
HONI·SOI
AL·Y·PENSE

16866
56295/D

U. XII

18/ω

[illegible]

[illegible]

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b3044861x

GLOSSARII
GERMANICI
TOMUS PRIMUS.

16866

GLOSSARIUM GERMANICUM,

CONTINENS

ORIGINES & ANTIQUITATES TOTIUS LINGUÆ

GERMANICÆ,

ET OMNIUM PENE VOCABULORUM, VIGENTIUM ET DESITORUM.

OPUS BIPARTITUM

ET QUINQUE INDICIBUS INSTRUCTUM

JOHANNIS GEORGII WACHTERI.

LIPSIÆ,

APUD JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FILIUM,

MDCC XXXVII.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

CONTENTA TOTIUS OPERIS.

TOMUS I.

PRÆFATIO AD GERMANOS.

PROLEGOMENA.

SECT. I. De Etymologia.

SECT. II. De Geneſi Literarum.

SECT. III. De Cognatione & permutatione Literarum.

SECT. IV. De transpoſitione, augmentatione & diminutione literarum.

SECT. V. De literis & particulis præpoſitivis.

SECT. VI. De literis & particulis terminantibus.

ADMONITIO AD LECTOREM.

GLOSSÆ AB A. USQUE AD M.

TOMUS II.

GLOSSÆ AB M. USQUE AD FINEM ALPHABETI.

EPILOGUS.

INDICES VERBORUM.

ERRATA EXTANTIORA.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL

PRÆFATIO
AD
GERMANOS,
SPECIMINI HUJUS GLOSSARII LIPSIÆ
M DCC XXVII.
EDITO PRÆMISSA.

I.

LEXICON concinnare ETYMOLOGICUM, & Sermonis noſtri ſecreta ex remotisſima antiquitate inveſtigare, etiamſi immenſæ molis & unius hominis vires excedentis eſſe videbatur, a multis tamen abhinc annis arcano & improbo ſtudio aggreſſus ſum, propoſiti difficultate non ſegnior, ſed audentior & conſtantior factus. Res equidem moleſta eſt, ut bene Tullius ait, vocabulorum reddere rationem, nec moleſta tantum, ſed etiam difficilis, humani ſermonis receſſus omnes rite explicare, grata tamen & jucunda, ſi pro GERMANICI NOMINIS gloria ſuſcipiatur. Et hinc, opinor, cauſam intelligitis, cur VOS ante omnes in limine hujus SPECIMINIS compellandos mihi ſumpſerim.

II.

Linguas non fortuito natas eſſe, aut ſolo impetu naturali, aut arbitrio vulgi tantum, ſed magno præterea ingenio formatas & inſtitutas, & experientia teſtatur, & a multis jam Philoſophis proditum eſt. Hos inter PLATO, Græcorum ſapientisſimus, *primos nominum impoſitores haud hebetis ingenii fuiſſe*, ſcribit in Cratylo. Hinc partem Sapientiæ non res ſolum naturales, divinæ, & humanæ, ſed etiam Vocabula, quibus res illæ enunciantur, ſibi vindicant. Quid enim ſunt Vocabula, niſi ſigna rebus accommodata, quibus res ipſæ earumque naturæ vel convenienti ratione, vel imitatione quadam exprimuntur? Quod adeo verum, ut CLEMENS ALEXANDRINUS non dubitarit adſerere: *Duas eſſe Veritatis ideas, nomina & res: & nominibus ignoratis ipſas quoque res neceſſario ignorari.* (a)

(a) Clem. Alex. Strom. Lib. VI.

III.

Cum ergo totius Philoſophiæ haud infima pars ſit vocabulorum cognitio, hinc ETYMOLOGIÆ ſtudium a multis jam Philoſophis ſuſceptum eſt, tanquam negotium Sapiente dignum. PLATO in nominum quorundam origines & rationes diligenter inquirit in Cratylo. ARISTOTELES librum de NOMINIBUS BARBARICIS compoſuit, ſed proh dolor a tempore devoratum. Præſtaret alia periiſſe, quam hunc libellum deſiderari. Quid ZENO, & poſt illum CLEANTHES, & deinde CHRYSIPPUS ſuſceperint, ex Cicerone (b) cognoſci poteſt. STOICI enim hanc Philoſophiæ partem cæteris Philoſophis diligentius excolebant, nullum eſſe verbum rati, cujus non aliqua ratio reddi poſſit, etiamſi in aliis conſpicua ſit, in aliis vero lateat.

(b) Cicero de Nat. Deor. Lib. III. cap. 24.

IV.

Quæſitum eſt inter Philoſophos (qui ſcil. ſtudium rerum cum ſtudio vocabulorum conjunxerunt) utrum nomina rerum ſint NATURALIA, an ARBITRARIA tantum (c)? Utraque ſententia magno ſe judice tuetur, illa Platonis, hæc Ariſtotelis. PLATO videtur contendere, ſermonem eſſe a natura, non ab arte, nec inſtituto, & naturam præformaſſe quosdam oris ſonos motusque labiorum, certis rebus ſic accommodatos, ut ad alia videantur inepti & inutiles: Contra ARISTOTELES nomina ad placitum ſignificare, nullo cum rebus naturali nexu intercedente. Si quid ego judicare poſſum, male utrinque opponuntur, quæ fuerant componenda. Nam ut alias Linguas nunc omittam, manifeſtum eſt conſideranti, non omnes ſermonis noſtri partes unius ejusdemque

conditionis eſſe, ſed alias nomenclaturas vindicare ſibi naturam, alias rationem, alias conſenſum & inſtitutum. Quintilianus videri poſſet rem acu tetigiſſe, dicendo (d), *ſermonem conſtare ratione, vetuſtate, auctoritate, & conſuetudine:* niſi naturam excluſiſſet.

(c) Gellius Lib. X. cap. 4.
(d) Quintil. Lib. I. cap. 6.

V.

Operæ pretium eſt oſtendere, quanta ſit vis NATURÆ in fingendis vocabulis. Primo, quædam voces ita ſunt comparatæ, UT NON SOLUM IDEARUM NOSTRARUM, SED ETIAM RERUM IPSARUM SINT IMAGINES, & proinde ab ipſa natura videantur ori hominum ſponte ingeſtæ. Sic quando volumus ſignificare id quod ſupra nos eſt, tunc aerem hauſtum in altum protrudimus, manifeſta vocis cum ipſa re convenientia. Nam altus Gothis dicitur *hauh*, Angloſax. *heah*, Alam. & Francis *hoh*, Cambris *uch*, Anglis *high*, Belg. *hoog*, nobis *hoch*. Ad hanc claſſem ſpectant, *heben* levare in altum, *haubt* caput, pars hominis excelſa, & ad ſublimia inſpicienda facta, *hübel*, *hügel* collis, *hauffe* cumulus, *hæffe* fæx, &c. In aliis vocibus aliæ exprimuntur naturæ qualitates. Sic clarum & perſpicuum vocamus *bar*, obſcurum *dunkel*, manifeſta ſigni cum re ſignata ſimilitudine, quoniam claritas & obſcuritas in ipſis vocibus jam continentur. Et ſic in aliis nominibus alia inſunt ſecreta, nec inventu difficilia, nec ſcitu injucunda.

VI.

Secundo loco obſervari meretur, QUOD PRIMI CONATUS PUERORUM UTENDI VOCE SINT LITERÆ LABIALES. Patet hoc, non ſolum ex pueris Pſammetichi (e), qui, etiamſi nullius hominis aut animantis ſonum ante audiviſſent, ſponte ediderunt vocem BEK, ſed etiam ex quotidiana experientia. Hinc credere fas eſt, AP, PAP, EM, MEM, quæ ſunt infantilis linguæ prima rudimenta, & naturalia lallantium puerorum blandimenta, eſſe voces ſecreto naturæ inſtinctu prolatas, vel potius ab ipſa natura in puerorum labiis formatas, & poſtea a parentibus, ut par erat, in omnibus fere Linguis, etiam antiquiſſimis, adoptatas. Hinc parens Hebræis dicitur *ab*, Chaldæis & Syris *abba*, Perſis *pâder*, Græcis ἄππα, πάππα, πατὴρ, Latinis *pater* quaſi *papater*. Nam *ter* Thomaſino judice mera terminatio eſt. Cum his manifeſto conveniunt, quod Gallis & Italis pater dicitur *papa*, Hottentottis *bo*, & Americanis in Inſulis Antillis *baba*, teſte Kolbio & Vocabulario Caribaico. Majores noſtri literam labialem naturæ loquentis transformarunt in F. dicendo *fæder* vel *fater*, pro varietate Dialectorum, levi quidem vitio, ſed originem vocis obfuſcante, quæ certe non a *fodan* (gignere, nutrire) ſed ex lingua puerili ortum ſuum trahit. In eadem lingua præparavit ſibi alma Natura & omnibus genitricibus dulciſſimum nomen Matris. Hinc mater Hebr. dicitur *em*, Gr. μάμμη, Lat. *mamma*, Cambris *mam*, Hiſpanis *ama*, Gallis & Italis *mamma*, Svevis *memme*. Ægyptii dicunt eodem ſenſu *muth* teſte Plutarcho in Iſide, Perſæ *mâder*, Græci μητὴρ, Latini *mater*, Angloſax. *meder*, *modor*, Franci & Alam. *muater*, *muoter*, nos *muter*, voce naturali novo augmento decorata, vel potius vitiata, quod certe non eſt a natura, ſed ab inſtituto loquentium.

(e) Apud Herodotum Lib. II. cap. 2.

VII.

Denique ad naturam ſpectat, quod in omnibus Linguis quædam ſint vocabula, & forte innumera, per Onomatopœiam facta, præcipue vero in noſtra. Hujus aſſerti ſpecimen ſat amplum dedi ex Regno animali in ipſo Gloſſario (f). Nam per totam vagari Linguam, & omnes ejuſdem cenſus voces colligere, immenſi laboris opus eſſet. Quid autem eſt Onomatopœia, niſi VOX REPERCUSSA NATURÆ? Et nomina inde orta, nonne rectius ad imitationem, quam ad inſtitutionem referuntur? Hoc videtur Fabula de Nymphis & Faunis indicari, quos vetuſtas finxit montes ſylvasque incolere, & acceptas reddere voces.

(f) V. Gloſſ. in voce *Guguk*.

VIII.

Quemadmodum autem Natura in Linguis condendis primas habet partes, ut alieniſſimi ſint a veritate, qui eam ab hoc negotio plane excludunt: Ita RATIO habet ſecundas. Teſtes ſunt apud nos nomina compoſita & derivata, quæ ſi quis caſu, & cœco vulgi impetu, nulla naturæ rerum habita ratione, facta eſſe contendat, certe audaciſſimus eſt, & ſimilis iis ſtultis, qui mundi ſeriem & compagem ex fortuito atomorum concurſu conflatam eſſe imaginantur. Tanta enim eſt vis, vel in minimis, quas contemnimus, particulis, tanta aptitudo in derivationibus & compoſitionibus, tanta denique concinnitas in Scala ſignificationum, ut facilius ſit Iliadem Homeri ex temere conjectis literis, quam hæc ſine ulla ratione fuiſſe prognata. Quid obſtat, quo minus dicamus, fuiſſe in Gente noſtra omnibus temporibus, etiam antiquiſſimis, viros quosdam cæteris Sapientiores, quibus non ſolum cura rerum & hominum, ſed etiam verborum fuerit? Qualis inter Ægyptios erat quidam HERMES, de quo memoriæ proditum (g) eſt, *quod multis rebus nomine deſtitutis nomen indiderit.* Et Hercules quidam OGMIUS inter Gallos, qui ſermonem Gallicum expolivit & verborum ubertate ditavit (h). Linguæ enim, & reliqua ad vitam neceſſaria, non ſubito, ſed paulatim inventa ſunt. Et cum homo ſit animal natura ingenioſum, hinc veroſimile eſt, illum non-

nonſolum articulate, ſed etiam concinne & ſolerter loqui voluiſſe.

(g) Diodor. Sicul. Lib. I. pag. 10.

(h) Ita Herculis Celtici imaginem interpretatur Bochartus in Orig. Gall. apud Boxhorn. pag. 13.

IX.

Poſtremo etiam USUS, omnium rerum magiſter, inter fontes Linguarum referendus eſt. Utile enim erat, homines ſe mutuo intelligere, victuros alias ferarum more miſere & ſordide. Hinc ut vitam agere poſſent beatiorem & cultiorem, vocabulis opus erat tanquam ſignis, quibus animi ſenſa ſibi invicem communicarent. Eatenus bene Lucretius:

Utilitas expreſſit nomina rerum.

Nonſolum autem hoc præſtitit utilitas mortalibus, ſed etiam plures in unum nomen conſentire fecit. Ex hoc conſenſu nata eſt conſuetudo, ex conſuetudine antiquitas, ex antiquitate auctoritas. Et his principiis, ni fallor, totum Linguarum negotium abſolvitur.

X.

Dixi quantum ſatis eſt, de ORIGINE Linguæ noſtræ NATURALI: nunc ut de CIVILI aliquid proferam, ſeries orationis poſtulat. PROXIMA origo haud dubie eſt a FRANCIS & ALAMANNIS: ſed unde REMOTA ſit, nondum ſatis liquet. Sunt, qui Linguam noſtram ex Campis Sinear immediate progreſſam, & poſt diſperſionem humani generis ſtatim in his terris auditam arbitrantur, quos ego non refutandos, ſed explodendos exiſtimo. Nam natura non facit ſaltum, neque in locorum intervallis, neque in tempore, neque in ulla alia re: ſed ex proximo tendit ad propinqua, a propinquis ad remotiora, & a remotioribus non niſi longo temporis tractu ad remotiſſima progreditur. Itaque ex una & primitiva Lingua (quod ſacræ Literæ & Gentium conſenſus teſtantur) ſuſcitatæ ſunt primo variæ DIALECTI, & totidem pene variationes, quot hominum familiæ, aut familiarum cognationes (i), quibus deinde ſeparatis, Dialecti paulatim abierunt in LINGUAS (k). Ex his Linguis poſtea formatæ ſunt novæ Linguæ & Linguarum Dialecti, & Dialectorum Linguæ, non ſubito & repente, ſed gradatim & pedetentim, temporum, locorum, migrationum, & coloniarum adjumento. Hunc enim Natura continuo ſervavit ordinem & quaſi Legem in novis Sermonibus producendis, ut recentiores fierent ex antiquioribus, Occidentales ex Orientalibus. Et vi hujus Legis impoſſibile erat, ullam in toto terrarum Orbe exiſtere linguam, quæ non in aliqua priore fuerit radicata. Hunc ducem & hanc legem ſi ſequamur, reperiemus, nos genus & linguam ducere ab antiquiſſimis Aſiæ & Europæ Colonis & Dialectis, SCYTHIS inquam, PHRYGIBUS, & CELTIS. Quos omnes una propemodum Lingua antiquitus uſos eſſe, & Germanicæ perſimili, pluribus nunc vocabulis oſtendam, eoque libentius, quod vera antiquitatis noſtræ gloria hic ſita videatur.

(i) Vide Edward. Simſonium in Chronico Catholico pag. 10.

(k) Linguas a Dialectis ſic diſtinguo, ut differentia Ling. ſit a conſonantibus, Dialectorum a vocalibus.

XI.

Unde SCYTHICUM nomen ſit deſumptum, non una eſt Eruditorum ſententia. Sunt, qui Scythas cum *Kithis* ad mare Caſpium & *Getis* in Sarmatia confundunt (l), hoc inducti argumento, quod Æoles pro Kithis dixerint Σκύθας, & pro Cimbris Σκίμβρες teſte Stephano. Sed vereor, ne Kithi illi & Getæ Scythis ſint inferiores, & ab illis progeniti. Tanta enim eſt Scythici nominis canities, ut Scythas inter & Ægyptios diu contentio fuerit de generis vetuſtate, & Scythæ ſuperatis Ægyptiis ſemper viſi ſint antiquiores, teſte Juſtino (m). Communior & verior opinio eſt, Scythas ſic appellatos eſſe quaſi Sagittarios, quod primi ferro alas addidiſſent. Nam *ſcytan* pro jaculari in Linguis Occidentis & Septemtrionis antiquiſſimum eſt (n), & perfecte reſpondet nomini & invento Scythico. Arcum vero & ſagittas e Scythia primum prodiiſſe, multa ſunt, quæ evincunt. Herodotus (o) Scythas jaculandi peritia omnes populos ſuperaſſe, & Medorum pueros artificium utendi arcus docuiſſe tradit. Plinius (p) primum Sagittarium *Scytham* appellat. Julius Pollux (q) Scythas interpretatur Sagittarios. Diodorus (r) Cretenſes arcui *Scythici* cognomentum tribuiſſe teſtatur.

(l) Hanc ſententiam tuetur G. Hornius in Præfatione Originib. Gallicis Boxhornii præmiſſa.

(m) Juſtinus Lib. II. cap. 1.

(n) V. Gloſſ. in verbo *ſchieſſen.*

(o) Herod. Lib. I. cap. 73.

(p) Plinius Lib. VII. cap. 56.

(q) Jul. Pollux Onomaſt. Lib. VIII. cap. 10.

(r) Diodor. Lib. V. pag. 235.

XII.

SCYTHÆ viricidam vocant ÆORPATA (Gr. ἀιορπατὰ), ub *æor* vir, & *pata* cædere, teſte & interprete Herodoto (s). Utramque compoſiti partem reperire licet partim apud Armenios, qui genus ducunt a Phrygibus, & linguam Phrygum in multis imitantur, teſte Stephano de Urbibus (t), partim apud populos Celticos in Britannia, Gallia, & Germania. Hinc vir (qui Scythis ἀιὸρ) Armeniis dicitur ἀὶῥ teſte Baxtero in Gloſſario Britannico, Cambris & Armoricis *ur*, Gothis *wair* per proſtheſin ut reliquis qui ſequuntur, Angloſaxonibus *wer*, Francis & Alam. *bar*, nobis *wer* & *bær*, in compoſitis *werwolf*, *bærwolf* homo-lupus, *wergelt* pretium hominis occiſi. Cædere vero (quod Scythis eſt *pata*) Cambris dicitur *baeddu*, Anglo-

gloſax. *beatan*, Gall. hod. *battre*, nobis *patſchen* frequentative, ubique manifeſto cum Scythica voce concentu.

(s) Herod. Lib. IV. cap. 110.
(t) Stephanus in voce *Armenia*.

XIII.

SCYTHÆ unoculum vocant ARIMASPU, ab *arima* unus, & *ſpu* oculus, teſte & interprete Herodoto (u). Prior vox conſtat ex negativo *a.* & *rim* numerus, & vi compoſitionis neceſſario ſignificat unum, quia unitas eſt negatio numeri ſecundum omnes Philoſophos. *Rim* pro numero, etiamſi hodie obſoleſcat, olim tamen Angloſaxonibus & Francis erat familiare. *Spu* pro oculo ſuperat apud Armoricos teſte Pezronio (w). Nos ab hoc primitivo habemus *ſpæhen*, ut dixi in Gloſſario.

(u) Herodot. Lib. IV. cap. 27.
(w) Pezron. in Antiq. Celt. pag. 374.

XIV.

SCYTHÆ mare glaciale appellabant *mare mortuum*, ſive quod pigrum eſſet & pene immotum, ut Tacitus (x) ſcribit, ſive quod ad manes potius ſpectare videretur quam ad viventes, utpote innavigabile & inhoſpitum. Teſtem nomenclaturæ habemus Orpheum in Argonauticis verſ. 1077.

- - Cronius ipſe vocatur
Pontus Hyperboreis a Gentibus, & MARE MORTUUM.

Hyperborei autem dicuntur Scythæ maxime Septemtrionales, quod non poteſt ignotum eſſe iis, qui in Geographia Antiqua vel leviter verſati ſunt. Vox Scythica, etiamſi ab Orpheo non ſit literis conſignata, cognoſcitur tamen aliunde, nempe ex Dialecto Cimbrica. Cimbri enim habentur pro genere Scytharum Cimmerio ab omnibus Antiquis, & hinc illos Scythice locutos eſſe, ab æquis rerum æſtimatoribus facile impetrabo. Hoc præſuppoſito panditur nobis via ad Scythicam vocem inveſtigandam, quæ certe alia eſſe non poteſt, quam MORIMARUSA a Plinio prodita (y) his verbis: *Philemon tradit, Oceanum Septemtrionalem MORIMARUSAM a Cimbris vocari, hoc eſt, mortuum mare.* Convenit cum hac interpretatione, quod Cambris in hunc usque diem mare dicitur *mor*, mori *marvv*, & mortuus *marvvſis*, teſte Boxhornio in Vocabulario Antiquo-Britannico. Convenit etiam, quod mare Gothis dicitur *marei*, Angloſax. *mere*, nobis *meer*.

(x) Tacit. de M. G. cap. XLV.
(y) Plin. Lib. IV. cap. 13.

XV.

SCYTHÆ Caucaſum vocant GRAUCASUM, hoc eſt, ut Plinius interpretatur, nive candidum. Ab hoc ſignificatu tanquam primitivo per gradus effluxit, quod nobis & Francis *grau* dicitur canus, & Armoricis *grai* vetus. Quamvis enim albus, canus, & vetus videantur differre, cognata tamen ſunt, & ſe mutuo producunt, ut in ipſo Gloſſario oſtendi.

XVI.

Reliqua Scytharum vocabula, cujusmodi ſunt, *amaxampeus* via ſacra, & nomina Deorum, Regum, Philoſophorum, & fluviorum apud Herodotum, etiamſi a me explicari non poſſint, non ideo dubiam aut incertam reddunt Linguarum Occidentalium cum Scythica cognationem. Multa enim & innumera vocabula floruerunt olim in Gente Francorum & Alamannorum, quæ hodie non magis intelliguntur, quam Scythica remotiſſimi temporis. Et nihilominus Lingua noſtra hodierna a Francis & Alamannis ad nos pervenit tanquam hæreditas ad poſteros, quamvis magna ſui parte in itinere interfecta. Quod ſi paucæ ætates valuerunt tam ingentes edere vocabulorum ſtrages, quid non putabimus ter mille annis licuiſſe?

XVII.

Quantum Sermonis SCYTHICI nobis ſuperſit, non aliunde melius & tutius cognoſcitur, quam ex Lingua PERSICA, in qua magnus eſt vocabulorum Scythicorum proventus, quorum concentus cum noſtris tam admirabilis tamque clarus eſt, quamvis immenſis terrarum ſpatiis interceptus, ut ſemel audita ſtatim intelligi queant. Talia (z) ſunt:

BEND vinculum. Angloſaxonibus *bend* Marc. VII. 35. Nobis hodie *band*.
BER ſuper. Nobis *por* editus, *empor* surſum.
BER term. Perſica, idem ſignificans quod nobis *bar* in compoſitis (a). Hinc Propheta Perſis dicitur *beigam-ber*, quaſi novi aliquid ferens.
BERBER tonſor, raſor barbæ. Nos vitioſe *balbier*, Galli rectius *barbier*. *Barf* pro barba habent Armorici.
BESTEN claudere, firmare. Angloſax. *fæſtnian*, Franc. & Alam. *feſtinon*. Hodie *veſt machen*, *befeſtigen*. (*)
BIHTER melior. Angloſax. & hodie Belgis *beter*. (*)

(z) Perſica, quæ hic ſequuntur, ſuggeſſit mihi Vir ab eximia Literarum Orientalium & Occidentalium peritia clariſſimus Johannes Chriſtianus CLODIUS, L. Arabicæ in hac Univerſitate Prof. Publ. cujus ope & eruditione in hoc negotio eo libentius uſus ſum, quod cæteri Collectores videbantur Perſica, Turcica, & Arabica ſæpe confundere, & interdum male ſcribere.

(a) Vid. Prolegom. Sect. 6. in Subfixo *Bar*.

(*) Ad Harmoniam Linguæ Perſicæ & Germanicæ ſpectat omnino, quod, obſervante Doctiſſ. Clodio, verba utrinque deſinunt in *en*, & comparativi in *er*. Quamvis enim Antiqui aliis plerumque vocalibus in terminando utantur, cuſtodiunt tamen conſonantes.

BIK

BIK tympanum. Nobis *pauke.*

BORDEN portare. Nobis & Antiquis *bæren*, & hinc *bürde* quantum quis portare poteſt.

BRADER frater. Goth. & Angloſax. *brother*, nobis *bruder.*

CHODA Deus. Hinc *Chodabéndeh* ſervus Dei, titulus Regis Perſiæ (b). Angloſax. & Belgis *god*, nobis *godt* vel *gott.*

(b) *Choda*, ut a laudatiſſ. Dn. Prof. Clodio accepi, creditur Perſis apocopatum ex *Chod-ajendeh*, a ſe ipſo veniens. Quod ſi verum eſt, *Gott* & *Choda* ſono convenient, non ſignificatu. Noſtri enim Deum a bonitate vocant *Gott*, ab unitate *As*, a veritate *San*, ſicut alibi oſtendo.

CHOK ſus. Anglis *hog*, & in agro Lipſienſi *hakſch.* (c)

(c) Perſæ videntur hanc vocem accepiſſe ab Armeniis. Confer, quæ ad vocem Armeniam χȣ̃ζ annotavi infra §. XXII.

CORBOS cucurbita. Francis & Alam. *curibiz*, nobis hodie *kürbis.*

DENDAN dens. Gothis *tunths*, Armor. *dant*, Belg. *tand*, nobis & Francis *zan.*

DER porta. Inde *derban* janitor. Belgis *deur*, nobis *thüre.*

DOCHTER filia. Conſentiunt omnes veterum & recentiorum Dialecti.

DRUG fraus, fallacia. Nobis *trug*, & compoſite *betrug.*

DU duo. Goth. & Angloſax. *tvva*, Cambris *dau*, nobis & Francis *zvvei*, *zvvo.*

ENDER inter. Nobis & Antiquis *under* vel *unter.*

EST eſt. Nunc & olim *iſt.*

ESTADEN ſtare. Omnes Antiqui habent *ſtandan*, & inde *ſtad* pro loco, re utique ſtabili.

EZ ex. Alamannis *uz* in compoſitis, cujusmodi ſunt, *uzkangan* egredi, *uzſentan* emittere, *uzkelidan* excedere.

GHELI collum, gula. Conveniunt *hals* & *kele.*

GHIRIFTEN rapere. Angloſax. & hodie Belgis *gripen*, nobis *greiffen.*

GHIRISTEN flere. Goth. *greitan* flere, *grets* fletus. Cambris *cri* clamor. Suevis *grætig* clamoſus, querulus, diciturque in primis de infante in cunis vagiente, qualis Islandis vocatur *grætingr.*

GHAV vacca. Nobis *kuh.*

IUK jugum. Gothis *juk*, *gajuk*, Angloſ. Belg. Angl. *joc*, Franc. & Alam. *johh*, nobis *joch.*

KHAH palea. Inde Succinum vulgo vocatur *Carabe*, quaſi *khah rubah* paleam rapiens vel attrahens. Palea Angloſax. *ceaf* Matth. III, 12. nobis *kaf.*

KHAL calvus. Nobis *kahl.*

KISTI ciſta, navis. Nobis *kiſte.*

LIB labium. Nobis *lippen.*

MADEH puella. Angloſax. *mæden*, Angl. *maid. maiden* virgo.

MADER mater. Nobis *muter.*

MAH luna. Gothis *mena*, Belg. *maen.*

MALIDEN molere, terere molendino. Nobis & Gothis *malen.*

MEN meus. Olim *min* in plerisque Dialectis, hodie *mein*, quod Gothicum.

MORK mors, *morden* mori, *mordaniden* occidere, mori facere. Quod Perſis eſt mori, id nobis eſt occidere. Neuter ſignificatus a fonte recedit. Nam qui moritur, mortem obit, & qui occidit, mortem infert. Ejusmodi variationes in Scythicis Dialectis reperiuntur plures, ubi eadem vox diverſis ſenſibus, cognatis tamen, adhibetur. Sic Gothis *gadauthnan* eſt mori, Joh. XII, 33. a *dauth* mors, nobis *tödten* occidere, a *todt* mortuus. Ex adverſo Angloſaxonibus *ſteorfan* eſt occidere, nobis *ſterben* mori.

MUSCH mus. Hodie *maus.*

NAF umbilicus. Olim, ut videtur, *nabe*, poſtea diminutive *nabel.*

NAM nomen. Conſentiunt omnes Dialecti.

NAMWAR celebris. Idem nobis *nambar*. Ratio compoſitionis utrinque eadem. Nam *war* (quod & *bar* & *ber* effertur) ſignificat ferentem, derivaturque a *borden* portare, plane ut nobis *bar* a *bæren*, & Latinis *fer* a *ferre* in quibusdam compoſitis, cujusmodi eſt *fructifer*, *lucifer*, & alia.

NEH non. Olim *neh*, *ne*, & *ni* in omnibus Dialectis, hodie *nein.*

NEU novus. Conſentiunt omnes Dialecti.

NU novem. Gothis, Franc. & Alam. *niun*, Armor. *naou*, nobis *neune.*

PA vel *pai* pes. Armoricis *pedd* pes, *bet* ivit. Gothis, Angloſax. & hodie Anglis *fot* pes, Francis & Alam. *fuaz*, inde nobis *fuſs.*

PADER pater. Nobis *Vater.*

PENSCH quinque. Cambris *pump*, Armor. *pemp*. Francis & Alam. *funf* & *finf*, inde nobis *fünf.*

POSTER culcitra. Nobis *polſter.*

RUBADEN rapere. Gothis *rauban* ſpoliare, *biraubodedun* ſpoliaverunt. Utrumque uſus hodiernus agnoſcit.

SAZDEN ponere. Francis & Alam. *ſezzan* ponere, *ſazta* poſui. Inde nobis *ſezen* & *ſazte* eodem ſenſu.

SCHESCH ſex. Gothis *ſaihs*, Belgis *ſes*, nobis *ſechs.*

STAREH ſtella. Conſenſum ſiſtet Gloſſarium in voce *ſtern.*

TONDER tonitru. Nobis quidem *donner*, ſed Belgis *tonder*, & Anglis *tunder.*

TU tu & tuus. Nobis *du* & *dein* conſentientibus Antiquis.

XVIII.

Hanc utriusque Linguæ Harmoniam, quæ omnibus temporibus doctisſimos Viros in ſtuporem rapuit, ſi quis caſu factam contendat, næ ille parum harmonice factus eſt. Non equidem hoc volo, ut Germaniam a Perſide, vel hanc ab illa voces ſuas accepiſſe exiſtimetis, ſed ut ſimilia ad ſimiles & communes ortus mecum redigatis, Matricem inquam SCYTHICAM, nobilem ſane, & utrique Genti convenientem. Scythas enim non ſolum in Europa (quod ſupra demonſtravi) ſed etiam in Aſia genus & Linguam ſuam proſeminaſſe, multa nobis perſuadent, & inprimis hoc, quod antiquisſimis temporibus in Ægyptum usque pene-

penetrarunt, & inde reverſi Aſiam vectigalem ſibi fecere per *mille quingentos annos*, donec pendendi tributum finis a Nino Aſſyriorum R. factus eſt, teſte Trogo Pompejo (d), Scriptore rerum Scythicarum diligentisſimo. Quid mirum, Victores domitis gentibus ſuam impoſuiſſe linguam, aut partem linguæ? Aut vocabula ſua immiſcuiſſe tam longo temporis intervallo? Nonne idem fecerunt Romani in Occidente? Et nonne Hiſpania, Romanis, Gothis, & Mauris quondam occupata, ſermone ſuo tot Gentium linguis quaſi lue infecto, priſtinam ſubjectionem hodieque teſtatur? Nec deſunt præclari Auctores (e), qui imperio non contenti, genus Perſicum a Scythis deducunt, vel progenitoribus Parthis, vel Dais, vel Carmanis, vel aliis Scytharum in Aſia Colonis. Multa equidem ſunt in noſtris & Perſarum moribus antiquis, quæ utriusque Gentis communem originem haud leviter urgent, Commentatoribus Taciti pridem obſervata.

(d) Juſtinus Lib. II. cap. 3.

(e) Salmaſius, Pezronius, & alii.

XIX.

Itaque ad PHRYGES me converto, quos hominum antiquisſimos & ipſis Ægyptiis priores eſſe (f) vetus fama eſt. Horum vetuſtisſimi Coloni ſunt Thraces. Thraces enim circa originem Phrygiam ultro glorioſos eſſe, ſeque a Titanibus ortos profiteri, teſtis luculentus eſt Orpheus Hymno in Titanes, qui originem Gentis ſuæ non potuit ignorare. Unde haud dubie fabuloſum eſt, quod ex ore Macedonum refert Herodotus, & ex Herodoto deſcripſit Strabo, Phryges Thracum colonos eſſe, & cum prius habitaſſent in Europa, poſtea migraſſe in Aſiam. In hoc tamen conveniunt iſti mendaces, Phryges appellatos eſſe *Briges* dialecto Thracica, quæ, ut apparet, eadem erat cum Phrygia. BRIGAM autem ſignificare τὸν ἐλεύθερον, hoc eſt, *hominem liberum*, ex Juba Hiſtorico notavit Heſychius in voce Βρίγες. Et hunc vocis ſignificatum in Germania noſtra a primis inde temporibus obtinuiſſe, teſtes ſunt veteres Dialecti. Nam liber, ingenuus Gothis appellatur *frije*, Angloſaxonibus *freo, frig*, Keroni *friger*, nobis *frey*. Hoc nomen apprime conveniebat antiquis illis Phrygibus, ab Aſcanio Japheti ex Gomaro Nepote ortis, cum quod a prima origine fuerint ſui juris, nec unquam alterius populi imperio ſubjecti, tum quod artibus liberalibus & ingenuis unice intenti, homines a belluina ad cultiorem vitam revocarent, & oſtenſo mitiore cibo agriculturam & reliqua vitæ præſidia primi docuisſent (g). Horum Linguam Scythicæ ſimillimam fuiſſe, jam ſupra ex appellatione VIRI perſpeximus. Plura hujus conſenſus & inſignia documenta ſubminiſtrabunt nobis Linguæ occidentales (quas Scythicas eſſe ex antecedentibus præſuppono) in omnibus Dialectis.

(f) Herodot. Lib. II. cap. 2.

(g) Vide Gloſſar. in verbo *Baken*.

XX.

PHRYGES hircum nuncupant ATTAGOZ, quaſi patrem caprarum (h), teſte Arnobio. Quæ vox compoſita videtur ab *atta* pater, & *goz* capra.

(h) Arnob. adv. Gentes Lib. V. *Hircos Phryges ſuis ATTAGOS elocutionibus nuncupant.*

XXI.

PHRYGES aquam diſcriminatis vocibus appellaſſe BEDY, & HYDOR, teſtes ſunt Didymus Grammaticus & Plato in Cratylo. Utramque vocem produxi in Gloſſario (i): prioris quidem poſteritatem oſtendens hodieque ſuperſtitem: alterius vero mutationes, quibus aucta vel imminuta eſt in Occidente. Solent enim voces mutari non ab exteris tantum, ſed etiam a Coloniis. Hinc Armenii, quamvis a Phrygibus oriundi, vocem progenitorum ὕδωρ non diu tenuerunt incorruptam: ſed transformarunt in δζὲρ, quod illis eſt aqua, plane ut priſcis Gallis & Britannis *dur*. Nam Armeniorum Lingua innumera repræſentat Britanniæ veteris vocabula, celeberrimo Antiquitatum Britannicarum interpreti WILIELMO BAXTERO obſervata: manifeſto indicio, utriusque Gentis communem originem eſſe a Phrygibus. Hinc idem doctiſſimus Auctor in Gloſſario ſuo ſubinde recurrit ad Phryges tanquam generis Britannici parentes, & hos totam pervagatos Europam usque ad Herculis columnas, univerſam Galliam, Hiſpaniam, Britanniam, atque Germaniam tenuiſſe, pasſim (k) inculcat. Idem non veretur adſerere in Præfatione, Linguas, quas vulgus Orientales vocat, absque Armenicæ & Britannicæ ope in pluribus non poſſe explicari. Utinam Clariſſ. Dn. LA-CROZE, qui juxta Armoricam, quæ illi vernacula eſt, præcipuas totius Orbis Linguas, & inprimis Armenicam diuturno ſtudio excoluit, poſſet abs me perſuaderi, ut ſuam nobis de hoc argumento animi ſententiam ſcripto aliquo depromeret.

(i) V. Gloſſar. in vocibus *Bad* & *Waſſer*.

(k) Baxter in Gloſſ. Antiq. Britan. voce ALVION. BRIGANTES. IBERNIA. & fere ubique.

XXII.

Ad PHRYGIAM elocutionem haud dubie etiam ſpectat, quod Armenii, Phrygum coloni, porcum vocant χȣ̃ζ: & ad conſenſum Occidentis cum Phrygibus, quod idem animal Cambris dicitur *hwch*, Armoricis *houch*, Anglis *hog*, Francis *ſou*, nobis *ſau*, ſpiritu in ſibilum converſo ut ſæpe alias. Lacones ex eodem fonte habent σίκα, Græci ὗς, Latini *ſus* & *ſucula*.

XXIII.

Cæteras ſermonis PHRYGII apud nos reliquias, cujusmodi ſunt Βέκκος, Πέργαμος, Πῦρ, Σύκχοι, & alias, in ipſo Gloſſario (l) fuſe proſecutus ſum, ut neceſſe non ſit, eas hic denuo in ſcenam producere.

(l) V. Gloſſ. in vocibus *Baken. Berg. Feur. Socken.*

XXIV.

XXIV.

Nunc ordo tangit CELTAS, utpote Scythis & Phrygibus ætate inferiores, nec ante Bellum Trojanum auditos. Nam primis temporibus floruit nomen Scythicum, deinde innotuit Phrygium, Phrygio ſucceſsit Celticum. Hodie totus mundus crepat CELTAS, & Libri recentiorum tantum non ſunt Celtis a capite ad calcem referti: ſed quinam illi fuerint, aut qua de cauſa ſic dicti, etiamſi omnes ſibi in cognitum imputent, ſinguli tamen videntur ignorare. Phryges olim vaſtisſimum imperium tenuiſſe, & coloniis ſuis nonſolum partem Aſiæ, ſed etiam Græciam, Thraciam, & totum pene Occidentem occupaſſe, illuſtris Abbas PEZRONIUS in Antiquitatibus Celticis tanta argumentorum copia & perſpicuitate demonſtravit, ut difficile ſit illud negare: hoc uno erroneus, quod SACIS, quos Gallorum ſuorum progenitores exiſtimat, hoc imperium tribuit. Poſtquam enim Sacas ſuos ex Provinciis Aſiæ Margiana, Bactriana, & Hyrcania, in Armeniam, & ex Armenia in Cappadociam perduxiſſet, ubi ſubito diſparent ex Hiſtoria: huic defectui ſupplendo Sacas fingit ulterius progreſſos, & occupata Phrygia aſſumptoque TITANUM nomine novam ibi MONARCHIAM condidiſſe. Verum Sacas non ad Phryges uſque penetraſſe, ſed a Perſarum præfectis funditus deletos eſſe in Cappadocia, vir Doctisſimus ex Strabone ſuo (m) intelligere poterat. Igitur Sacas poſt illud excidium tanquam Deos ex machina nobis oſtendere, aut Orbi tanquam rerum Dominos imponere, infirmum eſt, ne dicam falſum. Primus totius Occidentis imperio præfuit URANUS, teſte Diodoro, Ennio, aliisque permultis. Hunc Phrygem, non alienigenam fuiſſe, & parentem TITANUM, & hoc nomine nullum unquam populum, ſed auguſtam & regnatricem familiam apud Phryges antiquitus nuncupatam eſſe, alibi oſtendam. Neque enim tam vaſtum argumentum breviculæ Præfationis ambitu contineri, aut digne abſolvi poteſt.

(m) Strabo Geograph. Lib. XI. pag. 511. 512.

XXV.

Huic Monarchiæ interitum accelerarunt Græci, Phrygicæ dominationis poſt aliquot ſæcula pertæſi, & Coloniis Africanis ex Ægypto & Phœnicia in immenſum aucti. Everſo itaque ILIO, tanquam ſede Regni, & creſcente indies Græcorum potentia, multi metu Victoris receſſerunt in interiora Scythiæ (n): alii duce ÆNEA per mare aufugerunt in Italiam (o): alii duce ANTENORE in Venetiam (p): alii duce TUTISCONE pedeſtri itinere in Germaniam (q): alii ductore DITE in Galliam cultoribus tunc vacuam, teſte Marcellino (r) aut potius Timagene, unde ſua deſcripſit Marcellinus. Enim vero a Bello & excidio Trojano magnam BARBARIS confuſionem incidiſſe, ita ut plurimæ tum migrationes factæ ſint, & variæ Europæ partes a profugis confertim occupatæ, Strabo (s) ubique memorat.

(n) Duce Scamandrio, Hectoris & Andromachæ filio.

(o) Res antiquis Scriptoribus teſtatiſſima. Qui fidem Veterum nimia dubitandi licentia hic labefactant, indigni ſunt qui legantur.

(p) Henetos indigito, de quibus conſuli poteſt Strabo in Geogr. Lib. I. pag. 48. Lib. XII. pag. 543. 544. Lib. XIII. pag. 608. item Livius, Virgilius, Juſtinus, & alii.

(q) Migrationis hujus teſtis eſt vetuſtiſſima fama, & traditio in Gente noſtra jugiter recepta, quæ primos parentes noſtros a Trojanis oriundos eſſe perhibet. Franci circa affectationem originis Trojanæ ultro glorioſi ſunt, & Scriptores medii Ævi in eo tantum videntur errare, quod ſolos Francos inde deducant, unde omnes Germani fuerant deducendi. Tacitus majores noſtros non aliunde veniſſe, ſed ex terra ſua vermium inſtar natos eſſe exiſtimavit, quod plane inſubidum eſt & tanto Hiſtorico indignum. Provocat ad Carmina noſtra, quæ nobis ſunt inſtar Annalium, quæque *Tutiſconem quendam celebrant Deum terra editum, & originem Gentis atque conditorem.* Verum nihil certius eſt, quam Tacitum carmina noſtra male interpretari. Nam Germani poterant Tutiſconem celebrare *Deum*, non quod terra editus ſit inſtar Dei ſponte nati (Dii enim non naſcuntur ex terra, & origo Deorum apud omnes Gentes ex hominibus eſt) ſed quod ex homine factus ſit Deus, familiari Gentibus inſtituto, quæ Conditores ſuos in cenſum Deorum referebant, ſive grati animi cauſa, ſive ut viderentur a Diis orti. Eundem poterant vocare *originem Gentis* atque *Conditorem*, non quod genus Germanicum ab illo ſit, ſed quod populum aliunde eductum in nova ſede collocaſſet. Anſam errandi videtur præbuiſſe nomen TUTISCONIS, quod Tacitus noverat ſignificare *terra editum*, unde *Deum terra editum* & reliqua confingere cœpit.

(r) Marcellin. Lib. XV. cap. 9. *Ajunt quidam, paucos poſt excidium Trojæ, fugitantes Græcos, ubique diſperſos, loca hæc occupaſſe tunc vacua.* Loquitur de Gallis & Gallia. Nomen Ducis exhibet Cæſar his verbis Lib. VI. de Bello Gall. cap. 17. *Galli ſe omnes a DITE patre prognatos prædicant.* Solent enim Coloniarum Ductores haberi pro patribus, & populi ab illis conducti aut ſede aliqua collocati, pro poſteris eorum.

(s) Strabo Geograph. Lib. I. pag. 48. Lib. XII. pag. 572. Lib. XIV. pag. 678.

XXVI.

Ab his migrationibus ortum eſt nomen CELTARUM auctoribus Græcis, qui profugos illos univerſe appellabant CELTAS, vocabulo ex idiomate non ſuo, ſed migrantium Lingua petito. Nam *cil* in hodiernum uſque diem Cambris ſignificat ſeceſſum, receſſum, fugam, & *Ciliad* ſive *Cylidd* (quod eſt omnino nomen Celtarum) profugum, item fugatorem, teſte Boxhornio in Vocabulario Antiquo-Britannico. Uterque ſenſus conveniebat illis populis, qui, dum Græcos fugiebant,

giebant, ſæpe alios vicisſim fugabant, ut fieri ſolet in migrationibus.

XXVII.

Hinc paulatim invaluit diſcrimen inter SCYTHAS, CELTAS, & CELTO-SCYTHAS, quod antea nullum erat, ita ut SCYTHÆ a Græcis dicerentur omnes Gentes Septemtrionales, CELTÆ omnes Occidentales, reliqui a medio ſitu CELTO-SCYTHÆ. Quod inprimis videtur convenire Germanis, quorum ſitus inter Septemtrionem & Occidentem quaſi medius & anceps eſt, & vocabulo compoſito indigebat. Strabo, qui hujus diſtinctionis diſerte meminit, ſe illam explicationem ex priſcorum ſententia Græcorum afferre profitetur (t).

(t) Strabo Geograph. Lib. I. pag. 33.

XXVIII.

Galli igitur veteres & Britanni ſunt veriſſimi nominis CELTÆ, & Cambri atque Armorici, qui ab illis deſcendunt, certiſſimi Celticæ Linguæ hæredes: Ingevones vero, & Iſtævones, & Herminvones veteris Germaniæ, ſunt ipſi CELTO-SCYTHÆ, & indubii Gothorum, Angloſaxonum, Francorum, Alamannorum, & reliquorum, unde genus & idioma Germanicum hodie exiſtit, progenitores. Quæcunque ergo in hiſce Dialectis ſono & ſignificatu conveniunt, ad communem Linguam & Matricem referri debent. Qualia cum permulta ſint & pene innumera, hinc efficitur, Linguam primævam Celtarum & Celto-Scytharum eo tempore, quo a Græcis pulſi ſunt, eandem fuiſſe & pene indiſcretam, etiamſi tractu temporis multas & incredibiles mutationes obierit. Et hæc eſt illa Lingua, quam ſubinde in Gloſſario CELTICAM appello, quæque eodem jure SCYTHICA & PHRYGIA appellari poterat, ob manifeſtam cum utroque ſermone convenientiam.

XXIX.

Quanta ſit, olimve fuerit CELTICI & Scythici eloquii ſimilitudo, vel una vox MORIMARUSA, a Plinio cuſtodita, VOS docere poteſt, quæ Hyperboreis Gentibus in remotiſſima mundi ætate, & noſtris quoque Cimbris in Germania, *mare mortuum* denotavit, poſtea nobis periit, hodie vero ex Lingua Cambrica tam feliciter recluditur & quaſi inſtauratur. Omitto nunc appellationem VIRI, aliasque quas jam ſupra produxi pene indiſcretæ ſimilitudinis voces, quarum numerum ex nomine & lingua SACARUM, quos Scythici generis fuiſſe extra dubium eſt (u), augere poſſem, niſi hæc ab eruditiſſimo Pezronio jam eſſent occupata.

(u) Appianus Lib. 3. *Sacæ ex Scythis oriundi, iis qui Aſiam incolunt.*

XXX.

Unum videtur reſtare ut oſtendam, CELTAS Phrygice locutos eſſe, aut Phryges Celtice. Utrumque enim dici poteſt, ſi cavillatio abſit. Verum & hoc officio partim in præcedentibus, partim in ipſo Gloſſario jam defunctus ſum, productis appellationibus VIRI, & PATRIS, & CAPRÆ, & PORCI, & CANIS, & AQUÆ, & IGNIS, & PANIS, & MONTIS, & SOCCORUM, quarum aliæ Gallis, Britannis & Germanis communes ſunt, aliæ ſolis Germanis propriæ & cuſtoditæ, dum Gallis & Britannis perierunt, ut neceſſe non ſit, in tanta vocabulorum copia plura conſenſus ſpecimina anxie conquirere.

XXXI.

Ab his igitur originibus, Scythicis inquam, Phrygicis, & Celticis, dum Linguam noſtram nobiliſſimam deduco, me non errare, nec divinare, ſed quod veroſimillimum eſt ſentire puto. Equidem hunc rerum nexum literis proditum nusquam invenio, partes tamen veritatis tanquam membra avulſa ubique reperio. Scythicam originem tuentur Boxhornius & Stiernhielmius: Phrygiam Scriptores medii Ævi, & noviſſime Baxterus: Celticam Cluverius, & omnes pene Eruditi hodie in Germania. Solus KATENIUS, qui Libris de Belgico idiomate editis, Patriæ & Vernaculæ ſuæ haud leve decus contulit, videtur ab omnibus diſſentire, & Gentes Germanicas non Scythas, non Phrygas, nec Celtas, ſed quartum genus hominum opinari (w). Liberum cuique ſit, ſectari opinionem, quam judicat meliorem. Liberum ſit & mihi, hypotheſin meam pro viribus adornare. Calculum unusquisque ex ingenio ſuo vel addat, vel ſubducat.

(w) Katenium & Baxterum, auctores in Germania rariſſimos, dum hæc ſcribo, ill. Dn. MENKENIUS Conſil. Aul. ex Bibliotheca ſua celeberrima perluſtrandos humaniſſime communicavit.

XXXII.

Oſtenſa itaque Linguarum Celticarum cum ore Scythico & Phrygio harmonia, nunc incumbere mihi videtur, ut eam, quam Celticæ Linguæ inter ſe habent, eloquii conformitatem, pluribus exemplis oſtendam. Quamvis enim in rebus Aſiaticis penuria exemplorum ob monumentorum defectum forte excuſetur, in propioribus tamen & domeſticis nemo paucis contentus eſt, ſed nubem teſtium deſiderat. Verum quia acta agere ſupervacaneum, & tempori quoque parcendum eſt, ad Gloſſarium meum VOS remitto, quod, etiamſi exiguam Linguæ noſtræ partem complectatur, ſupra cc. vocabula Gallica & Britannica (x) ſiſtit, quæ cum noſtris ſono & ſignificatu conveniunt, & alternis vicibus radices modo nobis reddunt, modo a nobis accipiunt, manifeſto indicio, utramque Linguam in uno quodam & vetuſtiori idiomate radicatam eſſe, in quo tanquam communi theſauro, quicquid tempus vel nobis vel illis eripuit aut reliquit, olim continebatur. Quantam putabitis vocabulorum conſonantium ſegetem ab ipſo LEXICO exſpectari poſſe,

poſſe, ſi minima pars Linguæ tam fertilis ſit atque fecunda? Sed qualiacunque hæc ſint, certe non ſunt niſi tabulæ ex naufragio, & nullius numeri nec ponderis, ſi conferantur cum iis vocibus, quæ nobis perierunt. Nam quo antiquior eſt ſermo noſter, & ab uſu hodierno alienior, eo major eſt ejus cum Gallico & Britannico convenientia. Poſſem hoc ſexcentis exemplis demonſtrare, niſi talis demonſtratio Limites Præfationis excederet. Ideoque pauca tantum ex omnibus Dialectis decerpta VOBIS ante oculos ſtatuam.

(x) Vide Indiculum Vocabulorum *Celticorum*, *Cambricorum* & *Armoricorum*, huic ſpecimini annexum.

AHA flumina. Vox Alamannica apud Keronem in Gloſſario. Cambris *aches* rivus, flumen.

BERTH clarus, ſplendidus. Vox omnibus veterum Dialectis (y) uſitata. Cambris *berth* pulcher, nitidus.

(y) V. Gloſſarium in *brecht*.

CENNAN generare, *cenned* genitus, *cynne* genus, generatio. Vox ultima ab omnibus veterum Dialectis agnoſcitur, reliquæ ſunt idiomati Angloſaxonico (z) propriæ. Cambris *cenedlu* generare, *cenedl* gens, genus, natio, *geni* naſci.

(z) V. Gloſſar. in *kennen* gignere.

DERA vel DRE arbor. Ita Franci & Alam. Gothi habent *triu*, Angloſax. *treovv*, *trevv* & *tryvv* eodem ſenſu. Cambris *dar* & *dervv* quercus, & hinc Druides *dervvyddon*, quaſi domini arborum, ab *udd* dominus, & *dervv* quercus. *Udd* pro domino nobis ſuperat in nomine proprio OTTO.

ELITHEODIG peregrinus, qui ex alia terra vel agro eſt. Vocem habet Iſidorus pag. 263. Cambris *alltud* alienigena, advena, ab *all* alius, alienus, & *tud* terra. Utramque compoſiti partem agnoſcunt etiam noſtri in omnibus Dialectis (a).

(a) V. Gloſſar. in *el* & *teut*.

FIDWOR quatuor. Vox Gothica. Cambris *pedvvar* idem.

GOMMA, GOMMAN vir, maritus. Extat in omnibus Dialectis. Cambris *cymmar*, compar, conjux, ſocius, ſodalis, forte ab Armorico *chom* ſimul morari.

HUNSLA munus, oblatio, ſacrificium. Vox Gothica, quæ Angloſaxonibus eſt & effertur *husl*. Cambris *honſel* ſtrenam denotat, ſi non eodem, certe cognato ſignificatu. Quid enim eſt ſtrena niſi munus & oblatio?

KRY clamor militaris. Vox Alamannica (b). Cambris *cri* clamor, *crio* clamare, *crivvr* præco.

(b) Goldaſt. Tom. II. Rer. Alam. *Chry dir alten Kilchin* Symbolum veteris Eccleſiæ.

LOCHAN claudere, *intlochan* aperire, *loch* clauſura, *pilohhir* clauſtra. Voces Alamannicæ apud Keronem. Cambris *locc* angulus, angiportus, *llochesl* latebra, *llechu* latere, nonnulla cum reliquis adfinitate.

MATS, MÆTE cibus, nutrimentum. Prior vox Gothica, altera Angloſaxonica eſt. Idem Cambris *maeth*.

NITHJIS cognatus. Vox Gothis propria. Cambris *nith* neptis ex fratre vel ſorore.

OGAN timere, *iggur* timor. Prius Gothicum, poſterius Iſlandicum eſt. Cambris *egryn* timor, terror.

PAIDA tunica, nomenclatura. Gothica. Cambris *pais* tunica, palla, Iſlandis *paita* induſium.

QUENA vel *quino* mulier. Vox apud Gothos & Francos paſſim obvia, quam Britanni videntur transtuliſſe ad Venerem denominandam. Nam Venus Cambrice dicitur *gvvener*, & dies Veneris *diau gvvener*, & ſtella Veneris *ſeren gvvener*.

RUNA ſecretum, ſive divinum, ſive magicum. Proſtat in omnibus Dialectis (c). Cambris *rhin* ſecretum, arcanum, myſterium, *rhiniau* incantationes, quia ſecretiores ſunt, & in occulto fiunt.

(c) V. Gloſſar. in *rune*.

SAUM ſive *ſum* onus, ſarcina, & figurate impedimentum. Vox Francis inprimis uſitata, cujus veſtigia extant in Lege Salica, & paſſim alibi. Hoc primitivum agnoſcunt etiam Armorici, quibus *ſam* onus, teſte Pezronio in Celticis.

THEÓW ſervus. Ubique obvium apud Veteres (d). Cambris *tyvvas* famulus domeſticus.

(d) V. Gloſſar. in *dieb*.

UNDEN aqua, fluctus, Dialecto Francica. Videatur Otfridus Lib. III. cap. VIII. ubi ter eadem voce utitur, ut Tatianum & alios nunc omittam. Idem Cambris *tonn* per metatheſin, & *tonnog* undoſus. Hæc figura in præſenti negotio non eſt negligenda, quia voces Britannicæ ſæpe ſola literarum transpoſitione a noſtris differunt, cujusmodi ſunt, *draen* ſpina, nobis *dorn*: *daear* terra, nobis *erd*: *tad* pater, noſtris olim *atta*: *naf* dominus, noſtris olim *fan*: *tair* tres, nobis *drei*: *nam* culpa, delictum, noſtris olim *man*: *bervvy* coquere, nobis *brauen*: *aren* ren, nobis *nieren* &c.

WERED plebs, multitudo. Vox Angloſaxonica, a *vver* vir derivata. Cambris *gvvr* vir, *gvverin* viri, virorum multitudo.

XXXIII.

Hæc ni fallor in compendio ſufficere poſſunt. Vereor enim ne VOS tædium capiat antiquitatis, ſi vocabulis nimis multis & tam procul a conſuetudine abductis aures veſtras ulterius aggrediar. Unum tamen ſilentio præterire non poſſum, quod ante omnia fuerat memorandum, cum propter Viri claritatem, tum propter inſignem vetuſtatem, nomen inquam Conditoris noſtri TUTISCONIS

NIS, antiquis carminibus celebratum, quod teſte & interprete Tacito TERRA EDITUM ſignificat. Fuit hoc nomen proprium non Dei, ſed hominis & Viri illuſtris, qui progenitoribus noſtris circa Trojana tempora dux & auctor fuit migrationis in Germaniam, & eam Reip. formam, quam Jul. Cæſar & reliqui Scriptores Romani tantopere mirati ſunt in noſtris, inter eos conſtituit, poſtea a filio MANNO & gente univerſa in Deorum numerum relatus ob tanta & tam præclara beneficia. Hic noſtrum ſuo de nomine nomen nobis reliquit, quod ex Lingua Celtica petitum eſſe, in ipſo Gloſſario luculenter demonſtravi.

XXXIV.

Quemadmodum autem nihil in univerſo eſt, quod non mutationi obnoxium ſit: ita etiam LINGUÆ ſuas experiuntur calamitates, dum ex antiquis vocibus aliæ obſoleſcunt, aliæ plane depereunt, aliæ depravantur, aliæ novis & ſæpe contrariis ſenſibus ſervire coguntur, aliæ ab exteris tanquam ſordes ſinceris partibus admixtæ, aut ab indigenis ſponte confictæ civitate donantur & propagantur. Unde mirum non eſt, Linguam CELTICAM, ab initio uniformem & pene indiſcretam, tractu temporis tantas perpeſſam eſſe mutationes, ut ARIOVISTUS Gallice loqui non niſi longo uſu didicerit (e). Nam ab exceſſu Celtarum in occiduas regiones usque ad Arioviſtum computantur MCXXVI. anni (f), qui tanto diſcrimini efficiendo abunde ſufficiunt.

(e) Cæſar de Bell. Gall. Lib. I. cap. 47.

(f) Utor Chronologia Edwardi Simſonii, qui Excidium Trojanum collocat ad A. M. 2821. ante C. N. 1182. & res Cæſaris cum Arioviſto geſtas ad A. M. 3947. ante C. N. 56.

XXXV.

Teſtem habemus experientiam. Debemus enim meminiſſe, Linguam Germanicam non hanc tantum obiiſſe mutationem, ſed longe majorem, & minori temporis intervallo. Omitto nunc veteres Sermones, *Gothicum*, *Saxonicum*, *Francicum*, qui certe adeo diverſi ſunt, ut ſingulis intelligendis tanto diſcendi ſpatio hodie opus ſit, quanto olim regio ingenio Arioviſti ad Gallice loquendum. Hoc unum jubeo VOS conſiderare, intra paucas ætates aliquot millia vocabulorum Francicorum & Alamannicorum nobis periiſſe, quæ ante octingentos annos in omnium ore erant, hodie vero non magis intelliguntur, quam Cambrica aut Armorica. Quæ niſi facta eſſent, fieri poſſe negarem. Accipite, ſi placet, ex ore priſco ſequentia.

Ammarari humiles.
Bimmtono odoramentum.
Cumiſci ſenatores.
Droa onus.
Erine pavimentum.
Fihhara alieni.
Gozophar libamentum.
Horatupil onocrotalus.
Inchenta arauueiz frixum cicer.
Kaluppas toxica, *kalupperu* toxicata.
Lapel mare, concha, labrum.
Mammonti blandimentum, placor, *mammontiu* placabilis, *gimmanmontot uuirdit* linietur.
Nihhus crocodilus.
Opiſal cultus.
Prorth labium, *prarte* labio, *prarta* labia, *prart* ora.
Querder eſca.
Riumun pſittacus.
Schahho lingua.
Tougani Sacramentum, *gitougani* ſacramento, *getougini* ſacramenta, *taugni* myſticos.
Vochumilo racemus, acinus.
Zaſcot rapuit.

XXXVI.

Quis hæc Germanica eſſe ſuſpicetur, niſi in Gloſſis Theotiſcis a R. P. PETZIO publicatis legerentur? Horum vero vocabulorum & ſimilium, ab uſu hodierno damnatorum, & civitate exulantium, apud omnes Gloſſatores & in omnibus Veterum Monumentis, tanta copia tantumque examen eſt, ut numerum Britannicorum a noſtris diſſonantium facile æquent aut excedant. Et nihilominus Lingua noſtra hodierna veriſſima Filia eſt veteris Francicæ & Alamannicæ, quamvis Matri in multis diſſimilis, quod opinor omnibus eſſe manifeſtum. Quemadmodum autem haud dubie erraret, qui propter hæc innumera, quæ olim in honore erant, nunc autem ciderunt, aliis in locum eorum ſubſtitutis, proximam Linguæ noſtræ originem ex Francis & Alamannis in dubium revocaret: Ita errare mihi videntur, qui remotiſſimam ex CELTIS ob eandem cauſam nobis abjudicant, nulla tot Sæculorum, quæ Linguas mutare ſolent, habita ratione. Contrarium enim patet ex permultis Linguæ Celticæ apud nos reliquiis. Et etiamſi longus Sæculorum ordo omnia ſermonis veſtigia deleviſſet (quod ſane falſum eſt) Græci tamen Scriptores audiendi eſſent, qui uno omnes ore CELTICUM nomen nobis imputant, unde communio generis & Linguæ per ſe ſequitur. *Antiquiſſimis temporibus*, inquit Dio (g), *populi iſti, ad utramque Rheni ripam colentes*, *CELTÆ appellati fuerunt.* Nonſolum autem antiquiſſimis, ſed etiam ſecutis temporibus ita nuncupati ſunt. Quamvis enim Gentes illæ cognitis regionibus occiduis diverſa nomina adeptæ ſint, ita ut colentes ad ſiniſtram fluminis GALLI, reliquæ ad dextram GERMANI dicerentur: hoc tamen non obſtante Celticum nomen Germanis æque ac Gallis conſtanter adhæſit. Hinc Appianus Cimbros vocat *Celtas* (h), & Libanius Francos *gentem Celticam* (i), & Dio Germaniam *Celticam* (k). Equidem Strabo, qui reliquos ætate antevertit, Germanos a Celtis diſtinguit (l): ſed per aliam viam ad nos redit, dum Germanos ibidem ob ſimilitudinem formæ, & morum, & victus,

victus, FRATRES GALLORUM, alibi vero CONSANGUINEOS vocat (m). Unde vero conſanguinei, niſi ab Iliaco aut Scythico ſanguine? Omitto nunc mores utriusque Gentis, quæ communem originem aperte teſtantur.

(g) Dio Lib. 39.

(h) Appianus in Celtico pag. 758.

(i) Liban. in Baſil. pag. 138.

(k) Dio in Excerpt. pag. 761. *Ganna virgo poſt Velledam in CELTICA vates oracula fundebat.*

(l) Strabo Geograph. Lib. VII. ab initio.

(m) Lib. IV. pag. 196. *Nam & NATURA* (φύσει) *& vitæ inſtitutis hæ Gentes invicem ſibi ſimiles ſunt & COGNATÆ* (συγγενεῖς).

XXXVII.

An Germania noſtra ante TUTISCONIS cum manu ſua adventum, habuerit colonos, & unde advectos, fateor me ignorare. Quis enim in iſta remotiſſimorum temporum nocte verum perſpicere queat? Si habuit, veroſimile eſt, Scythas, Phryges, aut Thracas fuiſſe, & hos a noſtris pulſos eſſe ultra mare in Britanniam (in qua ſententia videtur verſari BAXTER (n) jam ſæpe laudatus) vel ultra ſinum Codanum in Scandinaviam. Tutiſſime incedunt, qui prima Germaniæ initia ab INGEVONIBUS, ISTÆVONIBUS, & HERMINVONIBUS deſumunt, quorum fama vetuſtiſſima eſt, & cæteris nominibus, paucis exceptis, antiquior. Orta autem ſunt hæc NOMINA, non primis ſtatim temporibus, ſed proxime ſecutis, quando ſolitudines Germaniæ a Gente jam valentiore & populoſiore per deductos colonos fuerunt occupatæ, incipiendo ab ISTHMO CIMBRICO, qui, ut videtur, prima fuit Majorum noſtrorum in Germania ſedes (o). Quidam MANNO tres filios adſignant (p), e quorum nominibus tria illa nomina componunt. Verum cum ex omnibus traluceat verbum antiquum *wonen* habitare; hinc veroſimilius eſt tribus iſtis nominibus loca potius manſionum, quam filiorum Manni memoriam contineri. Id quod etiam H. Grotio ſe magis probavit (q), qui inde ſuos *In-woners*, *Herum-woners* & *Weſt-woners* more ſuo fabricavit.

(n) Baxter in Gloſſ. Antiqu. Brit. voce SAXONES. Item pag. 209.

(o) Huic conjecturæ adfinis eſt illa, quam R. D. LOESCHER in Literatore Celta theſi XV. proponit his verbis: *Cimbri, Cheruſci, Suevi, accurate ſupputando, Majores noſtri ſunt, exciſaque & penetrata Hercynia Sylva, totam, qua hodie patet, Germaniam, ſibi ſubjectam reddidere.* Utraque conjectura vetuſtate nominis Cimbrici ſe tuetur.

(p) Tacitus de M. G. cap. 2. *Manno tres Filios asſignant, e quorum nominibus proximi Oceano INGÆVONES, medii HERMINONES, cæteri ISTÆVONES vocentur.*

(q) H. Grot. in Prolegom. ad Procop. pag. 25.

XXXVIII.

Primi omnium ſunt INGEVONES, Plinio *prima Germaniæ Gens* dicti (r), Tacito vero *proximi Oceano* (s), & inde nomen, ab *wng* prope, quod ſuperat eo ſenſu apud Cambros. Dicti autem ſunt a proximitate, quod ab utroque latere Iſthmi, inter duo maria protenſi, oras Oceani & Sinus Codani legentes, hinc a Chaluſo ad Viadrum, illinc ab Albi ad Rhenum, ſedes ſuas in locis maritimis fixiſſent. Idque nomen poſtea communicari cœpit iis, qui Inſulas occuparunt, quod a litoralibus eſſent oriundi. Prioris generis ſunt Cimbri in ipſa Cherſoneſo, & Suevorum Gentes inter Codanum & Albim, & Chauci & Friſii ad Oceanum. Poſterioris Teutones, Hilleviones, Suiones, & cæteri Septemtrionales, quos ab Ingevonibus Germaniæ oriundos eſſe, Plinius & Solinus (t) haud obſcure teſtantur.

(r) Plin. Hiſt. Nat. Lib. IV. cap. 14.

(s) Tacit. loc. cit.

(t) Plinius loc. cit. Solinus cap. 23. Scandiam a Cimbris, Suevis, aliisque Theotiſcis tertio vel quarto Sæculo ante Chriſtum natum occupatam eſſe, ex Lingua, moribus, aliisque indiciis breviter oſtendit R. D. LOESCHER in Literatore Celta theſi XXXI.

XXXIX.

Alii ulterius progreſſi ſedes ſuas trans Viadrum ad Viſtulam usque promoverunt. Et hos ISTÆVONUM conditores eſſe arbitror, etiamſi hoc nomine Rheno proximi a Plinio inſigniantur. Plinius enim Genera Germanorum (u) præter neceſſitatem multiplicat, Tacitus vero dicendo, *cæteri Iſtævones*, in dubio relinquit, quinam ſint illi cæteri. Dicti autem ſunt ISTÆVONES, quaſi Æſtivones, id eſt, ad orientem colentes. Nam *eaſt* Angloſaxonibus Orientem ſignificat. Quod apprime convenit Vandalis, & qui ex proſapia ipſorum prodierunt, Burgundis & Gothonibus ſive Gothis, quos antiquitus intra Viſtulam & Viadrum ad mare Suevicum habitaſſe, Tacitus memorat.

(u) Plin. Hiſt. Nat. Lib. IV. cap. 14. *Germanorum genera quinque: Vindeli, quorum pars Burgundiones, Varini, Carini, Guttones: alterum genus Ingævones, quorum pars Cimbri, Teutoni, ac Cauchorum gentes. Proximi autem Rheno Iſtævones, quorum pars Sicambri. Mediterranei Herminones, quorum Suevi, Hermunduri, Chatti, Cheruſci. Quinta pars Peucini, qui & Baſtarnæ, ſupra dictis contermini Dacis.*

XL.

Omnium noviſſimi videntur HERMINVONES, qui intra ambitum reliquorum habitabant, a Rheno prætenti, unde Tacito *medii*, Plinio *mediterranei*, Melæ (w) *ultimi* vocantur. Ab his orti ſunt Cheruſci, Chatti, Hermunduri, Marcomanni, Ubii, Sigambri, Uſipetes, Tencteri, Bructeri, Marſi, & alii, quorum latera partim a Gentibus Friſionum & Cauchorum, partim a Suevis Trans-albianis clauduntur. Dicti autem ſunt *Herminvones*

nes quaſi prolixe habitantes. Nam *menn* Celtis locum, *hir* vero longum & prolixum denotat. Cambri iisdem vocibus hodienum eodem ſenſu utuntur.

(w) Mela Lib. III. cap. 3.

XLI.

Ab his TRIBUS tota Germania, quæ primis temporibus una Lingua utebatur, paulatim facta eſt TRILINGUIS. Nam ab Ingevonibus habemus Linguam ANGLO-SAXONICAM, ab Iſtævonibus GOTHICAM, ab Herminvonibus FRANCICAM & ALAMANNICAM, de quibus nunc ordine aliqua dicam, quæ VOBIS fortaſſe haud erunt ingrata.

XLII.

Lingua ANGLO-SAXONICA, cum ſit ab Ingevonibus orta, filia eſt Celticæ maritima & primogenita, natalibus ſuis nec omnino ſimilis, nec omnino diſſimilis, clariſſima tamen originis ſuæ documenta in ſe gerens. Dedit illi Mater hanc inprimis prærogativam, ut Sororibus ſuis nonſolum ætate prior, ſed etiam venuſtate & ſimplicitate commendabilior eſſet. Dedit & immenſum vocabulorum veterum, Celticorum, Cimbricorum, & Suevicorum Theſaurum, & flumen elocutionis uberrimum, unde ſæpe prata aliena rigantur. Cur *Anglo-Saxonica* dicatur, & a quibus, ratio in propatulo eſt. ANGLI Tacito ſunt pars Suevorum in Ingevonibus: SAXONES Ptolemæo gens Cimbris contermina. Hi famam nominis navalibus auſis extenderunt, dum illi diu reticentur in Hiſtoria, quamvis maturius nominati. Utraque Gens circa initium Sæculi quinti in unum fœdus, & occupata bello ſociali Britannia, in unum nomen coaluit, ita ut qui diſcretim ANGLI & SAXONES, conjunctim ANGLO-SAXONES dicerentur, & Lingua ipſorum ANGLO-SAXONICA, quod communi ſermone uterentur Anglus & Saxo. Ipſi vero Saxones Linguam ſuam vocabant ANGLICAM, non Saxonicam, manifeſto (ni fallor) indicio, primos Saxones partem Anglorum fuiſſe, & genus inde accepiſſe unde Linguam. Operæ pretium eſt, interpretem audire Saxonicum Matth. XXVII. 46. *Heli. Heli. lema Zabdani. that is on ENGLISC. Min God. min God. to hwi forlete thu me.* Utcunque autem hoc nomen, ex Anglo & Saxone compoſitum, novum ſit, nec ante Britannicam Expeditionem auditum, partes tamen nominis antiquæ ſunt. Et hinc manifeſtum eſſe reor, Linguam Angloſaxonicam nomine ſuo longe vetuſtiorem eſſe, ſi non fama & claritudine, ſaltim uſu & exercitio. Hæc Lingua cum tempore devenit mater fœcunda plurium aliarum Linguarum, inprimis *Anglicanæ, Belgicæ, Norwegicæ, Islandicæ, Danicæ, Suecicæ,* quæ ſunt quaſi Celticæ Linguæ ex hac filia nepotes.

XLIII.

Lingua GOTHICA, cum ſit filia Vandalicæ, & Soror Burgundicæ, cognoſci rite non poteſt, niſi cognita prius matre & ſorore, & omnibus quas inter migrandum perpeſſa eſt mutationibus. Vandali ſunt Gothorum & Burgundionum progenitores, teſte Plinio (x). Hos primis temporibus Celtice locutos eſſe, multa arguunt, & inprimis vetuſtas nominis Vandalici. Vandali enim non ſunt novi homines in Germania, nec aliunde advecti, ſed nomen verum & antiquum populi indigenæ, quamvis licentia vetuſtatis a quibusdam ex ipſa Manni familia fabuloſe deductum (y). Idem colligitur ex reliquiis Sermonis Gothici & Burgundici vetuſtiſſimis, quæ, ſi recte inſpiciantur, ſunt totidem Linguæ Celticæ fragmenta. Burgundi, cum adhuc eſſent in Germania, Regem nuncupabant HENDINUM, quaſi Seniorem, teſte Marcellino. Hanc vocem ex duabus Celticis compoſitam eſſe, in ipſo Gloſſario (z) oſtendi. Id unum hoc loco prætermittere non poſſum, Gothos eodem nomine uti, in Præſide Judææ denominando. Hunc enim appellare ſolent KINDINS, Matth. XXVII. 11. 15. Quæ vox, cum a Burgundica non ſit diſcriminata, niſi levi, eaque uſitatiſſima literæ H. in K. converſione, haud dubie ex eodem cum illa fonte manavit. Leges Burgundicæ novalia vocant EXARTA, Art. XIII. opinor a Celtico *hear* aratu facilis, arabilis, Cambris uſitato. Noſtri hodie nihil habent, quod aliquo modo reſpondeat: Gallis autem remanſit *eſſarter*, ſilvam cædere & in agrum convertere. Utrinque ſpiritus in ſibilum mutatur, more antiquis perquam familiari. In iisdem Legibus WITTEMON ponitur pro dote. Prior compoſiti pars Celtis conjugium & ſponſalia, poſterior munus & donum denotat. Illa Cambris compoſite dicitur *dyvveddi*, a *dyvveddio* conjugare, hæc Francis & Alamannis *man* & compoſite *manaheit* apud Keronem in Gloſſis. Utramque vocem agnoſcunt etiam Gothi, quibus *gavvath* eſt conjunxit, conjugavit, Marc. X, 9. & *manvvi* ſumptus, Luc. XIV. 28. Nobis totum compoſitum periit: Viguit tamen inter nos adhuc Willerami Abbatis ævo, qui illo in Cantico Canticorum utitur. Omitto nunc canem venaticum, quem Latini vertagum, noſtri *vvindhund*, Burgundi VELTRAUS vocant, a *veltra* ventus, quoniam hæc vox a Lindenbrogio jam eſt occupata. Omitto etiam alia, & hoc ſolum mantiſſæ loco cæteris adjicio, quod in Additamentis Legis Burgundicæ navis vocatur CAUPULUS, Art. VII. §. 1. quæ vox manifeſto Celtica eſt, & apud Cambros hodie ſuperſtes, quibus linter, cymba, ſcapha dicitur *ceubal* & *ceubol*, quaſi venter cavus, a *cau* cavus, & *bol* venter. Hæc enim ſufficere poſſunt oculatis, ut perſpiciant, Lingua veteri Burgundica, quamvis veriſſimi nominis Germanica, utpote e Vandalica orta, multa & præclara Antiquitatis Celticæ veſtigia contineri.

(x) Plinius loc. cit.

(y) Tacit. de M. G. cap. II.

(z) V. Gloſſar. in voce *Elterman.*

XLIV.

XLIV.

Miſſis igitur Burgundis ad GOTHOS propius accedo, quos Lingua cognata uſos eſſe, jam demonſtravi, & nunc porro demonſtrabo. Loquor autem de ea parte Gothorum, quæ Viſtulam transgreſſa primo ripis ſinus Venedici inſedit, & celebrem illam maris concreti ſubſtantiam, quam ſuccinum & electrum vocant, collegit, poſtea vero litoribus illis relictis ad Mæotidem usque progreſſa eſt, unde poſt aliquot ætates ad Danubium regreſſa, Romanis innoteſcere cœpit. Nam ab his habemus EVANGELIUM GOTHICUM interprete ULFILA, Gothorum in Dacia Epiſcopo. De reliquis autem popularibus, qui vel domi in Germania, vel foris in oppoſita Peninſula Scandinavia claruerunt, & nomen genusque Gothicum vel apud ſuos propagarunt, vel apud exteros condiderunt, nihil literarum ad nos pervenit, unde de natura & conſtitutione Linguæ Gothicæ judicium ferri poſſit. Etenim verba illa vetera, quæ Inſcriptionibus RUNICIS, aliisque Septemtrionalium monumentis continentur, Islandica ſunt, non Gothica. Et tametſi non deſint Viri eruditiſſimi & celeberrimi, qui hæc & talia pro Gothicis haberi cupiant, certiſſimum tamen eſt, hoc illos optare, non ipſius rei veritate, ſed potius affectatione nominis Gothici compulſos, vitio quidem vernaculo, & ob nimium Patriæ amorem excuſabili, ſed novo & Majoribus ignoto. Tantum enim abeſt, ut veteres Sueci gloriæ & linguæ Gothicæ unquam fuerint ſtudioſi, ut potius Gothos, quamvis latiſſime quondam imperitantes, ſuisque Regibus utentes, tanquam exteros & aliunde advectos odio haberent, nec prius ceſſarent, donec rebus eorum attenuatis & Regno penitus deſtructo, ſubjectos ſibi reddidiſſent. Cujus rei teſtem habemus domeſticum & Secretorum Septemtrionis apprime gnarum Ottonem SPERLINGIUM (a), qui novum illud Gothicæ Linguæ Palladium fortiter & feliciter evertit, omni Antiquitatis laude Islandis reſtituta.

(a) In Commentariolo *de Danicæ Linguæ & nominis antiqua gloria & prærogativa*, §. XII. XIII. XIV. XVI. XVII. XVIII.

XLV.

Igitur quoties GOTHOS in his paginis nomino, non illos Gothorum in Scandinavia Conditores, quos Germanos fuiſſe ſatis veroſimile eſt (b), ſed antiquos illos Succini collectores, quos vetuſtas *Guttones, Gothones*, & *Gothunos*, recentior vero ætas *Gothos* appellavit, intelligo, reliquorum quidem conſanguineos, utpote ex communi Vandalorum ſtirpe cum illis ortos, ſed migrationibus, rebus geſtis, & Martis operibus, ab illis diſtinctos. Horum Lingua, quo vetuſtior eſt, eo Celticæ propior & conformior deprehenditur. Teſtis eſt vox antiquiſſima MENTONOMON, qua Gothi Æſtuarium deſignabant, de qua juvat audire Plinium (c): *Pytheas Guttonibus, Germaniæ genti, accoli Æſtuarium Oceani* (maris Suevici) *affirmat*, MENTÓNOMON *nomine, ſpatio ſtadiorum ſex millium: ab hoc diei navigatione abeſſe Inſulam Abalum: illuc vere fluctibus advehi* (Succinum), *& eſſe concreti maris expurgamentum, incolas pro ligno uti eo, proximisque Teutonis vendere.* Quamvis enim in hac deſcriptione quædam ſint parum explorata, manifeſtum tamen eſt, Pytheam Guttones haud fruſtra nominaſſe. Hos enim ad Viſtulam habitare, & Vandalorum progeniem eſſe, poſtera ætas aperuit. Tacitus ſane inter Germanicas Gentes expreſſe *Gothones* memorat (d), & in Caſſubia collocat, unde facilis erat parti Gothonum prioribus ſæculis ad Gleſſarias & Electrides Inſulas tranſitus, etiamſi migrationis hujus nulla apud Tacitum extet memoria. Tacito enim ſufficiebat, illos Gothones nominaſſe, qui in Patria remanſerant. Reliquos, qui ante tempora ſua Æſtuarium accolebant, cum in interiora Sarmatiæ dudum eſſent digreſſi, piſcatu Succini Æſtiis poſt ſe relicto, mirum non eſt ſilentio ab illo præteriri. Cur enim procul abſentes nominaret? Conſtat igitur Pytheæ ſua narrandi ratio, & æquum omnino eſt, ut nomina Gothica ab illo tradita, ceu fide digna ſuſcipiamus. Omitto nunc *Inſulam Abalum*, quæ videtur eſſe *Inſula indigentiæ*, alias *Finningia* dicta (e), & ad nomen Æſtuarii me converto. Quid ſit MENTÓNOMON non aliunde melius quam ex Lingua Celtica intelligitur. In illa enim Lingua manifeſto ſignificat, *locum aquarum brevium*, componiturque a *menn* locus, *tonn* aqua, unda, & *man* parvus, tenuis, exilis, vocibus apud Cambros hodienum reſiduis. Totum compoſitum perfecte convenit Æſtuario, Latinis quoque ejusmodi loca a brevitate aquarum *Brevia* vocantibus. Hæc una vox, etiamſi nullæ aliæ ſupereſſent (ſuperſunt autem quam plurimæ) faciem Linguæ Gothicæ, qualis erat circa ætatem Pytheæ, hoc eſt, diu ante C. N. ſufficienter repræſentaret.

(b) LUTHERUS in Libell. de nom. prop. German. pag. 6. *Nam Goti fuerunt Germani.* Gothos Scandinaviæ a Gothis Germaniæ originem ducere, communis hodie eſt Eruditorum in Germania ſententia, quam etiam R. D. LOESCHER, qui nuper Literaturam Celticam eleganti libello ornavit, theſi XXXI. breviſſime tuetur his verbis: *Ipſo autem Chriſti naſcentis Seculo Gothi ad ſinum Codanum habitantes, ubi nunc Gedanum eſt, trajecto mari, primum Gothlandiam inſulam, deinceps magnam Suediæ partem occuparunt.* Et in theſi XXX. *Cum Gothones, qui ad Viſtulam remanſerant, navigatione inclareſcerent, & Gotlandiam inſulam occuparent, paulatimque potentiores fierent, videntur navibus in Suediam ingreſſi, magnam ejus partem occupaſſe, quæ vel hodie Oſtrogothia & Weſtgothia vocatur. Hic & regnum peculiare habuerunt, quod a Suecis tandem fuit deſtructum.* Confer cum his Inſularibus *Gutas* a Ptolemæo memoratos, qui ſcripſit circiter A. C. 150.

(c) Plin. Hiſt. Nat. Lib. XXXVII. cap. 2.

(d) Tacit. de M. G. cap. XLIII.

(e) Plinius exiſtimavit Finningiam ſive Finnlandiam

landiam eſſe Inſulam a Scandia, Baltia, & Baſilia diſcretam, ſicut & Pytheas. Gothi videntur Finnlandiam *Abalum* appellaſſe, quod rerum omnium inops eſſet, a Celtico *aball* inopia, defectus, quod ſuperat hodie apud Cambros. Nota eſt Fennorum *fœda paupertas* ex deſcriptione Taciti cap. ult. de M. G.

XLVI.

Verum hæc facies poſtea ſub Cœlo alieno inter tot Barbaras Gentes Ponto conterminas (quarum XXII. a Plinio (f) numerantur) non nihil mutata eſt. Nam pro vocibus patriis & antiquis paulatim inductæ ſunt peregrinæ, Sarmaticæ, Ponticæ, Scythicæ, & promotis deinceps in Daciam ſedibus Græcæ etiam atque Latinæ, quales in reliquis Dialectis non reperiuntur, de quibus alibi egi ex profeſſo (g). Unde facies nova Linguæ Gothicæ exorta, quæ EVANGELIO GOTHICO, unico & ſanctiſſimo Gothorum monumento, & omnium Theotiſcorum vetuſtiſſimo, continetur. Quemadmodum autem vultus hominis nunquam ita mutatur, ut in aliam plane ſpeciem tranſeat, nullo priſtinæ ſimilitudinis relicto indicio: Ita Lingua Gothica mutata quidem eſt in aliam formam, ſed non adeo deformem, ut non certiſſimæ notæ primævi ſermonis, *Celtici* inquam, *Vandalici*, & *Theotiſci*, cumulatim adpareant. CELTICA veſtigia paſſim detexi, in quibus ſunt non nulla, quæ immenſam eruditionem & infatigabile ſcrutinium primi Editoris & in Literatura Gothica facile principis FRANCISCI JUNII, F. F. effugerunt. VANDALICA, cum nihil literarum a Vandalis nobis relictum ſit, hodie diſcerni non poſſunt. Certiſſimum tamen eſt, Linguam Gothicam Sæculo VI. a materna, hoc eſt, Vandalica, haud multum diſcrepaſſe. Nam Vandalos, Gothos, & Gepidas, ſolis nominibus differre, cæterum iisdem Legibus, & iisdem ſacris, puta Arianis, & una demum Lingua uti, tanquam ad unam Gentem univerſi ſpectarent, auctor eſt Procopius (h), cujus teſtimonium tanto validius, quia Beliſario in omnibus Expeditionibus contra Vandalos & Gothos fuit a codicillis. Quid dicam de THEOTISCIS, quorum numerus tam ingens eſt, & idiomati Germanico utriusque Ævi, veteris & hodierni, tam conſentaneus, & a Sermone Suecico, quem Gothicum eſſe volunt, tam longe abludens, ut totus Codex videri poſſet ab homine Germano conſcriptus, niſi de veritate aliunde conſtaret? Et hæc utriusque Linguæ congruentia non nuper demum a Clariſſimis Viris, ſed omnibus temporibus a Scriptoribus Eccleſiaſticis obſervata eſt, & obſervari a cunctis poteſt, ſufficienti meditatione inſtructis. Hinc WALAFRIDUS STRABO diſerte ſcribit (i), Gothos cum adhuc in Græcia verſarentur, THEOTISCUM SERMONEM habuiſſe. Operæ pretium eſt integrum locum deſcribere: *Multa noſtros*, inquit, *quæ prius non noverant, utilia didiciſſe, præcipueque a GOTHIS (qui & GUTTONI) cum eo tempore, quo ad fidem Chriſti, licet non recto itinere* (puta Ariano dogmate) *perducti ſunt, in Græcorum Provinciis commorantes, NOSTRUM, hoc eſt, THEOTISCUM SERMONEM habuerint, & ut Hiſtoriæ* (Socratis, Sozomeni, Philoſtorgii) *teſtantur, poſtmodum ſtudioſi illius Gentis Divinos Libros in ſuæ Locutionis proprietatem transtulerint, quorum adhuc MONUMENTA apud nonnullos habentur.* Quibus verbis CODICEM ARGENTEUM, quo Evangelium ab ULFILA Gothorum Epiſcopo in locutionis Gothicæ proprietatem translatum continetur, tantum non digito monſtrat.

(f) Plin. Hiſt. Nat. Lib. VII. cap. 24.

(g) In Diſſert. *de Lingua Codicis Argentei.*

(h) Procop. de Bello Vandal. Lib. I. cap. 2. *Cutis omnibus candida* (loquitur de Vandalis, Gothis & Gepidis) *flava cæſaries, corpus procerum, facies liberalis, eædem Leges, eadem Sacra, Ariana ſcilicet, UNA demum LINGUA, quam Gothicam vocamus: ita, ut ad unam univerſos Gentem pertinuiſſe quondam, ac ſuorum deinde Ducum nominibus diſcretos fuiſſe, exiſtimem. Antiquæ eorum ſedes trans flumen Iſtrum.*

(i) Walafrid. de Reb. Eccleſ. cap. VII.

XLVII.

Hunc Codicem Walafridus vidiſſe poterat & legiſſe. Eſt enim antiquiſſimus, atque in uſum alicujus Principis aut Regis Gothici multo ſumptu conſcriptus, quantum ex literis argenteis & reliquo ornatu magnifico colligere licet. Et niſi me omnia fallant, fuit hic Codex ipſius ALARICI Regis Toloſani, cujus regnum & regiam deſtruxit & ſpoliavit CHLODOVEUS an. DVII. Vel certe AMALARICI, quem CHILDEBERTUS Chlodovei filius an. DXXXI. prælio ſuperavit. Argumenta, quibus hæc conjectura firmetur, cum illis conquirendis mihi nunc non vacet, opportuniori tempori & loco reſervo (k). Cuſtodia hujus pretioſiſſimi Monumenti, & quovis Theſauro potioris, tandem a Francorum Regibus Cœnobio Werdinenſi fuit demandata, ubi per multa Sæcula delituit. Hodie adſervatur Upſaliæ. Quo caſu quibusve Patriæ calamitatibus eo pervenerit, omnibus notum, & VOBIS adhuc alta mente repoſtum. Verum Arctoi Scriptores hac acquiſitione non contenti, conantur Gentem & Librum eadem clade involvere, & Gothos ipſos nobis eripere, CLUVERIUM, qui ſua & Patriæ immortali gloria Gothos, diu exules, Germaniæ primus reſtituit, maledictis laceſſentes, tanquam furem alienæ gloriæ (l), ne quid gravius dicam. Equidem ante Cluverium noſtros in hoc Studiorum genere aliquanto remiſſiores fuiſſe, & Græcarum magis Romanarumque, quam patriarum Antiquitatum curioſos, negari vix poteſt. Hodie vero vix unus vel alter ſic hebes eſt, ut nomen Gothicum extra Scandiam peregrinum & adventitium eſſe, perſuaderi ſibi patiatur. Obſtat enim fides & aucto-

auctoritas Scriptorum vetuſtiſſimorum, PYTHEÆ, PLINII, TACITI, qui *Guttones* ſive *Gothones* inter Gentes Germanicas & genera Vandalorum computant, quos Gothos eſſe nimis manifeſtum eſt. Quemadmodum enim *Burgundi* (quod optime obſervatum a Cluverio) alia vocis flexione dicuntur Burgundiones, & *Friſii* Friſiones, & *Lygii* Logiones, & *Franci* Francones: Ita *Gothi* Guttones, Gothônes, Gothuni, multiplici quidem variatione, ſed non adeo diſſimili, ut non iidem homines agnoſci poſſint, ſi cavillatio abſit. Igitur, ne turbetur Hiſtoria, neve populi multiplicentur in infinitum præter neceſſitatem, GOTHOS eſſe *Guttones* Plinii, & *Gothones* Taciti, nominibus tam diu credendum eſt, donec aliæ adſint cauſæ, quæ nos aliter determinent, qualis omnino eſt, quod *Gothinos* Gallica lingua coarguit non eſſe Germanos, adeoque nec Gothos, ſed homines novos in Germania, & nuper aliunde advectos. Videamus ergo quam rationem afferant Diffidentes, & utrum digna ſit, quæ vel detur vel accipiatur? Primo præſcriptionem longi temporis & diuturnam poſſeſſionem opinioni ſuæ obtendunt. Verum quia errores præſcribi non poſſunt, aliis argumentis opus eſt, ut nos errare intelligamus. Negant deinde Gothos unquam dici Gothones, aut ſimile quid. Hoc, quia palmarium eſt, & arrogantius dictum quam verius, absque reſponſione dimitti non debet. *Evolve univerſos*, inquit Anti-Cluverius, *excute cunctos, qui de Gothis aliquid ſcribunt, non CREDO, uſpiam ulli indifferenter & reciproce uſurpatum reperiri Guttonum vel Gothonum pro Gothorum nomine* (m). Sed fallitur Vir doctiſſimus. Nam Gothos a Claudiano appellari *Gothunnos*, non ſemel, ſed aliquoties (n), certiſſimum eſt. Idque Vir Clariſſ. D. MASCOVIUS in Hiſtoria ſua Germanica (o) ex Idatii & Marcellini Chronico, & columna Theodoſiana, inſigni Victoriæ Gothicæ monumento, tam clare demonſtravit, ut incredulitati nullum ſubterfugium ſit relictum. Claudiano jungere licet Walafridum (p), quem ſupra audivimus dicentem: *Gothi qui & Guttoni.*

(k) Accipe interim ſequentia. Gregor. Tur. Hiſt. Lib. 2. cap. 37. *Chlodovechus vero apud Burdigalenſem urbem hyemem agens, cunctos Theſauros Alarici a Toloſa auferens.* Idem Lib. 3. cap. 10. *Childebertus inter reliquos Theſauros miniſteria Eccleſiarum pretioſiſſima detulit. Nam ſexaginta calices, quindecim patenas, VIGINTI EVANGELIORUM CAPSAS detulit, omnia ex auro puro, ac gemmis pretioſis ornata: ſed non eſt paſſus ea confringi. Cuncta enim Eccleſiis & Baſilicis Sanctorum diſpenſavit, ac tradidit in miniſterium.*

(l) Georg. Stiernhielm. Anti-Cluv. pag. 3.

(m) Verba ſunt Georgii Stiernhielmii in Anti-Cluverio pag. 5.

(n) Claudian. de IV. Conſ. Honorii verſ. 624.

Auſi Danubium quondam transnare Gothunni.

Idem Lib. II. in Eutrop. verſ. 152.

- - *Oſtrogothis colitur miſtisque Gothunnis Phryx ager.*

Et paſſim alibi.

(o) D. Maſcou *Teutſche Geſchichte* Lib. VII. §. XXX. not. 3. 4. Conf. Lib. VIII. §. VIII. not. 3.

(p) Walafrid. loc. ſupra citato lit. i.

XLVIII.

Lingua Gothica deceſſit improlis, relictis tamen multis priſtinæ ſedis ſuæ tam in Oriente apud Præcopenſes, quam in Occidente apud Italos, Gallos, Hiſpanos, & Latino-Barbaros veſtigiis, quæ etiamſi oculos vulgi fugiant, vera tamen ſunt, & a peritis deprehendi poſſunt.

XLIX.

Lingua ALAMANNICA & FRANCICA eſt omnium veterum Dialectorum noviſſima, ex omnium Gentium Germanicarum, quotquot communis libertatis contra Romanos tuendæ cauſa, in Alamannicum vel Francicum nomen & Fœdus conceſſerant, Sociali bello & mixtis idiotiſmis apud Herminvones nata, immenſus vocabulorum veterum, tam Celticorum, quam Friſicorum, Cauchicorum, Salicorum, Bructerorum, Cheruſcorum, Chatticorum, Sigambricorum, Hermunduriorum, & Trans-albianorum quoque Theſaurus, quæ etiamſi hodie omnia diſcerni non poſſint (multis, quæ Celtica, Saxonica, & Salica eſſe novimus, exceptis) in illo tamen tanquam ſede communi morantur & adſervantur. Voces plerumque ſunt longæ, & vel gutturalibus hiulcæ, vel diphthongis gravidæ, vel dentalibus (q) aſperæ, ſed plenæ ſenſu & majeſtate, adeo ut vix ulla tam longa ſit, cui non longitudinis ſuæ ratio conſtet. Tantum enim abeſt, ut hanc Linguam cum Otfrido Monacho incultam & Barbaram vocare auſim, ut potius mirari ſubeat, quomodo tam ſapiens & elegans dicendi genus inter ferritribaces & ſagatos oriri potuerit? Ab hoc ſermone fluxit *Noſter hodiernus* (r), qui de primæva longitudine non nihil remittit, ſed tanto ſæpe obſcurior, quo brevior eſſe cupit. Si jam quæratur, utra Sermonis proprietas præſtantior ſit, vetus an nova? Fateor, me hærere, non quid ſentiam, ſed quid dicam. Enimvero ſi dixero, veteres eſſe pueros, nos autem veros dicendi magiſtros, injurius ero in Veteres. Sin dixero, veteres habere fruges, nobis autem paleas relictas eſſe, omnes me exſibilabunt. Itaque hanc quæſtionem, ſi placet, VOBIS definiendam relinquo. Hoc unum addo, falli eos, qui exiſtimant, idioma, quo hodie utimur, eſſe primævum illud, quo primi Germaniæ Coloni uſi ſunt. Manifeſtum enim eſt ex antecedentibus, Linguam primigeniam, priusquam ad nos veniſſet, mutationes in via obiiſſe maximas & incredibiles, fato omnibus Linguis communi, quæ quo magis a fonte recedunt,

 dunt,

dunt, eo magis illas mutari neceſſe eſt. Et hujus mutationis, etiamſi omnes literæ periiſſent, teſtes ſunt innumera Locorum nomina, quæ olim erant appellativa, hodie vero non magis intelliguntur, quam Colchica aut Tartarica. Atqui quoties vocabulum fluminis, montis, ſylvæ, gentis, pagi, oppidi, villæ non intelligimus (verba ſunt illuſtris & optime judicantis Leibnitii) toties intelligere debemus, nos ab antiqua Lingua diſceſſiſſe (s). Hinc etiam vulgo verba vetera ludibrio habemus, & novis unice delectamur, imo nova quotidie confingimus, quæ magno Vernaculæ periculo inter nos graſſantur, adeo ut niſi conjunctis & ardentibus ſtudiis huic fingendi licentiæ obviam eatur, actum eſſe videatur de Lingua noſtra.

(q) Litera Z. Alamannis & Francis fere propria eſt, dum Gothis raro, Anglosaxonibus nunquam uſurpatur. Dicitur dentalis quia dentes monſtrat, & per dentes exſibilatur, utpote ex D. & S. compoſita.

(r) Suevicus & Helveticus ab *Alamannico*, Palatinus, Franconicus, & Saxonicus ex *Francico*.

(s) Leibnit. in Miſcell. Berol. Tom. I. pag. 1.

L.

Reſtat, ut de GLOSSARIO meo aliquid dicam, in quo, ni fallor, Leges Etymologicas, quas ipſe mihi impoſui, ſtricte ſecutus ſum, ſemper recurrendo ad Fontes, nihil magis inverecundum exiſtimans, quam absque ſuffragio Antiquitatis de cauſis vocabulorum aliquid pronunciandi. Itaque cujusque Gentis vocabula ex ejusdem Gentis Monumentis Theologicis, Legibus publicis, Fragmentis, Gloſſis antiquis, aliisque, quæ typis impreſſa extant, indubiæ fidei documentis deſumpſi, quorum nullum eſt, quod non ſemel vel aliquoties perlegerim. *Gothica* hauſi ex Evangelio Gothico, jam ſæpe memorato: *Angloſaxonica* ex Evangelio Angloſaxonico, cum Gothico ſimul publicato, ex Legibus Angloſaxonicis, a Cel. Davide Wilkins editis, ex Gloſſario Ælfrici, & Lexico Somneri, & Vocabulario Benſonii: *Alamannica* ex Fragmento Iſidori, & Gloſſario Keronis, quod ſuperioribus annis notis perpetuis illuſtravi. Et cum Franciſco Junio multa Alamannica ex Codicibus manuſcriptis, quos ego nunquam inſpexi, ſint obſervata, hæc quoque aliquando quamvis parcius immiſcui. Quoties Alamanni & Franci convenire videbantur, utrosque tanquam ejusdem ſermonis homines, conjunxi, in reliquis diſcrepantiam notavi. *Francica* decerpſi ex Monumentis Theotiſcis Otfridi, Tatiani, Willerami, & quæ illum multis ſæculis ſuperant, Gloſſis antiquis Lipſii, Boxhornii, & R. P. Pezii: *Cambrica* ex Vocabulario Antiquo-Britannico Boxhornii e Chartis Davieſianis digeſto: *Armorica* ex Antiquitatibus Celticis Abbatis Pezronii: *Islandica* ex Indice Verelii, Edda Islandorum, aliisque: *Procopienſia* ex Epiſtolis Busbequii: *Runica* ex Lexico Runico & Monumentis Danicis Olai Wormii. Cætera, hic omiſſa, Gloſſarium indicabit.

LI.

Quæri poteſt, cur ex immenſa vocabulorum, quæ eligi poterant, ſylva, horum potius optionem fecerim, quam aliorum? Reſpondeo, totam congeriem impetu magis quam conſilio factam eſſe. Ad electionem enim meditatione & mora opus eſt, quorum utrumque mihi denegatum erat. Igitur prout prima quæque vox in farragine occurrebat, ita a me fuit arrepta, tacta vel intacta, trita vel neglecta. Nihil enim referebat, anxie conquirere voces, ubi omnes auxilio opus habent, modo ex omnibus orationis partibus quædam ſiſterentur, ut intelligerent Lectores, me de omnibus, etiam minimis, fuiſſe ſollicitum. Fateor tamen me illas voces, quæ præ cæteris videbantur ſtabiliendo Celtismo, & firmandæ Particularum Doctrinæ inſervire, libentius arripuiſſe. Verba obſcœna & verecundiæ plena conſulto devitavi. Quædam peregrina immiſcui, uſu tamen recepta, ut obiter oſtenderem, Linguam noſtram a contagio alieno haud omnino puram & immunem eſſe. Nomina quoque Animalium, quæ fere neglecta jacebant, in ſcenam produxi. In reliquis idem mihi accidit, quod properantibus, qui multa ſecum rapere ſolent ab inſtituto aliena. Verum & hæc boni conſuli poſſunt, quatenus prægustum præbent, quamvis præcipiti calamo exarata. Quicquid ab aliis pulcre excogitatum eſt, paſſim laudavi. Et hunc morem, ſuum cuique tribuendi, ſervabo quoque in LEXICO concinnando, laudesque primis inventoribus debitas, non libabo tantum, ſed etiam profundam. Cui inſtituto, ut omnes faveant, opto.

LII.

Interim, dum hæc ago, hunc fœtum quadrimeſtrem, inter varias ærumnas natum, imo feſtinatum, VOBIS do, dico, conſecro, nullum aliud laboris mei præſentis aut futuri præmium a VOBIS exſpectans, quam ut inter ingenia PATRIÆ nata locum aliquem mihi concedatis. Scripſi Lipſiæ, die IV. Auguſti, MDCCXXVII.

PROLE-

PROLEGOMENA.

SECTIO I.

De Etymologia.

I.

RES omnes in Univerſo ſua habere Nomina Naturæ conformia apud omnes Gentes, etiam Barbaras & incultas, credibile eſt. Alium enim Sermonem, quam rationalem, non decet habere humanum genus; nec alium habuiſſe unquam, aut nunc habere, a negantibus demonſtrari poteſt. Atque utcunque ſint diſcordes tot populorum Linguæ in facie terræ, non tamen ſunt ferinæ, aut ab humanitate alienæ: quamvis forte feræ dici poſſint, quæ ſunt minus excultæ. Hinc omne cognoſcibile in Univerſo, in duo ſumma Genera, RES & NOMINA RERUM, commode diſtribui poteſt.

II.

Quemadmodum autem in REBUS non omnia ſunt aperta aut conſpicua; quam multa enim nos latent, quæ nullo ratiocinio aut experimento aſſequi poſſumus? Ita etiam in VERBIS permulta ſunt obſcura & tenebris involuta, ſive quia Lingua omnis eſt res fluxa & mutabilis, nec incorrupta tranſit ad poſteros, ſive quia omnes Linguæ partes per tot Sæculorum decurſus ad nos usque non pervenerunt. Alias cauſas nunc omitto. Hinc VARRO, qui origines Latinæ Linguæ diligenter examinavit, cogitur fateri: *Non omnium verborum poſſe dici cauſas.* Et *qui de originibus verborum multa dixerit commode, potius boni conſulendum, quam qui aliquid nequiverit, reprehendendum.* Lib. 6. de L. L.

III.

Quale ergo eſt id, quum dicimus, *verborum ſignificationes VULGO NOTAS eſſe?* Verumne dicimus, an mentimur? Reſpondeo: cum dicimus, hanc vel illam ſignificationem *vulgo notam* eſſe, tunc nihil aliud dicimus, quam hanc vel illam vocem ab uſu communi & populari huic vel illi rei dicatam deſtinatamque eſſe, & hoc a nemine ignorari. Et hactenus verum dicimus, etiamſi vulgus de vocibus ſuis præter valorem externum vix aliquid cognoſcat. At ſi quis exiſtimet, nos illis verbis dicere aut profiteri, voces, quas *vulgo notas* vocamus, nihil aliud eſſe quam ſigna arbitrario inſtituta, & ſonos per ſe nihil ſignificantes, & ad ſignificandum ſuapte natura non magis idoneos, quam garritus avium, aut ſtrepitus rotarum, niſi placitum acceſſerit, & plebem de his ſignis tantundem veritatis percipere, quantum a ſapientiſſimo mortalium intelligi poteſt, tunc fallit & fallitur. Nam in omni Verbo duplex occurrit valor, *externus* & *internus:* illum cum plebe ex uſu & conſuetudine addiſcimus, hunc non niſi diuturno Linguarum ſtudio deprehendimus. Quid notius verbo *geben* dare? At quid eodem ignotius, ſi ſenſum reconditum ſpectes? Qui certe a manu petitus, & aliis rebus ſignificandis prorſus inutilis eſt, aptiſſimus vero ei, cui ab origine deſtinatus. Et talia ſunt innumera, nonſolum in noſtra, ſed etiam in aliis Linguis, ſapienter quidem rebus impoſita, ſed ab intellectu vulgi remota. Quo ipſo ſimul patet, exiſtere ARTEM ETYMOLOGICAM, quæ verborum origines tradat, & hanc artem præſtantia & utilitate ſua omnibus Eruditis commendabilem eſſe. Id quod ex natura & amplitudine ejus mox pluribus elucebit.

IV.

ETYMOLOGIA vi nominis ἔτυμα, hoc eſt, VERA promittit. Quam grande hoc eſt, & quam magnificum! Quid homini promitti poteſt humanius, quam ut verborum ſuorum veritatem intelligat? Homini inquam, qui nulla re magis quam rationis & linguæ uſu a brutis diſtat? VERUM autem in verbis a STOICIS & PLATONICIS, qui hanc Philoſophiæ partem præ cæteris Philoſophis excoluerunt, dicitur id, *quod naturæ rei conforme eſt, & aliquam ejus partem repræſentat.* Natura enim præſumitur eſſe vera, nec poſſe mentiri. Solem quis dicere falſum audeat? Hæc ulti- Collige ex dictis in Præf. ad Germ. §. 2. 3. 4.

ma VERI ratio, nec datur ulterius progredi. Ab hoc VERO verba ipſa dicuntur vera, etiamſi veritatem ſæpe occultent. Fictitia autem cenſentur, quæ ſunt bruti ſine mente ſoni, & nihil de natura rei intimant. Qualia fortaſſe ſunt aliqua in omnibus Linguis, a ſtupidis inventa, & genuinis immixta. His principiis omnes, quotquot abditos verborum ſenſus ſcrutamur, tacite innitimur: & contra damnamus eos, qui omnia in Orbe verba a primis inventoribus temere & præter rationem conficta eſſe putant.

V.

In aliis rebus VERITAS eſt conformitas cum intellectu, in Verbis vero conformitas cum Rebus. Vide autem quam eleganter inter ſe conveniant. Illa principatum tenet in pulcritudine Mundi, & ordine naturæ præcedit: hæc illi ſubordinatur, & ſequitur veſtigia præeuntis. Quemadmodum enim RES ſunt imagines expreſſæ divini intellectus: ita VERBA viciſſim ſunt imagines rerum, & MUNDUS quidam idealis, nova & admirabili creatione ab hominibus haud hebetis ingenii & naturæ rerum gnaris productus. Qui, etiamſi *forſitan in quibusdam ſunt lapſi*, ut VARRONI videtur, univerſe tamen ſibi propoſuerunt, ut naturam rerum pro modulo cognitionis verbis exprimerent.

Lib. 7. de L. L.

VI.

Hanc VERITATEM in lucem collocare, ETYMOLOGIÆ negotium eſt. Et hanc Veritatem omnibus Verbis noſtris (paucis exceptis) ineſſe arbitror, SIVE a natura nobis ſint ſuggeſta, SIVE aliunde accepta & uſu comprobata, SIVE ex acceptis aut domi natis legitime deducta. Primi generis verba, in quibus vel linguam puerilem, vel cantus avium, vel clamores ferarum, vel colliſiones corporum, vel qualitates eorum naturales imitamur, manifeſto veritatem ſuam habent a natura duce, quam ſequimur fingendo. Alterum genus verborum, quamvis ſit exoticum, & a Majoribus noſtris adoptatum, habet tamen veritatem ſuam in iis Linguis, e quibus hauſtum eſt, & hactenus non poteſt eſſe mendax aut a veritate alienum, etiamſi nexus, qui eſt inter rem & vocem, e noſtro Sermone oſtendi non poſſit. Qua in re dignitati Linguæ noſtræ nihil omnino decedit. Quam multa enim ſunt, non dicam apud Latinos, ſed etiam apud Græcos, quæ in alienis Linguis radicantur? Tertium genus, quod domi natum & educatum eſt, ſicut majorem & luculentiorem Linguæ noſtræ partem conſtituit, ita eodem partu & decus ſimilitudinis & lumen veritatis accipit a parentibus, a quibus derivatur. Quæ cum ita ſint, manifeſtum eſt, ETYMOLOGIAM veri nominis ſcientiam eſſe, & dum VERUM inquirentibus promittit, nihil quod nimis magnificum, aut ſupra humanam conditionem ſit, promittere.

VII.

Optime igitur CICERO ἐτυμολογίαν Latine vertit VERILOQUIUM, in Topicis ad Trebatium. Eumque merito defendit MARTINIUS: *Certe verbotim non potuit melius Cicero. Nam certum eſt, quod* ἔτυμον *ſit verum: &* ἐτυμολόγος, *qui* τὸ ἔτυμον λέγει, *accentus enim oſtendit, compoſitionem factam eſſe cum verbo, non autem cum nomine* λόγος, *id eſt, ratio.* SCALIGER tamen Etymologiam ſic definit, tanquam eſſet a λόγος ratio. *Etymologia*, inquit, *eſt vocis ratio, id eſt vis, qua vox a voce generatur.* Et alibi vocem Ciceronis haud obſcure reprehendit his verbis: *Nominis definitio eſt, quam Etymologiam vocant. Hanc ego NOMINIS RATIONEM ubique ſum interpretatus. Nam VERILOQUIUM quonam modo dicas? Veritas enim unica in voce non conſiſtit, ſed integra & perfecta oratione. Niſi intelligas, quemadmodum in prima Philoſophia declaratum eſt, Verum & Unum idem eſſe.* Sed fallitur vir ſummus. Nam Etymologia ab antiquis dicitur *Veriloquium*, ob graves cauſas, quamvis Scaligero ignotas. Cauſa appellationis eſt, quia Etymologia eſt *ſermocinatio ſeu argumentatio, qua VERUM in voce latens ex cognatione alterius vocis recluditur.* Quid ſit VERUM in voce ſecundum veteres, jam ante definitum. Hæc Veritas non pendet a combinatione cum aliis vocibus, ſed eſt & eſſe intelligitur in omni verbo humano, ſolitarie & extra orationem conſiderato. Et quamvis *Veritas orationis unica in voce non conſiſtat*, quod Scaligero libenter concedimus; male tamen inde concluditur, quod extra orationem non ſit veritas in ulla voce, & conſequenter quod Etymologia non poſſit dici Veriloquium. Denique *ratio nominis* non debet opponi *veriloquio.* Nam aut falſa eſt, aut in veriloquio comprehenſa.

Lex. Phil. v. *etymologus.*

Lib. 3. Poët. cap. 89.

Ibid. cap. 54.

VIII. Poſ-

VIII.

Poſſem hic manum de tabula tollere. Verum, quia Lectorem ad alium, qui hoc argumentum luculenter tractaverit, remittere non poſſum, neceſſitatem mihi impoſitam video, ut de Etymologia, quatenus VERILOQUIO definitur, pluribus ediſſeram.

IX.

Fundamentum omnis Etymologiæ eſt COGNATIO vocis cum voce, ut ex data Definitione patet. Veriſſime VARRO: *Ut in hominibus quædam ſunt cognationes & gentilitates, ſic in verbis.* Lib. 7. de L. L. Ita ſane eſt, nec aliter concipi poteſt. Quemadmodum enim cognati ex communi ſtirpe, ita voces a vocibus nativa quadam neceſſitate procreantur, ſed a cognatis tantum, hoc eſt, ſimilibus. Nam Generatio eſt productio ſimilis, ſecundum omnes Philoſophos. SIMILIA autem in vocibus cenſentur, *quæ ſono & ſignificatu conveniunt.* Ubi alterutra ſimilitudo deficit, ibi Cognatio non habet locum. Et hæc Cognatio non fingitur ab ingenio humano, ſed cernitur & animadvertitur, ſicut ſimilitudo quæ eſt inter patrem & filium.

X.

Nihil autem refert, unde vox cognata, quæ Etymologiæ ſubſternitur, accipiatur, ex noſtro, an ex alieno Sermone, modo ſit antiqua, & antiquior ea, quam illuſtrandam ſuſcepimus. Quamvis enim ad decus cujusque Sermonis pertineat, ſi derivatio ex domeſticis vocibus inſtituatur, & ſapientis non ſit, neglectis patriæ Linguæ divitiis, temere & præter neceſſitatem ad externos fontes confugere; quia tamen conatibus noſtris ſæpe obſtat inopia & res anguſta domi, adeo ut vel abſtinendum ſit ab Etymologiæ negotio, vel alibi quærendum, quod propoſito conducat; hinc in Etymologia defectum, quo domi laboramus, ex aliis Linguis & æque antiquis ſupplere licet, etiamſi forte demonſtrari non poſſit, qua via, aut quibus auctoribus vel traditoribus vox peregrina ad Majores noſtros pervenerit? Sufficit, in genere noſſe & tenere, quod omnes Linguæ totius Univerſi ex una & primigenia per varias mutationes ſint prognatæ, & conſequenter cognatæ: quod Linguæ novæ ex veteribus oriantur, ſicut gentes a gentibus: quod ex commercio cum vicinis, migratione Gentium, deductione Coloniarum, occupatione alieni ſoli, victorum in victos imperio, captivitate & expulſione populorum, mutatione Religionis, & pluribus ſimilibus caſibus & cauſis, neceſſario ſequatur Linguarum permixtio: & quod nulla amplius ſit Lingua tam pura in Univerſo, quæ non ex contagio alterius plurimum contraxerit. Nam in hoc conveniunt, aut convenire debent omnes periti, quorum ſuffragia hic anxie colligere, nec neceſſarium, nec operæ pretium eſt. Unus in tranſitu pro omnibus verba faciat GEORGIUS STIERNHIELMIUS: *Ajo, videri omnes Linguas, quæ in Orbe cognito extiterunt, & hodie extant, ex una ortas, & ad unam poſſe reduci.* Præf. ad Evang. Ulfil. Hanc primam, generalem, perennem, & nunquam, qua ſubſtantia, perituram vocat. Quo pacto ex illa omnes ortæ ſint & porro orituræ, eleganti ſimilitudine declarat: *Qua conditione ſimilis eſt Materiæ Primæ, quæ capax omnium formarum, unam poſt aliam induit, nullius perpetuo pertinax, ipſa in baſi exiſtens immobilis & immortalis.* Veriſſima hæc ſunt, & nonſolum ſacrarum Literarum auctoritate, ſed etiam Hiſtoria & Experientia omnium temporum fulta & comprobata. Qui plura deſiderat, adeat auctorem. Nec obſtat, quod in Hiſtoria circa Origines & migrationes Gentium adhuc multa ſint obſcura, & forte inexplicabilia. Nam hæc ardua, qualiacunque ſint, non efficiunt, ut non ſit UNA humani Generis Lingua, quamvis a longa ſæculorum ſerie infinitis modis variata. At ſi UNA eſt & perennis humani Generis Lingua, adeo ut reliquæ omnes ad eam referri poſſint ac debeant, tanquam ſorores ad matrem, aut neptes ad aviam: ergo quicquid ubique eſt in illa Lingua, quamvis in mille formas transmutata, quod nobis inſervire poteſt ad noſtram intelligendam, id merito acceptamus, & ſummo jure in uſum noſtrum convertimus. Nulla enim ratio excogitari poteſt, cur id, quod ad univerſos ſpectat, non etiam ad nos ſpectare putemus.

XI.

COGNATIO, qua verum in voce obſcura oſtendere conamur, debet eſſe vera, genuina, & ſcientifica, & in ſe continere *cauſam & rationem, cur verum in voce vel neceſſario exiſtat, vel debeat aut poſſit exiſtere.* Quæ his qualitatibus deſtituitur, hoc ipſo ſpuria

 eſt,

eſt, & ab affinitate aliena: & omnis Etymologia huic fundamento ſuperſtructa, non magis hoc nomine digna erit, quam nugæ aut ſomnia.

XII.

Atque hinc jam patet, quid proprie ſit SCIENTIA ETYMOLOGICA, & quotuplex ſit. SCIRE enim dicimur omnium Philoſophorum judicio, nonſolum CERTA & evidentia, & quæ illis proxime accedunt PROBABILIA, ſed etiam POSSIBILIA, quatenus rationibus oſtendi poteſt, quod eſſe poſſint, etiamſi neſciamus an ſint? Hinc Etymologia, quatenus Veriloquio definitur, triplex eſſe poteſt, alia quidem *certa*, alia *probabilis*, alia *poſſibilis* tantum. Operæ pretium eſt, hos ſcientiæ gradus paulo attentius conſiderari ab iis, qui hæc lecturi ſunt. Incipiam autem a poſſibili, & poſtea ad reliqua progrediar.

XIII.

Quid ſit VERUM in verbis, jam aliquoties monui, nec ſatis monere poſſum, nempe id *quod naturæ rei conforme eſt, & aliquam ejus partem exprimit.* Hinc omnis Etymologia, quæ aliquid in voce obſcura declarat, quod rei vel ſubjecto, cui vox illa ab uſu deſtinata eſt, convenire poteſt, & revera convenit, hoc ipſo POSSIBILIS eſt.

XIV.

Verum, cum res naturales ita comparatæ ſint a natura, ut plures habeant qualitates, virtutes, affectiones, perfectiones, & conſequenter plures vultus & facies, quæ reſpici poſſunt a conſiderantibus: hinc omnis Etymologia, quæ aliquid veri in voce dubia declarat, poſſibilis quidem eſt, ſed hactenus poſſibilis tantum, etiamſi ſit valde bella & ingenioſa, quia neſcimus, an primi nominum impoſitores præciſe ad hoc naturæ punctum, quod nos cogitando invenimus, reſpexerint, an vero ad aliud punctum ejusdem rei? Nam hoc fieri potuiſſe, ex indole rerum naturalium intelligimus, quæ ſunt inſtar regionum & palatiorum multigeni aſpectus, & diverſimode objiciuntur conſiderantibus. Quemadmodum igitur regio aut palatium pro vario vel laterum vel intuentium ſitu, multiplices producit in oculo picturas, omnes quidem veras, admirabiles, & naturæ conformes: Ita una eademque res tot nominibus anſam dare potuit, quot habet a natura vultus, & ſpecies cognoſcibiles. At quænam ſit illa ſpecies, quæ primis naturæ contemplatoribus præ cæteris placuerit in nominibus creandis? Si interrogetur, reſpondeo: non conſtat. Nam hæc eſt quæſtio de re facti, de qua nullum habemus teſtem. Et tametſi teſtis facti adeſſet, quæſtio inter incredulos recurreret, an teſtis ille idoneus & fide dignus ſit?

XV.

Video enim multos tam pertinaces eſſe, ut ne teſtibus quidem fidem adhibere velint. Negant Longobardos a longa barba, & Saxones a brevibus gladiis ſic dictos eſſe, etiamſi illud a P. DIACONO, hoc a G. VITERBIENSI memoriæ proditum ſit. Ponamus vero tantiſper, omnes Antiquitatis teſtes & ſynceros & fide dignos eſſe, tunc (fateor) Etymologia non amplius erit poſſibilis tantum, ſed certa & indubitata, & certitudinem ſuam habebit, non quidem a ſe (ut Etymologiæ quas ſtricto nomine certas vocamus) ſed a fide hiſtorica. At quam paucæ ſunt Etymologiæ, tam præclaris teſtimoniis inſtructæ! Scilicet vix totidem quot Thebarum portæ vel divitis oſtia Nili. Reliquæ ergo, quæ hoc ornamento carent, non erunt certæ, ſed poſſibiles tantum, etiamſi alioquin ſint probæ, elegantes, & veridicæ.

XVI.

Tametſi autem Etymologia in multis nominibus ſit SCIENTIA POSSIBILIUM tantum, non ideo ceſſat eſſe ſcientifica, aut hoc nomine ſublimi digna. Nam ſcire poſſibilia, pars magna humanæ ſapientiæ eſt. Quod adeo verum, ut noſtri Philoſophi non vereantur aſſerere, ipſam Philoſophiam nihil aliud eſſe quam *Scientiam poſſibilium, quatenus eſſe poſſunt.* Qua definitione de priſtina ejus laude (quod ſit rerum divinarum humanarumque, & cauſarum quibus hæ res continentur, ſcientia) nihil detractum putant.

XVII.

Etymologia PROBABILIS prærogativam ſuam habet a medio ſitu, quia plus eſt quam poſſibilis, & paulo minus quam certa. Hoc ut recte intelligatur, obſervandum

dum, quod in quovis ſubjecto totius univerſi aliæ qualitates ſint magis principales, aliæ minus, & quod omnes voces, quæ qualitatem rei magis principalem repræſentant, non ſolum ſint naturæ convenientes, ſed etiam convenientiſſimæ. Qui talem Etymologiam reperit, gloriari poteſt, ſe aliquid, quod poſſibili excellentius ſit, inveniſſe. Nam ſi recte æſtimetur inventum ejus, tunc patebit, eum nonſolum VERUM in voce oſtendiſſe, ſed etiam verum præſtantiſſimum, quod in ipſo ſubjecto, cui vox ab antiquo deſtinata, primum & principem locum tenet. Et hic ſcientiæ gradus valde augebitur, ſi ex analogia doceri posſit, alia ejusdem rei nomina ſimiliter facta eſſe, & eandem naturæ qualitatem intimare, ſive in noſtra Lingua, ſive in aliis. Nam hinc videtur firmiter colligi poſſe, priſcos nominum repertores præciſe ad idem naturæ punctum reſpexiſſe, nec alio debuiſſe reſpicere. Sed videtur tantum. Nam in impoſitione nominum non ſemper fit, quod fieri debet. Credibile tamen eſt (fateor), veteres, quorum ſingularis ſapientia ex multis nominibus perſpecta eſt, & potuiſſe & voluiſſe ad meliorem & potiorem naturæ partem reſpicere, & optima rebus ſigna imponere. Et hactenus omnis Etymologia, quæ tam pulchra ſecreta in vocibus pandit, & ipſa credibilis, & pro ratione circumſtantiarum valde probabilis eſt.

XVIII.

Tertius & ſummus Scientiæ Etymologicæ gradus eſt certitudo. Certum a cernendo, ut evidens a videndo dicitur. Hinc CERTUM proprie eſt id, quod necesſario exiſtit, quod aliter nec eſſe nec concipi poteſt, quam apparet, & de quo nemo dubitare poteſt. Et talis quoque eſt Etymologia CERTA, tota manifeſta, tota perſpicua, tota indubitata, ut ſolent eſſe res, quas oculis videmus. Nam ex Duce familiæ cognito & perſpecto, reliqua ſui generis in ſerie & ordine deducit, tanta quidem evidentia, ut major optari a mathematicis non posſit. Sed hæc ſcientia majore ſui parte mere vulgaris, inartificialis, & plebeja eſt. Nam in natales ipſius Ducis nequaquam inquirit, ſed ad eum, prout eſt, & ab omnibus agnoſcitur, ſive domi natus ſit, ſive alibi, tanquam ad principem & auctorem generis, omnia refert, quæ ad gentilitatem ejus ſpectant. Quod ſæpe tam facile & obvium, ut lippis & tonſoribus notum ſit, & nullo indice, nedum erudito, opus habeat. Quis neſcit, quod *göttlich* ſit a *Gott*, *menſchlich* a *menſch?* Et talia ſunt innumera in Lingua noſtra GERMANICA, lege tam juſta effigiata, ut ſæpe ad patrem noſcendum ſolus ſufficiat aſpectus.

XIX.

Excipe tamen PRIMITIVA, ſeu capita familiarum. Nam in his tanta eſt caligo, ut præclare nobiſcum agatur, ſi in iſta nebula *probabilia* aut *posſibilia* tantum aſſequi liceat. Proinde ſi quis aliquid de originibus dixerit commode, & naturæ rei aut genio Linguæ convenienter, ei potius gratia habenda, quam ſi aliquid nequiverit, impotentia exprobranda. Non enim verſamur hic in campo Mathematico, ut vires vocabulorum, perinde ut corporum, ex magnitudine æſtimari poſſent. Ob eandem cauſam in conjecturis noſtris aſſerendis debemus eſſe circumſpecti, in aliorum refutandis placidi. Interim, quia ſeries Orationis nos ad PRIMITIVA perduxit, de quibus multa vulgo traduntur incerta aut fabuloſa, neceſſe eſt, ut, priusquam ab Etymologiæ conſideratione diſcedamus, adhuc paucis oſtendatur, quid proprie ſint Primitiva, quæ cauſa obſcuritatis, & an aliquid de illis ſciri poſſit?

XX.

PRIMITIVA dico, quæ in computatione familiarum *ſumuntur pro primis;* non quod non aliunde oriantur, aut ex campo SINEAR *ἀμέσως* ad nos pervenerint, ut vulgus exiſtimat, ſed quod origo eorum ſit ignota. Hæc ignorantia eſt ab *obſcuritate.* Cauſa autem *obſcuritatis* eſt, non quod ii, qui primi nomina impoſuerunt rebus, temere & præter rationem id fecerint, aut in impoſitione nominum lapſi ſint: Sed vel *oblivio* veterum vocabulorum a quibus oriuntur, quæ cum in itinere ſint deleta, & ab uſu penitus relicta, hodie non amplius audiuntur, nec audita intelliguntur: Vel *mutatio* vocis in aliam formam, & a primigenia pronunciantium vitio detortam; Vel *nimia antiquitas*, quæ in ſe & originem ſuam inquiri vetat. Gravia (fateor) ſunt hæc impedimenta: ſed nondum talia, quæ ſuperari non poſſint a Linguarum peritis. Enim vero, quam multa Primitiva ex obſoletis absque ulla erroris formidine & derivantur & illuſtrantur? Quam multa priſtinæ formæ & integritati reſtitui poſſunt, quæ larva detracta

tracta ſtatim agnoſcuntur? Quam multa eorum, quorum antiquitatem extollimus, ſimilia habent in aliis & vetuſtiſſimis Linguis, quæ nobis tantiſper ſervire poſſunt pro etymo, donec aliunde pateat, non noſtra ab illis, ſed illa a noſtris derivanda eſſe?

XXI.

De ſingulis exempla invenient Lectores innumera, nonſolum in hoc Opere, cujus gratia hanc Diſſertationem præliminarem conſcripſimus; ſed etiam apud alios, qui Rem Etymologicam, ſive Latinam, ſive alterius Linguæ, ſtudiis ſuis auxerunt & nobilitarunt. Quo ipſo rurſus manifeſtum eſt, dari SCIENTIAM ETYMOLOGICAM, & Primitiva cujusque Linguæ præcipuum & nobiliſſimum ejus objectum eſſe.

XXII.

Hanc SCIENTIAM ita definio, quod ſit *Ars inveniendi verum in verbis obſcuris.* Per ARTEM hic intelligo cognitionem omnium mediorum, quæ intellectum juvare poſſunt in Veritate verborum inveſtiganda, inprimis noſſe naturam rerum ſingularium, & varios earum vultus, gradus & ſpecies: noſſe ſimilitudines rerum, & omnes comparationes, quæ ab ingenio humano excogitari poſſunt: noſſe Hiſtoriam & mores ejus Gentis, cujus Linguam examinamus: noſſe antiquitatem iſtius Linguæ, & verba obſoleta ac pridem exculcata: noſſe omnes mutationes, quas Lingua illa obiit ab ultima ætate usque ad præſentem: noſſe omnes ejus Dialectos, tam veteres quam novas: noſſe harmoniam & conſenſum aliarum Linguarum cum Lingua examinanda: noſſe Genium & proprietatem ejus Linguæ, de qua ſoliciti ſumus: noſſe denique regulas, ſi quæ ſunt, quæ intellectum in via ad veritatem dirigere poſſunt. His artibus, & his mediis, quæ præter multifariam Eruditionem, ingenium felix, memoriam obſequentem, & acumen judicandi acerrimum, deſiderant, pervenitur ad SCIENTIAM ETYMOLOGICAM, quæ eſt cognitio Veri in verbis obſcuris.

XXIII.

Quam vaſtus ſit hujus Scientiæ campus, ex multitudine vocabulorum patet. Res omnes in Univerſo, creatas & artefactas, corporeas & incorporeas, ſenſibiles & intelligibiles, divinas & humanas, ſua habere nomina, quibus deſignantur; & omnes humanæ vitæ Societates, privatas & publicas, domicilia & Regna, communione Vocum tanquam vinculo colligari; tam certum eſt, quam nos & Mundum exſiſtere. In tanta & incredibili copia lucem oſtendere in obſcuris, fidem in dubiis, ſapientiam in multis, naturam in omnibus, & humanum genus ab exprobratione feritatis & STULTILOQUII vindicare, nonne immenſi laboris Opus eſt?

XXIV.

Verum, ut proſpere ſuccedat negotium, ante omnia abſtinendum a vocibus fictis, cavendumque ne ſimilitudine ſoni decipiamur. Quam multa enim ſunt in omnibus Linguis, quæ eundem habent ſonum, nec tamen eundem intellectum? Quemadmodum igitur ex verbis fictis non licet deducere vera: ita ex verbis veris non licet argumentum capere affinitatis, ſi ſono tantum conveniant, non etiam intellectu. Et univerſe plus ſemper attendendum eſt ad intellectum, quam ad ſonum. Quamvis enim a ſono temere & absque gravi cauſa non ſit recedendum; Fieri tamen poteſt, ut dicentes non ſemper ſint fideles ſoni cuſtodes, ſive quia literas pronunciando permutant aut transponunt, ſive quia novas adſciſcunt, aut veteres & adeſſe debitas expellunt. Quoties hoc fit, fit autem teſte experientia ſæpiſſime, tunc regula patitur exceptionem, & Etymologo idem conceditur quod Vulgo, ut ſcilicet, ſi poſſit, vocabula eodem modo, quo afflicta ſunt, ſanitati reſtituat. Quemadmodum enim in ludo, ſi quod opus eſt non cadit, arte ut corrigas neceſſe eſt: ita in Etymologia, ſi quid occurrit in voce, quod a vero ſono abludit, id ſummo jure emendabitur. Hac via innumeræ voces a depravatione liberari, atque una & domiciliis ſuis & primævæ notioni reddi poſſunt. Quanti ſit hæc res in negotio Etymologico momenti, omnes (opinor) intelligunt. Ideoque ne videar eam gratis aſſumere, oportet me oſtendere, quot modis peccetur in SONO, quod indicium pravitatis, quo jure corrigatur, & quæ cautelæ in exercitio hujus juris obſervandæ ſint.

XXV.

XXV.

Verba, dum volant per ora virûm, inſignes mutationes obire, cum ſit experientia nimis teſtatum, nemo (quod ſciam) hactenus in dubium vocavit. Poſſe tamen aliquem ex nimio patriæ Linguæ amore in eam hæreſin incidere, ut exiſtimet, omnia vocabula intaminata & incorrupta eſſe, & nulla medicina opus habere, fateor. Verum, ſi idem, ſepoſito pauliſper affectu, rationem & experientiam conſuleret, longe aliter ſentiret, & jus Etymologiæ in voces corruptas non ſolum agnoſceret, ſed etiam vocibus tam ſalutare beneficium, quale eſt reſtitutionis in integrum, non denegaret. Tripliciter autem delinquitur in SONO ſeu pronunciatu, primo *dum literæ permutantur*, ſecundo *dum ordo literarum pervertitur*, tertio *dum numerus literarum augetur aut minuitur*, *vel ab initio*, *vel in medio*, *vel in fine vocis*. De primo genere corruptelæ videbimus Sect. III. de reliquis Sect. IV.

XXVI.

Cauſæ harum mutationum poſſunt eſſe plures, tam generales quam ſpeciales. Generalis eſt fluxa & inſtabilis conditio omnis Linguæ, quæ certe a viciſſitudine non magis exemta eſt, quam aliæ res humanæ, aut reliquæ in Univerſo. Enim vero, ſi Lingua eſſet invariabilis, & nulli vel leviſſimæ mutationi obnoxia, neceſſario una & uniformis eſſet totius humani Generis Lingua, utpote ex uno parente ſati, nec alia uti poſſet, niſi una, & æterna, & omnibus intelligibili. Quod cum experientiæ adverſum ſit, nonne hoc ipſo manifeſtum eſt, tot diſſonas populorum Linguas ex una & primigenia per varias mutationes emanaſſe? Altera cauſa eſt permixtio Linguarum, & migratio vocum in alias Linguas. Nam vox aliunde veniens ſtatim corrumpitur, & Linguæ indigenæ accommodatur, & ſic a nova Civitate aliam accipit formam, & valde diverſam ab ea, quam ante habebat. Tertia mutationis cauſa eſt neglectus & oſcitantia pronunciantium, qua fit, ut voces non ſolum externæ, ſed etiam domeſticæ, & nullæ magis quam ſæpius nominandæ, inſigniter depraventur. Quarta eſt ab affectu & impotentia loquentium. Hinc illi, qui ſibilis, & labialibus, & gutturalibus delectantur, eas quavis occaſione vocibus præfigunt aut inſerunt. Qui vero blæſi ſunt, lingua ob hebetudinem aberrante (verba ſunt PLUTARCHI) a litera R. ad L. delabuntur. Et ſic unusquisque, prout vult & poteſt, ſibilat, hirrit, gingrit &c. Quæ res non poteſt non inſignem literis mutationem afferre. Quinta ab ipſis Literis. Nam labiales ſe mutuo attrahunt, & quæ ſunt ejusdem inſtrumenti, facile & continuo, ob naturalem affinitatem, permutantur. Et his fere de cauſis (nam plures commemorare brevitatis gratia ſuperſedeo, potiores indicaſſe contentus) exſiſtunt tot SONI fallaces, qui nobis non ſolum aures, ſed ſæpe etiam mentem obtundunt, ne verum in voce videamus. Exempla omnium mutationum dabit Sectio III. & IV.

XXVII.

Indicia pravitatis in SONO alia ſunt obſcura, alia ſatis clara. Si facto examine nullam undique vocem invenire licet huic SONO conſonam, vel conſonam quidem, ſed adeo diſſimilem ſignificatu, ut omnis Etymologiæ aditus ſit præcluſus; tunc animum ſubit dubitatio, an SONUS recte ſe habeat? Nam quod uni poteſt accidere, cuivis poteſt. Et hactenus SONUS nobis erit ſuſpectus. Falſum tamen dicere, aut depravatum, nondum audemus, quia novimus, multa ex antiquis vocabulis æterna nocte damnata eſſe, quæ forte fuerunt ſimilia, multa etiam nos fugere, quæ, ſi nobis perſpecta eſſent, forte dubitationem omnem eximerent. At ſi eodem vel alio tempore, vel forte fortuna, ſe offerat vox, ſimilia ſignificans, quamvis non iisdem literis, affinibus tamen aut convertibilibus expreſſa; tunc certe non amplius dubitare poſſumus, an SONUS ſit corruptus, & pravitate ſua originem occultet? Nam hoc non amplius augurari, ſed ſentire, & experimento cognoſcere poſſumus, ſi unius vel alterius literulæ mutatione facta, origo manifeſta ſit. Et hoc in caſu literas illas eodem jure, quo mutatæ ſunt, rurſus mutabimus.

XXVIII.

Atque hinc jam patet, quid ſit JURIS Etymologici circa voces depravatas, unde naſcatur, & in quo conſiſtat, & quod nemo hoc jure defraudari debeat, qui eodem decenter & moderate utitur. Verum, quia multi hoc privilegio abutuntur, & vel absque neceſſitate ad pravitates vocum confugiunt, vel pro libitu addunt, detrahunt,

 mutant,

Cel. Joan. Cleric. Diſſert. Etymol. ad Lex. Philol. Martin.

mutant, ut, ſi principiis eorum inſiſtas, poſſis *vel ex Serum Lingua*, ut ille ait, *Latinam deducere*, & quodvis ex quovis exſculpere; quæ res jam multos Eruditos, & Etymologiam ipſam aliorum ludibrio & contemtui expoſuit; hinc ſummopere cavendum, ne quid dicatur SINE ARTE, ne quid SINE EXEMPLIS, ne quid CONTRA GENIUM LINGUÆ, ne quid PRÆTER NECESSITATEM. Quicquid ſecus profertur, ipſo jure nullum eſt.

XXIX.

Quemadmodum autem, qui nimis licenter in vocibus graſſantur, & ſibi & arti labem adſpergunt: ita ex altera parte prorſus iniqui ſunt, qui omnes mutationes, etiam legitimas, & omnium Gentium Linguis uſitatas, ferre recuſant. Utrumque genus hominum merito notavit RELANDUS his verbis: *Genuinæ vocum origines, per legitimos tramites deductæ, ſat multos homines inveniunt, qui eas derident, quum nitantur ſæpe mutationibus literarum affinium, quas aut omnino non percipiunt homines, qui nunquam ſedulo ad Linguarum ortus & interitus attenderunt, aut a quovis ad libitum fingi exiſtimant: Ita ut ad exſtinguendum plane & tollendum ex mundo ſtudium etymologicum, non fuerit neceſſe heroas tales oriri, qui ſtupidos aut pigros homines in ſua perverſa opinione confirmarent, nec ſe ipſos tantum, ſed alios vere eruditos ac modeſte* ἐτυμολογȣ̃ντας *deridendos præberent, & indagationem vocum, ſub quarum cortice res latent, veluti rem nullius momenti, in contemtum adducerent.*

Diſſert. de L. Americ. pag. 152.

XXX.

Poſtremo obſervandum, quod non omnis *derivatio* vel *originatio*, quocunque modo inſtituta, ſit Etymologice bona, legitima, juſta, ſed ea tantum, quæ Genio cujusque Linguæ conformis eſt. Non omnia in omnibus Linguis ſunt permiſſa, & quod in una licet, in alia ſæpe nefas eſt. Hinc ſedulo cavendum, ne veri in voce indicatio fiat inſolitis modis, & a natura Linguæ alienis. Quod inprimis obſervandum Germanis, quorum Lingua non patitur quosvis derivandi modos, ſed eos tantum, qui conſtitutioni ejus primævæ & perenni ſunt conformes, quos ultra citraque nequit conſiſtere ullum derivatum. Reſtat ergo, ut adhuc oſtendam, quæ ſit LEGITIMA DERIVATIO in Lingua Germanica, quis modus aut media derivandi? Sed hoc non poſſum oſtendere, niſi incipiendo a Literis & particulis, huic Operi ab antiquo deſtinatis. Nam harum interventu totum hoc negotium unice abſolvitur: & ex earum conſideratione, quam poſtea Sect. VI. inſtituam, clariſſime patebit, quid jure vel injuria fieri poſſit? Puto autem me in hac cauſa judicem quodammodo competentem eſſe, qui tot moleſtias ejus cognoſcendæ gratia devoravi, & totam LINGUAM GERMANICAM, veterem & novam, a capite ad calcem, nulla vel minima Linguæ particula neglecta, primus examinavi.

SECTIO II.

De Geneſi Literarum.

Literarum permutatio alia eſt a natura, alia ab aliis cauſis. Naturaliter nullæ Literæ permutantur niſi cognatæ. Hæc permutatio valde crebra eſt, & nobis etiam inſciis ſubrepit. Hinc vulgus, quamvis fere neſciat, quænam literæ ſint cognatæ, ſponte tamen & ſolius naturæ ductu eas permutat. Vim cognationis ſentit & ſequitur, ipſam cognationem ejusque cauſas non intelligit, nec curat. Nam hoc altioris indaginis eſt, & ſola mente cernitur. Plurimum autem rei Etymologicæ intereſt, ut intelligatur, nihil temere aut præter rationem permutari. Sed hoc oſtendi recte non poteſt, niſi incipiendo ab ovo, hoc eſt, a generatione Literarum. Nam ex hac conſideratione patebit, quo plectro Natura tot Literas diſſonas producat, cur aliæ aliis ſint cognatæ, & quænam natura permutabiles ſint. De hoc argumento, quod haud dubie ſublimiorem Grammaticæ partem conſtituit, MARIUS VICTORINUS quædam dixit haud ſpernenda, VOSSIUS in Ariſtarcho nihil, AMMANNUS multa & egregia; Quibus nunc paucula addam de meo, maxime ea, quæ nobis in foro Etymologico ſcitu neceſſaria ſunt. Idque eo libentius faciam, ut pateat, veterem criminationem de Linguæ noſtræ BARBARIE iniquam eſſe, GERMANOS nullas habere literas

niſi

niſi a natura præſtitutas, & Linguam eorum, quamvis ſero ſcribi cœptam, ſemper exarabilem fuiſſe.

I.

Per VOCEM intelligo ſonum oris humani organicum & aliquid ſignificantem, ſive ſimplex ſit, ſive compoſitus, ſive primitivus, ſive aliunde derivatus. Idem per *verbum* & *dictionem* intelligo.

II.

Sonus oris humani eſt motus ſpiritus vitalis per fauces.

III.

Sonus organicus eſt ſonus oris humani ab inſtrumentis loquelæ deſtinatis formatus & modificatus.

IV.

Sonus primitivus eſt ſonus organicus, qui reliquos ordine naturæ præcedit, & ſine quo reliqui ſonare non poſſunt.

V.

Per LITERAM intelligo ſonum primitivum, & ſignum ejus ſoni.

VI.

Materia omnium Literarum eſt ſpiritus vitalis.

VII.

Sonus primitivus poteſt eſſe duplex, *uniſonus*, & *conſonus*, pro varietate organorum, a quibus producitur.

VIII.

Tot ergo poſſunt eſſe *Literæ*, quot ſoni primitivi, non plures, nec pauciores.

IX.

Organa, a quibus ſonus primitivus formatur, ex conſideratione oris humani agnoſcuntur, & ſunt vel *apertura oris*, vel *palatum*, vel *guttur*, vel *lingua*, vel *labia*, vel *dentes*.

X.

Natura in formandis Literis tam *uniſonis* quam *conſonis*, facit quantum poteſt, quantumque neceſſe eſt; & ſi unum inſtrumentum non ſufficiat negotio, tunc utitur duobus. Hinc aliæ Literæ ſunt *unigeneres*, aliæ *bigeneres*. Illæ formantur ab uno, hæ a duobus inſtrumentis.

XI.

Ex *Palato* magis vel minus diducto oriuntur Literæ A. E. I. & ex *apertura oris* magis vel minus contracta U. & O. Hæ ſunt Literæ principes omnis loquelæ, diſſonæ quidem & diſcrepantes, ſed *uniſonæ* omnes. Natura, quæ illis differentiam dedit, dedit quoque numerum, ut plures eſſe non poſſint, nec pauciores quam quinque. Litera Y. vel ejuſdem poteſtatis eſt ut U. (quomodo quod Græcis vocatur μῦς & σῦς Latinis effertur *mus* & *ſus*); Vel eſt I. longum aut obſcurum; Vel litera ex U. & I. compoſita. Quicquid fuerit, non magnopere neceſſaria eſt.

XII.

Quamvis autem hæ literæ ſint valde ſimplices, non tamen ſunt *unigeneres*. Nam quando dico I. E. A. tunc lingua ad dentes inferiores magis vel minus accedit; & quando dico U. O. tunc magis vel minus ad fauces retrahitur.

XIII.

Omnes *uniſonæ* ſunt & dicuntur VOCALES, cum quia per ſe ſunt ſonoræ, abſque concurſu alterius literæ, tum quia reliquis literis ſonum ſuum communicant. Hæc definitio competit quoque *diphthongis*, ut conſideranti patet. Mallem igitur Grammatici Vocales appellaſſent *uniſonas*, ob ſoni ſimplicitatem, & diphthongos *biſonas*, ob ſoni duplicitatem. Sed quia cum illis loquendum eſt, nihil in ſtylo mutabo.

XIV.

Vocalis cum vocali combinari poteſt, & in unum ſonum coaleſcere: quod ubi ſit, tunc oritur *biſona* ſeu DIPHTHONGUS, cujus ea natura eſt, ut ſit ſonus ex duabus vocalibus mixtus & quaſi conflatus.

XV.

Hæc combinatio viginti modis inſtitui poteſt. Hinc patet, quot ſint *Diphthongi*, & quod per naturam rei nec plures eſſe poſſint, nec pauciores quam viginti. Sunt autem ſequentes:

ae,	*ai*,	*ao*,	*au*,
ea,	*ei*,	*eo*,	*eu*,
ia,	*ie*,	*io*,	*iu*,
oa,	*oe*,	*oi*,	*ou*,
ua,	*ue*,	*ui*,	*uo*.

Lingua, quæ tot Diphthongis abundat, vulgo cenſetur Barbara & ruſtica, ſed immerito. Nam in natura nulla eſt barbaries nec ruſticitas, ſed omnes ſoni articulati ſunt humano eloquio æqualiter digni. Contra, omnis Lingua, quæ hiſce Diphthongis caret, videtur imperfecta, quia non habet omnes ſonos, quos Lingua naturalis habere poteſt. Græcis ſunt diphthongi duodecim, Latinis quatuor aut quinque, Francis viginti, hoc eſt, totidem, quot per naturam eſſe poſſunt. Idque ex monumentis eorum vetuſtiſſimis, ſi cum Alamannicis conferantur, tam manifeſtum eſt, ut negari nequeat. Gothi & Saxones ſunt hic parciores. Quamvis enim Diphthongis valde delectentur, non tamen omnibus, ut Franci & Alamanni, ſed quibusdam tantum. Hoc uno incommodo (ne quid diſſimulem) premuntur Linguæ Diphthongorum nimis feraces, quod difficilius & pronunciantur & in literas referuntur, & quod ſimplicitate illa, quæ res omnes, & Linguas quoque commendabiles facit, deſtituuntur.

XVI.

Literæ, quæ absque concurſu alterius inſtrumenti quam *palati* & *aperturæ oris*, non ſunt ſonoræ, vocantur CONSONÆ, vel *conſonantes*, quia cum vocalibus una ſonant, & absque illis ſonare non poſſunt. Natura, quæ ſonos omnes, poſſibiles & impoſſibiles, in cauſis ſuis præordinavit, hic ſuprema Lex eſt.

XVII.

Vulgo dividuntur in *ſemivocales* & *mutas*. Semivocales vocant, in quibus vocalis præcedit: Mutas, in quibus ſequitur. Sed præter rationem. Nam conſonantes omnes ante conjunctionem cum vocalibus, natura ſua ſunt ἄφωναι, hoc eſt, ſoni expertes, & ſic vocantur a PLATONE in Cratylo. Latine dixeris mutas. Mutum enim cenſetur, quod per ſe ſonum edere non poteſt, niſi conjunctum cum alio. Tales autem ſunt omnes conſonantes, ſecundum datam definitionem, & conſequenter *mutæ*. At ſi vocalis acceſſerit, ſtatim fient ſonoræ. Et hic ſonus ſemper participabit de ſono vocalis, & conſequenter erit ſonus mixtus, & altera ſui parte *vocalis*, ſive vocalis præcedat, ſive ſequatur. Quod autem ex dimidia parte *vocale* eſt, id haud dubie eſt *ſemivocale*. Ergo ſicut ante conjunctionem cum vocalibus omnes conſonantes ſilent, ita poſt conjunctionem omnes ſunt *ſemivocales*. Unde ergo, inquies, eſt illa differentia, ut vocalis in aliis præcedat, in aliis ſequatur? Reſpondeo, ab arbitrio eorum, qui nomina literis impoſuerunt. Nam e natura nihil oſtendi poteſt, cur e. g. M. & N dici debeant *em* & *en*, & non potius *my* & *ny*. Pone vero rationem oſtendi poſſe: tunc alterutra appellatio erit falſa. Nam ſi utraque vera eſſet, ſequeretur, easdem literas eſſe *ſemiſonas* apud nos, & *inſonas* apud Græcos. Quod haud dubie abſurdum.

XVIII.

Cauſæ, a quibus formantur Conſonantes, ſunt vel *ſociæ*, vel *inſtrumentales*. Utrumque patet ex definitione. Illud, quia conſona absque conjunctione cum vocali neceſſario ſilet: hoc, quia absque concurſu alterius inſtrumenti quam palati & aperturæ oris, nec vocali jungi poteſt, nec cum illa ſonare.

XIX.

Inde patet, quot ſint vel eſſe poſſint Genera conſonantium. Cum enim in ore humano præter palatum & aperturam oris nullum detur inſtrumentum, quo ſonus primitivus formari poſſit, niſi *guttur*, *lingua*, *labia*, *dentes*, ut dixi §. IX. hinc manifeſtum, quod conſonantes aliæ ſint *gutturales*, aliæ *linguales*, aliæ *labiales*, aliæ *dentales*, & quod plura aut pauciora genera nec ſint, nec eſſe poſſint.

XX. *Gut-*

XX.

Gutturales appello, quæ in regione Gutturis formantur, ſive ſimplici adſpiratione, ut H. ſive aſpera adſpiratione, ut CH. ſive exploſione ſpiritus, ut K. ſive attractione ſpiritus, ut J. vel *Jod.* Quæ ſint Linguæ partes in his literis procreandis, nemini, qui naturam paulo attentius contemplatur, ignotum eſſe poteſt. Quando pronunciamus H. tunc lingua placide quieſcit in ore, & liberum ſpiritui tranſitum relinquit. At quando pronunciamus CH. vel K. tunc poſterior pars linguæ retrahitur ad fauces, arctatque meatum ſpiritus, ut cum aſperitate vel vi erumpere poſſit. Et quando pronunciamus *Jod,* tunc medium linguæ effertur ad faſtigium palati, & ſpiritum tumore preſſum denſatumque attrahit, attractumque cum vocali expellit. Græci hanc literam non poſſunt pronunciare, non magis ac W. & F. Hinc illis ἰῶτα ſemper eſt vocalis, nunquam conſona. Quo ipſo manifeſtum, eos, etiamſi omnia a ſe profecta videri velint, non poſſe tamen inventionem literarum Barbaricarum ſibi vendicare.

XXI.

Ad *Gutturales* adhuc ſpectat G. quod certe nihil aliud eſt quam K. mitigatum aut leniter protruſum. Non enim differunt naturis aut inſtrumentis, ſed qualitatibus tantum, ut magis & minus durum. Et hæc differentia, quæ mere gradualis eſt, deprehenditur etiam in aliis conſonis, e genere lingualium §. XXVI. & labialium §. XXVIII. ut mox patebit. Literæ C. & Q. vel ſono conveniunt cum G. & K. & tunc ſunt inutiles & minus neceſſariæ, vel nullum habent in natura fundum.

XXII.

Linguales dico, quæ motu Linguæ figurantur. Hic motus experientia teſte quintuplex eſt, *tactus*, *pulſus*, *flexus*, *tremor*, & *tumor*. Tactus, pulſus, & tremor ſunt in apice Linguæ: flexus in medio: tumor in poſtica. A tactu ſimplici palati vel dentium ſuperiorum oritur N. a pulſu ſeu ictu earundem partium D. a flexu & pulſu earundem partium L. a tremulo motu & pulſu R. a tumore vel elatione litera *Anonyma.* Omnes a ſpiritu, qui, dum per os apertum transire conatur, ab oppoſita Lingua variis modis intercipitur, rumpitur, alliditur, criſpatur, ita ut neceſſe ſit, vel ad nares regurgitare, vel per latera oris elabi.

XXIII.

Litera N. & *Anonyma* ſunt valde affines, Quamvis enim a diverſis Linguæ partibus generentur, illa, dum palatum tangitur acumine Linguæ, hæc, dum media pars Linguæ palato admovetur: una tamen eſt utriusque cauſa, nempe Lingua palatum tangens, & unus effectus cauſæ, dum halitus ita reprimitur a Lingua, ut exitus non niſi per nares pateat. Hoc videtur innuere MARIUS VICTORINUS, dum ſcribit: *N. gemino naris & oris ſpiritu explicatur.* Non, quod N. ſit rhonchus narium, ſed quod naſo digitis compreſſo ægre proferri queat. Id quod nonſolum de litera N. ſed etiam de *Anonyma* (quam NG. vocat) optime animadvertit AMMANNUS, vir literarum miraculo celeberrimus, qui ſurdos primus loqui docuit. Has literas appellat *naſales* ab effectu, nos *linguales* a cauſa. In Tract. de ſurdo loquente c. 2.

XXIV.

Litera *Anonyma* non eſt ſonus medius inter N. & G. ut VOSSIUS exiſtimat, & multo minus ex N. & G. compoſitus. Nam ſonus medius non habet locum niſi in literis ejusdem inſtrumenti: & ſonus compoſitus non dicitur niſi de duobus mixtis. Atqui hujus mixtionis nullum extat indicium in pronunciatione *Anonymæ*, in qua nec N. nec G. auditu percipitur, etiamſi illud a Latinis, Gallis, & Germanis, hoc a Græcis & Gothis aſſumatur pro ſigno *Anonymæ.* Nam quando Gallus dicit *raiſon*, *deſſein*, *bain*, & mille alia, tunc recte quidem pronunciat *anonymam*, ſed male pingit per N, quia ſi verum N. eſſet, Lingua palatum apice tangeret, quod minime fit. Similiter quando Græcus dicit ἄγγελος, tunc recte pronunciat *anonymam*, ſed male deſignat per γ. Nam ſi prius γ. verum γ. eſſet, non aliud ſonaret quam poſterius. De hac litera ita diſſerit NIGIDIUS apud GELLIUM Lib. XIX. cap. 14. *Inter literam N, & G, eſt alia vis, ut in nomine* Anguis *&* Angaria, *&* Ancoræ, *&* Increpat, *&* Incurrit, *&* Ingenuus. *In omnibus enim his non verum N. ſed adulterinum ponitur. Nam N. non eſſe, lingua indicio eſt. Nam ſi ea litera eſſet, lingua palatum tangeret.* Lib. I. de arte Gramm. cap. 20.

XXV.

Apud Germanos *Anonyma* conjungitur cum omnibus gutturalibus. Inde *lang* longus, *eng* arctus, *bang* anxius, *bank* ſcamnum, *gang* inceſſus, *dank* gratia, *ding* res, *bung* tympanum, *engel* angelus, *enkel* nepos, *denken* cogitare, *wanken* nutare, *ſingen* cantare, & alia innumera. In quibus N. non eſt verum N. alias Lingua palatum tangeret cuſpide, ſed nota *Anonymæ*. Ne quis vero exiſtimet, N. hunc ſonum recipere a conjunctione cum G. vel K. cogitet, quam multa ſint apud Gallos & Suevos vocabula in N. deſinentia, quæ ſimiliter pronunciantur. Certum igitur eſt, quod *Anonyma* ſit ſonus diſtinctus ab N. diſtinctus a G. nec pendens ab illis, nec ex illis compoſitus, verus tamen, & a natura præparatus, qui, cum in nulla Lingua peculiarem figuram habeat, recte vocatur *innominatus*. Poſſit tamen appellari N. *imperfectum* vel *defectivum*, ſi tædium abſit in inopia. Qui hanc literam frequenter conjungunt cum G. dicuntur *gingrire*.

XXVI.

Litera T. in nulla re differt a D. niſi quod appulſu fortiori excuditur. TH. vel ſonus medius eſt inter D. & T. vel ipſum T. cum ſpiritu aſpero prolatum. Quicquid fuerit, inter literas non neceſſarias referri poteſt.

XXVII.

Labiales appello, quæ diſpari labiorum officio exprimuntur. Labia ſunt quaſi fores & valvulæ oris, quæ alternis vicibus claudi & aperiri poſſunt. Clauduntur autem vel totæ, vel ſecundum angulos tantum, rima in medio relicta. Quando ſpiritus per hanc rimam tranſit, tunc a motu labiorum oritur W. litera Barbara, & Germanicis populis inprimis chara & propria. At quando idem ſpiritus per eandem rimam tranſire volens, labium imum ſupremis dentibus admotum offendit, tunc naturaliter ſonat F. Et hinc etiam cognoſcimus, quid ſint, vel eſſe posſint V. & PH. Nempe V. vel idem eſt quod W. vel ejusdem poteſtatis ut F. Similiter PH. vel idem eſt quod F. vel ſonus medius inter F. & W. Quicquid ſtatuatur de his Literis, tolerari eas poſſe fateor, neceſſarias eſſe nego.

XXVIII.

Quando Labia vel valvulæ oris totæ clauduntur, tunc id duobus modis fieri poteſt, vel ſimplici contactu, vel compresſione magis vel minus intenſa. Ex ſimplici & mutuo contactu Labiorum naſcitur primo mugitus quidam intra oris clauſi ſpecum, & ſpiritus ad nares regurgitatio. Utrumque ſentitur ab iis, qui naſo digitis compreſſo conantur dicere *Me*. At ore rurſus patefacto, mox ſpiritus erumpit cum ſono *Me*. Hinc M. a Græcis ſapienter vocatur μῦ, non ὖμ. AMMANNUS *naſalem* vocat ab effectu, nos *labialem* a cauſa. Ejusdem indolis ſunt Literæ P. & B. quod experiuntur omnes, qui naſo digitis compreſſo conantur pronunciare *Pe* vel *Be*. Hoc uno differunt ab M. quod a Labiis invicem compresſis formantur, & explodi magis quam proferri videntur. Nam dum ſpiritus compreſſu Labiorum ita cohibetur, ut ex carcere oris prodire non posſit, mox ruptis Labiorum repagulis vi progreditur, & cum illo ſonus *Pe* vel *Be*, prout compresſio vel eruptio fortior aut debilior eſt. Hinc porro intelligimus, quod P. & B. non differant niſi gradu, nec aliter ac magis & minus.

XXIX.

Dentalis una tantum eſt, nempe S. Eſtque ni fallor nihil aliud quam ſibilus, hoc eſt, halitus fortis, a tumore Linguæ palato alliſus, & a dentibus in tranſitu oris laceratus, a quibus etiam nomen ducit. Nonnulli S. e Literarum numero expellunt, & ad ſerpentes, quos figura imitatur, rejiciunt, eodem ſcil. jure, quo alii R. ad canes. Et hi, quantum in ipſis eſt, *aqua* & *igni* nobis interdicunt, quia nec aquam nominare posſumus absque ſerpentina, nec ignem absque canina. PLATO in Cratylo S. inter Spirituoſas literas collocat: *Quoties vehemens quippiam*, inquit, *& ſpiritu plenum imitari vult nominum inſtitutor*, *tales ut plurimum literas adhibet*. Nec deſunt vocabula apud nos, quibus id comprobari poſſit: at in plerisque S. inutile aſſumentum eſt, & ex mera ſibilandi libidine vocibus adjectum.

XXX.

Conſona cum conſona combinari poteſt, & tunc oriuntur tot compoſitæ, quot lege combinationis exiſtere poſſunt, duplices vel triplices. Tales ſunt apud nos X.

id

id eſt, *gs*, *chs*, vel *ks*, & Z. id eſt, *ts* vel *ds*; apud Græcos ψ. id eſt, πσ, apud Gothos ⊙. id eſt, *chw* &c. Reliquæ, quæ plures habent characteres, ſe ipſas manifeſtant.

XXXI.

Dixi, me per *Literam* intelligere *ſonum primitivum* §. V. Nec me pœnitet dixiſſe. Nam hinc cognoſco, cur idem ſonus poſſit eſſe *Litera* & *Vox*, hoc eſt, per definitionem Vocis §. I. *ſonus ſignificans*, ſi uſus voluerit. Quod ideo obſervandum, quia omnes Literæ, vocales, diphthongi, conſonantes, revera aliquid ſignificant in omnibus Linguis, ſive ab inſtitutione, ſive a derivatione. Ita *a*. Angloſaxonibus eſt ſemper, *e*. Alamannis lex, *i*. Anglis ego, *o*. & *u*. Suecis & Islandis non. Ita *au* Cambris eſt jecur, *ea* Angloſaxonibus aqua, *oe* Suecis inſula, *ει* Græcis utinam &c. Ita *be* Anglis eſt ſum, *de* Latinis præpoſitio, *ef* Islandis particula dubitandi, *em* Hebræis mater, *err* Suecis vibex &c. Quid igitur de vulgari definitione, qua Litera dicitur *pars minima vocis*, cenſendum ſit, patet. Nam ſi vera eſſet definitio, litera non poſſet elevari ad dignitatem vocis, aut ſe ſola aliquid ſignificare.

XXXII.

Dixi ibidem, me per *Literam* præterea intelligere *ſignum ſoni primitivi*. Reſtat ergo, ut adhuc de characteribus, quibus id, quod auditu percipitur, viſibus objicitur, & de ordine characterum aliquid dicam. Sonum ſimplicem duplici charactere exprimi, & compoſitum uno, inconveniens eſt, & ſæpe etymologiam turbat. Male igitur gutturalem CH. qua tantopere delectamur, duobus ſignis pingimus, melius Græci per χ. Male etiam X. & Z. uno charactere deſignamus, cum quia utriusque ſonus eſt ex duobus mixtus, ut paulo ante dictum §. XXX. tum quia literæ, e quibus componuntur, ſæpe patiuntur aphæreſin, apocopen, & anaſtrophen, ut Sect. IV. videbimus. Sed hæc cogimur ferre, quia ab uſu ſunt ſtabilita. Alterum inconveniens eſt, quando ſub una figura vocalem & conſonantem confundimus, ut fieri ſolet in U. V. & I.

XXXIII.

Ordo literarum maxime naturalis eſt, ut *Vocales* præcedant, *Conſonantes* ſequantur. Hic primatus colligitur ex §. XIII. Inter vocales principatum tenet A. cum jure naturali, quia pueris a natura ante omnes ſuggeritur, tum jure divino Apoc. I. 8. ubi ἄλφα exponitur per ἀρχὴ, tum etiam conſenſu Gentium cultiorum & vetuſtisſimarum, Hebræorum, Phœnicum, Græcorum. Quæ, cum ſit palatina, reliquas ſui generis E. & I. poſt ſe trahit. Has excipiunt O. & U. At quo ordine *Conſonantes* ſint diſponendæ, plane ignoramus. Facilius eas in tribus, quam tribus in ordinem redigimus. Hoc unum videtur cavendum, quod parum cavit Antiquitas, ne diſpares literæ diſparibus jungantur. Nam cognatas a cognatis avellere, aut alterius inſtrumenti literis miſcere, non eſt ratione diſponere, ſed genera confundere, & ordinem pervertere. Nos deinceps ſingulas denuo conſiderabimus, non ea ſerie, qua decet, & quam tuto ignoramus, ſed qua vulgo utimur.

XXXIV.

Poſtremo ad *Vocem*, a qua dicendi initium feci, revertor. Quemadmodum *Germanica loquela* nullos habet ſonos, nec unquam habuit, niſi eos, qui in Elementis ſupra expoſitis conſiſtunt, vel ex iis coëunt: Ita nullas habet Voces (hoc eſt, ſonos ſignificantes), nec unquam habuit, niſi tales, quæ a literarum gnaris facillime in omnium Gentium characteres referri poſſunt. Hinc dicta noſtra ſunt vere humana, & humano ore dignisſima, ſive ſonum ſpectes, ſive ſignificatum, & nos ac Linguam noſtram a feritate omnibus modis abſolvunt. Quapropter non poſſum ſubſcribere judicio, quod de Lingua FRANCO-THEOTISCA tulit OTFRIDUS: *Hujus Linguæ BARBARIES, ut eſt inculta & indiſciplinabilis, atque inſueta capi regulari freno Grammaticæ artis, ſic etiam in multis dictis ſcriptu eſt propter LITERARUM CONGERIEM, & INCOGNITAM SONORITATEM difficilis.* Scire velim, quænam ſit illa *literarum congeries*, & *incognita* (ſive ut alii legunt *incongrua*) *ſonoritas*, *ſcriptu difficilis?* Quinam illi ſtridores, & ſoni horriſoni, qui literis mandari non poſſunt? Quæ cauſa, tam fœdæ accuſationis? Scilicet hæc una, quod literis utimur K. W. Z. & quod W. ſæpe ponimus ante U. & ſic tria UUU. cumulamus. Idque *extra uſum Latinitatis*, ut verba ſonant Epiſtolæ. Quaſi vero uſus Latinitatis ſit regula omnium Linguarum in pronunciando & ſcribendo. Quid ergo fiet de Lingua Græca, in qua nihil magis obvium

In Epiſt. ad Liutbert. Archiepiſc. Mogunt.

vium

vium quam K. & Z? Quid de veteri Latina, quæ certe dixit & ſcripſit *Krus*, *Karus*, *Kanus*, *Kaput*, *Karthago*, *Kalumnia*, *Kalendæ* &c. Quid magis exploratum, quam V. Latinorum idem valuiſſe quod W. Germanorum, nec aliter pronunciatum fuiſſe antiquitus? Quid denique certius, quam Latinos hanc conſonantem ſubinde conjungere cum vocali U. more Germanorum, in vocibus *Vulcanus*, *Vulgus*, *Vulnus*, *Vulpes*, *Vultur*, *Vultus* &c. Quid in hac *literarum congerie* inſolitum? Quid *incognitæ ſonoritatis?* Quid *ſcriptu difficile?* Et nihilominus his capitibus tota illa *difficilis ſcripturæ* accuſatio unice ſuperſtruitur. Quam vellem, hæc bono viro non excidiſſent. Reliqua hujus Monachi vel ſola inſpectione GRAMMATICÆ HICKESIANÆ refelli poſſunt. Quid ergo, an dicemus, Otfridum Linguæ ſuæ ignarum fuiſſe? Non certe fuit ignarus, ſed nimia admiratione Latinæ Linguæ, & affectatione Nominis BARBARICI (vitio Francis valde familiari) in Gentem & Linguam Germanicam injurius. Qua in re non debuit eum imitari VADIANUS: *Quum interim nemo vernacula Lingua quicquam ſcriberet, adeo dura illo tempore, ut ne exprimi quidem ore ſine magnis ſibilis hiatibusque & rictibus potuerit, ne dum in litteras commodum referri.* Nam cauſa, cur Lingua Germanica ſero in literas relata ſit, non eſt a feritate Linguæ, quæ certe nulla eſt, ſed ab ingenio Gentis bellicoſo, quæ res magnas gerere, quam ſcribere maluit. Hinc ille Literarum & Scripturæ neglectus, ut nec Gentis ſuæ originem, nec res geſtas Majorum, nec Hiſtorias ullas, ſcripto proderent, Carminibus antiquis contenti, quod unum apud eos memoriæ & Annalium genus fuit ante receptas literas.

In Epiſt. ad Bulling. Tom. 2 Rer. Alam. Gold. pag. 59.

SECTIO III.

De Cognatione & permutatione Literarum.

I.

QUemadmodum in Vocibus eſt quædam affinitas & gentilitas, ſecundum Sect. I. §. 9. ita etiam in Literis. COGNATÆ autem cenſentur, quæ ab eodem inſtrumento, tanquam communi generis auctore figurantur, etiamſi ſono disſimiles ſint. Qua in re admirabile eſt Naturæ artificium, quæ ex uno monochordio tot literas disſonas producit. Hujus COGNATIONIS duplex eſt effectus in ore humano, *attractio* & *permutatio* Literarum affinium. Similia enim ſimilibus amant conjungi, & cum illis converti. Ab *attractione* ſunt literæ ſupervacaneæ in voce, & a *permutatione* literæ vicariæ, in ſpeciem falſæ, revera autem homogeneæ & æquipollentes. Ab utraque cauſa exiſtit inſignis obſcuritas in vocibus ſic affectis, quæ ſæpe imponit ignaris.

II.

Et hujus generis voces ſunt innumeræ, quæ nec intelligi, nec parentibus ſuis reddi poſſunt, abſque literarum, e quibus coëunt, examine & æſtimatione. Hinc ii, qui vocum origines inveſtigare volunt, ſummo jure poſtulare poſſunt, ut quædam in limine ſibi concedantur, quo facilius ea, quæ volunt, efficiant, cujusmodi eſt,

I. Quod Literæ cognatæ ſe facile attrahant,
II. Quod Literæ cognatæ facile permutentur.

Nam his niſi datis & concesſis nullius voculæ ratio reddi poteſt. Cum ex adverſo negotium proſpere ſuccedat, ſi, prout par eſt, poſtulata tam juſta & ex ipſa natura rei petita admittantur. Ponamus, centum eſſe vocabula, tam graviter affecta, ut intelligi vix posſint: neceſſe eſt ſecundum antecedentia, obſcuritatem eorum eſſe vel ab *attractione* vel a *permutatione* literarum. Si prius, litera ſuperflua, quæ non cognoſcitur ex ſe, noſcitur ex ſocia per Regulam *primam:* Si poſterius, litera vera & adeſſe debita noſcitur ex vicaria per Regulam *ſecundam*.

III.

Verum cum multæ ſint in vocibus obſcuritates, quæ non a literis cognatis oriuntur, nec ex lege cognationis tolli poſſunt, de his quoque aliquid dicendum eſt. Conſtat enim experientia, Literas, quæ ſua natura non ſunt permutabiles, permutari tamen

men a loquentibus apud omnes fere Gentes, cujus mutationis cauſas ſat multas dedi Sect. I. §. 26. Apud Latinos omnes fere Literæ permutantur, quæ tamen non ſunt affines nec congeneres, etiamſi vulgo appellentur *aſſines*. Nam affinitatis verum & unicum argumentum eſt communio organi, non conſuetudo permutandi. Hinc male & imperite vocantur *aſſines*, eam ſolam ob cauſam, quod permutari ſoleant a Latinis. Multa hic audent Latini, quæ in aliis Linguis nec licita ſunt, nec uſu recepta. Certum autem eſt, nullam eſſe in univerſo Linguam, quæ non certis quibusdam mutationibus, ſibique peculiaribus, quamvis præter naturam factis, delectetur. Quæ res non poteſt non inſignem vocibus obſcuritatem inferre. Quapropter vel a negotio Etymologiæ univerſe abſtinendum eſt, vel præter regulas ſuperiores adhuc concedendum nobis

III. Quod quædam Literæ non cognatæ ex genio Linguæ permutentur.

IV.

Operæ pretium eſt, ut provocationi in poſterum locus ſit, exempla omnium mutationum, tam naturalium quam præternaturalium, per ſingulas Literas hic oſtendi; inprimis vero earum, quæ GERMANIS (de quorum Lingua hic unice ſoliciti ſumus) ſive propriæ ſunt, ſive cum aliis Gentibus communes. Nam exempla habent maximam vim demonſtrandi in negotio permutationis, & absque exemplis aliquid affirmare, omnino nefas eſt. Dabo autem Exempla, non omnia, quæ exſtant (nam ſingulorum recenſioni vix modicum volumen, nedum Diſſertatio præliminaris ſufficeret), ſed aliqua tantum, quantum ſcil. ad fidem abſentibus conciliandam ſatis eſſe poteſt.

A.

Mutatur in omnes vocales propter affinitatem naturalem. v. Sect. II. §. 11.

Laſſen ſinere, Goth. *letan.*
Nacht nox, Angloſax. *niht.*
Athem & *odem* halitus.
Staffel & *ſtuffe* gradus.
γαλήνη tranquillitas, Æolice γελήνη.
χάω Lat. *hio.*
δαμάω Lat. *domo.*
καλάμη Lat. *culmus.*

A.

Mutatur in omnes Diphthongos ob eandem cauſam. JUNIUS in „Obſervat. ad Will. pag. 124. „Franci plerumque commutant Angloſaxo- „num *a.* in *ei.* ac pro Anglo-Saxonico *an* unus, dicunt *ein*, pro *ban* os, oſſis, „*bein*, pro *dal* pars, *deil*, pro *gaſt* ſpiritus, *geiſt*, pro *had* perſona, *heit*, pro „*hal* ſalus, *heil*, pro *ham* domus, *heim*, pro *lath* odioſus, deteſtabilis, *leid*, pro „*man* malus, pravus, *mein*, pro *ſtan* lapis, *ſtein* &c. Hæc ille. Plura mutationum genera non opus eſt anxie colligere, cum in ipſo opere paſſim occurrant, & ex uno reliqua dignoſci poſſint. Latina exempla dabit VOSSIUS in tractatu *de literarum permutatione.*

B.

Naturaliter mutatur in F. M. P. PH. V. W. vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 27. 28. præternaturaliter in G.

B. & F. permutantur.

βλύω Lat. *fluo.*
βρέμω Lat. *fremo.*
βυλλεῖν implere Germ. *füllen.*
bæren Lat. *ferre.*
bruder Lat. *frater.*
geben dare Angloſax. *gyfan.*
krebs cancer Belg. *kreft.*
erbarmen miſereri Belg. *ontfermen.*
ſchnauben & *ſchnaufen* promiſcue pro ſpirare.
a *ſchreiben* ſcribere derivantur *ſchrift* ſcriptura, a *treiben* agere *trift* agmen, ab *heben* tenere *heft* manubrium, a *blaſen* inflare *flöte* tibia. Et ſic alia ab aliis.

B. & G. permutantur.

Quamvis hoc raro fiat, & præter naturam, non deſunt tamen exempla.

βάλανος, Æolice *γάλανος*, Latine *glans*.
daube tabula doliaris, Belg. *duig*, Lat. Barb. *doga*.
hübel & *hügel* promiſcue uſurpantur pro colle, quamvis fortaſſe ex aliis cauſis.

B. & M. permutantur.

βραβεῖον Lat. *præmium*.
ſtibium Græce *ςίμμι*.
marbre a *marmore*.
ſtimme vox Gothice *ſtibna*.
ſchlummer ſomnus ſuſpenſus Anglice *ſlumber*.

B. attrahitur ab M.

Exempla vide in M.

B. & P. permutantur.

βόσκω Lat. *paſco*.
ςείβω Lat. *ſtipo*.
buch liber Alam. *puach*.
bürde onus Alam. *purdi*.
berg mons Alam. *perg*.
brennen, *bernen* ardere a *πῦρ* ignis.

B. & V. permutantur.

βικία Lat. *vicia*.
βορὸς Lat. *vorax*.
Danubius in nummis Imperatorum *Danuvius*.
bær Lat. *verres*.
bar Lat. *vir*.
ſalbei a *ſalvia*.
pfulb a *pulvinus*.

B. & W. permutantur.

βωτεῖν paſcere Germ. *weiden*.
βάζειν loqui Germ. *ſwazen*.
bullire Germ. *wallen*.
braſſica Germ. *werſich*.
bar in LL. Ant. vir, Saxonice *wer*.
beugen flectere Island. *ſveigia*.
banſt & *wanſt* pantex.
binſeln & *winſeln* flebilem vocem edere.
hieb ictus ab *bauwen* cædere.

C.

Angloſaxonibus eſt pro K. & iisdem mutationibus obnoxium ut K. quod vide.

C. & G. permutantur.

Exempla vide in G.

C. & H. permutantur. vide H.

C. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

CH.

Naturaliter mutatur in G. H. K. Q. vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 20. 21. præternaturaliter in F. vi conſuetudinis.

CH. & F. permutantur.

χολὴ Lat. *fel*.
χλόος Lat. *flos*.
χυτὸς Lat. *futus* & *fuſus*.
tauchen & *taufen* immergere.
lucht & *luft* aër, illud Belgis, hoc Germanis.
kracht & *kraft* vis, robur, illud Belg. hoc Germ.
achter & *after* poſt, illud Belg. hoc Germ.
nicht & *niftel* neptis, illud Belg. hoc Germ.
ſticht & *ſtift* fundatio, illud Belg. hoc Germ.
zwerch nanus, Angl. *dwarf*. Et hujus generis ſunt innumera in omnibus Dialectis.

CH. & G. permutantur.

ἄγχω Lat. *ango*.
ἠχῆνες Lat. *egeni*.
ἔχειν habere Goth. *aigan*, Suec. *æga*.
macht potentia a *mögen* poſſe.
tracht geſtamen a *tragen* portare.
gewicht pondus a *wægen* ponderare.
ſchlacht pugna a *ſchlagen* pugnare.
ich Græc. *ἐγώ*.
joch Lat. *jugum*.

CH. & H. permutantur.

χεῖμα Lat. *hyems*.
χαμαὶ Lat. *humi*.
Chatti nunc *Haſſi*.
geſicht viſus, aſpectus, a *ſehen* reſpicere.
ſchmach contumelia, a *ſchmæhen* vituperare.

CH. & K.

CH. & K. permutantur.

χιτὼν tunica, Ionice *κιθὼν*, Germ. *küttel.*
Chriſtus Angloſax. *Criſt.*
Chatti & *Catti* idem populus.
chinn & *kinn* maxilla, illud Alamannis, hoc Gothis.
march & *mark* equus, illud Cambris, hoc Alamannis.
ſpeichel ſputum a *ſpocken* ſpuere.
milch lac a *melken* mulgere, aut vice verſa.
machen facere Belg. *maaken.*
brechen rumpere Goth. *brikan.* Et alia ſine numero.

CH. & Q. permutantur.

Exempla vide in Q.

CH. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

CK.

Easdem obit mutationes ut K. ſimplex. Gothi, quoties opus eſt, duplicant KK. ut Græci, Angloſaxones CC. ut Latini. Ipſum vero CK. & hi & illi ignorant. Veroſimile eſt, Francos & Alamannos, primos hujus elementi ſtatores, quum incerti aut dubii eſſent, quomodo voces in iſta Dialectorum diverſitate ſcribendæ ſint, C. Angloſaxonicum cum Gothico K. conjugaſſe, ut litem ſcribendi dirimerent. Ergo in ſcenam literariam tanquam novum ex machina idolum produxerunt CK. ex utraque ſcriptura, Saxonica & Gothica compoſitum, non quod illo opus haberent, ſed quod utramque ſcripturam combinare in unam, quam alterutram imitari aut erroris arguere mallent.

D. mutatur in Jod.

Exempla vide in T.

D. & K. permutantur.

Exempla vide in K.

D. attrahitur ab N.

Exempla vide in N.

D. & S. permutantur.

Exempla vide in S.

D. & T. permutantur.

Patet ex Regula ſecunda, ſi conferatur cum Sect. II. §. 22. & 26. Idemque dicendum de TH. Hæc viciſſitudo tam frequens & obvia eſt in Dialectis, ut idem nomen, quod uni ſcribitur per D. alteri ſcribatur per T. vel TH. & vice verſa. Exempla cuivis vel librum aperienti occurrent, ut neceſſe non ſit, tempus inducendo perdere.

D. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

DT.

Litera nova, & iisdem mutationibus obnoxia ut D. & T. Repertores ejus videntur ſibi propoſuiſſe, ut ſcriptiones veterum in unam conflarent. Cum enim vidiſſent, Saxones nomen *loci* ſcribere *ſtede*, Francos *ſtat*, Gothos autem variare, nec tamen alia Lege tot inſtabiles ſcripturas conciliare poſſent, niſi pari erga omnes reverentia; hinc paulatim cœperunt ſcribere *ſtadt*, bono quidem inſtituto, ſed novo & priſcis ignoto.

E. Muta-

E.

Mutatur in omnes vocales & diphthongos, ob eandem cauſam ut A.

ere honor Saxonice *are*.
eben planus Gothice *ibn*.
kern & *korn* granum.
ſchwur a *ſchweren* jurare.
ἔνος Lat. *annus*.
ἐνδύω Lat. *induo*.
κέρας Lat. *cornu*.
νέφος Lat. *nubes*.

F.

Naturaliter mutatur in B. M. P. PH. V. W. ob eandem cauſam ut B, præternaturaliter in CH. G. H. T.

F. & B. permutantur.

Exempla vide in B.

F. & CH. permutantur.

Exempla vide in CH.

F. & G. permutantur.

Hæc mutatio, quamvis ſit rara, non caret tamen exemplis. Ita Latinis *ningo* eſt a *νίφω*. Angloſaxones pacem promiſcue vocant *frith* & *grith:* Angli pumilionem *dwarf*, Germani *zwerg:* Belgæ tempus capitis *slag*, Germani *ſchlaf*. Et a Latino *fel* multi derivant *galle*.

F. & H. permutantur.

Exempla vide in H.

F. & M. permutantur.

Exempla vide in M.

F. attrahitur ab M.

Exempla vide in M.

F. & P. permutantur.

fear ignis Phrygice *πῦρ*.
fünf quinque Æolice *πέμπε*.
fuſs Græc. *πȣ̃ς*, Lat. *pes*.
früe mane Græce *πρωΐ*.
frigere Germanice *pregeln*.
fell Latine *pellis*.
fiſch Latine *piſcis*.
helfen juvare Belgice *helpen*.
kaufen emere Belgice *koopen*.
ſchleifen & *ſchleppen* trahere.

F. attrahitur a P.

Exempla vide in P.

F. & T. permutantur.

flieben fugere Gothice *thliuhan*. Hoc exemplum eſt prorſus ſingulare, & præter naturam factum. Extant tamen ſimilia in Græcorum Dialectis, ut *θερμός* & *φερμός* calidus, *φήρ* & *θήρ* pro fera &c. CANINIUS hac via derivat *fores* a *θύρα*, & *ſuffio* a *θύω*.

F. & V. permutantur.

Exempla vide in V.

F. & W. permutantur.

φαῦλος Lat. *vilis*.
favus Germ. *wabe*.
formus calidus Germ. *warm*.
unflat turpitudo Angloſax. *unwlite*.
ungefær fortuito ab *ungewar*.
föden & *weiden* paſcere.

G.

Naturaliter mutatur in omnes gutturales, C. CH. H. I. K. & Q. ſecundum Sect. II. §. 20. 21. præternaturaliter in F. I. & W.

G. & C. permutantur.

ἔργω Lat. *arceo*.
focus a *φωγνύω* cremo.

In

In Columna roſtrata C. Duillii legitur *maciſtratos, pucnando, cesſit, Cartacinenſis* pro *magiſtratus, pugnando, gesſit, Carthaginenſis.*

Alamanni, quorum dialectus cæteris aſperior eſt, eadem ſcriptura utuntur in multis vocabulis.

Gott Deus Alam. *cot.*
gut bonus Alam. *cuat.*
garten hortus Alam. *cartin.*
honig mel Alam. *honec.*
tragen portare Alam. *tracan.*

G. & CH. permutantur.

Exempla vide in CH.

G. & F. permutantur.

Exempla vide in F.

G. & H. permutantur.

zug tractus a *ziehen* trahere.
ſchlagen & *ſchlahen* percutere.
reiger & *reiher* ardea.
Angloſaxonibus *burg* & *burh* pro urbe, *laga* & *lah* pro lege, promiſcue uſurpantur.
Hiſpanis a *germanus* fit *hermano.*
Germanis *geſtern* ab *heſternus.*
Latinis *gibbus* ab ὕβος, *tragula* a *traho.*

G. & *Jod* permutantur.

Gæſt & *jæſt* flos fermenti.
gach & *jach* præceps.
geigen & *jucken* fricare.
gichen & *jahen* confiteri.
geirfalk genus accipitris Anglice *jerfalcon.*
magnus in comp. *major.*
garten hortus Gallice *jardin.*

G. & I. permutantur.

Quamvis id nullo naturæ jure fiat, fit tamen nonnunquam, & nullibi frequentius quam apud Anglos.

magd virgo Anglice *maid.*
flegel tribula Angl. *flail.*
regen pluvia Angl. *rain.*
nagel clavus Angl. *nail.*
bregen cerebrum Belg. *brein.*
hain lucus ab *hagen* ſepire.

Et huc etiam ſpectat, quod *pagus* Gallice dicitur *pais.*

G. & K. permutantur.

γόνυ genu Germ. *knie.*
γένυς maxilla Germ. *kinn.*
gan ire Græc. *κίειν.*
werk opus Græc. *ἔργον.*
granum Germ. *kern* & *korn.*
klug ſagax Angloſax. *gleaw.*
gaſt hoſpes Alam. *kaſt.*
geiſt ſpiritus Alam. *keiſt.*
geben dare Alam. *keban.*
gucken ſpectare Belg. *kyken.*
graupe alica Sorab. *krupa.*

G. attrahitur ab N.

Exempla vide in N.

G. & Q. permutantur.

Exempla vide in Q.

G. & W. permutantur.

γάνος lætitia Germ. *wonne.*
γένυς gena Germ. *wang.*
γοῦν quoniam Belg. *want.*
γυρῶν volvere priſcis *wirren.*
walgen volvere Goth. *walwjan.*
neigen inclinare Goth. *hneiwan.*
tauw ros, Suecis *dagg.*
verwen Belgis tingere, Suecis *færga.*
hauwen cædere Suecis *hugga.*
waſen cæſpes Gall. *gazon.*
warten cuſtodire Gall. *garder.*
walt potentia Camb. *gallued.*
bogen arcus Angl. *bow.*
vogel ales Angl. *fowl.*
ab *eag* oculus Angloſax. derivant *eowian* oſtendere.

H.

Tripliciter ſpectari poteſt, vel ut *ſpiritus ſimplex,* vel ut *ſpiritus aſper,* vel ut *ſatelles vocalium.* Prima conſideratio eſt hujus loci, ſecunda & tertia non item.

Antiquiſſimis H. nonſolum eſt *ſpiritus ſimplex*, ſed etiam *ſpiritus aſper* in vocibus innumeris. Gothi & Angloſaxones non habent ſignum, quo pingant CH. niſi ſimplex H. Quod etiamſi obſervatione dignum ſit, JUNIUS tamen monere neglexit. Franci & Alamanni ad deſignandum ſpiritum aſperum tribus characteribus utuntur, modo ſimplici H. modo duplici HH. modo CH. Hodie H. eſt lenis tantum ſpiritus, aſper vero CH. Qua in re obſervandum, quod ſcriptura quidem mutata ſit, minime vero pronunciatio. Nam quando Gothus potentiam vocat *maht*, & noctem *naht*, tunc legendum & pronunciandum acſi ſcriptum eſſet *macht* & *nacht*. Et talia quoque ſunt

liuhath lux, Angloſax. *leoht*, hodie *liecht*.
slaiht planus, hod. *ſchlecht*.
waiht aliquid, Angloſax. *wiht*, hod. *wicht*.
uhtwo mane, Angloſax. *uht*, Belg. *ucht*.
ſauht morbus, Angloſax. *ſuht*, hod. *ſucht*.
rahnan ſupputare, hod. *rechnen*.
hauh altus, Angloſax. *heah*, hod. *hoch*.
ahtau octo, Angloſax. *eahta*, hod. *acht*.

Hanc ſcribendi legem, qua duæ literæ uno ſigno confunduntur, merito abrogarunt recentiores, quamvis in hæreſin longe deteriorem lapſi, dum H. tanquam vile mancipium vocalibus producendis emanciparunt, & vel præcedere Dominam, vel ſubſequi lento progredientem, compulerunt. Quo temerario inſtituto nonſolum innumeras voces turpiter afflixerunt, ſed etiam Etymologiæ negotium, quantum in ipſis eſt, difficile & intricatum reddiderunt. At *Perſæ*, inquiunt, ſimiliter ſcribunt. Scilicet illi, qui ſuperfluitate ſicut in cultu, ita etiam in literis delectantur. Cur non potius imitemur Aborigines noſtros, *Francos*, *Saxones*, *Gothos*, qui hanc ſcribendi rationem, Perſicam & luxurioſam, penitus ignorarunt. Quæ, cum ab ignaris nuper invecta ſit, libere corrigi poteſt a peritis. Nam ut inſano novandi ſtudio parem honorem deferamus aut majorem quam Antiquitati, nihil neceſſe eſt. Itaque illud H. quoties inutile additamentum eſt, & ſatellitio tantum fungitur, libere extermino, & voces priſtinæ ſimplicitati reſtituo, quamvis non ſemper, quia interdum tyrannicæ conſuetudini cedendum fuit. Ubi vero radicale eſt, ibi, ut par eſt, illud retineo, non nunquam etiam reſtituo, ubi expulſum eſt, & ſedi nativæ reddo, ubi tranſpoſitum.

H.

Mutatur in omnes gutturales, C. CH. G. J. K. Q. vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. 20. 21. præternaturaliter in F. & S.

H. & C. permutantur.

hals Lat. *collum*.
horn Lat. *cornu*.
haubt Lat. *caput*.
helen Lat. *celare*.
Haſſi olim *Catti*.

H. & CH. permutantur.

Exempla vide in CH.

H. & F. permutantur.

Lat. *herba* ab Æolico φερβὴ,
faba ab obſoleto *haba*, judice MENAGIO.
Gallis *hors* a *foris* vel *foras*.
Hiſp. *hazer* a *facere*, *hablar* a *fabulari*,
hermoſo a *formoſus*, *hierro* a *ferrum*.
Germ. *horſt* & *forſt* nemus, *folgen* ab ὅλκος veſtigium impreſſum.

H. & G. permutantur.

Exempla vide in G.

H. & *jod* permutantur.

Herthe terra Suethice *jord*.

H. & K.

H. & K. permutantur.

κλίνειν incumbere antiquis *hlinen.*
κάνναβις Germ. *hanf.*
κάλαμος Germ. *halm.*
κοῖλος cavus Germ. *hol.*
knie genu Island. *hnie.*
hoſen tibialia Belg. *kouſſen.*
nahen adpropinquare Belg. *naken.*
halter vivarium Suev. *kelter.*
υἱὸς gnatus a κυέω gigno.

H. & S. permutantur.

Quamvis hæ conſonæ diverſi generis ſint, habent tamen aliquid affinitatis. Nam H. eſt principium & fundamentum non ſolum omnium gutturalium, ſed etiam dentalium, & S. absque halitu forti nec eſſe nec concipi poteſt. Quemadmodum igitur adſpiratio facile convertitur in ſibilum ex libidine ſibilandi: ita ſibilus facile mutatur in halitum ex tædio ſibilandi. Exempla prioris mutationis ſunt pene innumera, poſterioris rariora.

ἕξ Lat. *ſex.*
ὑπὲρ Lat. *ſuper.*
ἑκυρὸς Lat. *ſocer.*
ἵζειν ſedere Germ. *ſitzen.*
ἕζειν ponere Germ. *ſetzen.*
ὁδὸς iter Anglosax. *ſith.*
ἥ ea, ipſa Angloſax. *heo*, Germ. *ſie.*
ſonne ſol Camb. *huan.*
ſoge porca Camb. *hwch.*
ſat ſemen Camb. *had.*
ſoror Armor. *hoar.*
ſol Armor. *haul.*
waſſeil Anglis pro *was hail* eſto ſalvus.

Germani, qui ſibilos præter modum amant, non facile eos dimittunt, aut cum halitu commutant. Dicimus tamen promiſcue *humſen* & *ſumſen* bombire. Item *Hennegau* pro *Sonnegau.* Imo etiam *heil* multorum judicio eſt a Lat. *ſalus.* An *harke* ſit a *ſarculum*, & *hülſe* a *ſiliqua*, dubitari poteſt. JUNIUS *helſen* deduxit a συλλαβεῖν opitulari; ſed vereor ne Græcis aliud ſignificet.

I.

Mutatur in omnes vocales & diphthongos ob eandem cauſam ut A.

binde & *band* faſcia.
bitten & *beten* orare.
ſtoppel a *ſtipula.*
trunk potus a *trinken* potare.
θίγω Lat. *tango.*
μίνθη Lat. *mentha.*
σίντης nocivus Lat. *ſons*, *ſontis.*
διπλῦς Lat. *duplex.*

Jod & G. permutantur.

Cauſa permutationis eſt a gutture, in quo conveniunt tanquam cognati. Inde *jar* a γύρος, *jammern* a *gemere.* Plura exempla vide in G. Ob eandem cauſam *jod* & K. permutari poſſunt. Inde *juwel* a κειμήλιον judice REIZIO.

K.

Naturaliter mutatur in omnes gutturales, præternaturaliter in D. S. T. & Z.

K. & CH. permutantur.

Exempla vide in CH.

K. & D. permutantur.

Idem dicendum de K. & T. Nam D. & T. non differunt genere, ſed modo naſcendi tantum.

κεῖνος ille, Dorice τῆνος.
fleck aſſumentum, Goth. *plat.*
bleken balare, Angloſax. *blætan.*
kleck macula, Belg. *klad.*
vlak & *flaat* planus, latus, illud Belgis, hoc Suecis.
lenden & *lanken* ſunt latera.
bak & *bot* linter.
kopp & *topp* ſummitas.
fladen multorum judicio eſt a Gr. πλακοῦς placenta.
krume mica a θρύμμα fragmen.
quaken tremere a *quati*, i. e. concuti.
mucker muſſitator a *mutire.*
boulevart a *bolwerk.*

K. & G. permutantur.

Exempla vide in G.

K. & H. permutantur.

Exempla vide in H.

K. mutatur in *Jod.* V. *Jod.*

K. attrahitur ab N.

Exempla vide in N.

K. & Q. permutantur.

Exempla vide in Q.

K. & S. permutantur.

ἐκ]ιμάω Lat. *æſtimo.* *küſſen* oſculari Goth. *kukjan.* *esſig* acetum Belg. *eek.*

K. & T. permutantur.

Ob eandem cauſam ut K. & D. Ad hanc mutationem valde proni ſunt Angli in vocibus e Lingua Angloſaxonica acceptis. Nam CC. quod Angloſaxonibus ejusdem poteſtatis eſt ut K K. ſubinde mutant in TCH. e. g.

wæccean vigilare in *watch*,
wræcca miſer in *wretch*,
wicce ſaga in *witch*,
bicce canicula in *bitch*,
recce - leas negligens in *retchleſs.*

K. & Z. permutantur.

κύμβαλον inſtrumentum muſicum Germ. *zimbel.*
κρίκος circulus Germ. *zirkel.*
runzel ruga Angl. *wrinkle.*
ſpitze cuſpis a *picken* pungere.
zunft conventus a *kommen* venire.
pickeln ludere a παίζειν.
mücke muſca a μύζειν ſtridere.
warze a *verruca.*

L.

Mutatur in N. & R. vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 22.

L. & N. permutantur.

φίλτις & φίντις auriga.
πνεύμων pulmo Attice πλεύμων.
melior a *menior*, cujus poſitivus eſt *manus* bonus, unde *immanis* non bonus.
illiberalis, illecebræ, illicium, pro *inliberalis, inlecebræ, inlicium.*
himmel cœlum, Goth. *himin.*
kind puer, infans, Angloſax. *cild.*
zelt tentorium Belg. *tent.*
ſonne Suecis & Island. *ſol.*
ſchnebbe & *ſchlebbe* frontale.
nieten & *löten* ferruminare.
kneuel & *kleuel* glomus.
knüppel fuſtis Belg. *kluppel.*
knebel paſtomis a *klöben* findere.
annuzi & *anluzzi* facies apud Francos.
Gallis *bruler* a *brennen.*

L. & R. permutantur.

κλίβανος Attice κρίβανος.
διαιρεῖν & διελεῖν dividere.
ἀργαλέος moleſtus ab ἀλγέω moleſte fero.
lilium a λείριον.
varius a βαλιός.
breit latus a πλατύς.
dauren a *dolere.*
kleuel glomus Angl. *crewel.*
pflaum, plum, a *prunum.*
pilger a *peregrinus.*
albergo ab *herberg.*
ſtammern & *ſtammeln* balbutire.
balbier tonſor pro *barbier.*
Mellobaudes pro *Merobaudes.*

M.

Attrahit omnes labiales, vi Regulæ primæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 27. 28.

M.

Mutari poteſt in omnes labiales, per Regulam ſecundam. Imo etiam in N. per Regulam tertiam.

M. attra-

M. attrahit B.

ambio ab *am* & *eo*.
um & *umb* circa.
emſig & *embſig* induſtrius.
ameis formica Helvet. *ambeis*.
Alambanni pro *Alamanni* apud Dion. in Excerpt.

M. & B. permutantur.

Exempla vide in B.

M. & F. permutantur.

Hæc mutatio, inquit SKINNERUS, in Germ. & recentioribus Dialectis non occurrit. Critici tamen a Gr. *μύρμηκα* derivant Lat. *formica*, & a *μόρος fors*. Hæc ille in Proleg. Etymol. Mihi certum eſt, hanc mutationem naturæ conformem & uſu receptam eſſe.

ſtimme vox Angloſax. *ſteſn*.
name nomen Dan. & Island. *naſn*.
hafen portus Suec. *hampne*.
ſtraff & *ſtramm* rigidus, durus.

M. attrahit F.

Gothis *andanumft* eſt aſſumptio ab *andaniman* recipere, per medium derivandi T.
Alamannis *teilnumft* participatio a *teilnemen* participare.

M. & N. permutantur.

μὴ Lat. *ne*.
decanus a *decem*.
abſtemius ab *abſtineo*.
camena a *cano*.
narr ſtultus a Græc. *μωρὸς*.
matte ſtorea Gallis *natte*.
nennen ab antiquo *nemmen* appellare, quod eſt a Lat. *nominare*.
nunft in comp. pro *numft*, quod eſt a *nemen* capere.
kunft in comp. pro *kumft*, quod eſt a *kommen* venire.
hanf cannabis Angl. *hemp*, Suec. *hampa*.
brenn-ſtein & *brimſtone* ſulphur, illud Islandis, hoc Anglis.
ſemperleut pro *ſendbarleut* homines aptitudine ſynodales.
pilgrim a *peregrinus*.

M. & P. permutantur.

Ob eandem cauſam ut B. & M. Ita multorum judicio *ſomnus* eſt ab *ὕπνος*, *vermis* ab *ἕρπω* repo. Nos a *polenta* habemus *malz*: & *pinkeln* a *mingere*.

M. attrahit P.

Suecis *ſömpn* a *ſomnus*.
Item *nampn* a *nomen*.
Germanis *ſtump* a *τόμος*.
Latinis *promptus* a *promoveo*.

M. attrahit PF.

Vel, quod idem eſt, P. attractum ab M. viciſſim attrahit F. Quod, etiamſi ſatis naturale ſit per Regulam primam, non tamen contingit in omnium populorum Germanici idiomatis labio, ſed Teutiſco tantum. Nam Gothi, Angloſaxones, Franci, & ex recentioribus Belgæ, Angli, et omnes Septemtrionales, hoc tanquam futile ornamentum & auribus ingratum refugiunt. Itaque, quando fumus nominandus eſt, Belga dicit *damp* a *θῦμα*, unius labialis attractu contentus: Germanus vero ſuperior attrahit quantum poteſt, dicendo *dampf*. Omnes antiqui & recentiores propudium & dedecus vocant *ſcham*, Germani ſoli *ſchimpf*. Et horum vocabulorum, quæ nimia labialium aggregatione & pronunciationem & etymologiam impeditam reddunt, immenſa ſeges eſt in Lingua ſuperioris Germaniæ. Confer P-F.

M. & V. permutantur.

Exempla vide in V.

M. & W. permutantur.

mid & *with* cum, Dial. Angloſax.
wille me pro *willen we*, Dial. Belg.
muffel labeo, a *waffel* labrum.
win amicus, a *minnen* amare.

wonen a *manere* vel μένειν.
juwel precioſum a κειμήλιον, judice REIZIO.

Sylva *Martiana* a *ſwarzwald*, judice CLUVERIO. Confer V-W.

N.

In medio vocis plerumque dubiam & difficilem reddit Etymologiam, cum quia ſæpe expellitur, ubi erat cuſtodiendum, aut inſeritur, ubi ſupervacaneum, aut e loco nativo in alienum rejicitur; tum quia literas cognatas & non cognatas attrahit, & cum cognatis & non cognatis permutari ſolet. Quæ res non poteſt non inſignem vocibus obſcuritatem inferre. Oportet ergo eum, qui cauſas verborum ſcrutatur, ante omnia naturam & affectiones hujus literæ cognitas habere & perſpectas. Eaque ſcientia, etiamſi levis & exilis videatur, non eſt obvia & parabilis, ſed acre judicium exigit, & non niſi longo uſu acquiritur.

N.

Mutari poteſt in omnes Linguales, vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 22. etiamſi forte non omnes mutationes apud nos receptæ ſint. Eadem litera mutari poteſt in non linguales, ſi uſus voluerit, ut patet ex Regula tertia.

N. attrahit D.

Ita Latinis a τείνω fit *tendo*: Germanis *ſpindel* ab antiquiori *ſpinnel* fuſus, *überwinden* ab antiquiori *überwinnen* ſuperare, *ſchwinden* a *ſchweinen* deficere, tabeſcere: Danis *mand* a ſimpliciori *mann* vir, homo, unde nobis *iemand* & *niemand* aliquis & nemo. Cauſam attractionis exhibet Regula prima, ſi conferatur cum Sect. II. §. 22.

N. defectivum.

Attrahit omnes gutturales, inprimis G. & K. Quid ſit N. defectivum, jam Sect. II. §. 23. 24. 25. expoſui. Dico autem *defectivum*, quia eſt imperfectum, & ſe ipſo minus, dum palatum non adtingit cuſpide linguæ, ut verum N. ſed mediæ tantum partis tumore. Quo ipſo Gutturalibus, quæ abſque linguæ ad fauces retractu formari non poſſunt, quodammodo cognatum intelligitur. Et hanc qualemcunque affinitatem eſſe veram cauſam omnium attractionum, valde credibile eſt. Quam facilis autem ſit linguæ a tumore mediæ partis ad tumorem poſterioris tranſitus, neminem, qui meditari aut experiri voluerit, fugere poteſt.

N. attrahit G. & K.

Angloſaxonibus *ren* eſt pluvia. Hoc poſtea converti cœpit in *reng*. Vocem exhibet BENSONIUS. Nos inde habemus *regn* per metatheſin.

Suecis *ſtænga* eſt coniſcare, cornu petere, haud dubie a Gr. θείνω ſtimulo.

A Lat. *gena* fit *wang* in multis Germanicæ Linguæ Dialectis.

Item *winken* ab *annuo*, ut mihi quidem videtur.

Et huc etiam ſpectat *hengſt* caballus, quod primo fuit *heſt*, poſtea *henſt*, denique *hengſt*.

Imo etiam *könig* rex, quod primo fuit *kun*, poſtea *kung*, tandemque inſerto I. *kunig* & *könig*.

N. & L. permutantur.

Exempla vide in L.

N. & M.

N. & M. permutantur.

Exempla vide in M.

O.

Mutatur in omnes vocales & diphthongos, ob eandem rationem ut A.

brodem & *bradem* exhalatio.	βόσκω Lat. *paſco.*
ſtepſel a *ſtoppen* obturare.	πόλεμος Lat. *bellum.*
wille a *wollen* velle.	κονὶς Lat. *cinis.*
ſchuld a *ſollen* debere.	δοκῶ cenſeo Lat. *duco.*

P.

Mutatur in omnes labiales, vi Regulæ ſecundæ, ſi conferatur cum Sect. II. §. 27. 28.

P. & B. permutantur.

Exempla vide in B.

P. & F. permutantur.

Exempla vide in F.

P. attrahit F.

Hæc attractio, quam omnes fere Gentes, Græci, Latini, Gothi, Saxones, Franci, Belgæ, Angli, & omnes Septemtrionales, tanquam barbaram & indecoram horrent, Germanis ſuperioribus unice eſt in deliciis. Hinc quando nominandus eſt nummus, non dicunt *penning*, ut reliquæ Dialecti, tam veteres quam recentiores, ſed *pfenning*. Et ſic in aliis innumeris adſciſcunt F. non certe contra naturam (nam labiales ſe mutuo attrahunt per Regulam primam) ſed contra conſuetudinem omnium populorum, qui Germanico idiomate utuntur. Exempla vide in *Epentheſi* Sect. IV. Optandum vero eſſet, ut hæc attrahendi intemperantia, qua tantopere delectamur, nunquam in uſu fuiſſet, cum quia Etymologiam ſæpe turbat graviter, tum quia Linguam externis difficilem pronunciatu reddit. Confer M-PF.

P. & M. permutantur.

Exempla vide in M.

P. attrahitur ab M.

Exempla vide in M.

P. & V. permutantur.

Exempla vide in V.

P. & W. permutantur.

Exempla vide in W.

PH.

Ejusdem poteſtatis eſt ut F. ſecundum Sect. II. §. 27. & conſequenter iisdem permutationibus obnoxium. Cum hac litera non utamur niſi in Vocibus peregrinis, nec ulli veterum uſi ſint præter Francos, non opus eſt, ut aſſertionem noſtram exemplis ſtabiliamus.

PH. & V. permutantur.

Exempla vide in V.

PS.

Non agnoſcitur a populis Germanicis, niſi in vocibus Græcis civitate donatis. Et in his vel prima parte truncatur, ut *ſalm* pro *pſalm.* Gloſſ. Keron. pſalmis *ſalmin*, pſalmodiæ *ſalmſanges.* Vel totum transponitur in SP. ut *ſpilen* fidibus canere pro ψάλλειν, *ſpützen* ſpuere pro ψύττειν, quibuſcum

conferri merentur *ſpröd* aſper, *ſpat* ſero, & alia ſimiliter facta. Vel P. aſſumitur expulſo S. ut *punian* conterere (quod Angloſaxonicum) a *ψάειν* comminuere. Sed hæc nunc mitto, quia non ad permutationes, ſed ad alios literarum caſus, quibus Sectionem IV. deſtinavi, ſpectant. Male interim Græci ſuum *pſy*, una litera pingunt, cum ſit ex duabus & natura diverſis compoſitum.

Q.

Accepimus a Francis, illi a Latinis. Gothi pro QV. utuntur CHW. vel ſimili litera, Angloſaxones CW. quod eſt ejusdem poteſtatis ut KW. Islandi vel ſimplici K. vel KV. quod eſt ejusdem valoris ut KW. ut pateat, Q. eſſe gutturalem in omnium ſententia, & in omnes gutturales convertibilem. Hinc *kommen*, *quemen*, *chumen*, pro venire, in priſcis Dialectis permutantur. In iisdem mulier aliis dicitur *quena*, aliis *chena*, aliis *cwen*, aliis *kona*. Et a *coquus* alii formant *coc*, ut Saxones, alii *cog*, ut Cambri, alii *kock*, ut Belgæ, Angli, & Sueci, alii *koch*, ut Germani. Male autem ſcribimus QU. cum omnino ſcribendum ſit QV. vel QW. Nam U. conjunctum cum Q. ſuſtinet officium conſonantis, non vocalis, & eodem ſigno duas literas confundi, non decet.

Q. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

R.

Eſt a volubilitate & criſpatione linguæ, ſecundum Sect. II. §. 22. & ideo cum omnibus Lingualibus permutari poteſt, per Regulam ſecundam, etiamſi fortaſſe non omnes permutationes nobis ſint uſitatæ. Sæpe etiam præter naturam mutatur in diſſimiles, ſi uſus voluerit. Neque id a Regula tertia abhorret.

R. & L. permutantur.

Exempla vide in L.

R. & S. permutantur.

Quamvis hæc mutatio ob diverſam literarum indolem pene incredibilis ſit, nihil tamen ea frequentius eſt in toto orbe. Nec alia reperiri cauſa poteſt, niſi inſtabilis vulgi mutandi deſiderium, quo fit, ut in iisdem vocibus nunc *hirrire*, nunc *ſibilare* malit.

Græci dicunt *τάῤῥος* & *τάρσος* pro crate.
Latini *dorſum* & *doſſum*, *honor* & *honos*, *decus* & *decor*, *naſus* & *naris*; *vomer* & *vomis*, *flores* a *flos*, *mores* a *mos*, *aſſum* ab *ardeo* &c.
Angloſaxones *iſen* & *iren* pro ferro.
Germani *weſſen* cujus, a *wer* quis, *deſſen* illius, a *der* ille,
verlieren perdere, alia Dial. *verlieſen*.
frieren gelare, alia Dial. *frieſen*.
küren & *kieſen* eligere.
ohr auris, Goth. *auſo*,
haſe lepus Angloſax. *hara*,
glas vitrum Island. *gler*.
Et quod Anglis eſt *cloſe*, id Gallis eſt *clorre*.

S.

Ceſſantibus cognatis (nam unica ſui organi litera eſt, per Sect. II. §. 29.) mutatur in non cognatas apud omnes Gentes.

S. & D. permutantur.

Imo etiam S. & T. quia inter D. & T. nulla pene differentia eſt. Ita Latinis *medius* a *μέσος*, *fons* a *fundo*, *ſaltus* ab *ἄλσος*. Quibus addi poſſunt *ſonus* & *tonus*, *ludus* & *luſus*, & alia bene multa. In Dialectis Græcorum

rum hæc literarum permutatio eſt perpetua, ut a viris doctis pridem oſtenſum. Hinc elegans & feſtivus Dialogus natus apud LUCIANUM, in quo σῖγμα actionem inſtituit adverſus ταῦ, quod apud Atticos & Dores pleriſque dictionibus ab eo ejiciatur. Idemque comperiemus fieri apud nos in vocibus innumeris, ſi Dialectos invicem contendamus.

Saxon. *rad* celer, Belg. *ras.* Belg. *water* aqua, Germ. *waſſer.*
Angl. *maid* puella Belg. *meisje.* Germ. *fluſs* amnis Belg. *vloedt.*

Plura exempla vel librum aperienti occurrent, ut neceſſe non ſit, tot obvia & vulgo etiam nota conquirere.

S. & H. permutantur.
Exempla vide in H.

S. & K. permutantur.
Exempla vide in K.

S. & R. permutantur.
Exempla vide in R.

S. mutatur in SC. SCH. & SCHW.

Ita Longobardis a μασσᾶσθαι mandere fit *maſca* ſtrix, mulier hominem vivum devorans, & Gallis *maſcher* manducare. Hoc genere mutationis nihil eſt frequentius in ore ſuperioris Germaniæ, præſertim ab initio vocis. Inde monſtra vocabulorum, *ſchlaffen* pro *ſlaffen* dormire, *ſchmecken* pro *ſmecken* guſtare, *ſchweigen* a σιγᾶν tacere, *ſchweſter* a *ſyſter* ſoror, & alia permulta, inutilibus literis turgentia, & a priſca æque ac elegantiore pronunciatione turpiter deflexa, imo etiam Etymologiam graviter turbantia.

S. & T. permutantur.
Vide S-D.

S. & Z. permutantur.
Exempla vide in Z.

SC.

Angloſaxonibus, Francis, & Anglis eſt pro SK. Germani & Belgæ nec hoc nec illo ſigno amplius uti poſſunt, ex quo pronunciatio vetus apud eos in *ſchin* mutata eſt. In vocibus Latinis mutatur in SCH. Inde *ſchreiner* a *ſcriniarius.* Imo etiam in Z. Inde *zepter* a *ſceptrum.*

SCH.

Elementum ex ſibilo & gutturali conflatum, ſed novum, & in prima literarum Germanicarum ætate nec ſcriptum nec auditum. Poſtquam pronunciatio mutata eſt (quod ſero admodum factum), ſucceſſit in locum τȣ͂ SC. vel SK. Ita verba antiqua *ſkaffen* formare, *ſkeinen* fulgere, *ſkamen* pudere, & alia innumera, conſuetudo paulatim mutavit in *ſchaffen*, *ſcheinen*, *ſchæmen* &c. non ſolum apud nos, ſed etiam apud Belgas, ejusdem corruptelæ reos, minime vero apud Septemtrionales, qui, cum antiquæ pronunciationis & ſcripturæ adhuc retinentes ſint, nobis, qui ab utraque deſcivimus, novitatem & mutatæ Linguæ dedecus jure objiciunt. Præſtaret, elementum tam fœdum & Etymologiæ infeſtum, vel draconibus reliquiſſe omnino, vel parcius uſurpaſſe, nec niſi in verbis externis.

SCH. & Z. permutantur.
Exempla vide in Z.

SK.

Utitur Codex Argenteus ubique. Utuntur etiam monumenta Francorum paſſim. Et cuſtoditur hodie a Septemtrionalibus conſtanter, dum in Germania & Belgio mutatur in SCH. ut paulo ante dictum.

SL. SM. SN. SW.

Germania recentior mutavit in SCHL. SCHM. SCHN. SCHW. contra conſenſum omnium Dialectorum, tam veterum quam recentiorum, ne Belgica quidem excepta.

SS. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

ST. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

T.

Mutari poteſt in omnes Linguales, per Regulam ſecundam, ſi conferatur cum Sect. II. §. 22. 26. etiamſi non omnes mutationes ab omnibus linguis, nec a noſtra admittantur. Reliquæ mutationes non ſunt a natura, ſed a conſuetudine & uſu vulgari, quem penes arbitrium eſt, & jus & norma loquendi.

T. permutari ſolet cum gutturalibus.

Angloſaxonibus *plæce* eſt a *platea.* Eadem Dialecto *ſtræde* (Angli dicunt *ſtride*) eſt a *skrit* paſſus. Nos planum & latum promiſcue vocamus *plat* & *flach*, Belgæ vero *vlack.* Cuncta a πλατύς. Gothi ſpiritum vocant *ahma* (*achma*) nos *atem.* Plura exempla vide in K.

T. & D. permutantur.

Cum hæc mutatio ſit perpetua in omnibus Dialectis, & exempla ſponte ſe offerant quærentibus, inductione minime opus eſt.

T. & D. mutantur in F.

Exempla vide in F.

T. & D. mutantur in *Jod.*

Sed præter naturam, & a Mœſo-Gothis tantum, & qui eos imitantur. Talia ſunt in Codice Argenteo,

ahjan arbitrari, pro *achten,*
bidjan orare, pro *bitten,*
haurja focus, pro *herd,*
kausjan guſtare, pro *koſten,*
midja medium, pro *mitten,*
ſatjan ponere, pro *ſetten,*
thaursjan ſitire, pro *dürſten,*
thiubja furtum, pro *thiubda,* quod extat in Legibus Friſionum.

Et huc etiam ſpectat CLOJO, Rex Francorum apud Sidonium Apollinarem, cujus verum nomen eſt CLODIO.

T. & D. mutantur in K. & vice verſa.

Vide exempla paulo ante adducta, & confer literam K.

T. & D. mutantur in S. & vice verſa.

Exempla vide in S.

T. & D. mutantur in TH. & vice verſa.

Id quod cuivis vel librum aperienti manifeſtum eſſe poteſt. Confer Sect. II. §. 26.

T. & D. mutantur in Z. & vice verſa.

Exempla vide in Z.

TH.

TH. mutatur in S. & vice verſa,

Deus Attice θεός, Æolice σιός. Confer S-D.

TZ.

Litera nova & inutilis, quia T S. in ipſo Z. jam continetur.

U.

Mutatur in omnes vocales & diphthongos, ob eandem cauſam ut A.

ſal ſpurcus a *ſulen* maculare.
elle ab *ulna.*
klimpen paſtilli a *klump* maſſa.
kogel a *cucullus.*

Hæc mutatio ſæpe in eadem voce per omnes vocales decurrit. Ita particula copulativa *und*, Angloſaxonibus & Anglis effertur *and*, Francis *inti*, Belgis *en*, *end*, dum vulgus in Germania paſſim pronunciat *ond*. Similiter & verbum *urteilen* judicare, per omnes vocales ſcriptum invenimus, *arteilen*, *erteilen*, *irteilen* apud Francos, *oordeelen* apud Belgas.

V.

A Latinis per Francos & Alamannos accepimus, qui ſoli inter Veteres hoc ſigno, quamvis minime neceſſario, utuntur. Et Francis quidem atque Alamannis plerumque eſt pro F. Islandis vero pro W. Nos illud Labialibus annumeravimus Sect. II. §. 27. Quo, ut par eſt, conceſſo, ſequitur per Regulam ſecundam, quod cum omnibus ejusdem generis converti poſſit.

V. & B. permutantur.

Exempla vide in B.

V. & F. permutantur.

Veſt firmus, Angloſax. *faſt*, *fæſt.*
vor ante, antiquis *for.*
für pro, Belgis *voor.*
fürchten timere, Belg. *vorchten*, *vruchten.*

V. & M. permutantur.

fomes a *foveo.*
Vulcanus, quod ferrum *mulceat*, unde alias *mulciber* dictus.
promulgare a *provulgare.*
meiden a *vitare.*
Confer M - W.

V. & P. permutantur.

vater Græc. πατήρ, Lat. *pater.*
opilio pro *ovilio.*
palliſaden a *vallo.*
prudens Belg. *vroed.*
Prater Viennæ in Auſtria eſt Inſ. in Danubio a Lat. *viridarium.*
Gallis *ville* civitas a Græc. πόλις.

V. & PH. permutantur.

vogd advocatus Franc. *phogat.*
viole a *phiala.*

V. & W. permutantur.

vermis Germ. *wurm.*
vidua Germ. *witwe.*
vallum Germ. *wall.*
vrong & *wrong* Belgis tortus.
vryven & *wryven* iisdem fricare.

W.

Non eſt duplex U. etiamſi Franci & Alamanni ſic pingant, ſed potius duplex *Vau*, quamvis unum ſufficere poſſit. Germanica Lingua nunquam caruit hac litera, & quo antiquiores ſunt Dialecti, eo frequentior eſt ejus occurſus, nonſolum in capite vocis, ut hodie, ſed etiam in medio & fine. Quod niſi probe animadvertatur, multorum cauſa derivatorum inveniri nequit. Mutatur autem vi cognationis in omnes labiales, ſecundum Regulam ſecundam, ſi conferatur cum Sect. II. §. 27. 28. Reliquæ mutationes non ſunt a natura, ſed ab uſu tyranno.

W. & B

W. & B. permutantur.

Exempla vide in B.

W. & F. permutantur.

Exempla vide in F.

W. & G. permutantur.

Exempla vide in G.

W. & M. permutantur.

Exempla vide in M.

W. & P. permutantur.

pantex Germ. *wanſt.* *wallen* Lat. *palare.*

W. mutatur in U.

Anglis *durgen* a *dwerg* nanus.

W. & V. permutantur.

Exempla vide in V.

X.

Habent Saxones antiqui crebro, Franci & Alam. raro, Gothi nunquam. Apud omnes mutatur in Literas e quibus componitur, cujusmodi ſunt CS. CHS. GS. KS.

ἀξίνη ſecuris Angloſax. *æxe* & *æcſe.*
rixian & *ricſian* regnare, eadem Dial.
αὔξω creſco, Germani & omnes veteres imitantur in *wachſen*, Saxones fidelius in *weaxan.*
oxa Saxonice bos, Goth. *auhs*, Franc. *ohſo*, hodie *ochs.*
ſenex Goth. *ſineigs.*
Arphaxad Goth. *Arfakſad* Luc. III. 36.
Alexander Goth. *Alaikſandrau* Marc. XV. 21.
ἀξίνη Belgis *ackſe.*

X.

Quatenus eſt litera compoſita, per aphæreſin mutatur in S. per apocopen in CH. & K. per metatheſin in SC. & SCH. Qua in re ſimilis eſt elemento PS. & Z. Exempla vide in Sect. IV.

X.

Belgis peculiare eſt, Saxonicum X. mutare in SS. Inde *oſs* bos, *waſſen* creſcere.

X. & Z. permutantur.

Exempla vide in Z.

Y.

Apud Saxones antiquos ſæpe occurrit, apud Francos & Alam. raro, apud Gothos nunquam, niſi in vocibus peregrinis, cujusmodi eſt *ſynagoga.* Græcis interdum eſt conſona, valens *vau*, Germanis ſemper vocalis. Et hactenus cum omnibus vocalibus & diphthongis permutari poteſt. Vide plura de hac litera Sect. II. §. II.

Z.

Angloſaxones non utuntur niſi in vocibus externis, quales ſunt *Zacharias* & *Elizabeth*; Gothi vero, Franci, & Alamanni in domeſticis; illi parcius, hi intemperantius. Ubi tamen obſervandum, quod Gothi hoc elemento nunquam utantur in iisdem vocibus ut Franci & Alamanni, ſed plerumque in aliis, & a Francico & Alamannico idiomate alienis: quales ſunt, *izwis* vos, *hazjan* laudare, *marzjan* ſcandalizare, *razn* domus, *huzd* theſaurus

rus &c. Et quod Franci & Alamanni Gothorum & Saxonum T. continuo convertant in Z. id quod cuivis vel librum aperienti manifeſtum eſſe poteſt. Hæc una litera, ſi nulla præterea argumenta ſupereſſent (ſuperſunt autem quam plurima), ſatis oſtenderet, conjecturam eorum, qui interpretem CODICIS ARGENTEI hominem FRANCUM fuiſſe volunt, minime opinabilem eſſe.

Z.

Proprie non eſt una litera, ſed duplex, ex DS. vel TS. compoſita. Atque ob hanc duplicitatem affinitate jungitur cum tribus literis e quibus componitur, & conſequenter in ſingulas converti poteſt, & ſingulæ in illam.

Z.

Quatenus eſt litera ex DS. vel TS. compoſita, mutatur in S. per aphæreſin, in D. & T. per apocopen, in ST. per metatheſin. Qua in re ſimile eſt elementis X. & PS. Exempla vide in Sect. IV.

Z.

Obit omnes mutationes, quas literæ e quibus componitur, obire ſolent. Hinc cognoſcimus, quod Z. converti poſſit in SS. & in omnes gutturales, perinde ut D. & T.

Z.

Mutari poteſt in SCH. & X. ob communionem ſibili, & literarum D. & T. in gutturales conſuetum tranſitum.

Z. & C. permutantur.

cingo a ζωννύω. *zinnober* a *cinnabaris.*

Z. & CH. permutantur.

erz ab ἀρχὴ. *ſtechen* a ςίζειν pungere.

Z. & D. permutantur.

diabolus Alam. *zabel.* *zwerg* nanus, alia Dial. *dwerg.* *ſcheiden* dividere, Gr. σχίζειν.

Z. & K. permutantur.

Exempla vide in K.

Z. & Q. permutantur.

zwele & *quele* manutergium. *quer* & *zwerch* oblique. mulier Francis *quena,* Sorabis *zona.*

Z. & S. permutantur.

ziſchen ſibilare, Græc. σίζειν.
zerren trahere, Græc. σύρειν.
ſee mare a ζέω ferveo.
ſidere potus coctus a ζῦθος.
geis capra Franc. *geiz.*

Z. & SCH. permutantur.

ziſchen ſibilare, Græc. σίζειν. *zettul* a *ſchedula.*

Z. & SS. permutantur.

maſſa a μάζα.
muſſo a μύζω.
laſſen ſinere, Franc. & Alam. *lazzan.*
meſſen metiri, Franc. & Alaman. *mezzan.*
nezen humectare a *naſs* humidus.

Z. mutatur in ST. & vice verſa.

zin a Celtico *yſtain*, vel Latino *ſtannum.*
zack cuſpis a *ſtechen* pungere.
læſter lanio a *lezen* ſcindere, ſecare.
moraſt palus a Francico *moraz.*
palaſt palatium a Francico *palaz.*

Z. & T. permutantur.

Germ. *zitz* mamilla a τιτθός.
bret aſſer a πρίζω ſeco.
ziegel later, a *tegula*.
Belg. *ſitten* ſedere, ab ἵζω vel ἵζομαι.
ſetten ponere, ab ἕζω.
Goth. *witan* ſcire, Francis *wizzen*.
giutan fundere, Franc. *giezen*.

Angloſax. *etan* edere, Franc. *ezzan*.
hætan jubere, Franc. *heizan*.
Et ſic in aliis multis, & pene innumeris, ubi Gothi & Saxones habent T. ibi Franci & Alamanni Z. adeo ut hæc differentia, ſi non perpetua (pauca enim excipiuntur), oppido tamen frequens ſit, & ubivis obvia.

Z. & X. permutantur.

rixari ab ἐρίζειν. *kreuz* a *crux*. *bliz* fulgur, trans mare Balticum *blix*.

Hiſce puto me omnia, aut certe potiora *permutationum genera*, quæ GERMANICÆ LINGUÆ, tam veteri, quam novæ, familiaria ſunt, abſolviſſe, & nonſolum exemplis, ſed etiam rationibus (quod a nemine huc usque tentatum) probaſſe. Qui hiſce & ſimilibus non habent aures aſſuetas, ad opus Etymologicum prorſus ſunt inidonei, & nec de aliorum inventis recte judicare, nec aliquid de origine vocum, quod vel hilum valeat, ipſi proferre poſſunt. Nam aut ſenſum perverſum voci affingunt ex alia voce, quæ ſono tantum cognata, & metu mutationis in nugas incidunt pueriles: aut literas minime convertibiles permutant, & quodvis ex quovis exſculpunt, quod merito exploditur & ridetur ab omnibus. Sed & hi riſones ſæpe præter rationem rident, dum omnem literarum permutationem in luſum & jocum vertunt, quod eſt hominis vel ſtolidi vel iniqui.

Nihil autem refert, una vel plures mutationes in eadem voce occurrant. Quamvis enim felicior ſit etymologia, quæ paucis, impeditior, quæ multis indiget; univerſe tamen numerus mutationum lege quadam definiri nec poteſt nec debet. Quemadmodum enim vulgus non patitur ſibi modum aut numerum præſcribi in depravandis vocibus: ita omnis vox totidem modis ſummo jure reſtituitur, quot modis a vulgo depravata eſt, ſi alia lege non poſſit. Quicquid hic opus eſt, id liberum eſſe debet cuivis, qui rationes verborum reddere conatur. Menſura juris eſt neceſſitas. Quid quæſo certius, quam vulgus formaſſe *biſchof* ab *epiſcopus*, & *bilgram* a *peregrinus*? Vide vero quot mutationibus opus fuerit in ſingulis, & annon fidem excederent, niſi eſſent manifeſtæ?

Biſchof ab *Epiſcopus*.

(1.) E. abjicitur.
(2.) P. mutatur in B.
(3.) SC. mutatur in SCH.
(4.) P. mutatur in F.
(5.) US. abjicitur.

Bilgram a *Peregrinus*.

(1.) P. mutatur in B.
(2.) E. mutatur in I.
(3.) R. mutatur in L.
(4.) E. abjicitur.
(5.) I. mutatur in A.
(6.) N. mutatur in M.
(7.) US. abjicitur.

SECT. IV.

SECTIO IV.

De tranſpoſitione, augmentatione & diminutione Literarum.

Præter *permutationem* multa accidunt Literis, dum coëunt in voces, ſi non æque gravia, certe æque violenta, quæ niſi probe obſerventur ab originum ſcrutatoribus, operam eorum eludunt. *Enim vero ut omnia humana* (verba ſunt SKINNERI in fine Proleg.) *ita maxime omnium Linguæ in fluxu ſunt, perpetuis mutationibus obnoxiæ, imo auſim dicere, nullum annum elabi, quin aliquid in ſingulis Linguis, Viris attentis, ſed non niſi attentis, obſervabile varietur. Nec in Etymologia omnia concinna, accurata, methodica, & ad amuſſim exacta expectes: non enim Grammaticorum Senatus, non Sapientum conceſſus, quales hodie Academias vocant, Linguas in hanc, quam videmus faciem exſculpſerunt; ſed imperitum, inſanum, &, quod nullis ſe unquam aſtringi regulis patitur, vulgus. Hic eſt ille immanis, & quovis Buſiride & Nerone crudelior tyrannus, qui inſontia vocabula tam miris & truculentis modis mutilavit, laniavit, excarnificavit, & centum equuleis torſit & diſtorſit, cui tamen, vel ipſis ſapientibus, repugnare nefas eſt, quoniam huic & huic ſoli merum & plenum in Linguas imperium Natura conceſſit.* Hoc unum Sapienti a Natura & arte conceſſum eſt, ut cognitis tot cladium cauſis, ſingulas in genera diſpeſcere, & voces iisdem modis, quibus afflictæ ſunt, priſtinæ integritati reſtituere poſſit.

Diſpeſci autem poſſunt in duas claſſes. Nam aut *ordo* turbatur in literis, & ſitus naturalis pervertitur: aut *numerus* præter rationem augetur vel minuitur. Ordinem pervertit *Metatheſis* & *Anaſtrophe*, quamvis diverſis modis: Numerum auget *Prostheſis* in capite, *Epentheſis* in medio, *Paragoge* in fine: Numerum minuit *Aphæreſis* in capite, *Syncope* in medio, *Apocope* in fine. Et his fere caſibus implicantur Literæ, quos memoriæ cauſa hiſce verſiculis complectimur vulgo:

> PROSTHESIS *apponit capiti, quod* APHÆRESIS *aufert.*
> SYNCOPE *de medio tollit, quod* EPENTHESIS *indit.*
> *Conſona quod gemina in medio eſt, dat* DIPLASIASMUS.
> *Aufert* APOCOPE *finem, ſed dat* PARAGOGE.
> *Dicitur e binis conflare* SYNÆRESIS *unam.*
> *Dicitur in binas difflare* DIÆRESIS *unam.*
> *Litera ſi legitur tranſpoſta,* METATHESIS *extat.*
> *Compoſitæ vocis diſſectio* TMESIS *habetur.*

Nos ſingulis exempla ſubjicere conſultum duximus, incipiendo ab *anaſtrophe*, ut fides conſtet abſentibus, & ſimiliter afflictis, quæ paſſim in ipſo Opere occurrent.

ANASTROPHE.

Per *anaſtrophen* intelligo reditum literarum, quomodo ex γάλα fit *lac*, ex *top pot* olla, alia ex aliis. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 142. multa huc refert Angloſaxonica, ut *deop* profundus a βύθιος, *lif* charus a φίλος, *læf* folium a φύλλον, *lim* membrum a μέλος, *mod* animus a θυμός. Quæ ſuis locis examinamus. Addere poterat, quod ſurdus Gothis eſt *baud*, Germanis *taub*. Hæc figura meretur notari, quia multas voces, Celtis & Germanis communes, quamvis valde diſſonas, conciliat.

> Dominus Gothis *fan*, Camb. *naf.*
> Delictum Angloſax. *man*, Camb. *nam.*
> Bonum Francis *od*, Camb. *da.*
> Lima Germ. *feil*, Camb. *llif.*
> Ren Camb. *aren*, Germ. *niere.*

Qui hæc & ſimilia a ſcriptura retrograda orta exiſtimant, haud dubie falluntur. Nam verba mutationes ſuas accipere ſolent, non a viſu, ſed ab auditu, & nullibi magis, quam inter Gentes literarum expertes. Hinc multa ex illis, quæ per anaſtrophen ſe mutuo producunt, uſu literarum antiquiora ſunt.

 Præter-

Præterea anaſtrophen patiuntur etiam literæ compoſitæ ψ. ξ. z. id eſt, PS. CS. TS. imo etiam ϛ. ſeu ST.

PS. mutatur in SP. Inde Germ. *ſpilen* a ψάλλειν, *ſpützen* a ψύττειν, *ſpröd* a ψωρώδης, *ſpæt* ab ὄψιος.

ST. mutatur in TS. hoc eſt in Z. Ita a *ſtechen* pungere fit *tſack*, *zack* cuſpis: a ϛρέφειν vertere *tſirbel*, *zirbel* trochus: a *ſtopfen* obturare *tſapf*, *zapf* epiſtomium. Nec aliunde *tſinn*, *zinn* quam a Latino *ſtannum*, vel a Britannico *yſtaen*.

ξ. hoc eſt CS. mutatur in SC. Inde Latinis *aſcia* ab ἀξίνη: Germanis *ſcenke* hoſpitium a ξενικὸν.

Z. hoc eſt TS. mutatur in ST. Ita a *lezen* ſcindere fit *læſter* lanio, a *moraz* palus *moraſt*, a *taze* palma *taſten* palpare.

A P H Æ R E S I S.

A. Lat. *Mulgeo* ab ἀμέλγω. *Munio* ab ἀμύνω. Germ. *mæhen* defalcare ab ἀμᾶν.

B. Lat. *rugio* a βρυχάομαι.

C. Lat. *læna* a χλαῖνα. *Ildebertus* pro *Childebertus*, apud Iſidorum in Chron.

D. Lat. *ros* a δρόσος. Germ. *ropfen* evellere a δρέπειν.

E. Lat. *ructo* ab ἐρεύγω. Germ. *biſchof* ab *epiſcopus*.

G. Lat. *noſco* a γνώσκω.

H. quod ab antiquis præfigi ſolet literis L. N. R. W. ab hodiernis Germanis univerſe truncatur, & ſæpe magno etymologiæ detrimento. Similiter & ſpiritus aſper in vocibus Græcis ſæpe aufertur. Ita Lat. *orcus* ab ὅρκος. Germ. *as* monas ab εἷς unus.

I. Suec. *ook*, a *jocb* vel *jugum*. Germ. *neid* ab *invidia*.

K. Lat. *alapa* a κόλαφος, *aper* a κάπρος. Germ. *lenen* incumbere a κλίνειν, vel potius a *glin* genu: *lam* mancus a κλώμενος fractus: *nagen* rodere ab antiquiori *knagen*, quod Belgis familiare: *leiter* ſcala a *kletteren* ſcandere. Anglis *to nip* vellere a *knypen*: Belgis *rym* pruina a κρυμὸς gelu.

L. Germ. *otter* a *lutra*, SKINNERI judicio. Ital. *uscignuolo* a *luſcinia*.

M. Lat. *æmulus* a μιμηλὸς, *imitari* a μιμοῦμαι. Camb. *anudon* perjurium a Sax. *manath*.

O. Lat. *dentes* ab ὀδόντες. Germ. *name* ab ὄνομα, *reis* ab *oryza*.

P. Lat. *latus* a πλατὺς.

PH. Lat. *rana* a φρῦνος. Germ. *loh* flamma a φλέγω comburo.

S. Lat. *myrrha* a σμύρνη, *fungus* a σφόγγος, *tego* a ϛέγω. Germ. *faum* a *ſpuma*, *felen* a σφάλλεσθαι.

T. Germ. *rocken* colus a τρόχος rota, *reiben* terere a τρίβειν.

W. Suec. *ulf* lupus, a *wolf*, & hoc a *wilwan* rapere. Ubi tamen cavendum, ne omnia Septemtrionalium vocabula, in quibus W. initiale deficit, huc referantur. Nam in examine ſingulorum patebit, Germanicum W. plerumque eſſe a prostheſi, & a Septemtrionalibus jure meritoque omitti.

Aphæreſin quoque patiuntur literæ compoſitæ, ξ. z. ψ. id eſt, CS. TS. PS. dum prima abjecta altera tantum ſervatur. Inde *ſtreiner* ab *extraneus*. *Salm* a *pſalmus*. *See* mare a ζέω æſtuo.

Interdum integræ ſyllabæ auferuntur. Inde Latinis *luna* a σελήνη. Gallis *oncle* ab *avunculus*. Italis *fucina* ab *officina*. Angloſax. *ſtor*, *ſtær* ab *hiſtoria*. Germ. *ſpital* ab *hoſpitale*, *pflaſter* ab ἔμπλαστρον, *Hans* a *Johannes*, & ſimilia innumera.

A P O C O P E.

Fines vocabulorum, a Græcis vel Latinis acceptorum, ſolent Germani vel ſervare, ſi ſuis ſimiles ſint, ut *Kaiſer* a *Cæſar*, *Prieſter* a *Presbyter*: vel mutare & linguæ ſuæ accommodare, ut *küſter* a *cuſtos*: vel penitus præcidere, ut *biſchof* ab *epiſcopus*, *heid* ab *atheus*. Ita etiam Latinis *mel* a μέλι, *leo* a λέων, *haut* ab οὔτε, alia ab aliis.

Quidam Germanici idiomatis populi talia audent in domeſticis vocibus. Inde Germ. *bider* a *biderber* utilis, Anglis *holy* ab *heilig* ſanctus, *hony* ab *honig* mel. Scandis *bæra* pro *bæren* portare, *blæſa* ſufflare pro *blaſen*. Et ſic ubique literam N. omnibus antiquis uſitatam, ab exitu verborum eliminant.

Huic

Huic mutationi etiam obnoxiæ ſunt literæ Græcorum compoſitæ, ψ. ξ. ζ. id eſt, PS. KS. TS. dum prima aſſumitur, altera abjicitur. Inde Angloſaxonibus *punian* conterere a ψάειν. Germanis *bret* a πρίζω ſeco, *jucken* a ξύειν ſcalpere, *locker* a *laxus*. Ubique expulſo S.

Interdum integræ partes compoſitorum auferuntur. Inde *tanne* abies, pro *tannebaum* arbor ignis. *Wind* vertagus, pro *windhund* canis odorator. *Teer* axungia, pro *teer-ſchmer* unguentum axis. *Schlot* caminus, pro *rauch-ſchlot* lapis fumarius. Et horum mutilatorum numerus eſt haud exiguus.

EPENTHESIS.

B. Lat. *dubium* a *duo*, *bibo* a πίω, *ambio* ab *am* & *eo*. Gall. *trembler* a *tremere*.

C. Lat. *ſpecus* a σπέος.

CH. Germ. *nicht* non a *niet*: *wicht* aliquid a *quid*: *furcht* a *faren* timere: *ſchachtel* capſa a *ſcatola*: *fracht* onus a *fretten* gravare, *forſchen* a *verſare*. Belgis *kracht* robur a κρατὸς. Et talia ſunt permulta, a Græcis oriunda, quæ dum originem per epentheſin gutturalis occultant, oculos inquirentium fallunt, ut falſa cunabula pro veris amplectantur.

CHW. Germ. *ſchweigen* tacere a σιγᾷν: *ſchwitzen* a *ſudare*: *ſchwein* a σύινος: *ſchweſter* a *ſyſter*.

D. Lat. *bidens* a *biennis*: *redire* pro reire, *redamare* pro reamare, *redarguere* pro rearguere. Cuncta apud MACROBIUM Lib. VI. Saturn. cap. ult. Addi poteſt *medulla* a μυελὸς, & plura alia. Ita Germanis *beſudlen* a *beſülen* conſpurcare: *dulden* a *dolen* pati. Inprimis vero utuntur hac epentheſi, quoties N. quod naturaliter attrahit D. præcedit. Exempla vide in Sect. III.

F. Germ. *zweifel* pro *zweiel* dubium, a *zwei* anceps: *balfter* pro *balter* capiſtrum: *darfen* pro *darren* audere: *büffel* a *bu* & *el* bos peregrinus: *klafter* a *clathri*. Anglis *ſwift* celer ab A S. *ſwith*. Et hac Epentheſi nullibi frequentius & intemperantius utimur, quam ubi præcedit P. quod in ore Germanico naturaliter attrahit F. Sic a porta fecimus *pforte*, a poſtis *pfoſte*, a parochia *pfarr*, a pavo *pfau*, a papa *pfaf*, a palus *pfal*, a pepones *pfeben*, a piper *pfeffer*, a pila *pfeiler*, a planta *pflanze*, a perſicum *pferſich*, a pluma *pflaum*, a pondo *pfund*, a πόδες *pfoten*, alia ab aliis.

G. Lat. *largus* a λαῦρος, *gigno* a *geno*. Germ. *endigen* pro *enden* finire, *nötigen* pro *nöten* cogere, *beveſtigen* pro *beveſten* firmare, *zergen* pro *zerren* trahere. Et huc etiam ſpectant voces, in quibus G. attrahitur ab N. quod nonſolum in fine, ſed etiam in medio fieri ſolet. Vide Sectionem præcedentem.

H. antiquum. Francis *druhtin* pro *drutin* dominus: *mahal* pro *mal* curia. Longobardis *pahis* & *pahais* a παῖς puer, famulus, & inde *marpahis* & *marpahais* ſtrator regius.

H. hodiernum. Innumeris vocibus inſeritur, ubi minime neceſſarium. De abuſu hujus literæ in medio vocis vide plura in Sectione præcedenti.

L. Lat. *halo* ab ἄω ſpiro, *ſterilis* a στεῖρα. Germ. *firmlen* pro *firmen* confirmare, *ſchüttlen* pro *ſchütten* quatere, concutere, *ſtolpern* pro *ſtibberen* cæſpitare. Et fortaſſe etiam *fliehen* & *fliegen* a φεύγειν vel fugere.

M. Lat. *almus* ab *alo*. Francis *ſambazdag* pro *ſabbatdag* dies ſabbati. Germ. *klump* maſſa a *kleben* adhærere, *ſtampfen* pro *ſtapfen* calcare, *trampen* pro *trappen* calcare, *wimpel* pro *wippel* velum antennæ, *wimperen* pro *wipperen* nictare oculis. Belg. *pampier* pro *papier*.

N. Lat. *frango* a *frago*, *tango* a θίγω, *pango* a πήγω, *lingo* a λείχω, *magnus* a μέγας. Cambris *hynt* ab ὁδὸς iter, via. Francis *ſund* pro *ſud* meridies. Germ. *leichnam* a *licham* cadaver, *ſeint* a *ſeit* abhinc, *glantzen* a *glitzen* ſplendere, *wanken* a *wacken* nutare, *ſchlingen* a *ſchlucken* glutire, & alia innumera. Gallis *cingler* a *ſeglen* plenis velis navigare. Anglis *punger* a *pagurus*. Belg. *ſpanſeeren* a *ſpatiari*.

NG. Germ. *hengſt* pro *heſt* caballus. Belg. *dingsdag* pro *disdag* dies martis.

O. Alam. *Chonodomarius* pro *Gondomarus*.

P. ſæpe attrahitur ab M. in medio vocis. Ita *damp* & *dampf* vapor a θῦμα: *kempen* & *kampfen* pugnare, a *kam* manus.

R. Lat. *flagro* a φλέγω. *Proſerpina* a περσεφόνη. *Tergus* a *tegus*. *Tartari* a *Tatari*. Germ. *garſtig* a *gaſtig*, *fordern* a *fodern*.

S. Lat. *menſis* a μήνη. Gall. *uſtencile* ab *utenſile*. Germ. *gerſte* a Belgico *gort* vel Gr. κριθή hordeum, *fleiſch* ab antiquiori *flæc* & *leik* caro.

T. Lat. *plecto* a πλέκω, *dubito* a *dubium*. Germ. *beſtig* pro *beſig* gravis, *leuftig* pro *leuſig* currens, *waren* & *warten* reſpicere. Confer D.

V. Lat. *ævum* ab αἰών, *lævis* a λεῖος, *navis* a ναῦς.

W. Angloſax. *gearwian* parare pro *garen*, *ſwæt* dulcis pro *ſöt*. Germ. *zwibel* a *cepula*, *qwappe* a *gobio*, *zwicken* a *zucken*. Hæc inſertio reperitur in vocibus innumeris, & creberrime in iis, quæ ab S. vel SCH. incipiunt. Quod ideo notandum, quia haud impune negligitur in ſcrutinio originum.

METATHESIS.

Latini habent *anas* a νῆσσα, *cancer* a κάρκινος, *caro* a κρέας, *forma* a μορφή, *ſpecio* a σκέπτω, *lædo* a δηλέω, *inula* herba ab ἑλένιον, alia ab aliis.

Apud Germanos quatuor inprimis literæ ſunt, cæteris mobiliores, L. N. R. S. quæ neſcio qua vulgi inconſtantia e loco nativo continuo trajiciuntur in alium, proximum & remotum, anticum & poſticum.

L. Germ. *kolb* clava a *kloppen* pulſare, percutere: *beul* tumor ex verbere a *bleuwen* verberare: *ſchleier* peplum a Suecico *skyla* tegere, nubere, velare: *ſpalten*, *ſpleiſſen*, *ſplyten*, in Dialectis promiſcue uſurpantur pro findere: *ſchwefel* eſt a *ſulphur*, & *beuteln* a *plodere*. Belgis *gulzig* guloſus a *glutio*. Anglis *almond* ab *amygdalum*.

N. Angloſaxonibus *cennan* & *cnawan*, Anglis *ken* & *know* eſt noſſe. Imo etiam Francis. Hinc OTFRIDO admodum familiare eſt dicere *irknaen* pro *irkennan* agnoſcere, *irknata* pro *irkanta* agnoſcebat, *irknatin* pro *irkantin* cognoſcerent. Vide Lib. IV. Cap. V. 31. 52. Lib. V. Cap. VII. 89. 110. Cap. IX. 22. 37. *Tonn* & *und* Cambris & Francis idem ſignificant, nempe undam. Unum ex altero transpoſitum eſt. *Uns* & *nos* ſe mutuo producunt per metatheſin. *Schneiden* eſt a *ſcindere*, *knütten* a *nectere*, *ſchnirkel* a *cornu*, *ſchwank* a *ſchnaken*, & hoc a *nugari*.

R. tam crebro transponitur, ut exemplorum multitudine pene obruamur. Angloſaxonibus *græs* & *gærs* eſt gramen, *wyrhta* & *wryhta* opifex, *threſcan* & *therſcan* batuere. Belgis *driede* & *derde* tertius. Germanis *bernen* & *brennen* urere, ardere, *berſten* & *breſten* rumpi, *born* & *brun* puteus, *bert* & *brecht* clarus, *durſtig* & *dryſtig* audax. Islandi dicunt *Girkia* pro *Græcia*, & qui Veſpaſiani ævo dicti ſunt *Tongri*, poſtea vocantur *Toringi*. Itali faciunt *vipiſtrello* a *veſpertilio*, Hiſpani *milagro* a *miraculum*, nos *operment* ab *auripigmentum*, *traube* a *botrus*, *dreck* a *ſtercus*, alia ab aliis. Idem elementum, ſi Dialectos invicem contendas, quæ Germanico ſermone utuntur, in continuo eſt trajectu. Ita ſpatium temporis pro diverſitate idiomatum dicitur *fyrſt* & *friſt*, rana *froſch* & *vorſch*, timere *fürchten* & *vruchten*. Exempla Græca qui deſiderat, adeat SKINNERI Prolegomena.

S. Angloſaxonibus fraxinus promiſcue dicitur *æſc* & *acſe*, tremulus *æſpe* & *æps*. Iisdem *acſian* eſt interrogare, dum Franci dicunt *eiſcon*. Utrum rectius dicatur, difficilis eſt inveſtigandi cura, nec tamen infructuoſa. Multa enim, quæ ab initio erant obſcura, poſtea, mutato hujus literæ ſitu, intelliguntur. Talia ſunt *haſpel* rota, *heſpe* fibula, *knoſp* gemma, ut in ipſo Lexico oſtendi.

De literis compoſitis earumque inverſione, vide *anaſtrophen*.

Ad *metatheſin* referri etiam poſſunt præpoſteri ordinis compoſita, cujusmodi ſunt apud Græcos, φιλόσοφος ſapientiæ ſtudioſus, δεισιδαίμων ſpiritus metuens, μισογάμος oſor conjugii, ἐπιχαιρέκακος alienis malis lætior factus, apud Gallos *coupe-gorge* ſpelunca latronum, *port-enſeigne* ſignifer, & ſimilia. Quæ compoſitionis ratio, etiamſi a genio linguæ Germanicæ abhorreat, habet tamen exempla in vetuſto & hodierno ſermone. Talis eſt vox Angloſaxonica *werewulf* lycanthropos, homo in lupum mutatus: Alamannica *runzabel* pythoniſſa, runa diaboli: Islandica *brigdmæli* violatio promiſſi: Germanica

manica *truchſeſs* dapifer, *feyrabend* otium veſpertinum, *tagfart* dies cauſæ condictus, *reuw-kauf* emenda pro pœnitentia ſeu mutatione voluntatis in cauſa contractus, *beifuſs* artemiſia: Anglica *gavelkind* partitio bonorum inter liberos, &c.

P A R A G O G E.

Sicut Græca a Latinis augentur in fine, ut *decem* a *δέκα*, *ſeptem* ab *ἑπτὰ* &c. Ita Celtica a Germanis.

Camb. *cun* dominus, Angloſax. *cyng*, *cynig*, *cyning* rex, a dominio.
Camb. *ffraw* pulcher, Franc. *fron*.
Camb. *brawd* frater, Germ, *bruder*.
Camb. *gardd* hortus, Germ. *garten*.
Camb. *cwn* canis, Germ. *hund*.
Camb. *garan* grus, Germ. *kranich*.

Et ſic paſſim in aliis quoque Celtarum vocibus aliquid addimus in fine, dum Cambri contraria figura utuntur in noſtris. Idemque in vocibus Græcis facere ſolemus. Ita a *γῆ* terra fit *gew* pagus, a *χωρίον* fundus *grund*.

Interdum idem audemus in domeſticis. Sic vulgo dicimus *trunkenbold* pro *trunkenboll* ebrium caput, *weichbild* pro *weichbill* jus civitatis, *gelb* pro *gel* flavus, *mürb* pro *mar* mollis.

Inprimis vero S. & Z. in exitu vocum præter ullam rationem & ex mera ſibilandi libidine a multis adjiciuntur. Inde Gothis *dags* pro *dag* dies, *hlaibs* pro *hlaib* panis, *dauths* pro *dauth* mortuus, *gods* pro *god* bonus, &c. Germanis ſuperioribus *ſaltz* pro *ſalt* ſal, *hertz* pro *hert* cor, *boltz* pro *bolt* ſagitta, *ſpeltz* pro *ſpelt* far, & alia innumera.

Alii amant labiales in fine, & præcipue W. & WE. quod ſæpe inutile augmentum eſt. Inde Angloſax. *mealewe* pro *meal* farina, *ſmerwe* pro *ſmer* adeps.

Nec omittendi ſunt ii qui gutturalibus delectantur in fine. Inde Cambris *merch* pro *mere* virgo, *march* pro *mar* equus: Germanis *walch* pro *wale* peregrinus, *molch* pro *mol* ſtellio.

P R O S T H E S I S.

B. Germ. *breidel* habena a Græc. *ῥυτὴρ*: *bunt* verſicolor ab *ἄνθος* flos: *bleich* albus & albicans a *λευκός*.

C. Lat. *cura* ab *ὥρα*.

D. Lat. *dignus* ab *ἄξιος*. Gothis *driuſan* cadere, a ſimpliciori *riſen*, *reiſen*, quo reliquæ Dialecti utuntur. Germanis *dwalen* a *wallen* errare.

E. præfigere vocibus Latinis & Germanicis ab S. incipientibus, admodum familiare eſt Gallis.

F. Lat. *fas* jus ab *ὁσία* juſtitia. Angloſax. *from* fortis a *ram* validus. Belg. *flauw* tepidus a *lauw*. Apud Germanos abundat in *fleiſch* caro, *fleis* induſtria, *flanke* latus, *flor* area, *flechten* mentagra, aliiſque, ut in ſingulis oſtendi. Notum eſt, Æoles eadem licentia uti in vocibus Atticis.

G. Lat. *Græcus* a *ῥαικος*, *gnatus* pro *natus*, *gnavus* pro *navus*. Gallis *grenouille* a *ranuncula*. Germ. *geifer* ab *ἀφρὸς*, *gicht* dolor ab *ἄχθος*. Angl. *glad* a *lætus*.

G. in Linguis Occidentis continuo præfigitur Latinis & Germanicis vocibus a V. & W. incipientibus. Inde Cambris *gwynt* a *wind* ventus, *gwyllt* a *wild* ferus, *gwerth* a *wert* pretium. Gallis *guespe* a *veſpa*, *guet* a *wacht* excubiæ. Italis *guaſtare* a *vaſtare*, *guardare* a *warten*. Hiſpanis *guindar* a *winden*, *guiſa* a *weiſe*.

H. Lat. *haurio* ab *ἀρύω*, *haut* ab *ἔτε*, *humerus* ab *ὦμος*. Francis *ero* & *hero* prior, *erdu* & *herdu* terra, *ubil* & *hubil* malum. Germ. *hören* ab *ohr* auris, *hitze* ab *αἶθος*, vel *eiten* urere, *heide* ab *ἄθεος*, *huſten* tuſſis ab *ὠςέω* impello.

H. quoties præfigitur vocibus ab L. N. R. W. incipientibus, quod fieri ſolet a Gothis, Angloſaxonibus, Francis, Alamannis, & Islandis ſæpiſſime, non ſemper eſt litera radicalis, ſed interdum augmentum initiale tantum. Examen ſingulorum non eſt hujus loci.

I. raro occurrit. Extat tamen apud Gothos *iup* ſurſum pro *up*, & apud Willeramum

mum *iſol* pro *ſol* plenus. Habent etiam Itali *iſnello* pro *ſnello.* Et Geldris *Iſala* pro *Sala* eſt. Confer Y.

Jod. Germ. *jagen* ab ἄγειν, Suec. *jord* ab *erd* terra.

K. Angloſax. *clypian* vocare a *lleſ* vox. Belgis *keuſchen* mundare ab *aſche* aqua, *kladden* maculare a *litu.* Germ. *krupen* a *repere*, *kuſs* ab *os*, *kwell* a *well.*

L. Angloſax. *læc* medicus ab ἀκέομαι ſano: Germ. *lamm* agnus ab ἀμνος. Utrumque ex conjectura JUNII. Addi poteſt *lugen* cernere ab *aug* oculus.

LL. duplicatur a Cambris ab initio vocis, neſcio qua de cauſa.

M. Lat. *Mars* ab ἄρης. Germ. *maſt* arbor navis ab ἱςὸν.

N. Gall. *nombrill* ab *umbilicus.* Andegavienſes dicere *nance* pro *anſe* ab *anſa*, MENAGIUS obſervat. Apud Germanos rarius occurrit. Dicimus tamen vulgo *nöſſel* pro *öſſel,* menſura liquidi.

P. Germ. *pfui* a *fy*, *pfingſten* a *fünfzigſten* quinquageſimus, *pflock* paxillus a *flicken* findere.

Q. Germ. *qwelle* a *welle*, *qwalm* a *walm* vapor, *qwerl* a *wirren* vertere. Island. *queda* ab ἄδειν canere.

S. Lat. *ſum* ab εἰμὶ, *ſcribo* a γράφω, *ſaltus* ab ἄλδος. Germ. *ſal* ab αὐλὴ, *ſalben* ab ἀλείφειν, *ſitzen* ab ἵζειν. Angl. *ſcratch* a *kratzen* ſcabere, *ſneeze* a *nieſſen* ſternutare. Hiſp. *ſombra* ab *umbra.*

SC. SK. Angloſax. *ſcathe* noxa ab ἄτη, *ſcearpan* ſcindere ab ἄρπη falx. Francis *ſcurgen* impellere ab *urgere.*

SCH. Germ. *ſchnur* a *nurus*, *ſchleim* a λῦμα, *ſchmieren* a μυρῶν, *ſchmelzen* a μέλδειν, *ſchroten* a *rotare.*

SCHW. SW. Angloſax. *ſwælan* inflammare ab *ala* flamma. Francis *ſuangar* prægnans ab ἔγκυος. Gothis *ſwart* niger a Celtico *arddu.*

T. Lat. *tædeo* ab ἀδέω.

V. Lat. *vinum* ab οἶνος, *venter* ab ἔντερον, *veſper* ab ἕσπερος, *ver* ab ἔαρ.

W. præfigitur alienis. Inde *werk* opus ab ἔργον, *waſſer* aqua ab ὕδωρ, *wetter* ſtatus aëris ab αἰθὴρ, *wider* vervex ab ἐθρὶς, *wale* peregrinus ab ἄλλος vel *el* alienus, *weihe* ſacer ab ἅγιος, *waren* cuſtodire ab ὠρεῖν, *welken* marceſcere ab ἑλέκομαι, *weſen* ab *eſſe* vel ἑςᾶσθαι, *wegen* ab ἄγειν, *wiſſen* ab ἵσημι, *wittern* ab *odorare*, & ſimilia innumera.

W. præfigitur domeſticis. Inde *wan* nota defectus ab *anen* carere, privare, *würze* olera ab *urte* herba, *wirren* implicare ab *irren* impedire. In Dialectis *ræchen* & *wreken* ulciſci, *recken* & *wrecken* pellere, *ringen* & *wringen* luctari, *reiben* & *wryven* fricare, promiſcue uſurpantur.

Y. incœptivum apud Cambros, præcipue in vocibus exteris. Inde *ysgrin* a *ſcrinium: ysgub* a *ſcopæ: yſtrad* a *ſtratum: yſpodol* a *ſpathula: yſper* a *ſper* haſta: *yſtang* a *ſtang* pertica: *yſtol* a *ſtul* ſedile: *yſtorm* a *ſturm* procella.

Ad *Proſthesin* quoque ſpectant quædam compoſita, in quibus articulus cum nomine coaleſcit. Cujusmodi ſunt, quæ JUNIUS congeſſit in Gloſſ. Goth. pag. 63.

Auca vel *ocha* ex ὁ χὴν vel χᾶν Dorico.
Anas ex ἡ νῆσσα vel νᾶσσα, item Dorico.
Temetum ex τὸ μέθυ.
Obliquus ex ὁ πλάγιος.
Doſinus color, teſte Iſidoro dictus eſt quod ſit color quaſi *de aſino.*
Ebur, tanquam *e barro.*
Oſiris, quibusdam olim, teſte Plutarcho in Iſide & Oſiride, putabatur dictus quaſi ὁ σείριος ſol.
Tigala dicitur ſaccharum in Conſtantinopolitanis pigmentariorum officinis, ex τὸ γάλα, tanquam ſit lac concretum.
Olibanum iisdem officinis eſt thus, ex ὁ λίβανος thus.

Huc usque Junius. Eodem vitio laborant *Almanach*, *Alcoran*, *Alkali*, dum articulus Arabicus *al* cum voce conjungitur.

SYNCO-

SYNCOPE.

B. Lat. *ſuſpicio* a *ſub* & *ſpecio*. Gall. *geol* carcer a *gabiola*. Germ. *han* ab *haben* habere. In Jure prov. Alam. paſſim occurrit *git* & *geit* pro *gibet* dat.

C. Gall. *fruit* a *fructus*. Ital. *ſaramento* a *ſacramentum*. Angl. *pie* a *pica*. Germ. *benedeyen* & *maledeyen* a *benedicere* & *maledicere*.

CH. Lat. *aranea* ab ἀράχνη. Germ. *ſollen* debere a *ſchollen*. Suec. *ratt* a *recht* jus, *natt* a *nacht* nox.

D. Belg. *weer* a *wider* vervex. Germ. *erenbold* pro *erendbold* miniſter publicus. Gall. *rire* a *ridere*, *envie* ab *invidia*, *obeir* ab *obedire*, *cruel* a *crudelis*, & ſimilia innumera, neſcio quo caſu a MENAGIO in Principiis artis Etymologicæ præterita. Angl. *ail* morbus ab Angloſax. *adel*, & hoc ab ἀθλέω laboro, judice SKINNERO. In nom. prop. *Cloio* uſurpatur pro *Clodio*.

F. Angl. *head* caput ab Angloſax. *heafod*, *hafde*, niſi forte ſit a Græc. κοττὴ, mutato K. in H.

G. Gall. *geant* a *gigas*, *gigantis*, *fuir* a *fugere*. Angl. *fair* a *fæger* pulcher, quod Angloſaxonicum. Germ. *beicht* a *begicht* confeſſio, *mad* & *maid* pro *magd* ancilla, & fortaſſe etiam *man* pro *magen* papaver. In Jure prov. Alam. paſſim occurrit *lit* pro *liget* jacet, *treit* pro *tregit* portat, *ſait* pro *ſagit* dicit. Eadem litera in nominibus propriis antiquorum ſæpe eliditur. Inde *Meroveus* pro *Merovigus*, *Chlodoveus* pro *Chlodovigus*.

H. Angl. *draw* a *traho*. Belg. *zien* ab antiquiori *ſehen* videre.

K. Germ. *ſteil* acclivis a *ſtickel*.

L. Belg. *koud* pro *kalt* frigidus, *ſchout* pro *ſchultz* prætor, *goud* pro *gold* aurum, *ſchouder* pro *ſchulter* humerus, *houden* pro *halten* tenere, & ſimilia innumera. Syncopen omnibus Dialectis communem vide in *vogel* avis.

M. Angl. *to lap* a *lambo*. Belg. *duffig* mucidus, ſitu corruptus a *dumpfig*. Germ. *duft* exhalatio a *dampfen* exhalare.

N. Lat. *cieo* a κινέω, *grus* a γέρανος, *trado* a *transdo*. Ital. *iſola* ab *inſula*. Hiſp. *meſa* a *menſa*. Germ. *muſter* a *monſtrando*, *eller* ab *alnus*, *eiſel* ab *inſula*, *elf* ab *einliſ*, *verdüſtert* turgidus a *dunſen* tumere. Hoc genus eliſionis in nullo frequentius idiomate occurrit quam Angloſaxonico. Inde *cuth* pro *kund* notus, *muth* pro *mund* os, *toth* pro *tand* dens, *ſoft* pro *ſanft* mollis, *us* pro *uns* nos, *ure* & *uſſer* pro *unſer* noſter, & alia innumera. In nominibus propriis occurrit *Godemarus* pro *Gondomarus*.

P. Gall. *ſur* a *ſuper*. Ital. *contare* a *computare*. Germ. *ſchaum* a *ſpuma*.

R. Lat. *lectus* a λέκτρον, *artus* ab ἄρθρον. Ital. *peſca* a *perſica*. Gall. *valet* a *varlet*, & hoc a *vernula*. Angloſax. *ſpæcan* a *ſpræcan* loqui.

S. Germ. *blum* & *bloſm* flos.

T. Gall. *vie* a *vita*, *naif* a *nativus*. Belg. *ſchroeien* a *ſchroten* præcidere. Suec. *halla* ab *halten* tenere.

V. Gall. *paon* a *pavo*. Belg. *koye* a *cavea*.

W. Angl. *ſore* gravis a *ſwær*. Germ. *dolen* pro *dwalen* errare.

Interdum una ſyncope plures literæ & integræ ſyllabæ auferuntur. Ita Lat. *prudens* a *providus*. Hiſp. *don* a *dominus*. Ital. *dito* a *digitus*. Gall. *dortoir* a *dormitorium*, *deſir* a *deſiderium*, *peril* a *periculum*. Angl. *lord* a *hlaford*. Germ. *Mayntz* a *Moguntia*, *Pfingſten* a *fünfzigſten*.

Et huc etiam ſpectant voces ex duabus in unam contractæ, ut *juglans* ex *jovis glans*, *poſſum* ex *potis ſum*, *junker* ex *junger herr*, *drauſſen* ex *dar auſſen*, *Bamberg* a *Papenberg*.

SECTIO V.

De Literis & Particulis præpoſitivis.

Vidimus hactenus fata Literarum, & varios earum caſus in quibuſcunque vocibus. Nunc, ut Literam conſideremus, quatenus *vox* eſt, inſtituti ſeries poſtulat. Sæpe enim *Literas* compoſitis præfigimus, & frequentiſſime antiqui, non temere aut ſine cauſa, ut fieri ſolet in Proſtheſi, ſed cum aliqua ſignificandi poteſtate.

Eodem fine præfigimus etiam *Particulas*. Et ab his præfixis, ſive *literis*, ſive *particulis*, ſæpe verus compoſitorum ſenſus pendet unice, adeo ut virtutibus earum (variæ autem ſunt & multiplices) ignoratis, neceſſe ſit, ipſa compoſita ignorari.

Talia cum ſint innumera, operæ pretium erat, parandis parata quædam ſubſternere, & toti ædificio præſtruere, ne poſtea animo pluribus intento minor eſſet ad ſingula ſenſus. Et hoc labore nunc eo libentius defungar, cum ut habeam, quo Lectorem in progreſſu Operis remittam, & Lector habeat, quo recurrat, tum ut repetitiones (quarum alias nullus modus ac numerus fuiſſet) jure præcludi poſſent.

Olim *Particulæ* erant quaſi metu ſacræ, adeo ut nemo illas adtingere, nec ordine explicare auſus eſſet. Nunc autem omnes (opinor) intelligent, & fortaſſe cum voluptate, quanta ſit in illis virtus & ſapientia.

A.

Duplex eſt, poſitivum, & negativum ſeu privativum.

A. poſitivum.

Auget ſignificatum in compoſitis. Inde Gothis *aſtath* fundamentum Luc. I. 4. a *ſtatten* ponere, ſtatuere, collocare. Angloſaxonibus *abærian* denudare, *abiteran* acerbare, *acoren* electus, *adilgean* deſtruere. Francis & Alamannis *ababon* pervertere, quod eſt a *bab* tergum, *auueraf* abjectio &c. Ita Græcis ἄξυλος lignoſus.

Hæc particula, quæ olim latiſſime regnavit in Dialectis, præcipue Saxonica, hodie ab omnibus vocabulis exulat, excepto *arg* pravus, quod contraximus ex *arug*, perverſus.

A. privativum.

Tollit aut minuit ſenſum in compoſitis.

Græcis ἄσοφος inſipiens, ἀδύνατος impotens.
Gothis *abaks* columba Luc. III. 22. a *bak* hamus, quia non habet ungues aduncos, quibus prædam arripiat.
Angloſax. *æ-menne* hominibus nudus.
Francis *ateilo* exſors, non-particeps.
Alamannis *acbuſt* vitium, quaſi privatio virtutis, a *cbuſt* virtus.
Longobardis *amund* liber a tutela.
Germ. *ameiſſe* formica, ſic dicta a *muſſe* otium, quaſi minime otioſa.

Septemtrionales pro A. utuntur O. & U. quia vocales inter ſe permutantur.
Inde Suecis *olyk* diſſimilis, *ofrom* improbus.
Danis *u-ſund* inſalubris, *u-wiſs* incertus.
Islandis *o-heilagur* profanus, *u-rikr* pauper.

AB.

Adverb. latiſſimæ ſignificationis, quod Gothis effertur *af*, Angloſax. *of*, Francis & Alam. *ab*, *aba*, *apa*, Græcis ἀπὸ, ὑπὸ, Latinis *ab*.

AB, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Inde *abthun* finire, abolere, tollere e medio, perimere, *abwarten* præſtolari exitum rei, *abrede* conventio ultima.

AB, adverb. loci inferioris. Inde *abwerts* deorſum, *abhængig* declivis, *abſteigen* deſcendere, *abfallen* decidere.

AB, adverb. loci remoti. Inde *abweſend* abſens, *abgelegen* longinquus.

AB,

AB, adverb. motus de loco, *abtritt* abſceſſus, *abzug* migratio, *zum abzug blaſen* receptui canere.

AB, adverb. ſimilitudinis, idem ſignificans, quod Latinis *ſecundum*, Gallis *d'aprez.* Viget in compoſitis *abbilden*, *abdrucken*, *abformen*, *abgieſſen*, *abmalen*, *abſchreiben*, *abzeichnen*, & ſimilibus, quæ nihil aliud ſignificant, quam effingere, exprimere, aut deſcribere aliquid figuris, coloribus, lineis, literis, ad ſimilitudinem alterius rei, quæ vocatur *exemplar*, cujusmodi eſt quævis ſpecies ad imitandum propoſita, ſive naturalis ſit ſive artificialis.

AB, adverb. intendendi, ſignificatum augens in compoſitis. Hujusmodi ſunt, *abbitte* deprecatio, *ablaſs* remiſſio, *abſcheu* averſio, *abtrünnig* deſertor, *abgemüdet* delaſſatus, & alia innumera.

AB, adverb. remittendi, *abkommen* obſoleſcere, *abſtehen* deſiſtere.

AB, adverb. ſeparandi. Viget in verbis *abbrechen*, *abbauwen*, *abſchneiden*, aliisque quam plurimis noti ſignificatus.

AB, adverb. negandi, ejusdem valoris ut *un*. Exempla ſunt, *abgott* deaſter, *abgunſt* invidia, *abgrund* abyſſus, *abgeſchmack* inſipidus, *abhold* malevolus, infenſus, quam minime favens.

AB, adverb. privandi & removendi: *abdecken* tollere tegumentum, *abſcheumen* deſpumare, *abſchaffen* abolere, exauctorare, *abbringen* abrogare.

AB, nota defectus. Inde *abarten* degenerare, *abnemen* decreſcere, decrementum capere, *abweg* ambages, declinatio a via recta &c.

AN.

Gothi, Franci & Alamanni in quibusdam compoſitis habent *ana*, Angloſaxones *on*.

AN, adverb. ordinis, notans originem & principium rei. Hoc ſenſu regnat in compoſitis *anherr* & *anfrauw* avus & avia, qui ſunt quaſi principes originis, unde cæteris vivendi initium: nec non in *antritt* exordium, *anfang* principium, *ankunft* primordium, *anheben* ordiri, initium capere, *anſtimmen* præludere, præcinere, *anbeiſſen* prægustare &c.

AN, adverb. copulæ: *anbinden* alligare, *anleimen* adglutinare, *annaglen* affigere, *anſetzen*, *anmachen* coagmentare, *angeboren* connatus, innatus, *angenommen* adoptatus, *anhang* appendix.

AN, adverb. intenſionis: *anreitzen* allicere, *anrichten* ordinare, *anzeigen* demonſtrare, *anhalten* detinere, *angenem* gratus, acceptus.

AN, adverb. loci, notans motum ad locum: *anlauffen* incurrere, allidere, *anblicken* intueri, *anbæten* adorare, *anlachen* arridere, *anblaſen* afflare, *anbieten* offerre.

AN, adverb. loci, notans motum in loco: *anſchreiben* annotare, *antreffen* offendere in loco vel via, *anhalten* inſtare, inſiſtere, urgere, *anbrennen* amburere.

AN, adverb. temporis: *anſtand* mora, procraſtinatio, *ich ſtehe an* hæreo, *die ſache anſtehen laſſen* protelare rem vel cauſam & tempori relinquere. Et huc etiam ſpectat *annoch* adhuc.

AN, adverb. qualitatis: *anſtændig* decens, *unanſtændig* indecens.

AN, interdum eſt negandi vel privandi particula, prorſus ut *un*, de quo poſtea. Inde Cambris *anhwyl* invaletudo, a *hwyl* valetudo, *anhun* ἀϋπνία, inſomnia, ab *hun* ſomnus, *anwir* mendacium, minus verum, a *war* verum. Confer *anlot* immunis. Huc etiam referri poteſt ANLANT extorris, cognomen cujusdam Ducis Auſtriæ, terra privati, apud R. PEZIUM in Script. Auſt. in Chron. Salisburg. nec non Ducatus ANHALT, quem multi ab inopia ligni ſic dictum putant.

ANT.

Gothis & Angloſax. *and*, Francis & Alam. *ant*, ſignificat *contra*, *adverſus*, plane ut Græcis ἀντὶ.

Hoc ſenſu occurrit in *antliz* facies, a *litan* reſpicere ſic dicta, nec non in *antwort* reſponſum. Quid enim eſt facies, niſi ſpecula humani corporis, radios ſuos in objecta undique ſpargens, dicente etiam PLAUTO: *adſpice contra me.* Et reſponſum quid eſt, niſi contralocutio, ſive ſermo qui regeritur alloquenti?

AUF.

Gothis, Francis & Alam. *uf*, Angloſax. *up*, Belg. *op*, Island. *off*. Adverb. latiſſimæ ſignificationis.

AUF, adverb. ordinis, ſignificans ortum & initium rei. Hinc *aufgeben* oriri, *aufkommen* in morem venire, *aufbringen* introducere conſuetudinem, *aufziehen*, *auferziehen* educare a teneris.

AUF, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Inde *aufeſſen*, *auffreſſen* totum conſumere & devorare, nihil, unde alii famem levare poſſint, relicto, *aufreiben* penitus attenuare ad internecionem usque.

AUF, adverb. qualitatis: *auffeyn* valere, bene vel male.

AUF, adverb. intenſionis: *aufgeben* dedere, *aufheuffen* cumulare, *aufhalten* detinere, *auffpannen* intendere, *auffaben*, *auffangen* intercipere, *aufmerken* attendere, *auflöſen* ſolvere, *aufopfern* immolare, *aufwecken* expergefacere, & alia innumera.

AUF, adverb. temporis: *auffchub* dilatio, *aufwarten* exſpectare ſi quid imperetur, *aufhalten* prorogare, differre in diem.

AUF, adverb. numeri, repetitionem ſignificans. Inde *auffagen* recitare, quaſi denuo dicere.

AUF, adverb. loci, ſignificans motum in loco: *aufſchreiben*, *aufzeichnen*, annotare, referre in tabulas.

AUF, adverb. loci, ſignificans motum de loco. Hujusmodi eſt *aufbrechen* iter aggredi, diſcedere a loco.

AUF, adverb. loci, ſignificans *coram*, *præſto*. Inde *auffeyn vor tag* præſto eſſe ante lucem, *auffeyn die ganze nacht* pernoctare.

AUF, adverb. loci, ſignificans *deſuper*. Inde *aufgieſſen* ſuperfundere, *aufladen*, *auflegen* imponere, *aufligen* incumbere.

AUF, adverb. loci, ſignificans *ſurſum*. Inde *aufwerts* ſurſum verſus, *aufſteigen* adſcendere, *aufbauen* exſtruere, *aufſtehen* ſurgere, ſurſum erigi, *auffliegen* volare ſurſum de terra, *aufheben* levare, tollere in altum, *aufhenken* ſuſpendere, *aufblaſen* ſufflare, ſuſcitare inflando, *aufführen* excitare e fundamento.

AUF, adverb. privandi & removendi. Inde *aufdecken* detegere, tollere tegumentum, *aufbinden* ſolvere ligamenta.

AUF, adverb. aperiendi. Inde *aufthun*, *aufmachen* aperire, *aufbrechen* effringere, *aufgraben* effodere. Huc etiam referri poſſunt, *aufhauwen*, *aufſchneiden*, & alia vulgo nota.

AUF, adverb. congregandi. Talia ſunt, *aufblaſen* ſignum dare ad pugnam, *aufſpilen* ſignum dare ad tripudium.

AUF, adverb. defectus. Inde *aufhören* deſinere, ceſſare ab agendo, *aufgeben* deficere, quod dicitur de defectu reſidui in numeris. Nota formula arithmeticorum, *zwei von zwei geht auf*.

AUF, adverb. exceſſus. Inde *aufgelt* uſura, pecunia quæ ſummam creditam vel permutandam excedit, *aufmutzen* exaggerare, *aufſchlagen* ingraveſcere, quod dicitur de annona, quando pretium ejus immodice augetur.

AUF, in quibusdam compoſitis plures admittit ſignificatus, quos facile invenient attenti. Idemque ſtatuendum de particulis *ab*, *an*, *aus* &c. quæ univerſe tantum valent, quantum poſſunt.

AUS.

Adverb. latiſſimæ ſignificationis, quod Gothis effertur *us*, *ut*, *uta*, Angloſax. *ut*, Francis & Alam. *uz*, Angl. *out*, Belg. *uyt*, Lat. *ex*, Gr. *ἐξ*.

AUS, adverb. locale, quod præſentiam in loco excludit: *ausſchlieſſen* excludere, *ausbleiben* abeſſe, non comparere, proprie ſupereſſe, ſed non coram, nec in loco.

AUS, adverb. locale, quod motum de loco includit: *ausgeben* exire, egredi, *ausfallen* decidere, item erumpere, & excurſionem e loco facere, *ausfliegen* evolare, *ausflieſſen* emanare, *ausgieſſen* effundere, *ausführen* educere, *ausſenden* emittere, *austreiben*, *ausſtoſſen* expellere.

AUS,

AUS, adverb. locale, ſignificans *foris* vel *extra*, ſed citra motum. Hujusmodi eſt *ausländer* peregrinus, externus.

AUS, adverb. locale, ſignificans *funditus*, *radicitus*. Inde *austilgen* exſcindere, *ausrotten* exterminare, *ausjätten* eruncare.

AUS, adverb. ordinis, ſignificans ortum & initium rei: *ausſchlagen* progerminare, *ausdenken*, *ausgrüblen* excogitare.

AUS, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei: *auswüten*, *ausraſen* deſævire, *ausmachen* perficere, perducere ad finem, *ausreden* ſermonem abſolvere, *ausſchlaffen* dormire ad ſatietatem, *ausſauffen*, *austrinken* ebibere, exhaurire, more palatino, ne gutta ſuperſit, *ausbauwen* abſolvere ædificium, *ausſeyn* perire, finiri, ad nihilum redigi, *es iſt aus mit ihm* conclamatum eſt de illo, *das ſpil iſt aus* ſcena finita eſt, *ausgedient* emeritus.

AUS, adverb. intenſionis, augens ſignificatum: *ausbreiten* extendere, *auslöſchen* exſtinguere, *ausſpähen* explorare, *auserleſen*, *auserwehlt* eximius, egregius, præ cæteris electus.

AUS, adverb. qualitatis, ſignificans *palam*. Inde *ausruffen* proclamare, *ausſchreiben* literis publicis indicere, *ausbringen* divulgare, *ausſprengen* ſpargere in vulgus, *auslegen* venale exponere.

AUS, adverb. qualitatis, ſignificans *extra*, non ratione loci, ſed ratione præſtantiæ, quo ſenſu vulgo dicimus *extra-ſein*, *extra-ſchön* &c. quando aliquid e ſorte communi excipimus. Inde *ausbund* præſtantiſſimum in ſuo genere, *überaus gelert* excellenter doctus.

AUS, adverb. ſegregandi: *ausleſen* eligere, *ausſchieſſen* ſelectum facere, *ausnemen* excipere, *ausmuſtern* reprobare.

AUS, adverb. removendi: *austhun* expungere, *ausſtreichen* delere.

AUS, adverb. privandi: *ausmärgeln* emacerare, *ausweiden* eviſcerare.

B.

Interdum abſolute ponitur pro *be*, ut *bleiben* pro *beleiben* manere, *erbarmen* pro *er-be-armen* miſereri. Idemque accidit quoque in aliis præfixis, & præſertim in præfixo G. Quicquid horum eſt, ex vitio eſt, & contractione vulgi, ut in ſingulis oſtendi.

BE.

Gothis *bi*, Angloſax. *be*, Francis & Alam. *bi*, *pi* Belg. *be*.

Olim fuit præpoſitio & adverbium; hodie eſt adverbium tantum, & extra compoſitionem inſolens.

Græcis ἐπὶ valet *in*, *cum*, *juxta*, *ſuper*, *ad*.
Gothis *bi* ſignificat *in*, *pro*, *contra*, *per*, *circum*.
KERONI Alamannorum interpreti *pi* notat *pro*, *ſecus*, *propter*.

Hodie *be*, quod in locum τȣ̃ *bi* ſucceſſit, vix unum vel alterum ejus retinet ſignificatum. Extant tamen verba, in quibus videtur hæc quatuor denotare, (1.) *juxta*, *ſecus*, (2.) *circum*, (3.) *ad*, (4) *in*.

Exemplum primi generis eſt *begleiten* comitari.

Exempla ſecundi generis ſunt, *beſchneiden* amputare, circumcidere, *berennen*, *belagern* cingere copiis, cingere obſidione, *beſcheinen* circumfulgere, *begürten* præcingere, *beſtecken* circumdare ſudibus, *bewinden* circumligare.

Exempla tertii generis ſunt, *beruffen* advocare, *berüren* adtingere, *beſprengen* adſpergere, *beſuchen* adire.

Exempla quarti generis ſunt, *begraben* infodere terræ, *beſchweren* incantare, *beſehen*, *beſichtigen* inſpicere.

In reliquis videtur ſignificatum intendere, cujusmodi ſunt, *bedecken*, *bedencken*, *behalten*, *befeſtigen*, *bedienen*, & ſimilibus noti ſignificatus.

BE.

Interdum eſt particula privans. Gloſſ. Keron. privati *piteilte*, privetur *piteilit ſi*. Puta a *teilen* partiri, per excluſivam *pi*. Sic etiam Angloſaxonibus *bedæled* eſt expers,

i. e. non particeps, deſtitutus, excluſus, a privativo *be.* Et hoc ſenſu videtur etiamnum occurrere in verbo *bevorteilen* defraudare, commodum & lucrum alteri detrahendo.

DURCH.

Vide Gloſſarium.

E.

Duplex eſt, negativum & intenſivum, prorſus ut *A.* Prius in adjectivo *emſig* aſſiduus: poſterius in ſubſtantivo *eber* porcus ſylveſtris. Utramque vocem dabit Gloſſarium.

EIN.

Omnes Antiqui habent *in.* Significatus plerumque eſt localis & æquipollens Latino *in*, *intus*, *intro*, cum motu in loco conjunctus, ut patet ex compoſitis, *einſchreiben* referre in librum vel catalogum, *einblaſen* inſpirare, *eingraben* inſculpere, & aliis ſine numero.

In aliis ſignificat locum ambientem, & explicatur per *circum* vel *intra.* Hujus generis ſunt, *einfaſſen* circumdare, *einſchrenken* intra limites cohercere.

EIN.

Sæpe idem eſt quod *una*, *ſimul*, *conjunctim*, & in compoſitione idem valet quod Latinis *con.* Inde *einbellig* conſonans & conſonanter, *einſtimmen* conſonare, conſentire. Et alia ſine numero.

EIN.

Alamannis ſæpe idem ſignificat quod *ob*, *contra*, *adverſus*, prorſus ut Græcis *ἀνὰ*, in formula *ἀνὰ ποταμὸν πλέειν* adverſus flumen navigare. Gloſſ. Keron. obſtinatus *einiſtritter*, contumax *einſtreiter*, zelotypus *einsneller.* Gloſſ. R. Mauri: pertinax *einuuillig.* In quibus *ein* explicatur per *gegen* & *wider*, quatenus *contra* ſignificant. Et hujus indolis ſunt etiam hodierna, *einrede* interpellatio, *einſpruch* oblocutio, *einwenden* obvertere, objicere &c.

EIN.

Interdum idem valet quod *un.* Gloſſ. Keron. abſurdum *eingilih*, alium *einlibban.* Id eſt, diſſimilem. Hodie dicimus *ungleich.* Talis enim eſt tam alius quam abſurdus, & ſic appellari poteſt, quo magis ab identitate & ſimilitudine recedit. Hoc ſenſu *ein* etiamnum perennat in *einfalt* ſimplex & ſimplicitas. Nam *ſimplex* non eſt unius, ſed nullius plicæ homo, & ideo ſic dicitur Latinis quaſi *ſiniplex*, absque plica, non a *ſemel*, quaſi *ſemel plicatus.* Ita *ſimplus* non eſt *ſemel - plus*, ſed *ſine - plus.*

EM.

Videtur profectum a Græc. *ἐν*, quod in compoſitis ſæpe mutatur in *ἐμ*: quomodo etiam Latinis *in* & *im* ſæpe permutantur.

Servit autem motui ad locum. Inde *empor* ſurſum, in editum, verſus altum, *empören* inſurgere contra magiſtratum.

EMP.

Eſt a Græc. *ἐμ*, quod ſæpe intendit ſignificatum in compoſitis. Et talia quoque ſunt apud nos *empfahen* accipere, *empfinden* ſentire, *empfelhen* commendare. Litera P. attrahitur a labiali M. ut dixi in Sect. III.

ENT.

Gothis *and*, *anda*, Angloſax. *æt*, *ed*, *and*, Francis & Alam. *ant*, *ent*, *int*, *an*, *in*, Belg. *ont.* Extra compoſitionem nullum, in compoſitis varium & ampliſſimum habet ſignificatum.

ENT, contra, Gr. *ἀντὶ*, *entſagen* renunciare, contradicere.

ENT, in, Gr. *ἐν*, *entzwei* in duo, *entgegen* in contrarium.

ENT, ad, cum motu in loco, *entzünden* inflammare, accendere.

ENT, ab, cum motu de loco, *entſchütten* excutere, *entfliehen* aufugere, *entfüren* abducere, *entweichen* excedere &c. In quibus *ent* convenit cum Lat. *inde.*

ENT,

ENT, ab, cum motu retractivo, *entzieben* ſubtrahere, *enthalten* abſtinere, h. e. ita tenere & cohibere animum, ut ſimul retrahatur a placitis.

ENT, ab, absque motu, *entlegen* remotus, procul inde ſitus.

ENT, adverb. ordinis, ſignificans ortum & principium rei, fontium & fluminum in *entſpringen*, arborum & plantarum in *entſprieſſen*, aliarum rerum in *entſtehen.*

ENT, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Huc ſpectat *entſchlaffen* diem ſupremum obire.

ENT, adverb. numeri, ſignificans *rurſus*. Inde *entlonen* remunerari, retribuere, Angloſax. *ed-leanian*, forte a Græc. αὖθις iterum.

ENT, adverbium intendendi, ſignificatum augens in compoſitis. Hujusmodi ſunt, *entſchlieſſen* decernere, *entſcheiden* dirimere, *entblöſſen* denudare, *entbrennen* exardeſcere, *entfremden* alienare, *entfernen* abſentare, removere.

ENT, adverb. privativum. Sic *entrüſten*, *entehren*, *entwaffnen*, *entkleiden*, *enterben*, *entleiben*, *enthaubten*, nihil aliud ſignificant, quam privare aliquem tranquillitate, honore, armis, veſtimentis, hæreditate, vita, capite. Quibus addi poſſunt, *entwönen* deſueſcere, a conſuetudine abducere, *entſpænen* ablactare, privare ubere. Hæc particula oritur ab *anen* privare, facere ut careat.

ENT, adverb. remittendi, *entbinden* ſolvere ligamenta.

ENT, interdum idem eſt quod *los* liber, ſolutus. Inde *entlaſſen* dimittere e nexu, *entſetzen* liberare obſidione.

ENZEN.

Non eſt mera terminatio, ſed ex ſubſtantivis & adjectivis facit verba moralia & imitativa, ob cauſas in Gloſſario memoratas.

ER.

Particula Francis & Alam. propria, & per omnes vocales, *ar*, *er*, *ir*, *or*, *ur*, audita, variæ & latiſſimæ ſignificationis in compoſitis. Interdum utuntur anaſtrophe, dicendo *re* & *ri*, pro *er* & *ir*.

Olim erat præpoſitio, ſignificans *ex*. Gloſſ. Keron. ex *er*, ex alio *er indremu*, ex hoc *er diu*, ex illo *er einemu*, ex lege *er euu* &c. Scriptores Islandici dicunt *or*. VEREL. in Ind. pag. 115. *or heliu heimta* e faucibus mortis eripere. Hodie non amplius eſt præpoſitio, ſed adverbium præpoſitivum tantum.

ER, adverb. locale, ſignificans *ſuper*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ar* ſuper. Inde ARMORICA regio maritima, vel ſupra-marina, a *mor* mare. ARELATE urbs ſupra paludes, vel Rhodano impoſita, a *llaid* cœnum, vel *llaith* humidum. Hoc ſenſu etiamnum dicimus, *erſteigen*, i. e. *überſteigen* tranſcendere. Poſtea ab elevatione locali ad res omnes, quæ ſubſtratum habere videntur, transferri cœpit. Inde *erleben*, i. e. *überleben* ſupervivere, vivendo ſuperare, *ſich erheben*, i. e. *ſich überheben* efferre ſe ſuper alios.

ER, adverb. ordinis, ſignificans initium rei: *erbauen* exſtruere e fundamento, *erzieben* educare a teneris.

ER, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Huc referri debent *erſtechen*, *erſchlagen*, ita percutere atque ita fodere, ut mors inde ſequatur: & quædam mentis actiones, cujusmodi ſunt, *ergründen* perſcrutari, *erſchöpfen* exhaurire cogitando.

ER, adverb. intendendi, ſenſum reddens fortiorem, ut ἀρι apud Græcos. Ad hanc claſſem ſpectant, *erhalten* ſervare, *erretten*, *erlöſen* liberare, *erquicken* reficere, *ergeben* dedere, *ergreiffen* arripere, *ernæhren* ſuſtentare, *erkennen* cognoſcere, & alia ſine numero.

ER, adverb. ſegregandi. Patet ex compoſitis, *erleſen*, *erweblen*, *erkieſen* eligere, legere ex multis.

ER, adverb. privandi. Inde *erblöden* timorem exuere, *ſich erblöden* audere. Cum hac particula convenit Latina *re* in verbis *recludere*, *revelare*, i. e. clauſum aperire, velatum manifeſtare.

ER, adverb. aperiendi, ejusd. qualitatis ut *auf*. Hinc promiſcue dicimus *erbrechen* & *aufbrechen* effringere, aperire rumpendo.

ERZ.

ERZ.

Vide Gloſſarium.

FUR, *für.*

Vide Gloſſarium.

G.

Sæpe abſolute ponitur pro *ge*, ut B. pro *be.* Talia ſunt, ***gleis*** pro ***ge-leis*** orbita, *gnad* pro *ge-nad* gratia, *glid* pro *ge-lid* membrum, *glimpf* pro *ge-limpf* æquitas, ***gleich*** pro *ge-leich* ſimilis, *glauben* pro *ge-lauben* credere, *gönnen* pro *ge-unnen* favere, *begleiten* pro *be-ge-leiten* comitari. Similia reperiuntur apud priſcos. Ita Francis *girron* pro *ge-irron* errare, *irkoboron* pro *ir-ke-oboron* conſequi, adipiſci. Latinis *cogo* pro *coago.*

GE.

Gothis *ga*, Angloſax. *ge*, Francis & Alam. *ga, ge, gi, ka, ke, ki, cha, che, chi.* Linguæ Septemtrionales carent. Belgæ nobiſcum utuntur *ge*.

GE, adverb. locale, ſignificans *prope.* Inde Gothis *garaznans* vicini, a *razn* domus. Angloſax. *gebure* vicinus, a *bur* colonus vel habitaculum. Germanis *gelegen* prope ſitus, a *ligen* jacere, *gelangen* pertingere, a *langen* tangere.

GE, adverb. aggregandi, ſignificans *una, ſimul, pariter.* Inde *geſteben* adſentiri, una ſentire, *gebellen* conſonare, una ſonare, *geleiten* comitari, una ducere. Ita etiam Gothis *gaquiman* convenire, una venire, *gawithan* conjugare, una jugare. Cum hac particula convenit Latina *co* in verbis *co-eo*, *co-apto* &c.

GE, aggregat ſpecies rerum ſub uno genere, & tunc eſt ſignum & medium faciendi collectiva. Inde *geſtirn* aſtra, *gebeine* oſſa, *geſtreuch* dumetum, *geſchmeiſs* inſecta, *gewürm* reptilia, *getraide* frumentum, *gebürge* montana, *geſchmeide* fabrilia, *geſilde* campeſtria, *getranke* ſorbilia &c.

GE, nominibus ſociorum præpoſitum ſignificat participem ejus rei cui præfigitur. Exempla vetera & nova vide in *geſell* ſocius.

GE, eſt nota præteriti in verbis: ſed infinitivo præfixum, plerumque inutile ornamentum eſt, & ſignum nihil ſignificans, niſi quod aliquando videtur ſenſum augere.

GE, in reliquis vocabulis eſt particula plerumque otioſa, principem tenens locum ornatus potius quam officii cauſa, utpote quæ ſalvo & integro ſenſu abeſſe & adeſſe poteſt, cum in illis nec præpoſitio ſit, nec adverbium, nec ullam orationis partem conſtituat, & antiquitate magis quam utilitate ſe commendet.

I. Y.

Augmentum initiale apud Francos, ſed parum frequens. Extat tamen *iſol* pro *ſol* apud WILLERAMVM Merulæ Cap. V. 2. *min houvet is iſol douwes*, caput meum plenum eſt rore. Cambri Germanicas voces plerumque augent incœptivo *y*. Talia ſunt, *yſper* haſta, *yſtang* pertica, *yſtol* ſella, *yſtorm* tempeſtas.

In Lingua hodierna uſus hujus præfixi exiguus eſt, quamvis non nullus. Dicimus enim vulgo *y-doch* pro *doch* veruntamen, attamen. Et huc fortaſſe etiam ſpectat *y-bel* pro *bal* malum. Utrinque ſenſus dictionis intenditur.

IN.

Alias præpoſitio eſt, quæ in omnibus derivatis intimum rei ſignificat, ut patet ex derivatis *innen* intus, *inner* intra, internus. Quando vero officio fungitur præfixi, tunc eſt vel adverb. *loci interioris*, vel adverb. *intenſionis*, ſenſum reddens validiorem. Ad priorem claſſem ſpectat *inwendig* introverſus: ad poſteriorem, *inſtandig* inſtanter, *ingedenk* memor, *inhalten* ſiſtere, ſtare facere curſum vel motum rei.

K.

Interdum idem eſt quod G. vel *Ge* in compoſitis. Inde *klug* pro *ge-lug* prudens, perſpicax, a *lugen* videre: *knix* pro *ge-nix* genuflexio, a *neigen* inclinare: & fortaſſe etiam *kwelle* pro *ge-welle* fons. Quidam huc etiam referunt *kringel* pro *ge-ringel* ſpira.

MISS.

MISS.

Gothis effertur *miſſa*, Angloſax. *mis*, *miſſen*, Francis & Alam. *miſſi*, Gallis *mes*, Italis & Latino-Barbaris *mis*.

MISS, adverb. privandi. Inde *mislingen* ſucceſſu privari, *miſspreiſen* vituperare, contemnere, laudem detrahere. Galli eodem ſenſu dicunt *mespriſer*, a *preiſen* laudare.

MISS, adverb. qualitatis, inprimis *defectus*, *erroris*, & *pravitatis*.

MISS, defectum rebus, quibuscum jungitur, communicat. Inde *miſsgönnen* invidere, non favere, *miſsfallen* diſplicere, non placere, *miſstrauwen* diffidentia & diffidere, a defectu fiduciæ, *miſsbellig* diſcors, a defectu concordiæ vel conſonantiæ, ut dixi in *hallen* ſonare.

MISS, errorem rebus, quibuscum jungitur, communicat. Inde Islandis *mismæle* lapſus linguæ, Germanis *miſsgeburt* monſtrum, fœtus naturæ erroneus, *miſsverſtand* error in ſenſu vel intellectu.

MISS, pravitatem actionibus, quibuscum jungitur, communicat. Inde Latino-Barbaris *misfacere* pro delinquere; Germanis *miſſetat* delictum, malum factum, *miſsbrauchen* abuti, male uti; Italis *misfatto* maleficium; Gallis *mesdiſant* maledicus, *meſchant* malus, improbus, quaſi *mes-agent* male agens, interprete FERRARIO.

NACH.

Vide Gloſſarium.

OB.

Senſum intendit in compoſitis. Inde *obacht* obſervantia, *obhut* cuſtodia, *obſiegen* vincere. Reliquos ſignificatus vide in Gloſſario.

OR.

In compoſitis Angloſaxonicis plerumque eſt ſignum privationis. Inde *or-dæle* expers, *or-mæte* immenſus, *or-mod* deſperatus, *or-wurthe* ignominia.

In aliis compoſitis ſignificationem habet inchoativam: & tunc frequentius dicitur *ur*, quod vide.

RE, RI.

Idem quod *er* & *ir*, per anaſtrophen. Gloſſ. Lipſ. *ribaridos* denudaſti, *rebarnuſſi* revelatione. Id eſt, *irbaridos* & *erbarnuſſi*, ab intenſivo *er*, & *baren* denudare, manifeſtare. Hodie non amplius occurrit.

UM.

Vide Gloſſarium.

UN.

Particula latiſſime regnans, Gothis, Angloſax. Francis & Alam. *un*, Belgis *on*, Cambris *an*, Septemtrionalibus *o.* & *u.* Græcis *ἀ* & *ὀ*, Latinis *in* & *im*. Præfigitur ſubſtantivis & adjectivis. In illis varium admittit ſignificatum, in his unum tantum.

UN, ſubſtantivis præfixum, ſignificat defectum. Sic impotentia a privatione virium dicitur *unmacht*, & ignominia a privatione honoris *unebre*.

UN, ſubſtantivis præfixum, ſignificat exceſſum. Gloſſ. Keron. nimis *unmez*. Eodem ſenſu intemperantia hodieque dicitur *unmaſſe*, utique a nimio, quod menſuram excedit.

UN, ſubſtantivis præfixum, vim habet negandi. Inde *unchriſt* non-chriſtianus, alienus a Chriſto, *ungunſt* non-favor, malevolentia, *unmuſſe* non-otium, occupatio, *unzeit* tempus intempeſtivum, & alia innumera; in quibus aliqua etiam ſenſum privativum admittunt.

UN, ſubſtantivis præfixum, ſignificat pravitatem naturæ. Talia ſunt, *unmenſch* homo immanis, *unart* prava indoles, *unkraut* mala herba, *unthier* mala beſtia, *unſtætte* locus malus, & tranſeunti nocivus.

UN, ſubſtantivis præfixum, ſignificat vitium in agendo. Inde *unthat* ſcelus, factum flagitioſum.

UN, ſubſtantivis præfixum, ſenſum intendit. Hinc caſus extraordinarius, ſed triſtis & fatalis vocatur *unfall*, & quisquiliæ *ungeniſt*.

UN, adjectivis præfixum, ſemper negandi vim habet. Inde *unſterblich* immortalis, *unwürdig* indignus, & alia ſine numero.

UNTER.

Vide Gloſſarium.

UR.

Gothi, Franci & Alamanni habent *ur*, Saxones *or*. Significatus ſuos accipit, partim ab *ar* principium, partim ab *er* ex, partim a *vor* ante, coram.

UR, adverb. ordinis, ſignificans principatum in exſiſtendo & operando. Inde *urweſen* eſſentia primitiva, *urbild* archetypus, imago primitiva, *uranen* proavi, genitores avorum, *urbau* rudera, fragmenta ruinarum, ſic dicta, quod novo ædificio præſtruantur. Et huc etiam ſpectat ex Gloſſis Boxhornianis: *uruuerchman* artifices. Nam artifex eſt operis ſui princeps & primus auctor. Hodie *urwerckmann* commode dici poſſet de VERBO, per quod omnia facta ſunt.

UR, adverb. ordinis, ſignificans ortum & initium rei. Inde Gothis *urruns* oriens, quaſi curſus ab ortu, Germanis *urheber* incœptor, auctor originis, *urſache* principium, cauſa originis, *urſprung* ſcaturigo, initium ſaliendi, vel ſaltus ab ortu.

UR, adverb. temporis, idem ſignificans quod *vor* ante. Inde *urfriede* priſtina amicitia, *urfede* priſtina inimicitia.

UR, adverb. loci, idem ſignificans quod *vor* coram. Talia ſunt, *urgicht* confeſſio judicialis, quia coram judice facta, *urſal* traditio, quia coram teſtibus facta.

UR, abverb. loci, ſignificans motum de loco. Inde Gothis *urrinnan* exire, *urrune* exitus e vita. Et huc videtur etiam referri poſſe e Lingua Francorum *urſtend* reſurrectio, ſurrectio e ſepulchro.

UR, adverb. intendendi, ſenſum reddens auctiorem, plane ut apud Græcos *ἀρι*. Inde Francis *urmari* percelebris, perquam famoſus, *urdruzzig* pertæſus. Quæ, etiamſi hodie ſint inuſitata, non carent tamen ſimilibus. Talia ſunt, *uralt* pervetuſtus, valde antiquus, *urplötzlich* derepente, *urbietig* officioſus. Et huc etiam referri debent, *urkund* teſtimonium, a *kunden* notum facere, & *urlaub* venia, a *lauben* permittere.

UR, adverb. privandi, ſed obſoletum. Gloſſ. Boxh. *urherzer* excors. Gloſſ. Lipſ. *urrehton* iniquitatibus. Gloſſ. Pez. ſpadonis *uruuires*. Gloſſ. Keron. exheredet *erurerbe*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *or-dæle* expers, *or-leahtre* inculpatus, *or-mæte* immenſus, *or-ſorgh* incurioſus, *or-truwian* diffidere. VEREL. in Ind. *or-endur* ſine ſpiritu, mortuus, *or-ſakr* extra culpam, *or-witi* amens &c. Confer *er*.

UR, in monumentis Francorum continuo permutatur cum *er*. Quod iis, qui verum verborum ſenſum aſſequi volunt, ſcitu maxime neceſſarium.

VER.

Gothis *far* & *fra*, Angloſax. *fra* & *for*, Francis & Alam. *far*, *fer*, *fir*, *fora*, *furi*, per omnes vocales, & ſæpe etiam cum *Vau*. Particula inſeparabilis, vario & multiplici ſignificatu pollens in compoſitis, extra compoſita nullo.

VER, ſenſum intendit. Inde *vermehren* augere, *verbeſſern* emendare, *verharren* perſiſtere, *verzagen* deſperare, *verhindern* impedire, *verſpotten* illudere, *verordnen* diſponere.

VER, ſenſum remittit: *verachten* contemnere, *verlernen* dediſcere, *verzeihen* ignoſcere, *verſchmerzen* dedolere, *vertoben* deſævire. Et huc etiam ſpectat ex Verſione Sacra Deut. XXVIII. 55. *vergönnen* invidere, non favere. Talia ſunt apud priſcos permulta in omnibus Dialectis. Ita Gothis *frakunnan* eſt contemnere, quod eſt quaſi notitiam alicujus averſari: Alamannis *farhugan* ſpernere, non meminiſſe, *faruuanan* deſperare, non ſperare, *farchoraner* reprobus, non lectus nec probatus &c.

VER, nota erroris, in agendo vel dicendo. Hinc, quando lingua præcurrit mentem, id vulgo vocamus *verſprechen*, errorem calculi committere *verrechnen*, non ſatis ſibi proſpicere *verſehen*. Et tale quoque eſt Gallicum *fourvoyer* aberrare a via, quod MENAGIUS in Etymologico omiſit.

VER,

VER, nota pravitatis, in actione vel oratione. Sic *verſprechen* aliquando eſt maledicere, obtrectare, & occurrit eo ſenſu in Sacris Literis Jud. IX. 23. Similia ſunt, *verwürken* delinquere, *verdenken* ſuſpicari, *verdacht* ſuſpicio criminis, *verraten* prodere, pravum conſilium dare, *verfüren*, *verleiten* ſeducere, corrumpere, *verleumden* diffamare, h. e. ita vulgare, ut infamia inde exiſtat. In quibus idea mali particula *ver* pulcre exprimitur. Compoſita antiqua vide in *forlegani*.

VER, nota privationis: *vervorteilen* defraudare, commodo & lucro privare.

VER, nota negationis: *verſagen* recuſare, dicendo abnuere.

VER, nota deſtructionis: *vergeben* tabeſcere, *verweſen* interire, putreſcere, *verligen* ſitu corrumpi, *verderben* quocunque modo corrumpi.

VER, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Inde *verblühen* defloreſcere, *verbluten* ſanguinem profundere usque ad ultimam guttam. Et huc etiam ſpectant verba diſſipandi & decoquendi bona ad ultimum usque obolum: ſcortando *verburen*, comeſſando *verpraſſen*, *verſchlemmen*, *verſauffen*, ludendo *verſpilen*, quocunque modo *verthun*.

VER, adverb. eventus, ſignificans *fruſtra*. Hinc id, quod fruſtra datur vel impenditur, vocatur *vegebens*, *vergeblich*.

VER, adverb. eventus, ſignificans *proſpere*. Sic de homine, cui optime proſpectum eſt, dicere ſolemus *er iſt verſorget*, felicem curarum eventum hac particula indicantes.

VER, adverb. copulæ: *verſprechen* promittere, *vermælen*, *verheuraten* conjugare, connubio jungere.

VER, adverb. viciſſitudinis, ſignificans commutationem unius rei cum alia, veſtimentorum cum veſtimentis in *verkleiden*, domicilii cum domicilio in *verhauſen*, mercium cum pretio in *verkauffen*, uſus cum pretio in *verpachten*, *vermieten*.

VER, adverb. loci, ſignificans *trans*. Inde *verſetzen* transponere, translocare, *verpflanzen* transplantare.

VER, adverb. loci, ſono & ſignificatu conveniens cum Alamannico *fer* procul. Huc ſpectant, *verreiſen* proficiſci, *verweiſen* relegare, *verjagen* fugare, *vertreiben* expellere, profligare.

VOLL.

Vide Gloſſarium.

VOR.

Vide Gloſſarium.

WAN.

Vide Gloſſarium.

WEG.

Vide Gloſſarium.

Y. vide I.

ZER.

Apud Francos & Alam. decurrit per omnes pene vocales, & dicitur promiſcue *zar*, *zer*, *zir*, *zur*, ſed apud illos tantum. Nam reliqua veterum idiomata hanc particulam inſeparabilem, & ſe ſola nihil ſignificantem, ignorant. Saxones inferiores dicunt *ter*, Latino-Barbari per metatheſ. *tra* & *tri*. Inde *trabattere* pedibus conculcare, *tribattere* verberibus obruere. Illud a *pedden* calcare, hoc a *batten* cædere. Utrumque in Lege Salica.

ZER, adverb. intendendi, ſenſum reddens fortiorem. Gloſſ. Keron. ſcrutandi *zarſuahchane*. Gloſſ. Pez. temporalis *zurganglihiu*. Similia ſunt, *zernichten* annihilare, *zerteilen* dividere, & alia bene multa.

ZER, adverb. privandi, ſenſum remittens aut excludens. Gloſſ. Pez. tædere *zurluſtan*, faſtidioſus *zurluſtliher*. Gloſſ. Schilt. *zurtriuue* perfidus. Hodie in nullo compoſito occurrit.

ZER, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Gloſſ. Pez. occidendum *zirpizanne*. A *pizan* (*beiſſen*) cædere. Ejusdem indolis ſunt, *zerreiſſen* dila-

dilacerare, *zerhacken* concidere, & alia permulta, quibus *zer* non diviſionis, ſed deſtructionis cauſa præponitur.

ZU.

Gothis *du.* Angloſax. *to,* Francis & Alamannis *za*, *ze*, *zi*, *zua*, *zuo.*

ZU, adverb. qualitatis, bonæ vel malæ. Inde *zuſtand* ſtatus, conditio bona vel mala, *zufall* caſus, bonus vel malus.

ZU, adverb. quantitatis. Inde *zunemen* creſcere, grandeſcere, capere augmentum, *zuſetzen* addere, adjicere, *zuwachs* accrementum.

ZU, adverb. exceſſus: *zuhoch* nimis altum, *zulang* nimis longum, *zuvil* nimium, nimis multum, *zuspat* ſero nimis, *zuwarm* nimis calidum &c.

ZU, adverb. intenſionis, ut ζα apud Græcos. Hujus generis ſunt, *zubereiten* parare, præparare, *zulaſſen* concedere, *zuſchlieſſen* claudere, *zureden* inſtare verbis, *zuvor* ante, *zuwider* contra, adverſus, *zuſamen* conjunctim.

ZU, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Hujusmodi eſt *zubringen* tranſigere, ducere tempus ad finem usque.

ZU, adverb. copulæ. Inde *zuſagen* promittere. Promiſſa enim moribus antiquis dabantur manu ſtipulata, id eſt, de manu ad manum. Forte etiam Latinis a preſſione pollicis dicitur *polliceri.*

ZU, ſignificat clauſum, ſicut *auf* apertum. Hinc vulgo dicimus, *die thür iſt zu* janua clauſa eſt, item *zuthun*, *zumachen* claudere, clauſum facere, *zufrieren* congelare, *zuheilen* vulnus hians ſanando jungere & cute obducere, *zudrucken* oculos comprimendo claudere, ſuos vel alienos, *zuſcharren* terra obruere.

SECTIO VI.

De literis & particulis terminantibus.

Quanta ſit literarum & particularum in *capite* vocum poteſtas, paulo ante oſtenſum. Nunc, quæ ſit earum virtus & uſus in *fine,* exponendum reſtat. Nam ab his minutiis pendet totum *originationis* negotium, adeo ut ſine illis nullum vocabulum (exceptis verbalibus, quæ nullius literæ nec particulæ interventu a verbis ſuis formantur) ab alio legitime derivari poſſit.

Quemadmodum autem multa ſunt *Præfixa,* quibus in componendo, ita multa ſunt *Subfixa,* quibus in derivando utimur. Si quæratur, unde ſit tanta particularum diverſitas, tantusque tam præcedentium quam ſubſequentium numerus? Reſpondeo: multitudinem & varietatem rerum & idearum peperiſſe multitudinem & varietatem particularum. Enim vero ſi medium derivandi & componendi unum tantum fuiſſet & ſimplex, non varium aut multiplex, res & ideæ rerum innumeræ manſiſſent anonymæ & vocabulis deſtitutæ. Igitur neceſſitas vocabulorum provida, ut poſſet augere numerum compoſitorum, & ex uno fonte plures deducere rivulos, & res ſingulas variis nominibus diſcernere, tot commenta eſt particulas, quot videbantur negotio ſufficere.

Videamus, quænam ſint illæ, quibus ab antiquo in derivando utimur, quasque uſus perennis ad ultimas vocabulorum ſedes ablegavit. Nam his probe cognitis & perſpectis, in progreſſu Operis patebit, quid in Derivationibus jure fieri poſſit, necne.

AT.

Medium formandi ſubſtantiva a verbis, & abſtracta a ſubſtantivis. Inde

monat menſis, a *mon* luna.
heimat patria, ab *heim* locus natalis.
zierat ornamentum, a *zieren* ornare.
ſchraiat palus infamis, in Jure prov. Alam. Cap. CLXXXVIII. 4. a *ſchreien* clamare.

Huic terminationi ſimiles ſunt in aliis vocibus OD, OT, UT, ED, ET, imo etiam DA, DE, TE, quæ certe non differunt ab AT, niſi literarum convertibilium tranſpoſitione. Quod vel hinc patet, quia promiſcue dicimus *zierde* & *zierat.*

Galli permultis utuntur vocabulis in *ade* deſinentibus, cujusmodi ſunt *promenade*, *barricade*, & ſimilia, quam illi terminationem videntur a noſtris accepiſſe.

BAR.

BAR.

Quamvis non ſit mera terminatio, & medium componendi potius, quam derivandi: eſt tamen particula *poſtpoſitiva*, ab ultimo loco inſeparabilis, extra compoſitionem inſolens; & nullius in oratione uſus, maximi vero in compoſitis. Nam ex ſubſtantivo facit adjectivum ſui generis, & adjectivo novum ſenſum, quem ante non habebat, communicat.

BAR.

Idem quod Latinis *fer* & *ger* in compoſitis, omnino a *bæren* ferre. Inde

Perſis *beigam-ber* propheta, quaſi novi aliquid afferens.

Angloſaxonibus *wæſtmbære* fructifer, *dead-bære* mortifer, *tacn-bora* ſignifer.

Longobardis *ſchilpor* armiger vel ſcutifer.

Francis *undhancpare* ingratus, in Gloſſis Boxhornianis, i. e. qui gratiam non refert.

Germanis *laſtbar*, *fruchtbar*, *zinsbar* qui onus, fructum, cenſum fert, *dankbar* qui gratiam refert, *wunderbar* qui admirationem adfert. Plura non addo, quoniam ex his reliqua turba dijudicari poteſt.

BAR.

Sono & ſignificatu convenit cum Lat. *par*, & in compoſitis notat modo *aptum* & *idoneum*, modo *ſimilem* & *æqualem*, prorſus ut Latinis *par*. Talia ſunt:

mannbar nubilis, apta viro.

ſchöppenbar par Scabino, aptitudine Scabinus.

vogdbar majorennis, defenſori ſimilis, qui ſe ipſum tueri & rebus ſuis præeſſe poteſt.

brauchbar aptus ad uſum.

ſtreitbar bellicoſus, par certamini, aptus ad bellum vel militiam.

erbar illuſtribus æqualis.

thingsbær qui in Judicio teſtari poteſt, vox Islandica apud VEREL. in Ind.

Adjectivis annexum, ſimilitudinem ſocio tribuit. Inde *offenbar* evidens, manifeſto ſimilis, *ſonderbar* ſingularis, privo ſimilis, *lautbar* divulgatus, ſonoro ſimilis. Et alia ejusdem cenſus.

BAR.

Interdum idem eſt quod *fer* facilis, a *faren* facere. Inde *heilbar* ſanatu facilis, *unheilbar* inſanabilis, immedicabilis, ab *heilen* ſanare. Et talia quoque ſunt, *kennbar* cognoſcibilis, cognitu facilis, *haltbar* ſervabilis, ſervatu facilis, *dienſtbar* officioſus, ad ſerviendum facilis, *einbar* ſocialis, conjungi facilis.

D.

Medium formandi ſubſtantiva a verbis, aliisque partibus orationis. Ita *brand* incendium derivatur a *brennen* ardere,

ſchuld debitum a *ſöllen* debere.
hemd induſium ab *heimen* tegere.
gelübd votum a *loben* promittere.
gemæld pictura a *malen* pingere.
fed inimicitia a *fien* odiſſe.
gegend plaga, loca oppoſita, a *gegen* contra.

Et ſic alia ab aliis. Confer exempla in DE. In reliquis, quæ huc referri non poſſunt, D. eſt litera participialis, & nota originis ex participio. Solent enim Priſci ex participiis formare ſubſtantiva, & terminationem participialem derivatis relinquere, tanquam cuſtodem originis. Hæc una litera nos quaſi manu ducit ad permulta vocabulorum ſecreta intelligenda, quæ certe ſuam ſignificandi vim non aliunde habent quam a præſentis temporis participio, a quo oriuntur. Hujusmodi ſunt,

abend veſpera, ab *aben* deficere.
heiland ſervator, ab *heilen* ſervare.
freund amicus, a *freyen* amare.
feind inimicus, a *fien* odiſſe.
wind ventus, a *weben* flare.
mond luna, a *manen* monere.

DE.

Gothi habent *da* & *tha*, Angloſaxones *de* & *the*, Franci & Alamanni *da* & *di* &c. Latini *do*.

Et primo quidem illis eſt medium formandi ſubſtantiva e verbis. Inde Gothis *trawaida* fiducia, a *trawen* fidere; Francis & Alam. *purdi* onus, a *bæren* ferre, *ſculdi* noxa, a *ſculen* debere, quia pœnam legibus debet.

Secun-

Secundo ex adjectivis. Inde Gothis *baubitha* altitudo & gloria, ab *boch* altus; Angloſaxonibus *yrmthe* paupertas ab *arm* pauper; Francis & Flam. *rheinida* mundities, a *rein* mundus. Ita Latinis *albedo* ab *albus*, *nigredo* a *niger* &c. per terminationem *do*.

Tertio ex ſubſtantivis. Inde Angloſax. *theofde* furtum, a *theof* fur. Germanis *leumde* fama, a *leum* ſonus & auditus.

Quarto medium formandi collectiva. Tale eſt Angloſax. *eowde*, *eowthe* grex, ab *eow* ovis.

Hodie D. & DE. in negotio derivationis promiſcue uſurpamus, & utriusque particulæ ope innumeras voces procudimus. De ſimplici D. vidimus paulo ante. Ad alteram claſſem ſpectant,

freude gaudium a *freuen* lætari. *wærmde* calor, a *warm* calidus.
zierde ornamentum, a *zieren* ornare.

Plura vel librum aperienti occurrent, ut neceſſe non ſit, ſingula repetere. Confer TE.

DER.

Medium formandi ſubſtantiva e verbis, aliisque orationis partibus.

Ita a *galen* cantare Islandis derivatur *galder*, & præpoſito ſibilo *skalder* muſicus, poëta, incantator. Et huc etiam ſpectant, *bruder* frater uterinus, a *bru* venter. Item *gelender* reclinatorium a *lenen* inniti. Confer TER.

E.

Facit ſubſtantiva ex adjectivis. Talia ſunt,

kürze brevitas a *kurz* brevis. *ebene* planities ab *eben* planus.
ſtrenge rigor a *ſtreng* rigidus. *güte* bonitas a *gut* bonus.
tiefe profunditas a *tief* profundus. *röte* rubor a *rot* rubeus.

Et alia ſine numero. In quibus formandis Franci utuntur medio I. quia ſcilicet vocales permutantur. Inde illis *nabi* vicinia, hodie *næbe*, a *nah* propinquus; *derbi* utilitas a *derb* utilis; *nazzi* humiditas, hodie *næſſe*, a *naz* humidus. Sæpe etiam Græcis ſimplices vocales ſunt derivandi media. Ita *πρωΐα* hora matutina a *πρωΐ* mane.

ED. ET. ETH.

Convenit cum *at*, *od*, *ut*, eundemque uſum præſtat antiquis in ſubſtantivis formandis. Ita Francis *duged* eſt virtus, a *dugen* valere: Suevis *ſterbed* peſtilentia, a *ſterben* occidere.

EI.

Terminatio Gothica, nec alibi facile reperiunda, cujus miniſterio fiunt nonſolum ſubſtantiva in genere ex quacunque orationis parte, ſed etiam abſtracta a concretis, & collectiva a ſingularibus.

Hujusmodi ſunt apud Gothos, *dalei* vallis, a *dal* deorſum: *andei* finis, ab *anden* privare: *magathei* virginitas, a *magath* virgo: *managei* multitudo, a *manag* multus.

Et in hodierno idiomate, *lakei* curſor, a *laken* currere: *beuchelei* ſimulatio, ab *beucheln* ſimulare: *zauberei* magia, a *zaubern* incantare: *malerei* pictura, a *maler* pictor: *zænkerei* litigium, a *zænker* litigator. Et huc etiam ſpectat collectivum *reiterei* equitatus, a *reiter* eques.

Franci & Alamanni pro *ei*. utuntur litera Pythagorica Y. vel duplicato II. in formandis tam ſubſtantivis quam abſtractionibus. Talia ſunt apud KERONEM in Gloſſis:

fullii ſatietas, a *foll* plenus. *managii* multitudo, a *manag* multus.
ſetii ſatietas, a *ſat* ſatur. *uppigi* otioſitas, ab *uppig* otioſus.
horſamii obedientia, ab *horſam* obediens. *haily* ſalus, ab *heil* ſalvus.
finſtrii tenebræ, a *finſter* opacus. *heilanty* ſalutare, ab *heilant* ſervator.
fartraganii tolerantia, a *fartragan* ſufferre. *huuialibhy* qualitas, a *huuelih* qualis.
abulkii iracundia, a *belgan* iraſci. *ſtadigii* ſtabilitas, a *ſtadig* ſtabilis.

EL.

Medium faciendi ſubſtantiva, adjectiva, diminutiva, ex quacunque parte orationis. Priſci habent *al*, *el*, *il*.

Ad

Ad primam claſſem ſpectant (1.) quæ formantur a verbis, ut *ſtachel* aculeus, a *ſtechen* pungere: *ſpeichel* ſputum, a *ſpocken* ſpuere: *fliegel* ala, a *fliegen* volare: *grewel* abominatio, a *grawen* horrere: *ſidel* ſcamnum, a *ſitten* ſedere: *wachtel* coturnix, a *wachten* excubare, quia noctu vigilat. (2.) quæ formantur a ſubſtantivis, ut *eichel* glans, ab *eiche* quercus: *igel* erinaceus, ab *ecke* acies, *horſel* Belg. muſca equaria, ab *hors* equus. (3.) quæ formantur ab adjectivis, ut *rötel* creta rubra, a *rot* ruber.

Ad ſecundam claſſem: *lützel*, *lyttel* parvus & paucus, ab Angloſax. *lyt* parum.

Ad tertiam claſſem: *ſchenkel* crus, a ſimpliciori *ſcanc* tibia, quo utitur Lingua Angloſaxonica, & hodie Anglica: *færkel* porcellus, a Belgico *vark* porcus: *bordel* lupanar, parva domus, ab Angloſax. *bord* domus.

EN.

Ut *εν* apud Græcos, ita *an*, *on*, *en* apud Majores noſtros eſt terminatio infinitivi in verbis; ſed & medium formandi infinitivos a ſubſtantivis, vel aliis orationis partibus. Ita a *ſpan* uber eſt *ſpenen* lactare: ab *end* finis *enden* finire: a *ſonn* ſol *ſonnen* apricari, ſoli exponere. Et ſic alia ab aliis.

EN.

Ex ſubſtantivis facit adjectiva, & ex præpoſitionibus adverbia.

Ad primum genus ſpectat, *eiſeren* ferreus, quod eſt a Belgico *yſer* ferrum: *eren* æneus, quod eſt ab obſoleto *ær* metallum: *gülden* aureus, a *gold* aurum: *fellen* pelliceus, a *fell* pellis.

Ad ſecundum, quando ab *aus* ex, fit *auſſen* extra; ab *in* in, *innen* intus.

EN.

Sæpe eſt nota verbi ſubſtantivati, ut *laden* pro taberna, a *κλειδοῦν* claudere, *ſchöppen* ſcabinus a *ſchöppen* jus dicere: vel ſubſtantivi aliunde oriundi, ut *küſſen* cervical, a *κοττὴ* caput: vel inutile augmentum finale, cujus ratio nulla reddi poteſt.

END.

In derivatis *tugend* & *jugend* virtus & juventa, eſt terminatio per epentheſin vitiata ex *at*, *et*, *ot*, *ut*. Nam priſca vocabula ſunt *tuged*, *duguth*, *jogoth*, *juguth*, quæ poſtea auctoribus Francis mutata ſunt in *tugend* & *jugund* inſerto N. Belgæ breviſſime dicunt *deugd* & *jeugd*.

ENZEN.

Non eſt mera terminatio, ſed ex ſubſtantivis & adjectivis facit verba moralia & imitativa, ob cauſas in Gloſſario memoratas.

ER.

In nominibus officiorum, quorundam judicio non eſt mera terminatio, ſed idem quod Latinis *vir*, Cambris *ur*. Hinc PEZRONIUS in Antiquitatibus Celticis exiſtimat, piſtorem Germanis vocari *becker*, quaſi virum panis, a Phrygia voce *beck* panis, & Celtica *ur*. Huic conjecturæ favere videtur, quod multa nomina in *er* deſinentia, paſſim in Dialectis terminantur quoque per *man* vir, tanquam *man* & *er* ſint ſynonyma. Ita Belgis *ſchipper* & *ſchipman* eſt nauta, Anglis *plower* & *plowman* arator, Germanis *krieger* & *kriegsman* bellator, *kauffer* & *kauffman* mercator, *arbeiter* & *arbeitsman* operarius, *burger* civis, olim etiam *burgman*, *reiter* eques, olim etiam *reitman*.

Huc etiam referri poſſunt *orator* & *triarius* & multa Latinorum hiſce ſimilia, in quibus *or* & *arius* virum deſignare videntur.

Nec abhorrent ab hoc ſignificatu Gentilia, quæ ope hujus particulæ e nominibus locorum, urbium & regionum formantur, qualia ſunt, *Oeſterreicher* Auſtriacus, *Leipziger* Lipſienſis.

In reliquis vero nominibus, ubi ſignificatus hominis vel viri locum habere non poteſt, *er* eſt ſimplex terminatio, & medium formandi ſubſtantiva e verbis vel aliunde, ut *or* apud Latinos in *candor* & *ſplendor*. Talia ſunt, *zunder* fomes a *zünden* inflammare, *wæcher* flabellum a *weben* ventum facere, *ecker* glans ab *eik* quercus. Et huc etiam ſpectant monetarum nomina, *thaler* & *kreuzer*, a *thal* vallis & *kreuz* crux.

ER.

Utimur in comparativis formandis, ut Latini *or*, in *doctior*, *brevior* &c. Ita a poſitivo *bas* bonus fit *beſſer* melior, a *ſtark* fortis *ſtærker* fortior. Et huic negotio nulla aptior

aptior eſt particula. Nam *er* priſcis ſignificat *ante.* Hinc poſitivo annexum, ſignificatum ejus intendit, gradumque ei communicat, quem ante non habebat. Nam *ante* nonſolum de tempore & loco, ſed etiam de qualitate dicitur.

ERN.

Hoc inſtrumento facimus adjectiva e ſubſtantivis: *glæſern* vitreus a *glas* vitrum, *hölzern* ligneus ab *holz* lignum, *ſteinern* lapideus a *ſtein* lapis, alia ab aliis.

FACH.

Videtur eſſe a Lat. *vice,* vel Cambrico *ffaig* ejusdem ſignificatus. Nam ex numero facit numerum diſtributivum, quando quæſtio eſt, quotenis vicibus ſimplum in toto complexu exiſtat. Ita dicimus *einfach* ſimplus & ſemel, ab una vel nulla vice, *zwiefach* duplus & bis, a bina vice, *zehenfach* decuplus & decies, a dena vice, *hundertfach* centuplus & centies, a centena vice.

FT.

Cum litera terminalis T. ſola ſufficiat ad formandas derivationes, ut poſtea videbimus, ratio reddenda eſt, cur F. in ſocietatem terminationis veniat. Hoc autem non fit, niſi in vocibus vitiatis, ubi labialis M. quæ naturaliter attrahit F. in vocibus antiquis, a vulgari pronunciatione mutatur in N. cujusmodi ſunt *zunft* pro *zumft* conventus, *kunft* pro *kumft* adventus, *vernunft* pro *vernumft* intellectus. De attractu literæ F. vide plura Sect. III. in M.

G.

Medium formandi ſubſtantiva a verbis, & undecunque. Inde *ſorg* mœror a *ſeren* dolere, *ferg* nauta a *faren* remigare, *gang* itus a *gan* ire, *ding* res actu exiſtens a *thun* facere, *berg* mons a *bæren* levare, attollere.

HAFT.

Ab *haben* habere, ſignificat habentem vel præditum ea re, cui annectitur. Inde Gothis *quithuhafta* prægnans, utero prædita, a *quith* uterus: Francis *ſpunhaft* mammoſus, mammis præditus, a *ſpan, ſpun* uber: *unzalahaft* innumerus, a *zal* numerus: *slozhaft* concluſus, peſſulo vel ſera munitus &c. Quibus addi debent ex hodierno idiomate *éhaft* legitimus, jure præditus, *tugendhaft* virtuoſus, virtute præditus, *ſtandhaft* conſtans, conſtantia præditus, *narhaft* nutricius, vi nutriendi præditus, *namhaft* celebris, ſæpe nominatus, & alia innumera.

Dicitur etiam in malam partem de eo, quod vitio quodam affectum eſt. Inde *zaghaft* timidus, metu vel ignavia affectus, *breſthaft* morbidus, morbo affectus, *boshaft* malignus, malitia affectus, *mangelhaft* mancus, defectu laborans &c.

HAFT.

Ab *haben* ſervare, cuſtodire, ſignificat obſervantem ejus rei cui annectitur. Inde Alamannis *mezhaft* moderatus, a *mez* modus, quia modum ſervat: nobis *erhaft* honeſtus, cuſtos honoris, *warhaft* verax, tenax veritatis.

HAFT.

Ab *heben* capere, ſignificat adeptum. Inde *habhaft* particeps, uſucapiens.

HAFTIG.

Ig eſt habens, ut poſtea oſtendam: *haft* poſſeſſio vel uſucapio. Hinc *haftig* duo inprimis ſignificare poteſt, præditum & adeptum. Ad primam claſſem ſpectat Francorum *liumhaftig* celebris, bona fama præditus, & ex hodierno idiomate *ſtandhaftig* conſtans, conſtantia præditus, *leibhaftig* corporeus, corpore præditus, *warhaftig* verus, veritate præditus. Ad ſecundam, *teilhaftig* particeps, partem adeptus.

HALB.

Per ſe partem, latus, & plagam ſignificat; ſed in compoſitis eſt adverbium loci vel ſitus, junctumque lateribus ſignificat *ſecus, vel juxta locum.* Hoc ſenſu dicimus, *auſſerhalb* extra, *innerhalb* intra, *oberhalb* ſuperne, *unterhalb* inferne, i. e. ſecus vel juxta inferiora.

HAND.

In compoſito *allerhand* omnigenus, vel judice populo ſignificat *genus*, etiamſi originem ſignificatus ignoret. Oritur autem ab Angloſax. *cind* genus, quod eſt a *cennan* genera-

generare. Anglis *kind* etiamnum pro genere & ſpecie uſurpatur. Apud priſcos invenimus *kund* & *chund*, eodem ſenſu, quamvis in compoſitis tantum. Inde Gothis *himinakund* cœleſtis, i. e. cœleſtis generis, Angloſax. *eorthcund* terreſtris, terreni generis, Alamannis *cotchund* divinus, divini generis. Atque hinc jam patet, unde recentioribus ſit *hand* eo quo dixi ſignificatu, nempe a permutatione vocalium & gutturalium, & quia nihil frequentius eſt in Dialectis, quam K. converti in H. Id quod multis exemplis oſtendi Sect. III.

HEIT.

Saxonice *had.* Ante fuit vocula, quam particula poſtpoſitiva. Quod cum ſcitu neceſſarium ſit, nonnulla de ortu & priſtino ejus uſu hic apponam.

Ab initio fuit adjectivum, ut mihi quidem videtur, idemque quod Græcis οἷος vel τοῖος, qualis, talis, hac vel illa qualitate præditus, hoc vel illo modo affectus.

Hoc adjectivum, quando more antiquo ſubſtantivatur, neceſſario ſignificat quantum poteſt, *qualitatem*, *perſonam*, *ſtatum*, *genus*, *ſexum*, *modum*, *ordinem*, *gradum*, & quicquid a natura vel aliunde ſingularem habet conditionem & conſtitutionem, qua ab aliis rebus diſtinguitur, ut ſit tale quid. Et totidem quoque modis uſurpatur a Veteribus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *had*, *hade* ſexus, perſona, ordo, gradus, ſtatus, qualitas, genus. Operæ pretium eſt, per ſingulos ire ſignificatus, uſumque exemplis docere.

HEIT, perſona. Gloſſ. Keron. perſona *heit*, perſonarum *heito*, ex perſona *ſona heitio.* ISIDORUS Hiſpalenſis Palthenii pag. 244. *der ander heit Gotes*, perſona ſecunda Dei. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 151. *ther thrittho uuas niheinheit.* Quod judice SCHERZIO vertendum: *tertius erat perſona nihili.*

HEIT, perſona abſtracta, natura perſonis ſingularibus communis. Inde OTFRIDO *gomeheit* humanitas, humana natura, a *gomo* vir, homo. Hodie *menſchheit.*

HEIT, perſona publica. Vide *keit.*

HEIT, perſona ſcenica. Quemadmodum *heit* mutatur in *keit*, ita Saxonum *had* in *haz*, præſertim in ore Francico. Gloſſ. Pez. ſtrio *hazus*, ſtrionibus *hazaſa.* Ubi notandum, quod *ſtrio* in Gloſſa ponitur pro *hiſtrio*, ut *Speria* pro *Heſperia*, & ſimilia a medio Ævo capite truncata.

HEIT, perſona multitudinis, vel collectiva. Hinc omnes Chriſtiani ſimul ſumpti, ſive tota Reſpublica Chriſtianorum, quatenus pro uno cœtu ſumitur, dicitur *Chriſtenheit*, non nobis ſolum, ſed etiam antiquis. Jam enim interpreti ISIDORI Eccleſia Chriſtiana appellatur *dhera Chriſtinheidi chiriihha*, pag. 269.

HEIT, ſtatus, conditio. Inde Angloſaxonibus *camp-hade* militia, ſtatus militaris, *cniht-hade* pueritia, ſtatus puerilis: Francis *magadheit* virginitas, ſtatus virginalis, apud TATIANUM Cap. VII. 9. Et huc etiam ſpectat ex hodierno idiomate *freiheit* libertas, ſtatus & conditio libera.

HEIT, ſexus vel genus. Inde Angloſax. *wer-hade* genus maſculinum, *wif-hade* genus fœmininum, *æghwætheres hades* utriusque ſexus. Similiter & Francis *uuipheit* eſt ſexus fœmineus, in Gloſſis Pezianis.

HEIT, ordo. SOMNER. loc. cit. *had* ordo, *preoſt-hade* presbyteratus, ordo ſacerdotalis, *hades-man* ordinatus, ſacris ordinibus initiatus, *had-breca* ſacrorum ordinum violator, *had-bryce* ſacrorum ordinum violatio, *had-bote* ſacrorum ordinum violatorum compenſatio, *hadian* ordinare, conſecrare, ſacris initiare, *hading* ordinatio, conſecratio, ſacrorum ordinum collatio, *hadod* ordinatus, initiatus &c. Cum hoc ſignificatu convenit Græc. ὅσιος ſanctus.

HEIT, modus vel ratio. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 111. *ni firnamun zi niheineru heiti*, nulla ratione ſeu modo intelligebant. Hæc doctiſſimi SCHERZII lectio & verſio Schilterianæ præferenda eſt.

HEIT, qualitas, *gutheit* bonitas, *bosheit* malitia. Id eſt, bona vel mala affectio.

HEIT, in reliquis, quæ ad ſuperiora genera referri non poſſunt, eſt, vel fictio perſonæ, quam *proſopopœiam* vocant, vel mera terminatio, ut *itas* & *udo* apud Latinos. Utimur autem duobus modis. Primo in abſtractionibus a concretis, ſecundo in derivatis undecunque formandis.

HIN.

Vide Gloſſarium.

I. vel II.

Hodie ceſſat. Vetera verba vide in E. & EI.

ICH.

Ejuſdem valoris ut IG.

ICHT.

Subſtantivis annexum facit adjectivum abundantiæ. Et hanc multiplicandi vim habet ab antiquiſſima Lingua Angloſaxonica, in qua *iht* auctum ſignificat, ab *ican* augere, ut oſtendi in verbo *auchen.* Inde Angloſaxonibus *heriht* piloſus, pilis auctus, multos pilos habens, & alia permulta. Ejuſdem generis ſunt, *bergicht* montoſus, *felſicht* petroſus, *fleiſchicht* carnoſus &c. in quibus *icht* ſubſtantiam montis, petræ, & carnis eleganter multiplicat.

IG.

IG, ab *eigen* habere, tenere, poſſidere, ſignificat habentem, tenentem, poſſidentem, & univerſe præditum affectumque ea re, cui annectitur. Inde *durſtig* ſitiens, ſitim habens, *dürftig* egenus, opus habens, *mæſſig* moderatus, modum tenens, *ſelig* beatus, bonum poſſidens, *gütig* benignus, bonitate præditus, *grimmig* atrox, iracundia affectus, *wenig* paucus, defectu laborans. Et alia innumera, quæ hujus particulæ ope ex ſubſtantivis fiunt adjectiva.

Terminatio Græca *ικος,* qua a τέχνη ars fit τεχνικὸς arte præditus, a γένος γενικος, ab ἔθνος ἐθνικὸς, alia ab aliis, Germanicæ valde ſimilis eſt, ſono & virtute.

Gothica Dialectus habet *ags*, *abs*, *eig*, *eigs.* Inde *audags* beatus, *unbarnahs* ἄτεκνος, qui non habet liberos, *mahteiga* potens, potentia præditus, *thiutheigs* bonus, bonitate præditus &c.

Cambrica *og:* Inde *pennog* capitatus, *daupennog* biceps, duo capita habens, a *dau* duo & *pen* caput.

Angloſaxonica tantum *ig*, Francica & Alamannica *ag*, *eg*, *ech*, *ig*, *ak*, *ek*, *ik*, *icho*, *ager*, *eger*, *iger*, *aker*, *achar*, *eker*, *iker* &c. Iſlandica *ugr.* Ita dives & beatus, qui Gothis *audags*, Angloſaxonibus vocatur *eadig*, Francis & Alam. *odag*, *odeg*, *otaker*, & in Lexico Runico *audugr.* Ubique a poſſeſſione ſubſtantiæ, quæ variantibus Dialectis dicitur *aud*, *ead*, *od*, *ot.*

IG, ab *auchen* multiplicare, quod Angloſaxonice effertur *ican,* ex ſubſtantivis facit adjectiva abundantia. Ita Cambris *tonnog* eſt undoſus, a *tonn* unda: Germanis *wæſſerig* aquoſus, *moderig* cœnoſus, *giftig* viroſus. Id eſt, aquis, cœno, & veneno plenus.

IG, ab *augen* apparere, pro indole rei, cui annectitur, modo apparentem, modo appariturum, modo eum qui apparuit, ſignificat, omnibus temporibus ex æquo obtemperans.

Inde eſt, quod hornus dicitur *heurig*, qui hoc anno apparet, veteranus *fernig*, qui ſuperiore anno apparuit, venturus *künftig*, qui poſtea apparebit.

IN.

Subſtantivis annexum, ex maſculino facit fœmininum. A *mann mænnin* virago, a *könig königin* regina. Alia ab aliis.

ING.

Videtur eſſe a Celtico *engi* parere, naſci. Nam in Patronymicis ſignificat gnatum ejus cui annectitur, & in Gentilibus indigenam, ſeu natum eo loco cui annectitur. Et hactenus convenit cum Græc. γένος proles.

ING, in Patronymicis ſignificat gnatum. Ita *Bryning* Angloſax. eſt Brynæ filius, *Kypping* Cippi filius. Plura exempla vide in Gloſſario.

ING, in Gentilibus ſignificat indigenam, natumque eo loco cui annectitur. Ita *Thuringi* a montibus, *Marſingi* a paludibus, *Tulingi* a vallibus ſic appellantur, ut in ipſo Gloſſario oſtendi.

ING.

In nominibus manſionum, pagorum, urbium, regionum, ſignificat terram, & convenit cum Græc. γῆ per anaſtrophen. Sic terra domicilii B. Virginis OTFRIDO vocatur *heiminge* Lib. I. Cap. XXI. 9.

Thia

Thia muater ouh bibringe
Zi iro-heiminge.

Matrem quoque reduc
In terram domicilii ſui.

Ob eandem particulam *Lothringen* recte exponitur terra Lotharii.

ING.

In nominibus animalium idem eſſe poteſt quod *einig*, h. e. unus aliquis ex illa ſpecie, unde fit denominatio. Sic anniculum omnium animalium domeſticorum, præcipue ovium & porcorum, olim Franci vocabant *frisking*, quaſi unum ex recentioribus. Similiter halecula dicitur *hering* quaſi unus ex piſcibus gregariis, fundulus *ſchmerling*, quaſi unus e genere pumilorum.

ING.

Interdum eſt terminatio per epentheſin facta ex *IG* habens. Inde *pfenning* nummus pro *pfennig*. Nam proprie eſt nummus capite ſignatus, ut oſtendi in ſede vocis.

ING.

Nonnunquam eſt mera productio vocis ex litera terminali N. orta. Ita ex *cyn* rex, primo factum eſt *cyng*, quia N. naturaliter attrahit G. Poſtea ex *cyng* ortum eſt *cynig*, & *cyning*, per epentheſin. Omnes iſtæ flexiones reperiuntur in Lingua Angloſaxonica.

ISCH.

Gothi habent *isk*, Angloſaxones *isc*, Franci & Alamanni utrumque. Opinor ab *axen*, *waxen* creſcere. Nam *axl* eſt incrementum in Indice VERELII, & W. poſtliminio acceſſit, ut patet ex verbo *αὔξω*. Ipſum vero X. cum ſit compoſitum ex KS. CS. CHS. tranſpoſitis literis facile mutatur in SK. SC. SCH. Vide Sect. IV. in *metatheſi*. Creſcere autem nonſolum eſt incrementum capere, ſed etiam oriri, produci. Inde *cretus* ſæpe idem qui ortus, genitus, editus.

Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *iſch* in compoſitis, nempe oriundus, ſive is, qui genus ſuum ducit ab eo cui annectitur. Talia ſunt,

Cheruſci, Harcigenæ, ab *harz* ſylva hercynia, quaſi *die harziſche*, e montibus hercyniis oriundi.
Teotiſci, terrigenæ, a *teut* terra, alias *die Teutſche* vel *Teutiſche*, e terra editi.
Franciſcus, a franco vel ingenuo ortus.
weliſch, *welſch* exoticus, a peregrino oriundus.
himmeliſch cœleſtis, *irdiſch* terreſtris, i. e. ætherei & terreni generis.
teufeliſch diabolicus, *hölliſch* infernalis, i. e. diabolici & infernalis generis.

ISCH.

In Appellativis eſt ſignum adjectivi ſubſtantivati. Ita apud Antiquos *hiwiske* primo fuit domeſticus vel domeſtici, ab *hiwe* domus, & poſtea familia per ſubſtantivationem. Gloſſ. Keron. familias *hiuuiskes*. Similiter & *mariſch* primo fuit paludoſus, a *mer* humor, liquor, uligo, vel *mor* palus, deinde locus paludoſus. Inde nobis *marſch*, & Latino-Barbaris *mariſcus* pro palude. Et huc etiam ſpectat *menſch* homo, quod certe eſt a *menniſch* humanus, humanæ conditionis, & hoc a *mann* homo: imo etiam *harniſch*, quod primo fuit ferreus, ſeu ferrei generis, ab *iren* ferrum, poſtea armatura ferrea. Confer SCH.

K. KE.

Veteres utuntur hac litera, ejusque cognata C. & CH. in formandis ſubſtantivis, adjectivis, & diminutivis.

Ad primam claſſem ſpectant: *ſchalk* ſervus, a *ſcolen* (hodie *ſollen*) debere, quia ſervus eſt homo obnoxius, quem oportet imperata facere: *bark* ſcapha oneraria, ſive a *baren* portare, ſive a *faren* vehere, remigare: *zank* jurgium, a *zanen* mordicare.

Ad ſecundam claſſem, *mank* deficiens, defectu laborans, ab adverb. defectivo *man*.

Ad tertiam, *funk* ſcintilla, igniculus, a *fon* ignis: *mennike*, *manke* homunculus, a *man* vir. Similiter in Slavonicis Linguis a *ſyn* filius eſt *ſynk* filiolus, apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 797.

KEIT.

Quamvis *keit* pro *heit* novum ſit, nullisque veterum ſcriptis uſurpatum, pollet tamen eodem ſignificatu in compoſitis, & hinc ex illo factum intelligitur mutato H. in K. quod fieri ſolet ſæpiſſime, ut oſtendi Sect. III.

KEIT, perſona publica, *oberkeit* corrupte *obrigkeit*, magiſtratus, perſona ſuperior, collective ſenatus imperantium.

KEIT, ſtatus perſonalis, bonus vel malus, *einſamkeit* ſolitudo, *dienſtbarkeit* ſervitus, *ſeligkeit* felicitas.

KEIT, qualitas perſonalis, bona vel mala, *mæſſigkeit* temperantia, *tapferkeit* fortitudo, *grauſamkeit* crudelitas, & alia multa ex virtutum & vitiorum turba.

KEIT, qualitas naturalis, *feuchtikeit* humiditas, *heiterkeit* ſerenitas, & alia ſine numero, quæ proſequi inutile & ſupervacaneum eſt. Confer *heit.*

L.

Nota antiquiſſima derivationis & diminutionis. Ita Gothis *ſitl* eſt ſedes a *ſitan* ſedere: Angloſaxonibus *ſnægl* limax a *ſnican* repere: Germanis *zwel* manutergium ab obſoleto *thwean* lavare, *keil* cuneus a κέω ſindo. Græci eadem litera utuntur in derivandis. Inde κᾶλον lignum a καίειν urere.

Et ſic fiunt etiam diminutiva. Inde *mænnl* homuncio, *ſteinl* lapillus. Qua in re Græcos & Latinos habemus conſentientes, quibus λος & *lus* idem præſtant. Inde ναυτίλος nautulus a ναύτης nauta.

LE.

Idem quod ſimplex L.

LEI.

Novum, & priſcis ignotum, ſed e Celtica Lingua petitum a Cambro-Britannico *lliw* color. Ponitur autem metaphorice pro *genere*, quia genera rerum ſunt coloribus ſimilia, & vel eadem inter ſe, vel diſparia. Inde *einerlei* ejusdem generis, *zweierlei* diverſi generis, *welcherlei* cujus generis, *mancherlei* varii generis, *allerlei* omnis generis. Quaſi dicas, ejusdem coloris, diverſi coloris &c.

Terminationem antiquam vide in *all* varius & *ſchlacht* genus. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 75. hodiernam terminationem ducit a *ley* via, quod tribuit Belgis: ſed non perſuadet. Nam *ley* eſt color, & color dicitur *ley* & *lliw* a λάω video, quia eſt ſpecies viſibilis.

LEIN.

Nota parvuli, a Francis relicta, & haud dubie a *klein*, ejusdem valoris, oriunda. Inde *mænnlein*, *fræwlein*, & alia innumera noti ſignificatus. Franci dicunt *lin*, a *chilin* parvus. Inde

tubilin columbella, apud TATIANUM Cap. VII. 3. hodie *teublein.*
shifilin navicula, apud eundem Cap. LIV. 1. hodie *ſchiflein.*
kindilin filiolus, apud eundem Cap. CLX. 5. hodie *kindlein.*

Sæpe etiam L. ſimpliciter ponimus pro *LEIN.* Hinc porcellus promiſcue dicitur *færkl* & *færklein.*

Hiſce conveniunt particulæ *lus*, *a*, *um*, & *culus*, *a*, *um*, quibus diminutiva apud Latinos formantur.

Harum particularum ea vis eſt, ut compoſitis ſuis cum parvitate ſæpe etiam notionem teneritudinis & delicati tribuant. Et hoc ſenſu frequenter utimur in blandimentis.

LEY.

Idem quod *LEI.*

LICH.

Adjective ſimilem ei, cui annectitur, ſubſtantive ſimilitudinem ſignificat. Quod vel hinc patet, quia ſimilis etiamnum extra compoſitionem Anglis dicitur *like*, Suecis *lyk*, haud dubie a Græc. ἴκελος per metatheſin.

Apud Antiquos regnat tantum in compoſitis, & Gothis dicitur *leik*, *leiks*, Angloſax. *lic*, Francis & Alam. *lih*, *lihho.* Exempla vide in *gleich* ſimilis, *mislich* diſſimilis, *ænlich* ſimilis, *manlich* imago hominis.

Quibus

Quibus addi poſſunt ex Lingua hodierna, *göttlich* divinus, deo ſimilis, *menſchlich* humanus, homini ſimilis, *lieblich* amabilis, amori vel charo ſimilis, *warlich* certe, quia certum eſt vero ſimillimum. Et ſic ubique *lich* ſignificat ſimilem exemplaribus iis, quibus annectitur. Dicitur autem de ſimilitudine non qualicunque & relativa tantum, ſed de ea, quæ ejusdem naturæ particeps eſt, & easdem habet qualitates, quomodo ovum ovo, & filius patri ſimilis eſt.

LING.

Non eodem modo dicitur in omnibus compoſitis.

LING.

In patronymicis, gentilibus, & appellativis, ſignificat *filium.* SPELMANNUS in Gloſſario Archæologico pag. 10. *Saxonibus autem in more fuit, patrio nomini LING ſubjungere, cum vel filium vel juniorem ſignificaturi eſſent: ut pro filio Eadmundi EADMONLING* &c. Et paulo poſt: *Hinc Normanni ipſi NORDALINGI nuncupati, quaſi filii aquilonis. Et Danos hodie EASTERLINGOS vocamus, quaſi ſobolem orientis.*

Et huc etiam ſpectant ex appellativis *FRILINGI*, id eſt, ingenua Saxonum progenies, haud dubie ſic dicti, quod a liberis parentibus orti eſſent. Item, quod Francis ſpurius vocatur *huorilinc*, in Gloſſis Pezianis, id eſt, meretricis filius.

Hanc autem ſignificandi vim habet, non a *ling* imago, ut SPELMANNUS exiſtimare videtur. Quamvis enim *ling* id ſignificare poſſit, ſi derivetur a Cambrico *llun* effigies, quod ſiſtit BOXHORNIUS: incongruum tamen eſt, filium appellare imaginem, etiamſi patrem referat. Malo igitur LING deducere a *langen* tangere. Tangere enim dicuntur nonſolum extrema, ſed etiam cognationes & propinqui. Hinc filius dici potuit *ling*, velut tangens, quia patrem proxime tangit origine.

Dicitur autem ſenſu latiſſimo, nonſolum de prole humana, ſed etiam de plantis, aliisque rebus e terra vel aliunde naſcentibus. Inde *pfifferling* fungus, viliſſima planta a flatu producta. Et ſic etiam terrigena (qui in hodierna lingua non habet nomen) dici commode poſſet *erdling*, *irdling*, terra editus, ſi uſus vellet, & tædium abſit in indigentia.

LING.

SOMNERUS in Dict. Angloſax. *LING, nonnullarum vocum terminatio Anglosaxonica: non autem progeniem vel ſobolem ſignificans, ut quibusdam traditum: nec in vocis ſolum productionem, ut aliis viſum: ſed ut adjuncti, cui additur, notet ſubjectum.* Primum falſum eſſe vidimus: alterum eſt veriſſimum: tertium ſcholio opus habet.

Oritur autem a *langen* ſpectare, pertinere, & hinc ſubſtantivis annexum, ex ſubſtantivo ſuppoſitum facit perſonale, & quodvis ſubjectum denominationis, quatenus ſubjectum illud ad ſubſtantivum ſub aliqua ratione pertinere creditur. Hinc Angloſaxonibus colonus dicitur *eorthling*, *yrthling*, *byrthling*, a terra quam colit, captivus *ræpling*, *hæftling*, a fune vel vinculo cui alligatus, mancipium *nedling*, a neceſſitate cui obnoxium, exactor *nidling*, a vi cogente, mercenarius *hyrling*, a mercede.

Hiſce addi poſſunt ex hodierna Lingua, *höfling* aulicus, ab aula in qua verſatur, *gunſtling*, *liebling* amaſius, a gratia & favore ſive principis ſive alterius, *miedling* mercenarius, a mercede quam reſpicit, *flüchtling* fugitivus, a fuga quam capit.

LING.

A *langen* deſiderare, expetere, ſignificat appetentem ejus rei, cui annectitur. Inde *hænfling*, *hænferling* linaria, avis quæ ſemen lini appetit, *neuling* novator, novitatis ſtudioſus, *urling* antiquitatis affectator, *ſonderling* qui ſingularia ſectatur, *ſöfling* potator, potulentorum cupidus &c.

LING.

Ex adjectivo facit ſubſtantivum, ea qualitate præditum, cui annectitur. Inde *friſchling* anniculus, porcus recentior, *ſpætling* ſerotinus, ſerius natus, *zwilling* gemellus, unus ex geminis ſimul natis, *früling* ver, tempus anni matutinum, *fremdling* advena, homo peregrinus, *jüngling* juvenis, ætate novus, *lytling* parvulus (Dial. Angloſax.), i. e. ſtatura parvus. Et huc etiam ſpectat *illing*, quod Islandis tyrannum, Germannis malam beſtiam ſignificat. Utrumque ab *ill* malus.

LING.

In nominibus a verbo oriundis, actioni vel paſſioni ſubjectum tribuit. Inde *ſeugling* lactaneus, qui lactatur vel ſugit, *ſchilling* ſolidus minor, qui majorem in plures partes dividit, *hinderling* ſupplantator, qui impedit aut decipit, *ſetzling* viviradix, quæ in terra ponitur.

LING.

Interdum eſt nota diminutivi. Inde *ſperling* paſſerculus, a *ſpier* paſſer. Vulgo tamen pro paſſere in genere ſumitur. SKINNERUS *ling*, quando diminuit, arceſſit a *klein* parvus.

M.

Medium formandi ſubſtantiva e verbis, & aliunde. Ita Anglosaxonibus *cwælm* mors, interitus, a *cwellen* occidere: Francis *uuahsmo* fructus a *uuahſen* creſcere, *galm* clangor a *gellen* ſonare: Suecis *ſötma* dulcedo a *ſöt* dulcis: Germanis *berm* fæx a *bæren* levare, *qualm* vapor a *wallen* æſtuare, *halm* arundo frumenti ab *holen* cavare, *helm* galea ab *hüllen* tegere, *ſchelm* morticinium a *ſchelen* excoriare.

MAL.

Inter alia multa ſignificat *tempus*, ut ſuo loco oſtendi. Poſteritas utitur eodem ſenſu, ſed in compoſitis tantum, recentibus quidem, ſed legitime factis, ad tempus vel vices temporis ſignificandum. Talia ſunt, *einmal* aliquando, aliquo tempore, *iemal* unquam, ullo tempore, *niemal*, *keinmal* nunquam, nullo tempore, *dazumal* tunc temporis, *diſsmal* hac vice, hac hora, *andermal* alia vice, alio tempore, *allemal* ſemper, omni tempore.

Additur etiam numeralibus, quia *mal* nonſolum eſt ſignum temporis, ſed etiam quanti in numeris, ſicut ibidem oſtendi. Hinc in numeralibus eam frequentiam ſignificat, quam numerus, cui annectitur, exigit. Inde *einmal* ſemel, *zweimal* bis, *dreimal* ter, *vielmal* ſæpius, ſæpenumero.

Auxilia computandi, tam vices quam numeros, quibus Antiquitas in compoſitis ſuis uſa eſt, quære in *ſind* & *ſtund*. Confer etiam *niemal*.

N.

Non eſt merum augmentum finale, ſed verum & antiquiſſimum derivandi medium. Ita Anglosaxonibus a *twa* duo fit *twin* gemellus, quod habet BENSONIUS. Et huc etiam ſpectant,

dein tuus, a *du* tu.
mein meus, a *me* me, quod Angloſaxonicum.
ſein ſuus & ejus, a *ſa*, *ſe*, is, ille, quorum illud Gothis, hoc Angloſaxonibus proprium.
zwirn filum duplicatum, a *zwier* bis.
vorn locus anterior, a *vor* ante.
fern longinquus, a *fer* procul.
zorn ira, a *zerren* irritare.
born & *brun* fons, a *βρύειν* ſcaturire.

NISS. NUSS.

Gothi habent *naſſus*, Angloſaxones *neſſe*, *niſſe*, *nyſſe*, Franci & Alam. *neſſe*, *niſſi*, *niſſa*, *nusſi*. Quid ſignificet, nondum inveſtigare licuit. Quicquid vero ſit, particula minime inutilis eſt. Hujus enim miniſterio antiqui ſubſtantiva formant ab adjectivis, & abſtracta a concretis. Et hunc uſum etiamnum præbet nobis.

Inde Gothis *thiudinaſſus* regnum & territorium, a *thiuda* populus & terra: *gudjinaſſus* ſacerdotium, a *gudji* ſacerdos: *horinaſſus* fornicatio, ab *horja* meretrix.

Angloſaxonibus *ſeocneſſe* ægritudo, a *ſeoc* ægrotus: *godneſſe* bonitas, a *god* bonus: *wodnyſſe* dementia, a *wod* inſanus.

Francis & Alam. *drinìſſa* trinitas, a *drio* tres: *folneſſe* complementum, a *fullo* plenus: *arlosneſſe* liberatio, a *los* liber.

Germanis *gleichnüſs* ſimilitudo, a *gleich* ſimilis: *wildnüſs* deſertum, a *wild* incultus: *geheimnüſs* myſterium, a *geheim* arcanus.

Et

Et alia innumera. In quibus aliqua ſunt, quæ rectius derivantur a verbis. Ita Alamannis *ſtuncnuſſi* eſt compunctio, a *ſtingen* pungere: nobis *bildnüſs* effigies, a *bilden* formare, *zeugnüſs* teſtimonium, a *zeugen* teſtari. Alia ab aliis.

O.

In vocibus *ietzo*, *dahero*, *dannenhero*, *nunmero*, & ſimilibus, non eſt terminatio regularis, nec ullius uſus in derivando, ſed mera productio vocis ex arbitrio loquentium facta.

OD. OT. OTH.

Hoc medio Antiquitas, vocabulorum locupletatrix, fecit quod potuit & voluit, abſtracta a concretis, collectiva e ſingularibus, ſubſtantiva e verbis & aliunde.

Sic lex Gothis dicitur *witoth*, Francis *wizzod*, a *wetten* ligare, obligare.

Angloſaxonibus virtus *dugoth*, a *dugan* valere: inteſtinum *innoth*, ab *in*, *inna* intus, quaſi interaneum: cœtus virorum & militum *werod*, a *wer* vir.

Inprimis vero Franci & Alamanni abundant vocabulis in *ode* deſinentibus. Talia ſunt apud KERONEM in Gloſſis,

ellinode æmulatio, ab *ellinun* æmulari, contendere virtutis cauſa, quod originem refert ad vocem Angloſax. *ellen* virtus.

libhiſode tyfus, quod obſcurum.

mittilodi medium noctis vel alterius rei, a *mittil* medius.

murmulodi murmuratio, a *murmolon* murmurare.

hevode poſſeſſio, in Gloſſis Lipſ. ab *haben* poſſidere.

vogalode aucupium, in Gloſſis Pezianis, a *vogel* avis.

heroti principatus, ab *hero* prior. Vox OTFRIDO familiaris.

einodi ſolitudo, in Gloſſ. Lipſ. ab *ein* unus, ſolus.

Hodie dicimus *einöde*. Vox unica, ni fallor, atque ſola, quæ cum priſca terminatione ad nos venit, dum cæteras tempus abolevit. Niſi forte excipiendum ſit *kleinod* gemma, quod poteſt eſſe a *klein* pretioſus, per terminationem *od*. Confer AT. & UT.

R. RE.

R. ponitur pro *er* vel *ur* in Lingua Islandica, ut RE. pro *er* in Angloſaxonica.

S.

Apud Gothos multa terminat vocabula ex mera libidine ſibilandi, cujusmodi ſunt, *ſiuks* pro *ſiuk* æger, *ſtaths* pro *ſtath* locus, *gods* pro *god* bonus. Et hujus quoque furfuris ſunt innumera, quæ more Gothico exſibilamus, ut *herts* pro *hert* cor, *ſalts* pro *ſalt* ſal, *bolts* pro *bolt* ſagitta &c. Idque non animadvertimus, quia ſcil. TS. ſcribendo mutamus in Z. more quidem Francorum, ſed etymologiæ valde infeſto.

In reliquis S. eſt verum & antiquum derivandi medium. Ita a *krupen* repere fit *krebs* cancer: a *weichen* cedere *wachs* cera: ab *büllen* tegere *buls* folliculus: a *gruen* virere *gras* gramen: a *can* albus *gans* anſer, avis candida: a *grau* canus & vetus, *greis* ſenex.

SAL.

Accipit valorem ſuum a *ſelen* tradere, præbere, exhibere, & ideo pro re nata traditionem, præbitionem, & exhibitionem ejus rei, cui annectitur, ſive bona ſit ſive mala, ſignificat. Inde *labſal* refrigerium, a refectione quam præbet: *ſcheuſal* terriculamentum, a terrore quem exhibet: *irreſal* hæreſis, ab errore quem tradit: *drangſal* anguſtia, a preſſura quam affert: *trübſal* ærumna, a moleſtia quam infert.

Et huc etiam ſpectant quædam antiqua e penu Francorum, quæ, quia olim non potui, nunc explicabo. Talia ſunt,

opiſal cultus, ab *üben* colere.

marriſal obſtaculum, a *marren* tardare, impedire.

ahtiſal calamitas, ab *achten* perſequi.

wertiſal corruptio, ab Angloſax. *werdan* corrumpere, quod habet BENSONIUS.

cruoziſal moleſtia, a *cruce*. Nam crux quamvis moleſtiam ſignificat, etiam Latinis, teſte PLAUTO in Bacchide: *Quæ te mala crux agitat?*

Si forte reperiantur, quæ ad ſuperiora commode referri non poſſint, in illis

SAL.

SAL. non ideo eſt augmentum inane & muneris expers, ſed ſignum & medium derivandi, idemque quod SEL.

SAM.

Gothis eſt præfixum, ut patet ex compoſito *ſamaleiko* ſimiliter, quod hodie inverſo ſyllabarum ordine effertur *leichſam*, *gleichſam.*

In reliquis Dialectis eſt ſubfixum. Inde Angloſaxonibus *ſibſum* pacificus, *langſum* diuturnus, *hyrſum*, *gehyrſum* obediens: Francis & Alamannis *liepſam* amabilis, *leidſam* abominabilis, *lobeſam* laudabilis, *kamanſam* communis.

Proprie eſt adverb. comparandi. Hinc quoties in Regula S. Benedicti occurrit *acſi, velut, quaſi, tam, ſimiliter*, KERO vertit *ſama.*

Hodie extra compoſitionem obſoleſcit. At in compoſitis adjectivatur a ſocio, ſimilemque ei, cui annectitur, ſignificat, ſive ſubſtantivum ſit, ſive adjectivum. Inde *tugendſam* virtuoſus, virtuti ſimilis, *ſeltſam* inſolitus, raro ſimilis, *heilſam* ſalutaris, ſaluti ſimilis.

Hujus ſubfixi ſynonymum eſt LICH. Hinc promiſcue dicimus *friedſam* & *friedlich* pro pacifico. Amant autem Germani ſic loqui, non quod de omnibus dubitent, ſed quod mens in dijudicandis rerum & perſonarum affectionibus ſæpe decipiatur, ut ſæpe præſtet dicere, quid res videatur eſſe, quam quid ſit.

SCH.

Obtinet tantum in adjectivis ſubſtantivatis, cujusmodi ſunt, *menſch* pro *menniſch* homo, *teutſch* pro *teutiſch* terrigena, *marſch* pro *mariſch* palus, *elbſch* pro *elbiſch* olor. Et hinc ortum intelligitur ex ISCH per aphæreſin.

SCHAFT.

Olim *ſcaf*, *ſcef*, *ſcip*, *ſcop*, pro varietate Dialectorum. Gloſſ. Keron. conſortio *kinozskaffi*, diſſenſiones *ſiantskeffi*, provincia *lantſceffi*, provincias *lantſcaffi*. Gloſſ. Boxh. *uuiniſcaf* fœdus. Gloſſ. Lipſ. *geuuitſcopi* teſtimonia. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ealdor-ſcipe* principatus, *woruld-ſcipe* negotium vel munus ſeculare, *mægſcipe*, *ſibſcip* cognatio, *hus-ſcype* familia, *cyneſcipe* regalitas, *bodſcip* legatio, nuncium, juſſum, *gebeorſcipe* ſympoſium, *theodſcype* gens, *thegn-ſcipe* dignitas, *landſcipe* regio, *dolſcipe* error, ſtultitia &c.

Belgæ, Sueci, Angli, in particulis *ſchap*, *skap*, *ship*, fidelius imitantur veteres, quam Germani. Conſtat tamen etiam Germanis ſua dicendi ratio. Nam *ſchap* & *ſchaft* non differunt, niſi modo naſcendi. Illud eſt verbale, hoc derivativum a *ſchaffen.*

SCHAFT, a *ſchaffen* agere, facere, ſignificat (1.) *actionem.* Inde *bürgſchaft* fidejuſſio, actio fidejubentis, *rechenſchaft* expoſitio cauſæ, actio rationem reddentis, *herrſchaft* dominatus, actus dominantis. (2.) *negotium.* Inde *kaufmanſchaft* mercatura, negotium mercatoris, *wirtſchaft* œconomia, negotium hoſpitis, heri, manſionarii.

SCHAFT, a *ſchaffen* conſtituere, ſignificat (1.) *ſtatum & conditionem.* Inde *knechtſchaft* ſervitus, conditio ſervilis, *jungferſchaft* virginitas, ſtatus virginalis, *ſchwangerſchaft* graviditas, ſtatus prægnantis. (2.) *qualitatem*, ſimilem ſubjecto cui annectitur. Inde *freundſchaft* & *feindſchaft*, amicitia & inimicitia.

SCHAFT, a *ſchaffen* formare, ſignificat *formatum* quid. Huc referri poteſt, *wiſſenſchaft* ſcientia in formam artis redacta, *landſchaft* terra in formam provinciæ redacta, & poſtea omnis regio.

SCHAFT, a *ſchaffen* procreare, *generationem* ſignificat. Inde *ſippſchaft* cognatio, procreatio ex communi ſtirpe.

SCAFT, a *ſchaffen*, *ſchöpfen* jus dicere, *jurisdictionem* deſignat. Inde *Graffſchaft* jurisdictio comitis, & poſtea territorium comitis.

SCHAFT, ex concretis facit abſtracta, ex verbis ſubſtantiva, ex ſingularibus collectiva.

Ad primam claſſem ſpectat *eigenſchaft* proprietas, ab *eigen* proprius.

Ad ſecundam, *leidenſchaft* affectus, a *leiden* pati.

Ad tertiam, *mannſchaft* copiæ, manus militum, multitudo virorum, *geſellſchaft* ſodalitium, cœtus ſociorum, *burgerſchaft* populus urbanus, cives univerſi.

SCHAFT,

SCHAFT, plures admittit notiones in uno compoſito. Ita *ritterſchaft* ſignificat militiam & ordinem equeſtrem. In priori compoſito *ſchaft* eſt nota *negotii*, in poſteriori ſignum *collectivi*.

SCHAFT, plures habet ſignificatus in compoſitis, quos facile invenient, qui latiſſimos verbi *ſchaffen* ſignificatus diligenter excutere, & animo verſare voluerint.

SCHE.

Annectitur derivationis gratia. Sic a *batten* percutere fit *peitſche* flagellum, a *kutten* tegere *kutſche* vehiculum tectum, a *brytan* ſecare *pritſche* ferula ex aſſulis.

SE.

Hujus particulæ ope multa fiunt derivata, nonſolum a verbis, ſed etiam a ſubſtantivis. Talia ſunt, *goltſe* porca majalis a *gelden* caſtrare, *lefse* labium a *laffen* lambere, *ſchultſe* prætor a *ſchalten* compellere, *hülſe* ſiliqua ab *hüllen* tegere. Item *götſe* Deaſter a *gott* Deus, *flechſe* tendo a *flachs* filamentum.

Vulgo ſcribimus *golze*, *ſchulze* &c. Sed cum prima litera ad radicem, altera ad medium derivandi ſpectet, TS. male contrahitur in Z. & cum damno etymologiæ.

SEL.

In loco, quem occupat, minime otioſum eſt, ſed defectum ſignificationis officio compenſat, dum ſubſtantiva ex verbis producit. Hujusmodi ſunt, *ſtepſel* obturamentum a *ſtoppen* obſtruere: *feilſel* limatura a *feilen* radere: *füllſel* farctura a *füllen* implere: *backſel* palea conciſa ab *backen* ſcindere: *bleibſel*, *überbleibſel* reliquiæ a *bleiben* reſtare.

SELIG.

Quot modis uſurpetur in compoſitis, in ipſo Gloſſario expedivi.

ST.

Medium faciendi ſuperlativos, Græcis & Germanis commune. Quemadmodum enim Græcis a μέγας magnus fit μέγιϛος maximus, a καλὸς pulcher κάλλιϛος pulcherrimus, a κακὸς malus κάκιϛος peſſimus: Ita Germanis ab *er* prior fit *erſt* primus, ab *hoch* celſus *höhſt* celſiſſimus, a *ſtark* fortis *ſtærkiſt* fortiſſimus.

ST.

Medium formandi ſubſtantiva a verbis. Sic a *dienen* ſervire, *brennen* ardere, *ſchwellen* tumere, *gunnen* favere, *trauen* confidere, *kennen* noſſe & poſſe, legitime derivantur, *dienſt* ſervitium & officium, *brunſt* ardor & incendium, *ſchwulſt* tumor, *gunſt* favor, *troſt* fiducia, *kunſt* ars, ſcientia cum agendi potentia conjuncta.

Et huc etiam ſpectant, quæ ex capitibus verborum fiunt, ventre & cauda amputatis: ut ſunt, *laſt* onus a *laden* gravare, *baſt* vinculum a *binden* ligare, *glaſt* ſplendor a *glænzen* fulgere, *raſt* requies a *ruhen* quieſcere, *breſt*, *gebreſt* defectus a *brechen* deficere, *bruſt* pectus a *brechen* frangi, quia in medio ruptum.

STER.

Particula Latinis & Germanis communis, cujus ope ſubſtantiva formantur e verbis, adjectiva e ſubſtantivis. Ita

Latinis *feneſtra* a Φαίνειν lucere.
Belgis *vryſter* virgo nubilis a *freyen* nubere.
Islandis *alſter* fœtura ab *ala* educare.
Latinis *ſylveſter* a *ſylva*.
Francis *thimſter* caliginoſus a *dimma* caligo.
Germanis *düſter* obſcurus, a Celtico *du* ater.

In quibusdam Dialectis ejusdem particulæ miniſterio fiunt fœminina e maſculinis, & ſubſtantiva e ſubſtantivis. Illud Saxonibus antiquis, hoc recentioribus peculiare eſt. Ad primam claſſem ſpectat *theneſtre* ſerva, a *then* ſervus: ad poſteriorem, *ſchuſter* ſutor, a *ſchu* calceus, item *hamſter* mus agreſtis, ab *hamm* ager.

T.

Eundem uſum præbet in derivando ut D. Inde *macht* potentia, a *mögen* poſſe: *trift* agmen pecudum, a *treiben* agere, pellere: *haubt* caput, ab *heben* levare, erigere: *pracht* ſplendor, a *brechen* fulgere. Et alia ſine numero. Confer D. & *De*.

TE.

De terminatione antiqua, ejuſque uſu in derivando, vidimus exempla in DE. Quibus nunc addo ex idiomate Gothico *inwinditha* injuſtitia, a *winden* torquere: Angloſaxonico *æryſte* reſurrectio, a *ryſan* ſurgere: Francico & Alamannico *ſelida* domus, manſio, tabernaculum, a *ſaljan* manere.

Hodie eodem adminiculo ſubſtantiva facimus ex verbis & adjectivis. Inde *leufte* pes animalis, a *lauffen* currere: *helfte* dimidium, ab *halben* dividere: *platte* tabula, patina, lamina, a *plat* planus: *dinte* atramentum, a Cambrico *du* ater, per epentheſin.

TE.

Numeralibus annexum, ex numero cardinali facit ordinalem ſive quotum in ordine. Inde *zweite, dritte, vierte,* ſecundus, tertius, quartus, a *zwei, drei, vier*, duo, tres, quatuor. Conſenſum Antiquitatis vide in ſingulis.

TER.

Ejusdem poteſtatis ut DER, in ſubſtantivis undecunque formandis. Inde *malter* menſura frumenti, a *malen* metiri: *wachter* excubitor, a *wachen* vigilare: *gelachter* cachinnus, a *lachen* ridere; *alter* ætas, ab *alen* creſcere.

TUM.

Hujus ſubfixi genera & claſſes facilius, quam originem inveſtigamus. SOMNERO eſt merus exitus vocis, compoſitionis gratia appoſitus, ut apud Latinos *ia, io, ium,* & ſimilia. Cui conjecturæ obſtat, quod Angloſaxonibus *dom* eſt judicium, a *deman* judicare, & Francis *duam* præter judicium etiam potentia, quia judicare ſæpe eſt regere imperio, & potentatum in ſubditos exercere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 358. *giloub ih faſto in thinan duam*, credo firmiter in tuam potentiam. Inde eſt, quod in multis compoſitis, ſocio cui annectitur, *jurisdictionem, poteſtatem*, & *dominium* communicat. Talia ſunt ex antiquis,

cynedom regnum, Dial. Angloſax. a *cyne* rex.

rihthuom imperium, quod dicitur de imperio Tiberii in Harm. Evang. Tat. cap. XIII. 1. a Gothico *reik* princeps.

hertuom principatus, quod dicitur de Herode tetrarcha ibidem, ab *hero* dominus.

meiſtartuam magiſterium, apud Keron. in Gloſſis, a *meiſter* magiſter.

Et talia quoque ſunt ex recentioribus *Kaiſertum, Fürſtentum, Biſchoftum*, quæ primo jurisdictionem Cæſaris, Principis, Epiſcopi, & reliqua, poſtea etiam territorium jurisdictionis ſignificant, quomodo Latinis *regnum* nonſolum poteſtas regia, ſed etiam terra regnata dicitur.

Quibus addi poſſunt, *reichtum* divitiæ, quæ ſæpe ſunt parva imperia, & etiamſi ſint modicæ, *facultates* tamen vulgo vocantur, id eſt, potentiæ, *eigentum* peculium, facultas propria, quæ absque jure & dominio in rem ſuam nec eſſe nec concipi poteſt, *beweistum* demonſtratio, documentum, quod ſæpe eſt inſtar ſententiæ vel judicati in rebus dubiis & controverſis, *wachstum* incrementum, creſcendi potentia, *irrtum* error, præcipue dominans. Olim huc etiam retuli *Feudum* prædium a potentiore conceſſum, quia cum Feudo ſemper transfertur utile dominium, quamvis directo Domino reſervato.

TUM.

In multis compoſitis eſt a θέω pono, ſtatuo, conſtituo. Græci inde habent θέμα poſitio & locus ubi aliquid ponitur, θεσμὸς lex, ſanctio, ritus, religio, inſtitutum, Angloſaxones *dom* ſanctio, *domas* ritus, ceremoniæ.

Hinc *tum*, quatenus eſt a θέω pono, quod veriſimiliter ſupponere poſſum, non eſt mera terminatio in compoſitis, ſed tria inprimis ſignificans, (1.) *ſtatum*, (2.) *inſtitutum*, (3.) *locum ſtatutum.*

Ad primam claſſem refero Angloſaxonica *freo-dom* libertas, ſtatus & conditio libera, *theow-dom* ſervitus, ſtatus ſervilis, & ex Verſione Lutheri *magdtum* virginitas, ſtatus virginalis.

Ad ſecundam, *chriſtentum, heidentum*, chriſtianiſmus, paganiſmus, id eſt, lex & religio chriſtiana, ritus & cultus paganus, inſtitutum divinum & humanum.

Ad tertiam, *heiligtum* ſanctuarium, locus ſacer.

TUM.

TUM.

In reliquis, quæ ad ſuperiora genera reduci non poſſunt, etiamſi forte nihil ſignificet, eſt tamen medium formandi ſubſtantiva ex adjectivis, aliisque partibus orationis. Inde *altertum* antiquitas, *heiligtum* res ſacra, reliquiæ ſanctorum &c.

UND.

Caſus fecit, non inſtitutio primæva aut uſus perennis. Nihil enim ope ejus derivamus aut componimus. Hinc non occurrit, niſi in vocibus corruptis, & admodum paucis. Ita ex *leumde* fama, paulatim factum eſt *leumut*, converſione *de* in *ut*, & denique *leumund* per epentheſin. Et huc etiam ſpectat *iezund* nunc, quod vulgus depravavit e Gothico *jutban* per paragogen.

UNG.

Omnibus veterum Dialectis, ſi Gothicam excipias, uſitatum. Quid ſignificet, non liquet. Sed non ideo meram & arbitrariam vocis deſinentis flexionem eſſe exiſtimem, cum quia vetuſtas & longus ſæculorum ordo multa delevit, quæ hodie ignorantur, tum quia jam ſæpe vidimus, multis particulis quosdam ineſſe ſecretos ſignificatus, quos neque noſtra neque ſuperior ætas animadvertit.

Præcipuus ejus uſus eſt in formandis ſubſtantivis, non omnibus promiſcue, ſed iis, quæ actionem aut paſſionem rei ſignificant. Ita Angloſaxonibus *thancung* eſt gratiarum actio, Francis & Alamannis *auchung* augmentatio, Germanis *ſamlung* collectio, & alia innumera, a verbis oriunda.

Sæpe etiam uni compoſito duplicem ſenſum, activum & paſſivum communicat. Inde *verachtung* contemtus, tam is, quo quis contemnit, quam quo contemnitur.

UNG.

Subſtantivis annexum, eſt nota frequentiæ. Opinor ab *auchen* augere, ut proprie idem ſit quod *ig*, *og*, *ug*, & poſtea per epentheſ. *ung*. Inde *waldung*, *holzung* ſylva, locus lignoſus, a *wald* & *holz* lignum.

UT.

Idem quod *at*, *ed*, *od*, & ejusdem uſus in formandis undecunque ſubſtantivis, quamvis rari occurſus. Habent tamen Gloſſæ LIPSII *witut* lex, quod mea opinione factum a *wetten* obligare. Hodie priſca terminatio ſuperat in *wermut* abſinthium, & *armut* paupertas. Illud formatur a *wærmen* calefacere, hoc ab *arm* pauper.

W. WA. WE.

Medium derivandi antiquum, & omnibus pene Dialectis familiare, præcipue in formandis ſubſtantivis ex quacunque orationis parte. Sic Angloſaxonibus *ſwalewe* hirundo derivatur a *ſwale* atrium, *clywe* globus a κυλίω volvo: Francis *milwa* tinea a *malen* conterere, *wewa* dolor a *we* væ, *cliuua* furfur a κλάω frango: Suecis *gæfwa* donarium a *geben* dare: Germanis *auwe* pratum ab *aa* aqua, *frauw* domina a *frau* dominus.

WAN, WEN.

Terminatio infinitivi in verbis, quæ hodie eſt *en*, olim fuit *an*, & per proſtheſin *wan*, in omnibus & antiquiſſimis Dialectis.

Apud Anglos innumera verba exeunt in W. apud Suecos in *wa*, apud Belgas in *wen*, apud Francos in *wan*, apud Angloſaxones in *wan* & *wian*. Nobis exulat W. in medio verborum plerumque, & ſæpe cum damno derivatorum. Exemplum vide in *hauwen* cædere.

Quemadmodum autem *en* non ſemper eſt mera terminatio, ſed ſæpe etiam medium, quo verba naſcuntur ex aliis partibus orationis, quæ verba non ſunt; Ita *wan* ſæpe adhibetur ab antiquis, quando verbum e ſubſtantivo vel adjectivo formandum eſt.

Talia ſunt apud Gothos, *bliggwan* cædere, a *plaga*, quatenus eſt verber: *balwjan* torquere, a *bal* cruciatus.

Similiter Angloſaxonibus, Francis & Alamannis a *gar* totus, totalis, derivatur *gearwian*, *gerwan*, *karawan*, parare, præparare, perficere.

Quando W. in literas cognatas B. & F. mutatur, quod fieri ſolet ſæpiſſime, tunc oritur caſu ſpuria terminatio *ben* & *fen*, quæ multos in venatu verborum decipit, ut ad falſos fontes delabantur, dum veram & primigeniam terminationem ignorant. Ita *kalben*, quatenus ſignificat fœtare, originem ſuam mire occultat. At ſi reſtituas *kalwen*, patebit eſſe a *κοιλία* venter, per medium derivandi primævum *wen*. Quid enim eſt fœtare, niſi ventre edere?

WARTS. WERTS.

Particulæ omnibus Dialectis communes, adverbiis loci formandis ab antiquo deſtinatæ, & uſu perenni probatæ.

Utimur autem duobus modis, cum motu, & ſine motu. Cum motu, quando dicimus *aufwarts* ſurſum, *niderwarts* deorſum &c. Sine motu, quando dicimus *innwarts* intus, *auswarts* extus, *anderwerts* alibi &c.

Quæ motum excludunt, ſunt a genitivo nominativi *wart* locus, & formantur eodem modo ut *diſſeits* & *jenſeits* cis & trans, a *ſeite* latus.

Quæ vero motum includunt, ſunt a Lat. *verſus*, quia non locum, ſed motum ad locum deſignant. Qua in re cum manifeſto differant a reliquis, differre etiam origine cognoſcuntur. Nam locus per ſe eſt indifferens ad motum, & ideo adverbia loci, ſive tendant ad locum, ſive ab illo recedant, commode formari non poſſunt a loco.

Y.

Terminatio Francis & Alamannis propria, ejusdem valoris ut EI. quod vide.

Z.

Coaluit ex TS. vel DS. & per ſe non eſt medium derivandi. Venit tamen aliquando in ſocietatem terminationis, ſed tantum in vocibus, quæ in aliis & vetuſtioribus Dialectis exeunt in T. Nam his annectimus S. non derivandi, ſed ſibilandi ſtudio, malo illo hæreditario, a Gothis nobis relicto, ut oſtendi in S. Sic a *bolt* ſagitta, quod eſt a *bolen* jaculari, facimus *bolts*, *bolz*, *boltz:* a *ſalt* ſal, quod eſt a *ſalten* ſalire, *ſalts*, *ſalz*, *ſaltz:* a *ſpelt* far, *ſpelts*, *ſpelz*, *ſpeltz:* ab *bert* cor, *berts*, *herz*, *hertz:* a *ſtelte* gralla, *ſteltſe*, *ſtelze*, *ſteltze.* Alia ab aliis, & numero haud parvo. Quod niſi probe obſervetur, etymologiam turbare poteſt,

ZE.

Verum & antiquum derivandi medium eſt SE. de quo ſupra. Idque vulgus in multis vocibus fideliter cuſtodit, in aliis vero pro ſua inconſtantia mutat in ZE. Sic vulgo dicimus *leſze* labium, cum deberemus dicere & ſcribere *leſſe.*

ZE.

In multis vocibus contrahitur ex TSE. præcipue illis, ubi T. eſt litera radicalis, & SE. derivandi medium. Exempla hujus depravationis vide in SE. Nemo has minutias contemnat. Qui parva noſſe recuſant, nec majora intelligent.

ZIG.

In numeralibus idem valet quod denus, & ſic dicitur a *zieben* ducere, trahere, quia denarius eſt ductor decadum, quamvis ultimo loco poſitus. In reliquis Dialectis obtinet *tig*, quod idem. Exempla vetuſtiſſimi uſus vide in *zeben* decem.

ADMONITIO
AD LECTOREM.

Compoſita, quæ non extant, in Simplicibus: Obſoleta in Uſitatis: Cætera in Indicibus quærenda ſunt.

Richter Conduct. del. — Bernigeroth fil. ſc. Lipſ.

A Particula præpoſitiva, duplici pollens ſignificatu, *augente* & *privante*. V. *Proleg.* Sect. V.

A, e, ſemper, uſque. Adverb. temporis per omnia momenta fluentis, quod Græcis effertur ἀεὶ, Angloſaxonibus *a, aa*, Islandis *æ*, apud VEREL. in Ind. Anglis *ay*, in compoſitis *ay-green* ſemper vivum, & *for-ay* in ævum. In aliis Dialectis extat *ew*, quod vide. Sed à ſimpliciori *a, e,* oritur comparativus *eer, eher*, prius & prior, & ab illo ſuperlativus *erſt, erſt,* primum & primus, in omnibus Dialectis.

AB, præpoſ. localis, præſentiam excludens a loco, ut ἀπὸ & *ab* apud Græcos & Latinos. Inde *ab handen ſeyn* abeſſe, non eſſe ad manum.

AB, præpoſ. cauſalis, idem ſignificans quod Græcis ὑπὸ, Latinis *ob*. Inde *erſchrecken ab etwas* propter aliquam rem contremiſcere.

AB, in compoſitis eſt Adverb. *loci, ordinis, motus, ſimilitudinis, intenſionis, remiſſionis, ſeparationis, negationis, privationis*, & *defectus*. Vide *Proleg.* Sect. V.

AB, elliptice ponitur pro *abwerts* deorſum. Inde *berg-ab* a dorſo montis verſus radices.

AB, elliptice ponitur pro *hau-ab*. Notæ formulæ, *hand-ab, kopf-ab*, item *rein-ab bis auf den boden*, Pſal. CXXXVII, 7.

ABDANKEN, quatenus componitur ab adverb. ordinis *ab*, & *danken* gratiam referre, ſignificat proprie *ultimas gratias agere*, & dicitur (1) de eo, qui officium ſponte deponit, quod fieri ſolet cum gratiarum actione pro ſtipendio, aliisque emolumentis hactenus perceptis, (2) de eo, qui alium ab officio dimittit, quia præſumitur merita ejus agnoſcere & gratum animum teſtari. Nihil honeſtius dici poteſt. Latina *abdicare, exauctorare*, præ his dura ſunt.

ABEN, imitari. Adverb. ſimilitudinis *ab*, quando abit in verbum, naturaliter producit hunc ſignificatum. Priſci videntur inde formaſſe *ape, aſſe*, ſimia, & fortaſſe etiam *amen* imitari, mutata labiali B in M.

ABEN, abire. Extat hoc ſenſu *auen* apud KILIANUM, quamvis vetus & obſoletum. Hic ſenſus oritur ab adverb. loci *ab*, quatenus motum de loco ſignificat.

ABEN, cadere, declinare. Ab adverb. loci *ab*, quatenus per *deorſum* explicatur. Videtur ſuperare apud Cambros in ſubſtantivis *aber* & *afon*, quorum illud locum, ubi aqua in aquam cadit, hoc fluvium deſignat. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *aber* caſus fluvii, oſtium fluvii, portus. Venedotis torrentem ſignificat, quod in fluvium effundatur: *afon* flumen, fluvius. Hæc ille loc. cit. Certe *avon* hodieque eſt multorum in Anglia fluviorum nomen, teſte EDUARDO LUIDIO in Adverſariis poſthumis. Quod rectius ab *aben* cadere, quam a lat. *amnis* derivatur. Vox Gallica *havre* non differt a Britannica *aber* niſi ſpiritu præpoſito.

ABEN, deficere. Ab adverb. defectus *ab*. Priſcis Belgis *auen*. KILIANUS in Etymol. *auen* (vetus) abire, deficere. Hodie ſuperat apud Helvetios, quibus interprete PICTORIO *aben, abnemmen* eſt deficere, *ich aben faſt* deficit me ætas, *es abet* veſperaſcit, i. e. dies deficit. Eundem ſignificatum agnoſcit quoque STILERUS in Theſ. L. Germ.

ABEND, veſpera. Gloſſ. Keron. veſpera *abant*. Idem Angloſaxonibus *æfen*, Belgis *avond*, Anglis *even, evening*. Omnino a participio verbi *aben* deficere, etiamſi nota participii D. non ab omnibus Dialectis cuſtodiatur. Nam hic neglectus eſt ab apocope. Res ipſa reſpondet vocabulo. Quid enim eſt veſpera niſi dies deficiens? Et participia ſubſtantivari, quid magis obvium apud priſcos? Exempla vide in *heiland, freund, feind* &c. In Codice argenteo veſpera dicitur *andanahti*, Marc. XI, 19. ubi interpres Angloſaxonicus habet *æfen*. JUNIUS vocem Gothicam componit ab *andei* finis, & *naht*, nox, quod, ſi recte intelligatur, non eſt repudiandum. Latet enim in hac appellatione vetuſtiſſimæ conſuetudinis veſtigium, non dies, ut hodie, ſed noctes numerantis, quam Germanis tribuit TACITUS cap. XI. de M. G. Gothi igitur cum eſſent Germani & e Germanis oriundi, veſperam diei appellabant *finem noctis*, puta non naturalis, ſed civilis, quam ipſum eſſe diem civilem, a nocte duce ſic appella-

A

tum

tum, infra demonſtravi in *nacht* dies civilis. Si quis tamen malit noctem naturalem in voce Gothica ſubintelligere, habebit, quo ſe tueatur. Nam *anda* Francis & Alam. eſt frons, & hinc *andanahti* poteſt denotare *frontem vel initium noctis.* Alamanni, Franci, Saxoneſque, dum veſperam vocant *deficientem*, videntur hac appellatione ſua nonſolum ad finem diei civilis, ſed etiam ad defectum lucis reſpexiſſe. Nam quocunque modo Veſper accipiatur, ſive pro termino diei civilis, ſive pro parte extrema diei naturalis, veſper ſemper eſt dies abiens vel deficiens, & ſapienter dicitur *abend*. Septemtrionales alia utuntur nomenclatura, & veſperam deſignant ab *after* poſt, quia lucem ſequitur a tergo. VERELIUS in Ind. *aptan* a tergo, *aptan-dags* veſperi, circa veſperam, inclinata die, *jola aptan* paraſceve Juliorum, *aptur* re vel retro, *aptur koma* redire, *apturgangur* ſpectra, lemures, forte quia veſperi apparent.

ABEND, pars mundi occidentalis, *gegen abend* verſus occidentem. Quia ſol ibi videtur *abire, cadere, deficere*, a tergemino ſignificatu verbi *aben*. Olim aliis nominibus utebantur ad hanc plagam deſignandam, quamvis hoc ſatis probum ſit. Gothis occaſus dicitur *ſaitqua*, Matth. VIII, 11. a *ſatjan* ponere, uti volunt, quomodo Italis *ponente*. Angloſaxonibus *weſt-dæl*, quaſi pars occidua, ibid. Francis & Alamannis *ſedelgang*, quaſi ſolis ad ſedes ſuas abitus, Septemtrionalibus *ſol-biorg*, quaſi cubile ſolis.

ABENDEN, veſperaſcere. Vetus Francicum a ſubſt. formatum. TATIANUS cap. CCXXVIII, 2. *uuone mit uns uuanta iz abandet*, mane nobiſcum quoniam veſperaſcit. Angloſaxonibus *hyt æfen-læcth* veſperaſcit, Luc. XXIV, 29. Ubi *lecth* ſimilitudinem & appropinquationem ejus rei, cui affigitur, denotat, quod multis exemplis docet SOMNERUS in voce *læcan*. Hodie utrumque inſolens.

ABEND-MAL, cœna vulgaris. Utitur Luth. Joh. XII, 2. Marc. VI, 21. Compoſitum novum, ſed partibus conſtans antiquis. Proprie eſt epulum veſpertinum. Priſci eundem ſenſum, quamvis aliis vocabulis, exprimunt. Gothis cœna eſt *nahtamat*, Marc. VI, 21. Angloſaxonibus *æfen-mete*, Alamannis *abandmuas* & *abantcauma* apud KERONEM in Gloſſis. Prior compoſitorum pars noctem & veſperam, altera cibum denotat, ut dixi in *mus* & *gaum*. Reliqua vide in *mal* convivium.

ABEND-MAL, cœna ſacra. Utitur Luth. 1. Cor. XI, 21. Primis Germaniæ Chriſtianæ temporibus alia vigebant vocabula. Angloſaxones S. Euchariſtiam appellabant *husl*, quaſi oblationem, ut demonſtravi infra in *opfer*: Franci *uuizzod*, quaſi legem vel obſervationem. Formula S. Confeſſionis apud ECCARDUM in Cat. Theot. p. 98. *ih gihu Gode almahtdigen, daz ih das heiliega uuizzod vehoda mit unreinemo lichamen*, confiteor Deo omnipotenti, quod ſacram Euchariſtiam acceperim impuro corpore. Et ſic paſſim NOTKERUS in explicatione Pſalm. SCHILTERO affatim citatus in Gloſſario pag. 879.

ABENTEUR, vel *ebentheur*, auſum virile, molimen audax, & inde nomen, ab *aben* vir, & *teur* auſum. Prior compoſiti pars pure Gothica eſt. Nam in Evangelio Gothico, quod CODICE ARGENTEO continetur, Luc. I, 27. 34. II, 36. Marc. X, 12. vir dicitur *aba*, in accuſ. *aban*, in dat. & abl. *abin*. Agnoſcunt eandem vocem veteres Islandi in Indice VERELII Scando-Scythico, ubi *abo* exponitur *colonus*. Altera compoſiti pars eſt a *dürren* audere, verbo antiquiſſimo, & omnibus veterum Dialectis, Britannicæ, Saxonicæ, Francicæ, imo etiam Græcis uſitato, ut demonſtravi infra in loco. Et in his Dialectis quædam ſunt, quæ non ſolum verbum, ſed etiam derivatum agnoſcunt. Nam a *dürren* audere, Cambris fit *dewr* fortis, audax, ſtrenuus, & *antur* auſum, molimen, quæ extant in Lex. Ant. Brit. BOXHORNII. Ex eodem fonte audacia Islandis dicitur *thor*, Græcis θάῤῥη. Video etiam alios hanc vocem ad Linguam Germanicam referre conatos, quamvis nullo aut parum proſpero ſucceſſu. KILIANO ſic dicitur, quaſi *avend-ure* hora veſpertina. Alius derivat a *thüren* audere, & hactenus bene: Sed dum alteram compoſiti partem ab *affe* ſimia repetit, a vero & ſerio pariter aberrat. Neque enim facta ridicula & Quixotiana hoc nomine deſignamus (quale eſt illud *Ajacis Sophoclei*, qui magnam in ovium grege ſtragem edidit, hirco etiam maledictis onerato & virgis cæſo, quod illas Græcorum turmas, hunc vero Ulyſſem eſſe exiſtimaſſet) ſed potius res fortiter & viriliter geſtas *Rekiorum* & *Riſiorum*. Et hoc ſenſu paſſim occurrit apud Hiſtoriæ fabuloſæ (cujus hæc vox propria) conditores, quos heroas ſuas ignominioſo vocabulo legentium riſui exponere voluiſſe, minime veriſimile eſt.

ABENTEUR, hiſtorica narratio, ſed propter incredibiles auſus, oblectationis gratia confictos, maximam partem fabuloſa. VEREL. in Ind. *æfintyr* hiſtorica narratio jucunda. Proprie ſignificat *molimina vitæ*, derivaturque, non ut antecedens ab *aben* vir, ſed ab *ewe* ſeculum hominis, ſpatium vitæ humanæ longiſſimum, partu & morte definitum, de quo ſignificatu actum infra in loco.

ABENTEUR, caſus, fortuna, periculum. Hic ſenſus oritur a Gallico *avanture*, & hoc a Lat. *eventus*.

ABENTEURLICH, audax, temerarius, periculoſus, mirus, incredibilis, fabuloſus. Collige ex antecedentibus.

ABER, poſt. Adverb. ordinis. Gothis *afar* poſt, *afar leitil* poſt puſillum, Matth. XXVI, 73. *afar aglon* poſt tribulationem, Marc. XIII, 24. Inde compoſita Gothica, *afargangan*, *afarleiſtjan* pone ſequi. Dicitur & ſubſtantive, & tunc ipſum *ordinem* ſignificat. Hinc *vices Abiæ* ULFILÆ vocantur *afar Abijns*, Luc. I, 5. ab ordine ſuccedendi. Huc etiam

ſpectare

ſpectare videtur, quod filius Angloſaxonibus dicitur *afora*, quaſi ſucceſſor patris, vel poſterior patre. Vocem ex Paraphraſi Saxonica ſiſtit SOMNERUS. Hodie non occurrit.

ABER, ſecundum. Adverb. ſimilitudinis. Evang. Goth. Luc. I, 59. *jah haihaitun ina afar namin attins*, & vocabant eum ſecundum nomen patris ſui Zachariam.

ABER, rurſus, iterum, denuo. Adverb. numeri Francis & Alam. *abur, afur, auur.* Cæteræ Dialecti habent *after*, de quo infra. Gloſſ. Keron. iterum *anur.* Repone *auur.* TATIANUS XVI. 1. *andares tages abur ſtuont Johannes*, altera die iterum ſtabat Johannes. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XII, 33. 34. *er ni uuerde irboran afur*, niſi naſcatur denuo, i. e. regeneretur. Lib. IV. Cap. VII, 148. *unz er auur quami*, donec rurſus veniat, i. e. redeat. Utitur Luth. 1. Reg. VIII, 65. Inde compoſita *aber-mal* altera vice, *aber-acht* proſcriptio iterata, *æfferen* repetere, reiterare. Quibus conſentit Gr. ἂν iterum, ſi pronuncietur ut ἀφ.

ABER, autem. Conj. adverſativa, ſed rariſſimi exempli apud veteres, nec niſi apud Francos & Alam. ISIDORUS pag. 241. Edit. Palth. *Chriſtus auur ſus quham ſona fater ziuuare, ſo ſelp ſo dhiu berahtniſſi ſona ſunun*, Chriſtus autem ita venit a Patre revera, ut ſplendor a ſole. OTFRIDUS Lib. II. cap. XVIII, 25. *ih zellu afur thanana*, dico autem vobis amodo. Interpres Tatiani *autem* vel non reddit in Verſione, vel incongrue per *thanne*, ut Cap. XXIX, 2. Cap. XXX, 2. Cap. XXXI, 2. KERO *autem* interpretatur *keuuiſſo*, quod non eſt adverſativum. Gothi habent *ak* & *akei*, Angloſaxones *ac* & *ah*.

ABER, nota defectus, ab *aben* deficere. Inde *aberwitz* delirium.

ABER, nota exceſſus, idemque quod *über*, de quo infra. Confer *aberglaube.*

ABER-ACHT, proſcriptio iterata. Ab *aber* rurſus, iterum. Nam moribus Germanicis receptum eſt, ne quid in pœnis irrogandis præcipitetur, gradibus in proſcribendo uti. Ab his gradibus nomina acceperunt *unter-acht* & *ober-acht*, hoc eſt, proſcriptio inferior & ſuperior. Et inferior quidem præcedit ſuperiorem, tanquam levior graviorem. Primo enim proſcribitur contumax & convictus, conceſſo tamen annuo ſpatio ad defenſionem, quo neglecto proſcriptio iteratur, bonis proſcripti fiſco adjudicatis. Inde eſt, quod hæc proſcriptio, quæ revera eſt *ober-acht*, etiam *aber-acht* dicitur, ab iteratione.

ABER-BANN, bannus novatus. Idem quod *aberacht.*

ABER-GLAUBE, ſuperſtitio. Compoſitum novum, ſed legitime factum. Proprie eſt nimia & abſurda credendi facilitas, præcipue in negotio religionis, ab exceſſu fiduciæ ſic dicta. Et derivari poteſt e fonte Celtico *ofer* vanus, iners, quo ſenſu utuntur Cambri, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Quid enim eſt ſuperſtitio niſi vana & iners fiducia? Sed & Germanica origo ſuam habet elegantiam. Nam *glaube* fidem & fiduciam, *aber* vero vitioſam ejus rei cui annectitur magnitudinem notat, prorſus ut *über*, quod ſæpe eſt nota exceſſus in compoſitis. Hinc KILIANO Belgarum interpreti *avergheloove* & *overgheloove* unam eandemque rem ſignificant, nempe ſuperſtitionem, h. e. nimiam religionem, & vanum Dei cultum. Quamvis enim DEUS nimium coli non poſſit, falſo tamen & vitioſe coli poſſe, omnes conſentiunt. Hinc ſuperſtitio a THOMA Aquinate definitur *vitioſus veri vel falſi numinis cultus.* Ex qua definitione ſimul patet, quod ſuperſtitio non ſemper pro objecto habeat Deum verum, ſed ſæpe etiam falſum, idola, dæmones, ſacra magica, incantationes, & ſimilia. Quorſum etiam ſpectat nimia fiducia in res naturales, herbas, radices, vel artefacta, Taliſmanos, amuleta, ſigilla, & alia ſine numero. Latinis quoque *ſuper* in *ſuperſtitio* aliquid ſuperfluum denotare videtur, quod modum rectum excedit & quaſi ſuperſtat.

ABER-MAL, iterum, ſecunda vice. Compoſitum novum, ab *aber* rurſus, & terminatione numerali *mal*, de cujus origine & poteſtate actum in PROLEGOM. Sect. VI.

ABER-WITZ, duplicem admittit ſenſum, quorum uterque ab uſu agnoſcitur. Ita enim vulgo vocant nonſolum *ſtultitiam* ex nimia ſciendi cupiditate ortam, ſed etiam *delirium*, quod ex deliquio rationis & ſanæ mentis ſequitur. Cauſa diverſitatis eſt a præfixo *aber*, quod in compoſitis jam *exceſſum* jam *defectum* notat, ut ſupra monui in voce. Cætera vide in *Witz.*

ABFEUMEN, deſpumare, *abgefeumt* deſpumatus, quod vulgo torquetur in hominem callidum ſceleriſque artificem, ut dixi in primitivo *faum* ſpuma.

ABGOTT, deaſter, falſus Deus, Deus expers divinitatis, ob præfixum negativum *ab.* Hinc etiam appellari ſolet *ungott.* SOMNERUS in Dict. Angloſax. *afgod* idolum, *afgodneſſe* idololatria. Gloſſ. Pez. excelſis *abgotir*, ad fanum *ze apkutiu hus.*

ABGRUND, profundum. Gloſſ. Ker. profundum inferni *abcrunte dera* hella. Gloſſ. Pez. gurgitibus *apcruntim.* Sic & profundum ſtagni interpreti Gothico dicitur *afgrund*, & in accuſandi caſu *afgrunditha*, Luc. VIII, 31. Oritur a *grund* profundum, & præfixo *ab*, quod hoc loco ſenſum intendit.

ABGRUND, abyſſus, profundum ſine fundo. Senſus vocis hodiernus, a *grund* fundum, & negativo *ab.*

ABGUNST, invidia. Gloſſ. Pez. livor *abanſt.* Gloſſ. Keron. invidiam *abanſt*, invidiæ *abanſti.* In veteri confeſſione peccatorum OTFRIDO præfixa, invidia dicitur *abunſt*, & in Harmon. Evang. TATIANI *abjunſt*, Cap. CXCIX, 4. Appellationis ratio ubique eadem. Nam *ab* ubique negat favorem & benevolentiam, quæ priſcis dici-

tur *anſt*, nobis *gunſt.* Qua de cauſa, jam dixi infra in voce.

ABGUNSTIG, invidus. Gloſſ. Keron. invidentium *abanſtikeru.*

ABLASS, venia delictorum, remiſſio pœnæ. Gothis *aflatei* & *fralet*, Francis *ablaz*, Alamannis *antlaz*, Belgis *aflaat.* ULFILAS Marc. I, 4. *du aflateinai frawaurhte*, in remiſſionem peccatorum. Idem Marc. III, 29. *ni habaith fralet aiw*, non habet remiſſionem in æternum. Gloſſ. Keron. veniam *antlaz.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. I, 59

Ni freuuit uuiht hiar unſer muat
ſo thin ablazi duat,
Nihil æque exhilarat animum noſtrum
ac remiſſio tua.

Anglofaxonibus *liſſe* eſt quævis *remiſſio*, non pœnæ tantum, ſed etiam laborum & ærumnarum, teſte SOMNERO in voce. Cuncta a *laſſen* remittere. Præfixa *af, fra, ant, ab*, hoc loco non variant ſenſum, ſed intendunt.

ABLASS, indulgentiæ, literæ veniales Romani Pontificis. Ex eodem fonte.

ABLEIBEN, mori, decedere e vita. Non a *leib* corpus, ſed a *leib* vita, de quo infra.

ABSAGEN, abdicare, ſtylo eccleſiaſtico *abnegare, abrenunciare.* Utitur Luth. Luc. XIV, 33. Referri poteſt ad *ſagen* dicere, ut ſimile ſit compoſito Gothico *afquithan*, quo utitur ULFILAS ibidem, quod eſt a *quithan* dicere. Nam qui ſe jure aut poſſeſſione alicujus rei abdicant, ſolent id verbis ſolemnibus declarare.

ABSAGEN, renunciare amicitiam, dicam ſcribere, bellum indicere, *abſage*, vel *abſag-brief* clarigatio, literæ provocatoriæ, *abgeſagter Feind* hoſtis apertus & capitalis. Non a *ſagen* dicere, ut antecedens, ſed a *ſachen* contradicere & litem conteſtari, de cujus familia actum infra.

ABSCHEIDEN, diſcedere, ſeparari. Gothis *afskaidan*, interprete ULFILA Luc. IX, 33. *jah warth miththanei afskaidunſik af imma*, & factum eſt cum diſcederent ab illo. Refer ad ſimplex ejusd. ſignif.

ABSCHIED, abitus, diſceſſus, & ſynecdochice venia abeundi vel dimiſſio, *abſchied nemen* valedicere, *abſchied begeren* miſſionem efflagitare, *abſchied geben* dimittere, exauctorare, *abſchieds-rede* oratio valedictoria. Cuncta a *ſcheiden* diſcedere.

ABSCHIED, vel *abſcheid*, decretum, *reichs-abſchied* decretum comitiale imperii. Proprie eſt *diſceſſus.* Transfertur autem ad decreta, quia his in tabulas relatis ſupplices in Curiis, & coëuntes in Comitiis ſolent dimitti. Hinc decreta Comitiorum Imperii vulgo vocantur *Receſſus*, quia his confectis Status ſeparantur. Imo etiam Latinis ſenatusconſulta antiquitus *decreta* videntur dicta ob eandem cauſam. Nam *cernere* in primo & antiquiſſimo ſignificatu eſt dividere, ſeparare. Hinc *decretum* videri poteſt id, quo confecto & definito Senatus ſurgit & diſcedit. Quod ideo monendum duxi, ne quis exiſtimet, *diſceſſum* ad *decreta* aliaque civilia negotia nullo antecedentium temporum exemplo a noſtris adhiberi.

ABSCHROTEL, præſegmen cibi lautioris. V. *ſchrot.*

ABSPANNEN, quatenus eſt a *ſpannen* ligare, jugare, ſignificat (1) rem intenſam remittere, & dicitur de arcu, de fidibus, aliisque rebus, quæ laxantur. (2) disjugare, & dicitur de equis, quatenus currui funiculis juncti ſunt.

ABSPANNEN, abſtrahere aliquem a partibus alicujus, *abſpenſtig* abſtractus. Hic ſenſus oritur *ἀμέσως* a *ſpenen* allicere, ſeducere, vel per metaphoram a *ſpannen* trahere. Hinc *abſpenſtig machen* ſignificat quantum poteſt, ſeducere, captare res alienas, ex amico alienum facere &c.

ABSTAND, renunciatio, *rechts-abſtand* renunciatio juris ſui. Forte eſt *receſſus*, translatumque a recedentibus ad deſiſtentes, & ab his ad renunciantes, quia a proſecutione juris ſui deſiſtunt & quaſi recedunt: a verbo Gothico *afſtandan* recedere, quod extat in Verſione antiquiſſima Codicis Argentei Luc. VIII, 13. *jah in mela fraiſtubnjos afſtandana*, & in tempore tentationis recedunt. Luc. IV, 13. *Diabolaus afſtoth fairra imma und mel*, Diabolus receſſit ab eo usque ad tempus. Aliam interpretationem vide in *ſtan* tranſigere.

ABT, abbas. Anglofax. *abbad.* Proprie eſt pater. Gloſſ. Keron. abbas *fater*, abbate *fatere*, abba pater *lib fater.* Nomen e ſacris literis & lingua Syriaca hauſtum eſſe, apud omnes in confeſſo. Vide Commentatores ad Marc. XIV, 36. Rom. VIII, 15. Gal. IV, 6. Tranſiit ad præfectos Cœnobiorum, quia Abbas in Monaſterio eſt quaſi pater monachorum.

ABTRUNNIG, deſertor, transfuga, qui nexum priſtinum diſſolvit, *abtrünnig machen* abalienare, ex conjuncto facere ſegregem vel hoſtem, *abtrünnig werden* deficere a nexu, ſive religionis, ſive fidei, & amicitiæ. Proprie eſt adjectivum, ut patet ex terminatione *ig.* Et hæc terminatio ſupponit ſubſtantivum *trunn* disjunctio, ſeparatio, quod etiamſi deletum ſit, formari tamen juſta lege potuit a *trennen* rumpere, disjungere, ſolvere. Præfixum *ab* ſenſum intendit. Priſci utuntur alio præfixo, ſed eandem vim habente. Gloſſ. Pez. apoſtaſiam *antrunnigi.* Cur *an*? Quia *an* apud priſcos ſæpe ponitur pro *ant, int, ent*, hoc eſt, pro adverbio intenſionis.

ABWEG, diſpendium viæ. Proprie declinatio a via recta, ob præfixum *ab*, quod hoc loco defectum notat. Apud Francos & ſeptemtrionales eſt adjectivum. NOTKERUS Pſal. LXXVII, 8. *auuekkiu slahta* prava generatio. VEREL. in Ind. *afvega* occulta & extra viam poſita.

ABWERTS, de loco. Abverbium ex nomine & præpoſitione compoſitum, cujusmodi

modi ſunt apud Latinos *extemplo*, *inpoſterum*, *inprimis*. Prior compoſiti pars per ſe manifeſta. Altera locum ſignificat, ut dixi in *wart* locus.

ABWERTS, deorſum. In hoc compoſito *ab* non eſt præpoſitio, ſed adverbium loci inferioris, & *werts* motus verſus locum.

ACH, interjectio dolentis vetuſtiſſima, & ab ipſa natura, ut videtur, ſuggeſta, Hebræis *ah*, *ahah*, , Lat. *ah*, Suevis *och*.

ACH, ſubſtantive poſitum, ſignificat quantum poteſt, gemitum & dolorem, actum gemendi, & ipſum cruciatum, qui gemitus & ſuſpiria exprimit.

ACH, gemitus, planctus. Cambris *och*, apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 281. & inde *ochi* & *ochain* gemere, plangere, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Græci inde formant ἀχθεῖν & ὀχθίζειν gemere, quod imitamur in *æchzen*.

ACH, dolor, cruciatus. Angloſax. *ace*, Angl. *ach*, Græc. ἄχος, & inde ἀχεῖσθαι dolere, cruciari. Forte huc etiam ſpectat nomen infernalis fluvii ACHERON, quod non ſolum Græcis ſed etiam noſtris ſignificare poteſt *fluvium doloris*, ſi altera compoſiti pars ſit *run*, quod in multis veterum dialectis fluvium denotat.

ACH, elementum aquæ. Gothis *ahwa* in compoſito *ahwaflodus*, inundationes aquarum, quod extat Luc. VI, 49. Cui ſimile eſt Latinum *aqua*, Hiſpanicum *agua*. Cuncta ex ſimplicioribus orta. Videamus quænam illa ſint. Aqua Angloſaxonibus dicitur *ea*, plur. *æa*. Somnerus: *ea* aqua, *æa* aquæ. Gloſſ. ÆLFRICI pag. 76. flumen *flod* vel *yrnende ea* (aqua currens) fluvius *ſingal*, *flowende ea* (aqua fluens vel continua) fluctus *wealcynde ea* (aqua revolvens). Ubi obſervandum, quod *e*, in voce Angloſaxonica diphthongetur per *a*, & quod *ea* monoſyllabum ſit. Quando vero ex *ea* fit biſyllabum, tunc mutatur ſignificatus, & ex aqua fit flumen. Similiter Septemtrionalibus *a*, ſimpliciter poſitum *aquam*, duplicatum *flumen* denotat, ut poſtea dicetur. Hæc monoſyllaba, cum ob nimiam brevitatem nec componi, nec aliunde derivari poſſint, neceſſario ſunt primitiva, niſi quis illa ex longioribus abſciſſa exiſtimet; Quæ vero, cum rationem nominis ſui luculentam non habeant in ulla lingua, brevioribus pro etymo ſubſterni non poſſunt. Hinc fortaſſe non errabimus, ſi a breviſſimis initiis cætera longitudinis ſtudio profecta opinemur. Saxonicum *ea* Galli imitantur in *eau* aqua. Imo etiam Germanis *ey* interdum aquam denotat. Quid enim eſt *eyland*, niſi terra aqua circumflua? Cæterum *ach* pro aqua, videtur hodie ſuperare in appellatione ſuccini, quod cum in aqua reperiatur, rectius *achſtein*, quam *agtſtein* dicitur.

ACHA, flumen, & omnis aqua fluens. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *aches* rivus, flumen. Gloſſ. Keron. flumina *aha*. Quod pronunciandum ut *acha*. Plura Francorum teſtimonia ſiſtit *Gloſſarium Schilterianum* ex Verſione Pſalmorum Notkeriana, ubi Jordan & Nilus vocantur *aho*. An Græcis ἄχα idem ſignificet, aliis inquirendum relinquo. Gothi literam Celticam in medio vocis transmutarunt in *chw*. Latini in *qu*. Hinc flumina Gothis vocantur *ahwa*, Luc. VI, 48. & flumina aquæ *ahwos watins*, Joh. VII, 38. & Jordan *ahwai* in caſu obliquo, Marc. I, 5. Apud Latinos non ſolum elementum fluidum, ſed etiam fontes, & ipſa quoque flumina, arcuato opere in Urbem deducta, vocantur *aqua*, ut patet ex appellationibus *Aqua Martia*, *Aqua Claudia*, *Aqua Virgo*, & ſimilibus. In reliquis Dialectis nullum eſt Literæ Celticæ veſtigium. Nam flumen Angloſaxonibus dicitur *ea*, plur. *eae*, VERELIO in Ind. *aa*, Suecis *ææ*, ubique duabus ſyllabis, ut ſupra oſtenſum. Quibus convenit Græc. ἄα, quod *Heſychio* interprete eſt σύστημα ὑδάτων, congregatio aquarum. Cuncta a ſimplici *æ* vel *a*, quod Saxonice aquam denotat. Et ex hoc fonte videntur etiam reliqua manaſſe. Alii tamen alias origines ſectantur. CANINIUS *aquam* a fuſione ſic dictam putat quaſi ἀ χόα, quam etymologiam multis exemplis, in quibus articulus cum nomine coaleſcit, ſuſtinet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 63. Quamvis in Obſerv. ad Will. pag. 137. adhuc fluctuet: *De Etymologia*, inquiens, *nihil adhuc certi ſtatuere poſſum: libet interim ſuſpicari, vetus A vel* AHA *ab* ἀχελῶος *abſciſſum eſſe, quum* ACHELOUM *generaliter, ut Servius inquit, propter antiquitatem fluminis* OMNEM AQUAM *veteres appellaverint*. Quod ibidem ex *Heſychio* & *Virgilio* demonſtrat. MARTINIO *aqua* derivatur ab *ago*, quod fluenta in perpetuo motu ſint, ſi naturæ ſuæ permittantur. VARRONI & FESTO *aqua* dicitur ſubſtantia, *a qua* juvamur, ineptiſſime *Scaligeri* judicio. Primus cunctorum originem ad ſimpliciſſima initia reduxit STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulphila-Goth. pag. 6. *Patet fons*, inquit, *unde derivatur vox* AQUA. *Nimirum a Linguæ noſtræ Monoſyllabo puriſſimo A, id eſt, aqua. Inde AA aqua fluens. Inde AHA* (per literam intercalarem H.), Græcis ἄχα. *Ac tandem ex* AHVA *Latinis factum* AQUA. *In cujus etymo oppido ſudant, qui origines venantur, ut videre eſt apud* VOSSIUM *in Etymol.* Itaque quicquid ubique literarum inter duo *AA* in medio deprehenditur, ſive ſit H, ſive CH, ſive CHW, ſive QU, a pronunciantibus vel euphoniæ gratia, vel Scythicæ brevitatis tædio, adjectum cenſeri poteſt. Video Cl. FRISCHIUM in ſpecimine Germanico *de permutatione literarum* Francicum *aha* tanquam primitivum amplecti, & cætera multo labore & ingenio ex illo deducere: Sed quo minus adſentiar, cohibent me diverſi *aquæ* & *fluminis* ſignificatus. Recte interim monet, *aha* pro flumine, quamvis hodie extinctum videatur, veſtigia tamen ſui ubique in Germania reliquiſſe, nonſo-

lum in nominibus fluviorum *Kinzach, Aiterach*, *Mernach*, *Geiſach*, *Kaslach*, ſed etiam Oppidorum, *Rufach*, *Biberach*, *Bacheracb*, & ſimilium, quorum nomenclatura haud dubie ab alluentibus fluviis deſumpta eſt.

ACHEN, Belgice *Aken*, Lat. *Aquisgranum*. Vox Germanica, cum ſit ab aquis deſumpta, nullam habet difficultatem. Sed quid ſit *granum* in Latina, haud æque manifeſtum. Nomen AQUISGRANI jam Caroli M. ævo innotuiſſe, contra PAPEBROCHIUM oſtendit MABILLONIUS de Re Diplom. Lib. II. Cap. XXVII. §. 12. Initia nobiliſſimæ Civitatis ad GRANUM quendam, Neronis & Agrippæ fratrem, vel ab ipſo Carolo M. in quodam Diplomate, quamvis ſuſpecto, referuntur. Cujus traditionis infirmitatem pluribus oſtendunt GUNDLINGIANA XIIX. pag. 234. & ſimul nomen aquis junctum vel *viriditatem* vel *flumen* denotare poſſe, ex vocibus *gruna* & *gerunna* colligunt. BAXTER in Gloſſario Antiquitatum Britannicarum pag. 130. *Aquisgranum* interpretatur *fontes ſolis*, quia *Grein* Ibernis pro ſole eſt. Nob. ECCARDUS in Diſſert. *de Apolline Granno* nomen loci a ſaburra deſumit, quæ Cambris dicitur *graian*, forte quod terra circa urbem ſit valde ſterilis & glareoſa. An res Etymologiæ reſpondeat, neſcio. Interim ſuſpicor, illud *granum* formatum eſſe a Belgico *kran*, ſiphunculus, tubus, canalis, vel certe a Græco κρήνη fons, ut quemadmodum *Hippocrene* eſt fons pegaſeus, ſic *Aquisgranum* ſit fons aquarum ſalubrium. Harum enim jam olim tanta erat celebritas, ut Carolus M. thermarum gratia ſuam ibi ſedem collocaret, teſte EGINHARDO in vita Caroli Cap. 22. *Delectabatur etiam* KAROLUS *vaporibus aquarum naturaliter calentium, frequenti natatu corpus exercens, cujus adeo peritus fuit, ut nullus ei juſte valeat anteferri. Ob hoc etiam* AQUISGRANI (en vetuſtatem nominis) REGIAM *exſtruxit, ibique extremis vitæ annis uſque ad obitum perpetim habitavit.*

ACHSEL, humerus. Hebr. *azzil*, Angloſax. *ehsle*, *eaxle*, *exla*, & inde *eax-clath* humerale, Franc. & Alam. *ahſal*. Gloſſ. Keron. humeris *ahſalom*. Verel. in Ind. *æxla* in humeros ſuſcipere, *axlbyrd* onus, quantum humeris portari poteſt. Celtis ſignificat alam. Hinc *aſgell* in Lexico Ant. Brit. BOXHORNII exponitur *ala*. Et Latinis *axilla* eſt parva ala, apud MARTINIUM. Ut adeo vox ab avibus ad homines, ob qualemcunque humerorum cum alis ſimilitudinem, profecta videatur. Sed Latino-Barbari ab humeris redierunt ad alas. Hinc illis *aſcella* ala, & *aſcellare* furca alaris, qua humeri claudicantium ſuſpenduntur, ad firmandos greſſus. Gothi hæc neſciunt, & humerum vocant *ams*, plur. *amſans*, haud dubie a Græco ὦμος, unde etiam *humeri* Latinis, ſicut Gallis *eſpaule* a *ſcapula*.

ACHT, bis quatuor. Græc. ὀκτώ, Lat. *octo*, Goth. *ahtau*, Angloſax. *eahta*, Franc. & Alam. *aht*, Præcop. *athe*. Conſenſum reliquorum idiomatum vide apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 42. Etymon, ſi quod eſt, adhuc valde obſcurum eſt. Interim ab *acht* derivantur & componuntur:

achte, octavus, Goth. *ahtudo*. Angloſax. *eahtothe*, Alam. *ahtodo*, apud Ker. in Gloſſ.

achtzehen, octodecim, Angloſax. *eahtatyne*.

achtzig, octoginta, Goth. *ahtautehund*, Angloſax. *eahtatig*, *hund-eahtatig*.

achtzigſte, octogeſimus, Alam. *achtozogoſto*, apud Keron. in Gloſſ.

Cambri octonario præfigunt W. dicendo *wyth*, quod imitantur Galli in *huit*.

ACHT, varias mentis operationes denotat, *conſiderationem*, *attentionem*, *obſervationem &c.* pro vario verbi *achten* ſignificatu.

ACHT, perſecutio. Angloſax. *ehtnyſſe*, Franc. & Alam. *ahtunga*. Gloſſ. Keron. perſecutionem *aahtunga*. Notkerus Pſalm. LIX, 10. *in fiure ahtungo*, in igne perſecutionis. Græcis ἔχθος odium. Cuncta ab *achten* perſequi. Moribus antiquis dividitur in *publicam* & *privatam*, quamvis nominibus indiſcretis.

ACHT, proſcriptio, perſecutio publica. Hujus perſecutionis ea vis eſt, ut proſcriptum fortunis omnibus, & ſæpe etiam vita exuat. Omnes enim contra proſcriptum armantur, tanquam contra hoſtem publicum, & cuivis liberum eſt, vincula illi injicere, captumque ad judicem remittere. Vide Jus prov. Alam. Cap. 250. & 251. Helvetiis præ cæteris Germanis id peculiare eſt, quod illis proſcriptio vocatur *aach*, teſte *Pictorio* in Diction. Hoc GOLDASTUM ſeduxit, ut vocem Germanicam *acht* ab *ach* aqua, & hoc a Lat. *aqua* arceſſeret, quaſi Bannus imperii ſit *aquæ & ignis interdictio*, præſertim cum Judices (uti ſcribit) priſco ritu in ſententia damnationis initiales tantum literas adſcriberent, hoc modo AQ. unde Helvetiis *aach* aqua & proſcriptio. Vide ejus Animadverſ. in Parænet. pag. 428. Verum Helvetiorum illud *aach*, quatenus proſcriptionem notat, non eſt ab ullo ritu, quem fruſtra fingit Goldaſtus, ſed potius a ſegnitie pronunciantium, qui, dum literam T deglutiunt, videntur dicere *aquam*, quum volunt dicere *proſcriptionem*. Amant hanc in pronunciando pigritiam inprimis Gothi, qui literam illam in medio vocis ſæpe elidunt, ut infra oſtendam in *achten* arbitrari.

ACHT, vindicta privata. Idem quod perſecutio. Occurrit eo ſenſu in compoſito *aht-eid*, quod extat in Legibus popularibus Taſſilonis §. VI. ubi exponitur *Sacramentum*. Agitur autem de Sacramento ejus, qui vindictam meditatur. Quod cum non animadvertiſſet LINDENBROGIUS, *acht* ad bannum retulit. SPELMANNUS vocem Boioaricam componit ex *ath* juramentum, & *tied* obſtrictus, quod eſt a *tian* ligare, quaſi *ahteid*

abteid ſit juramento obſtrictus. Sed hæc interpretatio non ſolum a lege, ſed etiam a voce recedit. SCHILTERO *abteid* eſt juramentum calumniæ, quod provocans ad pugnam prius jurare debuerit, *ſe non calumniandi, perſequendi, aut vexandi cauſa hoc facere.* Mihi videtur proprie denotare *juramentum vindictæ*, quod dimicaturi ſibi mutuo præſtabant. Idque ex LEGE NORMANNICA, ab ill. LUDEWIGIO nuper publicata, omnino manifeſtum eſt, in qua formulæ mutui iſtius juramenti, & reliquæ circumſtantiæ, recitantur his verbis Part. II. Cap. II. §. 10. *Poſt hoc autem pugiles ad campum convocentur, & juret primus* DEFENSOR *per verba de Duello recitata, flexis ambobus genibus, & tenebunt ſe per manus,* APPELLATOR *a dextris, &* DEFENSOR *a ſiniſtris. Interrogato ab utroque & reſponſo nomen, quo denominantur in Baptiſmo, & utrum credat in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum? Et utrum teneat fidem, quam ſancta conſervet Eccleſia, & reſponſo ab utroque, quod ita, & tunc jurabit in hac forma.*

(Juramentum Defenſoris ſeu provocati.)

AUDI. HOMO. QUEM. TENEO. PER. SINISTRAM. QUI. TE. N. IN. BAPTISMO. FACIS. APPELLARI. QUOD. EGO. PATREM. TUUM. NON. MULTRAVI. IN. CRUDELITATE. NEC. IN. FELONIA. SI. DEUS. ME. ADIUVET. ET. SACROSANCTA.

Jurabit autem & alius ſic.

(Juramentum Appellatoris ſeu provocantis.)

AUDI. HOMO. QUEM. PER. MANUM. DEXTRAM. TENEO. QUI. TE. N. IN. BAPTISMO. FACIS. APPELLARE. QUOD. DE. OMNIBUS. VERBIS. QUE. JURASTI. TE. PERIURASTI. SI. DEUS. ME. ADIUVET. ET. SACROSANCTA.

Deinde jurabunt SORCERIAS, *& primus Defenſor, quod nec per ſe, nec per alium in Campo* SORCERIAS *fecit afferre, que ei posſint vel debeant juvare, vel parti adverſe nocere. Et appellator conſequenter jurabit ſimiliter.* Tom. VII. Diplom. pag. 278. His rite juratis Judex (nam absque Judicis permiſſu nemini duello contendere licebat) *vindictæ jurantium*, unde ipſi juramento nomen, habenas laxabat. De hac ſæva & inhumana Priſcorum, armis ſive objecta diluendi, ſive lites decernendi conſuetudine, vide plura apud CANGIUM in voce *Duellum*, & apud SPELMANNUM in voce *Campus.* Primus hujus inſtituti ſtator & inventor fuit *Gondebaldus* R. Burg. ut oſtendi inter *Ordalia.*

ACHT, bellum. Ex eodem fonte ut reliqua, ob communem perſecutionis naturam. Quid enim eſt bellum, niſi ſtatus populorum, qui ſe mutuo vi & armis perſequuntur? Extat eo ſenſu *abt* apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. I, 175. ubi de Francis dicitur:

Sie in ſibbu joh in ahtu
Sin Alexanderes slahtu.

Vertit SCHERZIUS:
Illi in pace & in bello
Sunt Alexandri generis.

Id eſt, ſimiles Alexandro, iisdem artibus Belli & Pacis inſtructi. Aliam loci interpretationem ſequitur SCHILTERUS: aliam LEIBNITIUS in Origine Francorum § VII. ſed cel. SCHERZII interpretatio omnibus eſt præferenda, ſi quid judicare poſſum.

ACHTBAR. v. *bar* ſpectabilis.

ACHTEN, proprie ſignificat *ſequi*, ſive id fiat corpore, ſive animo, derivaturque a Belgico *achter* pone, poſt, quia ſequi eſt ire poſt alium. Hoc verbum pro vario *ſequendi* modo, qui poteſt eſſe *corporalis*, vel *mentalis*, varios induit ſignificatus, non fortuito efformatos, ſed juſta & eleganti ſerie cohærentes. Cel. SCHILTERUS catenam ſignificationum in Gloſſ. pag. 7. ita proponit: *Significat* 1. *attendere, obſervare attente, achtung geben uſ &c. idque generatim.* 2. *de re obſervata judicare, arbitrari, exiſtimare prout ea eſt, non ſimulate, hypocritice.* 3. *in ſpecie æſtimando rem quoad precium ejus, æſtimare, ſchæzen.* 4. *perſonam æſtimare, hoch achten, werth ſchæzen.* 5. *hinc & numerare, vide Ahtinga.* 6. *in malam partem, obſervare perſonam ad eam perſequendam. Et denique* 7. *proſcribendam.* Verum cum in hac Catena ſignificatus *ſequendi*, qui reliquorum ductor, ſit omiſſus, hinc fieri aliter non poteſt, quam ut ea, quæ primo intuitu adparent ordinata, mihi videantur præpoſtera. Nam *achten* primo eſt *ſequi*, hoc eſt, ire poſt alium. Secundo *ſectari*, *obſequi* &c. ſi alium bono animo ſequamur, *perſequi*, *turbare*, ſi malo animo. Poſtremo idem verbum tranſlatum eſt ad actus mentis, quia *conſiderare*, *deliberare* &c. revera nihil aliud eſt quam *cogitatu proſequi.* Nos hunc ſignificatum, etiamſi natura ultimus ſit, primo loco conſiderabimus, ſalva tamen etymologia, quam modo adduximus.

ACHTEN, conſiderare, meditari. Proprie cogitatu proſequi. Tatianus VI, 6. *Maria gihielt allu thieſu uuort, ahtonti in ira herzen:* Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV, 157. de populo:

Sic fuoron drurenti,
Joh ouh tho ahtonti.
Diſcedebant mœrentes,
Atque meditabundi.

Hinc cogitationes Francis paſſim vocantur *ahton*, quaſi animi proſecutiones. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV, 69.

Untar theſen ahton,
joh managen gedrahton.

Quæ verba recte vertit SCHILTERUS: *Inter has cogitationes Et varias conſultationes.* Eodem obſervante *meditatio cordis* Notkero in Pſalmis dicitur *herzens-ahta.* Hodie quoque *achten* ſæpe eſt conſiderare, & *acht* conſideratio. Sic vulgo dicimus, *was tæglich*

lich geſchiehet das achtet man nicht, quæ cottidie fiunt non conſiderantur, hoc eſt, non ad animum revocantur: *er hat keine acht darauf gehabt*, non cogitavit de ea re.

ACHTEN, deliberare, conſultare. Id eſt, proſequi cogitatu, quid agendum aut omittendum ſit. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VIII, 6.

Bigondun thic Euuarton
Ahton kleinen uuorton.
Cœperunt Sacerdotes
Deliberare ſubtilibus verbis.

Hodie obſoleſcit.

ACHTEN, attendere, animum advertere. Id eſt, ita proſequi cogitatu, ut totus animus præſens ſit. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV, 47. *ioh ir ouh uuiht thes ni ahtot*, non attenditis, non animadvertitis, quod præſtet, unum pro ſingulis mori. Hodie *acht* ſæpe animadverſionem notat. Sic vulgo dicimus, *ich hab es nicht in acht genommen*, non animadverti.

ACHTEN, judicare. Id eſt, ita proſequi cogitatu, ut bona a malis, vera a falſis, certa ab incertis diſcernantur. Quod tunc demum recte fit, quando mens in judicando eas ſequitur cogitationes, quæ ex præcognitis neceſſario ſequuntur. Et tametſi in judicando ſæpe erremus, ſemper tamen ſequimur anteceptas mentis cogitationes, & ex illis alias, quas *conſequentias* vocant, elicimus. Quod cum optime viderit Antiquitas, nomen judicio a *ſequendo* ſapienter impoſuit. Gloſſ. Pez. opinari *ahton*, autumant *ahtont*, ducis *ahtos*, duxit *ahtota*, opinio *ahtunga*. Gothi dicunt *ahjan* Matth. X, 34. *ni ahjaith thatei quemjau lagjan gawairthi ana airtha*, nolite arbitrari, quod venerim ponere pacem in terra. Solent enim Gothi literas T & D in medio vocis libenter mutare in *Jod*, quod pluribus exemplis oſtendi in PROLEGOM. Sect. III. Nos in pronunciando ſequimur Francos, non Gothos. Hinc nobis *achten* arbitrari, *ich erachte* judico, *meines erachtens* meo judicio, *für eine ehre achten* honori ducere.

ACHTEN, numerare. Rurſus a *ſequendo*, quoniam computantes in colligendis numeris ſeriem numerorum ſequuntur. Inde numerus *ahtinga*, in Gloſſ. Lipſ. Hodie obſoleſcit.

ACHTEN, æſtimare, parvi vel magni, ſecundum computum, quem omnes ſibi de pretio rerum & perſonarum formant. Nam ab hoc computo, ſive vero ſive falſo, pendet ipſius rei æſtimatio. Latini dicunt *eſſe in numero*, *haberi in numero*, pro æſtimari & in pretio haberi. Eamque ob cauſam ſenſus a numerando ad æſtimandum tranſlatus eſt, quia æſtimare eſt computare. Hinc æſtimare Angloſax. dicitur *ehtian*, Francis *ahton*. Gloſſ. Boxh. *luzzil hahtonter* parvipendens. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX, 127. de Judæis Sabbatum nimis extollentibus:

Ahtotun iz reinor,
joh harto filu kleinor.
Æſtimabant illud purius
Et longe pretioſius.

ACHTEN, obſervare, curare, cuſtodire. Dicitur de rebus æſtimatis tantum. Nam has ſolas cura & obſervatione noſtra dignas cenſemus. Quæ vero nullius pretii aut valoris ſunt apud nos, ea nec curamus ipſi, nec aliis curanda committimus. Unde manifeſtum, ſenſum ab æſtimatione ad obſervationem, quæ æſtimationis ubique comes & ſocia, traductum eſſe. Hic ſenſus cognoſcitur ex compoſitis & derivatis. Francis *ahta* cura, apud SCHILTERUM in Gloſſario. Angloſaxonibus *ahte-ſwan* porcarius, a cuſtodia porcorum. Gothis *bi-uhti* conſuetudo, ab obſervantia, quod ante SCHILTERUM nemo animadvertit, ne ſummi quidem in Literatura Gothica viri, JUNIUS & STIERNHIELMIUS, qui eam vocem in Gloſſariis ſuis intactam reliquerunt. Hodie quoque *achten* eſt obſervare, curare. LUTH. Joh. X, 13. *er iſt ein miedling, und achtet der ſchafe nicht.* Inde *acht* obſervantia, cura, cuſtodia, *acht auf einen geben* obſervare aliquem, bono & malo ſenſu, *in acht nemen* curare ne quid res detrimenti capiat, vel ut imperata fiant, *ſich in acht nemen* cavere ſibi, *achtſam* curioſus, *unachtſam* negligens, cui nulla rei neceſſariæ cura, *beobachten* obſervare &c.

ACHTEN, obſequi, ſequi juvandi & miniſtrandi cauſa. A *ſequendo*, ut Latinum. Hinc miniſtrare Gothis dicitur *andbahtjan*, Marc. X, 45. Angloſaxonibus *embehtan*, Francis & Alam. *ambahtan*. Gloſſ. Keron. miniſtraverit *ambahtit*, ſubminiſtret *untarambahte*. Oritur ab *embe* circa, & *ehtan* ſequi, ſic ut *embehtan* proprie ſit circumſectari aliquem officii & obſequii cauſa. Si Gothi dicunt *and* pro *am*, id ex vitioſa pronunciatione eſt, quæ etymologiam non debet turbare. Hinc adſentiri non poſſum celeberrimis ULPHILÆ interpretibus, qui, cum vocem Gothicam ex reliquis Dialectis ſanare potuiſſent, maluerunt etymologias vitio conformes effingere, quam vitium ipſum agnoſcere aut emendare. JUNIUS, qui primus ULFILAM aggreſſus eſt, vocem Gothicam componit ab *and* contra, & *bah* tergum, quod miniſtrantes proxime circumſtent eos, quorum aſſeclæ ſunt: ſenſu quidem commodo, ſed litera T contumaciter repugnante. STIERNHIELMIUS, qui ſecundas manus ULFILÆ admovit, meliora daturus ſic præfatur: *Circa originem hujus vocis multa nugantur viri etiam doctisſimi. Sunt, qui Latinam volunt, ab* AM *&* ACTUS, *fruſtra & imperite. Vox eſt Celtica, Gothica, Germanica, Norvagica, omnibus linguæ Scythicæ Dialectis communis. In Legibus Suethicis, Danicis, Norvagicis pasſim legitur* AMBUT, OMBAT, *&* UMBAT. UMBUDS-MAN, EMBETS-MAN *officiarius, opifex,* EMBETE *officium, etiam opificium. Pro Servo*

Servo, etiam pro procuratore, pro villico. His præmiſſis *ambat* componit ex *am* vel *an* & *biuda* præcipere, mandare. Si vera eſt origo, cur ergo Gothi dicunt *andbaht*? Sed falſam eſſe, res ipſa & nomen rei arguit, quod in Codice Argenteo nunquam de miniſtris imperantibus, ſed ſervientibus tantum uſurpatur. Servum autem ab imperio denominari, quis ſibi perſuaſerit? Reſtat ergo, ut ſervus & miniſter dicatur *ambacht* ab obſequio. Hanc vocem cuſtodiunt Saxones & Franci, & hanc ſolam veram & intemeratam eſſe, ex optimo & perſpicuo ejus ſenſu intelligitur. Reliquæ ex illa ſunt depravatæ, primo quidem *andbaht*, dum *and* ponitur pro *am*, poſtea etiam *ambat*, dum gutturalis in medio vocis eliditur, quod Septemtrionalibus admodum familiare in innumeris vocibus.

ACHTEN, vel *æchten*, perſequi, ſequi deſtruendi cauſa, *durchæchten* valde perſequi. A ſequendo, ut Latinum. Angloſax. *ehtan*, Franc. & Alam. *ahton*. Gloſſ. Lipſ. *ehton* perſequi, *ehton ſal* perſequar, *ehtindon* perſequentibus. TATIANUS XXXII, 2. *betot furi thie ahtenton*, orate pro perſequentibus. XLIV, 15. *mit thiu ſie juuer ahtent in thero burgi, fluhtet in andera*, cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Græcis ἔχθω odio habeo, manifeſto cum cæteris conſenſu. Hodie dicimus *verfolgen* eodem ſenſu, a *folgen* ſequi.

ACHTEN, turbare, tumultuari. Gothi hoc ſenſu dicunt *auhjan*, & inde *auhjodei* tumultus, ſeditio, quia ſcil. literam T. in medio vocis ſolent mutare in *Jod*, ut paulo ante monui. JUNIUS voces Gothicas deducit ab *auhn* furnus, quod ſeditioſi fornacis inſtar æſtuent, & ſeditio Latinis quoque ſcriptoribus *accendi, exardeſcere*, & *deflagrare* dicatur. Mihi videtur verbum Gothicum factum e genuino *achten*, quia Græcis ὀχθεῖν idem ſignificat, & inde ὄχθησις pro θόρυβος tumultus, apud HESYCHIUM.

ACHTER, vel *æchter* perſecutor. Ab *achten* perſequi. Angloſaxon. *ehtere*, Franc. *ahtor*, *echter*. Senſus apud NOTKERUM paſſim obvius, quem diligentiſſime annotavit Cel. SCHILTERUS in Gloſſario, unde ſequentia decerpo, *ahtero* perſequentium, *ahtarin* perſecutoribus, *von minen echtern* a perſequentibus me. Quibus convenit Græc. ἐχθρός hoſtis qui ante fuit amicus. Hodie obſoleſcit.

ACHTER, vel *æchter*, a judice proſcriptus vel bannitus. Extat in Jure prov. Alam. Cap. 86. cujus inſcriptio: *Von den Æhtern*, de Proſcriptis. Oritur, non ab *æhten* perſequi (perſecutionem enim non facit, ſed patitur), ſed immediate ab *acht* proſcriptio, ſic ut *æchter* proprie ſit homo banni.

ACHTER, vel *æchter*, turbator Reip. inimicus Patriæ, qui in cives, a quibus proſcriptus eſt, viciſſim graſſatur, pacem & ſecuritatem publicam evertens. Acceptio ſingularis, qua videntur uti Alamanni in Jure prov. Cap. 251. cujus inſcriptio: *Der ainen Æhter oder Fridbrecher jagt*, de eo, qui turbatorem pacis publicæ perſequitur. Refer ad *achten* turbare, tumultuari.

ACHT-SCHAZ, ſive *æcht-ſchaz*, pecunia a proſcriptis ſolvi debita. Extat in Jure prov. Alam. Cap. 89. cujus Inſcriptio: *Von æhtſchatze.* Cætera vide in *Schatz.*

ACHTUNG, æſtimatio. Angloſax. *æahte*, *eahtunge*, Belg. *achte*, *achtinghe*. Refer ad *achten* æſtimare.

ACHTUNG, obſervatio, cura, cuſtodia, *achtung geben* obſervare cum cura, cuſtodire. Refer ad *achten* obſervare.

ACHTUNG, perſecutio. V. *acht.*

ACKER, terra arabilis, Gr. ἀγρός, Lat. *ager*, Camb. *atcor*, Armor. *acre*, Goth. *akrs*, Matth. XXVII, 8. Angloſax. *æcer*, ibid. & alibi *æccer*, Franc. *akar*, *accar*, Alam. *achra*. Gloſſ. Keron. agro *achre*, agrorum *achro*, agris *achrun*. Gloſſ. Boxh. *acharla* agellus. TATIAN. Cap. LXXII, 1. *Sata guotan ſamen in ſinan accar*, ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Inde Latino-Barbaris *acra* menſurata terræ portio, jugerum, aut ſimilis dimenſio, apud SPELMANNUM in voce. In Linguis orientalibus, Heb. Syr. & Arab. *ickar*, *akoro*, & *akkaron*, non agrum nec jugerum, ut in reliquis linguis, ſed agricultorem ſignificat.

ACKERMANN, agricola, colonus. Angloſax. *æcer-mon*, *æcer-ceorl*, Franc. & Alam. *acharman*. Gloſſ. Pez. agricultura *acharmanne*. Lege *agricultore.*

ACKERN, arare, terram vomere proſcindere. Derivatum novum. Verbum antiquum vide in *eren* arare.

ADEBAR, ciconia. V. *edebar.*

ADEL, nobilitas, proſapia nobilis. Angloſaxonibus *æthelo*, apud BENSONIUM, Francis *adal*, apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. XVI, 90. Cambris *eddyl* eſt gens, cognatio, in Gloſſ. Celt. LEIBNITII, Alamannis *edil* genus, familia. Patet ex verbis ISIDORI Cap. V. in fine: *chichundimes auh nu dhes edhili endi odhil*, demonſtremus nunc etiam genus & patriam ejus. Idem Cap. VII. *chundida biſora dhaz ir in ſines edhiles fleiſche quhoman ſcolde*, prænunciabat ſe venturum in carne generis ejus, h. e. in ſemine Abrahæ. Et rurſus Cap. VIII. *ni uueizs ih einighan chuninc ſona Judaſes edhile*, neſcio quem regem ex genere Judæ. Utrumque vocabulum, tam Celticum quam Alamannicum, videtur proprie deſignare *genus paternum*, & derivari ab *ætte* pater. Ex eodem fonte hauriri poterat *adel* nobilitas, ut proprie ſit *patriciatus* a patribus ſic dictus. Optime autem majores noſtri nobilitatem a patribus appellare inſtituerunt. Quid enim eſt nobilitas niſi claritas avita? Et claritas avita quid eſt, niſi magna Patrum virtus, in gerendis qua pace qua bello magiſtratibus? Hoc ut evincam, laudandi mihi ſunt Græci & Latini ſcriptores, de nobilitate paria tradentes,

dentes, non ſua tantum, ſed etiam Germanica. *Nobilitas*, definiente ARISTOTELE Lib. 2. Rhetoricor. Cap. 15. *eſt quædam* MAJORUM *dignitas*. Græcis nobilis dicitur *εὐγενής*, quaſi bene natus, quod imitantur Germani in *wolgeboren*, titulo nobilibus proprio. Sic & Latini nobilitatem *patriciatum* a claris parentibus vocant. Et Romæ ii demum cenſebantur nobiles, quorum patres magiſtratus geſſerant majores, ædilitatem, quæſturam, præturam, dictaturam, ſenatoriam dignitatem, conſulatum. Et de his intelligendi ſunt Poëtæ, quoties nobilitatem in *imaginibus majorum* collocant. Nobilitas enim erat gentile decus, & multorum ex uno genere prodeuntium clariſſimorum virorum ſucceſſio. Ex his judicium ferri debet de ſcriptoribus Romanis, quoties GERMANIS (quod ſæpe fit) NOBILITATEM tribuunt. Qualis illa fuerit, TACITUS optimus nobilitatis æſtimator, & rerum Germanicarum diligentiſſimus ſcriptor, Cap. XIII. de M. G. prodidit his verbis: INSIGNIS NOBILITAS, *& magna* PATRUM MERITA, *Principis dignationem etiam adoleſcentulis adſignant*. Ubi per nobilitatem non bona avita, ſed potius genus avitum indicat. Nec aliter ſentire poſſum, quoties recogito, Tacitum Latine loqui, & alibi *genus Marobodui*, & *ſtirpem Claudii Civilis* laudibus extollere. Illa vero merita, quæ mox cum nobilitate conjungit, quid ſunt, niſi merita paterna in Remp. unde generis aviti ſplendor & claritudo exiſtit? In his ergo duobus, antiquitate & claritate generis, ſi Taciti auctoritatem & nominis etymon non adſpernamur, indoles nobilitatis antiquo-Germanicæ conſiſtet. Ex hac nobilitate, eodem Tacito memorante, prodierunt Reges veterum Germanorum Cap. VII. Reges Marcomannorum & Quadorum Cap. XLII. Principes Batavorum Hiſt. IV. 13. Principes Cheruſcorum, memorante VELLEJO Lib. II. Cap. 118. & ſecutis temporibus Reges quoque Francorum, teſte GREGORIO Turonenſe Lib. II. 9. & Reges Longobardorum, teſte WARNEFRIDO in Geſtis Cap. 14. L. I.

Nomina Propria ex interpretatione *Grotii.*

ATHALARICHUS, nobilitate pollens. Theodorici R. Gothorum in Italia ex Amalaſuentha filia nepos & ſucceſſor apud PROCOPIUM.

ADALGISUS, nobilitate fortior. Aliam interpretationem vide in *edel*.

ADALWALDUS, nobilitate pollens. Bremenſis de illo: *Adalwaldus magno prædicandi fervore Evangelii Suediam ingreſſus.*

Nomina Propria ex Indicibus *Goldaſti.*

ADALBERT, nobilitate clarus.

ADALBOLD, nobilitate fretus, a *bald* audax.

ADALHART, nobilitate ferox.

ADALHELM, protector nobilitatis, ab *hilma* tegere.

ADALMUNT, defenſor nobilitatis, vel defenſor nobilis.

Huc etiam ſpectant *Udalbert*, *Udalrich*, & contracte ULRICH.

ADEL-ERBE, hæreditas legitima. Vocem exhibet OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVIII. 57. 58. ubi paradiſus, noſtra olim patria, unde noſtro vitio exulamus, vocatur *adalerbi*. De ſenſu non convenit inter Commentatores. SCHILTERUS interpretatur *nobilem hæreditatem*, allodium, & bonum aviaticum: STADENIUS *propriam hæreditatem*, ſive poſſeſſionem hæreditariam: SCHERZIUS *primariam & præcipuam hæreditatem*. Nos noſtræ interpretationi inhæremus, eoque magis, quod *adal* eo ſenſu ſæpiſſime occurrat in Indice VERELII, unde ſequentia decerpimus,

adalman maritus legitimus,
adalkona uxor legitima,
adalkonu barn liberi legitimi.

Hoc ſenſu ait OTFRIDUS:

Nu ligit uns unbitherbi
Thaz unſer adalerbi.

Innuens, hæreditatem noſtram legitimam ſive paradiſum nunc nobis jacere vervacti inſtar inutilem nulloſque fructus ferentem. Eadem vox recurrit Lib. III. Cap. I. 80. nec alio ſignificatu. De origine vocis ita videtur ſtatuendum. Ab *æ* lex oritur *eid* jus, de quo infra, ab *eid* jus *adel* legitimus, juſtus, & juri conformis.

ADEL-ERBE, hæres legitimus. OTFRIDO *adelerbo* Lib. IV. Cap. VI. 15 LUTHERUS eundem hominem vocat *erbe* ſimpliciter, interpres Angloſaxonicus *yrfenuma* Matth. XXI. 38. Hodie obſoleſcit, ut antecedens.

ADELICH, nobilis, proprie patricius, id eſt, claris parentibus ortus & patribus ſimilis, quaſi *attalich*, ab *ætte* pater & *lich* ſimilis, quod vide in PROLEGOM. Nimirum is demum vere nobilis cenſeri debet, qui non ſolum claro genere ortus eſt, ſed & ab avita virtute haud quaquam recedit. Ab hac generis & virtutis claritate *Attalici Reges* apud Phryges (quos lingua Germanicæ ſimili uſos eſſe, ex multis vocabulis manifeſtum) STRABONI memorati, nomen accepiſſe videntur. Eodem nomine infantes illuſtribus parentibus nati ſæpe affecti leguntur. Hinc ſcil. nomen ITALICO cuidam Suevorum Regi apud TACITUM Hiſt. III. 5. Unde de antiquitate vocis judicium ferri poteſt. Duravit hoc nomen diutiſſime inter Alamannos. Inde apud Goldaſtum in Indicibus EDILICHO inter nomina propria Alamannorum. Contrarium eſt *unadelich* ignobilis, obſcuro loco natus.

ADELICH, generoſus, cujus oppoſitum *unadelich* degener, quo utuntur antiqui. Gloſſ. Pez. degeneres *unadaliske*.

ADELICH, elegans, inſignis. Dicitur præcipue de animo, de moribus, ſenſu a præſtantia

ſtantia generis ad omne decorum tranſlato. Gloſſ. Pez. ſignanter, eleganter *adallibo*. Similiter & Angloſaxonibus *æthellice* inſigniter, apud BENSON. in Vocab.

ADELING. vide *Edeling.*

ADEL-SCHALK, ſervus nobilis e comitatu Regis vel Principis. Decretum TASSILONIS part. I. §. 7. *ſervi Principis, qui dicuntur* ADELSCALCHE. LINDENBROGIO ſunt pueri nobiles, ut hodie *edel-knaben*, SPELMANNO viri in dignitate conſtituti.

ADER, ſanguis. Hunc ſignificatum colligo ex compoſitis, quale eſt Angloſax. *æddre-wegga* vena, id eſt, via ſanguinis, & noſtrum *aderlaſſen* emittere ſanguinem. Haud dubie ab ἔαρ ſanguis, per epentheſin.

ADER, vena, rivus ſanguinis. SOMNER. in Dict. AS. *æddre, ædre-wegga* vena, i. e. ſanguinis via, *æddre ſeax* phlebotomum, ſcalprum chirurgicum, quo vena inciditur. VEREL. in Ind. *ædur* vena. Idem Danis expulſo D. *aer*, Hungaris *ér*, tanquam eſſet ab ἔαρ ſanguis, per metonym. contenti pro continente. Sed præſtat derivare ab ἀορτὴ vas. Quid enim ſunt venæ niſi vaſa ſanguinis? Huc ſpectat vetus compoſitum *athargrati* ruptura venæ, quod extat in Lege Bojorum Tit. III. Cap. I. 3. *ſi in eo venam percuſſerit, ut ſine igne ſanguinem ſtagnare non poſſit, quod* ATHARGRATI *vocant.* Alii legunt *atharſcarti.* Sed & prior lectio defendi poteſt, ſi vox ducatur a *kratzen* ſcindere, ſecare.

ADER, arteria, ſpiraculum animæ. Græc. ἀρτηρία, Angloſax. *æddre* ut ſupra. Senſus a vaſe ſanguinis ad conceptaculum ſpiritus ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem translatus. Hodie utimur compoſito *luft-ader.*

ADER, nervus. Viget in compoſitis *ſpann-ſenn-flachs-ader* tendo. Unde ſit illa nervorum tendinumque cum venis confuſio, non liquet. Græcos quoque φλέβας ſive venas cum nervis & arteriis confundere, obſervat MARTINIUS in voce *nervus.*

ADER, viſcera. SOMNERUS loc. cit. *æddran* renes. VERELIUS in Ind. *ydur* exta, ilia. Rhythmus de S. Annone §. 40.

Diz riche alliz bikerte ſin geweſine
In ſin eiginin adere.
Vertit SCHILTERUS:
Totum imperium convertebat arma ſua
In propria viſcera.

Hic ſenſus videtur oriri a τράω perforo, quia viſcera ſunt ductus & canales a natura excavati.

ADFATIMIRE, vox Ripuaria, Titulo Legis 49. ſed nemini hactenus intellecta. Proprie eſt in ſinum alterius conjicere, & inde appellatio ab Angloſaxonico *fæthm* ſinus. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *fæthm, fæthme* ſinus, *fæthmend, fæthmlic* ſinuoſus. VEREL. in Ind. *fadmur* gremium, complexus. Hinc *adfatomia*, vel, ut eſt in Lege Salica Tit. 48. *affatomia*, proprie eſt conjectio in ſinum, & dicitur, cum quis alium in poſſeſſionem rei ſuæ poſuerit, conjiciendo feſtucam in ſinum ejus, quod recte vidit SPELMANNUS, quamvis originis cum cæteris ignarus. SCHILTERO *aſſatomia* eſt diſpoſitio de hæreditate, ab Angloſax. *fadan* diſponere. Dubito. Nam in Capitulis ad Legem Salicam adjectis *affatomia* exponitur *traditio.* Vide Capit. III. an. 819. §. 10. apud BALUZIUM Tom. I. pag. 610. Erat autem traditio, ſed ſymbolica, quæ a *ſinu* recte dicebatur *inſinuatio.* Confer *buſem.*

ADGANDESTRIUS, princeps Cattorum. TACITUS Annal. II, 88. *Reperio apud ſcriptores ſenatoresque eorum temporum, Adgandeſtrii principis Cattorum lectas in ſenatu litteras, quibus mortem Arminii promittebat &c.* Quod monſtrum nominis? Et quam parum fideliter traditum? At quam pulcrum, ſi legatur *Adageſtrius?* Tunc enim *feliciſſimum* ſignificat. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ead* proſperitas, *eadig* fœlix, *eadigre* fœlicior, *eadigeſt* (*eadigeſtre*) fœliciſſimus. Plura veterum nomina a felicitate deſumpta, vide in *Od* ultimæ ſignificationis. Similis depravatio eſt, quando Græci ex *Theodelinda* fecerunt *Thuſnelda.*

ADLER, aquila. Belgis *adelaar.* An a Gr. ἀετὸς? Ita quidem nonnulli, ſed præter neceſſitatem, cum majori facilitate & elegantiori ſenſu componi poſſit ex *edel-ar* nobilis accipiter, nobilis vultur. Talis enim eſt aquila, quæ & rex avium, & Jovi ſacra cenſetur, & ſummorum Principum inſignia (ut de Aquilis Romanis nunc nihil dicam) hodieque exornat. Tradit hanc etymologiam CYRIACUS SPANGENBERG in Speculo Nobilitatis Lib. II. Cap. 2. eandemque multis rationibus confirmat doctiſſimus FRISCHIUS in Miſcell. Berol. Tom. I. pag. 61. Hoc compoſitum, quamvis ſatis aptum, novum tamen eſt, & ſæculo demum XIV. ſive a falconariis ſive ab artis Heraldicæ cultoribus inventum. Vetuſtiſſima mentio, quam FRISCHIUS reperire potuit, incidit in annum 1350. Nomen vetus & ſimplex vide infra in *ar.* Quam facile autem *ar* in compoſitis tranſeat in *er*, patet exemplo *ſperber*, quod confer.

ADOBARE, equitem creare. CANGIUS ex *adoptare* confectum putat, quod miles per arma adoptantis filius fieret, id quod ex *Caſſiodoro* Lib. 4. Var. Epiſt. 2. demonſtrat. Veriſimilius eſt, Latino-Barbaros hoc verbi a Septemtrionalibus accepiſſe, quibus *at dubba* idem ſignificat. VEREL. in Ind. *dubba til riddara* equitem creare. Opinor a τύπτω percutio, quomodo alias dicimus *zum ritter ſchlagen*, quia eques creandus gladio percutitur. Hinc *dubba* proprie eſt percutere. Et hoc ſenſu etiamnum uſurpatur in particula *dopp*, qua manum alterius ad ſtipulationem provocamus.

ADRHAMIRE, vel *arramire*, condicere ſibi vel alteri diem aut locum negotio faciendo. Occurrit eo ſenſu in Lege Longobard.

gobard. Lib. I. Tit. XXV, 76. *Accuſatus ad præſentiam Comitis ſe abramiet, aut fidejuſſorem donet, qui eum adrhamiet.* Lib. II. Tit. LV, 20. *Ut Sacramenta, quæ ad palatium fuerint arramita, in palatio finiantur.* Oritur a ſimplici *ramen* definire, determinare. Hodie dixeris *anberamen.*

ADRHAMIRE, vi auferre rem furtivam ubicunque fuerit inventa. Oritur a ſimplici *ramen* capere, arripere, de quo infra. Occurrit eo ſenſu in Lege Sal. Tit. XL. *de adrhamire.* Ubi agitur de bove vel caballo furto ſurrepto, quem dominus, qui veſtigia ejus perſequitur, agnitum & deprehenſum abactori debet eripere per tertium, etiamſi illum emiſſe aut permutaſſe dixerit. Verba Legis ita ſonant: *Si quis bovem aut caballum, ſive quodlibet animal in furto perdiderit, & ejusdem veſtigia ſequitur, & id conſecutus fuit in tertia nocte, & ille qui id duxerit, aut emiſſe ſe aut cambiaſſe dixerit aut proclamaverit, ille qui per veſtigia ſequitur, res ſuas per tertiam manum* ADRHAMIRE *debet.* Ubi *adhramire* non eſt *per ramum in jus citare*, ſed rapinam raptori eripere, & per tertium quaſi ſequeſtrare, atque in tuto collocare, donec res ad judicem fuerit delata. Nam primo periculum erat in mora, & huic periculo alio opus erat remedio, quam citatione. Præterea *ramus* nunquam fuit ſymbolum citationis aut ſtipulationis de judicio ſiſti, & etiamſi fuiſſet, non utique a tertio, ſed ab illo ipſo, qui res ſuas vindicat, offerendus erat. Quid ſit manus tertia, & quis ejus in re furtiva uſus, clariſſime docet Lex Ripuar. Tit. XXXIII. de intertiare, §. 1. *Si quis rem ſuam cognoverit, mittat manum ſuper eam,* (id eſt, adrhamiat & per tertium auferat). *Et ſi ille, ſuper quem intertiatur, tertiam manum quærat, tunc in præſente ambo conjurare debent cum dextera armata, & cum ſiniſtra ipſam rem teneant. Unus juret, quod in propriam rem manum mittat, & alius juret, quod eam manum trahat, qui ei ipſam rem dedit &c.*

ÆCHTEN, proſcribere. Idem quod *achten* perſequi.

ÆCHTER, proſcriptus, homo banni, item turbator reipubl. Vide *achter.*

ÆCHZEN, gemere. V. *ach* gemitus.

ÆCKERN, glandes. Vox Germanis inferioribus ab Angloſaxonibus relicta, quibus *ac*, *æc* quercus, arbor glandifera, & inde *æcern*, *accern*, *accorn* glans, fructus ilicis. Germani ſuperiores dicunt *eichel*, ab *eiche* quercus, quod Francicum. Gothis *akran* eſt quilibet fructus, ventris Luc. I, 42. arboris Luc. III, 9. vineæ Luc. XX, 10. Hinc STIERNHIELMIUS dubitari poſſe exiſtimat, an glandes quercinæ hinc ortum habeant, an ab *ek* quercus? Sed res ipſa videtur condicere pro quercu.

ÆFERN, repetere, reiterare. Francis *afaron*, & compoſite *giafaron.* Gloſſ. Pez. repetere *giavaron*, repetitus *giavarter.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. IX, 97.

Thio buah bigann er afaron
Fon Moyſeſe ouh tho redinon.

Vertit SCHERZIUS:

Libros (ſacros) cœpit repetere,
De Moſe quoque narrare.

Oritur non ab adverb. ſimilitudinis *ab*, ſed ab adverb. numeri *aber*. Inde *wideræfern* denuo repetere, *wideræferung* Deuteronomium, quaſi recapitulatio Legis, & ſimilia ex ævo LUTHERI apud Commentatores Vocum Biblicarum. Ipſe uſus eſt ſimplici *æfern* Prov. XVII, 9. pro quo typographi linguæ imperiti male poſuerunt *eivern.*

ÆFERN, imitari, *eines angeſicht æfern* fingere vultum alicujus, interprete SCHOTTELIO de L. Germ. pag. 1278. Non ab adverb. numeri *aber* ut antecedens, ſed ab adverb. ſimilitudinis *aber* ſecundum. Hodie utrumque obſoletum.

ÆFFEN, ridicule imitari.

ÆFFEN, illudere. Vide utrumque in *affe* ſimia.

ÆHR, ſpica. Evang. Angloſax. Matth. XII, 1. *Ongunnun pluccian tha ear and etan*, cœperunt vellere ariſtas & manducare. Hactenus imitamur Angloſaxones in voce *ear*, quæ vero, cum nimia brevitate laboret, & aurem cum ariſta confundat, haud dubie orta eſt a prolixiore *æchir* per contractionem. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *æchir* ſpica. Nec aliter inveniri in vetuſtiſſimis Angloſaxonum monumentis, teſtis eſt Fr. JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 136. Hoc ergo biſyllabo verum & primigenium ariſtæ nomen repræſentari, plane perſuaſus ſum, eoque magis, quod appellatio Francorum cum illo mire conſentiat. Gloſſ. Pez. ſpica *ahir.* TATIANUS Cap. LXVIII, 1. *ababrahun ahir inti azun*, vellebant ſpicas & manducabant. *Ahir* autem lingua Francorum pronunciatur ut *achir.* HELVIGIUS vocem hodiernam effingit ex Lat. *ariſta* per apocopen, vel ex Gr. ἀθὴρ per ſyncopen, hoc interim ſuppoſito, vocem hodiernam eſſe primitivam & genuinam, quod falſum. Mihi priſcis illis ariſta videtur *æchir* dicta ab *ecke* acies, cuſpis, quia tota acuminata, & mucronibus munita, prorſus ut Lat. *ſpica* a ſpiculis. Et in hoc fonte videntur mihi convenire etiam aliæ voces, quibus eadem res deſignatur, cujusmodi ſunt, quod ſpica Angloſax. rurſus dicitur *egla*, in Gloſſis ÆLFRICI, Gothis *ahs* in Evangelio Marc. IV, 28. Danis & Suecis *ags.* Quæ certe non aliunde ſunt deſumptæ quam a ſimpliciſſimo *ec*, *ek*, *eg*, *ech*, *eh* acies, quamvis per varia derivandi media, & terminationibus magis vel minus diverſis, ut fieri ſolet in Dialectis. Neque hoc ullam habet difficultatem, niſi forte apud illos, qui in transmutationibus literarum nondum ſatis ſunt exercitati.

ÆLTE, vetuſtas, ſenecta. Angloſax. *ylde*, Franc. *eldi.* Gloſſ. Lipſ. *eldi* ſenecta, *ureldi* ſenium. Ab *alt* vetus, annoſus.

ÆNDERN, mutare. Vide in *ander.*

ÆNE, avus. Ita vulgus in Suevia, priſci ſermo-

ſermonis tenax. Gloſſ. Florent. apud Staden. in Voc. Bibl. pag. 836. *ano* avus, *ana* avia, *altirano* proavus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI, 53. de B. Virgine:

Uuanta ira anon uuarun thanana
Gotes drut thegana.
Nam majores ejus erant
Fideles Dei miniſtri.

Audi etymon bove dignum Gloſſatoris ad *Land-recht* Art. 29. Lib. 3. *Das Wort* AHNEN *iſt aus dem Latein gezogen, von dem wörtlein* ANUS, *welches heiſſet der hinder an dem menſchen.* Contumeliam hoc dixeris, non etymologiam. Mirum eſt hunc ſcriptorem majores ſuos non deduxiſſe ab *aſinis* per ſyncopen. Proprie ſignificat *auctorem generis*, ut oſtendi in adverb. ordinis *an.* Ab *æne* componuntur *elteræne* proavus, pater avi, quaſi ſenior & antiquior avus, *uræne* abavus, pater proavi, ab adverb. ordinis *ur*, quaſi caput & princeps avorum, *guckæne* ultimus & remotiſſimus avus. Rationem interpretationis vide in loco.

ÆNLICH, ſimilis. Alam. *anachilihho.* ISIDORUS Cap. III, 4. *Got chiſcouf mannan anachilihhan*, Deus creavit hominem ſibi ſimilem. Proprie eſt archetypo ſimilis, ab *an*, *ana* exemplar, & *lich, lihho, chilihho, geleich* ſimilis. De voce *ana* ejusque ortu vide plura in adverb. ordinis *an.* Angloſaxonibus *ænlic* idem denotaſſe, tacentibus Lexicographis loquitur derivatum *anlicneſſe* imago, ſimilitudo, quod extat in Evangelio Gentis Luc. XX, 24. *ywath me anne peninc, hwæs anlicneſſe hæfth he*, oſtendite mihi denarium, cujus habet imaginem?

ÆR, æs. Angloſax. *ar, ær*, Franc. *er*, Island. *ær.* Gloſſ. Pez. æs *er*, faber ærarius *erſmid.* VEREL. in Ind. *ær* æs, cuprum. Hodie dicimus *erz.* Sed ab antiquo *er* derivamus *eren* æneus. Metonymice dicitur de pecunia & pretio rerum. Inde Gothis *aiz* pecunia Marc. VI, 8. Angloſax. *hyre* merces, ſtipendium, pretium, Danis antiquis *öra*, *ora* genus nummi, Germanis *wæren* taxare, pecunia æſtimare. Cuncta veriſimiliter a Lat. *æs, æris, æſis.*

ÆSCHE, fraxinus. V. *aſche.*

ÆTTE, pater. Vox pueris apud Suevos & Helvetios familiaris, ſed antiquiſſima, & multis gentibus uſitata. Phryges nunc mitto, quorum *attagos* in Præfatione produxi. Græcis ἄττα eſt reverentiæ vocabulum junioris erga ſeniorem, & dicitur ab Achille ad Phœnicem apud HOMERUM in Iliade. Eodem nomine compellat Diana Jovem parentem ſuum apud CALLIMACHUM Hymno in Dian. verſ. 5. *Da mihi* ἄττα (ſic enim legunt quidam codices vetuſti, non ἄππα) *virginitatem æternam conſervare.* Latini, ut prodit FESTUS, pro reverentia cuilibet ſeni dicunt *atta*, quaſi patris eum nomine appellantes. Unde porro iisdem *atavus* quaſi *atta avi* dicitur. Similiter & Gothis *atta* eſt pater. Matth. VI, 9. *atta unſar thu in himinam*, pater noſter qui es in cœlis. Idem Cantabris *aita*, Friſiis *hayte, heyte, teyte*, teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 71. Quibus addi poſſunt, Hungaricum *attya*, Bohemicum *otec*, Dalmaticum *otacz*, novis ſaltim flexionibus amplificata. Idque nomen etiam matri commune in multis Dialectis. Inde Gothis *aithei* mater, Luc. I, 43. Marc. III, 32. & in Bibliis Finlandicis *Jeſuxen æiti* mater JEſu, Joh. II, 1. annotante MARESCHALLO in Obſerv. pag. 422. Quibus conſonat Lapponicum *aitea*, ex relatu STIERNHIELMII in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 7. VOSSIUS ad voces naturales refert, quibus pueri parentibus blandiuntur. Neſcio, an neceſſario. Obſtat enim ingens cognatio vocabulorum, quæ una cum *ætta* videntur aliunde manaſſe, cujusmodi ſunt in veteri Islandorum lingua, *ætt* genus, proſapia, *ætting* generatio, *ættingur* conſanguineus, *ættland* patria, *ættiord* natale ſolum, *ættmenn* propinqui, *ættartal* computatio genealogica, & alia plura apud VERELIUM in Indice. Hinc ſuſpicor, quod *ætta* pro generare in vetuſtiſſima Septemtrionis lingua aliquando invaluerit. Et huc etiam refero Gr. ἔθνος gens, natio, generatio.

ÆZEN, cibare. Ab *as* cibus. NOTKERUS Pſal. CIII, 27. *alliu bitent ſiu din, daz du ſin azeſt, ſo is zit ſi*, omnes exſpectant te, ut des illis eſcam in tempore. Convenit Gr. ἄσαι, quod apud HESYCHIUM ſatiare, paſcere &c. Convenit & Lat. *obeſare*, quo utitur COLUMELLA Lib. VIII. cap. 7. Hodie dicitur tantum de avibus, quæ cibo in os ingeſto pullos ſuos paſcere ſolent.

ÆZEN, allicere, eſcare decipiendi cauſa. Ab *as* cadaver, morticinium, cibus tectus & fallax, quo feræ capiuntur.

ÆZEN, dentibus conficere, *abæzen* depaſcere. Frequentativum ab *eſſen* edere.

ÆZEN, incidere, *in gold und ſilber æzen* auro & argento cælare, *in ſtein æzen* marmori inſculpere, *in kupfer æzen* cupro incidere, ſive ſcalpello ſive acri humore. Ab *ecke* acies, mutato k in z.

ÆZEN, incitare, ſtimulare, acriter impellere. VEREL. in Ind. *etia* incitare, inſtigare. Inde Francorum compoſita, *anazen, an-azung*, & ſimilia. Gloſſ. Pez. inſtigaſſet *anazti*, incentor *anazari*, ſtimulis *anazung.* Gloſſ. Boxh. *anazentemu* inſtigante. Hic quoque ſenſus videtur ab acie deſumptus. Quid enim eſt incitare, niſi acie quadam impellere?

AFFATOMIA, quid ſit, jam dixi in *adfatimire.* Monſtrum vocis appellat ECCARDUS, ſed immerito, quia legitime facta.

AFFE, ſimia. Vox Celtica. Cambris *ap, eppa*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angloſaxonibus *apa*, Anglis *ape*, Belg. *aap.* HELVIGIUS a naribus ſimis deducit, quod Hebræis naſus dicatur *aph.* Sed proprie eſt mima & imitator hominis, ab *aben* imitari,

tari, vel ſi mavis *ἀμέσως* ab adverb. ſimilitudinis *ab*, quod in multis Dialectis tam recentibus quam antiquis effertur *af*, ut oſtendi in PROLEG. Sect. V. Nomen aptius animali imponi vix poterat. Nam ex omnibus brutis nullum eſt, quod ad ſpeciem humanam magis accedat, aut facta hominum magis imitetur. ENNIUS apud Ciceronem primo de Nat. Deorum:

Simia quam ſimilis, turpiſſima, beſtia nobis.

PLINIUS Lib. XI. cap. 44. *Simiarum genera perfectam hominis imitationem continent, facie, naribus, auribus, palpebris &c.* Lib. VIII. cap. 54. *Mira ſolertia, viſco inungi, laqueisque calceari imitatione venantium tradunt. Mutianus & latrunculis luſiſſe* &c. Appoſite etiam CYPRIANUS Epiſt. 73. *Simiarum more, quæ cum homines non ſint, homines tamen imitantur.* Hinc imitatores ſtolidi & abſurdi vulgo vocantur *ſimiæ*. Sic Regulus Ruſticum per convitium appellat *Stoicorum Simiam*, apud PLINIUM Lib. I. Epiſt. 5. Eſt & laudabile imitandi ſtudium, propter quod etiam præſtantisſimi naturæ imitatores, & artes quoque ipſæ cum Simiis comparantur. Sic ars pictoria, cum ſit naturæ in lineis & coloribus imitatrix, hieroglyphice per Simiam deſignatur. Ob eandem cauſam TITIANUS, celebris pictor, appellatus eſt ſui temporis Simia, quod naturam perfecte imitaretur, teſte CATANÆO in not. ad Plin. Eadem vis Latini vocabuli, ſi Scythicas origines adhibeas. Nam *ſam* eſt ſimilis, in innumeris compoſitis. Et hinc fortaſſe *Simia* rectius a *ſam*, quam a *ſimis naribus* deducitur. Hunc ſenſum manifeſto præ ſe ferunt etiam alia vocabula, quibus hæc beſtia a Celtis inſignitur, cujusmodi ſunt,

ἄβρανας, apud HESYCHIUM, quod ill. LEIBNITIUS in Gloſſario Celtico recte derivat ab *aber*. Nam hoc adverbium duplici pollet ſignificatu, ſimilitudinis & numeri, & derivatis ſuis neceſſario imitationem & iterationem communicat.

gwr-ab, vox Cambro-Britannis uſitata, quam JUNIUS recte componit a *gwr* vir, & *ab* ſimia, in Obſ. ad Will. p. 266.

dynwaredwr, ejuſdem Dialecti, a *dynwared* imitari, eodem interprete.

Ab *affe* oriuntur verba (1) *æffen*, *nachæffen*, ridicule imitari, ut ſolent ſimiæ actiones hominum, (2) *æffen* illudere ut ſimiam, habere pro ſimia. Et hinc rurſus *ap* irriſio, apud VEREL. in Ind.

AFRICA, pars mundi meridionalis, ab antiquis Celtarum Philoſophis ſic dicta, quod *regio ſimiarum* eſſet. Nomen videtur a Phrygibus conditum, ex *af* & *rice*, quorum illud ſimiam, hoc regionem, ditionem & regnum etiamnum ſignificat. Conſtat enim Phryges antiquitus uſos eſſe Lingua Germanicæ ſimili: quod ideo moneo, ne quis ad hanc etymologiam obſtupeſcat. Nomen certe Barbarum eſt, & a vetuſtiſſimis Græcorum non intellectum. HERODOTUS Lib. IV. cap. 45. *Neque poſſum conjectura colligere, unde, cum una ſit Terra, trifaria ſint ei nomina indita e mulierum cognominibus.* Unde dubium non eſt, Græcos id nominis aliunde accepiſſe. A quibus autem, niſi a Phrygibus mortalium antiquiſſimis & ſapientiſſimis? Hos enim cœlum & Terram primos lineis deſcripſiſſe, & deſcriptiones ſuas Græcis tradidiſſe, alibi oſtendimus. Res ipſa mire reſpondet vocabulo. Quis enim in Geographia adeo hoſpes eſt, ut Africam ſimiarum quaſi natale ſolum eſſe neſciat? SOLINUS in Memorabilibus Africæ: *Omne autem latifundium, quod inter Ægyptum, Æthiopiam Libyamque diffunditur, quantumcunque lucis opacum eſt, varium implevit ſimiarum genus.* Ad quæ verba Commentator Solini GEORGIUS DRAUDIUS in margine notavit, *Africa ſimiarum patria.* Similia refert STRABO e Poſidonio de ſilvis Libyæ Lib. 17. Geographiæ. Confer dicta in ASIA.

AFTER, iterum. Adverb. numeri. Gothis *aftra*, Angloſax. *eft*. Græcis *αὖθις* quaſi *ἄφθις*. Hodie obſoleſcit.

AFTER, ſecundum. Adverb. ſimilitudinis. Gloſſ. Lipſ. *after* ſecundum. Gloſſ. Keron. juxta *after*, ſecundum merita *after keuurahti*, ſecundum juſſionem *after kipote*. Hodie non amplius occurrit.

AFTER, poſt, retro, infra. Adverb. ordinis. Goth. *aftana*, *aftaro*, Angloſax. *æfter*, Franc. & Alam. *after*, Belg. *achter*. Gloſſ. Keron. poſt *after*, poſtea *after diu*, poſt factum *after tatim*. Quibus convenit Gr. *αὖτὰρ* poſtea, poſthac, poſtquam. Hodie utimur in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt,

after-darm inteſtinum rectum.
after-geburt ſecundæ.
after-kind poſthumus.
after-rede calumnia, quaſi ſermo a tergo, quia abſentem mordet amicum.
after-erbe hæres ſubſtitutus.
after-lehn ſubfeudum.
after-lehnsmann, ſubvaſallus, ſubinfeudatus, in feudo caduco ſucceſſor. Et alia.

AFTER, per. Rhythmus de S. Annone §. 14. *after lantin* per regiones. WILLERAMUS cap. III, 1. *after dero burg* per civitatem. Significatus Cel. SCHERZIO obſervatus, in not. ad Otfrid. pag. 238.

AGLASTER, *agleſter*, pica. Gloſſ. Pez. migale, pica *agalſtra*. Proprie eſt pullus picæ, & componitur ab *age* pica, & *elſter* fœtura. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: pica *agu*. VEREL. in Ind. *alſter* omnis generis animalium fœtura. Ab *alen* gignere.

AGLEN, feſtuca. Angloſaxonibus *egle* non ſolum eſt feſtuca, ſed etiam carduus, ariſta, & quicquid in acumen deſinit. Familiam vocis vide in *ecke* cuſpis. Vocem Germanicam ſiſtit HENISCHIUS in Theſauro.

AGS-

AGSTEIN, ſuccinum. Videtur denominatum ab *ach* aqua, quia in aqua naſcitur, ſive ab *aug* oculus, quia oculis medetur. Vulgo vocant *agtſtein*, & confundunt cum *achate*.

AHL, anguilla. Angloſax. *el*. Apud Latinos nomen habet a forma ſerpentina, apud Germanos a pinguedine, ſi derivetur ab *alen* ſaginare. Vide vero, annon *ahl* forte corruptum ſit ex *alah*. Nam in Gloſſis Pezianis anguilla exponitur *alh*. Quod ipſum videtur contractum ex *alah*. Quid autem ſit *alah*, rimatoribus antiquitatis obſcurum eſſe nequit. Nam *a*. vim negandi habet in compoſitis, ut notavimus in Præfixis: *lah* vero videtur idem eſſe quod *laich* luſus venereus. Jam cum PLINIUS anguillam animalibus adnumeret, *quibus nec genus maſculinum eſt, fœmininumve, quæque nec animal nec ovum ex ſe generant*, inſolens videri non debet, ſi majores noſtri idem ſenſerint de hoc piſce, eamque ob cauſam nomen illi creaverint ab impotentia generandi, mira in tam fœcundo elemento naturæ proprietate.

AHL, ſubula. Angloſax. *æle, ale*, Anglis *awl*, Belg. *els, elſen*, Gall. *alesne*, Ital. *leſina*, Suec. *ſyl*. Cuncta inter ſe cognata, ſed a ſutoribus adeo turbata, ut vix initium aut exitus pateat. Puto tamen *ſyl* eſſe verum & genuinum. Nam *ſy* Suecis eſt ſuere, & inde *ſyl* ſuendi inſtrumentum. A *ſyl* per aphæreſin fit *al*, & per metatheſin *els*. Ab *elſen* vero ſunt *leſina* & *alesne*, tranſpoſitis literis.

AHORN, platanus. Gloſſ. Pez. platanus *ahorn*. Videtur eſſe ab *acernis*. Ita MARTINIUS in voce *acer*. Quem ſequitur FRISCHIUS in Voc. Bibl. pag. 193. Vox Saxonica eſt *mapulder*, quamvis obſcura. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. acer *mapulder*, acernum *mapuldern*. Datur & tertium nomen ejusdem arboris, quod vide in *mas-holder*.

AID-STEIN, ſuccinum, lapis uſtilis, ut dixi in *eiten* uri, ardere.

AIS, ulcus. Refer ad familiam verbi *eiten* urere.

ALAMANNI, nomen commune omnium populorum, qui Marcomannis & Sociis a Danubio, Rheno, Mœnoque digreſſis in ſolo vacuo ſucceſſerunt. Horum duo genera deprehenduntur apud Hiſtoricos, ſi recte inſtituatur computatio, *Galli* & *Germani*. Nam poſt exceſſum Marcomannorum mox in ſedibus eorum trans Rhenum Danubiumque conſederunt GALLI, de quibus TACITUS cap. XXIX. *Leviſſimus quisque Gallorum, & inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupavere.* Et deinde ſub Antoninis *Germani*, quos ex omnibus Germaniæ oris eo confluxiſſe, Lingua Alamannica, quæ certe Germanica eſt, quamvis vocabulis Gallicis mixta, ſatis prodit. Utrisque nomen commune fuit *Alamannorum*. Hinc gens Alamannica, ſi parva initia ſpectes, originem refert ad *Gallos*, ſi magnitudinem & incrementa ad *Germanos*. Eſtque omnino convena quædam multitudo ex acerrima Gallorum Germanorumque juventute congregata, prorſus ut olim plebs Romana, quæ ex diverſis Italiæ colonis coaluit. Unde mirum non eſt, ALAMANNOS, cum fuerint mixti homines, & Reſp. quædam GALLO-GERMANICA, jam haberi pro Gallis, jam ab illis diſtingui. Fuiſſe autem mixtos homines auctor eſt AGATHIAS Lib. I. qui ſuum viciſſim auctorem habet. ALAMANNI *autem*, inquit, *ſi* ASINIO QUADRATO, *viro Italico, fides præſtanda, qui res* GERMANICAS *diligenter perſcripſit*, CONVENÆ *ſunt &* MIXTI HOMINES, *quod &* EORUM NOMINE *præfertur*. Nec ASINIUM fefellit opinio. Nam prior compoſiti pars tam Gallis quam Germanis ſignificat *alium, alienum, peregrinum*, ut demonſtravi in *El*, altera vero *hominem* vel *virum*. Hinc Alamannus vi nominis eſt *homo peregrinus, alienigena, extraneus*, & *aliunde adventitius*, non Germanis tantum, ſed etiam Gallis & Britannis, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. ubi ſequentia leguntur: ELLMYN, *Alemanni, & uſurpatur pro peregrino. Ab ALL, alius.* Tales autem fuiſſe Alamannos, h. e. peregrinos in ſolo Marcomannico, ex ante dictis manifeſtum eſt. ASINIUS *convenas* vocat, quod idem. Nam *convenæ* ſunt peregrini, qui ex diverſis gentibus in unam ſive gentem ſive civitatem conveniunt. Sed & *mixtos homines* denotare poſſunt, quia *all* in compoſitis ſæpe *varium* ſignificat, quod etiam videtur noviſſe ASINIUS, utramque ſignificationem eodem nomine complexus. Dixi autem Gallos Germanis mixtos fuiſſe in illa Rep. Et hujus mixturæ manifeſta extant documenta in ipſa Lingua Alamannica. Nam in exiguo KERONIS Gloſſario, quod ne milleſimam quidem Linguæ Alamannicæ partem complectitur, plures occurrunt voces Gallicæ, quæ in cæteris Dialectis non facile reperiuntur, & haud dubie ex contagio Linguæ Gallicæ Alamannis adhæſerunt.

Gloſſ. Keron.	Boxhorn. Lex. ant. Brit.
numerus *ruaua*. numerum *ruaba*. numero *roaba*.	RHIF numerus.
mixtum (poculum) *merod*. Lege *uuerod*, & confer Reg. S. Benedicti cap. 38.	GWIROD potus.
inprobus *unkauuarer*.	ENWIR improbus, impius.

ALAND, inula. A Gr. ἑλένιον.

ALAUDA, legio. Vox antiquo-Gallica, quam vide in *leute* milites.

ALANI, qui & *Alauni*, gens Scythica, & perpetua Gothorum aliorumque in Romanos

nos hoſtium belli ſocia. PROCOPIUS Hiſt. 4. *Quicquid terrarum a Caucaſo ad Portas Caſpias extenditur, Alani tenent.* Sic autem dicuntur velut montani, ab ALIN, quod Lingua Mungalica montem ſignificat. Auctor etymologiæ eſt clariſſ. BAYERUS Prof. Hiſt. Petropolitanus in Actis Erudit. Lipſ. Ann. 1731. pag. 316. Quæ confirmari poteſt his MARCELLINI verbis Lib. XXXI. Cap. 2. *In immenſum extentas Scythiæ ſolitudines Alani inhabitant, ex montium appellatione cognominati.*

ALBANAGIUM, peculium peregrini. Prior nominis pars eſt ab *Albanis*. Albani ſunt ab *Alambannis*, Alambanni ab *Alamannis*, quos extraneos, alienigenas & aliunde adventitios ſignificare, ſupra monſtravi. Hos vulgus in Græcia appellavit *Alambannos*, per epentheſin literæ B. quantum ex Excerptis DIONIS cognoſcere licet, ubi Ἀλαμβάννοι ſæpe ponuntur pro *Alamannis*. M. & B. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & confinia habent communia in labiis, adeo ut B. naturaliter incipiat, ubi M. deſinit. Inde eſt, quod litera M. in pronunciando facile poſt ſe trahat literam B. Sic *um* circa, mutari ſolet in *umb*. Et formica, quæ cæteris Germanis *ameis*, apud Helvetios nuncupatur *ambeis*. In iisdem Excerptis Alambanni vocantur ALBANI, omnino per ſyncopen, figuram uſitatiſſimam. Eosdem vero homines eſſe, ALAMANNOS, ALAMBANNOS, & ALBANOS, vidit ante omnes vir in Antiquitatibus illuſtrandis acutiſſimus H. VALESIUS in notis ad *Excerpta Dionis*, & poſt illum Ezech. SPANHEMIUS in laudatiſſimo opere *de uſu & præſtantia Numiſmatum*. Ergo ſive *Alamannum* dicas, ſive *Alambannum*, aut *Albanum*, ſemper dicis hominem peregrinum, prætereaque nihil. Neque in his nominibus ulla regnat differentia, niſi hæc leviſſima, quod *Albanus* ex *Alamanno* per *Alambannum* ortus ſit, varia quidem vocis mutatione, pro vulgi inconſtantia, ſalvo tamen & integro ſenſu. Mitto nunc Alambannos, & cum Albanis iter pergo. Hos non ſolum apud Græcos (Dioni vocantur Ἀλβάνοι) ſed etiam apud Latino-Barbaros offendo. Utrum a Græcis accepto vocabulo, an ſua ſponte formato, neſcio. Formari tamen ex nomine *Alamannico* potuiſſe unius literæ mutatione, intelligo. Quemadmodum enim Latinis ex στίμμι fit *ſtibium*, & Franco-Gallis ex marmore *marbre:* Ita ex *Alamannus*, vel ejus corrupto *Almanus*, facile prodire potuit *Albanus*. Verum undecunque nomen hoc hauſtum ſit, certe nihil aliud ſignificat quam peregrinum. Eumque ſignificatum diſcimus ex chartis antiquis apud SPELMANNUM & CANGIUM, ubi omnes promiſcue peregrini vocantur *Albani*. Supereſt, ut oſtendam, quid ſit *agium* in fine vocis. Nam meram terminationem eſſe non placet. Significat autem peculium, ſi formetur a Saxonico *agen* proprium. Hinc totum compoſitum aptiſſima partium conjunctione denotat ſubſtantiam, poſſeſſionem, & proprietatem peregrini. Recte igitur Jurisconſulti *Jus albanagii* definiunt, quod ſit jus Regis in bona peregrini defuncti. Galli priores illud jus appellarunt *droit d'aulbaine:* poſteri truncando literam L. originem vocis obſcurarunt.

ALBER, ſtupidus, ſtolidus, abſurdus. Cauſa appellationis non eſt in propatulo. STILERUS in Theſ. L. Germ. eam petit ab *alp* mons, unde Suecis *alfwar* gravis, auſterus, quales ſolent eſſe montigenæ, a quibus ſenſum ad omnes rudes, inſulſos, ſimplicesque translatum exiſtimat. HELVIGIUS ſcribit *elwar*, & tanquam vocem hybridam componit a Gr. ἠλεὸς ſtupidus, & Lat. *vir*. Ubi docta manus in Exemplari, quo utor, margini adſcripſit: *alber* ἀβέλτερος *ſtupidus*. Ego malim ab ἀλεόφρων ſtolidus, quamvis nec hoc neceſſarium ſit. Nam *bar* eſt deſtitutus, & *all* ſenſum intendit, quia ſtupidus eſt valde deſtitutus, & ad intelligendum inhabilis.

ALBERGA, & ALBERGARIA, diverſorium, ſtatio tuta ſive omnium promiſcue, ſive viatorum tantum. Italis *albergo*, Gallis prioribus *haulberge*. Omnium origo ab *herberg*, mutato R. in L. Dicitur etiam de caſtris, obſervante FERRARIO in Orig. Ling. Ital. Senſu forenſi eſt jus Domini divertendi in domo vaſalli, & præſtationes pecuniarias pro comeſtionibus exigendi, ut docet CANGIUS in voce *Hereberga*.

ALBGOW, pagus Helvetiæ. Alamanni, qui aſpera utuntur pronunciatione, vocant *Albekewe*, & *Alpicauge*, in Chartis vetuſtis apud GOLDASTUM Tom. II. Rer. Alam. num. 55. & 93. Forte idem quod pagus Alpenſis, quia proxime infra Alpes Rhæticas.

ALDERMANNUS. V. *eltermann*.

ALDIUS, ſervus, *aldia* ſerva, *aldiones* poſteri ſervorum. Voces in Legibus Longobardorum paſſim obviæ, ſed obſcuræ. In Conſtitutione Caroli M. quæ extat Lib. III. Legum Longobard. Tit. XX. *aldi* æquiparantur *litis*, his verbis: *Aldiones vel aldiæ, ea lege vivant in Italia in ſervitute Dominorum ſuorum, qua fiſcalini vel Liti vivunt in Francia.* Hinc quidam colligunt, *Aldios* & *Litos* ejusdem ordinis ſervos fuiſſe, & nomina habere idem ſignificantia, eo ſaltim discrimine, quod alterum Longobardicum, alterum Francicum ſit. Et illos quidem ſic dictos putant ab *halten* ſervare, quod olim eſſent ſervati, cum poterant occidi: hos vero a *letan* linquere, quod miſeratione victoris in agris relicti, cum potuerint inde depelli aut vendi. Ita videtur ſentire cel. ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 140. & TESCHENMACHERUS ab illo laudatus. Vocem Britannicam eſſe, ſuſpicionem movet BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. AILT *verna, ſervus, ſic nativi tenentes dicebantur.* Hæc ille. *Alen* autem eſt nutrire, & hinc *alt* adultus, nutritus, quod recte dicitur de ſervo, qui in domo domini natus & nutritus eſt. Simi-

Similia habet FERRARIUS in voce *caſtaldo*, niſi quod pro more Latinas origines commendat. Cum hac interpretatione convenit, quod *vernula* in Gloſſis Ælfrici exponitur *foſtorling*, h. e. alumnus, a *foſter* victus, quod eſt a *föden* nutrire.

ALEN, parere, gignere. Vetus Scandicum. VERELIUS in Ind. *ala* parere, *Svava ol barn* Suava peperit, *Aſta ol ſveibarn* Aſta peperit maſculum, *aldr* proles, liberi, *ſiangar aldr* liberi legitimi, *alſter* omnis generis animalium fœtura, *aldinbær-ek* quercus glandifera. Hinc etiam *aldins alde* in Evang. Gothico ſunt generationes generationum Luc. I. 50. *jah armahairtai is in aldins alde thaim ogandam ina*, & miſericordia ejus in progeniei progeniem timentibus eum. Hodie ſuperat in derivato *eltern* parentes. & *voreltern* progenitores.

ALEN, creſcere, *alt* cretus, adultus. Conſentit Lat. *oleo*, *adoleſco*, *adultus*, & Græc. ἀλδαίνω creſco. Poſtea præpoſito W. ex *alen* factum eſt *walen* luxurioſe creſcere, de cujus verbi familia actum in *wels* amia.

ALEN, nutrire, educare, facere ut creſcat. Lat. *alere*, Scandis antiquis *ala*. VEREL. loc. cit. *ala* enutrire, *aler hunda* canes enutrivit, *ſialf-alin* pecora quæ ſine cura aluntur. Quibus convenit Heb. ALAH, cujus hiphil inter alia eſt educare Ezech. XIX. 3. docente MARTINIO in verbo *alo*.

ALEN, ſaginare. VEREL. loc. cit. *alen* ſaginatus. Inde *alidan ſtiur* vitulus ſaginatus in Evang. Goth. Luc. XV. 23. obſervante VERELIO & STIERNHIELMIO. Lat. quoque *altilia* ſunt pecora quæ ſaginantur.

ALFANZ, convicium Francicum. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XVIII. 27.

Uuir zellent thir es ouh mer,
Biſt elibenzo fremider.

Ubi SCHILTERUS *elibenzo* interpretatur *forbannitum*, STADENIUS *monſtrum elephanto ſimile*, SCHERZIUS *excommunicatum*. Sed proprie ſignificat *aliena loquentem*, ab ἄλλο & φάζω, βάζω, quales ſunt hæretici & fanatici (Samaritani reſpectu Judæorum) in negotio religionis, & abſurdi in vita communi. Inde *alfanzen* ineptire, & *alfanzerei* ineptiæ, nugæ inconditæ. Confer *fanzen* & *fatzen*.

ALL, omnis, cunctus. Vox Celtica. Cambris & Armor. *oll*, Hibern. *oll*, *uile*, Gothis *all*, *alls*, *alla*. Inde *all hlaine* omnis collis, Luc. III. 5. *all leike* omnis caro, Luc. III. 6. Idem Angloſax. *al*, *æl*, *eal*, pl. *ealle*: Franc. & Alam. *al*, pl. *alle*, *ellu*. Gloſſ. Keron. omnes *alle*, omnia *alliu*, omnium *allero*, *alleru*, omnibus *alleem*, cuncta *alliu*. OTFRIDUS Lib. I. cap. II. 25.

Uuio er fuar ouh thanne
Ubar himila alle,
Ubar Sunnun lioht,
Joh allan theſan uuorolt thiot.

Quomodo hinc migraverit
Super omnes cœlos,
Super ſolis lumen,
Et omnes mundi populos.

ALL, totus, univerſus. Gr. ὅλος. Senſus ab omni ad totum translatus, quia totum in ſuo genere eſt quoddam omne. Nam totum dicitur, quod habet omnes partes ad integritatem rei pertinentes, & cui nihil omnino deeſt, quod ad plenitudinem naturalem requiri poteſt. Gloſſ. Keron. totam *allen*, univerſa *alliu*. Tatian. XXXVI. 3. *al thin lihhamo iſt finſtar*, totum corpus tuum eſt tenebroſum. Gothis quoque *all* eſt totus. Inde *alla ſo baurgs* tota civitas, Matth. VIII. 34. *allbrunſt* ſacrificium quod totum crematur, Marc. I. 45. Belgæ ita diſtinguunt, ut *al* ſit omnis, *hel* totus.

ALL, ſanus, ſalvus, integer. Quia toti ſimilis. Gloſſ. Keron. ſana *alliu*, ſanas *alliu*. Hodie dicimus *heil*, & nonnunquam cum Belgis *hel*. Sic vulgo dicunt, *von heler haut* integra & illæſa cute. Quæ etiamſi videantur diſcreta, revera tamen ſunt eadem, nec differunt ab *all*, niſi præpoſito ſibilo.

ALL, varius. Ratio translationis eſt, quia varius, dum congregat diverſa, omni collective ſumpto ſimilis eſt. Et ideo *omnis* & *all* ſæpe occurrunt pro *vario* in compoſitis tam Latinorum quam Germanorum. OTFRIDUS Lib. III. cap. IV. 15. de porticibus Templi:

Thie lagun ſol almannes
Sieches enti hammes.
Hæ repletæ erant variis hominibus
Ægrotantibus atque mancis.

Gloſſ. Junian. in Will. pag. 45. *allerslagte liude* omnigenas nationes, *allerslahta krud* omnis generis herbæ, *alleroslahta bouma* omnigenæ arbores, *allerslachto uuigh uuaphane* omnis generis arma, *allerslachta dugetha* omnigenæ virtutes, *allerslachta ſicheduom* omnis generis morbi. Et huc etiam ſpectant ex ſermone hodierno *allerhand* & *allerley*.

ALL, particula intenſiva, quæ ſenſum auget in compoſitis. Sic valde egenus Ulfilæ dicitur *allatharba*, Luc. XV. 14. & perviridis Angloſax. *æl-grene*, & valde potens Francis *aluualt*, quod tribuitur Auguſto ab interprete *Tatiani* Cap. V. 11. Huc etiam ſpectat *alauuar* omnino verum, quod plus quam centies occurrit apud OTFRIDUM. Eodem ſenſu dominatur in nominibus propriis. Sic a *brecht* clarus fit ALBRECHT præclarus: a *rich* potens, ALARICUS præpotens. Hoc intenſivo mire delectantur Islandi, ut ex compoſitorum frequentia adparet apud VEREL. *in Ind.* unde ſequentia decerpimus: *all-fair* admodum pauci, *all-feiginn* admodum hilaris, *all-fiarri* valde procul, *all-kunur* notiſſimus, *all-litill* admodum parvus, *all-runa* admodum ſapiens, *all-væn* gratiſſimus, *all-tharfr* valde utilis. Huc etiam pertinent ex idiomate hodierno, *allſo* ſic, ita,

ita, *allgemach* ſenſim, *allzuſehr* nimis, &c.

ALLEIN, ſolus. Belgis *alleen*, Anglis *alone*. Præfixum *all* ſignificatum intendit, & ex uno ſolum facit. In priſcis Dialectis *unus* & *ſolus*, nullo diſcrimine dicitur *einer*. Gloſſ. Keron. unus *einer*, ſola *eineru*, ſolum *einen*.

ALLENTHALBEN, ubique. Litera T. in medio vocis inutile augmentum eſt, a recentioribus Alamannis infartum. Jus prov. Alam. Cap. 150. §. 5. *iſt es umb ſin ere geuueſen, oder umb ſin reht, er hat ez allenthalben verlorn.* Antiquitas Francica dixit *allahalba*, ab *all* omnis, & *halb* latus, plaga. Vocem habet OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 74.

ALLERHAND, varius. Vide *Prolegom.* Sect. VI. in ſubfixo *hand*.

ALLERLEY, varius. Ducta appellatio a vario colore, ut oſtendi in Subfixo *lei*, inter *Proleg.* Sect. VI.

ALLODIUM, vel *alodium*. Vox vexatiſſima, & propter Linguæ Germ. ubertatem & fontium poſſibilium varietatem ambigua. Teſtes ſunt, varia Eruditorum circa hanc vocem tentamina, imo divortia, quorum inſigniora hic recenſebimus, arbitrio Lectoribus relicto.

Alodium in omnium ſententia opponitur *Feudo*, eſtque prædium liberum nulli ſervituti obnoxium. Hinc *alodium* quibusdam componitur ab *a. privativo*, & *lodium* vinculum feudale, quod ſic dici exiſtimant quaſi *leudium*, a *Leudis*, quo nomine Barbara Latinitas ſæpe homines obnoxios deſignat. Hæc eſt ſententia viri Doctiſſ. *Joh. Henr. Ottii* in Franco-Gallia, & forte etiam aliorum.

Spelmannus inter *Alodium* & *Feudum* hanc ſtatuit differentiam, ut *Feudum* ſit, quod abſque Domini licentia nec ad extraneos tranſire, nec a parentibus ad filios pervenire, niſi de illis nominatim dictum ſit, jure poſſit: *Alodium* vero, quod per omnem heredum ſeriem diſcurrit, & cuivis e populo, etiam reclamante Domino, dari & venundari poteſt. Propterea *Alodium* componit ex *a. poſitivo*, quod interpretatur *ad*, vel *usque*, & *leode* populus, voce Angloſaxonica; Sic ut *Feudum* ſit prædium dominicale, *Alodium* populare.

Verum alii hoc bonum hæreditarium malunt denominari ab *all* omnis, & *od* poſſeſſio, cum quod poſſidentis omnimoda ſit proprietas, tum quod omni jure ad hæredes ejus tranſeat. Et hos voci natales tribuunt præter alios multos clariſſimos viros, quos nominare ſuperſedeo, *Palthenius* in not. ad Tatian. R. *Diecmannus* in Spec. Gloſſarii, & ante omnes *Verelius* in Indice, cujus hæc ſunt verba pag. 163. *Perperam* ALLODIUM *a ſortiendo deducitur, quod eſt ab all & aude vel audur, plena & totalis poſſeſſio.*

Res ipſa extra controverſiam eſt. Nam per *Alodium* omnes intelligunt aliquid hæreditarium & familiæ proprium. Verum quia hæc hæreditas ſub variis notionibus concipi poteſt, vel *ſortis paternæ*, vel *boni aviti*, hinc multi exiſtimarunt, nomen rei altius repetendum eſſe. Quæſita ergo ſunt vocabula, quæ rebus accommodari poſſent. Sed hic iterum itum eſt in diverſa.

Oliverius Vredius in Hiſt. Comitum Flandriæ Libro prodromo II. Cap. 20. *Allod* ſic dictum putat, quaſi *anlod*, hoc eſt, partem ſeu portionem, quæ cuique ſorte obtingit ex hæreditate paterna. Cauſas denominationis duas affert, Grammaticam & Hiſtoricam. Belgis inquit, *lot* hodieque ſors eſt, *loten* bona patria ſorte dividere, & *anloten* ſorte conferre hæreditatem. Vocem itaque depravatam ſtatuit. Quod, etiamſi exemplis non doceat, morari tamen neminem debet. Nam quando duo conſonantes concurrunt, ſæpe alter in alterum mutatur, vel præcedens in ſubſequentem, vel ſequens in præcedentem. Idque inprimis contingit, ubi N. & L. colliduntur. Sic Franci Scriptores faciem ſæpe vocant *annuzzi*, cum volunt dicere *anluzzi*. Et apud Latinos nihil frequentius eſt in compoſitis, quam N. mutare in L. & dicere *illiberalis*, *illecebræ*, *illicium*, pro *inliberalis*, *inlecebræ*, *inlicium*. Huic etymo tuendo Hiſtoria in ſubſidium vocatur, demonſtraturque, antiquiſſimis temporibus nonſolum regna & imperia, ſed etiam privatorum patrimonia ſorte diviſa eſſe. Romanis certe *ſors* ſæpe idem eſt quod patrimonium, quod cuique ſortiendo accidit. Feſti verba ſunt: SORS, *& patrimonium ſignificat, unde conſortes dicimus*, eos ſcil. qui hæreditatem ſimul ſortiuntur. Nam more Romano ſortiendum erat hæredibus, quoties inter eos non conveniebat, ut ex titulo Codicis *de familia herciſcunda* patet. Verum hæc parum ad rem facerent, niſi etiam Germanis idem mos placuiſſet. Hoc ut oſtendat doctiſſimus auctor, *Sortes Gothicas* & *Vandalicas* laudat, & ad Leges Wiſigothorum, Ripuariorum, & Friſionum, ubi de *Sortibus* loquuntur, provocat. Tandemque non iis ſolum populis, ſed omnibus univerſe Germanis ſortitiones in hæreditatibus communes fuiſſe, ex Tacito de M. G. Cap. X. & Adamo Bremenſe Hiſt. Eccl. Cap. 6. demonſtrare conatur. Quæ cum apud illum jucundius legantur, Lectorem eo remitto. Vredio jungi poteſt *Cangius* in voce *Sors*, ubi denſo teſtium agmine demonſtrat, *Sortem* Legiſlatoribus Germanorum modulum agri cuivis proprium denotaſſe.

Aliam voci difficili & ambiguæ medelam adfert illuſtris Legum Sal. Commentator *Joh. Georgius ab Eccard*, in notis ad Tit. LXII. dum *Allodium* componit ex *od* poſſeſſio, & *all*, ſive *alt* vetus, ita ut Allodium proprie ſit bonum avitum & vetus poſſeſſio. Reliquas Etymologias neque regulis rectæ derivationis, neque ſenſui vocis genuino conformes eſſe putat. Verum & ipſe vocem vitiatam ſtatuat neceſſe eſt, cum *all* pro *alt* non dicatur niſi per vitium. Nihil tamen obſtat, quo minus hæc corruptela admittatur. Nam Saxones Trans-albiani continuo dicunt

dicunt *oll* pro *old*, & ſenem vocant *ollemann*, pro *oldemann*, ſive quia literam D. elidunt, ſive quia Græcum ἕωλος vetus, imitantur. Multa autem ſunt, quæ hanc Etymologiam commendant, ab ipſo Authore obſervata. Cujusmodi eſt, quod villæ aliaque prædia hæreditaria a Marculfo in Formulis Lib. I. Cap. 12. vocantur *Alode parentum*, & in Legibus Alamannorum Cap. LVII. *terra paternica*, & in Lege Ripuariorum Tit. LVI. 3 *hæreditas aviatica.*

Denique, ne quod ingenii humani inventum hic omittatur, agmen claudat, qui ducere debuiſſet, celeberrimus Anglus HICKESIUS. Is in Grammatica Franco-Theotiſca pag. 91. vocem Germanicam componit ex *all*, quod illi præſtantiam, plenitudinem, & perfectionem ſignificat, & Scando-Scythico *lod* vel *lood*, quo fundi proventus ab Islandis ſcriptoribus denotatur. Hinc porro *lodium* dividit in *allalod*, quod eſt prædium liberum, cujus fructus integer ad Dominum redit, & *halfalod*, quod cenſui & ſervitio ſubjectum, ut feudum.

Sed ne plane ἀσύμβολος ab hac tractatione diſcedam, meam quoque, non tam ſententiam, quam conjecturam, de hac voce exponam. Olim exiſtimavi, *Allodium* factum eſſe ex *Odalium* poſſeſſiuncula, transpoſitis literis. Poſtquam vero in originem *Allodiorum* diligentius inquiſivi, opinionem mutavi. Vetuſtiſſima *Allodiorum* mentio occurrit in Lege Salica Tit. LXII. ubi *Allodium* vocatur *Terra Salica*, art. 6. Hæ voces ſe mutuo explicant. Et quemadmodum *Terra Salica* ſic dicitur a *ſelen* dare, tradere, offerre, quod ſit terra ſortito data, & ſtipendii loco conceſſa: ita eadem Terra vocatur *Allodium*, quaſi *anlot*, litera N. cum ſequenti L. coaleſcente, ab *un* particula copulativa, & *lot* ſors, quod ei, cui militari ſorte obtigit, ſit connexa, tanquam poſſeſſio propria. Nimirum, ex jure antiquiſſimo Belli, pars Terræ occupatæ cedebat militi victori. Hunc morem tenuere Romani in omnibus Provinciis a ſe devictis; nec Romani tantum, ſed etiam Populi Germanici, *Heruli* & *Gothi* in Italia, *Vandali* in Africa, *Burgundiones*, *Viſigothi*, & *Franci* in Gallia, ſicut pluribus oſtendi in voce *Feudum*. Quamvis enim de *fortibus Francorum* nihil memoriæ traditum ſit diſerte, ex hoc tamen ſcriptorum ſilentio non licet contrarium inferre. Cur enim relictis terris ſuis alienas invaderent, niſi occupandi & dividendi cauſa? Hoc Germanorum vetus inſtitutum graphice deſcripſit Cerealis in Oratione ad Treviros apud TACITUM Lib. IV. Hiſt. Cap. 73. *Eadem ſemper cauſa Germanis tranſeundi in Gallias, libido atque avaritia, & mutandæ ſedis amor: ut relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fecundiſſimum hoc ſolum, voſque ipſos poſſiderent.* Francos alterius ingenii homines fuiſſe, & præter morem Germanicum ſumme abſtinentis, etiamſi DUBOS, vir excellenter doctus in *Hiſtoria Critica Monarchiæ Francicæ* libro ultimo Cap. 13. operoſe demonſtrare conetur, hactenus non credo. Cur Legem conderent de terris militaribus, ſi nullas unquam occupaſſent? Atque hinc jam patet, quæ prima fuerint *Allodia*, & unde nomen acceperint. Poſtea vox, ut fieri ſolet, ad omnes poſſeſſiones proprias, hæreditarias, & a ſervitio liberas, translata eſt, quod ſortibus militaribus ſimiles eſſent, & totæ poſſidentis. Lex Ripuar. Tit. LVI. 3. *Cum virilis ſexus extiterit, fœmina in hæreditatem aviaticam non ſuccedat.* Hæc Lex inſcribitur *de Alodibus*, ut pateat, *Alodium* & *hæreditatem aviaticam*, Legislatori eſſe ſynonyma. Confer *anlot*. Galli Germanicam vocem imitantur in *aleu*, ſed vitioſe ut plerumque.

ALLMÆCHTIGKEIT, quid ſignificet in Aurea Bulla, vide in *Majeſtæt*.

ALLWALT, & *allwaltig* ſunt compoſita vetuſtiſſima, quamvis hodie obſoleta, quæ quando de Deo prædicantur, omnipotentem, quando de Principe, valde potentem ſignificant. Utrumque a *walten* poſſe. In Symb. Apoſt. Armoricano Pater omnipotens dicitur *tat ollgalloudec*, ab *oll* omnis, & *galloud* potentia. Quis hic non videt, quanta ſit inter linguam Celticam & Germanicam harmonia? Symbolum exhibet *Tolandus* in Druidibus. In Vocabulario Angloſax. Benſonii *ælſewalda* exponitur imperium in omnia tenens. Quod nemini præter Deum convenit. Francis *aluualt* eſt omnipotens, apud Otfridum Lib. I. Cap. V. 45. *thu ſcalt beran einan alauualtentan*, tu paries omnipotentem. Sed & titulus Principis. Hinc edictum Auguſti Cæſaris vocatur *gibot fon themo aluualten Keiſare*, in Harm. Evang. *Tatiani* Cap. V. 11. Sic autem dicitur Cæſar, non ab *all* omnis, quaſi cunctipotens, quod interprete Tatiani indignum; ſed ab *all* intenſivo, quaſi valde potens, vel multipotens. Plurimum autem differunt hi ſignificatus, ut ex ſcala ſignificationum patet. Quod cum non animadvertiſſet VERELIUS, Regibus Suionum antiquis, ab infinita potentia, quæ ſoli Deo propria, nomen impoſuit. Sic enim ſcribit in Indice: ALL-VALDUR, *omnipotens: eſt epitheton Regis abſoluti.* Potius eſt epitheton Dei, quod etiam Regibus tribuitur, ſed non eodem ſenſu, nec eadem æſtimatione. Quis enim credat priſcos ſeptemtrionales, quamvis unius abſoluto imperio nulliſque exceptionibus (quod ſcribit TACITUS Cap. 44. de M. G.) ſubjectos, fuiſſe tam ſtolidos, dicam an impudentes, ut Reges ſuos appellare omnipotentes ſuſtinuerint?

ALLWEG. V. *weg* tempus.

ALMANACH, calendarium, tabulæ lunares, & commentarius diurnus totius anni. An a *manen* monere, quod de omnibus diebus omnes moneat? Senſus ſane commodus, ſed multas ob rationes ſuſpectus. VERSTEGANO *Almanach* eſt ſcipio runicus, to-

tius

tius anni computo ſignatus, & ſic dictus quaſi *al-mon-acht*, ab omnium menſium obſervatione. Sed hujus vocis veſtigia nulla apud veteres reperiri, monet WORMIUS Lib. I. Faſtorum Danicorum Cap. 2. H. STEPHANUS, qui Germanis eandem vocem tanquam ex communi Hiſtoricorum formula ALS MAN NACH *dergeburt Chriſti zelte &c.* apud ſe natam vindicat, jocari magis, quam ſerio loqui videtur, etiamſi neminem diſſenſurum exiſtimet, cum apud omnes receptum ſit, nomen illud æra Germanorum Chriſtiana longe vetuſtius eſſe, dudumque Arabibus & Ægyptiis uſurpatum. Alii itaque rectius & probabilius vocem ex articulo Arabico *al* & *manach* conflatam eſſe judicant, etiamſi unde ſit illud *manach* non idem omnibus videatur. WORMIO enim eſt ab Heb. *mana* numerare, SCALIGERO a Gr. μὴν vel μήνη menſis, luna, aliis aliunde. Solus VELSCHIUS videtur rem acu tetigiſſe, quando in Commentario ad Tabulas æquinoctiales *almanach* interpretatur *ſtrenam*, quem ſequitur RELANDUS in Diſſ. de veteri Lingua Perſica. Hunc autem ſenſum ad Ephemerides translatum ajunt viri doctiſſimi, quia Ephemerides novi anni ſolebant in Oriente Regibus offerri loco ſtrenæ, ut hodie magnatibus Perſarum. Memini, eundem morem etiamnum vigere in quibusdam Aulis Germaniæ, ut potentioribus & ipſi Principi ſtrenæ loco offerantur Calendaria, ſpe majoris redhoſtimenti inde recipiendi. Ab *Almanach* ſunt ἀλμεναχικὰ, quod inter voces Ægyptias refert JAMBLICHUS Sect. VIII. de Myſteriis Cap. 4. Ægyptios hac voce prædictiones rerum contingentium ex ordine & ſerie menſium diſpoſitas deſignaſſe, ex PORPHYRIO probat CANGIUS in Gloſſario.

ALMOSEN, eleemoſyna, ſtips ex miſericordia. Camb. *eluſen* & *eluſeni*, Armor. *aluſen*, Angloſax. *ælmes*, *ælmæſſe*. Vox exotica, ab ἔλεος vel ἐλεημοσύνη miſericordia, ſenſu ab affectu ad beneficium translato.

ALP, *alf*, genius loci, dæmon bonus vel malus. Angloſax. *ælf*, *elf*, plur. *ælfas*, *elfen*, Island. *alf*. plur. *alfr*, *alfar*. VEREL. in Ind. *alfr* dæmones, *lios-alfar* & *ſuart-alfar* dæmones candidi vel nigri, *alfa-blot* ſacrificia Alfis facta. Scoti quoque, ni fallor, dæmones *elvas* vocant. Quidam vir doctus in ſchedula quam vidi, deduxit ab *helfen* juvare. Alius ab ὄλβιος beatus. Quicquid ſit, hoc certum, Majores noſtros ante Chriſtiana tempora locis omnibus genios quosdam præfeciſſe. Auctus numerus pene in immenſum, ita ut alii quidem montibus & cautibus, alii fluviis & fontibus, alii nemoribus & campis, alii aliis locis præſiderent. Gloſſæ ÆLFRICI pag. penult.

Oreades *munt-ælfen*,
Dryades *wudu-elfen*,
Moides *feld-elfen*,
Hamadryades *wylde elfen*,
Naiades *ſæ-elfen*,
Caſtalides *dun-elfen*.

Quibus addi poſſunt ex SOMNERO & BENSONIO,

Oreades *berg-ælfenne*,
Muſæ ruricolæ *land-ælfenne*,
Nympha *wæter-elfe*.

Dicitur autem nonſolum de Nymphis, ſed etiam de Faunis, de Satyris, de Nanis, aliisque numinibus maſculis, a credula vetuſtate temere confictis.

ALP, *alf*, ſæpe eſt nomen proprium viri, tam ſe ſolo, quam in compoſitis. Apud Boreales ALF fuit nomen celebre Magnatum, teſte WORMIO Lib. III. Mon. Dan. pag. 194. ubi quædam loca e SAXONE Grammatico adducit de ALFIS in Septemtrione claris. Hoc *primitivum* vocat, *cujus ratio reddi vix poteſt*. Qua in re videtur mihi falli vir alias doctiſſimus. Nihil enim certius, quam omnia nomina propria ab initio fuiſſe appellativa, nullumque eorum reperiri, quod ſignificationis omnino expers ſit. Significare autem poteſt (1.) felicem. Id enim Græcis eſt ὄλβιος. (2.) adjutorem, ut idem ſit, qui alias *olf*, *ulf*, ab *helfen* juvare. Exempla compoſitorum ſat multa dedi in *hülf*, quæ vide. (3.) heroëm. Hoc ſenſu Turcæ omnem natura fortem & robuſtum, qualis Hercules fuiſſe dicitur, vocant *alp*, teſte CLODIO in Lex. Turc. (4.) genium tutelarem familiæ, patriæ, vel alterius rei, ducta appellatione a geniis locorum. Nam Principes & Magnates appellari poſſe *Genios*, quod ſicut hi fluviorum & montium, ita illi populorum præſides & tutores ſint, extra dubium eſt. Ita *Genius* ſæpe occurrit in nummis Imperatorum adulandi cauſa. Præcipua compoſitorum ſunt

VESTRALPUS & ALFRAM.

Illud eſt nomen Regis Alamannorum apud MARCELLINUM Lib. XVI. Cap. 12. Hoc nomen viri in Indice GOLDASTI Alamannico. Utrumque *genium* vel *adjutorem fortem* deſignare poteſt, quia *veſt* & *ram* in ſignificatu ſtrenui & validi conveniunt.

ALP, *alf*, nanus. Senſus a Dæmonibus monticolis, quos parvæ ſtaturæ & pygmæi generis eſſe fingunt, ad homines cubitales translatus, auctoribus Anglis, quibus *an elf* eſt pumilio.

ALP, *alf*, dæmon incubus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ælf* larva, incubus, faunus, ephialtes, *ælf-cynne* ephialtum genus. Proprie eſt inſultor, ab ἐφάλλομαι inſilio, conſcendo. Idque nomen accepit ab opinione dormientium, qui dum ſomno gravi laborant, credunt ſe ab alio equitari. Revera autem eſt malum, ut oſtendi in *mar*. Vulgo tamen ita diſtinguunt, ut *mar* ſit ſpectrum fœmininum, *alp* maſculinum, illud maſculino, hoc fœminino generi infeſtum.

ALP, *alf*, ſomnus gravior & impeditus, haud dubie ſic dictus, quod vulgo perſuaſum ſit, halitum dormientium a ſpiritu quodam incubo

cubo intercludi. Revera autem eſt morbus. Hinc *ælfe* apud SOMNERUM & BENSONIUM exponitur *morbus quidam.* KEYSLERUS in Antiq. Sept. pag. 500. *In ſuperiore Germaniæ tractu plebs eum morbum appellat* DEN ALP *vel* DAS ALP-DRUCKEN, *aut a mole quam ipſis impoſitam ſentiunt cum ſanguis reſtagnat ſupine recumbentibus, aut a ſagis & ſpectris montanis.*

ALP, *alf*, ſtrix, lamia, ſaga, quod dæmonis inſtar nocturni per loca habitata oberret, & in varias mutata formas infantes e cunis abripiat, & in locum eorum alios & deteriores ſubſtituat. Inde *ælf* lamia apud SOMNERUM. Hunc ſenſum JUNIUS ducit ab ἄλφω, quod in Etymologico exponitur per ἀμείβω commuto, in Obſ. ad Will. pag. 177.

ALP, candidus. Græcis quidem φαλὸς & φαλιὸς a φάω luceo, quia alba ſunt maxime ſplendida, poſtea ἀλφὸς per metatheſin, & inde ἀλάβαςρον lapis candore notabilis. Latinis & Sabinis *albus*. Armoricis *alp*, *alb*, apud PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 372. Linguarum Orientalium conſenſum exhibet MARTINIUS in voce *albus*. Veſtigium dictionis apud Saxones, Francos, & Islandos haud obſcurum deprehenditur in nomine oloris, avis candore inſignis. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: cygnus *ylfete*. Gloſſ. R. Mauri MS. cygnus *alpiz*. VEREL. in Ind. *alft* cygnus, *elftur* cygnus. In Lege Salica Tit. VII. 8. cygnus vocatur *ortfocla*, vitio deſcribentium, pro *alpfocla*, quod ingenioſe obſervavit, ſed mox dimiſit ECCARDUS in notis. Hodie ſuperat apud Helvetios, quibus *elbſch* cygnus, teſte PICTORIO Tigurino. Omnibus eodem ſenſu, & fortaſſe a candore deſumpto. Quamvis etiam (quod diſſimulare non poſſum) formari potuerit a Scandico *elf* fluvius, ut proprie ſit avis fluminea.

ALP, mons. NOTKERUS Pſal. CIII. 18. *mus pergis in dien lochen dero alpon ſina feſti habet*, erinaceus in foraminibus montium refugium ſuum habet. SCHILTERUS, qui hunc locum obſervavit, huc refert *Albegow* & *Alpengaw* pagus Helvetiorum. Unde ſit *Alp* vel *Alf* pro monte, difficilis quæſtio eſt. Dici tamen veriſimiliter poteſt, vocem literis paulo tranſpoſitis cognatam eſſe cum Islandica *fiall* mons, & cum aliis multis ejusdem ſoni, quæ vel locum editum, vel ſummitatem ſignificant. VEREL. in Ind. *fiall* mons, *ha fialls gnipa* ſummus montis vertex, *fiallskor* lapſus montium. Gloſſ. Reenhielm. *fiall* mons eminens, *fiallvegur* montanum iter. Apud HESYCHIUM φάλαι ſunt ὄρη & σκοπιαὶ h. e. montes & ſpeculæ. Locum vitiatum reſtituit MARTINIUS. Eſt & φάλος apex galeæ ſeu conus, & φαλὸς petra eminens in mari, & λόφος per metatheſin faſtigium & collis. Sunt & Latinis *falæ* turres, ab altitudine ſic dictæ. Et Hetruſcis *falantum* cœlum. Horum omnium cognatio manifeſta eſt, ſed origo obſcura, & fortaſſe Hetruſca. Græcis tamen φάω eſt luceo, & inde φαλὸς lucidus, quod a lucido ad *conſpicuum*, & a conſpicuo ad *eminens* transferri potuit, quia eminentia ſunt maxime conſpicua. Sed undecunque ſit hæc cognatio, ſi *Alp* vel *Alf* ad eam referatur, quod duce metatheſi fieri poteſt, exacte conveniet cum reliquis montium nominibus, *bein*, *berg*, *brenner*, *thor*, *dun*, *hill*, quæ certe ab altitudine petita ſunt, ut in ſingulis oſtendi.

ALP, paſcuum in loco montano. GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 139. *Alpes paſcua montana, quo æſtate pecora aguntur & paſcuntur, Alpen.* CANGIUS in Gloſſario: *Alpes paſcua montana quæ in montium convallibus ſita ſunt.* Quem ſignificatum multis ibidem ſcriptorum teſtimoniis comprobat. Helvetiis in hunc uſque diem *alp* eſt paſcuum, *zu alp faren* pecus ad paſcendum ducere, *alphörner* tubæ paſtoriciæ ex arborum corticibus contextæ. Hic ſignificatus haud dubie ortus eſt inter montanos, quod alia paſcua non haberent, niſi in montibus & collibus ſita. SCHILTERUS huc etiam refert Cambricam vocem *allweſt* paſcuum, paſtura. Quam ego malim referre ad *wiſt* cibus, alimentum.

ALPEN, *Alpes*, montes prælti, non Rhætici tantum, qui Germaniam hodiernam ab Italia dividunt, ſed omnes univerſe Montes aërei & excelſi. SERVIUS ad Georg. 3. Virg. *Gallorum Lingua alti montes* ALPES *vocantur.* Idem ad Lib. 10. Æneid. *Omnes altitudines montium licet a Gallis* ALPES *vocantur, proprie tamen montium Gallicorum ſunt.* Sed hæc reſtrictio ad *montes Gallicos* gratis aſſumitur. Uſum latiorem perſpicue docet CANGIUS, magna teſtium caterva ſtipatus. Hinc omnes populi montani & montium ſublimium incolæ Antiquis vocantur *Alpini* ab *alp* mons, ſicut *Tauriſci* & *Taurini* a *thor* mons, quod pridem obſervavit CLUVERIUS in Norico Cap. 2. FESTUS nomen deduxit ab *albus*, quod Alpes ſint montes perpetua nive candidi: Quem ſequitur PEZRONIUS, quia Celtica quoque Lingua *alb* eſt albus. Sed longe veriſimilius eſt, nomen *Alpibus* ab altitudine quæſitum eſſe, ſicut collibus & montibus univerſe.

ALRAUN, mandragora naturalis. Nomen famoſæ radicis, cujus verum ſenſum nemo hactenus inveſtigavit. Videtur autem ſic dici ab *alen* generare, & *rune* myſterium, quaſi ſecretum naturæ ad generandam ſobolem. Nam & hominiformis eſt, & creditur ad Venerem conducere, & ſingularem vim ad promovendam fœcunditatem habere. In qua ſententia videtur etiam fuiſſe Auctor VERSIONIS VULGATÆ, qui *Dudaim* Rachaelis *mandragoras* interpretatur Gen. XXX. Veram & naturalem ejus effigiem exhibet LAMBECIUS Lib. II. Part. 2. Bibl. Vind. pag. 566.

ALRAUN, mandragora artificialis, ſive figura humana ex radice Bryoniæ (vulgo *ſtickwurtz*) ab impoſtoribus effigiata.

 Quam-

Quamvis enim mandragora naturalis bifurcata ſit inſtar hominis, unde PYTHAGORÆ ἀνθρωπόμορφος dicta, falſum tamen eſt, quod ALBERTUS MAGNUS ſcribit, mandragoram ſic hominis formam præ ſe ferre, ut ſexus & aliorum accidentium differentias oſtendat. Ejusmodi figuras non natura fecit, ſed impoſtura certorum hominum, quorum intereſt, ut hæc ſculptilia credantur ſub patibulis naſci, & non niſi cum ſummo vitæ periculo inde avelli. Dicitur autem *alraun*, non ab arcana medendi vi, ut mandragora naturalis, ſed potius a magna ſcientia cujusdam dæmonii, quod ibi ſedem habere creditur. De qua re juvat audire STIERNHIELMIUM in Præf. ad Evang. Goth. *Mulier ſaga ſeu fatidica dicitur Alruna, i. e. omniſcia, Islandis fiol-kunni, i. e. multiſcia, hodie wys-quinna, i. e. mulier ſapiens. Ob eandem cauſam dictæ ſunt imagunculæ, ex radicibus Mandragoræ efformatæ, Alruner, quibus, ut omniſciis abutuntur homines vani & ſuperſtitioſi, ſingulari adhibito cultu, vice Oraculorum, quorum reſponſis latentia & futura ſibi patefieri, temere & impie credunt.* De *Alruna magica Lipſienſi* vide prolixe & erudite diſſerentem KEYSLERUM in Antiq. Sept. pag. 505. ubi ſimul figuram exhibet, & modum conficiendi demonſtrat.

ALRAUNEN, mulieres fatidicæ veterum Germanorum. An quaſi *omniſciæ?* Ita quidem vellet STIERNHIELMIUS, ſed præter rationem. Nam *rune* eſt ſecretorum conſcius vel conſcia, ut demonſtravi infra in voce, *all* vero non eſt omnis, ſed particula ſenſum intendens. Hinc in Indice VERELII *allruna* exponitur *admodum ſapiens*, non *omniſcius*, quod defendi nequit. Dicitur autem de ſagis, quia ſecretorum ſive naturalium ſive magicorum cenſebantur valde gnaræ & peritæ. Fœminis ſanctum & providum quid ineſſe, ex opinione Majorum noſtrorum ſcribit TACITUS Cap. 8. de M. G. Hinc ab illis petebantur remedia morborum, interpretationes ſomniorum, auguria eventuum, prædictiones futurorum, & conſilia tam belli quam pacis, ſicut fuſe oſtendit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 165. ſeq. Literarum peritas fuiſſe, vox ipſa indicat. Idque etiam inde colligitur, quod omnis fere Magia veterum literis Runicis peragebatur. OLAO WORMIO in Literatura Runica *Alrunen* ſunt *Adelrunen*, h. e. viri & fœminæ nobiles in Aulis Principum, qui magicas artes exercebant, quas ODINUS ille famoſus, divinos honores non tam promeritus, quam præſtigiis conſecutus, primus in Aulam advocavit. Sed non opus eſt a proprietate vocis recedere, etiamſi forte antiquiſſimis temporibus Magia ſolis nobilioribus fuerit cognita. Hæſit autem hæc appellatio inprimis fœmineo generi. Nam mulieres magas a Gothis ſermone patrio *Alrunas* vocari, teſtis eſt JORNANDES Gothus de reb. Geticis Cap. 24. ubi tamen vitioſe legitur *Aliorumnas*. Talis videtur fuiſſe *Aurinia*, vel potius *Alrunia*, TACITO commemorata Cap. 8. de M. G. Vox Jornandina ab aliis aliter corrigitur. CLUVERIUS legendum cenſet *altrunas* vetulas ſagas, loco citato: KEYSLERUS *Halirunas* ſacrorum myſteriorum conſcias & vates, in Diſſ. de mulier. fatid. §. LVII. Nos noſtræ emendationi inhæremus.

ALS, niſi. Particula excipiendi, quæ Gr. effertur ἀλλὰ, Gothis *alja* Marc. IX. 8. *ni ainohun gaſehvun alja Jaiſu ainana mith ſis*, neminem viderunt niſi unum Jeſum cum illis. Angloſaxones dicunt *buton*, Franci & Alam. *uzan*. Gloſſ. Keron. niſi *uzzan*, excepto *uzzan*.

ALS, adverb temporis, *als weiland* cum olim, *alsdann* tunc, *ſo lang als* donec, *alsbald* ſtatim. Cuncta priſcis ignota.

ALS, adverb. comparandi, *als zum exempel* exempli gratia, *als wie* tanquam, *ſowol als* tam quam. Idem quod *alſo* ſic, ita, & ex illo factum per apocopen. Utitur Rhythmus de S. ANNONE obſervante SCHILTERO §. XI.

In den cidin iz geſcach
Als der wiſe Daniel geſprach.
Iis temporibus factum
Ut ſapiens Daniel narravit.

ALSDANN, tunc. A *dann* tunc. *Als* eſt ipſum intenſivum *all*, & ſenſum generat ſimilem Gallico *tout à l'heure*.

ALSO, ſic, ita, adverb. ſimilitudinis, ortum a ſimplici *ſo* ſic, ut, & præfixo *all*, quod rurſus ſenſum intendit. Compoſitum novum, ſed legitime factum.

ALT, cretus, adultus, *zwei iar alt* bimus, *drei iar alt* trimus. Convenit Lat. *altus* & *adultus*. Cuncta ab *alen* creſcere.

ALT, vetus, annoſus, antiquus. Gr. ἕωλος, ἑωλότερος, ἑωλότατος, Lat. *altus*, probante Nonio Marcellino, Angloſax. *eald*, Franc. & Alam. *alt*, Procop. *alt*, Angl. *old*, Belg. *oud* per ſyncopen, Sax. inf. *oll* per apocopen. Proprie eſt diu cretus, & dicitur de annoſo, quia menſuram nominis magis implet. Gloſſ. Pez. annoſa *alta*. Gloſſ. Keron. vetera *altiu*, vetuſtam *alta*, teſtamenti veteris *dera altun euua*. Inde Angloſaxonibus *æld* ſenex, *eald-cwen* vetula, *ealda-fæder* avus, *ealdor*, *aldor* ſenior, item dux & princeps, *ylde* ſenecta, *yldeſt* præcipuus, antiquiſſimus. Francis *altmagon* progenitores, & alia, nunc obſoleta. Nos ab antiquis accepimus, & conſtanter retinemus, *alter* ſenex, *alte* vetula, *elter* ſenior, *ælte* vetuſtas, ſenecta, *alten* ſeneſcere.

ALT, nobilis, generoſus. Senſus a vetuſtate ad nobilitatem translatus, qui nobilis eſt homo vetus, utpote ex antiquo genere oriundus. Ad hunc ſignificatum perduxit me Lingua Longobardica, in qua *ild* (& ſpiritu præfixo *hild*) videtur adjective nobilem, ſubſtantive *genus nobile* denotaſſe. Nam hoc conceſſo (cur autem in re obſcura non hypotheſibus utamur, ubi probationes deficiunt?)

ficiunt?) miram lucem & venuſtatem accipiunt NOMINA PROPRIA quæ ſequuntur.

ILDIGES, nobilis geſus. Nomen Principis Longobardici apud PROCOP. Lib. 3. Hiſt. Goth. Quid ſit *geſus* apud antiquos, jam expoſui in voce.

HILDEGIS, *Hildechis*, eadem notione. Nomen alterius Principis inter Longobardos apud P. DIACON. Lib. I. de Geſtis Long. Cap. 21.

ILDIBALD, nobilitate fretus. A *bald* audax, confiſus. Nomen exhibet PROCOP. Lib. 3. H. Goth. *Unus* ILDIBALDUS, *magni vir nominis, cui mandata a Gothis fuerat Veronæ cuſtodia.*

HILDEMUND, vir nobilis. Recurrit in *mund* vir.

HILDERICH, nobilitate potens.

CHILDERICUS, eadem notione.

GROTIO in Indice Nominum Propriorum *ild* & *hild* idem notant quod *all*, quatenus ſenſum intendit: Hinc illi *Ildebald* eſt eximie audax, *Hildegis* eximie fortis &c. magno, ut omnes vident, ſenſus detrimento, & nulla literæ D. habita ratione. Cæterum & hoc obſervandum, quod *Hilderich* vel *Childerich* præterea ſignificare poſſit *prælio potentem.* Nam *hild* priſcis pugnam & prælium denotaſſe, oſtendi in *held* heros.

ALT, deficiens, defectu laborans, ut ſolent res annoſæ, quæ vel longo ſitu, vel carie corrumpuntur, ab *alten* deficere, oletare, corrumpi. Inde *alte ſemmel* panis pridianus & durus, *alte butter* butyrum olidum, *alter ſpeck* lardum rancidum, & ſimilia ab uſu vituperata. Cum quo ſenſu convenit Lat. *olidus* & *oletus.*

ALT, editus, excelſus, Latinis *altus*, Armoricis *alt*, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 372. MARTINIUS vocem Lat. ducit ab *alo*, quia, quæ aluntur, edita fiunt. Malim ab *alen* creſcere, ut primo ſit cretus in altum, mox omnis excelſus. Dicitur etiam *tal* inverſo literarum ordine, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Hinc PEZRONIO loc. cit. ATLAS, rex e Titanum genere, ſignificat *excelſum* ab *alt*, & TELAMON *hominem procerum* a *tal.* Hodie utimur derivato *altane* ſolarium, locus apricus in ſummitate ædium.

ALTANE. V. *alt* editus.

ALTAR, ara. Sic dicta ſive ab *alt* altus, quod edito & maxime conſpicuo loco, atque ex Ethnicorum religione Diis tantum ſuperis excitaretur, ſive a Lat. *altare.* Gloſſ. Keron. altaris *altarres.* Gothi altare vocant *hunslaſtads*, quaſi fulcrum oblationum, Angloſaxones *weofod, weobod*, quaſi menſam ſacram & pulvinar ſacrum. Vide, ſi juvat, Evangelium Gothicum & Angloſaxonicum Matth. V. 23. Luc. I. 11. De voce Gothica plura occurrent in *opfer* munus ſacrum, *ſal* oblatio, & *ſtat* fulcrum.

ALTEN, ſeneſcere, vetuſteſcere. Angloſaxon. *ealdian*, Francis *alten.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. XV. 82. *Sar thu biſt altenti*, quamprimum ſeneſces. Ab *alt* vetus, annoſus. Ab *alten* nos derivamus *alter* ſenium, Islandi *olld* ſæculum, ævum, ſpatium temporis mundi ſeneſcentis, cujus præcipua compoſita ſunt, *brun-olld* ætas qua mortui cremabantur, *haug-olld* ætas qua tumulis inferebantur, *rois-olld* ætas ſepeliendi per ſtrata lapidea.

ALTEN, interdum vituperatur, & tunc ſignificat *deficere, oletare, corrumpi.* Hodie dicimus *veralten*: Sed a ſimplici accepimus *alt* deficiens, *alter* defectus.

ALTER, ætas, per omnes incrementorum gradus, pueritiæ, adoleſcentiæ, pubertatis &c. Franci & Alamanni eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *alter*, Angloſaxones *ylde.* Gloſſ. Keron. minore ætate *minnirin altere.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 1. de puero Jeſu:

So er tho uuard altero
Zuuiro ſehs jaro.
Cum eſſet ætatis
Bis ſex annorum.

Verſio Angloſax. Luc. II. 52. *and ſe hælend theah on wisdome and on ylde*, & Jeſus proficiebat ſapientia & ætate. Ubi interpres TATIANI habet *in altere* Cap. XII. 9. Luth. *an alter.* Cuncta ab *alen* creſcere.

ALTER, ſenex, *alte* vetula. Gloſſ. Keron. ſenum *altero.* Gloſſ. Boxh. *altiu* anus, *altiu* vetula. Ab *alt* vetus, annoſus.

ALTER, ſenium. Gloſſ. Pez. ſenecta *altar.* Refer ad *alten* ſeneſcere.

ALTER, defectus, & metaphorice defectio, ab *alten* deficere. Gloſſ. Boxh. *alter* defectus. Apud OTFRIDUM *zi altere firleittan* ſignificat *ſeducere ad defectionem*, & dicitur de ſatana Lib. II. Cap. IV. 24. & per calumniam de Chriſto Lib. III. Cap. XV. 90. Quod primus obſervavit cel. SCHERZIUS in notis ad utrumque locum.

ALTERTUM, ſenectus, antiquitas. TATIANUS Cap. III. 8. *Senu Elizabeth thin magin intphieng ſun in ira alttuome*, ecce Eliſabeth cognata tua concepit filium in ſenectute ſua. Ab *alt* vetus, annoſus.

AM, fluvius. BAXTER in Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 222. Erat autem *Am* antiquioris Lin-„ guæ Celticæ prolatu idem quod *Au* unda„ vel amnis: Scotobrigantum veteri Diale-„ cto *Aman* vel *Amon*, unde & Latinorum„ *Amnis.*„ Hæc ille. Quid ſi *Am* ſit abſciſ-„ ſum ab *amnis*? Sane *amnis* in Latina Lingua etymologiam habet percommodam, ab *am* & *no*, circumfluo. VARRO Lib. 4. de LL. *Amnis id flumen eſt, quod circuit aliquid.* Quicquid ſit, vox valde antiqua eſt. Nam hinc videntur oriri nomina fluviorum vetuſtiſſima,

EMME, in Helvetia, Lat. AMMA.

EMMER, in Weſtphalia, Lat. AMBRA.

EMS, Latinis AMISIA.

SAMBRE, in Gallia Belgica, olim SAMARA.

Sibilus

Sibilus ſæpe, ubi minime neceſſarius, capiti & fini annectitur, & Labiales ſe mutuo attrahunt. Hinc porro AMBRONES cenſeri poſſunt omnes populi, qui flumen aliquod accolunt, ut neceſſe non ſit, migrationes fingere, aut *Ambrones* Helvetiorum ex interiore Germania verſus Auſtrum deducere. Excipio tamen AMBRONES, qui cum Cimbris & Teutonis arma circumtulerunt. Nam hos Saxonici generis fuiſſe, ab Inſula Danica *Amrun* ſic dictos, ex conſenſu FESTI & NENNII, ſat luculenter demonſtravit doctiſſimus Abbas GODEFRIDUS in *Chronico Gotwicenſi* Tom. I. Lib. I. pag. 544.

AMALI, nobilis proſapia, & regum ferax, inter Gothos orientales, a conditore gentis *Amala* ſic dicta, teſte JORNANDE de reb. Get. Cap. 14. *Augis genuit eum, qui dictus eſt Amala, a quo & origo Amalorum decurrit.* Theodoricum, qui totam Italiam tenuit, ex eadem ſtirpe ortum eſſe, idem memoriæ prodidit. AMALA autem lingua Gothica ſignificat *immaculatum*, cui nulla macula objici poteſt, non *cœleſtem*, ut GROTIUS in Indice, quod nullum habet ſenſum. VERELIUS in Ind. *amæli* ſine periculo & opprobrio. Componitur a *mal* macula, & præfixo *a.* quod hoc loco eſt privativum. Amalos circa hanc originem & appellationem valde glorioſos fuiſſe, præcipue Theodorici ævo, qui Amalorum genus priſtinæ claritati reſtituit, patet ex nominibus eorum propriis. Talia ſunt:

AMALASVENTA, puella immaculata. *Svein* Islandis eſt puer, & hinc recte fit *Sventa* puella. Claruit hoc nomine filia Theodorici R. Italiæ. Græcis ob defectum literæ W. ſcribitur Ἀμαλασοῦνθα, quod Latini imitantur in *Amalaſuntha.*

AMALAFRIDA, ſine macula pulchra. Rationem interpretationis vide in *freyen* amare.

AMALARICUS, ſine macula potens. Theodorici R. ex filia nepos apud PROCOPIUM.

AMALOBERGA, tutrix immaculata. A *bergen* defendere, tueri. Amalafridæ filia apud eundem.

Denique ab imperio *Amalorum* Italia ipſa in Hiſtoria Theodorici Veronenſis dicitur *Amlunga-land*, quaſi terra Amalingorum, apud VEREL. in Ind. De genere ipſo vide JORNANDEM loco citato, de claritate generis cel. MASCOVIUM Lib. VI. Hiſt. Germ. §. 43. in notis.

AMALIA, id eſt, immaculata. Patet ex antecedentibus, ſi conferantur cum *mal* macula.

AMAZONES, mulieres Scythicæ, & bellicoſæ, ſed non unius fluvii accolæ. Alias enim ad Pontum circa Thermodontem, alias in Sarmatia ad flumen Rha non procul a *Serbis* habitaſſe ferunt. De qua re videndus CELLARIUS in Notitia *Orbis Antiqui.* Vulgo creduntur ſic dictæ, quod ſimul viverent ſine viris quaſi ἅμα ζοῦσαι, vel quod mammarum expertes eſſent, a μαζὸς mamma, & privativo α. Sed rumorem illum de mammis dextris Amazonum ſive aduſtis ſive exciſis, quamvis a multis Scriptoribus, & HIPPOCRATE quoque adoptatum, falſitatis arguit PETRUS PETITUS in eleganti & copioſa *de Amazonibus* Diſſertatione Cap. 22. Nam apud VIRGILIUM Penteſilea pugnat mamma exerta. Et apud QUINTUM SMYRNÆUM dextra mamma Amazonis haſta trajicitur. Quibus addi poſſunt ex Lucernis BELLORII antiquis duæ Amazones vulneratæ, quarum mammæ dextræ ſatis turgidæ apparent. Alii vocem Germanicam eſſe autumant. AVENTINO *Amazones* ſunt *mansmezen*, quaſi dixeris ſcorta virorum, quia promiſcuo cum vicinis gentibus congreſſu genus propagabant, ut ſcribit JORNANDES de reb. Get. Cap. 8. GUNDLINGIO Amazones ſunt *mulieres Mæoticæ*, a *miot* palus, quod Gothicum eſſe fingit, & *kona* mulier, ſic dictæ. Vide GUNDLINGIANA III. III. pag. 273. per tot. & VII. II. pag. 127-137. Equidem JORNANDES Amazones *fœminas Gothorum* vocat Cap. 7. Sed has fœminas ad Mæotiden habitaſſe, aut *miot* lingua Gothica paludem ſonare, nec HERODOTUS ſcribit, nec STIERNHIELMIUS, nec HICKESIUS, quamvis ab auctore etymi conducti. Illud vero ſummopere placet, & viri ingenium teſtatur, quod *mulieris* appellationem in voce deprehendit. Sed hæc ipſa appellatio Sarmatica magis quam Gothica cenſeri debet. Nam *Zona* Sorabis mulierem notat, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 234. Iisdem *mecz* gladium ſignificare, idem tradit pag. 693. Hinc ſuſpicor, *Amazones* dictas eſſe *mecz-zonas*, quaſi *mulieres gladiatas*, auctoribus *Serbis*, Soraborum progenitoribus, quos Amazonum vicinos fuiſſe vidimus. Certe *Amazonis* nomen Scythicum haud eſſe, adeoque nec Gothicum nec Germanicum, multa mihi perſuadent, & inprimis hoc, quod Scythæ ipſi fœminas illas non *Amazones*, ſed αἰορπατὰ vocabant, teſte HERODOTO Lib. IV. Cap. 110. *Scythæ Amazones vocant* αἰορπατὰ, *quod nomen poteſt transferri* ἀνδροκτόνοι, *id eſt, viricidæ:* ÆOR *enim virum dicunt,* PATA *autem occidere.* Priorem compoſiti partem vide in *wer* vir, poſteriorem in *batten* cædere.

AMBACHT, miniſter, & quivis liberi obſequii homo, ab infima ad ſupremam conditionem. Gloſſ. Keron. miniſter *ambath.* Lege *ambaht.* Gloſſ. Boxh. *ambachtun* exactoribus. VEREL. in Ind. *ambat*, *ambot* ſervus & ſerva, *ambatar* ſervæ filius. Evang. Gothic. Joh. XVIII. 18. *ſtothun ſkalkos jah andbahtos*, ſtabant ſervi & miniſtri. Harm. Evang. TATIANI Cap. CCXII. 5. *gihalotemo waltambahto*, accerſito Centurione. CÆSARI *Ambacti* Gallorum ſunt nobilioris ſervitii homines, qui potentiorem aliquem obſequii & obſervantiæ cauſa ſequuntur, Lib. VI. de B. G. Cap. 14. *Ut quisque eſt genere*

copiis-

copiisque ampliſſimus, ita plurimos circa ſe AMBACTOS *clientesque habet.* FESTUS ſcribit: *Ambactus apud Ennium lingua Gallica ſervus dicitur.* Quod de Lingua Galliæ Belgicæ intelligendum. Idem *ambactos* interpretatur *circumactos*, ſed perperam. Nam vocem origine Belgicam eſſe, & proprie denotare ſectatores, mox patebit in verbo *ambachten* miniſtrare. CÆSAR ejusmodi ſectatores alibi vocat *Soldurios*, TACITUS *Comites.* Uterque ſuos graphice & prolixe deſcribit. Ille Lib. III. de B. G. Cap. 22. Hic de M. G. Cap. 13. & 14.

AMBACHT, officium & miniſterium quodcunque, nobile & ignobile. Angloſax. *embeht*, *embiht*, Francis & Alam. *ambahti*, Island. *embæti*, Lat. Barb. AMBASCIA. Gloſſ. Keron. officium *ambahti.* VEREL. in Ind. *embæti* officium. TATIANUS Cap. LXIII. 3. *Martha avalota umbi thas oſtiga ambaht*, Martha ſatagebat circa frequens miniſterium. Hodie utimur voce contracta *ambt.* Belgis *ambacht* eſt opificium & tribus opificum. Inde compoſita, *ambachts-heer* tribunus opificum, *ambachts-luyden* opifices, *ambachts-man* opifex. Cuncta ex eodem fonte, nempe ab *ambachten* miniſtrare.

AMBACHTEN, miniſtrare. Gothis *andbahtjan* Marc. X. 45. Angloſax. *embehtan*, Franc. & Alam. *ambahtan.* Gloſſ. Keron. miniſtraverit *ambahtit*, ſubminiſtret *untarambahte.* JUNIUS etymon verbi petit a ſubſt. *bach* tergum, quod miniſtrantes ſoleant circumſtare eos, quorum aſſeclæ ſunt: STIERNHIELMIUS a *bieten* præcipere: uterque incommode. Proprie eſt circumſectari aliquem officii & obſequii cauſa, derivaturque, ab *umb*, *amb*, *emb* circa, circum, & *achten* ſequi, ſectari, perſequi, quod ita comparatum eſt a natura, ut non ſolum de hoſte, ſed etiam de amico & patrono dici queat. Illum enim perſequimur deſtruendi, hunc juvandi cauſa. Proinde etiam Latinis *perſequi* nonſolum malo, ſed etiam bono ſenſu dicitur. Ab hoc verbo miniſter Antiquis dicitur *ambacht*, quia miniſter eſt circa eum, quem ſectatur. Latini *aſſeclam* ab *aſſequendo* vocant. Iisdem *ſocius* a *ſecando*, hoc eſt, a ſequendo nuncupatur, ut Græcis ſectator ab ἀμφὶ, quia circa eum eſt, quem ſectatur. Inde οἱ ἀμφὶ τὸν Ὀρφέα ſectatores Orphei apud PLATONEM, & οἱ ἀμφὶ Κόδρον proximi Codro apud HERODOTUM.

AMBACHT-MANN, miniſter, latiſſimo ſignificatu. SOMNER. in Dict. Angloſax. *embeht-mon* miniſter, *ambiht-men* ſervientes, miniſtri, ſatellites, ſtipatores &c. Gloſſ. Lipſ. *ambachtman* miniſtri. Gloſſ. R. Mauri: tribunus *ampakman*, qui vel mille præeſt viris. Proprie eſt homo officii, tam nobilis quam ignobilis, ab *ambacht* miniſterium. Hodie utimur voce contracta *ambtmann.* Belgis *ambachts-man* eſt opifex, quia opifices cæteris miniſtrant.

AMBASSADOR, Legatus primi ordinis. Nomen Hiſpanicum, ſed origine Germanicum. Nam ab *ambacht* miniſterium, oritur primo AMBASCIA eodem ſenſu, auctoribus Latino-Barbaris. Lex Sal. Tit. I. 3. *Si in dominica* AMBASCIA *fuerit occupatus, manniri non poteſt.* Alia editio legit *ambaxia*, quod idem. Ab *ambaſcia* porro fieri cœpit *ambaſciator*, qua voce apud Latino-Barbaros quilibet internuncius, ſive Regis, ſive Monaſterii, ſive Civitatis, deſignatur, prout ex teſtimoniis a SPELMANNO & CANGIO convaſatis liquet. Denique ab *ambaſciator* factum eſt *ambaſſador*, levi mutatione, ſed ſenſu cuſtodito. Nam qui regia legatione fungitur, aut mandata regis ad alium regem defert, verſatur utique in *ambaſcia dominica*, ut cum Lege Salica loquar, & eſt Regis ſui internuncius, adeoque ſtylo Barbaro *ambaſciator.* Eosdem vocabulo Hiſpanico natales adſignant viri doctiſſimi LINDENBROGIUS, VOSSIUS, FERRARIUS, & quis non?

AMBER, ſuccinum. De origine hujus vocis ita diſſerit ECCARDUS in Præf. ad Collect. Etymol. pag. 7. *Ambre*, pro ſuccino, mihi non Arabica, ſed Germanica vox eſſe videtur, ab *amberen*, *anbernen*, ſive *anbrennen*, incendere, derivata; ut ita *rem uſtilem* vel *incenſibilem* denotet. Favilla ex pari ratione & fonte Belg. *amer*, *amber*, Sax. *emmer*, & Anglis *ember* q. ſ. *uſtum* dicitur. Succinum certe a Germanis ad Arabes delatum, unde & nomen ab iis veniſſe, veroſimile eſt. Skinnerus in Etymol. Anglicano mecum ſentit. Et debet ea vox antiquiſſima eſſe, quoniam jam Homeri tempore ab *ambra griſea* aromata ſuaveolentia, quæ vino infundebantur, *Ambroſia* dicta ſunt, ut celeberrimus Wedelius Exercit. Medico-Philolog. Dec. V. ſolide oſtendit. Huc usque ECCARDUS.

AMBOSS, incus. Vox Francica. Gloſſ. Boxh. *anapoz* incus. *An* eſt adverb. loci & motus in loco, & convertitur in *am*, ob labialem ſequentem. *Boſſ* eſt a *batten* cudere, ferire, & dicitur de incude, quia incus eſt fulcrum, in quo ferrum cuditur. VERELIO in Indice *ambud* eſt inſtrumentum ruſticum, ab *anbua* præparare. STADENIUS inde deduxit *amboſſ* & *ambactus.* Sed dum origines Gothicas, ſpretis Celticis, undique conquirit, ſæpe in tricas delabitur. Vocem Saxonicam vide in *anbold.*

AMBT, officium, munus, miniſterium. Gloſſ. Pez. negotium *ampht.* Litera B. non debet omitti in ſcriptura. Eſt enim cuſtos & index, vocem ex antiquiore & integriore *ambacht* contractam eſſe.

AMBT-MANN, prætor cauſarum civilium, præfectus loci, vel judicii in loco. Correptum ex antiquiori & latius patente *ambacht-mann*, quod vide.

AMEIS, *ameiſſe*, formica. Angloſax. *æmet*, apud SOMNER. & BENSON. Angl. *emmet.* Latinis a *ferendis micis*, Germanis a fuga otii ſic dicitur. Nam *meiſſe* idem eſt quod

muſſe otium, & præfixum *a.* otium negat. Hinc totum compoſitum ſignificat animal otii expers. Conveniunt in derivatione CLAUBERGIUS in Arte Etymol. Teutonum pag. 56. & STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 77. 78. Eſt autem formica animal occupatiſſimum. Unde etiam HORATIO *parvula magni formica laboris* dicitur Sat. I. Labores formicarum brevi encomio complexus eſt PLINIUS in Hiſt. Nat. XI. 30. quod cum lectu jucundum ſit, hic deſcribam: *Si quis comparet onera corporibus eorum, fateatur, nullis portione vires eſſe majores. Gerunt ea morſu. Majora averſæ poſtremis pedibus moliuntur, humeris obnixæ. Et iis Reip. ratio, memoria, cura Semina arroſa condunt, ne rurſus in fruges exeant e terra. Majora ad introitum dividunt. Madefacta imbre proferunt atque ſiccant. Operantur & noctu plena Luna.* In quibusdam Dialectis *ameiſſe* corripitur in *emſe*, quod idem. Confer dicta in *emſig*, quod cognatum. Helvetii hoc inſectum vocant *ambeis*, ſive quia morſu gerit, ut PLINIUS ait, a *beiſſen* mordere, ſive per epentheſin ex nimia labiorum compreſſione ortam, qua fit, ut litera *b.* quæ naturaliter incipit, ubi *m.* definit, ſimul protrudatur. Sic vulgus in Græcia olim *Alamannos* vocavit *Alambannos*, teſte DIONE in Excerptis. Celticam vocem vide in *miere* formica.

AMEN, ſimilitudine exprimere. Lat. *imitari.* Utrumque diverſis modis ab ὁμὸς ſimilis. Nam proprie eſt ſimile facere, ut ſolent ii, qui aliorum dicta & facta in exemplum aſſumunt. Hodie dicimus compoſite *nachamen*, ab adverb. intenſionis *nach*, quod ex imitatione æmulationem facit. Et tametſi hæc origo ſatis bona ſit, addam tamen adhuc aliam, in gratiam eorum, qui Græca faſtidiunt. Forte *amen* ab initio fuit *aben* (nam hoc quoque imitari ſignificat), & poſtea eam, quam hodie habet, formam accepit ab inconſtantia vulgi, qui labiales ſolet permutare.

AMEN, clauſula precum, ſed pure Hebræa, quæ idem quod *vere*, *certe.* Utitur hac clauſula ex Antiquis Codex Argent. in Orat. Dom. Matth. VI. 13. Reliqui veterum ſenſum exprimunt Germanice. Interpres Angloſaxonicus habet *ſothlice*, i. e. vere, veraciter, quod eſt a *ſoth* verus & veritas. Franci autem & Alamanni dicunt *ſo ſi*, ſit ita. Gloſſ. Keron. amen *ſo ſi.* Hodie dixeris *ſo ſey es.*

AMMAN, prætor urbanus in Civ. Imp. Quemadmodum *ambachtman* corripitur in *ambtman*; ita ex voce correpta *ambtman* nova & arctiori contractione (quid enim uſui vocabulorum tyranno non licet?) factum eſt *amman*, non nuper quidem, ſed jam ante aliquot ſæcula, ut ex CANGII Gloſſ. adparet.

AMME, nutrix. Hiſpanis *ama de leche.* Hebræis, *æm* eſt mater, & *amma* nutrire. Isque ſignificatus haud dubie prior eſt altero, quia antiquiſſimis temporibus *ſua quemque mater uberibus alebat*, quod de Germanis memoriæ prodidit TACITUS Cap. XX. Poſtquam vero infantes ancillis & nutricibus delegari cœperunt, nomen matris una ad nutricem tranſiit. Hinc apud HESYCHIUM ἀμμὰ exponitur *mater* & *nutrix.* Poſtremo omnibus communicari cœpit, qui officium matris quocunque modo faciunt. Inde Latino-Barbaris *amma* mater ſpiritualis apud CANGIUM, & Germanis obſtetrix *heb-amme*, quaſi mater levans, ab *heben* levare.

AMPEL, duos habet ſignificatus, unum ab *ampulla*, alterum a *lampas*, per literarum trajectionem. Priorem agnoſcunt quoque Saxones. BENSON. in Voc. Angloſax. *ampellan*, *ampollan*, *ampullan* ampulla.

AMPELN. V. *hampelman.*

AMPFER, genus lapathi, ab acerbo ſapore ſic dictum, compoſite *ſaur-ampfer*, quod pleonaſmum ſapit. Nam lingua Batavorum *amper* jam eſt acidus, forte a Gallico *apre* per epentheſin, vel a Gr. ἀμπείρω perforo, quod mallet MARTINIUS in voce *oxalis.*

AMSEL, merula. Gloſſ. Pez. merula *amphsla.* BENSON. in Voc. Angloſax. *osle* merula. Quod imitantur Angli in *owzel.* Vox Saxonica, unde Francica & noſtra per epentheſin facta, denotare poteſt avem canoram in genere, ſi derivetur ab ᾄδω cano, *D.* ut ſæpe alias in *S.* mutato. Galli videntur inde habere *oiſeau*, Ital. *uccello.* Aliam derivationem vide infra in *aſche* aqua.

AN, ad, *an mich* ad me, *biſs an den himmel* usque ad cœlum. Raro utuntur Veteres. Habent tamen Franci *unz an* usque ad. TATIANUS Cap. V. 6. *unz an Davidem*, usque ad Davidem. Cap. XLV. 5. *unz an enti* usque ad ſummum. Græcis ἀνὰ interdum idem denotat.

AN, in, *ſoviel an mir iſt* quantum in me eſt. Cod. Arg. Matth. VI. 9. *ſwe in himina jah ana airthai*, ſicut in cœlo ita etiam in terra. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 13. *ih pin an demo fater, unde der fater an mir*, ego ſum in patre, & pater in me. Græci eodem ſenſu dicunt ἐν.

AN, adverb. ordinis, ſignificans *ante*, *præ*, *prius.* Hoc ſenſu pollet in multis compoſitis, ut in *Proleg.* Sect. V. oſtendi.

AN, quatenus eſt adverb. ordinis, ſæpe ſubſtantivatur, & tunc ſignificat (1.) principium ſeu naſcendi originem. Inde Cambris *anian* natura, Germanis *anherr* avus, dominus originis, *anfrau* avia, domina originis. Ab hoc ſubſtantivo rurſus oriuntur verba. Inde Angloſax. *eanian* parere, eniti, Francis *anaron* & *gianaron* propagare, Islandis *inna* incipere. (2.) auctorem generis. Inde Armoricis & Turcis *ana* mater, Germanis *æne* avus, *ane* avia, vulgo *magna mater.* Et huc etiam ſpectare videtur DIANA, mater lucis, a *di* dies & *ana* mater, ex invento doctiſſimi Abbatis PEZRONII in Ant. Celt. pag. 402. Quod in

Celtica Lingua tam clarum & perſpicuum, ut mirum ſit, inquit, nec Græcos nec Latinos, nec Platonem nec Varronem, id vidiſſe. (3.) genus paternum. Inde Alamannis recentioribus *anſidel* bonum paternum, alias *ſtamgut.* (4.) formam primitivam. Inde Germanis *ænlich* archetypo ſimilis, Helvetiis *anbild* effigies.

AN, quatenus eſt adverb. ordinis, interdum adjectivatur. Inde Græcis ἔνος vetus, Gallis *ainé* natu major. Ab ἔνος rurſus fit ſubſtantivum *anus* vetula.

AN, plures habet ſignificatus in compoſitis, quos vide in *Proleg.* Sect. V.

ANBEGINN, initium. Anglofax. *anginn*, Franc. *anagen*, Alam. *anakinn.* Gloſſ. Lipſ. *anagen* principium, *anagenni* initio. Gloſſ. Keron. initium *anakin*, initio *anakinne.* TATIAN. in Prol. 2. *fon anaginne* ab initio. Oritur a *ginnen, beginnen* inchoare. *An* ſenſum intendit.

ANBETEN, *anbæten, anbetten*, adorare, ſuppliciter invocare. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 143.

Mit uuaru uuilit ther Gotes geiſt
Thaz man in anbeto meiſt.
Vertit SCHILTERUS:
Cum veritate vult Dei ſpiritus
Ut adoretur maxime.

Gloſſ. Boxh. *anapetari* ariolus, qui aras colit. A ſimplici *beten* orare, invocare. *An* notat motum ſupplicationis verſus objectum, quod adoratur.

ANBILD, effigies, archetypo ſimilis. Vide adverb. ordinis *an.*

ANBLICK, adſpectus, *anblicken* adſpicere. V. *blicken.*

ANBOLD, incus. Anglofax. *anfilt*, Belg. *ambeeld*, *anbeld*, Angl. *anvill.* SKINNERUS componit ab *an* ſuper, & *fallen* cadere, quia malleus crebro in incudem cadit. Atqui malleus non cadit in incudem, ſed potius illam crebris ictibus exercet. Refer ergo ad *fillen* cædere. *An* hic rurſus temdit ad objectum. Simile compoſ. eſt *amboſs*, quod vide.

ANBRECHEN, illuceſcere, ſpargere primitias lucis, *anbruch des tages* prima lux, *anbrechend* ſublucanus, *anbrechender tag* dies oriens. Refer ad *brechen* fulgere. *An* hoc loco eſt adverb. ordinis.

ANBRUCH, caries, *anbrüchig* carioſus. Nova, ſed idonea, a *brechen* tabeſcere. Dicitur proprie de iis, quæ incipiunt putreſcere. *An* hic rurſus eſt adverb. ordinis, & initium corruptionis notat.

AND, *ant*, contra, ex adverſo. Vide PROLEG. Sect. V.

AND, alienus, *es thut mir and* alienum mihi eſt. Ab. *anten* alienare, quod vide.

ANDACHT, animus intentus, devotus. Gloſſ. Pez. intentione *anadahtungo.* A *denken* velle, cogitare, per ſyncopen literæ N. *An* cogitatum & voluntatem nonſolum dirigit ad objectum, ſed etiam penitus affigit.

ANDEN, ire, vadere, proficiſci. Vetus Francicum. Gloſſ. Pez. ibat *undota.* Inde Latino-Barbaris, Italis, & Hiſp. *andare* eodem ſenſu, apud CANGIUM in Gloſſario. In reliquis Dialectis N. exulat e medio. Inde Latinis *itare*, Armoricis *&* ivit, Gothis *iddja* ambulabat Marc. V. 42. Anglofaxonibus *eode* ivit, iter fecit, *forth-eode* proceſſit, *thurh-eode* pertranſivit, *ut-eode* exivit, quod imitantur Angli Boreales in *yed* & *yod* ibam, obſervante SOMNERO in Dict. Anglofax. JUNIUS hæc præterita refert ad thema verbi veteris *gangen* ire, in Gloſſ. Goth. pag. 207. Quo jure, non video, cum ſonus ipſe nos ducat ad Lat. *itare.* Et hinc quoque eſt *anden* per epentheſin, auctoribus Francis. Huic verbo proſtheſis præfixit W. tanquam augmentum initiale. Inde Anglis *i went* ibam, Germanis frequentativum *wandeln* ambulare, & fortaſſe etiam *wandern* peregrinari.

ANDEN, zelare, graviter animadvertere. Anglofax. *andian*, Franc. *anton.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 71.

So ſiu thaz tho giborta
Thaz er iz antota.
Cum illa audiviſſet,
Quod ipſe hoc argueret.

Proprie eſt tendere in aliquem objurgandi cauſa, ab *and* contra. Sic Græcis ab ἀντὶ fit ἀντιᾶν obſtare, occurrere, obviam ire, non nulla cum reliquis affinitate. Ab hoc verbo zelus Anglofaxonibus dicitur *anda*, Francis & Alam. *ando* & *anti*, in Gloſſis Lipſii & Keronis, Germanis reprehenſio *andung*, Cambris zelotes *eiddig* per ſyncopen, ab Anglofaxonico *andig* æmulus, invidioſus.

ANDEN, præſentire, *mir andet nichts guts* mens nihil boni præſagit. Hic ſenſus oritur a Scandico *anda* ſpiritus. Cambris *antun* ſunt inſomnia, in Gloſſario Celtico LEIBNITII, forte quaſi *andungen* præſagia.

ANDER, alius. Gothis *anthar* Matth. VIII. 21. Anglofax. *other* ibidem, Franc. & Alam. *ander*, *andre*, *andrer*, Gall. *autre*, Isl. *annar* per ſyncopen. Gloſſ. Keron. alius *andrer*, alii duo *andre zuene*, aliter *andaruuis.* TATIANUS Cap. CCXXXVIII. 3. *andre thih gurtit*, alius te cinget. ECCARDUS ducit ab *anten* alienare, forte quia alius eſt alienus, in notis ab Leg. Sal. pag. 24. Mihi videtur oriri ab *and* vel *ant*, contra, ex adverſo, & proprie denotare eum, qui primæ perſonæ oppoſitus eſt, ſive diverſus ſit ut *alius*, ſive ejusdem generis ut *ſecundus*, ſive unus ex duobus ut *alter*, ſive unus ex pluribus ut *cæterus.* Inde eſt, quod eadem vox in omnibus pene Dialectis nonſolum *alium*, ſed etiam *alterum*, *ſecundum*, & *cæterum* ſignificat, quoniam hi omnes primæ perſonæ opponuntur. CASAUBONUS Saxonicam vocem a Gr. ἕτερος deflectit. Quo conceſſo,

conceſſo, reliquæ e Saxonica per epentheſin erunt corruptæ.

ANDER, alter. TATIAN. Cap. CCV. I. *ein in zeſo, ander in uuiniſtra*, unum a dextris, alterum a ſiniſtris.

ANDER, ſecundus. Gloſſ. Keron. ſecundis *andar*, ſecundum *andras*, ſecunda *andrera*, in ſecundo *in andremu*, ſecundæ feriæ *andrem tagum*.

ANDER, cæterus, reliquus. Gloſſ. Keron. cæteris *andrem*, reliqua *andro*, reliqui *andree*.

ÆNDERN, alterare, mutare, in alium ſtatum & formam convertere, & inde appellatio ab *ander* alius. Bonum verbum, ſed apud veteres hactenus non obvium. Græci dicunt ἑτερᾶν. Ex eodem fonte eſt *entern* devirginare, quod ex Ruſticano Terminorum producit KEYSLERUS in Antiq. Sept. pag. 489.

ANE, avia. V. Adverb. ordinis *an*.

ANEN, avi, majores, *uranen* proavi, *anenlob* laus avita. Ab *æne* avus.

ANEN, animo præſentire. LUTHERUS Stadenio citatus in Voc. Bibl. pag. 72. *man ſaget vielmal, hat mich das nicht geant*, ſæpe dicimus, nonne mihi hoc animus prædixit? STILERUS derivat ab adverb. ſimilitudinis *an*, cum futura mentis præſagio ex ſignis parilibus fere colligantur. Equidem a ſimilibus ſimilium fit admonitio. Hinc quando mens ex ſimilibus colligit præterita, tunc dicitur *recordari*. Quando vero ex ſimilibus colligit futura, tunc dicitur *ominari*. At quando menti aliquid obverſatur, cujus cauſam nullam intelligit, tunc dicitur *præſentire*. Hinc *anen* revera idem eſt quod *anden*, atque ex illo factum per ſyncopen.

ANEN, carere. Vetus Poëta apud GOLDASTUM in Parænet. pag. 411.

Sumer, diner liebten ogen weide
Mus ich mich der anen.

Oritur a præpoſ. excluſiva *ano*, ſine, abſque, quæ hodie effertur *one*. Inde WILLERAMO *anig* carens, vacuus, & dicitur de poculo exhauſto Cap. VII. 2.

ANEN, privare, facere ut careat. Ex eodem fonte. Verbum Alamannis recentioribus cuſtoditum, quorum teſtimonia vide apud GOLDASTUM loc. cit. Præcipua ejus proles eſt particula privativa *ent*, in multis & antiquiſſimis compoſitis conſpicua.

ANFAHEN, incipere, aggredi. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVII. 6. *thaz uuir iz anafahen*, ut hoc incipiamus. Proprie eſt capere ab initio, ab adverb. ordinis *an*, & *fahen* capere.

ANFALLEN, impreſſionem facere. Gr. ἐμβάλλειν & ἀναβάλλεσθαι, manifeſto conſenſu. Refer ad *fallen* irruere. Præfix. *an* dirigit motum ad locum.

ANFANGEN, inchoare, *anfang* initium. Rhythmus de S. Annone §. 28. *Romere einin nuwin ſidde aneviengen*, Romani novum morem incipiebant. Proprie eſt capere ab initio, idemque quod *anfahen*. Nam *fahen* & *fangen* ſunt ſynonyma.

ANFANGEN, vindicare rem ſuam. Jus prov. Alam. Cap. 312. *der diuphait oder raup kauffet, und daz angeuangen uuirt*, ſi quis rem furtivam aut raptam emit, & alius eam ſibi vindicat. Referri poteſt, ſive ad *fangen* occupare, ſive ad *fangen* vi capere, manus immittendo. Præfix. *an* vel motum ad rem notat, vel ſenſum intendit.

ANFAREN, invehi in aliquem. Gloſſ. Pez. impetu *anaverti*. Hodie dicitur tantum de impetu verborum, a *faren* tendere.

ANFECHTEN, impugnare. NOTKERUS Pſalm. XXXIV. 1. *erfiht die mih anafehtent*, expugna inpugnantes me. Rhythmus de S. Annone §. 29. *dikki im anevuhtin die lantheirrin*, ſæpe eum impugnabant principes. *An* hoc loco eſt adverb. motus ad locum. Cætera vide in *fechten* pugnare.

ANFRAGE, interrogatio. Gloſſ. Boxh. *infragunga* cuntatio. Gloſſ. Keron. interrogationem *antfrahidu*. Refer ad *fragen* interrogare.

ANFRAUW, avia. V. in Adverb. ordinis *an*.

ANFREMMEN, præparare, primo quidem ſenſu, mox etiam facere ut alter præparet. A *fremmen* efficere, formare, de quo infra, & dicitur de cibis, de veſtibus, & omnibus utenſilibus, quæ nobis præparari volumus. Simplex occurrit apud Anglos, compoſitum apud Suevos.

ANGARIARE, *angarizare*, cogere, neceſſitare, *angariæ* ſervitia coacta, cujusmodi ſunt, quando pecuniæ, alimenta, vehiculationes, & operæ, tam rerum quam perſonarum, præter debitum a ſubditis vel aliis exiguntur. Eundem ſenſum, quamvis aliis vocibus, exprimunt Gloſſæ antiquæ. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 82. angaria *notuuerch*. Gloſſ. Keron. angarizati *kenoottanteru*. Confer Evang. Goth. & Angloſax. Matth. V. 41. ubi verbum ἀγγαρεύειν exponitur *nauthjan* & *nydan*, h. e. cogere, compellere, neceſſitare. Vocem a Perſis per Græcos ductam eſſe ab ἄγγαρος, quod interprete HESYCHIO exponitur γραμματοφόρος, h. e. tabellarius, recte judicat SPELMANNUS. Cauſa, cur *tabellarii* apud veteres Perſas dicti ſint *angari*, omnium eruditorum conſenſu hæc eſt, quod obvios quosque in itinere, homines, equos, camelos, ſi iis indigerent, ad ſervitium Regis adigere poterant, & hodienum poſſunt, teſte TURNEFORTIO in Itinerario, aliisque. Vide, quæ pridem a multis Commentatoribus ad verba Domini apud Matthæum annotata ſunt. Lingua Perſica hodierna agnoſcit verbum *agariden* inſtigare, urgere, quod non tantum de interna animi commotione, ſed etiam de externa corporis coactione dicitur, teſte RELANDO, viro doctiſſimo, in Diſſert. de veteri L. Perſica in voce. Hactenus vocem origine Perſicam eſſe, recte ſtatuitur. Verum

rum cum Perſica lingua *vocem huic & ſono & ſenſu affinem non agnoſcat aliam*, ut diſerte ſcribit RELANDUS; affinitas aliunde petenda eſt, quia ſenſum cogendi non videtur a more Perſarum, ſed a radice accepiſſe. Multa autem ſunt in omnibus Linguis a Scythica & Celtica oriundis, unde conjicere poſſumus, Perſicam vocem non extra omnem affinitatem projectam eſſe. Cambris *angen* eſt neceſſitas, *engir* dirus, intolerabilis: Angloſaxonibus *ange* vexatus: Latinis *angere* anxium reddere, in anguſtias conjicere: Germanis *angen*, *engen*, premere, conſtringere, vexare, *enge* anguſtia, neceſſitas. Quæ certe non aliunde melius & rectius ducuntur, quam a primitivo *eng* arctus, conſtrictus. Hos duces, ſi ſequamur, *angarus* vi originis & cognationis erit exactor, vexator, concuſſor, & ſecundario ſenſu *tabellarius*, ob rationes ſupra allatas. Similiter a *nauwen* conſtringere, in omnibus Dialectis fit *not* neceſſitas, & hinc *nöten* cogere, & *nöter* coactor. Et nihil omnino obſtat, quo minus Perſæ, qui plurima Scythis vocabula debent, ab his Orientis domitoribus, *angarorum* quoque appellationem acceperint, Græci ab illis, nos poſtliminio a Græcis.

ANGARGNACO, equus operarius, bajulus, veredarius, & vehiculationi tantum aptus. Lex Bajuvar. Tit. XIII. Cap. X. 3. *Et ſi deterior* (equus) *fuerit, quem angargnaco dicimus, qui in hoſte* (in exercitu) *utilis non eſt, cum tremiſſe componat.* Puta, ſi caudam amputaverit. Opponitur equo bellatori, qui ibidem *marach*, & mediocri, qui *wilz* dicitur. CANGIUS interpretatur equum *angariis* deſtinatum, *unde forte*, inquit, *vocis origo.* Recte. Sed quid ſit *gnaco*, non explicat. Vide ergo dicta in *nack* equus.

ANGEL, cardo, in quo oſtium vertitur. Vel idem eſt quod *angel* hamus, quia cardines ſunt hamati, vel ex eodem cum illo fonte oritur.

ANGEL, hamus. Angloſax. *angel*, Franc. *angal*, Belg. *angel*, *hangel*, *hengel*. Gloſſ. Pez. hamus *angal*. VEREL. in Ind. *anguls auga* aculeus vel uncus hami, quo ineſcamentum retinetur ne excidat. Forte ab *hangen* pendere quia pendet in aquam. Ita SKINNERUS in voce *angle*. Alii derivant a Gr. *ἀγκύλον* curvum, vel a Lat. *uncus*, quia hamus eſt inſtrumentum recurvum. Malim referre ad *anken* figere, unde etiam *anke* & *anker*, quæ vide.

ANGEHOREN, eſſe alicujus, ſpectare ad aliquem. V. *hören* pertinere.

ANGELOBEN, ſponſionem facere, fidem ſuam obſtringere. V. *loben* ſpondere.

ANGELT, pars pretii, arrhabonis loco ſoluta. Proprie eſt pecunia obligans, ab adverb. copulandi *an*, quia venditor illa accepta tenetur contractum ſervare, aut ſi res perierit abſque emtoris culpa, pretium reſtituere. Aliud eſt *angild* compoſitio ſimplex, quod vide in *gilt* mulcta.

ANGEN, conſtringere, premere, moleſtia afficere, *was dich nicht anget, darnach ſolt du nicht fragen*, quod te non angit noli inquirere. Ita HENISCHIUS in Theſauro, teſtis luculentus, hoc verbum ante centum annos adhuc viguiſſe. STILERUS, alter Germanicæ Linguæ theſaurarius, *poëticam* vocat, præter rationem. Certe antiquum eſt, & juſta lege factum a primitivo *eng* arctus, conſtrictus, unde etiam Græcis *ἄγχειν*, & Latinis *angere*, & Gallis prioribus *anger*. Conſenſum Francorum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 123.

Mit heri uns ſus hiar engit,
Joh uzar ther burg dringit.

Vertit SCHILTERUS:

Cum copiis nobis hic anguſtiam facit,
Atque ex civitate urget.

Idque verbum non nuper a Francis effictum, ſed diu ante Francorum tempora in vetuſtiſſimis Dialectis obtinuiſſe, multa evincunt. Nam inde Angloſaxonibus fit *ange* vexatus, Cambris *ynged* anguſtia, *angen* neceſſitas, *engir* dirus, intolerabilis, Perſis antiquis *angari* tabellarii obvios quosque urgentes, & ab illo *angariare* cogere, de quo ſupra, Germanis *angſt* anguſtia, & reliqua ab illo oriunda. Quæ certe ex una eademque matrice propullularunt, cum tanta ſit in ſono & ſenſu ſimilitudo, ut major eſſe non poſſit.

ANGENEM, quod placet. Idem quod *genem* acceptus, niſi quod *an* ſignificatum intendit. Gothis gratus, acceptus dicitur *andanem* Luc. IV. 19. *merjan jer ſanins andanem*, prædicare annum Domini acceptum. Ab *andniman* recipere, quod eſt a ſimplici *nemen* acceptare, & præfixo *and*, quo ſenſus augetur. Reliquæ Dialecti ſolent grati acceptique notionem formare a verbo ſynonymo *fangen* capere. Hinc annus acceptus interpreti Angloſaxonico dicitur *andfenge gear*, & Tatiano Franco *antphengi jar*, in Harm. Evang. Cap. XVIII. 2. Et huc etiam ſpectat *antfanclih* acceptabilis, ex Gloſſis Alamannicis KERONIS.

ANGER, pratum. Gloſſ. Pez. arva *angar*. VEREL. in Ind. *ængia giald* mulcta ob ſectionem graminis in alterius prato, item debitum quod domino pro fructu prati a colono ſolvitur. Angloſaxonibus *wang* eſt campus, Islandis *angur* ſinus, Græcis *ἄγκος* & *ἀγκὼν* vallis, convallis. Idem nomen tribuitur quoque fluviis, qui alveos ſuos habent inter arva, campos, & valles, imo etiam populis & oppidis, ob ſedem & ſitum in locis paſcuis & ſinuoſis. Inde

ANGER, fluv. in Ducatu Bergenſi, ſubintellige *fluſs* amnis, rivus.

ENGERN, oppidum in Ducatu ejuſd. nominis, de cujus antiqua claritudine teſtatur fama *Angrivariorum*, qui veteris Angariæ fuere coloni, & poſtea dicti ſunt *Angarii*. Vide nomen antiquum in *wer* vir.

ANGERMANLAND, terra ſinuoſa, interprete VERELIO.

ANGESICHT, facies, vultus, adſpectus. Gloſſ. Pez. vultus *anaſiht*. Præfix. *an* notat motum radiorum ad locum, quem reſpicimus. Cætera vide in *geſicht*.

ANGLI, gens antiquæ Germaniæ Trans-albianæ de genere Suevico, teſte TACITO Cap. XL. & XLI. de M. G. & PTOLEMÆO, ultimi Suevorum, ſed primi claritate, ob ſobolem Saxonicam, & expeditionem Britannicam, quorum nomen, & genus, & virtus bellica hodie perennat apud *Anglos* in Britannia. SOMNER. in Dict. Angloſax. *Engle* Angli, *Angle, thæt land de man Angle hæt*, terra Anglia dicta, Anglia ſcil. in Saxonia, unde noſtr. Anglia, ab Anglis ſcil. inde profectis & huc migrantibus, *Angle-cynne* gens Anglica, *Engla-land* Anglia, *Engliſcmon* Anglus, *Eaſt-Angel* Angli orientales, &c. Celtica lingua *ongl* eſt angulus. Hinc quorundam judicio creduntur ſic appellati, ab illo terræ angulo ad mare Suevicum, quem ante expeditionem in Britannos ſuſceptam incoluere. Ita videtur ſenſiſſe BEDA in hiſtoria Anglorum Lib. I. Cap. 15. ſic ſcribens: *Angli de illa patria, quæ* ANGULUS *dicitur, & ab eo tempore usque manere deſerta inter provincias Jutarum & Saxonum perhibetur.* Extat hodieque integrum nomen in Cimbrica Cherſoneſo inter oppida *Sleſwyck* & *Flensburg*, in illa regiuncula, quæ vulgo vocatur ANGLEN. Verum cum Angli ætate Taciti & Ptolemæi nondum eo usque penetraverint, nomen inde habere non poſſunt. Aliam igitur etymologiam ſequitur BAXTERUS in Gloſſario Antiquitatum Britannicarum, cujus verba hic deſcribam: ANGLI *Suevorum quædam natio, quæ una cum Jutis, Saxonibus, Attacottis, Pictis atque Scotis, Provinciam occupavit Romanam, Regnumque condidit Anglorum, quod modo deſiit, reddito veteri Britanniæ & nomine & imperio ab* ANNA *immortali Regina. Ptolemæo hi vocantur* SUEVI ANGILI. *Feruntur iſti Piſcatores initio fuiſſe in Regiuncula dicta* DEUTS-MARSCH *ſive Teutonica Palude; unde &* ANGELEN *ſua lingua appellati ſunt.* AN CAPTATOREM PISCIS AMARE POTEST? Hucusque Baxterus, cujus etymon ſicut non amplecti, ita nec repudiare poſſum, quia certo perſuaſus ſum, Veteres a piſcatorio nomine non abhorruiſſe. Quid enim ſunt NUITHONES, eodem cum Anglis loco memorati apud Tacitum, niſi piſcatores? Certe *niutan* Gothis eſt piſcari, & *niutans* piſcatores Marc. I. 17. Si tamen mihi ſortem in urnam conjicere liceret, dicerem, *Anglos* ſic appellatos quaſi juvenes, vel *anculos*, ab *enke* juvenis, vocabulo vetuſtiſſimo. Nam *Anglos* progeniem Suevorum fuiſſe, & ver novum a Suevis emiſſum, jam ante ex Tacito & Ptolemæo monui. Nec inſolens eſt, novum populum appellare *juvenes*, & veterem *ſeniores*. Illud ex nomenclatura *Suionum*, hoc *Senonum* patet. Cambris omnis peregrinus vocatur EINGL, ut vice verſa Saxonibus *wale*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *eingl* pro peregrinis, exteris, & ini-" micis accipitur. Videtur Anglo-Saxones" ſignificare, quia diu Britannis infeſti fue-" runt, & ſic dici, quod primum in angulo" inſulæ habitarint; ONGL enim Britanni" angulum dicunt.„ Hæc ille totidem verbis. Sed non opus erat, hoc nomen ab angulo effingere, cum ſenſus ab *Anglis*, Saxonum ſociis, ad omnes peregrinos & infeſtos extendi poterat. Anglos autem ab angulo inſulæ Britanniæ ſic appellatos, nemo opinor dixerit. Denique ANGLO-SAXONES non ſunt Saxones in angulo latentes, ſed mixtus populus, qui Bello Britannico in unum fœdus & nomen coaluit. SCHILTERUS duo fingit Anglorum genera, *Suevicum* & *Cimbricum*, & Suevos in Angliam trajeciſſe negat, contra communem eruditorum conſenſum. Veroſimilius eſt, unam eſſe Anglorum Gentem, nempe Suevicam, & globum quendam Anglorum, poſt Taciti & Ptolemæi ævum, vicinis ſive conſentientibus ſive invitis, *Angulum Cimbricum* occupaſſe, & nomen loco dediſſe. Hoc certe malo, quam populos præter neceſſitatem multiplicare. Interim hoc veriſſimum, ſicut non omnes Saxones, ita non omnes Anglos in Britanniam profectos eſſe. Vide Leges Angliorum & Werinorum.

ANGRIFF, ſignificat quantum poteſt, contactum, inſultum, & invaſionem alieni juris. Vide thema verbi *greiffen*.

ANGST, anxietas, anguſtia. Cambris YNGED, Francis *anguſti*, Gallis *angoiſe*. Gloſſ. Lipſ. *anguſt* anguſtia. Refer ad *angen, engen* conſtringere. Ab *angſt* porro fit *engſten* (frequentative *engſtigen*) moleſtia afficere, *engſter* tortor &c.

ANGSTER, poculum. v. *engen*.

ANGSTER, teruncius, a loco monetandi ſic dictus, qui eſt *Auguſta Vindel.* quem ideo rectius appellaveris *augſter*.

ANHEBEN, incipere. V. *heben* capere.

ANHEISCHIG, cupidus. Refer ad *heiſchen* poſcere, expetere. *An* notat motum deſiderii verſus objectum.

ANHEISSIG, corrupte *anheiſchig*, ſponſor, promiſſor, *ſich worzu anheiſchig machen* obligare ſe ad aliquid præſtandum. Francis *antheizo*. Formula Sacræ Confeſſionis a LAMBECIO publicata: *ſoſo ih in dar antheizo uuard*, ſicut illis ibi promiſſor extiti. Refer ad *heiſſen* promittere. *An* in voce hodierna poteſt eſſe vel copulandi vel intendendi particula.

ANHERR, avus. V. in Adverb. ordinis *an*.

ANKE, juvenis, ſervus &c. V. *enke*.

ANKE, butyrum, Dial. Helvetica. Abſciſſum a Lat. *unguentum*, auctoribus Alamannis. Gloſſ. Keron. butyrum *anka*.

ANKE, os mobile, alteri inſertum. Arab. *angk, onk*, Francis *ancha*, Latino-Barb. *anca*,

anca, ancha, hanca apud CANGIUM, Italis *anca*, Gallis *anche, hanche*. Gloſſ. R. Mauri de partibus hum. corp. occipitium *hailancha*. Vox MAURI proprie deſignat *os poſticum cerebri*. Nam *heili* Islandis eſt *cerebrum*, teſte VEREL. in Ind. Quid vero ſit *ancha*, propius inquirendum. FRISCHIUS in Obſ. ad Gloſſ. Cang. Tria, inquit, oſſa majora, quæ in acetabulo alius oſſis moventur, apud Germanos *anke* vocata ſunt. Primum, in quo *collum* vertitur, quod adhuc in Dialecto quadam ſuperioris Germaniæ *anke* dicitur, & tranſpoſita litera *n*. fit *nake* cervix, olim vero anterior pars in pectore ita vocabatur, pro quo deinde in armis, quæ pectus tegebant, vox *hængel* in uſu fuit. Secundum erat *coxendix*, unde adhuc Gallicum *hanche*. Tertium eſt *cruris* pars infima, qua in pede ſtat, quod in Dialectis etiam adhuc dicitur *ænkel*, Angl. *ancle*. Voces vero *hanche* (unde noſtrum *hinken* claudicare) & *hængel* junctura loricæ in pectore ad collum, ducunt ad verbum Germanicum *hangen* pendere. Sunt enim hæ anchæ juncturæ, in quibus corpus hæret. Hæc ille, docte & meditate. An vero litera H. nos ad veram originem ducat, dubito. Nam *anke* videtur omne os alteri inſertum denotare, & derivari ab *anken* inſerere, infigere, immittere ut hæreat, quod exhibet KILIANUS. Plura hujus verbi derivata vide in *angel* & *anker*. Dicitur autem nonſolum de juncturis colli, coxendicis, & cruris, ſed etiam de brachio & crure ipſo. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *angell* armus, brachium, lacertus, crus. In reliquis Dialectis *enkel* eſt talus calcanei, quod vide. Græcis ἀγκὼν eſt locus ubi brachii oſſa componuntur, manifeſto cum reliquis conſenſu.

ANKER, inſtrumentum ferreum ad ſiſtendam navem. Gr. ἄγκυρα, Lat. *anchora*, Camb. *angor*, Angloſax. *ancre*, Belg. *anker*, Angl. *anchor*, Suec. *ankar*, &c. MARTINIUS ducit ab ἀγκύλος curvus, quia anchora eſt ferrum curvum: HELVIGIUS ab ἐγκυρεῖν incidere, quia in Pontum decidit. Aptior nomenclatura apparebit, ſi ex eodem cum præcedenti fonte hauriatur. Nam anchora terræ infigitur, & navem fluctuantem viciſſim figit. Inde Latino-Barbaris *anchorare* eſt ſiſtere, quia omnes anchoram tanquam pedicam navis concipiunt. *Anken* pro figere, habet KILIANUS in Etymologico Belgico, & HENISCHIUS in Theſauro Linguæ Germanicæ. Quod, etiamſi eo ſenſu non amplius audiatur, olim tamen apud Scythas, Pelaſgos, aut Tyrrhenos (quorum ſermonibus Germanicus valde ſimilis eſt) uſurpari potuit. Nam hos inventi authores commemorant. Diſerte PLINIUS *Tyrrhenos* h. e. Tuſcos vel Etruſcos anchoram, *Eupalamum* anchoram bidentem, *Anacharſin* Scytham harpagonas navibus addidiſſe, ſcribit Lib. VII. Cap. 56. Alii tamen verba Plinii aliter interpungunt: bene vel male, nunc anquirere non vacat. Hoc pro certo tenendum, unumquemque, qui aliquid invenerit in vita, nomen rei conſentaneum ex Lingua ſua impoſuiſſe, ſive Tuſcus fuerit, ſive Græcus, ſive Scytha.

ANLASS, occaſio, *veranlaſſen* anſam dare, cauſam & occaſionem præbere. Compoſitum novum & obſcurum. Forte eſt a *laſſen* permittere, quia occaſionem in loco & tempore præbentes videntur ſimul agendi veniam concedere. Græcis occaſio dicitur πρόφασις, quod MARTINIUS derivat a προφαίνεσθαι apparere. Et ad ſimilitudinem hujus dictionis effingit quoque *anlaſs*, a *laſſen* videri, apparere, quia occaſio venit ſub aſpectum.

ANLENEN, incumbere, inniti. Angloſax. *on-hlinian*, Alam. *anahlinen*. Gloſſ. Keron. incumbere *anahlineen*, incumbit *anahlineet*. Refer ad ſimplex.

ANLIGEN, urgere. Compoſitum antiquum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIV. 45. *ther liut imo analag*, populus eum urſit. Quod dicitur de Pilato, quem populus urgebat, ut condemnaret JEſum. WILLERAMUS Merulæ pag. 93. *kundet minen ſiecheduom, ther mir analigat von ſinero minnon*, nunciate (ſponſo meo) ægritudinem meam, quæ me urget præ amore ejus. Proprie eſt incumbere, a *ligen* jacere, & dicitur de urgentibus, quia videntur nobis incumbere. Latini a *ſtando* dicunt *inſtare*, ſatis frigide, cum hic corporis ſitus vim impellendi non æque fortiter exprimat. Subſtantive dicitur de quavis cura quæ nos premit.

ANLOT, ſors hæreditaria. Vox Belgica apud VREDIUM. Proprie ſors cujusque propria in diviſione bonorum, eique adhærens, ab adverbio copulæ *an* & *lot* ſors. Latino-Barbari ALLODIUM vocant, quia N. & L. facile coaleſcunt. Cambris *anlloed* ſunt quævis opes & facultates, ſenſu a ſpecie ad genus translato.

ANLOT, immunis. Lex Willelmi Nothi Cap. 54. *Omnis Francigena, qui tempore Edwardi propinqui noſtri, fuit in Anglia particeps conſuetudinum Anglorum, quod ipſi dicunt* ANHLOTE & ANSCOTE, *perſolvat ſecundum Legem Anglorum*. SCHILTERUS interpretatur municipes ſive participes juris civitatis. Sed hic ſenſus, quamvis poſſibilis, ob præfixum *an*, quod ſæpe copulativum, a textu & conſuetudine loquendi alienus eſt. Nam lingua Angloſaxonica *onhlyte* eſt immunis a tributis, & ſic dicitur, a negativo *on* ſine, & *lot* tributum. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *hlot* ſors, portio, tributum, *on-hlyte* expers, vacuus, immunis. Idem cenſendum, de ſynonymo *anſcote*. Nam *ſcot* eſt tributum. Plura ejusdem indolis compoſita vide in privativo *an* inter PRÆFIXA.

ANMASSEN, arrogare. Belgice *anmatigen*. Dicitur de rebus affectatis tantum, & forte

forte a *maſſe* arbitratus, quia arrogantibus voluntas pro ratione eſt.

ANMUT, amœnitas, affectio rei, quæ animum adſpicientis ad amorem ſui trahit. Novum, ſed legitime factum a *muten* afficere animum. Niſi ſit a Lat. *amœnitas*.

ANMUTEN, *zumuten*, ſolicitare ad aliquid agendum vel patiendum, ſive precibus importunis, ſive ſpei aut metus oſtenſione. Belgice *anmœdigen*. Cum vero animus ad turpia & honeſta inſtigari poſſit: Hinc idem verbum Belgis bono, Germanis malo ſenſu dicitur. Utrumque a *muten* animare. Simile compoſitum eſt, quando a *ſinn* animus formamus *anſinnen* ſolicitare animum.

ANSCHWEISSEN, ferruminare, metallum cum metallo combinare. Forte a Sorabico *ſwezu* conjungere, coagmentare, quod ſiſtit FRENZEL. in Orig. Sor. pag. 932.

ANSEHEN, adſpicere. *An* notat motum radiorum verſus objectum. Cætera vide in *ſehen*. Inde Angloſaxonibus *anſyne* vultus, Francis *anaſiht* inſpectio, Germanis *angeſicht* facies, *anſehen* auctoritas, & dicitur de iis, qui ob excellentem aliquam virtutem vel dignitatem, omnium oculos in ſe convertunt.

ANSLEHN, feudum emphyteuticum. V. *hanſe* reditus.

ANSPRECHEN, compellare. In foro tres habet ſignificatus, (1.) accuſandi. Jus prov. Alam. Cap. 80. *da ain man den andern umb uuunden anſprichet*, ſi quis alterum ob vulnera in judicium vocet. Cap. 81. *der ainen anſprichet umb ſin triuue*, qui alterum perfidiæ accuſat. (2.) vendicandi. Jus prov. Alam. Cap. 63. *der gut anſprichet*, qui prædium vendicat. Inde *anſprach* vendicatio Cap. 44. Hodie dicimus *anſpruch*. (3.) provocandi. Inde *kampflich anſprach* provocatio ad duellum, ibidem Cap. 292. De ſimplici *ſprechen* actum in loco. Proprie ſignificat *dicere*, *indicere*, & per ſynecdochen generis reliqua.

ANSPRUNG, aſpergo. V. *ſprenken* maculare.

ANSTIFTEN, cauſari. Refer ad *ſtiften* facere. *An* hoc loco ſenſum intendit.

ANSTIFTEN, inſtigare. V. *ſtift* acicula. *An* eſt adverb. motus ad locum.

ANSTRENGEN, adigere, compellere ad agendum. V. *ſtrengen* premere.

ANSTRENGEN, intendere, *alle kræften anſtrengen* omnes vires & nervos intendere. Dicitur alias *anſpannen*, ducta ſimilitudine ab equis, qui ad onus trahendum currui alligantur. Ut pateat eſſe a *ſtrang* funis, reſtis. Confer *ſtrengen* intendere.

ANT, *and*, contra, adverſus. V. PROLEG. Sect. V.

ANTAG. V. *tag* dies definitus.

ANTEN, privare, alienare, *ſich anten* abdicare. WINSBECKIUS ad filium §. 29.

Gut, das iſt gitikeit ein klobe,
Dem es iſt lieber danne Got und
weltlich ere, ich wene er tobe,
Den es alſo gevaſſet für,
Daſs er ſich ante ir beider é, danne er
das eine gar verkür.

A privativo *ent*, quod vide in PROLEG. *Anten* pro alienare, judice ECCARDO ſuperat in *ander* alius, alienus, & in formula *es thut mir and* alienum mihi eſt.

ANTES, qui & ANTÆ, populus Sarmatiæ, & ejusdem etymi homines, ut HENETI. An *Wendicum* nomen ab *Antico* deductum ſit, quod ill. LEIBNITIUS voluit, hactenus dubito.

ANTHUN, induere, ἐνδύειν. Videntur convenire in radice Saxonica *teon* trahere, & nihil aliud denotare, quam *anziehen* attrahere, quod de veſtimentis ſtrictioribus dicitur. Nam de laxioribus dicimus *umbthun*.

ANTHUN, afficere, bene vel male. Gloſſ. Pez. irrogat *anatuot*. Refer ad ſimplex *thun* agere, facere, quod natura ſua ita officioſum, ut omnibus præfixis ſerviat in ſenſu formando, cujuscunque ſint valoris & poteſtatis. Inde *anthun*, *abthun*, *aufthun*, *austhun* &c. vario & inexhauſto ſignificatu, manifeſto tamen conſiderantibus.

ANTLIZ, vultus, facies, Gothis *andawleiz* Luc. XVII. 16. extra compoſitionem *wlits* Joh. XI. 44. & per aphæreſin *luz*, in accuſandi caſu *ludja* Matth. VI. 17. Angloſaxonibus *andwlite*, Francis *antluzze*, *antlutte*, *anluzza*, *anlite*. Gloſſ. Boxh. *antlutte* vultus. Gloſſ. Lipſ. *anliton* vultus. WILLERAMUS Schilteri Cap. II. 14. *din antluzze iſt ſcone*, facies tua decora eſt. Ubi editio Merulæ habet *anluzza*. Quod vulgus Francorum paulatim depravavit in *annuz*, quo utitur interpres TATIANI Cap. IV. 17. & ubique. Proprie eſt contra-adſpectus. Principium & caput vocis eſt *ant* contra, adverſus, quod dirigit adſpectum verſus objectum. Altera compoſiti pars ſignificat obtutum, intuitum. Nam ſpicere, videre, intueri, Gothis & Angloſaxonibus dicitur *wlitan* Marc. V. 32. Islandis *lita* per aphæreſin. VEREL. in Ind. *lita* adſpicere, *litz* videtur. Sed *wlitan* antiquius eſt, & Scythicæ Linguæ coævum, quamvis a bona poſteritate repudiatum. Quod inde colligo, quia *vultus* apud Latinos non aliunde melius & rectius quam ab hoc verbo derivatur. Sane *vultus* & *wlits* ſe mutuo referunt, & ipſo ſono communem teſtantur parentem. Dixi *antliz* eſſe contra-adſpectum. Hinc in Indice Vereliano *andlit* & *vidurliti* ſunt ſynonyma. BÖDIKERUS, vir alias haud indoctus, vocabulum *antliz*, quod Gothicum eſſe vidimus, componit ab *anden* & *laſſen*, hoc addito interpretamento, *dabey man andet wie es einem læſſet*. Quod neſcio an viris in Literatura Antiquo-Germanica verſatis ſit perſuaſurus. Ejusdem cenſus eſt etymologia ab alio haud inferioris doctrinæ viro allata, qui nullo veterum ſuffragio *antliz* mutavit in *antgliz*, & *gliz* calvitium interpretatur, quaſi *antliz* ſit locus, ubi coma deficit, *die vordere glaze des haubtes*.

ANT-

ANTVOGEL. V. *ente* anas.

ANTWORT, reſponſum. Gothis *anda-waurd* Joh. IX. 19. Angloſax. *andwyrd*, Francis & Alam. *antuuurti*. Gloſſ. Keron. reſponſum *antuuurti*, reſponſo *antuuurtu*. TATIANUS Cap. XII. 5. *arquamun tho alle ubar ſin antwurti*, ſtupebant omnes ſuper reſponſis ejus. Proprie eſt ſermo qui regeritur interroganti, a præfixo *ant* contra, & *wort* ſermo.

ANTWORTEN, reſpondere. Verbum a ſubſt. factum auctoribus Francis & Alamannis. Gloſſ. Keron. reſpondeas *antuuurti*. TATIANUS Cap. CXCVIII. 4. *ther heilant in antuuortita niouuiht*, JEſus eis nihil reſpondit. Iisdem familiare eſt *antlengan*. Gloſſ. Keron. reſpondere *antlengan*, reſpondentem *antlengantan*. TATIANUS loc. cit. *tho antlingitan thie bisgoffa*, tunc reſponderunt Pontifices. Forte ſenſu petito a *langen*, *lengen* protrahere aut prolongare (utrumque enim ſignificat), quia reſponſionibus producitur ſermo. In reliquis Dialectis alia occurrunt vocabula. Sic reſpondere Gothis dicitur *andhafjan* Marc. VII. 6. quod eſt quaſi contra-ordiri, vel contra levare vocem, vel contra-loqui, pro vario verbi *heben* ſignificatu. Item *usbairan* Marc. XI. 14. quod eſt quaſi efferre. Angloſax. placet *andſwarian* reſpondere, *andſware* reſponſum, quod hodie cuſtodiunt Angli in *anſwer* utroque ſignificatu, dum Sueci & Islandi ſimpliciter dicunt *ſvara*, an a *ſeverare*, vel aliunde, ipſi viderint? Mihi ſatis eſt oſtendiſſe, quam varii & miri fuerint veteres in hoc ſenſu exprimendo.

ANTWORTEN, tradere. Vide *überantworten*, quod uſitatius.

ANWALT, poteſtas. A *walten* poſſe. Evang. Angloſax. Matth. XXVIII. 18. *me ys geſeald ælc anweald on heofonan and on eorthan*, mihi data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra. Marc. X. 42. *hyra ealdras habbath anweald ofer hi*, principes eorum poteſtatem habent ſuper illos. *An* hoc loco ſenſum intendit. Aliud eſt *anwald* monarchia. Id enim eſt potentia unius, ab *an* unus, ſolus.

ANWALT, qui rempublicam alterius nomine gerit, orator, legatus &c. a *walten* adminiſtrare.

ANWALT, qui rem privatam alterius nomine gerit, procurator, actor &c. ex eodem fonte. *An* hoc loco ſignificat *ad*, notatque eum, qui alterius nomine agit, ad hoc præciſe negotium mandato inſtructum eſſe.

ANZAPFEN, dictis aliquem laceſſere. V. *Zopf* ſummitas, extremitas.

ANZUGLICH, vellicans. Dicitur de dictis aculeatis a *zucken* vellicare.

ANZUNDEN, admovere ignem, inflammandi vel comburendi cauſa. Lat. *incendere*, *accendere*, Gothis *intandjan* Luc. III. 17. Francis *inzunden*. NOTKERUS Pſalm. LXXVIII. 5. *uuieo lango uuirt inzundet din ando*, quamdiu accendetur zelus tuus? Originem vide in ſimplici. *An* eſt adverb. motus ad locum vel in loco.

APFEL, pomum. Vox pluribus & vetuſtiſſimis linguis communis, quæ Cambris effertur *afal*, Angloſaxonibus *apl*, *æpl*, Francis *affal*, *aphol*, Hibern. *aval*, Procop. in Cherſon. Taur. *apel*, Sorab. *jablo*, Lithuan. & Vet. Pruſſ. *wabelko*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *apl*, *appel*, *apple*, *æpl*, *æppel*, *æpple* pomum, *æppel-bær* pomifer, *æpple-leaf* pomi folium, *æpple-tun* pomarium &c. Gloſſ. Boxh. *effeli chuldine* mala aurea. Gloſſ. Pez. malum *aphol*, mala punica *rota ephili*, ſub malo *unter affoltrun*. FRENZEL. in Orig. Sorab. *jablo* pomum, *jablon* malus, *jablunke* locus malis conſitus. Omitto conſenſum recentiorum Linguarum, Anglicæ, Belgicæ, Scandicæ, qui cum ſatis notus ſit omnibus, non debet me morari. Quidam obſervatione dignum cenſent, quod in multis Linguis idem nomen, vel haud abſimile, tribuitur *malo* ſeu non-bono. Latinis ſane *malum* utrumque notat. Cambris *aball* eſt defectus, exitium, *aballu* deficere, perire. Germanis *übel* malum culpæ & pœnæ, *abfall* apoſtaſia. Hanc appellationem pomo adhæſiſſe exiſtimant, ut poſteri ipſo nomine admonerentur, ab eſu pomi proveniſſe omne malum. Aliis eſt vox Hebræa, ab *abal* vel *jebul* fructus. Qui primi Linguam noſtram condiderunt, videntur ad rotunditatem reſpexiſſe, & pomum ſic appellaſſe, ab intenſivo *a*. & *bal*, *bol* rotundus, quaſi fructum valde rotundum. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia uſus in omnibus Dialectis eodem nomine omnes fructus rotundos deſignat, etiamſi poma non ſint, ut mox docebo.

APFEL, fructus rotundus, *erdapfel* tuber terræ, *ſchlafapfel* fungus cynosbati, *ſtechapfel* pomum ſpinoſum, *eichapfel* glans, *judenapfel* malum medicum vel citrium, *quittenapfel* cydoneum &c. SOMNER. loc. cit. *eorth-æppel* cucumer, *palm-æpple* dactylus. BOXHORN. in Botanologio Ant. Brit. *afal a ddaiar* malum terræ, *afal peatus* malum perſicum &c.

APFEL, dicitur etiam de rebus, quæ nec poma nec fructus rotundi ſunt, poma tamen rotunditate referunt. Inde *reichsapfel* pomum imperii, globus aureus cruce ſignatus. Globus eſt ſymbolum Orbis terrarum, & nullo non tempore fuit inſigne Majeſtatis, ut ex nummis Imperatorum Rom. qui ſæpe globum manu tenent, manifeſtum. Huic Globo pietas Imperatorum Byzantinorum impoſuit crucem. Quæ cum videbatur petiolum imitari, hinc cum facie globi etiam nomen mutatum, ut, quod ante *ſphæra* & *polus*, poſtea a ſcriptoribus Byzantinis diceretur μῆλον, i. e. pomum, & inde μηλόφορος is, qui Imperatorem cum pomo præcedebat. Occidentales ab Orientalibus hunc ritum accepiſſe, dubio caret. Et huc etiam ſpectat *augapfel*, pupilla oculi, ob rotunditatem ſic dicta.

APRIL, Aprilis. Antiquis *menſis paſchalis* magno conſenſu, *eaſter-monath* Angloſaxonibus, *oſtarmonath* Francis. Ante Chriſtiana tempora Lunæ erant anonymæ, & numerabantur tantum, ut oſtendi in *weinmonath.*

AR, *or, ur,* principium. Græcis ἀρχή. Unde id nominis hauſtum ſit, nemini principiis noſtris adſueto ignotum eſſe poteſt. Nam *er* in omnibus veterum Dialectis eſt ante, prius: quod ubi abit in ſubſtantivum, neceſſario principium ſignificat, nec aliud ſignificare poteſt, niſi proles diſſimilis ſit parenti. Hinc exiſtimo GUDMUNDUM ANDREÆ, qui *ar* & ἀρχή ab eadem origine, nempe Scythica, arceſſit, haud male conjectare. Dicitur autem antiquitus (1.) de Deo antemundano, cum ipſe adhuc eſſet ſolus & omnia. VEREL. in Ind. *ar* principium rerum ante creationem, *ar var alda, tha ecki var,* principium erat, cum nihil adhuc eſſet productum. Inde vox Perſica *arimanes* principum malum, ab Angloſax. *man* malus, pravus. (2.) De Terra, quatenus eſt rerum principium naturalium. Inde Græcis ἔρα terra, Armoricis *ar,* teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 332. Senſum ad arva deinceps translatum eſſe, patet ex Dialecto Cambrica, in qua *ar* arvum denotat. Græcos inde formaſſe ἀρῶν, Latinos *arare,* & majores noſtros *eren* terram colere, ſatis manifeſtum. (3.) de principio diei. VEREL. in Ind. *ar* mane, vel diluculum, ſeu principium diei, *thegar i ar* ſub diluculo, ſub aurora. Similiter & Græcis ἦρ eſt mane, & ἠριγένεια aurora. (4) de principio & initio cujuscunque rei. Inde Angloſaxonibus *or* initium, apud BENSONIUM. Nec aliunde Latinis *origo* & *oriri.* Hodie utimur præfixo *ur,* quod in multis compoſitis principii ſignificatum retinet, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. V.

AR, annona, & omnis terræ proventus, Dial. Islandica. VEREL. in Ind. *ar* paſſim auctores pro ipſo anni proventu & annona, *arbot* ſacrificium Deæ Friggæ dicatum pro impetranda felici annona, *arferd* annonæ fertilitas, *armadur* villicus, præfectus annonæ, *arſæll* cui felix obtingit annona. Refer ad *eren* capere, metere, & vide ibidem plura derivata.

AR, arn, aquila. Angloſax. *earn,* Franc. *ari,* Lex. Run. *aurn,* Island. *ern,* Suec. *örn,* Belg. *arend,* Camb. *eryr.* NOTKERUS Pſal. CII. 5. *geniuuot uuird din jugent ſamo ſo aren,* renovabitur juventus tua ſicut aquilæ. Rhythmus de S. Annone §. 45.

Du dedde dir heirro edile gemut,
Alſo dir ari ſinin jungin dut.
Tunc fecit Dominus generoſo animo
Sicut aquila facit pullis ſuis.

JUNIUS, & alii viri doctiſſimi, aquilam ſic appellari cenſent quaſi avem per excellentiam, quia principatum tenet inter volucres, a Gr. ὄρνις avis. Satis ingenioſe, ſi ulla neceſſitas confugiendi ad Græcos nobis incumberet. Olim deduxi ab *arnen* acquirere, conquirere, quia aquila mihi videbatur conqueſtor inter aves. Non enim, ut PLINIUS ſcribit, in proximo prædatur aquila, ſed prædas ſuas undique conquirit. Et huic ſententiæ favet SCHILTERUS in Gloſſario. Nunc autem deduco ab *eren* capere, quia aquila eſt accipiter. *Ar* eſt verbale, *arn* derivativum. Præcipua compoſita ſunt,

ἄνταρ, quod Tuſcis eſt aquila apud HESYCHIUM, forte illa, quæ anatibus inſidiatur, & vulgo *ent-ar,* PLINIO *anataria* dicitur.

cranoh-ari, accipiter qui gruem mordet, in Lege Boior. Tit. XX. 1.

ſperber, quaſi *ſparw-ar* accipiter fringillarius. *Er* in voce hodierna eſt generis index aquilini, ut in *adler* & ſimilibus.

adler, quaſi *edler-ar* nobilis aquila.

fiſch-ar, aquila marina piſcibus infeſta, Lev. XI. 13. Deut. XIV. 12.

wann-ar tinnunculus, quod vanni inſtar alas explicet, interprete STILERO.

Huc etiam ſpectant diminutiva Slavonica, ut ſunt *oral, orzel, ergel, erel,* & ſimilia, doctiſſ. FRISCHIO in Miſcell. Berol. obſervata. Præterea viget in Nominibus propriis quarundam Germaniæ urbium, ut ſunt *Arnheim, Arnſtatt* &c. quarum Catalogum contexuit SPANGENBERG in ſpeculo Nobilitatis: imo etiam Comitatuum, ut ſunt *Neuenar, Oudenar,* quorum interpretatio nemini ignota.

ARBEIT, labor. Vox a Francis & Alam. relicta. Gloſſ. Keron. labor *arbaeit,* laborem *arabeit,* absque ullo labore *ano einikeru arbeiti.* Dicitur & *erfide* in Lexico Runico apud OL. WORMIUM. Quidam compoſuerunt ab *erbe* hæreditas & *heite* promiſſio, quia labor occupantibus ampliſſimum proventum promittit. Alii ab *erde* terra & *eiden* colere, quod fingunt derivari a Friſico *eyde* raſtrum. Mihi aliquando fuit laboris patientia, ab *ar,* quod in Lex. Run. exponitur cultura, & verbo Gothico *beitan* pati, quod extat eo ſenſu Luc. XVIII. 1. Vocem ab agricultura profectam, & poſtea ad reliquas humanæ vitæ occupationes adhibitam eſſe, certo perſuaſus ſum. Sed hæc ipſa cogitatio aliam mihi viam ad incunabula vocis oſtendit. Nam Celtica Lingua *erw* eſt acra, jugerum, idemque quod Latinis *arvum* ſive fundus arabilis. Utrumque a Celtico *ar* terra, arvum, de quo ſupra. Vide Lexicon Antiquo-Britannicum BOXHORNII, & patebit. Ab *erw* poſteritas fecit *erwen* terram vertere, quod etiamſi hodie extinctum ſit, ſuperat tamen apud Islandos in *urfa.* Teſtis mihi LUNDIUS in Animadverſ. ad Ind. Verel. pag. 2. *orva, urva* glebas vomere aratri proſcindere, dentatis raſtris vertere & minuere. Ex hoc fonte opinor antiquitas hauſit *erfide,* ſeu quod idem eſt, *erfde* labor, per medium derivandi *de,* quia terram vertere primus hominum

num labor fuit. Cæterum & hoc obſervandum, quod in voce *erfide* ſint elementa, quorum tranſpoſitione fieri poterant vocabula idem ſignificantia, cujusmodi ſunt, quod labor Cambris dicitur *trafod*, Hiſpanis *trabajo*, Gallis diminutive *travail*, Italis *travaglio*. Hoc certe conjicere malo, quam alias claviculas nihil profuturas admovere, cujusmodi eſt, *trepalium* apud MENAGIUM, *tribulatio* apud FERRARIUM, *thræla* apud VERELIUM in Ind.

ARBEIT, ærumna, labor ex afflictione. Gloſſ. Keron. tribulatio *arabeiti*. VEREL. in Ind. *erfide* moleſtia. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 57.

Salig thie in noti
Thultent arabeiti.
Beati qui in neceſſitate
Perſecutionem patiuntur.

TATIANUS Cap. CLXXIV. 5. *thanne thas uuib gibiret then kneht, ju ni huget thera arbeiti*, quando mulier peperit puerum, jam non meminit preſſuræ. Senſus a labore ad ærumnam translatus, quia ærumna eſt labor quaſi continuus, quo corporis & animi vires franguntur. Quapropter etiam VIRGILIUS Trojanorum ærumnas & calamitates *iliacos labores* vocat.

ARBEITEN, laborare. Gothis *arbaidjan* Matth. VI. 28. Francis & Alam. *arbeiten*; Belg. *arbeiden*, Suec. *arbeta*, Hiſp. *trabajar* literis tranſpoſitis. Gloſſ. Keron. laborare *arabeittan*. TATIAN. Cap. XXXVIII. 4. *ſcouuot thes accares lilia uuio ſie uuahſen, ſie ni arbeitent, noh ni ſpinnent*, conſiderate lilia agri quomodo creſcant, non laborant, neque nent. Verbum a ſubſt. oriundum.

ARBEITSAM, laborioſus. Gloſſ. Pez. activa vita *arpeitſamo lip*.

ARCHE, navis Noæ. A Lat. *arca*, & hoc ab εἴργειν claudere. Hinc in aliis quoque Dialectis clauſum quid, vel quod claudi poteſt, ſignificat. Inde Cambris *arch* arca, ciſta, *argæ* clauſum, clauſura. Anglosaxonibus *earc*, *erce* arca. Gothis *arka* loculi Joh. XII. 6.

ARCHIV, tabularium, locus ubi chartæ publicæ adſervantur. Lat. Barb. *archivum*. Affine cum præcedenti. Alii malunt deducere ab ἀρχεῖον antiquum.

ARENDE, curatio vel adminiſtratio. Proprie eſt negotium, & dicitur de eo, qui alterius rem facit, ab *eren* expedire. VEREL. in Ind. *erendi* negotium, *arna* negotium expedire. Poſtea, cum agri & prædia cœpiſſent elocari negotiatoribus, ipſa merces conductionis dici cœpit *arende*. Inde Latino-Barbaris *arenda* cenſus qui a conductore redit ad dominum, *arrentare* mercede conducere, aut elocare ſub conditione annui cenſus, *arrendatio* talis conductio aut elocatio, *arrentaria* lucrum ex conductione vel elocatione, *arrendatores* conductores prædiorum & agrorum, ſive regis, ſive privatorum. Cuncta apud CANGIUM, ſed tacta magis quam explicata. Horum aliqua perennant apud Berolinenſes, quibus *arende* conductio, *arendiren* conducere, *arendator* conductor.

ARF, telum miſſile, jaculum, ſagitta. Vox Celtica, quæ hodie ſuperat apud Cambros & Anglos. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *arf* telum, *arfod* ictus teli, *arfog* armatus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *arwe*, *ærwe* ſagitta. VEREL. in Ind. *arf* ſagitta, telum, *buga med trim tylſtum arfva* arcus cum triginta ſex ſagittis. Anglice dicitur *arrow*. LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. deducit a *werfen* jaculari: LUNDIUS ab *yra* vibrare. Tranſiit in nomina propria apud Veteres. Inde

ARBOGASTES, telipotens, ſagittis pollens. Nomen nobilis Franci apud ZOSIMUM, quod recurrit in *gaſt* potens, cum multis ſimilibus. Utitur hoc epitheto NÆVIUS apud MACROBIUM Lib. VI. Saturn. Cap. 5. ubi Pythius Apollo dicitur *pollens ſagittis inclytus arquitenens*. Et Diana, *arquitenens ſagittis pollens Dea*.

ARBORICHI, telipotentes. Populus PROCOPIO deſcriptus, Lib. I. Hiſt. Goth. An ſint ipſi *Armorici*, quod VALESIUS multis perſuaſit, ego dubito. Quo pacto enim concipiemus, *Armoricos* Francorum, cum adhuc parva & obſcura gens eſſent, finitimos fuiſſe? An hoc ſcribere potuit Procopius? Hoc, ſi conſideraſſent Viri docti, ſtatim vidiſſent, *Arborichos* ætate Procopii dictos eſſe omnes populos Belgicæ ſecundæ a Sequana uſque ad Moſam. Nam hi ſoli poterant contingere Francos, cum res eorum adhuc anguſtæ eſſent, nequaquam vero *Armorici*.

ARABO, fluvius in Danubium ſe effundens, nunc RABE per aphæreſin, a rapido curſu nomen ſagittæ adeptus.

ARF, inſtrumentum ruſticum. Cambris *arf* eſt ferrum, inſtrumentum, apud BOXHORN. loc. cit. Islandis *urf* univerſa ſupellex ruſtica, apud LUNDIUM in Notis ad Indicem Verel. Hic ſenſus videtur a præcedenti diſtinctus, & originem referre ad *orva*, *urva* arare, terram proſcindere, quod eſt a Celtico *erw* arvum. De verbo *urva* vide plura in *arbeit*.

ARG, piger, ignavus. Græcis ἀργός, Angloſaxonibus *earg*, Longobardis *arga*, Islandis *argur*. P. DIACONUS, Lib. VI. de Geſt. Long. Cap. 24. *Memento dux Ferdulfe, quod me inertem & inutilem dixeris, & vulgari verbo* ARGA *vocaveris*. Lex Long. Lib. I. Tit. V. 1. *Si quis alium* ARGAM *per furorem clamaverit* &c. VEREL. in Ind. *argur* ignavus, timidus. Hic ſenſus totus eſt Græcus, & ab illo Angloſaxones habent *eargian* torpeſcere. SPELMANNUS & alii hærent in voce *curruca*, & convitio Longobardico alium quam DIACONUS ſenſum tribuunt.

ARG, malus, pravus. Angloſax. *arg* apud BENSON. Francis *arg* apud OTFRIDUM, in locis quam plurimis, cujusmodi ſunt, *arges uuillen giluſt* malæ voluntatis cupiditas L. I. C. XII. 54 *argun giluſti* pravæ cupiditates L. III.

 Cap.

Cap. VII. 167. & alia apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 83. Ipſe ſenſum ab ignavo ad malum & improbum translatum putat, quia homines nihil agendo male agere diſcunt. Satis eleganter. Mihi tamen vox Francica videtur contracta ex *arug* perverſus. Gloſſ. Lipſ. *arug* perverſa. Prava autem ſunt perverſa, & ſic dicuntur ab *a*. quod hoc loco ſenſum intendit, & *ruck* tergum. Simile compoſitum eſt, quando *perverſa* in Gloſſis Keronianis dicuntur *abahe*, a *bach* tergum. Ab *arg* venit Islandis *ergi*, Suecis *argheet* malitia. Utrumque apud VEREL. in Ind. Præcipua compoſita ſunt, *argliſt* aſtutia, ars mala, *argwon* ſuſpicio, prava conjectura, & hinc porro *argwöniſch* ſuſpicax, *arwönig* ſuſpectus. Inde *arkuuenige erben* ſunt hæredes ſuſpecti, de quibus dubitari poteſt, an ſint legitimi, in Jure prov. Alam. Cap. 35. Confer dicta in *wan*.

ÆRGER, deterior, *ærgere hand* conditio deterior, *das kind gehœret zur ærgern hand* partus ſequitur ventrem, quod dicitur de liberis ex inæquali conjugio parentis liberi & matris ſervæ prognatis. De hoc jure vide CL. ESTOREM in Comment. de Miniſt. pag. 149.

ÆRGERN, deteriorem reddere. Dicitur ſenſu latiſſimo (1.) de exemplo. Inde *ærgern* ſcandalizare, exemplo deteriorem reddere. Exempla enim pervertunt mores, & peccandi timidos ad ſimilia patranda reddunt audaces. Utitur hoc ſenſu Luth. Matth. XVIII. 6. (2.) de irritatione. Inde *ærgern* provocare ad iram, ex tranquillo male tranquillum facere, *ſich ærgern* excandeſcere. (3.) de damno illato. Inde *ærgern* ſtatum rei corrumpere, vaſtando vel alio modo. Utitur WILLERAMUS Cap. II. 15. *vahent uns die luzzelon vohon, die de uuingarton harto geargerent*, capite nobis vulpes parvulas, quæ vineas valde demoliuntur. Hodie obſoleſcit.

ARIMANNI, *erimanni*, *herimanni*, genus hominum apud Longobardos, ſed ignotæ conditionis, quia de ſermone Longobardico nihil literis proditum eſt. Nam milites fuiſſe, ut vox præ ſe ferre videtur, non placet, etiamſi ita ſentiant GOLDASTUS & GROTIUS. Lingua Angloſaxonica *hyreman* eſt parochianus, item cliens fiduciarius, unde Latino-Barbaros *erimannum* effinxiſſe eadem plane ſignificatione, ab *hyran* obedire, & *man* vir, homo, exiſtimat SOMNERUS in voce. Lingua Islandica *armadur* eſt villicus, præfectus annonæ, alias *vogd*, & *armenning* officium villici. Utrumque, ab *ar* annona, proventus annuus. Hinc VERELIUS in Indice *arimannum* interpretatur villicum, & *arimannam* villicam. Liberos homines fuiſſe, in villis habitantes, quamvis Comitibus, Sculdaſiis, aliisque Regis officialibus ſubjectos, conſentiunt omnes: Sed dum vetera compoſita deſerunt, & nova effingunt, qualia ſunt *herr-mænner* & *erb-mænner*, hinc illa opinionum diſcrepantia, ut arimanni SPELMANNO videantur *homines domini*, ECCARDO *domini minores, bona hæreditaria poſſidentes*, in Cat. Theot. pag. 164. Ab *arimannus* porro eſt *arimannia* vel *arimandia*, quod nunc pro jure Regis in Arimannos, nunc pro familia Arimanni ponitur.

ARISTATO, monumentum ſepulchrale. Lex Salica Tit. XVII. 5. *Si quis Ariſtatonem ſuper hominem mortuum capulaverit.* Proprie eſt locus honoris, ab *are* honos, quod Angloſaxonicum, & *ſtat*, quod in omnibus veterum Dialectis locum ſtatutum ſignificat. Hodie dixeris *erenſtadt*. Structuram ligneam fuiſſe, tumulo impoſitam, & pallis atque aulæis tectam, ſatis conſtat. Prius colligitur ex voce *capulaverit*, id eſt, truncaverit, inciderit, conciderit: Poſterius ex verbis GREGORII Turonenſis de Miraculis S. Martini cap. 54. *De palla quæ ſanctum tegit tumulum.* Plura teſtimonia de pallis ſuppeditabunt WENDELINUS & CANGIUS in voce. Eadem res in Lege Salica Tit. LVIII. 4. dicitur *cheriſtaduna*, ſed alio ſenſu, quem expoſui in vocula *rüſt*.

ARM, brachium. Gothis *arms* Joh. XII. 38. Angloſax. *earm*, *eorm*, Francis *arm*. TATIANUS Cap. VII. 5. *intphieng inan in ſine arma*, accepit eum in ulnis ſuis. Græcis ἀρμός, Latinis *armus*, & Armoricis *armm* eſt tota compago ab humeris usque ad pugnum, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 370. Et brachium quid eſt, niſi talis compago? Hinc omnium origo videtur eſſe vel ab εἴρω necto, vel ab *eren*, αἱρεῖν, capere. Capit enim non ſolum manus, ſed etiam brachium, præcipue amplexu. Præterea Celtica Lingua *armm* ſunt arma, teſte PEZRONIO: ſenſu, ni fallor, a brachiis petito, quæ, cum ſint arma hominis prima & naturalia, quibus a natura ad propellendas injurias præ cæteris animantibus inſtructus eſt, nomen ſuum omnibus inſtrumentis, quibus injuria propellitur, communicare potuerunt. Latini ab *arm* videntur habere *arma*. Horum enim Lingua, perinde ut Græca, plena eſt vocibus Celticis. Nec deſunt rationes, quibus ipſam *brachii* vocem origine Celticam eſſe oſtendatur. Nam membrum illud humani corporis, cum ſit volubile, & ad defenſionem corporis affabre a natura factum, Cambris & Armoricis, veteris Linguæ Celticæ cuſtodibus, dicitur *braich* vel *brech*, omnino a *brechen* frangere, quod in medio ruptum ſit, & hinc Latinis *brachium*, aut nullo aut eodem ſenſu, ſicut optime obſervatum PEZRONIO loc. cit. pag. 376.

ARMBRUST, baliſta. VEREL. in Ind. *armborſt* arcus ex quo ſagitta mittitur. Videtur idem quod brachium fractum, cujus ſpeciem refert. Nam *bruſt* fractum quid ſignificat, ſi derivetur a *breſten* rumpi.

ARM, pauper. Gloſſ. Keron. pauperes *arame*, pauperiores *armirun*. HUGO GROTIUS deducit ab *Arimannus* in Ind. nom. Goth. appell. *Arimannus* (inquit) *Herman. Miles gregalis qui publicum munus* non

non habet. Poſtea pro paupere ſumpta vox. Sed vox Alamannica videtur hoc milite antiquior. Suſpicor, illam origine Græcam eſſe, factamque, vel ab ἔρημος ſolitarius, deſertus, vacuus, orbatus, qualis omnino eſt pauper, vel ab ἄμορος expers, infelix, miſer. Utriusque conjecturæ auctor eſt HELVIGIUS. Nec mirum, veteres Germanos paupertatis vocabulum ignoraſſe, cum ne rem quidem noverint. Nam ſuas quisque opes cum potentiſſimis æquari videbat, agros inquam ſuos, ſolas & gratiſſimas Genti opes, quæ aurum & argentum nec habebat nec deſiderabat. Vide quæ de conſtitutione Reip. antiquo-Germanicæ memoriæ prodiderunt CÆSAR Lib. VI. de Bell. Gall. cap. 22. & TACITUS cap. 5. & 26. de M. G. CÆSAR tamen Germanis, quamvis ſua ſorte contentis *inopiam* & *egeſtatem* objicit cap. 24. magis ex opinione vulgi, quam ſua aut ſapientum æſtimatione.

ARMEN, miſereri. Verbum ab adject. factum, ut Latinis *miſereri* a *miſer*. Quid enim eſt miſereri, niſi affectum pauperis induere, & aliena miſeria torqueri? Utitur hoc verbo CODEX ARGENTEUS quam ſæpiſſime. Inde *armai mik* miſerere mei Marc. X. 48. *armai unſis* miſerere noſtri Luc. XVII. 13. Et huc etiam ſpectat formula invocandi Barbaris noſtris quondam uſitata, *ſihora armen*, quam ex S. AUGUSTINI Epiſtola 178. producit JUNIUS in Gloſſario Gothico pag. 65. Verba Epiſtolæ hæc ſunt: *Si licet dicere non ſolum Barbaris lingua ſua, ſed etiam Romanis* (loquitur hic Auguſtinus de ſeculo ſuo, quo Gothicam linguam Roma capta didicerat, judice Junio) SIHORA ARMEN, *quod interpretatur Domine miſerere &c.* Sed hæc verba emendatione opus habent, & ex Evangelio Gothico ſecure corrigi poſſunt. JUNIUS igitur reſtituit *armai* pro *armen*. Optime. Sed in voce *Sihora* hæret, quæ certe victoriam ſignificat. Victoriam autem Chriſtianos invocaſſe, non eſt opinabile. Legamus ergo *Fan Sihora armai*, Domine victoriarum miſerere. *Fan* in Evangelio Gothico eſt dominus. Et tametſi *ſihora* in eodem monumento, lacero nimis, & faucibus temporis ægre erepto, non legatur: ſuppleri tamen poteſt ex aliis Dialectis. Nam, ut copioſe oſtendit JUNIUS, Islandis *ſigur* eſt victoria, & CÆDMONI ſcriptori Anglosaxonico *ſigora cyning* rex victoriarum, & *ſigora dribten* dominus victoriarum. STEPHANUS STEPHANIUS in not. ad Saxonem Grammaticum conatur locum corruptum ſic emendare: *Herr thig forbarme.* Quæ verba a Lingua Codicis Argentei plane ſunt aliena. Hodie utimur compoſito *erbarmen*, quod vide.

ARMUT, paupertas. Quia *arm an mut*, ait non nemo. Trivialiter & inepte. Nam proprie eſt abſtractum a concreto *arm*, per medium derivandi *ut*, idemque, quod alia terminatione *ermde*. Gloſſ. Keron. paupertas *armida*. Idem Angloſaxonibus *ermth*, *yrmth*, *yrmtho*, quod poſteritas mutavit in *armut*, terminatione *de*, *da*, *tho* in *ut* converſa. Similis metaplasmus eſt, quando abſinthium dicitur *wermut* pro *wærmde*.

ARN, aquila. v. *ar*.

ARN, meſſis. Vetus Francicum, ab *eren* metere, per medium derivandi N. TATIANUS Cap. LXXII. 6. *lazet jogiuuedar uuahſan unzan zi arni*, ſinite utraque creſcere usque ad meſſem. Inde Francorum compoſita,

> *arnzit*, tempus meſſis, apud TATIANUM loc. cit.
>
> *aranmanoth*, Auguſtus, menſis ſpicilegii, apud GOLDASTUM Tom. II. Rer. Alam. pag. 65. nec non apud EGINHARDUM in vita Caroli.

Hodie ſuperat apud Friſios & Sicambros, quibus *arne*, *erne* meſſis, *arnmaend* menſis auguſtus, teſte JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 103. Ab *arn* rurſus fit *arnen* metere.

ARNEN, metere. Ab *arn* meſſis. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 217. *ih ſanta iuuih arnon*, miſi vos metere. TATIANUS Cap. XXXVIII. 2. de volatilibus cœli: *ſie ni ſauuont noh inarnont*, non ſerunt neque metunt. NOTKERUS Pſal. CXXV. 5. *die mit tranen ſahent, die arnont mit mendi*, qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent. Hodie ſuperat apud Friſios & Sicambros, quibus *arnen* metere ſegetes, teſte JUNIO loc. cit.

ARNEN, acquirere. Græcis ἄρνυσθαι. Anglis *to earn*. Idem quod metere ſenſu metaphorico, quoniam ii, qui ſtudio & labore aliquid conſequuntur, ſimiles ſunt agricolis, qui fructus æſtivos non ſine magno labore lucrantur. Placuit hæc allegoria majoribus noſtris, quia *Dii bona ſudoribus vendunt.* SKINNERUS, qui originem verbi ad *ere* honos refert, extra oleas vagatur. Hodie utimur compoſito *erarnen*.

ARNEN, promereri. Idem quod acquirere, quia merita ſunt eximia facta, quibus præmium & gloria acquiritur. SOMNER. in Dict. Angloſax. *earnian*, *ge-earnian* merere, *earnunge* meritum. Gloſſ. Keron. mereamur *kearneem*, mereatur *kearneet*, meritum *arnunc*. JUNIUS exiſtimat, hanc primam verbi acceptionem eſſe: ſed ex ſcala ſignificationum patet, illam eſſe ultimam. Hodie eodem ſenſu dicimus *erarnen*.

ARRESTIEREN, ſiſtere, detinere, Lat. Barb. *areſtare*, Gall. *arreſter*, Ital. *arreſtare*. Omnino a *raſt* requies. Quid enim eſt ſiſtere, niſi facere ut quieſcat? Particula *ar* apud Francos & Alamannos eſt intenſiva, & huic particulæ perfecte reſpondet hodierna *er*, quatenus ſenſum reddit fortiorem. Græcis quoque ἀρι ſæpe intenſive uſurpari in compoſitis, obſervavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 177. In foro tria præcipue ſignificat, (1.) decernere, quia decernere eſt lites ſiſtere, & partes litigantes ad requiem & ſilentium redigere. (2.) motum de loco interdicere, donec legibus ſatisfiat. (3.) manus injicere. Inde verbalia

> *arreſt*, decretum, ſententia curiæ, qua lites ſiſtun-

ſiſtuntur & terminantur, ἀρεςὸν Græcis, Latino-Barbaris *areſtum*, Gallis *arreſt*.

arreſt, detentio corporalis, ſive domi, ſive in cuſtodia publica. Latino-Barbaris & Gallis ut ſupra.

ARSCH, anus. Angloſax. *ears*, Francis *ars* in Gloſſis R. Mauri de partibus hum. corp. Sumptum videtur ab ἀρχὸς, inquit MARTINIUS. In quibusdam Dial. *ærſchlich* eſt averſus.

ART, genus, natura, indoles, *gute art* bona indoles, *böſe art* mala indoles. Inde Francis *elirarter* barbarus, in Gloſſ. R. Mauri apud Diecmann. ab *el* alius, alienus, quia barbarus eſt peregrini generis: manifeſto indicio, etiam ſubſtantivum in veteri Francorum lingua obtinuiſſe, etiamſi me teſtimonia deſtituant. Refer ad *arten* naturam exprimere.

ART, bonum genus, bona indoles, *es hat keine art* non decet, *artig* decens, *unartig* indecens, *aus der art ſchlagen* degenerare. Græcis quoque ἀρετὴ eſt indoles bona & virtus inſita.

ART, affectus ea re vel qualitate cui annectitur. Inde Gallis *babillard* impedite loquens, *louſchard* ſtrabo, *cornard* cornutus, vir mœchæ, & alia plura apud VALESIUM in Originibus Menagianis voce *Picardie*. Anglis *dullard* ſtupidus, ingenio tardus Rurſus ab *arten*.

ART, interdum vituperatur, & tunc *vitioſe affectum* ſignificat. Inde Belgis *dronkart* bibax, Germ. *bankart*, *baſtart* nothus, vitio tori affectus, Gall. *guiscard* callidus, aſtutus, verſutus, non *erro*, ut VALESIUS explicat. Nam proprie eſt a *wit*, *witz* ingenium, prudentia. Vide CANGIUM in voce GUISCARDUS, & patebit ex multis Poëtarum aliorumque teſtimoniis, Robertum Normannum Apuliæ Principem ob vafritiem ſic appellatum eſſe. Dicitur etiam *ert* in quibusdam compoſitis. Inde *ſchubert* avarus, a pravo corradendi ſtudio.

ARTEN, naturam exprimere, bonam vel malam. Ab *erde* terra, quia res naturales ingenium ejus ſoli, in quo natæ ſunt, referre ſolent, non fructus tantum, ſed etiam incolæ.

ARTEMIS, cognomen Dianæ. V. *Hartemis*.

ARZ, *arzt*, medicus. Gloſſ. Pez. pigmentarius *ſalbari* vel *arzat*. Gloſſ. Lipſ. *ercetere* medici. Vox exotica, a Francis proſeminata. Græcis ἰατρὸς eſt medicus: unde fieri poterat primo *arts* unius literæ & valde mobilis transpoſitione: mox ſtudio longitudinis *arzat*; & rurſus ſtudio brevitatis *arzt*. PEISKERUS deducit ab ἄρισος optimus. HELVIGIUS ab *artiſta*. STADENIUS ab *art* natura. Sed non perſuadent. Nomen medici vere Germanicum & primis Germaniæ temporibus uſitatum, vide infra in *lech*.

ARZEN, *arzten*, medicari, medicinam facere. WILLERAMUS Cant. VII. 13. *mit ſola ſuperficie divini verbi gearzenont ſie die infirmos auditores*. Editio MERULÆ habet *gearzatant*. Prius eſt ab *arz*, poſterius ab *arzat*. A priori habemus *arzenei* medicina.

AS, monas. VEREL. in Ind. *as* monas, *daus oc as* binarius vel bis & monas. Utimur hodie in ludo alearum & chartarum. Græcis εἷς eſt unus.

AS, Deus, verus & ſummus. Græcis αἴσα, quaſi ἀεὶ οὖσα ſemper exiſtens, interprete ARISTOTELE de Mundo Cap. VII. Quamvis etiam *unus* eſſe poſſit, qui Barbaris dicitur *as*, quia *Omnibus ex uno ducendis ſufficit Unus*. Cujus rei perſpicuum ſymbolum eſt in numeris. Ab initio fuit nomen unius & ſummi Dei, quod & Ariſtoteles agnoſcit, & ſignificatus declarat. *Unus Deus cum ſit*, inquit Philoſophus, *pluribus nominibus appellatus eſt*. Et paulo poſt: *Æſan denique dictum cenſuerim* ἀεὶ οὖσαν. A quibus, non addit. Veroſimile autem eſt, Deum ſic appellatum eſſe ab iis, qui apud Græcos philoſophati ſunt, Orpheo, Pythagora, Platone, aliis. An etiam a Druidibus ſeu Philoſophis Gallorum, dubito, etiamſi ESUS quoad ſonum eo ducere videatur. Nam *Eſus* Gallorum non fuit ſummus Deus, cujus donis totus mundus eſt refertus, in quo vivimus, movemur, & ſumus: Sed *Deus quercuum*, & dæmonium peculiare lucorum, a Druidibus effictum, nullisque beneficiis cultoribus notum, niſi viſco querno: cætera malum & immite, & Lingua Gentis ESUS dictum, non quod ſit unus ille Deus & per ſe ſubſiſtens, quem ſola reverentia videmus, ſed quod feris altaribus horrens, & victimis humanis placandum. Convenientia, quæ inter utrumque nomen eſt, neminem debet movere. Multa ſono conveniunt in omnibus Linguis, quæ non conveniunt ſignificatu. Et hæc æquivocatio nullibi frequentius occurrit, quam in Lingua veteri Gallica. Phrygibus *Galli* ſunt inſani, Gallis vero populares. Græcis *Driades* nymphæ ſylvarum, Gallis *Druides* ſacerdotes quercuum. Gallis *Bardi* cantores, Græcis & Latinis ſtupidi. Atque ut paucis me expediam, ESUS eſt nomen proprium Deaſtri, a terrore ſic dicti, *Æſa* appellativum Dei, & uſu volente pluribus Diis commune, ut mox patebit. Vide plura in *Heſus*.

AS, homo divinus, opinione Deus. Quod ab initio fuit nomen veri Dei, poſtea etiam falſis numinibus tribui cœpit, & inprimis iis hominibus (nam origo deorum ex hominibus eſt), qui inter rudes miraculo quodam, ſive rerum geſtarum, ſive utilium inventorum, claruerunt, & humanam naturam excedere viſi ſunt. Hinc præter unum & verum Deum multi celebrantur *Aſæ*, qui, etiamſi natura Dii non ſint, Dii tamen vocantur ab idololatris, præcipue a Germanis borealibus, VEREL. in Ind. *as* Deus, Odinus, Thorus &c. *aſiamenn* Dii qui cum Odino in Scandiam revertebantur, *askyndur* divinæ originis, ex origine Aſarum ſive Deorum. Fallitur autem vir celeberrimus HICKESIUS, quod nomen *as* gentile putet Diis ſeptemtrionalibus, , cum revera ſit appella-

pellativum, nonſolum apud Septemtrionales, ſed etiam apud Hetruſcos, qui Odinum cum comitatu ſuo nunquam viderunt. Teſtis SUETONIUS in vita Auguſti Cap. 97. *Sub idem tempus ictu fulminis ex inſcriptione ſtatuæ ejus prima nominis litera effluxit. Reſponſum eſt, centum ſolos dies poſthac victurum, quem numerum C. litera notaret: futurumque ut inter Deos referretur, quod* ÆSAR, *id eſt, reliqua pars è* CÆSARIS *nomine Etruſca lingua* DEUS (imo Dii) *vocarentur.* Teſtis quoque HESYCHIUS: Ἀισοὶ, θεοὶ ὑπὸ Τυῤῥηνῶν: *Æſi, Dii apud Tyrrhenos.* Primus nomen Septemtrioni intuliſſe videtur *Odinus*, Princeps Phrygius, quem metu Pompeji in Scandiam fugiſſe, tradit EDDA Islandorum, cui in re patria credendum. Hunc poſteritas vocavit *Aſam*, i. e. Deum, quod humana natura aliquid ſublimius habere crederetur, nec illum tantum, ſed etiam comitatum ejus. Quemadmodum enim, qui *Saturnum* olim comitabantur, *Dii* cognominati ſunt, teſte SANCHONIATHONE apud Euſebium Lib. I. Præp. Evang. Cap. 20. Ita commilitones Odini ſimiliter dicti ſunt *Aſæ*, i. e. *Dii.* Eadem vox diu ante Odinum innoteſcere potuit Tyrrhenis per Æneam Trojanum, qui haud dubie multa vocabula Phrygia Italiæ intulit, ſicut poſtea Odinus Septemtrioni. Ad familiam vocis, præter ſuperiora, a VERELIO memorata, ſpectant quoque, *Aſia* pars mundi divina, Deorum patria, & *Aſgard* civitas Dei. Minime vero *Eſus.* Nam hoc fuit nomen proprium unius ex Diis Gallorum, non appellatio omnibus communis.

AS, cibus. Angloſax. *æs*, *æte*, Franc. & Alam. *az*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *æs* eſca, cibus, pabulum, *æte* cibus, *æte and wæte* cibus & potus. Gloſſ. Lipſ. *at* eſcas. Gloſſ. Pez. in cibos *zi azun*, inedia *azaloſi.* Convenit Latinum *eſus* & *eſca*, Armenicum *baz* panis, & Turcicum *as* quivis in genere cibus, apud CLODIUM in Lex. Turc. pag. 609. Refer ad *eſſen* edere. *As* pro cibo hodie obſoleſcit. Viget tamen in derivatis *æſſig* veſcus, *æzen* cibare.

AS, cadaver, morticinium. Proprie cibus, ſed fraudulentus, & ineſcandis feris per inſidias objectus. Inde *æzen* allicere.

ASCHE, cinis. Gothis *azgo* Luc. X. 13. Angloſaxon. *axa* ibid. Francis, Suecis, & Island. *aſca*, Belg. *aſche*, Angl. *aſhes*. Gloſſæ Lipſ. *aſca* cinis. NOTKERUS Pſalm. CI. 9. *ih az aſcun alſo brot*, cinerem manducabam tanquam panem. Opinor ab *eiten* uri. Quid enim eſt cinis, niſi materiæ combuſtæ pulvis? Litera T. in medio vocis facile mutatur in S. & reliquas ex ſibilo compoſitas. JUNIUS deduxit ab ἄζα pulvis, HELVIGIUS ab Heb. *eſch* ignis, unde Græcis ἐσχάρα focus. Verum ſicut non omnis pulvis eſt cinis, ita non apparet, quo pacto ſignificatus ignis ad cinerem transferri poſſit abſque confuſione Babylonica. Interim huc ſpectat compoſitum *aſchenbrödel*, quod ad modulum vocis Plautinæ *ciniflo* factum videtur ab Anglico *to breath* flare, ſpirare, unde etiam habemus *brodem* halitus.

ASCHE, pulvis. Quia cineri ſimilis. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *aſca* pulvis, *aſce* cinis. VEREL. in Ind. *aſka* cinis, pulvis. Apud HESYCHIUM quoque ἄζα exponitur κόνις, i. e. pulvis, unde Latinis *cinis.*

ASCHE, *eſche*, fraxinus. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. fraxinus *æſc*. Gloſſ. Pez. fraxinus *aſch* VEREL. in Ind. *askr* baculus de fraxino. Hinc *mons Aſciburgius*, PTOLEMÆO memoratus, videtur antiquitus dictus *æſcenbyrg*, a multitudine hujus arboris. Carmina antiqua celebrant quoddam genus hominum *fraxineum.* HESIODUS op. & dies verſ. 145. *Tertium genus æneum e* FRAXINIS, *vehemens & robuſtum, quibus Martis opera curæ.* Vox ipſa nos manu ducit ad genus ASCANIUM, hoc eſt, Phrygium, unde Germanis initium, quibus deſcriptio Poëtæ apprime convenit. Vide ergo, annon genus illud robuſtum, tam hominum quam arborum, nomen ſuum ducat ab ἰσχύω valeo?

ASCHE, aqua, præcipue fluens. Vox Celtica. BAXTER in Gloſſ. Antiq. Brit. p. 140. *iſca*, hoc eſt aqua. Et mox: Erant *iſcæ* in Brit. innumeræ: apud Belgas etiam flumen *eſch* vel *aſch* eſt, quod pro *iſca* venit. LUIDIUS in Adverſariis poſthumis: *uyſc*, Anglis *uſk*, Hibernis *uisge* aqua. TOLANDUS obſervat, quod etiamnum Armoricis *iſge* dicatur aqua. HYDIUS in Monitione de corrupto nomine *Oxonii*, Cambris tribuit *uſque* vel *yſque*, Anglis *ouſe.* Quod autem *ouſe*, inquit, appellative aquam ſignificet, conſtat ex communi uſu. Nam βυρσοδέψου ſeu depſitoris coriarii aqua, qua coria macerat, cortice roboreo imprægnata, vulgari ſermone vocatur *tanners ouſe:* & de quavis aqua ex crena manante dicimus, *it ouſeth out:* & Merula aquatica, quæ non eſt tam intenſe nigra ac altera campeſtris, inde dicitur *ouſel.* Idem celeberrimus Auctor *Oxonium* originitus appellatum cenſet *Ouſe-fort*, h. e. vadum vel caſtellum aquæ, quod poſtea ex prava vulgi pronunciatione (Normannorum ut videtur tempore) degeneravit in OXFORD. Hactenus Hydius. In nummis Poſtumi celebratur EXERCITUS ISC. Quod exponitur *Iſcanius. Iſcam* vero dicunt in magna Britannia ſitam in Monumethenſi Comitatu, & ad hunc uſque diem appellari *Kaer-Leon-ar-Uſc*, hoc eſt, urbem legionis ad Iſcam fluvium. De illa docte diſſerit TRISTANUS, nec non BAXTERUS loco citato, qui tamen hunc nummum videtur ignoraſſe. Veroſimile eſt, iſtius exercitus opera aliquam Poſtumo partam eſſe victoriam. De qua re videndus PATINUS in Num. Imp. pag. 420. & BANDURIUS Tom. I. pag. 298. Hodie *aſche* non amplius eo ſenſu occurrit in Germania, antiquitus tamen obtinuiſſe, colligo ex duobus

bus verbis per proſtheſin inde factis, *waſchen* lavare, & *keuſchen* mundare.

ASCHE, genus naviculæ. Gloſſ. Ælf. in nom. navium: myoparo *hith-ſcip*, barca *flot-ſcip*, liburna *hulc*, dromo *æſc* vel *barth*. Lex Sal. Tit. XXIV. de navibus furatis §. 3. *Si quis* ASCUM *de intro clavem furaverit.* ADAMUS Bremenſis Cap. 73. *Claſſis piratarum, quos noſtri* ASCOMANNOS *vocant.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *æſcmaň* pirata. CANGIUS vocem Saxonicam ducit a Gr. ἄσκος uter. Huic etymologiæ favet, primo, quod Saxonum myoparones, quibus piraticam olim exercebant, erant naviculæ ex viminibus & corio crudo contextæ, teſte ISIDORO Lib. XIX. Orig. Cap. I. quod etiam nomen Saxonicum *hyd-ſcip* (ſic enim apud Ælfricum legendum) manifeſto intimat. Secundo, quod Arabum piratæ a ſimili navigio dicti ſint *Aſcitæ*, ut Saxonum *Aſcomanni*. PLINIUS Lib. VI. Cap. 29. *Quin & commercia ipſa infeſtant ex Inſulis Arabes Aſcitæ appellati, quoniam bubulos utres bino ſternentes ponte piraticam exercent.* SOLINUS de iisdem: *Bubulis utribus contabulatas crates ſuperponunt.* Sed non favet ÆLFRICUS, qui myoparones & dromones nominibus diſtinguit. Hinc neſcio annon magis aſſentiendum ſit ECCARDO, qui *aſcum*, non ab ἄσκος, ſed ab *haſchen* capere (quo ſenſu hodie *Caper* a *capiendo* dicitur) derivat in not. ad L. Sag. pag. 50. Aliam etymologiam, ſed obſcuram, proponit VERELIUS in Indice: *askur* navis, a forma ovali & oblonga ſic dicta. Interim ab *aſc* multa Hollandiæ & vicinarum provinciarum loca appellari judicat CANGIUS, exempli gratia,

Aſcaloa, portus aſcorum.
Ascodilf, foſſa aſcorum.
Ascoburg, burgum aſcorum.

Multa quoque, virorum nomina inde deſumit GROTIUS in Indice Gothico, ut

Ascal-erf, navium poſſeſſor.
Ascal-rham, navibus glorioſus. Mallem validus.
Askirih, *Eskerich*, qua notione, non explicat Grotius. Sed navibus potentem ſignificare poteſt.
Asulf, qui navibus auxilium fert, forte idem Grotio, etiamſi non indicet.

ASCHENBRODEL, cinifio. v. *aſche* cinis.

ASCIBURGIUM, civitas antiquæ Germaniæ, TACITO bis memorata, ſemel in Germania, iterum in Hiſtoria Claudii Civilis. Ab *Ulixe* conditore ſic appellatam eſſe velut *Uxeburg* per aliquam ſyncopen, vetus fama eſt. TACITUS cap. III. de M. G. *Cæterum Ulixem quidam opinantur longo illo & fabuloſo errore in hunc Oceanum delatum adiſſe Germaniæ terras, Aſciburgiumque, quod in ripa Rheni ſitum hodieque incolitur, ab illo conſtitutum nominatumque.* Huic traditioni multa opponit CLUVERIUS Lib. II. Germ. Ant. cap. 18. quæ ſi falſa eſt, ab auctoribus Celticæ Linguæ ignaris proficiſci potuit. Nam *Uxeburg* in ore Celtico idem eſt quod *Isca-burg*, h. e. civitas ad flumen. Hodie dixeris *Waſſerburg*. Vide retro dicta in *aſche* aqua, & patebit. Germanice ſignificare poteſt locum navigiorum, ſi appellatio deſumatur ab *aſche* navis, quod inprimis CANGIO & ECCARDO ſe probavit. Sed & a cultu cujusdam Numinis ſortiri nomen potuit tanquam civitas Dei. Nam *as* Deus interdum cum augmento finali effertur *ask*. VEREL. in Ind. *as* Deus, Odinus, Thorus &c. additum etiam K. finale, *Ask*, quod jam dicimus *æſc* Jupiter tonans, *æskeld* fulgur, *æskeslag* fulmen.

ASIA, pars mundi orientalis, ſic dicta ab *as* Deus, quaſi divina, quod patria eſſet Deorum. Nam Deos ex minore Aſia, quæ univerſæ Aſiæ nomen dedit, prodiiſſe, & Phrygiam pro natali ſolo agnoſcere, conſtans fama eſt, & minime mendax, ſicut alibi oſtendo. Hinc GUDMUNDUS ANDREÆ recte mihi videtur ASIAM expoſuiſſe *terram ſacram, ſolum divinum*, in Explicatione Voluſpæ §. 20. Sic *Europa* dicitur terra illuſtrium, & *Africa* regio ſimiarum. Quæ conjectura, etiamſi nova & audax ſit, robur tamen accipit ab analogia.

ASPE, populus arbor. v. *eſpe*.

AST, ramus. Gr. ὄζος, ἴσχος, Camb. *osgl*, Gothis *aſts* Marc. XIII. 28. Franc. *aſt*, Suec. *qwiſt*. OTFRIDUS lib. IV. 65.

Uuas themo thes gebruſti,
So brach er ſar thie eſti.
Si cui pannus deficiebat,
Frangebat ramos.

HELVIGIUS derivat ab Heb. *etz* arbor. Quod fieri poterat per ſynecdochen, quia totum interdum uſurpatur pro parte. Mihi tamen videtur proprie brachium arboris præciſum denotare. Nam Suecis & Islandis *qwiſta* eſt cædere, putare, & inde *qwiſt* ramus, ſarmentum, unde cætera per aphæreſin poterant effingi. VEREL. in Ind. *kuiſta* concidere, *Remundur kuiſtar menn hans ſem ſaudi*, Remundus concidit milites ejus ut pecora. Vocem Saxonicam vide in *Zweig*.

AT, malum. Ab ἄτω noceo. Proſtheſis inde fecit *quad*, & alia proſtheſis *wad*, *weid*, mala herba.

AT, fœdum. VEREL. in Ind. *at* macula, inquinamentum, *ata* inquinare, maculare. Suevi, quum pueros deterrere volunt a contactu alicujus rei, etiamnum dicunt *das iſt at* hoc fœdum eſt. Et videtur convenire cum *eiſch*.

ATEGAR, telum Saxonicum. v. *etgere*.

ATEM, *odem*, vox omnium arbitrio origine Græca. Græcis enim, ἄω, ἄσω, ἀάζω, ἄημι eſt ſpiro, halitum efflo, ἄημα ſpiritus, flatus, ἀτμὶς, ἀτμὸς aura, vapor, halitus, ἀτμίζω vaporo. Hinc *atem* ſignificat quantum poteſt, (1.) vaporem. Inde Angloſaxonibus *æthm* vapor, *æthmian* exæſtuare, apud BENSONIUM. (2.) halitum. NOTKERUS Pſal. CXXXIV. 15. de idolis gentium: *noh atem ne iſt in iro munde*, nec eſt halitus in ore ipſorum. Belgæ eodem ſenſu dicunt *adem* & *aſſem*. (3.) ſpiritum

ſpiritum. Gloſſ. Keron. ſpiritum *atum*, ſpirituali *atumlihhemu*, ſpirituale *atumlihhun*. Gothis ſpiritus dicitur *ahma*, Joh. VI. 63. Latinis *anima*. Cuncta a Gr. ἄημα per epentheſin, prout optime judicat R. D. LOESCHERUS in Literatore Celta pag. 67.

ATEMEN, ſpirare, reſpirare, Gloſſ. Pez. ſpirant *atamont*. Refer ad ſubſtantivum.

ATTA, pater. v. *ætte*.

ATTACHIARE, per lictorem prehendere, *attachiator* lictor, prehenſor. Leges Baron. Scot. apud CANGIUM: *Cum aliquis vulneraverit aliquem, per corpus debet attachiari.* Et mox: *Attachiatores dicuntur, qui capiunt rebelles & fugitivos.* Dicitur etiam extra forum. Hinc manus injicere Gallis eſt *attaquer*, Italis *attacare*. Cuncta e Saxonico fonte, ſicut optime notavit HICKESIUS. Nam *æt* Angloſaxonibus ſignificat *ad* in multis compoſitis, *tæcan* vero capere. Islandi eodem ſenſu dicunt *at taka*, Angli *to take*. Suecis vero *taga till ſig* idem eſt quod *fatta* arripere. Omnibus conſentit Gr. δέχομαι capio.

AU, interjectio dolentis. Latinis *au*, *heu*, *eheu*, Græcis αἶ, & inde αἰάζω lamentor. Cuncta a natura ſuppeditata.

AU, in nominibus fluviorum ſignificat *aquam*: in nominibus locorum *pratum* ſive locum fontibus & rivis irriguum: in nominibus regionum *terram*. De primo ſignificatu actum in *ach* & *acha*: de ſecundo in *auw*. Ultimus eſt a Gr. αἶα terra. Alii hos ſignificatus confundunt. Mihi videntur diſcriminandi. Exempla ultimi ſignificatus vide in *ſchanz*.

AUCH, conjunctio copulativa, ſignificans *etiam*, *atque*, *item*, Gothis *auk*, Angloſax. *eac*, *æc*, Francis & Alam. *auh*, *ouh*, Belgis & Septemtrionalibus *ok*. Quibus convenit Heb. *ach*, Lat. *ac*, & Gr. καὶ per anaſtrophen. Gloſſ. Keron. etiam *auh*.

AUCH, adverb. affirmandi, ſignificans *ita*, *certe*, *vere*. Videtur eo ſenſu occurrere in Evang. Goth. Joh. XIII. 13. *jus wopeid mik laiſareis jah fan, waila quithith, im auk*, vos vocatis me magiſter & domine, bene dicitis, ſum certe. Ubi interpres Angloſaxonicus habet, *ſwa ic eom ſothlice*, ita ſum vere. Luth. *denn ich bins auch*. Similiter apud Latinos *etiam* in reſpondendo fit adverb. confirmandi. Convenit Heb. *co* ſic, per anaſtrophen, quod HELVIGIUS pro etymo adducit.

AUCHEN, multiplicare. Gr. αὔξειν, Lat. *augere*, Gothis *aukan* Matth. VI. 27. Angloſax. *eacan*, *ican* &c. Francis & Alam. *auchon*, Anglis *eke*, Suec. *öka*, Island. *auka*. Gloſſ. Keron. augere *auchon*, augeamus *auchomes*, addita *keauhhoti*, adjicientur *ſint keauhhot*. BENSON. in voc. Angloſax. *eacan* augere, *ican* addere, *iht* auctus. STIERNHIELMIUS male derivat ab *a*, quod interpretatur *eſt*. Nam omnium origo ſatis manifeſta eſt ab *auch* etiam. Quid enim eſt augere, niſi etiam atque etiam addere? Particula *auch* hodienum clare ſatis vel augmentum vel iterationem inſinuat. Germani, quibus verbum excidit, utuntur tamen derivatis. Hujusmodi eſt *höker* propola, qui pretium rei vendibilis auget, & terminatio *icht* quæ in compoſitis auget ſubſtantiam cui annectitur. Inde *bergicht* montoſus, & alia innumera.

AUCHUNG, auctio. Gloſſ. Keron. augmentatione *auchungu*. Vox inuſitata, ſed proba, antiqua, & civitati reſtitui digna. Quid obſtat, quo minus ad licitationem librorum & utenſilium transferatur? Quæ certe ab ore Germanico rectius dicitur *auchung* quam *auction*.

AUF, adverb. de cujus vario ſignificatu in compoſitis actum in PROLEGOM. Sect. V.

AUF, præpoſ. ſignificans *ſupra*, inde *auf ſchlangen* ſupra ſerpentes Luc. X. 19. Gothicus interpres habet *ufaro*, Angloſaxonicus *ofer*, manifeſto ſatis indicio, *auf* ab alterutro abſciſſum eſſe. Reliquos ſignificatus cognoſce ex Lexicographis.

AUFBIETEN, evocare ad arma, *aufbot* evocatio. Refer ad *bieten* citare.

AUFBIETEN, ſenſu eccleſiaſtico eſt proclamare e ſuggeſtu, h. e. publicare matrimonium, & dicitur alia Dialecto *verkünden*, *verkündigen*, *abkündigen*, h. e. notum facere. Refer ergo ad *bieten* ſignificare.

AUFERSTEHUNG, reſurrectio. Novum, ſed legitime factum a *ſtehen* ſurgere. Præfixa *auf* & *er* non ſunt otioſa, ſed motum ex loco ſignificant. Gothis *usſtandan* eſt reſurgere Joh. VIII. 31. *usſtoth* ſurrexit Luc. IV. 16. *usſtaſs* reſurrectio Joh. XI. 25. In monumentis Francorum reſurrectio vocatur

urſtend, apud NOTKER. Pſal. XLI. 2. quod in accuſ. habet *urſtendida*, ut ex interpretatione Symboli Apoſt. ejusdem auctoris patet.
irſtantniſſi, apud OTFRID. Lib. V. Cap. XXIV. 22.
arſtantniſſi, in catecheſi Theotiſca ECCARDI, pag. 66.
urſtodah, in Symb. Alam. FREHERI.

Quorum ſenſus manifeſto deſumptus eſt ab *ar*, *ir*, *ur*, ex, adverbio motus de loco, & *ſtan* vel *ſtanden* ſurgere. Reliqua, quæ ad priſcam reſurrectionis nomenclaturam ſpectant, vide in *Oſtern*.

AUFGELT, *ufgelt*, uſura. Proprie eſt *pecunia* nummulario ſolvenda *ſupra* ſummam, ſive permutandam, ſive in creditum acceptam, ab *auf*, quod hoc loco eſt nota exceſſus.

AUFHOREN, ceſſare. v. *hören* facere.

AUFMUTZEN, exaggerare. v. *muzen* ornare. Utitur Luth. Sir. XIII. 27.

AUFPASSEN. v. ſimplex.

AUFRUCKEN, exprobrare, incuſare. Frequentativ. a *rügen* accuſare, & non a *rucken* movere.

AUFRUR, ſeditio, tumultus, diſcordia civilis. Proprie eſt tremor civitatis, & motus concitatus, ſive adverſus imperantes, ſive adverſus cives, a *rüren* movere, agitare, concitare, unde Gothis *reiro* tremor, Angloſaxonibus *hreornis* tempeſtas, Francis *girourneſſi* motus pelagi, apud TATIANUM Cap. LII.

LII. 2. quæ illum concuſſæ civitatis ſtatum pulchre & tanquam in imagine exprimunt, etiamſi omnes iſti populi aliis utantur vocibus ad ſeditionem ſignificandam. Galli alio ſono, ſed eodem ſenſu dicunt *émeute*. Gothis ſeditio Barnabæ dicitur *aukjodei* turbatio reipublicæ Marc. XV. 7. Angloſaxonibus *ſwic-cræft* crimen proditionis, Francis *urheiz* & *piheiz* conjuratio, Alamannis *uuidaruuigo* perduellio.

AUFSETZIG, infeſtus, inimicus. v. *ſetzen* inſidias ponere.

AUFSTAND, ſeditio. Refer ad *ſtan* ſurgere. Latinis quoque ii, qui motus in Rep. excitant, dicuntur *inſurgere* contra imperantes. Rem aliis vocibus deſignatam invenies in *aufrur*.

AUFWIEGLEN, excitare. Dicitur tantum de turbarum auctoribus, qui alios ad ſeditionem commovent, a *wiegen* motitare, agitare, concutere.

AUG, oculus. Occurrit in omnibus veterum Dialectis. Oculus dexter Matth. V. 29. Gothis *augo taihswo*, Angloſax. *eage ſwythre*, Tatiano XXVIII. 2. *auga zeſuwa*. Oculus ſimplex Matth. VI. 22. Gothis *augo ainfalth*, Angloſax. *eage anfald*, Tatiano XXXVI. 3. *ouga luttar*. Oculus nequam Matth. VI. 23. Gothis *augo unſel*, Angloſax. *eage manfull*, Tatiano XXXVI. 3. *ouga aruuertit*. Feſtuca in oculo Luc. VI. 41. Gothis *gramſta in augin*, Angloſax. *egle on eagan*, Tatiano XXXIX. 6. *feſun in ougen*. Similia habent Græci, Tartari, Slavi. HESYCHIO ὄκκος exponitur ὀφθαλμός. Præcopenſibus in Cherſoneſo Taurica oculi vocantur *oeghene*. Nec mirum, cum ea loca nunc teneant Tartari, quæ quondam Gothi, Heruli, Vandali, aliæque Germanicæ Gentes incoluere. Martinius Sclavonis tribuit *oko* vel *ocho*: Frenzelius Sorabis *woko*. Et in verſione Lithuanica invenio *aki*. Omnibus conſentit Lat. *oculus*, quod ERICO ſic dicitur quaſi ἔυκυκλος, bene orbiculatus. Alii alias afferunt origines, ſed omnes pene Græcas. JUNIO videtur formatum ab αὐγή lux, ſplendor, quod Poetis pro oculo, ut *lumina* Latinis. Unde ſcriptoribus Græcis remanſit αὐγάζειν, quod non ſolum illuſtrare, ſed & intueri ſignificat, ſicut idem obſervat. Cum hoc organo non nihil commune habere videtur Lat. *ecce*, qua voce attentio reſpicientis excitatur.

AUG, dicitur de rebus quæ oculatæ non ſunt, oculos tamen ſive rotunditate, ſive foraminibus referunt. Ita gemmas in vitibus, foramina in caſeis, numeros in aleis vocamus *augen*. Ob eandem cauſam quidam piſcis vocatur *neunaug*, quia per novem foramina aquam hauſtam reddit.

AUG-APFEL, pupilla oculi. Gloſſ. Pez. pupillam *aphol*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *eag-æpl* pupilla, Anglis *the appel of the eye*, quaſi dicas *pomum oculi*. Hæc ille. Latini *pupillam* vocant quaſi parvam pupam, ab icuncula in foramine oculi: nos *pomum* a rotunditate, ut alia multa quæ poma non ſunt.

AUG-BRAUNEN, *aug-brawen*, ſupercilia oculorum. Operæ pretium eſt, diſcrimen, quod inter has voces intercedit, oſtendere. Angloſaxonibus *bræwe* eſt ſupercilium, *bruwa* ſupercilia, apud BENSON. Isdem *bræwe* etiam palpebram notat, apud SOMNERUM. Cum quo ſignificatu convenit *bræ* apud Latinos in *palpebræ*. Franci utuntur eodem ſimplici, & gemino ſignificatu, modo pro palpebris, modo pro ſupercilio. NOTKERO in Pſalmis *ſlago dero brauuo* eſt ictus oculi, & *ſlegebrauuo* palpebræ, obſervante SCHILTERO in Gloſſ. p. 130. R. MAURO in Gloſſis Latino-Barbaris de partibus humani corporis, *aug-brauua* ſunt palpebræ, ſinus oculorum, a palpitatione ſic dictæ, & *uuindbrauua* ſupercilia. In Gloſſis Florentinis occurrit, *ubarbrauue* ſupercilium. Anglis *eye-brow*, Belgis *winkbrauw* eſt ſupercilium, non palpebra. Apud HENISCHIUM *braw* exponitur ora, extremus ambitus, *augbraw* tegumentum viſus, *augbrawen* cilia, ductus pilorum ſupra palpebras. Et hactenus litera N. exulat in vetuſtisſimis vocibus, exceptis tamen iis, quibus Septemtrio utitur. VERELIUS in Ind. *brun* & *bryn* ſupercilium, *brunſidur* ſuperciliosus, *brunskarpur* torvus. Similiter & Suecis *ögnabryn* eſt ſupercilium. In quibusdam Germaniæ Dialectis ſupercilia vocantur *ogbranen*, absque *a.* diphthongato, quamvis auctoritas ejus ſit antiquisſima, ſive metu confuſionis cum *braun* fuſcus, ſive quia quorundam aures adeo delicatæ ſunt, ut omnes diphthongos tanquam ruſticas & horriſonas averſentur. Reſtat, ut de etymo utriusque vocis diſpiciamus. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 96. Angloſaxonicum *bræwe* componit ex præfixo *be*, & *rawe* capillamenta. Quod ſatis convenire videtur tam ſuperciliis quam palpebris, quatenus ciliis a natura ſunt inſtructæ. Veroſimilius tamen eſt, *braw* abſciſſum eſſe a Perſico *abrou* ſupercilia, unde Macedonibus ἀβροῦτες eodem ſenſu, vel a Græco βλέφαρις aut βλέφαρον, cilia, palpebræ, quod inprimis ſe probavit HENISCHIO. Germanis *braw* obſoleſcit, & in locum ejus ſucceſſit *braun* vel *bran*, quod aliam etymologiam exigere videtur. Videamus, quid celeberrimis Duumviris LEIBNITIO & ECCARDO de his vocibus viſum fuerit. Uterque vocem Germanicam vitiatam ſtatuit: ille ex *augenbreme* limbus oculorum, in Gloſſ. Chauc. pag. 39. hic ex *augenbrade* palpebra, quod derivat a *brade* ora, limes, & hoc a *frieden* munire, quia palbebræ oculos muniunt & cingunt, & ipſæ ſunt (ut Cicero ait Lib. 2. de nat. Deor.) *tanquam vallo pilorum munitæ*. Et ex hoc genuino cætera tam vetera quam nova dicuntur corrupta, in Præf. ad Collect. Etymol. pag. 12. Verum, ſicut *augenbreme* absque exemplo veteris & noſtri ævi aſſumitur, quamvis commode dici poſſe largiar: ita *augenbrade* non eſt palpebra, &

multo

multo minus ſupercilium, ſed ictus oculi, a *barten* cædere. VEREL. in Ind. *auga-bragd* momentum vel motus oculi. LEIBNITIUS in Gloſſ. Chauc. *augenbraden*, Scandis *auga-bragd*, momentum, quod noſtris *augenblik*. Sane *bricht* eſt ictus aliquis in antiquo Germanico. Hæc ille, quamvis haud exacte. Nam *bricht* & *bragd* ſunt voces per epenthefin vitiatæ e genuina *brade*. Contra *augbraun* nullo laborat vitio. Nam *braun* idem eſt quod Scandicum *brun* margo, limbus, extremitas rei, quod ſiſtit VERELIUS in Indice ex Grammatica Runolfi, addens *kant* tanquam ſynonymum. Supercilia autem ſunt limbi oculorum, & ſic vocantur, non a *breme*, quod in vitio jacet, ſed a Græco τερμαίνειν finire, terminare. Interim *augbraun* non eſt confundendum cum *augenbrün*, quod fecit LOCCENIUS in Antiq. Sueo-Goth. Lib. III. cap. 2. Illud ſupercilium, hoc palpebras notat, de quo paulo infra.

AUGEN, cernere, videre, *be-augen* oculis luſtrare, *ge-augen* & contracte *gucken* ſpectare, *ſtarraugen* defixis oculis intueri. Nova, ſed idonea, ab *aug* oculus. Similiter Græcis ab αὐγαὶ lumina fit αὐγάζειν intueri.

AUGEN, apparere, oculis objici. Ex eodem fonte. Gloſſ. Keron. appareat *keauge*. Anglosaxones utuntur compoſito *æt-eowian*, *ætywan*, quod eſt ab *æt* ad, & *eage* oculus, litera G. ut ſæpe alias, in W. transmutata. Evang. Angloſaxon. Marc. IX. 4. *tha ætywde him Helias mid Moyſe*, tunc apparuit illi Elias cum Moſe. Luc. IX. 8. *ſume ſædon that Helias ætywde*, quidam dicebant quia Elias apparuit. Hodie ſuperat in formula, *es ereuget hieraus* hinc apparet.

AUGEN, oſtendere, manifeſtare, facere ut appareat. Verbum faceſſens ex præcedenti. Gothis *augjan* & *ataugjan* eſt oſtendere, *ſik ataugjan* apparere, viſui ſe offerre, *ataugith wairthan* oſtendi, apparere. Joh. XIV. 8. *augei uns thana attan*, oſtende nobis patrem. Luc. IX. 8. *ataugida ſik Helias*, apparuit Elias. Proprie oſtendit ſe, viſendum ſe præbuit. Marc. IX. 4. *ataugiths warth im Helias*, apparuit illi Elias, id eſt, oſtenſus eſt. Similiter & Angloſaxonibus *eowian*, *ateowian* eſt oſtendere, *otheowod* oſtenſus, *eowunga* coram, palam, publice, h. e. manifeſto, ad oculum. Luc. XX. 24. *ywath me anne peninc*, oſtendite mihi denarium. Matth. VIII. 4. *gang æteowe the tham ſacerde*, vade oſtende te ſacerdoti. Quibus conſentiunt Gloſſæ Alamannicæ apud Keronem: demonſtrare *keaucken*, demonſtrat *keaugit*, oſtendat *keaucke*, oſtendunt *kaaugont*, monſtrabatur *keaugit uuirtun*, apparuit *keaugit uuard*. Proprie monſtrabatur. Huc etiam ſpectant Gloſſæ Francicæ apud Lipſium: *Oigi* oſtende, *ougoda* oſtendit, *ougon ſal* oſtendam. Utitur quoque ſimplici ſæpiſſime OTFRIDUS. Lib. II. Cap. III. 39.

> *Uuio mag thaz ſin firlougnit,*
> *Thaz himil thero uuorolti ougit.*
> Quî poteſt abſcondi,
> Quod cœlum mundo oſtendit?

Quaſi dicat, cœlum quis dicere falſum audeat? Idem Lib. IV. Cap. XVIII. 53.

> *Ni tharſt es, quadun, lougnen,*
> *Thin ſpracha ſcal thih ougun.*
> Noli, inquiunt, hoc inficiari,
> Loquela tua te manifeſtat.

Hodie utimur compoſito *ereugen* eodem ſenſu. Sic vulgo dicimus, *es ereuget ſich eine gelegenheit*, occaſio ſe offert, puta conſpiciendam. Plura vide in voce.

AUGEN-BLICK, tempus breviſſimum, quod *ictu oculi* definitur. Non certe a *blicken* ſpicere, quod eſt intuentis, ſed a *plagen*, πλήγειν, cædere, ferire, quod eſt palpebras collidentis. Nam hinc recte fit *blick* & πληγὴ, ictus, percuſſio. Angloſaxones vocant *eages-prince* & *prince-eages*, quaſi punctum oculi, a *priccan* pungere, quod hodie ſuperat apud Anglos in *to prick*. Nec alia ſententia ſubeſt compoſito *augen-brade*. Latini *momentum* vocant quaſi movimentum, & *ictum* oculi ab *ico* ferio.

AUGEN-BRADE, ictus oculi. Vindicias vocis vide in *aug-braunen*.

AUGEN-BRUN, palpebra. Utitur Luth. Hiob. III. 9. *und müſſe nicht ſehen die augenbrün der morgenröte*, nec videbit palpebram auroræ. Proprie eſt tegumentum oculorum, a *brün* tegumentum. Differt a Suecico *ögnabryn* & Germanico *augbraun* tam origine quam ſignificatu. Nam hæc compoſita notant ſupercilia, quæ certe non ſunt tegmina, ſed limbi oculorum.

AUGEN-LIDER, palpebræ. Proprie tegmina oculorum, a *lid* opertorium, ſicut dudum obſervavit MARTINIUS, cui *augenlied* & *augendekel* ſunt ſynonyma idem ſignificantia, nempe oculorum tegmen & operculum. Compoſitum novum, ſed naturam rei exprimens. CICERO Lib. II. de nat. Deor. *Palpebræ, quæ ſunt* TEGUMENTA OCULORUM, *molliſſimæ tactu, ne læderent aciem, aptiſſime factæ, & ad claudendas pupillas, ne quid incideret, & aperiendas.*

AUGST, meſſis. Belg. *oogſt*, Gall. *aoùt*. A menſe *Auguſto*. Et hinc porro *augſten*, Belgice *oogſten*, ſegetes ſuccidere.

AUGST-MONAT, menſis Auguſtus, tempus menſtruum, quo fruges demetuntur. Cambris *awſt*, Armoric. *eawſt*, Gall. *aoùt*, Belg. *oogſtmaand*. Ab *augſt* meſſis. Franci hunc menſem auctore Carolo appellabant *aran-manot*, quaſi menſem ſpicilegii, ab *arn* meſſis: Angloſaxones *weod-monath* quaſi menſem zizaniorum, quod herbæ noxiæ, quæ illis *weod*, hac tempeſtate maxime abundent. Vide EGINHARDUM in vita Caroli, & BEDAM de Tempor. ratione Cap. 13.

AUR, *ur*, ferus, ſilveſtris, interprete ECCARDO in not. ad Leg. Sal. pag. 69. & STADENIO in Voc. Bibl. pag. 842. Latino-Barbari dicunt *urus* eodem ſenſu. Inde *ſus urus* aper,

aper, apud CANGIUM in Gloſſario. Olim exiſtimavi, *ur* eſſe ſyncopatum ex *vor* ante, præ, & nominibus animalium præfixum proprie denotare animal magnum, ſtupendum, & quod in ſuo genere principatum tenet. Sed nunc telam meam retexere cogor, quoniam ſignificatus, quem nunc adopto, ex nominibus ferarum compoſitis ſatis clare cognoſcitur. Hujusmodi ſunt,

arwerno, aper. Lex Sal. Tit. XXXVI. 6. *arwernon* aprum. Ita vocem Malbergicam ex ipſa Lege explicat ECCARDUS, & recte. Nam *wern* antiqua Francorum lingua eſt verres, ut demonſtravi in voce *warnio*. Hinc *arwerno* vel *urwerno* (quod idem, ob continuam vocalium permutationem) erit verres ſilveſtris, h. e. aper.

aur-ochs, *ur-ochs*, bos ſilveſtris, cujus ſynonymum eſt *ein wilder ochs*, Anglice *a wild bull*, Angloſaxonice *wild oxa* in nom. ferarum apud ÆLFRICUM.

urſau, *urſchwein*, porcus ſilveſtris.

urbær, *urkæmpe*, verres ſilveſtris.

urkatte, felis ſilveſtris.

aur-han, urogallus, gallus ſilveſtris.

Videamus quo ſenſu? FRISCHIUS *auer* (ſic enim ſcribit, quamvis vitioſe) derivat ab *au* pratum, paſcuum, quod refellit STADENIUS. Ipſe videtur ſenſum modo ab *irre* iratus, modo ab *u-ren* non caſtratus, transferre ad ferum. Mihi *ur* videtur abſciſſum a Gr. ὄρειος montanus, ſilveſtris.

AUR, *ur*, bos ferus. Latinis *urus*. Primus *uros* nominavit Cæſar, poſtea Virgilius, Plinius, & alii. CÆSAR de feris ſilvæ Hercyniæ L. VI. de B. G. *Tertium genus eſt eorum, qui* URI *appellantur; ii ſunt magnitudine paulo infra elephantos; ſpecie, & colore & figura Tauri.* VIRGILIUS Georg. II. 374. *Sylveſtres* URI *aſſidue, capreæque ſequaces.* PLINIUS Lib. VIII. Cap. 15. *Germania gignit inſignia boum ferorum genera, jubatos biſontes, excellentique vi & velocitate* UROS, *quibus imperitum vulgus Bubalorum nomen imponit.* MACROBIUS Lib. VI. Saturn. Cap. 4. *Nec non & Punicis Oſcisque verbis uſi ſunt Veteres, quorum imitatione peregrina verba non reſpuit, ut in illo,* SYLVESTRES URI ASSIDUE; URI *enim Gallica vox eſt, qua feri boves ſignificantur.* SERVIUS ad Georg. URI *boves agreſtes, qui in Pyrenæo naſcuntur, monte poſito inter Gallias & Hiſpanias. Sunt autem, exceptis elephantis, majores cæteris animalibus: dicti* URI ἀπὸ τῶν ὀρῶν, *id eſt, a montibus.* Vocem Romanos a Gallis vel Germanis, non hos ab illis accepiſſe, recte judicat Macrobius. Quamvis autem *ur* ſe ſolo non ſit taurus, nec taurus ſilveſtris, dici tamen ita potuit antiquitus, ſive per excellentiam, ob inſignem naturæ feritatem, & quod, ut CÆSAR ſcribit, *nec homini, nec feræ, quam conſpexerit, parcat*, ſive per apocopen ab *ur-oxa* bos ferus. Nam vulgus, uti vocabula primo componit, ita rurſus diſſolvit, & truncatis tanquam integris utitur.

AUS, præpoſitio, quæ Græcis effertur ἐκ, Latinis *ex*, Gothis *us* Marc. IX. 17. *ains us thizai managein*, unus ex turba. Luth. *einer aus dem volck.* Angloſaxones utuntur particula *of*, Franci & Alam. particulis *er* & *fon.* Gloſſ. Keron. ex *er*, ex alio *er indremu*, ex affectu *fona minna.*

AUS, adverbium ejusd. ſignif. quod Gothis effertur *us*, *ut*, Angloſaxonibus *ut*, Francis & Alam. *uz.* Ita Gothis *usdreiban* eſt ejicere, *utbairan* efferre, Angloſaxonibus *utſendan* emittere, Francis & Alam. *uzgangan* exire. De hujus particulæ latiſſimo uſu & ſignificatu in compoſitis actum in PROLEGOM. Sect. V.

AUSBUND, optimum & præſtantiſſimum in ſuo genere, *ausbündig* optimus, eximius, excellens. Angloſaxonibus *beond* eſt ens, a *beon* eſſe, unde nos habemus *bin* ſum, *biſt* es. Hinc *ausbund* proprie eſt ens exquiſitum & a communi ſorte exemtum, ab adverb. qualitatis *aus*, quatenus *extra* ſignificat, non ratione loci, ſed ratione præſtantiæ. Qui hoc compoſitum a *bunt* varius, vel *binden* ligare deducunt, videntur mihi circa fores errare.

AUSBUTZER. V. *butzen* mundare.

AUSERKOREN, præelectus. Refer ad *küren* eligere. *Er* eſt adverb. ſegregandi, *aus* adverb. ordinis.

AUSMERGELN, emacerare. Refer ad *mark* medulla.

AUSMERZEN. V. *merzen.*

AUSREDE, excuſatio. Ectypon Latinæ vocis, ab *aus* ex, & *rede* ratio, cauſa, quod vide.

AUSRICHTEN, exequi. Refer ad *richten* facere.

AUSROTTEN. V. *rotten.*

AUSSATZ, lepra. Novum. HENISCHIUS Medicus Auguſtanus in Theſ. L. Germ. *auſſatz von auſſetzen.* Qua etymologia videtur innuere, lepram dici, velut ſedimentum vel excrementum in cute, vel quod extra cutem corticis inſtar ſe poſuit, a *ſetzen* ponere. MARTINIUS in voce *lepra:* Germanis *ausſatz* eſt quaſi *extra-poſitio*, quia malo illo affecti extra ſanorum hominum ſocietatem ponuntur, etſi etiam vox illa referri poſſit ad cutis reſolutionem in ſquamas. Gothice vocatur *thrutsfill* Matth. VIII. 13. ab aſperitate cutis judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 355. Angloſaxonice *hreofla* ibidem, Francice *ruf*, quo ſenſu, vide in *ruſe* cortex ulceris.

AUSSEN, extra, foris, foras. Heb. *huz*, Græc. ἔξω, Goth. *ut* Joh. XI. 43. *uta* Marc. XI. 4. *utana* Marc. VIII. 23. *uzathro* Marc. VII. 15. Angloſax. *ut*, *ute*, Franc. & Alam. *uzze*, *uzzan*, *uzzana.* Gloſſ. Keron. foras *uzze*, *uzzaan*, *uzzana*, extra *uzzana.* Ab adverb. locali *aus*, quatenus præſentiam in loco excludit. Dicitur & *hauſſen* cum adſpiratione, quod vel idem ut *auſſen*, vel contractum ex *hie-auſſen.*

AUSSER, *euſſer*, exterior & exterius, *euſſer vorhof* exterius atrium Ezech. XL. 17. Comparativus a poſ. *auſſen* extra. TATIANUS Cap. XLVII. 7. *kindtheſſes ribhes ſint furuuorphan in thiu uzarun finſtarnesſi*, filii hujus regni ejicientur in tenebras exteriores. A comparativo eſt ſuperlativus antiquus *uzoroſt*, & hodiernus *euſſerſt*. Gloſſ. Keron. extremitate *uzoroſti*. Ad eandem familiam ſpectant, *auſſerhalb* extrinſecus, *euſſerlich* externus & externe, *ſich euſſern* exterius præ ſe ferre, imo etiam fugere & vitare.

AUSSER, excepto. Adverb. excludendi, quod Gothis effertur *usja* Joh. VI. 22. Alamannis *uzzan*. Gloſſ. Keron. excepto *uzzan*. Inde *ſich euſſern* retrahere ſe ab uſu rerum vel perſonarum. Angloſaxonibus *butan*, *buton*, ſignificat præter, extra, absque, quod videtur contractum ex *bi-uten*. Belgæ hodie dicunt *buiten*.

AUSTER, conchylium marinum, Gr. ὄϛρεον, Lat. *oſtrea*, Armor. *iſtr*, Angl. *oyſter*, Belg. *œſter*, Gall. *huiſtre*. Cuncta Græcæ originis, ſive ab ὀϛέον os, ſive ab ὄϛρακον teſta. Nam oſtrea eſt piſcis teſtaceus, & oſſeo tegumento a natura munitus. Hinc alio & domeſtico vocabulo *ſchal-fiſch* dicitur.

AUSTRAG, terminatio litis. Vide verbum forenſe *tragen*.

AUW, *auwe*, pratum, campus paſcuus. Proprie eſt locus irriguus, ab *au*, *ea*, *aa*, *eau* aqua, per medium derivandi W. quod in ſcriptura non debet omitti. De hoc ſignificatu vide plura in *ach* & *acha*. Inde Latino-Barbaris *Augia* (mutato W. in G.) campus paſcuus amni adjacens, judice CANGIO. Quod admitti poteſt, ſi quædam dentur AUGIÆ mere campeſtres. Nam alias *Augia* idem eſt quod Angloſaxonibus *ig*, Hibernis & Friſiis *oge*, h. e. inſula. Qui ſignificatus cum altero non debet confundi. De eo vide plura in *eye* inſula. Unde noſtri acceperint *auw*, aut quibus dicendi auctoribus, non liquet. Nam in monumentis veterum deſideratur. Vocem Gothicam & Angloſaxonicam vide in *wang*, Francicam in *weide*.

AXE, *achſe*, lignum teres circa quod rota currus volvitur. Angloſax. *eax*, Franc. *ahſa*. Gloſſ. Pez. axis *ahſa*. A Lat. *axis* vel Gr. ἄξων, & hoc ab ἄγειν agere, impellere, quia rotam ſecum rapit. Cambri utuntur deminutivo *echel*, Angli compoſito *axel-tree*.

AXT, ſecuris. Gr. ἀξίνη, Lat. *aſcia*, Goth. *aquizi* Luc. III. 9. Angloſax. *æx*, *eax*, *æcſe*, *acſe*, *acas*, *acaſe*, Francis *acus*, *acches*, Belg. *ackſe*, *axe*, *æckſe*, Angl. *an ax*, Suec. & Island. *yxa*, Germ. inf. *æxe*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. ſecuris vel ſeceſpita *æx*, dolabrum *brad-ex*, bipennis *twi-bille* vel *ſtan-æx*, aſcia *adeſa*. Lege *aceſa*. BENSON. in Voc. Angloſax. *acas*, *acaſe* ſecuris. VEREL. in Ind. *bolyxe* ſecuris major ad truncanda ligna. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 6. *ſie hiuuen einmuoto die ture mit accheſon*, exciderunt conſpiranter januas ſecuribus. TATIAN. Cap. XIII. 15. *giu'ſt acus giſezſit zi uuorzulum thero buomo*, jam ſecuris poſita eſt ad radicem arborum. Cuncta ejusdem cognationis, vel ab *backen* cædere, ſecare, vel ab *ecke* acies, mucro. Nam hinc recte fit *eckſe*, *axe*, *yxe* inſtrumentum ſecans, per medium derivandi *ſe*. Ab his cætera videntur corrupta, quod in vocibus ſæpe nominandis frequenter contingit. Hoc malo, quam longo rudente petere ab Heb. *kazach* abſcidit, detruncavit, quod HELVIGIUS affert pro etymo.

AZEL, pica. Forte diminutiv. ab *hatze*, *hetze* avis garrula. Nam quidam Lexicographi conjungunt *atzel* & *hetze* tanquam ſynonyma.

AZEN, cibare. V. *æzen*.

AZ, AZUNG, alimonia. Refer ad *æzen* cibare, victum ſuppeditare.

B.

BACCALAUREUS, vel *bacalarius*, qui primum in ſtudiis academicis gradum & publicum doctrinæ teſtimonium conſecutus eſt. An a lauro, quæ Muſis & Apollini ſacra? Sed quorſum baccæ? Hæc multorum judicio aliena ſunt, eoque magis quod hiſtoriæ habenda ratio, quæ vix firmabit etymon a bacca lauri deſumptum. Nam quod CALEPINUS exiſtimat, appellationem *baccalaureis* ex eo eſſe, quod iis olim corolla ex lauri baccis nexa imponerentur, probatione eget. MARTINIUS, unde hæc decerpſi, nos ad *batalarios* remittit, laudatque LUDOVICUM VIVEM, qui teſtatur: *in palæſtra literaria* BATALARIUM *cœpiſſe nuncupari Lutetiæ, qui publice de arte quadam diſputaſſet*. Hoc eſt, batalliaſſet, pugnaſſet, nomine a tyronibus ad eruditam militiam translato, ſed poſtea corrupto. SPELMANNUS laudat etymon RHENANI, qui *bacalarios* a *baculo* dictos aſſerit, quod primi ſtudii auctoritas per exhibitionem baculi concederetur: ſed genuinum eſſe, non audet affirmare, quod in gradibus ſcholaſticis conferendis baculi miniſterium nondum reperiſſet. Vide annon vox ſit Saxonica, a *boc* liber, biblia, & *lareow* doctor compoſita? Nam *baccalaurei* erant Theologiæ candidati primi generis, qui ad curſum Theologicum explicandum admittebantur, primo *Bibliorum*, deinde *Sententiarum Lombardi*, unde nata diſtinctio apud majores, ut Baccalaureorum alii *Biblici* alii *Sententiarii* nuncuparentur, ut me docuit CANGIUS. Quid obſtat, quo minus appellatio a prioribus illis ducatur, & baccalaureus ſit *doctor biblicus*? Differunt autem tam nomine quam inſtituto a *bacalariis* ordinis militaris, quorum etymon nemo felicius aſſecutus eſt CLAUDIO FAL-

CETO, viro in Antiquitatibus Francicis verſatiſſimo, cui *bacheliers* (unde *bacalariis* apud Latino-Barbaros nomen) ſic appellantur quaſi *bas chevalliers*, quod equitibus dignitate inferiores eſſent. Vide Gloſſarium Cangianum Tom. I. pag. 468.

BACH, rivus, parvum fluentum. Vox Saxonica. Angloſaxonibus *becc* apud BENSONIUM. Suecis *bæck*, Belg. *beek*, Angl. *becke*. Viget etiamnum in littore Galliæ Saxonico in multis locorum nominibus, cujusmodi ſunt *Briquebec*, *Caudebec*, *Brudebec*, aliisque apud HUETIUM in Originibus Cadomenſibus. Proprie eſt aqua fluens, ſive ab Heb. *pakah* manavit, quod pro etymo adduxit HELVIGIUS, ſive a Gr. παγαὶ aquæ. FESTUS in voce *Pagus: Aquæ Lingua Dorica παγαὶ appellantur.* Alii tamen hæc tanquam peregrina faſtidiunt, etiamſi ſint apta & antiquiſſima. Vulgo componi ſolet ex præfixo *bei* & *ach* aqua, ſed frigide nimis, cum rivus non ſit proxime aquam, ſed ipſa aqua. Adde quod *bei-ach* nunquam fuerit in uſu, ut *bach* inde collectum aut confectum dici queat. Latinis rivus interdum eſt alveus per quem aqua decurrit. Hinc STADENIO in mentem venit, rivum appellari *bach*, quaſi *back* alveum, ob ſimilitudinem cum lintre, in Voc. Bibl. pag. 101. Quæ ſententia originem Germanicam, ſi quæ eſt, melius tuetur. FESTUS, quem modo excitavi, a voce Dorica deduxit Latinam *pagus*. *Pagi*, inquit, *dicti a fontibus, quod eadem aqua uterentur.* Ita φρατρία eſt cœtus hominum communi puteo utentium, ſi derivatio inſtituatur a φρέαρ puteus.

BACH, tergum, pars corporis poſterior. Vox antiquiſſima, cujus permulta ſuperſunt veſtigia in omnibus Dialectis, non domi tantum, ſed etiam foris. Gothis *ibukai* eſt retro, Joh. VI. 66. Angloſaxonibus *bæc* tergum, *on bæc* a tergo, retrorſum, *bæc-thearm* anus, inteſtinum longum, *bæc-thearmes ut-gang* procidentia ani. Similia habent Franci & Alamanni, Gloſſ. Boxh. *indi bah* poſt tergum. Hinc illis derivata, *abahon* pervertere & averſari, *abahe* pravi & perverſi, *apohheit* averſio & perverſio. Gloſſ. Keron. perverſas *abahe*, pravorum *abahere*. Quæ innumeris poſſem citationibus extendere, niſi hæc propoſito ſufficerent. Miratur PALTHENIUS, tot peſſimos ſignificatus in unam vocem confluere. Verum ſi ad radicem *bah* attendiſſet, nullus fuiſſet admirationi locus. Nam ab hac radice neceſſario editur partus matri ſimilis, ope præfixi *a*. quod ſenſum intendit. Francos excipiant Septemtrionales & Sorabi. VERELIUS in Ind. *bak* poſt, *bak* dorſum, *a bakenu* a dorſo. FRENZELIUS in Orig. Sorab. *wopaki*, *wopako* retro, retrorſum. Nec deſunt hodie Dialecti, in quibus eadem vox uſurpatur. Nam Danis *bag* eſt tergum, Anglis *back* a tergo, Islandis *back* tergum, teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 207. Germanis ſuperat in diminutivo *buckel* dorſum, & reliquis quæ ſequuntur. Græci a *back* videntur habere φεύγω fugio, quia fugere eſt tergum vertere.

BACH, porcus ſilveſtris, olim etiam domeſticus. Germ. inf. *bak* & *baker*. KILIANUS in Etym. Belg. *backe*, *baecke* porcus, *baeck-vleeſch* caro ſuilla. Et ab hoc ſenſu Latinitas infima formavit ſuos *bacones*, hoc eſt, porcos ſaginatos. Quod poſtea ad *petaſones*, mox etiam ad *lardum* in genere extenſum eſt. Hinc lardum Cambris dicitur *baccwn*, Anglis & Franco-Gallis *bacon*, Germanis *ſpeck* ſibilo præfixo. Cuncta per ſynecdochen a *bach* tergum, ſenſu a tergo ad porcum, a porco ad petaſonem, a petaſone ad lardum translato. Sane nomen totius ſæpe adhæret parti præſtantiori, & viciſſim nomen partis præſtantioris ſæpe communicatur integro. Dubium autem non eſt, quin tergus ſit major & melior pars porci, ſicut lardum tergoris.

BACH-SCHWEIN, idem quod *bach* porcus ſilveſtris, proprie tergus ſuillum, ut bos tergus bubulum apud Poëtas. Niſi forte ſit a Celtico *bach* parvus, quo hodie utuntur Cambro-Britanni. Nam venatoribus *bach-ſchwein* eſt porcus bimus & minor, niſi me fallant libri de re foreſtaria ſcripti.

BACH-STELZE, motacilla. A *bach* rivus, & *ſtælcan* grallare, quod Angloſaxonicum, quia magnis paſſibus grallatoris inſtar oberrat circa rivos, & pedes longos habet, grallis quam cruribus ſimiliores. Belgæ eandem vocant *quikſtaert*, quaſi codetremulam, a motu caudæ continuo.

BACK, linter, ſcapha. Armoricis *bac* apud PEZRONIUM in Ant. Celt. pag. 423. Belgis *bak*. Forte idem quod *bak* alveus, vas cavum. Confer *bauch* venter.

BACKE, collis, tumulus. Græcis πάγος, & inde *Areopagus* collis Martius. Senſus vocis antiquiſſimus, qui hodie perennat apud Suecos, quibus *backa* collis & clivus, *backigh* clivoſus. Et hinc *backar* Sagarum Scriptoribus ſunt ripæ & crepidines, quia editæ & clivoſæ, apud VERELIUM in Indice. Forte a curvatura. Nam *biegen*, *beugen*, *bügen* eſt curvare, convexum facere. Et colles quid ſunt niſi convexitates e planitie prominentes? Germani utuntur diminutivis *bühel* tumulus, *buckel* gibbus, monticulus in dorſo. Utrumque ex eodem fonte.

BACKE, gena, mala. Vox Celtica, quæ Cambris & Armoricis effertur *boch*, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Latinis *bucca*, Alamannis *bahhon* in compoſito *chinni-bahhon* maxilla, apud KERONEM in Gloſſis. Senſus a collibus ad genas translatus, quia genæ inter oculos & mentum tanquam monticuli molliter inſurgunt. Hinc etiam lingua Francorum colliculi vocantur. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. Corp. genæ, inferiores partes oculorum, *hiufilon*. Quod eſt ab *hübel* collis, & hoc ab *heben* levare. Quia ſcil. genas maxime commendat *non indecens tumor in ſimilitudinem collium leniter exurgens*,

gens, ut verba LACTANTII ſonant, JUNIO obſervata in not. ad Will. pag. 34. ubi plura veterum teſtimonia de hac Francorum appellatione ſiſtit. Auctor etymologiæ eſt STADENIUS, quem nominaſſe eſt laudaſſe, in Voc. Bibl. pag. 101.

BACKEN, pinſere, conficere panem. Angloſax. *bæcan*, Franc. *pachan*, Belg. *bakken.* BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *bæcan* panes coquere, *bacen* piſtus, *bæc-ern* piſtorium, *bæceſtre* piſtrix, *bæc hus* piſtrina. Gloſſ. Pez. crudi panes *unchipachanu proth*, panificas *pecchun.* Cuncta a Phrygio *bek*, quod teſte HERODOTO Lib. II. cap. 2. panem ſignificat. Germani ſervant hoc primitivum adhuc in voce *weck*, ſimili ſignificatu. Obſervari meretur, quod inventum frumenti, agriculturæ, & panificii, magno veterum conſenſu PHRYGIBUS tribuitur: cujus rei demonſtrationem Diſſertationi *de Origine Gentis & Linguæ Germanicæ* reſervamus. Unde mirum non eſt, Phrygiam vocem cum Phrygio invento alicubi perennaſſe, eidemque conſtanter adhæſiſſe, præſertim apud populos Germanicos. Hos enim e Phrygia oriundos eſſe, & Phrygio ſermone uti, non ſolum ex hac voce, ſed etiam ex pluribus aliis colligit doctiſſimus & in Antiquitatibus humani generis perveſtigandis & illuſtrandis magno cum veritatis fructu, dum viveret, verſatus, R. Abbas PEZRONIUS, in Ant. Celt. pag. 298. Cum Phrygia voce *bek* conſentit Hebræa *bag* cibus, eſca, & Græca φάγω comedo. Quæ videntur ex primigenia hominum lingua, tanquam ex communi theſauro manaſſe. Interim *backen* magnum agit vocabulorum agmen in Lingua Germanica, cujusmodi ſunt, *becke* vel *becker* piſtor, panifex, *back-ofen* furnus panarius, *back-trog* de quo paulo poſt, *back-werk* collyrides, torta panis, & alia, quæ in omnium ore ſunt, & Phrygiam originem palam teſtantur. Ex eodem fonte doctiſſ. THIEBERUS in Prodromo Lex. Etym. deducit nomen Deæ VACUNÆ, eleganti conjectura, ſi demonſtrari poſſit, vacunam fuiſſe Deam panificii.

BACKEN, frigere, torrere. Senſus a panibus petitus, & omnibus eſculentis communicatus. Quæ res novæ translationi ad non eſculenta anſam dedit, quod toſtis ſimilia eſſent. Ita Latinis *coquere* nonſolum de cibis, ſed etiam de lateribus dicitur.

BACK-TROG, mactra, proprie alveus piſtorius, in quo maſſa farinacea pinſitur & ſubigitur. FRISCHIUS in Fundam. L. Germ. pag. 248. notat lepidum errorem MENAGII, qui *backtrog* interpretatur *vaſe à boire*, vas potorium. Unde hoc hauſerit, non liquet. Certe a lingua Germanica alienum eſt, & multo magis a moribus Germanorum, qui etiamſi ſint ſtrenui potatores, non ſolent tamen bibere ex mactris.

BAD, balneum, lavacrum. Angloſax. *bæth*, Franc. *bad*, Alam. *pad*, Angl. *bath*, Belg. *bad.* Gloſſ. Keron. balneorum *pado.* Gloſſ. Pez. termis *padaſtetin.* Refer ad verbum ſuum.

BADEN, lavare. Angloſax. *bæthan*, Franc. & Alam. *badon*, *padon*, Angl. *to bath*, Belg. *baaden.* Gloſſ. Pez. baptizavit *padota.* Teſtimonia OTFRIDI vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 71. Cuncta a Phrygio βέδυ aqua. Quid enim eſt lavare, niſi aqua abluere vel perfundere? Vocem Phrygiam producit CLEMENS ALEXANDRINUS ex Orpheo & Didymo Grammatico Lib. 5. ſtromatum: *Dicit* (Didymus) *Phrygas aquam vocare* BEDY, *ſicut etiam Orpheus:*

Nympharumque BEDY *promanat limpida lympha.*

Ill. LEIBNITIO in Gloſſ. Celtico *baden* eſt aqua profluente ablui, ubi vadum, a Celtico *bait* vadum. Mihi Phrygia origo magis probatur. A *baden* rurſus fit *bad* lavacrum.

BADEN, luere, *ausbaden* ſatis pati, pœnas pendere pro crimine. Verbum paucis Dial. uſitatum, factumque ab Angloſax. *bot*, *bote* compenſatio, ſatisfactio, emendatio per pœnam. Confer *büſſen.*

BÆHEN, fomentare, *bæhung* fomentum, *gebæhet brot* panis toſtus. VEREL. in Ind. *bakaſt* ſe calefacere. Græcis βῶ eſt caleo. Inde fortaſſe Latinis *bajæ* thermæ, & nobis *bæhen* fomentare, facere ut caleat.

BÆR, animal, beſtia domita & indomita, ampliſſimo ſignificatu. Vocem ex primitiva Lingua in reliquas fluxiſſe, & variis deinceps flexionibus & mutationibus affectam, diverſis animalium ſpeciebus adhæſiſſe, probant innumera in omnibus Linguis, ſi ſono credimus, veſtigia. Hebræis *par* eſt bos, *pere* onager, *pered* mulus. Chaldæis *beira* elephas, qui Indis *barre*, Sabinis & Latinis *barrus*, & inde *barrire*, apud MEGISSERUM in Theſ. Polyglotto. Arabibus *phar* juvencus, *phirar* pullus ovis, capræ, vaccæ, apud Clariſſ. HASÆUM in Bibl. Brem. Claſſ. VI. pag. 182. Græcis φὴρ fera, πόρις vitulus, βάρα pecora, βάρειον ovis, apud HESYCHIUM ex ejusdem obſervatione. Huc etiam ſpectant eodem judice Latina, *fera*, *verres*, *aper*, *porcus*, *vervex*, qui & *berbix*, unde Gallis *brebis*, item *veredus* & alia: nec non Hungaricum *barom* jumentum, & Bohemicum *beran* agnus. Similis confuſio dominatur in Dialectis noſtris tam recentibus quam antiquis. Angloſaxonibus *bar* eſt verres & aper, *bera* urſus, *bearh* majalis, *færh* porcellus, *farr* aper. Germanis *bær* verres & urſus, *eber* aper & verres, *farren* boves, *barch*, *borch*, *bork* porcus, *perd* equus. De Francis, Belgis & Anglis videbimus, ubi ſingula erunt excutienda. Nec mirum videri debet, tot diverſa ſono confundi. Nam hoc in aliis quoque nominibus uſu venit apud omnes fere gentes. Græci & Latini aprum & hircum miſcent in nominibus κάπρος & *caper.* Cambris *ewig* eſt cerva, Latinis *ibex* rupicapra. Nec veriſimilitudine deſtituuntur, qui *elephantum* Græcis ſic vocatum putant ab Heb. *alluph*

bos.

bos. Nam & Italia, quum primum vidiſſet elephantos Pyrrhi Regis bello in Lucanis, eosdem *boves Lucas* appellavit, & dentes eorum *cornua*, teſte PLINIO in Hiſt. Nat. Lib. VIII. 6. Græcis ὄρνις eſt avis, Germanis *arn* aquila. Latinis *picus* & *pica* ſola terminatione, *lupus* & *vulpes* ſola literarum transpoſitione diſtinguuntur. Quid dicam de *caprea* & *capra*, de *hinnulo* & *hinno*, de *cato* & *catulis*, de *bubone* & *bufone*, aliisque pene indiſcretæ ſimilitudinis vocabulis? Eandem confuſionem obſervare licet in regno Plantarum. Græcis ἄπιος eſt pirus arbor, Germanis *appel* fructus arboris, nec ejusdem, ſed mali: Latinis *pomus* ſpecies arboris, Germanis *baum* quævis arbor. Cambris *derw* quercus, Angloſaxonibus *triw* arbor, non quercus. Vides, quam difficilem provinciam ſuſcipiat is, qui in iſta rerum & verborum confuſione, de ſingulis rationem reddere præſumit. Senſum generalem in voce *bær* HASÆUS ducit ex fonte Hebræo ſimili Germanico *bæren* parere, ſic ut *bær* nihil aliud ſit quam animal vivum, pariens, fœcundum.

BÆR, urſus. Angloſax. *bera*, Angl. *bear*, Belg. *beer*, Danis & Suec. *biörn*, Scandis prioribus *biarn*. NOTKERUS Pſal. XLVI. 1. *perin* urſi. VEREL. in Ind. *biarn dyr* urſus, *biarneilur* urſinus calor, quo præditi quidam, frigus etiam intenſiſſimum non ſentiunt. JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 178. ducit a Gr. βηρὸς hirtus, villoſus, quo modo Latinis quoque *urſus* creditur ſic appellari quaſi *hurſus*, pilis horrens. Certe HESYCHIUS βηρὸν exponit δασὺ, piloſum, villoſum. Ab hac fera florentiſſimam Helvetiorum urbem BERNAM, cum forte conditori ſylvam cædenti occurreret, nomen accepiſſe ferunt. Et hanc urbem ejusque originem & appellationem ante oculos habuiſſe SUIDAM in voce Βηρὄνιον, exiſtimat doctiſſimus HASÆUS. Quid nobis videatur de *Berunio* Suidæ, vide in *bar* vir.

BÆR, porcus, ſilveſtris & domeſticus. Gloſſ. Ælf. in nominibus ferarum: aper *wilde bar*, verres *tam bar*. Quidam hunc ſignificatum derivant a Gr. βαρὺς gravis, ponderoſus, puta ob pinguedinem.

BÆR, porcus ſylveſtris, Lat. *aper*, Angloſax. *bar*, *bare*, & inde *bar-ſpere* venabulum, apud Lexicographos. Quod imitantur Angli in *bore*, *boar*, & *bore-ſpear*. Hodie utimur compoſito *eber*, quod vide.

BÆR, porcus domeſticus, integer & non caſtratus, Lat. *verres*, Saxon. *ber*, Longobard. *pair*, Lat. Barb. *verrus* in Lege Sal. a Carolo M. emendata Tit. II. 12. Lex Longobard. Lib. I. Tit. XXV. 47. *Si quis verrem alienum furatus fuerit - - - - qui dicitur* SONOPAIR. Cangius in voce Lectorem remittit ad *ſon* grex. Recte. Nam *ſonopair* eſt verres gregarius, ut oſtendi in *Sen* grex. In Statutis Hamburgenſibus, Lubecenſibus, Brunſuicenſibus, Bremenſibus, idem animal paſſim vocatur *beer*, & ſummopere cavetur, ne noxam dentibus ſuis faciat, aut ſi fecerit, ut damnum a Domino reſarciatur. Weſtphali etiamnum vocant *bær*, quod Germani ſuperiores extendunt in *beier*. Hic ſenſus duci poteſt a *bar* vir, quia verres eſt porcus ſaliens & mas ſuum. Similem nomenclaturam vide in *wider* aries. PLUTARCHUS verrem vocat βέῤῥην, non quod βέῤῥης ſit vox Græca, ſed quod vocem Latinam aliter exprimere non poterat. Locum Plutarchi emendat & reſtituit Franc. FABRICIUS Marcoduranus in Hiſtoria M. Tullii Ciceronis ad annum Ciceronis XXXVII. Denique & hoc obſervari meretur ab antiquitatis ſtudioſis, quod idem animal priſca Francorum lingua dicitur *warn* & *wern*, ſed ex alio fonte, ut infra oſtendi in *Warnio*.

BÆR, majalis, porcus caſtratus. Angloſax. *bearh*, *bearg*, *bearug*, Angl. *barrow-hog*. HASÆUS, quem ſupra laudavi, non dubitat, quin hujus vocis rudera extent in Latinorum *perna*, i. e. caro ſuilla, ut & in vocibus βορθαγοροσκία & βορτακεοὶ, quarum priorem per χοίρεα κρέα, ſuillam carnem, & alteram μικρὲς χοίρὲς, i. e. porcellos, explicat HESYCHIUS. Sed hæc nunc mitto, quia parum faciunt ad originem Saxonicæ vocis declarandam. Propius eſt, ut *bær* ducatur a πηρὸς mutilus, verbi πηρὲν mutilare. Nam ob eandem cauſam porcus caſtratus vocatur *bork* & *majalis*, & aries caſtratus *hammel*.

BÆR, geſtatorium quodcunque, *tragbær* feretrum ex perticis oneri ferendo factum, *fiſch-bær* rete quo piſces portantur. Ita Suevi Trans-Danubiani, vel ſaltim municipes mei in Algovia, priſci ſermonis Alamannici tenaces. Franci eodem ſenſu dicunt *para*. Gloſſ. Pez. geſtatorium *para*. Differt a *bar* feretrum exequiale, ſicut genus a ſpecie.

BÆREN, ferre, portare. Verbum antiquiſſimum, & a Scythis, ut videtur, proſeminatum, quod Perſice effertur *borden*, Græce φέρειν & φόρειν, Latine ut ſupra, Gothice *bairan*, & in præt. imp. *bar* portabat, Joh. XII. 6. Angloſaxonice *bæran*, *beran*, & in imperf. *bær*, ibid. Francice *beran*, *peran*, *biren*, *buren*, Scandice *bera*, *bæra*, Anglice *to bear*, Sorabice *beru*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 4.

Unz ih bin hiar in uuorolti
So bin ih lioht beranti.
Donec ero in hoc mundo,
Ero lucem ferens.

Inde compoſita Angloſaxonica, *dead-bære* mortifer, *bær-man* portitor, bajulus, *bær-diſc* ferculum, & alia bene multa, a notione ferendi manifeſto deſumpta. Hodie *bæren* Saxonicæ Genti, ſed inferiori, unice proprium eſt, dum apud reliquos Germanos fere exulat, etiamſi lingua ſuperioris Germaniæ absque hoc vocabulo intelligi non poſſit. Nam ab illo fiunt & derivantur,

bar, terminatio in compoſitis innumeris, ferendi ſignificatu pollens, ut demonſtravi in PROLEG.
bær, geſtatorium, Dial. Suev.
bar, feretrum.
bær-muter, matrix, quæ fœtum geſtat, quaſi mater ferens.
baret, mitra, geſtamen capitis.
bürde, onus.
pferd, equus, feretrum animatum.

Vide ſingula ſuis locis. Ad hanc cognationem ſpectant quoque exotica,

ber, terminatio Perſica in multis compoſitis, ferentem ſignificans, unde *beigam-ber* propheta, novi aliquid ferens. Cum quo conferendum *namwar* celebris, nomen inclytum ferens, in Præf. ad Germ. §. XVII. Item *bar* onus, in Lexico Turcico CLODII, pag. 487.
bar, *baris*, cymba qua mortuus effertur. Vox Ægyptia apud HERODOTUM Lib. II. cap. 26. & DIODORUM SICUL. L. I. pag. 61. & forte a Scythis proſeminata, quos aliquando Ægyptum tenuiſſe, JUSTINUS refert.
φῶρ, bajulus, ſervus ab onere ferendo.
φέρετρον, capulus quo mortuus effertur.
βάσις, pes columnam vel ſtatuam ferens, quaſi *βάρις*.
feretrum, idem quod *φέρετρον*.
ferculum, ſpolium quod in triumphis fertur.
vipera, anguis virus ferens.
veredus, equus ab onere ferendo, niſi malis referre ad *faren* vehere.
fur, idem qui *φῶρ*.
verna, idem qui *fur*. Et alia innumera.

BÆREN, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, *attollere, auferre, proferre* &c.

BÆREN, levare, attollere. Gloſſ. Pez. vade *puri dih*. Id eſt, leva te hinc. Gloſſ. Boxh. *ufburrenti* attollens. WILLERAMUS Cap. IV. 16. *bure dich nortwint* ſurge aquilo. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *beuren* tollere, attollere, *beur dat op* leva hoc in altum, *ſterk in t' beuren* validus in levando.

BÆREN, tollere, auferre, ſumere. Sorabis *beru*, apud FRENZEL. in Orig. Sor. pag. 1. qui tanquam conſonum adducit Heb. *baar* ſuſtulit.

BÆREN, proferre, producere. Actio terræ & plantarum. Inde Gothis *akran bairan*, & Angloſaxonibus *blæda beran* fructus ferre, in Evangelio utriuſque Gentis Joh. XV. 4. Similia habent Franci. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXIII. 29.

Ubil boum birit thaz,
Thaz imo iſt io gislahtaz.
Arbor mala profert id,
Quod naturæ ſuæ conſentaneum.

Inde Angloſaxonibus *wæſtm-bære* fructifer, Alamannis *bernd baum* arbor frugifera, in Jure Prov. Cap. 357. Gothis *bagme unbairandane* arbor ſterilis, Luc. III. 9. Hodie quidem ceſſat, relictis tamen priſci uſus veſtigiis. Nam ab hoc verbo habemus, *ber* bucca, fructus arboris vel plantæ, *börde* tractus fertilis, & alia.

BÆREN, parere, parturire. Actio mulierum. Gothi delectantur compoſito *gabairan*. Sed & ſimplici uſos eſſe, teſtantur derivata, *baura* natus, Luc. VII. 28. *frambaura* primogenitus, Luc. II. 7. *berusjos* parentes, quod nonſolum de patre ſed etiam de matre dicitur Luc. II. 27. Joh. IX. 23. Angloſaxonibus quidem *cennan* eſt parere, ſed & *boren* natus, & *byrd* nativitas. Et hic verbi ſenſus apud Francos ubique obvius eſt. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 45.

Thu ſcalt beran einan
Alauualtentan.
Tu paries omnipotentem.

TATIANUS Cap. V. 13. *uuirdun taga giſulte thaz ſiu bari*, impleti ſunt dies ut pareret. Cap. CCI. 3. *ſalige ſint unberente, inti uuambun thie thar ni barun*, beatæ ſteriles, & ventres qui non pepererunt. Quibus conſentit Lat. *parere*. Olim deduxi a *bar* conſpicuus, quia parere eſt in lucem edere. Sed nunc aliter cenſeo. Nam *bæren* eſt fructum proferre & fœtum producere, & ideo a reliquis ſignificatibus non avellendum. Hodie utimur compoſitis *gebæren*, *geburt*, & ſimilibus, quorum antiquitatem infra demonſtravi.

BÆREN, gignere, procreare. Actio virorum. Senſus Francis præcipue familiaris. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 13. de Adamo:

Buenter in uuorolti
Uuas er liut beranti.
Habitator mundi
Procreabat homines.

TATIAN. Cap. V. 1. in Genealogia Domini: *Abraham gibar Iſaken, Iſak gibar Jacoben*, Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Jacob. Inde Gothis *barn* gnatus, *berusjos* parentes, & Longobardis *fara* generatio, quæ originem ſuam ad utrumque parentem referunt. Inde Latinis *veretrum* membrum genitale, & Germanis *farren* boves genitores. Quibus convenit, Heb. *bara* creavit, procreavit, produxit. Ante ducentos annos idem verbum adhuc de viris dicebatur. MATHESIUS de Philippo Melanchtone: *Diſs iſt die ſelige ſchwartze erde, die Gott auch zum geiſtlichen bergwerck und ſchmeltzen verſehen, und von eim choreſch und büchſengieſſer geboren iſt.* Conc. XVI. de vita & Script. Luth. pag. 206. Hodie non amplius utimur hoc ſenſu, forte quia durum viſum recentioribus, ut idem verbum ad utrumque ſexum extendatur. Sed meminiſſe debemus, quod *parere* etiam apud Latinos de viris uſurpetur, ſicut *τίκτω* apud Græcos, & inde *parens* a *pario*.

BÆRN-HÆUTER, notum convicium, ſed ignoti ſignificatus. CLUVERIUS in Germ. Ant. Lib. I. Cap. ult. interpretationem vocis petit ex moribus Germanorum, de qui-

 bus

bus TACITUS: *Quotiens bella non ineunt, multum venatibus, plus per otium tranſigunt, deditis ſomno ciboque.* Hinc illi contumelia *bærnhæuter* nihil aliud ſignificat quam urſinarum pellium incubitorem, a *bær* urſus, & *baut* pellis. Et ne tantæ rei memoria intercideret, Germanos illos ſomno ſepultos æri incidi curavit, quæ inter icones duodecima. Verum cum pauci ſemper eſſent in Germania urſi, & alias veriſimilius ſit, priſcos illos ignavos textis vimineis incubuiſſe, propter proverbium *he is komen van der matten upt ſtro:* Hinc GERARDUS MEIERUS, Theologus quondam Bremenſis, maluit dicterium componere ex *bær* porcus, verres, & *hüter* cuſtos, ſic ut *bærnhæuter* ſit ſubulcus, ſive cuſtos porcorum. In qua etymologia, ingenioſa ſane & probabili, LEIBNITIUS nihil deſideravit,niſi ut oſtendatur, nomen reapſe uſurpatum pro cuſtode porcorum. Vide Collectanea Etymol. ECCARDI pag. 309. & 312. Quænam ſententia alteri præferenda ſit, ex lingua Germanica nemo facile definiverit. Tanta enim eſt ejus circa hoc & alia convicia ubertas, ut, ſi quis animum ab urſis & porcis abducere velit, novam eamque commodam interpretationem facile reperturus ſit. Quid obſtat, quo minus *bærnhæuter* dicatur miſer & inops, qui non habet unde cutem tegat, vel fortunæ culpa, vel ſua, a *bar* nudus, & *haut* cutis? Quemadmodum enim a *barfuſs* nudipes, factum eſt *barfüſſer* diſcalceatus: ita a *barhaut* cuticula male tecta, haud dubie formari potuit *barhæuter*, eo quo dixi ſenſu. Dicitur alias *kalmæuſer*.

BÆRWOLF, homo-lupus. A *bar* vir. Saxonice *wer-wolf* quod vide.

BÆTZE, canicula, canis fœmina. Angloſaxon. *bicce*, Angl. *bitch*, Gall. *bichon*. Forte a curſitando. Nam Sorabis *bizu* vel *biſchu* eſt currere, curſitare, fugam capere, *bih* curſus, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 5. Et hinc quoque duci poteſt Gallicum *biche* cerva, curſor nemorum, unde Latino-Barbaris *biſſa* apud CANGIUM. Potuit hæc vox Gallis communicari ab Alanis, qui ſæculo V. Valentinæ urbis deſerta occuparunt, teſte PROSPERO in Chron. Ex eodem fonte videtur manaſſe, quando urſa Helvetiis dicitur *bætze*. Nam genera ſolent confundi.

BAG, omne tortile. A *biegen* flectere, torquere. Uſum vetuſtatis vide in *bug* circulus.

BAG, lis, contentio, *bagen*, contendere. Gloſſ. Boxh. *paga* lis. Gloſſ. Pez. contentiones *pagun*. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 61. *liutpaga*, *heimſtrit* ſeditio. TATIAN. Cap. XXXI. 4. *in ſtrite bagen*, judicio contendere. Forte a Gr. μάχη pugna. Labiales permutari, quid magis obvium?

BAGAUDÆ, colluvies quondam ruſticorum ſeditioſorum in Gallia, ſic dicta, a *bagad* turba, turma, grex, voce apud Cambros & Armoricos adhuc reſidua, quod miſeri illi, & nimiis Romanorum exactionibus ad deſperationem compulſi, turmatim in ſolitudinibus, & locis ſitu munitis, ad perpetranda latrocinia coirent. Alii ducunt ab Heb. *boguedim* rebelles. Sed hanc BOCHARTI conjecturam repudiat illuſtris & diligens Gloſſator CANGIUS, (1.) quia rebellio in ipſa voce non continetur, ſed aliunde cognoſcitur, (2.) quia vox Gallica eſt, & ab incolis Galliæ inventa, teſte Aurel. Victore, (3.) quia Armorici, priſci ſermonis Gallici cuſtodes, etiamnum quamvis multitudinem ſive hominum ſive pecudum *bagat* vocant. Qua in re videntur imitari vocem Græc. μέγαθος magnitudo, a μέγα multum. Nam labiales M. & B. ſolent permutari. Nomen primo auditum eſt in Gallia Diocletiano & Maximiano imperantibus, poſtea aliquandiu intermiſſum, imperante Honorio Galliam denuo afflixit, tandemque ex Gallia in Hiſpaniam tranſiit. De cauſis Bagaudicæ defectionis egregie diſſerit SALVIANUS Presbyter Maſſilienſis Lib. V. de Gubernatione Dei.

BAIEN, lixivio imbuere. V. *beuchen*.

BAIZEN, incitare, inſtigare, impellere ad agendum, conſilio aut adhortatione. Francis *beitan*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 21. de Diabolo primi hominis ſeductore:

Thi er in themo eriſtin man
mit ſinen luginon geuuan,
Mit ſpenſtin ſi es gibeitta,
Joh zi altere firleitta.

Quos ille in primo homine
Mendaciis ſuis ſubjugaverat,
Suggeſtionibus incitaverat,
Et ad defectionem ſeduxerat.

Plura ejuſdem ſcriptoris teſtimonia dabit cel. SCHERZIUS in notis ad hunc locum, cujus obſervationi etiam hoc debemus, quod *altere* in loco Otfridino non altare, ſed defectionem ſignificet. Vera & antiquior verbi forma eſt *wetzen* incitare. B. & W. ſunt literæ ejuſdem inſtrumenti, & in ore vulgi facile permutantur.

BAIZEN, incitare canes vel falcones venandi cauſa. VEREL. in Ind. *beita* incitare falcones aut canes venaticos in prædam, *han ſat a haugu huorn dag, oc beitti thadan haukiſinum*, in tumulo conſedit quotidie, indeque falconem ſuum in aves incitavit, *beita biorn* urſum canibus perſequi. HINCKELMANNUS in Alcorani ſui præfatione originem verbi petit ab Arabico *bas* falco, cujus pluralis *bizan*, ſic ut *baizen* proprie ſit falconem in ardeam immittere, hoc interim ſuppoſito, Germanos rem falconariam ab Arabibus accepiſſe, quod neſcio an verum ſit. Et alioqui ex ante dictis manifeſtum eſt, ſenſum ab inſtigatione ad venationem translatum eſſe. Et hanc translationem apprime convenire tam canibus quam falconibus, res ipſa docet. Hinc etymon Arabicum, quod falconibus tantum inhæret, ingenioſum magis quam verum videtur, etiamſi uſus hodiernus HINCKELMAN-

CKELMANNO faveat. Hodie enim *baizen* non niſi de aucupio dicimus. Inde *reiger-baize* aucupium ardearum, *hüner-baize* aucupium perdicum, *vogel-baize* aucupium per falcones.

BAL, rotundus. Vide *bol*, & confer *polſter*.

BAL, non bonus, pravus, pernicioſus. Gr. φαῦλος, Lat. *malus*. Haud obſcura inter ſe cognatione, quia B.F.M. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti. Inde Francis

fal-tho, maleficium, vox Malebergica, in Lege Sal. Tit. XXII. 1. 3. obſervante ECCARDO in notis ad locum.

palotati, maleficia, in Gloſſa antiqua apud JUNIUM Gloſſ. Goth. pag. 81.

balmund, pravus tutor, vox Carolina in diplomate pro Monaſterio Augiæ, unde Belgis remanſit *balmonden* male tueri rem pupilli, apud KILIAN. in Etymologico.

Plura cognata vide in *fallen* deficere. Hodie videtur ſuperare in *ballaſt* ſaburra, malum onus, allegorice homo nauci, inutile terræ pondus. An huc ſpectet appellativum *ballomer*, poſtea inquiram in *mar* princeps.

BAL, malum actionis, ſcelus, flagitium. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVI. 45.

Uuanta tho iz martun
Thiu then balo datun.
Ipſi enim narraverant
Qui ſcelus perpetraverant.

Inde Francis *balauue* malitia, piaculum, *balauuigo* ſceleſtus, *unbalauuigo* innocens, & ſimilia apud SCHILTERUM in Gloſſario.

BAL, malum paſſionis, dolor, cruciatus, & ſimilia, ampliſſimo ſenſu. Inde Cambris *ball* & *mall* peſtis, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Francis *palo* pernicies, apud JUNIUM loc. cit. Angloſaxonibus *wol* peſtis, labes, lues, *wolberend* peſtifer, apud SOMNER. in Dict. AS. Scandis antiquis *bol* adverſitas, nocumentum, *bolmenni* qui omnibus damna & nocumenta affert, apud VEREL. in Ind. Islandis *bol* dolor, apud STIERNHIELMIUM in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 22. Quibus ſimile eſt Arabicum *wail* væ, malum, calamitas. Ab hoc ſubſtantivo oritur

Gothis *balwjan* torquere, Matth. VIII. 29. & *balwei* tormentum Luc. XVI. 23. quod imitantur Franci in *baluwe* afflictio, apud TATIAN. Cap. XXXVIII. 8.

Scandis antiquis *bolva* imprecari, maledicere, & hinc rurſus *bol* & *bolvan* diræ & imprecationes; Unde formula imprecandi *bol oc bal brenni han*, maledictio & pyra ipſum conſumant. Cuncta apud VERELIUM in Ind. Germanis *fæller* peſtis, calamitas, apud STILERUM, *belfern* contendere maledictis.

BALBIER, tonſor, raſor barbæ. Rectius Perſæ *berber*, Galli *barbier*. Eſt enim a Lat. *barba*. R. & L. ſunt literæ permutabiles.

BALD, confiſus & confidenter. Gloſſ. Lipſ. *baldo* fiducialiter. Gloſſ. Boxh. *baldlibho* confidenter. Belgæ dicunt *bout*, & inde *bout ſpreken* cum fiducia & animoſitate loqui. Quod poſſit eſſe a πιθέω fido, confido. Unde ergo litera L. in reliquis Dialectis? Reſponderi poteſt ab epentheſi: niſi forte *bald* ſit a Lat. *validus*, quod multis placere video. Quicquid ſit (nam hactenus hæreo), *boud* & *bald* oportet eſſe cognata, quia in vetuſtiſſimis Dialectis, ut ex *nominibus propriis* mox patebit, promiſcue uſurpantur. Interim hic primus vocis ſignificatus, qui poſtea ad *conſtantes*, *fortes*, *audaces*, & omnes viribus ſuis fretos, translatus eſt.

BALD, audax, fortis, viribus fretus. Angloſaxon. *bald*, *beald*, Franc. & Alam. *baldo*, *paldo*, Angl. *bold*. Ital. *baldo*. VERELIUS in Ind. *balldr* elatus, potens. Quibus conſonat Lat. *validus*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 59.

Gihabet iuuih baldo,
Bin ih giuuiſſo ſelbo.
Eſtote intrepidi,
Ego ſum ipſe.

Et Cap. XXVI. 97.

Joh thuruh ſine ſmerza
Uuir habetin baldaz herzan.
Ut per dolores ejus
Haberemus cor intrepidum.

Inde Francis *baldi*, *beldi*, audacia, confidentia, præſumptio, apud eundem Lib. IV. Cap. XIII. 59. & Cap. XXI. 28. Delectantur hoc ſenſu Majores noſtri, audax Japeti genus, in NOMINIBUS PROPRIIS, quæ miram inde lucem & ornamentum accipiunt. Cujusmodi ſunt

BALTHÆ, ſtemma nobile apud Gothos, ab audacia & fortibus majorum factis ſit dictum. JORNANDES de reb. Get. Cap. 29. *Ordinant ſuper ſe Regem Alaricum, cui erat poſt Amalos ſecunda nobilitas, Baltharumque ex genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis Baltha, id eſt, audax, nomen inter ſuos receperat.*

BAUTO, fortis, audax, intrepidus. Nomen Franci nobilis & belli Ducis in exercitu Gratiani, apud ZOSIMUM Lib. IV. Cap. 33. In compoſitis dicitur *baudes*, *baudus*, & *badus*, absque L. in medio vocis. *Bout* Belgicum eſſe vidimus.

HERIOBAUDES, bellipotens, bello intrepidus. Vide *wer* bellum, ubi idem nomen recurrit.

GENOBALDUS, vir audax, a *gun* vir. Unus ex Ducibus Francorum Valentiniani ævo, apud Greg. Turonenſem Lib. II. Cap. 9.

GENOBAUDES, eadem notione. Ita quidam legunt apud Gregorium pro *Genobaldus*.

GUNDIBALDUS, bello ferox, bellipotens, a *gund* bellum. Rex Burgundiæ apud eundem Lib. II. Cap. 28. Editio Quercetani habet *Gundobadus*, quod idem.

BALDOMERUS, audacia celebris. Pater Theodorici R. Italiæ, ſecundum Da-

maſcium in vita Iſidori Philoſophi apud PHOTIUM.

BALLOMARIUS, pro *Baldomarius*, per ſyncopen literæ D. priſcis valde uſitatam, audacia celebris. Nomen Regis Marcomannici apud Petrum Patricium in Excerptis de legationibus.

BALDUINUS, fortiter dimicans, non audaciæ amicus, ut quidam magni nominis, quamvis inepte. A *winnen* certare.

WINIBALDUS, eadem notione. Extat apud Goldaſtum in Indice.

WILLIBALDUS, valde audax. A *viel* valde. Extat ibidem.

WILLIBOLDUS, eadem notione. Ibidem.

LEOPOLDUS, audax inſtar leonis.

BOLDUS, audax, fortis, ſtrenuus.

Plura non addo, quoniam ex his judicium ferri poteſt de abſentibus, ſaltim a peritis.

BALD, mox, brevi. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 61.

So Petrus thaz tho giſah,
Fon themo ſciff er zimo ſprah,
Gruazta baldo, ih ſagen thir thaz,
Then meiſtar, ſo er giuuon uuas.

Quod ubi vidit Petrus, alloquitur Dominum de navi, & mox ſalutat eum pro more. HELVIGIUS deduxit a Lat. *valde*, præter neceſſitatem. Nam ab initio fuit adverb. qualitatis ſignificans *fortiter*, *alacriter*, poſtea qualitatis, quia breve tempus motui incitato ſimile eſt.

BALDEN, audere, audacia vel fiducia præſumere. Gloſſ. Keron. præſumere *erpalden*. Quemadmodum a *kün* fit *erkünen* audere, ita a *bald erbalden*; quod etiamſi olim frequentiſſimi uſus fuerit apud Francos & Alam. hodie tamen obſoleſcit.

BALDACHIN, umbella, umbraculum. Ital. *baldachino*. Plerique CANGIUM ſecuti pannum Babylonicum interpretantur, quod Babylon hodie *Baldach* nominetur, & Babylonii in aulæis texendis præcipui ſint artifices. Atqui Babylon hodie non *Baldach*, ſed *Bagdad* dicitur. *Baldach* autem eſt tectum ſericum, manifeſta compoſitione ex *dach* tectum, & *pali* ſericum, quod hodie perennat apud Cambros, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Poſtea ſenſus ab umbellis ad omnia tegumenta ſerica, etiam ea, quibus corpus tegitur, translatus eſt. Teſtimonia habes apud CANGIUM in voce *baldakinus*.

BALEI, jurisdictio, præfectura, adminiſtratio, Latino-Barbaris *Balia*, *Ballivia*, *Bajulia*, apud CANGIUM in Gloſſario, Gallis *baillie*. Medio ævo *bajulare* dicuntur, nonſolum qui pupillum ſuſtinent, ſed & qui partem oneris publici in obeundo quocunque munere gerunt. Hinc a *bajulando* primo factum *bajulia*, mox per metatheſin *balivia*, tandemque per ſyncopen *balia*, unde Gallis *baillie*, Germanis *balei*. A *balivia* porro eſt *bailif* præfectus.

BALG, proprie eſt tegumentum rei naturale, & ejusdem originis ut *fell* pellis. Litera G. in fine vocis non cuſtoditur ab omnibus Dialectis, & ſalvo atque integro ſenſu adeſſe & abeſſe poteſt. Dicitur nonſolum de leguminibus, ſed etiam de animalibus, ſive totum animal tegat ut *pellis*, ſive inteſtina tantum ut *venter*. Metonymice uſurpatur de *ſacco*, quia ex corio animalis præparatur.

BALG, vaginæ leguminum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bul* folliculi ſeminis lini, *ballaſg* nauci, folliculus fructuum. SOMNER. in Dict. AS. *bean-bælgas* ſiliquæ. Quibus conveniunt *follis* & *folliculus* apud Latinos. Inde nobis *bælglein* ſunt omnium leguminum & fructuum pelliculæ, cuticulæ, membranulæ, & *abbelgen* detrahere cuticulam.

BALG, pellis, corium, exuviæ animalis. VEREL. in Indice ad Herraudsſaga: *belg* pellis. Idem in Indice Scytho-Scandico: *bælg-ſkinn* corium bovinum. Inde compoſita *fuchs-balg* pellis vulpina, *wolfs-balg* pellis lupina, &c.

BALG, venter, uterus. Cambris *bol*, *boly*, apud BOXHORN. loc. cit. Anglis *belly*, Belgis *balg*, Latinis *bulga*. LUCILIUS in Fragment. *Ita ut quisque noſtrum e Bulga eſt matris in lucem editus*. Hodie videtur ſuperare in convicio *huren-balg* venter mercenarius, quod dicitur de proſtibulis.

BALG, ſaccus e corio, ſive crudo & piloſo, ſive ſubacto. Vox Celtica antiquiſſima, Gallis, Britannis, Gothis, Saxonibus, & Francis uſitata. Feſtus: BULGAS *Galli ſaccos ſcorteos appellant*. Ælfricus in nominibus vaſorum: bulga *hydig fæt*. Id eſt, vas coriaceum. Boxhornius in Lex. Ant. Brit. *bwlan*, *bwlgan*, *bolgan* bulga. Somnerus in Dict. Angloſax. *bælge* bulga, *metebelg* mantica. Verelius in Indice: *bælg* ſaccus, *i bælg binda* in ſacco includere, *belgr* ſacculus, *belgur blaſin* uter vento inflatus. Gothis *balgeis* ſunt utres Luc. V. 37. *matibalg* pera Luc. IX. 3. quaſi ſaccus eſcarius, a *mats* cibus. Similiter & Francis *belgi* ſunt utres. TATIANUS Cap. LVI. 8. *nioman ſentit niuuan uuin in alti belgi*, nemo mittit vinum novum in utres veteres. Et mox: *niuuan uuin in niuua belgi zi ſentenne iſt*, vinum novum in utres novos mittendum eſt. Inde Græcis inferioribus βολγίον, ſed & ſuperioribus μόλγος, quia B. & M. permutantur. Hodie ſuperat in compoſito *blaſe-balg* follis, quaſi ſaccus ſufflans. Extat & diminutivum Gallicum *bougette*, ſed vitiatum ex antiquiori *boulgette*, vel Italico *bolgetta* bulgula, ſacculus, quod eſt a *bolgia*, quo Itali etiamnum utuntur.

BALG, marſupium, crumena, ſacculus e corio. Gr. βουλγίδιον, Lat. *bulga*. NONIUS: *Bulga eſt omnis folliculus, quam & crumenam veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens*. LUCILIUS Sat. Lib. 6.

Bulgam

Bulgam & quicquid habet nummorum, ſecum habet ipſe,
Cum bulga cœnat, dormit, lavit: omnis in una
Spes hominis bulga - - - -

BALG, ſtomachus, Dialecto Belgica, quia parvus ſaccus, ut *ventriculus* parvus *venter*.

BALG, matrix, vulva. PEROTTUS apud Martinium in voce *bulga*: BULGAM *aliquando pro vulva, hoc eſt, matrice poſuere: & e contrario vulva pro ſacculo ponitur.*

BALG, ſcortum. Cambris *ffilog*. Quidam derivant a Gr. παλλακή concubina, vel a Lat. *pellex*. Alii convicium domi natum arbitrantur. Quos inter PEISKERUS ſcortum ſic nominari cenſet, quaſi pellem ſubactam, quia mulieres impudicæ crebra exercitatione ita ſubactæ induratæque ſunt adverſus Venerem, ut poſſint vel *tauri ruentis in venerem tolerare pondus*. Alii fortaſſe ſimilitudinem ducent a pellibus, quibus veteres ſomno ciboque dediti incumbebant. Alii in ventre proſtituto invenient, quod ſacco ſimile ſit. Sed his ſimilibusque nolo ingenium meum exercere.

BALG, infans, *wechſel-balg* infans ſuppoſititius. VEREL. in Ind. *bælgmord* infanticidium in utero materno, vel ſuffocatio fœtus in utero. MARTINIUS in voce *bulga* exiſtimat, puerum & puellam per contemtum ita vocari. Quod neſcio an cum Gloſſa Vereliana conſiſtere poſſit. Potius *balg* idem eſt quod Dorica lingua πάλληξ, i. e. pupa vel pupulus.

BALGEN, iraſci. Senſus verbi antiquus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *belgan, abelgan, abelgian, gebelgan* iraſci, ringi, indignari, *gebelge, gebelh* ira, iracundia, indignatio, *balgen-mod* iracundus. Gloſſ. Lipſ. *belgon* iraſci, *belgon ſal* iraſcetur, *bilgis tu thi* iraſcere, *farbelgeda* exacerbavit, *irbelgedon* exacerbarunt. TATIANUS de Herode Cap. X. 1. *balg ſih harto*, iratus eſt valde. Gloſſ. Boxh. *abulghiger* furioſus, *ghibulahtiger* ferus, iracundus. Gloſſ. Keron. iram *aabulkii*, iracundiæ *abulkii*, iratus *erpolganer*. Similiter & OTFRIDO ira Dei dicitur *Gotes abulgi* Lib. II. Cap. XIII. 76. in quo compoſito *a*. initiale ſignificatum auget. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *belgen* eſt offendi, *verbolgen* iratus, *verbolgentheit* iracundia. Sicut Latinis a *ſtomachus* fit *ſtomachari*, ita antiquis a *balg* ſtomachus formatur *balgen* & *belgen* iraſci, quia ira ob effuſionem bilis maxime ſentitur in ſtomacho. Quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit, a φλέγεσθαι uri, quia iraſci eſt incendi & ardere. VIRGIL. Æn. 9. *Igneſcunt iræ & duris dolor oſſibus ardet.* BELGAS veteres, cum forte eſſent homines præ cæteris Germanis iracundi, & leviſſimarum rerum tragici exaggeratores, ab ingenio feroci & iracundo nomen accepiſſe, Belgarum doctiſſimi HADRIANUS JUNIUS, ABRAHAMUS MYLIUS, aliique opinantur, quamvis adverſante CLUVERIO, qui etymon *Belgarum* e Gallico vel *Wallico* nomine petit, quod trajecto Rheno (erant enim teſte CÆSARE e Germanis oriundi) terram Gallorum occupaſſent, Lib. III. Germ. Ant. Cap. 3. Sed de Belgico nomine videbimus alibi. Interim iracundiam Germanorum paſſim notant Scriptores antiqui, & præcipue JOSEPHUS Lib. XIX. Antiq. Jud. Cap. 1. & Lib. II. de Bell. Jud. Cap. 16. ubi Germanos vocat *homines natura iracundos*, & indignationes illis tribuit *vehementiores feris*.

BALGEN, jurgari, & locum verberibus aut vulneribus ex jurgio quærere, *balger* vitilitigator, qui ob quamvis leviſſimam cauſam (præſertim inter pocula) per aliena pericula in ſuum ruit, quique ſæpe offenſus non eſt, dum offenſum ſe ſimulat, *gebælge* jurgium. Vitium deteſtabile, & priſcis Germanis inprimis proprium. DIODOR. SICUL. Lib. IV. Cap. 28. *Inter ipſas quoque epulas, cauſa ex jurgio quomodocunque arrepta, inſurgere, & ex provocatione nihili vitæ jacturam æſtimantes, inter ſe digladiari ſolent.* TACITUS Cap. 23. de M. G. *Crebræ, ut inter vinolentos rixæ, raro conviciis, ſæpius cæde & vulneribus tranſiguntur.* Hinc jurgium Germanicum apud exteros in proverbium abiit, inprimis apud Gallos, quibus ejusmodi diſſidium vocatur *querelle d' Allemand*. Germani hodierni non ſunt adeo feroces: delectantur tamen priſco more in comœdiis, in quibus amicitiæ plerumque verberibus finiuntur.

BALKE, trabs. Vox a Francis relicta. TATIANUS Cap. XXXIX. 6. *ſenu balco iſt in thinemo ougen*, ecce trabs eſt in oculo tuo. Et mox: *arwurph zi eriſten balcon fon thinemo ougen*, ejice primum trabem de oculo tuo. Belgæ eodem ſenſu dicunt *balk*, Sueci & Islandi *bielka, bialka*. Sed in reliquis Dialectis non reperitur. Nam trabs illa, quæ opponitur feſtucæ Luc. VI. 41. 42. interpreti Gothico dicitur *anza*, Angloſaxonico *beam*. Quidam originem arceſſunt ab Heb. *balag* roboravit, quia trabes ſunt robur ædium, alii a Lat. *fulcio*, quia fulcimenta. Cur non potius a πελεκᾶν dolare, ſecuri ferire, cum trabs ſit lignum dolatum? A Francico *balco* Italia habet *balco* & *palco* contignatio, quia e trabibus, nec non *balcone* opus tabulatum extra feneſtram, trabibus e muro progredientibus ſuffultum, quæ vulgo male derivantur a *palis*.

BALKE, ſepimentum ex lignis transverſis. Priſcis tantum Septemtrionalibus uſitatum. VERELIUS in Ind. *balk* ſepimentum, *balkabrot* ſepimenti deſtructio.

BALL, tripudium. Truncatum a Gr. βαλλισμός, quod eſt a βαλλίζω tripudio, ſalto, pedibus plaudo.

BALL, globus, & quicquid globo ſimile, ut monticuli in manibus, pedibus, natibus. Gloſſ. R. Mauri: nates *arsbelli*. Inde etiam *feur-ball* globus igneus, *ſchne-ball* globus niveus, *erd-ball* globus terreſtris. Idem

Belgis *ball*, in compoſitis *reukbal, ſneuwbal, zeepbal, drukkers-ballen* &c. Scandis antiquis *bollur.* VEREL. in Ind. *bollur* globus, *bollur jardarinnar* globus terreſtris, *bollur jardar bringur* rotundus terræ globus. Quidam derivant a Gr. πιλεῖν, πιλοῦν condenſare, conſtipare. Sed hic ſenſus magis convenit coactilibus, quam ex æquo rotundis. Propius eſt *bolen*, πολεῖν, vertere, quod vide.

BALL, globus luſorius, Gr. πάλλα apud HESYCHIUM, Lat. *pila*, Camb. *pêl*, Belg. *bal*, Angl. *ball*, Suec. *boll*, Gall. *bale, ballon*, Ital. *balla, ballotta.* Quidam deducunt a βάλλω jacio, vel a πάλλω vibro. Sed utraque notio in jaculum magis, quam rotundum illud, quo ludimus, quadrare videtur. Et alioqui ſenſus a globo in genere ad hunc globum transferri potuit.

BALLAST. v. *bal* malus.

BALLE, ſarcina. Cambris *bal* eſt faſciculus. Utrumque a πιλέω condenſo, conſtipo, conſtringo. Inde *ballen-binder* palangarius, *einballen* merces compingere, *ausballen* compacta diſſolvere.

BALZ, luſus venereus, ſed avium tantum. Inde *aurhanen-balz* dicitur de urogallis quando in venerem ſtimulantur. Radix eſt *bulen* procari, judice STADENIO in Voc. Bibl. pag. 150.

BAMME, *bomme*, illitum, *buterbomme* butyro illitum. A Gall. *baume* unguentum, vel *embaumer* ungere. Sic ab *ungo* fit *ank* butyrum Dial. Alamannica.

BAMMELN, *bommeln*, tremule moveri. Græcis βαμβαλίζω eſt tremo, apud MARTINIUM in Cadmo. Utrumque referri poteſt ad ſimplicius *beben*, βαμβαίνειν, tremere.

BAN, via plana & trita, *ſchneban* nives planatæ, via per nives facta, *her-ban* via militaris, *banen* viam ſternere. Forte a Francico *ebanon* æquare, quod eſt ab *eban* æqualis. Gloſſ. Pez. ſternens *giapanonter*. Quid enim eſt ſternere viam, niſi complanare & æquare? JUNIUS tamen ducit a Gr. βαίνω gradior, incedo, in Obſ. ad Will. pag. 178. LUNDIUS in animadverſ. ad Ind. Verel. pag. 3. *ban* interpretatur locum ſpatioſiorem, a Suec. *bana* aperire, protendere, quem ſequitur STADENIUS. Allegorice dicitur de medio perveniendi ad finem, quia tramiti ſimile eſt.

BAN, occiſio. Vox Saxonica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bana* interfector, homicida, *ſelf-bana* qui ſe ipſum occidit, *feorh-bana* carnifex, percuſſor. VEREL. in Ind. *bana* necare, interficere, *bane* cædes, *bani* homicida, *fadur-bani* parricida, *banamadur* auctor cædis. Cuncta Græcæ originis a φόνος & φονέω cædes & occido, quod primus vidit SKINNERUS, ſed mox, ceu nimis Criticum, dimiſit, quamvis melioribus deſtitutus. An huc ſpectet ex hodierno idiomate *wild-ban*, quatenus jus venandi, adeoque & occidendi feras denotat, infra disquiritur in loco.

BAND, faſcia, vinculum, ligamen, cujuscunque generis. Perſis *bend*, Gothis *bandi* Marc. VII. 35. Angloſax. *bend* ibid. & alibi *bænde*, Franc. *bant, pant.* Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. habenæ *pant.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXII. 28. de Barraba: *ſo lag er thar in banton*, tunc ibi jacebat in vinculis. Belgis, Anglis, & Suec. *band* eodem & latiſſimo ſenſu. Unde Gallis *bande, bandage, bandalette*, Italis *bende, bindello*, Germanis *bændel* pro faſciola. Refer ad *binden* ligare. A *band* porro eſt *bændigen* vinculis compeſcere, unde VERELIO in Ind. *bandingi* vinculis conſtrictus.

BAND, vexillum. P. DIACONUS Lib. I. de Geſtis Longob. Cap. 20. *Tato vero Rodulfi vexillum, quod* BANDUM *appellant, abſtulit.* Gothis *bandwo* eſt ſignum Marc. XIV. 44. *gaf ſa lewjands im bandwon*, dederat proditor eis ſignum. Hoc ad ſignum militare transferri potuit, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 81. Quid enim eſt vexillum, niſi ſignum multorum ſub uno ductore certantium? Et quis neſcit, quam multa reliqui Germani Gothis, præcipue in re militari, debeant vocabula? Similis appellatio eſt, quando vexillum dicitur *mark*, h. e. ſignum. Alii vexillum ſic dictum putant a *band* faſcia, quod prima vexilla nihil aliud fuerint quam faſciæ, haſtis vel perticis alligatæ. Quem morem nonſolum antiquæ imagines, ſed etiam veteres Poëtæ videntur indicare. STRICKER in Exped. Caroli M. Cap. V. Sect. 4.

Ein ſpies nam er in die hant,
Ein weiſſen Vanen er dran pant.

Contra FERRARIUS vexillum non a ligando, ſed a *pandendo* dictum exiſtimat. Sed qualiscunque ſit origo vocis, Latino-Barbari inde habent *bandum* & *banderium* vexillum, *bandophorus* vexillifer, ſignifer, Itali *bandiera* vexillum, *banda di cavalli* turma, Germanis alias *ein fænlein reiter*, poſito ſigno pro re ſignata. Et huc etiam referri poteſt dictio Gallica *s'abandonner* emancipare ſe alicui, & quaſi ſub vexillum ejus ſe tradere, ſi componatur a *band* & *donner.*

BANDE, ſodalitium, id eſt, omnis multitudo, quæ communi quodam nexu & vinculo, ſive utilitatis ſive jucunditatis, in unam ſocietatem colligatur. Galli videntur inde habere *abandonner* priſtinum nexum deſerere.

BANDELIER, balteus. Proprie coriaceus, a Belgico *leer* corium, & *band* ligamen. Vox præpoſteræ compoſitionis, ut plures aliæ.

BANG, anxius. Proprie conſtrictus, à Gr. πήγνυμι adſtringo.

BANK, collis, tumulus, cumulus, & omnis locus eminens. Græcis πάγος, Angloſax. *banc*, per epentheſin. Inde *ſand-bank* ſyrtes, brevia, tumuli marini a fluctibus congeſti. Confer *back* collis.

BANK,

BANK, transfertur ad omnia ſedendi & cubandi loca eminentia, quia collibus & tumulis ſimilia ſunt. SOMNER. in Dict. Anglosax. *benc* ſcamnum, ſedile, ſponda, *bænce* ſella, ſedile, lectus. Idem Francis *panch*, Belg. *bank*, Angl. *bench*, Dan. *bonk*, Suec. *bænk*, Gall. & Armor. *banc*, Ital. *banco*, Græcis inf. πάγκος, Lat. Barb. *bancus*. Gloſſa vetus apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 151. *panchlahhan* ſagma. Iſlandi rectius & antiquius dicunt *beck*, absque litera N. in medio vocis. VEREL. in Ind. *brudbeck* locus in conviviis honoratior ubi ſponſa ſedet. Ante ECCARDUM totus Mundus deflexit ab *abacus*, etiamſi in menſa nec ſedeamus nec cubemus. Ipſe, ut ineptiam hujus etymi evitaret, *bank* deduxit a *bock* caper, quod quatuor pedibus gracilibus, quamvis ligneis, animal illud imitetur; Vel a *bach* tergum, quod ſit planities dorſi inſtar ad ſeſſum habilis. Vide Notas ejus ad Leg. Sal. pag. 79. Mihi perſuaſum eſt, alia etymologia præter eam, quæ ex primo vocis ſignificatu deſumitur, minime opus eſſe.

BANK, menſa nummaria, quæ a ſupputando *rechen-bank*, a commutando *wechſel-bank* vocatur, Italis ſimpliciter *banco*, opinor ab ἄβαξ vel *abacus* tabula ſupputationis. Inde illis *banco rotto* menſa everſa, & per metonym. damnum ex fuga obærati, & Gallis *banquier* fœnerator, proprie trapezita, menſarius.

BANKART, *bankert*, nothus. STILERUS in Theſ. L. Germ. *bankert*, *bankart* nothus, qui non in lecto geniali, ſed quovis ſcamno fortuito a matre conceptus eſt. Sed fallitur bonus hariolator. Nam *bank* hoc loco ſignificat torum, & *art* vitio affectum ejus rei cui annectitur. Plura ejuſdem indolis compoſita vide in *art* ultimi ſignificatus.

BANKET, convivium. Gall. & Armor. *banquet*, Ital. *banchetto*. Proprie accubitus, conſeſſus, puta ad convivandum, a *bank* ſcamnum.

BANN, multas habet formas, & multos ſignificatus, in antiquiſſimis Dialectis. Scribitur enim nonſolum *bann*, ſed etiam *ben*, *byn*, *fan*, *fann*, *pan*, *pen*, *pin*, *pfin*. Inprimis vero tria ſignificat, (1.) altum & excelſum, (2.) ſummitatem, (3.) Dominum. Primus ſignificatus videtur oriri a Græc. φαίνειν conſpicuum eſſe, quia excelſa ſunt maxime conſpicua, & hoc nomine inprimis digna. Secundus eſt a primo per ſubſtantivationem. Tertius ab alto ſitu ad conditionem ſuperiorem translatus intelligitur.

BANN, altus, ſublimis, excelſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bann*, *fann* excelſus, altus, procerus. Inde Marſis antiquis *Tanfana* ignis altus, id eſt, Sol, quamvis etiam ignem Dominum ſignificare poſſit. Græcos inde habere βȣνος collis, Germanos *bannier* vexillum, vix dubitari poteſt. Quemadmodum enim collis ex plano in altum attollitur, ita vexillum eſt ſignum elevatum.

BANN, ſummitas. BOXHORN. loc. cit. *pen* caput, cacumen, vertex, finis, extremum. CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 188. *Excelſarum rerum ſummitates dicimus pinnen, & ſingulari numero pin.* Latinis quoque *pinnæ* ſunt ſummitates murorum. Eosdem a vertice *pen* derivare *penninus* verticalis, alibi oſtendo. V. *pfin*.

BANN, dominus, a ſorte communi usque ad ſupremam. Dicitur enim latiſſime (1.) de hero, & quovis rei privatæ domino. Inde Gothis *fan skalkos* dominus ſervi Matth. X. 25. *fan weinagardis* dominus vineæ Marc. XII. 9. Idem Sarmatis *pany*. In aliis Dialectis vocatur *band*, cum augmento finali, quia ſcil. N. in ore multorum attrahit D. ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. SOMNER. in Dict. AS. *banda*, *bonda* paterfamilias. Hinc idem homo in multis Dialectis compoſito vocabulo dicitur *husband* & *husbond*. VEREL. in Ind. *husbondi* paterfamilias, herus. Dani etiamnum dicunt *husbond*, Angli *husband*, unde Latino-Barbaris *husbandus*. Non quaſi *vinculum domus*, ut Gloſſatores nugantur, ſed quod domui ſuæ præſit tanquam dominus. (2.) de Principe. BOXHORN. loc. cit. *pen* caput, dux, princeps, *unben*, *unbyn* monarcha. Hodie rector Croatiæ etiamnum vocatur *Bannus*, id eſt, princeps & dominus. Vetuſtas inde formavit *bannen* imperio cogere, quod Principum proprium: & a *bannen* rurſus deduxit *bann* coactio imperantis &c. (3.) de Deo, univerſorum domino. Inde Gothis *fan goth* dominus Deus Marc. XII. 29. (4.) de Diis falſis. Germanos ſtante adhuc paganiſmo Jovem appellaſſe *Pen*, *Pin*, *Pfin*, & diem Jovis *Pfinſtag*, infra oſtendi in loco. Fortaſſe etiam huc ſpectat *Pan* Deus paſtorum, & *Faunus* Deus nemorum. (5.) de Diabolo. Hodie *fan* apud Suecos tribuitur Diabolo, ſive tanquam veteri domino, ſive nomine Jovis in abominationem verſo, ſive quod imperium in impios exerceat. Cur Dominus in antiquiſſimis Dialectis dicatur *ban*, *fan*, & reliqua, jam dixi ab initio. Vulgo tamen ſumptum exiſtimant a Gr. πᾶν, quod Majores noſtri, quamvis adhuc Gentiles, clariſſimis tamen indiciis Mentem quandam divinam per univerſa diffuſam perciperent. Ita ſentit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 155. & cum illo STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Goth. pag. 41. Secundum hanc Etymologiam, nomen a Deo ad principes, & a principibus ad privatos pervenit. Quod, cum nulla ratione fieri potuerit aut debuerit, probare non poſſum. Nam πᾶν, quatenus ab arcanorum doctoribus ſummo Deo tribuitur, quod fit Sir. XLIII. 29. eſt omnium virtutum divinarum complexus, & nomen immenſi argumenti, quod nulli creaturæ communicari poteſt absque manifeſto ſacrilegio. *Pater vero & Dominus non ſunt nomina Dei*, inquit JUSTINUS Martyr, *ſed a beneficiis & operibus ejus petitæ appellationes.* Apol. 1. pro Chriſt. pag. 44. Ideoque non

non a Deo ad homines, ſed contrario itinere ab hominibus ad Deum pervenerunt. Si viri illi doctiſſimi, qui tam abſurda de Majoribus noſtris præſumunt, totam vocis familiam noviſſent, ſtatim vidiſſent, eos nomen Domini non aliunde quam ab eminentia ſupra alios accepiſſe, & pro vario eminentiæ gradu, hero, principi, & Deo applicaſſe.

BANN, coactio imperantis. Francis *bann, pann*, ut ex teſtimoniis poſtea citandis patebit, Latino-Barbaris *bannus*. GOLDASTO derivatur a *band* vinculum, in Animadverſ. ad Paræneticos Script. pag. 425. *Reſipit* BANNUM, inquit, *meram Germaniam, quibus* BAND *vinculum,* ἀπὸ τȣ̃ BINDEN *vincire*; *a conſequenti notat prohibitionem, quia qui transgrediuntur, quæ leges prohibent, in vincula conjiciuntur.* Alii derivant a *band* vexillum, & rurſus alii a *ban* via, quod cæteris inſulſius. Sed has ſimilesque a vero devias & ex ignorantia Linguæ Celticæ veteriſque Germanicæ profectas interpretationes, vel potius nugas, nunc mitto. Nam a *bann* princeps, oritur primo *bannen* imperio cogere, quod ſummæ poteſtatis & ſupremi dominii eſt. A *bannen* rurſus fit *bann* coactio imperantis. Id quod omnibus manifeſtum eſſe reor. Quemadmodum autem *bannen* in latiſſimo ſignificationum ambitu poſitum eſt, ita *bann*, utpote proles tam late dominantis parentis, parentique ſimilis, refertur ad omnes jurisdictionis, tam ſacræ quam ſæcularis, actus publicos & cogentes. CANGIUS ad tria genera revocat, *edictum, mulctam, territorium.* Sed multo plura eſſe, ex inductione patebit.

BANN, edictum, juſſum, mandatum. A *bannen* edicere, mandare, ſtatuere. Gloſſ. Pez. ſcita *panna.* Inde Latino-Barbaris *bannus* eodem ſenſu. Lex Ripuar. Tit. LXV. *De eo qui bannum non adimplet.* Id eſt, mandatum Regis, ſenſu latiſſimo.

BANN, interdictum. A *bannen* interdicere. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVIII. 27.

Selbon ban minan
Then ih heizu ſcriban.
Hoc interdictum meum,
Quod jubeo ſcribi.

Agitur *de non-iraſcendo*, præcipuo legis Evangelicæ interdicto Matth. V. 21. 22. VEREL. in Ind. *bann* interdictum, *eg ſet thvert bann fyri* ſeverum interdictum vobis denuncio, *han lagdi bann firi kaupſcip aull thau er fara villdu nordu*, mercatorum navibus, quæ Nidroſiam petere deſtinaverant, interdictum denunciavit. Idem Lat. Barbaris *bannus.* DUDO Lib. 2. de Actis Norman. apud CANGIUM: *In terra ſuæ ditionis* BANNUM, *id eſt, interdictum miſit, quod eſt prohibitio, ut nullus* &c. Compoſita vide in *bannen* interdicere.

BANN, citatio, evocatio, convocatio. Compoſita vide in *bannen* citare.

BANN, punitio, pœnæ irrogatio, ſenſu latiſſimo, qui omnes pœnarum ſpecies, corporalem, pecuniariam, proſcriptionem &c. ambitu ſuo complectitur. Dicitur primo de mulcta in genere. Hinc Lex Friſionum XVII. inſcribitur *de banno*, h. e. de mulcta, quam pendere legibus debent ii, qui vel lites in exercitu excitant, vel hominem occidunt, vel damnum aliquod faciunt. Et in Capitulis Regum Francorum *bannus dominicus* paſſim ponitur pro mulcta Regi ſolvenda, quod multis exemplis demonſtrat CANGIUS in voce. Secundo de pœna corporali & capitali. Inde *blut-bann* vindicta homicidii. Tertio de proſcriptione. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VIII. 17. de Chriſto:

So uuar er ſo er uuari thanne,
Thaz er uuari in banne.
Vertit SCHILTERUS.
Ubicunque eſſet deinceps,
Ut eſſet in banno.

Quarto de excommunicatione, ſive proſcriptione ſacra, quæ proprie eſt actus Pontificis. N. von GLIERS apud Goldaſt. in Paræn. pag. 425.

Ich wolde ins Riches ahte ſin,
Vnd vallen in des Babſtes ban.

Hodie quoque *bann* eſt excommunicatio a cœtu fidelium, & interdictio ſacrorum a Principe Eccleſiæ facta, & *reichs-bann* proſcriptio imperii. Alii *bann* & *acht* ita diſtinguunt, ut *acht* ſit proſcriptio ſæcularis, *bann* eccleſiaſtica. Quinto de confiſcatione bonorum. HINCMARUS ad Carolum Regem: *Juſſione veſtra per Vice-Comitem illius pagi, in* BANNUM, *quod in lingua Latina proſcriptio confiſcando vocatur, eſt miſſum.* Cuncta a *bannen* punire.

BANN, jurisdictio, *königs-bann* jurisdictio ſuperior, quæ fit auctoritate regis, *burgbann* jurisdictio municipalis, *blutbann* jurisdictio criminalis. A *bannen* cogere imperio.

BANN, jurisdictio territorialis, & territorium ipſum. V. *bannen* finibus includere.

BANN, exactio tributorum, & tributum. Compoſita vide in *bannen* exigere.

BANN, devotio, & res ipſa votiva. V. *bannen* devovere.

BANN, publicatio. V. *bannen* proclamare.

BANN, coactio. V. *bannen* cogere.

BANNEN, cogere imperio, ſive id fiat jubendo, prohibendo, citando, puniendo, limitando, exigendo, publicando, jus dicundo, vel alio quocunque modo imperantibus proprio. Id quod Francis effertur *bannen*, Septemtrionalibus *banna*, Latino-Barbaris *bannire*, Gallis *bannir*, Italis *bandire* per epentheſin, quamvis non apud omnes eodem & æque late patente ſenſu. ECCARDUS hoc verbum ducit a Saxonico *been* jubere, in notis ad L. Sal. pag. 168. Hoc interim ſuppoſito, quod *been* ſit verbum verum & antiquum. Id quod omnino falſum, cum nuper natum ſit ex *gebieten*, nec alia

alia obſtetrice, niſi pigritia pronuncianti-um. Nam antiquis Saxonibus *beon* eſt eſſe, non jubere. Et alioqui ſatis manifeſtum eſt, quod *bannen* originem ſuam referat ad eum, cui ſumma poteſtas in Rep. qualis eſt *bann* princeps, de quo ſignificatu actum ſupra abunde. Et tametſi id nominis antiquitus non principibus tantum, ſed etiam aliis dominis tribuatur, qui remp. non gerunt, certum tamen eſt, illud imperantibus magis proprium eſſe, & unumquemque quo eminentiore loco poſitus eſt, eo majori & potiori jure eſſe & vocari caput & dominum. Hinc principes & Reges, & qui rerum potiuntur, omnibus temporibus appellati ſunt *Domini*, & hodieque præ cæteris mortalibus hoc titulo inſigniuntur, etiamſi pene tot ſint in orbe Domini, quot homines. Unus TIBERIUS illum repudiavit, ne videretur ingeniis ad ſervitutem natis imperare, callide magis, quam ex animo. Quemadmodum igitur Latinis a *dominus* fit *dominari*, ita Germanis a *bann* dominus, princeps, fit *bannen* cogere imperio, quocunque modo id fiat. Olim latiſſimos habuit ſignificatus, quorum alios vetuſtas abolevit, alios uſus conſtanter retinuit, ſaltim in derivatis & compoſitis.

BANNEN, edicere, mandare, ſtatuere. Capit. Childeberti R. an. 595. §. 8. *Similiter Kal. Mar. Colonia convenit, & ita bannivimus, ut unusquisque judex* &c. Inde *bann* edictum, *gebannen tage* dies juri dicundo definiti & præſtituti, in Jure Feudali Alam. apud SCHILTERUM.

BANNEN, interdicere, prohibere. VEREL. in Ind. *banna* interdicere, prohibere, *that banna eg med ollu* hoc in totum prohibeo, *vir villdum thad banna henni* hoc ipſi interdicemus. Inde *bann* interdictum, & res interdicta, *bannwaſſer* aqua prohibita, *bannforſt* nemus prohibitum, vel aditu vel venatu, *bannwart* cuſtos nemoris interdicti, vel alterius rei prohibitæ. Jus prov. Alam. Cap. CCXXXII. 7. *ſuuer durch den panvorſt ritet, ſin bogen und ſiniu armbroſt ſuln ungeſpannen ſin*, qui per ſilvam interdictam iter facit, arcum ſuum & baliſtam non habeat tenſam. Et huc etiam ſpectare videtur *wild ban*, de quo infra.

BANNEN, citare, evocare, convocare, ſive ad forum ſive ad militiam, ſive ad publicum conventum. Lex Longob. Lib. II. Tit. XLII. 2. *Nullus ad Placitum banniatur, niſi qui cauſam ſuam quærit.* FREDEGARIUS Cap. 87. *Juſſu Sigeberti omnes Leudes Auſtraſiorum in exercitum gradiendum banniti ſunt.* Formula MARCULFI XXXIX. *Jubemus, ut omnes pagenſes veſtros, tam Francos quam Romanos, vel reliquas nationes bannire, & locis congruis per civitates, vicos, & caſtella congregare faciatis.* Inde *bann* & *her-bann* indictio exercitus, ſive edictum caſtrenſe, quo omnes & ſinguli, & præcipue vaſalli, ad bellum evocantur, ſub pœna abſentiæ, quod imitantur Latino-Barbari in *heribannus*, Galli in *ban* & *arriere-ban*, quorum illud evocationem priorem, hoc poſteriorem ipſo vocabulo indice denotat. Et huc etiam ſpectat ex hodierno idiomate,

bannglocke, campana bannalis, quæ populum ad conveniendum cogit, apud SCHILTERUM in Gloſſ.

teufelsbanner, qui diabolum evocat.

BANNEN, punire, pœnam irrogare, ſive corporalem aut pecuniariam, ſive proſcriptionis, exilii, excommunicationis &c. Inde Francis & Germanis *bann* punitio, ſenſu latiſſimo, quem paulo ante explicui, Alamannis *bænnig* excommunicatus, in Jure prov. Cap. CCCLI. 5. Gallis *bannir* proſcribere, Italis *bandito* cui ob ſcelera ſacris & communione hominum interdictum. Hodie utimur compoſito *verbannen* profligare, mittere in exilium, exterminare. Quod rurſus imitantur Latino-Barbari, quibus *forbannire* proſcribere, *forbannitus* proſcriptus, ut ex locis a Gloſſographis pridem congeſtis (quos in re notiſſima deſcribere nolo) manifeſtum.

BANNEN, finibus includere. Quod haud dubie cum reliquis eſt actus ſupremæ poteſtatis. Inde *bann* terminus definitus cujuscunque loci, campi, villæ, oppidi, item limes & territorium. Charta Saxonica R. Canuti apud SPELMANNUM: *wære ure ban reſted*, ubi territorium noſtrum ceſſat. Utrumque & verbum & ſubſtantivum hodie perennat apud Anglos, quibus *to bound* eſt finire, terminare, terminos præſcribere, intra cancellos cohercere, *a bound* meta, terminus, limes, *bound-ſtone* lapis terminalis. Poſtea ſenſus a territorio ad jus, quod ex ſpeciali privilegio territorio adhæret, translatus eſt. Inde Latino-Barbaris *banleuca* & *bannileuga* jus territorii intra leucadem, Germanis *bannmile* jus braxandi intra leucadem, Gallis *banlieue* jurisdictio loci vel diſtrictus, in circuitu urbis, villæ, aut monaſterii, *ban de moulin* jus molendini.

BANNEN, exigere tributa, præſtationes, opera, & ſimilia. Inde *bann* vectigal, *bierbann* vectigal pro cereviſia, *brotbann* vectigal pro pane, & alia apud SCHILTERUM in Gloſſ. Et huc etiam ſpectant compoſita, *herbann* tributum quod ad alendum exercitum exigitur, *bannleute* ſubditi cenſuales, *bannwerke* opera præſtanda, *bann-frei* immunis.

BANNEN, devovere, conſecrare, *bann* res votiva, *verbanntes* eadem notione. Utitur Luth. Lev. XXVII. 28. & paſſim.

BANNEN, proclamare, publicare. Inde *bann* proclamatio, publicatio edicti, interdicti, vel alterius rei. Nam & proclamatio, quæ ante matrimonii celebrationem fieri ſolet in Eccleſiis, a Latino-Barbaris *bannus nuptiarum* dicitur. Italis *banditore* etiamnum eſt præco, qui publicat vel proclamat.

BANNEN, cogere, vi agere in aliquem, ſive adigendo, abigendo, aut ſubigendo, *bannwerk* angaria. Senſus a coactione morali ad

phyſicam translatus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXI. 13.

Nu man uuizzinot then man
Ther armen ſelidono irban.
Nunc cruciatur ille homo
Qui pauperem domo pepulit.

Inde Latino-Barbaris *banniri* dicuntur apud CANGIUM, qui angariantur & coguntur, ut ad remotius molendinum frumenta deferant.

BANNIER, vel *panier*, labarum, vexillum. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *banniar*, Anglis *banner*, Gallis *banniere*. Originem vide in *bann* altus. Longobardi eadem inſignia vocant *band*, Franci *fane*, quæ videntur ſororia, ſed non ſunt. Nam *banner* dicitur ab elevatione, *band* a ſignificatione, *fane* a linteo. Vide ſingula ſuis locis. A *banner* porro eſt *banner herr* vel *paner-herr* vox Aureæ Bullæ, ſed variæ interpretationis. Aliis enim eſt dynaſta bandophorus, qui ſignum Ducis gerit, aliis Baro vexillo militari in dignitate territoriali inveſtitus. De hoc honoris titulo præter alios multos conſuli poteſt BECMANNUS in Notitia dignit. illuſt.

BANS, vel *banſt*, horreum, receptaculum frugum. Vox a Mœſo-Gothis relicta. Cod. Argent. Luc. III. 17. *jah briggith kaurn in ba iſtan ſeinamma*, & congregabit triticum in horreum ſuum. Quid ſit, Gloſſographi ignorant.

BANST, pantex. V. *panz.*

BAR, ſubfixum. V. PROLEG. Sect. VI.

BAR, a *bæren* ferre, ſignificat quantum poteſt.

BAR, ferculum, & quævis res portatilis, lectus, menſa, ſpolium, & ſimilia, quatenus portari poſſunt, a *bæren* ferre. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *bære* grabbatum, *bære-diſc* ferculum. Gloſſ. Pez. in lecticis *in parun*. Simile derivatum eſt, quando Latinis ſpolium, quod in triumphis fertur, dicitur *ferculum* a *ferendo*.

BAR, feretrum, ſeu geſtatorium quodcunque. Ex eodem fonte. Dicitur alias *bær*, quod vide. Reliqui ſignificatus ſunt a ſynecdoche generis.

BAR, feretrum quo capulus effertur. Vox Celtica, quæ Armoricis dicitur *biere* apud PEZRONIUM in Ant. Celt. pag. 423. Angloſaxonibus *bære*, Francis & Alam. *bara*, *para*, Island. *bar*, Sorabis *bara* apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 1055. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *bære* feretrum. Gloſſ. Pez. feretrum *para*. VEREL. in Ind. *bar* feretrum. Inde compoſita, *todten-bar* feretrum exequiale, *bar-recht* judicium Dei per cruentationem cadaveris, cujus attactu auctor cædis proditur. De qua Germaniæ conſuetudine vide Theſaurum Practicum BESOLDI in voce. Galli imitantur Armoricos in *bierre*, Itali Francos & Alam. in *bara*.

BAR, capulus quo mortuus effertur, alias ſarcophagus. Francis ut ſupra, Anglis *beer*. TATIANUS Cap. XLIX. 3. *gieng zuo inti biruorta thia bara*, acceſſit & tetigit loculum. Videtur eodem ſenſu occurrere apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XXVI. 37. de mortuis e ſepulcro excitatis agitur:

Ja ſagte man thaz zi uuaru,
Sie ſcrigtin fon theru baru.
Et narratur pro certo,
Mortuos e capulis proſiluiſſe.

BAR, genus. A *bæren* gignere, procreare. Significatus SCHILTERO in Gloſſ. obſervatus ex Parænesi R. Tyrolis ad fil. Stroph. 15. 20. Hodie videtur extinctus.

BAR, cantus. Hodie ſuperat apud Phonaſcos Germaniæ, veterum Bardorum ſucceſſores, teſte cel. WAGENSEILIO in libello eleganti *von den Meiſterſingeren* Cap. 4. Refer ad *baren* cantare.

BAR, vir. Lat. Barb. *barus* & *baro*. Vox in Legibus antiquis Francorum, Alamannorum, & Longobardorum paſſim obvia. Lex Sal. Tit. XXXIV. 1. *ſi quis baronem de via ortaverit.* Lex Ripuar. Tit. LVIII. 12. *tam baronem quam feminam.* Lex Alam. Tit. LXXVI. *ſi quis morttaudit barum aut fœminam.* Lex Longob. Lib. I. Tit. IX. 3. *ſi quis homicidium perpetraverit in barone libero vel ſervo.* *Bar* pro viro perennat in compoſito *bærwolf* homo-lupus. Saxones dicunt *wer*, quod vide. Ab hoc, tanquam vetuſtiori, videtur prodiiſſe *bar* in reliquis Dialectis, per literarum B. & W. permutationem. Sed & *bar* antiquitate ſua ſplendet. Nam hinc interpretationem capit,

Paricida, homicida. FESTUS in v. Parici Quæſtores: *Paricida non utique is, qui parentem occidiſſet, dicebatur, ſed qualemcunque hominem. Id autem fuiſſe, indicat Lex Numæ Pompilii Regis his compoſita verbis: Si quis hominem liberum dolo ſciens morti duit, PARICIDA eſto.* Unde ſatis manifeſtum, *par* Latinis aliquando hominem & virum denotaſſe, & hanc appellationem a Barbaris profectam eſſe.

BERUNIUM, urbs Rhætica vel Noricæ apud SUIDAM, ſic dicta, quod unus vir vaſtæ molis aprum, Noricorum agros vaſtantem, proſtravit, & in humeros impoſuit, cæteris lingua ſua acclamantibus εἷς ἀνήρ, h. e. unus vir. Hæc SUIDÆ etymologia manifeſto ſupponit, lingua Noricorum *ber* virum, & *un* unum denotaſſe. Clariſſ. HASÆUS in Bibl. Brem. Claſſ. VI. verba Suidæ ad *Bernam* Helvetiorum urbem, ab occurſu Urſæ ſic nominatam trahit, doctiſſimo quidem apparatu, ſed invito ni fallor Suida, qui nomen urbis ſuæ non ab ulla beſtia (aprum autem nominat non urſum), ſed a forti & Herculeo unius viri facto deducit. Præterea *Berunium* eſt urbs antiqua, non ſæculo demum XIV a duce Zæringenſe condita, ſed jam PLINI

NIO memorata. Vide CELLARIUM in *Feltria*. Hodie dicitur *Belun*, quia R. & L. nonnunquam permutantur. Si etymon BERNÆ expetatur, malim illud in Curia, quam in ſylvis quærere. Nam *Bern* Celtica lingua, & conſequenter etiam veteri Helvetica, eſt Mallus, judicium, & locus judicii. Hoc dignum urbe principe nomen eſt. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *barn* judicium, *barnu* judicare, *barnwr* judex.

BAR, maritus, vir fœminæ junctus. Apud Anglos *vir & uxor* in foro more vetuſto vocantur *baron & femme*, teſte HICKESIO. Et quemadmodum uxor Germanica jugalem ſuum vocat *mein mann*, Gallica *mon homme*: Ita Walonum mulieres, memorante VREDIO, maritos ſuos appellare ſolent *mon baron*. Eamque appellationem antiquitus per omnem Galliam obtinuiſſe, probat CANGIUS in v. *baro*.

BAR, vir illuſtris. ESCHELBACH in Libro, cui nomen *Heldenbuch*, viros principes ſubinde *baren* vocat, obſervante GOLDASTO in Script. Paræner. pag. 416. Eodem ſenſu occurrunt *barones* apud Latinos in aurea linguæ ætate. CICERO Lib. V. ad Attic. Epiſt. II. *Apud Patronem & reliquos* BARONES, *te in maxima gratia poſui*. HIRTIUS de Bell. Alexand. Cap. 53. *Concurritur ad Caſſium defendendum, ſemper enim* BARONES, *compluresque evocatos cum telis, ſecum habere conſueverat*. Qui *barones* hic *ſtultos* interpretantur, iis GOLDASTUS injuriam reddit. Ipſi *baro* apud Hirtium eſt vox Gallicana liberum hominem ſignificans, cui onus militiæ remiſſum, a *bar* liber. Aliis *baro* eſt βαρὺς fortis. Vetus Poëta apud CANGIUM:

Eſt Bares fortis, Baroque monſtrat idem.

Sed βαρὺς apud Græcos potius gravem & corpulentum, quam fortem ſignificat. Vide ergo, annon commode derivari poſſit a *bar* conſpicuus. Nam hoc adjectivum, ubi tranſit in ſubſtantivum, hominem illuſtrem & virum principem efficit, quo ſenſu *baro* videtur uſurpari a CICERONE. Latinos omnibus temporibus vocabula exotica, & præcipue Scythica, Celtica, Gallica, Britannica, & Germanica quoque admiſiſſe, nemo eſt, qui ignorat. Vide annon etiam PARES *Franciæ atque Angliæ*, quamvis ſerius nominati, e lingua Germanica potius, quam a *paritate*, ut vulgo volunt, appellationem acceperint? Splendidius ſane *principes viri reip. conſtituendæ*, quam *æquales* dicuntur, quod frigidum.

BAR, adjective.

BAR, manifeſtus, apertus, *ſichtbar* conſpicuus, viſui patens. A *baren* manifeſtare, proferre in lucem. SOMNER. in Dict. Anglosax. *æbera*, *æbere* manifeſtus, probatus, *æbere-morth* homicidium probatum, *æbere-theof* fur compertus, *bærlice* palam. VEREL. in Ind. *bar oc atakin* in recenti crimine deprehenſus, *ber* apertus, *bera ord* verba clara & aperta, *mela berara* clarius eloqui. Inde *aberemurdrum* in Legibus Canuti eſt cædes manifeſta, *murdrum* apertum, interprete SPELMANNO. Et in Gloſſis Lipſii *rebarnuſſi* eſt revelatio.

BAR, ſpectabilis, conſpicuus, qualis eſt, qui in luce omnium verſatur. Ex eodem fonte. Gloſſ. Boxh. *frambaren* magnates, *frambariro* eminentior. Præfixum *fram* eſt adverb. ordinis ſignificans *præ*. Hodie videtur ſuperare in compoſitis, cujusmodi ſunt, *erbar* honore ſpectabilis, *achtbar* obſervatione, cultu, & obſequio multorum conſpicuus.

BAR, nudus, detectus. A *baren* denudare, detegere. SOMNERUS loco citato: *bare* nudus, *bær-fot* nudipes. Gloſſ. Pez. nudam *para*, exertum *paren*. VEREL. in Ind. *ber*, *bar* nudus. Hodie eandem vim obtinet in compoſitis, *barfuſs* nudipes, *barhaubt* aperto capite. Olim etiam dicebant *bare ſwerden* gladii ſtricti, quod nunc obſoleſcit. Sunt, qui ab hoc adj. BRAMANAS (ſive Barmanas) Indorum Philoſophos nomen accepiſſe ferunt, quaſi nudos Sapientes, ſeu quod idem, *Gymnoſophiſtas*, Græcis verbum verbo reddentibus.

BAR, deſtitutus, privatus, paucus. Senſus a nuditate petitus, quia privati & expertes ſunt nudorum ſimiles. SOMNER. loco citato: *fær* vacuus, caſſus, inanis. VEREL. in Ind. *far* paucus, *allfar* admodum paucus. Gr. παῦρος paucus. WINSBECKIUS in Paræneſi ad filium §. 24.

Sun, dû ſolt diner zungen pflegen
Das ſi niht us den angen var,
Si lat dich anders unterwegen
Der eren und der ſinnen bar.

Ab hoc ſenſu habemus verbum *entbæren* carere, deſtitui.

BAR, liber, ſolutus, *baren* liberare. Gloſſ. Keron. liberorum *barono*. Lex Alam. Tit. XCV. *Si ancilla fuerit, ſolvat ſolidum unum. Si* BARUS *fuerit, ſimiliter. Si ſervus fuerit, medium ſolidum*. Ubi *barus* opponitur ſervo, tanquam liber non-libero. Inde *ſorgenbar*, liber a cura, apud veterem Poëtam in Paræneticis GOLDASTI pag. 414. *Bar* & *frei* ſe mutuo producunt per metatheſin.

BAR, præſens, paratus, *bar gelt* pecunia parata, *barſchaft* aurum & argentum ſignatum. Dicitur de pecunia tantum, & judice HELVIGIO a παρὰ prope, juxta, eo quod *bar* ſit id, quod præ manu eſt, parate, atque in promptu. Quamvis etiam ſolutum quid, & ex poteſtate noſtra vel aliena dimiſſum (ut eſt omnis pecunia ſoluta) ſignificare poſſit, ſenſu a liberato ad paratum translato.

BARBAR, barbarus, βάρβαρος. Quo ſenſu, diſputatur inter Eruditos? MARTINIUS vocem a Chaldæis manaſſe putat, quibus *bara* eſt extra, foris. Quod unam compoſiti partem mire exprimit, ſi altera ſit a labio,

cui

cui *bar* virum denotat. Niſi enim vox hybrida ſit, & ex diverſis partibus conflata, nulla idonea ratio duplicationis τȣ *bar* reddi poterit. Secundum hanc etymologiam *barbarus* eſt homo extraneus, qui alio quam noſtro ſermone utitur. Et hanc ſibi ideam omnes de *barbaro* formant. PAULUS Apoſtolus 1. Cor. XIV. 11. *Si neſciero virtutem vocis* (id eſt, ſignificatum) *ero loquenti barbarus, & loquens mihi barbarus.* Hinc quævis gens ſuos habet Barbaros. Sic Græci Ægyptiis erant Barbari, Ægyptii Græcis, Scythæ Athenienſibus, Athenienſes Scythis. Et inter Getas Tomitanos OVIDIUS ipſe Barbarus eſt.

Barbarus hic ego ſum, quia non intelligor ulli,
Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.

Hodie vox vituperatur, & adhæret tantum gentibus incultis & feris. Inde *barbariſch* ferus, crudelis. Olim vero tanta erat *nominis barbarici* apud Francos & Alamannos affectatio, ut quavis occaſione ſe *barbaros* profiterentur, & linguam ſuam *barbaricam.* Exempla deſideranti magno numero occurrent apud GOLDASTUM in notis ad *Eginhartum* & *Ekkehardum*, quorſum Lectorem remitto. *Barbaros* autem ſe appellabant, non quod feri eſſent aut inhumani, vel laudem ex feritate captarent, ſed quod pulſis Romanis Provincias eorum extranei occupaſſent. Et hinc *barbaries Theotiſca* non eſt lingua inculta, indiſciplinabilis, aut Grammatici freni impatiens, ſed lingua aliena victis impoſita. Qua gloria nihil ſublimius.

BARBE, barbus, piſcis fluviatilis. A *barba* nomen habet, quia eſt velut barbatus. Unde Italis *barbo*, Gallis *barbon*, *barbel*, & nobis *barbe*, *barbel.* Ita MARTINIUS in voce.

BARBIER, tonſor. Vulgus dicit *balbier* quod vide.

BARCH, *borch*, porcus caſtratus. V. *bork.*

BARCHEN, *barchend*, tela villoſa ex goſſipio. Lat. Barb. *parchanus.* Incertum quo ſenſu. Vide MARTINIUM in voce.

BARDI, cantores veterum Gallorum. Nomen celebre apud ſcriptores Græcos & Latinos. DIODORUS Lib. 5. de Galatis: *Sunt etiam apud eos carminum Poëtæ, quos* BARDOS *vocant.* STRABO Lib. 4. de iisdem: *Apud univerſos tria fere ſunt hominum genera, quæ in ſingulari habentur honore,* BARDI, *Vates, ac Druidæ.* BARDI *hymnos canunt carminaque conficiunt.* HESYCHIUS: BARDI *cantores apud Galatas.* LUCANUS Lib. 3. *Plurima ſecuri fudiſtis carmina* BARDI. De Vatibus & Druidis vidimus alibi. *Bardi* non ita ſeveris, ut Druidæ, ſed humanioribus ſtudiis præfecti, diſcipulis tradebant Hiſtoriam, Poëticam, Muſicam, & forte etiam Mythologiam Deorum. Nam fabulas de Diis non omnes eſſe a Magis aut Ægyptiis, ſed plurimas quoque a *Celtis*, diſerte ſcribit PHURNUTUS Cap. 17. de nat. Deor. Iidem res geſtas carminibus celebrabant, & hæc carmina erant inſtar Annalium. Nomen adhuc ſuperat apud Cambros. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit.

Bardd, poeta, propheta, Bardus.
Bardas, hiſtoria, poetica.
Barddoni, poeta.
Barddoneg, poëtica, poëſis, poëma, carmen.
Barddoniaeth, poëticus.

Armoricis quoque atque Hibernis *bard* etiamnum poëtam denotare, teſtatur TOLANDUS in Vocabulario Armorico-Hibernico. Suſpicor *baren* antiquis idem denotaſſe, quod poſtea *ſpieren*, i. e. cantare. Nam hoc ſuppoſito, facile intelligimus, cur *bar* ſignificet cantum, & *bard* cantorem. Idque etiamnum malo, quam a neſcio quo Bardo, Celtarum Rege, cui BEROSUS inventionem carminum, & PICARDUS in Celtopædia Sectæ Poetarum inſtitutionem tribuit, vocem deducere. Germania nunquam admiſit *Druidas.* Foviſſe tamen *Bardos*, vel certe cantores Bardorum ſimiles, teſtis TACITUS de M. G. Cap. 2. *Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem Gentis conditoresque.* Cap. 3. *Fuiſſe apud eos & Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium ituri in prœlia canunt.* Hodie umbra ejus rei viſitur in Collegiis Cantorum, quos vulgo *meiſterſinger* vocant, & WAGENSEILIUS veterum Bardorum ſucceſſores eſſe putat.

BARDITUS. V. *barten* pugnare.

BAREN, clamare. Extat hoc ſenſu in Gloſſario Celtico PONTANI, nec non apud LIPSIUM in notis ad *barritum* veterum Germanorum. Si verus eſt ſignificatus, oriri potuit a *bæren* attollere. Attolli enim dicuntur non ſolum gravia, ſed etiam voces, quia clamantes videntur eas ex imo pectore tollere. Ita *heben* levare, non ſolum de pondere, ſed etiam de voce uſurpatur.

BAREN, cantare. Rurſus a *bæren* attollere, quia cantantes vocem attollunt. Hunc ſignificatum facilius colligimus, quam demonſtramus. Supponi tamen poteſt duas ob cauſas. Primo, quia *bar* eſt cantus, & *bard* cantor. Quæ videntur in uno verbo convenire. Convenient autem exacte, ſi illud ſit verbale, hoc derivativum a *baren* cantare. Secundo, quia poſteritas eodem ſenſu dixit *ſpieren*, præpoſito ſibilo, & inde *ſpier* paſſer, cantillator, & *geſpirk* cantus. Vide plura in nomine paſſeris.

BAREN, oſtendere, manifeſtare, revelare. Hebræi eodem ſenſu dicunt *beer*, Latini *aperire*, Saxones *aberian*, Franci *irparen*, Latino-Barbari *abarnare*, Germani priores *gebaren*, hodierni *offenbaren*, quod ſenſum reddit redundantem. NOTKERUS Pſal. LX. 6. *dir irbaront ſie iro uuunda, uuanda du iro heilare biſt*, tibi manifeſtant vulnera ſua, quoniam

quoniam tu eorum ſanator es. OTFRIDO *firbaren* eſt occultare, a privativo *fir*.

BAREN, denudare, detegere. Gloſſ. Pez. detecti *giparota*. Gloſſ. Lipſ. *ribaridos* denudaſti. In qua Gloſſa *ri* ponitur pro *ir*, quod uſitatius. Proprie eſt manifeſtare, ſeu facere ut appareat, & dicitur de nudis & detectis, quia apertis & manifeſtis ſimilia ſunt. Germanis verbum excidit. Reſtat tamen adjectiv. a verbo oriundum *bar* nudus.

BAREN, liberare, *entbaren* mancipare. Utrumque obſoletum ab obſoleto *bar* liber.

BARET, galerus. Lat. Barb. *birretum*, Ital. *beretta*. Vulgo habetur pro diminutivo a ſimplici *birrus*, non quatenus veſtem, ſed quatenus tegumentum capitis denotat, quem ſignificatum demonſtravit FERRARIUS in voce. Sed & a *bæren* portare derivari poſſet, quia *baret* eſt geſtamen capitis.

BARGEGELT. V. *bergen* ſervare, eripere a malo.

BARGUS, furca, patibulum. Lex Sal. Tit. LXIX. 3. *Si quis hominem de bargo vel de furca dimiſerit ſine voluntate judicis.* An a *bæren* ferre, ut *furca* & *ferculum* a *ferendo*, quia facinoroſum ſuſpenſum ſuſtinet & portat? Dubito. Videtur potius ab Angloſaxonibus mutuatum, quibus *wearg* eſt lignum ſupplicii, quantum ex compoſitis apud Lexicographos cognoſcere licet, qualia ſunt, *wearg-bærend* furcifer, *wearg-rod* furca, crux patibuli. W. & B. cum ſint literæ communis organi, facile permutantur. Sic autem dicitur vel a Gothico *wargjan* damnare, vel ab Angloſaxonico *wyrgan* execrari, devotare. Nam hæc omnia patibulo, quatenus eſt lignum excidii, vel lignum maledictum, optime conveniunt. SPELMANNUS *bargum* interpretatur ramum vel truncum arboris, quod apud TACITUM legiſſet, *proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt.* Quem ſequitur CANGIUS, Gloſſis Pithœanis inductus, in quibus *de bargo* exponitur *de ramo*. Hanc interpretationem ſi quis ſequi malit, non vetabo. Nam *brig* (unde per metatheſin fit *barg*) Cambrica Lingua etiamnum ſignificat *ramum*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. ECCARDUS, qui Gloſſis Pithœanis fidem derogare audet, è Boxhornio refellitur.

BARGUS, tumulus. Pactus Leg. Sal. Tit. LXXV. *Debent facere bargum V. pedis in altum.* Refer ad *berg*, quod antiquitus nonſolum montem, ſed quamvis terræ eminentiam, parvam vel magnam, denotavit. Ruſtici Saxonum etiamnum dicunt *barg*.

BARK, navicula. Derivari poteſt a *bæren* portare, vel a *faren* vehere, remigare, quia barca eſt ſcapha oneraria, qua merces & ſarcinæ transvehuntur. Singularis MARTINII opinio eſt, qua *barcam* deducit à *bark*, *bork* cortex, vel *barken* decorticare, ut indicetur navicula, non è corticibus, ſed ex arbore decorticata facta. Hoc etymon SKINNERUS ingenioſum vocat, verum eſſe negat. Confer *færge* linter.

BARM, ſinus, gremium. Vox omnibus antiquis familiaris. Evang. Goth. Luc. XVI. 22. *warth briggan in barma Abrahamis*, portatus erat in ſinum Abrahæ. Evang. Angloſax. Joh. XIII. 23. *hlinode on thæs hælendes bearme*, recumbebat in ſinu JEſu. TATIANUS Cap. XIII. 10. *einago ſun innan barme themo fater*, unicus filius in ſinu patris. Hodie ſuperat apud Suecos & Danos. Refer ad *barmen* fovere. An huc ſpectet canis *barmbraccus*, poſtea examinabitur in *brack*.

BARMEN, fovere. Angloſax. *feormian*. Hodie dicimus *wærmen*. Literæ B. F. W. cum ſint ejusdem inſtrumenti, legitime permutantur. Inde *barm* ſinus, vox a matribus inventa, quæ infantes ſolent gremio fovere.

BARMEN, miſereri. Verbum novum, ſed ex partibus antiquis compoſitum. Nam a ſimplici *armen* miſereri, quod Gothicum eſſe vidimus, recentior ætas fecit primo *bearmen*, & mox contracte *barmen*. Plura ejus generis correpta dabit Præfix. *B.* in PROLEG. Franci utuntur compoſito *irbarmen*, Sueci *förbarma*, Belgæ *ontfermen*, litera *B.* in *F.* mutata, noſtri *erbarmen*, quod vide.

BARMHERZIG, miſericors. LINDENBROGIUS in Gloſſ. *barm* interpretatur parvum, ex Lege Friſionum de *barmbracco* ſeu *parvo braccone*, Tit. IV. 3. Et hanc vocem remanſiſſe putat in compoſito *barmhertzig*. Secundum hanc etymologiam miſericors erit is, qui Græcis μικρόψυχος, Latinis *puſillanimis*, manifeſta virtutis cum vitio confuſione. Ille potius miſericors dicendus, cujus animus miſeria aliena tangitur. Idemque dicere voluiſſe primos vocabuli repertores, ſatis manifeſtum, ſi componatur, ut par eſt, ab *herz* animus, & *barmen* miſereri. Veteres aliis utuntur vocabulis, ſed reapſe idem ſignificantibus. OTFRIDO miſericordes vocantur *armherze*, ab *armen* miſereri, Lib. II. Cap. XVI. 33. TATIANO *miltherze*, a *mild* clemens, benignus, Cap. XXII. 12. Gothi carent adjectivo, & miſericordem vocant *bleiths* Luc. VI. 36.

BARMHERZIGKEIT, miſericordia. PALTHENIUS in notis ad Tatian. pag. 327. *barm* interpretatur ſinum, quia miſericordia eſt affectus tenerrimus, quem erga liberos, quos in ſinu fovet, toto pectore mater exerit. Secundum hanc etymologiam affectus ille tenerrimus erit ſic dictus, quaſi *ſinucordia*, mira compoſitionis ratione, & pene monſtroſa. Sed ſinum præter rem hic immiſceri, patet ex compoſitis antiquis. Nam miſericordia in Evang. Goth. dicitur *armahairtei* Luc. I. 50. & in Gloſſis KERONIS *armiherzida*, quaſi miſeratio animi, omnino ab *herz* animus, & *armen* miſereri. Nos inde habere *barmherzigkeit* per præfix. *be*, cuivis opinor manifeſtum. In quibusdam Dialectis, ſed recentioribus, *herz* non ingreditur compoſitionem vocis, ſed miſericors dicitur *erbarmig*, & miſericordia *barmekeit*

& *erbarmekeit*, haud dubie ab eodem verbo & præfixo. Vide, ſi juvat, Parænesin WINSBEKII ad filium Stropha 62. 66. 67.

BARN, filius, puer, infans, parvulus utriusque ſexus. Chaldæis *bar*, Lat. *puer*, Gothis *barn*, quod dicitur de puero JEſu Luc. I. 80. & de puella Marc. V. 39. Angloſax. *bearn*, Franc. *barn*, Alam. *parn*, Island. Dan. Suec. Angl. & Scot. *barn*, Friſiis Vet. *bern*, Procop. *baar*, apud BUSBEQUIUM, Hiſpanis *baron*, quod illis haud dubie a Gothis relictum. Gloſſ. Keron. filios *parn*, ſuper filios hominum *ubar parn manno*. TATIAN. Cap. III. 7. *gotes barn* filius Dei. Gloſſ. R. Mauri: neophytus *uueſtparn*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bearn* filius, puer, pignus, *wepned bearn* maſculus, *bearna-bearn* pronepos, *bearn-cennan* parere, parturire, *bearn-eacnian* uterum ferre, *bearn-leas* improlis. Gothi multis utuntur derivatis, & pene ſoli. Hujusmodi ſunt, *barnilo* filiole, *barnilona* filioli, *unbarnahs* liberos non habens, *barnaskja* infantia, quæ diligentiſſime annotavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 82. GOLDASTUS derivat a *baren* liberare, ſicut Latini *liberos* a libertate: JUNIUS & STIERNHIELMIUS a *bæren* parere, gignere, procreare, ut *barn* proprie ſit *gnatus*. Contra PALTHENIO *barn* eſt diminutiv. a *bar* vir, ſicut maſculus a mas. Sed & *parvulum* denotare poteſt, quoniam apud HESYCHIUM βάρ exponitur μικρόν, etiamſi neſciamus, ex qua lingua illud hauſerit.

BARO, vir. Idem quod *bar* vir. Gloſſæ Philoxeni: *baro*, ἀνήρ.

BARON, vir nobilis, ſed alteri obnoxius, alias vaſallus & cliens. Sic autem dicitur a *bar* vir, quaſi *homo Regis*, quod Regi ob quædam beneficia, quæ *Feuda* vocant, militaret. Quicunque enim alteri quodammodo obnoxius eſt, is *homo ejus* eſſe cenſetur, ſive *baro*. Hinc ejusmodi nobiles in ſequioris ævi chartis vocantur *mannen* abſolute & per excellentiam, quaſi *homines regii*. Vide dicta in *man* cliens. In Anglia certe Proceres regni non aliam ob cauſam conſueverunt vocari *Barones regni*, quam quod *homines Regis* eſſent, & Regiæ Majeſtati *hominium* ſeu *homagium* præſtaſſent, ut docet HICKESIUS in Gram. Angloſax. pag. 146. Hiſpanis quoque *varon* virum & magnatem denotat. Ætas Carolina nullos tulit *Barones*, ſed Comites atque Duces tantum. Hinc omnis eorum notitia ex monumentis recentioribus petenda eſt.

BARS, perca, πέρκη, περκὶς, à πέρκος niger, nigris maculis variegatus, auctore MARTINIO. Quid ſit *kul-bars*, vide in *kule* foramen. Angloſaxonibus *bærs* eſt lupus.

BARSCH, guſtu acerbus. Forte ab initio fuit *warſch* ab ἄωρος acerbus, præpoſito W. quod poſtea mutatum in B. Hodie a guſtu ad animum acerbum & mores auſteros transfertur.

BART, pili circa mentum & genas, Lat. *barba*, Armor. *barf*, *barv*, apud PEZRON. in Ant. Celt. pag. 376. Angloſax. & Anglis *beard*, Francis *part*, Belg. *baard*, Præcopenſibus in Cherſoneſo Taurica *bars*, Slavon. *brada*, *broda*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *beard* barba, *beard-leas* imberbis, impuber, *gebyrd* barbatus, *ungebyrd* imberbis, *wang-beard* barba maxillaris. Gloſſ. Pez. ſine barba *ungiparta*. Quamvis ſingulæ voces aliquid commune inter ſe habere videantur, difficile tamen eſt, ad unam omnes originem reducere. Vox Celtica, unde Latinam derivat PEZRONIUS, videtur eſſe a *bar* vir, quia barba virorum eſt, non mulierum: Germanica a *baren* oſtendere, manifeſtare, vel a *birta* ejusdem ſignificatus, quod habent Sagarum Scriptores apud VERELIUM in Ind. quia barba prodit virum, & eſt ſignum & index virilitatis. Aut, ſi mavis, a *barten* ſecare, ut proprie ſit tonſura. Taurica haud dubie a Gothis aliisque populis Germanicis circa Pontum & Mæotidem (ubi antiquitus conſederant) relicta eſt. Slavonica vero non differt a Germanica, quia R. natura ſua mobile eſt.

BARTE, aſcia, ſecuris, inſtrumentum quo ligna cæduntur & finduntur. Utitur Luth. Pſal. LXXIV. 6. Gloſſ. Lipſ. *anbardon* aſcia. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 6. *mit partum unde mit ſticchele brachen ſie die ture*, ſecuribus & aſciis effregerunt januas. MARTINIUS exiſtimat, ſecurim ſic appellari quaſi *malleum barbatum*, a ſimilitudine barbæ. Sane ſecuris antiqua, & præcipue Amazonia, a tergo habet malleum, & ſecuris militaris VEGETIO dicitur *martio-barbulus*, a barba quam refert, & malleo, qui Latinis vocatur *martus*. Secundum hanc etymologiam *barte* erit truncatum ex *hammer-bart* vel *bart-hammer* malleobarbulus. Satis ingenioſe. Sed *barten*, ut mox oſtendam, eſt cædere, ſecare, ut adeo barbata origine minime opus ſit. Lingua ruſtica Saxoniæ inf. etiamnum utitur diminutivo *bardeke* pro ſecuricula, quod imitantur Græci inf. in βαρδύκιον, & Latini in *barducium*. Quod ex obſervatione MARTINII ſcribo, qui has voces ad linguam noſtram reducere non dubitavit.

BARTEN, ſcindere, ſecare. Tranſpoſitum ab Angloſax. *brytan* ſecare, diſſecare, quod habet BENSON. in Voc. AS. Idem Græcis πρίζειν. Quod nobis pro etymo eſſe poteſt. Anglis *to bard* eſt tondere, puta per ſynecdochen generis. Quid enim eſt tondere, niſi forfice vel novacula præcidere & præſecare? Ergo ſenſus a generali ſecandi notione petitus eſt. Ab hoc interim verbo nomina ſua ducunt (1.) inſtrumenta ſecandi, domeſtica & militaria, *barte* ſecuris, *hellebarte* & *partiſane* bipennis. (2.) ſectilia vel ſecando facta, *bord* & *bret* aſſer, *pritſche* ſponda & ferula lignea.

BARTEN, cædere, pulſare, verberare. Olim non una fuit verbi pereuntis forma. Quod ex veſtigiis, qui naſum habent, facile odorari poſſunt. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-

Sueo-Goth. *bard* percuſſus, *barda* vel *bardaga* vel *bæria* cædere, percutere. VEREL. in Ind. *bardur* percuſſus, cæſus, verberatus, *barenn* percuſſus, *barit gull* aurum diductum & explanatum. Id eſt, percuſſum. In quibusdam Dialectis *augenbrade* eſt ictus oculi, a colliſione palpebrarum. Quemadmodum autem *bæria* convenit cum Latino *ferire*, ita *barten* & *barda* cum ſequioris ævi *feritare*. Longobardi inde habent *ferita* ictus plaga. *Martus*, *martellus*, & *marteau*, pro malleo, ſunt a *barten* pulſare, & nequaquam a *marte*. Labiales permutari, quid magis obvium?

BARTEN, pugnare, ictibus certare. VERELIUS in Ind. *beriaſt* pugnare, pugnas ciere, in locis infinitis auctorum invenitur, *bardagi* pugna, *bardaga balkr* titulus in Legibus Veſt. (Weſtro-Gothicis) de cædibus & verberibus, *baratta* pugna, *barattomadur* bellator. Italis *baratta* etiamnum eſt pugna, quod a VERELIO recte ad cognationem reliquorum refertur. Et hinc quoque lucem accipit claſſicum illud terribile veterum Germanorum, de quo TACITUS Cap. III. de M. G. *Herculem primum omnium virorum fortium ituri in prœlia canunt. Sunt illis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem* BARDITUM *vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. Terrent enim trepidantve, prout ſonuit acies. Nec tam voces illæ, quam virtutis concentus videntur. Affectatur præcipue aſperitas ſoni, & fractum murmur, objectis ad os ſcutis, quo plenior & gravior vox repercuſſu intumeſcat.* Alii legunt *barritus*, nullo ſenſus damno. Utraque vox idonea eſt, & ſignificare poteſt quod debet. Nam forma verbi generantis, ut ex derivatis patet, duplex fuit ab antiquo, *barten* & *baren* pugnare. Hinc claſſicum, quod pugnam præcedit, recte vocatur *barditus* a *barten*, & *barritus* a *baren*. Ita Græci claſſicum vocant πολέμικὸν, a πολεμεῖν bellum parare.

Idem verbum, quod pro vario vultu *barditum* & *barritum* producit, in aliis quoque derivatis ſonum variat, non ſenſum. Ita bipennis vel ſecuris militaris Suecis promiſcue vocatur *hillebærd* & *hillebær*: illud a *barten*, hoc a *baren* pugnare. Et ne quis hoc tanquam inſolentius dicto offendatur, ſciendum, verba biformia in re militari plura occurrere apud Antiquos. Ita pugnare promiſcue dicitur *hellen* & *hilda*. Quæ res poſtea mutationem peperit in derivatis, ſalvo tamen & integro ſignificatu. Ita bipennis Germanis vocatur *hellebart*, ab *hellen* pugnare: Islandis *hildrbard*, ab *hilda* pugnare.

BARUKE, coma aſcititia. V. *perruke*.

BAS, *baß*, bonus & bonum, *unbaß* languidus, non bonus. Refer ad *batten* juvare, prodeſſe. Ab hoc adjectivo oriuntur comparativi & ſuperlativi in omnibus Dialectis, quos vide in *beſſer*, & *beſt*.

BAS, *baß*, melius. Adverb. qualitatis, quod Angloſaxonibus effertur *bet*, Francis *baz*, Alamannis *paz*. Gloſſ. Keron. melius *paz*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. II. 98. *thaz mir es jamer ſi thes baz*, ut mihi æternum ſit melius. Lib. III. Cap. II. 60. *eiscota thia ſtunta uuanne imo baz uuurti*, inquiſivit horam qua melius valere cœpit. Hujus adverbii progenies ſunt *büſſen* & *baden* emendare.

BAS, *baß*, magis, plus, amplius. Adverb. comparandi, a qualitate ad quantitatem translatum, Angloſaxonibus & Francis ut ſupra. OTFRIDUS Lib. I. Cap. II. 46. *thaz herza uueiſt thu filu baz*, cor noſti multo magis. Lib. II. Cap. XIX. 27. *harto ſizit iu iz baz*, hoc decet vos multo magis. WILLERAMUS Cap. VI. 2. *in nieuuetes baz ne luſtet*, nihil magis eum oblectat. Luth. Act. XXIII. 15. *thut kund, als woltet ihr ihn baß verhören.* Inde *fürbaß* plus ultra, quo rurſus utitur Luth. Marc. I. 19. cujus ſynonymum eſt *fürder* longius Luc. XXIV. 28.

BAS, infra. Vox Celtica per Francos ducta, qui hoc ſenſu dicunt *baz*, obſervante SCHILTERO in Gloſſ. NOTKERUS Pſalm. LXXXI. 1. ad locum Pſalmi inferius occurrentem provocans inquit: *ſon dien er hina baz chit*, de quibus deinceps infra ait. Inde Francis *beizen* deſcendere, & deprimi in terram. NOTKER. Pſal. XVII. 10. *unde irbeizta hara nider*, & deſcendit de cœlo. Particulam *bas* hodie cuſtodiunt Galli. Convertitur autem in adjectivum. Hinc humilis, depreſſus, imus, Cambris & Gallis dicitur *bas*. Inde Cambris *basgawd* & *basged* ſporta humilis. Quam vocem Britannicam eſſe teſtatur MARTIALIS:

Barbara de pictis venio Baſcauda Britannis,
Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.

Locum adduxit BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. Tandem ex adjectivo fit ſubſtantivum *baß* modus infimus in arte Muſica, quem vulgo *Baſſum* vocant. Similia ſunt Græcorum βαθὺς profundus, demiſſus, βάσσον profundius, βάσις pars infima columnæ.

BASE, amita. Vox Suevis a Francis relicta, qua utitur quoque Luth. Lev. XVIII. 14. Gloſſ. Boxh. *paſa* amita. Gloſſ. Pez. amitæ *paſun*. Saxones antiqui ſororem patris vocant *fatha*. Gloſſ. Ælf. amita mea *min fathu*, amita mea magna *minra fatha modur*. Quod certe origini propinquius. Oritur enim a *wetten* jungere, & proprie eſt omnis ſanguine vel affinitate nobis conjuncta. Hinc uſus Suevorum hodiernus recte & nativitati conformiter vocem ad omnes cognatas extendit. Ex eodem fonte eſt *vetter* cognatus. Labiales (quales omnino ſunt W. B. P. F.) in ſe mutuo converti, in *Proleg.* Sect. III. demonſtravimus.

BASS, baſſus. V. *bas* infra.

BAST, vinculum, *linden-baſt* vincula tiliæ, *weiden-baſt* vincula viminea. VEREL. in Ind. *baſt oc band* alitterationes. Quid ſint *alitterationes*, me fugit. Apochas vel obligationes eſſe conjicio. Interim *baſt* & *band* recte con-

conjunguntur, quia ſunt ejuſdem originis, & ſe mutuo explicant. Quemadmodum enim a *glæntzen* ſplendere fit *glanz* & *glaſt* ſplendor: ita a *binden* ligare *band* & *baſt* vinculum. Ab hoc ſubſtantivo oritur verbum *baſta*, quod in Indice Verelii rurſus conjungitur cum *binda*. Sic enim lego: *baſta oc binda* maleficos vinculis conſtringere.

BAST, philyra, tilia. Conveniunt Sueci in voce, quæ rurſus a vinculis deſumpta. PLINIUS Lib. XVI. Cap. 14. de tilia: *Inter corticem ac lignum tenues tunicas multiplici membrana, e quibus vincula tiliæ vocantur.* Locus videtur mendoſus.

BAST, ſellæ vel clitellæ jumentorum, quibus onera imponuntur. Italis *baſto*, Latino-Barbaris *baſta*, *baſtum*. A *βαςάζω* porto, judice FERRARIO.

BASTAND, ſufficiens. Ab Ital. *baſta*, *baſtare*, *baſtante*, ſatis, ſufficere, ſufficiens.

BASTARD, filius naturalis, ex concubina vel pellice natus. Cambris *baſtardd*, Lat. Barb. *baſtardus*, Græc. Barb. *μπαςάρδος*. Vox ob incertitudinem originis ſpurio ſimilis. CUJACIUS & Juris Civilis interpretes quidam, a Germanico *bös-art* peſſima ſoboles, deducunt: quam etymologiam cel. HICKESIUS hinc confirmare conatur, quod infans a matre, durante mariti exilio editus, Islandis *bœſingr* & *buſta*, h. e. peſſimus vocetur. Contra KILIANO eſt a *beſt-art* optima ſoboles, quamvis per antiphraſin. PEISKERUS nomen ad famoſam quandam meretricem *βασσάρην* refert. SPELMANNUS, cum animadvertiſſet, Anglos terræ filium & novum atque obſcuræ originis hominem *upſtart* appellare, vocem, quaſi ad imaginem Anglicæ factam, interpretatur *ſpurce editum*, quod *bas* Germanis impurum, *ſteort* vero Angloſaxonibus ortum denotet, quamvis nec hoc nec illud eo ſenſu reperiatur. BOXHORNIUS in Lexico Antiquo-Britannico, e chartis DAVIESII decerpto, vocem Britanniæ vindicat, utpote ex *bas* depreſſus, & *tarddu* germinare, oriri, compoſitam: Quaſi dicas, qui non a profunda & antiqua nobilitate ortum ducit, ſed nuper progerminavit. Hæc etymologia multis Viris doctis in Gallia, & præcipue CANGIO & PEZRONIO ſe probavit. Et confirmari inde videtur, quod Galli hodierni ejuſmodi filios appellare ſolent *fils de bas*, quaſi ex infimæ ſortis matre (cujuſmodi ut plurimum ſunt potentiorum concubinæ) prognatos. LEIBNITIUS tamen in Gloſſario Celtico eam ſic corrigere conatur: BASTARD, *non inepte forſan vulgo a* BASSO *ſeu vili, humili, &* ART *genus.* Sed literam T. in medio vocis adverſam ſibi experitur. SCHILTERO ratio appellationis eadem videtur, ac in vocabulo *bank-art:* ut, quemadmodum *bank* legitimo thoro opponitur, ita *baſt* ſit ſella vel lectica thoro oppoſita. Cætera ad genus refert. Mihi perſuaſum eſt, *baſt* eſſe a Gr. *παςὸς* thalamus. Nam hoc conjunctum cum *art*, efficit eum qui vitio lecti genialis laborat. Qualis omnino eſt *baſtardus*. Simile compoſitum eſt *bankart*, quod vide. Hodie, ni fallor, ita diſtinguunt, ut *Bancardus* ſit fœtus vulgo quæſitus, *Baſtardus* cujus pater in aprico eſt. Ille matris tantum hæres eſt, hic etiam patris, & in lineam paternam olim poterat ſuccedere. Saltim priſcos Septemtrionalium populos, imo etiam Gothos & Francos, hoc naſcendi vitio laborantes ad ſucceſſionem admiſiſſe legimus. Inde eſt, quod nec famoſum Angliæ ſubactorem GUILIELMUM NORMANNUM tituli hujus puduerit, dum epiſtolas ſuas ſæpe ita orditur: *Ego Willielmus cognomento Baſtardus:* nec alios hodie pudeat.

BATT, fuſtis, baculus. Angloſax. *bat*, *batte*, Hibern. *batta*, Angl. *bat*, Gall. *baton*, *baſton*, Græc. inf. *βαςὸς*. Inde Gallis *baſtonade* fuſtigatio. Cuncta a *batten* cædere.

BATTALIA, duorum aut plurium conflictus, qui fuſtibus aut armis peragitur. Vox Burgundica, a *batten* cædere. Addit. I. ad Leg. Burg. Tit. V. 2. *Si ad* BATTALIA *mulier foras curte ſua exierit, & aut vulnera acceperit, aut ei crinis inciſus fuerit, imputet ſibi, &c.* Burgundiones antiquitus lingua Germanica uſos eſſe, ſatis notum eſt, & vel hæc una vox declarat. Burgundis hodiernis & univerſæ Galliæ *bataille* eſt pugna exercitus cum exercitu, ſenſu a pugna privata ad publicam translato.

BATTEN, cædere, ferire, verberare, quocunque modo id fiat, ſive pugnis, ſive fuſtibus, ſive armis. Cambris *baeddu* eſt verberare, tundere. Gothis *kaupautjan* pugnis cædere Marc. XIV. 65. Angloſaxonibus *beotan*, *beatan* cædere, verberare. Marc. XIV. 65. *and ſume agunnun hyne mit fyſtum beoton*, & quidam cœperunt eum colaphis cædere. Luc. XII. 45. *and agynth beatan tha cnihtas and tha thinena*, & incipit verberare ſervos & ancillas. Angli eodem ſenſu dicunt *beat* & *baſt*, Latini *batuere*, quod illis videtur a Celtis communicatum, Galli *battre*, & inde *batterie* pluteus, ab ictibus tormentorum, Latino-Barbari *battere*. Lex Sal. Tit. XXXVIII. 4. *Si quis ſervum alienum battiderit.* Lex Alam. Tit. XCVIII. 2. *Si porcarius ligatus, de via oſtatus, vel battutus fuerit.* Hujus verbi incredibilis eſt vetuſtas, adeo ut ex primitiva hominum lingua in reliquas videatur profectum. Nam & Hebræis *phatah* eſt percuſſit, & Arabibus *watacha* fuſte percuſſit. Scythicum conſenſum in ſcala ſignificationum producam.

BATTEN, tundere. Cambris & Latino-Barbaris ut ſupra. Inde *battere linum*, & *battere in ſcuria* pro triturare, in Capitularibus Regum Francorum apud CANGIUM in Gloſſ.

BATTEN, cudere. Inde Cambris *bath* moneta, Germanis *batz* genus monetæ ex bractea argentea, *amboſs* incus.

BATTEN, pulſare, impellere, cædere propulſandi cauſa. Gallis *pouſſer*, *bouter*, Ital. *buttare*, Hiſpan.

Hiſpan. *botar*, Lat. Barb. *butare*. Verbum extinctum, ſed cæteris cognatum, & hinc fortaſſe antiquitus uſitatum, communicatumque exteris, quamvis veſtigiis omnibus domi deletis. Nec aliunde BATAVORUM nomen toto orbe celeberrimum explicari poteſt felicius. Batavos a Cattis, aboriginibus ſuis, ſeditione domeſtica pulſos eſſe, haud obſcure indicat TACITUS Cap. XXIX. de M. G. Quæ res reliquis Germanis potuit anſam dare, ut fugitivos illos appellarent *Batavos*, ab *abo* vir, colonus, & *batten* pulſare, quaſi colonos expulſos. De voce *abo* vide plura in *abenteur* auſum virile. Hodie umbra ejus verbi ſuperat in frequentativo *boſſeln* globum projicere, quo utimur in ſphæromachia.

BATTEN, occidere, ita percutere ut mors inde ſequatur. Scythis *pata*, Latino-Barbaris ut ſupra. Vocabulum Scythicum, ut alia multa ad Gentis eloquium ſpectantia, cuſtodivit HERODOTUS, cujus hæc ſunt verba Lib. IV. Cap. 110. *Scythæ Amazones vocant* αἰορπάτα, *quod nomen poteſt transferri* ἀνδροκτόνοι, *id eſt, viricidæ:* ÆOR *enim virum dicunt*, PATA *autem occidere*. Inde Latino-Barbaris *forbattutus* eſt præveniendo occiſus, a *for* ante, prius. SCHILTERUS interpretatur *juſte occiſum*. Haud male. Nam qui præveniendo occiditur, juſte patitur, quod injuſte voluit facere, ſaltim ſecundum antiquos. ECCARDO *forbattutus* eſt aggreſſor, ſed contra naturam participii paſſivi. Hodie utimur frequentativo *patſchen*, ſed de muſcis tantum. Inde *fliegen patſchen* eſt muſcas occidere.

BATTEN, pedibus calcare. Latino-Barbaris *battire*, quod cognoſcitur ex compoſito *trabattire*, quod extat in Leg. Sal. Tit. XXVIII. 4. *Si quis feminam ingenuam trabattit*. Id eſt, pedibus conculcet. Præfix. *tra* ſenſum intendit, eſtque omnino idem quod hodie *zer*, & alia Dial. *ter*. Eodem modo præfix. *er* ſæpe mutatur in *re*, & *ir* in *ri*, ob mobilitatem literæ *r*. Vide plura in *pedden* ejusdem ſignificatus.

BATTEN, juvare, prodeſſe, proficere. Gr. βωθεῖν, βοηθεῖν, Goth. *botan* Joh. VI. 63. *leik ni boteith waiht*, caro non prodeſt quicquam. Verbum Græcum imitantur Latini in *beo* (nam beare eſt juvare), Gothicum Belgæ in *baten*, Angli in *boot*. Cambri inde habent *budd* utilitas, commodum, quæſtus, cui ſimile Heb. *baza* lucrum.

BATZ, moneta minor ſup. Germaniæ, a *batten* cudere. Hoc malo, quam a *bætze* urſa, nummi appellationem, tanquam apud Bernenſes in Helvetia natam, deducere, quod facit SCHILTERUS in Gloſſ. Cambris *bath* omnem monetam ſignificat.

BAU. V. poſt *bauch*.

BAUCH, venter. Vox a Francis proſeminata, quibus venter dicitur *buh, buch*, quod imitantur Belgæ in *buick*, Sueci in *buuk*. NOTKERUS Pſal. XLIII. 25. *unſer buh nidero ligendo haſtet zuo dero erdo*, venter noſter adhæſit in terra. Et mox: *ih inphiench ein buoch, daz uuas ſuozze in minemo munde, unde bittir in minemo buche*, accepi librum, qui dulcis erat in ore meo, & amarus in ventre meo. Oritur, non a Græc. παχὺ pingue, craſſum, obeſum, nec a Lat. *vacuus*, quas etymologias ignorantia Germanicæ linguæ peperit; ſed a verbo domeſtico & vetuſtiſſimo *bügen* arcuare, quia venter eſt fornix & opus naturæ arcuatum. Poſtea ſenſus translatus eſt ad omnis generis vaſa, nautica, potoria, lavatoria, quod concava eſſent inſtar ventris. Inde Belgis *bak* linter, alveus, vas cavum, Angloſaxon. *buc* lagena, Germ. *becher* crater, *becken* pelvis, *pokal* poculum. De ſingulis actum in ordine. Latinis quoque *alvus* & *alveus* ventrem & vas cavum ſignificat.

BAU, domicilium, habitaculum, ſedes, locus habitandi & quieſcendi. Vox Celtica & antiquiſſima, quæ Cambris effertur *peu* & *peues* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Gothis *baua* Marc. V. 3. Angloſax. *bye*, Islandis *bo*, *bu*. VEREL. in Ind. *bo, bu*, domicilium, fundus, familia, *bu-ſie, bu-ſmali* animalia domeſtica. Refer ad *bauen* habitare.

BAU, civitas, pagus, villa, prædium, locus habitandi communis. VEREL. in Ind. *by* prædium, pagus, civitas, *byaman* civis urbanus, *bylag* lex civilis &c. Ex eodem fonte. *By* hodie cuſtodiunt Sueci.

BAU, ædificium, *gebeude* ædificia, *bau-meiſter* architectus. Refer ad *bauen* ædificare.

BAU, cultura, *feld-bau* agricultura. Refer ad *bauen* colere agrum. Inde *buman* colonus, *buuuelüte* coloni, in Jure Prov. Alam. Cap. 212.

BAUEN, poſſidere, occupare. Verbum a Celtis profectum. Cambris *piau* & *biau* eſt verbum poſſidendi anomalum, & inde *mi biau* meum eſt, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Inde Angloſaxonibus *byan* poſſidere, apud SOMNER. & BENSON. Islandis *bo* fundus, poſſeſſio, *buandi* qui domum & familiam poſſidet. Quibus convenit Gr. πῶ & πάω poſſideo. Hic primus verbi latiſſime patentis ſenſus, a quo reliqui per varios gradus deſcendunt.

BAUEN, habitare, manere in loco occupato. Gothis *bauan, gabauan* Marc. IV. 32. Angloſaxon. *byan*, Franc. & Alam. *buen, puan*, Island. *bua*, Suec. *boo*. Gloſſ. Keron. habitare *puan*, ad habitandum *zapuanne*, degunt *puant*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. II. 64. *thaz uuort buit in uns*, verbum habitat in nobis. Senſus ab occupando ad habitandum translatus, cum quia primæ in orbe habitationes poſt univerſalem illam gentium diſperſionem cedebant occupantibus, tum quia orbe jam occupato unusquisque eo ſedere & habitare loco ſolet, ubi ſuas habet poſſeſſiones & fundos. Hodie utimur in formula *das elend bauen* exulare, proprie regionem peregrinam incolere.

BAUEN, ædificare, conſtruere ſedem ubi habites. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bycgan*

ædificare.

ter rationem, ut ex ſcala ſignificationum patet. A ſimplici videntur componi *grabbatus*, *ſtipadium* & *budaſtoria &c.*

BEDD, ſepulcrum. Ita Cambri, & recte, quia ſepulcrum eſt cubile mortuorum. OWENUS:

Angli BED *lectum vocant, Cambrique ſepulcrum,*
Lectus enim tumuli, mortis imago ſopor.

Nec deſunt aliæ Linguæ, in quibus lecti & ſepulcri communis appellatio. Sic Cantabris *oea* eſt lectus, Hibernis *ua* ſepulcrum.

BEDDEN, *betten*, ſternere lectum. Anglosaxon. *beddian*, Franc. *betten*. Rhythmus de S. Annone §. 36. *her gebettidi iri ſelbe ſcono*, ipſe ſternebat ei lectum nitide.

BEDD-RIESE, homo diuturno morbo lecto affixus. Gloſſ. Ælf. pag. 72. paraclitus (lege paralyticus) *bedrida*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 131.

Thar ſint ouh gizalte
Bettiriſon alte.
Ibi etiam ſunt commemorati
Veteres Clinici.

Componitur a *bedd* lectus, & *rieſe* caducus, quod referendum ad *reiſen* cadere.

BEDDSPONDE. V. *ſpünden* coaſſare.

BEDDSTATT. V. *ſtat* fulcrum.

BEDE, pro varia Germaniæ ætate varios ſubiit ſignificatus, & ex diverſis fontibus oriundos. Quæ res, cum ſit plena difficultatum, ab origine repetenda. Antiquiſſimis temporibus tributa non erant imperata, ſed ſponte oblata. Teſtis TACITUS Cap. XV. de M. G. *Mos eſt civitatibus ultro ac viritim conferre Principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubvenit.* Hactenus *bede* donum erat mere gratuitum & honorarium, ſic dictum a *bieten* offerre, cujus antiquitatem infra oſtendo.

BEDE, petitio, poſtulatum. A *bitten* rogare. KERO in Expoſitione Orat. Dom. quæ extat apud ECCARDUM in Catecheſi Theotiſca pag. 84. *ſiben bete churci* ſeptem petitiones breves. Francos, neceſſitate compulſos, priſcum offerendi morem immutaſſe, & multa rogando atque deprecando a populo exegiſſe, Hiſtoria Regum Francorum, & frequentiſſima *rogarum* & *precariarum* mentio, ſatis declarant. Nam uſu pecuniæ introducto, tributa quoque pecuniaria, Fiſcus, vectigalia, & ſimilia, prioribus ſæculis æque ac pecunia ipſa ignota, paulatim introduci cœperunt ſub nomine precum, ad declinandam plebis invidiam, cui nihil antiquius libertate.

BEDE, conceſſio. Senſus a precibus Principum ad conceſſiones ſtatuum translatus, per metonymiam antecedentis pro conſequente, quia preces illas plerumque ſequebatur conceſſio. Poſtea nonſolum de conceſſionibus publicis, ſed etiam privatis uſurpari cœpit. Jus Feud. Alam. Cap. 19. *Es mag kein Here kein gedinge liben an keinem gute das ein man von ihm het one ſinen willen und bette*, nullus dominus poteſt expectativam dare de aliquo feudo, quo quis inveſtitus eſt ab illo, ſine ejus voluntate & conceſſione. Locum adduxit SCHILTERUS in Gloſſario.

BEDE, tributum imperatum, *bedhaftig* tributis obnoxius, *bede-fry* immunis a tributis. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *bædde* exactum. A *bieten* poſcere, jure vel neceſſitate poſtulare, vel a *bieten* mandare, quod imperantium proprium. Qui mores principum noverit, non mirabitur, ſenſum vocis mutatum eſſe. Quamvis enim Principes non ſolent omnia imperioſe poſcere, ſed alia jure poſtulare, alia precibus tentare: Tamen etiam tunc, quando orant, præcipere videntur. Hinc ille apud PLAUTUM: *Huc me miſit ad vos oratum, tametſi pro imperio, vobis quod dictum foret, ſcribat facturos.* MACROBIUS Lib. II. Saturn. Cap. 2. *Poteſtas nonſolum invitat, ſed & ſi ſupplicet, cogit.* TACITUS Hiſt. IV. Cap. 46. *Preces erant, ſed quibus contradici non poſſet.* Inde nimirum eſt, quod creſcente Principum potentia vox aliam induit naturam, ut ſpecie eſſet precatio, reipſa exactio. Sicque ſenſus a voluntario ad neceſſarium translatus eſt, manente (quoad ſonum) priſtino vocabulo. Ab illo tempore orta ſunt verba, prioribus ſæculis inaudita,

beden, indicere tributum. NOTKERUS Pſa. XLIX. 8. *er uuile uns zinſa kebeten*, ipſe vult nobis cenſum indicere. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario.

beden, pendere tributa, præſtanda præſtare. Hinc *beden* & *thun* in monumentis recentioris ævi continuo conjunguntur, quia *beden* eſt facere ut ſubditis convenit.

BEDEUTEN, ſignificare. A ſimplici ejusdem ſignificatus, quod vide.

BEDING, conditio, conventio, pactum, placitum inter duos. A ſimplici ejusdem ſignificatus.

BEDURFIG, indigus. V. *darf* indigentia.

BEDURFTIG, indigus. V. *durft* indigentia.

BEER, bacca. V. *ber*.

BEES, bacca. V. *bes*.

BEFAREN, timere. A ſimplici ejusdem ſignificatus.

BEFEDEN, duobus modis dicitur, quos vide in *fede* inimicitia.

BEFEHLEN. V. *befelhen*.

BEFELHEN, proprie eſt *tradere cuſtodiæ*, a Gr. φυλακή cuſtodia. Gothis *anafilhan* eſt præſidi tradere Matth. XXVII. 2. & *anafilh* traditio majorum Marc. VII. 3. Franci & Alamanni fidelius dicunt *filahan*, *felahan*, ut ex compoſitis eorum, mox adducendis, patebit. Hodie inepte ſcribimus *befehlen*.

BEFELHEN, tradere ſe vel rem ſuam fidei, curæ, aut tutelæ alicujus, ob inſignem, quam de fidelitate ejus habemus opinionem, alias *committere*, *concredere*. Gloſſ. Keron. committere *piſelahen*, commiſſum *piſohalanaz*. Gloſſ. Boxh. *piſolahan* creditum.

tum. Poſteritas verbum contraxit in *pfehlen*, *empfehlen*.

BEFELHEN, tradere ſe aut aliquem chariorum auxilio alterius, de cujus potentia, benevolentia, & bene merendi ſtudio, certo ſumus perſuaſi, alias *commendare* ſive voce ſive literis. Gloſſ. Keron. commendent *piſelahan*, litteras commendatitias *piſolahanlibbo puah*. Hodie commendatio dicitur *empfehlung*. De præfixo *emp* vide PROLEG.

BEFELHEN, tradere præcepta vivendi, alias *jubere*, *præcipere*, *mandare*. Hoc parentum, præceptorum, legislatorum, & imperantium proprium, cæteris obedientiæ gloria relicta. Belgis quoque *bevelen* eſt mandare, ſive fiduciæ cauſa id fiat, ſive pro auctoritate. Et cum Angloſaxones omnino neſciant vocem, hinc illam a Francis in Belgio relictam exiſtimo. Præcipuum derivatum eſt *befelh*, *befelch* mandatum.

BEFFEN, hiſcere, mutire. Angloſax. *byffan*, apud BENSON. Proprie eſt latrare, a ſono canis *baff*. RELANDUS in Diſſert. de Americanis pag. 149. *Omnes conati ſunt ſonum canum imitari, quisque ſuo more, uti* ARISTOPHANES *per* αὖ, αὖ, *alii per* βαῦ, βαῦ &c. Inde *widerbeffen* obloqui, oblatrare. Frequentative *befzen* & *widerbefzen*.

BEFUGT, dicitur de eo qui in jure eſt, ob aptitudinem & habilitatem, quam habet ad rem. Familiam vocis vide in *fug* & *fugen*.

BEGATTEN, conjugare. Vide Simplex.

BEGEGENEN. V. *gegen*.

BEGEREN, cupere, *begierde* cupiditas. Vide utrumque in ſimplici.

BEGINE, *begeine*, mulier monaſtici generis, ſed a votis ſoluta. Unde nomen deſumptum ſit, prolixe diſputat CANGIUS in voce *Beghardi*. Apud Belgas, inquit, conſtans opinio eſt, *Beginas* nomen & inſtitutum accepiſſe a BEGGA Pipini Landenſis filia, S. Gertrudis Nivellenſis ſorore. Mox tamen alios auctores excitat, qui *Beginas* a *Lamberto* BEGO inſtitutas & appellatas eſſe confirmant. Utrumque verum eſſe non poteſt. Mittamus ergo *Begum* & *Begam*, & *Beginas* ducamus a verbo Angloſax. *began*, *bigan*, *biggan*, colere, obſervare, ſervire. Nam hinc fit *bigenga* cultor, eadem Dial. Cur non etiam *Begina* mulier religioſa, regularum ordinis ſui cultrix & obſervatrix? Poſtea etiam vela quædam, quibus caput involvebant *Beginæ*, eodem nomine affecta ſunt.

BEGINNEN, inchoare, incipere. Gothis *duginnan* Luc. I. 1. Angloſax. *aginnan*, *ongynnan*, *beginnan*, Francis & Alam. ut hodie. Gloſſ. Keron. inchoas *pikinnes*, incipit *pikinnit*, incipiatur *ſipigunnan*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 191.

> *Biginnit ſie anafarton*
> *Mit egislichen uuorton.*
> Cœpit illos adoriri
> Terribilibus verbis.

JUNIUS hoc verbum ad amuſſim verbi Lat. *adgredi* factum eſſe cenſet, a *gan* ire. Verum cum *ginnen* eodem valeat ſignificatu apud antiquos, compoſitum ad ſimplex referri debet.

BEGLEITEN, ducere, conducere, comitari. Id eſt *be-ge-leiten*. Dicitur & *beleiten* & *geleiten*. Cuncta a ſimplici *leiten* ducere, de cujus origine actum in loco.

BEGRABEN, inhumare, ſepulcro abſcondere. Verbum a Francis & Alam. factum a *grab* foſſa, ſepulcrum. Gloſſ. Keron. ſepelire *picraban*. Gloſſ. Pez. defoſſus *pigrapaner*. TATIANUS Cap. CCXII. 7. *uuiſa zi begrabanne*, mos ſepeliendi. Verbum Saxonicum vide in *bergen* ſepelire. In reliquis Dialectis nec hoc nec illud occurrit. Ita ſepelire Gothis dicitur *filhan*, *gafilhan* Matth. VIII. 21. 22. & vetuſtioribus Friſiis *bifellan*, & hinc *befelling* ſepultura. Quod ex obſervatione JUNII ſcribo, qui vetera Friſica, quoties Gothicis conſonant, diligenter annotavit. De his verbis vide plura in *fell* pellis.

BEGREIFFEN, comprehendere, *begriff* comprehenſio, *begreifflich* quod concipi poteſt, *unbegreifflich* quod concipi nequit. Nova, ſed idonea, a *greiffen* capere. Capit autem primo manus, & deinde etiam intellectus ad ſimilitudinem manus. Hinc ZENO *comprehenſionem* mentis ſimilem dicebat *iis rebus quæ manu prenderentur*. Apud CIC. in Quæſt. Acad.

BEHAGEN, placere. V. ſimplex.

BEHAUBTEN, defendere. V. *haubt* ſec. ſignif.

BEHELLIGEN, V. *helgen*, fatigare.

BEHEND, celer, pernix, quod dicitur de pedibus Prov. VI. 18. & Spiritu Sap. VII. 22. Ab *enden* feſtinare. Differt a *behændig* dexter, ſolers, quod eſt ab *hand* dexteritas in agendo.

BEHERZT, fortis, animoſus. Ab *herz* cor, quatenus pro animo virili & imperterrito ſumitur. Latinis quoque *cordatus* aliquando eſt fortis apud BORRICHIUM in Analectis, & contrarium *excors*, *væcors*, a defectu animi virilis.

BEHUF, uſus, commodum, utilitas, & quicquid opus eſt, aut rerum præſentium ſtatus exigit, *behuflich* utilis, expediens, *behufen* oportere, indigere, intereſſe. Non certe a menſura agri, quam vulgo *hobam* vocant, ut non nemo nugatur; ſed a Lat. *opus* per adſpirationem, præpoſito *be*. Familiam vocis exhibet SOMNER. in Dict. AS. *behefe*, *behefneſſe* lucrum, commodum, bonum, *behofan* egere, indigere, decere, *behofath* oportet, intereſt, neceſſe eſt, *behoflic* neceſſarius.

BEHUTSAM, caute. Refer ad *hüten* cavere.

BEI, præpoſitio late dominans, quæ Gothis & Francis effertur *bi*, Angloſaxonibus *be*, *bi*, *big*, Alamannis *pii*, Belgis & Anglis *by*, Sorabis *po*, Græcis ἐπὶ. Sed non apud omnes eodem pollet ſenſu. Videamus, quid in

vocula obſoletum, quid antiquis & recentioribus commune, quid denique nobis proprium ſit.

BEI, ad, *bei der hand* ad manum, *bei vermeidung unſer ungnade* ad evitandam noſtram inclementiam. Gloſſ. Pez. ad manus *pi hantun.*

BEI, apud, penes, *bei uns* apud nos, *bei Gott* apud Deum Luc. I. 30. Hunc ſenſum Gothi exprimunt per *fram*, Saxones, Franci & Alamanni per *mit*, quod vide.

BEI, ſecus, juxta, prope, *bei der thür* juxta januam. Gloſſ. Keron. ſecus introitum *pu inkange.* Idem Sorabis *po.*

BEI, per. Utimur in formulis jurandi, ducibus Gothis & Francis, dum Angloſaxones utuntur particula *thurh.* TATIANUS Cap. XXX. 3. 4. 5. 6. Nolite jurare, *noh bi himile* neque per cœlum, *noh bi erdu* neque per terram &c. Similia habet Cod. Argent. Matth. V. 34. ſeq. Exemplum vide in *Bei-Gott.*

BEI, in, *worbei* qua in re, *mir fællt bei* mihi venit in mentem, *bei tag* interdiu, in die, *bei nacht* noctu, in nocte. Gothis *ſlautan bi kinnu* eſt percutere in maxillam Matth. V. 39.

BEI, pro, *viel bei einem thun* multa moliri pro aliquo. Evang. Goth. Joh. XVII. 9. *ik bidja bi ins*, oro pro illis. Gloſſ. Keron. pro vitæ merito *pi libes urhungu.* Lege *arnungu.*

BEI, poſt, *bei menſchen denken* poſt hominum memoriam. Evang. Goth. Marc. XIV. 58. *bi thrins dagans* poſt triduum.

BEI, ob, propter, *bei ſo geſtalten ſachen* quamobrem, ob talem rerum faciem. Inde Francis particula cauſalis *bithiu* propterea.

BEI, ſecundum, *bei gefolg* ſecundum legitimam conſecutionem. Evang. Goth. Luc. II. 29. *bi waurda theinamma* ſecundum verbum tuum.

BEI, cum, *man bei man* vir cum viro, *bei ſinnen* compos mentis, *bleib bei uns* mane nobiſcum Luc. XXIV. 29. Hunc ſenſum veteres univerſe exprimunt per *mit.*

BEI, ſub, *bei ſtraffe* ſub pœna.

BEI, circiter, *bei dreiſſig feld-weges* circiter triginta ſtadia Joh. VI. 19.

BEI, circum, *bei ſich haben* circum ſe habere. Goth. eodem ſenſu dicit *bi ſik* Matth. VIII. 18.

BEI, circa. Evang. Goth. Matth. XXVII. 46. *bi hweila niundon* circa horam nonam. Hodie cum Saxonibus, Francis, & Alamannis dicimus *um* vel *umb.*

BEI, ex, *wobei kan ich das wiſſen* unde hoc cognoſcam, *nims bei dir ſelbſt ab* ex te ipſo cognoſce. OTFRIDUS Lib. I. Cap. II. 44. *bi nide* ex invidia.

BEI, inter, *beim trunk* inter pocula.

BEI de. Evang. Goth. Joh. V. 46. *Moſe gamelida bi mik*, Moſes ſcripſit de me. Quod Angloſaxonice vertitur, *Moyſe wrat be me.* Hodie obſoleſcit.

BEI, contra. Evang. Goth. Matth. V. 23. *brothar theins habaith hwa bi thuk*, frater tuus habet aliquid adverſum te. Hodie obſoleſcit. Plures ſignificatus addant, qui volunt. Mihi, quem alia & immenſa avocant, non licet iſtis minutiis diutius immorari. Interim filum, quod cœpi, abſolvam.

BEI, ex præpoſ. fit adverb. & tunc eum obtinet ſignificatum, qui ſimilis origini. Sic

a *bei* ad, apud, fit *beiſtehen* aſſiſtere, *beiſizen* aſſidere, & alia innumera.
a *bei* juxta, *beiweib* concubina, *beiglaub*, *beiwan* ſuperſtitio.
a *bei* in, *beiſchluſs* inſertum, *beilæuftig* in tranſitu.
a *bei* pro, *beiſorge* providentia.
a *bei* cum, *beiligen* concumbere, *beiſtimmen* concordare. Et ſic alia ab aliis.

BEI, adverb. intendendi, *bei zeiten* mature, *bei weitem* longiſſime, *beinahe* pene, *nahebei* proxime, *beian* contigue, *beiſamen* conjunctim, *herbei* huc, ad locum, *beinötig* valde neceſſarium &c.

BEJAHEN, affirmare, fateri, olim etiam confiteri. TATIANUS Cap. XIII. 12. *bigehente iro ſuntono*, confitentes peccata ſua. Quod eſt ex genio ſcripturæ veteris legendum tanquam ſcriptum eſſet *bigechente* vel *bijechente.* Eſt enim a ſimplici *jahen*, quod vide.

BEICHT, confeſſio. NOTKERUS Pſal. L. 8. *luter biuht loſet fone tode*, pura confeſſio liberat a morte. Idem Belgis *bicht.* Cuncta a vulgo contracta ex antiquiori & magis genuino *bigicht* confeſſio, quod eſt a *bigichen* confiteri, per medium derivandi T. Utrumque occurrit in Monumentis Francorum. Symb. Athanaſ. apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 70. *iſt giuuiſſo gilauba rehtiu, thaz uuir gilaubames endi bijehames*, eſt ergo fides recta, ut credamus & confiteamur &c. Ubi *bijehames* idem quod *bigehames* vel *bigihames.* Gloſſ. Lipſ. *bigihte* confeſſione. Gloſſ. Keron. humilis confeſſio *deomuatlihha pigith.* Lege *pigiht.* Quemadmodum igitur a ſimplici *gichen* confiteri, recte fit *gicht* confeſſio: ita a compoſito *bigichen* recte fit *bigicht*, & poſtea *beicht* expulſo G. Olim vero nonſolum confeſſionem peccatorum, ut hodie, ſed etiam fidei Chriſtianæ ad mortem usque denotavit.

BEICHTEN, confiteri. Verbum a ſubſt. factum. Dicitur autem uſu vulgi de quacunque peccatorum confeſſione, ſive coram Sacerdote fiat, ſive coram carnifice. Inde formula, *dem henker beichten* confiteri carnifici, quod fit in tortura.

BEICHTER, martyr, confeſſor Chriſti, qui fidem confitetur ad mortem usque, nec ulla re ab illa profeſſione ſe deterreri patitur. VORSTIUS de Ling. Vernacula Cap. 10. ex Litania Veteri Regiæ Bibliothecæ Berolinenſis producit hæc verba: *alle heilige bihter bittent für uns*, omnes ſancti Martyres orant pro nobis. Factum per contractionem ex antiquiori & ſaniori *bigichter* con-

confeſſor, quod eſt a *bigicht* confeſſio. NOTKER. Pſal. LIX. 2. *daz ſie ſih pecheren ze chuninge pigihtaro*, ut convertantur ad Chriſtum regem confeſſorum. Locum notavit SCHILTERUS in Gloſſario. Recte autem Martyres ab illo excellenti confeſſionis gradu, qui conſtantia in tormentis & ultimo ſupplicio definitur, vocantur *Confeſſores*. Quæ appellatio Latinæ quoque Eccleſiæ uſu invaluit.

BEICHTIGER, confitens. Contractum ex vetuſtiori & meliori *bigichtig*, quod extat in Confeſſione peccatorum Editioni Otfridi Flacianæ præfixa, ubi ſtatim ab initio: *ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig*, confitens fio Deo omnipotenti. Quod eſt a *bigicht* confeſſio. Hæc quoque vox tribuitur Martyribus in Litania antiqua apud VORSTIUM. Hodie iis tantum propria eſt, qui peccata confitentur Sacerdoti.

BEIDE, ambo, uterque. Gothis *ba*, *bai*, Angloſax. *butu* Luc. I. 6. *begen* Luc. VI. 39. & alibi *batwa*, Franc. *bediu*, *bedu*, *beidu*, Alam. *pedo*, Belg. *beide*, Angl. *both*, Suec. *bæde*, Iſland. *bade*, *bader*. Gloſſ. Keron. ambæ *pedo*, utroque *pedero*, utrarumque *pedero*. VEREL. in Ind. *bade twigga* utrique. TATIANUS Cap. II. 2. *uuarun beidu rehtiu fora Gote*, erant ambo juſti apud Deum. SKINNERUS Saxonicum *begen* format a Lat. *biga*, & *butu* componit ex *be* circa, circiter, & *tu* duo. JUNIUS Gothicum *ba* derivat ab ἄμφω ambo, Iſlandicum *bader* ab ἀμφότερος. Utrumque per aphæreſin.

BEIER, verres. V. *bær*.

BEIFALL, aſſenſus, conſenſus. Refer ad *fallen* ſentire. Quid enim eſt adſentiri, niſi idem ſentire, idem judicare?

BEIFUSS, artemiſia. Gothis *bifot* eſt compes, Marc. V. 4. Sed quid hoc, inquies, ad artemiſiam? Plurimum inquam, ſi fabulis ſtandum, quia multis rebus impedimentum injicere creditur. PLINIUS Lib. XXV. Cap. 7. *Vis ejus tanta eſt, ut jumentis diſcordantibus jugo impoſita, aſperitatem cohibeat.* Aliam vocis originem, ſed æque fabuloſam, ſuppeditat MARTINIUS: *Obſervatum eſt*, inquit, *pridie feſti S. Johannis in ipſo meridie carbones inveniri ad pedes artemiſiæ.* Hinc illi *bei fuſs* ſignificat *ad pedes*. Sed mittamus hæc inania. Suecis artemiſia ſimpliciter dicitur *boo*, haud dubie a *bæhen* fomentare. Nos vulvam addimus in fine, dicendo *beifuſs*, i. e. *beifutz*, quia affectibus mulierum uterinis plurimum prodeſt calore ſuo. PLINIUS Lib. XXV. Cap. 7. *Privatim medetur fœminarum malis.* Lib. XXVI. Cap. 15. *Artemiſia vulvæ medetur.* Ob eandem cauſam Angloſaxonibus vocatur *mucgwyrt*, quaſi *mucgl-wyrt*, herba calorifica, a verbo Celtico *mwyglo* tepefacere, quod hodie perennat apud Cambros.

BEIGE, ſtrues, *holz-beige* ſtrues lignorum, *holz beigen* ſtruere ligna. Hodie utuntur Suevi ex hæreditate Francorum. Gloſſ. Pez. acervus *pigo*. Gloſſ. Boxh. acervos *piga*. Iſlandi dicunt *bunke*, apud VEREL. in Ind. Utriusque ratio manifeſta eſt. Nam ſicut *pigo* eſt a πηγῶ ſtruo, ita *bunke* a πήγνυμι ſtruo.

BEIGEN, flectere. V. *beugen*.

BEI-GOTT, per Deum. Vetus jurandi formula. Cui ſimilis illa, qua uſus eſt Rollo primus Normannorum Dux. Qui cum pedem Regis Francorum oſculari nollet, hortantibus, ut id faceret, Lingua Anglica reſpondiſſe fertur: *neſe bi Got*, hoc eſt, *non ita per Deum*. Nam *ſe* Angloſaxonibus idem eſt quod Francis *ſo* ita. BENSON. in Voc. Angloſax. *ne ſe* haud ita. Quod notandum contra SCHILTERUM, qui huic formulæ alium ſenſum tribuit. Interim hæc vox Rolloni Regis & aulicorum contemptum conciliavit, ut deinceps per ludibrium vocaretur *bigot*. Verba vetuſti Chronici, qui deſiderat, adeat CANGIUM in voce *Bigothi*, & VALESIUM in Not. Gall. voce *Nortmannia*. Gallis *bigot* hodie eſt ſuperſtitioſe religioſus, non certe a juramento *bi-got* per Deum, ut MENAGIUS cenſet; Sed potius ab Angloſax. *bigan* colere. Et hinc etiam eſt *begine* mulier religioſa.

BEIL, cædendi vel truncandi inſtrumentum. Vox antiquiſſima, & per omnes Dialectos, Celticas & Scythicas, diffuſa. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bwiall* ſecuris. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bill* chalybs, *bille* falx, *wudu-bil* falcaſtrum, falx ſylvatica, *twy-bill* bipennis, bicuſpis, ſecuris. Belgis *byl* eſt ſecuricula, Anglis *bill falx*, Pruſſis & Lithuanis *bila*, Græcis πέλεκυς ſecuris, dolabra, bipennis, & hinc πελεκάω & πελεκύζω ſecuri ferio, dolo, & ſimilia. Quæ ſi inter ſe ſint cognata, ut credere par eſt, in notione cædendi convenient. Id enim lingua antiquo-Scandica eſt *bula*. VEREL. in Ind. *bula* truncos detruncare & diffindere, *bol* truncus, *bolyxe* ſecuris major ad truncanda ligna.

BEILAGE, quatenus derivatur a *legen*, ſignificat quantum poteſt, depoſitum, inſertum &c.

BEILAGE, jus municipale. V. *bellagines*.

BEILAGER. V. *lager* diſcubitus.

BEIN, os, crus. Angloſax. *ban*, Franc. *bein*, *bain*, *pein*, Belg. & Suec. *been*, Angl. *bone*, Iſland. *bein*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. crura *bein*. Gloſſ. Pez. os *bein*, ſpina *ruccipeini*. VEREL. in Ind. *bein* os, *beinbrot* oſſifragium, crurifragium. TATIANUS Cap. CCXI. 4. *bein ni brehet ir fon imo*, os non comminuetis ex eo. Græcis βαίνειν eſt ire, gradi, incedere, βάν iverunt, apud Homer. in Odyſſ. Jam cum crura ſint naturalia gradiendi inſtrumenta, oportet inter vocem Germanicam & Græcam eſſe aliquam affinitatem. A *bein* eſt collectivum *gebein* crura, oſſa, quo rurſus utitur TATIANUS loco cit. verſ. 3. *ni brahun ſinu gibeinu*, non fregerunt ejus crura. Et huc etiam ſpectat vox Ripuaria *bainberga* tegumenta crurum, quam vide infra in *bergen* tegere, cum pluribus ſimilibus.

BEIN,

BEIN, mons, collis. Gr. βȣ̃νος. Utrumque a *bann* altus, elevatus. Superat in nominibus urbium & montium, cujusmodi ſunt:

BEINHEIM, *Benheim*, oppidum Badenſe ad Rhenum.

RUCKENBEIN, mons continuus in Helvetiis.

GRANTZ-BEIN, mons Caledoniæ, ſic dictus quaſi *Granni colles*, de antiquo *Apollinis Granni* cultu, interprete BAXTERO in voce *Grampius*.

Plura jam non occurrunt. Quæ vero multis augeri acceſſionibus poſſe a Geographiæ peritis, nullus dubito.

BEISITZER, qui in urbibus degunt & vivunt abſque jure civitatis, antiquitus vero omnes, qui in proximo habitant. Hinc vicini Evang. Goth. Luc I. 58. vocantur *biſitands*, quaſi proxime habitantes, a *bei* juxta, & *ſitzen* habitare.

BEISPIL, olim erat parabola, ut demonſtravi in ſimplici *ſpil* ſermo; nunc eſt exemplum vel ad imitationem vel ad terrorem propoſitum, pulchrum inceptu aut fœdum exitu, ſenſu a typo verborum ad typum factorum translato. Similis transnominatio eſt, quando *widerſpil* & *gegenſpil* a ſermone contrario ad facta contraria transferuntur.

BEISSEN, pungere, cædere, ſecare. Dicitur apud Francos de omnibus rebus acutis. Gloſſ. Pez. acuta *uuola pizantas*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIII. 86. *ſuuert harto bizanti*, gladius valde ſecans. Hujus verbi origo ita concipi poteſt. Quemadmodum a *picken* pungere fit *ſpize* cuſpis, adſcito S. ita a *ſpize* rurſus fit *pizen*, abjecto S. Poſteri Francorum a *pizen* fecerunt *beiſſen* & *pfetzen*, levi mutatione. Gens Saxonica videtur dixiſſe *bitan*. Nam hinc tota antiquitas magno conſenſu formavit *bitter* acidus, acerbus, amarus. Id eſt, guſtu pungens. Nos a *beiſſen* fecimus *beiſſe* ſcabies, quia pungit, aut pungenti ſimilis eſt: & a *pfetzen* derivamus *pfetz* ſtigma, nota in cute pungendo aut ſecando facta.

BEISSEN, per ſynecdochen generis ſignificat *mordere*, *radere*, *manducare* &c. Quid enim eſt *mordere* & reliqua, niſi dentibus pungere, ſecare, incidere? Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *bitan*, Franci *bizan*, *pizzan*, Belgæ *byten*, Angli *bite*, Sueci & Islandi *byta*, *bita*. Non certe a Lat. *petere*, ut MARTINIUS exiſtimat, etiamſi mordere ſit dentibus petere, ſed a notione pungendi & ſecandi.

BEISSEN, mordere, mordicare, dentibus pungere vel ſecare. NOTKERUS Pſal. XXXI. 9. *beittendiu roſſo*, equi mordicantes. Allegorice dicitur de morſu verborum & injuriarum. Inde *beiſſen* altercari, *beiſſig* rixoſus, mordax, maledicus.

BEISSEN, rodere, dentibus lacerare. Gloſſ. Pez. rodunt *pizzent*. Inde *anbeiſſen* arrodere, quod dicitur de muribus.

BEISSEN, manducare, dentibus concidere. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bwytta* comedere, manducare, *bwyd* eſca. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 10. *mih peiz dines huſes ando*, Zelus domus tuæ comedit me. Inde *biß*, *biſſen*, *bißlein* offula, buccella, ſegmentum cibi, quantum bucca capere poteſt, *anbeiſſen* jentare, deguſtare cibum obiter, *imbiß* jentaculum. Cuncta a Francis & Alamannis relicta.

BEISSWIND, ventus acer & penetrans, a *beiſſen* pungere, ſecare.

BEISSWIND, boreas, aquilo, ventus ſeptemtrionalis. Vox hybrida, ad imitationem Gallicæ *vent de biſe* facta. LIPSIUS in notula ad verba vetera Gloſſarii ſui confundit hunc ventum cum turbine *biza*, tanquam *biſe* ſit a *büſen* fremere. Quem ſequitur PONTANUS in Originibus Francicis, & MARTINIUS in voce *Boreas*. MARTINIUS tamen fatetur, Belgis veteribus *büſe* eſſe Septemtrionem. Sed addit: *proprie eſt furens impetus aeris*. Qua in re potuit falli. Nam Gallis *vent de biſe* non eſt quilibet ventus impetuoſus, ſed ventus aquilonaris, alias *vent du nord*. Hinc *biſe* proprie eſt Septemtrio, a Gallico *bis* ater, niger (unde Latino-Barbaris *biſus* eodem ſenſu), ut *Aquilo* ab *aquilus* ſubniger, & dicitur de plaga mundi Septemtrionali, quia nox atra ibi dominatur. Auctor Etymologiæ eſt HUETIUS, cujus verba ex Originibus Menagianis hic deſcribam: *Septentrionem Veteres caliginoſum & denſis tenebris obſitum cenſuerunt. Ideo* ζόφον *apud Homerum, Strabo* SEPTENTRIONEM *interpretatur. Tibullus Panegyrico ad Meſſalam de Septentrione:* ILLIC ET DENSA TELLUS ABSCONDITUR UMBRA. *Arabes quoque mare Septentrionale* TENEBROSUM *appellant Ita Geographus Nubienſis. Hinc & Aquiloni vento nomen: aquilus enim color niger eſt. Gloſſarium:* AQUILUM, *μέλαν, ὡς ὁ λακκῖλλιος. Suetonius opponit candido. Feſtus,* FUSCUM *&* SUBNIGRUM *interpretatur. Eodem ſenſu dixit Plautus* CORPUS AQUILUM. *Eidem dicitur &* AQUILO. *Nos Galli dicimus la biſe, pari ſignificatu: nam Gallice bis nigrum ſonat. In quibusdam Galliæ noſtræ locis, ventus Thracias* (Thraſcias) NIGER *vocatur*. Hactenus HUETIUS, veriſſime & doctiſſime, etiamſi unde Gallis ſit *bis* pro nigro non oſtenderit, quod tamen promtum eſt derivare a Gr. φαιὸς fuſcus, ſubniger. Hodie non amplius utimur hoc compoſito. Extat tamen apud HENISCHIUM in Theſauro: *beißwind*, *ſchindhengſt*, *nordwind* ſeptentrio.

BEITEN, manere, morari, cunctari. Petrus Dresdenſis in Hymno de ſeptem verbis, Stroph. 8. *wenn ſich mein ſeel von mir wil ſcheiden, und mach nicht lenger beiden.* Ubi *beiden* ponitur pro *bleiben* manere, quia tunc mors inſtat & urget, ut anima in corpore diutius verſari non poſſit. Hic ſenſus verbi princeps & antiquiſſimus. SOMNER. in Dict.

Dict. Angloſax. *bidan* manere, morari, cunctari, perſtare. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *gebidan* manere. *Si Græcus eſſem,* inquit SKINNERUS, *derivarem a* παύειν, παύεσθαι. Ego malim derivare a Celtico *pedd* pes, ut proprie ſit pedem figere, perſtare. Nam pes ad utrumque paratus eſt, ad ſtandum & progrediendum. Et hinc contraria verba ex nomine ejus oriri poſſunt. Ita a *fus* pes derivamus *fuſſen* inſiſtere. A ſimplici *biden* oritur *bedd* locus manendi, de quo ſupra, & hinc porro BATHAIB manſio vel ſedes Gepidarum, vetus nempe Dacia, in quo compoſito *haib* occupatum quid ſignificat, ut dixi in *habe.* A compoſito *gebiden* nomen ducunt ipſi GEPIDÆ, reſidui Gothorum in Sarmatia, primo quidem a mora ſequendi, & quia cæteris tardius progreſſi in magna illa Gothorum ad Pontum migratione, mox etiam ab ingenio tardo ſic dicti, quaſi *cunctatores.* Utriusque appellationis cauſam commemorat JORNAND. Cap. XVII. de rebus Geticis. Sed ante ECCARDUM nemo radicem Gepidici nominis potuit inveſtigare, ne GROTIUS quidem in Indice. Interim a *beiten* Itali habent *badare,* eodem ſenſu, quod fruſtra negat FERRARIUS. Angli utuntur compoſito *abide.*

BEITEN, exſpectare, opperiri, præſtolari. Gothis *beidan* Luc. II. 25. Angloſax. *bidan, abidan* Matth. XI. 3. Francis & Alam. *bidan, beiton, peiton,* Belg. *beiden,* Suec. *byda.* Gloſſ. Keron. expectat *peitot.* TATIANUS Cap. II. 10. *thaz folc uuas beitonti,* plebs erat expectans. Senſus a manentibus ad exſpectantes translatus, quia cunctantibus ſimiles ſunt.

BEITEN, ab exſpectatione transfertur ad patientiam creditoris & injuſta patientis, quia ſicut ille reditum æris ſui, ita hic malorum exitum exſpectat. Hinc *beiten* Dial. Suevica eſt credere, mutuo dare, & Dial. Gothica patienter ferre Luc. XVIII. 7. LUTHERUS vertit *gedult haben,* quod etiam de creditore dicitur.

BEITEN, capere, captare, prehendere. VEREL. in Ind. *bita* apprehendere. Idem Græcis πιάζειν. Hujus verbi, quamvis in omnibus Dialectis pridem extincti, derivata reſidua ſunt, *beute* præda, manubiæ, res manu captæ, *büttel* lictor, apprehenſor, qui res & perſonas capit, & fortaſſe etiam *butte* vas capax, & *beutel* marſupium.

BEIWEIB, concubina. Extat in Bibl. Lubec. an. 1494. ubi concubinæ Salomonis vocantur *biwiuen,* a *bi* juxta, & *wiu* mulier, quia juxta uxorem alitur concubina.

BEIZEN, *beiſſen,* macerare, aqua perfundere emolliendi cauſa. A Phrygio *bedy* aqua, quod vide in *baden* lavare. Inde *beiſſe* maceratio. Græcis πίσαι eſt rorare, Latinis *buere, imbuere* humectando implere, quæ an cæteris affinia ſint, aliis conſiderandum relinquo.

BEIZEN, einbeiſſen, macerare indurandi cauſa. Proprie eſt acri humore perfundere, idemque quod *beiſſen* rodere, corrodere, ſenſu a dentibus ad ſalia & acetum translato. Utitur ſenſu allegorico NOTKERUS Pſal. CXVIII. 24. *ih uuerde gebeizet unde gehertet umbe dinen namen,* maceror & induror propter nomen tuum. Cum hoc ſenſu convenit Gr. πιέζειν vexare, affligere.

BEIZEN, verbum venatorium. V. *baizen.*

BEIZEN, deſcendere. V. *bas* infra.

BEKENNEN, ſcire, noſſe, cognoſcere, *bekant* notus, cognitus. A ſimplici ejusdem ſignificatus. Rhythmus de S. Annone §. 8.

> *Ob ir uuillit bekennin*
> *Der burge aneginne.*
> Si vultis cognoſcere
> Urbis primordia.

Plura in hunc ſenſum congeſſit JUNIUS in Obſ. ad Will. p. 10. Dicitur autem nonſolum de intellectu, ſed etiam de uſu & experientia. SOMNER. in Dict. Angl. *becunnan* experiri. Gloſſ. Lipſ. *bekunno* tenta. Inde *bekanter* familiaris, *bekant werden* converſari, *bekantſchaft* converſatio, contubernium, uſus familiaris.

BEKENNEN, affirmare, fateri, confiteri, *bekenner* confeſſor, *bekæntniſs* confeſſio. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt confiteri, niſi notum facere, h. e. facere ut alter ſciat, noſcat, cognoſcat? Gothi hoc ſenſu dicunt *andhaitan* Matth. X. 32. Angloſaxones *cythan* ibidem, Franci *bijahen, bigihen,* in Harmonia Evangelica TATIANI Cap. XII. 19. XLIV. 22.

BEKENNEN, in foro theologico eſt converti, opinor per aliquam metonymiam, ſed apud Francos tantum, miros ſæpe transnominationum artifices. Gloſſ. Pez. reſipiſcit *pichennit.*

BEKEREN, convertere, *ſich bekeren* converti. Vide *keren* animum vertere.

BEKLIEBEN. V. *kleiben* creſcere.

BEKOMMEN, accipere, nanciſci, *wol zu bekommen* parabilis. Non a *kommen* venire, ſed a *kommen* capere, & hoc a *kam* manus, quia manus eſt naturale capiendi inſtrumentum.

BEKOMMEN, evenire, bene vel male, *wol bekommen* conducere, *übel bekommen* nocere. A *kommen* venire, per manifeſtum Latiniſmum.

BELACHEN, deridere. Verſio Gothica Matth. IX. 24. *jah bihlohun ina,* & deridebant eum. Refer ad ſimplex.

BELECKEN, prælambere. Verſio Gothica Luc. XVI. 21. *jah hundos atrinnandans bilaigwodedun banjos is,* & canes accurrentes lingebant ulcera ejus. Refer ad ſimplex.

BELEIDEN, offendere, injuria, dolore, aut triſtitia afficere. Ambroſ. LOBWASSER Pſalm. XXII. 10. *daſs ſie nicht beleiden.* Refer ad ſimplex. Hodie utimur frequentativo *beleidigen.*

BELFERN, verba injurioſa evomere, maledictis contendere, *widerbelfern* maledicta referre. VEREL. in Ind. *bol* maledictio, diræ, *bolf* maledictum, *bolva* imprecari, maledicere.

dicere. Cuncta a *bal* malum, quod vide, & non a *bellen* latrare.

BELIEBEN, placere. Refer ad ſimplex ejusd. ſignificatus.

BELLAGINES, leges civiles DICÆNEI Philoſophi, quibus Gentem Gothicam excoluiſſe, & ad ſaniorem cultioremque vitam traduxiſſe fertur. JORNANDES Cap. XI. de Reb. Get. *Dicæneus Gothis Phyſicam tradens, naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas uſque nunc conſcriptas* BELLAGINES *nuncupant.* De veritate facti viderint alii. Nomen legis vitio laborare, & perperam ſcribi *Bellagines* pro *Bylagines*, recte judicat SPELMANNUS. Idem non magis Gothis proprium aut vernaculum cenſeri debet, quam partes unde componitur, quibus apud Angloſaxones nihil uſitatius. Illis enim *bye* habitationem, & *laga* legem denotat, quibus junctis efficitur *bylaga* jus civile, lex habitationis. Fatendum tamen eſt, Septemtrionales has voces conſtantius tenuiſſe, & fortaſſe etiamnum intelligere, dum apud nos obſoleſcunt. VEREL. in Ind. *by* prædium, pagus, civitas, *lag* lex, ſtatutum, *bylag* lex civilis. Non audiendus eſt vir quidam magnus, qui Jornandicam vocem ex Germanica *beilage*, qua hodie cauſidici inſerta documentorum deſignant, explicare conatur.

BELLEN, tinnire. Verbum Belgis cuſtoditum, quod proprie dicitur de ære campano. Inde Angloſaxonibus *bell* campana, *hand-bell* tintinnabulum, *bel-hus* turris ſacra, campanile, *beacn thæs bel-hringes* ſignum ſonitu campanæ datum, Belgis *bell* tintinnabulum, nola manualis, Anglis *bell* campana, *bell-man* præco nocturnus, Germanis *bell-hammel* vervex ſectarius, qui gregem cum tintinnabulo præcedit. Cauſa tinnitus eſt verber piſtilli. Hinc duce analogia omnium verborum, quæ apud nos ſonum ſignificant, dicere veriſimiliter poſſumus, quod *bellen* tinnire ſit a βάλλειν ferire. Vide quæ in verbo *brauſen* notavimus.

BELLEN, latrare. In rhythmo de S. Annone §. 40. lupi vocantur *bellinde walthunde* canes ſilveſtres latrantes. MARTINIUS in voce latro: *Blaffen* & *bellen* fecimus a ſono. RELANDUS in Diſſert. de American. pag. 149. Latratum canis Malæi *gongong* appellant. *Gannitum* canibus Latini adſcribunt, utique a ſono vocabulum ducentes. Nos *baffen* de ſono eorundem dicimus, Græci βαΰζειν, Latini *baubari.* Lucretius Lib. 5. *Et quum deſerti baubantur in ædibus.* Omnes conati ſunt ſonum canum imitari, quisque ſuo more, uti Ariſtophanes per αὖ, αὖ, alii per βαῦ, βαῦ, Perſæ per *hau, hau.* Canes irati Latinis *hirrire* dicuntur: idem Arabibus eſt *herr*, & R. litera canina. Huc uſque Relandus.

BELLEN, mugire, boare. Angloſax. *bellan*, Angl. *bellow*, Suec. *böla.* Hoc quoque a ſono effingit SKINNERUS. Hodie dicimus *bolken*, frequentative.

BELT, cingulum, zona. Latinis *balteus*, Angloſaxonibus, Anglis, Suecis & Islandis magno conſenſu *belt.* VARRONI eſt vocabulum Tuſcum Lib. 18. rer. hum. Per metaphoram dicitur de mari, quo terra cingitur. VERELIUS in Hervarar-Saga Cap. I. *laugur er landa belte*, mare terrarum cingulum.

BELT, irruptio aquarum, lingua Friſica. Teſtis ſignificationis H. GROTIUS in *Prolegomenis* ad ſcriptores Gothicos pag. 4. ubi ab hoc ſignificatu nonſolum freta Danica, inter Selandiam & Fioniam, Fioniam & Jutiam, quæ hodie BELT vocantur, ſed etiam BALTIÆ antiquæ, & MARIS BALTICI appellationem deducit. *Græci veteres*, inquit, *terram eandem* (Scandinaviam puta) *dixere* BALTIAM. *Ita enim ſcripſere Xenophon Lampſacenus & Metrodorus, Plinio memorati. Pytheas enim corrupte Baſiliam extulerat. Dixere ita terram haud dubie a mari interiore, quod* BALTICUM *Adamus Bremenſis ante ſex ferme ſæcula dixit, eumque ſecuti Helmoldus, Saxo, alii. Manetque etiam in uſu populari id nomen in parte quæ Fioniam Zelandiamque interfluit. Eſt autem id nomen non proprium, ſed commune. Nam maris irruptionem eo ſignificari norunt Friſii.* Qui a Grotio diſſentiunt, in cingulo hærent, & BALTIAM non ab interiore mari, ſed ab exteriore, tanquam inſulam mari circumfluam, qualis erat opinione veterum, memorante PLINIO Lib. IV. Cap. 13. dictam arbitrantur. Quod ſi verum eſt, oportet eam metaphoram, qua mare cingulum dicitur, valde antiquam eſſe. Sed vix perſuadent. Nam ſi *belt* irruptionem aquarum ſignificat apud Friſios, quod fide Grotii aſſumo, *Belt* non erit nomen metaphoricum, ſed proprium ejus freti, per quod mare in interiora intravit, & ab illa irruptione nonſolum fretum, ſed etiam mare interius, utpote irruptione aquarum factum, recte nominabitur *Balticum*, & terra mari contigua *Baltia.* Videmus, quam ſapienter hoc animadverterit Grotius, & quam pulcre maris baltici ortus in ipſa voce tanquam monumento hiſtorico & antiquiſſimo contineatur. Sed unde ſit *belt* pro irruptione aquarum, non explicat vir ſummus. Poſſit tamen eſſe a *fallen*, βάλλεσθαι, irruere, impreſſionem facere. Extra hanc conſiderationem quodvis fretum navigabile poſſet dici *belt*, a Græc. πλωτὸς navigabilis.

BELZ, pellis. V. *pelz.*

BENDEL, faſcia, faſciola. Angloſaxon. *byndel*, Ital. *bindello.* Diminutiv. a *band* vinculum, ligamen.

BENGEL, fuſtis. A notione cædendi, prout optime judicat JUNIUS Gloſſ. Goth. pag. 82. Nam pulſare, percutere Anglis dicitur *bang*, Danis *bancke*, Suecis *banka*, *bængia.* Opinor a *pochen*, per epentheſin. Vetuſtatem

ſtatem verbi tuentur derivata antiquiſſima in pluribus Linguis. Inde Cambris *ysbongc* ictus, pulſus, verber, Gothis *banjo* plagæ Luc. X. 30. Germanis *bunge* tympanum, & eodem partu *bengel* fuſtis, quia fuſtis eſt lignum teres, quo ad pulſandum utimur. Allegorice dicitur de homine agreſti, quia durus & impolitus eſt inſtar fuſtis. Ob ſimilem cauſam vocatur etiam *flegel* & *knoll.*

BENNE, crates viminea, cuicunque uſui inſerviat. Puto ab ὑφαίνειν texere, nectere, per aphæreſin. Eſt enim opus e viminibus contextum, & dicitur per ſynecdochen generis de variis inſtrumentis, domeſticis & itinerariis, in pluribus & vetuſtiſſimis linguis. Inde Latinis *vannus* inſtrumentum vimineum quo frumenta ventilantur: Belgis *benn* corbis: Anglis *binn* panarium: Germanis *benne* crates quæ plauſtris imponitur, *bennen-bedd* ſtragulum e viminibus: Anglo-ſaxonibus *wæn* plauſtrum, per ſynecdochen partis pro toto, quod videtur differre a *wægen* ejusdem ſignificatus. Illud a crate plauſtro impoſita, hoc a motu ſic dicitur. Et huc etiam ſpectat *benna* Gallica, de qua FESTUS: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur, unde combennones in eadem benna ſedentes.* A *combenno* videmur habere *compe* & *compan*, pro ſocio vel ſodali ſive itineris ſive alterius negotii, quamvis hæc vox plures recipere ſenſus apta nata ſit, ut dixi in loco.

BEQUEMEN, quadrare, congruere. Proprie eſt *convenire*, & ad modulum verbi Latini factum a *quemen* venire, auctoribus Francis. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIX. 61. de toga Domini a B. Virgine contexta:

> *Si ſcaffota ſia ſoſo iz zam,*
> *Joh ſo ſiu beziſt biquam.*
> Vertit SCHILTERUS:
> Illa confecit eam ſicut decebat,
> Et ut quam optime congrueret.

Inde Francis *biquam* congruus, conveniens, *bilidi biquami* congrua parabola, apud OTFRID. Lib. IV. Cap. VII. 127. Nos inde habemus *beqaem* aptus, congruus, commodus, proprie conveniens, *bequemlich* idem, *bequemlichkeit* commoditas, & alia ſatis manifeſta. *Kommlich* & *commodus* ex eodem fonte videntur manaſſe, nempe a *kommen* venire, quia commoda veniunt in rem, tempore & loco opportuno.

BEQUEMEN, accommodare, facere ut congruat vel conveniat, *ſich bequemen* morem gerere, accommodare ſe rebus & perſonis, *bequemung* condeſcenſio, obſequium, placendi ſtudium.

BER, bacca. Gloſſ. Pez. labruſcas *uuildu peri.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *beria* uva, *winberian* uvæ. Quod extat Matth. VII. 15. VEREL. in Ind. *ber* bacca. Proprie eſt fructus arboris vel plantæ, a *bæren* proferre, & dicitur antiquitus nonſolum de baccis, ſed etiam de frumento. Inde Gothis *barizein* hordeaceus Joh. VI. 9. Angloſaxonibus *bere* hordeum, *bere-flor*, *bere-tun* area ubi frumentum teritur, *bere-gafol* tributum hordeaceum, *bere-hlaf* panis hordeaceus, *bere-wic* villa frumentaria, & alia apud Lexicographos obvia. Omnibus conſentit Heb. *bar*, & Græc. πυρὸς fruges, frumentum. In compoſitis multa ſunt baccarum genera, quæ ego ignoro.

BERAMEN, margine includere. V. *ram* margo.

BERAMEN, definire, condicere diem. Vide ſimplex.

BERATEN, proſpicere de nuptiis, in matrimonium collocare. Utitur Luth. Sir. VII. 27. Non a *raten* conſulere, ſed a *raten* conjugare, quod vide.

BERD, geſtus, actio corporis, decens vel indecens. Extat apud HENISCHIUM in Theſauro L. Germ. Utitur quoque frequenter LUTHERUS in Tomis Jenenſibus, obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 115. Olim deduxi a *bæren* ferre, imitatus Latinos, qui *geſtus* a *gerendo*, & Gallos, qui mores hominum *comportement* a *portando* vocant. Nunc autem facilius & elegantius derivari mihi videtur a *baren* oſtendere, ob rationes quas dedi in compoſito *gebærd*, quod uſitatius. A ſimplici habemus *ſich berden* geſticulari, geſtum facere.

BERDE, fructus arboris vel plantæ. Vox TATIANI in Harm. Evang. Cap. CLX. 3. *ni trinku ih fon nu fon theſemo berde uuinrebun*, non bibam a modo de hoc genimine vitis. Quam PALTHENIUS recte deducit a *bæren* proferre, ut ſit id quod profert vitis. Nam hoc verbo paſſim utuntur veteres de vegetabilibus, & ipſe TATIANUS Cap. CLXVII. 3. *So thas uuinloub ni mac beran uuahsmon fon imo ſelbo* ſicut palmes non poteſt ferre fructum a ſe ipſo. Ad eandem cognationem ſpectat *börde* ſolum fertile.

BERDEN, ornare. Armoricis *para*, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 409. Angloſaxonibus *prætan*, ut patet ex particip. *præte* ornatus, excultus, apud SOMNER. & BENSON. quod cuſtodiunt Angli in *pretty* bellus, concinnus, ſpecioſus. Suecis & Island. *pryda.* VEREL. in Ind. *pryda* ornare, *prydi* ornamentum, *prudlega* ornate. Utitur Luth. Eſa. LXI. 10. *wie eine braut in ihrem geſchmeide berdet.* Series orationis poſtulat ut legamus *geberdet* ornavit. Ita LXX. κατεκόσμησέ με, ornavit me. Aut ſi hoc non placet, legamus cum HENISCHIO *ſich berdet*, ornat ſe. Nam hanc verſionem exigit Heb. *thadeh.* Utrum voluerit dicere LUTHERUS, etiamſi per oſcitantiam aut præpoſterum emendandi ſtudium typothetarum perſpicere non licet, non alio tamen *berden* quam ornandi ſignificatu adhibuit. Cum hoc verbo convenit Lat. *paro*, quod nonſolum de neceſſitate, ſed etiam de pompa dicitur. Vox Gallica *parade* videtur eſſe a *berden*, quamvis etiam a *paratura* eſſe poſſit.

BEREIT, paratus, parando factus, *bereiten* parare, præparare. Non a Lat. *parare.* Obſtant enim ſimplicia *reit* & *reiten* ejusdem ſignificatus, quæ vide.

BEREIT, facilis, expeditus, promptus ad agendum. A ſimplici *rad* celer, de quo infra. Differt a præcedenti, etiamſi cum illo confundatur.

BEREITS, jam. A ſimplici *reits.* Cod. Arg. Luc. I. 18. *ik raihtis im ſineigs*, ego jam ſum ſenex. Belgæ & Sax. inf. dicunt *reeds*, Angli *ready* & *already.* Omnes fortaſſe a *reiten* facere, ut idem ſit quod *actutum.*

BEREN, ferre. V. *bæren.*

BERG, mons. Gothis *bairg* in comp. *bairgahein* montanus Luc. I. 39. Franc. & Alam. *berg*, *perg*, Belg. & Suec. *berg.* Gloſſ. Keron. monte *perege.* NOTKERUS Pſal. CIII. 18. *hohe berga ſint ſtat dien hirzen*, montes excelſi ſunt habitatio cervorum. LEIBNITIO etiam Gallica vox eſt, quia Cato apud PLINIUM Lib. III. Cap. 17. notavit, BERGOMATES *etiamnum prodente ſe altius quam fortunatius ſitos.* Addit Leibnitius *nomine.* Quo ipſo ſenſum Catonis feliciter reſtituit, qui diligentiam & eruditionem HARDUINI adhuc fugit. Eadem vox in remotiſſima ætate reperitur apud Phryges, quorum arx ſumma πέργαμος (Trojana inquam ſeu Iliaca) haud dubie a ſitu montano nomen habuit. Unde vocem *berg* Phrygiam eſſe, & a Phrygibus oriundam, negari vix poteſt. Hæc una vox, etiamſi nullæ aliæ ſupereſſent (ſuperſunt autem quam plurimæ) judice PEZRONIO ſufficeret ad probandum, Linguam Phrygiam Germanicæ ſimilem fuiſſe. Sed ne videamur inanibus conjecturis indulgere, teſtes advocandi ſunt. Itaque SUIDAS auctor eſt, *Pergama* Græcis dici generatim omnia loca editiora, πάντα τὰ ὑψηλά. Quem illi ſignificatum haud dubie a Phrygibus, ut plura alia, acceperunt. Eundem vocis ſignificatum agnoſcunt etiam veteres Gloſſatores. Hinc *Pergama* in Gloſſis Pez. exponitur *hoho gizimpri*, id eſt, in edito ædificata. Et ejusmodi loca hodienum Germ. vocari *Bergham* vel *Bergheim*, h. e. montanas manſiones, omnibus notum eſt. Huc etiam ſpectat *Bergium* Ptolemæi, *Bergos* Plinii, *Bergidium*, *Bergula*, *Berguſia* in Hiſpania, *Bergomum* in Gallia ciſalpina, & alia innumera, a ſitu montano facta. Quamvis autem tanta ſit vocis antiquitas, ut in ſe & originem ſuam inquiri, videatur vetare, commode tamen derivari poteſt a *bæren* levare, attollere. Nam hinc eodem & legitimo partu pronaſcitur *por* altus, editus, elevatus, & *berg* mons, collis, & omnis locus in terra editus. Ab illo rurſus oritur verbum *bergen*, latiſſimo ſignificatu, univerſe tamen a montibus & collibus petito. Reliqua montium nomina ſunt, *Alp*, *Bein*, *Brenner*, *Thor*, *Dun*, *Hill*, cuncta a notione altitudinis formata, ut in ſingulis oſtendi.

BERG, collis, monticulus, tumulus, ſive naturalis, ſive manu factus. Anglosax. *beorg*, *beorh*, Lat. Barb. *bargus.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *beorg* collis, acervus, tumulus, cumulus. Verſio Angloſaxonica Luc. III. 5. *ælc munt and beorh byth genytherud*, omnis mons & collis humiliabitur.

BERG, quatenus eſt verbale a *bergen*, differt a primitivo *berg.* Dicitur enim de rebus, quæ montes & colles non ſunt, ſed tuta tantum receptacula, aut clathra, aut mera tegumenta. Significat autem

(1.) locum munitum, a *bergen* munire.
(2.) ſtationem tutam, tam hominum quam animalium, a *bergen* recipere.
(3.) tegumentum, præcipue militare, a *bergen* tegere.
(4.) tumulum ſepulcralem, a *bergen* ſepelire.

Vide plura de ſingulis in ſuis fontibus.

BERGEN, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt a *berg*, non vice verſa. Alios autem ſignificatus accipit a *monte*, alios a *tumulo* vel colle. Hinc *bergen* eſt verbum biceps, & geminam ducit familiam, cognatione quidem junctam, ſed non temere confundendam. Reperitur autem in omnibus veterum Dialectis, & Gothis effertur *bairgan*, *gabairgan*, Angloſaxonibus *beorgan*, *beorgian*, *byrigan*, *gebeorgan*, *bebyrgean*, Franc. & Alam. *bergan*, *perkan*, *poragen*, Islandis *berga.* A *bergen* rurſus fit *berg*, alio & ampliſſimo ſenſu, ut mox per ſingula oſtendam.

BERGEN, a *berg* mons.

BERGEN, ſervare. Cod. Arg. Joh. XII. 25. *bairgith ſaiwala ſeina*, ſervat animam ſuam. Veteres hunc ſignificatum a montibus accepiſſe, quod montes & omnia loca edita fuerint ab antiquo ſalutis humanæ præſidia in multis periculis, inprimis contra inundationes & latrocinia, convenit fere inter omnes. *Servare* autem duas notiones involvit, *eripere a malo*, & *defendere contra malum.* Utrumque antiquis dicitur *bergen.*

BERGEN, eripere a malo. VEREL. in Ind. *berga* ſervare, e periculis eripere. Inde Batavis *geborgen* a periculo ſervatus: & Saxonibus inf. *bargegeld* merces pro ſervatis naufragorum bonis, apud SCHOTTELIUM.

BERGEN, defendere contra malum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *beorgan* defendere, tueri, *geborgen* tutus, defenſus, protectus. *Defendere* autem plures notiones involvit. Alia enim defendimus arcendo, alia cavendo, alia muniendo, alia recipiendo, alia tegendo, alia occultando, alia juvando. Hinc *bergen*, quatenus eſt verbum defenſioni & tutelæ dicatum, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, *arcere*, *cavere*, *munire*, *recipere*, *tegere*, *occultare*, *juvare.* Quæ certe ſunt ſurculi defenſionis, vel potius modi, quibus ipſa defenſio varie exprimitur, & vim ſignificandi ſuam non habent a montibus, ſed ἀμέσωςα tutela.

BERGEN, arcere, acceſſum impedire. Huc ſpectat LINEBERGA ex Cantico Cant. Willerami

Jerami Cap. III. 9. *der cuning Salomo mahhota imo ſelbemo einan disk, des holzes vone Libano, die ſule da der disk uffe lag, die uuaron ſilberin, abo diu* LINEBERGA, *diu uuas guldin, unte diu ſtega uuas roth:* Rex Salomo faciebat ſibi menſam de ligno Libani, columnæ, quibus menſa incumbebat, erant argenteæ, ſed cancelli erant aurei, & gradus purpurei. Sic autem dicitur, non quod ex linteo vel reſtibus facta ſit, ut Goldaſto & Caſtricomio viſum (aurea enim erat), ſed a duplici uſu, quem præſtabat, ab arcendo, unde *berga*, a reclinando, unde *line* dicitur. Latine appellaveris *cancellos reclinatorios.* Hodie ejusmodi ambitus vocant *gelender*, a *lenen* inniti.

BERGEN, cavere, ſecuritati proſpicere. Gloſſ. Keron. cavere *piporageen*, cavet *porake*, caveat *piporgee*, &c. Similiter & Angloſaxonibus *beorgan, beorgian* eſt cavere, *gebeorgan* prævidere, *gebeorgh* cautus. Hodie ſuperat in derivato *bürg* ſponſor, fidejuſſor.

BERGEN, munire. SOMNER. loc. cit. *beorgan* munire, *beorg* munimentum, agger, arx, *biorg* propugnaculum, *gebeorge* præſidium, arx, munimentum. Hinc omnia loca munita, urbes & caſtella, hodienum vocantur *burg*. Et huc etiam ſpectat ex antiquo ſermone *herberg* caſtra, ſedes munita exercitus.

BERGEN, recipere, receptum dare. VEREL. in Ind. *berga* recipere, in tuto collocare. Inde *berg*, ſtatio tuta tam hominum quam animalium: quod tamen non ſuperat niſi in compoſitis, quorum præcipuum eſt *herberg* diverſorium, quod viatores recipit. Olim etiam cubilia ferarum & nidi volucrum denominationes ſuas inde accipiebant. Gloſſ. Lipſ. *geberge* cubilibus. Gloſſ. Pez. nidus *giperch*. Imo etiam occaſus Solis in Indice Verelii dicitur *ſolbiorg*, quaſi cubile Solis, ubi Sol mergitur, & feſſos a curſu diurno equos Oceani undis abluit, ut Poëtæ fabulantur. Huc ſpectat ex Latinitate Barbara *Albergium*, de quo ſupra.

BERGEN, tegere. Ab hoc verbo nomina obtinuerunt apud Priſcos tegumenta humani corporis, præcipue militaria, quæ, quamvis hodie ſint obſoleta, ad Theſaurum tamen Antiquitatis ſpectant. Talia ſunt,

Bainbergæ, ocreæ, tibialia, quia tibias tegunt, quæ Germanis *bein*. Lex Ripuar. Tit. XXXVI. 11. BAINBERGAS *bonas pro ſex ſolidis tribuat.* Benſonius: *banbeorgas* ocreæ.

Halsperga, collare, quia jugulum tegit, quod Germanis *hals*, ſed & lorica, quia præter jugulum etiam pectus tegebat. Conſtitutio vetus de Expeditione Romana: *In arbitrio Dominorum pendeat, quos ducant, a quibus ſtipendia accipiant, quibus* HALSPERGAS *concedant.* Benſonius: *hals-bearh* lorica. Gloſſa Juniana ad Will. pag. 117. *halsberg* lorica. Rythmus de S. Annone Stroph. VIII. *halsbergin unti bruniun*, collaria & thoraces. Verel. in Ind. *halsbiorge* collare calybeum. Inde Gallis prioribus *hauberc* & *haubers* apud Cangium.

Neſbiorg, galeæ pars illa, quæ naſum tegit, a *neſ* naſus, apud VEREL. in Ind.

Osbergum, idem quod *halsberg*, & ex illo vitiatum per ſyncopen, ſpiritu ab initio vocis ſuppreſſo. Italis *usbergo* eodem ſenſu.

Scancbeorg, ocreæ, apud Benſon. quia crura tegunt, quæ Angloſaxonibus *ſcancas*, hodie *ſchenkel*.

BERGEN, abſcondere, occultare. Dicitur de omnibus occultationibus, quæ vel ſalutis vel inſidiarum cauſa, vel alias ob rationes fiunt. Gloſſ. Pez. celaverunt *pipergent*. Notkerus Pſal. IX. 16. *burgen ſtricche*, laqueos occultabant. Hodie dicimus *verbergen*. Utitur tamen ſimplici Luth. in ſacra verſione.

BERGEN, juvare VEREL. in Ind. *biarga* auxilium ferre, *biargaſt at* invicem juvare, *biargleyſi* auxilii inopia.

BERGEN, a *berg* tumulus, collis.

BERGEN, ſepelire. Id eſt, tumulo inferre, quod ſepulturæ veterum plerumque fierent ſub collibus, ſive naturalibus, ſive manu congeſtis, quod pluribus demonſtravit V. C. Joh. Georg. KEYSLERUS in Antiq. Septentr. pag. 103. ſeq. Ejusque rei indicium faciunt nonſolum oſſa & urnæ, quæ hodienum eruuntur, ſed etiam Lingua vetus. Nam ſepelire Angloſaxonibus dicitur *byrigan, bebyrgean*, & *bebyrigean*, Matth. VIII. 21. & ſepultus *birged, bebyrged.* Unde, niſi a *beorg* collis? Huc etiam ſpectare videntur verba *Otfridi* Lib. V. Cap. XXIII. 532. de immortalitate per Chriſtum parta: *then tod habet giborgan*, mortem ſepelivit. Quod rectius & ingenioſius dicitur, quam *operuit.* Ab eodem verbo monumenta ſepulcralia nomen accipiunt in plerisque veterum Dialectis. Hinc tumulus Angloſax. dicitur *birgene, bergyl, byrigels*, ſarcophagus *lic-beorg, lic-burg*, epitaphium *byrigleoth.* Et in Gloſſis Lipſii *burgisli* exponitur *ſepulcrum.* Adde Legem Salicam editionis Eccardinæ, ubi Tit. LVIII. 4. occurrit *chreoburgio*, quod videtur hominis mortui (nam *chreo* cadaver ſignificat) reconditorium denotare, obſervante doctiſſimo Editore. Priſtinum ſepeliendi morem mutavit Carolus M. in Capitulatione de partibus Saxoniæ Cap. XXII. *Jubemus, ut corpora Chriſtianorum Saxonum ad Cœmiteria Eccleſiæ deferantur, & non ad* TUMULOS *Paganorum.* Quo facto vocabulum una ſepultum eſt.

BERGEN, condere, in loco ſubterraneo reponere. VEREL. in Ind. *berga ſæd* ſegetes in horreum inferre. Lucem vocabulo præbet, & viciſſim ab illo accipit locus TACITI cap. XVI. de M. G. *Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eosque multo inſuper fimo* (in formam collis) *onerant, ſuffugium hyemi, & receptaculum frugibus.* Hæc prima Germaniæ horrea. Poſtea uſus condendi mutatus eſt, manen-

manente priſco vocabulo. Et huc ſpectat Gloſſa Vereliana.

BERICHT, inſtructio. Refer ad *richten* inſtruere.

BERISPEN, arguere, increpare. V. ſimplex.

BERM, fæx, fermentum, flos cereviſiæ, Dial. Marchica. Angloſax. *beorm*, Angl. *barme*, Dan. *bærmes*. A *bæren* levare, attollere, & non a Lat. *fermentum*. Ita Gallis *levain* a *levo*.

BERN, vir, & vir præcipuus. Angloſaxonibus *beorn*, Danis antiq. *biorn*. Nomen ſexus & dignitatis, quod Saxones videntur a Francis accepiſſe. Nam *bar* Francorum utroque pollet ſignificatu, & inde fieri poterat *barn*, *beorn*, *biorn*, per augmentum finale. Id quod deinceps Longobardi, & ipſi Franci in Nominibus propriis ſunt imitati. Inde

BERNHARDUS, vir fortis. Non cor virile, & multo minus cor urſi. Plura ejusd. generis compoſita vide in *hart* fortis.

BERNARDUS, eadem notione. Non ingenium virile, tanquam eſſet ab *art* indoles. Et multo minus ingenium urſi.

BARNEFRIDUS, aſſertor maſculus. Similia vide in *frieden* tueri.

WARNEFRIDUS, Scriptor celebris Longobardorum, eadem notione, quia B. ſolet verti in W. GROTIO eſt *cuſtos pacis*. Sed in nominibus propriis *frid*, ultimo loco poſitum, nunquam ſignificat pacem.

Galli priores a *bern* habuerunt *bernage* ſatellitium regium.

BERNEN, urere & ardere. Angloſax. *bærnan*, *byrnan*, Angl. *to burn*, Gr. πυρῶ, Lat. *burere* in comp. Cuncta a Phrygio πῦρ ignis. Hodie, cum Gothis & Francis dicimus *brennen*, quod literæ caninæ transpoſitione originem occultat.

BERNSTEIN, ſuccinum, lapis cremabilis, ſic dictus, quod facile ignem concipiat, a *bernen* ardere. In Verſione Islandica Luc. XVII. 29. *brennſtein* eſt ſulphur, ob eandem rationem. In aliis Dialectis, & præcipue Helvetica apud PICTORIUM & DECIMATOREM ſuccinum dicitur *aidſtein*, ab obſoleto *eiten* ardere. Vox Latina eundem admittit ſenſum, ſi derivetur a verbo Celtico *cynne* incendere & incendi, quod hodie cuſtodiunt Cambri, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Res ipſa reſpondet vocabulo, & vocabulum rei. *Si naturam ſuccini admoto igne tentes*, inquit TACITUS, *in modum tedæ accenditur*, *alitque flammam pinguem & olentem: mox ut in picem reſinamve lenteſcit.* Cap. XLV. de M. G. Quo nomine primi ſuccini collectores hunc lapidem appellaverint, vide in *gleſſ*.

BERSTEN, rumpi, *borſt* ruptura. A *breſten* rumpi, quod genuinum, quia etymologiam habet, & facile mutatur in *berſten*, ob mobilitatem literæ R. Interim hæc metatheſis valde antiqua eſt. Nam inde Angloſaxonibus *borſten* eſt ruptus, Belgis *borſt* pectus, quia in medio ruptum, Cambris *bors* hernia, a ruptura ut videtur, per quam inteſtina in ſcrotum deſcendunt.

BERSTEN, frangere, facere ut rumpatur. Verbum faceſſens ex præcedenti, quod Angloſaxonibus effertur *bærſtan* & *burſtan* apud Lexicographos.

BERT, clarus. V. *brecht*.

BERUCHTIGEN. V. *rücht* fama.

BERUCKEN, circumvenire. Proprie eſt attrahere, a *rücken* trahere, & dicitur de fraudulentis ducta ab aucupibus metaphora, qui aves allectas retibus attractis decipiunt. Belgæ eodem ſenſu dicunt *betrecken*, a *trecken* trahere. Imo etiam Græcis ῥικάω eſt decipio, & forte a ῥύω traho.

BES, bacca. Gothis *basja* in comp. *weinbasja* uvæ Luc. VI. 44. Factum a *ber* ejusdem ſignif. litera canina in ſibilum mutata. *Ber* autem eſt a *bæren* proferre, & proprie omnem fructum denotat. Hinc antiquius cenſeri debet eo, de quo nunc agimus, etiamſi ſerius ſcriptum ſit. Quemadmodum autem *ber* latiſſimo ſenſu dicitur, ita *bes* ad omnes plantarum fructus, & grana fructuum, quæ ſimilitudine baccas referunt, extenditur. Inde Cambris *pys* ervum, Angloſaxonibus *piſan* piſa, lentes, lenticulæ, *piſan-hoſa* ſiliquæ, *muſe-piſe* vicia, Belgis *besje* acinus. Nec aliunde Græcis & Latinis πίσον & *piſum*, Gallis *pois*. In agro Berolinenſi *beſen* & *beſinge* pro baccis frequenter auditur, quod a Gothis, cum adhuc proxima Pomeraniæ loca incolerent, relictum arbitror. Aliam vocem Gothicam, ſolisque Berolinenſibus uſitatam, vide in *klagen* parvuli.

BESAULEN, contaminare. V. *ſulen*.

BESCHÆFTIGEN, occupari. A *ſchaffen* laborare, per adjectiv. *ſchæftig* negotioſus, quod eſt a ſubſt. obſoleto *ſchaft* occupatio.

BESCHÆLEN, equam gravidam reddere, *beſchæler* admiſſarius. A *ſchale* concha venerea.

BESCHAFFEN, conſtitutus, *beſchaffenheit* conſtitutio. Refer ad *ſchaffen* formare, quod de arte & natura dicitur.

BESCHATTEN, quatenus derivatur a *ſchatten* umbra, ſignificat quantum poteſt, obumbrare & obſcurare. Gloſſ. Lipſ. *ſcedeuuon ſal* obumbrabit, *beſcediuuit* obſcurabitur.

BESCHAUWEN, contemplari. Gloſſ. Keron. conſideret *piſcauuuohe*, conſideranda eſt zi *piſcauuuonne iſt*. Idem Angloſaxonibus *beſceawian*, Belgis *beſchouwen*. Refer ad ſimplex.

BESCHEID, ratio. Angloſaxonibus *ſcad* & *geſcead* eſt ratio, & hinc *geſcead agyldan* rationem reddere, apud SOMNERUM in Dict. Unde rationi hoc nomen quæſitum ſit, jam indicavi in verbo *ſcheiden* diſcernere.

BESCHEID, judicatum. A *ſcheiden* dirimere.

BESCHEID,

BESCHEID, reſponſum quod datur abeunti. A *ſcheiden* diſcedere, quaſi diſceſſus, per metonymiam conſequentis pro antecedente, quia reſponſo accepto alter diſcedit. Ob eandem cauſam decretum vocatur *abſcheid, abſchied*, ut *receſſus* a *recedendo.*

BESCHEIDEN, inſtruere. Jus Prov. Alam. Cap. III. 10. *alz daz Lehen recht-buch juch uuol beſchaiden kan*, ſicut liber juris feudalis vos docere poteſt. A *beſcheid* ratio. Quid enim eſt docere, niſi dictorum rationem reddere?

BESCHEIDEN, deſignare. Jus prov. Alam. Cap. IV. 2. *an dem haupt iſt ez beſchaiden man und uuip, diu reht und redlich zu der e komen ſint*, in capite ſunt deſignati vir & uxor, legitimo matrimonio juncti. Refer ad *ſcheiden* diſtinguere. Nam diſtinctio omnis eſt a ſignis, & non niſi per ſigna manifeſtatur. Quod ubi fit, tunc res diſtincta ſimul deſignatur. Unde apparet, quam facilis ſit ſenſus a diſtinguendo ad deſignandum tranſitus.

BESCHEIDEN, indicere diem & locum, *beſchieden* rogatus, citatus, *vorbeſcheid* terminus judicialis, tempus amicabili compoſitioni præſtitum. Ab obſoleto *ſcheid*, quo priores Germani ſpatium temporis & loci denotarunt.

BESCHEIDEN, modeſtus. Quo ſenſu, vide in *ſcheiden* partiri.

BESCHEID THUN, reciprocare potum, vicem reddere bibendo. Videtur eſſe a *beſcheid* ratio, factumque ad imitationem formulæ Gallicæ *faire raiſon*. Viderint Galli, quid hic faciat ratio? Aliis eſt formula Germanica, a *beſcheid* reſponſum, quia poculis reſpondemus, & ſalutem acceptam reddimus. Veterem propinandi & reſpondendi formulam vide in *heil* ſalvus.

BESCHEREN, dare, donare. Francis *piſceran* & *giskeran*. Gloſſ. Pez. deditos *piſcerite*. Epinic. R. Lud. verſ. 73.

Giskerit iſt thiu hieruuiſt,
So lango ſo uuil Kriſt.
Vertit SCHILTERUS:
Data eſt hæc vita
Tam diu quam vult Chriſtus.

HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. *beſcheren* i. e. boni aliquid deſtinare & conferre alicui: alludit ad Heb. *aſchar* felix & fortunatus fuit. Hæc ille, ſed minus recte. Nam proprie eſt *impertiri*, a *ſcheren* partiri. Quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit, a χεὶρ manus, quia verba dandi ſæpe formantur a manu, ut oſtendi in *geben* & *leihen*. Hodie fere utimur tantum de largitionibus e cœlo.

BESCHICKEN. V. ſimplex.

BESCHIRMEN, defendere, tueri, protegere. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 91. *biſcirmen in then notin*, invocabitis montes ut protegant vos in adverſis. Verbum WILLERAMO familiare in Cantico. Loca inde decerpta vide apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 25. Refer ad ſimplex.

BESCHLEUNIGEN, accelerare. V. *ſchleunig.*

BESCHMIEREN, primo eſt ungere & illinere, deinde inquinare, a ſimplici ejusdem ſignificatus. Hinc porro allegoria petita, ut notare aliquem riſu, opprobrio, vel alia honoris macula, Angloſaxonibus dicatur *bismerian*, Francis & Alam. *biſmeran.* Gloſſ. Keron. inridet *piſmeret*. TATIANUS Cap. CC. 2. *bismarotun inan*, illudebant ei. Quod repetitur Cap. CCV. 2. 3. 4.

BESCHMITZEN, maculare, polluere. Angloſax. *besmitan*, Franc. & Alam. *pismizzan*, Belgis *besmetten*. Gloſſ. Keron. contagiet *pismizze*. A ſimplici ejusdem ſignificatus. Gothis *bismitan* eſt ungere, illinere, & inde *biſmait* unxit, illevit Joh. IX. 6. 11. Qui verbi ſignificatus haud dubie eſt antiquior Saxonico, quo utimur hodie.

BESCHWICKEN, decipere. Gloſſ. Lipſ. *beſuick* ſupplanta, *beſuikit* decipit. Gloſſ. Keron. deceptus *piſuuichaner*. Idem Angloſaxonibus *beſwicen*, a *beſwican* decipere, ſeducere, prodere &c. Hodie dicimus *bezwicken*. Vide plura in ſimplici.

BESEM, ſcopæ. BENSON. in Voc. Angloſax. *beſem*, *beſm*, *beſma* ſcopæ. Gloſſ. Pez. in ſcopa *in peſamin*. Fragmentum Antiquæ Verſionis Theotiſcæ Matth. XII. 44. apud ECCARDUM in Quaternione Vet. Monum. pag. 43. *enti guhomann* (lege *gihuman*) *findit ital hus beſmon gaherit enti gaſconit*, & veniens invenit vacantem domum ſcopis mundatam & ornatam. Forte a *butzen* mundare, ut conjectat MARTINIUS.

BESERICH, ſcutica ex pene bovis. Belgis *pees* eſt nervus, *bullepees* penis bubulus. Græcis πέος penis. Hinc *beſerich* eſt nervis pollens, vel penis robuſtus.

BESESSENER, dæmoniacus. Proprie obſeſſus, puta a dæmone, a *beſitzen* poſſidere. Notæ ſignificationis vox, ſed nuper adhibita. Gothi dæmoniacum vocant *wods* Marc. V. 18. Angloſaxones *wod* Joh. VIII. 48. 49. Quo ſenſu, jam dixi in *wut* fero ſimilis. Eadem Dialecto, Saxonica inquam, dæmonium vocatur *deofel-ſeocneſſe* Matth. IV. 24. id eſt, morbus diabolicus.

BESEULEN, maculare. V. *Sulen.*

BESING, bacca. V. *bes.*

BESITZEN, poſſidere. V. *ſitzen.*

BESONDER. V. *ſonder.*

BESSER, melior. Comp. a poſ. *bas, baſſ* bonus. Gothis effertur *batizo* Luc. V. 39. Angloſax. *betere* ibid. Francis & Alam. *bezir, pezzir*, Belg. *beter*, Angl. *better.* Gloſſ. Keron. meliorem *pezzirun*, melius *paz, pezzira*, in melius *in pezzira*, modice melioris *luzilemu pezzirun.* TATIANUS Cap. LVI. 9. *thas alta iſt bezira*, vetus eſt melius. Quibus conſentit Perſicum *bihter*, Gr. βέλτερος, Lat. *potior.*

BESSERN, quatenus derivatur a *beſſer*, ſignificat quantum poteſt, (1.) in meliorem ſtatum reduci. Inde Angloſaxonibus *beterian* meliorеſcere, hodie *ſich beſſern.* (2.) melio-

meliorem reddere, facere ut melior fiat. Gloſſ. Pez. ædificare *peziron*, reformat *gipezirot*. Gloſſ. Keron. meliorati *kepezzirote*. (3.) compenſare, damnum illatum reſarcire. Utitur Jus prov. Alam. Cap. 210. (4.) antecellere, præſtare, ſenſus Angloſaxonibus proprius.

BEST, optimus. Gothis *batiſta* Luc. I. 3. Angloſax. *beteſt*, *betſt*, Franc. & Alam. *bezziſto*, Belg. & Angl. *beſt*. Gr. βέλτιςος. Gloſſ. Keron. optimum *pezziſtun*. TATIANUS ab initio: *bezziſto Theophile*, optime Theophile. Superl. a poſ. *bas*.

BESTÆNDIG, conſtans. Refer ad *ſtanden* ſtare, vel ſi mavis ad *ſtan*.

BESTÆTIGEN. V. *ſtatig*.

BESTALLEN, *beſtallung*. V. *ſtallen* conſtituere.

BESTAND. V. thema verbi *ſtan*.

BESTATTEN, collocare, loco inferre, *zur erde beſtatten* terræ committere, ſepulcro inferre. Lex Friſ. VIII. 4. citante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 161. *to der molda beſtedigia*, pulveri vel humo committere. Gloſſ. Boxh. *kiſtaton* collocare. Gloſſ. Keron. collocet *keſtatot*. A ſimplici *ſtatten*, quod vide.

BESTECHEN, donis corrumpere, ſtimulum addere beneficiis. V. *ſtechen*.

BESTELLEN, quatenus derivatur a *ſtelle* locus, ſignificat quantum poteſt, vocare ad locum, curare in loco, præficere loco &c.

BESTURZT, perculſus. LUTH. habet *verſtürzt* Act. II. 6. quod idem. Quemadmodum perculſus Latinis alio vocabulo dicitur *attonitus*, Gallis *eſtonné*, Germ. *erſtaunt*, notione a fragore petita: ita rurſus idem nobis vocatur *beſtürzt*, Gallis *eſtourdi*, Italis *ſtordito*, a Celtica voce *twrdd* ſtrepitus, clangor, tonitru, quam ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ita etiam Græcis a βροντὴ tonitru fit ἐμβρόντητος attonitus. Extra hanc analogiam ſignificare poteſt perturbatum, a *ſtören* turbare, quod placuit STADENIO: vel perterritum, a *ſtarzen* rigere, ſtupere metu. Spurias origines (quales ſunt *ſurdatus*, & *ſtolidatus*), qui ſcire deſiderant, adeant FERRARIUM in voce Italica, MENAGIUM in Gallica.

BESUCHEN, inviſere. V. *ſuchen* quærere conveniendi cauſa.

BESUDELN, maculare. V. *ſülen* & *ſudeln* ejusdem ſignif.

BETAGET, decrepitus. V. *tagen* ſeneſcere.

BETE, oblatio, petitio &c. V. *Bede*.

BETEN, orare, adorare, ſuppliciter invocare, *gebet* oratio ad Deum. TATIANUS Cap. XXXIV. 5. *Truhtin leri unſih beton*, Domine doce nos orare. Gloſſ. Keron. orare *petoon*, oratio *kabet*, in oratione *in kepete*, preces *kepetum*, ſupplicatio *deolichas kipete*. Cuncta ejusdem originis ut *bitten*.

BETEUBEN, obtundere. V. *teuben* hebetare.

BETEUREN, ſancte affirmare. V. *teur* religioſus & religioſe.

BETRACHTEN, conſiderare. V. *trachten* meditari.

BETRAPPEN, capere. A ſimplici *treffen* ejusdem ſignif. quod vide.

BETRIEGEN. V. *triegen*.

BETRUBEN. V. *trüben*.

BETRUG. V. *trug*.

BETT, lectus. V. *bedd*.

BETTELN, mendicare. Frequentativ. a *bitten* petere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 74. *ther blint hiar betolonti ſaz*, qui cœcus hîc mendicans ſedit. Et mox: *ioh brotes betolonti*, & panem mendicans. Inde Francis *betalar* mendicus, & *betelode* mendicitas. NOTKERUS Pſal. CVIII. 10. *ſiniu chint uuerden betelara*, filii ejus mendicent. Pſ. CVI. 10. *gebundene in betelode*, vinctos in mendicitate. Hodie dicimus *betler* & *bettelei*. Prius imitantur Galli in *belitre*, judice NICOTIO apud MENAGIUM. Pluribus vocabulis inveniendis anſam dedit pauper, dum ubique jacet, & apud diverſos diverſis. Ita mendicus Gothis vocatur *bidagwa*, Angloſaxonibus *wædla*, Suecis *tiggiare* &c.

BEUCHEN, *büchen*, macerare lixivio. Angl. *to buck*, Sax. inf. *byken*, *byen*, Gall. *buer*. Omnia a Lat. *buo*. Quid enim eſt macerare, niſi humore imbuere? Hanc etymologiam debemus ingenio *Huetiano* apud MENAGIUM. Reliquæ, a *bucca* vel *foco* deſumptæ, etiamſi claros habeant auctores, ne hilum quidem valent. Hinc porro lixivium quo lintea macerantur, in Miſnia vocatur *beuche*, in Marchia Brand. *byke*, *bye*, Pariſiis *buée*, in Italia *bucato*. Angli utuntur compoſitis *buck-lie* lixivium, *buck-washer* lotrix a lixivio, *bucking-ſtock* lixivarium, *bucking-tub* lixivatorium.

BEUGEN, flectere. V. *bügen*.

BEUL, ictus, verber. Primus & nativus vocis ſenſus, a *bluan* cædere, verberare, per transpoſitionem literæ L. (quæ huic mutationi inprimis obnoxia) legitime derivatus. Veritas derivationis vel hinc patet, quia Cambri ſalvo & integro literarum ordine ictum vocant *pla*, Angli *blow*, unde per transpoſitionem fit *beul*. Originem & antiquitatem ipſius verbi vide inferius in *bleuwen* cædere. Inde eſt, quod in Legibus veterum Germanorum *fractura oſſis ex verbere* vocatur *pulebruſt*, manifeſto indicio, *pule* nonſolum tumorem ex percuſſione, ſed etiam ictum ſeu percutiendi actum denotaſſe, quod contra Gloſſatores obſervandum. Lex Alam. Tit. LXV. 1. 7. *ſi brachium fregerit* (percuſſio), *ita ut pellem non rumpat, quod Alamanni pulebruſt vocant*. Lex Bajuvar. Tit. III. Cap. I. §. 4. *Si os fregerit, & pellem non fregit, quod pulebruſt dicunt*. A *bruſt* fractura.

BEUL, nota verbere facta. Ex eodem fonte. Nihil autem intereſt, an verber cutem rumpat, necne. Hinc latiſſimo ſenſu

ſimo ſenſu dicitur in Dialectis, de livoribus, tumoribus, tuberculis, vulneribus, cicatricibus. Gloſſ. Lipſ. *balo* cicatrices, Lex Longobard. Edit. Herold. Tit. IV. 30. *Si quis ſervum alienum ruſticanum percuſſerit, pro una ferita, id eſt, pulslahi, ſi vulnus apparuerit aut livor, componat ſolidum medium.* Lex Alam. Tit. LIX. *Si quis alium per iram percuſſerit, quod Alamanni puleslach dicunt.* *Aſchlagen* percutere.

BEUL, ulcus, bubo, *peſtbeulen* ulcera ex lue. BENSON. in Voc. AS. *byle* ulcus, *bylas* carbunculi. An ſenſus a tuberculis ad ulcera translatus ſit, dubito. Forte rectius refertur ad familiam τȣ *bal*, quatenus malum paſſionis ſignificat. Nam hoc per ſynecdochen generis ad ulcera extendi potuit.

BEUMEN, *ſich beumen*. V. *baum* arbor.

BEVOR, ante & antequam, *bevorkommen* prævenire. Refer ad ſimplex.

BEVORTEILEN, lucrum ex alterius damno capere, a *vorteil* commodum, emolumentum. Ita STILER. in Theſ. L. Germ. Proprie eſt commodum alteri detrahere, ob præfixum *be*, quod ſæpe privationem infert apud veteres, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. V.

BEUREN, *büren*, in nominibus locorum quid ſignificet, id vide in *bauer* locus habitandi communis. Latino-Barbari *Puram* vocant. Hinc *Ober-und Nider-Beuren* illis eſt *Pura major & minor*. GOLDASTUS videtur nomen componere ex *By-rhon*, ad fluvium, Tom. I. Rer. Alam. pag. 107. Alius deflectit a *born* fons. Non habeo, quo negem, nec quo adfirmen pertinacius. Meæ tamen interpretationi, donec meliorem videam, inhæreo.

BEUTE, alvearium, alveus apum. Vox diplomatica, ſed origine Britannica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *byda* alvearium. Occurrit in Privilegio Cidelariis Norimbergenſibus a Carolo IV. an. 1350. conceſſo, ubi inter alia: *es ſol auch ein jeder Zeidler hauen, was er zu den peuten bedarf*, fas ſit unicuique Cidelario tantum cædere ligni, quantum illi ad alvearia opus eſt. Id quod in Privilegio Ruperti Imp. an. 1403. ubi alvearium diſerte vocatur *pewte*, confirmatur. Inde eſt, quod iidem Cidelarii *Butigler* & *Butigularii* vocantur, a diminutivo *buticula* alveolus, & non a *buticula* lagena, ut *Buticularii* Regum Francorum, quorum officium & dignitatem deſcribit HINCMARUS. Illi nomen adepti ſunt ab alveariorum, hi a cellæ vinariæ cura. Unde mihi errare videntur, qui ſimilitudine nominum capti, homines plebejos & in nemoribus habitantes cum illuſtribus a latere Regis confundunt. De his mellicidis vide plura in *Zeidler*. Anglis alvearium dicitur *bee-hive*, hoc eſt, domus apum, Angloſax. *hiwe* domus. Hinc analogia duce conjicio, vocem Britannicam *byda* forte compoſitam eſſe ex *beo* & *ty*, quorum illud Saxonica Lingua *apes*, hoc Celtica *domum* ſignificat. Aliter tamen ſtatuendum de voce, ſi ſimplex ſit, & minime compoſita. Tunc enim denotabit apiarium, & derivabitur a *beo* apes, ut *apiarium* ab *apibus*; vel certe idem erit quod *bude* domus, manſio, puta mellifici generis, quod ibi habitat. Nam & Angloſaxonibus familiare eſt hac uti aphæreſi, & domum atque alveum apum eodem vocabulo deſignare. SOMNER. in Dict. *hiwe* domus, *hyſe* alveus.

BEUTE, præda. Belg. *buit*, Angl. *booty*, Suec. & Island. *byte*, Gall. *butin*, Ital. *botino*. BUDÆUS derivat a βȣθυτεῖν bovem ſacrificare, forte quia præda dividitur, ut bos immolatus: MARTINIUS a ποθὴ deſiderium, quia præda eſt res deſiderata, & alibi a βιάζω vim infero: SKINNERUS a *beutel* marſupium, vel *batten* prodeſſe. Sed quid opus eſt, falſas etymologias undique conquirere, cum vera ſponte ſe offerat? Nam *beiten* & *weiden* olim erat capere, arripere, apprehendere, unde recte fiunt verbalia *beute* & *weide* præda, res bello vel venatione capta. Illud apud veteres deſideratur, hoc apud Francos obvium eſt. Sed literæ utrinque ſunt convertibiles, & ſenſus utrinque idem. Proprie autem eſt res capta. Et hoc ſenſu etiamnum ſuperat in compoſito *ausbeute* fructus ex quacunque re vel labore captus, & ſynecdochice reditus ex metallifodinis. Gothis *paid* eſt tunica Matth. V. 40. Cambris *pais* tunica & palla, Islandis & Finnis *paita* induſium. Quod miror. Quid enim? An dicemus, induvias & exuvias antiquitus eodem vocabulo deſignatas eſſe? Dubito. Si *raub* utrumque ſignificat, id fit ex diverſis cauſis. Hinc ſuſpicor, vocem Gothicam & reliquas, ad familiam τȣ *wad* tegmen, veſtitus, referendas eſſe, quia P. & W. in Dialectis permutantur. Præcipua compoſita ſunt, *erbeuten*, acquirere, conſequi, ſive ſpoliando id fiat, ſive legitimo modo, *freibeuter* pirata, & ni fallor etiam miles ſpoliandi cauſa emiſſus, vel licentiam ſpoliandi adeptus, a *frei* licitus & licite.

BEUTEL, ſacculus, marſupium. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *pewtner* burſa, crumena. Idem Belgis *buidel* & Sax. inf. *bydel*. HELVIGIUS transpoſitum conciſumque exiſtimat ex Græc. βαλάντιον ejusdem ſignif. Mallem derivare a Lat. *vidulus*, ſi peregrina origine opus eſſet. Sed meminiſſe debemus, quod *beiten* ſit capere, & quod capere dicantur nonſolum manus, ſed etiam loculi. Vocem Francicam vide in *ſeckel*, Saxonicam in *ſchrein*, Gothicam in *arche*.

BEUTEL, excuſſorium, *das mel beuteln* farinam excutere, furfures ſecernere. Belgæ eadem notione dicunt *buidel* & *buidelen*, Galli rectius *bluteau* & *bluter*. FERRARIUS in voce *biotto* omnium originem ita explicat: *Apluda milii & panici integumentum eſt, ut apludare ſit apludam, id eſt, corticem excutere, granaque veluti exuere & ſpoliare, unde veteres apud Gellium apludam furfures vocarunt. Inde Gallicum bluter, farinam ſecernere,*

cernere, ſive furfures excutere, & bluteau cribrum pollinarium. Ita & Germani beutelen, non a volutando, ſed ab apludare, blutare, apludam ſive furfures excernere. Mallem omnia a *plodendo* deduxiſſet, etiam *apludam.* Quamvis nec hoc ſatis firmum ſit. Nam Celtica lingua & hodie Cambrica *blawd* eſt farina, & *blodio* farinam exerere. Hinc *beutel* videtur corruptum ex *blodel*, & proprie denotare inſtrumentum, quo farina ſecernitur.

BEWÆREN, demonſtrare. A *war* verum, quaſi verificare.

BEWÆREN, explorare, examinare, an probum ſit, necne, *bewæret* probatus, experimento cognitus. Utitur Luth. 1. Pet. I. 7. Jac. I. 12. Utitur quoque Eccleſia in quodam Hymno: *das gold im feuer ſiebenmal bewært wird lauter funden.* Refer ad *war* probus.

BEWANT. V. *wenden* ſtare.

BEWAREN. V. *waren.*

BEWEGEN. V. *wegen.*

BEWIRTEN, duo ſignificare poteſt, (1.) hoſpitio excipere, ſi derivetur a *wirt* hoſpes vel caupo. (2.) epulo excipere, ſi derivetur ab ἑορτή convivium. Confer *irt* & *wirt.*

BEY. V. *bei.*

BEZEIGEN, gerere ſe, bene vel male. Refer ad *zeigen* oſtendere.

BEZEUGEN, teſtari. V. *zeuge* teſtis.

BEZICHTIGEN, criminari, in ſuſpicionem criminis adducere. Hujus verbi generatio ita procedit. A *zeihen* arguere, criminis inſimulare fit primo *zicht* criminatio, quod vide. A *zicht* rurſus fit *zichten* criminari, hodie quidem obſoletum, olim vero uſitatum. Gloſſ. Pez. criminabantur *inzihtotun.* Denique a *zichten* noviſſime factum eſt *bezichtigen*, tanquam frequentativum a ſimplici. Lexicographi ſcribunt *bezüchtigen*, tanquam eſſet a *züchtigen* caſtigare. Et ſic ridendos ſe præbent ubique.

BEZWICKEN. V. *beſchwicken.*

BIBEL, Biblia. A βιβλία libelli. Dicitur de Codice ſacro, quia ex multis libellis componitur.

BIBER, caſtor. Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: fiber, caſtor ponticus *befer.* Gloſſ. Pez. caſtor *pipar.* Vox pluribus linguis communis, & omnium conſenſu a Lat. *fiber*, quia *fibrum*, hoc eſt, extremum fluminis incolit.

BICKEL-HAUBE. V. *pickel-haube.*

BICKEL-STEIN, talus luſorius. V. *pickeln* ludere.

BICKEL-STEIN, ſcrupus, mica petræ. V. *picken* pungere.

BICKEN, pungere. V. *picken.*

BICKEN, roſtro ferire. V. *picken.*

BIDER, bonus, probus, utilis. Ante ſæculum XIV. omnis retro Antiquitas, Francica, Alamannica, Saxonica, dixit *biderber* & *bederver.* Diploma Ludovici Bavari an. 1345. apud Dn. de LUDEWIG Tom. VII. Diplom. p. 145. *Ok wil wy, dat alle Jar in dem Rade to Steindal ſcolen weſen twe bederve man ut der Gylde der wantsnyder, twe bederve man ut der Gylde der wantmeker, twe bederve man ut der Gylde der kremer, eyn bederve man ut der Gylde der korſemeker, ein bederve man ut der Gylde der gerwer, und der ſchumeker, eyn bederve man ut der Gylde der knokenhoger, ein bederve man ut der Gylde der beker, und twe bederve man ut den meynen borgern.* Jus Provinc. Alam. Cap. 339. *uuil er dann laugen, daz er ſchuldig ſi, daz mag er tun mit ſinen zuuain uingern, ob er ain biderber man iſt.* Gloſſ. Keron. utilis *piderbor*, inutilis *unbiderber.* Cuncta a ſimplici, *derb*, quod primo *utilem*, poſtea etiam *bonum* & *probum* ſignificat, quia bono & probo nihil utilius. Hoc imitari ſolent ſcriptores medii Ævi, dum eum, quem bonum & probum dicere volunt, ſubinde *utilem* vocant. CANGIUS in Gloſſario: *utilis*, probus, bonus, *utilitas* probitas. Baſina ad Regem Childericum apud Gregorium Turonenſ. Lib. 2. Hiſt. Cap. 12. *Novi*, inquit, *utilitatem tuam, quod ſis valde ſtrenuus, ideoque veni, ut habitem tecum. Nam noveris, ſi in transmarinis partibus aliquem cognoviſſem utiliorem te, expetiiſſem utique cohabitationem ejus.* Interim poſteritas ex *biderber* incredibili mutatione fecit *bider*, vocem bonam & genuinam tam arcte contrahendo, ut vix originis veſtigia pateant. Vidit tamen ea STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 790. Neſcio an alia clavicula opus ſit inter peritos. Addam tamen in gratiam eorum, qui mutilationibus offenduntur, hoc unum, ſervari integritatem vocis poſſe, ſi ducatur a *batten* prodeſſe, juvare. Ita Græcis a βοηθεῖν juvare fit βοηθός qui prodeſt, qui juvat.

BIDERMAN, vir bonus, probus, utilis, honeſtus, qui facit quod nonſolum ſibi, ſed etiam aliis expedit.

BIDERWEIB, *biderwib*, fœmina proba & honeſta. Vocem ex Jure Statutario Arg. produxit & explicavit cel. SCHERZIUS in notis ad Rhythmum *de Caroli M. Expeditione Hiſpanica* pag. 1.

BIEGELN, lævigare lintea. V. *bügen* arcuare.

BIEGEN, flectere, curvare &c. V. *bügen.*

BIEN, inſectum mellificum. Angloſax. *beo*, Angl. *bee*, Belg. *bye*, Suec. *by.* CASAUBONUS & alii deflectunt a Lat. *apis.* Hos ſequitur ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 27. Notandum, inquit, in Codice Gvelferbytano pro *apis* ſcribi *abis*, ſecundum vulgi noſtri pronuntiationem, qua ex *apis*, *abis*, & paulatim *abi*, *bie*, *biene*, factum eſt. Unde conjicias, apum cultum a Romanis ad Germanos veniſſe. Hæc ille. *Apis* autem creditur ſic dici a verbo obſoleto *apo* vel ἅπτω connecto, quia cohæret & conglomeratur cum ſui ſimilibus, qui ſenſus etiam Germanicæ vocis eſſe poſſit, judice MARTINIO, ſi componatur ex *bi-ein* unacum, una cum alia. Olim deduxi ab Angloſaxon. *byan* habitare, ob notam Apum ſub

ſub uno Rege rempublicam. Et cum *byan* etiam ædificare ſignificet, hoc quoque Apibus convenire videbatur, miris utique architectis. Nam domos cellaſque conſtruunt ſexangulas omnes, & totum intus alveum tectorio obducunt. Et hujus etymologiæ me nondum pœnitet. Poſtea novam excogitavit clar. CLODIUS ex Arabico *naip* apis, unde par anaſtrophen fit *pian*.

BIER, cereviſia. Gloſſ. R. Mauri apud DIECMAN. cadus *peorfaz*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bir* cereviſia lupulata, *berwy* bullire, coquere, concoquere. Gloſſ. Ælf. in nom. potionum: mulſum *beor*. Evang. Angloſax. Luc. I. 15. *and he ne drincth win ne beor*, vinum & ſiceram non bibet. Ex his opinor eſſe manifeſtum, quod *bier* antiquis fuerit decoctum ex quavis re, hordeo, frumento, lupulo, melle, pyris &c. Tribuitur enim nonſolum cereviſiæ, ſed etiam mulſo & ſiceræ. Hinc ſuſpicor, vocem apud Celtas natam eſſe a *berwy* coquere. Hodie transpoſita canina dicimus *brauwen*. Alii ad exteras origines propendent, *Hebræas*, *Græcas*, *Latinas*, quam gloriam illis minime invideo, etiamſi perſuaſus ſim, illos male judicare de voce, cujus veram & antiquam latitudinem ignorant. CLUVERIUS derivat ab Heb. *bar* fruges, frumentum, quem ſequitur SOMNERUS, quod miror, quia noverat Angloſaxonibus *bere* idem denotaſſe. Alii a Græcorum vocibus πυρὸς triticum, frumentum, πίε bibe, πιερὸν potabile, βρύτον potus hordeaceus apud Thracas. GOLDASTUS a *pyris*, VOSSIUS a *bibere*. Hodie ſignificat decoctum ex frumento, cujus uſus valde antiquus in Germania. TACITUS Cap. 23. de M. G. *Potui humor ex hordeo aut frumento, in quandam ſimilitudinem vini corruptus*. Qua voce tunc fuerit appellatus, non conſtat. Pluribus autem appellari poterat. Nam Gothi antiqui potum hordeaceum vocabant *kam*, Sueo-Gothi *ol*, *öl*, forte ab *ala* nutrire. De voce Gothica *kam*, teſtem habemus PRISCUM *in Excerptis Hiſt. Gothicæ*, ubi verba: *Miniſtri qui nos ſequebantur, advehebant nobis Cenchrum, potionem ex hordeo præbentes, quam Barbari vocant* CAMUM. Tranſiit e Gothica lingua in Belgicam, Gallicam, & Latinam medii ævi. Inde *camum* genus potionis apud ULPIANUM, *camba*, *camma* officina cereviſiaria, locus ubi cereviſia coquitur, *cambarius* braſiator, coctor cereviſiæ, Gallis prioribus *cambier*, apud CANGIUM. KILIANUS in Etymologico Belgico: *kam*, *kamme* vetus, idem quod *brauwerk*: *kammer* idem quod *brauwer*: *kammer-ſtrat* idem quod *brauwer-ſtrat*: *kam-ſtoc* tridens cereviſiarius. Unde Latinis fit vox *cereviſia*, vide in *gæren* fermenteſcere.

BIESEN, fremere. V. *büſen*.

BIETEN, cogere quocunque modo, vi, precibus, imperio. Græcis βιάζειν eſt vim inferre, a βία vis, Angloſax. *biddan* impellere, Francis *beitten* compellere, precibus cogere. TATIANUS Cap. CCXXVIII. 2. *inti beittun inan ſus quedente, uuone mit uns*, & coëgerunt eum dicentes, mane nobiſcum. Hodie obſoleſcit.

BIETEN, quatenus ſignificat *porrigere*, eſt verbum valde obſcurum, cujus incunabula difficile eſt invenire. Porrigit autem primo *manus*, & deinde ad ſimilitudinem manus etiam *voluntas*. Hinc *bieten* nonſolum ſignificat porrigere, ſed etiam *offerre*, quia offerentes porrigentibus ſimiles ſunt.

BIETEN, porrigere. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 73.

Thaz ſitot, quad er, ana not,
Themo ih biutu thiz brot.
Hoc agit, inquit, ſine cauſa,
Cui porrexero hanc buccellam.

BIETEN, offerre. Angloſax. *biddan*, Franc. *biuten*, *pioten* &c. Belgis *bieden*. Gloſſ. Pez. offeres *irpiotes*. Dicitur autem ſenſu latiſſimo, nonſolum de ſtudiis, officiis, facultatibus, operis, quæ ultro offeruntur, quo ſenſu libentius dicimus *anbieten*, *erbieten*, & inde *erbietig* ſponte offerens, promtus ad dandum vel exhibendum; ſed etiam de pretio rerum. Hinc *bieten* ſæpe eſt licitari, & inde *bot*, *gebot* licitatio, quia licitantes pretium offerunt pro re venali.

BIETEN, nunciare, ſignificare, reſcribere. Id eſt, per miſſos vel literas abſentibus offerre, poſito genere pro ſpecie. SOMNER. in Dict. AS. *bodian* nunciare, denunciare. Gloſſ. Pez. reſcribere *inpiutan*, denuncians *inpotenter*, ſignificaveris *inpiutis*, ſignificabatur *impotan uuard*. Hodie dicimus *entbieten*: ſed a ſimplici habemus *bote* nuncius, tabellarius, orator, legatus.

BIETEN, poſcere, poſtulare ut aliquid fiat. Gloſſ. Keron. expoſcit *peitit*, popoſcerit *peitit*. Hic ſenſus videtur oriri a Græc. ποθεῖν deſiderare, requirere, & non a Lat. *petere*. Nam poſcere non eſt ſimpliciter rogantis, ſed vehementer requirentis, & jure quodam ad poſtulandum freti. Inde Angloſaxon. *abeden* exactus, requiſitus, poſtulatus.

BEITEN, quatenus ſignificat *poſcere*, duos habet ramos, *mandare* poſcere ut faciat vel omittat, *citare* poſcere ut veniat.

BIETEN, mandare, jubere, præcipere, poſcere ut faciat vel omittat. Gothis *biudan* & *anabiudan* Marc. I. 27. Angloſaxon. *beodan*, Suec. *biuda*, Angl. *to bid*. Cum mandatum ſit actus ſummæ poteſtatis & medium cogendi inferiores, hinc JUNIO in mentem venit, ut Gothicum verbum derivaret a Gr. βιάζειν cogere. Verum, cum aliud ſit mandare, aliud cogere ut mandata fiant, natura in re duplici uno contenta vocabulo eſſe non poterat. Franci & Alamanni, & nos cum illis libentius utimur compoſito *gebieten*, quod vide. A ſimplici Gothi derivant *bathja* juſſor, qui inferioribus imperat, quod occurrit in compoſito *faurabathja* princeps, ſummus juſſor, & dicitur de principe dæmoniorum Matth. IX. 34. Nos inde derivamus

vamus *bot* poteſtas vel jus præcipiendi, & ab illo componimus *botmæſſigkeit* jurisdictio.

BIETEN, citare, poſcere ut veniat, *aufbot* evocatio ad arma, *ausbot* provocatio ad duellum. VEREL. in Ind. *herbod* indictio belli, (citatio ad exercitum). Senſu forenſi ſignificat *indicere diem judicio*. Inde Francorum compoſita, *keuualtpieton* indicere, *keuualtpot* indictio, apud SCHILTERUM in Gloſſario pag. 117. In quibus *keuualt* ideo præfigitur, quia indictio eſt actus cogendi, vel actus ſummæ poteſtatis. Ad hanc familiam ſpectant in foro hodierno, *fürgebot* citatio ad judicium, quod extat in Jure prov. Alam. Cap. 85. & 265. *fronbote* apparitor, citator publicus.

BIETEN, vocare, invitare ad cœnam. Anglis *to bid*, Suecis *biuda*, Islandis in Verſione Sacra *bioda* Luc. XIV. 12. Vel idem eſt quod *bitten* rogare ut veniat, prout cenſet SKINNERUS; vel nomen ducit a menſa, quæ Gothis dicitur *biud* Marc. VII. 28. Angloſaxonibus *beod* Luc. XVI. 21. Francis *beudum* in Lege Salica Tit. XLIX. A *bieten* rurſus fit *bot* invitatio, & per metonymiam antecedentis convivium. VEREL. in Ind. *bod* invitatio convivalis, *hafa i bodi* convivio excipere, *vera i bodi* convivio excipi, *bods-menn* convivæ, *jolabod* invitatio ad convivia Julia. Hodie utimur compoſito *gaſtgebot* pro convivio.

BILD, imago, forma expreſſa. Belg. *beeld*, Hung. *pilda*. Vox germane Germanica, ſed peregrinis originibus tanquam nebulis obducta. Sunt, qui eam ad nos translatam exiſtimant a Syris, quibus *phelatha* ſimilitudinem ſignificat: alii ab Hebræis, quibus *bel* eſt dominus, quod inprimis placuit MYLIO, quia idola ſunt cultorum ſuorum domini; quamvis etiam a *Belo*, cui Ninus primam in orbe ſtatuam, omnibus adorandam, erexit, derivari poſſe putet. HELVIGIUS Græcas origines inculcat, ut ſit quaſi ποικιλτὸν variegatum quid, a ποικίλλειν variegare: MARTINIUS Latinas a *bulla* vel *bulleta*, quaſi appellatio a typo ſigillario deſumpta ſit; quæ derivatio cæteris deterior, quia vocabulum bullis omnibus antiquius, ad noviſſima reducit. Olim deduxi a verbo Gothico *blotan* colere, quia mihi videbatur vox ab initio non quamvis imaginem, ſed idolum ſive ſignum deaſtri majoribus noſtris denotaſſe. Nunc autem aliter cenſeo, cum quia Germania antiqua non coluit imagines, ſed Deos appellavit, quod ſola mente perſpicitur, teſte TACITO Cap. IX. de M. G. Tum quia vox hodierna ex alia & antiquiore, quæ duabus conſtat ſyllabis, manifeſto contracta eſt. Nam imago cujuscunque rei Angloſaxonibus vocatur *bilith*, Francis & Alam. *bilid*, *bilith*, *bileth*, *pilad*, Suecis *beläte* in Verſione Sacra Marc. XII. 16. *huars beläte och öfuerskrift är thetta*, cujus eſt imago hæc & inſcriptio? Gloſſ. Keron. formam *pilidi*, uniformem *eines pilades*. Gloſſ. Lipſ. *gebilithe* imagine. Hinc jam conjicio, vocem antiquam & Suecicam hodiernam derivari a verbo multis adhuc Dialectis uſitato *læta*, *laaten*, *laſſen* ſimilare, ſimilitudine exprimere, & proprie denotare *ſimulacrum*, ſive expreſſam cujusvis rei ſimilitudinem. Præfixum *bi*, *be* vel auget ſignificatum ut in aliis multis, vel idem eſt quod *bei* ad. Et huic conjecturæ tanto magis fidere poſſum, quia omnia veterum vocabula, quibus imago alicujus rei ſignificatur, a ſimilitudine deſumpta ſunt. Vide *manlich*, *gleichnüs*, *ænlich*, & patebit.

BILD, imago picta vel ſculpta, ſignum, ſtatua, idolum. NOTKERUS Pſal. LXXII. 20. *du uertilegotoſt iro bilde in dinero burg*, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Pſal. XCVI. 7. *ze honedon uuerden alle die graftpilide betoien*, confundantur omnes qui adorant ſculptilia.

BILD, perſona. Dictio metonymica, qua ſignum ponitur pro ſignato, imago hominis pro ipſo homine. Nota compoſita *mansbild*, *weibsbild*, mas, fœmina.

BILD, exemplum, unum ex dictis aut factis ſimilibus. Gloſſ. Keron. verbi gratia *pilad qhuedan*. ISIDORUS Cap. III. 1. *mit gareuuem bilidum dhes heiligin chiſcribes*, paratis exemplis ſacræ Scripturæ.

BILD, exemplar, exemplum imitationi propoſitum. WILLERAMUS Cap. II. 9. *er ſelbo unſih lerta mit ſinemo bilide*, ipſe nos docuit exemplo ſuo. Eodem ſenſu occurrit *piladi* & *pilade* in Gloſſis KERONIS interlinearibus Regulæ S. Benedicti Cap. 60. & 61. Hodie libentius dicimus *vorbild*.

BILD, auctoritas. Gloſſ R. Mauri apud DIECMANN. auctoritas *piladi*. Senſus ab exemplis deſumptus. Nam quæ conſtant exemplis, habent auctoritatem: quæ vero carent exemplis, deſtituuntur etiam auctoramento.

BILD, parabola, typus, figura. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. I. 61. *bilidi thie er zalta*, parabolas quas narravit. Theologi Francorum variis utuntur compoſitis. TATIANUS parabolam vocat *uuortbilid* Cap. CLXXV. 3. NOTKERUS typum *uuahpild* Pſal. LXXVII. 2. Illud verbalem, hoc ſacram figuram ſignificat. Nos philoſophiam imaginum ſive artem ſymbolicam patrio ſermone appellare poſſumus *bilder-kunſt*, quia eſt ars inveniendi comparationes & ſimilitudines.

BILD, idea, perceptio, forma abſtracta &c. Optime & decenter adhibetur ab iis, qui patrio ſermone philoſophantur. Nam mens humana a rebus externis, quibus circumfunditur, varias recipit ſpecies, tanquam ſpeculum: & ex ſpeciebus perceptis novas ſubinde efformat ſpecies inſtar pictoris; nec hoc tantum, ſed & ſpecies ſuas variis modis movet, componit, & ex ſingularibus univerſales elicit &c. Quæ dum mens agit (& agere ſe omnes experiuntur) Protei inſta,

ſtar in fabula, aut Vertumni, in omnia vertitur.

BILD, idea principalis, *urbilder* exemplaria rerum æterna & primitiva, ſecundum quæ omnia condita ſunt, *urbilder-welt* mundus archetypus. Hic mundus eſt tantum in mente divina, quæ proinde a CLEMENTE Alexandrino haud inepte vocatur *regio idearum*. Deus autem non pingit quicquam, quia ante Deum nihil fuit, quod imitari repræſentando poſſet. Unde conſequitur, quod ideæ Dei nullius rei nec ſociæ nec antecedentis ſimilitudinem exprimant, & conſequenter quod non magis ad turbam imaginum ſpectent quam ſydera cœleſtia ad canes vel dracones. An igitur his vocibus in negotio Philoſophiæ abſtinendum? Minime. Nam quoties ita loquimur, tunc utimur metonymia, effectum ponentes pro cauſa, imaginem pro cauſa imaginum, formarum, & ſimilitudinum, quæ ſunt in Univerſo.

BILDEN, quatenus eſt verbum a ſubſtantivo ortum, ſignificat quantum poteſt, *formare, ſimilitudinem exprimere, imitari, imaginari* &c. Gloſſ. Keron. conformet *kepilide*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XI. 36. *bilidot Got in theſen datin*, exprimite Deum in his operibus. WILLERAMUS Cap. VIII. 9. *ze bilidenne*, ad imitandum, quod dicitur de virtutibus & exemplis patrum priorum.

BILDER, plasmator, ſenſu latiſſimo, ſed antiquato. Gloſſ. Pez. plaſtes *pilidari*. Gloſſ. Lipſ. *bilithires* figuli. LUTHERO *bildner* eſt ſculptor, & *bildner-kunſt* ars ſculptoria II. Chron. III. 10. Hæc quoque obſoleſcunt, quamvis ſint proba & retinenda.

BILGER. V. *pilger*.

BILL, jus, fas, æquum. Creditur oriri ab Hebræo *pillel* judicavit, ad juſtitiæ normam exegit. Ita ſentit HELVIGIUS in Originibus dictionum Germanicarum, & HENISCHIUS in Theſauro Linguæ & Sapientiæ Germanicæ. Hodie quidem deſinit, ſed priſtini uſus obſides reliquit compoſita adhuc vigentia, *unbill* injuria, *weichbill* corrupte *weichbild* jus civitatis.

BILLIG, *billich*, æquus. Franc. *billih*, Belg. *billyk*, Suec. *billig*. WILLERAMUS Schilterianæ Editionis Cap. VII. 9. *ih quido abo daz, daz billih ſi*, ego vero ajo, quod hoc æquum ſit. Editio MERULÆ habet *bilethlich*, forte a *bileth* (*bild*) forma, exemplar, ut proprie ſit id, quod ad exemplum pertinet, ut JUNIUS cenſet, vel quod conforme eſt, ut mallet STADENIUS. CASTRICOMIUS exiſtimat, Belgicam vocem e Willeramica contractam eſſe, quem ſequitur STADENIUS. Alius eandem componit ex *bi-lyk* ad æquum, quo ſenſu Belgæ alias dicunt *gelyk*. Sed his argutiis haud opus habemus. Nam *billig* eſt a *bill* jus, fas, æquum, per terminationem *ig*, cujus poteſtate ſignificat *æquitate præditum*.

BILSEN-KRAUT, herba quædam noxia. Forte a βέλος (*bolz*) ſagitta, ut Hiſpanis *velenno* a βελένιον, quod jacula ejus ſucco illinerent. Ex conjectura MARTINII in voce *hyoſciamus*.

BILZEN, genus fungi, *böltzen* apud HENISCHIUM. Horum alii nomen ducunt a Lat. *boletus*, alii qui e ſtercore animalium naſcuntur, a Gr. βόλιτος ſtercus.

BIMS, *bimſenſtein*, pumex. V. *tuchſtein*.

BIN, ſum. Franc. *bin*, Alam. *pim*. Gloſſ. Keron. ſum *pim*. TATIANUS Cap. II. 8. *ih bin alt*, ego ſum ſenex. Ab infinitivo Angloſaxonico *beon* eſſe. Verſio Angloſax. Luc. XIV. 26. 27. *ne mæg he beon min leorning-cniht*, non poteſt eſſe diſcipulus meus. Marc. X. 44. *ſe the wyle on eow fyrmeſt beon, ſe byth ealra theow*, quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus. Gothis ſum dicitur *im* Matth. VIII. 8. Angloſax. *eom* ibid. Iſl. *em*, Angl. *am*, a Græc. εἰμὶ. A prima perſona *bin* Franci & Alamanni formant ſecundam *biſt* es, dum Gothi dicunt *is* Marc. III. 11. Angloſaxones *eart*, Iſlandi *ert*, Sueci *æſt*.

BINDE, faſcia, vinculum, ligamen. Gloſſ. Pez. ligamen *pinta*. Dicitur etiam *band*. Utrumque eodem partu editum a *binden* ligare.

BINDEL, *bündel*, *bündlein*, ſarcina. Angloſax. *bindela*, Angl. *bundle*. Proprie faſciculus, ſive congeries colligata, ex eodem fonte.

BINDEN, ligare, quocunque modo. Conſentit in verbo tota retro antiquitas, Gothica, Saxonica, Francica, Alamannica, & linguæ etiam recentiores, Belgica, Anglica, Suecica, Iſlandica, Danica. Et cum progenies hujus verbi in Perſica quoque lingua reperiatur, ut demonſtravi in *band*, hinc veroſimile ſit, illud a Scythis in Oriente & Septemtrione proſeminatum eſſe. Qui primitivum eſſe negant, derivant a Gr. πεδᾶν compedes injicere, compedibus conſtringere, propitio quidem ſono, ſed invito ſignificatu. Nam *binden* latius nobis patet, & de quovis vinculo, ligatura, nodo, uſurpatur, non de impedimentis pedum tantum. Propius eſt ἐπιδεῖν ligare, ſi Græca ſectari juvat: Et *vincire*, ſi Latina. Compoſita & derivata, vel nulla egent interpretatione, vel alibi recurrent. Metaphorice ſignificat *obligare*. Et inde fœdera, quæ *bund* & *bündtniſſe* vocamus, nomen ſuum ducunt, quia paciſcentes mutuo obligant. Theologis vero *binden* eſt *cogere diſciplina, excommunicare, non abſolvere, & vinculis Satanæ tradere*. Inde *bind- und löſ-ſchlüſſel* claves regni cœlorum.

BINNEN, intus, intra. Angloſax. *binnan*, *binnon*, Belg. *binnen*. Contractum ex *bi-innen*. Dicitur primo de loco, & deinde etiam de tempore.

BINTZ, *bins*, juncus. Belg. *bies*, *biez*. Quemadmodum Latinis *juncus* a jungendo dicitur, quod aliquid eo jungi poſſit: ita Germanis *bintz* a *binden* vincire, quia ſportas, ſellas, fiſcellas, & ſimilia ex juncis conteximus.

Vox Belgica vel ſyncope laborat, vel a πίσαι irrigare deducitur, quia in locis irriguis naſcuntur junci. Aliud rei nomen vide in *ſims*.

BIRKE, betula. Angloſax. *byrc, birce, beorce*, Anglis *birch-tree*, Belg. *berkenboom*, Scandis *biork, biörk*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. betulus *byrc*, betulentum (lege betuletum) *byrc-holt*. Non a *bork* cortex, quia omnes arbores corticoſæ, ſed potius a candore eximio tam corticis quam ligni, adeoque a *brechen* ſplendere, unde recte fit *brich* & tranſpoſita canina *birch* arbor ſplendore notabilis, id eſt, candore Candida enim ſplendere dicuntur in omnibus linguis. Ita Græcis a φάω luceo fit φαλιὸς albus. Similem ſenſum admittit vox *betulæ*, quæ videtur in Gallia Belgica nata e ſemine Germanico *wit* albus, & nihil aliud denotare, quam *albulam*. Hanc *betulæ* originationem debemus ingenio MARTINII. Et quamvis hodie verum ſonum Gallicæ vocis ignoremus, conſtat tamen aliunde, rem & nomen rei ex Gallia in Italiam fuiſſe translata. PLINIUS Lib. XVI. Cap. 18. de betula: *Gallica hæc arbor mirabili candore atque tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis*.

BIRKEN-MAYER, poculum e betula exciſum & cælatum. Proprie eſt truncus betulæ, a *mayen* ſecare, & dicitur de poculo per ſynecdochen. De verbo *mayen* vide plura in *mæhen*.

BIRN, fructus pyri. Lat. *pyrum*, Camb. *peren*, Angloſax. *per*, Belg. *peer*, Angl. *pear* &c. Non quod ſit *ber*, id eſt, fructus arboris, quod nimis generale; & multo minus quod inſtar πυρὸς ſive pyramidis ex lato in acutum exeat, ut hactenus multi. Quamvis enim figura etymologiæ quodammodo reſpondeat, præſtat tamen a notione dulcedinis deducere. Conſtat autem, quod *per* Celtica lingua, & hodie Cambrica, quæ veteris Celticæ cuſtos, ſignificet *dulcis*.

BIRSEN, *bürſchen*, venari, *bürſch-ror* ſclopetum venatorium, *freie bürſch* libera venatio. VEREL. in Ind. *berſa* feras jaculo ferire, *huar ſum berſar i kongs parkom* quicunque in locis Regum venationi deputatis feras percuſſerit. Conſtitutio FRIDERICI Ænobarbi an. 1158. apud Radevicum Lib. III. Cap. 26. *ſi quis birſando feram ſcorpione, baliſta, arcu occiderit, ejus erit*. Receſſus Imperii an. 1530. *Ob einer allein in ſeinem gebiete zur luſt etwan mit einer büchſen birſen wolte*. Francorum Reges habuiſſe circa ſe *berſarios*, id eſt, venatores, teſtis HINCMARUS de Ordine palatii Cap. 17. Hinc auguror, *birſen* a Francis effictum eſſe e verbo provinciali Gallisque hodie uſitato *percer* transfigere, trajicere telo. SPELMANNUS mavult ab Angloſax. *bærs* lupus, ſenſu a lupo piſce ad lupum ſilveſtrem traducto, ut *birſare* proprie ſit lupos perſequi. Quod merito diſplicet CANGIO.

BIS, usque ad, usque eo. Adverb. loci & temporis, ſed novum, & neſcio unde acceptum, niſi forte correptum ſit ex Græcis vocibus ἐπὶ ἕως ad usque. Gothi hoc ſenſu dicunt *und*, in locis innumeris Codicis Argentei, e. g. *und himin* usque ad cœlum Luc. X. 15. *und mel* usque ad tempus Luc. IV. 13. Franci & Alamanni *unz, unzin*. Gloſſ. Keron. usque *unzin*. Angloſaxones *oth*, Belgæ *tot*, Sueci & Islandi *til*, Angli *unto* & *untill*.

BISCHOF, epiſcopus, ἐπίσκοπος, ab ἐπισκοπέω inſpicio, velut inſpector ſacrorum, & inde per aphæreſin Angloſaxonibus *biſceop*, Francis *biſcof*. TATIANUS Cap. II. 1. *ſumer biſcof ſon themo uuehſale Abiaſſes*, quidam ſacerdos de vice Abia.

BISEM, odoramentum pretioſum, ab Heb. *baſam* ejusdem ſignificatus, arbitris HELVIGIO & HENISCHIO.

BISS, dens. Occurrit in collectivo *gebiß* dentes. Refer ad *beiſſen* pungere, ſecare. Cum ſimplici convenit Sarmaticum *zab, zub* dens. Nam *zub* & *biß* (Francus diceret *biz*) ſe mutuo producunt per anaſtrophen.

BISS, quatenus derivatur a *beiſſen* mordere, ſignificat (1.) morſum vel ictum dentis. VEREL. in Ind. *bit* morſus. (2.) rem quæ mordetur. Inde *gebiß* frenum, ſynecdochice ſic dictum a parte qua mordetur. Si vero frenum fuerit lupatum, & equum aſperitate ſua pungat, tunc *gebiß* erit a *beiſſen* pungere.

BISS, *bißlein*, quatenus derivatur a *beiſſen* manducare, ſignificat fruſtum vel fruſtulum, quantum ſcil. bucca ſemel capere, & dentibus conficere poteſt. Hoc fruſtum Angloſaxonibus dicitur *bita* Joh. XIII. 27. Francis *biz*, Belg. *beet*. TATIANUS Cap. CLIX. 4. *after themo bizzin gieng Satanas in inan*, poſt buccellam introiit in illum Satanas. Hebræis quoque *bath* eſt buccella, & *batath* in fruſta comminuere, niſi me fallat HELVIGIUS. Conſenſum Linguæ Celticæ vide in fonte.

BIST, es. Ita Franci & Alamanni. TATIANUS Cap. CLXXXVIII. 2. *ziuuare thu biſt ſon then*, vere tu ex illis es. A *beon* eſſe, quod vide in *bin* ſum.

BITTE, preces, petitio. Evang. Goth. Luc. I. 13. *bida theina andhauſida iſt*, deprecatio tua exaudita eſt. Idem Angloſax. *bidde*. Refer ad verbum ſequens.

BITTEN, petere, precibus flagitare, ſive oratio tendat ad Deum, ſive ad hominem. Goth. *bidjan*, Angloſax. *biddan*, Franc. & Alam. *pittan*. Gloſſ. Keron. petere *pittan*, poſtulat *pitit*, rogemus *pitames*. Dicitur etiam *beten*, eo tamen diſcrimine, quamvis mere arbitrario, ut *bitten* ſit verbum omnibus rogantibus commune, *beten* adorantibus proprium. Utrumque creditur oriri a Lat. *petere*.

BITTER, amarus, acerbus. Gothis *baitara* in derivato *baitraba* amare Matth. XXVI. 75. Angloſax. *biter*, Francis *bitter, pittar*, Belg. Angl. & Suec. *bitter*. Gloſſ. Boxh. *pittar* acerbus, *pittaro* acriter, *pittaroſt* acerrime.

rime. Proprie eſt guſtu pungens, ab Angloſaxon. *bitan* pungere, mordere, prout STIERNHIELMIO & SKINNERO pridem obſervatum. Vide *beiſſen* pungere. Vox Græca πικρὸς, quam alii tanquam fontem Germanicæ obtrudunt, idem denotare poteſt, ſi referatur ad thema verbi antiquiſſimi *picken* pungere. Tandem ſenſus ab ingrato ſapore ad omnia, quæ cor animumque pungunt, translatus eſt. Inde *bitterkeit, verbitterung*, *bitterlich*, & alia, noto ſignificatu.

BLACHFELD, locus campeſtris. Utitur Luth. 2. Sam. IV. 7. Idem quod *flachfeld* æquora campi, campus planus & latus. Hinc in Bibl. Lubec. an. 1533. loco citato legitur: *up dem flacken velde.* F. & B. ſunt literæ convertibiles. V. plura in *flach.*

BLACK, ictus ferulæ vel baculi. VEREL. in Ind. *blak* verber leve. V. *plagen* percutere.

BLACK, adjective niger, ſubſtantive atramentum ſcriptorium. Utrumque a piſce quodam marino, nigrum vomente madorem, qui Græcis vocatur βλάξ, HELVIGIO judice. SOMNER. in Dict. AS. *blac* niger, ater, pullus, *blæc* atramentum, *blacian* nigreſcere. Evang. Angloſax. Matth. V. 36. *thu ne miht ænne locc gedon hwitne oththe blacne*, non potes unum capillum album facere aut nigrum. Inde *Blackſcheiſſer* ſepia, piſcis inutilis & atrum effundens liquorem, quod ab his, qui literas averſantur, & nihil literis dignum gerunt, torqueri ſolet in eruditos, *blackfiſch* idem piſcis.

BLACK, macula. Proprie nigra vel atramento facta, poſtea omnis macula, & inde *blacken* polluere, inquinare, denigrare, verbum STILERO memoratum pag. 499. *Black* ſenſu metaphorico eſt error, peccatum, factum pudendum, Græcis πλακία.

BLACKEN, vexare, exagitare. V. *placken.*

BLÆD, fructus. Verſio Angloſax. Joh. XV. 2. *he deth ælc twig aweg on me the blæda ne byrth*, tollit omnem palmitem, in me qui fructum non fert. Vox a Saxonibus per Europam diffuſa, ut pridem docuit SPELMANNUS. Hinc ſcil. fructus agri Latino-Barbaris dicitur *bladum*, Slavonis *blod*, Gallis *blé*, Italis *biado*. Proprie autem eſt productum quid, a Gr. πλάττω, πλάσσω formo, creo.

BLÆHEN, inflare, facere ut turgeat, *blæhende ſpeiſen* cibi flatulenti, *ſich aufblæhen* inflari, turgere. A *blaſen* flare, mutato S. in H. quod fieri ſolet ſæpiſſime.

BLÆSSE, ſignum album in fronte equi. Doctiſſ. REIZIUS nuper deduxit a βαλιὸς maculoſus, in Belga Græciſſante.

BLAFFEN, latrare. Vide inter voces a ſono canis fictas in *bellen*.

BLANK, nitidus, micans, luminoſus, *blanke ſchwerdter* gladii fulgentes, *blank machen* polire, facere ut niteat. A *blinken* coruſcare.

BLANK, albus. Gloſſ. Pez. equus pallidus *planchaz*. Cum voce hodierna conſentiunt Angli & Belgæ, Dani & Sueci, Galli & Hiſpani, imo etiam Itali, quamvis more ſuo L. mutent in I. dicendo *bianco*. SCALIGER deduxit a Gr. βλάξ, quatenus languidum ſignificat. CASAUBONUS a λευκὸς albus. HELVIGIUS ab Heb. *laban* albus. Alii aliunde. Nova certe etymologia opus non eſt, præter eam, qua ſenſus a *coruſco* ad *album* transfertur. Quod legitime fieri potuiſſe, vel hinc patet, quia *album* (ſicut optime ſcribit SKINNERUS) *præ reliquis coloribus copioſiſſimam lucem reflectit.* Ejusdem naturæ color eſt flavum albicans, quod Gallis dicitur *blond*, de qua voce mire nugantur auctores apud MENAGIUM, quæ vero non aliunde ducta eſt quam a Germ. *blank*, mutato K. in D, qua mutatione nihil frequentius.

BLASE, quatenus eſt verbale a *blaſen* flare, ſignificat quantum poteſt, bullam, veſicam, & omnem membranulam, quæ a ſpiritu inflatur, vel inflari poteſt. Vocem antiquam vide in *blater*. Secundario dicitur de puſtulis & papulis, quia veſiculis tumentibus ſimiles ſunt.

BLASEN, flare, ſpirare. Hujus verbi non una facies eſt apud Antiquos. SOMNER. in Dict. Angloſax. *blawan* flare, *ablawung* inflatio. Gloſſ. Boxh. *plaſantemu Gote* flante Deo. Gloſſ. Keron. flaverunt *pluton*, inflatus *kaplater*, inflati *keplate*, inſpirationis *anaplaſannes*. VEREL. in Ind. *blær* aura, ſpiritus. Vultus ergo quadruplex eſt, *blawan*, *blaſen*, *blaten*, *blæren*, quos in uno quodam verbo convenire neceſſe eſt. In quo vero, niſi Latino? Nam *blawan*, ſive ut Angli hodie dicunt *blow*, aperte ſatis eſt a *flo;* reliqua vel a *flas* ut *blaſen*, vel a *flat* ut *blaten*, vel a *flare* ut *blæren*. Forma Verbi hodierna, quam etiam ſequuntur Belgæ & Sueci, eſt a Francis. Sed a forma Alamannica habemus progeniem *blater* veſica, & *bluderhoſen* braccæ follicantes.

BLASEN, canere tibia, vel alio inſtrumento, quod inflatur. Gloſſ. Pez. inſonuit *plies*. VEREL. in Ind. *blaſa* buccinare, *blaſa ſaman lidi* buccina militem ad pugnam convocare. Inde *flöte* tibia, quia inflatur.

BLASS, pallidus. HELVIGIUS, qui voces noſtras ad Græcos fontes referre ſolet, *blaß* deducit a βληῆὸς attonitus, ſicut *bleich* a βληχρὸς debilis. Alius deduxit a πέλιος lividus, ſubniger. Neſcio an Græca origine opus ſit. Nam *blaß* facile corripitur ex *pallidus*. Et alias palleſcere dicuntur nonſolum homines ex inſigni quadam mutatione, odio, amore, pavore, invidia, infirmitate, morte; ſed omnes univerſe colores, qui in albicantem ſui generis vertuntur. A *blaß* derivamus *erblaſſen* duplici ſenſu, *expalleſcendi* & *moriendi:* illud ab *er*, quatenus ſenſum intendit: hoc quatenus eſt adverb. ordinis ultimum terminum rei ſignificans.

BLAT, folium arboris aut plantæ, & quicquid folio ſimile, ſchedula, pagina, charta, lamina &c. Gloſſ. Keron. foliis *pletirun*. NOTKERUS Pſal. I. 3. *uuocher ioh pleter*, fructus

ctus & folia. Gloſſ. Pez. ſcedulis *puoh pletir.* Tranſpoſitum & conciſum ex Gr. πέταλον folium, judice HELVIGIO. Alius fortaſſe duceret a notione tenuis & lati. Utrumque enim dicitur *plat.* Vocem Gothicam & Angloſaxonicam vide in *laub.*

BLATER, bulla, veſica, & omnis membranula, quæ a ſpiritu inflatur, vel inflari poteſt. Senſus vocis antiquus, a *blaten* flare formatus. Veteres Alamannos hac verbi forma uſos eſſe, jam ſupra docui in *blaſen.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *blædr* veſica, *blædran-adl* dolor veſicæ. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. veſica *blatra.* VEREL. in Ind. *bladra* bulla, membranula, incluſo ſpiritu tumida. Hodie dicimus *blaſe*, & Sueci nobiſcum *blæſa*, dum Angli dicunt *bladder.*

BLATER, puſtula, papula, ſic dicta, quod veſicæ tumenti ſimilis ſit. Senſus vocis hodiernus, ab Angloſaxonibus relictus, quibus *blædr* idem ſignificat. In quibusdam Dial. litera T. in medio vocis geminatur, quamvis præter rationem.

BLAW, cæſius, glaucus, cœruleus. Angloſax. *bleo*, Franc. *plauu*, Belg. *blauw*, Angl. *blew*, Suec. *blææ*, Gall. *bleu*, Camb. *blawr*, Island. *blafaın.* Gloſſ. Boxh. *plauuaz* cerulum, *plaviuw* hyacinthinus. Gloſſ. Pez. lividum *plauuaz.* Hebræis *baal* eſt lividus fuit, manifeſto cum ultima Gloſſa conſenſu. Forte tamen magis e re eſt, ut credamus, non livorem, ſed *violam* huic colori nomen impoſuiſſe, non albam, non luteam, ſed purpuream. Nam a *viola* facile fit *violaw* violaceus, contracte *blaw*, & ab illo reliqua. Aliæ origines, quæ a Viris doctis vel a Gr. πελὸς niger, vel a Lat. *flavus* capiuntur, remotiores ſunt, & colores nimium confundunt.

BLAW, falſus, mendax, doloſus, *blawer dunſt* glaucoma, nebula fallax, *blawſtrumpf* ſycophanta, delator, qui falſa pro veris doloſe denunciat. Formari potuit a Gr. παλεύω fallo, decipio, in retia traho: ſicut *ſtrumpf* a ϛροφὶς callidus, aſtutus, doloſus.

BLECH, fulgur. Vox Francica. NOTKERO *blig* fulgur, *bliccha* fulgura, *blich fiur* ignis fulgurans, obſervante SCHILTERO in Gloſſ. pag. 120. Refer ad *blicken* fulgere, coruſcare, vibrare. Sic apud Latinos *fulgur* & *fulgor* a *fulgendo* derivantur. Niſi forte *fulgur* ſit *flugur*, a φλέγειν flammas emittere. Quo pacto *blech* in eodem fonte conveniet. Hodie dicimus *blitz*, a *blitzen* fulgurare.

BLECH, color. Proprie fulgor, a *blicken* fulgere. Nam color eſt ſplendor, quo lux diverſis modis reflectitur. Angloſaxonibus *bleo* & *bleoh* eſt color, *anes bleos* unicolor, *mislic bleo* diſcolor, *bleo-fah* verſicolor. Cuncta apud SOMNERUM & ÆLFRICUM in Gloſſ. pag. 72. quamvis hodie obſoleta. Franci inde formarunt verbum *blah-malon* coloribus diſcriminare, quod occurrit apud WILLERAMUM Cant. I. 11. *in uuurme uuis geblahmalot mit ſilbere*, h. e. muræmulas vermiculati operis argento variegatas, ſeu coloribus diſtinctas. Quem ſenſum interpretes nondum ſunt aſſecuti. A *bleo* color, quod in caſu gignendi habet *bleos*, videtur eſſe *Blaſon*, ars heraldica, notitia colorum, quibus ſcuta diſtinguuntur. Quæ, etiamſi ſit omnium ſcientiarum fæx & ſedimentum, fundamenta tamen habet antiquiſſima. TACITUS de Mor. Germ. Cap. VI. *ſcuta lectiſſimis coloribus diſtinguunt.* Idem Annal. II. 14. *tenues & fucatæ colore tabulæ.*

BLECH, lamina, bracteola, ſectilis metalli tabula. Senſus vocis hodiernus, ſed nusquam niſi apud Francos obvius. Gloſſ. Pez. laminis *pleh*, phylacteria *plechir.* Gloſſ. Boxh. bracteas, laminas aureas *pleh guldhiniu*, bracteas *port bleh.* MARTINIO ſic dicitur, quaſi materia ob tenuitatem ſponte ſua plicabilis, a Gr. πλέκω, vel Lat. *plico.* Sed non opus eſt peregrina origine, cum lamina ſic appellari poſſit, quaſi fulgida (ſolet enim vel malleo poliri, vel ſplendido metallo obduci) a *bliken* fulgere, ut antecedentia.

BLECH-PFENNING, nummus bracteatus. Rudes plerique pro Sæculi incuria. Qui de Bracteorum cognitione ſcripſerunt, in diverſas plane ſententias abeunt. Quidam eos Carolingis antiquiores faciunt multo. OLEARIUS Balderici Turingorum Regis bracteatum e Sæculo VI. producit. KEDERUS quosdam e Seculo IX. runis ſignatos. Alii ab eo demum tempore deducunt, quo ſub Henrico I. Goslarienſes metallifodinæ fuerunt detectæ. Alii denique initio demum Sæculi XII. invaluiſſe dicunt. V. MASCOVII Diſſ. *de jure circa rem Monetariam in Saxonia.* Antiquarii, qui bracteatorum antiquitatem ultra fines infimi ævi extollunt, nullo ipſius rei indicio, ſed pretii tantum augendi deſiderio, id facere videntur. Familiare enim eſt huic hominum generi principum cimelia, & multo magis ſua, ita interpretari, ut videantur rariſſima, quod quidem conſequi non poſſunt, niſi in ultima tempora rejiciantur.

BLEIBEN, manere in loco, ſtatu, propoſito. Verbum ex antiquiori contractum. Angloſaxonibus *belafan* eſt manere. Idem Francis & Alam. *biliban.* Gloſſ. Keron. maneat *pilibe*, remaneant *piliben.* OTFRIDUS Lib. III. cap. *XVII. 81.*

Nihein thar inne bileib,
Unz er thar nidare tho ſcreib.
Nullus intus remanſit,
Quum hæc ſubtus ſcriberet.

Proprie ſignificat ſupereſſe, relinqui, componiturque ex præfixo *be*, & *leiben* relinqui, de quo infra. Similem loquendi modum adhibent Franco-Galli, dum manere vocant *reſter*, h. e. reſiduum eſſe. Nam qui manet, reſtat. Placet hæc contractio nonſolum Germanis, ſed etiam aliis. Hinc manere Belgis dicitur *blyven*, Danis *bliffve*, Suecis *blifwa.*

BLEI-

BLEIBEN, ſervari, ſuperare, ſuperſtitem eſſe ex periculo. Utitur hoc ſenſu frequenter Luth. in verſione ſacra. Idem Suecis *blifwa*.

BLEIBEN, ceſſare, intermitti. Senſus ad ceſſantes translatus, quia manentibus ſimiles ſunt. Similitudo, quæ eſt inter illos, ab aliis quoque linguis agnoſcitur. Hinc manere Hiſpanis dicitur *quedar*, quaſi *quietare*. Utitur hoc ſenſu OTFRIDUS Lib. IV. Cap. I. 53. quod SCHERZIUS V. C. in notis ad hunc locum pluribus demonſtravit. Inde Francis *leibo* ceſſatio, defectus, intermiſſio, & *ze leibo uuerdan* intermitti, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 532. Hodie libentius utimur compoſitis *nachbleiben*, *ausbleiben*. Sic vulgo dicimus, *das muſß nachbleiben* hoc debet intermitti, *das fieber bleibt aus* febris ceſſat. Quod etiam de ſpiritu & anhelitu dicitur, quando deficit. Cum hoc ſignificatu convenit Græc. λείπομαι deficio.

BLEIBEN, mori, ceſſare vivendo. Senſus a ceſſatione qualicunque ad totalem naturæ diſſolutionem extenſus, quia mori eſt deſinere, & intermittere vitam. Antiquitus dicitur de omnibus mortuis, nonſolum iis qui ab hoſte cadunt, ſed etiam reliquis, qui hoſte nunquam viſo domi in lecto moriuntur. R. LUDOVICUS in allocutione cohortium, quæ extat in Epinicio Schilteriano verſ. 79.

Quimit he giſund us,
Ih gilon imos,
Bilibit her thorinne,
Sinemo kunne.

H. e. ſi ſalvus egreditur prælium, præmio eum afficiam, ſi cadit in illo, familiam ejus. OTFRIDUS, vel potius Chriſtus apud Otfridum Lib. III. Cap. XXIII. 95. de morte Lazari:

Er ſelbo meinta auur thaz,
Thaz er tho biliban uuas.
Ipſe vero ſignificabat,
Quod tum mortuus eſſet.

Hodie non dicitur niſi de iis qui in prælio occumbunt.

BLEIBEN-LASSEN, intermittere. Proprie ſinere ut res vel perſona in eodem loco & ſtatu maneat.

BLEICH, pallidus. Angloſax. *blac*, Belg. & Suec. *bleek*, Angl. *bleak*, *bleach*, Island. *bleikr* apud VEREL. in Ind. Hebræis *baal* eſt lividus fuit, Græcis πέλιος lividus, ſubniger. Illud HELVIGIUS adduxit pro etymo, hoc MARTINIUS. Sed neuter ad gutturalem in fine vocis attendit. Hinc auguror, quod *bleich* ſit a λευκὸς albus & albicans, per proſtheſin literæ B. Nam pallidus non eſt lividus nec nigricans, ſed dicitur de omnibus coloribus, qui in albicantem ſui generis mutantur. Hinc porro a *bleich* derivamus *bleichen* albeſcere, palleſcere, & facere ut albeſcat vel palleſcat.

BLEICHEN, albeſcere, palleſcere. Angloſaxon. *blacian*, Franc. *bleichan*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 211.

Niſt akar hiar in riche
Nub er zithin ni bleiche.
Eſtne ager hic in regione
Qui non jam albeſcat?

In qua SCHILTERI verſione nihil mutandum eſſe, recte monet doctiſſ. FRICKIUS in Gloſſ. Schilt. pag. 120.

BLEICHEN, inſolare, ſoli exponere ut albeſcat. Angloſaxonibus *ablican* eſt dealbare.

BLEKEN, balare, quod ovium proprium. Græcis βληχὴ balatus, βλεχᾶν balare. In reliquis Dialectis paulo aliter effertur. Nam balare Angloſaxonibus dicitur *blætan*, & balatus *blæt*. Unde Anglis remanſit *to bleat* & *a bleating*. Gutturales ſæpe mutari in T. & vice verſa, in PROLEG. oſtendimus. Cuncta a ſono animantis naturali per epentheſin facta. CRATINUS Comicus Athenienſis in decantato verſiculo: ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βῆ βῆ λέγων βαδίζει, hic ſtultus inſtar ovis *be be* clamans incedit. Plura ejus generis vide in *Guguk*. Vocem Latinam SCALIGER ducit a μῆλον ovis, litera M. ut ſæpe alias, in B. mutata, de Cauſ. L. Lat. Cap. 28.

BLEKEN, balatrare, ore hiare, *zan-bleker* balatro, bronchus, qui inter ridendum dentes oſtendit, ut oves, quando balant, a quibus ſenſus videtur petitus. Utitur hoc verbo Luth. Thren. II. 16.

BLENDEN, obcœcare, facere ut cœcutiat. A *blind* cœcus, palpo. Proprie dicuntur ii, qui aliorum oculos lædunt aut plane eruunt, vel aciem oculorum præſtringunt, ut ſol præſtringit oculos intuentium, vel objecto ludibrio aut celeritate factitandi fallunt. Allegorice autem obcœcare dicuntur ii, qui menti caliginem offundunt, quo minus intelligenda intelligat. Gothi habent *gablindan*, Angloſaxones *blindan* & *ablendan*. Hinc verba Eſaiæ apud Johannem Cap. XII. 40. *excœcavit oculos eorum*: Gothus reddit: *gablindida ize augona*: Angloſaxo: *he ablende hyra eagan*. Verbum Francis quoque notum fuiſſe, obſervat SCHILTERUS ex NOTKERI Pſal. VI. 6. ubi verba ſic fluunt: *an uuelemo tode? ane ſo dio ſela fone ſundon irblendet uuirt*. In qua morte, niſi in ea, qua animus a peccatis obcœcatur? Francis jungere licet Septemtrionales, quibus *blinda* occœcare, oculos eruere, interprete Verel. in Ind.

BLEWEN, *blæwen*, cædere, percutere, verberare, *den ſtockfiſch blæwen* tundere aſellum, *einen durchblewen* pertundere, verberibus obruere, *einblæwen* inculcare. Utitur Luth. Sir. XXXII. 37. Vix aliud verbum eſt, quod vultum ſuum toties variet. Cambris *plau* eſt plagas inferre. Gothis *bliggwan* cædere, *bliggwands ſik ſteinam* concidens ſe lapidibus Marc. V. 5. *bliggwand ina* flagel-

flagellabant eum, Marc. X. 34. Francis & Alamannis *bliuuan, pluan* cædere. Gloſſ. Keron. vapulent *ſin kapluan.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXII. 64. *ſie bluun imo thie orun,* percutiebant ei aures. Idem Cap. XXVI. 17. *ſiu bluun iro bruſti*, percutiebant pectora ſua. TATIANUS Cap. XIII. 18. *nioman-nen ni bliuuet*, neminem percutite. Verbum Celticum videtur eſſe a φλάω tundo, aut hoc ab illo: Gothicum a Lat. *plaga:* Francicum & Alamannicum a Celtico *plau*: hodiernum a Francico *bluan.* Aliam verbi formam, nec ætate inferiorem, nec cæteris diſſimilem, vide in *plagen* cædere. Ab ea, qua hodie utimur, habemus *blewel* tudicula.

BLEY, plumbum. Gloſſ. Keron. plumbi *pliuues.* Gloſſ. Pez. plumbatis tundi *pliinen cholpon pivillan.* HELVIGIUS ducit ab Heb. *bol* plumbum, quod a pallore ſic dictum exiſtimat, h. e. a *baal* lividus fuit. Contra STADENIUS originem quærit in *blewen* tundere, quia plumbum eſt metallum malleabile. Cambri & Armorici plumbum vocant *plwm*, vel a Lat. *plumbum*, vel a Græc. μόλιβος, per anaſtrophen, vel a *plau* percutere.

BLEZ, fruſtum, ſegmentum, Dial. Francica & Helvetica. TATIANUS Cap. LVI. 7. *nioman blezza niuues duoches nauuit altemo giuuate.* Quæ verba ſic reddenda ſunt: nemo ſegmentum panni novi aſſuit veteri veſtimento. Gothi dicunt *plat fanins* Marc. II. 21. & compoſite *duplat* Matth. IX. 16. Quæ, etiamſi videantur diſcreta ab hodierna voce *fleck* fruſtum, revera tamen ſunt cognata, & ex eadem matrice oriunda, nempe a *flicken* ſcindere, ſecare. F. & B. ſunt literæ ejuſdem inſtrumenti: & K. ſæpe mutari in T. & Z. in *Prolegomenis* oſtendimus.

BLEZ, aſſumentum. A *flicken* ſarcire. A *blez* rurſus fit *blezen* aſſuere, aſſumentis reſarcire.

BLICK, radius ex oculis micans. Refer ad *blicken* coruſcare.

BLICKEN, fulgere, coruſcare. Utitur Luth. Ezech. XXI. 10. de gladio fulgente. SOMNER. in Dict. Angloſax. *blican* coruſcare, rutilare, reſplendere, micare, nitere, fulgere, vibrare, *blac-ern* lucernarium, laterna, *blecte* coruſcatus. Tam prope abeſt a *fulgeo*, ut, ſi L. in locum anteriorem rejiciatur, quod fieri ſolet ſæpiſſime, ab illo ortum videri poſſit. Recentiores eleganter tranſtulerunt ad viſum, quia videre eſt oculis affulgere, ob inſitam oculis lucem, qua nonſolum ſpecies luminoſas recipiunt, ſed etiam radios ſuos in objecta viciſſim ſpargunt. Inde *blicken* oculis vibrare, quo utitur Luth. Sap. XI. 19. *erblicken* conſpicere, oculis notare, *anblicken* adſpicere, intueri, *anblick* adſpectus, obtutus. An tendit ad objectum.

BLIND, deficiens, ceſſans, cui aliquid deeſt quod habere videtur, *blinde fenſter* locus in muro ſimulate feneſtratus ubi feneſtræ non ſunt, *blinder lerm* falſus & fictus tumultus, *blinde reben* palmites ſine gemmis. Radicem cuſtodiunt, ex antiquis Saxones; Franci, Alamanni, ex hodiernis Angli. SOMNER. in Dict. AS. *blinnan*, *alinnan* ceſſare, *blinnend* ceſſans, *blinneſſe* ceſſatio, *blind netle* lamium. Id eſt, urtica ceſſans vel non-urens, Germanis alias *taube neſſel*, Anglis *dead nettle.* Gloſſ. Keron. ceſſare *pilinnan*, inceſſabiliter *unbilinnanlihhaz.* ISIDORUS Cap. V. 6. *endi dhuo bilunnun dhiu bloſtar,* tunc ceſſaverunt ſacrificia. TATIANUS Cap. XIX. 6. *ſo her tho bilun zi ſprehhanne,* ut ceſſavit loqui. Anglis *to lin* etiamnum eſt ceſſare, deſinere, ab Angloſaxon. *alinnan*, cui ſimile Græc. ἐλινύειν deſiſtere, deſinere. Et ſic ubique Græcos habemus obvios, quocunque nos vertamus.

BLIND, cœcus. Conſentiunt in voce omnes veterum Dialecti, Gothica, Angloſaxonica, Francica, Alamannica, & omnes recentiores, Anglica, Belgica, Islandica, Danica, Suecica. TATIANUS Cap. LXI. 1. *folgetun imo zuene blinte*, ſecuti ſunt eum duo cæci. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 207.

Uuas in harto ungimah
Thaz ther blinto giſah.
Moleſte ferebant
Quod cæcus videret.

MARTINIUS & CASAUBONUS deflexerunt a βλάνος cæcutiens. Verum, cum βλάνος proprie ſit lippus, vel alius obſcure videns, non cæcus, & forte ab ἀμβλύνω hebeto: malim, ſi Græca origine opus ſit, derivare a τυφλὸς cæcus, tranſpoſitis literis, inſerto N. JUNIUS, qui alias Græcos ſequi ſolet libentius, hic originem vocabuli petit ab Angloſaxonico *blinnan* ceſſare, deſiſtere, ita ut *blind* proprie ſit is, qui defectum patitur, & peculiariter cæcus, ob magnitudinem defectus. Sed hoc nimis generale eſt, & nonſolum lippis, ſed etiam ſurdis, mutis, & claudis commune. Quos tamen nulla unquam ætas eodem vocabulo inſignivit. Inprimis vero Germani hodierni, quorum idioma in negotio etymologico immerito deſpexit JUNIUS, ſollicite diſtinguunt inter *blöd* hebes, *blind* deficiens, & *blind* cæcus. Et ſic etiam Antiqui.

BLINDEN, cæcare. Vide *blenden*, quod uſitatius.

BLINDE KUE, collabiſmus. Hunc ita deſcribit HYDIUS in Nerdiludio pag. 266. quod ſit ludi genus, *quo unus in circulo clauſis mantili oculis obiens, a cæteris percutitur, donec ille aliquem prehendat, qui in locum ejus ſubſtituatur.* Græci collabiſmum vocant a κολλαβίζω impingo: Germani *blindekue*, non certe a vacca (nam hic ludus non magis eſt vacca quam canis aut cervus) ſed fortaſſe a χείω capio, ut proprie ſit *cæca captura.*

BLINDE SCHLEICH, cæcilia. Gloſſ. Pez. cæcuba (lege cæcula) *plintislich.* Id eſt, ſerpens cœcus, a *ſchleichen* reptare.

Dicitur *cæcula*, quod parva ſit, & non habeat oculos. Alii tardum reptile vocant. Et hæc eſt vis vocabuli Angloſaxon. *ſlaw-wyrme*, a *ſlaw* tardus, piger.

BLINKEN, coruſcare. Suecis *blenkia*. Idem quod *blicken*, niſi quod conſuetudo N. inſeruit.

BLINKEN, nictare oculis. Suecis *blinka*, Angl. *blink*, & inde *blinker* & *blinkard* crebro nictitans, lippus vel pætus. Alia etymologia præter eam, quam jam dedi, non opus eſſe videtur, quia nictare eſt frequenter micare oculis.

BLINNEN, ceſſare. V. *blind* deficiens.

BLINTZEN, *blintzelen*, cæcutire, cæcos imitari, ſive vere ſive ſimulate, *blintzelend* cæcultans, *blintzaug* luſcioſus, *ein ding blintzlingen thun*, opertis oculis aliquid facere. Ita HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. Gothi, qui ſibilum amant in exitu vocum, cæcum vocant *blinds*. Luc. VI. 39. *ibai mag blinds blindana tiuhan*, nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? Joh. IX. 2. *hwas frawaurhta, ſa, uththau fadrein is, ei blinds gabaurans warth*, quis peccavit, hic, an parentes ejus, ut cæcus naſceretur? Poſteritas inde fecit *blintzen* & reliqua.

BLITZ, fulmen, *vom blitz getroffen* fulmine ictus. Hic ſenſus totus eſt Græcus, vel a φλὸξ flamma, verbi φλέγειν incendere, vel a πλῆξις percuſſio, verbi πλήττειν percutere. Cum poſteriori convenit Heb. *pillez* percuſſit cum fragore.

BLITZ, fulgur. Verbale a *blitzen*. Sueci dicunt *blix*, Belgæ *blixem*, quæ certe non ſunt Græcæ originis ut antecedens, quia fulgur non ferit, nec incendit; ſed formam ſuam habent a literarum Z. & X. permutatione. Vocem Francicam vide in *blech*.

BLITZEN, fulgurare. Contractum ex antiquioribus, ſive Saxonico *bliccettan*, ſive Francico *plecchazzan*, quæ certe ſunt a ſimpliciori *blicken* coruſcare, & extenſionem ſuam debent ſtudio longitudinis. Gloſſ. Boxh. micare *pleckazzan*. Gloſſ. Pez. rutilat *plecchazit*. Hinc fulgur antiquis illis non dicitur *blitz*, ut hodie, ſed *blehezunga*. TATIANUS Cap. LXIV. 4. *ih geſah ſatanaſen ſoſo blehezunga fon himilo fallantan*, videbam ſatanam tanquam fulgur de cœlo cadentem. Idem Cap. CCXVIII. 3. *ſama ſo blehezunga uuas ſin giſiuni*, ſicut fulgur erat aſpectus ejus. Alias voces, ab Antiquitate Celtica, Gothica, Saxonica, Francica, fulguri & fulmini dicatas, vide in *loh* flamma.

BLOCK, truncus, præcipue arboris. VEREL. in Ind. *blok* truncus. Conſentiunt in voce Belgæ, Angli, Galli. Quæ certe vix aliunde, quam a notione amputandi, ut truncus a truncando, a priſcis lignatoribus deſumpta eſt. Radicem cuſtodiunt Dani in *flecke* ſcindere, ſecare. A *block* eſt *blöcken* trunco alligare, *blockhaus* munimentum ligneum, ex tignis & trabibus extructum. De verbo Danico vide plura in *flicken*.

BLOCKIEREN, cingere urbem obſidione. Gallis *bloquer*. Sive a *block* truncus, quia rudioribus ſæculis urbes obſidebant cæſis & congeſtis arboribus, vel ſaltim machinis ligneis: Sive ab Angloſaxonico *belucan* claudere. Utrumque etymon ſiſtit SKINNERUS. De verbo Saxonico vide plura in *lucken*.

BLOCKSBERG, Melibocus. Rectius *Brocksberg*. Nam ſummum montis jugum accolis vocatur *der brocken*, & ſubjectus majori minor mons *der kleine brocken*, teſte KEYSLERO V.C. in Antiq. Sept. pag. 473. HENISCHIUS in Theſauro Linguæ & Sapientiæ Germanicæ habet *Brockersberg*, quod idem. Verba ejus ſunt: *Brockersberg, bey Goslar, ſic dictus a Bructeris, Melibocus, ſub quo Semana Sylva verſus Brunſwigum*. Cur nomen a *Bructeris* accepiſſe putetur mons, inter Cheruſcos & Chattos medius, nulla ſane ratio eſt, niſi quis forte ex verbis CLAUDIANI: *venit accola Sylvæ Bructerus Hercyniæ:* exſculpere velit, Bructeros hunc Montem accoluiſſe, quod nec verum, nec a CLAUDIANO cantatum. Nam *Sylva Hercynia* eſt vox generalis, & omnibus Germaniæ Saltibus communis. In verbis vero CLAUDIANI ad eum ſpectat Saltum, qui hodie *der Weſterwald* dicitur, non ad Melibocum. Vide CLUVERIUM Lib. III. Germ. Ant. pag. 711. KEYSLERUS, quem modo laudavi, miſſis Bructeris, ab humido & paludoſo montis ſolo nomen ejus arceſſit, quia *bruch*, *brock*, *broich* eſt palus. Sed hæc vocis acceptio non videtur convenire cum accolarum lingua, qui dum juga Meliboci *brocken* vocant, ſatis oſtendunt, ſe non de paludibus cogitare. Quis enim faſtigium montis appellet paludem, etiamſi mons inter paludes ſitus ſit? Hinc ſuſpicor, accolas Meliboci Celtice loqui. Nam Celtica Lingua *brig* & *brigyn* ſignificant *ſummitatem*, *faſtigium*, *cacumen*, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Et ab his ſummitatibus nomen ipſius montis deduco. Nam a *brock* recte fit *Brocksberg*, *Brockenberg*, *Brockersberg*, mons faſtigiatus, mons jugis inſignis. Nec obſtat, quod vulgo pronunciamus *Blocksberg*. Nam R. ſæpe mutatur in L. & vera nomina ſæpe vitiantur ab iis, a quibus deberent cuſtodiri. Cui rei fidem faciunt ii, qui ex *Catimelibocum* ridicula pronunciatione fecerunt CATZENELNBOGEN. CLUVERIUS tamen exiſtimat, eos, qui pronunciant *Blocksberg*, verum & antiquum tenere nomen, & PTOLEMÆUM inde feciſſe *Melibocus* pro *Meblocus*. Sed partes compoſiti non explicat. Si fas eſſet, ea audacia in Scriptis veterum verſari, reſcriberem *Meliborcus*, ut proprie ſit *milberg* mons ferarum. Nam *mil* Celtica lingua beſtiam ſonat, apud BOXHORN. loc. cit.

BLOD, hebes, infirmus, imbecillus, *blöd geſicht* hebetes oculi, *blödigkeit des haubts* leve delirium. Videtur ex Oriente profectum. Nam Arabibus *blid* eſt obtuſus, te-

 ſte

ſte MARTINIO in voce *hebes.* Quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit. Græcis enim ἀμβλύνω eſt hebeto, & ἀμβλυτὸς obtuſus & cœcutiens.

BLOD, pavidus, timidus, meticuloſus. Islandis *blaudur* in Indice VERELII. Proprie eſt perculſus a Græc. πλήττω percello, & dicitur de pavido, quia attonito ſimilis eſt.

BLODEN, pavere. Gloſſ. Pez. paveas *plodes*, paveſcat *ploden*, expavit *irplodeta.* Proprie eſt metu percelli, a *blöd* pavidus, perculſus. Hodie ſuperat in compoſito *erblöden* exuere metum, unde reciprocum *ſich erblöden* audere, quod hanc ſignificandi vim habet a particula præpoſitiva *er*, quæ hoc loco eſt privativa.

BLODIGKEIT, timiditas. Islandis *bleide* & *bleidskapur*, in Ind. VEREL.

BLOSS, nudus, *blöſſen* denudare. Belgis *bloot* & *blooten*, Suecis *blott* & *blotta.* Franci videntur dixiſſe *biloſen* privare, ſpoliare, Latino-Barbari *blutare.* Gloſſ. Pez. ſpoliari *biloſit uuerdan.* Lex Longobardica Lib. I. Tit. XVIII. I. *ſi caſam cujuscunque blutaverint, aut res eorum tulerint.* Nos inde fecimus *blos*, *blot*, Itali *biotto*, quia nudus ſpoliato ſimilis eſt. FERRARIUS, ut originem Germanicam eluderet, confugit ad metaphoram, & *biotto* deducit ab *apludare* corticem excutere, quod nudus ſimilis ſit milio, cui furfur vel tegumentum detractum. Vocem Gothicam & Angloſax. vide in *nackend.*

BLOSS, ſubſtantive ſpolium ſignificat. Lex Long. Lib. I. Tit. IX. 3. *Si ſpolia de ipſo mortuo tulerit, ideſt, pluslaib, componat Sol. LXXX.* Spolium corporis, non corpus nudum hic indicari, Lex ipſa docet. Hic ſenſus naturaliter oritur a verbo Francico *piloſen* ſpoliare. Nam hinc recte fit *bloſs*, ſubſtantive ſpolium, adjective ſpoliatus. Hoc loco ſpolium ſignificat, ſic ut *laib* corpus. Græcis βλίττω eſt favos aufero, neſcio an aliqua affinitate. Confer *plündern.*

BLUDERHOSEN, braccæ turgentes & laxiores. Proprie inflatæ & follicantes. Gloſſ. Keron. inflatus *kaplater*, inflati *keplate.* Formam verbi veteris Alamannici vide in *blaſen* flare.

BLUEN, florere, flores producere. NOTKERUS Pſal. XCI. 13. *der rehto bluot alſo palma*, juſtus florebit ut palma. WILLERAMUS Cap. VII. II. *obe die roten epfele bluowen*, ſi floruerunt mala punica. Idem Belgis *bloeijen.* Sed Belgis tantum. Nam Angloſaxones habent *blotsmian*, Angli *bloſſom.* Quæ certe ſunt genuina, & a *bloſm*, *bloſtm* flos facta, ut mox oſtendam in *blume.* Ergo verbum Francicum vel ſyncopatum eſt a Saxonico, vel non habet ſenſum intelligibilem. Nam βλύειν, quod ab Helleniſtis pro etymo addicitur, proprie eſt ſcaturire, & dicitur de fluido tantum, non de vegetabili. Si Græca origine opus ſit, mallem confundere cum φλύειν fœcundum, plenum, & abundantem eſſe.

BLUME, flos. Gloſſ. Pez. floribus *plomun*, roſæ, violæ *ploma.* Idem Gothis *bloma* Matth. VI. 28. Belgis *blom*, *blœm*, Suec. *blomſter.* Cuncta per eliſionem vitiata e Saxonico *bloſm*, quod certe eſt a *blaſen* flare, ſpirare, per medium derivandi *M.* & dicitur de flore, quia ſpirat odorem. SOMNER. in Dict. AS. *bloſm*, *bloſma*, flos, germen, *bloſm-bær* florifer, germinans. Poſtea variari vox cœpit. Hinc eadem Dialecto *blotſm* eſt flos, & inde *blotsmian* florere, gemmare. Ad reliquias veteris Sermonis ſpectat, quod Anglis *bloſſome* etiamnum eſt floſculus, & Belgis *blæſſem* flores arboris.

BLUST, flores arboris, Dial. Suev. A *blüen* per medium derivandi *ST.*

BLUTE, flores arboris. WILLERAMUS loco citato: *obe nah der bluote daz uuocher ſih ſcaffe*, ſi poſt flores fructus proveniant. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *blodeu* flores. A *blüen* per medium derivandi *T.* vel *D.*

BLUT, ſanguis. Gothis *bloth* Matth. XXVII. 4. Angloſaxon. *blod* ibidem, Francis & Alam. *bluot*, *pluat*, Procop. *plut*, Belg. *bloed*, Angl. *bloud*, Suec. & Island. *blod.* TATIANUS Cap. CCXI. 4. de latere Chriſti lancea aperto: *uzgieng bluot inti uuazzar*, exivit ſanguis & aqua. Cum quilibet humor fluens poſſit dici *flut*, a *flieſſen* fluere, multo magis ille, quem ſanguinem vocamus, ob continuum ejus per omnes corporis partes fluxum. Hoc aliquando placuit JUNIO. Poſtea ad Græcas origines converſus *blut* deduxit a βλύειν ſcaturire, quod etiam STIERNHIELMIO ſe probavit. Alii Græcitatis ſtudioſi derivant a πλαδὸς vel πλάδιον humor ſuperfluus. Quod cæteris minus veriſimile, cum ſanguis ſit humor vitalis, non excrementum. Plures etymologias vide apud SKINNERUM.

BLUTEN, ſanguinem emittere. Senſus verbi hodiernus. Ante Chriſtiana tempora *blotan* Gothis, Angloſaxonibus, & omnibus univerſe Germanis, erat ſacrificare, immolare, ſanguinem fundere religionis cauſa. Et hujus vetuſtiſſimi ſignificatus plura extant documenta in Indice VERELIANO, cujusmodi ſunt, *blota* victimis & hoſtiis Deos placare, *blot* ſacrificium cruentum, *blot-hus* fanum, delubrum, & alia. Poſtea vox a cruento & idololatrico purgata ſenſu ad verum Dei cultum transferri cœpit, quamvis non ubique gentium, ſed apud Gothos tantum. Hinc in Evangelio Gothico *blotan* eſt Deum colere Marc. VII. 7. *blotandei* colens Luc. II. 73. *gothbloſtreis* Dei cultor Joh. IX. 31. De his ſimilibusque nominibus paganis, ab oriente Chriſtianiſmo partim relictis partim abrogatis, pluribus egi in voce *Opfer.*

BLUTRUNST, fluor ſanguinis, *blutrünſtig* ſanguine ſtillans. Extant eo ſenſu *blutruns* & *blutrunſig* in Jure Prov. Alam. Cap. CLXXIX.

CLXXIX. 1. 2. 3. Refer ad *rinnen* fluere, manare. Hodie dicitur de vulnere non ſanguinolento, ſanguine tamen ſuffuſo, & intra cutem coagulato, a *rinnen* coagulari.

BLUTRUNST, juriſdictio criminalis, vel potius Concilium judicum de vita & ſanguine hominis decernentium. Gothis *rinnan* nonſolum eſt fluere, ſed etiam venire, occurrere, congregari, & hinc *garunſa* forum Luc. VII. 32. & *garuni* concilium Matth. XXVII. 7. Hiſce ſimile eſt *blutrunſt* congreſſus judicum, de ſanguine vel fuſo vel fundendo judicantium, alias *blutgericht.* Vulgo etiam congreſſus hominum *confluxus* dicitur. Aut, ſi hoc non placet, Judicium illud vocabitur *fluor ſanguinis* per metonymiam objecti, quia de ſanguine judicat.

BOCHEN, pulſare. V. *pochen.*

BOCK, proprie eſt animal cornu feriens, a *pochen* pulſare, & tribuitur omnibus maſculis in genere *cervino*, *caprino*, *ovino*. Hic antiquiſſimus ſignificatus, qui poſtea ab animalibus ad machinas arte factas, *baliſtas*, *equuleos*, ob quamcunque ſimilitudinem translatus eſt. A *bock* rurſus fit *bocken* cornu ferire, quod Sorabis effertur *bodzu*, apud FRENZEL. in Orig. Sor. pag. 8.

BOCK, cervus. Anglis *buck* eſt cervus, & *roe-buck* capreolus, mas capreæ. Nobis quoque *reh-bock* eſt capreolus, & *buch-holz* ſylva cervina.

BOCK, hircus, caper, capræ maritus. SOMNER. in Dict. AS. *bucca* hircus, caper, vir gregis, *buccan-beard* barba capræ, *buccan-horn* capricornus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bwch* caper, Arm. *bouch.* Lex Salica a Carolo M. emendata Tit. V. 3. *Si quis buccum furaverit.* Id eſt, hircum, vel caprum. Cæterum cum hoc animal ſit ſalaciſſimum, & ad coitum feratur procaciſſime, hinc promptos in Venerem etiamnum eodem nomine deſignamus. Et conſentit Gr. βαυκίζεσθαι laſcivire, quod a nomine & proprietate hujus animalis deſumptum videtur. Imo etiam BACCHUS a familia haud alienus cenſeri poteſt. Nam hoc proſtibulum Deorum ſæpe vehitur hirco, & Comites habet Faunos Satyroſque, omnes caprina facie & pedibus hircinis conſpicuos. Nomina autem Deorum ſæpe formari ſolent ab animalibus, quibus pro vehiculo utuntur, ut *Hermes* ab ariete, *Artemis* a cerva, de quibus alibi. Poſtea a maſculo nomen creari cœpit fœmellæ. Inde Græcis βήκη capra, Armoricis *bicq*, & in quibusdam Franciæ locis *bique*, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 334.

BOCK, aries, vervex, maſculus inter oves. VEREL. in Ind. *bagge* vervex, hircus, *valbagge* dux gregis. NOTKERUS Pſal. LXV. 15. *pringo dir rinder ſament dien bocchen*, offeram tibi boves cum hircis. Hircus & aries a Latine ſcribentibus ſæpe confunduntur. Uterque autem ſic dicitur a pulſando, ut paulo ante oſtenſum. Ejusdem indolis vocabula ſunt, quando aries Cambro-Britannis vocatur *hwrdd*, Græcis κριός, Belgis & Anglis *ram.* Primum manifeſto deſumptum eſt ab *hurten* pulſare: Secundum a κρέω pulſo, ferio, cornibus peto: tertium a *ramen* ictum intendere.

BOCK, equuleus, machina quæ inſtar arietis quatuor pedibus ſuſtentatur, *in den bock ſpannen* in equuleo extendere, interprete ECCARDO, in not. ad L. Sal. pag. 79. Hæc machina in Lege Salica dicitur *ſcamnum* Tit. XLIII. 1. *Servus ſuper ſcamno truſus CXX. ictus accipiat.* Hinc idem celeberrimus Auctor colligit, a *bock* formatum eſſe *bank* per epentheſin. Quod minus probo.

BOCK, machina bellica, capite ferreo & arietino, unde etiam *aries* vocari ſolet, alias *maurbrecher*, quia hoc inſtrumento veteres mœnia pulſabant. Hinc appellatio deſumi potuit vel ab animali, cujus caput imitatur, vel ἀμέσως a *bochen* pulſare.

BOCKEN, puſtulæ. Forte expulſiones. Vide plura in *pocken.*

BOD, in nominibus propriis Veterum videtur ducem, vel alium aliquem auctoritate jubendi pollentem denotaſſe, a *bieten* mandare, præcipere. Certe in Codice Arg. *bathja* eſt princeps, in compoſito *faurabathja* ſummus princeps Matth. IX. 34. Inde fortaſſe

> BAUTO, regnator. Celebris Francus & panegyrico S. Auguſtini nobilitatus, de quo ſingularia multa notavit MASCOVIUS in in Hiſt. Germ. Lib. VII. pag. 311. Aliam nominis interpretationem vide in *bald* audax.
>
> MAROBODUUS, celebris regnator. Recurrit in *mære.*
>
> MEROBAUDES, eadem notione, ibidem.
>
> GENEBAUDES, dux belli vel pugnæ. VEREL. in Ind. *gunn* prœlium. Plura ejusdem indolis nomina vide in *gund* bellum.

BODASCHE, ſal ex ligno calcinatum. Vulgus tranſpoſuit ex *dobaſche*, quod haud dubie genuinum. Nam *daube* eſt tabula doliaris, & prima hujus ſalis materia. HUBNERUS in Lex. Rer. nat. *Pottaſche, cineres clavellati, alumen catinum, beſtehet aus einem weiſſen und etwas blaulicht calcinirten Saltz, welches bald anfangs aus den Tauben oder Clavellis derjenigen Fæſſer und Potten, worinnen die Weid-Aſche kommet, gemacht, und derowegen Cineres clavellati und Pottaſche genennet worden.*

BODEN, *bodem*, pavimentum, ſolum, fundus, & quicquid natura pedibus noſtris calcandum ſubjecit. Gloſſ. Pez. fundum *podame.* BENSON. in Voc. AS. *botm* fundum. Græcis πέδον, πέδιον eſt ſolum, & πυθμὴν fundus & imum, manifeſto conſenſu. Refer ad *pedden* calcare. Nam *bod* eſt locus calcandi, ſicut *bedd* locus jacendi. Inde Anglis *bottomleſſ* fundi expers, fundo carens, Gallis antiquis *bodincus*, teſte *Metrodoro* apud PLINIUM Lib. III. Cap. 16. *Ligurum Lingua Padum*

Bodincum vocari, quod ſignificet fundo carentem, cui argumento adeſt oppidum juxta Induſtria, vetuſto nomine Bodincomagum, ubi præcipua altitudo incipit. Quæritur, quid ſit *incus* in voce Gallica. Reſpondet LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. pag. 96. *Enk* idem eſt quod *ohn*, *ahn*, ſine.

BODEN, territorium. Latino-Barbaris *bothena* apud CANGIUM. Dictio Synecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie. Inde *reichs-boden* territorium Imperii Germanici.

BODEN, profundus, *bodenbös* profunde malus. Utuntur hodie Auguſtani. Græcis βαθυς eſt profundus, βάθος profunditas. Islandis *botn* profunditas. Cambris *boddi* mergere & mergi. Cuncta a *bas* infra. Vetuſtas inde creavit fluviorum & Lacuum nomina. Talia ſunt,

PADUS, fluv. Italiæ, id eſt, profundus. *Metrodorus* nomen fluvii ducit a voce neſcio qua Gallica *pades* arbor picea, quod merito diſplicet MENAGIO in voce *Po*.

SINUS BOTHNICUS, Sinus profundus. Et inde *Bothnia* regio circa eum ſinum.

BODENSEE, lacus profundus, alias Acronius & Brigantinus.

BOGEN, arcus. Angloſax. Franc. Procop. & Suec. *boga*, Island. *bog*, Angl. *bow*, Camb. *bwa*, Græc. βιὸς, Lat. Barb. *bauga*. Gloſſ. Ælf. in nom. armor. arcus *boga*, anquina *bogen-ſtreng*, coriti *bogefodder*. VEREL. in Ind. *boge* arcus, *bogmadur* ſagittarius egregius, *bogaskott* teli ex arcu ejaculatio. NOTKERUS Pſal. LXXV. 4. *dar habet er gebrochot ſtarche bogen, unde ſcilt, unde ſuert, unde ſelben den uuig*, ibi confregit fortitudines arcuum, & ſcutum, & gladium, & bellum. Capitulare Caroli M. an. 803. num. 7. *ut bauga & bruniæ non dentur negotiatoribus.* Omnium origo a *bügen* flectere, curvare. Nam arcus & ſagittæ ſunt inventum Scythicum, non Græcum, ut oſtendi in *ſchieſſen* jaculari. Mirum eſt, TACITUM inter arma Germanorum, nec arcum recenſere, nec ſagittam. Sed huic difficultati jam obviam ivi in voce *pfeil*. Quibus nunc addo, quod quidam populi antiqui a peritia ſagittandi videntur nomen adepti. TOXANDRI ſane ſunt ſagittarii, a τόξα arcus. Et ARBORICHI ſunt telipotentes, ut demonſtravi in *arf* ſagitta.

BOGEN, quatenus de folio chartaceo dicitur, eſt a Lat. *pagina*.

BOHEIM, Bohemia. VELLEJUS PATERCULUS *Bojohemum* vocat. Qua voce *regionem paſcuam* (*ein Viehland*) deſignari, multi exiſtimant, quia Hebræorum Lingua *behema* eſt pecus, Cambrorum & Islandorum *bu* bos, vacca, ovis, capra &c. CLUVERIUS vero vocem Paterculi (quæ cæteris a STRABONE, TACITO, PTOLEMÆO traditis, profecto ſanior eſt) duce Hiſtoria interpretatur *ſedem & domicilium Bojorum*, Lib. III. Germ. Ant. Cap. 30. Conſtat enim Bojos, regnante Romæ Priſco Tarquinio, hoc regnum ductu Sigoveſi condidiſſe, & de nomine ſuo appellaſſe. Boicum nomen non explicat Cluverius. Mihi videntur BOII denotare *colonos*, ubicunque locorum reperiantur, ſive in Italia ad Padum, ſive trans Rhenum in Sylva Hercynia. Nam *byan* Angloſaxonibus eſt colere, habitare, ædificare, poſſidere. De hoc verbo vetuſtiſſimo vide plura in *bauen* per omnes ſignificatus. Cætera quære in *heim* regio.

BOI, *bay*, pannus craſſus & villoſus. Vox nimia brevitate laborans. Angli rectius dicunt *baize*, a Gr. πόκος vellus. Ante centum annos noſtris *fotz* adhuc gauſapam villoſam denotavit, teſte HENISCHIO in Theſ. L. Germ.

BOIE, cunæ. Proprie eſt vinculum vel faſcia, & dicitur etiam de catenis. Hoc ſenſu *boia* occurrit apud PLAUTUM in Aſinaria: *Carceres, numellas, pedicas, bojas, tortoresque acerrimos.* Dicitur & *boga* apud CANGIUM. Unde cognoſcimus, quod prima boja fuerit circulus ferreus aut ligneus, a *bügen* curvare ſic dictus. Italis *boia* eſt carnifex. Hoc VERELIUS in Indice derivat a *boja* vinculum captivorum, quia carnifex reis & damnatis vincula injicit: FERRARIUS a conficta voce *bojarius*, a bobus mactandis ſic dictus, ut proprie ſit lanius, quia carnifices olim jus vendendi carnes habebant. Neuter ſatis exacte. Nam *boia* Italis venit a *bügen* torquere, ſicut Latinis *tortor* a *torquendo*.

BOL, adjective *rotundus*, ſubſtantive *globus*, ſynecdochice *caput*, & quicquid figuram ſphæricam imitatur. A *bolen* vertere, quod vide.

BOLE, aſſer, tabula craſſior, *cedern bolen* tabulæ cedrinæ. Utitur Luth. Cant. VIII. 9. Familiam vocis exhibet Index VERELIANUS: *bol* truncus, *bolyke* ſecuris major ad truncanda ligna, *bula* truncos detruncare & diffindere. Confer *beil* ſecuris.

BOLEN, volvere, vertere, rotare. Gr. πολεῖν. Verbum exhibet HENISCHIUS in Theſ. L. German. Inde *bol* rotundus apud eundem, quia rotunda, quo minus ſunt angulis impedita, eo ſunt volubiliora, & ſicut facile volvuntur, ita ſæpe rotando fiunt. Sueci ex eodem fonte habent *boll* ſphæra, globus, Galli *boule*. Quod ubi ſemel placuit, poſtea per ſynecdochen rebus omnibus communicari cœpit, quæ figuram ſphæricam habent a natura vel arte. Inde

bol, venter, Dial. Cambrica, qui rotundus, *ebill* verticulus, ead. Dial.

bol, caput, Dial. Belgica, ſicut & Græcis πόλος vertex. De hoc antiquiſſimo ſignificatu vide plura in *polſter*. Inde Gallis *bouleverſer* evertere, h. e. ita vertere, ut caput vertatur in imum.

boll, pila, Dial. Suecica, nobis *ball*, quod vide. Belgis *bolleban* eſt ſphæriſterium, locus ubi pila luditur.

boll,

boll, cepe, oculus & gemma plantæ, calyculus ex quo flos erumpit, apud HENISCHIUM.

bolli, poculum vel patera rotunda, apud VEREL. in Ind. V. *bulle*.

pillen, paſtilli medicorum. Cuncta a rotunditate.

BOLEN, jacere. NOTKERUS Pſalm. CXL. 7. *unſeriu bein uuurden zebolot*, diſſipata ſunt oſſa noſtra. Græcis βαλεῖν eſt jacere, emittere, βάλε jace.

BOLEN, *bollen*, jaculari, vibrare, excutere. Dicitur de telis & lapidibus. HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. *bolen*, *bollen*, *ſchieſſen*, *werffen*, jaculari, jacula, lapides mittere, jacere telum. Idem Anglis *to bolt*. Quæ certe ſunt Græcæ originis. Græcis enim βάλλειν eſt jaculari, ferire, πάλλειν vibrare, βολὴ jactus, ictus, βολὶς haſta miſſilis, βέλος ſagitta, πυρόβολος telum ignitum &c. Latini inde habent *balliſta* machina jaculatoria, Angloſaxones *bolt* catapulta & pilum catapultarium, Germani *bolz* & *pfeil* ſagitta, telum miſſile, *böller* mortarium, tormentum globo jaculando ex ære fuſum, quaſi jaculator, *bolwerk*, *bollwerk* propugnaculum, opus munitum, vallum, e quo tanquam ſuggeſtu tela in hoſtes vibrantur. Vide plura in ſingulis.

BOLKEN, mugire. Frequentativ. a *bellen* boare. Dicitur de vaccis, ut *bleken* de ovibus.

BOLL, quot modis dicatur, id vide in *bolen* volvere.

BOLL, bos initor. v. *bull*.

BOLLER, mortarium. Non a ſono, ſed a *bolen* jaculari, velut jaculator.

BOLLER, balliſta, apud HENISCHIUM. Hic ſignificatus præcedenti antiquior eſt, ſed ex eodem fonte petitus. Dicitur alias *maurbrecher*.

BOLWERK, *bollwerk*, vallum, propugnaculum, opus e terra congeſtum jaculandi cauſa. Oritur, non a βῶλος ceſpes, nec a *pfal* palus, ſicut vulgo exiſtimant, tanquam ſit murus ceſpiticius, aut opus palis munitum; ſed a *bolen* jaculari. Nam hic ſolent locari tormenta bellica, & ab hoc loco tanquam e ſuggeſtu tela vibrantur in hoſtes. Dicitur autem nonſolum de vallo, quod mœnia defendit, ſed etiam de vallo, quo urbs ab obſidentibus cingitur, ut patet ex Ezech. XXVI. 8. Anglis vallum vocatur *bulwark*, quod imitantur Galli in *boulevart*, Itali in *boloardo*, quamvis vitioſe. Cambris *pill* eſt caſtrum, propugnaculum, forte a Lat. *vallum*, niſi ſit abſciſſum a Germ. *bollwerk*. Solent enim illi vocibus noſtris aliquid demere in fine, dum nos contraria figura utimur in vocibus Celticis.

BOLWERK, *bollwerk*, baliſtæ, tormenta bellica, & omnis apparatus jaculatorius, a *bolen* jaculari, ut antecedens. Hodie vocant *werfzeug*.

BOLWERK, agger flumini objectus. Suecis *bolwærk*. Hic ſenſus oritur a Latino *pila*, quod eſt moles in aqua exſtructa.

BOLWERK, gravis & improbus labor. VEREL. in Ind. *bolverkr* qui duros exercet labores. Haud dubie a *bal* malus, quod vide.

BOLZ, ſagitta. Græcis βέλος eſt ſagitta, βολὶς haſta miſſilis, παλτὸν jaculum, Angloſaxonibus *bolt* catapulta & pilum catapultarium, Cambris *bollt* ſagitta capitata & catapultarium, Anglis *thunderbolt* fulmen, Italis *bolzone* jaculum, ſagitta. Cuncta a *bolen*, βάλλειν, πάλλειν, jaculari, vibrare.

BOLZ, fungi genus. Dicitur & *bilz*, quod vide.

BOMBE, globus ignivomus. Proprie eſt quælibet glans cum fremitu exploſa, a βομβεῖν reſonare, quod nonſolum de ſono apum & veſparum, ſed etiam de tonitru (cujus fragorem globi noſtri imitantur) uſurpari, ex EUSTATHIO obſervat VOSSIUS. Ex eodem fonte eſt *bomber* baliſta, machina muralis, *bomberſtein* lapis ex tali machina jaculatus vel jaculandus. Has veteris Chronici voces MENAGIUS ex ore VOSSII Junioris ſe accepiſſe ſcribit, & hinc concludit, *bombardam* eſſe vocem Germanicam. Inventum ſane Germanicum eſt, ſed Græca voce donatum. Nam a βομβεῖν (quod haud dubie a ſono fictum) recte fit tam ipſius teli, quam machinæ tonantis appellatio, & primo quidem *bombe* & *bomber*, poſtea *bombert*, unde *bombarda*. Similis onomatopœia eſt, quando ſonitum Campanarum vocamus *bombam*.

BOMMELN, reſonare, ſtrepitum edere. Frequentativ. a βομβεῖν. Inde *bommel* ſtrepitus, *bommel-feſt* feſtum temulentorum.

BOMMELN, tremere. V. *bammeln*.

BONE, faba. Angloſaxones duas habent voces, *bien* & *bean*, quarum prior eſt ipſa vox Græca πύανος faba, legumen. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bean* faba, *bien* idem, *biencoddas* ſiliquæ, folliculi fabarum. Angli imitantur Saxones in *bean*, Belgæ Germanos in *boon*, Sueci in *böna*, Cambri in *ponar*. Græcæ originis auctor eſt MARTINIUS in voce *faba*, ubi plura lectu digna. Gothi videntur dictionem Græcam ad baccas usque extendiſſe. Alia enim ratio excogitari vix poteſt, cur *morus* in Codice Argenteo dicatur *bainabagms* Luc. XVII. 6.

BONEN, lævigare. Vox Lipſienſibus propria. In vetuſtiſſima Iſlandorum lingua *fænna*, *funna* eſt lucere, ſplendere, plane ut in Græca φαίνειν. Præterea Græcis φανωὸς eſt lucidus, ſplendidus. Lævigare autem eſt lucidum reddere, facere ut ſplendeat.

BONHASEN, apud Hamburgenſes vocantur, qui opificia exercent extra tribum. PEISKERO ſic dicuntur quaſi *bödenhaſen*, quoniam ab opificibus fugati leporum in morem terga vertunt, & vel in ima vel ſuprema ædium parte ſe abſcondunt. Omitto alias

alias & æque futiles etymologias, cum vera ſponte ſe offerat. Proprie ſunt opifices, qui *jure precario* gaudent ex indultu Senatus, a *ben*, *bæn*, *bön*, quod antiquitus preces & ſupplicationem denotavit, & eo ſenſu etiamnum uſurpatur in toto Septemtrione. Evang. Angloſax. Luc. I. 13. *fortham thin ben is gehyred*, quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Vbi Verſio Islandica habet: *thyn bæn er heyrd.* Suecica: *tyn bön ær hörd.* LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *bön* & *bönabreff* preces & ſupplices literæ ad regem. VEREL. in Ind. *bæn* preces, petitio, *veita einum bæn* petitioni alicujus annuere. Inde Suecorum compoſita, *bönhws* oratorium, *morgonbæn* preces matutinæ, *bænhœra* exaudire &c. *Has* hoc loco idem eſt quod *hans* ſocius, niſi ab invidis malitioſe detortum ſit in leporem, vituperandi cauſa. Sed prius malo. Nam *hans* in ore vulgi facile corrumpitur in *has.* Exempla vide apud SPELMANNUM in voce *Auſe*, ubi TILIUS adducitur, qui exiſtimavit, *Franzauſen* (per ſyncopen *Franſen*) ſic appellari, quaſi liberos ſocios. Totum ergo compoſitum ſignificat ſocios petitionis, ſocios ſupplices, vel qui opificia ſua precario exercent. Et in hoc nomine nulla eſt contumelia. Confer vindicias lanionum in *læſter.*

BORD, aſſer, & ſynecdochice menſa, tabula, alveus. Refer ad *barten* ſecare, & confer vocem ſororiam *bret.*

BORD, ora, margo, extremitas. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bord* margo, finis, terminus, ora, *innan bord and ut* intra limitem & extra. VEREL. in Ind. *bard*, *bord* extremitas, margo, ora. Græcis *πέρας*, *τος*, eſt extimum rei, finis, extremitas, *περαίόω* & *περαίένω* termino, finio. Quæ nobis poſſunt eſſe inſtar etymi. Synecdochice dicitur de *limbis* & *lateribus.* Gloſſ. Boxh. *portpleh* bractea. VEREL. in Ind. *bord* latera navium ſupra aquam extantia.

BORD, domus. Vox Saxonibus unice uſitata, quæ videtur proprie denotare ſeptum, a *φράτίω* ſepio, munio, includo. Quamvis etiam domus ſua cujusque limes ac terminus dici poſſit. SOMNER. loc. cit. *bord* domus, *innan bord and ut* intra domum & extra, *bord-weal* paries. Inde porro *bortmagad* ancilla domus, quæ nec mulgere nec molere ſolet, in Lege Friſionum Tit. XIII. & *bordarii* qui circa ædes Domini ſervilia peragunt opera, interprete SPELMANNO. Domos appellare ſepta, priſcis admodum familiare eſt in omnibus Dialectis. Vide *gard*, *hag*, *zaun*, *dun.*

BORDE, ſolum fertile, quod cæterarum partium aridiorum veluti horreum eſt. Ita tradunt Authores apud MAIBOM. in Hiſtoria Bardevici pag. 121. Hic ſenſus oritur a *bæren* proferre, producere.

BORDELL, lupanar. Proprie domuncula. Eſt enim diminutiv. ab Angloſax. *bord* domus. Dicitur autem domuncula, quia loca luxuriæ apud veteres plerumque erant caſæ & tabernæ per ripas diſpoſitæ, quod ex CICERONE & SUETONIO probat MENAGIUS. Hinc & ganeones & ſcorta & plebs quæque viliſſima, cum in iisdem domunculis ad ripas habitarent, videntur dicti *canalicolæ.* Quo conceſſo, vox Gallica *canaille* rectius ab iſta hominum fæce, quam à *canibus* derivatur.

BORDIEREN, limbo cingere. Refer ad *bord* margo, limbus. Confer *brodieren.*

BOREN, foramen facere terebrando, *bor*, *borer* terebra. SOMNER. in Dict. AS. *bor* ſcalprum, *næſe-bor* terebra. VEREL. in Ind. *bor* terebellum, *bora* foramen, *bornhola* foramen terebro factum. Cuncta fortaſſe à Lat. *forare*, & hoc a Gr. *περᾶν* transfigere. Ita ſentiunt MARTINIUS & SKINNERUS.

BORG, porcus caſtratus. V. *bork.*

BORG, mutuum, *auf borg geben* mutuo dare, *auf borg nemen* mutuo accipere. Proprie quidem eſt mutuo datum, à *borgen* mutuo dare; mox etiam mutuo acceptum, quia dare & accipere ſunt correlata, & in notione crediti & debiti conveniunt. A *borg* mutuum rurſus fit *borgen* mutuari, mutuo accipere.

BORGEN, mutuo dare, dare in creditum. Belgis *borgen*, Anglis *borrow.* MARTINIUS in voce *mutuo* putat eſſe a *πορεῖν* dare, exhibere, facere ut aliquid a me ad alium transeat. Si Græca origine opus ſit, malim deflectere a *παρέχειν* præbere, vel *παρείκειν* concedere. Sic enim literæ G. in voce Belgica & Germ. melius conſulitur. Ab hoc ſignificatu Angloſaxones habent *borgiend* fœnerator.

BORGEN, mutuo accipere, accipere in creditum. Angloſax. *borgan*, *borgian*, Belgis & Anglis ut ſupra. SOMNER. in Dict. Angloſax. *borgan*, *borgian* mutuari, mutuo accipere, *borge* mutuum.

BORK, cortex arboris. Anglis, Danis & Suecis *bark.* Omnino à *bergen* tegere, quia *ut cutis humani corporis, ita eſt arboris totius tegumentum.* Utor verbis SKINNERI. Ejusdem indolis eſt vox Suecica *næfwer* cortex, a *νέφω*, quia lignum arboris tegit.

BORK, *barg*, *barch*, porcus majalis vel caſtratus. Gloſſ. Ælf. in nom. ferar. magalis *bearh.* SOMNER. in Dict. AS. *bearg*, *bearh*, *bearug* majalis. Extat & *barco* eodem ſenſu inter voces Malebergicas in Lege Salica Tit. II. 18. quam primus obſervavit ECCARDUS, & ſequenti commentario illuſtravit: "*Barco*, „& in Codice Gvelferbytano *barch*, eſt ipſum „noſtrum *borch*, *borch-ſchwein*, quo nomine „*porcum caſtratum* vulgo inſignimus. *Barch* „vero vel *borch* eſt a verbo jam uſitato *bar-* „*gen* ſcindere, ſecare; unde tamen, Skinne- „ro teſte, Angli adhuc habent derivatum *to* „*bard* vel *beard-weoll* extremitates vellerum „recidere, tondere. Nobis *barte* itidem hinc „eſt *inſtrumentum ſectorium* aſcia, ſecuris „minor. Ab eodem verbo eſt *börd* abſciſ- „ſum ſive littus, item transpoſita litera r. „*bret* tabula ſectilis. Videtur etiam La- „tina

„tina vox *porci* proprie olim de caſtrata ſue „uſurpata, & quoniam plerumque exſecan„tur & verres & ſues, ut pinguiores fiant, a „ſpecie tandem ad genus translata fuiſſe. „*Porca* terra, quæ vomere elata eſt inter „duos ſulcos, pariter derivanda eſt ab anti„quo *bargen* exſecare, & ſic erit terra vo„mere exſecta.„ Huc uſque ECCARDUS. Si verbum illud *bargen*, quod antiquum vocat, fictum non eſt, & alicubi uſitatum, optime ſenſum Salicæ vocis *barco* recludit, & fortaſſe etiam *porcæ*, minime vero reliquarum. Nam *barte, bret, bord,* non oriuntur a *bargen*, ſed potius a *barten* ſecare. Et hinc etiam eſſe poteſt *bork* ſus majalis, mutato T. in K. quod fieri ſolet ſæpiſſime. Quamvis etiam cognatum eſſe poſſit cum *bær*. Nam *bork* alia Dialecto dicitur *bær*, ſat manifeſto a πηρῶν mutilare, truncare. Et ſicut *bær* eſt verbale, ita *bork* derivativum. Nam G. & K. ut in *Prolegomenis* vidimus, ſunt media formandi ſubſtantiva a verbis. Ob ſimilem cauſam idem ſus, ſicut optime docet ECCARDUS, vocatur *majalis*, a *mayen* ſecare, quaſi porcus exſectus.

BORKIRCH. V. *por.*

BORN, & *brun*, ſe mutuo producunt per metatheſin. Unam eſſe vocem, quamvis biformem, veroſimile eſt, ſive ſit ab Hebræo *bor* fons, puteus, ſive a Græco βρύειν ſcaturire. STEPHANUS Byzantinus ſcribit in voce Βηρυτὸς, apud Berytenſes in Phœnicia βὴρ puteum denotaſſe. JUNIUS Anglo-ſaxonibus tribuit *born, bourn, bruna, burna.* Sed apud Lexicographos nihil horum occurrit, niſi quod *pyrna* ponitur pro *fonte* apud BENSONIUM. In reliquis veterum Dialectis dominatur *brunn.* Codex Arg. Marc. V. 29. *Jah ſunſaiw gathaursnoda ſa brunna blothis izos*, & confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus. Gloſſ. Boxh. *prunno* latex. Colloquium Chriſti cum Samaritana in Fragmento Lambeciano verſ. 27.

> *Uuar maht thu, guotman,*
> *Neman quecprunnan.*
> Ubi poſſis tu, optime vir,
> Sumere vivum fontem?

NOTKERUS Pſal. LXXVII. 44. *aba unde brunadara machota er ze bluote*, flumina & venas fontium convertit in ſanguinem. Anglis fons dicitur *bourn*, Suecis *brunn*, Belgis *born*, & *bron*, Procopenſibus *brunna.*

BORNEN, urere, ardere. V. *bernen.*

BORNSTEIN, ſuccinum. V. *bernſtein.*

BORSE, crumena. Belg. *beurs*, Angl. *purſe*, Camb. *pwrs*, Gall. *bourſe*, Lat. Barb. *burſa* Duci ſolet a Gr. βύρσα corium, per ſynecdochen materiæ pro forma. Aliis eſt vox Punica. Secundario ſignificat locum in quo mercatores conveniunt, ſive ob communem negotiatorum burſam, ſive quia prima congregatio facta eſt in domo, cujus inſigne fuit burſa. Vocem Brugis Flandrorum primo natam eſſe, convenit inter omnes. Etymologiam hiſtoricam pluribus proſequitur MENAGIUS in voce *bourſe.*

BORST, ſeta. Gloſſ. Boxh. *purſt* ſeta. Angloſaxones ſetam vocant *byrſt* apud BENSONIUM, Angli *briſtle*, Sueci *börſt.* Vox Anglica diminutivum ſapit. Francica deſumi potuit a πειρᾶν trajicere, transfigere, ſive quia veteres ſetis ad ſuendum utebantur, & ſutores noſtri etiamnum utuntur in faciendis calceis, ſive quia ex cute ſuilla prominent tanquam ſpicula. A *borſt* fit *bürſte* verriculum ſetaceum, per metonymiam materiæ.

BORST, ruptura. V. *berſten* rumpi.

BORTE, fimbria. Idem quod *bord* margo, limbus.

BORTZELN. V. *burtzeln.*

BOS, malus & malum. Dicitur de malo culpæ & damni. OTFRIDUS habet *boſa* pro malitia Lib. V. Cap. XXV. 280. & Epinicium R. Lud. dictum *ſehr bos* pro valde noxio, verſ. 6. Utrumque locum, & plura alia obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. Inde Latino-Barbaris *bauſia* malitia, & ſynecdochice felonia, proditio, crimen capitale, & hinc *bauſiare, boſiare*, malefacere, ſynecdochice prodere, feloniam committere, in dominum inſurgere &c. ECCARDUS in Catecheſi Theotiſca pag. 111. exiſtimat, *bös* & *miſs* ejusdem originis eſſe, nempe a *miſſen* carere, deficere. Huic etymologiæ favet, quod labiales frequenter permutantur. Ita Germanica præpoſitio *mit*, a Poëtis Sæculi XIII. ſemper ſcribitur *bit*, ſicut ibidem oſtenditur. Plura exempla vide in *Proleg.* Sect. III. Et hactenus etymologiæ ſua conſtat ratio. Veroſimilius tamen eſt, Francos admiratione Latinæ linguæ voculam ſuam accepiſſe ab obſoleta *peus*, unde fit *pejor* & *peſſimus* apud Latinos. Hoc docet HELVIGIUS, & *peus* derivat ab Heb. *boſch.* Similes voces ex Syr. Aram. & Arab. idiomate ſiſtit MARTINIUS in v. *pejor.* CLODIUS in Lex. Turc. Arabibus tribuit *bis.* Ad conſenſum cum præcedentibus ſpectat, quod malus Perſis dicitur *bad*, nec Perſis tantum, ſed etiam Anglis. SKINNERUS hæret in Anglica voce, quod miror. Nam *bös* & *bad* in nulla re differunt niſi literis convertibilibus. Hinc malitia Latino-Barbaris nonſolum *bauſia*, ſed etiam *baudia* dicitur. Exempla vide apud CANGIUM.

BOSWICHT, mala creatura. Rationem interpretationis vide in *wicht.*

BOSEN, pennæ, apud Berolinenſes. Pennas antiquos appellaſſe *peſnas* ex Græco πετηνὰ volucria, ſcribit FESTUS.

BOSSELN, globis & conis ludere. Proprie eſt *trudere, impellere, propulſare.* Id enim Gallica lingua dicitur *pouſſer, bouter*, Italica *buttare*, Hiſpanica *botar*, Celtica *batten*, quod vide. Galli inde habent *boutée* impulſus, *d'une boutée* uno impulſu, *de la premiere boutée* primo impulſu, *boutade* impulſio, *rebouter* repellere, Itali *una botta* una vice, uno ictu, Suevi *allebott* ſingulis momen-

mentis, vicibus, ictibus, reliqui Germani *boſskugel*, *botskugel* globus ligneus qui ludendi cauſa projicitur, ut conos viciſſim impellat. Imo etiam *boſs* ſe ſolo globum notat apud HENISCHIUM, & apud eundem remex dicitur *boſsknecht*, haud dubie quia cymbam impellit.

BOT, cymba. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bad* linter, ſcapha, cimba. SOMNER. in Dict. AS. *bæt* linter, navicula, *bat-ſwan* remex, ille ſcil. qui in navi remis propellendo laborat. VEREL. in Ind. *bat* cymba, ſcapha, *batſvein* remex, a *bat* cymba & *ſvein* ſervus. Belgæ dicunt *boot*, Sueci *bæat*, Angli *boat*. An quia cymba eſt arca, quæ Hebræis dicitur *tibba*, Græcis κιβωτὸς? An quia eſt internuncia claſſis, a *bote* nuncius? Ita nonnulli ſerio nugantur. Sed obſervandum, quod cymba ante fuerit quam claſſis, & quod in re nautica non opus habemus Hebræorum vocabulis. Nam *bat* eſt verbale a *batten* trudere, impellere, de quo paulo ante, & dicitur de cymba, quia cymba eſt alveus truſatilis, qui remis impellitur. Confer dicta in *ſchiff* navis. Latino-Barbari inde habent *batus*, Galli *bateau*, Itali *batello*. Compoſita dimitto, quia nullam habent difficultatem.

BOT, quatenus eſt a *bieten* offerre, ſignificat (1.) oblationem, munus, ſacrificium. VEREL. in Ind. *ſalubot* oblatio pro cæſorum animabus. (2.) licitationem & pretium oblatum. VEREL. in Ind. *bud* oblatum. (3.) hominem libere ſervientem. Inde *dienſtboten* famuli, ancillæ, quia ſervitia ſua ſponte nobis offerunt. Niſi forte *bot* hoc loco idem ſit quod Hebræis *obed* famulus, miniſter, ab *abad* ſervivit.

BOT, quatenus eſt a *bieten* notum facere, ſignificat nuncium in genere, ſive juſſa Dei ferat ut angelus, ſive Principis ut legatus, ſive privati ut quilibet ad nunciandum miſſus. Angloſaxonibus *boda* eſt nuncius. Francis *boto* præter nuncium ſignificat (1.) angelum. Gloſſ. Pez. angelos *poto*. (2.) apoſtolum. Gloſſ. Keron. apoſtolus *poto*, apoſtolicum *potolihha*. (3.) legatum vel miſſum regium. Hinc præſides populi R. in provinciis vocantur *waltpodin* in Rhythmo de S. Annone §. 30. h. e. Legati cum auctoritate præſidendi & gubernandi, a *walten* præeſſe. (4.) curſorem & tabellarium. Gloſſ. Boxh. *potun* veredarii, *forapoto* præcurſor.

BOT, in comp. *gaſtgebot* ſignificat invitationem convivalem, a *bieten* vocare, invitare. Dicitur autem de convivio per metonymiam antecedentis.

BOT, quatenus eſt a *bieten* jubere, tria ſignificat, *principem, mandatum, potentiam*. Primus ſignificatus eſt extinctus. Vide eum in *bod*. Secundus ſuperat in compoſito *gebot* mandatum: Tertius in *botmæſſig keit* jurisdictio.

BOT, quatenus eſt a *bieten* citare, ſignificat *citationem* & *citatorem*. Exempla vide in fonte.

BOTMÆSSIGKEIT, jurisdictio, non deſpotica, ſed æquabilis & moderata. Vox enim ita concepta eſt, ut proprie *moderamen potentiæ* ſignificet, a *bot* poteſtas, & *mæſſigkeit* moderatio. Additum autem eſt potentiæ temperamentum, ex veteri libertatis ſtudio, de quo multa & præclara extant Scriptorum teſtimonia. TACITUS Cap. VII. de moribus Germanorum: *Nec regibus infinita aut libera poteſtas.* Et Ambiorix Eburonum Rex Legatis CÆSARIS (quod ipſe memoriæ prodidit Lib. V. de B. G. Cap. 27.) reſpondet: *Sua eſſe ejusmodi imperia, ut non minus haberet in ſe juris multitudo, quam ipſe in multitudinem.* Hinc Maroboduus & Arminius, quod immodicam poteſtatem affectaſſent, TACITO notantur, tanquam popularibus inviſi, Annal. II. Cap. 44. & 88. Unde liquet (ut verbis cel. DITHMARI in Tac. Cap. 7. utar), imperium ſummum apud Germanos Regibus, Proceribus & populo jam olim commune, ſimilique fere ratione mixtum, ac temperatum fuiſſe, quæ poſtea omni tempore & in hunc uſque diem obtinuit.

BOTSCHAFT, ſecundum antecedentia plures admittit ſignificatus. Angloſaxonibus *bodſcip* eſt juſſio, juſſum, nuncium, legatio, Francis *botoſcaf* nuncium & legatio. Gloſſ. Pez. nuntium *potaſcapht*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 13. *ih bin ſelbes boto ſin, fora imo iſt botoſcaf ouh min*, ego (Johannes) ſum ejus nuncius, & ante eum eſt legatio mea. Inde *botſchafter* qui legatione fungitur.

BOTT, ictus. Italis *botto*. A *batten* cædere. Allegorice dicitur de vicibus temporis, quia ſimiles ſunt actibus repetitis. Inde Anglis *bouts* vices, *a bout* una vice, Suevis *allebott* omnibus momentis.

BOTT, bacca. V. *butt*.

BOTT, dolium. V. *butte*.

BOTTICHER, doliarius. Vide in *büttner*.

BRACH, incultus, *brach liegen* incultum jacere. Vulgo derivatur a *brachen* proſcindere aratro, ſed inepte, quia incultum non ſentit aratrum. Alia igitur radice opus eſt, ad hunc ſenſum progenerandum. Vide annon proveniat a *brechen* deficere, ſive quia incultum a colonis intermittitur, ſive quia deficit hoc anno, nec ullos profert fructus. Ab hoc interim adj. eſt *brache*, *brach-land*, *brach-feld*, *brach-acker* ager incultus, intermiſſus, ſterilis.

BRACHEN, arare, vertere terram aratro, *brache* aratio, cultura, *brach-land* vervactum, quaſi vere arvum factum, alias novale a novando. Gloſſ. Pez. proſcindet *prahhot*, ſciſſum *giprahhotaz*. Gloſſ. Ælf. pag. 67. novalis ager *brocen land* vel *geworht land*. Id eſt terra rupta, vel terra laborata. BROCKS im Irdiſchen Vergnügen in Gott Part. 2. pag. 479. *man brachet itzt das feld, man ſæet ſpæten lein.* Idem Suecis *bruka ny æker*. Proprie eſt rumpere terram, idemque quod *brechen* rumpere, ſenſu ad

ad agriculturam translato, quia terra arando rumpitur, & hinc coloni *rupturarii* in Latinitate medii ævi.

BRACH-KÆFER, noctiluca, vermis noctu ſplendens, a *brechen* fulgere. Aliud eſt *βροῦχος*, *bruchus*, a *βρύκειν* edere, mordere ſic dictus, quia ſegetes arrodit & abrodit.

BRACH-MONAT, Junius, Franc. *bracmanot*, a Carolo M. ſic dictus, quod hoc menſe agri ceſſantes novantur, a *brache* aratio, cultura. Niſi malis referre ad *brechen* ſplendere, de quo infra. Angloſaxonice dicitur *ſeare-monath*, quaſi menſis aridus, a *ſearan* (Anglis *to ſear*, Græc. *ϑέρειν*) ſiccare, arefacere, interprete SOMNERO. Item *mid-ſumor-monath*, a media æſtate.

BRACHER, pauper, *bracher-herberge* hoſpitium pauperum. A *brechen* deficere, defectum pati, ob rerum omnium penuriam.

BRACK, canis quidam venaticus, forte inveſtigator. Anglis *brache*, Gallis *braque*, Italis *bracco*, Lat. Barb. *braccus* & *bracco*. Spec. Sax. Lib. III. 47. *winde, heſs-hunde und bracken mach men wol gelden mit ore gelike*, vertagos, canes venaticos, & braccos compenſare licet horum ſimilibus. STILERO eſt canis bifidis naribus, a *brechen* rumpi: SKINNERO canis altum latrans, a *βράχω* reſono. VEREL. in Indice *rakke* exponit *canem*, derivatque a *rakka*, *prakka* curſitare. Alius fortaſſe *rack* derivaret a *riechen* veſtigia odorari, & *brack* a *beriechen* odoratu inveſtigare. Sane uſu Anglorum *brach* dicitur de cane fœmina, quæ leporem ex odore perſequitur, teſte SPELMANNO in voce *bracco*. Et apud FERRARIUM *bracco* exponitur canis ſagax. A *brack* eſt *bræckin* canicula, quod dicitur metaphorice de fœmina levi & impudica. Præcipuum compoſitum eſt *barm-braccus* parvus braccus, in Lege Friſionum Tit. IV. 3. *Canem acceptoricium, vel bracconem parvum, quem Barmbraccum vocant, IIII. Sol. componat.* LINDENBROGIUS hinc conjectat, *barm* Friſiis parvum denotaſſe. Nec inepte. Nam *βάρ* apud HESYCHIUM exponitur *μικρὸν*, etiamſi neſciamus, ex qua lingua illud hauſerit. At eam radicem remanſiſſe in *barmherzig*, non perſuadet Lindenbrogius, quoniam ſic appellamus, non puſillanimem, ſed miſericordem, qui certe non eſt abjecti animi homo. SPELMANNUS, qui alias ſequi ſolet Lindenbrogium, hic eum deſerit, & vocem Friſicam deducit a *barm* gremium, quaſi *barmbraccus* ſit canis melitæus, qualem nobiles fœminæ in ſinu portare ſolent. Sed ex Lege nimis manifeſtum eſt, de cane venatico hic agi, non de cane gremiali.

BRADEM, *brodem*, halitus, exhalatio. Angloſaxonibis *bræthe* eſt odor, odoramen, ſpiritus, Anglis *breath* halitus, anima, ſpiritus, Cambris *bryd* animus. Radicem videntur Angli cuſtodire in *to breathe* ſpirare, reſpirare, anhelare. Et ne quis miretur, ſenſum ab halitu ad animam transferri, conferat dicta in *atem*. Sic & Latinis *ſpiritus* a *ſpirando* dicitur.

BRAM, ponto. VEREL. in Ind. *pram* ponto, *pram eda eikia* ponto aut ratis. Gr. *περᾶν* eſt trajicere, tranſire.

BRAN. V. *augbraunen*.

BRAND, quatenus derivatur a *brennen* urere, ſignificat quantum poteſt, incendium, ſtragem ignis vorantis, uſtionem, inflammationem, uredinem, gangrænam &c. Lex Friſion. Tit. VII. 1. *De Brand. Si quis domum alterius incenderit.*

BRAND, quatenus derivatur a *brennen* ardere, ſignificat quantum poteſt, torrem, lignum ardens, conflagrationem &c. Gloſſ. Pez. torris *prant*, titionem *printilino*. Idem Angloſaxonibus *brand*, & omnibus pene Dialectis. Inde Latino-Barbaris *branda* titio, fax ardens, & *brandones* funalia, tædæ, apud CANGIUM in Gloſſario.

BRAND, ſæpe eſt lignum foco aptum. Cum hoc ſignificatu convenit vox Celtica *pren* arbor, lignum, quæ extat apud BOXHORNIUM in Lexico Antiquo-Britannico, & in LEGIBUS WALLICIS paſſim.

BRAND, lamina enſis. Islandis *brandur* apud VEREL. in Ind. Inde Italorum *brando* enſis, quod FERRARIUS a *vibrando*, h. e. a micando derivat. Satis ingenioſe. Poſſit tamen eſſe originis Germanicæ, ſive a *barten* cædere, ſive a *brædan* exſerere, evaginare, quod extat apud SOMNER. in Dict. AS. ſic ut *brad*, & per epentheſin *brand*, proprie ſit ferrum ſecans, vel gladius ſtrictus.

BRAND, in nominibus propriis ſignificat *clarum*, ſive contractum ſit a participio *brechend* fulgens, ſive derivetur a *bruna* coruſcare, quod ſiſtit VERELIUS in Ind. Certe *brecht*, *bert*, & *brand*, in nominibus propriis ſunt æquipollentia apud Veteres. Quod vel hinc patet, quia Rex Francorum *Childebertus* alibi vocatur *Childebrandus*, quam obſervationem debemus ECCARDO in notis ad Pactum Legis Salicæ e Codice Guelferbytano editum pag. 139. Atque hinc jam patet, quid ſtatuendum ſit de nominibus propriis Antiquorum in *brand* deſinentibus, cujusmodi ſunt,

CHILDEBRANDUS, puer clarus, vel bellator clarus. Utrumque enim ſignificare poteſt. Vide *child* & *held*.

HILDEBRANDUS, eadem notione. Non *eximie fervens*, & multo minus *heros, dux*, aut *caput Brennorum*.

ANSPRANDUS, ſocius clarus, ſi referatur ad *hans* ſocius, gratia clarus, ſi referatur ad *anſt* gratia. Non *gratia fervens*, ut rurſus GROTIUS. Unus ex Proceribus Longobardorum apud P. DIACONUM Lib. VI. Cap. 17. LUTHERUS legit *Aisbrand*, & hoc convertit in *husbrenn* domus tutor.

SIGIBRANDUS, victoria clarus. Non victoria incenſus. Anſprandi filius apud eundem Lib. VI. Cap. 22.

LIUTPRANDUS, miles clarus. Vide *leute* milites. Sed & valde clarum deſignare poteſt, ſi prior compoſiti pars ſit adverb.

N 2

adverb. intendendi *laut*, quod antiquis effertur *liut*, ut demonſtravi in loco. Anſprandi minor filius apud eundem loco proxime citato. LUTHERUS & GROTIUS *liut* interpretantur homines & ſubditos. Sed in fine vocis abeunt in diverſa. Ille nomen Longobardicum transformat in *lutbrenn*, quod *galeam hominum* interpretatur. Huic *Liutprand* citra ullam mutationem eſt *ſubditos accendens.*

BRASEN, ardere, uri, incendi. Islandis *braſa* eſt focus ardentior, Anglosaxonibus *braſtl* arſio, Gallis *embraſement* incendium, *braiſe* pruna, carbo ardens. Græcis πρῆσις uſtio, πρήθειν, πρῆσαι, incendere, incendi.

BRASSELN, *praſſeln*, crepitare, fragorem edere. Vetus verbi forma eſt *braſten* & *braſtlen*, quam hodie cuſtodiunt Angli in *bruſtle*. Gloſſ. Pez. concreparent *praſtotun*. SOMNER. in Dict. Anglosaxon. *braſtlian* crepitare, frangere, ardere, *braſtl* ſtrepitus, fractio, arſio. Vulgo *raſſeln* & *braſſeln* confundunt, & hoc ab illo deducunt per præfixum. *Be*, quaſi *braſſeln* ſit *beraſſeln*. Qua in re non ſatis accuratos verborum æſtimatores mihi agere videntur. Nam *raſſeln* eſt ſtrepitum edere ex colliſione, *braſſeln* ſtrepitum edere ex fractura, & dicitur præcipue de lignis ardentibus, quæ dum ab igne rumpuntur & conſumuntur, ſtrepitum edunt. Hinc *braſten* revera idem eſt quod *breſten* rumpi, & dicitur de ſonitu cujuscunque rei fractæ, per metonymiam cauſæ. Sic Latinis *fragor* a frangendo dicitur.

BRASSEN, *praſſen*, coquere, elixare, facere ut ebulliat. Verbum faceſſens a Græc. βράσσω efferveo, ebullio. In quibusdam Dialectis ſenſus reſtringitur ad coctionem cereviſiæ. Inde Gallis *braſſer de la biere* coquere cereviſiam, & Latino-Barbaris *braxare* eodem ſenſu.

BRASSEN, vexare, irritare, facere ut ira efferveſcat. Senſus e culina ad animum translatus, quia animus ira fervens ollæ bullienti ſimilis eſt. NOTKERUS Pſal. CV. 43. *ſie braſton in in iro rate*, exacerbaverunt eum in conſilio ſuo. Hodie utimur derivato *braſt* moleſtia. Sic vulgo dicunt Suevi, *er hat mir viel braſts angethan* multum moleſtiæ mihi creavit.

BRATEN, aſſare, igne torrere. Anglosax. *bredan*, Franc. *praten*, *braten*, Belg. *braden*, Suec. *bræda*, Procop. *breen* per ſyncopen. SOMNER. in Dict. AS. *bredan* aſſare, *bræde*, *brædde* torridus, torrefactus, aſſus, aſſatus, *brædend* aſſans, *bræd-panne* ſartago, frixatorium. Quemadmodum Latinis *aſſum* dicitur quaſi *arſum*; ita *braten* eſt a πράθειν, quod more Dorico eſſet pro πρήθειν urere. Hæc MARTINIUS in voce *aſſum*. Subſtantive eſt caro aſſa. Gloſſ. Boxh. aſſatura *prato*. Gloſſ. Pez. aſſaturam *pratun*.

BRAV, *braf*, antiquæ Linguæ Friſicæ tenacioribus effertur *berve*, & dicitur apud illos de quieto, placido, modeſto, bono, probo teſte JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 58. Ipſe vocem Friſicam derivat a Francica *bitherue* probus, utilis, fortis, honeſtus, per aliquam ſyncopen, & a *berve* rurſus *brav* per metatheſin. Hoc Anglos & Gallos a Friſiis mutuatos eſſe putat. Quæ conjectura, etiamſi ingenioſa & opinabilis ſit, poſtponenda tamen videtur illi, quæ *brav* deducit a Lat. *probus*. Quemadmodum autem de probitate non una eſt hominum opinio, ita *brav* apud diverſos diverſa ſignificat. Gallis *brave* eſt fortis, animoſus, ob rationes infra allegatas in *tapfer*. Anglis *brave* probe ornatus. Slavonis *praw* probus, juſtus, rectus. Germanis *brav* fere hæc omnia ſignificat. STILERO *brav* eſt vox Germanica antiquiſſima, SCHILTERO Celtica. Quibus quæſo indiciis? Cum nec Germanica ſit, nec Celtica, nec antiqua. In quibusdam Dialectis *braf* effertur *brach*, quia ſcil. F. & CH. permutantur. VEREL. in Ind. *braho*, *brahe*, *ſtarck*, *braf man*. Hinc TYCHO BRAHE eſt Tycho fortis.

BRAVIEREN, minis provocare. Italis *bravare*, a *bravo* fortis, audax, ferox, quia feroces facile minantur, interprete FERRARIO.

BRAUCH, *gebrauch*, uſus & opus, h. e. actio utentis, & qualitas rei utilis. Anglosaxonibus *brice* apud SOMNERUM, *broce* apud BENSONIUM, Belgis *bruik*, *gebruik*, Suecis *bruk*. Opinor a *werk* opus, tranſpoſitis literis & mutatis labialibus. Qua in re videmur imitari Græcos & Latinos, quibus ἔργον & *opus* nonſolum de facto in genere, ſed etiam de facto utili & neceſſario uſurpatur. Hinc *brauch* proprie eſt id, quod ipſo facto conducit, & per ſynecdochen generis *uſus* & *utilitas*.

BRAUCH, *gebrauch*, conſuetudo, ſolita vivendi ratio. Dictio ſynecdochica, qua uſus ponitur pro uſu frequente, non intermiſſo, & diuturno, quia hoc uſu mos & conſuetudo definitur.

BRAUCHEN, uti, frui, uſurpare. Anglosaxon. *brucan*, Alaman. *pruhhan*, Belg. *bruiken*, *gebruiken*, Suec. *bruka*. Gloſſ. Keron. uti *pruhchan*, utens *pruhhanti*, utatur *pruhhe*, *ſi pruhhanti*. A *brauch* uſus, quatenus eſt actio utentis.

BRAUCHEN, opus eſſe, prodeſſe, *es brauchets nicht* non opus eſt. Anglosax. *bricean*, *brycian*, *bricſian*. A *brauch* uſus, quatenus eſt qualitas rei utilis.

BRAUCHEN, opus habere, indigere, *ich brauchs nicht* non opus habeo. Ex eodem fonte. Sic a *darf* opus, neceſſitas, fit *darfen* opus eſſe & opus habere.

BRAUEN, *brawen*, *brewen*, coquere. Camb. *berwy*, Suecis *bryggia*, & inde Ruſſis *braga* decoctum. Hic ſenſus verbi antiquiſſimus, quamvis origine obſcurus, niſi forte ſit a πράειν urere, ut *braſſen* a βράσσειν, cujus etymologiæ auctor eſt MARTINIUS in voce *braxo*. Poſtea reſtringi cœpit ad coctionem cereviſiæ. Inde Anglosaxonibus *briwan* coquere cereviſiam. Ubi tamen

men obſervandum, quod eadem Dialecto *briw* pultem & juſculum, & *gebrowen* coctum denotet; manifeſto ſatis indicio, principem & vetuſtiſſimum verbi ſenſum fuiſſe eum, quem dixi. Ab illo habemus *brey* pulmentum, *brüe* jusculum, & fortaſſe etiam *bier* cereviſia, & Angli *brewed* coctus.

BRAUN, limbus. V. *augbraun.*

BRAUN, fuſcus. Angloſaxonibus & Francis *brun*, Angl. *brown*, Belg. *bruin*, Suec. *bran*, *brun*, Gall. *brun*, Ital. *bruno*, Lat. Barb. *brunus*. Gloſſ. Boxh. *brun* furvus. Gloſſ. Pez. furvas *pruniu*. HELVIGIUS deſumit a Græc. πυῤῥὸν ruffum, rubeum, quod eſt a πῦρ ignis, unde etiam Latinis *burrhus*. FERRARIUS a *prunis*, quorum color in nigredinem vergit. Neſcio an recte. Nam *braun* proprie eſt uſtus, a *brennen* uri, incendi, torreri, & dicitur de fuſco, quia fuſca aduſtis ſimilia ſunt, ſive igne torreantur, ut carnes, ſive ſole ut Æthiopes. Hinc *braun* in compoſitis colorem nigricantem ſignificat, non flammeum, nec purpureum. Talia ſunt, *braun-rot* rubrum nigricans, *braun-gel* flavum nigricans, *ſchwarz-braun* ſubnigrum &c. SKINNERO hæc vox adeo difficilis viſa, ut illam abſque nota dimiſerit. Confer *ſchwarz* niger.

BRAUSEN, ſonare. Utitur Luth. de vento Act. II. 2. de mari Pſal. XCIII. 4. de fluctibus Luc. XXI. 25. Dicitur etiam ſubſtantive de venti & maris fremitu. Belgæ dicunt *bruiſſen*, Galli *bruire* & *bruit*. Græcis βρίζω eſt impetum facio, Anglis *to bruiſe* collidere. Ex alterutro cætera videntur orta per metonymiam. Nam verba ſonitus plerumque ita comparata ſunt, ut cauſa ponatur pro effectu. Vide *raſſeln*, *braſſeln*, *döſen*, *dreuſchen*, *knallen*, *knattern*, *knacken*, *hallen*, *ſchlagen*, *gellen*, *bellen*.

BRAUT, ſponſa. Gothis *bruth* in comp. *bruthfads* ſponſus, Luc. V. 34. Angloſax. *bryd* Matth. XXV. 1. Franc. *brut*, Belg. *bruid*, Angl. *bride*, Suec. & Island. *brud*. TATIANUS Cap. XXI. 6. *ther brut habet ther iſt brutigomo*, qui habet ſponſam ſponſus eſt. HELVIGIO, qui Græcas origines in deliciis habet, eſt quaſi προετὴ à προΐημι dimitto, quia e patria poteſtate dimiſſa, vel quaſi πυρωτὴ flammeo ornata, vel igne luſtrata, qui in limine domus nuptialis poni ſolebat. Aliis eſt vox domi nata, quia Lingua Germanica multos offert fontes conſiderantibus, e quibus illa hauriri potuit a primis inventoribus. Omitto nunc eos, qui aliquid obſcœni in voce ſuſpicantur, quia veroſimile non eſt, majores noſtros, quibus TACITUS Cap. XVIII. XIX. XX. caſtiſſimos mores tribuit, voluiſſe turpi vocabulo verecundiam lædere, cujus præter morem Barbarorum erant ſtudioſiſſimi. Caſtius opinor & melius vox ducitur vel a *betrauwen* deſponſare, vel a *beraten* connubio jungere, vel a *berden* ornare. Quodcunque ſequaris, ſponſa erit, quod eſt revera, vel deſponſata, vel nupta, vel ornata. Atque ut ita ſentiam, movet me uſus vocis antiquus. Dicitur enim nonſolum de iis, quæ viro nondum traditæ ſunt, ſed etiam de uxoribus, quia ſcil. omnes uxores & ſunt & appellari amant ſponſæ, nuptæ, ornatæ. WORMIUS in Epiced. Regneri Lodbrog Stroph. XIII. *Brudur poëtice quamlibet fœminam ſignificat.* Imo non poëtice tantum, ſed communiter, & uſu loquendi vulgari. Inde Cambris & Armor. *priod* conjux, *priodas* nuptiæ, matrimonium. Gothis *bruth* nurus Matth. X. 35. quod imitantur Galli in *bru*. Sic & apud Latinos *nurus*, & apud Gallos *épouſe* omnibus uxoribus tribuitur, etiamſi illud uxori filii, hoc ſponſæ proprium ſit. Præcipuum compoſitum eſt *breutigam* ſponſus, quod vide. Reliqua, quæ ſequuntur, maximam partem ſunt obſoleta.

brutfads, ſponſus, ornator ſponſæ. Vox Codici Argent. propria, & a verbo *fadian*, *fada*, quod in Monumentis Angloſaxonicis & Lexico Runico ſignificat ornare, deſumpta, quia moribus antiquis dotem & ornamenta nuptialia non ſponſa viro, ut hodie, ſed vir ſponſæ offerebat, teſte TACITO Cap. XVIII. de M. G.

bryd-bed, *bryd-bure*, *bryd-reſt*, lectus genialis, thalamus, torus, *bryd-gifu* dos, *bryd-lace* nuptiæ, nuptiale offertorium, *bryd-leoth* epithalamium, hymenæus, *bryd-loppa* nuptiæ, convivium nuptiale. Cuncta Angloſaxonibus uſitata.

prutbetti, torus, in Gloſſ. Boxhorn. *brutloufti* nuptiæ, ſponſalia, & alia e penu Francorum apud SCHILTERUM in Gloſſario.

brudkaup, nuptiæ. Extat eo ſenſu in Ind. VERELII, nec non in Evang. Iſlandico Luc. V. 34. ubi convivæ nuptiales, qui LUTHERO *hochzeitleute*, vocantur *brudkaups folkid*, omnino a *kaup* emptio, quia vetuſtas (nam vetera vocabula ſunt antiqui juris domicilia) ſponſas ſuas emebat, & pretium virginitatis parenti ſolvebat; Quem morem diutiſſime ſervaſſe Francos, Burgundiones, alioſque Germanicæ originis populos, oſtendi in voce forenſi *reif*. Confer TACITUM loco allegato, & notas cel. DITHMARI in illum, nec non CANGIUM in voce *pretium nuptiale*, quod omnino differt a *morgengiba*.

BRECHEN, eſt verbum continuo inimicum, & uſurpatur duobus modis, *active* & *paſſive*. Quod probe velim notari ab iis, qui hæc meditata legunt.

BRECHEN, activo ſignificatu, proprie eſt *continuum ſolvere*, ſeu *dividere*, quocunque modo id fiat. Fit autem variis modis, *frangendo*, *conterendo*, *comminuendo*, *contundendo*, *ſecando* &c. Reliqui ſignificatus ſunt a metaphora, ut poſtea oſtendam.

BRECHEN, frangere, rumpere, contere-re, comminuere, contundere &c. Gothis *brikan*, *gabrikan*, dicitur nonſolum de pane qui manibus frangitur Marc. VIII. 6. ſed etiam de ferreis compedibus, quæ friando com-

comminuuntur, Marc. V. 4. imo etiam de laniatu corporis Luc. IX. 39. Angloſaxonibus *bracan*, *bræcan*, *breacan*, *brecan* (tot enim modis ſcribitur) nonſolum eſt frangere, ſed etiam contundere, comminuere, conterere. Francis & Alamannis *brechan*, *prechan*, eſt frangere, ſed & deſtruere, concidere. Gloſſ. Keron. fregerit *farprihchit*, frangatur *ſi keprohhan*. Prius dicitur de rebus coquinæ, cellarii, poſterius de vaſe in genere, in Reg. S. Bened. Cap. 46. & 64. Hoc verbum videtur ex ſermone hominum primitivo manaſſe, quantum ex vetuſtiſſimis linguis conjectare licet. Convenit enim Hebræum *parak* fregit, disrupit, dilaniavit, Æolicum βρηγνύω rumpo, quod ſiſtit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 99. Latinum *frago*, quod prius & antiquius quam *frango*, ut patet ex *fregi*, *fragilis*, *fragmen*, *fractura*, & *fragor*, ſonus ex fractura. Imo etiam Celtis vocem haud inuſitatam fuiſſe, patet ex derivatis, quibus hodienum utuntur Cambri, cujusmodi ſunt, *breg* ruptio, fractura, & *braich* brachium, Armorice *brech*. Prius manifeſto eſt a *brechen* rumpere vel rumpi, ſed & poſterius, cum brachium in medio ruptum ſit. Et hinc Latinis quoque *brachium* dici, aut nullo aut eodem ſenſu, optime obſervat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 376. A ſimplici habemus innumera compoſita, quæ nolo hic ex Lexicographis deſcribere. Unum hic ſufficiat, quod *abbrechen* nobis eſt abrumpere, unde Gallis *abreger*. Cum utroque convenit Gr. βραχύνω corripio, breviter amputo, recido, βραχὺς brevis, quaſi abruptus, & Æolicum βρηγὴ fractura.

BRECHEN, ſcindere, ſecare, concidere. NOTKERUS Pſal. XXIX. 12. *du zebrache mina harrun*, concidiſti ſaccum meum. Locum & ſignificatum obſervavit SCHILTER. in Gloſſ. Teut. pag. 131. Græcis πρίω eſt ſeco, & πριστὸς ſectilis, ſectivus, manifeſta affinitate.

BRECHEN, in tropico dicendi genere, ſignificat quantum poteſt, (1.) *violare*, *prævaricari*, quoniam ii qui legem, fidem, & fœdera violant, videntur vincula humanæ ſocietatis rumpere. (2.) *obſtacula tollere*, quia obſtacula tollentes rumpentibus ſimiles ſunt. (3.) *debilitare*, quia debilitare eſt vires minuere. (4.) *diſcontinuare*, remittere continuationem, ſive id fiat *ceſſando* & *deſiſtendo*, ſive *migrando è loco*.

BRECHEN, violare, prævaricari. Cognoſcitur ex compoſitis & derivatis veterum. Gloſſ. Pez. prætergreſſi ſunt *firprahhun*. Gloſſ. Lipſ. *farbrokanuſſi* prævaricationes. SOMNER. in Dict. Angloſax. *borh-bryce* fidejuſſionis violatio, *grith-bryce* pacis violatio, *æw-bryce* adulterium. Latini eodem ſenſu dicunt *infringere mandata*, imo etiam *frangere* ſimpliciter. CICERO, *frangere fidem*, pro Roſcio Cap. 6. *fœdus frangere*, in Piſon. Cap. 12. Hodie præter ſimplex utimur innumeris compoſitis, cujusmodi ſunt, *verbrechen* delinquere, prævaricari, & ſubſtantive delictum, prævaricatio, *eidbrüchig* perjurus, *bundbrüchig* fœdifragus, *ébruch* adulterium, violatio fidei conjugalis.

BRECHEN, obſtacula rumpere. Inde *einbrechen* irrumpere, *durchbrechen* perrumpere. Gloſſ. Pez. irruerunt *inprahhun*. Cum vero animus quoque hominis ſua habeat repagula, quibus contra motus externos munitur: hinc *brechen* ad animum relatum, ſignificabit *fortiter commovere*. Inde *herzbrechend* miſericordiam vel ſimilem affectum movens.

BRECHEN, debilitare, vires frangere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 116. de Chriſto & Satana:

> *Thaz er nan in beche*
> *Mit ketinu zibreche.*
> Ut illum in tenebris
> Catenis compeſceret.

Hodie dicitur inprimis de animo. Inde formulæ, *den willen brechen* compeſcere petulantiam alicujus, *den kopf brechen* hebetare ingenium, *den mut brechen* cohibere impetum. Latinis *frangere* eodem ſenſu dicitur. Inde *animus fractus*, *opes fractæ*, & *vires fractæ* apud PROPERTIUM:

> *Frangit & attollit vires in milite cauſa.*

BRECHEN, diſcontinuare, continuationem remittere. Inde *abbrechen* abrumpere ſermonem, *unterbrechen* interrumpere, *entbrechen* deſiſtere, ceſſare.

BRECHEN, decedere, migrare de loco, moram manendi in loco diſceſſu rumpere. Dicitur præcipue in compoſitis. Inde *aufbrechen* iter aggredi, *aufbruch* diſceſſus, exceſſus e loco. Quæ cum uſu longinquo ad Principes tantum, exercitus, aliosque magnos comitatus, non ad unum ſolum ſpectent, hodie ridicule ad privatos quoque extenduntur.

BRECHEN, paſſivo ſignificatu, proprie eſt *diſſolvi* vel *diſſolutionem continui pati*, & per ſynecdochen generis (1.) *rumpi*, *frangi*. (2.) *tabeſcere*, *corrumpi*, quia continuum putrefactione ſolvitur & rumpitur. (3.) *deficere*, *defectum pati*, quia deficere eſt debilitari, intermitti, & diminutionem virium pati.

BRECHEN, rumpi, frangi, *es bricht* rumpitur, frangitur.

BRECHEN, tabeſcere, corrumpi. Inde *anbruch* putrefactio, *anbrüchig* quod corruptionem patitur, *gichtbrüchig* qui morbo articulari contabeſcit.

BRECHEN, deficere, defectum pati, remitti in continuatione ſive bona ſive mala. Inde formulæ, *die kælte bricht* gelu intenſum remittitur, *die krankheit bricht* morbus remittit. Hinc porro Angloſaxonibus *brec* neceſſitas, indigentia, quod hodie effertur compoſite *gebrechen*.

BRECHEN, dicitur etiam vox humana, ſive active, quia ſilentium rumpit, ſive paſſive

ſive, quia a lingua, dentibus, & labiis, dum palatum tranſit, variis modis rumpitur. Inde *ausbrechen* in verba erumpere, ſive conſiderate ut prudentes, ſive inconſiderate ut ſtulti. Confer *ſprechen* loqui.

BRECHEN, plures habet ſignificatus, & facile inveſtigabiles, ſi priores in conſilium adhibeantur.

BRECHEN, fulgere, lucere, coruſcare. Hoc verbum cum præcedentibus nihil habet commune niſi antiquitatem. Hebræis *barak* eſt effulſit, coruſcavit, & ſubſtantive fulgur & fulgor. Celtis quoque notum fuiſſe, poſtea patebit ex derivato *brecht* fulgidus, omnibus veterum Dialectis, & Cambricæ quoque uſitato. Viguit adhuc ante quingentos annos. WINSBEKIA ad Filiam §. XI.

Weiſtu niht wie diu ſüſſe maget LUNET
nah lobe mit tugenden ranc,
Vil lihte öch dir das heil geſchiht,
Ob man dich nu durch frien Mut
ze wibes tugenden brechen ſiht.

An neſcis, ut dulciſſima virgo LUNETTA
ad gloriam virtutibus contenderit?
Forte etiam tibi hæc felicitas continget,
Si te ingenuo animo virtutibus fœmineis
coruſcare viderint.

GOLDASTUS in Animadverſ. pag. 448. varios adducit Poetas veteres, quibus ſtellæ micantes vocantur *brehende ſterne*, & ſplendor æſtatis *ſumers brehen*, & nitidæ herbæ *brehendes gras*, *brehender kle*, *brehender ſat*, prorſus ut *nitidæ fruges* LUCRETIO Lib. II. de Nat. rer. & *nitentia culta* VIRGILIO Lib. I. Georg. Hodie quidem deſiit, relictis tamen non nullis, quæ ad genus & poſteritatem ejus ſpectant. Talia ſunt, *anbrechen* illuceſcere, primitias lucis ſpargere, quod de die oriente dicitur, *brach-monat* Junius, menſis ſplendidus, a longiſſimis diebus & ſerenitate noctium ſic dictus, *brach-kæfer* cantharus, quod noctu fulgeat, *bracht* ſive *pracht* ſplendor & claritas principum in ædificiis, veſtimentis, & reliquo cultu.

BRECHT, clarus, lucidus, fulgidus. Cambris *berth* pulcher, nitidus. Gothis *bairhtaba* clare, perſpicue, Marc. VIII. 25. item ſplendide, Luc. XVI. 19. *in bairhtein* in aperto, Matth. VI. 6. quæ adjectivum *bairht* manifeſto præſupponunt. Angloſaxonibus *beorht*, *byrht* clarus, lucidus, fulgens, ſplendidus, *beorhte* lumen, lux, *byrhto*, *beorhtnyſſe* ſplendor, claritas, interprete SOMNERO. Francis *beraht*, *bereht*, & contracte *breht* vel *berth*, clarus, ſerenus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. verſu 63. de Stella polari:

Then thu in berahtera naht
So kumo thar giſehan maht.
Quam in ſerena nocte
Vix conſpicere poſſis.

Islandis *biartur* clarus, perſpicuus, ſplendens, *biart ſverd* enſis politus & fulgens. Inde compoſita, *biart-eygdur* qui oculos habet claros, nitidos, & fulgidos, *biart-leitur* qui cute & facie eſt candida nitidaque, & cætera apud VEREL. in Indice. Quibus convenit Gr. βρίθουσαν, quod obſervante JUNIO apud Heſychium exponitur λάμπουσαν, hoc eſt, ſplendentem, nitentem. Cuncta ab obſoleto *brechen* fulgere, lucere. Ab adjectivo rurſus fit verbum apud Gothos. Hinc illis *bairhtan* (quod Islandis effertur *birta*) manifeſtare, quaſi in lucem collocare, Joh. VII. 14. & *gebairhtjan* illuminare, Luc. I. 79. Hodie & adjectivum, & verbum ab illo ortum, penitus ceſſant.

BRECHT, clarus, celebris, illuſtris. Senſus a luce ad gloriam & celebritatem translatus. Quod etiam Latinis placet, quibus *viri clari* ſunt viri illuſtres, qui in omnium luce verſantur. Hinc clarus, illuſtris Angloſax. dicitur *beorht*, apud SOMNER. Francis & Alam. *beraht*, *bert*, *breht*, *breicht*. Nam hæc omnia paſſim leguntur tam ſeorſim, quam in compoſitis, ob mobilitatem literæ R. in medio vocis. Gloſſ. Lipſ. *filoberth* præclara, *filuberthon* præclaris. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *bright* clarus, illuſtris, dum Germanis obſoleſcit. Ab hoc adjectivo rurſus formatum eſt verbum, clareſcendi & glorificandi ſignificatu. Hinc Francis *giberehton* clarificare, facere ut inclareſcat. TATIANUS CLXXVII. 1. *fater giberehto thinan ſun*, pater clarifica filium tuum, *thaz thin ſun thih giberehto*, ut filius tuus te clarificet. Inde Angloſaxonibus *gebeorhtod* glorificatus. Ex eodem fonte eſt *birta* inclareſcere, quod habet VEREL. in Ind. Cuncta ab adject. *bert* vel *bereht* clarus, illuſtris, ut conſideranti patet. Et hoc ſenſu regnat etiam in Nominibus propriis Veterum, cujusmodi ſunt,

Apud Francos.

SIGEBERTUS, victoria clarus. Ultimus Ripuariorum Rex. Alamannis varie effertur, *Sigebert*, *ſigipret*, *ſigibert*, *Sikibreht*, *Sikipret*, apud GOLDAST. in Ind.

DAGOBERTUS, miles clarus. Rex Auſtraſiæ. Alamannice *Tagabreht*, *Tagapreht*, *Tagepret*, *Tagebert*. Cætera vide in *Degen*.

CHILDEBERTUS, bellator clarus. Chlodovei filius. Alamannice *Hiltibert*, *Hiltebreht*, *Hiltibreht*, *Hiltipert*. Rationem interpretationis vide in *held* & *child*.

BERTA, clara.

Apud Longobardos.

ADELBERTUS, nobilitate clarus. Alamannice *Adalbert*, *Adalpret*, *Adalpreht*, *Adilpert* &c.

GUNDIBERTUS, bello clarus. A *gund* bellum. Alamannice *Gundpreht*, *Gudpert*.

CUNIBERTUS, clari generis. A *kunne* genus, quod omnes veterum Dialecti agnoſcunt. Alamannice *Chunibert*, *Chunipreht*, *Cuni-*

Cunipert, *Hunbert*, *Hunbreht*, *Hunipreth*. Aliam ejusdem nominis interpretationem vide in *kün*.

ARIBERTUS, prælio clarus. Ab *aer* prælium, quod Antiquo-Britannicum. Alamannice *Heribert*, *Heribret*, *Heripreht*.

Apud Alamannos.

LIUTPERT, *Liutbraht*, *Liutpret*, miles clarus. A *liut* miles, quod vide in *Leute*.

GISBERT, Geſus clarus. Quid ſit *geſus*, vide in loco.

MEGINPREHT, potentia clarus.

RUADPERT, *Ruopreht*, *Robert*, conſilio clarus.

ROBERTUS, id eſt *Ruadbertus*.

SADEPREHT, bello, prælio, vel conflictu clarus. Id enim Celtica Lingua ſignificat *ſawd*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Quamvis etiam ſagitta clarum denotare poſſit, quia eadem lingua *ſaeth* eſt ſagitta.

SAUBERTUS, contractum ex *Saudbertus*, quod eſt a præcedenti *ſawd* prælium.

HUGOBERTUS, memoria vel prudentia clarus. Vide dicta in *hug* animus.

ALBERTUS, præclarus. *All* ſenſum intendit, & ex claro præclarum facit.

Et huc etiam ſpectat BRIGITTA clara, & alia innumera, quæ vulgo male explicantur.

BREGEN, cerebrum. Angloſax. *brægen*. A Græc. vel Lat. βρέγμα ſinciput, per metonymiam continentis pro contento. Similis origo ſynonymi *hirn*, quod vide. In reliquis Dial. vox Angloſaxonica contrahitur in *brein* & *braine*, quod Belgis & Anglis uſitatum. G. in medio vocis ſæpe eliditur, aut mutatur in I.

BREIDEL, frenum, Dial. Belgica. Æoles dicunt βρυτὴρ, Angloſaxones *bridel*, Franci *brittil* apud NOTKERUM Pſal. XXXI. 10. Galli *bride*. MENAGIUS vocem Æolicam, unde cæteris initium, deducit a ſimpliciori & magis genuina ῥυτὴρ habena, & hanc a ῥύω traho. Germani eodem ſenſu dicunt *ziegel* a *ziehen* trahere.

BREIT, latus, ſpatioſus. Goth. *braid* Matth. VII. 13. Angloſax. *brad*, Franc. & Alam. *breit*, *preit*, Belg. & Suec. *breed*, Angl. *broad*, Island. *breidur*. TATIANUS Cap. XL. 9. *breit iſt phorta, inti uuit uueg*, lata eſt porta & ſpatioſa via. MARTINIUS deſumptum putat a βάρδος via, mendoſo HESYCHII loco deceptus, ubi de Bardis Gallorum cantoribus, & non de viis Gallorum agitur. V. JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 99. Ipſe tamen viæ inhæret, quæ Islandis *braut*. Sed notio viæ a latitudine petita videtur, non hæc ab illa. Suſpicor *breit* idem eſſe quod *plat* vel πλατὺς latus, amplus, patens, unius literæ & ſatis frequenti in caninam mutatione.

BREIT, ſuperbus, *er macht ſich breit* faſtuoſum agit, *ſich breiten* ſuperbire. SOMNER. in Dict. Angloſax. *prut* ſuperbus, *prutian* ſuperbire, *prutlic* tumidus, inflatus, *pryt*, *pryde* ſuperbia, tumor. Gloſſ. Keron. elatus *preiteer*, elationis *preitii*, elationem *preitida*. Anglis *proud* eſt ſuperbus, *to be proud* ſuperbio, *pride* ſuperbia, arrogantia, faſtus. Similiter & Belgis *prat* eſt arrogans, ſuperbus, *pratte* tumor, arrogantia, *pratten* inflari, arroganter reſiſtere. Græcis οἰδᾶν & compoſite παροιδᾶν eſt intumeſcere, JUNII relatu, qui ab hoc compoſito reliqua deducit, ſenſu a tumore vulnerum ad animum nimia ſui æſtimatione turgentem tranſlato, in Obſerv. ad Will. pag. 250. Noſtri Lexicographi tropum in voce agnoſcunt, ſed a *breit* latus petitum, quia ſuperbi limites ſuos excedunt, & juſto latius ſe extendunt. A *pryt* elatio, in quibusdam Dial. fit *brutzig* ferox & ferociter.

BREITEN, dilatare, extendere, *ausgebreit* dilatatus. Gloſſ. Keron. dilatato *kipreittemu*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 99. *breiti thinaz richi*, extende regnum tuum.

BREM, ora, margo, cujuscunque rei, maris, vaſorum, veſtimentorum &c. Inde Angloſaxonibus *brymme* ora, margo, ripa, labrum, interprete SOMNERO: Germanis *brem*, *gebrem* fimbria, & hinc *bremen*, *verbremen* prætexere, limbo circumdare. Forte a περαίνειν finire, terminare, mutato N. in M. quod mutationis genus eſt valde frequens in omnibus Dialectis. Islandi fidelius cuſtodiunt N. dicendo *brun*, nos *braun* in compoſito *augbraunen*, quod vide.

BREMEN, pungere. Dicitur & *pfriemen* quod vide. Sed a *bremen* oriuntur,

brem, *bram* ſpina, vepres, ſentis. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 120. *in bramon mit then hornon*, in vepribus cum cornibus. Inde *brem-hecke* dumus, ſpinetum, ſentice-tum.

brem, ſepimentum vivum ex vepribus, apud HENISCHIUM.

brem, *brom* rubus, frutex humilis & ſpinoſus, *brem-beren*, *brom-beren* mora rubi. SOMNER. in Dict. Angloſax. *brembel*, *bremble*, *bremel* vepres, rubus, *brembel-æppel* pomum ſpinoſum.

brem geniſta, Angloſaxonice *brom*, quia, ſicut optime animadverſum MARTINIO, ramos habet inſtar ſtili ſeu radii inſpicatos; hinc etiam *erdpfriem* dicitur.

breme, *bremſe* crabro, inſectum aculeatum, Angloſaxonice *brimſa* apud BENSONIUM: non a Gr. βέμβιξ per literæ caninæ inſertionem, nec a *brummen* bombum edere, ſed a *bremen* pungere, ut reliqua. Inde *roſs-brem* muſca equis infeſta, œſtrus, aſilus, tabanus.

BREN, lorica, thorax. V. *brün*.

BRENNEN, urere, inflammare, facere ut ardeat. Actio ignis. Gloſſ. Keron. urat *prenne*. Gloſſ. Pez. vorans ignis *prennantaz fiur*. NOTKERUS Pſal. CV. 18. *fiur gieng iro manigi an, loug pranda die ſundigen*, ignis exarſit in ſynagoga eorum, flamma combuſſit peccatores. Idem Angloſaxonibus *bærnan* Luc. XII. 49. Græcis πυρῶν, Latinis *burere*. Cuncta a Phrygio πῦρ ignis. Hinc illa

illa verbi forma, quæ literam caninam in loco nativo cuſtodit, antiquior cenſeri debet altera, quæ illam transponit, etiamſi non careat vetuſtate. Gothi inde habent *brinno* febris, quia urit, Marc. I. 31. Angloſaxones *brenning* crematio, uſtio, *bryne* incendium, ambuſtio, Franci *prenisan* cauterium in Gloſſis Pezianis, Islandi *brune* æſtus, *brennevargur* incendiarius, apud VEREL. in Ind. Germani *brand* incendium, uredo, *breune* uſtio, inflammatio faucium & oris ventriculi, *brenn-neſſel* urtica urens, *mordbrenner* incendiarius, *verbrennen* comburere, *anbrennen* uſtulare, accendere, & alia innumera, quæ nullam habent difficultatem.

BRENNEN, ardere, flagrare, uri, comburi. Actio vel paſſio rei combuſtibilis. Gothis *brinnan* Joh. XV. 6. Angloſaxonibus *byrnan*, Franc. & Alam. *brinnen*, *prinnen*, Angl. *to bourne*, Suec. *brinna*, Island. *brenna*. Gloſſ. Pez. uror *prinno*. TATIAN. Cap. CCXXIX. 2. *unſer herta uuas brinnenti in uns*, cor noſtrum ardens erat in nobis. Omnibus conſentit Hebræum *baar* arſit. Et omnium idem ortus a πῦρ ignis. Sic ab *eit* ignis derivatur *eiten* urere, & *eiten* ardere. Gothi inde habent *allbrunſti* holocauſta, ſacrificia quæ tota cremantur, Marc. XII. 33. Angloſaxones *byrnende leoht-fatu* ardentes lucernæ Luc. XII. 35. Franci *uuihrouh brunſti* incenſum, ſacer ſuffitus, apud Tatianum in Harm. Evang. Cap. II. 4. Islandi *brandur* titio, Germani *brunſt* ardor, conflagratio, *brand* titio, lignum ardens, conflagratio, *brennſtein*, *bern-ſtein* ſuccinum, lapis uſtilis, *brennholz* lignum foco aptum, *verbrennen* conflagrare, & alia ſatis manifeſta.

BRENNER, ſummitates Alpium Rhæticarum vel Tyrolenſium. Græcis πρὼν & πρηὼν eſt eminentia montis, cacumen, vertex, a πρόειμι exſto, promineo: Cambris *bre* mons, collis, *breon* montes, *bryn* collis, Suecis *brink* clivus, declivitas montis. Ab his initiis, ſive Græcis, ſive Celticis, videntur deſcendere, nonſolum *Brennorum montium* (ſunt autem duo cæteris eminentiores) ſed etiam PYRENÆORUM, & gentium Alpinarum appellationes, cujusmodi memorantur in veteri Rhætia, BREUNI, BRENNI, BRENCI, BREONES, BRIONES, apud CELLARIUM in Geographia Antiqua Tom. I. pag. 529. edit. nov. p. 423.

BRENNUS, nomen celeberrimum, ſed obſcurum, de quo, proprium ſit, an appellativum, inter Germanos & Anglos diſputatur. Quot modis Germanis dicatur *brennen*, paulo ante expeditum. Hinc *brenner* quibusdam ſignificat ardentis animi hominem, æſtuantem, frementem, vel ab incendio belli incendiarium. Aliis *brenner* eſt galeatus, a *bren* galea, quamvis manifeſto in ſignificatu vocis errore, quem poſtea oſtendam in *brün* thorax. Priori ſententiæ favet SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 134. poſteriori HENISCHIUS in Theſ. Ling. Germ. & ipſe LUTHERUS in Nom. prop. Germ. Verum ſi *brenn* eſt vox Celtica, ut Linguæ Celticæ periti in Anglia contendunt, fruſtra in ſaltibus Germaniæ etymon ejus venabimur. Atqui Cambro-Britannis *brenin* eſt rex, *brenhinllys* aula regia, *brennindy* domus regia, *brenhiniaeth* regnum. BAXTERUS in voce BRENNUS: *Hodiernis Britannis rex dicitur brenin.* Quod miror BOXHORNIUM, qui cætera recenſuit, non annotaſſe. Leges Wallicæ, Sæculo IX. ſcriptæ, in Præfat. 3. *Hywel Dda o rad Duw mab Cadell Brenin Cymru oll*, Hœlus Bonus gratia Dei filius Cadelli Rex totius Cambriæ. Occurrit & *Brennin* cum duplici *n.* in iisdem Legibus Lib. I. Cap. XXIII. 3. Cap. XXVIII. 13. Quam ſcripturam, ceu antiquam & longe accuratiorem, vulgari præfert WOTTONUS, qui Leges illas ex Codicibus manuſcriptis eruit, interpretatione Latina donavit, & notis atque Gloſſario (utinam perfecto) illuſtravit. Addens: *Hinc, ut id obiter hoc loco adnotem, deducitur nomen* BRENNI *inclyti illius Gallorum Senonum Ducis, qui Romanos olim pene ad internecionem deleverat.* BRENNUS *enim eſt* BRENNIN, *Rex; appellativus pro proprio.* Hæc ille in notula pag. 44. Cui adſentitur BAXTERUS in Gloſſario Antiquitatum Britannicarum pag. 47. BRENNUS *Celtarum ſermone* REX *dicitur.* Hinc apud ſcriptores Græcos & Latinos BRENNUS eſt fere nomen omnibus Celtarum Regibus & Ducibus commune, quorum res geſtæ male ad unum Brennum referuntur. Alius enim Romam cepit, alius Delphos invaſit. Cauſa, cur Rex ita dicatur, non omnino in promptu eſt, niſi quod ex nominibus locorum editorum, antea productis, probabiliter colligitur, olim *bren* ſubſtantive eminentiam vel elevationem, adjective editum vel ſupremum denotaſſe. Sed cujuscunque notionis ſit nomen Regis Celticum, negari ſane vix poteſt, quin aliquod ejusdem ſoni vocabulum aliquando proprium fuerit virorum. Nam *Brenni* reperiuntur nonſolum apud Gallos, ſed etiam apud Caninefates, quos eadem cum Batavis lingua, h. e. Cattica & Germanica uſos eſſe, credibile eſt. TACITUS Hiſt. IV. 15. *Erat in Caninefatibus ſtolidæ audaciæ* BRINNO, *claritate natalium inſigni* &c. Ubi RHENANUS: *In libro regio legitur* BRINIO, *qui paulo poſt appellatur* BRIMIO. *Forte* BRINNO, *quem hodie* BRUNONEM *dicimus.* Hæc RHENANUS ad Tacitum, & meo quidem judicio recte. Nam BRENNUS, BRINNO, BRINIO, & BRUNO, idem denotare poſſunt, nempe clarum, ſi derivatio inſtituatur a verbo Islandico *bruna* coruſcare, quod ſiſtit VERELIUS in Indice. Idemque ſignificare poteſt BRIMIO. Nam *bryme* Angloſaxonibus eſt clarus, apud SOMNERUM & BENSONIUM. M. & N. ſunt literæ permutabiles.

BREST, *gebreſt*, defectus. Francicum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VIII. 28. *thes uuines iſt in breſta*, vini eſt eis defectus. Oritur a *brechen*

chen deficere, per medium derivandi ST. ut alia multa in *Prolegom.* Sect. VI. Inde *breſthaft* mancus, mutilus, morbidus, cui ad integritatem corporis vel valetudinis aliquid deeſt.

BRESTEN, deficere, deeſſe. OTFRIDUS loc. cit. verſ. 22. *ioh braſt in thar thes uuines*, defecit eis tunc vinum. A *breſt* defectus. Hodie libentius dicimus *gebreſten*, quod vide.

BRESTEN, rumpi, rupturam pati, a *bruſt* ruptura. VEREL. in Ind. *breſta* frangi. TATIANUS Cap. XIX. 7. *bruſt thas iro nezzi*, rumpebatur rete eorum. Idem Græcis πρήθεσθαι. Hodie dicimus *berſten*, levi mutatione: ſed à *breſten* habemus *braſſeln* fragorem edere ex ruptura. Differt a *breſten* deficere, etiamſi STADENIUS confundat.

BRET, aſſer, tabula ſectilis, lignum ſerratum, cuicunque uſui inſerviat, & ſynecdochice menſa, tabula, alveus &c. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *bord*, *bwrdd*, Gothis *baurd*, Angloſax. *bræd*, Franc. & Alam. *bret*, *pret*, Belg. *berd*, Angl. *board*, Suec. *bræde*. Gloſſ. Pez. tabula *prete*. Gloſſ. Keron. trabem *kepret*. JUNIUS denominationem a *breite*, h. e. à latitudine deſumptam putat, quod tabulæ fiant e trabibus in latitudinem præſectis. LAZIUS tranſpoſitis literis derivat a Gr. πέτευρον trabs, tignum, ſcandula. HELVIGIUS à πρίζειν findere, diſſecare, & hoc ab Heb. *patar* partitus eſt, vel *peter* pars, diviſio. Sed obſervare debemus, quod Angloſaxonibus *brytan* idem ſignificet quod Græcis πρίζειν. Teſtis BENSONIUS in Vocabulario. Vide *barten* ſecare. Ab hoc ſubſt. oriuntur compoſita in pluribus Dialectis. Inde

Cambris *tawlbwrd* abacus, alveus luſorius, a *tafel* alea, quod vide.
Gothis *fotubaurd* ſcabellum Matth. V. 35. hodie *fuſs-bret*.
Germanis *zal-bret* abacus, *ſpil-bret* tabula luſoria, & alia, quæ ſequuntur.

BRET-SPIL, ludus alveoli, *bret-ſtein* calculus luſorius. Græci Scriptores inventum tribuunt Palamedi Nauplii filio, qui bello Trojano interfuit, quamvis Homero non memoratus. At doctiſſ. HYDE, qui eam rem penitus examinavit in *Hiſtoria Nerdiludii*, inventum ad poſteriora tempora refert, quamvis multis ſæculis Æræ Chriſtianæ anteriora, & Perſas laudat inventores.

BREUNE, morbus faucium. V. *brennen* urere.

BREUTIGAM, ſponſus. Angloſax. *brydguma* Matth. IX. 15. Francis *brutigomo*. TATIANUS Cap. XXI. 6. *ther brut habet ther iſt brutigomo*, qui habet ſponſam ſponſus eſt. Quod OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 17. rhythmice ita exprimit:

Ther brut habet in uuar min,
Ther ſcal ther brutigomo ſin.

HELVIGIUS derivat ex γαμβρεύειν connubio jungere, quaſi *breutigam* ſit γαμβρευτής per metatheſin, qui connubio jungit. Ingenioſe magis quam vere. Nam proprie eſt *homo ſponſæ*, alias *brautman*. De ſponſa nullum eſt dubium. De viro conveniunt omnes Antiquitatis periti. Nam vir, homo, maritus Gothis dicitur *gumei* Marc. X. 6. Angloſax. *guma*, Francis *gomo*, *gomman*, Alamannis *comman*. Gloſſ. Keron. vir *comman*, viro *commanne*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXVII. 53. *ther gomo then ir zaltut*, vir ille quem vos dixiſtis. Inde GOMATRUDIS marito fidelis, quo nomine claruit Regina Francorum & conjux Dagoberti. Vocem Gothicam vide in *braut* ſponſa.

BREY, *brei*, puls, *brüe*, *brühe* juſculum, liquamen. Utrumque Angloſaxonibus dicitur *briw*, velut decoctum, a *brauen* coquere, quod vide. MARTINIUS in voce *puls:* Germ. *brüe* jus, & *brei* puls, affines voces ſunt: ſive à βρύειν diffluere, quod ſint liquida (etſi puls quoque fiat conſiſtens) ſive propius a *brawen* elixare. Hæc ille. Interim uſus hæc cognata ita diſtinguit, ut *brei* dicatur de eſculento, *brüe* de potulento.

BREZEL, ſpira panis. A Lat. *brachiale*, cujus figuram refert, auctore ECCARDO in not. ad Leg. Sal. pag. 56.

BRICK, murænula, alias *neunaug*, a novem fiſtulis, quibus oculos mentitur. Revera enim eſt piſcis cœcus, & ideo a multis Scriptoribus *lumbricus fluviatilis* appellatur, quia oculis caret ut lumbrici, & per omnia illis ſimilis eſt. Hinc *brick* abſciſſum videri poteſt a Lat. *lumbricus*. Alii rationem nominis a ſimilitudine cum ſtimulo petunt. MARTIN. in v. *muræna: Sax. prick eſt ſtimulus.* Neſcio an ſatis apta metaphora.

BRICK, later. Angl. *brick*, Gall. *brique*, Lat. Barb. *brica*. Cuncta abſciſſa a Lat. *imbrex*, *icis*.

BRIEF, epiſtola, & quodvis breve ſcriptum. A Lat. *breve*, id eſt, breve ſcriptum, cujus uſus jam Sæculo IV. invaluit. VOPISCUS in Aurelio habet *breve*. JULIANUS in Epiſt. ad commune Judæorum βρέβια. EUSEBIUS in Hiſt. Eccl. Lib. X. Cap. 6. βρέβιον. HIERONYMUS Epiſt. 5. *brevia*. CAROLUS M. fœminine poſuit *breves* in Capit. an. 793. *De rebus, quæ Hildegardæ Reginæ traditæ fuerunt, volumus, ut fiant deſcriptæ* BREVES, *& ipſæ Breves ad nos ſint adductæ.* Hinc porro Latino-Barbaris *inbreviare* eſt inſcribere & in brevia referre, & *inbreviatus* inſcriptus. Prodiit autem in Civitatem Germanicam auctoribus Francis & Alamannis. KERO in Gloſſis: breve *priaſo*. Ubi *breve* ponitur pro libello, in quo totius Monaſterii ſubſtantia eſt conſignata, ut patet ex Regula S. Bened. Cap. 32. Hinc porro natum verbum *priafan* & *gebriafan* inſcribere, in tabulas referre, quo utitur OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. III.

Thaz uuir ſin al giliche
Gibriafte in himilriche.

Ut

Ut ſimus pariter omnes
Regno cœlorum adſcripti.

BRIEL, locus ſylveſtris. SOMNER. in Dict. Angloſax. *broel* vivarium, hortus cervorum. CANGIUS in Gloſſario: "*brolium*, *broilum*, „*briulum*, *brogilum*, nemus, ſilva, ſaltus, in „quo ferarum venatio exercetur: maxime „vero ſilva muris aut ſepibus cincta, unde „nominis etymon, quod a Græco *περιβό-* „*λιον* effictum innuit Luithprandus. Gloſſ. „Gr. Lat. *conſeptum περιβόλος*. S. Hierony- „mus in C. 3. Ezech. *περίβολον*, *quod nos vi-* „*varium vel concluſum dicere poſſumus.*" Hodie *briel* ſuperat apud Suevos, dum reliquis Germanis obſoleſcit. Gallis prioribus *breuil* idem denotaſſe, teſtis MENAGIUS in voce. Hanc Celticam eſſe ſcribit, a *bro* ager oriundam. Sed hac etymologia agellum cum luco confundit. Similem errorem committeret, qui *brogilum* derivaret a *bruch*, *broich* locus paluſtris.

BRIGA, vox Celtica, quæ in nominibus locorum *civitatem* & *pontem* ſignificat. Uterque ſignificatus eſt origine Germanicus, ille a *burg*, *birg* civitas, unius literæ & valde inſtabilis transpoſitione, hic a *brücke* pons. In veteri Hiſpania multæ fuerunt *Brigæ*, quas inter LACOBRIGA Ptolemæi, quæ hodie vocatur *Burgos*, præ cæteris memorabilis eſt, quia ſi nomen novum cum veteri contendas, ſtatim apparet, *Brig* & *Burg* interdum eſſe ſynonyma. De ſignificatu pontis poſtea videbimus in *brücke*.

BRILL, oculi vitrei. HENISCHIUS contrahit e Lat. *perſpicillum*. DIECMANNUS e Lat. Barb. *berillus*, quod CANGIUS interpretatur *conſpicilium*. Alias *beryllus* eſt vox & gemma Indica. ISIDORUS Lib. XVI. Orig. Cap. 7. *Berillus in India gignitur*, *gentis ſuæ lingua nomen habens*. Sed ex hac gemma non fieri conſpicilia, recte monet LEIBNITIUS in notis ad MYLIUM. Quæritur ergo, unde Latino-Barbaris ſit hic ſignificatus? Reſponderi poteſt, quod, cum *beryllus* Indicus ſit lapis lucidus, nomen ejus paulatim communicari cœperit aliis corporibus lucidis, & primo quidem *cryſtallo*, poſtea *vitro*, tandemque etiam *conſpiciliis*, quod ex utraque materia fierent. Et hanc originem confirmare videtur vox Germanica *barill*, *parill*, qualis erat majorum ætate, docente DIECMANNO. BESOLDUS *brill* arceſſit a *briller* ſplendere, micare, quo ſenſu etiam Itali dicunt *brillare*. Quod ſane non eſt ineptum, etiamſi DIECMANNO ita videatur, qui, ut hypotheſi ſuæ ſerviat, verbum Italicum & Gallicum deducit a *berillus*, favente quidem Academia Florentina, ſed negante MENAGIO, qui illud deflectit a *vibrillare*.

BRIN, thorax. V. *brün*.

BRINGEN, ferre, afferre, offerre, &c. Gothis *briggan*, Angloſax. Franc. & Alam. *bringan*, Belg. *brengen*, Angl. *bring*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *bringan* ferre, afferre, *bringas* dona, ſacrificia, holocauſta, *brohte* allatus, oblatus. Gloſſ. Pez. tulerunt *prahtun*. Gloſſ. Keron. offerre *pringan*, offert *prinkit*, offerat *prinke*, offeratur *ſi prungan*, proferat *frampringe*, prætulerit *furipringit*. HELVIGIUS derivat a Gr. *παρέχειν* præbere, per epentheſin literæ N. ſuffragante JUNIO. Sane ſi quis hoc verbum cum noſtro loquendi uſu contendere voluerit, inveniet, Græcos illud eodem pene & latiſſimo ſenſu uſurpare. Illud vero N. quod uſus Græco vocabulo immiſcuit, rurſus extrudimus in præt. *gebracht*, exceptis Suevis, qui, cum linguæ veteris Alamannicæ ſint tenaciores, dicunt *gebrungen*.

BRINGEN, ducere, adducere, producere. Evang. Goth. Marc. IX. 17. *laiſari, brahta ſunu meinana du thus*, magiſter, duxi filium meum ad te.

BRINK, collis, Dialecto inf. Sax. apud LEIBNIT. in Gloſſ. Celt. pag. 99. Suecis *brink* eſt clivus, *brinkar* prærupta, *brinkig* clivoſus. *Brink* eſt diminutiv. a *brynn*, quod Lingua Celtarum collem ſignificat. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *brynn* collis, *bryncyn* cippus, colliculus. Duci hinc poteſt nomen BRENCORUM, populi in collibus & clivis Alpium Rhæticarum habitantis. STRABO Lib. IV. pag. 142. *Vindelici & Norici exteriores montes tenent cum* BRENCIS *& Genaunis*, *μετὰ τῶν Βρέγκων*. CASAUBONUS & CELLARIUS reſcribunt *Βρεύνων*, *Breunis*, auctoritate HORATII Lib. IV. Od. 14.

Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, & arces
Alpibus impoſitas tremendis
Dejecit acer, plus vice ſimplici.

Sed nihil in lectione mutandum, cum ſint duo nomina ejusdem populi, a diverſis vocibus formata. *Breuni* Horatii ſunt alpini a Celtica voce *breon* montes: *Brenci* Strabonis clivicolæ, a *brink* collis, clivus. Confer dicta in *Brenner*.

BRISACH, Mons Briſiacus in dextra Rheni ripa. Vox Germanica *aquam ruptam* ſonat, quod Rhenus ibidem inſulis quibusdam rumpitur, & forte montem ipſum, cui oppidum impoſitum, aliquando cinxit. Prior compoſiti pars eſt a verbo Francico *bruzan* rumpere & rumpi, quod vide in *bros* fragilis. Altera aquam & flumen ſignificat. A monte Briſaco totus pagus ſeu regio circumjacens vocatur BRISGAW. Vide CLUVERIUM Lib. III. Germ. Ant. Cap. 4.

BRISTEN, deficere. V. *breſten*.

BRITSCHE, xylagogium. V. *pritſche*.

BRIVA, pons. V. *bruck*.

BROCK, fruſtum cujuscunque rei, præcipue vero panis. Gothis *gabruko laibos* ſunt fragmentorum reliquiæ, Marc. VIII. 8. Angloſaxonibus *broc* grumus, *bryc* fragmen. Anglis *brocken meats* ſegmenta ciborum. Belgis *brok* fruſtum. Cuncta a *brechen* frangere, rumpere. A ſubſtantivo rurſus fit verbum *brocken* ſimili ſignificatu. Inde *brot*

brocken Belgis & Germanis panem in fruſta frangere, & *einbrocken* intritum facere. Latinos inde habere *embractum*, fatetur MARTINIUS in voce.

BRODEM. V. *bradem.*

BRODIEREN, acu pingere, aurum vel argentum intexere. Cambris *brodio*, Gall. *broder*, Island. *borda*, apud VEREL. in Ind. A *bord* ora, margo, quia limbi veſtium ſolent opere phrygio ornari.

BROS, fragilis. Cambro-Britannis *brau*, Belgis *broos*, Angl. *brittle.* Frangere Angloſaxonibus dicitur *brytan*, Suecis *bryta*, Latinis *briſare* apud MARTINIUM. Francis *bruttan* & *bruzan* idem denotaſſe, patet ex derivato *brot* fruſtum, buccella, de quo poſtea, imo etiam ex ſenſu allegorico. Solent enim hoc verbi a proprietate ad caducam corporis conditionem traducere. Hinc illis fragilitas & debilitas vocatur *bruzi* & *prodi.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. V. 87. *thes lichames bruzi*, corporis infirmitas. Gloſſ. Keron. fragilitate *prodii.* NOTKERUS Pſal. LXXVII. 39. *daz teta er irhugendo iro brodi, daz ſie fleisg ſint*, recordatus eſt quia caro ſunt. Proprie recordatus eſt infirmitatis eorum. Hinc porro homo ex carne genitus appellatur *bruzigman*, quia debilis, imbellis, & multis infirmitatibus obnoxius, apud OTFRIDUM Lib. II. cap. XII. 66. Quibus affine eſt Gr. βρεθὸς homo mortalis, JUNIO obſervatum in not. ad Will. pag. 105.

BROSAM, mica. Antiquitatem vocis collige ex hac OTFRIDI de catulis rhythmo Lib. III. Cap. X. 75.

> *Thero brosmono ſih fullent,*
> *Thie ſon then disgin fallent.*
> Explentur micis,
> Quæ de menſis cadunt.

Quemadmodum fructus Francis dicitur *uuahsmo*, apud interpretem TATIANI Cap. IV. 3. a *wachſen* creſcere: ita mica *broſmo*, a *bruzen* frangere vel conterere. *Mo* terminatio Francica eſt, quam poſteritas mutavit in *am*, per anaſtrophen.

BROSE, mica, *brœslein* parva mica. Italis *briccia* & *bricciola.* Angloſaxonibus *bryſan* & *brittan* eſt conterere, friare, interprete BENSONIO. Gallis *briſer* comminuere, idemque Anglis *to bruiſe.* Et hactenus *broſe* eſt mica friando vel attritu facta. A *broſe* rurſus fit *brœslen* in micas friare. Gothi micas vocant *drauhsnos* Joh. VI. 12. quaſi decidua panis, a *driuſan* cadere, quia dum panis ſecatur aut frangitur, ſponte decidunt.

BROT, fruſtum, fragmentum cujuscunque rei. OTFRIDO buccella (obſervante Schiltero) diſerte vocatur *brot*, Lib. IV. Cap. XII. 74. *themo ih biutu thiz brot*, cui porrexero hanc buccellam. In Evangelio Angloſaxonico fragmenta vocantur *gebrotu*, Luc. IX. 17. item *brytſena*, Joh. VI. 12. quæ vox diligentiam Lexicographorum effugit. In Lexico Runico pag. 216. *iſabrot* ſunt fragmina glaciei. Et in Lexico HESYCHII βρύτται reliquiæ, quia fragmina ſolent relinqui. Dicitur & allegorice de infractione legis. Hinc *lagabrot* in Indice VERELII eſt prævaricatio Legis. Cuncta a *brytan* frangere, quod vide ſupra in *bros.* Hodie obſoleſcunt.

BROT, panis. Camb. *bara*, Angloſax. *bréod*, Francis *brot*, Alam. *prot*, Præcop. *broe*, Island. *braud*, Angl. *bread*, Belg. *brood*, Suec. *brödh.* Gloſſ. Keron. panis *protes.* TATIANUS Cap. XV. 3. *in themo einen brote ni libet ther man*, in ſolo pane non vivit homo. Si conſenſum vetuſtiſſimarum Linguarum ſequamur, nihil aliud denotabit quam cibum. Hebræis enim *baruth* eſt cibus, Græcis βροτὸν quodvis eſculentum, βρωτὺς cibus, βρωτίμη panis furfuraceus. Et Heſychio βρώσιμα ſunt eſculenta. Cuncta a notione comedendi. Nam edere, manducare Hebræis dicitur *barah*, Græc. βρύττειν, Goth. & Angloſax. *fretan*, Franc. *frezzen*, Belg. *vreten*, Germ. *freſſen.* Quæ etiamſi hodie aures noſtras offendant, & non niſi de animalibus aut gulonibus dicantur, antiquiſſimis tamen temporibus nihil aliud quam comedendi actum denotarunt. Hinc *brot* & *fraß* revera ſunt eadem, & in nulla re differunt, niſi literarum affinium commutatione. Utrumque recte dicitur de pane, quia panis glandibus ſucceſſit, primo hominum ante frumenti inventum cibo. Imo etiam *bek*, quod primum & vetuſtiſſimum iſtius doni nomen eſt, ab ipſis panificii auctoribus, Phrygibus inquam, pani tributum, nihil aliud denotare quam cibum & eſcam, vel hinc colligere licet, quia *bag* Hebræis cibus, & φάγω Græcis comedo. Ut adeo *brot* ad modulum Phrygiæ vocis tanquam primitivæ formatum videri queat. Cambrica & Tatarica vox vel laborant apocope, vel a Gr. βορὰ cibus ſunt deſumptæ. Alii tamen malunt a fragilitate denominare, quia primi & vetuſtiſſimi panes, præcipue apud Orientales, erant placentæ tenues, ad fracturam magis quam ſciſſuram factæ. In qua ſententia verſatur STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 147. Secundum hanc etymologiam *brot* idem erit quod *bros* res fragilis, de quo ſupra. At SCHILTERO *brot* eſt ipſum fragmentum, & diſtinguitur a *laib*, ſicut fruſtum ab integro, in Gloſſ. pag. 136. Secundum hanc etymologiam appellatio partis ad totum erit traducta. Nos noſtro etymo inſiſtimus.

BRUCH, fractura, ruptura. Vocabulum Celticum & antiquiſſimum. Cambris *breg*, Francis *bruch*, Græcis Dial. Æol. βρηγὴ, Gall. *breche.* WILLERAMUS IV. 3. *dine huffelon ſint ſamo der bruch des roten apfeles*, genæ tuæ ſunt inſtar fracturæ mali punici. Convenit Heb. *perek* diruptio, laceratura. Refer ad *brechen* frangere, rumpere, verbum omnibus antiquis uſitatum, & Hebræis quoque atque Græcis agnitum. Translatum eſt antiquitus ad veſtes, ad loca, ad mores,

imo

imo etiam ad morbos, ut mox videbimus, ſignificatu primævo ubique cuſtodito.

BRUCH, femoralia. Gloſſ. Keron. femoralia *pruah*. ISIDORUS IX. 4. *rehtunga iſt brucha ſinero lumblo*, juſtitia eſt cingulum lumborum ejus. Idem Armoricis *brag* apud PEZRON. in Ant. Celt. pag. 423. Angloſax. *bræc*, VERELIO in Indice *bracca*, Belg. *broek*, Angl. *breeches*, Gall. *brayes*, Ital. *brache*. Inde Græcis *βϱάκα*, Latinis *bracca*. DIODORUS SICULUS de populis Galliæ & Germaniæ: *Caligas, ab illis* BRACCAS *nominatas, geſtant.* Quas, cum Romani primum in Gallia Narbonenſe vidiſſent, inde *Braccatam* denominarunt. Sunt, qui inventum hujus veſtimenti Sarmatis tribuant. LUCANUS Lib. I. Pharſal.

Et qui te laxis imitantur Sarmata braccis
Vangiones Batavique truces.

POMPONIUS MELA de ſitu orbis: *Sarmatæ totum braccati corpus.* Si quis tamen rem ex nomine æſtimet, haud gravatim adſentietur SPERLINGIO, STADENIO, aliiſque viris doctis, qui hoc genus veſtimenti ſic dictum putant a *brechen*, quaſi inter femora diviſum. Revera autem eſt, non a *brechen* frangere, ut illi exiſtimant, ſed a *brechen* ſcindere, ſecare, quod ſupra produxi. De phallothecis in femoralibus Sueuorum & Helvetiorum vide FERRARIUM in *brache:* De *tubrugis* Longobardorum CANGIUM in voce.

BRUCH, locus paluſtris, ager paludibus interruptus. Belgis *broek*, HESYCHIO *βϱαγὸς*, Latino-Barbaris *brocia* & *bruſcia*. A *brechen* rumpere. Quorſum etiam ſpectare videtur, quod fracturæ locorum & præcipue montium Latinis vocantur *anfractus*. Terram paludoſam Weſtfaliæ multis ibidem locis nomen *Bruch* conciliaſſe, conſtans traditio eſt. Imo etiam BRUCTERÆ nationis, olim quidem exciſæ, poſtea vero ſub BORUCTUARIORUM nomine (quamvis alio loco) renatæ, appellatio a paludibus deduci ſolet. Confer nomina propria a *wer* vir oriunda.

BRUCH, infractio legis. Angloſaxonibus *bryce* eſt violatio, & inde *æw-bryce* adulterium, *gryth-bryce* pacis violatio, *borg-bryce* fidejuſſionis violatio, *full-bryce* plena pacis violatio, *ſam-bryce* ſemiplena violatio. Refer ad *brechen* violare, prævaricari. Hodie non utimur niſi compoſitis, cujuſmodi ſunt *ehebruch* adulterium, fœderis conjugalis violatio, *friedens-bruch* pacis publicæ violatio, & alia ſine numero.

BRUCHE, mulctæ ex infractionibus legum. Senſus a culpa ad pœnam translatus, & Weſtfalis præcipue uſitatus. Quod non debet inſolens videri, cum idem in aliis quoque Dialectis uſu veniat. Sic pœna, mulcta Cambris dicitur *fforfed*, Anglis *forfet*, etiamſi proprie ſit nomen delicti, ut dixi infra in *Forlegani*. Sic *murdrum*, quod proprie eſt homicidium, interdum etiam mulctam pro homicidio ſignificat. Apud Hebræos quoque culpæ & pœnæ perpetua permutatio.

BRUCHIG, fragilis. Sed in compoſitis putris, languens, morbidus, a *brechen*, tabeſcere.

BRUCK, *brück*, pons. Angloſax. *bricg*, *brigge*, Belg. *brug*, Angl. *bridge*. HELVIGIUS & CASAUBONUS tranſponunt a Gr. *γέφυρα* pons. SKINNERUS, qui hunc pontem, quo tam diſſitæ voces conjunguntur, invenire non poteſt, origines Germanicas commendat, quales ſunt *ober-rück* ſupra dorſum fluvii, vel *ober-ig* ſupra aquam. Quamvis *ig*, prout ipſe fatetur, non aquam, ſed inſulam ſignificet. Omnes ſupponunt, *bruck*, *bricg*, & reliqua, eſſe nomen *pontis*, cum proprie ſint *ponticuli*, & deminutiva a ſimpliciori *bro*, *bru*, quo totus Septemtrio utitur. VEREL. in Ind. *bro* pons, *broa* pontes ſternere, *bryggia* ponticulus per quem e navibus in terram deſcendimus. Carmen Runicum in Lit. Run. OL. WORMII: *iiskollum bru breida*, glacies pontium latiſſimus. Quemadmodum igitur a *fon* ignis fit *funk* igniculus, ita a *bru* pons fit *bruk* ponticulus, quia K. eſt medium faciendi diminutiva. Reſtat ut oſtendam, unde ſit illud *bru* vel *bro*. Veriſimiliter eſt Græcæ originis a *πέϱα* trans, ultra, ſupra, vel a *περάω* transeo, trajicio, ut *bram* ponto, de quo ſupra. Interim *bruk* pro ponte valde antiquum eſt, quod vel hinc colligere licet, quia *Briga* multa oppidorum nomina terminat apud veteres Hiſpanos, Gallos, & Britannos, præcipue eorum, quæ ad ripas fluminum ſita ſunt, cujuſmodi ſunt in Itinerariis antiquis,

BRIGA ISARÆ, pons Iſaræ, hodie *Pont-Oiſe*.

CATOBRIGA, pons militaris, oppidum Hiſpaniæ. V. *Cat.*

SAMAROBRIGA, pons Samaræ. Qui fluvius hodie dicitur *Somme*.

Plura conſignavit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 7. Nec quenquam morari debet, quod in Exemplaribus ſæpe legimus *Briva* pro *Briga*. Nam G. V. W. ſunt literæ permutabiles in omnibus Dialectis. Adde, quod Danorum lingua pons nonſolum *broo* ſed etiam *brove* dicitur. Fides ſit penes CLUVERIUM. Neſcio annon GAMBRIVII huc ſpectent. Nam *gam* priſcis virum ſignificat, ut oſtendi in *breutigam*. Hinc *Brivigami*, & præpoſtera compoſitione *Gambrivii*, ſunt pontium ſtratores, & fortaſſe ſic dicti, quod regio eorum eſſet paluſtris, & pontibus abundaret.

BRUDELN, æſtuare, fervere. Gr. *βϱάσσειν*, *βϱάττειν*. L. eſt nota frequentativi.

BRUDER, in genere dicitur, cui eadem origo, ſive genus ſpectes, ſive ſolum natale. Sed alia eſt etymologia generis, alia patriæ & loci communis. Celtica Lingua *bru* eſt venter, uterus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ab hoc primitivo is qui iiſdem

dem mecum parentibus natus eſt, Cambris & Armoricis vocatur *brawd*, Græcis φρήτηρ apud HESYCHIUM, Latinis *frater*, non quaſi *fere alter*, ut multi nugantur, etiam NIGIDIUS apud GELLIUM, Perſis *berader*, Gothis *brothr* Marc. III. 17. Angloſaxon. *brothor* ibidem, Francis & Alam. *bruoder*, *pruader*, Hibernis (quorum lingua vetuſtiſſima) *brathair*, Procop. *bruder*, Belgis *broeder*, & per ſyncopen *broer*, Angl. *brother*, Suec. *broder*, Island. *brodur*. Gloſſ. Keron. fratres *priadra*, fratribus *pruadron*, fraterno *pruaderlihhera*. Cuncta a *bru*, per medium derivandi *D.* vel DER, quia fratribus unus uterus, unus ſanguis, una natura. Hinc etiam Latinis *uterini* vocantur. In Civitate Dei *fratres* dicuntur, qui ex uno ſemine ſpirituali renati ſunt, qui unum habent Patrem Deum, unum primogenitum Jeſum Chriſtum, unam matrem Eccleſiam, unum cibum ſacrum Euchariſtiam, unam hæreditatem regnum cœlorum &c. LUCIANUS de morte Peregrini: *Legislator primus ipſis perſuaſit, alios aliorum omnes eſſe Fratres.* Loquitur de Chriſto & Chriſtianis. Hoc ſenſu *bruder* ſæpiſſime occurrit in Literis Apoſtolicis & Actis Apoſtolorum. Etymon JUNII, ſed parum probabile, vide in ſecundo ſignificatu.

BRUDER, popularis. Oritur a Celtica voce *bro* patria. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bro, broydd*, patria, regio, *brodorion* indigenæ. Hunc ſenſum proſequitur JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 100. eumque a popularibus ad fratres translatum eſſe exiſtimat. Quod nec credibile, nec dictu neceſſarium eſt, & fratrem uterinum cum ejusdem regionis homine perperam confundit. Certum eſt, veteres Germanos omnes gentis ſuæ homines univerſe *fratres* appellaſſe. Teſtis PLUTARCHUS in Mario pag. 419. *Teutones per Legatos a Mario ſibi Fratribusque agrum & oppida popoſcerunt, quæ ad ſedes ſuas ponendas eſſent ſatis. Percunctante Legatos Mario de Fratribus, Teutones nominarunt.*

BRUDER, civis, incola ejusdem loci. Belgis *poorter*, transpoſita canina. Hic ſenſus videtur oriri a Thracica voce βρία civitas. Thracum lingua βρίαν urbem denotaſſe, teſtes locupletiſſimi ſunt STRABO in Geographia, & STEPHANUS de urbibus. GRÆVIUS Belgicam vocem deduxit a Sax. *bord* domus. Quod neſcio an peritis ſit perſuaſurus. Vide eum in notis ad Gloſſ. Iſid. in voce *bombycinare*.

BRUDER, dicitur etiam de iis, qui, etiamſi fratres non ſint, fratres tamen referunt, ſive affectu & mutua charitate, ſive convictu & conſortio. Hinc chariſſimus quisque ſæpe vocatur *bruder*, & Græcis contribulis φράτωρ.

BRUDER, in multis compoſitis ſignificat ſocium, ſeu participem ejus rei cui annectitur. Inde *wall-bruder* ſocius peregrinationis, *ambts-bruder* collega, *ſauf-bruder* combibo, & alia innumera, ſatis clara.

BRUGEL, fuſtis. Diminutiv. a Celtico *brig* ramus, quod extat inter voces Antiquo-Britannicas apud BOXHORN. in Lex. Nam ab initio videtur denotaſſe ramum decerptum vel deciſum, a *brechen* frangere, ſecare, & poſtea fuſtem, ab uſu cædendi. Ibidem lego *brysgyll* baculus, ſceptrum, ſcipio.

BRUHE, liquor, liquamen, *brühen* aqua ferventi perfundere. Scribe *brüe*, & vide *brey*.

BRUHL. V. *briel*.

BRULLEN, rugire, boare. Vox a ſono terribili leonis, aut bovis, aut cœli tonantis facta. Dicitur de tonitru Hiob XXXVII. 4. & de leonibus Eſa. V. 29.

BRUMMEN, murmur edere. Gr. βρέμειν, βρομεῖν, Lat. *fremere*, Angloſax. *breman*, *bremman* apud BENSON. Dicitur de urſis Eſa. LIX. 11. & indignantibus Jer. XLVIII. 36. Belgæ eodem ſenſu *brommen*, Sueci *brumma*. Omnes fortaſſe a ſono murmurantium aut frementium.

BRUN, pectus. Vox Celtica, quæ Cambris Celticæ linguæ cuſtodibus effertur *bron*, Suecis & Islandis *bringa* diminutive. VEREL. in Ind. *bringa* pectus, thorax. Cum pectus inſtar monticuli ſupra coſtas aſſurgat, dubium non eſt, quin appellatio ejus tropica ſit, & a colle petita, qui Celtica Lingua vocatur *brynn*. Auctor etymi elegantiſſimi eſt BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *brynn* col„lis, *bron* pectus, mamma, uber, mammil„la. Sic Arm. ſignificat etiam collem, ut „fœm. a *bryn*, unde & mammam videtur ſi„gnificare ob ſimilitudinem monticuli. Hæc ille. Sed unde ſit *bryn* pro colle, non indicat. Manifeſto autem eſt a Græc. πρών, πρηών, eminentia. Hic eſt primus vocis ſignificatus, qui poſtea a colle ad pectus, & a pectore ad tegumenta pectoris translatus eſt.

BRUN, munimentum pectoris, thorax, lorica. Angloſaxon. *byrn*, Francis *brun* & diminutive *brunia*, Suecis *bringa*, Island. *bryn* & *brynia*, Sorab. *brun*, Lat. Barb. *brunia*, *brynia*. SOMNER. in Dict. AS. *byrn* thorax, *gebrynged byrn* lorica. Gloſſ. Pez. thorace *prunni*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. I. 29. de ſignaculo crucis:

Iſt uns thaz giruſti
Brunia ala feſti.

Quæ verba ita ſunt reddenda: *Nobis eſt hoc inſtrumentum Thorax valde firmus.* Additur ibidem: *Ioh helm ubar thaz*, & galea præterea. Quia crux nonſolum in pectore, ſed etiam in fronte ſignari ſolet. VEREL. in Ind. *brynia* lorica, *bringa brynia* lorica annulis ferreis concatenata, *bryniolaus* non loricatus, ſine lorica, *brynjumeiſtarar* fabri loricarum, *brynia* lorica armare. Proprie eſt *pectorale*. Quemadmodum enim Latinis *thorax* primo eam corporis partem, quam pectus vocamus, poſtea vero armaturam, qua pectus cingitur, ſignificat: ita noſtris

noſtris a *brün* pectus fit *brün* pectorale, e ferro vel corio præparatum. Errorem noſtratium, qui *bruniam* galeam criſtatam interpretantur, merito notavit LOCCENIUS in Antiq. Sueo-Goth. Lib. III. Cap. 2.

BRUN, omnis armatura thoraci vel loricæ ſimilis. VEREL. in Ind. *bryngloa* chirothecæ loricatæ, *brynhoſor* fœmoralia & tibialia loricata, *brynkolla* caſſis, *brynſtukur* manicæ loricarum. In Fragmento de Bello Saracenico Caroli M. verſ. 2600. occurrit compoſitum *helmbrun*, quod SCHILTERUS *ſpeciem mixtam* vocat, revera autem eſt *galea loricata*.

BRUN, tegmen, *augenbrün* palpebræ, tegumenta oculorum, Hiob III. 9. Extat & Lat. Barb. *bruna* pro tegumento altaris apud STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 96. Senſum a tegumentis militaribus ad generalem tegendi notionem perveniſſe, ex ſcala ſignificationum ſatis manifeſtum. Quamvis etiam a πέραν ſuper, ſupra, factum eſſe poſſit.

BRUN, fons. A βρύειν ſcaturire, emanare. Conſenſum antiquitatis vide in *born*, quod idem.

BRUN, urina. Ejusdem originis, quia urina eſt humor, qui per varios meatus excernitur inſtar fontis. Utitur MATHESIUS, & alii boni auctores.

BRUNZ, urina. A Gr. βρύσων ſcaturigo per metatheſ. & dicitur de humore emanante, quia fonticulo ſimilis. Inde *brunzen* urinam reddere, facere ut emanet. Vulgus cum his vocibus neſcio quam ſpurcitiem conjungit, ut ruſticum & incivile ſit, iis uti, quamvis in ſe ſint modeſtæ & verecundæ.

BRUNST, quatenus derivatur a *brennen* uri, ardere, ſignificat quantum poteſt, & dicitur (1.) de ardore vel æſtu. Gloſſ. Keron. ardor ætatis. (lege æſtatis) *prunſt des ſumares.* (2.) de incendio. (3.) de rebus quæ totæ cremantur, ut holocauſta & ſuffitus. Exempla veterum vide in fonte. (4) de impetu in venerem. Inde *hirſchbrunſt* catulitio cervorum.

BRUST, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur a *brechen* rumpi, per medium derivandi ST. ut alia multa ſimiliter facta in Prolegom. Sect. VI. Et hinc adjective *fractum*, ſubſtantive *fracturam* & *pectus* ſignificat.

BRUST, fractus, *armbruſt* baliſta, arcus brachio fracto ſimilis.

BRUST, fractura, ruptura. Gloſſ. Pez. voraginem *erdpruſt*. Hodie cataracta in multis locis vocatur *wolkenbruſt*, quaſi ruptura nubium. Et huc etiam ſpectat compoſitum antiquum ex Lege Alamannorum & Bajuvariorum *pulebruſt* fractura oſſis ex verbere, cujus verum ſenſum contra falſas doctorum interpretationes, reſtitui in *beule* ictus. A *bruſt* rurſus fit *breſten* rumpi, rupturam pati.

BRUST, pectus. Gothis *bruſts* Luc. XVIII. 13. Angloſax. *breoſt* ibidem, Francis *pruſt* & *burſt*, Belg. *borſt*, Angl. *breſt*, Suec. *bröſt*, *bryſt*, Island. *brioſt*. TATIANUS Cap. CLIX. 2. *mitthiu er lineta obar burſt thes heilantes*, cum recubuiſſet ſupra pectus Jeſu. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. mamillæ *pruſti*. Gloſſ. Pez. pectoralis faſcia *pruſtuoh*. Gloſſ. Boxh. *pruſtroch* protorax, *pruſtuueri* propugnacula. JUNIUS detruncat a Gr. πρόσθιος anterior, quia pectus eſt pars corporis anterior, unde vulnera adverſo pectore excepta vocantur πρόσθια τραύματα. Sed melior & verior origo haud dubie eſt ea, quam ſolerti cogitatu invenit ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 49. ubi *bruſt* derivat a *berſten*, *breſten* frangi, quia in pectore coſtæ, acſi fractæ eſſent, coëunt. Hæc, inquam, meliora ſunt, nec tamen omnino idonea. Nam *berſten* revera eſt a *bruſt* ruptura, & *bruſt* nunquam eſt verbale a *berſten*, ſed potius derivativum a *brechen*, ſicut ab initio dictum. De veritate hujus etymi nemo dubitare poterit facile, qui noverit, hunc eſſe linguæ noſtræ antiquiſſimæ genium, ut etiam aliæ corporis partes, quas natura vel inciſione vel ruptura aut alio diviſionis genere notavit, ab illa nomen accipiant. Ita membrum vocatur *lid* a ſectione, poples *ham* ab inciſione, manus *kam* a digitis fiſſis. Vide ſingula ſuis locis. Metonymice dicitur de animo, quia in pectore intimos animi motus ſentimus.

BRUSTEN, *ſich brüſten*, ſuperbire, inflari. Gloſſ. Pez. dilatatus *priſtenter*. Proprie dicitur de mammis turgentibus, vel oſtentationis cauſa inflatis, tropice vero de ſuperbis, quia ſimiles ſunt fœminis & puellis, quæ mammas ſuas ambitioſius inflant. Utitur Luth. Pſal. LXXIII. 7.

BRUT, fœtus, fœtura, *brüten* fovere incubando, *ausbrüten* fœtificare, excludere pullos. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *bredan* fovere, *bridde* pullus, *brodige henne* gallina incubans. Gloſſ. Pez. fovit *prutta*, fovens *pruotanti*. Græcis πυριᾶν eſt fovere, calefacere. Hinc omnium radix videtur eſſe πῦρ ignis, vis ignea, calor naturalis.

BRUTTEN, frangere. V. *bros* fragilis, & *brot* fruſtum.

BRUTZIG, ferox & ferociter. V. *breit* ſuperbus.

BU, bos, vacca, apud Celtas. A voce naturali *mu*, quam vide.

BU, vox naturalis puerorum potum petentium. V. MARTINIUM in *bua*, & RELANDUM in Diſſert. de Americanis pag. 150.

BUB, puer, parvus & magnus. Latinis *pupus* eſt parvus puer, *pupa* parva puella. Græcis βȣ̃παις grandis puer. HELVIGIUS & HENISCHIUS tribuunt Hebræis *abib* puer, & *bob* puſio fuit. Cambris *baban* eſt pupus & pupa. Hinc colligit SCHILTERUS, *bub* eſſe vocem Celticam, in Gloſſ. Teut. pag. 70.

BUB, ſervus. Cauſa transferendi fuit, quod ſervi plerumque e grandioribus pueris legerentur. Inde *ſtallbub* ſervus a ſtabulo, *hundsbub* ſervus a canibus venaticis. Habent & Latino-Barbari ſuos *Bubios* & *Bubones*,

nes, id eſt, lixas, calones, & militum ſervos, quos hodie *troſsbuben* appellamus.

BUB, homo perdite malus, nequam, fur, ſcortum maſculum &c. Cauſa vituperandi fuit ingenium pravum, petulans, & vafrum ſervorum. Idem accidit vocabulo *dieb*, quod ante ſervum quam furem denotavit. Inde *bubenſtuck* flagitium, *lotterbub* homo vilis, *bübiſch* ſceleſtus, *huren und buben* ſcortari & pædicare, *bübin* meretrix, *büberei* pæderaſtia.

BUCH, liber, volumen, codex. Gothis *bok* Luc. IV. 17. Angloſaxon. *boc* ibidem, Franc. & Alam. *buoch, puach*, Belg. *boek*, Angl. Suec. Island. *book*, *bok*, Danis *boog*. Gloſſ. Keron. volumen *puah*, codex *puach*, codice *puacho*. Gloſſ. Pez. archivo *puach chamaro*, membranis *puohfellun*. TATIANUS Cap. V. 1. *buoh cunnes*, liber generationis. Cum *liber* & *fagus* iisdem pene nominibus apud nos deſignentur, hinc HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. & poſt eum WORMIUS in Literatura Runica Cap. 1. exiſtimavit, appellationem librorum a materia quæſitam eſſe. Quibus adſtipulatur SKINNERUS in Etymologico Anglicano: *Omnia fortaſſe a fago, quia ſcil. olim faginis corticibus ſcribebatur apud veteres Germanos, ut apud Græcos tiliaceis.* His conjecturis multa favent impenſe, (1.) ætas lignea literarum, de qua aliquid dixi in *graben* ſcribere. (2.) vetuſtiſſima eruditorum nomina, a quercubus deſumpta, qualia ſunt *Druidarum* & *Saronidarum* apud Celtas, de quibus alibi. (3.) quod literas *baculos*, & paginas *folia* vocamus. (4.) quod fagus ante fruges inventas fuerit arbor ſacra, & præ cæteris arboribus digna, cui literarum ſecreta, inventum plane divinum, concrederentur. (5.) quod *liber* proprie ſit *cortex*, & poſtea *codex*, ab antiqua ſcribendi materia ſic appellatus. Et his rationibus fateor me aliquando fuiſſe inductum, ut ſententiæ laudatæ accederem. Nunc autem hæſitare incipio: non quod liber ſit res nova in Germania, ſed quod nunquam fuerit e ligno vel cortice, & quod illi libri, qui nobis innotuerunt, aliunde appellari potuerint ab antiquis. Nam a *bügen* ſinuare, flectere in ſinum, naturaliter fit *bog* volumen, quia volumen eſt res ſinuoſa. Placuit hæc etymologia inprimis MARTINIO, nec non STIERNHIELMIO in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 30. ubi verba: "Quin *bog* „derivetur a *biegen* flectere, convolvere, „nullum mihi eſt dubium. Eadem enim de „cauſa Libri dicti ſunt antiquis *Volumina*, „quod eos convolverent ad ſimilitudinem „cylindri, ut hodieque faciunt Muſcovitæ „& Turcæ.„ Tandem & hoc obſervandum, quod omnis rem litterariam exercens inde nomen acceperit apud Antiquos. Hinc *ſcriba* Gothis dicitur *bokareis* Matth. VIII. 19. Angloſaxon. *bocere* ibidem, Francis *buochari*. TATIANUS Cap. LI. 1. *gieng tho zuo ein buochari*, acceſſit tunc unus Scriba.

BUCHE, arbor e genere glandiferarum, cujus nomen manſit apud plures Gentes eodem pene ſono. Græcis dicitur φηγὸς, Latinis *fagus*, Angloſax. *boc*, Franc. *puocha*, Angl. *beech*, Sax. inf. *bök*, *bük*, Lex. Run. *bog*, Belg. *beukenboom*, Suec. *hageboketræ*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. æſculus *boc*, fagus *boc*, faginus *becen*. Gloſſ. Pez. fagus *puocha*. SERVIUS in 1. Ecl. *Quod ſub fago dicitur jacere, allegoria eſt honeſtiſſima, quaſi ſub arbore glandifera, quæ fuit victus cauſa. Antea enim homines glandibus veſcebantur; unde etiam fagus dicta eſt ἀπὸ τῦ φαγεῖν, quod eſt comedere.* HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. „*Buch, buchbaum*, Sax. *boke*, παρὰ τὸ φήγειν, „φαγεῖν, id eſt, comedere: eo quod olim „ante frugum inventionem, rudes artis mo„litoriæ piſtoriæve homines, Quercuum „(de quarum genere & Fagus, & ab *eſca* „præbenda item nomen ſortita *Eſculus*) „fructu ac glandibus victitarent. MARTINIUS in Lex. Philol. Nullum opinor ſe„culum fuit tam rude, quo frumenti uſus „non eſſet cognitus: etſi in cibum ea quo„que verterent, quæ ſine magno labo„re & paratura eſſent obvia: unde a φαγεῖν „merito φηγὸς dici potuit.„

BUCHE, arbor e genere acerum, alias *hagenbuche*. Gloſſ. Pez. carpinus *haganpuocha*. Alia hic etymologia opus eſſe video. Nam carpinus non eſt arbor glandifera, nec durus aut fragilis, ſicut fagus, ſed flexilis & tractabilis, & jugis jumentorum comparandis idoneus, teſte VITRUVIO Lib. II. Cap. 9. Ducam ergo a *bügen* flectere.

BUCHEN, lavare, macerare lixivio. V. *beuchen*.

BUCHHOLZ, nomen multorum locorum in Germania, præcipue villarum. Appellative ſignificare poteſt ſylvam quercubus & carpinis abundantem, vel ſylvam & hortum cervorum. Poſterior ſenſus naſcitur a *bock* cervus.

BUCHS. V. *büx*.

BUCHSTAB, litera. Gloſſ. Keron. litteras *piahſtaba*. Gloſſ. Lipſ. *buokeſtaf* littera. Gloſſ. Pez. characteres *puohſtapa*. Idem Angloſaxonibus *boc-ſtaf*. Proprie eſt baculus librarius, & dicitur de litera, quia primæ Germanorum literæ baculis ſimiles erant. Vide quæ de origine literarum ex baculo recto expoſui in *ſtab* litera. Majores noſtri ante Odinum videntur literas & literarum ſtudia plane ignoraſſe: nec id mirum, cum Martem unice colerent Deorum omnium ſtolidiſſimum. Hoc elogio Martem ornavit ERASMUS Epiſt. 413. ad *Huttenum*, militem perdoctum.

BUCHT, curvatura littoris, littus maris ſinuoſum, *wendiſche bucht* ſinus Venedicus. VEREL. in Ind. *bogt* curvamen, curvatura. Refer ad *bügen* curvare, flectere in ſinum, & confer *bug* ſinus.

BUCKEL, gibbus, & quicquid gibbo ſimile. Proprie eſt colliculus, utpote diminutivum a *backe* collis, quod eſt a *bügen* curvare, convexum facere. Dicitur autem per meta-

metaphoram de gibbo, quia gibbus eſt monticulus in dorſo, nec de gibbo tantum, ſed etiam de aliis rebus, quæ in ſimilitudinem colliculi vel gibbi inſurgunt. Inde Cambris *buccl* puſtula, tuberculum in cute: Anglis *buckle* fibula, quia gibboſa: Germanis *buckel, pockel* bulla, *buckel im ſchild* umbo, pars clypei eminentior: Latino-Barbaris *buccula*, eodem ſenſu, apud CANGIUM in Gloſſario. Poſtea a parte formari cœpit appellatio totius. Hinc clypeus Francis dicitur *buccelere*, Belgis *beukelaar*, Anglis *buckler*, Gallis *bouclier*, Islandis *buklari*, Cambris *buccled.* Gloſſa antiquo-Theotiſca apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 123. *bukelere* pelta, parma. VEREL. in Ind. *buklari* ſcutum ligneum ferro munitum. JUNIUS has voces componit ex *bocken-leer* corium hirci, quod hujus potiſſimum animantis corio parmas olim inducerent. Quomodo etiam Latinis *ſcutum* a σκύτος, h. e. a corio dicitur. Sed longe veroſimilius eſt, nomen clypeo a parte gibboſa quæſitum eſſe, quomodo etiam Latinis *umbo* ante extumidum & prominens quid, quam clypeum denotavit, ſicut pluribus oſtendit SCALIGER in Varron. Hinc porro *buccularius* proprie eſt faber ſcutorum, non faber galearum, ut doctores vulgo interpretantur. VEREL. in Ind. *buklara* fabri clypeorum.

BUCKEL, dorſum. Aliud diminutivum, a *bach* tergum, quod vide.

BUCKEN, *ſich bücken* curvari, *gebückt* curvatus, inclinatus, *bückling* inclinatio corporis. HELVIGIUS transponit e Græc. κύπτειν, κυπτεῖν, pronum eſſe. Quamvis etiam domi naſci potuit a *bach, back* tergum. Nam *bücken* proprie eſt caput humerosque ita demittere, ut tergum appareat. Vel, ſi mavis, a *bügen* ſubtus flectere.

BUCKLING, halec paſſa, vel fumo torrefacta. Pleriſque placet origo vocis a fœtore hircino. CASAUBONUS tamen a πηγὸς, h. e. ab atro colore derivat. MARTINIUS mallet a *backen* in fumo coquere.

BUDE, domus, manſio, habitatio, & quicquid habitationi ſimile, ut diverſorium, taberna &c. Vox antiquiſſima, quæ Hebræis effertur *bet*, Cambris *bod*, Sorab. *buda*, Polon. *bauda*, Latino-Barb. *boda* apud CANGIUM. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bod* manſio, habitatio, *bwth* tugurium. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 427. *buda, bauda* in genere manſio, ſedes, locus, hoſpitium, in ſpecie taberna, tugurium mercatorum & taberna meritoria, popina, diverſorium, ſtabulum. Vox Celtica & Slavonica videtur e Germanico ſemine orta, vel a *beiten* manere, vel a *byan, buan* ædificare. BUDAM Hungariæ, & alia locorum, quibus a tabernis initium fuit, nomina, inde deducit FRENZELIUS. A *bude* porro exiſtit diminutiv. *budel* manſiuncula, domuncula, quod hodie effertur *büttel* in nominibus locorum WOLFENBÜTTEL & EISENBÜTTEL, quæ certe nihil aliud ſignificant quam *Guelfonis* & *Iſonis manſionem*, ut recte docet ECCARDUS in Hiſt. Stud. Etymol. pag. 318.

BUDELHUND, canis villoſus. Sicut Latinis *villus* a μαλλὸς, ita noſtris *budel* a μαλλωτὸς villoſus. Literæ labiales ſolent permutari in omnibus linguis. Aliis eſt canis aquaticus. Hic ſenſus rectius ducitur a Phrygio βέδυ aqua, cujus uſus Græcis Poëtis familiaris eſt, & aliquando etiam majoribus noſtris fuit, quia inde habemus *baden* aqua abluere.

BUEL, *bühel*, collis, tumulus, monticulus. NOTKERUS Pſal. CXLVIII. 9. *perga unde buola*, montes & colles. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXVI. 89.

> *Ioh bittet ouh thie buhila*
> *Thaz ſie iuih theken obana.*
> Vertit SCHILTERUS:
> *Et rogabitis etiam colles,*
> *Ut vos tegant deſuper.*

Diminutiv. a *backe* collis. Nam K. & H. ſunt literæ convertibiles. Oppidum DINCKELSBÜHL nomine ſuo *zeapolim*, vel *zeacollem* indicat. Cum voce Notkeriana conſentit Gr. λόφος per anaſtrophen.

BUFFEL, bos ſylveſtris. Celtica lingua *bu* eſt bos, & *al, el*, alius, alienus, peregrinus. Totum compoſitum Armoricis dicitur *bual*, apud PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 335. hoc eſt, bos extraneus. Græci videntur inde formaſſe βούβαλος, Latini *bubalus*, nos ab illis *büffel.* PLINIUS ſcribit Lib. VIII. Cap. 15. *Uris & Biſontibus Germaniæ imperitum vulgus Bubalorum nomen impoſuiſſe.* Neſcio, cur vulgo indignetur. Nam Uri omnium judicio ſunt boves feri, & ſi quos Africa gignit *Bubalos* cervi ſimilitudine, illi potius imperite vocantur *Bubali.*

BUFFEN. V. *puffen.*

BUG, armus. Gloſſ. Boxh. *puac* armus. VEREL. in Ind. *bog* armus, *bog-limar* brachia & tibiæ. Refer ad *bügen* flectere, quia armus eſt commiſſura, cujus juncturæ facillime flectuntur. Inde *vorder-bug* & *hinder-bug* armus anterior & poſterior animalis.

BUG, curvatura, circulus. A *bügen* curvare, flectere in circulum. Dicitur antiquitus nonſolum de circulo, ſed etiam de aliis rebus quæ flexum circuli imitantur, cujusmodi ſunt (1.) coronæ, annuli, armillæ &c. SOMNER. in Dict. Angloſax. *beh, beah, beage* corona, ſertum, armilla, monile, *wuldorbeag* corona, laurea, *ſcanc-beagas* periſcelides. Gloſſ. Pez. armilla *armpouch.* VEREL. in Ind. *baugr* annulus, armilla. Inde Gallis remanſit *bague* pro annulo, quod MENAGIUS male ducit a Lat. *bacca*, gemmam & circulum confundens. (2.) ſcuta, umbones, arcus. Inde Angloſaxonibus *beah* clypeus, *rand-beah* umbo: Cambris *bwa* arcus, *boglyn* umbo. Vide plura in *bogen*, & confer *buckel* gibbus.

BUG, ſinus. Gloſſ. Pez. ſinu *piugin.* Idem Angloſaxonibus *byge*, Anglis *bay.* Cuncta

ex eodem cum præcedenti fonte, quia ſinus eſt curvatura littoris. Hodie dicimus *bucht*. Quod differt a *bug*, ut derivativum a verbali.

BUGEL, diminutiv. a *bug*, quatenus curvaturam & circulum ſignificat. Inde *ſteig-bügel* circuli ferrei quibus equus adſcenditur.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, flectere. Anglosax. *bigan*, *bygan*, *bugan*, Franc. & Alam. *biegen*, *piugen*, Belg. *buigen*, Island. *beygia*, Suec. *böya*, Angl. *bow*. Evang. Angloſax. Matth. XXVII. 29. *and bygdon hyra cneow beforan hym*, & flectebant genua ſua coram eo. Inde *gebogen* flexus, in omnibus veterum Dialectis. Si HELVIGIO credimus, erit origine Hebræum, a *capha* recurvavit, transpoſ. ſyllabis. Dicitur autem ſenſu latiſſimo, nonſolum de iis rebus, quæ juncturas habent, ut cervix & genua, ſed etiam de aliis, quæ partes habent obſequentes, & flectenti non reſiſtunt, ut palmites, ſurculi, laminæ &c. Allegorice utimur tam bono quam malo ſenſu. Sic animum ad meliora, jus ad deteriora flecti dicimus. Et huc etiam ſpectat ex Indice VERELII: *baugeidur* juramentum a vero declinans.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, curvare, flectere in circulum vel curvitatem. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. Gloſſ. Keron. incurvatus *keproganer*. Lege *kepoganer*. Gloſſ. Boxh. *unkipoganlihhan* inflexibilem. VEREL. in Ind. *beygia* curvare, inflectere, *biugur* incurvus, *bogt* curvamen, curvatura, *bugr* curvatura.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, ſinuare, arcuare, flectere in concavum vel convexum. Cambri inde habent *bogail* umbilicus: Germani *bauch* venter, *biegeln* arcuare lintea, & hinc porro *biegeleiſen* ferrum lævigatorium.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, hamare, flectere in angulum. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *bachu* hamare, *bach* hamus, uncus, harpax, harpago, *bachiat* curvitas. Inde Angloſaxonibus *byge* angulus, *bygas* anchones, *anes wealles byge* muri anchones.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, torquere, rotare, in ſe ipſum flectere. Gloſſ. Pez. torques *halspauch*. Latinis quoque torques a torquendo dicitur.

BUGEN, *beugen*, *biegen*, ſubtus flectere. Allegorice ſubigere, domare, ſubjugare, quia domiti ſimiles ſunt jumentis, quorum colla ſub jugum curvantur. Inde *unbeugſam* contumax, refractarius, qui flecti & domari nequit.

BUHEL, *bül*, collis. V. *büel*.

BULBE, bulbus, βολβὸς, allium ſylveſtre. Omnia a rotunditate. Cognationem vide in *bolen* vertere.

BULE, amicus & amica. Utitur Luth. Eſa. LXII. 4. & originem nominis hanc tradit Tom. IV. Lat. Jen. *Vocabulum Baal non maritum, ſed amaſium ſignificat. Nec dubium eſt, quin factum ſit inde Germanicum bul & bulen.* Fuit aliquando tempus, cum Principes hoc nomine ſe mutuo ſalutarent, quod ex Chronico SPANGENBERGII & HAMELMANNI oſtendit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 149. cujus fide etiam verba LUTHERI citavi.

BULEN, procari, amorem ambire, *buler* procus. Neſcio an alia origine opus ſit quam Græca a φιλεῖν amare, cui conſentit *lieben* trajectis literis. HELVIGIUS tamen Hebræis tribuit *baal* amore flagravit potiundi, & hinc ipſum φιλέω deducit. Apud Septentrionales vituperatur. VEREL. in Ind. *gilia*, *frija*, *beela* amoribus irretire. Similiter & Suecis *bola* eſt ſcortari, *bolare* ſcortator, *bolery* ſtuprum, fornicatio. Inde Luthero *bulerin* pravo ſignificatu Sir. IX. 3.

BULGE, bulga. V. *balg* ſaccus.

BULL, *boll*, bos, taurus, præcipue communis & initor gregis. Angl. *bull*, Camb. *bwla*. An a *bulen* procari, ſcortari? Ita videtur ſentire STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 150. Sed neutrum convenit tauro. Malim cum STILERO referre ad *bellen* mugire, boare. Apud Batavos transfertur ad vagæ libidinis homines, qui vel ſcorta alunt, vel ab illis aluntur. Inde *poll* ſcortator, concubinus, cui ſimile Græc. παλλακὸς amaſius.

BULLE, diploma ſigillo munitum, præcipue Cæſaris & Pontificis. Nomen habet a ſigillo, quod Scriptoribus medii ævi vocatur *bulla*. Jus prov. Alam. Cap. CLIII. 1. *des Babeſtz inſigel heizzet bulla*, Papæ ſigillum appellatur bulla. Haud dubie ab orbiculari figura. Nam quæcunque talem habent figuram, aut eam imitantur, vocari ſolent *boll* in quam plurimis Dialectis, ut demonſtravi in *bolen* volvere, vertere. De bullis ſive ſigillis aureis, argenteis, plumbeis, cereis, pluribus agunt SPELMANNUS & CANGIUS.

BULLE, vas potorium, poculum, cyathus &c. Angloſax. & Lat. Barb. *bolla*, Island. *bolli*, Angl. *bowle*. VEREL. in Ind. *bolli* poculum, patera rotunda, *bolla-horn* cornu potatorium. Idem in Herraudi Saga: *bolla* vas rotundum & capax in modum bullæ aquæ innatantis factum. Videtur ergo deducere a Lat. *bulla*, quatenus eſt puſtula aquæ. Sed minus exacte. Nam vera dictionis cauſa eſt, quod *boll* primo dicitur de ſphæra, poſtea de omni eo quod ſphæricum, inprimis de capite & ventre, & ob ſimilitudinem ventris de omni vaſe rotundo & ventroſo, tam potatorio quam menſurario. Nec aliunde Græcis πυελὶς ſcyphus, & Latinis *ampulla*. Vide quæ paulo ante de ſigillis monui.

BUMEDE, munuſculum pro licentia nubendi oblatum vel offerendum. Vocem ex Lege quadam Lotharii Imp. anno 1035. promulgata ſiſtit clar. ESTOR in Comment. de Miniſt. pag. 130. Quamvis difficile ſit, de vocibus ſemel tantum occurrentibus, & a recentiori ævo fictis (quæ ingenia magis torquere ſolent quam remotiſſimæ antiquitatis cimelia) ſententiam dicere, conabor tamen ex partium conſideratione totius compoſiti ſenſum oſtendere. Componitur autem, ni fallor, ex *bu* domus, familia, & *med* munuſcu-

ſculum. Illud locutu Islandicum, hoc Angloſaxonicum eſt. VEREL. in Ind. *bu*, *bo* domicilium, familia, *bu-kot* tugurium, pauperculorum domicilium, *bu-laus* qui domum & familiam non habet, *bu-madr* œconomus, *bua*, *bo* habitare. SOMNER. in Dict. AS. *med*, *mede* merces, præmium, ſtipendium, *med-feoh* munus, donum, *med-ſceatt* idem. Huc facit, quod inſcio & invito Domino uxores ducere, ſervis permiſſum non erat. Id quod CANGIUS in voce *maritagium* pluribus demonſtrat. Hinc auguror, *bumede* illud munuſculum denotaſſe, quod ſervi vel ancillæ Dominis ſuis pro impetranda matrimonii facultate offerebant.

BUND, tegmen capitis, *türckiſcher bund* tegmen capitis turcicum. Proprie eſt faſcia, a *binden* ligare. Anglos & Gallos inde habere *bonnet*, exiſtimant SKINNERUS in Etymologico, & SCHILTERUS in Gloſſario.

BUND, fœdus. Novum & allegoricum, legitime tamen factum a *binden* ligare, obligare, quia fœdera ſunt promiſſa, quibus paciſcentes tanquam vinculis ſe mutuo obſtringunt. Alii effingunt a Gr. σπονδὴ confœderatio, vel a Lat. *ſpondeo*, abjecto ſibilo.

BUNDEL, *büntel*, ſarcinula. Ejusdem affinitatis. V. *bindel.*

BUNDSCHUH, calo, vel potius ſolea lignea, ab amentis, quibus pedi alligatur, ſic dicta. Nam *bond* Dial. Angloſaxonica, & hodie *bound* Anglica, eſt ligatus. Ruſticos anno 1502. tumultuantes ab hoc viliſſimo calceamenti genere, tanquam miſeriæ ſuæ teſte, globum ſuum nominaſſe *den bundſchuh*, exiſtimat Cl. KEYSLERUS in Antiq. Sept. pag. 171.

BUNE, laquear, lacunar, locus editus & tabulatus, *ſchau-büne* theatrum. Vox origine Sorabica, a *bjnu*, *sbjnu* extollere, levare in altum, quod ſiſtit FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 996.

BUNGE, tympanum. Extat in Carmine, quod *de Tympano nuptiali* compoſuit ROSTIUS Poëta Saxoniæ inferioris haud illepidus, ubi inter alia ſic ludit:

De Bunge thom erſten geit: bum bibe bum,
Men trummelt un tummelt ſick rund, bund herum &c.

Tunditur autem fuſtibus. Et hinc illi nomen a pulſando quæſitum. Verba hunc ſenſum generantia vide in *bengel* fuſtis, & confer dicta in *herpaucke*. SUIDAS habet *βάκλα, τύμπανα*, quod proxime abeſt a *bunge.*

BUNT, *bund*, varius, variegatus, verſicolor. Dicitur præcipue de coloribus pratorum, poſtea etiam veſtium, aliarumque rerum. Vide ergo annon idem ſit, ac *floreus* vel *floridus*, ab ἄνθος flos, vel ἀνθεῖν florere, coloribus variegari, per digamma Æolicum?

BUNTEL. V. *bindel*

BURD, onus, pondus, ſarcina. Vox antiquiſſima, quæ Perſis effertur *bar* apud CLODIUM in Lexico Turcico, Græcis φόρτος & βρῖθος, Angloſax. *byrthen*, Francis & Alam. *purdi*, Angl. *burthen*, Island. *byrd*, Gallis *fardeau*, Cambris *bwrn* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Gloſſ. Keron. onus *purdi.* Gloſſ. Pez. pondus *purdi.* VEREL. in Ind. *byrda* onus quantum quis portare valet, *axl-byrd* onus quantum humeris portari poteſt. Dicitur etiam de gravidis, quæ pignus mariti in utero portant. Inde *byrd* onus ventris vel fœtus, apud VEREL. ibidem. Cuncta à *bæren* ferre, portare, quamvis non eodem naſcendi modo.

BURDEN, quatenus derivatur à ſubſt. *bürd*, ſignificat quantum poteſt, (1.) portare onus. BENSON. in Voc. Angloſax. *byrdian* ſuſtinere. Hinc *burdones* Ulpiani ſunt muli oneri ferendo nati. (2.) onerare, imponere onus. Inde *aufbürden* gravare.

BURG, vas, ſponſor, fidejuſſor. Gloſſ. Pez. fidejuſſor *purigo.* BENSON. in Voc. AS. *borh* fidejuſſor, *borh-bryce* fidejuſſionis violatio, *wær borh* fidejuſſor ad capitis æſtimationem perſolvendam. Refer ad *hergen* cavere. A *bürg* rurſus fit *bürgen* fidejubere, & inde compoſita *verbürgen*, *ausbürgen*, noti ſignificatus. Cambris *bargen* eſt ſponſio, haud dubie a *bürgen.*

BURG, quatenus derivatur a *bergen* defendere, munire, ſignificat quantum poteſt, *munitionem*, *locum munitum*, & ſynecdochice *locum habitandi communem & utcunque munitum*, oppidum, vicum, arcem, caſtellum &c.

BURG, munitio, *wagenburg* carrago, munitio ex curribus conſertis. CÆSAR de acie Arioviſti: *Omnem aciem ſuam rhedis & carris circumdederunt.* Et de Helvetiis: *pro vallo carros objecerant.* Plura dabit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 50.

BURG, locus habitandi munitus. Loca autem munita cenſentur, primo ea, quibus ſilvæ, flumina & paludes munimentorum vices præſtant. Talia erant habitacula Anglorum, Varinorum, aliorumque, de quibus TACITUS: *fluminibus aut ſilvis muniuntur*, Cap. 40. de M. G. Secundo ea, quæ foſſis, aggeribus, aut ſepimentis cinguntur. Qualia permulta fuiſſe in veteri Germania, credibile eſt. Quamvis enim *nullas Germanorum populis urbes habitari*, a TACITO proditum ſit Cap. 16. multa tamen ſuadent, hunc Taciti locum de urbibus muro cinctis intelligendum eſſe. Nam cætera locorum munimenta Germanis haud ignota aut inuſitata fuiſſe, aliunde conſtat. CÆSAR *oppida Suevorum* paſſim commemorat. Et Ubiis auctor atque monitor eſt, *ut ſe ſuaque omnia in oppida recipiant.* Quod concipi non poteſt, niſi fuerint in ipſo loco aliqua contra latrones aut incurſus hoſtiles præſidia. Poſt Cæſarem PTOLEMÆUS in Germaniæ Magnæ Tabula XC. amplius oppida retulit, ſitu cujusque mathematica diligentia definito, in quibus aliqua ſunt, quorum nomina in *Burg* deſinunt, ut TEUTOBURGIUM, ASCIBURGIUM, LACIBURGIUM, VISBURGIUM.

GIUM. Plerique interpretes per *Burgia* hic ſimplices vicos & domorum collectiones intelligunt, quaſi terram fodere, & aggerem ſecuritatis gratia excitare, a conſuetudine Germanorum iſtius temporis abhorreat, quod ſane falſiſſimum. Nam de Angrivariis memoriæ proditum eſt apud TACITUM Annal. II. Cap. 19. *Latus unum* (ſilvæ aut paludis) *lato aggere extulerant, quo a Cheruſcis dirimerentur.* Quanto facilius & expeditius fuit, latera unius pauperculi oppidi, quam integræ ſilvæ aut paludis, aggere cingere? Denique etiam loca muris cincta, ut ſunt arces & caſtra, eodem nomine, quamvis ſerius, appellari cœperunt. Hoc unum & noviſſimum muniendi genus eſt, quod Germana ferre libertas non poterat. Tencteri in Oratione ad Agrippinenſes muros civitatis *munimenta ſervitii* vocant, atque ut detrahantur poſtulant, apud TACITUM Hiſt. IV. Cap. 64. Hinc nulli unquam muri oppidani apud veteres Germanos inventi, etiamſi arma a Romanis ad Albim usque & ultra ſint prolata.

BURG, urbs, civitas. Evang. Goth. Matth. XXVII. 53. *inngaggandans in tho weihon baurg*, introëuntes in ſanctam civitatem. TATIANUS Cap. XXV. 1. *ni mah burg uuerdan giborgun ubar berg giſezzita*, non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. SOMNER. in Dict. AS. *burg* urbs, civitas, *burgbrice* urbis violatio, *burh-ealdor* urbis vel oppidi præfectus, *burh-riht* jus civile, *burhſcipe* territorium, *burh-waru* cives, municipes, oppidani &c. VERELIUS in Ind. *borg* civitas, oppidum, *hofudborg* metropolis, *borgarmenn* cives urbani &c. Inde Latino-Barbaris *burgus*, Gallis *bourg*, Italis *burgo*. Vocem Celticam vide in *briga*.

BURG, arx, caſtrum, caſtellum. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 84. *burch* caſtrum, caſtellum turritum & munitum. VEGETIUS de re milit. Lib. IV. Cap. 10. *Caſtellum parvulum, quem Burgum vocant.* Inde DISPARGUM Deuſonis caſtrum. Vox Græca πύργος turris, non eſt mater, ſed ſoror originis, ut patet ex radice *bergen*, qua melior nulla excogitari poteſt. Qui ſecus ſtatuunt, coguntur adſerere, hunc eſſe primum vocis ſignificatum, ab arcibus limitaneis & parte earum potiſſima ad urbes ſignificandas translatum, & omnes Germaniæ Antiquæ *Burgos* ex caſtellis Romanorum ortos eſſe. Id quod falſiſſimum, & vel ex nominibus locorum a PTOLEMÆO recenſitis refellitur.

BURG, curia, palatium. Extat apud SOMNER. loc. cit.

BURG, ſepulcrum. V. *bergen* ſepelire.

BURGDIENST, ſervitium in Burgo præſtandum.

BURGER, civis, oppidanus. Camb. *bwrgaiv*, Gall. *bourgeois*, Lat. Barb. *burgenſis*. Reliqui utuntur compoſitis, de quibus antea. Gothicam vocem vide in *bauer* civis.

BURGFRIED, immunitas loci, urbis, arcis, palatii, item pax jurato data de mutua ſecuritate.

BURGGRAF, comes caſtello & circumjacentibus agris præpoſitus, Lat. Barb. *Burggravius*.

BURGHUDE, cuſtodia caſtelli. Refer ad *hüten* cuſtodire.

BURGMANN, homo caſtello infeodatus & militiæ adſcriptus.

BURGSTALL, rudera deſtructorum caſtrorum apud Alamannos, interprete GOLDASTO Tom. I. Rer. Alam. pag. 110. V. *teilen* vaſtare.

BURGWART, cuſtos caſtelli, Comes caſtrenſis, item præfectura Burgenſis, munitio loci &c. Tot enim habet ſignificatus, quot a radice *warten* admitti poſſunt.

BURSCH, ſocius, ſtudiorum & cujuscunque diſciplinæ. Sapit originem Bohemicam, & Academiæ Lipſienſi, Coloniæ (ut Annales docent) Pragenſi, coævam. Nam *towarſch* Sorabis dicitur ſocius, ſodalis, contubernalis, *towarſchka* ſocia, *towarſchu* ſocietatem vel conſuetudinem cum aliquo habere, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 807. Voces alienas capite truncari, & W. in B. mutari, quid magis obvium? Si tamen oſtendi poſſit, vocem ante jacta Univerſitatis hujus fundamenta, Germanis uſitatam fuiſſe, de origine ejus aliter ſtatuendum eſt. Nam *bourſier* & *burſarius* Gallis & Latino-Barbaris dicitur is, cui ex *burſa* vel arca publica ſtipendium præbetur. Hoc vulgus noſtrum potuit mutare in *burſch*, & primo accipere pro ſtipendiario, poſtea pro omni Academico.

BURSEN, *bürſchen*, venari. V. *birſen*.

BURSTE, verriculum ſetaceum. V. *borſt* ſeta.

BURT, quatenus eſt a *bæren* parere, ſignificat partum. Inde *afterbürde* ſecundæ. In quo compoſito *bürde* non ſignificat onus ventris, alias in compoſitione eſſet ſuperfœtatio; ſed partum, quia ſecundæ ſunt id quod poſt partum editur, & hinc alias vocantur *aftergeburt*.

BURT, quatenus eſt a *bæren* gignere, procreare, ſignificat nativitatem, generationem, & genus paternum maternumque. Angloſaxonibus *byrd* eſt nativitas apud SOMNERUM, Islandis *byrd* nativitas & genus apud VERELIUM. Hodie dicimus *geburt*; Sed a ſimplici derivamus *bürtig* nativus, & hinc porro conſtruimus *ebenbürtig* par genere & dignitate nativa, *vollbürtig* legitime natus ex utroque parente, *wanbürtig* ſpurius, illegitime natus, vitio naſcendi laborans.

BURT, locus naſcendi, ſolum natale, patria. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bro*, *broydd* patria, regio, *bwrdais* municeps, civis, burgenſis. A *bæren* ut antecedens. Gothi & Franci utuntur compoſito *geburt*, quod vide.

BURTIG, oriundus. A *burt* patria. Saxones inferiores ſolent dicere *bortig*. Hoc LINDEN-

BRO-

BROGIUS in Gloſſario deduxit a *bord* domus; idque mirifice placuit GRÆVIO in notis ad Gloſſas ISIDORI in voce *bombycinare*. At quando de ſolo natali quæſtio eſt, tunc certe non quærimus, qua domo, ſed qua civitate vel regione aliquis oriundus ſit.

BURTZEL, cauda, *bürtzeln* caudam præcidere. Proprie eſt pars extrema animalis, ovis, anſeris, anatis, a *bord* extremitas, per medium derivandi *ſel*. Aliud eſt *bürtzel* in genere herbarum. Id enim manifeſto depravatum eſt e Lat. *portulaca*.

BURTZELN, *bortzeln*, cadere ex æquilibrio, decidere in latus. Rurſus a *bord* margo, extremitas, per diminutiv. *bordſel*, quod vetuſtate evanuit. Belgæ eodem pene ſenſu dicunt *buitelen*, *ombuitelen*, quod eſt quaſi e circulo cadere, a *buiten* extra.

BUSCH, faſcis, *büſchel* faſciculus, *federbuſch* criſta. MARTINIO judice a Lat. *faſcis*.

BUSCH, frutex, *dornbuſch* dumus, *roſenbuſch* roſarium. HELVIGIUS duxit a Lat. *arbuſtum*, mox ab Heb. *boſch* crevit.

BUSCH, ſylva, nemus, lucus. Belg. *boſch*, Gall. *bois* & *boſcage*, Ital. *boſco*, Lat. Barb. *boſcus* apud CANGIUM. A βόσκειν paſcere, quod ibi pecudes paſcantur, ut *nemus* a νέμω paſco. Ita ſentiunt viri doctiſſimi, JUNIUS in Obſervatis ad Will. pag. 180. FERRARIUS in explicatione vocis Italicæ, & noviſſime REIZIUS in vocibus Græco-Belgicis.

BUSEM, *buſen*, ſinus, gremium. NOTKER. Pſal. LXXIII. 11. *ſloz dina hant in dinen buoſem*, mitte manum tuam in ſinum tuum. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *boſm* & *fæthm*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *boſm*, *boſme*, ſinus, *ſegel boſmas* velorum ſinus, *ſwegl-boſmas* cœli vel ætheris ſinus, *fæthm* ſinus, gremium, *fæthmian* utraque manu extenſa complecti, *fæthmend* ſinuoſus. Huc uſque Somnerus. Qui aures habent mutationibus literarum adſuetas, facile intelligent, *boſm* oriri potuiſſe ex *fæthm*, & hoc a *faſſen*, *fatten*, capere, amplecti, complecti. Nam per ſinum & gremium omnes intelligunt ſpatium femorum aut ulnarum complexu factum ad recipiendum aliquid. Hinc nonſolum de corpore humano, ſed etiam de aliis rebus dicitur, quæ ad modum ſinus vel gremii curvantur, ut teneant vel recipiant aliquid, de veſtimentis, de velis, imo etiam de littore. Et inde *ſeebuſen* ſinus maris, receptaculum aquarum, in quo mare a littore tanquam a brachiis concluditur, Islandice *botnar* apud VEREL. in Ind. Græcis βῆσσα eſt convallis, forte aliqua cum reliquis affinitate. Vocem Gothicam vide in *barm*.

BUSEN, fremere. Gloſſ. Lipſ. *bizzedon* fremuerunt, *biza* turbo. Turbo autem eſt ventus vehemens. Hinc *bizan* videtur formatum a Græc. φυσᾶν flare, translatumque uſu barbaro ad flatum impetuoſum, & a flatu impetuoſo ad fremitum, quod is ſe maxime prodat follicatu narium. Dicitur (1.) de feris. Inde *Biſon* bubalus, bos ferus Germaniæ apud PLINIUM Lib. VIII. Cap. 15. Noſtri addunt in fine D. vel T. tanquam notam participii. Gloſſ. Boxh. *uuiſunt* bubulum. Gloſſ. Pez. bubalorum *uuiſanto*. VEREL. in Ind. *viſundur* biſon, urus. B. & W. ſunt literæ convertibiles, & neminem debent morari. Sive *biſunt* dixeris, ſive *wiſunt*, perinde eſt. Semper enim bovem dicis frementem, prætereaque nihil. (2.) de animalibus domeſticis, quæ æſtu quodam agitantur. Hinc in quibusdam locis dicere ſolent *die kuh büſet*, quando vacca ceu aſilo puncta impetuoſe curſitat, teſte MARTINIO in voce *boreas*.

BUSEN, ſtridere. Angloſax. *bitan* apud SOMNER. Græc. βύζειν. Hinc quidam ſcarabæus Flandris vocatur *bies-bont*, a ſtrepitu alarum. Vocem attulit PONTANUS Libro quarto Originum Francicarum.

BUSS, oſculum, *buſſen* oſculari. Haud dubie a *baſium* & *baſiare*.

BUSSE, emendatio, refectio, & inſtauratio cujuscunque rei. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *bot*, *bote* reparatio, reſtauratio, inſtauratio, *bricg-bote* pontis inſtauratio, *burhbote* urbium, caſtrorum, & oppidorum inſtauratio, *cyric-bote* Eccleſiæ inſtauratio. Refer ad *büſſen* emendare. Allegorice dicitur de pœnitentia, quia pœnitentia eſt vitæ prioris emendatio. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *dædbote*, quod eſt quaſi facti reparatio, Franci & Alam. ſimpliciter *buaza*, *puazza*. Verſio Angloſaxonica Marc. I. 15. *doth dædbote and gelyfath tham godſpelle*, agite pœnitentiam & credite evangelio. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 15.

Joh mannilih thes gabe
Zi buazu giſahe.

Vertit SCHILTERUS:

Et quilibet feſtinanter
Ad pœnitentiam ſe recipiat.

Prior ſenſus obſoleſcit, poſterior adhuc viget. Vocem Gothicam vide in *reuwe*.

BUSSE, ſenſu forenſi eſt ſatisfactio pro delicto, h. e. emendatio & reparatio per pœnam, & dicitur de pœna corporali & mulcta. Gloſſ. Keron. emendationem *puazza*. Gloſſ. Pez. ſatisfactio *puaza*. SOMNER. loc. cit. *bot*, *bote* compenſatio, ſatisfactio, *manbot* compenſatio homicidii, *mæg-bot* compenſatio pro cognato occiſo, *god-bote* mulcta ex delictis in Deum admiſſis obveniens, *cyne-bot* compenſatio regia, ob regem ſcil. occiſum, *bot-leas* inexpiabilis. VEREL. in Ind. *bota* mulcta, reparatio, *botalaus* irreparabilis. Jus provinciale Alamannicum eodem ſenſu habet *buz*, Cap. 62. Cap. 64. Cap. 349. & paſſim. Cuncta a *büſſen* luere, & non a Græc. πάθος vel *paſſio*, quæ ſono quidem conveniunt, minime vero ſignificatu. Vocem Saxonicam imitantur Latino-Barbari in *bota* emenda.

BUSSE, damnum. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, mulcta pro damno rei familiaris. Teſtes ſunt compoſita, *einbuſſe* jactura, *einbüſſen* jacturam facere.

BUSSEN, emendare, reparare, reficere. SOMNER. loc. cit. *betan* reſtaurare, emendare, reficere, reſarcire, *gebetung* inſtauratio. Luth. Nehem. IV. 7. *daß ſie die lucken angefangen zu büſſen*, quod cœpiſſent muros hiantes reficere. Hic princeps verbi ſignificatus. Proprie autem eſt *meliorare*. Nam *melius* Angloſaxonice dicitur *bet*, Francice *baz*, hodie *bas*, quod vide. Inde *buſſe* reparatio & inſtauratio ædificiorum, de quo ſupra. Metaphorice dicitur de pœnitentibus, quia illi, quos vitæ prioris pœnitet, mores & animum emendare ſolent. Hinc pœnitere & ſe emendare Angloſaxon. dicitur *dædbetan*, Francis & Alam. ſimpliciter *buazan*, *puazzan*, quod melius, quia vera pœnitentia nonſolum facta corrigit, ſed etiam animum mutat. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 109. *buazet iuih sliumo*, emendate vos cito, id eſt, pœnitentiam agite. Idem Cap. XXIV. 33.

So uuer manno ſo ſih buazit,
Jo ſunta ſino riuzit.
Quicunque ſe ita emendat,
Et peccata ſua deplorat.

BUSSEN, ſenſu forenſi eſt luere, ſatisfacere, h. e. emendare delictum, ſive in corpore, ſive in ære. Angloſaxon. Francis & Alam. ut ſupra. Gloſſ. Keron. emendare *puazzan*. Gloſſ. Pez. expiare *gipuozan*, expietur *gipuozit uuerde*. VEREL. in Ind. *boeta* emendare, ſarcire, ſatisfacere, *urbota*, irreparabilis, *urbotamal* delictum quod non mulcta ſed capite expiandum eſt. TATIANUS Cap. CXCVII. 3. *gibuoztan forlazzu*, emendatum dimittam. Id eſt, caſtigatum, flagellatum, & pœna ſervili affectum. Hodie non amplius utimur ſenſu paſſivo, ſed activo tantum. Falluntur, qui hoc verbum a Græc. παθεῖν vel Lat. *pati* deducunt. Aliud eſt pati, aliud ſatiſpati. Illud nec piaculum ſupponit, nec pœna compenſat. Et in originibus nonſolum aures conſulendæ ſunt, ſed etiam notiones.

BUSSEN, facere luenda, *die luſt büſſen* ſatisfacere libidini eamque explere. Utitur Luth. Pſal. LXXVIII. 29. 30. Forte eſt metonymicum, quo conſequens ponitur pro antecedente, luere commiſſa pro committere luenda. Vel ſenſus e foro petitus eſt, quomodo Latinis quoque *ſatisfacere* primo de ſatisfactione judiciali, mox etiam de expletione deſiderii dicitur.

BUSTEN, flare, inflare, ſufflare, Dial. Sax. inf. Frequentativum a *bauſen*, φυσᾶν, ejusd. ſignif. Inde Græcis φυσητὴρ ſufflatorium, Suecis *puſt* follis & flabellum, Saxonibus inf. *byſter* follis & ſufflator. Vide plura in *pauſten*.

BUSTER, non magis fuit Deus Saxonum quam *Jodute*, etiamſi multi libelli pro his futilibus Diis ſint conſcripti. Statua, quæ hic Lipſiæ in Bibliotheca Univerſitatis oſtenditur, eſt pueri buccas inflantis, & aquam efflare conantis, quo habitu ſolent effingi Tritones in hortis Principum. Et *büſter* eſt flator, ſive aërem reddat ut follis, ſive aquam ut Triton.

BUTIGLER, mellicida. V. *beute* alveárium.

BUTT, *bot*, ſtupidus, hebes, fatuus, homo ſupra modum tardus & ſine mente. A βοτὸν pecus. Ita JUNIUS in Obſervatis ad Will. pag. 180. Mitiore ſignificatu poteſt eſſe *inſipidus*, allegoria a ſapore deſumpta. Nam hoc ſenſu *baud* occurrit in Codice Argent. Luc. XIV. 34. *god ſalt, ith jabei ſalt baud wairthith, hwe gaſupoda*, bonum ſal, at ſi inſipidum fiat, quo condietur? Convenit per anaſtrophen *taub*, quod vide.

BUTT, *bott*, bacca roſæ ſylveſtris. Vulgo derivant a βάτος rubus. At quo pacto nomen rubi pervenerit ad roſarium, aut fruticis ad fructum, non docent. Forte ſic dicitur, quod aperientes mille aculeis pungat, a Francico *beiten* icere, pungere. In compoſitis nomen accipit a loco, ubi pronaſcitur. Inde *hambutten* ab agro, *hainbutten* a ſylva, *hagenbutten* & *hagenbutzen* a ſepibus. De verbo Francico vide plura in *beiſſen*.

BUTT, *bott*, ſentis, & frutex ſpinoſus. Gr. etiam βάτος, utique a pungendo, ut antecedens. Hoc ſenſu videtur occurrere in Harm. Evang. Tatian. Cap. LXXII. 2. ubi zizania vocantur *beresboton*, h. e. ut mihi quidem videtur, ſpinæ bacciferæ, a *ber* bacca. Hæc vox male habuit PALTHENIUM.

BUTT, paſſer marinus, *rigiſche butten* paſſeres Livonici. Forte idem qui Græcis βατὶς, PLINIO *batis* Lib. XXXII. Cap. ult.

BUTTE, genus vaſis. Græcis πίθος eſt dolium, cadus, urceus. Angloſaxonibus *butte*, *bytte* dolium, orca, lagena, apud SOMNER. in Dict. Islandis *bytta* ſitula, cupa, apud VEREL. in Ind. Italis *botte* dolium apud FERRARIUM, Latino-Barbaris & Græcis inferioribus *butta*, βοῦτις, vas vinarium, apud CANGIUM. Arbitror a *beiten* capere. Capit enim nonſolum manus, ſed etiam lacus & vacuum. Hinc illa ſignificationum latitudo, quia ſcil. omnia vaſa, quæ hoc nomine deſignantur, quamvis ſint diverſi generis & uſus, in notione capiendi conveniunt. Hodie eſt cadus ſive vas ligneum & ventricoſum. Utitur Luth. Jer. VI. 9. A *butte* oriuntur quædam deminutiva, cujusmodi ſunt apud Latino-Barbaros *butila*, *butica*, *buticula*, apud Germanos *bottich*, apud Gallos *bouteille*. Ab his diminutivis formata ſunt pocillatorum nomina apud Francos. Gloſſ. Boxh. *buttilaniur* pincerna. Et huc etiam ſpectat *Buticularius* cellæ vinariæ præfectus, a *buticula* ſic dictus, de cujus officio agunt prolixe SPELMANNUS, CANGIUS, & noviſ-

& noviſſime cel. SCHWARZIUS in Diſſert. Academica de *Butigulariis.*

BUTTEL, lictor, latrunculator, ergaſtularius. Verſio Angloſax. Luc. XII. 58. *thelæs he the ſylle tham deman, and ſe dema tham bydele, and ſe bydel the ſende on cweartern,* ne forte te tradat judici, & judex lictori, & lictor te mittat in carcerem. Ejusdem reor originis ut antecedens, nempe a *beiten* capere, quia officium ejus eſt, reum captare, vincire, ligare. Hinc idem homo Latino-Barbaris *attachiator,* i. e. prehenſor dicitur, ut oſtendi in loco. A *büttel* eſt *bütteleicarcer* publicus ſub cuſtodia lictoris.

BUTTEL, apparitor, ſervus & emiſſarius judicis. Gloſſ. Pez. emiſſarios *putilun.* SOMNER. in Dict. AS. *bædel, bydel* præco, nuncius, tabellarius. Jus Prov. Alam. cap. III. 1. *ſuua ain gerihtiſt, da ſol ain gebutel ſin oder mer dann ainer, der ſol das vogtdink gebieten.* Vertit cel. SCHERZIUS: ubi judicium aliquod exercetur, ibi debet eſſe apparitor unus aut plures, qui ad curiam, quæ *vogtdink* appellatur, citare debent. CANGIUS in Gloſſario: *Bedelli,* apparitores minores, qui ad judicia citabant &c. SPELMANNUS ductum putat a *bitten, bidden* petere, rogare, precari. Sed quid roget, non explicat. Malim igitur a *bieten* nunciare, notum facere, indicare. Quamvis enim tres perſonas unus ſuſtineat, emiſſarii, citatoris, compulſoris, ad unam tamen reduci poſſunt, nempe *nuncii.* Hinc etiam de Epiſcopis dicitur in Manuſcripto Antiquo-Saxonico apud SPELMANNUM, ubi hæc verba: *Biſcopas ſynd Godes bydelas,* Epiſcopi ſunt Dei præcones. Hodie non amplius dicimus *büttel,* ſed *pedell,* nec de quovis apparitore, ſed academico tantum. Qua in re imitamur Latino-Barbaros, ſicut illi imitantur Saxones.

BUTTEL, parva ſedes. Diminutiv. a *bude* domus, quod vide.

BUTTEN. V. *verbutten.*

BUTTER, butyrum, βέτυρον. Angloſaxon. *buter, botter,* Belg. *boter,* Angl. *butter.* Gloſſ. Ælf. in nom. inſectorum: papilio *buttorfleoge.* PLINIUS credidit, butyro nomen eſſe a βȣ̃ vacca, & τυρὸς coagulum, Lib. XXVIII. Cap. 9. *E lacte fit butyrum, Barbararum gentium lautiſſimus cibus, & qui divites a plebe diſcernat. Plurimum e bubulo, & inde nomen.* Verum cum cibus ille lautiſſimus Græcis & Romanis (quantum ex ſilentio Scriptorum vetuſtiſſimorum patet) diu fuerit ignotus, veriſimilius eſt, nomen & inventum ejus a Barbaris ad Græcos & Latinos perveniſſe, & fortaſſe a Scythis equimulgis, de quibus ita ſcribit HIPPOCRATES citante CONRINGIO in Diſſertatione de Germanicorum corporum habitu: *Simile vero hoc eſt, ac quod Scythæ faciunt ex lacte equino. Effuſum enim in cava ligna lac agitant: illud vero conturbatum ſpumeſcit ac diſcernitur: & pingue quidem quod* BUTYRUM *vocant, cum leve ſit, in ſummo ſeponitur, grave vero & craſſum ſubſidet, id quod etiam ſecernentes ſiccant, quando autem concretum & ſiccatum eſt, Hippacen appellant.* Unde conſequens eſſe videtur, quod primum butyrum fuerit pinguedo e lacte, non bubulo, ſed equino denſata. Pinguedo autem nobis dicitur *fett,* quod initium vocabuli Scythici haud male refert. In reliquis Dialectis varia accipit nomina. Armorici vocant *amman,* Hiberni *eim,* Alamanni *anka,* Franci *kuoſmer,* Sueci *ſmör,* Saxones inf. *kern* &c.

BUTTICH, *butticher.* V. *büttner.*

BUTTNER, vietor, doliarius. A *butte* dolium, cadus &c. ut *küffer* a *kuffe.* Dicitur etiam *botticher, bütticher* & *bödeker,* a *bottich, buttich* butica, quod eſt diminutiv. a *butte.*

BUTZ, ornatus, *butzfrauw* ornatrix, *frauwenbutz* mundus muliebris. Verbale a *butzen* ornare. Huc ſpectat ex Lege Longobardorum *walapauz* Lib. I. Tit. XV. 5. *walapauz eſt, dum quis alienum furtivum veſtimentum induit, aut ſibi caput latrocinandi animo, aut faciem transfiguraverit.* Ergo a *wale alienus,* & *pauz veſtimentum.* Nam hæc ſunt ipſius verba Legis. GROTIUS in Indice, & VOSSIUS de vitiis Latini ſermonis, ſequuntur hanc interpretationem. LINDENBROGIUS *wala* interpretatur *caput,* quod itidem ex verbis Legis deſumptum. Sed ubi *wala* caput deſignet, non indicat. Nec tamen temere hoc conjicit. Nam *bol* in multis Dialectis eſt caput. Idque facile mutatur in *wal.* SCHILTERUS *pauz* convertit in *pelz,* paulo audacius

BUTZ, ornamentum. Epitaphium Reginæ Thyræ apud Olaum WORMIUM in Mon. Dan. Lib. 5. pag. 339. *Gurmr kunugr gerdi kubl duſi eſt Turvi kuna ſina Tanmarkerbut:* Gormo Rex tumulum hunc conjugi ſuæ Thyræ poſuit, quæ Daniam exornavit. De verbo: *Daniæ ornamento.* Et Regina quidem recte dicitur regni ſui *but* h. e. ornamentum, male vero *caput Danicæ majeſtatis,* quod interpretamentum vir quidem doctus celeberrimo editori ſuggeſſit.

BUTZEN, ſordes quæ expurgantur, *naſenbutzen* mucus. Omnino a *butzen* mundare. Ita Latinis a *purgando* ſordes *purgamenta* vocantur.

BUTZEN, mundare, purgare a ſordibus, quocunque modo id fiat, *gebutzt* mundatus, purus, terſus &c. Factum auctoribus Francis a Lat. *putus* mundus, purus. Gloſſ. Pez. abluerent *gipuoztin.* Allegorice eſt corripere, reprehendere, quia correptores ſimiles ſunt eorum, qui aliis acri lixivio caput lavant; inde formula, *einen ausbutzer geben* acriter aliquem redarguere, de verbo, emendatorem dare.

BUTZEN, ornare, decorare, *gebutzt* comptus, ornatus. Senſus a puritate ad cultum translatus. Quod ne cui inſolens videatur, obſervandum, Latinos ſimili translatione uti, quando ornatum muliebrem *mun-*

mundum vocant. VARRO de L. L. Lib. 4. *Mundus muliebris dictus a munditia.*

BUTZEN, ſubornare, alienum & fictitium ornatum aſſumere. Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt apud bonos auctores, *butz* larva, perſona, *faſsnachtbutz* larva bacchanalis, *butzengeſicht* facies larvata, *butzmann* homo larvatus.

BUTZEN, præcidere, *die beume butzen* inutilia arborum ramenta præcidere, *den bart butzen* barbam radere, *das liecht butzen* mungere candelam, *liechtbutzer, butzſchere* emunctorium, *liechtbutz* mucus candelæ, ſive impurum illud quod forcipe reſecatur. Cuncta a Lat. *putare*, i. e. ſecare.

BUTZEN, rejectamentum. HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. *butzen ſo man von einer birn oder apffel hinweg wirfft*, rejectamentum, pediculus cum ſeminum cellulis & umbilico cohærens. Non a *butzen* mundare, ſed a *butzen* præcidere.

BUTZMANN, homo larvatus. V. *butzen* ſubornare.

BUTZMANN, morio. Alias *fatzmann*, a *fatzen* nugari.

BUX, *buxbaum*, buxus, πύξος. Gloſſ. Pez. buxus *puhſa*. Angloſax. *box* & *box-treow*. Creditur oriri a πυκάζω denſo, conſtipo, ob denſitatem & duritiem ligni.

BUX, *büchſe*, theca. Angloſaxon. *box*, Belg. *boſs, buſs*, Ital. *boſſo*, *boſſolo*, Gall. *boite*, mutato S. in T. Haud dubie a πυξὶς, *pyxis*: quod ab initio fuit theca e buxo, poſtea omne vaſculum in quo aliquid conditur. Civitatem accepit ante multa ſæcula. Inde *ſealf-box* pyxis unguentaria in Verſione Angloſax. Marc. XIV. 3.

BUX, *büchſe*, femorale, tibiale, Dialecto inf. Saxoniæ. ROSTIUS Carmine ludicro III. *wen he ſüth dat een man in braven bückſen geit.* Sumptum a theca per ſynecdochen generis. Enimvero ſi Græcis licuit dicere χειροθήκη pro tegumento manus, cur non liceat Saxonibus dicere *büxe* pro tegumento femorum vel tibiarum?

BUX, *büchſe*, bombarda. Suecis *byſſa, böſſa*, Gallis & Belgis ut ſupra. Neſcio an Hebræa origine opus ſit a *paza* vulneravit. Nam bombarda eſt theca teli, h. e. arundo ferrea, in qua pulvis pyrius & plumbum lethale adſervantur. Et hactenus nomen generale etiam bombardæ convenit.

C.

CAD, genus vaſis, quod Hebræis vocatur *kadh*, Græcis κάδος, Latinis *cadus*, Sorab. *ſud*, apud FRENZEL. p. 786. Utitur Luth. 1. Reg. XVII. 12. 1. Reg. XVIII. 34. Celtica Lingua *cadw* eſt ſervare, quod vaſis optime convenit. An Hebræis melior ſuppetat radix, inquirant alii.

CALDAUNEN. V. *kaldaunen*.

CALENDE. V. *kaland*.

CALENDER, calendarium, a *calendis*, primis menſium diebus.

CALMUS. V. *kalmus*.

CAMEL, camelus, κάμηλος.

CAMERAD, ſocius. CANGIUS in voce *Camaradum* exiſtimat, Gallos & Hiſpanos *camarades* & *camarada* vocare milites, qui ſub eodem tecto, tentorio, vel in eadem camera degunt. Sed in Lexico BOXHORN. Antiquo-Britannico *cymmar* exponitur *comper, conjux, ſocius, ſodalis*. Unde fieri poterat *camerade* eodem ſenſu. Vox Britannica videtur eſſe a verbo Armorico *chom* ſimul morari. De hoc verbo vide plura in *heimen* cohabitare.

CAMISOL. V. *heimen* tegere.

CAMMER. V. *kamer*.

CANTON. V *kanton*.

CANZEL. V. *kantzel*.

CAPAUN. V. *kapp-han*.

CAPELLE, ſacellum, in quo reliquiæ alicujus Martyris adſervantur, alias *Martyrium*. Gloſſ. Pez. martyrii *chapello*. Inde Latino-Barbaris *capella* pro ædicula. Eam MARTINIUS ſic dictam exiſtimat, quod initio eſſet de pellibus *capellarum*. Aliorum vero judicio prima *capella* non erat ædicula, ſed ipſe cucullus S. MARTINI, veſtis brevis & hiſpida, caput humeroſque tegens, & diminutive ſic dicta, a Francica voce *chappa* cucullus. Gloſſ. Pez. operimento *chappa*. PAPIAS: *Cucullus, genus veſtis monachalis, quam Capam dicimus.* Hæc *capa* ſeu *capella*, ob neſcio quod miraculum, in Palatio Regum Francorum religioſe cuſtodiebatur. Hanc in prælia ituri ſecum ferebant, quod adeſſe S. Martinum bellantibus crederent, & ſecuros præſtare cultores etiam inter hoſtes. Hac lites domi terminabant per ſacramentum ſuper capellam. Teſtes ſunt MARCULFUS Lib. I. Formula 38. & WALAFRIDUS Strabo infra citandus in *Caplan*. Poſtea vox ipſi loco intra Palatium, ubi capella adſervabatur, adhæſit, tandemque de *Capellis Palatinis* ad omnes ædiculas ſacras tranſiit, quæ proprios ſacerdotes non habent, nec baptiſmum, nec cœmeterium, quod pluribus demonſtrat CANGIUS in Gloſſario.

CAPELLE, catinus chymicus. Forte a Lat. *capellus*, quod inverſo galero ſimilis ſit. V. *kappe* tegumentum capitis.

CAPITAL, ſumma facultatum, parva vel magna. Græc. κεφάλαιον Act. XXII. 28. SOMNER. ducit ab Angloſax. *ceap* bona, opes, facultates, SPELMANNUS a *capitibus animalium*, quæ primis regionum incolis erant loco pecuniæ. Alius fortaſſe duceret a *capite*, quatenus eſt *nota monetalis*, vel quatenus *ſummam* in genere ſignificat. Dicitur autem Latino-Barbaris nonſolum de pecunia, ſed etiam de armentis, & quavis poſſeſſione, mobili & immobili. Et hæc *capitalia* vocantur etiam *catalla* per ſyncopen.

CAPI-

CAPITEL, inſcriptio, continens numerum vel argumentum ſcripti in plures partes diviſi. Gloſſ. Pez. titulis *capitalun.* A *capite*, quatenus vel ſummam, vel anteriorem rei partem ſignificat. Synecdochice eſt totus ſectionis complexus.

CAPITEL, locus in quo Monachi & Canonici conveniunt. A *Capitulo Regulæ*, quod Fratribus olim prælegi & exponi conſuevit, antequam ad laborem exirent. Vide CANGIUM in voce.

CAPLAN, capellanus. MARTINIO eſt is, qui ædiculæ pellibus caprinis tectæ præeſt. Sed Scriptoribus Eccleſiaſticis eſt cuſtos *Cappæ S. Martini.* Diſerte WALAFRIDUS Strabo Cap. ult. de Reb. Eccleſ. *Dicti autem ſunt primitus* CAPELLANI *a Cappa S. Martini, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in prœliis ſolebant ſecum habere: quam ferentes & cuſtodientes cum cæteris Sanctorum reliquiis, Clerici* CAPELLANI *cœperunt vocari.* Confer articulum *Capelle.*

CAR. V. *char.*

CARBINER. V. K.

CARNIFFEL, proprie eſt ruptura pellis, a *kür* pellis, corium, & verbo obſoleto *hniupan* rumpere, quod extat in Evang. Goth. Luc. VIII. 29. *dishniupands bandjos*, disrumpens vincula. Inde *carniffeln* cutem verberibus rumpere.

CARNIFFEL, ſynecdochice ponitur pro *hernia*, quia hernia eſt ruptura ejus pellis quæ teſticulos continet. Dicitur alias *hodenbruch.*

CASTEIEN, *caſteigen*, affligere. A Lat. *caſtigare*, auctoribus Francis. Gloſſ. Lipſ. *keſtegoda* anxit. Rhythmus de S. Annone §. 44. *du wart her gekeiſtiget*, tunc caſtigatus eſt ſicut Hiob.

CAT, bellum, militia, prælium. Vetus Celticum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cad* prælium, pugna, *bugad* boum pugna, *cadfarch* equus bellicus, a *farch* equus, *cadlys* palatium caſtrenſe, a *llys* aula, curia, forum, *catorfa*, *catyrfa* multitudo militaris, a *tyrfa* turba. Unde Latinis *caterva* aut nullo aut eodem ſenſu. Vocem origine Celticam eſſe, haud obſcure fatetur VEGETIUS Lib. II. 1. *Galli atque Celtiberi, pluresque barbaricæ nationes*, CATERVIS *utebantur in prælio, in quibus erant ſena millia armatorum. Romani* LEGIONES *habent.* Saxones antiqui bellum vocant *guth*, mutato C. in G. ut poſtea oſtendam in *gund.* Apud BENSONIUM *hate* exponitur *militia.* Qui noverit *h.* & *c.* in Dialectis continuo permutari, inter *hat* & *cat* exiguum diſcrimen reperiet. Interim hic ſignificatus, quamvis obſoletus, probe eſt obſervandus, quia multis Heroum Populorumque, & locorum etiam nominibus, egregiam lucem præbet. Speciminis loco ſint ſequentia.

CATTI, bellicoſi. Erant autem judicio Romanorum omnium Germanorum bellicoſiſſimi. TACITUS Cap. 30. de M. G. *Alios ad prælium ire videas, Cattos ad bellum.* Hoc nomen a Romanis vel ſponte inventum, vel ex alio truncatum, poſtea vero a Gente admiſſum arbitror. Nam antiquiſſimis temporibus ipſi ſe non *Cattos*, ſed compoſito nomine *Catswefas*, *Catto-Suevos*, hoc eſt, Suevos bellatores, ob devotum bello caput, videntur appellaſſe, de quo ritu videndus TACITUS Cap. 31. de M. G. SUEVORUM certe nomine ubique veniunt apud CÆSAREM, ſicut CATTORUM apud TACITUM, quod tanto argumentorum pondere demonſtratum dedit CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. Cap. 5. ut impoſſibile ſit, aſſenſum cohibere. At falſo nomine ab alterutro ſic dictos eſſe, nec veroſimile eſt, nec CLUVERIUS perſuadet. Poſtera ætas *Cattos* mutavit in HASSOS, literis C. & T. ut ſæpe alias in H. & S. converſis. Sic ex *Batava Caſtra* paulatim fieri cœpit *Paſſau.*

CHATTUARII, viri bellicoſi. A *wer*, *war* vir. STRABONI inter Gentes a Germanico triumphatas bis memorati Lib. 7.

CATUMERUS, bello clarus. Princeps Chattorum, Itali Cheruſcorum Regis avus maternus. TACITUS Annal. XI. 16. 17. v. *mære* celebris.

CATVALDA, bellipotens. Nomen juvenis nobilis inter Gothos, qui Maroboduum regno exuit. TACITUS Annal. II. 62. V. *walt* potens.

VELLOCATUS, ejusdem notionis, quamvis inverſo compoſitionis ordine & per ſyncopen literæ D. Recurrit in *walt* potens.

CÆDMON, miles, bellator, vir belli. A *mon*, quod Angloſaxonibus vir. Meminit BEDA in Hiſt. Eccl. Lib. IV. 24. eidemque *Paraphraſin Saxonicam* tribuit JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 248.

Huc etiam ſpectant nomina locorum, ut ſunt,

CADOM, *Cadomum*, idem quod Angloſaxonibus *wig-hus* arx, caſtrum, caſtellum. Nam *wig* & *cad* ſunt ſynonyma, & *ham*, *heim*, *hom* eſt vocabulum Gallis & Germanis commune, quod nonſolum domum, ſed etiam arcem & civitatem ſignificat. Hinc *Cadomum* veriſimiliter eſt propugnaculum, aula caſtrenſis, vel civitas belligerantium. Quod optime vidit BOCHARTUS, ſed male correxit HUETIUS, pro bello *conſilium* ſubſtituens, quaſi *Cadom* ſit Mallus vel locus conſultationis. Nam *cad* nulla Germanorum Dialecto, nec nova nec antiqua, conſilium denotat. Error ſummi Viri natus videtur ex affinitate literarum R. & K. quæ dum a Belgis male diſtinguuntur, ut vix internoſci poſſint, homini extero & Belgicæ linguæ ignaro potuerunt occaſionem præbere, ut in Dictionario Belgico legeret *kad* pro *rad.* Vide præclarum Opus *Originum Cadomenſium* Cap. XIX. pag. 421. Hodie dicitur *Caën*, inſigni depravatione.

CATOBRIGA, pons militaris. Extat inter urbes Hiſpaniæ in Itin. Anton. Vide *bruck*.

CATWIK, locus munitus, aſylum belli, a *wik* vicus. Non *vicus Cattorum*, ut ALTINGIO viro clariſſimo viſum. Nulla enim ratio erat, cur Batavi a Cattis pulſi memoriam profligantium in novis ſedibus vel recolerent, vel perpetuitati conſecrarent.

In quibusdam Dialectis *cat* liqueſcit in *cas*. Inde *kaſemate* tectum militare, *kaſerne* caſa militaris. Vide utrumque in ordine.

CATEIA, telum miſſile veterum Germanorum. VIRGILIUS Æn. 7. *Teutonico ritu ſoliti torquere catejas.* Dixit *Teutonico ritu*, ſive quia hoc genus armorum primum innotuit Romanis, cum *Teutoni* arma circumferrent cum Cimbris, & bellum Italiæ moverent, ſive quia *Teutones*, h. e. Germani, inventores ejus fuerunt. Nam eam ob cauſam *cateja* etiam *Teutona* vocari videtur. ÆLFRICUS, Gloſſographus Angloſaxonicus, in nom. armor. *clava vel* CATEIA, *vel* TEUTONA, *anes cynnes geſceot.* Hoc eſt, ejusdem generis jacula. Olim erat nomen omnibus Germanis uſitatum. Quæ res anſam dedit SERVIO ut ſcriberet: *Cateiæ autem Lingua Theotiſca haſtæ dicuntur.* Proprie autem eſt jaculum, à *katten*, hoc eſt, a notione jaciendi ſic dictum. Sane *katten* pro jacere Belgis hodienum uſurpatur in re nautica & militari. Et hinc apud illos formantur, *kat* anchora miſſilis, alias *werp-anker*, à *werpen* jacere: & *kat* pluteus tormentorum, unde tela vibrantur in hoſtes, Germanis *bollwerk*, alio ſono, eodem ſenſu, à *bolen* jaculari. Similiter & Suecis *kaſta* eſt jacere, projicere, idemque Anglis *to caſt*, non per epentheſin ſibili (nam revera idem eſt quod *katten*), ſed quia alterum T. in ore Suecico & Anglico liqueſcit. Idque ſæpe contingit in omnibus Dialectis, ut, quando duo TT. in una voce concurrunt, alterum mutetur in S. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III.

His poſitis, manifeſtum eſt, fruſtra diſputari ab auctoribus, quæ ſpecies, quæ forma fuerit *Cateiæ?* Nam *Cateia* eſt nomen generale, & omnibus telis miſſilibus commune, ſive haſtæ fuerint, ut frameæ, ſive ſpicula ut Dardi, ſive ligna volantia ut clavæ. Apud Germanos fuit *haſta*, teſte SERVIO, non omnis, ſed ea, qua eminus pugnabant, quæque alias *framea* dicitur, a *frumen* mittere. Apud alios *Dardus* ſeu ſpiculum. SPELMANNUS in Gloſſ. Archæol. pag. 164. *Gloſſæ quædam Cateias Dardos exponunt.* Rurſus apud alios eodem nomine veniebat *Clava.* ISIDORUS in voce *clava* Lib. XVIII. Cap. 7. *Hæc & Cateia: quam Horatius Caiam dicit. Eſt autem genus Gallici teli, ex materia quam maxime lenta, quæ jactu quidem non longe, propter gravitatem evolat, ſed quo pervenit, vi nimia perfringit.* Gothos ejusmodi clavas ingentes & ambuſtas in Romanos vibraſſe, Ammianus MARCELLINUS ſcribit Lib. XXXI.

CAUCI, Iberniæ quædam natio apud PTOLEMÆUM. Fuerant & gemini CHAUCI apud Germanos, Majores & Minores, de corporum puto ſtatura ita appellati. Idem autem Britannis *Cauc* & *Coc* (puta valere potuit), quod & Germanis *hauch* vel *hoch*. Ita ſcribit BAXTERUS in Gloſſario Antiq. Brit. pag. 73. Contra ALTINGIUS *Chaucos* a genio ipſius Gentis denominatos autumat: Germanos enim *kautzen* vocare viros antiqua virtute & fide &c. Unde hoc hauſerit Vir clariſſimus, non liquet. Germanis certe *kautz* noctuam notat, & metaphorice tenebrionem, *gauch* vero ſtultum. Hoc ultimum arripit SCHILTER. in Gloſſario, exiſtimans Chaucis idem contigiſſe quod Cheruſcis, de quibus TACITUS Cap. 36. *Qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes & ſtulti vocantur.* Certe TACITI ævo *Chauci* non erant ſtulti, ſed populus prudentiſſimus, qui magnitudinem ſuam juſtitia tuebatur, prout ipſe memoriæ prodidit Cap. 35. Oportet ergo illos a ſtultitia majorum, ſi quæ fuit, pridem ad ſanam mentem rediiſſe. Sed liberemus bonos viros ab objectu ſtultitiæ, & dicamus cum BAXTERO, illos a magnitudine ſtaturæ nomen accepiſſe. Nam *hauch* Gothis antiquis eſt altus, quod facile mutatur in *cauch*, quia C. & H. ſunt literæ convertibiles. Nec deſunt exempla, quibus comprobetur, veteres optaſſe longuriones vocari. Id enim & *Gothorum*, & *Jutarum*, & *Herulorum*, aliorumque nomina haud obſcure teſtantur.

CEDER, cedrus, κέδρος.

CELTÆ, gens totius Occidentis vetuſtiſſima, de cujus nomine multa prodita ſunt ab eruditis, ſed parum certa, & majore ingenii, quam veritatis oſtenſione. Primus ſententiam tuliſſe creditur STRABO Lib. IV. pag. 189. ubi videtur dicere, *Celtas* à Græcis ſic dictos eſſe διὰ τὴν ἐπιφάνειαν ob claritatem gentis. Hoc nonnulli ita detorquent, tanquam nomen deſumptum ſit à *gelten* valere. Sed hanc interpretationem non ex genuina auctoris mente quæſitam eſſe, oſtendit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 61. Ipſe a Conditore Gentis *Aſchenaze*, quem *Celtam* vocatum exiſtimat, PICARDUS vero in Celtopædia a neſcio quo *Iove Celta* Celtarum vocabulum deducit. Alii alias appellationis cauſas excogitarunt, ut ſecretum Celtici nominis reſerarent. Et his Celtæ ſunt, vel *Heroes*, quia tales Germanis etiamnum vocantur *helden*; vel *Caſtrametatores*, quia Germanis *zelt* tentorium; vel *Equites*, quia Græcis κελητίζειν eſt equitare, & Germanis *zelter* equus hiſpanicus; vel *migrantes*, quia *kalidan* in Gloſſ. Keronianis exponitur *diſcedere*; vel *Sacerdotes*, quia in Gloſſis Boxhornianis *kotekelt* exponitur *ceremonia*. Singularum opinionum auctores commemoravit DIECMANNUS in Spec. Gloſſ.

Gloſſ. pag. 65. WACKIUS vero, vir ſacri ordinis apud Ratisbonenſes, exiſtimat *Celtas* eſſe veri nominis *Chaldæos*, quod paradoxon ex ſimilitudine Linguæ Chaldaicæ & Bavaricæ hodiernæ prolixe demonſtrare conatur. Nos, uti de laude horum inventorum nihil detractum volumus, ita cenſemus, Celtarum nomen e ſua ipſorum lingua, non aliunde explicandum eſſe, moti CÆSARIS & PAUSANIÆ auctoritate, qui hoc nomen ex propria indigenarum lingua profectum innuunt. CÆSAR ab initio Commentarii: *Qui ipſorum Lingua Celtæ, noſtra Galli appellantur.* PAUSANIAS in Atticis: *Celtæ cum a ſe ipſis antiquitus, tum ab aliis vocati ſunt.* Inquirendum igitur, quo ſenſu? PEZRONIUS *Celticum, Gallicum,* & *Galaticum* nomen ex eodem fonte repetit, nempe a verbo Celtico *gallu* poſſe, valere, quod tribuit Armoricis in Antiq. Celt pag. 8. & 390. Secundum hanc etymologiam Celtæ ſibi nomen crearunt a *valore* & *potentia*, quæ Cambris etiamnum *gallu* & *gallued* dicitur, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Sed de gloria potentiæ multum detrahit BAXTERUS, qui *homines in ſylvis agentes* hoc nomine deſignari autumat, eo quod Scotobrigantibus *coil* etiam hodie pro ſylva ſit, ut ſcribit in voce *Caledonia.* Nobis *Celta* eſt *profugus* & *fugator.* Id enim Celtica lingua *Cilydd* & *Ciliad* ſignificat, teſte BOXHORNIO in Lexico ſæpe laudato. Cauſas impoſiti nominis vide in *Præfat. ad German.* §. 26.

CHARFREITAG, feria ſexta ante Paſcha, quam Rubricæ veterum *diem paraſcevæ*, hoc eſt, *præparationis* vocant. Hic dies interpreti Angloſaxonico dicitur *gegearcung-dæg* Joh. XIX. 14. à *gegearcian* præparare; TATIANO *garotag* Cap. CXCVIII. 3. à *garon* præparare, quo utitur OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. pag. 137.

Inſabet thaz er uuorahta
Richi thaz er garota.
Accipite, quod fecit
Regnum, quod præparavit.

Unde ſupervacaneum videtur, aliam voci etymologiam quærere, cum hæc ſatis commoda & antiqua ſit. Fateor tamen, vocem ita conceptam eſſe, ut plura ſignificare poſſit. Cauſa ambiguitatis eſt, quod *char* curam, luctum, & ſatisfactionem ſignificet, ut demonſtravi in *kar.* Hinc non deſunt viri docti, qui hos ſignificatus cum die Chriſti emortuali conjungunt, ſive quia hic dies ob ſupplicium Chriſti valde luctuoſus eſt, ſive quia hoc die ſanguine ſuo ſatisfecit, ſive quia hic dies præ cæteris cum ſeria animæ cura tranſigendus. Omitto nunc flagellationes eodem die fieri ſolitas, quia vetus nomen a novo inſtituto manare non potuit, etiamſi Cambris *cur* ſit verberatio, & *curo* verberare.

CHARWOCHE, ſeptimana, quæ Paſcha proxime antecedit. Videtur ſic dicta, quaſi luctuoſa & feralis, quod Servator in illa ſeptimana multa triſtia & ultimum denique ſupplicium paſſus ſit, à *char* vel *kar* luctus. Quo ſenſu etiam *marter-woche* vulgo appellatur. Sed & *ſacram ſeptimanam* denotare poteſt, ſi *char* idem ſit quod Latinis *cerus*, noſtris *her*, Græc. ἱερὸς. Reliquos vocis ſenſus (pluribus enim recipiendis idonea eſt) collige ex præcedentibus. Miror MICRÆLIUM, qui in Syntagmate Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *car* derivat à *carena*, quaſi ſenſuum indigi ſimus domi, cum illis adeo abundemus in hac voce, ut etiam laborare videamur. Adde, quod ægre concipi poſſit, quid ſit *ſeptimana pœnitentiæ quadrageſimalis.*

CHILD, *cild*, infans, Dial. Anglica & Angloſaxonica. Nomen *pueris* & *puellis* commune, idemque quod Francis & Alamannis *chind*, quamvis litera N. (more Saxonico) in L. mutata. SOMNER. in Dict. Angloſax. *cild* infans, puer, *cild-had* infantia, *cilda-hyrd* pædagogus &c. Quamvis autem *cild* a lingua Francorum plane alienum ſit, aliunde tamen cognoſcimus, quod Saxonica amplecti & imitari, pulcrum apud eos fuerit, uſuque probatum. Hinc multa ab illis nomina virorum mulierumque concinnata invenimus, in quibus Saxonicum *cild* paſſim effertur *hilt*, *hild*, *child*, & eodem intellectu. Talia ſunt,

HILDEBRAND, puer clarus, de quo ſupra in *Brand.* Quamvis etiam bellatorem clarum deſignare poſſit.

BRUNECHILD, puella clara, de quo ſignificatu actum in *Brennus.*

Et alia plura, in quibus GOLDASTUS videtur ſibi *Celtas* deprehendere. Verba ejus in animadverſ. ad Script. Parænet. pag. 366. hæc ſunt: Sic puto "*Helvetios* dictos quaſi „*Celtarum cognatos.* Sic *Hiltebrandum* qua„ſi *Chelte-Bren*, h. e. Celtam Brennum. Iti„dem *Hiltebolt*, *Hiltiman*, *Hiltiuuin*, alios. „Eſt vero *Chilt* nomen epicœnum, maribus „(&) feminis promiſcuum. Exempla in „*Hiltigart*, *Hiltrut*, *Hiltegunt*, *Adilhilt*, *Re*„*ginhilt*, & ſexcentis aliis." Sed quam infelix harum amœnitatum arbiter ſit Goldaſtus, prodit interpretatio ejus, quam de *Helvetiis* & *Hildebrando* dedit, quæ certe nihil habet, quod peritis placere poſſit. Nam a cæteris abſtinuit, quaſi per ſe nota eſſent, cum ſint obſcura, & nemini perſpecta. Clariora autem fient, ſi more noſtro interpretemur.

HILDEGARD, hortus infantum. Id eſt, matrix ex qua pueri & puellæ procreantur, de quo ſignificatu actum in *garten.* Quamvis etiam *hortum bellatorum* ſignificare poſſit.

HILTRUT, puella dilecta.

ADILHILT, puella nobilis.

REGINHILT, infans Deorum. Hoc ex Gentiliſmo. VEREL. in Ind. *ragn*, *rægn* numen, *reigin* numina, dii.

CHILD, *hild*, bellator, præliator. Idem quod *held*, de quo ſignificatu actum prolixe in loco. Inde nomina propria Veterum, & inprimis Francorum,

CHILDERICUS, bellator potens. Pater Chlodovei Magni.

CHILDEBERTUS, bellator clarus. Filius Chlodovei.

HILDEBRANDUS, bellator clarus. V. *brand.*

HILTEBOLT, bellator ſtrenuus. A *bald* audax.

In reliquis, ubi *child* & *hild* bellatorem denotare non poſſunt, bellum & prælium ſignificant. Inde HILTIMAN vir belli, apud Goldaſtum in Indice.

CHILD, *hild*, interdum idem eſt quod *alt* nobilis, per proſtheſin gutturalis, qua Franci & Alamanni mire delectantur. Huc referri poſſunt ex Indice Goldaſtino

HILTIWIN, nobilis bellator. V. *winne* certator.

HILTEGUNT, nobilis virago. Quamvis etiam virgo bellatrix, & vira belli eſſe poſſit, quia vox Francica ambigua eſt, & non eodem modo dicitur ubique. V. *gund* virgo.

CHOR, chorus, χορὸς.

CHOR-BISCHOF, chorepiſcopus, à χώρα ager, quod vices Epiſcopi obeat in rure vel provincia.

CHRENE-CHRUDA, vox Salica, ſed incompertæ ſignificationis, de qua divinare magis, quam demonſtrare aliquid licet. GOLDASTUS & SPELMANNUS *viridem herbam* interpretantur, propitia quidem Francorum lingua, quæ ejusmodi herbam (ut ex Gloſſariis patet) *groun chrut* appellavit; Sed invita Lege, quæ ſane non de *herba*, ſed de *pulvere* poſt humeros jactando vocem intelligendam ſuadet. Agitur enim de paupere Salico, qui non habet ſat facultatum, unde homicidium componat, quem Lex cogit bonis cedere, & nudum domo exire, ſparſo in proximos cognatos domus ſuæ pulvere, ut ipſi, ſi poſſint, Legi ſatisfaciant. Nam *luere homicidia certo armentorum ac pecorum numero, & ſuſcipere inimicitias propinqui*, donec univerſa domus occiſi ſatisfactionem recipiat, olim apud Germanos neceſſe erat, teſte TACITO Cap. 21. de M. G. Cerimoniam de pulvere ex quatuor angulis colligendo & trans ſcapulas jactando deſcribit Lex Salica Tit. LXI. art. I. eundemque pulverem mox *Chrenechruda* vocat art. 2. *Quicunque de illis* (cognatis) *plus alio habet, exſolvat, & iterum ſuper illum* CHRENECHRUDA *ille, qui eſt pauperior, jactet, ut ille totam Legem ſolvat.* Noviſſimus Legum iſtarum interpres, & cæteris ſæpe oculatior, verbis illis exclamationem ipſius bonis cedentis contineri exiſtimat, ſimilem illi, qua hodie Saxones inferiores ad deſignandum vacuum utuntur, *rene herute.* Verum cum nec Francus ita loqui, nec formula talis trans ſcapulas ſpargi potuerit, difficile eſt, diſſenſum cohibere. Hinc ſuſpicor, vocem Salicam proprie denotare *pulverem ſtabuli*, ſive ejus caſæ, in qua pecora ſtabulantur, quæ erant gratiſſimæ & unicæ veterum opes. Nam *craw* & *cren* Celtica Lingua & hodie Cambrica dicitur hara, ovile, caprile, & ſtabulum boum, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Nobis vero *grut* eſt omne contritum, adeoque etiam pulvis, ut patet ex compoſito *zünd-krut* pulvis tormentarius. Quanquam etiam ad *gries* arena, ſabulum, vox Salica referri poſſit. Spectat hæc vox ad *Jurisprudentiam Symbolicam Medii Ævi*, doctrinam ampliſſimam & ſcitu neceſſariam, ſed nullius adhuc ingenio excultam. Jus *Chrenechrudæ* primus abrogavit Rex Childebertus in Decretione an. 595. Cap. 16. ubi verba: *De Chrenechruda Lex, quam paganorum tempore obſervabant, deinceps nunquam valeat, quia per ipſam cecidit multorum poteſtas. Datum pridie Calend. Mart. anno XX. regni Domini noſtri Colonia feliciter.*

CHRIST, Chriſtus, χριστὸς. Varie ſcribitur apud Veteres *Xriſtus*, *Chriſt*, *Criſt*, *Kriſt*, & compendioſe XS. ☧ Xpc.

CHRIST, chriſtianus. Hodie Chriſtum & ſectatores ejus nomine confundimus, olim vero Chriſtianos appellabant *Criſtenen* & *Chriſtianun*, more primævo & Antiocheno. Illud habent Angloſaxones, hoc Alamanni. Gloſſ. Keron. chriſtiano *chriſtianemu.*

CHRIST-MONAT, December, Menſis Chriſti, ob rationem omnibus notam. Inter nomina Menſium Carolina legitur apud GOLDASTUM *heilugmanoth* December, apud alios *helmonat.* Quorum illud a ſanctitate Feſtorum, hoc a ſalute per Chriſtum natum parta, petitum videtur. Saxonicum nomen vide in *Jenner.*

CHUR, optio, electio, arbitrium. Angloſax. *cyre*, Belg. *keur*, Islandis in Indice VERELII *kior*, Alamannis recentioribus *kur*, in Jure provinciali Cap. 114. Refer ad *küren* eligere. PEISKERUS præter neceſſitatem & irrito ſignificatu deflectit a κὴρ fors. Hodie ſuperat in compoſito *willkür* liberum arbitrium. Plura derivativi generis vide in fonte.

CHUR, dignitas electoralis, & territorium illi annexum. Ex eodem fonte, & non a Græc. κῦρος auctoritas, nec a κυρῶν cum auctoritate ſtatuere, quod dominantis eſt, non eligentis.

CHURFURST, elector, princeps qui Cæſarem legit. Alii ſcribunt *Kurfürſt*, ut Belgæ *keurvorſt.* Sed de ſcriptura cum nemine contendere volo, quia utraque ſcribendi ratio habet, quo ſe tueri poſſit, ut ex conſideratione verbi *küren* elucet. In re, quæ definiri non poteſt, conſultius eſt, uſum Curiæ ſequi, quam temere aliquid mutare.

CIMBRI. V. *kommen* perdere.

CISTERN,

CISTERN, lacus aquæ pluvialis. A Lat. *ciſterna.*

CLERISEY, ordo eccleſiaſticus. A *clerus.*

COMET, cometa, ſtella crinita. Utrumque a Gr. κόμη cæſaries.

COMPAN, ſocius. VEREL. in Ind. *kompan* ſocius, ſodalis, æqualis. Idem Gallis *compagnion.* Ital. *compagno.* Significare poteſt vel *combennonem*, qui eodem curru vehitur, a *benna* vehiculum Gallicum; vel commilitonem, ſi derivetur ab Angloſax. *camp, comp* bellum, caſtra, militia; vel convictorem, ſi appellatio a *communi pane* deſumatur.

COMPANY, centuria militum. Gallis *compagnie.* Terminus caſtrenſis antiquus. Lex Salica Tit. LXVI. 2. *Si quis hominem ingenuum, qui Lege Salica vivit, in hoſte* (in exercitu) *in campanio* (expeditione bellica) *de* COMPANIEI *ſuorum occiderit* &c. WENDELINUS in Gloſſario Salico hoc militum ſodalitium ſic dictum putat a *communi pane*, vel diſtributione buccellati, quem ſequuntur plerique. Alius fortaſſe duceret a *compan*, quatenus belli ſocium ſignificat, tanquam abſtractum a concreto.

COMPE, ſocius, Dial. Miſnica. Abſciſſum a *compan*, quod magis genuinum & origini propius.

CONSTABEL, præfectus ſtabulo. Lat. Barb. *conſtabulus*, *conſtabularius*, & (poſtquam comes cœpit appellari *conte*) *contoſtaulus*, Gall. *coneſtable*, Ital. *conteſtabile.* Omnium fere conſenſu contrahuntur e *comes ſtabuli*, excepto SELDENO, qui in libro *de Duello* componit ex *konig* rex & *ſtaple* fulcrum, quod tanquam longe quæſitum auctori ſuo relinquimus. Diſerte REGINO an. 807. *Burchardus comitem ſtabuli ſui, quem corrupte Conſtabulum appellamus.* Primo fuit dignitas *palatina*, deinde *caſtrenſis*, poſtea etiam *forenſis*, quod liquido ſatis demonſtrat SCHILTERUS in notis ad Epinicion Lud. Regi dictum verſ. 64. Hodie ad viliora miniſteria degeneravit, fato multis vocabulis communi. Inde Germanis *conſtabel* tormentarius, Italis *conteſtabile de Sbirri* præpoſitus lictorum.

CORPER, corpus tam vivum quam mortuum. Cambris *corf* eſt corpus vel truncus corporis, & hinc *corfllan* cœmiterium, locus cadaverum, a *llann* area templi. Priorem vocem ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. poſteriorem JUNIUS in Obſervatis ad Will. pag. 285. Habent & Sueci *kropp* & Islandi *krof* eodem ſignificatu. VEREL. in Ind. *krof* corpus, *ſaudarkrof* corpus ovis mactatæ. Anglis *corps* non niſi de cadavere, Gallis etiam de corpore animato dicitur. An Latini a Barbaris, aut hi ab illis acceperint vocem, ignoratur? Pro Celtica origine pugnat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 383. Sed quæ notio vocabulo ſubſit, non docet. Neque id docere poſſunt Latini. Pro Germanica origine pugnat STILERUS, *kerp* contrahens ex *geripp*, *keripp*, ſceleton, cadaver.

COSSÆTEN, homines glebæ adſcripti, qui intra caſam ſerviunt, & in prædiis rurales operas præſtant. Lat. Barb. *cotſeti.* Vox Angloſaxonica, unde Latino-Barbara formata, proprie vilioris domunculæ incolam ſignificat. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *cote* domuncula, caſa, tugurium, *cot-ſæta* caſæ habitator, is qui in cota i. e. caſa habitat, *ſæta* in compoſitis habitatores, colonos, cultores, ſive incolas ſignificat. Haud dubie a *ſitten* ſedere, reſidere. Sedent enim qui loco aliquo habitant. Hinc etiam Latinis ſedes & manſio promiſcue uſurpantur. De priori compoſiti parte vide plura in *kot* caſa, tugurium.

COVENT, tenuis cereviſia, a *Conventibus* ſeu Monaſteriis ſic dicta, & ideo ſic cocta, ut ſobrii ſemper Monachi Deo & ſtudiis vacare poſſent. Noſtro tamen ævo a laudabili conſuetudine eos receſſiſſe oportet, quando fortior cereviſia vix invenitur illa, quam Cœnobitæ bibunt. ECCARD. *de uſu & præſt. ſtud. Etymol.*

CREUZ, lignum ſupplicii. A Lat. *crux*, auctoribus Francis, in quorum monumentis paſſim legimus *cruz, kruz, & cruce.* Vocem Gothicam vide in *ram*, Saxonicam in *rode.* Metaphorice utimur de quavis gravi afflictione, dicentibus etiam Latinis, *quæ te mala crux agitat?*

CREUZER, nummus cruce ſignatus. Singularis opinio eſt ERICI, nummos illos non Chriſti crucem, ſed lancem, juſtitiæ & juſti valoris ſignum, præ ſe ferre.

CREUZ-ZUGE, expeditiones religionis cauſa in Palæſtinam ſuſceptæ, & a teſſera militiæ, quæ erat ſignum crucis, veſtibus inſutum, quorundam etiam brachiis inuſtum, ſic dictæ.

CRON. V. *kron.*

CURMEDE. V. *küren* eligere.

CURTISAN, aulicus, a *curtis* aula, quod vide in *gard* primæ ſignificationis.

D.

D medium derivandi. V. *Proleg.* Sect. VI.

DA, hoc. Græc. τὸ, Belg. *de*, Angl. *the.* Utimur in compoſitis tantum, qualia ſunt, *dadurch* per hoc, *daſür* pro eo, *damit* cum eo, *dabei* juxta illud, *davon* de illo &c. Ubique *da* ponitur pro *das*, & præpoſitionem ſuam præcedit contra conſuetudinem.

DA, hic, ibi, *er iſt da* adeſt hic vel ibi. Adverbium loci, quod videtur transpoſitum ex antiquiori *ad.* Nam *adeſt* Gothis dicitur *at iſt* Marc. IV. 29. Angloſaxonibus *æt ys* ibidem. Alamannis *az iſt.* Gloſſ. Keron. adſum *azpim.* Vel idem eſt quod Gr. ἔνθα per aphæreſin.

DA, tunc. Adverb. temporis, quod Angloſaxoni-

ſaxonibus effertur *tha*, Francis *tho.* TATIANUS Cap. XII. 6. *tho quad ſin muoter zi imo*, tunc dixit mater ejus ad illum. Inde *damals* tunc temporis, a *mal* tempus.

DA, cum, tunc cum, quando. Videtur apocopatum ex antiquiori *dann* ejusdem ſignificatus, quod infra producam.

DACH, & *decke*, ſunt ſororia. Utrumque eſt opus tegendi cauſa factum. Utrumque a *decken* tegere.

DACH, domus, quia tegit, & viciſſim tegitur. Armoricis *tec*, Hibernis *deach* apud TOLANDUM in Vocabulario utriusque Gentis Harmonico. Angloſaxonibus *thece* Marc. VIII. 8. Francis *theki* in Harm. Evang. Tatian. Cap. XLVII. 4. *ih ni bin uuirdig thaz thu geſt untar mina theki*, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum. Ubi *tectum* & *theki* videntur poni pro domo. Convenit Gr. στέγη.

DACH, tectum, pars domus ſuperior, quæ inferiora tegit, & a tegulis vel ſtramine viciſſim tegitur. Evang. Angloſaxon. Luc. XVII. 31. *On tham dæge ſe the byth on thecene, and hys fatu on huſe, ne ſtihth he nyther thæt he hig nime*, in illa die, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa. Belgæ eodem ſenſu dicunt *dak*, Sueci *taak*, Islandi hodierni *thak*, priores *thækia.* VEREL. in Ind. *thækia* tectum, *akrum er gardr at vægg, oc himin at teckio*, ſegetibus eſt paries ſepimentum, & tectum cœlum.

DACH, tectorium, cruſta, teſta, vel ſimile quid. Gloſſ. Pez. teſtæ *dahun*, teſtaceus *dahiner*, teſta de Samiis *daha vonna leimun.* Hodie non occurrit. Similia tamen ſunt Hebræa, *tach* luto tegere, incruſtare, *tiach* tectorium, ex interpretatione CLODII.

DACHEN, tecto munire, *dachung* projectura. Verbum a ſubſt. ortum.

DACHS, meles, beſtia lucifuga, & in cavernis degens. Latino-Barb. *taxo*, Italis *taſſo.* ECCARDUS in L. Sal. pag. 27. "A *decken* occultare deſcendit *dachs*, animal „perpetuo fere abditum, & meatibus ſuis „ſubterraneis occultum.„ Hæc ille. Sed hic ſenſus rectius deſumitur a *decken* latitare, cujus antiquitatem & familiam infra produxi.

DÆMISCH, vertiginoſus. V. *daumel* vertigo.

DÆMPFEN. Vide in *dampf.*

DÆNEN, Dani, *Dænnemark* Dania, regnum Daniæ, marchia Danica. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *Dæna* Dani, Daci, *Dæna-lage* lex Danica, *Denamearc* Dacia, *Deniſc* Danus, Dacus, Danicus, *tha Deniſcan* Dani. OL. WORMIUS Danos ſuos ab Iſraelitis oriundos contendit. Sed popularis ejus TORFÆUS rectius initia Gentis ad Odinum refert, in Serie Regum Daniæ Lib. II. Cap. 2. Dani igitur, cum ſint Colonia Odini, nomen ſuum non aliunde quam ab ipſo ductore, quem vulgus GODAN appellavit, habere videntur. P. DIACONUS Lib. I. de Geſt. Longob. Cap. 9. WODAN, *quem adjecta litera* GODAN *dixerunt.* Certe Selandia, ubi hodieque eſt caput regni, antiquitus dicta eſt *Codanonia*, & incolæ iſtius inſulæ *Codanones*, & totum fretum inſulis circumfluum *Sinus Codanus.* Unde niſi a *Godano*, imperii Danici primo fundatore, Duce & Deo gentis? Hinc *Dania*, ut credere par eſt, reapſe eſt *Codanonia*, & *Dani* ſunt *Codanones*, puta per aphæreſin. Solent enim voces ſæpiſſime capite truncari, & in compendium redigi ab ignavis lucri cauſa, ut ille ait apud PLAUTUM in Trucul. qui *rabonem* pro *arrabonem* dixerat:

- - - *ar facio lucri,*
Ut Præneſtinis conia eſt ciconia.

Quo magis miror LEIBNITIUM, qui ab extremo & vix ſemel nominato fluvio *Dina* celeberrimæ gentis nomen deducit.

DALEN, *talen*, nugari, ineptire. Vide in *tal* ſermo.

DAMAST, ſericum damaſcenum. Ab urbe *Damaſco*, unde primitus creditur allatum. Et hinc rectius *damask*, ut Itali *damaſco.*

DAMEN-SPIL, ludus damius. An a *dame* domina? Ita FERRARIUS in voce DONNO: *Ludus Damarum in averſa alveoli parte, id eſt, dominarum, & ipſi calculi ſive lignei orbiculi dame appellantur.* Sed quare *dominarum?* An quia primi calculi figura fœminea ſignati? Sed obſtat, quod Germanis *dame* eſt calculus calculo impoſitus, non quivis orbiculus in alveolo. Inquirant alii, quid ſtatuendum ſit. Interim Græcis δῶμα eſt ſtructura, & Turcis *dam* tectum, & Latinis *Damium ſacrificium* ſignificat ſacrificium opertum, apud FESTUM. Hinc *damen-ſpil* videtur eſſe ludus, in quo calculus calculo tegitur. Nam is ſolus in ludo dominatur, & ab illo recte fit ipſius ludi denominatio. Quod ſi non placet, ducatur a *dam* dama, quia ſicut dama e rupe in rupem, ita calculus ille, quacunque poteſt, tranſilit.

DAM-HIRSCH, caper alpinus, rupicapra. Latinis *dama*, Angloſaxon. *da*, Angl. *doe*, Suec. *damhiort.* Vox Saxonica & Anglica nimia laborant brevitate. *Dam* vero, unde Latinis *dama*, eſt vox apocopata a Scythica *thamb* arcus, quam ſiſtit VEREL. in Ind. Et dicitur de rupicapra, quia cornua habet retrorſum curvata inſtar arcus, non palmata aut digitata ut cervus. Dicitur autem cervus, quia vulgus ſolet ſpecies rerum confundere. Sic idem animal vocatur *gems*, a Græc. κεμὰς cerva, manifeſta caprini generis cum cervino confuſione.

DAMM, agger, munimentum inſtar muri fluctibus objectum, *dæmmen* aggere munire. Conſentiunt Belgæ & Angli in voce. Angloſaxones carent quidem ſubſtantivo, utuntur tamen verbo *demman*, obturare flumen, apud BENSON. Cui ſimile Hebræorum *atham* obturavit. Alias Græcis δαμᾶν eſt domare, ſubigere, quod tamen de aggere

re flumini objecto non dicitur, nec dici poteſt niſi metaphorice. Nomina locorum, AMSTERDAM, ROTERDAM, & ſimilium in *dam* deſinentium, haud dubie ab aggere formata ſunt.

DAMMEN, in antiquiſſimis Dialectis tria ſignificat, *judicare*, *abſolvere*, *condemnare*, quæ totam Juris œconomiam declarant. Errant profecto, qui a Lat. *damnare*, quod ultimæ tantum ſignificationi convenit, deducunt, eosque merito ſibi refutandos propoſuit VORSTIUS in Specimine Ling. Vernac. Cap. 12. Rectius JUNIUS deflexit a Gr. θέμις jus, fas. Hæc origo ideo vera cenſeri debet, quia omnibus verbi ſenſibus reſpondet. Quid enim eſt *judicare, abſolvere, condemnare*, niſi ſecundum jus & fas pronunciare?

DAMMEN, judicare. Gothis *domjan* Luc. X. 29. XVI. 15. Angloſaxon. *deman*, Francis *duomon*, *tuomon*, Suec. *döma*, Island. *dæma*, Angl. *to deem*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *deman* judicare, *dema* judex, *dom*, *dome* judicium, *dom-ſetl* tribunal &c. Gloſſ. Lipſ. *duom* judicium, *duoma* judicia, *duomot* judicatis. TATIANUS Cap. VIII. 3. *fon thir quimit tuomo*, ex te exiet dux. Id eſt, judex, qui judicabit populum Iſrael. Suecis *domere* & Anglis *domes-man* etiamnum judicem ſignificat. Eſt & Hebræorum lingua *dan* judex, eodem pene ſono ac *dema*, quod Saxonicum eſſe vidimus. Reliqui hujus verbi ſignificatus ſunt a ſynecdoche, qua totum ponitur pro parte, judicare pro abſolvere vel condemnare. Ejusdem indolis verbum eſt *ſünen*, quod primo ſignificat judicare, poſtea ad omnes judicis partes extenditur.

DAMMEN, abſolvere, juſtificare, inſontem declarare. Codex Arg. Matth. XI. 19. *uſwaurhta gadomida worth handugei fram barnam ſeinam*, juſta judicata eſt ſapientia a filiis ſuis.

DAMMEN, condemnare. Codex Arg. Marc. XIV. 64. *gadomidedun ina skulan wiſan dauthau*, judicarunt eum reum eſſe mortis. Inde Angloſaxon. *dem* damnatio. Hodie utimur compoſito *verdammen*.

DAMPF, exhalatio cujuscunque rei. Gloſſ. Pez. vapor *damph*. Belgis *damp*, *domp*. A Græc. θῦμα vapor ex ſuffimento. Labiales M. P. F. in ore Germanico ſe mutuo attrahunt.

DAMPF, halitus vitalis. Perſis *dem*, apud CLODIUM in Lex. Turc.

DÆMPFEN, oritur a *dampf*, non vice verſa, & hinc ſignificat quantum poteſt, *exhalare & exhalationem intercipere*, ſive id fiat *reſtinguendi*, ſive *ſuffocandi*, ſive *coquendi* cauſa.

DÆMPFEN, exhalare, vaporare, fumare. Belg. *dampen*, Græc. θυμιᾶν.

DÆMPFEN, reſtinguere. Francis *temphan*, Suecis *dæmpa*. Dicitur præcipue de flamma & incendio, & deinceps etiam de aliis rebus per metaphoram. WILLERAM. Cap. IV. 14. *Caritas leskit unte betemphet multitudinem peccatorum.*

DÆMPFEN, ſuffocare, quocunque modo. Franci utuntur compoſitis *irdemphan*, *bitemphan*, *firtemſan*, in quibus *ir*, *bi*, *fir*, ſunt particulæ intenſivæ. Gloſſ. Pez. enecare *irdemphan*. TATIANUS Cap. LIII. 1. de porcis Gadarenorum: *uuarun bitemphit in then ſeo*, ſuffocati ſunt in mari. Cap. LXXI. *thorna firthamſtun ſamon ſinan*, ſpinæ ſuffocarunt ſemina ejus. LXXV. 3. *gitrog thero uuolone bitemphit thas uuort*, fallacia divitiarum ſuffocat verbum.

DÆMPFEN, coquere in vaſe clauſo, ne exhalationi pateat exitus, *gedæmpft fleiſch* caro in proprio ſucco cocta. Veneti vocant *ſoffegato*, i. e. ſuffocatam, quia exhalare non poteſt.

DAN-ERBE, jus Regis ſuccedendi in bona peregrini defuncti, ſive hæreditas, quam Fiſcus regius capit ex jure Albanagii. VEREL. in Ind. *dana arf* in Legibus paſſim hæreditas vacans & caduca, præcipue exterorum, cum hæredes legitimi aut mortui ſunt, aut pro mortuis habentur, ſi intra tempus lege definitum, jus ſuum non profiteantur & perſequantur. A *Danis* hoc dici non nemo vult. Sed in LL. Weſtrogoth. dicitur *dana arf*, quod Germano & Anglo mortuis in Suecia ad regem devolvitur. Locum Legis produxit LOCCENIUS, qui ante VERELIUM ſcripſit, in Lexico Juris Sueo-Gothici, ubi videtur ſtare pro ſententia eorum, qui *dan* interpretantur per *dainn*, quod Islandis *mortuum* ſignificat. Illud certum, quod *Dan* ſenſu forenſi caducum quid denotet. Hoc tantum vellem inquiri a curioſis, annon *dan* aliqua ſive Celtarum ſive Scytharum Dialecto peregrinum ſignificet? Quod ſi eo ſenſu nuſquam reperiatur, *dan* revera erit mortuus, a θανεῖν mori.

DANK, voluntas, beneplacitum, ſpontaneus animi motus, *wider meinen dank* me invito. Senſus vocis primus & antiquiſſimus, unde reliqui per traducem oriuntur. Angloſax. *agenes thances* ſua ſponte, *thines thances* tua ſponte *unthanca* invitus, volens nolens. Similia habent Franci. Otfridus Lib. III. Cap. III. 45.

Er uuolta ſines thankes
Uuiſon thar thes ſcalkes.
Volebat ſua ſponte
Viſitare ſervum.

Idem: *uuio er ſines thankes bi unſih ſtarb*, ut ſua ſponte pro nobis moreretur, Lib. IV. Cap. I. 11. *mines unthankes* invitus, non mea ſponte, ibid. verſ. 70. Gloſſa vetus apud Junium in Obſ. ad Will. pag. 43. *iro dankes*, *kerno*, ultro. Refer ad *denken* velle, quem ſignificatum infra adſtruxi. Synecdochice ponitur pro *bona voluntate* ſeu benevolentia, prorſus ut apud Latinos *voluntas*.

DANK, gratia gratificans, alias favor, clementia. Dictio ſynecdochica, qua voluntas ponitur pro benevolentia, quo genere dicen-

cendi (ut paulo ante monitum) delectantur etiam Latini. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. I. 93.

Ni mohtun uuir in uuara
Irthenken thio ginada,
Thia thu in thera noti
Druhtin bi unſih dati,
Thaz uuas io ana uuank
Allaz Druhtin thiner thank.
Non poteramus equidem
Excogitare hanc gratiam,
Quam tu in hac neceſſitate
Domine pro nobis feciſti,
Hoc erat ſine dubio
Totum Domine clementia tua.

Hodie dicimus *gnad*, quod etiamſi per reditum literarum conveniat cum *dank*, non tamen ex illo factum eſt. Quemadmodum autem voluntas nunquam eſt ſine cogitatu, ita propenſa voluntas multum trahit roboris a contemplatione. Nam quo magis unuſquisque recogitat, quid ſibi, quid Deo, quid humanitati debeat, eo magis illum ad benevolentiam & clementiam flecti neceſſe eſt. Synecdochice ponitur pro *mutua benevolentia*. Et ab hac ſynecdoche pendet intellectus vocis ſequentis.

DANK, gratia grates agens, alias gratiarum actio. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, benevolentia pro grato animo ſeu mutua benevolentia. Quid enim eſt gratiarum actio, niſi favor mutuus, qui ſponte & ultro redit ad eum, a quo beneficium accepit? Omnes ſane naturaliter diligimus beneficia & benefactores, & monſtrum hominis eſt, aliquem ea ſola de cauſa odiſſe, quod beneficium dederit. Verum cum pauci noverint beneficia largiri, ut decet, hinc fit, ut gratiam, quam non habent, viciſſim non inveniant, & totus mundus refertus ſit ingratis, quos manu fecimus ipſi. Quædam enim beneficia nec ſponte dantur, nec confeſtim, & hæc ſunt diuturnæ exſpectationis præmia extorta, non beneficia. Alia ſuperbe & arroganter, & cum contemtu accipientis. Alia inſidioſe, ut libertatem noſtram redigant in ſervitutem. Alia exprobranter, & cum pudore indigentis. Alia tot indignis actionibus mixta, ut gravius ſit accipere, quam carere. Gothi gratiarum actionem vocant *thankjus*, Luc. XVII. 9. quod deſideratur in Gloſſariis, Angloſaxon. *thanc*, ibid. Franci & Alam. *danch* & *danchotat*. Gloſſæ Junianæ in Will. pag. 43. *dancha ſingante* grates canentes, *danchotat* gratiarum actio, *undhancpare* ingratus. Hic quoque affectus alitur & fovetur cogitatione. Nam quo magis accepti memoria beneficii refricatur, eo magis animus ad gratiam referendam movebitur.

DANK, gratia gratum faciens. VEREL. in Ind. *thauk* gratia, *thokaſæll* gratioſus, cui omnes favent, *thægilegt* gratum, *gudi thægilegt* Deo gratum. Franci inſerunt N. dicendo *thanc* vel *danch*. Gloſſ. Pez. gratioſa *danchparigiu*. Id eſt, talia quæ gratiam ſuam ſecum ferunt, a *bæren* ferre. Refer ad *danken* placere. Nam proprie eſt illa gratia qua aliis placemus.

DANK, placitum, quod gratia placendi pollet, *zu dank thun* ad placitum facere, h. e. ita rem gerere ut alteri placeat. Rurſus a *danken* placere.

DANK, præmium, merces, retributio. Dictio metonymica, qua ſignatum ponitur pro ſigno, gratia grates agens pro mercede, qua gratus animus demonſtratur. Tatianus XXXII. 6. *Oba ir uuehſal gebet then, ſon then ir gitruwet lon intſahan, uuelih thanc iſt ju thes thanne?* Si mutuum dederitis his, a quibus ſperatis mercedem recipere, qualis erit retributio veſtra? Quaſi dicat nulla, quia nihil facitis, quod remuneratione dignum ſit, & quod non peccatores faciant peccatoribus.

DANKEN, gratificari. A *dank* benevolentia. Angloſaxon. *thancian, thancgian* eſt gratificari, & hinc rurſus *thanc*, & *thances* gratis. Hoc ultimum agnoſcunt quoque Franci. Notkerus Pſal. CVIII. 26. *hilf mir Truhten Gott min umbe dine genada, die du danches ſkeineſt*, adjuva me Domine Deus meus propter miſericordiam tuam, quam gratis exhibes. Hodie obſoleſcit.

DANKEN, gratias agere. A *dank* grates. Gothis gratias agere dicitur *thankjus fairhaitan*, quaſi grates promittere, Luc. XVII. 9. Angloſaxonibus *thancian*, Matth. XXVI. 27. *and he genam thone calic thanciende*, & accepit calicem gratias agens. Apud BENSONIUM *thanc-ſecgan*, quod hodie imitamur in *dankſagen*. Franci dicunt *danchon* & *thankon*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 18. *biginnet Gott thankon*, incipite Deo gratias agere. Lib. III. Cap. XX. 213. *thank es Got ſilu fram*, gratias age Deo quam maxime. Lib. V. Cap. XXV. 50. *thaz ſie es Gote thankon*, ut Deo gratias agant. Vetus precandi formula apud ECCARDUM in Catech. Theotiſc. p. 72. "*thancomes thir*, gratias agi„mus tibi. Inquirenti mihi, inquit JUNIUS, „in originem verbi *thancon*, ſtatim occurrit, „non male forte deduci poſſe a *thenkan* co„gitare, meminiſſe. Nam, ut eximie Sene„ca de Beneficiis Lib. III. Cap. 5. *Gratus eſt,* „*cui beneficium in mentem venit.* Et plenius „aliquanto Lib. II. de Benef. Cap. 24. *Nihil* „*magis præſtandum eſt, quam ut memoria no*„*bis meritorum hæreat, quæ ſubinde refri*„*canda eſt, quia nec referre poteſt gratiam,* „*niſi qui meminit, &, qui meminit, jam re*„*fert.* Egregie quoque P. Syrus in Mimi „jambis:

Sat magna uſura pro beneficio, memoria.

„Gallorum interim *recognoiſtre* & *recognoiſ*„*ſant* ad vivum exprimunt veram hujus ety„mologiæ rationem: Sicuti nec longe rece„dit eorundem *ſçavoir gré de quelque choſe* „quod plane reſpondet Græco χάριν εἰδέναι „vel χάριν ἐπιςάσθαι ἐπὶ τινι.„ Hæc Junius in Obſ. ad Will. pag. 44. Sed hic cogor a Viro ſummo diſſentire. Quamvis enim

denken

denken ſæpe ſit meminiſſe, plus tamen omnino ad gratiarum actionem requiri videtur, quam ſimplex recordatio. Nam grati animi indoles eſt, merita nonſolum agnoſcere & meminiſſe (quod etiam faciunt ingrati), ſed & mutuam benevolentiam tam verbis quam factis quavis occaſione reddere. Hinc gratias agere Latinis aliis verbis dicitur *gratiam referre.* Et hæc eſt illa gratia, quam Græci *χάριν*, Galli *gré* vocant, & quam ſcire ſe profitentur, non quod ſe beneficio affectos eſſe ſentiant, quod ſentiunt etiam ingrati, ſed quod gratiæ mutuæ ſibi conſcii ſint. Quæ cum ſit motus ſpontaneus, qui ad benefactorem revertitur, Gallis recte dicitur *gré*, a theotiſco *ger*, quod promtam voluntatem notat. Græcis & Gallis jungere potuiſſet JUNIUS Germanos, quibus *dank wiſſen*, idem quod Græcis *χάριν εἰδέναι*, & Gallis *ſçavoir gré*, niſi idioma noſtrum ſusque deque habuiſſet.

DANKEN, laudare, benedicere. Ex eodem fonte. Nam qui gratias agunt, ſolent in laudes & vota erga benefactores effundi. Et hinc gratias agere & laudare eodem verbo exprimi cœpit. Gloſſ. Pez. benedicentes *danchontiu.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XII. 49.

Githankota er'mo harto
Thero ſelbon uuorto.

Quem rhythmum optime vertit SCHILTERUS hoc modo: *laudavit eum valde propter hæc verba.* Nam Chriſtus non gratias egit Petro pro confeſſione, tanquam pro beneficio accepto, ſed potius illum laudavit. Hodie utimur in Sacris tantum, ubi *danken* ſæpe idem eſt quod laudare & glorificare Deum.

DANKEN, retribuere. A *dank* merces. OTFRIDUS: *thaz thir es Got githanko*, ut tibi id Deus retribuat, Lib. II. Cap. XX. 12. Lib. III. Cap. XIX. 72. Hinc ſalutantibus vulgo regerimus, *Got dank euch*, Deus vobis ſalutem retribuat.

DANKEN, placere, charum eſſe. VEREL. in Ind. *thoknaſt* placere, *their villdu honom thoknaſt* placere ipſi cupiebat. Idem Suecis *tökias.* Francos eodem ſenſu dixiſſe *thankon* vel *danchon*, inſerto N. patet ex derivato *dank* gratia gratum faciens. Sed hæc verbi forma eſt vitioſa. Nam placere ſic dicitur ab objecto, h. e. a bono & pulchro, quia bona & pulchra tantum placent. Et Belgis quidem *deeg* eſt bonum, Cambris vero *teg* pulcher, bellus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ita a *lieb* gratus, deſiderabilis, fit *lieben* placere, ſicut a *bellus* amabilis, *fallen*, *gefallen* placere. Confer ſynonymum *hagen.*

DANN, *denn*, nam, namque. Gothi tres habent conjunctiones cauſales, *than* Luc. I. 66. *unte* Matth. IX. 24. & *ubthan* Marc. XVI. 8. Angloſaxones & Franci nullas. Quando vero ſeries orationis cauſalem poſtulat, tunc illi dicunt *witodlice* vel *ſothlice*, hi vero *keuiſſo*, quæ tamen nihil aliud ſignificant quam *certe* vel *vere.* Gloſſ. Keron. nam, namque *keuuiſſo*, enim *ſo keuuiſſo.* Poſtea ex Gothico *unte*, a Francis formari cœpit *uuanta*, *uuanda*, quo paſſim utitur NOTKERUS & OTFRIDUS, unde Belgis remanſit *want* enim. Noſtra particula eſt a Gothica *than.* Mirum interim eſt, in ſermone humano particulam cauſalem poſſe deſiderari.

DANN, *denn*, cum, tunc, quando. Gothis *than*, Matth. IX. 15. Angloſax. *thænne*, *thonne*, Franc. *thanne*, Alam. *denne.* Gloſſ. Keron. tunc *denne*, cum *denne*, quando *denne.* Similia ſunt apud Latinos *tum* & *tunc.* Hodie *dann* ſequitur *wann*, olim utrumque locum occupavit. Evang. Angloſax. Joh. VII. 27. *thonne Criſt cymth*, *thonne nat nan mann hwanon he byth*, quando Chriſtus veniet, tunc nemo ſciet unde ſit. TATIANUS Cap. XXXIV. 1. *thanne ir betot, ni ſit thanne ſo ſo thie libhizaru*, cum oratis, tunc non eritis ſicut hypocritæ.

DANN, quam. Adverb. comparandi, quod comparativum ſequitur in oratione. Sic vulgo dicimus, *beſſer dann er*, *ſchöner dann ſie.* An vetus ſit, neſcio. Venit tamen ab illo *ſothan* & *ſothanig* talis, qualis, hoc eſt, qui alteri comparatus, ſimilis illi deprehenditur.

DANNEN, locus a quo, *von dannen* unde. Olim non utebantur particula auxiliari *von* ad hunc ſenſum exprimendum. Gloſſ. Keron. hinc *danan*, unde *danaan.* Gloſſ. Boxh. *dana uuelzes* avelles. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 37.

Ther fon ther erdu hinana iſt
Ther ſcal ſprechan thanana iſt.
Qui de terra eſt,
Loquetur unde eſt.

Similiter Angloſax. *thanon*, *thonan*, *thonon* eſt hinc, unde, inde, exinde apud BENSON. Conſentiunt tranſpoſitis literis Græc. *ἔνθεν* hinc inde, & Lat. *unde.*

DANNOCH, *dennoch*, tamen. Particula adverſativa, ſed ex adverb. loci & temporis, *da* hic, & *noch* adhuc, ut videtur, compoſita. Gothi dicunt *annuh* Joh. XVIII. 37. *annuh thiudans is thu.* Ubi Luth. *ſo biſtu dennoch ein könig.* Et tamen Rex es? Hodie *annoch* eſt adverb. temporis.

DAR, ibi, illic. Adverb. loci remoti, ſicut *da* propinqui. Gloſſ. Keron. illuc *dara.* Extat & in reliquis Dialectis. Hinc verba Domini apud Marcum Cap. VI. 10. *ibi manete:* Gothus vertit *thar ſaljith*, Angloſaxo *thar wunigath*, Tatianus *thar uuonet*, Cap. XLIV. 7. Perſis *dar* ſubſtantive dicitur pro loco, apud RELANDUM in Diſſert. de veteri L. Perſica. Cæterum *thar* priſcis nonſolum eſt adverb. loci, ſed etiam temporis, præcipue OTFRIDO. Et hoc ſenſu ſuperat in *immerdar*, quod vi compoſitionis *perpetuum quando* ſignificat.

DARBEN, carere, indigere, privari. Gothis *thaurban*, Angloſaxonibus *thearfan*, Francis *tharban*, Scandis antiquis *thurfa*, hodiernis *tarfwa*, apud VERELIUM in Ind.

Proprie idem eſt quod *darfen* opus habere, & dicitur de pauperibus, quia omnium rerum tam utilium quam neceſſariarum inopia laborant.

DARD, jaculum, telum miſſile. Armoricis & Anglis *dart*, Latino-Barbaris *dardus*. ABBO de Obſid. Lutet. Lib. II.

- - - *Scuta tonant, Dardique volant.*

Rem & nomen rei Celticum eſſe, plerique exiſtimant, etiamſi nec CLUVERIUS nec BOCHARTUS inter arma Celtica *Dardorum* mentionem injecerint. Familia vocis hodie ſuperat apud Gallos, quibus *dard* jaculum, *dardeur* jaculator, *darder* jacere, jaculari. Cum poſtremo convenit δαρδῶσαι, quod apud Heſychium exponitur *jacere*, obſervante JUNIO in not. ad Willeram. pag. 272. Probabile eſt, fuiſſe ſpiculum, ſeu parvam haſtam. Pro hac ſententia ſtat MARTINIUS in voce *ſagitta*, ubi *dart* deflectit a Græc. δοράτιον, quod eſt diminutivum a δόρυ haſta. Hæc etymologia omnibus, quas vidi, palmam præripit. Mihi tamen perſuaſum eſt, utramque vocem, tam Græcam quam Germanicam, e Celtico fonte petitam eſſe, nempe a *taro* ferire, quod omnibus telis, ſive cæſim lædant, ſive punctim, convenit. Confer *Cateia*.

DARF, opus, neceſſitas. Angloſax. *thearf*, Scandis antiq. *tharf*, *thorf*. VERELIUS in Ind. *thorf* neceſſarium, *um fram thorf* præter opus, præter neceſſitatem, *tharfleyſa* quod non juvat, in quo nullum commodum. Similiter in Lex. Run. *darf*, *dorf* exponitur opus. Proprie ſ[illegible]nificat id, quod expedit, ſive utile ſit, ſive neceſſarium, oriturque a *derben* expedire. A *darf* rurſus fit *darfen* gemino ſignificatu, opus eſſe, & opus habere.

DARF, indigentia. Verbale a *darfen* opus habere. Inde *bedürfig* indigus, opus habens.

DARFEN, opus eſſe, *es darf keiner weitlæuffigkeit* non opus eſt prolixo rerum aut verborum ambitu.

DARFEN, opus habere. Goth. *tharfan*, Angloſax. *thearfan*, Franc. *tharfan*, *durfan*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XIV. pag. 31.

Bithiu ni durafun thera ſun
Thia thiarna noh ther ira ſun.
Quamvis non opus habebant hac expiatione
Virgo & filius ejus.

Differt a *darben* uſu tantum, non ſignificatu. Nam *darben* eſt inopia laborare, & pauperum proprium, *darfen* vero, & compoſite *bedarfen*, *bedörfen*, *bedürfen* eſt opus habere quocunque modo, ſorte omnibus communi.

DARFEN, audere, præſumere, confidere, *wer darf es ſagen ob es gleich war iſt*, quis auſit hoc dicere, etiamſi verum ſit. Rectius *darren* vel *dürren*, ut omnes antiqui. Eſt enim verbum Celticum, cujus veſtigia multa hodienum extant in Britannia, quæ facile deprehenduntur a peritis, qui voces depravatas a genuinis diſcernere norunt. Cambris *anturio* audere, aggredi, moliri, *antur*, auſum, molimen, *dewr* audax, fortis, ſtrenuus. Similia extant in reliquis Dialectis. Hinc audere Angloſaxonibus dicitur *dearran*, *dyrran*, Francis *durran* apud WILLERAM. Cap. VIII. 2. VERELIO in Ind. *thora*, Anglis *to dare*. LUTHERUS ipſe in ſacra Verſione primarum Editionum paſſim utitur *thüren* eadem notione, quod poſtea a typographis temere mutatum eſt in *darffen* & *dörffen*. Omnibus conſentit Græc. θαῤῥεῖν confidere, præſumere, audere, & θάρρη audacia, confidentia. Unde manifeſtum, quod Litera F. in medio verbi a recentioribus inſarta ſit. Interim cum Germanis conſentiunt Dani & Belgæ, duces an ſocii, incertum. Nam Danis quoque *jeg torff* eſt audeo, & Belgis *durven* audere. Et hinc *dyrfd* in Indice VERELII eſt audacia. Verum longe aliam & deteriorem mutationem obit hodie hoc verbum in ore & aure vulgi, dum priſtinum ſignificatum ſenſim remittit, & de eo, quod licite fit, uſurpari incipit. Hinc vulgo dicimus, *ich darf nicht*, non licet mihi, cum proprie ſignificet, non audeo.

DARM, ductus extalis. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. inteſtina *tharma*. Gloſſ. Pez. extales *crozdarma*. Angloſax. *thearm* inteſtinum, *thearmes utgang* procidentia ani. Græcis τράμη eſt foramen ſedis, & τράμις podex. Cuncta a τρέω, τράω perforo.

DARRE, morbus avium. V. *dürren* areſcere.

DARRE, locus ubi horreum torretur. Refer ad *dürren* arefacere.

DARUM, idcirco, viciſſim. Novum, & eodem vitio affectum ut *warum*. Nam *dar* eſt adverb. loci, quod a ſenſu loquentium alienum, qui volunt dicere *das-um* propter ea.

DAS, hoc, quod. Gothis *that*, Angloſax. *thæt*, Franc. *thaz*, *thas*, Alam. *daz*. Gloſſ. Keron. hoc eſt *daz iſt*, quod *daz*, quod abſit *daz fer ſi*. Quibus cum convenit Gr. τȣ̃το. Priſcis nonſolum eſt pronomen, ſed etiam conjunctio, ſignificans *ut*, *quod*, quæ hodie ſcribitur *daß*.

DAUBE, tabula doliaris. Gall. *douve*. Cambrica lingua *tu* eſt latus. Et tabulæ illæ quid ſunt, niſi latera dolii? Literæ finales poſſunt eſſe a paragoge. Galli inde derivant *adouver* & *addouber* aſſerculos dolii compingere, & *radouber* aſſeres navis reficere. Germanis *dauben* aliquando idem denotavit ac latera dolii compingere, ſaltim prioribus illis, qui nobis cadorum nomina *tuppe* & *zuber* reliquerunt.

DAUCHT, videtur, *mich daucht* videtur mihi. Utitur Luth. Act. XV. 22. ſuffragantibus Gothis & Alamannis. Gloſſ. Keron. videatur *ſi keduht*, viſus *keduht*, viſum fuerit *keduht iſt*. Gothis *thuhtan ſik* eſt exiſtimare, *thuhta im* exiſtimabant, Luc. XIX. 11. Et hinc ſuperbi, qui alios præ ſe contemnunt,

mnunt, & propria exiſtimatione ſibi videntur magni, Gothis appellantur *mikilthuhtans*, a *mikil* magnus, Luc. I. 51. Hiſce ſono & ſignificatu convenit, Latinum *duco*, & Græcum δοκέω. Verbi noſtri infinitivum vide in *dunken*.

DAUEN, *dauwen*, digerere. Gloſſ. Pez. digere *douui*, digeri *cadauuan*, conſumit *douuit*. Gloſſ. Keron. digeſti *kideuuite*. Belgis *douwen* eſt premere, quod videtur naturam digeſtionis explicare. Plura veterum teſtimonia vide in compoſito *Verdauen*.

DAUME, pollex. Gloſſ. Ælfrici: *thuma* pollex. Benſon. *thymel* pollex. Verel. in Indice: *thumlungr* pollex chirothecæ. Quemadmodum *pollex* ISIDORO a *pollendo* deducitur, quod inter cæteros digitos virtute polleat & poteſtate: ita idem digitus MARTINIO *daum* dici videtur a *domo*, quod domandis & tractandis rebus præ cæteris idoneus ſit. Mihi *daum* videtur abſciſſum ab antiquiori *dymel*. Ipſum vero *dymel* ortum exiſtimo a Gr. διμερής bipartitus, mutato R. in L. Nam pollex eſt δικόνδυλος, & duos habet nodos, cum cæteri digiti habeant tres, etiamſi ARISTOTELES alium computum faciat, qui articulos infimos in pectine manus non videtur conſideraſſe.

DAUMEL, *taumel*, vertigo, *taumel-kelch* poculum vertiginis Eſa. LI. 17. *teumelig*, *dæmelig* vertiginoſus. Suſpicor, prioribus Germanis *dümen* idem denotaſſe quod Græcis δινεῖν, h. e. *vertere, volvere, circumagere*. Nam N. & M. ſunt literæ permutabiles, & ab hoc verbo, quamvis hodie inuſitato, manifeſto derivantur *dümel* & *taumel* vertigo, *tümiſch* & *dæmiſch* vertiginoſus, quæ paſſim vigent in Dialectis.

DAUMELN, duobus modis conſiderari poteſt, vel ut frequentativum ab obſoleto *dümen*, vel ut derivativum a *daumel*.

DAUMELN, quatenus eſt frequentativum ab obſoleto *dümen*, eundem ſervat ſignificatum ut ſimplex. Varie autem effertur in Dialectis. Belgis *tuimelen* eſt rotare, ſurſum deorſumque vertere, *tuimeling der regeeringe* everſio reipublicæ. Anglis *to tumble* volvere & volvi, *tumbling* verſatio, volutatio. Germanis *tummeln* vertere, circumagere, & per ſynecdochen generis ſaltare, quia ſaltantes ſubinde corpus vertunt.

DAUMELN, *taumeln*, quatenus eſt derivativum a *daumel* vertigo, ſignificat *vertigine agi*. Utitur Luth. Pſal. CVII. 27. Eſa. XXVIII. 7. & paſſim. Et dicitur proprie de ebriis, qui crapulam ſentiunt, poſtea etiam de aliis, qui quamcunque ob cauſam vertiginem capitis patiuntur, & toto corpore nutant. Unde ſit hoc verbi, STADENIUS, quem illud valde inquietum habuit, fatetur ſe ignorare, in Voc. Bibl. pag. 627. Sed in Additionibus pag. 908. illud tanquam frequentativum a *tümen* ſaltare deducit, quaſi titubare ſit tripudiare. Plures origines ſuggerit Cadmus Græco-Phœnix MARTINII in voce θυμέλη, Arabicas & Græcas, ſed a vero verbi ſenſu plane devias, qui certe non aliunde petitus eſt quam a ſubſt. *daumel* vertigo.

DAUREN, durare. Utrumque a Gr. δηρὸν diu. Quid enim eſt durare, niſi diu perſeverare? Inde Francis *dura ſuna* firma pax, apud CANGIUM in Gloſſ. Germanis *daur* duratio, Belgis *geduurig* continuo. Quibus convenit Heb. *dor* duravit.

DAUREN, dolere, affligi, *zubedauren* dolendum. Dicitur præcipue de pœnitentia & miſeratione; ſed in tota retro antiquitate non habet ſimile. Difficile autem eſt, rationem reddere de vocibus, quarum Archæologia deſideratur. Forte eſt ipſum Lat. *dolore*, quia L. & R. ſæpe permutantur.

DAUS, binio. A Gr. δυὰς, vel Gall. *deux* duo.

DAUZEN, *duzen*, perſonam ſecundam in ſecunda ſingularis alloqui, Gall. *tutoier*, Lat. Barb. *tuiſſare*. A *du* tu. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. 81.

Uuola thiu nan duzta,
Inti in ira barm ſazta.
Beata quæ illum tuiſſavit,
Et in gremio ſuo poſuit.

Quamvis naturale ſit, & moribus antiquis receptum, ut allocutio ſecundæ perſonæ eo fiat pronomine, quod illi proprium: Hodie tamen ſinguli ſingulos aliter compellamus, ſive honoris gratia, ſive aſſentationis ſtudio, exceptis Deo & chariſſimis, junioribus & ſubjectis, vilibus & contemtis. Olim autem omnes, etiam honoratiores, in ſecunda ſingularis appellatos eſſe, teſtatur Confeſſio peccatorum antiqua, Libris Evangeliorum Otfridi a FLACIO præfixa, quæ ipſius Caroli M. eſſe putatur, ubi circa finem: *So bin ih es Gote allmahtigen bigihtig, inti allen Gotes heilagon, inti* THIR *Gotes manne.* Alia non minus cana habet: *unde* DIR *ſinemo boden*, apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 96. Sed poſt exceſſum Caroli, perſona eccleſiaſtica, quamvis una, multitudinis numero compellari cœpit. OTFRIDUS in Præfatione ad Salomonem Epiſcopum verſ. 9.

Lexza ich therera buachi
Iu ſentu in Suaborichi,
Thaz ir irkiaſet uberal,
Oba ſiu fruma uuertan ſcal.
Lectionem horum librorum
Mitto vobis in regnum Sueviæ,
Ut deliberetis univerſe
An utilis ſit futura.

Belgis id peculiare, quod neminem lingua ſua tuiſſare poſſint. Loquor de conſtitutione Belgicæ Linguæ hodierna. Nam veteris aliam fuiſſe rationem, indubium. Hinc orta in Synodo Dordracena quæſtio, quonam modo DEUS compellandus ſit? definitumque, præſtare, ut *ghy* retineatur, cum *dy* ſit obſoletum, & genio vernaculæ contrarium. Hodie Poëtarum & Quakerorum pro-

proprium eſt, omnes, etiam Principes & Reges, vetuſto more alloqui. Sed id, quod in carmine decorum, extra carmen ruſticum cenſetur. Quakerorum inſtitutum prolixe examinat Diſputatio Theologica *de modo compellationis in ſecunda ſingulari*, Præſide D. ENGELCRENIO Roſtochi 1720. habita, in qua multa, non ubivis obvia, occurrunt. Fuere tamen omnibus temporibus viri probi in Germania, qui non obſtinatione, aut ſectæ ſtudio, ſed antiqua fide & ſynceritate ducti, omnes etiam ſummos viros tuiſſando alloquerentur. En tibi jucundum exemplum ex Annal. Suev. CRUSII Part. III. Lib. XI. pag. 631. ad an. 1536. *Es war zu Augſpurg ein Arzt, mit namen Ulrich Jung, der pfleget jederman zu tauzen. Er kam zu Kayſer Carol dem Vten und ſprach: Kayſer, dein Vorfahren* (*Maximilianus*) *iſt mir 6000. gülden ſchuldig blieben. Daß du mir ſie wieder gebeſt, ſteht deiner Kayſerlichen ehr wol an. Doch ich laß ſie dir nach: wann du mir und meiner frauen jærlichs 600. gülden leibding unſer lebtag gibſt. Reſpondit Cæſar: ia Doctor Ulrich, ihr ſolt ewers begehrens gewæhret ſein. Et ſic factum eſt.* Hodie priſci moris retinentes ſunt Tyrolenſes, qui nonſolum ſe & ſuos, ſed etiam peregrinos, & ſummos quoque viros in perſona ſecunda alloquuntur. Quod cæteri Germani ridere ſolent, quia ſcil. a priſca ſimplicitate ad ſtulta complimenta (ſit venia verbo) deſciverunt.

DE, medium derivandi. V. *Proleg.* Sect. VI.

DEBEN, incendere, urere, igne cremare. Græcis τύφειν. Vox e lingua Græca in coloniam veteris Francicæ traducta. Inde voces Malbergicæ in Lege Salica,

Saldeban
incendere domum,
a *ſal* domus.

Tit. XIX. de incendiis, art. 7. *Si quis ſpicarium aut machalum cum annona incenderit, Malb. ſaldeban.*

leosdeba
incendium ſuis,
a *loos* ſus.

Ibid. art. 8. *Si quis ſudenn cum porcis, ſcuriam cum animalibus vel fœnile incenderit, Malb. leosdeba.*

chreodiba
combuſtio cadaveris,
a *reef* cadaver.

Tit. LXXIV. *de chreodiba.* Art. I. *Si quis hominem ingenuum ſeu in ſylva ſeu in quolibet loco occiderit, & ad celandum igne combuſſerit* &c.

Cuncta ex obſervatione Nob. ECCARDI in excellenti Commentario ad Leg. Sal. p. 42.

DECHANT, a Lat. *decanus.* Vocem Germanicam vide in *dingman.*

DECKE, operimentum cujuscunque rei. Angloſax. *theccene,* Franc. *theki.* TATIANUS cap. XV. 4. *obanentiga thekki des tempales,* pinnaculum templi. Proprie ſupremum templi tectum. VEREL. in Ind. *thækia* tectum. Convenit Gr. τέγη & ϛέγη, Lat. *tegmen, teges,* & *tectum,* Lat. Barb. *dagus,* unde Gallis *dais* pro umbraculo. Cuncta affinia, a *decken* operire. A ſimplici eſt diminutiv. *deckel* operculum.

DECKE, laquear, contignatio. VEREL. in Ind. *thekia* laquear. Verſio Francica eodem ſenſu habet *theki.* TATIANUS Cap. LIV. 3. *ſtigun ubar thie theki,* aſcenderunt ſupra tectum. Plures ſignificatus vide in *dach.*

DECKEN, latere. Verbum Celticum. Cambris *techu* eſt latere, latitare, ab antiquis Britannis relictum, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Hinc fraus & machinatio occulta Græcis vocatur τέχνη, Latinis *technæ.* Ab eodem primitivo deſcendunt multa *verba faceſſentia* in omnibus Occidentis Linguis, tam deſita quam uſitata, quorum ſchema hic ſubijciam.

Parentela verbi Celtici TECHU *in Linguis Occidentis.*

tegere, facere ut lateat.	Græc. ϛέγω. Lat. *tego.* Angloſax. *theccan.* Fr. & Alam. *decchan.*	Vide *decken* operire.

celare, tegere occultandi cauſa.	Franc. *tougan.* Alam. *tögen.*	V. *tögen* celare.

ſilere, ſilentio tegere.	Lat. *tacere.* Goth. *thahan.* Franc. *thagan.* Isl. *thaka.* Suec. *tiga.*	V. *tagen* ſilere.

Hodie dicimus *ſtecken* præfixo ſibilo. Sic vulgo ajunt, *wo haſtu ſo lang geſteckt* ubi latitaſti tam diu? Sed a ſimplici *decken* habemus permulta derivata, ut ſunt *tück* dolus, fraus latens ut anguis in herba, *tock-mæuſer* homo obſcurus & latebras quærens, *dachs* meles, animal in cavernis latitans, *deck-mantel* prætextus, cum quid latendi cauſa ſimulate atque in ſpeciem dicitur aut agitur, *bedeckung* latibulum, ſpecies munitionis in architectura militari.

DECKEN, operire. Verbum faceſſens a *decken* latere. Quid enim eſt operire, niſi facere ut lateat? Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *theccan, thaccian,* Franci & Alam. *tachen, decchan.* Gloſſ. Keron. operui *pidachta,* detegere *intdecchan.* NOTKERUS Pſal. XXXIV. 13. *mit harrun dahta ih mich,* cilicio me tegebam. Quibus convenit Gr. ϛέγω, Lat. *tego.*

DECKEN, ſternere, *den tiſch decken* ſternere menſam, quod fit operiendo. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 35. de turba Hieroſolymitana:

Zi kuning ſie nan quattun,
Joh imo then uueg thagtun.

Regem

Regem eum proclamabant,
Et viam illi ſternebant.

Veſtimentis viam operientes, ut glorioſius urbem intraret Dominus.

DECKEN, celare, abſcondere, tegere occultandi cauſa, *verdeckter-weiſe* tecte, *verdeckt eſſen* verba ambigua, quæ mentem dicentis occultant. Verbum affine cum *tögen* celare, de quo infra.

DECKEN, tacere, ſilentio tegere. VEREL. in Ind. *thaka, thagka* tacere, *thogn* ſilentium. Hodie non dicitur niſi de ſilentio quo alterius dedecus tegimus. Interim affinitate jungitur cum *tagen* ſilere, de quo infra.

DEEF, *teef*, meretrix, Dial. Belg. Olim ancilla. Cauſam vituperatæ vocis vide in *dieb* ſervus & ſerva.

DEEF, *teef*, canicula. Proprie catuliens, a θέω curro, quod in imperativo habet θεῦ. Rectius ſcribitur *teew*. Nam F. etiamſi ſit ejusdem inſtrumenti ut W. & in illud convertibile, non tamen eſt medium ordinarium faciendi derivata.

DEGEN, ſervus, homo obnoxius, ſed liber & ingenuus. Angloſaxonibus *then*, *thegn*, *thegen* eſt miniſter. Idem Francis *thegan*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 85.

Geſceident ſih in ala uuar
Herero inti thegan thar.
Tunc ibi ſeparabuntur
Dominus & ſervus.

Apud eundem Chriſtus vocatur Dominus, & Johannes Baptiſta *thegan ſiner* miniſter ejus, qui præparat illi viam, ut famuli Dominis debent, Lib. I. Cap. III. circa fin. Hic primus vocis ſenſus, ſed paucis perſpectus. SCHILTERUS in notis ad Epinic. Lud. R. verſ. 10. nomen Francicum deducit a *thigan* ambire, ſervire. Sed invita Francorum lingua. Nam *thigan* Francis & Alamannis eſt petere, non inſervire. Gloſſ. Keron. petat *dicke*, petierit *dickit*. Idem in Gloſſ. Teut. pag. 229. aliam ſectatur originem, & *thegan* ponit inter derivata verbi *tihan* creſcere, proficere, ut proprie ſit omnis ætate provectus. Quod a ſenſu vocis alienum. Mihi videtur origo perſpicua. Nam miniſtrare, quod hodie dicitur *dienen*, Angloſaxonibus effertur *thenian*, & mutato I. in G. *thegnan*. Ab hac verbi duplicitate manifeſto oriuntur duo miniſtrorum nomina, *then* verbale a *thenian*, & *thegn* verbale a *thegnan*. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *thenian* miniſtrare, obſequi, *then* miniſter, *thegnan* miniſtrare, *thegn*, *thegen* thanus, miniſter. A *thegnan* porro eſt *thegning* officium, obſequium, miniſtratio, & *githigini* famulitium. Illud Angloſaxonibus, hoc Francis proprium.

DEGEN, civis, & quilibet ſubditus. Senſus Septemtrionalibus proprius. VEREL. in Indice: *thegn* civis, ſubditus, populus, hominum liberorum multitudo. Addit: *De ingenuis dicitur, ſive nobiles, ſive e plebe ſint.* Inde compoſita,

thegengillldi, mulcta Regi debita propter cædem liberi hominis,

thegenskylda, populi & civium obſequium & fidelitas erga Regem,

thegenskapr, boni civis virtus, probitas, liberalitas,

thegenskapar-madur, bonus civis, probus.

DEGEN, dominus, ſed ſuperiori domino (Principi vel Regi) obnoxius. Proprie eſt ſervus ſupremi ordinis, & miniſter Regis nobilior. Gloſſ. Ælf. pag. 70. Satrapa *thegn*, Primas *heofodman* vel *thegn*. SOMNER. *thegn* vir in gradu aliquo dignitatis conſtitutus, *cyniges-thegen* ſatrapa, optimas, dynaſta, baro (qui Regi fidem & obſequium addixerunt), *thegn-boren* generoſus, honeſta vel generoſa familia oriundus, *thegn-ſcype* dignitas, ordo, gradus &c. SPELMANNUS in vita Ælfredi M. p. 118. "*Thegnes* noſtri erant „nobilitatis officiorumque omnium tum „civilium tum militarium, tum eccleſiaſti„corum ſeminarium: ex horum enim nu„mero Rex in bello duces, in pace mini„ſtros & magiſtratus, & eorum ope e colo„nis milites alioſque inferioris ordinis ſa„mulantes elegit„ OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 51. de Proavis B. Virginis ex ſtirpe Davidis:

Thiu thritta zuahta thanana
Thaz uuarun edil thegana.
Tertia deinde generatio
Erant domini nobiles.

VERELIUS in Ind. *thegn* dominus, *thegn oc thræl* dominus & ſervus. Inde Latino-Barbaris *Theganus*, *Thainus*, *Thanus* eodem & nobiliſſimo ſenſu, ut docent SPELMANN. SELDENUS, CANGIUS. Ab hoc ſignificatu famulitium regium, quatenus ex proceribus & vaſallis componitur, in Epinicio Lud. R. verſ. 10. appellatur *froniſc githigini*, h. e. illuſtre miniſterium, ut docet SCHILTERUS in notis.

DEGEN, miles, ab infima ad ſupremam conditionem. Quemadmodum *miles* apud Scriptores medii ævi eſt omnium bellatorum, tam imperantium quam parentium vocabulum, ſic ut milites vulgo dividerentur in *majores* & *minores*, ut ex vita Cunradi apud Wipponem liquet: ita apud Theotiſcos *thegen* erat ejusdem menſuræ, & denotabat nonſolum milites gregarios, ſed etiam belli duces, & omnes militiæ præfectos, cujuscunque gradus ac dignitatis. Ad primum ſignificatum ſpectant multa apud OTFRIDUM obvia, qualia ſunt, quod milites Pilati vocantur *thes herizohon thegana*, h. e. milites præſidis, Lib. IV. Cap. XXII. 38. & Angeli *himilisge thegana* ſatellites cœleſtes, Lib. IV. Cap. XVII. 33. & Franci in genere *thegana zi uuaſane ſnelle* milites ad arma alacres, & *guate thegana* boni milites, Lib. I. Cap. I. 128. 221. Quibus conſentiunt Gloſſæ antiquæ apud Boxhornium: *dhega-*

nom milites, *fior fioringom dheganom* quater quaternionibus militum. Ad ſecundum ſignificatum ſpectat, quod *thegnes* Angloſaxonibus ſunt belli duces, & militum inferiorum præfecti, ut docet SPELMANNUS ſupra excitatus: & quod ipſe Rex LUDOVICUS ab OTFRIDO vocatur *edil thegan* nobilis miles, Lib. I. Cap. I. 198. Quem locum recte vindicat STADENIUS, oſtendens, illum ad Regem, non ad plebem pertinere. Huc fortaſſe etiam facit inſcriptio Runica Saxi Scolingenſis apud WORMIUM in Monum. Dan. pag. 264.

Oſterdi risdi ſtin denſi
Oftir Guda fadur ſin
Herden guden DIAGN.
Oſterdi lapidem hunc poſuit
in memoriam Gutæ patris ſui,
exercitus boni Ductoris.

Dixi *thegen* eſſe militem in genere, parvum vel magnum, ducem vel miniſterialem. Et hoc ſenſu occurrit quoque in Nominibus propriis Francorum & Alamannorum. Inde

DAGOBERTUS, miles clarus. Nomen multorum in Francia Regum, de quo jam aliquid dixi in *brecht*. Reliqua occurrunt apud Goldaſtum in Indice.

DAGOALDUS, militum præfectus. A *walt* præfectus.

THEGINPOLD, miles audax, animoſus. V. *bald*. Scribitur & *Tagebold*.

THEGENHART, miles acer, robuſtus. V. *hart*.

THEGANMAR, & *tagamar*, miles celebris, famoſus, V. *mar*.

DEGEN, vir fortis. Senſus a milite ad omnes ſtrenuos traductus. SOMNER. *thegen* vir fortis vel ſtrenuus, *thegenlice* viriliter. Gloſſ. Lipſ. *thegenliche* viriliter. Inde *theganheit* virtus, fortitudo. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 35. de R. Davide: *er quam mit theganheiti*, pervenit (ad regnum) virtute. Atque hinc jam patet, quid ſit THEGAN vel THEGANUS, quatenus nomen hominis proprium conſtituit, nempe vir fortis. Claruit hoc nomine Scriptor ingenuus *de Geſtis Ludovici Pii*, ſub quo etiam vixit. Idem nomen occurrit quoque in Indicibus GOLDASTI inter Nomina propria Alamannorum.

DEGEN, enſis, gladius. Senſus vocis hodiernus, quem etiam agnoſcunt Belgæ & Dani. Virum & arma eodem nomine deſignari, ſæpe contingit, ut patet ex vocibus *wer* & *gæs*. Sed his nunc miſſis, videamus, cur *degen* & militem & gladium ſignificet? Convenit inter Viros Doctos, gladium a poſtera ætate ſic dictum eſſe quaſi ſervum vel militem, ſive quod domino continuo ſit a latere inſtar ſervi, ſive quod corpus geſtantis tueatur inſtar militis. GOLDASTUS Animadverſ. in Parænet. pag. 365. *Gladius nuncupatus eſt* DEGIN, *quod ejus miniſterio in defenſione utimur*. OL. WORMIUS Lib. IV. Monum. Dan. pag. 264. *Tractum ad gladium deſignandum, quem Danica voce* DEGEN *appellamus, quod ejus miniſterio in defenſione utamur.* Tranſiit hoc ſignificatu, aut certe ſimili, in alias quoque Linguas. Hinc pugio Armoricis *dager* vel *dagr*, apud Boxhorn. in Lex. Ant. Brit. Gallis *dague*, Italis & Hiſpan. *daga*, Lat. Barb. *daggerius*.

DEHNEN, tendere, extendere. Litera H. in medio vocis non agnoſcitur ab antiquis, nec locum habet in derivatis, qualia ſunt, *dünn* tenuis, *tunen* tendiculæ, *tant* chorda, &c. Vide ergo *denen*. H. in ſcrutinio vocum ſæpe etymologiam turbat.

DEICHSEL, temo. Quidam deducunt a *ziehen* trahere, alii a τάσει, h. e. extenſione, quia temo eſt lignum longum. Illud STILERO, hoc MARTINIO ſe probavit. Mihi, ſi Græca origine opus ſit, non aliunde melius duci poſſe videtur quam a διοικέω rego, guberno. Quid aliud eſt temo niſi gubernaculum currus? Et hinc etiam Cambris *taig* pro clavo eſt. In Dialectis Saxonicis gutturalis in medio vocis eliditur. Hinc temo Angloſaxon. dicitur *thisl*, Belgis *diſſel-boom*, Suecis *wagntiſſel*. Gloſſ. Ælf. temo vel arctoes *thisl*. Puto ab antiquiori & ſaniori *thicsl*, per ſyncopen.

DEICHSEL, aſcia, dolabra, vel ſimile vietorum inſtrumentum. Gloſſ. Pez. aſcia *dehſala*. Idem Belgis *diſſel*. Apud Germanos ceſſat. Factum autem videtur a Francis ex Lat. *aſciculus* vel *aſciola* per proſtheſin literæ D. quæ, ut in *Prolegomenis* vidimus, non caret exemplis. Gloſſæ Iſidori: *aſciculus*, *aſciola*, dolabra.

DEIHEN, creſcere, proficere. Gothis *thaijan*, Angloſaxon. *thean*, *theon*, & compoſite *gethean*, *getheon*, Francis *dihan*, *thigan*, *diehen*. Gloſſ. Pez. proficere *dihan*, crevit *deh*. NOTKERUS Pſal. LIII. 2. *mit dien uuerdent peccatores pezeichenet, die hier in uuerlte uuolo diehent unde gruone ſint*: hiſce notantur peccatores, qui hic in mundo bene vigent & virent. Obſervari meretur, quod omnes Antiqui Interpretes in reddendis Evangeliſtæ verbis Luc. II. 52. *& Jeſus proficiebat ſapientia:* hoc verbo utantur. Gothus habet: *Jah Jaiſus thaih frodein*. Saxo: *and ſe hælend theah on wisdome*. TATIANUS Francice loquens: *inti ther heilant theg in ſpahidu*, Cap. XII. 9. STIERNHIELMIUS hoc verbum tanquam ex Oriente profectum, derivat ab Heb. *dagah* crevit, multiplicatus eſt. Hodie dicimus *gedeihen*, quod vide.

DEIHEN, perficere. Angloſaxonibus *getheon* nonſolum eſt creſcere, vigere, ſed etiam perficere, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Francis *githigan* idem denotaſſe, patet ex derivato *githiganaz* perfectum, quo utitur OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 44.

Sprah er, odo deta uuaz,
Thaz uuas al githiganaz.

Si quid

Si quid dicebat aut faciebat,
Id omne erat perfectum.

Perficere autem eſt ad finem & conſummationem perducere. Atqui Celtica Lingua *tach* eſt finis. Idque colligo ex derivatis, quæ extant apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tachwedd* quod ad finem tendit, *tachweddu* conſummare, finire. Hodie utimur participio *gediegen*, quod vide.

DEIHEN, *gedeihen*, prodeſſe, *harte ſpeiſen gedeihen nicht einem ſchwachen magen*, cibi craſſiores non proſunt ſtomacho debili, *gedeiblich* utilis, proficuus. BOXHORN. loc. cit. *tyccio* prodeſſe. Islandi eodem ſenſu dicunt *tia* & *tioa*, apud VEREL. in Ind. puta per ſyncopen. Vox Belgica *deeg* bonum, vel mater eſt verbi Celtici, vel proles. Nam per bonum omnes concipiunt id, quod utile eſt, & conducit. Confer verbum ſororium *taugen* prodeſſe.

DEIN, pronom. poſſeſſ. ſec. perſ. Perſ. *tu*, Dor. τεὸς, Lat. *tuus* & *tuum*, Goth. *theins*, Angloſaxon. *thine*, Franc. *thin*, Alam. *din*, Gall. *ton* & *tien*. Cuncta affinia, a *du* tu. Gloſſ. Keron. tuum *din*, tua *dina*, tui *dines*, tuo *dineru*, *dinemu*, tuam *dinera*. Confer *mein* & *ſein*.

DEM, illi, illo, cui, quo. Gothis *thammei*, Angloſaxon. *tham*, Franc. & Alam. *themo*, *demu*. Gloſſ. Keron. ipſo *demuſelbin*. TATIANUS Cap. IV. II. *in themo ahtoden tage*, in die octavo. Cap. CLV. *zi themo fater*, ad patrem.

DEMANT, lapis inter pretioſos duriſſimus & fulgentiſſimus. A Gr. ἀδάμας, quod eſt *indomitus*, interprete PLINIO: Qui eum non niſi Regibus & iis admodum paucis cognitum eſſe ſcribit Lib. XXXVII. Cap. 4. Carolum M. & poſtea Conradum I. geſtaſſe coronam auream gemmis inſignem, teſtantur EGINHARDUS Cap. XXIII. & LUITPRANDUS Hiſt. Lib. II. Cap. 7. Sed de adamante altum ſilentium. In hodierna Corona Imperiali nullus eſt adamas.

DEMMEN, heluari. Jungi ſolet uſu vulgi cum *ſchlemmen*. Quo ſenſu, ambiguum? HELVIGIO eſt inſumere, profundere, a Gr. δαπανᾶν, unde Latinis *damnum* quaſi *dapnum* pro jactura rei familiaris: STILERO noctes potando ducere, ab obſoleto *demm*, tenebræ. Si alterutrum eligendum ſit, malim poſterius, quia domeſticum. Inde *demmer* heluo, quaſi potator nocturnus.

DEMMER, obſcurus, *demmern* veſperaſcere, *demmericht* ſublucanus, *demmerung* crepuſculum veſpertinum & matutinum. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *dym*, *dim* tenebroſus, obſcurus, caliginoſus, *dim-hof* antrum, ſpelunca, locus obſcurus. VEREL. in Ind. *dimma* caligo, *dimmur* obſcurus, *dimmar* tenebræ, *dymt* tenebricoſum. Anglis *to dimm* eſt caligare, Bohemis *temny* caliginoſus, *tma* caligo. Habent etiam Franci, quod huc ſpectet, ut ſunt, *thimſter* caliginoſus, *thimſtre* & *thimſterniſſe* caligo, apud WILLERAMUM Merulæ pag. 39. & 68. JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 86. cunctorum originem ducit a Græc. δεῖμα terror, metus, horror, quia *naturalis tenebrarum metus eſt*, ut loquitur SENECA Epiſt. 82. Si Græca ſectari juvat, forte proximiora ſunt, δῦμι ſubeo, quod dicitur de ſole occiduo apud HOMERUM, & δυσμή ſolis occaſus, veſpera.

DEMUT, humilitas. Vox Francis & Alam. unice uſitata. Gloſſ. Keron. humilitas *theomuati*, humiles *diomuate*, humilis confeſſio *deomuatlibha pigiht*, humiliter *theomuatlibho*. Similia habent OTFRIDUS & NOTKERUS in Gloſſario SCHILTERIANO pag. 207. Oritur non a *demittendo*, ut HELVIGIO ex ignoratione veteris linguæ viſum, etiamſi humilitas ſit animi demiſſio, ſed a ſervili & ſubmiſſo animo. Manifeſto enim componitur a *mut* animus, & *deo*, *dio*, ſervus. Alam. quidem non utuntur hac voce niſi in compoſitis, Septemtr. vero etiam extra compoſita. VEREL. in Ind. *thy* ſervus, mancipium, ſervus qui non eſt in jure hominum, *thia* humiliare, duriter tractare, ſervitute opprimere. Utraque vox, tam Alamannica quam Islandica, originem ſuam accipit a vetuſtiori *theow*, *thiw*, per apocopen. Vide quæ de illa diſſerui prolixe in *dieb* ſervus. Ad confirmationem etymi facit, quod Alamannis humilitas alio vocabulo dicitur *deoheit*, manifeſto a *deo* ſervus. Gloſſ. Keron. humilitas *deoheit*, humilitatis *deoheiti*, humiliter *deolihho*. Idem etymon STADENIO quoque ſe probavit in Voc. Bibl. pag. 159. Angloſaxones videntur humilitatem cum lenitate & manſuetudine confundere. Nam humilitatem vocant *eadmod*, ab *ead* facilis, lenis, comis, & *mod* animus, interprete SOMNERO. Quod etiamſi Franci aliquando imitentur in *otmuati*, & Belgæ in *oodmoed*, non eſt omnino idem cum præcedentibus, quia lenitas & humilitas natura & ſignificatu differunt. Illa eſt domini erga æquales & inferiores, hæc ſervi virtus & affectio. Diſcrepant quoque in ſacris literis Matth. XI. 29. Hinc non poſſum aſſentiri PALTHENIO, viro alias Germanice doctiſſimo, quando vocabulum noſtrum *demut* inverſis prioribus literis ab *od* facilis derivat, etiamſi humiliatos facili ingenio eſſe concedam. Sed nec CASTRICOMIO aſſentiri poſſum, qui Francicam & Belgicam vocem ducit ab Anglica *ot* vilis, quia Angli hunc ſignificatum non agnoſcunt.

DEN, eum, quem. Gothis *thana*, *thanei*, Angloſax. *thæne*, Franc. & Alam. *then*, Belg. *den*, Sorab. *ton*, Græc. τὸν. TATIANUS Cap. CLX. 2. *intfieng tho then kelih*, tunc accepit calicem. Et mox: *unzan then tag*, uſque in illum diem. Chaldæis *den* ille.

DENEN, illis, quibus. Goth. *thammei*, Angloſaxon. *tham*, Franc. *then*, Alam. *diem*. Gloſſ. Keron. quibus *diem*. TATIANUS Cap. I. 3. *fon thene thu gilerit biſt*, de quibus eruditus es. Cap. CXCVI. 3. *in then tagon*, in illis diebus. Male imitamur Francos, quia a

dem illi, rectius fit *demen* illis, quam *denen.*

DENEN, tendere, extendere, intendere, ampliſſimo ſenſu. Gloſſ. Lipſ. *thenit* intendit, *theneda* tetendit, *thennon* extendentes, *thenin* extendant, *thenedos* extendiſti, *thenedon* extenderunt. Gloſſ. Keron. extendi *kadeni*, protendatur *fora ſi kidenit.* Gloſſ. Pez. porrectum *gadenit.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *athenian* extendere, *athened* extenſus, *athenunge* extenſio. VEREL. in Ind. *thenia* extendere. Quibus conſentit Græc. τείνω, & Lat. *tendo.* Antiquiores Latinos dixiſſe *tennitur* pro *tenditur*, absque litera intercalari D. auctor eſt DONATUS. Præcipua derivata ſunt, *dünn* tenuis, *tenne* area, expanſum, *tant* chorda, *tunen* virgulæ, ſurculi porrecti, & alia, de quibus ſigillatim.

DENKEN, cogitare. Verbum omnibus mentis operationibus, præcipue intellectui, deliberationi, memoriæ, imo etiam voluntati ſacrum. Nam voluntas quoque pertinet ad modos cogitandi, quibus mens ſibi conſcia eſt, ſe exiſtere, & cum corpore unitam eſſe. Videamus primo de intellectu. Cogitare Gothis dicitur *thagkjan*, quod more Græco pronunciatur ut *thangkjan*, Angloſaxonibus *thencean*, *thincan*, Francis & Alam. *thenken*, *denchen*, Belg. *denken*, Suec. *tænkia*, Angl. *to think.* Gloſſ. Keron. cogitet *denche.* Evang. Goth. Luc. V. 21. *jah dugunnan thagkjan*, & cœperunt cogitare. Evang. Angloſaxon. ibid. *tha agunnon thencan.* TATIANUS Cap. CLIV. 5. *bigondun tho thenken.* In præt. imp. omnes habent *dachte:* Gothi *thahta* cogitabat, Luc. I. 29. Angloſax. *thohte* ibid. Tatianus *thahta* Cap. III. 3. JUNIUS hoc verbum ducit a Gr. δοκέω duco, videor mihi, opinor, STIERNHIELMIUS ab Heb. *dac* vidit. Rectius opinor derivatur a *ding* ſermo, ſenſu a ſermone externo ad internum translato. Quid enim eſt cogitare, niſi intus & in mente ſermocinari? Eleganter TERTULLIANUS Cap. V. con. Prax. *Vide quum tacitus ipſe tecum congrederis, ratione hoc ipſum agi intra te, occurrente ea tibi cum ſermone ad omnem cogitatus tui motum, & ad omnem ſenſus tui pulſum. Quodcunque cogitaveris ſermo eſt, quodcunque ſenſeris ratio eſt. Loquaris illud in animo neceſſe eſt: Et dum loqueris, conlocutorem pateris ſermonem, in quo ineſt hæc ipſa ratio, qua cum ea cogitans loquaris, per quam loquens cogitas. Ita ſecundus quodammodo in te eſt ſermo, per quem loqueris cogitando, & per quem cogitas loquendo.* De voce *ding*, quatenus ſermonem denotat, actum infra in loco, ut opus non ſit, ſemel dicta reiterare. A ſimplici fiunt compoſita,

Or-thanc, animus. Vox Angloſaxonica apud BENSONIUM, quæ videtur proprie mentem, cujus primitiva dos eſt cogitatio, denotare. *Ur* principium rei, cui præfigitur, ſignificat. Appoſite hic iterum TERTULLIANUS Lib. con. Marc. Cap. 10. *Anima enim a primordio conſcientia Dei dos eſt, eadem nec alia & in Ægyptiis, & in Syris, & in Ponticis.*

Or-thonc, argumentum, commentum, & ſimilia, interprete SOMNERO. Præfixum *or* hoc loco idem eſt quod abverb. ordinis *er*, & ſeriem idearum ab initio ſignificat.

fore-thonc, providentia, apud eund. quaſi præcogitatio.

gedank, mens, intellectus, facultas cogitandi, Angloſaxon. *gethanc*, ISIDORO *chidanc*, Cap. IX. 3. Hodie cum præcedentibus obſoleſcit.

gedenken, cogitare. Angloſaxon. *gethencean*, apud Lexicographos.

gedanken, cogitatus, cogitationes. Gloſſ. Keron. cogitationes *kedancha*, cogitatus *kidanc.*

bedenken, conſiderare, deliberare, recogitare. Gothis *bithagkjan* Luc. V. 22. Angloſaxon. *bethencan*, Franc. & Alam. *pidenchen.* Gloſſ. Pez. penſo *pidencho*, recogitet *pidenche.*

bedacht, deliberatio.

bedæchtlich, bedachtſam, prudenter, cujus oppoſitum temere & inconſulto.

bedenk-zeit, tempus deliberandi.

erdenken, comminiſci, *erdacht* confictus. Inde Angloſaxon. *orthonc* commentum, de quo paulo ante, & Francis *urdahtin* traditiones Judæorum, in Gloſſario SCHILTERIANO pag. 207.

nachdenken, proſequi cogitatione, *nachdenkliche worte* verba ponderoſa, quæ multum habent in receſſu.

verdenken, ſuſpicari, male de aliquo cogitare. Præfixum *ver* pravitatem in cogitatione indicat. Inde *verdacht* ſuſpicio, *verdæchtig* ſuſpectus.

DENKEN, dubitare. Hoc eſt, ita cogitare, ut animus quaſi in duo diviſus, utrum amplectendum ſit, neſciat, & hactenus fluctuet. Hoc ſenſu utimur in compoſitis, *bedenken* dubitatio, *bedenklich* anceps.

DENKEN, reminiſci, *ich dachte nicht daran* non recordabar. Inde compoſita,

gedenken, recordari, reminiſci. Angloſax. *gethencan*, Franc. *githenken.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXI. 43.

Joh thanne ouh thu githenkes
Thes thines ármen ſcalkes.

Vertit Schilterus:

Et tunc etiam memineris
Tui miſeri ſervi.

Hodie utimur bono & malo ſenſu.

gedæchtnus, memoria, vis illa ingenii, qua ſpecies rerum cognitarum recipimus, conſervamus, & ſimilium recordamur. Vox nova, ſed idonea.

andenken, recordatio. Præfixum *an* motum facultatis ad rem cognitam indicat.

eingedenk, memor. Præfix. *ein* hoc loco idem quod *an* in præcedenti.

DENKEN, memoriæ mandare, in memoriam revocare, ſive viva voce, ſive literis, imagi-

imaginibus, vel aliis ſignis. Utimur hoc ſenſu in multis compoſitis, ut ſunt,

denk-mal, monumentum, ſive a *mal* ſignum, ut ſunt ſtatuæ, imagines, columnæ, ſive a *mal* ſermo, loquela, inſcriptio, quaſi monumentum loquens.

denk-bild, mnemoſynum, imago memorialis, & monendi gratia facta.

denk-ſæul, columna memorialis.

denk-ſpruch, ſymbolum, ſententia monitoria, quæ nos virtutis aut alterius rei admonet.

denk-würdig, commemoratione dignum.

andenken, memoriale, pignus, vel ſimile quid amico relictum, quo illum noſtri commonefacimus.

gedenken, commemorare, memoriam refricare.

gedæchtnus, commemoratio, *gedæchtnus-predigt* oratio anniverſaria, *ehren-gedæchtnus* monumentum quo memoria alicujus honoris gratia recolitur.

DENKEN, velle, voluntate intendere, animo proponere, *er denkt dahin zu kommen* eo pervenire ſtatuit, ſperat, intendit. Utitur Luth. Gen. ult. 19. Antiquitas apparet ex derivato *dank* voluntas, beneplacitum, ſpontaneus animi motus, de quo ſupra, *gedanken* voluntates, concupiſcentiæ, modi volendi, quo utitur Luth. Marc. VII. 21. ubi interpres Angloſaxonicus habet *yſele gethancas*. Item *andacht* zelus, voluntas impenſe defixa in objectum.

DENN. V. *dann*.

DENNOCH. V. *dannoch*.

DENTELN, ludere, ludicre agere. Gall. *dandiner*. Unde Gallis veniat hoc verbum, MENAGIUS non explicavit. Videtur autem deſcendere per epentheſin ab Italico *dadi* teſſeræ, ſic ut primo fuerit ludere aleis, mox ſenſu translato ludicre agere, & inepte geſticulari, ut luſores ſolent. Vocem Italicam quidam derivant a *ludo datorum*. Quos reprehendit SALMASIUS apud FERRARIUM in Originibus, quia, teſte CICERONE, *calculi* dabantur, non *teſſeræ*. Hinc FERRARIO ſimplicius viſum, ita appellari, quod in ludo etiam ſolitario teſſerarum, ſine calculis, mutuo teſſeræ dentur & recipiantur a ludentibus. Sed fallitur vir doctus. Nam *dad, ded, det* eſt vox Arabica, ſignificans luſum, rem ludicram, & aleam, teſte HYDIO in Nerdiludio pag. 18. Inde Italis *dadi*, Hiſpan. *dados*, Gall. *déz*, Cambris *dis* talus, teſſera, alea, cubus. A *dez* porro fit *ludus deciorum*, Gallicè *jeu de déz*, quod CANGIUS male interpretatur *judicium Dei*, quaſi eſſet a *de* Deus. Differt a *tenteln* nugari, quod vide.

DENTELN, cunctari, *dentler* cunctator. Dicitur proprie de illis cunctatoribus, qui aleatorum inſtar tempus nihil agendo perdunt.

DER, hic, qui. Pronom. demonſt. & articulus maſc. generis, ſed Francicus & Alamannicus tantum. Gloſſ. Keron. qui *der*. TATIANUS Cap. IV. 19. *ther kneht uuohs* puer creſcebat. Gothi dicunt *ſa* Matth. IX. 33. *ſa dumba* mutus. Matth. XI. 10. *ſa iſt*, hic eſt. Angloſaxones *ſe* Matth. II. 1. *ſe hælend* Jeſus, ſalvator. Matth. XI. 39. *ſe the*, is qui.

DER, lignum, arbor, quercus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *dar*, plur. *deri*, Armoricis *derw*, plur. *derwen*, Francis *dera*, *tera*. Prioribus quercum, poſterioribus arborem denotat. Inde *aſſaltera* malus arbor, apud WILLERAMUM Cap. II. 3. ubi Editio MERULÆ habet *apheldera*, quod idem. Veteres quoque Belgas arborem appellaſſe *dære, dere, tere, tier*, & in quibusdam Belgii Provinciis etiamnum audiri compoſita *appeltære, miſpeltære, noteltære, eglentære*, & *eglentier*, ſcribit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 334. Hodie ſuperat in *hol-der* ſambucus, cava arbor. In reliquis Dialectis, a Celtica oriundis, R. transponitur. Inde Gothis *triu* arbor, & *weinatriu* vitis Joh. XV. 1. Angloſaxonibus *yfel-tryw* mala arbor, & *gode treow* bona arbor, Matth. VII. 17. 18. Anglis in uſu eſt *tree*, Danis & Suec. *træ*, Islandis *trie* arbor. Græcis δρῦς eſt quercus. Sed olim omne lignum ita vocatum eſſe, ex Etymologico magno docet JUNIUS. Et hoc ſenſu occurrit quoque in Verſione Gothica & Angloſaxonica Marc. XIV. 48. ubi verba Evangeliſtæ: *exiiſtis cum lignis*: Gothice redduntur *mith triwam*; Saxonice *mid treowum*. Primi nominis inventores videntur lignum ſic appellaſſe tanquam materiam combuſtibilem a Gr. δαΐς fax, tæda, verbi δαίω comburo, incendo. Nam ob eandem cauſam lignum & arbor Celtica lingua vocatur *pren*, haud dubie a *brennen* ardere. Græcis ſane δαΐς tædam & arborem ſignificat. Et S. mutari in R. millies contingit.

DERB, ſubſtantive *utilitatem*, adjective *probum* & *utilem* ſignificat. Originem vide in *thor* utilitas.

DERB, utilitas. Gloſſ. Keron. utilitatis *bidarbi*, utilitatibus *piderboom*. Gloſſ. Pez. fructus *pidirpi*. Augmentum initiale *bi, pi*, ſalvo & integro ſenſu adeſſe & abeſſe poteſt.

DERB, bonus, utilis, probus. In Paraphraſi vetuſta Symboli Apoſtolici Boxhorniana, boni & qui faciunt voluntatem Dei, vocantur *tharbe*. Inde compoſita in Gloſſ. Keron. utilis *piderber*, inutilis *unbiderber*. Et in Ind. VEREL. *alltharfr* valde utilis, *otharfur* noxius, damnoſus.

DERB, ſolidus, robuſtus. Senſus vocis hodiernus, a bonitate & utilitate ad robur & firmitatem rerum translatus. Dicitur autem antiquitus nonſolum de rebus, ſed etiam de perſonis robuſtis. WILLERAMUS Cap. III. 7. *feszoch biderba gnehta der allero biderbeſton in Iſrael*, ſexaginta robuſti milites ex robuſtiſſimis in Iſrael.

DERBEN, expedire, prodeſſe. Gloſſ. Keron. expedire *piderban*, expedit *piderbit*, expediat *piderbit*. Verbum a ſubſt. vel adject. ortum, ſed hodie extinctum.

DERER, *deren*, horum, quorum. Hodie eſt pronom. demonſt. olim etiam articul.

 præpo-

præpoſitivus. Evang. Angloſax. Luc. I. 1. *thara thinga race*, earum rerum narratio. Et mox: *thara worda ſothfæſtneſſe*, eorum verborum veritas. OTFRIDUS Lib. III. cap. VI. 110. *thero fisgo ioh thero leibo*, piſcium atque panum. TATIAN. Cap. LIV. 4. *thero giloubon ſoſo her giſah*, quorum fidem ut vidit.

DERJENIGE, ille. Ex eodem fonte quo *jener*. Caret tamen uſu & auctoritate veterum.

DERO, earum. Gloſſ. Keron. ipſarum *deroſelbono*.

DERSELBE, ille ipſe. OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. 101. *ther ſelbo heilego geiſt*, ipſe ſpiritus ſanctus. Et mox: *ther ſelbo uuidaruuerto*, iſte adverſarius. V. *ſelb*.

DERWEIL, interea. Angloſax. *tha hwyle*. A *weil* mora. Confer *dieweil*.

DES, hujus, cujus. Pronom. & Articul. Evang. Goth. *this waurdis* ſermonis Luc. I. 2. *this aiwis* hujus ſæculi Luc. XX. 34. Evang. Angloſax. Joh. XIV. 24. *thæs fæder the me ſende*, patris qui miſit me. Marc. XIV. 56. 59. *thæslice* convenientia, ſimilia inter ſe. TATIAN. Cap. II. 1. 3. *thes cuninges* regis, *thes folkes* populi. Gloſſ. Ker. ipſius *deſſelbun*. Cuncta a nominativo *der*, mutato R. in S. Quod genus mutationis etiam Latinis familiare, qui a *flos* declinant *floris*, a *ros roris* &c.

DESTO, eo, tanto. Proprie ſunt duæ voces, non una. Nam *des* eſt *das* hoc, & *to* eſt particula Saxonica, quæ hodie effertur *zu*, & hoc loco eſt adverb. quantitatis, ſignificans *tanto*, quod in oratione ſemper conjungitur cum adverbiis comparandi *magis, plus, minus*. Inde Angloſaxonibus *thæs the ma* multo magis, Marc. XV. 14. Francis, *ni thes thiu min* nihilominus, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. XXII. 114. *des de uerror* eo plus, amplius, apud WILLERAM. Cant. Cap. III. 10.

DEUCHT. V. *daucht*.

DEUEN. V. *dauen*.

DEUSCHEN. V. *teuſchen*.

DEUT, *teut*, terra. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *tud*, Armoricis *tit*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tud* terra, *alltud* alienigena, ab *all* alius, *marsdit* terra limitanea, a *mars* limites regionis. PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 60. *Celtis æque ac Hebræis* TIT *ſignificat terram*. Apud HOMERUM quoque τηθὺς ponitur pro terra. Nec deſunt veſtigia vocis in Germanicis Dialectis, tam recentibus quam antiquis. Sic Gothis regna orbis terræ vocantur *thiudinaſſuns this midjungardis* Luc. IV. 5. Quæ vox rectius componitur a *thiuda* terra, quam a *thiuda* populus, quia regna vocari ſolent *territoria*, & hæc ſola oſtendi poterant à Diabolo de monte excelſo. Ejusdem naturæ compoſitum eſt Angloſaxonicum *theodafolc* indigenæ, Matth. IV. 16. quod certe non eſt a *theod* populus, alias pleonaſmum ſaperet, ſed a *theod* terra, provincia, quo ſenſu occurrit in Vocabulario BENSONII, & hodie dicitur *landvolk*. Denique *marsdit*, quod Celticum eſſe vidimus, etiamnum ſuperat in DIETMARSEN, quod eſt nomen terræ limitaneæ in Holſatia, inverſis ſyllabis factum. Hic ſenſus probe tenendus eſt, quia ab illo pendet *Titanici* & *Theotiſci* nominis, & originum Germanicarum cognitio. Terra autem ſic dicitur, ſive a *dütt* mamma, quia *multimammia* fingitur ab antiquiſſimis Geolatris, ſive a τιθὴ nutrix, quia naſcentes excipit, natos alit. Latinos a Celtico *tit* terra formaſſe *ditionis* vocabulum, quatenus territorium ſignificat, haud improbabile.

DEUT, *teut*, gens, populus, vulgus. Vox Celtica, quæ Cambris & Armoricis effertur *tud* & *teut*, teſtibus Boxhornio, Pezronio, & Tolando, Hibernis *tuath*, Gothis *thiuda*, Angloſax. *theod*, *thiod*, Francis *thiat*, *thiot*, *thiut*, Alam. *deot*, Island. *thiot*. Gloſſ. Keron. plebis *deota*. Gloſſ. Lipſ. *thiat* gens, *thiade* gente, *theado* gentium, *thiadon* nationes, *thiede* gentes, *thiadekunni* generationes. VEREL. in Ind. *thiod* populus, vulgus, *god thiod* bonus populus. TATIANUS Cap. CXCV. 3. *thin thiota inti bisgoffa ſaltun thih mir*, gens tua & pontifices tradiderunt te mihi. Dicitur & *diet*, quod vide. Vox in monumentis veterum ubique obvia, ſed nunc pene deleta. JUNIO derivatur a veteri verbo *deuten* conjungere, ſociari, & proprie notat multitudinem ſub uno Principe conjunctam, prorſus ut *volk* eſt multitudo quæ Principem ſuum ſequitur. In Gloſſ. Goth. pag. 349. ECCARDUS format a *ziehen* ducere, alere, quia populus a Principe tanquam patre ducitur & nutritur. *Unde apparet*, inquit, *populos olim ſuos Reges non tyrannorum, ſed patrum inſtar conſideraſſe*. In not. ad Leg. Sal. pag. 21. Mihi videtur ſenſus a terra ad incolas terræ translatus, ob veterem, quæ in Gente noſtra viguit, perſuaſionem, *initia Gentis ex terra eſſe*. Quid mirum, populum opinione ſua terrigenam, voluiſſe ab initio ſuo ſic appellari? Cum hodienum *land*, imo etiam antiquitus, dicatur de populo, ut demonſtravi in voce. Ab hoc ſubſtantivo oriuntur

Appellativa.

Diæta, conventus publicus, comitia, judice JUNIO, qui ad confirmationem etymi, feſtivum CAROLI V. Imp. dictum affert ex Goldaſto: *Diæta Diætam parit, & partus ſuffocat matrem.*

Getudde, plebs, lingua vulgi apud Brunſvicenſes, teſte LEIBNITIO in Gloſſ. Celt. pag. 111. Collectivum a *tud*, unde bene oriri potuit JODUTE, quatenus eſt Convocatio plebis in caſu atroci.

Idiota, unus ex plebe. Quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit, ab ἴδιος privatus.

Propria locorum.

TEUTOBURGIUM, oppidum Germaniæ antiquum in Marſis, quod proprie populoſam Civitatem ſignificat. Gloſſ. Pez.

popu-

populoſa civitas *theotpurk.* Inde *Saltus Teutoburgienſis* apud TACITUM Lib. I. Annal. Cap. 60. Variana clade celebris.

DIETMELLE, corrupte DETMOLD, civitas Weſtfaliæ, Comitum Lippienſium ſedes, vetus (ut ferunt) *Teutoburgium*, quamvis mutato pridem nomine. Nam ſcriptoribus medii temporis dicitur *Theotmellum*, h. e. mallus ſeu conventus populi.

Propria Perſonarum.

TEUTOBOCHUS, umbo populi, ab Angloſax. *bug* clypeus. Hoc, etiamſi præter morem metaphoricum ſit, malo, quam *caprum Teutonum* SCHILTERI. Nomen Regis memoriæ prodidit Florus.

THEUDIMUNDUS, tutor populi. Nobilis Herulus apud Procopium. Similia compoſita vide in *mund* & *munder.*

Huc etiam ſpectant judice GROTIO in Indice, *Theodemir* populorum princeps, *Theuderichus* populis pollens. Quid mihi videatur de his nominibus, poſtea oſtendam in *Teut* rex, princeps. Ex Alamannicis, quæ interpretationem ſuam accipiunt a populo, præcipua ſunt,

DEOTFRID, aſſertor populi, non pax populi.
DIOTWIN, amicus populi.
THEOTOLF, auxiliator populi.
THEOTLEOF, populo charus.

DEUTEN, regnare. Forma verbi Gothici eſt *thiudanon*, Luc. XIX. 27. *ni wildedun mik thiudanon ufar is*, noluerunt me regnare ſuper ſe. An a priſco *Titanum* imperio, de quibus ſacræ Literæ teſtantur Jeſ. XIV. 9. quod omnibus pene gentibus terræ dominati ſint? Non vetabo. Poſſit tamen etiam eſſe a *thiuda* populus, ſic ut regnare proprie ſit populo præeſſe, rem populi agere, quomodo Islandis a *drot* populus, fit *drotna* dominari, & Græcis a πολιτεία civitas πολιτεύεσθαι rem publicam gerere. Hic ſignificatus probe notandus, quia hinc appellationem accipit Rex, qui nomine multitudinis imperat, in variis linguis, ut poſtea oſtendam in *Teut.*

DEUTEN, ſignificare, declarare, interpretari. Francis *diuten*, Belg. *duiden*, Friſiis in Legibus *bithioten*, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 349. NOTKERUS in Symb. Athanaſ. v. 4. *Perſonam iſt unſenfte ze diutenne*, quid ſit perſona difficile eſt explicatu. Rhythmus de S. Annone verſ. 305.

Da liſet man Noricus Enſis,
Daz diudit ein ſuert Beieriſch.

Utrumque locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. HELVIGIUS deducit ab inventore literarum Mercurio, qui Ægyptiis *Theut.* Sed perperam. Nam *deuten* non eſt literis prodere, ſed lingua vulgari exponere, refertque originem ſuam ad *deut* populus, plebs, vulgus. Hinc lingua & idioma populi Angloſaxonibus dicitur *getheode* Matth. I. 23. Marc. XV. 22. Francis *githiuti*, apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. VIII. 13.

Thaz uuir ENGIL *nennen,*
Thaz heizent ſo uuir zellen,
BOTON *in githiuti*
Frenkisge liuti.
Quod nos ENGIL vocamus,
Hoc notat, ſicut dicimus,
NUNCIOS in vernacula
Hominum Francorum.

DEUTEN, conjungere, ſociare. BENSON. in Vocab. Angloſax. *theodan* adjungere, *thyddan* copulare, *theodnys* conjunctio. Extat etiam ſenſu paſſivo pro *ſociari*, quod obſervavit JUNIUS in Gloſſario Goth. pag. 349. ex interpretatione AS. Regulæ S. Benedicti Cap. 48. *ne nan brothor with otherne ne theode*, neque frater ad fratrem jungatur. Addo ex Verſione AS. Matth. XIX. 5. *and hyne to hys wife getheot*, & ipſe adhærebit (aſſociabitur) uxori ſuæ. Oritur haud obſcure (quod miror JUNIUM non annotaſſe) a Gr. θίασος vel θιασώτης ſodalitium & ſodalis. TEUTONOS, qui arma cum Cimbris circumferebant, ab illis ſic dictos eſſe, quaſi *belli ſocios*, ex hoc verbo, quamvis pridem extincto, veroſimile ſit.

DEUTLICH, clare, diſtincte, ſignanter, ut quivis e populo intelligere poſſit. Belg. *duidelyk.* Refer ad *deuten* exponere.

DEUTSCH. V. *teutſch.* Litera D. eſt ab Alamannis, miris ſcripturæ veteris depravatoribus, qui ſæpe ſcribunt *dudiſch*, eandem literam in capite & medio adhibentes. Reliqui omnes cuſtodiunt T. Idemque elementum conſpicitur in nominibus antiquiſſimis *Titæa, Titanes, Tuiſco, Teutones, Theotiſci* &c. quæ ſunt ejusdem radicis propagines, ut oſtendi in ſingulis.

DEYEN, eſt a Lat. *dicere.* Inde *benedeyen* benedicere, *maledeyen* maledicere.

DEYHEN, creſcere. V. *deihen.*

DIAMANT. V. *demant.*

DICH, te. Goth. *thuk*, Franc. *thih*, Alam. *dih.* Gloſſ. Keron. te *dih.* TATIANUS Cap. XXXI. 3. *oba thih hwer slahe*, ſi quis te percuſſerit. Cod. Arg. *leiki, hailei thuk ſilban*, medice, cura te ipſum. Angloſaxones dicunt *the*, cui reſpondet Lat. *te.*

DICHT, contiguus, cujus extrema ſimul ſunt, *dichte bei* in contiguo, *dichte an einander* arcte, ita ut lineæ planorum ſe mutuo tangant. Hic primus vocis ſignificatus, qui certe non aliunde oritur, quam a verbo Gothico *tekan* tangere. Nam K. ſubinde mutatur in CH. & T. eſt medium ordinarium formandi derivata. Evang. Goth. Luc. VIII. 45. *hwas ſa tekands mis*, quis me tetigit? Luc. VI. 19. *alla managei ſokidedun attekan imma*, omnis turba quærebat tangere eum. Tranſiit ex idiomate Gothico in alias quoque linguas, præcipue Occidentis, quod eleganter oſtendit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 332. cujus verba hic apponam. Obſer„va, inquit, *tekan* paſſim in Argenteo Co„dice uſurpari pro *tangere*; adeo ut Angli

 non

„non modo ſuum *tacke*, verum etiam *touch* „videri poſſint ex hoc verbo *tekan* retinuiſſe. „Galli quoque *toucher*. Itali *toccare*. Hi- „ſpani *tocar*. Veteribus quoque Belgis *tu-* „*cken* erat tangere; cujus veſtigium adhuc „remanſit in verbo *tuck-noten*, nuce nucem „impetere: quod puerilis ludi genus deſcri- „bit OVIDIUS de nuce, verſu 77.

Per tabulæ clivum labi jubet alter, & optat
Tangat ut e multis quælibet una ſuam.

Hæc ille loco citato. Quibus addi poſſunt tanquam conſona, ex lingua Græca θίγω, θιγγάνω contrecto, Latina *tango*, quod factum ex antiquiori *tago*, unde *tetigi, tactum*, Suecica *taga* tangere.

DICHT, ſolidus, compactus, cujus partes firmiter inter ſe cohærent, *dichte machen* conſolidare. Senſus a contiguis ad ſolida translatus, quia partes minimæ ſolidorum mutuo attactu tam arcte cohærent, ut nonſolum tangi viciſſim & contrectari, ſed etiam non niſi vi divelli queant. Hinc ſolidum vulgo definitur *corpus habens trinam dimenſionem cum firmitate.* FESTUS: *Quæ nulla parte laxata cavaque, ſolida nuncupantur.* Differt a *dick* craſſus, ut plus & minus, quia craſſus tranſitum admittit, quem ſolidus negat.

DICHT, creber, frequens, *dichte ſchlæge* verbera crebra, & ſæpe iterata. Senſus allegoricus a ſimilitudine ſolidorum & crebrorum deſumptus, quia in crebro eſt quædam ſpiſſitas ex vicibus repetitis tanquam partibus ſibi mutuo adhærentibus compoſita. Hodie non dicitur niſi de verberibus.

DICHTEN, facere, parare. Senſus obſoletus, ſed primigenius, & Angloſaxonibus familiaris. SOMNERUS: *dihtan* parare, *dihte* diſpoſitio, *dihtig* paratus. Quibus convenit Gr. τεύχω paro, τυκτὸς paratus.

DICHTEN, meditari, parare animo. Utitur Luth. Gen. VIII. 21. Hinc opera ingenii Græcorum & Latinorum OTFRIDO vocantur *dihta*, quaſi meditamenta, Lib. I. Cap. I. 35. *nim gouma thera dihta*, attende ad veterum monumenta. STADENIUS derivat a *dicht* ſolidus, quia cogitationes meditando inſpiſſantur, in Voc. Bibl. pag. 637. ECCARDUS a Latino *dictare*, ſenſu a verbo externo ad internum translato, in Cat. Theot. pag. 172. Sed nova origine opus non eſt præter eam, quam ſcala ſignificationum ſuppeditat. Nam meditari quid eſt niſi animo parare?

DICHTEN, fingere, *dichter* poëta, *dichtkunſt* poëtica, *gedicht* carmen. Utitur Luth. Pſal. XLV. 2. Senſus a meditatione ad fictionem extenſus, quia figmenta ſunt opera ab ingenio humano parata. Apud Græcos quoque faciendi verba ad opera ingenii & figmenta transferuntur. Hinc a ποιέω facio fit ποίημα opus & poëma, ποίησις factio & poëſis, ποιητὴς factor & fictor. Inde Latino-Barbaris *dictare* eſt carmen componere, *dictator* poëta, *dictamen* metrum. Teſtimonia vide apud ECCARDUM loco citato.

DICHTEN, ſententiam dicere, conſtituere, dictare. Senſus obſoletus, ſed paſſim apud veteres obvius. A Lat. *dictare*, quod eſt frequenter dicere & cum auctoritate. Gloſſæ KERONIS interlineares in Prologo ad Reg. S. Bened. *dictetemu des rehtes rediun*, dictante æquitatis ratione. BENSONIUS: *dyhtan* conſtituere. SOMNERUS: *dihte* juſſum, *be godes dihte* juſſu Dei. Huc etiam ſpectant ex Latinitate infima *dictores* & *dictatores* arbitri, apud CANGIUM.

DICHTEN, mandare literis, vel in calamum dictare. Ex eodem fonte. Gloſſ. Pez. dictata *gitictotiu*. SOMNER. *dihtan æn ærendgewrit* dictare epiſtolam. Hodie dicimus *dictieren*.

DICK, denſus, craſſus, corpulentus. Angloſaxon. *thicce*, Franc. & Alam. *dicho, thihho*, Belg. *dick*, Angl. *thick*, Isl. *digur*. Gloſſ. Boxh. *dhicho* denſus. Gloſſ. Pez. vino pingui *dichemo*, nemoroſus *dicher*, groſſiora *dichirer*, pannoſo *thihhero lachano, gauuatto*, craſſitudo *dichi*, incraſſatum *irdichet*. Quibus convenit Græc. εὔθικτος tactu facilis. Oritur ex eodem fonte quo *dicht* contiguus, & *dicht* ſolidus, nempe a verbo Gothico *tekan* tangere, quia denſum eſt ex tangentibus trinæ dimenſionis compoſitum, & tangi viciſſim poteſt. Et nihilominus ab utroque differt tanquam medium, quia partes ejus magis cohærent quam in contiguo, & minus quam in ſolido. Dicitur (1.) de eo, quod plus materiæ habet in eodem ſpatio, ut vinum pingue præ diluto, lac concretum præ fluido. (2.) de eo, quod majus ſpatium occupat, ut venter hominis obeſi & animalis gravidi. (3.) de eo quod groſſum eſt minimeque ſubtile, ut panni villoſi. (4.) figurate de eo, quod confertum eſt in ſuo genere, ut ſilva opaca.

DICK, frequens & frequenter, *dickweils* ſæpe, crebro. Francis *thicco*. Vox WILLERAMO familiaris, apud JUNIUM in notis pag. 5. Unde Belgis remanſit *dick* eodem ſenſu, quod ſæpe imitantur Germani. Sic autem dicitur, quia vices ſæpe iteratæ ſpeciem quandam præbent denſitatis. Hinc etiam Latinis (eodem obſervante) *denſe, ſpiſſe* interdum ponitur pro *ſæpe* & Græcis a πυκνὸς denſus fit πυκνῶς frequenter.

DIE, hæc, quæ, hanc, quam. Pronom. demonſtrav. & articulus præpoſitivus fœm. generis, & ſingularis numeri. Gothis *tho* Marc. V. 32. Angloſaxon. *the* ibid. Franc. *thiu*, Alam. *dea*. Gloſſ. Keron. quæ *dea*. TATIANUS Cap. IV. 4. *thiu ſtemma* vox.

DIE, hæc, quæ. Neutrum plur. numeri. Gothis *tho, thoei, thoeei*, Angloſaxonibus, Francis, & Alamannis ut ſupra. Gloſſ. Keron. quæ ſua ſunt *dei iro ſint*. TATIANUS Cap. VII. 7. *ubar thiu, thiu uuarun giquetanu fon inan*, ſuper his, quæ dicebantur de illo.

DIEB,

DIEB, ſervus & ſerva. Senſus vocis antiquiſſimus, quamvis hodie exſtinctus. Gothis *thiwe* eſt famulus, Luc. XVI. 13. *thiwi daurawardo* ancilla oſtiaria, Joh. XVIII. 17. Angloſaxonibus *theow* & *theow-man* ſervus, homo vilis, mancipium, *theow-boren* natu ſervus, *theowdome* ſervitus, famulatus, ſervitium, *thiwa* ancilla, *theowian* ſervire, apud SOMNER. & BENSON. In Lege Salica *Thev* ſæpe ponitur pro ſervo, quamvis extra ſeriem verborum in dictionibus *Malebergicis*. Apud reliquos Scriptores Franc. magis adhæret ancillis quam ſervis. Gloſſ. Lipſ. *thuwe* ancillæ. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 129. *ib bin, quad ſiu, Gotes thiu*, ſum, inquit, ancilla Dei. Hiſce addi poſſunt Venedi. ECCARDUS in Vocabulario Venedico Cap. 3. *une fille junga déeſka, une jolie fille dóbora déeſka*. Et Cap. 8. *une ſervante déeſa*. Hodie veſtigia vocis ſuperant partim apud Germanos, partim apud Belgas. Germani utuntur compoſito *diebſtal*. Quæ vox vulgo ſumitur pro furto in genere, ſed recte conſiderata, ablationem rei, quæ in fide & cuſtodia ſervi eſt, ab ipſo ſervo commiſſam ſignificat. Qui ſecus ſtatuunt, coguntur pleonaſmum, duriſſimam figuram, in voce admittere. Belgis *teef* eſt meretrix. Unde, niſi ſenſu ab ancillis accepto? Quæ cum antiquitus meretricias artes in domibus & familiis exercerent, quod ex Lege Sal. Tit. XXIX. colligitur, vituperando vocabulo occaſionem præbuerunt. Reſtat, ut originem vocis, ſi poſſum, eruam. JUNIUS, qui omnia noſtra ad Græcos fontes referre ſolet, deducit a θέω curro, quod famulantes mira ſedulitate ultro citroque curſitare & commiſſa ſibi munia ſtrenue obire ſoleant. Mihi vox Celtica videtur, non Græca, & ex antiquo-Britannico *tywas* in compendium redacta. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *tywas* famulus, domeſticus. Proprie eſt ſervus domeſticus, componiturque a *ty* domus, ædes, (unde *hafdy* domus æſtivalis, ab *haf* æſtas, & alia compoſita apud Cambros) & *was* vel *gwas* ſervus, famulus. Quæ vide apud eundem loco citato. Sicque litera W. in voce Gothica *thiwe* & Angloſaxonica *theow* mihi eſt radicalis, & vicem integræ vocis ſuſtinet. Et ex his utpote antiquioribus cætera, quæ nimia brevitate laborant, vitiata judico.

DIEB, fur. Gothis *thiubs*, Joh. X. 10. Angloſaxon. *theof*, ibid. Franc. & Alam. *thiob, diuf*, Angl. *thief* & *theef*, Belg. *dief*, Suec. *tiuf*. TATIANUS Cap. XXXVI. 1. *triſiuuet ju treſo in himile, thar noh roſt noh miluua iz ni furmelit, noh thioba ni grabent noh ni furſtelent*, theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt neque furantur. JUNIO eſt a Græco διφᾶν quærere, inveſtigare, perſcrutari, ut ſolent fures nocturni, qui aliena bona ſcrutantur. Sed nova etymologia opus non eſt, cum eadem vox mutata ſaltim flexione a ſervis ad fures pervenire potuerit, plane ut *teef* ab ancillis ad meretrices. Ratio transferendi haud dubie hæc erat, quod plerique ſervi antiquitus eſſent fures domeſtici. Idem fatum (nam ſua quoque vocabulis fata ſunt) expertum eſt *fur* apud Latinos, quod ante ſervum denotavit, quam in deteriorem ſenſum ob pravos ſervorum mores prolaberetur. Notum illud VIRGILII: *Quid domini faciant, audent cum talia fures?* Falluntur ergo Philologi, qui vocabula φὼρ & *fur* ab auferendo & alienando deducunt, cum fuerint ab initio bona & innocua, utpote a φέρειν, *ferre*, portare oriunda, quod primi ſervi eſſent bajuli, & res domini portarent.

DIEB-STAL, furtum. Cum *ſtal* per ſe jam ſit furtum, & *dieb* nonſolum furem, ſed etiam ſervum, & prius quidem ſervum quam furem denotet, hinc totum compoſitum proprie peculatum domeſticum ab ipſo ſervo commiſſum denotat. Nam *furtum furis* dicere quis ſuſtineat? Poſtea eadem vox a furto ſervili ad omne furtum transferri cœpit, poſita ſpecie pro genere. Hactenus apud antiquos non occurrit. Nam furtum Gothis dicitur *thiubja*, Marc. VII. 22. Angloſaxonibus *theofthe*. KERONI in Gloſſis *diuſa*. Friſionibus in Lege Tit. III. *thiubda*. Alamannis in jure provinc. Cap. 294. *diuphait*. Cuncta per abſtractionem a concreto *dieb* fur.

DIENEN, obſequi, miniſtrare, ſervire. Dicitur promiſcue de ſervis & liberis hominibus. Angloſaxon. effertur *thenian*, Francis *thinon* & *thionon*, Alamannis *deonon*. Gloſſ. Keron. ſervire *deonon*, ſervientes *deononte*, inſervire *anadeonon*. Gloſſ. Lipſ. *thinoda* ſervivit, *thianin wi* ſerviamus nos. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 156. *in thionon io zi noti*, inſerviant iis quando opus fuerit, interprete SCHILTERO. Unde ſit hoc verbi, diu anceps hæſi. Tandem optimum & probabiliſſimum viſum, originem ejus referre ad Celticum *dyn* homo, quo hodie utuntur Cambri. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dyn* homo, *dyno* homuncio. Græci dicunt ὁ δεῖνα, quando certum hominem ſignificare volunt. Quemadmodum autem *homo* in Latinitate medii ævi, & *mann* in lingua veteri Germanica, & *menſch* in hodierna, ſæpe hominem obnoxium ſignificant, etiamſi ſint communis naturæ vocabula: Ita Celticum *dyn* paulatim ab humanitate ad famulatum transferri cœpit. Cauſa transferendi fuit, quia ſervus eſt *homo alterius*. Secundum hanc etymologiam *dienen* nihil aliud ſignificat, quam officium hominis obnoxii præſtare.

DIENEN, humiliare ut ſervum, redigere in ſervitutem & vilitatem. Gloſſ. Keron. humilians *theononte*, humiliabitur *uuirdit bedeonot*, humilietur *ſi kitheonot*, humiliatus *kedeonoter*. Hic ſenſus oritur ab Angloſaxon. *then* ſervus, quod eſt verbale a *thenian* ſervire. Huc ſpectant omnia compoſita, in quibus *dienſt* humiliationem ſignificare poteſt.

DIENST, obſequium, cultus, miniſterium, & omne ſervitium, nobile & ignobile, liberum & neceſſarium. Gloſſ. Keron. ſervitium *dionoſt*, ſervitutis *deonoſtes*. Apud OTFRIDUM *thionoſt* dicitur miniſterium Petri domino pedes lavantis, Lib. IV. Cap. XI. 60. Et in Indice VEREL. *thionuſt* eſt ſervitium & officium in quibusdam compoſitis, cujusmodi ſunt, *thionuſtuthernar* famulæ, ancillæ, *thionuſtulauſer* quibus presbyter morituris officium ſuum non præſtitit, ſine ſacramento impetrato mortui. Cuncta a *dienen* ſervire, miniſtrare, per medium derivandi ST. Præcipua hodie compoſita ſunt, *burg-dienſte* ſervitia caſtrenſia, *fron-dienſte* operæ dominis præſtandæ, *hof-dienſte* ſervitia aulica, *gottes-dienſt* cultus divinus, & alia innumera, quæ nullam habent difficultatem.

DIENSTAG, dies Martis. Nomen varie ſcriptum reperitur in Dialectis. Præcipuæ variationes, quæ indagantium attentionem merentur, ſunt, quod idem dies Angloſaxonibus vocatur *tues-dæg* & *tiwes-dæg*, Anglis *tues-day*, Danis *tüsdag*, Belgis *dingsdag*. Vox Germanica ita concepta eſt, acſi diem cultus, ſervitii, aut miniſterii deſignaret, ſed cujus, ignoratur. Belgica, prout jacet, diem ſonat juridicum. Nam *ding* eſt judicium, & hic dies deſtinatione Majorum inter dies Septimanæ judiciales minusque pacificos, fuit medius, ut patet ex Jure prov. Alam. Cap. 247. Verum, cum omnes Septimanæ feriæ a Diis appellationes ſuas habeant, ita ut prima dicatur *Sontag* a ſole, ſecunda *Montag* a Luna, quarta *Wonsdag* a Wodano, quinta *Donnerſtag* & *Pfinſtag* a Jove, ſexta *Freytag* a Freya, ſeptima *Saterdag* a Saturno: mirum ſane fuerit, ſolam tertiam non ab aliquo numine, ſed a neſcio quo ſervitio aut judicio nuncupari. Itaque WORMIUS nomen Danicum deducit a *Diſa*, Septemtrionalium Dea, Thori uxore, quæ quondam in Selandia colebatur, a qua Leges & jura ſe nactos incolæ arbitrantur, quod indice Lapide Runico, in quo *Diſa-loger*, h. e. Diſæ Leges memorantur, colligit in Mon. Dan. pag. 120. Hanc fori & juſtitiæ præfectam vocat, & hanc etiam inter Deos Diales Germanorum numerat, in Faſt. Dan. pag. 51. Sed fallitur vir alias excellenter doctus. Nam *tüsdag* revera eſt *dies Martis*, non *dies Diſæ*. Idque ex antiquiſſimæ Linguæ Angloſaxonicæ proprietate facile oſtendo, in qua *Mars* dictus eſt *Tue, Tuu, Tüg*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. SKINNERUS credit a *Tuiſcone*, Gentis Germanicæ conditore. Malim a θύειν mactare, vel a φθίειν perdere, deſtruere, facere ut pereat, ita ut Mars proprie ſit exterminator. Verba, a quibus hic ſenſus oritur, videntur extincta, ſed non ſunt. Nam a θύειν Galli habent *tuer* trucidare, niſi ſit syncopatum ex *töden*. Et a φθίειν Islandi *tion* perditio, *tyna* perdere, apud VERELIUM in Indic. Utrumque etymon Marti convenit. Quid enim Marte cruentius aut exitialius? Marte, inquam, urbium everſore, agrorum vaſtatore, quem terror præcedit, mors & ſtrages comitantur, victima humana ſequitur? Alia Martis nomina vide in *Wig* & *Erich*. Iſtud, de quo nunc agimus, undecunque deſumptum ſit, vera & unica cauſa eſt, cur tertia feria Septimanæ Angloſaxonibus dicatur *tues-dæg*, Anglis *tues-day*, Danis *tüsdag*, id eſt, Martis dies. S. eſt genitivi index, ut omnibus notum. Atque hinc jam patet, quid de Germanica & Belgica voce ſtatuendum ſit, quæ videntur aliud ſonare, & longius abludere a reliquis. Revera enim eundem continent ſenſum, nec differunt a reliquis, niſi ſola epentheſi, quæ apud Germanos eſt N. apud Belgas NG. Utraque mutatio ſatis frequens eſt in ore vulgi, vocabulorum tyranni. Exempla vide in *Proleg.* Sect. IV. in *Epentheſi.* Tolle literas inſertas, quæ originem occultant, & habebis primigeniam vocem *Dies-tag* & *Dis-dag*.

DIENST-BOTEN, famuli & ancillæ, & omnes qui imperata faciunt ex libero & ſpontaneo obſequio. A *bieten* offerre. Olim erant nobilioris ſervitii homines, quantum ex codicillo quodam Chronici Mindenſis colligi poteſt, in quo CAROLUS IV. Imp. ſic præfatur: *allen fürſten, graven, fryen denſtbeden, rittern, knechten.*

DIENSTLEUTE, omnes quacunque ratione patrono ſervientes, ſive ſint liberi obſequii homines, ſive homines proprii, ſive inter liberos & ſervos medii. In SPECULO quidem SAXONICO Lib. III. art. 42. *denſt-lüde* videntur eſſe homines proprii. Sed hoc nimis reſtrictum eſt, cum vox natura ſua latius pateat. Familiare enim eſt Germanis, plura ſervorum genera eodem nomine complecti, quod abunde teſtantur voces *knecht, ſchalck, degen, knap*, quæ certe ſunt æquivocæ, & de pluribus diſſimiliter dicuntur.

DIENSTMANN, liberæ conditionis ſervus. Gloſſ. Keron. ſervitor *deonoſtman*, ſervitoribus *deonoſtmannum*. OTFRIDUS de Joſepho Lib. I. Cap. XIX. 3. 4.

Uuas thionoſtman guater,
Biſourgeta ouh thie muater.
Erat miniſter bonus,
Et curam gerebat matris.

Latino-Barbari *miniſterialem* vocant. HINCMARUS Epiſt. 3. Cap. 17. Miniſteriales dividit in *ſuperiores* & *inferiores*, & alibi Seneſcallum, Buticularium, & Comitem ſtabuli *miniſteriales* vocat. Iidem in Capit. CAROLI CALVI Tit. 34. Cap. 11. vocantur *miniſteriales regni.* Horum enim munia ita comparata erant, ut nonſolum circa perſonam Regis ſacram verſarentur, ſed & in adminiſtranda Rep. & tuendo ſive conſiliis ſive armis imperio partes ſuas obirent. Unde dubium non eſt, illos a ſervitiis tam aulicis quam bellicis eminenti quadam ratione appellari potuiſſe *miniſteriales*, etiamſi pro-

proceres eſſent, & principes, & comites, & dynaſtæ. Vulgares autem *miniſteriales* erant homines regii, ex genere militum gregariorum, quos Rex in terris ſuis, quæ ad fiſcum regium ſpectabant, & Regis quaſi privatæ poſſeſſiones erant, alebat, prædiis pro militia conceſſis. Vulgo etiam *Vaſſos* & *Vaſallos* vocant. Quæ vox, ſi originem ſpectes, *miniſterialem* ſignificat, utpote a *was* ſervus deducta. Verum hi miniſteriales immane quantum differebant a prioribus, & inter illos atque plebejos erant quaſi homines medii. Ejusdem conditionis erant *miniſteriales* principum & optimatium, quos Jus provinciale Alamannicum Cap. CLI. *hohe Dienſtmannen*, h. e. ut cel. SCHERZIUS vertit, *miniſteriales claſſis eminentioris* vocat, etiamſi revera inter ſummos & imos eſſent medii. Et horum quoque officia erant vel *aulica* vel *militaria*. Quemadmodum enim principes & Comites ex patrio inſtituto Regem in caſtra proficiſcentem tenebantur ſequi: ita hi Dominos ſuos in expeditionibus bellicis. Et ſi forte bellum non eſſet, munera tamen obibant *Mareſcalcorum*, *Camerariorum*, *Dapiferorum*, *Pincernarum*, item *Villicorum*, *Scultetorum* &c. apud eos Principes, a quibus prædia ſua tenebant. Quando Principes ejusmodi officiales ſibi adſciverint, incertum eſt. Vulgo initium rei ad tempora OTTONUM refertur, quum ſcil. auctoritas Cæſarum decreſcere, & potentia Principum invaleſcere cœpiſſet. Verum ex Lege Salica Tit. XI. 6. nimis manifeſtum eſt, hoc inſtitutum longe antiquius eſſe, & Proceres Francorum habuiſſe ſuos *Mariſcalcos*, *Majores domus*, *Scantiones*, *Dapiferos*, ſimilésque miniſteriales, antequam haberent Regem. Ut adeo Rex in ordinanda Aula potius ſplendorem Principum, quam Principes exemplum Regis videantur imitati. Interim ab his inferioris generis *miniſterialibus* immenſam nobilium ſegetem in Germania proſeminatam eſſe, operoſe demonſtrat V. C. JOH. GEORG. ESTOR in Commentario de *Miniſterialibus*. Hæc in medium proferenda erant, ut voci Germanicæ *dienſtmann*, quatenus antiquitus *miniſterialem* denotavit, lux aliqua accenderetur.

DIENSTMANN, homo ſervilis conditionis. Hoc ſenſu videtur occurrere in Jur. Prov. Alam. Cap. LIII. 4. *alle dienſtman haizzent aygen an der ſchrift, davon mügen ſie nit aigen lüt haben mit reht.* Vertit Cel. SCHERZIUS: *Omnes miniſteriales dicuntur eſſe homines proprii in S. Scriptura, hinc non poſſunt jure habere homines proprios.* An *miniſterialis* dicatur etiam de ſervo proprie ſic dicto, aliis inquirendum relinquo. Is, quem ſupra deſcripſi, nec proprius fuit, nec propriis deſtitutus.

DIENSTZAUM, frænum ſervitutis. Utitur Luth. 2. Sam. VIII. 1. Refer ad *dienen* humiliare, redigere in ſervitutem.

DIESER, *diſer*, hic. Pron. demonſt. Goth. *thiz*, *thizai*, *thize*, Angloſaxon. *this*, *thes*, *theos*, Francis *thiſer*, Alam. *diſer*, Belg. *deſe*, *deeze*, Angl. *this*, Lat. *is*. Gloſſ. Keron. hic *diſeer*, hæc *deſui*, *deiſu*, hanc *deſan*, hoc *deſeru*, his *deſe*. TATIANUS Cap. VI. 6. *Maria gihielt alle thiſu uuort*, Maria conſervabat omnia hæc verba.

DIET, bonum. Cambris *da*, Gothis *thiuth*. Cod. Arg. Luc. I. 53. *thiuthe gaſothida gredagans*, bonis ſatiavit eſurientes. Utraque vox videtur convenire in radice Islandica *tia* prodeſſe, quia per bonum omnes intelligunt id quod juvat & conducit. Hodie dicimus *deihen*, quod vide. Gothi a *thiuth* componunt *thiuthſpillon* evangelizare, i. e. bonum nunciare, Luc. III. 18. & *thiutheigs* bonus, i. e. bono vel bonitate præditus. Hodie dixeris *dietig*.

DIET, per ſynecdochen generis dicitur de *opibus* & *divitiis*, quia maxime conducunt. IRENICUS apud Schilt. in Gloſſ. pag. 210. DIETH *eſt veriſſimum vocabulum Germaniæ, quod divitias ſignificat: das iſt ain diet.* Uſus etiamnum agnoſcit *dietrich* clavicula Laconica, quæ ſic dici videtur, quod fures ea (eſt enim ad fraudem & furtum facta) aliorum bonis potiantur, a *rich*, *reich* potis.

DIET, bonus. Francis compoſite *githiuto*. Inde *kuning githiuto* rex bonus, quod dicitur de Davide & Chriſto, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. III. 39. Lib. IV. Cap. IV. 87. Hinc porro boni, & qui faciunt voluntatem Dei, vocantur *githiuti* Lib. III. Cap. X. 45.

Ih ni bin, quad er thozin,
Giſentit hera in uuoroltin,
Ni ſi, theih gidue githiuti
Thie mines fater liuti.
Non ſum, dixit ad eos,
Miſſus in hunc mundum,
Niſi ut faciam bonos
Patris mei ſubditos.

SCHILTERUS vertit *illuminatos*, SCHERZIUS *felices*. Malim *bonos*. Qui certe ſic dicuntur, quod ſint probi & utiles, a *tia* prodeſſe. Solent autem vocabula *bonitatem* ſignificantia a veteribus ad *nobilitatem* & *fortitudinem* transferri, quod inprimis patet ex dictis in *gut*, *derb*, *tapfer*, *brav*, & ſimilibus. Hinc THEODO *vel* THEUTO, quatenus eſt nomen proprium viri, nonſolum *dominum* (de quo ſignificatu actum in *Teut*), ſed etiam *bonum*, *nobilem*, & *fortem* poterit denotare, etiamſi eo ſenſu non occurrat in compoſitis.

DIET, bene. Inde Gothis *thiuthtaujan* benefacere, *unthiuthtaujan* malefacere, Marc. III. 4. & alia apud JUNIUM in Gloſſ. Gothic. pag. 350.

DIET, populus. NOTKERUS apud Schilterum in Gloſſ. *judon diet* populus judæorum, *liut dieto* populus gentium, *dietpurge* patriæ gentium. HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. *diet*, *volck*, *ein alt teutſch wort*, *populus*. Vox innumeris variationibus obnoxia,

noxia, quas vide in *deut* populus. In Belgio & circa Rhenum *diet* obſoleſcit, quod CAROLO quinto imperante adhuc viguit. Ab illo eſt nomen proprium Regis Italiæ THEODORICI, quem Hiſtoria fabuloſa DIETRICH *von Bern* vocat, eo fortaſſe ſenſu (quod ex conjectura amici ſcribo), quo Mars apud HOMERUM dicitur λαοδάμας, populorum domitor. Aliam interpretationem vide in *Teut* princeps.

DIEWEIL, interim, donec. Angloſaxon. *thahwile* Matth. IX. 15. Dicitur etiam *derweil.* Illud eſt nominativi, hoc genitivi caſus. In utroque *weil* moram & intervallum ſignificat.

DIEWEIL, conjunctio cauſalis, ſed nova. V. *weil* quoniam.

DING, ſpes, fiducia, *dingen* ſperare, confidere. NOTKER. Pſal. XXI. 5. *unſere forderen dington an dih, unde du loſtoſt ſie*, in te ſperaverunt patres noſtri, & liberaſti eos. WILLERAMUS Merulæ pag. 73. *thie hiro herza an themo thinga geueſtenont*, qui corda ſua in hac ſpe firmant. Francos has voces a Gr. δοκάειν, quod apud HESYCHIUM exponitur προσδοκᾶν, id eſt, ſperare, exſpectare, per epentheſin formaſſe, plane perſuaſus ſum. Hodie utitur Eccleſia compoſito *geding*, quod vide.

DING, a ſpe & fiducia eleganter transfertur ad lætitiam, quia ſpes eſt jucunda exſpectatio boni, & animum exhilarat naturaliter, quo magis a metu ſoluta eſt. Inde formula antiqua, qua etiamnum hodie utimur, *guter dinge ſeyn* bono & hilari animo eſſe. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 18. de Herode & Magis.

Z'imo er ouh thô ladota
Thie uuiſun man th' ih ſageta,
Mit in iſt guater thingon,
Jo filu balingon.

Vertit SCHILTERUS:

Ad ſe tum invitabat ſapientes viros quos dixi, cum iis bono erat animo, & multis cum inſidiis. Quæ verſio in notula ſubjecta male corrigitur.

DING, res, ens. Angloſaxon. & Franc. *thing* & *ding.* Gloſſ. Lipſ. *inneron thingon* inferioribus. OTFRIDUS Lib. II. Cap. II. 25. *thaz lioht iſt filu uuar thing*, lux eſt res valde vera. Optime MARTINIUS deduxit a *thun* facere. Nam ſi Mundum conſideres, omne ens actu exiſtens, ab alio factum eſt, & vi naturæ ſuæ rurſus conatur aliquid facere, vel ſe ſolo, vel conjunctum cum alio, ut in ſynonymis *ſache* & *rache* oſtendi. Cum hoc ſignificatu convenit Græc. τὶ, τινὰ aliquid.

DING, per ellipſin vel reticentiam orationis dicitur de eo, quod propter ignorationem nominari nequit, vel propter pudorem non debet. De ultimo ſignificatu vide PICTORIUM in voce. Latinis quoque *res* ſæpe eſt res obſcœna. Vide VALESIANA pag. 71. & 121. & KEYSLERI Ant. Sept. pag. 483.

DING, cauſa. Gloſſ. Pez. cauſam *dinch*, cauſarum *dingo.* Si quælibet res vocatur *ding*, quia vel actu eſt, vel aliquid agere poteſt, quanto magis cauſa rei idem nomen merebitur.

DING, cauſa controverſa. NOTKERUS Pſal. XLII. 1. *irteile uber mih Got unde ſceide min ding*, judica me Deus & diſcerne cauſam meam. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, cauſa pro cauſa forenſi & litigioſa. Ita *ſache* primo cauſam, & deinde rixam denotavit.

DING, factum. Rurſus a *thun* facere. OTFRIDUS in Præf. ad R. Ludov. v. 23.

Hoh ſint, ſo ih thir zellu,
Thiu ſinu thinkan ellu.
Magna ſunt, ut tibi narro,
Omnia ejus facta.

DING, verbum, ſermo. Significatum primus obſervavit, & ex NOTKERO produxit SCHILTER. Pſal. XXI. 7. *dinch Gotes fater*, verbum Dei patris. Mihi perſuaſum eſt, hunc ſignificatum cum antecedentibus cognatum eſſe, & unacum illis, ex eodem fonte oriri, nempe a *thun* facere. Nam dicta numerantur in factis, cum quia ſunt productiones oris & linguæ, dicentibus etiam Latinis *verba facere* pro loqui, tum quia ſunt ſigna vocalia, quibus res ipſæ repræſentantur. Plura ejusdem indolis nomina, dictis & factis communia, vide in *wort* & *ſpil.* Hic ſignificatus, quamvis extinctus, probe eſt notandus, quia in progreſſu operis ad eum provocabimus.

DING, colloquium. Senſus a ſermone ad mutuum ſermonem translatus. Significatum primus animadvertit cel. SCHERZIUS ex verbis OTFRIDI Lib. III. Cap. XIII. 105. de Chriſto, Moſe, & Elia:

Zelit thir iz Lucas,
Uuas iro thing thar tho uuas.

Vertit SCHERZIUS: *Narrat tibi Lucas quodnam ipſorum colloquium tum ibi fuerit.* Quæ verſio exacte convenit cum Matth. XVII. 3. Luc. IX. 30.

DING, judicium, forum, comitia. Senſus a colloquiis privatis ad publica & forenſia, quæ juris dicundi cauſa inſtituuntur, translatus. Ita *mal* primo ſermonem & colloquium, poſtea comitia & *mallum* denotavit. Hinc judicium in omnibus pene veterum Dialectis dicitur *thing.* Gloſſ. Pez. forum *dinch.* TATIANUS Cap. XXVI. 2. *ſculdig thinges*, reus judicio. Cap. CLXXXIX. 1. *thinc uuirchenti*, concilium facientes. Quod dicitur de Concilio Sacerdotum ad condemnandum Jeſum a principe Sacerdotum convocato. ADAMUS BREMENSIS Hiſt. Eccl. Cap. 229. *Commune populorum Concilium a Sueonibus* WARPH, *a nobis* THINC *vocatur.* OLAUS WORMIUS in Mon. Dan. pag. 68. *Loca in quibus publice lites ſecundum*

dum regni leges & conſtitutiones dirimuntur, fora hic vocamus, noſtratibus TING. VERELIUS in Indice: THING *in Legibus ubique accipitur pro judicio & foro, ubi civium lites ſecundum leges deciduntur.* Quibus affine videtur, quod Hebræis atque Arabibus judicium vocatur *din.* Vix ulla vox eſt, quæ plura apud veteres habeat compoſita. Nos potiora hic indicabimus.

Wehadinc, judicium pugnæ. Extat in Decreto Thaſſilonis de popularibus legibus art. 5. *de pugna duorum, quod* WEHADINC *vocamus.* Quidam hic obtrudunt *werding*, a *weren* defendere, quod contra Codicum fidem non eſt admittendum, ſicut optime monet Cel. SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 224. Ipſe a *weihe* conſecratio dictum putat, quaſi promiſſum judiciale de fortibus diabolicis non utendis. SPELMANNO eſt a *wead* pignus, quaſi duellum interpoſito pignore ſponſum. Utrumque a proprietate vocis & interpretatione Legis alienum. Nam *wehading* revera eſt judicium pugnæ, & omnino ſic dicitur a *vega* dimicare, quod habet VEREL. in Ind. & nos ex illo in *wigen.* G. & H. permutantur. Ratio, cur duellum ſic appelletur, ſatis manifeſta eſt. Nam quæ judicio ordinario terminari non poterant, duello apud veteres dirimebantur, tanquam oraculo quodam & judicio divino. De hoc inſtituto, ejusque auctore & origine, vide plura inter *Ordalia.*

thinchus, curia, prætorium. Gloſſ. Pez. auditorium *dinchus.* TATIANUS Cap. CXCV. 1. *ingieng tho abur in thas thinchus Pilatus*, introiit ergo iterum in prætorium Pilatus. Ab *hus* domus publica, palatium.

hus-thing, idem quod *thinchus*, quamvis inverſo compoſitionis ordine. Inde Latino-Barbaris *huſtingus* & *huſtingum* curia, apud Spelman. & Cang. Anglosaxonibus *hustinge* eſt ipſum concilium.

dagathing, judicium certo & definito die conſtitutum. Utitur OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIX. 1. Hodie dicimus *taiding*, quod vide.

thing-ſtow, forum, judicii dicundi vel exercendi locus. Vox Angloſaxonica apud SOMNERUM, a *ſtow* locus.

dis-ting, nundinæ & judicia ſolennia in honorem *Diſæ*, quæ Leges Septemtrioni tuliſſe fertur, celebrata, apud OL. WORMIUM in Mon. Dan. pag. 117. Faſt. Dan. pag. 52.

vapnathing, luſtratio armorum & militum, apud VERELIUM in Ind. a *wapen* arma.

dinchliute, judices. NOTKERUS Pſal. XCIII. 4.

boding vel *buding*, judicium extraordinarie convocatum, a *bieten* indicere, interprete SCHILTERO. Extat in Charta Henrici III. Imp. an. 1056.

ding-ſtat, locus judicii publici, vel etiam ſtatus. Spec. Sax. Lib. III. 61.

ding-ſtul, tribunal, ſubſellium Judicis. In de formula, *im gehægten dinge binnen 4. bænken*, judice inter quatuor ſcamna ſcabinorum pro tribunali ſedente.

dink-ſluht, quando quis judicio legitimo ſe ſubducit fuga vel contumacia. Jus prov. Alam. Cap. 205.

elich dink, legitimum judicium. Jus prov. Alam. Cap. 75.

veme-ding, judicium vemicum. V. *feim-gericht.*

friding, judicium liberum.

ungeboden ding, curia non indicta. HUNDIUS in Gloſſ.

vogd-dink, idem quod *boding.* Recurrit in V.

ding-pflichtig, juratus judicii ſcabinus vel miniſter, interprete SCHILTERO. Alibi videtur ſignificare eum, qui forum contractu aut juramento ſortitus eſt, de quo more aliquid dixi in *hand-mal.*

dingliche rechten, videntur eſſe jura in foro recepta.

geding, idem quod ſimplex.

Sæpe etiam *ding* annectitur nominibus villarum, quales ſunt *Loding* & *Boding* in Marchia Brandenburgica, indicio haud obſcuro, ejusmodi loca a judiciis ruſticis ortum & appellationem accepiſſe.

DING, jus, *dingſtreit* controverſia juris. Utitur NOTKERUS Pſal. IX. 5. *uuanda du getate daz ting unde den dingſtrit*, quoniam tu feciſti judicium meum & cauſam meam. An aliqua cum reliquis affinitate? Dubito. Potius eſt a Gr. δίκη jus, per epentheſin.

DING, jurisdictio. Videtur truncatum ex vetuſtiori *ding-recht* jus judicandi, quo utitur NOTKERUS Pſal. LXXI. 1. *der fater uberteilet niemannen, er gab daz dinchreht al demo ſune*, pater non judicat quenquam, ſed judicium omne dedit filio. Sequiora tempora habent *geding.* Inde compoſita, *holz-geding* jurisdictio foreſtaria, *vogd-geding*, *recht-geding*, & alia apud Jurisconſultos. Sed a ſimplici extat *bauding* jurisdictio in colonos, a *bau* villa.

DING, quatenus eſt verbale a *dingen* tranſigere, ſignificat quantum poteſt, *negotium, pactum, conventionem*, & *conditionem conventioni adjectam.*

DING, negotium, pactio, tranſactio, conventio inter duos vel plures. SOMNER. in Dict. AS. *thing* negotium. Gloſſ. Pez. negotium *dinch*, conventione *gidingun*, pactum *fridudink.*

DING, conditio, lex pactionis vel conventionis. SOMNER. loc. cit. *thing* conditio, *ece thing* conditio æterna. Gloſſ. Pez. conditioni *gidingun.* Hodie dicimus *beding* & *geding*, præeuntibus Francis.

DINGEN, loqui, ſermocinari, ſermonem conferre. OTFRIDUS Lib. V. Cap. X. 53. *bigondun thingon untar in.* Vertit SCHILTERUS, qui nobis primus hunc ſenſum oſtendit: *cœperunt dicere inter ſe.* Refer ad *ding* ſermo. Græcis φθέγγομαι eſt loquor, & φθόγγος vox, ſola aſſonantia, an etiam affini-

affinitate, aliis examinandum relinquo. Hodie non amplius auditur hoc verbum, nec tamen improle deceſſit. Nam ab illo perſpicue ſatis derivatur *zunge* lingua, loquendi inſtrumentum.

DINGEN, tranſigere, paciſci, conventionem facere, quocunque modo. Non a *ding* ſermo, ut antecedens, etiamſi Longobardis ſolemne ſit verba forenſia a *confabulatione* formare; ſed potius a *ding* res & factum, quia tranſigentes nonſolum confabulantur, ſed etiam rem pro re, & factum pro facto condicunt, ſecundum vulgatum, *do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias.* BENSON. in Voc. Angloſax. *thingian* paciſci. Gloſſ. Pez. conveniſti *gidingotos.*

DINGEN, pretio conducere. Surculus verbi præcedentis. Gloſſ. Pez. conductum *gidingoti.* Inde compoſita, *verdingen* locare, elocare, *abdingen* detrahere aliquid de pretio.

DINGEN, quatenus derivatur a *ding* judicium, ſignificat omnes actus judiciales, tam judicis, quam partium litigantium, latiſſimo quidem ſenſu, ſed neceſſario & gentili.

DINGEN, in foro Francico ſignificat (1.) judicare. GASSARUS in Vocabulario Otfridino, quamvis locis probantibus deſtituto: *gethingen, richten, vertragen,* h. e. judicare, cauſam dirimere. SCHILTERUS huc refert verba OTFRIDI Lib. V. Cap. XX. 71. de judicio extremo:

Suntar ſar ſih ringot,
So Druhtin iz githingot.
Sed ſtatim ſe aggregabit,
Ut Dominus id judicabit.

(2.) litigare, primo quidem in foro, poſtea etiam extra forum. GASSARUS loc. cit. *thingon, rechten,* h. e. judicio contendere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVIII. 21.-24. de Judæis cum Chriſto altercantibus:

Bigundun ſie antuuurten,
Mit imo thar tho thingon.
Cœperunt reſpondere,
Et cum illo altercari.

DINGEN, in foro Angloſaxonico ſignificat (1.) componere delictum. SOMNER. in Dict. AS. *thingian, gethingian* componere, *butan he thingian wille* niſi componere vel pacem facere voluerit, *thingunge* ſatisfactio. (2.) cauſam dicere pro aliquo. SOMNER. loc. cit. *gethingian* intercedere, interpellare, *thingere* advocatus, *thing-rædenne* interceſſio, interventus. Inde Latino-Barbaris *tanganus* patronus cauſarum.

DINGEN, in foro Longobardico ſignificat judicialiter tradere, donare, declarare, promittere, & ſimilia. Notæ ſunt eorum voces Latina terminatione veſtitæ, *thingare* donare, *thingare liberum* manumittere, liberum declarare, *thinx* & *thingatio* donatio, *garanthinx* plenaria donatio coram judice facta. Vide LINDENBROGIUM, SPELMANNUM, CANGIUM in vocibus Latino-Barbaris.

DINGEN, in foro Alamannico ſignificat citare, in jus vocare. Quod ex Jure eorum Feudali oſtendit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 222. col. 2.

DINGEN, in foro Cambro-Britannico ſignificat jurare, quia juramentum eſt inſtar judicati, quo lites terminantur. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tyngu* jurare, *twng* juratio, juramentum. Inde Latino-Barbaris *tanganare* adjurare.

DINGEN, ſperare. V. *ding* ſpes.

DINGMAN, ſignificat quantum poteſt, judicem, aſſeſſorem judicis vel ſenatorem, imo etiam cauſarum patronum, pro diverſa primæ partis ſignificatione, quæ compoſitionem ingreditur. Gloſſ. Pez. curiales *dincman,* concionatorem *dingman.* NOTKERUS Pſal. LXXIII. 22. *Truhtin ſtant uf, uuis min dingman,* exurge Domine, & eſto judex meus.

DINGMAN, decanus, decurio. Gloſſ. Pez. decurio *dincman.* Ad declarationem Latinæ vocis facit, quod SPELMANNUS obſervat: DECANUS *in militia dictus eſt, qui decem præfuit militibus; in Monaſteriis decem monachis; in Eccleſia majori decem præbendis; in Epiſcopatus diviſione decem clericis ſeu parochiis; in Centuriæ ſive Hundredi diſtinctione, decaniæ ſuæ ſodalibus.* Idem in voce *Hundredus* pag. 302. *Eſt autem* HUNDREDUS *portio Comitatus, qua olim degebant centum pacis Regiæ fidejuſſores, ubi* DECURIA, *qua decem: & complexus eſt igitur* HUNDREDUS *decem* DECURIAS, *ut centenarius numerus decies denarium.* Quemadmodum igitur *hundredus* eſt ab *hund* centum, & *decanus* a δέκας vel decem: ita ab Angloſax. *thyn* decem fit *ding* decuria, per medium derivandi G. & hinc porro *dingman* præſes decuriæ. Lex Salica TUNGINUM vocat, eundemque cum *Centenario* tanquam magiſtratum minorem cum majori conjungit Tit. XLVII. 1. Sic autem dicitur, non a *zehen* decem, ut ECCARDUS exiſtimat, & multo minus a *ding* judicium, ut BRUMMERUS, ſed a *ding* decuria. Ita Alamannis decanus dicitur *zehaningaro,* a *zehaninga* decania.

DINCKEL, *dünkel,* far, zea. DIOSCORIDI duplex eſt, alia ἁπλῆ ſimplex, alia δίκοκκος, grana habens gemina in ſingulis membranis. Et hujus quidem appellationem videntur Germani imitari in *dinkel.* An vocabulum rei conveniat, videant rei ruſticæ periti. Apud veteres non invenio. Videtur tamen antiquitas ejus colligi poſſe ex nominibus oppidorum, *Dinkels-bühel* collis zeæ, & *Dinkel-vingen,* quod campum farris interpretari licet. Vide dicta in *wang* & patebit.

DINTE, atramentum. Gloſſ. Pez. atramentum *tinctun,* atramentarium *tincta-horn.* Hiſpanis *tinta* atramentum. Derivarem cum BESOLDO a *tinctura,* niſi obſtarent Cambri, quibus *duedd* nigredo, atror, a *du* ater, niger, unde per epentheſin fieri poterat *dinte,* litera N. ut ſæpe alias, ab uſu infarta

Atra-

Atramentum ex fuligine factum memorat PLINIUS Lib. XXXV. Cap. 6.

DIR, tibi. Gothis *thus*, Angloſax. *the*, Franc. *thir*, Alam. *dir*. Gloſſ. Keron. tibi *dir*. TATIANUS Cap. II. 9. *ih bin giſentit zi thir*, miſſus ſum ad te. Cuncta a *du* tu, per literas terminales S. & R. quæ in omnibus Linguis ſunt permutabiles.

DIRNE, famula, ancilla, ſed liberæ conditionis. Vox Franco-Theotiſca. Gloſſ. antiqua apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 159. *diorna, traga*, gerula. VEREL. in Ind. *therna* ancilla, famula, *thionuſtu thernar* famulæ, ancillæ. Ad hanc vocem, hactenus intactam, & omnium pene metu in obſcuritate relictam, mihi inſtar claviculæ eſt, quod famula Dialecto Angloſaxonica dicitur *thienerne*, apud BENSONIUM in Vocabulario, haud dubie a maſculino *thiener* famulus, quod uſus conſtanter retinet. Nam hinc fieri poterat (& haud dubie factum eſt) *thierne* per ſyncopen, qua figura in vocibus ſæpe nominandis nihil frequentius.

DIRNE, virgo, puella. Senſus a puellis famulantibus ad omnes virgines & juvenculas, etiam non ſervientes, translatus. Gloſſ. Lipſ. *thierno* juvencularum. Idque nomen paſſim tribuitur B. Virgini in monumentis Theotiſcis. TATIANUS Cap. III. 1. *inti namo thero thiornun uuas Maria*, & nomen virginis erat Maria. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 29.

> *Heil magad zieri,*
> *Thiarna ſo ſconi.*
> Salve virgo decora,
> Puella gratioſa.

Et paulo poſt:

> *Thiu thiarna filu ſcono*
> *Sprah zi boton frono.*
> Virgo pulcherrima
> Reſpondit nuntio ſacro.

Hodie & ſervam & virginem etiamnum hac voce deſignant: exceptis tamen Helvetiis, qui eam ſolent vituperare.

DIRNE, meretrix. Ita Helvetii apud PICTORIUM in Lex. Cui vituperio impudicitia ancillarum anſam præbere potuit. Fata ſimilium vocabulorum vide in *dieb*.

DISS, hoc. Conſenſum oris antiqui vide in *dieſer* hic.

DISTEL, carduus. Angloſaxonibus, Francis, Anglis & Suecis *thiſtel*. Gloſſ. Pez. carduus *thiſtil*. MARTINIUS in Lex. Philol. *carduus, herba aculeata, quæ nobis diſtel: forte quia* δυςαλὴς *infeliciter vireſcens: eſt enim inter vitia agri, etſi alioqui non careat uſu in medicina: niſi potius a taſten attrectare, per antiphraſin.* Sed quid etymologo cum antiphraſi? Vide annon carduus potius ſic dictus ſit, quod tangentes pungat, ab Angloſax. *thydan* pungere, figere, ut primo fuerit *thydsel*, a medio derivandi SEL, & poſtea tranſpoſito ſibilo *thyſtel*. SOMNER. in Dict. AS. *thydan* configere, perfigere, infigere, perforare, *he hine ſylfne hetelic thydde*, ſe ipſum acriter confixit. Aliam vocem ab eodem verbo formatam vide in *tüttel*, punctum, apex.

DISTEL-VOGEL, acanthis. Utrumque a ſpinis. PLINIUS Lib. X. Cap. 74. *Acanthis in ſpinis vivit: idcirco aſinos & ipſa odit, flores ſpinæ devorantes.* Græcis ἄκανθα ſpina, vepris &c.

DIU, Deus. Vox Celtica, ſed varie apud auctores ſcripta. BOCHARTUS in Orig. Gall. pag. 15. *Apud Cambros hodieque* DIU *Deum ſignificat.* Alii Cambris tribuunt *dui* & *duw*, & Armoricis *due*. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. in voce *dir* certus: *a fo da gan Dduw ys dir*, quod viſum eſt Deo, certum. Idem in voce *llwyddo* proſperare: *ni fynno Duw ni lwydd*, quod non vult Deus, non proſperabit. Et in Botanico: *gras Duw* gratia Dei. BAXTER. in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 107. DUI *in quadam Camdeni Inſcriptione Jupiter eſt. Etiam adhuc Dialecto quadam Deus Britannis dicitur Dyu, ut & Aremoricis due.* Unde Celtæ acceperint hanc vocem, an ex Theologia vera & primitiva ab Hebræo nomine *dai* ſufficiens, perfectus, an ex Theologia Gentili, & præcipue Græcorum, quorum vetuſtiſſimi (ut tradit PLATO in Cratylo) eos ſolos Θεοὺς appellabant, quos perpetuo curſu in cœlo ferri conſpiciebant, a θέειν currere, aliis inquirendum relinquo. Hoc omnes abſque monitore vident, cum Celtica voce convenire etiam Latinam *Deus*, & Gallicam *Dieu*, & Italicam *Dio* &c. An huc etiam ſpectet *Deut* vel *Düd*, quod Germanis antiquis tribuit LUTHERUS in Libello de Nominibus propriis, & incaute ſequitur CLUVERIUS, dubito, imo nego. Nam *deut* priſca Germanorum lingua non Deum, ſed terram aut populum ſignificat, ut demonſtravi in loco. Quo ipſo corruit conjectura eorum, qui huic ficulneo argumento innixi, Germanos dictos volunt *Teutonas*, tanquam divinos.

DOBEN. V. toben.

DOCH, tamen. Goth. *thau*, Angloſax. *theah*, Franc. *thoh*. TATIANUS Cap. CLXXXI. 2. *thoh nalles thaz ih uuilli*, veruntamen non quod ego volo.

DOCKE, pupa, icuncula, perſona ficta. Gloſſ. Pez. mima *tohcha*. Vel ejusdem indolis eſt ut *puppe*, vel diverſæ. Si prius, erit imago puero ſimilis vel puellæ, adeoque a τέκος filius vel filia; Si diverſæ, formari potuit a τεύχω paro, fabrico.

DOCKE, canis moloſſus. Angl. *dog*, Belg. *dogg*, Suec. *dugg*, *engliſk dugg*, Gall. *dogue*. Quamvis Anglis *dog* ſit omnis canis, in reliquis tamen Dialectis eſt canis grandis & venaticus, & fortaſſe ſic dictus a *tacken* capere, quomodo alias canis accipiter dicitur *habich*, ob ſimilem cauſam. De verbo *tacken* vide plura in *attachiare*.

DOLCH, pugio, ſica. Græcis δόλων, Lat. *dolo*, Belg. *dolk*, Islandis *dolgur*. Proprie

eſt

eſt ferrum latens in omnibus linguis. JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 183. "*dol, dolch*, „*dolg*, *dolk*, pugio, dolo, baculus intra quem „latet pugio. Græcis eſt δόλων. Ita HE„SYCHIO δόλωνες ſunt gladioli in baculis oc„culti. PLUTARCHUS Tiberio δόλωνα ex„ponit gladiolum prædatorium vel pirati„cum. VIRGIL. VII. Æn. verſ. 764. *Pila* „*manu ſævosque gerunt in bella dolones*. Ubi „SERVIUS: *Dolo eſt flagellum, intra cujus* „*virgam latet pugio, aut ſecundum Varro*„*nem ingens contus cum ferro breviſſimo. Do*„*lones autem a fallendo dicti ſunt, quod deci*„*piant ferro, cum ſpeciem præferant ligni.* Hactenus JUNIUS, qui videtur pollicem premere Servio, quamvis nimia brevitate obſcuro. Forte Servius in animo habuit verbum Græcum δολόω decipio. Sed hæc deceptio ligni nimis jejuna eſt. Potius eſt, ut credamus, omnium originem eſſe a verbo obſoleto *dolen* occultare, quod hodie ſuperat apud Suecos, quibus *dölia*, *fördölia* eſt celare, abſcondere, occultare, *fördöld* abſconditus, occultus, clandeſtinus, *fördölias* latere. Hinc ſcil. vetuſtas varia flexione efformavit *dol*, *dolg*, *dolch*, quod vi originis telum abſconſum ſignificat. Islandis *dolgur* nonſolum pugionem, ſed etiam hoſtem occultum, & *dylgiur* tectas inimicitias, & *dul* quicquid occultari poteſt, denotat. VERELIUS vocem Islandicam derivat a *tholigen* occidere, STADENIUS Germanicam a *tilgen* delere. Sed neutrum ſatis convenit cum illa idea, quam ſibi veteres de hoc gladiolo formarunt. VIRGILIUS *dolones* tribuit Tuſcis, manifeſto ſatis ſimilitudinis, quæ olim inter Linguam Tuſcam & veterem Germanicam fuit, indicio.

DOLE, *dule*, avis ex graculorum genere. Latini vocant *monedulam*, quod monetam auferat & occultet. PLINIUS Lib. X. Cap. 29. de graculis & monedulis: *cui ſoli avi furacitas auri argentique præcipue mira eſt.* Radix utriusque vocis, tam Latinæ, quam Germanicæ, videtur eſſe *dolen* abſcondere. Si quis tamen nomen avis a garrulitate derivare malit, habebit obſequium verbi *talen* loqui, dicere, unde recte fit *dole* avis dicax & garrula. Apud veteres hactenus non occurrit.

DOLEN, abſcondere, occultare. Suecis *dölia*. Vide plura in *dolch*.

DOLEN, pati. V. *dulden*.

DOLEN, *dwalen*, errare, vagari. Angloſaxonibus *dwelian*, *dwolian*, Franco-Saxonibus *duelon*, Belgis *dolen* & *dwaalen*. Gloſſ. Lipſ. *duelont* errant. Inde Angloſaxonibus *dole* & *dwola* error, Belgis *dwaaling* error, *dwaalſter* ſtella erratica. Quamvis *dolen* & *dwalen* promiſcue uſurpentur in Dialectis, revera tamen differunt origine. Nam *dwalen* eſt a *wallen* errare, per proſtheſin literæ D. Contra *dolen* eſt a *dwalen*, per ſyncopen literæ w. Prima litera poterat omitti ſalvo & integro ſenſu, ſi uſus voluiſſet: altera non debuit omitti, cum ſit radicalis. Omitti tamen ſolet ex pigritia pronunciantium.

DOLEN, *dwalen*, ſeducere. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt ſeducere, niſi facere ut erret? Antiquis effertur ut ſupra. Inde Angloſaxonibus *dwolman* hæreticus, ſeductor, impoſtor, *dwaslibt* ignis fatuus, ignis erraticus, viatorem a recta via abducens, *gedwol-goda* idola, ſimulacra, deaſtra. Belgis *dwaal-weg* iter devium, *doolhof* labyrinthus, quia intrantem ſeducit.

DOLEN, *dwalen*, quatenus ſignificat *errare*, metaphorice accipitur pro *judicio falli*, quoniam, qui hoc modo falluntur, ſimiles ſunt eorum qui circa viam errant. Fallimur autem judicio duobus modis, vel ex ſtupore ſenſuum & ingenii, vel ex defectu ſanæ mentis. Hinc *dolen* & *dwalen* in metaphorico dicendi genere ſignificant quantum poſſunt, (1.) ſtupere, (2.) deſipere.

DOLEN, *dwalen*, ſtupere, ſtupidum eſſe. Gloſſa Juniana in Obſerv. ad Will. pag. 171. *artuualun* torpebant. Inde *dwalm* ſtupor, qualitas quæ ſenſus obtundit & hebetat. Utitur WILLERAMUS in Cant. Cap. VII. 13. *diu uzzera rinta ejusdem pomi in uuine getrunkeniu dualm machet den, die man ſcal ſnidan oder brennan*, exterior cortex mandragoræ in vino hauſta ſtuporem inducit iis, qui ſecandi vel urendi ſunt. Et huc etiam ſpectant quædam Anglica, cujusmodi ſunt, *to dull* hebeſco, torpeſco, *dulled* hebetatus, contuſus, ſtupefactus, *dullard* hebes, bardus, ingenio tardus, *dulling* hebetatio, *dulneß* hebetudo, ſegnities, torpor, *dully* obtuſe.

DOLEN, *dwalen*, deſipere, delirare. Angloſax. *dwolian*, Belg. *dollen*. Inde *dwolung* deliramentum, apud SOMNERUM.

DOLL, quatenus derivatur a *dolen*, ſignificat quantum poteſt. Dicitur antiquitus (1.) de ſtupidis. Inde Cambris *dwl* hebes, obtuſus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angli eodem ſenſu dicunt *dull*. (2.) de ſtultis. Evang. Goth. Matth. V. 22. *ſaei quithith brothr ſeinamma dwala*, ſi quis dixerit fratri ſuo, fatue. Ubi Codex Rushworthianus habet *dole*, teſte JUNIO loc. cit. pag. 273. Et hoc ſenſu *dole* occurrit quoque apud SOMNERUM in Dict. & *dulen* apud VEREL. in Indice. Huc ſpectat ex Lingua Oſca *dalivus* fatuus, & ex idiomate inferioris Saxoniæ *dalike*, *dwalike* mulier fatua. (3.) de furioſis. Inde *dollheit* rabies, *dollhaus* domus mente captorum, *dollkün* audax inſtar furioſi &c. Hodie ſcribunt *toll*, ſed contra torrentem omnium Dialectorum tam veterum quam recentiorum. Dixi *doll* eſſe a *dolen* vel *dwalen*. Et hoc etiam dixit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 641. Alii, quicquid horum eſt, ex lingua Græca ad nos manaſſe putant, ſive a δȣ̃λος ſervus, quia hebetes & ſtulti ſunt natura ſervi, & a cæteris regendi, ſive a rabie ſervi in libera colla furentis, ſive a θολὸς turbidus. Prima etymo-

etymologia eſt ab ingenio JUNII, altera PEISKERI, ultima HENISCHII. Nulla idonea, ut ex antecedentibus patet.

DOLMETSCHEN, interpretari, ex alia lingua in vernaculam transferre, *dolmetſch* interpres. An a *tal* ſermo, lingua? Ita quidem vellent HENISCHIUS, STILERUS, STADENIUS; ſed in poſteriori compoſiti parte, quæ certe non eſt Germanica, viri optimi ſuccumbunt. Polonis *tlum* eſt plebs, vulgus, populus, & inde *tlumacze* populari ſermone exponere. Vulgus noſtrum inde formaſſe *dolmetſchen*, Sarmaticam vocem imitando, jam olim monuit ECCARDUS in literis ad STADENIUM. HELVIGIUS derivat ab Heb. *talmud* doctrina, eruditio. Quod, etiamſi remotius ſit, non auſim contemnere, quia *dragomano* ſynonymum ejus multorum judicio eſt ab Heb. *thargum* interpretamentum.

DOLPEL, convicium in hominem agreſtem. HELVIGIO venit ab Heb. *taphel* inconditus, inſulſus, inſipidus. Sed potius eſt diminutiv. a Celtico *delff* ruſticus, agreſtis, barbarus, quo hodie utuntur Cambro-Britanni apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Vox Celtica eſt ab Angloſaxon. *delfan* fodere, & proprie agrifoſſorem ſignificat, ſi quid video. A ſimplici *delf* formatur *dölpiſch* ruſticus & ruſtice, & a diminutivo *dölpel* proveniunt *zuedölpeln* ruſtico impetu ferri, *überdölpeln* prævertere aliquem incivilibus modis.

DOM-KIRCHE, eccleſia cathedralis, per apocopen *dom.* Gloſſ. Lipſ. *duomis* templum. Non a Græco δόμη ædificium, nec a Lat. *dominus*, ut quidam opinantur; ſed a *dom*, quod in omnibus veterum Dialectis, & in iisdem LIPSII Gloſſis, *judicium* & *jurisdictionem* ſignificat, ut demonſtravi in *dammen* judicare. Isque ſignificatus perfecte convenit Cathedrali Eccleſiæ, quæ certe eſt ipſa ſedes Principis Eccleſiæ, unde tanquam ex ſacro Tribunali ſuam in terras & Eccleſias ſubjectas jurisdictionem exercet.

DOMMEL, onocrotalus. Angloſaxonibus *dumle*, apud BENSON. Videtur ſic appellari quaſi *dompel* mergus, a verbo Belgico *dompelen* immergere. Eſt enim avis paluſtris, & forte è mergorum genere, quales Belgis vocantur *dompelaars*. Aut certe vox ficta eſt a ſono rauco & obtuſo hujus avis. LUTHERUS utitur compoſito *ror-dommel* Pſal. CII. 7. quia in paludibus inter arundines degit. Apud Francos duo invenio compoſita *horotumbel* & *horotupil*. Illud apud NOTKERUM Pſal. CI. 6. hoc in Gloſſis Pezianis. Utrumque deſumptum eſt ab *horo* cœnum, quia onocrotalus cœno & paludibus delectatur. Gloſſ. Lipſ. *horo* ſtercus. *Tupil* autem eſt mergus, & oritur a *dupen* immergere.

DON, aqua, unda. Vox Celtica & antiquiſſima. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tonn* unda, *tonnog* undoſus. Meretur hæc vox notari, quamvis LEIBNITIO in Gloſſario Celtico neglecta, quoniam ab illa per varias flexiones prodierunt nomina Fluviorum vetuſtiſſima, cujusmodi ſunt,

DONAU, *Dona*, Angloſaxonice *Donua*, Latine *Danubius*, & in nummis *Danuvius*. Id eſt aqua.

TANAIS, fluv. Scythiæ, Europam & Aſiam disterminans, qui a ſuis accolis etiamnum vocatur *Don*, h.e. aqua. Inde eſt, quod *Tanais* & *Danubii* nomina tanquam idem ſignificantia ſæpe confunduntur a Scriptoribus. Teſtis mihi ZOSIMUS Lib. I. pag. 7. *Scythæ Tanaim transgreſſi vicina Thraciæ loca prædis agendis infeſtabant.* Id eſt Gothi Danubium transgreſſi, ut pridem obſervavi in *Annalibus Alamannicis.* Rem ipſam vidit quoque PERIZONIUS, quamvis notionis, quæ Celticæ voci adhæret, ignarus, in Q. Curtio Rufo vindicato pag. 158. *Apud Scythas communiter omnes majores fluvios* TANA *vel* DONA *aut* DONAU *dictos putem: id porro nomen Græcos in ſua lingua, terminatione ſibi ſolita pronunciaſſe* TANAIS, *Romanos* DANUVIUS *vel* DANUBIUS. *Certe idem fuiſſe nomen* DANUBII *ex Germania per Pannoniam & Daciam in Pontum Euxinum ſe exonerantis, &* TANAIS *ab Septentrione per Mœotim in eundem Pontum ſe effundentis, vix dubito.*

DAUNUS, fluv. Britanniæ, unde *Doncaſter*, arx ad fluv. Daunum. Miror EDUARDUM LUIDIUM in appellationibus fluviorum Britanniæ nomen *don* omiſiſſe.

DUINA, *Dyna*, fluv. Livoniæ.

DINA, apud Geographum Ravennatem eſt fluv. Holſatiæ, qui hodie *Eider*, eodem utrinque ſignificatu, ut demonſtravi in *Oder*.

Omnes iſtæ Fluviorum appellationes a Celtis, cum ex Oriente in Occidentem & Septemtrionem migrarent, ſuis quæque locis relictæ ſunt, & præter *aquam* nihil ſignificant: Quæ cum nobis hodie ſint obſcuræ, diſceſſum Linguæ noſtræ ab antiqua nobis objiciunt. STADENIUS hæc fluviorum nomina a ſonitu & fragore, qui nobis *don*, a *dönen* ſonare, deſumpta putat, in Voc. Bibl. pag. 160. Quod uti nec refellere, ita nec adoptare ſuſtineo. Latinos a Celtica voce per metatheſin formaſſe *unda*, Francos *und*, quivis absque monitore intelligit.

DON, ſonus, ſtrepitus, fragor. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *tôn*, teſte JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 283. Angloſaxonibus *dyn* apud SOMN. & BENS. Suecis *don*, Islandis *dunur*, *dynur* apud VEREL. in Ind. Græcis τόνος, Lat. *tonus*, *ſonus*. An a τείνειν vel *denen* tendere? Ita ſentiunt omnes, quotquot inſpexi. Et admitti poteſt, ſi primus vocis ſenſus non a tenſione fidium, ſed ab extenſione percuſſi aeris deſumatur. Mallem tamen cunctorum originem petere a verbo Islandico *dya* quatere, concutere. Nam *ſonus* eſt, ubi aliquid pulſat & pulſatur. Primo

 autem

autem colliduntur corpora. Mox aer percuſſus viciſſim pulſat aures. Et verba ſonandi a cauſis formari, multa evincunt exempla, quæ vide in *brauſen* ſonare.

DONEN, ſonum vel fragorem edere, Angloſaxon. *dynan*, *thunnan*, Scandis *dona*, Latin. *tonare*, *ſonare*, Græc. τονίζω. Verbum a ſubſt. factum.

DONNER, tonitru. Perſis & Belgis *donder*, Angloſaxonibus & Anglis *thunder*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *thunder* tonitruum, *thunder-slæge* ictus tonitrui. Quibus addo ex Evang. Gentis Marc. III. 17. *thunres-bearn* filii tonitrui. Quod imitatur interpres TATIANI Franco-Theotiſcus in *thonares kind* Cap. XXII. 6. Vox horrenda prorſus & graviſona, quam qui edunt, ipſo ſono teſtantur, ſe non verba, ſed tonitrua loqui. Ideoque ad voces per Onomatopœiam fictas aliquando retuli. Sed nunc magis adſentior STADENIO, qui *donner* deducit a *dönen* ſonare, tonare, fragorem edere. Quid enim eſt tonitru, niſi concuſſi aeris fragor? Latinis quoque *tonitru* a *tonando* dicitur.

DONNER, Jupiter, Deus tonans, *donnerstag* dies Jovis. SOMNER. loc. cit. *thuner*, *thunor* Jupiter, *thunres-dæg* dies Jovis. Et huc etiam ſpectat cognomen Jovis TANARUS, quod extat in vetuſta Inſcriptione apud BAXTERUM in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 223. *Coloniæ Devanæ reperta eſt Ara inſcripta* J. O. M. TANARO: Diſputatum eſt a multis in Britannia, an *Tanarus* in Devana Ara ſit vitioſum? Quod recte negat Vir eximie doctus. Aliud enim eſt *tonare*, aliud *ferire*. Et hinc pro diverſitate attributorum Jupiter diverſa accipit nomina, & dicitur *Taranis* quando ferit, *Tanarus* quando tonat. Illud Celtica, hoc Germanica Dialecto. Anglia diem Jovis vocat *thursday*, Scandia *thorsdag*, non a *Tarane* Jove Gallico, ſed a *Thoro* Jove Saxonico. De utroque Deaſtro actum ſeorſim. Aliud nomen Jovis vide in *pfin*.

DONNERN, tonare, tonitruare. Angloſaxon. *thuneran*, *thunran* apud BENSON. Francis *doniron*, Belgis *donderen*, Suec. *dundra*. NOTKER. Pſal. XXVIII. 3. *Got dero magenchrefte irdonerota*, Deus majeſtatis intonuit. Refer ad *donner* tonitru.

DOPLEN, ludere aleis, *dopler* aleator. Originem & antiquitatem vide in *tafel* alea. Sed & *græcari* ſignificare poteſt, ſi ſit frequentativum ab Anglico *to tope*.

DOPP, interjectio ad ſponſionem provocantis, vel potius imperativus verbi obſoleti *duppen* percutere, a τύπτω ferio. Nam ſponſiones more antiquo comploſis dextris (Latini manum ſtipulatam vocant) percutiuntur. Et hinc is, qui ad ſponſionem provocat, dicere ſolet *dopp*, id eſt, percute. Confer *adobare*.

DOPPEL, *doppelt*, geminus, Gr. διπλόος, διπλοῦς, Latinis *duplex*, *duplus*, Cambris *dwbl*, a *dau* & *plyg*, h. e. a duabus plicis. Allegorice dicitur de ambiguo, quod duobus modis intelligi & explicari poteſt.

DOPPELHAK. V. *hak* uncus.

DORF, locus habitandi communis, ſive villa ſit, ut hodie, ſive oppidum, ut olim. Vox Celtica quæ Cambris effertur *tref*, Angloſaxon. *throp*, Francis *thorf*, Belg. *dorp*, Island. *thorp*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tref* urbs, oppidum, locus habitationis, *didref* eremus, ἄπολις, ubi non habitatur, *pentref* villa, propolis, ſuburbia (potius urbs capitalis vel metropolis, a *pen* caput). BENSON. in Voc. Angloſaxon. *throp*, *throp-tun* pagus ruſticus. Gloſſ. Pez. oppido *thorf*. VEREL. in Ind. *thorp* caſtellum, prædium, pagus, *thorparaskapr* ruſticitas. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXI. 31. *in thorfon ioh in burgin*, in vicis & in oppidis. Extat & *turpha* pro villa in Lege Salica Tit. XVIII. 2. *Si quis villam adſalierit alienam, & ibidem oſtia fregerit, canes occiſerit, aut hominem plagaverit, vel in carro aliquid exinde duxerit. Malb. turpha.* Oritur, non a Græco θόρυβος tumultus, nec a Latino *turba*, & multo minus a *turpis*, quæ MARTINII etymologia eſt; ſed a voce Celtica *torf* agmen, cœtus, ſenſu a multitudine ad locum, ubi multitudo habitat, tranſlato. Vox Celtica ob mobilitatem literæ R. hodie effertur *tropp*, quod vide.

DORN, ſpina. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *draen*, Gothis *thaurn*, plur. *thaurnjus*, Angloſaxon. *thorn*, *thyrn*, Franc. & Alam. *dorn*, *thorn*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *draen* & *draenen* ſpina, ſentis, *draenog* erinaceus, hericeus, herix, chirogilius, chirogeneus, echinus, q. d. ſpinoſus. Noſtri eodem ſenſu dicunt *dorn-ſchwein* apud HENISCHIUM. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. ſpina *thorn*, tribulus *thorn*, alba ſpina *hæg-thorn*. Gloſſ. Keron. ſpinas *dorno*. Gloſſ. Boxh. *dhorn* ſudes, ſtirpex. TATIANUS Cap. CC. 2. *flehtente corona fon thornon*, flectentes coronam de ſpinis. Judice MARTINIO eſt τόρον quid, i. e. penetrans, & acumine perfodiens, a τορεῖν transfigere, quem ſequitur JUNIUS in Gloſſ. Goth. SKINNERO tamen magis probatur origo Angloſaxonica, a *tæran* lacerare, quod hodie effertur *zerren*. Islandis *dorn* eſt fibula, quia antiquitus ſpina pro fibula utebantur. TACITUS Cap. 17. de M. G. *Tegumen omnibus ſagum, fibula aut (ſi deſit) ſpina conſertum.*

DORREN, *dörren*, *dürren*. Vide reliqua in poſtremo.

DORSCH, caulis. Ital. *torſo*. Utrumque a Lat. *thyrſus*.

DORT, ibi, illic. Adverb. loci remoti, a Francis relictum. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 165.

Uns iſt leid hiar managaz,
Thorot ni ſorgen uuir bi thaz.

Senſus eſt: nos hic multa pati triſtia, ibi vero nulla. Ibi, nempe in cœlo. Angloſaxones

nes eodem ſenſu dicunt *thider* & *thyther*, quod etiamnum cuſtoditur ab Anglis.

DOSEN, ſtrepitum edere, quatiendo, cadendo, currendo, vel alio quovis modo. Gloſſ. Pez. vibrabit *dizinot.* VEREL. in Ind. *thoyſa, thuſa, thyſa* tumultuoſe proruere. KILIANO *dœſen* eſt pulſare cum impetu & fragore. Quod a *tuſu* deduxit MARTINIUS in voce *tundo.* Hinc porro ſonus, ſtrepitus, fragor, quacunque de cauſa editus, Francis dicitur *daz* & *doz*, Islandis *thys*, nobis *getös.* NOTKER. Pſal. LXIV. 9. *uuer irlidet dero uuellono doz*, ſonum fluctuum ejus quis ſufferet? Pſal. LXXVI. 18. *michel daz dero uuazzero*, multitudo ſonitus aquarum. VEREL. in Ind. *thys* turba, tumultus, *thys oc vopnabrok* tumultus & armorum concurſus. Inde porro DYSYNNI ſonorus, nomen fluvii Celticum apud Britannos a fremitu aquarum, in adverſariis poſthumis LUIDII. Differt a *düden* ſonare, quod proprie eſt inſtrumentorum muſicorum.

DOTT, *totle*, pater luſtricus. Vide *tott* & *tatte.*

DOTTER, vitellus. Vox genuina eſt *'t eyergeel* luteum ovi, unde Belga fecit *doyer*, & ex eo Germanus *dotter* per epentheſin. Aliam vocabulo medicinam afferre non poſſum; niſi forte ſit ab Angloſaxon. *dyttan* occludere, quia vitellus intra albumen clauditur.

DRACH, ſpecies ſerpentis, veri an fabuloſi, viderint alii. Præſtat tamen famæ patrocinium antiquitas, & vocabulum in pluribus Linguis, imo etiam in cœlo obvium. Græcis enim dicitur δράκων, Latinis *draco*, Cambris *draig*, Francis *drach*, Angloſax. *draca*, Belg. & Suec. *drak*, Gallis & Angl. *dragon.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 59. de adſcenſu Chriſti in cœlum:

> *Then drachon nieuuihtes min,*
> *Ther ſih thar uuintit untar in.*
> Tranſcendit etiam Draconem,
> Qui volvitur inter ſtellas.

Helleniſtæ ducunt a δέρκειν cernere, ſive quia hominem lædit aſpectu, ſive quia acerrime videt. Contra VEREL. in Ind. pag. 51. derivat a *tragen* portare, quia Draco aurum colligit & incubat.

DRAD, *drat*, ſtatim, confeſtim, *ſo drad* quamprimum. Hymnus de paſſione Domini ſtroph. 7.

> *Der biſchof fraget Jeſum drat,*
> *Sie ſuchten falſch zeugen und raht.*

Angloſaxonibus *threatian* eſt urgere, premere. Hinc *drad* quatenus ab urgendo oritur, ſignificat quantum poteſt, ſubſtantive *impetum*, adjective *vehementem*, adverbialiter *valde*, *vehementer*, *inſtanter*, *celeriter*, *cito* &c. Gloſſ. Pez. impetus *drati*, violentus *drattiu.* Gloſſ. Keron. nimius *dratter.* Rhythmus de S. Annone §. 48. *Arnold his dradi rennin*, Arnoldus juſſit celeriter currere. TATIANUS Cap. VIII. 6. *giſahun thrato*, gaviſi ſunt valde. Belgis *dra* eſt ſubito, quod videtur transpoſitum ex *rad* celeriter.

DRAGONER, miles ad velitationem equeſtrem & pedeſtrem inſtructus. HERTIUS in Elem. Prud. Civ. Part. I. Sect. IX. §. 12. *Recentior ætas auctoribus, ut videtur, Germanis, novum genus (militum) adinvenit* DRAGONARIOS, *quos imitatione antiquitatis Dimachas appellare poſſumus; alii malunt equites deſultorios vocare.* SKINNERUS credit ſic dictos, quod ab initio exitioſi fuerint hoſtibus, & Draconum inſtar ignem evomere viſi. Olim *Draconarius* erat ſignifer, qui Draconem cohorti præferebat. Hodie non ſunt ſigniferi, nec ſigno militari, quod draconem referat, conſpicui. Hinc male a ſigniferis illis ducitur appellatio. Vide, annon *dragoner* proprie ſit *curſor*, a verbo Gothico *tragen* currere, de quo infra. Officium ſane equitis & peditis currendo facit. Res ipſa antiquiſſima eſt, & male ad recentioris ætatis inventa refertur. CÆSAR Lib. IV. Cap. 2. de Germanis: *Equeſtribus prœliis ſæpe ex equis deſiliunt, ac pedibus prœliantur, equosque eodem remanere veſtigio aſſuefaciunt, ad quos ſe celeriter, quum uſus poſcit, recipiunt.* Eadem ſcil. opera (ut idem alibi ſcribit) rem magnam conſecuti, ut mobilitatem equitum, & ſtabilitatem peditum in prœliis præſtent.

DRANG, turba conferta, multitudo concurrentium, qui ſe mutuo premunt. Angloſaxonibus *thring*, *thrang* eſt turba. Anglis *throng* idem. Unde, niſi a *drengen* premere? Vox Barbara *Drungus*, quæ labente imperio pro globo militum invaluit, origine Germanica eſt, quod pridem animadvertit SPELMANNUS contra eos, qui eam ex Oriente profectam arbitrantur. VOPISCUS, qui primus eam literis mandavit, Germanicam eſſe intimat, dum de Germanis tractans ita ſcribit in Aureliano: *Omnium gentium Drungos uſque ad quinquagenos homines ante triumphum duxit.*

DRANG, preſſura, anguſtia, & metaphorice afflictio, moleſtia, vexatio. Ex eodem fonte. Utitur Luth. Pſal. XLIV. 25. Hodie libentius dicimus *drangſal.*

DRAT, filum ex lino. Angloſaxon. *thræd*, Angl. *thread*, Suec. *træd*, Belg. *draad.* Refer ad *dreben* torquere, quia filum e colo torquendo ducitur. Poſtea ſenſus ad fila ex ære ductilia translatus eſt. Inde *eiſendrat* filum ferreum.

DRAUT, *trawt*, ſignificatus ſuos accipit partim a *trauwen* confidere, partim a *trauwen* ſpondere, facere ut alter confidat. Et dicitur adjective & ſubſtantive in vetuſtiſſimis Dialectis.

DRAUT, *trawt*, adjective.

DRAUT, promiſſus, deſponſus. Occurrit eo ſenſu in Lege Salica Tit. XIV. 10. *Si quis puellam ſponſatam* DRUTHE *ducente ad maritum in via aſſallierit.* Lege *ducentem ad maritum*, i. e. proficiſcentem, ut dixi in *ziehen* proficiſci. Hodie utimur compoſito

vertraut, quod dicitur de virgine pacta Matth. I. 18.

DRAUT, fidus, fidelis, fide adſtrictus, & cui tuto fiditur. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VII. 53.

Johannes Druhtines drut.
Johannes Domini fidelis.

Quod dicitur etiam de Angelo Lib. I. Cap. V. 82. & de credentibus univerſe Lib. V. Cap. XX. 133.

Quemet, quit er thara zi in,
Thie giuuihte mines fader ſin,
Giſegenote ſine,
Joh liabun druta mine.
Vertit SCHILTERUS:
Venite, dicet tunc ad eos,
Qui conſecranei mei Patris eſtis,
Benedicti ejus,
Et cari fideles mei.

Inde Latino-Barbaris *Drudes* & *Drudi*, i. e. fideles, vaſalli, & omnes qui fidem ſuam Regi obſtrinxerunt.

DRAUT, charus, dilectus, *trawtes kind* puer dilectus Jer. XXXI. 20. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *drud* carus. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 6. *des fater trut uuirdet menniſcho unde irſtirbet*, patris dilectus fit homo & moritur. Idem Pſal. LIX. 7. *daz dine truta irloſet uuerden*, ut liberentur dilecti tui. Cum fideles ſint chari, eoque chariores, quo magis eorum fides eſt perſpecta, mirum non eſt, ſenſum a fidelibus ad dilectos translatum eſſe. Ex Cambrica voce conſenſus Celtici eloquii cognoſcitur. Inter nomina propria Fœminarum multæ ſunt TRUDES, vel a fidelitate, vel a charitate ſic dictæ. Ad poſteriorem claſſem videtur ſpectare GERTRUDIS, valde dilecta, a *gar*, quatenus ſenſum intendit.

DRAUT, ſubſtantive.

DRAUT, amicus. Gloſſ. Pez. amicos *trutun*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XII. 43.

Petrus ſprah thar ubar lut,
Ther furiſto Druhtines drut.
Tunc dixit Petrus alta voce,
Præcipuus Drutus vel amicus Domini.

Inde Francis *drutinna* amica, apud eundem Lib. II. Cap. XIII. 20. Lib. III. Cap. XXIII. 28. & *drutſcaf* amicitia Lib. IV. Cap. IX. 60. Gallia agnovit olim *drue* amica, *druerie* amicitia. Italis remanſit *drudo* pro amico & amaſio. Cuncta e Germanico fonte, etiamſi apud Germanos hodiernos ſint ſopita.

DRAUT, fides data, ſponſio, promiſſio. Anglis *truth* eſt fides & veritas, quia fides data præſumitur ſervari, & habetur pro veritate, *in truth* profecto, in veritate. Inde Angloſaxonibus *driht-guma* paranymphus, proxeneta, internuncius ad paciſcendum vel ſtipulandum, & Longobardis* *Trotingi* Lib. I. Tit. XVI. 8. fidejuſſores promiſſorum in contrahendis matrimoniis. Utrumque ex interpretatione SOMNERI.

DRAUT, contubernium. Lex Sal. Tit. XLVI. 3. *Si quis foris caſa, ſive iter agens, ſive in agro poſitus, a contubernio fuerit occiſus, & tres vel amplius habuerit, Malb. Druchte lidio; hoc eſt, & tres de eodem contubernio convicti fuerint* &c. Ubi *druchte-lidio* ſunt homines ejusdem contubernii. Vocem per epentheſin gutturalis factam eſſe a *trauwen* confidere, ſat manifeſtum. Quemadmodum autem vox Latina nonſolum de familiaribus, ſed etiam & primario de militibus dicitur (nam *contubernium* proprie ſunt decem milites qui ſub una taberna vivunt): ita apud Antiquos *druchte* nonſolum de convictu familiari, ſed etiam de contubernio militari uſurpatur. Inde Gothis *gadrauhteis* milites Marc. XV. 16. id eſt, ſenſu Romano *contubernales*, a *drauhte* contubernium militare. De Præfixo *ga* vel *ge*, quod hunc ſenſum exigit, vide plura in *geſell* ſocius.

DRECHSELN, tornare. A *drahſel* tornator, quod eſt a *dreben* tornare. *Drahſel* eſt vox WILLERAMI Cap. V. 14. *der drahſel ſamſtor uuirchet danne ander dehein uuerchman.* Quæ verba ſic vertit cel. SCHERZIUS: *tornio majori cum facilitate laborat quam ullus alius opifex.* Eadem vox recurrit Cap. VII. 2. A *drechſeln* rurſus fit *drechsler* tornator, cui conſentit *threxlere* & *thraxlere* in Editione MERULÆ.

DRECK, tria ſignificat, *ſordes, excrementum, cœnum.* Primum ſignificatum habet a τρὺξ, τρυγὸς fæx, & Suethice dicitur *dræg*g. Alterum a *ſtercus* vel ςεργανὸς fimus, per metatheſin, & Belgis dicitur *dryt.* Tertius eſt a ſecundo per translationem, quia cœnum eſt terra putris & excremento ſimilis, & Anglis dicitur *dirt.* K. & T. ſunt literæ permutabiles in omnibus Dialectis.

DREHEN, *dræhen*, vertere in orbem, quocunque modo id fiat, rotando, flectendo, torquendo &c. Cambris *troi* eſt vertere, flectere, volvere, & inde *tro* verſio, gyrus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angloſaxonibus *turnan, tyrnan* vertere, volvere, flectere, *thrawan* torquere, rotare, apud SOMNER. in Dict. Franci & Belgæ eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *draien*, Angli *to turn*, Galli *tourner.* Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 156. *kidrait* tortum. Cuncta a Græc. τροχὸς rota, orbita. Quid enim eſt vertere, niſi facere ut eat in gyrum inſtar rotæ, quæ circa axem ſuum movetur? Litera R. eſt ludibrium vulgi, & vera crux etymologorum, quæ mobilitate ſua innumeras origines occultat, quamvis ſecretorum gnaris manifeſtas. A *drehen* Germanis fit *drieſel* verticulum, inſtrumentum luſorium, *drat* filum tortum, *verdrehen* detorquere, pervertere, & alia ſatis manifeſta.

DREHEN, *dræhen*, rotare, ut cavum aut rotundum fiat. Græc. τορνεῖν, τορνεύειν, Lat. *tornare.* Reliquis ut ſupra. Gloſſ. Pez. tornavit *drata*, tornaturas *gidrati.* Senſus a rotando in genere, ad eam rotationem, qua opera

opera tornatilia fiunt, manifeſto translatus. Hinc porro rotundus vel gyrando factus Græcis dicitur *τόρνος*, Latinis *tornus*, Cambris *turn*, Germanis *rund* per metatheſin.

DREHEN, deflectere a via, redire ad priorem locum. Lat. *tornare*, Italis *tornare*, Gall. *retourner*. Cauſa translationis eſt, quoniam redituri coguntur corpus vertere, & aſſimilari rebus, quæ in orbem volvuntur. Hinc etiam Latinis *reverti* dicuntur.

DREI, unum & duo. Gr. *τρεῖς, τρία*, Lat. *tres, tria*, Camb. & Armor. *tri*, Goth. *thrins*, Angloſax. *threo*, *thry*, Franc. & Alam. *thri*, *dri*, Belg. *drie*, Procop. *tria*, Angl. *three*, Suec. *tree* &c. Gloſſ. Keron. tres *drio*, tria *dry*, trium *trio*. Evang. Goth. Matth. IX. 5. *gawaurkjam hlijans thrins*, faciamus tabernacula tria. Matth. XXVII. 63. *afar thrins dagans urreiſa*, poſt tres dies reſurgam. Vox Gothica ita concepta eſt, acſi numerum myſticum & occultum denotaret. Nam *dyrn* Saxonica Lingua eſt occultus, apud SOMNERUM in Dictionario, & *dyrnan* occultare, apud BENSONIUM in Vocabulario. Imo etiam Græcis *δρύω* eſt abſcondo. Sic autem dici potuit ternarius, a vi occulta, quam in divinationibus habere credebatur. Nam apud TACITUM in Sortilegio per ſurculos, Sacerdos Civitatis, aut ſi privatim conſulatur, paterfamilias Deos precatus cœlumque ſuſpiciens *ter ſingulos tollit*, ſublatosque ſecundum impreſſam ante notam interpretatur, Cap. X. de M. G. Reliqui numeri a ternario oriundi ita ſe habent.

Triginta Gothis dicitur *thrinſtig* Matth. XXVII. 3. Angloſax. *thrittig* ibid. Francis *drizzug* in Harm. Evang. Tatiani Cap. CXCIII. 6. hodie *dreiſſig*, quamvis corrupte, cum deberemus dicere & ſcribere *dreizig*. Id eſt, ter dena, vel tres decades, ut demonſtravi in *zehen* decem.

Trecenti Goth. *thrijahund* Marc. XIV. 5. Angloſax. *thrym hund* ibid. & *thrym hundred* Joh. XII. 5. Franc. *dribunt*, hodie *dreihundert*. Quo ſenſu, jam explicavi in *hund* decies decem.

Tertius Goth. *thridja* Matth. XXVII. 64. Angloſax. *thrydda* ibid. Franc. & Alam. *thritto*, *dritto*, Camb. *trydydd*, German. *dritte*. Gloſſ. Keron. tertius *dritto*, tertia pars *dritta teil*. Quibus conſentit Græc. *τρίτος*.

DREIEINIG, trinus, *dreieinigkeit* Trinitas. Nova, ſed idonea. Alias ſancta Trias Angloſaxonibus dicitur *thrim-hade* & *thrynnyſſe*, a *thrim* vel *thrynen* ternus, trinus. Similibus vocabulis in hoc myſterio utitur Antiquitas Francica & Alamannica. Gloſſ. Keron. ſanctæ Trinitati *der uuihun drinisſu*. ISIDORUS Cap. IV. 1. *in dheſem dhrinibeidem iſt ein namo dher unchideiliden meghines*, in his tribus perſonis unum eſt nomen individuæ majeſtatis. Gothicum vocabulum deſiderari mirum non eſt, cum illi fuerint Arii Sectatores, etiamſi nulla ejus dogmatis veſtigia deprehendantur in Verſione Evangeliorum ULFILANA, quæ Codice Argenteo continetur.

DREIFALTIG, trinus, *dreifaltigkeit* Trinitas. Has voces a Criticis immerito reprehendi tanquam novas & tanto Myſterio indignas, oſtenſum in *falt* plicatus.

DREILING, ſignificat quantum poteſt, menſuram vel cyathorum vel digitorum, pecuniam, & unum ex tribus eodem partu editis. Latine dixeris *triens, teruncius, tergeminus*.

DREMEL, inſtrumentum ligneum. Diminutiv. a *tram* trabs, arbor, lignum. Synecdochice dicitur de vectibus per mediam machinam trajectis, de repagulis oſtiorum, de teſſis ligneis, clava, cala, cæſto, dardo &c. allegorice de longurionibus & grobianis, ut cum vulgo loquar. Vectis ſignificatum videntur Latini poſteriores imitari in vocibus *dromus*, *heterodromus*, *homodromus*, apud VITRUVIUM.

DRENGEN, proprie eſt urgere, & dicitur de extimo & intimo rerum. Quando urgemus extima, tunc dicimur *drengen* premere, trudere, impellere: Quando intima, *dringen* penetrare. Vulgus & Lexicographi vulgares hæc duo confundunt, quamvis a natura diſcriminata. Nam qui premit, tendit in extima, qui vero penetrat, tendit in intima. Ille ſuperficiem urget, hic tranſitum per ſuperficiem. Utrumque verbum naſci potuit in caſtris ab Angloſax. *targ* ſcutum. Nam cuneus veterum eſt acies ex ſcutis confertis denſata, quæ, dum ſe ipſam premit, ne dividatur, impreſſionem facit in hoſtem, & ordinem ejus perrumpit. Uterque motus a ſcuto denominari potuit.

DRENGEN, premere, trudere, impellere. Angloſax. *thringan*, Franc. *thrangen*, *drangen*, Belg. *dringen*, Angl. *to throng*, Suec. *trængia*. Gloſſ. Pez. comprimaris *gidrangos*. WILLERAMUS Cap. VI. 3. 9. *uuola gedrangetiu zeltſcara* acies bene conſtipata. Evang. Angloſax. Marc. V. 31. *thu geſyhſt thas menigu the thringende*, vides turbam te comprimentem. Luc. VIII. 42. *he wæs of-thrungen of tham menegum*, comprimebatur a turbis. Inde *drang* preſſio & turba conferta, *gedrungen* coactus, *bedrengen* coarctare, in anguſtias conjicere, *aufdrengen* obtrudere, *verdrengen* extrudere, propellere &c.

DRINGEN, tendere in interiora, *eindringen* impreſſionem facere, *durchdringen* penetrare, permeare, perrumpere, *undurchdringlich* impenetrabilis.

DRESCHE, tritura, actus triturandi. Gloſſ. Pez. trituram *gidreſch*. Refer ad verbum.

DRESCHE, area, locus ubi faſciculi frugum triturantur. Gothis *gathrask* Luc. III. 17. *jah gahraineith gathrask ſein*, & purgabit aream ſuam. Refer ad verbum.

DRESCHEN, triturare. Gloſſ. Pez. triturabitur *gidroſcan uuirdit*. In hoc verbo tanquam domicilio continetur tota Trituræ Antiquitas. Ab initio ſignificavit *jumentis calcare*. Nam hic eſt vetuſtiſſimus triturandi

U modus

modus, ab ipſa Cerere inventus & monſtratus. CALLIMACHUS in Hymno ejus verſ. 20.

Pulchrius, ut culmum & ſacros manipulos primos
Spicarum abſciderit, & boves calcare immiſerit.

Hujus ſignificatus, quamvis pene extincti, memoria non uſque adeo deleta eſt, ut nulla undique veſtigia relicta ſint. Nam *limen* ante portas, quod introëuntium & exeuntium pedibus continuo calcatur, Anglosaxonibus dicitur *thyrſcel, therſcel, threxwold, thærſcwald*, Anglis *threshold*, Islandis *throskulldur*, Suecis *tröskel*, prorſus ut Belgis *drempel* a *trampeln* calcare; manifeſto ſatis indicio, *therſcan* & *threſcan* aliquando calcandi ſignificatu polluiſſe. Quod partim ex mea, partim ex JUNII obſervatione ſcribo, in Gloſſ. Goth. pag. 126. Poſtea cœpit denotare *tribula terere*, cum boves plauſtro dentato juncti eſſent, ut tritura celerius procederet, de quo triturandi modo aliquid dixi in *ege* tribula. Hic ſignificatus internoſcitur ex lingua Francorum. Gloſſ. R. MAURI apud Diecm. attritus *fardroſcan*. Quod ſane eſt a ſimplici *dreſcan* terere. Inde Angloſaxonibus *therſcel* tribula, tritorium, & poſtea flagellum. Quibus conveniunt ſono & ſignificatu *terere, tritus, triturare*, & Græcum τρύω tero, attero. Poſtremo denotavit *ligno batuere*, quo ſenſu etiamnum viget. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *threſcan, therſcan* percutere, verberare, *therſce* plaga, flagellatio, *therſcel* flagellum, *gethreſc* verbera. Quibus affinia ſunt Græcum θραύειν ferire, & Sorabicum *raſchu* cædo, verbero, tundo. Hæc curioſis inſervire poſſunt loco ſupplementi ad Libellum eximium V. C. SCHOETGENII *de Antiquitatibus Trituræ*. In quibusdam Dialectis, quamvis recentioribus, triturare dicitur *deſchen*, teſte MARTINIO in voce *tritura*, quod ille derivat ab Heb. *duſch* trituro. An etiam reliqua inde derivari debeant per epentheſin, viderint alii.

DRESCH-KEULE, flagellum frumentarium, inſtrumentum triturandi hodiernum. Gloſſ. Pez. tribula *driſcilun*. Proprie clava trituraria. Venuſtum ſane compoſitum, quod ab Oratoribus noſtris & Poëtis meretur uſui reſtitui.

DRESS, theſaurus, *dreßler* theſaurarius, *dreßkammer* ærarium, camera rationum. Has voces nobilis Ordo Fratrum Teutonicorum, quos a cultu B. Virginis *Marianos*, a teſſera militari *Crucigeros* vocant, cum Lingua Germanica Pruſſiæ intulit, ubi *Dreßkammer* etiamnum dicitur de ſacrario Templi, ubi Gazophylacium pauperum. Vide Acta Boruſſica Tom. III. pag. 215. Prima quidem vox non extat in Actis: Sed revera eſt reliquarum mater, & origine Francica, imo Latina. Nam a Lat. *theſaurus*, Francus per metatheſin fecit *treſo*, ſicut Gallus *treſor*. TATIANUS Cap. XXXVI. 1. *triſiuuet ju treſo in himile*, theſaurizate vobis theſauros in cœlo. Inde Francorum compoſita, *triſachamaro* gazophylacium, in Gloſſis Pezianis, & *treſofazzun* arculæ theſauri, apud TATIANUM Cap. VIII. 7. Plura dabit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 239.

DREUSCHEN, ſonare, ſonum edere, *gedreuſch* ſtrepitus. Belgice *druiſchen* & *gedruiſch*. Gothica Lingua *driuſan* eſt cadere Luc. XVI. 17. & *drausjan* ex alto præcipitare Luc. IV. 29. Hinc ſuſpicor ex analogia verborum, quæ nobis ſonum ſignificant, ut ſunt *brauſen, döſen, raſſeln, braſſeln*, hoc quoque verbum per metonymiam cauſæ formatum eſſe, & proprie denotare ſonum ex caſu. Sic vulgo dicimus de ſtrepitu pluviæ cadentis, *es regnet daß es dreuſchet*. Si quis tamen malit idem verbum derivare a Gr. θρόος vel θρῦς ſonus, quod eſt a θρέω ſono, quam etymologiam adoptavit Vir Græce doctiſſimus & ſtudiis noſtris favens GUL. OTHO REIZIUS in *Belga Græciſſante*, non repugno. Interim Cambris *trwſt* eſt ſonitus, ſtrepitus, manifeſta cum reliquis adfinitate.

DRINGEN, vide poſt *drengen*.

DROHEN, *drowen, drawen, dreuwen*, minari. Gloſſ. Pez. minabit *drouuit*. Gloſſ. Keron. comminationem *drouua*. Hujus verbi duplicem invenio etymologiam, æque commendabilem. HELVIGIUS derivat a verbo Spartano δαριᾶν dira minari, vehementer convitiari: MARTINIUS a *terrere*, quia minari eſt terrorem incutere, ſive verbis ſive aliis ſignis. Belgæ dicunt *dreigen*, Sueci *truga*, quoniam W. ſolet mutari in G. Ipſum vero W. quod a Francis & Alamannis infartum, non magis neceſſarium eſt, quam H. quo hodie delectamur. Verbum Angloſaxonicum vide in *trotzen*.

DROHEN, *bedrohen*, minis arguere, increpare, vetare aut præcipere ſub comminatione. Gloſſ. Keron. arguere *drauuen*, argue *dreuui*. Idem Angloſaxonibus *threan, threagan, threapian*, & hinc *threaginge, threawunge, threapunge* correptio, increpatio, apud SOMNER. & BENSON. Litera P. in tertia verbi forma neminem debet morari, quia W. ſæpe convertitur in labialem B. vel P.

DROMMEL. V. *tromme*.

DROMMETE, tuba. Utitur Luth. Hiob XXXIX. 28. Etymon vide in *trompete*.

DROSSEL, *droſchel*, turdus. V. *troſtel*.

DROSSEL, jugulum, guttur, ſpiraculum animæ. Diminutiv. ab Angloſaxonico *thro[at]* guttur, quod hodie cuſtodiunt Angli i[n] *throat*, Belgæ in ſibilato *ſtrot*, Itali in *ſtroz[za]*. FERRARIUS vocem Italicam derivat a τραχεῖα aſpera arteria: nos Saxonicam ma[jori] jore jure a τρητὸς perforatus, verbi τράω per[foro], quia guttur, ſive ad ſtomachum du[cat], ſive ad pulmones, canali excavato ſi[milis] eſt. Interim a *droſſel* deducimus *er[]droſſeln* ſtrangulare, gulam frangere, fiſtu[]lam ſpiritalem præfocare.

DROST

DROST, præfectus. Quæ non ineptiarum plauſtra in hanc unam vocem congeſta ſunt, a viris etiam doctiſſimis? Quidam confundunt cum *drottin* dominus. Alii cum *truſtis* fidelis. Alii cum *drotz* dapifer. Et rurſus alii cum *antruſtione*, quem dapiferum interpretantur. Nos miſſis eorum nugamentis, vocem ex alia, unde in compendium redacta eſt, æſtimabimus. *Droſt* contractum eſt ex *Drot-ſet*, quod proprie *præpoſitum multitudini* ſignificat, ſive illa multitudo ſit populus provinciæ, ſive plebs civitatis, ſive globus militantium, ſive cœtus in aula famulantium &c. Componiturque a *drot* multitudo, plebs, populus, turba, & *ſet* poſitus, conſtitutus, quod eſt a *ſetten* ponere, conſtituere. Nec obſtat, quod poſitus Angloſaxonibus dicatur *ſeted*, & compoſite *geſett* Luc. VII. 8. Nam apud Anglos & Islandos, qui breviſſimis vocibus utuntur, hoc participium ſimpliciter effertur *ſet*. Ipſum vero compoſitum non eſt vox ficta, ſed vera, genuina, & Sagarum Scriptoribus uſitata apud VERELIUM in Ind. ubi *drotſeti* exponitur *præfectus prætorio*. Revera autem quemvis præfectum ſignificat, modo cuidam multitudini præſit. Inde

Droſſatus, Præfectus provinciæ, apud CANGIUM in Gloſſario.

Drotſetus regni, prorex, qui abſente rege vicarium regis agit, princeps Senatus, apud LOCCENIUM in Antiq. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. XI. quem imperiti ſimilitudine ſoni capti male confundunt cum *drotz* vel *drotzet*, quo Sueci imitatione Germanicæ vocis *truchſes* dapiferum ſignificant.

Land-droſt præſes territorii apud Weſtfalos.

DROT, multitudo, plebs, populus, turba, cœtus, examen, cohors &c. Varie ſcribitur in Dialectis, *drot*, *trott*, *driht*, *threat*. Primum extat in Indice VERELII. Alterum in Lexico Runico OLAI WORMII. Tertium in Grammatica Angloſaxonica HICKESII pag. 120. Poſtremum in Evangelio ejusdem idiomatis Matth. XXVII. 27. *tha underfengon thæs deman cempan thone hælend on tham dom-erne, and gegaderodun ealne thone threat to hym,* tunc ſuſceperunt milites præſidis Jeſum in prætorium, & congregaverunt univerſam cohortem ad eum. SOMNERUS & BENSONIUS *driht* & *drihten* confundunt, quæ res viro cuidam doctiſſimo opinandi anſam dedit, quaſi *drotſet*, de quo paulo ante, *præpoſitum dominicum* ſive miniſtrum a Domino conſtitutum ſignificet. Sed quæ illi confundunt, revera differunt ut ſimplex & derivatum. *Driht* populum notat, *drihten* vero dominum. SOMNERUS ex Hickeſio, BENSONIUS ex ſeipſo corrigendus. Nam in vocibus Poëticis *driht* exponit *familiam*, *plebem*. Cur autem poëticum cenſeri debeat, quod ad vulgarem popularemque loquendi uſum ſpectat, non video. Omitto nunc originationem, quam nemo facile indagabit, & ad parentelam vocis me converto. Ab illa manifeſto oriuntur

drotſet, præfectus, præſes multitudinis, de quo paulo ante.

droſt, eadem notione, per contractionem præcedentis.

vigdrot, turba belligerantium, milites, apud VEREL. in Ind.

driht-ealdor, architriclinus, qui præeſt ſervis a triclinio, in Evang. Angloſax. Joh. II. 8.

driht-weras, familiæ comites, in Paraphraſi Angloſaxonica apud SOMNERUM.

drotna dominari, apud VEREL. in Ind.

DROTTIN, dominus. Angloſax. *drihten*, *dryhten*, Francis & Alam. *druhtin*, *truhtin*, Islandis *drottin*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *drihten*, *dryhten* Dominus, *ic eom drihten thin God* ego ſum dominus Deus tuus, *drihtna drihten* dominus dominantium, *drihtenlic* Dominicus. Gloſſ. Keron. dominus *truhtin*, domini *truhtines*, domino *truhtine*, dominum *truhtinam*, dominicum *truhtinlihhun* &c. Litera H. in medio vocis eſt ſupervacanea, & a Septemtrionalibus non agnoſcitur. VEREL. in Ind. *drottin* dominus, *drotta* domina, *drottinlauſir* ſervi domino, populus rege orbati, *drottins ſviki* domini ſui proditor, *dyrt er drottins ord* magni æſtimandum eſt mandatum regis. Oritur, non a *drut* charus, fidelis, ut plerique nugantur, ſed a *drotna* dominari, quod eſt a *drot* populus, quia dominari eſt populo præeſſe. Ab eodem verbo regina Suecis vocatur *drotning*, quaſi domina, & dominatus Angloſaxonibus *drihtnes* & *drihtſcipe*. Patet interim ex uſu nominis antiquo, non fuiſſe illud unquam Deo peculiare, ut multi nobis perſuadere conantur. Recte tamen in Verſionibus Veterum ubique tribuitur Deo ſenſu eminentiſſimo, tanquam omnium gentium & totius humani generis regi, principi, ac domino. Quid enim quæſo aliud ſumus quam plebs Dei?

DROTTELN, pigre & lente incedere. V. *trotten* ejusd. ſignif.

DRUCKEN, premere. Goth. *treihan* Luc. VIII. 45. Angloſax. *thriccan*, *tryccan*, Franc. *druchen*, *thruccen*, Belg. *drucken*, Suec. *tryckia*. Gloſſ. Pez. oppreſſum iri *pidruchit uuerdan*. An dicemus, quod *drucken* & *drengen* ſint verba ſororia, & non niſi ſyncope aut epentheſi diſcreta? Hæreo. Potius eſt a Lat. *trudo*, mutato D. in K. quod fieri ſolet creberrime. Utimur autem nonſolum de motu impulſivo, ſed etiam de truſione ponderis & gravitatis, & allegorice de afflictione, moleſtia & perſecutione. Inde Francis *thrucneſſi* tribulatio. TATIANUS Cap. CLXXVI. 4. *in thiru uueralti habet ir thrucneſſi*, in mundo habebitis preſſuram. Cum hoc ſenſu convenit Græc. τρύχειν vexare, affligere. Ubi tamen obſervandum, quod verbum Germanicum non poſſit eſſe a Græco, quia ſenſus proprius ſemper natura prior eſt allegorico. Ad confirmationem

nem etymi ſpectat, quod premere Anglis dicitur *thruſt*, omnino a *truſando* vel *truſitando*, ſicut optime animadvertit SKINNERUS.

DRUCKEN, prelo imprimere. Senſus cum typographia natus, quæ proprium Germanorum decus & inventum eſt.

DRUDE, *druden*, *druden-fuſs*, & reliqua, vide in *Druiden*.

DRUHE. V. *truhe*.

DRUHTIN, dominus. V. *drottin*.

DRUIDEN, Philoſophi & Sacerdotes veterum Gallorum & Britannorum. Nomen celebre, & magno olim in honore habitum, præcipue in Gallia, ubi ſumma rerum erat penes Druides tempore Cæſaris. Germani ſolent hanc vocem Linguæ ſuæ accommodare, quamvis diverſis modis. AVENTINUS & plures alii *Druidas* ſic dictos volunt ab adj. *drut* fidelis, dilectus, velut amicos & ſocios Dei. PALTHENIUS adjectivum in nomine agnoſcit, ſed a ſubſtantivo *druhtin* dominus, deus, formatum, & a peregrinis Scriptoribus minus plene expreſſum, ut *Druidæ* ſint divini, ſive qui rem divinam faciunt. Cur vero adjectivo opus ſit, cum etiam ſubſtantive *Domini* dici potuerint honoris cauſſa, nullam rationem adfert. Aliis eſt vox compoſita, *ſapientem* ſignificans, quamvis ad hunc ſenſum demonſtrandum non una utantur compoſitionis ratione. GOROPIUS BECANUS, qui de ſapiente primus cogitavit, vocem componit ex *trou* verus & *wis* ſapiens, quam etymologiam commendat RICHARDUS SIMON in Bibliotheca Nova Tom. II. Cap. 2. SCHILTERUS priorem compoſiti partem deſumit a *dera* arbor, & poſteriorem a *wit* ſapiens, ut *Druidæ* ſint religionis arboreæ periti. Contra BAXTERO *Druidæ* ſic appellantur velut *doorwitten* perſapientes, a particula Belgica *door* per, quod miror Viro Linguæ Britannicæ perito potuiſſe placere. Sed magnis ingeniis ſæpe idem accidit quod magnis venatoribus, ut quædam acrius, alia vero negligentius ſectentur. Enimvero, ſi nomen *Druidarum*, prout ipſe fatetur, & plerisque placet, *Celticum* eſt, fruſtra in ſaltibus Germaniæ, ubi nulli unquam fuere Druides, etymon ejus venabimur. Quamvis enim Germanicus ſermo in multis conveniat cum Celtico, in aliis tamen & pene innumeris totus Scythicus eſt, tantumque a Celtico diſcriminatus, ut jam ARIOVISTI ævo Germanis ad Gallice loquendum longinqua exercitatione opus fuerit. Æquum autem eſt, ut Celtica a Celticis deriventur, ſi fontes proſtent, & nulla ſit in alias Linguas tranſiliendi neceſſitas. Sed ne videar gratis præſumere, quod fuerat demonſtrandum, teſtibus utar. *Diſciplinam Druidarum* in Britannia repertam, & inde in Galliam translatam eſſe, neque *Druidas* habere Germanos, qui rebus divinis præſint, ſcribit ſummus auctorum JUL. CÆSAR Lib. VI. de B. G. Ergo cum diſciplina vocabulum quoque translatum intelligitur. Diſerte vero PLINIUS Lib. XVI. cap. 44. *Non eſt omittenda in ea re & Galliarum admiratio. Nihil habent Druidæ (ita ſuos appellant Magos) viſco & arbore, in qua gignatur (ſi modo ſit robur) ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos: nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca poſſint Druidæ videri.* Quodſi Galli magos ſuos appellant *Druidas*, lingua ſua id faciunt, quæ a Britannica haud multum diverſa, teſte TACITO in vita Agricolæ Cap. XI. Ergo ſi robur nomen dedit Druidis (quod recte autumat Plinius), non alia lingua quam Gallica & Britannica dediſſe cenſendum eſt. Reſtat ergo, ut ipſum vocabulum oſtendam. Magum Lingua Celtica appellari *dry*, & Græcos inde formaſſe Δρυιδῶν, Latinos *Druidarum* vocabulum, contendit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 24. Sed fallitur & fallit vir doctus, ut plerumque in vocibus Celticis. Fallitur, quia *dry* non eſt vox Celtica, nec Celtis unquam denotavit magum, ſed Angloſaxonibus tantum, ut poſtea oſtendam. Fallit, quia hypotheſi ſuæ ſervit, Gallos veteres Germanica Lingua uſos eſſe, quæ omnino falſa. Vera & antiqua vox non ex inanibus conjecturis, nec ex affectu omnia ad ſe rapiendi, ſed ex idiomate populorum Celtice loquentium æſtimanda eſt, quales ſunt hodie Cambri & Armorici, Linguæ veteris Celticæ unici cuſtodes. Qua voce illi utantur, a multis jam viris doctis oſtenſum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *Derwyddon, Druides, ſapientes, vates.* BAXTER. in Gloſſ. Ant. Brit. *Druidæ Britannica Lingua appellati Deruidhon.* Invento jam vero & genuino nomine, inquirendum in ejus cauſam & ſignificatum. PLINIUS utitur interpretatione Græca ἀπὸ τῆ δρυὸς a quercu, quem ſequuntur innumeri. BOXHORNIUS hæret, itane dicti ſint a δρῦς quercus, an ab Heb. *darash* interpretari, exponere. PICARDUS vero in Celtopædia *Druides* a principe ſuo *Druide* appellatos exiſtimat, nodum figmentis ſecans, non ſolvens. Nos miſſa Græca & Hebræa derivatione, quæ præter rationem obtruditur, vocabulum ex lingua Celtica, ut par eſt, interpretabimur. Cambris *derw* quercum, *udd* dominum ſignificat. Quibus in unum conjunctis fit *derwydd* & pluraliter *derwyddon* domini quercuum. BOXHORN. loc. cit. *derw, derwen* quercus, robur, *udd* dominus, unde poëtæ antiqui interdum dicebant *udd Ceſſar* pro Julius Cæſar. Priorem vocem invenio quoque in Legibus Wallicis Lib. III. Sect. 13. ubi quercus & pomus dicitur *derw ac afall*, & pretium quercus *gwerth derwen*. Nec dubito, quin altera quoque vox in iisdem Legibus alicubi reperiatur, etiamſi ſtudium quærendi meum effugerit. Ante nomen *Druidarum* auditum, Græci Theologos & Philoſophos Celtarum appellabant SARONIDAS, cujus nominis eadem poteſtas. Nam *ida* eſt a Celtico *udd* dominus, vel ab Iſlan-

Islandico *it* vir, & σαρῶν Gr. olim denotavit quercum, teſte PLINIO Lib. IV. Cap. 5. *Sinus Saronicus, olim querno nemore redimitus, unde nomen, ita Græcia antiqua appellante quercum.* Ex quo Plinii loco recte colligit BOCHARTUS, *Saronidarum* & *Druidarum* eandem nominis rationem eſſe, utroque a quercu ducto. Cur autem a quercu? Cauſas jam expoſuit PLINIUS, quarum prima, quia *hac arbore Druidis nihil ſacratius*, altera, quia *per ſe roborum eligunt lucos*, puta tam ſacrificandi, quam Philoſophiam docendi cauſa. LUCANUS certe Gallorum Druidas deſcribit tanquam *nemorum incolas*, eosdemque *multa nobiliſſimos gentis in abditis ſaltibus docere*, teſtis MELA. An TOLANDUS idem ſentiat, neſcio, quia tractatum ejus *de Druidibus* non habeo ad manus. PEZRON. in Antiq. Celt. exiſtimat, *Druidas* ſic appellatos, velut *quercuum incantatores*, ab *hud* incantatio. Sed non perſuadet, quia tunc dicendum fuiſſet *derwhudol*, quod a nomine Druidarum nimium diſtat. Teſtis mihi BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hud* præſtigiæ, illuſio, *hudol* præſtigiator, impoſtor. MARTINIUS, qui noviſſime ſententiam dixit de Druidibus, nomen componit a *deru* quercus, & terminatione *iddon.* Quam etymologiam, ſi de ſtipite & non de Mago ſermo eſſet, libens probarem. At Magum ideo vocare quernum, querceum, aut querculanum, quod in quercubus latitet, neſcio quo pacto id fieri poſſit?

Derivata.

Germaniam omnibus temporibus habuiſſe ſacrorum præſides, ſacerdotes, augures, & fœminas fatidicas, certum eſt, an etiam *Druides*, incertum, imo falſum, ſi teſtimonium CÆSARIS Lib. 6. & ſilentium TACITI ſequamur. Excepiſſe tamen ſinu ſuo potuit exules, quo tempore Druidæ, ſive quod finem imperii adeſſe, & poſſeſſionem rerum humanarum transalpinis gentibus inſtare haud vano augurio, ut eventus docuit, prædicerent, ſive quod ſacra ſua humano cruore polluerent, a ſenatu Gallia pulſi ſunt, memorante TACITO Annal. XIV. 30. ſi conferatur cum Hiſt. IV. 54. Quod jam ante Neronem tentaverat Tiberius, & poſtea Claudius, teſtibus PLINIO & SUETONIO. An revera exceperit, neſcio. Favent tamen affirmationi, aut favere videntur, multa Germanorum vocabula, quæ multorum judicio Druidicum nomen præ ſe ferunt, cujusmodi ſunt,

Dry, magus, veneficus, incantator, *dreas* harioli, pluralis a *dry.* Vox Angloſaxonica, a *Druidarum* nomine abſciſſa, arbitrio SOMNERI in Dictionario, ubi ſequentia exhibet compoſita, *dry-men* magi, Druides, *dry-cræft* ars magica, *drymer* (malo *dry-mer*) ſpectrum.

Drude, drutte, ſaga, druis, mulier fatidica aut venefica, imo etiam ſpectrum, & inde *drütner* magus, incantator, & *drud-drucken* ephialtes, ſpectrum nocturnum quod dormientes premit. Quas voces Franconibus & Helvetiis tribuit KEYSLERUS in Antiq. Sept. pag. 503.

Druden-ey, ovum Druidarum, in magna olim Galliarum fama. Modum, quo Druidæ hoc ovum ſurripiunt ſerpentibus, deſcripſit PLINIUS Lib. XXIX. Cap. 12. Vocem Germanicam, neſcio unde acceptam, ſiſtit SCHILTERUS in Gloſſario.

Druden-fuſs, pes Druidarum, ſignum ſalutis, figura pentagona, quam ſuperſtitioſi ſolent ſtabulorum portis inſcribere, ut Sagas ab armentis arceant. KEYSLER. loc. cit. pag. 503. Pingitur etiamnum paſſim in vaſis, libris, & inſtrumentis, tanquam non tantum ſanitatis, ſed & omnis incolumitatis ſymbolum. HENISCHIUS in Theſ. Ling. German. Confer SCHILTERUM in voce.

Drus, ſaga, maga, *daſs dich die Drus hole* ut te venefica auferat. Latinis *druis* & *druias*, fœmininum a maſculino *Druida.* LAMPRIDIUS in Alexandro: *Mulier Druias eunti exclamavit Gallico ſermone, vadas, nec victoriam ſperes, nec militi tuo credas.*

Præterea nomen *Druidarum* creduntur retinere multa Germaniæ loca. Hujusmodi ſunt arbitratu KEYSLERI pag. 69.

Truttenhauſen, monaſterium in Alſatia, ſic dictum velut domus Druidum.

Trubendingen, Comitatus, a judicio Druidum ſic dictus.

Hohen-Drudingen, *Waſſer-Drudingen*, *Alten-Drudingen* } loca circa Almonam.

DRUSE, *drüſe*, glandula. Varia eſt apud Medicos, pinealis, pituitaria, lacrimalis &c. Dicitur autem *glandula* & Græce βαλάνιον, quia rotunditate parvam glandem refert. Hinc ſuſpicor *drüſe* derivari a δρῦς quercus, ut *eichel* ab *eiche.*

DRUSE, fæx, ſordes. Angloſaxon. *dros*, plur. *droſna*, Franc. *truoſo*, Belg. *droeſſem*, Anglis *droſs, dregs*, Suec. *drægg*, Gr. τρὺξ, τρυγός. NOTKER. Pſal. LXXIV. 9. *chelih foller truoſenon*, calix plenus fæcibus. Extat ibidem aliquoties, quod & SCHILTERO obſervatum in Gloſſario pag. 795. Cum fæx naturali pondere deorſum feratur, & in fundo vaſis ſubſidat, hinc illi fortaſſe nomen a verbo Gothico *driuſan* cadere.

DRUSE, ulcus purulentum, ſive ſit intra carnem, ut glandulæ ſuum, ſive in ſuperficie cutis, ut tubercula, bubones, carbunculi. Senſus a præcedenti petitus, quoniam ulcera ſunt ſordes & ejectamenta naturæ. Utitur Luth. de lepra Lev. XIII. 22. Gothi videntur eodem ſenſu dixiſſe *thruts* in compoſito *thrutsfill* lepra, cutis calloſa Matth. VIII. 3. Alium tamen Gothicæ vocis ſenſum, nec minus dictu ſpecioſum, eruere conatur JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 355. quem vide. Apud VEREL. in Ind. *throte* eſt tumor a *thrutna* tumeſcere.

DRUSS, moleſtia. Gloſſ. Pez. moleſtiam *urdreoz*, moleſti *druziſame*. Græcis τρῦσις eſt quævis mala paſſio. Gothis *thriutan* moleſtum eſſe Luc. XVIII. 5. *ſa widuwo uſthriutith mis*, hæc vidua mihi moleſta eſt. Hodie utimur compoſitis, *verdruß* moleſtia, *verdrieslich* moleſtus, *verdrieſſen*, moleſtia afficere.

DRUSS, tædium. Senſus a genere ad ſpeciem translatus. Quod etiam fit in ſynonymo *eckel*. Inde Angloſaxonibus *thryt* tædet apud BENSON. *me athryt* tædet me, *athroten* pertæſus, *athræt* tædium. Francis *farthroza* tædium in Gloſſis LIPSII, *overthruz thirro uuerelde* tædium mundi apud WILLERAMUM Merulæ pag. 93. Germanis *verdroſſen* pertæſus, *überdrüſſig* nauſeabundus, ſatietate captus.

DU, pronom. demonſt. ſecundæ perſonæ, Græcis Dial. Æol. τὺ, Perſis & Lat. *tu*, Camb. *ti*, Armor. *te*, Goth. Angloſaxon. & Francis *thu*, Alam. *du*. Gloſſ. Keron. tu *du*. TATIANUS Cap. III. 4. *thu fundi huldi mit Gote*, tu inveniſti gratiam apud Deum. De origine hujus particulæ vide ſubtilitates NIGIDII in *ich* ego. Hodie Deum & chariſſimos quoscunque ob amorem & fiduciam, inferiores pro auctoritate, reliquos ex contemtu, hac particula alloquimur, exceptis tamen Belgis, quibus non licet ita fari, etiamſi hunc modum commendet antiquitas, & uſus loquendi perennis. Hinc in SYNODO DORDRACENA non leve litigium de hoc pronomine ortum. Sic enim legimus in Actis Seſſ. XII. *Propoſitæ ſunt quæſtiones quædam, ad interpretationem Bibliorum ſpectantes: An in locis illis omnibus, in quibus ſermo de Deo habetur, in perſona ſecunda ſingularis numeri, ad exemplum Nationum aliarum, per vocem Belgicam* DU *ſit exprimendum, itemque verba Belgica ſecundæ perſonæ ſingularis numeri eidem reſpondentia? An vero magis rationi conſentaneum ſit, ut recepta loquendi conſuetudo retineatur? Argumentis utrinque variis allatis atque expenſis, pluribus ſuffragiis fuit judicatum, præſtare, ut in illis locis pronomen* GHY, *jam uſitatum, retineatur, cum id ipſum apud Belgas omnes jam uſu inveterato pro ſingulari uſurpetur, atque inprimis, quia verba Belgica ſecundæ perſonæ ſingularis numeri, quæ pronomini* DY *reſpondent, jam dudum quaſi obſoleta ſunt, & horridam, ingratam, & deſuetam auribus Belgicis vocem edunt.* Hactenus Acta Synodi. Confer Epiſtolas Arminianorum pag. 513. Belgæ certe hodierni non poſſunt dicere *du biſt* tu es, ſed linguæ ſuæ proprietate coguntur dicere *ghy zyt* vos eſtis. Interim a *du* derivantur *dein* tuus, & *duzen* ſive *dauzen* tuiſſare, de quo ſupra.

DU, adjective ater, obſcurus, ſubſtantive nigredo, atramentum. Vox Celtica. Armoricis *du* eſt ater, niger, pullatus, nec non atramentum, *mis du* menſis Novembris, Cambris Januarius, haud dubie propter tenebras, *duedd* nigredo, atror. Cuncta apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Nos inde habemus *düſter* obſcurus, caliginoſus, *dinte* atramentum, *tuſche* nigredo, cum ſuis derivatis: Islandi veteres *dokna* nigreſcere, *doker* niger, *dockve* nigredo.

DUCAT, moneta aurea. Nominis rationem refert FRISIUS in Speculo Monetali Lib. IV. Cap. 31. his verbis: *Ducati nomen habent a Ducibus, ſicut Reales a Regibus.* Alii Rogerium Siciliæ Regem huic monetæ nomen ab *Apuliæ Ducatu* impoſuiſſe contendunt. Vide Diſſert. D. MASCOVII *de jure circa rem monetariam in Saxonia.*

DUCKEN, premere, Dial. Francica. Hunc ſignificatum primus animadvertit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 649. unde ſequentia teſtimonia decerpo. ISIDORUS pag. 269. *dhanne Chriſt dhes crucis zeihhan chidhuhit in iro andinum*, quando Chriſtus ſignaculum crucis exprimit in frontibus eorum. WILLERAMUS pag. 147. *moſt giduhtan uzzon ruoden ephelon*, muſtum expreſſum ex malis punicis. Gloſſ. R. Mauri MS. *farduchit pim* opprimor, *farduchit* expreſſit. Addo ex BENSON. *thycgan* comprimere.

DUCKEN, curvare, inclinare, deprimere ad terram, Belg. *duiken*. Inde *ſich ducken* inclinare ſe, *nidergeduckt* cernuus, inclinatus, depreſſus. Ita maceries, quæ ruinam minatur, NOTKERO dicitur *nidergeduohto zun* Pſal. LXI. 4.

DUDEN, ſonare, *düd-horn* cornu ſonorum, *dudel-ſack* uter ſonorus, tibia utricularis, *dudeln* utriculari. Rhythmus de S. ANNONE §. 27.

Herehorn duzzin,
Becche blutis vluzzin.
Tubæ bellicæ clangebant,
Rivi ſanguinis manabant.

Cuncta a ſono *düd, düd,* quem edunt inſtrumenta inflata, & præcipue cornea, a quibus ſenſus ad tibias translatus. Aliud eſt *döſen* ſtrepitum edere, de quo ſupra.

DUELL, bellum inter duos, & inde nomen a Lat. *duellum*, quod multorum opinione eſt ſimplex a *duo* formatum, unde poſtea per contractionem fieri cœpit *bellum*. Ita videtur exiſtimaſſe CICERO in Oratore: *Quid vero licentius, quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo eſſent aptiora. Nam ut* DUELLUM BELLUM, *&* DUEIS BIS, *ſic* DUELLIUM *eum, qui Pœnos claſſe devicit,* BELLIUM *nominarunt.* De Bellio fidem facit nummus æneus Auguſti, in cujus adverſa parte *Duellius* ille *Bellius* vocatur, apud URSINUM in Familia Bellia. Ciceronem ſequitur SANCTIUS in Minerva, Grammaticos ridens, qui inter *bellum* & *duellum* differentiam conſtituunt. Aliis tamen *duellum* eſt vox compoſita, & quaſi *divellum*. Veroſimilius eſt, vocem origine Celticam eſſe. Nam Armoricis *certamen duorum* dicitur *du-fel*, a *du* duo, & *fel* certamen, teſte PEZRONIO in Celticis pag. 385. Eodem judice vulgaris etymologia, quæ pro Latina voce *bellum* afferri ſolet, nequaquam defen-

defendi poteſt. De voce Celtica *fel* vide plura in *feld* expeditio bellica. Græci duellum *monomachiam* vocant, ab uno ſolo, non a duobus. Quos imitantur noſtri in voce domeſtica *einwig*. De monomachia veterum Germanorum, ejusque primæva inſtitutione, vide plura inter *Ordalia* in voce *wehadinc*, & confer *acht* vindicta privata.

DUFT, exhalatio. A *dæmpfen* exhalare, per ſyncopen. A *duft* rurſus fit *duften* & *ausduften* exhalare.

DULDEN, pati. Gloſſ. Pez. ſuſtinet *duldit*. Gloſſ. Keron. pertulerunt *fardolteton*. Forte eſt frequentativum, vel certe per epentheſin factum ex ſimpliciori *dolen*, quo omnis retro antiquitas uſa eſt. Nam pati, ſuſtinere, perferre Gothis dicitur *thulan* Luc. XVII. 25. Angloſaxon. *tholian*, Franc. & Alam. *tholen, dolen*. Gloſſ. Keron. ſuſtinere *doleen*, pati *dolen*, compaſſus *ebandolenti*. TATIANUS Cap. LX. 3. *tholeta bluotes fluz*, patiebatur fluxum ſanguinis. Quibus conſonat Græc. ταλᾶν perferre, & Lat. *tolerare*, quod eſt ab antiquiori & ſimpliciori *tolo*, obſervante JUNIO. Hodie ſuperat apud Suecos & Danos, quibus *tola*, *taala* pati, dum Belgæ cum Germanis dicunt *dulden*. Sed & Gothis aliquando frequentativum placuiſſe, patet ex derivato *thuldinei* patientia, quod extat Luc. VIII. 15. A ſimplici oritur

Latinis *dolor*, ſenſus ingratus ex paſſione ſive corporis ſive animi.

Armoricis *dolur*, Hibernis *dolas*, eadem notione apud TOLANDUM.

Angloſaxonibus *thol-mod* patiens, quaſi animus patienter ferens, *thol-modneſſe* patientia.

Francis & Alam. *dolungo* paſſio, *kedult* patientia, tolerantia, *fardolen* ſuſtinere. Gloſſ. Keron. paſſionibus *dolungono*, patientes *dultigeem*, patientia *kidult*, patienter *kidultlihho*, ſuſtinere *fardolcen*, ſuſtinent *fardoleent*, ſuſtinens *fardolenti*.

Islandis *thol* patientia, tolerantia, *tholleyſi* impatientia apud VEREL. in Ind.

Gallis *devil* dolor, luctus.

Germanis *gedult*, *gedultig*, *ungedult*, *ungedultig*, & ſimilia a Francis relicta, quorum interpretatio in vulgus nota.

A *dulden* porro ſunt *erdulden* & *verdulden* eadem notione, nec non *ſich gedulden* moram patienter ferre.

DULE, monedula. V. *dole*.

DULE, fovea. V. *tilk*.

DUMB, *thumb*, inſipidus, *thumb ſaltz* ſal fatuum. Utitur Luth. Matth. V. 13. Videtur eſſe a Græc. θυμιάω evaporo, quia ſal non bene ſiccatum (ſicciſſimum autem eſt ſalſiſſimum) exhalatione evaneſcit.

DUMB, ſtupidus & ſtupide. Gloſſ. Lipſ. *dumba* ſtultus, *dumpheide* inſipientia. TATIANUS Cap. XXVI. 4. *ther ſinemo bruoder quedit tumbo, ther iſt ſculdig helle fuires*, qui fratri ſuo dicit fatue, reus erit gehennæ ignis. Similiter & Belgis *dom* eſt hebes, & *dombeit* ſtupiditas. Qui Græcis natalibus delectantur, derivant a θαυμάζω miror, quia ſtupidi omnia admirantur, etiam nullo hiatu digna. At cum in reliquis Dial. *dumb* idem ſit quod *ſtumm* mutus, elinguis, hinc idem vocabulum videtur ab antiquis tam rationis quam orationis defectui impoſitum, ob vinculum naturale quod eſt inter ſtupiditatem & loquendi impotentiam. Sic apud Latinos a *ſurdus* fit *abſurdus*. Sed nihil definio, quia ſenſus a ſale fatuo ad inſulſos & inſipidos homines transferri potuit. Utrum rectius dicatur, viderint alii. Mihi eſt vertiginoſus a *dümen* vertere.

DUMEN, vertere, circumagere. Verbi pereuntis imaginem & familiam vide in *daumel* vertigo.

DUMPF, odor teter ex ſqualore, & ipſa res ſqualida, *dumpf werden* traceſcere, *dumpfig* ſitu corruptus. Videntur originem referre ad *dæmpfen*, quod in latiſſimo ſignificationum ambitu poſitum eſt, & naturæ ſuæ proprietate vaporem naturalem nonſolum emittit, ſed etiam *cohibet*, *opprimit*, *ſuffocat*, abrupta cum libero aere communicatione, unde poſtea exiſtit rerum corruptio, & ex corruptione novus vapor & ingratus. Dicitur autem *dumpf* non *dampf*, ſive quia litera *U.* deſignandis rebus vitio affectis aptior viſa, ſive ut a *dampf* vapor & fumus diſtinguatur. Belgis *duf* eſt mucor, & *duffig* mucidus, ex eodem fonte, quamvis per ſyncopen.

DUMPFIG, *dumpficht*, raucus, qui aſperam vocem edit ob impeditum affectione gutturis halitum, rurſus a *dæmpfen* cohibere, intercipere.

DUN, ſepimentum. A *tynen* ſepire. SOMNER. loc. cit. *tun* ſepes, ſeptum, ſepimentum, vallum, *tynan* claudere, ſepire, obſepire. VEREL. in Ind. *tun* ſepimentum. Hodie cum Francis dicimus *zaun*. De verbo *tynen* vide plura in *zeunen*.

DUN, locus ſeptus, ſive ſit domus aut hortus, ſive nemus aut campus, ſive villa, vicus, aut pagus. Rurſus a *tynen* ſepire. SOMNER. loc. cit. *tun* villa, vicus, domus, prædium, hortus, *deor-tun* hortus cervorum, ſeptum, ſaltus, forenſi Latinitate parcus, *apple-tun* pomarium, *tun-gerefa* villicus. VEREL. in Ind *tun* locus ſeptus, clauſus, munitus, *tunberg*, *tunvallr* idem, *tompt oc tungardr* fundi pars ædificiis occupata & clauſa. Et huc etiam ſpectat vox *thun* ex *Abrenunciatione* Antiquo-Theotiſca apud ECCARDUM, ubi *lucorum cultores* vocantur *thuna erende*. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *tuin* ſepes & hortus. Reliqua vide in *zaun* primæ ſignificationis.

DUN, civitas, urbs, oppidum. Ex eodem fonte, quia oppida ſunt loca ſepta & munita, & ſemper fuerunt antiquitus, ſi non muris & maceriis (quod ſerius factum in Germania) certe palis, ſtipitibus, foſſis, aggeribus, aliisque impedimentis. Vox omnibus Celticis Scythicisque populis communis.

nis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dinas* civitas, urbs, *dinasfraint* jus civitatis, *dineſig* urbanus, *dinaswr* civis, civitate donatus. SOMNER. loc. cit. *tun* oppidum, *tunes-man* villanus & oppidanus, *tun-gereſa* præfectus oppidi, alias *ealdor-man*. VEREL. in Ind. *tun* ſæpius pro oppido vel urbe munita. Hodie perennat apud Anglos, quibus *town* oppidum, municipium, *towns-man* oppidanus, *denniſon* civis, a Cambrico *dinas* civitas. Tanta autem eſt Urbium apud veteres in *dunum* deſinentium copia, ut omnibus rite explicandis ſinuoſo volumine opus eſſet. Ideoque ex innumeris quædam ſeligam.

LUGDUNUM Batavorum, a *llug*, quod Cambris ſubſtantive lucem, adjective clarum & lucidum ſignificat. Inde *Lugdunum* clara civitas, ſicut *lug afon* clarus amnis. BAXTER in Gloſſario Antiq. Brit. pag. 159. *Britannis noſtris* LUGAVON *lucidus amnis dicitur.* Menſuram nominis locus ille nonſolum avorum memoria, ſed etiam noſtris temporibus implevit, dum priſtino ſplendori decus literarum addidit.

LONDINIUM, urbs regia apud Britannos, forte ſic dicta, quia flumini impoſita, a Celtico *lan*, *lon* fluvius, quod vide infra in loco. Hoc certe malo, quam cum BAXTERO nomen urbis contrahere ex *Lugavondunum*, liquidi amnis oppidum. SOMNERUS Londinium putat denominari a Cambrobritannico *llawn* frequens, plenus, & *dyn* homo, ut *Lawndyn* tantundem ſit ac ſi dicas urbs frequens & hominibus refertiſſima, prout ſententiam ejus refert JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 189. Forte reſpexit ad verba TACITI Annal. XIV. 33. LONDINIUM *copia negotiatorum & commeatuum maxime celebre.*

AUGUSTODUNUM in Æduis, nomen haud dubie a Principe ejusdem nominis ſuſcepit, ut poſtea nomen *Flaviæ* a Conſtantio vel Conſtantino e Flavia gente prognatis. Nunc contracte *Autun* appellatur, quaſi *Civitas Auguſta*.

NOVIODUNUM, urbs nova, non collis novus. Oppidum Sueſſionum, Æduorum, Biturigum &c. Germanice *Neuſtadt*.

UXELLODUNUM, Germanice *Hochſtedt*, ab *uchel* altus, ſublimis, excelſus, vocabulo Cambro-Britannis hodieque uſitato. Oppidum Cadurcorum & Brigantum a ſitu montano & natura loci ſic dictum. BAXTER in Gloſſario Britannico pag. 257. UCHEL DUN *veteri Celtarum ſermone eſt Arx vel Civitas excelſa.* Hodie Gallis *Uſſeldun*, Britannis *Hexham* dicitur.

In his aliisque Urbium nominibus *dun* volunt eſſe collem CLUVERIUS, VOSSIUS, LEIBNITIUS, alii, quaſi omnia loca ſic denominata in edito ædificata fuerint. Quod etiamſi verum eſſet (falſum autem eſſe vel exemplo *Londinii* & *Lugduni Batavorum* patet) male tamen *dun* traheretur ad *collem*, ubi *oppidum* ſignificare poteſt. Sed hic ſignificatus Eruditis hactenus fuit ignotus, aut certe non animadverſus.

DUN, mons, collis, cumulus, & quævis terræ eminentia, parva vel magna. Celtica Lingua *dun* collem & eminentiam denotare, teſtis CLITIPHON apud Plutarchum in Libro de fluminibus. PEZRONIUS tribuit Æolibus δοῦνος eodem ſenſu, in Antiq. Celt. pag. 235. Armoricos & Hibernos collem etiamnum appellare *dun*, teſtis TOLANDUS in Vocabulario Harmonico. Græcis θὶν eſt cumulus arenæ, & θῖνες colles vel acervi. Gallis hodiernis *dunes* ſunt montes arenoſi in littore maris, & *donjon* propugnaculum in colle ædificatum. Germanos antiquitus eadem voce uſos eſſe, ex idiomate Angloſaxonico manifeſtum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *dun*, *dune*, mons, *dun-ælfas* oreades, *dune-weard* deorſum, *dun-land* terra montana, *dun-ſætas* monticolæ, *dunſtræt* via montana. Quibus addo *oliuetes-dune* mons oliveti, ex Evangelio Gentis Matth. XXVI. 30. Inde Anglis remanſit *down* collis, Belgis *duinen* colles arenarii ad mare, Sax. inf. *dünen* colles. Cuncta a *dunen* turgere, intumeſcere, elevari. Quid enim ſunt montes & colles, niſi tumores terræ? Huc etiam ſpectat ex remota antiquitate TAUNUS, mons in Cattis prope Gieſſam, TACITO Annal. I. 56. XII. 28. & POMPONIO MELÆ in Deſcriptione Germaniæ memoratus (ubi Druſus quondam caſtellum poſuit, a Germanico poſtea renovatum), quem hodie *Dyns* vocant, olim vero *Taun* appellaſſe videntur, ut ex Latina voce adparet. Et hic ſignificatus in quibusdam locorum nominibus ſatis conſpicuus eſt. Hujusmodi ſunt

SEGEDUNUM, in Germania, Gallia, & Britannia, quod proprie *collem aridum* ſignificat, a *ſych* ſiccus, aridus, vocabulo apud Cambros ſuperſtite. Eandem nominis interpretationem dedit BAXTER, vir clariſſimus, in Gloſſario Antiq. Brit.

LUGDUNUM, vel *Lugidunum*, in Gallia, quod BAXTER interpretatur *collem liquoris* pag. 160. Rectius opinor CLITIPHON apud Plut. libro de fluv. LUGUM *Galli lingua ſua corvum vocant*, DUNUM *vero locum eminentem.* Et rationem nominis hanc reddit, quia cum jacerentur fundamenta urbis in colle ex oraculi præcepto, corvi quidam ſubito apparuerunt. Germanice dixeris *Ravensperg*. SCALIGER in Euſeb. hanc interpretationem in dubium vocat: *De priore voce*, inquit, *ipſe viderit, de altera non dubium eſt*, DUNUM *olim & nunc quoque in Belgis ſignificare collem & eminentiam.* At de priore fruſtra dubitatur. Nam corvus in hunc uſque diem Armoricis & Hibernis vocatur *lug*, teſte TOLANDO in Vocabulario utriusque Linguæ Harmonico. Forte a videndi perſpicacia. Nam *lugen* noſtris eſt proſpicere.

CLUVE-

CLUVERIUS in Germania Antiqua pag. 52. magnum texit Catalogum Urbium in Germania magna & Cis-Rhenana, Gallia, Hiſpania, Britannia, Vindelicia, Norico, Pannonia, quarum nominibus adjectum eſt *dunum*, quod ille univerſe collem vel montem interpretatur. Sed falli eum in plerisque, jamjam oſtendi in *dun* civitas. Interim ex recentioribus huc ſpectat DUNCERCA, vulgo *Dün-kirche*, i. e. Eccleſia montana.

DUNEN, turgere, intumeſcere, elevari. Verbum antiquiſſimum, cujus cuſtodes hodie ſunt Saxones inferiores, quod illos ab antiquis accepiſſe, manifeſtum ex derivatis, *dun* mons, collis, terræ tumor, *dunen* pennæ elaſticæ, quæ depreſſæ reſurgunt & elevantur. Vide frequentativum in *dunſen*. Friſiis quoque *duynen* idem eſſe quod tumeſcere, & *duyninge* fluctum decumanum, KILIANUS auctor eſt. Cuncta affinia Græco οἰδαίνω tumeo.

DUNEN, plumæ, pennæ avium molliores & meliores, compoſite *edder-dunen*, ab *edder* aves, ut dixi in *ede* avis. Compoſiti verum ſenſum primus inveſtigavit LEIBNITIUS in Gloſſario Chaucico & Celtico. De ſimplici vidimus paulo ante.

DUNGEN, *düngen*, ſtercorare agrum. Angloſax. *dyngan*, Suecis *dyngia*, Anglis *to dung*. Forte a τέγγω irrigo, humecto, & inde *dung* fimus, & ab illo reliqua.

DUNKEL, opinio. V. *dunken*.

DUNKEL, occultus, ſecretus, non apertus. Corruptum per epentheſin ex antiquiori *dukl*, quod eſt a *decken* latere, latitare, vel a *tögen* celare. TATIANUS Cap. CLXXXVII. 2. *in dougli ni ſprah ih niouuiht*, in occulto locutus ſum nihil. Interpres Angloſaxonicus adhibet *on dyglum* eodem ſenſu Matth. VI. 18. *then fæder the geſyhth on dyglum, hit agylt the*, pater tuus, qui videt in abſconſo, hoc tibi reddet. Inde Angloſaxonibus *digelan* occultare, abſcondere, facere ut lateat, omnino a *digle* occultus.

DUNKEL, obſcurus, caligine obductus, opacus, *dunkel wetter* tempeſtas nubila, *dunkel-braun* pullus. Dicitur de obſcuro, quia ob defectum lucis occulto ſimile eſt. Belgæ dicunt *donker*, quia L. & R. permutantur.

DUNKEL, caligans, *dunkele augen* oculi caligantes. Verbale a *dunkeln* caligare.

DUNKELHEIT, ſignificat quantum poteſt, qualitatem occultam, obſcuritatem, hebetudinem, obfuſcationem, & Francis dicitur *tuncali*, quod eſt abſtractum a concreto *tuncal*. Gloſſ. Pez. obfuſcatio *tuncali*.

DUNKELN, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur ab adj. *dunkel* obſcurus. Et hinc tria præcipue ſignificat, (1.) *obſcurare*, caliginem objicere. (2.) *hebetare*, obſcurare viſum. (3.) *caligare*, defectum viſus pati, quod fit, quando oculi nubeculis tanquam nebula obducuntur.

DUNKELN, obſcurare, obfuſcare. Hodie utimur compoſito *verdunkeln*, eodem ſenſu.

DUNKELN, hebetare. Gloſſ. Pez. hebetatum *pituncblit*.

DUNKELN, caligare, *die augen fahen an zu dunkeln* oculi incipiunt caligare. Gloſſ. Pez. deficiant *tunchlent*. Gloſſ. Boxh. *tunkileton* caligaverunt. A *dunkeln* rurſus fit *dunkel* caligans.

DUNKEN, videri, opinari, animo ducere, imo etiam judicare, quamvis cum formidine oppoſiti. Gothis *thuggkjan*, quod pronunciatur ut *thungkjan*, Angloſax. *thincan*, Francis *thunken*. Hinc verba ſummi Pontificis apud S. Marcum Cap. XIV. 64. *Quid vobis videtur?* a Codice Argenteo redduntur, *hwa thungkeith izwis?* a Verſione Angloſaxonica, *hwæt thincth eow?* ab interprete TATIANI in Harmonia Franco-Theotiſca Cap. CXCI. 2. *uuaz thunkit juwih?* JUNIUS *denken* & *dunken* confundit: CLAUBERGIUS ita diſtinguit, ut *denken* ſit cogitare, *dunken* obſcure cogitare, & E. conſulto mutatum putat in U. literam obſcuriſſimam, ut obſcuritate ſua rem ipſam naturæ convenienter exprimat. Vereor, ne hoc argutum magis quam ſolidum ſit. Nam *dunken* manifeſto convenit cum Gr. δοκεῖν, & Lat. *ducere*. Et litera N. non ſemper cuſtoditur in medio. Hinc vulgo promiſcue dicimus, *mich dunkt* & *mich daucht*, mihi videtur. Præcipuum derivatum eſt *dünkel* opinio, quæ quando ſe ipſam decipit, quod ſæpe fit apud arrogantes, vocatur *ladünkel*, a Scandico *læ* fraus.

DUNN, non craſſus, dilatatus quoad ſuperficiem. Tradux verbi *denen* extendere. Hic primus vocis ſenſus & antiquiſſimus, qui poſtea ad omnia tenuia, gracilia, & rarefacta, tam liquidorum quam aridorum, quod non-craſſis ſimilia eſſent, translatus eſt, primo quidem in Celtica, mox etiam in aliis Linguis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tenau* tenuis, rarus, macilentus. BENSON. in Voc. Angloſax. *thyn*, *thynne* tenuis, *thynnor* tenuior, *thynneſt* tenuiſſimus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *thinnian* attenuare, macerare, rarefacere, *thinniſſe* tenuitas, *thyn wefen hrægl* levidenſia. Gloſſ. Keron. puram tunicam (id eſt, levem & tenuem) *dunna*. Subintellige *tunihu*. Gloſſ. Pez. tenuitas *thunni*. Conſonat Lat. *tenuis*, & Gr. τυννός, quod HESYCHIO exponitur exiguus. Allegorice dicitur de tenui fortuna. Inde *tineman* ſervus minutus, in Conſtit. CANUTI R. de Foreſta §. 4. 5. apud SPELMANNUM in Gloſſ. Archæol. pag. 240.

DUNSCH, *dünſchel*. V. *Dunſen*.

DUNSEN, elevari, turgere, intumeſcere. Frequentativ. a ſimplici *dunen* ejusdem ſignificatus. Inde Angloſaxonibus *thunden* tumens, apud BENSONIUM, Belgis *opgedunſen* turgidus, inflatus, quod memini me in Batavis audiviſſe, etiamſi apud Lexicographos non reperiam. A *dunſen* porro fit *dunſch*, dimin. *dünſchel* os, oſculum, labia turgida, *dunſt* typhus, elatio, per ſyncopen

pen *duſt*, unde LUTHERUS formavit *verdüſtert* turgidus, inflatus, 1. Tim. VI. 4.

DUNST, vapor, Sorabis *towſty* apud FRENZELIUM in Orig. Sor. pag. 1056. MARTINIO eſt a θύσαι fumigare. Quamvis etiam a *dunſen* elevari, attolli, quod exhalationibus proprium, derivari poſſit. A *dunſt* porro fit *dünſten* exhalare, *dünſtig* vapidus, *ausdünſtung* evaporatio.

DUNST, tempeſtas, *dunſtig* procelloſus. Voces Notkerianæ apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 249. & veriſimiliter inter Francos formatæ a θύσσω quatio, concutio.

DUPFEN, *tupfen*, pungere, punctum facere, *gedupft* punctatus, *düpflein* punctum, *dupfig*, *düpflicht* punctis variegatus, *dupfwerk* opus acu pictum. Dicitur alias *ſtupfen*, melius & integrius. Nam hæc verbi forma origini propinquior eſt, ut oſtendi in *ſtippen*. Interim a *düpfen* Latino-Barbari habent *diptire*, auro vel argento interpungere, quam vocem contra falſas Goldaſti & Spelmanni interpretationes recte vindicat SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 228.

DUPFEN, *eindupfen*, tingere, immergere. Verbum ab Angloſaxonibus relictum, quibus *dyppan* immergere, *dypped* tinctus, apud BENSONIUM. Occurrit eo ſenſu paſſim in Verſione Angloſaxonica. Luc. XVI. 24. *Send Lazarum that he dyppe hys fingeres lith on wætere*, mitte Lazarum ut intingat digiti ſui articulum in aquam. Marc. XIV. 20. *Se the hys hand on diſce mid me dypth*, is qui manum ſuam in catinum mecum intingit. A notione profunditatis, ut dixi in verbo ſororio *tauffen* immergere.

DUPPE, genus vaſis. V. *tuppe*.

DUPPEN, percutere. Verbi pereuntis imaginem collige ex dictis in *adobare*.

DUR, aqua, lympha, latex. Vox Phrygia, quæ hodie perennat apud Armoricos & Hibernos, quibus *dur* aqua, teſte TOLANDO in Vocab. utriusque Linguæ Harmonico. Cambris *dwr*, & Armoricis *dour* etiamnum aquam denotare, teſtantur quoque BOXHORNIUS in voce *dwfr* & *merydd*, & PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 386. Idem Græcis ὕδωρ, & Latinis *udor*, quamvis alterato paulum ſignificatu. Falſi hic ſunt Grammatici, qui ὕδωρ ab ὕω pluo deducunt, cum ea vox Græcis non ſit domi nata, ſed a Phrygibus tradita, ſicut multa alia nomina Barbarica, quæ Linguæ Græcæ accommodari non poſſunt, & Phrygiam habent originem, quod clare ſatis oſtendit PLATO in Cratylo pag. 281. PEZRONIUS Phrygiam vocem deducit a Celtica, ego contra. Atque ut ita ſentiam, movent me permulta vocabula in omnibus Dialectis, quæ per varias mutationes a Phrygio videntur prodiiſſe. Nam ab ὕδωρ fit

Per aphæreſin δζοῦρ, quod Armenicum, & *dur* quod Celticum.

Per apocopen *yth*, quod Angloſaxonicum.

Per proſtheſin *water*, quod Belgicum, & *weſer*, quod Cheruſcum.

Per epentheſin *hiſter*, quod Thracicum.

Per vocalium permutationem *oder*, quod Vandalicum, & *eider*, quod Cimbricum.

Cuncta aquæ vel elementaris vel profluentis ſignificatu. Græcos a *dur* formaſſe διερὸς humidus, haud improbabile.

DUR, aqua profluens vel alluens, amnis, fluvius. Inde

DURIA, flumen Alpinum, nunc *Doria*.

DURIUS, flumen Luſitaniæ, arenulis aureis nobile.

DUR, trajectus fluminis. Hunc ſignificatum primus animadvertit CLUVERIUS in Germ. Ant. pag. 52. & multis locorum nominibus in *Durum* deſinentibus confirmavit. Cluverium ſequitur alterum Geographiæ lumen CELLARIUS, in Not. Orb. Ant. Tom. I. pag. 333. DÜREN & MAGEN *lingua Celtica idem ſonabant, tranſitum nempe fluminis*. Cluverius ſenſum a *thür* porta deſumptum putat, alii a *thor* turris. BAXTER. in voce explicanda nihil auſus eſt, quod miror. Nam ex perpetuo Linguæ Celticæ & Græcæ conſenſu noſſe poterat, *dur* eſſe a διείρω tranſeo, trajicio. Nos miſſis, quæ magno numero afferri poſſent locorum nominibus, pauca tantum, ſive vetera, ſive ex veteribus facta, conabimur attingere, reliquis poſteritatis induſtriæ relictis.

BOJODURUM, trajectus Bojorum in Norico. CÆSAR Lib. I. de B. G. Cap. 5. *Boji qui in agrum Noricum tranſierant*. De hoc tranſitu vide plura apud CLUVERIUM in Norico cap. 5.

BATAVODURUM, trajectus Batavorum in Belgio. Hodie partem nominis cuſtodit *Durſtede*.

DUREN, trajectus. Oppidum ad Roram fl. cujus nomen haud dubie factum ex TACITI *Marcodurum*.

SOLOTURN, oppidum Helvet. ad Arolam, quod in Tab. Theodoſ. vocatur *Salodurum*.

ZURZACH, aquæ duræ, quaſi *Durſach* aquæ trajectus.

DURSTEDE. V. *Batavodurum*.

WINTERTURN, factum ex antiquiori *Vitodurum*.

DREUX, factum ex *Durocaſſium*.

AUXERRE, factum ex *Auteſiodurum*.

MANDURE, factum ex *Epomandurum*.

DUR, chalybs. Vox Celtica & Cambro-Britannica apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Hinc commodam interpretationem capit gladius Rolandi *dyrendal* dictus, quaſi diviſor chalybeus, a *teilen* dividere ſecando, quia eodem ictu hominem & equum dividebat, ut ex vetuſta Hiſtoria tradit WORMIUS Lib. V. Mon. Dan. pag. 382. SCHILTERUS tamen mallet legere *durendart*, & interpretari

tari *genus durans*. PONTANUS ſcribit, hunc gladium adhuc Burdigalæ aſſervari, TURNEFORTIUS Pruſæ in Turcia.

DURCH, per locum. Goth. *thairh*, Angloſax. *thurh*, Franc. & Alam. *thuruh*, *duruh*, Belg. *door*, Angl. *through*, Saxon. infer. *dur*. Dicitur de tranſitu per locum in omnibus Dialectis. Evang. Goth. Matth. VII. 13. *inngaggaith thairh aggwu daur*, intrate per anguſtam portam. Evang. Angloſax. Marc. X. 25. *to farenne thurh nædle thyrel*, tranſire per foramen acus. TATIANUS Cap. VIII. 8. *thuruh anderan weg*, per aliam viam. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 9. *fuar er thuruh Samariam*, ivit per Samariam. Inde compoſita, *durchlaſſen* tranſitum concedere, *durchſcheinen* translucere, *durchſtechen* trajicere telo, & alia innumera.

DURCH, per tempus. Inde Gothis *alla naht thairh*, per totam noctem, Luc. V. 5. & Angloſaxonibus *thurh-wacol* pernox.

DURCH, per cauſam. TATIANUS Cap. I. 2. *alliu thuruh thas uuurdun getan*, omnia per ipſum facta ſunt.

DURCH, propter. Gloſſ. Keron. propter *duruh*. Dicitur de cauſa movente. TATIANUS Cap. XXII. 15. *ſalige ſint thie thar ahteneſſi ſint tholente thuruh reht*, beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. Et mox: *thuruh then mannes ſun*, propter filium hominis. R. TYROLIS in Parœneſi ad fil. §. 23. *Got dur uns niht me ſterben wil*, Deus propter nos non amplius vult mori. Inde clauſula precum vetuſta, qua etiamnum utimur, *durch JEſum Chriſtum* per JEſum Chriſtum, obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 165.

DURCH, inter, *durchſchieſſen* intercalare, *durcheinander* promiſcue, nulla inter unum & alterum diſtinctione.

DURCH, auget & amplificat ſenſum in multis compoſitis, plane ut apud Latinos *per*. Gloſſ. Keron. perficere *duruhtuan*, perſiſtere *duruhſtantan*, perſuaderi *duruhſpanan uueſan*, perſeverantes *duruh uuonente*, permixti *duruhmiſte*. Inde *durchleuchtig* valde illuſtris, *durchleutert* valde purgatus, *durchtrieben* valde exercitatus, & alia innumera.

DURFEN, opus habere. Idem quod *darfen*, de quo ſupra. Hodie utimur compoſitis *bedürfen*, *bedörfen*, *bedarfen*.

DURFT, uſus, opus, utilitas. Gothis *thaurft* Luc. IX. 25. Angloſax. *thearf*, Franc. & Alam. *duruft*, Lex. Run. *dorf*. Gloſſ. Keron. opus *duruft*. Refer ad *derben* expedire, vel ſi mavis ad *darfen* opus eſſe. Vide plura in *darf*.

DURFT, indigentia, *dürftig*, *bedürftig* indigus, egenus, *notdurft* indigentia ejus quod neceſſe eſt. Refer ad *darfen* opus habere, vel ſi mavis ad *darben* indigere. A *durft* rurſus oriuntur verba parenti ſimilia. Inde Gothis *thaurftan* indigere, *thaurfta* indiguit, Marc. II. 25. *thaurfts* neceſſarium, Luc. XIX. 34. Alamannis *duruftigon* indigere. Gloſſ. Keron. indiget *duruftigot*, indigent *duruftigunt*. Quæ hodie ſunt extra uſum poſita.

DURFTIG, egenus. Ab indigentia ejus, quod ad vitam ſuſtentandam neceſſarium eſt. Francis & Alam. *thurftig*, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 344. Et alia Dialecto *thurtig*, litera F. in medio vocis eliſa. Gloſſ. Lipſ. *thurtic* egenus, *thurtegin* egeno. In reliquis Dialectis hic ſenſus non derivatur a *durft* indigentia, ſed ἀμέσως a *darben* egere, carere. Hinc pauper, egenus Gothis dicitur *tharba*, Angloſaxonibus *thearfa*, *thearfend*, *thearflic*.

DURR, aridus, ſiccus. Gothis *thaurs* vel *thaurſus* Luc. VI. 6. Angloſax. *thyrre*, Franc. *thurro*, Belg. *dor*, *dorre*, Suec. *torr*, *tærr*, Angl. *dry*. TATIANUS Cap. LVII. 6. *ther unſubiro geiſt gengit thuruh thurro ſteti*, ſpiritus immundus ambulat per loca arida. Quibus conſentit Lat. *torus* aridus, quod monente FESTO pronunciandum ut *torrus*. Refer ad *dürren* arefacere, quia ſiccus eſt arefactus.

DURRE, ariditas. Gloſſ. Pez. uredine *durri*. Græcis θέρος eſt æſtas torrida.

DURREN, *dorren*, areſcere, ſiccari, aridum fieri. Verbum ab adjectivo ortum. Evang. Goth. Marc. V. 29. *gathaursnoda ſa brunna blothis izos*, ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus. TATIANUS Cap. CLXVII. 5. *uuer in mir ni uuonet, thorret*, qui in me non manſerit, areſcet. VERELIUS in Ind. *thorna* ſiccari. Idem Gallis *tarir*. Hodie utimur compoſito *verdorren*: Sed a ſimplici habemus *darre* morbus avium ex uredine, item locus ubi hordeum madefactum torretur, *durſt* ſitis, & quorundam judicio etiam *torf* gleba arida.

DURREN, *darren*, *dörren*, arefacere, ſiccare, facere ut areſcat. Francis *tharran*, Belg. *dorren*, Island. *thærra*. Gloſſ. Pez. ſiccas *gidartiu*, ſiccentur *giderrite*, exſiccandos *tharran*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XII. 25.

Quedent ſum giuuaro
Helias ſis ther maro,
Ther thiz lant ſo tharta,
Then himil ſo bisparta.
Quidam dicunt pro certo
Te eſſe celebrem illum Eliam,
Qui hanc terram torruit,
Et cœlum obſeravit.

Quibus conſentit Gr. τείρω, quod in Cadmo Martiniano exponitur *ſicco*, & Lat. *torreo*. In quibuſdam Dialectis dicitur de ſimplici abſterſione, quæ fit absque calore. VEREL. in Ind. *thærra* ſiccare, *thærdi blod af andliti* deterſo ſanguine faciem ſiccavit. Cui ſimile Gr. τέρσω & τερσαίνω abſtergo, & Lat. *tergo*.

DURST, ſitis. Angloſax. *thyrſt*, Franc. *thurſt*, *thruſt*, Belg. *dorſt*, Angl. *thirſt*, Suec. *torſt*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 210.

Ni huaztut ir mir thaz iſt uuar,
Thurſt inti hungar.
Non ſedaſtis mihi, hoc verum eſt,
Sitim atque famem.

Proprie eſt ſiccitas, ariditas, oriturque a *dürren* areſcere, ſiccari, per medium derivandi ST. Nam ab ariditate eſt ille appetitus humidi, qui vulgo ſitis vocatur. Et hanc etymologiam confirmat, (1.) quod Dialecto Gothica *thaursnan* areſcere & *thaursjan* ſitire ex eodem fonte derivantur, nempe a *thaurs* aridus, ſiccus. (2.) quod Francis aridus & ſitiens eodem vocabulo venit. Gloſſ. Pez. ſitientem *durra.* (3.) quod terra arida Poëtis dicitur ſitire. (4.) quod ſimilis originatio reperiatur apud Cambros, quibus *ſyched* ſitis eſt, a *ſych* ſiccus, aridus, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 346.

DURSTEN, ſitire. Goth. *thaursjan*, Angloſaxon. *thyrſtan*, Francis *thurſtan* & *thruſtan*, ob mobilitatem literæ R. Belg. *dorſten*, Angl. *to thirſt*, Suec. *törſta*. TATIANUS Cap. CCVIII. 1. *ih truſtu*, ſitio. Verbum a ſubſtantivo oriundum, non vice verſa.

DURREN, audere, confidere, præſumere. G. θαῤῥεῖν. Forma verbi antiquiſſima, de qua prolixe actum in vitiato *darfen*. Dicitur etiam *thüren*, quod propter derivata obſervandum.

DURST, audacia, confidentia, præſumtio. Gr. θάρσος. Scribitur & *thurſt*. Inde LUTHERO *thurſt und frevel* in Tomis Jenenſibus apud STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 166. Oritur a *thüren* audere, per medium derivandi ST. Dicitur eſt *truſt*, ob mobilitatem literæ R. Gloſſ. Keron. præſumptione *unurſti*. Lege *urturſti* vel *urtruſti*. Similiter in Lex. Run. *trauſt* exponitur audacia, confidentia.

DURSTEN, audere, confidere, præſumere. Græc. θαρσεῖν. Verbum a ſubſtantivo oriundum, quod tamen apud Veteres non occurrit niſi in imperfecto. Hinc *audebat* Gothis dicitur *gadaurſta* Marc. XII. 34. Angloſaxonibus *dorſte* ibidem, Francis *dorſti* in Rhythmo de S. Annone §. 41. *di her ni dorſti kundin*, quæ non audebat propalare. In Saxonicis Dialectis R. ſæpe transponitur. SOMNER. in Dict. Angloſax. *thriſtian* audere, præſumere, *thrieſte* temerarius, audax, præſumptuoſus, *thriſtneſſe* pertinacia, pervicacia, obſtinatio. VEREL. in Ind. *treiſta* audere, confidere. Inde Saxonibus Trans-albianis remanſit *threiſt*, *thrieſt* audax, *thrieſtiglich* audacter, *thrieſtigkeit* audacia, confidentia.

DURSTIG, audax, fiducia præditus. Græc. θαρσύς. Utitur Luth. Phil. I. 14. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *dirſtig*, *dyrſtig*, Sueci inverſis literis *dryſtig*.

DURSTIGLICH, *thurſtiglich*, audacter, confidenter. Utitur denuo Luth. Hiob. XII. 6. Idem Angloſaxonibus *dirſtelice* & *thriſtlice* apud SOMNERUM.

DUSÆK, gladius ligneus ruſticorum in Suevia. Sorabis *deſſak* eſt gladius ferreus. Utrumque videtur proprie denotare gladium lateralem, & componi a Celtico *tu* latus, quod hodie ſuperat apud Cambros teſte BOXHOR. in Lex. Ant. Brit. & Angloſaxonico *ſæcg* gladiolus apud SOMNER. quod eſt a *ſægen* ſecare. Confer *ſachs* pugio, & *ſæge* gladius.

DUSII, dæmones impuri apud Gallos, quos fœminarum amore flagrare, & cum illis conſueſcere, referunt S. HIERONYM. in Jerem. 50. 39. & Eſa. Cap. 13. & S. AUGUSTINUS Lib. XV. de Civ. Dei Cap. 23. Gloſſ. Iſid. *duſius* dæmon. Proprie eſt dæmon incubus. Nam *duyſe* (ut pridem viris doctis & KILIANO obſervatum) veteribus Belgis eſt concubina, & *thydaſt* Scandis antiquis eſt concumbere. VEREL. in Ind. *thydaſt* cum muliere vel viro rem habere, *tyſt hana* conſuevit cum illa.

DUSII, manes, animæ defunctorum, apud populos Slavonicos. Sorabis *duſchi*, Bohemis *duſſe*, a *duch* ſpiritus bonus vel malus, vel *duſcha* anima, quod eſt a *duju* flare, ſpirare, interprete FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 268.

DUSII, Parcæ, apud Septemtrionales. WORMIUS Lib. II. Mon. Dan. pag. 121. DYSER *alioquin Deæ fuerunt Parcarum inſtar, quæ ab Odino morituris transmitti credebantur, ut animas eorum ad aulam mortuis deſtinatam deferrent.* Forte ſic dicuntur, quaſi dæmones ſepulcrales, a *dyſia* tumulo condere, vel *dys* tumulus, quamvis WORMIUS hæc vocabula inverſo ordine a Dyſiis deducat.

DUSII, ſpectra, apud eosdem. WORMIUS in Lit. Run. *dus* interpretatur ſpectrum montivagum. MARTINUS, qui de priſca *Gallorum Religione* Opus multis lucubrationibus commentatum edidit, hanc etymologiam proponit Lib. IV. Cap. 25. *Les Gaulois appelloient ces Divinitez* DUSII, *qui eſt un mot Celte, avec une terminaiſon Latine, formé de Teus, qui ſignifie tout ce qui paroît & diſparoit en un moment, un Lutin, un ſpectre, un phantome.* Sed non addit, qua Dialecto. Forte eſt aliquid timidum vel timendum, quod vel fugit conſpectum hominum, vel metum videntibus incutit. Græcis δεῖσε eſt timuit, δεισιδαίμων dæmones metuens, δείτης metuendus.

DUST, tumor, inflatio. V. *dunſen*.

DUSTER, obſcurus, caliginoſus. Angloſaxon. *thyſter*, Belg. *duiſter*. Quemadmodum ab Iſlandico *dimma* caligo, apud Francos fit *thimſter* caliginoſus, per medium derivandi *ſter*: ita a Celtico *du* nigredo, quod apud Cambros & Armoricos etiamnum ſuperat, fit Angloſaxonibus *thyſter* caliginoſus, & hinc porro *thyſtru* tenebræ, *thyſter-full* tenebricoſus, *athyſtrod* obſcuratus, *fore-thyſtrian* obſcurare. Quanquam etiam *thyſter* a *thimſter* absque nova etymologia, & ſola ſyncope derivare, proclive ſit.

DUTTE, *titte*, mamma, uber, fons lactis, tam hominum quam animalium. Vox antiquiſſima. Heb. *dad*, Græc. τιτθή, τιτθός, τιτθίον

τιτθίον, Camb. *diden, teth*, Angloſaxon. *tit, titt, tytt*, Franc. *tuito*, Angl. *teat*, Gall. *teton*, Ital. *tetta*, Hiſp. *teta*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *diden* papilla, ruma, rumis, *teth* ruma, mamma, uber, maſtus. Gloſſ. Ælf. mamilla *tit*, ubera *meolce-breoſt*, papilla *titt-ſtrycel*. Gloſſ. Pez. mamma *tuito*. Dicitur etiam *zitz*. Verba utrumque producentia in Linguis Occidentis duo eſſe poſſunt, Suecicum *dii, dija* ſugere, quod adoptavit STIERNHIELM. in Gloſſ. Goth. pag. 31. Sorabicum *deju* mulgere. Græci a τιτθὴ derivant τιθεύω, Gothi *daddjan* Marc. XIII. 17. Galli *teter*. Omnes lactandi ſignificatu.

DUTTE, *dute, deute*, involucrum chartaceum. Forte quia rumis animalium ſimile. Quamvis etiam opertorium eſſe poſſit, ſi derivetur ab Angloſaxon. *dyttan* occludere, obturare.

DUZEN, tuiſare. V. *dauzen*.

DUZT, *dutzet, dutzent*, duodenio. A *dodecas* vel *duodecim*.

DWALEN, errare. V. *dolen*.

E.

E, præfixum, negativum & intenſivum. V. PROLEGOM. Sect. V.

E, ſubfixum. V. PROLEG. Sect. VI.

E, lex, pactum, conjugium, & reliqua. V. *Ehe*.

EBBE, refluxus maris. Angloſaxon. *ebba, ebbe*, Belg. *eb, ebbe*, Angl. *ebb, ebbing*. Gloſſ. Ælf. receſſus *ebbe*, acceſſus *flod*. BENSON. *ebba*, receſſus. Proprie eſt abitus ſeu decrementum maris, vel immediate ab adverb. defectus *ab*, vel mediante verbo *aben* abire, deficere. Ab *ebbe* Belgis & Anglis rurſus fit *ebben* & *to ebb* reciproco refluxu recedere.

EBEN, planus. Gothis *ibn*, Angloſax. *efen, efn*, Franc. & Alam. *eban, epan*, Island. *iafn*. Dicitur tantum de loco. Ulfilas Luc. VI. 17. *gaſtoth ana ſtada ibnama*, ſtetit in ſolo campeſtri. Hebræis *efen* eſt perpendiculum, principium dirigens plani, nonnulla, ut JUNIO videtur, cum reliquis adfinitate. Quamvis hoc etymon non auſim contemnere, fieri tamen poſſe video, ut planus dicatur *eben*, quaſi non-altus, vel cujus nulla pars eminet, a privativo *e.* & *bann* altus.

EBEN, in genere dicendi metaphorico ſignificat quantum poteſt, quantumque ſimilitudo permittit, (1.) *æqualem*, quia planum in longum & latum ita extenditur, ut nulla undique differentia adpareat. (2.) *ſimilem*, quia planum eſt ſuperficies ſibi per omnia ſimilis. (3.) *humilem, æquabilem, moderatum*, quia plano nihil eſt depreſſius, nihilque in plano quod ex area ſe extollat. (4.) *juſtum* & *æquum*, quia in plano nihil eſt irregulare, gibboſum, aut a rectitudine deflectens.

EBEN, par, æqualis, ut ſervus ſervo, liber libero, *eben-vil*, tantundem, æquivalens, *eben-maſſe* menſura proportionis. Gloſſ. Keron. par *eban*, æqualis *eban*, pari conſilio *ebanemu keratte*, æqualiter *ebano*. Dicitur de omnibus rebus, quæ quocunque modo ſibi invicem pares & æquales ſunt. Sic æquinoctium Angloſaxonibus vocatur *efen-niht*, æquipondium *efen-wege*, & *efen-wihte*, conſors *efen-hlytta*, coævus *efen-eald*. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. conſortes *ebanlozzon*. Gloſſ. Pez. coævas *epanalte*. Hodie magis delectamur adverbio quam adjectivo. Sic vulgo dicimus, *eben ſo groſs* æque magnum, *eben ſo ſchön* æque pulcrum, *eben ſo gut* æque bonum.

EBEN, ſimilis. Sic homines ἰσάγγελοι Gothis vocantur *ibnans aggilum*, ſimiles angelorum, Luc. XX. 36. Hodie ſuperat in compoſ. *ebenbild*, quod eſt imago ad ſimilitudinem exemplaris facta.

EBEN, ſimiliter, una, pariter, juxta, ut ſolent ii, qui ſimiles habent voluntates. Hodie compoſitiones raro aut nunquam ingreditur, olim vero maximi erat uſus. Inde Angloſaxonibus *efen-weorcan* cooperari, *efen-throwian* compati, *efen-gefean* congaudere, congratulari, *efen-theowa* conſervus, *efen-biſceop* coepiſcopus. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. conſerat *ebanprinke*, conſedere *ebankeſizzan*, conſiſtens *ebanſtantanti*, compaſſus eſt *ebandolenti*.

EBEN, æquus, humilis, moderatus. Gloſſ. Ker. æquo animo *ebanemu muate*. Quemadmodum Lat. mare nullis fluctibus agitatum, & loca etiam campeſtria vocantur *æquora*, ab æqualitate: Sic animus pacatus & tranquillus, qui neque effertur in ſecundis, neque deprimitur in adverſis, Priſcis dicitur *eben*, quia planitiem æquitate, humilitate, & moderatione refert. Et talem animum Latini quoque *æquum* vocant, Græci vero ἤπιον, mira cum vocabulo Germanico conſonantia. Hodie quidem ceſſat, dici tamen eleganter poteſt, ſi tædium in egeſtate abſit.

EBEN, juſtus, æquus. Quaſi regularis, & ad perpendiculum juris factus. Nam planities eſt res ordinata, & hinc dubium non eſt, hunc quoque ſenſum, quamvis obſoletum, a plano, in quo nulla gibboſitas a regula deflectens adparet, deſumptum eſſe. BENSON. *efen* æquus. Kero in Gloſſis interlinearibus ad Reg. S. Benedicti Cap. III. æquiſſimo judici *ebanoſtin ſuanarre*. Convenit hæc appellatio exacte cum altera, qua juſtus dicitur *gerecht*, quaſi rectus. Nam juſtus & injuſtus judicio veterum differunt ut rectus & obliquus, planus & gibboſus. Vide quæ infra notavi ad *Recht* jus.

EBEN-BURT, par genus & dignitas nativa, a *burt* nativitas, genus, tam maternum quam pater-

paternum. Cum partus ſervilis nunquam procreet liberum, nec liber ſervilem, & liberi ipſi ob differentiam clypeorum militarium non ſint unius ejusdemque ordinis & dignitatis, hinc in jure cujusque definiendo opus erat hoc vocabulo, ob matrimonia mixta, ne cum ſanguine jura partuum confunderentur. Extat in Jure Saxon. Lib. III. art. 73. cujus inſcriptio: *van evenbort*, de æquali generatione. Quam Gloſſa ibidem ad quatuor genera revocat, ſine quibus ſucceſſio juris Saxonici intelligi nequit. Primum genus oritur ex Scabinatu, alterum ex nexu feudali, tertium ex ſtatu ſervili, quartum ex nobilitate.

EBEN-BURTIG, par genere & dignitate nativa, ejusdem conditionis qua pater vel mater, ejusdem clypei militaris. A paritate naſcendi. Saxonibus in Speculo *evenbordich*, Lib. III. art. 72. Alamannis in Spec. Suevico *ebenburtig*, Cap. IV. 6. XIV. 3. CCCLXXXII. Verel. in Ind. *iafn-borner menn* genere & dignitate pares.

EBENE, planities. Gloſſ. Pez. planities *epani*, virente planitie *kruonera epani*. Ab *eben* planus.

EBENE, æqualitas qualiscunque. Sic æqualitas hominum naturalis Francis dicitur *ebini thera giſcefti*, apud Otfridum Lib. III. Cap. III. 38. obſervante Cl. Scherzio in notis. Ab *eben* æqualis Hodie obſoleſcit.

EBENE, humilitas. Otfridus in Præf. ad R. Ludov. verſ. 28. *thaz duit er al mit ebinu*, id facit totum cum humilitate, hoc eſt, ſe minime efferendo, etiamſi cæteris nobilior, ſapientior, & facundior ſit. Idem Lib. IV. Cap. XXIX. 11. de toga Chriſti inconſutili, quæ eſt Eccleſia:

Joh ſint io mit ebine,
Mit minnu al untaruuebane.

Cum humilitate & charitate omnes inter ſe ſunt contexti. Refer ad *eben* humilis. Hodie obſoleſcit.

EBENE, æquitas. Notkerus Pſal. IX. 9. *ter ſelbo irteilet uber die uuerlt in ebini*, ipſe judicabit orbem in æquitate. Pſal. L. 3. *tiligo mina unebeni*, dele iniquitatem meam. Et mox: *Daz uuas unebeni, daz ih andermo teta, daz ih mir ſelbemo ne uuolti*, hoc erat iniquitas, alteri feciſſe, quod mihi fieri nollem.

EBENEN, complanare. Gothis *gaibnjan airthai* eſt æquare ſolo, Luc. XIX. 44. Francis & Alam. *ebonon*, *giebonon* complanare. Gloſſ. Pez. complanat *gieponot*, complanata *giepanotiu*. Ab *eben* planus.

EBENEN, æquare quocunque modo. Sic de filio dicitur apud Otfridum Lib. III. Cap. V. 26. *thaz er ſih Druhtine ebonoti*, quod ſe Domino æquaret. Ab *eben* par. Hodie obſoleſcit.

EBEN-HOLZ. V. *hebenholz*.

EBENTHEUR. V. *abenteur*.

EBER, porcus ſilveſtris. Lat. *aper*, Angloſaxon. *eofor* & *wild bar*, Francis *ebir*, *eber*, & *wild ber*. NOTKER. Pſal. LXXIX. 14. *der eber uzzer uualde*, aper de ſilva. Et mox: *der einluzzo uuilde ber* ſingularis ferus aper. Sic autem dicitur a feritate, ut ex ſynonymis *urbær*, *urſau*, *urkempe*, manifeſtum. Nam *e*, *a*, *eo* ſenſum alterius partis intendunt, ſic ut *eber*, *aper*, & *eofor* ſit porcus ſilveſtris valde ferox, plane ut *atrox* eſt valde *trux*. *Bær* per ſe non porcum modo domeſticum, ſed etiam ſilveſtrem denotare, jam ſupra in loco monitum.

ECHT, lex, jus, Dial. Belg. Opinor ab *achten* obſervare, quia Lex eſt juſti injuſtique regula omnibus obſervanda. Inde Belgis *echteloos* illegitimus.

ECHT, matrimonium, ead. Dial. Senſus a lege ad ſtatum legalem, qui matrimonio definitur, translatus. Inde Belgis *echteloos* ſpurius, extra matrimonium genitus.

ECHT, legitimus, *echte kinder* liberi legitimi, *echtgeboren* legitime natus, ex juſtis puta nuptiis. Certe ab *echtig* per apocopen, quod eſt ab *echt* lex, matrimonium. Belgæ inde derivant *echten* pro legitimo declarare.

ECHT, genuinus, probus, verus, idoneus, *echt gold* aurum verum & nativum, *echte ſteine* gemmæ naturales. Francica Antiquitas dixit *echtig*, omnino rectius. Gloſſ. Pez. idoneus *ehtiger*. Ex hoc compoſito intelligimus, quod *echt* ſit abſciſſum ab *echtig*. Dicitur autem de genuinis, quia legitimis ſimilia ſunt.

ECHT, ſubſtantia, poſſeſſio. Angloſaxonibus, Francis & Alamannis magno conſenſu *eht*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *æht* poſſeſſio, *ehte* bona, res, facultates, poſſeſſiones, *on-æhte* inops. Gloſſ. Keron. ſubſtantia *eht*, ſubſtantiæ *ehtin*. Eſt autem ſubſtantia S. BENEDICTO in Reg. res & bona Monaſterii. TATIANUS Cap. XXXV. 4. *furcoufet thas ir in ehti habet*, vendite quæ poſſidetis. Oritur non ab *achten* æſtimare, ſed ab *eigen* habere, poſſidere, verbo omnibus Antiquis uſitato, per medium derivandi T. elemento G. in H. vel CH. tranſeunte. De hoc verbo vide plura in loco. Hodie cum univerſa familia extinctum eſt.

ECKE, acies, cuſpis, mucro cujuscunque rei, etiam ferri. Vox antiquiſſima & Scytho-Celtica, quæ Cambris effertur *awch* apud LEIBNITIUM in Gloſſ. Celt. Angloſaxon. *ecge*, Angl. *edge*, Islandis & Suecis *ægg*, *egg*, apud VEREL. in Ind. Turcis *ug*, Græcis conſono vocabulo *ἀκή*, Latinis *acies*, Latino-Barbaris *aguzo* apud SPELMANNUM. Ab hoc primitivo incredibilis eſt derivatorum in omnibus pene Linguis numerus. Inde

Græcis *ἀκάζω* acuo, *ἐχῖνος* erinaceus.
Latinis *acuo*, *acumen*, *acutus*, *acus*, *aculeus*, *acidus*, *acetum*, *occa*, *echinus*, & *icere* pungere, ferire.
Gothis *ahſa* ſpicæ, quia acuminatæ, Marc. II. 23. *ahana* paleæ, Luc. III. 17. *aihwatundja* rubus, a vepribus acutis, Luc. VI. 44.

Anglo-

Angloſaxonibus *æchir*, *egle*, & *eglan* ſpica, ariſta, feſtuca, apud SOMNERUM & BENSONIUM.

Francis *acus* ſecuris, *eichil* ſiliqua, *agena* ariſta, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 42. *ahir* eadem notione, *agaleia* rhamnus, genus rubi, ramos ſpargens aculeis rectis.

Turcis *ekſi* acris, apud CLODIUM in Lex. Turc.

Germanis *æxe* ſecuris, *igel*, *egel* erinaceus, ſanguiſuga, *hechel* inſtrumentum dentatum, *ege*, *egge* occa, *æzen* incidere, *eſſig* acetum, & alia, ſuis quæque locis explicata.

Latino-Barbaris *æcentia* ſenticetum, apud JUNIUM loco cit. pag. 45.

Gallis *aigu* acutus, *eguille* acus, *eguiſer* acuere.

Italis *aguzzare* acuere &c.

Allegorice dicitur (1.) de ſtudio acri. Inde Latinis *acer* & *alacer*, Francis *agaleizo* induſtria, agendi ſedulitas, quod ſæpiſſime occurrit apud OTFRIDUM. (2.) de incitamento ad agendum. Inde Alamannis *ekii* & *egii* diſciplina, quaſi incitabulum, quia acriter hortatur, impellit, & animadvertit, apud KERONEM in Gloſſis, Islandis *eggia* cohortari, *eggiaſt* incitari, Germanis *æzen* incitare.

ECKE, angulus, cuſpis ex concurſu duarum linearum, Græcis ἀγκὼν per epentheſin, Lat. *angulus*, Belgis *hoek*, præpoſito ſpiritu. Inde *drei-eck*, *vier-eck*, & alia indubiæ vetuſtatis & notæ ſignificationis, quamvis ſolis Francis uſitata. Gloſſ. Pez. quadrangulus *feor-ekker*. Gothi angulum vocant *waihſta*, & caput anguli *haubid waihſtins* Marc. XII. 10. quo ſenſu, Gloſſatores ignorant. Mihi videtur componi a ςία lapis, & *wahs* acutus, quod eo ſenſu occurrit in Rhythmo de S. Annone Stroph. XXI.

Von den mezzerin alſo wahſin
Wurdin ſi geheizzin Sahſin.
A cultris tam acutis
Nominabantur Saxones.

De hac voce vide plura in *waſs*. Angloſaxones angulum vocant *horn*, ob rationes in loco adductas. Præcipuum compoſitum eſt *eckſtein* lapis angularis, novum, ſed idoneum.

ECKELN, averſari. Proprie eſt dolere, vel moleſtiam pati, a Gr. ἀλγεῖν per metatheſin. SOMNER. in Dict. AS. *eglan* dolere, *eglath* tædet. Hinc Gothis ipſum malum, quo cruciamur, vocatur *aglo*, in Codice Argenteo paſſim. Poſteritas ab *aglo* fecit *eckel*, ſenſu ad eam moleſtiam, quam nauſeantes ſentiunt, reſtricto. Et ſic ab *eckel* nauſea rurſus factum eſt *eckeln* nauſeare, averſari cibum, ſicut a *leid* moleſtia *verleiden* pertæſum reddere. Utrumque ſignificatum ſuum accepit a ſynecdoche generis.

ECKERN, glandes. V. *æckern*.

EDE, avis. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *edn* avis, ales, *adar* aves, *aderyn* avis, *adar ilwch gwin* vultures, gryphes, *adar y to* paſſeres, *adardy* caſa avium, ornithoboſcium, *adarwr* auceps, *adain* ala, *hedeg* volare. Vox Germanica in plur. habet *edder*, quod Celticum *adar* proxime exprimit. Inde *edder-dunen* plumæ avium, quod vide ſupra in ſimplici. Jutis & Saxonibus aves etiamnum appellari *edder*, teſtis LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. Unde hoc nomen hauſtum ſit, non explicat illuſtris Gloſſator. Mihi videtur acceptum ab ᾄδω cano, & primo quidem avem cantillantem, mox omnem avem denotaſſe.

EDEBAR, vel *adebar*, ciconia. Belgis *oyevaar*. Solent enim Belgæ, quod etiam Gothis ſolemne, literam D. in medio vocis ſæpe excludere, & in locum ejus ſurrogare jota. Vide obſervationes ad elementum T. in *Proleg.* Sect. III. Hujus nominis miras & tantum non ridiculas afferunt interpretationes viri etiam doctiſſimi. MARTINIO ſic dicitur quaſi *oudevaer* avus, vetus pater, ſive quia locum priſtinum ſemper occupando, tandem ad ſenium perducitur, ſive quia ſenes parentes admirabili pietate fovet. STILERO quaſi *edel-ar* avis nobilis. Primus avem in priori compoſiti parte deprehendit LEIBNIT. in Gloſſ. Chaucico, ſed in poſteriore parte hæſit vir alias perſpicaciſſimus, qui noſtro ævo facile principatum tenuit inter Eruditos. At ſi Belgicam vocem vel conſuluiſſet vel conſideraſſet, ſtatim vidiſſet, Germanicam depravatam eſſe ex ſaniori *edefar*, & proprie denotare *avem peregrinatorem*, componique ab *ede* avis, & *faren* (Belgis *vaaren*) proficiſci. Nota ſunt ciconiarum immenſa itinera. Dabo tamen PLINII verba, quia lectu digna, Lib. X. Cap. 23. *Ciconiæ quonam e loco veniant, aut quo ſe referant, incompertum adhuc eſt. E longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo, illas hyemis, has æſtatis* ADVENAS. Hodie ſatis compertum, illas a nobis migrare in Orientem & Perſiam uſque, & vere ineunte ad priſtinas ſedes inde reverti.

EDEL, nobilis, nobili genere ortus. Angloſax. *æthel*, *ethel*, Francis *edil*. OTFRIDUS de proſapia B. Virginis Lib. I. Cap. III. 51.

Thiu thritta zuahta thanana
Thaz uuarun edil thegana.
Tertia deinde generatio
Erant Domini nobiles.

Idem Alamannis *adel*. Gloſſ. Keron. nobilibus *adelem*. Nam *adel* & *edel* apud veteres non diſtinguuntur, ut hodie, ſed ſubſtantive genus, adjective nobilem & generoſum ſignificant. Id quod ex compoſito *adelſchalk* ſervus nobilis, & nominibus propriis mox explicandis, clariſſimum. Vi vocis eſt generoſus vel patritius, derivaturque ab *atta* pater, ut mihi quidem videtur. Nam nobilitas eſt quædam Majorum claritas ſecundum ARISTOTELEM, & is demum nobilis cenſendus, non qui dives & opulentus, ſed qui claris parentibus ortus eſt. Ejuſmodi nobiles quam plurimos fuiſſe in

in Germania Antiqua, teſtes ſunt locupletiſſimi rerum Germanicarum inter Romanos ſcriptores, apud quos frequens nobilium Germaniæ mentio & elogium. TACITUS Germanos univerſe in *nobiles*, *ingenuos*, *libertos*, & *ſervos* dividit, Cap. XXV. de M. G. Et *Arminius* VELLEJO vocatur *juvenis genere nobilis*, quod Sigimero Gentis Cheruſcorum Principe prognatus ſit, Lib. II. Cap. 118. Hanc veterum nobilitatem in antiquitate & claritudine generis unice conſtitiſſe, jam ſupra in voce *Adel* demonſtravi. Alii tamen omnem priſcorum nobilitatem vel in *latifundiis*, vel in *virtute militari* collocant. Et illis quidem *edel* derivari ſolet ab *od* ſubſtantia, poſſeſſio, vocabulo domeſtico, his vero a peregrino ἀέθλιος certator. Verum hæc, quamvis ſpecioſe dicta, naturam primævæ nobilitatis nondum exhauriunt. Latifundia divitem efficiunt, non nobilem. Virtus ad gloriam ducit, non ad nobilitatem, ſaltim primis illis temporibus, de quibus hic agitur. Hoc ut oſtendam, de divitiis primum, & deinceps de virtute agam. Divitias omnibus temporibus præcipuum nobilitatis decus fuiſſe, & divites antiquitus a ſubſtantia nomen accepiſſe, dubio caret, & jam infra in vocula *od* ex omnibus veterum Dialectis eſt demonſtratum. Verum Gothi, quibus *audags* dives & beatus, nobilem vocant *godakunds* Luc. XIX. 12. quaſi bono genere natum, a *goda* bonus, & *kun* genus: Et Angloſaxones *æthel-boren man*, ibid. quaſi natu nobilem, quia ſcil. omnem aut certe præcipuam nobilitatis gloriam in partu & utero, hoc eſt, in naſcendi felicitate collocabant. Id quod etiam vox Francica *edil* exprimit, quæ certe ſemper & ubique nobilem, nunquam divitem ſignificat. Unde fieri non poſſe intelligimus, ut ad radicem *od* referatur. Qui ſecus ſtatuunt, nobilem & divitem confundunt. Virtus vero, cum etiam plebejis adhæreat, fundamentum appellationis eſſe nequit, eoque minus quod TACITUS *nobilitatem* & *virtutem*, & mox *nobilitatem* & *decus bellorum* continuo diſtinguat Cap. VII. & XI. de M. G. Quibus conferri merentur, quæ præclarus auctor de ordine nobilium ab ingenuis & libertis diſtincto Cap. XXV. de principis adoleſcentuli nobilitate Cap. XIII. de rege ex nobilitate ſumpto Cap. VII. de nobili genere MAROBODUI & TUDRI Cap. XLIII. de ſtirpe regia apud Batavos Hiſt. IV. Cap. 13. memoriæ prodidit. Nam cætera, quæ de gradibus & æmulatione Comitum commemorat, non ad genus, ſed ad virtutem ſpectant. Ex dictis manifeſtum, Germaniæ nunquam defuiſſe nobiles, eosque nomen antiquitus non a divitiis aut virtute, ſed omnino a natalibus accepiſſe. Sed quæcunque demum fuerit appellandi cauſa, appellativum ſæpe tranſiit in nomen proprium tam virorum quam fœminarum. Inde

ITALUS, nobilis. Rex Cheruſcorum, Arminii ex fratre nepos, apud TACITUM Annal. XI. 16.

ATTALUS, eadem notione. Rex Marcomannorum Gallieni ævo.

ATTILA, eadem forte notione. Nam Hunnos Gothicam linguam coluiſſe, ex PRISCO obſervat clar. MASCOVIUS in excellenti Opere Hiſtoriæ Germ. Lib. IX. §. 23.

EITEL, eadem notione. Nomen celebre in Familia Hohenzollerana, & Suevis etiamnum uſitatum.

ATHALA, Francorum Regis filia, ab Encomiaſte exponitur *nobilis*, in GUNDLINGIANIS XX. pag. 499.

ADELHAIDE, perſona nobilis. HROSWITA de Ottonis M. conjuge: *Cui nomen clarum dictavit ſumma parentum nobilitas, illam digne vocitans* ADELHEIDAM. V. *heit* in PROLEG.

ADELGARD, venter nobilis. V. *Garten* hortus veneris.

ADELGUND, nobilis virago. V. *gund.*

ADELGIS, nobilis geſus. V. *geſus.*

ADELDEGEN, nobilis miles. V. *degen.*

ADALMAN, vir nobilis.

EDILWIG, nobilis bellator. V. *wig.*

Hæc ſpeciminis gratia ſufficiant, quæ vero a peritis in immenſum augeri poſſunt ex Indicibus GOLDASTI.

EDEL, virtute excellens. Utitur hoc ſenſu WILLERAMUS Cap. VI. 5. *Reginæ*, *daz ſint die edelen ſela*, hæ ſunt animæ nobiles. Id eſt, virtute præſtantes. Ratio interpretationis eſt, quia præter virtutem in anima non eſt nobilitas. Hac ſola cœleſtes animas a vulgaribus diſtinguimus.

EDEL, pretioſus. Senſus a nobilitate generis ad res naturales translatus, præcipue eas quæ naturæ quadam præſtantia reliquas ſui generis antecellunt. Superat eo ſenſu in compoſito *edel-geſtein* gemmæ, lapilli pretioſi, omnino ſic dicti, quod in illis præ cæteris lapidibus naturæ majeſtas conſpicua ſit.

EDEL-GEBOREN, nobili genere natus. Extat in Evang. Angloſax. Luc. XIX. 12. *ſum æthel-boren man ferde on ſyrlen land,* homo quidam natu nobilis abiit in regionem longinquam. Sic etiam in Indice VERELII *ædliborner* dicuntur ſummo loco nati, non degeneres, generoſi. Differt ab *odalborin* bona avita & hæreditaria poſſidens, in eodem Indice. Ab *æthel-boren* fit Angloſaxonibus *æthel-borennyſſe* generoſitas, nobilitas.

EDELING, eſt vox valde obſcura, cum quia neſcimus, quænam vera ejus terminatio ſit, *ing* an *ling*, tum quia duobus modis componi potuit, vel ab *ætt* genus, quod Islandis proprium, vel ab *edel* nobilis, quod multis Dialectis commune. Quicquid ſit, ita concepta eſt, ut id omne ſignificare poſſit, quod eam uſus ſignificare voluit, nempe pro varia conditione parentis, tam natu

tu nobilem in genere, quam eum in ſpecie, qui ad regium genus ſpectat. Quid enim regio genere nobilius? Confer PROLEGOMENA in *ing* & *ling*.

EDELING, nobilis, generoſus. SOMNER. in Dict. AS. *ætheling* nobilis, *æthelinga ord* nobilium caput. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 90.

Ni droſtet iuih in thiu thing,
Thaz jagelih iſt ediling.
Ne fiduciam ponite in eo,
Quod quisque veſtrum eſt natu nobilis.

Lex Angliorum & Werinorum Tit. I. 1. *Si quis Adalingum occiderit, DC. ſol. componat.* Hinc porro Longobardis *adelinga* pro claſſe nobilium, apud SPELMANNUM. Nota eſt Saxonicæ Gentis in tres ordines *Edelingos, Frilingos, & Laſſos* diviſio. Locum NITHARDI infra produxi in *Laſſi.*

EDELING, puer regius, regis filius, hæres regni. Cambris *edling* & *edlin*, Francis *edeling*, Latino-Barbaris *adelingus* & *edhilingus*. OTFRIDUS in Præf. ad LUDOVICUM Regem Francorum Orientalium verſ. 35.

So is therſelbo Edelinc
Ther heizit auur Ludouuic.
Talis eſt regius ille juvenis
Qui iterum vocatur Ludovicus.

Si omnis generoſus eſt & dicitur *adelingus*, talis quoque erit omnis ad regiam familiam ſpectans, & multo magis filius Regis & hæres regni. Nam REX apud omnes fere Gentes, quæ regibus utuntur, nonſolum eſt apex nobilitatis, ſed etiam nobilitatem ſuam, & una cum illa jus ſuccedendi in poſteros ſuos transmittit. Apud Francos ſane ſucceſſiones in imperio ſemper ex uno genere tamquam ex ſacra ſtirpe procedebant. AGATHIAS Lib. I. *Regnum apud Francos a Patre ſemper ad filium tranſit.* Non, quod regnum Francorum patrimonii inſtar eſſet hæreditarium, aut filii patribus invito populo ſuccederent (ante enim ſcutis impoſiti & elevati regalem dignitatem a plaudente exercitu accipiebant, quam uſurpabant): Sed quod ita ferret mos patrius & antiquus, ut filius patri jure nobilitatis & ob inſignia patrum merita, in regno ſuccederet, nulla prævia electione. TACITUS Cap. VII. de M. G. *Reges ex nobilitate, Duces ex virtute ſumunt.* Plura huc ſpectantia vide in *adel* nobilitas. Antiquiſſimis temporibus Saxones nullos habuere Reges, ſed Duces tantum. Poſtquam autem & ipſi regibus parere cœperunt, eandem vocem filio & ſucceſſori Regis tanquam propriam dicarunt. SOMNER. loc. cit. *ætheling* regia ſoboles, regni hæres, & futurus ſucceſſor. EDWARDUS Confeſſor in Legibus Cap. 35. *Rex vero Edwardus Edgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro ſuo nutrivit; & quia cogitabat hæredem eum facere, nominavit* ADELING. BOXHORN. Cambricam vocem componit ex *ed* & *llin*, ſed nulla partium addita interpretatione. Forte idem voluit dicere quod rex Edwardus, qui nomen effingit ex *adel* & *ling* imago. Nam *llun* Cambrica lingua effigiem denotat. Sed in hac etymologia Boxhornium in ipſo Boxhornio deſideres.

EDELKNAB, ſignificat quantum poteſt, vel puerum nobilem, vel famulum viri nobilis. Hodie utrumque ſenſum complectitur, notatque puerum nobilem e famulitio Regis, Principis, aut Optimatis.

EDEL-KNECHT, miles nobilis. Prior compoſiti pars nobilitatem, altera militarem dignitatem teſtatur. *Knecht* ſæpe ſe ſolo nobilem militem deſignat, quanto magis junctum cum *edel* idem ſignificabit. Hinc ejusmodi nobiles ſæpe diviſim appellantur *edle knechte*, quod nobilitatem eorum magis in lucem collocat. Hujus ſynonymum in Lingua Francorum antiqua eſt *edil-thegan*, quod explicavi in *degen* miles.

EDEL-KNECHT, miniſterialis, miles ignobilis, qui Principi, Duci, aut Comiti, aliisque ſummæ nobilitatis viris pro beneficio ſervit. Tales enim erant miniſteriales, non ſervi quidem proprie dicti (his enim militia lege interdicta erat) ſed feudali nexu ad ſervitia tam aulica quam bellica nobilioribus obſtricti, ut dixi in voce *dienſtmann*, quatenus liberæ conditionis ſervum denotat. Nomen egregie explicat STUMPFIUS in Chronico Helvetico Lib. IV. Cap. 30. his verbis: *er wurde ein* EDELKNECHT *genand, weil er dem adel gedienet.* Nomen ergo habet a nobilitate non ſua, ſed aliena, quia nobilium ſervus erat, & radiis domini coruſcabat, tanquam nobilioris ſervitii homo. Inde eſt, quod miniſteriales ſæpe nobiles appellantur, quamvis ab inſita nobilitate alieni. Vide Cl. ESTOREM in Commentario de Miniſterialibus pag. 418. & paſſim.

EDEL-KNECHT, ſervus nobilium, ſed vilioris conditionis, quales ſunt equiſones, ſtabularii, pediſſequæ, & alii. Hunc ſenſum uſus hodiernus agnoſcit, dum reliqui obſoleſcunt.

EDEL-LEUTE, nobiles. LEIBNITIUS ſic dictos exiſtimat, quaſi *odal-lüde* homines proprietarios, ab *ode* proprietas, vocabulo Scandico, quod *nobiles*, ut ſcribit, *in ſuo nativo ſenſu nihil ante tempora* KAROLI M. *aliud quid erant, quam proprietarii terræ, vel provinciæ inhabitatores, atque ideo præcipui & ſummi: ex quibus proinde Comites, Duces, Gravii, id eſt, Judices eligebantur.* Quod ibidem ex hodiernis antiquæ Gentis Friſicæ inſtitutis illuſtrare conatur. *In ea enim,* inquit, *cum coemta qualibet proprietate fundi, coemitur quaſi & transfertur in poſſeſſorem ſeu emtorem jus quodlibet Provinciæ, fitque talis ex Ordinibus unus, item nobilis (ex terræ illius ratione) & quorumlibet honorum capax.* In Excerptis Mejerianis pag. 289. Rem aliis examinandam permittimus. Quid nobis videatur, jam in vocibus

bus *adel* & *edel* expoſuimus. Latino-Barbari nobiles vocant *Etillidos* & *Etlidos*, quæ nomina, etiamſi apud Gloſſographos fruſtra quærantur, farragini tamen meæ inſerta reperio, oblitus circumſtantiarum, unde illa hauſerim. Prior vox eſt illa ipſa, de qua nunc agimus. Poſterior videtur originem referre ad *ætt* genus, proſapia, quod extat eo ſenſu apud VEREL. in Indice.

EDELMANN, nobilis. Compoſitum novum, ſed legitimum. Scandicum *odalman* ſono convenit, non ſignificatu. Ille avito genere ortum, hic fundi aviti poſſeſſorem ſignificat. Plerique tamen ſono vocis capti unum cum altero confundunt. Sed meminiſſe debemus, quod ex ſono ſolo male judicium feratur de vocibus. Quid voci Germanicæ *edel-leüte* magis conſonum, quam Scandica *otalblydinn* apud VEREL. Et nihilominus tanta eſt inter eas differentia, ut nullo pacto ad eandem ideam reduci poſſint. Illa enim nobiles, hac ſermonibus aliorum non attendens declaratur.

EDEL-SCHALK. V. *adelſchalk*.

EE, lex, jus, conjugium &c. V. *ehe*.

EGE, *egge*, inſtrumentum dentatum quo terra conteritur. Vox Celtica, quæ Græcis effertur ὄξινα, Lat. *occa*, Cambris *og*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *og* occa, crates. Hæc appellatio videtur a dentibus inſtrumenti deſumpta, adeoque ab *ecke* cuſpis, mucro.

EGE, inſtrumentum triturandi. Armorici tribulam vocant *oguet*, teſte BOXHORNIO loco citato. Nec immerito, quia tribula vetus erat occæ ſimilis, totaque dentata. SERVIUS ad Georg. I. 164. *Tribula genus vehiculi omni parte dentatum, unde teruntur frumenta*. De hoc veterum triturandi modo agit V. D. SCHOETTGENIUS in *Antiquitatibus Trituræ*, ubi tribulam verbis auctorum veterum deſcribit, quod ſit *vehiculum ſine rotis, cujus infima tabula ferreis clavis erat aſperata, vel etiam lapidibus, qui ſubtus tabulæ infigebantur; quod ſi a jumentis per frumenta trahebatur, illa comminuebat*.

EGEL, hirudo. V. *igel*.

EGEN, *eggen*, terram occa conterere & complanare, Lat. *occare*, Armor. *oguedi* apud PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 404. Anglo-ſaxon. *egean*, Franc. *egen*. Gloſſ. Pez. æquaverit *giegit*. Gloſſ. Ælf. occatio *egcgung*.

EHE, pro *prius*, abſque nota comparativi eſt vox vitiata, & genio Linguæ contraria. Rectius dicitur *eher*, quamvis etiam hoc vitioſum ſit, ob literam H. in medio. Omnes antiqui habent *er*, quod nimia contractione laborat. Nam proprie eſt *éer*, & comparativus a poſitivo *a*. vel *e*. quo perpetuus temporis fluxus denotatur.

EHE, *ee*, *e*, lex, jus, fas. SOMNER. in Dict. AS. *æ* lex, *Criſtes æ* evangelium, *æ bec* codices juris, *æ-cræftig* legis peritus. Gloſſ. Boxh. *euua* jus, *euua* ſcitum. Gloſſ. Keron. lex *euua*, lege *euu*, e lege *er euu*, ſacerdos *euuart*. Gloſſ. Lipſ. *euua* lex, *euvenlari* legislatorem. Lex Sal. Tit. XXXI. 2. 4. *lando-efa* lex patria. Vox Saxonica nimia laborat brevitate. Melius Franci & Alamanni legem vocant *euua*. Oritur enim manifeſto ab *a*, *e*, ἀεὶ, ſemper, per medium derivandi W. & proprie ſignificat *conſuetudinem antiquam, ſemperque obſervatam*, poſtea vero *legem*, quia mos ab antiquo receptus accipit effectum juris. Diſerte PROLOGUS Legis Salicæ: *Unaquæque Gens propriam ſibi ex conſuetudine elegit Legem. Longa enim conſuetudo pro Lege habetur*. Et mox: *Conſuetudo autem eſt jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro Lege ſuſcipitur*. Hodie *é* pro lege occurrit in compoſito *éhaften* legitima impedimenta. Litera H. in medio vocis *ehe* plane ſuperflua eſt, & a novatoribus intruſa. Interim ab *ew* vel *ewa* nomen ducit EURICUS, qui & EVARICUS apud Gregorium Turonenſem dicitur, Rex Gothorum in Gallia & Hiſpania. Quod certe *lege pollentem* ſignificat, ſicut optime obſervavit GROTIUS in Indice. Hoc nomen habuit omen. Nam quod futurus erat opere, jam ejus præſignatum eſt nomine. Primus enim Leges Wiſi-Gothis ſcriptas dedit, quas hodienum legimus in Codice Legum Antiquarum LINDENBROGII.

EHE, *ee*, *e*, dicitur per ſynecdochen generis (1.) de religione, quia religio Chriſtiana eſt lex Chriſti, (2.) de fide & fidelitate, quia fides data eum, qui dedit, obligat inſtar legis. (3.) de fœdere & pacto, quia ſponſiones ſunt leges, quas paciſcentes ſibi mutuo præſcribunt. (4.) de matrimonio, quia conjugium eſt ſtatus legalis & fœderalis.

EHE, *ee*, *e*, religio. Inde Angloſaxonibus *æwfeſt*, *æwfull* pius, religioſus, & Alamannis recentioribus, quos in ſcenam produxit GOLDASTUS in Paræneticis p. 367. *kriſten-é* Chriſtiana religio.

EHE, *ee*, *e*, fides, fidelitas. TURPINUS Archiepiſcopus apud GOLDASTUM loc. cit.

Uf min ampt und uf min é.

Et de CAROLO M. narratur ibidem:

Der hies gebieten bi der é.

Quæ vocis acceptio hodie extincta. Utinam re ſalva. Nam de ſæculo noſtro merito conquerimur, quod nonſolum veterum vocabulorum, ſed etiam antiquæ fidei expers ſit.

EHE, *ee*, *e*, fœdus, pactum. Gloſſ. Keron. teſtamentum *euua*, teſtamenti veteris novique *dera altun euua joh dero niuun*. Id eſt, veteris & novi fœderis. Plura exempla ſubminiſtrabit GOLDASTUS loco cit.

EHE, *ee*, *e*, matrimonium. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *æw* matrimonium, conjugium, *æw-brecca* adulter, *æw-bryce* adulterium. Dicitur de legitima & illegitima maris & fœminæ conjunctione. Inde *unehe* concubinatus, in Chron. Konigshov. pag. 75. in quo compoſito *un* non negat conjunctionem, ſed vitium ejus indicat. Hinc in quibusdam

dam Germaniæ Dialectis concubinatus dicitur *wilde ehe*, h. e. conjugium vagum. Compoſita vide deinceps.

EHBRECHER, prævaricator legis. Ab *e* lex, & *brechen* violare. Vocem produxit DIECMANNUS in ſpec. Gloſſ. pag. 22. *In libro MS. precum Saxon. quo Moniales Benedictinæ in Novo Cœnobio haut procul Buxtehuda uſæ ſunt fol.* 8. *a. non ſpeciatim, ut hodie, adulter, ſed generatim quivis legis transgreſſor* EEBREKER *audit.* PLAUTUS quoque *legirupam* vocat eum, qui leges violat.

EHBRECHER, mœchus, adulter, violator matrimonii. Ab *e* matrimonium ſeu pactum nuptiale. Gothi nullum habent vocabulum huic prævaricatori proprium, ſed mœchos vocant *horos*, id eſt, ſcortatores, Luc. XVIII. 11. & mœchari *horinon*, i. e. ſcortari, Marc. X. 19. Angloſaxones habent quidem vocem *æw-brecca*, quæ mœchum ſatis apte exprimit; Sed hanc vocem recentiorem eſſe, & priſcis illis, quorum probitas tantopere laudatur, ignotam, ex ignoratione ipſius rei colligitur.

EHBRUCH, adulterium, infractio juris & fidei conjugalis. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *æw-bryce* apud SOMNER. & BENSON. Quod confirmat THOMAS MARESCHALLUS ex legibus CANUTI R, in Obſervationibus ad Verſ. Goth. pag. 533. Vox in corruptela ſequioris ævi nata. Nam primis Germaniæ temporibus adulterio non erat nomen in foro, cum quod rara eſſent in Gente caſtiſſima adulteria, tum quod accuſator deeſſet. Utrumque teſtatur TACITUS Cap. 19. de M. G. *Pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria, quorum pœna præſens & maritis permiſſa. Acciſis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit. Publicatæ enim pudicitiæ nulla venia. Non forma, non ætate, non opibus maritum invenit. Nemo enim illic vitia ridet, nec corrumpere & corrumpi Sæculum vocatur.* Ejusque rei veſtigium manſit in vetuſtiſſimis Dialectis, quæ adulterium cum publicata pudicitia ſeu ſcortatione uno vocabulo confundunt. Sic Gothis adulterium dicitur *kalkinaſſus*, a *kalkje* meretrix, Marc. VII. 21. Angloſaxonibus *for-legneſſe* Matth. V. 32. qua voce nihil aliud quam vitium in cubando denotari, infra oſtendi in *Forlegani.* Item *unriht hæmed* quaſi injuſtus hymenæus, quod de fornicatione & adulterio dicitur.

EHGATTEN, conjuges. Proprie ſocii conjugales. Vide *gatten* conjungere.

EHAFT, legitimus, legalis. Ab *é* lex, jus, fas, & terminatione *haft*, quæ ſæpe prædítum ea re, cui annectitur, ſignificat, ut oſtendi in PROLEG. Sect. VI. Vocem ante ducentos annos adhuc uſitatam ſiſtit DIECMANNUS ex quodam MS. in Spec. Gloſſ. pag. 22. Inde *ehafte urſache* cauſa ſontica, *ehafte not* neceſſitas urgens, cujusmodi in Jure Prov. Alam. Cap. 389. recenſentur quatuor, captivitas, morbus, iter religionis cauſa ſuſceptum, & ſervitia domino præſtanda. Quibus addi poteſt paupertas. Nam huc videtur ſpectare Lex Cap. 347. 1. *Verkauffet ain man ſin kint durch ehaft not, daz thut er uuol mit reht.* Vertit Cl. SCHERZIUS: Si quis ex cauſa ſontica liberos ſuos vendit, hoc jure facit.

EHAFTEN, legitima impedimenta. Ab *haft* detentio, & *e* lex. Recte PALTHENIUS ad Tatian. pag. 323. *Ehaft adjective & ſubſtantive uſurpatur. Priori ſenſu idem eſt quod legalis ſive legitimus, poſteriori quod cauſa ſive excuſatio legitima.* Quod a DIECMANNO fruſtra impugnatur in Gloſſario, ubi ſubſtantivum cum adjectivo confundit. Dicitur de omnibus neceſſitatibus, & omnibus cauſis ſonticis, quibus libertas agendi naturalis impeditur & reſtringitur. Nam hæc omnia habent vim legis, & hominem non ſinunt eſſe liberum. Hinc etiam religio in Gloſſ. R. Mauri exponitur *ehaftida*, quia ſtatus monaſticus haud dubie eſt vinculum legis, & legitima detentio. Plura impedimentorum genera vidimus paulo ante in *ehaft.* Unde ſimul antiquitas vocis comprobatur. Vulgo ſcribitur *ehehaften.* Sed noſtram Scripturam contra rabulas defendit SCHERZERUS in Syſt. Theol. p. 757.

EHALTEN, famulitium ex ſervis & ancillis compoſitum. Proprie *fideles*, qui patrifamilias obſequia præſtant. Ab *e* fides, fidelitas, & *halten* ſervare. Nimirum nonſolum regna & imperia, ſed etiam domus privatæ ſuos habent *fideles.* Vox Suevis & Franconibus hodie uſitata.

EHALTIG, legitimus, vel potius legis & fidei obſervans. Vetus Francicum. Gloſſ. Boxh. *ehaltic* legitimum.

EHLICH, legitimus, legalis. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ælice* legalis, *tyn ælican word* decalogus, quaſi decem legalia verba. Jus Prov. Alam. Cap. 75. *wie die Rihter elichiu dink gebieten ſulen*, quomodo Judices legitima judicia convocare debeant. Hodie non amplius occurrit.

EHLICH, conjugalis, *eliche pflicht* debitum conjugale, *eliche kinder* liberi ex legitimo matrimonio nati. Refer ad *e* conjugium.

EHLOS, exlex. Hoc eſt, ob maleficia legum beneficiis privatus. Ab *e* lex. Hoc ſenſu *eloz* occurrit in Jure prov. Alam. Cap. 59. & conjungitur cum ſynonymo *rechtlos*, quod vide.

EHLOS, cœlebs. Ab *e* conjugium, & *los* liber. Infamiam non habet ut antecedens.

EHSTAND, conjugium, ſocietas conjugalis. Proprie ſtatus viri & fœminæ matrimonialis, vel etiam legalis & fœderalis. Hodie non ſemper adhibemus compoſitum, ſed ſæpe utimur ſolitario *ehe*, pro ſtatu & fœdere conjugali.

EHER, prior & prius. V. *er.*

EHREN. V. eren.

E I, terminatio. V. PROLEG. Sect. VI.

E I, interjectio hortantis & blandientis. Perſis *ei*. Lat. *euge*, *eja*.

E I, interj. admirantis, Lat. *o*, *hui*.

E I, interj. dolentis, Lat. *au*, *heu*, *eheu*, Græc. αἲ τάλαν ô te miſerum.

E I A, utinam, interj. optantis. Græc. εἰ Dorice αἰ.

EIBE, ſpecies avis clamoſæ apud Suevos in Algovia. Nomen videtur a clamore e Celtica Lingua petitum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ubain*, *uban* clamare, ejulare. VEREL. in Ind. *opa* clamare, *op* clamor. Quibus convenit Græc. ἰβύω clamo. HESYCHIUS: ἰβύει, τύπτει, βοᾷ.

EIBE, arcus, baliſta, apud eosdem. Ab ἰβύω, quatenus idem quod τυπτέω ferio.

EIBEN-BAUM, taxus. Boxhorn. in Lex. Ant. Brit *yw* taxus, ſmilax. Arm. *iwinen*. Gloſſæ Ælf. in nominibus arborum: taxus *iw*. Eadem arbor Gallis *if*. Quæ certe ſunt abſciſſa ab aliquo compoſitorum, ſive noſtro *eiben-baum*, ſive Belgico *ieven-boom*, ſive Anglico *yew-tree*, quæ proprie arborem ad arcus idoneam ſignificant. SKINNERUS in voce *yew*: *Ante tormentorum inventum ex hoc ligno majores noſtri laudatiſſimos arcus confecerunt: quorum uſu vicinis gentibus longe præcelluerunt, & ingentem hoſtium ſtragem ſumma cum gloria ſæpe ediderunt; ideoque ſingulis in cœmiteriis plantari curarunt, quæ ubique in hodiernum diem perennant.* Ergo ab *eibe* arcus, & *baum* lignum, arbor. Quomodo etiam Latinis *taxus* dicitur, quod τόξα, i. e. arcus inde fierent. Domeſticam Germanis arborem & venenatam eſſe, innuit CÆSAR Lib. VI. de B. G. Cap. 31. *Cativulcus Rex Eburonum, taxo, cujus magna in Gallia Germaniaque copia eſt, ſe exanimavit.* Hinc quidam nomen ligni deflexit ab ἴπτω noceo. Sed SKINNERUS, quem modo excitavi, nullum in hoc ligno venenum agnoſcit. Verba: *Certe umbra nocere, licet etiam graviſſimi Authores credant, nos tamen Angli, quibus arbor hæc frequentiſſima eſt, crebris experimentis edocti, pernegamus; Pueri enim noſtri ſæpe ſub ejus umbra impune dormiunt & fructum ſine noxa eſitant.*

EICHE, quercus, arbor glandifera. Anglofaxon. *ac*, *æc*, Franc. *eih*, *eich*, Angl. *oake*, Belg. *eike*, Suec. *eek*. Gloſſ. Ælf. in nom. arbor. quercus vel ilex *ac*, robur *jung ac*, glans *æcern*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *æc* quercus, robur, *æcen* quernus, roboreus. Gloſſ. Pez. quercus *eih*. Credo quercum antiquitus dictam eſſe *eichbaum*, quaſi *arborem venerabilem* a verbo Gothico *ogan*, quod in Codice Argent. plus quam decies occurrit pro timere, metuere, vereri. Conſtat autem verba timendi in omnibus linguis nonſolum de formidine mali, ſed etiam de veneratione & reverentia uſurpari. GELLIUS Lib. XV. N. A. Cap. 13. *Malunt metui, quam vereri ſe a ſuis.* Et hinc eſſe puto, quod voces Græcorum ἄγη terror, admiratio, ἄγος veneratio, & ἅγιος ſanctus, verendus, ſicut inter ſe, ita etiam cum voce Germanica *eiche* ſint cognatæ, etiamſi Græci verbum Gothicum *ogan*, quod omnium radix eſt, non agnoſcant. Ratio nomenclaturæ eſt, quia quercus apud omnes & antiquiſſimas gentes fuit arbor metu ſacra, inviolabilis, & ſecuri non ferienda. Druidis, Gallorum Philoſophis, nihil hac arbore ſacratius, nihil ad commorandum gratius fuiſſe, adeo ut inde etiam *Druidæ* appellari voluerint, auctor eſt PLINIUS Lib. XVI. Cap. ult. Hoc illos ab Abrahamo didiciſſe, exiſtimat nuperus *Religionis Antiquo-Gallicæ* interpres Lib. II. Cap. 6. Sed hoc æquo longius petitum eſt. Nam hujus tam antiquæ admirationis & venerationis cauſæ poterant occurrere in ipſa arbore ſat multæ: majeſtas & magnitudo immanis: umbra contra ardores ſolis: fructus, primus hominum ante fruges inventas cibus: & incredibilis longævitas. Scribit enim PLINIUS, teſtis oculatus, de quercubus Germaniæ Lib. XVI. Cap. 2. *in eadem Septentrionali plaga Hercyniæ ſylvæ roborum vaſtitas intacta ævis, & congenita mundo, prope immortali ſorte miracula excedit.* Conſtat etiam quercum Mamre, Abrahami commoratione nobilitatam, adhuc ævo Conſtantini M. ſuperfuiſſe, quod ex EUSEBIO aliiſque fuſe probat laudatus Auctor. Hæc & ſimilia nonſolum Druides, ſed Abrahamum ipſum movere poterant, ut quercum præ cæteris arboribus eligeret.

EICHEL, glans, fructus ilicis, & inde nomen ab *eicke* ilex. Vocem antiquiſſimam eſſe, etiamſi monumenta nos deſtituant, vel hinc colligitur, quia glans Græcis eodem plane ſono vocatur ἄκυλος. Dicitur & *agla* Latino-Barbaris. Gloſſæ ISIDORI: *agiæ* glandolæ. Ubi legendum *aglæ*, monente SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 17. Quod miror GRÆVIUM non animadvertiſſe. Si primus hominum cibus fuit glans, conveniet quoque Hebræum *achel* cibus, unde Judæis hodiernis *acheln* comedere.

EICHEL, ſiliqua, putamen frugum. Gloſſ. R. Mauri: de ſiliquis *fona eichlom*. Angloſaxonibus *eglan* eſt feſtuca apud BENSON. carduus apud SOMNER. Utrumque in cuſpidem deſinit. Et tales etiam ſunt ſiliquæ, cibus lignoſus & aculeatus. Vide ergo, annon nomen omnibus commune ſit ab *ecke* acies, cuſpis, mucro? Gothi certe ſiliquas vocant *haurne*, Luc. XV. 16. & Græci κεράτια. Unde, niſi quia ſiliquæ ſunt cibus corneus, & ipſa ſimilitudine cuſpides & acumina cornuum referunt? Hinc non poſſum aſſentiri Cel. DIECMANNO, qui Rabanum glandes in animo habuiſſe putat, in Spec. Gloſſ. pag. 116. Hodie non amplius occurrit.

EICHEL-STEIN, monumentum Druſi Moguntinum, quod ſic creditur appellari a Lat. *aquila*, unde etiam Gallis & Anglis *aigle*, *eagle* pro aquila. Vide Gloſſarium Schilterianum pag. 17.

EICHEN,

EICHEN, menſurare dolia. Proprie eſt aqua metiri, ab *ach* aqua.

EICH-HORN, ſciurus. Gloſſ. Ælf. ſcirra, aquilinus, ſciurus *acwern*. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 381. vocem Angloſaxonicam componit ex *ac* quercus & *cwyrn* mola: non quod beſtiola illa ſit quædam ſine ſenſu machina, ut quidam recentiores fabulantur; ſed quod vitam degat inter quercus, & fructus earum inſtar molæ dentibus ſuis frangat comminuatque. Vox Latina eſt a Gr. σκίουρος, ex qua ſibilo detracto lucet quaſi per tranſennam antiquo-Germanica *kwir*, quæ videtur a Græcis, literam *w*. nec habentibus, nec pronunciare potentibus, mutata in κίυρ, literis paulo tranſpoſitis, & deinceps in σκίυρος, unde porro prodiit in variis linguis *ſcirra, ſcira, ſquirius, ſquirrell, eſcurieu, ſchirivolo, eſquilo*, JUNIO memorata. De mola vide plura in *quern*.

EID, fas, jus. Ab Angloſaxonico *æ* lex, per medium derivandi *D*. Senſus vocis primus, ſed pene deletus, paucis exceptis, partim reſiduis, partim extinctis, qualia ſunt,

eidſtab, ſententia, decretum. NOTKER. Pſal. CXI. 5. *an dem ſuono tage iſt aller der eidſtab umbe opera miſericordiæ*, in die judicii erit omnis ſententia circa opera miſericordiæ. Vocem primus obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. ſed non ſatis explicuit. Ipſe NOTKER. *ſententiam* interpretatur, ſed proprie eſt *ſententia juris*, componiturque ab *eid* jus, & *ſtab* judicium, ſententia, decretum, quod eſt a *ſtaben* judicare.

adel, legitimus. Ab *eid* jus. Unde *adel-erbe* hæreditas legitima, quod vide.

eid-ſchwur, jusjurandum, de quo paulo poſt.

Denique & hoc obſervandum, quod hæc juris nomenclatura a lege petita, ſapienter omnino inſtituta ſit a majoribus noſtris. Quid enim eſt jus, niſi id, quod legi vel naturali vel civili conforme eſt?

EID, juramentum. Gothis *aith* Marc. VI. 26. Angloſaxon. *ath*, ibid. Franc. & Alam. *eid*, Scand. *ed* & *eidur*, Belg. *eed*, Angl. *oath*, Latino-Barbaris *atha* apud Cangium. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVIII. 30.

Mit eidu iz deta feſti,
Thaz er then man ni wueſti.
Juramento firmabat,
Se hominem non noſſe.

Hebræis *eed* eſt teſtimonium, *ud* teſtatus eſt. Hoc ſecundum HELVIGIUM & MARTINIUM eſt verum Germ. vocis etymon. Alii tamen aliter ſtatuunt. Græcis ἆται ſunt Diræ, quibus cum ſe devovere quondam cogebantur jurantes, hinc JUNIUS *eid* execrationem interpretatur. Hunc STIERNHIELMIUS ita corrigit, ut vocem potius ab *ee* jus, lex, deducat. Sed quo pacto ex jure fiat juramentum, nec ego intelligo, nec ipſe fortaſſe intellexit. Si vir celeberrimus omnes ſignificatus τȣ *ee* perſpectos habuiſſet, ſtatim vidiſſet, *eid* rectius deflecti ab *ee* religio. Quid enim eſt juramentum, niſi religioſa affirmatio? Apud majores noſtros, quamvis adhuc falſorum numinum cultores, ſummam ſemper fuiſſe juramenti religionem, fide Annalium conſtat. Cimbros datis induciis æneum taurum juraſſe, ſcribit PLUTARCHUS in Mario. Reliquos in cauſis tam publicis quam privatis per arma juraſſe, demonſtravi in *ſchwert* gladius. Denique non in judiciis tantum, ſed etiam extra judicia locum juramentis fuiſſe in devotionibus & conjurationibus, recte colligas ex TACITO de M. G. Cap. XXXI. & Hiſt. Lib. IV. 15. Sequuntur Compoſita.

eidbuſt, juramentum. Vox Francica. TATIANUS Cap. IV. 15. *eidbuſti thie her ſuor zi Abraham*, juramentum quod juravit Abrahæ. Quo ſenſu, non convenit inter eruditos. JUNIUS in notis (ut ferunt) manuſcriptis ad hunc locum legit *burti*, ſed nec illud explicat. SCHILTERUS refert ad *buaz* emendatio, tanquam ſit juramentum purgatorium, cujusmodi Deo tribui non poteſt. PALTHENIUS celebris Tatiani commentator, vocem in medio relinquit. Mihi videtur ſatis diſtincte juramentum obligatorium denotare, & componi ab *eid* juramentum & *buſt* vinculum, ligamen, de quo ſignificatu ejusque origine egi in *baſt*.

aht-eid, juramentum quod dimicaturi ſibi mutuo præſtabant, antequam manus conſererent. Vox Bojoarica, quam vide in *acht* vindicta privata.

naſt-aid, juramentum mulieris per pectus ſuum. Vox Alamannica, quam vide in N.

ath-ſtæf, juramentum. Vox Angloſaxonica apud SOMNERUM & BENSONIUM, quam explicavi in *ſtab* literæ.

cörperlich eid, ſive *juramentum corporale* ſcriptoribus medii Ævi dicitur id, quod tacto quocunque corpore ſacro, ara, cruce, Evangelio, reliquiis Sanctorum, aliisque rebus, vel revera vel opinione ſacris, præſtatur. Opponitur juramento *Sacerdotali*, quod nulla interpoſita re ſacra, ſed ſimplici tantum ſtipulatione *per verbum veritatis & ſacerdotium* fiebat. De qua re videndus CANGIUS in voce. Hodie ni fallor *cörperlich eid* dicitur, quod quis per ſe, non per alium præſtat.

leiblich eid, eadem notione.

EID, juramentum fidelitatis. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie. Gloſſ. Pez. ſacramentum *eid*. Præcipuum compoſitum eſt *knecht-eid* juramentum militare, a *knecht* miles. Gloſſ. Pez. ſacramentis militaribus eſt implicatus *in chenehto eide uuard pivangan*. Idque juramentum Germaniæ antiquæ haud ignotum fuiſſe, videtur teſtari TACITUS de M. G. Cap. XIV. *Principem defendere, tueri, ſua quoque fortia*

tia facta gloriæ ejus adſignare, præcipuum ſacramentum eſt.

EID, jurator. Francis *eido.* Verbale ab *eiden* jurare. Hinc conjuratores, qui ſcil. more apud veteres recepto ſimul jurabant cum reo, Francis vocabantur *gieidon*, & Latino-Barbaris *Hamedii*, ab ἅμα ſimul. Gloſſæ Helmſtadienſes apud ECCARDUM in notis ad Leg. Sal. pag. 94. HAMEDII, *id ſunt conjuratores, quos nos* GEIDON *dicimus.* Id eſt, *geeidon.* Nam *ge* eſt nota collectivi. Et huc etiam ſpectat ex Lege Salica Tit. LXXVI. 1. *widredo* conjurator, iterator juramenti.

EIDAM, gener, filiæ maritus. Gloſſ. Ælf. ſocer *ſweor*, gener *athum.* Gloſſ. Pez. generum *eidum.* Veroſimile eſt, hanc vocem altera ſui parte eſſe mutatam. Nam quæ ab initio recte impoſita ſunt, non manent cuncta, ſed ſæpe patiuntur corruptionem in ore vulgi. Id quod præcipue accidit in vocibus valde antiquis, & quæ ſæpius proferendæ ſunt, e quarum numero hanc eſſe, manifeſtum eſt. His, ut par eſt, ſuppoſitis, optimus divinator erit optimus interpres. Optima autem divinatio eſt illa, quam proponit cel. STADENIUS his verbis: Obſervandum, inquit, quod antiquitus ſponſalia juramentis firmata ſint, quod inter alia patet ex præcellenti quodam Codice manuſcripto Imp. MAXIMILIANI I. cujus LAMBECIUS in Commentar. de Bibl. Cæſ. Vindobon. Lib. II. Cap. V. pag. 388. mentionem facit, ubi rhythmi de hoc argumento ita ſonant:

Dem Chunige Pippine
Wart ein Vrowe geſworn,
Der æit wart alſo verlorn,
Daz ſi im verwechſelt wart. &c.

Hinc deſponſatus vel futurus gener appellatur *eydam*, ſive ut D. GEIERUS ſæpe ſcribit *eydman*, quorum illud facilius pronunciatur. Inde *hinge ſchworne* eſt virgo deſponſata, fiduciata, & viro cum juramento promiſſa, & teſtatur FREHERUS, quod in patria ſua *ein hinſchweren* idem ſit quod fœdus conjugale, & *firmata tabula* in Lege Lombarda dicitur. Hæc ille in Voc. Bibl. pag. 169. Sic & apud CANGIUM in Gloſſario JURATA dicitur puella interpoſito ſacramento pacta aut deſponſa. Quem ritum maxime viguiſſe inter impuberes, ex loco ab illuſtri auctore adducto patet. Hactenus gener recte dicitur *eid-man*, h. e. vir juratus, quia reciproce deſponſatus. Sed nihil obſtat, quo minus etiam ſic appelletur, tam a juramento ſuo, de fide conjugi ſervanda, quam a juramento ſponſæ. Nam moribus antiquis puellæ Germanorum ſe uni viro devovebant, teſte TACITO de M. G. Cap. XIX. *Tantum virgines nubunt, & cum ſpe votoque uxoris ſemel transigitur.* Quæ verba videntur indicare, ſponſam Deos conjugales juraſſe, ſe alteri viro nubere non velle, poſt obitum prioris. Quæ res marito idem nomen apud parentes conciliare potuit.

EIDEN, jurare. Gloſſ. Pez. adjura *gieitte*, adjuravit *gieitta.* A ſubſt. *eid* juramentum, non vice verſa. Ab *eiden* rurſus fit *eid* jurator, quod vide.

EIDEXE, lacerta. Angloſax. *athexe*, apud SOMNER. & BENSONIUM. Francis *edehſa* & *egidehſa* in Gloſſis Pezianis, Belgis *egdiſſe* & *haagdiſſe.* Id eſt, ni fallor, reptile oviparum, ab *ey*, *eg*, *egi* ovum, tot enim modis effertur in Dialectis, & *tygen* parere, gignere, procreare, quod hodie cuſtodiunt Saxones inferiores. Græci haud diſſimili vocabulo omnia ovipara vocant ὠοτόκα, ab ὠὸν ovum, & τεκεῖν parere.

EID-SCHWUR, jusjurandum. Vox Saxonica. SOMNERUS in Dict. AS. *ath-ſwara*, *athſwaring* juramentum, *ath-ſware-pytt* Beersheba, puteus juramenti Gen. XXI. 31. Francis & Alamannis magis probatur *eidswart.* Illud eſt verbale, hoc derivativum a *ſchweren.* Utrumque ab *eid* jus. Gloſſ. R. Mauri: jusjurandum *eidſuart.* Gloſſ. Keron. jurejurando *rehteru eidſuuardiu.* Gloſſ. Pez. conjurationes *eidſuuarti.* Ubi conjurationes non ſunt conſpirationes in caput alterius, ſed juramenta priſco more tertia manu, quarta, decima, centeſima præſtita. De qua conjurandi conſuetudine prolixe agit CANGIUS in voce *Juramentum.* Dicitur etiam *aaſuoren eed* apud CANGIUM in Gloſſario, & WORMIUM in Monum. Dan. pag. 82. & 84. nec non *giſuornan eid* in Gloſſis Pezianis, i. e. jus juratum.

EIFEL, ſyncopatum ex *infel*, quod vide.

EIFERN, & per pleonaſmum *nacheifern*, æmulari, contendere virtutis cauſa, ſive ex invidia, ſive gloriæ cupiditate. Proprie eſt imitari. Id enim faciunt æmuli, ut ſtudia & opera ſua invicem imitentur. Et Latinis quoque æmulari eſt aliena imitari, & æmulus ejusdem rei ſectator & imitator. Oritur ab adverb. ſimilitudinis *aber* ſecundum, & in nulla re differt ab *æfern* imitari, niſi quod illo uſitatius ſit. Inde *nach-eiferung* æmulatio, eo quo dixi ſenſu.

EIFERN, inflammari ad aliquid agendum, odio vel amore, *eifer* fervor in agendo, ſtudium ardens, impetus ad religionem, zelus bonus vel malus, *eifrig* flagranter, ardenter, & adjective fervidus, vehemens, devotus. MARTINIUS in voce *Zelus*: Germanis *eifer* ſonat *ein feuer*: Zelus eſt velut ignis, ardens affectus. Alius fortaſſe duceret a Lat. *effervere.* Quamvis nec hoc neceſſarium ſit. Nam *vehemens* in Evang. Goth. dicitur *abrs*, Luc. XV. 14. & in Indice VERELII *avar* eſt adverb intendendi, ſignificans *valde, admodum, ſummopere.* Hinc *eifer* poteſt eſſe omnis animi affectus gravior & modum excedens, & *eifern* tali affectu flagrare.

EIFERN, inflammari iracundia, *eifer* ardor iræ, excandeſcentia. VEREL. in Ind. *æfa* effervescere, *æfr* excandeſcens. Hebræis

abbar

abbar eſt excanduit, *ebbrah* furor, indignatio. Francis *eiueri* eſt amarus, acerbus, ut patet ex allegatis apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 262.

EIFERN, inflammari zelotypia, *eifer-ſucht* rivalitas, affectus antizeliæ. Verbum ipſum cum quibusdam compoſitis extat Num. V. 14. 15.

EIGEN, habere, tenere, poſſidere. Gloſſ. Keron. habet *eigit*, habent *eigun*. Idem Gothis *aigan*, Angloſax. *agan*, Suecis *æga*. Quibus conſentit Gr. ἔχειν. Hodie non amplius auditur. Viget tamen adhuc in poſteritate.

EIGEN, verbale ab *eigen*, duobus modis dicitur, *adjective* & *ſubſtantive*. Utrumque a notione habendi vel poſſidendi.

EIGEN, adjective ſumptum, eſt *proprius*. SOMNER. in Dict. AS. *agen* proprius, *agene cyre* liberum arbitrium, *agenes thankes* ſua ſponte, *agen nama* nomen proprium. Gloſſ. Keron. propria *eigono*, propriam *eiganas*, proprium *eikan*, proprii *heikinin*.

EIGEN, ſubſtantive ſumptum, ſignificat (1.) *proprium* ſeu *peculium*. (2.) *hominem peculiari ratione noſtrum*, ſive noſter ſit conjunctione, ut domeſtici & neceſſarii, ſive ſubjectione, ut mancipia & ſervi.

EIGEN, proprium, proprietas, peculium. Cod. Arg. Luc. XIX. 8. *halba aiginis meinis*, dimidium poſſeſſionis meæ. SOMNER. loc. cit. *agen* ſuum cuique proprium, *agennyſſe*, *agenunge* proprietas, poſſeſſio, dominium. VEREL. in Ind. *eiga* omnis generis poſſeſſio. TATIANUS Cap. XIII. 5. *her quam in ſin eigan*, venit in proprium. Senſu forenſi dicitur de bonis allodialibus. VEREL. in Ind. *eign* poſſeſſio allodialis vel fundorum, quæ maxime propria. Hoc ſenſu *aygen* occurrit in Jure Prov. Alam. Cap. XXXVIII. A ſubſtantivo *eigen* oritur imperſonale *eignet* ſpectat, pertinet, quo utimur in formula *dem es eignet und gebüret:* & verbum regulare *eigenen* proprium facere quocunque modo, & *zueigenen* aſſerere ſibi, dedicare alteri, quorum prius Angloſaxonice dicitur *agnian*, Anglice *own*.

EIGENE, domeſtici, neceſſarii. NOTKERUS Pſal. CIII. 17. *ſie ſtiftent monaſteria an iro eigenen*, ædificant monaſteria fratribus ſuis.

EIGENE, mancipia, ſervi, *freie und eigene* liberi & ſervi.

EIGENEN. V. *eigen* proprium.

EIGENHAFT, peculium, proprietas. Vetus Francicum. Gloſſ. Pez. proprietates *eiganhafti*. Ab *haft* poſſeſſio, & *eigen* proprius.

EIGEN LEUTE, mancipia, homines proprii, qui non ſunt ſui juris, ſed in jure alterius. WINSBEKIUS in Paræneſi ad Fil. §. 75.

Min eigen lüte laſſe ich fri,
Mancipia mea manumitto.

Speculum Suevicum eosdem homines vocat *aygen lüt*, Cap. 51. ſeq. & Spec. Saxonicum *eigen* ſimpliciter, Lib. I. art. 52. Germaniam antiquam ſuos quoque habuiſſe ſervos, ex captivitate vel alea oriundos, teſtis TACITUS de M. G. Cap. XXIV. Franci victis hoſtibus, jure gentium uſi, & ipſi ſervitutis jugum impoſuere, præcipue vero Alamannis. Originem tam atrocis inſtituti, ut homo hominis ſervus ſit, conatur reddere Spec. Saxon. Lib. III. art. 42.

EIGENSCHAFT, ſervitus. Speculo Sax. *eigenſchap* & *egenſchap*, quaſi conditio hominis proprii, Lib. III. §. 42. Hodie dicimus compoſite *leib-eigenſchaft*.

EIGENSCHAFT, proprium naturale cujusvis rei a primæva conſtitutione, quæ terminatione *ſchaft* eleganter exprimitur. Senſus novus, ſed probus, & Philoſophis neceſſarius.

EIGENTUM, liberum arbitrium. Angloſax. *agenne dom*, apud BENSONIUM. A *dom*, judicium, ſententia, examen, quod habet idem.

EIGENTUM, peculium. Senſus hodiernus. *Tum* plerisque compoſitis jus, arbitrium, poteſtatem, & jurisdictionem communicat, ut dixi in PROLEG. Hinc proprio annexum, dominium, quod cuivis competit in rem ſuam denotat.

EILEN, feſtinare, præcipitare moram. Verbum Francis & Alam. unice uſitatum. Gloſſ. Pez. propera *ili*, properas *ilis*, inſtanter *iligo*, anhelant *illent*, tendere *illan*. Gloſſ. Keron. feſtinatione *ilungu*, feſtinanter *ilantlibho*. Convenit Lat. *illico*, & Græc. ἐλαύνεσθαι impelli ad curſum. Inde porro *eil* feſtinatio, *nacheilen* perſequi, *übereilen* præcipitanter agere, *übereilung* nimia feſtinatio.

EILEN, impellere, facere ut feſtinet. Græcis ἐλᾶν. Inde *übereilen* præcipitem reddere, nimia feſtinatione obruere.

EIMER, menſura liquidi. Angloſaxonibus *amber* eſt amphora. Francis *eimbre* hydria, in Gloſſ. Pez. Latino-Barb. *ambra* cadus, menſura. Quantæ capedinis, incertum. Cuncta a Græco ἀμφορεὺς, quod communi conſenſu ſic dicitur ab ἀμφὶ circum, & φέρω porto, quaſi vas portatile, quod circumferri poteſt.

EIMER, menſura aridi. Chronicon Montis Sereni an. 1218. *Modius ſiliginis, qui vulgo* HEIMERE *dicitur*.

EIN, in compoſ. idem quod *in*, vel *innen*, in, intus, intra, intro, de quibus infra. Veteres (ut ibidem notavi) habent *in*, *ana*, *inna*, & ſimilia, quæ poſteritas transformavit in *ein*. Exempla ubique obvia ſunt.

Gloſſ. Keron. ingreſſus *inganc*, inſpirationis *anaplaſannes*. Hodie *eingang*, & *einblaſung*.
Gloſſ. Pez. oſtium *invart*. Hod. *einfart*.
Gloſſ. Boxh. inſtitutione *inkiſezzidu*. Hodie *einſezung*.

Huc ſpectant verba, *einſchreiben* referre in tabulas, *eindrucken* imprimere, *einlaſſen* intromit-

tromittere, *einnemen* occupare, interiora capere, *einſchræncken* intra cancellos concludere, *einſchalten* intercalare, & alia ſine numero.

EIN, in compoſ. idem quod *gegen* ob, contra, adverſus. Exempla vide in PROLEG. Sect. V.

EIN, in comp. idem quod *un*. Exempla vide de loco citato.

EIN, articul. indefinitus. Angloſax. *an*, Francis *ein*, Alam. poſterioribus *ain*, Belg. *een*, Angl. *a*, Gall. *un*.

EIN, unus, tam numero quam ſimplicitate. Gothis *ains*, Angloſax. *an*, Francis & Alam. *ein*, *einer*, *einaz*, Cambr. *un*. Codex Arg. Marc. XII. 29. *fan ains* dominus unus. Matth. V. 18. *jota ains*, *ſtriks ains*, jota unum, apex unus. Gloſſ. Keron. unum *ein*, unus *einer*, una *einaz*, uno die *einama tag*, uno momento *eineru ſtunthuuilu*. TATIANUS Cap. XII. 3. *eines tages uueg*, unius diei iter. Cap. XXV. 6. *einaz fon then minniſton geboton*, unum ex mandatis minimis. Idem Belgis *een*, Anglis *a*, *an*, *one*, Island. *ein*. Quibus conſentit Græc. εἱς, ἕν, ἑνὸς, Lat. *unus*.

EIN, dicitur per ſynecdochen generis (1.) de aliquo, quia uni ſimilis eſt, (2.) de ſolo, quia ſolus eſt unus absque ſocio, (3.) de ſingulari, quia ſoli ſimilis eſt, (4.) de indiviſo, quia conjunctione unus eſt, (5.) de æquali, quia æqualis unus eſt conformitate.

EIN, quidam, aliquis, individuum vagum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 37.

Sagetun, thaz ſie gahun
Sterron einan ſahun.
Dixerunt, quod ſubito
Stellam aliquam vidiſſent.

Idem Lib. V. Cap. IV. 48.

Quam engil ein in gahi
Fon himilriches hebi.
Venit angelus quidam ſubito
De regni cœleſtis altitudine.

EIN, ſolus, unus absque ſocio. Gloſſ. Lipſ. *eino* ſolus. Gloſſ. Keron. ſola *eineru*, ſolum *einin*. Cod. Arg. Joh. VI. 15. *afiddja aftra in fairguni is ains*, ſeceſſit iterum in montem ipſe ſolus. Verſio Angloſax. Joh. XVI. 32. *and forlæton me anne*, *and ic ne eom ana*, *fortham min fæder is mid me*, & relinquent me ſolum, & non ſum ſolus, quia pater meus mecum eſt. Harm. Evang. TATIANI Cap. XV. 3. in *themo einen brote ni libet ther man*, in ſolo pane non vivit homo. Inde Cambris *unben* vel *unbyn* monarcha, quod eſt ab *un* ſolus, & *pen* caput, quaſi dicas, unicum & ſolum caput, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Hodie utimur compoſito *all-ein* pro ſolo, de quo ſupra. Viget tamen priſcum illud & ſimplex *ein* in derivatis, *einöde* ſolitudo, *einſam* ſolitarius, ſoli ſimilis &c.

EIN, ſingularis, ſeparatus, *einwig* duellum, certamen ſingulare.

EIN, indiviſus, unus conjunctione, collective unus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 31.

Iz iſt giſuagit al in ein,
Selb ſo helphantes bein.

Loquitur de ſcriptis Græcorum & Romanorum, in quibus omnia tam apte ſunt combinata tanquam in opere ex ebore teſſellato. Huc etiam ſpectat, quod corpora conjugum conjuncta Gothis vocantur *leik ain*, Angloſaxonibus *an flæſc*, LUTHERO *ein fleiſch*, Marc. X. 8. In quibusdam compoſitis ponitur adverbialiter, & tunc ſignificat *una*, *ſimul*, *conjunctim*. Exempla vide in *Proleg.* Sect. V.

EIN, æqualis, unus conformitate. Dicitur de rebus & perſonis, quæ quocunque modo ſibi ſimiles ſunt. Gloſſ. Keron. uniformem *eines pilades*. Huc ſpectant ex hodierno idiomate,

eins, idem, indiſtinctus, concors,
eins ſeyn, concordare, idem velle & idem nolle,
eins werden, convenire,
eines alters, æquævus,
eines ſinnes, ejusdem animi & voluntatis,
eines ſchlages, ejusdem notæ monetalis,
eines inhalts, ejusdem argumenti.

Unde poſtea exiſtunt compoſita,

uneins, inæqualis, & allegorice diſcors,
einerlei, indiſtinctum, ejusdem generis, naturæ, formæ.
einmütig, unanimis & unanimiter, & alia ſine numero.

EIN, ſubſtantive ponitur quatuor modis, (1.) pro unitate. Inde *einig* unicus, unitate præditus. (2.) pro conformitate, ſicut *zwei* pro differentia. Inde *einig* conformis, metaphorice concors, *uneinig* diſcors, *eintracht* concordia, conſenſus animorum & voluntatum, proprie ſtudium conformitatis, *eintræchtig* concors, concordiæ ſtudioſus. (3.) pro conjunctione. Inde *einbar* ſocialis, conjunctioni aptus. (4.) pro ſolitudine. Gloſſ. Keron. anachoritarum *einchoranero*. A *choron* eligere, quia ſolitudinem eligunt. Hodie ſuperat in compoſito *einſidler* eremita, ſolitudinis inſeſſor, ſi ita loqui fas ſit.

EINANDER, mutuo, viciſſim, alternatim. Gloſſ. Pez. erga nos invicem *einandremo*. Haud dubie ab *einer* & *ander* unus & alter, quamvis mira & inſolita compoſitionis ratione. Apud Antiquos nonſolum conjunctim, ſed etiam diviſim uſurpatur. NOTKERUS Pſal. XXXIII. 15. *alſo oub an dien liden ſunderig keba iſt ieo iegeliches, unde ſiu allíu einero andere bedurfen*, ſic & in membris ſingulare cujusque munus eſt, & omnia ſe mutuo indigent. Id eſt, unum altero indiget. Et ab his partibus pendet etiam intellectus compoſitorum, cujusmodi ſunt, *mit einander* una, conjunctim, unus cum altero, *nacheinander* ſucceſſive, unus poſt alterum, *durch*

durcheinander promiſcue, nulla inter unum & alterum diſtinctione, *auseinander* ſeparate, uno ab altero diducto, ſelecto, diviſo &c.

EINBAR, ſocialis. Ab *ein* conjunctio, & *bar* aptus, idoneus. Quamvis etiam juncto facilem denotare poſſit. Inde *einbaren* & *vereinbaren* conſociare.

EINEN, ſemper oritur ab aliquo ſignificatu τῦ *ein*, quem facile invenient rimaturi, ſi ad retro dicta attendant.

EINEN, adunare, in unum redigere. Græc. ἑνόειν, ἑνῦν, Lat. *unire*, Camb. *uno*. Hodie utimur compoſito *vereinen*, & frequentativo *vereinigen*.

EINEN, ſtatuere, colligere cogitationes, atque ita figere, ut inde fiat ſententia decretoria. Franci hoc ſenſu dicunt *einon* & *geeinon*. WILLERAMUS Cant. VII. 8. *ih habo mich geeinot uſſen den palmboum zeſtigene*, palmam ſcandendi fixa eſt ſententia menti.

EINEN, ſenſu forenſi eſt concordare, convenire, *ſich vereinen* tranſigere, paciſci, *einung*, *vereinung* pactio, conventio. NOTKERUS Pſal. LXXXII. 6. *iegelih kezumſt ioh einunga beizzet peneimeda*, omne pactum & placitum vocatur teſtamentum.

EINER, idem quod *ein*.

EINFACH, ſimplex. Proprie eſt *unicolor*, ab obſoleto *fach* color, & dicitur de ſimplici per metaphoram, quia ſimplex eſt uniformis. BENSON. in Voc. Angloſax. *fah* color, *an-fah* unicolor, *bleo-fah* verſicolor. Haud dubie a φάω luceo. Quid enim eſt color niſi lux diverſis modis refracta? Confer *blech*.

EINFACH, ſimplus, absque numero. V. PROLEG. in *fach*, Sect. VI. *Ein* ſæpe eſt particula negativa, ut mox patebit ex *einfalt*.

EINFALT, ſimplex. A *falt* plicatus. Gothis *ainfalth* Matth. VI. 22. Angloſaxon. *anfeald* ibidem, Francis & Alam. *einfalta*, *einfaltlihho*. Gloſſ. Keron. ſimpliciter *einfaltlihcho*, ſimplicioribus *einfaltlehero*. JUNIO tantundem eſt ac *unius veluti plicæ*: MARTINIO *ſemel plicatus*. Male. Nam *ein* hoc loco non eſt unus, ſed potius idem quod negativum *un*, quia per ſimplicem omnes intelligunt eum, non qui unam habet plicam, ſed qui nullas. Ita Latinis *ſimplex* eſt quaſi *ſiniplex*, i. e. ſine plicis. Unde cognoſcimus, quod *einfalt* non ſit is, qui ſemel plicatur, ſed qui nunquam. Hoc ſenſu *ein* occurrit in aliis quoque compoſitis, ut oſtendi in PROLEGOM. Sect. V. Metaphoram, quæ in dictione eſt, vide in *falt* plicatus. Senſu phyſico dicitur de eo, quod ita ſimplex eſt, ut omnem compoſitionem excludat: morali, de candido & ſincero. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VII. 109.

In thir haben ih mir funtan
Thegan einfaltan.
In te inveni mihi
Servum ſincerum.

Hodie *einfalt* & *einfæltig* ſæpe vituperantur a vulgo, quod priſcis, a quorum ſimplicitate deſcivimus, prorſus inſolens.

EINFALT, ſimplicitas. V. *falt* plica.

EINGEWEID, viſcera. In Lege Salica extat *anowado* pro ventre vel viſceribus matris Tit. XXVIII. 5. *Si quis infantem in ventre matris ſuæ occiderit. Mal. anowado.* Solent autem antiqui viſcera & ventrem eodem ſæpe nomine deſignare. Hinc vox Malebergica a celebri Legum Salicarum interprete ECCARDO male explicatur per *ana wamba* in ventre, & adhuc pejus a SCHILTERO per *ana wat* ſine indumento. Videamus primo de ſimplici *wado* vel *weide*, quo etiamnum utimur in compoſito *weidwund* inteſtinis læſus, & *ausweiden* eviſcerare. Quis vocis ſenſus, quæ cognatio, aut cauſa denominationis, nemo hactenus inveſtigavit. Forte a ſcopo & uſu vocis non procul aberrabit, qui viſcera ſic dicta imaginabitur, vel a *wetten* ligare, copulare, conjungere, tanquam inter ſe mutuo implicata & conjuncta: vel a *wenden* vertere, quaſi *inneuuendi*, & per ſyncopen *inneuuedi* interanea, introverſa: vel a *winden* torquere, quaſi torta. Nam *with* in Gloſſis antiquis exponitur *torta*, apud JUNIUM in Append. ad Gloſſ. Goth. pag. 422. Quicquid ſit, a ſimplici certe ſunt compoſita, *geweide*, *eingeweide*, *inwade*, *ingewade*, *ingewand* & *ingewind*. Cuncta eodem ſenſu, ab *ein* intus. In reliquis Dialectis viſcera alia accipiunt nomina, ſono quidem diverſa, ſed a ſitu interno plerumque deſumpta, cujusmodi ſunt,

infeinandeins, in Evang. Goth. Luc. I. 78.
innethron, in Gloſſ. Lipſ.
inuuartigi, in Gloſſ. Pez.
innodila, in Harm. Evang. Tatian. Cap. IV. 18.

Et huc etiam ſpectant quædam Angloſaxonica apud SOMNER. & BENSON. *innoth* inteſtinum, uterus, alvus, venter, *innothas* ilia, *inelue* interanea, viſcera, exta.

EINGEWEID, in diſciplina Haruſpicum denotare potuit *extispicium*, quia Gothis *witan* eſt videre, reſpicere.

EINGRIFF, invaſio juris alieni, Longobardis *anagriph*. Vide *greiffen* invadere.

EINHELLIG, unanimis, concors, conſentiens. Compoſitum novum, ſed legitime factum ab *ein* una, & *hellig* ſonorus, quod eſt ab *hall* ſonus, & hoc ab *hallen*, *hellen*, *hillen*, ſonare. Proprie notat conſonum, & dicitur de concordi per allegoriam a muſica vocali vel inſtrumentali deſumptam, quia ſicut inter ſonos, ita etiam inter unanimes eſt quædam voluntatum harmonia. Contrarium eſt *mishellig* diſſonans, & figurate diſcors.

EINHORN, unicornu. Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: unicornis vel monoceros vel rinoceros *an-hyrne deor*. Gloſſ. Pez. unicornis *einhurnio*, rhinocerotis *einhurnen*.

EINIG, unicus. Gothis *ainaha* Luc. VII. 12. Fran-

12. Francis *einog*, *einag*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XII. 169.

Bithiu ſie ni gilouptun
In then Gotes einogon ſun.
Quoniam non crediderunt
In unicum Dei filium.

TATIANUS Cap. XLIX. 2. *einag ſun ſinero muoter*, filius unicus matris ſuæ. Vi terminationis eſt unitate præditus ab *ein* unitas.

EINIG, ullus, aliquis. Gothis *ainoh*, & hinc *ni ainoh* nemo, nullus Marc. IX. 8. Anglo-ſaxonibus *anig*, Francis & Alam. *einiger*. Gloſſ. Boxh. *einiger* quiſpiam. Gloſſ. Ker. aliquis *einiger*, absque ullo labore *ano einikeru arbeiti*, ſine aliquo tyfo vel mora *ana einikama lihhitode edo tuuala*. Dicitur de aliquo, quia unico ſimilis eſt.

EINIG, concors, *uneinig* diſcors. Senſus novus, ſed optimus, ab *ein* conformitas.

EINKEL, *enkel*, unicus & unice. Ab *einke* unicus, quod eſt diminutiv. ab *ein* unus, ſolus. VEREL. in Ind. *einkamal* ſingulare negotium, *einka fridur* ſolus pulcer, *einkadur* ſingularizatus. Belgis *enkelvoudig* eſt ſimplus.

EINLAGER, immiſſio equitatus in hoſpitium moroſi debitoris, *einlager-recht* jus obſtagii, jus perſequendi debitorem per talem immiſſionem. Forte ab *einlegen* immittere, inlocare, quod dicitur etiam de executione militari, & ſenſu caſtrenſi de militibus, qui per habitationes diſtribuuntur. Hodie res & nomen ſuperat apud Holſatos, dum apud reliquos Germanos ob fœdum abuſum damnatur. Dicitur etiam *einritt* inequitatio, reſpectu creditoris, & *leiſtung* præſtatio obſtagii, reſpectu debitoris, qui ſe capturæ ſiſtere tenebatur tanquam obſes, donec creditori ſatisfactum fuerit. Unde porro cognoſcimus, quod *obſtagium* Latino-Barbaris ita dicatur velut *obſidagium*, a voluntaria debitoris traditione, & *obſtagius* obſes, ob eandem rationem, quod imitantur Angli, Galli, & Itali, in vocibus *hoſtage*, *oſtage*, *hoſtaggio*.

EINLUTZIG, ſolitarius. V. *einzel*.

EINMAL, ſemel. V. *mal* in *Proleg*. Sect. VI.

EINODE, ſolitudo. Gloſſ. Lipſ. *eino* ſolus, *einodis* ſolitudinis, *einodi* ſolitudine. OTFRIDUS Lib. I. Cap. X. 55. de Johanne Baptiſta:

Joh faſtota io zi note
In uualdes einote.
Et jejunabat valde
In ſilvæ ſolitudine.

Idem Lib. II. Cap. IV. 1. de Chriſto:

Gileitit uuard tho druhtin Chriſt,
Thar ein einoti iſt.

Ductus eſt dominus Chriſtus in ſolitudinem. Vulgo componi ſolet ab *ein* ſolus, & *öde* deſertum, nullo aut ſuperfluo ſenſu. Nam cum omne deſertum ſit ſolitudo, non opus erat particula *ein* ad hoc ſignificandum. Nec ita ineptiunt Franci, ſed more antiquo utuntur particula *ode* ad facienda derivata. Hinc *einode* proprie eſt abſtractum ab *ein* ſolus, per medium particulæ *ode*, quæ hic mera terminatio eſt, & annectitur etiam aliis vocibus, in quibus nulla vacui aut deſerti ſuſpicio eſt, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. VI.

EINREDE, interpellatio, oblocutio. Idem quod *wider-rede*. V. PROLEG. in *ein*, quatenus *contra* ſignificat.

EINS, neutrum a maſculino *ein*, & ejusdem pene latitudinis in ſignificando.

EINSAM. V. *ein* ſolus.

EINSIDLER, eremita. A *ſidel* ſedes fit *ſidler* habitator, qui aliqua ſede ſedet, nec ab illa ſede recedit. *Ein* hoc loco ſolitudinem notat. Conjunctim efficiunt hominem, qui ſedem ſuam in ſolitudine fixit, h. e. eremitam. Alamanni eundem hominem vocant *uualdlihher* & *einchoraner*, apud KERONEM in Gloſſis.

EINSPÆNNIGER, monocaballos. Vide in *ſpannen* jugare.

EINSPRUCH, idem quod *einrede* vel *widerſpruch*. Ab *ein* contra.

EINST, *einſten*, aliquando. Olim *einzen*, quod ex Francica Dial. ſiſtit SCHILTERUS in Gloſſario. Quemadmodum Græcis ab ὅτι aliquid, fit ὅταν quando, Latinis a *qui quando*, ab *aliquis aliquando*: ita Francis ab *eins* aliquid *einzen* aliquando. Quod, cum tantis exemplis nitatur, non debemus faſtidire. Nos ab *einzen* fecimus *einſten*, quia Z. hoc eſt, TS. ſæpe patitur metatheſin.

EINTRACHT, concordia. Proprie ſtudium concordiæ. Vide *tragen* cupere, *tracht* deſiderium, *ein* conformitas.

EINTRACHT, ſtamen. Utitur Luth. Lev. XIII. 48. 49. Refer ad *tragen* ferre, quia infertur ſubtegmini. *Ein* hoc loco ſignificat *in*.

EINTRAG, impedimentum. Refer ad *tragen* impedire.

EINTRAG, proventus. Refer ad *tragen* ferre.

EINWIG, duellum. V. *zweikampf*.

EINZEL, ſingulus, ſingularis, ſolitarius. Diminutivum a Gothico *ains* ſolus, quod extat Joh. V. 15. Nam proprie eſt *einſel*, & ſitu liquidarum mutato *einluz*, quo Franci & Alamanni delectantur. Gloſſ. Keron. ſinguli *einluzze*, ſinguli per ſingula *einluzze duruh einluzium*, ſingulatim *einluzlihho*, ſingularem *einluzlihheru*. Quædam Dialecti inde habent *einlutzig* pro ſolitario.

EINZIG, unicus. Vi terminationis *ig* eſt unitate præditus, a ſubſt. Alamannico *einniſſa* unitas, quo utitur ISIDORUS Cap. IV. 4. Angloſaxonibus quoque *annyſſe* eſt unitas.

EIS, glacies, aqua frigore concreta. Gloſſ. Ælf. glacies *is*. NOTKERUS Pſal. CXLVIII. 8. *fiur, hagel, ſne unde is*, ignis, grando, nix, glacies. Idem Belgis *ys*, Angl. *ice*, Suec. & Island. *is*, *jis*. Forte eſt planities congelata ab ἴσος æqualis vel ἰσῶν æquare. Præcipuum compoſitum eſt *glat-eis* glacies lubrica, unde

unde fortaſſe Latinum *glacies* melius deducitur, quam ἀπὸ τᾶ λυᾶν γῆν, a ſolvendo terram, quam etymologiam ex Perotto propinat MARTINIUS. Nam plura verba in pauciſſimas literas cludere, *improbæ cujusdam ſubtilitatis eſt*, judice GELLIO Lib. XII. Cap. 14.

EISCH, turpis, fœdus. STILERO eſt ab *ais* ulcus. Potius familia apud Græc. quærenda, quibus αἰσχὸς turpis, αἶσχος fœditas, αἰσχύνη turpitudo. Angloſaxones immiſcent elementum W. dicendo *æwiſc*.

EISCHEN. Vide *heiſchen*, quod uſitatius.

EISEN, ferrum. Cum hodierna nomenclatura convenit, quod ferrum Angloſaxon. *iſen* & *iſern*, Francis & Alam. *iſar* & *iſarn*, Belgis *yſer* appellatur. Gloſſ. Keron. ferro *iſarne*, ferramentis (ramentis ferreis) *iſarnaz zaſum*. Gloſſ. Pez. ferrata carpenta *mit iſarna pelegita uuagana*. Plura Francorum teſtimonia dabit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 496. VREDIO *iſar* etiam Gallica vox eſt, idque probat ex appellatione munitiſſimi cujusdam Templi in Territorio Lugdunenſi, cui vetuſta paganitas nomen *Iſardori*, hoc eſt, portæ ferreæ impoſuit, Lib. Prod. 2. ad Hiſt. Com. Fland. Cap. 2. pag. 19. Cambris *iſarn* eſt falx & longa ſecuris, & *iſamer* armiger. Cuncta fortaſſe a Lat. *æs*. Et cum *æs* in caſu obliquo habeat *æris*, hinc idem metallum Angloſaxonibus dicitur etiam *iren*, Anglis *iron*, Danis & Suecis *jern*, Hiſp. *hierro*, Camb. *hajarn*. Aliam viam conciliandis tot diſſonis Dialectorum vocibus, hactenus invenire non potui. SKINNERUS tamen omnia deflectit a Lat. *ferrum* per Hiſp. *hierro*, quod ferrum Hiſpanicum longe optimum & maximo in pretio ſit.

EISENKRAUT, verbena. Angloſaxon. *irenhard*, Suec. *iernörd*. Videtur a Majoribus noſtris dicta a ferro vel Marte, quaſi *Martis herba*, ob uſum ejus in clarigationibus apud Latinos. Nam fæciales bellum indicturi hanc herbam cum ſua terra evulſam hoſtibus porrigebant. PLINIUS Lib. XXV. Cap. 9. de verbena: *Hæc eſt quam Legatos ferre ad hoſtem indicavimus*. Indicavit autem Lib. XXII. Cap. 2. ubi plura de hoc ritu. *Iren* & Ἄρης ſe mutuo referunt.

EISENSCHMID, faber ferrarius. Francis *iſarnſmid* in Gloſſ. Pezianis, Angloſaxon. *iren-ſmith*.

EISERN, ferreus. Cod. Arg. Marc. V. 4. *gabrak anafotun eiſarna*, diſrupit compedes ferreas. Ab *yſer* ferrum.

EISERN, ſenſu forenſi eſt *inviolabilis*. Inde *eiſern brief* literæ moratoriæ, quæ ſecurum præſtant debitorem, ne intra quinquennium in carcerem rapi, aut ad ſolutionem compelli poſſit a creditoribus, *eiſern werden* impetrare inducias quinquennales, *eiſern vieh* animalia in locum mortuorum ſubſtituenda, ſi conductor ſedem mutet. Cujus dicti ratio eſt, quia animalia prædiorum ruſticorum cenſentur immortalia, & mori conductori, non locatori. Cuncta a natura ferri, quæ dum duritie ſua tactui & corruptioni reſiſtit, rerum inviolabilium & immortalium ſymbolum eſt. Inde etiam Latinis *ferrea jura*, i. e. dura, perennia & inviolabilia. VIRGILIUS Georg. II. 501.

- - - *Nec ferrea jura,*
Inſanumque forum, aut populi tabularia vidit.

EIS-SCHOLLEN, fruſta glaciei denſiſſime congelatæ. Extat in antiquo Poëmate Runico apud WORMIUM in Literatura Runica Cap. XIX.

Iis kollum bru breida,
Glacies pontium latiſſimus.

JUNIUS in Veſtibulo Gloſſarii Gothici pag. 26. miratur vocem *kollum*, quam ſe non intelligere ait, omiſſione ſibili deceptus. Nam hoc reſtituto vocem apud Belgas ſuos reperire poterat, qui eodem ſenſu dicunt *ſchollen* & *ys-ſchollen*, a *ſchelen* dividere.

EIS-VOGEL, halcyon, alcedo. Sic dicitur a glacie, quia hyeme ova excludit, quo tempore reliquæ aves a prolificatione abſtinent. PLINIUS de halcyonibus: *Fœtificant bruma, qui dies halcyonides vocantur, placido mari per eos ac navigabili*. Lib. X. Cap. 32.

EIT, ignis. Vox Celtica, Francis cuſtodita. Primus eam obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Diſerte NOTKERUS Pſal. XVI. 3. *in demo eite irſuohtoſt du mih*, igne me examinaſti. ULFILAS faces interpretatur *haize*, Joh. XVIII. 3. STIERNHIELMIUS vocem Gothicam deducit a Lat. *faces*, mutato F. in H. Sed veroſimilius eſt, *haize* proprie denotare *ignes*, & convenire cum Francico *eite*. Hodie non amplius utimur hoc ſubſtantivo. Deſiit autem non ita diu. Nam STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 187. ex quadam recentioris ævi Scripturæ Sacræ Verſione Exod. XV. 17. producit compoſitum *ait-ofen*, quod nihil aliud quam furnum igne æſtuantem videtur denotare. Dixi vocem origine Celticam eſſe. Idque pateſcit ex compoſitis apud Cambro-Britannos reſiduis, cujusmodi ſunt, *etewyn*, *ytewin*, Armorice *eteau*, torris, titio, fax, *edyn* fornax, uſtrina. Quæ videntur ab igne denominationes accepiſſe. Cum vero ignis Hebræis quoque *eſch*, & Chaldæis *adar*, & ædes ignis Perſis *ateſch kada* dicatur, quæ cæteris omnino conſona ſunt: hinc ſuſpicor vocem Celticam *ete* e lingua hominum primitiva profectam eſſe. Ab hoc interim primitivo vetuſtas formavit verbum *eiten*, vario ſignificatu, pro variis ignis proprietatibus, de quo mox erit dicendi locus.

EITEL, vacuus. Angloſax *ydel*, Francis *ital*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 85.

Uf yrſcrikta harto
Ther furiſto Euuarto,
Sinan ſtual in ala uuar
So liaz er italan thar.

Qua re perterritus valde
Summus Pontifex
Sellam ſuam in veritate
Reliquit vacuam.

Idem Lib. V. Cap. IV. 60. ſepulcrum Domini vacuum vocat *thaz itala grab*, quia Chriſtus jam reſurrexerat. TATIANUS Cap. IV. 7. *inti otage forliaz itale*, & divites dimiſit inanes. Quod OTFRIDUS Lib. I. Cap. VII. 35. rhythmice ſic exprimit:

Thie odegun alle
Firliaz er itale.

Origo vocis eſt a particula privativa *ut* ex, omnibus veterum Dialectis, & pleriſque recentioribus uſitata, per medium derivandi *el*, quod vide in *Proleg.* Ut adeo *eitel* vi derivationis proprie ſit privatus, quod vacuo apprime convenit. Germanis evanuit hic ſignificatus: ſuperat tamen in ſenſu traducto, ut mox patebit.

EITEL, vanus. Significatus ex priori deſumptus, quod vano nihil ſit inertius, nec magis vacuum. Gloſſ. Keron. vana *italin*, vana gloria *ital ruam*. Saxones quoque ſuum *ydel* ad ſignificandum vanum transtulerunt. Hinc vana gloria illis dicitur *ydelgylp*, & vanitas *ydelnyſſe*, apud BENSON. Ab utroque adjectivo Franci & Alamanni formarunt verbum *aridalen*, quod ISIDORO eſt exinanire, ab *idal* inanis, & TATIANO evaneſcere, ab *idal* vanus: idque in Gloſſ. Schilt. pag. 202. male ad *dal* vallis refertur.

EITEN, urere, incendere, facere ut ardeat. Ab *eit* ignis. Græcis αἴθω eſt uro, incendo, ἑστία focus. Francis *eiten* idem ſignificaſſe, poſtea patebit ex derivatis *eiter* venenum, & *heiter-neſſel* urtica minor, quæ vide ſuis locis. Latini inde habent *æſtus* & *æſtas*, utrumque ab urendo. Islandi *eyſa* carbones candentes ſub cinere, apud VEREL. in Ind. Itali *eſca*, Hiſpani *yeſca* fomes igni concipiendo aptus, quod FERRARIUS perperam deducit ab *eſca* pabulum. Hodie *ais* eſt ulcus, quia urit, unde vulgo *inflammatio* vocatur, & *eſſe* uſtrina. Cuncta ab *eiten* urere. Verbum ipſum, etiamſi obſoleſcat, viguit adhuc Sæculo XIII. quod ex anonymo Poëta demonſtrat ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 124. cujus hæc ſunt de ore mulieris verba:

He eydit als eins dracgin kyel,
Urit tanquam gula Draconis.

Imo nuper demum deſiiſſe, patet ex Verſione quadam Sacrarum Literarum haud antiqua, ubi lateres igne ſolidare, dicitur *mit fwer aiten:* Exod. XI. 3. quod fit urendo & exſiccando. Locum obſervavit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 187.

EITEN, uri, ardere. Id eſt, igne corripi, æſtuare, abſumi. Rurſus ab *eit* ignis. Itaque Græcis αἴθειν, nonſolum eſt urere, ſed etiam ardere, & αἴθομαι uror, incendor. Horumque derivata ſunt αἰθός ardor & ardens, αἰθήρ aer ſubtilis & ardens, αἰθίοψ qui nimio Sole uritur. Quibus cognatum videtur *ad*, *aad*, quod in Gloſſ. Ælf. exponitur rogus, buſtum. Hoc quoque obſoleſcit. Superat tamen Helvetiis in nomine ſuccini, quod apud Pictorium & Decimatorem vocatur *aid-ſtein*, quaſi lapis uſtilis, a facilitate ardendi.

EITEN, examinare per ignem. NOTKERUS Pſal. LIX. 10. *uuanda er geeitet iſt in fiure ahtungo*, quoniam examinatus eſt in igne perſecutionis. Pſal. XLV. 12. *uuir uuurden ſo geeidet in demo fiure, daz uuir nicht ne mahton ze faren in demo uuazzere*, ita examinati ſumus in igne, ne periremus in aqua. Quod tempus delevit.

EITER, venenum. Ab *eiten* urere, quod pleraque venena ſint calidæ urentisque naturæ, obſervante ECCARDO in Cat. Theot. pag. 123. Utuntur hoc ſenſu omnes pene veterum Dialecti. Angloſaxonibus *ater*, *ætter*, *ættor* eſt venenum, *ater-drinca* potio venenata, *ator-berend* venenifer, *ættran* venenare, *ættrod*, *geættrod* venenatus. Similia habent Franci, Alamanni, & Septemtrionales. Gloſſ. Lipſ. *eitir* venenum. Gloſſ. Pez. venenatum *eittarhaftaz*. ISIDORUS pag. 269. *eitar predigon* venena prædicare. VEREL. in Herauds-Saga: *eiter* virus.

EITER, pus, ſanies, tabum. Senſus vocis hodiernus, & a veneno, ut videtur, deſumptus, quod pus ſit ſpecies veneni, quod per ulcera ejicitur. STADENIUS immediate deducit ab *eiten* urere, quod ſanies intra tumores æſtuet & urat, in Voc. Bibl. pag. 174.

EITERDUNEN, plumæ avium molliores. Ab *ede* avis, & *dunen* plumæ. Vide utrumque in loco.

EL, *ell*, alius, alienus, peregrinus. HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. *el* alius, *jemand el* alter quiſpiam, alius quiſpiam, *niemand el* nemo alius. Vox Celtica & primitiva, quæ Græcis effertur ἄλλος, Lat. *alius*. Inde compoſita & derivata in omnibus Dialectis, & præcipue

CAMBRICA, *aliwn* alienus, *alon* alieni, inimici, *alltud* alienigena, advena, *alltudo* in exilium pellere, *altudaeth* exilium, *allwlad* alienigena, *arallu* alterare, *ellmyn* Alamanni, & uſurpatur pro peregrino quocunque. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

GOTHICA, *aljath* alio, alio rſum, peregre, *aljathro* aliunde, *aljakunja* alienigena, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 49.

ANGLOSAXONICA, *elles* alias, alioquin, *elles-hwær* aliorſum, *el-theodig*, *æltheodig* exterus, extraneus, peregrinus, *el-reordig* barbarus, apud SOMN. & BENSON. Quibus addi poteſt *el-theodiſce men* peregrini, ex Matth. XXVII. 7.

FRANCICA, *allaſuuara* alio, in Gloſſ. Pez. *eliporo* alienigena, in Gloſſ. Boxh. *elirarter* barbarus, in Gloſſ. R. Mauri.

ALAMANNICA, *alleſuuanan* aliunde, in Gloſſ. Keron.

ISLAN-

ISLANDICA, *ella* alias, apud VEREL. in Ind.

ANGLICA, *elſe* alius, alias, aliter, alioqui, *elſewhere* alibi.

GERMANICA hodierna, *alfanz* aliena loquens, *el-götze* idolum peregrinum, *elend* terra aliena, *büffel* bos peregrinus &c.

Nomina Propria ex eodem fonte oriunda.

ALLOBROGES, pop. Galliæ Narbonenſis, ſic dictus, quod ex alio agro translatus eſſet. Vetus Scholiaſtes ad Sat. 8. Juvenalis: *Allobrogæ Galli ſunt. Ideo autem dicti* ALLOBROGÆ, *quoniam* BROGA *Galli agrum dicunt*, ALLA *autem aliud. Dicti igitur, quia ex alio loco fuerant translati.* Quam etymologiam fruſtra impugnat BOCHARTUS in Orig. Gall. quod ἄλλος Græce ſit alius, non Gallice.

ALAMANNI, de quibus ſupra.

ALISO, caſtrum Romanum, inter Luppiæ & Eliſonis confluentes, exſtructum a *Druſo*, teſte DIONE, ſed nomen adeptum a *Quintilio Varo*, qui prætorem ibi agebat urbanum, quod Germanos, qui gladiis domari non poterant, juris diſciplina mulceri poſſe credebat, teſte VELLEJO Lib. II. Cap. 117. Quæ res Germanis anſam dedit, ut Caſtellum illud appellarent *Aliſo*, h. e. forum vel tribunal peregrinum, a Celtica voce *llys* aula, curia, palatium, forum judiciale, quam exhibet BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. CASTELLUM ALISONEM diſerte memorat TACITUS Annal. II. Cap. 7.

ELBE, Albis, fluv. Germ. de quo TACITUS Cap. XLI. de M. G. *In Hermunduris* ALBIS *oritur, flumen inclytum & notum olim: nunc tantum auditur.* Notum erat, inquit CLUVERIUS, quum Druſus, Tiberius, ac Germanicus, aliique Romani exercitus Duces, Cheruſcos, Cattos, Hermundurosque debellarent. Trajano autem imperante, cujus imperii primo anno librum de Germania condidit Tacitus, quum Romani ab illorum finibus receſſerant; audiebatur tantum. In Germ. Ant. pag. 609. Oritur autem non in Hermunduris, ſed in montibus Bohemiæ e jugo Gigantum, undecim, ut ferunt, fontibus, & mediam Germaniam ſecat. Hinc quidam nomen ejus derivant ab *alp* mons, alii ab *halb* dimidium, & rurſus alii ab *elf* undecim. HIERONYM. OROSIUS:

Nomen ab undenis fontibus Albis habet.

Suecis *elf* quemvis fluvium denotat, quod mihi eſt inſtar etymi. Slavos & Venedos inde formaſſe ſuum *Labe* per metatheſin, credibile eſt, quia vetus nomen, in quo omnes ſcriptores tam Græci quam Latini conveniunt, eſt *Albis.* Si verum eſt, quod conjectat ALTINGIUS, locum fontis a PTOLEMÆO appellari DEVONA, Albis erit flumen divinum. Ita vocem explicat AUSONIUS in hoc verſu:

DIVONA *Celtarum lingua fons addite Divis.*

Et hodieque apud Cambros *diu* Deum ſignificat, & *vonan* fontem, teſte BOCHARTO in Orig. Gall. pag. 15. Certe numen ineſſe fluminibus, ex perpetuo eorum motu Germanis fuit perſuaſum. Hinc pro iis tanquam pro Diis pugnabant, teſte TACITO Annal. XIII. 57. Confer *Rhein.*

ELBSCH, *elbiſch*, olor. HENISCH. in Theſ. L. Germ. *elbſch* canorus ales, cygnus, *eines elbſchen gſang* cycni canor. Heniſchio conſentit PICTORIUS in Dict. Helvet. Sed neuter vocem explicat. Ducam ab *elf* fluvius, quod Scandicum eſſe vidimus, quia olor eſt avis fluminea. Quamvis etiam ab inſigni candore ſic appellari potuerit, ut oſtendi in *alp* albus. Voces veterum habes ibidem.

ELCH, equicervus, fera ſylveſtris Boruſſiæ. Græc. ἄλξ, & ἄλκη, Lat. *alx*, *alce*, Angloſax. *elch*, Franc. *elach*, Suec. *elg*, Angl. *elk.* Gloſſ. Pez. alx *elah.* Græcis omnis fera robuſta vocatur ἄλξ. Idemque nomen tribuitur leoni & apro apud HOMERUM, obſervante MARTINO Lib. III. de Rel. Gall. Cap. 20. Eadem lingua ἄλξ & ἀλκὴ robur & potentiam ſignificant: manifeſto indicio, nomen animalis a robore petitum eſſe, quod etiam placet MARTINIO in Lex. Philol. & nobis eo magis placere debet, quod alterum nomen hujus feræ, *elend* inquam, nihil aliud quam robuſtum deſignet. An huc etiam ſpectet Deus Naharvalorum, de quo TACITUS Cap. XLIII. de M. G. *Ejus Numinis nomen Alcis.* Dubito. Nam hic Deus non magis fuit Alce quam urſus, imo ne ſimulacrum quidem habuit. *Nulla ſimulacra*, inquit TACITUS, *nullum peregrinæ ſuperſtitionis veſtigium.* Scriptor tamen Gallicus, quem modo laudavi, neſcio qua ingenii fiducia, inde concludit, *Alcim* fuiſſe numen venatorium, & ſimile Gallico *Cernunno*, quem cornua Alcis portare ait. Ego potius inde concluderem, Naharvalos VIRTUTEM, quæ viros fortes & bellicoſos reddit, ſub nomine ALCIS coluiſſe. Nam Virtutem & viros fortes colere, eſt Germanis proprium. Ideo *Herculem*, *primum omnium virorum fortium ituri in prœlia canunt*, teſte TACITO Cap. III. Et ob eandem cauſam *Caſtorem* & *Pollucem* videntur coluiſſe Naharvali, quod Herculis comites fuiſſent, & fortibus factis inſignes. Græcis certe ἀλκὴ non ſolum robur, ſed etiam fortitudinem ſignificat, & inde *Alcides* cognomen Herculis apud Poëtas, & ἀλκάζειν fortiter agere.

ELE, *elle*, cubitus, & menſura cubitalis. Gr. ὠλένη, Lat. *ulna*, Armor. *elin*, Goth. *alleina* Matth. VI. 27. Angloſax. *eln* ibidem, Franc. *elin*, *helin*, Belg. *elle*, Angl. *ell*, Gall. *aulne*, Ital. & Hiſp. *alna.* Gloſſ. R. Mauri in part. hum. corp. cubitum *helina.* TATIANUS Cap. CCXXXVI. 7. *ferro fon erdu zuuei hunt elino*, longe a terra ducentis cubitis. MARTINIUS

TINIUS vocem Græcam ducit ab ὠλλὸς curvatura brachii, in Cadmo Græco-Phœnice. Cæteræ videntur eſſe a Græca per Latinam. Ita ſentit SKINNERUS. Certe *ele* ante de brachio quam de menſura dictum eſſe, ſuadet compoſitum. Nam curvatura brachii Angloſaxonibus dicitur *el-boga*, Danis *albue*, Anglis *elbow*, nobis & Belgis *elnbogen*, omnino a *biegen* flectere.

ELEFANT, elephas. Utrumque a Gr. ἐλέφας, & hoc ab Heb. *alluph* bos, judice HELVIGIO in Orig. Dict. Germ. Nam genera ſolent confundi, ut demonſtravi in *bær* animal, ubi invenies *boves Lucas*, h. e. elephantos Italica lingua ſic dictos. Vocem Germanicam vide in *helfant*.

ELEND, *ellend*, virtus, vis, robur. Olim *ellen* ſubſtantive virtutem & pugnam, adjective fortem & robuſtum denotavit, ſapitque originem Hebræam ab *el* fortis. SOMNER. in Dict. AS. *ellen* vis, vigor, robur, virtus, *ellen campian* pugilare, luctari, *ellendune* pugnæ locus &c. Gloſſ. Boxh. *ellinod* agon. Inde titulus honoris Equitum & Principum Sæculo XI.

dem elendhaften,
dem elendreichen,
i. e. fortiſſimo.

ESCHELBACH parte 2. Heroicorum apud Goldaſt. in Animadv. ad Paræenet. Scriptores pag. 416.

Do antuuort im gar halde
Der ellentriche Baren.
Tunc reſpondit illi promptiſſime
Fortiſſimus Princeps.

GOLDASTUS vertit *præpotens princeps:* haud male, ſed ex conjectura tantum, ignarus quid ſit *ellent*. Contra HARSDÖRFERUS vertit *miſerrimus princeps*, apud HULDRICUM ab EYBEN in Operibus pag. 830. Quam abſurde & contumelioſe, nemo non videt. Scilicet hæc & talia portenta olim parturivit, & etiamnum parturit patriæ linguæ ignorantia. Plura ad familiam virtutis ſpectantia vide in *held*.

ELEND, *ellend*, alce, animal ſylvæ Hercyniæ, teſte CÆSARE & PLINIO, nunc Sarmatiæ & Boruſſiæ tantum, ſic dictum, non quod ſit peregrinum in his oris, & multo minus quod morbo caduco laboret, etiamſi *elend* exterum & miſerum ſignificare poſſit: quorum illud DIECMANNO, & mihi aliquando, hoc KILIANO ſe probavit: ſed quod ſit *ellen-thier*, h. e. animal robuſtum, ab *ellen* robur. Ob eandem cauſam alio nomine vocatur *elch*, ut patuit ſupra. Litera D. poſt N. neminem debet morari. Vide quæ de adjectione hujus literæ monui in *Proleg.* Sect. III.

ELEND, *ellend*, regio extera, peregrinitas, alias *fremde*. Vox Francica. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IX. 33.

Biſt thu eino ir elilente,
Ir anderemo lante.
Tune unus es ex peregrinitate,
Ex alia regione?

Ubi *elilente* exponitur per *anderemo lante*. Olim verti *ex peregrinis*. Et ſic etiam vertit SCHILTERUS. Sed contra genium linguæ. Nam ad hunc ſenſum exprimendum Francice dicendum fuiſſet *eino thero elilentero*. Differunt ergo ut ſubſtantivum & adjectivum. Ratio compoſitionis manifeſta eſt ab *el* alius, alienus, peregrinus, & *land* terra, regio. Hic ſenſus probe notandus eſt. Nam ab illo derivantur apud Francos

elilenden peregrinari, exteras terras inviſere, unde rurſus fit *elilendi* peregrinatio. Gloſſ. Lipſ. *elelendis* peregrinationis. Verbum *ellenden* pro peregrinari, extat in Verſione vetuſta Gen. XLVII. 4. quam vidit DIECMANNUS.

elilenter peregrinus. TATIANUS Cap. CXCIII. 5. de agro Acheldama: *accar in grabaſteti elilentero*, ager in ſepulturam peregrinorum.

elilendig eadem notione. Gloſſ. Lipſ. *elelendig* extraneus, *ellendiga* advenam.

ELEND, *ellend*, exilium. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV. 35.

Mit krefftigera henti
Duent unſih elilenti.
Manu forti
Facient nobis exilium.

Idem Lib. I. Cap. XXI. 5.

Thar Joſeph uuas in lante,
Hina in elilente.

Vertit SCHILTERUS:

Cum Joſeph eſſet in regione
Foris in exilio.

GOLDASTUS vocem componit ex *all* omnis, & *ende* finis: BOEDIKERUS ex *eh*, *band*, & *land*. Sed his etymologiis, multo minus tam futili & plumbea, qualis eſt Bœdekeri, minime opus habemus. Nam *elend* eſt verbale ab *elenden* pellere in exilium.

ELEND, *ellend*, captivitas, *elender* captivus. Illa Francis dicitur *ellendi* & *ellendunga*, apud NOTKERUM Pſal. LXX. 1. & Pſal. LXXXIV. 2. hic *ellenter* in Gloſſis Pezianis. Omnino ab *elenden* in exilium ducere, quod fit captivando.

ELENDEN, *ellenden*, pellere vel ducere in exilium. Illud fit relegando & proſcribendo e finibus patriæ; hoc deportando in alias terras. Uterque ſenſus naſcitur ab *elend* terra extera. Franci, qui verbi hujus auctores ſunt, dicere ſolent *elilenton* & *geellenton*. Gloſſa ex Hymno antiquo apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 61. *liut kaelilentot* plebs captivata. NOTKERUS Pſal. LXVII. 19. *dero menniſcon ellende geellendotoſt du*, hominum captivitatem captivaſti. Inde *elend* exilium & captivitas, gemino ſenſu, ſed legitime nato, *elender* proſcriptus & captivus.

ELEND,

ELEND, *ellend*, calamitas, ærumna, *viel elend ausſtehen* multos perpeti labores & ærumnas, *euſſerſtes elend* exitium, pernicies, jactura omnium bonorum. Circa hanc vocem, quæ valde difficilis intellectu, obſervandum venit (1.) quod raro aut nunquam occurrat in monumentis veterum, etiamſi fortaſſe omnibus temporibus dicta ſit. (2.) quod abſurdum & incongruum ſit, a triſti exulum ſtatu omnem calamitatem, etiam domeſticam, appellare *elend*, hoc eſt, exulatum. (3.) quod longe veriſimilius ſit, primos vocis auctores calamitatem ab ipſo malo, quod patimur, appellare voluiſſe. (4.) quod malus & malum in multis Dialectis dicatur *ill*. Anglis certe *ill* eſt malus & male, *ill eaſe* ægrotus, *ill-luck* infortunium, adverſa fortuna; Islandis *ill-felle* malus caſus, *il-mæla* malum imprecari, & alia apud VEREL. in Ind. SKINNERUS Anglorum *ill* contrahit vel potius detruncat a ſynonymo *evil, yfil, ubil*. At ſi Græcis ὀλέω idem fuerit ac *doleo*, quod fide Lexicographorum aſſumo, ab illo potius *ill* quam aliunde ducendum erit. Quid enim eſt malus, niſi luctuoſus, ingratus, moleſtus? (5.) quod ab *ill* malus, gravis, moleſtus, recte & decenter fiat *illt* moleſtia, calamitas. VEREL. in Ind. *illt* malum oneroſum, difficile, miſerum. His itaque præſuppoſitis, atque ut par eſt, conceſſis, manifeſtum eſſe reor, unde calamitas dicatur *elend, ellend*, nempe ab *illt* per epentheſin. Plures voces ſimiliter factas vide in terminatione *end* inter *Proleg.* Sect. VI.

ELEND, *ellend*, miſeria, conditio miſerabilis, ſtatus miſeratione dignus. Hic ſenſus videtur a præcedenti diſcretus, & vim ſignificandi ſuam accepiſſe a Græc. ἐλεεῖν miſereri.

ELENDE, *elendig*, & *elendiglich*, oriuntur ex præcedentibus, & pro varia derivatione ſignificant miſerum ſeu calamitoſum, rem & perſonam miſerandam & modum miſerabilem. Græca αἴλινος miſer, lamentabilis, & ἐλεεινὸς miſerabilis, cum illis manifeſto conſentiunt.

ELF, *eilf*, undecim. Angloſax. *endleof, endlyfa*, Francis & Alam. *einlif*, Belg. *elf, elve*, Angl. *eleven*, Suec. *elfwe*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XV. 29.

Zi imo ſprah tho Thomas,
Er ein thero einlifo uuas.
Dixit ad eum Thomas,
Qui unus erat ex undecim.

Proprie eſt unum reliquum, puta ſupra decem, ab *ein* unum, & *laib* reſiduum, quod vide. Nimirum primi nominum impoſitores per digitos numerabant (quod etiamnum faciunt Americani), illudque quod decadem digitorum excedebat, ſi unum eſſet, appellabant *einlif*, ſi duo *zwelif*. Ab his igitur parentibus exiſtunt hodie *eilf* & *zweilf*, undecim & duodecim, quæ nimia brevitate originem ſuam occultant. Debemus hanc etymologiam & complures alias ejuſdem probitatis, felici ingenio virorum ampliſſimorum, JUNII, STADENII, ECCARDI, quorum merita & ſtudia in ornandis patriis literis majora & notiora ſunt, quam ut noſtro præconio indigeant.

ELFT, undecimus. Angloſax. *endlyfte, endlefta*, Franc. & Alam. *einliſto*. Gloſſ. Keron. undecimus *einiliſto*.

EL-GOTZE, idolum peregrinum. Ab *el* alius, alienus. Vulgo ſcribitur *öl-götze*, & confunditur cum *ölberger*, quaſi eſſet apoſtolus in monte olivarum dormiens, vel imago Apoſtoli. Sed rectius diſtinguuntur. Nam *elgötze* dicitur de attonito, qui ſtatuæ inſtar ſilet, hæret, nec verbum proferre poteſt: *ölberger* de negligente & ſomnolento.

ELR, *eller*, arbor fluminalis. Angloſaxon. *alr, ælr, ælre, ællre*, Francis *elira*, Angl. *alder-tree*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. alnus *alr*. Gloſſ. Pez. alnus *elira*. Dicitur & *erl*, ob mobilitatem literæ R. Hinc porro lignum alni promiſcue appellatur *ellern-holz* & *erlinholz*. Utrum rectius dicatur, definiant ii, qui nomen arboris ex virtutibus ejus inveſtigare poſſunt. Tantiſper ſupponere poſſumus, quod *eller* ſit ab *alnus*.

ELS, alnus, *elſen-holz* lignum alni. Ita Batavi & Sax. inf. dum Poloni dicunt *olſza*. Vox a præcedenti non magis diverſa ac *arbos* ab *arbor*. R. & S. in Dialectis frequenter permutantur.

ELSTER, pica. Nomen contractum ex antiquiori & integriori *aglaſter*, quod vide.

ELTER, natu major, h. e. adultior vel ſenior. Angloſaxon. *aldor, yldor*, Francis *altero*. NOTKERUS Pſal. XL. 14. *Got Iſrahelis des iungeren ſunes, demo der altero dienot.* Comparativ. a poſ. *alt* cretus vel annoſus.

ELTERMAN, ſenior, qui cæteris præſtat ætate & experientia, alias *obmann* & *obermann*. Hodie fere tribuitur tantum Tribunis mercatorum & opificum. Olim vero *Ealdor-men* Angloſaxonibus nonſolum ſeniorem & præpoſitum qualemcunque, ſed Principem, Satrapam, & Provinciæ rectorem denotavit. Teſtis luculentus eſt Evangel. Angloſaxon. Matth. XX. 25. *wite ge, that ealdor-menn wealdath hyra theoda, and tha the ſynt yldran habbath anweald on him*, noſtis, quod principes dominentur in gentes ſuas, & quod magnates habeant poteſtatem in eas. Latino-Barbari *Aldermannum* vocant, cujus nomen & amplitudinem explicat SPELMANNUS in Gloſſario. Derivari poteſt ab *aldor* pater, quod extat eo ſenſu apud BENSON. ita ut *aldermanni* ſint quaſi patres conſcripti, quæ vocis interpretatio ſe inprimis VEREL. probavit. Verum quia *aldor* etiam ſeniorem ſignificat, malo cum SPELMANNO vocem ad ætatem referre, & ab ætate ad honorem traducere, more Germanis uſitato. Nec mirum, nomen imperantibus a ſenio quæſitum. Quid enim ſenili capite venerabilius? Aut quid magis obvium apud omnes Gentes, quam Magiſtratus & ſummæ dignitatis viros appellare *Seniores*? Omitto nunc Orientales, cum hoc etiam

etiam in aliis Linguis reperiatur. Græcis optimates vocantur γέροντες, quaſi ſeniores. Et ARISTOTELES eadem vocula principes viros Lacedæmoniorum & Cretenſium, PORPHYRIUS Crotoniatarum deſignavit. Latini ſenatorem ſic dicunt a *ſenio*. Gothis *ſiniſtans* ſunt præſtites populi, a *ſineigs* ſenex. Et apud Burgundiones rex ipſe vocatur HENDINUS, quaſi ſenior inter cives, ab *hen* vetus, ſenex, & *dyn* homo, quibus vocibus etiamnum utuntur Cambri in Britannia. Vocabulum Burgundicum annotavit MARCELLINUS Lib. XXVIII. Cap. 5. ſed hactenus a nemine, quod ſciam, explicatum. SPERLINGIUS in egregia *de Titulo Regis Daniæ* Commentatione, tangit quidem vocem §. 60. ſed non explicat. Ejus hæc ſunt verba: *Cum nulla reperiatur* (*vox*) *neque in antiqua Danica neque hodierna* (*lingua*), *quam huc referre liceat, corruptam illam vocem in Ammiano facile videmus, neque quam ſubſtituamus, ad veram lectionem juvandam, reperimus*. Hoc pacto nodum ſecat, non ſolvit. At Ammiani vocem non corruptam eſſe, patet ex ſimili voce Codicis Argent. Matth. XXVII. II. 15. ubi Pilatus vocatur *kindins*, id eſt, præſes, præfectus. Adde, quod optimus ſit Ammianæ vocis ſenſus, & quod titulus Regis Burgundicus cum ſtudio libertatis antiquo magis conveniat, quam ullus alius. Sed revertamur ad titulum *Senioris*, quo, uti vidimus, antiquitas Principes ſuos inſignivit. Ab hac veterum conſuetudine poſtera ætas adeo deſcivit, ut Principes non amplius optarint appellari *Seniores*, ſed *Pueri*, ut demonſtravi in *Junker*.

ELTERN, parentes. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *yldran, yldras*, parentes, majores. TATIANUS Cap. XII. 1. 3. de parentibus Chriſti: *fuorun ſine eldiron*, ibant parentes ejus. Et mox: *ni forſtuontun thas ſine eldiron*, non cognoverunt hoc parentes ejus. Oritur ab *alen* parere, nutrire, & vi originis genitores & nutritores ſignificat. Reliquæ Dialecti aliis utuntur vocibus, & plerumque diverſis, in parentibus denominandis. Sic Gothis parentes vocantur *fadrein* Luc. VIII. 56. Angloſaxonibus *magas* ibidem, & Joh. IX. 2. 3. 18. 20. 22. quinquies in eodem capitulo. Alamannis *katilinga*, apud KERONEM in Gloſſis.

ELTESTER, ſenior, potior. Angloſaxon. *yldeſt* Luc. IX. 46. Marc. X. 43. in diſputatione Diſcipulorum. Diſputabant autem inter ſe, non quis ætate provectior, ſed quis cæteris potior eſſet? Interim nomen ita conceptum eſt, acſi ſeniorem ſignificaret, quod non caret ratione & exemplo. Nam prima reverentia eſt a parentibus & ſenioribus, & apud omnes gentes hic honor provectiori ætati ſemper habitus, ut qui cæteris ejuſdem ordinis virtute aut dignitate præſtaret, *Senior* appellaretur, quamvis annis inferior. Græcis certe πρεσβύτερος nonſolum natu majorem, ſed etiam potiorem & pretioſiorem ſignificat. Confer dicta in *elterman*.

EM, præfix. V. *Proleg.* Sect. V.

EMBSIG. V. *emſig*.

EMP, præfix. V. *Proleg.* Sect. V.

EMPFANGEN, accipere. Omnes antiqui habent *entfangen*. Gloſſ. Keron. ſuſcepit *intfianc*, recipiatur *ſi entfangan*, accepiſtis *entfiangut*, accepit *entfianc*. Sed perinde eſt, quocunque modo efferatur. Nam radix eſt *fangen* capere, & particulæ *emp* & *ent* utrinque augent ſignificatum.

EMPFELHEN, commendare. V. *befelhen*.

EMPFINDEN, ſentire, experiri. V. *finden* cognoſcere.

EMPOR, ſurſum. V. *por*.

EMSE, formica. Correptum ex *ameiſſe*, quod vide.

EMSIG, jugis & aſſiduus in opere. Contractum ex vetuſtiori *emmazzig*, quod intelligi rite non poteſt, niſi prius oſtendam, quid Francis & Alamannis ſit otium, quid occupatio. Gloſſ. Pez. ocii *muozu*. Gloſſ. Keron. vacat *muazzot*, occupari *keunmuazon*, continuanda erit *zi emizzigonne iſt*, frequenter *emezzico*. Gloſſ. Boxh. occupatio *unmuazza*, juge *emmazzigo* Ex his Gloſſis manifeſtum eſt, quod præfixum *e*. eandem poteſtatem habeat cum negativo *un*, & quod poſtrema vox *emmazzig* (unde hodierna per contractionem orta) idem plane valeat, quod *unmuazig*, id eſt, occupatus & minime otioſus. Galli habent *amuſer* occupatum tenere, detrahere otium, ex eodem fonte. Ab *emſig* eſt *emſigen* contendere, operam navare, *emſiglich* diligenter.

ENDE, finis & terminus loci. Gothis *andei*, Angloſaxon. *end, ende*, Francis & Alam. *enti*. Gloſſ. Keron. finis *enti*. Evang. Goth. Marc. XIII. 27. *fram andjam airthos und andi himinis*, a finibus terræ uſque ad finem cœli. TATIANUS Cap. LVII. 5. de Regina Auſtri: *quam ſon ente erdi zi horrenne ſpahida Salomones*, venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Oritur, ni fallor, ab *anen* privare, quia per finem omnes intelligunt ultimas partes, ubi res deſinit. Inde Francis & Alam. *uzanenti* ſuperficies, *obanenti* culmen, *nidanenti* infimum, baſis, fundamentum. Sæpe etiam *enti* ſolitarie ponitur pro ſummitate, vel extremo. TATIANUS Cap. XLV. 5. de amphoris: *inti ſie fultan ſiu unzan enti*, & impleverunt eas uſque ad ſummum.

ENDE, finis & terminus temporis. Evang. Angloſaxon. Luc. I. 33. *and his rices ende n bith*, & regni ejus non erit finis. Inde Angloſaxonibus *end-leas* æternus, Germanis *endlich* noviſſime.

ENDE, finis & terminus ſtatus, vitæ, laboris &c. TATIANUS Cap. CCXLII. 3. *ſenu i hin mit ju unzan enti uueralti*, ecce vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.

ENDE, frons. Gloſſ. R. Maur. de part. hum. corp. frons *endi*. ISIDORUS circa fin. *Chriſ dhes crucis zeihhan chidhuhit in iro andinum*

Chri

Chriſtus ſignaculum crucis exprimit in frontibus eorum. Sueci dicunt *ænna*, expulſo D. Franci fidelius *endi, andi*, quia frons eſt illud extremum, quod ſtaturam hominis ſuperius terminat. Metaphorice dicitur de pudore & verecundia, quia color virtutis ſe maxime videndum offert in fronte. Hinc *unendlich* aliquando fuit impudens, effrons.

ENDE, ſcopus agentis, *zu was ende* ad quem finem? Senſus a termino locali ad intentionalem translatus, novus, ſed optimus, & a natura petitus, quæ ultra ſcopum non progreditur, & in illo tanquam ultimo termino acquieſcit. Comp. *endzweck* pleonaſmum ſapit.

ENDEN, finire, terminare. Angloſaxon. *endian*, Francis & Alam. *enton*. Gloſſ. Keron. finiantur *kientot ſin*, finitis *keentotin*. Verbum a ſubſt. factum. Inde reciprocum *ſich enden* deſinere.

ENDEN, conſummare, perficere. Gloſſ. Keron. conſummentur *ſin keentot*. TATIANUS Cap. CCVIII. 4. *gientot iſt*, conſummatum eſt. Ab *ende*, quatenus eſt terminus integritatis, quia perfecta & conſummata dicimus, quæ ad ſummum integritatis gradum perducta ſunt. Græci eodem ſenſu dicunt ἀνύτειν. Hodie dicimus *vollenden*, quamvis ſupra neceſſitatem.

ENDEN, feſtinare, properare ad finem. Verbum deſiderativum ab *ende* finis laboris vel negotii. Cui ſimile Atticum ἀνύτω feſtino. Ab hoc ſignificatu, quamvis extincto, habemus compoſita & derivata

behend, agilis, celer, pernix, expeditus in agendo.

endelich, expeditus, quo utitur Luth. Prov. XXI. 5. XXII. 29.

endelich expedite, alacriter, quo rurſus utitur Luth. Luc. I. 39.

endlich, ſedulus, *unendlich* iners, qui nunquam negotia terminat, in Lex. ALBERI citante FRISCHIO in Obſerv. ad voces Bibl.

ENDEN, mori, obire, finire curriculum vitæ. TATIANUS Cap. CCXII. 5. *Pilatus uuuntrota, oba her ju entuti*, Pilatus mirabatur, ſi jam obiiſſet. In Lege donationis Lud. pii & Lotharii apud BROUWERUM in Annal. Trevirenſ. defunctus vocatur *geendido*. Et in quibusdam Flandriæ locis *endglocke* idem eſt quod *todten-glocke* campana exequialis. Ab *ende*, quatenus terminum vitæ denotat.

ENDELICH. V. *enden* feſtinare.

ENDLICH, finitus, *unendlich* infinitus, qui nulla figura, numero, nec extremo terminatur. Nova, ſed idonea, ab *ende* finis. Antiqui utuntur compoſito *end-leas* & *anda-laus*, quorum illud Saxonicum, hoc Islandicum eſt. Aliud eſt *endlich* ſedulus, quod vide in *enden* feſtinare.

ENDIGEN, frequentativ. ab *enden* finire.

ENG, arctus, conſtrictus, anguſtus. Primitivum Celticum, per Francos & Alamannos ductum, & Cambris quoque cuſtoditum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ing* anguſtus, arctus. Gloſſ. Keron. anguſta via *enger uuec*. Convenit Heb. *ack* anguſtum, quod exhibet HELVIGIUS. In reliquis veterum Dialectis vox Celtica recipit augmentum finale. Hinc anguſtus Gothis dicitur *aggwu* Matth. VII. 14. Angloſaxonibus *angſum*, apud BENSONIUM.

ENGE, anguſtia, neceſſitas, coarctatio. BOXHORN. loc. cit. *ing* anguſtia, *angen* neceſſitas. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *enge* anguſtia, *ang-breoſt* aſthma, pectoris coarctatio. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 26. *in herzen uuas in ango*, in corde erat illis anguſtia.

ENGEN, arctare, conſtringere, & metaphorice premere, vexare, angariare. Originem pete ex antecedentibus, & antiquitatem ex dictis in *angen*. Convenit rurſus Heb. *ock* anguſtum reddidit, coarctavit. Præcipua derivata ſunt, *angſt* anguſtia, *engſter* angariator, item anxius, qui anxietatem ſuam aliis communicat, *angſter* poculum collo & orificio anguſto.

ENGEL, angelus. Goth. *aggilus* Luc. I. 11. Angloſaxon. Franc. & Alam. *engel*, *engil*, Gloſſ. Keron. angelis *engilun*. Vocabulum recens, & nuper additum, ut plura alia, quæ primis Germaniæ Apoſtolis debemus. Significat proprie nuncium, ab ἀγγέλλω nuncio. Quid enim eſt angelus niſi ſummi Regis nuncius? Idcirco patria lingua dicitur *bote*. Gloſſ. Pez. angelus *poto*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VIII. 13.

Thaz uuir Engil nennen,
Thaz heizzent, ſo uuir zellen,
Boton in githiuti
Frenkiſge liuti.

H. e. Angeli Francorum idiomate vocantur *boton*. RELANDUS vocem Græcam deducit a Perſica *agaliden*, inſtigare, urgere, ut ἄγγελος idem ſit qui Perſis ἄγγαρος nuncius Regis. Sed hæc etymologia non videtur convenire niſi *angelo mortis*. STILERUS vocem Germanicam Germanis vindicat, tanquam ab *enke* ſervus, per deminutionem natam, ingenioſe magis quam vere, etiamſi angelus ſit miniſter Dei.

ENKE, ſervus, non coactæ, ſed liberæ conditionis. Initium dictionis eſt a Græcis. Illis enim κονεῖν eſt ſervire, ἐγκονεῖν inſervire, ἐγκονὶς famula. Antiquiſſimi Latinorum inde habent *ancus* ſervus, *ancilla* famula, *anculare* miniſtrare. Dicitur per ſynecdochen generis primo de ſervis ab agricultura, poſtea de nobilioribus ſervis, denique de omnibus juvenibus.

ENKE, ſervus ab agricultura. Gloſſ. Pez. agricultura (lege agricultore) *acharmanne, eincho*. In Saxonia inferiore, & præcipue Brandeburgica, juvenes & ſervi agricultorum etiamnum vocantur *enke*.

ENKE, ſervus nobilior. Gloſſ. Boxh. *ango* ancularis. Græcis ἄγκονος eſt Diaconus, miniſter, apud HESYCHIUM. Latinis *anculi* & *anculæ* Deorum miniſtri & miniſtræ apud

FESTUM: Latino-Barbaris *anculus* & *ancularis* miniſter aulicus. Gloſſ. ISIDORI: *aculus* miniſterialis domus regiæ. CERDA in Adverſariis emendat *acoluthus*: BARTHIUS *aulicus*: GRONOVIUS *a caliculis*, quia magiſter calicum (qui Angloſaxonibus *yldeſt byrla*, quaſi præcipuus pincerna) in Gloſſario ÆLFRICI circa fin. vocatur *a caliculis*. Sed PITHOEUS rectius reſtituit *anculus*, quod etiam adoptavit SALMASIUS in Hiſtoriam Auguſtam. Nam *enke* vel *anke* eſt nomen ſervi apud veteres. Et quemadmodum *knecht*, *ſchalk*, *degen*, & alia ſervorum nomina tribuuntur etiam dominis, ut in ſingulis demonſtravi: Ita etiam *enke*, ejusque diminutivum *enkel*, familiari veterum inſtituto a ſervis inferioribus ad honeſtioris ſervitii viros extenditur. Ex Nominibus propriis huc ſpectant ENGILBERT & ENGILHART. Illud miniſtrum clarum, hoc miniſtrum fortem ſignificat.

ENKE, juvenis. SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. *ank, juvenis, miniſter*. LUTHERUS in libello de nom. prop. Germ. nomen FRANCORUM componit ex *fry* liber, & *ank* juvenis, & de voce *ank* ita diſſerit: ANCKE *eſt adoleſcens, juvenis, nomen hodie gentile multis familiis, & ENCKEL, ENCKLE diminutive dicitur adhuc juvenis arator, ſeu aratrum gubernans, ut appareat FRANCOS fuiſſe pubem ſeu juventutem, quæ ſe forte ſervili bello per ſeditionem in libertatem aſſeruit* &c. LUTHERUM ſequitur BECMANNUS in originibus voce CYRUS, ubi verba: FRANCUS, *i. e.* ἐλεύθερος, *liber, a frei aut fry, & ank.* ANCKE *enim eſt adoleſcens, juvenis; quod etiam nunc in pagis audias* &c. Et tametſi vetuſtiora laudare non poſſim, quia non omnia a Majoribus ſcripto tradita ſunt, conſtat tamen voci ſua antiquitas, cum ex perenni Germaniæ uſu, cujus initium ignoratur, tum ex eo, quod priſcis (ut ex voce *knab* infra patebit) familiare fuit, nomina ſervorum ad juvenes transferre. Quod haud temere, ſed merito feciſſe putandi ſunt, quia per juvenem omnes intelligunt hominem ætate & viribus florentem, qui alios juvare poteſt. Et hoc ſenſu ſæpe occurrit in nominibus propriis Alamannorum, cujusmodi ſunt apud GOLDASTUM in Indice,

ENGINBERT, juvenis clarus.
ENGINHART, juvenis fortis.

Quemadmodum autem voces ſæpe nominandæ, quales omnino ſunt juniorum, h. e. puerorum & adoleſcentium, mutationibus magis quam aliæ obnoxiæ ſunt, cui rei fidem facit vox *jung*, multis modis depravata: ita etiam vox *enke, ango, eincho*, in ore Francorum & Alamannorum triplicem mutationem paſſa eſt, unam a ſyncope, unde *ekke* & *egge* pro *enke*: alteram a metatheſi, unde *ekkin* & *egin* pro *enke*: tertiam ab apocope, unde *ein* pro *enke*. Harumque mutationum teſtes mihi ſunt luculenti permulta nomina propria in Indicibus GOLDASTI, quæ, etiamſi hactenus fuerint obſcura, clariora tamen fient, & (auſim dicere) venuſta, ſi claviculam meam adhibeas. Talia ſunt,

EKKIHART, juvenis fortis.
EKKEPREHT, juvenis clarus.
EGEOLF, juvenis juvans.
ECGIRIH, juvenis potens.
EGGIBALD, juvenis audax.
EGINOLF, juvenis juvans.
EGINHART, juvenis fortis.
EINHART, juvenis fortis.
EINRIH, juvenis potens.
EINWALT, juvenis potens.

Alias juvenis dicitur etiam *ing*, ſed ex alio fonte. Nam hujus vocis ſenſus non eſt a ſervientibus, ſed a nova ætate petitus.

ENKEL, nepos. Non ab *æne* avus, ut vir quidam doctus ſentire videtur, quia nepos non eſt parvus avus, ſed parvulus avi, ex filio genitus: ſed potius a Græc. ἔγγονος nepos. Quamvis etiam parvus puer eſſe poſſit, ſi *enke* pro puero alicubi reperiatur. Nam ſervorum nomina ſolent etiam ad liberos transferri, ut oſtendi in *knab* & *knecht*.

ENKEL, talus calcanei. Angloſaxon. *ancleow*, Franc. *enchil*, Belg. *enkel*, *enklauw*, Angl. *ancle*. Gloſſ. Pez. talari uſque ad talos *enchilun*. Diminutiv. ab *anke* os mobile, quod vide.

ENKEL, unicus. V. *einkel*.

ENT, præfix. V. PROLEG. Sect. V.

ENTBÆREN, carere, deſtitui. Verbum a Francis relictum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 6. de B. Virgine: *ſi ni mohta inberan ſin*, non poterat illa carere eo. Nempe Joſepho, nec in fuga, nec in victu, ut ſequentia verba declarant, quod pulcre obſervatum cel. SCHERZIO in notis. NOTKERUS Pſal. LXXVIII. 9. *uuir ne mugen inberen dinero helfo*, non poſſumus carere auxilio tuo. *In* ſæpe ponitur pro *int*, ſicut *an* pro *ant*, & *en* pro *ent*, quod me jam ſæpe monuiſſe memini. Idem ſignificare poteſt ſimplex *bæren*, ſi uſus vellet. Hinc Sorabis *paruju* eſt carere. Utrumque a *bar* deſtitutus, privatus. *Ent* hoc loco ſignificatum intendit.

ENTBÆREN, mancipare, mancipio dare. Ulrich von Gutenburg apud GOLDASTUM in Parænet. pag. 415.

Ich ergib é mich und enbar
An ir genaden gar.

A *baren* liberare & privativo *ent*, quia mancipare eſt libertate exuere, & in alterius poteſtatem tradere. Hodie obſoleſcit.

ENTBIETEN, nunciare, per nuncium ſignificare. Gloſſ. Pez. ſignificare *inpiotan*, ſignificaveris *inpiutis*. Refer ad ſimplex ejusd. ſignificatus.

ENTBINDEN, ſolvere. Goth. *andbindan* Marc. I. 7. Angloſaxon. *unbindan*, Franc. & Alam. *intpintan, antpintan*, & per ſyncopen *inpintan, anpintan*, Belg. *ontbinden*. Gloſſ. Pez. enodare *inpintan*. Gloſſ. Keron. ſolvimus *anpintames*. Proprie eſt a nexu vel vinculo

culo liberare. Nam *binden* eſt ligare, *ent* vero eſt particula disjunctiva vel privativa, quæ ligamen ſolvit.

ENTE, anas. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: anas *ened*. Gloſſ. Pez. anates *enti*. Latino-Barbari habent *aneta*. Veroſimile eſt, ab *anas* eſſe reliqua, & hoc ex ἡ νῆσσα vel ἡ νᾶσσα coaluiſſe, articulo in ſocietatem nominis cooptato. Nam articulum Græcum in ore Latino multis nominibus jungi, non hoc tantum exemplo, ſed pluribus aliis demonſtravit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 63. Videtur autem ſic dici anas apud Græcos a νέω no, nato, velut ales natatilis, ob natandi aſſiduitatem, ut pridem HELVIGIO obſervatum. Præcipua compoſita ſunt,

ἄνταρ, aquila. Vocabulum Thuſcum apud HESYCHIUM. Forte eſt aquila anatibus infeſta, quæ vulgo *ent-ar*, PLINIO *anataria* dicitur, ab *ar* aquila.

anethapich, accipiter qui anates mordet, in Lege Bojorum Tit. XX. 3.

enterich, *anterich*, maſculus inter anates, proprie ductor anatum. V. dicta in *reich*.

antvogel, anas. Extat in Jure prov. Alam. Cap. 334. §. 3.

ENTER, annuus, anniculus, *enterrind* bos anniculus. Convenit inter KILIANUM & JUNIUM, vocem contractam eſſe ex *einwinter* unius hyemis, quia veteres Germani annos non æſtatibus ut Romani, ſed brumis computabant, prorſus ut ſpatia diurna noctibus, de quo computandi more aliquid dixi in *jahr* annus, & *nacht* dies civilis, & paſſim alibi. Huic etymo fidem conciliat, quod veteris Linguæ Friſicæ tenaciores bimulum vocant *twinter*, quaſi *twee-winter* a *twee* duo, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 404. Interim cum priori compoſito convenit Græc. ἕνος & ἐνιαυτὸς, quod in Gloſſa antiqua exponitur anniculus. Vix ſonum edere Germanus poteſt, aut Græcum ſibi experitur aſſonantem. STADENIUS, qui OTFRIDO illuſtrando multum inſudavit, videtur ſibi eam vocem deprehendiſſe in Evangelio ejus rhythmico Lib. I. Cap. III. 13. ubi de Adamo dicitur,

Bi enterin uuorolti
Uuas er liut beranti.

Quaſi ſenſus ſit: cum mundus eſſet anniculus, homines generavit. Sed meliores Codices legunt: *buenter in uuorolti*. Quæ lectio cel. SCHERZIUM movit, ut ab interpretatione Stadeniana, cui alias multum tribuere ſolet, recederet. Confer *winter* annus.

ENTERBEN, exheredare. Belgis *onterven*. Proprie eſt privare hæreditate, a privativo *ent*, & *erben* transferre poſſeſſionem, quod dicitur de moriente vel mortuo. Alamanni hunc ſenſum paulo aliter efferunt. KERO in Gloſſis: exheredet *erurerebe*. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 64. legit *eruzerbe*: SCHILTERUS in Gloſſario pag. 61. *ererbe*. Sed nihil videtur in lectione mutandum. Nam *ur* hoc loco privat, & *er* privationem intendit. Et præfixa præfixis cumulare, moris antiqui eſt, quem etiam hodie in multis compoſitis imitamur.

ENTFALTEN, explicare. Inuſitatum, ſed probum & antiquum. Gloſſ. Boxh. *intfaldemes* explicamus. A *falte* plica.

ENTGEGEN, adverſus, obviam. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ongean* in, contra, adverſus, *ongean-cuman* obviare, *ongean-yrnan* occurrere. Gloſſ. Pez. obtendere *ingagan ſprechan*. Ab *ent* in, & *gegen* contra. Ejusmodi adverbia ex præpoſ. & adverb. compoſita agnoſcit quoque Latina Lingua, ut patet ex *adhuc*, *deinde*, & ſimilibus.

ENTGELTEN, luere pro alio. A ſimplici ejusdem ſignificatus, quod vide.

ENTHALTEN, abſtinere. Novum ſed legitime factum ab *ent* ab, & *halten* tenere. Nam abſtinentis eſt ita tenere & continere animum, ut ſimul a placitis abſtrahatur. Veteres aliis utuntur verbis ad hunc ſenſum exprimendum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *forbæran* abſtinere. Gloſſ. Keron. abſtinentia *furipurt*.

ENTLEHNEN, mutuare, h. e. mutuum dare, vel fœnori dare, alias fœnerare & fœnerari. Senſus verbi antiquus. Gloſſ. Pez. fœneravi *intlehnota*, fœnerantur *intlehenont*. Refer ad ſimplex ejusdem ſignificatus.

ENTLEHNEN, mutuari, h. e. mutuum ſumere, vel fœnori accipere. Belgice *ontleenen*. Senſus verbi hodiernus, a *lehnen* ejusd. ſignif.

ENTLONEN, retribuere, remunerari, reddere mercedem pro labore, præmium pro meritis &c. A ſimplici *lonen* ſolvere. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *edleanian* remunerare, retribuere, *edlean*, præmium, merces, *edleanung* retributio. Quibus conſentiunt quædam Alamannica apud KERONEM in Gloſſis: retribues *itloon*, de ſpe retributionis *fona uuane des itloones*. Particulæ *ent*, *ed*, *id*, ſunt adverbia numeri, idem ſignificantia, nempe *re* vel *rurſus*. Hodie libentius & frequentius dicimus *belonen*. Belgæ tamen conſtanter dicunt *ontloonen*.

ENTRATEN, carere. Vide *raten* conjungi.

ENTRINNEN, fuga elabi, *entrunnen* elapſus. Gloſſ. Pez. lapſus fuerit *intrinnit*, lapſa eſt *intran*. Jus prov. Alam. Cap. 346. *dem ſin aygen liit entrinnent*, cui homines proprii ſe fuga ſubducunt. Refer ad *rennen* currere. Præfixum *ent* eſt a Lat. *ante*, & ſignificat *præ*, quia elabi eſt prævenire periculum, & antevertere abitu vel rapido curſu. Utcunque autem ſcriptura hodierna ſe tueatur auctoritate antiquæ, mallem tamen ſcribere *entrennen*. Nam *rennen* & *rinnen*, quantumvis antiquitus confuſa, ſenſu tamen differunt. Illud de pedibus, hoc de fluoribus dicitur.

ENTRUSTEN, exacerbare. Proprie inquietum & male tranquillum reddere, a *raſt* requies, & privativo *ent*.

ENTSAGEN, quatenus oritur a verbo forenſi *ſachen*, de quo infra prolixe, ſignificat quantum poteſt, *adverſari*, *abnegare*, *renunciare* &c. Originem & antiquitatem invenies ibidem.

ENTSCHLUPFEN, elabi. Compoſitum antiquum, & a Francis concinnatum, ducta ſimilitudine a rebus lubricis. Gloſſ. Pez. elabitur *intſufphit*. Lege *intslufphit*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 56. *thaz er iu n'intslupfe*, ne vobis elabatur. Lib. V. Cap. X. 51. *joh intslupta in gahun*, & diſparuit illis ſubito, tanquam elapſus. Refer ad ſimplex ejusd. ſignif. Præfixum *ent* eſt a Lat. *inde*, & ejusdem hoc loco valoris.

ENTSETZEN, ab officio removere, exauctorare. Gloſſ. Keron. degradaverit *intſezzit*. Refer ad *ſetzen* ponere, collocare. *Ent* eſt disjunctivum, & virum e loco vel dignitate movet.

ENTSETZEN, (*ſich*), horrere metu, metuere. Gloſſ. Pez. metuere *intſizan*, metuebant *intſazun*. Proprie eſt de ſtatu mentis collocari, & cognatum cum præcedenti. Hinc antiquitus nonſolum de metu, ſed etiam de ira, odio, & quovis triſti affectu dicitur. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXVII. 88. *ſie inſazun iz harto*, ferebant id valde moleſte. Hodie eſt reciprocum, ſed paſſivi ſignificatus, quia nemo ſe ipſum de ſtatu mentis dejicit, niſi a cauſis externis impulſus. Ab hoc interim compoſito oritur

Gothis *andſet* abominatio Luc. XVI. 15.
Angloſaxonibus *andſæte* exoſus, abominabilis.
Germanis *entſezlich* horribilis, abominabilis.

ENTSPENEN, ablactare. Vide *ſpenen* lactare.

ENTSUNDIGEN. V. *ſünde* macula.

ENTWEICHEN, ſecedere, excedere, aufugere. WILLERAMUS Cap. VI. 1. *ſage uns, uuara iſt din uuine intuuihhun*, dic nobis, quo declinavit amicus tuus. Refer ad ſimplex.

ENTWISCHEN, elabi. A ſimplici ejusd. ſignificatus, quod vide.

ENTZWEI, in duas partes. Goth. *in twa* Marc. XV. 38. Angloſaxon. *on twa* ibidem. Id eſt, in duo.

ENZEN, referre, aſſimilari, h. e. proprietatem alterius rei in natura propria exprimere. Græcis ίζειν in multis compoſitis, ut λακωνίζειν Lacones brevitatis ſtudio imitari &c. Nec tamen eſt mera terminatio, ſed potius ab εἴκω ſimilis ſum, convenio, congruo, per epentheſin, litera K. ut ſæpe alias, in Z. mutata. Utimur in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt, *judenzen* judaizare, *faulenzen* otiari, torpentes imitari, *bockenzen* hircum olere &c.

EPHEU, hedera, ciſſus. Angloſaxon. *ifig*, Angl. *ivy*. Vox Indica apud HESYCHIUM: εὐὰν ὁ κισσὸς ὑπὸ Ἰνδῶν, Evan ciſſus apud Indos. CASAUBONUS, qui locum primus obſervavit, & vocabulo Saxonico adplicuit, exiſtimat, Indos, vel potius Indo-Scythas, hanc vocem ab acclamatione bacchantium ad ſignificandam arborem traduxiſſe, quia *hedera eſt gratiſſima Baccho*, prout canit OVIDIUS Faſt. III. Alii derivant a Græc. ἶφι valide, fortiter, ſive quia fortiter adhæret rebus comprehenſis, ſive quia firmiſſimas quoque arbores amplexu ſuo enecat. SKINNERUS hederam confundit cum *eibenbaum* taxus.

EPPICH, apium. A Latino, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. apium *epphi*.

ER, ex. Præpoſitio obſoleta. V. *Proleg.* Sect. V.

ER, præfix. V. *Proleg.* loco cit.

ER, ſubfix. V. *Proleg.* Sect. VI.

ER, pronom. demonſt. & relativ. tertiæ perſonæ, quod in Dialectis varie effertur. Nam *ille* Gothis dicitur *is* (S. & R. permutantur), Angloſaxon. *he*, Franc. *er* & *her*, Alam. *er* & *ir*. Evang. Goth. Marc. I. 8. *ik daupja izwis in watin, ith is daupeith izwis in ahmin weihamma*, ego baptizo vos aqua, at ipſe baptizabit vos Spiritu Sancto. Evang. Angloſaxon. Joh. IX. 17. *he cwæth, he is witega*, ipſe dixit, ipſe eſt propheta. Gloſſ. Keron. ipſe *er*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 111. *er gibot then uuinton*, ipſe præcepit ventis. ISIDORUS Cap. VI. de Cyro: *dhaz ir Jheſus uuardh chinennit*, quod ipſe nominaretur Jeſus. TATIANUS XIII. 5. *her quam in ſin eigan*, venit in proprietatem ſuam. Et ſic ubique. Cum Gothico *is* convenit Græc. ὅς, & Lat. *is*.

ER, adverb. temporis & ordinis, ſignificans *ante, prius*. Gothis *air uhtwon* eſt ante diluculum Marc. I. 35. *airiſthau* olim Luc. X. 13. Angloſaxonibus *ær* ante, prius, *ær-boren* primogenitus, *ær-thæm* antequam, *ær-thiſſum* antehac, *ær-thon* antea. Francis & Alam. *er, her, aer*, ante, prius. Gloſſ. Keron. prius *er*, ante omnia *er allu*, ante ſolis abitum *er dera ſunnen ſedalkange*, antequam *erdenne*. Gloſſ. Pez. perindie *ergeſtre*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVIII. 121.

Ih ſagen, quad, iu in uuar min,
Er imo ſo iſt thaz uueſan min,
Ih bin mit giuuurti
Er thanne er io uuurti,
Uuarun ziti mino
Er uuurtin io thio ſino,
Min uueſan uuizit ir thaz
Er imo filuru uuaz.

Dico vobis, inquit, per fidem meam,
Ante illum eſt eſſe meum,
Ego ſum naſcendo
Priusquam ille fieret,
Tempora mea erant
Ante tempora ſua,
Eſſentia mea ſcitote
Erat diutiſſime ante illum.

ISIDORUS Cap. IV. 5. *aer huuil uurdi uuas ih dhar*, antequam tempus fieret, eram ibi.

Cap.

Cap. V. 3. *aer Lucifere ih dhih chibar*, ante Luciferum genui te. Hodie dicimus *eher*, inſerto H. dum Belgæ cum antiquis dicunt *eer*, Angli *ere*. Radix vocis eſt *a*, *e*, ἀεὶ ſemper, uſque. Et ab hoc poſitivo, qui omnia temporis momenta complectitur, fit comparativus *a-er*, contracte *aer* vel *er*, prius, quia prius eſt ante præſens, præteritum, & futurum.

ER, quatenus eſt adverb. temporis, ſubſtantivatur, & tunc ſignificat tempus matutinum, & adverbialiter *mane*, *mature*. Hoc ſenſu Græci dicunt ἦρι, Gothi *air* Marc. XVI. 2. Angloſaxones *ær* ibidem, Angli *early*. Inde Francis *erach* matutinus. Gloſſ. Pez. antelucanum *erachar*. Vox proba, & minime ſpuria, quam contra SCHILTERUM optime defendit doctiſſ. FRICKIUS in notis cancellatis ad Gloſſ. Schilt. pag. 268. Confer *ar* principium.

ER, dominus, in caſibus obliquis *ern*. Titulus honoris, cujus uſus antiquiſſimus, præcipue inter Francos. Gloſſ. Pez. perſonam *era*. Eſt autem *perſona* ſtylo medii ævi non quilibet homo, ſed vir honoratior, & dignitate aliqua ſive eccleſiaſtica ſive ſæculari ornatus. Antiquitus etiam *her* ſcriptum & pronuntiatum videtur. Imo etiam *jor*, quod habent Cambri. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *jor* dominus, princeps. Ab his initiis videntur oriri quædam diminutiva, Angloſaxonicum *eorl*, Anglicum *earle*, Danicum *jarl*, dux, comes, ſatrapa, nobilis: Et ab illis Latino-Barbara *herilis* & *erilis*. Vocem ex Gloſſis antiquis ſiſtit CANGIUS, ex quo ſequentia decerpo. Gloſſ. Græc. Lat. δεσποτικὸς *erilis*, δεσπόσυνος *erilis*. Gloſſ. MS. Eccl. Paris. *Erilis, filius dominicus. Eriles, domini, domnuli.* PAPIAS, qui *herilis* ducit ab *herus*, vocem Latinam cum Latino-Barbara confundit. Illa eſt a Latino *herus*, hæc ab Angloſaxon. *eorl*. SPELMANNO *eorla* eſt vox Danica, idemque quod *aldermannus*. Recte quoad ſenſum, male quoad originem. Nam *eorl* diu ante Danorum in Angliam ingreſſum Angloſaxonibus uſitatum fuiſſe, SOMNERUS ex Legibus ALUREDI Regis, & Saxonica CÆDMONIS Paraphraſi demonſtrat. Ipſe ducit ab *are* honos, ſed nulla literæ L. habita ratione. SKINNERI vero originatio, qua vox Saxonica ab *are* honos, & *ethel* nobilis, conflatur, nimis violenta eſt. Cum ex adverſo *eorl* nullo negotio fiat e ſimpliciori *er*, per notam diminutivi L. Si quæratur, unde ſit Theotiſcum *er*, diverſa reſponſa accipimus. HULDRICUS ab EYBEN Op. pag. 609. *Stylo Curiæ*, inquit, EHR *aliquando placuit pro* HERR, *reſpondens contracto* DOMNUS, *quo poſteriora ſecula pro* DOMINUS *uſa perſonas eccleſiaſtica dignitate fungentes appellarunt.* Similia habet ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 162. *Vox* HERR *olim* ER *ſcribebatur, unde adhuc ſtylus Curiæ, quando Principes ad honoratiores ſubditos ſcribunt, ſuum* EREN, *vel* DEM EREN *retinet.* DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 125. *Ab* ERO, *honor*, *iſtud* ER *originem traxiſſe exiſtimo, quod virorum honoratiorum, ut Nobilium & Clericorum, nominibus propriis majores noſtri præmittere ſoliti ſunt, quamvis* BECMANNUS & ECCARDUS *ab* HERR *declinent. Mihi enim eminentiæ declarandæ gratia, figura omnibus Linguis familiari,* HONOREM *pro* HONORATO *dicere voluiſſe videntur.* Sed huic duriſſimæ figuræ mox diffiſus, aliam propinat etymologiam his verbis: *Commode etiam ad* ER, *prior*, *referre poſſis, ut virum honore & dignitate aliis priorem notet.* Mallem tamen repetere ab *her* altus, cum quia ſenſus ab altitudine naturali ad civilem eminentiam facile transfertur, tum quia hoc adjectivum, quando tranſit in ſubſtantivum, neceſſario *magnatem* ſignificat. Et hunc primum vocis ſenſum arbitror. Tales enim erant veteres illi *Eres* & *Eriles*, *Eorlæ* & *Jarli*, nempe viri illuſtres, & vel principes, vel principibus pares. Qui dubitat, adeat CANGIUM in voce *Heriles*, & SPELMANNUM in voce *Eorla*. In Monumentis Sæculi XIV. *Er* tribuitur adhuc Principibus, Epiſcopis, & omnibus nobilioribus militari baltheo cinctis. Teſtimonia diplomatica M. HORNIUS V. D. in literis ad me ſequentia communicavit. Charta an. 1358. Fer. 4. ante Læt. *pfleget Marggr. Wilhelm zu Meiſſen mit rathe der hochgeboren fürſten,* ERN *Friederichs und* ERN *Balthaſars, ſeiner Brüder, eine Ebeberedung.* Charta an. 1385. *Mitw. n. Neuen Jahre ſtifften Herzog Wenzel zu Sachſen und Landgraf Balthaſar zu Thüringen zwiſchen* ER *Friederich*, ER *Wilhelm*, *und* ER *Jürgen*, *Landgrafen zu Thüringen, und der Stadt Leipzig, wegen der Gerichte einen vergleich.* Charta an. 1399. *Mitw. nach Eſto mihi, eignet Hr. Friedrich der Streitbare nebſt ſeinen gebrüdern den Dominicanern zu Leipzig einen weinberg. Teſtes die Erbarn und geſtrengen,* ER *Peter Tum-Probſt zu Merſeburg,* ER *Jan von Hugewitz Ritter* &c. Poſtea (ut fieri ſolet in Titulis) vileſcere cœpit, & omnibus promiſcue nobilibus, clericis, doctoribus, & literatis tribui. De poſtremis teſtis eſt Concio VII. MATHESII de vita & Scriptis Lutheri, ubi hoc præfamen honoris plus quam decies occurrit:

Er Zacharias Weixner, Pfarrner zu Bruck,
Er Johan Bugenhagen,
Er Licentiat Zülsdorff,
Er Valtin Mellerſtad,
Er Clam von Franckfurt,
Er Leonhard Keyſer,
Er Philippus,
Mein Er Doctor Ecolampadius,
Er Brentius.

Hodie ſuperat in ſtylo Palatii, ſed extra palatium obſoleſcit.

ERARNEN, conſequi, promereri, *erarnet* acquiſitus, ſive labore, ſive meritis. Vide ſimplex.

ERAUGEN, *ereugen*, apparere, oſtendi, *bieraus ereuget* hinc apparet. Gloſſ. Keron. appareat *keauge*. Ab *augen* apparere.

ERAUGEN, *ereugen*, oſtendere, manifeſtare, facere ut appareat, *es eraüget ſich eine gelegenheit* occaſio ſe offert. Gloſſ. Keron. oſtendat *keaucke*, oſtendunt *kaaugont*. Gloſſ. Boxh. oſtenditur *arhaughit iſt*. TATIANUS Cap. CLXIII. 1. *erougi uns then fater*, oſtende nobis patrem. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XIII. 27. *thaz thie engila in irougtun*, quod Angeli illis indicaverant. Vulgo ſcribitur *ereignen*, quod periti non debent imitari. Eſt enim ab *augen* oſtendere, & hoc ab *aug* oculus. Ideoque STADENIUS ſcribit *eræugen*, in Voc. Bibl. pag. 94. & 820. Et ſic etiam ſcribit MATHESIUS Conc. XV. de vita & Script. Luth. pag. 185. lin. 13.

ERBAR, illuſtris, nobilis, perſonatus, h. e. in dignitate aliqua ſive Eccleſiaſtica ſive ſæculari conſtitutus. Id enim eſt *perſonatus* apud Latino-Barbaros, interprete CANGIO. Sic autem dicitur quaſi illuſtribus æqualis, a *bar* par, quod vide in PROLEG. Sect. VI. & titulo honoris *er*, de cujus ſignificatu actum ſupra prolixe. HULDRICUS ab EYBEN Op. pag. 830. ex tabulis publicis permulta ſiſtit exempla, ex quibus patet, titulum *erbar* inde ab initio Sæculi XIV. uſque ad exitum, fuiſſe Principum, Epiſcoporum, & Abbatum proprium, & ſuperiorem titulo *edel* nobilis, qui ſæculis prioribus erat omnibus titulis eminentior. Quibus addo ex obſervatione Amici mox laudandi, Chartam an. 1332. in qua R. Bohemiæ Johannes ceſſionem facit Friderico Severo, Landgravio Thuringiæ, *mit wiſſen und gezeügnus der* ERBARN FURSTEN *und Herren, Baldewyns Ertzb. zu Tryer, Wittegen Biſchoff zu Meiſſen, Grave Heinrichs von Honſteyn, Grave Heinrichs von Swartzburg, Hermanns Purchgraffe zu Meiſſen* &c. Vergente ad finem ſæculo, *erbar* & *unerbar* cœperunt opponi ut *nobilis* & *plebejus*, quod mihi oſtendit ex Charta an. 1398. FRIDERICO BELLICOSO (lingua vernacula propediem prodituro) inſerenda amicus M. HORNIUS, Antiquitatum Saxonicarum ſcrutator doctiſſimus & feliciſſimus. Vox cum ſæculo XIV. nata & denata.

ERBAR, honeſtus, inculpatus. Proprie honore ſpectabilis, ab *ere* honor & *bar* conſpicuus.

ERBARMEN, miſereri. Compoſitum Francicum. Gloſſ. Pez. miſereor *mir irparmet*, condeſcendunt *irparment*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 36. *thaz iro leid ſie irbarme*, ut illos calamitatis eorum miſereſcat. Ratio compoſitionis eſt a ſimplici *armen* miſereri, de quo ſupra, per præfixa *er* & *be*, quæ hoc loco ſenſum intendunt, ſic ut *erbarmen* idem ſit ac *er-be-armen* valde miſereri. Vide Doctrinam de Præfixis in ER. BE. & B. Idem etymon ſe probavit celeberrimis Linguæ noſtræ Duumviris, STADENIO in Voc. Bibl. pag. 105. & DIECMANNO in Spec. Gloſſ. pag. 134. Alii derivant a *barmen* fovere, quia miſericordes ſolent fovere eos, quorum miſerentur. Secundum hanc etymologiam *ſich erbarmen* erit potius fovere ſeipſum quam alium, quod a ſenſu vocis alienum. Pone vero ſignificet quod volunt, nondum efficiunt quod optant, niſi cauſas & effectus rerum confundant. Nam miſereri eſt miſeria affici, & miſericordia primo compatitur, & deinde fovet. Gothi ſimpliciter dicunt *arman*. Angloſaxones *miltſian*. Inde *miltſa me* miſerere mei, Marc. X. 48. *gemiltſa us* miſerere noſtri, Luc. XVII. 13. Belgæ utuntur compoſito *ontfermen*, B. in F. mutato. Confer dicta in *barmen*, *barmherzig* & *barmherzigkeit*.

ERBE, poſſeſſio viventis, mobilis & immobilis. Vox Angloſaxonica. SOMNERUS: *orfe* pecus, pecunia, bona, res, facultates, ſubſtantia, *yrf*, *yrfe* pecus, bona, res. LUNDIUS in notis ad Indicem Verelii pag. 2. *urf* univerſa ſupellex ruſtica & prædiorum dos. Hic primus vocis ſignificatus, unde ſequentes omnes tanquam penetralia a foribus dependent. Quem cum non animadvertiſſent vocabulorum venatores, ad miras etymologias delapſi ſunt, de quibus poſtea. Ratio, cur poſſeſſio ſic appelletur, a duobus illis, quos laudavi, Viris doctiſſimis, diverſa affertur. LUNDIUS appellationem ducit ab *orva* vel *urva* glebas vomere aratri proſcindere, dentatis raſtris vertere & minuere. Sed hæc radix nimis anguſta videtur, & totius poſſeſſionis amplitudine minor. SOMNERUS contrahit ex *or-feo*. Et *feo* quidem bonum mobile & immobile denotare poteſt. Sed quid ſit *or*, non explicat. Mihi vox ſimplex & minime compoſita videtur. Quod ut oſtendam, obſervare jubeo, nexum, quo res vel bona nobis adhærent, vel ad nos pertinere dicuntur, in omnibus pene linguis figuratis quibusdam locutionibus exprimi. Ita pertinere Germanis dicitur *gehören* ab auditu, Latinis *ſpectare* a viſu, Græcis ῥέπειν, a vergendo. Hoc ſuppoſito, manifeſtum eſt, Francos a ῥέπειν pertinere formaſſe *raub* peculium, Saxones *orf* eodem ſenſu, tranſpoſitis ſaltim literis.

ERBE, hæreditas, poſſeſſio defuncti. Gothis *arbi*, Luc. XX. 14. Angloſax. *yrf*, *yrfe*, Franc. & Alam. *erbe* & *erve*. Gloſſ. Lipſ. *ereve* hæreditas. Verel. in Ind. *arf*, *urf*, *orf* hæreditas. LEIBNITIUS in Excerpt. Mejerian. pag. 289. exiſtimat, majorum noſtrorum vetuſtiſſimos *erbe* derivaſſe ab *arf*, vocabulo Celtico, telum, ferrum, ſagittas, & quælibet arma denotante, quod tunc arma venatori hominum beſtiarumque populo ſola eſſet hæreditas. Verum cum hæreditas ſit ipſa poſſeſſio defuncti ad viventes tranſmiſſa, nova etymologia opus non eſt præter eam, quam res, quatenus poſſeſſio eſt, involvit. Hinc poſſeſſio viventis & mortui in Lingua Angloſaxonica & Islandica iisdem vocabulis effertur. Olim deduxi a *werfen* jacere per

per aphæreſin, & hæreditas mihi videbatur dici *yrf*, quaſi ſors, ſive id quod jactu cadit, vel quaſi numerus teſſeræ, qui Cambris vocatur *eirif*. Sed poſtquam primum vocis ſignificatum (qui aciem meam diu effugerat) inveſtigando deprehendi, aliter ſentire cœpi, præſertim cum TACITUS de uſu ſortium in familia herciſcunda plane taceat cap. XX. de moribus Germanorum.

ERBE, hæres, ſucceſſor in bonis defuncti. Ab *erben* obire hæreditatem. Gothis *arbja*, Marc. X. 17. Francis *erbo*, Alaman. *eribo*. Gloſſ. Keron. heredes *eribun*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VI. 15.

Thie Gotes botun sluagan,
Joh then adal erbon.

Ubi *adal erbo* ſignificare poteſt tam legitimum quam primarium hæredem, quoniam *adal* in Indice VERELII utrumque ſignificat. In eod. Ind. *arfi* exponitur hæres. Latino-Barbari *aribonem* vocant, apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 161. voce ad modulum Alamannicæ formata. Angloſaxones utuntur compoſito, quod vide in *erbnam*.

ERBEN, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur a ſubſt. *erbe* poſſeſſio, hæreditas, non vice verſa. Duo autem ſignificat in foro, (1.) *transferre poſſeſſionem in alios.* (2.) *obire hæreditatem.* Latini inferiores utroque ſenſu dicunt *hæreditare*.

ERBEN, transferre poſſeſſionem in alios. Significatum exhibet Cel. SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 60. & 61. cujus verbis & citatis hic utar. "Ita regula juris antiqui Germanæ Ju„riſprudentiæ: *der tote erbt den lebendigen.* „Quæ & Francis communis: *le mort ſaiſit* „*le vif.* De qua Tiraquellus commentatus, „& vide ſi placet Exerc. noſtram XV. ad π. „& XXX. Ita Jus provinciale Alem. Cap. „CXCV. (lege Cap. CLXXXI. 1.) *der zins„man erbet ſein baw uf ſinem erbe.* Et Jus „Sax. Lib. II. Cap. 21. *der zinsman erbet ſein* „*gebew auf ſein erben:* cenſitus ſua relinquit „in fundo cenſuali ædificia ſuis hæredibus. „J. Feud. Alem. Cap. XLIII. 2. *es erbet ni„man lehn, uuenne der vater uf den ſun:* „nemo hæreditat, i. e. hereditario jure trans„mittit feudum, niſi pater in filium. La„tino-Barbari eodem ſenſu dicunt *hæredita„re* & *adhæredare*, apud CANGIUM.

ERBEN, obire hereditatem, ſuccedere in bonis defuncti. Gothi & Angloſaxones carent verbo. Franci & Alam. dicunt *erben*. Gloſſ. Lipſ. *giervun ſal* hæreditabit. Alium vocis ſenſum, aliamque proſapiam quærit ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 159. 160. ubi ſequentia leguntur: "*Erben* proprie eſt *ad„ſumere, connecti.* *Ar* eſt *ad*, de quo ſupra „actum. Cæmentarii lapidem, qui reliquos „continet, vocant *den erb-ſtein*, & quando „firmiter adhæret cæteris lapis, tunc dicunt „*der ſtein erbet.* Porrigo ſeu ſcabies capitis „contagioſa, quæ ab aliis eo malo affectis, „facile adſumitur ſive adhæret, vulgo *der* „*erbgrint* audit. Et quis ſcit, annon Græ„corum ὄροβος, Latinorum *ervum*, & no„ſtrum *erbſe* ex eadem radice deſcendens „indicet leguminum genera, quæ ſe inter „ſeſe connectunt, ſibique invicem aut ful„cris appoſitis adhærent? Hoc certe ervo„rum & piſorum eſt, quæ natura caduca ad „terram feruntur, ut ſe invicem & quic„quid nanciſci poſſunt præterea, claviculis „ſuis, quaſi manibus complectantur. Bra„chium eadem de cauſa veteribus *arn*, no„bis *arm* dictum eſt, quia illo *aſſumimus, com„plectimur* & *tenemus res*, ſive quia ipſo me„diante aliis rebus *connectimur*. Græcis εἴ„ρω & ἄιρω eſt *necto, copulo*, unde recentio„ribus ἔρος, *connexus* ſive *propinquus*. Do„mnizo in vita Mathildis Ducatricis Lib. I. „Cap. 18. canit:

„*Cæſar Henricus Comitiſſæ tempore vivus,*
„*Extiterat, ſcimus, quod herus fuit atque propinquus,*
„*Ipſe Beatricis Magnæ - - - -*

„Huc etiam referendum eſſe credo verbum „Saxonum *hören*, & Teutonum *gehœren, per„tinere, proprium* aut *connexum eſſe.* Ne„que nos turbare debet aſpiratio, quæ ve„teribus pro lubitu nunc præpoſita, nunc „omiſſa eſt, ipſa *hæredis* voce teſte, quæ „olim ſine ſpiritu *eres* & in accuſativo *erem* „ſcripta eſt. Erit itaque & *heres* & *erbe* is, „qui bona defuncti *adſumit ſibi, & connectit,* „ſive, cui *propria* atque *ita connexa ſunt bo„na, ut naturaliter ab eo alienari non poſſint.* Huc usque ECCARDUS, non certe ea ingenii vena, quam toties benignam expertus eſt in vocibus explicandis. Nam pleraque aut falſa ſunt, aut ita turbata, ut in illis ECCARDUM ipſum deſideres. Anſam excurſioni tam vaſtæ & intricatæ dedit Gloſſa ex Symbolo Athanaſii Theotiſco excerpta, & male intellecta: ARHAEANI, *adſumtione*. Atqui hæc Gloſſa non eſt a verbo conficto *erben* adſumere, connecti, ſed a radice *heben* levare. Hinc totum compoſitum proprie non adſumtionem, ſed exaltationem ſignificat. Gloſſ. Keron. levare *heffan*, exaltet *heffe*, exaltabitur *iſt erhaban*, extollatur *ſi erhaban*, exaltatus *erhapener*, exaltationem *erhabanii*, adſumptione *inthabanii*. Id eſt, exaltatione. Patet ex Regula S. Benedicti Cap. 63. *Abbas autem, qui vices Chriſti creditur agere, Domnus & Abbas vocetur, non ſua aſſumptione, ſed honore & amore Chriſti.* Germanice dixeris: *der Abt ſol ſich einen herrn nennen laſſen, nicht aus eigener erhebung, ſondern Chriſto zu lieb und eren.*

ERB-EXEN, jus cædendi ligna in ſilvis, prædiis adhærens. Ab *exe* ſecuris, quæ Angloſax. *æx* vel *ex*, Germ. ſup. *axt*. Rem & nomen illuſtrant LEIBNITIUS in Excerpt. Meierian. pag. 290. ſeq. SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 61.

ERBIETEN, offerre. Gloſſ. Pez. offeres *irpiotes*. Inde *orbede* & *urbede* tributum voluntarium. Nam *er*, *ir*, *or*, & *ur* permutantur. Plura vide in ſimplici.

ERB-

ERBLEICHEN, palleſcere, ſive culpa, ſive infirmitate, ſive terribilis rei occurſu, ſive alias ob cauſas. Refer ad ſimplex.

ERBLEICHEN, mori, *erblichen* mortuus. Gloſſ. Pez. concidit *irpleihheta*. Præfixum *er* hoc loco eſt adverb. ordinis, & ultimum pallorem ſignificat.

ERBNAM, hæres, hæredipeta, vel potius hærediceps, a capienda hæreditate. Gothis *arbinumja*, Marc. XII. 7. Angloſax. *yrfenuma*, ibid. Belg. *erfgenaem*. Refer ad *nemen* capere.

ERBS, *erbes*, *erbis*, piſum. Lat. *ervum*, Franc. *arauuiz*, Belg. *erwet*, Suec. *ært*. Gloſſ. Pez. cicerculæ *arauuiz*, frixum cicer *inchentu araueiz*. Vox Suecica nimia brevitate laborat: Latina & reliquæ manifeſto ſunt a Gr. ὄροβος ervum. ECCARDUS vocem Græcam ſupra deduxit ab *erben* aſſumere, quia piſa ſibi invicem & fulcris adhærent. Quod tamen eo ſenſu nusquam reperitur. Mihi videtur oriri ab ἐρέφω tego, & proprie denotare omne legumen ſiliqua tectum.

ERBSCHAFT, hæreditas. Novum, ſed probum. Vi compoſitionis eſt hæreditas ex teſtamento vel codicillo. Nam *ſchaft* conſtitutum quid ſignificat.

ERBSCHICHTER, arbiter hæreditatis. Utitur Luth. Luc. XII. 14. Refer ad *ſchichten* dividere, partiri.

ERBWART, hæres, exſpectator hæreditatis. Angloſax. *yrfe-weard* Luc. XX. 14. *her ys ſe yrfe-weard*, ipſe eſt hæres. Refer ad *warten* exſpectare.

ERCHTAG, dies Martis. V. *Erich*.

ERDE, terra, elementum aridum. Gothis *airtha*, Angloſax. *eard*, *eord*, *eorthe*, Franc. & Alam. *erda*, *herda*, Angl. *earth*, Belg. *aard*, Dan. & Suec. *jord*. Conveniunt ſono & ſignificatu Heb. *erez*, Chald. *artha*, Syr. *artho*, Ægypt. *ertoſi*, Græc. ἔρα. Extra hanc cognationem *erde* majoribus noſtris, utpote Geolatris, ſignificare potuit *Deam* vel *Matrem*. Illud ab *eren* colere, hoc ab *ar*, *or*, *ur* principium. TACITUS de Semnonibus Cap. XXXIX. *Per humum evolvuntur, eoque omnis ſuperſtitio reſpicit, tanquam inde initia gentis*. Idem de Suevis Cap. XL. *In commune* HERTHAM, *id eſt, terram matrem colunt*. Cambri inverſo literarum ordine terram vocant *tir* & *daear*. Quamvis etiam *ard* haud alienum ſit ab eorum Dialecto, ut poſtea ex compoſitis & derivatis patebit. Latinos a Celtico *tir* formaſſe *terræ* nomen, exiſtimat PEZRONIUS. Aliam terræ appellationem vide in *Teut*. Ab illa, de qua hic agitur, nomina accipiunt quædam terræ productiones, apud Angloſaxones *eorthcend* terrigena, apud Francos *erd-ephili* pepones, *erdſiur* ſulphur, apud Germanos *erdberen* fraga, apud alios alia & pene innumera.

ERDE, orbis terrarum, terra quatenus opponitur cœlo. Hinc *Cœlum & terra*, de quibus ſermo Matth. V. 18. interpreti Gothico dicitur *himins jah airtha*, Angloſaxonico *heofon and eorthe*, Francico *himil inti erda*, in Harm. Evang. Tat. Cap. XXV. 5. *er thanne zifare himil inti erda*, donec transeat cœlum & terra. Inde compoſita Angloſaxonica

middan-eard, terra, a medio ſitu ſic dicta, & quod fortaſſe plures in univerſo terras præter hanc mediam agnoviſſent. Vox in Evangelio Angloſaxonico Joh. I. 9. 10. & paſſim obvia. Conſenſum Gothorum & Francorum vide infra in *gard* mundus.

eorthan-ymb-hwyrft, circulus orbis terrarum.

eorth-nafel, umbilicus terræ.

eorth-waru, terricolæ.

eorth-rice, terra.

Alias terra Gothis dicitur *manaſeds*, h. e. ſedes hominum, quaſi hanc animo concepiſſent opinionem, ut cœlum Dei, ita terram hominum eſſe ſedem & habitaculum. Et ſic etiam de terra ſentit PLINIUS Lib. II. Cap. 63. & Anſibariorum Legatus apud TACITUM Annal. XIII. 55. Præcipuum Francorum compoſitum eſt *erdring* orbis terræ.

ERDE, territorium, & quævis regio habitabilis in ſuperficie orbis terrarum. TATIANUS Cap. XI. 2. *quam zi erda Iſrael*, veniebat in regionem Iſrael. Gloſſ. R. Mauri: territorium *erdmarcha*. Proprie terra limitanea. Miratur PALTHENIUS hoc tanquam inſolentius dictum. Sed nihil obſtat, ut ſenſus a toto ad partem transferatur. Hinc nonſolum Franci, ſed etiam Gothi & Saxones ita loquuntur Matth. XXVII. 45. Luc. IV. 25.

ERDE, ager, terra arabilis. Angloſaxonibus *yrth* & *yrtland*, Francis ut ſupra. TATIANUS Cap. LXXV. 41. *thie thar in guota herda giſauuit iſt*, qui in bonam terram ſeminatus eſt. Hinc colonus, agricola Cambris dicitur *arddwr*, quaſi vir agri, & Angloſaxonibus *eorthling*, *yrthling*, niſi malis referre ad *erden* arare.

ERDE, ſolum, humus, terra quam pedibus calcamus, & quævis terræ portio, parva vel magna. Gloſſ. Pez. ſolo *herdu*.

ERDE, fundus. VEREL. in Ind. *jord* fundus, *jordattari* dominus fundi.

ERDE, inferiora terræ. Inde

Angloſaxonibus *eorth-beofung* terræ motus.

Francis *erdpruſt* vorago.

Germanis *beerden*, *beerdigen* inhumare. Cum ſimile verbum Cambricum *daearu*, ſi metatheſin adhibeas.

ERDEN, terram colere, arando vel alio modo. Cambris *aredig*, Armoricis *arat*, Francis *arton*, quod cognoſcitur ex derivatis. Nam hinc colonus, agricola Gothis dicitur *aurthja* Luc. XX. 10. 14. Francis *artar*. Gloſſ. Boxh. *artarum* cultoribus. Et huc etiam ſpectat *ard* aratio, vox antiquo-Scandica apud VERELIUM in Indice. Quicquid horum eſt, cum univerſa familia pridem extinctum eſt.

ER

ERDEN, habitare. Angloſax. *eardian, eardigan*, Franc. *arton.* Gloſſ. Lipſ. *ordon* habitabant. TATIAN. Cap. XI. 4. *artota in dera burgi*, habitavit in civitate. Idem Cap. XVI. 2. *uuar artos*, ubi habitas? Senſus ab agricultura ad manſionem translatus, quia veteres in agris, quos colebant, etiam habitabant. Latinis quoque *colere* ſæpe eſt habitare. Hinc illa vox Anchiſæ apud VIRGILIUM: *Elyſiumque colo.*

ERDEN, manere. ISIDORUS Cap. IX. 1. *ſiin ſamo ardot in euuin*, ſemen ejus manebit in æternum. Senſus ab habitando ad manendum translatus, quia manentes ſunt degentibus & habitantibus ſimiles.

ERDEN, honorare, venerari. Cambris *arddunaw* apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Senſus a cultu terræ religioſo petitus, & ad omnem honoris, ſubmiſſionis, & cultus demonſtrationem, quæ terrigenis exhibetur, translatus. Confer *eren* honorare.

ERDRAUCH, fumaria. V. *rauch* fumus.

ERDREICH, orbis terræ. Angloſax. *eorthrice.* Proprie eſt regnum mundanum, & occurrit eo ſenſu apud TATIANUM Cap. XV. 5. *inti araugta imo alle thiſena erdrichen*, & oſtendit ei omnia regna mundi.

ERDREICH, territorium, *erdreich* fundus privati. Vide utrumque in ſubſtantivo *reich.*

ERDROSSELN. V. *droſſel* jugulum.

ERE, honor, cultus. Angloſax. *are, arna*, Franc. & Alam. *era, hera*, Belg. *eer.* Gloſſ. Keron. honorem *ero*, honore *heru.* Verbale ab *eren* colere, honorare. Inde compoſita *erlich, erwürde, ererbietig*, & ſimilia, quæ non carent vetuſtate. SOMNER. in Dict. Angloſax. *arlice* venerabilis & venerabiliter, *arwurtha* reverendus, honorandus. Gloſſ. Keron. honeſte *erlihho*, reverentia *eruuirdy*, honeſtiores *eeruuirdigoron.* Gloſſ. Pez. deferant *era irpiotan.*

ERE, cultus divinus, reverentia quæ Deo & rebus ſacris debetur. Inde Angloſaxonibus *ar-fæſt* pius, *ar-leas* impius. Similia habent Alamanni. Gloſſ. Keron. pius *erhafter*, impietatem *erloſida.* Hodie *eren-veſt* & *erenhaft* ſunt tituli honoris, qui, cum ab antiquis nobis traditi ſint, tantum ſignificant, quantum poſſunt, nempe nonſolum honeſtum, ſive eum, qui ſui alienique honoris cuſtos eſt, ſed etiam pium & religioſum, omnino ab *eren* colere, honorare, quia religio omnium judicio eſt verus vel falſus Dei cultus.

EREN, colere terram, arare, humum vertere. Verbum omnibus antiquis uſitatum, quod originem refert ad *ar*, ἔρα, terra, arvum, & Gothis effertur *arian* Luc. XVII. 7. Angloſaxonibus *erian, erigan*, Francis *eren, erren*, Angl. *eare*, Islandis *aria* apud VERELIUM in Indice, Friſiis *era* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 64. Quibus conſentiunt Arab. *haruſa*, Græc. ἀρῶν & Lat. *arare.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 85.

Uns errent ſine pluagi
Bi iaron io ginuagi.

Quæ verba optime vertit cel. SCHERZIUS

Nobis arant ipſius aratra,
Quotannis omnino ſatis.

Chriſtus enim, cum ſit Dominus omnium rerum, non opus habet aratro, ſicut nos, ad producendum panem. Jus prov. Alam. Cap. 275. *der frœmden acker unuuizzend ert*, qui agrum alterius ignarus arat. Inde *ungearan uelt* campus inaratus apud WILLERAMUM Cap. II. 1. & *eriung* aratio in Gloſſis ÆLFRICI, Anglis *earing*, & *ar* cultura in Lex. Run. OL. WORMII. Hodie ſuperat apud Argentinenſes, qui quotidie uſurpant *einen acker eren* pro arare agrum, teſte SCHERZIO in notis ad rhythmum Otfridi: imo etiam apud Suevos, quibus *umberen* eodem ſenſu dicitur, monente FRICKIO in notis cancellatis ad Gloſſ. Schilt. pag. 269.

EREN, honorare, venerari. Gothis *ſweran* per proſtheſin, Angloſax. *arian*, Francis & Alam. *eren.* Gloſſ. Keron. honorare *eeren*, venerari *ereen.* Idem Belgis *eeren*, Suecis *æra.* An ab ἔρα terra, ſenſu a cultu geolatrico ad quemvis cultum translato? Hoc videtur exigere ſynonymum *erden*, quod certe a cultu terræ deſumptum eſt. Extra hanc analogiam *eren* poteſt idem eſſe quod laudibus extollere, ab *her* altus; Vel idem quod ὠρεῖν curare, cum cura verſari circa aliquem, quomodo etiam Latinis *colere* primo eſt curare terram, mox etiam curare parentes, amicos, Deos &c. Sed præſtat ad unam familiam referre quæcunque poſſunt, quam ſcalam peregrinis interrumpere.

EREN, capere, accipere. Gloſſ. Pez. accipere *eran.* Similiter & Græcis αἱρέω eſt capio. Hodie ſuperat in derivatis, quorum præcipuum eſt *ar*, vel *arn* accipiter. Alamanni recentiores huic verbo præpoſuerunt W. dicentes *weren.* Inde *gewer* eadem Dialecto eſt poſſeſſio, ab occupatione ſic dicta.

EREN, metere. Omnino ab accipiendo. Quid enim eſt metere, niſi ſegetes capere? Cognoſcitur ex derivatis, partim vigentibus, partim obſoletis. Ad primam claſſem ſpectat *ernde* meſſis; ad ſecundam

ar, annona, proventus annuus, apud VEREL. in Ind.
aeron, fructus æſtivi, apud Cambros.
arn, meſſis, dialecto Francica, de quo ſeorſim.

EREN, æneus. Gloſſ. Pez. bubus æreis *rindrun erinn.* NOTKERUS Pſal. XVII. 35. *du tate mina arma ſtarche ſo erinen bogen*, tu roboraſti brachia mea ut arcum æreum. BENSON. *are* æneus, *eran* tinnulus, *erenne* ferreus. SOMNER. *are* æneus, æreus, *thurh are nædle eage* per foramen acus æreæ, Luc. XVIII. 25. Cuncta a ſubſt. obſoleto *ær* æs, quod vide. Cum utroque convenit *æs* & *æreus.*

EREN, expedire, perficere, exequi. Forte idem eſt quod operis alicujus curam ſuſcipere, ab ὤρα cura. Gloſſa manuſcripta Angloſaxonica apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 56. *areddun* expedierant. VEREL. in Ind. *arna* negotium expedire, *are* curator negotiorum, *erendi* negotium. In Marchia Brandeburgica *arende* etiamnum eſt negotium, *arendieren* negotiari, *arendator* negotiator.

EREN, dicere, nunciare, denunciare. Græcis εἴρειν. Ad hoc verbum, quamvis pridem extinctum, manuducimur a multis derivatis, quæ ad aliud referri principium vix poſſunt commodius. Talia ſunt,

Cambrica, *herod* nuncius, *herodraeth* negociatura.

Mœſo-Gothica, *airu* legatio Luc. XIV. 32. *airuns* legati Luc. IX. 52.

Angloſaxonica, *ar* nuntius, angelus, *aras* nuntii, angeli, *ærend* nuncium, mandatum, legatio, *ærend-gewrit* epiſtola, *ærend-raca* nuntius, legatus, apoſtolus, *ærendian* annunciare, mandata deferre.

Francicum *arunti* nuncium, legatio. Vox OTFRIDO familiaris. Inde *ſconi arunti* pulcrum nuncium, *ſelba arunti* idem nuncium, *Gotes arunti* Dei nuncium, apud eundem Lib. I. Cap. IV. 96. 116. 129. 134. Et toties quoque occurrit in Capite ſequenti. Excerpta vide apud SCHILTERUM in Gloſſario.

Sueo-Gothica, *ara* nuncius, legatus, *konungs-ara* nuncius Regis, legatus, apud STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 7.

ERENHOLD, fecialis, caduceator, miniſter publicus. Qui hunc miniſtrum cum *Heraldo* confundunt, nomen ejus varie interpretantur. Aliis ſignificat *domino* vel *exercitui fidelem*, ab *hold* fidus, & *herr* dominus, vel *her* exercitus. Aliis *miniſtrum exercitus*, qui inter cuneos hoſtium libere fert imperata, ab *her* exercitus, & *ald* ſervus, quamvis hoc nomen nunquam reperiatur ſervis honeſtioris conditionis, & multo minus legatis tributum. Nam *aldius* proprie eſt ſervus in domo domini nutritus & educatus, ut demonſtravi in loco. PALTHENIUS, qui hic præ cæteris audiri meretur, componit ab *airun* nuntius, legatus, quod Gothicum, & *hold* amicus, ſic ut totum compoſitum ſignificet caduceatorem, amicitiæ vel ſervandæ vel reſtituendæ intentum, in Animadverſ. ad Iſidorum pag. 411. Sed nihil obſtat, ut quemvis miniſtrum, & quacunque de cauſa miſſum, denotare poſſit, ſi derivetur ab *ærend* mandatum, & *halten* tenere. Nam qui legatione fungitur, tenet aliquid in mandatis. Simile compoſitum eſt, quando *caduceatores* in Gloſſario ÆLFRICI vocantur *ærend-racan*, quaſi oratores negotiorum, a *reccan* narrare, declarare, enarrare, quia principis ſui mandata ad alium principem deferunt. Unde ſit illud *ærend*, & quam habeat in omnibus veterum Dialectis cognationem, paulo ante oſtendi in *eren* nunciare. Interim *erenhold* & *herold*, qui vulgo confunduntur, mihi videntur diſtinguendi. Ille negotiis publicis adhibetur tanquam ſacer nuntius, hic vel nullam obit legationem, vel ritualem tantum. Vide dicta in *herold*.

ERESBURG, Caſtellum Martis, in Monum. Paderborn. Si vera eſt interpretatio, *Eres* Germanorum idem erit qui Ἄρης Græcorum. Et potuit ſane Mars eo nomine innotuiſſe noſtris, etiamſi illud nuſpiam literis mandatum inveniam. Alia Martis nomina vide in *Wig*, *Erich*, *Dienſtag*.

EREUGEN. V. *eraugen*.

ERFAREN, experiri. V. ſimplex ejusdem ſignificatus.

ERFULLEN, implere, *erfüllung* complementum. Gloſſ. Keron. implere, adimplere *eruullen*, *erfullen*. Refer ad ſimplex.

ERGERN, *ærgern*. V. in *arg*.

ERGOTZEN, *ſich ergötzen*, lætari, voluptate perfundi, ob poſſeſſionem alicujus boni, quod Gothice & Saxonice dicitur *god*, hodie *gut*. Quidam ſcribunt *ergetzen*, ſed male, quia appellationem ducit ab objecto, quod eſt bonum præſens, a quo naturaliter oritur lætitia. Cum ſimplici *götzen*, quod neſcio ubi inveniam, convenit Heb. *chadah* gaviſus eſt, Græc. γηθέω lætor, & Lat. *gaudeo*.

ERGOTZEN, oblectare, lætitia afficere. Cæſar ad Germanos in Rhythmo de S. Annone §. 24.

Her quad, das her ſi wolti gern irgezzin,
Ob ir un icht ci leide gedan hetti.
Dicebat, quod libenter illos oblectare vellet,
Si illos aliqua re offendiſſet.

Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt oblectare, niſi facere ut gaudeat? Miror STADENIUM hoc verbum derivare ab *eſſen* epulari.

ERHEBEN, ſurſum tollere, extollere, exaltare, *erhaben* altus, elevatus, editus, gibboſus. Gloſſ. Keron. extollit *erhevit*, exaltabitur *iſt erhaban*, exaltatus *erhapener*. Refer ad *heben* levare. In genere dicendi metaphorico ſignificat laudare, quia laudare eſt laudibus extollere. Plura ejusdem in dolis verba vide in *loben*.

ERHEBEN, quatenus eſt reciprocum, dicitur (1.) de ſuperbis. Inde *ſich erheben* efferre ſe ſupra alios. (2.) de abeuntibus. Inde *ſich erheben* diſcedere, quia diſcedentes ſurgunt, ut abeant. Evang. Goth. Matth. XI. 1. *ushof ſik jainthro*, diſceſſit inde. Hodie dicuntur tantum principes levari, non privati.

ERHEBLICH, gravis, ſonticus. In rebus libra examinandis grave dicitur id, quod alteram lancem attollit, idque videtur a rationum pondera translatum. Ergo ab *heben* levare. Quo ſenſu etiam Galli dicunt *relevant*, a levando. Alia tamen allegori ref

referri poteſt ad *heben* tenere, quia cauſa ſontica detinet agentem.
ERHOHEN. V. ſimplex.
ERICH, videtur aliquando fuiſſe nomen Martis. Nam apud Auſtriacos *Erchtag* eſt dies Martis. Celtica Lingua, & hodie Cambrica, *erch* dicitur horrendus. Forte quaſi *herich*, ab *her* terribilis. Talis autem fuit Mars, utpote nonſolum conceſſis animalibus, ſed etiam occidione hoſtium, & victimis humanis placatus, teſte TACITO Cap. IX. de M. G. & Annal. XIII. Cap. 57. Sed & *bellipotentem* & *ferro potentem* ſignificare poteſt. Nam *aer* Cambris eſt bellum, prælium, & *ær* Angloſaxonibus æs, ferrum, ſicut *rich* potens in plerisque & vetuſtiſſimis Dialectis. Hoc nomen rurſus convenit Marti, nec Marti tantum, ſed etiam regibus bellicoſis. Et hanc fortaſſe ob cauſam multi Danorum Reges dicti ſunt ERICI.
ERICH, legibus potens. De hoc ſignificatu vide plura in *ehe* lex.
ERINNERN. V. *inne* animadvertens.
ERKEL, *erkl*, *erkle*, Hercules. V. *herkul*.
ERKENNEN, quatenus derivatur a *kennen* ſcire, noſſe, ſignificat quantum poteſt, agnoſcere, cognoſcere &c. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 18. de Magis: *thie irkantun ſunnen fart*, qui cognoſcebant viam ſolis. Gloſſ. Keron. agnoſcat *erchenne*.
ERKENNEN, gratiam referre, *erkentlich* gratus. Dictio metonymica, qua agnitio beneficiorum ponitur pro grato animo, quia grati ſunt beneficiorum memores.
ERKENNEN, ſenſu forenſi eſt judicare, litem dirimere, *erkentnüs* decretum, quia ſcil. antecedens poni ſolet pro conſequente, cognitio cauſæ pro ſententia, quæ cognitionem ſequitur.
ERKENNEN, coire. Vulgo exponitur *carnaliter cognoſcere*, quod de coitu modeſtiæ cauſa dictum volunt, quia cognoſci dicuntur nonſolum ea, quæ intelligimus, ſed etiam quibus familiariter utimur. Sed & verbum faceſſens eſſe poteſt a *kennen* parere, gignere, producere. Quid enim eſt rem habere cum uxore, niſi facere ut pariat, gignat, producat?
ERKER, projectura ædificii. Lat. Barb. *arcora*. Forte ab *arcus*, quia olim erat rotunda, quod videtur probari CANGIO, vel ab *arcula*, quod mallet FRISCHIUS.
ERKIESEN, eligere. V. ſimplex.
ERKLECKEN, ſufficere. V. ſimplex.
ERKOBERN, conſequi. Verbum OTFRIDO familiare, factum a Lat. *capere*, auctoribus Francis, qui hoc ſenſu dicunt *irkoboron*. Vide Gloſſ. Schilter. pag. 492. & notas Cel. SCHERZII ad Otfrid. Lib. V. Cap. II. 28.
ERKOREN, electus. Refer ad *küren* eligere.
ERKUNDEN, inveſtigare, inquirere ſciendi cauſa. Verbum novum, ſed legitime factum a *kunde* ſcientia, notitia. Utimur etiam frequentativo *erkundigen*. Unde antiquitatem ſtabiliam, non invenio.

ERL, alnus. Ab *elr*, per metatheſin.
ERLANGEN, conſequi, adipiſci. Proprie eſt adtingere, a *langen* tangere, quod vide.
ERLASSEN, quatenus derivatur a *laſſen*, ſignificat quantum poteſt, dimittere, remittere, relaxare &c. Priſci aliis utuntur præfixis, cujusmodi ſunt, *a*, *af*, *ab*, *for*, *fur*, *far*, *fra*, ut patet ex compoſitis, *alætan*, *afleitan*, *ablazzan*, *forlætan*, *furlazzan*, *farlazzan*, *fraletan*, quorum alia ſunt Saxonica, alia Gothica, alia Francica & Alamannica. Sed & interdum utuntur præfixo *ur* pro *er*. Inde *urlaz ſunti* remiſſio peccatorum, in Symbolo Apoſtolorum Alamannico apud FREHERUM. Pro quo hodie dicimus *erlaſſung*.
ERLAUBEN, permittere, *urlaub*, *erlaubnüs* venia. Gloſſ. Keron. licet *arlaubit*, liceat *arlaube*, licuit *erlaupta*, licere *erlaubpan*, licentia *urlaubii*. Refer ad *lauben* concedere. Gothi & Saxones alias præfigunt particulas, ſed eadem vi pollentes, nempe ut ſenſum intendant. Evang. Goth. Matth. VIII. 31. *uslaubei uns galeithan in tho hairda ſweine*, permitte nobis abire in gregem porcorum. Evang. Angloſax. Matth. VIII. 21. *alyſe me æreſt to farenne and bebyrigean minne fæder*, permitte me primum abire & ſepelire patrem meum.
ERLESCHEN, extinguere & extingui, *erloſchen* extinctus. Utrumque a Francis relictum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 103. 104. de Herode: *er uuolta uns thia fruma irlesgan*, volebat nobis bonum extinguere. Gloſſ. Boxh. *arlaſtiu* exſtincta. Alia Gloſſa, *erlosken cole* carbo, apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 137. Refer ad ſimplex *leſchen*. Reliqui veterum aliis utuntur compoſitis, cujusmodi ſunt, *afchwapjan* & *acwencan*, in Verſ. Goth. & Angloſax. Marc. IX. 44. 48. Quorum ſimplicia ſunt *qwæſwia* & *quench*, apud Suecos & Anglos reſidua.
ERLOSEN, liberare, redimere. Gloſſ. Ker. liberabis *erlooſis*. TATIAN. Cap. XXXIV. 6. *arloſi unſih fon ubile*, libera nos a malo. Refer ad *löſen* ejusd. ſignificatus. Gothi delectantur compoſito *uslausjan*, Angloſaxones *alysan*. Hinc porro liberatio, redemptio Gothis dicitur *uslauſei* Luc. I. 68. Angloſaxon. *alyſnes* & *alyſedneſſe*, Francis *arloſneſſe*, in Harm. Evang. Tat. Cap. VII. 10. hodie *erlöſung*.
ERMEL, manica, pars veſtimenti, qua brachium tegitur, & inde nomen ab *arm* brachium, ſicut *brachiale* a *brachium*, & *manica* a *manus*. Quibus auctoribus neſcio. Antiquiſſimos Germanorum rem & nomen rei ignoraſſe, liquet ex TACITO Cap. XVII. de M. G. *Partem veſtitus ſuperioris in manicas non extendunt, nudæ brachia & lacertos*. Inventum manicarum tribuitur Phrygibus. VIRGIL. Æn. IX. 616. *Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ*. Quod Phrygibus objicit Numanus. A defectu manicarum veſtis quædam militaris Latino-

Barba-

Barbaris dicitur *armilauſa*, i. e. non manicata, absque manicis, a *los* deſtitutus.

ERNDE, meſſis. TATIANUS LXXII. 6. *lazet jogiuuedar uuahſan unzan zi arni, in thero arnziti quidu ih then arnarin*, ſinite utraque creſcere usque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus &c. Ergo lingua Francica *arn* eſt meſſis, *arnzit* tempus meſſis, *arnari* meſſor. Cuncta ab *eren* metere, quod vide. Ex eodem fonte poſſunt derivari voces Codicis Argentei, *aſa* meſſis Luc. X. 2. *aſans* meſſis Marc. IV. 29. quia R. & S. frequenter permutantur. Ab *arn* rurſus fit *arnen* metere, ut demonſtravi in loco, & ab *arnen* noviſſime *ernde* meſſis, per medium derivandi DE. Vocabulum Angloſaxonicum vide in *herbſt*.

ERNDEN, metere. Soboles ſubſtantivi *ernde* meſſis, ſed nova, & priſcis ignota. Verba vetera vide in *arnen*, *erden*, *eren*.

ERNST, certamen ſingulare. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *orneſt* duellum, monomachia, *orneſtwr* pugil. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *eorneſt* duellum, monomachia. Ipſe ab *arrhis* dictum exiſtimat, quibus ſe mutuo obligabant pugiles, quæ hodienum Anglis vocantur *earneſt*: ego malim ab ἀριςεύειν fortiter pugnare, ob perpetuum linguæ Celticæ & Græcæ conſenſum, quia duellum ſecundum veteres eſt facinus ſtrenuum, quod lites ferro terminat. Litera N. in medio vocis neminem debet morari. Hoc enim commune fatum omnium pene vocabulorum in alias linguas tranſeuntium eſt, ut vel mutentur in medio per epentheſin, ut hoc loco, vel in capite per aphæreſin. Sic ab ἀριςεία alia Dial. fit *reiſt* virtus, unde nobis remanſit *rüſtig* fortis, quod vide. Atque hinc porro patet, quid proprie ſit ERNESTUS, vel ERNST, quatenus eſt nomen proprium viri, nempe idem quod Græcis ἄριςος fortiſſimus. Hoc malo, quam cum aliis transponere e Lat. *ſtrenuus*.

ERNST, a contentione armorum transferri cœpit ad omnem animi contentionem, quia ſerii & graves videntur dictis & factis, moribus & vultu exprimere eos, qui arma inter ſe conferunt. Inde nobis *ernſt* ardens & vehemens agendi ſtudium, *in ernſt* ſerio, *ernſtlich* graviter, ſevere, *ernſthaft* gravis, ſeverus, vultuoſus. Et alia ſatis manifeſta. Quibus conſentiunt quædam Angloſaxonica, ut ſunt, *eorneſt* ſtudioſus, ſerius, vehemens, *on eornuſt* ſerio, quod extat Matth. V. 18. *ic ſecge eow on eornuſt*, dico vobis ſerio. Similem vocem, a contentione litigioſa ad omne ſtudium agendi ſerium translatam, vide in *fleiſs* induſtria.

ERORTERN, definire, terminare, & ſenſu forenſi componere & decidere litis controverſiam. Non ab ὀρθὸς rectus, quaſi ad juſtum & æquum reducere, ut ante LEIBNITIUM omnibus eruditis, & inprimis HELVIGIO viſum; & multo minus ab *ort* locus, quaſi in locum ſuum collocare, ut Lexicographi vulgares nugantur; ſed omnino ab *ort* finis, extremitas rei, quem ſignificatum ſe primum ex lingua Metallicorum cognoviſſe ſcribit LEIBNITIUS in Meditatis de Emendatione Linguæ Germanicæ art. 54. quamvis rei metallicæ minime proprius ſit, ſed aliis quoque rebus adhibeatur, ut demonſtravi in loco. Vox nova, ſed probitate ſua commendabilis.

ERPICHT, cupidus. Proprie flagranti quodam deſiderio tanquam ſtimulo incitatus, a *picken* pungere, & non a *pech*, pix, ut Lexicographi ineptiunt.

ERQUICKEN, quatenus oritur a *queck* vivus, vividus, vegetus, robuſtus, ſignificat quantum poteſt, (1.) vivificare. OTFRIDUS Lib I. Cap. XXIII. 93.

Got mag theſe kiſila,
Joh alle theſe feliſa,
Joh theſe ſteina alle
Yrquicken io zi manne.

Vertit SCHILTERUS:

Deus poteſt hos ſilices,
Et omnes has petras,
Atque hos lapides omnes,
Vivificare in homines.

(2.) reficere. Gloſſ. Keron. recreare *erqhuichan*. Prior ſenſus obſoleſcit.

ERRATEN, ſolvere divinando. Gloſſ. Pez. ſolveritis *irratet*. Refer ad ſimplex.

ERREGEN, ciere, excitare. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIII. 87.

Uuir ſculun nan iruueken,
Fon themo slafe irreken.
Expergefaciamus eum
Et excitemus e ſomno.

Refer ad ſimplex.

ERREICHEN, adtingere. Compoſita antiqua vide in ſimplici.

ERRETTEN, liberare. Gloſſ. Pez. liberet *irretit*. Refer ad ſimplex.

ERSAUFEN, perire in aqua. A *ſaufen* mergi. Præfixum *er* hoc loco eſt adverb. ordinis, & ultimi termini in ordine, ſignificans eum qui ſuffocatur, ita mergi, ut mors inde ſequatur.

ERSCHALLEN, increpare, ſonare. Gloſſ. Lipſ. *irſcal* increpuit. Refer ad ſimplex.

ERSCHEINEN, apparere. Gloſſ. Pez. appareat (appareas) *urſceinuſt*. Refer ad ſimplex.

ERSCHLAGEN, trucidare. Gloſſ. Boxh. *arslaghan uuerde* necetur. Refer ad ſimplex.

ERSCHNAPPEN. V. ſimplex.

ERSCHRECKEN, expaveſcere. A *ſchreck* terror. Novum a novo.

ERSCHRECKEN, terrere, facere ut expaveſcat. Ex eodem fonte.

ERSCHUTTEN, concutere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. IV. 23. *thaz uuazar er yrſcutita*, angelus domini concutiebat aquam. Hodie libentius utimur frequentativo *erſchüttern*. V. ſimplex.

ERSE-

ERSETZEN, compenſare, reparare damnum. Gloſſ. Pez. reparantur *irſezit uuerden*. Refer ad ſimplex.

ERSEUFEN, ſuffocare. A *ſaufen* mergere. Franci alio utuntur præfixo. Gloſſ. Pez. demerſerunt *piſouftun*. Hodie *beſaufen* non eſt ſubmergere, ſed inebriare & inebriari, a *ſaufen* immodice bibere.

ERSPRIESSEN, vernare, progerminare. Refer ad ſimplex. Allegorice dicitur de flore fortunæ & dignitatis. Inde *erſprieslich* floridus, *ein erſprieslich jar*, annus florentiſſimus. Pars votorum apud Suevos in novi anni auſpiciis.

ERST, primus, tam ordine quam dignitate. Angloſaxon. *æreſt* Luc. II. 2. Franc. & Alam. *eriſt*. Gloſſ. Keron. prima *eriſtun*, primas *eriſto*, prima hora *eriſta uuila*, primum *az eriſt*, inprimis *in heriſt*, *iz eriſt*, *az eriſt*. TATIAN. Cap. CLVII. I. *in themo eriſton tage thero oſtruno*, prima die azymorum. Manifeſto eſt ſuperlativus comparativi Angloſaxonici *erra*, *ærra* prior. Matth. XXVII. 64. *thonne bith thæt æftere gedwyld wyrſe thonne thæt ærre*, tunc error noviſſimus pejor erit priore. Nec aliunde Græcis ἄριϛος, quatenus præſtantem & optimum ſignificat. Id enim judice STIERNHIELMIO in Gloſſ. Goth. reſolvitur in primum & priorem.

ERSTAUNEN, obſtupeſcere. Gall. *eſtonner*. Proprie eſt obſtupefieri ſubito quodam fragore, a *don* fragor, per ſibilum præfixum. Hinc obſtupefactus Græcis dicitur ἐμβρόντητος, a βροντή tonitru, Latinis *attonitus*, a tonando, Anglis *aſtoniſhed*, & alio vocabulo *thunder-ſtrook*, velut fulmine ictus. Confer *beſtürzt*.

ERSTEHEN, ſurgere, *auferſtehen* reſurgere. V. *auferſtehung*.

ERSTICKEN, ſuffocare & ſuffocari. Gloſſ. Pez. expiravit *irſticta*. Proprie eſt ſpiritum ita figere vel intercipere, ut mors inde ſequatur, a *ſtecken* impedire, & præfixo *er*, quod hoc loco eſt adverb. ordinis, ultimum rei terminum ſignificans.

ERTRENKEN, ſuffocare, mergere ut pereat. A *trenken* mergere. Utitur OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. 108. Locum vitio affectum ſolerter reſtituit & vertit cel. SCHERZIUS:

> *Thaz unſih io ſangta,*
> *Er al iz thar irdrangta.*
> Id, quod nos certe ſubmergebat,
> Omne ille ibi (in baptiſmo) ſubmerſit.

ERTRINKEN, ſuffocari, perire in aqua, *ertruncken* ſuffocatus. Gloſſ. Pez. ſuffocati *irtrancti*. Refer ad *trinken* bibere. Particula *er* eſt adverb. ordinis, innuens eum, qui in aqua perit, tantum potare, ut mors inde ſequatur.

ERWACHEN, expergiſcere, e ſomno ad vigilias reverti. Gloſſ. Pez. expergefacti *uruuahhente*. Refer ad ſimplex.

ERWÆGEN, deliberare. Refer ad *wægen* ponderare. Utimur hoc tropo, ob manifeſtam inter pondera & momenta rerum ſimilitudinem.

ERWÆRMEN, calefacere, *ſich erwærmen* calefieri. Gloſſ. Pez. recaleſcat *eruuaramee*. Refer ad ſimplex.

ERWECKEN, expergefacere, facere ut expergiſcat. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIII. 87. *uuir ſculun nan iruueken*, excitemus eum e ſomno. Quod dicitur de Lazaro. Refer ad ſimplex.

ERWECKEN, reſuſcitare a mortuis. Vitiatum ab antiquiori *erquicken* vivificare, quod vide. Q. & W. in ore vulgi permutantur.

ERWECKEN, excitare. Proprie movere ab ortu. Nam *wecken* eſt movere, & *er* eſt adverb. ordinis, initium rei ſignificans. Dicitur autem non de ſomno, & multo minus de morte, ut antecedentia, ſed de rebus nondum exiſtentibus, quæ ab origine moventur ut ſint.

ERWEHNEN. V. *wenen*.

ERWELEN, eligere. Gloſſ. Keron. eligat *eruuelle*, eligatur *ſi eruuelit*, eligantur *uruuelit ſi*. Apud OTFRIDUM legitur *iruuellet* pro eligatis, Lib. IV. Cap. XXII. 22. 24. Refer ad ſimplex.

ERWERBEN, plures habet ſignificatus extinctos, quamvis legitime factos a ſimplici. Significat autem (1.) avertere, a *werben* vertere. Gloſſ. Keron. avertere (imperativ.) *erhuuarabi*. (2.) ſubvertere a *werben* vertere. TATIANUS Cap. CXCIV. 2. *theſan fundumes eruuerbenti unſara thiota*, hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram. (3.) converti, redire ad ſanam mentem, a *werben* redire, quia converſi ſunt redeuntibus ſimiles. Gloſſ. Pez. reſipiſcat *iruuerue*.

ERWERBEN, acquirere, ſtudio vel labore. Refer ad *werben* negotiari. Dicitur proprie de rebus quæ in commercio ſunt. Cum vero res uxoria ſit commercium inter virum & fœminam, hinc etiam liberi e tali commercio nati, dicuntur acquiri apud Scriptores ſuperioris ævi, quibus nihil familiarius hac formula *kinder erwerben* ſuſcipere liberos.

ERWINDEN, deficere, deeſſe, *nichts erwinden laſſen* facere ne quid deſit, ne quid ex parte noſtra deſideretur. Oritur ab Islandico *vanta* ejuſdem ſignificatus, & hoc a *van* defectus. VEREL. in Ind. *vanta* deficere, deeſſe.

ERZ, *æs*, metallum cujuſcunque coloris. Ab antiquiori *ær* quod vide. Litera Z in fine vocis aſſuta eſt præter rationem, & in ſobolem non transmittitur. Hinc æneus dicitur *eren*, non *erzen*.

ERZ, principatum rebus, quibus præfigitur, attribuit, plane ut ἀρχι & *archi* apud Græcos & Latinos in compoſitis, unde etiam per imitationem deſumptum eſt. Quemadmodum igitur Dux belli Græcis dicitur ἀρχιϛρατηγὸς, quaſi princeps militiæ: ita ſummus Epiſcopus nobis vocatur *erzbiſchof*, quaſi princeps epiſcoporum. Idem judicium

um de aliis quoque honorum titulis ferendum. Sunt, qui nimio & præpoſtero patriæ Linguæ ſtudio abrepti, hoc præfixum vernaculæ vindicare conantur, ſed auſu magis ridiculo, quam proſpero. Hoc interim addimus, hanc particulam, quamvis peregrinam & ex Gr. ἀρχὴ ortam, inter Germanos eſſe ſpectatæ vetuſtatis, & Chriſtianæ Religioni pene coævam. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *arce-biſceop* archiepiſcopus, *arce-biſceop-hade* archi-epiſcopatus, *arceſtole* ſedes archiepiſcopalis. Gloſſ. Pez. metropolis *dero erciuuomlihhun purch*, matricula *erzipiſcoftuom*.

ERZELEN, narrare. Veteres delectantur ſimplici, quod vide.

ERZIEHEN, educare. A ſimplici ejuſdem ſignificatus.

ERZWINGEN, cogere. Gloſſ. Boxh. *arduuingu* exigo. Refer ad ſimplex.

ES, articul. definitus, a Francis relictus. TATIANUS Cap. LXVII. 13. *thaz ni alle thie iz giſehent, biginnen inan biſmaron*, ne omnes qui vident, incipiant illudere ei. Cap. CLXXXIII. 2. *ther iſt iz, fahet inan*, ipſe eſt, tenete eum. In priori loco *iz* ſignificat hoc, & refertur ad præpoſteram ædificandi rationem; in poſteriori eum qui quæritur. Latini dicunt *id* & *is*.

ES, articul. indefinitus, verbis imperſonal. præponi ſolitus. TATIAN. Cap. CCXXVIII. 2. *uuone mit uns uuanta iz abandet*, mane nobiſcum quoniam veſperaſcit. Anglis *it* eſt art. definitus & indefinitus.

ES, monas. V. *as*.

ESCHE, fraxinus. V. *aſche*.

ESEL, aſinus. Goth. *aſil* Joh. XII. 14. Angloſaxon. *aſſa* ibid. Camb. & Armor. *aſen*, Francis & Alam. *eſil*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. V. 13.

Eſil, uuizun uuir thaz,
The'iſt ſihu ſilu dumbaz.

Id eſt, aſinus eſt animal valde ſtupidum. Gloſſ. Boxh. *eſilin chilin* aſellus. Cuncta ab Heb. *azel* piger, ignavus, judice HELVIGIO: cujus ſententiæ in vocabulo naturam animalis tam apte exprimente, libenter ſubſcribo, etiamſi Gothica Lingua auritum denotare poſſit, ſi derivetur ab *auſo* auris. Quid mirum, animal Orientis ex vetuſtiſſima Orientis lingua nomen capere? Aut nomen cum ipſa re exteris communicatum? Fortaſſe etiam apud Græcos idem animal, priusquam ultimum Occidentem adtingeret, quædam in itinere produxit. Cujusmodi eſt ἀσελγὴς laſcivus, obſervante HELVIGIO. Cognata enim vitia ſunt pigritia & laſcivia, & in Aſino tanquam communi ſede morantur.

ESPE, *aſpe*, populus arbor, alias *tremula* dicta, quod folia ejus leviſſimæ auræ afflatu tremant. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *æſpe* tremulus, *æps* tremulus. Gloſſ. Pez. tremulus *aſpa*. Idem Anglis *aſp*, & compoſite *aſp-tree*. Quærit MARTINIUS, an quaſi ἀσπασία, quod lubenter creſcat, ſicut *willige* dicitur ſalix? Reſpondeo cum SKINNERO: *miror Helleniſtas noſtros, nondum etymon acceſſiviſſe ab ἀσπαίρω palpito, tremo.* Germanis certe tremor hujus arboris in proverbium abiit, & etiamnum vulgo dicimus *beben wie ein eſpenlaub.* Ab *epſe* Latinis fit *ibiſcus* populeus.

ESSE, uſtrina. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *odyn*, Francis *eſſa*. Gloſſ. Pez. ſufflatorium *eſſa*. Refer ad *eiten* urere, ardere. Ex eodem & antiquiſſimo fonte Græci habent ἑστία focus, fornax, Angloſaxones *ade* rogus, alii alia.

ESSEL, menſura liquidi. V. *etzel.*

ESS, *æs*, *az*, cibus. V. *as.*

ESSEN, veſci. Græc. ἔδειν, ἔθειν, ἔσθειν, ἐσθίειν, Lat. *edere*, Goth. *itan* Luc. XV. 16. Angloſax. *etan*, Franc. & Alam. *ezzan*, Belg. *eten*, Angl. *eat*, Suec. *æta.* Gloſſ. Keron. edere *ezzan*, edentium *ezzantero*, edax *ezzaler* &c. TATIANUS Cap. CCXXXI. 1. *habet ir hier uuaz thaz man ezzan mogi*, habetis hic aliquid quod manducari poſſit? Et mox: *inti mit thiu her tho az fora in*, & cum manducaſſet coram eis. Cum imperativo *iſs* vel *eſs* convenit Plautinum *es* pro ede, quod extat in Mil. Glor. Act. III. Sc. 1. & Pſeudol. Act. I. Sc. 2.

ESSEN, cibus, dapes, eſus. Verbum a Francis & Alamannis ſubſtantivatum. Gloſſ. Keron. eſus *ezzan*. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 30. *unz iro ezzen noh in iro munde uuas*, cum cibus adhuc eſſet in ore ipſorum. Affinia ſunt *eſus* & *eſca*, & fortaſſe etiam *æſculus* fagus, quia glans primus hominum cibus. Synecdochice dicitur de cœna & prandio. Saxonum voces vide in *as* cibus.

ESSIG, vinum aut cereviſia aceſcens. Vox pluribus Linguis communis, quæ Perſis effertur *eski*, Græc. ὄξος, Lat. *acetum*, Goth. *akeit* Matth. XXVII. 48. Angloſaxon. *eced* ibidem, Franc. & Alam. *ezzich*, Belg. *edick*, *eek*, Island. *edik*, Suec. *ættikia*. TATIANUS Cap. CCVIII. 4. *tho do intfieng ther heilant thiu ezzih*, cum accepiſſet Jeſus acetum. Gloſſ. Boxh. *ezzihfaz* acetabula. Omnes, quotquot inſpexi, denominationem ab aciei vel acuminis notione deſumptam eſſe conſentiunt. Refer ergo ad *ecke* acies, & confer ibi reliqua, quæ cum aceto in eadem radice conveniunt.

ESTRICH, pavimentum ex gypſo. Omnino a Græc. ὀστράκον teſta, velut teſtaceum. Ita HENISCHIUS in Germanica, MARTINIUS in Latina voce.

ET, unus & unum. VEREL. in Ind. *eitt* unum, commune, *eit huad* aliquid. Conſentit Gr. εἷς unus, & ἄττα quædam. Antiquitas Alamannica inde formavit *edder* & *eddes* unum, ullum, in multis compoſitis. Gloſſ. Keron. aliquid *eddeſuuaz*, aliquis *eddeſuueliher*, aliqua *eddeſlihiu*, aliquando *edderuuenne*. Ab his initiis exiſtunt,

etliche, *ezliche*, aliqui, unis vel ullis ſimiles, non certe ab ἔτ' ὀλίγοι plane pauci.

etwann

etwann, aliquando, uno quodam tempore.
etwas, aliquid, unum quid.
etwelche, aliqui, uni quidam, vel uniquales.

ETGERE, telum Saxonicum, quod Anglo-ſaxonibus dicitur *ategar* & *ætgare*. Utrumque extat apud SOMNERUM, & exponitur *framea, falarica*. Eadem vox occurrit quoque in Fragm. de Bello Saracenico apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 274. Poſterior compoſiti pars nullam habet difficultatem, quoniam *ger* in lingua antiquo-Germanica telum miſſile denotat, ut demonſtravi infra in voce. Priorem nemo hactenus aſſecutus eſt. SPELMANNUS illam ducit a *teon* ejicere, quem ſequitur, ut fere ſolet, CANGIUS in voce *ategar*. Verum cum *teon* Angloſaxonibus ſit *ducere*, *trahere*, non *mittere* aut *jacere*, & alioqui concipi non poſſit, qua lege ex *teon* potuerit naſci *æt* vel *ate*, niſi forte per transpoſitionem, alia omnino etymologia quærenda eſt. Videamus quid ſit *falarica*. Falarica dicitur a *phalis*, h. e. a turribus ligneis, ſive quia de turribus eo telo pugnabant, ſive quia turritas machinas eo incendebant. Habuit enim ignem affixum, & per aërem fulminis inſtar ferebatur. VIRGILIUS Æn. 9.

Sed magnum ſtridens contorta phalarica venit
Fulminis acta modo.

Plura veterum teſtimonia de hoc telo ignito, præcipue LIVII & VEGETII, vide apud MARTINIUM in voce. Et hæc deſcriptio nobis aditum parat ad penetralia vocis, quæ certe non aliunde compoſita eſt, quam a *ger* jaculum, & *eit* ignis, de quo ſignificatu actum ſupra prolixe. Iconem dedit R. P. DANIEL in Hiſt. Milit. Franc. Lib. II. pag. 64.

ETZEL, *özel, eſſel*, menſura vinaria & cereviſiaria. Proprie hauſtus vel hauſtrum, a Scandico *öſa* haurire. Et dicitur etiam *nöſſel* per proſthesin.

EVANGELIUM, bonum fauſtumque nuntium. Vocem a Scriptoribus Græcis acceptam Apoſtoli doctrinæ chriſtianæ publicationi adplicuerunt, quæ deinceps a Celticis populis ad Chriſtum converſis diverſimode traducta eſt. Cambri Evangelium vocant *llawenchwedl*, apud DAVIESIUM in Dict. Camb. quaſi lætam narrationem, a *llawen* lætus, hilaris, & *chwedl* fama, narratio, quod eſt a *queden* narrare, de quo infra. Utramque compoſiti partem ſiſtit BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. In Codice Argenteo *evangelizare* redditur *wailamerjan* Luc. I. 19. & *thiuthspillon* Luc. III. 18. Illud eſt a *waila* bene, & *merjan* prædicare, divulgare: Hoc a *thiuth* bonus, & *ſpillon* nuntiare, narrare. Sed in ſubſtantivo idem Codex imitatur Græcos, ut patet ex inſcriptionibus Evangeliorum S. Marci & S. Lucæ, in quibus adhibetur *aiwaggeljo*. Contra Angloſaxones a *ſpellian* narrare, formarunt *god-ſpellian* evangelizare, & *god-ſpell* evangelium, Marc. XIII. 10. XIV. 9. non quod Evangelium ſit narratio divina, a *god* Deus, quod nec vox Græca nec Gothica ſignificat; ſed quod ſit bona doctrina, & bonum nuntium, a *god* bonus, & *ſpel* ſermo, doctrina, narratio. Vocem Angloſaxonicam imitantur hodie Angli in *gospell*. Franci præter Græcam dictionem utuntur etiam Saxonica. Hinc interpreti TATIANI, homini utique Franco, evangelium regni dicitur *gotſpel ribhes*, & evangelizare *gotſpellon*, Cap. XXII. 1. 4. Alamannis peculiare eſt, quod illis evangelium nuncupatur *cuatchundida*, quaſi bona notitia vel manifeſtatio, omnino a *cuat* bonus, bona, bonum, & *kunden* notum facere, nunciare. Gloſſ. Keron. notitiam *chundida*, evangelium *cuatchundida*, indicet *chundit*, nuntiare *kechundan*. Omnes illæ voces nonſolum proprietatem Græci vocabuli pulcre exprimunt, ſed & miram habent emphaſin in Dialectis ſuis: ut dolendum ſit, optimam veteris linguæ partem nobis deperiiſſe, dum nimia exoticarum vocum affectatione veteres probasque obſoleſcere ac penitus excidere patimur. Quæ eſt juſta FRANCISCI JUNII querela in Obſ. ad Will. pag. 7. De nominibus antiquis Evangeliorum vide plura apud MARESCHALLUM in Obſ. ad Verſ. Anglo-ſax. pag. 509.

EUCH, vos & vobis. Angloſaxon. *eow* vos, *mid eow* vobiſcum Matth. XXVIII. 20. Franc. & Alam. *euuih*, *iuuih*, & contracte vel transpoſite *ju*. Gloſſ. Keron. vos *euuih, iuuih*, vobis *ju*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 14. *ju iſt ſalida gimeinit*, vobis deſignata eſt beatitudo. Et mox: *ir ſculut juih nahen*, debetis vos approximare. Vocula contracta inprimis delectatur TATIANI interpres. Ex innumeris ſufficiant hæc duo. Cap. XXII. 16. *uuidar ju* adverſum vos. Cap. XXIII. 3. *wé ju* væ vobis. Quod ideo obſervandum, quia Angli videntur inde retinuiſſe *you, yee*, Belgæ *gy*. Francos Saxonicum *eow* extendiſſe in *euuih*, & hoc Germanos rurſus contraxiſſe in *eüch*, cuivis manifeſtum. Ab omnibus longius recedunt Gothi, quibus vos & vobis *izwis*. Exempla affatim dedit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 217. Ab origine Linguæ dictum eſt de pluribus tantum, nec dici aliter potuit. Poſtea honoris cauſa ad unum ſolum extendi cœpit, & forte auctoribus Francis. Nam eo ſenſu utitur particulis *ju* & *juuih* OTFRIDUS in Epiſt. dedicatoria ad SALOMONEM Epiſcopum Evangelio rhythmico præfixa.

EUER, *euwer*, veſter, Camb. *eich*, Angloſax. *eower*, Franc. & Alam. *iuuo, iuuer*, Belg. *uw, uwe*, Angl. *your*. Gloſſ. Keron. veſtra *iuueriu*, veſtras *iuuereem*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVIII. 7.

Ziu ſint thie iuuo uuizzi
Thes ſulih firuuuizzi?
Quamobrem ſunt ſenſus veſtri
Horum adeo curioſi?

TATIA-

TATIANUS Cap. XL. 1. *uuelih iuuer habet frunt*, quis veſtrum habet amicum? Cap. XLIV. 21. *iuuares houbites har*, capitis veſtri capilli. Cuncta ab Angloſaxonico *eow* vos. Similiter Gothis ab *izwis* vos, fit *izwar* veſter.

EULE, noctua. Latinis conſono vocabulo *ulula*, Angloſaxon. *ule*, Belg. *uyl*, Angl. *owle*. Cuncta ab *heulen* triſte ſonare, verbo ab omnibus pene linguis per onomatopœiam facto. Francis noctua dicitur *huwo*, & diminutive *huwila* vel *uwila*, haud dubie per imitationem clamoris queruli monſtri illius nocturni. Gloſſ. Pez. bubonem *huun*. Gloſſ. Boxh. bubo *uuuila*. Galli ab *huwo* videntur habere *hybou*. De noctua ejusque variis nominibus vide plura in *guguck*.

EUROPA, pars mundi occidentalis & borealis. EUSTATHIUS dictam vult quaſi εὐρυώπην lætam adſpectu, pulcram. FESTUS ab Europa Agenoris filia. BOCHARTUS Pœnis ait Europam dici *ur-appa* quaſi terram λευκοπρόσωπον, quia Europæi Africanos candore faciei multum ſuperant. Quid ſi *Europa* ſit *terra illuſtrium*, ſicut *Aſia* eſt patria Deorum, & *Africa* regio ſimiarum? Nonne optimus verborum ſenſus in ſingulis, conjecturam reddit opinabilem? Atqui *ar* Celtica lingua eſt terra, & *roſe* Angloſaxonica clarus, celebris, illuſtris, a *ropen*, *ruſen* celebrare. Reliquas orbis partes vide in loco.

EUSSER, *euſſern*, & reliqua, vide in *auſſer*.

EUTER, uber pecudum. Græc. οὖθαρ, Angloſax. *uder*, Angl. *a beaſts udder*.

EW, ſemper. Vox Celtica, & in Dialectis e Celtica oriundis paſſim obvia, quamvis varie enunciata. Cambris *eu* ſemper denotare, colligit ill. LEIBNITIUS in Gloſſario Celtico ex verſu antiquo, quem refert & interpretatur BOXHORNIUS in Orig. Gall. pag. 82.

Eu Ner a folant,
Eu hiaith a gadwant,
Eu tir a gollant
Ond gwyllt Wallia.
Uſque laudabunt Dominum creantem,
Uſque ſervabunt idioma linguæ,
Arvaque amittent ſua cuncta, præter
Wallica rura.

Gothis *aiw* idem deſignaſſe, ex ſenſu ad ævum & æternum tranſpoſito recte colligit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 47. Similia habent reliquæ Dialecti. Nam *a* & *aa* in idiomate Angloſaxonico eſt *ſemper*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. In Lexico Runico & Ind. VERFL. *æ* exponitur *ſemper* quibuscum perfecte convenit Gr. ἀεὶ, eodem ſenſu. Franci eandem particulam paulo aliter pronunciant. Illis enim *ſemper* dicitur *io* & *ieo*. Exempla affatim produxerunt HICKESIUS in Gram. Franco-Theot. pag. 76. & SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 479. unde quædam decerpſimus infra in particula *ie*. Hodie omnium Dialectorum veſtigia occurrunt in noſtris derivatis. Nam a Celtico *eu* habemus *ewig* æternus, a Saxonico *æ* habemus *eher* prior, & a Francico *io* habemus *nie* nunquam.

EWE, duratio ſempiterna. Græc. αἰὼν. Lat. *ævum*. Gothis *aiwa*. Joh. VIII. 35. *ſunus wiſtb du aiwa*, filius manet in æternum. Francis & Alam. *euuo*. Gloſſ. Keron. in perpetuum *in euuin*, in æternum *in euuin*. Cuncta ab *ew* ſemper. Hodie extra compoſita obſoleſcit.

EWE, ſæculum. Senſus a tempore perpetuo ad tempus vitæ humanæ longiſſimum translatus, quia ſæculum eſt tempus durationi ſempiternæ ſimile. Græcis, Latinis, & Gothis ut ſupra. Hinc *filii hujus ſæculi* Gothis vocantur *ſunjus this aiwis*, Luc. XX. 34. Et hoc ſignificatu utuntur paſſim Scriptores Sagarum, teſte VERELIO in Indice, unde ſequentia decerpo: *æfi* ævum, *æfilok* vitæ exitus, *æfiſaga* commemoratio hiſtorica vitæ & rerum geſtarum hujus vel illius hominis, *æfintyr* hiſtorica narratio jucunda. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *eeuwe* tempus centum annorum dicitur.

EWIG, æternus, ſempiternus. Derivatum ab *ewe*, quatenus perpetuum tempus denotat. Gloſſ. Keron. perpetuam *euuic*, *euuikemu*, *eouuigan*, vitæ æternæ *des euuigin libes*. Quibus conſentit Belgicum *eeuwig* æternus. In reliquis Dialectis non eodem modo formatur hoc derivatum. Gothis *aiweino libains* eſt vita æterna, Joh. XVII. 3. *aiweinos bleithros* tabernacula æterna, Luc. XVI. 9. Angloſaxones non agnoſcunt W. in medio vocis, ſed ab *a* ſemper faciunt *æce*, vel *ece* æternus, & hinc *ece lif* vita æterna, Joh. XVII. 3.

EY, quod avis parit, fovet, excludit. Græc. ὠὸν, Lat. *ovum*, Camb. *wy*, Armor *uy*, Angloſaxon. *æg* Luc. XI. 12. Franc. *eig*, Belg. *ei*, *ey*, Angl. *egge*, Suec. *ægg*, Gall. *oeuf*, Sorab. *jejo*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *æg* ovum, *æges hwite* albumen. Gloſſ. Pez. ova *eigir*. Malo hanc vocem tot linguis vetuſtiſſimis communem, ad primitivum humani generis ſermonem referre, quam originem ejus aliunde inveſtigare, quod ne fruſtra faciam metuo. Præcipuum compoſitum eſt *oſter-ey* ovum paſchale, ſic dictum, quia cum paſchate redit ova edendi licentia, nonſolum apud Catholicos, ſed etiam apud Chriſtianos orientales, qui durante Quadrageſima abſtinent ab ovis. Hinc tempore paſchatis Ruſſi ſolent obviis præſentare ovum honoris cauſa, etiam Imperatori, & in Suevia notum eſt eodem tempore puerorum oviludium. Poſtea ab avibus ad piſcium & ſerpentium ova facta transnominatio.

EY, inſula. Heb. *ai*, Angloſaxon. *ig* & *aege* apud BENSON. Hibern. *oghe*, Friſiis *oge*, Suec. & Danis *öö*, Iſlandis *ey*, Lat. Barb. *eia*. VEREL. in Ind. *ey* inſula, *eyar skieggiar* homines inſulares, ingenii non ſemper boni, *uteyar* inſulæ in mari ſparſæ. SPELMANNUS vocem

vocem Latino-Barbaram deducit ab Anglo-ſaxon. *eage.* Eſt autem, inquit, *eage* „proprie *oculus* & *ovum*, nomenque hinc „contraxit inſula, quod inſtar oculi vel ovi „ſe in mari exhibet.„ Dubito. Nam vox Angloſaxonica *aege* videtur eſſe ab *ea* aqua, & γῆ terra, & proprie terram aquaticam denotare. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ea* aqua, *æa* aquæ. Cæteræ, quæ *ge* non habent in fine, ex illa ſunt apocopatæ. Nam *æge* & *oge* ſunt voces genuinæ & antiquiſſimæ, ut patet ex denominationibus Maris ÆGÆI, quod non aliunde melius, quam *quod crebræ in eo ſint Inſulæ* (ut verba ſonant FESTI) ſic appellatur, & Inſulæ OGYGIÆ h.e. Inſulæ Calypſus apud HOMERUM & HESYCHIUM, & Inſulæ Hiberniæ apud PLUTARCHUM, quæ certe non ab ἀυγὴ ſplendor, quod omnis aqua ſplendeat, ut non nemo exiſtimat, ſed ab *oge* inſula & γαῖα terra, velut terra inſularis ſic dicitur. Ab *oge* hodienum multæ apud Friſios Inſulæ denominantur, quas inter commemoranda mihi venit SCHIER-MONIK-OGE, inſula monachorum albicantium, parva quidem, ſed amœna, ut vidi coram. Ejuſdem ſignificationis eſt AUGIA, quoties tribuitur Inſulis.

EYDER, *Eidora,* fluv. Holſatiæ. Videtur, uti ſono, ita etiam ſenſu convenire cum *Oder*, & nihil aliud denotare quam fluentum, ut oſtendi in *dur* aqua. Dicitur etiam *Egidora,* mutato *y* in *g*. apud EGINHARD. in vita Caroli, & adſpirate *Hegidora* apud REGINONEM in Annalibus, quod nova etymologia opus non habet, etiamſi videam hoc nomen portæ cuidam tribui, & a porta ad fluvium transferri a ſummis in eruditione viris, quorum verba nunc recitabo, ut ſequantur, qui velint. LEIBNITIUS de Orig. Francor. §. 15. *Eidoram dictam conſtat ab Heggedor, (ut Ditmarus a me reſtitutus vocat) vallo ſcilicet, in quo ad aditum porta relicta erat, quo Dani ejus ripam antiquitus munierant.* ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 45. *Indago ſive concida, quæ nobis hegge, hecke, hage dicitur, olim etiam hege vocata fuit, uti ex nomine fluminis Hegidoræ apud Rheginonem videmus, quod proprie indaginis portam ſignificat, & flumini inditum eſt a tranſitu per indaginem, quæ illi prætenſa a Danis erat. Indagines enim eo tempore murorum & vallorum loco ponebantur.* Reliqua fluvii nomina, ut ſunt *Egidona* & *Epidora,* ex prioribus vitiata ſunt.

EYLAND, inſula. Gloſſ. Lipſ. *alendi* inſulæ. Duo ſignificare poteſt. Primo terram aquaticam, vel regionem aqua circumfluam. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ea* aqua, flumen, fluvius, amnis, *ealand, ealond* inſula, terra aquaria, vel aquis incincta, *ig-land* inſula, terra aqua circumdata. Secundo, terram inſularem, ſi derivetur ab *ey* inſula.

F.

FABEL, fabula. Utrumque a Gr. παραβολὴ collatio, comparatio, per ſyncopen. Quid enim ſunt fabulæ, niſi collationes inſtitutæ, quibus ſimilia cum ſimilibus comparantur? Veteres ad hunc ſenſum exprimendum ſuis utebantur vocibus, non alienis. Gothis parabola dicitur *gajuko* Luc. VIII. 9. Angloſaxonibus *bigspel* ibid. Francis *wort-bild*, quaſi ſermo figuratus, vel imago rei verbis depicta. TATIAN. Cap. CLXXV. 3. *thiſu in uuortbilidu ſprah ih ju, cumit zit, mit thiu ih in uuurtbilidun ni ſprihhu ju*, hæc in parabolis locutus ſum vobis, venit tempus, cum jam non in parabolis loquar vobis. Vox optima, & reſtitui digna. Gothicam explicavi in *joch*, Saxonicam in *ſpil*.

ABEL, in foro Longobardico eſt conventio, a confabulando ſic dicta, & *fabula firmata* pactum firmatum. Hiſpanis *fabla* & *habla* eſt ſermo, *fablar* & *hablar* loqui, & *morir ſen fabla* absque teſtamento mori. Vide, ſi juvat, SPELMANNUM & CANGIUM in voce.

ACH, terminatio numeralium, de cujus vi & origine actum in *Proleg.* Sect. VI.

CH, color. V. *einfach* ſimplex.

CH, loculamentum. Proprie receptaculum, capedo, a *fahen* capere. Dialecto Angloſaxonica dicitur de ſpatio, intervallo, & diſtantia loci & temporis, quaſi eſſet ab Heb. *bak* vel *bakak*, evacuavit. Inde *ſlowe-fæc* ſpatium loci, *lytel fæc* modicum temporis, *twegra dæga fæc* biduum, & alia apud SOMNERUM in Dictionario.

FACKEL, tæda ardens. Camb. *fagl*, Angloſaxon. *fæcele*, Franc. *fachala*. Gloſſ. Pez. flamma *fhachala*. Gloſſ. Boxh. *facolono* tedæ. Radicem videntur cuſtodire Græci in φλέγω, quod duplici pollet ſignificatu, flammam excitare, & flammam emittere. Inde φλόγεος flammeus, quod facile tranſit in ſubſtantivum apud Barbaras gentes, per literarum transpoſitionem. Promptior tamen eſt omnium derivatio a Lat. *facula*.

FADEM, *faden*, filum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIX. 13.

Uuolt er ſie giſamanon
Mit filu kleinen fadomon.
Et paulo poſt:
Thie Gotes drut thegana
Thaz ſint thie ſconun faduma,
Mit in iſt io mit ebinu
Thiu tunicha giuuebinu.
Volebat illos congregare
Multis ſubtilibus filis.
Fideles Dei miniſtri
Sunt hæc pulcra fila,
Quibus ex æquo
Tunica eſt contexta.

Videtur proprie funiculum denotare, a *faſſen, vatten* capere, quomodo etiam Græcis laqueus ἀρπεδὸν dicitur, ab ἀρπάω capio. Mira interim convenientia eſt inter fruſtum vocis πεδὸν & *faden.*

FADEM, *faden*, menſura ſex pedum. Belg. *vadem*, Angl. *fathom.* Cum ſex pedes æquales ſint duobus cubitis expanſis, hinc veroſimile eſt, nomen menſuræ ab amplexu cubitorum deſumptum eſſe, adeoque a *faſſen* capere ambitu. Angloſaxonibus *fæthm* eſt menſura cubitalis, quia cubitus tantum capit ſpatii, quantum duæ manus expanſæ. Ergo a *faſſen* manu prendere.

FADEN-NASS, alia Dialecto *bad-naſs*, h. e. madidus tanquam ex balneo, ſicut *pfütz-naſs* madidus tanquam ex palude.

FÆCHER, *fechel, focher, fucker*, inſtrumentum ventilandi, ab officio ſic dictum. Belgis *wayer* a *waien*, ſicut Latinis *flabellum* a *flare.* Hinc a peritis rectius ſcribitur *vecher*, quia eſt ventilator, a *wehen* (antiquo pronunciatu *wechen*) ventum facere. Quamvis etiam F. retineri poſſit, quia F & W. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & continuo permutantur.

FÆLLEN, ſternere, proſternere, evertere, facere ut cadat. Verbum faceſſens a *fallen* cadere. Niſi ſit a Græc. βάλλειν. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *fælan* evertere. Gloſſ. Lipſ. *fellon ſal* deſtruet. VEREL. in Ind. *fella* proſternere. Inde Francorum compoſita *arfellan, biſellan, zarfellan*, quæ hodie obſoleſcunt. Gloſſ. R. Mauri: conſternatus *arfellit.* Gloſſ. Lipſ. *biſillidi* proſterneret. Gloſſ. Pez. ſubruere *zearfellan.* Verbalia huc ſpectantia vide in *fall.*

FÆLLEN, ſenſu forenſi eſt condemnare, quia condemnatus eſt proſtrato ſimilis. VEREL. in Ind. *fælla* in Legibus paſſim condemnare. Saxones & Franci eodem pene ſenſu dicunt *nideren*, quod vide. Inde *fachfællig* cauſa dejectus, proſtratus a judice, *ſtraffællig* mulctæ reus.

FÆLLEN, pronunciare, *urteil fællen* ſententiam pronunciare. Latini alias dicunt ſententiam *ferre.* Quod videmur imitari in *fællen.* Nam R. & L. ſunt literæ permutabiles.

FÆLLEN, decipere. A Lat. *fallere*, vel Gr. φιλῶν. Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt, *falle* decipula, *faliſch, falſch* mendax, ad decipiendum factus. Cui ſimile Græc. φῦλος impoſtor, quod imitantur Galli in *filou.*

FÆLLEN, occidere, facere ut moriatur. Verbum faceſſens a *fallen* mori. VEREL. in Ind. *fælla diura* feras figere vel in venatu interimere.

FÆLLER, peſtis, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. Vide *bal* malum calamitoſum, niſi malis referre ad *fællen* occidere.

FÆME, judicium Vemicum. Vide *feim-gericht.*

FÆNDRICH, ſignifer. A *fane* vexillum. Sed unde *drich*? Reſpondeo, a *tragen* portare. Solent enim veteres verbalia formare a verbis. Ita Angloſaxonibus *tacn-bora* eſt ſignifer, a *bæren* portare. *Drich* pro ferente, occurrit etiam in compoſito *truchſeſs* dapifer. Vulgo male ſcribitur *fænderich* & *fænrich.* Illud epentheſi, hoc ſyncope laborat.

FÆRBEN. V. *ferben.*

FÆRDE, periculum. V. *far.*

FÆRE, locus trajiciendi & ipſe trajectus. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *faru* tranſitus. VEREL. in Ind. *far* iter, tranſitus. Hodie dicitur de ripa, ex qua transfretaturi in adverſam ripam vehuntur. Belgæ eodem ſenſu dicunt *het veer*, Sueci *færia*, Græci πόρος. Refer ad *faren* tranſire, transfretare.

FÆRE, ponto, machina nautica, qua flumen trajicitur. Proprie eſt vehiculum, a *faren* vehi. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fær* vehiculum, & dicitur (inquit) de arca Noæ in Paraphraſi Saxonica. VEREL. in Ind. *far* cimba, navicula, ſcapha. Ægyptios quoque cymbam illam, in qua mortuus ad ultimum judicium deferebatur, *barin* appellaſſe, vocabulo forte a Scythis relicto, quos aliquando Ægyptum tenuiſſe JUSTINUS refert, alibi ex HERODOTO & DIODORO Siculo obſervavi. Vide, annon etiam huc referri poſſint *parones* & *myoparones*, naves Saxonum prædatoriæ, quas deſcribit ISIDORUS Lib. XIX. Orig. Cap. I. Quædam Dialecti habent *færde*, haud male, quia D. eſt medium derivandi, cujus ope a *faren* fit *færde.* Gloſſ. Pez. navigium *ferid.* Hodie eadem litera utimur ad formandum nomen equi *pferd*, quod cæteris affine, & ex eodem fonte hauſtum.

FÆRE, nauta, remex. A *faren* remigare. Gloſſ. Boxh. *ferio* remiga. Gloſſ. Pez. remex *vero.* Hodie ſuperat apud Helvetios, quibus *feer* vector, lintrarius, apud PICTORIUM in Dictionario. Reliqui Germani utuntur compoſito *fær-mann.*

FÆRGE, linter, navicula, alias *bark*, quia labiales cum labialibus, & gutturales cum gutturalibus, in omnibus linguis permutantur. Anglis *barge* & *bark*, ea ſaltim differentia uſurpantur, ut (quod ex obſervatione SPELMANNI ſcribo) illa tanquam minore in fluviis tantum, hac in mari trajiciendo utantur. Sed utriusque appellationi idem fons, nempe verbum Gothicum *farjan* remigare, quod vide in *faren* ejusdem ſignificatus. Latino-Barbari inde habent *barga, barca, barcus*, & *barica*, Græco-Barbari βάρκα, Galli *barque*, Itali *barca*, & *varco*, & hinc porro *varcare* flumen rate trajicere, imo etiam *fregata* navis actuaria, quam vocem in medio reliquit FERRARIUS, cautior MENAGIO, qui a catis & felibus lepidiſſime deducit. Turcæ idem navigium ſine ulla tranſpoſitione vocant *fargata*, quod origini propinquius.

FÆRGE, *færich*, nauta, remex. Ex eodem fonte. Gloſſ. Pez. remiges *verigen.* Utrum

q

que hodie obſoletum. Utitur tamen LUTHERUS priori Ezech. XXVII. 27.

FÆR-GELT, ripaticum, portorium, naulum. Olim *fær-ſchatz*. Gloſſ. Boxh. *feriſcaz* naulum. SOMNERUS: *fære-ſceat* naulum.

FÆRIG, promptus. V. *ferig*.

FÆRKEL, porcellus. Belg. *verken*, *varken*. Diminutiv. a Lat. *porcus*.

FÆS. V. *fæslein*.

FÆSER, *feſer*, ſarmenta vitium. Utitur Luth. Eſa. V. 7. Res hoc nomine inſignita proprie eſt pars reſecta vitis vel arboris quæ propagatur. Hinc ſuſpicor illam ſic dici quaſi propaginem, a *föden* propagare, ſenſu a procreatione animalium ad regnum vegetabile tranſlato. D. & S. in Dialectis permutari, jam ſæpe animadvertimus.

FÆSER, *fæſerlein*, fibræ, capillamenta herbarum & radicum. Belgis *veezel* de omni filamento dicitur, quaſi eſſet a *faden* filum. Contra STADENIUS appellationem petit a ſimilitudine cum cæſarie, quæ Angloſaxonibus dicitur *feax*, Francis *fahs*, *vahs*. Alii ducunt a *faſſen* capere, quia plantæ fibris iſtis nutrimenta attrahunt.

FÆSLEIN, *fæſchen*, *vesken*, omne tenue, inprimis pilus, floccus, ſtipula, feſtuca, palea &c. Antiquiores habent *fes* & *fis*, neſcio quo ſenſu, aut unde deſumto. TATIANUS Cap. XXXIX. 6. *zihiu giſihes thu thie feſun in ougen thines bruoder*, quid vides feſtucam in oculo fratris tui? VERELIUS in Ind. *fis* palea, folium aridum. Interim a ſimplici *fes* & *fis* venit minuſculum *fiſel*, *fæſel*, *fæslein*, & reliqua, pro Dialectorum varietate. A *fiſel* derivatur *fiſelig* ſubtilis, & dicitur apud Suevos de Scriptura minutiſſima.

FAHEN, capere quocunque modo, manu, mente, ambitu, ſpatio, imo etiam vi & dolo. Gothis *fahan*, Angloſaxon. *fon* apud BENSON. Francis & Alam. *fahen*, Island. *fa*, Suec. *fæ*. A πιάω prendo, corripio, judice JUNIO. TATIANUS Cap. CLXXXV. 7. *mih zi fahanne*, comprehendere me. Gloſſ. Keron. comprehendant *piſahe*, occupat *piſahit*, excipe *intfah*. Inde

fach, loculamentum, & omne ſpatium capax.

fæhig, capax, latiſſimo ſenſu.

anfahen, ordiri, aggredi, initium capere, Francis *anafahen* apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XXXVII. 6. ab adverb. ordinis *an*.

auf-fahen, excipere, intercipere.

empfahen, accipere, recipere, corruptum ex genuino *entfahen*, quod antiquum.

umfahen, amplecti, capere in ulnas vel circuitum.

unterfahen, conari, factum ad modulum Latini verbi *ſuſcipere*. Olim ſignificavit *intercipere*, ut ex OTFRIDO docet SCHILTERUS in Gloſſario, manifeſta rurſus Latinæ compoſitionis imitatione.

Dicitur etiam *fangen*. Sed quoties ita loquimur, tunc literam inſerimus, nec omnibus gratam Dialectis, nec ineſſe debitam. Operæ tamen pretium eſt, ut hoc verbum cum ſuo parente conferatur.

FAL, pallidus. Dicitur de pallore omnium colorum, præcipue fuſci, flavi, & nigri, plane ut apud Latinos helvus & gilvus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *falu*, *fealo*, *fealwe*, *falewe* helvus, gilvus, *mus-fealu* color myrteus. Proprie murinus, cineritius, inter album & nigrum medius, & fortaſſe a Græc. βάλιος, quod nonſolum varium & maculis diſtinctum, ſed etiam fuſcum ſignificat. Quamvis etiam a *palleo* eſſe poſſit. VEREL. in Ind. *folur* pallidus. Idem Belgis & Alamannis *val*. Kraft von Toggenburg apud GOLDASTUM in Paræn. pag. 444.

Heide und anger und du tal
Du hat der winter aber val
Gemachet und die owe.

PROCOPIUS videtur hanc vocem oſtendere in loco memorabili de equo Beliſarii L. I. Hiſt. Goth. *Equo forte vectabatur, aſſueto bellis, edoctoque e periculis ſervare equitem, cui cætera corporis fuſca, frons narium tenus candebat, quod genus equi Græci* BALIOS, *Barbari* (Gothi aliique) VALAS *vocant.* Utor verſione GROTII. Belgæ & Germani equum pallidi coloris etiamnum eodem nomine deſignant. Vide Luth. Apoc. VI. 8. Ut neceſſe non ſit emendare PROCOPIUM, & pro βάλαν legere φάραν, quod facit CANGIUS. Nam *farius* Barbaris equum ſignificat, non colorem equi. VEREL. in Ind. *far* equus.

FALB, flavus. Angloſaxon. *fealw*, Italis *falpo*. Vel idem eſt quod antecedens, vel a Lat. *flavus*. Inde noſtris *welwen* flacceſcere, quia flavedo eſt color plantarum pereuntium. BENSONIUS in Voc. Angloſaxon. *wealowian* exareſcere. Niſenius apud Goldaſt. loc. cit.

Nu ſiht man valwen grunen walt.
Nunc cernimus ſilvam viridem areſcere.

FALK, ſpecies accipitris, incredibilis avium terror. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: falco vel capus, a capiendo, *wealhhafoc*. BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. *gwalch* accipiter. Gloſſ. Pez. herodion *faluchbo*. VEREL. in Ind. *valur* falco, accipiter. Idem Belgis *valk*, Græc. inf. φάλκων, Lat. *falco*, Gall. *faulcon*. Quidam nomen a *falce*, vel *falcatis* unguibus effingunt, quaſi origine Latinum eſſet, quod falſum. Nam *falco* Latinis ſero innotuit, & ante JULIUM FIRMICUM nemo dixit *falco*, ne PLINIUS quidem, qui Hiſtoriam animalium ſtylo ſuo ornavit. Et BEMBUS, Cardinalis ille Latine doctiſſimus, non auſus eſt dicere *falco*, ſed falcones *aquilas* appellavit, quamvis inepte. Latini enim non *aquilam*, ſed *immiſſulum* vocant, ab immittendo, quia capturæ cauſa in ſublime mittitur. Olim exi-

ſtimavi,

ſtimavi, *falk* derivari a *fællen* proſternere, vel a *fallen* irruere, vel a *walken* agitare: quoniam hæc mire convenire videbantur falconi, qui aves minores ſolo conſpectu deprimit, ut manibus prehendi a venantibus poſſint: grues vero altiſſime ſupervolans fulminis inſtar adoritur, easque in aere diu agitatas, tandem in terram dat præcipites. At nunc diligentius perpenſa voce Saxonica *wealh-hafoc*, quæ proprie accipitrem peregrinum denotat, a *walch* peregrinus, non amplius dubito, quin reliquæ ab illa ſint avulſæ per apocopen. Præcipuum compoſitum eſt *gerfalk*, de quo infra.

FALL, varios habet ſignificatus, quorum alii rectius a *fællen*, alii a *fallen*, prout ſenſus exigit, deducuntur. Angloſaxonibus effertur *fylle*, Francis *falla*, *valla*, Belgis *val*, Anglis & Suecis *fall*. Vocem Celtis quoque uſitatam fuiſſe, ex compoſitis Cambricis poſtea patebit.

FALL, lapſus, actus cadentis. A *fallen* cadere. Inde Cambris *adfail* lapſus ædificiorum, Angloſaxonibus *fylle-ſeoc* epilepticus, Germanis *waſſer-fall* cataracta, præcipitium aquæ, *fuſs-fall* ſupplicatio, prolapſio ad pedes alterius, *durchfall* profluvium, & alia innumera. A *fall* porro eſt *fællig* labilis, caducus, deciduus, *bau-fællig* quod lapſum minatur, & ſimilia.

FALL, eventus fortuitus, caſus inopinatus, *auf den fall* in caſum, *allenfalls* in eventum, *not-fall* caſus neceſſitatis, *zent-fall* caſus criminalis, *glücks-fall* caſus fortunæ, *zufall* idem quod ſimplex, *zufællig* fortuitus. Gloſſ. Pez. caſus *falla*. Refer ad *fallen* accidere, contingere. Poſtea ſenſus translatus eſt a fortuitis ad ſtatum & conditionem, quæ cuivis ſorte, bona vel mala, obtingit. Inde *zufall* ſors, ſtatus, conditio. Franci eodem ſenſu utuntur ſimplici *fall*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 113. de hœdis a ſiniſtris:

Thar ſint thie andere alle
In uuenegemo falle.

Vertit SCHILTERUS:

Iſthic ſunt cæteri omnes
In miſerrima conditione.

FALL, defectio, *fall der Engel* defectio angelorum, *Adams fall* defectio primi hominis a ſtatu integritatis, *abfall* apoſtaſia, defectio a patria religione, *verfall der kirchen* defectio Eccleſiæ a priſtina fide & puritate. Refer ad *fallen* deficere.

FALL, defectus, *fall der eren* deliquium fidei, auctoritatis, famæ, exiſtimationis &c. *fall der narung* decrementum commercii. Refer ad *fallen* deſtitui. Cambris *aball* eſt inopia, defectus, ex eodem fonte.

FALL, grave delictum, jactura pudicitiæ, aut ſimile quid, *zu fall kommen* graviter delinquere. Refer ad *fallen* delinquere.

FALL, dejectio. A *fællen* ſternere, facere ut cadat. Inde vetus compoſitum *marchfalli* projectio ab equo, quod extat in Lege Bojorum Tit. III. §. 3. qui inſcribitur *de ab equo projectis*.

FALL, irruptio, *anfall* impetus, inſultus, *ausfall* eruptio, excurſio, *einfall* invaſio. Refer ad *fallen* irruere, involare.

FALL, ruina, deſtructio, jactura rei familiaris, *eines fall befördern* interitum alicujus accelerare. Refer ad *fællen* ſternere, evertere. Cambri ex eodem fonte habent *adfail* ruina.

FALL, reditus, *ambts-fælle* ſportulæ, reditus ex officio, *ſtraf-fælle* reditus ex mulctis, *haubt-fall* reditus capitalis, quo ſenſu, jam dixi infra in *haubt*. Ejusmodi caſus vulgo vocantur *accidentia*, ut pateat eſſe a *fallen* accidere, contingere. A *fall* porro eſt *fællig* exigibilis.

FALL, inſidiæ, *fallſtrick* laqueus. Refer ad *fællen* decipere.

FALLE, decipula. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *balleg* excipula, ficilla, naſſa. Gloſſ. Pez. decipula *valla*, muſcipulis *vallun*. VEREL. in Ind. *fælla* tendiculæ feris poſitæ. NONIUS MARCELLUS tribuit Latinis *fallam* pro *fallacia*. Cuncta a *fællen* decipere. Inde vox Malebergica *ac-falla* avium decipula, a Latino *auca* avis, in Leg. Sal. Tit. VII. 9. Præcipua hodie compoſita ſunt, *maus-falle*, *ratten-falle*, *wolfs-falle*, & ſimilia in vulgus nota.

FALLEN, cadere, labi, ruere, *fallend* cadens, caducus, *abfallen* decidere, *einfallen* in ſe ruere, *umfallen* corruere, in latera cadere. Verbum omnibus antiquis (ſi Mœſo-Gothos excipias) uſitatum. Angloſaxonibus *feallan* eſt cadere, *feallend*, *fallend* cadens, *feallendlic* caducus, *fylth* cadit, quod bis occurrit in Evangelio Gentis Luc. XX. 18. *ælc the fylth ofer thæne ſtan, byth forbryt, ofer thæne the he fylth, he tocwyſt*, quisquis cadit ſuper illum lapidem, confringetur, & conquaſſabit eum, ſuper quem cadit. Idem Francis & Alamannis *fallen*, *vallen*, Belgis *vallen*, Suecis *falla*, Anglis *to fall*. Gloſſ. Pez. labuntur *vallent*. Gloſſ. Keron. cecidit *fial*. Quibus conſentit multorum judicio, Heb. *naphal* cecidit, Græc. βάλλεσθαι dejici, & Lat. *labi* per anaſtrophen.

FALLEN, in metaphorico dicendi genere ſignificat quantum poteſt, quantumque ſimilitudo permittit, (1.) *accidere*, *contingere*, *obvenire*, quia contingentia, dum præter intentionem, ſpem, & opinionem in rem veniunt, ſimilia ſunt eorum, quæ fortuito cadunt. (2.) *deficere*, *defectionem facere*, quia deficientia, dum a priſtino ſtatu in deteriorem, noxium, & vitioſiorem ruunt, perfecte referunt ea, quæ ex alto in profundum cadunt. (3.) *imminui*, *defectum pati*, quia inclinata, imminuta, & labefactata videntur, prorſus ut cadentia, ad inferiora tendere. (4.) *graviter delinquere*, quia cadere eſt gravitate ſua deorſum ferri. (5.) *irruere*, quia cadentia motu celeri & incitato obvia quæque impellunt, & toto corpore premunt. (6.) *mori*, *interire*, quia mortui lapſis ſimiles

ſimiles ſunt. (7.) *naſci*, quod dicitur de pullis quadrupedum, quia decidere magis de matre, quam nixu edi videntur.

FALLEN, accidere, contingere, præter ſpem & opinionem evenire. Gloſſ. Pez. contingunt *givallent*. Hodie utimur compoſito *vorfallen*.

FALLEN, obvenire, ab uno ad alterum devolvi. Gloſſ. Pez. obvenerat, obtigit, *gi-viel*. Inde *erbfall* hæreditas, *heimfallen* redire ad priorem dominum.

FALLEN, deficere, defectionem facere, a priſtino ſtatu in deteriorem, noxium, & vitioſiorem ruere. Inde

Cambris *aballu* deficere.
Francis *balo*, *palo*, *falo* malus, & malum tam paſſionis quam actionis. Vide plura in *bal*.
Anglis *to fall away* deficere, deſciſcere.
Germanis *fall* defectio, *abfallen* deficere, defectionem facere, *verfallen* prolabi in deterius.

FALLEN, imminui, deſtitui, deliquium & defectum pati. Gloſſ. Pez. deſtituimur *vallames*. Inde formulæ, *der preis iſt gefallen* quando pretium minuitur, *der mut iſt gefallen* quando animo deſtituimur.

FALLEN, graviter delinquere, *fall* grave delictum.

FALLEN, irruere, involare, inſultum facere, ſive lædendi & opprimendi, ſive prædandi cauſa, *in die hare fallen* in capillos involare, *ins haus fallen* irrumpere in domum, effringere ædes, *ins land fallen* impreſſionem facere in regionem manu prædatoria, *ins lager fallen* caſtra invadere. Gloſſ. Pez. opprimi *irvallan uuerden*. Similiter & Græcis βάλλομαι eſt irruo & impreſſionem facio. Inde Alamannis *fal* rapina, per metonymiam antecedentis pro conſequente, quia invaſionem plerumque ſequitur deprædatio. ISIDORUS Cap. V. 3. *ni uuas imu dhuo einighan fal ardeilendi, dhaz ir Gote uuas ebanchiliih*, non rapinam arbitratus eſt, eſſe æqualem Deo. Compoſita vide in *fall* irruptio, derivata in *feld* bellum, inſultus.

FALLEN, mori, occumbere, perire, *durchs ſchwerd fallen* ferro interire, necari. Inde

Cambris *aballu* perire, & *aball* exitium.
Angloſaxonibus *manna-fyll* hominum ſtrages, apud SOMNER. in v. *fylle*.
Francis *fall* mors, interitus, corruptio & deſtructio corporis. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 49.

Thieſelben irſtantent alle
Fon thes lichamen falle.
Omnes reſurgent
A corruptione corporis.

FALLEN, naſci, *von ſchönen pferden fallen ſchöne füllen* ab equis generoſis naſcuntur pulli generoſi. Inde *füllen* pullus equinus vel aſininus, *winter-fællig* quod ex animalibus domeſticis hyberno tempore editur.

FALLEN, ſentire, judicare, *beifallen* aſſentiri, *beifall* aſſenſus. Non a *fallen* cadere, etiamſi Galli dicant *tomber d'accord*, quod non habet ſenſum intelligibilem; ſed forte ab Heb. *pillel* judicavit.

FALLEN, placere, gratum eſſe. Priſcis Septentrionalibus *billa* eſt placere, *obilla* diſplicere, *fallin* aptus, *fallegr* pulcher, apud VEREL. in Ind. Græcis φιλεῖν eſt amare. Latini inde habent *bellus*, i. e. pulcher, amabilis. Alia origine minime opus eſt, cum hæc ſatis manifeſta ſit. Nam a *bellus* pulcher, amabilis, recte fit *billa*, *falla*, *fallen* placere, quia pulchra tantum placent. Hodie dicimus *gefallen* cum præfixo *ge*, & inde *gefællig* gratus, acceptus, *gefælligkeit* placendi ſtudium. Sed in reliquis compoſitis præfixum *ge* abjicimus. Inde *misfallen* diſplicere & diſplicentia, *misfællig* moleſte, non ſine offenſa. Quæ, cum nullam habeant affinitatem cum cæteris ejusdem ſoni verbis, commodiſſime, ni fallor, ab idea grati deducuntur. Plura verba ſimiliter facta vide in *danken* placere.

FALSCH, non-verus, mendax, ad decipiendum factus. Vox Celtica, quæ Cambris & Armoricis effertur *ffals*, *fals*, Hibernis *falſa*, Anglis *falſe*, Belgis *valſch*, Suec. *falsk*, Island. *falskur*, Gall. *faux*, *fauſſe*, Lat. *falſus* & *fallax*. Cuncta a *fællen* decipere. Dicitur & ſubſtantive pro fraude & materia fraudulenta, ſaltim apud veteres Islandos. VEREL. in Ind. *fals-laus* integer, ſine fraude, *fals* pecunia adulterina, dicitur & de aliis rebus quæ falſantur, vel in quibus ſub genuino fraus & dolus occultatur. Plura ſubſtantiva ab eodem verbo oriunda, vide in fonte. A *falſch* porro oritur *fælſchen*, *verfælſchen* vitiare, adulterare, falſum pro vero ſubſtituere, *fælſchlich* mendaciter, doloſe.

FALT, verbale a *falten*, ſignificat plicam & plicatum.

FALT, plica veſtis, ruga frontis, & ſimilia. Cambris *pleth*, Angloſax. *feald*, Angl. *fold*, Ital. *falda*, Suecis *fæll* per apocopen, Belgis *vouw* per ſyncopen. Allegorice dicitur id, quod plures & diſpares habet exiſtendi modos, ducta a veſtibus complicatis ſimilitudine. Hinc ſimplicitas dicitur *einfalt*, quaſi *unfalt*, quia nullas habet plicas, ut oſtendi in loco.

FALT, plicatus, allegorice varius, multiplex, diſpar. Dicitur (1.) de eo quod in ſe varium & anceps eſt. Gloſſ. Lipſ. *twifolda* anceps. Inde *einfalt* ſimplex, a negativo *ein*, quia totus ſibi ſimilis & a compoſitione alienus eſt. (2.) de eo, quod in genere ſuo multiplex. Inde Angloſax. *twy-feald* duplex, *feal-feald* multiplex, *mænig-feald* plurifarius, *hund-feald* centuplus, Matth. XIII. 8. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. duplici *zuuifalda*. Gloſſ. Boxh. bipertitum *zuivalt*. Confer TATIANUM Cap. LXXI. 5. (3.) de eo quod in unitate ſua plures habet exiſtendi modos, pluresque

 diſſe-

differentias. Hoc ſenſu utitur ISIDORUS Hiſpalenſis de Myſterio Trinitatis in Fragmento contra Judæos Cap. IV. 7. ubi ait: *dhazs dher foraſago dhenſelbun Druhtin dhridhaldan in ſeinem heidim araughida*, quod vates eundem Dominum ut trinum in ſuis perſonis oſtenderit. Hodie dicimus *dreifaltig*, quam vocem alii tanquam novam & tanto arcano minime aptam immerito faſtidiunt. Enimvero ſi Chriſtianis doctoribus jam Sæculo VII. licuit dicere *drifalda*, non video, cur nobis hodie non liceat dicere *dreifaltig*, cum utriusque vocis idem ſenſus ſit, niſi quod illa trinum, hæc trinitate præditum ſignificet.

FALTEN, plicare. Gothis & Alam. *faldan*, Angloſax. *fealdan*, Francis *faltan*, Anglis *to fold*, Italis *faldare*, Suecis *fælla*, Belgis *vouwen*. Gloſſ. Keron. plicare *faldan*, explicantur *ſyn kefaldan*, adplicet *zuapifalde*, volvat *inualde*, provolvat *forapiualde*, provolvantur *fora ſi pifaldan*. Quæ hic JUNIUS de voce Angloſax. *fald* ſtabulum, ſeptum, affert, impertinentia vocat STIERNHIELMIUS. Et merito. Revera enim *falten* eſt dictio Latina a *plicare* facta, per literas mobiles & convertibiles. Vide doctrinam de literarum permutatione in PROLEG. & patebit, P. & F. nec non C. & T. in multis vocibus permutari, & L. e ſede nativa frequenter transponi.

FALTIG, *fæltig*, plicatus. Id eſt, plica præditus, vi terminationis *ig*. Senſum metaphoricum vide in antecedentibus. Veteres dicunt *falt* & *faltlich*.

FALZEN, plicare. Frequentativ. a *falten*.

FAN, dominus, Dial. Gothica. Etymon, & plurium Linguarum conſenſum, vide in *bann*.

FANE, pannus laneus vel lineus. Evang. Goth. Marc. II. 21. *fanins niujis plat* panni rudis aſſumentum. Gloſſ. Florent. linteolus *fanon*. RUDBECKIUS in Atlantica deducit a *funna* lucere, & vocem de veſte valde candida interpretatur. Quam etymologiam adoptat DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 115. Mihi videtur eſſe a Lat. *pannus*, & hoc a Græc. πῆνος tela, textura.

FANE, faſcia, & quodcunque involucrum ex panno, linteo, vel ſindone. Dicitur antiquitus primo de linteis ſepulcralibus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 202. de Lazaro:

Joh ſon themo grab erſtuant,
Mit lachanon biuuuntan,
Joh fanon ſo gibuntan.
Surrexit de ſepulcro
Pannis involutus
Et faſciis ligatus.

Secundo de linteis ſacris, quibus calices aliaque vaſa ſacra involvebantur, quæ Monachis vocantur *fanones* apud Gloſſographos, manifeſta Germanicæ vocis imitatione. Tertio de omnibus mappulis. Gloſſæ veteres apud LINDENBROG. in Gloſſ. mappa *banckfano*, mappula *tiſchfano*. Et huc etiam ſpectat ſudarium, quod ALCUINUS apud Gloſſographos *fanonem* vocat, quodque obſervante DIECMANNO in Bibliis antiquis paſſim vertitur *angfane*. Quarto & metonymice de munuſculis, quatenus ab offerentibus ſindone vel aliis linteis ſunt involuta. Hinc *eulogium* in Gloſſis R. Mauri vertitur *fana*.

FANE, vexillum. Angloſax. *fana*, *fæna*, Francis & Lat. Barb. *fano*. Quibus convenit vox Cambrica *penwn*. Plerique *fane* deducunt a *band* faſcia, quod ejusmodi faſciæ perticis alligatæ priſcis erant pro vexillis. Sed revera notionibus & Dialectis differunt. Nam *band* Gothica lingua eſt ſignum, & Longobardica ſignum militare, ut demonſtravi in voce, *fane* Francica linteolum ex haſtili dependens, ſenſu a mappulis ad labara & vexilla ob manifeſtam ſimilitudinem translato. Præcipuum & antiquiſſimum compoſitum, quod mire exercuit ingenia eruditorum, eſt *gundfane*, quod explicavi in loco. Reliqua, quæ vel ab imperio, vel ab exercitu, vel a ſanguine, vel ab oppugnatione nomen ducunt, ut ſunt *reichsfane*, *her-fane*, *blut-fane*, *ſturm-fane*, & ſimilia, a Jurisconſultis & Lexicographis paſſim explicantur. A *fane* eſt diminutiv. *fænlein* cohors, ſub eodem vexillo militans, per metonymiam ſigni pro ſignato.

FANE, triton, lamina verſatilis in faſtigiis ædium, quæ, ſi figuram vexilli refert, dicitur *fane*, ſi Galli gallinacei *wetter-han*, quia vento explorando facta.

FAN-LEHN, feudum vexillare. Differt a *zepter-lehn* inveſtitura tantum. Illud Principibus ſæcularibus conferri ſolet per vexillum, hoc Eccleſiaſticis per ſceptrum. Id quod ipſis nominibus declaratur.

FANG, verbale a *fangen*, plures habet ſignificatus, pro varia notione verbi, a quo oritur.

FANGEN, capere, & per ſynecdochen generis *recipere*, *excipere*, *ſuſcipere* &c. A *fahen* per epentheſin. Illud Saxonibus, Francis, & Alamannis, hoc Gothis magis uſitatum. Capit autem primo *manus* & *digiti*, poſtea ad ſimilitudinem manus etiam *mens*, *vis*, *dolus*, *locus*, *ordo*, & quid non? Quorum evolutio, cum ſit ſatis facilis, non debet me detinere. Oſtendam tamen potiſſimos ſignificatus ex dictis fluentes.

FANGEN, capere manu, accipere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fangan*, *fengan* capere, manu prehendere, capeſſere, *feohfang* acceptio pecuniæ. Hodie dicimus *empfangen*, quod vide.

FANGEN, capere mente, concipere. VEREL. in Ind. *fangarad* conſilium e re & occaſione captum. Dicitur etiam in malam partem. Inde *grillenfænger* homo cerebroſus, qui ſpecies tantum inanes captat.

FANGEN, capere vi, comprehendere, *gefangen* captivus, *gefængnus* carcer. TATIANUS Cap. CLXXXV. 7. 8. *ir giengut uz mit ſuerton inti ſtangon mih zi fahenne, inti ir ni fiengut*

fiengut mih, exiiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me, & me non tenuiſtis. Inde *infang* manus injectio, in Lege Bojorum Tit. III. 3. *Si in eum contra legem manus injecerit, quod infanc dicitur.* Plura huc ſpectantia exhibet VERELIUS in Ind. cujusmodi ſunt, *fang* rapina, violenta invaſio, *herfang* manubiæ, præda, ſpolium, *hardfengi* violentia.

FANGEN, capere aſtu, irretire, *vogelfang* aucupium. Dicitur autem nonſolum de inſidiis laqueorum, ſed etiam verborum. Evang. Angloſaxon. Marc. XII. 13. *tha ſendon hi to hym ſume of Fariſeum and Herodianum, thæt hi beſengon hyne on hys worde*, & mittunt ad eum quosdam ex Phariſæis & Herodianis, ut eum caperent in verbo. Ubi Luth. *daß ſie ihn fiengen in worten.* Inde *verfænglich* captioſus.

FANGEN, capere circuitu, circumdare. Inde *umfangen* ulnis amplecti, muro aut ſepimento cingere. Præcipuum derivatum eſt *fang*, quod in latiſſimo ſenſu poſitum eſt apud veteres, & dicitur primo de ſeptis. Gloſſ. Boxh. *piſanc* ſeptum. Inde Latino-Barbaris *bivangium* pro ambitu ſaltuum aut ſepto hubarum. Secundo de veſtimentis. Inde *giſang* toga, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. XXIV. 10. *ther zuei giſang eigi*, qui duas habet tunicas. Tertio de ſinu. VEREL. in Ind. *fang* ſinus, & quantum quis ulnis complecti poteſt.

FANGEN, capere ab initio, incipere. Gloſſ. Keron. incipiatur *ſi kifangan.* Hodie utimur compoſitis, cujusmodi ſunt, *anfangen* inchoare, *anfang* initium, *anfænger* inceptor.

FANGEN, occupare. TATIANUS de S. Petro Cap. XIX. 8. *forhta beſieng inan*, timor occupaverat eum. Inde Angloſaxonibus *fore-fang* anticipatio, præventio, & Islandis *fang* acquiſitum, & *full-fang* plena & legitima acquiſitio, apud VEREL. in Ind.

FANGEN, jugulare, excipere gladio. Viget in compoſitis *fangeiſen* & *hirſchfænger* venabulum.

FANZEN, nugas agere. Idem quod *fatzen* inſerto N. Inde *alfanz* nugator, aliena & inepta loquens, *firlefanz* verboſus nugator.

FAR, *færde*, periculum. Suecis *fara*, Belgis *vaer*, *vaar*. Proprie eſt terriculum, derivaturque a *faren* terrere, & dicitur de periculo, quia terret. Similiter Græcis δεῖμα metum & periculum notat. STADENIO, qui in hac voce explicanda inconſtans eſt, & derivationem ejus modo a *faren* proficiſci, quia itinera ſæpe ſunt periculoſa, modo a *faren* tentare, quia pericula ſunt malevolorum nocendi tentamina, inſtituit, aſſentiri non poſſum. Hodie utimur compoſito *gefar*. Utitur tamen ſimplici Luth. Sir. XXXIV. 13. & derivato *fæhrlichkeit* 2. Cor. XI. 26.

FARBE, color. Vox Francica. Gloſſ. Boxh. color *farva.* Gloſſ. Pez. colores *faruua.* Gloſſ. Keron. colore *farauuy.* MARTINIUS ducit a Lat. *varius*, ingenioſe magis quam vere. Nam vox hodierna eſt ab antiqua *faruua*, mutato W. in B. quod fieri ſolet ſæpiſſime; antiqua vero a *waren* videre, per medium derivandi W. quia color eſt ſpecies viſibilis. Simile eſt, quando color dicitur *ley* a λάω video. Interim a *farbe* eſt *færben* tingere, colore imbuere, & alia ſatis nota. Voces Saxonicas vide in *blech* & *fach*, Celticam *lei* in *Proleg.* Sect. VI.

FARBE, forma, proſopon, perſona. ISIDORUS Cap. III. 6. *aridalida ſih ſelban, endi ſcalches farauua intfenc*, exinanivit ſe ipſum, & formam ſervi accepit. Senſus a colore ad formam translatus, quia ex coloribus forma dignoſcitur. Inde *farb halten* ſuſtinere perſonam, quod dicitur de conſtantis propoſiti viro.

FAREN, plures ducit familias, quæ nihil inter ſe commune habent. Nos illas docendi cauſa in tres ſeparabimus.

FAREN, primi generis.

FAREN, tribus modis dicitur, (1.) *de motu pedum*, (2.) *de motu rerum & perſonarum*, (3.) *de motu mentis.* Primus ſignificatus eſt a Laconico πόρ pes, quia verba eundi ſolent a pedibus formari. Exempla vide in *pedden.* Secundus a *für* trans, ultra, de loco. Quid enim eſt moveri, niſi de loco in locum agi? Tertius a motu locali transfertur ad mentem, quia operationes mentis ſunt motibus corporeis ſimiles. Sed his rite intelligendis meditatione opus eſt.

FAREN, ire, abire, diſcedere. TATIANUS Cap. XLVI. 4. *far inti giougi thih themo biſcofe*, vade & oſtende te Sacerdoti. Gloſſ. Keron. gradiendi *ze faranne.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. X. 5.

Tho det er ſelb ſo er uuolti
Ioh rumor faran ſcolti.
Tunc finxit ac ſi vellet
Longius ire.

FAREN, transire. Codex Arg. Luc. X. 7. *ni faraith us garda in gard*, nolite transire de domo in domum. Verſio Angloſaxonica eodem ſenſu: *ne fare ge fram huſe to huſe.* Idem Græcis περᾶν, obſervante JUNIO.

FAREN, ferri, moveri, de loco in locum agi. Occurrit in *farnüß*, *farende habe*, *farende güter*, bona mobilia. Vocem explicat Jus Prov. Alam. Cap. CLXI. *uuaz varndez gut haizze, daz ſulen uuir iu ſagen. Golt und ſilber, und edelgeſtain, vihe, roß, und allez daz man getriben und getragen mag:* Quid ſit bonum mobile, dicendum nunc eſt. Aurum, argentum, gemmæ, pecora, equi, & quicquid agi aut portari poteſt. Cum hoc ſignificatu convenit Lat. *ferri.*

FAREN, proficiſci. Gloſſ. Pez. profectus eſt *fuor.* VEREL. in Ind. *fara* verbum generale, ire, proficiſci terra marique, *far* iter, tranſitus, *farveg* via publica vel communis vicinorum. Inde fortaſſe *faramanni* in Lege Burgund. Tit. LIV. 2. 3. qui judice CANGIO ſunt hoſpites & advenæ, quibus agri ad habitandum conceſſi.

FAREN,

FAREN, vehere & vehi. Inde Angloſax. *fær* vehiculum, Islandis *far* vectura, Germanis *fur* idem, & *furmann* auriga.

FAREN, remigare, navigare, transfretare. Cod. Arg. Luc. VIII. 23. *faridedun* navigabant. Joh. VI. 19. *farjandans* remigantes. TATIANUS Cap. LIV. 1. *ſteig tho in ſhifilin inti ferita,* tunc aſcendit in naviculam & transfretavit. Ab hoc verbo deſumptum eſt nomen ipſius navigii apud priſcos, quod aliis quidem *feru*, aliis *ferid*, aliis *far*, Ægyptiis *baris* dicitur. TATIANUS Cap. CCXXXVI. 7. *thie andere jungoron mit ferennu quamun,* reliqui diſcipuli navigiis veniebant. Gloſſ. Pez. navigium *ferid*. VEREL. in Ind. *far* cymba, navicula, ſcapha; item navigatio & iter maritimum, *farbann* navigationis interdictio, navium demtio. Germani ex eodem fonte habent *fære* trajectus & ponto quo amnis trajicitur, nec non *færge* linter & remex.

FAREN, errare, vagari, *farende ſchüler* ſcholaſtici vagabundi. Idem quod *faren* proficiſci, & dicitur de vagis, quia ſemper in via ſunt, nusquam ſtabilem figentes ſedem.

FAREN, contingere, fortuito venire. NOTKERUS Pſal. CIII. 6. *alſo iz fuor in diluvio,* ſicut accidit in diluvio. Plura ejusdem auctoris teſtimonia vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 285. Hodie utimur compoſito *widerfaren* fortuito obvenire. Utrumque eſt a *faren*, quatenus ſignificat *ferri*, & dicitur de contingentibus, non quod temere, ſed quod a ſuis cauſis, quamvis nobis ignotis, ferantur & obferantur. Hinc fatum Græcis dicitur φέϱον a φέρειν, Latinis *fors* a *ferre*, quia fatum eſt ipſa ſeries cauſarum, quæ omnes eventus, bonos & malos ſecum fert. VIRGIL. Æn. 2. *Fors ſi qua tuliſſet.* Germani inf. dicunt *büren*, non a *bæren* ferre, ſed a *faren* contingere, mutato F. in B. quod fieri ſolet ſæpiſſime. V. *gebüren*.

FAREN, agere, facere, peragere. Verbum extinctum, ſed in prole ſuperſtes. Nam hinc componuntur & derivantur, *ſchonfaren* leniter cum aliquo agere, *willfaren* gratificari, optata & deſiderata facere, *far* opus, *farlæſſig* negligens, remiſſus in opere, *fart* negotium, & ſenſu forenſi cauſa, imo etiam *fer* & *fert* facilis. Quæ vide ſuis locis. Cum hoc ſignificatu convenit Gall. *faire*.

FAREN, procedere, certo & determinato modo agere. Jus Prov. Alam. Cap. 385. *wie man mit kamphe gevaren ſol,* quomodo in duellis procedendum ſit. Inde *rechtlich verfaren* eſt legitime procedere, & ſubſtantive legitima cauſæ defenſio.

FAREN, tendere, animo volare, *hoch faren* ad ſublimia tendere, animo ad alta volare, *anfaren* involare, impetere, incivilibus modis aggredi.

FAREN, obire. Proprie eſt *ire*, *tranſire*, & dicitur de anima, non quod abeat in ventos, ſed quod ex hac vita transeat in aliam. BENSON. in Voc. AS. *faran* ire, obire. Gloſſ. Boxh. *hinafare* abeam. Lege *obeam*. TATIANUS Cap. IX. 3. *unzan hinafart Herodes,* usque ad obitum Herodis.

FAREN, deficere, perire, diſſolvi. Gloſſ. Lipſ. *tefuor* defecit, *tefarando* deficientes. ISIDORUS Cap. II. 3. *dhiu ziſarande chiscaft dhero dodhlühhono,* conditio caduca mortalium. TATIANUS Cap. XXV. 5. *er thanne zifare himil inti erda,* antequam transeat cœlum & terra. Gloſſ. Keron. tranſitoriis *zefarantlihhem*. Ergo proprie eſt *tranſire*, & dicitur de pereuntibus, quia tranſeuntibus ſimiles ſunt. Hodie utimur in re coquinaria. Inde *zerfarenes*, *zerfarens*, cibus ex ovis diſſolutis. Differt a cibo ex ovis ſalva integritate frixis.

FAREN, ſecundi generis.

FAREN, generare, *vorfaren* progenitores. Idem quod *bæren* gignere, procreare. F. & B. ſunt literæ permutabiles. Inde Longobardis *fara* generatio, & familia. P. DIACONUS Lib. II. de Geſt. Long. Cap. 9. *Giſulfus non prius ſe regimen civitatis & populi ſuſcepturum edixit, niſi ei, quas ipſe eligere voluiſſet, Longobardorum* PHARAS, *hoc eſt, generationes vel lineas tribueret.* Lex Long. Lib. III. Tit. 14. *Si quis liber homo migrare voluerit aliquo, poteſtatem habeat - - cum* FARA *ſua migrandi quo voluerit.* Latinis *omnifarius* eſt omnigenus, forte ex eodem fonte.

FAREN, coire, inire. VEREL. in Ind. *kuenna-far* coitus cum uxore. Verbum faceſſens a *bæren* parere, quia coire eſt facere ut pariat. Quamvis etiam metonymicum eſſe poſſit, poſito conſequente pro antecedenti, generatione pro coitu, quæ coitum proxime excipit. Germani videntur inde habere *farr* bos initor.

FAREN, tertii generis.

FAREN, timere, metuere, *ſich befaren* in metu eſſe, *ſich verfæren* expaveſcere. Simile eſt Lat. *vereri*. Angli inde habent *fear* metus, Galli *peur*.

FAREN, terrere, facere ut metuat. Verbum faceſſens ex præcedenti, quod Angloſax. effertur *færan*, *afæran*, Francis *ferron*, *irferron*, Anglis *to fear*. Gloſſ. Lipſ. *irferron ſal* obſtupefacies. Hinc attonitus, perterritus, obſtupefactus Francis dicitur *ervirrit*, Anglis *afraid*, Germanis *verfært*. EPINIC. R. Lud. *kuning uuas ervirrit,* rex erat attonitus. Ex eodem fonte eſt *far*, *gefar* periculum, quia terret, & ab illo reliqui verbi *faren* ſignificatus.

FAREN, inſidiari. NOTKERUS Pſal. X. 8. *er varet daz er den armen erzucche,* inſidiatur ut pauperem rapiat. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 209.

Faretun thes ferahes
Sine fianta innan thes.

Interea inimici ejus inſidiabantur vitæ. Inde Gothis *ferjans* inſidiatores Luc. XX. 20. Omnino a *far* periculum. Quid enim eſt inſidiari, niſi periculum ſtruere? A *faren* rurſus

rurſus fit *fara*, fraus, dolus, inſidiæ. NOTKERUS Pſal. XXX. 5. *du bringeſt mich uzer dien faron, die ſie mir tougeno taten*, educes me ex laqueis, quos mihi clam poſuerunt. Et huc ſpectat ex hodierno ſermone *geſærde* dolus, inſidiæ. Nota formula contrahentium: *getreülich und one geſærde*, fideliter & abſque dolo.

FAREN, tentare, periclitari, periculum intendere. Idem quod inſidiari, & ex eodem fonte. Quid enim eſt tentatio, niſi periculi oſtenſio, & neceſſitas ex duobus malis alterum eligendi? Hoc ſenſu tentatio videtur accipi Matth. VI. 12. & hoc ſenſu tentare OTFRIDO dicitur *faran*, tentatio *fara*, tentator *farari*. Exempla vide apud SCHILTERUM in Gloſſario.

FAREN, experiri, experimento cognoſcere. Græcis conſono vocabulo πειράζω, Lat. *perio*. Ex eodem, ut videtur, fonte. Quid enim eſt experiri, niſi periculum facere? Hodie utimur compoſitis, cujusmodi ſunt, *erfaren* uſu cognoſcere, adjective prudens, expertus, peritus, *erfarung* uſus, experientia.

FARLÆSSIG, negligens. Proprie tardus & remiſſus in rebus agendis, a *laſſen* remittere, cunctare, & *far* opus, negotium, quod eſt verbale a *faren* agere, peragere.

FARN-KRAUT, & per apocopen *farn*, filix. Angloſaxon. & Angl. *fearn*. MARTINIO venit a Lat. *farnus*, arbor e genere quercuum, quia filix dicitur naſci in veterum quercuum muſco.

FARR, *farr-ochs*, bos, taurus. Evang. Angloſaxon. Matth. XXII. 4. *mine fearras and mine fugelas ſynt ofslegene*, tauri mei & altilia mactata ſunt. NOTKERUS Pſal. XXI. 13. *feizte pharre habent mih umbeſezzen*, tauri pingues obſederunt me. Cujus generis ſint hi tauri, an ad venerem gregariam reſervati, an ſimpliciter juvenci, non liquet. Si prius, *farr* eſt bos initor, a *faren* inire. Si poſterius, nomen ab Hebræis arceſſendum. Illis enim *phar* vel *par* bovem juvencum, & *parah* bovem juvencam denotat. Priorem vocem, quoties in Hebræo occurrebat, LUTHERUS in vernacula reddidit *farr*, Exod. XXIX. 1. Lev. VIII. 2. Num. XXVIII. 11. 19. 27. XXIX. 13. 17. & alibi.

FART, cujuſcunque ſit ſignificatus, eſt derivativum a *faren*.

FART, itus, abitus. Gloſſ. Lipſ. *utferdi* exitus. Refer ad *faren* ire.

FART, tranſitus, & omnis locus, per quem itur & tranſitur, ſive pedibus ſive vehiculo, *einfart* porta. Gloſſ. Pez. oſtium *infart*. Refer ad *faren* tranſire.

FART, aſcenſus & deſcenſus, *himmelfart* aſcenſus in cœlum, *höllenfart* deſcenſus in infernum. Refer ad *faren* ferri, moveri.

FART, curſus. Gloſſ. Pez. curſu *ferti*. Inde *luſt-fart* excurſio oblectationis cauſa. Refer ad *faren* vehi.

FART, iter. Gloſſ. Lipſ. *verthe* itineribus, *geverthe* iter. Inde *ſeefart* iter navale, *walfart* peregrinatio religionis cauſa. Refer ad *faren* proficiſci.

FART, expeditio. Senſus ab itinere petitus, quia expeditio eſt profectio ad bellum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon *færde*, *fyrde* expeditio, *land-fyrd* expeditio terreſtris, *ſcip-fyrd* expeditio navalis. Viget in compoſito *her-fart* expeditio bellica, quod vide infra in loco.

FART, cauſa, negotium. A *faren* agere. Utitur hoc ſenſu OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 21. ubi paranymphus dicitur *friunt thes fartes*, conciliator negotii, interprete SCHILTERO in Gloſſ. Inde nobis *tag-fart* terminus judicialis, proprie dies cauſæ condictus, a *tag* dies præſtitutus, & *fart* cauſa, negotium. Præpoſtera vocis compoſitio verum ejus ſenſus occultat.

FASAN, avis phaſiana, a *Phaſide* Colchorum fluvio ſic dicta, unde ab Argonautis primum in Græciam advecta creditur.

FASE, floccus, *faſen* flocci, *fæslein* omne tenue. Vide reliqua in poſtremo.

FASEL, nova fœtura. In genere plantarum dicitur *fæſer*, h. e. propago. Utrumque ex eodem fonte, nempe a *föden* parere, gignere, prolificare, litera muta, ut ſæpe alias in liquidam mutata. Gloſſ. Pez. paſcualem vitulum *vaſal chalp*. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 13. *iro ſcaf ſint feſelig*, oves eorum ſunt fœtoſæ. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fæsl* fortaſſe fœtus, ſoboles, partus, quod Belgis hodieque *faſel*. Vocem Belgicam ſiſtit KILIANUS in Etymologico: *faſel, vaſel*, fœtus in utero, Sicambris ſoboles, *faſelborſe* fœtus involucrum, *faſelvieh* pecus generans, cui opponitur *geldevieh*. A *faſel* porro fit *faſelen* ſoboleſcere & liberis operam dare, quod habet HENISCHIUS.

FASELN, *faſolen*, genus fabarum, Italis *faſoli*. Utrumque a Lat. *faſeolus*.

FASELN, nugari, ineptire. Frequentativ. a *fatzen*, quod vide.

FASS, dolium, cadus, & omne receptaculum ventroſum, ſenſu apud veteres & recentiores latiſſimo. Lat. *vas*, Angloſaxon. *fat*, *fæt*, Francis & Alam. *faz*, Cambris *ffettan*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fat, fata, fæt* vas, menſura quædam, *fætels* pera, abacus, ſaccus, vaſculum. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſor. alabaſtrum *flænen ele-fæt*, cocula *olfata*, cratera *eardefæt*, enophorum *win-fæt*, ydria *wæter-fæt*, mulctrale *meolc-fæt*, ſcortia *lethren-fæt*, acetabulum *æced-fæt*, malluviæ *hand thweales-fæt*, pelluviæ *fot-thweales-fæt*, catinus *læpeldre-fæt*, cimbia, cymbium *ſcip-fæt*, lagena *læmen-fæt*, bulga *hydig-fæt*, ſalinare *ſealt-fæt*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ffettan* ſaccus. TATIAN. Cap. VIII. 7. *inti gioffonoton iro treſofazzon*, & aperuerunt ſcrinia theſauri ſui. Cap. CLXXXIII. 1. *tho quam Judas mit liohtfazzon*, tunc venit Judas cum laternis. Uſus hodiernus agnoſcit *hand-faſs* gutturnium, *ſalz-faſs* ſalinare, *ſpül-faſs*, *waſſer-faſs*, & alia innumera noti ſignificatus, in quibus *faſs* latiſſimo ſenſu ſumitur. Eadem latitudine occurrit

occurrit in collectivo *geſæſſe*, quo omnis generis vaſa & de quacunque materia deſignantur. Sic autem dicitur, a *faſſen* capere continendo, quaſi capedo continens, prout eſt ipſius rei teſtimonio. Vaſa vero anſata ob duplicem rationem ita dicuntur, cum quia capiunt ut reliqua, tum quia capiuntur per anſas. Vox Latina ejusdem eſt originis, de qua, niſi reducatur ad *faſſen*, nulla idonea ratio reddi poteſt.

FASSEN, capere. Belg. *vatten*, Suec. *fatta*. Apud antiquos hactenus non occurrit, in nullis eorum Dialectis, quod in iſta derivatorum multitudine, quæ conſpicuam habent vetuſtatem, mirum videri poteſt. Dicitur autem ſenſu latiſſimo. *Capere* enim in omnibus Linguis primo dicitur *manus*, & poſtea ad ſimilitudinem manus *intellectus*, *animus*, *vinculum*, *ambitus*, *vas*, *inane*, & quid non? Hinc tot ſignificatus orti, quot poſſunt eſſe capiendi modi in rerum natura.

FASSEN, capere prehenſione. Dicitur (1.) de manu. Et hactenus verbum Germanicum ſimile eſt Dorico πιάζω, prendo, manu premo. (2.) de intellectu. Inde vox Domini apud Matth. XIX. 12. *wer es faſſen mag, der faſſe es*, qui poteſt capere, capiat. Diſputari ſolet inter Philoſophos, quomodo fiat intellectio? Sed in omnium ſententia evitari non poteſt grave incommodum, ut vel corporea intellectio fiat a mente incorporea, vel a corporeis ſimulacris intellectio incorporea. Utrinque ex nihilo aliquid fit, ſive corpus cogitet, ſive mens tantum. Adeo omnia ſunt incerta, ut ne nos quidem noſcamus. Verum quomodocunque fiat intellectio, mens intelligendo percipit, & percipiendo intelligit, & hæc perceptio eſt quædam *comprehenſio*, *ſimilis iis rebus, quæ manu prenderentur*, ut ſapienter docet ZENO apud CICERONEM in Quæſt. Acad. Lib. I. Cap. ult. (3.) de voluntate. Inde *mut faſſen* animum colligere.

FASSEN, conſtrictum tenere. Græcis conſono vocabulo πιέζειν, πιάζειν. Inde ligamina Latinis *faſces*, *faſciæ*, Cambris *ffasgau*, Goth. *faskja* Joh. XI. 44. *jah urran ſa dautha gabundans handuns jah fotuns faskjam*, & ſurrexit mortuus ligatus manus & pedes inſtitis. Ex eodem fonte eſt *feſſel* manica, pedica, vinculum ferreum, quo captivus tenetur. Allegorice dicitur de animo, quatenus motus ſuos compeſcit, & pravis affectibus veluti vincula injicit. Inde *ſich faſſen* moderari triſtitiam, iracundiam, metum, cupiditatem &c. *gefaſt* tranquillus, *ſich gefaſt machen* munire animum contra adverſa.

FASSEN, capere ambiendo, *umfaſſen* ulnis amplecti, muro vel ſepimento cingere. In derivatis dicitur primo de ſeptis. Evang. Goth. Luc. XIV. 23. *usgagg and wigans jah fathos*, exi in vias & ſepes. Marc. XII. 1. *atlagida fathom*, circumdedit ſepem. Secundo de veſtimentis. VEREL. in Ind. *fat* veſtimenta, *fatabur* domus in qua veſtes conſervantur. Tertio de marginibus rerum artificialium. Inde *einfaſſung* ora, limbus, fimbria, & univerſe incluſio. Quarto de menſuris cubitalibus. Inde *fadem* menſura duorum cubitorum.

FASSEN, capere continendo. Dicitur primo de vaſis & menſuris, quatenus ſunt receptacula rerum. Secundo de omni argumento, quod literis & mandatis continetur. Inde in *ſchriften faſſen* literis mandare, in commentarios referre, *verfaſſer* auctor literarum, *verfaſſung* inſtitutum, mandatum, proviſio. Cuncta a complexu argumenti.

FASSEN, transvaſare, ex uno vaſe in aliud transfundere. Verbum a ſubſtantiv. *faſs* factum.

FASSEN, convaſare. Ex eod. fonte. Allegorice eſt præparare, quia præparantes ſimiles ſunt eorum, qui vaſa colligunt proficiſcendi cauſa. Inde *gefaſt* accinctus, expeditus, poſitis omnibus requiſitis ad agendum paratus, *kriegs-verfaſſung* apparatus bellicus.

FASSNACHT, veſpera vel vigilia ante jejunium quadrageſimale. Non a vaſis potoriis, velut nox Baccho ſacra, etiamſi pravi Chriſtianorum mores huic etymologiæ faveant: Sed a genuino *faſtnacht*, mutato T. in S. qua mutatione in ore ſuperioris Germaniæ nihil eſt frequentius.

FAST, duos habet ſignificatus, quorum alter ſenſum intendit, alter remittit. Primo ſignificat *valde*. Luth. Pſal. LXXXIX. 8. *Gott iſt faſt mæchtig*. Secundo *pene*, *fere*. Id. Marc. VI. 35. *da der tag faſt dahin war*. Prior ſenſus videtur eſſe ab adject. *veſt* validus. Sic Latinis a *validus* fit *valde*. Hodie tamen obſoleſcit. Alter Oedipo opus habet. Interim apud Latinos quoque *penitus*, & *pene* ſunt contraria. A *faſt* valde, eſt nomen proprium VASTMAR, valde celebris, quod extat in Fragm. de Belg. Hiſp. Caroli M. v. 2950.

FASTEN, ſervare, cuſtodire, obſervare. Evang. Goth. Joh. VIII. 55. *waurd is faſta*, ſermonem ejus ſervo. Joh. XIV. 24. *waurda meina ni faſtaith*, ſermones meos non ſervat. Plura exempla vide apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. STIERNHIELMIUS, qui poſt Junium linguam Gothicam lucubrationibus ſuis illuſtravit, hoc verbum ducit a *veſt* firmus, ut idem ſit quod firmum ſervare. Haud male. Nec tamen exacte. Nam *faſten* proprie eſt tenere, a *veſt* tenax, ſervans, cuſtodiens, quod vide.

FASTEN, jejunare. Gothis *faſtan* Marc. II. 19. Angloſaxon. *fæſtan* ibid. Franc. *faſten*. TATIANUS Cap. XV. 2. *mitthiu er faſteta fiorzug tago*, cum jejunaſſet quadraginta diebus. VEREL. in Ind. *faſta* jejunare, *vatnfaſta* aqua & pane vivere. Idem quod *obſervare*, & dicitur de jejunando, quia jejunia antiquitus erant peculiaris obſervantiæ in Eccleſia. Certe *obſervare* & *jejunare*

apud

apud Scriptores Eccleſiaſticos ſæpe ſunt ſynonyma. ISIDORUS in Auctario Gloſſarum: *abſtinet, obſervat.*

FASTEN, jejunium. Evang. Goth. Marc. IX. 29. *in bidai jah faſtubnja*, in oratione & jejunio. Evang. Angloſaxon. Luc. II. 37. *on fæſtenum and on halſungum*, jejuniis & obſecrationibus. Gloſſ. Keron. jejunium *faſtun*, caput quadrageſimæ *haubit der faſtun.* VEREL. in Ind. *faſta* jejunium, *faſtamat* caro aut cibus jejunii, i.e. piſces, caſeus, lac, puls, *faſtelagen* jejuniorum tempus, quadrageſima, *faſtegang* initium jejuniorum, *midfaſto* medium jejuniorum. An a Græco ἀπαςία inedia, per aphæreſin? Dubito, ob rationes ſupra dictas. Quid obſtat, ut jejunium dicatur *obſervantia*, appellatione a ritu Eccleſiaſtico deſumpta, & ad omnia deinceps jejunia, etiam ea, quæ non religionis, ſed ſanitatis cauſa fiunt, traducta? Præcipuum derivatum eſt *faſtnacht* veſpera vel vigilia ante jejunium quadrageſimale. Si eadem vox ad Bacchanalia, quæ quadrageſimam præcedunt, ſignificanda transfertur, tunc videmur ita loqui, ut turpitudinem honeſto vocabulo tegamus.

FATZEN, nugari, ineptire, *fatzmann* morio, nugator, ſcurra. A Græc. φάζειν dicere, fari, loqui, familiari Germanis inſtituto, quo verba Græcorum, quibus ſermo ſignificatur, vituperare ſolent. Exempla vide in *lügen, lallen, ſchwatzen, waſchen, fratzen, fanzen* &c.

FAUL, omnibus antiquis effertur *ful*, ſed non idem ſignificat apud omnes. Francis eſt *putris*, & hic primus vocis ſignificatus: Gothis *fœtidus*, quia fœtor putredinis comes: Angloſaxonibus *immundus*, quia putria & fœtida tangentes maculant: Germanis recentioribus *piger*, quia putrem ſitu & torpore, fœtidum ſqualore, immundum moribus refert. Nam intermiſſio motus eſt vitium, quo nonſolum res naturales, ſed etiam mores corrumpuntur. Quæ res multis viris doctis, qui ſcalam cauſarum ignorabant, impoſuit, ut *faul* derivarent a Gr. φαῦλος malus, vitioſus, vel a Lat. *vilis*, quia piger nihil agendo male agere diſcit.

FAUL, putris, putridus. Gloſſ. Pez. putridum *fulaz.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 165.

> *Druhtin, quad thiu ſueſter,*
> *Ther lichamo iſt nu fuler.*
> Domine, inquit ſoror,
> Corpus jam eſt putridum.

Dixi, hunc primum vocis ſenſum eſſe. Et forte eſt a notione inveterati, quia res longo ſitu corrumpitur. Sane Græc. πάλαι eſt pridem, & παλαιὸς vetus, & Hebræis *bala* inveteravit. Auctor Etymologiæ eſt AVENTINUS apud Helvigium in Dictionibus Germanicis. A *faul* eſt *faulen, verfaulen* putreſcere, quod Francis effertur *irvulen.*

FAUL, fœtidus. Evang. Goth. Joh. XI. 39. *jah fuls iſt*, jam fœtet. Inde OTFRIDO *ful leger* fœtidum cubile, quod dicitur de dormitoriis mortuorum Lib. V. Cap. XX. 51.

FAUL, impurus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ful* immundus, impurus, profanus, reus, putidus, obſcœnus. Inde *faul geſchwætz* obſcœna colloquia, ſermones profani.

FAUL, piger, ignavus, *faulheit, faulkeit* pigritia, *faulenzen* otio indulgere. Nova, ſed idonea.

FAUM, ſpuma. Angloſaxonibus *fæm* eſt ſpuma, *fæman* ſpumare, *fæmth* ſpumat Luc. IX. 39. Quæ hodie ſuperant apud Anglos in *fome* & *to fome.* Nos inde habemus *abſcümen* deſpumare, & hinc *abgeſeümt* deſpumatus, figurate callidus, aſtutus, in arte decipiendi magiſter, quaſi a fœcibus purgatus & ſubtilior factus. SKINNERUS cunctorum originem ducit a Lat. *fumus*, quia fumus & ſpuma in raritate conveniunt. Ego malim a *ſpuma*, detracto ſibilo.

FAUST, pugnus. Angloſaxon. *fyſt.* Franc. & Alam. *vuſt*, Belg. *vuiſt*, Angl. *fiſt.* Gloſſ. Pez. pugillus *vuſt.* Proprie eſt manus contracta, digitis in pugnum collectis, a *faſſen* capere, prehendere, conſtringere. Utimur autem pugno nonſolum ad prehenſionem, ſed etiam ad defenſionem. Et cum hoc antiquiſſimo & naturali defenſionis inſtrumento, alterum, quod Latinis *fuſtis* dicitur, non nihil habere videtur commune. Confer *arm* brachium, a quo *arma.*

FAUST-RECHT, jus vindictæ privatæ, quod apud veteres Germanos cuivis læſo competebat, ab armis naturalibus ſic dictum, quaſi jus primævum & cum ipſo pugno natum. Quæ fuerint Judicis partes in hoc Germaniæ ſtatu, prodidit TACITUS Cap. XII. & Cap. XXI. de M. G. Quintilius Varus, qui alia jura Germanos docere voluit, atrociſſimas conatus ſui pœnas dedit, memorante VELLEJO Lib. II. Cap. 117. Nihil hic mutatum eſt in Legibus antiquis, quamvis ſerius exaratis. Imo ne Chriſtiana quidem religio tanti radices mali exſcindere potuit, niſi longo intervallo.

FECHEL, flabellum. V. *fæcher.*

FECHSER, malleolus. Forte a *fahen* capere, quia transplantatus nova incrementa capit. Dicitur & *fæſer*, ſed ex alio fonte.

FECHTEN, pugnare, *gefecht* pugna. Angloſaxon. *feoht, fyht* eſt pugna, *feohtan, fyhtan* pugnare, *fyhtling* miles. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. pugnam *fehtun*, pugnare *fehtan.* Gloſſ. Boxh. *fechtant* dimicant. Gloſſ. Pez. luctamenta *kefeht.* TATIANUS Cap. LXVII. 14. *giſeht uuidar anderan cuning*, bellum adverſus alium regem. Plura veterum teſtimonia vide apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 93. Græcis πυκτεύειν eſt pugnare, πύκτης pugil. Latinis *picta* pugil. Cuncta inter ſe cognata, & forte a primitivo πύξ pugnis, quo utitur HOMERUS, unde Græcis proverbium πύξ καὶ λὰξ manibus pedibusque. Nam pugnus eſt primum & vetuſtiſſimum pugnandi inſtrumentum, & primos mortales prius inter ſe manus conſeruiſſe, quam

 armis

armis dimicaſſe, apud omnes in confeſſo. LUCRETIUS:

Arma antiqua manus dentesque unguesque fuerunt.

CASSIODORUS de anima: *Et quoniam neque cornu, neque dente, neque fuga* (ut alia animalia) *corporis humani forma ſe prævalet vindicare, robuſtus illi thorax, brachiaque conceſſa ſunt, ut illatam injuriam manu defenderet, & objectu corporis quaſi quodam clypeo vindicaret.* Similiter & ARISTOTEL. de partibus animal. IV. 10. manum homini ait eſſe pro haſta, pro enſe, & pro armis quibuslibet. Unde mirum non eſt, a primis naturæ præſidiis appellationes poſteriorum deſumptas eſſe. Huic etymologiæ fidem facit, quod verba pugnandi plerumque formantur a manu. Exempla vide in *kæmpfen.* A *fechten* fit *fuchtel* gladius, & alia plura, quæ nullam habent difficultatem.

FEDE, inimicitia aperta, perſecutio, vindicta. Angloſaxon. *fæhth*, Iſland. *fæd*, Latino-Barbaris *faida* & *feida.* Lex Longobard. Lib. I. Tit. VII. art. 1. & 15. *faida, ideſt, inimicitia.* Regino Lib. II. de Eccleſ. Diſcipl. Cap. 5. *Vindicta parentum, quod faidam dicimus.* Vox in Capitularibus & Legibus veterum Germanorum ubique obvia. Primis temporibus videtur illam tantum perſecutionem denotaſſe, qua quis cædem parentis vel propinqui bello privato legitime ulciſci poterat, de qua videndus TACITUS Cap. XXI. de moribus Germanorum. Sed hoc jure poſtea abrogato, vox ab inimicitia capitali ad quamcunque inimicitiam & ſimultatem ſignificandam adhibita eſt. Hinc Belgis *veede*, Anglis *feud* quamvis inimicitiam denotat. Utitur Eccleſia in cantilena ſacra: *all fehd hat nun ein ende*, omnis hoſtilitas jam habet finem. VERELIUS originem vocabuli arceſſit a *fæ* paucus. Hinc *fæd* illi eſt averſio, quæ pauciloquentia definitur. Sed invitis omnibus pene Eruditis, qui vocem de graviori ſimultate interpretantur. Ipſe alibi deducit a *feigd* mortalitas, quod eſt a *feig* moribundus. Sed manifeſta mortalitatis cum inimicitia confuſione. SCHILTERO *fehed* (ſic enim ſcribit in Gloſſario pag. 288.) ſic dicitur quaſi *feeed*, diſſolutio fidei. Quo ſenſu, aut quibus de cauſis, non indicat. Rectius opinor SOMNER. Spelmannum ſecutus, vocem componit ex *fah* hoſtis, & *had* qualitas. Quid enim eſt inimicitia niſi qualitas inimica? Rectiſſime autem formatur a *fien* odiſſe, verbo omnibus pene antiquis uſitato, per medium derivandi *de.* Idque cæteris præferendum. Auctores etymologiæ ſunt STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 793. & ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 170. A *faida* Latino-Barbari formarunt *diffidare* bellum indicere, unde Gallis *defier* provocare, & *defi* provocatio. Germanis prioribus *feiden* & *bevehden* duo ſignificat, bellum inferre, & bellum indicere. Utrumque ex eodem fonte.

FEDER, telum fodicans. V. *ſchweinsfeder.*

FEDER, penna, tegumentum avis, mox etiam pro ala, quia penna nonſolum ad tegendum, ſed etiam ad volandum data. Angloſaxon. *fether*, *fyther* penna, ala, *fetherberend* penniger, *plum-fether* pluma, *fethergeweorc* opus plumarium. Gloſſ. Pez. calamus *fedara.* Gloſſ. Lipſ. *fetheracco* alatum. Cuncta a Græco πτερὸν penna, ala, quaſi πετερὸν, hodie Græcis φθερὸν, a πτάω volo, judice MARTINIO. Ab hoc ſubſt. oritur verb. *fiedern* plumare, pennis inſtruere, *den pfeil fiedern* amentare telum, alas addere ferro, *gefiedert* plumatus.

FEDER, penna ſcriptoria. Evang. Angloſaxon. Luc. XVI. 6. *nim thine fethere, and ſite hrade, and writ fiftig*, accipe pennam tuam, & ſede ocyus, & ſcribe quinquaginta. Ubi *fether* non notat cautionem, ſed pennam, ſicut obſervat SOMNERUS, etiamſi Græca & Vulgata aliter habeant. Idem in Dict. Angloſaxon. *blæce ond fether* atramentum & calamus. Primum & vetuſtiſſimum ſcribendi inſtrumentum erat graphium, graphio ſucceſſit ſtilus, ſtilo calamus ſive arundo, arundini penna. Sed quo primum tempore homines loco calami uti cœperint penna, nemo hactenus definire auſus eſt, non MONTFAUCONIUS in Palæographia, non Celeber. SCHWARZIUS in Exerc. eleganti *de varia ſupellectile rei librariæ veterum*, nec quiſquam alius. Vetuſtiſſimum, quod reperiri hactenus potuit teſtimonium, eſt ISIDORI HISPALENSIS, qui anno Chriſti 636. obiit, cujus hæc ſunt verba: *Inſtrumenta Scribæ, calamus & Penna* &c. Lib. VI. Orig. Cap. 14.

FEDER, allegorice dicitur elaterium, ſive lamina ex chalybe, propter motum elaſticum, quia tollit in altum, ſicut penna levat aviculam. Inde *gefieder* elateria ſerarum & horologiorum, *ſchloſsfeder* elaterium ſeræ.

FEDERSPIL, aucupium, venatio avium per aves. A *ſpil* ludus venatorius, & *feder*, quod hoc loco ſynecdochice ponitur pro avibus & toto pennato genere.

FEDERSPIL, avis venatica & collective omnes aves quibus fit aucupium. Occurrit in Jure prov. Alam. Cap. CCXXXV. & CCXXXVII. & explicatur Cap. CCXXXIV. 4. his verbis: *ich main hæbche oder ſperuuer und ain anderz ſemlichez uederſpil*, intelligo accipitres, niſos, & ſimiles volucres venaticas. A *ſpil* ludio venaticus.

FEGEN, purgare, mundare. Proprie humido. Eſt enim a *wage* aqua, ut *waſchen* ab *iſca.* VEREL. in Ind. *fægia* purgare, eluere. W. & F. ſunt literæ permutabiles, & neminem debent ſuſpenſum tenere.

FEGEN, februare, polire, ornare. Antiqui utuntur frequentativo *fegeren*, quod vide.

FEGEREN, frequenter purgare, & per ſynecdochen generis *februare, polire, ornare.* SOMNERUS: *gefægerian* ornare. Et alibi,

bi, *geſægrod* politus, ornatus. VEREL. in Ind. *fegra* ornare. Inde pulcher, venuſtus Angloſax. *fæger*, Island. *fagur*, Suec. *fager*, Anglis *fair*, per ſyncopen. Et pulchritudo Angloſax. *fægernyſſe*, Franc. *fagari* & *fagarneſſi*, Island. *fegurd* & *fagrindi*, Suec. *fægring*, Angl. *fairneſſe*. TATIANUS Cap. CLXXIX. 2. *ih gab in thia fagari, thia thu mir gab*, dedi illis claritatem, quam dediſti mihi. Et mox: *thaz ſie giſehen mine fagarneſſi*, ut videant claritatem meam.

FEG-FEUR, purgatorium, locus apud inferos. Belg. *vage-vier*. Hactenus in nullis veterum Theologorum Monumentis Theotiſcis occurrit. Duo autem notare poteſt, ignem februum, & ignem vindicem, ut dixi in *feur*.

FEHLEN, errare. V. *fei.*

FEHLEN, tradere, commendare. V. *befelhen.*

FEIDE, inimicitia. V. *fede.*

FEIG, varios habet ſignificatus, & ſingulos a Gr. παύω ceſſo, deſino. Quod, cum reliqui opinatores non potuerint oſtendere, paucis hic explanabo. Dicitur antiquitus (1.) de pauco, quia paucus omnium judicio in numero deficit. TATIANUS Cap. XL. 10. de via quæ ducit ad vitam: *inti fohe ſint thie then findent*, & pauci ſunt qui inveniunt illam. Gothi eodem ſenſu dicunt *fawai* Matth. VII. 14. Angloſax. *fea*, *feawa*, Alamanni *foi*, *fouue*, Angli *few*, Sueci *fææ*, Galli *peu*. Gloſſ. Keron. pauca *foiu*, paucis *fouuem*, *fœm*, paucorum *fœro*. Saxones inferiores paucum etiamnum vocare *föge*, ſcribit STADEN. in Voc. Bibl. Vox Lat. *paucus* cæteris cognata eſt. (2.) de vili, quia pauco ſimilis eſt, & in qualitate deficit, ſicut paucus in numero. Hinc homo vilis alias *homo nihili*, Italis aptiſſime *huomo da poco* appellatur. Huc ſpectat locus OTFRIDI Lib. I. Cap. XXIV. 9. *ni ſi man nihein ſo feigi*, nemo ſit tam vilis. Confer Lib. I. Cap. XI. 19. cum notis doctiſſimi SCHERZII. (3.) de pavido, quia deficit in audendo. Inde *feig* timidus, *feige memme* anicula meticuloſior. (4.) de moribundo, quia vivere ceſſat. VEREL. in Ind. *ufeigr* morti hoc tempore non deſtinatus. De hoc ſignificatu, pridem extincto, vide plura apud HICKESIUM in Gram. Angloſax. pag. 114.

FEIGE, verber, *die feigen weiſen* pugno vel baculo minari, *ohrfeige* percuſſio aurium, plaga maxillaris. Cognatum eſt Anglicum *box on the ear* alapa, colaphus, & *to box* palma percutere. Puto, me operæ pretium facturum, ſi verba SKINNERI, præſtantiſſimi inter Anglos Philologi, hic deſcribam: MINSHEW, inquit, *ingenioſe deflectit a Græco adverbio πὺξ pugnis. Mallem tamen, quia Germanis magis quam Græcis cognatione conjunctus ſum, declinare a Teut. pochen percutere, pulſare, Belg. fuycken* (Belgæ dicunt *beucken*) *pulſare, quatere, trudere, unde & Fr. G. buquer, bucquer, ortum ducit.* Optionem faciat Lector. Mihi, qui inter utrumque animi pendeo, non licet. Literæ F. B. P. cum ſint ejusdem inſtrumenti, & facile convertibiles, neminem debent morari. Vulgo *ohrfeige* refertur ad *feige* ficus. Atqui plaga auribus inflicta non magis eſt ficus quam pomum. Scire ergo velim, qua lingua plaga ſit ficus? Certe brutorum, non Germanorum.

FEIGE, ficus. Angloſax. *fic*, *fic-æppl* ficus, carica, dactylus, *fic-beam*, *fic-treow* ficus arbor. Gloſſ. Pez. caricarum *figono*. Cum ficus ſit fructus exoticus, recte nomen ejus derivatur a Lat. *ficus*. Nam earum rerum, quibus Germani ab initio caruerunt, multa a Francis reliquisque populis Germ. in idioma ſuum nomina Latina translata eſſe, dubio caret, & recte monet SOMNERUS in voce *win*. Gothis ficus vocantur *ſmakkans*, Matth. VII. 16. & ficus arbor *ſmakka-bagms*, Marc. XI. 21. haud dubie a *ſchmecken* ſapere, quia ſapor ficuum Gothico palato præprimis gratus & amabilis erat, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 309. Hinc prædulcis ille fructuum ſapor ſæpe exteris gentibus tentandæ Italiæ cauſa fuit. PLINIUS Lib. XII. 1. *Produnt Alpibus coercitas, & tum inſuperabili munimento Gallias, hanc primum habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſe Italiæ, quod Helico ex Helvetiis civis eorum, fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum ſiccam & uvam, oleique ac vini præmeſſa, remeans ſecum tuliſſet. Quapropter hæc vel bello quæſiſſe, venia ſit.* LIVIUS Lib. V. 33. de Gallis: *Eam gentem traditur fama, dulcedine frugum, maximeque vini, nova tunc voluptate, captam, Alpes tranſiiſſe, agrosque ab Etruſcis ante cultos occupaſſe, & invexiſſe in Galliam vinum illiciendæ gentis cauſa.* P. DIACONUS Lib. II. 5. de Langobardis: *Narſes Legatos ad Langobardorum gentem dirigit, mandans ut paupertina Pannoniæ rura desererent, & ad Italiam cunctis refertam divitiis, poſſidendam venirent. Simulque multimoda pomorum genera, aliarumque rerum ſpecies, quarum Italia ferax eſt, mittit, quatenus eorum ad veniendum animos poſſet illicere.*

FEIGE, morbus ani, *feigwarz* tuberculum in ano ad ſimilitudinem fici. BENSON. in Voc. AS. *fice* ficus morbus, *fic-adle* ficus morbus. Græci etiam σύκωσιν vocant, a σῦκον ficus. Angli *emerods* ab *hæmorrhoides*, quamvis non idem malum ſit.

FEIL, error, defectus. V. *fel.*

FEIL, promercalis. Islandis *falur*, Suecis *faal*, Alamannis in Jure prov. *vail*, Cap. CCCLIII. Cum interiores Germani antiquitus & ſimplicius permutatione mercium uterentur, pecunia plane deſtituti, teſte TACITO Cap. 5. de M. G. hinc manifeſtum, rem & nomen rei novum eſſe, & a Rheno proximis ad remotiores perveniſſe. Ab his ergo & mercari, & pecuniam accipere, & quid ſit vendibile didicerunt, ſicut illi a Romanis. Quo (ut par eſt) conceſſo, LAZIUS *feil* deducit a Lat. *venalis* per ſyncopen, HELVIGIUS a πωλέω vendo.

FEILEN, licitare, pretium offerre pro re vendibili. Francis *veilon*, ab adj. *veil*. Gloſſ. Pez. adpretiatus *giveiloter*. Hodie utimur frequentativo *feilſchen*.

FEILEN, limare. Angloſax. *feolan*, Camb. *peillio*, Angl. *to file*. Græcis φαλύνειν eſt ſplendidum reddere, a φαλὸς ſplendidus. Hanc originem tradit JUNIUS apud SKINNERUM, quamvis etiam a *polire* eſſe poſſit. Hinc porro lima nobis dicitur *feile*, Angloſax. *feol*, Francis *fila*, Angl. a *file*, Camb. *llif* per anaſtrophen. Gloſſ. Pez. lima *fila*.

FEIM, acervus mergitum. Græcis ἀμᾶν & ἀπαμᾶν primo ſignificat *metere*, ab ἄμη falx, poſtea etiam *colligere* meſſa & *accumulare*. Ab illo Gallus fecit *amas* acervus, ab hoc Germanus *feim*, mutato P. in F.

FEIM-GERICHT, & per apocopen *feime*, judicium criminale, a Carolo M. ut ferunt, Saxoniæ toties rebelli impoſitum. FREHERUS in libello *de ſecretis Judiciis Weſtphaliæ* producit ex Privilegio Mindenſi Caroli IV. Imp. *veme-ding*, ex Chronico veteri Colonienſi *die Veme*, ex Ænea Sinenſi *judicium Vemicum*, & ex Trithemio *feimeros* miniſtros illius judicii, de quibus univerſe tacent SPELMANNUS & CANGIUS. Natura & indoles hujus Tribunalis erat, quod reus ſuæ damnationis ignarus, ubicunque repertus fuerit, ſtatim laqueo vel alio ſupplicio afficeretur, nec auditus nec defenſus. Primus & antiquiſſimus inter Hiſtoricos, qui hanc rem tangunt, eſt ÆNEAS SENENSIS, cujus hæc ſunt verba Cap. 29. *Carolus M. multa cum Weſtphalis prælia geſſit, eosque magnis afflixit cladibus, coegitque Chriſti religionem amplecti, relicto idolorum cultu. Quam cum ſæpius abnegaſſent, nec jusjurandum adverterent, ut metu pœnæ rebellionem compeſceret, occultos inſtituit Judices, quibus poteſtatem dedit, ut quamprimum dejeraſſe aliquem comperiſſent, aut fidem fregiſſe, aut aliquod aliud flagitium commiſiſſe*, MOX *illum ſupplicio afficerent, ubi primum comprehendi poſſet, nulla citatione prævia aut defenſione permiſſa.* Res ipſa dudum evanuit, & de Concilio tam terribili hodie nihil reſtat præter nomen & famam. Ejus reformationem vide apud GOLDASTUM in Conſt. Imp. Tom. I. pag. 163. Unde nomen hauſtum ſit, in iſta opinantium diverſitate pene incertum. Sunt, qui a *væ mihi* deducunt, qui videntur ineptire. PEISKERUS a φιμόω ſuffoco derivationem inſtituit, quod miſeri illi plerumque in nemoribus vitam cogerentur finire, laqueo ex arboribus ſuſpenſi. FREHERUS a *faum* ſpuma, quod illud judicium remp. malis hominibus liberaret & veluti deſpumaret. Quem ſequitur SCHOTTELIUS de Ling. Germ. pag. 497. niſi quod *fehmen* illi nonſolum ſit deſpumare, ſed etiam ſeparare, quem ſignificatum ex compoſito *fehm-ſchwein* ſtabilire conatur. STILERO *fehmen* eſt diffamare, & *vehmrüge* judicium occultum, quo ſuſpecti ex

ſola fama condemnantur, utrumque a *fam* fama. STADENIO, qui innumeris linguæ noſtræ vocibus vel reſtitutis vel illuſtratis gloriam conſecutus eſt haud perituram, feliciter in mentem venit feſtinatio iſtius judicii, & huic feſtinationi aptiſſime reſpondens adjectivum Islandicum *fimur*, cui jungere licet ſubſtantivum *fum*, quamvis ab illo non adductum, quorum illud in INDICE VERELIANO exponitur *velox, celer, agilis*, hoc *feſtinatio, celeritas*. Unde non amplius dubitavit, ſe veram vocis etymologiam reperiſſe, & *Judicium Vemicum* nihil aliud eſſe quam Judicium ſubitum & præceps, ſive Judices ſpectes, ſive perituros. Quod ſane non eſt contemnendum, ſed cæteris præferendum. Quid enim mandato Caroli M. apud Æneam Senenſem magis congruum? Memini, me in SPECIMINE GLOSSARII *fæm* deduxiſſe a *fæmta* judicium peragere, unde Islandis *fæmt* judicium. Sed nunc INDICE VERELIANO melius inſpecto clare deprehendo, *fæmt* quod & *fimt* ſcribitur, non eſſe judicium ſimpliciter, ſed in quo reus *quinto die* poſt litem ab actore ſibi intentatam comparere tenebatur, & inde nomen accepiſſe a *fim* vel *fem* quinque, ſive, ut INDEX loquitur, *a fim natta freſti* a ſpatio quinque noctium ad reſpondendum indulto. Quod, cum nihil commune habeat cum *Judicio Vemico*, in quo nec dilationi nec reſponſioni ullus erat locus, nunc meliora edoctus deferendum putavi. Plane enim affectus ſum ſicut JUSTINIANUS Novella XXII. *Non erubeſcimus, ſi quid melius etiam horum, quæ ipſi prius diximus, adinveniamus, hoc ſancire, & competentem prioribus imponere correctionem.* Vide STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 777. ſeq. Dixi, hoc Judicium a CAROLO M. conſtitutum eſſe. Qua in re communem doctorum opinionem ſecutus ſum, a quibus GRYPHIANDER & BOECLERUS recedunt, quos ſequitur BRUMMERUS in Tractatu *de Scabinis* Cap. 4. cujus hæc ſunt verba: *Gryphiander ſcribit, Scabinos iſtius Judicii, ut dignitatem ex antiquitate commendarent, eoque prætextu crudelitatem ſuam palliarent, originis Carolinæ opinionem & famam credulo vulgo impoſuiſſe: non enim veroſimile eſſe, Chriſtianum Imperatorem tam barbari inſtituti auctorem extitiſſe. Bœclerus vero ad fidem antiquioris hiſtoriæ adpellans, ex ejus ſilentio rem hanc exempli minime probabilis a Carolo M. profectam eſſe negat.* Et mirum ſane videri poteſt, quod in Capitularibus Caroli M. nulla iſtius Judicii (ſi Carolinum fuerit) mentio injecta reperiatur.

FEIMER, unus ex aſſeſſoribus judicii vemici. Latino-Barbaris *Feimerus* apud TRITHEMIUM in Polygraphia. FREHERO eſt deſpumator. Eadem ſcil. forma, qua Franco-Galli piratas ſuos, qui velivolas rates quaſi ſpumam maris ſublegunt, *eſcumeurs de mér* joculari verbo vocitant. Sed in Ind. VEREL. *fimur* eſt velox, celer, agilis. Unde

de recte fit *feimerus* Scabinus velox, ob feſtinatum miſerorum ſupplicium.

FEIM-STADT, locus ſupplicii. Proprie locus celeritatis, a *fum* vel *feime* feſtinatio.

FEIN, quod in ſuo genere præſtans. Vox Celtica, quæ Armoricis, Gallis, Hibernis & Anglis effertur *fin*, Belgis *fyn*, Italis & Hiſp. *fino*. In rebus naturalibus ſignificat *purum, mundum, & a partibus diſſimilibus purgatum*, ut aurum purum, ferrum purum: in artefactis *tenue & ſubtile*, ut filum tenue, tela vel pannus ſubtilis: in moribus *decens, elegans, concinnum*, cum quo ſignificatu convenit Lat. *vinulus, venuſtus, venus*, & multorum judicio etiam φαεινὸς fulgens.

FEIN, callidus, aſtutus. Quaſi a fœcibus purgatus & ſubtilior factus, ſenſu a rebus naturalibus vel artefactis deſumpto. Inde Gallis *fineſſe* aſtutia, quaſi ſubtilitas, quia quo quis ingenio ſubtilior, eo major in arte decipiendi magiſter. Conſonat Græc. φέναξ deceptor, & Turcicum *fen* dolus.

FEIND, hoſtis, inimicus. Gothis *fiand, fijand* Matth. V. 43. 44. Angloſaxonibus *feond, fynd* ibidem, Francis & Alam. *fiant*, Belg. *vyand*, Anglis & Suec. *fiend*. Gloſſ. Keron. inimicus *fiant*, inimicis *fiantu*, inimica *fiantin*. TATIANUS Cap. LXXII. 2. *tho thie man intsliefun, quam der fyant*, quum homines obdormiviſſent, venit inimicus. Helleniſtæ derivant a βιᾶν opprimere, vel φένειν occidere, Latiniſtæ a *fendo, offendo*. Sed has etymologias neglectus linguæ patriæ, fœcunda nugarum mater, in lucem edidit. Proprie eſt oſor, a participio verbi *fien* odiſſe, quod vide. Peculiariter dicitur de Diabolo ob inſigne humani generis odium. A *feind* rurſus fit *feinden* & *anfeinden* odiſſe.

FEINDSCHAFT, odium, inimicitia. Angloſax. *feondſcype*, Franc. & Alam. *fiantſcaf*. Gloſſ. Keron. diſſenſionis *fiuntskeſſi*. Inde *fiantſcaffon* inimicare, odio habere, in Gloſſ. Boxh. quod obſoleſcit.

FEIST, pinguis. Gloſſ. Keron. craſſum *feiztas*. Gloſſ. Pez. craſſitudo *veizti*, corpulentiores *veiztorun*. NOTKERUS Pſal. XXI. 13. *feizte pharre habent mih umbeſezzen*, tauri pingues obſederunt me. Omnino ab antiquiori, ſimpliciori, & magis genuino *fett*. Nam quando duo TT. in una voce concurrunt, tunc alterum in ore vulgi ſæpe liqueſcit, & tranſit in ſibilum. Quod multa docent exempla in *Proleg.* Sect. III.

FEIST, *fyſt*, flatus ventris, *feiſten, fyſten* ventum emittere. Belgis *veeſt* & *vyſten*, Gallis *veſſe* & *veſſir*, a *viſire* pedere. Latinam Linguam non caruiſſe hoc verbo, oſtendunt MARTINIUS in Lex. Philol. & MENAGIUS in Originibus. Hinc porro *vyſter* Belgis eſt pedens, Saxonibus anus. ROSTIUS Poëta Saxoniæ inf. pag. 85. de fatis librorum:

Jan Bokebinder brueckt een deel tho pappenklyſter,
Endlick un thom beſchluth ſegt man darmit den Vyſter.

FEL, hoſtis. V. *feld* bellum.

FEL, ſemper eſt verbale a *felen*, & ſequitur parentem in ſignificando.

FELEN, eſt verbum defectus, erroris, fruſtrationis, & delicti, & convenit cum Gr. σφάλλεσθαι per omnes ſignificatus: hoc uno diſpar, quod abſque ſibilo pronunciatur.

FELEN, deficere, deeſſe, *es felet nichts* nihil deeſt, nihil deficit. Ab hoc ſignificatu pendent reliqui, tanquam penetralia a foribus. Inde *fel, feil* defectus, quo utitur Luth. Lev. XXII. 18. A *fel* defectus, rurſus fit *felen* carere, deſtitui, defectum pati.

FELEN, errare, hallucinari, a ſcopo vel via deficere, Lat. *falli*, Gall. *faillir*, Belg. *feilen*. Hinc error & hallucinatio Græc. σφάλμα, Camb. & Armor. *ffael*, Belg. *feil*, quia error eſt defectus in agendo vel cognoſcendo. Inde porro compoſita, *felſchuß, feltritt*, & ſimilia, quæ a propoſito agentis deficiunt & aberrant.

FELEN, fruſtrari, *felbitt* fruſtanea petitio. A defectu boni eventus. Nam fruſtratio eſt, quando ſpes & exſpectatio petentis eluditur.

FELEN, delinquere, labi per errorem vel defectum ſive attentionis ſive virium. Utitur Luth. Jac. III. 2. Inde *fel* vitium ex errore vel defectu.

FELER, ſecundum antecedentia ſignificat quantum poteſt, defectum, vitium, erratum &c.

FELD, bellum, invaſio, inſultus. Vox origine Celtica, ſed præ nimia vetuſtate vix cognoſcibilis. MARTINIUS in Lex. Philol. Longobardis tribuit *falda* bellum, & Latino-Barbaris *faldoſus* hoſtis publicus. Quibus teſtibus, non invenio, neque ipſe indicavit. Certiora vocis documenta præbet Lex Salica Tit. XVIII. 1. *Si quis villam alienam adſallierit*, MALB. ALAC. FALTHIO. Ubi legendum *falac falthio*, quod certe eſt *inſultus hoſtilis*. Nam *falæca* apud BENSONIUM in Vocabulario Angloſaxonico exponitur *hoſtilis*. Eadem vox recurrit in Lege ſequenti §. 2. *Si quis villam adſalierit alienam, & ibidem oſtia fregerit, canes occiſerit, aut hominem plagiaverit, vel in carro aliquid exinde duxerit*, MALB. TURPHA FALCHIO. Lege *falthio*, ut in Lege antecedenti. Nam *turpha falthio* manifeſto eſt *invaſio villæ*. Quod neſcio quo pacto fugerit ECCARDUM, qui cum in Lege *villam* vidiſſet, *inſultum* quoque videre poterat, ſi debitam attentionem adtuliſſet. SCHILTERUS veretur has voces admittere, ob diſſenſum Codicum. Atqui integritas vocum non ex conſenſu Codicum, qui in omnibus fere vocibus deſideratur, ſed potius ex ſenſu & cognatione æſtimanda eſt, & hæc cognatio jus emendationis habet in ipſos Codices diſſentientes. Quod opinor omnibus eſſe manifeſtum, etiamſi licentioſum videri queat. Videamus ergo quænam ſit illa cognatio? Cambri & Armorici, veteris Linguæ Britannicæ & Gallicæ tenaciſſimi, in quam plurimis compo-

ſi-

poſitis cuſtodiunt *fela* belligerare, cujusmodi; ſunt apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhyfela*, *rhyfelu* bellum gerere, præliari, belligerare, *rhyfel* bellum, prælium, militia, *rhyfelwr* bellator, præliator, miles. In quibus præfixum *rhy* videtur ſignificatum intendere, ut ſolet ἐρὶ apud Græcos. Nam in reliquis compoſitis nullum hujus præfixi veſtigium. Hinc iisdem Cambris dux, imperator dicitur *ffelaig*, & Armoricis bellum inter duos *du-fel*, teſte PEZRONIO in Antiq. Celticis. Latinos inde habere *Bellum* & *Duellum*, idem auctor monuit. Cum Celtico *fela* belligerare, convenit Francicum *fallen* irruere, involare, hoſtilibus modis invadere, quo ſenſu etiamnum uſurpatur, ut ſupra oſtendi in loco. Ad utramque radicem commode referri poſſunt,

fel, hoſtis, quod ſiſtit MARTINIUS, neſcio unde acceptum, in voce *falda*. *Felo* tamen & *fello* in monumentis Latino-Barbaris eſt hoſtis qui ante fuit amicus aut vaſallus, idemque Gallis *felon*, Italis *fellone*.

fal, rapina, quo utitur ISIDORUS Cap. V. 3.

falius, *farfalius*, vox Childeberti R. in Decret. §. 7. quæ ſecundum interpretationem ECCARDI *aſſultum inimicum* ſignificat.

felonia, hoſtilitas.

falæca, hoſtilis.

faltho, invaſio, inſultus, bellum privatum.

falda, bellum.

faldoſus, hoſtis apertus.

Feld, pro bello vel expeditione bellica videtur hodie ſuperare in compoſitis *feld-herr* dux belli, *feld-zeug* inſtrumenta bellica, res expeditionales, *feld-ſchlang* tormentum bellicum, quod ignem vomit inſtar draconis, & ſimilibus. Ab hoc ſenſu tanquam principe & primitivo reliquos ſignificatus ortos eſſe, credibile eſt.

FELD, campus Martius, ubi caſtra metantur, ubi pugnatur, vincitur, & occumbitur, *feldlager* caſtra, cubile exercitus in campo Martio. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 123. de ſuis Francis:

> *In felde ioh in uualde*
> *So ſint ſie ſama balde.*
> Vertit SCHILTERUS:
> In campis & in ſylvis
> Æque ſunt audaces.

Cum bellum geratur in campo, facile nomen ab uno ad alterum devolvi potuit. Nam loca ſolent appellari ab eo, quod in loco fit. Ita *kamp* ante denotavit pugnam quam locum pugnæ, *mallus* ante colloquium quam judicium, *eccleſia* ante congregationem quam templum, in quo populus congregatur.

FELD, ager publicus. Vox omnium Dialectorum uſu tam veterum quam recentiorum probata. In Lege Salica extat *frioſala* campus patens Tit. XLIV. 8. hodie *frei feld*. Occurrit etiam apud Longobardos, eorumque Scriptorem P. DIACONUM Lib. I. Cap. 20. *Habitaverunt in campis patentibus, qui ſermone Barbarico* FELD *appellatur*. Habent & Anglosaxones *feld*, *fæld*, *fild*, Angli *field*, Belg. *veld*, Suec. *fæld*. Significatus ex præcedenti ortus, quod caſtrametationes & pugnæ plerumque in campis patentibus ſuſciperentur. Hinc in aliis quoque Dialectis ejusmodi transnominationes obſervare licet. Sic Armoricis *maes* pugnam & agrum, Gallis *campagne* expeditionem bellicam & campum ſignificat. Ab hoc ſignificatu denominationes ducunt innumera Germaniæ oppida, *Salfeld*, *Mannsfeld* &c. quæ vide apud Geographos. Item *Feld-kirche* Eccleſia ruralis.

FELD, ager privatus, *feld-bau* agricultura, *gerſten-feld* ager hordeo conſitus. HELVIGIUS ingenioſe ſatis derivat a *fallen*, h. e. ab eo quod ſorte cecidit, quia veteres ſorte dividebant agros, quod etiam in hæreditate factitatum. SOMNERUS a πολεῖν ſcindere, arare, colere. Sed veroſimilius eſt, ſenſum ab agro publico ad privatum translatum eſſe. Gloſſ. Boxh. *feld-tenni* area. Hoc compoſitum obſervatione dignum, quia eſt index & cuſtos antiquæ conſuetudinis, quæ extra urbes & villas in ipſo agro, ubi fruges creverant, areas ſuas excitavit. De qua re conſulendus *Cato*, *Varro*, *Columella*, alii.

FELD, terra, ſolum, *gut feld* ſolum pingue, *mager feld* ſolum ſterile. SOMNER. in Dict. Anglosaxon. *folde* tellus, humus, ſolum, *folde ungrene* terra nondum graminoſa, quod dicitur de terra mundo nondum creato.

FELD regio, diſtrictus, ſolum habitatum, *über feld* peregre. VEREL. in Ind. *fold* tellus, terra, regio, *folden gleidie ſik* exultet terra Pſal. 96.

FELD, menſura agri vel viæ, *feld-rute* pertica menſoria. Synecdochice dicitur de ſtadio, ſenſu a genere ad ſpeciem translato. Rhythmus de S. Annone §. 46. *ginc na ſinimo roſſe ainis veldis lanc*, ibat ad equum ſuum per longitudinem ſtadii. Inde *feldwegs* ſtadium itineris, quo utitur Luth. Gen. XXXV. 16. & paſſim. In reliquis Dialectis ſtadium Gothice dicitur *ſpaurd* Joh. XI. 18. Anglosaxonice *ſpyrd*, apud JUNIUM in Append. pag. 430.

FELD, locus in agro ſeptus, ſtabulum, ſeptum, caula. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *ffald*, Anglosaxonibus *falæd*, *fald*, *falde*, Anglis *fold*, Suecis *fald*, in compoſitis *færefald*, *getefald*, Latino-Barbaris *falda* apud SPELMANN. An a *falten* plicare? Ita ſentit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 154. quia ejusmodi ſepta ex ſtipitibus cratibusque in terram defixis complicatisque fieri ſolent. Sed præſtat hunc ſignificatum petere a Lat. *palare* palis munire. Hodie dicunt *feld-ſtall*, quod eſt quaſi ſtabulum palis munitum, vel ſtabulum campeſtre. Utrumque enim denotare poteſt. Vocem exhibet HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. Allegorice dicitur de quovis ſpatio vacuo quod margine terminatur, quia ſepto ſimile eſt. Inde pictoribus *feld*- area definita & plerumque qua-

quadrata, & hortulanis *feld-bedd* porca, lectulus hortenſis inter duos ſulcos.

FELD-MARK, ſignificat quantum poteſt, terminum agri publici & privati.

FELD-WEIBEL. V. *weibel.*

FELGE, canthus, curvatura rotæ, cui radii infixi. Angloſaxon. *felg, fælge, felga,* Francis *felg, velg,* Belg. *velge.* Gloſſ. Florent. *felg* flexura. Gloſſ. Pez. canti *velga.* A *felgen* volvere, quia volvitur circa axem. Dicitur autem nonſolum de circulo rotæ exteriori, ſed etiam interiori. Inde Belgis *radvelghe* modiolus rotæ, apud KILIANUM.

FELGE, occa. Angloſaxonibus *fealh, fealga, fælging,* apud SOMNER. & BENSON. Ex eodem fonte, quia terram volvit & revolvit.

FELGEN, volvere, volutare, verſare. Gothis *walwjan* Marc. IX. 29. Matth. XXVII. 60. Angloſaxon. *walwian,* Belgis prioribus *velghen* apud KILIAN. Anglis hodie *wallow.* Quibus affinia ſunt Græca, ἀλίω volvo, voluto, & εἰλεῖν verſare, circumagere, JUNIO in Gloſſario Gothico obſervata. Et multo magis Latinum *volvo.* Confer verba ſororia *wülen, wellen, walgen, walken, welzen.*

FELGEN, novare agrum, *felgung* novatio. A *felge* occa. Allegorice dicitur de ſtudio novitatis. Hinc Francis *felgen* eſt novaturire in re aliqua. Sic Chriſtus a falſis teſtibus accuſatur apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XX. 39.

In thia beldida gigange
Then namon imo felge.
Eo audaciæ progreſſus
Ut nomen ſibi novaret.

Id eſt, ut ſe Meſſiam diceret. Latinis quoque nonſolum agri, ſed etiam verba *novari* dicuntur.

FELL, tegumentum animalis naturale. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *pil,* & dicitur de exuviis & excoriato, Gothis *fill,* Angloſaxon. Francis, Belg. Angl. *fell,* Lat. *pellis.* Cuncta a notione tegendi. Nam *filhan* Gothis eſt condere, abſcondere, quocunque modo id fiat. Inde *gafalh ſik* abſcondit ſe Joh. XII. 36. *gafilhin iſt* abſconditum eſt Luc. XIX. 42. Vulgo legitur *gafialgin iſt,* quod idem, vel mendoſum. Similiter Islandis *fela* eſt occultare, *eg fel* occulto, *fylſkni* latibulum, teſte VEREL. in Ind. Quibus affine Hebræum *bala* texit, operuit, & Lat. *velare,* imo etiam *fallere* latendi ſenſu, quo utitur HORATIUS in Epiſt. ad Scævam: *nec vixit male qui natus moriensque fefellit.* Verbum antiquiſſimum & ex ipſa hominum primitiva lingua, tanquam ex fonte communi in reliqua idiomata per varias flexiones derivatum, & ad omnia tegumentorum genera extenſum. Hinc Celtica Lingua *pil* nonſolum exuvias, ſed etiam corticem denotat, quia arborem ambit & tegit, ut pelles oſſa & carnes animalium. Et hoc ſenſu Cambri & Armorici etiamnum dicunt *pil,* Græci φελλὸς, φλόος, φλοιός. Quibus conſonat *æfelle* decorticatum in Vocab. Angloſaxon. BENSONII. STIERNHIELMIUS ex eodem fonte derivat veſtimentorum genera, *pallium, pallam, paludamenta,* & alia plura. In quibusdam Dialectis extenditur usque ad ſepulturam, quia ſepelire nihil aliud eſt quam pulvere & humo tegere, & intra terram condere. Ita *bergen* & tegere & ſepelire ſignificat. Inde Goth. *filhan* nonſolum eſt occultare, ſed etiam ſepelire Matth. VIII. 22. *let thans dauthans filhan ſeinans dauthans,* dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Friſios vetuſtiores inde retinuiſſe *bifellan* ſepelire, & *biſelling* ſepultura, obſervavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. Quæ cum ita ſint, & animalia pellibus ſuis a natura tanquam veſtibus tegantur & involvantur, hæc tunica eorum naturalis ab antiquis recte & decenter dicitur *fell.* Præcipuum derivatum eſt *fillen* cædere, deglubere, quod vide.

FELLEN, pelliceus. Sic zona pellicea Johannis Baptiſtæ Gothis dicitur *gairda filleina* Marc. I. 6. interpreti Angloſaxonico *fellen gyrdel* ibidem, TATIANO *fellin bruoh* Cap. XIII. 11.

FELL-EISEN, ſaccus ſcorteus, pera viatoria. Gall. *valiſe,* Ital. *valiggia.* An dictio Germanica ſit, ex pelle & ferro compoſita, dubito, quia hoc pacto non corium ferro munitum, ut auctores etymi volunt, ſed ferrum pellis denotaret, quod abſonum. Suſpicor vocem noſtram vitiatam eſſe ex Gallica *valiſe,* & hanc Gallos formaſſe a Lat. *follis,* quatenus culeum ſignificat. Nam apud priores Germanos *eiſen* non reperitur in voce. HENISCHIUS habet *felles* quod parvam bulgam, & *felliſer* quod equum qui bulgam portat, interpretatur.

FELONIA, perfidia clientis in Dominum, aut Domini in Vaſallum. An a Gr. φιλεῖν decipere, illudere? Sed hæc vocis interpretatio nondum explet menſuram criminis. Ejusdem cenſus ſunt derivationes eorum, qui hærent in verbis *fallen* delinquere, aut *felen* errare. Nam felonia non eſt quodvis delictum, & multo minus error & hallucinatio, ſed crimen quod *infidelitate* definitur, cujusmodi eſt, ſi vaſallus dominum gladio aut veneno petat, ſi in bello periclitantem deſerat, aut non liberet ſi poſſit, ſi inimicis domini adhæreat, & alia innumera, quorum ſyllabum contexuit ex Conſtitutione Conradina SPELMANNUS in voce. Ipſe feloniam derivat a *fallen* cadere, quod illa ſit genus culpæ, ob quam feudum in manus domini cadat. A relapſu igitur feudi ad dominum, h. e. a pœna ipſius delicti nomen arceſſit. Quod, etiamſi haud infrequenter contingat, ut ſcil. nomen pœnæ delicto communicetur, an hic factum ſit dubito. Nam Angloſaxonibus *fæle* eſt fidelis, & *unfæle* infidelis, probante SOMNERO & BENSONIO. Ab *unfæle* autem fieri potuit *onfelia,* & per converſionem ſyllabarum *felonia,* h. e. perfidia. Quodſi hæc conjectura

jectura non placet, alias proponam in gratiam eorum, qui tranſpoſitionibus offenduntur. Nam *felonia* ſic dici potuit (1.) a *fel* hoſtis, velut hoſtilitas. (2.) a *fallen* deficere, defectionem facere, quia felonia revera eſt defectio ab eo, qui ante fuit amicus, ſive Domini a vaſallo, ſive vaſalli a Domino. De felonia vaſalli vide SPELMANN. de felonia domini GUNDLINGIANA Faſciculo XLII. 1.

FELS, rupes. Olim erat biſyllabum. Gloſſ. Lipſ. *felis* rupem. Gloſſ. Pez. ſcopulis *feliſono*, ſaxis *feliſon*. Vox a Francis proſeminata, quæ videtur proprie locum ſaxoſum denotare. Nam SUIDÆ φελλεὺς ſunt πετρώδεις τόποι loca petroſa. Inde Gallis *falaiſe* crepido littoris. Alium generis auctorem, & æque probabilem, ſuppeditat MARTINIUS in voce *falæ*, ubi *fels* derivat a φαλὸς eminens.

FEN, lutum, cœnum. Gothis *fani* Joh. IX. 6. Angloſaxon. *fenn* ibidem, & fortaſſe a Gr. πινὸς ſordes. Hodie vox Gothica ſuperat apud Gallos & Italos in *fange* & *fango*: niſi quis malit hæc ſubſtantiva derivare ab Angloſaxon. *fennig* lutoſus.

FEN, palus, locus paluſtris. Angloſaxonibus & Anglis *fenn*, Islandis *fen*. VEREL. in Ind. *fen* paludes, *fen eda forrad* palus aut foſſa, *fenior* paludoſum. Inde Alamannis *finniſtat* locus paluſtris, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. & Angloſaxonibus *fen-fugelas* aves paluſtres, *fen-fixas* piſces paluſtres. Et huc etiam ſpectant nomina Regionum,

FENLAND, *finnland*, *Finnonia*, h. e. terra paludoſa, ipſis Finnis SOO-MA dicta, a *ſoo* palus, & *ma* terra. Utrumque ex obſervatione STIERNHIELMII.

ZUTPHEN, *Zutfania*, h. e. paludes auſtrales, a *ſud* meridies, & *venne* palus, interprete MENSONE ALTINGIO. Quæ etymologia inde confirmatur, quod eadem regio Scriptoribus medii ævi dicitur SUDVENO, obſervante Cl. JUNCKERO in Geograph. M. Æ.

FENCHEL, fœniculum. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. feniculum *fynel*. Gloſſ. Pez. fœniciculum *fenich*, fœniculum *finachal*. Cuncta a Latino.

FENSTER, feneſtra. Camb. *ffeneſtr*, Francis & Belg. *venſter*, Suecis *fönſter*. WILLERAMUS Cant. Cantic. Cap. II. 9. *er ſelbo ſtet hinter unſer uuente, unte ſihet uz den venſtron*, ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, & reſpicit per feneſtras. Antequam de etymo diſpiciamus, quædam de origine feneſtrarum præmittenda ſunt. Feneſtræ ortæ ſunt cum ædibus ex ligno, luto, latere, vel lapidibus ſtrui cœptis. Hinc in primo & proprio ſignificatu eſt *foramen in tectis vel parietibus ædium, quo diurnum lumen aerque admittitur*. Has feneſtras contra ventos & imbres defendebant priſci valvulis vel velis. De valvulis intelligendus OVIDIUS Lib. III. de Ponto: *Nox erat, & bifores intrabat Luna feneſtras*. De velis ULPIANUS Lib. 12. §. 17. *Vela autem Cilicia -- ideo parantur, ne ædificia vento & pluvia laborent*. Verum cum hic ventos & pluvias arcendi modus lumini officeret, cujus gratia feneſtræ erant inventæ, ejusque uſuram vel plane interciperet, vel valde minueret, paulatim feneſtris pellucida materia, & primo quidem *pellicea* & *cornea*, poſtea *lapidea*, poſtremo *vitrea* aptari cœpit. De ſingulis copioſe agit OLDERMANN. in Diſſertatione eleganti *de Specularibus veterum*. Et has quidem feneſtrarum ſpecies Germanis diu ignotas fuiſſe, facile largior: At primo illo & vetuſtiſſimo genere, quod foramine definitur, nunquam illos caruiſſe arbitror, ne in lutea quidem domuum ætate. Sed quo nomine tunc venerit, ignoratur. Varium fuiſſe, veroſimile eſt. Angloſaxones feneſtram vocant *eagh-thyrl*, quaſi foramen oculi cauſa factum. Alii *tagloch*, quod JUNIUS tribuit Alemannis, in Obſervationibus ad Willeramum pag. 73. In Indice Vereliano feneſtra dicitur *vindöga*, quaſi oculus vel foramen per quod ventus vel aër intromittitur, quam vocem imitantur Angli in *window*, Hiſpani in *ventana*. Et nihil omnino obſtat, quo minus etiam *fenſter* antiquitus dictum ſit. Nam *fænna*, *funna*, in vetuſtiſſima Islandorum lingua eſt lucere, plane ut Græcis φαίνειν. Quemadmodum igitur Latini a φαίνειν habent *feneſtra*; ita noſtri a *funna* lucere, potuerunt formare *fenſter*, per medium derivandi *ſter*, quod vide in PROLEG. Alii vocem Germanicam immediate petunt a Latina; qua derivatione nihil commodius, ſed nec ignavius.

FENT, ab initio denotavit peditem, poſtea quemvis ſervum a pedibus, ut demonſtravi in *fuſs* pedes. Hodie apud Belgas vituperatur.

FER, *ferr*, ab, uls, ultra, longe de loco. Gothis *fairra* Matth. VIII. 30. Angloſaxon. *feorr* Marc. XII. 34. Franc. & Alam. *fer*, *verro*, Belg. *ver*, *verre*, Angl. *farr*, Island. *fiar*. Gloſſ. Keron. abſit *fer ſii*, quod abſit *daz fer ſi*. Gloſſ. Junian. in Obſ. ad Will. pag. 90. *ferro* procul, *noh ferro* nec procul. Gloſſ. Pez. eminus *verror*. VEREL. in Ind. *fiarr* procul, remote, *firnari* remotior, *fiarſt*, *fierſt* remotiſſime, *firra* elongare &c. TATIAN. Cap. LIII. 9. *uuar thar nalles fer fon in*, erat non longe ab illis. Quibus conſentit Græc. πέρα ultra, item πόῤῥω & *porro*.

FER, facilis. VEREL. in Ind. *fer* facilis. Verbale a *faren* facere. Hodie dicimus *bar* in quibusdam compoſitis, quia F. & B. permutantur. Exempla vide in *Proleg.* Sect. VI.

FER, facilitas in agendo. Ex eodem fonte. Hoc ſenſu occurrit in comp. *ferig* facilis, quod vi terminat. *facilitate præditum* ſignificat.

FERBEN, *færben*, tingere, colore inficere. Francis *farauuen*, Belgis *verwen*, Suecis *færga*, mutato W. in G. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXII. 44. *iz alles uuio gifarauues*. Vertit SCHILTERUS: id omne quomodo colorabis? Refer ad *farbe* color.

FERCH

FERCH, anima, ſpiritus vitalis. Angloſaxon. *feorh*, Francis *ferah*. Etymon vide in *ſeele*. Viguit adhuc ante centum annos, ut ex Lexico HENISCHII intelligo.

FERG, nauta. V. *fœrg*.

FERG, exactor, *fergen* urgere. V. *würgen*.

FERIG, promptus, expeditus, alacer. PICTORIUS in Lex. Helvet. *ferig* volucer, expeditus, velox, *ferige hand* dextra agilis. Proprie eſt facilis, ſeu facilitate in agendo prædıtus, ut ſupra oſtendi in *fer*, & dicitur de prompto & expedito, quia, quo quis facilior, eo promptior eſſe ſolet. Latinis quoque *facilis* ſæpe pro prompto accipitur.

FERKEL, porcellus. V. *fœrkel*.

FERN, procul, longe, remote. Angloſaxon. *feorran*, *fyrran*, Franc. *verno*. Gloſſ. Pez. aberat *verno uuas*. A ſimpliciori *fer*, quod vide. A *fern* eſt *ferner* longius, ulterius, porro.

FERN, longinquus, *aus fernen landen* ex regionibus longinquis Deut. XXIX. 22. Gothus regionem longinquam vocat *fairra land* Luc. XV. 13. Angloſaxo *feorlen rice* ibidem, & *fyrlen land* Luc. XIX. 12. Dicitur autem nonſolum de loco, ſed etiam de tempore, ob manifeſtam temporis & loci longinqui ſimilitudinem. Inde *firn* vetus.

FERNE, longinquitas, ſpatium longum, diſtantia magna. Angloſaxon. *feorneſſe*, Franc. *verri*. Gloſſ. Pez. ſpacia *verri*. Inde recentioribus *fern-glas* tubus opticus, quaſi vitrum longinquitatis.

FERNEN, removere. Angloſaxon. *feorſian*. Hodie delectamur compoſito *entfernen*; Sed a ſimplici habemus reciprocum *ſich fernen* recedere, quo utitur Luth. Prov. XIX. 7. Cuncta ex præcedentibus orta.

FERNEN, veteraſcere. VEREL. in Ind. *fyrnaſt* obſoleſcere, veteraſcere. A *fern* procul, ſenſu a diſtantia loci ad diſtantiam temporis translato, ob manifeſtam, quæ eſt inter ſpatium longum & tempus diuturnum, ſimilitudinem. Vel ἀμέσως a *firn* vetus. Nam hoc valde antiquum eſt, & ab omnibus Dialectis agnoſcitur. Inde

Gothis *fairnji wein* vetus vinum Luc. V. 39. *fairnjans balgins* veteres utres Matth. IX. 17.

Angloſaxonibus *fyrn*, *fyrnlic* anteactus, antiquus, *in fyrn dagum* in diebus illis.

Islandis *fyrnska* vetuſtas, apud VEREL. in Ind.

Germanis *firn* vetus Lev. XXIII. 10. *fernig* annuus, ſuperiori anno natus aut cretus, cujus oppoſitum *heurig* hornus, recens. Et huc etiam ſpectant, quæ mox ſequuntur.

FERND, olim, ante annum, anno ſuperiori. Adverb. temp. præt. Inde *ferndig*, & per ſyncop. *ferdig* annuus, ſuperiore anno natus aut cretus.

FERR. V. *fer*.

FERT, anno ſuperiore. Syncopatum ex *fernd*. WINSBEKIUS in Parænefi ad filium §. 27.

Swer tugende hat derſt wolgeborn.
Ich han ze frunde mir erkorn
Den nidern bas der eren gert,
Dan einen hohen ſunder tugent,
Der hure iſt böſer danne vert.

Senſus eſt: eum eſſe vere nobilem, qui virtute pollet: Et humilem potius ac honoris cupidum amicum eligendum, quam excelſum & virtutis expertem, qui hoc anno deterior eſt quam præcedenti.

FERSE, calx. Gloſſ. Pez. calce *mit ferſano*. Evang. Goth. Joh. XIII. 18. *ushof fairzna ſeina ana mik*, levavit calcaneum ſuum contra me. Forte ab Angloſax. *feorſian* amovere, elongare, quod eſt a *feor* procul, quia calce petimus ingrata amovendi cauſa. Hinc & *malleolus* Latinis dicitur tanquam parvus malleus, & *calcaneus* a calcando. Alii derivant a Lat. *verſura*, & rurſus alii a Gr. σφυρὸν malleolus, per metatheſin. Vocem Angloſax. vide in *backe* calx.

FERSEN-GELT, tributum pro calce, ut olim *neſgild* tributum pro naſo, apud VEREL. in Ind. & hodie *kopf-gelt* tributum pro capite. Poſtea joco militari aptari cœpit iis, qui terga vertunt, & calcaneos oſtendunt. Inde proverb. *das ferſen-gelt geben* aufugere ex prælio.

FERT, anno ſuperiore. Vide poſt *ferr*.

FERT, veſtigium. NOTKERUS Pſal. LXXVI. 20. *ne uuurden bechennet dine ferte*, veſtigia tua non cognoſcentur. Refer ad *faren* ire, tranſire. Hodie eſt veſtigium cervi vel alterius feræ tranſeuntis, ſtylo venatorio. Hinc *vertagus* MARTIALIS poteſt eſſe canis veſtigator, ſi barbarus adſit interpres.

FERT, facilis. VEREL. in Ind. *fer*, *fert*, facilis, *hardfert* arduum & difficile. Refer ad *faren* facere. Hodie obſoleſcit.

FERT, facilitas in agendo. Ex eodem fonte. Cognoſcitur ex comp. *fertig* facilis, quod vi terminationis facilitate præditum ſignificat. Dicitur etiam *ferig*, quod vide.

FERTIG, promptus, expeditus. Gloſſ. Pez. expeditos *vartiga*. Idem Belgis *vaerdig*. Proprie eſt facilis, ſeu facilitate agendi præditus, & dicitúr de prompto & expedito, quia, quo quis facilior, eo etiam promptior & expeditior eſſe ſolet. Inde compoſita, *buſs-fertig* pœnitens, promptus ad reparandum delictum, *leichtfertig* levis, promptus ad levia.

FERTIG, paratus, parando factus, *das haus ward fertig* templum erat finitum. 1. Reg. IX. 25. An a *faren* facere? Dubito. Potius eſt a Lat. *paratus*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. paratos *vartiga*. Poſtea ſenſus translatus eſt ad inſtructos, quia inſtructi ſunt parati.

FERTIG, inſtructus, *fertig zum ſtreit* inſtructus ad pugnam, *reiſe-fertig* procinctus ad viandum.

FERTIGEN, facere, perficere, abſolvere. A *fertig* paratus. Hodie delectamur compoſito *verfer-*

verfertigen. Utitur tamen ſimplici Luth. Eſa. XL. 20.

FERTIGEN, dimittere, expedire, *rechtfertigen* juſtificare, dimittere ut juſtum. A *fertig* expeditus. Inde porro reciprocum *ſich fertigen* feſtinare, quo utitur Luth. 2. Sam. XIX. 17.

FESSEL, vinculum ferreum, compedes, manicæ; *feſſeln* catenis ligare. BENSON. in Voc. Angloſax. *fetor* pedica, *fattre, fettairu* compedes. Vox Angloſax. videtur eſſe a *fot* pes, noſtra a *faſſen* conſtrictum tenere. Gothis compedes ſunt *bifotuns* Marc. V. 4. Francis *truben* & *fuoztruben*. Illud a *fot* pes, hoc a *trube* arca.

FEST, dies feſtus. Armor. *feſt*, Hibern. *feaſta*, Angl. *feaſt*. Dubitari poteſt, an ſit a Latino factum? Nam vox Latina non habet ſenſum, niſi violenter ducatur a φάος lux, vel ἑστιᾶν epulari. Contra Armorica rite naſcitur a *feſta* ordinare, quia dies feſti ſunt dies ſolemnes per annum diſpoſiti. Auctor Etymologiæ eſt PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 388. 439. Præterea *faſtan* Gothis eſt obſervare, & dicitur de obſervatione ſermonum Domini Joh. XIV. 24. Dies autem feſtus eſt dies præ cæteris obſervandus. Adde, quod *veſten* ſit figere, & quod dies feſtus ſit dies fixus, & quotannis ſtatis temporibus recurrens. Cæterum Germaniam feſtos egiſſe dies ante lucem Evangelii exortam, verbis TACITI infra oſtendi in voce *feyren* celebrare. Sed quo nomine tunc venerint, an eo, de quo nunc agimus? ignoratur. Plura fuiſſe, fide monumentorum conſtat. Nam feſtum Gothis dicitur *dulths* Joh. VI. 4. Joh. VII. 2. Angloſaxonibus *freolsdæg* ibidem, & alibi *ſimbel-dæg*, Francis *itmalentag* in Harmonia Evangelica Tatiani Cap. CXCIX. 1. Alamannis *tult*. Gloſſ. Keron. Solemnitas *tult*, feſtivitatibus *tuldim*, ſolemniter *tultlichiu*.

FEST, firmus. Scribitur & *veſt*, quod vide.

FETT, pinguis. Angloſaxon. *fæt*, Angl. *fat*, Belg. *vet*, Island. *fæit*, Suec. *feet*. Rectius ſcribitur cum duplici TT. Nam proprie eſt *fedet*, a *föden* nutrire, quia pinguia dicimus, quæ ſunt bene paſta & bene ſaginata. Inter compoſita antiqua reperiuntur voces Malbergicæ, *feisfecho* pecora pinguia, & *fetiſchefo* oves pingues, in Lege Salica Tit. IV. 3. Omnibus conſentit Græc. πῖος pinguis. Nam P. & F. ſunt literæ permutabiles, ſicut S. & T.

FETT, pinguedo. Adjectiv. ſubſtantivatum.

FETZ, lacinia, fruſtum, ſegmentum. Belg. *vod, vodde*, Gall. *pieçe*, Ital. *pezza*, Hiſpan. *pieça*, Lat. Barb. *pecia*. Cuncta a Lat. *videre* ſeparare, quod ſuperat in *dividere*, & a viris Eruditis male confunditur cum *vidére* intueri, quaſi *dividere* ſit bis videre, cum proprie ſit in duo partiri. Ipſum vero *videre* oritur ab Etruſco *iduare* ejuſd. ſignificatus. MACROBIUS Lib. I. Saturn. Cap. 15. *Iduare Etruſca lingua dividere eſt*. Plura ad cognationem hujus verbi ſpectantia vide in *waiſe* orphanus. FERRARIUS vocem Italicam derivat a Græc. πέζα limbus, parum proſpere, quia limbus eſt quidem pars veſtis, ſed non pars reſecta. A *fetz* eſt *fetzen, zerfetzen* in fruſta ſecare, dilacerare, dilaniare, *fetzicht* lacer, pannoſus, *zerfetzt* ruptus, ſciſſus, *gefezte kleider* veſtes ſciſſæ, quales ante centum annos erant in uſu. Quæ videntur antiquitus uſurpata, ſi recte ſe habet Gloſſa Francica, *giphiſota* fractas, quam ex Lazio producit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 473. ubi tamen *fetzen* & *pfetzen* videtur confundere.

FEUCHT, madidus, humidus, *feuchte* humor, humiditas, *feuchten, befeuchten, anfeuchten* humectare. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *fuht* humidus. Gloſſ. Boxh. *fuhti* madidi. Gloſſæ Jun. in Obſ. ad Will. pag. 135. *fuhti, nazzi* humor. WILLERAMUS Schilteri Cap. IV. 12. *der garto iſt allaz anagefuihtet mit demo beſigeleten brunnen*, hortus totus irrigatus eſt fonte ſignato. Belgæ ſcribunt *vucht, vocht*, quod poteſt eſſe ab *uvidus*, inſerto CH. Quam grata ſit hæc inſertio gutturi Germanico, & quam frequens in vocibus, tam domi natis, quam aliunde acceptis, peritis non poteſt eſſe ignotum. Exempla vide in *Proleg.* Sect. IV. in *Epenth.*

FEUDUM, *feodum*, prædium militare vel clientelare, ſtipendii loco conceſſum. Quidam ad Latinas origines prolapſi *feudum* a *fide* vel *fœdere* derivant, quia feudum eſt genus clientelæ, cujus prima lex fidelitas erga patronum, & vitæ fortunarumque ejus defenſio. GOLDASTUS Latinitatem quidem in voce agnoſcit, ſed provincialem, & feudum deducit a *foi* fides, ſicut *leudum* a *loi* lex, Tomo I. Rer. Alam. pag. 132. Contra alii & plerique rem & nomen rei origine Germanicum eſſe contendunt, quamvis eorum non una hæreſis ſit, dum alii vocem ad *ſimplices*, alii ad *compoſitas* referre malunt. Videamus primo de illis, qui ſimplicitatem tuentur. Horum præcipuus eſt SPELMANNUS, qui vocem arceſſit ab Angloſaxon. *feoh*, quod ſtipendium interpretatur. Atque ut contumaciam literæ D. quam ſibi infeſtam experiebatur, quodammodo compeſceret, illam ex litera finali H. euphoniæ gratia factam ait, quod neſcio an ullo exemplo comprobari poſſit. Ex adverſo STIERNHIELMIUS feudum ab alendo deducit, quia *föden* eſt nutrire, & *foda* alimentum in omnibus veterum Dialectis. „Et hinc, inquit, decantatum illud *Feudum*, „bona ſcil. quæ ſunt data *till födum*, hoc eſt „in alimentum: de cujus vocis etymo An„dabatarum more digladiantur linguæ *Scan„dicæ* imperiti interpretes Legum Longo„bardicarum.„ Hæc ille totidem verbis in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 46. & ſeq. Inter compoſitores rurſus chorum ducit SPELMANNUS, qui præter ſuperiorem, mox aliam conjecturam proponit, ut *feudum* perinde dicatur quaſi *feo-had* ordo & ſtatus ſtipendiarius, ſicut *cnyht-had* ordo militaris. Sane

Sane Angloſaxonibus *had* in multis compoſitis ordinem & ſtatum denotare, recte aſſerit vir ſummus, etiamſi ipſum compoſitum e monumentis Saxonicis oſtendere non poſſit. GUNDLINGIANA vocem componunt ex *feo* pecu, & *od* bonum, ita ut *feudum* ſit bonum ruſticum vel pecuarium, Germanice *ein vieh-gut*. Et in hac ſententia dicuntur etiam verſari LOCCENIUS, & alii bene multi. Tertia compoſitio eſt HUGONIS GROTII, cujus vi *feodum* eſt fundus ſtipendiarius, ſic dictus ab *od* ſubſtantia, fundus, poſſeſſio, & *feo* ſtipendium, ſalarium, merces, de quo ſignificatu actum infra in *vieh*. Et his fere partibus totum compoſitum apud diverſos diverſimode conflatur. Plura opinionum divortia exhibent *Origines Feodi* viri ampliſſimi GEORGII CHRISTIANI GEBAUERI. Mihi præ cæteris placet ſententia STIERNHIELMII & GROTII: ſed quænam alteri præferenda ſit, non facile dixerim. Illa ſimplicitate ſua ſe commendat, & Linguæ Celticæ ſuffragio, qua *fwyd* (ut poſtea oſtendam in *föden* nutrire) alimentum ſignificat, tum & aliarum vocum analogia, quæ ante nomen *feudi* repertum, ſtipendio militari antiquitus adhæſerunt, & præter victum nihil ſignificant, ut mox patebit. Hæc compoſitionis elegantia, & ipſius rei teſtimonio ſe tuetur. Quid enim eſt *feudum*, niſi ſtipendiaria poſſeſſio?

Primis temporibus, cum Germania tota eſſet militaris, nemo militiæ cauſa ſtipendium accipiebat, ſed omnes ex annona publica alebantur. Quorſum videntur ſpectare verba TACITI Cap. XIV. de M. G. *Epulæ, & quanquam incompti, largi tamen apparatus, pro ſtipendio cedunt.* Id quod etiam voces antiquæ demonſtrant. Nam *ſtipendium militare* Luc. III. 14. ubi ſedes vocis nativa, interpreti Gothico vocatur *anno*, a Lat. *annona*, Angloſaxonico *andlyfe*, h. e. victus, Francico *libnara*, h. e. alimentum, ſuſtentatio vitæ, in Harm. Evang. Tatiani Cap. XIII. 18. Et in Gloſſis Boxhornianis *libnara* exponitur *ſtipendia*.

Poſtea, captis Romanorum provinciis, militi ex hoſtico proviſum eſt, tertia vel dimidia parte ſoli, prout victori placuit, inter belligerantes ſorte diviſa. Quæ res ipſi fundo ſtipendiario *ſortis* nomen conciliavit. Notæ ſunt *ſortes Vandalorum* in Africa, *Oſtrogothorum* in Italia, *Viſigothorum* in Hiſpania, *Burgundionum* & *Francorum* in Gallia. De ſortibus *Vandalorum* agit PROCOPIUS Lib. I. de Bello Vandal. Cap. I. De ſortibus *Oſtrogothorum* idem Lib. I. de Bello Goth. Cap. I. De ſortibus *Wiſigothorum* Lex Wiſigoth. Lib. X. Tit. I. 8. De ſortibus *Burgundionum* Lex Burgund. Tit. XIV. 5. Tit. LXXXIV. 1. 2. & MARIUS Aventicenſis in Chron. ad an. 456. De ſortibus *Francorum* Lex Salica Tit. LXII. quod vel hinc patet, quia Lex ibi inſcribitur *de Alodis*, i. e. de Sortibus, & quia *Alodum* mox vocatur *terra Salica*, id eſt, ſtipendiaria, ſicut alibi oſtendo.

His ſortibus noviſſime ſucceſſit *Feudum*, novum genus beneficii militaris, & omnium judicio a præcedenti diverſum. Dico novum. Nam terra feudalis non eſt terra hoſtis, ſed ipſius Principis, cui militatur. Imago ejus rei cernitur in Barbaris, in ſolum Rom. ea lege receptis, ut Romanis militarent. Quando vox *Feudi* primum audita ſit, inquirit CANGIUS in voce, & cel. D. GEBAUERUS in Diſſertatione Academica ſupra laudata.

FEUR, ignis. Phrygibus & Græcis πῦρ, Angloſax. *fir*, *fyr*, Francis & Alam. *fuir*, Belg. *vuyr*, *vier*, Angl. *fire*, Gall. *feu* per apocopen. Gloſſ. Keron. igne *fuire*. Vox Phrygia, teſte PLATONE in Cratylo, quæ hodie male ſcribitur *feuer*, cum ſit monoſyllabum apud omnes antiquos. Verba Platonis hæc ſunt pag. 281. *Scis, qua ratione ignis* πῦρ *nominatur? Vide, quid de hoc ſuſpicer. Reor multa nomina Græcos a Barbaris, eos præſertim qui ſub Barbaris ſunt, accepiſſe. Vide igitur, ne hoc nomen* πῦρ *barbaricum ſit: Neque enim facile eſt, iſtud Græcæ Linguæ accommodare, conſtatque hoc Phryges nominare, parum quid declinantes, ut* ὕδωρ *&* κύνας, *aliaque permulta. Vera hæc ſunt* &c. Scripſit etiam ARISTOTELES Librum de *Nominibus Barbaricis*, qui ſi adhuc ſupereſſet (periit autem maximo Reip. literariæ damno) haud dubie multa vocabulorum ſecreta nobis panderet. Habent & Hebræi *ur* vel *uur* pro flamma, haud dubie ex lingua humani generis primitiva, unde Phryges quoque ſuum hauſiſſe vocabulum tanquam ex communi fonte, credibile eſt. Ab hoc primitivo prognata ſunt verba in multis etiam vetuſtiſſimis Linguis. Inde Hebræis *baar* arſit: Græcis πυρσεῖν incendere, πυριᾶν fovere: Latinis *urere*, *burere*, *furere*, *fervere*, & forte etiam *feriari*: Angloſaxonibus *byrnan* ardere, *bærnan* urere, unde Anglis remanſit *to burn* utroque ſignificatu. Poſtera ætas dixit *brennen*, liquida e loco nativo mota, quod fieri ſolet ſæpiſſime. Sed *bernen* antiquius eſt, diuque cuſtoditum. Inde *berndes lieht* lumen ardens, in Paræneſi R. TYROLIS ad fil. §. 12. Inde Luthero *börnen* ardere in prima ſacri Codicis editione, obſervante FRISCHIO in Voc. Bibl. Quod etiamſi a typographis eliminatum ſit, reſtat tamen in compoſito *bern-ſtein* ſuccinum, lapis uſtilis. Omitto nunc cætera derivata, qualia ſunt apud Græcos πυρή focus, rogus, πύριον igniarium, πυρίτης lapis ex quo excutitur ignis &c. apud Latinos *pyra*, *fornax*, *formus*, *forceps* &c. apud Angloſax. *bærning* uſtio, & ſimilia. Ab hoc antiquiſſimo & cum vetuſtiſſimis linguis cognato vocabulo *feur*, oriuntur & componuntur

feuren, ignem excitare. Gr. πυρσεῖν.

feuren, igneus. Græc. πυρινής. Angloſaxon. *fyren*, *feren*, Franc. & Alam. *fuiren*, *fiuren*. Gloſſ. Pez. igniferis *fiurinen ſtralom*.

feurig, igneus, ignitus. Gr. πυρικκής.

före,

före, tæda. Quod vide.

erd-feur, ſulphur. Gloſſ. Pez. ſulphur *erdfiur.* Vox ab uſu relicta, ſed reſtitui digna.

nodfyr, ignis ſacrilegus. Vox Synodi Liptinenſis in Indiculo ſuperſtitionum & paganiarum Saxonicarum §. 15. *De igne fricato de ligno, id eſt*, NODFYR. Videtur ſic dictus, non a motu violento, quo ex ligno fricatur, in quo nihil eſt, quod jure reprehendi poſſit; ſed a calamitate quadam, cui averruncandæ ſuperſtitioſi hunc ignem adhibebant. Vide *not* calamitas.

feg-feur, ignis februus, ſi derivetur a *fegen* purgare, flamma ultrix, ſi derivetur a *fah* vindicta, vocabulo Angloſaxonico apud Lexicographos. De priori ſenſu actum ſupra: poſteriorem exhibet SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 288. ubi *fegfeur* exponitur concrematio in effigie.

feur-fax, ignicomus. Angloſax. *fyr-feaxa.* A coma, quæ Angloſaxonibus *fæx*, *feaxa*, Francis *fahs.* Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. capilli *loccha*, *fahs*, cæſaries *giſchoran fahs*, comæ *ungiſchoran fahs.* Hodie & compoſitum & dimidium compoſiti obſoleſcit.

feur-ofen, fornax, clibanus. Græc. πύραυνος quaſi πύραφνος vel πύρεπνος, quæ Phrygiam ſapiunt originem.

feur-Gott, Vulcanus. Angloſax. *fyres-god.*

feur-thurn, pharus. Angloſax. *fyre-tor.*

feur-kelle, capula ignis. Gloſſ. Pez. receptacula ignium *fiurchellun.* Angloſaxon. *fyrencylle* eſt clibanus.

feur-pfanne, batillum. Angloſax. *fyr-panne* apud BENSONIUM.

feur-probe, examen innocentiæ per ignem. Nomen novum rei veteris, dudumque abolitæ. Lex Ripuar. Tit. XXX. 1. *Quod ſi quis in judicio pro ſervo interpellatus fuerit, dicat: Ego ignoro, utrum ſervus meus culpabilis an innocens de hoc extiterit. Propterea eum ſecundum Legem Ripuariam ſuper XIV. noctes ad ignem repræſento. Et ſic de ejus præſentia cum feſtuca fidem faciat. Quodſi ſervus in ignem manum miſerit, & læſam tulerit, dominus ejus, ſicut Lex continet, de furto ſervi culpabilis judicetur.* Vetera vocabula vide in *Ordalium.*

Reliqua compoſita, quorum ingens numerus, nunc mitto, quoniam nec opera mea indigent, nec ideo minus proba ſunt, etiamſi ſingulis antiquitatis ornamentum addere non poſſim.

FEYREN, celebrare, *feyre* feſtivitas, ſolemnitas, *feyr-tag* dies feſtus, *feyrlich* ſolemnis & ſolemniter, *feyr-kleid* cultus feſtivus. Cuncta ex hæreditate Francorum, quibus *firon*, *firron* eſt feriari, ſabbatizare, *fira*, *virro* feſtum, *firrotak* ſabbatum. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XV. 9. *ſih nahtun eino ziti, thaz man tho firoti*, adpropinquabat tempus, quod tunc celebrabatur. Cap. ſeq. ab init. *tho thiu uuecha ſo Got gibot, uuas halba giſirot*, cum ſeptimana a Deo præcepta eſſet dimidia parte feriata. Germaniam antiquam jam ante Chriſtianiſmum feſtos habuiſſe dies, certiſſimum eſt, & memoriæ prodidit TACITUS de M. G. Cap. IX. *Certis diebus humanis quoque hoſtiis litare fas habent.* Cap. XXXIX. *Stato tempore in ſilvam coeunt.* Cap. XL. *Læti tunc dies, feſta loca.* Et mox: *Pax & quies tunc tantum amata.* Idem in Annal. I. Cap. 50. *Feſtam Germanis noctem ac ſolemnibus epulis ludicram* memorat. Hinc quidam patriæ linguæ & antiquitatis ſtudioſi exiſtimarunt, vocem Francicam a paganiſmo relictam eſſe, & *feyren* nihil aliud denotare, quam ſtato tempore aras incendere, & ignes nocturnos in honorem Deorum excitare, a *feur* ignis. Auctor etymologiæ laudatur CÆSIUS, cui calculum ſuum nec addit nec ſubtrahit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 203. Præterea *feyren* poteſt etiam denotare *ignem colere*, & ſynecdochice *colere*, ſenſu a cultu Ignis (de quo abunde actum in voce *tan*) ad omnem cultum religioſum traducto. Sed hæc parum firma ſunt. Veriſimilius eſt, Theologos Francorum hoc verbi feciſſe & finxiſſe ad modulum Latini *feriari.* Voces Gothorum & Saxonum vide in *feſt* dies feſtus.

FEYREN, colere, venerari, obſervare. Senſus a cultu religioſo ad civilem & obſequioſum translatus, novus quidem, ſed aptus. Latinis quoque *celebrare* eodem ſenſu dicitur.

FEYREN, otiari, ceſſare a labore, *feyre* otium. Gloſſ. Pez. otiari *virron*, otium *virra.* Senſus a quiete feſtiva ad omnem quietem translatus. Utitur Luth. Exod. V. 5. Convenit Heb. *para* vacavit, otiatus eſt. Præcipuum compoſitum eſt *feyr-abend* ceſſatio a labore, quæ quia ſingulis diebus fieri ſolet veſperi, *otium veſpertinum* appellari meruit.

FEYREN, vacare, *feyre* vacatio a quacunque re. Utitur Luth. de territorio Lev. XXVI. 43. Latinis quoque agri *vacare* dicuntur.

FI, interjectio averſantis apud Saxones inferiores & Gallos hodiernos, ſicut apud Latinos *fu.* Familiam particulæ vide in *fien* odiſſe. Germani ſuperiores dicunt *phui* & *pfui*, Græci φεῦ. A flatu contra putidum.

FIBEL, libellus abecedarius. A Gr. βιβλὶς libellus.

FICHTE, pinus, ſpecies arboris piceæ, & hinc fortaſſe nomen a *pech* pix, ſicut Græc. πίτυς a πίττα. Confer *före* tæda.

FICKE, loculus vel ſacculus in veſte, in quo aliquid conditur. Factum ab antiquiori *pocca*, quod vide in *pack* pera. P. in ore vulgi frequenter mutatur in F. Apud SUIDAM φαγύλιον eſt marſupium.

FICKEN, fricare. Itali fidelius *fregare* a *fricare.* Nos literam caninam expellimus. Dicitur autem de omni frictione, etiam ea, quæ

quæ cum pruritu conjuncta eſt. Inde Angloſax. *fagung* ſcabies, lepra.

FICKFACKEN, intricare, turbare, interprete STILERO. Vox Britannica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *fygfag* confuſe.

FIDEL, inſtrumentum muſicum, fidibus tenſum, & inde nomen a Lat. *fides* vel *fidicula*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *fithele* fidicula, pandura, *fithelere* fidicen, pandurarius, lyricen. Anglis *a fiddle* & *a fidler*. VEREL. in Ind. *fidla* chelys, violina. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 395. de cœleſti Muſica:

Lira ioh fidula,
Ioh managfaltu ſuegala.
Lyra atque pandora,
Et multiplices fiſtulæ.

Cambris *ffilor* eſt fidicen, quod videtur ſyncopatum ex *fidler*. Per eandem ſyncopen ex *fidel* fit *viole*. Ab hoc ſignificatu deſcendunt alii per allegoriam. Hinc *fidel* dicitur (1.) inſtrumentum torturæ ex nervis. (2.) manica lignea fidulæ ſimilis, machina pœnalis apud Berolinenſes. (3.) fœmina impura & cuivis fricabilis &c.

FIDERN, pennare, alis inſtruere, *gefidert* pennatus, alatus, *gefiderter pfeil* ſagitta pennata, cui ars addidit alas, *gefidertes gevögel* volucres alatæ Gen. I. 21. *gefider* volatilia. Cuncta ab ala, quæ Saxonice dicitur *fither*. SOMNER. in Dict. AS. *fither*, *fyther* ala, penna, *fither-berend* aliger, *fythered* alatus. Originem ſubſtantivi vide in *feder* penna.

FIEBER, febris, morbus ex intemperie caloris. Angloſaxonibus *fefer* & *fefor*, Matth. VIII. 15. Marc. I. 31. Francis *fiober* & *fiebar*, in Harm. Evang. TATIAN. Cap. XLVIII. 1. 2. Cuncta a Latino. Gloſſa LUTHERI ad locum Matthæi: *Fieber, das iſt den Ritten auf Teutſch, fieber iſt Lateiniſch*. Dicitur autem febris a fervendo. Hinc idem morbus interpreti Syro vocatur ignis, ULFILÆ *heito* ab æſtu, *brinno* ab ardore, Græcis πυρετὸς, & HIPPOCRATI πῦρ ignis, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 99. Vocem LUTHERI vide infra in *rütten*.

FIEN, odiſſe. Verbum omnibus veterum Dialectis uſitatum, quod Gothis effertur *fijan*, Angloſaxonibus *fian* & *figan* apud BENSONIUM, *fiwan* apud SOMNERUM, Franc. & Alamannis *fien*, *figen*. Gloſſ. Keron. odire *fien*, odiſti *fietos*. Gloſſ. Boxh. *fieta* exoſi. Gloſſ. Pez. zelaveris *figidos*. Evang. Goth. Joh. VII. 7. *Ni mag ſo manaſeths fijan izwis, ith mik fijaith*, non poteſt mundus odiſſe vos, me autem odit. Cuncta ab interjectione averſandi *fi*, non vice verſa. Præcipua derivata ſunt *fede*, *feide* odium, inimicitia, *feind* hoſtis, inimicus, de quibus actum ſeorſim. Ex eodem fonte proveniunt quædam obſoleta, ut ſunt apud Angloſaxones *fah* hoſtis, *fah*, *gefah* vindicta, *fah-mon* inimicus, *fionge* odium, & alia apud SOMNERUM, quæ imitantur Angli in *foe* & *foman* hoſtis.

FILLEN, cædere, verberare, percutere. Verbum a Francis proſeminatum. Gloſſ. Pez. percutere *villan*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 39.

Sprah ih auur alauuar,
Ziu fillist thu mih thanne ſar?
Si verum omnino dixi,
Cur me protinus verberas?

Haud dubie a *fell* (quod Gothis effertur *fill*) cutis, pellis, quam verbera feriunt & lacerant. Inde *fillones* verberones apud Latino-Barbaros. Hodie utimur frequentativo *filzen* & *ausfilzen* objurgare, cædere verbis, ſenſu a verberibus ad aſpera verba tranſlato.

FILLEN, deglubere. Francis ut ſupra, Cambris *pilio*, Belgis *villen*, Gallis *peler*, Anglis *to flea*. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *pil* excoriatum, cortex, *pilio* expilare, deglubere, decorticare. Gloſſ. Pez. excoriaverunt *piviltun*. Inde Angloſaxonibus *fylled* excoriatus apud BENSON. & Germanis *filler* excoriator. Cuncta ex eodem cum præcedenti fonte.

FILZ, caſtigatio quæ fit verbis, a *filzen* objurgare, de cujus origine actum paulo ante. Olim *fillo* erant verbera virgarum & flagrorum. Gloſſ. Keron. verbera *fillo*, verberum *filloom*, verberum (virga) *fillonokertu*. Gloſſ. Pez. flagris *villon*. Poſtea ſenſus ad verbera linguæ tranſlatus eſt, quia ſicut illa cutim, ita hæc animum flagellant.

FILZ, pannus ex lana denſatus, non textus, & omne tegumentum ex tali panno, ſagum, ſtragulum, matta &c. Gloſſ. Keron. matta *filza*. Gloſſ. Pez. in ſago *invilze*. Veſtitus primævus Germanorum, de quo TACITUS in M. G. Cap. VI. *nudi aut ſagulo leves*. Cap. XIX. *tegumen omnibus ſagum*. Derivari poteſt, vel a Græc. πιλητὸν opus coactile, quod eſt a πιλεῖν arctare, denſare, lanam cogere: Vel a Lat. *villus* aut *villoſus*. Nam ad cognationem τοῦ *fell* pellis referre, non amplius placet, quoniam *filz* notione ſua non operimentum ſimplex, ſed operimenti craſſamentum ingerit. Eadem res Angloſaxonice dicitur *felt*, Belgice *vilt*, quod ideo notandum, quia ex his Dialectis ad Græcos & Latinos inferiores rurſus manavit φέλτρον, *feltrum*, *filtrum*, de quibus fuſe & erudite agunt MEURSIUS in Lex. Græco-Barbaro, SELDENUS in uxore Hebræa, LINDENBROGIUS & CANGIUS in Gloſſariis, MARTINIUS in Lexico Philologico. Itali vocem Germanicam integre cuſtodiunt in *feltro*, Galli corrupte in *feutre*. A *filtrum* porro prodierunt *filtreus* & *filtrinus*, & verbum *filtrare*, h. e. percolare per filtrum, transfundere per pannum denſiorem, ne ſordibus pateat exitus.

FILZ, cilicium, pannus e pilis animalium confectus. Hoc ſenſu videtur occurrere in compoſito *vilz-hus* tentorium, quo utitur WILLERAMUS Cap. I. 5. Nam tentoria orientalium non ex quovis panno compacto, ſed ex cilicio fiebant. ISIDORUS Orig. Lib. XIX. Cap. 26. *Cilicia Arabes nuncupant velamenta pilis caprarum contexta, ex quibus ſibi*

ſibi tentoria faciunt. JO. de JANUA: *Cilicium velamentum factum de pilis caprarum vel taxorum, unde tentoria fiunt, & mortui operiuntur.* Et talia videntur quoque fuiſſe tentoria illa Tartarorum & Turcomannorum, quæ ſcriptoribus apud CANGIUM in voce *filtrum*, vocantur *tentoria filtrea* & *domus filtreæ*, manifeſto ſatis indicio, *filtra* Latinis appellari, quæ Arabibus *cilicia*. Nec dubito, quin *loricæ ex filtris* ibidem memoratæ, & omnia tegumenta bellica, quibus telorum & lapidum impetus excipiebant, quoties *filtra* vel *filtrea* appellantur, ad *cilicium* referenda ſint. Hodie quoque calceos (ni fallor), & pileos, & ſtratorum genera, ex pilis animalium confecta, eodem nomine deſignamus.

FILZ, avarus, cui non facile elabitur pecunia, *ein karger filz* ſordide avarus. Utitur Luth. Sir. XXXI. 29. Ducta appellatio a ſimilitudine cum panno *filz*, quæ in utroque eſt tenacitas. Quemadmodum enim pannus, ex lana groſſiori conſtipatus, non pulverem, non pluviam, & vix aerem transmittit: Ita avarus, facultatum ſuarum ſupra modum tenax, vix obulo tranſitum concedit. A ſubſt. oritur adj. *filzig* tenax.

FINANZ, dicitur in bonam & malam partem. Gallis *finances* ſunt publicæ facultates, a Suethico *finna* invenire, judice MENAGIO. Germanis *finanz* uſura, *finanzer* ærufcator, *finanzen* pecuniam undique corradere: Quæ ſecundum HELVIGIUM oriuntur a Gr. φέναξ & φενακίζω deceptor & decipio. Verum, cum bonus vocis ſenſus plerumque antiquior ſit pravo, veriſimile eſt, Quæſtores Principum, qui publicas opes malis artibus undique extorquebant, vituperando vocabulo anſam dediſſe.

FINDEN, invenire. Angloſaxonibus *findan* eſt invenire, *fint* invenit, Joh. X. 9. *ne findath* non invenietis, Johan. VII. 34. *funden* inventus, *funden-cild* puer expoſitus, *findele* inventum, *findig* inventor. Similiter Francis & Alamannis *findan* & *fintan* eſt invenire. Gloſſ. Keron. invenire *findan*, inveniat *finde*, inveniatur *ſi fundan*, repertus *fundaner*. Gloſſ. Boxh. *findo* repertor. Poſſit eſſe a *ventu*, quomodo Latinis *invenire* eſt *in rem venire*. HELVIGIUS mallet a *videre* per epentheſin, quod ea maxime inveniantur, quæ ſub aſpectum cadunt. Dicitur de quæſitis & non quæſitis. Sæpe enim ultra propoſitum aliquid invenimus, ſicut Saul, qui dum aſinos quærit, regnum invenit. Hoc verbum multas habet propagines in omnibus veterum Dialectis. Quædam enim inveniuntur oculis, alia mente & cogitatu, alia ſponte ſe nobis offerunt aut caſu, alia non niſi longo uſu & experientia deprehenduntur. Unde fit, ut idem verbum diverſimode accipiatur.

FINDEN, in ſynecdochico dicendi genere, ſignificat quantum poteſt, (1.) venire in notionem rei, hoc eſt *cognoſcere*. Hic ſenſus duos habet ſurculos, *decernere* & *probare* ut mox oſtendam. (2.) venire in experientiam rei, hoc eſt, *experiri, uſu & experientia cognoſcere.* (3.) venire in aptitudinem ad rem, hoc eſt, *accommodare, aptare.* (4.) venire ad perſonam, hoc eſt, *adire, accedere.*

FINDEN, cognoſcere, invenire cogitatu. Nam veritates rerum cognoſcendo non facimus, ſed ab alio factas deprehendimus. Et hinc *ſcire* eſt *invenire*. Hoc ſenſu inveniuntur cognoſcibilia. Hinc Gothis *finthan* eſt cognoſcere, *fanth* cognovit, Joh. XII. 9. *funthi* cognoſceret, reſciret, Marc. V. 43. *finthandeins* cognoſcentes, Luc. IX. 11. Non-ſolum autem Gothi, ſed etiam Franci eodem ſenſu utuntur. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XI. 73.

Thaz ſon in uuurti funtan,
Thaz er uuas ſelbo irſtantan.
Ut ab eis cognoſceretur,
Quod ipſe reſurrexerit.

Huc etiam ſpectare videtur dictum Pilati apud TATIANUM CXCVII. 2. *ni fand nihheiniga ſahha*, nullum crimen in illo deprehendo. Græce εὑρίσκω Joh. XVIII. 38. quod de intellectu inveſtigantis dicitur. LUTHERUS ibidem habet *finden*, & ſæpe alibi, ubi de intellectu agitur, ut Act. XVII. 27. Hic ſenſus duos habet ſurculos in hodierna Lingua, pro duplici natura & indole cognitionis. Nam quando ex cognitis nova elicimus, tunc dicimur *erfinden*, excogitare, & hinc ingenii humani inventum vocatur *erfindung*. Quando vero cognitionem noſtram comitatur grata vel ingrata rei cognitæ perceptio, tunc dicimur *empfinden*, ſentire, unde ſenſationes vocantur *empfindungen*.

FINDEN, decernere, ſtatuere, definire. Proprie eſt cognoſcere cauſam, idemque quod *finden* cognoſcere. Dicitur autem per metonymiam antecedentis de decernentibus, quia iidem homines in foro & cognoſcunt lites & decernendo dirimunt. Gloſſ. Pez. ſtatueris *vindis*, definiant *findent*. NOTKERUS Pſal. XCVII. 9. *er findet reht uber erdring*, judicium ſtatuit ſuper orbem terræ. Pſal. CXVIII. 23. *Reges fundan daz, ut nusquam eſſent Chriſtiani.* Id eſt, ſtatuebant, decernebant, ut nusquam &c. Hinc *urteil finden* apud priores Germanos eſt pronunciare ſententiam, & *finder* arbiter. Weichbild art. 10. *ſo ein ſchöpp allein ein urteil findet.* Land-und Lehn-Recht Cap. 81. §. 1. *die ſchöppen ſollen für Gericht urteil geben und finden.* Item: *urteil ſollen ſie faſtend finden.* Et: *wer urteil ſpricht, der mag ſie mit recht ſitzend finden.* Plura vide apud SCHOTTELIUM de Ling. Germ. pag. 563. Hodie utimur compoſito *abfinden*, quod proprie dicitur de tranſigentibus, qui finem ſtatuunt controverſiæ; Et hinc porro *abgefundene* proprie ſunt ii, quibus vi transactionis ſatisfactum, aut annua penſio definita eſt. Utrinque præfix. *ab* eſt adverb. ordinis,

dinis, quod ultimum terminum rei ſignificat.

FINDEN, probare,facere ut ſciat vel cognoſcat. Verbum faceſſens a *finden* cognoſcere. ISIDORUS Cap. V. circa finem : *dhes martirunga endi dodh uuir findemes mit urchundin dher heilegin chiſcribes*, cujus martyrium & mortem comprobavimus teſtimoniis ſacræ Scripturæ. Hodie dicimus *ausfindig machen*, idoneis argumentis probare, & *unerfindlich* quod demonſtrari nequit.

FINDEN, experiri, uſu & experientia cognoſcere. Gloſſ. Keron. experimento *findungu*, experientia *piſindungu*. Gloſſ. Pez. inexpertus *unpeſuntan*. Hodie dicimus *beſinden*.

FINDEN, accommodare, aptare. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 145.

Thiu ougun ſie imo buntun,
Thaz in zi ſpile ſuntun.
Oculos ei præligabant,
Ut ipſum ad ludibrium aptarent.

Hodie eſt reciprocum. Hinc de homine, qui ſe omnium moribus & ingeniis accommodare poteſt, vulgo dicimus, *er kan ſich in alle leüte finden*. Angloſaxonibus *findan* eſt diſponere, cognato ſignificatu.

FINDEN, adire, accedere. Angloſaxonibus *fundan* eſt adire, unius literæ mutatione. Franci nihil mutant in literis. Hinc ancilla apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XVIII. 13. Petro ait:

Ih uuanu thu ſis rehto
Theſſes mannes knehto,
Thes ſines geſindes,
Thaz uuan ih thu nu findes.

Opinor te eſſe hujus viri ſervum, & unum ex comitatu, quem arbitror hic accedis. Huc fortaſſe ſpectat, quod de homine acceſſus impatiente dici ſolet, *er will ſich nicht finden laſſen*, non vult adiri. Gallis quoque *trouver* nonſolum eſt invenire, ſed etiam accedere.

FINDLING, infans expoſititius. A *finden* invenire, quia fortuito inventus.

FINGER, digitus. Goth. *figgr*, plur. *figgrans* Marc. VII. 33. Angloſaxon. *finger*, plur. *fingras*, ibid. Francis *finger*, *fingir*, *fingar*, &c. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVII. 71. *reiz mit themo fingar in erdu*, ſcripſit digito in terram. TATIANUS Cap. CCXXXIII. 6. *ſenti thinan fingar in mina ſita*, mitte digitum tuum in latus meum. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 1. *der mine hende unde mine fingera lehret ze uuige*, qui manus meas & digitos meos inſtruit ad pugnam. Helleniſtæ derivare ſolent a σφίγγειν ſtringere, quia ſtrictis digitis omnia prehendimus; Latiniſtæ a *fingendo*, quia figuras rerum digitis fingimus & refingimus; Reliqui a *fangen* capere, quia digitis arma tractamus, & tenenda capeſſimus. Præcipua compoſita ſunt,

figgragulth, annulus, aurum digitale, in Evang. Goth. Luth. XV. 22.

ſcyte-finger ſagittarius, alias index, *middel-finger* medius, qui & impudicus, *læce-finger* medicus, *gold-finger* annularis, apud SOMNER. in Dict. Angloſaxon.

fingirihringa, annulus, in Gloſſis Boxhornianis.

finger-reif, annulus, circulus digitalis, in verſione Luth. Luc. XV. 22.

FINK, fringilla. SOMNER. in Dict. AS. *finc* frigilla, *gold-finc* aurivittis. Vide inter nomina avium a voce naturali ficta in *guguck*.

FINNEN, ſordes, *finnig* mucidus, putridus, *finniger ſpeck* lardum fœtidum. Idem Angloſaxonibus *fynig* apud SOMNER. & BENSON. & inde *fynigean* muceſſere. Unde niſi a Gr. πινὸς ſordes?

FINNEN, puſtulæ in carne ſuum, *finnicht ſchwein* ſus puſtulis laborans. Videtur nihil aliud denotare quam ſordes. Nam puſtulæ illæ pus continent, & ſenſus a ſordibus ad ulcera transferri ſolet, ut vidimus ſupra in *drüſe*. Si tamen eædem puſtulæ Græca dictione ſint φύματα, Latina *pani*, veroſimilius eſt, Germ. vocem ex alterutra ortam eſſe.

FINSTER, tenebricoſus, *finſternüs* tenebræ, *verfinſtern* obfuſcare, tenebras offundere. Cuncta e penu Francorum & Alamannorum. Gloſſ. Keron. tenebræ *finſtrii*. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. chaos *mihilfinſtar*. Gloſſ. Pez. opacum *finſtar*, obtenebratæ *pivinſtrit*. TATIANUS Cap. IV. 18. *in finſtarneſſin* in tenebris. Quo ſenſu, ipſa caligine obſcurius. HENISCHIUS ſcribit: *das teutſch kompt her von dem Lateiniſchen.* Sed non apparet, quid velit. MARTINIUS componit vel potius contrahit ex φάειν lucere & ςερεῖν privare, quia caligo eſt φάεος ςέρησις privatio lucis. STADENIUS, quamvis originem ſibi aliquando incompertam eſſe ingenue faſſus ſit, poſtea tamen deduxit a *thimſter* obſcurus, quod apud WILLERAMUM legitur, literis TH. in F. converſis, cujus mutationis exemplum ſibi deprehendiſſe viſus eſt in Codice Arg. ubi *thliuhan* ponitur pro fugere, quod in reliquis Dial. effertur *fliehen*. DIECMANNUS invenit quidem in STADEN. quod carpat, ſed unde lucem vocabulo adminiſtret, nihil. ECCARDO videtur convenire cum *winſter* ſiniſter, in Cat. Theot. pag. 180. Sane *winſter* in omnibus veterum Dialectis, & hodie Danica ac Suecica, eſt ſiniſter, ut demonſtravi in loco. Sed addere debuiſſet vir doctiſſimus, Solem nobis, ad Polum noſtrum proſpicientibus, oriri ad dextram, occidere ad ſiniſtram: Vel orientem ſpectantibus meridiem eſſe ad dextram, noctes Arctoas ad ſiniſtram. Nam abſque hoc monito concipi non poteſt, quo pacto ſenſus a *ſiniſtro* ad *tenebroſum* translatus ſit. Forte *finſter* & *winſter* ſunt ex eodem fonte, nempe a *wan* defectus. Quemadmodum enim tenebræ deficiunt a luce, ita ſiniſtrum ab eo, quod melius & potius eſt. Reliqui

liqui in hoc ſenſu mire variant. Gothis tenebræ vocantur *riquiz* Matth. VI. 23. tenebroſum *riquizei* ibidem, contenebrari *riquizan* Marc. XIII. 24. Voces Angloſaxonicas vide in *demmer* & *düſter*. Præterea Angloſaxonibus *deorc* eſt obſcurus, caliginoſus, *adeorcian* obſcurare, quod cuſtodiunt Angli in *dark*. Quæ judice CASAUBONO ſunt abſciſſa a Græc. ἀδερκὴς inviſibilis. Sed quo minus huic conjecturæ aſſentiar, obſtat Lingua Perſica, qua *tariki* dicuntur tenebræ, teſte CLODIO in Lexico Turcico. Nam hinc videtur elucere, Perſicam, Gothicam, & Saxonicam vocem, non e Græco, ſed potius e Scythico eloquio hauſtam eſſe. Cæterum cur tenebræ Suecis dicantur *mörker* & Islandis *myrkve*, ipſis inveſtigandum relinquo. Mihi videtur contractum ex ἀμαυρογία obſcuritas.

FIRLEFANZEN, nugas agere. A φλυαρία nugæ, per metatheſin *firle*, & φάζειν dicere, per epentheſin *fanzen*. Utitur LUTHERUS Tom. Jen. II. pag. 134. contra R. Angl. Henric. *wie ſolt ein arm man thun, der gern ſchreiben wolt, und künd nichts? Er muſs ie ſo firlefantzen, und mit worten umbherſchweiffen, das die leut dencken, er wölle ein buch ſchreiben.* Poſſit etiam denotare *aliena loqui*, ſi ducatur ab Angloſaxon *fyrlen* longinquus. Confer *fanzen* & *fatzen*.

FIRMEN, *firmlung*. Vide *fromm* confirmatus.

FIRN, vetus, *firnig* annuus, ſuperiori anno natus aut cretus. Vide *fern* longinquus, & *fernen* veteraſcere.

FIRNIS, *vernis*, vernix, *firniſſen* vernice obducere. Omnium judicio eſt ipſa vox Latina.

FISCH, animal aquatile, Lat. *piſcis*, Camb. *pysg*, Armor. *peſc*. Goth. *fisk*, plur. *fiskans* Marc. VIII. 7. Angloſaxon. *fiſc*, plur. *fixas*, Franc. *fisg*, Procop. *fiſct* &c. TATIAN. Cap. CCXXXVII. 2. *bringet von then fiſgon*, afferte de piſcibus. Et paulo poſt: *zog thas nezzi in erda fol mihilero fiſgo*, traxit rete in terram plenum magnis piſcibus. "Minime dubium „eſt, inquit JUNIUS, quin hæc omnibus fe„re Europæis gentibus communis piſcium „appellatio ejusdem ſit originis cum Latino „*Piſcis*. Cujus nominis ratio valde vide„tur obſcura. Triplicem tamen de ejus ori„gine conjecturam adfert Voſſius in Ety„mologico, quod adi. Hæc ille in Gloſſ. Goth. pag. 163. Compoſita & derivata, cum ſatis manifeſta, & juſta lege facta ſint, non debent me detinere.

FISEL. V. *föden* gignere.

FISELIG. V. *fæslein*.

FITTICH, ala. Gloſſ. Boxh. *fedacha* alas. NOTKERUS Pſal. XVII. 11. *uberfluog die uettacha dero uuindo*, volavit ſuper alas ventorum. Pſal. XC. 4. *under ſinen fetachen gedingeſt du skermes*, ſub alis ejus ſperabis umbraculum. Vox per ſyncopen depravata e ſaniori & integriori *feder-rich* pennipotens, alatus, & ſubſtantive ala. Vocem genuinam, tam adjectivo quam ſubſtantivo ſenſu acceptam, exhibet Antiquitas. Gloſſ. Lipſ. *fetheracco* alatum. Rythmus de S. Annone §. 14.

Daz dritti dier was ein Lebarte,
Vier arin Vederich her havite.

Vertit SCHILTERUS:

Tertium animal erat Leopardus,
Quatuor aquilinas alas habebat.

FIX, promptus & prompte, celer & celeriter. Antiquiſſima idiomata habent *fus*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fus* promptus, *ſwithe fus* perexpeditus. VEREL. in Ind. *fus* promptus, *fuſari* promptior, *fuslega* ſponte, libenter, prompte, *fyſa* feſtinare, item incitare, h. e. facere ut feſtinet. Hæc ille. Unde cognoſcimus, quod *fyſan* in Vocabulario Benſoniano male exponatur *differre*, cum proprie ſignificet *feſtinare*. Franci & Alamanni delectantur epentheſi, pro *fus* dicendo *funs*. Utrum nativius ſit, ignoratur. KERO in Gloſſis: promptus *funſer*. TATIANUS Cap. CLXXXI. 6. *ther geiſt giuuiſſo funs iſt, thas fleiſc abur unmahtic*, Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Interim a *funs* eſt ALFONSUS valde celer, perquam acer.

FLACH, planus, latus, altitudinis expers, *flach feld* æquor, campus late patens, *flach ufer* littus vadoſum, *flache ſchüſſel* patella, *flache hand* palma, *flæchen* complanare, *flæche* planities. Cum Germ. voce convenit Belgica *vlak*. In reliquis Dialectis occurrit *flaz*, *flat*, & *plat*, quæ vide in poſtremo. Ratio tam variæ enunciationis ex doctrina de permutatione literarum petenda eſt. Interim *flach* & *vlak* non carent antiquitate. Nam apud Græcos πλάκες ſunt tabulæ, a latitudine & planicie ſic dictæ, & πλὰξ ὄρος æquor montis, cujus planicies arari poteſt.

FLACHS, linum, ſtupa. Angloſaxon. *fleax*, *flæx*. Matth. XII. 20. *and ſmeocende flæx he ne adwæſceth*, & linum fumigans non exſtinguet. Inde Belgis remanſit *vlas*, & Anglis *flax*. Cum linum ſit filum plicatile, forte ab uſu ſic appellatur ἀπὸ τȣ͂ πλέκειν texere, plicare, nectere; Vel a πλόκος cæſaries, Sorabice *wloſs*, quod capillamentis ſimile ſit. Sed filamentum malo quam capillamentum. SKINNERUS contrahit a Lat. *villus*. Aliud rei nomen vide in *lein*.

FLACHS-ADER, nervus, tendo. MARTINIO ſic dicitur quaſi *vena filacea*, quia nervi tanquam fila & capillamenta per totum corpus ſparguntur.

FLACK, tepidus. Angloſaxon. *wlæc*. Ab initio fuit *lauw*, quod vide. Poſtea *flauw* per proſtheſin. Quod etiamnum probatur Belgis. Denique *flag*, mutato W. in G. Quod ubi durius pronunciatur, fit *flack*.

FLACKERN, flammas projicere. A Lat. *flagrare*.

FLADEN, placenta. Francis *flado*, Belgis *vlaade*. Gloſſ. Pez. placentas *fladun* vel *preitinga*

tinga. Inde placentæ Latino-Barbaris *fladones*, *flatones*, & *flantones*, & Gallis *flaons* & *flans*, quamvis litera D. in medio vocis eliſa. Quidam exiſtimant, Francicam vocem imitari Latinam *placenta.* Alii utramque a Græca πλακῦς, ῦντος derivant, quæ eſt a πλακῶ incruſto. Alii malunt Germanicum nomen a Latino-Barbaro *oblata* deducere per aphæreſin, figuram in peregrinis vocabulis adoptandis familiarem. Utitur hoc etymo LUTHERUS in Poſt. Eccleſ. Homil. ſuper 1. Cor. 5. de purgando veteri fermento. Quem ſequitur HELVIGIUS in Orig. Germ. & FRISCHIUS in Bödekero illuſtrato pag. 209. Et negari ſane non poteſt, panes quosdam toſtos & tenuiſſimos infimæ Latinitatis Scriptoribus appellari *oblatas*? etiamſi teſtimonia a CANGIO allegata non ſint tantæ vetuſtatis ut Gloſſa Theotiſca. Forte ad declarationem vocis aliquid facit, quod in eadem Gloſſa *fladun* exponitur per *preitinga.* Nam *flat* & *breit* ſunt ſynonyma. Et hinc placentæ videntur ſic dictæ, quaſi panes lati & plani, ut *plæzen* a *plat* latus, planus.

FLAMME, flamma. Cambris *fflam*, Armor. *flam*, Belg. *vlam*, Slavon. *plamen.* Vox Celtica, Latinis communicata, judice PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 388. JUNIO eſt vox Græca, originem trahens a φλέγω incendo. Unde Æolicum φλέμμα pro φλέγμα inflammatio. Æolibus enim familiare eſt, priorem conſonantem commutare in eam quæ ſequitur. Hæc ille in Obſerv. ad Will. pag. 230. MARTINIUS vero a Latina voce Germanicam deduxit. Verba veterum vide in *loh.*

FLANKE, latus, *einem in die flanke geben* impreſſionem facere in latus, *flankieren* latera oberrare. Galli eodem ſenſu dicunt *flanc* & *flanquer.* Quæ certe ſunt a ſimpliciori *lank* latus, præpoſito digamma Æolico.

FLASCHE, *flæſche*, lagena. Olim etiam uter, follis, amphora, & quodlibet vas condendis liquidis accommodum. Vox omnibus populis Celticis, & Slavonicis quoque uſitata, quamvis varie enunciata. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *fflacced* lagena, uter. Gloſſ. Pez. aſcopam (hoc eſt, utrem) *vlaſcun.* SOMNERUS: *flaxa* lagena. Sed in Evang. Anglosaxon. Matth. XIV. 13. *wæter-flaxan* ſunt amphoræ. VERELIUS in Ind. *flaska* lagena. Belgæ dicunt *fleſche*, Angli *flagon*, Galli *flacon*, olim *flaſcon*, Hiſpani *flaſco*, Itali *fiaſco*, *fiaſcone*, mutato L. in I. ut ſæpe alias, Poloni *flasha*, Bohemi *flaſſe*, Hungari *palaſzk.* Latino-Barbari habent *flaſcas*, *flaſculas*, & *flaſcones*, vario ſenſu apud CANGIUM in Gloſſario. HESYCHIO φλάσκων exponitur εἶδος ποτηρίȣ, ſpecies poculi. Cuncta videntur corrupta ex *Pilaſca*, quæ vox MARTINIO judice derivatur a *pilis* & Gr. ἀσκὸς uter, ſic ut *pilaſca* ſit uter ex corio piloſo factus. Vocem ſiſtit ISIDORUS in Gloſſario: *Pilaſca, vas vinarium ex corio.* Ejusmodi vas Gothis in Evangelio vocatur *balg* Matth. IX. 17. Luthero *ſchlauch*, h. e. follis, uter. Hic primus vocis ſenſus, unde reliqui per translationem orti.

FLAT, decor, mundities, *unflat* ſordes. Vide prius in poſteriori.

FLATTEREN, ſtrepere. ALBERUS Friſchio in Voc. Bibl. citatus: *ich fladder* ſtrepo, *ich fladdere hindurch* perſtrepo. LUTHERUS Stadenio in Voc. Bibl. citatus: *über den text hinfladderen* perſtrepere textum obiter. Græcis φλάζω eſt ſtrepo. Germanos inde formaſſe *fladderen* per modum frequentativi, veriſimile puto. Poſtea idem verbum ſenſum metaphoricum accepit a nugacibus, quia ſtrepentibus ſimiles ſunt, & ſimiliores quam loquentibus. Inde Græcis φληδᾶν ſtulta & inepta loqui, Cambris *ffladdr* loquax, ſtultus, bardus, inſulſus, Saxonibus *flatteren* idem quod *unnützerweiſe reden*, garrire, nugari, teſte LEIBNITIO in Gloſſ. Celt. pag. 119. Cuncta a ſtrepitu, quem nugaces illi, & nimium loquaces, garrulitate ſua excitare ſolent.

FLATTEREN, volitare. Proprie cum ſtrepitu & plauſu alarum volare. Dicitur præcipue de bruchis, papilionibus, veſpertilionibus, & univerſe de pullis avium, qui alis plaudere magis quam volare videntur. Hinc bruchi volitantes LUTHERO vocantur *fladernde kefer* Jer. LI. 27. & in Algovia *fletterſch* eſt papilio. Poſtea idem verbum uſurpari cœpit de rebus non alatis, & primo quidem de tenuioribus, quæ ob inſignem levitatem tremule aut ſtridule moventur in aëre, ut flammæ, vela, & ſimilia: denique etiam de vagis, quod volitantibus ſimiles ſint. Inde compoſita, *herumflatteren* circumvagari, tam corpore quam animo, *zerflatteren* volitando diſſolvi, quod dicitur de animula vagula Sap. II. 3.

FLATTEREN, fluctuare, inconſtanter moveri. BENSON. in Voc. Anglosaxon. *flotan*, *floteran*, fluctuare. Haud dubie a *flut* fluctus, & non a ſtrepero motu ut antecedens. Inde compoſita, *fladder-geiſt* animus inconſtans, variis & contrariis conſiliis aut opinionibus hinc inde agitatus, ut navis inter fluctus, *fladdern-holz* lignum undulatum, interprete STADENIO, non quod fluctuet, ſed quod fluctus venis referat. Utroque utitur LUTHERUS, illo Pſal. CXIX. 113. hoc Ezech. XXVII. 5.

FLATTERIG, cui mens vaga in corpore vago, ducta ſimilitudine ſive a fluctibus, ſive a vago papilionum volatu.

FLECHSEN, tendines. Non occurrit, neque in Gloſſis ÆLFRICI, neque in Gloſſis R. MAURI de partibus humani corporis. STILERUS rationem appellationis petit a *flachs* linum. *Habent enim*, inquit, *inſtrumenta iſta motus*, *ex nervis & ligamentis conflata*, *ſimilitudinem lini macerati.* Quibus addi poteſt lentor & tenacitas lini, quæ in nervis quoque conſpicitur. Sed præſtat vocem

cem Latinis relinquere, ut *flechſen* proprie ſint organa *filacea*. Confer *flachs-ader*.

FLECHTEN, torquere in latus, ſive id fiat texendi, pectendi, aut colligandi gratia. Gloſſ. Pez. intexuit *flaht*, plectam *kifleht*. Hodie dicitur præcipue de calathis, capillis, ſtragulis, ſertis. Conveniunt Græca, πλέκω texo, πλεκτὸς textus, implicatus, πλόκοι cirri, & Latina *flectere*, *plectere*.

FLECHTEN, aſperitas cutis cum impetigine. Morbus faciei, alias Lat. *lechen*, a Gr. λειχὴν pruritus, unde Germani videntur primo feciſſe *flechen*, & mox *flechten*. De ſuperfluitate Literæ F. ab initio vocis vide *Proleg.* Sect. IV. in *proſtheſi.* PLINIUS *mentagram* vocat, fuitque morbus novus, & ante Tiberii principatum Romanis incognitus, totos primum vultus, mox colla pectusque, & manus occupans, oculis tantum immunibus.

FLECK, macula, nævus. Francis *flech.* Quod SCHILTERUS recte colligit ex his NOTKERI verbis, *ungeflechotomo uuege* via immaculata, Pſal. C. 2. Hodie dicimus *unbefleckt.* Islandis quoque *fleik* eſt macula, & hinc *fleiklaus* ſine macula, immaculatus, apud VEREL. in Ind. Cuncta mutatis labialibus ab antiquiori & magis genuino *black*, quod adjective nigrum, ſubſtantive maculam ſignificat.

FLECK, fruſtum, ſegmentum, *ſchuh-fleck* ſegmentum corii, *kuttel-fleck* ſegmentum extorum. Refer ad *flicken* ſcindere, ſecare. Dicitur etiam de veſtibus, quæ ex ſegmentis panni fiunt. Inde *bruſt-fleck* pectorale, *ſchurz-fleck* ſuccinctorium. Vocem Francicam & Gothicam vide in *blez.*

FLECK, vicus. Proprie locus ſylvæ exciſus, ex eodem fonte. De origine vicorum ex ſylvis vide plura in *Mark-fleck.* Utitur ſimplici Luth. Matth. XXI. 2. STADENIUS *fleck* interpretatur *ſegmentum oppidi*, minus commode, quia oppida non ſecantur in partes.

FLECK, aſſumentum, commiſſura. Belgis *flick.* Refer ad *flicken* ſarcire. Vulgo confundi ſolet cum ſegmento *fleck*, ſed male. Nam diverſos habent fontes, & rei ipſius teſtimonio non omnia ſegmenta ſunt aſſumenta.

FLEDER, videtur aliquando ſe ſolo alam denotaſſe & derivari a *flattern* volitare, niſi me fallant compoſita, *fleder-maus* mus alatus, *fleder-wiſch* verriculum ex ala anſerina.

FLEDER-MAUS, veſpertilio. Gloſſ. Pez. veſpertilio *fledarmus.* Quaſi mus alatus. Animal ex ſimilitudine duorum animalium, muris & volucris, in unum translata, a natura compoſitum. Alis enim, quamvis præter morem membranaceis, volucrem, cætera murem refert. Nam etiam dentatus eſt, ut mus. Et volucrum nulli dentes præter illam, & ſola volucrum animal parit, & lacte nutrit. Hinc ſcil. illi nomen a mure, qui variantibus Dialectis dicitur *mus*, *maus*, & *fleder* ala.

FLEGEL, & compoſite *dreſch-flegel*, tribula, lignum teres quo fruges excutiuntur. Gloſſ. Pez. tribula *flegila* vel *driſcilun.* Quidam derivant a Latino *flagellum*, ſono quidem propitio, ſed non ſignificatu. Nam *flagellum* eſt diminutivum a *flagrum*, flagrum autem eſt ſcutica, qua ſervi cædebantur, & MARTINIO ſic dicitur, quod pars eo percuſſa flagret, i. e. ardeat, unde Horatius: *urere flagris.* JUNIUS nomen ducit a *fluagen* percutere, quod tribuit OTFRIDO Lib. IV. Cap. XIX. 148. in Append. Gloſſ. Goth. pag. 424. Verum apud Otfridum legitur *ſluagi.* STILERO *flegel* idem eſt quod *flügel* ala, quia inſtar alæ in tritura volat. Sed non opus eſt allegoria, cum nulla magis radix huic inſtrumento denominando aptior ſit, quam *plagen* percutere, unde recte fit *flegel* tribula, litera P. ut ſæpe alias in F. mutata. Hinc idem inſtrumentum appellari etiam ſolet *ſchlægel* tudes, a *ſchlagen* tundere, percutere. Similiter Armoricis tribula dicitur *flau*, a *plau* percutere, quod cuſtodiunt Cambri. Galli inde habent *fleau*, flagellum frumentarium.

FLEGEL, dicterium in hominem agreſtem & male moratum, qui cum ruſticitate ſua aliis moleſtiam creet, recte vocatur tribula & flagellum ſocietatis. Confer *bengel* & *knoll.*

FLEHEN, adulari. Ita omnes antiqui. Gloſſ. Boxh. *fleari* adulator, *fleham* blanditiæ. Gloſſ. Pez. adulatores *flehara*, adulatione *flehunga.* Gloſſ. Keron. adulentur *ſint keflehit.* Cum Francis & Alamannis loquuntur adhuc Belgæ, quibus *vleijen* eſt adulari, *vleijer* adulator, *vleiſter* adulatrix, *vleijery* adulatio. Credo, cuncta eſſe vitioſa, & per ſyncopen facta ab aliquo antiquiori *vlieden*, *vleyden*, quod prioribus Belgis tribuitur, vel Gallico *flater*, quod judice MENAGIO eſt a Lat. *flatare* crebro flare, turgidum reddere. Neſcio an ſatis apte, etiamſi experientia teſtetur, homines adulatione reddi deteriores. Nam primi nomenclatores videntur Latinos imitati: ut, quemadmodum Latinis *adulari* eſt a δȣ̃λος ſervus, ita illis *fliden* a *litus* ſervus, præpoſito digamma Æolico, quod adulatio ſit vitium ſervili ingenio proprium.

FLEHEN, ſuppliciter invocare. Senſus verbi hodiernus, quem priſcis quoque uſitatum fuiſſe, *Gloſſarium Schilterianum* ex NOTKERO demonſtrat, cujus hæc ſunt Gloſſemata: *fleha* deprecatio, *flehonde umbe unſih* interpellans pro nobis. Proprie eſt *ſerviliter invocare*, hoc eſt, ea humilitate & ſubmiſſione, quæ potius ſervum, quam liberum hominem deceat. STIERNHIELMIUS tamen & STADENIUS derivant a Lat. *fleo.* Quod probare non poſſum.

FLEISCH, caro, tam viva quam mortua, tam hominum quam animalium. Vox difficilis & abſtruſa, quæ, cum jam multos ſpe noſcen-

noſcendi fruſtratos dimiſerit, reliquos a ſcrutinio deterruit. Cauſa obſcuritatis eſt, quod plures mutationes obiiſſet, antequam formam hodiernam reciperet. Prima forma, ut mihi quidem videtur, fuit *lyf*. Belgis *lyf* etiamnum eſt ſubſtantia viva, a *leeven* vivere. Altera *lich*, auctoribus Francis, quorum teſtimonia produxi in *leich* corpus animatum. De mutatione F. in CH. vide *Proleg.* Sect. III. Tertia *leik*, Gothis propria eſt, & ſæpe occurrit in Codice Arg. e. g. Luc. III. 6. *all leike gaſaihwit naſein Goths*, omnis caro videbit ſalutare Dei. Marc. X. 8. *twa ain leik*, duo una caro. Quarta eſt ab Angloſaxonibus, qui primo dixerunt *lic*, quod convenit cum Gothico *leik*, poſtea *flæc* præfixo digamma Æolico, denique *flæſc* inſerto ſibilo. BENSON. in Voc. Angloſax. *lic* corpus, *lic-beorg* ſarcophagus, *flæc* caro, *flæc-ſtrete* macellum, *flæc-tawere* lanius, *flæſc* caro, *flæſclic* carnalis. Hinc in omnibus locis, ubi Gothicus interpres habet *leik*, Angloſaxonicus reddit *flæſc*. *Ælc flæſc geſihth Godes hæle. Twegen an flæſc.* Hoc deinceps imitati ſunt Franci & Alamanni, unde nobis dicendi initium. Gloſſ. Pez. caro *fleiſch*. Gloſſ. Keron. carnis *fleiskes*, carnes *fleiſco*, carnium *fleisko*, carnibus *fleiskum*. Cuncta, uti patet, per varias mutationes a primigenio *lyf* caro viva, quod poſtea ad mortuam quoque translatum eſt. Alii alias origines venantur, ſed omnibus in derivando aqua hæret. Quidam deducunt ab Heb. *lehem* cibus, cadaver, cibus vermium, alii a Græco φλογὶς caro aſſa, quod eſt a φλέγω uro: alii a πλάσμα figmentum: alii a *flecken* diſſecare, quo ſenſu hodie utuntur Dani: alii a *fallen* cadere, quod caro ſit res caduca: alii a *fell* pellis, ut *fleiſch* idem ſit quod *felliſch* pelliceum, vel cute tectum. Quæ vix operæ pretium eſt longius proſequi, cum pleraque hoc vitio laborent, ut vel ſenſum generent incommodum & ab humana carne alienum, vel a regulis rectæ derivationis recedant.

FLEISS, rixa, contentio. A Lat. *lis*, per proſtheſin literæ F. Olim erat vocabulum forenſe. Nam litigare, ſive contendere judicio, Angloſaxonibus dicitur *flitan*. Matth. V. 40. *and tham the wylle on dome with the flitan*, & qui velit in judicio tecum contendere. Luc. XXII. 24. *and hi flitun betwux hym hwylc hyra wære yldeſt*, & diſceptabant inter ſe quis eorum major eſſet. Inde *flitere* rabula, *flit-full* litigioſus, *flit-georn* vitilitigator, *flit-wite* mulcta ob frivolas contentiones. Hoc ultimum ſiſtit SPELMANNUS in Gloſſario, reliqua SOMNERUS & BENSONIUS. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. contentio (rixa) *flyz*, contendere (litigare) *flizzan*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVIII. 27. *undar uns ni flizen*, ne diſceptemus inter nos. Ab hoc verbo Diabolus NOTKERO paſſim appellatur *uuiderfliez*, obſervante SCHILTERO in Gloſſario, h. e. litis conteſtator, adverſarius, objurgator. Cuncta hodie inveterata.

FLEISS, ſtudium, induſtria. Quemadmodum apud Latinos *contentio* e foro ad quemvis niſum intenſum, ſtudiumque ardens & anxiam curam transfertur: ita Germanis omne ſtudium agendi ſerium dicitur *fleiſs*, ducta ſimilitudine a contentione forenſi. Inde Francis *flizan* ſtudere, *fliz* ſtudium, *flizech* diligens, *flizlichor* ſtudioſior, quæ vide apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 43. Nos inde habemus, *fleiſs* ſtudium, *fleiſſig* diligens & diligenter, & hinc porro *fleiſſigen, befleiſſigen* ſtudium adhibere, operam navare, *gefliſſig* gnavus, induſtrius, *gefliſſenheit* aſſiduitas, & alia plura, quæ vulgo male a *flieſſen* fluere derivantur, quaſi ſtudium a perennitate fluviorum nomen acceperit.

FLICK, plumatus. V. *flickern*.

FLICKEN, ſecare, ſcindere, findere. Verbum Danis cuſtoditum, nec alibi niſi in derivatis obvium. JUNIUS in Gloſſ. Goth. Append. pag. 425. Danis *flecke* eſt findere, *eg flecker ad ryggen* exdorſuo, *flecker en miſsdedere mid fire heſte* diſcerpere ſontem quatuor equis. Inde, eodem judice, Angloſaxonibus *flicce* & Anglis *flitch* ſuccidia, tergum porci in duo diviſi. Quibus addere poterat e lingua Germanica, *fleck* fruſtum, ſegmentum, *block* truncus, *pflock* paxillus, clavus e ligno fiſſus, & alia, niſi noſtra deſpicatui habuiſſet, quod tanto viro indignum.

FLICKEN, ſarcire, reficere, interpolare. Belg. *flicken*, Suec. *flicka*. Non a Gr. πλέκειν, etiamſi ſono conveniat, nam ſarcire non eſt plicare aut plicando contexere, ſed lacera reparare; Quod cum fiat aſſuendo, intelligitur derivari a *fleck* fruſtum, ſegmentum. Quid enim eſt ſarcire, niſi fruſta conſuere? A *flicken* rurſus fit *fleck* aſſumentum, cognatum quidem cum ſegmento, ſed non idem.

FLICKERN, motitare alas, imperfecte volare, majore cum ſtrepitu, quam effectu, quod dicitur de pullis avium, qui plumeſcere incipiunt, nec tamen volare poſſunt. Angloſax. *flicerian*, Angl. *to flickre*. Non a *fliegen* volare, ſed a *flatteren* volitare, mutato T. in K. quod fieri ſolet ſæpiſſime. Inde *flick* plumatus, *unflick* inplumis.

FLIEDER, flores ſambuci. Factum per epentheſin e Belgico *vlier*, quod eſt a Lat. *flores*. Belgis *vlier-boom* eſt ſambucus. Unde, niſi a copia florum?

FLIEGE, muſca, inſectum volatile. Gloſſ. Ælf. in nom. inſect. papilio *buttor-fleoge*. Gloſſ. Lipſ. cynomyia *hundefliga*. VEREL. in Ind. pag. 144. *flugan kroppadi a halſin* muſca collum perreptans. Refer ad *fliegen* volare.

FLIEGEN, volare, in ſublime ferri. Angloſax. *fleogan*, Franc. *fliegen*, Belg. *vliegen*, Angl. *flye*, Suec. *flyga*. NOTKERUS Pſal. XVII. 11. *unde fluog fone erdo ze himile*, & volavit de terra ad cœlum, *unde uberfluog die uettacha dero uuindo*, & tranſcendit volatu

latu pennas ventorum. Idem Pſal. LIV. 7. *uuer gibet mir tubun federa, thaz ih fliege unde rauuee*, quis dabit mihi pennas columbarum, ut volem & requieſcam? HELVIGIUS, qui Linguam noſtram Græcæ tributariam facit ubique, *fliegen* deducit a πληγεῖν, quia volare eſt aerem percutere. Alii exiſtimant, quod *fliehen* & *fliegen*, fugere & volare, ſint affinia. Ita MARTINIUS in v. *ala*. Ab illo habemus, *fliege* muſca, inſectum volatile, *flügel* ala & ales, *geflügel* volatilia, imo etiam *vogel* avis.

FLIEGEN-SCHNEPPER. V. *ſchnappen* captare.

FLIEHEN, fugere, ſubducere ſe. Angloſax. *fleon*, Franc. & Alam. *fliehen*, *fleohan* &c. Belg. *vlieden*, Angl. & Suec. *fly*. Gloſſ. Keron. fugere *fleohan*, fugientes *fliohente*. TATIANUS Cap. CLXXXV. 12. *floh naccot fon in*, profugit nudus ab eis. HELVIGIUS duxit a πλιγεῖν progredi, & hac etymologia fugæ detraxit alas. Aliis *fliehen* & *fliegen* ſunt germina ejusdem ſementis, a φεύγειν vel *fugere* oriunda, quia L. ſæpe eſt inſititium. Præcipuum derivatum eſt *flucht* fuga, unde rurſus fit *flüchten*, *flichten* fugam capeſſere.

FLIESEN, tegere, *flies* tegula. Hoc ex conjectura. Vide *vlies* vellus, & confer *flins* laterculus.

FLIESSEN, fluere. Angloſax. *flowan*, *fleowan*, Franc. & Alam. *fleozan*, *fliezen*, Belg. *vlœijen*, *vlieten*, Angl. *flow*, Suec. *flyta*. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 20. *er ſluog an den ſtein unde ſar dannan uz fluzzen uuazzer genuhtigiu*, percuſſit petram, & mox inde profluxerunt aquæ abundantes. An a Lat. *fluere*, *fluitare*? Ita judicat SKINNERUS. Sed veroſimile non eſt, Germanis hoc verbum ante bella cum Romanis geſta ignotum fuiſſe, cum FLEI, & FLEVI, & FLETIONIS appellationes ſint antiquiſſimæ, & ex præcedentibus ortæ, quod etiam vidit HUETIUS Cap. 21. Orig. Cadom. Si peregrina origine opus ſit, habent Græci βλύειν, βλύζειν, φλύζειν ſcaturire, manare, profundere, quod pro etymo adducit HELVIGIUS.

FLIESSEN, natare, labi in aqua vel ſupra aquam. Angloſax. *fleotan*, Belg. *vlotten*, Island. *fliota*, Gall. *floter*. VEREL. in Ind. *fliota* ſupernatare, *fliotendi* ligna natantia quæ ſuſtinent rete. Senſus ab aqua ad res in aqua natantes translatus, quoniam & ipſæ cum aqua fluere videntur. Inde *floß* ratis, *floſſen*, *floß-federn* pennæ remiges, *flotte* claſſis, exercitus navalis, *flot-milch* flos lactis, a pinguedine in ſummitate natante ſic dictus. Et huc etiam ſpectat *flot-holm* inſula natans, e Lexico Juris Sueo-Goth. LOCCENII.

FLIESSEN, inundare. Suec. *flöda*, Island. *floa*. VEREL. in Ind. *floa* inundare. Inde *flut* inundatio.

FLINS, laterculus, *flur-flinſen* lateres pavimenti. A Gr. πλίνθος later. Dicitur etiam *flies*, ſive per ſyncopen, ſive a *flieſen* tegere.

FLINS, ſilex. Gloſſ. Pez. ſilices *flinsſteina*, de ignitis lapidibus *vlinſin*. Non a πλινθος later, ut antecedens, quid enim lateri & ſilici commune? Sed potius a πλήττω, πλήσσω percutio, allido, illido, per epentheſin. Nam ſilex eſt petra focaria, quæ ignis eliciendi gratia alliditur ad chalybem. Hodie dicimus *flint* cum Saxonicis Dialectis.

FLINT, eadem notione. Angloſaxonibus, Anglis, & Suecis *flint*, ex eodem cum præcedenti fonte. Dicitur etiam de *ſclopeto*, ſed per ſynecdochen partis pro toto.

FLINTER, idem quod *flitter*, & ex illo factum per epentheſin.

FLISTERN, clam loqui. Videtur a murmure ſuſurrantium factum.

FLITSCH, ſagitta. V. *flitz*.

FLITTER, coruſcus. Simile eſt *llathr*, quod in Lexico Antiquo-Britannico BOXHORNII exponitur *politus*, *coruſcus*, *fulgidus*. Utrumque referri poteſt ad verbum Angloſax. *wlitan* videre, quia coruſca ſunt maxime conſpicua. Islandis *fliod* eſt mulier ſplendide ornata, apud VEREL. in Ind. Quod reliquis videtur cognatum. Niſi forte ſit a Gr. φαλὸς ſplendidus, & hoc a φάω luceo. Quo pacto ordo derivationis erit invertendus.

FLITTER, ſplendor, *flitter-woche* ſeptimana initialis, a ſplendido cultu novæ nuptæ ſic dicta. Verbale a *flittern* coruſcare.

FLITTER, bracteola aurea. Ex eodem fonte. Utitur Luth. Eſa. III. 20. Inde *flitter-haube* mitra bracteolis aureis ornata, *flitter-gold* aurum bracteatum.

FLITTERN, coruſcare, micare. Verbum ab adjectivo factum, quod poſtea ſubſtantiva peperit.

FLITZ, *flitſch*, ſagitta. Angloſaxonibus *fla*, Belg. *vlits*, Gall. *fleſche*. Quidam derivant a ſtridore ſagittæ, per onomatopœiam. Alii a φλέγω ardeo, quod ſagittæ interdum volatu ignem concipiant. Alii a φλάω contundo, & hæc JUNII etymologia eſt, in Obſ. ad Will. pag. 240. Aptiſſime HELVIGIUS a πλῆξαι, quod eminus feriat. Gallica vox e Germanico fonte eſt, nec aliunde Italica *frezza*, *freccia*, etiamſi literas mutando originem occultet. Præcipuum compoſitum eſt *flitz bogen*, *flitſchbogen* arcus ſagittarius.

FLOCK, pars avulſa, velleris, lanæ, nivis &c. Lat. *floccus*, Angloſax. *flacea*, Francis *flocho*, Angl. *flake*, Island. *floka*, Ital. *fiocco*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *flacea* floccini, flocci nivis. Gloſſ. Pez. lanugo *flocho*. VEREL. in Ind. *floka olpa* floccus lanæ. Refer ad *plücken*, *pflücken* carpere, vellere.

FLOH, pulex. Gloſſ. Ælf. in nom. inſect. pulex *fleo*. Gloſſ. Pez. pulex *floh*. VEREL. in Ind. *flo* pulex. Contrahi ſolet e Lat. *pulex*, vel e Gr. ψύλλα, ſibilo exploſo. Alii malunt derivare a *fliehen* fugere, quia continuo fugit, & deprehendi metuit. Ita STILERUS & SKINNERUS.

FLOR,

FLOR, ſtatus floridus. A flore vel florendo. MARTINIUS in voce *flos:* Florum nomen in felicitatis ſignificatione ponitur. Quos imprimis felices dicere volebant, de eis vivis dicebant, ex eorum veſtigiis flores naſci, de mortuis, ex eorum ſepulchris ſuaveolentes flores erumpere. Hoc ex eo, quia veteres favoris & honoris cauſa ſolebant φυλλοβολεῖν, id eſt, flores aſpergere.

FLOR, nebula ſerica vel linea tenuiſſimi operis, *flor-kappe* velamen reticulatum. Forte a floribus intextis. Niſi per contemptum ita dicatur a φλαῦρος vilis, futilis, levis.

FLOR, velamen funebre. A Gr. φλωρὸν fuſcum, nigrum.

FLOR, area, ſpatium latum & planum. Forte a Gr. λαῦρος, λευρὸς, latus & planus, per proſtheſin literæ F. Cambri dicunt *llawr*, quod origini propinquius. Dicitur per ſynecdochen generis de *pavimento* & *ſolo*.

FLOR, *flur*, pavimentum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *flor, flore* pavimentum, contabulatio, *flor on huſe* excuſſorium, *upflore* cœnaculum, *bereflor* area, ubi frumentum teritur. VEREL. in Ind. *flor* pavimentum, *fehirflur* gazophylacia.

FLOR, *flur*, ſolum, fundus, ager. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llawr* ſolum, fundus, area. SOMNERUS loc. cit. *flere, flering* ſolum. STILER. in Theſ. L. Germ. *flur* arva, agri dimenſi, diſtrictus, univerſitas, & confinia agrorum, *bauren-flur, dorf-flur* agri ruſticorum, *edelleute flur* arva nobilium, *ſtadtflur* termini & fines jurisdictionis urbicæ. Quibus addi poteſt e Theſauro Beſoldiano *flor-zaun* terminus, territorium.

FLOREN, olim erat nummus aureus & Florentinus, ab inſigni Florentinorum, flore inquam Lilii, ſic dictus. Hodie eſt moneta argentea. Vide Diſſert. Cel. D. MASCOVII *de jure circa rem monetariam in Saxonia.*

FLOSS, ratis, navigium temere factum ex trabibus inter ſe connexis, *flötz-recht* jus utendi fluminis ad traducenda ligna. Non a *flieſſen* fluere, ſed a *flieſſen* natare.

FLOSSEN, *floß-federn*, pennæ remiges. Gloſſ. Pez. pennulas *flozun*. Ex eodem fonte.

FLOSSEN, fundere, *einflœſſen* infundere, inſtillare. Verbum faceſſens a *flieſſen* fluere. Nam fundere eſt facere ut fluat. Cum ſimplici convenit Græc. βλύζω fundo.

FLOSSEN, *flœtzen*, abluere. WILLERAMUS Cap. V. 3. *ih hab daz ſtuppe dero irdiskon gedanko abo mir mit uuirdegero ruiuuon zaheren geflozzet*, pulverem terrenæ cogitationis dignis pœnitentiæ lacrymis a me abſterſi. Utitur Luth. Hiob. XIV. 19. Proprie eſt aqua profluente abluere, a *fluß* aqua fluens.

FLOTE, *flöte*, tibia, quæ inflatur. Latino-Barbaris *flauta* apud CANGIUM, Gall. *flute, fleute*, Ital. *flauto*, Hiſp. *flauta*. Latinis *flator* eſt tibicen apud FESTUM, & *flatare* tibia canere apud ARNOBIUM. Alamannis *platen* inflare, quod vide in *blaſen*.

FLOT, præſtantiſſimum in liquido. Lat. *flos*, Angloſax. *flete*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *flete* cremor, *flot-ſmere* ollæ pinguedo ſupernatans. Nobis *flot-milch* flos lactis. Vel a Lat. *flos*, vel a *flieſſen* natare, ſupernatare.

FLOT, *flotte*, claſſis, expeditio nautica. Græc. πλόος, πλοῦς, Angloſax. *flota*, Belg. *vloot*, Angl. *fleet*, Gall. *flote, flotte*, Ital. *flota*. Non a *fluctus* vel *fluctuare*, ſed a *flieſſen* natare, quia labitur in undis.

FLOTTERN, fluctuari, fluctibus agitari. Angloſaxonibus *flotan, floteran* apud BENSON. A *flut* unda, fluctus.

FLOZ, ratis. Vita S. Willibaldi apud CANGIUM in voce: *Se conduxerunt in quodam ligno, quod dicitur floze.* Idem quod *floß*.

FLOZEN, idem quod *flöſſen* abluere.

FLUCH, diræ, *fluchen* imprecari, diris devovere. Gloſſ. Pez. imprecatio *fluoh*. Gloſſ. Keron. maledicentes *fluahhonte*, remaledicere *uuidarfluahhan*. Helleniſtæ derivare ſolent a βδελύττειν abominari, ſenſu congruo, ſed partu violento. Forte *fluch* ab initio fuit *baluch* a *bal* malum, quod vide. Quid enim eſt maledicere, niſi malum imprecari? ſic a *bal* malum, Islandis fit *bolvan* maledicere.

FLUCHT, fuga. Angloſax. *flyht*, Franc. *fluht*, Belg. *vlucht, vlugt*, Anglis *flight*, Suec. *flycht*. NOTKERUS Pſal. LXXXVIII. 24. *in fluht pechero ih, die in hazzent*, in fugam convertam odientes eum. Refer ad *fliehen* fugere, ſubducere ſe. Præcipua compoſita ſunt, *dink-fluht* fuga judicii, & dicitur de accuſato, qui foro legitimo ſe ſubtrahit, in Jure prov. Alam. Cap. 205. *fluhtſal* traditio ſubductitia, & dicitur de obærato, qui res ſuas in fraudem creditoris alteri offert, in eodem Jure Cap. 309. Reliqua extra forum uſitata, ut ſunt *ausflucht* effugium, *zuflucht* refugium &c. nullam habent difficultatem.

FLUCHTEN, fugam capeſſere. Verbum a ſubſt. factum auctoribus Francis. TATIANUS Cap. XLIV. 15. *mit thiu ſie juuer ahtent in thero burgi, fluhtet in andera*, cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.

FLUG, volatus, volandi actus. VEREL. in Ind. *flugdreki* draco (volans), *flugumenn* magi per aera volantes, *flugabiorg* montes tam alti ut nemo niſi volando illorum apicem pertingere queat. Refer ad *fliegen* volare.

FLUGEL, *flügel*, ales. Ex eodem fonte. Gl. *Farmenni* citante MARESCHALLO in Obſ. pag. 564. *mine fœdel-fluglas* altilia mea. Hodie ſuperat in collectivo *geflügel*.

FLUGEL, *flügel*, ala, volandi inſtrumentum. Nuperum, ſed legitimum, a *fliegen* volare. Saxonicam vocem vide in *feder*. Francicam in *fittich*. Metaphorice dicitur de valvis portarum, lateribus ædificiorum, & acie ad ſimilitudinem alæ ordinata.

FLUGS, ocyus. Proprie incitate, ſive a *fliegen* volare, ut antecedentia, ſive ab obſoleto

to *fleyga* incitare, quod habet VEREL. in Ind. Vel certe a Lat. *velox*.

FLUR. V. *flor*.

FLUSEN, *flüſen*, vellere. V. *vlies* vellus.

FLUSS, quatenus derivatur a *flieſſen* fluere, ſignificat quantum poteſt (1.) actum fluendi. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 139. *fluſc* fluxus. (2.) humorem fluentem, ſanguinem aut pituitam. Gloſſa Juniana ibidem: *framfluske* profluvio. (3.) aquam fluentem, ſive fluvium. Unde hunc ſignificatum ſtabiliam, apud Veteres non invenio. In Verſione Pſalmorum Notkeriana flumen ubique vertitur *aha*, *chlingo*, *uuazzer*, nunquam vero *fluz* nec *fluſc*. Hinc ſuſpicor *fluß* pro fluvio novum eſſe.

FLUSS, quatenus derivatur a *flöſſen* fundere, ſignificat liquamen vel liquationem, & dicitur de fuſilibus tantum, cera, plumbo, metallo &c.

FLUT, quatenus derivatur a *flieſſen* fluere, ſignificat quantum poteſt, (1.) fluxum ſeu fluendi actum. Inde *ebb und flut* receſſus & refluxus maris. (2.) undam ſeu fluctum. Utitur Luth. Exod. XV. 8. (3.) fluvium. Occurrit eo ſenſu *flod* in Verſione Anglosaxonica Marc. I. 5. ubi flumen Jordanis vocatur *Jordanes flode*. Sueci fluvium etiamnum ita vocant.

FLUT, quatenus derivatur a *flieſſen* inundare, ſignificat inundationem. Inde Gothis *ahwaflodus* inundationes aquarum. Luc. VI. 49. & nobis *ſündflut* diluvium, *waſſerflut* exundatio fluminum.

FOCK, *focke*, genus veli apud Suecos & Belgas. Hoc illis inveſtigandum relinquo. Galli videntur inde habere *voguer* plenis velis navigare.

FODEN, *fœden*, naſci, oriri. Verbum Germanis deſitum, ſed antiquiſſimum, cujus veſtigia paſſim occurrunt, præcipue apud Septemtrionales. Nam hinc nomina capiunt apud illos initium & locus naſcendi, & qui ex eo loco eſt. Sic Danis *fodſel* eſt nativitas, *fode-by*, *foſte-ſted* ſolum natale, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. 164. & Islandis *fœdingi* oriundus. VERELIUS in Ind. *huar er tu fœdingi* unde oriundus es? Quibus videntur conſentire Græc. φύεσθαι naſci, & Latinum *fio*.

FODEN, *fœden*, parere, gignere, procreare. Danis & Suecis *foda*, *fœda*. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt parere vel gignere, niſi facere ut naſcatur vel oriatur? Græci eodem ſenſu dicunt φύω, & φυτεύω, & inde φύσις natura. Ab eodem verbo nomina accipiunt in Dialectis & procreationes ipſæ, & quicquid procreationi inſervit. Inde *fud* matrix, in Lexico Runico. Græcis βύττος. Gallis *vit* pars virilis. Latinis *fœtus* & *fœtura*, noto ſignificatu. Francis *faſel* ſemen, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Germanis *faſel* fœtura, *fiſel* penis, *fotz* vulva, *fæſer* propago. Imo etiam *patris* nomen ex eodem fonte in omnes linguas manaſſe, contendit STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 47.

FODEN, *fœden* paſcere, nutrire. Cum nutritio ſit continua animantis productio, hinc ſenſus a prima productione ad ſecundam, quæ nutrimento definitur, videtur traductus. Gothis effertur *fodan*, Anglosax. *fedan*, Belg. *vœden*, Angl. *feed*, Suec. *fœda*. Hinc alimentum, nutrimentum Anglosax. dicitur *foda*, Suecis *föda*, Cambris *fwyd* in compoſito *borefwyd* jentaculum, hoc eſt, cibus matutinus, a *bore* mane. Græcis quoque βωτεῖν videtur ſignificaſſe *paſcere*, *nutrire*, ut patet ex derivatis βώτωρ paſtor, & βωτιάνειρος viros paſcens. Franci delectantur frequentativo *füteren*, & Germani ſuperiores cum illis. Inferiores autem utuntur etiamnum ſimplici & antiquo *fœden*. Unde porro in quibusdam Dialectis fit *vod* nutritor, *fudſel* alimonia: in omnibus vero *fett* pinguis.

FODERN, poſcere, *mit recht fodern* jure poſtulare, *ausfodern* provocare. Eſt ipſum Latinum *petere*, quatenus ſignificat *exigere*, a Francis urbe donatum, quamvis apud illos haud obvium, niſi in depravato *fordern*, de quo infra. Differunt autem ex genio Linguæ *fordern* & *fodern*. Illud eſt promovere, hoc poſcere. Vulgo tamen confunduntur. Quæ confuſio, etiamſi haud nupera ſit, & ad Francorum tempora pertingat, vitioſa tamen eſt, & imitatores habere non debet. Imitemur potius LUTHERUM, quem in omnibus Sacræ Verſionis locis, ubi hodie *fordern* petendi ſignificatu occurrit, olim poſuiſſe *foddern*, ex Editione primitiva obſervat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 210.

FOLGEN, ſequi, ire poſt aliquem. Anglosax. *folgian*, *fylgian*, *fyligan*, Franc. & Alam. *folgen*, Belg. *volgen*, Angl. *follow*, Island. *fylgia*, Suec. *fœlia*. Gloſſ. Keron. ſequi *folgen*, ſequitur *iſt kefolgeet*. Ductum videtur ab ὁλκὸς tractus, veſtigium impreſſum, præpoſito Digamma Æolico. Nam ſequi eſt veſtigia legere præeuntis. Metaphorice dicitur de ſuccedentibus, ſectantibus, & morigeris, quia ſimiles ſunt eorum, qui poſt alios eunt. Inde Latino-Barbaris *folgare*, *fulgare*, eſt ſervire, & in clientelam alicujus ſe tradere, & *folgarii* clientes, famuli, ſectatores, apud SPELMANNUM & CANGIUM.

FOLTER, machina quæſtionis cauſa inventa. Romani machinam ſuam vocabant *equuleum*, quaſi parvum equum, quod quadrupes eſſet inſtar pulli, & dorſum haberet reo ferendo. Eandem machinam Latino-Barbari vocant *puledrum*, a pullo equino vel aſinino, Itali *pulledro*, Hiſpani *pulliedro*, Galli *poultre*. Quos videntur imitari Germani in *folter*. Tradit hanc etymologiam clariſſ. ECCARDUS in L. Sal. & ſimul figuram veteris equulei ex ANTONIO GALLONIO oculis ſubjicit.

FOPPEN, illudere, vel illudendo vexare. Vox in confinio Alpium e ſermone Italico nata.

nata. Italis *beffa* eſt irriſio, *beffare* illudere, deridere, ſubſannare. Inde *foppen*, ſive tranſpoſite, ſive quia literæ ejusdem inſtrumenti facile permutantur. Cognationem Ital. vocis vide in *puffen* flare.

FORCHT. V. *furcht*.

FORDER, prior, anterior, *forderſt* ordine primus, *zuforderſt* ante omnia. Gloſſ. Pez. prior *fordroro*, primus *fordaroſto*, in principio *zi vordoroſt*. Gloſſ. Keron. anteriores *fordoron*. OTFRIDUS eodem vocabulo deſignat parentes, in hiſtoria de cœco nato Lib. III. Cap. XX. 20. & alibi majores B. Virginis Lib. I. Cap. V. 15. Angloſaxonibus *forthor* eſt ulterior. Græcis πρότερος prior. Cuncta a poſitivo *fort* porro, ultra.

FORDERN, & compoſite *befördern*, promovere, provehere. Angloſaxon. *firthrian*, Franc. & Alam. *fordaron*, Belg. *vorderen*, *bevorderen*, Angl. *further*. Gloſſ. Pez. anteriorare *fordaron*, promovit *giuordarota*. NOTKERUS Pſal. XXX. 7. *die rihtuom forderont unde era, die forderont uppigheit*, qui promovent divitias & honores, promovent vanitatem. Cuncta a *fürder* ulterius. Quid enim eſt promovere, niſi ulterius & plus ultra movere?

FORDERN, poſcere. Verbum a Francis formatum ex Latino *petere* (exigere) per epenthes. literæ R. WILLERAMUS Cap. V. 6. *ih vorderota in ana daz er ſih mir in dirro uuerlte oigte ſicuti eſt*, rogavi illum ut ſe mihi oſtenderet in hoc ſæculo qualis eſt. Referri poſſet ad voces Willerami ævo corruptas, niſi *fordrones* occurrerent in Lege Ripuaria Tit. XXXIII. 4. qui ECCARDO ſunt *repetitores, poſtulatores*, quamvis SPELMANNUS aliam interpretationem afferat. Quicquid ſit, rectius dicitur & ſcribitur *fodern*, ob rationes ſupra allegatas in verbo. Certe Franci non ſemper ſunt meliores in arte dicendi magiſtri, & in aliis quoque vocibus literam caninam infarciunt, ubi minime neceſſaria erat. Placet tamen vox Willeramica etiam Belgis & Suecis, quibus poſcere *vorderen* & *fordra*.

FORE, & diminutive *forl*, trutta, piſcis inter fluviatiles Germaniæ nobiliſſimus. Gloſſ. Ælf. in nominibus piſcium: turnus *forn*. Vocem Latinam depravatam eſſe, ut ſæpe alias in iisdem Gloſſis, ex integritate Germanicæ patet. Dicitur & *varius* & *variolus*, a varietate macularum, ſi ISIDORUM ſequamur, & hinc Germanice *foren*, ut MARTINIO viſum. Alii has voces ad typum Germanicæ dictionis efficttas arbitrantur, & etymon nominis in patrio ſermone quærunt, ſive in *fyr* ignis, ob rutilantes igneo colore maculas, ut GESNERUS, ſive in particula prærogativæ *vor*, ob præſtantiam truttæ præ aliis piſcibus, ut STILERUS. Mihi etymon a *varis*, h. e. a maculis petitum, omnibus præferendum videtur.

FORE, *före* tæda. Gloſſ. Pez. picea *foraha*. Arboris piceæ tres præcipue ſpecies ſunt in Germania, *före* tæda, *tanne* abies, *fichte* pinus, quæ ſua capiunt nomina, partim ab igne, partim a pice. Ignis Celtice dicitur *tan*, inde *tanne* acies, Phrygice *fyr*, inde *före* tæda, quia facile ignem concipiunt. LUTHERO *förn-holtz* eſt lignum cedrinum, Exod. XXV. 5. 10. ſeq. Sed cedrum longe diverſam arborem eſſe a tæda, recte judicat STILERUS. Ad familiam τȣ̃ *före* ſpectat etiam *kiefer*, ut dixi infra in voce.

FORLEGANI, ſive *farlegani*, in Lege Friſionum Tit. IX. ſunt ſcortatores & adulteri. SICAMA, vocis obſcuræ notionem inveſtigaturus, reſcribendum cenſuit *de horleganis*, quia Belgis *hoer* ſcortum: audacter nimis, & more Criticorum, qui, quoties vim & proprietatem alicujus vocis ignorant, virgulam cenſoriam in ipſam vocem ſtringunt, inſcitiæ temeritatem jungentes. Nam veteres Friſiones utebantur Lingua ut plurimum Angloſaxonica. In illa vero lingua ſcortator, adulter, dicitur *forlegere*, ſcortatio *forlegeru* Marc. VII. 21. adulterium *forlegnyſſe* Matth. V. 32. Similiter Francis & Alam. *furligan* eſt ſcortari, mœchari. TATIANUS Cap. XXVIII. 1. *ni furligi thih*, non mœchaberis. Cap. XXIX. 2. *giuuelih thie furlazit ſina quenun, uzan ſabba huores, tuot ſi furligan*, quicunque dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, h. e. concumbere cum alieno viro. Inde adjectiv. *furlegan* adulterus, apud eundem Cap. XLIV. 22. *in theſemo furleganen cunne*, in hac adultera generatione. Cuncta a ſimplici *ligen* cubare, verbo omnibus priſcis communi, & particula præpoſitiva *far, for, fur*, quæ in compoſitis ſæpe pravitatem actionis cui præfigitur, & hoc loco omnino vitium in cubando ſignificat. Eadem vis particulæ Gothicæ *fra* & *far*. Sic Gothis *waurkjan* eſt operari, ſed *frawaurkjan* peccare, *quithan* dicere, ſed *fraquithan* maledicere, *ſwaran* jurare, ſed *farſwaran* pejerare. Sic & Angloſaxonibus *læran* eſt docere, ſed *forlæran* ſeducere, *rædan* conſulere, ſed *forrædan* male conſulere. Latino-Barbari eodem ſenſu dicunt *for, fore, & foris*, in vocibus hybridis. Hinc illis *forfacere* eſt delinquere, & *forfactum* crimen commiſſum, unde Gallis hodiernis *forfait*. Equidem *ligen* non ſemper eſt cubare, ſed interdum etiam ſe ſolo *fornicari* ſignificat, ut dixi infra in voce. Hinc fieri poteſt, ut quis totum compoſitum a *ligen* fornicari deducere malit. Nec repugno. Sed tunc particula *for* ſenſum intendet. Nimirum tanta vis eſt in particulis, ut illis niſi probe cognitis & perſpectis, de vero verborum ſenſu nullum judicium ferri poſſit. Vide ergo, quæ de vario uſu & munere præfixi VER notavi in *Proleg.* Sect. V.

FORM, modus exiſtendi & operandi. Lat. *forma*, Armor. *furm*, Hibern. *foirm*. PEZRONIO eſt vox Celtica: aliis Græca a μορφή per metatheſin facta. Artifices ad *modulos*

dulos tranſtulerunt, quia moduli ſunt rerum artificialium formæ archetypæ.

FORSCHEN, ſcrutari, indagare. Gloſſ. Pez. percontari *vorſcon*, exquiſierat *forſcota*, perſcrutabatur *giuorſcot uurti*. Inde Francis *forſco* quæſtio, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 312. Non occurrit niſi apud Francos, quos multa Latina arripuiſſe & Linguæ ſuæ accommodaſſe certum eſt. Hinc forte non male cecidit conjectura MARTINIO, qui hoc verbum ducit a Lat. *vorſare*. Nam *ſcrutari* eſt *ſcruta verſare*, & ſcrutantes ſæpe idem quod verſantes faciunt.

FORST, nemus, ſaltus, indago. Camb. *fforeſt*, Lat. Barb. *foreſtum*. GROTIUS in Ind. Goth. derivat ab *horſt*, mutato H. in F. SPELMANNUS a *foris reſto*, alii aliunde, quod referre tædet. Convenit inter omnes, quod foreſtum non ſit quælibet ſylva, ſed ea tantum, ubi feræ Principis aluntur. Ducam igitur a *furen* alere, paſcere, nutrire. Ita Latinis *nemus* a *νέμω* paſco. De medio derivandi ST. vide *Prolegom.* Sect. VI. Angloſaxones hunc ſaltum vocant *deor-fald* ſeptum ferarum, nos alias *thiergarten* eodem ſenſu. VIRGIL. Æn. I. *Itur in antiquam ſylvam, ſtabula alta ferarum.* Poſtea vox, ut fieri ſolet, a ſylva nutricationis ad omnes ſylvas, & quævis tam venationis quam piſcationis loca, extendi cœpit. Vox Italica *foreſtiere*, non eſt a *foris eſſe*, & multo minus a *foreſta* ſylva: ſed a Germ. *faren* proficiſci. Nam hinc primo fit *fart*, & inſerto ſibilo *farſt*, *forſt*, iter, profectio, & ſic deinceps *foreſtiere* peregrinator, extraneus.

FORSTER, *förſter*, ſaltuarius, nemorum cuſtos. A *forſt* ſylva.

FORT, adverb. loci & motus de loco, ſignificans *inde*, *porro*, *ultra*, & hinc *fortgehen*, *fortfaren*, progredi, pergere, & alia innumera. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *forth* inde, exinde, *forth-gan* procedere, *forthgang* proceſſus. Haud dubie a *faren*, quatenus ſignificat de loco in locum moveri. Particulam Francicam vide in *fram*. A *fort* oriuntur comparativi *fürder* ulterius, *forder* ulterior.

FORT, adverb. temporis ſignificans *uſque*. Inde *hinfort* deinceps, *immerfort* perpetuo. Angloſaxonibus *aforth* eſt indies, *forth-niht* nox provecta.

FORT, adverb. ordinis, ſignificans principium rei. Inde *fortpflanzen* producere, quaſi plantare ab initio. Similia ſunt apud Angloſaxones, *forth-beran* proferre, *forth-bæro* procreatio, *forth-fæderas* majores, progenitores.

FORT, adverb. ordinis ſignificans ultimum terminum rei. Sic vulgo dicimus, *das gelt iſt fort* pecunia conſumpta eſt. Huc ſpectant ex idiomate Angloſaxonico, *forth-faran* mori, *forth-fare* obitus.

FORT, adverb. hortandi ad pergendum, *fort fort* agedum, alacriter, ſed & propellendi, ut *fort fort* apage.

FOTZ, pannus villoſus. V. *boi*.

FOTZ, vulva. V. *föden* gignere.

FOTZENHUT. V. *hut* cuſtos.

FRACHT, vectigal. Medio ævo varia erant teloniorum genera, *rotaticum* quod de quacunque rota exigebat Princeps, *pontaticum* quod de ponte tranſeundo, *ripaticum* quod de mercium & navium in littore appulſu, *foraticum* quod de pretio rerum venalium in foro & nundinis. Ex *foratico* videtur formatum *fracht*. Hic ſenſus noſtra ætate, quamvis tributorum feraci, obſoleſcit.

FRACHT, onus, tam navis quam vehiculi. Belg. *vracht*, Angl. *fraight*, Gall. *fret*. CASAUBONUS Anglicam vocem deducit a *φόρτος* onus, vel a *φορτάζω* onero: MENAGIUS Gallicam a *fretare*. Sed cum voces nauticæ plerumque ſint Germanicæ originis, mallem omnium natales petere a *fretten* onerare. Nam hinc recte fit *fret* onus, & per epenth. *fracht*.

FRACHT, portorium, quod aurigæ vel nauclero debetur. Belgis, Anglis, & Gallis ut ſupra. An contractum ex *far-recht* jus vecturæ? Dubito. Potius ſenſus ab onere ad precium vecturæ translatus eſt.

FRÆVEL, procax, Dial. Saxonica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fræfele*, *fræuol* procax, *fræfelneſſe* procacitas. Forte a Gr. *παράβολος* audax, temerarius.

FRÆVEL, factum protervum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. I. 89.

> *Thuruh unſer ubili,*
> *Ioh managfalto frauuili.*
> Vertit SCHILTERUS:
> Propter noſtram pravitatem,
> Et multiplicia maleficia.

Vox hodierna jacet in vitio, eſtque omnino abſciſſa ab Alamannis e genuina Francorum, & ad normam facta *frauuili*. Nam I. finale in voce Francica non eſt otioſum, ſed medium formandi abſtracta ab adjectivis, ut in *Proleg. Sect. ult.* oſtendi. Hinc *frauuili* revera eſt abſtractum a *frævel* procax. Hodie tamen ſequimur Alamannos tanquam ductores, & mutilationis ignari ſecure dicimus *frævel*, quamvis vitioſe & per apocopen, cum deberemus dicere *frævelei*. In foro Alamannico, a quo vocem accepimus, duobus modis uſurpatur, (1.) de facto injurioſo leviore, & mulcta expiabili. Jus prov. Alam. Cap. 64. *ez mag ein man umb fræevel drier buz ſchuldig uuerden. Tut er ain fræevel in der kirchen oder in dem frithof, er muz gaiſtlichem geriht buzzen, und uueltlichem geriht, und jenem, an dem er gefrævelt hat: daz ſint dri buz:* poteſt quis ob factum protervum triplicis mulctæ reus fieri; ſi faciat in Eccleſia vel Cæmiterio, mulctam debet judicio eccleſiaſtico, & ſeculari, & ei, cui injuriam fecerit: hæ ſunt tres mulctæ. (2.) de facto injurioſo atroci & morte digno. Jus prov. Alam. Cap. III. 4. *ain Vogt ſol rihten über den totſlag und alle frævel und uuunden und ſuuertzucken, und haimſuchen, und*

ſuuaz

ſuuaz frævel und unzuht haizzet: advocati eſt judicare de homicidio, & omni injuria graviore, vulneribus, evaginatione gladii, effractione domus, & quicquid *frævel* & *unzuht* dicitur. A *frævel* oritur *fræveln* procaciter delinquere, damnum vel injuriam inferendo, & inde *fræveler* procaciter & petulanter delinquens, *frævelich*, corrupte *fræventlich* procaciter, proterve. Gloſſ. Boxh. *fravaler* procax. Gloſſ. Keron. proterve *frafallibo*. In jure Prov. Alam. *frevlen* eſt damnum inferre Cap. 210. & *frevlen am geriht* jura judicii violare, in jus vocatum vi eximendo Cap. 263. An huc etiam ſpectet vox CHILDEBERTI Regis *farſalius* (quæ nuſquam niſi in Decreto ejus occurrit) dubito. Quamvis enim ſono conveniat cum *frævel*, & absque negotio inde formari potuerit, differre tamen ſenſu videtur. De ſenſu ejus vide quædam in *feld* bellum, ex mente ECCARDI.

FRAGE, quæſtio, interrogatio. Angloſax. *frignyſſe*, Franc. & Alam. *frago*, *fraho*. Gloſſ. Pez. quæſtionem *fraga*, quæſtionum *vragono*. Gloſſ. Keron. ad interrogationem *zan frahidu*. Refer ad *fragen* interrogare.

FRAGE, auditus, *fragen* reſcire, auditu accipere. Proprie eſt ſonus a βραχέω ſono, reſono, & dicitur de auditu, ob vinculum naturale, quod eſt inter ſonum & auditum. Nam quocunque modo fiat ſonus, nullus exiſtere aut concipi poteſt, niſi auribus perceptus. Vetuſtas inde formavit *famæ* & *famoſi* vocabula, quia fama eſt vox longe audita, & famoſus longe auditus. VEREL. in Ind. *frægn* fama, *frægur* celebris, *vidfrægr* longe celebris. Similia habet CÆDMON, Paraphraſtes Angloſaxonicus apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 107.

FRAGEN, reſcire, auditu accipere. Evang. Goth. Marc. II. 1. *gafrehun thatei in garda iſt*, auditum eſt, quod in domo eſſet. BENSON. in Voc. Angloſax. *gefræge* audita. JUNIUS in Gloſſ. Goth. loc. citato: *ic gefrægn* reſcivi, intellexi, *we gefrigen habath* percepimus. VEREL. in Ind. *frægna* reſcire. Hodie utimur compoſito *erfragen*, quod, etiamſi eſſe poſſit a *fragen* quærere ſciendi cauſa, præſtat tamen referre ad *fragen* reſcire. Nam reſcire eſt fama & auditu cognoſcere, adeoque a *frage* auditus.

FRAGEN, quærere, interrogare, ſciſcitari. Gothis *fraihnan* Luc. IX. 45. Angloſax. *frægnian*, *frignian*, Franc. & Alam. *fragen*, *frahen*, Belg. *vragen*, Suec. *fraga*. Gloſſ. Boxh. *fragen* cunctari. Gloſſ. Keron. interrogemus *frahemes*. HELVIGIO eſt verbum allegoricum, factum a Græc. προάγειν præcedere, tranſlatumque ad loquelam, quia interrogantes alterius ſermonem præeunt loquendo. Mallem a Lat. *rogare*, ſi peregrina origine opus eſſet, præpoſito F. At ea minime opus eſſe videtur. Nam *fragen* poteſt eſſe verbum deſiderativum a *frage* auditus, quoniam is, qui quærit, aliquid audire deſiderat.

FRAIS, jurisdictio, præcipue criminalis. SCHILTERO *frais* eſt *jus terrendi & torquendi*, ducta appellatione ſive a *freiſo* periculum, ſive a *vreeſe* timor, quorum illud Franc. hoc Belg. proprium. An ſatis explorate, dubito. Nam *frais* videtur ante denotaſſe judicium quam judicium terribile, quod vel hinc patet, quia dividi ſolet in *hohe* & *nidere frais*, h. e. in jurisdictionem ſuperiorem & inferiorem. Cambrica lingua *brawdur* eſt judex, *bradwle* tribunal, locus judicii, opinor a *bradw* judicium & *lle* locus. Quemadmodum autem *brawdur* aperte ſatis eſt a Lat. *prætor*: ita *bradw* & *frais* potuerunt abſcindi a Lat. *prætura*, mutatis tantum labialibus. Et hactenus *frais* revera eſt judicium, jurisdictio, & prætoria poteſtas. Poſtea per ſynecdochen generis uſurpari cœpit pro *hohe frais*, h e. pro jurisdictione criminali. Inde compoſita,

- *frais-recht*, jus gladii.
- *frais-fall*, caſus ad jurisdictionem criminalem ſpectans.
- *frais-pfand*, teſſera jurisdictionis criminalis, lacinia de veſte occiſi abſciſſa, quam qui abſcidit, jurisdictionem vel aſſeruiſſe ſibi, vel ſi alterius ſit, violaſſe dicitur.
- *frais-ſtreit*, controverſia de jurisdictione criminali.
- *fraislich*, criminalis.
- *fraisliche obrigkeit*, magiſtratus cui jus gladii competit.
- *frais-zent*, eadem notione.
- *frais-herr*, dominus, cui jurisdictio ſuperior competit.
- *frais-bücher*, libri in quibus actus criminales annotantur pro tuenda jurisdictione criminali.

Gallis *frais de procez* ſunt litium ſumptus, nulla cum voce Germanica cognatione, quamvis ſono accedat. CANGIUS aptiſſime ducit a Latino-Barbaro *fredum* compenſatio, quem ſequitur ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 34. Nam a compenſationibus ſenſus ad quaslibet cauſarum impenſas traduci potuit.

FRAIS, interdum ponitur pro maleficio, & tunc eſt vox apocopata a *fraisfall*. Quamvis etiam a Lat. *pravus* vel *pravitas* eſſe poſſit.

FRAM, præpoſ. idem ſignificans quod Græc. πρὸς, Latinis *pro*, quatenus ad bonum finem refertur. Extat in Cod. Arg. Luc. VI. 28. *bidjaid fram thaim anamahtjandam izwis*, orate pro violantibus vos.

FRAM, alia præpoſ. ſignificans *a*, *ab*, *e*, *ex*, *de*, in omnibus veterum Dialectis, prorſus ut hodie Anglis *from*, qui ſoli hujus particulæ ſunt cuſtodes. Angloſaxon. dicunt *fra*.

FRAM, ſæpe eſt adverbium, & tunc habet ſignificatus præpoſitioni ſimiles, qui cum vulgo ignorentur, hic in lucem collocandi ſunt. Nam his niſi probe cognitis & perſpectis, de multis veterum nominibus, ab hoc parente oriundis, ratio reddi non poteſt.

FRAM, ſignificat motum de loco. Inde Anglofaxonibus *fram-fleon* aufugere, procul fugere, *fram-aweorpan* abjicere, Francis & Alam. *framgangen* procedere longius, & alia innumera. Hinc *fram* ſolitarie poſitum, ſæpe eſt particula hortandi ad pergendum ulterius. VERELIUS in Ind. *fram, fram, kriſtmenn, kroſsmenn, kongsmenn*, alacres ad pugnam procedite milites Chriſti, milites crucis, milites regis. Ab hoc ſignificatu Franci habent *frumen* mittere. Gloſſ. Pez. mittit *frumit*, mittet *vrumit*, præmittet *givrumit*. Hinc *Framea* denotare poteſt *telum miſſile*, quo eminus pugnatur, ſi derivetur, ut par eſt, a verbo hactenus ignorato *frumen* mittere. Nam ob eandem cauſam haſta miſſilis vocatur *wurfſpies*, a *werfen* jacere.

FRAM, ſignificat abſentiam a loco. Inde Anglofaxonibus *fram-ſtandan* abſtare. Ab hoc ſignificatu derivatur *frume* longinquus, quod extat in Gloſſis Keronianis, & *fremd* alienus, peregrinus, a ſolo natali longe abſens.

FRAM, adverb. ordinis, ſignificans *præ*. Cod. Arg. Luc. XIX. 28. *iddja fram*, præceſſit. Inde Gothis & Angloſaxon. *fruma* principium, tam ordinis quam originis. Olim duxit ingentem familiam in omnibus Dialectis, ſed tanta nunc oblivione ſepultam, ut nullum ubique veſtigium relictum ſit. Hinc illis in ſcenam reducendis libens abſtineo, ne tempus magis neceſſariis ſurripere cogar. Vide interim JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 173. & SOMNER. in Dict. Angloſaxon.

FRAM, interdum auget ſignificatum. Gloſſ. Keron. proficiat *fradihe*. Id eſt, *framdihe*, quo utitur OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 121.

Thaz kind theh io filu fram,
So ſelben Gotes ſune zam,
Puer creſcebat plurimum,
Ut decebat Dei filium.

FRAMEA, haſta veterum Germanorum, ex ligno & mucrone compoſita. Rem & nomen rei deſcribit TACITUS Cap. 6. de M. G. *Haſtas, vel ipſorum vocabulo* FRAMEAS *gerunt, anguſto & brevi ferro, ſed ita acri & ad uſum belli habili, ut eodem telo, prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus pugnent.* Quidam exiſtimant vocabulum Taciti origine Græcum eſſe, factumque a ῥομφαία per metatheſin. Hæc derivandi ratio, quamvis ſit expedita, minime tamen vera eſt. Nam priſcis *frumen* eſt mittere, ut paulo ante oſtenſum. Et hinc recte formatur *frame, framea*, jaculum, telum miſſile, quod eminus pugnantes mittunt in hoſtem. Et tametſi idem nomen derivari etiam poſſit a *bremen* pungere, ictu trajicere, quod in primis ſe probavit MARTINIO: veriſimilius tamen eſt, primos nominis inventores ad id, quod in *framea* præcipuum eſt, h. e. ad jactum in hoſtem reſpexiſſe. Nam ob eandem cauſam *framea* dicitur etiam *cateia*, a *katten* jacere.

FRAMEA, medio ævo dicitur ferrum latens in baculo. Gloſſ. Lipſ. *ſtafswert* framea. Gloſſ. Pez. framea *ſtafsuuert*. Erat autem gladiolus, quem nunc vulgo *dolch, ſtillet*, h. e. ſicam, pugionem, dolonem appellamus, ut ex idiomate Angloſaxonico manifeſtum. Gloſſ. Ælf. in nom. armorum: dolones *ſtæf-ſweord*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſtæf-ſweord* ſica, dolon. Dicta autem eſt *framea*, non a jactu in hoſtem, ut *framea* veterum Germanorum, ſed a *bremen, pfriemen*, pungere, trajicere, fodicare. Hanc *frameam* ita deſcribit ISIDORUS Lib. X. Cap. 6. quod ſit *gladius ex utraque parte acutus, quem vulgo ſpatham vocant*. Quæ definitio male habuit LIPSIUM, quia tempora & voces non diſtinxit. Vera differentia, quæ eſt inter frameam antiquam & novam, ex dictis colligitur. Illa erat haſta brevi & anguſto ferro, hæc gladiolus intra baculum reconditus, lato ferro, ſed ab utraque parte acuto, & in cuſpidem coëunte. Et hæc framea Belgis etiamnum vocatur *moordtpriem*.

FRANK, liber, ſuæ poteſtatis. Armoricis *franc*, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 427. Gallis *franc, franch*, Belgis *vrank*, Ital. *franco*, Hiſp. *franca*. Gothis liber dicitur *frije* Joh. VIII. 36. Angloſaxon. *freo, freah, frig*, Francis *frio*, Alaman. *frig*. Gloſſ. Keron. ingenuus *friger*. Nec aliud ſonare videntur Trojanæ voces *phryx* & *phryges* quam liberos & ingenuos. Nemo tam male audit, qui non ſponte intelligat, hæc omnia nonſolum inter ſe, ſed etiam cum Celtico vocabulo *franc*, quod uſus etiamnum agnoſcit, convenire. Nam *franc* in nulla re differt a *frig*, niſi unius literæ inſertione. Hoc adjectivum tranſiit in Latinitatem medii ævi. Inde *francus* liber, *francus tenens* libere tenens, *franca femina* libera femina in Capitulari Sexto Caroli M. an. 803. Cap. 8. *francus homo* liber homo in Capitulari Compendienſi an. 757. Cap. 5. & alia illuſtri CANGIO pridem obſervata in Gloſſario. A *frank* eſt FRANCISCUS h. e. ingenuus, a libero genitus. Rationem interpretationis vide inter *Proleg.* Sect. VI. in *iſch*. Hodie *frank* conjungi ſolet cum *frei*, quia ſe ſolo obſoleſcit. Utrumque eſt ab antiquiori *frig*, illud per epentheſin, hoc per apocopen. Vide plura in *frei*.

FRANKEN, *Franci*. Saxonice *Francan*, Theotiſce *Frankon*. Teſtis vocabuli (ut alios nunc omittam) eſt OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. per totum, & in Præf. ad Reg. Lud. ab init. unde ſequentes Gloſſas decerpo,

Frankon, Franci,
Frankono kuning, rex Francorum,
Frankono lant terra Francorum,
Frankono thiothe, gens Francica,
Edil Franko, nobilis Francus,
Frenkisga zunga, lingua Francica.

Ab

Ab initio non fuit nomen gentile, ut poſtea, ſed nomen ſociale omnium Gentium inferioris Germaniæ *Bructerorum*, *Chamavorum*, *Anſivariorum*, *Chattorum*, *Chaucorum*, *Friſiorum*, *Sicambrorum*, *Uſipetum*, *Tencterorum*, *Cheruſcorum*, *Saliorum*, *Angrivariorum*, *Dulgibinorum*, *Chaſſuariorum* &c. quod primus animadvertit, & multis veterum teſtimoniis firmavit CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. Cap. 20. Quibus addi poſſunt VICTOR de Cæſaribus in Gallieno Cap. 33. ſcribens: *Francorum Gentes direpta Gallia Hiſpaniam poſſediſſe.* Et EUMENIUS in Panegyr. VI. Cap. 5. ſcribens: *Bataviam a diverſis Francorum Gentibus occupatam.* Idem alio loco *intimas Francorum Gentes*, & NAZARIUS *innumeras Francorum Gentes* commemorat. Cauſa nominis tot populis communis potuit eſſe (& haud dubie fuit) commune libertatis contra Romanos tuendæ ſtudium. *Hæc eſt enim Gens* (verba ſunt Prologi Legis Salicæ), *quæ fortis dum eſſet, & robore valida, Romanorum jugum duriſſimum de ſuis cervicibus excuſſit pugnando.* Non igitur Francis propoſitum fuit, ut Romanis pro ſtipendio militarent, aut limitem Romanum contra populares ſuos, interiores Germanos, defenderent, ut quidam vir eximie doctus in novo ſyſtemate *Monarchiæ Francicæ* exiſtimare videtur. Nam hæc Francorum & Romanorum æterna amicitia, quo pacto cum bellis tot ſæculorum ſæviſſime geſtis, aut cum Præfatione Salica conciliari poſſit, nemo facile inveniet. Cum ex adverſo omnia rite cohæreant, ſi omnes illos populos, quos Antiquitas *Francorum* nomine complexa eſt, inter ſe fœderatos fuiſſe, & in unum nomen coaluiſſe, etiamſi aliis nominibus diſtincti eſſent, cum CLUVERIO ſtatuamus. Nec deſunt teſtimonia, quibus hoc fœdus probetur. Quid enim eſt *conjuratio ſceleris* apud EUMENIUM Panegyr. IV. Cap. 17. Quid *conſpiratio fœderatæ civitatis* apud NAZARIUM Paneg. IX. Cap. 18. Quid *vis collativa* apud eundem; niſi fœderis Francici invidioſa deſcriptio? Nec cauſa fœderis obſcura eſſe poteſt, quia experientia teſte vis unita fortior, & facilius ſinguli, quam omnes vincuntur. De qua re juvat audire CLUVERIUM: *Sic igitur exiſtimo. Quum prædictæ Rhenum inter & Albim nationes, variis jam inde a Julii Cæſaris ævo bellis a Romanis petitæ, dum alias manu ſuperiores, alias inferiores exſtitiſſent, ſe plurima ex parte jugo Romano, falſo amicitiæ ſocietatisque obtentu, ſubjectas eſſe, indigne acerbeque jam dudum tuliſſent; tandem, ubi vicinos ſuos Alemannos, Gallicam origine Gentem, eoque Romano imperio merito addictiorem, rebellare contra Dominos, & in ipſam Dominorum provinciam pacatiſſimam Galliam crebras incurſiones audacter facere viderunt: Sibi etiam eosdem animos idemque conſilium eſſe ſumendum rati ſunt. Quumque intelligerent, nulla alia re magis quondam libertatem ſuam a Romanis infractam ſuppreſſamque fuiſſe, quam quod ſingulos illi ſeorſim adgreſſi fuerant, dum ipſi in unum conſulere, communemque hoſtem communibus inter ſe junctisque copiis propulſare neglexiſſent: tandem, plurimis experimentis edocti, innumerisque damnis admoniti, conſpiratione facta, in unam Societatem, in unumque Fœdus, atque adeo in unum corpus coivere; novo ſibi, haud dubie ab libertatis argumento, invento vocabulo, quo univerſi in poſterum adpellarentur thi* FRANKON. De fœdere Francico vide plura in *wrak*. Ex dictis manifeſtum eſt, quod vulgaris opinio, qua Francicum nomen a primo ortu cenſetur nomen *unius gentis*, falſa ſit, præjudicata, & rerum geſtarum turbatrix. Hoc monſtrum ante omnia erat debellandum. Nam ex illo prodierunt nonſolum falſæ Etymologiæ, quæ, quia ne hilum quidem valent, indignæ ſunt, quæ hic referantur; ſed etiam falſæ Francorum origines, & primo quidem *Trojana*, poſtea *Macedonica*, deinde *Pannonica*, denique *Baltica*. De Trojana, quæ aut nulla eſt, aut omnibus Germanis communis, videbimus alibi. Reliquæ urgentur iisdem incommodis. Nam undecunque venerint iſti Franci, ſive a Sinu Codano, ſive e Pannonia, ſive e Macedonia, neceſſe eſt (niſi male cohærentia dicant harum originum auctores), illos incredibilia patraſſe, & omnes fortiſſimasque Germanorum Nationes, quæ ſunt inter Rhenum & Albim ad Oceanum usque, nonſolum imperio, ſed etiam nomini ſuo ſubjugaſſe, antequam Romanis innoteſcerent. Quo quid dici poteſt fabuloſius? Etymon LUTHERI aliorumque de nomine FRANCICO vide ſupra in *enke* juvenis.

FRANKEN, pars Francorum, dicti alias *Sicambri*, ſive quod in ſedibus eorum conſediſſent, ſive quod revera genus duxerint ab illis. REMIGIUS ſane CHLODOVEUM baptizandum in ipſo ſacræ initiationis ritu vocavit *Sicambrum*. Et apud SIDONIUM Apollinarem in Epiſtolis Franci paſſim nominantur *Sicambri*, nec non in Carmine XIII. ad Majorianum Auguſtum verſ. 30.

Sic Ripæ duplicis murmure fracto
Detonſus Vacalim bibat Sicamber.

Quicquid ſit, certum eſt, huic parti Francorum, inde a Sæculo quinto, NOMEN FRANCICUM, quod ante fuit fœderale, paulatim adhæſiſſe tanquam proprium & gentile. Et hi ſunt illi Franci, qui primo Galliam univerſam, & poſtea Germaniam ipſam ſubjugarunt. Quibus artibus, docte & copioſe expoſuit DU BOS in *Hiſtoria Critica Monarchiæ Francorum.*

FRANKEN, Francones. Colonia Francorum in Germania.

FRANKEN, in littore Africano vocantur omnes populi Europæi, inde ab Expeditionibus religionis cauſa in terram ſanctam ſuſceptis. Et *Lingua Franca* hodie eſt lingua in eodem littore ex Francica, Germanica, Italica, & Hiſpanica compoſita.

FRANSEN, *franzen*, fimbria ex filamentis aureis, argenteis, ſericis, Angl. *fringe*, Gall. *frange*, Ital. *frangia*. Gloſſ. Iſid. *brantia* vel *branzia*, tenuis auri lamina. GRÆVIUS, qui Iſidorum perpetuis notis illuſtravit, hic tacet. Forte omnium origo eſt a Gr. περιζῶμαι cingo, circumdo, inſerto N.

FRANZOSEN, Francigenæ. A Gall. *François*. Sunt tamen, qui eos ſic appellari exiſtimant quaſi *francos hanſos*, h. e. liberos ſocios.

FRASS, quatenus derivatur a *freſſen* vorare, devorare, ſignificat quantum poteſt, edonem, & ipſum cibum qui devoratur. Cum priori ſignificatu convenit Gr. βορὸς edax, & Lat. *vorax*. Cum poſteriori Gr. βρῶσις, βρωτὸς cibus. Inde compoſita, *vogel-fraß* farrago aviaria, omnis generis grana, quibus aves aluntur, *viel-fraß* lurco, & inſatiabilis quædam beſtia. Gloſſ. Pez. commeſſatores *filo-vrezun*.

FRATZ, quatenus ſignificat rancidum, eſt a Lat. *fracidus*, & hoc a Gr. εὐρώδες. Inde *fratzigkeit* ſcabies, putredo cutis.

FRATZ, quatenus ſignificat protervum, eſt a Lat. *procax*. Gloſſ. Pez. procax *frazarer*, procacis *frazares*, procaciſſimam *frazariſtun*. Hodie videtur ſuperare apud Suevos in comp. *fratzen-geſicht* vultus procax.

FRATZEN, nugæ, ſcommata, cavillationes. A Græc. φράζειν loqui. Nam hoc & ſimilia Græcorum verba ſolent in ore Germanico vituperium pati, ut demonſtravi in *fatzen* nugari. Excipio tamen Belgas, quibus a φράζειν fit *praten* loqui, bono non malo ſignificatu.

FRAU, dominus. Evang. Goth. Matth. VI. 24. *nimanna mag twaim fraujam skalkinon*, nemo poteſt duobus dominis ſervire. Ubi *frauja* ponitur pro domino, ut ſæpe alias, & inprimis Matth. XXVII. 63. ubi idem nomen tribuitur Pilato. Ab hoc ſubſtantivo Gothis formatur verbum *fraujinon* dominari, quod virorum proprium eſt, non mulierum, & dicitur de iis, qui gentibus dominantur Marc. X. 42. Angloſaxonibus *frea* idem denotat. Hinc Princeps dicitur *folc-frea*, velut dominus populi, & Deus ipſe *lif-frea* dominus vitæ. Plura exempla ſuppeditabit JUNIUS in Gloſſ. Goth. SOMNERUS in Dict. Angloſax. & HICKESIUS in Gram. Angloſax. Apud Francos ſimili honoris titulo viros ornatos legimus. Apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. V. 69. B. Virgo ita reſpondet Angelo:

Uuannana iſt iz, Fro min,
Thaz ih es uuirdig bin?
Unde eſt illud, Domine mi,
Ut eo digna ſim?

Apud eundem Lib. V. Cap. VII. 97. Maria Magdalena JEſum ſub ſpecie hortulani latentem ſic alloquitur:

Fro min, dua mih uuis,
Oba thu inan namis?
Domine mi, fac me certiorem,
An tu illum ſuſtuleris?

Eamque domini appellationem omnibus Germaniæ Antiquæ populis fuiſſe communem, teſtantur nomina propria Regum diverſarum Gentium. Inde

FROAMARIUS, dominus celebris. Rex Bucinobantum apud MARCELLINUM Lib. XXIX. Cap. 4.

FRUMARIUS, eadem notione. Rex Suevorum in Hiſpania apud ISIDORUM in Hiſt. Suevorum era ultima & penultima.

Plura invenient, quibus otium. Videtur autem proprie denotare eum, qui prior & potior eſt cæteris, ſive auctoritate ſive poteſtate. Quemadmodum enim ab adverbiis Alamannicis *mer, furi, er*, plus, præ, prius, citra controverſiam prognata ſunt adjectiva Alamannica, *mera* major, *furira* potior, *heroro* prior, & poſtea ſubſtantiva *mar*, *furiſt*, *herro*, domini & principis ſignificatu; ita particula *vor* ante, præ, prius, quæ pro varietate veterum Dialectorum ſcribitur *faur, faura, fore, fora, furi* &c. videtur per metaplaſmum produxiſſe ſubſtantivum *frau, fro, fru*, eo quo dixi ſenſu. Hodie non amplius dicitur de viris, ſed de fœminis tantum, a quibus etiamnum tanquam res derelicta occupatur & cuſtoditur.

FRAW, domina. Auctoribus Francis. Prima hoc titulo ex univerſo ſexu ſequiore ornata legitur B. Virgo Maria, & deinceps etiam aliæ. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 5. 13.

Tho quam boto fone Gote,
Zi ediles frouuon,
Selbun ſancta Marion.
Tunc venit nuncius Dei
Ad nobilem Dominam
Ipſam ſanctam Mariam.

Formula S. Confeſſionis apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 96. *ih uuirdu Gode almahtigan bigihdic, unde Vrouun Sancta Mariun*, confiteor Deo omnipotenti, & Dominæ Sanctæ Mariæ. NOTKERUS Pſal. CXXII. 2. *alſo diu ougen dero ſcalcho uuartent ze iro herron handen, unde diu diu ze iro frouuun handen, ſo uuartent unſeriu ougen ze Gote unſermo herren, unz er uns kenade*, ſicut oculi ſervorum reſpiciunt ad manus dominorum ſuorum, & ancillæ ad manus dominarum ſuarum, ita reſpiciunt oculi noſtri ad Deum Dominum noſtrum, donec noſtri miſereatur. Et huc etiam ſpectat

FROULIBA,
Domina chara,

nomen Reginæ Gothicæ apud GROTIUM in Præf. ad Script. Goth. pag. 52. Ab initio hoc nomen non fœminis, ſed viris adhæſiſſe, paulo ante demonſtratum eſt. Hoc cum ignoraſſent Eruditi, ad ineptas & ridiculas etymologias prolapſi ſunt. KILIANUS dominam ſic dictam cenſet, quaſi *vro-hou*, id eſt, lætitiam & jucunditatem conferentem. Ejus-

Ejuſdem cenſus eſt etymon STIERNHIELMII, nomen a Gothico *fraiw* ſemen deducentis, quaſi ſignificet conſeminatam. Quod miror tanto viro potuiſſe placere, qui noſſe poterat, appellationem a viris ad fœminas perveniſſe. PEZRONIUS vocem arceſſit a *frau*, quod Cambris & Armoricis pulchrum ſignificat, & fœminis juvenculis inprimis convenire videtur. Sed mittamus iſtas argutias. Nam ex antecedentibus nimis manifeſtum eſt, quod *frauw* domina, ſit a *frau* dominus, per medium derivandi W. & quod herile nomen matribus familias ſit communicatum, quoniam & ipſæ in ſubjectos dominantur, & partem imperii domeſtici exercent. Sic apud Latinos quoque a *dominus* fit *domina*, & ab *herus hera*. Primi nominis inventores fuere Franci. Hos imitati ſunt Germani, Germanos reliqui. Hinc domina Belgis dicitur *vrouw*, Danis *frue*, Suecis *frw*, Island. *fru*. VEREL. in Ind. *husfru*, *husfrea*, in Leg. paſſ. hera, matrona, uxor legitima. Hiſtoria Norvagica vocem Scandicam *fru* ortam refert a neſcio qua *Freja* Noronis filia, quæ, cum omnibus ſexus ſui dotibus fuerit illuſtris, hunc titulum in alias matronas derivaverit, teſte WORMIO in Mon. Dan. pag. 225. Ipſe alibi exiſtimat, nomen proprium *Frejæ* conjugis Odini degeneraſſe in appellativum, qualibet jam matre familias hunc ſibi honoris titulum vendicante, in Faſt. Dan. pag. 57. Sed hoc etymon eodem vitio laborat quo reliqua.

FRAUWEN-ZIMMER, mulier honeſtioris conditionis. Proprie eſt Gynæceum, h. e. locus vel conclave ubi mulieres verſantur, & per metonymiam ſubjecti pro adjuncto, vel continentis pro contento, ipſæ mulieres loco aliquo congregatæ. Poſtea ex metonymia novus ortus eſt ſignificatus per ſynecdochen, qua nomen totius congregationis tribuitur uni ſoli, quamvis audaciſſime. Sed hæc cogimur ferre, quia vulgus ſic voluit, quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

FRECH, nimis liber, metu & pudore ſolutus. Antiqui Saxones, quos Angloſaxones appellamus, liberum vocant *freah*, *freoh*, teſte SOMNERO & BENSONIO. Verum cum liberi plerumque neſciant tenere modum, & a libertate facilis tranſitus ſit ad animoſitatem, ferociam, & audaciam, hinc bonæ voci paulatim adhæſit deterior ſignificatus, ob mores eorum, qui male utebantur libertate. Convenit Lat. *ferox* & *procax*, & Gallicum *farouche*.

FREFEL, V. *frævel*.

FREI, *frey*, liber. Gothis *frija*, plur. *frijai*, accuſ. *frijans* Joh. VIII. 36. Angloſax. *frig* ibidem, & alibi *freo*, *freoh*, *freah*, Francis *frio*, Belg. *vry*, Angl. *free*, Suec. *fry* Gloſſ. Pez. liberi *fria*. NOTKERUS Pſalm. CXVIII. 125. *mir gelang ubelo an diu, daz ih min frio uuolta ſin, nals din ſcalch*, male mihi ceſſit in eo, quod liber eſſe vellem, non ſervus tuus. Primi nominis auctores videntur eſſe Thraces aut Phryges. Nam *Brigam* Thracica lingua denotare τὸν ἐλεύθερον, hoc eſt, *hominem liberum*, ex Juba Hiſtorico notavit HESYCHIUS in voce Βρίγες. PHRYGES vero non a *frigore* regionis ſuæ, ut BAXTERUS exiſtimat, ſed potius a libertate hoc ſibi nomen cooptaſſe videntur. Nam Βρέγοι, Βρέγες, & Φρύγες, apud STRABONEM & alios ſunt iidem. Quam pulcre hoc nomen *Phrygibus* conveniat, rationibus ſatis luculentis oſtendi in Præf. ad Germ. §. XIX. Hebræis *para* eſt liber, *pera* libertas, teſte HELVIGIO in Orig. Dict. Germ. Quæ cum cæteris ſint conſona, cuncta ex primitiva hominum Lingua manaſſe perſuadent.

FREI, ejuſdem latitudinis eſt, ut apud Lat. *liber* & *liberalis*. Et dicitur civiliter de *non-ſubjecto*, moraliter de *ſpontaneo* & *non-coacto*, legaliter de *licito*, *immuni*, & *a legibus ſoluto*, allegorice de *gratuito* & *patente*. Hinc tot ſignificatus orti, quot concipi poſſunt modi exiſtendi, a vinculo neceſſitatis, juris, aut alterius rei, liberi. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

FREI, ingenuus, liber ex libero natus. Gloſſ. Keron. ingenuus *friger*. Idem Angloſaxonibus *freo*, *frig*, *frig-man*, interprete SOMNERO in Dict. Differunt autem liber & ingenuus. Omnis ingenuus liber, ſed non omnis liber ingenuus. Manumiſſio liberum facit, non ingenuum. Hinc obſervante TACITO Cap. XXV. de M. G. in Civitatibus libertatis amantibus *Liberti*, h. e. manumiſſi, & *Libertini*, h. e. e libertis geniti, moribus Germanicis impares & inferiores erant *ingenuis*, etiamſi apud Gentes, quæ adſtrictius regnantur, ſuper ingenuos & nobiles adſcenderent. Poſtea tamen nomen ingenui etiam Libertis communicari cœpit. Hinc *puella friolaſia*, hoc eſt, manu miſſa, in Lege Sal. Tit. XV. 3. vocatur *puella ingenua*. De quatuor hominum Ordinibus apud veteres Germanos, *Servis*, *Libertis*, *Ingenuis*, *Nobilibus*, vide TACITUM loco cit. & HACHENBERGIUM in Germania Media Diſſert. 2.

FREI, civiliter liber, ſui juris, expers ſervitutis. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. CANGIUS libertatem civilem ex manumiſſione ortam exiſtimat. *Liberi*, inquit, *proprie dicti videntur, qui ab antiquo ex ſervis manumiſſis originem traxerunt*. Verum cum natura nemo alterius ſervus ſit, potius eſt ut dicamus, eſſe aliquam in civitate libertatem, manumiſſione anteriorem, & ex ſtatu hominum naturali orientem. Ideo Germani liberos & libertos vocibus diſtinguunt. Alioqui libertas civilis nomen valde æquivocum eſt, & de pluribus non eodem modo dicitur, quia nemo tam liber eſt, qui non aliquo modo alteri obnoxius ſit. Hinc libertas omnibus temporibus ſuos habuit gradus, *ſummum*, *medium*, *infimum*. Et his gradibus ſignificandis quædam inventa ſunt vocabula, quæ hic explicanda ſunt. Primus gradus

dus eſt eorum, qui vocantur *ſemper-frei* & *hoch-frei,* hoc eſt, ſemper & eminenter libe- ri, quales ſunt Principes, præcipue ii, qui bona poſſident allodialia, nulliusque ſervi- tio ſubjecta. Secundum gradum efficiunt Principum vaſalli, qui a medio loco appel- lantur *mittel-frei.* Infra illos ſunt reliqui incolæ, in tertio & imo libertatis gradu col- locati, quos Alamanni *frie lute* & *frie lant- ſazzen* vocant. Operæ pretium eſt, deſcri- bere verba Legis ex Jure provinciali Alam. Cap. II. *Diz iſt von frien luten,* hoc caput agit de liberis hominibus. §. 1. *Hie ſol man hœren von drier hande frien luten, uuaz rehtz die haben,* hic audiemus de triplicis generis liberis hominibus, eorumque jure. §. 2. *Ez haizzent ains Semper-frien, daz ſint fri herren, die ander frien ze manne ha- bent,* primum genus appellatur *ſemper-fri,* hi ſunt liberi domini, quorum alii liberi ſunt vaſalli. §. 3. *Daz ander ſint mitler- frien, daz ſint die, die der hohen frien manſint,* alterum genus vocantur *mittel-frien,* qui li- berorum primi ordinis ſunt vaſalli. §. 4. *Daz dritte ſint geburen die fri ſint, die haiz- zent fri Lantſæzzen,* tertium genus ſunt in- colæ liberi, qui vocantur liberi Lantſaſſii.

FREI, largus, munificus. Latini *liberalem* vocant, forte quia munificum eſſe, non ſer- vis, ſed liberis tantum & ingenuis a fortu- na conceſſum. Nam hi ſoli habent, de quo largiantur. Idque faciunt ſponte & ultro, nec moniti, nec rogati, nec juſſi, quo ho- neſtiore loco nati ſunt, niſi ſint natura ſer- vi, & ab omni honeſtate relicti. Hoc imi- tantur noſtri in compoſitis, *freigebig* libe- ralis, liberaliter largiens, *gaſtfrei* dapſilis, li- beralis in advenis & hoſpitibus excipiendis.

FREI, licitus, permiſſus, *freie bürſch* locus ubi libera venandi poteſtas, *das ſteht mir frei* hoc mihi licet. Hic ſenſus oritur a libertate agendi naturali, quæ, ſi nullis re- ſtringatur legibus, licite facit, quicquid fa- cit. Hinc ſcil. ſenſus a libero ad licitum translatus. Huc ſpectare videtur *freibeuter,* qui latrocinia terra marique exercet impu- ne, & cum venia ſuperiorum. Et fortaſſe etiam *Brigantes,* velites libere graſſantes, poſt- ea latrones.

FREI, libens, volens, non coactus. Signi- ficatus novus, ſed idoneus. Nam libertas ſæpe opponitur neceſſitati & coactioni. Hinc ab oppoſito recte dicitur liber, qui ſuopte aliquid cupit, nulla cogente cauſa externa. Ad hanc claſſem ſpectant, *freier wille* liberum arbitrium, *freiwillig* ſponte & ſpontaneus.

FREI, plures habet ſignificatus, ſed a Lexi- cographis male digeſtos. Mihi, ut ſingulos excutiam, non vacat. Addam tamen ad- huc ſequentes, reliquis aliorum evolutioni relictis.

FREI, immunis, exemtus, *dienſt-frei* immu- nis a ſervitiis, *zoll-frei* immunis a vectiga- libus, *frei-burger* civis ab oneribus exem- tus &c.

FREI, gratuitus, *freie wonung* hoſpitium gra- tuitum, *frei-tiſch* menſa gratis data, *frei halten* impenſas ſolvere pro aliquo &c.

FREI, exlex, legibus ſolutus, *vogelfrei* banni- tus, proſcriptus, qui impune occidi poteſt, ut avis in aëre volans.

FREI, patens, apertus, *freie ausſicht* proſpe- ctus in loco propatulo, *frei feld* campus patens. Hoc ultimum in Lege Salica vo- catur *frio fald* Tit. XLIV. 8.

FREIE KUNSTE, artes liberales. Hac dictione imitamur Latinos, qui artes ele- gantiores vocant *liberales,* utpote ſordidis & ſervilibus oppoſitas, & *ingenuas,* quia ab ingenuis & honeſto loco natis potiſſimum addiſcuntur & exercentur, etiamſi non ſint nativæ, ſed longo ſtudio acquirantur. Plu- res appellationis cauſas nunc non addam, quia hæ ſufficere poſſunt in tranſitu. HIP- POCRATIS de artibus liberalibus ſententi- am habes infra in voce *lech* medicus. Ho- die omnes artes liberales ſunt ſerviles, & mercedem ex uſu captare coguntur, cujus inſtituti primus auctor cenſetur PROTA- GORAS Philoſophus. OVIDIUS Lib. 2. de Ponto Eleg. 3.

Heu Sophiæ quondam ſacrum
& venerabile nomen
Proſtat, & in quæſtu pro
meretrice ſedet.

FREIEN, *befreien,* liberare. Angloſax. *frian* apud BENSON. Belg. *vryen, bevryden,* Angl. *to free,* Suec. *frya.* Cuncta ab adject. *frei* li- ber, cujus inſignem vetuſtatem ſupra pro- duxi. Alias liberare Angloſax. dicitur quoque *freolſian,* Alam. *frihalſen,* Suec. *frælſa,* opi- nor per contractionem a *fra* ab, & *löſen* ſol- vere, liberare. Inde Islandis *fræls* inge- nuus, *ufrials* ſervus, *frælſe* libertas, *ufrelſi* ſervitus, & alia multa apud VEREL. in Ind. Et huc etiam ſpectat vox Longobardica *ful- freal,* & *fulfrealis* ingenuus, ab utroque pa- rente liber, quæ paſſim occurrit in Legi- bus Longobardorum.

FREIER WILLE, liberum arbitrium, li- bera voluntas. Dictio proba, & congrua cum idea, quam omnes de libertate volun- tatis ſibi formant, ſed infimo tantum ævo audita. Cur eam vetuſtiores refugerint, an quia voluntas ſemper a cauſa externa deter- minatur? non liquet. Aliis vocabulis uſos eſſe, certum eſt. SOMNER. in Dict. Anglo- ſaxon. *agen-cyre, agen-dome* liberum arbitri- um, *ſilf-willes* ſponte, ultro. Gloſſ. Keron. arbitrium *ſelbſuana,* in arbitrio prioris *in ſelbſuana des heroſtin,* ſponte *ſelpuuillin.*

FREI-GELASSEN, manumiſſus, libertus. SOMNER. loc. cit. *frig-læta, frio-leta* liber- tus. Lex Bojor. Tit. VII. 10. *Si quis cum li- bera manumiſſa fornicaverit, quam* FRILA- ZIN *vocant.* Eadem puella in Lege Salica vocatur *friolaſia* Tit. XV. 3. Proprie eſt liber dimiſſus, vel libera dimiſſa, a *laſſen* mittere, miſſum facere.

FREI-

FREIHEIT, libertas. Angloſaxon. *freodom*, *friodom*, Alamannis recentioribus *fr hait* in Jure provinciali Cap. CXLVIII. 1. 2.

FREI-HERR, liber Baro, mediæ inter Comites & vulgus nobilium conditionis. Proprie liber Dominus. Olim liberi Domini dicebantur ſoli Principes, quod eſſent inter liberos homines primi. Jus prov. Alam. Cap. XX. 5. *Ez git der friherr ſinem uuibe daz uuol hundert mark giltet, ich main Furſten und ander friherren*, Liber Dominus uxori ſuæ forte dat morgengabam centum marcas valentem, loquor autem de Principibus & aliis Liberis Dominis. Puta primis in ordine libertatis, & ſupra medios (quorum mox mentio injicitur) conſtitutis. Sed poſteritas tribus illis gradibus (de quibus ſupra) non contenta, plures effinxit, & nuper addidit, ſummo libertatis titulo in minores derivato.

FREILING, *friling*, ingenuus, liber a libero natus, quaſi ſoboles libertatis, ob terminationem *ling*. Vox Saxonica. NITHARDUS Lib. 4. *Saxonica gens omnis in tribus ordinibus diviſa conſiſtit. Sunt enim inter illos qui* EDHILINGI, *ſunt qui* FRILINGI, *ſunt qui* LAZZI *illorum Lingua dicuntur. Latina vero Lingua hi ſunt, Nobiles, Ingenuales, ſerviles.*

FREIMAN, ſignificat quantum poteſt, liberum, ingenuum, libertum. Saxones antiqui dicunt *frigman*, Alamanni recentiores *friman*, in Jure provinc. Cap. CCCLXV. cujus hæc inſcriptio: *uuie der friman uuider aygen uuirt*, quomodo manumiſſus in priſtinam ſervitutem cadat.

FREISLICH, terribilis. Gall. *affreuz*. Utrumque a Belgico *vreſe* timor, vel Græco φρίξ horror. Francis *freiſon* eſt periculum, forte ab effectu, quia terret. Et cum tentare ſit in periculum ducere, inde Gothis *fraiſan* tentare.

FREMD, exterus, peregrinus. Gothis *framathja* Joh. X. 5. Angloſaxonibus, Franc. Alam. Belg. *fremd*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fremd* exterus, extraneus, alienus, alienigena, *ne lufa thu othre fremde godas ofer me*, non diliges alios Deos peregrinos præter me, Exod. XX. 3. *fremdian* alienum facere, alienare. Gloſſ. Boxh. *fremider* extraneus. Gloſſ. Keron. alieno *fremideru*, alienis *fremideen*. KILIANUS dictum putat quaſi *verrheymed*, a *verr* procul, & *heym* domus, quia domus & patria peregrini longe diſſita eſt, quod calculo ſuo videntur adprobare celeberrimi Gloſſatores JUNIUS & STIERNHIELMIUS. Olim contraxi ex duabus vocibus *fram end* a finibus terræ. Sed nunc malo formare immediate a *fram* ab, ex, de, ut peregrinus ſit, qui e longinquo eſt. *Fram* natura ſua nonſolum ſignificat longe & procul cum motu, ſed etiam ſine motu. D. eſt medium derivandi in omnibus Dialectis. Aliis *fremd* idem eſt quod *farend*, a *faren* proficiſci. Ita ſentit ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 105. A *fremd* habemus *fremde* terra extera, *fremdling* advena, homo peregrinus, *entfremden* alienare, *ſich befremden* mirari novitatem & inſolentiam alicujus dicti aut facti.

FREMMEN, facere, efficere. Goth. *framhan* Luc. VII. 4. Angloſaxon. *fremian*, *fremman*, Francis & Alam. *fremen*, *gefremen*, Angl. *to frame*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fremman* facere, faceſſere, formare, efficere, *gefremed* effectus, *ful-fremian* perficere, abſolvere, exequi. Gloſſ. Keron. exerceantur (id eſt, perficiantur) *ſin kefrumit*. TATIANUS Cap. LXVII. 13. *ni mag iz gifremen*, non poterit perficere. MINSHEW derivat a *forma* & *formare*, nec illepide judice SKINNERO. Hodie utimur compoſito *anfremmen*, quod vide.

FRESSEN, vorare, devorare. Dicitur de animalibus, lurconibus, & famelicis tantum. Evang. Goth. Marc. IV. 4. *quemun fuglos jah fretun thata*, venerunt volucres & comederunt illud. Luc. XV. 30. *ſaei fret thein ſwes mit kalkjom*, qui devoravit ſubſtantiam tuam cum meretricibus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *fretan* lurcari, vorare, *fretere* lurco, vorax, edax, *fretneſſe* voracitas, edacitas. Gloſſ. Pez. depaſti eſtis *fraztut*, depaſcet *frizit*. NOTKERUS Pſal. CIV. 35. de locuſta: *unde fraz heuue unde allen erdenuuocher*, & comedit fœnum & omnem fructum terræ. Hodie *freſſen* ruſtica lingua eſt comedere. Isque haud dubie primus & vetuſtiſſimus verbi ſignificatus. Nam Hebræis *barah* eſt edere, quod HELVIGIUS pro etymo adducit. Nec aliud Græcis βρώσκειν, βρύττειν, βράζαι, βορὰζειν, quam ἐσθίειν, edere, manducare. Imo etiam Francis *frezan* eſt comedere, & dicitur de hominibus absque vituperio. Teſtis OTFRIDUS Lib. III. Cap. VI. in fine:

Ni frazun ſie iz allaz,
Sibun korbi ubarlaz.

Senſus eſt, populum non omnes panes comediſſe, ſed ſeptem corbes reliquiſſe. Et hoc ſenſu etiamnum ſuperat in antiquiſſimo derivato *brot* panis, cujus ſoror germana eſt *fraſs* cibus.

FRETH, ſævus. V. *wred*.

FRETTEN, onerare, gravare. Græcis βριθὺς eſt gravis, βρῖθος onus, βρίθειν onerari. Quæ nobis poſſunt ſervire pro etymo. Inde reciproca *ſich fretten* gravari, *ſich abfretten* laſſari, defatigari, gravari usque ad impotentiam. Et huc etiam referri commode poteſt vox Angloſaxonica *frode* laſſus, debilitatus, confectus, quam ſiſtit SOMNER. in Dict. A *fretten* rurſus fit *fret* onus; quod a Gallis reſtringitur ad onus nauticum. Noſtri dicunt *fracht* per epentheſin. Sed Gallica vox ſanior & origini propinquior eſt.

FRETZEN, eadem notione ut *freſſen*, quod vide. Utitur Luth. comp. *auffretzen* devorare, depaſcere Num. XXII. 4. Hodie legimus *auffreſſen*, quod etiamſi idem ſit, temere tamen ſubſtitui non debuit.

FREVEL. V. *frævel.*

FREUEN, lætari, *freude* gaudium. NOTKERUS Pſal. CV. 5. *unſih ze freuuenne in dero freuui dines dietes*, ad lætandum in lætitia gentis tuæ. Neſcio an alia etymologia opus ſit quam verbo Græco εὐφραίνομαι lætor. Cum illo conſentit Arabicum *feriha* gaviſus eſt. In reliquis Dialectis litera canina tanquam lætitiæ adverſa eliditur. Hinc gaudium & gaudere Gothis dicitur *faheds* & *faginon*, Angloſaxonibus *geſea* & *geſean*, item *fægnunge* & *fægnian*.

FREUEN, lætificare, facere ut gaudeat. Gr. εὐφραίνειν. NOTKER. Pſal. XX. 7. *du freuuiſt in in mende*, lætificabis eum in gaudio. Verbum faceſſens ex præcedenti. Hodie utimur comp. *erfreuen.*

FREUND, amicus. Gothis *frijonds* Luc. VII. 34. Angloſaxon. *freond* ibidem, & alibi *frynd*, Franc. & Alam. *friunt*, Belg. *vriend*, Angl. *friend.* Gloſſ. Keron. amice *friunt.* TATIANUS Cap. CXCVI. 8. *uuarun tho giuuortan friunta*, tunc facti ſunt amici, Herodes puta & Pilatus. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 12. *mine friunt und mine gelegenen nahton ſih uuider mir*, amici mei & proximi mei appropinquarunt adverſus me. Contractum ex participio verbi *freyen* amare, diligere. Sic & Latinis ab *amo* fit *amicus*, & a φιλέω φίλος apud Græcos. HELVIGIUS ducit a βροτὸς mortalis. Parum convenienter.

FREUND, cognatus. VEREL. in Ind. *frændi* conſanguineus, *frændkona* conſanguinea, *frændvig* conſanguineorum interfectorum ultio &c. Jus prov. Alam. Cap. 142. *wie ain rihter über ſin friund rihten ſol*, quomodo judex judicare debeat de cognatis ſuis. Senſus ab amicis ad cognatos translatus, quia cognati duce ſanguine & natura plerumque ſunt amici, ſibique invicem chariſſimi, niſi aliæ adſint cauſæ, quæ illos aliter determinent.

FREY, pulcher, amabilis, appetibilis. Vox Celtica. HENISCH. in Theſ. L. Germ. *frei* bellus, venuſtus, elegans &c. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ffraw* pulcher. Idem Belgis *frai*, Armoricis *frau*, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 427. Qua ſit ab origine natum, non liquet. Olim deduxi a *freyen* amare. Sed nunc naſcendi ordo mihi videtur invertendus, verbumque ab adjectivo derivandum. Interim patet, quid proprie ſit FREA, quatenus eſt nomen proprium mulieris, nempe *pulchra*, *bella*, *amabilis.* Hoc certe malo, quam vel *dominam* interpretari, vel *liberam*, etiamſi *frea* eo ſenſu in Legibus Longobardicis occurrat. Claruit hoc nomine inprimis uxor Wodani, teſte P. WARNEFRIDO Lib. I. de Geſt. Longob. Cap. 8.

FREYA, Dea pronuba, Venus veterum Germanorum. Nomen hujus Deæ adhuc inter nos perennare in Sexto die Septimanæ, negari vix poteſt. Reipſa erat uxor Regis Wodani, quæ, cum adhuc inter mortales verſaretur, a pulchritudine dicta eſt *Frea*, & poſt conſecrationem FREIA, FRIGA, & per ſyncopen FREA, FRIA. Hinc dies Veneris, qui hodie *frey-tag*, antiquis dicitur *frige-tag* & *fria-tag*, velut dies Frigæ vel Friæ. Et ab hac quoque Dea cingulum Orionis in cœlo appellatum fuiſſe *Friggeroch* colum Friggæ, quod poſt receptam Chriſtianam religionem *Mariroch* ſive colus Mariæ dictum fuit, ex Anonymo Auctore docet MARESCHALLUS in Obſerv. ad Verſ. Angloſaxon. pag. 514. Cauſa tam varii nominis omnibus una cenſetur, etiamſi in reddenda ratione non conveniant. GROTIUS videtur nomen Deæ derivare a *freien* liberare. Sic enim ſcribit in Indice: FREA, *libera. Deæ nomen apud veteres Germanos, quæ matrimoniis præerat, per quæ virgines a manu parentum liberabantur.* STIERNHIELMIUS Deam a ſemine genitali, quod Suecis *frö*, ſic dictam putat, quaſi Matrem Univerſi ſeminatricem in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 49. Nobis poſt illos aliud ſentire fas ſit. Nam *Freya* eſt amor, prætereaque nihil, a *freyen* amare, vel amor conjugalis a *freyen* nubere, procari. Nec *Matrem Phrygiam*, quam in Italiam ſecum vexit Æneas, aliud denotare puto quam *Matrem Venerem*, vel *Matrem Amorem*, ob linguæ Phrygiæ & Germanicæ in multis vocabulis conſonantiam.

FREYE, amor, tam benevolentiæ, quam concupiſcentiæ. Gothis *friathwa* eſt dilectio, a *frijon* amare, Joh. XIII. 35. Hodie dixeris *freyte.* Sed *freye* ſimplicius eſt, imo antiquius, & conſpicuum in nomine FREYA Dea amoris, Dea nuptiarum, paulo ante explicato. Et hoc ſenſu etiamnum ſuperat in compoſito *frey-werber* conciliator nuptiarum, a *werben* negotiari.

FREYEN, amare, diligere. Verbum antiquiſſimum., & a Gothis relictum, quibus *frijon* eſt amare Marc. XII. 33. *frijos* amas Joh. XI. 3. *frioth* amat Joh. X. 17. *frijond* amant Matth. VI. 5. *frijoda* amavit Joh. XI. 36. & alia, inſigni ſtudio a STIERNHIELMIO in Gloſſ. Goth. collecta. Ipſe originem verbi non adtingit, ſed ad *Additamenta* ſua tanquam in Terram incognitam nos remittit. Quid auſus ſit JUNIUS circa hoc verbum, ex Gloſſario ejus patet, ubi *frijon* derivat a *frije* liber, quaſi amare ſit ingenue cum aliquo verſari, arcana pectoris libere effundendo, nec quicquam auribus dando. Forte aliam etymologiam dediſſet, ſi recordari potuiſſet, quod Celtica Lingua *frey* ſit pulchrum. Nam pulchrum eſt ipſum amabile, & naturaliter in nobis excitat illum affectum, quem *amorem* vocamus, quo uniri cum re amata cupimus, atque ut illi viciſſim placeamus, ac pulchri videamur, contendimus. *Pulchrum* autem dicitur, quod a natura ita formatum, ut ſimilitudine ſua nos delectari poſſit. Hinc quo magis imaginamur, aliquem nobis ſimilem eſſe, ſive indole & voluntate, ſive ſtudiis & moribus, eo

eo magis illum amabimus, atque ut ab illo viciſſim amemur, efficere conabimur. Quo ipſo manifeſtum eſt, quod *amare* nihil aliud ſit, quam appetere pulchrum mutuæ delectationis cauſa. Hæc ex principiis Philoſophiæ moralis repetenda erant, ut ii, qui hæc meditata legunt, eo melius intelligant, quod *freyen* amare ſit verbum deſiderativum a *frey* pulcher, quia amor naturaliter tendit in pulchrum, ſicut eſuriens in eſum, a quo nomen accipit. Confer *lieben* amare. Gothi a *freyen* derivant *friathwa* amor, dilectio, Germani *freye*, *freyte* amor, *freund* amicus, Islandi *frid* pulcher, amabilis. VEREL. in Ind. *fridur*, fœm. *frid*, venuſtus, venuſta, pulcer, pulcra, *einka fridur* ſolus pulcer. Et hinc fortaſſe nomen capit filia R. Theodorici AMALAFRIDA, ſine macula pulcra. Vide ſimilia compoſita in *Amali*. Aliam ejusdem nominis interpretationem dedi in *frieden* tueri; ſed hæc videtur illi palmam præripere. Reliqui ſignificatus verbi *freyen*, ſunt ejusdem ſurculi.

FREYEN, procari, amorem ambire, *freyer* procus, *auf die freye gehen* ire procatum. Similiter & Suecis *frya* eſt procari, *fryare* procus.

FREYEN, nubere, conjugari, *anſehen macht freyen* ex aſpectu naſcitur hymenæus. Utitur Luth. Matth. XXII. 30. & paſſim. Belgæ inde habent *vryſter* puella nubilis.

FREY-TAG, dies Veneris. Angloſaxon. *frige-dæg*, TATIANO *frigetag* Cap. CCXI. 1. OTFRIDO *friadag* Lib. V. Cap. IV. 12. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 172. cauſam nominis ad turpiſſimum Deaſtrum FRICCONEM refert, quem quondam cum Thoro & Wodano Upſaliæ cultum memorat ADAMUS Bremenſis Hiſt. Eccl. Cap. 233. Contra MARESCHALLUS in Obſ. ad Verſ. AS. pag. 514. hunc diem ejusque denominationem ab ipſa Venere Saxonica, quæ (ut ſupra demonſtratum) diverſis nominibus *Freya, Friga, Fria* &c. ſalutatur, derivat. Et hæc ſententia alteri omnino eſt præferenda. Conſtat enim Saxones antiquos cultui Wodani ejusque Familiæ impenſe fuiſſe deditos, & diem quartum Septimanæ nuncupaſſe *Wodnes-dæg*, a Wodano patre, & diem quintum *Thors-dæg*, a filio Thoro. Unde valde veroſimile fit, eosdem diem ſextum (*Frige-dæg*) non aliunde quam ab ipſa *Friga*, conjuge Wodani & matre Thori, ſic appellaſſe. Unum WILLIELMI Malmesburienſis, de *Hengiſto* & *Horſa* diſſerentis, teſtimonium ex Obſervationibus MARESCHALLI deſcribam: *Erant*, inquit ille, *abnepotes illius antiquiſſimi* WODEN, *de quo omnium fere barbararum Gentium regium genus lineam trahit; quemque Gentes Anglorum Deum eſſe delirantes, ei quartum diem Septimanæ, & ſextum uxori ejus* FREÆ *perpetuo ad hoc tempus conſecraverunt ſacrilegio.*

FREY-WERBER, paranymphus. V. *freye* amor.

FREYLICH, adverb. affirmandi, ſed novum, & nuper fabricatum a Gallico *vray* verum.

FRICKEN, appetere, concupiſcere. Sicut ſoboles prodit parentem, ita compoſita & derivata hoc verbum, quamvis per ſe nullibi obvium, videntur oſtendere. Talia ſunt,

faihufrikai, avari, pecuniæ cupidi, in Verſione Gothica Luc. XVI. 14.

faihufrikeins, concupiſcentiæ Marc. VII. 22. ibidem.

friclan, appetere, *friclo* appetitus, apud SOMNER. in Dict. AS.

frechi, avaritia, in Gloſſis Boxh. & apud NOTKERUM Pſal. CXVIII. 36.

frygd, libido, in Ind. VERELII.

vrek, avarus, habendi cupidus, *vrekheit* avaritia, Dial. Belgica.

Et huc etiam ſpectat FRICCO, libidinis Deus apud Septemtrionales, forte in numerum Deorum receptus ob virilis membri magnitudinem, ut Priapus apud Lampſacenos. Natione Scytham fuiſſe, & ab ipſo Othino inter Divos Aſiaticos relatum, tradit Hiſtoria Norvagica apud OLAUM WORMIUM in Mon. Dan. pag. 11. Vulgo male confunditur cum *Friga*, conjuge Othini, & Venere Saxonica.

FRIEDE, pax publica & privata, cujus oppoſitum bellum & diſcordia. Angloſaxon. *frith*, *fryth*, Franc. & Alam. *frido*. Gloſſ. Keron. pacis *frido*, pacem *fridu*, in pace *in fridu*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XII. 47. *fridu in erdu*, pax in terra. Idem Belgis *vrede*, Suec. *frydh*, Island. *fridr*. Quo ſenſu, haud perſpicuum, ob fontium, qui ſe conſiderantibus offerunt, varietatem. FRANCISCUS JUNIUS, qui primus ſententiam dixit, denominationem pacis deſumptam putat ex idiomate Gothico, in quo charitas & dilectio, ſine qua vera & inconcuſſa pax coagmentari non poteſt, dicitur *friathwa*, Joh. XVII. 26. a *frijon* amare: ſic ut pax nihil aliud ſit quam conjunctio animorum. STILERO ſic dicitur quaſi libertas, a *freien* liberare, quia pax tutiſſima rerum. Tunc enim ſtatus Reip. nonſolum a bello inferendo & profligando liber, ſed etiam ab omnibus illis malis, quæ bellum comitari ſolent, immunis eſt. Alii vocem ex Oriente petunt, ab Heb. *brith* fœdus. Hæ etymologiæ facile conciliari invicem poſſunt, pro vario pacis vultu. Nam pax tribus modis conſiderari poteſt, vel ut *concordia* ſeu *conjunctio animorum*, vel ut *pacta amicitia*, vel ut *ſtatus immunis*. Primus ſenſus optime derivatur a *freien* amare, diligere, ſecundus a *brith* fœdus, tertius a *freien* liberare. Porro *friede* unum eſt ex illis vocabulis, unde plura *Nomina propria* apud Veteres Germanos deſumpta ſunt. Quamvis enim appellationes a bello genti bellicoſiſſimæ plerumque gratiores eſſent, & cæteris frequentius occurrant, negari tamen non poteſt,

multas reperiri, quæ pacem ſpirant, quas ex Indicibus GOLDASTI Alamannicis ſtudioſe convaſavit & interpretatione ornavit JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 289.

Nomina Propria Virorum interprete Junio.

Adalfrid, nobilis pax vel nobilitatis ſecuritas.
Alfrid, *aalfrid*, omnium tranquillitas.
Amalfrid, *amalfrit*, cœleſtis pax.
Ansfrid, glorioſa pax vel gratioſa pax.
Baldfrid, audax pace.
Bilifrid, exemplum pacis.
Cotefrid, *cothefrith*, Dei pax vel divina pax.
Crimfrid, crudelis pace vel ſæva pax.
Cundfrid, gnarus pacis vel divulgans pacem.
Deotfrid, populi pax.
Erinfrid, gloria pacis vel venerabilis pax.
Erlefrid, principum virorum pax.
Fridaloch, *frideloh*, pacis illecebra.
Fridanot, pacis neceſſitas vel pacem extorquens.
Fridarat, *friderat*, pacis conſilium.
Fridebald, pacis audacia vel pace audax.
Fridebert, *friduprebt*, pace clarus.
Fridehelm, pacis galea vel tutela pacis.
Fridemunt, pacis tutor vel patronus pacis.
Fridolf, pacis adjutor vel aſſertor pacis.
Fridorich, *fridurih*, pace dives vel pace potens.
Fridouuic, pacis perfugium.
Friduger, pacis cupidus, pacificus.
Gerfrid, cupidus pacis, deſiderans pacem.
Giſalfrid, obſidum pax vel ſodalium ſecuritas.
Heilfrid, ſalutaris pax vel ſalus pacis.
Hiltifrid, tenax pacis vel fidelitas pacis.
Hranfrid, pura pax.
Hunfrid, centuriarum pax.
Iltifrid, ſenilis ætatis pax.
Iſanfrid, ferri pax, inhibens ferri licentiam.
Kiſalfrid, idem cum *Giſalfrid.*
Landfred, *lantfrit*, regionis pax.
Liutfrid, populi pax. Idem cum *Deotfrid.*
Mahtfrid, potentiæ ſecuritas.
Muotfrid, otii pax vel pax animi.
Otfrid, divitiarum ſecuritas.
Perahtfrid, inclyta pax.
Perehfrid, *perhfrid*, ſaltuum pax.
Ratfrid, conſilii ſecuritas vel conſilium pacis.
Ricfrid, *rihfrid*, potentiæ ſecuritas.
Sefrit, maris pax, mari pacem dans.
Sigofrid, victoriæ pax.
Starachfrid, fortis pax, firma tranquillitas.
Tagafrid, dierum vel ſeculi tranquillitas.
Theotfrid, *thiafrit*, idem cum *Deotfrid.*
Walafrid, peregrinorum ſecuritas.
Waltfrid, *uualtifrid*, ſylvarum pax.
Willifrid, volens pacem vel affectuum tranquillitas.
Witfrid, ampla vel late diffuſa pax.
Wolafrid, *uuolfrid*, deliciarum vel divitiarum ſecuritas.

Nomina Propria Mulierum, eodem interprete.

Adalfrit, cum viris commune.
Brunfrid, loricarum pax.
Cundfrit, cum viris commune.
Frida, *frita*, *fridine*, *fridini*, *frideni*, *fridinia*, *friduni*, nomina ſunt ipſius Pacis mulieribus indita.
Fridaburg, *frideburg*, pacis arx.
Fridagart, pacis paradiſus.
Fridelind, *fridilind*, pax lenis vel pace lenis.
Fridehelm, cum viris commune.
Fridehere, pacis exercitus.
Friderat, cum viris commune.
Fridiliuba, pacis amans.
Meginfrid, virtutis ſecuritas.
Reginfrit, Heroum pax vel Regum ſecuritas.
Rihfrit, cum viris commune.
Sigefred, cum viris commune.
Thietfrid, *thiotfrid*, cum viris commune.
Walafrid, cum viris commune.
Waltfrid, cum viris commune.
Wolafrid, cum viris commune.

Hæc ille. Quid mihi de his interpretationibus videatur, infra exponam in *frieden* tueri. Omnium vero vetuſtiſſimum & famoſiſſimum eſt, nomen

FRITIGERNI,

Ducis Gothorum occidentalium apud MARCELLINUM Lib. XXXI. Cap. 5. 6. quod REINESIUS ſuſpicatur fœdatum ex *friduger*, apud ECCARD. in Cat. Theot. pag. 53. 54. quamvis immerito. Nam *georn* Angloſaxonibus eſt cupidus, ſtudioſus, intentus, & *frithgeorn*, (unde *fritigernus*) pacificus, pacis ſtudioſus, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Cæterum E. in medio vocis *friede*, quamvis uſu hodierno probatum, inutile tamen videri poteſt, quia nec pronunciatur, nec ab Antiquis agnoſcitur. STILERUS: *Vellem ut fride ſcriberetur ſine E. ſicut Sueci ſcribunt fridh; ſed refragatur uſus.*

FRIEDE, fœdus, pactum, ipſa pax quatenus eſt pacta amicitia. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *fryth* pax, fœdus, *fryth-gyld* fœderatorum ſocietas, *fryth-gyslas* obſides, quia fœderis vel ineundi vel ſervandi cauſa dantur. Cum hoc ſignificatu convenit Heb. *brith.*

FRIEDE, quies, tranquillitas, ipſa pax quatenus eſt ſtatus imperturbatus. Inde *friedlich* quietus & quiete, tranquillus & tranquille.

FRIEDE, ſecuritas, ipſa pax quatenus eſt ſtatus a metu immunis. Præcipua compoſita ſunt,

kirch-friede, ſecuritas quam præſtat Eccleſia. Jus prov. Alam. Cap. 324.
burg-friede, ſecuritas quam præſtat burgum.
hand-friede, cautio manu data de non offendendo.

Eodem ſignificatu occurrit in nominibus locorum, quæ immunitate quadam gaudent, ut ſunt,

apud

apud Anglosaxones,

frith-ſtoll, aſylum, ſanctuarium, refugium delinquentium, a *ſtoll*, *ſtul*, ſedes, cathedra, quaſi ſedes ſecuritatis. SPELMANNUS in voce: *Erant hujusmodi Cathedrarum multæ in Anglia, præter Eboracenſem iſtam: Beverlaci autem celeberrima, quæ priſcorum Regum benignitate (puta Æthelſtani vel alterius cujuspiam) aſyli nacta privilegium, tali honeſtabatur inſcriptione.* HÆC SEDES LAPIDEA *Freedſtoll* DICITUR, *i.e.* PACIS CATHEDRA, AD QUAM REUS FUGIENDO PERVENIENS, OMNIMODAM HABET SECURITATEM. *Occurrit frithſtol pro refugio*, in *quadam Verſione Pſalmi 17. frythſtow pro aſylo*, *in præfat. LL. Aluredi: & ſignificat præterea palatium*, *quod palatia Regum & optimatum multis legibus a vi & injuria erant immunia.* PLATINA hoc inſtitutum (ut aræ & Eccleſiæ eſſent aſyla reis) tribuit Bonifacio V. SPELMANNUS Honorio & Theodoſio, in voce *Sanctuarium.*

frith-ſtow, idem, a *ſtow* locus.

Apud Francos.

frit-hof, aula, palatium, atrium, prætorium. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV. 12. *in Kaiphaſes frithof*, in Caiphæ palatio. TATIANUS Cap. CXCII. 3. *inti leittun inan gebuntanan in frithoff*, & adduxerunt eum vinctum in prætorium. Omnino a ſecuritate, neque incommode, quia atria Principum ab inſultu nonſolum per ſe tuta ſunt, ſed & tutos præſtant alios. Inde eſt, quod atrium promiſcue *frihof & frithof* dicitur, illud a libertate, hoc a ſecuritate. Gloſſ. Lipſ. *frihof* atrium, *frithovo* atria.

frit-hof, cœmeterium. Gloſſ. Pez. cimiteria *vrithova.* Jus prov. Alam. Cap. LXIV. 2. *tut er ain frævel in der kirchen oder in dem frit-hof*, *er muz gaiſtlichem geriht büzzen*, ſi factum injurioſum fecerit in Eccleſia aut Cœmeterio, foro eccleſiaſtico emendare debet. Sic autem dicitur, quia cœmeteria antiquitus eodem gaudebant privilegio ac palatia principum, ita ut in illis nec mortuos violare fas eſſet, nec vivos. In quibusdam Germaniæ locis obtinet *flithof*, quod ex antecedenti vitiatum judicat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 216.

FRIEDE, ſatisfactio, mulcta, compenſatio delicti fiſco debita. Haud dubie ſic dicta ab effectu, h. e. a *frieden* tueri, quia delinquentem ſecuritati, unde maleficio ſuo exciderat, reſtituit. Latino-Barbari *fredum* & *fridum* vocant, a Franco-Theotiſco *frido*, quod extat in Lege Salica Tit. XX. 3. ubi compenſatio vulneris, quæ proprie eſt *ſcarfrido* ſeu *ſcart-frido*, mendoſe vocatur *charfrido.* Vide notas Cel. ECCARDI ad hunc locum, qui primus *vulnus* in voce Salica animadvertit. Ipſum *fredum* ubique obvium eſt in omnibus veterum Germanorum Legibus, non Salica tantum, ſed etiam Ripuaria, Alamannica, Longobardica, Boioariorum, Friſionum &c. Antiquiſſimis temporibus duo erant *fredorum* genera. TACITUS Cap. XII. de M. G. *Pars multæ Regi vel Civitati, pars ipſi qui vindicatur vel propinquis ejus exſolvitur.* Quod ſapientiſſime inſtitutum eſſe patet, quia in quovis delicto duplex læſio concipienda, civis & civitatis. Cæterum *friede* pro compenſatione non plane obſoleſcit. Proſtant enim compoſita, *friede-richter* magiſtratus compoſitionum, & *befriedigen* ſatisfacere.

FRIEDE, juſtitium. Senſus a quiete armorum ad ſilentium fori translatus. VEREL. in Ind. *fridr* in Legibus nonſolum ſecuritatem publicam notat, ſed etiam ceſſationem & ferias a litibus & negotiis forenſibus, juſtitium. Inde dies ſanctiores & a ſtrepitu forenſi liberi (quales olim erant dies Jovis, Veneris, Saturni, Solis) vocantur *friedliche tage*, in Jure prov. Alam. Cap. 247.

FRIEDEN, tueri, tutari. SOMNERUS in Dict. AS. *frithian* protegere, immunem vel quietum præſtare. LOCCENIUS in Lex. Jur. Sueo-Goth. *fryda och frælſa* ſecuros & liberos præſtare. Haud dubie a *fried* ſecuritas. A *frieden* rurſus fit *fried*, *frid*, aſſertor, protector, defenſor, in Nominibus propriis Veterum, ut ſunt:

AMALFRID, tutrix immaculata. Nomen filiæ R. Theodorici in Italia.
BALDFRID, aſſertor audax.
CUNDFRID, defenſor notus.
DEOTFRID, protector populi.
ERINFRID, defenſor honoris.
OTFRID, defenſor felicitatis.
HEILFRID, defenſor ſalutis.
STARACHFRID, aſſertor fortis.
FRIDERICH, protector potens. Dicitur & *Fredericus*, eſtque nomen Principis Gothorum in Chronico Marii Aventicenſis ad an. 463. nec non in Chronico Idatii.

Et ſic de reliquis judicandum, in quibus *frid* male aſſumitur pro *pace, ſecuritate, tranquillitate*, quotiens *defenſorem* denotare poteſt. Et univerſe hominem appellare *pacem*, in caſu recto, a re & more Germanico alienum eſt.

FRIEDEN, munire, ſepimento, muro, vel foſſa cingere. Senſus a tutamine qualicunque ad munitiones locorum traductus. Utitur Luth. compoſito *befrieden* 2. Macc. I. 34. *und ließ den ort befrieden*, & locum juſſit muniri. Hinc etiam turres & propugnacula interdum vocantur *frid*, ut docet SCHILTERUS in Gloſſario.

FRIEDEN ANSTOSSEN, pangere pacem dextris junctis. Vetus formula, & reſtitui digna, quæ infra recurret in *treffen* tangere.

FRIEDLICH, quietus & quiete. Anglosax. *frithlice.*

FRIEDSAM, pacificus, pacis ſtudioſus. Angloſax. *frithſum*, Francis *friduſam.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 49. *thie friduſame*

me ouh ſalig, beati quoque pacifici. De terminatione *ſam* vide *Proleg.*

FRIEDSAM, pacatus, ſecurus. Sic tempora pacata OTFRIDO vocantur *fridoſamo ziti*, in Præf. ad R. Lud. verſ. 59.

FRIEREN, algere & gelare, *gefroren* gelatus. Factum ab antiquiori *frieſen*, elemento S. ut ſæpe alias, in R. mutato. Belgæ, qui alias dicunt *vriezen*, in præt. perf. habent *gevroren* gelatus.

FRIES, Friſo, Friſius, *Friesland* Friſia, terra Friſiorum. Angloſaxonice *Fryſa* & *Frysland*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. In ſententia BODINI *Fries* eſt *Phryx*, hoc eſt, Phrygius vel Trojanus. Quod CLUVERIUS male inde refellit, quod Germani ſint indigenæ, nulliſque aliarum gentium adventibus mixti. In ſententia BAXTERI *Fries* & *Phryx* ſunt nomina communia omnium populorum in regione frigida habitantium. Nam quod Latine dicimus *frigus*, id Græcis, inquit, eſt ῥίγος, Pelaſgis *fρίγος* & βρίγος. Hinc judicio ejus *Phryges*, *Bryges*, *Brigantes*, *Frixi*, *Friſii*, *Friſones*, *Briſones*, *Britones*, *Britanni*, imo etiam *Thraces*, ſunt eadem nomina a regionis frigore deſumta. Vide Doctiſſimi Viri *Gloſſarium Antiquitatum Britannicarum* pag. 48. Sed huic etymologiæ non auſim fidem meam interponere. Alii rationem nominis in ſtudio libertatis quærunt, quod non ita frigidum eſt, ut antecedens. Nam veteres Friſios libertatis tenaciſſimos fuiſſe, res geſtæ cum Olennio aliiſque declarant. Sed qua lingua *fries* liberum deſignet, ipſi ignorant. Admitti tamen poteſt, ſi derivetur a *fry* liber, vel *freot* libertas, quod Angloſaxonicum. Helvetica lingua *frieſen* eſt agrum concidere foſſione, & *fries* foſſor, teſte PICTORIO in Dict. Hinc ECCARDUS in *Præf. ad Collectanea Etymologica Leibnitii* pag. 11. optime colligit, *Friſiam* vi nominis eſſe terram foſſis refertam, & *Friſium* agrifoſſorem. Sed bonam cauſam male defendit ex hodiernæ Friſiæ natura & conditione. Hoc præcipuum in etymologia, non quod hodiernis conveniat Friſiis, qui veterum Cauchorum ſedes tenent, ſed quod antiquis, qui inter Cauchos & Caninefates, Oceanum & Lacum Flevionem medii habitabant, & in hoc ſitu tam humili & paludoſo, ſe tueri non poterant abſque magno foſſarum numero. Interim cum verbo Helvetico *frieſen* convenit exacte Græc. ὀρύσσω fodio, ſi digamma Æolicum præfigatur. Convenit etiam *frieden* munire.

FRIES, pannus craſſus & villoſus. Angl. *freeſe*, Gall. *drap de Friſe*, hoc eſt, pannus Friſicus, ab inventoribus Friſiis, judice SKINNERO. MINSEVUS a *Phrygibus* deducit, ſatis frigide. Quorſum enim attinet, inquit SKINNERUS, illud e Phrygia Aſiæ per tot terrarum intervalla arceſſere, quod in proximo Belgio ſe offert?

FRIESEL, purpura, febris purpurea, ſic dicta a *frieſen* frigere, quod cum frigore accedat. Gallis *friſſon* eſt horror ex frigore vel febre, cognato ſignificatu.

FRIESEN, algere & gelare, frigere & frigore conſtringi. SOMNER. *fryſan* gelare. Gloſſ. Pez. gelaverit *gifriuſit*. Idem Belgis *vriezen*, Angl. *freeze*, Scandis *fryſa*. Quibus conſentit φρίσσω, φρίττω horreo, primo frigore, deinde metu. Ab hac verbi forma derivantur *friſch*, *froſt*, *frieſel* &c.

FRISCH, refrigerans, *erfriſchen* refrigerare. Dicitur tantum de frigore remiſſo & recreante, quamvis ex eodem fonte. Inde Italis *freſco* frigus amabile, Gallis *vent fraiche* aura lenis & refrigerans, *rafraichir* refrigerare, *rafraichiſſement* refrigerium, refrigeratio.

FRISCH, recens. Armor. *freſc*, Belg. *verſch*, *friſch*, Angl. *freſh*, Suec. *færsk*, Gall. *frais*, *fraiche*, Ital. *freſco*. FERRARIUS arceſſit a *vireſcens*, quod recens ob vigorem ſimile ſit florenti & virenti. Alius a *vires*, quod recens ſit vegetum. Forte primi inventores reſpexerunt ad frigus, quo vigor rerum naturalium conſervatur. Quo poſito *friſch* proprie erit *frigidus*, a *frieſen* frigere, & ſenſu translato *recens*, ducta ſimilitudine ab iis rebus, quæ frigore conſervantur. Ita videtur ſentire HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. Imo etiam MARTINIUS in voce *recens*, quamvis etiam a *vireſco* vel *frigeo* deduci poſſe putet. Francis hunc ſignificatum haud ignotum nec inuſitatum fuiſſe, poſtea patebit ex dicendis in *friſchling*.

FRISCH, alacer, vividus, vegetus. Senſus a recenti ad alacrem, vividum, & ſpiritu plenum translatus, quia ſcil. omnia fere juniora & recentiora ſpiritibus abundant, antiqua vapeſcunt & elangueſcunt. Ita SKINNERUS in Etymol. Angl. ubi Angloſaxonibus tribuit *ferſch*, quod nuſpiam invenio. Franci dicunt *raſch* & *riſch*, ſed ex alio fonte. Vide utrumque in loco.

FRISCH, porcus vel ovis junior, quæ nondum ad juſtum incrementum pervenit. Subſtantivum ab adj. *friſch* novus, recens. Inde *halb-friſch* ſemifriſcinga, apud CANGIUM in Gloſſario.

FRISCHLING, porcus vel ovis annicula. Franci utuntur terminatione *ing*, non *ling*. Gloſſ. Pez. porcus paſchalis *oſter-friſcing*. NOTKERUS Pſal. XLIII. 12. *du habeſt unſih in gegeben ze frezzene ſamo ſo slaht friuſcinga*, dediſti nos tanquam oves eſcarum. Inde Latino-Barbaris *friſcingæ* tam *ovinæ* quam *vervecinæ*, apud LINDENBROGIUM in Gloſſ. CANGIUM in Gloſſ. ECCARDUM in not. ad Leg. Sal. pag. 243. Utraque terminatio poteſt eſſe nota diminutivi, vel adjectivi ſubſtantivati. Hinc *friſking* & *friſchling* revera eandem rem ſignificant, nec alio pacto differunt, niſi quod uſus vocem hodiernam animalibus domeſticis ſubduxit, & porcis ſylveſtribus propriam dicavit.

FRIST,

FRIST, mora, intervallum. VEREL. in Ind. *freſtr* mora, dilatio. Gloſſ. Reenhielm. *freſtr* mora, intercapedo, *thriggia natta freſtr* trium noctium ſpatium. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 269. de incommodis hujus vitæ:

Froſt ther unblider iſt
Ther ni gibit thir thar friſt.
Frigus quod injucundum eſt,
Non dat tibi dilationem.

Utitur hoc ſenſu Luth. Gen. VI. 3. Inde *kurze friſt* parva temporis uſura, *galgen-friſt* procraſtinatio ſupplicii. Angloſaxones dicunt *fyrſt*, teſte SOMNERO & BENSONIO. Quod certe origini propinquius. Nam proprie eſt tempus prolatum, ab adverb. temporis *für* porro, per medium derivandi ST.

FRIST, ſpatium temporis quodcunque. Angloſax. *fyrſt*, Franc. & Alam. *friſt*, *viriſt*. Gloſſ. Pez. ſpatium *friſt*. RUODPERTUS S. Galli Magiſter in Gloſſis: *uuanda des keſtirnis chraft fergat unde virloufit in ſo langero viriſte ſo man einin ſtupf ketuon mag*, quia virtus conſtellationis in ictu pungentis eſt. OTFRIDUS Lib. III. Cap. IV. 79.

Er ſar zi theru friſti
Quad, es uuiht ni uueſti.
Et ſtatim in illa hora
Reſpondit, ſe id neſcire.

Et poſtea verſ. 451.

Alles mines libes friſt,
Uuiolih thar in lante iſt.
Omni vitæ meæ tempore,
Quantum ejus eſt in hac terra.

Hodie etiamnum dicimus *zur friſt*, ſtatim in illa hora, *zu aller friſt* omni tempore, *lebens-friſt* tempus vitæ, totum vivendi ſpatium partu & morte definitum.

FRIST, ſpatium temporis opportunum, alias *occaſio*. KERO in Gloſſis: occaſio *friſt*. Senſus Alamannis proprius, ſed eodem jure factus ut reliqui. Nam & Latini ſæpe *temporis* vocabulo pro ipſa *occaſione* utuntur. Sic PHÆDRUS effigiem occaſionis vocat *effigiem temporis* Lib. V. fab. 9. Et de Alcibiade ſcribit NEPOS Cap. 8. quod *tempus rei gerendæ*, hoc eſt, opportunitatem non dimiſerit. Hodie tamen obſoleſcit.

FRIST, ſpatium temporis definitum, alias *comperendinatio*, vel *terminus judicialis*. Senſus forenſis. Inde *not-friſt* terminus peremptorius, *ſæchſiſche friſt* terminus jure Saxonico definitus, ſpatium XLV. dierum.

FRISTEN, prorogare tempus agendi vel patiendi, vivendi vel moriendi. Angloſaxonibus *fyrſtan* eſt inducias facere. VERELIO in Ind. *freſta* differre, tardare.

FRISTEN, ſenſu forenſi eſt comperendinare, vel diem judicio dicere. Hoc ſenſu occurrit in Jure Prov. Alam. Cap. 295. *ob ain kampf gefriſtet uuirt*. Vertit cel. SCHERZIUS: *de eo, ſi duello judiciali certa dies fuerit præfixa.*

FRISTEN, olim plures habuit ſignificatus, ſed in Germania pridem abolitos, nec ex antecedentibus fluentes, quales ſunt, quod Francis *friſtan* eſt *interpretari*, & alia Dialecto *tentare*, de quibus conſuli poteſt FR. JUNIUS in Obſerv. ad Willeram. pag. 51. & in Gloſſ. Goth. pag. 166.

FRIT-HOF, in monumentis Francorum tribuitur palatiis principum & cœmeteriis, ut oſtendi in *friede* ſecuritas.

FRO, lætus, hilaris. Francis *fro*, *frau*, *frou*, Belg. *vro*. Gloſſ. Iun. in Obſ. ad Will. pag. 11. *froë* læti, *froûuuem muatum* lætis mentibus, *fraûuue* læti, *fraûuuer tak* lætus dies, *unfroi* angor. Gloſſ. Pez. lætiores habitu *frourun giparida*, jucunditatem *vrouui*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. II. 15. *fro uuarun ſie ſin*, gaviſi ſunt propter illum. Idem Lib. II. Cap. VI. 45. de Adamo: *er uuas thes aphules frou*, lætus erat pomo. Inde Francis & Alam. *unfro* triſtis, *unfroi* triſtitia, & *unfreuuuen* triſtitia afficere. NOTKERUS Pſ. XL. 12. *Ziu biſt du unfro mina ſela*, quare triſtis es anima mea? Gloſſ. Keron. contriſtari *keunfreuuit uueſan*. Cuncta a *freuen* gaudere. A *fro* habemus

frölich, eadem notione. Gloſſ. Pez. ludibundus *froliobar*. Belg. *vrolyk*.
frolocken, præ gaudio exilire. A *læken* exultare, & non a *locken* allicere, etiamſi in ore vulgi confundantur.

FROD, ſapiens, *frode frauw* obſtetrix, mulier ſapiens. Gothis *frathjan* eſt ſapere, intelligere, *frodei* ſapientia, *unfrodei* inſipientia. Angloſaxonibus *gearum frod*, *wintrum frod* annis ſapiens, longo rerum uſu & experientia ſapientiam adeptus. Francis & Alamannis *fruater* gravis, prudens, *unfruater* ſtultus. Belgis *vroed* ſapiens, prudens, *vrœdheit* ſapientia, prudentia. Islandis *fræda* erudire, *fræde* doctrina, informatio, *frodur* eruditus, *frodleikur* eruditio. Quibus mire conſentiunt Græca φραδὴ prudentia, φραδὴς prudens, conſultus, ἀφραδία inconſiderantia, & Lat. *prudens*, *prudentia*, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 169.

FROMM, fortis. Senſus vocis antiquo-Saxonicus. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *fom*, *fromere*, *fromeſt*, ſtrenuus, præſtans, fortis, fortior, fortiſſimus, *fromlice* ſtrenue, *fromſcipe* fortitudo, præſtantia, robur, *fremian* valere. Chron. Konigsh. Cap. I. de Hectore: *er was der frumeſte und küneſte Heilt, der ie geboren war*, omnium qui unquam nati ſunt, fortiſſimus erat atque audaciſſimus. Hinc ſtrenui equites in monumentis ſuperiorum temporum paſſim vocantur *fromme ritter*, & vir fortis *from mann*. Isque ſignificatus diu duravit in titulis honorum, non nobilium tantum, ſed etiam Principum. Poſtea ſenſus a forti degeneravit ad temerarium. Hinc in Indice VERELII *framur* exponitur audaculus. Hodie in locum *from* ſucceſſit *veſt* & *not-veſt* eodem

ſenſu.

ſenſu. Ipſum vero *from* oritur ab antiquiori & ſimpliciori *ram* validus, per Digamma Æolicum.

FROMM, confirmatus. Senſus vocis antiquo-Belgicus. KILIANUS in Etymol. Belg. *vromen* confirmare initiatos Chriſto, *vromſel* confirmatio. Vox eccleſiaſtica, & haud dubie a Lat. *firmo* per metatheſin facta. Nam ex hoc fonte Sacramentum confirmationis etiamnum dicitur *firmlung*, & confirmare initiatos in doctrina Chriſtiana *firmeln*.

FROMM, pius. Senſus vocis hodiernus, ſed novus, & priſcis ignotus. Belgis hodiernis *vroom*, Suecis *from*. Unde hic ſenſus ſit deſumptus, valde ambiguum eſt. ECCARDUS derivationem inſtituit a *faren* diſcedere, ut *from* ſit is, qui ſegregem agit vitam, & alia via quam reliqui incedit, qui ſecundum Pſalmi verba, *non ſtat in via peccatorum*, ſenſu quidem optimo, ſed difficili partu, in Cat. Theot. pag. 105. Idem ſenſus, & forte commodius naſci potuit e particula ſubſtantivata *fram, from*, a, ab, ex, de, quæ apud Angloſaxones ſæpe vim habet ſegregandi, ut patet ex compoſitis, *framweard* averſus, *fram-ateon* abducere, & ſimilibus apud SOMNERUM. Hinc pius videtur proprie denotare eum, qui a moribus Sæculi eſt averſus, abductus, & ſegregatus.

FROMM, probus, bonus, præſtans. BENSON. *fromra* præſtantior, *freme* benignitas. VEREL. in Ind. *fromleikr* probitas. Refer ad *frommen* prodeſſe. Quid enim viro probo utilius, melius, aut præſtantius? Convenit cum hoc ſignificatu vox Ægyptia πύρωμις bonus, apud PERIZONIUM in Originibus Ægyptiacis.

FROMMEN, prodeſſe, proficere. A *fram* pro. Utitur Luth. 1. Cor. VI. 12. Idem Angloſaxonibus *framan, fremian, fremman*, & inde *frem-full* utilis, & *frem-fulneſſe* utilitas, apud Lexicographos. Franci ex eodem fonte habent *fruma* factum utile, bonum, præſtans, imo etiam fructus, & optimum in re quavis. Teſtimonia vide apud SCHILTERUM in voce.

FROMMEN, utilitas. Francis & Alaman. *froma, fruma*. Gloſſ. Keron. detrimentum *unfroma*. Utitur Luth. Prov. XXXI. 18. HELVIGIUS male ducit a Lat. *præmium*, cum ſit verbum ſubſtantivatum a præcedenti *frommen*.

FRON, pulcher, venuſtus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *ffraw*, Armoricis *frau*, teſtibus BOXHORNIO & PEZRONIO, Belgis *fraai*. Franci videntur primo dixiſſe *fron*, ab εὐφρων lætus, ſenſu a jucundo ad lætum aſpectu translato, & poſtea *froniſc*, quod vi terminationis eſt pulchrigener. Gloſſ. Pez. nitidiores *froniſcorun*, mundiſſima *froniſcoſtun*, decor *vroniſci*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXII. 21. 22.

> *Biginnet anaſcouuon*
> *Thio fronisgon bluomon.*
> Incipite inſpicere
> Pulchros flores.

Idem Lib. IV. Cap. I. 29. 30.

> *Thaz bigond er redinon*
> *Mit fronisgen bilidon.*
> Hoc cœpit demonſtrare
> Pulchris parabolis.

Hodie non amplius occurrit. Utile tamen eſt, ob cauſas ſæpe memoratas, etiam obſoleta noſſe.

FRON, dominicus. Vox Francis & Alamannis unice familiaris, quibus *frono* idem ſignificat. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXV. 61. de ſepultura Domini:

> *Biuuuntun ſie tho ſcono*
> *Thiaſelbun lih frono.*
> Tunc implicabant pulcre
> Corpus illud dominicum.

Inde Francorum compoſita, *frontag* dies dominicus, apud SCHILTERUM in Gloſſ. *froncapet* oratio dominica, apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 75. Cauſa appellationis, ſicut optime obſervatum STADENIO & ECCARDO, viris clariſſimis, omnino eſt a *frau* dominus, quod Francis effertur *frou, fro*, ut ſupra demonſtratum in loco. Hodie ſuperat apud Catholicos in

fron-leichnam, corpus dominicum.
fron-altar, altare dominicum.

FRON, illuſtris, magnificus, cultu & ſplendore Domino ſimilis. Francis & Alamannis *froniſc*, a *fron* dominicus, quaſi dominicalis. Hinc in Epinicio Ludovico Regi dicto comitatus Procerum & Vaſallorum Regni vocatur *froniſc githigini* illuſtre famulitium, interprete SCHILTERO.

FRON, præſtans, eximius. Rurſus a præcellentia ejus qui ſupra inferiores eminet. Gloſſ. Pez. meliores *froniſcorun*. Sic honor eximius OTFRIDO dicitur *froniſgo era*, Lib. IV. Cap. IV. 42. vinum generoſum *froniſgo uuine*, Lib. II. Cap. IX. 188. Hodie quoque omne præſtans & eximium dicitur *herrlich*, ab *herr* dominus.

FRON, fiſcalis. Dicitur de villis, prædiis, aliiſque rebus ad fiſcum dominicum ſpectantibus, ut *domania* a *domino*. Gloſſ. Pez. fiſcalia *ze vrono hove*. Hodie eodem ſenſu dicimus *fron-hof*. STILERUS in Theſ. L. Germ. *fron-hof* curtis, cui operæ præſtantur.

FRON, publicus. Utique a Domino, qui cum ſit perſona publica, eandem appellationem ſuis quoque rebus & officialibus communicat. Gloſſ. Pez. publico pondere *vrono uuago*. Inde compoſita,

vron-ambaht, officium publicum, quod extat in Jure veteri Argentinenſi apud SCHILTERUM in notis ad Epinic.
fron-bote, apparitor, citator publicus, quod extat in Jure prov. Alam. Cap. 13. & 109.
frone, fronte, & *fronerei* cuſtodia publica.

FRON, ſacer. LOBWASSER Pſal. XCIX. 8. *auf dem berg Sion, ſeiner wonung fron.* Cum perſona Domini ſit ſacra apud omnes gentes, & rebus ſuis ſanctimoniam communicet, unde *ſacer ſenatus*, & *ſacrum conſiſtorium*, & *comites ſacri conſiſtorii* in novella THEODOSII: hinc ſenſus paulatim a rebus dominicis, ad res & perſonas ſacras translatus eſt. Inde *boto frono* nuncius ſacer, quod dicitur de angelo Gabriele apud OTFRIDUM Lib I. Cap. V. 66. *giſcribe frono* ſcripturæ ſacræ, apud eundem Lib. II. Cap. XI. 114. *fuazi frono* pedes ſacri, quod dicitur de pedibus domini apud eundem Lib. IV. Cap. II. 35. Huc etiam ſpectat *lioth frono* canticum ſacrum, cujus mentio fit in Epinicio R. Ludovici:

Ther kunig reit kuono,
Sang lioth frono.

Quod melius vertitur canticum ſacrum, quam publicum aut dominicum. Rex enim, ſicut optime animadverſum SCHILTERO, cantabat *Litaniam*, quæ tum temporis erat claſſicum ſacrum Germanorum, quo animos pugnaturorum more patrio accendebant, plane ut priores Germani *barditu*, quod erat carmen militare ante chriſtiana tempora, teſte TACITO de M. G. Cap. 3. Dicitur etiam de locis ſacris. Inde nomen oppido FRANECKER, quod *agrum ſacrum* denotare, recte vidit MENSO ALTINGIUS.

FRON, judex, prætor, in LL. Friſ. I. 29. *dis tredda deys aeghſe di* FRANA *oen den werf to bringhen*, tertio die debet eam Prætor ſiſtere coram judicio. Verba Legis citat & interpretatur JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 273. Subſtantivum ab adject. ortum, quia Judex eſt perſona publica, dominica, imo etiam ſacra, & reliqua.

FRON-DIENSTE, ſervitia dominis præſtanda, ruſtica, venatica, curſoria, manuaria &c.

FRONEN, *frönen*, ſervire, operas domino præſtare, ſive gratuitas ſive coactas. Utitur Luth. Exod. I. 14. Inde *fron-geiſt* angelus, quia ſervus Dei.

FRONEN, *frönen*, publicare. Gloſſ. Pez. domus publicabuntur *hiviuſci givronit uuerdent.*

FRONKNUSS, *frunckn̈uſs* dominatio. Ante trecentos annos erat nomen dignitatis & titulus honoris, dominis proprius, plane ut hodie *herrlichkeit*. Vocem ex charta Ludovici Bavari ſiſtit & explicat cel. ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 175.

FROSCH, rana. Angloſaxon. *frocca*, *frogga*, *frocx*, *frox*, Franc. *froſk*, Belg. *vorſch*, Angl. *frog*, Island. *freja*, Dan. *froë*, Suec. *fröda*. Gloſſ. Pez. ranunculus *froſk*. Si Græcas origines ſequamur, cantor ille ab incondito clamore, quo paludes & lacus tempore verno implet, ſic nominatus videtur, de quo vere dixeris, quod de peſſimo Poëta dixit non nemo: *Semper ego canto, & nemo mea carmina laudat.* Græcis enim βράχω eſt ſtrepo, reſono, βρέξας rana parva viridis, βρεκεκὲξ vox ranarum. Quibus affine *brocka*, quod in veteri ſermone Islandico eſt ruſtico more inclamare, unde fragor & ſonus moleſtus Suecis etiamnum *brak*, Gallis *fracas* dicitur. Alii ranam ſic dictam cenſent a *frieſen* gelare, tanquam animal frigidiſſimum. Voces Septemtrionalium *froë*, *freja*, *fröda*, a reliquis abludunt, & videntur alium ſenſum exigere. Cum enim rana ſit animal, quod ſemen copioſe effundit, manifeſto derivantur a *fræa* ſeminare, & hoc a *fræ* ſemen. VEREL. in Ind. *freja* rana, *fræa* ſeminare, *fræ* ſemen, *frækorn* ſementis.

FROSCH-LAICH, ſperma ranarum. V. *laich* ſemen.

FROST, gelu, pruina. Angloſax. *froſt*, *forſt*, Franc. *froſt*, Scandis & Anglis *froſt*, Belgis *vorſt*. Gloſſ. Pez. gelu *froſt*. Gloſſ. Ælf. gelu *forſt*. OLAUS WORMIUS in Lit. Run. Cap. 19. *naktaun kiaeler i froſti*, nudus frigore alget. Refer ad *frieſen* algere. Galli ex eodem fonte habent *froid* frigus.

FROSTIG, gelidus. Gloſſ. Boxh. *froſtage* algentes. Angloſaxones dicunt *froſtig* & *forſtlic*, Angli *froſty*.

FRUCHT, fructus, ſenſu latiſſimo. Cambris *ffrwyth*. Vox Britannica eſt origine Latina, judice JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 286. Quidni & Germanica? Quamvis enim hodie ingentem ducat familiam, nova tamen ſunt omnia, & priſcis ignota, qui talibus nec delectabantur, nec indigebant. Nam fructum tam terræ quam ventris appellabant *wucher*, *wæſtm*, *wahsmo*, *berde* &c. fœcundum *berend*, ſterilem *unberend.*

FRUE, *früe*, mane, diluculo. Gr. πρωὶ, Camb. *bore*, Francis *fruo*, *vruo*, Belg. *vroeg*. Gloſſ. Lipſ. *fruo* mane. Gloſſ. Pez. primo mane *vruoin morgan.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bore* mane, tempus matutinum, *boreddydd* matuta, *boreſwyd* jentaculum. Vocem omnibus Dialectis communem vide in *morgen*, eam quæ Gothis & Saxonibus propria eſt, in *er* mane. Quemadmodum autem *er* eſt ab *er* ante, prius: ita πρωὶ, *bore*, *fruo*, *frue*, ſunt ab adverb. temporis πρὸ, *vor*, *für*, ante, prius. Poſtea denotavit *mature*, tandemque etiam *præcociter*, tropo ab hora matutina deſumpto. Hodie ſcribunt *frühe*, contra antiquitatem & etymologiam.

FRUELING, *früeling*, ver, tempus vernum, tropice ſic dictum, quod ſit velut tempus matutinum totius anni. Vox recens & nuper addita: antiquam vide in *lenz.*

FRUMEN, mittere. V. *fram.*

FRUTIG, gnavus & gnaviter, impiger & impigre, *unfrutig* piger & pigre. Neſcio, an uſu ſint recepta, ſiſtuntur tamen ab HENISCHIO & STILERO. Ille derivat a Lat. *frunitus*, hic a *frühe* mane, vel *froden* ſapere. Mihi a notione celeritatis non videtur recedendum, eoque minus, quod Celtica lingua *brys* ſit feſtinatio, acceleratio, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Nam hinc fieri poterat *bryſig* celer, & alia Dia-

lecto *frutig.* Sic ab *eil* feſtinatio fit *eilig* feſtinus.

FUCHS, *fux*, vulpes. Goth. *fauh*, plur. *fauhons* Matth. VIII. 20. Franc. *foh*, plur. *fohun*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. LI. 2. Angloſaxon. & Angl. *fox*, Belg. & Sax. inf. *voſs*. Vocem obſcuram diverſimode expediunt Critici. HELVIGIUS arceſſit a *βάσσαρος*, quod Cyrenæis pro vulpe: HENISCHIUS ab *ἀλώπηξ* vulpes, per aphæreſin: MARESCHALLUS a *φῶαι*, quod apud HESYCHIUM exponitur per *ἀλώπικες* vulpes: MARTINIUS a *fucus*: Alii aliunde. Neſcio an peregrina origine opus ſit. Nam *fahen* ſæpe eſt dolo capere, & *foxa* decipere. VEREL. in Ind. *foxa* decipere, *ved vox*, *kaup fox* falſa & fraudulenta venditio. Ab alterutro fieri poterat *fox* deceptor. Et hæc etymologia convenit homini & animali, vulpioni & vulpeculæ. Quando idem nomen tribuitur equo, tunc reſpicitur ad rutilum colorem, quo vulpi aſſimilatur. Præcipuum compoſitum eſt *fuchs-ſchwanz* cauda vulpina, & metaphorice adulatio.

FUCHTEL, gladius. Refer ad *fechten* pugnare.

FUCKEN, mercaturam exercere, *ein reicher fucker* magnarius, negotiator in ſolidum vendens. STILERUS, qui has voces tanquam uſitatas Theſauro ſuo inſeruit, exiſtimat, eas derivari a *focke* artemon, velum ad proram, & proprie dici de mercatura, quæ per mare navibus exercetur. Hoc illi condonandum, ut centum alia, quia ſcripſit quod potuit, doctus quidem & induſtrius, ſed literaturæ Antiquo-Germanicæ ignarus. Gothis *bugjan* eſt emere, *frabugjan* vendere, Angloſaxonibus *bycgean* emere & vendere, *bycgene* emptio & venditio, teſte SOMNERO & BENSONIO. Hinc verba Evangeliſtæ Luc. XIX. 45. *Et ingreſſus in Templum cœpit ejicere vendentes & ementes*: ab interprete Gothico redduntur: *jah galeithands in alh dugann uſwairpan thans frabugjandans jah bugjandans.* Et ab interprete Angloſaxonico: *tha ongan he of tham temple ut-drifan tha ſyllendan and tha bicgendan.* Inde Anglis relictum *to buy*, quod nimia brevitate laborat, & a reliquis eſt abſciſſum. Gallis *biguer* eſt *permutare*, quod probe notandum. Hoc MENAGIUS in Originibus Gallicis doctiſſime & veriſſime derivat a Lat. *vices* (Germani dicunt *fach*, Cambri *ffaig*) per *vicare* & *bicare*. Quid enim eſt permutare, niſi rem pro re, vicem pro vice reddere? Hic primus & antiquiſſimus verbi Gothici & Saxonici ſenſus (quis enim neſcit, permutationem auro & argento ſignato longe antiquiorem eſſe?) qui poſtea invaleſcente pecuniæ uſu a permutatione ad emptionem & venditionem translatus eſt. Vide plura huc ſpectantia in *gelt* & *kaufen*.

FUDER, menſura vecturæ maxima, vini, fœni, lignorum, lapidum &c. Angloſaxon. *fother*, *fothur* eſt vehes, interprete SOMNERO & BENSONIO. STILERUS derivat a *füren* vehere, contra analogiam, & nulla literæ D. ratione habita. HENISCHIUS a Lat. *plauſtrum*, quod deterius, & vix pratelo boum huc trahi poteſt. Certe per *fuder* vulgo omnes concipimus, quantum una quadriga, hoc eſt, uno curru quatuor rotarum & quatuor equis juncto vehi poteſt. Ergo erit a *fidur* quatuor, quod ſæpe occurrit in Evangelio Gothico. Tales appellationes in re vehiculari a numero rotarum vel equorum petitæ, apud Antiquos reperiuntur plures. Hujusmodi eſt *petoritum*, de quo FESTUS: *Petoritum & Gallicum vehiculum eſſe, & nomen ejus dictum exiſtimant a numero quatuor rotarum.* Recte. Nam Celtica lingua *pedwar* eſt quatuor, ut Gothica *fidur* & *fidwor*. Vide plura in *vier*.

FUER, *fur*, pabulum, cibus, eſca. A *futer* per ſyncopen Francis familiarem. Gloſſ. Pez. uter *voerpalch*. Id eſt, ſaccus frumentarius. Dicitur autem antiquitus de cibo tam hominum quam animalium, ut ex veteri Pſalmorum interpretatione patet. NOTKERUS Pſal. CX. 5. *kab fuora dien ſih ſurhtenten*, dedit eſcam timentibus ſe. Pſal. CXLV. 7. *kibet hungergen fuora*, dat eſcam eſurientibus. Pſal. CXLVI. 9. *der ſtarchemo fehe gibet ſine fuora*, qui dat jumentis eſcam ipſorum. Hoc plebs ignava, quæ ſyncopen habet in deliciis, imitatur in omnibus pene Dialectis. A *fuer* rurſus fit *fueren*, *furen*, alere, paſcere, nutrire, de quo infra.

FUERWERK, prædium. V. *vorwerk*.

FUFZIG, quinquaginta. Angloſaxon. *fiftig* Luc. XVI. 6. *nim thine fethere, and ſite hrathe, and writ fiftig*, accipe pennam tuam, & ſede cito, & ſcribe quinquaginta. Proprie eſt quinquies dena, a *fif* quinque, & *tig* decem, ut demonſtravi in *zehen* bis quinque. Dicitur etiam *fünfzig* quod vide in *fünf*.

FUG, quatenus eſt verbale a *fügen* quadrare, convenire, congruere, ſignificat (1.) convenientiam & decentiam. Inde *fug* decus, *unfug* dedecus, indecentia. (2.) opportunitatem. Inde *füglich* opportunus, *zu füglicher zeit* tempore opportuno. (3.) quadraturam juris. Inde formula *mit allem fug* optimo jure, *befuget ſeyn* in jure eſſe, *befugnüs* jus, fas, æquum.

FUG, quatenus eſt verbale a *fügen* aptare, combinare, conjungere, ſignificat (1.) aptitudinem rei ad rem. Inde *füglich* apte, *unfüglich* inepte. TATIANUS Cap. LI. 4. *gifuohlih Gotes ribhe*, aptus regno Dei. Gloſſ. Ælf. pag. ult. inaptus *ungefege*. (2.) juncturam, commiſſuram, & combinationem unius rei cum altera. SOMNER. in Dict. AS. *fog* conjunctio, connexio, *gefog* commiſſura. Gloſſ. Boxh. *ghifuog* copulæ, conjunctioni. Quibus videntur convenire Latina *compago* & *compages*. (3.) nexum cauſarum. Inde Proverbium: *der fug macht und bricht den krug*, nexus cauſarum fingit & deſtruit urceum.

FUGEN, *fügen*, quadrare, congruere, convenire. SOMNER. loc. cit. *gefegan* quadrare. Hic prin-

princeps verbi ſignificatus, neſcio unde oriundus, certe non a *πήγω* vel *pago*. Nam hæc verba ad ſequentem ſcalam ſpectant.

FUGEN, *fügen*, aptare, combinare, conjungere, facere ut quadret, congruat, conveniat. Verbum faceſſens ex præcedenti. BENSONIUS in Voc. AS. *geſegan* jungere, componere, *geſeged* junctus, aptus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 31.

Iſt iz giſuagit al in ein
Selb ſo helphantes bein.

Vertit SCHILTERUS:

Id omne combinatum in unum
Ut Elephanti oſſa.

WILLERAMUS Cap. IV. 4. *alſo der hals zeſamene vogat daz hoibit unte den lichamen*, ſicut collum conjungit caput & corpus. Hiſce conſentiunt *πάγω* & *pago*, compingo, compono, unde *Naupego* & *Bibliopego* nomen apud Græcos & Latinos. Cum vero hunc ſignificatum alius, a quo pendet, præcedat, palam eſt, hæc verba ad harmoniam quidem, minime vero ad etymologiam referri poſſe.

FUGEN, *fügen*, accommodare. Angloſax. ut ſupra, apud SOMNER. & BENSON. Inde *ſich fügen* accommodare ſe rebus & perſonis, *einem fügen* gratificari per accommodationem, *gefug* commoditas, *gefüglich* commodus & commode, *ungefüglich*, *ungefugſam* incommodus. Senſus a commiſſura rerum naturalium aut arte factarum ad vitæ ſocialis officia translatus, in qua uniuscujusque aptitudo eo major eſt, quo magis ſe aliorum ingeniis aut precibus, tempori aut loco, accommodare poteſt.

FUGEN, *fügen*, adplicare, *hinzufügen* addere. Gloſſ. Pez. applicuerunt *zuogivoctun*.

FUGEN, *fügen*, facere, *ſchaden zufügen* damnum inferre. Hic ſenſus oritur a *fug*, quatenus nexum cauſarum ſignificat. Quid enim eſt facere, niſi cauſas diſponere, ut inde ſequatur effectus? Græcis *πήγνυμι* eſt fio & facio, forte ex eodem fonte. Nam a nexu cauſarum pendent tam ea quæ fiunt, quam quæ facimus ipſi. Cauſa trudit cauſam, privata ac publica longus ordo rerum trahit.

FUGEN, *fügen*, opportune fieri, *es fügte ſich* opportune contigit, accidit, factum eſt, *fügung* caſus improviſus, ſed opportunus. A *fug* opportunitas.

FUHR, *führen*. V. *fur*, *füren*.

FULEN, *fülen*, tangere, palpare, contrectare. Angloſaxon. *felan*, *gefelan*, Franc. *fualen*, Belg. *voelen*, Angl. *feele*. Gloſſ. Boxh. *kifualazzit* attrectaverit. Aſſentior MARTINIO, qui hoc verbum declinat a Lat. *vola*. Quid enim eſt tangere, niſi manu contrectare? Sed recordari debemus, quod *vola* ſit a *law* manus, de quo infra.

FULEN, *fülen*, ſentire. Antiquis & reliquis ut ſupra. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVII. 52. *fualen uuir iz harto*, valde hoc ſentimus. Proprie eſt *tangi*, & per metonymiam antecedentis pro conſequente *tactu percipere*, quia perceptio rei tangentis naturaliter ſequitur tactionem in omnibus animatis. Poſtea more loquendi ab iis quæ tactu percipiuntur, ad omnia ſenſibilia pervenit, quia omnes ſenſus in tactu conveniunt. Inde Angloſaxonibus *felnes* ſenſus, noſtris *gefül*. Hoc Belgæ ad mentem uſque extendunt, idque eleganter. Unde *gevoel* ſententia, opinio.

FULLE, *fülle*, quatenus eſt verbale a *füllen*, ſignificat quantum poteſt. Gothis *fullo* eſt ſupplementum veſtis Matth. IX. 16. Francis *folli* plenitudo, integritas, perfectio apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XXIX. 96. Alamannis *fullii* ſatietas, in Gloſſ. Keron. Islandis *fullo* ſupplementum in Ind. VERELII, LUTHERO *fülle* plenitudo, copia, ubertas Joh. I. 16. Et in proverbio *hülle und fülle* eſt amictus & victus. A *fülle* eſt diminutivum *füllſel* farctura, in re coquinaria.

FULLEN, *füllen*, implere. Græc. *βυλλεῖν* apud MARTINIUM in Cadmo, Gothis *fulljan*, Angloſaxon. *fyllan*, Francis *fullen*, Belg. *vullen*, Angl. *to fill*, Suec. & Island. *fylla*. Evang. Goth. Matth. XXVII. 48. *nam ſwamm fulljands akeitis*, accepit ſpongiam implens aceto. TATIANUS Cap. XLV. 5. *fullet thiu faz mit uuazzaru*, implete hydrias aqua. Et mox: *inti ſie fultun ſiu unzan enti*, & impleverunt eas uſque ad ſummum. Refer ad *voll* plenus, confertus.

FULLIN, *füllein*, *füllen*, hinnulus equinus vel aſininus. Græc. *πῶλος*, *πωλίον*. Lat. *pullus*, Cambris & Armor. *ebol*, *ebewl*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Gothis *fula* Marc. XI. 2. Angloſaxon. *fola* ibid. Francis *fulin*, Alaman. recentioribus *vole*, Angl. *fole*, Suec. & Island. *fola*, Belg. *veulen*, Gall. *poulain*. Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: poledrus *fola*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 20. *ioh bringat ouh thaz fulin ſar*, & adducite etiam pullum ocyus. WINSBECKIUS ad fil. §. 43. *ein vol von einer wilden ſtut*. Cuncta ejusd. originis, non Græcæ, aut Lat. quia vox iſtis Linguis accommodari non poteſt ſine multis nugis, ſed Barbaræ, Scythicæ vel Celticæ. Scythica Lingua denotare poteſt partum novellum cujuscunque quadrupedis, ſi derivatio, ut par eſt, inſtituatur a *fallen* naſci. Idemque Cambris denotabit *ebol*, ſi derivetur ab *eppilio* generare. ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 77. exiſtimat, *füllin* proprie eſſe conſectaneum matris ſuæ, a *folgen* ſequi. Malim duxiſſet a Suecico *fölia* ſequi, quod conciliandis tot Linguarum vocibus magis idoneum eſt. Nos noſtræ derivationi inhæremus. Vox barbara *poledrus*, qua utitur ÆLFRICUS in Gloſſa, eſt diminutiv. ab AS. *fola*, eodem modo factum, ut *pullaſter*, *pullitra*, *porcetra*, apud Latinos. Germani hoc diminutivum imitantur in voce *folter*, quia equuleus antiquus fuit machina pullo equino vel aſinino ſimilis.

FUND, inventum. VEREL. in Ind. *fynt* inventum. Verbale a *finden* invenire. Gallis *feinte* eſt callidum inventum, quia ſcil. ſolent voces noſtras in deteriorem aut viliorem ſenſum detorquere.

FUNF, *fünf*, quinque. Æol. πέμπε, Armor. *pemp*, Camb. *pump*, Gothis *fimf* Luc. XIV. 19. Angloſaxon. *fif*, Franc. & Alam. *finf, fimf, finevi*, Procop. *fynf*, Angl. *five*, Belg. *vyf*. Cunctorum originem videntur cuſtodire Cambro-Britanni in Celtica voce *pob* omnis. Nam ſecundum primævam & antiquiſſimam computandi rationem quinque eſt manus oſtenſa digitis omnibus exertis. Græci vocant πέντε, haud dubie a πάντα, quia quinque digiti ſunt omnes. Confer dicta in *hund* centum, & *elf* undecim. Inde

fünfte, quintus. Gloſſ. Keron. quintus *funfto*. Idem Angloſax. *fift*.

fünfzehen, quindecim. Goth. *fimftaihun* Joh. XI. 18. Angloſax. *fiftyn*.

fünfzehend, decimus quintus. Goth. *fimftaihund* Luc. III. 1. Angloſax. *fifteotha*, Francis *finfazehent* in Harm. Evang. Tatian. Cap. XIII. 1.

fünfzig, quinquaginta. Goth. *fimftig* Luc. XVI. 6. Angloſax. *fiftig*. Francis *finfzug*, apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. XVIII. 110. De terminatione numerali ejusque valore vide *zehen* decem.

fünfzigſte, quinquageſimus. Gloſſ. Keron. quinquageſimus *finfzugoſto*.

FUNK, *funke*, ſcintilla. Belg. *vonk*. HELVIGIUS derivat a φέγγος ſplendor, fulgor, jubar, quia ſcil. arcana linguæ noſtræ ignoravit. Nam proprie non eſt ſplendor, ſed igniculus ſive parvus ignis, & diminutivum a *fon* ignis, quod extat in Codice Arg. Marc. IX. 44. *fon ni aſhwapnith*, ignis non extinguitur. Luc. XVII. 29. *rignida ſwibla jah funin us himina*, pluit ſulphur & ignem de cœlo. Cum Gothica Dialecto conſentit vetus Islandica. VEREL. in Ind. *fun*, *fon* ignis. STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 48. *fune* ignis apud Islandos, *eg ſa framan i fialſins lyd funa hafan brenna*, ego vidi in montis declivitate ignem altum ardere. Hoc ille derivat a φανέω (φαίνω) luceo. Interim a *funke* habemus *funkeln* ſcintillare, micare, igniculos ſpargere, cui ſimile Gr. φέγγειν radiare, ſplendere, lucere.

FUR, & *vor*, modo confundimus, modo diſtinguimus, tanquam *vor* ſit temporis, non loci, nec cauſæ, *für* loci & cauſæ, non temporis. Sed hujus diſtinctionis nulla eſt apud nos conſtantia, nullumque in Antiquitate veſtigium. Nam Gothi dicunt *faur*, *faura*, Angloſaxones *for*, *fore*, *fyr*, *fyre*, Franci & Alamanni *fora*, *furi*, Belgæ *vor*, Angli *for*, Sueci *för*, per omnes ſignificatus. In oratione duplici fungitur officio, præpoſitionis & adverbii, plane ut πρὸ & *pro* apud Græcos & Latinos, quæ certe non differunt a *für* & *vor*, niſi mutatis labialibus & tranſpoſita canina.

FUR, *für*, pro. Dicitur (1.) de bono quod propter aliquem fit. Evang. Goth. Joh. X. 15. *ſaiwala meina lagja faura tho lamba*, animam meam pono pro ovibus. Evang. Angloſaxon. Luc. IX. 50. *ſe the nys ongean eow, ſe is for eow*, qui non eſt adverſum vos, is eſt pro vobis. TATIANUS Cap. CLXXVIII. 1. *ih bittu furi ſie*, *nalles furi uueralt*, rogo pro iis, non pro mundo. LUTHERUS ubique habet *für*. (2) de commutatione & ſubſtitutione in alterius locum. Evang. Angloſaxon. Matth. II. 22. *rixode fore Herodem*, regnaret pro Herode. Matth. XVI. 26. *hwylc gewrixl ſylth ſe man for hys ſawle*, quam commutationem dabit homo pro anima ſua. TATIANUS Cap. XXXI. 1. *ouga furi ouga*, *zan furi zan*, oculum pro oculo, dentem pro dente. Luth. Gen. IV. 25. *einen andern ſamen für Habel*. Hiob XXXI. 40. *diſteln für weitzen*, *dornen für gerſten*. 2. Sam. XVIII. 33. *wolt Gott ich müſte für dich ſterben*. Prov. XXI. 18. *der gottloſe für den gerechten*, *der veræchter für die frommen*.

FUR, *für*, ante. Dicitur (1.) de loco. TATIANUS Cap. XXVII. 1. *forlaz thina geba fora themo altare*, relinque munus tuum ante altare. Luth. Exod. XXX. 6. *für den fürhang*, *für der laden*, *für dem gnadenſtul*. Lev. I. 5. *für der thür*. Jer. XXIV. 1. *für dem tempel*. (2.) de conſpectu, & tunc idem valet quod coram. Luth. Matth. VI. 2. *poſaunen laſſen für dir*. Ubi interpres Gothicus habet *faura thus*, Angloſaxonicus *beforan the*, Francicus *fora thir*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XXXIII. 2. (3.) de tempore. Antiqui rurſus habent *for*. Quod cum etiamnum cuſtodiamus, lectorem ad particulam *vor* remitto.

FUR, *für*, præ, quatenus eſt particula cauſalis ſignificans *propter*. Verſio Angloſax. Matth. XIV. 26. *for tham ege*, præ timore. Joh. XXI. 6. *for thæra fixa mænigeo*, præ multitudine piſcium. NOTKERUS Pſalm. CXVIII. 28. *fore urdruzedo* præ tædio. Luth. Pſal. LXXXVIII. 10. *meine geſtalt iſt jæmmerlich für elende*.

FUR, *für*, præ, quatenus eſt particula comparativa ſignificans *plus*. NOTKERUS Pſal. XLIV. 3. *ſcone fore allen menniſcon*, ſpecioſus præ filiis hominum. Pſal. LXXXVIII. 28. *purlichen fore allen chuningen dero erdo*, excelſum præ omnibus regibus terræ. Luth. Luc. XIII. 2. *meinet ihr*, *daß dieſe Galileer für allen Galileern ſünder geweſen ſind?* Ubi verſio Angloſaxonica habet *toforan eallum Galileiſcum* præ omnibus Galilæis.

FUR, *für*, præ, quatenus eſt particula ordinis ſignificans prioritatem. VEREL. in Ind. *firi* præ, *vera firi* præeſſe, præſidere, ducere, *firiganga* præire. Gloſſ. Keron. prævalere *furimagan*, præponere *furiſezzen*, præpoſitus *furikiſazter*. Significat autem nonſolum prioritatem temporis & loci, qui minutus hujus particulæ ſenſiculus eſt, ſed etiam dignitatis, poteſtatis, & præſtantiæ, ut poſtea oſtendam in ſuperlativo *fürſt*.

FUR,

FUR, *für*, trans, ultra, de loco. WILLERAMUS Merulæ pag. 33. *ther regan is fure*, imber tranſiit. Gloſſ. Keron. tranſeat *furifare*. Gloſſ. Pez. effluxerat *furivuor*. Evang. Angloſax. Luc. XXIV. 28. *he dyde ſwylce he fyr-faran wolde*, ipſe finxit velut ire vellet longius. Hodie utimur compoſitis, *fürbas* longius, plus ultra, quaſi amplius de loco, *fürbei* & *fürüber*, item *vorbei* & *vorüber*, quod tranſiit, effluxit, præteriit, ſive res ſit, ſive tempus.

FUR, *für*, porro, quatenus eſt adverb. temporis fluentis, *für und für* perpetim, *hinfür* in poſterum. Senſus a loco ulteriore ad tempus continuum translatus, ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem. Græcis quoque πόῤῥω & Latinis *porro* de tempore continuando dicitur. Et hactenus inter ſe & cum noſtris conveniunt.

FUR, quatenus eſt verbale a *füren* vehere, ſignificat quantum poteſt. Angloſaxonibus *fore* eſt vehiculum, noſtris *fur* vehes, vectura, aurigatio. Compoſita vide apud Lexicographos.

FURCH, furca. Cambris *ffwrch*, Armor. *forch*, Angloſax. Angl. & Hibern. *forc*, Belg. *vork*, Gall. *fourche*. Omnium judicio eſt vox Latina. Si quis tamen argutari vellet, poſſet omnium originem reducere ad *brechen* rumpere, quia furca eſt ferrum biſulcum aut triſulcum, adeoque in fronte ruptum.

FURCH, ſulcus. Angloſax. *furh*. Utrumque a Latino *porca*, & hoc vel omnia ſimul a *brechen* rumpere terram. Nam ſulcus eſt terra rupta, & *bruch* atque *furch* ipſo audito ſunt cognata. In reliquis Dialectis extat *fore*, quod ex genuino vitiatum, & perperam derivatur a *forare*.

FURCHT, *forcht*, formido. Angloſax. *forht* in comp. *forht-leas* intrepidus, impavidus, Franc. & Alam. *forht*, *foraht*, Belg. *vorcht*, *vrucht*, Angl. *fright*, Suec. *fruchtan*. Gloſſ. Keron. metum *forahtun*, timorem *forahtun*, non ſine formidine *nalles ano furahtun*. TATIANUS Cap. VI. 1. *in mihhelero forhtu*, magno timore. Cap. 217. 4. *thuruh ſina forhta*, præ timore ejus. An a φρίκη horror? Malim a *faren* timere, ut primo fuerit *far*, *fear*, quo hodie utuntur Angli, poſtea *fart*, *furt*, & per metatheſin *frit*, *frut*, quibus affinia Gr. φρίττειν horrere, & Belg. *vreeſen* timere, denique *furcht* & *vrucht* per epentheſin gutturalis. Hanc enim vulgus habere ſolet in deliciis, ut oſtendi in *Prolegom.* Sect. IV.

FURCHTEN, *fürchten*, timere. Goth. *faurhtan*, Angloſax. *forhtian*, Franc. & Alam. *forhtan*, *forahtan*, *furihtan*, Belg. *vorchten*, *vruchten*, Suec. *fruchta*. Gloſſ. Keron. timere *furihtan*, timens *forahtanti*, timentes *furahtante*, tremendo judicio *dero forahtlihhun ſuano*. TATIANUS loc. cit. verſ. 5. *ni curet ju forhtan*, nolite vos timere. Refer ad ſubſtantivum.

FURCHTEN, *fürchten*, revereri. Gloſſ. Boxh. *furihtet* reverimini. Hodie utimur comp. *erfurcht* reverentia, affectus quo quis alterius honorem lædere veretur.

FURDER, *fürder*, longius, ulterius. Luc. XXIV. 28. Angloſax. *forthor*, Franc. *furdir*, Angl. *further*, Gr. πορρώθερον. Comparativi a poſitivo *fort* inde, porro, ultra. OTFRIDUS Lib. V. Cap. X. 11.

Uuis mit uns hinaht,
Uuanta furdir thu ni maht.

Vertit SCHILTERUS:

Eſto nobiſcum hac nocte,
Nec enim ulterius poteris.

FUREN, *füren*, vel ejusdem proſapiæ eſt ut *faren* ire, moveri, proficiſci, vehi &c. vel ab illo ortum, tanquam verbum faceſſens. Quid enim eſt *füren*, niſi facere ut eat, moveatur, proficiſcatur, vehatur &c.

FUREN, *füren*, movere, jactare, agitare. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 25.

Ther uuint thaz ſcif fuar jagonti,
Thie undon bliuenti.

Ventus navim jactabat impellendo,
Undæ verberando.

FUREN, *füren*, portare. SOMNER. in Dict. AS. *feran* ferre, portare, geſtare. Gloſſ. Boxh. *arfuarret* aſportate. Convenit ſono & ſignificatu cum Græc. φέρειν, Lat. *ferre*, & Germ. *bæren*. Dicitur metaphorice de iis, qui negotium aliquod gerunt, quia portantibus ſimiles ſunt, & hactenus convenit cum *faren* agere, peragere, expedire. Inde *krieg füren* bellum gerere, *waren füren* aliquo genere mercium negotiari, *buchfürer* bibliopola, *ausfüren* cœpta perficere &c.

FUREN, *füren*, vehere, portare in vehiculo, vel alio ſublimi. Angloſax. *ferian*, apud SOMNER. & BENSON. Francis *fuaren*, ut ſupra. OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. 69.

So uuaz ſo himil fuarit.
Quicquid cœlum vehit.

FUREN, *füren*, ducere. NOTKERUS Pſal. CXXXV. 11. *der Iſrahelen fuorta uzer in mitten*, qui Iſrahel eduxit de medio eorum. Senſus Francis proprius, ſed bonus, & reliquis cognatus. Nam qui ducit, facit ut eat. Metaphorice dicitur (1.) de inſtitutione, quia doctrina eſt dux vitæ, (2.) de conſuetudine, quia conſuetudo eſt mos introductus. Ad primam claſſem ſpectant, *anfüren* inſtituere, *verfüren* ſeducere, *überfüren* convincere, doctrina ſuperare. Ad ſecundam, *einfüren* novum morem inducere.

FUREN, *füren*, comitari, ducere euntem. Gloſſ. Pez. comitari *givuorit uuerdan*.

FUREN, *fueren*, paſcere, nutrire, alimenta præbere. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 3. *pue an dero erdo, unde ſo uuirdeſt du gefuorot in ſinen otuualon*, inhabita terram, & paſceris in divitiis ejus. Jus prov. Alam. Cap. 342. *wer die gevangen füren ſule*, quis captivo de alimentis proſpicere debeat. Verbum a ſubſt. *fuer* factum, quo Franci pabulum &

omnem cibum deſignant. Galli inde habent *fourrier* proviſor pabuli vel ſtramenti, *fourrage* pabulum, *fourragier* pabulator, niſi malis hæc derivata ad ſubſtantivum referre.

FURIER, qui manſionibus præeſt, & ſuum cuique hoſpitium adſignat, advenis in conventibus publicis, militibus in hibernis. A *fuer* nutrimentum, quaſi nutrimentarius. Inde *furier-zettel* deſcriptio & deſignatio hoſpitiorum, *einfurieren* collocare per diverſoria. Poſtea vox transferri cœpit ad metatorem in expeditione bellica, quia ſuum cuique locum in caſtris adſignat. Uterque differt a *fodrario* Francorum, qui, cum eſſet proviſor annonæ, menſuram nominis magis implet. De eo vide plura in *futer*.

FURSPRECHEN, *fürſprechen*, verba facere, cauſam dicere pro aliquo, *fürſprech*, *fürſprecher* advocatus, patronus cauſæ. Gloſſ. Pez. defendere *furiſprechun*. Refer ad *für* pro, & *ſprechen* dicere.

FURST, *fürſt*, adjective *ſummum*, ſubſtantive *principem* & *culmen* ſignificat. Oritur a *für* præ, quatenus eſt particula ordinis. Nam hinc fit primo comparativus *furira* prior, potior, in monumentis Francorum ſatis frequens. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 61.

Furira, uuan ih, thu ni biſt,
Thanne unſer fater Jacob iſt.
Potior, arbitror, non es,
Quam noſter pater Jacob.

TATIANUS Cap. XXXVIII. 1. *ia iſt thas ferah furira thanne thas muos*, nonne anima potior eſt nutrimento? Deinde ſuperlativus *furiſt*, & contracte *fürſt*, eo quo dixi ſignificatu.

FURST, *fürſt*, ſummus, primus, ſupremus. Gloſſ. Pez. primi *furiſtun*. Gloſſ. Keron. ſumma *furiſtun*, ſummam *furiſta*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IX. 53. de Apoſtolis:

Sint ſie untar mennisgon
After Gote furiſton.
Sunt illi inter homines
Poſt Deum primi.

Idem Lib. IV. Cap. XIX. 85.

Ufyrſckrikta harto
Ther furiſto Euuarto.
Subſiliit valde
Summus Sacerdos.

Dicitur autem antiquitus nonſolum de hominibus, ſed etiam de omni eo, quod in genere ſuo præſtantiſſimum. NOTKERUS Pſal. LIII. 9. *daz forſta guot*, ſummum bonum. Gloſſ. Keron. cum ſumma gravitate *mit dera furiſtun fruati*, cum ſumma feſtinatione *mit dera furiſtun ilungu*. Hodie ſuperat apud Anglos & Suecos, quibus *firſt* & *förſta* eſt primus, princeps, prior. Germanis obſoleſcit: oſtendi tamen illis debuit, quia Principis nomen inde dependet, qui cum ſit vir ſummus in Rep. merito vocatur *fürſt*, adjectivo in ſubſtantivum verſo.

FURST, *fürſt*, princeps. Vox ſpectatæ antiquitatis, ſed inter Francos tantum, & qui eos imitantur. Gloſſ. Boxh. *furiſtun* proceres. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 108. *ring thero furiſtono*, circulus procerum. Lib. IV. Cap. V. 78. *frides furiſta*, princeps pacis. NOTKERUS Pſal. XXXII. 10. *rata dero furſton*, conſilia principum. Pſal. XLVI. 10. *furſton dero liuto*, principes populorum. Pſal. LXXIV. 13. *hohmuotigi dero furſton*, ſpiritus ſuperbus principum. Pſal. LXXXI. 7. *einer dero furſton*, unus ex principibus. VEREL. in Ind. *foruſta* præſes, caput, *foruſtalaus* absque capite & defenſione. Belgæ dicunt *vorſt*, Sueci *furſte*. Non a πρῶτιστος primus, nec a προστάτης præſes, nec a *füren* ducere, nec a *fürſtehen* præeſſe, nec a *fürderſt* qui ante omnes eſt. Quamvis enim hæ etymologiæ ordini, officio, & dignitati Principum conveniant: falſæ tamen ſunt, quia verum ex falſo fonte hauriunt. Cujus rei cauſa nulla alia eſt, quam quod adjectivum, unde ſubſtantivum factum, vulgo ignoratur. Præcipua compoſita ſunt, *Churfürſt* elector, princeps qui Cæſarem legit, *Vier-fürſt* tetrarcha, princeps qui quartam regni partem moderatur. Vocem Gothicam & Saxonicam vide in *reich* princeps.

FURST, *fürſt*, culmen. HENISCHIUS in Theſ. L. German. pag. 1307. *fürſt*, *gipfel*, culmen, faſtigium, *ein gefürſtets tach* tectum faſtigiatum, *des hauſes fürſte teil*, *der fordere gibel am haus*, frontiſpicium, faſtigium anterius domus in acumen ſurgens pyramidale. SOMNER. in Dict. AS. *fyrſt* tigillum, laquear. Gloſſa Latino-Theotiſca apud Lindenb. culmen *firſt*. Cuncta ab edito ſitu, adeoque a *fürſt* ſummus, per ſubſtantivationem. Inde compoſita antiqua, in Lege Boiorum, *firſt-falli* ruina vel dejectio culminis, *firſtſul* columna qua culmen ſuſtentatur, Tit. IX. 3. 6.

FURSTEN, *fürſten*, creare principem, dignitatem Principis conferre, *gefürſtet* in numerum Principum lectus, adſcitus, elevatus. Novum, ſed legitimum.

FURSTEHEN, *fürſtehen*, præeſſe, *fürſteher* præſes, aſſertor, vindex. Gr. eodem ſenſu dicunt προϊστάναι & προστάτης. *Stehen* nonſolum eſt erecto corpore, ſed etiam erecto & attento animo eſſe.

FURT, varie uſurpatur in Dialectis. Cambris *fford* eſt via, iter. Angloſaxonibus *ford* trajectus, noſtris *furt* vadum, via per undas, locus ubi flumen equo aut curru tranſiri poteſt, *anfurt* littus, quo naves appelli poſſunt. Cuncta legitime facta a *faren* ire, tranſire, transfretare. Confer voces ſororias *fære* & *fart*. Ad Saxonicum ſignificatum ſpectant, FRANKFURT trajectus Francorum, ERFURT trajectus Geræ, & alia vetuſtiora apud PTOLEMÆUM, ut ſunt, LUPFURDUM & TULIFURDUM, de quibus vide conjecturas MENSONIS ALTINGII in Expoſ. Tab. Ptol.

FURTREFLICH, *fürtreflich*, præcellens. Gloſſ. Pez. præcellenti *vuritrefuantemo.* Quo ſenſu, vide in ſimplici.

FURWITZ, *fürwiz*, curioſitas, *fürwitzig* curioſus. Gloſſ. Pez. curioſus *viriuuiz.* Gloſſ. Boxh. *firiuicikem* de curioſis. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVIII. 7.

Ziu ſint thie iuuo uuizzi
Thes ſulih firuuuizzi?
Cur ſunt veſtri ſenſus
Horum adeo curioſi?

Vi compoſitionis a *für* & *witz*, eſt *præſcientia futuri*, & aliquando fuit in honore, cum divinationes & auguria adhuc omnium animos faſcinarent. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *for-witig* præſcius, *for-witigneſſe* præſcientia, *for-witegan* vaticinari. Poſtea fraude Sacerdotum detecta, quod inprimis Chriſtianæ Religionis ope factum, cœpit vituperari & de *intempeſtiva ſciendi cupiditate* (etiamſi cupiditatis nullum in voce veſtigium ſit) uſurpari. Hinc vulgo dicitur de iis, qui vel aliena & ad ſe non ſpectantia, vel ſcitu inutilia, vel quæ ſcire nefas & tutius ignorantur, vel quæ omnino ſciri non poſſunt, ſcire tamen deſiderant.

FUSS, pars corporis infima, qua ambulamus. Græcis πȣ̃ς, Lat. *pes*, Cambris & Armor. *pedd*, Gothis *fotus* Marc. IX. 45. Angloſax. *fot*, Franc. & Alaman. *fuaz*, *fuoz*, Belg. *voet*, Angl. & Suec. *foot*, Island. *fot.* Gloſſ. Keron. pede *fuazze*, pedibus *fuazzum.* TATIANUS Cap. IV. 18. *zi girihtenne unſera fuozza in uuog ſibba*, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Vox antiquiſſima, & humano generi pene coæva, quod vel hinc patet, quia in vetuſtiſſimis Linguis verba *eundi* & *calcandi* a pede formata ſunt, ut inferius oſtendi in *pedden.* Tanta vetuſtas in ſe & originem ſuam inquiri vetat. Si quis tamen argutari vellet, inveniret quod diceret. STIERNHIELMIUS derivat a *fæſta* firmare. Poterat etiam derivare a *fyſa* feſtinare, quod vide in *fix.* Ipſe aliquando deduxi a *bæren* ferre, quia pes (qui haud dubie baſis & columna totius corporis) Laconica Lingua dicitur πόρ, quod in nulla re differre videtur a πȣ̃ς, niſi literarum R. & S. permutatione, in Dialectis ubique obvia. Præcipua Veterum compoſita ſunt,

bifotuns, *anafotuns*, compedes, in Cod. Arg. Marc. V. 4.
fot-adle, pedum dolor, Dial. Angloſax.
fuotſcamel, ſcabellum, in Gloſſ. Lipſ.
fuozſuhti, podagra, in Gloſſ. Pez.
fuoztrubi, compedes, apud TATIANUM Cap. LIII. 4.
feorfuazzo, quadrupes, in Gloſſ. Keron.
einfuoziu, unipes, apud NOTKER. Pſ. XXXV. 12. interprete SCHILTERO in Gloſſ.

Metaphorice dicitur de ſitu infimo, de ſtatu rerum, de fulcris artefactorum, de menſuris varii generis &c.

FUSS, adjective pedeſtris, ſubſtantive pedes & ſervus a pedibus. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *peddyd* pedites. SOMNERUS in in Dict. Angloſax. *fet* pedes, *fetha* phalanx, *fethe-men* pedites, *fethena* idem, *fethe-here* peditatus. Anglis *foot* etiamnum peditem & pedeſtrem ſignificat. Cuncta manifeſta imitatione ſive Græci vocabuli πεζὸς pedes, pedeſtris, ſive Latini *pedes.* Hodie occurrit in compoſitis, *fuß-volk* copiæ pedeſtres, *fuß-knecht* miles a pedibus. Quæ certe rationem nominis non habent a *fuß* pes, niſi quis forte exiſtimet, equites non habere pedes. In reliquis Dialectis Saxonicum *fet* mutatur in *fent*, per epentheſin, figuram in ore vulgi valde familiarem. Inde Islandis *fant* famulus, ſatelles, apud VEREL. in Ind. Italis *fante* ſervus & ſerva, puta a pedibus, Francis *fendeo* phalanx, in Gloſſis R. Mauri apud Diecman. Et hinc porro noſtris *infanterie* peditatus.

FUSS, quatenus ſignificat pedem montis, appellationem ſuam communicat quibusdam locis, cujusmodi ſunt, FUESSEN, FAUCES, FAUCENA, ad pedes Alpium Juliarum, FUSSACH, caſtrum FAUCIACUM in Auſtria, a fluvio quo alluitur, & pedibus Alpium, quibus adjacet, ſic dictum, judice GOLDASTO Tom. I. Rer. Alam. pag. 107. ſeq.

FUSSEN, niti, inſiſtere re aliqua tanquam fundamento, a *fuß* quatenus fulcrum ſeu fundamentum ſignificat. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. V. 114. eodem ſenſu dixit *fuazzen*; ſed locus a librariis afflictus eſt, & hoc modo reſtituendus:

Uuir mugun thero uuerko
Ioh fuazzen thero githanko.

Hoc eſt: *Poſſumus horum operibus horumque meditationibus inniti.* Loquitur de viris divinis, Prophetis & Apoſtolis, qui aliquid literarum poſteris reliquerunt.

FUTER, victus, tam hominum quam animalium, ſaltim uſu antiquo, & favente radice. Eſt enim verbale a *futern* alere. BENSON. in Voc. Angloſax. *fodor* edulium hominum, *fodre* pabulum, *fother*, *fothur* alimentum. Franci utuntur duobus vocabulis, *fouter* & *four*, quorum illud genuinum, alterum ſegnitie pronunciantium media litera privatum. Gloſſ. R. Mauri apud Diecman. alimentum *fotar.* Gloſſ. Pez. pabulum *fouter.* NOTKERUS Pſal. LXXVII. 18. *daz ſie iro ſelon fuoro batin*, ut peterent eſcas animabus ſuis. De hac voce vide plura in *fuer.* Latino-Barbaris *fodrum* eſt annona militaris, frumentum, & quicquid ad victum militum præbetur & equorum. Iisdem *fodrarii* vocantur, quos Reges profecturi parandæ annonæ, & pabulis ſtramentisque equorum procurandis, itineri præmittebant. Teſtimonia qui volet, inveniet apud SPELMANNUM & CANGIUM. Hodie *futer* eſt pabulum, & cibus equorum tantum, non quod ſic oporteat, ſed quia uſus ſic voluit.

FU-

FUTERN, alere, paſcere, nutrire. Frequentativ. a ſimpliciori *föden* nutrire. TATIANUS Cap. XXXVIII. 2. de volatilibus cœli: *juar fater ther himiliſco fuotirit ſie*, pater veſter cœleſtis paſcit illa. Cap. CCXXXVIII. 1. 2. *fuotri miniu lembir*, paſce oves meas. Dicitur & *furen* per syncopen, quod vide.

FUTTERN, füttern, tegere, munire panno, pellibus, corio, vel alia quacunque materia, Latino-Barbaris *foderare* apud CASANOVAM, Italis *fodrare*, Belg. *voederen*, Gallis *fourrer*, quod imitantur Angli in *to furr*. Dicitur in derivatis de operimento *externo* & *interno*. Ad priorem claſſem ſpectat vox Gothica *fodr* vagina, in Cod. Arg. Joh. XVIII. 11. unde Italis *fodro della ſpada* eodem ſenſu: Angloſaxonica *fodder* theca, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 164. Germanica *futter* theca, capſa, *bogen-futter* pharetra, *flaſchenfutter*, *lauten-futter*, & alia ſatis nota, *futteral* theca, forulus, loculamentum. Ad ſecundam claſſem ſpectant rurſus Germanica *futter* pannus veſtis interior, & quicquid voce panni adhibetur, *unterfutter* ſubtegmen. Unde Latino-Barbaris *fodratura* pellitium, quo veſtis ornatur, apud CANGIUM. Arborem & ramos video, radicem non video. Poſſit tamen *futern* idem eſſe quod *fendere* munire, tueri, defendere, expulſo N. Vel idem quod *opertare* frequenter operire, quod habet FESTUS. Gallica *fourrer* & *fourreau* ſunt e Germanico fonte, & manifeſta syncope laborant.

FY, interjectio abominantis. V. *fi*.

G.

GABE, donum. Angloſax. *gefe*, *gyfe*, Franc. & Alam. *geba*, *kaba*, *kepa*. Gloſſ. Keron. donum *kaba*. Gloſſ. Boxh. *kepa* munia. Lex. Run. *gafa*. VEREL. in Ind. *giof*. Refer ad *geben* dare.

GABE, eleganter transfertur ad bona tam animi quam fortunæ, quia revera ſunt dotes & largitiones divinitus conceſſæ. VEREL. in Ind. *giæfa* bona fortuna, felicitas, *kongs giæfa* fortuna regia, *giafalaus* infortunatus. Et huc etiam ſpectat ex Evangelio Gothico *manna gabigs* homo dives Matth. XXVII. 57. & *filu gabeigs* valde dives Luc. XVIII. 23. id eſt, dotatus, fortunatus, bonis fortunæ præditus, non quod debeat eſſe liberalis, ut non nemo nugatur.

GABEL, tributum, & quævis exactio ſummæ poteſtatis, quæ cum antiquitus minutatim fere pendebatur, dicta eſt *gabel*, a *gabe* donum, quaſi parvum munuſculum. Nam L. finale diminutivi nota eſt, ut ſæpe alias. Poſtea vox ad omnes reditus & ſolutiones extenſa eſt, præcipue apud Angloſaxones, quibus *gafol*, *gaful* eſt tributum, cenſus, Marc. XII. 14. Luc. XX. 22. item fœnus Matth. XXV. 27. *gafol-gyld* ſolutio cenſus, uſura, *gafol-gyldan* cenſum tribuere, *gafol-land* terra cenſualis, item *land-gable* cenſus terræ, apud SPELMAN. in Gloſſ. Latino-Barbari inde habent *gablum* & *gabellas* ſuas, cujusmodi ſunt *gabella ſalis* & *gabella vini* apud CANGIUM. Hodie ſuperat in compoſito *gafel-recht*, jus vectigalis exigendi, de quo vide SCHOTTELIUM.

GABEL, creagra, fuſcinula, inſtrumentum biceps, quo cibus capitur. Fortaſſe a *capio*, ut conjectat MARTINIUS, quamvis etiam Belgis *kippen* ſit capere. Dicitur præterea de furca & quavis pertica bicipiti, qua aliquid capitur, & ob ſimilitudinem etiam de ligno ſupplicii bifurcato. Inde Latino-Barbaris *gabalus* patibulum.

GABELN, dividere, partiri. Anglis *gavel* eſt merges, forte a κεφαλαιοῦν in unum colligere. Hinc *gabeln* proprie eſt mergites facere, ſeu, quod idem eſt, fruges meſſas in manipulos dividere. Idque poſtea ad res omnes, quæ ſub partitionem cadunt, traductum videtur. Inde Anglis *gavelkind* partitio bonorum inter filios, præpoſtera compoſitione pro *kindgavel*, quem vocis ſenſum contra SOMNERUM prolixe defendit GULIELM. CLARKE in Præfatione ad *Leges Wallicas* WOTTONI: Germanis *gablung* ſortitio mercium. Alii hoc verbum cum præcedenti *gabel* connectunt, tanquam a perticis, quibus tentoria mercatorum ſuſtentantur, factum ſit. Vide SCHOTTELIUM in voce. De voce Anglica *gavel*, quatenus mergitem ſignificat, vide aliam conjecturam in *ſchaub*.

GACH, *jach*, *gæch*, *gæh*, dicitur de eo quod *præceps* eſt, in tempore, & loco, & animo, veriſimiliter a *jagen* impellere. Inde *gæher tod* mors ſubita, *gæher fels* petra abrupta, *gæhzorn* ira præceps, *gæhlich* ſubito, repente, *allzujach* (quo utitur Luth. Prov. XXI. 5.) præproperus, nimium feſtinans, de quo extat feſtivum proverbium apud WINSBECKIUM in Parænesi ad Fil. verſ. 31. *an mute al ze geher man vil tregen eſel riten ſol*, homo præcipitis animi aſino pigro vectari debet. Forte ut cunctationem ab illo diſcat. Similia habent Saxones & Franci. SOMNER in Dict. Angloſax. *geoc*, *geocre*, *geocroſt*, præceps, temerarius. Gloſſ. Boxh. *cahun* extimplo, *chai* ſubitacio. Gloſſ. Lipſ. *galice* ſubito. Gloſſ. Pez. de repente *irgahun*, præcipitationis *gahi*, temerarius *kaher*, præpropero *kaheru*, abrupta *gahin*, præpropera z uilo *gahiu*. Cambris *gwg* iram & indignationem notat, nonnulla fortaſſe cum reliquis adfinitate.

GADE, contignatio, pars ædificii ſuperior. Vox Suevis a Francis & Alam. relicta, ſed hactenus obſcura. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IX. 23.

Ther man biſuorgeta thaz,
Ioh leh thaz gadun garauuaz.

Hom

Homo procurabat illud,
Et commodabat cœnaculum præparatum.

GADEREN, *vergaderen*, congregare, Dial. Belgica. Forte a Græc. ἀϑρῶν ejusd. ſignif. per proſtheſ. literæ G.

GÆHE, præceps. V. *gach*.

GÆNEN, oſcitare. V. *gienen*.

GÆNGE, uſualis. V. *genge*.

GÆREN, *gören*, fermenteſcere. Quod fit, quando per calorem naturalem feculenta ejiciuntur. HELVIGIO eſt ab *egerere*, quoniam *gæren* proprie dicitur de muſto vel cereviſia recens cocta, quatenus fecem egerit. Mihi, qui Celticas origines inveſtigare ſoleo, videtur potius derivari a *gor* ſupra, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gor*, præpoſitio in compoſitione ſignificans ſupra, ſuper, ſuperius, *gorthir* regio ſuperior, *gorddwr* aqua ſuperior, *goror* ora ſuperior. A *gor* igitur eſt *gören* efferveſcere, h. e. feces ſurſum trudere. Quamvis autem hoc verbum vix ſemel literis proditum ſit, vetuſtiſſimum tamen eſſe ſuadent derivata. Nam a *gören* rurſus fit *germ* fermentum, ejectamentum: apud Cambros *gor* pus, ſanies, quia per vulnera ejicitur, & apud Angloſaxones atque Islandos *gor* fimus, excrementum. Et huc etiam ſpectant nonſolum ejectorum, ſed etiam ejicientium nomina. Cujusmodi eſt *cwrw*, *cwrwf* cereviſia, apud LEIBNITIUM in Gloſſario Celtico. Quod cum non aliunde rectius quam ab egerendis fecibus ſic dicatur, ſimul originem Latinæ vocis eleganter pandit. Operæ pretium eſt, ipſum audire illuſtrem Gloſſatorem. CEREVISIA, inquit, *quibusdam apud Plinium* CERIA. *Cereviſiam a vi Cereris derivare, hominum eſt neſcientium, Latina plurima a Celtico eſſe petenda, & maxime in rebus, quæ erant apud Celtas. Hinc ridiculæ ſunt plurimæ Varronis, Iſidori, & ſimilium etymologiæ.* Et mox: *Itaque Pontanus non inepte Ceriam derivat a gæren, ſeu a fermentando.*

GÆRTNER, *gærtener*, hortulanus. Gloſſ. Pez. hortulanus *gartinari*. Haud dubie a *garten* hortus. Inde Latino-Barbaris *gardinarius*, & Gall. *jardinier*. Angloſaxones eundem hominem vocant *wyrt-weard*, Joh XX 15. a cura plantarum. Monumentum Gothicum hic deficit.

GÆSATÆ, milites mercenarii. V. *geſum*.

GÆST, *jæſt*, ſpuma ex fermentatione, præcipue ſpuma cereviſiæ recentis. Hæc enim Angloſaxonibus apud Lexicographos vocatur *gyſt*, Angl. *yeaſt*, Belg. *geſt*, & inde *geſten* vel *giſten* ſpumare. HELVIGIO *gæſt* eſt res *egeſta*, ſicut *gæren* ab *egerere*. Sed multo probabilius eſt, vocem a Celtis oriundam eſſe. Nam a *jas* fervor, ebullitio, quod ex veteri Lingua Britannica hodie ſuperat apud Cambros, Germani condiderunt verbum *jæſen* efferveſcere, quo utitur Codex Willerami Scriverianus Cap. VIII. 2. *jeſente moſt*, muſtum bulliens. Merula habet *geſende moſt*, quod idem. Nam G. & I. permutantur. A *jæſen*, quod Helvetiis etiamnum familiare, deinceps factum eſt *jæſt*, eo quo dixi ſenſu. Quod poſtea imitati ſunt Latino-Barbari, quibus *geſtum* eſt flos novæ cereviſiæ, quo piſtores panes conficiunt, interprete SPELMANNO.

GÆSUS, telum Celticum. V. *geſum*.

GAFELKIND. V. *gabeln* dividere.

GAFELRECHT. V. *gabel* tributum.

GAFFEN, os pandere, hiare. Angloſaxon. *geapan*, Belg. *gaapen*, Scand. *gapa*. Fortaſſe a *kaw* cavus, ut proprie ſit diductis labris cavum facere. In derivatis dicitur de omnibus rebus, quæ aperturam patiuntur. Inde Angloſaxonibus *geaſlas* fauces, Islandis *gap* hiatus, foramen, Gallis *goufre* gurges, Cambris *gweſt* labrum, labium, Suevis *waffel* rictus, & ſtilo agreſti os.

GAFFEN, adſpectare, avide intueri. Francis *chapfen* & *kapfen*, Belg. *gaapen*, Island. *gapa*, apud VEREL. in Ind. Senſus videtur ab hiando deſumtus, quoniam ii, qui rem aut exitum rei avide intuentur aut præſtolantur, plerumque hiſcentes id faciunt. Verum, quia hiatus oris per ſe nihil adſpicit, præſtat derivare a *waffe* vultus, aſpectus, quod Celticum eſſe vidimus. Hic interim aſpectandi modus ſemper eſt cum hiatu conjunctus. Hoc ſenſu dixit OTFRIDUS de diſcipulis Domini, qui adſcenſum Domini in cœlum oculis defixis & ore patulo ſequebantur, Lib. V. Cap. XVII. circa fin.

Kapfetun ſe lango
Uuas uuuntar ſie thero thingo.
Adſpiciebant diu hiſcentes,
Admiratione rerum capti.

Inde Belgis *gaaper* ſpectator defixus, qui ſpectandi aviditatem oris hiatu prodit. Hodie in contemptum abit, & dicitur tantum de pueris & ſtultis, qui res omnes, etiam futiles, & nullo hiatu dignas admirantur. Aliud eſt *gapen*, de quo infra. Illud intuentis, hoc illudentis eſt.

GAIL, vide *geil*.

GALB, pinguis. Vox Celtica apud PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 430. Imperatorem GALBAM nomen inde tuliſſe, jam multis obſervatum, de quo diſerte SUETONIUS Cap. 3. *Nonnulli quod præpinguis fuerit viſus, quem Galli* GALBAM *vocant.* Cum voce Celtica conſentit Hebræa *chelebh* pinguedo. Item, quod reſina quædam Hebræis dicitur *chelbenah*, Græc. χαλβάνη, Lat. *galbanum*, Germ. *galban*, quam a pinguedine ſic appellari docet MARTINIUS. Pinguis enim eſt, & cum accenditur, flammam nutrit. An Germani præter galbanum aliquid habeant, quod ad cognationem vocis ſpectet, dubito. Referri tamen huc video, *gail* pinguis, *gaile erde* terra pinguis, auctore LEIBNITIO in Gloſſ. Celt. pag. 120.

GALDER, cantator, muſicus, poëta. VEREL. in Ind. *skalld* poeta, *skalldskapr* poeſis, *skalld-*

ſkalldmær poëtria. Litera S. in voce Islandica non eſt radicalis, ſed adjectitia tantum, ut ſæpe alias. Oritur enim, non a *ſchellen* ſonare, ſed a *gala*, quod in eodem Indice exponitur *canere, carmen canere,* unde recte fit *galld* & præfixo ſibilo *ſgalld* vel *ſkalldr* cantator, quæ propria vocis notio. Sane SCALDRI & SCALDI apud Septemtrionales erant *Cantatores Regum* in comitatu aulico, *qui bella aliaque quæ contingebant memoranda, linguæ vernaculæ rithmis & carminibus comprehendebant, ac populo decantanda, & longe lateque diſſeminanda exhibebant,* ut verba ſonant OL. WORMII Lib. I. Faſt. Dan. Cap. 6. Veritatem etymi evincit, quod *gal* absque ſibilo & absque terminatione, nobis etiamnum cantatorem ſignificat in compoſito *nachtigal* luſcinia, cantor nocturnus.

GALDER, incantator. Vox per omnes veterum Dialectos diffuſa. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *galan* incantare, *galdere* incantator, *galdor* incantatio, *galdor-cræſt* incantandi ars, *galdorleoth* incantamentum. Gloſſ. Lipſ. *galenderi* incantatis. VEREL. in Indice *gala* canere, carmen canere, incantare, *hon gol galldra* incantationes demurmuravit, *galldur, galdrar* incantationes, *galldramadur* magus, *galdraliſt* ars magica, *galldrameiſtari* arte magica excellentiſſimus. Senſum a genere ad ſpeciem, h. e. a cantu ad incantationem translatum eſſe patet.

GALGEN, furca putealis, *galg-brunn* puteus cum furca, *brunn-galgen* jugum putei. Uſus priſcus patet ex charta vetere apud CANGIUM in *Putiatorio,* ubi dicitur: *Dedit tertiam partem de putiatorio, quod vulgo dicitur* GALGO. Et rurſus: *tertiam partem de putiatorio ibidem conceſſit, quod barbarice dicitur* GALGO. Barbarice, id eſt, Theotiſce. Cum furca putealis nihil aliud ſit quam arbor ſupra puteum ſuſpenſa, unde amphora viciſſim ſuſpenditur, hinc ſuſpicor illam a ſuſpenſione nomen accepiſſe, & *galgen* olim idem denotaſſe quod *henken*, hoc eſt, ſuſpendere. Favet huic conjecturæ ſermo Hiſpanicus, in quo *colgar* eſt ſuſpendere, & *colgado* ſuſpenſus, quas voces Hiſpaniam a Gothis, Vandalis, aut Suevis accepiſſe, nullus dubito.

GALGEN, furca patibularis. Gothis, Angloſaxonibus, & omnibus Septemtrionalibus *galga.* De uſu Francorum hactenus nullum occurrit teſtimonium. Nam lignum illud, in quo Chriſtus pependit, ſemper vocant *kruz* vel *cruce*, nec tantum lignum Chriſti, ſed etiam lignum latronum. JUNIUS, qui multa monumenta, aliis non viſa, perluſtravit, tribuit Alamannis has voces, *galge* & *kalgo*, in Gloſſ. Goth. pag. 112. quas illum ex ingenio confinxiſſe minime veroſimile eſt, etiamſi non appareat, unde hauſtæ ſint. VOSSIUS in Etymologico nomen Germanicum deducit, a Latino *Gabalus*, MARTINIUS a *golgatha*. Sed neuter perſuadet. Nam *gabalus* eſt a *gabel* furca, & tribui cœpit patibulo ob ſimilitudinem. Similiter & *galgen*, quod prius deſignavit lignum putei poſtea ob manifeſtam ſimilitudinem ad lignum ſupplicii translatum eſt. Saxones, ne lignum cum ligno confundant, ſæpe utuntur compoſito *rod-galgan*, quod illis crucem & patibulum ſignificat. Germanis hoc lignum jam Auguſti ævo notum fuiſſe, ex DIONE Lib. LIV. pag. 535. apparet: *Sicambri, Uſipetæ, & Tencteri, primum quosdam in ſuo territorio deprehenſos Romanorum in crucem egerant.*

GALL, caſtratus. Græcis γάλλος eſt eviratus, & fortaſſe a κέω ſeco. Hodie ſuperat in *wallach* ſpado.

GALL, ſterilis, quia caſtrato ſimilis. VEREL. in Ind. ad Herraudi Sagam: *gall* infœcundum, *gallvid* arbor fructum non ferens, *gallko, gallfær, gallgett*, vacca, ovis, capra, non fœtificantes, *gallſtrand* littus ſterile & ſabuloſum.

GALL, inſanus, furens. Islandis *gall*, Suec. *galen.* Vox Phrygia. VEREL. in Ind. *gall* inſanus. Idem in Herraudi Saga pag. 20. „*gall, galin, galning* inſanus, *galnas* inſani„re, *galenskap* inſania. GALLUM fluvium in „Phrygia memorat Strabo Lib. 12. Geogr. „Cujus aquæ hauſtu bibentes inſanos red„di OVIDIUS Lib. 4. Faſtorum ait:

„Cur igitur GALLOS, qui ſe exſcidere vocamus?
„Cum tantum a Phrygia Gallica diſtet humus?
„Inter, ait, viridem Cybelen, altasque Celenas
„Amnis it inſana, nomine GALLUS, aqua.
„*Qui bibit inde, furit* - - .

„Et Sext. Pomp. Feſtus Lib. VII. *Galli qui „vocantur Matris magnæ comites, dicti ſunt a „flumine, cui nomen eſt Gallo: quia qui ex eo „biberint, in hoc furere incipiunt, ut ſe pri„vent virilitatis parte.* Gratulabundum hu„mano generi fuerit, ſi in ſola Phrygia in„ſanus hic liquor flueret. Sed aut inde in „omnem terræ partem ſe effudit, aut ſuos „quælibet orbis regio inſaniæ fontes habet. „Illud autem Auctorum iſtorum verba effi„cere volunt, & exſectos & inſanos GAL„LOS dici, & quidem a flumine GALLO. „Sed ſcire velim a magnis iſtis viris, un„de fluvio iſti hoc nomen GALLUS? Qui „bibit inde, furit, ajunt. Propter furo„rem igitur fluvius iſte dicitur GALLUS &c. Hactenus VERELIUS, docte & eleganter. Unde recte concluditur, *Gall* vocem Phrygiam eſſe, utpote Phrygio fluvio, & Matri Phrygiæ Sacerdotibus propriam propter furorem, & hanc vocem ex Phrygia in Septemtrionem usque migraſſe, ubi priſtino viget ſignificatu. Potuit autem oriri ab Attico χολᾶν furere, vel Atticum ab illo. Cognata vocabula vide in *koller.*

GAL

GALL, ſplendor, *waſſergall* ſplendor pluvius, quod dicitur de repercuſſione iridis in nubibus, quæ novam pluviam minatur. BENSON. in Voc. AS. *gyl* ſplendit. Islandis *gloa* eſt ſplendere. Græcis γέλα ſplendor, γελέω ſplendeo apud MARTINIUM in Cadmo. Cambris *goleu* lux, lumen, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Cuncta inter ſe cognata.

GALL, amarus, *gallapfel* nux amara. Luth. Deut. XXXII. 32. *ihre drauben ſind gall*, botri eorum ſunt amari. Heb. *meroroth*. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 18. *Samariam* interpretatur *Gellunburg*, h. e. caſtrum amarum. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario, & egregie illuſtravit S. HIERONYMI verbis in Nom. prop. Hebr. *Semron, maron, cuſtos amari mœroris.* Quæ NOTKERUM ante oculos habuiſſe, valde opinabile eſt. Cur amarum dicatur *gall*, ratio hæc eſſe videtur, quod amarum ſit calidæ & urentis naturæ. Ergo a καίω uro, per medium derivandi L.

GALLAPFEL, nux ilicis, quam præter glandem gignit. Angloſaxon. *gealla* & *galluc*, apud SOMNER. & BENSON. Latinis *galla*. Proprie eſt pomum acerbum & amarum, a *gall* amarus, quem ſignificatum paulo ante ſtabilivi. PLINIUS Lib. XVI. Cap. 7. de galla: *apertis amara inanitas eſt.* Dicitur autem pomum ob rotunditatem.

GALLE, amaritudo. Videtur eo ſenſu occurrere in compoſito Angloſax. *eorth gealla* centaurium. PLINIUS Lib. XXV. Cap. 6. de centaurio: *Noſtri fel terræ vocant, propter amaritudinem ſummam.* Dicitur allegorice de acerbitate animi, quia amaritudini ſimilis eſt. Inde *vergællt* exacerbatus.

GALLE, bilis, tam flava quam atra. Angloſaxon. *gealla*, Franc. *galla*, Belg. & Angl. *gall*, Suec. *galla*, Hiſp. *hiel*. Græc. χολή, unde Lat. *fel*, mutato *ch.* in *f.* Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. fel, id eſt *galla*. Verſio Angloſaxon. Matth. XXVII. 34. *and hig ſealdon hym win drincan with geallan gemenged*, & dederunt ei vinum bibere, cum felle mixtum. Similia habet interpres TATIANI Cap. CCII. 3. & OTFRIDUS in eleganti columbæ, quæ felle caret, deſcriptione Lib. I. Cap. XXV. Nomen bili ab amaritudine quæſitum eſſe, ex antecedentibus patet. Metaphorice ſumitur pro ira, quia experientia teſtatur, eos, qui atra bile abundant, cæteris facilius irritari & excandeſcere. Inde Græcis χολᾶν iraſci, Latinis *bilioſus* ad iram propenſus. Imo etiam Chaldæis *chalath* eſt iraſci, niſi me fallat HENISCHIUS.

GALLI, nomen quondam commune omnium populorum, qui vaſtiſſimum illud terræ ſpatium, quod eſt inter Rhenum & Oceanum, Pyrenæos & Alpes, incoluerunt. Dicti autem ſunt *Galli* a Romanis & *Galatæ* a Græcis, non a ſe ipſis. Utrumque nomen *Celtico* recentius. PAUSANIAS Attic. Cap. 3. *Sero uſus obtinuit, ut Galatæ* (& Galli) *appellarentur. Celtas enim cum ipſi ſe, tum alii eos nominarunt.* Idemque memoriæ prodidit CÆSAR Lib. I. de B. G. ab init. *Ipſorum Lingua Celtæ, noſtra Galli adpellantur.* CLUVERIUS exiſtimat, *Gallos* tunc primum ſic dictos eſſe, quum exundans domi multitudo, patria relicta, exteras petere regiones cœpiſſet, parte eorum in Italiam, parte in Illyricum atque inde in Græciam & Aſiam, parte in Germaniam delata; idque nomen a re ipſa accepiſſe, nempe a *gallen* vel *wallen* iter facere, quaſi *peregrinatores*. Lib. I. Germ. Ant. Cap. 9. Alia etymologia, nec minus ſpecioſa, nomen Gallicum derivat a verbo Celtico *gallu* poſſe, valere, unde Armoricis *galluus* & *galluog* potens, validus, & *gallout* potentia, quod etiam extat apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Rurſus ex re deſumpto vocabulo, quia *fuit antea tempus, quum Germanos Galli virtute ſuperarent, & ultro bella inferrent, ac propter hominum multitudinem, agrique inopiam, trans Rhenum colonias mitterent*, ut ſummus auctorum JUL. CÆSAR ſcribit Lib. 6. de B. G. Ita ſentire videtur PEZRONIUS, Galliæ ſuæ decus, in Antiq. Celt. pag. 370. Suſpicor Celtas tunc primum *Gallos* a Romanis appellatos eſſe, cum partem Italiæ, Romanis ſubjectam, occupaſſent, non quod *migrationibus* delectarentur aut *potentia* ſua Romanis incumberent, etiamſi utrumque verum ſit; ſed quod moribus & lingua eſſent alieni, & in ſolo alieno ſedem collocaſſent. Nam *al* Celtica Lingua eſt alienus, peregrinus, inimicus, ut prolixe demonſtravi in vocula *el*. Ab *al* vero fit primo *wale* per proſtheſin, & mox W. in G. converſo *gale* eodem ſenſu. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *alon* inimici, alieni, *galon* inimici, alieni. Hinc *alli* & *galli* antiquitus dicuntur omnes populi, qui in ſolo, quod occuparunt, non ſunt indigenæ, ſed vel aliunde adducti, vel armis nova ſede potiti. Sic coloni quidam vocantur ALLOBROGES, quod ex alio loco in Galliam Narbonenſem eſſent translati, apud veterem Scholiaſtem ad Sat. 8. Juvenalis. Similiter & Belgæ a Celtis dicti ſunt WALLI vel WALI, h. e. alieni, alienigenæ, cum Rheno trajecto Galliam Belgicam vi occupaſſent. A quibus pars Flandrorum etiamnum vocantur WALEN, WALLONS, WALLONES. Imo etiam Cambri non aliam ob cauſam videntur appellari WALLI, Anglice *Wales*, Gallice *Gales*, quam quod ab initio hoſpites eſſent in illo terræ angulo, ſive bello Saxonico eo pulſi, ſive e proximo Galliæ littore in Britanniam transvecti.

GALM, ſonus, tinnitus, clangor. A *gellen* ſonare, per medium derivandi M. Gloſſ. Keron. ſonitu *calme*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIX. 49.

Thaz iſt ouh dag hornes
Ioh engilliches galmes.

Vertit SCHILTERUS:

Hic quoque eſt dies tubæ
Et angelici clangoris.

GALMEI, lapis ærofus. Nomen vitiatum ex *Cadmia.*

GALOP, curſus equi concitatior. Vox Gallica, a Græc. καλπᾶν equum ad curſum concitare. Vide MENAGIUM in voce *galoper.*

GEMANEN, dicimur quando alterius rei ſimilis vel recordamur vel admonemur. Ergo vel idem eſt quod *manen* monere, vel verbum faceſſens a *minnen* reminiſci.

GAMPEN. V. *gumpen.*

GAN, ire, vadere, incedere. Angloſaxon. Francis & Belg. *gan,* Præcop. *géen,* Alam. *kan,* Græc. κίειν, Angl. *goe,* Suec. *gæ.* Gloſſ. Keron. eunt *kant,* circumeam *umbicun*, obviaverit *kakanganne*, incedunt *anakant.* TATIAN. Cap. CLXVI. 4. *games hina,* eamus hinc. Idem Cap. CCXLII. 2. *get in alle uueralt,* ite in univerſum mundum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXII. 37.

Er giduit, thaz thu uueiſt,
Thaz thu nakot ni geiſt.

Vertit SCHILTERUS:

Ipſe facit, ut tu ſcis,
Quod nudus non ambules.

Forma verbi Celtica eſt *ja* vel *ya,* Armoricis uſitata, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 392. unde eodem judice Latinis *eo.* Confer *gen* ad.

GANERBEN, hæredes mutui & fœderati, *ganerbſchaft* ſocietas nobilium mutuæ Succeſſionis legibus inita. Lat. Barb. *ganerbii* & *ganerbiatus.* Originem inſtituto dedit ſtudium tutandi ſui contra latrocinia, ſub ſtatu Germaniæ turbulentiſſimo, ut docet SPELMANNUS in voce, & ex illo CANGIUS. Cur ita dicantur, ex *Theſauro Beſoldiano Adaucto* oſtendam, ubi verba ſic fluunt pag. 290. "Sane vox *Ganerben* omnino „Germanica eſt & compoſita, cujus pars poſterior *erben* abſque dubio hæredes denotat: Prior vero compoſitionis pars vel ſyllaba *gan*, quid ſibi velit, haud omnibus „patet. Quidam deducunt a *gehen* ire, proficiſci, ut *ganerben* quaſi ſint *gangerben*, „quod ſecundum certa ſua pacta contra Jus „commune ad mutuam hæreditatem transeant: nam & antiqui pro *gehn* dicebant „*gahn,* ſicuti pro *ſtehn, ſtahn;* quod idioma „adhucdum multis in locis eſt in uſu. Alii „a *gæh*, quod feſtinum, properum ſignificat, quaſi *Ganerbii* ſint, ad quos hæreditas cito & feſtinanter, per plures gradus, „& quaſi ſaltum tranſit. Hænonius denique deduci putat a verbo *gönnen*, ut *ganerben* ſint quaſi *gönerben: weil ſie ihren miterben gönnen fried und einigkeit:* vel ſi conjectura hæc placet, *weil ſie einander das „erbe gönnen.* Sed communior & receptior „eſt ſententia, quod dicantur *ganerben*, „quaſi *gemeine erben. Gahn* namque ſumitur pro *gemeine* in compoſitis pro communi, ut *Gahnbach:* quod etiam innuitur „in Imperii conſtitutionibus &c. Hactenus *Theſaurus Beſoldianus.* Miror Juriſconſultos tantopere ineptire in vocibus ſuis, cum ſenſus manifeſto deſumptus ſit a *gan* vel *gen* re, retro, quatenus eſt adverb. viciſſitudinis & particula retributiva, quæ vicem pro vice, hæreditatem pro hæreditate reddit. Hodie dixeris *gegen-erben* eodem & legitimo ſenſu. Vide, quæ de particula *gen*, ejusque uſu & vetuſtate notavi infra. Aliud ſunt *ganerben* jure Francico & Saxonico, de quibus mox erit agendi locus.

GANERBEN, cohæredes. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 22. *unde uuerdent ſine cohæredes* (*canherben*) (*chanerben*). LOCUM obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario, ſed quid ſit illud *gan*, indictum reliquit. Alterius certe naturæ eſt, quam in vocabulo præcedenti. Ibi enim eſt particula retributiva, hic conjunctiva. Interim *ganerbe* recte exponitur *cohæres.* Nam proprie eſt hæres collateralis, ſive hæres a latere, a particula Celtica *gan*, *gen* apud, juxta, quam vide.

GANG, oritur a *gan* ire, per medium derivandi G. & ſignificat quantum poteſt, actionem eundi ſeu inceſſum, & locum eundi ſeu ambulacrum, ſive locus ille ſit ſupra terram, ut pergulæ, via, plateæ &c. ſive infra terram, ut venæ, meatus, cuniculi, latrinæ &c. VEREL. in Ind. *gengi* itio, inceſſus. Evang. Goth. Marc. VI. 56. *lagidedun ſiukans ana gagga* (quod pronunciandum ut *ganga*), poſuerunt infirmos in plateis. Id eſt, in via, in ambulacris publicis. Compoſita in Gloſſis Keronianis: *zuakanc* aditus, *inganc* ingreſſus, *umbicanc* circuitus, *framkanc* proceſſus, *ſedalkang* occaſus: ad locum & itum referri poſſunt. Quibuscum ſono & ſignificatu conveniunt Angloſaxonica *togang, ingang, ymbgang* &c.

GANG, metaphorice dicitur de uſu, ob manifeſtam ejus cum curſu publico & via trita ſimilitudinem. Inde *genge, gengig, gangbar* uſualis, quod dicitur de mercibus & moneta, non quatenus per manus hominum eunt, ſed quatenus uſu probantur. Poſtea ſenſus ad homines quoque extenſus eſt, ut dixi in *genge* validus.

GANGEN, ire, vadere, ambulare. Omnibus antiquis, Goth. Angloſaxon. Franc. & Alam. magno conſenſu *gangan*, Island. *ganga.* Gloſſ. Keron. ambulantes *kangante,* vadunt *kangant,* eas *kangees.* VEREL. in Ind. *ganga* ire. Cuncta a *gang* itus. Hodie cuſtodiunt Suevi & Helvetii. A *gangen* fit *gænger* in compoſitis *fuſsgænger, müſſiggænger, fürgænger, koſtgænger,* & aliis innumeris, noti ſignificatus.

GANGEN, migrare, proficiſci. Inde nomen viatoribus & peregrinis apud veteres. Gloſſ. Keron. peregrinorum *gangararo*, peregrinis *kankararum.* SOMNER. in Dict. AS.

AS. *weald-genga* latro, graſſator in ſylvis, *wer-genga* advena. Et huc etiam ſpectant *warengangi* Longobardorum, de quibus infra in W.

GANG-FISCH, albula, piſcis albus. A candore ut anſer. Litera N. ſæpe poſt ſe trahit G. nonſolum in ore Gallico, ſed etiam Germanico. Exempla vide in *Proleg.* Sect. 3.

GANS, anſer. Memoriæ proditum eſt, hunc alitem a candore nomen accepiſſe. PLINIUS Lib. X. Hiſt. Nat. Cap. 22. CANDIDI *anſeres in Germania, verum minores,* GANZÆ *vocantur.* Auctor vitæ S. Waldeberti §. 5. *Anſeres agreſtes, quos a* CANDORE *& ſonitu vocis* GANTAS *vocamus.* Germanis hodie radix excidit: ſuperat tamen apud Cambros & Armoricos, quibus *can* albus & candidus dicitur. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cann* albus, candidus. Sic Arm. *caened* canus. PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 381. *Canus* venit de Celtico *can* & *cain,* quod ſignificat *albus:* unde porro prodierunt *candidus, candor,* & *canities.* Quibus addo, quod γανᾶν apud HESYCHIUM exponitur λευκαίνειν dealbare, album reddere. Unde, niſi a Celtica radice *can?* Ab hoc igitur primitivo anſer, tanquam avis candore notabilis, in multis Linguis admirando vocum concentu denominationem accipit, ita ut Græcis dicatur χὴν, Dorice χὰν, Latinis *anſer* per aphæreſin quaſi *canſer,* Armoricis *ganz* apud Pezronium, Germanis priſcis & hodiernis *ganz, gant, gans,* Hiſpanis *ganſa* & *ganſo,* Latino-Barbaris *ganſa* & *ganta.* Lex Boior. Tit. XX. 2. *De eo (accipitre) qui dicitur* GANSHAPICH, *qui anſeres capit, cum III. Sol. componat.* A *gans* oritur

ganſer, maſculus inter anſeres, Angloſax. *gandra*, Angl. *gander.*

genſerich, idem, proprie ductor anſerini generis, ut dixi in *reich.*

gænſichen, anſerculus. Gr. χηνίσκον.

In reliquis Dial. anſer vocatur *gas, gos, goas, gaus.* Gloſſ. Ælf. in nom. avium: auca *gos,* aucarius *gos-haſuc.* VEREL. in Ind. *gas* anſer. CLOD. in Lex. Turc. anſer *kas,* anſerinus *kasli.* Armoricis anſerem promiſcue appellari *ganz* & *goaz,* teſtis PEZRONIUS in Ant. Celt. pag. 428. Et ab hac varietate ne PLINIUS quidem liber eſt. Nam ubi veteres Editiones legunt *ganſas,* ibi Harduini editio exhibet *gaſas.* Utraque vox candore ſe tuetur. Aliis enim albus vocatur *can,* ut Celtis, aliis *cas,* ut Scythis. Teſtis PLINIUS, qui *Caucaſum* interpretatur *nive candidum* Lib. VI. Cap. 17. In quo compoſito *cas* Scythis album denotaſſe, haud abs re judicat ISIDORUS Lib. XIV. Originum Cap. 8. Perſæ quidem hodierni *Caucaſum* appellant *cau-caf,* hoc eſt, *montem Caf,* a *cau* mons, ut me docuit RELANDUS; Sed Perſicam vocem ex Pliniana & vetuſtiore *Caucas* mons albus, depravatam eſſe, probabile eſt; non quod omnia Perſarum nomina terminentur in ſigma, ut ſcribit HERODOTUS Lib. I. Cap. 139. ſed quod optimus compoſiti ſenſus vitium admiſſum arguat. Qui negant, oſtendant nobis quid ſit *Caf* in voce Perſica. Quicunque ergo anſerem vocant *gans,* illi cum Celtis, qui vero *gas,* cum Scythis loqui videntur. VERELIUS in Ind. videtur *gas* derivare a *gaſa* curſitare: ſed invita vetuſtate, quæ anſerem a candore denominari tradidit.

GANT, auctio publica, *ganten, verganten* ſubhaſtare bona, per præconem vendere. Voces Suevis & Helvetiis uſitatæ, quas etiam adtingit *Theſaurus Beſoldianus,* ſed non explicat. Novæ ſint, an vetuſtæ, non liquet. Si prius, derivari poſſunt a Gall. *vente* venditio: ſi poſterius, a Gr. ἄγϊον malus, haſta, quia publicatio bonorum fieri ſolet ad haſtam in medio foro erectam. Alii, qui Latinas origines amant, derivant a *cantu* præconis, vel a *quanto* licitationis.

GANZ, totus, cujus nulla pars deeſt, *die ganze welt* totus mundus. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ganſch,* Sorabi *konez,* Galli *entier* per aphæreſin. Sed apud Antiquos non occurrit, qui ſolent dicere *all* in omnibus Dialectis. Evang. Gothic. Joh. IX. 34. *in frawaurhtim thu gabaurans warſt alls,* in peccatis natus es totus. Evang. Angloſax. Matth. XX. 6. *hwi ſtande ge her ealne dæg idele,* quid ſtatis hic tota die otioſi? Matth. XXII. 37. *luſa Dryhten thinne God on eallun thinum mode,* diliges Dominum Deum tuum ex toto animo tuo. Marc. VIII. 36. *hwæt fremath men theah he ealne middan-eard geſtryne,* quid proderit homini, ſi totum mundum lucretur? TATIANUS Cap. XXXVI. 3. *al thin lihhamo iſt finſtar,* totum corpus tuum eſt tenebroſum. LUTHERUS ubique habet *ganz.* Quod certe novum eſt, & a Francis veriſimiliter formatum a Lat. *cunctus.* Nam illi ſoli utuntur hac voce, quamvis perraro, dum apud Gothos, Angloſaxones, & Septentrionales plane exulat. *Cunctus* Latinis ſæpe eſt pro toto.

GANZ, integer, illæſus. Gloſſ. Pez. illæſam *kanza.* Senſus a toto ad integritatem partium translatus. Similem translationem vide in *all.*

GANZ, ſanus. Apud OTFRIDUM *ganzer* eſt ſanus. Lib. III. Cap. II. 64. & mox *ganzida* ſanitas: ſenſu ab integritate partium ad ſanitatem translato, ſed hodie deſito.

GÆNZEN, *ergænzen,* quatenus derivatur a *ganz,* ſignificat quantum poteſt, vel ſupplere quæ deſunt, vel reparare & in integrum reſtituere.

GAPEN, *gapſen, gaffen.* Vide reliqua in poſtremo.

GAPEN, illudere, ludificari, decipere, ſive doloſe, ſive per jocum. Prior ſignificatus Angloſaxonibus, poſterior Islandis proprius. SOMNER. in Dict. Angloſax. *geap* fraudulentus, fallax, ſubdolus, *geaplice* ſubdole, *geapſcipe* fraus. VEREL. in Ind. *gabba* irridere

dere, illudere, *gabbandi* illudens, irridens, *gabb* illuſio, ludibrium. Inde Italis *gabbo* ludus, jocus, *gabbare* deludere, decipere, quæ FERRARIUS a *captare* deducit, ſed fruſtra, judice VERELIO. Similiter Arvernis *chapeto* dicitur, qui alios lepide vexat, interprete CANGIO. Hinc quidam exiſtimant, Hugonem Franciæ R. dictum CAPETUM, quod, dum juvenis eſſet, capucia ſolebat auferre per ludum. Aliam etymologiam vide in *kappe* ſagum. Si Græcus eſſem, cuncta derivarem a σκώπτειν illudere, per ſyncopen. Nam *gapen* interdum effertur *ſkapen*. Hinc vulgo vexatio illuſoria vocatur *ſchabernack*, & in Lexico Runico *daruskapur* exponitur *ſarcaſmus*.

GAR, corium. V. *kür*.

GAR, telum. V. *ger*.

GAR, totus, totum, & totaliter. Forte ab ἀγείρω congrego, colligo, vel ab Heb. *agar* ejusd. ſignificatus. Nam totum eſt ens collectivum, quod integritatem ſuam habet a partibus congregatis. Gloſſ. Pez. penitus *karo*. Luth. Sir. XLIII. 29. *er iſts gar*, ipſe eſt totum, h. e. unus & omnia. VEREL. in Ind. *giorvalt* plenaria poteſtas. Inde Longobardis *garathinx* plenaria donatio, ut dixi in verbo *dingen*.

GAR, adverb. intendendi, *gar oft* ſæpiſſime, *gar gut* optime, *gar recht* rectiſſime. SOMNER. in Dict. Angloſaxonico *geara* bene, valde, ſatis, *geara cennan* bene ſcire vel noſcere. Similiter & in nominibus propriis auget ſignificatum. Inde

> GERTRAUT, valde dilecta.
> GERBERT, valde clarus.
> GERHART, valde acer.
> GARIFUSIUS, valde promptus. Nam *fus* celerem & promptum denotare, jam ſupra demonſtravi in *fix*. Nomen exhibet GOLDASTUS in Cat. nom. propriorum Curienſi, pag. 106.

Itali imitantur vocem Germanicam in *guari* multum, quod Scriptores ultramontani male derivant a Lat. *valde*, vel *aliqua re*.

GAR, paratus, perfectus in ſuo genere. A *garen* parare. Gloſſ. Lipſ. *garo*, *garu* paratus. Hodie eodem ſenſu ſæpe utimur. Sic vulgo dicimus, *der kol iſt gar* olus paratum eſt, h. e. quantum ſatis eſt coctum. Utimur etiam compoſitis, *gar-küche* culina parata, *gar-koch* coquus qui paratos vendit cibos. Belgæ eodem ſenſu dicunt *gaar*. Poſtea ſenſus a parato ad promptum translatus eſt, quia prompti ſunt ad agendum parati. Inde vox Petri apud TATIANUM Cap. CLXI. 3. *garo bin mina ſela ſezzan furi thih*, paratus ſum animam meam ponere pro te. Bonus ſenſus, ſed uſu deſtitutus.

GAREN, parare, præparare. Saltim antiquis. Gloſſ. Keron. præparavit *karota*, præparata eſt *kekaroter*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. II. 13.

> *Tho zemo abande ſar*
> *Garetun ſie ſin muas thar.*
> Tunc circa veſperam mox
> Præparabant illi cœnam.

NOTKERUS Pſal. XXXIV. 8. *den tod kareton ſie mir*, mortem mihi parabant. Inde Francis *garo* adjective paratum, ſubſtantive paratorem ſignificat. Gloſſ. Boxh. *keroe* auctor. Id eſt, parator, præparator. Origo verbi eſt a *gar* totus & totum. Nam parare & præparare non eſt facere ſimpliciter, ſed perficere, & ad perfectionem exiſtendi perducere. Ab eodem primitivo deſcendit *garawen*, *garwen* parare, præparare, unde nobis remanſit *gerben* eodem ſenſu.

GARANTIEREN, ſecuritatem præſtare. V. *waren* cavere.

GARBE, merges, collectio ſpicarum. Vox a Francis relicta, quæ Belgis effertur *garf*, *garve*, *korn-gerve*. Gloſſ. Lipſ. *garivon* manipulos. Nos *gerven* inquit LIPSIUS. Gloſſ. Boxh. *criga karbono* acervus manipulorum. Inde Lat. Barb. *garba*, & Gallis *gerbe*. Leges EDOUARDI Confeſſ. Cap. 8. *De omni annona decima* GARBA *Deo debita eſt*. Græciſſantes ducunt, alii a κάρφη ſtramen, alii a καρπὸς fructus. At STADENIUS refert ad *garwen*, *gerben*, præparare, quia merges eſt faſciculus e frugibus præparatus, in Voc. Bibl. pag. 231. Neſcio an magis appoſite. Nam *garbe*, ut ex Gloſſis manifeſtum, proprie eſt *manipulus*, h. e. tantum ſpicarum, quantum manibus attolli, & ſub brachio portari poteſt. Hinc manipulus Angloſax. dicitur *gripe*, quo vocabulo hodie Angli nonſolum manipulum, ſed etiam mergitem deſignant, a *gripan* capere. A *gripe* autem per metaplaſmum vulgo valde familiarem in vocibus ſæpe proferendis, fieri potuit *garbe*. Et hanc etymologiam firmat, quod *garba* in Latinitate medii ævi nonſolum frugum, ſed etiam aliarum rerum faſciculis tribuitur. Sic in Statutis ROBERTI I. Regis Siciliæ *garba ſagittarum* dicitur conſtare 24. ſagittis, obſervante CANGIO in voce. Vox Saxonica *ſchaub* perfecte convenit cum hoc ſenſu.

GARD, vox antiquiſſima, & ab ultimis temporibus, quantum ex conſenſu Punicæ, Parthicæ, Celticæ, Sarmaticæ, Græcæ, Latinæ, aliarumque Linguarum conjicere licet, ad nos usque profecta, quæ proprie *locum ſeptum* ſeu *fundum ſepimento munitum* ſignificat, ſive fundus ille ſit domus, area, hortus, ſive prædium, aula, palatium &c. Radicem vocis Suecos in hunc usque diem cuſtodire, infra oſtendi in verbo *gürten* ſepire, ſepimento circumdare. Inde

> Latinis *cors*, *cortis*, area ante villam parietibus cincta, apud VARRONEM, imo etiam *hortus*.
> Cambris *gardd* hortus.
> Gothis *gards* domus Luc. XIX. 46. *anagard* atrium, aula ante domum Marc. XV. 16. *gardawaldands* paterfamilias Matth. X. 25. *aurtigards* hortus Joh. XVIII. 1.

Anglo

Angloſaxonibus *geard* area, *grene geardas* vireta, viridaria, *win-geard* vinea.
Francis *gardo* hortus, *gartari* hortulanus.
Latino-Barbaris *curtis* domus ruſtica, villa, prædium, imo etiam aula & palatium, quod Reges in villis ſæpe reſiderent.
Islandis *gard* fundus ruſticus, ædificiis neceſſariis circumſeptus, aula, interprete VERELIO in Indice.
Sorabis *brodz*, Polonis *grodz*, ſtabulum, caula, interprete FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 285.
Italis *corte* aula, palatium.
Gallis *court* prædium, & pagus, cui majus aliquod prædium originem dedit, in permultis locorum nominibus apud VREDIUM.

Poſtea eadem vox a fundis ſeptis ad urbes & regna, & totum denique orbem terrarum translata eſt, quia ſicut urbs mœnibus & foſſis, ita regnum montibus & fluviis, & orbis terrarum cœlo cingitur. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

GARD, munitio, locus munitus, urbs, oppidum, caſtrum, burgum. VEREL. in Ind. *gard* civitas, urbs, *gardsbondi* civis urbanus. Inde nomina propria urbium apud Pœnos, Parthos, Slavones, & Germanicos populos quæſita, cujusmodi ſunt,

CARTHAGO, urbs munita. Niſi ſit vitiatum a Gr. καρχηδὼν (quo pacto ſpectabit ad *kar* civitas, quod vide in *kerl*), vel potius a Punico *Karthada*, quod *Neapolim* ſignificare dicitur.
DADOCERTA.
TIGRANOCERTA, urbs Armeniæ, proprie *Tigranopolis*, utpote a Rege Tigrane condita. HESYCHIUS: Κέρ]α, πόλις ὑπὸ Αρμενίων, *Kerta Armeniis urbs eſt.* Imo & Syris *kerta*, *karta*, unde etiam *Carthago* a Tyriis nominata eſt in Africa. Ita CELLARIUS in præſtantiſſimo Opere Geographiæ Antiquæ Lib. III. Cap. XI.
VOLOGESOCERTA, urbs Babyloniæ, a Vologeſo Rege Parthorum condita, teſte PLINIO Lib. V. Cap. 26.
CZARIGRAD, Conſtantinopolis, quaſi dicas *urbs regia*, a *czar* rex, princeps. Turcas Europæos, qui Lingua Slavonica utuntur, ita appellare Conſtantinopolim, ex BOXHORNIO demonſtrat FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 379. Litera R. mobilitate ſua facit, ut eadem vox in Dialectis jam *grad* jam *gard* enuncietur.
NOVOGROD, caſtrum novum, Lat. *Novogardia*, a Slavon. *nowy* novus, ex interpretatione FRENZELII in Orig. Sorab. pag. 381.
BELGRAD, *Bilygradz* caſtrum album, a Slav. *bily* albus, oppidum nobiliſſimum ad Savi & Danubii confluentes, caput Raſciæ vel Serviæ, vulgo *Alba Græca.* Dicitur autem *Græca* a Slav. *graz* caſtrum. Unde ridiculus error natus, ut idem Caſtrum Germanis *Griechiſch-Weiſſenburg* appellaretur. Idem pag. 376.
STARGARD, antiqua civitas, a Slav. *ſtar* vetus, eodem interprete pag. 377. Germanice dixeris *Altenburg.* Chronicon Saxon. apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 98. *Oldenborch iſt geheten na Wendeſcher tungen Stargarde.*
ASGARD, civitas Dei, patria Odini, unde in Germaniam profectus dicitur. Ab *as* Deus, de quo ſupra. Vulgo *Trojam* interpretantur. Sed cum Troja dudum deſtructa eſſet, ſitum *Asgardii* in Scythia quærendum eſſe non procul ab oſtio, ubi Tanais in paludem Mæotidem defertur, docet ULRICUS VON LINGEN vir doctiſſimus, in Obſervatione quadam Germanice ſcripta *de Origine Poeſeos in Germania & Septemtrione.* Nam in illa regione *Aſpurgianos* habitaſſe, teſtes excitat STRABONEM & STEPHANUM Byzantinum. Et cum *Asburg* & *Asgard* idem ſignificent, unum pro altero poſitum eſſe contendit. Hæc conjectura, ſi ad mentem STRABONIS emendetur, qui *Aſpurgianos* non ad Tanaim, ſed circa Sindicam inter Boſporanos collocat, veriſimilitudine non caret, & ab omnibus eruditis recipi meretur, donec pateat contrarium. Poſt mortem Odini *Asgard* dici cœpit ſedes beatorum, & aula Odini in alio orbe.
MYCKLEGARD, magna civitas, Germanica interpretatione *Meckleburg.* Conſtantinopolim Septemtrionalibus ſic dictam eſſe, ex OPITIO obſervat WORMIUS Lib. 2. Monum. Dan. pag. 133. Differt a *Michailogrod* caſtrum Michaelis, apud FRENZELIUM loc. cit. pag. 381. Illud a *michel* magnus ſic dicitur, hoc a *Michaele* vel angelo vel conditore.
STUTGARD, urbs princeps Würtembergiæ, haud dubie ab *equariis* Alamannorum, gentis ex equo mirifice pugnantis, & equeſtri laude inprimis claræ, antiquitus nomen nacta. V. *Stut* equus admiſſarius.

GARD, nominibus Regum, populorum aut plagarum Mundi junctum, regnum & regionem ſignificat. Uſus Gothorum patet ex Matth. VI. 13. ubi Regnum dicitur *thiudangard*, a *thiudans* rex. Uſum Danorum conſignavit HELMOLDUS in Chronico Slavorum Lib. I. Cap. I. his verbis: *Ruſſia autem vocatur a Danis* OSTROGARD, *eo quod in Oriente poſitus, omnibus abundet bonis. Hæc etiam* CHUNIGARD *dicitur, eo quod ibi ſedes Hunnorum primo fuerit.*

GARD, mundus, orbis terrarum. BENSON. in Voc. Angloſax. *geard* terra, mundus, *geardlic* mundanus. Inde compoſitum *mitten-gard* vel *mittel-gard* mundus, orbis, quo nihil frequentius apud antiquos. ULFILAS Luc. II. 1. *urrann gagrefts gameljan allana midjungard*, prodiit edictum ut deſcriberetur univerſus orbis. TATIANUS Cap. XVI. 1. *ſenu Gotes lamp, ſenu ther nimit ſunta mittiligartes*, ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Extat & Angloſaxonicum *middan-*

middan-geard eodem ſenſu uſurpatum, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 254. Proprie denotat regionem in univerſo mediam. JUNIUS loc. cit. *Gothi orbem habitabilem dixerunt midjungard, quaſi dicas, illud totius univerſi medium quod incolunt homines.* Idem de reliquis cenſendum. Nimirum priſcis illis, Gothis inquam, Francis, Alamannis, & Saxonibus perſuaſum fuit, nos in centro univerſi habitare, & hinc orbi terrarum a ſitu medio nomen impoſuerunt. Placuit hæc fuſius proſequi, quia cel. PALTHENIUS, auctor alias in aperiendis veterum vocabulorum ſecretis oculatiſſimus & dexterrimus, in ſuis ad Tatianum Animadverſionibus pag. 337. ſcribit, *quod, quem ſignificatum* GART *proprie quondam habuerit, nondum liqueat.*

GARDE, cuſtodia. V. *warte.*

GARDINGUS, ſignificat quantum poteſt, vel optimatem palatii ſi derivatio inſtituatur a *gard* aula, palatium, & hoc ſenſu occurrit in Legibus Wiſogothicis Lib. II. Tit. I. 1. ubi ſeniores palatii vocantur *gardingi:* vel cuſtodem corporis, ſi derivetur a *garde* cuſtodia: vel præfectum urbis, ſi denominatio fiat a *gard* urbs. *Gardingos* & *Guardingos* ſicut nomine & officio, ita etiam origine diſtinguit VERELIUS in Ind. ad Herraudi Sagam pag. 85.

GAREN, parare, præparare. Vide poſt *gar.*

GARN, laquei quibus aves vel feræ capiuntur. Ab Angloſaxonico *grine* per metatheſin, & hoc a Græco ἄγρηνος rete, per aphæreſin. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *grine, gryne* decipulum, laqueus, *Judas hine ſylfne on grine aheng,* Judas ſeipſum laqueo ſuſpendit. Hodie *grinne* ſuperat apud Anglos eodem ſignificatu.

GARN, linum netum, lana neta, filamenta ex quacunque materia, vili vel pretioſa. Angloſax. *gearn,* Franc. *garno,* Belg. *garen,* Angl. *yarne.* BENSON. *gearn* penſa, ſtamen, *gearn-windel* rhombus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 22. de B. Virgine: *uuerk uuirkendo diurero garno,* opus texens ex filis pretioſis. Senſus a laqueo ad filum translatus, ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem.

GARNISON, milites præſidiarii. V. *warnen* munire.

GARSTIG, ſordidus, *garſtige hænde* manus ſpurcæ. Oritur, non a γάςρη venter, ſed a *gaſtig* immundus, inſerto R. Synecdochice dicitur de putido & putri. Inde Belgis *garſtig ſpek* lardum rancidum, *garſtig vleeſch* caro fœtida, *garſtigkeit* ſqualor ex corruptione. Poſtea ſenſus a rancido ad omne fœdum translatus eſt a Germanis. Inde *garſtige zoten* verba obſcœna, *garſtig anzuſehen* fœdum aſpectu &c.

GARTEN, locus plantis & arboribus conſitus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *gardd,* Latinis *hortus,* elemento G. in H. converſo, Francis & Alamannis *garto, carto,* Anglis *garden,* Islandis *gardur.* Gloſſ. Keron. horto *cartin.* TATIANUS Cap. CLXXXVIII. 5. *eno ni giſah ih thih in themo garte mit imo,* nonne ego te vidi in horto cum illo? VEREL. in Ind. *gardr* hortus, *trægardr* hortus arboribus conſitus, *grasgardr* viridarium. Proprie eſt locus ſepimento cinctus, a *gürten* ſepire, de cujus familia actum ſupra in *gard.* Reliquæ Dialecti in hoc ſenſu exprimendo prolixiores ſunt Germanis, Cambris, & reliquis. Nam hortus Gothis dicitur *aurtigards* Joh. XVIII. 1. quaſi *waurtigards,* h. e. area vel munitio plantarum, a *gard* area, munitio, & *aurt, waurt* radix. Angloſaxonibus *ort-geard* apud BENSONIUM, & alibi *wyrt-gyrd* & *wyrt-tun,* nempe Joh. XVIII. 1. 26. Sic etiam Suecis *örtagærd* eſt hortus, a *gærd* area, munitio, & *ört* planta. Cætera Saxonica, cujusmodi ſunt *orceard* & *orcyrd* vel ex antecedentibus ſunt vitiata, vel originem referunt ad Gr. ὄρχος, ὄρχατος, hortus. Idem ſtatuendum de voce Anglica *orchard.* Galli hortum vocant *jardin,* Picardi *gardien,* Itali *giardino,* Hiſpani *jardin,* Germanos, uti patet, in dicendo ſecuti.

GARTEN, hortus Veneris, arvum genitale mulieris. Francis *gart, gard,* in nominibus mulierum propriis. Inde

HILDEGARD, hortus infantum aut bellatorum. Conjux Caroli M. apud EGINHARD. in vit. Car. Cap. 18.

LUIDGARD, hortus militum, matrix ex qua fortes procreantur. Priorem compoſiti partem vide in *leute* milites. Altera Caroli conjux, apud eund.

MATHALGARD, hortus conjugalis, unde ſocii & comites procreantur, ſi *mathal* ſit diminutiv. a *mat* ſocius, quod hodie cuſtodiunt Angli & Belgæ. Concubina Caroli M. Ibid.

IRMENGARD, hortus fortium. Ab *Irmen* fortis conflictu. Conjux Ludovici Pii.

GÆRTNER, hortulanus. Vide ſupra in loco.

GASSE, platea. Gothis *gatwo* Luc. XIV. 21. Francis *gaza, gazzo,* Scandis *gata.* Gloſſ. Pez. vicis *gazun.* WILLERAMUS Cap. III. 1. *ih uuil in ſuochan after dero burgi in gazzon unde in ſtrazzon,* quæram illum infra caſtellum in plateis & vicis. Proprie eſt via publica, & ſic dicitur quaſi curriculum vel curſus publicus, a verbo Scandico *gaſa* curſitare. VEREL. in Ind. *gaſa* curſitare, *gata* plateæ, via. Alii Hebræas origines commendant. Et HELVIGIUS quidem derivat a *chouz* foris, CLODIUS a *ſuc* platea, per anaſtrophen. Alias platea Gothis dicitur *fauradaurja* Luc. X. 10. quaſi dicas (optime interpretante JUNIO) locus ante ædium fores: Angloſaxonibus *ſtræte* ibidem, quod vide infra in *ſtraſſe.*

GAST, potens. Oritur a *giſen* poſſe, valere, quod tempus ut alia multa delevit. GASTO apud Italos & Gallos etiamnum eſt nomen proprium, nec aliud quam validum & potentem deſignans. Eodem ſenſu mani-
feſto

feſto ſatis occurrit in multis compoſitis veterum, cujusmodi ſunt,

SEGESTES, victoria potens, a *ſieg* victoria. Princeps Cheruſcorum, Arminii ſocer, de cujus rebus geſtis prolixe agit TACITUS Lib. I. Annalium Cap. 55. & ſequentibus. Scribendum fuiſſet *Seggeſtes*, niſi Tacitus auctoritatem Strabonis, quam pronunciationem Cheruſcam ſequi maluiſſet.

HALIDEGASTES, vel *hildegaſtes*, bellipotens, ab *hild*, quod apud BENSON. in Voc. Poet. exponitur *prælium*. Nomen Germani nobilis, Franci, Marcomanni, aut alterius, apud VOPISCUM in Aurel. Cap. 11.

ARBOGASTES, armipotens, ab *arf* telum, ſagitta. Nobilis Francus, & Dux belli in exercitu Gratiani & Valentiniani II. imperatorum.

NEVOGASTES, vel *nebogaſtus*, dominus potens, a Celtico *naf* dominus. Rex Chamavorum, rebus cum Juliano Imp. geſtis clarus, apud EUNAPIUM & PETRUM PATRIC. in Excerpt. Legat.

HENGISTUS, majoribus potens, a Celtico *hyn* majores, progenitores. Dux & auctor imperii Saxonici in Britannia, e familia, quæ Deos & Reges Saxonibus dedit, oriundus, de cujus natalibus ita ſcribit BEDA Lib. I. Hiſt. Eccl. Cap. 15. *Duces fuiſſe perhibentur eorum primi duo fratres*, HENGISTUS *&* HORSUS, *e quibus Horſus poſtea occiſus in bello a Britonibus, hactenus in orientalibus Cantii partibus monumentum habet ſuo nomine inſigne. Erant autem ut filii* WETGISI, *cujus Pater* VECTA, *cujus Pater* VODEN, *de cujus ſtirpe multarum provinciarum regium genus originem duxit.* Solent autem Heroës magnis parentibus orti a ſtirpe ſua appellari potentes. VIRGILIUS Æn. VII. 56. *Turnus avis atavisque potens.* Aliud etymon, ſed tanto Principe indignum, vide in *hengſt* equus.

Scio, de his aliisque nominibus aliter judicare celeberrimos Legum Salicarum interpretes, qui illis vel præfectos locorum, vel incolas regionum denotari putant. Sic WENDELINO Nebiogaſtes eſt *præfectus Noveſii.* ECCARDO Segeſtes *maritimus provincialis.* Sed vereor, ne hæ interpretationes majoribus noſtris ineptias affingant. Quid enim ineptius, quam pueris recens natis a præfectura aut ſolo natali nomen imponere? Quam aliena hæc ſint a genio & uſu Germanorum, ſexcentis hactenus exemplis patuit, quibus veteres in excogitandis puerorum ſuorum nominibus ad virtutem & claritatem unice reſpexiſſe docemur.

GAST, dux, princeps, unus ex potentioribus, qui cæteris præeſt, & in compoſitis præfectus ejus loci, cui annectitur, alias toparcha. Inde nomina appellativa (nam propria ignorantur) Procerum Francorum in Prologo Legis Salicæ,

WISOGAST, dux pagi inter Amaſim & Viſurgim.

BODOGAST, dux Bataviæ.

SALOGAST, dux pagi Salici.

Confer dicta in *Sal-gaſt* & *Sal-gow.*

GAST, hoſpes, peregrinus, conviva. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gweſtai* hoſpes, conviva, *gweſtfa* hoſpitium, invitamentum. BENSON. in Voc. Anglo-ſaxon. *geſt* hoſpes, *gieſt-hus* diverſorium. Gothis *gaſt* eſt advena, peregrinus Matth. XXVII. 7. Francis & Alamannis *gaſt* hoſpes, conviva. Gloſſ. Keron. hoſpite *kaſtu*, hoſpites *keſti*, hoſpitum *keſteo*, pro hoſpite *furi caſt*, cellam hoſpitum *chamara diro keſteo.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. VIII. 9. de nuptiis in Cana:

Ni uuard io in uuorolt zitin
Thiu ziſamano gihitin,
Thaz ſih geſto guati
Sulihhero ruamti.

Vertit SCHILTERUS:

Non contigit in mundi ſeculis
His qui ſe ſibi deſponderunt,
Ut convivis bonis (illuſtribus)
Talibus gloriarentur.

JUNIUS vocem ducit a Græc. ἑστιᾶν epulas præbere, convivio excipere. STIERNHIELMIO placet omnino idem eſſe, quod Latinis *hoſtis*, h. e. peregrinus. Nam *hoſtis*, inquit CICERO, *apud majores noſtros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus*, Lib. I. de Offic. Cap. 12. Alibi tamen videtur eandem vocem derivare ab Island. *geſta* cibum capere. Vide Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 67. & 102. Alius *gaſt* componit ex *gau* & *iſt*, quod interpretatur pagenſem ſive eum qui ex eadem provincia eſt, nec ſenſu commodo, nec ſtructura idonea. Forte *gaſt* antiquitus ſic dictus eſt quaſi ſanctus & honoratus, cujus jura violare nefas, a verbo Gothico *ga-aiſtan* honorare, revereri, quod extat in Evangelio Gentis Marc. XII. 6. Nam hoſpitis perſona apud noſtros quondam erat ſacra & venerabilis, quam non licebat arcere tecto, & multo minus in contubernio occidere. Teſtis luculentus CÆSAR de Bello Gall. Lib. VI. Cap. 23. *Hoſpites violare fas non putant, quos quacunque de cauſa ad eos venerunt, ab injuria prohibent,* SANCTOS*que habent, iis omnium domus patent, victusque communicatur.* Confer TACITUM de moribus Germanorum Cap. XXI. & Legem Salicam Tit. XLVI. Favet huic originationi, quod in Linguis Septemtrionalibus, plane ut in Cambrica, nomen hoſpitis biſyllabum aut triſyllabum eſt, efferturque Islandis *giæſtur* apud Verel. in Ind. & Ol. Worm. in Lit. Run. Suecis *giæſt*, Danis *gieſt.* Ab hoc ſubſtantivo oritur Scandis *gæſta* hoſpitio excipere, & hoſpitio excipi, quod Islandis effertur *giſta.* VEREL. in Ind. *giſta Odin* Odini hoſpitio excipi, *giſting* hoſpitum receptio. Germani non agnoſcunt hodie

die hoc verbum, utuntur tamen derivatis, cujusmodi ſunt,

- *gaſtieren* convivia celebrare,
- *gaſtung* convivium,
- *köſte* eadem notione, Dialecto inferioris Saxoniæ.
- *gaſt-frei* dapſilis, munificus in excipiendis hoſpitibus, cujus domus & menſa omnibus advenis patet, a *frei* liberalis.
- *gaſt-gebot* convivium, proprie invitatio convivalis, a *bieten* invitare.
- *gaſtmal* convivium quo hoſpites excipiuntur. Hinc nullus in voce pleonaſmus, etiamſi *mal* per ſe convivium notet. Opponitur enim iis conviviis, quæ ex conjectis pecuniis convivantium parantur, & vulgo vocantur *gelach* & *collation*.

Ex eodem fonte Latino-Barbari habent *giſtum* jus domini divertendi in domo vaſalli, quod poſtea ad omnes comeſtiones & paſtus, etiam eos, qui canibus venaticis præbentur, translatum eſt. Inde nobis remanſit *gaſt-geb* epulo, tabernarius, qui cibum & potum præbet hoſpitibus, eorumque animalibus. Nam hoc compoſitum non eſt a *gaſt* hoſpes, ſed a *giſte* prandium, cœnaticum, vel certe a *koſt* victus. De voce Latino-Barbara vide pluribus CANGIUM in Gloſſario.

GASTALDUS, rector loci, ſive locus ille ſit curtis regia, ſive civitas aut caſtrum. Nam *Gaſtaldorum* munus & officium varium fuiſſe ac diverſum pro temporum & principum ratione, ex Legibus Longobardicis & Scriptoribus medii ævi obſervat CANGIUS in voce. Proprie eſt conſtitutus vel auctoratus. SOMNER. in Dict. Anglosax. *geſteald* conſtitutus. A *ſtellen* conſtituere, vel *ſtallen* auctorare. GROTIUS in Ind. nom. appellativ. Scriptoribus Gothicis præfixo: „GASTALDUS exponitur qui curtim gubernat, „proprie *poſitus*, qui vicem gerat, *ga* & *ge* „augmenta pro dialectis variant. Alii *ca* pro „eodem ponunt, unde *Caſtaldus*. Hæc ille. SPELMANNUS & AMERBACHIUS derivationem inſtituunt a *gaſt* hoſpes, aliqua tamen differentia. Ille *gaſtaldum* interpretatur hoſpitum famulum, ab *aldius* ſervus: hic hoſpitum receptorem, ab *halten* tenere. Uterque erronee, quia officium ejus non fuit, peregrinos excipere, ſed prædium Regis curare, & ſubjectis jus dicere. Nominis Longobardici adhuc ſervantes ſunt Itali, quamvis in infimo ſignificatu, quibus *gaſtaldo* eſt villicus, qui domus curam gerit abſente domino. Quod ex *caſticium* villa, & *aldius* verna, more ſuo componit FERRARIUS.

GASTIG, turpis, ſordidus, ſpurcus. Forte ab ἀγοςεῖν immundum eſſe, aut, ſi novum ſit, a Gallico *gaſter* maculare, fœdare. Hodie utuntur Suevi, dum Belgæ & reliqui Germani vitioſe dicunt *garſtig*.

GASTRIG, idem quod *garſtig*. Vitiatum a vitiato, & non a γάςερη venter.

GATT, foramen. VEREL. in Ind. *gatt*, *gætter*, foramen. Idem Belgis *gat*, & hinc *sleutel-gat* foramen ſeræ vel claviculæ, *kous-gat* foramen in tibialibus. Cuncta veriſimiliter a Lat. *hiatus*, mutato H. in G. ut primo fuerit hiſcentis rei foramen, poſtea omnis apertura. Belgæ inde formant *gaten* vel *gaaten* perforare, *die paarlen zyn niet gegaat* margaritæ nondum ſunt perforatæ.

GATT, oſtium, janua, porta. Anglosaxonibus *gat*, *geat*, & hinc *geat-weard* oſtiarius Joh. X. 3. *ceaſtre gate* portæ civitatis Luc. VII. 12. VEREL. in Ind. *gatt*, *gætter* oſtium, janua, *gatter-tre* poſtes. Senſus a foramine ad fores & portas translatus ob manifeſtam ſimilitudinem. Quid enim ſunt portæ ſive privatæ ſive publicæ, niſi foramina per quæ tranſitur? Similem translationem vide infra in *thür* janua. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *a gate* janua, porta.

GATTEN, conjungere, conſociare, *ſich gatten* conjungi, *ſich begatten* conjugari, quod dicitur de animalibus, & inprimis de columbis. Antiquitatem verbi cognoſcimus, cum ex Hebræo *chathan* affinitate junxit; tum ex nominibus ſociorum, quæ inde formari ſolent ab omnibus pene Dialectis. Hinc ſcil. Anglosaxonibus *gada* complex apud BENSON. Belgis *gade* ſocius turturis: Islandis *kongadur* uxoratus, apud VEREL. in Ind. Germanis *égatten* conjuges, ſocii thori.

GATTER, ſeptum, cancelli, clathri. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cader* ſeptum, caſtrum, locus munitus, *cadw* ſervare, cuſtodire. VEREL. in Ind. *gor-kiætta* locus ſeptus, cui abacta pecora a fure includuntur, a *gor* pecus. Vox antiquiſſima, nec orientalibus ignota. Hebræis *gadar* eſt ſepivit, *gadher* ſepes. Punica quoque lingua *gadir* ſepem ſignificare, teſtis PLINIUS Lib. IV. Cap. 22. Differt a *gitter* tranſenna.

GATTUNC, genus, forma, qualitas, modus exiſtendi pluribus communis, ſic dictus quaſi *affinitas*, a *gatten* conjungere. Olim etiam ſimilitudinem ſignificavit, quia ſimilia ſunt cognata. BENSON. in Voc. Anglosaxon. *geddung* ſimilitudo. Eundem ſenſum vox hodierna recipere poteſt.

GAU, *gow*, pagus, regio, certus terræ tractus, arbitrio Principis vel populi definitus, & pro natura loci major vel minor. Nam diviſio regnorum in provincias, provinciarum in minores tractus omnium gentium inſtitutum fuit. Et ſicut Ægyptus in *Nomos*, ita vetus Germania in *Pagos* dividebatur. Semnones apud TACITUM *centum pagis habitant*, Cap. XXXIX. de M. G. Apud eundem Principes *jura per pagos vicosque reddunt*, Cap. XII. Vocem veteribus Gallis haud ignotam fuiſſe, dudum viri doctiſſimi ex nominibus ANDEGAVI & GERGOVIA, Cæſari memoratis, collegerunt. Idem affirmare licet de Britannis. Cambris regio, patria, provincia, rus, dicitur *gwlad*. Quæ vox compoſita videtur, ex *gw* terra, regio, & *llad* menſura, ſic ut *gwlad* ſit re-
gi

gio menſurata,& certo ſpatio concluſa. Sed nullibi vocis frequentior uſus, quam apud Goth. & Franc. Gothis *gauje* eſt regio, *in gauja* in regionem, Matth. VIII. 28. *and allans gaujans* in omnes regiones, Luc. III. 3. OTFRIDO Galilæa, pagus Chriſti, dicitur *geuui*, Lib. II. Cap. XIV. 3. & pagus Herodis *geuuimez*, Lib. I. Cap. XX. 15. Et Gloſſarium quoddam antiquo-Theotiſcum apud JUNIUM *pagum* exponit *gauuimez*. Quæ vox Cambricæ adeo ſimilis eſt quoad ſenſum, ut videatur ad imaginem ejus formata. Manifeſto enim definitum terræ ſpatium ſignificat, componiturque ex *gauui* terra, regio, & *mez* menſura. Francos a ſimplici pagos ſuos denominaſſe, res notiſſima eſt. Quorum nomina, tam deſueta, quam ea, quæ hodienum urbibus quibusdam & regionibus Germaniæ adhærent, exhibent Viri doctiſſimi, PFEFFINGER in Vitriario illuſtrato, JUNCKER in Geographia medii ævi, & noviſſime ac copioſiſſime illuſtris Abbas Gotwicenſis GODEFRIDUS, novum Germaniæ & Ordinis ſui decus, in *Chronico Gotwicenſi* Tom. I. Lib. 4. per totum. Vocem agnoſcunt quoque Belgæ & Friſii, haud dubie a Francis relictam, quoniam in Dialecto Angloſaxonica, quæ mater ſermonis Belgici & Friſici eſt, non reperitur. Belgis *gaw*, *gew*, *goy*, *goo*, *gouwe*, pagus eſt, Friſiis *gæ* vicus, teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 126. Eodem obſervante, qui apud Friſios veteris Linguæ tenaces ſunt, incolam ejusdem vici vocant *gæ man*, & adoleſcentem ejusdem vici *gæ feynt*. Cunctis reſpondet Græc. γῆ, γέα, γαῖα terra. Nam hinc primo fit, *gæ*, *go*, *gau*, poſtea *gaw*, *gew*, *gow* per paragogen. Quidam Latino-Barbari dicunt *gobia*, quia ſcil. W. facile mutatur in B. Præcipua hodie compoſita ſunt, *Gow-gref* & *Gow-gericht*, ſed Weſtfalis tantum uſitata, quorum illud præſidem territorii, hoc judicium territoriale ſignificat. De *Gograviis* vide plura apud CANGIUM in voce.

GAU, *gaw*, celer, agilis, pernix, Dial. Belg. Forte ab ὠκύς per apocopen & anaſtrophen. Inde creduntur componi, *gaudieb* artifex furandi, a ſolertia ſic dictus, & *gaugraf* quidam judex, qui poteſtatem habet in caſibus repentinis absque cauſæ cognitione judicandi. Alii tamen hæc compoſita maluerunt ad pagum referre. Omnium opinioni favet amphibolia, quæ eſt in voce *gau*.

GAUCH, *geck*, cuculus. Cambris *cog*, Angloſaxon. *gæc*, & *geac*, Angl. *gawk*, Græc. κόκκυξ. Hodie ita diſtinguimus, ut *guguk* ſit cuculus major, *gauch* & *geck* minor & inplumis. Uterque nomen meruit a cantu quem profitetur. Utimur etiam per contemtum & in conviciis. Inde *gauch* juvenis imberbis, *gauchhare* prima lanugo, *gauchmat* mœchus, id eſt, ſocius cuculi, qui fœtum ſupponit in alieno nido, quod de cuculo ſcribit PLINIUS Lib. X. Cap. 9. *Maat* pro ſocio eſt vox Belgica, ſicut oſtendi in *matz*.

GAUCH, ſtultus. Vox Celtica. Cambris *coeg* eſt fatuus, inſulſus, putidus, inanis. Francis *gouch* ſtolidus. Vocem obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 401. unde ſequentia NOTKERI teſtimonia depromo. Pſal. XLVIII. 11. *der unuuiſo unde der gouh uuerdent ſament ferloren*, ſimul inſipiens & ſtultus peribunt. Pſal. XCIII. 8. *fernement unuuizige under liuten*, *unde ir goucha ferſtant iuh eteuuenne*, intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Alamanni poſteriores habent *göch*. Walther von der Vogelweide apud GOLDASTUM in Paræneticis pag. 420. ſæculi ſui mores ita perſtringit:

Wer zieret nu der eren Sal?
Der jungen Ritter zuht iſt ſmal.
So pflegent die knehte gar unböveſcher dinge
Mit worten und mit werken öch;
Swer zuht hat der iſt ir Göch.

Belgæ dicunt *geck*, & recentiores Germani cum illis. Utitur tamen antiquo *gauch* ejusque diminutivo *geuchlin* LUTHERUS in Tomis Jenenſibus, apud STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 233. Radix videtur eſſe *kaw* vacuus, inanis, iners. Quid enim ſtulto inanius?

GAUCH, hiſtrio, ludio, circulator, præſtigiator. Senſus a ſtultitia naturali ad perſonatam, venalem, & ludificantem translatus. CAPITULARIA *cociones* vocant apud Baluz. Tom. I. pag. 518. *Ut mangones & COCIONES & nudi homines, qui cum ferro vadunt, non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere.* Non a Lat. *cocio* propola, ut CANGIO viſum, ſed a *gauch*, ſtultus, quia ejusmodi homines ſunt moriones plebis, & ſtultos ſimulant decipiendi cauſa. Nam *gauch* eſt homo in dictis fatuus, in geſtibus ludio, in factis præſtigiator. Et hæ qualitates ſæpe in una ſede morantur. Ab hoc ſenſu multa deſcendunt derivata, quæ mox ſequentur.

GAUCKEL, illuſio, præſtigiæ, & omne ludicrum & ludificum. Verbale a *gauckelen* circulatorem agere. NOTKERUS Pſal. LXV. 3. *diſiu zeichen tout er mit coukele*, hæc ſigna facit in Beelzebub. WINSBEK ad Filium Stroph. 2.

Nu ſich der welte göchel an,
Wie ſi ir volger triegen kan.
Adſpice mundi hiſtrioniam,
Ut ſectatores ſuos ludificet.

Inde compoſita, *gauckeltum*, *gauckel-werk*, *gauckelei*, *gauckel-ſpil*, deluſio, ſive naturalis ſive magica. Gloſſ. Pez. magicis (artibus) *gouccaltuomun*. Luth. Sap. XVII. 7. *das gauckel-werck der ſchwartzen kunſt lag auch darnieder.*

GAUCKELEN, & alia Dial. *jöcklen*, circulatorem, morionem, aut illuſorem agere. A

gauch

gauch hiſtrio, ludio, circulator, per diminutivum *gauchel.* Belgæ eodem ſenſu dicunt *guichelen* & *gochelen*, Angli *jugle*, Galli *jongler*, per epentheſin. Quibus affinia videntur Græc. γαγγαλίζειν riſum movere, & Lat. *joculari.* Confer verbum ſororium *gicheln.*

GAUCKELER, hiſtrio, præſtigiator. Gloſſ. Pez. ſcenicis *coucalarr.* Judas apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XVI. 65. de Chriſto:

Sin kraft oub thi uns giſcriban iſt,
Theiz uuari gougulares liſt.

Ubi SCHILTERUS ultimo loco pro *iſt* (quod extat in Editione Flaciana) recte ſubſtituit *liſt* ars. Id enim intentioni dicentis conforme eſt, qui voluit Chriſtum tanquam præſtigiatorem calumniari. Inde Latino-Barbaris *cauculatores* & *coclearii*, eodem ſenſu. Angloſaxones mitius dicunt *geogelere.* Cuncta a verbo præcedenti *gauckeln.*

GAUCKELER, funambulo. Senſus vocis hodiernus, & forte iis temporibus natus, quo vulgus ſe a temerariis illis faſcinari credidit. Nam *gauckelen* (unde *gauckeler*) tot recipit ſignificatus a diminutivo *gauchel*, quot poteſt, eosdemque in derivata tranſmittit, quod hic monendum fuerat, quia ſupra neglexeram.

GAUL, in genere pecus. Ita SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 348. Et defendi poteſt, ſi derivetur ab ἄλογον. Nam ob eandem cauſam equi & boves apud Arcades vocantur μωρίαι, ut oſtendi in *mar* equus. Sed vereor, ne virum ſummum deceperit Hortlederiani Codicis *urgawl* verres. Nam *urgawl* pro verre eſt vox nihili. Vide Cl. SCHERZII notas ad Jus Prov. Alam. Cap. CXCIX. 2.

GAUL, equus, onerarius vel operarius. Gr. καβάλλης, Lat. *caballus*, Gall. *cheval*, a Dorico καβάλλειν pro καταβάλλειν, quod onera ei injiciantur, multorum Eruditorum judicio. Germani utuntur voce contracta *gaul*, nec illi tantum, ſed etiam Cambri, quibus *gwil* equa. Sed hanc contractionem oportet valde antiquam eſſe, quod vel hinc conjicere licet, quia Græcis γαῦλος ſæpe eſt σκάφος. Unde, niſi quia nomina equorum ad navigia transferri ſolent? Confer *nache* linter.

GAUM, palatum, fauces. Angloſaxon. & Islandis in indice Verel. *goma.* Forte a γεύω guſto, quia palatum eſt ſedes guſtus. Græcis ſane γεῦμα eſt guſtus, a γεύω guſto. Olim habuit multa derivata apud Alamannos, quæ nunc periere, cujusmodi ſunt, *caumon* prandere, *cauma* prandium, *abantcauma* cœna, quæ vide apud KERONEM in Gloſſis. Reſtant tamen Hiſpanis, *comer* prandere, & *comida* prandium, a Suevis (ut videtur) relicta. Græcis κῶμος eſt comeſſatio, item Deus conviviorum & comeſſationum apud Philoſtratum, κωμαςὴς comeſſator. Et fortaſſe κωμασίαι CLEMENTIS ALEX. Strom. 5. nihil aliud ſunt, quam convivia ſacra Ægyptiorum.

GE, præfixum. V. *Proleg.* Sect. V.

GEBÆLGE, jurgium. V. *balgen* jurgari.

GEBÆRD, geſtus vel habitus corporis, decens vel indecens. Gloſſ. Pez. lætiores habitu *frourun giparida.* Idem Angloſaxonibus *gebære* apud SOMNERUM & BENSONIUM. Litera D. ſalvo & integro ſenſu abeſſe & adeſſe poteſt, ſicut & præfixum *ge.* Nam ante ducentos annos ſimpliciter dicebant *bærd* vel *berd.* Oritur a *baren*, *gebaren* oſtendere, oſtentare, facere ut appareat. Geſtus enim quid ſunt, niſi motus corporis, quibus animus & perſona cujusque demonſtratur & oſtenditur? SENECA Epiſt. 52. *Omnia rerum omnium, ſi obſerventur, indicia ſunt: & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum & inceſſus oſtendit, & manus mota, & unum interdum reſponſum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum riſus, inſanum vultus habitusque demonſtrat* &c.

GEBÆRDEN, *ſich gebærden*, geſticulari, geſtum facere. Verbum a ſubſt. præc. factum.

GEBÆREN, parere, edere partum, olim etiam gignere & procreare, ut demonſtravi in ſimplici.

GEBAREN, oſtentare, vultu vel geſtibus præ ſe ferre. Angloſaxon. *gebæran* apud BENSON. Alamannis recentioribus *gebaren.* WINSBEKIA ad Matrem Stroph. XII.

Und lere mich nach eren leben,
Gebaren und ſprechen eben.

Ubi *gebaren eben* eſt edere decentes corporis motus, non a *bæren* portare, etiamſi Latini dicant *gerere ſe*, ſed potius a *baren* oſtendere, facere ut appareat. Nam geſtus non ſunt ſimpliciter res geſtæ, ſed morum indices & oſtenſiones.

GEBAUER, vicinus. Angloſax. *gebur*, *gebure*, Francis *giburo*, Alam. *kepuro.* Gloſſ. Keron. vicinis *kepurun.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. IV. 80.

Jo birun uuir in uuara
Iu eigene gibura.
Imo ſumus revera
Veſtri proprii vicini.

Sic autem loquitur Angelus, quia Angeli deſtinatione divina ſunt proxime circa homines, tanquam eorum vicini, prout optime obſervat Cl. SCHERZIUS in notis. Proprie ſignificat eum, qui in loco contiguo habitat. Nam præfixum *ge* proximitatem notat, *bauer* vero incolam communis loci. Gothi hoc præfixo utuntur eodem ſenſu, quando vicinos vocant *garaznans*, a *razn* domus, quaſi in proxima domo habitantes. Hodie delectamur compoſito *nach-bauer*, quod ſenſum clarius exprimit. Belgæ cum antiquis adhuc dicunt *gebuur*, & per aphæreſin *buur.*

GEBAUER, colonus, & incola cujuscunque loci communis. SOMNERUS: *gebur* colonus

colonus, paganus, villanus, villicus. Gloſſ. Pez. municeps *gipuro*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 215.

Thaz fruma thie gibura
Fuaren in thia ſciura.
Ut primitias coloni
Vehant in horreum.

Jus prov. Alam. Cap. II. 4. *geburen die fri ſint*, incolæ qui ſunt liberi. Cuncta a ſimplici *bur* vel *bauer*, per præfixum *ge*, quod hic abundat. Hodie ſuperat in nomine gentili Viri Clariſſimi mihique amiciſſimi D. GEORGII CHRISTIANI GEBAUERI, Prof. Juris Feud. apud Lipſienſes meritiſſimi, qui patrias literas nonſolum ipſe colit, & Romana ornat eloquentia, ſed & conatibus meis hoc otium, quo fruor, benevole conciliavit. Quod cum ad poſteritatem ſpectet, non debuit hic reticeri.

GEBEN, dare. Gothis *giban*, Angloſax. *gifan*, Franc. *geban*, Alam. *keban*, *kepan*. Gloſſ. Keron. dare, præbere *keban*, da *kib*, tribuatur *ſi kekeban*, offerat *kebe*, erogavit *kap*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIV. 13.

So uuer ſo ouh muas eigi,
Gebe themo ni eigi,
Thaz mit minnu gidua,
Joh gib thaz drinkan tharzua.
Quicunque habet eſculentum,
Det ei qui non habet,
Faciat hoc cum caritate,
Et det una potulentum.

Damus autem manibus. Hinc illa actio, qua aliquid damus, ab ipſa manu denominari potuit, quæ Hebræis vocatur *kaph*. Similiter & accipiendi verba a manu formantur, quia manu damus & accipimus. V. *kommen* accipere, & confer *leihen* & *liefern*.

GEBET, oratio ad Deum. Evang. Angloſax. Luc. XX. 47. de Scribis: *hiwigende lang gebed*, ſimulantes longam orationem. Conſenſum Francorum & Alam. vide in *beten* orare.

GEBIETEN, mandare. A ſimplici *bieten* ejusdem ſignificatus. Gloſſ. Keron. jubere *kepeotan*, jubetur *iſt kepotan*, præcipit *kipiutit*, mandavit *kepot*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIX. 29.

Iuan fiand minnot,
So gibiutit Druhtin Got.
Inimicum veſtrum diligite,
Sic præcipit Dominus Deus.

Idem Lib. IV. Cap. IV. 9. *giſtuant er tho gibiatan*, ſtabat ibi mandans. Gothi utuntur compoſito *anabiudan*, Angloſax. *bebeodan*.

GEBIETEN, citare, convocare, indicere. BENSONIUS: *gebeodan* indicere. Jus prov. Alam. Cap. III. 1. de apparitore: *der ſol daz vogtdink gebieten*, hic convocabit judicium. Refer ad ſimplex.

GEBIETEN, invitare. Veſtigium ſui reliquit in compoſito *gaſt-gebot* invitatio convivalis. Vide ſimplex.

GEBOT, mandatum. Gothis *anabuſns*, Angloſax. *bod*, *bebod*, *gebod*, Francis *gibot*, *bibot*, Alam. *kepot*, *kipot*, *pibot*. Gloſſ. Keron. juſſio, præceptum *kipot*, imperio *kepote*, mandatum, præceptum *pibot*, præceptorum *piboto*, imperatum *kipotan*, imperata *kepotaniu*, imperiis *kipotum*. TATIANUS Cap. CLXVIII. 1. *thaz iſt min bibot*, *thaz ir juwih minnot untarzwisgen*, hoc eſt præceptum meum, ut vos diligatis invicem.

GEBOT, licitatio. Refer ad *bieten* offerre.

GEBRECHEN, deficere. Utitur Luth. Joh. II. 3. Cauſam ſignificatus vide in ſimplici. Hodie ſubſtantivatur. Inde *gebrechen* defectus, indigentia, imo etiam vitia & manes quos quisque patitur.

GEBRECHEN, ægrotare, defectum valetudinis pati. Vetuſtas inde formavit morborum, inprimis pituitæ & epilepſiæ nomina. Gloſſ. Pez. pituita *gibrec*. BENSON. *gebræc* rheuma, *gebreoc-ſeoc* epilepticus, *gebræc-ſeocneſſe* morbus comitialis. Hodie *gebrechen* eſt quævis infirmitas, & *gebrechlich* infirmus, debilis, morbidus. Confer ſimplex.

GEBRESTEN, deeſſe, deſtitui. Gloſſ. Lipſ. *gibreſti* deſit. Willeramus IV. 14. *dir ne gebreſtent*, non deſunt tibi. PICTORIUS in Lex. Helvetico: *es gebriſt* deſit, *es hat im anfangs muts gebroſten*, defuit ei animus ab initio. Dicitur & *breſten* ſimpliciter, & hoc a *breſt* defectus, non vice verſa.

GEBUNDEN TAGE, dies feriati. Proprie ligati, ob vinculum religionis, quo libertas agendi civilis quodammodo reſtringitur. Vide Jus prov. Alam. Cap. 96. cujus inſcriptio: *von den gebunden tagen*, de diebus feriatis. Vocantur etiam *gebannen tage*, quia jus dicere aut juramentum præſtare illis diebus ab Eccleſia interdictum. Illud a *binden* ligare, hoc a *bannen* interdicere.

GEBUREN, *gebüren*, decere, oportere, *gebüret* convenit, decet, debet, *gebür* officium, decus, debitum, fas, juſtum, *gebürlich* decenter, *ungebürlich* indecenter. SOMNER. in Dict. AS. *gebyrian* pertinere, *gebyrath* pertinet, oportet, decet. VEREL. in Ind. *byriar* decet, oportet, *ſem konge byriar oc hans tign* ut regem ejusque celſitudinem decet, *ſem kongs barni byriar* ut regis filium decet. Quemadmodum apud Latinos *urbanitas* ab urbe, *civilitas* a civitate, & *aſtutia* (quæ civilitatis nomen fuit, antequam ob callida civium ingenia in malam partem ſumeretur) ab ἄϛυ civitas, appellationes ſuas acceperunt: Ita apud Saxones quicquid in vita ſociali decenter fieri poteſt ac debet, dicitur *gebüren*, vel a *bur* civitas, vel a *gebure* incola, quas voces ſupra produxi in *bauer* & *gebauer*. Ut adeo *gebüren* proprie nihil aliud ſit, quam ita debere, ut incolam civitatis, pagi, villæ, & cujuscunque loci communis decet. Hæc nomenclatura ſupponit ideam boni civis, & ex illa tanquam re-

gula cuncta civilis vitæ officia deducit. Neſcio quid pulcrius dici queat.

GEBUREN, *gebüren*, contingere. SOMNER. in Dict. Anglosax. *gebyreth* fit, accidit, uſuvenit. Keron. contingit *kepurit*. Gloſſ. Boxh. *kipurgen* accidere, *kipuri* fortuito. Hodie ſuperat in Belgio, ubi *gebeuren* eſt contingere, *t'gebeurt dikwils* ſæpe contingit, *het is my gebeurt* contigit mihi. Quid mihi videatur de ortu hujus verbi, jam dixi in *faren* contingere.

GEBURG, *gebürg*, alpes, montes continui. Gloſſ. Pez. montana *kapirgi*. Præfix. *ge* eſt nota collectivi. Cætera vide in *berg* mons. Multorum judicio rectius ſcribitur *gebirg*. Vide Doctiſſ. FRISCHIUM in Bœdikero notis illuſtrato pag. 32.

GEBURT, varios habet ſignificatus, quorum alii a *bæren* parere, alii a *bæren* gignere producuntur.

GEBURT, partus, actus parturiendi, *ſchwere geburt* partus difficilis.

GEBURT, nativitas, actus naſcendi, *geburts-tag* dies natalis. Gothis *gabaurthai* eſt nativitas, *us gabaurthai* a nativitate, Joh. IX. 1. *mela gabaurthais* tempus natalitii, Marc. VI. 21. Similiter & Angloſaxonibus *gebyrde* eſt origo natalis, *gebyrd-tide* tempus natale.

GEBURT, natura, ortus, *von geburt* a natura, ab ortu. Gloſſ. Pez. ortus *gipurti*, naturam *kapurt*. Similiter & Angloſaxonibus *gebyrde* eſt origo.

GEBURT, genus, *hohe geburt* genus excelſum, *nidrige geburt* genus humile. Gothis *gabaurthai horinondein* eſt genus adulterum, Marc. VIII. 38. *gabaurthai Sauraifiniska* genere Syrophœniſſa, Marc. VII. 26. Angloſaxonibus *gebyrdo* eſt ſtatus, ſive qualitas nativa.

GEBURT, fœtus, *unzeitige geburt* embryo, *misgeburt* fœtus monſtroſus, *aftergeburt* ſecundinæ.

GEBURT, gens, natio, nati natorum. NOTKERUS Pſalm. LXXII. 15. *ih habo ferchoren die geburt dinero chindo*, reprobavi nationem filiorum tuorum.

GEBURT, locus naſcendi, ſolum natale, patria, & omnis regio minor. A ſimplici *burt* ejuſdem ſignificatus quod vide. Utitur Codex Argent. Marc. VII. 4. *niſi praufetus unſwers niba in gabaurthai ſeinai*, non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua. Idem Francis *gebiurda*. NOTKERUS Pſal. XLIX. 8. regiones provinciæ *die gebiureda purglos*. Idem Pſal. CVI. 2. *Provincia (ſicut Alemannia) iſt diu Lantſcaft, regio (ſicut Tiuregouue) iſt diu gebiurda, manige regiones mugen ſin in einero provincia*. SCHILTERUS, qui utrumque Notkeri locum Gloſſario ſuo inſeruit pag. 143. Francicam vocem retulit ad *bauen* habitare: duriter nimis, & litera R. in medio vocis repugnante.

GEBURTIG, *gebürtig*, patria oriundus, cujus vocis ſenſus ex modo dictis cognoſcitur. Confer ſimplex *bürtig*.

GECK, cuculus minor & inplumis, alias *gauch*, quod vide. Inde *geck-har*, *gauch-har* lanugo, prima juvenis barba.

GECK, ſtultus. V. *gauch* ejuſdem ſignificatus.

GEDÆCHTNUS, memoria. Novum, ſed idoneum, ab imperf. verbi *denken* reminiſci, quod in omnibus priſcorum Dialectis habet *dacht*. Vetuſtas ſubſtantivum ſuum formavit ab *hugan* meminiſſe. Gloſſ. Keron. meminerit *kehucke*, memoria *kibucti*. Confer *hug* animus.

GEDANK, cogitatus & appetitus. Refer ad *denken* cogitare & velle.

GEDEIHEN, creſcere, vigere, proficere, *das gedeihen* incrementum, *es gedeihet* creſcit, viget, *angedeihen* accreſcere, *angedeihen laſſen* precibus concedere, verbotenus ſinere ut accreſcat. Vide ſimplex.

GEDEIHEN, ſuccedere, *das gedeihen* ſucceſſus, *übel gedieben* ſucceſſu fruſtratum. Ratio translationis eſt, quia ſucceſſus incremento ſimilis eſt.

GEDEIHEN, prodeſſe, *gedeihlich* utilis, conducibilis. Vide ſimplex.

GEDIEGEN, in re metallica ſignificat quantum poteſt, *nativum* & *perfectum*. Illud a *deihen* creſcere, hoc a *deihen* perficere. Inde *gediegen gold* aurum nativum & perfectum.

GEDING, ſpes, fiducia, *gedingen* ſperare, confidere. NOTKERUS Pſ. XV. 2. *kehalt mih Truhten, uuanda ih kedingo an dih*, conſerva me Domine, quoniam in te ſpero. Idem Pſalm. XXI. 10. *ſid minero muoter bruſten uuare du min gedingi*, ſpes mea ab uberibus matris meæ. Plura hujus commatis ubertim ex WILLERAMO collegit JUNIUS in Obſerv. pag. 80. ſed etymologiam nec ipſe, nec alius quiſquam tetigit. Nos indicium Græcæ originis ſat manifeſtum dedimus in ſimplici *ding* ſpes, quod vide. Hodie ſubſtantivum cuſtoditur ab Eccleſia in quodam Hymno, ubi verba:

> *Mein joch iſt ſüß, mein bürd iſt gring,*
> *Wer mirs nachtrægt in dem* GEDING,
> *Der hell wird er entweichen.*
> Jugum meum dulce, & onus meum leve,
> Qui hoc portabit in hac fiducia
> Effugiet gehennam.

GEDING, quatenus eſt verbum forenſe, easdem habet notiones, ut ſimplex, & ſignificat (1.) conditionem. Gloſſ. Pez. conditioni *gidingun*. (2.) conventionem, pactum, transactionem. Gloſſ. Pez. conventione *gidingun*. Inde *leib-geding* pacta dotalitia. (3.) conductionem. Jus prov. Alam. Cap. 198. *von ehaften gedinge*, de legitima conductione. (4.) forum, ubi transigitur. Inde Angloſaxonibus *gething* concilium, *gethinges wyrcan* efficere Senatum, apud SOMNER. & BENSON. (5.) jurisdictionem. Compoſita vide in ſimplici.

GEDREUSCH, ſtrepitus. V. *dreuſchen*.

GEDULT, patientia, *gedultig* patiens. V. *dulden* pati.

GEEL,

GEEL, flavus. V. *gel.*

GEFÆRDE, fraus, dolus, inſidiæ. V. *faren* inſidiari.

GEFÆSS, quatenus eſt a *faſſen* capere, ſignificat id quod capit & capitur: *vas*, quia vas eſt capedo, quæ ambitu ſuo aliquid capit: *capulum*, quia ea parte gladius capi poteſt.

GEFALLEN, placere. Vid. ſimplex ejusdem ſignificatus.

GEFANG, toga, amictus. Vetus Francicum, a *fangen* circumdare, quod vide.

GEFANGEN, *gefangner*, captivus. Recte factum a *fangen* comprehendere, vi capere, quamvis novum, & priſcis ignotum, qui aliis utuntur vocabulis ad hunc miſerum deſignandum. Teſtis famoſus ille captivus Barrabas Matth. XXVII. 16. qui interpreti Gothico dicitur *bandja*, a vinculis, Anglo-ſaxonico *gehæft*, a captura, Tatiano Franco *nothaft*, a violenta detentione Cap. CXCIX. 2. omnibus diverſo ſono, eodem tamen ſenſu.

GEFÆNGNUS, quatenus eſt ab eodem fonte, ſignificat quantum poteſt, ſtatum captivi, locum captivitatis ſive carcerem, & ipſum captivandi actum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gefon* capere, captare, præhendere, *gefangen* apprehenſus, *gefangenneſſe* apprehenſio. Simplicius eſt *vanknuz* captivitas, quod extat in Jure prov. Alam. Cap. 310.

GEFAR, periculum, *gefærlich* periculoſus. A ſimplici *far* ejusdem ſignificatus, quod vide.

GEFERTE, *geſærte*, comes, ſocius itineris, & deinceps ſodalis cujuscunque operis. Angloſax. *gefera* Luc. V. 7. Franc. *giferto.* Gloſſ. Pez. comitibus *givertun.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. X. 77. 80.

Bigan do Druhtin redinon
Then lieben giferton.
Tunc cœpit Dominus dicere
Dilectis comitibus.

Litera T. quæ in voce Francica & hodierna eſt medium derivandi, in Saxonica non magnopere deſideratur, quia a *faren* ire, abire, proficiſci, tam hæc quam illa legitime producitur. Præfix. *ge* hoc loco non eſt otioſum, ſed vim habet aggregandi, ut Latinum *con*, & participem ejus rei, cui annectitur, ſignificat. Exempla vide in *geſell* ſocius.

GEFIDER. V. *feder* & *fidern.*

GEFILDE, campeſtria, planities inter duos montes. A *feld* campus, auctoribus Francis. NOTKERUS Pſal. XXXV. 7. *an die berga ſcinet diu ſunna ze eriſt, aba in chumet ſi nider an das keſilde*, ſol primum illuminat montes, ab his venit deorſum in campeſtria. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. *Ge* vel *ke* eſt nota collectivi.

GEFLUGEL, *geflügel*, volatilia. Collectivum a *flügel* ales.

GEGEN, contra, adverſus. Franc. & Alam. *gagan*, *kagan*, *gagen.* NOTKERUS Pſalm. XXVI. 3. *heue ſih uuig gagen mir*, *noh danne gedingo ih an in*, ſi bellum exſurgat contra me, tamen ſperabo in eo. Cuncta a ſimpliciori *gen*, per præfixum *ge.* Inde *gegner* hoſtis, adverſarius, *gegenteil* pars adverſa, *gegenwurf* objectio, & alia innumera.

GEGEN, ex adverſo. Gloſſ. Pez. e regione *dara in gegini.* Inde *gegne*, *gegend* regio, a ſitu oppoſito ſic dicta, ut Latino-Barbaris *contrada* a contra, *begegnen* obviare, obviam venire, *zugegen* præſens, e regione poſitus.

GEGEN, erga, verſus, *gegen Gott* erga Deum, *gegen den næhſten* verſus proximum. Inde *begegnen* comiter vel duriter aliquem recipere, proprie gerere ſe erga aliquem. Dicitur etiam de tempore. Inde *gegen mittag* verſus meridiem, *gegen abend* circa veſperam.

GEGENWART, præſentia, *gegenwærtig* præſens. Gloſſ. Pez. conſpectu *gaganuurti.* Gloſſ. Keron. præſentem *kakanuuartan.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. XII. 121.

Eriſt gab er in thaz guat,
Thar er in geginiuuertig ſtuant.
Vertit SCHILTERUS:
Primum dabat eis hoc donum,
Quum eis præſens ſtaret.

Cuncta a ſimplici *wart* præſentia, quod vide.

GEH, præceps, *gehlich* ſubito. V. *gach.*

GEHABEN, in formula *gehab dich wol*, Latiniſmum ſapit. V. *haben* valere.

GEHÆGE, quatenus eſt collectivum ab *hag* nemus, pratum, ſepes &c. ſignificat quantum poteſt, indaginem, lignetum, paſcuum, & quemvis locum ſylveſtrem aut campeſtrem ſepibus cinctum. Apud SOMNERUM & BENSONIUM *geheige* exponitur *pratum.* Sed vi originis nonſolum pratum, ſed etiam reliqua ſignificat.

GEHEIM, arcanus, ſecretus, occultus. Ab *heimen* occultare. Vocem novam & nuper additam eſſe oportet. Nam quo longius retroſpicio, eo minus veſtigium ejus invenio. Quid ſit ſecretus in ſermone Veterum, collige ex dictis in *tögen* celare.

GEHEIMNUS, myſterium, arcanum, ſecretum, res non propalanda nec evulganda. Subſtantivum ab adj. factum, ſed novum & priſcis inſuetum, non quod veteres Germani nulla haberent myſteria (habebant enim *Literarum ſecreta*, quamvis vulgo ignorata, teſte TACITO Cap. XIX. de M. G. ut Sacrorum ſecreta nunc omittam) ſed quod aliis vocibus in hoc negotio uterentur, quas vide in *tögen* celare, & *rune* myſterium.

GEHELLEN, conſonare. V. *hallen* ſonare.

GEHEN, ire. Olim videntur pronunciaſſe *gechen.* Nam hæc verbi forma cognoſcitur

tur ex compoſito *ſonnengicht*, de quo infra. Ipſum vero *gechen* videtur longitudinem ſuam a ſimpliciori *gan* vel κίειν, per epentheſin accepiſſe. Allegorice dicitur de rebus, quæ etiamſi pedes non habeant, ire tamen videntur. Sic ire nobis dicuntur, quæ ſuccedunt bene vel male, quæ fiunt, quæ fieri poſſunt, quæ contingunt, quæ ad nos ſpectant, quæ pereunt, & quæ non? Teſtes formulæ, *wie gehts* quomodo ſuccedit negotium, *wie geht das zu* qui fit, *das geht an* hoc fieri poteſt, *es geht im wie des Æſopi hund* accidit illi quod cani Æſopico, *das geht uns an* noſtra refert, &c. Ad primam formulam ſpectant verba CICERONIS ad Atticum Lib. XIV. Epiſt. 17. *Incipit res melius ire quam putaram.* Ex quo loco, quem JUNIO in Appendice debeo, patet, nec Latinos hunc loquendi modum refugiſſe. Ad ſecundam, quod in Evangelio Gothico Marc. XI. 23. dicitur: *thathei quithith gagangit*, quicquid dixerit fiet. Ad quartam, quod Græcis quoque συμβαίνω eſt contingo, a βαίνειν ire. Sed de his aliiſque qui ordine exponere, & cum ornamento antiquitatis conſenſum Linguarum ſingulis adjicere vellet, næ ille non uno vel altero die, ſed annuo ſolis circuitu opus haberet, nec tamen propoſitum perficeret.

GEHEUEN, vexare, ludificare. Originem & antiquitatem vide in interjectione ridentis *ha*. Vulgus in Suevia dicit *keüen*, per contractionem.

GEHIRN, cerebrum. Idem quod *hirn*. *Ge* eſt nota collectivi.

GEHNEN, oſcitare. V. *gienen*.

GEHOR, *gehör*, quatenus derivatur ab *hören*, ſignificat quantum poteſt, auditum, auſcultationem, obedientiam.

GEHOREN, *gehören*, pertinere, ſpectare ad aliquem. A ſimplici ejusdem ſignificatus.

GEHORCHEN, obedire. V. *horchen*.

GEHORSAM, obediens, & obedientia. Angloſaxonice *gehyrſum* & *gehyrſumneſſe*. Alamanni utuntur ſimplicioribus. Gloſſ. Keron. obedientes *horſamen*, obedientia *hoorſamii*. Cuncta ab *hören* obedire.

GEIER. V. *geir*.

GEIFER, ſaliva, ſpuma ex ore fluens, *geifern* ſpumare, ſalivam emittere. Græcis ἀφρὸς eſt ſpuma, nec alio etymo opus eſſe videtur. In Indice VERELIANO *gyfra* exponitur *altercari*. Idque ſignificare poteſt per metonymiam adjuncti, quia altercantes plerumque ſunt ſpumantes, & virus cum verbis evomunt.

GEIGE, fides, fidicula. Angl. *gig*, *jig*, Dan. *gige*, Island. *gigia*, Ital. *gigia*. VEREL. in Ind. *gigia* chelys. Sunt, qui derivant a γιγγρᾶν vel *gingrire* ſtridulum canere, quod faciunt anſeres, unde Latinis *gingriator* tibicen apud ARNOBIUM. Sed hi tibiam & fidiculam confundunt. Nam γίγγρας Punica lingua eſt fiſtula. Et fiſtula inflatur. Fides autem eſt inſtrumentum quod plectro fricatur, & hinc nomen ejus commode arceſſi poteſt a *geigen* vel *jucken* fricare. *Geigen* & *jucken* in multis Dialectis pari paſſu ambulant, & revera non niſi literis convertibilibus differunt. Inde eſt, quod Anglis *gig* & *jig* promiſcue dicitur pro fidicula, apud SKINNERUM.

GEIL, libidinoſus, luxurioſus, in venerem pronus. Angloſax. *gal*, Belg. *geil*. SOMNER. in Dict. AS. *gal* libidinoſus, venereus, ſalax, mœchus, petulcus, *gal-fullice* luxurioſe, *galneſſe* luxuria, petulantia, *gælſa* luxus. VEREL. in Ind. *giælmadur* ſcortator. Plerique vocem origine Græcam exiſtimant. REIZIUS in Belga Græciſſante derivat a γάλλος caſtratus, quia ſecundum TERENTIUM *Eunuchi amatores mulierum maximi.* Alius ab ἀγάλλομαι lætor, exulto. Rurſus alius a γαλιᾶν libidinoſum & incontinentem eſſe, quod probarem, ſi verbum illud uſpiam occurreret. Flandris *lack* eſt libidinoſus, a *laicken* ſalire, laſcivire, ſcortari. Atqui *lak* & *gal* ſe mutuo producunt per anaſtrophen. Neſcio an alia etymologia opus ſit ad vocem intelligendam. Interim BESOLDUS ad cognationem Germanicæ vocis refert *gaillard*, alii etiam *gallum* gallinaceum ob ſalaciam.

GEIL, immoderatus, modum excedens, quia laſcivienti ſimilis eſt. Tales ſunt (1.) res naturales, quæ vel creſcendo luxuriant, vel nimia dulcedine nauſeam movent. (2.) affectus animi vehementiores. Inde KERONI *keilo* elatus, *keilii* elatio, & ISIDORO *geili* ſuperbia Cap. V. 7. Hunc ſenſum ab intemperie libidinis ad omnes animi cupiditates modum excedentes translatum eſſe, recte judicat PALTHENIUS in not. ad Iſid. pag. 410.

GEIL, luxurians, *geil erdrich* ager herbis luxurians, *geil reben die zu vil holz hat* vitis luxurians, *geile ſamen abweiden* ſegetes luxuriantes dente pecoris depaſcere, apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ. Sic & VIRGILIUS Georg. I. 112. *Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba.* LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. hunc ſignificatum derivat a *gaib* pinguis. Sed præſtat eum ad reliquorum cognationem referre, quia luxurians eſt modum excedens.

GEIL, faſtidium movens. Dicitur de eſculentis, quæ in ſapore ſuavitatis modum excedunt. Ergo a *geil* immoderatus, per ſynecdochen generis. Inde Angloſax. *gælneſſe* tædium.

GEIL, fœtidus, *geil riechen* hircum olere. A *geil* laſcivus, per metonymiam adjuncti.

GEIL, teſticulus, receptaculum ſeminis & ſedes libidinis. Græc. κολεός, Camb. & Armor. *caill*, Gall. *couillon*. Inde *bibergeil* caſtorium, teſticulus caſtoris, *geil ausſchneiden* caſtrare, interprete HENISCHIO. Reliquis cognatum eſſe poteſt per ſubſtantivationem adjectivi *geil* laſcivus.

GEILEN, quatenus derivatur ab adj. *geil*, ſignificat quantum poteſt, (1.) laſcivire, in venerem ruere &c. (2.) allicere. VEREL. in Ind. *gaula*, *gæla* allicere, *gilia* amoribus irre-

irretire, *gælingar* illecebræ. (3.) importune & impudenter poſcere. Hinc preces intempeſtivæ & inverecundæ amici vocantur *unverſchæmtes geilen* Luc. XI. 8.

GEIR, vultur, non *geier* ut vulgo. Gloſſ. Pez. vulturem *kir.* VEREL. in Ind. *geir* vultur, *geir-fugel* idem. Opinor ab avida natura. Nam *geren* eſt cupere, & *ger* cupidus, quod facile mutatur in *kir* & *geir.* Cupidus autem eſt, non prædæ ut accipiter, ſed cadaveris, & inprimis humani.

ENNIUS:

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat homonem.

JUVENALIS Sat. XIII.

Vultur jumento, & canibus, crucibusque relictis
Ad fœtus properat, partemque cadaveris adfert.
Hic eſt ergo cibus magni quoque vulturis - .

Creditur ova ſua non omnia excludere, ſed unum vel alterum tantum, reliquis e nido ejectis, ne aviditati naturali in tanta ſobolis multitudine aliquando cadaver deficiat. Ipſe interim præda alterius volucris, ex accipitrum genere, quem Germani *geirfalk*, Græci inferiores ad modulum Germanicæ vocis ἱεροφάλκων vocant, quod vulturem appetat. Galli quoque vocem noſtram imitantur in *gerfau,* ſed vitioſe, ut plerumque.

GEIS, capra, olim etiam hœdus & hircus. Evang. Goth. Luc. XV. 29. *niaiw gaitein atgaſt mis*, nunquam hœdum dediſti mihi. Gloſſ. Ælf. in nom. ferar. capra ægida (lege caprarius) *gat-buccan hyrde*, ibix *firing-gat.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *gat* caper, hircus, *gata-hus* caprile, *gata-hiord* caprarius. NOTKERUS Pſal. XLVII. 12. *du geſcidoſt ſchaf fone geizzin*, ſeparabis oves ab hœdis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gitten* hœdus. VEREL. in Ind. *gæit* capra, *geitahirdir* cuſtos caprarum, *geitarhus* caprile. Conſenſum Linguæ Sorabicæ vide in *küz.* Quidam hanc vocem in campis Sinear natam exiſtimant, cum & Hebræis *es* ſit capra, *gedi* hœdus, Græcis αἶξ, αἰγὸς caper & capra, Phrygibus *attagoz* hircus, teſte MACROBIO Lib. V. adverſ. Gentes. Quæ, ſi (ut illi volunt) ex primitiva hominum lingua tanquam ex communi fonte orta ſunt, tanta vetuſtas in ſe inquiri vetabit. Sed mittamus paulifper hunc terrorem, & videamus, quid vox illa denotare poſſit, ſi Scythicæ vel Celticæ originis ſit. Angloſaxonibus *gytſian* eſt cupere, concupiſcere, a *gyt* adhuc, magis, quia cupido eſt affectus immoderatus & plus ſemper appetens. A *gytſian* fieri poterat *gitz, geiz*, animal avidum, & dici de capra, quia appetit non appetenda, frondes inquam & virgulta, nec hoc tantum, ſed & palmites vitium, & ſurculos atque cortices arborum. Ejusdem noxæ reus eſt ſalax capræ maritus, & univerſa ejus familia. Hinc caper Baccho quondam erat in ſacrificiis, ut maleficum vineis animal, capra vero Palladi, propter oleam & palmam. Uterque in pœnam gulæ. Ob eandem cauſam capras alere, in plerisque Germaniæ locis interdictum.

GEISEL, flagrum, flagellum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XI. 18. *eina geislum thar giſlaht*, tunc plexuit flagellum. NOTKERUS Pſal. XXXI. 10. *brittil ouh keiſila*, frenum & flagella. STADENIUS vocem Francicam derivat a Scandica *geisl*, quæ in Indice Vereliano exponitur ſcipio. Secundum hanc etymologiam flagrum accipiet nomen ab ea parte qua tenetur. Mihi vero videtur denominari ab ea parte qua plagas infligit, & ſic dici quaſi *cæſula*, a *cædo*, quia eſt inſtrumentum verberandi, unde etiam Cambris *cis* ictus, verber, plaga. Nam ob eandem cauſam aliis nominibus vocatur *peitſche, wippe* & *ſchwippe.*

GEISEL, teſtis. PAPIAS citante Lindenbrogio: *giſil* teſtis. Inde *giſiles* teſtes in Lege Longobardica Lib. II. Tit. XV. 1. interprete SPELMANNO. Suſpicor *giſen* olim invaluiſſe pro *affirmare.* Nam *giſe* vel *gyſe* eſt particula affirmativa, & in Verſione Angloſaxonica ſignificat *imo, etiam, maxime* Matth. XVII. 24. 25. *eower lareow ne gylt he gafol? Tha cwæth he, gyſe, he deth*, magiſter veſter ſolvitne tributum ? reſpondit, imo, ſolvit. Cymræi eodem ſenſu dicunt *ys*, Angli *yes*, quod JUNIUS contrahit ex *yea is*, in Gloſſ. Goth. pag. 176. A *giſe* autem fieri poterat *giſen* affirmare, ſicut a *jah jahen*, & hinc porro *giſel* teſtis, qui ſe aliquid vidiſſe vel audiviſſe affirmat.

GEISEL, ſponſor, fidejuſſor. OTFRIDUS Lib. II. Cap. 197.

Er iſt gizal uberal,
lo ſo edil thegan ſcal.
Ipſe eſt fidejuſſor ubique,
Ut nobilem militem decet.

Loquitur de populo Francico, cujus gratia totus ille panegyricus conſcriptus. Hunc ſecuritatis ſponſorem vocat, quia tunc Franci multarum gentium erant arbitri. STADENIUS, qui ſponſorem in verbis OTFRIDI primus animadvertit, hoc encomium ad Regem Ludovicum trahit, ſed violenter nimis, & contra ſeriem orationis. Verum ſive rex ſponſor dicatur, ſive populus, ſenſus ex eodem fonte, ut nomen teſtis, deſumi potuit, nempe ab obſoleto *giſen* affirmare. Nam in omni ſponſione eſt ſacra affirmatio, & qui verbis aliquid promittit, id ſe facturum affirmat. Ex nominibus propriis huc referri poteſt nomen Regis Burgundiæ GODEGISIL, quod SPELMANNO *bonum teſtem*, GROTIO *bonum comitem* & principi ſuo fidum, mihi *ſponſorem felicitatis* ſignificat, a *gut, god* res bona, ſors bona, proſperitas. Nec non FREDEGISEL, ſponſor pacis, ſponſor ſecuritatis, nomen ſpatharii in Lege Burgundica Tit. LII.

GEISEL, obſes. Gloſſ. Lat. Theot. apud LINDENBROGIUM: obſes *kiſal.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *gyſel, giſel, giſle* obſes, *gisldu*, , *gyslhad* obſidatus, obſidum datio, *fryth-gyslas* obſides. VEREL. in Ind. *gisl, gisling* obſes, *gisla* obſides accipere. Vulgo ducitur a *geiſel* flagellum, quod obſide pars ſua ab hoſte quaſi flagelletur & compellatur ad fidem ſervandam. Contra STADENIUS derivat a *ſelen, ſellen* tradere, quod obſes ſit perſona ſecuritatis gratia hoſti tradita: reapſe nullo incommodo, niſi vinculo affinitatis cum antecedenti rupto, quod ſalvum eſſe mallem. Quid enim eſt obſes, niſi *ſponſor* partis ſuæ, qui corporis ſui oppignoratione hoſti de periculo cavet? Et quamvis non ſemper ſua voluntate ſit obſes, ſed ejus qui imperium tenet, ſponſor tamen dici poteſt, quia revera pactionis publicæ pignus eſt.

GEIST, ſpiritus. Angloſax. *gaſt* Joh. III. 6. Franc. & Alam. *geiſt*, Belg. *geeſt*, Angl. *ghoſt.* Gloſſ. Keron. ſpiritus *keiſt.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 77.

Er ferit fora Chriſte
Mit ſelbomo geiſte.
Præcedet Chriſtum
Eodem ſpiritu.

NOTKERUS Pſal. LXXVII. 39. *hina farenter geiſt unde ne truuendenter*, ſpiritus vadens & non rediens. Quo ſenſu, valde obſcurum. SOMNERUS ſpiritum ſic dictum exiſtimat, quaſi hoſpitem in corpore, a *gaſt* hoſpes. Quod minime contemnendum. Nam animas fortium immortales eſſe, majoribus noſtris fuit perſuaſum. Hinc *giſta Odin* in Indice VERELII exponitur *Odini hoſpitio excipi*, & dicitur de interfectis in prælio. De hoc hoſpitio vide plura in *hall.* Cum hac ſpiritus appellatione convenit etiam appellatio corporis, qua domicilium ſpiritus dicitur, quam vide in *leichnam.* Alii a rebus corporeis initium appellationis deſumunt. Ita SKINNERUS vocem Anglicam derivat a *guſt* ventus, & rationem addit, quia nomen ſpiritus in omnibus fere linguis primo flatum, vaporem, halitum, & univerſe id quod eſt ſubtiliſſimum in corporibus, & aciem oculorum fugiens, poſtea vero ſubſtantiam incorpoream ob ſimilitudinem tenuiſſimi, denotavit. Et hanc translationem jure merito a Theologis factam exiſtimat. Contra LEIBNITIUS non a tenuiſſimo, ſed a ferventiſſimo nomen petit, tamquam eſſet e tribu *gæren* efferveſcere, ut *gæſt* ebullitio, in notis ad Myl. pag. 70. & in Gloſſ. Celt. pag. 129. STADENIUS *geiſt* derivat a *giſſen* imaginari, conjectare. Id enim proprie ſignificat, ut diximus in loco. Vel a *geyſa* concitari, quod ſiſtit VEREL. in Ind. *geyſa* concitari, *geyſt till fiandskap* ad hoſtilia concitatum, *geiſtr* concitatus. Quibus conſentit *geiſten* concitare, impellere, movere, quod ſæpe occurrit in Scriptis THEOPHRASTI PARACELSI. Utrumque convenit animæ humanæ, illud, quia eſt ſubſtantia cogitans, hoc, quia ad bonum conſequendum & malum fugiendum a natura acerrime incitatur. Poſſit etiam derivari a verbo obſoleto *giſen* poſſe, valere, quia per ſpiritum omnes intelligunt ſubſtantiam, inſita vi ſe ipſam movendi præditam. Nam hoc principium, quod ex ſe movetur, & omnium actionum vitalium fons eſt, videntur etiam ante oculos habuiſſe ii, qui primi nomen *ſeele* ſpiritui impoſuerunt, ut in loco oſtendi. HELVIGIUS, qui remotas & peregrinas origines amat, derivat ab Heb. *chajah* vivere, ſpirare.

GEITZ, concupiſcentia, nimia & inſatiabilis cupiditas. Gloſſ. Pez. voracitas *gitigi.* Gloſſ. Boxh. *kitiki* aviditas. Idem Angloſaxonibus *gytſung*, quod eſt a *gytſian* cupere, concupiſcere, & hoc a *gyt* adhuc, magis, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 87. quia experientia teſtatur, cupiditatem natura inexplebilem eſſe, & fortuna non ſatiari, ſed magis irritari, ad plus ſemper concupiſcendum. Hodie utimur compoſitis, *ehrgeitz* nimia gloriæ cupiditas, *gelt-geitz* nimium pecuniæ ſtudium. A Francico *kitiki* Hiſpani habent *codicia* concupiſcentia.

GEITZ, avaritia, nimia & inexplebilis habendi cupiditas. Angloſaxon. *gitſung, gytſung*, Marc. VII. 22. Luc. XII. 15. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie. Recentiores Dialecti habent *gitigkeit*, a *gitig* avarus. Vocabulum Gothicum & Francicum vide in *fricken* concupiſcere. HELVIGIO *geiz* venit a Perſico *gaza* theſaurus, derivatione prorſus inſolita.

GEITZHALS, avarus. Proprie avaritiæ tenax, ab *halten* tenere. Quamvis etiam gulam inſatiabilem denotare poſſit, ſi totum pro parte nominetur, collum pro gula.

GEL, flavus, fulvus, luteus. Angloſaxon. *geolu*, Belg. *geel*, Suec. *gæl*, Island. *gulur*, Ital. *giallo.* Judice MARTINIO eſt a γελᾷν ſplendere, quia flavum ſplendori ſolis, qui Gr. γέλα, ſimile eſt. Hodie utuntur Suevi, quos imitatur LUTHERUS in ſacra Verſione, dum reliqui Germani dicunt *gelb.* Unde ſit hæc mutatio, ibidem notavi. A *gel* eſt *gel-ſucht* aurigo, non Suevis tantum, ſed etiam antiquis. Gloſſ. Pez. elephantico morbo *mit gelaſuhti.*

GELAG, *gelach*, compotatio. Proprie eſt collatio, vel ſymbolum convivale, quod quisque comeſſantium pro rata confert, a *legen* offerre, conferre, prorſus ut *gilde* a *gelten* offerre. Ridiculi ſunt, qui hanc vocem a riſu compotantium deducunt. Nam ſenſus a collata pecunia ad compotationem translatus eſt. *Ge* eſt nota collectivi, quia unus ſolus non facit collectam nec ſympoſium.

GELÆCHTER, riſus. Belgæ habent *gelach.* Reliqui omnes tam veteres quam recentiores utuntur ſimplici, Hebræi *laag*, Angloſaxon. *hleahtor*, Franc. & Alam. *lahter*,

ter, hlahter, Angli *laughter*, Iſlandi *blatur*, Sueci *löye*, quod ſyncope laborat. Gloſſ. Keron. riſus *blahter*, riſui *blahtre*, in riſu *in lahtere*. Confer ad *lachen* ridere.

GELANGEN, pervenire, *gelangen laſſen* facere ut perveniat, *zu eren gelangen* pervenire ad honores. A *langen* tangere, per metaphoram in loco expoſitam. Præfixum *ge* proximitatem notat, ut paſſim alibi. Hinc totum compoſitum ſignificat *proxime pertingere*.

GELASS, V. *laſſen* locare.

GELAUT, ſonus, quocunque modo editus, ſive murmurando aut clamando, ſive pulſando, clangendo &c. Angloſaxon. *gehlyd*, Matth. XXVII. 14. *tha geſeah Pilatus, that hyt naht ne fremode, ac gewurde mare gehlyd*, videns autem Pilatus quod nihil proficeret, ſed tumultus major fieret. A ſimplici *laut* ejusd. ſignificatus.

GELB, flavus, fulvus, luteus. SOMNER. in Dict. AS. *geolewe* flavus, *geoluſe adl* icterus, aurigo. Gloſſ. Pez. fulvum *eleauuaz*, lege *gelauuaz*, aurigine *giliuui*. Convenit Lat. *gilvus, galbus*, & *galbeus*. Cuncta ab antiquiori *gel*, quod poſtea dici cœpit *gelu*. Quo ſemel admiſſo, U. paulatim mutatum eſt in literas cognatas W. F. B.

GELDE, caſtratus. Angloſaxon. *gylte*, Sueciis *gæld*, Angl. *gelt, gelded*. VEREL. in Ind. *gielt ſie* verveces. Id eſt, arietes caſtrati. Hodie utimur compoſito *gelde vieh* pecus caſtratum. Radicem cuſtodiunt Sueci in verbo *gælla* caſtrare, quod eſt a *gall* caſtratus. Quid enim eſt caſtrare niſi caſtratum facere?

GELDE, ſterilis, infœcundus, *gelde-vieh* pecus ſterile. Cauſa translationis eſt, quia ſterilis caſtrato ſimilis eſt. Dicitur autem nonſolum de ſterili, ſed etiam de novello, quod nondum fœtificavit, quia hactenus infœcundo ſimile eſt. Inde *gelde kuh* taura, vacca novella.

GELDEN, & frequentative *gelzen*, caſtrare. Iſlandis *gællda*, Anglis *to geld*. Proprie eſt caſtratum facere, a *gelde* caſtratus. Angli inde habent *gelding* caſtratio, *gelding-nag* cantherius, equus caſtratus, Germani *gelze, golze*, ſus majalis, porca caſtrata.

GELEBERT, idem quod *gelifert*. Refer ad *liefern* coagulari.

GELEGEN, prope ſitus. Gloſſ. Pez. propior *gileganero*. Proximitas eſt a præfixo *ge*, de cujus virtute actum in PROLEG. ſitus a *ligen* jacere. Poſtea ſenſus ad commodum & opportunum translatus eſt, quia commodum proxime ſito ſimile eſt. Et hic quoque ſenſus eſſe poteſt Latinæ vocis *opportunus*, ſi ducatur a Barbaro *ort* locus. Inde *gelegenheit* locus commodus & opportunus, diverſorium, manſio, latrina, & ſimilia.

GELEGEN, propinquus, cognatione proximus. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 12. *mine friunt und mine gelegenen nahton ſih uuider mir*, amici mei & proximi mei appropinquarunt adverſus me. Senſus a proximitate loci ad propinquitatem ſanguinis translatus, ſed hodie inuſitatus. Alia Francorum vocabula & æque obſoleta, vide in *langen* tangere.

GELEGEN, quod noſtra refert, parvi vel magni. Metaphoram, quæ ſubeſt, vide in *ligen* jacere.

GELEGENHEIT, quatenus *occaſionem* notat, proprie eſt caſus fortuito oblatus, & dicitur non de loco, ſed de tempore, die, & hora, ſponte provenientibus, ut *tempeſtivitas* a *tempus*. Refer ergo ad *legen* offerre.

GELEHRT, ſenſu forenſi eſt ſolemnis, *mit gelehrten worten* verbis ſolemnibus. Tales ſunt omnes formulæ a doctis inventæ & præſcriptæ, & hinc illis appellatio.

GELEIBTES, reſiduum cibi ab heſterno die. Vide *leiben* relinqui.

GELEIT, comitatus, *das geleit geben* comitari. Refer ad verbum ſuum.

GELEIT, conductus, comitatus publicus & manu armata factus. Occurrit eo ſenſu in Jure Prov. Alam. Cap. CLXXXIX. quod inſcribitur *von gelait*, de conductu.

GELEIT, diſceſſus, *ſicher geleit* ſalvus diſceſſus. Vulgo *ſalvum conductum* interpretantur. Dubitari poteſt, an recte? Nam accedere ſemper tuto licet, non vero diſcedere. Et fides publica, quoties violatur, acceſſum permittit, diſceſſum cohibet. Cum igitur omnis violatio ſalvi conductus in hoc conſiſtat, ne ſalvus diſcedat, qui ſalvus acceſſit, aliud remedium vocabulo Germanico inveniendum eſt. Præſentiſſimum autem exhibet Lingua Gothica & Alamannica, in qua *galeitan* eſt ire, abire, diſcedere; unde recte fit *geleit* abitus, & *ſicher geleit* ſalvus diſceſſus, ſecurus abitus. De verbo Gothico & Alamannico vide plura in *leiten* diſcedere.

GELEITEN, ducere, conducere, comitari. Gloſſ. Keron. deduxit *keleitta*. Similiter & Angloſaxonibus *gelædan* eſt ducere, *gelæd, gelæded* deductus, apud BENSON. Refer ad ſimplex.

GELENDE, incola ejusdem pagi vel regionis, vulgo conterraneus. Vetus Francicum. Gloſſ. Lipſ. *gelende* accola. Forte legendum incola. A *land* regio. Plura ejusdem indolis compoſita vide in *geſell* ſocius.

GELENDER, reclinatorium. Refer ad *lenen* inniti, reclinare.

GELENK, adjective verſatilis, ſubſtantive vertebra. A *lenken* flectere, vertere.

GELIND. V. ſimplex.

GELINGEN, ſuccedere bene vel male, *mislingen, übel gelingen* male ſuccedere. Non occurrit niſi apud Francos. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 125. *mir gelang ubelo an diu, daz ih min frio uuolta ſin, nals din ſcalch*, male mihi ſucceſſit in eo, quod liber eſſe vellem, & non ſervus tuus. Oritur a ſimplici *lingen* ejusdem ſignificatus, quod, etiamſi raro occurrat, cognoſcitur tamen ex derivato

Francorum *lingiſo* proſperitas, quod extat apud NOTKERUM Pſal. LXXXIX. 11. *der lingiſo dero tumbon iſt iro ſelbero ferlorni*, proſperitas ſtultorum eſt perditio illorum. Ipſum vero *lingen* eſt a Suecico *lycka* fortuna, per epentheſin. Hinc etiam vulgo *gelingen* & *gelücken* promiſcue uſurpamus.

GELLEN, ſonare, tinnire. Utitur Luth. 1. Sam. III. 11. Proprie eſt verberare aërem, factumque auctoribus Francis a Lat. *cello* percutio. Nam verba ſonandi apud nos ſunt metonymica, & cauſam plerumque ponunt pro effectu, ut multis exemplis oſtendi in *brauſen*. Gloſſ. Pez. tinnient *gellent*. Lex. Run. *gall* reſonavit. Dicitur etiam *hallen*, & præpoſito ſibilo *ſchallen*. Sed a *gellen* derivamus & componimus, *galm* ſonus, tinnitus, *widergellen* repercutere vocem.

GELOBEN, promittere, *gelübde* votum. Quo ſenſu, jam dixi in ſimplici *loben* ſpondere. Præfixum *ge* ſenſum intendit.

GELT, vices, & quælibet res quæ cum alia commutatur. Hic ſenſus, quamvis nuſquam obvius, videtur tamen cæteris antiquior, cum quia naturaliter oritur a *gelten* permutare, tum quia primævus Germaniæ ſtatus, utpote pecuniæ ignarus, rem quamcunque aliam pro alia reddebat, quæ res non potuit carere vocabulo. De hoc ſtatu videndus eſt TACITUS in Germania Cap. 5. Poſtquam enim dixerat, Germanos præter fruges & armenta nullas habere opes, non aurum, non argentum, exceptis Rheno proximis, qui ob uſum commerciorum hæc metalla in pretio habere ſolent, mox ſubjungit, *interiores ſimplicius & antiquius permutatione mercium uti*. Permutatio autem tunc dicitur, quando res rebus, merces mercibus mutantur, eſtque proprie commercium rerum per *vices*, cujusmodi commercium hodie vocatur *tauſch*, *umſchlag*, *verkerung*.

GELT, pecunia, aurum & argentum ſignatum. Senſus ex priori ortus. Poſtquam enim pecuniæ uſus Germanis probari cœpit, hæſit huic metallo antiquum vocabulum *gelt* vices, quod rerum omnium vicem redderet. Et hunc verum vocis ſenſum eſſe, vidit ante omnes PALTHENIUS in Animadv. ad Tatian. pag. 355. Primis temporibus aurum & argentum in pretio erant ob ſplendorem & perpetuitatem naturæ, apud omnes Gentes, exceptis tamen Germanis, de quibus TACITUS loc. cit. *Eſt videre apud illos argentea vaſa, Legatis & Principibus eorum muneri data, non in alia vilitate quam quæ humo finguntur.* Poſtea neceſſitas id, quod in ornamentis erat præſtantiſſimum & ſideribus ſimile, commerciis adhibere cœpit. Quod graphice deſcribit PAULUS Juriſconſultus l. 1. ff. de contrah. empt. his verbis: *Olim non erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium vocabatur: ſed unusquisque ſecundum neceſſitatem temporum ac rerum utilibus utilia permutabat, quando plerumque evenit, ut, quod alteri ſupereſt, alteri deſit. Sed quia non ſemper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes quod ego deſiderarem, invicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia eſt, cujus publica & perpetua æſtimatio æqualitate quantitatis ſubveniret. Eaque materia forma publica percuſſa uſum dominiumque non tam ex ſubſtantia præbet, quam ex quantitate, nec ultra merx utrumque, ſed alterum pretium vocatur.* Quamvis autem *gelt* pro pecunia, vox antiqua ſit, raro tamen aut nunquam occurrit in veterum Monumentis, ne quidem apud ſacros interpretes, qui alias ſolent cum vulgo loqui. Nam argentum ſignatum, de quo ſermo Luc. IX. 3. Gothus vocat *skatt*, Saxo *feoh*, Tatianus Francus *ſcaz*, in Harm. Evang. Cap. XLIV. 6.

GELT, compenſatio damni aut furti pecuniaria. Vox in foro antiquo-Germanico ubique obvia, quamvis non ab omnibus eodem modo pronunciata. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *geld* compenſatio, *agilde* ſine compenſatione. In Lege Salica *chalt* ubique eſt compenſatio per ſolidos, ſive animalis furtivi, ſive alterius rei damno aut læſione affectæ. Inde compoſita,

> *rhannechalt*, compenſatio furti in porcello de tertia rhanne commiſſi per 15. Solidos, Tit. II. 2. Coitum ſcrofæ *rhanne* appellari, a *rennen* coire, & porcellos primi & ſecundi partus vilius æſtimari, quam porcellos tertii, primus obſervavit ECCARDUS.
>
> *ſoniſchalt*, compenſatio furti in grege porcorum commiſſi per 67. Solidos, Tit. II. 11. Vide dicta in *ſen* grex.
>
> *changichald*, compenſatio ſtupri violenti per 200. Solidos, Tit. XIV. 10.
>
> *turnichalt*, compenſatio ſpolii in ſepulchro commiſſi per 100. Solidos, Tit. XVII. 2. a *thurn* tumulus, quod vide.

Alia nunc mitto, quæ more ſuo docte explicuit, tum & integritati reſtituit ECCARDUS, noviſſimus & ingenioſiſſimus Legum Salicarum interpres. Unde fit, facilius eligitur, quam definitur. Nam compenſatio duobus modis concipi poteſt, vel ut æquivalens, vel ut pœna vel mulcta. Priori modo conſiderata oritur a *gelten* reddere valorem pro damno, poſteriori a *gelten* luere. Antiquiſſimis temporibus, ante pecuniæ uſum, *gelt* erat compenſatio judicialis absque pecunia. TACITUS *ſatisfactionem* vocat, moremque deſcribit Cap. XXI. de M. G. *Luitur homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus.*

GELT, donum, oblatio. Hinc idololatria Angloſaxonibus dicitur *deofolgeld*, *deofolgyld*, quia idololatria eſt aliquid quod Dæmoni offertur, cultus, oblatio, ſacrificium. Refer ad *gelten* dare, offerre. Ab AS. *geld* rurſus fit *geldan* ſacrificiis colere, & inde Francis & Alam. *gelſtar* ſacrificium, oblatio. Utriusque mentionem facit ISIDORUS Cap. III. 3. & Cap. V. 6.

GELT,

GELT, retributio. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXV. 95. *gelt filu follon*, retributionem valde plenam. Refer ad *gelten* retribuere. Hodie dicimus *entgelt*. Inde formula *one entgelt* gratis, abſque retributione.

GELT, ſolutio. Gloſſ. Pez. penſio *gelt*. Idem Angloſax. *gild*. Refer ad *gelten* ſolvere.

GELT, debitum. Jus Prov. Alam. Cap. 226. *der von gelt dinkflühtig uuirt*, de eo qui ob debita judicio ſe ſubtrahit. VEREL. in Ind. *giald* & *giæld* in LL. paſſim eſt debitum ſponte contractum. Refer ad *gelten* mutuo dare. Quid enim eſt debitum, niſi æs alienum, h. e. mutuo datum acceptumque? A *gelt* porro eſt *gelter* & *geltmann* debitor. Poſterius extat apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ. prius apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut.

GELT, interjectio. V. *gelten* reſpondere.

GELTE, genus vaſis. Vide poſt *gelter*.

GELTEN, dare, offerre, exhibere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *geldan*, *gildan*, *gyldan* præbere, exhibere. Videtur ſumptum ab ἄλλοθι alio, aliorſum, per proстheſin literæ G. Quid enim eſt dare, niſi alienare ſuum, & alteri tradere? Reliqui ſignificatus ſunt a ſynecdoche generis, quod propter ſequentia probe notandum.

GELTEN, mutuo dare. Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt *gelt* debitum, creditum, *gelter* creditor, qui pecuniam mutuo dedit. Hoc ſenſu *gelter* occurrit in Jure Prov. Alam. Cap. 226. §. 3. 4. Ubi clariſſ. SCHERZIUS in notis: *Gelter interdum debitorem, interdum creditorem ſignificat*. Id quod ibidem conductis ex Jure Solodur. & Bernenſi teſtimoniis demonſtrat.

GELTEN, tribuere, præſtanda præſtare. Angloſaxonibus ut ſupra. Occurrit & *geldare* eadem notione apud CANGIUM in Gloſſario. Ab hoc verbi ſenſu nomina accipiunt Tributa & præſtationes, quæ vel ſummæ poteſtati, vel inferioribus Dominis exhibentur. Exempla vide in *gilde* tributum.

GELTEN, reddere, reſtituere. Gloſſ. Keron. reddere *keltan*. SOMNER. loc. cit. *ageldan* reddere, reſtituere, *ageald* redditus.

GELTEN, reſpondere, reddere rationem vel reſponſionem. TATIANUS Cap. LXII. 12. *geldent reda fon jogeuuelih unnuz uuort in tuomes tage*, reddent rationem de omni verbo otioſo in die judicii. Inde *gelt* nonne, nunquid? Interjectio interrogantis & ad reſponſionem provocantis, ab imperativo *gelt* reſponde.

GELTEN, reddere rem pro re, alias permutare. Senſus antiquiſſimus, a regina pecunia abolitus, & de ſcala ſignificationum dejectus. Cum illo manifeſto convenit Gr. ἀλλάττω muto, permuto. Confer *gelt* vices.

GELTEN, reddere par pari, beneficium pro beneficio, maleficium pro maleficio, præmium pro meritis, mercedem pro labore, alias *rependere*, *retribuere*, *compenſare*. Gothi utuntur compoſito *usgildan* Luc. XIV. 14. Angloſaxones *forgyldan* ibidem, Franci & Germani hodierni *vergelten*. Gloſſ. Boxh. *farkeltan* rependere. Gloſſ. Pez. compenſabo *vergilto*.

GELTEN, reddere debitum, ſolvere creditum, ſolutionem præſtare. Solvere Angloſaxonibus dicitur *geldan*, *gildan*, *gyldan*, Francis *geltan*, *keltan*, Island. *gialda*. VERELIUS in Ind. *gialda* debitum ſolvere, *giald-dag* dies ſolutionis. TATIANUS Cap. XXVII. 3. *ni ges thu thanan uz, er thanne thu giltis then jungiſton ſcaz*, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Reddas, i. e. ſolvas. Jus Prov. Alam. Cap. VII. *ſuuer erbet der ſol auch gelten*, hæres qui eſt, debita quoque ſolvat. Cap. X. *uuer niht erb der gelt auch niht*, qui hæres non eſt, nec debita ſolvere tenetur. LOBWASSER Pſal. CXVI. 8. *gelübd gelten* vota ſolvere. Promiſſa cadunt in debitum.

GELTEN, reddere valorem pro damno, alias reparare, compenſare, componere, redimere, ſenſu forenſi accepta. Cod. Arg. Luc. XIX. 8. *jabai hvis hva afholoda, fidurfalth fragilda*, ſi cui quid per fraudem eripui, quadruplum reddo. VEREL. in Ind. *gilda* æquifacere, *ordagilding* verborum injurioſorum æquivalens compenſatio, *gilldr* æquivalens.

GELTEN, *gilten*, reddere pœnam Legibus, luere delictum. TATIANUS Cap. XXX. 1. *ni furſuueri thih, uuanta geltis Gote thina meineida*, non pejerabis, nam lues Domino perjuria tua. Sic enim verba Tatiani vertenda ſunt, quæ certe non agunt de juramentis præſtandis, ſed de perjurio vitando. Jus Prov. Alam. Cap. CXCIII. *der mit der hut giltet, der ſol nit mer*, qui corpore luit, non amplius tenetur. Dicitur autem antiquitus nonſolum de pœna corporali, ſed etiam de mulcta, qua pœna redimitur. Inde *gilt* mulcta, quod vide.

GELTEN, reddere pœnam pro delicto alterius, luere pro altero. VEREL. in Ind. *gialda* pati aliquid mali propter alium, *han galt hans at* propter illum malo affectus eſt. Hodie dicimus compoſite *entgelten*.

GELTEN, valere pretio, pecunia æſtimari. Jus Prov. Alam. Cap. XX. 5. *ez git der friherr ſinem uuibe daz uuol hundert mark giltet*, liber Dominus uxori ſuæ forte dat quod centum marcas valet. Inde formula licitationis *was gilts* quanti conſtat, quanti æſtimatur, & provocationis ad ſponſionem *was ſols gelten?* Hic ſenſus oritur a *gelt* pecunia, quæ cum rerum omnium valorem reddat, omnium quoque æſtimationum norma eſt. A *gelten* eſt *giltig* valens, probus.

GELTEN, pollere gratia apud potentiorem. Senſus a rerum vendibilium valore ad qualitates perſonarum translatus. Nam & illis certum pretium ſtatuit vulgus, quod omnia ex utilitate æſtimat.

GELTER, debitor & creditor. V. *gelt* debitum, & *gelten* mutuo dare.

GELTE, genus vaſis ventroſi, *milchgelte*, *melkgelte* mulctrum paſtorale, vaſculum in quo lac expreſſum excipitur, *waſſer-gelte* vas aquarium. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gellet* alveus, orca, trulla, poculum majus, cantharus. Vox Saxonica ita formata eſt tanquam eſſet diminutiv. a *kelle* alveolus, de quo infra. Sed præſtat cuncta reducere ad notionem ventris. Nam venter lingua Gothica dicitur *kiltho* Luc. I. 31. & gremium Islandica *kiolta*, apud VEREL. in Ind. A ventre igitur ad vas ventroſum ob manifeſtam ſimilitudinem facta eſt translatio. Hujus generis translationes plures ad labra aliaque vaſa concava vide in *bauch* venter, & *keſſel* lebes. Latino-Barbaris apud CANGIUM *galo*, *galetus*, *galetta* eſt menſura vinaria & frumentaria, ex eodem fonte.

GELUBD, *gelübd*, votum. V. *geloben*. Dicitur etiam de pacto, in Jure prov. Alam. Cap. 302.

GELUSTEN, *gelüſten*, concupiſcere. V. ſimplex.

GELZE, porca caſtrata, *gelzen* caſtrare. V. *gelden*.

GEMACH, conclave, locus in ædibus ad manendum, dormiendum, vel alios uſus factus. A Gr. μυχὸς penetrale, receſſus, quod eſt a μύω claudo.

GEMACH, quatenus oritur a *machen* aptare, accommodare, ſignificat quantum poteſt, ſubſtantive omnes vitæ commoditates, inprimis otium, adverbialiter aptum & pro re accommodatum agendi modum, qui moderamine motus definitur. Hinc porro quicquid aptitudinem habet ad nos, adjective vocatur *gemæchlich*, & ipſa rerum aptitudo, qua naturæ convenienter vivere poſſumus, *gemæchlichkeit*. Vide plura in radice.

GEMÆCHT, genitalia. Originem & antiquitatem vide in *machen* gignere, procreare.

GEMÆCHT, factura, creatura. Refer ad *machen* facere. Utitur Eccleſia in quodam hymno.

GEMÆL, *gemæld*, pictura. Refer ad *malen* pingere.

GEMAL, *gemalin*, conjux, uxor deſponſata. Novum, ſed legitime factum a *malen* paciſci. Francicam vocem vide ibidem, Saxonicam in *mag* conjux. Vox hodierna ad illuſtres tantum fœminas ſpectat, non ad plebem, ut voces antiquæ. Non, quod ſic oporteat, ſed quia uſus ſic voluit.

GEMEIN, publicus, pluribus communis. Angloſax. *gemæne*, Franc. *gimein*, Belg. & Suec. *gemeen*. Evang. Angloſax. Matth. VIII. 29. *hwæt is the and us gemæne*, quid eſt tibi & nobis commune? Hinc ſalus & felicitas publica OTFRIDO vocatur *ſalida gimeini*, in Præf. ad R. Lud. verſ. 10. & paſſim. Loca SCHILTERO obſervata vide in ejus Gloſſario. Oritur per præfixum *ge*, quod vim aggregandi habet, a ſimpliciori *mæne* communis, quod exhibet BENSON. in Voc. Angloſaxonico. Ipſum vero *mæne* originem ſuam refert ad indeclinabile *man* plures. Vox Latina *communis*, quæ Linguæ Latinæ ægre accommodari poteſt, non videtur aliunde manaſſe. Hinc aſſentiri non poſſum HELVIGIO, qui vocem noſtram a Latina deflectit. Sed nec alterius Viri docti etymologiam probare poſſum, qui *gemein* derivat a *mein* meus, ut proprie ſit id quod omnes pro ſuo agnoſcunt. Nam quod ad omnes pertinet, ut aër & aqua, id ſane eſt nullius. Ab hoc adj. oritur *gemein machen* publicare, *gemein haben* participare, *allgemein* univerſalis, *gemeinde* locus publicus, campus communis.

GEMEIN, generalis, qui multis ſpeciebus communis, *ins gemein* in genere. Gloſſ. Pez. generaliter *gimeinlihho*.

GEMEIN, vulgaris, qui de multis prædicari poteſt, & plures habet ſui ſimiles, *gemeine arbeit* opus vulgare, *gemeiner man* homo plebejus, *gemeiner ſoldat* miles gregarius.

GEMEIN, vilis, *gemein werden* vileſcere, *ſich gemein machen* nimia familiaritate uti cum vilioribus. Quam facilis ſit a vulgari ad vilem tranſitus, non eget demonſtratione.

GEMEIN, profanus, ab uſu communi & vulgari non ſegregatus, & ampliata ſignificatione immundus. Hoc ſenſu manus illota in novo Fœdere vocatur *manus communis* Marc. VII. 2. interpreti Gothico *handus gamainjai*, Luthero *gemeine hand*. Gothi inde formarunt verbum *gamainjan* coinquinare, polluere, ibidem verſ. 15. Quod LUTHERO eſt *gemein machen*.

GEMEIN, quatenus ſignificat id quod pluribus commune eſt, ſubſtantivatur, & tunc ſignificat ſocium & ſocietatem: *Socium*, quia cum aliis, quibuscum jungitur, communem habet ſortem & utilitatem: *ſocietatem*, quia fundamentum omnis ſocietatis eſt quædam communio, ſive dogmatum & ſtudiorum, ſive laborum & utilitatum, ſive privilegiorum, poſſeſſionum &c.

GEMEINE, ſocius, particeps, conſors. In Evang. Goth. ſocii Petri vocantur *gamanai* Luc. V. 7. Et in Evang. Rhythmico OTFRIDI Lib. III. Cap. XVIII. 32. Jeſus negat, Diabolum eſſe ſuum *gimeino*, id eſt, ſocium, ſicut optime vertit meritiſſimus SCHILTERUS. Hodie dicimus *gemeinder* a *gemeinde* ſocietas. Sed ab obſoleto *gemeine* habemus adhuc *gemeinſam* comis, ſocialis, congrediens.

GEMEINE, ſocietas, conſortium. Vox Saxonica eſt *gemana* apud SOMNER. & BENSON. Francica *gamane* apud OTFRIDUM in Præfatione ad Salomon. verſ. 62. ubi videtur Capitulum denotare. Hodie latius patet quam antiquitus, & dicitur de omni multitudine conjuncta, ſacra & civili, Eccleſia & Republica.

GEMEINIGLICH, communiter, plerumque. BENSON. in Voc. AS. *mænelice*, *gemænelice* communiter. Adverb. numeri, quod

quod dicitur de ſorte, eventu, & modo utendi, pluribus actibus communi.

GEMEINSAM, communis. Gloſſ. Keron. communis *kamanſam*, communia *camainſamon.* Factum a ſimpliciori *gemein* ejusdem ſignificatus per terminationem *ſam*, de cujus virtute in compoſitis actum in PROLEG. Inde Angloſaxonibus *mænſuman*, *gemænſumian* communicare, *gemænſumiend* communicans, *gemænſumnyſſe* communio, apud BENSONIUM.

GEMEINSAME, communio. Gloſſ. Keron. communio *kemeinſamii.* Subſtantiv. ab adject. præcedenti ortum. Hodie eſt communicipium, & dicitur de minoribus ſodalitiis, ut ſunt villarum & ruſticorum, qui communia habent paſcua.

GEMEINSCHAFT, communio rerum & perſonarum. SOMNER. in Dict. AS. *gemænſcipe* communio, contubernium. BENSON. in Voc. AS. *gemænſcipe* paſcua communia. Interdum præfixum *ge*, ut ſæpe alias, ita etiam in hoc compoſito omittitur ab antiquis, ſalvo & integro ſignificatu. Inde *menſchip ther helgene* communio fidelium, in Paraphraſi Vetuſta Symboli Apoſtolici Boxhorniana.

GEMS, rupicapra, capra montana. Gall. *chamois*, Ital. *camuzza.* Græcis κεμὰς eſt cerva & hinnulus cervæ. Hoc noſtri a genere cervino traduxerunt ad caprinum, more antiquis perquam familiari, quo ſpecies animalium confundere ſolent, quod multis exemplis oſtendi in *bær* animal. MARTINIUS eandem etymologiam tradit in voce *Dama*, & addit: *Vicinæ & ſimiles res ſæpe confunduntur a vulgo, cujus conſuetudinem etiam eruditi vel inviti ſequuntur.* Addere poterat, quod idem animal noſtris vocatur *dam-hirſch*, etiamſi non ſit cervus, & quod Suecis *gumſe* eſt vervex ſeu aries caſtratus, nova & incredibili confuſione. FERRARIUS, qui originem vocis ignotam eſſe ſcribit, ad ingenium vulgi non adtendit.

GEMULM, *gemülm*, pulvis, res contrita. Collectivum a ſimpliciori *malm* ejusd. ſignificatus.

GEMURMEL, murmur. V. *murmeln.*

GEMUSE, *gemüſe.* V. *mus* cibus.

GEMUT, *gemüt*, animus, & omnes animi facultates & inclinationes, bonæ vel malæ. Collectivum a ſimplici & priſcis unice uſitato *mut* animus.

GEMUT, *gemüt*, animatus, bene vel male affectus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXV. 103.

Sie uuirkent thiz gimuati
Thuruh thio iro guati.
Hoc faciunt animati
Per ſuam ipſorum bonitatem.

WINSBECK in Paræneſi ad fil. §. 1. *ob dich ein frömbder ziehen ſol, du weiſt niht wie er iſt gemüt.* Idem §. 37. *bis gegen den vienden hoh gemüt*, eſto excelſi animi erga inimicos. Inde *wolgemut* hilaris, *übelgemut* triſtis. Cuncta a *muten* animatum eſſe.

GEMUT, *gemüt*, afflictus. V. *mühen* affligere.

GEN, apud. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *gan* apud, *gan gath* apud felem. Jus Prov. Alam. Cap. LXII. *wie man buz verdient gen dem Rihter*, quot modis quis mulctam incurrat apud judicem.

GEN, ad, verſus, cum motu ad locum. Utitur Luth. Act. XVI. 1. & hodienum utuntur Suevi. Inde fortaſſe verbum antiquum *gan* ire, tendere ad locum.

GEN, adverſus, contra. VEREL. in Ind. *gen* contra, *gen hans vilia* contra voluntatem ejus, *genværia* defendere. SOMNER. in Dict. AS. *gean-bæran* juri repugnare, *gean-cyme* occurſus. Inde compoſita antiqua *ingan* & *ongan* contra. Gloſſ. Pez. e regione *ingan einandremo.* Evang. Angloſax. Joh. XIII. 18. *ahefth hys ho ongean me*, levabit calcaneum ſuum contra me. Extat & *agen* in eadem Verſione Marc. XIV. 55. Hodie dicimus *gegen*, per proſtheſin.

GEN, re, retro. VEREL. loc. cit. *gen* retro, iterum. SOMNER. loc. cit. *ongean-cyrran* redire, *ongean-fær* reditus.

GENACHT, *genæchter tag*, dies condictus & conſtitutus, dies judicialis, apud HENISCHIUM in Theſ. L. German. Inde cognoſcimus, quod *næchten* aliquando fuerit in uſu, idemque denotaverit ut *tagen* & *antagen* ſtatuere diem, de quibus infra prolixe. Quemadmodum autem *tagen* eſt a *tag* dies definitus, ita *næchten* haud dubie formatum eſt a *nacht* dies civilis, & ſenſu forenſi definitus.

GENAU, parcus & parce. Originem & antiquitatem vide in *nauwen* conſtringere.

GENEM, gratus, acceptus, jucundus. A *nemen* acceptare. Vocabula antiqua vide in *angenem.*

GENESEN, ſervari. Evang. Goth. Marc. X. 26. *hwas mag ganiſan*, quis poteſt ſalvus fieri? Matth. IX. 22. *jah ganas ſo quino*, & ſanata eſt mulier. Gloſſ. Pez. vivere *gineſan*, convaluerit *giniſit.* Refer ad ſimplex.

GENG, *genge*, *gengig*, validus. Utitur Luth. Gen. XXIII. 16. Proprie eſt uſualis, vel uſu probatus, a *gang* uſus, & hodie dicitur de mercibus & moneta tantum. Sed vetuſtas videtur hunc ſenſum ampliaſſe, & a valore monetæ ad omnes promiſcue res validas, & perſonas quoque gratia pollentes (nam homines valent ut nummi) traduxiſſe. BENSON. in Voc. AS. *genga beon* multum poſſe, *ungænge don*, irritum (invalidum) facere. Hunc ſenſum pluribus proſequitur JUNIUS in Gloſſ. Goth pag. 104.

GENGELN, ductare, facere ut ambulet. A *gang* quatenus actum eundi denotat. Dicitur de parvulis tantum, qui nondum pedibus uti ſciunt.

GENICK, occiput cum ſuis vertebris. Collectivum a ſimplici *nacke* cervix.

GENIESSEN, frui. V. ſimplex.

GENIST, quisquiliæ, & omnia contrita, Dialecto Suevica. Dicitur etiam *ungeniſt.* Sed utrumque vitioſe. Vera vocis forma eſt *kniſt*, a notione conterendi deſumpta. Nam

Nam *knuſſen* in omnibus veterum Dialectis, Gothica, Saxonica, Francica & Alamannica, ſignificat allidere, contundere, conterere. SOMNER. in Dict. AS. *cnyſan*, *cnyſſan* contundere, *gecnyſed* contuſus, *forgniſednyſſe* contritio. ISIDORUS Cap. III. 3. *erino portun ih firchnuſſu*, portas æreas conteram. TATIANUS Cap. LXIX. 9. *rora giknuſita ni bibrihhit*, arundinem quaſſatam non confringet. Omitto Gothica & Alamannica teſtimonia, quoniam ex his uſus verbi antiquus jam ſatis manifeſtus eſt. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus *gnyda* terere.

GENOSS, ſocius. Gloſſ. Pez. collegam *ginoz*. Gloſſ. Boxh. *ganozon* ſodales. TATIANUS Cap. XIX. 7. *inti bouhnitun iro ginozzon*, & annuebant ſociis ſuis. Puta iis, qui erant in altera navi, & communis capturæ cauſa cum illis in mare deſcenderant. Qui vero communem habent utilitatem, qui ſe mutuo juvant, & ſe mutuo utuntur, recte vocantur *genoſſen*, a *nutz* utilitas. Nam utilitas communis ſecundum omnes Philoſophos eſt vinculum naturale, quo homo hominis ſodalis efficitur, & in ſodalitate continetur. Et utilitatum communio, obſervante GROTIO, ita naturalis eſt ſocietati, ut ſine ea nequeat ſocietas conſiſtere. Lib. II. de jure B. & P. Cap. XII. §. 24. num. 3. Reliqua Francorum, Gothorum, & Saxonum vocabula, eodem modo a ſubſtantivis facta per præfixum *ge*, vide in *Geſell*. Hodie multa habemus compoſita, quorum præcipua ſunt, *eid-genoſſen* conjurati, *bunds-genoſſen* confœderati, *eh-genoſſen* conjuges, *glaubens-genoſſen* ejusd. religionis homines.

GENOSS, par, æqualis. Hinc inferioris & diſparis conditionis homines vocantur *ungenozzen*, in Jure Prov. Alam. Cap. 320.

GENOSSENSCHAFT, ſocietas, conſortium, mutuæ conſervationis gratia initum. KERO in Gloſſis: conſortio *kinozſcaffi*.

GENUG, ſat, ſatis, ſufficienter. Goth. *ganah*, *ganoh*, Angloſax. *genog*, *genoh*, *genihi*, Francis *ginuagi*, Alamannis *kanuht* in compoſitis, Belg. *genoeg*, Angl. *enough*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IX. 109. *zalt in thes ginuagi*, expoſuit illis abunde. Cuncta a ſimpliciori & antiquiori *nog*, quo Sueci & Saxones infer. etiamnum utuntur. Hoc HELVIGIUS deducit ab Heb. *anag* delectari, oblectari: JUNIUS a γανῶν voluptate afficere. Cur non potius (ſi Græca origine opus ſit) ab ἱκανῶς ſatis, affatim? Nam capite & fine truncatis reſtat καν, unde per anaſtrophen fit *nak* ſatis. In compoſitis contrahi ſolet in *gnug*. Inde *gnugthun*, *vergnügen* ſatisfacere, & alia per ſe clara.

GENUGEN, *genügen*, ſufficere, *genüge* copia, abundantia, *genüglich*, *genug ſam* ſufficiens & ſufficienter, *mir genüget* mihi ſufficit, *ſich begnügen laſſen* contentum eſſe. Gloſſ. Keron. ſufficere *kenuacan*, ſufficit *kenuakit*, ſufficiat *kanuage*, ſufficienter *kinuhtlihho*. Gloſſ. Lipſ. *genuhte* abundantia. SOMNER. in Dict. AS. *genihtſum* uber, abundans.

GENUSS, *genieß*, dicitur de uſufructu & fruitione, hoc eſt, de juvantibus & jucundis: illum ſignificatum habet a *nutzen* uti, hunc a *nieſſen* frui.

GEPRÆNGE. V. *prangen*.

GER, telum miſſile. Res & nomen Celticum. Gallis antiquis *gæs*, ut demonſtravi in *Geſum*. Angloſaxonibus *gar*. SOMNERUS in Dict. Gentis: *gar* jaculum, telum, arma, *gar-berend* armiger, telifer, miles, *ategar* vel *ætgare* framea, falarica, *naſe gar* terebra, quaſi telum cavatorium. R. & S. in Dialectis continuo permutantur. Hinc eadem res Septemtrionalibus dicitur *geir* & *kes*. VERELIUS in Ind. *geir* lancea, haſta, *keſia* geſum, pilum. Rhythmus de Bello Hiſpanico id genus armorum vocat *gar*, & Fragmentum de Bello Saracenico *ger*. Extat & compoſitum *ethger* in eodem Fragmento, de quo ſententiam dixi ſeorſim. SCHILTERUS, cujus obſervationi hæc poſtrema debemus, *ger* interpretatur *gladium*. Sed jaculum fuiſſe, non gladium, ex antecedentibus ſatis manifeſtum. Ab hoc teli genere oriuntur *Nomina* quædam *propria* in Indicibus GOLDASTI Alamannicis, quorum præcipuum eſt

> GERMAN, piliger, geſiger, homo jaculis armatus.

Cui ſimile nomen gentile GERMANORUM. Nam qui primi hanc appellationem promeruerunt, non aliam ob cauſam rectius cenſentur ſic dicti, quam quod eſſent homines jaculis armati, & fiduciam omnem in telis collocaſſent. De jaculis *Germanorum* vide TACITUM Cap. 6. de M. G. Sed de hoc nomine toto orbe celeberrimo pluribus agam deinceps. Forte ad conſenſum Linguarum ſpectat, quod Perſis & Græcis quævis arma vocantur γέῤῥα. (MARTINIUS in voce *Gerra*: Suidas γέῤῥον exponit ὅπλον. Harpocration ait, γέῤῥα eſſe quædam Perſica ὅπλα, id eſt arma).

GER, bellum. BOCHARTUS in Orig. Gallicis pag. 19. GER *pro bello uſurparunt Gall. veteres, ut* WAR *Saxones & Angli, & no.* GUERRAM. Et mox: GER *eſt ab Hebræ.* GERA, *quod Græci interpretes reddunt συνάπτειν πόλεμον, Hieronymus inire prælium, committere prælium, provocare ad bellum.* Hinc GERMANOS eos, qui primi Rhenum transgreſſ. priſcos incolas ſedibus ſuis pepulerunt, ſic dictos eſſe quaſi *homines belli*, *gens d'armes* a Gallico *ger*, ibidem ſuſpicatur Vir doctus. Sed Gallicum illud *ger* vel *guerre* non videtur tantæ vetuſtatis, ut nomen Germanicum inde duci poſſit, cum medio demum ævo auditum ſit. Sane *guerra* eſt novæ Latinitatis vox, & omnium Eruditorum judicio originem trahit a Germanico *wer* bellum, ne FERRARIO quidem refragante, qui alias Germanicos natales in vocibus Itali-

licis ſolet eludere. Addit quidem, *wer* natum ſibi videri a Lat. *bellum*, B. in W. & liquida in aſperam mutata. Sed his mutationibus minime opus habemus. Nam *wer* eſt verbale a *weren* defendere. Interim a *ger*, quod ab ore antiquo etiam *gar* & *char* pronuntiatur, formari potuerunt, & haud dubie formata ſunt nomina propria

CHARIBERTUS, bello clarus. R. Francorum, Chlotarii filius.
CARARICUS, bellipotens. Regulus Francorum, a Chlodoveo captus & occiſus.
GERRICH, idem quod *Cararicus.*
GERBERT, idem quod *Charibertus.*
GERHART, bello ferox.

GER, ultro, ſponte, libenter, amanter, gratanter, ex animo. Gallis *gré*. Illud eſt a Græc. χαίρω lætor, bono ſum animo, hoc a *ger* per metatheſin. A *ger* porro eſt *gern* ultro, *gierig* promptus, *geren* cupere, ultro appetere. A *geren* rurſus fit & *gern* cupidus & cupide, *gier* cupiditas.

GER, cupidus, & cupide, ſtudioſus & diligenter. Verbale a *geren* cupere, ſtudere. Utuntur præcipue Franci. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVIII. 39. *Oba thu es oub ſo gero biſt*, ſi ſciendi cupidus es, quo ſcil. Pſalmo ſors tunicæ prædicta ſit. Rhythmus de S. Annone verſ. 127. de Nino: *des lobis was her vili ger*, gloriæ erat valde cupidus. Sic & in Lexico Runico *ger* exponitur cupidus. Hodie dicimus *gern*, quod Saxonicum. Apud Francos & Alamannos nomina pueris a ſtudio & diligentia imponebant, qualia ſunt apud GOLDASTUM in Indicibus:

GERO, ſtudioſus, diligens, intentus. Præſidem quendam limitis Saxonici hoc nomine innotuiſſe, dixi in *Mark-graf.*
KERO, eadem notione ut *Gero*, & ſecundum SCHILTERUM idem qui Latinis *Deſiderius*. Nomen Monachi S. Galli, qui imperante Pipino Regulam S. Benedicti, Fratribus oblatam, Alamannice interpretatus eſt, cujus Gloſſas paſſim laudamus.
NOTGER, vel *Notker*, neceſſaria deſiderans. EKKEHARDUS in vita Notkeri Cap. 2. *Etymologiam vero ſui nominis per vices temporum adimplens cum Apoſtolo neceſſario deſiderans eſſe cum Chriſto.* Proprie ſignificat *periculorum avidum.* Sed quia hæc interpretatio militi magis quam monacho conveniebat, idcirco altera ab encomiaſte illi prælata.
FRIDUGER, pacis ſtudioſus.

GERAD, rectilineus, *gerad-zu* recta, *gerader ſtrich* linea recta, quæ nec ad dextram declinat neque ad ſiniſtram. VEREL. in Ind. *rad* directus, *hradur* in rectum porrectus. Opponitur *curvo, gibboſo* & *inæquali*. Hinc aſpera viarum in Evangelio Angloſaxon. vocantur *ungerydu*, Luc. III. 5. *Ge* eſt præfixum inutile, ut ſæpe alias, *rad* ab ὀρθὸς rectus, per metatheſin. R. eſt litera deſultoria in ore Germanico, & nativi loci pene impatiens. Utimur autem nonſolum de quantitate continua, ſed etiam diſcreta, ut mox patebit.

GERAD, par, *gerade zal* numerus par, *ungerade zal* numerus impar. Senſus ab æqualitate continui ad æqualitatem numeri tranſlatus, quia numerus par ſimilis eſt rebus æqualibus, & in æqualia dividi poteſt, dum impar inæqualitatem refert, & in æqualia dividi nequit. Hoc certe malo, quam cum STADENIO nomen ducere a Goth. *rathjo* numerus. Nam *ungerad* non deſinit eſſe numerus, etiamſi ſit numerus impar. Hactenus apud Veteres non occurrit.

GERADE, ſupellex uxoria. Vox Miſnica, ſed antiqua. Priſci tamen magis delectantur ſimplici *rade*. Hinc ornamenta muliebria, ut ſunt monilia, inaures, veſtes, armillæ, in Legibus Angliorum & Warinorum vocantur *rhedo*, Tit. VII. 3. *Qui ornamenta muliebria, quod* RHEDO *dicunt, furto abſtulerit, in triplum componat.* Origo commode referri poteſt ad *raten* conſtituere, unde Gothis conſtitutum dicitur *garaid*, & ultra conſtitutum *ufar garaid*, Luc. III. 13. Cui ſimile eſt Angloſaxonicum *ræde* conditio, pactum, lex, & *gerædniſſe* conſtitutio. Cum ergo Leges Saxonicæ impenſe faverent ſexui ſequiori, hinc totus mundus muliebris videtur dictus *gerade*, quaſi conſtitutum juris Saxonici. LINDENBROGIUS *gerade* & *geræte* confundit, quem ſequuntur alii.

GERÆTE, utenſilia quæcunque, domeſtica, nautica, militaria &c. Proprie eſt utenſilium *apparatus*, a collectivo *ge*, & *reiten* parare, præparare. Utuntur hoc compoſito etiam Angloſaxones. SOMNERUS in Dictionario Gentis: *gereda* apparatus, *geredu* apluſtra, *gerædian* parare, apparare. Belgæ inſtrumentorum apparatum vocant *gereedſkap*: Islandi *redi, reidi*, ſimplicius & antiquius, apud VEREL. in Ind.

GERATEN, proſpere ſuccedere. Dicitur de rebus fortuitis, quarum eventus ſpei noſtræ reſpondet. Quæ vero contra ſpem & expectationem eveniunt, dicuntur *übel geraten*, male ſuccedere, non a *rat* conſilium ut STADENIO viſum, ſed a *rat* bonus eventus, felix ſucceſſus, vocabulo Scytho-Scandico. VEREL. in Indice: *rad* fortuna, ſalus, incolumitas, *radbyri* ventus ſecundus. Atque hinc jam patet, quid ſit *ungeraten*, quatenus ad mores refertur, nempe degener, cujus mores ſpei de ſe conceptæ non reſpondent. Sic maritus malis moribus & facultatum uxoriarum prodigus in Jure prov. Alam. dicitur *ungerauten man*, Cap. 58. Sic puerum, cujus mores non reſpondent educationi & voto parentum, etiamnum appellamus *ungeraten kind*, a bona ſed infecili educatione. Id quod per particulam *un*, quæ eſt nota defectus in ſucceſſu, pulcre exprimitur.

GERATEN, factus. Præteritum verbi inſolentis *raten*, ῥέζειν, facere, quod vide.

GERATEN, incidere in aliquid caſu vel improviſo. Proprie eſt incurrere, a *raden* currere, quod vide.

GERBEN, parare, præparare. Quod Dialecto Angloſaxon. effertur *gearwian, gegearwian*, Francica *garuuen, garauuen*, Alamannica *karauuen*, Franco-Saxonica *geruvon*. Gloſſ. Lipſ. *geruvon* parare, *thugeruvidos* paraſti, *geruvon ſal* parabit &c. Gloſſ. Keron. parat *karauuit*, paret ſe *karauue ſih*, parati *caruue*, parandum eſt *karauuenne iſt*, præparanda ſunt *ze karauuenne ſint*. TATIANUS Cap. II. 7. *garuuen truhtine thuruhtigan folc*, parare Domino plebem perfectam. Evang. Angloſaxon. Luc. III. 4. *gegearwiath Drihtnes weg*, parate viam Domini. Poſteritas W. ut ſæpe alias, mutavit in B. & ex *garwen* formavit *gerben*. Sed prioris literæ adhuc retinentes ſunt Saxones inferiores, quando (obſervante PALTHENIO) locum Templi interiorem, ubi cultus Sacerdotalis adſervatur, vocant *garwe-camer*, ſive ab ipſis veſtimentis, quæ Francis *garauui*, ſive a Sacerdotis paratu. Cuncta a *gar* totus, totalis. Nam præparare eſt rem ita perficere, ut tota in ſuo genere exiſtat. Et hinc primo fit *garwen* per medium derivandi *wen*, & poſtea *gerben*, mutato W. in B. Hodie *gerben* Germanis & Belgis non niſi de præparatione corii & lini dicitur.

GERBEN, ſubigere pelles. Proprie præparare, prætereaque nihil.

GERBER, coriarius, *weiſs-gerber* alutarius. Proprie præparator pellis.

GERECHT, juſtus. Compoſitum Gothicum. Nam reliquæ Dialecti utuntur ſimplici, & juſtum vocant *riht*, ut Saxones, vel *reht*, ut Franci & Alamanni. Gothi vero dicunt *garaihts*, Luc. II. 25. & nos cum illis *gerecht*. Quo ſenſu, jam dixi in ſimplici *recht*, juſtus.

GERECHT, conformis, *in alle ſættel gerecht* omnium ingeniis accommodus, *ſchuhe die gerecht ſind* calcei pedibus apti. Senſus novus, ſed bonus. Nam principium dirigens cujusque rei dicitur *recht*, ut demonſtravi infra in loco, & inde *gerecht* quod normæ conforme.

GERECHTIGKEIT, juſtitia. Gothi habent *garaihteins*, Matth. V. 20. & *garaihtitha*, Joh. XVI. 8. reliqui *reht, riht, geriht*. Unde compoſiti noſtri novitas apparet. Defendi tamen poteſt, ſi ſcribamus, ſicut pronunciamus, *gerechtikeit*. Tunc enim derivari poterit a *gerecht* juſtus, quia juſtitia eſt qualitas perſonalis ejus quem juſtum vocamus.

GERECHTIGKEIT, jus, *kran-gerechtigkeit* jus geranii, *ſchank-gerechtigkeit* jus œnopolii, *malz-gerechtigkeit* jus polenti, faciendi vel vendendi &c. Cuncta ab uſu recentioris ævi. Antiqua vide in *recht* jus.

GERECHTSAME, jus. Ab adject. inuſitato *rechtſam* juſtus, juſto ſimilis. Simile derivatum vide in *gewarſame*.

GEREN, cupere, deſiderare. Francis & Alam. *geron, keron*. Gloſſ. Keron. cupis *keros*, cupit *keroot*, deſiderant *keroont*, deſiderare *keron*. JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 63. deduxit ab ἱμείρεσθαι concupiſcere, appetere, rejecta tantum prima Græci verbi litera, atque R. (quo nihil frequentius) transpoſito. Sed veriſimilius eſt, verbum noſtrum oriri a *ger* ſponte. Quid enim eſt cupere, niſi motu ſpontaneo & naturali appetere? A *geren* naſcuntur verbalia *ger* & *gier*, cupidus & cupiditas, quæ ſua rurſus habent derivata.

GEREN, ſinus veſtis. Belgis *geer*. Utitur LUTHERUS Ezech. XVI. 8. PONTANUS in Gloſſ. Celtico *gheeren* limbos veſtium & inſtitas interpretatur. Hiſpanis *giron* eſt lacinia veſtis, Italis *gheroni* inſtitæ ſive limbi veſtimentorum, a *gyro*, quod in gyrum ambiant, judice FERRARIO. Cogimur hanc vocem, tanquam cognationis apud nos expertem, exteris relinquere. Nec me movet auctoritas PONTANI, ut Celticam eſſe credam. Nam quæ ille Celtica vocat, idoneo plerumque teſtimonio deſtituuntur. Viguit avorum noſtrorum memoria, hodie obſoleſcit.

GEREN, fermenteſcere. V. *gæren*.

GERFALK, falco major & fortior. Latino-Barbaris *gyro-falcus*, Belg. *giervalk*, Angl. *jerfalcon*, Gall. *gerfaut*. Vox Latina ita concepta eſt, acſi eſſet a *gyro faciendo*: Belgica, acſi *vulturem* & falconem una conjungeret: Anglica, acſi *hierum*, h. e. ſacrum falconem denotaret, quam etymologiam proponit Imp. FRIDERICUS II. Lib. 2. *de arte venandi* Cap. 4. Veroſimilius eſt, omnes ex eodem fonte hauſtas eſſe nempe ab Antiquo-Britannico *cur* verberatio, ictus, vel *curo* tundere, pulſare, verberare. Nam hic falco alias vocatur *ſtoſs-falk* a trudendo, quia majores aves impetu ſuo deprimit.

GERHABER, tutor pupilli, Dial. Auſtriaca. Proprie eſt curator, ſive is qui alterius curam habet, a *kur* cura, trito apud veteres vocabulo, ut oſtendi in loco. Poſtea pronuntiatione vulgi in vocem ſcommati ſimilem tranſiit. Quæ res anſam dedit joco MAXIMILIANI I. Imp. *gerhaber ſind gernhaber*, h. e. habendi cupidi, quia tutores ſæpe impuberum facultates abſumunt.

GEREUSCH. V. *rauſchen*.

GERICH, ultio, vindicta. Gloſſæ Notkerianæ apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 670. *geriche* vindicta, *fone geriche* ex vindicta, *ze gericche* ad vindictam, *Got der keriches* Deus ultionum, *kricchis* ultionis. Refer ad *ræchen* ulciſci. Poſteritas videtur inde formaſſe nomen belli *krieg*, ſenſu a vindicta privata ad publicam, quæ bello definitur, tranſlato. Ita Francis *acht* primo perſecutionem, poſtea etiam bellum denotavit, ut oſtendi in loco.

GERICHT, jus, juſtitia, æquitas. NOTKERUS Pſal. CV. 3. *Salige die geribtes huoten unde reht tuont in allen ziten*, beati qui cuſtod

ſtodiunt judicium & faciunt juſtitiam in omni tempore. Idem Anglofaxonibus *geriht*, Gothis *garaihtitha*, noſtris *gerechtigkeit*. Cuncta a ſimpliciſſimo *recht* ejusdem ſignificatus.

GERICHT, jurisdictio, poteſtas judicandi. Rurſus a ſimplici *recht* ejusdem ſignificatus. Francicam vocem vide in *ding* jurisdictio forenſis. Particula *tum*, quæ hodie multis compoſitis jurisdictionem communicat, olim extra compoſitionem idem denotavit, fuitque vocabulum Francis & Saxonibus commune, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. VI.

GERICHT, quatenus derivatur a *richten* judicare, jus dicere, ſignificat quantum poteſt, judicium ſive actum judicandi, forum ſive locum in quo judicia exercentur, & Senatum ſive concilium judicantium. Cuncta ex nupera impoſitione. Verba vetera ſunt *dome*, *duomo*, *ding*, *ſuona*, & alia, quæ paſſim explicamus.

GERICHT, quatenus derivatur a *richten* punire, ſignificat quantum poteſt, pœnam, vindictam, judicium criminale, & noviſſime locum ſupplicii. Gloſſ. Keron. vindictæ *kerehti*, vindictam *kiribte*. Si quis tamen hæc malit a *ræchen* ulciſci derivare, haud incongruenter id faciet. Nam Franci non aliunde habent *gerih* & *girih*, quam ex hoc fonte. Gloſſ. Pez. judicium *girih*. Puta judicium vindicativum.

GERICHT, ferculum. Proprie cibus paratus, a *richten* diſponere, ordinare.

GERING, tenuis, vilis, exilis. V. *ring* ejusdem ſignificatus.

GERINNEN, coagulari. V. *rinnen* in ſe fluere.

GERIPP, ſceleton. Collectivum a *ribbe* coſta.

GERM, fermentum. A *gören* effervefcere. Simile derivatum vide in *berm* fæx.

GERMANI, princeps terrarum populus, & omnium bellicoſiſſimus, qui virtute ſua Imperium Romanum evertit, Galliam, Britanniam, Italiam, Hiſpaniam armis occupavit, populisque devictis Reges, Leges, imo etiam Linguam ſuam impoſuit. De hoc nomine primus ſententiam dixit STRABO Lib. 7. ab init. *Statim ergo trans Rhenum poſt Celticos populos, Orientem verſus ſita loca* GERMANI *incolunt, a Gallis parum differentes, ſi feritatis, corporum magnitudinis, & fulvi coloris excellentiam ſpectes: Sed & forma & victu & moribus adſimiles ſunt Gallorum. Itaque recte mihi videntur Romani hoc nomen eis indidiſſe, cum eos Fratres eſſe Gallorum vellent oſtendere.* Verum ex CÆSARE & TACITO, ſi conferantur, nimis manifeſtum eſt, hoc nomen recens & nuper additum eſſe; non a Romanis, ſed a Gallis expulſis; non Genti univerſæ, quæ nunquam fuit anonyma, & tunc *Tutiſca*, h.e. terrigena vocabatur; ſed quinque tantum Gentis Nationibus, *Eburonibus* inquam, *Condruſiis*, *Segnis*, *Cæreſis*, & *Pæmanis*, qui tunc Rhenum transgreſſi Gallorum agros occupaverant; non aliquo fraternitatis affectu, quod Gallis ſimiles eſſent, aut conſanguinitate juncti; ſed metu victoris, ſive populi ſive Ducis; poſtea vero hoc nomen, quamvis ſerius & paulatim, ad totam Gentem Transrhenanam perveniſſe, puta ab Eburonibus & reliquis Quinque-Pagorum populis, de quibus videndus CÆSAR Lib. 2. de B.G. Cap. 4. & Lib. 6. Cap. 32. Hi pòpuli trajecto Rheno veteres colonos ſedibus ſuis expulerunt, teſte CÆSARE. Qua re perculſi Galli, cum priores Germani, quotquot Rhenum tranſierant ante illos populos, neminem expuliſſent, ſed vacua tantum cultoribus loca occupaſſent, prædonibus illis Germanicum nomen indiderunt, vel a cupiditate occupandi (nam *ger* habendi cupidum ſignificat) vel quod omnibus magis probatur, a metu belli & armorum, quod etiam TACITUS videtur indicare Cap. 2. de M.G. his verbis: *Ceterum Germaniæ vocabulum recens & nuper additum: quoniam qui primi Rhenum transgreſſi Gallos expulerint, ac nunc Tungri, tunc Germani vocati ſint. Ita Nationis nomen, non Gentis evaluiſſe paulatim, ut omnes primum a victore ob metum, mox a ſeipſis invento nomine* GERMANI *vocarentur.* Locum a librariis afflictum eſſe, non credo. Quocunque modo legatur aut reſtituatur, illud aperte ſatis declarat, non affectum fraternum, ſed metum quendam cauſam nominis fuiſſe. Nihil autem *bello* & *jaculis* terribilius, præſertim inter inermes, quales tunc Galli fuiſſe videntur. Illud antiquis vocatur *wer*, hoc *ger*. Utrumque demonſtravi in loco. Hinc *ger* cum annexo *man* denotare poteſt vel *bellatorem*, vel *jaculo armatum*. Utrumque nomen terribile eſt, & primis illis Gallorum expulſoribus conveniebat, fiducia belli & ferri metuendis. De jaculis veterum Germanorum vide TACITUM Cap. VI. Non puto autem Gallos hoc nomen inveniſſe, ſed a nomine Ducis Quinque-Pagenſium, quem TACITUS *victorem* vocat, arripuiſſe, & a Duce ad populum tranſtuliſſe, quod idem nomen omnibus convenire videbatur. Nam GERMAN, quod & partes compoſiti, & Indices Goldaſti demonſtrant, ab omni retro memoria fuit nomen proprium viri in Germania. Factum autem eſt *gentile* auctoribus Gallis, ut paulo ante oſtenſum. Et primo quidem aliquandiu in Quinque-Pagenſibus ſubſtitit, poſtea & paulatim univerſæ Genti Trans-rhenanæ tribui cœpit, cum ob eundem metum, tum quod Gallis videretur imperium Galliarum affectare. Nam *ger*, ut jam ſemel monui, antiquitus etiam cupidum ſignificavit. Et hanc Germanorum cupiditatem graphice deſcribit CEREALIS in Oratione ad Treveros apud TACITUM Lib. IV. Hiſt. Cap. 73. *Eadem ſemper cauſa Germanis tranſeundi in Gallias, libido atque avaritia, & mutandæ ſedis amor: ut relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fecun-*

diſſimum hoc ſolum, voſque ipſos poſſiderent. PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 326. *Germanos* & CARMANOS tanquam ejusdem ſtudii homines inducit. Hæc duo nomina, inquit, *homines belli* ſignificant. Nam *carmman* Celtis idem ſonat quod *gerre-man* Germanis. Sed quit ſit *carm*, non docet. In Lexico Antiquo-Britannico BOXHORN. *garm* exponitur clamor, vociferatio, & *garmwyn* milites, equites. Nos, donec melius conſtet, quid proprie lingua Celtarum ſit *garm*, aſſenſum noſtrum ſuſpendimus. De nomine Germanico vide plura huc ſpectantia in *ger* telum, & *ger* bellum.

GERN, ſponte, ultro, libenter, motu proprio, non alieno. Gloſſ. Boxh. *kerno* ultro. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIX. 66. *thaz deta ſie Kriſte gerno*, hoc fecit Chriſto libenter. A ſimpliciori *ger* ejusdem ſignificatus.

GERN, cupidus & cupide, diligens & diligenter. SOMNER. in Dict. Angloſax. *georn* ſtudioſus, ſedulus, *frith-georn* pacificus, *lofgeorn* ambitioſus, laudis cupidus &c. Idem quod ſimplex *ger* cupidus, & eodem partu cum illo editum a *geren* cupere. Hodie obſoleſcit; olim vero magnam habuit progeniem. Inde

Gothis *gairnan* cupere, deſiderare Luc. XVII. 22.

Angloſaxonibus *gyrnan*, *geornian* ſatagere, cupere, ſtudere.

Alamannis *kernlihho* diligenter, *kernii* diligentia, *kerniſſa* devotio, apud KERONEM in Gloſſis.

Nec mirum videri debet, ſtudium, diligentiam, & devotionem a cupiendo denominari. Natura enim hæc duo conjunxit, ut gnaviter & pro virili facias, quæ maxime cupis, ſegniter vero & negligenter, quæ parum appetis.

GERSTE, hordeum. Gloſſ. Pez. hordeum *gerſta*. Idem Angloſaxonibus *gerſt*, Belgis *gort*, Græc. κριθή. Vox Belgica (& fortaſſe etiam Græca) videtur deſcendere a verbo Gothico *krotan* comminuere, conquaſſare, & hordeo tribui, quia facile in fruſta confringitur. Prorſus ut Latinis *triticum* a *terendo* dicitur. Reliquæ voces laborant epentheſi. De verbo Gothico vide plura in *grut* ſcobs.

GERTE, proprie eſt *ferula*, ſive id quo feritur, & ortum ducit a verbo Celtico *curo* verberare, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Hinc antiquitus nonſolum de virga caſtigatoria, ſed etiam de ſtimulo & baculo dicitur. Gloſſ. Keron. virga *kertu*. Gloſſ. Pez. ſtimulus *gart*. Evang. Anglo-ſaxcn. Luc. IX. 3. *ne nime ge nan thing on wege, ne gyrde, ne codd, ne hlaf, ne feoh*, non tuleritis in via, neque baculum, neque peram, neque panem, neque pecuniam. Poſtea vox ob ſimilitudinem a virgis ad virgulta, & a baculo ad ſceptrum tranſlata eſt. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 50. *rebakerta* propago, palmes. ISIDORUS Cap. IX. 3. *gardea ſona Jeſſes uuurzun*, virga de radice Jeſſe. Gloſſ. Ælf. pag. 56. ſceptrum *cyne-gerd*. Id eſt, virga vel baculus regius. STADENIUS, qui Germanicas voces ad Scandicas origines reducere ſolet, *gerte* derivat a Sueo-Gothico *gærda* cingere, ob uſum quem baculi & virgulta præbent in ſepiendo. Alius a κυρτόω flecto, curvo.

GERUCH, odor & odoratus. V. *ruch*.

GERUCHT, *gerücht*, fama, rumor. V. *rücht*.

GERUHEN, curare, velle cum aliqua cura, ſtylo palatii dignari, non adſpernari. Verbum ſuppliciter precantibus proprium, de cujus origine actum in *ruch* cura.

GERUMPEL, *gerümpel*. V. *rumplen*.

GERUST, *gerüſt*. V. *rüſt* & *rüſten*.

GESAMT. V. *ſamt*.

GESANG. V. *ſang*.

GESCHÆFT, ſignificat quantum poteſt. V. *ſchaffen* per totum.

GESCHEHEN, fieri, contingere. BENSON. in Voc. Poet. *ſcio* factus ſum. Rhythm. de S. Annon. §. XI. *in den cidin iz geſcach*, in his temporibus factum eſt. Gloſſæ WILLERAMI apud JUNIUM in Obſervatis ad hunc Scriptorem: *hiz geskiede* factum eſt, *hiz geſcagh* eodem ſenſu, *ine thes geſchihe* uſque dum fiat, *thu uuundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is* eſt tibi admirationi gratia quæ mihi facta eſt, *nu thenke uuannan thaz geſchehan ſi* nunc cogita unde hoc acciderit. Hactenus JUNIUS loc. cit. pag. 113. Vera & primitiva verbi forma videtur eſſe *skieden* vel *ſchieden*. Dicitur plerumque de contingentibus, ſive de iis quæ fortuito fiunt, vel ut Latini loquuntur *accidunt*. Hinc plane perſuaſus ſum, illud a primis inventoribus formatum eſſe a Lat. *cadere*, præfixo ſchin. Et a quibus, niſi a Belgis? His enim peculiare eſt, ita loqui, *geſchieden* fieri, contingere, *t' geſchied ſomtyds* interdum contingit, *ik hoop dat zulks geſchieden zal* ſpero futurum vel eventurum, *geſchiedenis* hiſtoria, & centum alia, quæ coram audivi in Belgio. Cætera e Belgico ſunt depravata, primo per ſyncopen, poſtea aliis modis.

GESCHEID, ſolers. Non *geſcheut*, ut hodierni Linguæ & orthographiæ Germanicæ adulteratores pingunt. Oritur enim non a *ſcheuen* vereri, formidare, ſed a *ſcheiden* diſcernere, & proprie diſcernendi peritum ſignificat.

GESCHENK. V. *ſchenken*.

GESCHICHT, res geſta, & rerum geſtarum narratio, ſive hiſtoria. A *geſchehen* fieri, contingere. Novum a novo. Utrumque priſcis ignotum. Vetera vocabula, tam Saxonum quam Francorum, vide in *rache* narratio.

GESCHICK, aptitudo. V. *ſchick*.

GESCHICKT, quatenus eſt a *ſchicken* aptare, ordinare, duo ſignificat, idoneum & diſpoſitum ad agendum. Aliud eſt *geſchickt* miſſus, quod eſt a *ſchicken* mittere.

GESCHIRR,

GESCHIRR, omnis generis vaſa. In Colloquio Chriſti cum Samaritana occurrit *kiſcirr* pro vaſe, quod STADENIUS in notis deduxit a *ſcheuren* mundare. Revera autem eſt collectivum a Scandico vel Iſlandico *kær*, *kier* vas, & hoc a Gr. χωρέω capio, ut *faß* a *faſſen*. Sibilus vocibus aliunde acceptis ſæpiſſime præfigitur. VEREL. in Ind. *kier* vaſculum, *ſkapkiær* pocula. Hodie ad omnia inſtrumenta, ruſtica, nautica, vehicularia &c. extenditur, mira translatione, ſed in omnibus linguis obvia. Utimur etiam ſimplici *ſchirr* in compoſitis. Inde *ſchirrmeiſter* præfectus inſtrumentorum quæ ad curſum publicum, aurigationem, navigationem ſpectant, *ſchirrhaus* locus ubi talia inſtrumenta adſervantur.

GESCHLACHT, mitis, lenis, tractabilis, *ungeſchlacht*, *unſchlachtig* immitis, intractabilis. A ſimplici *ſchlecht* ejusdem ſignificatus.

GESCHLACHT, naturalis, nativus, a natura factus vel formatus. Vide *ſchlachten* primæ ſignificationis.

GESCHLACHT, probus, ſimilis, *ungeſchlacht* degener, diſſimilis. V. *ſchlachten* ſecundæ ſignificationis.

GESCHLECHT, gens, genus, proſapia. A ſimplici *ſchlacht* ejusdem ſignificatus quod habent Antiqui. Lector eo remittendus erat, quia non poterat avelli a ſuis derivatis.

GESCHLECHTER, patritius. Proprie eſt generoſus, vel ex bona & antiqua familia oriundus, a *geſchlecht* gens, genus, familia. Hodie diſtinguitur a nobili; ſed vi radicis etiam nobilem ſignificare poteſt. Hinc Poloni nobilem vocant *slachtiz*, *slachtſchiz*, quod judice STADENIO eſt ex Germanico fonte. Fides ſit penes auctorem.

GESCHMACK, guſtus & ſapor. V. ſimplex.

GESCHMEIDE, metallum molle. Verbale a *ſchmiden* mulcere. Utitur WILLERAMUS Cap. III. 10. *daz gold iſt turer danne dechein ander geſmide.* Verto: aurum pretioſius eſt quovis metallo molli. Dicitur etiam *ſmide* ſimpliciter, absque præfixo *ge:* & inde *ſmideziereda* & *ſmithefſcirethe* monile. Quo rurſus utitur WILLERAMUS Cap. I. 10. *din hals iſt ſamo ſmidezierida*, collum tuum ſimile eſt monili. Quod in editione MERULÆ male interpungitur *ſmithe-ſcirethe*, quia *ſciren* pro *zieren* nunquam invaluit. Proprie autem eſt ornamentum ex metallo molli, ductili, & flexibili, arte fabricatum. Quod vel hinc patet, quia apud eundem auctorem verſ. 13. murænulæ aureæ vocantur *uuabe goldketenon*, h. e. molles catenæ aureæ.

GESCHMEIDE, monile. Dictio metonymica, qua materia ponitur pro forma, metallum molle pro monili ex metallo molli arte fabricato. Non occurrit apud WILLERAMUM, videtur tamen ſæculum ejus longiſſime excedere. Quamvis enim Majoribus noſtris vaſa aurea & argentea in eadem pene vilitate eſſent, quam quæ humo finguntur, teſte TACITO Cap. 5. de M. G. Poſtera tamen ætas alios tulit homines, qui aurum & cælati operis artifices in pretio habuerunt. Hinc aurifici jam cavetur in Lege Salica Tit. XI. 6. & hunc Gloſſæ veteres vocant *gold-ſmid*, h. e. aurifabrum, nomine hodieque perennante.

GESCHMEIDIG, mollis, tractabilis, *hart eiſen geſchmeidig machen* ferrum igne mulcere, ut malleo vel alio inſtrumento tractari poſſit. Adjectivum a ſubſtantiv. *geſchmeide* factum, quatenus metallum molle ſignificat. Metaphorice dicitur de homine, qui de ferocia ſua, duritie, & obſtinatione, non nihil remittit, & hactenus metallo molli, flexili, & tractabili ſimilis eſt.

GESCHMEIDIG, tenuis, ſubtilis, non craſſus. Quia tactui cedit, tanquam mollis & tractabilis, a quo nomen ob ſimilem qualitatem accipit.

GESCHMEISS, proprie eſt omne ſpurcum, quod ſqualorem ſuum aliis rebus communicat, a *ſchmeiſſen* contaminare. Hinc dicitur nonſolum de *inſectis*, quæ ſordes ſuas plantis illiniunt, ſed etiam de *rubigine*, quæ ſegetes & plantas macula rubra inficit. Utitur hoc ſenſu Luth. Joel. I. 4.

GESCHOPF, *geſchöpf.* V. *ſchaffen* & *ſchöpfen.*

GESCHOSS, omnis generis miſſilia, *tœdtlich geſchoß* tela mortifera, Pſal. VII. 14. Gloſſ. Pez. romphæas *giſcoz.* Gloſſ. Ælf. in nom. armorum: clava, cateia, teutona *anes cynnes geſceot.* Hoc eſt, ejusdem generis jacula. NOTKERUS Pſal. LIV. 23. *diu geſcoz ne brutten dih*, *uuirf an Got dina ſorgun*, jacula ne turbent te, jacta in Deum curam tuam. VEREL. in Ind. *ſkot* telum, jaculum, ſagitta, *handskot* pilum vel quodcunque telum quod manibus in hoſtem conjicitur. Refer ad *ſchieſſen* jaculari.

GESCHOSS, tributum. Proprie pecunia in medium conjecta, a *ſchieſſen* conjicere. Vide plura in ſimplici.

GESCHOSS, germen. Refer ad *ſchieſſen* emitti. Nam quod a natura protruditur, id recte dicitur emitti. Utimur etiam ſimplici *ſchoß.* Inde *reb-ſchoß* palmes. Dicitur autem nonſolum de ſurculis, ſed etiam de quavis arborum excreſcentia. Inde *waſſer-geſchoſs* ſtolo, coliculus ſuperfluus & inutilis ex radice arboris aut ſtirpe ſucreſcens, interprete HENISCHIO.

GESCHOSS, contignatio domus, tabulatum primæ, ſecundæ, & tertiæ altitudinis, *haus von ſieben geſchoſs* ſeptizonium. Forte primi nominis architecti zonas illas conſiderarunt ut totidem *præcipitia*, ſive loca e quibus aliquid præcipitari poteſt. Quo pacto referri poterit ad *ſchieſſen* præcipitari.

GESCHREI, clamor, & per analogiam rumor & fama. Refer ad *ſchreien* clamare, & confer *ruff* & *rum*, ejusdem indolis vocabula.

GESCHUCHT, *geſchuhet*, calceatus. Utitur Luth. Marc. VI. 9. ductoribus Antiquis. Nam verſio Gothica habet *gaskobai*, Anglosaxonica *geſceode;* Et in Gloſſis KERONIS *calciatis* exponitur *keſcuahte*. Refer ad *ſchuh* calceus.

GESCHUTZ, *geſchütz*, machina jaculatoria. Quamvis *geſchoſs* & *geſchütz* eodem partu edita ſint a *ſchieſſen* jaculari; hodie tamen ita diſtinguimus, ut *geſchoſs* ſit ipſum telum, *geſchütz* vero machina qua telum exploditur. Dicitur autem de fundis Judith. IX. 8. de catapultis 2. Macc. XII. 27. & noviſſime de tormentis bellicis, quæ globos ferreos aut ignivomos ejiciunt.

GESCHWADER. V. ſimplex.

GESCHWÆR. V. ſimplex.

GESCHWÆTZ, nugæ. Refer ad *ſchwatzen*.

GESCHWEI, *geſchweihe*, ſoror mariti, uxor fratris, & cujuscunque agnati. Novum & obſcurum. Germanis antiquis *ſchwæ*, *ſwe* affinem denotaſſe, conjectat SKINNERUS in voce *ſiſter*. Admittamus hanc divinationem, ne ſubſidium nobis deſit in tenebris. Quæritur, unde ſit illud *ſwe?* Forte eſt peregrini & abortivi generis a Sorabico *ſwezu* conjungere, copulare, quod ſiſtit FRENZEL. in Orig. Sor. pag. 932. Quo pacto *geſchwei* ſignificabit *affinitate junctam*, & ratio tam latæ appellationis in ipſo nomine erit comprehenſa. Hac clavicula, quam nobis Lingua Sorabica ſuppeditat, alias quoque voces, tam veterum quam recentiorum, reſerare poſſumus, ſi peregrina auxilia non adſpernemur. Nam ex eodem fonte formari potuit

- Gothicum *ſwes* proprius & proprium, quod extat in Cod. Arg. Joh. X. 12. Luc. XV. 30. quia propria nobis ſunt connexa.
- Francicum *ſuaſo* domeſticus, quo utitur TATIANUS Cap. XLIV. 17. quia domeſtici nobis ſunt conjuncti.
- Germanicum *anſchweiſſen* ferruminare, metallum cum metallo combinare.

GESCHWIND, celer & celeriter. Belg. *gezwint*. V. ſimplex.

GESCHWISTER, fratres & ſorores iisdem parentibus geniti. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 109.

Thar ſtuantun thio geſueſter
Saman uueinotun thaz ſer.
Hic ſtabant ſorores (Lazari)
Una deplorantes dolorem.

Etymon vide in *ſchweſter*. Hinc porro fratrueles & conſobrini, h. e. fratrum & ſororum liberi Anglosaxonibus vocantur *geſwuſterenu-bearn* in Gloſſis ÆLFRICI, hodie *geſchwiſter-kind*. In quibusdam Dial. *geſchwiſter* recipit augmenta finalia, ſalvo tamen & integro ſignificatu. Hujusmodi ſunt *geſchwiſtert*, *geſchwiſterig*, & *geſchwiſtergid*. Ultimum extat in Jure prov. Alam. Cap. 6. & Cap. 139.

GESCHWULST, tumor. Gloſſ. Pez. livor *giſuulſt*. Refer ad *ſchwellen* tumere. Ex eodem fonte tumor & apoſtema Anglosaxonibus ſimpliciſſime dicitur *ſwil*, *ſwile*, *ſwyle*.

GESCHWUR, *geſchwür*, ulcus. A ſimpliciori *ſchwær*, quod vide.

GESELL, ſocius, primo quidem manſionis, poſtea etiam itineris, laborum, ſtudiorum & omnium universe negotiorum, qua pace qua bello gerendorum. Gloſſ. Pez. collega *giſello*. Epinic. R. Ludov. ex editione & interpretatione cel. SCHILTERI verſ. 63. *troſtet hiu geſellion*, bono eſtote animo commilitones. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IX. 7. *giſellon zuene guate*, comites duo boni. Ibid. Cap. XIII. 8. *mit ſehs giſellon ſinen*, cum ſex ſociis ſuis. Quidam deducunt a *ſelb*, ut ſit quaſi *geſelb*, alter ego. Quod, opinor, iis ſolis placere poteſt, qui antiquitate vel ſpreta vel ignorata arbitrarias nugas ſectantur. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 261. videtur exiſtimare, vocem primo natam eſſe inter eos, qui communia ſtipendia merentur, a *ſelen* tradere. Alii confundunt cum *geiſel* obſes, quaſi vox ab initio iis tantum fuerit propria, quos ſtatus & conditio obſidum conjunxit. Mihi videtur proprie *ſocium domeſticum*, ſive eum denotare ſocium, qui eadem domo, & eadem manſione nobiſcum utitur, a *ſal* domus, manſio. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia particula *ge* in nominibus Sociorum apud veteres, ſemper ſignificat participem ejus rei, cui præfigitur, ſive res illa ſit domus, ſive victus, ſive utilitas, ſive ſors, ſive iter, ſive ludus, ſive aliquid ſimile. Id quod per inductionem facile demonſtro. Ita

- Gothis *gadaila* eſt ſocius, a *teil* ſors, velut conſors: *gamana* ſocius, a *mein* commune: *gahlaibai* condiſcipuli, a *hlaib* panis, vel ut convictores.
- Anglosaxonibus *geſith* comes, a *ſith* iter: *geſera* comes, a *fera* iter: *gebuſan* domeſtici, ab *huſe* domus.
- Francis & Alam. *ginoz* conſors, a *nutz* utilitas: *gelende* pagenſis, incola ejusdem pagi, a *land* pagus.

Omitto exempla recentiora, *geſpan*, *geſpil*, &c. in quibus præfixum *ge* eodem ſenſu dominatur: & hoc tantum addo, quod ſimile compoſitum ſit σύζυγος apud Græcos, *conſors* apud Latinos, & *combenno* apud veteres Gallos. Quemadmodum autem a domibus initium eſt omnis ſocietatis civilis: ita a ſociis domeſticis, qui omnium ſociorum vetuſtiſſimi, vox paulatim traducta eſt ad omnes ſocios, quos vitæ communis ratio, ſive in agro, ſive in curia, ſive in caſtris, ſive alibi locorum conjunxit, ut dixi ab initio. Amat autem conjungi cum aliis vocibus, tanquam & ipſa ſocietatis appetens eſſet, & priſcæ ſolitudinis pertæſa. Inde *ſtuben geſell*, *ſpieſs-geſell*, *handwerks-geſell*, & ſimi-

&c similia, quorum ſignificatio in vulgus nota.

GESETZ, lex. Proprie ſtatutum, conſtitutio, diſpoſitio & ordinatio, qua mores hominum a ſuperioribus in ordinem rediguntur, a *ſetzen*, ponere, conſtituere, diſponere, ordinare. Gloſſ. Keron. ſtatuta *keſazta*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *goſod* ſtatutum, conſtitutio. Hanc vocem videntur Britanni a Germanis, qui radicem ejus etiamnum cuſtodiunt, accepiſſe. Quidam inferioris ævi Scriptores Legem vocant *geſezt*, cum terminatione participiali, quorum verba legi poſſunt apud VORSTIUM in eleganti ſpecimine de L. Vernacula Cap. 4. Eodem obſervante Leges Draconis apud Athenienſes vocabantur οἱ τȣ̃ Δϱάκοντος θεσμοὶ, teſte ÆLIANO Lib. VIII. Variar. Cap. 10. a θέω pono. Quibus addere poterat vetus Saxonicum *lage* lex, eodem ſenſu factum a *legen* ponere, conſtituere. Reliqua Veterum nomina vide in *Ehe* lex, nec non in *wetten* obligare.

GESETZ-GEBER, legiſlator. Voces Angloſaxonicæ apud BENSON. ſunt *æ-lætend* & *æ-ſyllend*, id eſt, lator & traditor Legis, forte iis temporibus inventæ, cum Leges adhuc viva voce traderentur. Poſtquam autem in literas referri cœperunt, tunc Legiſlatores dicti ſunt *æ-writeras*, hoc eſt, Scriptores Legis. In Gloſſis LIPSII Franco-Saxonicis *Legislator* vocatur *euenlari*, i. e. doctor Legis, quia primi Legiſlatores populum agreſtem & vivendi ignarum præceptis erudiebant, ut ſolent doctores diſcipulos. Talis erat *Saturnus*, de quo DIODORUS Lib. V. Cap. 66. *Saturnus multas orbis regiones acceſſit, & ſingulos ad juſtitiam animique ſimplicitatem adhortatus eſt.* Quod quidem non pro fictione Poëtica, ſed pro vero habendum eſſe, monet LACTANTIUS Lib. V. Cap. 5. ab init. Talis quoque fuit Philoſophus DICÆNEUS, de quo aliquid dixi in voce *Bellagines*, & plura dicere potuiſſem ex STRABONE, a quo JORNANDES Dicæneum ſuum mutuavit, & a Getis ad Gothos traduxit.

GESETZT, poſitus, conſtitutus. Goth. *gaſatids* Luc. VII. 8. Angloſaxon. *geſett*, *geſetted*, Alam. *keſazt* & *keſezzit*. Gloſſ. Keron. conſtituere *keſezzan*, conſtituit *keſazta*, conſtituitur *ſi keſezzit*, ordinatus *kiſazter*. Mallem ſcribere *geſezt*, ne tanta conſonantium congeries vocem alioqui jam ſatis duram, magis exaſperet.

GESICHT, quatenus derivatur a *ſehen* (*ſechen*) ſpicere, ſignificat quantum poteſt, actionem & potentiam videndi, rem viſam & conſpicuam, vultum, & faciem hominis vultuoſi. SOMNER. in Dict. AS. *geſihthe* viſio, viſus, viſum, conſpectus. Gloſſ. Ker. aſpectibus *kaſihtim*, conſpectibus *keſihtim*. Vide plura in ſimplici.

GESIMS, projectura. Collectivum ab inuſitato *ſims*, quod eſt a voce Vitruviana *cymatium*. Apud SUIDAM κυμάτιον exponitur ὑπεϱοχὴ quod verti poteſt *prominentia*.

GESIND, comitatus. Codex Arg. Luc. II. 44. *hugjandona in gaſinthjam ina wiſan*, exiſtimantes in comitatu eum eſſe. Gloſſ. Pez. comitatu *giſinde*. Ab initio erat ſocius itineris, ut patet ex Angloſax. *geſith* comes. Comes autem ſic dicitur a *ſind* iter, per medium præfixi *ge*, quod ſignificat participem ejus rei cui præfigitur, ut in aliis multis ſociorum nominibus, de quibus affatim egi in voce *geſell*. Gloſſ. Keron. itinera *ſindu*, itinere *ſinde*. Poſtea collective accipi cœpit pro univerſo comitatu. Angloſaxones iter vocant *ſith*, rectius & antiquius. Eſt enim a Græc. ὁδὸς via, iter, profectio, ſpiritu aſpero, ut ſæpe alias, in ſibilum mutato. Sed hic ſibilus non ab omnibus admittitur. Cambri enim viam & iter vocant *hynt*, aperte ſatis ab ὁδὸς, quamvis epentheſi utantur ad formandam vocem, ut Gothi & Franci.

GESIND, famulitium. Lat. Barb. *gaſindium*. Primo quidem erat famulus, & dicitur de uno ſolo apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XII. 83. ubi de Juda proditore:

Uzgiang ſar tho lindo
Ther diuſeles giſindo.

SCHILTER. cujus obſervationi hunc locum debeo, vertit: *egreſſus illico humiliter Diaboli miniſter.* Poſtea collective accipi cœpit pro toto famulitio. Et hoc ſenſu etiamnum utimur, qui certe non aliunde deſumptus eſt ab Antiquis, quam a comitatu, quod ſcil. ſervi & ancillæ eſſent familiarum comites, & dominos ſuos ubique comitarentur, præſertim in migrationibus, & frequenti illorum temporum ſedium mutatione. Et tametſi hallucinari mihi videantur omnes, qui ſecus de hac voce ſtatuunt, opiniones tamen eorum, aliis fortaſſe placituras, recenſebo. HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. „*geſind* dicuntur, qui in una domo verſan„tur pariter, quaſi σύνοντες conciſe, a συνεῖναι „ſimul eſſe, convenire, una vivere. CLUVE„RIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 8. Britanni, „qui vulgo Walli vocantur, hodieque *fa„mulos conductitios* vocant *gueſſin*: & Ger„mani noſtri omnem familiam, ſeu omne „conductitiorum corpus *das geſinde*. EC„CARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 16. *Son* „proprie eſt congregatio, a *ſamen* colligere. „Hinc *ſende*, *geſinde* etiam pro familia do„minica. Similia habet WENDELINUS in „voce *ſoneſti*.

GESPAN, ſocius, ſodalis, jugalis. A *ſpan* vinculum, vel jugum, per medium præfixi *ge*, quod in nominibus ſociorum ſemper participem ejus rei cui præfigitur, ſignificat, ut multis exemplis docui in voce *geſell*. Ita Gr. a ζυγὸς jugum fit σύζυγος compar, jugalis, ejusd. jugi ſocius. Utraque vox videtur primum inter eos nata, quos ſtatus & conditio ſervilis conjunxit. Quemadmodum autem apud Græcos σύζυγος etiam de marito dicitur,

tur, ſenſu a jugo ad conjugium translato; ita vox Germanica paulatim nobilitari cœpit, & de omnibus ſociis uſurpari, etiam iis, qui nullam unquam ſervitutem ſervierunt. Inde Hungaris *geſpan* comes, qui perſonam regis comitatur, & hinc porro *geſpanſchaft* comitatus, territorium comitis. HILLERUS in Onomaſtico Sacro *ſpan* & *geſpan* pro Celticis vocibus venditat, ſed absque auctore, ut ferunt mores noſtrorum, qui, ubi in vocem non intellectam incidunt, ſtatim Celticam eſſe clamant.

GESPAN, præterea denotare poteſt *collactaneum*, ſi derivetur a *ſpan* uber. An hic ſenſus unquam fuerit ab uſu receptus, ignoro.

GESPENST, oritur a *ſpenen* trahere ſuadendo, alliciendo, ſeducendo, & vi ortus ſui ſignificat quantum poteſt, ſuaſionem, perſuaſionem, ſuggeſtionem, ſeductionem, incitamentum ad peccandum &c. Gloſſ. Keron. ſuaſione *keſpanſt*, ſuaſionibus *keſpenſtim*. Gloſſ. Boxh. *kiſpenſti* ſollicitationes. Viguit adhuc ante trecentos annos. In Confeſſione Friderici II. Elect. Brand. leguntur hæc verba: *und widerſprich aller teufliſchen liſt und geſpenſt*, & abrenuncio omnibus artibus & ſuggeſtionibus diabolicis.

GESPENST, ſpectrum. PALTHENIUS Animadverſ. in Tatian. pag. 387. hunc ſignificatum cum præcedenti connectit: *Inde*, inquit, *noſtrum geſpenſt ſpectrum, qua de re quid Majores noſtri cenſuerint, vel ex nomine, quod eidem indidere, patet.* Neſcio, quid his verbis ſignificare voluerit, an quod ſpectra ſint meræ perſuaſiones a metu factæ? an quod ſint ſeductiones diabolicæ, & illices ad peccandum? Illud falſam, hoc veram imaginem ſupponit. Utrum Majoribus noſtris ſe probaverit, ex ipſo nomine nequaquam pateſcit. Confer *ſpok*.

GESPERR. V. *ſperren*.

GESPIL, ſocius, *geſpilin* ſocia. Proprie ludi, a *ſpil* ludus. Similia compoſita vide in *geſell*.

GESPILD, jus congrui, in Auctuario Theſauri Beſoldiani. Rectius *jus damni*. Nam proprie eſt jus recuperandi partes avulſas bonorum, & ſic vocatur, quia fundo imminutionem paſſo adhæret ex inſtitutione majorum. Et Angloſaxonibus *ſpildan* eſt perdere, Iſlandis *ſpilla* perdere, corrumpere, imminuere, & inde *ſpill*, *ſpiell*, *ſpiall* in compoſitis damnum, detrimentum, apud VEREL. in Ind. Dicitur autem *jus congrui*, quia congruum eſt, ut familiæ in priſtino ſtatu conſerventur.

GESPRÆCH, quatenus eſt a *ſprechen* loqui, ſubſtantive ſignificat *confabulationem*, adjective *affabilem* & *diſertum*. Gloſſ. Pez. facetiæ *giſprahhi*, diſertus *giſprahher*. Gloſſ. Boxh. *kiſprachiſto* diſertiſſimus. In his compoſitis *ge*, *gi*, *ki*, ſignificant *una*, ut dixi in PROLEG.

GEST, flos cereviſiæ. V. *gæſt*.

GESTAD, ripa. V. *ſtat* ſtatio.

GESTALT, conſtitutus. Angloſaxon. *geſteald*. A *ſtellen* conſtituere. Inde formula, *bei ſo geſtalten ſachen* rebus ſic conſtitutis. Dicitur antiquitus etiam de perſonis in officio aliquo conſtitutis. Inde Longobardis *gaſtaldus*, rector loci conſtitutus, de quo ſupra.

GESTALT, ratio, *ſolchergeſtalt* hac ratione. Pro quo NOTKERUS habet *dien geſtalten*, apud SCHILTERUM in Gloſſario. Proprie eſt conſtitutio & diſpoſitio rei, ex eodem fonte.

GESTALT, forma, diſpoſitio vultus, apta partium conjunctio, magis vel minus ſpecioſa. Hanc vocem non invenio apud WILLERAMUM in Cant. V. & VI. etiamſi ibidem multa habeat de forma.

GESTANK. V. *ſtank*.

GESTATTEN, permittere, concedere. Proprie eſt locum dare, ſive petitioni, ſive alteri rei, cœptæ vel incipiendæ, a *ſtat* locus. V. plura in *ſtatten*.

GESTEHEN, contrahi, coagulari. Utitur Luth. Hiob. XXXVIII. 30. Proprie eſt conſiſtere, a *ſtehen* ſtare, & dicitur de oleo, lacte, aqua &c. quia ſtagnando condenſantur.

GESTEHEN, adſentiri. Id eſt, una ſentire. Nam *ſtehen* eſt ſentire, & *ge* ſignificat una, ſimul, pariter, in multis compoſitis. Vide plura in *verſtehen*.

GESTEHEN, fateri. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequente, aſſenſus pro confeſſione, quæ aſſenſum ſequitur.

GESTEIN, lapilli, *edel-geſtein* gemmæ. Gloſſ. Pez. monilia *giſteini*. Collectivum a *ſtein* lapis.

GESTELLE. Vide ſimplex.

GESTERN, heri. Angloſaxonibus *giſtra* & *gyrſta* in compoſitis *giſtrondæg* & *gyrſtandæg*, Francis *geſtre*, Belg. *giſteren*, Angl. *yeſterday*. Gloſſ. Pez. perindie *ergeſtre*. JUNIUS longo rudente deflectit a Græc. χθὲς heri, unde per transpoſitionem fieri poterat χεσθ & *geſt*: SKINNERUS recta a Lat. *heſternus*, quod etiam placet STIERNHIELMIO. Gothis *giſtradagis* eſt cras, Matth. VI. 30. Quod miratur JUNIUS, nec ulla ſe conjectura aſſequi potuiſſe ſcribit, cur Gothi ita loquantur, in Gloſſ. Goth. pag. 132. Id quod etiam cum illo miratur STIERNHIELMIUS, in Gloſſ. Goth. pag. 73. Sed facilis eſt ſolutio. Quemadmodum enim Saxonibus ab *heſternus* per aliquam transpoſitionem fit *gyrſta*: ita Gothis ex *craſtinus* eadem via fit *giſtra*.

GESTIRN, conſtellatio. Gloſſ. Pez. militiam (cœlorum) *giſtirni*. RUODEPERTUS Mag. S. Galli Epiſt. 7. *uuanda des keſtirnis chraft ſergat unde virlouſit in ſo langero viriſte ſo man einin ſtupf ketuon mag*, quia virtus conſtellationis in ictu pungentis eſt. Collectivum a *ſtern* ſidus.

GESTRENG,

GESTRENG, fortis, ſtrenuus. A ſimplici *ſtreng* ejusdem ſignificatus quod vide. Ab hoc compoſito Antiquitas formavit *geſtrangen* & *geſtrengiſon* confortare, quod hodie ceſſat. SOMNER. in Dict. AS. *geſtrangod* corroboratus. Verba Piſtoris in Colloquio Monachico apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 196. *ic heortan mannes geſtrangie*, ego cor hominis confirmo. TATIANUS Cap. IV. 19. *ther knecht uuohs inti uuard giſtrengiſot geiſte*, puer creſcebat & confortabatur ſpiritu. Hodie *geſtreng* eſt titulus nobilium, qui totum illud decus, quod nobilitas vocatur, a ſua vel majorum virtute militari acceperunt.

GESTREUCH. V. *ſtrauch*.

GESTREUSS. V. *ſtrauſs* cremium.

GESUCH, uſura. Occurrit eo ſenſu in Jure prov. Alam. Cap 351. 1. *ez verbiutet Got und der Kaiſer Karl und der Babeſt Leo, daz dehain criſtanmenſche uon dem andern geſuch neme.* Vertit Cel. SCHERZIUS: Deus & imperator Carolus ut & Papa Leo prohibent, ne quis Chriſtianorum ab altero uſuras accipiat. An quia uſura eſt fructus ex ære quæſitus, a *ſuchen* quærere acquirendi cauſa?

GESUM, vel *gæſus*, telum Celticum & vetuſtiſſimum, quod Chaldæis dicitur *giſa* 2. Sam. XVIII. 14. Sept. Interp. *geſon* Joſ. VIII. 18. Islandis *keſia*. Gloſſ. Iſid. *geſum*, aſta, jaculum, βολὶς. VEREL. in Ind. *keſia* geſum, pilum, *keſian Skroggs naut* pilum quo uſus eſt Skroggus, *skytr han keſiani at Ajaxe* pilum vel jaculum in Ajacem conjicit. CÆSARI quoque *gæſa* ſunt miſſilia in vallum conjecta Lib. III. de Bell. Gall. Cap. 4. & HESYCHIO γαισὸς exponitur ἐμβόλιον ὁλοσίδηρον jaculum totum ex ferro. Quos ſequitur CLUVERIUS in Germ. Ant. pag. 298. niſi quod totum ferro conſtitiſſe negat. Singulos bina aut plura geſtaſſe in bello vel itinere, ibidem ex *Varrone*, *Livio*, *Virgilio* demonſtrat. Romanos Gæſorum uſum ab Hiſpanis didiciſſe, aſſerit ATHENÆUS. Contra VIRGILIUS *geſa alpina* Æn. 8. vocat, tanquam a Gallis Cis-alpinis ad Romanos veniſſent. Quicquid ſit, Celticum certe inventum fuit, Romanisque ſive a Gallis, ſive a Celtiberis Hiſpaniæ communicatum. Nonſolum autem Gallis, ſed etiam Germanis hoc teli genus uſitatum fuiſſe, recte colligit CLUVERIUS ex his TACITI Cap. VI. de M. G. verbis: *Pedites & miſſilia ſpargunt, pluraque ſinguli, atque in immenſum vibrant.* Et argumento eſt, vetuſtiſſimum nomen *ger* telum miſſile, de quo ſupra. Nam *ger* & *gæs* nomina haud diverſa eſſe, ab æquis æſtimatoribus facile impetrabo, ſi conſideraverint, S. & R. in Dialectis continuo permutari. Cæterum ab hoc telo omnes olim copiæ militares, qui Gæſis ſtipendia merebantur, dicti ſunt GÆSATI, ut a pilis *pilati*, ab haſtis *haſtati*. Hinc nomen *Geſatorum* & *Gæſatarum* non eſt nomen Gentis, etiamſi Reges & Duces illis tribuantur, ſed exercitus conductitii, quamvis vox ipſa aliud ſignificet. Diſerte OROSIUS Lib. IV. Cap 13. *Gæſatorum nomen non gentis, ſed mercenariorum Gallorum eſt.* Quanta fuerit horum auxiliorum in Bellis Senonum & Gallorum Inſubrium adverſus Romanos geſtis celebritas, ex *Polybio*, *Strabone*, *Livio*, *Plutarcho*, aliisque manifeſtum eſt. Quos inter POLYBIUS non tam in re, quam in voce errat, dum Lib. II. Hiſt. Cap. 22. ſcribit: *Gæſati e re dicti, quod æra bellando mereri ſoliti, id enim vox illa proprie ſignificat.* Nam vi vocis *Gæſati* ſunt *Geſigeri*, non ſtipendiarii, etiamſi ſtipendia meruiſſe certum ſit. Unde porro patet, quid de etymologia Cluveriana cenſendum ſit, quæ Gæſatos interpretatur *famulos conductitios*, tanquam nomen factum ſit a Cambrico *gweſyn* ſervulus, vel a Germanico *geſind* famulitium.

GESUND, ſoſpes, vegetus. Gloſſ. Pez. bene valemus *giſunti piromes*, incolumitate *giſunti*. Reliquæ Dialecti utuntur ſimplici, quod vide.

GESUS, vir fortis. Vox antiquo-Gallica, quam cuſtodivit SERVIUS in 8. Æn. GESA *haſtas viriles, nam etiam viros fortes Galli* GESOS *vocant.* Oritur a *giſen* poſſe, valere, quod viris fortibus maxime proprium. Placuit hoc nomen Germanis antiquis, quamvis a labio eorum alienum, in multis NOMINIBUS PROPRIIS, ut fere ſolent peregrina apud omnes Gentes. De qua re memorabilis eſt locus JORNANDIS Cap. IX. de Reb. Get. *Nemo eſt, qui neſciat, animadverti, uſu pleraque nomina gentes amplecti, ut Romani Macedonum, Græci Romanorum, Sarmatæ Germanorum, Gothi Hunnorum.* Addo ut, Germani Gallorum. Idque nomen eo libentius amplectabantur noſtri, quod illud ex verbo Germanico apud Gallos natum intellexerant. In compoſitis nunc adjective nunc ſubſtantive ponitur. Talia ſunt ex vetuſtiſſimis

ARIOGÆSUS, prælio fortis. Nomen Regis Quadorum apud DIONEM, & pure Celticum, ab *aer* prælium, pugna, conflictus. Similia compoſita vide in *wer* bellum.

ARIGIS, eadem notione. R. Longobardorum apud P. DIACONUM.

LANIOGAISUS, gladio fortis. Nomen nobilis Franci apud MARCELLINUM, & pure Celticum, a *llain* gladius. Latini ex eodem fonte habent *laniſta* gladiator, vel præfectus gladiatorum, & non a *laniando*, ut vulgo nugantur.

RADAGAISUS, immenſi exercitus ductor, & repentinus Italiæ terror. Gothus fuerit, an Vandalus, incertum. Germanicæ nationis fuiſſe, nomen oſtendit, quod *celerem Geſum* denotat. *Rad* etiamnum eſt celer, in quibusdam Dialectis. De Expeditione Radagaiſi vide Hiſtoriam Germaniæ Maſcovianam pag. 343. ſq. in not.

GISERICUS, Geſus potens. Nomen genuinum Regis Vandalorum in Africa. *Gizericus* JORNANDI, *Gaiſericus* IDATIO. Utrinque eodem ſenſu. GROTIO eſt *viris fortibus pollens*, ſenſu minus commodo, quia laudem fortitudinis detrahit Regi, tribuit aliis.

GENSERICUS, idem nomen & ejusdem Regis, ſed per epentheſin vitiatum. AVENTINO eſt *ganz-reich* totus dives, vel integrum regnum. Inepte. GROTIO *plane pollens*. Hoc interim ſuppoſito, uni viro duplex nomen diverſæ interpretationis adhæſiſſe, quod minime opinabile, & a conſuetudine priſcorum alienum.

WETGISUS, acer geſus, geſus bellicoſus. Dux Saxonum, Hengiſti & Horſi pater, Odini nepos, apud BEDAM in Hiſt. Eccleſ. SOMNER. in Dict. AS. *hwæt*, *hwate* alacer, fortis, bellicoſus. Confer *wetzen* incitare.

VITIGIS, eadem notione. R. Gothorum apud PROCOPIUM. GROTIUS exponit *ſapiens & fortis*, contra morem veterum, qui non ſolent duo adjectiva in eadem voce cumulare. Nummi hujus Regis habent DN. WITICES REX, errore monetariorum iſtius temporis, qui ſolent etiam ſculpere AUGUSTUS pro *Auguſtus*.

WITTIGISUS, eadem notione.

ILDIGES, nobilis geſus. Recurrit in *alt* nobilis, cum aliis ejusdem compoſitionis.

HILDEGIS, eadem notione.

ADALGIS, eadem notione, ab *edel* nobilis. Nomen Alamannicum in Indice GOLDASTI.

GISELICUS, fortibus par, cum fortibus conferendus. A *lic* ſimilis, par, æqualis. R. Alarici ex concubina filius, apud PROCOP. GROTIUS interpretatur *ſocialem*, ſatis frigide.

GISULPHUS, Geſus juvans. Dux Venetiarum, Alboini R. Longobard. nepos, apud P. DIACONUM.

Præter compoſita occurrit etiam ſimplex in nom. prop. & tribuitur nonſolum viris, ut GISO in Ind. Gold. ſed etiam fœminis. Inde GISA mulier fortis, nomen Amazonicum Reginæ Rugiorum ab Odoacro captæ.

Hactenus *Ges* fuit in honore. Poſtea (ut ſunt vocabulorum fata) cœpit vileſcere, & a viris fortibus transferri ad quoscunque viros, a viris ad famulos, & a famulis ad viliſſimum quemque. Inde Cambris *gwas* vir, famulus, de quo ſignificatu mox erit agendum, & Gallis hodiernis *gueux* mendicus, *gueuſerie* mendicitas. In qua voce explicanda ſplendide nugantur, qui illam quaſi e ſemine Latino prognatam, vel a *manganus*, vel a *quæſtus*, vel a *vagus* arceſſunt, vim rebus & auribus ſimul facientes.

GESUS, vir. Vox Britannica, quæ omnis ordinis & conditionis liberæ viris tribuitur. BOXHORN. in. Lex. Ant. Brit. *gwas* antiquis ſignificabat juvenem, adoleſcentem, virum, *gwas gwych* vir fortis, ſtrenuus. CAMBDENUS in Brit. *gwas dewr* vir fortis. Sed hiſce adjicialibus non opus erat olim, cum *gwas* adhuc ſe ſolo virum fortem denotaret.

GESUS, famulus. BOXHORN. loc. cit.

gwas, ſervus, famulus. Sic Armorici plur. *gwais* ſervi.
gwas yſtafell, camerarius, cubicularius, lectiſternitor.
gwaſtrawd, tenſarius, agaſo, equiſo, ſtrator.
gweſyn, ſervulus, dimin. a *gwas*.
gwaſanaeth, ſervitium, miniſterium. Sic Arm.

Hic ſignificatus apud Gallos & Wallones in eam prolapſus eſt vilitatem, ut *geus*, *geux* non amplius ſervum, ſed hominem vilem & mendicum ſignificet. Isque ſignificatus non tunc demum vulgatus eſt, cum nobiles Belgii ab initio motuum civilium, habitu pauperum adſumpto fundamenta conjurationis ponerent, quaſi ex vituperio gloriam captantes, ſed multis ſæculis ante. Quam facilis autem fuerit vocis a ſervo ad hominem vilem translatio, omnes vident.

GETOS, *getös*, tumultus, ſtrepitus, fragor. V. *döſen* ſtrepitum edere.

GETREID, omnis generis frumenta. Collectivum ab inuſitato *treid* frumentum, quod multorum judicio eſt a Lat. *triticum*. Quamvis etiam a *treten* calcare deduci poſſit, ut proprie ſit id, quod a bove ex manipulis calcando excutitur. Vide Antiquitates trituræ in verbo *dreſchen*.

GETREUW, fidus, fidelis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 89. *thaz uuil ih hiar gizellen gidriuuen ſinen allen*, hoc nunc volo enarrare omnibus fidelibus ejus. Idem Angloſaxon. *getrywe* Luc. XII. 42. Vide plura in ſimplici.

GETROST, confiſus & confidenter. A ſimpliciori *troſt* ejusdem ſignificatus.

GETUMMEL, *getümmel*, ſtrepitus. Proprie qui ſaltando vel equos circumagendo excitatur, poſtea omnis ſtrepitus, ut patet ex radice *tummeln*.

GEU. V. *gau*.

GEVATTER, pater luſtricus. Gloſſ. Pez. commatrem ſpiritualem *givatarun*. Quidam Vir doctus deduxit a Lat. *votor*, qui reſpondet Deo pro infante, quum per baptiſmum inauguratur. Quod acceptari poſſet, niſi ſuſceptor infantis Angloſaxonibus & hodie Anglis diceretur *godfæder*, velut pater dius, vel pater bonus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *god-fæder* patrinus, parens myſticus, *god-moder* matrina, parens myſtica, *god-ſuna* filius luſtricus. Ergo vel vitium eſt in voce Francica & hodierna, ab oſcitantia pronunciantium commiſſum, vel præfixum *ge* erit nota ſimultanei, & ſignificabit eum, qui juxta patrem eſt, ut Gallis *compere*.

GEUDEN, largiri. V. *vergeuden*.

GEUS, mendicus. V. *geſus*.

GEW, pagus. V. *gau*.

GEWAD, veſtitus. V. *wad*.

GEWÆCHS. V. *wachſen*.

GEWÆR

GEWÆR, cautio. V. *gewer.*

GEWÆREN, facere, præſtare. Gloſſ. Pez. facere *giueran*, fecit *geuuerata.* NOTKERUS Pſal. XI. 7. *er geuueret alſo er geheizet, unde ſendet ſinen ſun*, fecit ut promiſit, & miſit filium ſuum. A *faren* facere, mutato F. in W. Hoc compoſitum noſtris temporibus eſt aliquanto aut penitus inſuetum.

GEWÆREN, gratificari, voti compotem reddere, *gewæret* voti compos factus, *gewærig, gewierig* facilis ad gratificandum. WILLERAMUS Cap. VIII. 1. *uuer uueret mih des, daz ih dih bruoder min ſehe*, quis me voti compotem reddet, ut te mi frater videam? Formula loquendi ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, *gewæren* facere, pro *optata facere.*

GEWÆRIG. V. verb. antecedens.

GEWÆRTIG, exſpectans. Refer ad *warten* exſpectare.

GEWÆRTIG, in formula jurandi, *trew und gewærtig ſeyn*, ſignificat fidelem & obſervantem eſſe; oriturque a *warten* obſervare, non quidem immediate, ſed per ſubſt. *giwurti* obſervantia, quo paſſim utitur OTFRIDUS, Scriptor obſcuriſſimus, ſed inter manus conſultiſſimi SCHERZII in multis ſplendidior factus. Vide Gloſſarium Schilterianum pag. 388.

GEWÆSCH. V. *waſchen* nugari.

GEWALT, vis, potentia, poteſtas, imperium, latiſſimo ſenſu. TATIANUS Cap. CCXLII. 1. *al giuualt in himile inti in erdu*, omnis poteſtas in cœlo & in terra. Dicitur & *walt* ſimpliciter. Utrumque a *walten* poſſe, regere. Hinc porro *gewaltig* potens, poteſtatem habens, Armorice *galluog.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIII. 73. in reſponſione Domini ad Pilatum:

Ioh bin ih ouh giuueltig
Ubar ellu thinu thing.
Et poteſtatem quoque habeo
Super omnes res tuas.

GEWALTIGEN, quatenus formatur ab adjectivo *gewaltig*, valet quantum poteſt, (1.) cogere. (2.) in poteſtatem redigere. (3.) poteſtatem alterius nomine exercere. Inde *gewaltiger* in bello duo valde diverſa ſignificat, *judicem caſtrenſem*, quia Ducis nomine juriſdictionem in cauſis capitalibus exercet, *latruncularium* & *carnificem*, quia judicis ſententiam exequitur.

GEWAND. V. *wand.*

GEWAR, videns, animadvertens, *gewar werden* conſpicere, viſu vel alio ſenſu cognoſcere. Refer ad *waren* cernere.

GEWAR, *gewarſam*, cautus & curioſus, *ungewarſam* incautus & incurioſus. Refer ad *waren* curare, cavere, & confer *wer* cautio.

GEWARSAME, cautio, ſecuritas, cuſtodia. Subſtantivum ab adj. *gewarſam.*

GEWARR. V. *wirre.*

GEWARTEN, præſtolari, ſpe vel metu, *gewærtig ſeyn* opperientem eſſe. Refer ad *warten* exſpectare.

GEWEB. V. ſimplex.

GEWEHNEN. V. *gewönen.*

GEWEID, inteſtina. Collectivum a ſimplici *weid.*

GEWEIHE, cornua cervi, ſtylo venatorio. Significare poteſt, vel munimentum capitis, vel aliquid Diis ſacrum. VEREL. in Ind. *vige* munimentum. Gloſſ. Ker. ſacrum *uuiho.* SYMMACHUS Lib. V. Epiſt. 68. *Honori numinum datur cornua ſacrare cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere.* VIRGILIUS Ecl. VII. 29. *Setoſi caput hoc apri tibi, Delia, parvus Et ramoſa Mycon vivacis cornua cervi.* Id eſt, tibi Diana dedicat more venatorio. OVIDIUS Met. XII. 266. *in alta Quæ fuerant pinu votivi cornua cervi.* Id eſt, Dianæ devota & in pinu fixa, qualia etiamnum multa viſuntur in ſylvis Germaniæ.

GEWER, arma. Collectivum a ſimpliciori & antiquiori *wer.*

GEWER, defenſio. V. ſimplex.

GEWER, cautio, *gewer leiſten* cautionem præſtare, pignore, ſponſione, vel alio modo. Gloſſ. Pez. cautela *geuueri.* Dicitur & *wer* ſimpliciter. Utrumque a *waren* cavere.

GEWER, poſſeſſio. Jus prov. Alam. Cap. CCIV. 1. *ſuuer geuuer hat iar und tag aun reht uuiderſprach, der hat reht geuuer daran*, qui per annum & diem ſine ullius contradictione probabili in poſſeſſione alicujus rei eſt, ille habet poſſeſſionem juſtam. Hic ſenſus, ſi quid video, oritur ab *eren*, *αἱρεῖν*, capere, occupare, per proſtheſin Literæ W. Nam poſſidere quid eſt niſi occupare & capta tenere?

GEWERB, negotium. V. *werben* negotiari.

GEWERB, commercium. Proprie eſt verſura rerum, quæ commutatione & permutatione definitur, a *werben* mutare, permutare. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *gehwearfe* mutatio, *gehwyrfe* tranſlatio, commutatio, converſio. Vocem ab antiquiſſimo Germaniæ ſtatu, quo res rebus mutabantur, teſte TACITO Cap. 5. de M. G. ad nos uſque perveniſſe, & poſtea cognito & recepto pecuniæ uſu, mercaturæ adhibitam eſſe, credibile eſt.

GEWERF, ſymbolum, collatio. Gloſſ. Pez. ſymbola *giuuerf*, collatione *giuuerfe.* Proprie eſt conjectaneum quid, a *werfen, gewerfen* conjicere. Eadem vis Græci vocabuli *σύμβολον.* Vide plura in ſimplici.

GEWICHT, pondus, gravitas. Angloſaxon. *gewiht*, apud BENSON. A *wegen* movere, ob rationes dictas in ſimplici *wucht.*

GEWICHT, pondo, menſura gravitatis. Gloſſ. Ælf. pag. 67. pondus vel pondo *gewyht*, dipondius *twegra pundra gewiht.* Rurſus a *wegen* movere, quia motus gravitatis eſt menſura ponderis.

GEWIERIG. V. *gewæren* gratificari.

GEWIMMEL. V. *wimmeln* ſcatere.

GEWINN, quæſtus, lucrum. Angloſaxon. *gewinne* apud SOMNER. & BENSON. Verbale

bale a *winnen*, *gewinnen* lucrari. Plures veterum ſignificatus vide in ſimplici.

GEWINST, lucrum. Derivativum a *winnen*.

GEWISS, certus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XII. 65. *the iſt giuuis io ſo dag*, hoc certum eſt ſicut dies. Proprie eſt id, quod oculis vel mente videmus, vel aliis ſenſibus percipimus, ut nulla dubitandi cauſa ſuperſit, a *wiſſen* cernere, ſcire, cognoſcere. Nam ab his teſtibus pendet omnis certitudo. Hinc etiam Latinis *certus* a cernendo dicitur. Vide plura in ſimplici *weiß* certus.

GEWISSEN, conſcientia. Duplex eſt, alia, quæ bene vel male factorum ſibi conſcia eſt, alia, quæ dictat quid faciendum aut omittendum ſit. Illa ſic dicitur a *wiſſen* ſcire, conſcire: hæc a *wiſen*, *weiſen*, indicare, monſtrare. Utraque eſt dos animæ rationalis a primordio rerum, & in omnibus ſe exerit eodem modo, qui vel facta ſua vel prima naturæ ſcrutantur. Utraque eſt teſtis & judex in cauſa ſua, & prout a nobis tractatæ ſunt, ita nos viciſſim tractant.

GEWISSEN, religio, *ſich ein gewiſſen machen* religioni ducere. Proprie eſt ipſum dictamen faciendorum aut omittendorum, & dicitur religio, quatenus cum metu gravandi conſcientiam conjunctum eſt. Inde *gewiſſenhaft* religioſus, qui conſcientiam dictantem offendere metuit.

GEWITTER, tempeſtas, *ungewitter* intempeſtas. V. *wetter*.

GEWOGEN, bene vel male affectus, *wolgewogen* propenſus, *übelgewogen* male affectus, *gewogenheit* favor, benevolentia. Nova, ſed legitime facta a motu animi. V. *wegen* facere ut velit.

GEWOLB, *gewölb*, opus fornicatum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hwalf* convexus, *hwalfian* camerare, fornicare. Hoc a Lat. *volvere*, quia fornix eſt arcus qui per flexionem in ſe verti videtur. Ita Italis a *volutare* fit *volta* teſtudo, concameratio.

GEWONEN, ſueſcere, conſueſcere, in more & uſu habere, *gewont* ſuetus, aſſuetus, *gewönlich* ſolitus & rite, *ungewönlich* inſolitus, inuſitatus, *gewonheit* conſuetudo, mos agendi vel utendi. Originem vide in *wonen*. Quam pulcre verba vetera cum his compoſitis conſentiant, patebit ex ſequentibus Gloſſis. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gewunian* aſſueſcere, exercere, *gewunod* conſuetus, ſolitus, *gewuna* conſuetudo, mos, uſus, ritus, *gewunelice* ſolitus, aſſuetus, conſuetus, adverb. rite. Gloſſ. Keron. ſolent *kiuuonent*, ſolito *kiuuonin*, more ſolito *ſitiu keuuonamenu*, conſuetudinem *kiuuonaheite*, ex conſuetudine *ſona keuuonaheit*. Gloſſ. Boxh. *unkiuuon* inuſitatum. In Codice Argent. conſuetudo vocatur *biuhti* Joh. XVIII. 39. *biuhti izwis iſt*, conſuetudo vobis eſt. Et ſic paſſim. Quo ſenſu, vide in *achten* obſervare.

GEWONEN, *gewönen*, aſſuefacere, facere ut conſueſcat, *ſich gewönen* aſſuefieri, *an ſich gewönen* allicere. Verbum faceſſens ex præcedenti. Vide plura in ſimplici.

GEWURBIG, *gewürbig*. v. *werben* negotiari.

GEYER. V. *geir*.

GEZIEMEN, decere, convenire, *geziemend* decens, conveniens, *es geziemet* decet, convenit. Codex Arg. Luc. V. 36. *ni gatimid thamma fairnjin*, non convenit veteri. Nova ſcil. commiſſura veſtimento. Gloſſ. Pez. convenit *gizam*, convenerit *gizeme*. Belgæ dicunt *het betaemt* decet. Angli *it beſeemeth*. Quo ſenſu, vide in ſimplici. Præcipuum Francorum compoſitum, & elegantia ſua commendabile, eſt *ungizunfti* indecentia, quo utitur OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 217.

Uuir birun zi ummeze,
Hiar emmizen mit hazze,
In ſuntono ſunftin,
Mit grozen ungizunftin.

Vertit SCHILTERUS:

Nos ſumus immodice
Hic perpetim cum odio
In peccatorum palude
Cum magna confuſione.

Malim, *cum magna indecentia*. Quid enim naturæ humanæ probroſius, quam illa vitiorum ſentina? Hodie dicimus *ungebür*, quam optime. Sed nihil obſtat, quo minus etiam dicamus *ungezunft*, in tanta vocabulorum indigentia.

GEZUCHT, *gezücht*, fœtus, progenies. V. *zucht*.

GIBEL, faſtigium ædificii. Vox Gothica, quæ extat in Cod. Arg. Luc. IV. 9. *gaſatida ina ana giblin alhs*, ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi. Idem Belgis *gevel*, Danis *gaffl*, Suecis *gafwel*. Hujus vocis tres afferri ſolent origines, Hebræa, Græca, Germanica. Germanicæ auctor eſt KILIANUS in Etymol. Belg. ubi *gevel* deducit ab *heben* levare, ſurſum tollere, ſic ut proprie ſit *gehevel* elevatio, prominentia. JUNIUS vocem Gothicam deſumptam putat a *κεφαλὴ* caput, quia cacumina ædium idem ſunt quod caput in humano corpore. HELVIGIO eſt ipſa vox Hebræa *gaph* ſummitas, eminentia, pinnaculum, vel a *gabal* limitavit, terminavit. Namque extrema, inquit, domum claudunt faſtigia.

GICHELN, ſcurram agere, cachinnari, & alios ad cachinnum movere. Anglis *to gigle*, Græc. *κιχλίζειν*. Dicitur etiam *gauckeln*. Utrumque ſpectat ad familiam τοῦ *gauch* ſtultus & ludio.

GICHEN, confiteri. Gloſſ. Keron. confiteri *gehan*, confitebitur *gihit*, confitemini *gehat*. Jus prov. Alam. Cap. CCXIX. 2. *und giht, er habe ſinen ſchub*, ſi confitetur ſe habere in quem culpam transferat. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 9. *ih gihu thaz ir hortut*, confiteor quod audiſtis. NOTKERUS Pſal. XXXI. 5. *ih iehe Gote mines unrehtes*, confitebor Domino injuſtitias meas. Originem vide in verbo ſororio *jahen*.

GICHT,

GICHT, confeſſio, *urgicht* confeſſio judicialis, *gichtig ſeyn* confitentem eſſe. Cuncta legitime facta a *gichen* confiteri. A *gicht* antiquitas formavit *bigicht* confeſſio, quod poſteritas contraxit in *beicht*.

GICHT, dolor artuum vel inteſtinorum, *darm-gicht* paſſio iliaca, *gicht an hænden* chiragra, *gicht an füſſen* podagra, *lauffende gicht* dolor vagus, *gichtbrüchig* qui morbo articulari contabeſcit, a *brechen* tabeſcere. Forte a Gr. ἄχθος dolor, cruciatus, moleſtia, per prostheſin literæ G.

GICHTEN, cruciare, dolore vel moleſtia afficere. Gr. ἀχθεῖν. In foro dicitur de cruciatu, quo reus ad confitendum adigitur. Inde *gichten* torquere, quæſtioni admovere, *gichter* tortor, carnifex, apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ.

GIENEN, *gænen*, *jænen*, hiſcere, hiare. Angloſaxonibus *cinan*, *geonan*, *genian*, Francis *ginon*, *geinon*, Island. *gina*, Græc. χαίνειν. Gloſſ. Pez. oſcitavit *geinota*. NOTKERUS Pſal. XXI. 14. *ſie gineton gagen mir alſo der leuuo ſo er zucchet*, aperuerunt ſuper me os ſuum ut leo rapiens. SOMNERUS verbum Saxonicum recte derivat a *gyn* rictus, quod Gothicum vocat. Vocem cum ſua familia exhibet VEREL. in Ind. *gin* rictus, *gina* rictum expandere, *ginandi* rictum expandens. Quemadmodum igitur Latinis ab *os* fit *oſcitare*, ita noſtris a *gin* rictus, quod Islandicum eſſe vidimus, *gienen* hiſcere, rictum expandere. Rictus autem ſic dicitur a χάω hio.

GIER, cupidus. Idem quod *ger*.

GIER, cupiditas, aviditas. A *geren* cupere. Dicitur ſenſu latiſſimo de quovis appetitu, rationali, concupiſcibili, ſenſitivo, iraſcibili. Gloſſ. Pez. aviditate *geri*. VEREL. in Ind. *gior* ingluvies, *giri* avaritia. Hodie utimur compoſitis *begier* cupiditas, *rach-gier* vindictæ cupiditas.

GIERDE, cupiditas, aviditas. A *gier* cupidus, per medium derivandi *de*. Gloſſ. Keron. concupiſcentia *kirida*. Inde Francis *girdinon* cupere, deſiderare, quo utitur TATIANUS Cap. LXXIV. 8. *manage uuizagon inti rehte girdinoton giſehan, thiu ir giſehit*, multi prophetæ & juſti cupierunt videre, quæ vos videtis.

GIERIG, promptus. A *ger* ultro, ſponte. NOTKERUS Pſal. LXVII. 11. *demo durftigemo habeſt du gegareuuet kirigin uuillen kuotiu uuerch ze tuonne*, egenti paraſti promptam voluntatem ad faciendum opus bonum.

GIERIG, cupidus & cupide. NOTKERUS Pſal. XLI. 3. *mina ſela iſt durſteg, daz chit, ſi iſt kereg ze demo lebenden Gote*, anima mea eſt ſitiens, h. e. cupida ad Deum viventem. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Hinc fortaſſe *Bellona* Angloſaxonibus dicitur *wæl-cyrig*, quaſi cædis avida. Nam *wæl* eadem Dialecto eſt cædes, clades, ſtrages. Dicitur autem de omnibus vehementi aliqua cupiditate affectis. Inde Suecis *girigh* avarus, *girigheet* avarities & fames. Cuncta a *gier* cupiditas, per terminationem *ig*, quæ ex cupiditate facit cupiditate præditum.

GIERLICH, cupide. Gloſſ. Boxh. *kirilicho* avide. Hodie *begierlich* eſt appetibilis.

GIESSEN, ante denotavit *fluere* quam *fundere*. Isque ſignificatus cognoſcitur ex quam plurimis derivatis tam veterum quam recentiorum, cujusmodi ſunt,

ufargutana mitads, menſura ſupereffluens, in Evang. Goth. Luc. VI. 38. Vox a JUNIO omiſſa, a STIERNHIELMIO tacta, ſed non explicata. Interpres TATIANI vertit *ubarfluzentaz mez* ſupereffluentem menſuram, Cap. XXXIX. 4. LUTH. *überflüſſig*, quod idem.

irgiuzan, redundare, quod Francicum. Gloſſ. Pez. redundans *irgiozantiu*, redundet *irgiuzit*. Redundare autem eſt ſuperfluere, non ſuperfundere.

giozo, fluvius. Interpreti TATIANI eſt fretum Cap. L. 3. & Cap. LIII. 1. forte quia fretum, dum æſtuat, fluere & refluere videtur.

guſu, flumina, apud eundem Cap. XLIII. 1.

cuſſi, adluvio, in Gloſſ. Boxh.

cuſſa, inundatio, in Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 117.

weter-geote, aquagium, in Gloſſario ÆLFRICI.

gota, canalis, tubus, per quem aqua decurrit, inter voces Latino-Barbaras apud CANGIUM.

gutta, fluxio, catarrhus, apud eundem.

Et huc etiam ſpectant ex hod. Dial. *goſſe* colluvies, item canalis, ubi aqua confluit, *guß* fluor, inundatio, & fortaſſe etiam alia.

GIESSEN, fundere, effundere. Goth. *giutan* Marc. II. 22. Angloſax. *geotan*, Franc. *giezen*, *giozen*, Belg. *gieten*, Scand. *giuta*, Græc. χεῦσαι, & inde χύσις fuſio. TATIANUS Cap. CLX. 2. *this iſt min bluot thas furi juuih ergozzan uuirdet*, hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt fundere, niſi facere ut fluat?

GIESSEN, conflare. Gloſſ. Pez. confletur *gigozan uurti*. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 117. *gegozzen* fuſile, *kicozzenaz za ſamane* conflatilem. Inde *gieſſer* conflator metalli, cujus ſpecies ſunt *ſtück-gieſſer*, *rot-gieſſer*, *zinn-gieſſer* &c.

GIESS-FASS, gutturnium. Gloſſ. Pez. infuſoria *guzvaz*.

GIFT, donum, ſenſu optimo & antiquo, a *geben* dare. Angloſax. Franc. Alam. Belg. & Angl. *gift*. Inde *Gotes gift* donum Dei, in Colloquio Chriſti cum Samaritana apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. XIV. 46. Hodie occurrit in *mit-gift* dos, & *begiften* donare, dotare.

GIFT, venenum, donum ſenſu peſſimo, ſed novo & priſcis ignoto. Quid mirum? cum res ipſa diu fuerit ignorata. Hinc Adgandeſtrius Cattorum princeps mortem Armi-

nii Romanis promittit, *ſi patrandæ neci venenum Roma mitteretur*, memorante TACITO Annal. II. Cap. ult.

GILDE, in multis ſignificationibus convenit apud veteres cum *gelt* & *gilt*, ejusdem proſapiæ vocibus, prout fidem faciet adſpectus. Interim diverſa vocis ſcriptura moleſtiam nobis impoſuit, ut ſingula fuerint expendenda.

GILDE, pretium, valor, æſtimatio, a *gelten* valere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *orf-gyld* rei pretium, *ceap-gyld* rei furto ablatæ pretium, *hyd-gyld* cutis vel corii pretium, puta ne vapulet.

GILDE, reparatio damni. Archæologiam, etymologiam, & magnum compoſitorum proventum invenies in *gilt* mulcta.

GILDE, tributum imperatum, cenſus, vectigal, & ſimilia, principi vel reip. ſolvenda, a *gelten* tribuere, præſtare. Inde Gothis *gild giban* tributum dare Luc. XX. 22. *kaiſaragild* tributum Cæſari debitum Marc. XII. 14. *gilſtrameleins* (lege *gildameleins*) deſcriptio cenſus Luc. II. 2. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *gild* apud SOMNER. & BENSON. Latino-Barbari *geldum* & *gildum*. Horum varia genera recenſet SPELMANNUS, hinc inde diſperſa in Gloſſ. Arch. ut ſunt, *Danegyld* tributum Anglis indictum ob pacandos Danos vel arcendos, *wodegild* tributum de nemoribus, *ſenegild* tributum de armentis, *hornegild* tributum de animalibus cornutis, *ſotgild* tributum de fumariis, a *ſot* fuligo. Quibus addere licet ex Indice VERELIANO *neſgildi* ſolutio pro cujusque naſo. Ejusdem proſapiæ eſt *gilt* reditus, quod vide.

GILDE, tributum voluntarium, oblatio, collecta. Inde *godgild* & *deoful-gild* quod Deo vel Diabolo offertur, in Præf. LL. R. Alvredi. A *gelten* dare, offerre. Quod propter ſequentia obſervandum, quamvis a conſuetudine dicendi abductum ſit.

GILDE, ſocietas, ſodalitas, fraternitas, quacunque de cauſa inita. Angloſax. *gild* apud SOMNER. & BENSONIUM. Latino-Barbaris *gelda*, *gilda*, *geldonia*, *gildonia* apud CANGIUM. Primus ſenſus haud dubie a pecunia deſumptus eſt, quam inituri ſocietatem in communes uſus conferebant. Refer ergo ad *gelten* dare, offerre. Poſtea de omnibus dici ſocietatibus cœpit. Inde

diobol-gelde, diaboli ſocietas, in Abrenunciatione antiqua apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 78.

fryth-gyld, fœderatorum ſodalitium, apud SOMNER. & BENSON.

caland-gilde, ſocietas Calendariorum, apud KEYSLERUM in Ant. Sept. pag. 359.

GILDE, compotatio, ſocietas convivantium. Unde, niſi a ſymbolis, quas in commune conferre ſolent, qui convivantur? VEREL. in Ind. *gilldi* conventus convivales tam ſacrorum cauſa quam genio indulgendi. Cur ſacrorum cauſa? Quia Septemtrionalibus ſolemne erat quotannis *convivia Julia*, h. e. comeſſationes publicas ob reditum Solis celebrare, facta ab omnibus cibi & cereviſiæ in communem uſum collatione. Inde Cambris remanſit *gildio* compotationum expenſas ſolvere.

GILDE, collegium mercatorum, artificum, opificum. Senſus vocis hodiernus, a collectis vel compotationibus deſumptus.

GILT, donum. Habuimus ſupra *gelt* eodem ſenſu, ſi conferatur cum *gelten* dare, offerre, unde vocis initium. Hinc interpretationem accipit vox difficilis Longobardica *launechild*, quæ in Legibus ejus gentis paſſim occurrit, cujus vim Gloſſographi nondum adſecuti ſunt, excepto tamen CANGIO, qui *donum reciprocum* rectiſſime interpretatur. Sed hoc donum non eſt *compenſatio rei donatæ*, ut videtur exiſtimare SOMNER. in voce *lean*, ad quem CANGIUS nos remittit, & multo minus donum æquivalens; ſed grati animi ſignificatio, cujusmodi retributio lingua Gothica dicitur *laun* Luc. VI. 32. *aththan jabai frijod thans frijondans izwis, hwa izwis laune iſt*, & ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? Ubi interpres Angloſaxonicus habet *thanc*, LUTHERUS *danck*, h. e. gratiarum actio. Ergo *launechild* eſt donum quidem reciprocum, ſed euchariſticum tantum, quo alterius donationem gratam nobis eſſe teſtamur. Et absque tali munuſculo nulla donatio valida erat moribus Longobardicis, quia invito non datur beneficium.

GILT, reditus ex fundo. VEREL. in Ind. *gild* tributum, *aakergiæld*, *ængagiæld* quod domino pro uſu fructu agri & prati a colono ſolvitur. Proprie eſt tributum, præſtatio, cenſus, penſio, a *gelten* tribuere, præſtare. Inde *giltbrief* literæ redituum, *giltbar acker* ager vectigalis. Hodie annuæ præſtationes ruſticorum etiamnum vocantur *gilten* apud Suevos. Sororium eſt *gilde* tributum imperatum, quod vide.

GILT, mulcta. VEREL. in Ind. *gild* mulcta, *giæld*, *giald* debitum ob delictum a Judice impoſitum nomine mulctæ. Idem Angloſaxonibus *gild* in compoſitis, Latino-Barbaris *geldum*, *gildum*. Salicam vocem vide ſupra in *gelt* compenſatio. Etymologia varia eſſe poteſt, pro diverſa mulctæ conſideratione. Enim vero ſi reum ſpectes, mulcta eſt pœna a *gelten* luere: ſi læſum, compenſatio a *gelten* reddere valorem pro damno: ſi æſtimationem a Lege vel Judice factam, pretium hominis occiſi, animalis furtivi, & cujusque læſionis aut damni, a *gelten* pecunia æſtimari. Nam hæc omnia in notione mulctæ conveniunt, quæ certe, ſi forum antiquo-Germanicum ſpectes, nihil aliud eſt, quam pœna pecuniaria, qua damnum cogitur compenſare is, qui damnum fecit, ſecundum æſtimationem a Lege vel Judice factam. Hujus mulctæ variæ erant ſpecies apud Antiquos, ut ex compoſitis patet, cujusmodi ſunt,

wergelt,

wergelt, pretium hominis occiſi. V. vocem in loco.

wergelt, compenſatio damni. V. vocem in loco.

widrigilt, *wedrigeld*, mulcta ſolvenda ſecundum pretium, quo damnum æſtimatur, ſive damnum factum ſit in fama, ſive in corpore, ſive in bonis &c. Vox Longobardica, in qua *widri* vel *wedri* transpoſitum eſt ex *wirdi*, *werde*, *wert* pretium, ſecundum opinionem præſtantiſſimi interpretis VERELII in Indice pag. 288. Hoc certe malo, quam *widri* deducere a *wider* contra, adverſus, quod facit ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 97. Nam hæc particula hoc loco non poteſt eſſe adverſativa, & multo minus retributiva. Et longe veroſimilius eſt, Longobardos eam vocem a pretio damni formaſſe.

cynegild, ſatisfactio quam recipit univerſa domus occiſi ab interfectore, a *cyn* genus, cognatio. Vide SPELMANNUM in *cenegild*.

thegengilldi, portio mulctæ regi debita propter cædem liberi hominis, interprete VERELIO in Ind. V. *degen*.

all-gilldi, totius damni reparatio, *half-gilldi* dimidiæ partis reparatio, eodem interprete.

angildum, compenſatio ſimplex, in Legibus Inæ & Alvredi Regum, apud SPELMANNUM.

twigildum, compenſatio dupla, apud eundem.

trigildum, compenſatio tripla, in Lege Burgund. Tit. LXIII. 7.

octogildum, compenſatio octupla, in Legibus Alamannorum & Longobardorum.

novigildum, compenſatio nonaria, in Leg. Burgund. Tit. IX.

triniumgildum, triplum novigildum, mulcta ter novies ſolvenda, a *niun*, *neun* novem, in Lege Bajuvar. Tit. XIII. 2.

Germani hodie nulla (præter *wergelt*) agnoſcunt compoſita. Reſtat tamen ſimplex apud Sicambros, quibus *gilten* ſunt mulctæ, ut ſæpe coram audivi.

GILT, debitum ſponte contractum. Jus prov. Alam. Cap. 300. *wen man umb gilt vahen ſol*, quis ob debita poſſit in captivitatem redigi. Scribitur & *gült* ibidem §. 10. Unde mihi videatur eſſe, jam dixi in *gelt* debitum.

GILT, delictum. Evang. Angloſax. Matth. VI. 12. *and forgyf us ure gyltas*, & remitte nobis debita noſtra. Id eſt, delicta. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gilt*, *gylt* delictum, noxa, reatus. Hodie Anglis *guilt*. Senſus a debito ad delictum translatus, quia delicta omnium gentium conſenſu habentur pro debitis, & delinquentes pro debitoribus, qui Legibus pœnas debent. Vel delictum ſic dicitur quaſi piaculum, a *gelten* luere. A *gylt* antiquitas Saxonica formavit *gyltan*, *agyltan* delinquere, item reum facere, *gyltend* delinquens, *gyltig* reus, & alia apud SOMNER. & BENSON. unde Anglis remanſit *guilty* pro ſonte vel reo.

GILTEN, tribuere, præſtanda præſtare. V. *gelten* ejusdem ſignificatus.

GILTEN, luere. V. *gelten* ejusdem ſignificatus.

GILTIG. V. *gelten* valere.

GIMPEL. V. *gümpel*.

GINNEN, incipere. BENSON. in Voc. Angloſax. *gynnan* inchoare. TATIANUS Cap. CLV. 2. *gonda thuuahan fuozzi*, cœpit lavare pedes. Contractum ex *ge-innen*, quod eſt a ſimpliciori *innen*, & hoc ab *an* principium. VEREL. in Ind. *inna* ſermonem ingredi vel ordiri. De particula *an* vide plura in loco. Hodie utimur compoſito *beginnen*, & inde *anbeginn* initium.

GIPFEL, in nulla re differt a *gibel*, niſi quod (uſu ita volente) paulo latius pateat, & nonſolum de cacumine domus, ſed etiam turris, montis, honoris &c. dicatur. Differunt autem *gipfel* & *wipfel*, etiamſi G. & W. ſæpe permutentur. *Wipfel* eſt cacumen mobile, *gipfel* immobile.

GIPS, gypſus, γύψος. Exoticum.

GIRREN, gemere. Utitur Luth. de gemitu columbæ Eſa. XXXVIII. 14. Recurrit in *kirren*, quod vide.

GISEN, poſſe, valere. Verbum antiquiſſimum, ſed a nulla, quod ſciam, Dialecto, niſi Islandica cuſtoditum. VEREL. in Ind. *geta*, *gita* poſſe, valere, *giæta* valere. Gloſſ. Reenhielm. *geta* poſſe. Inde *gaſt* potens, & *geſus* adjective fortis, ſubſtantive vir fortis, quæ vide ſuis locis. Græca ἰσχύω valeo & ἰσχὺς robur videntur reliquis cognata.

GISEN, prævalere, obtinere, adipiſci. Angloſax. *getan*, *gytan*, apud SOMNER. & BENSON. Inde Anglis remanſit *to get* nanciſci, & *to get above* vincere, ſuperare.

GISSEN, proprie eſt imaginari, & originem ſuam refert ad Scythicum *gied* animus, quod habet VERELIUS in Ind. Vel certe abſciſſum eſt a Græc. εἰκάζειν imaginari, quod eſt ab εἰκὼν imago. Hoc ſenſu etiamnum ſuperat in compoſito antiquo *vergeſſen* oblivisci, id eſt, non amplius imaginari.

GISSEN, conjicere, conjecturam facere. Angloſaxonibus *gætan*, Island. *gieta*, Suec. *giſſa*, Angl. *to gueſs*, Belg. *giſſen*. BENSON. in Voc. Poët. *gætan* conjecturam facere. VEREL. in Ind. *gieta* conjicere, *gata* conjectura. Rurſus a *gied* animus. Quemadmodum enim ab *anda* ſpiritus fit *anden* ominari, a *mut* animus *vermuten* augurari; ita a *gied* animus immediate oriri poterat *giſſen* imaginari & *giſſen* conjicere. A *giſſen* conjicere, conjectura Belgis dicitur *gis*, *giſſing*, Suec. *giſning*, Island. *gata*.

GISSEN, quatenus ſignificat *conjicere*, dicitur antiquitus nonſolum de conjecturis & ſuſpicionibus, ſed etiam de auguriis, divinationibus, & præſagiis futurorum, quia ſcientia eorum non eſt evidens, ſed conjecturalis tantum. VEREL. in Ind. *geta* memorare, *fauragatan* prædicere, *gata* conjectura,

ctura, præſagium, ænigma. Hinc GISALA, quatenus eſt nomen fœmineo generi proprium, videtur denotare Druydem, mulierem fatidicam, & futuri præſciam, relictumque ab iis temporibus, quibus ſanctum aliquid & providum ineſſe fœminis vulgo creditum eſt, de qua perſuaſione agit TACITUS Cap. VIII. de M. G.

GITTER, tranſenna, feneſtra reticulata, & hinc fortaſſe nomen e Gr. δίκτυ rete, per metatheſin. Nam ſimiles feneſtræ Græcis vocantur δικτυωταί. Differt a *gatter* ſeptum, quod non proſpiciendi, ſed cuſtodiendi & muniendi cauſa factum eſt.

GLÆR, cæſius, glaucus, *glæræugig* glaucos oculos habens, *eyer-glar* album ovi, proprie glaucum. Vox Celtica, ſed e genuina *glas* glaucus, lividus, cæruleus, qua etiamnum utuntur Cambri, corrupta, elemento S. in R. mutato. Inde Angloſaxonibus *glæſen eage* oculus cæſius, non a *glas* vitrum, ſed a *glas* glaucus. Nec aliunde Græcis γλαὺξ noctua, quam ab oculis cæſiis. A *glas* porro eſt *llaſar* cæruleus apud Cambros, noſtris *laſur*, unde Latinis *lazulus* lapis ejusdem coloris.

GLANZ, ſplendor, *glænzen* ſplendere. Utrumque per epentheſin ex antiquiori *gleiſſen*, *glitzen* ſplendere, auctoribus Francis. NOTKERUS Pſal. XXXV. 10. *klanzlieht ſone gelanze liehte*, lumen ſplendens de lumine ſplendido. Gloſſ. Pez. nitidus *glanzara*.

GLAS, vitrum. Angloſax. *glæs*, Francis & Armor. *glas*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *glæs* vitrum, *glæſen* vitreus, *glæs-fæt* calix vitreus. WILLERAMUS Cap. VIII. 6. *daz lieht in demo glaſeuazze*, lumen in vaſe vitreo. Refer ad *gleiſſen*, *glitzen* ſplendere, quia vitrum eſt ſubſtantia ſplendida & pellucida. Et hujus quoque originis eſt *glaſſo*, quod Lithuanis & vet. Pruſſis vitrum ſignificat. In quibusdam Dialectis obtinet *gler*, quia ſcil. S. & R. continuo permutantur. VEREL. in Ind. *gler* quod nitet, ſplendet, & lævum eſt, ut vitrum, cryſtallum, *gler* vitrum, *glerpott* olla vitrea, *glerhimin* cœlum cryſtallinum, *glerglugg* feneſtra vitrea. Sed *glas* antiquius eſt, & origini propinquius. A *glas* eſt *glaſur* encauſtum vitreum.

GLAST, ſplendor. Utitur Eccleſia in Hymno pentecoſtali ad Spiritum S. *o herr durch deines liechtes glaſt, zu dem glauben verſamlet haſt* &c. Refer ad eundem fontem. A *glaſt* rurſus fit *gliſter* micare, coruſcare, apud Anglos, unde Belgis *glinſteren* per epenth. eodem ſenſu.

GLAST, *gleſt*, omnis materia, quæ igne colliquata nitorem lævoremque fictilibus ſuperinducit. Ejusdem originis.

GLAST, iſatis, herba cujus ſuccus cæruleum efficit colorem. Vox antiquo-Gallica vel Britannica, quæ Latinis effertur *glaſtum*. CÆSAR Lib. V. de B. G. Cap. 14. *Omnes ſe Britanni glaſto inficiunt, quod cæruleum efficit colorem.* PLINIUS Lib. XXII. Cap. 1. *Simile plantagini glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum conjuges nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in Sacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.* MARTINIUS vocem Britannicam confundit cum Germanica *glaſt* ſplendor, ſed perperam. Non omnis enim ſplendor eſt cæruleus, & aliunde ſatis conſtat, quod Celtica Lingua *glas* ſit cæruleus. Hoc ſenſu ſuperat apud Cambros, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. A *glas* autem recte fit *glaſt* iſatis. Nam T. ex adjectivis facit ſubſtantiva. Vide *Proleg.* Sect. VI. & confer *glær*.

GLASUR. V. *glas* vitrum.

GLAT, ſplendidus, coruſcus, fulgidus. Gr. ἀγλαός. Utitur OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. 25.

Er mano rihti thia naht,
Joh uuurti oub ſunna ſo glat.

Vertit SCHILTERUS:

Antequam Luna rexit noctem,
Et factus eſt Sol tam ſplendidus.

Hic primus vocis ſenſus, a *glitzen* ſplendere oriundus, qui poſtea ad omnia ſplendore inſignia, cujusmodi ſunt *lubrica*, *polita*, *glabra*, translatus eſt. Cum Francica voce convenit Cambrica *llathr* eodem ſignificatu.

GLAT, lubricus. Angloſax. Franc. & Angl. *glid*. Gloſſ. Lipſ. *glidir* lubricum. Idem Græcis γλοιός, γλοιώδης, & γλίσχρος. MARTINIUS in voce *lubricus:* Videmur, inquit, *glatt* feciſſe a *gelatus*. At quam multa ſunt lubrica, quæ non ſunt *gelata?* Magis ex re eſt, ut ſenſum a coruſco ad lubricum translatum credamus. Nec *glacies* aliud eſſe videtur quam *glat-eis*. Verba ab hoc adjectivo oriunda vide in *gleiten* & *glitſchen*.

GLAT, lævis, politus, *gletten* polire, lævigare, *glette* lævor, planities fulgida.

GLAT, glaber, *glatze* calvitium. ARISTOTELES Lib. III. Hiſt. anim. Cap. 11. *Capitis lævitatem calvitium nuncupamus.*

GLAT, hilaris, *eine glatte hur* ſcortum hilare. Gloſſ. Keron. hilarem (animum) *clatan muatan*. Idem Angloſax. *glade*, *glæd*, *glæd-mod*. Similia extant in Lingua Anglica, Iſlandica, Suecica. Cuncta a Lat. *lætus* per proftheſin.

GLAUBE, *gelaube*, fides, fiducia, aſſenſus. Gothis *galaubei*, & in accuſandi caſu *galaubein* Matth. VIII. 10. Angloſax. *geleafa* ibidem, Francis & Alam. *geluua*, *giloubo*, *kelauba* &c. Belg. *geloof*. Gloſſ. Keron. fide *kelauba*, fidei *kilauba*. Gloſſ. Lipſ. *geluvi* conſenſu. TATIANUS Cap. XLVII. 6. *ni fand ih ſo mihilan giloubon in Iſrael*, non inveni tantam fidem in Iſrael. Subſtantivum a verbo ortum, non vice verſa.

GLAUBEN, *gelauben*, credere, fidem & aſſenſum præbere. Gothis *galaubjan* Joh. XII. 39. Angloſax. *gelyfan* ibidem, Franc. & Alam. *gilouban*, *kelauban* &c. Belg. *geloo-ven*. Gloſſ. Keron. credimus *kilaubames*, credamus *kelaubpamees*, creditur *iſt kelaubit*. TATIANUS Cap. CCXLII. 4. *ther thar*

thar giloubit inti gitouſit uuirdit, ther uuirdit heil, ther thar abur ni giloubit, ther uuirdit forniderit, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Oritur, non a *lauben* concedere, permittere, quod in negotio religionis & fiduciæ nimis frigidum; ſed a *lauben* credere, fidem adhibere, quod eſt a *law* manus, quia fides omnium Theologorum conſenſu eſt manus, quæ Deum & res divinas apprehendit. Vide plura in *law* & *lauben*.

GLEF, haſta, lancea, bariſſa. Suec. *glafwen*, Lat. Barb. *glæva*, *glavea*. Utitur Verſio Tigurina Nahum. III. 3. *da erglaſtend und glitzend die ſchwerter und gleſen*. Ubi Luth. *mit glæntzenden ſchwerdten und blitzenden ſpieſſen*. STADENIUS, qui hunc locum adduxit, exiſtimat, *glef* nihil aliud denotare quam lignum fiſſum a *klöben*, *klöſen* findere, in Voc. Bibl. pag. 357. Sed fallitur vir eximius. Nam *glaif* Cambro-Britannis eſt falx, & *glaive* Gallis & Anglis gladius. Ergo vel alia radice opus eſt, quæ ſingulis ſignificatibus reſpondeat: Qualis poſſit eſſe γλύφειν polire, quia omne telum eſt ferrum ſplendens & politum, nec aliter acui poteſt, niſi lævigando: Vel, ſi priori inhærendum, *glef* potius telum findens, quam lignum fiſſum denotabit. Scribitur antiquitus *glev* & *glevie*, quod multis teſtimoniis e Bibliis Lubecenſibus & aliunde depromptis oſtendit Vir Clariſſ. a SEELEN in Sel. Lit. pag. 235. A *glev* porro eſt *glevener* lancearius, qui cum antiquitus eſſet eques quatuor peditibus ſtipatus, novæ notationi anſam dedit, ut quinque milites *una glæva* dicerentur, per metonymiam ſigni pro ſignato.

GLEICH, *geleich*, ſimilis. Gothis *galeiks* Joh. VIII. 55. Angloſaxon. *gelic* ibidem, Franc. & Alam. *gilih*, *kalih* &c. TATIANUS Cap. LXXIII. 1. *uuemo iſt gilih Gotes rihhi? inti uuemo uuanu ih thaz iz gilih ſi?* cui ſimile eſt regnum Dei? & cui ſimile eſſe æſtimo illud? Cuncta a ſimpliciori *lich*, quod vide in *leich*. A ſimilibus eleganter transfertur ad æquales, ab æqualibus ad ea, quæ ſuperficiem habent æqualem, ut plana, vel in partes æquales dividi poſſunt, ut numeri pares, vel aliis rebus commenſurantur, ut tempus. Atque hinc jam patet, quem ſenſum habeat, quando dicimus *gleich* par, æqualis, *gleich* planus, *gleiche zal* numerus par, *zu gleicher zeit* eodem tempore, *gleich* ſtatim. Allegorice eſt rectum, æquum, & juſtum, ſenſu a plano deſumpto, & Belgice effertur *gelyk*. Contrarium vide in *ungleich*.

GLEICH, articulus, junctura, commiſſura. Forte a *gleichen* ſimilare, congruere, convenire, quia juncturæ conſtant ex partibus ſimilibus, quæ ſibi invicem aptari poſſunt. Niſi malis contractum opinari ex *gelench*, *gelenk* ejusdem ſignificatus.

GLEICHEN, quatenus derivatur ab adj. *gleich* ſimilis, ſignificat (1.) ſimilare, ſimilem eſſe, aſſimilari, convenire, congruere &c. Evang. Goth. Matth. VI. 8. *ni galeikoth thaim*, ne ſimiles eſtote illis. (2.) aſſimilare, comparare, æquare &c. Evang. Goth. Matth. VII. 24. *galeiko ina waira frodamma*, aſſimilabo eum viro ſapienti. Compoſita & derivata, cum extra omnem difficultatem poſita ſint, & ab imperitis quoque intelligi queant, non debent me morari.

GLEICHEN, placere. Gothis *leikan*, *galeikan*, Angloſaxon. *lician*, *gelician*, Francis & Alam. *licon*, *lichan*, *kalihan* &c. Angl. *to lik*, Island. *lika*. Gloſſ. Lipſ. *licont* placent, *licon ſal* placebit, *gelicoda* complacuerit. VEREL. in Ind. *lika* placere, *mier likar* placet mihi, *mislika* diſplicere. Codex Arg. Joh. VIII. 29. *ik tauja thatei imma leikaith*, facio quæ placita ſunt ei. Verſio Angloſaxon. Matth. XIV. 6. *tumbude, and hit licode Herode*, ſaltavit, & placuit Herodi. NOTKERUS Pſal. LV. 15. *daz ih fore Gote lichee*, ut placeam coram Deo. Optime & philoſophice factum a *gleich* vel *lich* ſimilis. Nam ſimile ſimili gaudet, & ingenium humanum a natura ita comparatum eſt, ut ſimilia & congrua amorem & beneplacitum, diſſimilia & diſcrepantia naturaliter odium & diſplicentiam ingenerent. Hodie utimur derivato *ungleich* pro eo quod ingratum eſt, & minus placet. Sic vulgo dicunt, *einem nichts ungleiches widerfaren laſſen* facere ne quid ingratum illi accidat. Nec aliunde nobis *glück* fortunam proſperam notat, quam quia placet.

GLEICHNUS, quatenus derivatur a *gleichen* ſimilare, ſimilitudinem exprimere, ſignificat quantum poteſt, (1.) ſimilitudinem, (2.) parabolam, (3.) ſimulacrum. Extat eo ſenſu apud NOTKERUM Pſal. CXV. 4. *aber gentium gelihniſſe, ſilberniu, guldiniu, menniſcon hantuuerch, habent munt unde ne ſprechent, habent ougen unde ne geſehent, oren unde ne gehorent, naſa unde ne ſtinchent, hende unde ne greiffont, fuoze unde ne gant*, ſimulacra gentium argentum & aurum opera manuum hominum, os habent & non loquentur, oculos habent & non videbunt, aures habent & non audient, nares habent & non odorabunt, manus habent & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt.

GLEICHSEN, *gleichzen*, ſimulare. Obſoletum. Dicitur de ſimilitudine ficta tantum. TATIANUS Cap. CCXXVIII. 1. *inti her lichizeta ſih rumor faran*, & ipſe finxit longius ire. Inde Francis *lihhizaru* hypocritæ, apud eundem Cap. XXXIII. 2. *ni tuo trumbun ſingan fora thir, ſo thie lihhizaru tuont*, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt.

GLEICHSAM, quaſi, acſi, ſimiliter. Novum, & redundans, quia *gleich*, & *ſam* faciunt pleonaſmum. Gothi dicunt *ſamaleiko* Marc. XII. 21. alio compoſitionis ordine, ſed eodem pleonaſmo. Niſi forte *ſam* hoc loco *una* ſignificet. Quo pacto totum compoſitum idem erit, acſi dixeris *una ſimiliter*.

GLEICHWIE, ſicut. Novum, & eodem vitio laborans, quia *wie* per ſe jam eſt adverb. ſimilitudinis.

GLEIS, orbita, ſulcus decurrentis in via rotæ. Id eſt, *geleis*, a ſimplici *leis*, quod vide.

GLEISSEN, ſplendere, fulgere. Gr. γλαύσσειν. Baruch VI. 23. *das gold gleiſſet nicht, wenn man den roſt nicht abwiſchet*, aurum non fulget, niſi quis æruginem abſtergat. Vel idem eſt quod *glitzen*, mutis in liquidas mutatis; Vel ſi ſit diverſum, oritur a ſimplici & Suecis familiari *lyſa* lucere, ſplendere, micare. Hodie plerumque utimur in malam partem de ſplendore ficto & ementito.

GLEISSNER, hypocrita. Oritur, vel a *gleiſſen* ſplendere, quatenus vituperatur, vel a *laſſen* ſimulare, vel a *leiſen* imitari. Vide ſingula ſuis locis.

GLEITEN, labi. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *glidan*, labi, *glade* lapſus. Utitur Luth. Pſal. LVI. 14. Proprie eſt labi ex lubricitate, fallente pedem veſtigio, a *glat* lubricus. Hodie non amplius eſt labi, ſed labaſcere, h. e. inchoative labi. Aliud eſt *gleiten, geleiten* comitari. Nam hoc eſt a *leiten* ducere, quia comites ducunt abeuntem.

GLESS, ſuccinum, electrum. Primi ſuccini collectores, quantum literis proditum eſt, fuerunt Gothi, gens Germanica, qui ſuccino pro ligno utebantur ad ignem, & Teutonis id vendebant, prout in Præf. ad Germ. §. 45. oſtendi. Gothis ad Mæotidem profectis in eodem Maris litore ſucceſſerunt Æſtii. Hos ſuccinum legiſſe TACITI ævo, & *Gleſſum* appellaſſe, ipſe teſtatur Cap. 45. de M. G. *Sed & mare ſcrutantur, ac ſoli omnium Succinum, quod ipſi Gleſſum vocant, inter vada atque in ipſo littore legunt.* Gothi videntur illud appellaſſe *glits*, Æſtii poſtea *Gleſs*: ſed nullo in ipſa notatione diſcrimine. Nam *glitzen* & *gleiſſen* eſt fulgere. Et nomen a ſplendore & pelluciditate quæſitum eſſe res ipſa indicat. Angloſaxones ſuccinum vocant *glære*, tanquam eſſet a γλαυρὸς clarus, ſplendidus. Sed revera *gleſs* & *glær* non differunt origine, non magis ac *colos* & *color*, *honos* & *honor*, & ſimilia, in omnibus linguis obvia. Æſtiorum tamen vocabulum antiquius eſſe Saxonico, & origini conformius, probant præter etymologiam vetuſtiſſimi rerum Germanicarum apud Romanos Scriptores, PLINIUS & TACITUS, qui *gleſſum* & *Gleſſarias Inſulas* commemorant. De erroribus veterum circa ſuccinum & inſulas ſuccini vide CLUVERIUM in Germ. Ant. pag. 690 ſeq.

GLETT, purgamentum æris, fæx, ſpuma, ſcoria, *ſilber glett* ſpuma argenti. Græci λιθάργυρον vocant, velut lapidem argenti. Qua ratione? viderint rei metallicæ periti. Noſtros imitatione Græcorum eandem rem a λίθος lapis appellaſſe *glet* per proſthesin, ſatis manifeſtum.

GLEVE, lancea. V. *glef.*

GLID, *gelid*, membrum. Compoſitum recens & nuper additum. Vocem uſu veterum probatam vide in ſimplici *lid.*

GLIDMAS, artus. Belg. *lidmaat*, Suec. *ledamoot.* Vi compoſiti eſt apta membri compages, a mutuo concurſu in vinculis & juncturis ſic dicta. Nam occurrere, convenire, coire, Gothis vocatur *motjan* Luc. XIV. 31. Angloſaxon. *gemetan*, Suec. *möta*, Angl. *to meet.* Et dicitur primo de perſonis. Inde Islandis *mot* occurſus, Angloſaxonibus *mot, gemot* comitium. Poſtea etiam de aliis rebus, quæ invicem coëunt, ut hoc loco de partibus artuum. Cuncta a primitivo *mod* contra, adverſus, quo hodie utuntur Dani, Sueci, & Islandi in multis compoſitis apud VEREL. in Ind.

GLIMMEN, gliſcere, rutilare, ſcintillare. Belg. *glimmen*, Suec. *glimma.* Forte ab ἐκλάμπω luceo, reluceo, per aphæreſin. Ad familiam verbi ſpectare videntur, *glommung* crepuſculum, apud SOMNER. & BENSON. *glimmer* heſperus, apud STILERUM, *glimpſe* lux dubia apud Anglos.

GLIMMERN, micare, ſublucere. Anglis *to glimmer.* Frequentativ. ex præcedenti.

GLIMPF, decens agendi modus, *unglimpf, ungelimpf* indecens agendi modus, *glimpflich* congruus & congrue, *unglimpflich* incongruus & incongrue, *verunglimpfen* indecenter tractare. Cuncta a Francis & Alam. relicta. Gloſſ. Boxh. *kilimflih* competens. Gloſſ. Keron. congruam *kalimflihchan*, abſurdum *ungalimflih*, incompetentibus *unkalimfantem.* Refer ad *glimpfen* competere.

GLIMPFEN, pertinere, ſpectare ad aliquem. Senſus verbi Saxonicus & primitivus. SOMNER. in Dict. AS. *limpian* pertinere, *belympan* pertinere, ſpectare, attinere. Verſio AS. Marc. IV. 38. *ne belimpth to the thæt we forwurthath*, non pertinet ad te quia perimus? Rectius ſcribitur & pronunciatur *hlympian* vel *clympian.* Eſt enim, ſi quid video, a Gr. κλῦμι audio, unde Gothis *hliuman* audire. Ratio cur ita ſentiam, hæc eſt, quia quæcunque ad nos pertinent, Latinis dicuntur *ſpectare*, Germanis *audire*, ut oſtendi in *hören.*

GLIMPFEN, competere, convenire, condecere. Senſus verbi Francicus & Alamannicus, ſed a priori petitus, & a pertinentibus ad convenientia translatus, quod ad nos vel alios pertineant ſub ratione congrui & decentis. Gloſſ. Keron. competere *kalimfan*, convenit *kelimfit*, condecet *kelimfit.* Hodie non amplius auditur. Utimur tamen imperſonali, *es glimpfet nicht*, non congruit, non decet.

GLITSCHEN, quatenus derivatur a *glat* lubricus, ſignificat per glaciem ferri, & Belgis effertur *glyden*: Quatenus vero eſt frequentativum a *gleiten*, ſignificat labi vel labare ex lubricitate. Galli utroque ſenſu dicunt *gliſſer*

GLITZEN

GLITZEN, ſplendere, coruſcare, fulgere. Gothis *glitmunjan* Marc. IX. 3. Angloſaxon. *glitinian* ibidem, Franc. & Alam. *glizan*, *clizan*, Danis *gliefe*. Gloſſ. Boxh. *glizantiu* nitidus, *clizzanti* emicans. Ex his omnium ſimpliciſſimum & primitivum eſt Danicum *gliſe*, unde Islandis *glys* ſplendor, *glyslegr* ſplendidus, *glysmangarar* inanium rerum ſed tamen ſplendidarum venditores, *glæſt*, *glæsſt*, *glæſtur* præfulgidus, ſuperlative, apud VEREL. in Ind. Antiquiſſimi Germanorum inde habent *gleſs* ſuccinum, *glas* vitrum, *glat* coruſcus, *glaſt* ſplendor, & alia per epentheſin facta, ut *glanz* & *glænzen*. Nec aliunde Francis *gliz* pro linteo, quam a nitore. LUPUS Abbas apud CANGIUM in voce *glizzum : Lintea quæ Germanice Glizza vocantur.* Inde Latino-Barbaris *glizinus* linteus. Hinc Camiſia CAROLI M. quam Eginhardus *lineam* vocat, Werimberto in vita ejusdem Caroli appellatur *camiſia glizzina*, obſervante PALTHENIO in not. ad Tat. pag. 328. Poſtea ſenſus a materia ad formam quoque translatus eſt, auctoribus Alamannis. Hinc KERO *caligas* interpretatur *kaliziun*. Caligæ autem Monachorum in Reg. S. Bened. Cap. 55. ſunt indumenta pedum, haud dubie lintea, & a linteo ſic dicta, qua figura in appellationibus rerum nihil frequentius. Gallos inde habere *caleçon*, veroſimile eſt. Alias *glitzen* dicitur etiam *gleiſſen*. Cum illo convenit Græc. ἀγλαΐζομαι, cum hoc γλαύσσω.

GLITZERN, frequentativum ex præcedenti, & ejusd. notionis. VEREL. in Ind. *glittra* ſplendere, *med glitrandi ſverdi* cum gladio ſplendente. Idem Anglis *to glitter*, & inde *glittering* coruſcus & coruſcatio.

GLOCK, campana. V. *klock*.

GLOSS, gloſſa. A γλῶσσα lingua, interpretatio.

GLUCHSEN, ſingultire. V. *gluxen*.

GLUCK, *glück*, fortuna, ſed proſpera tantum, *unglück* infortunium, caſus adverſus. Miſſis veterum monumentis, in quibus vocem fruſtra requiro, ad natales ejus me converto. Fortuna Suecis dicitur *lycka*, Anglis *luck*, Sax. inf. *lück*. HELVIGIO judice a λάχος ſors. Quod acceptari poſſet, niſi vox Germ. bonam tantum ſortem, & felicem eventum denotaret. Ducamus igitur a *gleichen* placere, ut *glück* proprie ſit id, quod ex contingentibus quam maxime placet. Hoc ſane primum & præcipuum eſt in rebus ſecundis, ut nobis placeant. Quid enim refert, qualis ſit ſtatus noſter, ſi nobis videtur malus? A *glück* eſt *glücken* ſuccedere, *glücklich* proſperus & proſpere, & alia ſatis manifeſta. Voces Francis uſitatas vide in *gelingen*, Celticas in *happen*.

GLUCK, vox naturæ, qua gallina pullos ſuos convocat: Quam imitari ſolent ii, qui gallinas alunt.

GLUCKEN, ſonum edere, qualis eſt prima verbi ſyllaba. Græc. χλώζειν, Lat. *glocire*, Angloſaxon. *cloccan*. Proprie eſt Gallinæ matris. Inde *gluckhenne* gallina glocitans.

GLUEN, *glüen*, fulgere, ſplendere. VEREL. in Ind. *gloa* reſplendere. Latino-Barbari inde fecerunt *cluere* ſplendere, & hinc porro *præclues* valde clarus, quod extat apud ISIDORUM in Gloſſis. MARTINIUS in Cadmo Græco-Phœnice tribuit Chaldæis *gelah*, & Gr. γελᾶν eodem ſenſu.

GLUEN, *glüen*, candere, fulgere ab igni. Dicitur de rebus ignitis tantum, & Angloſaxonibus effertur *glowan*, Francis *cluon*, Belg. *gloeyen*, Angl. *glow*. Gloſſ. Pez. candentis *cluontes*. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 140. *din uuort cluoit unde zundit harto*, eloquium tuum eſt ignitum & urit valde. Derivatum vide in *glut*.

GLUM, turbidus. Utitur Luth. Ezech. XXXII. 2. *du macheſt ſeine ſtröme glum*. Anglis *gloomy* eſt obſcurus, *gloomy weather* tempeſtas nubila, *gloomineſs* obſcuritas. Apud SOMNER. & BENSON. *glommung* exponitur crepuſculum, *morgen-glommung* crepuſculum matutinum, *æfen-glommung* crepuſculum veſpertinum. Haud dubie a *glimmen* ſublucere, obſcure lucere. Poſtea ſenſus ab obſcuro ad turbidum translatus eſt ob ſimilitudinem naturæ.

GLUPEN, oculos vultumque demittere, *gluper* qui neminem erecto vultu adſpicere audet. VEREL. in Ind. *glupnaſt* vultum demittere, *gliupur* triſtis vel vultu nubilo. Gr. κλέπτω, καλύπτω eſt lateo, occulto, & κλόπιος ſubdolus. Quæ forte reliquis ſunt cognata.

GLUT, pruna, carbo ignitus. Cambris *glo*, Angloſax. *gled* Joh. XVIII. 18. Franc. *gluot*, *cluat*, Belg. *gloed*, Suec. *glöd*. TATIANUS Cap. CLXXXVI. 5. *thie ſcalca inti ambahta ſtuntun zi ther gluoti*, ſervi & miniſtri ſtabant ad prunas. Gloſſ. Boxh. *cluatſanna* arula. Refer ad *glüen* candere. Gr. κήλεος eſt ardens.

GLUXEN, *gluchſen*, ſingultire. Græc. λύγξ eſt ſingultus, λύζειν ſingultire.

GNACK, equus. V. *nack*.

GNAD, *genad*, gratia, favor, benevolentia. Gloſſ. Pez. humanitatis *ginado*. Gloſſ. Ker. pietas (clementia Dei) *gnada*, kyrieeleiſon (domine miſerere) *Truhtin kinade uns*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. X. 21.

Nu uuilit er ginadon
Then unſen alt magon.
Nunc miſericordiam faciet
Majoribus noſtris.

Certe a ſimpliciori *nad*, per præfix. *ge*. WILLERAMUS Merulæ ubique habet *natha*, & totus Septemtrio gratiam vocat vel *næd* ut Sueci, vel *naad* ut Islandi. Inquirendum igitur quid aut unde ſit *nad* pro gratia? Quidam derivant ab Heb. *chen* favor, vel *chanan* gratificari. Quos refellit STILERUS; ipſe originem repetens a *nahen* appropinquare, tam animo quam corpore. Si metaphora opus ſit (ut certe opus eſſe videtur), malim ab *inclinatione*, quæ etiam vulgo pro fa-

 vore

vore eſt, quam ab adproximatione ſenſum dicti arceſſere. Ducam igitur a Gr. νεύειν inclinari, pronum eſſe, per medium derivandi D. ut proprie ſit propenſio vel animus propenſus, ſeu, ut vulgo vocant, *inclinatio.*

GNÆZE, ſcabies. Utitur Luth. Lev. XIV. 55. Græcis κνήθω eſt ſcalpo, κνήθομαι prurio, κνίζω frico.

GOCKEL-HAN, gallus criſtatus. Vide *kogel.*

GODE, *göde*, longurio. Vox Suevis a Juthungis aut Alamannis relicta. *Jæt* vocabulum Gothicum eſt, quod gigantem ſignificat, teſte WORMIO in Monum. Dan. pag. 523. VEREL. in Indice: *jotun* gigas, *jætte* homines monſtroſæ ſtaturæ, cæteros mortales ſupergredientes. Suecis *jæt* vel *giætte* etiamnum Gigantem denotat. Veroſimile eſt, GOTHICUM nomen, toto orbe celeberrimum, a vaſtitate corporum deſumptum eſſe, etiamſi Verelio hoc etymon in Spelmanno diſpliceat. Gothorum magna corpora notavit PROCOPIUS de Bell. Vand. Lib. I. Cap. 2. *Cutis omnibus candida, flava cæſaries,* CORPUS PROCERUM. Loquitur de Gothis, Vandalis & Gepidis. Eadem ratio nominis JUTARUM (qui Angloſaxonibus *geatas* vocantur, quaſi longuriones) & forte etiam JUTHUNGORUM. Vide plura in Gothi.

GOLD, aurum. Gothis *gulth*, ut patet ex comp. *figgragulth* annulus, quod extat Luc. XV. 22. Angloſaxon. *gold* aurum, *golden* aureus, *gold-finger* digitus annularis, *gold-hord* theſaurus, *gold-ſmid* aurifaber. Francis & Alam. *gold, cold.* Gloſſ. Keron. aurum *cold.* Gloſſ. Pez. artifex (lege aurifex) *goldſmid*, aurificibus *goldſmidun.* Idem metallum Præcopenſibus dicitur *goltz*, Belgis *goud* per ſyncopen, Septemtrionalibus *gull* per apocopen. VEREL. in Ind. *gull* aurum, *gullring* annulus aureus, *gullſtof* aurea litera. Sed hæc & talia vitioſa ſunt. Nam L. & D. ad originem vocis ſpectant, & a vetuſtioribus Dialectis conſtanter cuſtodiuntur. HELVIGIO aurum ſic dicitur, quaſi fulgens & ſplendidum, a Græco αἴγλη ſplendor. Malim a γελᾶν ſplendere, ſi Græca origine opus ſit. Forte tamen eſt compoſitum & a primis inventoribus ſic dictum quaſi *fulva ſubſtantia*, a *gel* & *od*, quibus in unum contractis fit *gold.* Ita *ſilber* ab albo colore ſic dicitur. Cambri utuntur biſyllabo, & divitias vocant *golud*, quod ab initio videtur nomen ipſius auri fuiſſe. Nam aurum quid eſt, niſi facultas in compendio?

GOLDSCHMID, aurifaber. Vide antecedentia, & confer *geſchmeide* monilia.

GOL, *göl*, ſterilis. V. *gall* & *gelde.*

GOLZE. V. *gelden.*

GONNEN, *gönnen*, favere. V. *gunnen.*

GOREN, *gören*, fermenteſcere. V. *gæren.*

GORK, cortex ſuberis. Angl. *cork*, Belgis *kork*, Hiſp. *corcho.* Cuncta a Lat. *cortex.* JUNIUS more criticorum, qui nihil magnificum putant niſi quod difficile eſt, & longe petitum, deflectit a Gr. κορκορυγὴ ſtrepitus, quia ſcil. ſuber crepidis ſuppoſitum aures crepero ſono lædit. Ita SKINNERUS in Etymol. Anglicano. Poſtea ſenſus a cortice ad crepidas translatus eſt, quia crepidæ ſolent tabulis e ſubere muniri. Inde *gorken-macher* apud Berolinenſes eſt ſutor crepidarius.

GOS, *gös*, mendicus. V. *geſus.*

GOSCHE, rictus. Vox Suevis & Helvetiis familiaris, quæ forte depravata ex Gall. *goſier*, guttur. Vox Latina *guttur* in ore Italico facile liqueſcit in *goſſò*, unde porro *gozzo* & *goſier.* Hodie dicitur de ore per contemptum tantum.

GOSSE, canalis, ubi aqua confluit. Belg. *goot*, Gall. *goutiere*, & *egout.* A *gieſſen* fluere, quod vide ſupra cum univerſa cognatione.

GOTHI, gens Vandalica. Hujus nominis tanta eſt obſcuritas, quanta celebritas. SALMASIUS in Helleniſtica exiſtimat, *Scythas* primo vocatos eſſe, qui poſtea detracto ſibilo *Getæ*, & deleto Getarum nomine *Gothi* dicti ſint. Quid aliis videatur, verbis eorum declarabo. CORN. AGRIPPA Lib. III. de occult. Phil. Cap. 35. *Nec alia ratione* GOTHI *nuncupati ſunt, quam quod ſummum Deum eorum lingua nuncupabant* GOTTUM. Similia habet LUTHERUS in libello de Nom. prop. Germ. pag. 6. Ubi obſervari meretur, quod verba Lutheri: *nam Goti fuerunt Germani*: omiſſa ſint in verſione WEGENERI, conſilio an oſcitantia, incertum. SPELMANNUS in Gloſſ. Arch. pag. 271. *Guti* iidem ſunt qui *Gotti*, *Gothi* & *Goti*: quibusdam *Jutæ* & *Jutones*: Romanis *Getæ*, Angloſaxonibus *Geatas*: a priſco vocabulo Gothico *Jæt*, quod Gigantem ſignificat. Hæc ille: idque nomen Gothis, genti fortiſſimæ & robuſtiſſimæ maxime convenire judicat pag. 344. GROTIUS in Ind. *Goten*, i. e. boni, id nomen a vicinis accepere ob hoſpitalitatem, ut a contrariis moribus ſuum *Quadi.* Confer *göde* longurio.

GOTT, Deus. Gothis *goth*, Angloſaxon. *god*, Francis *got*, Alamannis, qui duriore utuntur pronuntiatione, *cot*, Island. *god*, Perſis *choda.* Gloſſ. Keron. Deus *cot*, Dei *cotes*, Deum *cotan.* Tatianus Cap. I. 1. *thas uuort uuas mit Gote, inti Got ſelbo uuas thas uuort*, verbum erat Deus, & Deus ipſe erat verbum. Omnino a *gut* bonus. Quid enim Deo melius aut beneficentius? Probat hanc nomenclaturam ſuffragio ſuo Dominus, tanquam Deo propriam, Matth. XIX. 17. Marc. X. 18. Probant & eloquia ſapientum. PLATO ejusque familia Deum IPSUM BONUM vocant, & virum bonum imaginem Dei. Similiter & Stoici. Et in Lingua Angloſaxonica nomen DEI & BONI ne literis quidem diſcernitur. Hinc verba domini apud Lucam Cap. XVIII. 19. *nemo bonus niſi unus Deus:* in Evangelio Angloſaxon. ita transferuntur: *nys nan man* GOD, *buton* GOD *ana.* Quæ cum ita ſint, & res ipſa naturæ

Divinæ

Divinæ perfecte conveniat, omnino adſentior JUNIO, Deum a bonitate ſic dictum cenſenti. Id quod etiam videtur exiſtimaſſe NOTKERUS in notula ad Pſal. LIII. 9. *din namo iſt kuot unde daz forſta guot*, nomen tuum eſt bonum & ſummum bonum. Adjectiva ſubſtantivari, quid magis obvium? Hæc etymologia longe verior longeque ſanior eſt illa, quæ venerandum Dei nomen ex WODANI nomine detruncat, quod faciunt ex recentioribus *Cluverius*, *Voſſius*, & alii. *Quis enim credat, primos Chriſtianiſmi in gente noſtra Doctores, voluiſſe nomen idolo proprium, quod ex hominum memoria delendum fuerat, ad deſignationem veri Dei adhibere? Aut in ore omnium ferre vocabulum, quibus ne quidem conceſſum erat WODANUM nominare, niſi renunciandi cauſa? Quod cum paucis aut nullis hactenus animadverſum fuerit, formulam abrenunciationis ex Synodo Liftinenſi an. 743. habita, hic ſubjungam. Sic autem ſonat apud ECCARDUM in Monumentis Catecheticis pag. 78. *end ec forſacho allom Diaboles uuercum end* WORDUM, *thuna erende*, WODEN *end* SAXN-OTE, *ende allem unholdum, the hira genotas ſint*: & ego renuncio omnibus Diaboli operibus & VERBIS, lucorum cultoribus, WODANO & ODINO SAXONICO, & omnibus dæmonibus, qui horum conſortes ſunt. Vides hic initiandos nonſolum *operibus*, ſed etiam *verbis* paganiſmi renunciare. Fieri ergo non poteſt, ut nomen Dei GOTT a cultu *Wodani* nobis relictum ſit, etiamſi ſummis viris ita videatur. Longe veriſimilius eſt, majores noſtros ab omni retro memoria aliquam de ſummi Entis bonitate notitiam habuiſſe. Enim vero ſi Mundum judicarunt eſſe Deum, quod totus bonis refertus eſſet; ſi ſolem, ignem & terram, quod ab illis aperte juvarentur; ſi heroes, quod beneficia quædam ab illis accepiſſent: quanto magis omnium bonorum fontem, auctorem & parentem univerſi, quem facile inveniere poterant cogitatu, & Deum eſſe, & præ cæteris verendum, ex magnitudine beneficiorum intelligebant? Scribit quidem CÆSAR Lib. 6. *Germanos Deorum numero eos ſolos ducere, quos cernant, & quorum opibus aperte juventur, Solem, & Vulcanum, & Lunam: reliquos ne fama quidem accepiſſe.* Sed TACITUS, qui literas poſt Cæſarem reliquit, cum jam notior eſſet Romanis Germanorum gens & religio, conſulta quaſi opera teſtimonium Cæſaris, quod parum exploratum videbatur, refellit, vel potius corrigit his verbis: *Nec cohiberi parietibus Deos, neque in ullam humani oris ſpeciem aſſimilari, ex magnitudine cæleſtium arbitrantur: lucos ac nemora conſecrant, deorumque nominibus adpellant ſecretum illud, quod ſola reverentia vident.* De M. G. Cap. IX. Hoc SECRETUM, quod nec imagine exprimi, nec parietibus includi, ſed ſola mente & reverentia cerni poteſt, quid aliud eſt, niſi ſummus Deus? Nam ſol, ignis, & terra cernuntur coram, non ſola reverentia, nec appellari poſſunt *ſecreta*, cum per ſe conſpicua ſint, & minime occulta. Placuit autem hoc Secretum *Deorum nominibus* appellare, hoc eſt, *Solem* vocare quando lucet, *Ignem* quando fovet, *Terram* quando fruges profert &c. non quod ſic oporteat, ſed quod SECRETUM Dei aliis nominibus, quam earum rerum, quibus immenſa ejus bonitas manifeſtatur, & nos aperte juvamur, ſtupidi illi exprimere non poterant. Male interim ex eo, quod Germani SECRETUM illud *Deorum nominibus* appellant, concluditur, *Germanos Deorum numero eos ſolos ducere quos cernant.* Nam in Theologia Germanorum unus eſt Deus, qui nec cerni nec nominari poteſt, cætera vero Deorum nomina ſunt ejusdem a beneficiis petitæ appellationes. Hunc verborum TACITI ſenſum eſſe, ex alia deſcriptione, quam de religione Judæorum iisdem pene verbis concepit, manifeſtum eſſe puto. *Judæi mente ſola, unumque numen intelligunt. Profanos, qui Deum imagines, mortalibus materiis, in ſpecies hominum effingunt. Summum illud & æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla ſimulacra urbibus ſuis, nedum templis ſunt.* Hiſt. Lib. V. Cap. 5. Quis hic non videt, quanta ſit ſecundum TACITUM inter Judæos & Germanos in cultu convenientia? Idem utrinque horror imaginum, idem adorationis ſecretum, & ſola mente conceptum numen, niſi quod Judæi purius colant, nec Deorum nominibus appellent, ut Germani. Hoc uno excepto, cætera ſunt ſimilia. Nam quod Germani nemora conſecrant, Judæi templum, conſenſum in religione non tollit, ſed confirmat. Conſtat enim uſum lucorum in ſacris ante fuiſſe quam templorum apud omnes Gentes, etiam cultiores, & a ſuperſtitione alienas. Gen. XXI. 33. *Abrahamus autem nemus apud Berſabam ſevit & ibi Jovæ Dei nomen immortalis invocavit.* PLINIUS Lib. XII. Cap. 1. de arboribus: *Hæ fuere numinum templa.* Puta antiquiſſima. Dubium ergo non eſt, Germanos præter Mundum & Heroas ſummum aliquod numen coluiſſe, illudque a ſumma bonitate appellaſſe GOTT. Quamvis etiam minoribus Diis idem nomen ob ſingularia beneficia communicaverint, ut patet ex compoſitis antiquis Angloſaxonum, *god-ſpræce* oraculum, *fyre-god* Vulcanus, *win-god* Liber pater, *up-godas* ſuperi &c. Syſtema JULIANI Imp. de Deo & univerſo adeo ſimile eſt antiquo Germanico, ut pene idem eſſe videatur. Vide Orationem ejus IV.

ULPHILÆ reverentius viſum eſt, in ſcribendo nomine abbreviatura гѱ uti, quamvis non ſemper nec ubique. Extant enim loca, ubi integre ſcribitur. Vide Luc. XVIII. 19. Joh. VIII. 40. 42. 47. Interim hoc Gothis proprium, quod illis a *Goth* Deus, ſacerdos vocatur *gudji, gudja*, quaſi divinus,

nus, Luc. I. 5. Marc. XIV. 61. & cultu divino vacare *gudjinon* Luc. I. 8. Quod ſi ſciviſſent ii, qui ante duo ſæcula *Gothos* & *Guttones* a cultu Dei ſic dictos tradiderunt, quos non ſibi plauſus excitaſſent, aut recepiſſent ab aliis? Præcipua veterum compoſita ſunt,

Apud Gothos:

Gudhus, templum, domus Dei. Joh. XVIII. 20.

Gudafaurhts, pius, Deum timens. Luc. II. 25.

Apud Angloſaxones:

God-bearn, puer luſtricus. Quaſi puer Dei.

God-borge, qui de re aliqua Deo præſtanda pro altero fide juſſerit.

God-bote, mulcta ex delictis in Deum admiſſis obveniens, mulcta eccleſiaſtica.

God-cunde, divinus. Quaſi divini generis, a *kund*, quod in omnibus veterum Dial. nativum ſignificat.

God-cunde lareow, theologus.

God-cundnyſſe, divinitas.

God-gelde, ſacrificium Deo oblatum, ceremoniæ.

God-ſuna, filius luſtricus, &c.

Apud Francos & Alamannos:

Cotchundiu, divinus. Kero in Gloſſ.

Coteforaht, pius, Deum timens. Tatian. VII. 4.

Abgotir, excelſa. Gloſſ. Pez.

Apkutio hus, fanum. Gloſſ. Pez.

Gotauorahtaler, timoratus. Gloſſ. Pez. *Timoratus* Latino-Barbaris eſt Deum valde colens, apud Cangium. Eadem vis vocabuli Francici, quod eſt ab *ahton* magnifacere. Præfixum *vor* ſignificatum auget, ut hodie in *vorachtbar*, præ cæteris æſtimandus.

Gotniſſi, divinitas. Otfrid. Lib. II. Cap. IX. 162. Reliqua vide apud Schilterum in voce GOT.

Apud Islandos:

Gudgar, deaſtri.

Gudgærare, magis pius.

Gudleyſi, atheiſmus.

Gudmaugn, potentia Deorum.

Gudnidingar, blaſphemi. Cuncta apud VEREL. in Indice.

GOTS-AKER, cœmeterium. Quaſi ager Dei, quia corpora defunctorum fidelium comparantur ſemini, 1. Cor. XV. 36. obſervante KEYSLERO in Antiq. Septentr. pag. 109.

GOTZE, *götze*, idolum. Helvigio derivatur ab Hebr. *geſah* truncus. Res ipſa reſpondet vocabulo. Quid enim ſunt idola, niſi picti ludibria trunci? Sed aliunde manifeſtum, nomen a *Got* per ludibrium formatum eſſe, ſicut *Deaſter* a *Deus*. Medium derivandi SE vide in Prolegom. Sect. 6. Præcipuum compoſitum eſt *El-götze* idolum peregrinum.

GOW, pagus, regio. V. *gau*.

GRAB, fovea, locus e terra effoſſus. Idem quod *grube*, de quo infra. Refer ad *graben* fodere.

GRAB, ſepulcrum, fovea in qua mortui ſepeliuntur. Angloſax. *græfe* & *ſlapi-graua*, Franc. & Alam. *grap*, *krap*, Belg. *graf*, Anglis *grave*. Gloſſ. Boxh. *grap* buſtum. Gloſſ. Pez. tumbas *crepirr*. Gloſſ. Lipſ. *ſlapigravi* ſepulcrum. Addit LIPSIUS, quaſi dormitorium. Convenit Heb. *keber* ſepulcrum, *kaphurah* ſepultura. R. loco mobile eſt in omnibus linguis.

GRABEN, foſſa, ejusque agger. Utrumque a terra egeſta & fit & denominatur. Gloſſ. Pez. agger *grapo*, aggerum *grapono*. VEREL. in Ind. *groftur* foſſa. Idem Suecis *graf* & *grift*, Belgis *gracht*. Omnia a *graben* fodere, quamvis diverſis derivandi modis.

GRABEN, fodere, foveam facere. Omnibus antiquis (exceptis Angloſaxonibus) *graban*, quod imitantur Belgæ in *graven*, Septemtrionales in *grafa*. Evang. Goth. Luc. XVI. 3. *Graban ni mag*, fodere non valeo. Luc. VI. 48. *grob gadiupida*, fodit in profundum. TATIAN. Cap. XXXVI. 1. *Triſuuet ju treſo in himele*, *thar thioba ni grabent*, theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi fures non effodiunt. Omnia ab Heb. *chaphar* fodit, judice HELVIGIO.

GRABEN, ſculpere, ſcalpere, radere. Cambris *crafu*, Angloſax. *grafan*, Francis *graban*, Angl. *to grave*, Gall. *graver*, Hiſp. *gravar*. Gloſſ. Pez. ſcalpſit *cruop*, ſculperent *kruopin*, in ſculptilibus *in gagrapanem*. Ubique ſenſus a fodientibus ad ſculpentes transfertur ob manifeſtam utriusque actionis ſimilitudinem. Nam qui fodit, rumpit & eruit terram, & qui ſculpit aut ſcalpit, ſimile quid facit in marmore, ebore, metallo. Inde Angloſax. *grafere* ſculptor, *græf* ſcalpellum, *græft* ſculptile, Francis *grephti* ſcalptura, in Gloſſis Pez. Germanis *griffel* & *grab-ſtichel* inſtrumentum ſculptorium, Latinis conſono vocabulo *graphium*.

GRABEN, ſcribere, exarare. Græcis γράφειν. Et hinc ſcriptura Græc. γραφή, Latino-Barbaris *graphia*, Gothis *gagrefts*, Luc. II. 1. Gallis vero *greffier* ſcriba. Senſus a ſculptura ad ſcripturam translatus, quia prima literarum ætas exaranda ſua tabulis ligneis incidebat, quod de Legibus Solonis apud Athenienſes teſtatur GELLIUS Lib. II. Cap. 12. Et ex verbis HORATII: *Oppida moliri*, *Leges incidere ligno:* pulcre confirmat LOCCENIUS in Antiq. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. 2. Poſtea ſtilo ferreo in cera exarabant, uſu mutato, manente vocabulo. EUSTATHIUS ab aſpera ſcribendi ratione (quæ vel ligno vel lapidi literas incidebat) verbum Græcum per onomatopœiam effictum putat. Sed hoc verbi a ſcala reliquorum avelli non poſſe, res ipſa loquitur.

GRAB-MAL, ſignificat quantum poteſt, (1.) monumentum ſepulcrale, opere ſculptili aut pictorio exornatum. (2.) inſcriptio-

ptionem ſepulcralem, ſive ſermonem defuncti ad poſteros e ſepulcro. (3.) ſilicernium ſive cœnam exſequialem. Nam *mal* de ſigno, loquela, & convivio æqualiter dicitur.

GRÆMEN, ſignificatus ſuos accipit a *gram* mœror; & hinc potiſſimum duo ſignificat, *mœrere*, & *mœrore afficere*.

GRÆMEN, mœrere, *græmlich* triſtis, moroſus, *ingræmiſch* qui iram latentem in mœrorem vertit. Et huc etiam ſpectat ex Lingua Italica *gramo* triſtis.

GRÆMEN, mœrore afficere, *ſich græmen* mœrore confici, *das græmet mich* hoc me triſtitia afficit.

GRÆMEN, irritare, exaſperare, provocare ad iram. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gramian*, *gremian*, *grymman* irritare, exaſperare, laceſcere. Gloſſ. Keron. inritatus *kecremiter*. NOTKERUS Pſal. CV. 7. *unſere fatera gramdon in*, *do ſie fuoren in den roten mere*, patres noſtri irritaverunt eum, cum tranſirent per mare rubrum. Refer ad *grimm* ira.

GRÆNZE. V. *grenze*.

GRÆTEN, varicari. V. *greten*.

GRÆTEN, ejulare. V. *kreide* fletus.

GRÆTIG, clamoſus. Dicitur de infantibus vagientibus apud Suevos hodiernos & Scandos priores. VEREL. in Ind. *grættingr* infans in cunis vagiens.

GRÆTZ, corbis. V. *kræt*.

GRAF, comes, ſocius, unus ex nobilioribus, qui principem vel regem ubique comitatur. Senſus vocis antiquiſſimus, unde reliquis initium. Vix ulla vox eſt in univerſa lingua Germanica, quæ ingenia veterum & recentiorum magis exercuerit, & minore cum fructu veritatis. In Legibus EDOARDI R. Angliæ §. 35. proponitur hæc etymologia prorſus ridicula: *Videtur quibusdam* GREVE *vocabulum eſſe nomen compoſitum ex Anglico* GRITH, *&* VÆ *Latino.* GRITH *enim pax eſt;* VÆ *miſeria, ipſo Domino atteſtante, qui dicit, væ tibi Bethſaida, væ tibi Corazain.* GREVE *igitur ideo dicitur, quod jure debebat* GRITH, *id eſt, pacem ex illis facere, qui Patriæ inferunt* VÆ, *id eſt, miſeriam vel malum.* LIPSIUS, VREDIUS, & WENDELINUS, ſono verbi capti, *Graphiones* a γράφειν deducunt, quod Græcis eſt ſcribere, quaſi Grafiones priſcis temporibus fuerint ſoli literarum potentes. SPELMANNUS a *reafian*, quod Angloſaxonibus eſt rapere, & prædonibus magis quam viris illuſtribus convenit. HEIGIUS a *graben*, quod ille limitem interpretatur, cum proprie foſſam ſignificet. SCREICKIUS a *gaerhaeff* exactor, quod fictitium eſt, ut cætera hujus viri Celtica. Alius a *ragen* quod Germanis eſt eminere; Rurſus alius a *gereccan*, quod lingua Angloſaxonica dicitur regere. Communior ſententia eſt, *Graviones* ſic appellari quaſi Seniores populi, ab adj. *grau* canus, vetus. Nos miſſis aliorum opinionibus, quæ vel minus probabiles, vel contumelioſæ, vel incommodæ & duræ nobis videntur, noſtram breviter exponemus. Comes Angloſaxonibus dicitur *gereſa.* Inde Francorum *gravo* per contractionem, quod omnibus manifeſtum eſſe reor. Sed unde inquies *gereſa?* Reſpondeo per metatheſin literarum ex *geſera*, ejusdem idiomatis & ſignificatus. *Geſera* enim teſte SOMNERO in Dict. Angloſaxonico comitem, ſocium, & ſodalem ſignificat, haud dubie a *fera* iter, & præfixo *ge*, quod participem ejus rei, cui præfigitur, ſignificat. Id quod ex aliis multis ſociorum nominibus copioſe oſtendi in *geſell.* Hoc ſenſu occurrit in Evang. Angloſax. Luc. V. 7. *and hig bicnodon heora geſeran*, & ipſi annuebant ſociis ſuis. Itaque ſive *geſera* dicas, ſive per anagramma *gereſa*, ſemper comitem dicis, ſocium, atque ſodalem, prætereaque nihil. Tales autem erant primi illi & vetuſtiſſimi comites, nempe ſocii & ſodales Principum, non domi tantum, ſed etiam in expeditionibus & profectionibus bellicis, cujus rei imaginem jam habemus in moribus Germanorum apud TACITUM Cap. XIII. *Nec rubor inter comites adſpici. Gradus quin etiam & ipſe comitatus habet, judicio ejus quem ſectantur. Magnaque eſt Comitum æmulatio, quibus primus apud Principem ſuum locus: & Principum, cui plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas, hæ vires, magno ſemper electorum juvenum globo circumdari, in pace decus, in bello præſidium.* Eadem vis Latini vocabuli. Comites enim dicuntur, quod Regem aut principem ubique comitentur. Simile compoſitum eſt apud Angloſaxones *geſith* comes, ſocius, a *ſith* iter. Quod poſtea traductum ad Satrapas, plane ut *gereſa*, quia Satrapæ & præfecti a prima origine erant ſocii Principum, & e comitatu regio negotiis publicis admovebantur.

GRAF, dux, ſatrapa, conſul, præſes & præfectus provinciæ, oppidi, palatii, vel alterius rei. Eſt enim nomen generale, & omnes præfecturas ambitu ſuo complectitur. Gloſſ. Ælf. conſul *gereſa*, proconſul *undergereſa.* Sic etiam præſides Syriæ & Palæſtinæ CYRENIUS & PILATUS ab interprete TATIANI vocantur *gravon.* Cap. V. II. *thas giſcrib zi eriſten uuard gitan in Siria fon themo Graven Cyrine*, hæc deſcriptio primum facta eſt in Syria a Præſide Cyrinio. Cap. CXCII. 3. *inti leittun inan gibuntanan in frithoff, inti ſaltun themo Pontiſgen Pilato gravon*, & adduxerunt eum vinctum in prætorium, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi. Et in vetuſtiſſima verſione Evangeliorum Cottoniana *numiſma cenſus* vocatur *mot thæs graefa*, quaſi tributum Præſidis, citante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 260. Senſus a comitibus ad præfectos translatus, quia præfecti antiquitus e comitatu principum lecti. CAPITOLINUS in VERO: *Confecto bello regna regibus, provincias vero Comitibus ſuis regendas dedit.* Qua re paulatim factum eſt, ut *Comitis* appellatio omnibus

bus officiis, palatinis, civilibus, militaribus adhæreret. Hinc in *Notitia Imperii* omnium dignitatum apparent Comites, *Comes ſacrarum largitionum*, *Comes riparum*, *Comes limitis*, *Comes rei militaris*, *Comes palatii*, *Comes ſtabuli*, & alii innumeri. Idque noſtri videntur imitati, poſtquam apud illos quoque ſummi officiales e comitatu Regis legi cœperunt. Inde compoſita *Pfalz-graf*, *Mark-graf*, *Land-graf*, *Burg-graf*, & alia quæ paſſim explicamus.

GRAF, judex provincialis, comes Ducis vel rectoris provinciæ, & inde nomen a comitatu. *Comites* apud Germanos vocat TACITUS, qui comitabantur Principes, jura per agros vicoſque reddentes, Cap. XII. de M. G. Comites legere vel accipere negotiorum in provincia gerendorum, prorſus Romanum eſt, multisque exemplis probatum a doctiſſimo BRUMMERO in Tract. de Scabinis pag. 283. Hinc *Comites* Latinis appellati, qui Præſides in provinciam euntes comitabantur. Similiter & Franci imitatione majorum vel Romanorum duos præcipuos magiſtratus ad regendas provincias mittebant, alterum *Ducem*, alterum *Comitem Ducis*: quorum ille rem militarem, hic cauſas forenſes tractabat. Hoc ſenſu occurrit *Grafio* in Lege Salica Tit. LIII. 3. Tit. LIV. 1. 2. Et hoc ſenſu judex territorii etiamnum Weſtfalis dicitur *gow-gref*. Angloſaxones eundem *ſcire-gerefa* vocant, quaſi comitem pagenſem, a *ſcire* pagus, unde Anglis remanſit *sherif* per contractionem. Dicitur & *Vice-comes*, quia Duci vel Comiti erat a vice. Hinc nomen *Comitis* & *Grafionis* æquivocum eſſe, non abs re monuit SPELMANNUS in Gloſſ. Archæol. pag. 266. Certe in Lege Ripuar. Tit. LXXXVIII. *Comes* a *Grafione* diſtinguitur.

GRAF, exactor pecuniæ tam publicæ quam privatæ. Publicæ apud Francos. Nam Grafionis officium erat nonſolum jus dicere, ſed & mulctas exigere. Hinc Grafio in Lege Ripuar. Tit. LIII. *judex fiſcalis*, alibi vero & paſſim *exactor* dicitur, quia fiſco debita exigebat. Utriusque apud Angloſaxones. His enim *gerefa* latiſſime patet, & nonſolum exactores regios, parvos & magnos, ſed etiam rei familiaris diſpenſatores complectitur. Extat eo ſenſu in Evang. Angloſaxon. Matth. XX. 8. *tha ſæde ſe wingeardes hlaford hys gerefan*, tunc dicebat dominus vineæ procuratori ſuo. Et rurſus Luc. XVI. 1. *ſum welig man wæs*, *ſe hæfde ſumne gerefan*, homo quidam erat dives, qui habebat villicum. Inde compoſita,

tun-gerefa, villicus, Luc. XVI. 8. Gloſſ. Ælf. villicus, actor, curator, procurator vel rector *tun-gerefa*. A *tun* villa.

wic-gerefa, villæ præpoſitus, telonarius. A *wic* vicus.

feh-gerefa, diſpenſator. A *feh* pecunia.

Hic ſenſus oritur a poſtulando, quod exactorum proprium. Nam poſtulare, inſtanter petere Cambro-Britannis dicitur *crefu*, Angloſaxon. *crafian*, Angl. *to crave*, Latino-Barbaris *cravare* apud CANGIUM. Et hinc exactionum miniſter, parvus vel magnus, Angloſaxonibus vocatur *gerefa*, Francis *gravo*, Suecis *kræſwiare*, Latino-Barbaris *grafio*, *gravator*, *gravaringus*. Nec mirum, ejusmodi miniſtros *poſtulatores* appellari, cum ipſæ exactiones *rogæ* & *precariæ* (Germ. *bede*) nominentur.

GRAF, artifex, opifex. Cognoſcitur ex compoſito Angloſaxonico *wæn-gerefa* carpentarius. SOMNER. in Gloſſa Anglicana confundit cum auriga. Sed carpentarius proprie eſt faber, qui carpentum (quod Angloſaxonibus *wæn*) ex ligno facit, & LAMPRIDIO *artifex carpentarius*, Gallis *charpentier* dicitur. Hic ſenſus oriri potuit a *garwen*, *gerben* parare, præparare.

GRAF, comes hæreditarius. Nomen dignitatis, certum nobilitatis gradum, inter Principes & Barones medium, ſignificans. Senſus vocis hodiernus. Ab initio fuit dignitas mobilis. Poſtea indultu *Caroli Calvi* filius patri in dignitate ſucceſſit. Cætera Comitum incrementa, præcipue in Gallia, vide apud R.P. DANIELEM Lib. II. de Militia Francorum pag. 53. ſeq. Quo pacto Comites in Germania facti ſint hæreditarii ſub *Othonibus*, diſſerit SPELMANNUS in Gloſſ. Archæol. pag. 141. Confer dicta in *herzog*.

GRAFSCHAFT, comitatus. Franc. *grafſceffi*, Lat. Barb. *graphia*. Olim fuit pagus Comitis, nunc eſt territorium Comitis hæreditarium.

GRAM, mœror. HELVIGIUS deduxit a Lat. *gemere*. Credo eum verum ſcripſiſſe, ſed divinando tantum. Nam priſcis Saxonibus *geomrian* eſt gemere, *geomrung* gemitus, *geomor-mod* gemens, mœſtus apud SOMNER. & BENSON. Hinc, quod ab initio fuit *geomor*, poſtea mutato caninæ ſitu pronunciari cœpit *georm*, & noviſſime *gram*. Anglis *groan* eſt ſuſpirium, & *to groan* ingemiſcere, quæ cæteris ſunt cognata, quamvis ex illis vitiata. Vox *geomor* perfecte convenit cum *jammer* luctus.

GRAM, quatenus eſt verbale a *grimmen* exaſperare, *iram* & *iratum* ſignificat.

GRAM, ira, odium, rancor. SOMNER. in Dict. AS. *gram* furor, *grambære* iracundus, *gramſcipe*, ira, iracundia. Hoc ultimum imitantur Belgæ in *gramſkap*.

GRAM, iratus, irritatus. Perſis *garm*, Belg. *gram*, Island. *gramur*. Utitur Luth. 2. Sam. XIII. 15. Inde *gram werden* amorem in odium vertere, *gram ſein* infenſum eſſe, quod extat in Evang. Angloſaxon. Marc. XIV. 6. *hwi ſynt ge hyre grame*, cur illi moleſti (infenſi) eſtis? Italis *gramo* eſt miſer, quia fortunæ ſuæ iratus, quod FERRARIUS male ducit a Lat. *gremia* oculorum pituita, cum ad cognationem reliquorum ſpectet. Similia nomina, quæ vicem ſubſtantivi & adjectiv

jectivi ſimul obeunt, a genio Linguæ admittuntur plura, & pene innumera.

GRAN, pili in facie, ſive ſupra oculos, ut ſupercilia, ſive infra nares, ut myſtaces, ſive circa mentum, ut barba. Cambris *crann* eſt cilium, palpebra teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. In Legibus Friſionum *granones* ſunt myſtaces, judice SICAMA in notis. Et hunc ſenſum tribuit quoque CANGIUS *Granis Gothorum*, ISIDORO memoratis. Belgas myſtacem vocare *graenen*, nec myſtacem tantum, ſed etiam pilos felis circa os, notat KILIANUS. VERELIO in Indice *graun* & *gran* multa ſignificant, & præcipue barbam. Hinc illi Odinus vocatur *hrosharsgrani*, quod barbam haberet rigidam veluti e pilis caudæ equinæ. Cuncta videntur deſumpta a Lat. *crinis*. De APOLLINE GRANNO, qui huc non ſpectat, videbimus in *ſonne* ſol.

GRAPPEN, palpare, contrectare. Vetus Saxonicum. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *grapan, grapian* palpare, *gropig* palpo. Convenit cum *greiffen* palpare, quia P. & F. permutantur; ſed differt a *krappen* prenſare, & multo magis a *krabben* fricare. Hodie utimur frequentativo *grappeln*, quod differt a *krappeln* reptare.

GRAS, gramen, herba, fœnum. Gr. χόρτος, γράςις & κράςις. Gothis *gras*, Marc. IV. 28. Angloſaxonibus *gærs, græs*, & plur. *grædas*. Francis *gras* & *graſt*. Scandis *græs*. Anglis *graſſe*. Belg. *gras, gars, gers*. Cuncta inter ſe cognata, & ex eodem fonte, ut *kraut* herba.

GRAT, ſpina piſcis. Belg. *graat*. Cum ſpina ſit oſſiculum in acutum deſinens, cenſeri ſic dicta poteſt quaſi *grant*, per ſyncopen & metatheſin a Græc. κέντρον cuſpis, ſpiculum, quod eſt a κεντέω pungo. R. eſt litera mobilis, & N. in Græcis dictionibus ſæpe eliditur. Ita a κεντέω Islandis fit *gadda* pungere, & inde Suecis *gaad* aculeus. Præcipuum compoſitum eſt *rückgrat* ſpina dorſi, haud dubie a radiis acutis ſic dicta. R. MAURUS in Gloſſariolo de part. hum. Corp. *Spina eſt junctura dorſi, dicta eo quod habeat radiculos acutos & juncturas coſtarum inter ſe.*

GRATLEN, divaricari crura, h. e. tibiis nimium divaricatis ſtare, ſedere, incedere. Verbum Suevis uſitatum, & frequentativum a ſimpliciori *greten* ejusdem ſignificatus.

GRATULIEREN, & *condolieren* ſunt verba novitia & exotica. Illud Gothice dicitur *mithfaginon*, Luc. I. 58. Angloſaxonice *efen-bliſſan* & *efen-geſean*, quaſi ſimul & una gaudere: hoc Alamannice *ebandolen*, quaſi compati. Quæ certe non carent elegantia. Quid enim eſt gratulatio, niſi lætitia ob bonum alienum? Et condolere, niſi una pati?

GRAU, ſubſtantive nix, adjective albus. Idlud dialecto Scythica, hoc Perſica. De Scythis luculentum eſt PLINII teſtimonium Lib. VI. Cap. 17. *Scythæ* CAUCASUM *montem appellavere* GRAUCASUM, *h. e. nive candidum.* Scythis *cas* candidum denotaſſe, præter PLINIUM teſtatur ISIDORUS Lib. XIV. Orig. Cap. 8. Reſtat ergo ut *grau* ſit nix. *Car* pro albo, Perſis antiquis tribuitur a RELANDO in Diſſ. de Vet. L. Perſ. De voce Scythica *cas* vide plura in *gans* anſer.

GRAU, canus, albicans, color albo ſimilis. Angloſaxon. *græg* & *greig*, Francis *grauu*, Belg. *grauw*, Angl. *gray*, Gloſſ. Pez. ad canos *zi grauuinun*. Utimur præcipue de pilis & capillis, qui dicuntur caneſcere, quando albeſcunt, h. e. quando color albus ſerpit per nigredinem. Latinis quoque *canus* eſt a *can* albus, quod Celticum eſſe vidimus ſupra in *gans*.

GRAU, vetus. Armoricis *grec, groec, grai*, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 347. Senſus a canitie ad ſenectam translatus, quia vetuſta & annoſa ſolent caneſcere. Inde Gr. γραιῦμαι ſeneſco, γραικὸς anilis, γραῖα vetula &c. Ex eodem fonte veteres Græciæ colonos dictos eſſe GRAIOS & GRÆCOS, quaſi antiquos, ut poſſent a novis advenis diſtingui, obſervat doctiſſimus Abbas PEZRONIUS in Antiquitatibus ſæpe laudatis.

GRAU, ſanguis, præcipue effuſus. Vox antiquiſſima, Latinis *cruor*, Cambris *crau*, Sorabis *krei*, Bohemis *krew*, & inde *krwawy* cruentus, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 312. Hinc ſanguineus ſive ſanguinis effuſi appetens Latinis dicitur *crudelis*, Germanis *grauſam* & *greulich*.

GRAUPE, alica, globulus hordeaceus. Vox Sorabica. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 975. *krupa* ptiſana, alica, & particula triti-" cea aut hordeacea, metaphorice grando."

GRAUS, horror, *greslich* terribilis, horrendus, *grauſen* horrere. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *gryre* horror, *grislic, gryrelic, gryſenlic* horridus, horrendus. Gloſſ. Pez. abhorreſcant *irgruiſon*. Gloſſ. Schilt. *griuſigemo einote* in loco terroris. Proprie in horrida eremo. Cum horror & terror ſit metus in animo, & frigus in corpore, quod pilos erigit, ſanguinem ſiſtit, calorem reprimit, membra obſtupefacit; hinc plane perſuaſus ſum, quod *graus* & *grys* ſint a Græc. κρύος frigus.

GRAUSAM, ſignificat quantum poteſt, vel ſanguineum, crudelem & immanem, ſi derivetur a *grau* ſanguis, vel horrendum & execrandum, ſi derivetur a *grauwen* horrere.

GRAUWEN, horrere. Danis *jeg grue* horreo. Utrumque per metatheſin a Græc. ῥιγέω rigeo, obſtupeſco. Nam horrere proprie eſt eorum, qui præ timore frigent & rigent. Hinc porro exiſtit *greuwel* horror & abominatio, unde rurſus fit *greuwlich* horribilis & abominabilis.

GREIFF, avis Hyperborea, equis infeſta. Vox Scythica, Græc. γρύψ, γρυπός, Lat. *gryps, gryphus*, Gall. *griſon*. Gloſſ. Pez. gryphem *grif*. Vetus diſtichon Runicum: *mikil er greip a hauki*, gryphus major accipi-

tre

tre. Nomen ab Hyperboreis ad Græcos & reliquos manaſſe, dubio caret. Nam Scythice avem rapacem deſignat, a *greiffen* rapere.

GREIFFEN, ſignificatus ſuos accipit ab obſoleto *greif* manus. VEREL. in Ind. *greip* ſinus digitorum & ipſa manus. Plura verba ab officio manus deſumpta vide in *kommen* capere.

GREIFFEN, palpare. Gloſſ. Pez. manu tentans *creiffonter*. WILLERAMUS Cap.V.1. *min uuamba erbibeneta ze ſinemo anagriffe*, venter meus contremuit ad contactum ejus. Inde *griff* contrectatio, *handgreiflich* palpabilis, *abgreiffen* contactu deterere, *begreiffen* contrectare.

GREIFFEN, capere, prenſare, prehendere. Goth. *greipan*, Angloſaxon. *gripan*, Alam. *creiffen*, Belg. *grypen*, Suec. *grypa*, Angl. *gripe*. Gloſſ. Keron. arripiunt *kecrüffant*, arripuerit *kechriffe*. Hujus verbi magna eſt domi foriſque cognatio. Inde Angloſaxonibus *gripe* manipulus, quantum quis una manu prehendere poteſt. Islandis *grip* apprehenſio, apud VEREL. in Indice. Germanis *griff* prenſatio, manipulus & manubrium, *degen-griff* capulus gladii, *handgriff*, *kunſt-griff* dexteritas in capiendo. Gr. γρῖφος eſt rete, γριπίζειν piſces capere. Quæ reliquis nonſolum aſſonare, ſed etiam conſentire videntur. A *greiffen* formantur compoſita, *ergreiffen* arripere, *vergreiffen* errorem in capiendo committere, allegorice delinquere. Utimur etiam compoſito *begreiffen*, concipere, comprehendere, quod a manu transfertur ad intellectum, ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem.

GREIFFEN, invadere, *angreiffen* aggredi, impreſſionem facere, *angriff* inſultus, invaſio, *eingriff* turbatio juris. In Lege Bojorum *horgrift* eſt injectio manus in fœminam libidinis explendæ cauſa, Tit. VII. 3. *Si quis propter libidinem liberæ manum injecerit, aut virgini vel uxori alterius, quod Bajuvarii* HORGRIFT *vocant, cum VI. Sol. componat.* Niſi forte hic locus ad ſimplicem palpationem ſpectet. In Lege Longobardica Lib. I. Tit. XXXI. 1. *anagriph* eſt turbatio patriæ poteſtatis per veneris anticipationem. Quem ſenſum Gloſſographi non aſſequuntur, etiamſi ſatis clarus ſit. Sic enim ſonant verba Legis: *Si puella aut mulier libera voluntarie fornicata fuerit cum libero homine, poteſtatem habeant parentes ejus in eam dare vindictam. Et ſi forte ambabus partibus ſteterit, ut ille qui fornicatus fuerit, eam tollat uxorem, componat pro culpa, id eſt,* ANAGRIPH. Duplex autem culpa eſt, primo quod præſumpſit non præſumenda; ſecundo quod contra voluntatem parentum aut tutorum præſumpſit, in quo invaſio alieni juris maxime conſiſtit. Qualis culpa hodie dicitur *eingriff*. Gallis *griefs* ſunt gravamina, a jure violato ſic dicta, niſi forte cauſa dictionis a Lat. *gravis*.

GREIFFEN, rapere, vi vel dolo capere. Inde Hyperboreis *greif* gryphus, ob rapacitatem. Cambris *cribddail* rapina, *cribddeilwr* raptor. Belgis *grypvogel* avis rapax, *grypende wolven* lupi rapaces. Gallis *griper* furtim auferre. Germanis quoque *griff* interdum vituperatur. Hinc *griffe* ſæpe ſunt technæ, & *diebs-griffe* artes furandi. Confer *krappen*.

GREINEN, os torquere, ſive plorandi ſive cachinnandi cauſa. Nam de fletu & riſu æqualiter dicitur in Dialectis. Nec inepte: cum neſcio qua naturæ ambiguitate multorum vultus ita ſint compoſiti, ut ridentibus an plorantibus ſimiliores ſint, fere neſcias. Belgis *grynen* eſt flere, & dicitur præcipue de pueris. At Septemtrionalibus *grina* eſt ridere, teſte VEREL. in Ind. Quos imitantur Itali in *ſgrinare*. Quod ſane dici non poſſet, niſi ambo ſignificatus in uno tertio convenirent. In quonam vero niſi in contorſione oris? Hinc ſuſpicor *greinen* nihil aliud eſſe quam os torquere. Quam conjecturam firmat BENSON. in Voc. Angloſaxon. ubi *grenian, grinian* exponitur ringere, & *grennung* rictus. Ringere autem eſt os torquere. Et hinc porro ſuſpicor, *grinen* eſſe a *ringen* torquere, per literarum trajectionem.

GREIS, ſenex. A *grau* vetus, annoſus, per medium derivandi S. Græcis γεραιὸς eſt ſenex, γραῦς vetula, manifeſto conſenſu. A *greis* eſt *greiſen* ſeneſcere, caneſcere.

GREIS, canus. Belg. *grys*, Armor. & Gall. *gris*, Ital. *griſo*, Lat. Barb. *griſeus*. Proprie eſt ſeneſcens, a *greiſen* ſeneſcere, & dicitur de cano, quia ſeneſcenti ſimilis eſt. Seneſcentes enim ſolent caneſcere, & cum ætate colorem mutare.

GRELL, ſplendens, *allzugrell* nimium ſplendens, oculos ſplendore perſtringens, *grelle augen* oculi fulgurantes. Forte a Græc. γλαυρὸς ſplendidus, per metath. Hodie utuntur Suevi.

GRENDEL, peſſulus. V. *grindel*.

GRENZE, *grænze* finis vel limes agri, tam publici quam privati. Belgis *grenſe*, Latino-Barbaris *granicies* apud CANGIUM. Vox incertis parentibus nata, & forte novitia quia vetuſtiſſima ejus mentio Sæculum XV non excedit, nec alibi occurrit niſi in infima Latinitate. STADENIUS, qui eam ſibi explicandam propoſuit, duas adfert etymologias, probabilitate ſua commendabiles. Primam petit ex Septemtrione, a verbo Islandico *greina* diſtinguere. Familiam verbi exhibet VEREL. in Ind. *greina* diſtinguere, *grein* diſtinctio, differentia, *haufud greine kriſtelig lærdoms* articuli fidei, capitalia diſcrimina doctrinæ chriſtianæ. Secundum hanc etymologiam *grænze* erit terra limitanea, ſive diſcrimen inter duos vicinos. Alteram petit a Francis, quibus *rinan* eſt tangere, contrectare. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 104.

Th

Thiu akus harto gislimit
Themo then ſi rinit.
Securis celeriter conficit
Eum quem tangit.

Atque iterum Lib. III. Cap. IX. 17. ubi *rinan* ponitur pro *biruoran* adtingere. Ab hoc verbo derivat ſubſtantivum *rain*, quo in quibusdam Germaniæ locis ſpatium illud intermedium agrorum denotatur, quod non arari, ſed ut limes aut ſemita liberum relinqui debet, ſic dictum, quod extremitate ſua utrumque agrum adtingat. Ab hoc ſubſtantivo format porro mediante præfixo *ge* compoſitum *grenze*, hoc eſt, confinia quæ ſe mutuo tangunt. Vide Celeberrimi Auctoris voces Biblicas pag. 278. De medio derivandi ſollicitus non fuit STADENIUS, quod ego non ſoleo contemnere. Illud vero eſt particula SE, quam aſpera & Germanis auribus gratiſſima pronunciatio mutavit in *ze*, & novatores in *tze*. De verbo Francico *rinan* vide plura in *reinen*.

GRESLICH, horrendus, viſu teter & averſabilis. BENSON. in Voc Angloſaxon. *griſlic, gryſenlic, gryrelic* horridus. VEREL. in Ind. *greslegur* formidabilis. Anglis *griſly*. Sic dicitur quaſi *greüslich*, a *graus* horror.

GRETEN, *græten*, varicari cruribus. Utitur Luth. Ezech. XVI. 25. Commentatores vocum Biblicarum nihil hic afferunt, quod operæ pretium ſit Latine reddi. Videtur autem factum a Lat. *criſare, criſſare*, lumbos & femora obſcœne movere. Suevi utuntur frequentativo *gratlen*. Iisdem *gritlings* eſt divaricatis cruribus.

GREUEL, abominatio. Vide *grauwen* horrere.

GREULICH, ſignificat quantum poteſt, vel ſanguinarium, ſi derivetur a *grau* cruor, vel abominabilem, ſi a *grauwen* horrere.

GRIES, calculus, arena, ſabulum. Cambris *gro* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Francis *griez* in Gloſſis Florentinis, Belgis *gruis*. A *grüſen* comminuere, ob rationes in voce *ſand* allegatas.

GRIES, lapis. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *grut* lapis quidam arenoſus. VEREL. in Ind. *griot* ſaxum, lapis, *griotflug* lapidum in hoſtes conjectorum nimbus, *griotog jord* ager ſabuloſus, *griota* lapidibus obruere, *gryta* lapidare. Gallis *grez* ſilex. Francos & Saxones ſimili vocabulo lapidem deſignaſſe, colligitur ex nomine unionis. Gloſſ. Florent. unio *merigriez*. Harm. Evang. Tatian. Cap. XXXIX. 8. *ni ſentet juwara merigrozza fora ſuin*, nolite mittere margaritas veſtras ante porcos. Evang. Angloſaxon. Matth. XIII. 45. *eſt is heofona rice gelic tham mangere the ſohte thæt gode meregrot*, rurſum ſimile eſt regnum cœlorum negotiatori qui quærit bonam unionem. Quo ſenſu, ſatis manifeſtum. Nam vis compoſiti ubique eadem eſt, notatque *lapidem marinum*. Habes hic fontem, unde Romanæ deliciæ *margaritarum* nomen hauſerunt, quod origine Barbarum eſſe, auctoritate PLINII demonſtravi in *Perl.* Hodie *gries* eſt lapis contritus, ut paulo ante diximus. Sed nihil obſtat, quo minus activo ſenſu lapidem ſignificet. Quid enim non conterit lapis duritie ſua?

GRIESBEREN, ceraſa, Dial. Suevica. A lapide vel oſſiculo intra baccam. Et ab illis oſſiculis arbor ipſa Francis vocatur *griesbaum*. Gloſſ. Pez. ceraſus *chrieſiboum*. Confer tamen *kirſche*.

GRIFF, varios habet ſignificatus, quos vide in familia verbi *greiffen*.

GRIFFEL, ſcalpellum, radula. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *craſel*, Angloſax. *græf*, Græc. γραφεῖον, Lat. *graphium*. Cuncta a *graben* ſculpere, ſcalpere.

GRILLEN, ſpecies mentis falſæ, inanes, & ſæpe inquietæ, *grillen-fænger* homo cerebroſus, qui inanibus ſtudiis diſtrahitur. Senſus a picturis ridiculis, quæ Latinis *grylli*, ad fatuas mentis imagines translatus, quia mens illas pingere videtur, ut pictor chimæras. PLINIUS Lib. XXXV. Cap. 10. de Antiphilo: *Idem jocoſo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit. Unde hoc genus picturæ* GRYLLI *vocantur.* Auctor etymologiæ eſt MARTINIUS. De pictoria mentis facultate vide POIRETUM libro de ſuperficiaria eruditione Art. 5. ſeq.

GRIMM, rigor, aſperitas, acerbitas. BEDA Lib. III. Hiſt. Eccl. Cap. 19. *winter grim and ceald mit iſe gebunden*, hyemis rigor & frigus glacie conſtrictum. Quemadmodum Latinis *rigor* eſt a ῥιγόω frigeo, ſenſu a rigore frigoris ad omnem rigorem traducto: Ita Saxonibus *grim* eſt rigor, a κρυμὸς frigus, vel κρυμέω frigeo, quia rigor eſt aſperitas naturalis frigori vehementi & conſtringenti ſimilis.

GRIMM, rigidus, vehemens, intenſus. Ex eodem fonte. Inde Cambris *crimprew* gelu acuminatum, & Suevis in Algovia *grimmkælte* gelu intenſum.

GRIMM, ſævus, atrox, & ſimilia. Gloſſ. Keron. dirum *crimmiu*. Gloſſ. Boxh. *crimmi* effera, ſæva, *crimmirun* ferociora. Gloſſ. Pez. effera *grimmaz*, ferociſſimæ *crimmiſtun*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *grim* atrox, crudelis, *grimman* ſævire. VEREL. in Ind. *grima*, *grimmur* trux, ſævus. Boreales, qui inclementiam cœli præ cæteris ſentiunt, vocem ab hiberno & intenſo frigore ad aſperitatem animi ſignificandam transtuliſſe, recte judicat JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 127. Gallos & Italos a *grim* habere ſuum *grimace* vultus tetricus, & *grimazzo* ſpecies terribilis, JUNIO & VEREL. adſentior.

GRIMM, ira, furor, ſævitia. VEREL. in Ind. *grimd* ſævitia. Gloſſ. Pez. rabiem *uuotkrimmi*. WILLERAMUS Cap. IV. 8. *mit liſte unte mit grimme*, aſtutia & ſævitia. Proprie eſt rigor (*hærte, ſtrenge*), translatumque ab intenſo frigore ad omnem animi aſperitatem, præcipue iram & ſævitiam.

GRIMMEN, eſt a ſubſt. *grimm* ira, furor, ſævitia, non vice verſa, & ſignificat quantum poteſt, *iraſci, irritare, ſævire, fremere.* Varie autem effertur in Dialectis, ut ex inductione patebit.

GRIMMEN, iraſci, *ergrimmen* acerbe iraſci.

GRIMMEN, irritare, exaſperare, provocare ad iram. V. *græmen.*

GRIMMEN, ſævire. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *grimman*, & fortaſſe etiam Franci. Nam verba OTFRIDI de columba Lib. I. Cap. XXV. 56. *mit fuazin ni krimmit*, cel. SCHILTERUS vertit, *nec pedibus ſævit.* Hodie *grimmen* eſt imperſonale, ſignificans *cruciare, moleſtia afficere.* Sic vulgo dicunt, *es grimmet mich im bauch*, quando cruciatum in inteſtinis ſentiunt. Et hinc porro tormina ventris vocantur *bauch-grimmen* cruciatus iliaci. Quamvis etiam furores iliacos denotare poſſit. LUTHERUS ſcribit *krimmen* Apoc. X. 9.

GRIMMEN, fremere, *grisgrimmen* dentibus colliſis fremere. De hoc comp. vide plura in *grisgrammen.*

GRIMMIG, ſævus, atrox, *grimmig thier* bellua, ſæva beſtia. A *grimm* furor, quaſi furore præditus, ob terminationem *ig*, quam vide in PROLEGOM. Compoſitum rite factum, ſed novum. Veteres utuntur ſimplici *grimm.* Et Suecis ſævus etiamnum *grym* dicitur.

GRIND, achor. HELVIGIO eſt ab Heb. *garad* ſcalpſit, per epentheſin. Aliis a *crudus.* Aliis a *rinde* cortex, quaſi *gerinde* collective, quia morbus ille caput cruſta obducit. Forte nihil aliud eſt quam ſanies capitis. Nam *gor* Cambris eſt pus, ſanies, & *goryn* puſtula, papula, interprete BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Unde fieri poterat *grind* per paragogen. Cur Celticæ origines aliis præferendæ ſint, jam ſæpe expoſui. Dicitur etiam de capite non morbido, ſed per contemptum tantum.

GRINDEL, peſſulus. Angloſaxonibus *grindle* eſt obex, repagulum, *greate grindlas* magna vincula, apud SOMNER. in Dict. Scriptoribus Francis *iſene grindila* ſunt vectes ferrei, & *fergrindelon* vectibus munire, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 406. Hodie ſuperat apud Belgas & Helvetios, quibus *grendel* eſt peſſulus, *grendelen* peſſulo obſerare. Unde, niſi a Gr. κλεῖθρον tranſpoſitis literis?

GRINSEN, corrugari. A tranſalpino *grinza* ruga. Inde Belgis *grynzing* vultus tetricus, frons rugis arata. Unde Italis ſit *grinza*, collige ex dictis in *runzel.* Aliis *grinſen* eſt *lacrymari*, & frequentativum a *greinen.*

GRISGRAMMEN, fremere, dentibus frendere. Verbum a Francis relictum. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 12. *der ſundigo huotet des rehten, unde griſcramot in ana*, peccator obſervat juſtum, & fremit dentes ſuos ſuper eum. Pro quo LUTHERUS: *und beiſſet ſeine zæne zuſamen über ihn*, Pſal. XXXVII. 12. Dicitur etiam *grisgrimmen.* Gloſſ. Pez. ſtridebo *griscrimmon*, ſtrident *cruscrimmunt.* Quod non de quovis ſtridore, ſed eo tantum, qui dentibus colliſis editur, accipiendum eſt. Componitur enim a *grimmen* fremere, & *griſt* (per apocopen *gris*) ſtridor, vocabulo a Gothis oriundo, quibus *kriuſtan* eſt collidere, & *kruſts* ſtridor ex colliſione. Utrumque dicitur de colliſione & ſtridore dentium. Marc. IX. 18. *jah kriuſtith tunthuns ſeinans*, & collidit dentes ſuos. Matth. VIII. 12. *grets jah kruſts tunthiwe*, fletus & ſtridor dentium. Subſtantivum Gothicum agnoſcit quoque interpretatio Angloſaxonica, quæ in priori loco habet *griſtbitath*, in poſteriori *griſtbitung*, quorum compoſitio manifeſta eſt a *griſt* ſtridor, colliſio, & *bitan* mordere.

GRIT, pax, ſecuritas. A *frith*, *fried*, mutato F. in G. Vox Saxonica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *grith* pax, *grith-bryce* pacis violatio, *handgryth* pax manu data, *grithian* pacificare. VEREL. in Ind. *grid* fides & ſecuritas publica, *gridbrek* pacis publicæ & privatæ fractio, *gridbote* mulcta regi debita a violatore pacis publicæ.

GRIT, pugna. Vox Celtica, quam hodie cuſtodiunt Cambri apud Britannos, Celticæ linguæ in nobili illa orbis parte hæredes. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gryd* prœlium, conflictus, pugna. Græcis κρότος eſt pulſus, a κρέω pulſo, percutio. Et prælium quid eſt, niſi certamen, ſe mutuo pulſantium? Poſtea ſenſus a pugna ad omnes contentiones, conflictibus ſimiles, translatus eſt. Inde *grit* jurgium, rixa, lis, *griteln* rixari, *gritler* rixator, *gritlich* rixoſus, contentioſus, *griz-kopf* vitilitigator, caput litigioſum.

GRITMAN, judex, prætor. MARTINIUS in Lex. Philol. *Gritmannus, grietman, præfectus pagorum, prætor ruſticus. Friſicum vocabulum griet, contractum ex gericht judicium.* Sed hac contractione minime opus eſt. Malim *gritmannum* vocare a *grit* contentio forenſis, cauſa ligitioſa, vel a *grit* pax. Nam utramque perſonam ſuſtinet judex, & *præfecti cauſarum*, & *præfecti compoſitionum.* Cætera vide in *man*, quatenus eſt nomen dignitatis.

GRIZWARTEL, arbitri pugnæ in ludis equeſtribus, quos torneamenta vocant, & inde nomen a *grit* pugna, conflictus, & *warte* obſervator, præſes, inſpector. WEHNERO ſunt diſtributores præmiorum: quod merito refellit SCHILTERUS, quia talis diſtributio penes fœminas erat. Iidem vocantur etiam *grieswertel*, a *gries* arena, quaſi præfecti arenæ equeſtris. Utramque vocem exhibet *Gloſſarium Schilterianum*, ſed non explicat.

GRITLINGEN, *gritlings*, divaricatis cruribus. A *greten* divaricari crura, vel ejus frequentativo *gratlen*, quo hodie utuntur Suevi.

GRIZKOPF. V. *grit* pugna.

GROB, craſſus, ſpiſſus, denſus. Belgis & Suecis *grof.* Proprie eſt palpabilis, a *grappen* palpare, contrectare. Nam adjectiva, quæ denſitatem & ſpiſſitudinem conceptu ſuo involvunt, ſolent denominari a tactu, quia, quo ſpiſſior unaquæque res eſt, eo tactu facilior. Exempla vide in *dick* & *dicht.* Metaphorice dicitur de agreſti, inculto, & minime ſubtili, qui incivilibus dictis & factis alios offendit. Item de errore, qui ex ingenii ſtupiditate naſcitur.

GROB, gravis, ponderoſus, *grob geſchütz* tormenta maximi ponderis, *grob gelt* moneta gravis. Senſus a craſſo ad grave translatus, quia craſſa ſolent eſſe gravia. Metaphorice dicitur de gravioribus delictis, quia graviter offendunt, & graves pœnas luunt. Cum utroque ſenſu convenit Lat. *gravis.*

GROLL, rancor, ira latens. Verbale a *grollen* ſecreto indignari, murmurare, Anglis *to growl*, & hoc ni fallor tranſpoſitum e Gr. χολεριᾶν cholericum agere.

GROLZEN, *grölzen*, ructare, eructare ſputum vel tetrum odorem. Factum per metatheſ. a Suecico *rakla* ſcreare, quod eſt ab Islandico *rak* ſputum, ejectamentum, & hoc a *recken* ejicere. Græcis quoque ἐρεύγεσθαι eſt eructare.

GROSCH, moneta minor Germaniæ. Ab initio erat monetæ aureæ ſpecies, quam Latino-Barbari *groſſum aureum*, *groſſum regalem*, *auguſtalem* & *auguſtarium* appellabant, a *groſſus* craſſus, quod craſſa eſſet, & ex ſolido auro conflata; Vel potius a *croſ*, crux, quod cruce ſignata eſſet. Nam crux in multis Dialectis vocatur *croſ*, præcipue Anglica, Hibernica, & Islandica. VEREL. in Ind. *kroſ* crux, *kroſmark* ſignum crucis. Meminit hujus monetæ Charta Friderici II. Imp. an. 1232. apud CANGIUM in Gloſſario: *Et poſſitis aureos groſſos & denarios monetare.* Poſtea, vergente ad finem Sæculo, idem nomen communicari cœpit denariis, quamvis levioribus & ex lamina argentea factis, ſive quod craſſiores eſſent prioris ævi bracteolis, ſive quod cruce ſignati. Horum antiquiſſimi ſunt *Groſſi Turonenſes*, quorum imaginem ſiſtit BLANCUS in Monetis Franciæ, & qui illis proxime ſucceſſerunt *Pragenſes*, primi Bohemiæ, ſed ordine ſecundi, quia Wenceslaus Ludovicum S. imitari potuit, non Ludovicus Wenceslaum. Ille regnum depoſuit an. 1270. hic in humeros ſuſcepit an. 1283. Saxonia varios vidit groſſos, *fürſten-groſchen*, *bærtige groſchen*, *judengroſchen*, *ſchwerdt-groſchen* &c. quorum explicationem dedit cel. MASCOVIUS in Diſſert. *de jure circa rem monetariam in Saxonia.*

GROSS, craſſus, ſubtili oppoſitus. Alamannis *groz*, Gall. *gros*, Angl. *groſ*, Latino-Barb. *groſſus.* Gloſſ. Keron. groſſitudine *grozzii.* Quod dicitur de groſſitudine veſtimentorum in Reg. S. Benedict. Cap. 55. Cuncta a Lat. *craſſus.* *Groſſus* pro craſſus auctoritate Vulgatæ Verſionis invaluit. Allegorice eſt rudis, ruſticus, incultus, etiam Latino-Barbaris apud CANGIUM. Inde Gallis *groſſier* eodem ſenſu. Germani hodie dicunt *grob*, ſed ex alio fonte.

GROSS, magnus, parvo oppoſitus. Angloſaxonibus & Anglis *great*, Francis *groz*, Belgis *groot*, Gallis *gros.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 41.

Sume ouh thie ginoza
Druagun ſtangun groza.
Vertit SCHILTERUS:
Quidam etiam conſortes
Portarunt perticas magnas.

JUNIUS vetuſtioribus Cimbris tribuit *gres*, & hoc deducit ex Ionico κρέσσων pro κρείσσων melior, potentior, in Obſerv. ad Will. pag. 187. Reliqui omnes arceſſunt a *craſſus*, vel *groſſus.* Nec id forſan inepte. Nam ſenſus potuit ampliari, & a denſo & ſpiſſo ad omnes dimenſiones transferri. Rarius occurrit apud Antiquos. Uſitatius & omnibus veterum Dialectis commune vocabulum vide in *michel.*

GROTTE, antrum, ſpecus, caverna. Gall. *grotte*, Ital. *grotta*, Lat. Barb. *crota.* A *gruft* per ſyncopen, auctore SPELMANNO.

GRUBE, fovea, caverna, latrina. Goth. *grobs*, plur. *grobos* Matth. VIII. 20. Angloſax. *græf*, *græp*, *græpe*, Franc. *gruobo*, *kruopo*, Island. *grifia.* Gloſſ. Pez. caveas *kruopa, holir.* TATIANUS Cap. LXIX. 6. *oba iz biſellit in gruoba*, ſi ceciderit in foveam. Quibus conſentit Æolicum χηραβὸς antrum, luſtrum ferarum, Latinum *ſcrobs* foſſa, & Gallicum *creux* cavum profundum. Cuncta a *graben* fodere. Quid enim eſt fovea, niſi foramen e terra effoſſum?

GRUBELN, *grübeln*, ſcrutari, rimari, inveſtigare. Utitur hoc ſenſu OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXV. 127. ubi tamen vitioſe & metri cauſa *grubilo* ponitur pro *grubilot*, inveſtigat. Sic enim vertit SCHILTERUS. Primus & proprius verbi ſenſus eſt fodere. Gloſſ. Pez. fodit *grupilot.* Transferri autem cœpit per metaphoram ad profundum ſcrutinium, quia curioſi indagatores ſimiles ſunt foſſoribus, qui aurum vel ſimile quid in viſceribus terræ fodiendo quærunt.

GRUBEN, recumbere, in herba vel menſa &c. *grube ein wenig* recumbe parumper. Utuntur hodie Suevi & in ultima Thule Islandi. VEREL. in Ind. *grufa, liggia a gruva* pronus jacere, *grufde hun ofan i hals hanum* prona cervici ejus incubuit. Oritur haud dubie a Lat. *cubare*, transpoſitis literis. Anglis hoc verbum excidit: Sed ab illo habent *groveling* pronus, quod SKINNERUS male arceſſit a ſitu fodientium, tanquam eſſet a *graben* fodere. Miror HENISCHIUM Suevum hoc verbum in Theſauro ſuo omiſiſſe.

GRUFT, antrum, ſpecus, caverna. Græc. κρύπτη, Lat. *crypta*, Angloſax. *cruft.* A κρύπτω abſcondo.

GRUME, mica, panis vel ſalis. Angloſax. *cruma*, Belg. *kruim*, Angl. *crum.* SOMNER. in Dict. AS. *cruma* mica, *acruman*, *acrymman*

man friare, in micas frangere. Duci ſolet a Lat. *grumus*, ſenſu a glebis terræ concretis ob ſimilitudinem ad micas panis tranſlato. Ita videntur ſentire MARTINIUS & SKINNERUS. JUNIUS, qui Græcas origines præferre ſolet Latinis, hic iterum Græca inculcat, in Append. ad Gloſſ. Goth. pag. 420. *Omnia*, inquit, *manifeſto ſunt affinia Græco τρίμμα, quicquid in minutas partes ac veluti micas comminutum contritumque eſt. Heſychio quoque θρύμματα ſunt κλάσματα τῦ ἄρτε, fragmina panis.* Literam vero T. ejusque aſpiratam TH. ſæpe tranſire in C. exemplis aliquot Latinis probat. De permutatione literarum T. & K. vide *Proleg.* Sect. III. Favet conjecturæ analogia, quia micæ alias vocantur *broſamen*, a *bros* fragilis, & fragmina *brocken*, a *brechen* frangere. At HELVIGIUS ad Hebræos usque adſcendit, & *grumos* derivat ab Heb. *garam* grumulos fecit, in fruſta comminuit.

GRUMMET, *gronmat*, fœnum autumnale. Utitur Luth. Amos VII. 1. Vocem vitiatam eſſe ex *grobmat* fœnum cordum, haud abs re judicat STILERUS. Nam *mat*, quatenus eſt a *mayen* ſecare, fœnum denotare poſſe, nemo inficiari poteſt. *Grob* vero eſt craſſus; Et hujus generis eſt fœnum illud, quod in autumno demetitur. Verum, cum idem fœnum alia Dialecto dicatur *na-mat*, *na-graſ*, hoc eſt, fœnum ſerotinum, a *na*, *nach* poſt: hinc ſuſpicor, id, quod hodie dicitur *gronmat*, ab initio appellatum fuiſſe *matgron*, a Gr. μεταχρόνιον ſerum, ſerotinum.

GRUMPE, cumulus a talpa excitatus. Gr. θρόμβος, Lat. *grumus*. Ab utroque naſci potuit *grumpe*. Similem tranſmutationem vide in *grume*.

GRUN, *grün*, quatenus eſt verbale a *grünen* virere, quod docendi cauſa ſuppono, adjective viridem & virentem, ſubſtantive virorem & viretum ſignificat. SOMNER. in Dict. Angloſax. *grene* viridis, virens, frondens, *æl græne* perviridis, *græs-groen* herbeus, gramineus. Gloſſ. Pez. gramina *gruoni*, virente planitie *kruonera epani*. Gloſſ. Boxh. *gruanti* virens, *gruan* vireta. Hiſce conſentire videtur Heb. *ragnan* viridis, tranſpoſitis literis.

GRUNEN, *grünen*, virere, creſcere cum virore. Hujus verbi triplex fuit facies ab antiquo, *grunen*, *gruen*, *growan*. *Prima* & *ſecunda* viguit apud Francos. WILLERAMUS Schilteri Cap. IV. 12. *alſo in demo garten allerslahto krut gruonent*, ſicut in horto omnis generis herbæ virent. Ubi WILLERAMUS Merulæ habet *gruoient*, abſque litera N. in medio verbi. Belgis *græyen* etiamnum eſt virere. Et ab hac verbi forma accepimus *kraut* herba. *Tertia* Saxonicis Dialectis propria eſt. SOMNER. loc. cit. *growan* virere, germinare, frondere, *growneſſe* viror, viriditas, germen. Inde Anglis remanſit *to grow* creſcendi ſignificatu. Quænam ex tot formis fuerit primigenia, cum omnes ex ſe mutuo naſci potuerint, ignoramus. Illa, qua hodie utimur ex traditione Francorum, judice HELVIGIO eſt a Gr. χρωννύειν colorare, per adjectivum *grün*. Quod neſcio an ſit probandum. Suſpicor, Græcis κορυνᾷν idem denotaſſe quod Francis & Germanis *grunen*. Idque colligo ex derivato κορύνησις, quod apud HESYCHIUM exponitur βλάστησις, h. e. germinatio. Quæ vox mire convenit cum Saxonica *growneſſe*.

GRUND, fundus, *erbgrund* fundus hæreditarius, *grundherr* dominus fundi, *grundzins* cenſus pro fundo, *grund-rur-recht* jus in bona naufragorum, quæ littus attingunt. SOMNERUS in Dict. Angloſaxonico *grund* fundus, terra plana, ſolum. VEREL. in Ind. *grund* fundus, ſolum. Hic primus & antiquiſſimus vocis ſignificatus, quem JUNIUS derivat ab AS. *growan* vireſcere, per participium *growend* virens, ut proprie ſit terra viridis. Mihi videtur convenire cum Græc. χωρίον fundus, ager, campus.

GRUND, fundamentum, *grund legen* fundamentum jacere. Senſus a ſolo ad fundamentum tranſlatus, quia fundamentum eſt ſolum ædificii. SERVIUS in 5. Æn. *Unicuique rei quod ſubjacet, ſolum eſt ei, cui ſubjacet.* Cambri, Angloſaxones, & hodie Sueci utuntur compoſito *grwndwal*, *grund-weall*, *grund-wal*, pro fundamento. Vocem Cambricam exhibet BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. Angloſaxonicam Verſio ſacra Luc. VI. 48. Ubi Codex Argent. habet *grunduwaddjau*, ſed judice STIERNHIELMIO vitioſe, qui mallet hanc vocem ad ſimilitudinem reliquarum refingere, quod in medio relinquo. Proprie autem eſt fundamentum murale, a *wall* murus.

GRUND, quatenus fundamentum notat, per metaphoram transferri ſolet (1.) ad principium & initium rerum. NOTKERUS Pſal. LXVII. 14. *rukke, dar die federa crunt eigen*, dorſum ubi pennæ radicem habent. Pſal. LXXII. 44. *ſouhten cruntlaccha uuazzero*, quærebant ſcaturigines aquarum. Utrumque locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Nos inde habemus *grundſprache* lingua matrix, in qua aliæ ſunt radicatæ, *grund-bös* ab origine malus. (2.) ad cauſam & rationem, cui opinio aliqua ſuperſtruitur. Inde *grund* cauſa, ratio, *genugſamer grund* cauſa ſufficiens, & hinc porro *ergründen* cognoſcere per cauſas, *unergründlich* quod a mente humana inveſtigari nequit.

GRUND, fundum, ſive infimum rei, *grund-ſuppe* fæx, ſedimentum in fundo. Senſus a fundamento ad fundum tranſlatus, quia ſicut fundament. eſt infimum ædificii, ita fundum eſt infimum cujuscunq; rei aliquid continentis.

GRUND, quatenus infimum rei notat, transfertur ad omnia, quæ procul ſunt a ſuperficie, præcipue ad profundum & intimum rei. Inde *grund* profundum vel profunditas maris, ſtagni &c. Utitur interpres Angloſax. Luc. VIII. 31. *tha bædon hig hyne, thæt he hym ne bude, thæt hi on grund ni biſcutun*, tunc rogaverunt illum, ne impera-

peraret illis, ut in profundum præcipites irent. Ubi LUTHERUS habet *tieffe*. Præcipua compoſita ſunt, *ſæs-grund* fundus maris Dial. AS. *abgrund*, de cujus duplici ſenſu actum in A. *herzens-grund* intima cogitatio, intimus affectus. Latinis dicere licet *imus*, etiamſi proprie ſit infimus.

GRUNDEL, *gründling*, piſciculus, fundo aquæ adhærens, & inde ducta appellatio, ſicut Latinis *fundulus* a *fundum*.

GRUNDEN, *gründen*, quatenus derivatur a ſubſt. ſignificat quantum poteſt, fundare, ſi derivetur a *grund* fundamentum, ſcrutari profundum, ſi derivetur a *grund* fundum.

GRUNZEN, grunnire, γρυνίζειν, Anglo-ſax. *grennian*, Angl. *to grunt*, Gall. *groigner*. Dicitur de voce naturali porcorum, ſive per imitationem ſoni, quam onomatopœiam vocant; ſive a nomine Celtico roſtri, quod Armoricis, Hibernis, & Gallis vocatur *groin*, Italis *grugno*. Puto a Græc. ῥυγχίον roſtrum ſuis, tranſpoſitis literis.

GRUSCHE, *grüſche*, furfur. Angloſax. *grætta*, Ital. *cruſca*. Duobus modis conſiderari poteſt, vel ut purgamentum farinæ, tunc videri poteſt ſic dictum quaſi *cretum*, a *cernere*, *ſecernere*, *excernere*; vel ut ſcobs frumenti, quæ molendo deteritur, & tunc erit a *grüſen* comminuere. Prior etymologia eſt FERRARII in Orig. L. Italicæ, poſterior MARTINII in Lexico Philologico.

GRUSEN, *grüſen*, conterere, comminuere, redigere in rudus. Extat apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ. pag. 1760. De hoc verbo antiquiſſimo vide plura in *grut* ſcobs.

GRUSSEN, *grüſſen*, ſalutare, ſalutem dicere. Senſus verbi Saxonicus a Lat. *gratia* vel Gr. χάρις oriundus. Evang. Angloſax. Marc. XV. 18. *and ongunnon hyne thus gretan, hal wæs thu Judea cyning*, & cœperunt eum ſalutare hoc modo, ſalve rex Judæorum. BEDA in Præf. ad Hiſt. Eccl. *ic Beda Criſtes theov, meſſepreoſt ſende gretan*, ego Beda ſervus Chriſti & Presbyter mitto ſalutem. Idem Belgis *groeten*, Anglis *to greet*. Franci hoc ſenſu dicunt *heilizen*, ab *heil* ſalus. TATIANUS Cap. IV. 1. *ingieng tho in hus Zachariaſes, inti heilizita Heliſabeth*, & intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth. De verbo Gothico *goljan*, vidimus alibi.

GRUSSEN, *grüſſen*, compellare, alloqui. Senſus verbi Francicus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 139.

> *Joh uuorton unſuazen*
> *Bigondun inan gruazen.*
> Vertit SCHILTERUS:
> Et verbis acerbis
> Cœperunt eum compellare.

Hodie utimur compoſito *begrüſſen* comiter compellare. Plures Francorum ſignificatus, ſed hodie extinctos, cujusmodi ſunt, *vocare*, *provocare*, *concitare*, *irritare*, vide apud JUNIUM in Obſerv. ad Willeram. pag. 288. & noviſſime apud SCHILTERUM in Gloſſario pag. 407.

GRUT, ſcobs. Angloſax. *greot*, Belg. *grut*, Angl. *grit*, Gr. γρῦ, γρύτη, Latinis præfixo ſibilo *ſcrutum*. Proprie eſt pars minima ex attritu. Nam comminuere, conterere, & in minutas partes confringere Gothis dicitur *krotan*, Suecis *kroſſa*, Anglis *to crush*, Belgis *gruiſen*, Germ. quibusdam *grüſen*. Evang. Goth. Luc. XX. 18. *hwazuh ſaei driuſith ana thana ſtain, gakrotuda*, omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur. Gallos inde habere *écraſſer*, ſatis manifeſtum. Omnibus conſentit Heb. *garaſch* contudit, trivit.

GRUTSE, *grütze*, far comminutum, fruſta farris hordeacei, grana hordei contrita. Angloſax. *grut*, *gryt*, Belg. *grutte*. Rurſus a notione conterendi. Differt a *kritſe* quod ſcalpendo abraditur. Nam hoc eſt a *kratzen* radere.

GUCKÆNE, ultimus & remotiſſimus avorum Dial. Suevica. Id eſt, dux avus, vel ductor avorum, a Gr. ἀγωγὸς, & dicitur de avo remotiſſimo, quia ſeriem avorum ducit, ceu totius familiæ patriarcha. Cætera vide in *æne*.

GUCKEN, *kucken*, ſpectare, proſpectare. Belg. *kyken*, Sax. inf. *gyken*. Utitur Luth. Joh. XX. 11. Cant. II. 9. & paſſim. Vel contractum eſt ex *ge-augen*, ut *gunnen* ex *geunnen*: Vel ductum ἀμέσως ab *aug* oculus. Similia verba ab oculo per prostheſin formata vide in *ſehen*, *ſchauwen*, *ſuchen*, *lugen*. Præcipuum compoſitum eſt *ſtern-gucker* aſtronomus, contemplator ſyderum.

GUGUCK, avis ex accipitrum, ut ferunt, genere. Gr. κόκκυξ, Lat. *cuculus*. Haud dubie a cantu repetito *ku*, *ku*, a quo carmen ineptum etiamnum *carmen cuculi* dicitur. Operæ pretium eſt, hoc loco de *Onomatopœia*, quæ in fingendis nominibus non rationem, ſed aurem ſequitur, aliquid dicere. Onomatopœia eſt, quando impoſitio nominis imitatur ſonum rei. Hoc principium in omnibus linguis innumera peperit vocabula. In regno animali multæ voces ita ſunt comparatæ, ut videri poſſint omnibus nationibus ab ipſa ſuggeſtæ natura. Græcis balatus ovium dicitur βὴ, βαὶ, & per epentheſin βληκὴ, micatus caprarum μηκὴ, a ſono quam edunt iſta animalia. Hinc porro invaluerunt verba apud omnes Gentes clamores animalium imitantia, cujusmodi ſunt apud Græcos βληχάομαι, μηκάω, κρώζω, πιπίζω, κοκκίζω, ὀλολύζω, & ſimilia. Latini habent *balare* ab ovibus, *micare* a capris, *glocire* a gallinis, *mugire* a bubus, *coaxare* a ranunculis, *crocire* a corvis, *ululare* a lupis & bubonibus, *pipire* ab avium pullis. Germanis ex eadem ſchola prodiit *mekern*, *pipen*, *bleken*, *heulen*, & plura alia, quæ Naturæ accepta referre fas eſt, cujus vox apud omnes Gentes, quamvis moribus & linguis diſcordes, eadem eſt, & omnibus Gentium inter ſe commerciis antiquior. Hujus concentus tam admirabilis atque jucundi documenta proſtant quoque in ipſis animalium nominibus, ſi non omnium,

certe

certe non nullorum. Hinc idem animal Græcis vocatur βῦς, Latinis *bos*, Cambris *bu*, a mugitu, quorum poſtremum hodie ſuperat in lingua puerili apud Suevos. Græci non ſemper naturam dicentem voce ſequuntur, crebrius Latini & Germani. Hinc monſtrum illud noctis, quod noctua vocatur, Latinis per imitationem dicitur *bubo, cucuba*, Germanis *uhu*. Unde, niſi a clamore lugubri? Eſt enim bubo avis, ut PLINIUS ait, funebris, *nec cantu aliquo vocalis, ſed gemitu*. Lib. X. Cap. 12. Multitudo nominum oritur vel a multitudine generum hujus volucris, vel a diverſa aurium perceptione. Sunt enim, quibus bubo non bubare, aut huare, ſed ututare videtur. PLAUTUS:

> *Tu iſthic, inquam, vin' afferri noctuam,*
> *Quæ, tu, tu, usque dicat tibi.*

Prorſus ut Hiſpanis cuculus non cuculare, ſed tucare videtur. Et hinc fortaſſe *tucus* pro cuculo apud ISIDORUM Lib. XII. Cap. 7. *Tucos, quos Hiſpani cuculos vocant, a propria voce conſtat nominatos.* Præ cæteris vero lingua Germanica in formandis volatilium nominibus felix & fertilis eſt. Sic fringillam ſolent vocare *fink*, a cantu *bink, bink*, quem Latini per epentheſin literæ caninæ vitiant magis quam imitantur: Gallinam matrem *gluck-henne*, ab anxia voce *gluck, gluck*, unde Latinis *glocitare:* Graculum *heher*, ab incondito clamore *he, he*. Omitto *pipi*, quod eſt nomen avis in Lingua puerili inferioris Saxoniæ, & *gagack* anſeris, in eadem Lingua Sueviæ. Quæ, quamvis parvula ſint, non debent a curioſis contemni. Ad hanc igitur claſſem referri quoque debet nomen *guguck*, quod omnino ab archetypa voce petitum. Nomen Celticum vide in *gauch* cuculus.

GULDEN, aureus. Angloſax. *golden, gylden*, Franc. *guldin, chuldin*. Gloſſ. Boxh. *pleh guldhiniu* bracteas, laminas aureas, *effeli chuldine* mala aurea. A *gold* aurum.

GULDEN, nummus aureus. Quamdiu ſtetit imperium Græcorum, magnus fuit aureorum imperialium, qui *Byzantini* inde vocabantur, in Germania uſus. Sed tamen & Reges populorum Germanicorum, Francorum præſertim & Burgundionum, jam diu monetam auream, & ſua quidem imagine ſignaverant, ut adverſus PROCOPII auctoritatem probavit HADRIAN. VALESIUS. Ex aureis Imperatorum Germanicorum celebres maxime ſunt auguſtales FRIDERICI II. anno 1231. cuſi, qui ab uno latere caput hominis cum media facie, in altero aquilam repræſentant. Qualis in opulentiſſimo Magnifici SENATUS LIPSIENSIS Muſeo adſervatur. MASCOV. in Diſſ. *de jure circa rem monetariam in Saxonia.*

GULDEN, nummus argenteus, alias *florenus*, forte ſic dictus, quod ad imitationem aureorum Florentin. conflatus, & inauratus fuerit. Inauratum ipſe habui, & in Theſauro Numismatum Brandenburgico depoſui. Saxones inter *gulden* & *gülden* diſtinguunt. Et illi quidem minorem, huic majorem valorem tribuunt. Interim vox tam æquivoca, quæ de utraque moneta, aurea & argentea, & diverſimode dicitur, ſæpe dubiam reddit veterum tabularum interpretationem. Vide *Diſſertationem* paulo ante laudatam.

GUMPEL, *gimpel*, procus. A Gr. γαμεῖν nubere.

GUMPEN, *gampen*, pedibus humum plodere, ut ſolent pueri petulantes, & equi laſcivientes. Græcis κομπεῖν eſt ſtrepitum edere jactu pedum, forte aliqua affinitate.

GUN, vir. Vox Islandica, & forte a *kennen* poſſe, valere, orta. VERELIUS in Ind. *gunni* viri, homines, *gunſani* dominus virorum, rex, princeps, dux, *gunmunder* populi tutor ſive rex. Hic ſignificatus ideo erat recentandus, quia lucem præbet nomina propria inveſtigantibus. Quædam maſculina vide in *bald* audax. Ad fœminina ſpectat GUNTRUDA viro chara vel fida.

GUND, vira, virago. A *Gun*, vir, ut *ſwintha* puella a *ſwein* puer. Alii *gund* interpretantur *vulvam*, duce NOTKERO in Valeſianis pag. 74. *Quædam mulier nomine* GUNDA, *femora denudare, crura divaricare, & pudenda proprio nomini cognomina cœpit oſtentare.* Patet inde, inquit KEYSLERUS, quid ſentiendum de nomine proprio *Cunigundæ*. Imo non patet. Plane enim indecorum & verecundiæ antiquæ contrarium eſt, ut nomina puellarum a *cunno* effingantur. Neque huic opinioni favet NOTKERUS. Nam mulier illa GUNDA, de qua agit Notkerus, certe non *cunnum*, ſed *viraginem* denotat, etiamſi ad *cunnum* alluſionem faciat Notkerus, aut neſcio quis alius, cui verba citata tribuuntur. Et hinc interpretationem quoque capiunt compoſita, cujusmodi ſunt,

ADELGUNDA, virago nobilis.
CUNIGUNDA, virago regia.
GUNDABERGA, virago ſoſpita. A *bergen* ſervare. Nomen Reginæ Longobardorum apud Paul. Diaconum.
FREDEGUNDA, virago tutrix. Regina Francorum apud Gregor. Turon. A *frieden* tueri.

GUND, bellum, prœlium. Vox Francica & Vandalica, ſed paulum deflectens ab Angloſaxonica *guth* ejusdem ſignificatus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *guth* bellum, *guth-herge* legio, turma militaris, *guth-lac* belli munus, militia, *guth-ſpell* belli nuntium, prœlii narratio. Celtas eodem ſenſu dicere *cat*, ſupra demonſtravi in loco. A Celtico *cat* igitur eſt Saxonicum *guth*, a *guth* Francicum *gund* per epentheſin, a *gund*, Islandicum *gunn* per apocopen. Nam hoc vitium paſſa eſt vox Francica apud Septemtrionales. VEREL. in Ind. *gunn* prœlium. Intereſt rei etymologicæ has mutationes noſſe, quia his niſi probe cognitis & perſpectis de nomi-

nominibus propriis antiquorum judicium ferri nequit. De nominibus a *cat* oriundis, jam vidimus ſupra in voce. Reſtat, ut ea, quæ a *guth* & *gund* oriuntur, perpendamus. Hujusmodi ſunt,

GONTHARIS, *Guntharis, Günther*, pugnax, bellicoſus. Godigiſeli Vandalorum Regis filius, apud Procopium.

GUNDERICUS, bellipotens. Rex Vandalorum in Hiſpania, apud Iſidorum in Chronico.

GUNDEMUNDUS, vir bellicoſus. Rex Vandalorum in Africa, Giſerichi magni nepos, apud Procopium. A *mund* vir.

GUNTRAMNUS, bello validus. V. *ram.* Rex Francorum apud P. Diac.

GUNDOBALDUS, bello ferox. Recurrit in *bald* audax.

GROTIUS, quoties *gund* offendit in nominibus propriis, *benevolum* aut *benevolentiam* interpretatur. Quod minime feciſſet, ſi verum vocis ſignificatum, qui nunc primum in lucem prodit, cognitum habuiſſet. A Saxonico *guth* eſt CUTHBERTUS, bello clarus. Quo nomine claruit quidam Sanctus.

GUNDFANE, labarum, vexillum militare. A *gund* bellum, & *fane* vexillum. SOMNER. loco citato: *guth-fana* labarum. Gloſſa antiq. apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 34. *chundfano, heripauchan*, vexilla victoriæ. OTFRIDUS Lib. V. Cap. II. 17.

Drag thu, giloubi thu mir,
Then Gundfanon anan thir.

Vertit SCHILTERUS:

Portato, crede mihi,
Hoc vexillum in te.

Ubi ſignaculum crucis vocatur vexillum ob ſimilitudinem cum labaro. EPINIC. R. Ludov. v. 53.

Tho nam her Godes urlub,
Huob her Gundfanon uf.

Vertit SCHILTERUS:

Tunc cepit is Dei veniam,
Suſtulit vexillum claſſicum.

VERELIUS in Ind. *gunfana* militum vexillum. Vocem Scandicam imitantur priores Galli in *gonfanon*, Itali in *gonfanone*. SCHILTERUS priorem compoſiti partem (nam poſterior nullam habet difficultatem) derivat a *kunden* indicare, denunciare, ſignum dare, ut vexillum illud ſit velut index belli. Quod tolerari poteſt, etiamſi ſatis manifeſtum ſit, ſignum belli pro ipſo bello male ſubſtitui in voce. MENAGIO *gon* in voce Gallica eſt particula *con*, nullo aut inepto ſenſu. Dicitur autem *vexillum belli*, ut diſtinguatur, cum ab Eccleſiarum vexillis, quæ & ipſa in præliis & bellis præferri ſolebant, tum a vexillis, quæ auctoritate judicis in prædiis erigebantur, de qua conſuetudine agit CANGIUS in voce *wiſa*. A *gundfane* Latino-Barbaris eſt *gontfanarius* & *guntfanonarius* vexillifer, apud eundem.

GUNKEL, colus. V. *kunkel.*

GUNNEN, *gönnen*, favere. Componitur a præfixo *ge*, & ſimplici *unnen* ejusdem ſignificatus. VEREL. in Ind. *unna* favere, ſtudere alicui, cupere. Islandis *unna* etiamnum eſt favere, *eg ann* faveo. Idemque Græcis εὐνοέω, & εὐνοεῖν. Quod nobis pro etymo eſſe poteſt. Francis *unnen* eſt verbum medium, ſignificans bene & male cupere. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XV. 28. *mir unnis alles guates.* Ubi tamen vitioſe legitur *runnis*. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 4. *die mir ubeles unnen.* Hodie quoque *gönnen* & *günnen* in utramque partem uſurpantur. Sic vulgo ajunt: *er gönnet ihm nicht viel gutes.* Item: *unglück hat mehr gönner als mitleyder* &c.

GUNNEN, *gönnen, vergünnen*, concedere ex favore. Senſus verbi metonymicus, ab affectu ad effectum translatus. Rurſus ab antiquiori *unnen*, ejusdem ſignificatus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *unnan* dare, donare, concedere, indulgere, *unne* licentia, venia, libertas, conceſſio, permiſſio, *geunnan* concedere, donare. NOTKERUS Pſal. XIX. 5. *unne er dir nach dinemo uuillen*, tribuat tibi ſecundum cor tuum. Apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. XXII. 57. occurrit *giunſta* dedit, conceſſit; cui loco inſigniter vitiato medicinam attulit SCHERZIUS in notis. SOMNERUS originem hujus verbi ducit a Lat. *annuere*. Quod, etiamſi Septemtrio voces ſuas non ſoleat a Romanis accipere, facile admitterem, niſi alius ſignificatus præcederet.

GUNST, gratia, favor, benevolentia. A *gunnen* favere. Compoſitum a compoſito, quo utitur etiam ISIDORUS Cap. V. 7. *beit dhazs ir ſih auur dhurah hreuun mahti chigarauuan zi chienſti*, expectans ut ſe iterum per pœnitentiam præpararet ad gratiam. Ubi vulgo male legitur *chiniſti*, cum legendum ſit *chienſti*, quod eſt a ſimplici *enſt* vel *anſt*, quo omnes veterum idiotiſmi (excepto Saxonico) uſi ſunt, & hoc ab *unnen* favere. Evang. Goth. Luc. II. 40. *anſts Goths was ana imma*, gratia Dei erat ſuper eum. Gloſſ. Keron. gratia *anſt*, gratiæ *enſti*, divinæ gratiæ *gotchundiu enſti.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 35.

Farauua ni uuenti,
Fol biſtu Gotes enſti.
Noli mutare colorem,
Plena es gratia Dei.

Ubi apud FLACIUM male legitur *enfti*. Præcipuum compoſitum eſt *abgunſt* invidia, quod vide.

GUNST, conceſſio, permiſſio, venia. Angloſaxon. *unne*, ab *unnan*, concedere. Inde *gunſt-brief* literæ a domino feudi pro alienatione impetratæ, *mit gunſt* ſalva venia.

GUR, vir. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwr* vir, mas, *gwerin* viri, *gwra* nubere,

nubere, *gwrach* anus, *gwraig* mulier, fœmina, uxor, *gwreng* homo plebejus. A *gur* proveniunt apud Latinos *augur* vir jecoris, apud Gallos *loup-garou* lycanthropos, *garce* virago, per vituperium meretrix, *garçon* puer, juvenis, virunculus, *garçailleur* homo mulieroſus. Cognata vocabula ſunt *ur* & *wer* vir, quæ vide.

GURGEL, guttur, gula, jugulum, meatus cibi & animæ. Diminutivum a Francico *querca*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. gurgulio *querca*, *chela*. Vox Francica eſt a Lat. *gurges* per metaphoram. Quemadmodum enim *gurges* eſt locus in flumine profundus, qui omnia gyrando ad ſe trahit: ita gula eſt quædam cavitas & profunditas colli omnia devorans. Hinc bona conſumere heluando vulgo dicitur *durch die gurgel jagen*. Galli ex eodem fonte habent *gorge*, Itali *gorgia*. Latini eadem metaphora utuntur, quando hominem abdomini ſuo natum *gurgitem* vocant. Germani latius vocem extendunt, & nonſolum gulonem, ſed etiam omnem eum, qui gulæ inſtar voraciſſimæ, rei alicui inhiat, eodem nomine deſignant. Inde *ſpil-gurgel* & *kriegs-gurgel* ludendi & bellandi cupidus.

GURGELN, fauces colluere. Arab. *gargara*, Græc. γαργαρίζειν, Lat. *gargarizare*, Ital. *gorgoliare*. Omnes hoc verbum derivant a ſubſtantivo, excepto RELANDO in Diſſert. de American. pag. 148. ubi illud a ſono, quem motus reciprocus in gutture excitat, effingit.

GURK, ſuber. V. *gork*.

GURKE, cucumis. V. *kurke*.

GURR, *gorr*, equus. VEREL. in Ind. *jor* equus, *jor-ræikr* fumus pulvureus equorum curſu excitatus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gorwydd* equus, caballus. Hodie apud Suevos *gurr* eſt equa, non quævis, ſed vilis & macilenta tantum. Incertum quo ſenſu.

GURT, zona, cinctura. Hodie eſt cinctura equorum, olim etiam virorum. Hinc zona pellicea Johannis Baptiſtæ interpreti Gothico vocatur *gairda filleina* Marc. I. 6. Gothi, qui Græcos in multis vocibus imitantur, videntur eam accepiſſe a Gr. κίρκος circulus, & vinculo rotundo aptaſſe per ſynecdochen generis. Mutatio K. in T. neminem debet alienum reddere, cum jus commeatus habeat in omnibus & vetuſtiſſimis Linguis. Poſtea idem nomen, & ab iiſdem Marc. VI. 8. communicari cœpit marſupio, quod antiquitus a cinctura penderet. Cujus moris perſpicuus index eſt *crumena*, a κρεμᾶν ſuſpendere ſic dicta.

GURTEL, *gürtel*, cingulum. Angloſaxon. *gyrdel*, *gyrdl*, Franc. & Alam. *gurdel*, *curtil*. Gloſſ. Keron. cingulis *curtilon*. VEREL. in Ind. *gyrdil* balteus, cingulum. Diminutivum a *gurt*.

GURTEN, *gürten*, cingere, cingulo circumdare. Gothis *gaurdan*, *bigaurdan* Luc. XVII. 8. Angloſaxon. *gyrdan*, *begyrdan*, Francis & Alamannis *gurten*, *bicurtun*, Suecis *giorda*, Belgis *gorden*, Angl. *to gird*, Island. *gyrda*. Gloſſ. Pez. accingentes *gurtenta*. Gloſſ. Keron. cincti *picurte*, ſuccinctus *picurte*. VEREL. in Ind. *gyrda* cingere, *han gyrdi ſig ſaxinu goda*, præſtantiſſimo gladio ſe cinxit, *girdur ſuerdi* gladio accinctus. An a Græc. γυρεῖν in gyrum colligere? Unde ergo litera T. in medio vocis, ab omnibus Dialectis agnita & cuſtodita? Certe non aliunde quam a ſubſt. *gurt* cingulum. Nam huic ſoli verbum ab uſu dicatum eſt.

GURTEN, *gürten*, ſepire, ſepto circumdare. An quia ſeptum cingulo ſimile? Dubito. Potius eſt a Græc. χόρτος ſeptum. Vocem Græcam imitantur Septemtrionales. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *girde* ſeptum, ſepimentum. VEREL. in Ind. *gard* in Leg. paſſim notat ſepem. Addit, *ab gærda ſepire*. Sed fallitur vir doctus. Nam *gard* pro ſepe eſt Græcæ originis, & ab illo ortum eſt *gærda* ſepimento cingere. Verbum ejusque ſenſum hodie cuſtodiunt Sueci, & quod ſciam ſoli. Illis enim *gærda* eſt ſepire, *gærdat* ſeptus. Ab hoc verbo antiquiſſimo loca omnia ſeptis munita nomen capere, pluribus oſtendi in *gard*.

GUSS, quatenus eſt verbale a *gieſſen* fundere, effundere, ſignificat quantum poteſt *fuſionem* ſeu fundendi actum, & *fuſile* ſeu opus conflatum. Ad priorem ſignificatum ſpectat, quando ſanguinis effuſio Angloſaxonibus dicitur *blodes-gyte* & *blod-geote*.

GUSS, quatenus eſt verbale a *gieſſen* fluere ſignificat *fluvium*, *fluorem*, & *inundationem*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *gyte* inundatio. Gloſſ. antiq. apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 117. *cuſſa* inundatio. TATIAN. Cap. XLIII. 1. *nidarſteic regan inti quamun guſu*, deſcendit pluvia, & venerunt flumina. Hodie utimur compoſito *waſſer-guſs* ſed de eluvione per imbrem tantum. Olim vero omnibus aquis fluentibus annectebatur. Inde nomina fluviorum antiquiſſima, *Viſurgis*, *Ilargus*, *Itargus*, *Iſargus*.

GUST, *güſt*, ſterilis, infœcundus, *güſte kuh* vacca ſterilis. Forte a Græc. ἀκοίτις concubitu expers.

GUT, bonus. Goth. *god*, *gods*, *goda*, Angloſaxon. *god*, Franc. *guat*, *guot*, Alam. *cua* Gloſſ. Keron. bonus *cuater*, bonum *cuat*, *cuates*, bonorum *cuatero*, bonos & malos *cua*… *tiu indi ubiliu*, bonus ſermo *cuataz uuori*, bonis actibus *cuateem tatim*. Inde Goth. *god ſalt* bonum ſal Luc. XIV. 34. *goda hai*… *deis* bonus paſtor Joh. X. 14. Angloſaxonibus *god treow* bona arbor Luc. VI. 43. *go*… *weorc* bonum opus Marc. XIV. 6. Convenit Arab. *gad* bonus, & *giada* bonus fui. Convenit & Græc. ἀγαθὸς & γαθὸς. Nam Theocritus Idyll. α. pro ὦ ἀγαθὲ poſuit ὦ γαθὲ, o bone. STIERNHIELMIUS cunctorum originem ducit ab Heb. *chadah* gaudere, unde Græcis γηθέω & Lat. *gaudeo*. Secundum hanc etymologiam bonum erit i…

qu…

quo quis frui cum gaudio & voluptate poteſt. Dicitur autem ſenſu latiſſimo, nonſolum de delectabili, ſed etiam de probo, de pio, de utili & juvante, de pulcro & honeſto, de integro & præſtanti, & de omni eo, quod ſecundum naturam eſt. Quæ ſi quis vellet in ordinem redigere ſingula, non unius horulæ, ſed integri anni ſpatio opus haberet.

GUT, res bona, bonum factum, fors bona, & omne bonum corporis vel animi, quo quis melior aut beatior redditur. OTFRIDUS in Præf. ad R. Ludov. v. 11. *Druhtin hoh imo thaz guat*, dominus augeat ei hæc commoda, ſortem, felicitatem.

GUT, ſubſtantia, prædium, fundus, & quævis poſſeſſio, mobilis & immobilis, quæ, cum ſpectet ad bona fortunæ, merito ſic dicitur. BENSON. in Voc. Angloſax. *god* bona, *godleas* infauſtus.

GUT, benignus, benevolus, qui bonum alterius deſiderat, *güte* benignitas, *gütig* beneficus, *gütlich* amicus & amice, *gutheit* benevolentia, *begüten, begütigen* placare.

GUT, emenda & emendator. Gloſſ. Pez. ſatisfactionem *giuth*. Inde *gut thun* ſatisfacere, *vergüten* damnum factum aliquo commodo compenſare, *ich bin gut davor* cautor ſum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *godian* reſtaurare, reſarcire. Ab hoc verbo cætera ſunt derivanda. Ipſum vero oritur a *gut*, quatenus notionem *integri* involvit. Bonum quippe verum eſt res ſalva & integra, cui nihil deeſt, quod ad perfectionem ejus requiritur.

GUT, nobilis. Huc ſpectat ex Evangelio Gothico *guds ragineis* nobilis decurio, quod dicitur de Joſepho ab Arimathæa Marc. XV. 43. & *manna godakunds* homo nobilis, quod dicitur de regulo Luc. XIX. 12. Sic autem vocatur, quod bono & præſtanti genere natus ſit, vel, ut alii exiſtimant, quod habeat amplas poſſeſſiones. Hinc *nobiles* a Scriptoribus medii ævi ſæpe vocantur *boni homines*. LEVOLDUS de Northof in Chron. Comit. de Marca an. 1262. pag. 389. *Capti ſunt uſque ad numerum XXC. bonorum hominum vel circiter militarium.* Ubi MEIBOMIUS, Levoldi editor, obſervat, *Gudemans* majoribus noſtris nominatos equeſtris ordinis viros, quaſi εὐάνδρους. Quam viri doctiſſimi conjecturam ad certitudinem provexit SCHILTERUS, cum EPINICION Ludovico R. dictum publicaret, ubi rhythmus 31. ſic fluit:

Nam ſine vaſton,
Sidd uuarth her guotman.
Latrunculus cepit caſtra regis,
Ab eo tempore factus eſt nobilis.

GUTE, *güte*, ſignificat quantum poteſt, bonitatem, probitatem, præſtantiam, benevolentiam &c. Franci hoc ſenſu dicunt *guati, guoti.*

GUTSCHE, carpentum cameratum. Vide *kutſche.*

GUTTER, baucalium, vitrum anguſto collo. A ſono *gutt*, quem inter bibendum edit, plaſmatum credidit STILERUS. Forte ſicut forma, ita etiam nomine *guttur* imitatur. Quamvis etiam a Gr. χύτρα, quod eſt a χέω fundo, eſſe poſſit.

H.

HA, interjectio alte clamantis, Lat. *eho*, naturalis magis quam inſtituta, quia ſpiritus clamantium in altum protruſus naturaliter hunc ſonum aut ſimilem producit.

HA, altus & alte. Dicitur (1.) de voce. Inde *ha-ruffen* alte clamare. VEREL. in Ind. *ha-mæltur* qui altam habet vocem, *ha-reyſli* vociferatio ebriorum aut concitatæ plebis. (2.) de rebus altis. Inde *ha* altus, & *ha* alta, apud eundem in Indice.

HA, interjectio ridentis. Latinis & Saxonibus *ha, ha, he*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ha ha, he he*, interjectio riſus. Sonus ridentium naturalis, unde Francis *hue* & *huahe* ludibrium, & *huoen, huohon* illudere. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXII. 49.

Fialun tho in iro knio,
Zi hue habetun nan io.
Tunc prociderunt in genua ſua,
Et habuerunt eum ludibrio.

Cap. XXX. 5.

Thar ſtuantun tho ginuage,
Inti habetun nan zi huahe.
Tunc ſtabant ibi multi,
Qui habebant eum ludibrio.

NOTKERUS Pſal. XXIV. 2. *noh mine fienda ne huoen min*, neque irrideant me inimici mei. Pſal. XII. 5. *nie der tiefel huhondo ne chede*, ne Diabolus illudens dicat. Utrumque locum, & plura alia conſignavit SCHILTERUS in Gloſſario. Ab *huoen* porro deſcendit *hon* contumelia, & ab *hon* rurſus fit *hönen* contumelia afficere. Suevi ex eodem fonte habent *geheüen* illudere.

HAAR, crinis. V. *har.*

HABE, opes, poſſeſſio, *farende habe* poſſeſſio mobilis, *ligende habe* poſſeſſio immobilis. Idem Angloſaxonibus *hæfe* in multis compoſitis, cujuſmodi ſunt apud Lexicographos, *hæfen-leas* inops, *hafen-leaſte* inopia, a *læſte* defectus, *hæfig* habens, poſſidens, *næfig* nonhabens, egenus. Belgæ apud KILIANUM eodem ſenſu dicunt *have*. Inde *haveloos* inops, *halve have* dimidium bonorum. Cuncta ab *haben* poſſidere.

HABE, terra bello capta, occupata, acquiſita, ab *heben* capere. Huc ſpectat ex Dialectis antiquis *haib*, quod extat in compoſitis

ANTHAIB,
BATHAIB,
BURGUNDAIB,

terra Antarum, Gepidarum, & Burgundionum in Sarmatia. P. DIACONUS, qui hæc nomina conſignavit Lib. I. de Geſt. Long. Cap. 13. addit: *Quæ nos arbitrari poſſumus eſſe vocabula* PAGORUM, *ſeu quorumcunque locorum*. Puta occupatorum. Cur pagus Gepidarum dicatur *Bathaib*, id vide in *beiten* manere, relinqui. Cuncta primus explicuit ECCARDUS in not. ad *Origines Francorum Leibnitianas*, pag. 253.

HABEN, habere, præditum eſſe, ſenſu latiſſimo. Goth. *haban*, Angloſax. *habban, hæbban*, Franc. & Alam. *haben*, Belg. *hebben*, Angl. *have*, Island. *hafa*, Suec. *hafwa*. Gloſſ. Ker. habere *haben*, habet *habit*. Evang. Goth. Matth. IX. 6. *ſunus mans habaith waldufni*, filius hominis habet poteſtatem. Evang. Angloſaxon. Matth. VIII. 9. *ic hæbbe thegnas under me*, habeo milites ſub me. TATIANUS Cap. CLXXIV. 6. *nu habet ir gitruobneſſi*, nunc triſtitiam habetis. Convenit lingua Pamphyliorum, qua teſte PHAVORINO & HESYCHIO ἄβεις eſt habes, quod notavit JUNIUS, & ante illum MARTINIUS. Convenit & Lat. *habere*.

HABEN, uti, frui, *habhaft, habſelig* compos, *anhaben* participare, quod dicitur etiam de rebus ingratis. Inde Gothis *anahabaidans* ſunt morbo vel dæmonio afflicti.

HABEN, poſſidere, habere in bonis. Gloſſ. Keron. poſſidet *habet*. Evang. Goth. Luc. VIII. 18. *ſaei habaith, gibada imma*, qui habet, dabitur illi. Evang. Angloſaxon. Luc. XVIII. 24. *tha the feoh habbath*, qui pecunias habent. Id eſt, poſſident.

HABEN, tenere. Hodie dicimus *heben* eodem ſenſu. Sed antiqui habent *haben*, ut ibidem demonſtravi, & recte omnino. Nam ſenſus ab habentibus deſumptus eſt, quia tenentes videntur habere & occupare. Græcis ἀφάω eſt contracto, quod ſono magis quam ſenſu convenit.

HABEN, ſervare, cuſtodire. Extat in Evang. Goth. Marc. VII. 8. *habaith thatei anafulhun mannans*, ſervatis quod tradiderunt homines. Senſus a tenentibus petitus, quia ſervantes & cuſtodientes videntur tenere. Hodie ſuperat in compoſito *handhaben* ſervare, aſſerere, manu armata defendere.

HABEN, valere, bene vel male, *gehabe dich wol* vale bene. TATIANUS Cap. CCXLIII. 4. *obar ſuhtige legent ſie henti, inti ſie habent uuola*, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. Inde languentes Gothis dicuntur *ubilhabandans* Matth. VIII. 16. Francis *ubilhabente*, quaſi male habentes, in Harm. Evang. Tatiani Cap. L. 1. Quod judice PALTHENIO eſt Latiniſmus, in Animadverſ. ad Tatian. pag. 348.

HABER, avena. Belg. *haver*, Suec. *haffre*. Videtur eſſe ab *aben* deficere, quia avena eſt vitium frumenti, teſte PLINIO Lib. XVIII. Cap. 17. *Primum omnium frumenti vitium avena eſt: & hordeum in eam degenerat: ſicut ipſa frumenti fit inſtar: quippe cum Germaniæ populi ſerant, neque alia pulte vivant.* Eodem fonte vox Latina commodius derivatur, quam ab *aveo*, quod eam pecudes edere aveant. Ab *haber* eſt *havreſac* ſaccus pabulatorius, qua voce tota hodie Gallia utitur.

HABICH, *habicht*, accipiter. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hebog* accipiter, *hebogyd* auceps. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hafoc, hafuc* accipiter, falco, *goshafoc* accipiter (proprie accipiter anſerinus, vel aucarius ab auca), *ſpær-hafoc* accipiter fringillarius, *guth-hafoc* milvus (proprie accipiter rapax, a *guth* bellum, quia avibus domeſticis inſidiatur). Gloſſ. Pez. accipitrem *hapoh*. In Lege Bojor. Tit. XX. 2. 3. dicitur *ganshapich* qui anſeres, & *anethapich* qui anates capit. Nomen habere videtur a tenendo, ut accipiter ab accipiendo. Nam *haben* vel *heben* eſt tenere. Tenet autem prædam unguibus aduncis tanquam tenaculis. Et hinc illi nomen *hapich*, tanquam raptori tenaciter tenenti. VOSSIUS tamen vocem Belgicam *havik* deflectit ab *happen* arripere, optimo ſenſu, quem facile præferrem alteri, ſi antiquitas hujus verbi ex idoneis monumentis doceri poſſit.

HABICH, dicitur etiam de canibus, ſi non in omnibus, certe in quibusdam Dialectis, nec invita radice. Nam *heben* & *happen*, eo quo dixi ſignificatu, cani & volucri conveniunt. Lex Bojor. Tit. XIX. 6. *De eo cane, qui dicitur* HAPICHHUNT, *pari ſententiæ ſubjaceat.* Hunc canem Lex Friſion. Tit. IV. 3. vocat *canem acceptoricium*, quod poteſtatem Boicæ vocis exacte exprimit.

HACKEN, cædere ſecando vel dividendo, quocunque modo id fiat. Sic ligna cæduntur findendo, vineæ paſtinando & fodiendo, carnes concidendo, alia aliis modis. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *haccan* diſſecare. Hinc *hacke* ſignificat quantum poteſt, ſecuriculam, & pro vario uſu etiam ſarculum. Illa Francis dicitur *acus*, hoc *hacco*. Gloſſ. Pez. raſter *hacco*. TATIANUS Cap. XIII. 15. *giu'ſt acus geſezzit zi uuorzulum thero buomo*, jam ſecuris poſita eſt ad radicem arborum. Gallica *hache* & *hacher*, & Hiſpanica *hoce, hacha*, ad Germanicum fontem reduci poſſunt. Ab *hacken* deſcendit *hæxel* & *hæckerling* palea conciſa, *hack-ſpæne* ſegmenta ligni, *hack-bret*, *hack-block* aſſer vel truncus ſectilium, & alia ſatis nota. Originem verbi vide in *hauwen* cædere.

HACKEN, cædere pulſando, *hacke-bret* plectrum. Gloſſ. Pez. percuſſus *gihacter*. Convenit Lat. *icere, ictum*. Inde *hacke* calx pedis, a recalcitratione ni fallor, priſcis Saxonibus *hoch*, & corrupte *ho*. Gloſſ. Ælf. pag. 71. calx *hoh-ſpor*. Evang. Angloſaxon. Joh. XIII. 18. *ſe the ytt hlaf mid me, ahefth hys ho ongean me*, qui manducat panem mecum, levat calcaneum ſuum contra me.

HACKEN, teneri, *an einander hacken* teneri mutuo. Proprie eſt adhamari invicem, ab *hake* uncus.

HADER,

HADER, pannuciæ, pannus laceratus. Videtur venire a *kutten* ſcindere, K. in H. ut ſæpe alias transformato. Metaphorice dicitur de jurgio, quia altercantes ſimiles ſunt eorum qui ſe mutuo lacerant & diſcerpunt. Hinc apud VIRGILIUM *ſciſſa diſcordia palla* inducitur, quia veſtis lacera eſt ſymbolum contentionis & diſcordiæ. Inde *hader-katze* cauſa litigii. Ab *hader* porro eſt *hadern* altercari, quod fruſtra fingitur contractum ex *hart-reden* duriter loqui.

HÆGEN, fovere, ſervare. Dicitur de iis qui domo & tecto ſuſcipiuntur, ut pateat eſſe ab *hag* domus. Recurrit in *hegen.*

HÆL, *heel*, lubricus. Gloſſ. Pez. lubricum *hali.* Suecis *haal.* Convenit per anaſtrophen Gr. λεῖος, & Lat. *lævis.* Utrumque eſt politus. Hic ſenſus videtur aliquid habere commune cum *hell* lucidus, quia lubrica & lævia ſplendent. Hinc STIERNHIELMIUS tam lucidi quam lubrici appellationem deſumit a *glüen* ſplendere. Sed non oſtendit, qua via hic partus a matre venerit. Vide Gloſſarium ejus Ulphila-Gothic. pag. 73.

HÆMISCH, ſubdolus. Vide *heimen* occultare.

HÆNFLING. V. *hanf.*

HÆS, veſtimenta. Vox antiqua, quam hodie cuſtodiunt Suevi. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hæt* mitra, *hæſel* galerus, *hæteron* veſtitus. Extat & *heus* pro caligis in Catholico Armorico apud CANGIUM in voce *oſa.* Videtur autem convenire cum *hut* & *hoſen* in notione tegendi.

HÆSCHER, *V. haſchen.*

HÆXEL. V. *hacken* cædere ſecando.

HAF, mare. Vox Scytho-Scandica. VEREL. in Ind. *haf* mare, *haf-færandi ſkip* navis patiens maris, vel quæ mari ſe committere poteſt, *kringlu-haf* oceanus omnia ambiens. Suecis *haaf* etiamnum eſt mare, & inde *haafſund* fretum, *haafſtrand* littus, *haafſwyn* delphinus, & alia. Videtur autem ſic dictum ab elevatione, quia in medio tumet, ſive ab *hau* altus, ſive ab *heben* levare. De rotunditate aquæ vide PLINIUM Lib. II. Cap. 65.

HAFEN, portus. Heb. *hoph*, Camb. *aber*, *hafn*, Dan. *hafn*, *haffn*, Belg. & Angl. *haven*, Gall. *havre.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *aber* caſus fluvii, oſtium fluvii, portus, *hafn* portus. VEREL. in Ind. *hafn* portus. An ab *haf* mare? Dubito. Nam ab initio non portum, ſed oſtium ſeu caſum fluvii videtur denotaſſe, ab *aben* cadere, quia oſtium eſt, ubi aqua in aquam cadit. Poſtea ſenſus ab oſtiis ad portus videtur translatus, quia *oſtia fluminum ſunt portus naturales*, ut ſcite LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. qui primus hanc etymologiam ſuppeditavit in voce *aber.* Suecis portus eſt *hampne*, quia F. mutari ſolet in M. & P. attrahi ab M.

HAFEN, olla, *hafner* figulus. Gloſſ. Pez. olla *havan*, plaſtes *havanari*, figuli *hauanares.* Referri poteſt ad verbum Angloſax. *hiwan*, *hiwian* fingere, formare, quia olla eſt vas fictile, e luto formatum.

HAFT, *adjective.*

HAFT, habens, præditus. Ab *haben* habere, præditum eſſe. Utimur tantum in compoſitis. Exempla tam vetera quam nova vide in PROLEG. Sect. VI.

HAFT, prægnans, in utero habens. Vetus Francicum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 3.

> *Uuas imo harto ungimah,*
> *Tho er ſia hafta giſah.*
> Erat illi valde ingratum,
> Cum eam cerneret prægnantem.

Angloſaxonibus *hæbban on innothe* eſt prægnantem eſſe, in utero habere, & dicitur de beata virgine Matth. I. 23. Ergo *haft* eſt ellipticum, & ponitur pro utero prædita.

HAFT, tenax, ſervans, cuſtodiens. Ab *haben* ſervare, cuſtodire. Utimur tantum in compoſitis. Exempla vide in PROLEG. loc. cit.

HAFT, captus, *behaft* occupatus. Gloſſ. Keron. occupatus *pehafter.* Refer ad *heben* capere.

HAFT, detentus, impeditus, *mit krankheit behaft* morbo detentus. Refer ad *heben* tenere.

HAFT, *ſubſtantive.*

HAFT, uſucapio. VEREL. in Ind. *hæfd* uſucapio. Oritur vel ab *heben* capere, vel ab *haben* uti, frui.

HAFT, poſſeſſio. Ab *haben* poſſidere. Gloſſ. Pez. proprietates *eiganhafti.* Ab *eigen* proprius, quaſi propriæ poſſeſſiones.

HAFT, vinculum. Angloſax. *hæft.* Ab *heben* tenere, quia tenet. Hodie dicitur de vinculis veſtium. Inde *haften* fibulæ, uncinuli, quibus veſtes conſtringuntur.

HAFT, ſenſu forenſi eſt pignus, quia pignus eſt vinculum civile, quod dantem & accipientem obligat. Dicitur etiam de ſtipulatione, quia fides data obſtringit eum qui dedit.

HAFT, detentio, impedimentum. Ex eodem fonte. Inde *ehaften* legitima impedimenta, ab *ehe* lex.

HAFT, captura. Ab *heben* prehendere. Gloſſ. Lipſ. *hafta* captivitas. Inde *haftesman* captivus, apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XXI. 22.

HAFTEN, uſurpare. Ab *haft* uſurpatio. VEREL. in Ind. *hæfda* uſurpare, uſucapere.

HAFTEN, hærere, adhærere, connecti. Ab *haft* vinculum. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Will. pag. 115. *haftentan* hærentem. NOTKERUS Pſal. XLIII. 25. *unſer buh haftet zuo dero erdo*, venter noſter adhæret terræ. Differt ab *heften* figere, ut ſenſus paſſivus ab activo.

HAFTEN, obligari, *haftung* obligatio. A vinculo legis.

HAFTEN, fidejubere. A vinculo ſponſionis. Inde formula, *ich hafte davor* ſponſor ſum, in totum me obligo.

HAFTEN, capere, prehendere, vincire, *verhaft* captivus, domi vel alibi in cuſtodia detentus, *inhaftieren* in carcerem conjicere. Ab *haft* captivitas. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *hæftan* capere, *hæfted* captivatus

vatus, *hæſtling* captivus, *hæſt-nyde* captivitas. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXII. 33.

Tho haſt er nan ſo er uuolta,
Joh er nan ſelbo ſilta.

Vertit SCHILTERUS:

Tunc apprehendit ipſum ſicut volebat,
Et eum ipſe flagellabat.

HAFTIG, terminatio, quam vide in PROLEG.

HAG, verbale ab *hagen* ſepire, eſt vox latiſſimi valoris, & vi originis ſignificat quantum poteſt, *ſepimentum*, & *locum ſeptum*, qualiſcunque ille ſit.

HAG, ſepes. BENSON. in Voc. AS. *hæg* ſepes, *hage* ſeptum, *heg-were* contextura ſepis. Idem Belgis *haag* & *haegh*, Latino-Barbaris *haga* & *haja*, Gallis *haye*. Germanis *hag* pene obſoleſcit, exceptis tamen Suevis & Helvetiis, quibus *hag* etiamnum ſepem ſignificat.

HAG, domus, manſio. BENSON. loc. cit. *haga* manſio. Proprie eſt domus ſepta vel ſepimento cincta, non a Gr. οἶκος, nec ab *hag* ſepes, quaſi domus cratitia, & ex viminibus complicatis ſepis inſtar conſtructa: ſed ab *hagen* ſepire, quaſi locus ſeptus habitandi cauſa. Poſtea vox ab uſu ad omnes manſiones extenſa eſt. Dicitur antiquitus (1.) de domo vili & agreſti. Inde Latino-Barbaris *haga* & *haja*, & in compoſitis *hai* & *he* domus agreſtis. Hinc ruſtici, qui manſiones ſuas habent in prædiis Dominorum, Latino-Barbaris vocantur *Haiſtaldi* & *Heſtaldi*, quaſi in domibus Domini poſiti, a participio verbi *ſtellen* collocare. In qua appellatione primus nomen domus animadvertit CANGIUS. (2.) de domo urbica. Charta Ethelredi Regis Angl. an. 996. apud CANGIUM: *Cum novem præfatæ Civitatis habitaculis, quæ patria lingua* HAGAN *appellari ſolent.* Et huc etiam ſpectat illuſtris locus GRAVENHAGEN, a domicilio Principum ſic dictus, Lat. Barb. *Haga comitum.* (3.) de re familiari intra domum. VEREL. in Ind. *hag-ſpeki* rei œconomicæ ſcientia, *hag-ſerni* rei familiaris profectus, *hag-ræda* de re familiari conſultare, *hagur* ſtatus rei domeſticæ. Germanis *hag* pro domo obſoleſcit: Superat tamen in derivato *hægen*, domo & tecto recipere, ſervare, fovere, quod omnino ſic dicitur ab *hag* domus.

HAG, mallus, locus judicii ſeptis clauſus. Huc refert Cel. SCHILTERUS *Graſen-hage*, quæ illi eſt Mallus Comitum Hollandiæ. Et hinc fortaſſe poſteris remanſit formula *gericht hegen*, judicium in loco ſepto tenere.

HAG, ager. Primo ſeptus, poſtea omnis ager. BENSON. loc. cit. *haga* agellus.

HAG, pratum ſeptum. VEREL. in Ind. *hage* locus paſcuus, ab *hag* ſepimento rudi, quo includitur. Saxones antiqui utuntur collectivo *geheige* pro prato, apud SOMNER. & BENSON. Sed a ſimplici *hag* componitur & derivatur, *heyward* rei paſcuæ curator, apud SPELMANNUM. Quod cum cæteris obſoletum.

HAG, nemus, indago, & quælibet pars ſilvæ ſepimento cincta, ſive feris includendis, ſive alios ad uſus. Latino-Barbaris *haja* apud CANGIUM. Hodie utimur collectivo *gehæge*. Aliud eſt *hecke* ſilva cædua, quod vide in loco.

HAG, vallum militare, agger palis & ſtipitibus munitus. Lat. Barb. *haia*. Capit. Caroli Calvi Tit. XXXI. *Quicunque iſtis temporibus caſtella, & firmitates, &* HAIAS *ſine noſtro verbo fecerint.* Ubi *haia* ſumitur pro vallo militari, quod ex palis (quos hodie *paliſaden* vocant) conficitur, interprete CANGIO.

HAG, pagus, circulus vel Diſtrictus terræ, arboribus conſitis, ſepimentis, ſtipitibus, foſſis, & aggeribus munitæ. Lat. Barb. *haga*. Quem ſignificatum ex Monacho Sangallenſi, qui de rebus Caroli M. ſcripſit, probat CANGIUS in voce. *Hag* pro pago videtur occurrere in nominibus locorum SALECHAGINE, BODECHAGINE, WIDOCHAGINE, quæ extant in Prologo Legis Sal. apud BALUZIUM. Sic enim cenſet Cel. SCHILTERUS Præf. ad L. Sal. §. 6. ubi hæc nomina eleganter explicat hoc modo, ut BODOHAGIN ſit pagus Bataviæ, SALOHAGIN provincia inter Salam & Amaſim, WIDOHAGIN tractus inter Amaſim & Viſurgim.

HAGEL, grando. Gloſſ. Ælf. grando *hagol*. NOTKERUS Pſal. XVII. 13. *hagel unde gluot*, grando & carbones ignis. Hodie Anglis *hail*. A Gr. χάλαζα ejuſdem ſignificatus, judice CASAUBONO. Confer *ſchloſſe*.

HAGEN, ſepire, ſepto circumdare. Angloſax. *hegian* apud SOMNER. & BENSON. Angl. *to hedge*. Helvetiis *hagen* & *verhagen* idem eſt quod *zeunen* ſepimento cingere, interprete PICTORIO. Galli priores eodem ſenſu dixerunt *hayer*, per ſyncopen, Latino-Barbari *hayare* & *hawyare* apud CANGIUM. Duci poteſt ab *hege*, *hegge*, *hecke*, quod primo fuit frutex ſenticoſus, poſtea ſepes ex fruticibus ſenticoſis, denique omnis ſepes. Ab *hagen* rurſus fit *hag* ſeptum & locus ſeptus, ampliſſimo ſignificatu, ut vidimus paulo ante.

HAGEN, behagen, placere, *behæglich* commodus, gratus, *unbehæglich* incommodus, ingratus, moleſtus. HELVIGIO eſt ab ἅζειν placere, quod neſcio an eo ſenſu reperiatur. STADENIO ab *hug* animus. Atqui non omnia placent animo. Ex adverſo animus ita factus eſt a primordio, ut nihil illi placere poſſit niſi bonum & pulchrum. Belgis vero *hoog* eſt pulcher. Idque metonymice ponitur pro *grato*, quia pulcher omnibus gratus charusque eſt. Et hinc, opinor, exiſtit *hagen* placere, gratum eſſe. Plura ejuſdem indolis verba ab objecto producta vide in *danken* & *fallen* placere. Ab *hagen* rurſus oritur *hag* commodus, quia commoda

da maxime placent. Gloſſ. Reenhielm. *hæg ſæng* commodus lectus. Hoc ſenſu *hag* ſæpiſſime occurrit in compoſitis apud VEREL. in Ind.

HAGESTOLZ, *hageſtolt*, cælebs. Gloſſ. R. Mauri: celeps *haguſtult*. Angloſaxonibus varie ſcribitur, *hægſteald*, *hægeſteald*, *heghſtald*, *hehſtald*, & vario uſurpatur ſignificatu, præcipue *virginis* & *cælibis*, apud SOMNER. & BENSON. Vix operæ pretium eſt, opiniones eorum, qui interpretationem vocis ex Lingua hodierna aggreſſi ſunt, adducere, nedum refellere. JUNIUS, STADENIUS & DIECMANNUS, meliores in hoc argumento arbitri, & Linguæ antiquo-Germanicæ peritiſſimi, quamvis inter ſe diſſentiant, in eo tamen conveniunt, poſteriorem compoſiti partem *ſtolt*, eſſe a participio verbi *ſtellen*, ſtatuere, collocare, & ſtatum hominis indicare, non ſuperbiam ut *Schottelio*, nec fulcrum ut *Beyero* viſum. Sed prior compoſiti pars, cum ſit ambigua, & multis ſenſibus obnoxia, doctiſſimos viros in diſcrepantes ſententias diſtraxit. Videamus primo de *Virgine*. In Codice Cottoniano, quem citat *Junius* in Gloſſ. Goth. pag. 241. B. Virgo dicitur *hehſtald*, Matth. I. 23. *heonu hehſtald in hrif ſceal habba*, ecce virgo in utero habebit. Et virginitas Hannæ prophetiſſæ *hehſtaldhade*, Luc. II. 36. Apud *Benſonium* vero nomen Virginis diverſimode ſcribitur, & totidem modis, quot ſupra commemoravi. Cum ergo *heh* Angloſaxonibus ſit altus, & virginitatis tanta quondam fuerit æſtimatio, ut non veritus ſit *D. Hieronymus* in Serm. de Aſſumpt. affirmare: *In carne præter carnem vivere, non terrena vita eſt, ſed cœleſtis:* Hinc arbitratur *Junius*, nomen Virginis Saxonicum ab excelſo & Angelico animo deſumptum eſſe, nihilque aliud denotare, quam in ſublimi conſtitutam. Idem cenſet de cælibe, qui in Cod. Rusworthiano appellatur *hehſtald man*. Et hæc etymologia robur accipit a Lat. *cælebs*, quod Saxones videntur imitati, de quo ita legitur apud FESTUM: CÆLIBEM *dictum exiſtimant, quod vitam cœlo dignam agat*. Quaſi cœlitem. Hinc cælibes in ſacris literis cœlitibus comparantur Matth. XXII. 30. Nec eſt, quod quis exiſtimet, hæc a religione *Feſti* aliena eſſe, & ex figlina interpolatoris *Pauli*, hominis Longobardi & Monachi, prodiiſſe. Nam apud Gentiles non minor erat Virginitatis, quam apud Chriſtianos admiratio, usque adeo ut nonſolum cœleſtem agere vitam, ſed & *Numina videre* putarentur, qui uſum Veneris ignoraſſent, ſicut nos docet *Servius* ad Sextum Æneidos verſ. 602. & appoſite obſervat *Junius*. Sed *Diecmannus*, cui laudes virginitatis ſuſpectæ ſunt, tanquam res ad diſciplinam Eccleſiæ Rom. ſpectantes, nomen virginis arceſſit ab *hag* domus, ſic ut Virgo Saxonibus proprie ſit *domiſeda*, quæ ædibus matrimonii cauſa non egreditur, quæ virorum aſpectibus ſe ſubducit, quæ domi latet tanquam in conditivo, & mortem ſuam viva anteceſſit. Quod, etiamſi ad virtutes virgineas ſpectet, & a vocabulo haud alienum videatur, multum tamen de pretio virginitatis detrahit, quod potius in illa ſublimitate, quæ puritate mentis & corporis definitur, quam in vitæ latentis torpore conſiſtit. Atque hæc hactenus de Virgine. *Stadenius* videtur *Cælibem* a virgine diſtinguere. Hinc illi cælebs ſic dicitur ab *hag* ſepes, non quod proprium habeat agellum (quia prædia ruſtica non facile diviſionem admittunt), ſed quod intra ſepem fratris, qui ſolus prædii poſſeſſor eſt, ſeparatim habitet, & victum quærat, ſive apes tractando, ſive operam ſuam aliis collocando, ſemper tamen ad ſepes fraternas hærendo. Hanc primam vocis acceptionem eſſe putat, quæ poſtea ad omnes cælibes, qui vel religionis cauſa, vel alias ob rationes uxorem non ducunt, cum per ætatem & valetudinem poſſent, etiam *Principum filios* translata ſit. Secundum hanc etymologiam *hag* eſt ſignum contemtus & vilitatis, non laudis aut præſtantiæ. Vide Gloſſar. *Diecmanni* pag. 60. ſeq. *Keyslerus* vitium in voce ſuſpicatur, & cœlibem rectius appellari *ain-ſtolt*, ab *ein geſtalt*, hoc eſt, ab una eademque conditione, quam retinent, qui cælibem vitam matrimonii illecebris anteponunt, opinatur, in Antiq. Septentr. pag. 488. Sed hæc etymologia, cum ab ipſa voce palam recedat, præter novitatem nihil habet quo ſe commendet. Quid mihi videatur de hoc compoſito, paucis expoſui in *ſtolz* conſtitutus.

HAGESTOLZ, tyro. SOMNER. & BENSON. *hæg-ſteald* tyro. Suſpicor tyronem ſic dici ab *hag* pagus, quaſi pagenſem, vel in pago aliquo conſtitutum, quod ſedem fixam haberet in pago, & inde ad bellum, quoties opus erat, proficiſceretur; Vel certe eundem eſſe, quem Latino-Barbari *haiſtaldum* vocant, quaſi manſionarium, ab *hag* manſio, de quo ſupra. Nam & hi ſicut in pace *coloni*, ita in bello *milites* fuiſſe videntur, eorum puta, quorum domos incolebant.

HAGER, gracilis, macilentus. Ab Æolico ἀκιρὸς, quod apud Lexicographos exponitur per ἰσχνὸς macer, tenuis, ſtrigoſus, in longitudinem ſubtilis & gracilis. Cambris *hagr* eſt deformis, turpis, alio quidem ſenſu, ſed cognato, ob deformitatem eorum, qui nimia macie attenuantur. In Gloſſis LIPSII Pelicanus vocatur *heigero*, forte a macilentia vel deformitate. Scribit enim ÆLIANUS, Pelicanum, ſi cibus aliunde non ſuppetat, eſculenta, quæ prius devoraverat, evomere, & ad educandos pullos convertere. Quæ res non potuit non conficere corpus Pelicani. Suecis *hæger* eſt ardea. Forte rurſus a macilentia. Niſi ſit tranſpoſitum ex *reiger*. STILERO *hager* ſic dicitur, ab *hag* ſepes. Quid enim, inquit, macilentius ſude? Et ſic ſæpe alias, dum Græca vitamus, in nugas incidimus.

HAIN, ſeptum. Omnino ab *hagen* ſepire, quod, quando pronunciatur *hajen*, naturaliter producit *hain*, eo quo dixi ſignificatu. Belgæ inde derivant *heinen* ſepire, ſepimento cingere, & hinc porro *heining* ſeptum, *heinsloot* foſſa loco ſepti inter duos campos.

HAIN, locus ſeptus, & per ſynecdochen generis *lucus*, quia lucus eſt nemus ſacrum, religionis cauſa ſepimento cinctum, utique ab *hagen*, *hajen*, ſepire, & non ab ἅγιον, etiamſi lucus ſit ethnicæ religionis ſacrarium. Simile eſt, quando lucus vocatur *horg*, ab ἕρκος ſeptum. Alia Dialecto dicitur *hagn*, manifeſto ejus, quam dixi originis, indicio. Hinc idolum nemorale, quod LUTHERO eſt *hayn-götze* 2. Reg. XXI. 7. in Bibl. Lubec. 1533. vocatur *hagen-affgodt*. Priſcos Latinos vocabulum *hain* haud ignoraſſe, quoniam pro *Fano* ſæpe ſcripſerint *Hanum*, & pro parvo Fano *Hanulum*, ſuſpicatur PEISKERUS. Apud nos præcipue occurrit in appellationibus locorum, cujusmodi ſunt, GROSSEN-HAIN in Saxonia, HEIDENHAIN ad Almonam fluvium, quæ ipſo nomine videntur teſtari, fuiſſe quondam iis locis Sylvam, auguriis patrum & priſca formidine ſacram. Nam majores noſtros nemora & ſylvas conſecraſſe, & Deorum nominibus appellaſſe, certiſſimum eſt. In his Lucis erant ſub cuſtodia Sacerdotum ſigna & vehicula Deorum, candidi & nullo mortali opere contacti equi, & auſpiciorum gratia publice nutriti, ſigna militaria, vel bello capta Diisque ſuſpenſa, vel in prælium ferenda, quod adeſſe Deos bellantibus crederent, formæ aprorum, urſorum, luporum, aliæque ferarum exuviæ, quibus pro caſſide vel galea utebantur, quod opinio invaluerat, ejusmodi armis ſecurum præſtari Deorum cultorem, etiam inter hoſtes. Auctor TACITUS de moribus Germanorum Cap. VII. IX. X. XXXIX. XL.

HAK, cuſpis incurva. Græc. ὄγκος, vel ὄγκινος, Lat. *uncus*, Angloſax. & Angl. *hoc*, Francis *hacco*, Belg. & Scand. *hak*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hoce* hamus, uncus. Gloſſ. Pez. uncinus *hacco*, uncinum *haccun*. VEREL. in Ind. *hake* uncus. SKINNERUS omnia derivat a Lat. *uncus*, extrito tantum propter euphoniam N. & addito ſpiritu. Alius derivationem inſtituit ab Heb. *hakah*, quod interpretatur *hamus*. Synecdochice dicitur de omnibus inſtrumentis incurvis. Inde Angloſaxonibus *weod-hoc* ſarculum, marra, Islandis *hake* conto, Germanis *hak* furca hamata, & inde *feurhak* harpago, *doppel-hak* ſclopetum majus, a duplici furca qua ſuſtinetur, *haken-ſchütz* ſclopetarius, qui ob gravitatem machinæ fulcro opus habet ad jaculandum.

HAK, genus accipitris, columbis infeſtum, Suevis hoc nomine notum. Angl. *hawk*, Suec. *höök*, Island. *hauk*. Diſtich. Run. apud OL. WORMIUM:

Mikiler greip a hauki,
Gryphus major accipitre.

Volucrum prima diſtinctio, ut bene digerit PLINIUS, pedibus maxime conſtat. Aut enim aduncos ungues habent, aut digitos, aut palmipedum in genere ſunt. Ad primum genus, quod plerumque carnivorum eſt, & reliquarum captura ſaturatur, ſpectant omnes accipitres, & inprimis is, quem *hak* vocant, quaſi aduncum, a roſtro & unguibus uncis, quibus tanquam hamis prædam arripit & diſcerpit. Hinc columba, quæ hamis iſtis privatur, interpreti Gothico dicitur *ahaks* Luc. III. 22. non quaſi ἄκακος minime mala, ſed quaſi minime hamata. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXV. 55. de columba:

Mit ſnabulu ni uuinnit,
Ouh fuazin ni krimmit.
Roſtro non dimicat,
Nec pedibus inuncat.

HAKSCH, verres, porcus non caſtratus. Multi ſe offerunt fontes conſideranti, *hacken* cædere, quia dentibus ferit, *hocken* incubare, quia ſalit, item ὑικὸς, quia ad ſuem ſpectat. Poſſit etiam idem nomen formari a ſue, ceu conjuge verris. Nam ſus, porcus Cambris dicitur *hwch*, Anglis *hog*.

HALB, pars, *meinthalben* pro parte mea. VEREL. in Ind. *halva* pars, *a thera halvum* pro eorum parte, *gange barn til bettre half* ſervi & ingenuæ, ingenui & ſervæ ſoboles ſequatur meliorem partem, ſeu conditionem. HELVIGIUS effingit per converſionem ab Heb. *phelech* fruſtum, quod eſt a *phalach* diſcidit. Si peregrina origine opus ſit, mallem derivare a κολοβοῦν truncare, quia K. ſubinde mutatur in H. Interim hic primus vocis ſenſus, unde reliqui in ſerie & ordine proficiſcuntur per ſynecdochen generis.

HALB, plaga, pars cœli vel terræ. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *healf* ora, tractus, *eaſt-healf* plaga orientalis. Gloſſ. Boxh. *nord-halba* aquilonem, ſeptentrionem, *ſund-halba* auſtrum, meridiem. VEREL. in Ind. *halfva*, *halfa heimſins* plaga orbis. Hodie occurrit in *allenthalben* ubique.

HALB, latus, pars hominis dextra vel ſiniſtra. Gloſſ. Pez. latere *halpo*. VEREL. in Ind. *halva* latus. ISIDORUS Cap. III. 6. *ſitzi azs zeſuun halp min*, ſede a dextris meis. Id eſt, ad dextrum latus meum. Evang. Angloſax. Matth. XXVII. 38. *tha wæron ahangen mid hym twegen ſceathan, an on tha ſwithran healfe, and other on tha wynſtran*, tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones, unus a latere dextro, alter a ſiniſtro. Inde *halb-ritter* equites Hieroſolymis creati, ſic dicti, quod illis in lævo tantum ſcuti latere inſignibus uti liceret. V. Gloſſarium HUNDII in voce *ritter*.

HALB, dimidius, dimidium, & dimidiatim. Proprie eſt pars totius in duo æqualia diviſi. Quo ſenſu ab omnibus veterum Dialectis uſurpatur. Sic dimidium regni Gothis dicitur *halba thiudangardja* Marc. VI. 23. Anglo-

Angloſaxonibus *healf rice* ibidem. Iisdem *healfe æhta* eſt dimidium bonorum Luc. XIX. 8. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VI. ab init.

Tho thiu uuecha, ſo Got gibot,
Uuas halba giſirot.
Cum ſeptimana, ut Deus præcepit,
Eſſet ad dimidium feriata.

VEREL. in Ind. *half* dimidius, dimidiatus, *half ær af dryckiu* ſemi inſanus ab ebrietate, *halfvirdi* dimidia pretii pars, *halfgilldi* læſi, vel damno aut morte affecti æſtimationis vel pretii pars dimidia.

HALB, ſubfixum. V. *Proleg.* Sect. VI.

HALBEN, dividere, in duo æqualia partiri. Verbum a ſubſt. vel adj. præcedenti factum, quamvis obſoletum. Inde eſt, quod dimidium bonorum & cujuscunque rei Gothis dicitur *halbata* Luc. XIX. 8. Germanis *helfte.* Hodie non amplius dicimus *halben*, ſed *halbieren.*

HALBEN, latera cingere, circumdare, vallare. Vetus Francicum. Gloſſ. Boxh. *umbihalboton* vallaverunt. Refer ad *halb* latus.

HALBEN, propter, *ſeinthalben* ejus gratia, *alters halben* per ætatem, *ſterbens halben* mortis cauſa. Conjunctio cauſalis, haud absque ratione facta a ſubſt. *halb* pars, quia pars, cujus gratia aliquid fit, ſemper eſt cauſa moralis effectus.

HALB-FISCH, paſſer marinus, piſcis planus & latus. Quaſi ſemipiſcis, vel piſcis κολοβὸς, mutilus, truncatus, quia illi aliquid deeſt, nempe craſſities. Nam ab hac planitie dicitur etiam *ſcholl* & *plateis.*

HALDE, declivitas montis, Dial. Suevica. Hiſpanis *halda de monte*, forte a Suevis antiquis relictum. Idem Græcis κλιτὺς, a κλίνω inclino, declino. Et hujus quoque parentelæ poſſit eſſe *halde*, levi unius literæ in aliam ſui generis mutatione, & alterius transpoſitione. Sed nihil definio, quia, ut res ipſa docet, commodius & ſine ulla mutatione derivari poteſt ab *hill* mons. Cambris *allt* & *galt* eſt aſcenſus montis, forte quia per declivia in montem aſcendimus.

HALDEN, cujuſcunque ſit notationis, oritur a declivitate *halde*, per metaphoram. Duo autem ſignificat, *inclinare*, & *inclinari*, *vergere* & *facere ut vergat.*

HALDEN, vergere, propendere, inclinari. Gloſſ. Pez. vergebat *haldeta.* Gloſſ. Boxh. *haldentes* vergentes. Ab hoc verbo multa extant derivata apud Antiquos, quamvis cum parente ſuo hodie extincta.

Angloſaxonibus *hald*, *halde* cernuus, acclivis, incumbens, penduloſus, *heald* devexus, inclinatus, incurvatus, *forth-heald* pronus, incurvus, apud SOMNER. in Dict.

Francis & Alam. *haldo* eadem notione. Gloſſ. Boxh. *haldo* preceps. Gloſſ. Keron. pronus *framhalde.* Hinc porro *unhald* apud OTFRIDUM eſt declivitatis expers, quod dicitur de ſphæra Cœli ſuprema, quæ, cum ſit immenſa, concava quidem eſt, ſed non convexa. Verba Otfridi dedi infra in *ring* ſphæra.

HALDEN, inclinare, declinare, facere ut vergat deorſum. TATIANUS Cap. CCXVIII. 3. *mitthiu ſio tho forhtun, inti helditun iro annuzi in erda*, cum timerent autem, & declinarent vultum in terram. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 5. *helde Truhten dina himela, unde fara hara nider*, inclina Domine cœlos tuos, & deſcende. Hodie dicimus *hellen* per ſyncopen. PALTHENIUS tribuit vulgo Suevorum *heldelen* capite in latus inclinato incedere, quod mihi, quamvis Suevo, ignotum.

HALDEN, Celtica lingua eſt ſuccutere. Fides ſit penes JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 186. ubi *haldian*, inquit, Cymræis eſt ſuccutere, *hald* ſuccuſſio. An hic ſenſus reliquis ſit cognatus, aut a noſtris unquam uſurpatus, dubito. Hactenus enim nulla veſtigia invenio.

HALEN, laxare, demittere. Vox nautica, quæ Latinis effertur *chalare*, Græcis χαλᾶν. Dicitur de funibus, quibus antenna laxatur. V. MARTINIUM in voce *chalo.*

HALFTER, capiſtrum. Gloſſ. Pez. capiſtra *halſtro.* SOMNER. in Dict. AS. *hælſtre* laqueus, reſtis, capiſtrum. Olim deduxi ab uſu ambidextro, adeoque ab *halb*, *half* latus, ut ſit quaſi funis lateralis. Nunc autem ſuſpicor, vocem per epentheſin corruptam eſſe e ſimpliciori *halter*, qua utuntur Angli, ſive ab *halten* tenere, quoniam hac parte tenetur equus a ſeſſore, ſive a Gr. κελητιᾶν equum regere, quod elegantius. H. & K. ſunt literæ permutabiles.

HALL, ſalina. Gloſſæ Cyrilli: ἅλαι ſalinæ. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *halen* ſal, *heli* ſalſugo, *heledd* ſalina. Inde HALA SALICA, & alia Germaniæ loca a fontibus aut fodinis ſalis nomen adepta.

HALL, lapis, calculus, ſilex. Gall. *caillou*, Lat. Barb. *hallus.* Lex Salica Lindenbrog. Tit. XLIII. 5. *Si vero (interfectum) in puteum aut ſub aquam miſerit, aut de hallis vel de ramis eum cooperuerit* &c. Puta homicidii occultandi cauſa. Ubi ECCARDUS *hallos* recte interpretatur *ſilices*, *calculos.* Eſt enim a Gr. χάλιξ ejusdem ſignificatus apud SUIDAM. Inde Cambris *calleſtr* ſilex, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

HALL, domus, ſtructura ad manſionem vel inhabitationem facta. Græc. αὐλὴ, Lat. Barb. *halla.* Proprie locus contectus *hallis*, id eſt, ramalibus ſiccis, inquit CANGIUS. Atqui *halli* in Lege Salica ſunt lapides, non rami, ſicut paulo ante oſtenſum. Reſtat ergo ut proprie ſit locus tecto munitus, qui receptos viciſſim tegit, ab *hüllen* tegere, operire. Et in hac notione conveniunt etiam reliqui ſignificatus, quos uſus antiquus a domo accepit, & magnis ædificiis aptavit, ut mox videbimus. Ita *ſal* ante domum priva-

tam quam publicam denotavit, quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

HALL, domus ampla & ſpatioſa, palatium, templum &c. Græcis Διὸς ἀυλὴ eſt ædes Jovis: Latinis *aula* domus principis vel domus regia: Gothis *alh* (transpoſitis literis pro *hal*) templum, *in alh* in templo, *faurhah albs* velum templi, Matth. XXVII. 5. 51. Similia occurrunt in aliis Dialectis, & æque vetuſtis. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *healle* aula, palatium, *alh-ſtede, ealh-ſtede* palatium, ædes vel ſedes regia, *heallic* palatinus, aulicus. VEREL. in Ind. *hall, haull, holl,* ubivis in Scriptis pro palatio & principum ædificiis magnificentiſſimis. Quibus addi poteſt Gallorum *hale*, quod illis nonſolum locum ubi merces exponuntur, ſed etiam magnum ædificium ubi ſecure deponuntur, ſignificat, teſtibus SPELMANNO & CANGIO.

HALL, porticus. Utitur Luth. 1. Reg. VI. 3. Dubium eſt, an ſit e genere præcedentium. Nam porticus nonſolum eſt locus tectus contra ardores ſolis, ſed etiam locus perflabilis ante magnas ædes. Et talis locus Græcis dicitur ἀυλὴ, ab ἄω flo, ſpiro, judice MARTINIO in Cadmo.

HALL, area ante magnas ædes, ſpatioſa & aperta. Anglis ni fallor *hall*. Hic locus, cum minime tectus ſit, ſed apertus, ſubdialis, & ſoli expoſitus, aliam etymologiam exigit. Puto autem eum ſic vocari a verbo Celtico *heulo* apricari, ſoli exponere, quod eſt ab *haul* ſol. Utramque vocem ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

HALL, forum rerum venalium, *fleiſch-hall* macellum. Etymon pendet a circumſtantiis. In quibusdam locis eſt area ſub dio, in aliis locus tectus.

HALL, ſedes manium beatorum. Vox Scandica, & a paganiſmo relicta. VEREL. in Ind. *valholl* orcus, Odini aula. Dicitur etiam *valhallar*, & proprie eſt *aula cæſorum*, ſive in bello fortiter occumbentium. Hos enim credebant ſtatim a morte in vitam revocari, & Odini hoſpitio excipi in altero Orbe, quem *aulam cæſorum* vocabant, prout KEYSLERUS, qui de *Antiquitatibus Septemtrionalibus* optime meruit, ex monumentis Islandicis pulchre oſtendit, in ejusdem tituli & argumenti Opere pag. 127. & paſſim. Plura ejusdem indolis compoſita vide in *walſtat*. VERELIUS male vocat *Orcum*. Nam veteres hanc immortalium ſedem non in inferis, ſed in alia neſcio qua Mundi parte, collocabant. Quod etiam feciſſe videntur Druidæ, apud LUCANUM Pharſal. Lib. I.

- - *Vobis autoribus umbræ*
Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi
Pallida regna petunt: regit idem ſpiritus artus
ORBE ALIO: *Longæ (canitis ſi cognita) vitæ*
Mors media eſt.

Hinc MARTINUS negat, Gallos Plutonem coluiſſe, *parce qu'il n'y a nulle apparence, que les Gaulois ſe ſoient fort empreſſez d'honorer un Dieu, avec lequel ils croyient qu'ils n'auroient jamais à faire.* Quæ ratio, ſi valida eſt, *Mercurium* quoque excludet, quem tamen in locum Plutonis mox ſubſtituit. V. *Rel. Gall.* Lib. II. pag. 325. & pag. 332. An Germani Deos inferos coluerint, & quare, non liquet. Illud tamen videtur colligi poſſe ex compoſito Angloſaxonico *hel-god* Pluto, hoc ex propenſione ad artes magicas & infernales, ab *Indiculo paganiarum* art. 12. *de incantationibus*, prohibitas.

HALL, ſonus, *wider-hall* echo, ſonus repercuſſus, *poſaunen-hall* clangor tubarum, *halljahr* annus jubilæus Hebræorum, a clangore tubarum ſic dictus, quo utitur Luth. Lev. XXV. 11. Proprie eſt ſonus ex aëre verberato, & verbale ab *hallen*.

HALLEN, ſonare. Francis *hellen*, *hillen*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 75. 76. *thaz Gotes uuizzod ſcono helle.* Vertit SCHILTERUS: *ut verbum Dei pulchre clangat.* Scilicet in idiomate Francico. Idem Lib. V. Cap. XXIII. 373. ex emendatione Cel. SCHERZII: *thir al thar ſcono hillit*, tibi omne ibi pulcre reſonat. Quod ſcil. Muſica cœleſtis cantat. Proprie eſt verberare aërem, a Lat. *cello* percutio. Nam C. & H. ſunt literæ permutabiles, & verba ſonandi apud Germanos plerumque ſunt metonymica, & cauſam ponunt pro effectu, quod multis exemplis oſtendi in *brauſen* ſonare. Inde genus ducunt

hell, ſonorus, canorus, argutus, *helle ſtimm* vox acuta, *helle cymbaln* cymbala ſonantia, Pſal. CL. 5. quod differt ab *hell* clarus, lucidus, origine & ſignificatu.

hellig, ſonans, *einhellig* conſonans, figurate concors, *mishellig* diſſonans, figurate diſcors.

gehellen, conſonare, figurate conſentire. Gloſſ. Pez. congruunt *gihellent*, concinens *gihellenter*. Hodie rarius auditur. Extat tamen apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ. ubi *gehellen* exponitur *conſentire, probare, comprobare, dare conſenſum, ratum habere.* Præfixum *ge* eſt adverb. congregandi, ut *una, ſimul, pariter* apud Latinos, quorum vim exacte exprimit.

gehell, conſonans, conſentiens. Gloſſ. Pez. conſonans *gihel.*

mishellen, diſſonare, diſſentire. Gloſſ. Pez. diſſidere *miſſihellan.*

enthellen, eadem notione. Gloſſ. Boxh. *enthellan* diſcrepare, diſſonare. In quo compoſito *ent* idem valet quod *and, ant* contra. Hodie obſoleſcit.

Schall, & *ſchallen* in nulla re differunt ab *hall* & *hallen* niſi præfixo ſchin. Chaldæis *kal* eſt vox, & Græcis καλεῖν vocare, neſcio an quadam cum reliquis affinitate.

HALM,

HALM, arundo frumenti. Græc. καλάμη, Lat. *calamus*, *culmus*, Angloſaxon. *hælme*, Franc. Alam. Belg. & Suec. *halm*. Gloſſ. Pez. culmus *halm*. Gloſſ. Keron. feſtuca *halm*. VEREL. in Ind. *halm* ſtramen ſegetis. Cuncta a notione cavitatis, adeoque ab *holen* cavare, per medium derivandi M. Hoc malo, quam cum HELVIGIO præter neceſſitatem derivare ab Heb. *makel* arundo.

HALS, collum. Perſis *halli*, Gothis, Angloſaxon. Franc. Alam. Belg. & Scand. magno conſenſu *hals*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. collum *hals*. Gloſſ. Ker. colla *halſa*, amplecti *kihalſit uueſan*. Gloſſ. Boxh. *halspauch* torques. VEREL. in Ind. *hals* collum, cervix, *halsbiorge* collare calybeum, *hals skamur* cui breve collum. JUNIO videtur idem quod vertebra, ab ἑλίσσειν volvere, verſare; Sed in ſententia STIERNHIELMII collum eſt fulcrum, quod ſuſtinet caput, ab *halten* tenere. Ab *hals* eſt *hals-ſtarrig* cervicoſus, tropice contumax, *umbhalſen* amplecti, & alia ſatis manifeſta. Alias collum Gothis præter *hals*, quod extat Luc. XV. 20. dicitur etiam *halſagg* Marc. IX. 42. & Angloſaxonibus *ſwura* ibidem.

HALS, pronus ad audendum. VEREL. loc. cit. *halſar* viri ſtrenui, qui collum periculis ſubjicere non reformidant, *gangi nu vil fram goder halſar* audacter jam in prœlium procedite milites ſtrenui. Hodie viget in compoſito *wag-hals* audaculus. Proprie eſt homo contra pericula obfirmatus, & dicitur *hals*, quia collum erectum, rigidum & extenſum eſt ſymbolum audaciæ. Vide Job. XV. 26.

HALS-BERG, lorica. Vide in *bergen* tegere.

HALS-GERICHT, juriſdictio criminalis, præcipue jus gladii & laquei, quod, cum circa collum & jugulum hominis maxime verſetur, ab objecto nomenclaturam accepit. Hiſpani eodem ſenſu dicunt *cada halſo*. Quorum illud a Mauris, hoc a Gothis aut Suevis haud dubie illis relictum.

HALS-SACHE, eadem notione, Latino-Barbaris *alſacia*, quod vide in *ſache* jus cognoſcendi.

HALS-SACHE, delictum capitale. A *ſache* delictum, quod vide.

HALT, particula vaga & incerti ſignificatus apud Suevos. Olim erat adverb. comparandi, ſignificans *potius*. TATIANUS Cap. XXVII. 3. *bitherbi iſt thir, thas furuuerde ein thinero lido halt, thanne al thin lihhamo gange in hella fuir*, utilius tibi eſt, ut pereat unum membrorum tuorum potius, quam totum corpus tuum eat in Gehennam.

HALTEN, tenere. SOMNER. in Dict. AS. *healdan* tenere. VEREL. in Ind. *halda* tenere. Cum L. & N. ſæpe convertantur in omnibus Dialectis, origo verbi commodiſſime referri poteſt ad *hand* manus, quia manus eſt primum & naturale tenaculum humani corporis, quo aliquid tenemus. Tenet autem nonſolum *manus*, qui primus ac princeps verbi ſignificatus, unde reliquis initium; ſed etiam ad ſimilitudinem *manus* intellectus, memoria, cupiditas, ſtudium, cura, cuſtodia, fides, imo etiam locus, ſpatium, capedo, duratio, impedimentum &c. & quicquid *manum tenentem* imitatur. Inde eſt, quod *halten* metaphorice ſignificat *ſervare, conſervare, obſervare, cuſtodire, alere, paſcere, ſuſtentare, continere, obtinere, retinere, commorari, ſiſtere, apprehendere, capere, defendere, ſtudere, æſtimare, exiſtimare* &c. De quibus, ſi quis ordine exponere, eorumque ſimilitudinem cum *manu tenente* oſtendere vellet, næ ille non uno vel altero die, ſed totidem menſibus opus haberet, nec tamen propoſitum abſolveret. Videmus interim, quanti fuerint in arte Symbolica artifices majores noſtri, quanta in verbis eorum ſapientia, quibusque mediis Linguæ ſuæ ſimplicitatem ad tantam provexerint ſenſuum abundantiam, ut nulla pene diligentia exhauriri poſſit. Quamvis autem hoc verbum non æque late pateat apud omnes, omnibus tamen eodem pene modo effertur, Gothis *haldan*, Angloſaxon. *healdan*, Francis & Alam. *haltan*, Island. *halda*, Angl. *hold*, Suec. *hælla*, Belg. *houden* per ſyncopen. Nos hoc loco potiores & antiquiores tantum ſignificatus delibabimus, reliquis aliorum induſtriæ relictis.

HALTEN, ſervare, conſervare. Gloſſ. Keron. ſervare *haltan*, *kehaltan*, ſervetur *ſi kehaltan*, ſalventur *kihaltan ſin*, ſervatam *kihaltan*, ſalvus *kehaltaner*. Inde Francis *haltar* ſalvator, ſervator, in Confeſſione Fidei NOTKERI Balbuli apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 80. Hodie dicimus *erhalten* & *erhalter*.

HALTEN, obſervare, imperata ſervare. Gloſſ. Keron. obſervare *kihaltan*, obſervabit *pihealt*, obſervantia *kihaltidu*.

HALTEN, ſtare promiſſis, ſervare promiſſa. Inde ritus dandi ſive tenendi manum ejus, cui aliquid ſervandum promittimus. Hoc enim ſigno tacite profitemur, nos velle ſervare promiſſa, *man wolle das verſprechen halten*, *wie man die hand halte*. Notum VIRGILII illud: *En dextra fidesque*. Verba ſunt ECCARDI in Cat. Theot. pag. 140.

HALTEN, cuſtodire. Gloſſ. Keron. cuſtodire *haltan*, cuſtodiat *kehalte*, cuſtodiam *kehalte, kihaltida*.

HALTEN, alere, paſcere. Hoc ſenſu paſcere porcos Gothis dicitur *ſweina haldan*, Angloſaxon. *ſwyn heoldan* Luc. XV, 15.

HALTEN, ſiſtere, moram & impedimentum injicere. Sic vulgo dicimus, *haltſtill* ſiſte gradum. Quod imitantur Galli in *faire halte*, & Itali in *fare alto*. Hinc claudi & omnes ſive manibus ſive pedibus impediti, Gothis vocantur *haltai* Matth. XI. 5. Angloſax. *healte* ibidem, Francis *halze* apud TATIANUM in Harm. Evang. Cap. LXIV. 3. Islandis *hallter*, Suecis & Anglis *halte*. VEREL. in Ind. *handhaltur* manibus claudus. Id eſt, impeditus. Ab *halt* rurſus formari

cœpit *halten* claudicare, quod Angloſaxonibus effertur *healtan*, Anglis *to halt.*

HALTEN, improbe tenere, ut ſolent avari, qui ſunt omnium mortalium tenaciſſimi. Inde Francis *gihaltig* avarus, & *gihaltigi* avaritia, parcitas, in Gloſſis Pezianis. Et huc etiam ſpectat ex hodierno ſermone *geitzhals* avarus, avaritiæ tenax.

HALTEN, judicare, ſentire, exiſtimare. De ſimilitudine intellectus cum manu tenente vide *vernemen* percipere.

HALTER, *helter*, vivarium. Utitur Luth. Jeſ. XIX. 10. Proprie eſt lacus, ubi piſces ſervantur. Hodie dicunt *kelter*, manifeſta ſpiritus in K. mutatione. Anglis *halter* eſt capiſtrum, omnino a notione tenendi.

HAMBOTT, bacca roſæ ſylveſtris. Vide *butt.*

HAME, hamus, uncus quo piſces capiuntur. Utrumque a Celtico *camm* curvus, vel *cammu* curvare, quas voces exhibet BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

HAME, aliud piſcandi inſtrumentum, compoſite *fiſch-hame.* Hoc inſtrumentum pendet a pertica, eſtque circulus ligneus, cui rete viciſſim appenſum. Hinc dubia redditur etymologia, quia duobus modis objicitur intellectui. Enim vero ſi ad circulum attendas, ejuſdem originis erit cum præcedenti, ſi ad rete, conveniet cum Græc. ἅμμα macula retis, quod eſt ab ἅπτω necto, judice MARTINIO.

HAMM, convenit cum Græco κόμμα, quod eſt a κόπτειν cædere, ſecare, incidere. Hinc Græcis κόμμα duo inprimis ſignificat *inciſionem* & *incile.* Incilia autem ſunt foſſæ, ad hoc inventæ, ut aquæ aut in campos arvales admitti poſſint, aut intra alveum contineri. Veteres a κόμμα formaſſe *hammen* cædere, inciſionem & diviſionem facere, ex innumeris derivatis, quæ vel ſuperſunt, vel in via perierunt, nec aliorſum referri poſſunt, colligitur. DIECMANNUS quidem conatur hæc derivata revocare ad *hemmen* impedire; ſed minus proſpero ſucceſſu, ut ex ſingulorum conſideratione deinceps patebit.

HAMM, quatenus eſt verbale ab *hammen* cædere, ſecare, incidere, præcidere, ſuccidere, excidere, ſignificat quantum poteſt.

HAMM, pratum. Angloſaxon. *ham* apud BENSON. in Voc. AS. Prata autem ſunt loca irrigua incilibus foſſis interſecta, ad deducendam vel immittendam aquam. Vocem adhuc ſuperſtitem eſſe, docet STADENIUS, in Specimine Gloſſarii apud DIECMANNUM pag. 30. ubi verba: *Paſcua & prata pinguia Oſterſtadienſibus noſtris dicuntur hamm, & plur. hæmme, quia cujusque prata, licet pluribus jugeribus conſtent, in extremis lateribus foſſis ſunt majoribus ſepta & munita, ne boves tranſilire in vicina poſſint.* Ejusmodi foſſæ Græcis, ut paulo ante oſtenſum, vocantur κόμματα, quia ſunt *inciſiones.* Et ab his inciſionibus, & non ab ulla munitione, prata ipſa Saxonibus appellari *hamm*, ex dictis manifeſtum.

HAMM, fluentum. Tale eſt nomen fluvii Ducatus Bremenſis HAMME, ſe in Wummam & poſtea in Viſurgim exonerantis, obſervante DIECMANNO. Nec dubito, quin plures ejusdem nominis fluvii in Germania vel alibi reperiantur. Ita vero dicuntur, non quod terram muniant aut diſtinguant; ſed quod eam ſecent eundo, & alveum ſibi faciant ſecando.

HAMM, ſylva cædua. Non ſylva in genere, nec ſylva ſepibus munita, & multo minus lucus. Nam lucus eſt nemus ſacrum, ubi lignum cædere nefas. Fieri tamen poterat, ut ſenſus a ſylva cædua paulatim ad ſylvam in genere perveniret. Inde fortaſſe eſt, quod omnes auctores a R. D. DIECMANNO laudati in ſignificatu *ſylvæ* conveniant. Quidam ex his auctoribus nobilis Emporii HAMBURGI nomen inde deducunt, quamvis etiam *Burgum pratenſe* denotare poſſit. Si quis tamen ſylvæ inhærendum cenſeat, mallem *Civitatem e ſylva exciſam*, quam *ſylveſtrem*, in nomine agnoſcere. Optimus divinator is demum erit, qui Annalium fide ſe tueri poterit. Nam extra Annales *ham* eſt vox vagæ ſignificationis, & pluribus rebus communis. Aliam & a prioribus longe diverſam nominis rationem exhibet conjectura ADRIANI JUNII, qui Hamburgum *Gambriviorum Burgum* interpretatur, quod priſcus ille Germaniæ populus eam regionem olim inſediſſet.

HAMM, domus diviſa & diſcreta, & poſtea omnis domus, ſive per translationem, ſive ex alia cauſa, quam poſtea inveſtigabimus in voce *heim.* Prior tamen ſignificatio antiquior eſt, & Veterum habitationibus accommodatior. TACITUS Cap. XVI. de M. G. *Nullas Germanorum populis urbes habitari, ſatis notum eſt, ne pati quidem inter ſe junctas ſedes. Colunt diſcreti ac diverſi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit. Vicos locant non in noſtrum morem, connexis & cohærentibus ædificiis: ſuam quisque domum ſpatio circumdat, ſive adverſus caſus ignis remedium, ſive inſcitia ædificandi.* Interim Angloſaxonibus *ham* quamvis domum denotaſſe, teſtes locupletiſſimi omnes, qui de Lingua Antiquo-Saxonica vel Lexica vel Commentarios ediderunt. SOMNER. cauſam appellationis quærit in verbo *heymen* tegere, ut proprie ſit tectum: STADENIUS in verbo *hemmen* claudere, ut proprie ſit locus clauſus. Utrumque etymon convenit domiciliis tam cohærentibus quam ſeparatis, noſtrum vero ſeparatis tantum & primævis.

HAMM, villa, vicus. Angloſaxon. *ham.* Veſtigium vocis repræſentant adhuc nomina propria locorum in Germania, HAM in Comitatu Marchiæ, HAMELEN in principatu Calenbergenſi, quæ certe præter *vicum* & *viculum* nihil ſignificant, etiamſi hodie ſint urbes amplæ & ſpatioſæ. Apud Anglos annectitur nominibus locorum, cujusmodi ſunt,

ſunt, NOTTINGHAM, BUCKINGHAM, WALSINGHAM &c. omnium eruditorum judicio eadem notione. Pro omnibus verba faciat CANGIUS: Interdum *Ham* ſignificat,, vicum, villam: unde apud Germanos &,, Anglos villæ & urbes ſua nomina in *ham*,, deſinentia paſſim habent. Et mox: *Hamellum*,, diminut. ab *ham*, villula a vico majori depen-,, dens &c. Hucuſque CANGIUS in Gloſſario. SPELMAN. exiſtimat, cohabitantes vocabulum ſingularis habitationis multitudini tribuiſſe. Sed quo minus huic translationi aſſentiar, facit innumerabilium villarum & vicorum in Germania ex ſylvis & arboribus excîſis origo, quam ex notitia medii Ævi hic ſuppono. Exempla vide in *markfleck* & *rode*. Hoc remedio Germania indigebat, ſylvis immenſis ab antiquo horrida. Hinc ipſius rei indicio ducor ad opinandum, *ham* quatenus apud nos villis & vicis tribuitur, proprie denotare *locum habitandi e ſylva exciſum*. Qua in re differt ab *heim*, quod eſt locus habitandi communis, non excîſus. Verum cum hic quoque locus Angloſaxonibus *ham* dicatur, & ob eandem cauſam, hinc univerſe affirmari non poteſt, omnem locum in *ham* deſinentem, e ſylva exciſum eſſe.

HAMM, ager, terræ portio. CANGIUS in Gloſſario: *hamma*, *hamme* portio & modus agri, *hamarium* modus agri, vel manſionale ab *ham* Germ. manſio. SPELMANNUS in Gloſſario: *ham* etiam dicitur de campi portione, ſive quod genu vel poplitis præferat ſimilitudinem, ſive alia ſui ſitus de cauſa. DIECMANNUS ſubintelligit agrum ab aliis ſeparatum, ſuisque limitibus circumſcriptum. Quod, ſi recte exponatur, cæteris conjecturis eſt præferendum. Solent enim ejusmodi agelli ſulcis, foſſis, marginibus, aut arborum inciſionibus, a toto ſeparari, & hinc revera ſunt *partes diviſæ*, etiamſi cum toto cohæreant. Priſci Septemtrionales talem agellum vocant *humpe*, quod idem. VEREL. in Ind. *hump* portiuncula ſoli vel agri.

HAMM, fruſtum, ſegmentum cujuscunque rei. Hodie dicimus *humpe* quod idem.

HAMM, ſegmentum cibi, *butter-hamm* fruſtum panis butyro illitum. Similiter & Belgis prioribus *hamme* erat pars abſciſſa rei cibariæ, teſte KILIANO in Etymol.

HAMM, poples, ſuffrago. Angloſax. *ham*, plur. *hamma*, Angl. *the hamme of the leg*. Scilicet natura provida plicandi & vertendi pedis cauſa in medio cruris fracturam fecit, quam Græci a flexu καμπὴν, Latini a frangendo *ſuffraginem*, Saxones ab incidendo *ſectionem* vel *inciſum* vocant. Confer *kniew* genu, & *keule* ſuffrago. Confer etiam, quæ de reliquis corporis partibus a ſectione denominatis, diſſerui in *lid* membrum, *kam* manus, *bruſt* pectus, *ſcharte* ſcapula, *brechen* rumpere.

HAMM, petaſo, perna, Dial. Belgica. Secundum antecedentia eſt vel ſuffrago ſuis, vel pars ſuis abſciſſa. Sic & Latinis *ſuccidia* a ſuccidendo dicitur.

HAMM, mutilatus, truncatus. Utitur hoc adjectivo OTFRIDUS Lib. III. Cap. IV. 16. ubi *ſieches inti hammes* dicitur de *ægrotis & mancis*, quibus Porticus erant repletæ. Omnino ab *hammen* cædere, ſecare, ut reliqua. Inde (1.) vox Salica *chuc-cham* verres caſtratus, quam in Codice Guelferbytano obſervavit & ab obſcuritate liberavit feliciſſimus nodorum & ænigmatum Juris interpres ECCARDUS in notis pag. 119. (2.) Vox Gothica *hanhamma* manu truncatus Marc. IX. 43. quam confirmationis cauſa hic addo, vindicias ejus poſtea daturus in *han* manus.

HAMMEL, *hamel*, vervex, aries caſtratus. Verbale ab *hammeln* mutilare, reſecare, præcidere. Vetus anonymi Vocabularius: muto *hæmling*. Vocabularius Saxonicus MStus: caſtrinus *eyn bætling*, *eyn hamel*. Teutoniſta: *hamel eyn gelubt ſcaip* muto, berbix, berbicus. Utitur his teſtimoniis ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 119. ut vocis qualemcunque antiquitatem oſtenderet. Addo ex Gemma gemmarum: muto *ein hamel ader ſchaff*, *quia obmuteſcit in occiſione*. Conſentiunt in voce Belgæ, ſed præter Belgas nemo recentiorum, imo nec antiquiorum, ſi Teutoniſtam & reliquos excipias. Nolim tamen ideo novitatis notam voci affricare, cum quia per ſe proba & idonea eſt, tum quia vetuſta eſſe poteſt, etiamſi nullis literis prodita ſit. Olim deduxi ab *hemmen* impedire. Sed nunc vervex mihi rectius ad mutilatos quam impeditos referri videtur, quia impediri multis commune, caſtrari verveci proprium. Præcipuum compoſitum eſt *bell-hammel*, quod vide in *bellen* tinnire.

HAMMELN, mutilare, reſecare, præcidere, excidere. Frequentativ. a ſimpliciori *hammen*, de quo paulo poſt. Dicitur ſenſu latiſſimo de mutilatione univerſe, inprimis membrorum, & per ſynecdochen generis poplitum. SOMNER. in Dict. AS. *hamelan* poplites vel ſuffragines ſcindere, poplitibus & ſuffraginibus ſciſſis mutilare. CHAUCERUS eodem citante: *hameled* præciſus, reſectus. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *hamla* ita cædere aliquem ut mutiletur vel ei membrum amputetur. VEREL. in Ind. *hamla ad handum eda fotum* manibus pedibusve truncare, *hamlan* talis læſio vel mutilatio. Lex. Run. *hamladr* manibus pedibusque truncatus. Francos eodem verbo uſos eſſe, inde colligitur, quod *Calvaria* ab interprete TATIANI Cap. CCII. 2. vocatur *hamal-ſtat*, hoc eſt, locus excidii, ubi malefici truncantur & obtruncantur. Hodie ſuperat in derivatis *hümpler* mutilator, quod dicitur de ſartoribus, qui pannos mutilant, aut veſtes ſecando perdunt, *hammel* aries cui teſtes exciſi, & fortaſſe etiam *himmel* cœlum, ob rationes in ſede vocis allegatas.

HAMMELN, impedire. VEREL. in Ind. *hamla* impedire Sirac. Cap. 22. Addit: In „Legibus paſſim *hamla* eſt membri alicujus „læſione vel mutilatione alium impedire quo „minus facultatem habeat quod velit effici- „endi. Hæc ille. Ergo vel metonymia eſt in voce, qua cauſa ponitur pro effectu, mutilatio pro impedimento; vel *hamla* eſt frequentativum ab *hemmen* impedire. Belgæ a frequentativo habent *hompelig* impeditus, quod dicitur de via inæquali & ſalebroſa, *hompel-voet* claudipes, pes impeditus.

HAMMEN, cædere, ſecare, incidere, præcidere, ſuccidere, excidere. Radix deleta, vera tamen, & fœcunditate inſignis. Indicium priſtini uſus præbet (1.) adjectivum *hamm* mutilatus, truncatus. (2.) frequentativum *hammeln* cum ſuis derivatis. (3.) ſubſtantivum *hamm*, quod decem habet ſignificatus, qui omnes in notione cædendi & dividendi conveniunt. (4.) adjectivum *ſkamm* brevis, id eſt, curtus, cui aliquid præciſum, cum ſuis cognatis, *ſkemmen* abbreviare, decurtare, *ſkemmi* brevitas: Quæ etiamſi cum radice ſua extincta ſint, vera tamen ſunt, & minime conficta. Gloſſ. Keron. brevis *ſkammer*, parviſſimo *ſkemmiſtun*, brevitatem *ſkemmi*, breviter *ſkemlicho*, *ſkamlihcho*, breviandum *ze ſkemmane*. Lex. Run. *ſkam* brevis, parvus, *ſkam taladr* pauciloquus. VEREL. in Ind. *ſkammur* brevis, *ſkambendur* qui breves habet manus, *ſkamrifia* qui breves habet coſtas, *hals-ſkamur* cui breve collum &c. Nimirum ſibilus ſæpe præfigitur, ubi minime neceſſarius. Interim ab his initiis fit Longobardis *ſcematio* mutilatio corporis Lib. II. Tit. LV. 16. cujus vocis origo omnes hactenus interpretes latuit, Italis *ſcemare* mancare, diminuere, quod a FERRARIO male derivatur a Lat. *eximere*, & a noſtris adhuc pejus a *ſchæmen* pudere. Reſtat, ut de ortu verbi *hammen*, quod tam numeroſam habet progeniem, aliquid addam. Hunc certe malo repetere a Gr. κόμμα inciſio, quod eſt a κόπτω cædo, quam contra analogiam legitimæ derivationis ab *hauen* cædere. A κόμμα autem recte fit *hammen*, *chammen*, *ſkammen*, inciſionem & diviſionem facere.

HAMMER, malleus. Gloſſ. Pez. malleus *hamar*. Conveniunt in voce omnes pene Dialecti, Angloſaxonica, Anglica, Belgica, Danica, Islandica, Suecica. Suſpicor, majores noſtros, cum adhuc Linguæ Græcæ ſtudioſi eſſent, ex aliquo Græcorum verbo hoc nomen more ſuo formaſſe, ſive a κάμνω fabrico, ſive a κόπτω tundo, pulſo, percutio. Nam hinc Græcis fit κόμμα percuſſio. Cur non etiam *hammer* percuſſor? K. & H. ſunt literæ convertibiles.

HAMPELMAN, icuncula habitu virili ad ludendum facta. VEREL. in Ind. *hampa oc leyka* ulnis ſublatis geſtire. In quibusdam locis *ampeln* etiamnum dicuntur pueri, quando puppa vel ſimili re ſubito oſtenſa gaudium vel deſiderium motu corporis teſtantur.

HAMSTER, mus agreſtis. Forte ab *hamm* ager, ut *feld-maus* a *feld* campus.

HAN, habere, *hant* habent. Utuntur hodie Suevi cum Alamannis Speculi Suevici conditoribus. Quod, etiamſi factum ſit per ſyncopen ex *haben*, mire tamen placuit omnibus Germanis, dignumque imitatione viſum eſt. Nam tota hodie Germania in tertia præſentis dicit *hat*, & in prima imperfecti *hatte*. Unde, niſi ab infinitivo Suevico *han* habere? Nam alias dicendum eſſet *habet* & *habete*, prout dixerunt antiqui. Gloſſ. Keron. habet *habit*. TATIANUS Cap. XIII. 11. *Johannes habeta*, Johannes habebat.

HAN, gallus gallinaceus. Gothis, Angloſaxonibus, Francis & Alam. magno conſenſu *han* vel *hana*. Vox a Gallo-Græcis, ut videtur, profecta, & a χανύω clamo, deducta. Hinc Gallus in Lege Salica Tit. VII. 5. dicitur *chana*, quaſi vociferator, quod ad vocem Græcam propius accedit. Latini cantorem vocant, ſed auribus haud propitiis. Diem enim venientem non cantu, ut reliquæ aves, ſed clamore nunciat, & poſt coitum aut victoriam non canit, ſed clamat.

HAN, epiſtomium. Ob conformitatem cum collo & capite criſtato Galli gallinacei, ut Anglis *cock* ob eandem cauſam, Belgis *kraen* a grue, Hiſpanis *pico del jarro* a pico martio, obſervante JUNIO in not. ad Will. pag. 197. Ob eandem cauſam ad alias quoque res translatio facta eſt. Inde *han auf der büxen* clavus ſclopi.

HAN, maſculus in genere avium, *henne* fœmina in eodem genere. Hæc nomina non ſunt a Gallo gallinaceo, ſed a pronominibus Septemtrionalium petita. STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 85. Omnis, inquit, avis maſcula dicitur *hana* ab *han* ille, & fœmina *höna* ab *hon* illa. Hactenus bene. Verum ſi hæc etymologia ad Gallum usque gallinaceum ejusque fœminam extendatur, quod tam ipſe quam LOCCENIUS in Lexico Juris-Sueo-Gothici facere videntur, non aſſentimur.

HAN, manus, Dialecto Danica, & quadam Saxonica antiqua. Cujus rei documentum præbet *Paraphraſis vetuſta Symboli Apoſtolici Boxhorniana* hiſce verbis: *ik kelave that he thar nu ſeteth eth erwirtheren han ſines vaders*, credo quod ibi nunc ſedeat ad digniorem manum patris ſui. Saxonibus jungere poſſumus Gothos. Nam in Codice Argent. occurrit *hanhamma*, manu truncatus Marc. IX. 43. Vulgo quidem legitur *hanfamma*; ſed vitio manifeſto. Nam *famma* eſt vox nihili, & *hamma* omnibus antiquis ſignificat mancum, mutilum, truncatum, ut demonſtravi in loco. Et talem quoque hic ſignificat. Agitur enim de manu amputanda ob regnum cœlorum. Reſtat ergo ut *han* ſit ipſa manus. Et hoc ſenſu reperitur etiam *hun*, in compoſito Gothico

thico *hunſle* ſacrificium Marc. IX. 49. quod certe oblationem manus ſignificat, ut oſtendi in *ſal* traditio. In Lege Salica occurrit *cham* pro manu Tit. XXIII. 1. Hoc arripit ECCARDUS in notis, & ex illo tanquam genuino derivat *han* & *hand*. An recte, dubito. Quamvis enim certum ſit, hæc tria *han*, *hand*, *kam*, antiquis manum denotaſſe, incertum tamen eſt, an ex ultimo reliqua prodierint? Mihi videntur alio naſcendi ordine facta, vel potius notionibus diſcreta. Nam *kam* eſt manus fiſſa, *hand* manus capiens, *han* manus tractans. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *hanna* verſare aut tractare manibus, vel attrectare. In precatione S. Birgittæ ad Chriſtum: *annor qwinnon hannade tins klædisfald*, *och ward helbrægda*, alia fœmina attrectabat oram veſtis tuæ & ſanabatur.

HAND, manus. Gothis *handus* Luc. I. 66. in comp. *hand*, Angloſax. *hand*, *hond*, Francis & Alam. *hant*, Procop. *handa*, Island. *hand*, *haund*. Gloſſ. Keron. manu *henti*, manuum *henteo*, manibus *hantum*. Gloſſ. Pez. chirographum *hantgiſcrip*. Gloſſ. Junian. in Obſ. ad Will. pag. 146. *hant tuele* manutergium. Recentiores, quorum conſenſus nemini non notus, omitto. Commodiſſime referri poteſt ad verbum vetuſtiſſimum multisque linguis (ut infra docebitur) commune *henden* capere, quia manus in corpore humano eſt naturale & unicum capiendi inſtrumentum.

HAND, plures habet ſignificatus, quorum alii ſunt *metonymici*, alii *ſynecdochici*, alii *metaphorici*, & ex Philoſophia imaginum petiti. Nam manus omnibus temporibus fuit ſymbolum *poteſtatis*, *juris* & *jurisdictionis*, *voluntatis*, *fidei*, *promiſſi*, *auxilii*, *violentiæ*, *cognationis*, imo etiam *ſcientiæ*, *artis*, & *dexteritatis* &c. Hinc tot ſenſus elegantes nati, quot conſideratio manus ſymbolica admittebat, inprimis apud noſtros, qui in amplificandis verborum pomœriis mire delectantur figurato dicendi genere, tam in vita communi, quam in foro. Horum præcipuos nunc eruam, reliquis, qui ſenſiculos tantum minutos & facile inveſtigabiles continent, prætermiſſis.

HAND, per metonymiam cauſæ eſt res manu facta, ſcriptura, pictura, opus manuarium, imo etiam facinus, furtum, homicidium, & quicquid manu perpetratur aut delinquitur. Hinc interpretationem capit vox veterum Jurisconſultorum *handthat* commiſſio delicti, delictum flagrans, in qua manus ponitur pro ipſo facinore. Jus Prov. Alam. Cap. LXXXII. 3. *ſuuen man mit der hantgetat begriffet*, *den ſol man für geriht füren*, quicunque in commiſſione delicti deprehenditur, ille debet duci in judicium. Cap. CCCXI. *diu hantgetat iſt*, *ſuua man einen begriffet an der hantgetat*, delictum illud eſt *hantgetat*, in quo quis, dum id committit, deprehenditur. Utrumque ex verſione cel. SCHERZII. Hinc porro *hand-dæda* homicida, & auctor cujuscunque facinoris, in Legibus R. Edmundi apud SOMNERUM: & *handhabenda* latro in flagranti deprehenſus, dum rem furtivam adhuc in manibus habet, in Legibus R. Adelſtani apud CANGIUM. Utimur etiam extra forum, & ſenſu minime facinoroſo. Inde *handlon* manuprecium, precium quod pro opere manuario ſolvitur.

HAND, per metonymiam ſigni eſt promiſſum manu data, tanquam ſigno & ſymbolo fidei, factum. Inde compoſita, *handſal* obligatio quæ data dextra firmatur, interprete VERELIO in Ind. *handfried* cautio manu data de non offendendo, *handſchrift* literæ ſponſoriæ & omnis ſcriptura vim obligandi habens, *handgelt* arrha, pecunia promiſſum confirmans. Quibus addi poſſunt ex infra dicendis, *handſchlag* ſtipulatio manu facta, *handmal* forum manu data compromiſſum.

HAND, per eandem metonymiam eſt conſenſus, quia manu, tanquam ſigno & ſymbolo voluntatis, annuimus. De more manu annuendi omnibus gentibus recepto, vide plura in *lauben* permittere. Jus Feud. Alam. Cap. XXVI. citante SCHILTERO: *on des herrn hant*, ſine conſenſu Domini feudum oppignorare.

HAND, per metonymiam adjuncti eſt juramentum, quia, dum ſacra verba proferimus, Deumque ultorem invocamus, manum ejusque digitos attollimus. Exempla uſus forenſis vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut.

HAND, per ſynecdochen partis eſt ipſe homo. Inde formulæ, *von hand zu hand* viritim, de homine ad hominem, de traditore ad traditorem, de vendente ad ementem, *mit der ſiebenden hand ſchweren* veritatem facti ſeptem conjuratoribus confirmare.

HAND, poteſtas, *freie hand* libera poteſtas, *mit geſamter hand* conjunctis viribus, *in die hænde geraten* in poteſtatem venire, *über hand nemen* prævalere &c. Metaphora a manu ducta, quatenus eſt inſtrumentum agendi. Senſu forenſi eſt *jurisdictio*, *dominium* &c. Hinc deditio antiquitus dicitur *handgang*, velut tranſitus in alienam poteſtatem. SOMNER. in Dict. AS. *handgang* deditio. VEREL. in Ind. *handganga* deditio, ſubmiſſio, *handgengur* qui fidem & obſequium ſuperiori, Regi puta, addixit, de civibus eminentioribus accipitur.

HAND, poſſeſſio, opes, facultas. VEREL. in Ind. *handhave* qui eſt in poſſeſſione vel poſſeſſorio, *handvam* damnum rei alienæ illatum. Metaphora a manu ducta, quatenus eſt inſtrumentum tenendi. Nec obſtat, quod res mobiles manibus, immobiles pedibus occupamus. Nam quocunque modo res in noſtram poteſtatem venerit, ipſa certe poſſeſſio eſt actus manui ſimilis, quæ res captas non tenet tantum, ſed etiam digitis ſtringit. Quod etiam cogitaſſe videntur ii, qui medio ævo omnes poſſeſſiones, etiam terras & prædia *tenementa*, eorum-

rumque poſſeſſores *tenentes* appellare inſtituerunt. Hic ſignificatus, quamvis Jurisconſultis nondum animadverſus, probe debet notari, quia opera ejus diſcimus, quid proprie ſit *todte hand* manus mortua, de qua infra prolixe.

HAND, jus, *geſamte hand* jus ſimultaneum, jus ſuccedendi in bona feudalia proximi cognati. Dicitur jus a *manu tangente*, quæ certe eſt ſymbolum juris. Nam tangere dicuntur, quorum extrema ſunt contigua & conjuncta, tropice vero ea, quæ ſub aliqua ratione ad nos ſpectant. Ergo dum manus cognati vexillum, quod a Principe vaſallo traditur, una tangit, hoc ipſo in communionem juris recipitur. Unde videmus, quam ſapienter hic ritus a majoribus ſit inſtitutus, & quam nihil absque *Jurisprudentia Symbolica* in foro Veterum intelligi poſſit. Cur hæc diſciplina jaceat neglecta, cauſam eſſe puto, quod pauci eo ingenio naſcantur, ut has elegantias attingere poſſint. Dicitur autem *geſamt*, a ſimultanea inveſtitura.

HAND, vis, *hand anlegen* vim inferre, *oberhand* vis major, victoria, *gewaffnete hand* manus militaris. VEREL. in Ind. *veria hendur ſinar* irruentem hoſtem a ſe repellere. Ducta ſimilitudo a manu, quatenus eſt inſtrumentum cogendi. Huc ſpectat ex foro antiquo *haiſterahandi*, quod extat in Lege Alam. Tit. X. *Si quis in curtem Epiſcopi armatus contra Legem intraverit, quod Alamanni haiſterahandi dicunt.* Id eſt, vim ſubitam & repentinam. Rationem interpretationis collige ex dictis in *haſt* feſtinus.

HAND, opera, auxilium, *handleiſtung* opitulatio, *handlanger* auxiliator, qui operam ſuam alteri porrigit. A manu, quatenus eſt juvandi inſtrumentum, vel ſymbolum promptæ voluntatis.

HAND, cognatio, *geſamte hand* univerſa cognatio. Extat & *gehænd*, quod a SOMNERO & BENSONIO, celeberrimis Linguæ Angloſaxonicæ interpretibus, exponitur *proximus* & *propinquus*. Apud Francos & Alamannos, qui computum cognationis a capite inchoabant, & in ungue digiti medii finiebant, manus erat ſymbolum cognationis remotæ; apud Saxones vero antiquos proximæ. Nec id ſine cauſa. Nam manus eſt oſſea compages, quæ deſinit in digitos, ut ſtirps in ramos, & horum digitorum articuli, alii aliis ſunt remotiores a manu, alii propius conjuncti. Quæ res anſam dedit ingenio humano, ut eam ſimilitudinem ad ſanguinis conjunctionem transferret. Unde rurſus videmus, qua elegantia *hand* ponatur pro cognatione, & *gehænd* pro cognato. De computo Francorum & Alam. actum in *nagelmagen* & *ſipzal.*

HAND, ſtatus, conditio, *ærgere hand* deterior conditio. Dicitur de infante ex inæquali matrimonio prognato, cujus ſtatus ratione parentum eſt quaſi ambidexter, melior aut deterior. Confer dicta in *ærger.*

HAND, ars, præcipue manuaria, *handwerk* artificium, ſcientia alicujus operis faciendi, *handgriff* tractandi dexteritas. Senſus a manu, quatenus eſt capiendi inſtrumentum, ad ſcientiam operis faciendi translatus, quia ſcientia & comprehenſio ſimilis eſt *iis rebus quæ manu prenderentur*, ut ſapienter ZENO apud CICER. in Quæſt. Acad. Omnes ſane concipiunt, intellectum menti eſſe inſtar manus. Hinc etiam vulgo in negotio intellectus utimur verbis ab officio manus deſumptis, cujusmodi ſunt *begreiffen* comprehendere, *begriff* comprehenſio, *vernemen* intelligere, *vernunft* intellectus &c. Imo etiam Latinis *comprehendere* primo eſt manu capere, deinde intellectu. Unde videmus, quam facilis fuerit manus ad ipſam ſcientiam translatio. Hoc videntur etiam Gothi cogitaſſe, dum ſapientiam vocant *handugei* Matth. XI. 19. & paſſim. Hinc fortaſſe non errabimus, ſi cum celeberrimis interpretibus, JUNIO & STIERNHIELMIO, hanc ſapientiæ denominationem ad manum referamus, etiamſi haud liquido conſtet, an *handig* Gothis fuerit ſciens, ſapiens, prudens, aut *hand* ſcientia.

HAND, dexteritas in agendo. Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt, *behændig* dexter, ſolers, *behændigkeit* ſolertia, quibus etiam Sueci utuntur. Sic apud Latinos quoque a *dextra* fit *dexteritas*. Dicitur autem præcipue de iis, qui manibus & ingenio (nam ſenſus ex potentia agendi & intelligendi mixtus eſt) ſubtiliter uti poſſunt, vel ad producendum humanæ vitæ utile inventum, ut artifices, vel ad faciendum ludicræ rei ſpectaculum, ut hiſtriones. Hinc quædam *manuum philoſophia* celebratur apud veteres. Pantomimi certe eam ob cauſam Græcis dicti ſunt χειροσόφοι, h. e. manibus ſapientes, quod tanto artificio res geſtas, quamvis tacito corporis motu, oculis objicerent, ut viderentur manibus loqui. Quanto majori jure artifices noſtros, qui opera utilia conficiunt, ſic appellabimus? Hiſce conſiderationem manus finire conſtitui, non quod non plures habeat ſignificatus, ſed quod hæc reliquis inveniendis ſufficere poſſint. Addam tamen adhuc quædam derivata & compoſita.

HAND, ſubfix. V. PROLEG. Sect. VI.

HANDEL, verbale ab *handeln* ſignificat quantum poteſt, emptionem, venditionem, permutationem, transactionem, & omnia hominum negotia, cauſas & facta, tam bona, quam mala.

HANDELN, quatenus derivatur ab *hand* manus, ſignificat manu tractare, *ſynecdochice* emere, vendere, mercari, permutare; *metaphorice* tranſigere, paciſci, exponere de re aliqua &c. Gloſſ. Pez. tractaverunt *hantalotun.* BENSON. in Voc. AS. *handlian* tractare.

HANDELN, quatenus derivatur ab *hand* opus, ſignificat agere, facere, & hinc porro *mishandeln* delinquere.

HAN-

HANDELN, quatenus derivatur ab *hand* vis, ſignificat manum immittere. Inde priſcis Bajuvariis *bantelode* manus immiſſio, in Decreto Taſſilonis de popularibus Legibus Cap. XV. *Qui manus immiſſionem reſiſterit, quod bantelod dicunt, XL. Sol. ſolvat in publico, & ipſam rem quærenti reddat.*

HANDHABEN, auxilio vel manu forti defendere, ab *haben* ſervare.

HANDHEBE, anſa. Refer ad *heben* tenere.

HANDIEREN, manu tractare. Dicitur de mercatura, opificio, & omnibus negotiis, præcipue manuariis. Inde Gallis *hanſer les armes* arma tractare, & *bienhanſez d'armes* in armis probe exercitati, apud CANGIUM in voce *hanſatus*. STADENIUS ſcribit *handthieren*, componitque ab *hand* manus, & *teren* gerere, quod tribuit Belgis. Malim ἀμέσως & citra compoſitionem a manu derivare.

HÆNDIGEN, tradere in manus. V. *henden* tradere.

HANDMAL, ſponſalia. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 59. "*Hantmahl* cer„te hoc ſenſu uſurpatum occurrit in ve„tuſtiſſima Evangeliorum Harmonia Cot„toniana, qua Hickeſius uſus eſt, cu„jusque aliud exemplar nuper Herbipoli „una cum aliis quibusdam MStis inventum „fuiſſe mihi conſtat. Scribitur ibi: *thar „uuas thes helites handmahal endi oc theru „helagen thiernum marium thera guodun.* „Hoc eſt: *Ibi erant ſponſalia herois ac etiam „ſanctæ Virginis Mariæ illius bonæ.* Huc uſque ECCARDUS. Proprie eſt ſponſio dextris junctis facta. Similia compoſita vide in *mal* ſponſio.

HANDMAL, forum juratum aut compromiſſum. V. *mal* forum.

HANDMAL, præterea ſignificare poteſt ſignum in manu, ſignum poſſeſſionis, ſignum judicii & jurisdictionis, ſi *mal* referatur ad ſignum.

HANDSCHLAG, colaphus. TATIANUS Cap. CLXXXVII. 4. *mit thiu her quad, ein azſtantenti thero ambahto gab hantslac themo Heilante*, cum hæc dixiſſet, unus ex aſſiſtentibus miniſtris dedit alapam Servatori. Gothi eundem ictum inverſo compoſitionis ordine vocant *slahloſa* Joh. XVIII. 22. a *slahan* percutere, & *loſa* vola manus. Quod in Verſione Angloſaxonica ubique circumſcribitur, neſcio qua de cauſa. Nam alapæ non caruerunt voce apud Saxones antiquos, ſed vocantur *hond-dyntas* & *hond-smællas* apud SOMNER. & BENSON. Hodie dicimus *backenſtreich*, *halsſchlag*, *maulſchelle*, ab objecto quod percutitur. Apud veteres occurrit quidam colaphus, qui non vindictæ cauſa, ſed ſignificandi cauſa infligitur, & hoc ſymbolum diverſos habet juris effectus. Nam ex tyrone facit militem, ex ſervo manumiſſum, ex libero ſervum, ex non poſſidente poſſidentem, docente CANGIO in voce *alapa*. At quo pacto hæc recte intelligi poſſint absque *Jurisprudentiæ Symbolicæ* cognitione, non magis video, quam ipſam diſciplinam, quæ nobis hæc ordine & decenter tradat.

HANDSCHLAG, manus ſtipulata. Proprie ſponſio manu plaudente facta, ab *hand* ſtipulatio, & *ſchlagen* plodere, collidere. Nam ab antiquo omnes ſtipulationes, donationes, & contractus junctis vel comploſis dextris firmabantur. Unde natæ formulæ, *frieden anſtoſſen, kaufschlagen*, & plures aliæ, quæ bonos habent authores, & a conjunctione vel comploſione manuum ſunt deſumptæ. Et huc etiam ſpectare videtur vetus formula: *dono tibi rem meam per feſtucam & andilaginem*: quam CANGIUS ex charta Sæculi IX. producit. Ipſe exiſtimat, hanc vocem *quidpiam corporale* ſonare, ut eſt feſtuca. Aliis actionem manus denotat. Scribitur autem duobus modis, *andilagus* & *andilangus*. Priorem vocem coincidere cum *handislagus*, judicat ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 59. Poſteriorem explicat WENDELINUS per *traditionem in manus* vel *mancipationem*, quia *handlangen* eſt tradere in manus.

HANDTHIEREN, negotiari. Utitur Luth. 2 Pet. II. 3. V. *handieren*.

HANDWERK, opus manu factum. NOTKERUS Pſal. CXXXIV. 15. *uuaz ſint iro Gota? Gold unde ſilber menniſcon hantuuerch*, idola gentium aurum & argentum quid ſunt niſi opera manuum hominum? Idem Angloſaxonibus *hand-weorc* & *hand-geweorc*. Vetuſtas inde formavit verbum. Hinc Templum *manufactum* Marc. XIV. 58. interpreti Gothico dicitur *handuwaurhto*, Angloſaxonico *hand-worhte*.

HANDWERK, ars manuaria. Quo ſenſu, vide in *hand* ars. Differt ab opere mechanico, ut per ſe manifeſtum.

HANF, cannabis, κάνναβις, καναμὶς. Angloſaxon. *hænep*, Dan. & Belg. *kennep*, Suec. *hampa*, Gall. *chanvre*, Hiſp. *cannamon* &c. Vox omnibus Europæ linguis communis, quamvis literis ſubinde mutatis. Cauſa concentus eſt, vel imitatio Græcæ aut Latinæ vocis, vel omnium origo a notione longitudinis & cavitatis. Nam propter has dotes cannabis potiſſimum ſeritur. Vide dicta in *kan*. Ab *hanf* eſt *hænfling* avis linaria, ab appetitu ſeminis hujus plantæ ſic dicta, ut oſtendi in Subfixo *ling* inter *Prolegomena* Sectionis VI.

HANGEN, pendére. Verſio Angloſaxon. Luc. XXIII. 39. *an of tham ſceathum the mid him hangode*, unus ex latronibus qui cum illo pendebat. TATIANUS Cap. CCV. 4. *ein ſon then thie thar hangetun*, unus de his qui pendebant. WILLERAMUS Cap. IV. 4. *duſent skilte hangent an dero uuere*, mille clypei pendent in propugnaculo. Quamvis *pendere* & *ſuſpendere* ſint actus valde diverſi, quoniam qui pendet, hæret in alto, & qui ſuſpendit, facit ut pendeat: Hoc tamen non obſtante, *hangen* & *hengen* videntur verba ſororia, ab

una

una & communi ſtirpe ὄγκος *uncus* oriunda, & primo quidem connotare *pendere & ſuſpendere ab unco*, poſtea *pendere & ſuſpendere in genere.*

HANGEN, metaphorice dicitur (1.) de nexu cauſarum, ducta ſimilitudine a pendentibus, qui ea parte qua pendent, cum loco cohærent. Inde *abhangen* dependere, *abhang* dependentia, *abhenglich* dependenter. (2.) de nexu partium. Inde *hangen* hærere, *anhangen* adhærere, *zuſammenhangen* cohærere. (3.) de propenſione, quia propenſi ſimiles ſunt pendentium, qui naturali pondere deorſum vergunt. NOTKERUS Pſal. I. 1. *er hangta ſinero geluſte, hengen do ſtuont er*, indulgebat ſuis voluptatibus pronus (in infernum) ſtabat. Ita locum interpretatur SCHILTERUS, in Gloſſ. Teut pag. 450. Hodie utimur compoſito *nachhengen*, indulgere dolori vel voluptati. (4.) de conſenſu, quia conſentientes prona ſunt voluntate erga eos, quibus conſentiunt OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXIII. 38. *ioh iz Goni hengit*, nec Deus id permittit. Gloſſ. Keron. conſenſerit *kihenkit*. Hodie dicimus *verhengen*.

HANREI, maritus qui mœchum patitur. Notum convicium, ſed ignoti ſignificatus Vulgo dicunt, *einen zum hanreien machen*, hoc eſt, facere aliquem hanræum. Ergo maritus aliquid fit, quod ante non fuit, tam uxoris quam rivalis culpa. Quæritur ergo, quid fiat? Diſſentiunt hic illuſtres in re etymologica Duumviri LEIBNITIUS & ECCARDUS. Ille maritum *Gallum* fieri *caſtratum*, hic *defatigatum* & *impotentem* contendit. Nam in idea *Galli* ambo conveniunt. Audiamus eorum verba. LEIBNITIUS in Epiſt. ad Ludolf. an. 1698. *Dum paſſim deliberatur de Rep. nos quoque de graviſſimis argumentis tractamus, unde ſcil. dicti Bernhuter & Hahnreh; magna utique diffuſione ſua nomina, & cura noſtra digna.* Et paulo poſt: *Nunc venio ad etymon Hahnreatus, id eſt, ut Gallice balbutiam Cocuatus; quo ego ſcil. invento glorior, ut Archimedes ſphæræ & cylindri comparatione; valdeque indignor, eam mihi eripi tuo illo diſſenſu. Si dixiſſes: non liquet; valde me turbaſſes, quid nunc futurum putas, ubi dixiſti, non placet? nigrumque ſententiæ meæ theta præfixiſti, pro qua ego tanquam pro aris & focis depugnare conſtitui.* Hactenus quidem jocatur vir ſummus, ſed mox paulo ſerius agit in ſequentibus: *In notationibus vocum cavendum mones merito, ne &c. Id putabam, me pulchre caviſſe; neque enim hic ſimilitudo literarum, ſed binæ integræ voces; neque incongruitas in compoſitione; neque quærenda affinitas, ubi res ipſa eſt. Nam hahn-ree eſt capo; quia hahn eſt gallus, & ree (runa Islandis) caſtratus. Prius patet; poſterius probo, ex uſu vulgi etiam in his terris, ubi ree cantherius. Sed tu velles, ree generaliter ſumi pro caſtrato quovis. Id vero iniquum eſt poſtulatum; quid uſitatius quam ſynecdoche ex permutatione generis & ſpeciei? Nonne recordaris, quid Italis il caſtrato? Nempe illis eo nomine κατ' ἐξοχὴν venit aries exſectus. Eodem modo ree vocabulum commune caſtrati olim (originem veriſimiliter habens ab impotentia) in equis remanſit, & ſi recte conjeci, etiam in gallis,* &c. ECCARDUS in Præfat. ad Collect. Etymol. pag. 53. hæc ſibi non penitus ſatisfacere ſcribit, laudatque Theſaurum STILERI, in quo *rehe* exponitur *laſſus, defeſſus, defatigatus.* Hunc ſignificatum applicat gallo, & deinceps marito. *Hinc itaque, inquit, deſumta eſt locutio Hanreh vel Hahnrey, quæ vi originis ſuæ hac ratione denotat maritum a mœcho defatigatum, maceratum vel devictum inſtar galli, a rivali ſpectantibus gallinis ſuperati.* Hæc fateor, jucundiſſime dici poſſe, ſi quæſtio inſtituatur inter pocula; minime vero, ſi res ſerio agatur. Tunc enim aliquid, quod veriſimilius ſit, proferendum erit. Quid falſius, quam maritum ab uxore infideli caſtrari? aut eum ex impotentia uxorem relinquere robuſtiori, tanquam victum victori? Hoc potius dicere voluerunt primi vocabuli inventores, uxorem & mœchum ex marito facere *ludibrium vulgi.* Nam publicata pudicitia & ſuppoſitio ſobolis, ſunt ampliſſima ridendi materies apud vulgus. Idque vox ſignificare poteſt, ſi contrahatur ex alia & vetuſtiori *haner-ry.* BENSON. in Vocabulario Angloſaxon. *heanra* vulgus. ÆLFRICUS in Gloſſario pag. 56. col. 2. vulgus vel plebs *heanra, burh-wered.* VEREL. in Ind. Linguæ veteris Scytho-Scandicæ: *ria* illudere, contumelia afficere. Gallice dixeris *riſée publique.* Hinc etiam vulgo *corniger* vocatur, quia creditur aliquid ignominioſi geſtare, quod ſe geſtare non putat. Galli hunc cornigerum vocant *cocu*, ſed & *cornue.* Quod ideo monendum duxi, quia hinc quoque oriri poterat primo *horny*, & poſtea *honry* tranſpoſitis literis, ſi cornibus opus ſit. Nam hoc ſcomma valde antiquum eſt, ut ex Onirocritico Artemidori alibi oſtendo. Sed mitto vocabulum inſanum, cum res ipſa parum ſana ſit. Quid enim indignius, quam virum probum convicium pati a crimine non ſuo, ſed alieno?

HANS, nom. prop. noviſſime factum per aphæreſin ex *Johannes*, ut *Klaus* ex Nicolaus, *Thrina* ex Catharina, & alia multa capite truncata. Cave, ne illud confundas cum ſequentibus.

HANS, ſocius, ſodalis. Significatum agnoſcunt KILIANUS & HADRIAN. JUNIUS Linguæ Belgicæ interpretes; ſed neuter etymon adtingit. Significat autem proprie *participem*, ut dixi in *henden* capere. Inde nomina propria Alamannorum aliorumque apud GOLDASTUM in Indicibus:

ANSBERTUS, ſocius clarus. Similia compoſita vide in *brecht*.

ANSERAMUS, ſocius robuſtus. Plura ejusdem generis vide in *ram*.

AN[S]

ANSBALDUS, ſocius audax. Plura ſimiliter facta vide in *bald.*

ANSEGISUS, ſocius fortis. Congenera vide in *geſus.* GROTIUS exponit *manu fortis*, quia forte alicubi legerat *Andagiſus.* Hadr. JUNIUS *obſes ſociorum*, quod appellativum magis quam proprium. SCHILTERUS *primas virorum fortium.*

ANSERICUS, ſocius potens.

Nonſolum autem Alamannis, ſed etiam Longobardis familiare fuit, ejusmodi nominibus uti. Inde ANSA ſocia, ultimi Longobardorum Regis Deſiderii uxor, ANSBRAND ſocius clarus &c.

HANS, primas, ſocius per excellentiam, qui reliquis fortuna major, *groſſe hanſen* magnates, *freie hanſen* primi ordinis liberi. Veſtigia ſignificatus inde a Domitiani ævo exhibet JORNANDES de rebus Get. Cap. XIII. ubi de Gothis: *Jam proceres ſuos, quaſi qui fortuna vincebant, non puros homines, ſed ſemideos, id eſt*, ANSES *vocabant.*

HANSE, ſocietas, multitudo conjuncta. Vox antiquiſſima, & ab *hans* ſocius oriunda, quæ proprie ſignificat *ſocietatem participantium.* Dicitur (1.) de ſocietate civili. Inde nomina propria Alamannorum aliorumque in Indicibus Goldaſtinis:

ANSFRID, defenſor ſocietatis. Similia vide in *frieden* tueri.

ANSHELM, protector ſocietatis. Similia vide in *helm.*

ANSWALD, rector ſocietatis. Similia vide in *walt* præfectus.

(2.) de ſocietate belligerantium. Codex Arg. Marc. XV. 16. *jah gahaihaitun alla hanſa*, & convocant totam cohortem. Joh. XVIII. 3. *ith Judas nam hanſa*, at Judas accepit cohortem. Et mox verſ. 12. *hanſa jah thuſundifaths jah andbahtos*, cohors & tribunus & miniſtri. TATIANUS Cap. CC. 1. *giſamanotun zi imo alla thia hanſa*, congregaverunt ad eum univerſam cohortem. (3.) de ſocietate mercantium. Inde Anglis *a hanſe* ſocietas mercatorum, & Latino-Barbaris *Hansgravius* præfectus nundinarum, quem negotiantes eligere poterant ex privilegio Friderici II. Imp. apud CANGIUM: item *hanſatus* in collegium mercatorum receptus, apud eundem. (4.) de ſocietate fœderatorum. Huc ſpectat celebris illa confœderatio præcipuarum Germaniæ Urbium a ſinu Finnico uſque ad Rheni oſtia, quæ Belgis *de duydſche Hanſe*, Gallis *Hanſe Teutonique*, Latinis HANSA TEUTONICA dicitur, de qua videndus BERTIUS, PONTANUS, alii. (5.) de ſocietate conſultantium. Hinc in veteri quadam Evangeliorum Verſione *concilium* vertitur *hanza*, memorante BERTIO Lib. III. Rer. Germ. Cap. 4. (6.) de ſocietate privilegiatorum. Inde Gallis prioribus *hanſer* aſſociare aliquem privilegiis alicujus collegii, & *marchand hanſé* vel *anſé* mercator privilegiatus, vel in numerum privilegiatorum receptus. (7.) de ſocietate opificum. Ab hoc ſignificatu reſtat nobis verbum *hænſelen*, quod dicitur primo de iis, qui ritu peculiari inter ſodales ejusdem opificii initiantur, poſtea etiam de aliis, qui delectamenti cauſa in numerum ſociorum, ſive itineris, ſive alterius rei communis, recipiuntur. (8.) de ſocietate quacunque. Galli videntur inde formaſſe *hanter* frequentare, *hanter des honneſtes gens* familiariter uti congreſſu honeſtorum, *hantiſe* converſatio. Quæ, cum ſint actus ſociales, rectius ad cognationem reliquorum, quam ad Lat. *habitare* (quod voluit MENAGIUS) referuntur. An huc ſpectet Angloſaxonicum *hyndene*, quod a Lexicographis exponitur *ſocietas*, dubito. Nam hoc videtur eſſe ab *hund* centum, ut patet ex compoſitis *twy-hynd-mon*, *ſix-hynd-mon*, *twelf-hynd-mon*, quibus denotantur homines ejusdem claſſis (Latino-Barbari *Hindenos* vocant), quorum ſinguli valent 200. vel 600. vel 1200. ſolidos, ſecundum taxam Saxonicis moribus receptam, qua omnem hominem certo pretio æſtimabant. De hoc inſtituto vide verba SOMNERI apud CANGIUM in voce *hindeni.*

HANSE, turba, multitudo non conjuncta. Codex Arg. Luc. VI. 17. *Gaſtoth ana ſtada ibnamma, jah hanſa mikila manageins*, ſtetit in loco campeſtri, & multitudo copioſa plebis (cum illo). Dictio ſynecdochica, qua ſpecies ponitur pro genere, multitudo conjuncta pro multitudine in genere.

HANSE, reditus ex quacunque re. Ab *henden* capere. Capit autem haud dubie, qui fructum rei percipit. Et fructus quid eſt niſi perceptio ex re? Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt, apud Anglos *hanſel* primus rei uſus, quod SKINNERUS male confundit cum *honſel* ſtrena, donum manu datum; apud Latinos inferiores *hanſa* vectigal, penſitatio ex mercibus, interprete CANGIO; apud Alamannos Sæculi XIII. *anslehn* feudum emphyteuticum, ea lege conceſſum, ut annua penſio ad dominum fundi redeat. Vocem ex GOLDASTO ſiſtit & explicat SCHILTERUS in Gloſſ. Teut.

HANSESTÆDTE, civitates Hanſeaticæ. Sunt, qui *maritimas* interpretantur, ab *anſee*, h. e. a ſitu *ad mare.* Quod GROTIO diſplicet merito. Is in Indice rerum & Verborum Scriptoribus Gothicis adjecto ſcribit, *quod a vocabulo Gothico* ANSES *aptior etymologia peti queat nominis Anſeaticarum Civitatium, quam a nonnullis magnis viris factum ſit.* Sed mentem non explicat. Videtur autem exiſtimaſſe, *Anſeaticas* dici, quod cæteris fortuna, opibus, nobilitate præcellerent. JUNIUS, poſtquam e Codice Argenteo oſtendiſſet, quod *hanſa* Luc. VI. 17. accipiatur pro multitudine, ſubjungit: *Quem locum eo libentius adſcripſi, quod mihi ſuſpicionem injecerit celeberrimis Germaniæ urbibus ab hoc vocabulo, propter inhabitantium frequentiam, Hanſeaticarum olim nomen inditum: prorſus ut Angliæ cele-*

berrimum emporium.] GUIL. SOMNERUS *ob ſimilem rationem* LONDINIUM *putat denominatum, a Cambrobritannico llawn frequens, plenus, & dyn homo: ut llawndyn tantundem ſit ac ſi dicas Urbs frequens & hominibus refertiſſima.* Communior & verior ſententia eſt, quæ *Hanſeaticas* interpretatur *ſocias, fœderatas.* Tales enim Civitates Anglis etiam nunc vocantur *hanſe-downs;* non quod *hanſe* proprie ſit fœdus, quem voci ſignificatum multi perperam affingunt; ſed quod in linguis nihil magis obvium ſit, quam genus & ſpeciem permutari. Vide num. (4.) in *hanſe* ſocietas.

HAP, *haps*, fruſtum, *hepchen* fruſtulum. VEREL. in Ind. *hap* agri vel prati portiuncula. Videtur ab initio ſegmentum denotaſſe, factumque per literam convertibilem a *kappen* ſcindere, ſecare, præcidere.

HAPPEN, avide arripere. Belgis *happen*, Gallis *haper*. Et illis quidem *happig* eſt avide arripiens, avarus, guloſus, his vero *hape-foie* avis quædam marina, quæ jecora piſcium appetit. MENAGIUS veriſimiliter derivat a Lat. *capere*. An vetus ſit, dubito, quia hactenus non occurrit.

HAPPEN, contingere, accidere, bene vel male ſuccedere. Verbum mediæ ſignificationis, & ad omnes fortunæ caſus, proſperos & inproſperos deſignandos factum, cujus ratio idonea adhuc ignoratur. Hodie cuſtodiunt Angli.

HAPPEN, proſpere ſuccedere. Senſus verbi Scythicus & Celticus, ex compoſitis & derivatis manifeſtus. VEREL. in Ind. *happ* inſperata felicitas, *happ-frodur* præter aliorum exſpectationem eruditus & ſapiens, *happlauſt* ſine ſpe, deſperato, *happenverk* negotium feliciter geſtum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *happus* felix. Addit SKINNERUS e Cambrica Dialecto: *anhappus* infelix, *anhap* infelicitas. Anglis *happy* etiamnum eſt felix, & *to make happy* beare.

HAPPEN, male ſuccedere, hærere, impedimentum pati. Hodie cum Belgis utimur frequentativo *happeren*, dum cætera nobis obſoleſcunt.

HAR, *haar*, crinis, capillus. Angloſaxon. *hær*, *heare*, Franc. *har*, Belg. & Angl. *hair*. TATIANUS Cap. XLIV. 21. *juuares houbites har alle girimitu ſint*, omnes capitis veſtri capilli numerati ſunt. Inde priſcis Danis *harfagr* pulcricomus, cognomen Haraldi primi Norvagiæ Monarchæ, apud Ol. WORMIUM in Lit. Run. pag. 217. & *hærulangur* qui longos alit crines, apud VEREL. in Ind. CASAUBONUS deduxit a κυρὰ tonſura, verbi κείρω tondeo: quamvis contra mores veterum Germanorum, qui comas non tondebant, ſed *uſque ad canitiem horrentem capillum in ipſo vertice religabant*, teſte TACITO Cap. 38. Hunc nodum capillarem videntur appellaſſe *har*, ſive ab εἴρω necto, ſive ab οὐρὴ cauda. Poſtea, quod ab initio fuit crinis ſubſtrictus, ceſſante in vertice nodo, omnibus capillis adhæſit. Quamvis etiam *har* ab *horreo* formari potuerit, quod capilli ſetarum inſtar erigantur: Quo pacto *hirtus* & *hirſutus* erunt affinia.

HAR, pilus, *hæren*, *harig*, *hæricht* piloſus, hirſutus. Gloſſ. Pez. pilos *harir*. Evang. Angloſaxon. Marc. I. 6. *and Johannes was geſcrydd mit oluendes hærum*, & Johannes erat veſtitus pilis camelorum. Quem locum interpres TATIANI Cap. XIII. 11. ita reddit: *habeta giuuati fon hariron olbentono*, habebat veſtimentum ex pilis camelorum. Inde nomen cilicio, ſago, & omnibus ex pilis animalium confectis veſtimentis. Gloſſ. Lipſ. *hera* cilicio, *heren* cilicium. Hinc pœnitentia in cilicio & cinere, de qua Luc. X. 13. interpreti Angloſaxonico dicitur *hreoſunge on hæran and on axan.* Et interpreti Francico: *riuua in haru inti in aſcun*, in Harm. Evang. Tat. LXV. 2. (Gothus vertit: *in ſakkum jah azgon.* Quem ſequitur Luth. *im ſack und in der aſchen.*) Galli inde habent *haire*, eodem ſenſu, dum vox Germanis obſoleſcit. Cunctis affine Gr. ἔρος, lana.

HAREN, vocare, clamare. Verbum Francis & Alamannis proprium, ſed hodie obſoletum. Gloſſ. Keron. clamat *hareet*, clamamus *haremees*. Gloſſ. Pez. clamet *haret*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 49.

> *Sie tho luto irharetun*
> *Thuruh thia ſuerun forahtun.*
> Tunc alte exclamabant
> Præ gravi timore.

Proprie eſt alte vociferare, ab *her* altus, quod nonſolum de rebus ſublimibus & exceſſis, ſed etiam de voce intenſa dicitur. Ad familiam verbi ſpectant,

> *haro*, clamor, & interjectio exclamandi apud Normannos, de qua infra.
> *fora-haro*, præco. Vox Franco-Theotiſca apud BOXHORN. in Gloſſis.

HARFE, *harpfe*, inſtrumentum lyricum, fidibus tenſum. Angloſaxonibus *hearpe* lyra, cithara, *hearpare* citharœdus, fidicen, *hearpian* citharizare, harpa canere. Cuncta apud SOMNERUM. Extat & in Evang. Angloſax. Luc. VII. 32. *we ſungon eow be hearpan, and ge ne ſaltudun*, cantavimus vobis ad lyram, & non ſaltaſtis. Eadem vox Francis notiſſima. OTFRIDUS inter oblectamenta vitæ cœleſtis, quibus ſpiritualibus modis fruemur, refert organa muſica, *lira, fidala, ſuegala, harpha, rotta*, Lib. V. Cap. XXIII. 395. ſeq. In Gloſſis Pezianis extat compoſitum, *ſalmharipha* pſalteria. Et conſentiunt Septemtrionales apud VERELIUM in Indice, ubi *harpa*, *haurpa* lyra, *ſla harpu* pulſare fides, *harpare* lyriſta, & ſimilia. Idem Belgis & Anglis *harp*, Suec. *harpa*. Tranſiit ex Germanico idiomate in Latinum medii ævi. Inde *harpa* inſtrumentum muſicum a lyra diverſum, apud VENANTIUM FORTUNATUM Lib. VII. Carm. 8. & hinc porro *harpare* fidibus canere, & *harpator* citharœdus. Galli a Francis habent

bent *harpe*, Itali a Gothis vel Longobardis *arpa*. Alias tamen origines, quam Germanicas, pro more ſectatur FERRARIUS, Papiam laudans, qui a gente *Arporum*, quos inſtrumenti hujus inventores vocat, nomenclaturam petit. Ibidem alios memorat, qui a Gr. ἁρπὴ, quod in extrema parte incurvetur, falcatum dixerunt. STADENIO eſt ab *haren* clamare, in Voc. Bibl. pag. 290. Aliis ab *horchen* auſcultare. Rectius, opinor, ducitur ab ἀραβεῖν reſonare, ſonum edere, quia harpa non clamat, nec auſcultat, ſed reſonat. Hodie eſt trigonum inſtar Deltæ, & digitis pulſatur, non plectro. Olim vero omne inſtrumentum fidibus tenſum videtur denotaſſe. Nam *harpare* etiam dicitur is, qui *circulum* tractat. Lex Angliorum & Werinorum Tit. V. 20. *Qui harpatorem, qui cum* CIRCULO *harpare poteſt, in manum percuſſerit, componat illum quarta parte majori compoſitione, quam alteri ejusdem conditionis homini.* De hoc *circulo* vide quædam in *ſpilrad*. Interim rem & nomen rei noſtris non nuper demum, ſed remotiſſimis ſæculis innotuiſſe, ex allegatis & origine Græca patet.

HARKE, raſtrum, inſtrumentum hortenſe, *harken* ſarrire, ſarculo corradere. Dubium eſt, an ſit a Lat. *ſarculum*, mutato S. in H. an vero ab Angloſax. *raca* ejusdem ſignificatus, per aliquam metatheſin. V. *Rechen.* Gallis idem aut ſimile inſtrumentum appellatur *herce*, quod rectius derivatur a Germ. *harke*, quam a Lat. *irpex.*

HARM, damnum, injuria, cujuscunque generis. Angloſax. *hearm* detrimentum, damnum, *hearman* lædere, nocere, *hearmcwedan* calumniari, *hearming* læſio, *hearmlic* nocivus. Cuncta apud SOMNERUM. Similia habent Franci. Gloſſ. Boxh. *harm* calumnia. TATIANUS Cap. XIII. 18. *niomannen ni bliuuet, noh harm ni tuot,* neminem concutiatis, neque calumniam faciatis. Verba Johannis ad milites. Germanis hic ſenſus obſoleſcit: ſuperat autem apud Anglos, quibus *a harm* nocumentum, *to harme* lædere. Et conſentit Gr. ἀρα damnum, execratio, ἀράομαι noceo, imprecor.

HARM, dolor vel triſtitia ex damno vel injuria accepta. Senſus Francis & Septemtrionalibus proprius. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 25. de occiſione Infantum:

Siu zalatun ſiu io ubar dag
Thar iz in theru uuagun lag
Joh anan themo barme,
Tharu muater zi harme.
Cottidie morti tradebant
In cunis jacentes,
Et in gremio,
Matris in dolorem.

VEREL. in Ind. *harmur* luctus, mœror, *harma* lugere, ægre ferre, & alia plura. Nos inde habemus reciprocum *ſich hermen*, acerbe contriſtari, quo utitur Luth. 1. Macc. IX. 68. de Bacchide ob cladem a Judæis acceptam ægritudine affecto.

HARMISCARA, pœna arbitraria nobilibus inflicta ob res & perſonas Eccleſiæ violatas, & alia graviora delicta. Vox Latino-Barbara, vel potius Theotiſca, quæ interdum ſcribitur *harniſcara* & *haranſcara*, quia M. & N. in ore vulgi permutantur. Favet huic ſcripturæ Epinicium Ludovico Regi dictum verſ. 27. & SCHILTERUS in notis, qui etymon ſuum ab *haru* capilli deſumptum, huic ſcripturæ ſuperſtruxit. Sed CAPITULARIA Regum Francorum apud BALUZIUM in utroque Tomo conſtanter ſcribunt *harmiſcara*. Capitulare LUDOVICI PII an. 829. can. 1. *De his qui ſine conſenſu Epiſcopi Presbyteros in Eccleſiis ſuis conſtituunt, vel de Eccleſiis ejiciunt - - - nobis placet, ut aut illum bannum perſolvant, aut* HARMISCARAM *ſuſtineant.* Capitulare CAROLI CALVI an. 877. Tit. LIII. 9. *Prævideant ne aliquis res Eccleſiaſticas vel facultates diripiat. - - - Quod ſi præſumpſerit, & ſecundum Leges humanas hoc componat, & ſecundum Leges Eccleſiaſticas inde Eccleſiæ quam læſit ſatisfaciat, & noſtram* HARMISCARAM *ſecundum modum cauſæ, & ut nobis placuerit, ſuſtineat.* Et ſic ubique & frequenter. Stylo Palatii conſentit *harmſcara* in Gloſſis Pezianis aliquoties, & *armiſcara* in Lege Longobard. Lib. V. Tit. I. 43. Et etiamſi omnium Francorum & Longobardorum monumenta eſſent vitiata, ſanari tamen vitium poſſet & deberet ex Lingua Angloſaxonica, in qua *hearm-ſceare* vindictam denotat. Vocem primus produxit SOMNERUS in Diction. Angloſaxonico, ubi ſequentia leguntur: *hearm-ſceare* (vel *ſcearu*) vindicta, pœna, animadverſio. Anglice *vengeance, puniſhment.* PARAPHRASIS SAXONICA, pag. 22.

Gif he brecath his gebodſcipe.
Si mandatum ejus (Dei) violaverit.
Thonne he him abolgan wurtheth.
Tunc iraſcetur ei.
Siththan bith hem ſe wela onwended.
Deinde ſubtrahetur ei beatitudo.
And wyrth hem wite gegearwod.
Et pœna ei præparabitur.
Sum heard hearm-ſcearu.
Quædam dura animadverſio.

„Ita Diabolus ſociis ſuis de Adamo tentan„do inter ſe tractantibus. Hinc tandem Le„ctor intelligat, quid ſibi velit Francorum „& Longobardorum *Harmiſcara*, de quo „Spelmannus, Voſſius, alii: quam cum eo„dem Spelmanno ab *hearm* damnum, & „*ſceare* pars, portio, conflatam arbitror." Hactenus SOMNERUS. Sed hic cogor a Summis viris diſſentire. Nam *ſceare* Angloſaxonice eſt tonſura, & *harmiſcara* in primo & proprio ſignificatu eſt *tonſura ſervi ob damnum domino vel reipublicæ illatum.* Hodie dixeris *ſchaden-ſchur*. Tonſuram mox ſequebantur plagæ, & plagas ſignum in

in fronte. Morem deſcripſi infra in *ſcheren* ſerviliter punire. Hunc tondendi actum & reliquos cum tonſura conjunctos, Franci & Alamanni appellabant *harmſcara*, eamque vocem nonſolum pro *tonſura*, ſed etiam pro *verberatione* & *perforatione* frontis uſurpabant, per metonymiam antecedentis pro conſequente, quia tonſuram mox excipiebant verbera, & reliqua. Gloſſ. Pez. plaga *harmſcara*, tortura *harmſcara*, percutit *haramſcarot*, tundimur *giharamſcarot uuerden*, perforatur *giharamſcarot uuirdit*. NOTKERUS Pſal. LXXII. 5. *unde ſament in ne uuerdent ſie geharinſcarat*, & cum hominibus non flagellabuntur. Poſtea vox transferri cœpta a pœna ſervili ad eam pœnam, quam ſupra deſcripſi. Et hoc certe ſenſu accipitur in Legibus Francorum & Longobardorum, & paſſim ubique. Hujus vindictæ ſpecies erant, mulcta extraordinaria, jactura bonorum & honorum, imo etiam canis & ſella. SPELMANNO *harmiſcara* non videtur pœnam corporalem complecti. Sed CANGIUM ſecus ſtatuentem abſolvit Capitulare LUDOVICI II. an. 867. Tit. IV. 10. ubi *ſella* diſerte vocatur *armiſcara*, & Epiſtola CXXXV. INNOCENTII III. Lib. 13. in qua *opprobrium portare*, h. e. canem portare, a Pontifice appellatur *harmiſcare*. Olim aliter ſtatui de hac voce, ſed nunc dicta emendo.

HARN, lotium. Gloſſ. Pez. urina *harn*. A Gr. οὖρον lotium, vel οὐρεῖν mejere. Præcipuum compoſitum eſt *harnſtrenge* ſtranguria, ſtillicidium urinæ, quod certe eſt a ϛράγξ gutta paulatim defluens, niſi cauſa morbi ſit ab anguſtia vaſorum. Tunc enim referri poterit ad *ſtrengen* arctare.

HARNISCH, gravis armatura, tota ex ferro vel chalybe, & totum ſæpe hominem tegens, cujus partes præcipuæ ſunt *lorica*, quæ pectoris, *galea* quæ capitis, *ocreæ*, quæ crurum ſunt munimenta. VERELIUS in Ind. *herneskia* lorica, brynia. Idem Anglis *harneſs*, Belgis *harnas*. Inde Scriptoribus medii ævi *harnaſcha*, Gallis *harnois*, Italis *arneſe*. Vox iis temporibus nata, quibus Galli & Germani corpus ære tegere cœperunt. Cel. HICKESIO, qui ſcriptis ſuis ampliſſimis Literaturam Antiquo-Germanicam priſtino ſplendori reſtituit, vox Germanica in ſenſu primario eſt *Galea*, ſive munimentum capitis, vel potius cerebri, quod Gothis appellatur *hairns* (quamvis non certo conſtet, quomodo vox Gothica legenda ſit) Danis *hierne* vel *hiarne*. Quod perfecte reſpondet pileo illi ferreo, quem *Galeam* appellamus. Verum cum eadem etymologia reliquis armaturæ partibus minime conveniat, nec veroſimile ſit, totam corporis armaturam a defenſione cerebri nomen accepiſſe: hinc gloria originis illis Dialectis relinquenda, in quibus ferrum *iren* & *haiarn* dicitur, adeoque vel Anglosaxonicæ vel Cambro-Britannicæ. Nam hinc recte fit *harniſch* ferreus, & adjectivo in ſubſtantivum verſo armatura ferrea. Res ipſa, & terminatio vocis inſolita, hanc etymologiam exigunt. Nam adjectiva in *iſch* deſinentia aliquoties ſubſtantivari, multa declarant exempla in *Prolegomenis* Sect. VI. adducta, quæ certe clariora ſunt, quam ut in dubium vocari poſſint. Ab hoc ſubſtantivo formatur Gallis verbum *harnaſcher*. Germani agnoſcunt participium *geharniſcht*, cataphractus, id eſt, ferro undique tectus & munitus, quod de homine & equo dicitur. Inventum hujus armaturæ tribuitur MARTI. HERACLIDES in Allegoriis ex editione Thomæ GALE pag. 451. *Mars dictus eſt* χάλκεος, *ſive æneus, quod univerſum corpus ære tegebat.*

HARO, clamor excitatus vicinis convocandis ad ſuppetias ferendas in caſu tragico. Obtinet potiſſimum in Normannia. In Codice Legum Normannicarum ab ill. Petro de LUDEWIG publicato, Cap. LVI. cujus inſcriptio: *De clamore Haro:* ſequentia leguntur. Art. I. *Non enim debet exclamari niſi in diſcrimine criminoſo: ad ignem videlicet, vel ad latrocinium, homicidium vel roberiam, vel in aliquo hujusmodi imminente periculo, ut ſi quis arrepto gladio irruat in alium furioſe.* Art. 4. *Ad hunc autem clamorem omnes debent exire, qui illum audierint, & ſi maleficium vite vel membrorum periculoſum viderint, vel latrocinium, propter quod malefactor pœnam deberet reportare amiſſionis vite vel membrorum, ipſum debent retinere, vel clamorem ſupra dictum poſt ipſum increſcere & levare. Aliter enim tenerentur emendare Principi* &c. Hinc jurisdictio criminalis Ducum Normanniæ appellari ſolet *jus de haro*. Vocem origine Germanicam eſſe, recte judicat CASANOVA. Eſt enim ab obſoleto *haren*, clamare, verbo Francis & Alamannis admodum familiari, de cujus progenie actum ſupra. Inde *haro* clamor, & interjectio exclamantis. Id que etymon probatur etiam MENAGIO SCHILTERO tamen in Gloſſ. pag. 455. in clamatio illa Normannica derivatur a Fran cico *hera*, huc. Quod neſcio an ſit præfe rendum. Utuntur hac interjectione etiam num Normanni. Sed apud reliquos Gallo *haro* nonſolum eſt interjectio, ſed vel ipſ conclamatio ad arma, vel rumor atque fa ma cujusvis rei atrocis nuncia, præcipue tu multus, aut hoſtilis irruptionis. FROISSARDUS apud Caſanovam: *Quand la nou velle & le* HARO *en vint en Landreches.* E alibi: *Le* HARO *commencea à monter, & le villes voiſines commencerent à ſonner les clo ches.* Et hic quoque ſenſus manifeſto e ab *haren* clamare.

HARREN, manere, morari, exſpectar Utitur Luth. Eſa. XXVIII. 10. *barre hie, ha re da, hie ein wenig, da ein wenig.* HELVI GIUS deflectit ab Heb. *achar* moram feci tardavit: MARTINIUS a Lat. *hærere*. Se nec hoc, nec illo opus habemus. Quen admodum enim Gothis ab *her* huc fit *hi*

ja

jan venire, accedere ad locum: ita Germanis ab *hier* hic derivatur *harren* manere, morari in loco. Metaphorice dicitur de perſeverantibus, quia manentibus ſimiles ſunt. Inde *beharren*, *verharren* perſeverare, *ausharren* edurare, perſeverare ad finem usque, *beharrlich* jugiter, conſtanter. Apud priſcos hactenus non occurrit.

HART, durus. Goth. *hard*, Angloſax. *heard*, Franc. & Alam. *hart*, *hert*, Belg. Angl. & Island. *hard*, Suec. *hærd.* Gloſſ. Keron. dura *hertiu*, duros *herteem*, durius *hartor*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. 5.

> *Er ſe ioh himil uuurti,*
> *Joh erda ouh ſo herti.*
> Antequam mare & cœlum fierent,
> Et terra adeo dura.

Inde compoſita *ſtein-hart*, *eiſenhart*, & alia ſatis nota. Vocem *alienæ originationis indigam* eſſe, exiſtimat STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 86. SKINNERUS derivat ab α priv. & ῥέω, q. d. ἄρυτος, quia dura ſunt quæ non diffluunt. MARTINIUS primo ab *aridus*, mox illo dimiſſo ab *artus*, quatenus ſtrictum & compactum ſignificat. Quicquid ſit, ab hac partium minimarum anguſtia proveniunt omnes duri qualitates, & inprimis ea, qua tactui reſiſtit. Mirum tamen eſt, ſi fuerit Latinæ originis, tot ſimilia per omnes fere ſignificationum gradus in vetuſtiſſimis Linguis, *Celtica*, *Perſica*, *Græca*, reperiri. Mirum, Germanos primum tenere ſignificatum, a quo reliqui omnes incredibili copia & haud vulgari ſapientia per artem ſymbolicam formata ſunt. Nam a *duro* denominatur *difficilis*, quia durum eſt impeditum, nec tranſitum præbet aliis corporibus; *rigidus*, quia durum naturaliter riget; *firmus*, quia durum ſolidum & compactum; *robuſtus*, quia duro nihil robuſtius nec durabilius; *fortis*, quia durum ferro reſiſtit, nec facile cedit adverſario; *tenax*, quia durum conſtat ex partibus, quæ ſe mutuo attrahunt; *gravis*, quia durum grave & natura ponderoſum; *moleſtus*, ob eandem cauſam; *vehemens*, quia durum acre & penetrans; *offendens*, quia durum tactu lædit; *obſtinatus*, quia durum inflexile & intractabile; *ſeverus*, ob eandem cauſam; *ſævus*, ob eandem cauſam &c. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

HART, difficilis, *hart-hörig* (Suecis *lomhærd*) ſurdaſter, difficulter audiens, *hart zu erſteigen* arduus adſcenſu, *es hælt hart mit ihm* magnis difficultatibus implicatur, *du haſt ein hartes gebeten*, rem difficilem poſtulaſti, 2. Reg. II. 10. *mit harter mühe* ægre, vix, difficili opera. SOMNER. in Dict. Angloſax. *heard* durus, arduus, *heardlice* duriter, difficile, vix. VEREL. in Ind. *hardfert* arduum & difficile. Cum ſimplici convenit Lat. *arduus*.

HART, rigidus, *harte kælte* frigus atrox, glacie & ſtiriis rigens, *hærte des winters* rigor hiemis. Gloſſ. Pez. rigiditate *harti*.

HART, firmus, ſtabilis, immotus, *erhærten*, *behærten* confirmare.

HART, robuſtus, validus, vegetus, *hart machen* corroborare, *hart werden* obfirmari ad aſpera ferenda. Inde *hærte* antiquis robur. Gloſſ. Pez. robur *harti*. Similia habent Græci, cujusmodi ſunt, κάρτος vires, robur, καρτερὸς robuſtus, καρτερώνυχος qui robuſtos habet ungues, καρτερέω tolero, patienter fero, καρτερία tolerantia, in quibus elementum K. reſpondet Barbaro H. ut ſæpe alias. Huc videtur ſpectare nomen Regis Gepidarum apud JORNAND. de reb. Get. Cap. 38.

> ARDARICUS,
> robore pollens.

Quamvis etiam ad fortitudinem referri poſſit, quia credibile eſt, veteres nonſolum ab hoc adjectivo, ſed etiam a reliquis, quæ ſequuntur, formaſſe ſubſtantiva, ejusdem cum adjectivis indolis.

HART, fortis. Vox antiquiſſima, multorumque populorum uſu nobilitata, quæ Perſis effertur *card*, Græcis καρτερὸς, Islandis *hardur*, Cambris per metaplaſmum *hydr.* VEREL. in Ind. *hardur* durus & fortis *hardleikr*, *hardmenska* ſtrenuitas. Perſis *card*, *carda* virile, forte, & bellicoſum ſonat, tam antiquis quam hodiernis. STRABO Lib. XV. κάρδα interpretatur per ἀνδρῶδες καὶ πολεμικόν: & HESYCHIO καρδάκες, *cardaces*, ſunt viri bellicoſi, ut didici ex Diſſert. RELANDI de Vet. Ling. Perſ. Quibus nunc addo, quod eodem HESYCHIO teſte ἀρταῖοι Perſis ſunt heroes, & inde ARTAXERXES magnus heros. In nominibus propriis Germanorum eundem admittit ſenſum, pulcrum ſane & elegantem. Inde

- HARTOMUNDUS, vir fortis. A *mund* vir. Nomen nobilis Franci aut Marcomanni a VOPISCO memoriæ proditum.
- ARDABURIUS, vir fortis. A *bur*, *bauer* incola, civis, indigena. Nomen nobilis Gothi vel Alani in aula & exercitu Imper. Leonis.
- BERNHARDUS, vir fortis. A *bern* vir, quod vide.
- LEONHARDUS, fortis inſtar Leonis.
- GERHARDUS, bello ferox. A *ger* bellum, quod vide.

HART, audax. Cambris *hydr* nonſolum fortem & ſtrenuum, ſed etiam audacem ſignificat. Et ſic in aliis quoque linguis fieri ſolet, ut fortis & audax communia habeant vocabula. Nec id præter rationem. Nam audax eſt ipſe fortis quatenus modum excedit in aggrediendis periculis. Hinc quando Galli & Itali dicunt, *hardi* & *ardito* audax, *hardiment* audacter, *hardieſſe* audacia, *ardire* audere: hoc ex Germ. fonte habent, non ab *ardendo*, aut aliunde.

HART, tenax, *hart anhangen* tenaciter adhærere, *neidhart* invidiæ tenax, ERHART honoris & religionis tenax.

HART,

HART, vehemens, *harter ſtreit* certamen vehemens. Græcis quoque *καρτερὰ μάχη* de atroci pugna & duro conflictu dicitur, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 189.

HART, graviter offendens. Dicitur præcipue de verbis. Hinc verba Domini, quæ diſcipulis aliisque erant offendiculo, interpreti Gothico vocantur *hardu waurd* Joh. VI. 60. Angloſaxonico *heard ſpræc*, LUTHERO *harte rede*, Vulgatæ *durus ſermo*, omnibus eodem ſenſu, quia durum in ſermone dicitur, quod ipſo auditu offendit. Cujusmodi qui proferunt, Latinis dicuntur *lapides loqui*, quos nemo concoquat.

HART, obſtinatus, *hartnack* durum caput, dura cervix, animus inflexibilis, *hartnæckig* contumax. VEREL. in Ind. *hardlyndur* ingenio duro. Et huc etiam ſpectat vox myſtica *durities cordis* ex Evang. Marc. X. 5. quæ Gothice vertitur *harduhairtei*, Angloſaxonice *heortan heardneſſe*, Suecice *hiertas hærdheet*, Islandice *hardleika hierta*, Germanice *herzens hærtigkeit*, omnibus (ni fallor) præfractæ obſtinationis & indiſciplinabilis animi ſenſu.

HART, ſeverus, *harte ſtraffe* pœna ſevera. VEREL. in Ind. *hard drægur* ſeverus, *hardrietti* pœna ſevera, *hardlifi* vita dura & aſpera qualis monachorum.

HART, ſævus, immitis, inhumanus. SOMN. in Dict. AS. *heard-heorta* immiſericors. BENSON. in Voc. AS. *heardmode* immitis, durus. VEREL. in Ind. *hard drægur* ſævus, *harddrægne* ſævitia.

HART, quatenus eſt adverbium ab adjectivo factum, ſignificat quantum poteſt, dure, difficulter &c.

HART, valde, vehementer, *hart zürnen* graviter iraſci, *hart betrüben* graviter offendere, *hart dringen* vehementer urgere. Gloſſ. Lipſ. *hardo* valde, nimis, *filohardo* vehementer. VEREL. in Ind. *hart fiarri* valde procul. OTFRIDUS habet *harto* in locis innumeris, quæ ſi vellem deſcribere, bonas horas male collocarem. Græcis quoque *κάρτα* ſignificat admodum, vehementer, perquam. Hiſpanis *harto* eſt ſatis, ſufficienter, cognato ſignificatu, & forte a Gothis relicto. In compoſitis auget ſignificatum. Hinc interpretationem accipiunt nomina Alamannica apud GOLDASTUM in Ind.

NIDHART, valde utilis. Hodie *Neidhart*, quod vide.

GOTHART, valde bonus.

HARTBRECHT, valde clarus. Hodie *Harprecht*, quod vitioſum.

HARTPOLD, valde audax. V. *bald* audax.

HARTWIC, valde ſtrenuus. V. *wig* bellicoſus.

HÆRTE, quatenus eſt abſtractum ab adj. *hart*, ſignificat quantum poteſt, duritiem, difficultatem, rigorem, robur &c.

HÆRTEN, quatenus derivatur ab *hart*, ſignificat quantum poteſt, durare, dureſcere, indurare, obdurare, confirmare, obfirmare, corroborare &c. Gloſſ. Keron. obdurare *furihertan*. Gloſſ. Pez. obfirmabis *pihartis*, obfirmatus eſt *pihartit uuard*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *heardian* dureſcere, indureſcere, durare, indurare. VEREL. in Ind. *herda* indurare, gravius reddere, *hertur i eitri* veneno tinctus & induratus ſcil. gladius. Græcis quoque *καρτύνειν* eſt firmare.

HARTEMIS, Diana venatrix apud Græcos, alias *ἄρτεμις*. Pleraque Deorum nomina interpretationem capere a ſignis, jam aliquot exemplis oſtendi, & illam Linguam, in qua Deo & ſigno idem nomen commune, veram iſtius nominis matrem eſſe, ex Logica probabilium ſuppono. Signum autem Deæ eſt cervus. Nam in nummis antiquis vel inſidet cervo, vel curru vehitur a cervis, vel cervum habet adſtantem. Hoc ſigno duce nomen Deæ a cervo deſumptum eſſe reor. Nam cervus Lingua Angloſaxonica dicitur *heort* apud ÆLFRICUM in nominibus ferarum, Scandica *hiort*, Anglica & Belgica *hart*. Litera H. in vocibus Barbaris apud Græcos ſæpe omittitur, ut hoc loco, vel in aliam & cognatam literam, qualis eſt K. commutatur, ut alibi. Nomina Deorum Dearumque a Barbaris inventa eſſe, doctiſſimi & vetuſtiſſimi Græcorum ultro fatentur, quod productis eorum teſtimoniis alibi oſtendo.

HARZ, reſina. Gloſſ. Boxh. *harz* bitumen, picula, reſina. Gloſſ. Pez. picis *harzoles*, pice *harzole*. HELVIGIUS in Orig. Dictionum Germ. *hartz* per anaſtr. ab Heb. *zari* reſina, liquor arborum, quo liniuntur vulnerum dolores. Aliam e fonte Chaldæo & Arabico originem affert MARTINIUS in voce *reſina*. Fides ſit penes auctores. Confer *teer*.

HARZ-WALD, & per apocopen *harz*, olim erat ſylva Germaniæ immenſa, & mundo (ſi PLINIO credimus) coæva; nunc poſtquam urbes innumeræ & agri vaſtiſſimi nemoribus exſtirpatis ſucceſſerunt, hæſit nomen totius parti, ſylvis inquam & montibus in tractu Goslarienſi, exigua quidem menſura, nonnulla tamen veteris famæ gloria. Quanta ſit hujus nominis vetuſtas, & apud exteros celebritas, vel hinc colligere licet, quod Saltus HERCYNIUS, & omiſſo interdum halitu ARCYNIUS & ORCINIUS memoratur ab antiquiſſimis Scriptoribus tam Græcis quam Latinis, manifeſta Germanicæ vocis imitatione. ARISTOTELES Lib. I. Meteorol. Cap. 13. *Plurimi fluvii ad Septemtrionem profluunt e Montibus Harcyniis*, *ἐκ τῶν ὀρῶν τῶν Ἀρκυνίων*. Et de Argonautis ſcribit APOLLONIUS RHODIUS Lib. 4. quod per paludes Celtarum iter facientes, in maximum diſcrimen incidiſſent,

> *Ni delapſa alto Juno Saturnia Cœlo*
> HERCYNIO de MONTE *Duces monuiſſet* &c.

Verc

Veroſimile eſt, Ariſtotelem notitiam nominis accepiſſe a Germanis, qui forte Alexandro M. militaverant. Nam vetus traditio eſt, Saxones e Macedonia progreſſos in Germaniam veniſſe, revera quidem fabuloſa, ob nominis Saxonici novitatem, ſed minime improbabilis, ſi de Germanis cohortibus poſt ſervitia Macedonica in patriam reverſis intelligatur. SCHILTERUS *hart* interpretatur ſylvam, ſed nullo veterum teſtimonio inſtructus. Reliqui omnes agnoſcunt compoſitum *harz-wald*, unde vulgus jam ante bis mille annos per apocopen fecit *harz*. Et hanc ſylvæ appellationem alii a copia cervorum, alii a copia bituminis arceſſunt. COLERUS in Tac. Cap. 28. *Orciniam appellaſſe Græcos Cæſar ſcribit Lib. 6. pravius etiam quam Latini. Hi enim Germanicum* HIRTZENWALD *in ſaltum Hercinium haud dubie corrupere. Significat autem ea vox cervorum ſylvam.* SPENER. in Not. Germ. Ant. pag. 83. *Germanica vox* HARTZ *aut* HART BITUMINEAM *aut denſam fruticoſamque* SILVAM *ſonat.* Etymologiam FREHERI, ſed minus probabilem, vide infra in *rück* tractus terræ. Cæterum ab illa Silvæ parte, cui nomen totius hodienum adhæret, CHERUSCOS nomen adeptos, opinio invaluit apud omnes. Vide MENSONEM ALTINGIUM, SPENERUM, & HEINECCIUM in Diſſert. *de Crodone Harzburgico.*

HASCHE, navis piratica, ab *haſchen* celeriter capere. Vide plura in *aſche* navicula.

HASCHEN, capere cum celeritate, *erhaſchen* curſu prævertere, currendo captare. Hebræis *achan* eſt tenuit, apprehendit, Græcis ἴσχειν tenere. Utrumque ex obſervatione HELVIGII. Præcipuum derivatum eſt *hæſcher* lictor, qui ſontes prenſat, qui ſubito arripit.

HASE, lepus. Belg. *haas*, *haze*. Gothis *auſo* eſt auris Joh. XVIII. 10. Idem Græc. οὖς. Forte leporem *auriculam* appellare aliquando placuit. Rectius tamen vocatur *auritus* vel *auriculatus*. Et hunc ſenſum præbet vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ysgyfarn* auris, *ysgyfarnog* lepus, quia auritus: ſic & Græc. λαγωὸς a longis auribus. MACROBIUS Lib. VI. Saturn. Cap. 5. *Auritos lepores non Maro primus uſurpat, ſed Afranium ſequitur, qui in Prologo ex perſona Priapi ait: Nam quod vulgo prædicant aurito me parente natum, non ita eſt.* In reliquis Dialectis invenimus R. in medio vocis. Sic Angloſaxonibus lepus dicitur *hara*, Anglis *hare*, Suecis *hara*. Vel ab *har* canus, quod Angloſaxonicum; vel ab antiquiori *haſe*, ſibilo in caninam mutato. De voce Latina agit GELLIUS Lib. I. Cap. 18. nos infra in *lauffen* currere. Ab *haſe* eſt *haſelieren* leporem agere, quod dicitur de ineptientibus & ludibundis.

HASEL-STAUDE, corylus, *haſel nuſs* nux colurna. Vox Germ. *haſel* obſcura eſt, inquit MARTINIUS. Ducam autem ab *haſe* lepus, quod nucamenta ſint ceu villi pedum leporinorum. SKINNERUS derivat a Lat. *caſula*, ita ut *haslenut* proprie ſit nux *caſularis*, hoc eſt, ut interpretatur, agreſtis, non hortenſis. Sed uterque fallitur. Nam *haſel* proprie eſt galerus, & metaphorice calyx nucis, quia galero ſimilis. Et ab hoc calyce tam fructus quam arbor ipſa nomen accipit, ut conſideranti manifeſtum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hæſel* galerus, *hæsl*, *hæsl-nuta* corylus. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. abellanæ *hæsl* vel *hæſel-hnutu*. Gloſſ. Pez. corylus *haſal*, amygdalum *haſal*. Originem & cognationem Saxonicæ vocis *hæſel*, quatenus tegumentum denotat, jam expedivi in *hut* pileus.

HASPEL, rota qua funis aut filum attrahitur. Latini *girgillum* vocant. Quid ſit, explicat ISIDORUS in Gloſſis. *Girgillius, rota hauritoria.* Et rurſus: *Hauſtrum, rota, hauritorium, qui & Girgilius.* Si verum ſcripſit Iſidorus, primus girgilius nomen ſortiri potuit ab *heben* levare, quia hac machina laticem e puteo in altum levabant. Nam hinc recte fit *haps*, *hapſel*, *haſpel*. Vulgus has literas pro libitu transponit, & hoc luſu indoctas aures ſæpe decipit. Exempla vide in *eſpe* tremulus, *heſpe* fibula, *knoſpe* gemma. Poſtea, re in alios quoque uſus converſa, vox applicari cœpit rhombis, trochleis, ſuculis, & alabris textorum & mulierum. Nam & hæc Latinis *girgilli*, noſtris *hæſpel*, Italis *aſpo* vocantur. In iisdem Iſidori Gloſſis *hapſum* exponitur *vellus lanæ.* Hoc arripit MARTINIUS, & hinc deducit *haſpel* rota glomeratoria, duce KILIANO in Etymologico Belgico. Sed unde ſit *haps*, neuter exponit.

HASS, odium, averſio animi. Angloſaxon. *hete*, *hatung*, Francis *haz*, Belg. & Suec. *haat*, Island. *hatur*. NOTKERUS Pſal. CXXXVIII. 22. *in durhnotemo haze hazeta ih ſie*, perfecto odio oderam illos. Vox Latina videtur cum Germanica conſentire, quia S. & D. ſunt literæ permutabiles. MARTINIUS tamen eas e diverſis fontibus deducit: illam, ab inuſitato ὀδύω odi: hanc a χάσις ſeparatio, quia odium eſt affectus disjunctionis. Ab *haſs* ſunt *hæſslich* fœdus, turpis, odioſus, *gehæſſig* infenſus &c.

HASSEN, odiſſe, averſari. Gothis *hatjan* Matth. V. 44. Angloſaxon. *hatian*, Francis *hazen*, *hazzon*, Belg. *haaten*, Angl. *to hate*, Suec. *hata*, Sorab. *hidzu*. NOTKERUS Pſal. CXXXVIII. 21. *ne hazeta ih die dih hazent*, nonne odio habui qui te oderunt? Videntur hic rurſus conſentire Lat. *odiſſe*, & Gr. ὀδύσσω. Quæ ni fallor ſunt verba deſiderativa ab ἄτη noxa, quia in omni odio eſt voluntas deſtruendi eum quem odio habemus. MARTINIUS tamen non ab illis, ſed a χαδεῖν retrocedere, cavere, devitare, verbum noſtrum deducit, quia odiſſe eſt animo recedere a re odioſa. Contra STIERNHIELMIUS cuncta unius eſſe ſtirpis exiſtimat, domeſticæ an peregrinæ, non explicat. JUNIUS

NIUS originem quærit in Angloſaxon. *hat* calor, ardor. Sed hac etymologia odium cum ira confundit. Verbum vere Germanicum vide in *fien* odiſſe.

HAST, feſtinatio. Belg. *haaſt*, Angl. *haſt*, Gall. *haſte, hate*. Ab ἀίσσω, ἄσσω cum impetu feror, judice MARTINIO, SCALIGERO, & aliis. Etymon valde opinabile, etiamſi Græcum. Nam hinc quoque Latini præfixo F. (quod antiquis erat pro H. & etiamnum eſt Hiſpanis) videntur formaſſe *feſto, feſtim, feſtino* &c. SKINNERUS, qui mallet derivare ab *haſe* lepus, riſum movet, aſſenſum non invenit. Angloſaxonibus *efſte, ofſte* eſt feſtinatio Luc. I. 39. & *efſtiend* feſtinans Luc. II. 16. Opinor per metatheſin a Lat. *feſtinus*.

HAST, feſtinus & feſtinanter. Belg. *haaſt*, Angl. *haſty*. Extat eo ſenſu veriſimiliter in nomine Regis Longob. *Ahiſtulfus, Aiſtulfus*, quod GROTIUS in Indice, & omnes qui ante illum de Lingua Germanica ſcripſerunt, interpretantur *celer auxiliator*. In Catalogo Alamannico GOLDASTI eſt *Heiſtolf*, quod idem. Francos dixiſſe *heiſt, heiſter, heiſtig*, mox apparebit. Allegorice uſurpatur de iracundo & vehementi.

HASTEN, feſtinare, celerare. Armoricis & Suecis *haſta*, Belg. *haaſten*, Angl. *to haſt*, Gall. *haſter, hater*.

HASTIG, incitatus & incitate, vehemens & vehementer. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIII. 9. 12. *mih ſcal man heiſtigo biſcoltan*, accuſabunt me vehementer. Belgæ & Sueci dicunt nobiſcum *haſtig*.

HAT, altus, excelſus. VEREL. in Ind. pag. 108. col. 2. *hat* apud Scriptores paſſim altus, procerus, celſus, *hatt* altum, celſum, *hæd* altitudo. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *head* ſublimatus, *hethe, heahtho* culmen, altitudo, *hyhthe, hyhtho* exaltatio. Credo Mœſo-Gothos quoque dixiſſe *hats* pro alto, ſicut *gods* pro bono. Nam in Codice Argent. lego *hazjan* laudare Luc. XIX. 37. *hazida* laudavit Luc. XVI. 8. Quod certe non eſt ab ἁγιάζειν, ut JUNIUS exiſtimat; ſed ab *hats* altus. Nam laudare eſt extollere, non ſanctificare. Ita *herian*, quod in utroque loco a Verſione Angloſaxonica adhibetur, eſt ab *her* altus. Ipſum vero *hat* eſt ab *höhen* exaltare, per medium derivandi T. Atque hinc jam patet, quid ſignificet, aut ſignificare poſſit, nomen Regis Gothorum THEODAHATUS, nempe vel principem excelſum, vel a populo ſublimatum. Nam *theod* principem & populum denotat. Poſterius ſe probavit GROTIO, dum hoc nomine *populo æſtimatum* deſignari exiſtimat, quia ſcil. *hat* in genere dicendi allegorico laudatum & æſtimatum ſignificare poteſt. Interim Galli ab *hat* habent *haut* altus & altum, quod ingentem ducit familiam in hodierna lingua. Nam ab illo derivantur *hauſſer, hautain, hautement, hauteſſe, hauteur*, ut compoſita omittam. MENAGIUS vocem, neſcio qua de cauſa omiſit.

HATSCHE, ſecuris. Anglis diminutive *hatchet*. Utrumque vitiatum ex *hacke* ejusdem ſignificatus. CK. ſæpe mutatur in TCH. vel TSCH. & nullibi frequentius quam in ore Anglico. Cujus rei multa dare poſſem exempla, niſi ſufficerent, *hatch* & *watch*, quorum illud manifeſto inclinatum eſt ex Germanico *hecken* ova excludere, alterum ex Angloſaxonico *wæccean* vigilare. Senſu caſtrenſi eſt bipennis, ſive haſta lato ferro & ex utraque parte acuto. Inde *hatſchier* ſatelles bipennifer.

HATZE, *hetſe*, pica, graculus. Quid aliud, niſi avis dicax? Hoc autem ſignificare poteſt, ſi ducatur ab Angloſaxon. *hatan, hetan*, dicere, quod inprimis in ſalute dicenda obtinet, ut oſtendi in *heiſſen*. Quam belle hoc conveniat picæ, notus indicat verſiculus:

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto.
Si me non videas, eſſe negabis avem.

De loquacitate hujus avis mira narrant PLINIUS & PLUTARCHUS in Libro de animalium prudentia. Latinis *Pica* idem denotare poteſt, ſi interpres Barbarus adſit. Nam *ſpæcan* Angloſaxonibus eſt loqui, & ſibilus priſcis Latinis non habetur pro litera.

HAU, altus. Extat in Indice Vereliano pag. 108. col. 2. & merito refertur ad voces a natura ſuppeditatas. Nam altitudinis ſignificatum habet non tam ab inſtituto, quam ab ipſo ſpiritu in altum protruſo. Qui, dum cum voce pergit, mox etiam producit *hoh* & *hoch*, eodem ſenſu.

HAUBE, criſta, *vogelhaube* cirrus, *haubellerche* galerita, alauda criſtata. Conſentiunt Gallica *hupe* criſta volucris, *hupé* criſtatus, *alouette hupée* caſſita. Cuncta ab *heben* levare, tollere in altum. In reliquis Dialectis, præſertim Angloſaxonica, Anglica, & Cambro-Britannica extat *cop* & *coppa* eodem ſenſu, quia ſcil. C. & H. ſunt literæ permutabiles. De his vocabulis conferenda ſunt dicta in *kopf* apex. Hic princeps & antiquiſſimus ſignificatus, qui poſtea a criſtis & galeis volucrum ad mitras & reliqua capitis tegumenta translatus eſt.

HAUBE, mitra, vitta, galericulus, & omne capitis operimentum, ſenſu a galericulis avium petito. VERELIUS in Ind. *hufa* vitta, *hufa, myſſa* tegmen capitis anguſtum, rotundum, & virile. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hwf* cucullus. Belgæ dicunt *hu[...]* & *kuif* promiſcue, quia H. & K. permutari ſolent in omnibus Dialectis. Unde intelligimus, cur eadem res Gallis dicatur *coif[...]* Latino-Barbaris *cofa, cofia, cuphia*. Qu[...] cum ſint Germanicæ originis, perperam de[...]rivantur a Gr. ὕφος textile.

HAUBT, pars ſumma humani corporis. La[...] *caput*, Goth. *haubith* Marc. VI. 28. Angloſa[...] *heafod* ibidem, Francis & Alam. *houbit, ha[...]bit*, Iſland. *haufud, hofod, hufud*, Suec. *hu[...]wud*, Belg. *hoofd*, Procop. *hoef*. Gloſſ. K[...] ro[...]

ron. capita *haubit*,capite *haubite*. TATIANUS Cap. XXX. 6. *noh ſuueres bi thenemo houbite*, neque jures per caput tuum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVII. 45. *Pilatus huab giſcribana ubar ſinaz houbit*, Pilatus erexit inſcriptionem ſuper caput ejus. Omnino ab *heben* levare, erigere, tollere in altum. Quid enim eſt caput, niſi pars hominis ſublimis, qua cœlum & ſydera reſpicit? OVIDIUS Lib. I. Met. de opifice rerum:

Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Translatum autem eſt ad capita animalium propter ſimilitudinem, etiamſi ſint partes extremæ magis quam erectæ. Vani ſunt, & in Linguam noſtram antiquiſſimam injurii, qui capitis appellationem a Græc. ὕπατον ſummum, vel Lat. *caput* deducunt, cum tam pulcras domi habeamus origines, ut aliunde emendicatis non opus ſit. Conſenſum Celticæ Linguæ vide in *kopf*. Nam *kopf* & *haubt* ſunt voces ſororiæ, & ex eodem ſemine prognatæ, per ſecreta literarum convertibilium. Quibus ignoratis, neceſſe eſt, in clariſſimis vocibus etiam oculatiſſimos cœcutire.

HAUBT, metaphorice dicitur duobus modis, *ſubſtantive* & *adjective*.

HAUBT, ſubſtantive acceptum ſignificat (1.) eum, *qui aliis præeſt*, ob capitis in membra ſua imperium. Ita maritus eſt uxoris ſuæ caput, centurio militum, Dux exercitus. Sic vulgo dicimus, *den feind bis aufs haubt ſchlagen*, in qua loquendi formula *haubt* ducem ſignificat, (2.) eum, *qui cœpti aut placiti alicujus auctor eſt*. Nam hic quoque ſimilis eſt capiti, a quo initium capiunt ſenſus & nervi. Hinc *behaubten* proprie eſt dicta & facta defendere, primo quidem ſua, poſtea etiam aliena. Niſi quis malit allegoriam petere a capitis membra ſua defenſandi ſtudio.

HAUBT, adjective dicitur de eo, quod in genere ſuo *primum, præcipuum*, & *princeps* eſt. Inde Angloſaxonibus *heafod-ſtol* ſedes regia, *heafod-cyric* Eccleſia primaria, *heafod-gilt* crimen capitale, *heafod-leahter* peccatum mortale, & ſimilia apud SOMNER. Nos inde habemus *haubt-ſtatt* metropolis, & alia innumera, a capitis præ cæteris membris præſtantia deſumpta. Et huc etiam ſpectat ex foro *haubt-fall* reditus capitalis. Nam *fall* eſt reditus, & dicitur capitalis, non a capitibus optimi pecoris, equi vel bovis; ſed quod ſit reditus præcipuus Domini ex hæreditate decedentis ſervi, jure manus mortuæ. Aliam vocis interpretationem exhibet GOLDASTUS in Animadv. ad Script. Parænet. pag. 457. his verbis: „Sciendum, „ſervis mortuis non filios modo filiaſve, at „ipſos etiam Dominos ſuccedere, alicubi „in ſemiſſem, multis in locis quadrantem, „plerisque trientem. Interim & veſtes au„feruntur ſelectæ, vulgo *gwandfæll*: & pe„cora ſtabulis abiguntur, *hauptfæll*: illam in „bona ſucceſſionem *glæſs*, relicta *verlaſſen„ſchafft*: hanc ſpecierum exactionem *fæll*, „caduca *verfallenſchafft* nuncupant.„

HAUBT, menſura, *über haubt* ſummatim, citra menſuram, *oxhaubt* menſura vinaria apud Hamburgenſes. Celtica Lingua & hodie Cambro-Britannica *hob* & *hobaid* eſt modius, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Quod uſus poſtea ab aridis ad liquida, & omnem menſuram tranſtulit. Oritur autem ab *hof* modus, ſenſu a modo ad menſuram tranſlato, quia menſuræ ſunt rerum menſurabilium modi, termini, & fines. Ita Latinis a *modus* fit *modius* & *modulus*. Quid ſit *ox* in voce Hamburgica, infra expoſui in O.

HAUBTMAN, duo ſignificare poteſt, vel *virum primarium*, vel *præfectum capitum*. Cauſa duplicitatis eſt a partibus compoſiti. Nam *haubt* ſubſtantive & adjective dicitur, & *man* virum & præfectum ſignificat. Angloſaxonibus *heafod-man* eſt Dux, præſes, præfectus, *heofod-men* optimates, ſummates: nobis *haubtman* præfectus capitum, vulgo *capitaneus*, poſito capite pro milite.

HAUCH, halitus, *hauchen* ſpirare, anhelare. Forte ſunt voces naturales a ſono anhelantium factæ. Simile eſt Gr. ἄω ſpiro.

HAUEN, cædere. Hujus verbi duplex fuit facies ab antiquo: una, quæ literam W. habet in medio: altera ſine W. TATIANUS Cap. CLXXXV. 2. *inti ababio ſin ora thaz zeſeuua*, & amputavit auriculam ejus dextram. Ergo *hion* aliquando fuit cædere. Quod certe eſt a Græc. κέειν ſcindere, mutato K. in H. Ab *hion* manifeſto ſatis derivatur *hior* gladius, & *hiorleik* gladiorum ludus. Primam vocem exhibet VEREL. in Ind. alteram WORMIUS in Carmine Regneri Lodbrog Regis Daniæ. Hodie dicimus *hauer*. Omnibus conſentit Græc. ἄορ enſis. Ex eodem fonte ſunt *haue* ligo, Gallica *houe* ſarculum, & *houer* paſtinare. Alteram verbi formam cum ſuis derivatis vide in *hauwen*.

HAUF, *hauff*, cumulus, tumulus, acervus. Angloſax. *heape, hype*, Franc. *huf, huof*, Belg. *hoop*, Angl. *heap*, Sorab. *kopen*, quia H. & K. permutantur. Gloſſ. Boxh. *huffo* acervus, *hufun, huffun* aggeres, acervi, *huffon* acervatim. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XI. 29. *thaz uuarf er allaz ſar in houf*, hoc omne protinus conjecit in unum acervum. WILLERAMUS Cap. VII. 2. *din uuamba iſt ſama uueizzes huffo*, venter tuus eſt ſicut acervus tritici. Quidam vir doctus deduxit a Græc. αἰπύς altus: alius a Lat. *copia*. Uterque præter neceſſitatem. Nam ſicut *tumulus* a *tumendo* dicitur, ita *hauf* ab *heben* levare, tollere in altum, quia acervus eſt congeries elevata & ſupra locum aſſurgens. Allegorice utimur de cœtu, ſeu multitudine hominum congregata. Inde Angloſaxonibus

heape nonſolum acervum, ſed etiam cuneum, turmam & legionem ſignificat. Ab *hauf* eſt *heuffen* cumulare.

HAUS, *hauſen*, piſcis Danubianus, inſigni magnitudine. Lat. Barb. *huſo* apud CANGIUM. Creditur ſic dici, quod magnitudine *domum* æquet. Sed hoc nimis frivolum eſt, etiamſi MARTINIO ſe probaverit. Malim ab *exos*, quod oſſibus careat. Quamvis nec hoc omnino placeat. Credibilius eſt, vocem ex Ponto cum ipſo piſce ad ſuperioris Danubii accolas veniſſe. Turcis enim *uſun* eſt longus, *uſun boilu* longurio, ſtatura longus, *uſun parmak* digitus medius ſeu longus, *uſun balyk* longus piſcis, apud CLODIUM in Lex. Turc. Hoc videntur imitati Germani in *hauſen* & *huſen*. Dicitur autem longus per excellentiam, quia in longitudinem XXVI. pedum excreſcit, nec longiorem habet Danubius. Inde *hausblaſe* ichthyocolla, gluten huſonis, proprie *veſica*, quia, ut GESNERUS ſcribit, fere ex huſonum tantum veſica ichthyocollam Germani habent. Fides ſit penes auctorem.

HAUS, domus, & quicquid domui ſimile, caſa, tugurium, cavea &c. Omnes antiqui habent *hus*, Gothi, Saxones, Franci, Alamanni, Cambri, & omnes Septemtrionales, dum Belgæ dicunt *huis*, Angli *houſe*. Gloſſ. Boxh. *huſom* ædes. Gloſſ. Keron. domum *hus*, tabernaculum *huſe*, in domo Dei *in huſe cotes*. Oritur, non a Lat. *caſa*, quod potius ad conſenſum ſpectat, & multo minus a Gr. *ὀυσία* ſubſtantia; ſed ab *hüten* tegere, & proprie eſt tectum. S. & T. ſunt literæ convertibiles. Male merentur de lingua noſtra antiquiſſima, qui hanc vocem, quaſi aliunde acceptam, illi eripiunt. Inter compoſita Veterum eminent

gudhus, templum, domus Dei, in Cod. Arg. Joh. XVIII. 20.

hus-weard, paterfamilias, *hus-carl* famulus domeſticus, & alia apud SOMNER.

hwsmon, agricola, homo frugi, Dial. Cambrica, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

huskiſuaſo, domeſticus, in Gloſſis Theotiſcis apud eundem.

husbondi, paterfamilias, *huskona* hera, & alia apud VEREL. in Ind.

huſére, facultas diſponendi de rebus ſuis, in Jure Prov. Alam. Cap. 42.

HAUSEN, quatenus derivatur ab *haus*, ſignificat quantum poteſt, habitare, & in habitationem recipere. NOTKERUS Pſal. CIII. 17. *unde huſont in himile*, & habitant in cœlo. SOMNER. in Dict. AS. *huſian* hoſpitari. VEREL. in Ind. *hyſa* domo & hoſpitio recipere.

HAUSRAT, ſupellex. Vide *rat* inſtrumentum.

HAUSSEN. V. *auſſen*.

HAUSSUCHUNG, ſcrutinium rei furtivæ in ædibus alienis. Vetus vocabulum vide in *ſuchen* viſitare.

HAUT, cutis, pellis, corium. Angloſaxon. *hyd*, *hyde*, Franc. *hut*, Belg. *huid*, Angl. *hide*, Dan. Suec. & Island. *hud*. NOTKERUS Pſal. CIII. 2. *den himel dennende alſo hut kedenet uuirt*, extendens cœlum ſicut pellem. SOMNER. in Dict. AS. *hyd*, *hyde*, corium, cutis, pellis, tergus, dorſum, *hyd-gyld* cutis vel corii pretium, puta ne vapulet; *hyd-ſcyp* myoparo, navigium coriis contectum. VEREL. in Ind. *hud* corium, *hudfat* pera coriacea. Cuncta ab *hüten* tegere, munire, ſervare. In Celticis Dial. hæc radix effertur *kutten*, quia ſcil. H. & K. ſolent permutari. Quod ideo obſervandum, quia hinc intelligimus, cur eadem res Græcis dicatur *σκύτος*, Latinis *cutis*.

HAUWEN, cædere, ſecare, quocunque inſtrumento id fiat, gladio, ſecuri, dolabra &c. Idem quod *hauen*, inſerto W. SOMNER. in Dict. AS. *heawian* aſciare, ſecare, dolare, *aheawen* ſciſſus, *hawade* fiſſus, *hiewete* dolatio, *heawgas* ſculptilia. Gloſſ. Pez. concidere *houuan*, ſarrientur *gihouuot uuerdent*, ſarculum *houua*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 117.

Joh mannilih ſih goume,
Thaz inan thiu akus ni houue.
Ut quilibet ſibi caveat,
Ne eum ſecuris cædat.

Evang. Angloſaxon. Matth. XXI. 8. *ſume heowun thara treowa bogas*, quidam cædebant ramos arborum. Belgæ dicunt *houwen*, Angli *hew*; Sueci vero *hugga*, quia W. mutari ſolet in G. & hoc rurſus in K. unde poſtea exiſtit *hacken* eodem ſignificatu. Et tametſi W. præter rationem inſertum ſit ab Antiquis, ſcitu tamen neceſſarium eſt. Nam W. eſt elementum multis mutationibus obnoxium, & convertibile nonſolum in G. ſed etiam in B. & P. Quod niſi probe obſervetur, fruſtra laborabimus in vocibus *hieb* ictus, *hippe* ſecula, *hobel* dolabra, quæ certe deſcendunt ab *hauwen* per literam adoptivam W. qua ſublata, omnis etymologiæ via præcluditur.

HEBEN, capere, capeſſere, *gelt heben* nummos accipere, *anheben* ordiri, initium capere, *urheber* auctor, incœptor. Cuncta a Lat. *capere*.

HEBEN, levare, tollere in altum. Gothis *hafjan*, Angloſaxon. *hebban*, *heafian*, Francis & Alam. *heffan*, *hepfan*. Gloſſ. Keron. levare *heffan*, exaltet *heffe*, exaltat vocem ſuam *heuit ſina ſtim*. ISIDORUS Cap. III. 6. *ih hepfu mina hant ubar ſie*, levabo manum meam ſuper eos. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 25.

Gineig er imo ſilu fram
Joh huab inan in ſinan arm.
Ipſe profunde inclinatus
Levabat puerum in brachium ſuum.

Similia habent Belgæ, Angli, & omnes Septemtrionales, ut Gloſſographi pridem annotarunt. Quibus nunc addo Sorabicum

hibam, & Polonicum *gibam*. Cuncta vel ab altitudinis, vel levitatis notione. Illud, ſi radix ſit *hoch* altus, mutato CH. in F. vel *up* ſurſum; hoc, ſi initium verbi ſit a κϰφος levis, mutato K. in H. Nam levare quid eſt, niſi leve facere, vel ut leve attollere? Græce κϰφίζειν. Dicitur autem nonſolum de capite, voce, manu, oculis & pedibus hominis, ſed etiam de rebus extra hominem, de lectis, lapidibus, aliisque, quæ manu hominis levantur. Gothi utuntur compoſitis *ufhafjan, ushafjan, athafjan*, Angloſaxones *onhebban, ahebban, upahebban*, Franci & Alam. *erheffan, irheffan*, Germ. *aufheben, erheben*. Sed de ſimplici adhuc obſervandum, quod magnam ducat familiam in omnibus pene Dialectis. Huc refert JUNIUS Angloſaxonicum *hofer* gibbus, & alibi *heofen* cœlum, quod majoribus noſtris fuerit perſuaſum, cœleſtem materiam levitate ſua altius evolaſſe, ac ſe ſuper omnia extuliſſe, de qua eleganter OVIDIUS:

Ignea convexi vis & ſine pondere Cæli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.

Nos ex eodem fonte habemus,

- *hebe* oblatio, ab elevatione ſic dicta, quo ſæpe utitur Luth. in Sacris Hebræorum,
- *heb-opfer*, ſacrificium elevationis,
- *hebel*, *hebe-baum*, *heb-eiſen* vectis, a vi attollendi vel elevandi,
- *heb-amme*, obſtetrix, quaſi mater levans, quia puerum ex utero procedentem levat & attollit,
- *haubt*, caput, quia ad cœlum erigitur, quod homini proprium,
- *hefen* fæx, quia farinæ mixta maſſam aqua ſubactam inflat & in levem tumorem extollit,
- *hübel* collis, quia eſt terræ quædam portio turgida & editior,
- *hauff*, acervus, quia eſt congregatum quid, quod ipſa congerie attollitur,
- *hopf*, lupulus, quia perticæ alligatus vi inſita ſcandit in altum.

Nec hæc tantum, ſed multo plura, quamvis inventu difficiliora, cujusmodi ſunt, *gibel* faſtigium, *gipfel* culmen, *kopf* caput, vertex, *kipfe* ſummitas, extremitas: Quæ cum in notione elevationis & altitudinis manifeſto conveniant, ſatis teſtantur, ſe per varias literæ initialis mutationes, ab eodem verbo produci.

HEBEN, diſcedere, *hebe dich von mir* vade, recede a me. Utitur Luth. Matth. IV. 10. Utitur & Codex Arg. Marc. VII. 6. *hairto ize habaith ſik fairra mis*, longe abeſt (recedit) a me cor eorum. Addi poteſt WILLERAMUS Cap. I. 8. *skeide uone mir untegehabe dih ad hereticos*, diſcede a me & vade ad hæreticos. Dicitur autem de abeuntibus, quia ſe levant, dum abeunt. Hinc etiam *auferre ſe* dicuntur. Gloſſ. Pez. vade *puri dih*. A *bæren* ferre.

HEBEN, loqui, attollere vocem. Vetus Celticum. Cambris *heb* eſt loqui, Græcis ἔπω dico, Gothis *andhof* reſpondebat, Joh. VI. 7. id eſt, vocem contra levabat, ſermonem contra attollebat.

HEBEN, tenere quocunque modo. Omnes antiqui habent *haben*, quod vide. Evang. Goth. Matth. IX. 25. *habaida handu izos*, tenuit manum ejus. Gloſſ. Keron. tenere *haben*, teneatur *ſi kihabet*, tenuit *kihebita*. Ad familiam verbi ſpectant multa hodie derivata, quorum pleraque ab Antiquis accepimus, ut ſunt, *hebe*, *habe*, & compoſite *hand-hebe*, *hand-habe* capulus, manubrium, qua parte culter vel enſis tenentur, *hebe* arrha, quia tenet & obligat, *heft* capulus, manubrium, *haft* quicquid tenet & tenetur, unde porro exiſtit *haften* ampliſſimo ſenſu. Utriusque evolutionem habes ſupra in loco.

HEBEN, continere, abſtinere. Gloſſ. Keron. abſtineant *kehabeem*. VERELIUS in Ind. *hafna* abſtinere, temperare ſibi, *at hafna oſidum* a vitiis abſtinere. Proprie eſt retinere vel impedire, ne vim ſuam exſerat, & dicitur de abſtinentibus & continentibus, quia ſicut illi animum retrahunt a vetitis, ita hi retinent & cohibent, ne modum excedat in licitis. Hodie dicimus *enthalten*, quia *heben* & *halten* ſunt ſynonyma.

HEBEN, tenere manus injiciendo, alias prehendere. Evang. Goth. Marc. III. 21. *uſiddjedun gahaban ina*, exierunt tenere eum. TATIANUS Cap. CLXXXIV. 6. *tho legitun iro hant in then Heilantana, inti habetun inan*, tunc injecerunt manus ſuas in Jeſum & prehenderunt eum. Gloſſ. Boxh. *habunga* detentio. Quibus convenit Lat. *hibere* in *cohibere* & *inhibere*. Ab *heben* eſt *haft* captivitas, & ab *haft* rurſus fit *haften* capere, prehendere, vincire, de quo ſupra.

HEBEN-HOLZ, hebenus. Vox exotica. VIRGILIUS Georg. 2.

Sola India nigrum Fert ebenum.

Ad quæ verba SERVIUS: *Hebenus autem arbor eſt, quæ cæſa dureſcit in lapidem.* Unde multis videtur ſic dicta ab Hebræo *eben* lapis, propter duritiem. Vide MARTINIUM in voce. STILERO *eben-baum* eſt arbor Germaniæ, ab *eben* planus, ſic nuncupata, ob inſignem ligni ejus lævitatem, glabriciem, & rectitudinem.

HECHEL, inſtrumentum dentatum, quo linum carminatur, *hecheln* linum pectere. Quod cum trahendo fiat, hinc quidam nomen duxerunt ab ἑλκέω traho. Sed perperam. Nam *hechel*, ut res ipſa docet, & cognatio vocis demonſtrat, eſt ab *hechen* pungere. Et hinc quoque eſt *igel* erinaceus, imo etiam *echinus*, quod apud Latinos commune nomen eſt tam erinacei quam hujus pectinis, haud dubie propter aculeos. Vide plura in verbo ſequenti.

HECHEN, verbum obſoletum, ſed probum, & juſta lege a Francis formatum ab *ecke*, ἀκή, acies, cuſpis; & hinc vi originis ſignificat quantum poteſt, *pungere*, *ſecare*, *mordere.*

dere. Gloſſ. Pez. mordeat *heche.* Hoc verbum, quamvis extinctum, hodie perennat in derivatis, *hecke* frutex ſenticoſus, *hechel* inſtrumentum aculeatum, *igel* beſtia aculeata, *hecht* lupus, piſcis mordax.

HECHT, lucius, latro piſcium. Angloſaxon. *hacod,* apud Lexicographos, Lat. Barb. *hakedus,* apud SPELMANNUM. Refer ad *hechen* mordere. Eſt enim a natura dentibus longis & acutis ad latrocinium inſtructus. HELVIGIUS deduxit ab ἰχθὺς piſcis, quod nimis generale. Alii ab *hechten* tenere, apprehendere, quod tribuitur Belgis. In aliis Dialectis aliæ occurrunt voces, ſono quidem diſcrepantes, ſed ad eundem pene ſenſum tendentes, quas ex obſervatione MARTINII hic deſcribam. Latinis dicitur *lucius,* quaſi lupus, a Græc. λύκος, ob voracitatem, Anglis *pyke,* ſive a prominentia roſtri, ſive a pungendo, Gallis *brochet,* a *brocher* pungere, figere, Belgis *ſnoek,* a *ſnoyen* cædere, devorare.

HECKE, primo fuit frutex ſenticoſus, dumus, rubus, ab *hechen* pungere, collective dumetum, fruticetum, compoſite *dornhecke,* poſtea ſepes viva ex fruticibus ſenticoſis, poſtremo omnis ſepes. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hegge* ſepes, ſeptum, *hegrewe* contextura ſepis, *hegian* ſepire.

HECKE, ſilva cædua, item ſepimentum ex cæſis implicatiſque fruticibus. Hic ſenſus oritur ab *hacken* cædere. ECCARDUS confundit cum indagine, in not. ad Leg. Sal. pag. 45. CANGIUS indaginem a *conciſa* recte diſtinguit.

HECKEMUNZ, *heckemünz,* falſa moneta. Forte ab *hocced* fraus, dolus, qua voce utuntur Cambri. Sed & privatæ domus monetam denotare poteſt, ſi derivatio fiat ab *hag* domus.

HECKEN, fœtificare. Angli ſcribunt *hatch,* & pronunciant *hetſch,* quia noſtrum CK. vertere ſolent in TSCH. Dicitur de avibus tantum, & proprie ſignificat incubare ovis, vel ova excludere, ab *egge* ovum, quam etymologiam debemus SKINNERO. Hinc fortaſſe *heggeloch* eſt caverna ubi avis nidificare & fœtare ſolet, quamvis etiam nidum in dumeto ſignificare poſſit. Vocem exhibet WILLERAMUS Cap. II. 13. De nomine ovi *egge* vide plura in *ey.*

HEER, agmen, exercitus. Cum duplicatum EE. veteres ignorent, & novatores ad priſcam ſcripturam ſubinde revertantur in compoſitis *herzog, herberge, hermann* &c. quæ a familia vocis avelli non poſſunt, idcirco Lectorem ad *her* remittendum duxi.

HEFE, & alia Dial. *höfel,* fæx, fermentum. Ab *heben* ſurſum tollere, quia facit ut maſſa turgeſcat: Unde etiam Gallis *levain* a *levando* dicitur. Vox Angloſaxon. Marc. VIII. 15. *warnigeath fram Fariſea and Herodes hæfe,* cavete a Phariſæorum & Herodis fermento. Ubi ULPHILAS habet *beiſt,* quo ſenſu, non liquet. Æque obſcurum, quod fermentum KERONI in Gloſſis dicitur *deiſmin,* & fermentatum *githeiſmit,* apud TATIANUM Cap. LXXIV. 1. Quamvis non deſint loca circa Rhenum, ubi Francica vox adhuc auditur. Teſtis ſit MARTINIUS in voce *Fermentum.* Eſt enim nobis, inquit, *deiſſam,* „quaſi *deigſam,* a *deien,* id eſt, creſcere & „promoveri in majus ſive melius, motu quo„dam interiori. *Das brot deiet,* panis fermen„ti vi augetur, & molem ſumit majorem.„ Hæc ille, quamvis forte minus placitura. Vocem Angloſax. quoque notam uſitatamque fuiſſe, patet ex Vocabulario Gentis Benſoniano, ubi *thæſma* exponitur fermentum. Belgæ cum Germanis dicunt *hef* & *heffe,* Angli cum Gallis *leaven.* Plura ejusdem rei vocabula vide in *berm* & *germ.*

HEFT, manubrium. Angloſaxon. *hæft.* Refer ad *heben* tenere. Sic enim dicitur, quaſi tenaculum. Quamvis etiam oriri poſſit ab *heben* capere, ut *capulus* a *capio.* MARTINIUS deduxit ab ἅπτεσθαι tangere, capeſſere, apprehendere, præter neceſſitatem.

HEFTEN, compingere, connectere, facere ut partes ſe mutuo teneant. Ab *haft* vinculum. Gloſſ. Boxh. *heftant* nectunt. ISIDORUS Cap. III. circa fin. *heftida* adjecit. Proprie annexuit, ut bene PALTHENIUS in not. WILLERAMUS IV. 3. *ſie heftent multitudinem auditorum in unitatem fidei.* Gloſſa Juniana in Will. pag. 115. *ſamahafti* compago. Addit JUNIUS: *Manifeſte ſunt ex* ἅπτω *necto, annecto, alligo.* Quod etiamſi minus verum ſit, recte tamen verbum Græcum ad harmoniam refertur.

HEFTEN, figere, affigere. Ex eodem fonte, quia clavi ſunt inſtar ligaturæ. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 165.

Haftetun thie armon
In thes cruces hornon.

Vertit SCHILTER. Fixerunt brachia in crucis cornua. Allegorice dicitur de iis, qui ſe alteri devovent. Cod. Arg. Luc. XV. 15. *gahaftida ſik ſumamma baurjane jainis gaujis,* adhæſit uni civium illius regionis.

HEFTIG, gravis. Vitiatum ex antiquiori & genuino *hefig,* quod haud dubie eſt ab *heben* levare. Nam grave & ponderoſum in rebus libra examinandis dicitur id, quod alteram lancem attollit. Extat in Verſione Angloſaxon. Joh. XVI. 33. *ge habbath hefige byrthena on middan earde,* in mundo habebitis preſſuram. Id eſt, gravia onera, graves moleſtias. Gloſſ. Pez. graves *hepiga.* Idem Belgis *hevig,* Anglis *heavy.* Allegorice dicitur de *vehementi, moleſto,* & *ſevero,* plane ut *gravis* apud Latinos.

HEFTIG, vehemens & vehementer, *heftiger zorn* ira vehemens, *heftigkeit* vehementia. Ducta ſimilitudo a preſſura gravitatis. Nam grave, dum rebus incumbit, vehementer premit. Francis *hebig* dicitur moleſtus & ſeverus; uterque ſuo merito. Ille nobis gravis eſt factis aut verbis, hic geſtibus & vultu. Voces Francorum vide in Gloſſario SCHILTERIANO pag. 437.

HEGEN

HEGEN, fovere, domo & contubernio ſuſcipere. Ab *hag* domus. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 286. Gothis, i. e. Suionibus tribuit *hæga* ſervare, ſartum tectum conſervare.

HEGEN, dicitur etiam de judicio tenendo, quod vide in *hag* mallus.

HEHER, graculus, compoſite *holz-heher*, & inſerto ſibilo *holzſchehr*. Ab incondito clamore *he, he*, quo ſilvas & nemora perſonat, auctore FRISCHIO in Bödik. illuſtrato pag. 218.

HEID, *heide*, in Codice Argenteo tria ſignificat, (1.) campum Matth. VI. 28. ubi flores campeſtres vocantur *blomans haithios*. (2.) agrum Luc. XVII. 7. ubi ſervus arans dicitur reverti *af haithjai* ex agro. (3.) ſylvam Marc. I. 6. ubi mel ſylveſtre vocatur *milith haithiwisk*. Haud dubie ab *haith* ſylva, quo ſenſu occurrit in Dial. Islandica & Cambrica. VEREL. in Ind. *heide* ſilva, teſqua. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *coed* ſylva. Quis primus fuerit ſignificatus, in quo reliqui conveniant, difficile dictu. Hinc operam mihi perdere videntur HELVIGIUS & GOLDASTUS, qui vocem vel ab Heb. *eden* hortus, vel ab *heiter* coruſcus derivant. Neutrum enim convenit agris, & multo minus ſylvis, ſed campis tantum, gramine & floribus nitentibus. Omnibus autem convenire videtur ſitus ſublimior. Hoc STIERNHIELMIO in mentem venit, qui vocem Gothicam ducit a radice *ha* vel *hat* altus, unde recte fit *hade, haithjo, heide* terra paluſtribus locis eminentior. LOCCENIUS Lib. II. Hiſtoriæ Suecanæ in vita Brautamundi: *Acre prælium utrinque commiſſum eſt in campis Nericiæ editioribus, quos* HOGHAHEED *vulgo vocant.* Hodie fere campum vel planitiem incultam ſignificat, ſed in compoſitis etiam reliqua. Inde *heidkraut* & per apocopen *heide* erica, *heidelkorn* panicum, *heidelberen* vaccinia, baccæ ſylveſtres &c. De radice *ha* & *hat* vide plura in loco.

HEID, *heide*, ericetum, campus ericis tectus. Idem ſignificatus, quamvis paulo adſtrictior. Angloſaxones utuntur compoſito *hæth-felda*, quod eſt nomen loci, & fortaſſe nunc HATFIELD in agro Eboracenſi. Utrumque nomen ericetum denotat interprete SOMNERO. Ergo *hæth* Angloſaxonibus fuit erica, non bruſcus aut ruſcus.

HEID, *heide*, nullius aut falſi Dei cultor. SOMNER. in Dict. AS. *hæthen* paganus, ethnicus, gentilis, *hæthendom* paganiſmus, ethniciſmus, gentiliſmus, *hæthen-gyld* idololatria, cultus paganicus. Gloſſ. Pez. ethnici *heidini*. ISIDORUS Cap. III. 3. *man dher heidheno abgudim gheldendo*, homo gentium idolis ſacrificans. Quod dicitur de Cyro. TATIANUS Cap. XXXII. 7. *eno ni tuont thas heidane man*, nonne & ethnici hoc faciunt? Primos Evangelii in Gente noſtra doctores vocem proſeminaſſe certum eſt, ſed unde arreptam incertum. Nam primo imitari poterant Latinos, qui ſub Chriſtianis Imperatoribus reliquias gentilium appellabant *paganos*, quod ex urbibus, ubi templa eorum erant deſtructa, in pagos ſe recepiſſent. Hoc voluit VOSSIUS, & poſt illum DIECMANNUS, dum vocem origine Germanicam, & a loco agreſti *heide* deſumptam eſſe contendunt. Vel (quod longe veriſimilius) imitari poterant Sacros Scriptores, qui omnes profanos *ethnicos* Matth. XVIII. 17. & *atheos* Epheſ. II. 12. vocant. Ab utroque nomen Germanicum formari potuiſſe, ſatis manifeſtum, etiamſi de ultimo (quod cæteris præfero) nemo hactenus cogitaverit.

HEIL, ſanus. Græcis ὅλος, Gothis *hails*, & inde *hailai* & *unhailans* ſani & ægroti Luc. V. 31. Idem Angloſaxonibus *hal* & *unhale*. Similia habent Franci & Alamanni. TATIANUS Cap. LVI. 4. *ni habent notthurfti thi heilon laches*, non neceſſe habent ſani medicum. Gloſſ. Keron. debiles *uuanaheilem*. Cuncta per adſpirationem ab *all*, quod eleganti migratione ab *omni* pervenit ad *totum*, a toto ad *ſanum* & *ſalvum*. Hodie non amplius utimur nec ſimplici nec ullo compoſito (etiamſi *unheil* & *wanheil* ſint pulcherrima) quia ſcil. opes noſtras vel ignoramus vel faſtidimus. *Columis* & *incolumis* rectius derivantur a barbarico *hal, hail*, mutato H. in C. quam a *culmus* vel *columna*.

HEIL, ſalvus, quia ſano & incolumi ſimilis. Verſio Angloſaxon. Marc. X. 26. *hwa mæg hal beon*, quis poteſt ſalvus fieri? Verſio Theotiſca Harmoniæ Evangeliorum Cap. CCXLII. 4. *ther giloubit inti gitoufit uuirdit, ther uuirdit heil*, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit. Gloſſ. Keron. ſalvus *heiler*. VEREL. in Ind. *heill* felix, ſanus, ſoſpes. Et huc etiam ſpectat formula veterum tam ſalutandi quam propinandi *wes heil* Salvus eſto, quæ hodie meretur reſtitui. TATIANUS Cap. III. 2. *heil uuis thu gebono follu*, ave gratia plena. Quæ verba proprie ſignificant *ſalva ſis gratia plena* prout optime animadvertit PALTHENIUS in notis ad hunc locum. Eadem ſalutandi formula extat in Evangelio Angloſaxon. Luc. I. 28. Marc. XV. 18. Matth. XXVII. 29. Matth. XXVIII. 9. Similiter & in conviviis veterum conſuetudo obtinuit, ut propinans diceret *wes heil*, ſalvus ſis, & alter reſponderet *drink heil* bibe ſalutem tuam. Idque ex Hiſtoria filiæ Hengiſti, quæ Regi Britanniæ Vortigerno hac formula propinavit, idemque reſponſum a Rege per interpretem tulit, nimis manifeſtum eſt. SCHILTERUS, qui formulam *wacht heil* ſubſtituit, ex SOMNERI Dictionario in voce *wæs-hale*, & PALTHENII Animadverſionibus in Tat. pag. 296. corrigendus eſt. Eadem medicina opus quoque habet CANGIUS in voce *veſſeil*.

HEIL, quatenus ſanum & ſalvum ſignificat, ſubſtantivatur, & tunc ſignificat *ſanitatem* & *ſalutem*.

HEIL,

HEIL, ſanitas. Inde Gothis *unhaili haban-dans* qui infirmitates habent Matth. IX. 12. Angloſaxon. *unhælo* invaletudo apud SOMNER. & BENSON. Alamannis *heilaz* debilis, ſanitatis expers, in Gloſſis Keronianis.

HEIL, ſalus. Gloſſ. Boxhornii: *heili* ſalus. Gloſſ. Keronis: ſalutis *heily*. Verſio Angloſaxonica Joh. IV. 22. *the hæl ys of Judeum*, ſalus eſt ex Judæis. Verſio Harmoniæ Tatianæ Franco-Theotiſca Cap. IV. 4. *arrihta horn heili*, erexit cornu ſalutis. Inde compoſita, *unheil* pernicies, *heillos* perditus, *heilſam* ſalutaris, *heilreich* ſalutifer &c. Vox Latina *ſalus* in nulla re differt a Scythica, niſi quod ſpiritum in ſibilum convertit, & terminationem adjicit.

HEIL, ſanatus, ſanitati reſtitutus. Verbale ab *heilen* ſaneſcere, ſanari. TATIANUS Cap. LX. 9. *uuis heil fon thinero ſuhti*, eſto ſana (ſanata) a plaga tua.

HEILAND, ſalvator, ſervator. TATIANUS Cap. VI. 2. *giboran iſt ju hiutu heilant*, natus eſt vobis hodie ſalvator. Interpres Angloſaxon. Joh. IV. 42. *we witon thæt he ys ſoth middan-eardes hælend*, ſcimus quod hic eſt verus ſalvator mundi. Refer ad *heilen* ſalvare, ſervare. Solent enim priſci ex participiis verborum formare ſubſtantiva, & terminationem participialem derivatis relinquere, tanquam cuſtodem originis. Ita Gothis *nasjands* eſt ſalvator Luc. II. 11. a *nasjan* ſervare: Angloſaxonibus *bebeodend* præceptor Luc. IX. 33. 49. a *beodan* præcipere: Francis & Alam. *ſceffant* creator, a *ſceffan* creare. Neque ab hac opinione dimovere nos debet rhythmus OTFRIDI Lib. I. Cap. VIII. 53.

Er geheilit thiz lant,
Heiz inan ouh heilant.
Salvat hanc terram,
Ideo voca eum Salvatorem.

Nam hæc verba alluſionem potius poëticam, quam etymologiam continent. Dicitur autem nonſolum de Chriſto, ſed etiam de aliis, a Deo excitatis, qui remp. a ſervitute liberant, vel ab hoſte defendunt. Vide Jud. III. 15. 2. Reg. XIII. 5.

HEILBAR, ſanabilis, *unheilbar* immedicabilis. Proprie eſt ſanatu facilis, ob terminationem *bar*, quam vide in *Proleg.* Sect. VI.

HEILEN, quatenus derivatur ab *heil* ſanus, ſignificat quantum poteſt, (1.) ſanum eſſe, ſed Græcis tantum, quibus ὑγιαίνειν eſt valere. (2.) ſanare. Hoc ſenſu Gothi dicunt *hailjan* Marc. III. 15. Angloſax. *hælan* ibid. Franci *heilen*. Cod. Arg. Luc. IV. 23. *leiki hailei thuk ſilban*, medice cura teipſum. TATIANUS Cap. XLIV. 5. *unmahtige heilet, tote uuechet*, infirmos curate, mortuos ſuſcitate. (3.) ſanari. Hoc ſenſu Gothi dicunt *ſik hailjan* Luc. VI. 18. (4.) ſaneſcere. Id quod Angloſaxonibus vocatur *halian*, teſte SOMNERO & BENSONIO.

HEILEN, quatenus derivatur ab *heil* ſalvus, ſignificat *ſalvare*, *ſervare*, , ſed Francis tantum. TATIANUS Cap. CCV. 4. *heili thih ſelbon*, *oba thu Gotes ſun ſie*, ſalva te ipſum, ſi filius Dei es.

HEILIG, ſanus, ſaluber. Gloſſ. Keron. ſalubrius *heilliboor*, ſaniori *heilicorin*. Comparativi a poſitivo inuſitato *heilig*. Hodie dicimus *heilſam*, alia terminatione, eodem ſenſu.

HEILIG, ſanctus & ſacer. Angloſaxon. *halig*, *halga*, Franc. *heilig*, *heilag*, Belg. *heilig*, Suec. *helig*, Angl. *holy*. Qui ſenſum hujus vocis ſcrutantur, rem arduam agunt, & difficile ſaxum volvunt. CASAUBONUS deduxit ab ἅγιος, duro nimis partu, & nullo literæ L. in medio vocis reſpectu. Alii ab *heil* ſalus: ſed non ſatis ſe expediunt. Rurſus alii a nominibus Deorum. Hos inter STILERUS *heilig* derivat ab *ill* ignis, ob religioſum ignis cultum: BAXTERUS ab *haul* ſol. Malim a veri Dei nomine derivationem inſtituiſſet, quia veroſimile non eſt, primos Evangelii in Germania vel Britannia præcones voluiſſe vocem a ſolis cultu oriundam retinere aut chriſtianæ religioni accommodare. Germanos præter Mundum & Heroas, etiam Ens ſummum coluiſſe, & a beneficiis appellaſſe *Gott*, ſupra oſtendi. Celtica Lingua Deus vocatur *Celi*. Nomen & cauſam produxi in *helen* occultare. Germani poterant vocare *Hel*, vel a Celtico *celi*, vel a Belgico *heel* totum, univerſum. Nam πᾶν, quod Græcis idem ſignificat, ſapientum judicio nonſolum eſt univerſum, ſed etiam Mens divina per univerſum diffuſa. Vide Sir. XLIII. 29. & confer JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 155. Turci vocabulo haud diſſimili Deum vocant *allah*. Et inter nomina Dei Hebræa celebratur *el*. Plura non addo, quia ex his veriſimiliter ſupponi poteſt, *hal*, *hel*, *heil*, fuiſſe apud veteres Germanos nomen ipſius veri ac ſummi Dei. Id quod in verbo *helen* pluribus oſtendam. Itaque *heilig*, quatenus derivatur ab *heil* Deus, proprie eſt *divinus*. DIVINUM autem eſt & cenſetur, nonſolum id quod ad naturam divinam ſpectat, ſed etiam id, quod ex rebus creatis naturæ divinæ particeps, & Deo dicatum eſt. Inde *heilig* ſanctus, quia Deo ſimilis, & ſpiritu Dei agitur, & *heilig* ſacer, quia ab uſu vulgari ſeparatus, & Deo nuncupatus eſt.

HEILIG, ſanctus, divinis virtutibus præditus. Verſio Angloſaxon. Marc. VI. 20. de Johanne Baptiſta: *wiſte thæt he wæs rihtwis and halig*, ſciebat quod eſſet juſtus & ſanctus. TATIANUS Cap. IV. 15. de Prophetis: *ſo her ſprah thuruh mund heilagero*, ſicut locutus eſt per os ſanctorum.

HEILIG, ſacer, ab uſu vulgari ſeparatus, & Deo conſecratus. NOTKERUS Pſal. XVII. 7. *er geborta ſone ſinemo heiligen hus*, exaudivit de templo ſancto ſuo. Proprie eſt *ſacer*, non *ſanctus*, etiamſi Latini confundant. Poſſit tamen *ſacer* etiam dici *ſanctus*, quatenus Deo

Deo aut rebus divinis *ſancitus* eſt, ut ſunt tempora & loca & conſimilia, modo ſanctitatem externam ab interna diſtinguamus. Eodem nomine gaudent etiam res omnes quæ circa ſacras verſantur, & uſibus ſacris inſerviunt, imo etiam ii qui ſacris præſunt & ſacra adminiſtrant.

HEILIG, venerabilis, inviolabilis, arcanus. Cum res ſacræ & Diis nuncupatæ apud omnes gentes in ſumma veneratione ſint, adeo ut nec violare eas, nec profanis communicare fas ſit; hinc paulatim res omnes *venerabiles*, *inviolabiles*, & *arcanæ*, in ſocietatem nominis ſuſceptæ ſunt, quod ſacris ſimiles eſſent. Idque loquendi genus, cum in omnibus pene Linguis obtineat, non opus eſt hic longius proſequi, ne videar Lectoris judicio diffidere.

HEILIG, voto damnatus. Dicitur de rebus profanis, ſed ad uſus religioſos devotis. Et hinc idem eſt quod *ſacer* ſeu Deo nuncupatus. LUTHERUS inde formavit *heiligen* devovere, & *geheiliget* devotus, Joſ. VI. 19. Jud. XVII. 3. & paſſim.

HEILIG, diris devotus. Non per antiphraſin, quod minime ſacer ſit, quod loquendi genus in Lingua Germanica non habet exemplum; ſed quod voto damnatis ſimilis ſit. Sic eryſipelas vocari ſolet *das heilige feur* ſacer ignis, quia diris imprecationibus alicujus irati creditur excitatus. Synonymum eſt *verwünſcht*.

HEILIG, a rebus creatis revertitur ad Deum, & tunc tantum ſignificat, quantum majeſtas divina permittit; primo quidem *ſanctum*, h. e. puriſſima mente præditum, in qua perfecta rectitudo intellectus cum perfecta rectitudine voluntatis conjuncta eſt: poſtea etiam *ſumme venerabilem*, & ſuper omnia verendum: denique *occultum*, & ſancto ſilentio colendum.

HEILIGEN, quatenus eſt ab adj. *heilig*, ſignificat quantum poteſt, *colere, purgare, ſanctificare, ſegregare ab uſu vulgari, conſecrare, dedicare, devovere* &c. Verſio Angloſaxon. Joh. XVII. 19. *ic halgige me ſylfne for hig, thæt hig ſyn eac gehalgode*, ſanctifico me ipſum pro eis, ut ſint & ipſi ſanctificati. Matth. XXIII. 17. *the templ the thæt gold gehalgath*, templum quod aurum ſanctificat. Joh. XI. 55. *thæt hig woldon hi ſylfe gehalgian*, ut ſanctificarent ſe ipſos. NOTKERUS Pſal. XLV. 5. *geheiligota ſina hereberga*, ſanctificavit tabernaculum ſuum. TATIANUS Cap. XXXIV. 6. *ſi giheilagot thin namo*, ſanctificetur nomen tuum. VEREL. in Ind. *hælgia* purgare, defendere ſe teſtibus.

HEIM, duo inprimis ſignificat, *tectum* & *communem habitandi locum*. Cauſa ſignificandi duplex eſt. Nam Scythica Lingua *heimen* eſt tegere, Celtica ſimul morari, ut poſtea patebit. Utrumque Angloſaxonibus dicitur *ham*, Francis *heim*.

HEIM, tegmen rei naturale, folliculus, pellis &c. Sic præcordia in antiquis Friſionum Legibus vocantur *herthamon* Tit. XXII. 28. *Si quis præcordia, id eſt*, HERTHAMON, *gladio tetigerit*. Id eſt, membranas illas, quæ ſunt circa cor, & cordi ſerviunt pro tegumento. LINDENBROGIUS reponit *hertawond*; ſed nihil hic mutandum eſſe, JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 183. ex ſimilibus Angloſaxonum compoſitis demonſtrat, quorum præcipuum *cildhama* matrix, uterus, proprie folliculus infantis.

HEIM, tectum manu factum, & ſynecdochice *locus tectus*, domus, manſio, habitatio. Gloſſ. Pez. domicilium *heima*. Verſio Angloſaxon. Matth. IX. 28. *ſothlice tha he ham com*, cum autem veniſſet domum. Joh. XI. 20. *and Maria ſæt æt ham*, Maria autem domi ſedebat. TATIANUS Cap. XII. 2. *mit thiu ſie heim uuurbun*, cum redirent domum. VEREL. in Ind. *heim* domus cujusque propria, *heimbod* invitatio domum ad epulas, *hemhion* ſervi & famuli domeſtici. Inde compoſita antiquo-Saxonica,

> *ham-ſoca* immunitas domus, quod vide in *ſache* jus habendi vel poſſidendi.
> *ham-ſocna* invaſio domus, quod vide in *ſuchen* quærere infeſtandi cauſa.

Et huc etiam ſpectat ex Lingua hodierna, *daheim* domi, *heimſuchen* convenire aliquem in ædibus ſuis, *heimwerts* domum verſus, *heimholen* deducere domum, quod de ſponſo domiduco dicitur, & alia innumera. Ab *heim* rurſus fit *heimen* habitare & domo recipere, de quibus poſtea.

HEIM, ſui cujusque & ſua. Gloſſ. Pez. ad ſemetipſos *heim*, in ſua *heim*. REENHIELM in Indice ad Thorſteni Sagam: *hemferd* ad ſuos reditus. Dictio metonymica, qua continens ponitur pro contento, domus pro iis quæ in domo ſunt, vel ad domum ſpectant. Inde *heimgehen*, *heimkeren*, *heimfaren* reverti ad ſuos, *heimgeben* reddere, *heimfallen* redire ad priſtinum dominum, *heimſtellen* permittere alicujus arbitrio tanquam rem ad Lares ſuos ſpectantem.

HEIM, communis habitandi locus, urbanus, campeſtris, regio, territorium, patria &c. ut ex inductione patebit.

HEIM, monaſterium, manſio communis Monachorum. Angloſaxon. *ham* apud SOMNER. & BENSON. Eundem hodieque ſignificatum obtinet, quoties nominibus *Sanctorum* aut *Fundatorum* ſubfigitur, cujusmodi eſt LAURESHEIM Monaſterium S. Laurentii, & alia bene multa, quæ longinquitate temporis ſunt vitiata. Habent hic Geographi, in quo diligentiam ſuam exerceant.

HEIM, ager, non quatenus aratur, ſed quatenus eſt communis habitationis locus. Evang. Goth. Marc. V. 14. *jah gataihun in baurg jah in haimon*, & nunciaverunt in civitatem & in agros.

HEIM, villa, vicus, prædium. Græc. κώμη. Uſus Angloſaxonicus cognoſcitur ex Dictionario SOMNERI in voce *ham*, ubi tamen ſenſus male a tegendo deducitur: Gothicus ex Evangelio Gentis Marc. VI. 56. *iddja*

in haimos, introibat in vicos. Inde diminutivum *haimothjai* prædia ruſtica, ubi plures coloni vel ſervi, rei agrariæ neceſſarii, ſimul habitant. Hunc ſenſum videtur habere vox Gothica Marc. X. 29. 30. Et huc etiam ſpectat *hameau* prædiolum, viculus, omnium locorum communium in agris minimus, vox Gallica, ſed origine Germanica. Præcipua compoſita ſunt,

Biſcophesheim, villa Epiſcopi, ex nuncupatione R. Chlodovei in Teſtamento S. Remigii.

Heimberger, prætor ruſticus, alias *dorfrichter*, in Charta quadam apud Cel. ESTOREM de Miniſterialibus pag. 218. *Centuriones qui vulgariter Heimberger vocantur.* Quaſi communitatis ruſticæ tutores, a *bergen* defendere, tueri.

HEIM, civitas, arx, caſtellum. Hujus ſignificatus plura invenimus teſtimonia apud interpretem Gothicum, cujus hæc ſunt, *us haimai Marjins*, de caſtello Mariæ Joh. XI. 1. *us allamma heimo Galeilaias*, ex omni caſtello Galilææ Luc. V. 17. *in haim Samareite*, in civitatem Samaritanorum Luc. IX. 52. & mox verſ. 56. *in anthara haim*, in aliam civitatem. Angloſaxonibus *ham* idem denotare, docet SOMNERUS in Dict. Islandi in Hiſtoria fabuloſa utuntur compoſitis *Asheim*, *Godheim* civitas Dei. Nec omittendi ſunt Phryges, qui Arcem Trojanam PERGAMUM, id eſt, ut credere fas eſt, *Perg-ham*, a ſitu montano appellarunt. Nam hinc clariſſime patet, unde ſit principium vocis, quis uſus perennis & antiquiſſimus, & quibus auctoribus ad Celticos & Scythicos populos pervenerit. De hac voce vide plura in *berg*. Inde porro eſt, quod, ut pridem Viris doctiſſimis obſervatum, apud Germanos & Anglos tot villæ & Urbes (quas vicos ante fuiſſe veroſimile eſt) nomina ſua in *heim* & *ham* exeuntia paſſim habeant. Et quamvis *hamm* etiam locum e ſylva exciſum denotet, non auſim tamen omnia locorum nomina eo referre, quia longe opinabilius eſt, plura eorum non aliunde quam a communi cohabitatione petita eſſe.

HEIM, regio, territorium, provincia, locus Reip. ampliſſimus. Evang. Goth. Luc. I. 65. *jah in allai bairgahein Judaias merida weſun alla tho waurda*, & in omnibus regionibus montanis divulgata ſunt hæc verba. Ubi haud dubie legendum *bairgahaim*. Nam hunc Codicem in multis locis afflictum eſſe a librariis, apud omnes in confeſſo eſt, & ſupra patuit exemplo in voce *han* manus. Antiquiſſimis temporibus fuit etiam vox Gallica, ut ex nomine BOJOHEMUM colligitur, quod Boji, gens Gallica, regioni ſuæ in ſylva Hercynia occupatæ impoſuerunt, teſte VELLEJO, STRABONE & TACITO; cujus memoria in nomine BOHEMIÆ, quamvis mutatis cultoribus, & tot Sæculis elapſis, hodieque perennat, quæ Germanis dicitur BOHEIM, & contracte vel potius corrupte BÖHMEN. Vi vocis eſt *regio Bojorum.*

HEIM, patria, locus natalis multis communis, *Manheim* patria virorum fortium, *einheimiſch* patrius, *heimwehe* ægritudo ex deſiderio patriæ. Hoc imitantur Galli (quamvis vitioſe ut plerumque) in *emmevé*, auctore Mareſchallo de Baſſompierre, qui primus Gallicam linguam hac voce auxit, teſte MENAGIO in Originibus Gallicis. Hinc porro repatriare ſive in patriam redire, Francis dicitur *heimon* apud SCHILTERUM in Gloſſario Teutonico. Angloſaxonibus *hamſithian* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. nobis *heimreiſen*.

HEIM, terra univerſa, locus omnium naſcentium communis, & patria ſapientis. VEREL. in Ind. *heim* mundus, orbis, *i heim oc ur* in mundum & ex mundo, *heimskringla* orbis terrarum Pſal. 9. *heims-slit* finis mundi, interitus orbis univerſi.

HEIM, adjective. V. *heimen* occultare.

HEIMAT, *heimde*, *heimade*, ſignificat quantum poteſt. Græcis εἱμάδες ſunt tuguria paſtorum, ab *heimen* tegere. Gothis *haimoth* eſt prædium, ubi plures coloni ſimul habitant, ab *heimen* cohabitare. Cambris *cwmmwd* provincia, ob eandem cauſam. Nobis ſignificat patriam, eodem jure, quia patria eſt locus naſcendi pluribus communis, ſive ſolum natale ſit vicus, ſive civitas, ſive regio.

HEIME, gryllus, cicada vocalis. Angloſaxon. *hama*. Hæc vox cum antecedentibus & ſequentibus nihil habet commune. Oritur enim non ab *heim* domus, quia vulgo in *haus-und feld-heimen*, hoc eſt, in gryllum domeſticum & campeſtrem dividitur; ſed a clamore lugubri, qui ploratui ſimilis eſt. VEREL. in Ind. *emia* plorare, Eſa. 16. Idem Gr. οἰμάζειν.

HEIMEN, tegere. STIERNHIELMIUS tribuit Suecis *hæmma* in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 82. 88. KILIANUS Belgis *heymen* in Etymologico. Uterque tegendi ſignificatu. Quamvis autem hoc verbum in priſcorum monumentis non reperiatur, verum tamen eſſe, & antiquitus uſurpatum, multa evincunt derivata, quæ tanquam pignora parentem referunt. Hujusmodi ſunt, quod Angloſaxonibus *hamod* eſt tectus, *flæſc-hamod* incarnatus, carne tectus, *haam* ſuperpellicium, *hom* colobium, Islandis *hamur* exuviæ, Græcis ἱμάτιον pallium, Latino-Barbaris *camiſia* tunica linea, Germanis *hemd* induſium, *camiſol* ſubucula, inducula, *himmel* tectum ſuſpenſum & cœlum. Quæ, cum nuſquam aptius quam ad notionem tegendi referri poſſe videantur, verbi pereuntis imaginem in ſe tanquam in ſpeculo conſiderantibus objiciunt. Et his jam confidentius addimus *heim* quatenus tectum & locum tectum ſignificat.

HEIMEN, occultare. Suecis & Belgis ut ſupra. Fides ſit penes auctores. Fluit hic ſignificatus ex præcedenti per manifeſtam metaphoram. Quid enim eſt occultare, niſi tegere? Inde nobis veniunt, *heim*, *heimlich*

geheim

geheim occultus, ſecretus, *heimtückiſch* ſubdolus, *hæmiſch* idem, *heimlichkeit* arcanum, *geheimnus* idem, & alia ſatis nota, & juſta derivationis lege facta, ſed nova. Nam apud veteres nec arborem nec ramos invenire licet. Antiquiora vide in *tögen* celare.

HEIMEN, cohabitare, ſimul morari. Veſtigia verbi extincti offerunt ſe nobis in Lingua Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *chom* ſimul morari, *cymmydog* proximus, vicinus, *cwmmwd, cymmod* provincia, regio, forte cohabitantia. Habent & Hebræi, quod huc referri poſſit. Illis enim *ham* eſt nomen multitudinis in eodem loco cohabitantis, teſte R. D. LOESCHERO in Libris doctrina haud vulgari refertis *de Cauſis Linguæ Ebrææ* pag. 370. Cui ſimile Græcum ὁμὰς multitudo. Et fortaſſe CHAMAVI, qui Græcis Scriptoribus χάμαβοι, olim ita ſunt appellati, quod non diſcretis & ſpatio ſeparatis domibus, ut cæteri Germani, de quibus videndus TACITUS Cap. XVI. de M. G. ſed conjunctis & cohærentibus habitarent. Nam *abo* Gothica lingua colonum ſignificat. Aliis videntur ab oppidis *Ham* & *Camen* nomen adepti; quod ægre admitti poteſt, quia primi Chamavi fuerunt Rheno proximi, docente CLUVERIO Lib. III. Germ. Ant. Cap. 14. LEIBNITIUS in Gloſſario Celtico radicem verbi Celtici quærit in particula *cum*. Cur non potius in ἅμα vel ὁμοῦ, ſimul, una, communiter, ob perpetuam Linguæ Celticæ & Græcæ convenientiam? Sed undecunque ſit hoc verbi, certe ab illo habemus *heim*, quatenus communem habitandi locum ſignificat.

HEIMEN, habitare, incolere. Ab *heim* domus, ut *hauſen* ab *haus*. Ab hoc verbo, quamvis inuſitato, ædes, in quibus tranquille habitare licet, apud Miſnicos vocantur *heimlich*, quæ vero ſpectrorum apparitionibus aut tumultibus infeſtantur, *unheimlich*, hoc eſt, habitabiles & inhabitabiles.

HEIMEN, domo recipere. Suecis *hema* apud LOCCEN. in Lex. Juris Sueo-Goth. Iſland. *heimila* apud VEREL. in Ind. Rurſus ab *heim* domus, ut *hægen* ab *hag*.

HEIMLICH, domeſticus. Refer ad *heim* domus.

HEIMLICH, habitabilis. Vide *heimen* habitare.

HEIMLICH, ſecretus. Vide *heimen* occultare.

HEIMLICH, civilis. NOTKERUS Pſal. LXXXII. 7. 8. *nals mit heimlichemo muote, ſunder mit fremidemo*, non civili animo, ſed alieno. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Factum haud dubie ab *heim* civitas, ut *burgerlich* a *burg*, & *urbanus* ab *urbs*. Nam a communibus habitandi locis optime appellantur ſocialis vitæ officia. Hodie obſoleſcit, etiamſi pulcre dictum ſit olim, cum opes Linguæ Germanicæ nondum ad eam, qua hodie laboramus, penuriam redactæ eſſent.

HEIMSUCHUNG, invaſio domus. Angloſaxon. *ham-ſocna*. Vide utrumque in *ſuchen* quærere infeſtandi cauſa.

HEIMZUCHT, *heimſucht*, eadem notione, & ex eodem fonte. Poſterius eſt genuinum, alterum ex aſpera pronuntiatione vel Belgica Scriptura, quæ Z. & S. confundit, ortum. Vide plura in fonte.

HEINT, hac nocte. Judice STADENIO corripitur ex Francico *hinaht*, quod occurrit apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. X. 11. *uuis mit uns hinaht*, mane nobiſcum hac nocte. Simile Gothorum compoſitum vide in *hin* nunc.

HEISCH, *heiſer*, raucus. Angloſaxon. *has*, Francis *heis*, Belg. *hees*, *heeſch*, Suec. *hees*, Iſland. *hæs* apud VEREL. in Ind. Anglis *hoars*. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 4. *des ruoſtes uuurden heis mine giumen*, raucæ factæ ſunt fauces meæ. Ubi Luth. habet *heiſch* Pſal. 69. Vox Anglica, quæ ſola literam R. in medio cuſtodit, videtur nos deducere ad primitivam *hreis*, *hreiſch*, a Lat. *raucus* factam, & poſtea variis mutationibus deformatam. Nam R. natura ſua mobile eſt, & pro vario ſitu producit *heisr* & *hoars*. Ubi vero eliditur (quod inprimis Angloſaxonibus familiare, qui ſolent dicere *ſpæcan* pro *ſpræcan*) tunc efficit *has*, *heis*, & reliqua. Aut certe *to hoarſe* raucere, quo rurſus Angli utuntur, erit a Græc. κόρυζα pituita, & proprie eam raucedinem denotabit, quæ ex gravedine oritur. Ita videtur ſentire MARTINIUS in voce *ravis*. SKINNERUS vero, quaſi ſubductis & interceptis omnibus etymologiæ viis, vocem patriam effingit a ſono.

HEISCHEN, expetere. Græcis αἰτεῖν & ἀξιοῦν. Illud imitantur Galli in *ſou-haiter*, hoc Franci in *eiſcon*. Gloſſ. Pez. expetit *eiſcot*. Cambrica Lingua, quæ veteris Celticæ adhuc imaginem gerit, votum & deſiderium dicitur *eiddun*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Poſtea idem verbum a deſiderio ad omnes petitiones translatum eſt, quia in omni petitione, ſive ſit rogantis, ſive optantis, ſive poſtulantis, ſive interrogantis, ineſt deſiderium vel habendi vel reſciendi aliquid. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat. Angli eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *to ask*, quod viri doctiſſimi merito ex Græcitate deducunt.

HEISCHEN, petere. Vox rogantis. Utitur Luth. Pſal. II. 8. Utitur etiam Codex Argent. Luc. V. 3. *haihait ina aftiuhan*, rogavit eum reducere navim a ripa.

HEISCHEN, optare. Vox adprecantis. Significatum probat SCHILTERUS ex OTFRIDO Lib. I. Cap. IX. 9.

Tho gieisgotun thie maga
Thia Druhtines ginada.
Precabantur cognati
Domini gratiam.

HEISCHEN, repetere. Vox jure petentis. Gloſſ. Pez. repetere *eiſcon*. TATIANUS Cap. XXXI. 7. *ther thiu neme thiu thûuu ſint*, *ni*

ni eiſco ſin, qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas. Inde Belgis *eiſch* poſtulatum juris.

HEISCHEN, poſcere. Vox cum auctoritate poſtulantis, & imperantibus propria, quæ Belgis effertur *eiſchen.* Sic vulgo dicunt, *Godt eiſcht in zyn wet* Deus præcipit in lege ſua. Inde Francis *zinſeiſca* indictio cenſus, vox Notkerianæ Verſionis Pſal. XLIX. 8. obſervante SCHILTERO in Gloſſ. & veteribus Friſiis *aisga* judex, quam infra produxi in *Schulteis.* Metaphorice utimur de quavis urgente circumſtantia, vel ut Gallice loquar *exigentia.* Sic vulgo dicimus, *die not erheiſcht* neceſſitas exigit, quia neceſſitas eſt inſtar Legis.

HEISCHEN, quærere. Vox interrogantis, quæ Angloſaxonibus effertur *axian, abſian*, Francis ut ſupra. Verſio Angloſaxon. Luc. XXIII. 3. *tha abſode Pilatus hyne,* tunc interrogavit eum Pilatus. TATIANUS Cap. VIII. 2. *eisgota ſon in, uuar Chriſt giboran uuari,* ſciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus natus eſſet.

HEISER, raucus. V. *heiſch.*

HEISS, calidus & calefactus, flagrans & æſtuans. Angloſaxon. *hat*, Francis *heiz*, Belg. *heet*, Angl. *hot.* Verbale ab *hitzen* calere & calefacere. WILLERAMUS Cap. I. 6. *diu heizza ſunna hat mir mine ſcone benoman,* ſol flagrans abſtulit mihi pulchritudinem meam. Metaphorice eſt vehemens & vehementer, ducta ſimilitudine a rebus vi ignis æſtuantibus. Gloſſæ Junianæ in Obſervatis ad Willeram. pag. 16. *heitmodi* furor, *in heizherzi* in furore, *bittet agaleizo ioh harto filu heizo* orate inſtanter & valde ardenter.

HEISSEN, dicere, fari, loqui. Verbum ab Angloſaxonibus relictum, quibus *hatan* eſt dicere, & *gretan hatan* ſalutem dicere, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Solent ſane priſci Saxonum Reges (quod multis conſtat monumentis) literas ſuas ordiri his fere verbis: *NN. kyning hated gretung*, Rex ſalutem dicit. Quod etiam extra literas uſitatum fuiſſe, nullus dubito. Nam apud nos etiamnum valent formulæ: *willkomm heiſſen* ſalve dicere venienti, *es heiſſt* dicitur, *es hat geheiſſen* dictum eſt: Quæ forte ſunt perennes & ab antiquis traditæ. Hic primus verbi latiſſime dominantis ſignificatus, & forte a Græc. ὅσσα, ὄττα vox petitus, qui poſtea per ſynecdochen generis ad omnem ſermonem quo aliquid *confitemur, ſpondemus, jubemus, nuncupamus,* ab Antiquitate translatus eſt.

HEISSEN, fateri, confiteri. Codex Arg. Luc. X. 21. *andhaita thus atta*, confiteor tibi pater. Similiter Latinis a *fando* fit *fateri.*

HEISSEN, promittere, ſpondere, vovere. Gothis *gahaitan* Marc. XIV. 11. Angloſaxonibus *behatan* ibidem, & inde *behat* & *gehat* votum, promiſſum. Francis & Alam. *heizan, giheizan.* Gloſſ. Keron. ſpondeat *kiheizze*, promittat *kiheizze.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 49.

Ein man iſt uns giheizan,
Joh ſcal ouh Chriſtus heizan.
Vir nobis promiſſus eſt,
Qui debet vocari Chriſtus.

WILLERAMUS Merulæ Cap. III. 10. *thiu divina eloquia heizent thiuſelva uuunna*, divina eloquia pollicentur idem gaudium. Gloſſ. Lipſ. *giheita* vota, *heitinga* vota. VEREL. in Ind. *heita* promittere, vovere, *heit* votum. Hodie utimur compoſitis *verheiſſen* & *verheiſſung.*

HEISSEN, juramento promittere. In compoſitis dicitur de conſpirantibus & ſeditioſis, quia conſpiratio fieri ſolet interpoſito juramento. Gloſſ. Boxh. *piheiz* conjuratio, *kipiheizzontemu* conjurante. Et huc etiam ſpectat aliud Francorum compoſitum *urheiz* ſeditio, cujus verum ſenſum infra vindicavi in U.

HEISSEN, jubere, mandare, præcipere. Gothis *haitan* Matth. XXVII. 64. Angloſaxon. *hætan*, Franc. *heizan*, Belg. *heeten*, Iſland. *heita* apud VEREL. in Ind. Sorabis *kaſu*, apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 619. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. III. 28. *heizan auur uſſtan*, jubere ut denuo reſurgat. Hic ſenſus neminem debet offendere. Nam & Latinis a *dicendo* fit *dictare* dictis præſcribere quid agendum aut omittendum ſit. Cum vero Gothis *haitan* etiam ſignificet *rogare* Luc. V. 3. hinc JUNIUS ſuſpicatur, hunc primum verbi ſignificatum eſſe, unde reliqui per varias translationes orti ſint. Ipſum vero verbum factum exiſtimat a Græco αἰτεῖν petere, poſcere, poſtulare, quod hanc unam impetrandi rationem noverant priſci mortales æquo jure nondum fugato: at poſteaquam homines quidam, importuniſſima præditi ſuperbia, ſe ſuper alios, exuta omni æqualitate, cœperunt extollere, preces iſtæ mutatæ ſunt in aſperrimi imperii minas. *Preces erant, ſed quibus contradici non poſſet,* ut loquitur Tacitus Hiſt. IV. Cap. 46. agens de poſtulatis armatæ concionis militaris. Ita ſentit JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 75. & in Gloſſ. Goth. pag. 184. Sed dum ita ſentit, catenam ſyſtematis rumpit, & verba totis familiis diverſa *heiſchen* & *heiſſen* confundit. Illud (niſi me omnia fallant) ſignificat *petere cum auctoritate*, & huc ſpectat elegans JUNII de precibus imperantium obſervatio; hoc *dictare* vel *dicere cum auctoritate.*

HEISSEN, vocare, nuncupare. Interpres Gothicus Joh. X. 3. *haitith bi namin*, vocat nominatim. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 54. *heiz inan ouh heilant*, voca eum ſalvatorem. TATIANUS Cap. CLVI. 2. *ir heizzet mih meiſtar inti herro*, vocatis me magiſter & domine. VEREL. in Ind. *heita* vocare, *heite* nomen.

HEIS-

HEISSEN, vocari, nominari. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 60. *Johannes ſcal er heizan,* Johannes nominabitur.

HEISSEN, advocare. Interpres Goth. Marc. VIII. 34. *athaitands tho managein,* convocans turbam.

HEIT, de priſco & hodierno hujus particulæ uſu actum in *Proleg.* Sect. VI.

HEITER, ſerenus, innubilus. Gloſſ. Pez. ſerenum *heitar.* Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 76. *heidere* ſerenitas, tranquillitas, *heitarer tak* ſerenus dies, *heitarer tagaſtern* clarus lucifer, *heitarniſſa* jubar. VEREL. in Ind. *heidur* ſerenus, *himin var heidur* cœlum erat ſerenum, *heid, beidi* ſerenitas, *heidvidri* ſudum. Conſentiunt αἴθρη & αἴθριον ſerenitas & ſerenum. Proprie autem eſt ardens, ab *eiten* ardere, & dicitur de cælo & aëre ſereno, quia videntur ardere. Poſtea nova metaphora duce ſerenum uſurpari cœpit de puro, tranquillo, illuſtri, & omni eo, quod ſereno ſimile eſt, & noviſſime de fronte, quæ nullis rugis obducitur. Gloſſæ antiquæ loco citato: *heyderheid thes gelouan* ſerenitas fidei, *heitaremo mendi* claro gaudio, *heitariu muat* ſplendidas mentes, *heitareru zeſauun* præclara dextra, *heitarit pruſti* ſerenat pectora. Et huc fortaſſe etiam ſpectat Heb. *adar* illuſtris & cœli inſtar clarus.

HEITERNESSEL, urtica urens, minor & acrior, in Lex. Pharmaceut. SOMMERSHOFII. Gloſſ. Florent. urtica *heidernizila.* Refer ad *eiten* urere.

HEITZEN, calefacere, focum excitare. Ab *eit* ignis, cujus antiquitatem ſupra oſtendi. Gloſſ. Pez. ſuccenderentur *giheizit uurdi.* Hebræis *hizeth* eſt ſuccendo in forma hiphil.

HEL, totus, *der hele hauffen* totum agmen. Idem Gr. ὅλος, Germanis alias *all.*

HEL, integer, ſanus, ſalvus, quia toti ſimilis, *von heler haut* ſalva & illæſa cute.

HEL, lubricus. V. *hæl.*

HEL, occultum & occultatio. Vide *helen* celare.

HEL, nomen Dei. V. ibidem.

HELD, heros, bellator eximius, virtute & factis inſignis. Angloſaxon. *hold, hæleth,* Francis *helit*, Belgis *held*, Suecis *hielt, hiælt.* SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hæleth* idem ni fallor cum Belgarum *held*, i. e. heros, dux, vir excellens, fortis, ſtrenuus, princeps, divus, *æfeſt hæleth* pius heros. Idem loc. cit. *hold* ſummus præpoſitus, tribunus militum, imperator exercitus. Rhythmus de S. Annone §. 20.

Da vant er inne helm unti brunigen,
Manigin helit gudin,
Die dere burg huddin.

Vertit SCHILTERUS:

Tunc invenit ibi galeas & loricas,
(Et) multos heroës bonos,
Qui urbem cuſtodiebant.

Suſpicor antiquis *hellen* idem fuiſſe quod *certare, pugnare, præliari*, prorſus ut Chaldæis *chel* militare, & Græcis ἐλιννύειν, quod apud HESYCHIUM exponitur στρατεύεσθαι belligerare, unde HELLINES videntur ſic dicti quaſi bellatores & præliatores. Et fortaſſe etiam *duellum*, quod eſt pugna duorum. Huic conjecturæ robur accedit a derivatis, cujusmodi ſunt *hild* prælium, quod vetuſtate evanuit, & *hellebart* bipennis, cujus ſynonymum eſt *ſtreitaxt* ſecuris amazonia, a certando ſic dicta. BENSON. in Voc. Poët. *hild* prœlium. VEREL. in Ind. *hildi heya* inire prœlium, *hilldr* pugna, *hildigrimur* armis acer, *hildrbard* bipennis prœlio apta. Hæc omnia videntur ſupponere verbum *hellen*, eo quo dixi ſignificatu. Nam hinc recte fit *hild* & *held* prælium & præliator. Et hunc vocis ſenſum admittit etiam Rhythmus de S. Annone, ubi *helit* malim interpretari *bellatores* quam *heroes*, etiamſi vox ſucceſſu temporis iis tantum bellatoribus fuerit dicata, qui vel exercitus ducebant, vel rerum geſtarum gloria ſupra cæteros eminebant. Similia vocabula, ab humili ſignificatu, ad ſummam æſtimationem evecta, vide in *degen, marſchalk* &c. Nomina propria huc ſpectantia vide in *child.*

HELDELEN. V. *halden* inclinare.

HELEN, occultare. Angloſaxon. Francis & Alam. *helan.* Gloſſ. Keron. celaverit *farhele.* Proprie eſt tegere ſilentio, ab *hüllen* tegere. Quamvis enim verbum a verbo regulariter non oriatur, ſæpe tamen fit, ut idem verbum a metaphora aliam accipiat formam, quam habuit ab initio. Celtica Lingua occultare dicitur *celu*, Latina *celare*, quia C. & H. ſunt literæ affines & permutabiles. Hinc ſicut nos ab *helen* derivamus *hel* occultum & occultatio, *heler* celator: Ita Cambri a *celu* deducunt *cel, celewr* & *celi* eodem ſenſu. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cel* celatio, occultatio, *celewr* celator, *celi* nomen Dei omnipotentis, forte a *celu*, quod omnium occultiſſimus ſit. Deum nemo vidit unquam. Hæc ille totidem verbis. Hinc porro auguror, quod *hel* majoribus noſtris nonſolum occultum & occultationem, quo ſenſu occurrit Eſa. III. 9. Sir. VIII. 21. ſed ipſum quoque DEUM denotaverit. Nam primo verba tantum ſignificant quantum poſſunt. Et cum Celtica Lingua nomen Deo ab occulto quæſitum ſit, cur non etiam Germanica? Secundo, diſerte teſtatur TACITUS, optimus Theologiæ Antiquæ interpres, Germanos, quamvis lucorum cultores, Deum appellaſſe occultum illud, quod ſola mente cernitur. En verba Auctoris Cap. IX. de M. G. *Ceterum nec cohiberi parietibus Deos, neque in ullam humani oris ſpeciem adſimilari, ex magnitudine cœleſtium arbitrantur. Lucos ac nemora conſecrant, Deorumque nominibus appellant* SECRETUM *illud, quod ſola reverentia vident.* His poſitis & conceſſis ab *hel* Deus, ſecure deduco

helig, *heilig* divinus, Deo ſimilis, & Deo nuncupatus. Vide plura in voce.

HELFANT, elephas. Francis *helphant*, Angloſaxon. *elp*, *ylp*, Islandis mira tranſpoſitione *fil* pro *ilf*. SOMNER. in Dict. AS. *elp*, *ylp* elephas, *elpen-ban*, *ylpen-ban* ebur, dens elephantinus. VEREL. in Ind. *fil* elephas. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 32.

Iz iſt gifugit al in ein,
Selb ſo helphantes bein.
Vertit SCHILTERUS:
Id omne combinatum in unum
Ut elephanti oſſa.

An a Gr. ἐλέφας? Dubito. Potius eſt nomen men generale, & omnibus belluis grandioribus commune, ab *helfen* juvare deſumptum, ut Latinis *jumentum* a *juvando*. Gloſſ. Keron. auxiliante *helfantemu*. Hoc participium, ubi tranſit in ſubſtantivum, producit beſtiam, qua homo ſive pace ſive bello juvatur. Hinc ab antiquis etiam *Camelo* tribuitur. Is enim in Codice Argenteo vocatur *ulband* Marc. I. 6. X. 25. in Verſione Angloſaxonica *olfend*, & in Harmonia Evang. TATIANI *olbent* Cap. XIII. 1. & hinc porro *dromedarii* in Gloſſis Pezianis vocantur *olpentara*. Si quæratur, unde nobis ſit exteri animalis domeſtica appellatio? Reſponderi poteſt a *Celtis*, eorumque belli ſociis, *Belgis* & *Germanis*. Nam ſine horum mercenario exercitu Reges orientis nulla fere bella gerebant. Ad hos regno pulſi confugiebant, majeſtatem ſuam nuſquam tutiorem rati, quam apud illos. Itaque in auxilium a Bithyniæ Regibus vocati, regnum cum eo parta victoria diviſerunt, eamque regionem *Gallo-Græciam* cognominarunt. Hæc JUSTINUS. Cum ergo bellatores illi vidiſſent, Orientis Reges bella ſua conficere magna ex parte Dromadibus, Camelis, & Elephantis, & hos turres armatorum in dorſis gerere, proſternere acies & protere re: hinc omnes illas beſtias, ſive militantes, ſive impedimenta ferentes, lingua ſua appellarunt *helfanten*, *olfenten*, *ulbenden*, *elpen*, *ylpen*, id eſt, auxilia & præſidia belli. Differt autem *helfant* ab *elephant*, quamvis ſono conveniant. Nam hoc poſterius eſt a Gr. ἐλέφας, & hoc viciſſim ab Hebræo *alluph* bos, ut diximus alibi.

HELFEN, juvare. Gothis *hilpan*, & imperative *hilp*, Marc. IX. 22. 24. Angloſaxon. & Franc. *helpan*, Alaman. *helfan*, Belg. *helpen*, Angl. *to help*, Suec. *hielpa*, Island. *hialpa*. Gloſſ. Keron. ſubvenire *helfan*, adjuvaſti *hulfi*, auxiliante *helfantemu*. TATIANUS Cap. LXIII. 3. *quad iro thaz ſiu mir helpe*, dic illi ut me adjuvet. STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Goth. pag. 88. JUNIUS ducit a συλλα-
„βεῖν opitulari. Mihi placet ab *hæl*, *heyl*,
„ſalus, q. *heilpa* ſalutem afferre, ſalvare, ut *ſti-*
„*ælpa* evertere, corruere, a *ſtiæl* præceps. Hæc ille: bono quidem ſenſu, ſed tamen dubio, quia F. & P. in tota Lingua Germanica nuſquam occurrunt tanquam media derivandi. Ducam ergo ab ὠφελεῖν juvare, per metatheſin.

HELFENBEIN, ebur. STADENIUS in Voc. Bibl. deduxit ab *alp* albus. Perperam. Nam Lingua Angloſaxonica *elp* eſt elephas, & *elpen-ban* dens elephantinus. Vide quæ paulo ante de hoc animali diximus in *helfant*.

HELFTE, dimidium rei. Evang. Goth. Luc. XIX. 8. *ſa halbata aiginis meinis*, dimidium bonorum meorum. Ab *halben* dividere, per medium derivandi T.

HELGEN, fatigare. Neſcio cujus Dialecti. Habet tamen STILERUS. Si vera eſt verbi forma, veruſque ſignificatus, conveniet Græcum ἕλκω, ἑλκύω, traho, vim infero, vexo. Ætas ante Lutherum videtur inde formaſſe *helg*, & per epentheſin *hellig*, feſſus, laſſus, & hinc porro *behelgen* & *behelligen* laſſare, fatigare, quod in curia etiamnum dicitur de iis, qui principem vel miniſtros literis ſupplicibus nimis infeſtant, tanquam auxilium ex moleſtia recepturi. Sed *helgen* antiquius eſt, & inde *helgung* fatigatio, vexatio, apud SCHILTERUM in Gloſſario, quamvis absque interpretatione.

HELL, quatenus dicitur de luce, jungitur affinitate cum vetuſtiſſimis linguis. Hebræis *halal* eſt ſplenduit, *helel* lucifer. Gr. ἥλιος ſol, fons lucis diurnæ, ἕλη & ἑλέια ſplendor & calor ſolis. Gothis *uil* ſol Marc. I. 32. idemque Armoricis *haul*, Perſis *el*, teſte ISIDORO Lib. XIV. Orig. Cap. 2. ubi de Perſis: *Omnes in illis partibus ſolem colunt, qui ipſorum Lingua* EL *dicitur*. Perſis hodiernis *ila* Deum, *ala* flammam ignis ſignificare, didici ex RELANDO in Diſſert. de vet. Lingua Perſ. Nec aliunde Latinis *ſol*, quamvis ſpiritu aſpero (quod ſæpe contingit) in ſibilum mutato. Quibus addi poteſt Suecicum *eeld* ignis. Hinc conjicio, *hell* antiquiſſimis temporibus adjective *lucidum*, ut hodie, ſubſtantive *ſolem*, *ignem*, *ſplendorem*, & ſimilia denotaſſe, etiamſi adjectivum in nullis noſtrorum monumentis, nec Saxonicis, nec Franco-Theotiſcis, nec in recentioribus Dialectis inveniam.

HELL, ſonorus. Non certe ex eodem fonte ut antecedens, etiamſi Latini dicant *lux clara*, & *vox clara*, quod Germanis non licet. Illud refertur ad oculos, hoc ad aures Pſal. CL. 5. eſtque verbale ab *hallen* ſonare.

HELLE, infernus. V. *hölle*.

HELLEBART, bipennis. Belg. *hellebard*, Angl. *halbert*, Suec. *hillebærd*, Gall. *hallebarde*, Ital. *alabarda*. Dicitur *bart* a ſecuri, quia eſt haſta in ſecurim deſinens, punctim feriens & cæſim. Qua in re conſentiunt omnes, aut conſentire debent. Sed quid prior compoſiti pars proprie deſignet, omnes pene fugit, etiamſi vox multorum ſtudiis trita ſit. Videamus, quid de toto compoſito ſtatuant doctiores. CLUVERIO eſt *ſecuris palatina*, qua Regum nunc, Principumque ſatellites, & corporum cuſtodes arman-

armantur, ab *halle* atrium palatii. VOSSIO *ſecuris ſplendida*, coruſca, exerta, ab *hell* clarus, ſplendens, flammeus. PEISKERO *ſecuris heroica*, ab *held* heros. Sed vereor, ut omnia intempeſtive dicta ſint. Meminiſſe debemus, quod *hellen* ſit pugnare, id quod non ſine Lare demonſtravi. Ab *hellen* autem legitime fit *helle*, *hille*, pugna. Quo, ut par eſt, conceſſo, manifeſtum eſt, cur bipennis dicatur *hellebart*, quia ſcil. eſt ſecuris militaris & pugnæ apta. Ob eandem cauſam vocari ſolet *ſtreitaxt*, nempe a pugnando. Utraque nomenclatura eandem notionem exprimit, & ideo a majoribus inventa eſt, ut a ſecuri lignatorum & fabrorum, qua ligna cæduntur aut dolantur, diſtingui poſſet. SCHILTERUS vocem vitio affectam exiſtimat, ubi vitium nullum commiſſum eſt. Nam vox KILIANI *helmbard*, unde ille per corruptionem *hellebart* effingit, eſt vox nihili, ab uſu aliena, & auſim dicere bruta, cui nulla ſententia ſubjecta. Gallos & Italos a Germanis vocem accepiſſe, fatentur MENAGIUS & FERRARIUS.

HELLEN, pugnare. V. *held*.

HELLEN, ſonare. V. *hallen*.

HELLEN, inclinare, proclinare, facere ut vergat deorſum, *die tonne hellen* inclinare dolium. VEREL. in Ind. *hælla* inclinare, *hælla gard nidr* inclinare ſepem ad caſum. Olim dicebant *halden*, ut demonſtravi in loco. Poſtea unius literæ amiſſione, eam, quam nunc habet, formam obtinuit. Oportet autem hanc eliſionem valde antiquam eſſe, quoniam ab illa habemus *hol* inferus, deorſum vergens, quod vide.

HELLEN, quatenus derivatur ab *hell* lucidus, duo ſignificat, clareſcere, & facere ut clareſcat. Gloſſ. Boxh. *hellemes* detegimus.

HELLER, obolus Halenſis, ab Hala Suevorum ſic dictus, cujus Civitatis etiam inſignia præ ſe fert, manum expanſam & crucem. Quamvis Goldaſto alia nominis derivatio placeat. Jam ab an. 1228. in antiquis tabulis hanc monetam obſervarunt viri docti. Horum vero ratio non ſemper & ubique eadem fuit. Olim erat nummus argenteus, hodie cupreus. Varia valoris exempla vide apud Wehner. in Obſerv. pract. voce *Gülden*, & apud Schlegel. in Num. Goth. pag. 18. Ita cel. MASCOVIUS in Diſſert. *de Jure circa rem Monetariam in Saxonia*.

HELLIG, laſſus, feſſus. Utitur Luth. Jer. II. 25. & de LUTHERO in vita ejus MATHESIUS Conc. XIII. pag. 158. *Wenn nun D. Luther ſich müde und hellig gearbeitet, war er am tiſch frölich, ließ biſsweilen ein Cantorey anrichten.* FRISCHIUS retulit ad *anhelare*, præter neceſſitatem; STADENIUS ad *hellen* proclinare, ut proprie ſit pronus in terram. Nos ſupra retulimus ad *helgen* fatigare. Dicitur metonymice de ſitibundis, quia ſitis & ſiccitas ſunt comites fatigationis. Hinc *durſtig* & *hellig* in Tomis LUTHERI ſæpe conjunguntut.

HELLIG, incitatus & incitate. Vel idem eſt quod *eilig*, præpoſito halitu; Vel proprie eſt venatorum, qui poſt feras currunt, a radice Celtica *hel*, *hely* agere, venari, qua hodie utuntur Cambri apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

HELLIG, in compoſitis dicitur de conſenſu & diſſenſu, ducta ſimilitudine a ſono, qui poteſt eſſe conſonus vel diſſonus. Vide *hallen* ſonare.

HELM, tectum. Senſus extinctus, ſed verus & priſcus. SOMNER. in Dict. AS. *hælme* tectum, culmen. Gloſſ. Boxh. *halme* culmen. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. *helothelm* latibulum. VEREL. in Ind. *hialmur* tectum fœni vel ſegetum, perticis ſuſpenſum, *hialma* tuguria pro ſiccandis piſcibus. Oritur, non ab *helen* celare, ſed ab *hüllen* tegere, operire, per medium derivandi M. quod vide in PROLEG. Dicta & facta celantur, loca teguntur. Hodie ſuperat apud Helvetios. PICTORIUS in Dict. *helmhauſs, ein ſchopf oder kedekt ort, da man zuſammen kumpt ſich zeerſprachen und die leut auszerichten, præſtega.* Ab *helm* rurſus fit *helmen* tegere Dial. Islandica.

HELM, galea, tectum capitis militare, pileus ferreus vel coriaceus, ab officio tegendi ſic dictus, ut antecedens. Gloſſ. Boxh. *helm* galea. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *helm* galea, caſſis, caſſida. VEREL. in Ind. *hialmur* galea, caſſis. Gloſſ. Ælf. in nom. armorum: galea *lether helm*, caſſis *iren helm*, corona, diadema *cyne-helm*, apex, ſummitas galeæ *helmes top*, criſta *helmes camb*, conus *helmes byge*. Idem Suecis *hiælm*, Belgis *helm*. Et inde Græcis inf. ἑλμὲς, Latino-Barbaris *helmus*, Gallis *heaulme*, Italis *elmo*, Hiſpanis *yelmo*, fatentibus MENAGIO & FERRARIO. Pruſſis & Lithuanis *chelmo* eſt pileus, ſenſu quidem generaliori, ſed a reliquis haud alieno, nec aliunde quam a notione tegendi petito.

HELM, corona, tegmen capitis regium. Verſio Angloſaxon. Marc. XV. 17. *and hym onſetton thyrnenne helm awundenne*, & imponunt ei coronam e ſpinis plexam. Inde compoſitum *königshelm* eodem ſenſu. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. diadema *chuninchelm*. Verſio Angloſaxon. Joh. XIX. 5. *and bær thyrnenne cyne-helm*, & portavit coronam regiam e ſpinis. Hodie nec ſimplex nec compoſitum ab uſu admittitur, quamvis ſint optime facta. Plura coronarum nomina eodem faſtidio deleta vide in *krone*.

HELM, in nominibus propriis ſignificat *protectorem*, *defenſorem*, *aſſertorem*, ab *helmen* protegere. Inde

HELMICHIS, protector fortis, geſus vindex, non *galea fortis*, ut GROTIUS exponit in Indice. Nam hominem appellare *galeam* non decet, nec laus virtutis ex galea eſt. Plura ejuſdem indolis compoſita vide in *geſus* fortis. Hujus Longobardi nomen & res geſtas literis prodidit

didit P. DIACONUS Lib. II. de Geſt. Long. Cap. 28. & 29.

ADALHELM, protector nobilis vel nobilitatis.

ANSHELM, ſociorum vindex, vel protector ſocietatis, ab *hans* ſocius & ſocietas.

FRIDEHELM, defenſor pacis & ſecuritatis, non *galea pacis* ut vulgo & inepte.

WILHELM, protector quietis, defenſor tranquillitatis. Rationem interpretationis vide in *weil* quies.

HELMEN, quatenus derivatur ab *helm* tectum, galea, ſignificat quantum poteſt, (1.) tegere, (2.) protegere. (3.) galea munire. VEREL. in Ind. *hilma* obtegere, abſcondere, *hilming* occultatio, *hialmat* galeatus.

HELTER, vivarium. V. *halter.*

HELVE, manubrium, a λαβὴ anſa, capulus, verbi λαμβάνω accipio. Ita vocem idiomatis ſui ſcribit & interpretatur HELVIGIUS. Cum illa conſentit Angloſaxon. *helf, hielfa,* & Angl. *helve*, eodem ſignificatu.

HEMD, induſium, interula linea. Proprie notat *tegmen*, & dicitur per ſynecdochen generis de quovis indumento, ut demonſtravi in *heimen* tegere. Inde Græcis ἱμάτιον pallium, Francis *hemida* veſtis, tunica. NOTKERUS Pſal. XXI. 19. *umbe mina hemide uuurfen ſie loz*, ſuper tunicam (veſtem) meam miſerunt ſortem. Locum obſervavit SCHILTER. in Gloſſario. Hoc imitantur Latino-Barbari in voce *camiſia*. Quam SCALIGER ad Feſtum deduxit a *cama* lectus, ut proprie ſit veſtis lectualis & nocturna. Hunc reliqui ut grues ducem ſequuntur. Verum qui aures habent literarum mutationibus adſuetas, *camiſiam* ex *hemida* factum eſſe, dubitare non poſſunt. Quid enim magis obvium, quam H. in C. & D. in S. converti? Latino-Barbaros poſtea imitati ſunt Galli, Itali, Hiſpani, in vocibus *chemiſe, camice, camiſa*. Quidam Helleniſtæ nobis oſtendunt ἔνδυμα indumentum, & ex illo vocem Germanicam faciunt per metatheſin, majori erga Græcas literas affectu, quam linguæ patriæ notitia.

HEMMEN, impedire. KERO in Expoſ. Orat. Dom. *ni letit Got eomannan in ubilo, tho hemaz*, non ducit Deus quenquam in malum, ſed impedit illud. Lege *ioh hemaz.* Quod eſt contractum ex *ioh hemat iz.* Nam *tho* hoc loco eſt vox nihili; & *joh* in Gloſſario ejuſdem Keronis exponitur *ſed.* STADENIUS hoc verbum confundit cum *heimen* tegere, & ſenſum a tegendo ad claudendum, & a claudendo ad inhibendum profert. Quem ſequitur DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. Qua in re non poſſum adſentiri Viris alias de lingua patria quam optime meritis. Nam *hemmen* eſt verbum rariſſime occurrens, nec alio fere apud nos ſignificatu quam *impediendi*, minime vero *claudendi.* Quemadmodum autem Latinis *impedire* a *pedibus* ſic dicitur; ita noſtris *hemmen* ab *hamm* pede vel manu truncatus, quia impediti mancis ſimiles ſunt. STADENIUS quidem inverſo naſcendi ordine *hamm* deducit ab *hemmen.* Sed invito ſignificatu. Nam *hamm* proprie non eſt impeditus, ſed inciſione & mutilatione impeditus, ab *hammen* incidere, præcidere.

HENDEL, rixæ. Proprie eſt manus immiſſio, ab *handeln* manum immittere. Et hoc ſenſu etiamnum uſurpatur, quando dicimus *die ſtudenten haben hendel.* Laxior ſignificatio eſt a metonymia conſequentis pro antecedente, quia inter contentioſos res ante verbis agitur quam pugnis.

HENDEN, capere. Dicitur de ſumtione violenta & non violenta. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hentan* capere, rapere, captare, *hentan æfter his agenan* jus ſuum quærere. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *handia, hæntia* prehendere manibus. VEREL. in Ind. *hending* præhenſio. In Lege Salica occurrit inter voces Malbergicas *antidio* furtum, ablatio, ſurreptio, interprete ECCARDO in notis pag. 24. Omnibus conſentit Gr. χανδάνω & Lat. *hendo, prehendo.* Ab hoc primitivo denominationem accipit, quicquid *capit* & *capitur.* Ad priorem claſſem ſpectant, *hand* manus, *hans* ſocius, quia partem utilitatis una capit. Ad poſteriorem, *hund* præda, & *hund* captivus. Vide ſingula ſuis locis.

HENDEN, tradere. Id eſt, facere ut capiat. Ergo verbum faceſſens ex præcedenti. Hodie utimur frequentativo *hendigen*, ejuſque compoſito *einhendigen* tradere in manus.

HENETI, gens Sarmatica, a latrociniis, ut videtur, ſic dicta. Nam *henden* Angloſaxonibus nonſolum eſt *capere*, ſed etiam *rapepere*, CHAUCERO eodem ſenſu *henten*, & inde *henters* raptores.

HENGEL, *henkel*, anſa, fibula, & omnis uncus ex quo aliquid ſuſpendi poteſt, & hinc appellatio ab *hengen, henken*, ſuſpendere.

HENGEN, pendére. V. *hangen.*

HENGEN, conſentire, permittere &c. V. *hangen.*

HENGEN, *henken*, ſuſpendere, facere ut pendeat. NOTKERUS Pſal. CXXXVI. 2. *uffen die feleuua hangton uuir unſere organa*, in ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra. Verbum faceſſens ab *hangen* pendere, vel potius eodem partu cum illo editum ab ὄγκος *uncus*, ſic ut primo fuerit *ſuſpendere ab unco*, mox *ſuſpendere quocunque modo.* Gothi quidem dicunt *haban*, abſque litera N. in medio vocis, tanquam eſſet a puncto ſublimi petitum, quod in omnibus Dialectis dicitur *hoch.* Hinc JUNIUS & STIERNHIELMIUS concludunt, quod *haban* proprie ſit extollere, exaltare, & quod *hengen* ex illo factum ſit per epentheſin. Ego malim vocem Gothicam derivare ab *hake* uncus, quia in ſuſpenſione plus notionis eſt quam in ſimplici elevatione.

HENGEN, *henken*, crucifigere, ſuſpendere de cruce vel patibulo. SOMNER. in Dict. Anglo-

Angloſaxon. *ahengan* inſurcare, ſuſpendere, crucifigere, *ahangen* ſuſpenſus, crucifixus. TATIANUS Cap. CC. 4. *inti leittun inan, thaz ſien hiengin*, & duxerunt eum,ut crucifigerent. Quamvis ſenſus a ſuſpenſione qualicunque ad ſuſpendium e patibulo transferri potuerit, nolim tamen id cuiquam pro certo obtrudere. Nam & Arabibus *chanaka* ſignificat ſtrangulavit, & Græcis ἄγχειν conſtringere fauces, & Turcis *hac* crux, patibulum. Gothi rurſus dicunt *hahan* de ſuſpendio Judæ Matth. XXVII. 5. quod ſæpe imitantur tam Saxones quam Franci. Verſio Angloſaxon. Joh. XIX. 15. *nim hyne and hoh*, accipe illum & crucifige. TATIANUS Cap. CXCVII. 4. *nim theſan, hah, hah*, tolle hunc, crucifige, crucifige. Et mox: *intfahet in, inti habet inan*, accipite eum, & crucifigite. Reſtat,ut de ſupplicio ipſo aliquid addam, quod certe haud novum eſt in Germania. TACITUS Cap. XII. de M. G. *Proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt*. Non vivis tantum, ſed etiam dolatis. Conſtat enim aliunde, Germanos jam Auguſti ævo cruces & patibula habere cœpiſſe. Locum DIONIS vide ſupra in *galgen*. Deſertores exercitus etiamnum more antiquo ſuſpendio puniuntur.

HENKER, carnifex. Id eſt, ſuſpenſor, qui patibularium laqueo ſuſpendit, & eodem laqueo gulam ejus frangit. Reſtat Hiſpanis *hincar* & *hincador*, a Suevis vel aliis populis Germanicis relictum. Quamvis etiam a Mauris relinqui potuerit, & poſtea per epentheſin mutari. Nam Turcica lingua *hac* eſt crux. Angloſax. carnificem vocant *cwellere* Marc. VI. 27. a *cwellan* occidere.

HENGST, equus. Dani, Sueci, & Islandi equum vocant *heſt*, rectius & antiquius. Nam proprie eſt *celer*, ab *haſten* celerare. Quod nomen apprime quadrat in animal natura ſua velociſſimum. Quemadmodum autem voces ſæpius proferendæ facile recipiunt diminutionem, ſi longæ, aut accretionem, ſi breves ſint; ita *heſt*, poſtquam mare Balticum tranſiit, paulatim mutari cœpit in *henſt*, & alia epentheſi (nam G. in multis vocibus attrahitur ab N.) in *hengſt*. Idque omnibus & vetuſtiſſimis Germaniæ Dialectis placuiſſe, mox patebit. Dicitur (1.) de equo maſculo in genere, terreſtri & marino. Inde Angloſaxonibus *ſæ-hengeſt* hippopotamus. (2.) de equo caſtrato. Lex Salica Tit. XLI. 2. *Si quis caballum ſpathum furaverit*. MALB. CHENGISTO. Vox Salica mire torſit ECCARDUM, adeo ut verba Legis in dubium vocaret. Qua in re nihil illi obfuit, niſi vocis antiquæ ex lingua vulgari æſtimatio. Atqui *chengiſt* nonſolum Francis, ſed etiam Saxonibus ſpadonem ſignificat. SOMNER. in Dict. AS. *hengeſt* cantherius, caballus. Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: canterius *hengſt*. (3.) de equo admiſſario. Hoc ſenſu Belgæ nobiſcum dicunt *hengſt*. Sunt, qui primis Saxonum in Britannia Ducibus, *Hengiſto* & *Horſo*, nomen ab equis creant. Dignum agaſone etymon, non viris doctis, multo minus tantis ducibus. De voce Scandica *heſt*, vide plura in *hoſtis* exercitus.

HENKEL. V. *hengel*.

HENKEN. V. *hengen*.

HENKER. V. poſt *hengen*.

HENNE, gallina, & omnis avis fœmina. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hæn* gallina, *wilde hæn* phaſiana, *hen-fugel* volucris fœmina. BUSBEQ. in Voc. Tart. Præcop. *ano* gallina. Noli ſignificatum ſpecialem & generalem confundere. Ille eſt ab *han* gallus: hic ab *han* maſculus. Cum poſteriori ſignificatu convenit, quod fœmina avis alio pronomine vocatur *ſie*.

HENNEGAU, Hannonia. Proprie eſt *pagus Solis*, non ab *Hunnis*, nec a fluv. *Hayne*, ſed ab ipſo Sole, qui Cambro-Britannis vocatur *huan*, appellationis dignitatem conſecutus. Quod vel hinc veriſimile redditur, quia memoriæ proditum legimus, priſcos Hannoniæ Dominos jactare ſolitos, ſe terramque ſuam *in ſolius Dei & Solis* poteſtate eſſe. Cujus dicti ſponſores habeo Huldericum ab EYBEN in Tractatu *de feudo ſolari* & celeberrimum D. MASCOVIUM in Diſſert. Academ. *de nexu Regni Lotharingiæ cum Imp. Rom.* Nos ejusmodi Pagos (quales præter Hannoniam & Comitatum Oldenburgenſem plures commemorantur apud Eybenium) vocare ſolemus *Sonnenlehn*, ob rationes ibi explicatas.

HENRICH, *Henricus*. Nomen multis Imperatoribus & Regibus nobilitatum,& ab initio (quod ex magnifica ejus ſignificatione colligitur) Principum filiis proprium, poſtea vulgari cœptum. Celtica Lingua ſignificare poteſt *majoribus potentem*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hen* vetus, vetuſtus, antiquus, *hyn* majores, progenitores. Dubium autem non eſt, quin magnis parentibus orti ab antiquitate ſtirpis ſuæ appellari poſſint majoribus potentes. Hoc enim de Turno dixit VIRGILIUS Æn. VII. 56. *Turnus avis atavisque potens*. Videamus, quid Germanis ſignificare poſſit? VEREL. in Ind. *kynrikr* ex magnifica, ſplendida, & ampla familia natus. Hoc potuit mutari in *Hynrik, Chunrik*. Nam hanc mutationem ſæpe obit litera K. & alias *kyn* & *kun* in omnibus veterum Dialectis *genus & cognationem* ſignificat, ut ſuo loco oſtendi. Præterea ſignificare poteſt *virtute pollentem*, quia *kün* in multis nominibus propriis ſubſtantive ponitur pro virtute & fortitudine. Et totidem interpretationes ſuſcipit quoque nomen Vandalicum HUNORICUS, quod certe ejusdem indolis eſt, vel potius idem. Nam quod in illis diſcretum videtur, tantillum eſt, ut non attendi mereatur. Qui vetera verba ex hodiernis æſtimant, *Henricum* & ſimilia nomina ita exponunt: *Henricus* dives gallinis, *Genſericus* dives anſeribus, *Fridericus* dives equis &c. Sed his carduis paſcuntur aſini, non antiquitatis periti.

HER, huc. Adverb. loci & motus ad locum, *hin und her* huc & illud, *hieher*, *heran*, *herbei* ad locum, *herauſ* ſurſum, *herab*, *herunder*, *hernider* deorſum, *woher* unde, ex quo loco, *herwarts* verſus locum, *herkommen* venire huc, & ſubſtantive mos, qui ab antiquis ad nos uſque pervenit. Gothice dicitur *her*, Luc. XIX. 27. & *hidre* Luc. XIV. 21. Angloſaxonice *hyder* ibidem, & alibi *hider*, Francice *hera*. Utrum antiquius ſit, neſcio. Gloſſ. Pez. in profundum inferni *heranider in erda*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 85.

Er iſt giuueltig filu fram,
Jo hera in uuorolt zi uns quam,
Uuuntarlichen thingon
Hera untar mennisgon.

Vertit SCHILTERUS:

Ille eſt potens multum valde,
Atque huc in mundum ad nos venit,
Mirabili modo,
Huc inter homines.

Differt ab *hier* hic, quod motum excludit. Hodie ſenſus a loco ad tempus transfertur. Inde *vorher* antea, ante, præ.

HER, altus, celſus, eminens. Lex. Run. *her* altus. VEREL. in Ind. *har* altus, procerus, *jafn har* æque celſus, *hærra* altius, *hædſtur* altiſſimus, pro *harſtur*. Gloſſ. Keron. altiori *herorin*. Omnia, niſi Græca faſtidiamus, poſſint eſſe ab ἀίρω levo, attollo. Ab hoc interim adjectivo deſcendit magnus derivatorum numerus, quorum præcipua ſunt, *haren* alte vociferare, quod Francicum, *herian* laudare, quod Angloſaxonicum, quia laudantes ſolent extollere eos, quos laudibus proſequuntur, *æhra* culmen, faſtigium, quod Suecicum, *horn* cornu, quod omnibus Dialectis commune, & ante ſummitatem quam cornu denotavit. Et huc etiam ſpectant quædam compoſita. Hinc *herodius* NOTKERO dicitur *herfogel* Pſal. CIII. 17. quia omnium volatilium maximum, & aquilam ipſam vincit & devorat. Olim etiam HERULORUM nomen inde deduxi, quod *inter omnes Scanziæ Nationes nomen ſibi ob nimiam proceritatem affectent præcipuum*, ut JORNANDES de illis ſcribit Cap. 3. de rebus Geticis, quamvis alterius etymologiæ auctor Cap. 23. Nunc autem nonſolum *Herulos*, ſed etiam *Herodium*, qui Græcis ἐρωδιός, inde deduco, quia *ede* Celticis populis avem ſignificat. Iisdem *hir* eſt longus, prolixus, & *hirian* longurio, manifeſta cum reliquis cognatione.

HER, terribilis. Conſentit Lat. *horreo*. Utitur Luth. Pſal. CXI. 9. *heilig und hehr iſt ſein name*, ſanctum & terribile eſt nomen ejus. Idem Tom. VII. Jen. Germ. fol. 207. *das wort* TERRIBILE *heiſſe ich auf Teutſch* HEHR. Qui alium voci ſenſum affingunt, non ſunt audiendi. Extat enim *herſam* eodem ſenſu in Gloſſario Schilteriano pag. 452. Hodie & ſimplex & compoſitum obſoleſcit. Confer *Erich* mars.

HER, adjective *prior*, ſubſtantive dominus, ſed ante prior quam dominus. Ab *er* ante, prius, quod cum ſit adverb. temporis & ordinis, neceſſario hunc ſenſum generat. De *Domino* jam vidimus infra in *herr*. De priori nunc agendum. Prior Angloſaxonibus dicitur *ærra*, *erra*, Francis & Alam. *eriro*, *heroro*. Gloſſ. Keron. prior *heroro*, priori *heririn*. Vi originis ſignificat quantum poteſt nonſolum priorem *tempore*, ſed etiam priorem *ordine*, *dignitate*, *poteſtate*, *virtute*. Ad prioritatem *temporis* ſpectat, quod Gothis *airizai* vocantur majores, antiqui, Matth. V. 21. Angloſaxonibus *ærra tid* tempora priora, *ærra geola* menſis qui natalem Domini præcedit, Lat. November, *ærran dæge* pridie, apud SOMNER. in Dictionario. KERONI in Gloſſis *heriro* & *heriſto* ſeniores. Ad prioritatem *ordinis*, quod primus in omnibus Dialectis dicitur *erſt*. Ad prioritatem *dignitatis*, quod Abbas Monaſterii in Reg. S. Bened. ab interprete KERONE ubique appellatur *heroro*, & princeps ſacerdotum *ther heroſto thero heithaſtono*, apud TATIANUM Cap. CLIII. 3. Ad prioritatem *poteſtatis*, quod Reges, Principes, & magnates, Francis vocantur *herun* & *herrun*, & concilium procerum *heroti*, & principatus *hertuom*, & dominari *heriſon*. Teſtimonia veterum vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 451. & infra in *herr*. Ad prioritatem *virtutis*, quod præſtantiſſima unguenta vocantur *hereſte ſalbon*, apud WILLERAM. Cap. IV. 4.

HER, ſanctus, ſacer. MATHESIUS in Sarepta: *den Martins-tag heilig und hehr halten*. MARTINIUS in voce *feriæ*: Et nobis alicubi *heere zeit* eſt tempus ſacrum, ſolemne. SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 451. *herizit* feſtivitas, in veteri Pſalmorum verſione. Cuncta ab ἱερός ſanctus, ſacer. Latini ex eodem fonte habent *cerus* ſanctus, & inde *cerimonia* ritus ſacer. Nos ab *her*, quod pene extinctum, componimus *herlich* ſolemnis, *herlich halten* concelebrare, *herlichkeit* celebritas.

HER, præmium victoriæ, brabeum. Gloſſ. Keron. coronam *era*. S. BENEDICTUS in Reg. Cap. 7. *Dicit Scriptura: voluptas habet pœnam, & neceſſitas parit coronam.* Quæ verba ita interpretatur KERO: *Qhuidit keſcrift: uuillo hebit uuizzi, indi notduroft karauuit era.* Gloſſ. Pez. palma *era*. Gloſſ. Lipſ. *geherides* coronaſti. Ergo *heren* priſcis erat coronare, ab *her* corona. Suecis *æhra* etiamnum eſt adorea. Opinor a Lat. *hiera*, quæ erat corona Diis ſacrata. SENECA Epiſt. 83. *Quod raro curſoribus evenit, hieram fecimus.* Ubi LIPSIUS obſervat moris fuiſſe in certaminibus, ut, ſi victoria eſſet ambigua, corona neutri ex paribus, ſed Diis offerretur.

HER, gloria, claritas, *herlich* clarus, inſignis, illuſtris, *herliche thaten* glorioſa & illuſtria facta, *herlich machen* glorificare, *herlichkeit* gloria. Non ab *herr* dominus, ut vitiata

Scri-

Scripturæ auctores videntur ſtatuere, nec ab *ere* honos; ſed ab Angloſaxonico *herian* laudare, laudibus extollere. Quid enim eſt gloria, niſi claritas ex laude? Vox Angloſaxonica extat in Evangelio Gentis Luc. II. 20. *heriende God on eallum tham the hi gehyrdon and geſawon*, laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant. Et rurſus Luc. XVI. 8. *tha herede ſe hlaford thære unrihtwiſneſſe tun-gereſan*, tunc laudavit Dominus villicum iniquitatis. Unde ſit hoc verbi, jam vidimus in *her* altus. Suecis *æhra* etiamnum decus & gloriam notat. Germanis *her* pro gloria obſoleſcit: viguit tamen adhuc paulo ſupra hanc memoriam. MATHESIUS in Sarepta: *die künftige welt wird nicht öde ſeyn, ſondern ihr hehr und ſchmuck haben*, mundus futurus non erit deſertus, ſed ſuam habebit gloriam & decus. Differt autem *her* ab *ere* honos, ſicut effectus a cauſa. Nam honor eſt cultus, gloria vero decus ex aliorum cultu.

HER, agmen, multitudo conjuncta, tam hominum quam animalium. Gloſſ. Pez. agmine *heri*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VI. 69. *ſo thaz heri tho giſaz*, cum turba conſediſſet. Proprie eſt cœtus eorum qui una aguntur, a verbo Scandico *yra*, *hyra* agere, agitare. Ita Latinis *agmen* ab *ago*. Ejusmodi multitudo ob ſimilem cauſam vocatur etiam *herde*, ut in loco oſtendi. De verbo Scandico vide plura in *hören* agitare. Hodie utimur hoc derivato in compoſitis, cujusmodi ſunt, *hering* halec, piſcis gregarius, *herberge* diverſorium, locus ubi multitudo recipitur, de quibus actum ſeorſim.

HER, legio, exercitus, multitudo ſub uno duce militantium, major vel minor, alias *kriegs-heer*. Gothis *harjis* eſt legio Luc. VIII. 30. Angloſaxonibus *here* exercitus, ſive juſte bellantium, ſive prædatorum. Francis *heri* exercitus. TATIANUS Cap. VI. 3. *menigi himiliſches heres* multitudo militiæ cœleſtis. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 117.

Ni ſtuant thiu maht thes uuiges
In menigi thes heries.
Non ſtetit vis belli
In multitudine exercitus.

Idem Belgis *heir*, Suecis *hær*, Island. *her*. Græciſſantes ducunt ab αἱρεῖν capere, ſubigere, expugnare, vel ab εἴργειν arcere, quod exercitus eum in finem conſcribatur, ut vel ſubigant hoſtes, vel a finibus patriæ arceant. Contra STIERNHIELMIUS *fruſtra originem quæri in alia lingua* exiſtimat, in Gloſſ. Goth. pag. 86. Nec tamen addit præterea quicquam, ſed vocem tanquam primitivam in obſcuritate relinquit, quia recordari non poterat iſtius verbi *hyra* agere, agitare, quod ipſe alibi produxit, aliud agens, quodque revera eſt parens vocis, quem quærimus. Quid enim eſt exercitus, niſi multitudo militantium, qui una aguntur a Duce? *Agmen agit magnum*, ait VIRGILIus de ſuo duce. Ceterum vox Germanica *her*, & Latina *exercitus*, non ſemper notant juſtum exercitum apud Scriptores medii ævi, ſed numerum ſæpe exiguum. In Legibus INÆ R. Angloſaxon. ſeptem homines vocantur *fures*, ſed triginta quinque *here* exercitus. Bojoariis agmen XLII. ſcutatorum cenſebatur exercitus, ut patebit infra ex voce *herireita*, quam vide in *reite* invaſio. Apud Longobardos quatuor homines efficiebant exercitum. Sic enim ſonant verba Legis Long. Lib. I. Tit. XVII. Cap. 1. *Si quis pro injuria ſua vindicanda, ſuper quemcunque hominem manu armata, aut cum exercitu uſque ad IV. homines, in vicum intraverit* &c. Hinc in juſto exercitu ſingulæ cohortes erant exercitus, & quot Duces tot exercitus. Cuncta ex obſervatione SPELMANNI in voce *Exercitus*. Compoſita vide ſuis locis.

HERB, ſapore immitis. Vox nova a Lat. *acerbus* facta. C. ſæpe tranſit in H. Allegorice dicitur de rebus ingratis, moleſtis, & animum exacerbantibus.

HERBANN, Latino-Barbaris *heribannus* & *aribannus*, apud Antiquos tria ſignificat, (1.) *indictionem militiæ*, convocationem & evocationem exercitus, iis præſertim temporibus, cum Germania adhuc tota eſſet militaris, & omnes, etiam non-conſcripti, tenerentur in hoſtem pergere, quam primum edicto innotuiſſet, hoſtem adeſſe. (2.) *mulctam* LX. ſolidorum in non-comparentes ob neglectum indictionis. (3.) *tributum bellicum* alendis copiis imperatum, a quo ne Presbyteri quidem erant immunes. Teſtimonia veterum vide apud Gloſſographos. Cauſa tam prolixæ ſignificationis eſt in voce *bann*, quæ natura ſua omnem ſummæ poteſtatis cogendi actum, cujusmodi haud dubie eſt *convocatio*, *punitio*, *exactio*, ſignificat.

HERBERG, caſtra, ſtatio munita militantium. Ab *her* exercitus, & *bergen* defendere, munire. Gloſſ. Lipſ. *hereberga* caſtra, *heribergo* caſtrorum. Similiter & Angloſaxonibus *here-berga* eſt ſtatio apud Lexicographos. Statio autem ſæpe de ſede exercitus dicitur. Inde Latino-Barbaris *hereberga*, & *heribergum* eodem ſenſu. Hodie obſoleſcit.

HERBERG, tentorium, tabernaculum. Senſus WILLERAMO familiaris, cui tabernacula Cedar vocantur *die hereberga Cedar*, in Cantico Canticorum Cap. I. 5. Id eſt, tecta caſtrenſia, a *bergen* tegere.

HERBERG, tugurium paſtorum. WILLERAMUS Cap. I. 8. *uueidene dine zikkin bi den heribergon thero hirto*, paſce capras tuas juxta tuguria paſtorum. Id eſt, juxta tecta paſtorum. Rurſus a *bergen* tegere.

HERBERG, diverſorium, & quodvis tectum ſartum, quod multitudinem hoſpitio excipit, & ab Jove frigido defendit, ab *her* agmen, & *bergen* recipere. Gloſſ. Pez. in diverſorio *in dero heripergo*. Senſus ab uſu

hodier-

hodierno unice agnitus, dum reliqui obſoleſcunt.

HERBERGEN, divertere, manere in diverſorio. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *here-byrigan* manere, hoſpitari, ſtabulari. Hoc quoque imitati ſunt Latino-Barbari in *heribergare*.

HERBERGEN, hoſpitio excipere, *wol beherbergen* laute excipere, *herbergier* tabernarius, qui hoſpitio excipit. Angli quoque utroque ſenſu, tum activo quam paſſivo dicunt *to harbour*.

HERBERGER, veneficus, Dial. Helvetica. Vox antiqua. Lex Sal. Tit. LXVII. *de herburgium*, h. e. venefico, art. I. *Si quis alterum cheruioburgium, hoc eſt ſtrioportium clamaverit.* In eadem Lege *herbas dare* eſt potione venenata vitam vel mentem auferre Tit. XXII. de maleficis art. I. Hinc ECCARDUS celebris Legum Salicarum interpres colligit, vocem Salicam, unde Helvetica, factam eſſe a Lat. *herbarius* mutato I. in G.

HERBRAND, vaſtatio, depopulatio a milite facta, proprie belli incendium. Rhythmus de S. Annone §. 25.

Her vur unz in Egypti lant,
So michil ward der herebrant.
Perrexit (Cæſar) uſque in Ægyptum,
Tantum erat belli incendium.

HERBST, autumnus. Francis *herbiſt*, Belgis *herfſt*, Danis *hoſt*, Suecis *höſt*. Cuncta magis vel minus corrupta ex antiquiori & genuino *harfeſt*, *hærfeſt*, quod Angloſaxonibus primo meſſem, & poſtea cognitis autumni bonis, etiam autumnum ſignificavit. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hærfeſt* meſſis, *hærfeſt-monath* September. BENSONIUS in Voc. Angloſaxon. *hærfeſt* meſſis, *herfeſte* meſſis, autumnus, *harfeſt-monath* September, *the herfæſtanlic emniht* æquinoctium autumnale. Anglis *harveſt* etiamnum meſſem & frumentationem notat, *little harveſt* meſſiculam, *hay-harveſt* fœniſecium, *harveſt-man* meſſorem, *harveſt-feaſt* ferias ob collectas fruges, *to harveſt* fruges colligere: quod cum autumno fiat, hinc fruges autumnales iisdem vocantur *harveſt-fruits*, & tempus autumnale ſive autumnus *herveſt-time*. Quidam derivant a Græc. ὀπωρὴ autumnus. Sed hi nodum in voce difficili ſecant, non ſolvunt. Alii *Herthæ feſtum* vocabulo ſubeſſe opinantur, ignari interim, *feſt* pro feſto dictionem ab idiomate Angloſaxonico prorſus alienam eſſe. *Ar* certe eſt annona ſive annuus terræ proventus, ut demonſtravi in loco. Hinc ſuſpicor *feſt* derivari a *fon* capere, quod Angloſaxonicum, teſte BENSONIO, & nihil aliud denotare, quam actum capiendi. Meſſis autem quid eſt, niſi captura annonæ? Simile compoſitum eſt, quando vindemia Angloſaxonibus vocatur *win-geard-næm*, a *nemen* capere. Ubi adhuc obſervandum, quod ST. in omnibus Dialectis ſit medium formandi ſubſtantiva a verbis. Poſtea ſenſus a meſſe ad auctumnum translatus eſt. Sed hanc translationem ſerius factam a TACITO diſcimus, qui diſerte de Germanis Cap. 26. *Autumni perinde nomen ac bona ignorant.* Ab *herbſt* autumnus fit *herbſten* vindemiare, *herbſtling* fœtus autumnalis, *herbſt-obs* poma ſerotina.

HERBST-MONAT, September. Angloſaxonibus ut ſupra. Francis & Alamannis *heriuiſt-manoth* eſt November, apud GOLDASTUM in Tabula Menſium Thodiſca Tom. II. Rer. Alam. pag. 65. Sed in Nominibus Menſium Carolinis omnia ſunt turbata, quod vel ex hac appellatione, quæ huic Menſi minime convenit, colligitur.

HERD, focus, locus ubi ignis fovetur. Gothis *haurja* Joh. XVIII. 18. Angloſax. *heorth*, Angl. *hearth*, Belg. *heert*. MARTINIO idem eſt quod *erde* terra, ſed cum herbis & radicibus evulſa, quia ceſpes antiquis erat pro foco. Alii ducunt a Lat. *ardere*. Forte eſt contractum e χήρατον focus.

HERD, domus, familia, *eigen herd* domus propria. Angloſaxonibus *heorth*, *hiord*, *hired*, & inde *hiredes-fæder* paterfamilias, *heorth-pening* denarius in domos ſingulas impoſitus, apud SOMNER. in Dict. Vel idem eſt quod *gard* & *hurd* domus, vel nomen a foco accepit per ſynecdochen partis pro toto, vel originem refert ad *erden* habitare. Nam quid proprie ſit, in iſta fontium, qui ſe conſiderantibus offerunt, multitudine, dictu difficile.

HERD, area. Angloſax. *geard*, Suec. *gærd*, Angl. *yard*. Vox Saxonica ita concepta eſt, acſi locum ſeptum denotaret, a *gürten* ſepire. Utimur eo ſenſu in comp. *finkenherd* area aucupatoria, quæ certe eſt locus ſeptus.

HERDE, grex, Gothis *hairda* Matth. VIII. 30. Angloſaxon. *heord*, ibid. & alibi *heorod*, Anglis *heard*, VEREL. in Indice *hiord*. JUNIUS videtur referre ad *hirten* ſervare, cuſtodire. Malim ad *hurten* pellere, impellere. Ita *trift* a *treiben* & *agmen* ab *ago*. Quamvis etiam ab *hören* agere, agitare, per medium derivandi *de* formari poſſit. Tanta eſt natalium in quibusdam vocibus ambiguitas, ut in iſta fontium optimorum copia, ſæpe neſcias, quem potiſſimum amplectaris.

HERDE, cœtus, exercitus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *heord* grex, cœtus, exercitus. VERELIUS in Ind. *herdibrogd* ſtratagemata militaria. Formula vetus in Monumentis Runicis: *herde Guden trug*, cœtui Deorum fidelis. Quod eſt elogium eorum, qui in priſca ſeu pagana religione obierunt, apud WORMIUM in Mon. Dan. pag. 180. & paſſim. Cuncta obſoleta, ſed ex eodem ſemine nata, nempe ab *hören* agere, agitare, vel *hurten* pellere, impellere. Nam cœtus & exercitus ſunt multitudines impulſæ, quæ una aguntur, vel a ſe ipſis, vel a ductore. Hinc copias militares & quamvis turbam vulgo vocamus *tropp* & *truppen*, omnino a *treiben*

treiben agere, pellere, impellere. Confer *hurd* & *her*, quatenus ſunt ſynonyma.

HEREN, vaſtare, populari, prædari. Gloſſ. Boxh. *herron* populor, prædor. Gloſſ. Pez. diripientium *heriuntero*, in direptionem *in heriunga*. VERELIUS in Ind. *heria* vaſtare, populari, prædas agere. Duci ſolet ab *her* exercitus, ut *populari* a populus, tanquam ſit perdere manu militari & immiſſo populo. Ita MARTINIUS. Nec incongrue. Nam exercitus ſolet omnia delere. Græcis tamen χῆρος eſt viduus, deſertus, & χηρȣ̃ν vaſtare, deſolare. Quæ certe noſtris ſimilia ſunt. Quid Celtis ſignificet *her* vel *herw*, BOXHORN. in Lexico Ant. Brit. non indicavit. Dedit tamen quædam compoſita, quæ huc ſpectare videntur, *herwlong* navis piratica, *herwr* exlex, profugus, *herwr mor* pirata. Hodie non amplius dicimus *heren*, ſed compoſite *verheren*. Angli vero cuſtodiunt ſimplex in *harry* vaſtare, quod SKINNERUS perperam derivat a Gallico *harier* vexare, laceſſere.

HER-FART, expeditio militaris, profectio ad bellum. Gloſſ. Pez. expeditionem *herivart*, profectionem *herivart*. Rhythmus de S. Annone §. 8.

Ninus hiz der eriſti man,
Der ie volcwigis bigan,
Her ſaminodi ſchilt unti ſper,
Des lobes was her vili ger.
Halspergin unti brunium
Dü gart er ſic cüh ſturm,
Die helmi ſtalin heirti,
Du ſtiſt er heriverti.

Refer ad *fart* expeditio, profectio, & *her* exercitus.

HER-FLUCHTIG, *her-flüchtig*, deſertor exercitus, vel domini in prælio. Prior ſenſus fit ab *her* exercitus, alter ab *aer* prælium, quod Cambro-Britannicum. Occurrit in Jure prov. Alam. Cap. 40.

HERGEN, vaſtare. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *herge*, *hearge*, *herghe*, *herige* exercitus vel cœtus prædatorum, *hergian* vaſtare, ſpoliare, diripere, *hergeath* direptio, *hergeath faran* ire prædatum. Vel eſt frequentativum ab *heren* ejusdem ſignificatus, vel idem quod Græcis ὀρκέω deſtruo, unde πολιορκητὴς urbium everſor. Hodie utuntur compoſito *verhergen* in quibusdam Dialectis.

HER-GERÆTE, ſupellex caſtrenſis, quæ ex hæreditate paterna primogenito cedit, cujusmodi ſunt, equus, galea, lorica, gladius, & ſimilia. A *geræte* apparatus. Dicitur & *her-wede*. Sed utrumque ex recentiori fabrica. Vetera vocabula tam Francica quam Angloſaxonica vide in *Heriotum*.

HER-HORN, tuba, cornu quo claſſicum canitur. Extat in Rhythmo de S. Annone §. 27. Vide plura in *horn* tuba.

HERING, gregarius, unus ex grege. Ab *her* quatenus agmen vel multitudinem conjunctam denotat. Inde compoſitum *pickel-hering* ludio, morio, unus e grege Comicorum, de quo infra.

HERING, halecula. Angloſaxon. *hæring*, Belg. *haring*, Gall. *harang*, Ital. *aringa*, Lat. Barb. *haringus*, Gloſſ. Ælf. in nom. piſcium: allec vel ſardina *hæring*. Omnino ab *her* agmen. Eſt enim piſcis gregarius, nunquam ſolus natans, ſed ſemper cum exercitu. Inde Belgis *pekel-haring* halec ſalita, a *pekel* muria.

HERINGS-NASEN, convicium in Turingos torqueri ſolitum, de quo aliquid dixi in *naſe* ludibrium.

HERIOTUM, præſtatio apparatus militaris. Ita SPELMANNUS in voce. Cum quo ſignificatu conveniunt quædam Angloſaxonica apud BENSON. ut ſunt, *here-geat* armamenta, *here-geatwa* apparatus bellicus cultior ſolito. Priorem vocem habet quoque SOMNER. nec eam ſine nota transmiſit. Putat enim ductam eſſe ab *her* exercitus, & *geot* fundo, effundo, quaſi fuerit quid in exercitum erogatum. CLODOVÆUM illud jus Alamannis impoſuiſſe, veriſimiliter demonſtrat SPELMANNUS. Erat autem duplex, jus exigendi arma a ſubditis, & meliora jumenta aut veſtimenta ex hæreditate defuncti. Hinc ſuſpicor, vocem origine Francicam eſſe. Nam ſi Francicam linguam conſulamus, *heriot* manifeſto componitur ex *her* exercitus, & *ot* res, ſubſtantia, & vi compoſiti denotat rem militarem, equum, ephippia, galeas, gladios, haſtas, loricas, & ſimilia Dominis præſtanda. Quo pacto conveniet cum Saxonico *here-geat*, quod certe nihil aliud eſt quam *her-gut* ſubſtantia caſtrenſis. Vide plura in *herwede*.

HERKUL, Hercules, unus ex poſteris Titanum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ercol* hercules, *ercoles ſyla* herculis columnæ. Herculem in Germania fuiſſe, vetuſtiſſima fama eſt. TACITUS Cap. III. de M. G. *Fuiſſe apud eos & Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium ituri in prælia canunt.* Eundem apud Germanos nonſolum cantu, ſed etiam ſacrificiis cultum fuiſſe, & lucum apud Cheruſcos habuiſſe, rurſus teſtatur TACITUS Cap. IX. de M. G. & Annal. II. 12. Cauſa hujus cultus ignoratur. Veroſimile tamen eſt, Herculem ex Græcia Coloniam in Germaniam duxiſſe, & ſic in numerum Deorum receptum eſſe, more antiquo Coloniarum, ductores ſuos conſecrantium. Idque de HERCULE CLAVIGERO, non alio, intelligendum eſſe, argumento eſt nomen, quod linguæ Germanicæ facile accommodatur. RUDBECKIUS illud eleganter componit ex *her* exercitus, & *kulle* caput. VEREL. in Ind. *herkolle* dux ſeu caput exercitus. Cui etymologiæ lubens ſubſcriberem, niſi ſignum Herculis ad *clavam* me revocaret. Clava autem Scythice dicitur *keule*, *kyle*, *kule*, eſtque telum ex ligno factum, quod etiam Græce vocatur κῆλον. Et hanc clavam non poſſum dimittere, quia pridem animadverti,

multa Deorum nomina ſic comparata eſſe, ut, ſi cum ſimulacris eorum, & lingua Scythica aut Celtica conferantur, nomen perfecte reſpondeat imagini, & imago nomini, & una ſit utriusque loquela. Quemadmodum igitur *Veſta* a domo, *Hermes* ab ariete, *Bacchus* a capro, *Ares* a ferro, *Artemis* a cerva, *Taranis* a fulmine, alii ab aliis attributis appellationes ſuas acceperunt: Ita ſuſpicor *Herculem* ſic dictum, quaſi *clava terribilem*, ab *her* terribilis, vel *erch* ejusdem ſignificationis, quorum illud Germanicum, hoc Britannicum eſt. Cauſa nominis eſſe potuit, quod cum Hercules in varias orbis partes, & in Germaniam quoque Colonias deduceret, terram ſine ullis armis ſolo ligno a beſtiis repurgaſſet, quo tempore homines adhuc inermes (ut DIODORUS ſcribit) a multitudine ferarum opprimebantur. Ad memoriam Herculis in Germania ſpectat adhuc (1.) quod TACITUS de columnis Herculis a Druſo in Septemtrione quæſitis, memoriæ prodidit Cap. XXXIV. de M. G. (2.) urbs antiqua Juliacenſis ERKELENS, quæ Latine ſcribentibus *Herculanum* & *Herculis caſtrum* vocatur. (3.) nomen Herculis Argentinenſis *krutzman* quod vide. Aliis Hercules eſt mercator Phœnicius, ab Hebræo *harochel* ſic dictus. Et hujus ſententiæ auctor eſt vir eruditionis gloria nulli ſecundus JOHANNES CLERICUS in Bibl. Univerſ. Tom. I. Verum, uti plures fuiſſe Hercules facile conceſſerim, ita *clavigerum* illum *mercatorem* fuiſſe haud veroſimile videtur, quia telum illud Heroi potius quam mercatori convenit.

HERLICH, ſolemnis. Ab *her* ſanctus, ſacer. Inde *herlichkeit* ſolemnitas, magnificentia, pompa, a ſanctimonia Ceremoniarum. Vox antiquis ignota, vel ſaltim literis non prodita. Gothi ſolemnitatem vocant *dulths* Joh. VI. 4. Franci & Alamanni *tuld*. Gloſſ. Keron. ſolemnitas *tult*, feſtivitatibus *tuldim*, ſolemniter *tultlichiu*, percelebratur *iſt dui uhtuldit*. Francorum teſtimonia vide in Gloſſario Schilteriano in voce *dulten* celebrare. Inde Suevis remanſit *doll* feſtivus in cultu.

HERLICH, clarus, illuſtris, glorioſus. Ab *her* gloria. Inde *herlichkeit* gloria. Novum, ſed legitime factum. Gothi gloriam vocant *wulthus* Matth. VI. 13. Angloſaxones *wuldor*, Franci & Alamanni *tiuri*, *guotlihhi* & *guallichi*. Gloſſ. Keron. gloriam *tiurida*, *tiuridu*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XII. 45.

In himilriches hohi
Si Got guallichi.
In regni cœlorum altitudine
Sit Deo gloria.

HERLING, uva acerba. Utitur Luth. Jer. XXXI. 29. ubi Bibl. Lubec. 1533. habent: *de veder hebben ſure wyndruven gegeten*. Forte ab *herb* acerbus, per apocopen, ut Cl. FRISCHIO viſum. Quapropter etiam Latinis creduntur vocari *labruſcæ*, quod labra lædant. Quædam Dialecti habent *hertling* ab *hart* durus.

HERM, *harm*, aries. Notum per Saxoniam inf. nomen, haud dubie ab *herman* vir gregis, per apocopen factum. Idem remotiſſimæ antiquitati videtur denotaſſe HERMES, quod eſt cognomen Mercurii, & Mercurio maxime conveniens, ſi ab ariete deſumatur. Nam *primo* aries ubique comes eſt Mercurii, in nummis, lucernis, gemmis, ſtatuis, quod non poteſt ignotum eſſe iis, qui Antiquitates Græcas & Latinas perluſtrarunt. *Secundo*, aries Mercurio aditum ad nova inventa præbuit, veſtes inquam ex filamentis lanæ conficiendas. Sic enim ſcribit ALEXANDER M. in literis ad Matrem ex ore Sacerdotum Ægyptiorum apud TERTULLIANUM Cap. 3. de Pallio: *Mercurium autumant forte palpati arietis mollitie delectatum, deglubaſſe oviculam, dumque pertentat, quod materiæ facilitas ſuadebat, tractu proſequente filum eliquaſſe, & in veſtis priſtinæ modum, quam philyra tenui vinxerat, texuiſſe.* Vide ergo, annon Mercurius ab ariete dictus ſit *Hermes*, ſicut dictus eſt ἐριὤνιος laneus, ab ἔριον lana, vellus? Jam ſæpe animadverti, ſigna Deorum nominibus juncta, linguam loqui, quam nemo niſi Germanus intelligat.

HERMAN, aries, vir gregis. Ab *her* grex, agmen, & *man* mas, maſculus. Solent enim maſculi animalium appellari viri, dicente etiam VIRGILIO, *vir gregis ipſe caper*. Inde *hermen* hircus, & *hermlein* capella, in multis Dialectis.

HERMAN, miles, vir exercitus. Ab *her* quatenus exercitum notat. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *here-man* miles, bellator. An huc ſpectet nomen ARMINII Cheruſcorum ducis, poſtea videbimus in *man* vir fortis.

HERMELIN, *hærmlein*, mus ponticus. Gallis *ermine*, ab *Armenia* dictus, quod inde ejusmodi murium pelles in Europam adveherentur. Nam *Harmeniam* pro *Armenia* dixere Scriptores Latini recentioris ævi. Ita CANGIUS in voce *hermellina*. LUTHERUS quoque in ſacra verſione Armeniam ſive montes Armeniæ vocat *Harmon* Amos IV. 3. de qua voce videndus BOCHARTUS in Phaleg.

HERMEN, *ſich hermen* contriſtari. Vide *harm* luctus.

HEROLD, præco, vociferator. Vox Francica & primigenia eſt *hero* vel *haro*. Gloſſ. Boxh. *fora-haro* preco. Unde hæc vox oriatur, jam dixi in *haren* clamare. Horum Præconum officium erat, non publica tractare negotia, aut legationibus defungi, ſed in Ludis Equeſtribus clamando promulgare leges certaminis, & eum, qui viciſſet, declarare victorem. Prius cognoſcimus ex Poëmate quodam MAMBRUNII a MENESTRIO in Tractatu *de Torneamentis* citato pag. 299.

Proti-

Protinus ingenti PRÆCO *ſic voce Cluentus*:
Hoc opus, hæ leges ſunto certaminis: haſta
Tres medio in curſu pura ſimul auferat orbes
Victor Eques, mox & Regi ſe ſiſtat in armis.

Poſterius ex VIRGILIO:

Tum ſatus Anchiſa, cunctis ex more vocatis,
Victorem magna PRÆCONIS *voce Cleanthum*
Declarat, viridique advelat tempora lauro.

Franci igitur veteres, qui circa originem Trojanam ultro glorioſi erant, hos ludos, & hæc certamina ludicra, ab Ænea Trojano in Latio inſtituta, frequenter imitabantur, præſertim cum a re bellica vacarent: Et in his ſpectaculis eum hominem, quem deſcripſi, ab officio clamandi appellabant *baro*, id eſt, præconem vel vociferatorem. Inde vetus proverbium:

Ere iſt der tugend ſold,
Spricht der alte herold.

Ubi HENISCHIUS male ſubſtituit *erenhold*. Nam *herold* non eſt fecialis, ſed præco, qui victorem ad præmium recipiendum evocat. Horum dignitas ab initio nulla aut exigua fuit: poſtea vero a Regibus terris dotari, & *ceremoniis* atque *inſignibus* præfici cœperunt. Idque officium maxime conſpicuum fuit in ſolemnitatibus nuptiarum, coronationum, torneamentorum, & honorum militarium diſtributione &c. Ab illo tempore *præfectus ceremoniarum* dictus eſt *herold*, & Latino-Barbare *heraldus*, h.e. nobilis præco, ab *alt* nobilis: imo etiam *rex* (vulgo *wappen-könig*, Gall. *roy d' armes*) imitatione Romanorum, qui florente adhuc republica *regem* dicebant, qui ſacris præeſſet ceremoniis. Inde Gallis *herault*, Italis *araldo*. De quibus vocibus mire nugantur tam Germani quam exteri, quotquot illas explicare aggreſſi ſunt. Diſcrimen, quod eſt inter præconem & fecialem, vide in *erenhold*.

HERPAUCKE, ſignum militare, ſive illud ſit vexillum, ſive ſymbolum. Gloſſæ Junianæ in Obſerv. ad Will. pag. 34. *heripauchan, chundfano*, vexilla. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *beacn, beacen* ſignum, *here-beacen* ſymbolum bellicum, *beacnian* annuere, innuere, ſignificare. Verſio AS. Luc. V. 7. *and hig bicnodon beora geferan*, & annuerunt ſociis ſuis. Franci & Alamanni eodem ſenſu dicunt *pauchan* & *pauchnan*. Gloſſ. Boxh. *kipauchonno* adnuo, *intpauchanno* abnuo. Gloſſ. Keron. adnuatur *zukipaubnit*. TATIANUS Cap. II. 10. *inti her uuas bouhnenti in*, & ipſe erat innuens illis. Cap. IV. 12. *bouhnitun tho ſinemo fater*, innuebant tunc patri ejus. Quem verbi ſenſum uſus poſtea ad omnia ſigna, etiam militaria tranſtulit. Anglis *beck* etiamnum eſt ſignum capite vel manu datum. Qua notione, viderint ipſi.

HERPAUCKE, tympanum. Senſus vocis hodiernus, quem STADENIUS derivat a *pochen* pulſare, quia fuſtibus tunditur, STILERUS a *bauch* venter, quia tympanum eſt venter, prætereaque nihil. Sed prius etymon præferendum eſt poſteriori, quia idem inſtrumentum vocari ſolet *bunge*, a notione pulſandi ut demonſtravi in loco. Cum utraque voce convenit Perſica *bik* tympanum.

HERR, dominus. Angloſax. *hearra*, Francis & Alam. *heroro, herro*. Gloſſ. Pez. magnates *herrun*. ISIDORUS Cap. VIII. 1. *ano chuxinc, ano herrun*, ſine rege, ſine principe. TATIANUS Cap. CLVI. 2. *ir heizzet mih meiſtar inti herro*, vos vocatis me magiſter & domine. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XI. 43.

Ih bin eigan ſcalk thin,
Thu biſt heroro min.
Ego ſum proprius ſervus tuus,
Tu es dominus meus.

Idem Lib. V. Cap. XX. 85.

Giſceident ſih in ala uuar
Herero inti thegan thar.
Tunc ibi ſeparabuntur
Dominus & ſervus.

Et ſic Otfridus ubique, in locis quam plurimis. Quibus addere licet famoſum populi Sacramentum apud NITHARDUM, in quo Imp. Ludovicus *min herro* dicitur. Quidam derivant a Græc. *κύριος*, alii a Lat. *herus*: ſed non nimis neceſſario. Nam *heroro* Francis & Alam. eſt prior. Et hic comparativus, quando abit in ſubſtantivum, naturaliter domini ſignificatum producit, quia per dominum omnes quendam ſuperiorem intelligunt. Vide quæ de comparativo antiquo pluribus diſſerui in *ber* prior. Primis temporibus fuit titulus honoris ſolis Regibus, & qui proxime circa Reges ſunt, Ducibus, Comitibus, & Dynaſtis proprius. Poſtea, ut fieri ſolet, magis magisque vulgari cœpit, uſque adeo, ut hodie non amplius ſuperiores tantum, ſed etiam inferiores, & quemlibet liberum hominem hoc honoris præfamine compellemus. Præcipua Francorum derivata ſunt *heriſon* & *hertuom* dominari & dominatus. Gloſſ. Pez. principantur *heriſont*. TATIANUS Cap. XIII. 1. *hertuom habentemo Herode*, principatum tenente Herode. Hodie dicimus *herrſchen* & *herrſchaft*.

HERRIN, domina. Gloſſ. Pez. dominatrix *herra*. Conſentit *ἥρα*, nomen Junonis apud Græcos, & *hera* Latinorum.

HERSCHILD, ſcutum militare. VEREL. in Ind. *herskioldur* clypeus militaris. Notæ compoſitionis, ſed incertæ antiquitatis. In Gloſſis Franco-Theotiſcis a R. P. PEZIO publicatis, multa reperiuntur ſcutorum genera,

genera, *halpſcild* pelta, *chamſscilt* clypeus &c. ſed *hereſcilt* deſideratur. Occurrit tamen in Lege Longobard. Lib. I. Tit. XVII. 4. 5. vox *araſcild*, quæ certe clypeum militarem ſignificat, etiamſi ibidem metonymice ponatur ſive pro ordine militari, ſive pro invaſione manu militari facta. Et hæc eſt vetuſtiſſima hujus vocabuli mentio.

HERSCHILD, gradus & differentiæ Ordinis militaris ſive equeſtris, a Rege uſque ad militem ſive equitem gregarium, & ultra. Dictio metonymica, qua ſignum ponitur pro re ſignata. Videtur iis temporibus nata, cum Germania adhuc tota militaris eſſet, & in militia gloriam omnes unice quærerent, eccleſiaſtici & ſeculares, nobiles & ignobiles, quæ res Germanis, ob inſitam Genti feritatem, & incredibilem belli ardorem, fere propria eſt. Vanitati acceſſit conſilium, quod omnes viderentur libentius & fortius pro Rege & Regno dimicaturi, ſi rex ipſe patriæ ſuæ miles eſſet, & reliqui, quamvis diverſis gradibus, Regis commilitones. Neſcio, an ars regnandi, alias ſatis ingenioſa, unquam excogitaverit aliquid, quod membra Reip. cum capite magis compingeret, aut potentiam præſentis imperii magis ſtabiliret, quam hoc callidum inventum. *Primus* clypeus tribuitur Regi, *ſecundus* Epiſcopis & Abbatibus, *tertius* Principibus Laicis, *quartus* Liberis Dominis, *quintus* Liberis mediæ conditionis, *ſextus* miniſterialibus, *ſeptimus* cuilibet homini non-proprio & ex legitimo matrimonio nato. Ita doctrinam de Clypeis diſerte explicat Jus provinc. Alamannicum Cap. 3. & Speculum Saxonicum Lib. I. art. 3. ſed hoc paulo obſcurius. Alii *gradus nobilitatis* hiſce clypeis indicari volunt, quos clypeus ſeptimus & res ipſa ſtatim refellit.

HERSCHILD, obſequium militare erga regem, ſeu quod idem eſt, ſervitium militare, quo unus quisque ex Ordine militari vi ſcuti ſui Regi aut Regno obnoxius eſt, alias *Scutagium*. Alius vocis ſenſus, ſed metonymicus ut ante. VEREL. in Ind. *herskild* ſcutagium, ſervitium militare. Hodie *kriegsdienſt*.

HERSCHILD, bellum & quævis invaſio militaris, *mit dem herſchild gewinnen* bello expugnare. VEREL. loc. cit. *herskioldur* bellum, *herskilldi fara* vaſtare, deripere, *han fær herskilldi yfer lander* totam regionem devaſtat. Gloſſa Lindenbrogiana: *araſcild* aggreſſio in vico facta. Iterum ſignum pro re ſignata.

HERSLIZ, deſertio exercitus. Leges Longobardicæ & Capitularia Caroli M. vocem ad *linguam Theotiſcam* referunt. SPELMANNUS ita legit, acſi ſcriptum eſſet *her-slit*, componitque ex *here* exercitus & *slite* fiſſura, ita ut *her-slit* ſit diruptio exercitus, plane ut *lag-slit* Angloſaxonibus eſt diruptio & violatio Legis. Verum cum unus ſolus violare quidem legem, ſed rumpere Exercitum non poſſit, hinc etymon Spelmannianum ingenioſum magis quam verum eſt. Lego itaque *heris-liz*, & cum LINDENBROGIO a *lazen*, quod Francis & Alamannis eſt *linquere*, deduco, ſic ut *hers-liz* proprie ſit deſertio vel derelictio exercitus. Qualis olim cenſebatur, ſi quis injuſſu Principis aut Ducis ab hoſte domum reverſus eſſet, exercitu absque venia diſcedendi relicto. Litera S. in medio compoſiti eſt nota Genitivi Theotiſci *heres*, *heris*, vel *heries*, quem exteri proprietatis Linguæ noſtræ ignari ex ſequentibus teſtimoniis perdiſcere poſſunt. TATIANUS Cap. VI. 3. *menigi himiliſches heres*, multitudo militiæ cœleſtis. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 117.

> *Ni ſtuant thiu maht thes uuiges*
> *In menigi thes heries.*
> Non ſtetit vis belli
> In multitudine exercitus.

Hæc litera in pleriſque compoſitis & præſenti quoque interdum omittitur. Hinc quædam Editio Capitularium Caroli M. SPELMANNO viſa & citata habet *eriliz* absque S. in medio: Verba ſunt: *Qui Eriliz fecerit, ipſe, ut reus majeſtatis, vitæ periculum incurrat, & res ejus fiſco ſocientur.* Salvo & integro ſenſu ſecundum nos, nullo ſecundum SPELMANNUM. CANGIUS etymologiam Lindenbrogianam Spelmannianæ præfert, ſed ex falſa de duplici *hersliz* legitima & illegitima opinione. De illegitima jam vidimus. De legitima, quæ nulla eſt, mox videbimus.

HERSLIZ, interdictum de non deſerendo exercitu. Dictio metonymica, qua objectum ponitur pro eo quod circa objectum verſatur, deſertio exercitus pro interdicto deſertionis, ut *Amaryllis* pro carmine de Amaryllide apud VIRGILUM Ecl. I. Lex Longobard. Lib. I. Tit. XIV. 17. *Poſtquam Comes & Pagenſes de qualibet expeditione reverſi fuerint, ex ea ſuper 40. noctes Bannum ſit reſciſſum, quod Theudiſca Lingua Herisliz, id eſt, armorum depoſitio vocatur.* In his verbis CANGIUS videtur ſibi legitimam ab exercitu diſceſſionem, quæ fit, quando omnes expleto expeditionis tempore domum revertuntur, deprehendere. An huic ſententiæ faveant verba Legis, dubito. Nam *Herisliz* hoc loco ſignificat ipſum *Bannum* ſive interdictum de non deſerendo exercitu, quod dicitur reſcindi, aut haberi pro reſciſſo poſt 40. noctes a Comitis ex Caſtris reditu, quia tunc cuivis liberum erat arma deponere, & domum ſe conferre, absque metu delinquendi contra edictum *Herisliz*. Idem *Bannus* alibi vocatur *ſcaftlegi* depoſitio armorum, eadem metonymia. Vide dicta in *ſchaft* ſagitta.

HERSTALL, caſtra. Nomen proprium loci in Saxonia prope Viſurgim, a Carolo M. inditum, quod ibi cum exercitu hiemaſſet. Vi vocis eſt manſio vel ſtatio exercitus, locus caſtrorum vel caſtrametationis. Nam

Nam *ſtall* hæc omnia ſignificat. Latino-Barbari vocant *beriſtallum*, haud dubie a Carolina voce *heriſtal* vel *heriſtelli*, quæ occurrit in Annalibus vetuſtis a LAMBECIO editis apud CANGIUM in voce.

HERSTEUR, ſtipendium militare, tributum alendo militi indictum. Gloſſ. Pez. ſtipendia *heriſtiura*.

HERSTRASSE, via regia, via militaris. Gloſſ. Pez. via publica *heriſtraza*. SOMNER. in Dict. AS. *here-ſtræt* via militaris, publica, per quam ducere licet exercitum.

HERTHE, Dea ſeptem nationum Suevicarum ad mare Balthicum. TACITUS Cap. XL. de M. G. *In commune Herthum, id eſt, Terram Matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur* &c. Terra, quam Senones Suevorum antiquiſſimi tanquam Matrem & initium Gentis coluerunt, non habuit ſimulacrum, ſed vinctis tantum & proſtratis corporibus colebatur, ut ex capite præcedenti liquet. Hæc vero & ſimulacrum habuit, præter morem Germanorum, & iisdem ritibus colebatur, ut *Mater Deum* apud Romanos, quod pulchre oſtendit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 193. Nec tamen veroſimile eſt, Suevos illos ſeptempagenſes a Romanis remotiſſimos, hanc Deam ejusque cultum ab illis accepiſſe. Vide ergo annon *Hertha* fuerit Dea Phrygia, & Mater Titanum, de qua DIODORUS Lib. III. Cap. 57. ſcribit: *Titæa autem poſt fata Telluris nomen accepit.* Ratio certe nominis utrinque eadem eſt. Nam terra, quæ Germanis *herthe*, Celtica lingua vocatur *tit*. Pone vero diverſa numina fuiſſe, reſtat ut dicamus, *Hertham* fuiſſe Deam localem, & numen peculiare ac tutelare Inſulæ Rugiæ, eodem plane modo, ut poſtea *Mairæ, Nehæ, Alſæ*, &c. Pro confirmatione adduci poteſt, quod poſteritas ejusmodi locorum Dæmonia *Matres* & *Matronas* vocavit, easque rebus hominum intervenire, & ſe illis oſtendere crediderit. CATULLUS Argonaut. ſub fin. de Parcis:

> *Præſentes namque ante domos inviſere caſtas*
> *Sæpius, & ſeſe mortali oſtendere cœtu*
> *Cœlicolæ nondum ſpreta pietate ſolebant.*

Illud quoque opinione invaluit apud illos Dearum localium cultores, quod tantum a miſeris cernantur. FESTUS: *Lymphæ dictæ ſunt a Nymphis: Vulgo autem memoriæ proditum eſt, quicunque ſpeciem quandam e fonte, id eſt, effigiem Nymphæ viderint, furendi non feciſſe finem, quos Græci νυμφολήπτυς vocant, Latini lymphatos appellant.* Quicquid ſit, TACITUS, etiamſi nimia brevitate obſcurus ſit, recte tamen *Herthum* interpretatur *Terram*. Hodie quidem dicimus *erde* cum Gothis & Saxonibus: ſed in monumentis Francorum eadem vox more antiquo frequenter adſpiratur. Gloſſ. Pez. ſolo *herdu*. TATIANUS Cap. LXXV. 41. *thie thar in guota herda giſauuit iſt*, qui in bonam terram ſeminatus eſt. Fragmentum veteris interpretationis Matth. XII. 40. apud ECCARDUM in *Quaternione Monumentorum* pag. 42. *ſo Jonas uuas in uuales uuambu dri taga enti drio naht, ſo ſcal uueſan mannes ſunu in haerda hreuue dri taga enti drio naht:* ſicut Jonas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Eodem modo etiam aliæ voces adſpirantur. Ita legimus *habent* pro *abent* veſpera, apud NOTKER. Pſal. LIV. 18. Et in Gloſſis KERONIS *hubil* pro *ubil* malum, *hero* pro *ero* honor, *heikin* pro *eikin* proprius.

HERWACHT, ſtatio excubitoria. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 34. *heriuuahta* ſtationes. Notæ compoſitionis ex *her* & *wacht*. Hodie dicimus *feldwacht*, alio ſono, eodem ſignificatu.

HERWEDE, *heergewette*, ſupellex caſtrenſis, quæ jure antiquo ex hæreditate paterna primogenito cedit, cujusmodi ſunt, equus, galea, lorica, gladius, haſta, & ſimilia. De armis nullum eſt dubium. Equi vero diſerte meminit TACITUS Cap. XXXII. de M. G. his verbis: *Inter familiam & Penates & jura ſucceſſionum Equi traduntur.* Speculum Saxonicum Lib. I. art. 19. *herwede* exponit *res expeditorias*. Quid illis jure Saxonico contineatur, fuſe enumerant antiquæ Leges Municipales Brunſuicenſes apud LEIBNITIUM Tom. III. de Script. Brunſuic. pag. 434. CANGIUS componit ex *heer* exercitus, & *gewet* pignus, quod arma bellica in belli pignus hæredi relinquantur. Alii derivant a *wad* veſtitus, ita ut *herwede* proprie ſit veſtitus militaris, hoc interim ſuppoſito, quod etiam equus ſub toga militari comprehendi poſſit, quod quam abſurdum ſit, omnes vident. Vox hodierna a Saxonibus antiquis paulo aliter ſcribitur & effertur. SOMNER. in Dict. AS. *here-geat* armamenta, apparatus bellicus. Hodie dixeris *hergut*. Francis *heriot* idem denotaſſe, colligo ex voce Latino-Barbara *heriotum*, quæ optimum habet ſenſum, & proprie *bonum caſtrenſe* denotat, ab *her* exercitus & *od* bonum. Hinc porro ſuſpicor, Saxones ſequiores, qui Speculum condiderunt, ab antiquo *heregeat* formaſſe *herwed*, G. in W. mutando.

HERZ, cor. Extat in omnibus tam veterum quam recentiorum Dialectis, & Gothis dicitur *hairto*, Angloſaxon. *heorte*, Francis & Alam. *herz*, Belg. *hert*, *hart*, Angl. *heart*, Suec. *hierta*, Island. *hiarta*. Gloſſ. Keron. cor, cordis, corda, *herza*, *herzin*, *herzun*. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 15. *iro ſuuert kange in durh iro herzen*, gladius eorum intret in corda eorum. Græca κῆρ, κέαρ, καρδία cæteris ſunt ſimilia, ſicut & Lat. *cor*, *cordis*. Nam K. & H. ſunt literæ convertibiles. STIERNHIELMIUS ſuperiora omnia deducit a verbo Suethico *hyra* movere, ob perpetuum cordis motum & agitationem.

Vide noſtrum de hoc verbo monitum in *hören* movere. Fortaſſe etiam hoc obſervatione dignum, quod ἦτορ & *heort* ſe mutuo producant per metatheſin.

HERZ, animus, cum cupiditatibus ſuis. Evang. Goth. Matth. VI. 21. *tharei iſt hazd izwar, tharuh iſt jah hairto izwar*, ubi eſt theſaurus veſter, ibi eſt & cor veſtrum. Dictio metonymica, qua continens ponitur pro contento, cor pro animo. Quemadmodum enim mens ea tenet loca, quæ ſapere homini miniſtrant, caput & cerebrum: ita animus in medio corde poſitus exiſtimatur, quia ibi intimos animi motus & inclinationes ſentimus. Inde

Gothis *hauhhairtei* ſuperbia, animus elatus Marc. VII. 22. *harduhairtei* duritia cordis, animus obſtinatus & indiſciplinabilis Marc. X. 5. *armahairtei* miſericordia, animus miſerans, Luc. I. 50.

Anglofaxonibus *mild-heort* miſericors, *mild-heortnyſſe* miſericordia.

Francis *rechtherze* rectus corde, *herzrihti* directio cordis, apud SCHILTERUM in Gloſſ.

Alamannis *kahirzan* concordare, *ebankeherzida* concordia, *ungaherze* diſcors, *armiherzida* miſericordia, in Gloſſ. Keron.

Islandis *hiartnæmt* cordi gratum, apud VEREL. in Ind.

Germanis *von herzen* ex animo, ex intimo affectu, *herzlich* ſincerus & quaſi cordialis, *herzig* affectus, animatus, *barmherzig* miſericors, miſeratione affectus, *gutherzig* facilis, benignus, optime affectus &c.

HERZ, animus fortis, *herzhaft*, *beherzt* intrepidus. VEREL. in Ind. *hiarta* animus, fortitudo, *hiarta oc afl skal i einvige hafa, enn ecki galldra ne giorninga*, animus & robur in duello ſint oportet, non incantationes & veneficia. Senſus a corde ad fortem translatus, quia cor eſt pars hominis robuſtiſſima, & pectore tanquam muro munita, cui a natura primum moveri, vitam motibus tueri, & noviſſime mori datum. Hinc viri fortes Latinis vocantur *fortiſſima corda*. VIRGILIUS Æn. 5. *Lectos juvenes, fortiſſima corda Defer in Italiam.* Confer *beherzt*.

HERZ, pectus, *herzen* amplecti, pectora conjungere.

HERZOG, dux belli. Anglofaxon. *here-toga* Matth. II. 6. Francis & Alam. *herizoho* & *herizogo*, Lat. Barb. *heretochius*. ISIDORUS Cap. V. 6. *liudi mit dhemu zuohaldin herizohin*, populus cum duce venturo. Quod obſervandum contra eos, qui antiquitatem vocis in dubium vocant. Prior compoſiti pars nullam habet difficultatem: notat enim exercitum in omnibus Dialectis. Altera eſt a verbo antiquiſſimo & omnibus Dialectis communi *ziehen*, quod in maximo ſignificationum ambitu poſitum eſt, & uſurpatur pro *ducere, domare, nutrire, trahere*. Hinc totum compoſitum ſignificat quantum poteſt, ductorem, domitorem, nutritorem, & actorem exercitus. Ducit autem juſſu, domat diſciplina, nutrit ſtipendio, trahit exemplo. Inde eſt, quod illum unum omnes ſequuntur, & unius dicto omnes ſunt obtemperantes, quia ſcil. omnes ab uno & nutriuntur, & in fide militari continentur. Et hæc conjuncta conveniunt etiam Ducibus veterum Germanorum, quorum diſciplinam & munificentiam, & virtutem paſſim commendat TACITUS, & inprimis Cap. XII. & XIV. de M. G. De tali Duce vere dixeris, quod dixit VIRGILIUS de ſuo:

Agmen agit magnum, magnique eſt agminis inſtar.

Id quod voce Germanica, cujus ſenſus tam opulentus eſt, pulcre exprimitur. Hujusmodi compoſita in *zog* deſinentia, reperiuntur apud Antiquos plura, exempli gratia,

folc-toga, populi dux vel conductor, apud SOMNER. & BENSON.

magazogo, rector pueritiæ, in Epinicio Regi Lud. dicto verſ. 8.

leidtogn, dux itineris, apud VEREL. in Ind.

In quibusdam Dialectis nomen exercitus non præfigitur, quia *zog* per ſe jam ducem denotat. Inde Cambris & Armor. *dug* dux. Cui conſentit Græc. ταγὸς, & Lat. *dux*.

HERZOG, præſes vel adminiſtrator provinciæ. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 3. 4. de præſide Judææ Pilato:

Ther biſcof Kaiphas uuas thar,
Joh ther Herizogo in uuar.
Pontifex Caiphas erat ibi,
Atque Præſes revera.

Et ſic paſſim. Cauſa appellationis eſt, quod præſides Provinciarum e belli Ducibus legi ſolerent, nonſolum apud Romanos, ſed etiam apud Francos. Hi enim imitatione Romanorum duos primarios viros ad regendas provincias mittebant, alterum *Ducem*, alterum *Comitem Ducis:* quorum ille rem militarem curabat, hic jus populo dicebat. Nec alios tunc *Duces* aut *Comite[s]* novit Germania, quo tempore Regibu[s] Francorum paruit, quam Miniſtros ad tempus conſtitutos, & precaria poteſtate inſtructos, quam accipiebant & rurſus red[d]ebant ad arbitrium Regis.

HERZOG, dux hæreditarius. Extinct[a] Carolingorum ſtirpe ſtatum Germaniæ publicum mutatum eſſe, duo inprimis pro[b]ant, Cæſarea dignitas ad Germanos devoluta, & Regnum Germaniæ a Regni Francici corpore penitus avulſum. Sed quo p[a]cto *Duces* & *Comites* Germaniæ, qui ante Francorum Regum miniſtri tantum in Pro[-]vinciis erant, ad præſentis fortunæ culme[n] excreverint, an iidem, qui Cæſarem lege[-]runt, in priſtinam libertatem una ſe vindicaverint, ſervato tamen cum Cæſare nex[u,] an vero tantam poteſtatem diu poſt ob pra[-]

ſti[-]

ſtita belli ſervitia, a Cæſaribus, vel invitis Cæſaribus a turbis aut aliunde acceperint, adhuc ſub judice lis eſt.

HESPE, fibula. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *heſpen* fibula. VEREL. in Ind. *heſpa* uncus. Arbitror ab antiquiori & Anglo-ſaxonibus uſitato *hæps*, quod eſt ab *heben* tenere. Nam fibula eſt anſula qua aliquid tenetur. S. etiamſi hoc loco ſit medium derivandi, tamen a vulgo in aliis quoque vocibus, quas paſſim annotamus, e loco nativo in anteriorem rejicitur. Vide *Proleg.* Sect. IV.

HESSLICH, turpis, deformis. A MARTINIO & STILERO refertur ad *haſs* vel *haſſen*, odium & odiſſe, ut proprie ſit odibilis vel odio dignus. Nec fortaſſe male. Noſtris enim ſolemne eſt, turpia & deformia ab affectu, quem ipſo aſpectu excitare ſolent, denominare, ut *ſcheuslich* a terrore.

HESUS, deaſter veterum Gallorum, LUCANO memoratus Pharſal. Lib. I.

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus HESUS.

Meminit & lapis Pariſienſis, anno hujus ſæculi undecimo una cum aliis multis Paganiſmi Gallici ex ævo Tiberii monumentis, erutus, in quo homo robuſtus virgulam in ſummitate arboris conſpicuam, ictu petit, ramis inferioribus exciſis, cum inſcriptione ESUS. Hic lapis communem eruditorum opinionem, *Eſum* eſſe Martem Celtarum, arguit eſſe falſam & præjudicatam, quod Auctor anonymus, qui *de Religione veterum Gallorum* integro libro erudite diſſeruit, optime annotavit. Quid enim Marti cum arboribus? Sed dum pro Marte verum & ſummum Deum ſubſtituit, in eundem lapidem impingit. Qui aperte ſatis declarat, hunc *Eſum* ante fuiſſe hominem quam Deum, meruiſſe autem inter Deos referri, quod auream illam viſci virgulam, quam non ſua ſeminat arbos, a viſu & cognitione hominum remotam, primus oſtendiſſet. Nam hoc eſt illud inventum, quo inter ſuos unice innotuit, quodque a Druidibus tanquam donum cœleſte & omnia ſanans tantopere extollitur, & cultui ceu fundamentum ſubſternitur, apud PLINIUM Lib. XVI. Cap. ult. Et hanc ob cauſam in lapide cernitur cum ſecuricula, vel ſimili inſtrumento, ſtragem edens ramorum, & aditum ſibi parans ad viſcum in vertice arboris conſpicuum, cum titulo ESUS; manifeſto ſatis indicio iſtius meriti, quo inter rudes ſæculi ſui homines divinitatis opinionem conſecutus eſt, ut tanquam *Deus quercuum* coleretur. Nec aliunde eſt reliquorum Deorum apud Gentiles origo, quam ex hominibus. *Perſeus*, inquit CICERO, *Zenonis auditor, eos dicit habitos Deos, a quibus magna utilitas ad vitæ cultum eſſet inventa.* Lib. I. de N. D. *Hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos,* inquit PLINIUS, *ut tales Numinibus adſcribantur. Quippe & omnium aliorum nomina Deorum, & quæ ſupra retuli ſyderum, ex hominum nata ſunt meritis.* Lib. II. Cap. 7. Id quod per omnes eundo Deos, innumeris auctorum, & ſanctorum quoque Patrum teſtimoniis, firmare poſſem, ſi vellem. Hæc concipi ab omnibus poſſunt & intelligi: cum ex adverſo in novo ſyſtemate Religionis Gallicæ, multa ſint male cohærentia & difficilia digeſtu. Enim vero ſi Religionis Druidicæ objectum fuit verus & ſummus Deus, cur numen ejus robori includitur, tanquam electæ ab ipſo ſedi, cum totus mundus ſecundum ſapientes ſit templum Dei? Unde religio illa circa viſcum, rem tam frivolam, cum totus mundus donis Dei ſit refertus, & longe majoribus illo a turdis cacato? Unde tam ſævæ ſuperſtitiones, & ritus Deo indigni? Cur immolare homines Deo? Cur immolatos mandere? Quo pacto hæc & ſimilia cum veri Dei idea, cultu & ſenſu, conſiſtere poſſint, me quidem fugit. Sed hæc nunc mitto, & ad etymon vocis accedo. Hoc ab erudito Auctore petitur ex voce Armorica *heus* terror, ut adeo *Eſus* lingua Celtarum ſit *terribilis*. Neſcio quid aptius dici poſſit. Nam hæc etymologia optime convenit cum verbis Lucani, & cum ipſo idolo victimis humanis metuendo. Et tametſi etiam verus Deus in ſacris literis dicatur *terribilis*, male tamen argumentum divinitatis pro *Eſo* Gallorum inde peti, pluribus oſtendit R. Abbas MOSHEMIUS in *Syſtemate Cudworthiano* pag. 546. Reliquas Auctoris hallucinationes circa nomen *Eſus* vide in *as* Deus.

HETZE, graculus. V. *hatze*.

HETZE, venatio. Lat. Barb. *cacea*, Ital. *caccia*, Gall. *chaſſe*. Refer ad *hetzen* venari. Metaphorice eſt vexatio.

HETZEN, venari, perſequi feras. Anglo-ſaxon. *huntian*, Angl. *to hunt*, Island *hudza*, Suec. *hidſa*. Lat. Barb. *caciare*, Ital. *cacciare*, Gall. *chaſſer*. VEREL. in Ind. *hudza* venari. Vox Saxonica eſt ab *hund* canis, Scandica & reliquæ, quæ literam N. non habent in medio, a Cambro-Britannico *huad* canis venaticus. Ita Græcis a κυνὶ cane fit κυνηγεῖν venari. Quid enim eſt venari, niſi canis opera in perſequendis feris uti? Et nonne ab omni ævo quædam inter hominem & canem venandi fuit ſocietas? PLINIUS Lib. VIII. Cap. 40. de canibus: *Sed in venatu ſolertia & ſagacitas præcipua eſt. Scrutatur veſtigia atque perſequitur, comitantem ad feram inquiſitorem loco trahens: qua viſa, quam ſilens & occulta, quam ſignificans demonſtratio eſt, cauda primum, deinde roſtro?* Potuiſſet hiſce plura addere, & majora, ſi apros a canibus teneri, urſos diſcerpi, cervos laſſari vidiſſet. Hinc etiam præmium venatus, partem prædæ, tanquam ſocii laboris, a venatoribus accipiunt. DIANAM quoque *emeritos coronantem canes* Poëta inducit. Vox Latino-Barbara *caciare*, & reliquæ,

liquæ, e Germanica ortæ ſunt per litteras convertibiles, & non a Lat. *caſſis*. Verbum Francorum vide in *weiden*.

HETZEN, incitare ad perſequendum. VEREL. in Ind. *hudza* canes incitare, *hæta hundar* canes incitare. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt incitare, niſi facere ut perſequatur? Dicitur autem nonſolum de canibus, ſed etiam de feris, quæ vel in ſe mutuo, vel in homines incitantur. Hodie utimur compoſito *anhetzen*, cui ſimile Lat. *incitare*. Sed a ſimplici habemus *hetz-garten* locus ſeptus, ubi canes in feras, aut feræ in ſe mutuo incitantur. Metaphorice eſt irritare. Veteres utuntur ſimilibus verbis de inſtigatione ad agendum, ſed extra venatum, & ex alio dicendi fonte. Verbum Saxonicum vide in *wetzen*, Francicum in *æzen*.

HEU, fœnum. V. *heuw*.

HEUCHELN, ſimulare, *heuchler* ſimulator, hypocrita. Belgis *huichelen* & *huichelaar*, Suecis *hyckla* & *hycklare*. Nova, & ex ſemine peregrino nata, quicquid dicant MARTINIUS & STADENIUS, quorum ille originationem a Belgico *huick* pallium, hic a *gauch* ſtultus inſtituit. Gothis hypocrita dicitur *liuta* Luc. VI. 42. a *laſſen*, ſimulare. Angloſaxonibus *liccetere* Matth. VII. 5. a *licean* placere, velut aſſentator, vel a *lican* aſſimilari, velut ſimulator: Francis & Alam. *libhizaro*, a *libhiſon* ſimulare, quod eſt a *lib* ſimilis. Gloſſ. Keron. Sarabaitarum (id eſt, monachorum pietatem tonſura mentientium) *libiſarro*. TATIANUS Cap. XXXIII. 2. *ſo thie libhizaru tuont*, ſicut hypocritæ faciunt. Ad hanc analogiam præſentis quoque verbi rationem redigere debemus. Quod recte fieri non poteſt, niſi ducatur a Græc. εἴκελος, ἴκελος ſimilis, ſpiritu leni, ut ſæpe alias, in aſperum converſo. Ita Latinis *ſimulare* a *ſimilis*.

HEUFFEN, cumulare, congerere, *geheuft* cumulatus, *heuffig* cumulate. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 70. *huffont* adcumulant. Gloſſ. Boxh. *ghihufotin* coacervaſſent. Gloſſ. Pez. congeres *gihuffos*, congeſtorum *gihuffotero*. Angloſaxones dicunt *heopian*, Sorabi *kopiu*, quia H. & K. permutantur. Cuncta a ſubſt. *hauf* acervus.

HEULEN, triſte ſonare. Græc. ὑλᾶν, Lat. *ululare*, Island. *yla*. Duo ſignificare poteſt, clamorem verbo ſimilem edere, ſi vox a ſono ficta ſit; vel clamorem ſilveſtrem edere, ſi radix ſit ὕλη ſilva. Dicitur inprimis de lupis, noctuis, & canibus. VEREL. in Ind. *yla* ululare, *yla ſem hunda* ululare ut canes Pſalm. 59.

HEULEN, cum clamore plorare. Heb. *jalal*, Græc. ὀλολύζειν, Lat. *ejulare*. Island. *yla*, Cambris *wylo*. Quod vel idem eſt ac antecedens, ſenſu ab ululantibus ad ejulantes translato; vel miſerabilem vocem edere ſignificat, ab ἔλεον miſerabile. VEREL. in Ind. *yla upp a ſtrætum*, ululare in plateis. Eſa. 15.

HEUR, hoc anno, *heurig* hoc anno natus vel cretus. Utitur Luth. Cant. VII. 13. MARTINIUS ducit a Lat. *hornus*, & hoc ab ὥρα annus. Mallem ab *aar* annus, quo Dania & totus fere Septemtrio utitur. VEREL. in Ind. *ar* annus, millies apud Scriptores reperitur.

HEURAT, familia. Angloſaxones duobus utuntur nominibus, *hyred* & *hiw-rædenne*. Gloſſ. Ælf. pag. 75. familia *hyred*. Verſio AS. Luc. X. 5. *ſib ſi thiſſe hiw-rædenne*, pax ſit huic familiæ. Illud proprie cœtum domeſticum, qui alias *hurd*, hoc regimen domeſticum ſignificat. Nam domus & familia Gothis dicitur *heiwa* Marc. XIV. 14. Angloſaxon. *hiwe*, Islandis *hiu*, apud VEREL. in Ind. Altera compoſiti pars eſt a *raten* regere. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hiwe* domus, familia, *rædan* regere, *rædenne* regimen, *hiw-rædenne* familia. Hic ſenſus totus Saxonicus eſt, & pridem extinctus.

HEURAT, matrimonium, conjugium. Senſus vocis Francicus, hodieque ſuperſtes. WILLERAMUS Merulæ pag. 157. *waz duo wir hiro nu, ſo ſiu hirates ſcal gegruazet werthan*, quid faciemus illi, ſi matrimonii cauſa fuerit rogata? In qua lectione nihil eſt emendandum. Nam *hirat* eſt una & indiviſa vox, & proprie ſubſtantivum a verbo ſequenti. BÖDIKERUS more ſuo ludit, dum *heirath* (ſic enim ſcribit) ab *eh* & *rath*, id eſt, a conjugio & conſilio componit.

HEURATEN, matrimonium contrahere, nubere viro, ducere uxorem. Proprie eſt domicilium aut familiam parare, vel ἀμέσως ab *hyred* familia, quod Saxonicum eſſe vidimus, vel certe compoſitum ab *heiwa* domus, & *reiten* parare, præparare, & dicitur de nubentibus per metonymiam conſequentis pro antecedente, quia præcipuus matrimonii finis eſt, domum vel familiam parare. Quidam peſſime derivant ab *heuren* conducere. Quamvis enim matrimonium ſit contractus, non tamen eſt contractus locationis, nec unquam fuit apud veteres Germanos. His enim matrimonia erant vincula ſacra, nec ulla morum pars magis probata, teſte TACITO Cap. XVIII.

HEUREN, mercede conducere. Angloſaxon. *hyran*, *hyrian*, *ahyrian*, Belg. *huuren*, Angl. *to hire*. Idem verbum ſignificat etiam elocare, pretio utendum dare. Hoc ſenſu Angli rurſus dicunt *to hire*, Belgæ *verhuuren*, noſtri *verheuren*. Quod fieri non poſſet, niſi uterque ſignificatus conveniret in notione *mercedis*. Merces autem Angloſaxonibus dicitur *hyre*, Anglis *hire*, Belgis *huur*, Cambris *hur*. Quod videtur cognatum cum *ær*, æs, vel potius ab illo per adſpirationem factum. Cur pretiis rerum id nominis inditum ſit, cuivis, ut ſuo marte colligat, relinquo. Nam qui de ſingulis nimis exponit, ingenio lectoris diffidere videtur. Ab *heuren* eſt *heurling* (Angloſaxonice *hyrling*) mercenarius, & multorum judicio etiam *hur* meretrix.

HEUTE,

HEUTE, hodie. Gothis *hita*, Francis & Alam. *hiut*, *hiutu*, Camb. *heddyw*, Belg. *huiden*, *heden*, Gall. *hui*. Gloſſ. Keron. hodie *hiutu*. TATIANUS Cap. CCV. 6. *hiutu biſtu mit mir in Paradiſo*, hodie mecum eris in Paradiſo. Depravata ex *hodie*, ut *hodie* ex *hoc die*. Olim non opus habebant hac imitatione. Nam hodie Gothice dicitur *hindag*, ab *hin* nunc, Angloſaxonice *to dæg* Matth. VI. 11. *urne dæghwamlican hlaf ſyle us to dæg*, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Interdum Francicam & Saxonicam vocem conjungimus, dicentes *heut zu tag* noſtro ævo.

HEUW, fœnum. Gothis *hawi* Matth. VI. 30. Francis *heuui*, *houui*, *hoi*, Belg. *hoy*, Angl. *hay*. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 2. *ſi erdorrent ſpuotigo ſo houue*, areſcent velociter tanquam fœnum. Pſal. CIII. 14. *heuue berentiu dien rinderen*, fœnum producens jumentis. CASAUBONUS derivat ab εἶα gramen; ſed omnium judicio propius eſt *hauwen* cædere, ſecare, demetere. Quid enim eſt fœnum, niſi gramen ſectum? In reliquis Dialectis W. convertitur in G. Hinc fœnum Angloſaxonibus dicitur *heg*, *hieg*, & Suecis *hugga* eſt abſcindere.

HEUWMONAT, Julius. Ex impoſitione Caroli M. qui hunc Menſem appellavit *heuuimanoth* a fœniſecio, quem Angloſaxones alio ſono, ſed eodem ſenſu vocant *Mede-monath* a pratis defalcandis, ut infra monui in *mæhen* ſecare. Plura ejusdem Menſis nomina qui volet, adeat SOMNERUM in voce *monath*, & OLAUM WORMIUM in Faſtis Danicis Lib. I. Cap. 14.

HEUWSCHRECKEN, locuſtæ, cicadæ. Vox Francica. TATIANUS Cap. XIII. 11. de Johanne Baptiſta: *ſin muos uuas heuuiskrekio*, eſca ejus erat locuſtæ. Cicadas a cantu maxime commendant Poëtæ, etiamſi non omnes ſint vocales, ſed quædam mutæ. Hinc PEISKERUS exiſtimat alteram compoſiti partem (nam de priori nullum dubium eſt, quin ſit ab *heuw* fœnum, vel εἶα gramen) deſumptam eſſe a Græc. γρύζειν clamare, & ſecus ſentientes prolixe refutat. Sed his originibus minime opus habemus. Nam locuſta ſtilo Germanico eſt ſaltatrix, a *ſchricken* ſaltare, ſubſilire (cujus antiquitatem infra oſtendo), ſicut optime animadvertit MARTINIUS, & plurium linguarum conſenſu confirmavit, quæ huic inſecto nomen a ſaltando, quod in fœno vel gramine ſaltet, impoſuerunt, cujusmodi eſt, *ſprinkhaen* apud Belgas, *grashopper* apud Anglos, *ſauterelle* apud Gallos. Quibus addi poteſt *ſprinkel*.

HEXE, incantatrix, & Diaboli concubina. Belgis *heks*, *hex*, Anglis *hag*, *hagg*. Sueci & reliqui ſub Arcto populi aliis utuntur vocibus, quæ ad harmoniam referri non poſſunt. Quid noſtra ſignificet, nondum ſatis aſſequor. Non quod eo tempore, quo miſeris imponi cœpit, non fuerim coram, ut non nemo in re ſimili jocatur; & multo minus quod ſit ſonus inanis nulla ſubjecta ſententia; ſed quod examinanti tot ſe offerant fontes, ut unde potiſſimum haurienda ſit, plane neſciam. Hoc unum me poſſe video, ut quædam ſubſtantiva ex variis Linguis ejusdem aut vicini ſignificatus, & deinde etiam verbum, unde ſimile ſubſtantivum oriri potuit, Lectori oſtendam. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hægeſſe* larva, lamia, furia, Hecate, *hægteſſe* idem, *hegtys* ſtrix. Ex his prima vox referri poteſt ad *egeſian* terrere, terrorem inferre. Nam venefica eadem Dialecto dicitur *egeſe-grimma*, velut atrox terrore. JUNIUS vocem Belgicam videtur detruncare ex *Hecate*, ἑκάτη, quod eam præſidere malis artibus exiſtimaverit olim vulgus paganorum, in Obſ. ad Will. 191. Et mulier, de qua agimus, creditur etiamnum artium infernalium magiſtra. Contra SKINNERUS vocem Anglicam deducit a Lat. *ſaga*, cum nihil vulgarius ſit, quam ſibili in ſpiritum tranſitus. Ex iisdem elementis fieri per metatheſin poterat *agſa*, & præfixo ſpiritu *hagſa*. Gothica Lingua *hugjan* eſt putare Matth. V. 17. Islandica *buga*, *hyggia*, *hugſa* cogitare, conſiderare, interprete VEREL. in Ind. Utrumque ab *hyge*, *huge*, quod in omnibus veterum Dialectis mentem animumque ſignificat. Inde Islandis *forhuxadur madur* providus futuri Prov. 14. Ab hoc ſtemmate haud alienum videtur *hugſe*, *hexe* mulier ſapiens, alruna, fatidica, quod ante Chriſtianam Religionem laudari, poſtea (ut plura alia) vituperari & in deteriorem ſenſum accipi potuit. Hinc doctiſ. KEYSLERUS idem vocabulum iis accenſet, quæ ex optima ſignificatione ad ſiniſtram fuere redacta, in Antiq. Septentr. pag. 149. Sed nihil obſtat, quo minus pravo ſenſu immediate prodierit ex iisdem fontibus. Nam vitium Sagæ in mente eſt, quæ primo male intenta & male affecta eſt erga proximum, & ſecundo ea cogitat atque imaginatur, quæ nec ſunt nec eſſe poſſunt, itinera per aërem, conſuetudinem cum Diabolo, & ſimilia. Hinc ſaga revera eſt quod dicitur, nempe peſſima cogitatrix. Hiſpanica *hechizera* ſaga, & *hechizar* incantare, faſcinare, manifeſto ſunt Saxonicæ originis, ab *hægeſſe* mulier infernalis.

HEYDE. V. *heide*.

HIE, hic, hoc loco, apud nos, *hieher* huc, ad locum. VEREL. in Ind. *hia* apud vel juxta. Colloq. Chriſti cum Samaritana: *unſer altmaga ſuchton hia genada*, noſtri progenitores petebant hic gratiam. Forte per apocopen ex antiquiori & omnibus Dialectis communi *hier*.

HIEB, ictus. Refer ad *hauwen* cædere. W. ſæpe tranſit in B.

HIER, hic. Gothis & Angloſaxon. *her* Marc. IX. 5. Francis & Alam. *hier*, *hiar*. Gloſſ. Lipſ. *hiera* hic. Gloſſ. Keron. hic *hiar*. TATIA-

NUS Cap. CLXVI. 4. *ſenu zuei ſuuert hier*, ecce duo gladii hic.

HIER, huc. Idem quod *her* vel *hieher*, & ex alterutro factum.

HIESIG, noſtras, hujus regionis aut loci. Ab *hier* hic, mutato R. in S. Niſi forte ſit ab *hus* domus, quaſi domeſticus.

HILL, mons & collis, Dial. Anglica & Angloſaxonica. Haud dubie a notione altitudinis, ut omnia montium nomina apud Germanos. Nam *ha, hau, ho* in vetuſtiſſimis Dialectis eſt altus, *hoya* & *hean* extollere, & L. eſt medium derivandi, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. VI. Similia ſunt *collis* & *κολώνη* apud Latinos & Græcos. Sed *hill* ſimplicius eſt, & origini conformius, & ab illo nomen ducunt celebres monticolæ HILLEVIONES & HELVETII. Illi a *wonen* manere, hi a *beiten* manere.

HILLEN, ſonare, reſonare. Utitur OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 373. Edit. Schilt.

> *Ther altar ſcono hillit,*
> *Thaz muſica giſingit.*

Lege cum cel. SCHERZIO, *thir al thar* &c. & verte: *tibi omne ibi pulcre reſonat, quod Muſica (cæleſtis) cantat.* Dicitur etiam *hallen* & *hellen*, quæ vide.

HIMBEEREN, mora rubi. Vitiatum ex Angloſaxonico *hind-berian* uva cervæ, quod eſt ab *hinde* cerva. Idem fructus Anglis dicitur *hind-berries*, rectius & antiquius.

HIMMEL, tectum ſuſpenſum, laquear, cadurcum &c. Gloſſ. Boxh. *himila* laquearia. Gloſſ. Pez. laqueatis *gihimiloton*. Refer ad *heimen* tegere.

HIMMEL, cœlum. Gothis *himins* Luc. IV. 25. Franc. & Alam. *himil*, Island. *himin, himen*, Suec. *himmel*, Belg. *hemel*. Gloſſ. Ker. cœlum *himile*, de cœlis *fona himilum*, regni cœlorum *himilrihhes*, cœleſtem *himiliſcan*. VEREL. in Ind. *himinthungl* aſtra, ſtellæ cœli, *glerhimin* uraniſcus, cœlum cryſtallinum, *himirikis gata* via in cœlum, *himneskr* cœleſtis. KILIANUS, SOMNERUS, & univerſe omnes, quotquot inſpexi, a notione tegendi deducunt, ſuffragium ferentibus Poëtis, quibus nihil familiarius, quam Cœlum aſſimilare tecto. OVIDIUS: *Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum.* Idem: *Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta tonantis.* Quamvis autem *heimen* pro *tegere* vox vera & minime ficta ſit, & cœlum recte dicatur tectum: fieri tamen poteſt, ut nomen Cœli ex antiquis fabulis ortum ſit, quæ Cœlum a Saturno caſtratum fingunt. Quo pacto *himmel* erit ab *hammen* vel ejus frequentativo *hammeln* excidere, præcidere, reſecare. Cauſa fabulæ hæc eſſe videtur, quia cœlum non procreat ſui ſimile (unum enim eſt cœlum, nec plura eſſe poſſunt), vel quia nobis videtur exciſum, unde etiam Latinis *cœlum* a *κοῖλον* concavum dicitur. Vide quæ de Cœlo diximus in *rachen* palatum. Vocem Angloſaxonicam invenies in *heben* levare.

HIMMELITZEN, fulgura & fulgurare. Vox Theophraſto Paracelſo familiaris, a Suecico *lyſa* coruſcare.

HIN, hinc, *von hinnen* inde. Adverb. motus de loco, quod Angloſaxonibus effertur *heonan, heonon*, Francis *hina*, Anglis *hence*, tanquam eſſet a Lat. *hinc*. TATIANUS Cap. CLXVI. 4. *erſtantet inti games hina*, ſurgite & eamus hinc. Inde *hinfaren* abire. Gloſſ. Boxh. *hinafare* abeam.

HIN, eo, illuc. Adverb. motus ad locum. Inde *hinauf* ſurſum, *hinab* deorſum, *hinaus* foras, *hinein* intro, & alia, legitime quidem facta, ſed recentiora.

HIN, nunc. Adverb. temp. præſ. Inde Gothis *hindag* dies præſens, dies hodiernus Matth. XI. 23. XXVII. 8. Francis *hinaht* hac nocte, apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. X. II. Angloſaxonibus *heonon-forth* abhinc, id eſt, a modo, a nunc, & deinceps, Germanis *hinfort* & *forthin* eadem notione, *hinfür* in poſterum, *immerhin* perpetim. In quibus compoſitis particulæ *fort, für, immer*, fluxum temporis præſentis continuant.

HIN, interdum eſt adverb. ordinis, ultimum terminum rei ſignificans. Inde Angloſaxonibus *hinn ſith* exitium, Francis *hinafart* mors, quæ eſt ultima linea rerum, in Harm. Evang. Tat. Cap. IX. 3. Germanis *hintritt* idem, *hinrichten* interficere, *er iſt hin* obiit, exſpiravit, *die zeit gehet hin* tempus perit, Sorabis *hinu, hinem* perire, interire.

HINDE, *hindin*, cerva. Angloſaxonibus, Anglis, Suecis, & Belgis, magno conſenſu *hind*, Francis *hint*, Cambris *hydd.* Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: cerva *hind*, hinnulus *hind-cealf*. Gloſſ. Florent. *hintchalb* dama, damula. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hydd* cervus, dama. Græcis *ὕννα*, eſt caprea ſive capra ſilveſtris, unde fieri poterat *hind*, quamvis ſenſu mutato. Nam genera ferarum in omnibus fere linguis confundi ſolent a vulgo. Exempla vide in *bær* animal, & alibi. Vox Cambrica videtur ſyncopata e Saxonica *hind*, niſi in Lingua Celtica ſit radix, quam ego ignoro. Inſcriptio Pſalmi XXII. habet *hindin*.

HINDEN, poſt, retro, a tergo. Angloſax. *hindan*, Angl. *behind*. Forte contractum a Gr. *ἐν νώτῳ* in dorſo.

HINDER, eadem notione. Evang. Goth. Marc. VIII. 33. *gagg hindar mik ſatana*, vade retro me Satana. Gloſſ. Pez. poſt tergum *hinterrucce*, converſa retrorſum *hinter ſih pichertiu.*

HINDER, poſticus, poſterior, *hinder-theil* poſticum, *hinder-haus* partes ædium poſticæ, *hinder-haubt* occiput. VEREL. in Indice *hinderdag* primus dies a nuptiis vel poſtridie nuptiarum. In compoſitis dicitur de ultimo & extremo. Inde Gothis *hindumiſto riquis* extremæ tenebræ Matth. VIII. 12. & Anglis *hindermoſt, hindmoſt* poſtremus.

HINDER, quatenus poſticum notat, ſive eum qui a tergo eſt, tropice eſt *perverſus, averſus, clandeſtinus.* Inde Angloſaxonibus

bus *hinderſcipe* nequitia, a perverſitate, Anglis *hinderling* degener, quia degeneres ſunt a majoribus averſi, Germanis *hinderhalt* inſidiæ, auxilium clandeſtinum, *hinderliſt* fraus, fallacia, ars tecta, occulta, & velut poſtica, *hindergehen* circumvenire occulte, *hinderbringen* denunciare clam.

HINDER, reliquus. Senſus a poſteriore petitus, quia id quod reliquum eſt, videtur a tergo relictum, & pone ſequi antecedentia. Utitur Codex Arg. Luc. IX. 13. *niſt hindar uns maizo fimf hlaibam*, non eſt reliquum nobis plus quam quinque panes. Hodie utimur compoſito *hinderſtellig*, quod eſt quaſi inter reſidua poſitum.

HINDER, dorſum, nates. Apocopatum ex *hinder-teil* pars poſtica, vel ſubſtantivatum ex *hinder* poſterior.

HINDERN, *verhindern*, impedire, obſtare. Angloſaxon. *hindrian*, Belg. *hinderen*, Angl. *hinder*, Suec. *hindra*. Proprie eſt officere a tergo, vel facere ut cœpta vel incipienda retro eant, ab *hinder* retro.

HINDERN, *verhindern*, decipere, circumvenire a tergo. Senſus verbi Francicus. Gloſſ. Pez. fraudari *virhintrit uuerden*, fraudavit *virhintreta*, defraudes *virhintres*. Ab *hinter* poſticus, clandeſtinus, quia fraus ſolet intentare periculum occulte & a tergo.

HINDERNUSS, *hindernüſs*, obſtaculum, olim etiam læſio & damnum. Angloſax. *hynth*, Belgis & Suecis *hinder*, Anglis *hindering* & *hindrance*. Refer ad *hindern* impedire.

HINDLEUFTE, cichorium. Vide *leuften*.

HINDLEUFTE, ſolſequium. V. *ſonnenwende*.

HINKEN, claudicare. Gloſſ. Pez. claudicatis *hinchet*, claudicantem *hinchenten*. Conſenſum linguæ Sorabicæ exhibet FRENZELIUS pag. 34. & vocem deducit ab Heb. *nekeh* claudus, loripes. Sed præſtat arceſſere ab *anke*, quatenus coxendicem denotat. Nam claudicare eſt in alterum latus pendere.

HINNEN, intro. Contractum ex *hie innen*, ſicut *hauſſen* foris ex *hie auſſen*.

HIPPE, ſecula. Utitur Luth. Apoc. XIV. 17. ſeq. Referri poteſt ad *hauwen* cædere, quia W. & P. ſunt literæ permutabiles, vel ad *kappen* ſecare, quia K. ſæpe transformatur in H.

HIRN, cerebrum. Vox e Græc. κράνιον vel Lat. *cranium* formata, & ad medullam cranii tranſlata per metonymiam continentis pro contento, auctoribus Gothis & Francis, quorum illi cerebrum vocant *quairn*, quod ex nomine Calvariæ colligitur Marc. XV. 22. hi vero *hirn*. Gloſſ. Pez. cerebrum *hirno*. Saxonicam vocem vide in *bregen*.

HIRS, *hirſe*, milium. Gloſſ. Pez. milium *hirſi*. Sueci utuntur compoſito *hirsgryn*, quod, ſi ducatur a *hiort* cervus, ſignificare poteſt legumen cervi, ſive quia milium eſt gratiſſimus cervorum cibus, ſive quia ſpica milii cornua cervi imitatur, quod exiſtimat FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 967. Ejusdem obſervationi debemus, quod in Dialectis Linguæ Slavonicæ *jelen* & *gelen* eſt cervus, & hinc *jahly* & *gahly* milium. An ſimilia in aliis quoque Linguis reperiantur, curioſis inquirendum relinquo.

HIRSCH, cervus. Angloſaxon. *heorot*, *heort*, Francis *hirz*, Franco-Saxonibus *hiret*, Belgis & Angl. *hart*, Suec. *hiort*. Gloſſ. Ælf. in nom. ferarum: cervus vel eripes *heort*. Gloſſ. Lipſ. *hiret* cervus. NOTKERUS Pſal. XLI. 2. *alſo der hirz kerot ze demo urſpringe dero uuazzero, ſo gerot min ſela ze dir Got*, quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Cervum currendo per mundum, per omnes vocales tranſiiſſe, incipiendo ab *hurſch* celer, olim exiſtimavi, quia hoc nomen dotem animalis, mirandam inquam pernicitatem, perfecte exprimit. Ob eandem cauſam equus videbatur mihi Angloſax. dictus *hors*, Germanice *roſs*, quod cervum velocitate æquet. Sed nunc aliter ſentio, quia omnia nomina, quibus velociſſimus ille nemorum curſor in Linguis Occidentis deſignatur, manifeſto conveniunt in Græc. κεραὸς corniger, cornutus. Nam hinc fera illa cornuta Armoricis dicitur *caro*, *caru*, per apocopen, Latinis *cervus* per epentheſin, Germanis *heorot*, *hiret*, *hirs* &c. quia kappa mutari ſolet in ſpiritum aſperum. Quanta ſit Germanicæ vocis vetuſtas æque ac celebritas, patet ex nominibus inde deductis, cujusmodi ſunt *Artemis*, *Hartemis* Diana venatrix, *Harz-wald* & per apocopen *Harz* ſylva cervorum, vaſtiſſimum nemus Germaniæ, Latinis *Saltus Hercynius*, manifeſta Germanicæ vocis imitatione, & ab hoc ſaltu *Cheruſci*.

HIRT, cuſtos, *hirten* cuſtodire. Utrumque obſoletum. Dicitur antiquitus de militibus, pædagogis, theſaurariis, eunuchis &c. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *hyrdan* cuſtodire, *cilda-hyrd* pædagogus, *cwen-hyrd* eunuchus, *feorh-hyrde* vitæ protector. VEREL. in Ind. *hirda* ſervare, cuſtodire, *hird* cuſtodia corporis regii, ſatellitium, *hirdmadr* cuſtos corporis, ſervator, *hirdsveinar* ſatellites, *fehirdi* theſaurarius. TATIANUS Cap. CCXVII. 4. de cuſtodibus ſepulchri dominici: *erbruogite uuarun thie hirta*, exterriti ſunt cuſtodes. Milites autem erant, non paſtores.

HIRT, paſtor. Goth. *hairdeis* Joh. X. 2. Angloſaxon. *hyrde* ibidem, Franc. & Alam. *hirti*, Belg. *herder*, Island. *hyrder*, Suec. *heerd*. Gloſſ. Boxh. *hirti* opilio. Gloſſ. Keron. paſtor *hirti*, paſtoris *hirtes*. TATIANUS Cap. VI. 4. *tho ſprachun thie hirta untar in zuisgene*, tunc loquebantur paſtores ad invicem. Quod ante erat cuſtos in genere, poſtea ad cuſtodem pecudum ſive paſtorem reſtringi cœpit, ut bene hic monet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 182. Helvetii inde habet *hirten* paſcere.

HIRTEN,

HIRTEN, ſervare, cuſtodire. Angloſax. *hyrdan*, Island. *hirda*. Græcis κρατεῖν tenere. Ab hoc cætera deduci poſſunt.

HITZE, calor, ardor. Græc. αἶθος, Lat. *æſtus*, Angloſax. *heat*, *hete*, *hætu*, Franc. *hizo*, Angl. *heat*, Belg. *hitte*, *hette*, Suec. *heeta*, Gloſſ. Pez. ardoris *hizo*, igne *hizo*. Rhythmus de S. Annone §. 3. *die ſterrin geberent vroſt unte hizze*, aſtra producunt frigus & calorem. Verbale ab *hitzen* æſtuare, vel ab *eiten* urere. Quando ad animum refertur, tunc ſignificat iram, furorem, & intemperiem animi. Sic ira Gothis dicitur *hatiza* Luc. III. 7. Angloſaxonibus *mod-heat* apud BENSON.

HITZEN, calere, fervere, æſtuare. Gloſſ. Pez. æſtuabat *hizota*. Idem Angloſaxonibus *hatian*. Utrumque ab *eit* ignis. Metaphorice dicitur de animo. Inde *erhitzt* iratus.

HITZEN, calefacere, facere ut caleat, *es hitzet nicht* non calefacit. Verbum faceſſens ex præcedenti, vel immediate ab *eit* ignis.

HITZKE, familia. VEREL. in Ind. *hyski*, familia, domus. Utrumque corruptum ex antiquiori *hiuuiske*, quod eſt ab *hiwe* domus, & hoc ab *hiwan* formare. Gloſſ. Keron. familias *hiuuiskes*. SOMNER. in Dict. AS. *hiwe* domus, familia, *hiwiſce* familia, *hiwan* formare. Vocem primus produxit PALTHENIUS in not. ad Tatian. pag. 311. HELVIGIUS Pomeranis tribuit *biſche*, & derivat ab Heb. *jachas* familia, tribus, agnatio.

HO, altus, *hoheit* altitudo. Idem quod *ha* vel *hau*.

HOBEL, *höbel*, dolabra. Suec. *höfwel*. Unde, niſi ab uſu, quem fabris lignariis præſtat in *dolando*, quod antiquitus dicitur *hauwen*, de quo ſignificatu actum ſuperius. W. & B. ſunt literæ convertibiles, & *el* eſt medium derivandi in quam pluribus vocabulis. Ab *hobel* rurſus fit *hobelen*, & alia Dial. *hofelen*, dolare, allegorice erudire, quo utitur Luth. Hoſ. VI. 5. Inde *ungehobelt* rudis, indiſciplinatus, ſtipes, quod dicitur de homine agreſti.

HOCH, *hoh*, altus, excelſus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *uch*, *uchel*, Gothis *hauh*, & in comp. quibusdam *auh*, Angloſaxonibus *heah*, Francis *hoh*, Belg. *hoog*, Angl. *high*, Suec. *högh*. NOTKERUS Pſal. CXIII. 5. 6. *der uſſen hohen himelen ſizzet, ziu ne ſol der nideriu ſiehen in erdo?* Qui in altis cœlis ſedet, cur non reſpiciat deorſum in terram? Derivari poteſt, vel ab Heb. *gaah* elevatus eſt, ut exiſtimat HELVIGIUS, vel a Cambrico *ucho* ſupra, vel, quod mallem, a ſimpliciſſimis initiis *ha*, *hau*, *ho*, altus & alte. Quæ certe ſunt ab auctore natura, ut in ſingulis oſtendi. Natura enim, dum ideam altitudinis conatur voce exprimere, aërem hauſtum in altum protrudit, & unam ex illis ſponte effingit.

HOCH, eminens, ordine & dignitate ſuperior. Gloſſ. Boxh. *hoh fater* pater excelſus. Inde

Cambris *uchelwr*, *uchelfaer*, & *mab uchelwr*, homo generoſus, baro, comes &c. apud WOTTONUM in Gloſſario, & BOXHORN. in Lexico Ant. Brit.

Gothis *auhumiſts weiha* ſummus ſacerdos, *hauhjan* glorificare, laudibus extollere, *hauhitha* gloria.

Angloſaxonibus *heah-engle* archangelus, *heah-gereſa* ſummus præpoſitus, & alia apud SOMNERUM & BENSONIUM.

Francis *hohfater* patriarcha, & alia apud SCHILTERUM in Gloſſario.

Germanis *hohe leüte*, *hohe mannen*, *hohe dienſtmannen* vaſalli & miniſteriales ſuperioris ordinis, *hochgeboren* illuſtris, excelſo loco natus, *hohe jagd* venatio cervorum & aprorum, ſic dicta velut *ſuperior*, quia ad regalia refertur.

HOCH, excellens, virtute eximius. Gloſſ. Boxh. *hohem* excellentes. Inde Angloſaxonibus *heah-heort* magnanimus, & Danis *hoimod* celſitas animi. WINSBEKIUS ad fil. §. 37. *bis gegen den vienden hohgemüt*, eſto magnanimus erga inimicos. Hodie non licet nobis ita loqui, etiamſi vera animi celſitas in eximia & haud vulgari virtute conſiſtat. Vox Celtica *uchel* eodem polluit ſenſu. Nam in Botanologio BOXHORNII viſcum vocatur *uchelwydd*, non certe ab altitudine (nam *altitudo viſci non excedit cubitalem*, teſte PLINIO Lib. XVI. Cap. ult.) ſed ab inſigni virtute, quam PLINIUS prolixe commendat ex mente Druidum Lib. XXIV. Cap. 4. Totum igitur compoſitum ſignificabit *virgulam excellentem*. Nam *gwydd* Celtica Lingua eſt germen, ſurculus, arbor. De virtute viſci vide plura in *miſtel*.

HOCH, ſenſum intendit & amplificat in compoſitis. Inde *hochgelert* valde doctus, *hochweis* valde ſapiens, *hoch-mögend* præpotens, prævalidus &c.

HOCH, quatenus refertur ad animum, ſæpe vituperatur, & dicitur de ſuperbis, quia ſe ſupra alios inaniter efferunt, nimia & ſtulta meritorum ſuorum æſtimatione. Inde

Gothis *hauhhairtei* ſuperbia Marc. VII. 22.
Angloſaxonibus *heah-mod* ſuperbus.
Francis *homudiger* tumidus, elatus, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 191.
Germanis *hochmut* ſuperbia, *hochmütig* ſuperbus, *hoher geiſt* animus elatus, ſublimia ſpirans, humilia faſtidiens.

HOCH, dicitur etiam de cogitatione. Inde *hohe gedanken* cogitationes ſublimes, *das iſt mir zu hoch* hoc captum meum tranſcendit.

HOCHZEIT, feſtum, feſtivitas. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *heah-tide* tempus ſolenne,

ne, dies feſtus vel ſolemnis. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXII. 3. de Encæniis Judæorum:

Thioſelbun hoho ziti
Firotun thie liuti.

Vertit SCHILTERUS:

Hoc feſtum tempus
Feriabantur homines.

Jus prov. Alam. Cap. CCCLIII. 3. *ain ieglich ueirtag, den man mit dem bann gebiutet, der hat daz ſelbe reht als der ſunnentag und drie hohzit, Wihennaht, Oſtern und Pfingſten.* Vertit cel. SCHERZIUS: Circa quamlibet diem feriatam, quæ publice indicitur, id juris obtinet, quod viget circa Dies Dominicas & tria hæc feſta, Natalitiorum ſcilicet, Paſchatis & Pentecoſtes. Hic ſenſus, quamvis Germanis elapſus, ſuperat tamen hodie apud Suecos, quibus *hogtyd* feſtum, *hogtyds dag* dies feſtus. Et fortaſſe etiam apud Angios. Nam *hock-tide,* quod Lexicographi vulgares, SPELMANNUM ſecuti, *fugalia* interpretantur, tanquam eſſet tempus, ob Danos Anglia ejectos feriatum, idonea derivatione deſtituitur, & potius ſignificat *hilaria.* Ideoque a doctiſſimis viris SOMNERO atque SKINNERO rectius ad conſenſum cum reliquis refertur. Compoſitum vero antiquum nihil aliud denotare videtur, quam vel tempus ſacrum, ſi *hoch* truncetur ab ἅγιος ſanctus, vel tempus lætum & diem genialem, ſi *hoch* derivetur ab *högen* gaudere, quod inprimis placuit STADENIO in Voc. Bibl. pag. 313. Dicitur autem *zeit,* quia feſtivitas eſt tempus quotannis recurrens.

[H]OCHZEIT, nuptiæ, feſtum nuptiale. Id eſt, *höge zeit* dies lætitiæ. Varios ſignificatus τȣ̃ *zeit* vide in loco.

[H]OCKEN, ſedere, *ſtuben-hocker* homo deſes, qui ſemper domi latet poſt fornacem tanquam in conditivo. Verbum Suevis & Scandis commune. VEREL. in Ind. *huka* incurvare ſe modo cacantis, *arinhaukur* ſenex incurvus, cernuus foco aſſidens, & foci incola. Derivari poteſt, vel a Belgico *hoek* angulus, curvatura, vel ab *hacke* calx pedis.

[H]OCKER, gibbus, *höckericht* gibboſus. Belgis *hoek* eſt angulus, & *huiken* incurvari. Utrumque videtur convenire illi in dorſo tumori, quem gibbum vocamus. Alias gibbus Angloſaxonibus dicitur *hofer,* ab *heben* levare, quia ſupra dorſum attollitur. Et huic vocabulo mire reſpondent Græca κυφὸς gibboſus, incurvus, ὕβος tuber in dorſo cameli. Ab *hofer* autem fieri poterat primo *hocher*, ob frequentem literarum F. & CH. permutationem, & a *hocher* deinceps *hocker.*

[H]ODEN, teſticuli, *hoden-ſack* ſcrotum, pellis quæ teſticulos continet, *hoden-wider* aries integer & non caſtratus. Vox a Francis relicta. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. teſticuli *hodon*, qui ſemen vecti infundunt. SCHILTERUS derivat ab *hüten* cuſtodire, cum quia Leges Antiquæ Germanorum ſummopere cavent, ne pars illa lædatur, tum quia majores peculiarem cuſtodiendi rationem obſervarunt, præcipue in Torneamentis, ut ex picturis eorum apparet. Erudite, an etiam vere, dubito. Nam Gloſſa RABANI ita concepta eſt, acſi nomen Theotiſcum deſumptum eſſet ab ὁδόω duco, quia teſticuli ſunt *ductus ſeminales*, unde vectis ipſe ſemen accipit, nonſolum in homine, ſed etiam in beſtiis.

HOF, modus. VEREL. in Ind. *hof* modus, modulus, mediocritas, temperantia, *ur hofe ganga* modum excedere, *hæfliga* convenienter, decenter, *hofsmadur* moderatus, *ohof* immoderatum, quod modum excedit, *ohofliga* immoderate. Refer ad *heben* continere, abſtinere. Hodie ignoramus quid ſit *hof,* & nihilominus ab illo habemus *höflich,* quatenus modeſtum, ſedatum, moderatumque ſignificat.

HOF, menſura. Vide *haubt,* quod uſitatius.

HOF, circulus. Angloſax. *hop,* Angl. *hoop,* Belgis *hoep,* & diminutive *hoepel.* Videtur deſcendere a verbo Iſlandico *hopa* retrocedere, quod ſiſtit VEREL. in Indice, quia circulus eſt figura, quæ in ſe ipſam retrogradi videtur. Et hac notione utimur etiamnum in appellatione *Circuli Logici,* qui dicitur committi, cum ex uno, ut cauſa, deducimus aliud, ut effectum, & ex hoc iterum, ut cauſa, in prioris, ut effectus cognitionem regredimur. Hodie non dicimus niſi de circulo ſyderum, quem *halonem* vocant.

HOF, area, locus ante domum, palatium, templum, ambitu quodam cinctus, ſed apertus, & hinc fortaſſe ab *offen* patens. Franci promiſcue ſcribunt *of & hof.* TATIANUS Cap. CLIII. 3. *in of thes heroſton thero heithaſtono,* in atrio principis ſacerdotum. Idem Cap. CLXXVI. 2. *in then hof thes biſgofes,* in atrium Pontificis. Inde compoſita, *ſelhof* area ante domum, *kirch-hof* area ante templum, *vor-hof* atrium, proaulium.

HOF, impluvium, locus ſubdialis intra ædes. Ex eodem fonte. Inde *ſchloſs-hof* area intra arcem.

HOF, domus, curtis. Ab *hiwan* formare, fabricare, quia domus eſt locus manendi manibus factus & fabricatus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hofe* domus, ædes, *hiwan* formare, fabricare. Conſentit Turcicum *ew* domus, apud CLODIUM in Lex. Turc. MARTINIUS ſcribit *eff,* & Perſis tribuit *euwi,* eodem ſenſu. Antiqua compoſita ſunt,

feoh-hofe, ærarium, quod Angloſaxonicum,
hovawarth, canis domus cuſtos. Lex Boior. Tit. XIX. 9. *Si canem occiderit, qui curtem Domini ſui defendit, quem hovawarth dicunt.*
oberos, effractura domus, in Lege Longobard. Lib. I. Tit. XXIV. 5. *Mulier curtis rupturam,*

pturam, quod eſt oberos, facere non poteſt. A *riſs* ruptura, & *obe*, *hobe*, curtis, interprete LINDENBROGIO.

Hodie utimur ſequentibus, *bauren-hof, meier hof* domus ruſtica, villa, *gaſt-hof* diverſorium, *gerichts-hof* curia, *pfarrhof* ædes parochi, *kuttel-hof* macellum &c. Item *köln hof* coloni villa, vox GOLDASTI in Animadverſ. ad Script. Paræneṫ. pag. 441.

HOF, prædium, cum omnibus ædificiis, agris, paſcuis &c. Latino-Barbaris *hovia*, *hova plena* & *hobunna*. Dictio ſynecdochica, qua nomen partis, h. e. domus vel curtis ad totam coloniam transfertur. Viget præcipue in compoſitis, cujusmodi ſunt, *frei-hof* prædium immune & liberum, *ritter-hof* prædium nobile, *fron-hof* prædium cui operæ ruſticæ præſtantur &c.

HOF, aula, palatium, regia. Gloſſ. Boxh. *hof, falanza, forzih* aula. VEREL. in Ind. *hof* aula, ſed rarius, *hofdreingur* vir aulicus. Forte Græculus quidam, qui veram felicitatem a falſa & perſonata neſcit diſtinguere, ducet ab εὖ bene, quod feliciores ibi habitent. Abundet ille ſenſu ſuo. Mihi ſignificat domum principis, prætereaque nihil. Amant enim noſtri in re ſplendida ſimpliciſſimis uti vocabulis, & ad prima initia reducere omnia, ut faſtum rebus, atque una invidiam detrahant. Hinc illa nominis communio, ut regis æque ac ruſtici domus dicatur *hof*, h. e. fabrica vel ſtructura. Inde compoſita, *hof-diener*, *hof-leute* ſervi principis domeſtici, *hof-geſind* famulitium aulicum, *hof-ding, hof-gericht* forum aulicum, *hof-mark* territorium aulicum, jurisdictio aulica, *hof-lehn* feudum palatii, ea lege datum, ut cliens munere aliquo in aula patroni fungatur, & alia ſatis manifeſta.

HOF, univerſus principis comitatus, quatenus ex ſervis & famulis primi & infimi ordinis componitur. Dictio metonymica, qua continens ponitur pro contento, aula pro iis qui in aula ſerviunt. Huc ſpectat compoſitum *hof-lager*, quod dicitur de quavis ſede extra aulam, ubi princeps cum famulitio ſuo commoratur.

HOF, templum. Senſus Scriptoribus Sagarum unice uſitatus. VEREL. in Ind. *hof* templum, fanum, delubrum, *hofa rett*, *hofagrid* jus aſyli in templis, *hofut hof* templum primarium, *hofgydia* Dea templi præſes, Dea fani, item Sibylla quæ Deæ miniſtrat, & ſciſcitantibus reſponſa promit, qualis erat *Pythia Colfroſta* apud Septemtrionales. Ultima verba extant in Ind. ad Herraudi Sagam.

HOFEN, domo & hoſpitio excipere. Jus Prov. Alam. Cap. CXXIV. *der den æhter huſet oder hofet*, de eo qui proſcripto domicilium vel hoſpitium præbet. Refer ad *hof* domus.

HOFFART, ſuperbia, *hoffertig* ſuperbus. An dicemus, hanc vocem ad cognationem cum reliquis ſpectare, & proprie denotare *indolem aulæ*. Falluntur, qui ita ſentiunt, non quidem in re (quid enim aula & aulicis ſuperbius?) ſed in voce; Quæ certe ex alia & antiquiori & magis genuina *hochfart* depravata eſt, mutato CH. in F. quod fieri ſolet ſæpiſſime. NOTKERUS Pſal. LXXIV. 6. *ne uueſent hohfertig, ne choſont unrehto uuider Gote*, nolite efferri, ne loquamini iniquitatem adverſus Deum. WINSBEK ad fil. §. 72. de Nabucodonoſore: *von hohvart ſich verviel ſin ſpil.* Sueci eodem ſenſu dicunt *hogfærd.* Non ab *hof* aula, ſed ab *hog*, *hoh*, *hoch*, quod ſæpe altitudinem improbabilem & vitioſam denotat, & *faren* tendere. Superbia autem quid eſt, niſi niſus in altum, & vana hominis ſupra alios elatio? Confer ſynonyma *hochmut & übermut.*

HOFLICH, *höflich*, ſignificare poteſt aulicum. Sed an eo ſenſu alicubi occurrat, dubito. Nam *höfliche ſitten* non ſunt mores aulici civitate donati, ſed mores ſedati & decori, non ab *hof* aula, quæ non ſemper eſt cultioris vitæ officina, ſed ab *hof* modus, vel a Celtico *hoyw* cultus, concinnus, elegans, quod hodie ſuperat apud Cambro-Britannos, & originem ſuam refert ad Saxonicum *hiwan* formare. A priori fonte is, qui dicitur *höflich*, habet hoc, ut ſit modeſtus, ſedatus, & moderatus in dictis & factis; a ſecundo, ut ſit cultus, elegans, decorus. Utrumque dicitur etiam de iis, qui nunquam in aula verſati ſunt.

HOFMAN, ſignificat quantum poteſt, aulicum vel miniſterialem aulæ, & villicum ſeu colonum. Gloſſ. Pez. tyronum *hovamanno.* Ratio interpretationis eſt, quia medio ævo omnes, tam aulici quam villici, militiæ erant adſcripti, & prædia ſua ſtipendii cauſa tenebant.

HOFSTAT, ager, tam cultus quam incultus. Gloſſ. Pez. areas *hovaſteti*, in area *in hovaſteti.* Proprie eſt locus ad prædium ſpectans, vel recipiendæ villæ idoneus, ab *hof* prædium, villa, domus, & *ſtat* locus. Latino-Barbari *aream* vocant. Cujus vocis ſignificatum CANGIUS reſtringit ad locum, qui nec colitur nec aratur. Neſcio an recte. Nam *hofſtede* Belgis hodiernis eſt prædium cultum, *landhuis, plaats op't land,* quamvis etiam vacuum & deſertum (ſi recte memini) aliquando ſignificet.

HOFSTAT, famulitium aulicum. Belgis *hofſtoet*, *hofsleep.* Proprie eſt locus, ubi princeps cum ſuo comitatu commoratur, & poſtea ipſe comitatus, per metonymiam continentis pro contento. Nomen loci transferre ad homines qui in loco ſunt, inſtitutum omnibus linguis familiare eſt. Sic *civitas* ſæpe ponitur pro civibus, & *Academia* pro academicis &c.

HOFEL, *höfel*, fæx. V. *hefe.*

HOFFEN, ſperare. Angloſaxon. *hopian* & *opian* apud BENSONIUM, Belg. *hoopen*, Angl. *to hope*, Suec. *hoppas.* Evang. Angloſaxon. Luc. XXIV. 21. *we hopedon thæt he to alyſenne wære Iſrahel*, ſperabamus quod redempturus eſſet Iſrael. Verbum Saxonico idiomati proprium, & forte a Græco ὀπτεύειν proſpicere (ut MARTINIUS conjectat) oriundum

dum, quomodo etiamnum dicimus *ſich verſehen* pro ſperare, quia ſperantes ſimiles ſunt iis, qui dum rem venturam exſpectant, de loco in locum proſpiciunt. Formulam a Francis nobis relictam exhibet NOTKERUS Pſal. V. 12. *unde freuuent ſih alle die ſih ze dir ferſehent*, & lætentur omnes qui in te ſperant. Verbum Francorum vide in *dingen*, aliud omnibus Dialectis commune in *wanen*.

HOGEN, *högen*, gaudere, exſultare, lætitia afficere & affici. NOTKERUS Pſal. XVIII. 6. *er hugeta alſo riſe zi ſinero ferte*, exultavit ut gigas ad currendam viam ſuam. Liber Heroicorum vulgo *Heldenbuch* Cap. 4. *do freute ſich ſein herze und höchte ſich ſein mut.* Verbum pene deletum cuſtodiunt hodie Belgæ in compoſitis, *verheugen* oblectare, *ſich verheugen* gaudere, *verheugt* hilaris. Proprie autem eſt efferri, extolli, & in ſublime moveri, ab *hoch* altus, ſublimis, & dicitur de gaudio, quia animus, dum lætatur, exſilire videtur. Idque etiam ſenſiſſe videntur Latini, dum verbum *exſultare* a ſaltu ad gaudium tranſtulerunt. Interim ab *högen* rurſus fit *höge* gaudium, privatum & publicum, convivale & nuptiale, quo hodie utuntur Saxones inferiores. Sed & Francos agnoviſſe vocem, teſtantur compoſita, *hugeſangon* pſallere, jubilare, *hugelichon* exhilarare, SCHILTERO in Gloſſario obſervata pag. 472. Quæ certe non ſunt ab *huge* animus, qui natura ſua lætus aut triſtis eſſe poteſt, ſed ab *huge* gaudium, lætitia, exſultatio.

HOH, idem quod *hoch*, de quo ſupra. Dicitur & *ho* in compoſitis. Inde *hoheit* altitudo, ſive ſtaturæ, ſive generis & natalium, ſive alterius rei excelſæ. Gothi utuntur derivato *hauhith*, quod dicitur de altitudine cœli Luc. I. 78. *urruns us hauhitha*, oriens ex alto, vel potius ex altitudine. Eſt enim abſtractum ab *hauh* altus.

HOHE, *höhe*, quatenus eſt ab *hoh*, ſignificat quantum poteſt. Gloſſ. Pez. proceritas *hohi*, faſtigio *hohi*. Cod. Arg. Joh. XII. 43. *hauhei manniska* gloria hominum, *hauhei goths* gloria Dei.

HOHEN, *höhen*, exaltare, ſurſum tollere, levare in altum. Verbum ab adjectivo factum, quod varie effertur in Dialectis: Gothis *hauhjan* & *ushauhjan*, Angloſaxon. *hean*, Francis *hehan*, *gihehan*, Suecis *hoya*, *uphoya*, Island. *hoa*. Gloſſ. Pez. exaltare *gihehan*, exaltaret *gihohti*. Hodie dicimus *erhöhen*. Sed a ſimplici *hean* Saxones derivant *head* ſublimatus, *hyhthe*, *hyhtho*, *heahtho* exaltatio. Metaphorice tria ſignificat, (1.) provehere, promovere, evehere, & dicitur de iis, qui e ſtatu humili ad faſtigia dignitatum extolluntur. (2.) honorare, & ex inglorio glorioſum reddere. Inde Gothis *hauhjan* glorificare Joh. VIII. 54. *hauhiths* clarificatus Joh. XVII. 10. *hauhitha* gloria Luc. XIV. 10. (3.) lætitia afficere, ob rationes ſupra expoſitas in verbo *högen*.

HOHEWARTE, ſpecula. Compoſitum antiquum. NOTKERUS Pſal. LXIV. 2. in Syon *in houuarto*, in ſpeculatione *in uuarto*. Proprie eſt locus editus ad vigilandum vel ſpeculandum, & dicitur de *Sion*, quia *Sion* eſt mons & arx montana apud Hieroſolymos. De ſpecula vide plura in *warte*.

HOKER, *höker*, propola. An quia mercaturam exercet ſedendo in foro & compitis viarum, ab *hocken* ſedere? Dubito. Potius eſt augmentator pretii, ab *auchen* augere, quia pluris vendit res, quam primi negotiatores. Angloſaxo diceret *eacere*, ab *eacan* augere. H. non ſemper eſt litera radicalis.

HOL, adjective cavus. Angloſaxonibus & Francis *hol*, Græcis κοῖλος. Gloſſ. Pez. cavam *holen*, concavum *holaſtat*. Refer ad *holen* cavare.

HOL, ſubſtantive cavitas, foramen cavando factum. Gloſſ. Pez. foramina *hol* vel *loh*, caveas *holir*, vacuitatem *holi*.

HOLE, *höle*, ſpecus, antrum, latibulum. Gloſſ. Boxh. *hol* antrum, ſpelunca. VEREL. in Ind. *hæli* receptaculum, latibulum. Evang. Angloſax. Matth. VIII. 20. *foxas habbath holu*, vulpes habent foveas. Evang. Goth. Joh. XI. 38. *hlaiw was hulundi*, monumentum erat ſpelunca. Hoc ſubſtantivum cognatum eſſe poteſt cum antecedentibus, aut certe referri ad *hüllen* tegere, occulere.

HOL, inferus, infra ſitus, deorſum vergens. Ab *hellen* inclinare. Significatus extinctus, ſed verus & antiquus, & in multis locorum & regionum nominibus ſuperſtes. Hujusmodi ſunt,

HELIUM, oſtium Rheni apud PLINIUM Lib. IV. Cap. 15. a ſitu occidentali ſic dictum, velut *inferius*. Nam Rhenus Plinii ævo tria habuit oſtia, ſuperius nomine *Flevum*, medium anonymum, infimum & Moſæ proximum *Helium*. Confer CELLARIUM in Geographia Antiqua, & patebit ad oculum. Cellario conſentit MENSO ALTINGIUS in voce *Helium*. Uterque nomen derivat ab *hol* inferus. CLUVERIUS, cum rationem nominis inveſtigare non poſſet, oſtium ab *Helio Caſtello* denominatum fingit. Sed veroſimilius eſt, caſtelum ab oſtio, & a caſtello vicum *Helvoet-sluis* nomen accepiſſe.

HALLAND, Halandia, a ſitu profundo ad mare ſic dicta.

HOLLAND, Hollandia, non quaſi ager ad Helium, & multo minus a terræ cavitate, etiamſi hodie innumeris foſſis ſit perforata; ſed potius a ſitu humili & depreſſo, unde vulgo *Niderland* & *Germania inferior* dicitur, quia mare ibi altius cenſetur terra, adeo ut niſi immenſis ſumptibus aggeres objicerentur mari, diluvium naturaliter fieret.

HOLSTEIN, Holſatia, Ducatus inter duo maria ſitus, ad radices Cherſoneſi Cimbricæ, ſic dictus, quaſi terra depreſſa, & inundationibus obnoxia, a *ſtein* regio, quod

 vide.

vide. Cimbros, cum terras eorum inundaſſet Oceanus, novas ſedes toto orbe quæſiviſſe, ſcribit FLORUS Lib. III. Cap. 3. Hæc antiquiſſima & minime fabuloſa eluvies, cujus etiam meminit ARISTOTELES. Mare *Balticum* ab illa vel ſimili irruptione ortum & nomen accepiſſe, oſtendi in *Belt*. STRABO eam inter figmenta refert. Sed quod ille fieri poſſe negat, Holſatia maximo ſuo damno omnibus temporibus, etiam noſtris, experta eſt. Vide CLUVERIUM in Germ. Antiq. Lib. III. pag. 593. ſeq. De nomine *Holſatiæ* videbimus deinceps.

HOLD, gratia. Vide *huld*, quod uſitatius.

HOLD, benevolus. Proprie *inclinatus*, & figurate benevolus, ab *hellen* inclinare, per medium derivandi D. quamvis etiam (ut infra dicam in *huld*) ab *halden* ejusdem ſignificatus derivari poſſit. JUNIUS tamen mallet deducere a Græc. ἱλέω placo, unde Gr. fit ἵλεες & ἱλαϑεὶς propitius. Alius ab ἔλδομαι, cupio. Alius ab *halten* partibus alicujus ſtudere. Nihil horum me movet, ut ab etymologia mea recedam. Benevoli enim ſunt *inclinati*, & prono atque propenſo animo erga eos, quibus favent. Dicitur antiquitus (1.) de omnibus bene cupientibus. Gloſſ. Pez. amicabilis *friunt holder*. (2.) de pacatis, qui ex inimicis facti ſunt amici. Gloſſ. Pez. placatus *holder*. Evang. Goth. Luc. XVIII. 13. *hulths ſijais mis frawaurhtamma*, propitius eſto mihi peccatori. (3.) de fidelibus & devotis. Gloſſ. Pez. devotum *holden*. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hold* fidus, fidelis, amicus, *hold and getrywe* fidus & verus. VEREL. in Ind. *holldar* fideles ſubditi. Contrarium benevoli eſt *unhold* malevolus, & dicitur ſubſtantive de venefica, olim etiam de Satana, tanquam humani generis hoſte. Hinc dæmonia in Codice Argenteo vocantur *unhulthons* Marc. III. 15. & Diabolus *unholda* in Hymno antiquo apud JUNIUM in Animad. ad Will. pag. 69.

HOLDER, ſambucus. Id eſt, arbor cava, ob copiam medullæ, ab *hol* cavus, & *der* arbor. Quod ſi non placet, contrahe ex *holunder*. Sed cum priori convenit Suecicum *hylletræ*.

HOLE, *höle*, cavitas & ſpecus. Vide poſt *hol* cavus.

HOLEN, cavare. Angloſaxon. *holian*, Franc. *holon*, Græc. κοιλαίνειν. SOMNER. in Dict. AS. *holian* excavare, *geholed* perforatus. Gloſſ. Pez. præcavata *kaholot*, excavant *irholont*.

HOLEN, incidere. Codex Argent. Matth. XXVII. 60. de ſepulcro Nicodemi: *thatei ushuloda ana ſteina*, quod inciderat in petra.

HOLEN, excidere, caſtrare. Gloſſ. Keron. caſtrare *haloon*. Gloſſ. Pez. reſciſſo *kabaloteru*. Græcis κόλος eſt mutilus, & κολλέειν mutilare.

HOLEN, capere adducendi cauſa, *athem holen* reſpirare, ſpiritum ducere, *gelt holen* pecuniam afferre. Francis *halon*, Græc. ἀλξιν. TATIANUS Cap. XXIX. 2. *ther thie furlazanun halot, huoret*, qui dimiſſam duxerit, adulterat. Hodie in re uxoria dicimus *heimholen*.

HOLEN, capere vi vel dolo. Codex Argent. Luc. III. 14. *nimannanhun holoth*, neminem concutiatis. Luc. XIX. 8. *jah jabai hwis hwa afholoda, fidurfalth fragilda*, ſi quid aliquem defraudavi, quadruplum reddo.

HOLEN, vocare, accire. Francis *halon*, Græcis καλεῖν. K. & H. ſunt literæ permutabiles. TATIANUS Cap. XLV. 1. *ther heilant uuas ouh thara gihalot*, Jeſus quoque ibi vocatus erat. In reliquis Dialectis K. non patitur mutationem, ſed fideliter cuſtoditur. Vide dicta in *Kaland*.

HOLLA, interjectio vocantis. Angloſaxon. *eala* Luc. VII. 14. *eala geonga, the ic ſecge, aris*, heus adoleſcens, dico tibi, ſurge. Habent & Sorabi *halo*. Refer ad *holen* vocare.

HOLLE, *hölle*, ſepulchrum. Angloſaxon. *helle* Luc. XVI. 22. *tha wearth ſe welega dead, and wæs on helle gebyrged*, mortuus autem eſt dives, & conditus in ſepulchro. Refer ad *hüllen* tegere.

HOLLE, *hölle*, mors. NOTKERUS Pſal. CVI. 18. ad portas mortis *zuo dien helleborton*. VEREL. in Ind. *hel, helia* mors, interitus, *helvæn* mortis vicinus, *helviti* pœna mortis, *fera til hellar* neci dare. Luth. Eſa. XXXVIII. 10. *nu muſs ich zur hellen pforten fahren*. Dictio metonymica, qua conſequens ponitur pro antecedente, ſepulcrum pro morte. Ante Chriſtianam Religionem ſuperſtitio inde effinxit numen tam maſculinum quam fœmininum. Inde Septemtrionalibus HELA Dea mortis, & Sleſvicenſibus *der* HELL mors, peſtis, ſpectrum ferale, in formulis vulgi *der Hell kommt, der Hell geht umher, der Hell iſt bei den hunden* &c. apud doctiſſ. KEYSLERUM in Antiq. Sept. pag. 181.

HOLLE, *hölle*, tartarus, ſedes manium damnatorum. Gothis *halje* Luc. XVI. 23. Angloſaxon. *helle*, *hylle*, Franc. & Alam. *hella*. Gloſſ. Ælf. in nom. ventor. infernus *helle*, tartara vel gehenna *helle-wite*, ſtix *helle-mere*, erebum *helle-ſceath*. Gloſſ. Keron. gehennam *hella*, profundum inferni *abcrunte dera hella*. Gloſſ. Pez. tartarum *hellagrunt*. Gloſſ. Florent. MS. necromantia *helliruna*. Plura veterum Compoſita dabit SOMNER. in Dictionario Angloſaxonico, & SCHILTERUS in Gloſſario Teutonico. Sicut *Erebus* ab ἐρέφω tego; ita *hölle* factum putatur ab *hüllen*, tegere, occulere, operire, quod Tartarus omnia, quæ haurit, occultet, & æterna nocte operiat. Ita videntur ſentire JUNIUS, STIERNHIELMIUS, STADENIUS, & fere omnes, excepto tamen KEYSLERO, qui nomen a Dea *Hela* ad inferos tranſlatum putat a primis in gente noſtra Chriſtianis

nis. Sed expeditiorem ni fallor originem ſuggerit adjectivum *hol* inferus, unde recte fit *hölle* tartarus, locus inferus, quomodo etiam Latini eundem locum a profundo ſitu *infernum* vocant. Germanos antiquos, inprimis Boreales, aliquam de hoc ſupplicii loco cognitionem habuiſſe, Chriſtianis temporibus anteriorem, didici ex præclaro Opere KEYSLERI de Antiq. Sept. pag. 125. Sedem manium beatorum vide in *hall*.

HOLLE, *hölle*, locus medius apud inferos, *vorhölle* limbus patrum. Theologi Franc. & inprimis NOTKERUS Pſal. LXXXV. 12. infernum dividunt in *obera hella* & *nidera hella*, h. e. in ſuperiorem & inferiorem, quorum ille erat limbus juſtorum, ante Chriſti adventum vita functorum, hic locus damnatorum. Ad priorem locum reſpicitur, quando Lazarus dicitur reſuſcitatus *fon hellono thiote*, h. e. ab infernali populo, apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. XXIV. 199. Quod pulchre obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Medium locum animarum ex recentioribus defendit THOM. BURNETUS in libello *de Statu mortuorum & reſurgentium* Cap. 4.

HOLM, locus aqua circumfluus. VEREL. in Ind. *holm, holmur* inſula in mari, lacu, ſtagno, aquis circumfuſa, item locus circumſcriptus & incluſus. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *flot-holm* inſula natans. Similiter & Angloſaxon. *holm* eſt inſula amnica, & planities herbida aquis circumfuſa, teſte SOMNER. in Dict. Sed unde oriatur, indictum reliquit. Aut fallor, aut ſic dicitur, quia videtur κολυμβᾷν, h. e. in aqua natare. Apud Berolinenſes eſt quidam in urbe locus, qui vocatur *Geck-holm*, quem ſuſpicor ante mœnia condita planitiem aquis cinctam fuiſſe, & a cuculis denominatam. Ab *holm* porro eſt ULM, *Ulma*, Civitas imperialis ad Danubium, quæ ſimiles nomini origines habere videtur.

HOLSATIA, Ducatus transalbianus ad radices Cherſoneſi Cimbricæ, Saxonum *antiqua ſedes*, & inde nomen ab *olt* vetus, quod depravatur in *ol*, & *ſet* ſedes. Gloſſ. Lipſ. *ſetti* ſedes. Angli eodem ſenſu dicunt *ſeat*, Dani *ſede*. Ratio nominis eſt, quia Saxonia, poſt migrationem Gentis in Britanniam, dividi cœpit in *veterem* ſeu Germanicam, & *novam* ſeu Britannicam. Teſtis BEDA Lib. I. Hiſt. Eccleſ. Cap. 15. *De Saxonibus, id eſt, ea regione, quæ nunc* ANTIQUORUM SAXONUM *cognominatur, venere orientales Saxones, meridiani Saxones, occidui Saxones* &c. Hinc quidam *Holſatiæ* nomen e Germanico *Oltſaxen* depravatum exiſtimant, quibus repugnare nolo, quia nomen illud literis proditum invenio. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *Seax* Saxonia, *eald-Seax* vetus Saxonia, *eald-Seaxan* Saxones antiqui. SUFFRIDUS Leovardenſis Lib. II. de Orig. Friſior. Cap. 12. HOLSATIÆ *partem extremam, quæ Jutiæ proxima eſt, in antiquis Chronicis manuſcriptis* OLTSAXEN, *id eſt, veterem Saxoniam dici animadverto.*

HOLUNDER, ſambucus. Gloſſ. Pez. ſambucus *holantar*. Quid, niſi cava arbor? Prior compoſiti pars ducit nos aperte ad cavitatem arboris naturalem, molliſſima medulla repletam; altera videtur vitiata e Græc. δένδρον arbor, litera prima rejecta. Nec obſtat, quod ſæpe compoſite dicimus *holder-baum* & *holunder-baum*. Nam uſitata ſæpe jungi ſolent obſoletis majoris perſpicuitatis cauſa. Sic WILLERAMO Cap. VIII. 6. malus arbor dicitur *affalterboum*, etiamſi *affalter* per ſe jam eandem arborem deſignet Cap. II. 3.

HOLZ, lignum. Gloſſ. Pez. artifex lignarius *holzmeiſter*. WILLERAMUS Cap. III. 9. *der cuning Salomon mahhota imo ſelbemo einan disk, des holzes vone Libano*, rex Salomo faciebat ſibi ferculum ex ligno Libani. Græcis ὕλη eſt materia, ſive id ex quo aliquid fit, & ſynecdochice lignum & ſylva. Germanos inde formaſſe *holz* per paragogen, viris doctis libenter adſentior, cum quia lignum eſt materia fabrilis, tum quia hic ſenſus ad arbores & ſylvas legitime transferri potuit. Si Batavi lignum vocant *hout*, id vel a ſyncope eſt, vel ab Arabico *houd*.

HOLZ, arbor. Gloſſ. Pez. campis nemoreis *holzuuanga*. Id eſt, campi arboribus conſiti. WILLERAMUS Cap. IV. 14. *diu ligna Libani uberſahent andere uualtholz mit iro ſcone, unte mit iro hohe*, ligna Libani ſuperant pulchritudine & altitudine reliquas arbores ſylveſtres. Cap. V. 15. *er iſt eruuelet unter anderen menniskon ſamo cedrus unter anderemo uualtholze*, ipſe eſt electus inter alios homines ſicut cedrus inter alias arbores ſylveſtres.

HOLZ, ſylva. Vox antiquiſſima, & pluribus linguis communis, a quibus tamen non eodem modo pronunciatur, ſive initium vocis ſpectes, ſive exitum. Græcis ὕλη eſt ſylva, ἀλωά, ἀλωὴ & Æolice ἄλσος locus arboribus conſitus. Quibus conſentiunt quædam Sorabica apud FRENZELIUM, ut ſunt, *holia* ſylva, lucus, *holan*, *holian* vir ſylveſtris, qui in ſylvis degit, *holianka* mulier ſylveſtris. In Celticis Dialectis paulo major eſt diſcrepantia. Nam ſylva Armoricis dicitur *cale*, Hibernis *coill* apud TOLANDUM. Sed meminiſſe debemus, quod H. & C. continuo permutentur. Angloſaxones ſylvam vocant *holt*, Franci & Alamanni *holz*. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 6. *alſo man ze holz niderslahet die bouma*, ſicut in ſylva exciduntur arbores. Non certe ab ἄλσος vel ἄλδος, ut multi opinantur, quia hunc ſignificatum alii præcedunt, quibus voces illæ aptari non poſſunt: ſed potius ab ὕλη fabricandi materia, quæ ſicut in ligno & arboribus eſt aliqua, ita in ſylvis immenſa. Belgæ ſylvam vocant *hout*, Cambri *coed*. Forte per ſyncopen.

HOLZ-SCHEHR, graculus. V. *heher.*

HON, contumelia, opprobrium. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIX. 11.

> *Uns thunkit in giuuiſſi*
> *Thaz iz honida ſi.*
> Nobis videtur pro certo
> Quod turpe ſit (cohibere iram).

Cum Francica voce mire conſentit Græca ὄνειδος improperium, & Latina *honos*, quæ aliquando fuit vox media, injuriam ſignificans, teſte GELLIO in Noct. Attic. Lib. XII. Cap. 9. Proprie autem eſt dedecus ex illuſione,& ſimpliciſſimum habet initium ab interjectione ridendi *ha*, unde primo fuit *huen* irridere, & poſtea *hon* irriſio.

HONEN, *hönen*, illudere, contumelia afficere. Gloſſ. Pez. illuſiſti *gihontoſt.* NOTKERUS Pſal. LXXIX. 7. *unſere fienda huonon unſer*, inimici noſtri ſubſannant nos. Similiter & Arabibus miro plane conſenſu *hana* eſt deſpexit. Gallis *honnir* ignominia afficere, *honni* dedecore affectus. Unde, niſi a ſubſtantivo *hon?*

HONECKEN, eadem notione. V. *næcken.*

HONIG, *honich*, mel. Angloſaxon. *hunig* Matth. III. 4. Francis *honang*, Alam. *honec*, Belg. *honig, honing*, Suec. *honung*, Island. *hunang*, Angl. *hony.* Gloſſ. Keron. mella *honec.* NOTKERUS Pſal. XVIII. 11. *ſuozer danne honang*, dulcius melle. Quo ſenſu, aut unde petito, valde obſcurum. Poſſit tamen, ob perpetuam Linguæ Germ. & Græcæ ſimilitudinem, *honich* oriri ab οἰνοχέω vinum fundo, quia aqua mixtum potionem præbet vino ſimilem. Nam id potus genus priſcis Germanis haud ignotum fuiſſe, quamvis tacentibus CÆSARE & TACITO, memoriæ prodidit DIODORUS Lib. V. ubi de *Galatis*, quo nomine, uti notum, etiam Germanos complectitur: *Ex hordeo ſibi potum conficiunt, qui zythus adpellatur. Favos etiam aqua diluunt, dilutumque hoc potum illis præbet.* Quanta fuerit mellis vindemia in veteri Germania, adhuc ſylvis obſita, colligitur ex favorum magnitudine, de qua PLINIUS Lib. XI. Cap. 14. *Aliubi favi cera ſpectabiles gignuntur, ut in Pelignis, Sicilia: aliubi mellis copia, ut in Creta, Cypro, Africa: aliubi magnitudine, ut in Septentrionalibus, viſo jam in Germania octo pedum longitudinis favo, in cava parte nigro.* Vox Gothica *milith*, quæ extat Marc. I. 6. haud dubie eſt a Græc. μελιδεῖον favus.

HONIG-SEIM. V. *ſeim* pinguedo.

HOPF, *hopfen*, lupus, lupulus. Belg. *hop, hoppe*, Angl. *hop*, Gall. *houblon.* Non ab *hüpfen* ſalire, & multo minus a Lat. *lupus;* ſed ab *heben* levare, quia perticæ alligatus vi inſita ſcandit in altum. A Gallico *houblon* eſt Latino-Barbarum *humlo, onis*, apud CANGIUM, & hinc porro *humuletum* lupuletum, hortus lupulo conſitus, quod ex charta veteri mihi ſuppeditavit doctiſſ. ERNESTI.

HORCHEN, auſcultare, aurem & attentionem præbere. Angloſaxon. *hyrcnian, heorcnian*, Franc. *horechen*, Angl. *harken.* WILLERAMUS Cap. VIII. 13. *dine friunt horechent des*, amici tui auſcultant. Frequentativum a ſimplici *hören* ejusd. ſignificatus. Hodie nonſolum bono, ſed etiam malo ſenſu dicitur. Inde *behorchen* auribus inſidiari.

HORCHEN, obedire, obſequi, obtemperare. WILLERAMUS loc. cit. *dine friunta horechent gerno diner ſtimma*, amici tui libenter obtemperant voci tuæ. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequenti, auſcultare pro obedire, quoniam obedientes nonſolum propitiis auribus mandata excipiunt, ſed & prono animo exequuntur. Hinc etiam Latinis *dicto audiens* eſt obſequioſus, & *obedire* idem quod *obaudire.* Hodie utimur compoſito *gehorchen.*

HORDEN, tribus & caſtra Tartarorum. V. *hurd* cœtus.

HOREN, *hören*, audire. Angloſaxon. *hyran*, & *gehyran* Matth. XI. 15. Francis *horen, gihoren*, Alam. *hoorran.* Gloſſ. Keron. audire *hoorran*, audit *hoorit*, audiat *hoorre*, audivit *hoorta*, audientis *hoorrentir* &c. TATIANUS Cap. XXI. 7. *thas her giſah inti gihorta, thas cundit*, quod vidit & audivit, hoc teſtatur. Idem Cap. LXIV. 3. *toube gihorent*, ſurdi audiunt. An ab *haurire* vel ἀρύειν, ut ſuſpicatur HELVIGIUS? Potius ab *ohr* auris. Nam verba ſenſuum oriuntur a ſubſtantivis, non vice verſa. Sic Gothis *hausjan* eſt audire, ab *auſo* auris. Poſtea ſenſus translatus eſt ad intellectum & voluntatem. Habet enim mens ſuas quoque aures, ſicut habet manus & oculos, ut demonſtravi ex Gentium conſenſu in vocibus *vernemen* & *wiſſen.* Et hiſce auribus nonſolum animadvertit audita & percipit, ſed etiam auditis gratificatur, obtemperat, ſervit. Unde ſequentes ſenſus nati in omnibus Dialectis.

HOREN, *hören*, attente audire, alias auſcultare. Utitur Luth. Matth. XI. 15. TATIANUS Cap. LXIV. 11. *thie thar habet orun zi horenne, ther hore*, qui habet aures audiendi, audiat. Id eſt, auſcultet, attendat, & animum dictis advertat.

HOREN, *hören*, intelligere & percipere audita. Utitur Luth. Matth. XIII. 13. Ubi rurſus TATIANUS Cap. LXXIV. 5. *gihorente ni gihorent*, audientes non audiunt. Id eſt, non intelligunt nec percipiunt audita.

HOREN, *hören*, gratificari auditis, alias exaudire. Utitur Luth. Joh. IX. 3. & dicitur de precibus & votis tantum. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 301.

> *Giuuiſſo uueiz thaz unſar muat,*
> *Uuio Got then ſuntigon duat,*
> *Thaz er ſe ſar ni horit,*
> *Oub uuiht ſih zin ni kerit.*

Senſus eſt: hoc dictante conſcientia novimus, quod Deus non exaudiat peccatores, nec ſe ad illos convertat. Hodie magis ex uſu eſt *erhören.*

HOREN,

HOREN, *hören*, obedire, imperata facere, dicto audientem eſſe. Angloſaxon. *hyran*, Francis & Alam. ut ſupra. Gloſſ. Keron. obedire *horren*, obediunt *horrent*. Hinc obediens dicitur *horſam* & *gehorſam* in omnibus pene Dialectis. Ex eodem fonte liberi obſequii homo, cliens, vaſallus, ſubditus, parochianus, Angloſaxonibus vocatur *hyre-man*, Latino-Barbaris *arimannus* & *erimannus*, ab *hyran* obedire, judice SOMNERO, etiamſi aliis aliter videatur.

HOREN, *hören*, ſervire. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hyran*, *gehyran* ſervire. BENSON. in Voc. Angloſax. *geheran* ſervire.

HOREN, *hören*, & compoſite *gehören*, pertinere, ſpectare ad aliquem. Idem Angloſaxonibus *hyran*, *gehyran*, apud Lexicographos. An a Latino *hærere?* Hæret ſane nobis, connexumque haud dubie eſt, quod ad nos ſpectat. Sed non opus eſt hoc ambitu, cum ſenſus ab obedientibus & ſervientibus, qui neceſſario pertinent ad aliquem, deſumptus eſſe poſſit. Hinc prima impoſiti nominis ætas videtur eos tantum ad ſe pertinere judicaſſe, qui aliquo obſequii aut ſervitii vinculo conjuncti erant. Quomodo etiamnum domeſticos vocamus *angehörige*, i. e. noſtros, quorum obſequiis familiariter utimur, ſive pignora ſint, ſive ſervi, ſive cognati. Poſtea ſenſus a conſuetudine ad res omnes, quatenus noſtræ ſunt, etiam inanimatas translatus eſt, tanquam & ipſæ auritæ eſſent. In qua translatione nihil novum aut inſolens eſt, quod non etiam in aliis Linguis occurrat. Quemadmodum enim Germanis ſubjectio exprimitur per *auditum*: ita Latinis per *viſum*. Hinc illi de omnibus rebus ad ſe pertinentibus, etiam non oculatis, dicere ſolent, quod ad ſe *ſpectent*, etiamſi non magis ſpectare poſſint quam audire.

HOREN, *hören*, agere, facere, tractare. Suecis *göra*, Lat. *gerere*, Græc. *χειρίζειν*. Omnia a manu, præcipuo agendi inſtrumento, quod Græcis *χείρ*. Viget tantum in compoſito *aufhören* ceſſare ab agendo, quod imitantur Sueci in *uphöra*, cum poſſent & deberent dicere *upgöra*. Nam *göra* illis eſt facere, *göra wæl* bene facere, *göra god* ſatisfacere, *göra ofta* ſæpe facere.

HOREN, *hören*, agere, agitare, movere. Scandis antiquis *yra*, *hyra*, *horra*, *hurra*. Sponſorem verbi habeo STIERNHIELMIUM, qui ab hoc primitivo derivat *herz* cor, ob perpetuum ejus motum & agitationem, & pro confirmatione etymi adducit Heb. *haraz* movit, agitavit, in Gloſſ. Goth. pag. 83. Optarem, ut eruditi in Scandia hanc radicem ex monumentis patriis magis eruerent, atque in lucem collocarent. Nam apud Saxones & Francos nihil tale invenio. Nullus autem dubito, quin ex eodem fonte provenerit *her* agmen, exercitus, & multitudo omnium qui una aguntur.

HORG, lucus, fanum, & omnis locus Diis conſecratus. Extat in Voluſpa Islandica ſtropha VII. & in omnibus pene Dialectis quamvis varie prolatum. SOMNER. in Dict. AS. *hærg* lupercal, ſacrarium, *hearge*, *hearh* fanum, lucus. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. delubra *haruga*, fanum *haruc*. VEREL. in Ind. *horgr*, *haurgur* lucus, fanum, idolum, *horgadal* vallis idoli vel idolei. Lex Ripuaria Tit. XXX. 2. *conjuret in harabo*. Id eſt, in luco vel fano. Vox Saxonica *hærg*, *horg*, quæ cæteris ſimplicior, manifeſto deſumpta eſt a Græc. *ἕρκος* ſeptum, & luco tributa per ſynecdochen generis, quia lucus eſt nemus ſacrum, religionis cauſa ſepimento cinctum. Nam ob eandem cauſam lucus alia Dialecto vocatur *hain* & *dun*. Poſtea accipi cœpit pro fano vel delubro. Sed hic ſignificatus recentior eſt, nec ante invaluit inter noſtros, quam cum more Gentium vicinarum Dii, qui antea ſola mente colebantur, in ſpeciem oris humani effingi cœpiſſent. Quod ſerius factum eſſe, ex TACITO Cap. IX. de M. G. luculenter colligitur. Vide quæ de prima Germanorum Religione diſſerui in voce GOTT. DIECMANNUS & ECCARDUS mire ſudarunt in hoc vocabulo, ſed absque fructu veritatis. Ille in Specim. Gloſſ. pag. 93. Hic in not. ad Leg. Ripuar. pag. 213.

HORN, faſtigium vel ſummitas cujuscunque rei. Oritur ab *her* altus, eſtque primus vocis ſignificatus, & fons atque origo reliquorum. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hornpic* pinnaculum. VEREL. in Ind. *horn* ferrum capuli inſtar cornu prominens. Francos eodem ſenſu dixiſſe *horn*, teſtis luculentus OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 165.

> *Haſtetun thie armon*
> *In thes cruces hornon.*
> Affixerunt brachia
> In crucis pinnacula.

Idem Lib. V. Cap. I. 37.

> *Thes kruces horn thar obana*
> *Thaz zeigot uf in himila.*
> Faſtigium crucis ſuperne
> Monſtrat verſus cœlum.

HORN, cornu, pars exſerta in fronte animalis, ad defenſionem a natura facta. Vox antiquiſſima, Hebræis *keren*, Syris *karna*, Arab. *karn*, Græc. *κέρας*, Lat. *cornu*, Armoricis *corn*, *cern*, Gothis *haurn*, Angloſaxonibus, Francis, & omnibus recentioribus *horn*. Cuncta inter ſe cognata. Inde

Græcis *κερατίζω* cornu ferio, coniſco.
Latinis *corneus*, *cornupeta*, &c.
Cambris *cyrnig* cornutus.
Angloſaxonibus *hyrnend* corneus, *horn-bære* corniger, *an-hyrn-deor* unicornis.
Francis *hornſtebhal* cornupeta, in Gloſſ. Boxh. *einhurnio* unicornis, in Gloſſ. Pez.
Germanis *hörnicht*, *gehörnt* cornutus, *horn-vieh*, *hirſch-horn*, & alia innumera, quæ nullam habent difficultatem. Quorſum etiam ſpectat ex architectura militari *horn-werk* opus cornutum, quod animantis inſtar

ſtar bicorne ſit, & inde præſidium ſuum habeat, ſicut animal a cornibus.

HORN, poculum. Græc. κέρας. Quia antiquitus cornua pro poculis. EDDA Fab. XXI. *Hriſt oc Miſt vil eg ad mier dione oc horn beri*, volo ut Hriſt & Miſt mihi ſerviant & pocula præbeant. Plura exempla ex Literatura Runica convaſavit OL. WORMIUS in excellenti explicatione Cornu Oldenburgici Lib. V. Monumentorum Danicorum pag. 390. ſeq. Priſcos Germanos, & præcipue Septemtrionales, ex cornibus Urorum potare ſolitos, res notiſſima. CÆSAR Lib. VI. de Bell. Gall. *Urorum cornua ſtudioſe conquiſita a labris argento circumcludunt, atque in ampliſſimis epulis pro poculis utuntur.* PLINIUS Lib. XI. 37. *Urorum cornibus Barbari Septemtrionales potant, urnasque binas capitis unius cornua implent.* Germanis addi poſſunt Thraces, Paphlagones, Macedones, & univerſe Græci & Romani. Nam & hos ritu Barbarico ſæpe inter convivia cornibus animalium ad potandum ſe invicem provocaſſe, demonſtrat WORMIUS loco cit. pag. 387. Et ab hoc uſu cornuum antiquo Græc. accepiſſe verbum κεράω infundo, & Latinos *crater* ἀπὸ τȣ̃ κέρας, idem obſervat. Morem diu duraſſe in Saxonia, colligitur ex Indiculo ſuperſtitionum Saxonicarum Synodi Liptinenſis §. 22. *De tempeſtatibus*, *de* CORNIBUS, *& cocleis.* Ubi cornuum uſum & conſecrationem in compotationibus ſacris notari, non abs re cenſet Cel. KEYSLERUS in Ant. Sept. pag. 366.

HORN, tuba, cornu ſonorum. Non ab *hören* audire, etiamſi clangor ejus longe audiatur, ſed quia primæ tubæ ex cornibus. ALEXANDER ab ALEX. Genial. Dier. Lib IV. Cap. 2. *Tubam Tyrrhenus Piſæus invenit primus æneam, cum ante ex cornu bubulo fieret.* De translatione cornuum ad claſſicum canendum, vide rurſus OL. WORMIUM in Monum. Dan. Lib. V. pag. 378. ſeq. Hinc tuba Gallica HESYCHIO vocatur κάρνον, haud dubie a *cern* cornu, quo etiamnum utuntur Armorici. Sed & Latinis tuba dicitur *cornu*, & Gothis *haurn* Matth. IX. 23. & Francis *horn*, compoſite *herehorn*, quaſi legionaria vel expeditionalis. VIRGILIUS Æn. VIII.

Ut belli ſignum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, & rauco ſtrepuerunt cornua cantu.

Gloſſ. Pez. tubæ *horne*. Rhythmus de S. Annone §. 27.

Herehorn duzzin,
Becche blutis vluzzin.
Tubæ bellicæ clangebant,
Rivi ſanguinis manabant.

Quod OPITIUS de ſcutis ex nervis vel cornibus confectis perperam, WORMIUS de cornibus, quibus tubarum vice in bello utebantur, recte interpretatur. Huc etiam ſpectant ex Ind. VEREL. *hornablaſtur* clangor tubarum, *blaſa i horn* inflare cornu. Ab *haurn* tuba Gothis formatur verbum *haurnjan* tuba canere, quod extat Matth. VI. 2. & ſuperat apud Flandros in *horenen* eodem ſenſu, teſte STIERNHIELMIO in Gloſſ. Goth. pag. 87. Ab eodem inſtrumento inflator tubæ Latinis dicitur *cornicen*, Cambris *cyrniad*, *ceirniad*, Angloſaxon. *horn-blawere*, Flandris *horener*, Germ. *hornblæſer*. Hodie dicitur univerſe de omnibus inſtrumentis, quæ cornua ſono & curvatura imitantur, etiamſi ex alia materia facta ſint. Inde *düdhorn*, *waldhorn*, *poſthorn*, & ſimilia noti ſignificatus.

HORN, materia cornea, vel corneæ ſimilis, ut ſunt ungues tam hominum quam animalium, ungulæ equinæ, ſquamæ piſcium, nervi &c. VEREL. in Ind. *horn oc haar* ungues & capilli. Inde compoſita *cornipes* & *hornfuſs*. Hic ſenſus deinceps translatus eſt

1. ad cortices fructuum. Hinc ſiliqua Græcis dicitur κεράτιον, Gothis *haurne* Luc. XV. 16. quia ſiliquæ ſunt cibus corneus.
2. ad morbos. Hinc lepra vel elephantiaſis Francis dicta *horn*, & leproſi *horngibruader*, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. XXIV. 18. quia lepra cutim facit ſcabram, ſquameam, & quaſi corneam.

HORN, angulus. Senſus a cornu ad angulum translatus, quia angulus, dum ex lato in acutum deſinit, lineis coëuntibus cornu imitatur. Vox omnibus veterum Dialectis uſurpata. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cornel* angulus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hyrn* angulus, *hyrn-ſtan* lapis angularis, *thri-hyrned* triangulus, *hyrnan heafod* caput anguli, quod extat Marc. XII. 10. VEREL. in Ind. *horn*, *hyrne* angulus. Hodie Suecis *hörne*, & Anglis *a corner*.

HORNIN, *hörnin*, dicitur nonſolum corneus, ſed etiam cornu ſectili armatus. Olim enim ſcuta, & galeas, & thoraces laminis e cornu bovino ornabant & muniebant. Wolfram ab ESCHELBACH parte 2. Heroicorum:

Den ſcilt von horen feſte
Den hub er do fur ſich.

Hinc quidam SIGFRIDUS in Hiſtoria fabuloſa vocatur *der hörnin Seyfried*, non quod corneus eſſet, ſed quod arma ex cornibus & nervis contexta portaret. Vide GOLDASTUM in Parænet. pag. 377. & WORMIUM in Mon. Dan. pag. 377.

HORNUNG, Februarius. Legitur inter nomina Menſium Carolina, apud EGINHARDUM in vita Caroli Cap. 29. CAROLUM hac nomenclatura reſpexiſſe ad cornua cervorum hoc menſe decidua, ſatis veroſimile eſt. Nam hoc ſuppoſito vox Carolina denotare poterit Menſem (1.) *cornuoſum*, h. e. cornibus abundantem, ob termination m *ung*, quæ in conjunctione cum ſub-

ſubſtantivis ſemper eſt nota copiæ & frequentiæ, ut in *Prolegomenis* oſtendi. (2) *cornigerum*, ſi primitiva vox fuerit *hornig*, & poſtea per epentheſin *horning*, i. e. cornutus vel cornibus præditus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cyrnig* cornutus. VEREL. in Ind. *hyrningur* cornutus vel corniger. (3.) *cornuarium*, ſeu cornua producentem, ſi particula *ung* hoc loco non ſit mera terminatio, ſed verbale a verbo Celtico *engi* parere, quod ſiſtit BOXHORN. loco cit. Nam hæc quoque appellatio convenit Februario, quia tunc cervus nonſolum vetera cornua deponit, ſed etiam nova protrudit. Aliam originationem quærit LEIBNITIUS in Epiſtola Gloſſario Celtico præfixa, nempe a Deo CERNUNNOS, cujus imago cornuta cernitur in Monumentis Celticis Lutetiæ Pariſiorum an. 1711. effoſſis, quem *Bacchum* interpretatur, & eo Menſe compotationibus Gallorum feſtivis cultum exiſtimat, unde nomen Menſi *hornung* antiquitus ob Bacchanalia. Et Bacchum quidem cornutum fingit Antiquitas, ſed juvenem, non ſenem, multo minus barbatum, ut eſt obſcurus ille Deus Pariſienſis. Sed nec cornua cervina iſtius *Cernunni* Baccho conveniunt, cujus cornua plerumque ſunt arietina aut bovina, ſi recte memini, ſive quia poculi uſum ex cornibus primus oſtendit, ſive quia primus boves aratro junxit. Nam utraque ſententia Græcos habet auctores apud OL. WORMIUM in Mon. Dan. pag. 386. Hinc longe veriſimilius eſt, *Cernunnum* illum fuiſſe Deum venatorum. Nam cornua cervi votiva, quæ portat in capite, & armillæ canum venaticorum ab illis ſuſpenſæ, & auriculæ Fauni arrectæ, quid aliud indicant quam numen ſylveſtre & venatorium? Hoc prolixe & erudite oſtendit MARTINUS Lib. III. de Rel. Gall. Cap. 20. & 21. Sed qualiscunque fuerit hic Gallorum Deaſter, credibile non eſt, CAROLUM M. principem pium & chriſtianæ Religionis ſtudioſum, voluiſſe ab illo nomen Februario imponere, aut memoriam ejus inter Francos recentare & conſervare, præſertim cum in reliquis Menſium nominibus, a Carolo ſuggeſtis, nihil quod veterem ſuperſtitionem ſapiat, reperiatur. Itaque hanc illuſtris Viri conjecturam tanquam difficilem & inexplicabilem dimittit KEYSLERUS, in Ant. Sept. pag. 367. Ipſe nomen arceſſit a cornibus convivalibus, quibus *compotatio* quædam ſolemnis in Faſtis Runicis ejusdem Menſis deſignatur apud RUDBECKIUM in Atlantica. Hanc *compotationem*, quæ paſſim in Gallia & Germania fuerit recepta, ab Indiculo ſuperſtitionum & paganiarum Synodi Liptinenſis Art. 3. *de ſpurcalibus in Febr.* notari & prohiberi, optime judicat vir doctiſſimus, quamvis eam cum *Sacris Jolenſibus*, quæ alterius Menſis ſunt, non Februarii, confundat. Neſcio, an Francis in uſu fuerit *hurnen* compotare, cornua evacuare. Si fuerit (& fuiſſe credibile eſt, quia Græcis ſimilia verba, κερᾶν & κεράσθαι formantur a κέρας), dubium non eſt, quin inde derivari potuerit *hornung* compotatio. Si non fuerit, *hornung* proprie erit Menſis *poculoſus*, a frequentia cornuum convivalium ſic dictus. Sed quo minus & hæc cornua acceptemus, obſtat rurſus pietas Imperatoris, quem ab impia Saxonicæ gentis conſuetudine, & a Senatu eccleſiaſtico damnata, hunc Menſem denominare voluiſſe, haud veroſimile eſt. FRISCHIUS, qui linguæ noſtræ obſcuritates ſæpe feliciter illuſtravit, miſſis cornibus omnibus tam cervinis quam convivalibus, imperatorem reſpexiſſe putat *ad cœnum & lutum, quod ex nive liquefacta fieri ſolet in viis, & quod in tot itineribus illi hoc tempore moleſtum fuit.* Sane *horo* Francis eſt lutum, cœnum, nonſolum in Gloſſis LIPSII, ſed etiam apud OTFRIDUM aliquoties. Ipſe inde format *horen* luteus, & hinc porro *horening*, *horning* menſis lutoſus. Neſcio an *ing* ſubſtantiva faciat ex adjectivis. Et alias lutoſus, ſqualidus, ſordidus Angloſaxonibus dicitur *horig*, non *horen*, teſte SOMNERO & BENSONIO. Interim res ipſa non caret probabilitate nec analogia. Nam Belgæ ob eandem rationem Februarium vocant *ſporkelmaend* & *ſprokelmaend*, a Lat. *ſpurcus*, ſicut optime obſervat vir doctus. Addere poterat, quod idem Menſis Angloſaxonibus nuncupatur *ſol-monath*, non a placentis, quas tunc Diis offerebant, tamquam appellatio ducta eſſet a *ſelen* tradere, ut videtur exiſtimaſſe BEDA: nec a *ſolis* aſcenſu, quod tunc benignioribus radiis frigora diſpellere & propius accedere incipiat, ut WORMIUS & SOMNERUS augurantur: ſed potius a *ſol* volutabrum, vel *ſal* ſordidus. Igitur, ſi in luto hærere juvat, hoc potius dicerem, quod *hornung* ſit vox per epentheſin vitiata ex Saxonica *horig* lutoſus.

HORNUS, *hornüs*, crabro, ſcarabæus cornutus. Gloſſ. Boxh. *hornaz* crabrones. Gloſſ. Ælf. crabro *hyrnet.* Idem Anglis *hornet.* Haud dubie a Lat. *cornutus*, mutato C. in H. Vox Belgica *horſel*, quam SKINNERUS hic adducit, alterius generis eſt. Significat enim muſcam equariam, & manifeſto derivatur ab *hors* equus, quia ex putridis equorum carnibus naſci creditur.

HORS, equus. V. *roſs.*

HORST, dux Saxonum inclytus, Hengiſti frater, Angloſaxon. *Horſa*, Lat. *Horſus* & *Horſtus.* An ab *hors* equus, quem ipſe & frater in ſcuto gentilitio geſſerunt? Ita judicat SKINNERUS. Cui vero non poſſum adſentiri, cum & imago ſcuti recentior videatur his Ducibus, & mos Germanicus non ferat, ut nomina propria ab animalibus deſumantur. Hinc ſuſpicor, quod *hors* proprie ſit gnavus & celer, cum quia *hurſch* Francis idem ſignificat, ut in loco oſtendi, tum quia *horslic* SOMNERO exponitur *gnaviter, diligenter.* Unde porro conſequitur, quod *horſt* ſit ſuperlativus ab *hors*, & proprie

prie celerrimum atque acerrimum deſignet.

HORST, locus nemoroſus & paſcuus, ab ὄρος mons. Ita HELVIGIUS in Orig. Germ. Vox tranſalbiana & in agro Brandenburgico præcipue uſitata, & ni fallor origine Saxonica, non Græca. Nam *hurſta* Latino-Barbaris eſt nemus, & *hurſtlega* locus nemoroſus. Utrumque ab Angloſaxonico *hurſt* vel *hyrſt* nemus, quod SPELMANNUS probat ex LELANDO, & CANGIUS repetit ex Spelmanno. Sed unde Saxonibus ſit *hurſt*, neuter explicat. Forte *horſt* idem eſt quod *forſt*, ob frequentem literarum F. & H. permutationem. Aut ſi hoc non placet, ducatur ab *hors* equus, ſic ut primo fuerit *hors-tun*, h. e. nemus equis deſtinatum, ſive auſpicii, ſive paſturæ, ſive generis procreandi cauſa, & poſtea *horſt* per apocopen. Simile compoſitum eſt, quando hortus cervorum Angloſaxonibus vocatur *deor-tun*. Confer *dun* locus ſeptus. Et cum hac compoſitionis ratione eleganter convenit, quod de auſpiciis equeſtribus veterum Germanorum ſcribit TACITUS Cap. X. de M. G. *Proprium Gentis, equorum quoque præſagia ac monitus experiri. Publice aluntur iisdem nemoribus ac lucis* &c.

HORT, præſidium, tutamen. R. TYROLIS ad filium §. 41. *Liegen iſt ein angeſtlich hort*, mendacium eſt præſidium anxium. Utitur LUTHERUS frequenter in ſacra Verſione, quoties in Heb. occurrit *zur* rupes, ſive quia eadem vox etiam arcem & turrim ſignificat Hebræis, ſive quia *hort* contractum exiſtimavit ex *hoher ort* locus editus, in qua ſententia multos hodieque verſari video. Sed non opus eſt, ut eo deveniamus. Nam *hort* LUTHERO denotare poteſt præſidium in genere, & derivari ab *hirten* cuſtodire, ſervare, tueri, vel certe idem eſſe quod *hurd* clypeus.

HORT, theſaurus. Angloſaxonibus *hord* eſt theſaurus, *hordian* theſaurizare, *hordere* theſaurarius, *boc-hord* bibliotheca, theſaurus librarius, *hord-cleofe* ciſta, ſcrinium, in quo theſaurus conditur, *hord-fata* gazophylacium, quæ vide apud SOMNERUM. Habent & *gold-hord* & *gold-hordian* pro theſauro & theſaurizare in Evang. Matth. VI. 19. 20. Unde dubium non eſt, hanc vocem cum univerſa cognatione Saxonicam eſſe, & ab his ad Francos & reliquos Germanos profectam. *Hort* Dialecto Francica idem ſignificat. ISIDORUS Palthenii pag. 242. *endi dhiu chiborgonun hort dhir ghibu*, & dabo tibi theſauros abſconditos. A Francis porro venit ad Scriptores Paræneticos Goldaſti. WALTHER von der Vogelweide ad Philip. Imp.

Nu haſtu gut und ere,
Darzu wol zweier Kunige hort.

Eodem ſignificatu ſuperat apud Anglos, quibus *a hoard* theſaurus, *a hoarder* theſaurarius, *to hoard* theſaurizare. Quidam *hort* apocopatum cenſent a Latino *hæreditas*, vel productum a Gallico *hoir* hæres. Alii deducunt ab *hirten* cuſtodire, quia theſauri ſolent cuſtodiri. Suſpicor, nomen a gregibus ad theſauros ſignificandos translatum eſſe. Nam *hurd* præter alia multa ſignificat gregem, ut oſtendi infra in loco. Primæ autem Germanorum divitiæ conſiſtebant in gregibus, antequam argentum ferroque nocentius aurum in uſu & affectione haberi cœpiſſent, teſte TACITO de M. G. Cap. V. Ab his ergo nomen ad theſauros tranſiiſſe, prorſus veroſimile eſt. Sic & Latinis pecunia a pecu dicitur, & olim Germanis pecunia viva & mortua uno vocabulo *vieh* veniebat. Hodie obſoleſcit.

HOSEN, ſignificat quantum poteſt, braccas, tibialia, feminalia, caligas &c. Oritur enim ab *hüten* tegere, per liquationem T. in S. Unde mirum non eſt, hoc derivatum apud diverſos diverſa veſtimenti genera denotare, cum omnibus tegumentis ſignificandis aptum natum ſit. Vox omnibus populis Celticis ab antiquo communis, quæ Cambris effertur *hoſan*, Angloſaxon. Francis & Longobard. *hoſa*, Belg. *kouſſen*. Inde Latino-Barbaris *oſa* & *hoſa*, Gallis *chauſſe* & *chauſſer*, quæ vulgo male ducuntur a Lat. *caliga*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hoſan* tibiale, crurale, caliga. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *hoſa* caligæ, *hoſe-bendas* periſcelides, *ſcin-hoſe* ocreæ, a *ſcina* crus. Gloſſ. Pez. caligas *hoſum*, corrigia caligæ *hoſaneſtila*. P. WARNEFRIDUS de Geſtis Longobard. Lib. IV. Cap. 23. *Veſtimenta eis erant laxa & maxime linea, qualia Anglo-Saxones habere ſolent, ornata inſtitis latioribus, vario colore contextis. Calcei vero eis erant uſque ad ſummum pollicem pene aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti. Poſtea vero cœperunt Hoſis uti, ſuper quas equitantes Tubrugos birreos mittebant.* Quid ſint *tubrugi* explicat CANGIUS in voce.

HOSTIS, exercitus. Pactus Leg. Sal. Tit. LXVI. 2. *Si quis hominem ingenuum, qui Lege Salica vivit, in* HOSTE, *in campanio de Companiei ſuorum, occiderit, ſecundum quod in patria ſi ipſe occiſus eſſet, componere debuiſſet, in triplo componat.* Dicitur & *hoſtium* & *hoſticum*. Plura teſtimonia vide apud Gloſſographos. Tranſiit a Latino-Barbaris in omnes pene Linguas Occidentis. Hinc bellum, expeditio, exercitus Gallis dicitur *hoſt* & *oſt*, Italis *hoſte*, Hiſpanis *hueſte*, Anglis *hoſte*. Unde a primis repertoribus formatum ſit, videntur Literati & rerum veterum curioſi ſcrutatores adhuc ignorare. SPELMANNUS & CANGIUS ſilent. ECCARDUS & reliqui a Lat. *hoſtis* deducunt, quod, qui fieri potuerit ſalvo & integro ſenſu, ipſi viderint. *Hoſtis* (ut mihi quidem videtur) primo ſignificavit *equitatum*, nomenque accepit ab *hoſt* equus, qui Suecis etiamnum dicitur *hæſt*, Danis *heſte*, Islandis *heſt*. VEREL. in Ind. *vigheſta* equi bello apti, *heſtvord* excubiæ equitum, *heſtathing* judicium de certamine equorum, *heſt-*

heſtſær equum conſcendere valens, *brynna heſtom* ad puteum equos aquare. Poſtea ab equitatu transferri cœpit ad *exercitum* ſignificandum. Cauſa transferendi fuit, quod Germani medio ævo nullos haberent exercitus niſi equeſtres, & quod tunc equus præcipuum eſſet belli gerendi inſtrumentum. Et talis quoque eſt facies Martis antiquiſſima. Nam primis temporibus negotium belli equites pene ſoli conficiebant, peditibus quidem cincti, ſed uſui magis ſervili quam pugnæ deſtinatis. CÆSAR de exercitu Arioviſti Lib. I. de B. Gall. Cap. 48. *Equitum millia erant VI. totidem numero pedites velociſſimi & fortiſſimi, quos ex omni copia ſinguli ſingulos, ſuæ ſalutis cauſa, delegerant. Cum his in prœliis verſabantur, ad hos ſe equites recipiebant; hi ſi quid erat durius, concurrebant, ſi qui, graviore vulnere accepto, equo deciderant, circumſiſtebant; ſi quo erat longius progrediendum aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas, ut jubis equorum ſublevati, curſum æquarent.* Poſtea major erat peditum quam equitum cura. TACITUS de M. G. Cap. VI. *In univerſum æſtimanti plus penes peditem roboris, eoque mixti prœliantur, apta & congruente ad equeſtrem pugnam velocitate peditum, quos ex omni juventute delectos ante aciem locant.* Videntur tamen & hic Germanorum ſtudia fuiſſe diviſa, aliis equitem pediti, aliis peditem equiti præferentibus. Nam de Cattis ſcribit TACITUS ibidem Cap. XXX. *Omne robur in pedite.* Et de Tencteris Cap. XXXII. *Nec major apud Cattos peditum laus, quam Tencteris equitum. Sic inſtituere majores, poſteri imitantur.* Primi Alamannorum erant viri equeſtres, & *ex equo mirifice pugnantes*, teſte Aur. VICTORE in Caracalla. Sed de primis Francorum refert AGATHIAS Lib. I. *Equis niſi paucis non utuntur, avito more & educatione ad pedeſtrem pugnam exerciti.* Verum hunc morem poſtera ætas mirum quantum mutavit, præſertim ubi Gallia omnis a Francis aut Alamannis eſſet occupata. Tunc enim peditatus paulatim vileſcere, & vis ac robur belli omne in Equitatu collocari cœpit, quæ res mox Feudis originem dedit. Quod adeo verum, ut Scriptoribus medii ævi antiquiſſimis *equitatus* & *exercitus*, *equitatio* & *expeditio* ſint ſynonyma. Qui dubitat, adeat CANGIUM in voce *Hoſtis*, & nubem teſtium inveniet. Uſus peditum, diu intermiſſus, tandem revocari cœpit ſub Expeditionibus religionis cauſa ſuſceptis, quas vulgo *cruciatas* vocant. Interim ab *hoſtis* exercitus, equitatus, eſt vox feudalis & Germanica *oſtendienſt* ſervitium equeſtre, ſervitium vaſalli in exercitu, nec non pecunia qua illud redimitur, quam imitantur Latino-Barbari in *hoſtenditia*, cujus ſynonymum eſt *kriegs dienſt, reuter dienſt*, ſicut optime notavit FREHERUS, & ex illo Cel. D. GEBAUERUS in notis eruditis ad Conſtitutionem antiquam *de Expeditione Romana* pag. 264.

HOTT, dextrorſum. V. *wiſt.*

HUBE, *hufe*, fundus ruſticus. Latino-Barbaris in antiquis Germanorum chartis *hoba, huba, houba, hioba, hobanna, & oba.* Cujus mentio vetuſtiſſima occurrit in charta ſub Theodorico III. Rege (qui Monarchiam Francicam obtinuit an. 680. obiit 692.) conſcripta, memorante GOLDASTO in Animadverſ. ad Script. Paræn. pag. 437. Ill. LEIBNITIUS *hof* & *hufe* confundit tanquam vocabula idem ſignificantia, nempe aulam vel curtim, in Epiſt. ad Ludolf. 1697. quæ extat pag. 305. *Miſcellaneorum.* Mihi videntur diſtinguenda. Nam vocabulis iſtis diverſas res deſignari, & uſus evincit, & origo permittit, quæ cum hactenus fuerit ignorata, confuſionem illam peperit. Conveniunt autem in radice obſoleta *hiwan* formare, fabricare. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hiwan* formare, fabricare, *hiwiſc landes* terræ portio, fundi modus. His præſuppoſitis *hof* & *hube* ita diſtinguo, ut *hof* ſit ædificium in fundo, *hube* fundus in prædio. Illud deduco ab *hiwan* fabricare, hoc ab *hiwan* formare, quia fundus eſt modus agri ex terra arabili & paſcua formatus. Nam paſcua quoque ſub *hobis* quondam comprehenſa eſſe, teſtis eſt nonſolum uſus hodiernus Helvetiorum, quibus *huob* paſcuum, ſed & vetus Poëta NITHARDUS apud Goldaſtum loco cit.

Blumen und kle,
Mannigerhande wunne me,
Hat verderbet uns der ſne,
Das eht iht vor im beſte:
Sumer dine holden von den HUBEN
ſint gevarn.

Ab *hube* derivantur & componuntur

hübner, colonus, poſſeſſor hubæ, Lat. Barb. *hobarius.*

hubengelt, cenſus vel reditus, quem coloni pendunt ex agris & paſcuis. Vocem ſiſtit alius Poeta apud eundem pag. 439. *ſi hant nach eren ie verzert ir hubengelt.*

HUBE, modus vel menſura agri. Rurſus a formando. Inde *hufen-landes*, quantum agri homini ruſtico pro alenda familia convenit, interprete LEIBNITIO, vel potius quantum uno aratro per annum coli poteſt. Menſura ruſticis notior quam eruditis.

HUBEL, *hübel*, collis. Vox Francica, quæ WILLERAMO in Editione Merulæ ſcribitur *hûuel*, pag. 28. & 69. & originem ſuam refert ad *heben* levare, quia collis ex planitie tollitur in altum. Vocem Abbatis cuſtodiunt hodie Miſnici. Allegorice dicitur de genis ob ſimilitudinem cum collibus, ut ſupra oſtendi in *backe*, duce JUNIO.

HUBSCH, *hübſch*, pulcher, formoſus, *eine hübſche jungfrauw* puella formoſa. HELVIGIUS ducit a Gr. ἶφις, ἶφυος pinguis, robuſtus, pulcher: MARTINIUS a Lat. *copis* dives, copioſus. LEIBNITIUS in Epiſt. ad Ludolf. 1697. *hübſch* vel *hubiſch*, ut in antiquis char-

 tis

tis ſcribitur, derivat ab *hube* vel *hof* aula, curtis, ſic ut *hübiſch* idem ſit quod hodie *höflich* aulicus, elegans, urbanus, uti *corteſe* apud Italos civilis, humanus, a *corte* aula. At in his derivationibus pulcher manifeſto confunditur, in prima cum robuſto, in ſecunda cum divite, in tertia cum urbano. Mihi plane perſuaſum eſt, primos nominis impoſitores pulchritudinem non robore corporis aut multitudine pecuniæ, aut moribus aulicis, ſed forma, ut par eſt, æſtimaſſe. Nam ab *hiwan* formare, derivarunt primo *hiwe*, *heowe* forma, ſpecies. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *hiwan*, *hiwian* formare, *heow* ſpecies, *hywe* color, effigies, *hiw-leas* turpis, deformis, *hiw-leaſneſſe* turpitudo, deformitas. Inde Anglis remanſit *hew* color. Ab hoc deinceps ſubſtantivo poſteritas fecit adjectivum *hywiſch*, & mox W. in B. mutato *hübiſch*, & contracte *hübſch* formoſus, ſpecioſus. De terminatione adjectivali *iſch* vide *Proleg.* Sect. VI.

HUBSCH, *hübſch*, elegans, decorus, *ein hübſcher mann* vir cultus, & moribus ad honeſtatem compoſitis, *eine hübſche rede* culta oratio, *ein hübſcher garten* hortus amœnus. Ex eodem fonte, nempe ab *hiwan* formare. Cambri ab eodem verbo habent *hoyw* cultus, concinnus, elegans, in Lex. Ant. Brit. BOXHORNII. Belgæ vocabulum Germanicum imitantur in *hups*.

HUDELN, vexare, illudere, ludificare, *hudler* illuſor, *hudel-geſind* nebulones. Hebræis *hetel* in pih. eſt ludificavit, deluſit, illuſit, Sorabis *hudlu* illudere, Græcis ὑθλέω nugas ago, obſervante FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 1057. Cambris *hud* præſtigiæ, illuſio, *hudol* præſtigiator, impoſtor, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Islandis *had*, *hadung*, *hadsla* irriſio cum contumelia, *hadgiarn* promptus in contumeliis aliis inferendis, apud VEREL. in Ind. Suecis *hæda* contumelia afficere, *hædelſe* contumelia. Cuncta ab *huen* illudere, irridere. Nam hinc primo fit *had* & *hud* illuſio, deinde *hæda* illudere, poſtea *hudol* illuſor, & ab illo *hudeln* illudere.

HUEN, illudere, irridere. Vetus Francicum, quod vide in interjectione ridendi *ha*.

HUF, ungula. Angloſax. *hof*, Franc. *huof*, Angl. & Suec. *hoof*, Belg. *hœf*. Gloſſ. Pez. ungula *huof*. VEREL. in Ind. *höf* ungula equina. JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 191. vocem Germanicam derivat a Græca ὁπλή ungula, valde veroſimiliter. Nam apud Græc. ὁπλή recipit interpretationem partibus animalium corneis valde congruam, ſi cum MARTINIO in Cadmo Græco-Phœnice referatur ad cognationem τῦ ὅπλυ. Quid enim ſunt ungulæ animalium, niſi arma & munimenta pedum? Verum, ſi Græca origine opus ſit, malim hæc pedum munimenta ſic appellari ab ἰζύω ferio, pulſo. Quatit ungula campum, nec campum tantum, ſed etiam hoſtem & aggreſſorem.

HUFE, fundus ruſticus. V. *hube*.

HUFTE, *hüfte*, pars corporis media, inter lumbos & genua. Hinc idem nomen antiquitus tribuitur lumbis, coxendici, & feminibus. Gothis *hup* eſt lumbus, & dicitur de cingulo Johannis Baptiſtæ, quod erat circa lumbos ejus, Marc. I. 6. Eadem vox Dialecto Saxonica & Francica eſt coxa & femur. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hip*, *hipesban*, coxa. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *hyppe* femur. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. clunes vel coxæ *hufphi*. Gloſſ. Pez. ſub femore *unter dero huffi*. JUNIUS hanc corporis partem ſic dictam putat ab *hauffe* acervus, quod nusquam alibi in toto corpore major ſit oſſeorum nodorum muſculorumque coacervatio, in Gloſſ. Goth. pag. 206. STIERNHIELMIUS nomenclaturam petit ab *heben* levare, ſuſtinere, quia coxendix totum corpus ſuſtinet, in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 93. STILERUS vocem hodiernam deducit ab *heften* figere, aptare figendo, ob aptam oſſium connexionem.

HUG, mens, animus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 79. *ſo imo ther hugu uuankta*, cum vacillaret animus ejus. Idem Suecis *hogh*, Islandis *hug* & *hugur*. Extat & *hugen* in Dialectis, tam vario ſignificatu, ut videatur a ſubſtantivo productum. Gothis enim *hugjan* eſt cogitare, putare, bene vel male velle, Angloſaxon. *hogan* curare, *higian* attendere, *hicgan* perſcrutari, Alamannis *kehucken* meminiſſe, Belgis *heugen* recordari, Islandis *hugſa* conſiderare, *hugga* conſolari, *hyggia* providere. Quæ certe ita comparata ſunt, ut facilius nomen a mente accipere, quam illi dare potuerint. Horum affinia ſunt, judice STIERNHIELMIO, Heb. *haga* meditari, cogitare, & Græc. ἡγεῖσθαι putare, perſpicere, cognoſcere. Ex nominibus propriis huc ſpectat HUGO, quod, cum ex aliquo verborum ortum ſit, *memorem*, *providum*, *perſpicacem* &c. ſignificare poteſt.

HUGEL, *hügel*, collis, tumulus. VEREL. in Ind. *hoeg* tumulus, *haug*, *haugur* mortuorum tumuli & ſepulcra, *brytr madr haug* ſi quis tumulum violet, *haugh-olld* ætas tumulorum, cum mortui non comburebantur, ſed tumulis inferebantur, *hauga-eldar* ignes fatui qui in tumulis non raro videntur, *haugbuar* lemures, ſpectra, tumulicolæ. Hæc ille, & plura alia. Sed in ipſa voce nihil eſt, cur tumulis mortuorum propria cenſeri debeat. Nam proprie ſignificat altitudinem terræ quamcunque, ſive naturalem ſive manufactam, & originem refert ad *hoch* altus, vel *höhen* extollere, levare in altum. Franci aliis vocibus utuntur ad hunc ſenſum exprimendum, quas vide in *hübel*, *bühel* & *nal*.

HUI, interjectio incitandi, præcipue apud venatores, qui ſolent aprum provocare dicendo *hui ſau*. Particula antiquiſſima, de qua ſic ſcribit BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *hai*, eho, eſt provocantis & incitantis, *yr hai a laddod yr hwch* vox incitantis occi-

di-

dit ſuem. Ab hac particula oritur ſubſtantivum *hui* ictus oculi, momentum, quia fit incitatiſſime, & adjectivum *hui* præceps, unde *hui im reden* præceps in ſermone, *huier ſinn* ingenium præceps, apud STILERUM in Theſ. L. Germ.

HUI, vox naturalis equi apud Luth. Hiob XXXIX. 28. Vide quæ notavi ad *wiehern* hinnire.

HULD, gratia, favor, affectio. Angloſax. *hyld, hylde, hyldo*, Franc. *huldi*, Island. *hilli* per ſyncopen. Gloſſ. Pez. gratia *huldi*, favor *huldi*. Gloſſ. Boxh. placorem *huldi*. TATIANUS Cap. III. 4. *thu fundi huldi mit Gote*, inveniſti gratiam apud Deum. Hujus ſubſtantivi generatio ita procedit. Ab *halden* vergere, inclinari, fit *hold, huld*, quod adjective *inclinatum*, h. e. propenſum, propitium, devotum, ſubſtantive *inclinationem*, h. e. propenſionem, favorem, & placendi ſtudium ſignificat. Utrumque eſt allegoricum, ut conſideranti patet. Ab *hold* vel *huld* rurſus fit *hulden* placare, quod obſoleſcit.

HULD, obſequium, fides, fidelitas. Senſus a cauſa ad effectum traductus, ob vinculum naturale, quod eſt inter propenſionem & fidem atque obſequium. Nam quo magis unusquisque affectione ducitur, eo magis alteri, cui favet, fidum & obſequentem ſe præſtabit. Hinc Angloſaxonibus *hylde* nonſolum affectionem, ſed etiam fidelitatem denotat, teſte BENSONIO. Iisdem *hylde-leas* eſt infidus. Saxonibus conſentiunt Franci. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 18. *thaz ir mir leiſtit huldi*, ut mihi præſtaretis fidem. Et rurſus Cap. XXIV. 9. *thih zihen unhuldi*, te arguent infidelitatis erga Cæſarem.

HULDEN, placare, facere ut faveat. Gloſſ. antiq. apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 297. *kihuldu* placabo. Gloſſ. Schilt. *gehulter* propitiatus, *gehulta Got* placavit Deum. Refer ad *huld* primæ ſignificationis. Hodie non amplius occurrit.

HULDEN, fidem & obſequium juramento promittere, ſive magiſtratui, ſive novo Principi. Belgæ eodem ſenſu dicunt *hulden*, Islandi *hylla* per ſyncopen. VEREL. in Ind. *hylla* fidum juramentum magiſtratui præſtare. Viguit adhuc ante centum annos. MATHESIUS Conc. 2. de Scriptis & Geſtis Luth. pag. 17. *wie ein glied des corporis politici und weltlichen reichs ſchweret und huldet.* Hodie delectamur frequentativo *huldigen*, quod etiam probatur Belgis. Refer ad *huld* ſecundæ ſignificationis.

HULF, *hülf*, quatenus eſt verbale ab *helfen*, deſignat quantum poteſt, *auxilium* & *auxiliatorem*.

HULF, *hülf*, auxilium. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *helpe*, Angloſaxon. *helpe, hylp*, & per aphæreſin *ulph*, Franc. & Alam. *helfa*, Belg. *hulp*, Angl. *helpe*, Scandis *hialp, hiælp*, Gloſſ. Keron. adjutorium *helfa*. Gloſſ. Boxh. *helfa* amminiculum. Gloſſ. Lipſ. *hulpilos* inops. VEREL. in Ind. *hialpa* auxilium, *hialplaus* deſtitutus auxilio. Refer ad *helfen* juvare.

HULF, *hülf*, compoſite *gehülf*, auxiliator. Senſus maxime conſpicuus in nominibus propriis, in quibus *hülf* per aphæreſin effertur *elf, olf, ulf*, per proſtheſin *wolf*, & per literarum permutationem *culf* & *chilp*. Inde

ATAULPHUS, pater juvans. Rex Gothorum in Italia, Gallia, Hiſpania, Alarici R. conſanguineus & ſucceſſor. Recurrit in *od*.

MARCULFUS, clarus adjutor. Collector Formularum Sæculi VII.

CHILPERICUS, adjutor potens, non adjutor fortis. Et ideo verba Venantii Lib. IX. Poem. 1. ſic interpungenda ſunt:

Chilperice, potens (ſi interpres barbarus extet)
Adjutor: Fortis tu quoque nomen habes

Nomen Regibus Francor. & Burgund. familiare.

ÆLFRICUS, eadem notione. Abbas Angloſaxonicus, cujus Gloſſas paſſim citamus.

RUDOLPHUS, conſilio juvans. Scribitur etiam *Hroadolf* & *Radolf*, & nonſolum conſilio juvantem, ſed etiam *celerem auxiliatorem* ſignificare poteſt.

ADOLPHUS, ut *ataulphus*.

WOLFGANGUS, juvenis juvans. Ab Angloſax. *geong* juvenis.

GANGOLFUS, eadem notione.

WOLFRAMUS, adjutor validus.

Nusquam vero *Ulfi* frequentius occurrunt, quam apud Longobardos. Hujusmodi ſunt apud P. DIACONUM quatuor in uno capite, *Agilulfus, Minulfus, Gaidulfus, Ulfari* Lib. IV. Cap. 3. *Zangrulfus* Cap. 14. *Giſulfus* Cap. 28. *Graſulfus* Cap. 41. *Honnulfus* Lib. V. Cap. 3. *Arnulfus* Lib. VI. Cap. 23. *Ferdulfus* Cap. 24. &c.

HULFTER, theca, *piſtolenhulfter* ſclopotheca. A καλύπτω tego, obduco, abſcondo, per literas convertibiles.

HULLE, *hülle*, velamen, tegumentum, *hülle und fülle* victus & amictus. Subſtantiv. a verbo ortum.

HULLEN, *hüllen*, tegere, velare, operire. Gothis *huljan* Marc. XIV. 65. Francis *hulen*. Gloſſ. Pez. operuit ſe *hulta ſich*. Similiter & Islandis *eg hil* eſt tego, *hulde* texi, *hulid* tectum, velatum, Luc. IX. 45. *hylia* tegere. Proprie autem eſt cavo involvere, aut intra cavum occulere, ab *hol* cavus. Hodie delectamur compoſito *verhüllen*, quod idem. Utitur tamen ſimplici Luth. Eſa. XXV. 7. Hujus verbi plurima extant derivata in omnibus veterum Dialectis. Inde

Gothis *andhuljan* revelare Luc. X. 22. *hulundi* ſpelunca Joh. XI. 38.

Angloſax. *helle* ſepulcrum Luc. XVI. 22. *huld* cubile, tugurium, *heolſtra* antra, latibula.

Francis *hullituoh* linteamentum, *hulilachan* chlamys. Utrumque in Gloſſis Theotiſcis R. P. PEZII.

Islandis *hulda* protectio, *at huldu* occulte, *huldu hofdi* velato capite, *hulmæle* allegoria vel dictio obſcura, apud VEREL. in Ind.

Germanis *höle* ſpecus, antrum, latibulum, *helm* galea, tegumentum capitis, *hülſe* ſiliqua, folliculus, tegumentum granorum.

Quibuſcum convenire videntur Latina, *calyx* involucrum florum aut fructuum, *caula* antrum. Antiquitus enim ante uſum tectorum oves in antris claudebantur, ut docet FESTUS in voce. Et alia paſſim notata.

HULSE, *hülſe*, ſiliqua. V. *hüllen.*

HUMMEL, fucus, *hummen*, *humſen* bombilare. Voces a ſono fictæ.

HUMMER, cancer marinus. A Lat. *cammarus.*

HUMP, poterium amplum & capax, *eingroſſer humpe* congius. Factum a Lat. *cymbium.*

HUMP, homp, pars, portio. VEREL. in Ind. *hump* portiuncula ſoli vel agri. Factum a ſimpliciori *hamm*, quod vide.

HUMPLER, hümpler, opifex artis ſuæ ignarus. Utitur Luth. Prov. XXVI. 10. Proprie eſt mutilator, qui res truncando perdit, a radice *hammeln* mutilare. Dicitur alias *ſtümper* & *ſtümpler* ob eandem cauſam, nempe a *ſtümmeln* mutilare. Auctor etymologiæ eſt STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 323.

HUN, proprie eſt gallina, idemque quod *henne.* Gloſſ. Pez. gallicinus *huoniriner.* Id eſt, gallinæ coitor. Vulgus omnia confundere pronum maſculos quoque in conſortium nominis adſcivit, nec in genere domeſtico ſubſtitit. Inde *reb-hun*, *haſel-hun*, *berg-hun*, & ſimilia compoſita, quæ non carent vetuſtate. Gloſſ. Pez. perdix *rephuon.* Belgæ eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *hoen.*

HUND, decies decem. Cambris & Armor. *cant*, populis Germanicis *hund* vel *hunt.* Inde Gothis *twai hunda* ducenti Joh. VI. 7. *thrija hunda* trecenti Marc. XIV. 5. *fimfhunda* quingenti Luc. VII. 41. Angloſaxonibus *hund ſceapa* centum oves Luc. XV. 4. *fif hund penega* quingenti denarii Luc. VII. 41. Similia habent Franci. TATIANUS Cap. CCXXXVI. 7. *uuarun ferro fon erdu zuuei hunt elinono*, erant longe a terra ducentis cubitis. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 5.

Er faſteta unnoto
Thar niunhunt zito,
Sehszug oub thar miti in uuar,
So rurta 'nan ther hungar.

Vertit SCHILTERUS:

Jejunabat incoactus
Novies centum horas.

Reliqua ex obſervatione SCHERZII ita vertenda ſunt:

Et adhuc ſexaginta,
Tunc cœpit illum laceſſere fames.

Nam 960. horæ efficiunt 40. dies, quibus totum Chriſti jejunium abſolvitur, ſecundum D. Lucam Cap. IV. 2. Hodie *hund* pro centum nobis ſuperat in compoſitis *hundert* centuria, *tauſend* decies centum, quæ vide ſuis locis. Plerique vocem Germanicam derivant a Lat. *centum*, & hanc a Græc. ἑκατὸν. Unde ſit vox Græca docet MARTINIUS in Lexico Philologico, nempe vel ab ἕκας procul, quod procul ab unitate diſtet centenarius, vel a κεντεῖν pungere, quod in majoribus numeris centenarius puncto notetur. Poſtrema conjectura, etiamſi ingenioſa & concinna ſit, non debet me deterrere, quo minus meam quoque, quamvis paulo audaciorem, depromam. Suſpicor *hund* nihil aliud eſſe quam *hand* manus, quod in multis dialectis effertur *hond.* Hinc *hund* primo quidem ſignificavit *decem*, quia dicturis *decem*, non alio ſigno opus erat, quam omnium digitorum utriusque manus explicatione. Verum cum priſci nonſolum unitates, ſed etiam decades digitis numerarent, quod hic ex dictis in *fünf* & *elf* ſuppono: hinc *hund* illis etiam *decies decem* denotavit. Sic apud Latinos *centum* modo *decem* ſignificat in *nonaginta*, modo *decies decem* in *nongenti.* Nam in his compoſitis *ginta* & *genti* ſunt ex *centum* vitiata. Si quæratur, quo indicio denarium a centenario diſtinxerint? Reſpondeo, id fieri potuiſſe decuſſando manus. Nam manibus ita complicatis patebat, ſingulos digitos valere denarium. Inde eſt, quod X. h. e. duæ lineæ transverſæ in toto Occidente decem ſignificant. Et ab hoc numerandi more antiquiſſimo tam Græcum quam Latinum vocabulum profectum eſſe auguror. Si erro, mecum error meus.

HUND, more Angloſaxonibus unice uſitato præfigi ſolet numeris cardinalibus ab *hund ſeofontig* ſeptuaginta, uſque ad *hund twelftig* centum & viginti. Quid ſignificet, non explicat SOMNERUS, quamvis ſecretorum Linguæ Saxonicæ peritiſſimus, cujus incredibili induſtriæ debemus *Dictionarium Angloſaxonicum*, quod nobis ſæpe pro cynoſura eſt. JUNIUS, qui omnes veterum Dialectos vaſtiſſimo ingenio complexus eſt, conatur rationem reddere, quo pacto illud *hund*, quod *ſupervacuum* vocat, e libris Gothicis in Saxonica monumenta irrepſerit, in Gloſſ. Goth. pag. 205. Solverit nodum, an ſecaverit, penes alios judicium eſto.

HUNDERT, centum vel centuria. Belgis *hondert.* Utrumque vitiatum ex antiquiori *hundred* ejusdem ſignificatus. Evangel. Angloſaxon. Joh. VI. 7. *nabbath hi genoh on twegera hundred penega wurthe hlafes*, non ſufficiunt eis panes duas centurias denariorum valore æquantes. VEREL. in Ind. *hundrud* centum. Idem Suecis *hundrade.* Ubique recte & eleganter. Nam proprie eſt centum numero, vel ipſe numerus centenarius, a *red*, *rad*, *rat*, numerus. Quæ

vox ob mobilitatem literæ R. per metaplaſmum vulgo valde familiarem converſa eſt in *ert*. Tranſiit autem vox Saxonica in Latinitatem medii ævi. Inde Latino-Barbaris

hundredus, centena, centuria, ſive agrorum, ſive villarum, ſive ſubditorum, in eodem pago, territorio, diſtrictu, quæ Angloſaxonibus *hundred*, Cambro-Britannis *cantreda*, Gallis *canton* dicitur, a Celtico *cant* centum, vel a Lat. *centena*.

hundredarius, centenæ præpoſitus, qui Angloſaxonibus *hundredes-ealdor*, Gothis *hundafaths*, Francis *hunteri* dicitur, ab *hunt* centum.

De diſtributione terræ antiqua in *decurias* & *centurias*, vide Gloſſographos. SPELMANNUS hoc inſtitutum tribuit Aluredo Regi, CANGIUS Francis diu ante Aluredum. DITHMARUS ultra Francos adſcendit, & incunabula ejus rei Germaniæ antiquæ vindicat, uſumque Saxones Britanniæ, Francos Galliæ intuliſſe contendit, in notis pereruditis ad Taciti Germaniam. Quod ſane perquam veroſimile. Accipe verba TACITI Cap. VI. CENTENI *ex ſingulis pagis ſunt, idque ipſum inter ſuos vocantur, & quod primo numerus fuit, jam nomen & honor eſt.* Et rurſus Cap. XII. *Eligunt in iisdem conciliis & Principes, qui jura per pagos vicosque reddunt.* CENTENI *ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas adſunt.* Prior locus militem legit ex *hundredis*, poſterior judicem.

HUND, canis. Vox phrygia. Græcis κύων, κυνὸς, diminutive κυνίδιον. Græcos a Phrygibus hæc vocabula accepiſſe, teſtis PLATO in Cratylo. Cum Phrygibus conſentiunt Celtæ. Hinc canis Cambris & Hibernis dicitur *cwn*, Armoricis *ci* & *cun*. Latinos inde habere *canis* & Græcos κύων, judicat PEZRONIUS in Ant. pag. 335. De Latinis vix dubitandi locus, de Græcis jam vidimus. Unde Trojanis & Celtis ducta ſit appellatio, non liquet. STIERNHIELMIUS factam putat a notione fœcunditatis, quod in omnibus veterum Dialectis *kennen* ſit gignere. Sed hæc canum virtus non adeo peculiaris eſt illis, ut non etiam ſuibus & felibus conveniat. Interim vox Celtica *cwn* in ore Germanico aucta eſt unius literæ additione. Nam canis Gothis, Angloſaxonibus, & Scandis dicitur *hund*, Francis, Alamannis, & Bojoariis *hunt*, Angl *hound*, Belg. *hond*. Quæritur, unde ſit litera D. in fine vocis? Reſponderi poteſt a paragoge, Germanis in vocibus Celticis uſitatiſſima, cujus exempla in hoc Theſauro paſſim dedimus. Aliis tamen aliter videtur, quos ſuis quoque rationibus fultos eſſe, haud diffiteor. JUNIUS *hund* deducit a Græc. κυνίδιον catellus, ECCARDUS ab *huntian* venari, verbo Angloſaxonibus proprio, quod Angli etiamnum cuſtodiunt in *to hunt*. Quod certe non caret ingenio & concinnitate. Hoc uno incommodo premitur etymologia ECCARDI, quod per illam *hund* ad canem venaticum reſtringitur, cum proprie ſit nomen omnibus canibus commune. Hinc longe veroſimilius eſt, *huntian* derivari ab *hund*, quam vice verſa. Quid enim eſt venari, niſi canis opera ad perſequendas feras uti? Qua in re oportet analogiam ſequi aliorum verborum in re venatoria uſitatorum. Ita *hetzen* ſignificatum ſuum accipit a canibus, prorſus ut κυνηγεῖν apud Græcos. Præcipua veterum compoſita ſunt,

laitihunt, canis odorator. Proprie canis ductor, a *leiten* ducere, quia hominem ſequentem ducit, dum ipſe odoratu ducitur. Lex Alam. Tit. LXXXII. 2. *Qui illum ductorem, qui hominem ſequentem ducit, quem* LAITIHUNT *dicunt, furaverit.* Idem canis in Lege Bojor. Tit. XIX. 1. *leithihunt*, hodie *leit-hund* dicitur.

bibarhunt, canis qui ſub terra venatur in Leg. Bojor. Tit. XIX. 4. Proprie eſt canis qui caſtores prehendit a *biber* caſtor, monente LINDENBROGIO in Gloſſario.

hapichhunt, canis accipiter, quem Lex Friſionum *acceptoricium* vocat Tit. IV. 3. non quod accipitrem, ſed quod feram capiat. Nam *habich* antiquitus nonſolum de avibus, ſed etiam de canibus dicitur in re venatoria. Lex Bojor. Tit. XIX. 6. *De eo cane, qui dicitur* HAPICHHUNT.

ramhunt, eadem notione, a *ramen* capere, arripere. R. CANUTUS in Leg. de foreſtis §. 30. *Item de canibus quos* RAMHUNT *vocant.*

ſpurihunt, canis veſtigator, hodie *ſpürhund*, a *ſpur* indago, veſtigium, quod odoratu præſentit, nec ante dimittit, donec cubile feræ invenerit. Lex Bojor. Tit XIX. 3. *Seucem, qui in ligamine veſtigium tenet, quem* SPURIHUNT *dicunt.*

triphunt, canis impulſor, qui aves & feras in retia agit, hodie *triebhund* a *treiben* impellere. Lex Bojor. ibid. §. 2. *Seucem doctum, quem* TRIPHUNT *vocant.* Dicitur doctus, quia doctus urgere prædam, & in laqueos impellere.

HUND, homo vilis, mancipium. Canis eſt ſymbolum hominis abjecti. Nota canum ſubmiſſio & adulatio, qui quamvis cæſi & plagis confecti, non deſinunt ſuppliciter advolvi, & pedes dominorum tanquam beneficio accepto oſculari. Hinc duplex vocis uſus natus, *adulatorius* & *contumelioſus*. Ad priorem ſpectat, quando abjecti gaudent ſe ipſos appellare *canes*, ut Turcæ & Perſæ in præſentia Imperatoris. Quem ſervilem adulandi morem, ſeque nimis deprimentem dum alios extollere cupit, apud Orientales vetuſtiſſimum eſſe, ex 1. Sam. XXIV. 15. colligitur. Ad ſecundum, quando viliſſimum quemque appellamus canem. VEREL. in Ind. *hund* canis, alias verbum contumelioſum in inimicos, *thu hinn illi hundr*

hundr apage peſſime canis, *hundheidin* mere paganus.

HUND, captivus. Codex Arg. Luc. V. 19. *frahuntaneis merjan fralet*, captivis prædicare remiſſionem. WILLERAMUS Cap. VI. 12. *kere wider verhundeta*, captiva redi Sunamitis. Hic ſenſus oritur ab *henden* capere. Viguit adhuc ante centum annos. Hinc MATHESIUS in Conc. XIII. de vita Luth. pag. 163. inter apparatus bellicos numerat quoque *hundsketten*, h. e. compedes quæ bello captis injiciuntur.

HUND, præda, ſive ex bello, ſive ex venatu. Gloſſæ antiq. apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 161. *herihunto, ſcah* præda, *eriſta herihundono* initia prædarum. Quibus convenit Angloſaxonicum *huthe* præda, quod ex reliquis videtur ſyncopatum, ut *muth* os pro *mund*, & alia innumera. Proprie eſt res capta, & ex eodem cum præcedenti fonte. Hodie ſuperat in *hunds-teil*, pars prædæ ſilveſtris quæ jure venatico protocynego debetur.

HUNDERT. Vide ſupra poſt *hund* centum.

HUNDS-FOT, notum convicium, ſed ignoti ſignificatus. Plerique auctores neſcio quid obſcœni in verbo inveniunt. JUNIO ſignificat propudium hominis, hominem ſpurciſſimo canis fœminæ pudendo fœdiorem, in Gloſſ. Goth. pag. 205. ECCARDO hominem muliebria paſſum, primo quidem *quens-fot*, poſtea cum *quen* obſoleſceret, nec amplius intelligeretur, *hunds-fot* dictum, in not. ad L. Sal. pag. 65. Secundum hanc etymologiam convicium ductum eſt ab infamia corporis, quam obiter tangit TACITUS Cap. XII. de M. G. Gallos inde formaſſe *jean foutre*, ſunt qui exiſtimant. Quid ſi ſit *pedes canis*, ſive ſervus a pedibus, *ein hunds-knecht?* Sane pedes Angloſaxonibus dicitur *fet*, Anglis hodienum *feet, foot.* Occaſionem dicterio præbere potuit pœna militaris nobilium portandi canem. Quanta fuerit hujus pœnæ ignominia vel hinc patet, quia portator cogebatur cingulum militare reddere, equo deſcendere, & canem humeris impoſitum ferre pedeſter uſque in proximum comitatum. Ergo cum ante eques eſſet, ex equite ſubito factus eſt pedes & ſervus canis. De hac pœna vide pluribus CANGIUM in voce *canis* & SCHILTERUM in voce *hund.* Idem convicium denotare quoque poteſt altorem canum, ſi ducatur a *föden* nutrire. Quod genus hominum cum ſit viliſſimum, & inter mortales ultimum, nemo paulo honeſtior abſque atroci injuria talis appellari poteſt.

HUNDS-RUCKEN, hunds-rücken. V. *ruck* tractus terræ.

HUNGER, fames. Gothis *huhrus* Luc. XV. 14. Angloſaxon. *hungor, hunger, hungre*, Francis *hungar*, Scand. & Angl. *hunger*, Belg. *honger.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 65.

Nu ſcepfe er imo hiar brot,
Ther hungar diut imo es not.
Nunc faciat ſibi panem,
Dum fames illum urget.

CASAUBONO ſic dicitur quaſi appetitus ex vacuitate, a Græco κενὸς vacuus, vel κεναγγία vacuitas, quæ POLLUCI eſt pro inedia, quam etymologiam ex natura *famis* confirmat JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 203. Alii ſubſtantivum a verbo derivant.

HUNGERN, eſurire. Gothis *huggrjan* Joh. VI. 35. Angloſaxon. *hungrian, hingrian, hyngrian*, Franc. *hungiran*, Scand. *hungra*, Angl. *to hunger*, Belg. *hongeren.* TATIANUS Cap. XV. 2. *after thiu hungirita inan*, poſtea eſuriit. HELVIGIO idem eſt ac οὐ γρᾶν non comedere, abſtinere cibo. Contra MARTINIO ſignificat cibum appetere, ab ὄνειαρ cibus, eſca, refectio. Sic Latinis ab *eſu* fit *eſurire.* At ſi omnino Germanicum etymon velimus, inquit, *hon* vel *han gern* eſt habere libenter, cupere. Hæc ille in voce *fames.* Prius probo, non poſterius. Certe *hungeren* eſt verbum deſiderativum ab ὄνειαρ cibus. Spiritus lenis ſæpe mutatur in aſperum, & N. naturaliter attrahit G. in ore Germanico, quod multis exemplis oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Plura verba deſiderativi generis vide in *naſchen* ligurire.

HUNTZEN, corrumpere, damno afficere, ſive contrectando, ſive maculando, ſive truncando, aut alio quocunque modo, *verhunzt* corruptus, depravatus, damno & dedecore affectus. A ſubſtantivo Angloſax. *hynt* damnum, læſio, contumelia, quod eſt a verbo obſoleto *hynan* lædere, violare, vaſtare, & hoc a Gr. σίνειν, mutato S. in H.

HUPFEN, *hüpfen*, ſalire, exſilire. Angloſaxon. *hoppan*, Belg. *huppen, huppelen*, Angl *to hop*, Suec. *hoppa.* An a Græc. ὑψοῦσθαι elevari, tolli in altum? Non auſim: quia Angloſaxonibus *hyppe* eſt femur, & *hyppen* nihil aliud videtur denotare quam femora ſurſum movere.

HUR, ſcortum. Angloſax. *hure, hor-cwena* Franc. *huor.* Gloſſ. Pez. ſcortum *huor.* Belg *hoer*, Angl. *whore*, per proſtheſin. Cum Gr ἄωρ ſit mulier, ὄαρ uxor, ὡραῖα formoſa, κόρ[η] puella, & Armoricis *hoar* ſoror: hinc vo[x] Germanica a multis in ſuſpicionem Græcitatis & degeneris ſignificatus adducitur. Ali[i] viderint, an hoc neceſſe ſit: mihi non videtur. Quemadmodum enim ſcortum Græcis πόρνη a πορνάω vendo, Latinis *meretrix* a merendo, *proſtibulum* a proſtando, Gothi[s] *kalkje* a χαλκὸς æs vel nummus æneus, ſic dicitur: ita ab *heuren* mercede conducere fieri poterat *hur* mercenariæ ſtipis puella & primo quidem ancilla, poſtea vero o[b] pravos ancillarum mores (qui in Lege Salica notantur Tit. XXIX. *de adulteriis an[cillarum]*) ſcortum. Singularis opinio e[ſt] Nob. ECCARDI, ſcortum ſic appellantis, qua[ſi] *lutulentam*, ab antiquo Francico *hor[o]* quod in Gloſſis Lipſii exponitur *ſtercus*, qui[a] merc

meretrices antiquo more ſolent duci per plateas, & cœno conſpergi a pueris. Vide Cat. Theot. pag. 121. Ab *hur* derivantur & componuntur,

huren, ſcortari, rem habere cum pelle venali. Gothis *horinon* eſt mœchari, Matth. V. 32. Francis *huoren* fornicari. Gloſſ. Lipſ. *gehuorda* fornicati.

hurer, ſcortator. Gloſſ. Boxh. *huarari* libidus. Forte libidinoſus. Gothis *horos* ſunt adulteri, Luc. XVIII. 11.

hurerei, ſcortatio. Gothis *horinaſſus*, Angloſaxonibus *unriht hæmedu*, Marci VII. 21. Francis *forlegani*, de quo ſupra.

huren-haus, lupanar, domus pudicitiæ publicatæ. Gloſſ. Pez. gymnaſium *huorhus*, lupanar *huorhus*. Gymnaſii vocem illuſtrat TACITUS Annal. XV. 37. *Scorta viſebantur nudis corporibus.* Et exemplum Meſſalinæ apud JUVENALEM Sat. 6. Idem locus Angloſaxonibus dicitur *mylten-hus*, quo ſenſu, conatur explicare JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 202.

huren-kind, ſpurius, nothus, puer vulgo quæſitus. Differt a filio naturali, qui alias *baſtart*.

HURD, crates, tabula viminibus contexta, *hürden* gerræ, ſepes vimineæ. Belgis *horde*. Angloſaxones utuntur diminutivo *hyrdl*, quos imitantur Angli in *hurdle*. Nomenclatura videtur ab uſu, quem res ipſa in ſervandis cuſtodiendisque rebus præbet, petita. Quemadmodum enim vox Lat. *crates*, quæ cum Germanica perfecte convenit, haud dubie oritur a κρατεῖν tenere: ita *hurd* poſſit eſſe ab *hirten* ſervare, cuſtodire, ut *ſchirm* a *ſchirmen*. Hodie non amplius utimur ſingulari. Pluralis vero ſignificatum habet collectivum. Hinc *hürden* Luthero ſunt caulæ ovium, Luc. II. 8. quia ex pluribus cancellis vimineis conſtructæ. Ab *hurd* Latino-Barbaris fit *hurdare* cratibus munire, apud CANGIUM, & *hurditium* munimentum tegendis mœnibus, & forte ex virgultis factum, quæ cedendo magis quam reſiſtendo vim miſſilium illuderent, apud SPELMANNUM.

HURD, clypeus, interprete GOLDASTO in Animadv. ad Script. Parænet. pag. 376. Si verus eſt ſignificatus, certe a cratibus ad clypeos pervenit, quod illi olim eſſent ex vimine contexti. Verba Germanici, Goldaſto citata, extant apud TACITUM Annal. II. 14. *Non loricam Germano, non galeam, ne ſcuta quidem ferro nervove firmata, ſed viminum textus, ſed tenues & fucatas colore tabulas.*

HURD, janua. Vox Mœſo-Gothis & Islandis propria. Cod. Arg. Matth. VI. 6. *galaukands haurdai theinai*, claudens oſtium tuum. VEREL. in Ind. *hurd* janua, oſtium. An ab *hurra*, quod in eodem Indice exponitur per *renna kring* circum currere? Vereor ne cardinum uſus non ſatis conveniat cum ſimplicitate veteris ævi, & illa ædificandi inſcitia, quam Germanis tribuit TACITUS Cap. XVI. de M. G. Referam igitur, ut cætera, ad *hirten* ſervare, cuſtodire. Nam fores ſunt quaſi cuſtodes ædium, & primis temporibus crates erant pro oſtiis. Utramque etymologiam exhibet STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 87.

HURD, domus, præcipue ruſtica. Latino-Barbaris *curtis*. Hinc Angloſaxonibus *hurder-feſt*, qui fixum habet domicilium, quamvis paulo aliter interpretante SPELMANNO. Appellatio duci poteſt ex eodem cum antecedentibus fonte, quia ſicut *crates* aream, *ſcutum* corpus, *janua* domum; ita *domus* viciſſim habitatores ſuos ſervat & cuſtodit. Et primo quidem *hurd* videtur tantum denotaſſe villicorum domos, in quibus omnia ſunt cratitia, h. e. ex ramis & virgultis arborum contexta, ſepta, horrea, ſtabula, poſtea ad omnes manſiones, etiam villas regias extenſum. Inde fortaſſe *hird* prætorium, apud VEREL. in Indice. Sed nihil definio, quia *hurd* eſt unum ex illis vocabulis, quæ nimia ſenſuum ubertate laborant, & ad plures fontes reduci poſſunt. Nam *hurd* & *curtis* poſſunt convenire in notione ſepti, ut oſtendi in *gard*, vel recta derivari ab *erden* incolere. Et ſic domus & janua habebunt quidem idem nomen, ſed a diverſis cauſis productum. Confer *gard* & *herd*.

HURD, cœtus. Proprie multitudo in unum agmen coacta, ab *hurten* impellere. Nam apud nos omnis multitudo congregata, tam hominum quam animalium, a cauſa impulſiva denominari ſolet, ut patet ex vocibus *her*, *herde*, *tropp*, aliisque ſimiliter factis. Dicitur antiquitus (1) de conventibus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *heord*, *hiord*, *hired*, cœtus, conventus, colloquium monachorum. Gloſſ. Keron. choro *chorte*, chorum *corte*. (2.) de gregibus. Gloſſ. Keron. ad gregem *za chortare*. VEREL. in Ind. *hiord* grex pecorum, *hiord-hund* canis gregem ſervans. Inde Francis *ſcafchurten* ſunt greges ovium, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 178. (3.) de turmis. Rex Tyrolis ad filium §. 30. *da hurt gegen hurt dringet*, ubi globus globum impellit. Cui affine Lat. *cohors*, *cohortis*, & Gall. *eſcorte* turma ſtipantium. (4.) de familiis. SOMNER. loc. cit. *hiord*, *hired* familia, *hiredes-fæder* paterfamilias. Nec abludit Tartaricum *horda*, *ordu*, *ordi*, quod illis teſte CLODIO in Lex. Turc. & tribum & turmam equitum ſignificat, manifeſto cum reliquis conſenſu.

HURSCH, celer & celeriter, incitatus & incitate. Gloſſ. Pez. utque celeriter *daz ſo vilo horſco*, maturius *horskor*, quantocyus *ſilohorsko*. Similiter & Angloſaxonibus *horslic* eſt gnaviter & diligenter. Id eſt, celeriter, incitate. Hodie dicimus *raſch* & *riſch*, quod fortaſſe antiquius. Nam ab illo fieri poterat *hurſch* tranſpoſitis literis. Interim verbum a tali adjectivo oriundum, ſignificat

ſignificat quantum poteſt, *accelerare* & *incitare*.

HURSCHEN, accelerare. NOTKERUS Pſal. IX. 20. *kehurſche dina chumft*, accelera adventum tuum.

HURSCHEN, incitare, *die hunde anhurſchen* incitare canes. Hodie utuntur Suevi, dum Græc. ὄρω, ὄρσω, & ὀρσέω pene idem ſignificat.

HURT, impetus, impulſus. Vox Celtica, per Francos & Alamannos in Belgio & Gallia proſeminata. Cambris *hwrdd* impetus, ictus, inſultus, impulſus, teſte JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 211. Belgis *hurt*, *hort*, idem quod *ſtoot*. Gallis prioribus *heurt* idem quod *choc*, & inde *heurtoir* malleus quo fores pulſantur. GRAVENBERG apud GOLDASTUM in Parænet. pag. 378.

Von kurt die ſchilt gaben ſchal,
Das manig kine da geswal.
Ab alliſione tinniebant ſcuta,
Et inde multorum intumebant menta.

Uſus Francorum cognoſcitur ex voce Salica *ortfocla*, Titulo VII. 1. 3. de furtis avium, quæ certe *avem impellentem* ſignificat, qualis eſt accipiter, qui impetu ſuo alias aves deprimit. Hodie ſuperat in derivato *hurtig* acer, expeditus, celer, proprie impulſus vel impetu ad agendum præditus. Refer ad verbum ſequens.

HURTEN, trudere, impellere, pulſare. Gloſſ. Phil. ἐρείδει trudit. GOLDASTUS loco proxime citato hos GRAVENBERGII verſiculos exhibet:

Da köbt ſich reht ritterſpil,
Da wirt gehurt und geſchlagen,
Davon ſie mal müſſen tragen.

Inde Gallis *heurter* pulſare fores, & Latino-Barbaris *ortare* trudere, *anteortare* protrudere. Lex Sal. Tit. XXXIV. 1. *Si quis Baronem de via* ORTAVERIT. Et mox: *Si vero mulierem ingenuam de via ſua* ORTAVERIT. Tit. XXVI. 20. *Si quis de campo alieno aratrum* ANTEORTAVERIT. Ab hoc ſignificatu *aries* in quibusdam Dialectis appellatur *hwrdd*, & transpoſite *hrut*, quaſi *colliſor*, quia ſocium cornu petit, plane ut Græcis κριὸς a κρέω pulſo. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *hwrdd* aries, *hyrdd* arietes. VEREL. in Ind. pag. 211. *hrutur* aries. Unde rurſus Latino-Barbaris *hurtardus* ſpecies arietis apud SPELMANNUM in Gloſſario. Hodie & verbum & verbale Germanis inuſitatum.

HURTIG. V. *hurt* impetus.

HUSCH, adverb. hortandi, ſignificans age, agedum, cito, ocyus. Particula Germanis & Sorabis communis, ſumpta ab Heb. *chuſch* feſtinavit, & Arabice concitavit, ſi vera conjectura FRENZELII in Orig. Sor. pag. 601. Inde *huſchen* incitare, quo utuntur Vindelici, & *huſche* alapa, quia ſubito & præter exſpectationem vapulantis inflicta, ut ſcite STILERUS in Theſ. L. Germ. Differt ab *hurſchen*, quod ex alio fonte.

HUSTEN, tuſſis & tuſſire. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 287.

Iſt imo in theru bruſti
Thes huaſten anguſti.

Eſt illi in pectore tuſſis anguſtia. Verbum eſt a ſubſtantivo. Subſtantivum autem, judice MARTINIO, ſic dicitur quaſi ὠςης, h. e. truſor, impulſor, ab ὠςίζω trudo, impello, quia natura tuſſim movet excretionis cauſa. Ita Latinis *tuſſis* eſt a *tuſu* verbi *tundo*. Saxones antiqui dicunt *hwoſt*: ſed hac epentheſi (quæ illis ſæpe nimis familiaris) originem vocis occultant. SOMNER. in Dict. AS. *hwoſta* tuſſis, *thyrre hwoſta* tuſſis ſicca, *hwoſtan* tuſſire.

HUT, verbale ab *hüten*, tot recipit ſenſus, quot ex parente ejus naſci poſſunt.

HUT, pileus. Vox Celtica, quæ proprie ſignificat *tegumentum*, ab *hüten* tegere. Hinc antiquitus nonſolum pileo, ſed omnibus capitis tegumentis tribuitur univerſe. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hu* pileus, *hott*, *hottan* capitium, *hett* galerus, *heurhod* petaſus. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *hæt* mitra, galerus, *hæſel* galerus, *hod* cucullus, capitium. Gloſſ. Keron. mitra *huot*. Gloſſ. Boxh. pileus, mitra *huat*. Gloſſ. Pez. cydarim *hout*. VEREL. in Ind. *hottur* caſſis. Cuncta ex eodem fonte.

HUT, cuſtos. WORMIUS in Mon. Dan. pag. 449. *hus hud* domus cuſtos. Refer ad *hüten* cuſtodire. Inde *frawen-hut* eunuchus, cuſtos pudicitiæ, interprete LUTHERO, in libro cui titulus *Wider Hans Worſt. Wittemberg. M. D. XLI.* ubi ſequentia leguntur: *Er were beſſer ein frawen hut, der nichts thun ſolt, denn wie ein* EUNUCHUS, *das iſt ein* FRAWEN HUT, *ſtehen in einer narren kappen mit einem fliegenwedel, und der frawen hüten, und des davon ſie frawen heiſſen, wie es die groben Deudſchen nennen.* Quibus verbis haud dubie alludit ad dicterium vulgare *fotzenhut*. Poſtea vox transferri cœpit ad timidos, molles, & effœminatos, quia cuſtodes mulierum apud Orientales ſunt homines evirati. Et hunc quoque ſenſum torquet LUTHERUS in illuſtrem adverſarium. Simile derivatum eſt, quando a *warten* cuſtodire fit *wart* cuſtos.

HUT, cuſtodia, *burghude* cuſtodia caſtelli. Ex eodem fonte.

HUTEN, *hüten*, tegere, operire. Verbum origine Celticum, quod Cambris veteris Britannicæ Linguæ cuſtodibus effertur *anhuddo*. Hæc vera & primigenia verbi hodierni forma, & verus ac primitivus ejus ſenſus. Qui certe, ob perpetuum Celticæ & Græcæ Linguæ conſenſum, & rei ipſius teſtimonium, non aliunde derivari poteſt melius quam ab ἄνωθεν deſuper. Quid enim eſt tegere, niſi deſuper ponere? BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *anhuddo* tegere, obruere (lege operire), *anhudded* & (contracte) *anhud*

nudd tegmen, velamen. Ubi LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. annotavit, *quaſi non-nudus.* Quod miror tanto viro potuiſſe placere. Poſtea forma verbi primitiva in aliam mutata eſt per aphæreſin, manente ſignificatu. Et ab hac mutatione exiſtit verbum *hüten* tegere, operire, quod hodie cuſtodiunt Angli, & pene ſoli, in *to hide* contego. Hujus verbi, quamvis in vetuſtioribus Dialectis hactenus haud obvii, derivata tamen extant permulta & perſpicua, quæ ſatis teſtantur, parentem ipſum in ore omnium viguiſſe, etiamſi fortaſſe literis non ſit conſignatus. Talia ſunt, omnibus Dialectis communia,

haus, domus, tectum, quia domeſticos tegit,
haut, cutis, quia carnem tegit,
hut, pileus, quia caput tegit,
hütte, tugurium, quia paſtores tegit.

Confer *kutten* tegere, quod plane ſororium, & ſimilia habet derivata.

HUTEN, *hüten*, in genere dicendi allegorico ſignificat (1.) *celare, abſcondere, occultare*, quia celantes tegentibus ſimiles ſunt. (2.) *cavere*, quia caventes videntur idem facere quod ii, qui contra injurias aëris, pulverem, inſecta, aliosque fortuitos caſus, aliquid tegunt. Ab hoc verbi ſenſu poſtea alii tanquam rivi promanarunt, ita ut *cavere* ponatur etiam pro *cuſtodire*, *munire*, *ſervare*, *defendere*, *obſervare*, *curare*, &c. quia omnis hominum providentia in cuſtodiendis, defendendis, & curandis rebus, revera nihil aliud ſunt quam *modi cavendi*, quibus ipſa cautela varie exprimitur. Meliorem ordinem nec optare, nec invenire licet.

HUTEN, *hüten*, celare, abſcondere, occulere. SOMNER. in Dict. AS. *hydan* celare, abſcondere, *behydan*, occulere, *behydde* occultatus. Anglis *to hide* idem ſignificat. Similiter & Armoricis *cuddio, cuta, cuza*, eſt abſcondere & occultare, teſtibus BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. & PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 383. Græci dicunt κεύθειν eodem ſenſu, quia ſcil. H. & K. ſunt in perpetua permutatione. Inde Cambris *cudd* occultatio, abſconſio, occultum, apud BOXHORN. loc. cit. Gothis *hethjo* cubiculum, locus ſecretior in ædibus Matth. VI. 6. & fortaſſe etiam *huzd* theſaurus Matth. VI. 21. quia theſauri ſolent abſcondi.

HUTEN, *hüten*, cavere, providere ne quid accidat ingrati, *hüte dich* cave, *behutſam* caute, *auf der hut ſeyn* in ſpeculis eſſe, ſecuritati ſuæ proſpicere, *verhüten* præcavere. SOMNER. loc. cit. *hedan* cavere, *hydege* cautus. WILLERAMUS Cap. VIII. 10. *der manlicher tugede iſt, der huotet des gerno, daz er in vinea Domini niet mercenarius ſi*, qui maſculæ virtutis eſt, cavet diligenter, ne mercenarius ſit. Inde Anglis *heed* cautela, *heedfull* cautus, *heedleſs* incautus.

HUTEN, *hüten*, munire, ſepire. Cognoſcitur ex derivatis, qualia ſunt in idiomate Anglosaxon. *heder* ſepes, *heder-bryce* ſepti violatio, *behydan* oppilare, apud SOMNER. in Dict.

HUTEN, *hüten*, cuſtodire, *hüter* cuſtos, *hut* cuſtodia. Senſus apud Francos obvius. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVII. 4. *thes kriſtes grabes hueten*, ſepulcrum Chriſti cuſtodire. WILLERAMUS Cap. V. 7. *die Gotes burg behuotent*, qui civitatem Dei cuſtodiunt. Cap. VIII. 12. *die des uuingarten huotent*, qui vineam cuſtodiunt. Apud eundem Cap. I. 6. occurrit *huotar* pro cuſtode. Inde Angloſaxonibus *heodor-hund* moloſſus, quaſi canis cuſtos, ob cuſtodiam domus vel gregis.

HUTEN, *hüten*, ſervare, defendere, *Gott behüte dich* Deus te ſervet, *obhut* tutela, protectio.

HUTEN, *hüten*, obſervare, cum cura attendere. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra. Inde OTFRIDO, *thes kindes huaten* curare puerum, *Gotes uuillon huaten* obſervare voluntatem Dei, apud SCHILTERUM, in Gloſſ. Et cum dicta & facta aliorum ſæpe obſerventur inſidiandi cauſa, hinc idem verbum interdum pravo ſenſu ponitur ab antiquis. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 12. *der ſundigo huotet des rehten*, peccator obſervat juſtum. Puta, non ſervandi, ſed deſtruendi cauſa. Hodie uterque ſenſus obſoleſcit.

HUTTE, *hütte*, tugurium. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cwtt* tugurium. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *cyte*, *cote* domuncula, caſa, tugurium, *lytel cyte* tuguriolum. Gloſſ. Pez. mappalia *hutta*, tugurium in cucumerario *hutta in churpizgartin.* Gloſſæ Iſonis Magiſtri apud CANGIUM: *hutten*, mapalia & magalia idem ſunt, id eſt caſæ paſtorum, quæ & tugurium. VEREL. in Ind. *hydda* tugurium, conclave, *hyde* latibulum ferarum. Inde Latino-Barbaris *cota* & *cotagium* pro tugurio apud SPELMANNUM. Quibus convenit Lat. *caſa*, Gall. *hute*, & Græc. κοίτη cubile ferarum. Cuncta ex eodem fonte, & ſatis manifeſto, nempe a notione tegendi. SCHEFFERUS vir celeberrimus, in notis manuſcriptis ad Canticum Canticorum Willerami, vocem deducit ab *haut* pellis, corium, quia veteres Germani tuguria ſua more Scythico exuviis ferarum contegebant. De Scythis teſtem excitat JUSTINUM. De Germanis WILLERAMUM, cujus hæc ſunt verba Cap. I. 5. *Tabernacula die uuerdent ex pellibus mortuorum animalium.* Neſcio an nova origine opus ſit. Nam *hütte* eſt locus tectus, undecunque tegendi materia deſumpta ſit. Et ob eandem cauſam pellis ipſa vocatur *haut*, quia carnem & oſſa animalis tegit.

HUZ, modus vocandi ſuem apud Suevos, ſicut *ſic* abigendi apud Armoricos. Utraque vocula *ſuem* notat: illa apud Armenios, hæc apud Celtas. De Celtica voce vide PEZRONIUM in Antiq. Celt. pag. 160. 363. 413. & confer

confer *ſoge* ſcrofa. De Armenica juvat audire Cl. BAXTERUM in Præf. ad Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 4. „Hodierna Armeniorum „lingua (quæ olim Phrygibus & Thracibus „propemodum erat communis) innumera „repræſentat Britanniæ noſtræ vocabula. „Quid quod & Linguæ quas vulgus dicit „Orientales, absque Armenicæ & Britan„nicæ noſtræ ope in pluribus nequeant ex„plicari? Ecce autem unum & alterum hu„jus rei exemplum. Armeniis χοζ pro por„co eſt, Britannis *huch*, ſicuti & Græcis ὗς. Hæc ille. Concentum plurium linguarum circa hanc vocem produxi in præfatione ad GERMANOS §. XXII. Quibus nunc addo, quod Hebræis quoque *chuz* porcum denotet.

HUZLEN, pyra & poma toſta. Arbitrio STILERI ſic dicuntur quaſi coriacea, ob corrugationem, ab *haut* corium. Alia Dial. *huzlen* ſunt poma ſilveſtria, alias *holtz-æpfel*, *holtz-birnen*. Et hic ſenſus originem refert ad Celticum *coed* ſilva, quod extat in Lex. Ant. Brit. BOXHORNII.

I.

JA. V. *jah*.

JACH, *jæch, jeh*, præceps. V. *gach*.

JACHERN, vociferare, bacchari. Græc. ἰαχὴ eſt clamor, ἰαχέω clamo, ἴακχος feſtum bacchantium.

JACHT. V. *jagd*.

JACKE, genus amiculi. Gall. *jaque*, Angl. *jack*. MENAGIUS Gallicam vocem ducit ab Anglica, SKINNERUS Anglicam a Lat. *ſagum*. Non dubito, quin *jacke*, quod hodie eſt amiculum manicatum, olim fuerit ſagum. Nam hoc teſtimoniis quibusdam probavit CANGIUS in voce. Hoc tamen non obſtante, malo *jacke* deducere a Gr. ἰωγὴ tegmen. Nam hic ſenſus omnibus veſtibus, militaribus & non militaribus convenit.

JÆST, flos fermenti. V. *gæſt*.

JAGD, *jacht*, venatio. Refer ad *jagen* venari.

JAGD, *jacht*, navis curſoria. Refer ad *jagen* feſtinare.

JAGEN, feſtinare. Gloſſ. Pez. feſtinando *gahunto*. Utrumque ab ὦκα celeriter, per proſtheſin. Reliquæ literæ ſunt convertibiles. Ita Latinis a *celer* fit *celerare*. Inde *jagd, jacht* celox, navigium breve a celeritate ſic dictum.

JAGEN, agitare, impellere, facere ut feſtinet. Verbum faceſſens ex præcedenti, cum quo convenit Græc. ἄγειν & Lat. *agere*, quod ſæpe eodem ſenſu ponitur. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 25.

> *Ther uuint thaz ſcif fuar jagonti,*
> *Thie undon bliuenti.*
> Ventus navim vehebat impellendo,
> Undæ verberando.

JAGEN, perſequi. Rhythmus de S. Annone §. XXV. *her vur un nah jaginta*, Cæſar perſequebatur eos usque in Ægyptum. Senſus a genere ad ſpeciem translatus. Nam qui perſequitur, haud dubie agitat & impellit.

JAGEN, venari, id eſt, perſequi feras, *jæger* venator, *jagd, jacht* venatio. Gloſſ. Pez. venatur *jagot*. Gloſſ. Lipſ. *jagere* fenerator. Lege venator.

JAH, particula copulandi, apud Gothos & Alamannos. Gloſſ. Keron. & *joh*, et ipſum *joh imu*, & ipſud *joh auh dazſelba*. Idem Gothis *jah* in omnibus fere Evangelii periodis: & fortaſſe a Græc. καὶ, per anaſtrophen. Nam K. & H. ſunt literæ ejusdem organi, & conſequenter permutabiles. Germani videntur eandem particulam adhuc uſurpare in conjunctione cum *auch* & *vilmer*.

JAH, particula affirmandi & conſentiendi, quæ Gothis ſcribitur *ja* Matth. V. 37. Anglofaxonibus *gea, gæ, ja, ya*, Cambris *je*, Armoricis *ja*. HESYCHIO ἰὰ exponitur Θεός, haud dubie ab Heb. *jah*, quod eſt conciſum ex nomine *Jehovah*. Hinc HELVIGIO particula *ja* eſt ſancta & religioſa affirmatio, & hujus particulæ uſum apud Germanos abuſum divini nominis vocat PEISKERUS. Quicquid hujus ſit, JUNIUS ſe neſcire fatetur. PEZRONIUS ad primitiva Celtica refert, unde Latinis *ajo* per metatheſin, & *ita* per epentheſin. STIERNHIELMIUS vero derivat a Suethico antiquo *a* eſt. Mihi *jah* videtur eſſe ab Heb. *hajah* fuit, eſt, erit, per aphæreſin. Scribendum autem cenſeo *jah*, non *ja*, cum propter originem Hebræam, tum propter derivatum *jahen*, quod juſta lege fieri nequit a *ja*.

JAHEN, quatenus derivatur a *jah*, ſignificat (1.) affirmare. R. Tyrolis in Paræneſi ad fil. §. XXII. *die juden jahen ſie wer ein wib*, Judæi affirmant quod ſit mulier virum paſſa. Hodie dicimus *bejahen*, Sueci *bejaka*, quia gutturales permutantur. (2.) profiteri. TATIANUS Cap. V. 11. *fuorun alle thaz bijahin theonoſt*, ibant omnes ut profiterentur obſequium. Et mox: *thaz her jahi*, ut profiteretur. (3.) confiteri. Franci & Alamanni mutatis vocalibus & gutturalibus dicunt *jehan, jihan, gehan, gihan*. NOTKERUS Pſal. XVII. 50. *jh jiho dir truhten*, confiteor tibi Domine. Et mox: *daz ſie dir jehent*, ut tibi confiteantur. Gloſſ. Keron. confiteri *gehan*, confitebitur *gihit*. Iidem utuntur etiam compoſitis *bijehan, bigihan*, & inde formant *bigiht* confeſſio, quod poſteritas contraxit in *beicht* vel *bicht*. Cuncta a particula affirmandi *jah*, ut conſideranti manifeſtum.

JAHR, annus. Litera H. in medio vocis turbat etymologiam, & nullum in Scriptura an-

ra antiqua habet exemplum. PEISKERUS vocem repetit a Græc. ἔαρ ver; ſed perperam, & contra mores veterum Germanorum, quos certe non vicibus vernis, ſed brumis annos computaſſe, manifeſtum eſt. Demonſtrationem vide in *winter* annus. Ob eandem cauſam non poſſum adſentiri STILERO, qui *jahr* deducit ab *aar* meſſis, quia mos annos computandi per meſſes nunquam invaluit in Germania. Magis e re eſt, ut *jar* ducatur a γύρος circulus, vel γυρᾶν gyrare, in orbem circumvolvere, quæ JUNII etymologia eſt, quam principis Poëtæ ſuffragio firmat, ex Georg. II. 402.

Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

Sed unde γύρος? Fortaſſe eſt a Scythis aut Celtis, primis Græciæ colonis, vel e primitiva hominum lingua ad omnes profectum. Similia enim reperiuntur apud eos, qui veteris Scythici & Celtici ſermonis retinentes ſunt. Cambris *gwyr* eſt recurvus, & Islandis *hyra* vertigine agi, alio quidem ſenſu, ſed a rotatione deſumpto. Sed undecunque ſit γύρος, credo JUNIUM verum vidiſſe, & etymon ejus plus ſapientiæ complecti, quam ipſe vidit. Enim vero, ſi nomen ex uſu gentium æſtimetur, patebit eſſe generale, & proprie denotare *tempus per circulum recurrens*, ſive tempus illud ſit *annus*, ſive *menſis*, ſive *dies*, ſive *hora*. Idque ex multis linguis, inter ſe collatis, facile oſtendo. Gothi *circulum annuum* vocant *jer*, Angloſaxon. *ger*, *gear*, Franci & Alam. *jar*, Belg. *jaar*, Angli *year*, Græci ὧρος. Ad *gyrum menſtruum* ſpectat, quod Hebræis Luna vocatur *jareach*. Galli *gyrum diurnum* indicant per *jour*: ſicut Græci & Latini *horarium* per ὥρα & *hora*. Quæ, niſi ſint affinia, caſu tantum convenire oportet, quod minime veriſimile. Sed hæc nunc mitto, & ad annum revertor. Ægyptii ſolem & annum vocant *Horum*, & alterutrum picturi deſcribunt *circulum*. Latinis *hora* nonſolum eſt pars viceſima quarta diei naturalis, ſed etiam pars anni ſolaris, ver, æſtas, autumnus, hyems. *Quatuor tempora*, inquit MACROBIUS, *quibus annuus orbis impletur, Horæ vocantur*. Lib. I. Sat. Cap. 21. Iisdem *annus* ſic dicitur quaſi *annulus*, quod per circulum in ſe redeat, notante SERVIO ad Virgil. Æn. I. 273. JUNIUS reliquis anni nominibus accenſet Islandicum *aar*. Quod mallem omiſiſſet, quia diſſimile eſt, & in notione circuli cum reliquis non convenit. Nam proprie ſignificat *meſſem* ab *eren* metere, & translative *annum*, quia Septemtrionales meſſium numerum computabant, ut citeriores Germani brumarum. Franci, a quibus vocem noſtram accepimus, multis utuntur compoſitis, quæ etiamnum ab uſu teruntur.

Gloſſ. Pez. faſti *jarpuohhe*. Hodie *jarbücher*.

Gloſſ. Pez. nundinas *jarmarchata*. Hodie *jarmarkt*.

Gloſſ. Boxh. trimam, triennem *dhriiariga*. Hodie *dreijæhrig*.

Gloſſ. Boxh. anniverſaria *iarkauuanta*. Hodie *jahr-wechſel*. Sed nihil obſtat, quo minus etiam dicamus *jahr-gewende* vel *jahr-wende*, ſicut dicimus *ſonnen-wende*, a vertendo.

JAHR, tempus indefinitum. Senſus apud omnes veteres receptus. Græcis ὥρα eſt tempus & ὥρα τȣ ἔτȣς anni tempus. Gothis *jer* aliquando ſignificat tempus, & *jera ganoha* multum temporis, Luc. XX. 9. LUTHERUS vertit: *eine gute zeit*. Angloſaxonibus, *iara* eſt olim, apud BENSONIUM. Olim autem eſt aliquo tempore, ſive præterito ſive futuro. Similia habent Franci, SCHILTERO jam obſervata in Gloſſ. pag. 478. Sic OTFRIDUS tempus illud, quo Chriſtus cum diſcipulis converſatus eſt, vocat *jar*, Lib. IV. Cap. XI. 89.

Ir heizet allaz thaz iar
Mih Druhtin inti meiſtar.
Vos nuncupatis omni hoc tempore
Me Dominum & magiſtrum.

Hodie viget in compoſitis, cujusmodi ſunt, *neu jahr* tempus novum, primordium anni renaſcentis, *früh-jahr* tempus vernum, *lehr-jahr* tempus tyrocinii.

JAMMER, luctus, planctus, *jammern* plangere, *jæmmerlich* flebilis, miſerabilis. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *geomrian* gemere, *geomrung* gemitus, *geomorlic* flebilis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 23.

Niſi ther io in gahi
Then iamar giſahi.
Nemo eſt qui feſtinanter
Hunc luctum aſpiciat.

Id eſt, qui non in diro illo ſpectaculo, quale eſt infanticidium Herodis, defixus hæreat. Vox Saxonica ducit nos ad Lat. *gemere*.

JAUCHZEN, clamorem lætum tollere, ſed indiſtinctum. Frequentativum a *juchen* ejusd. ſignificatus.

ICH, pronom. demonſt. primæ perſ. Gothis & Belg. *ik*, Angloſaxon. *ic*, Franc. & Alam. *ih*, Procop. *ich*, Island. *eg*, Dan. *jeg*, Suec. *jag*, Angl. *i*. Græc. ἐγὼ, Lat. *ego*. Miro inter ſe concentu, & forte arcana quadam vi & ratione naturæ. Nam quæ aliunde derivari non poſſunt, nec ad antiquiorem linguam referri, & nihilominus diverſis populis placuerunt, illa naturalia magis quam arbitraria eſſe, etiamſi ratio non ſemper ſuppetat, NIGIDIUS ex pronominibus TU & EGO, quæ naturæ convenienter proferuntur, hunc in modum demonſtrat. Cum dicimus TU, ſpiritum & labia adverſus eum, quocum ſermocinamur, emovemus & intendimus: At contra cum dicimus EGO, neque profuſo intentoque flatu vocis, neque pro-

projectis labiis pronunciamus, ſed & ſpiritum & labia quaſi intra nosmet ipſos coercemus. Hæc ille apud GELLIUM Lib. X. Cap. 4. Sed cum pleraque Nigidiana eſſent ſubtilia & obſcura, hinc mirum non eſt, Grammaticas ejus commentationes tanquam parum utiles in tenebris relictas eſſe, etiamſi forte multa luce digna continerent.

ICHT, ſubfix. Vide *Prolegom.* Sect. VI.

ICHT, *ichts*, aliquid, *beſſer ichts als nichts*, præſtat aliquid quam nihil. Inde *ichtwer* aliquis, *ichtwas* aliquid. Jus prov. Alam. Cap. LXXXIV. 5. *gebriſtet an dem gut iht*, ſi quid deficit in bonis. Antiquiores rectius dicunt *wicht*, quod vide. Belgæ nonſolum elidunt W. ab initio vocis, ſed & gutturalem in medio, & aliquid vocant *iet*, cui aſſonat Græc. τὶ, per anaſtrophen.

IE, varios habet ſignificatus, & varie pronunciatur in Dialectis, *ia*, *ie*, *io*, *ieo*, *eo*, *o*, *iu*, *giu*, tam in quam extra compoſita. Munera, quibus in oratione defungitur, ſunt fere ſequentia.

IE, ullus, ſed in compoſitis tantum. Hinc aliquid Angloſaxonibus dicitur *owiht*, Alamannis *eouuiht*, quaſi ullum quid, a *wicht* quid, de quo actum infra. Hinc quisquam nobis *jemand*, quaſi ullus homo, a *mand* homo; & unquam *jemals*, quaſi ullo tempore, a *mal* tempus.

JE, unquam, aliquando, *ie und ie* interdum, aliquoties, *nie* nunquam. TATIANUS Cap. XIII. 10. *Got nioman ni giſah io in altere*, Deum nemo vidit unquam per ætatem.

JE, jam. Gothis *ju*. Joh. IX. 39. *ju fuls iſt*, jam fœtet. Matth. V. 28. *ju gaborinoda*, jam mœchatus eſt. Idem Francis *jo* & *ju*, Alamannis *giu*. Gloſſ. Keron. jam *giu*, non jam *nalles giu*. TATIANUS Cap. XIX. 9. *fon hinan ju fahiſtu man*, ex hoc jam capies homines. Plura exempla ſubminiſtrabit HICKESIUS in Gram. Franco-Theot. pag. 76. Latini dicunt *jam* cum augmento finali.

IE, ſemper. Gloſſ. Lipſ. *io* ſemper, *ieuueſcon* æternus. NOTKERUS Pſal. IV. 9. de Deo: *anderiu dinch ſint uuehſelich, er iſt io einer, iſt ieo daſſelba*, aliæ res ſunt mutabiles, ipſe perpetuo unus eſt, & ſemper idem. Pſal. XXI. 21. *loſe mina prutha menunga ſone dere geuualte des hundes, ſone des keuualte dero ieo pillet uuider iro*, erue ſponſam meam Eccleſiam de manu canis, de poteſtate ejus qui aſſidue latrat contra illam. Plura teſtimonia ſuppeditabit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 479. Huc etiam ſpectat locus WILLERAMI Cant. II. 3. *ih ſaz unter ſinemo ſcate, des ih ie geroda*, ſedi ſub umbra ejus, quam ſemper deſideravi. Cur ſemper? Id collige ex ſequentibus: *wanta ih ſinen skirm ie habeta in perſecutionibus*, quia tutelam ejus ſemper habui in perſecutionibus. Conſenſum plurium Linguarum dabit particula *ew*.

IE, numeralibus junctum eſt adverb. ſegregandi: *ie einer* viritim, unus poſt alterum ſeorſim, *ie zwei* bini, duo & duo ſingulatim, *ie drei* trini, tres & tres ſeparatim. Utitur hoc ſenſu NOTKERUS Pſal. XXXII. 15. *an dien liden ſunderig keba iſt ieo iegeliches*, in membris ſingulare munus eſt ſeorſim ſingulis.

IE, comparativis junctum eſt adverb. quantitatis: *ie længer ie ærger*, quanto diutius tanto pejus.

IE, particula affirmativa: *es iſt ie nicht recht*, non equidem juſtum eſt. NOTKERUS Pſal. XXXV. 12. *ubermuoti iſt alſo ein fuoziu, uuanda ſi ieo ſar fallet, unde lango ſtan ne mag*, ſuperbia itaque pes eſt, quia profecto mox cadit, nec diu ſtare poteſt.

IEDER, ſingulus, unus per ſe ab aliis ſeparatus. Olim erat ſubſtantivum, viris fœminisque commune. Septemtrionalibus *it* eſt quilibet homo, *itar* homines, viri apud VEREL. in Ind. Angloſaxonibus & Francis *itis* mulier ſeparata & privatim degens. Græcis ἴδιος privatus, ἰδίᾳ privatim, ἰδιάζω privatim dego. Cuncta a verbo Hetruſco *iduare* dividere. Nam hinc recte fit *it*, *itis*, ἴδιος, *ieder*, ſingularis, diviſus, diſcretus, ſive diſcretio illa ſit a proprietate naturæ, ut in ſingulis, ſive a prærogativa generis, ut in viris, ſive a vitæ inſtituto, ut in ſolitariis. De verbo Hetruſco vide plura in *waiſe* orphanus.

IEDLICH, facilis. V. *jetlich.*

IEDWEDER, unusquisque. Compoſitum novum, ſed juſta lege concinnatum. Prior compoſiti pars eſt truncata ab *ieder* ſingulus, de quo paulo ante. Altera unum vel ullum ſignificat. Id enim Alamannis eſt *edder*, Francis *weder* per proſtheſin, quamvis in compoſitis tantum. De Alamannis vidimus ſupra in particula *et*. De Francis teſtis luculentus eſt TATIANUS, Cap. LXXII. 6. *lazet jogiuuedar uuahſan*, ſinite ſingula creſcere. Hinc totum compoſitum nihil aliud ſignificat, quam ſingulum ex ullis omnium. Ullus eſt relativum, & conceptu ſuo omnes monades involvit. PRISCIANUS Lib. 7. *Si dicam* ULLUS, *pendet ex infinito omnium numero. Neceſſe enim eſt* ULLOS OMNIUM *intelligere, & cunctos poſſe numeros ad hoc referri.*

IEGLICH, unusquisque. Francis *jagilih*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 115. *thaz jagilih bimide*, ut quilibet evitet. Lib. II. Cap. XIX. 23. *thaz iagilicher manno ſinan friunt minno*, ut quilibet homo amicum ſuum diligat. Lib. IV. Cap. XV. 103. *joh jagilih thes thenke*, ut quilibet recogitet. WILLERAMUS Cap. III. 7. *ir aller iegelih habet ſin ſuert in hanton*, horum omnium ſinguli habebant gladium in manu. Idem Angloſaxonibus *ælc*, Belgis *elk*, tanta elocutionis brevitate, ut niſi Franci juſtam vocis menſuram nobis conſervaſſent, vix Oedipo locus conjecturæ relictus eſſet. Prior compoſiti pars ſignificat *omnem*, tam collective quam diſtributive, & Angloſaxonibus dicitur *æg*, Francis *jago* & *jogo*, Alamannis rectius *eoco*. Eſt enim, ut videtur, abſciſſum a Gr. ἕκαστος unus-

unusquisque. . Et hunc verum vocis ſenſum eſſe, ex compoſitis omnium Dialectorum facile evinco. SOMNER. in Dict. Anglosaxon. *æg-hwær* ubique, circumquaque (a *hwær* ubi): *æg-hwæt* quodcunque (a *hwæt* quid): *æg-hwanon* undique, uſquequaque (a *hwanon* unde): *æg-hwilc* unusquisque (a *hwilc* quispiam). Gloſſ. Keron. omnis *eocouuelih* (a *uuelih* quis): ubique *eocouueri* (a *war* ubi): uſquequaque *eogouuerti* (a *wart* locus). Idem in Expoſ. Orat. Dom. *eogihuuarter* ſinguli, a *warter* præſens. Sermo enim ibi dirigitur ad Catechumenos, h. e. ad coram exiſtentes. Si quem hæc compoſita Keroniana ſuſpenſum tenent, adeat obſervata noſtra ad *wart* locus & præſens in loco. Apud Francos hoc genere compoſitorum nihil frequentius. Obvia ſunt, & diligentiſſime SCHILTERO annotata,

jogimalon, perpetuo, a *mal* tempus. Otfrid. Lib. IV. Cap. ult. 79.

jogiuuelih, quodlibet, a *uuelih* quispiam. Tatian. III. 8.

jogiuuedar, ſingula, a *uueder* aliquis. Idem LXXII. 6.

jogiuuanan, undique, a *uuanan* unde. Idem XLVI. ult.

jogiuuar, quolibet, a *uuar* ubi. Gloſſ. Pez.

Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *jeglich* vi terminationis *lich*, quæ certe *ſimilem* ſignificat, nempe is, qui *omni* tam collective quem diſtributive ſumpto *ſimilis eſt*, qualis omnino eſt *unusquisque*.

EMAND, aliquis. Alamannis *eoman*, apud ISIDORUM Cap. III. 3. Francis *jaman*, apud OTFRIDUM, Lib. II. Cap. XI. 131. ubi de Chriſto dicitur, quod non opus habuerit,

Thaz imo jaman zalti
Uuas mannes herza uuolti.
Ut ipſi aliquis narret,
Quid cor hominis cupiat.

Proprie eſt ullus homo, vel ullus aliquis, ab *ie* ullus, & *man* vel *mand* homo, quidam, & non ab *ἄμος* aliquis, ut Græculis olim placuit, cum Linguæ noſtræ ſecreta nondum eſſent inveſtigata.

ENER, ille. Pronomen tertiæ perſonæ, a Gothis relictum, cujus conſenſum a reliquis Dialectis fruſtra imploramus. ULFILÆ *jains* eſt ille, & ſemper pro *er*: *jaina* illa, & ſemper pro *ſie*: *in jainamma daga* in illo die, Joh. XVI. 23. Radix eſt *gen* contra, recte obſervante STILERO in Theſ. L. Germ. Nam *ille* proprie eſt aliquis primæ & ſecundæ perſonæ oppoſitus. Et ideo a Belgis rectius vocatur *de geene*.

ENER, ulterior, remotior, *an jenem uſer* in ulteriore ripa, *in jenem leben* in altera vita, a præſenti ſcil. tam tempore quam loco remota. Belgæ dicunt *geene*, melius & origini conformius. Eſt enim adjectiv. a pronom. formatum, & rebus atque locis remotioribus tributum, quia tertiæ perſonæ, utpote remotiſſimæ, ſimiles ſunt. Et hinc porro nata ſunt adverbia loci in omnibus Dialectis. Inde Gothis *jaind* illuc, Joh. XI. 8. *jainthro* inde, Matth. IX. 9. *jaindwairths* illuc, Joh. XVIII. 3. Angloſaxon. *geond* per, ultra, Belgis *gins* & *ginder* illic, iſthic, Germanis *jenſeit* uls, ultra, trans, in oppoſita regione.

JENIG, ille. Diminutiv. a Belg. *geene*, ſed novum, & priſcis ignotum. Confer *derjenige*, & corrige quæ ibi dixi de fonte.

JENNER, Januarius. Utraque vox Celtica videri poteſt, & a Druidibus inventa, ſi non a *Jano* (ut hactenus Latini) ſed a frigore derivetur. Nam Januarius Armoricis dicitur *mis jenver*, quaſi menſis aeris frigidi, a *jen* frigidus, & *aer* vel *ær* (Cambris *awyr*) aer, interprete PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 393. Huic vocabulo, quod tempore Caroli M. peregrinum videbatur, aliud ſubſtitui cœpit eodem auctore. EGINHARTUS de CAROLO M. Cap. 29. *Menſem Januarium appellavit* WINDERMANOT. Sive a *wenden* vertere, ob vertiginem Solis, ſive a *winter* hiems, ob rigorem brumalem. Sed hac appellatione longe vetuſtior eſt Angloſaxonica, quæ hic prolixius examinanda eſt. Januarius Angloſaxonibus dicitur *æftera geola*, quaſi poſterior Julius. Nam prior, quem *ærra geola* vocant, erat December. Nomen varie ſcriptum reperitur, *geol, geohol, gehol, gehul, giuli, jaula, juel, jul, jol.* Quid valeat, multi tradiderunt, ſed unde appellatio ducta ſit, pauci. Optime omnium & doctiſſime BEDA de temporum ratione Cap. 13. *Menſes* GIULI *a converſione Solis in auctum diei, quia unus eorum præcedit, alius ſubſequitur, nomina accepit.* Quod illum magno judicio ſcripſiſſe, poſtea ex nomine Solis oſtendam. SOMNERO *gehul* eſt natalis Domini, qui Lancaſtrenſibus etiamnum vocatur *yeol, yewl, yeole.* Idque ex Legibus R. ALUREDI Cap. 39. probat, ubi verba: *XII. dagas on gehol*, duodecim a feſto natali Domini dies. Eandem interpretationem affert BENSONIUS: *geohol* natalis Chriſti, *geol* feſtum natale Chriſti, *gehul* natalis Domini. Optime utrinque: niſi quod hic ſignificatus nihil facit ad inveſtigationem vocis, cum recentior ſit, & a vetuſtiori deſumptus. OL. WORMIO *jul* eſt *ludus Julius*, a *Julio Cæſare* ſic dictus, qui devictis Britannis, & icto (ut ait) cum Cimbris fœdere, hanc amicitiæ & ſubjectionis legem illis impoſuerit, ut in memoriam ejus quotannis, Sole Capricornum ingrediente, ludi fierent ſolemnes, & nomine ejus appellarentur. Quod pactum illos ſervaſſe, teſtem excitat JOHANNEM MAGNUM, & antiquum Rhythmum:

Omnes cenſum Cæſari, præter Gothos, dabant:
Mandatis imperii ſoli reclamabant:
In honorem Julii JUL *celebrabant.*

Hanc fabellam multis coloribus ornat Vir doctiſſimus Libro I. Faſtorum Danicorum Cap. 7. per totum. VERELIUS in notis ad *Her-*

Hervarar-Saga pag. 52. 56. fuſe agit de comeſſationibus Juliis, ſed etymologia (quantum memini) non delibata. PONTANUS nomen Menſis a lætitia temporis deducit. *Illud certum habeo*, inquit, *ad jubilationem & lætitiam temporis exprimendam id quicquid eſt vocis* (JUL) *formatum. Eſt enim apud Plinium* Ἴȣλος - - *At Erathoſthenem in hymno Mercurii* IULON *pro lanificarum cantilena uſurpaſſe, ex iſto verſu liquet:*

Δενδαλίδας τεύχȣσα, καλὰς ἤειδεν Ἰȣλȣς.
Farque parans ſalſum ſcitos cantabat IULOS.

Didymus ait hymnum in laudem Cereris fuiſſe, quod ex Semo Delio annotat etiam Athenæus Lib. 14. *& indicat Theodoretus libro de materia & mundo ſic inquiens: Ne cantemus Iulum Cereri, nec Baccho Dithyrambum. Quod ſane optime ſenſui noſtro, & ludis iſtis Julenſibus noſtratium competit, qui aut celebrantur poſt completa jam Cerere horrea, aut quod novus jam annus ac vernum tempus inſtet, quo Cereri denuo faciendum operandumque.* Verba Pontani ſiſtit Wormius loco citato pag. 22. In quibus tamen quædam ſunt, quæ ægre admitti poſſunt. Quis credat feſtum Cereris media demum hieme a Borealibus celebratum, aut nomen feſti a Græcis tractum eſſe? Rectius, opinor, cauſa iſtius lætitiæ ad reditum Solis, quam ullum Cereris beneficium refertur. Nam ſol Celtice dicitur *haul*, vocabulo apud Armoricos durante, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Gothice *uil*, Marc. I. 32. Quibus convenit Græc. ἥλιος. Sed os Saxonicum præfixit *G.* vel *J.* Inde *guil* vel *juil* ſol. Hinc *jolen* proprie eſt lætitia efferri ob reditum ſolis. A *jolen* rurſus fit *jol* lætitia publica. Cum hoc ſignificatu conveniunt quædam Vereliana in Indice: *jol* comeſſatio Jolia, *jolabod* invitatio ad convivia Julia. Hic ſenſus nominis primævus & antiquiſſimus, & Cæſari non æqualis, ſed ſuperior, qui poſtea cum oriente Evangelio natali Chriſti adhæſit, manente priſtino gaudio, quod abrogari tuto non poterat inter illos homines. Quidam Scriptor Antiquitatum Septemtrionalium haud incelebris, *Feſtum Jolenſe* loco movet, & cum *Spurcalibus Februarii*, a Synodo Liptinenſi in Indiculo memoratis damnatisque confundit, contendens, gaudia Jolenſia a Regibus demum Chriſtianis e menſe Februario in tempus Nativitatis Chriſti rejecta eſſe, ut facilius Chriſtianorum Sacris adſueſceret populus nuper converſus. Sed quo minus Viro doctiſſimo aſſentiar, movet me auctoritas BEDÆ, qui Menſes *Giuli*, hoc eſt, Decembrem & Januarium, a converſione Solis nomen accepiſſe ſcribit. Quo ipſo manifeſtum eſt, male *Feſtum Jolenſe* a converſione Solis & ingreſſu anni aſtronomici avelli.

JENSEIT. V. *jener* ulterior.

IERGEND, uſquam, *niergend* nusquam. Inſigniter depravatum ex antiquo Francico *uuergin*, ejusdem ſignificatus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 39.

Si ſuahtun untar kundon,
Jo untar gatilingon,
Ni funtan ſie nan uuergin thar,
Si ni brahtun nan ſar.
Quærebant inter notos,
Et inter cognatos,
Nec eum ibi invenerunt uſquam,
Nec adduxerunt eum ſtatim.

Idem Cap. XXIII. 77.

Ni tharf es man biginnan,
So er ſih biginnet belgan,
Er uuergin ſih giberge
Fur ſinemo abulge.
Male conatur homo,
Cum (Deus) incipit iraſci,
Se occultare uſquam
Coram ira ejus.

Conſtat autem Francico vocabulo ſua compoſitionis ratio. Nam a *war* ubi, & *gen* verſus, ad, apud, recte fit *wargen, wergin*, uſquam, alicubi, aliquo in loco. Litera W. quamvis ſit radicalis, paulatim elidi cœpta eſt. Inde Belgis & Germanis *ergens* & *iergend*, eodem quidem ſenſu, ſed diverſa & manifeſta corruptela.

IERGEND, unquam. Senſus a loco ad tempus translatus. Nam tempus & locus ſunt res valde ſimiles, & ſæpe communia habent vocabula. Apud Latinos quoque adverb. loci interdum tempori inſervit, ut *ibi* & *ubi*, imo etiam *prope, huc, hinc*, in compoſitis *propediem, adhuc, abhinc.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXI. 15. de recta orandi ratione:

Then hugu in then githankon
Ni lazet uuergin uuankon.
Animum in cogitationibus
Ne ſinite unquam vacillare.

Hic ſenſus regnat in multis Otfridi locis, quæ ſine illo male intelliguntur & explicantur.

IERGENDSWO, pleonaſmum ſapit.

JEST. V. *gæſt.*

JETLICH, *jedlich*, facilis, faciendi voluntate. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ieth* facilis, *iethelic* facile, *un-iethe* aſper, difficilis, moleſtus. Ab *od* facilis, per proſtheſin.

JETTEN, ſarrire, zizania ſarculo evellere. Forte a γαιῆθεν ex terra.

JETZ, jam, nunc. Græc. ἤδη, Goth. *juthan* Marc. XIII. 28. Prius imitamur in *jetz, jetzt, jetzo*, poſterius in *jetzund.* Francis *allizana* uſurpatur pro *ſemper*, quia ſemper eſt perpetuum nunc. Vocem exhibet WILLERAMUS Cap. II. 14. III. 5.

IG, terminatio. V. *Proleg.* Sect. VI.

IGEL, herinaceus. Francis *igil*, Belgis *egel.* Quibus convenit Gr. ἐχῖνος & Lat. *echinus.* Gloſſ. Pez. ericius *igil.* Unde, niſi a dotibus

bus dorſi, ſpinis inquam ſive aculeis, eorumque acie? Nam acies cujuscunque rei noſtris dicitur *ecke*, & pungere *hechen*. Et ab his initiis quicquid pungit, ſive morſu, ut hirudo, ſive attactu, ut herinaceus, nomen accipit apud veteres: nec animalia tantum, ſed etiam plantæ. Itaque herinacius vi vocis Germanicæ eſt mus aculeatus. Ob eandem cauſam hiſtrix, animal ſimile erinaceo, nobis dicitur *ſtachel-ſwein*, Italis *perco ſpinoſo*, Anglis *porcupine*, Suecis *pinſwyn* a *ſpina*. Cambri eandem appellationis vim, quamvis aliis vocibus exprimunt, dum herinaceum vocant *draenog*, quaſi ſpiniferum, a *draen* ſpina. Neſcio an huc ſpectet ex Hiſtoria Zoſimi IGILLUS, dux Vandalorum ab Imp. Probo captus, etiamſi herinaceus ſit ſymbolum viri fortis, dum venanti aculeos ſuos tanquam ſagittas objicit, ut absque multis vulneribus prehendi non poſſit. Nam pueris nomina a beſtiis petita imponere, ut virtutis bellicæ admoneantur, res Majoribus noſtris plane inſolens eſt. Malo igitur nomen *Igilli* derivare ab Angloſaxon. *ican* augere, ut proprie ſit augmentator. De hoc verbo vide plura in *auchen*.

IGEL, & compoſite *blut-igel*, hirudo, ſanguinis humani appetens, quamvis in aqua paluſtri nata. Gloſſ. Pez. ſanguiſugæ *egalun*. Belgis *echel*, & quibusd. Germ. *egel*. Nomen habet ab acie linguæ, ſicut ericius ab acie dorſi. Vel, ſi mavis, ab *hechen* pungere, quia, ſicut ericius attactu, ita hirudo ſugendo pungit.

IHM, ei, eo. Gothis *imma*. Angloſaxon. *him*, Franc. & Alam. *imo, imu*. Hic & ſequentes caſus oriuntur a nominativo obſoleto *is* ipſe, quo utitur Codex Arg. vetuſtiſſimum Germanicæ Linguæ monumentum. V. dicta in *er*.

IHM, ſibi. Gloſſ. Keron. ſibi *im*, plur. *imu*, ſibi invicem *im untar im*. NOTKERUS Pſal. XXXII. 12. *den er imo in erbe eruueleta*, quem ſibi in hæreditatem elegit. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *him, hym*. Particulam Gothicam vide in *ſich*.

IHN, eum. Gothis *ina*, *imma*, Angloſax. *hine*, Franc. & Alam. *inan*, & Poetice *nan* apud OTFRIDUM millies.

IHNEN, eis. Gothis *im*, Angloſax. *hym*, Francis & Alam. *in*, Belg. *hun*.

IHR, ejus & ipſorum. Gothis *is*, *izos* & *ize*, Angloſaxon. *his*, *hyra*, Franc. & Alam. *ira*, *iro*, *iru*. In ſingulari non dicitur niſi de ſexu fœminino.

IHR, ei, ea, eam. Angloſaxon. *hyre*. Franc. & Alam. *iru*. TATIANUS Cap. III. 2. *quhad ther engil zi iru*, dixit angelus ad eam.

IHR, vos. Francis & Alam. *ir*. TATIANUS Cap. XXV. 1. *ir birut mittelgartes lioht*, vos eſtis lux mundi. Gothis vos dicitur *jus*, & in accuſandi caſu *izwis*. Angloſaxonibus *ge*, quod imitantur Belgæ in *gy*. Proprie eſt pluralis numeri: ſed reverentiæ cauſa tribui cœpit uni ſoli, tanquam multitudini, auctoribus Francis. OTFRIDUS in Præf. ad Epiſcopum SALOMONEM verſ. 9. ſeq.

Lezka ich therera buachi
Ju ſentu in Suaborichi,
Thaz IR *irkiaſet uberal*
Oba ſiu fruma uuertan ſcal,
Oba IR *hiar findet ia uuicht thes,*
Thaz uuurdig iſt thes leſanes.

Hodie tribuitur tantum inferioribus, & ruſticum cenſetur, ſuperiorem aut æqualem ita compellare. Inde *irzen* voſſitare, irreverenter alloqui. Confer *du* & *dauzen*.

IHR, ſuus. Angloſaxon. *hyre*, Franc. & Alam. *ira, iru*. Gloſſ. Keron. ſua *iru*. TATIANUS Cap. VII. 9. *inti lebeta mit ira gommanne ſibun jar ſon ira magadheiti*, & vixerat cum viro ſuo ſeptem annis a virginitate ſua. Ab *ihr* ejus, pronomine ſubſtantivo in adjectivum mutato. Ab *ihr* rurſus fit ſubſtantivum *das ihre* ſuum, & hinc porro *das ihrige* competens, ut ſunt illata uxoris, & ſimilia.

ILGEN, lilia, Dial. Suevica. Angloſaxones dicunt *lilian*, Matth. VI. 28. Franci *lilia* apud TATIANUM Cap. XXXVIII. 4. Germani reliqui *lilie*, *lilien*. Omnes Latinæ vocis imitatione.

ILL, malus, i. e. gravis, moleſtus, ſenſibus ingratus, & contra naturam. De hoc ſignificatu vide plura in *elend* calamitas.

ILL, malus, i. e. pravus, pernicioſus, & ad nocendum paratus. Græci eodem ſenſu dicunt ὄλος & ὀλεὸς, ab ὀλεῖν, ὀλλύειν perdere, perniciem afferre: Angli & Islandi *ill*. VEREL. in Ind. *ill-giarn* maleficus, qui malum libenter perpetrat, *ill-menne* nequam, nebulo, *illing* tyrannus & tyrannis.

ILLING, ictis, muſtela, vel ſimile animal, ſed noxium. Nam ſecundum antecedentia eſt *mala beſtia*, & ad nocendum parata.

ILTIS, idem animal. Ab Island. *illtur* malus. Cambris *ylltyr* eſt talpa, apud BOXHORN. Et talpa eſt mala beſtia, dum agros & arva ſubfoſſionibus corrumpit.

IMBISS, deguſtatio cibi, ſed parca & tranſitoria, ut fieri ſolet in jentaculis. Vox Alamannica. Gloſſ. Keron. refectio *imbiz*, reficiant *imbizzen*. Belgis *inbyten* eſt jentare, Sicambris *anbyt* jentaculum, LUTHERO *anbeiſſen* deguſtare cibum, Act. XX. 11. *da gieng er hinauf, und brach das brodt, und beiſs an*, tunc aſcendit, fregitque panem, & guſtavit. Cuncta ab inchoativo *an*, & *beiſſen* mandere, manducare.

IMMEN, apes. Vox Alamannica, Suevis etiamnum uſitata. Jus prov. Alam. Cap. CCCLVI. 1. *fliegent binen uz und uallent uf ainen baume, und er in inr drie tagen nachvolget, ſo ſol er jenem ſagen, dez der baum iſt, daz er mit im gange, und im ſin* YMMEN *geuuinne*. Vertit Cel. SCHERZIUS: Si apes alicujus avolant, & arbori alterius inſident, iſque cujus fuere, per triduum illas perſequitur, debet illum, cujus arbori inſident, rogare, ut ſecum eat, & ſe juvet ad apes recupe-

cuperandas. Videntur ſic dictæ quaſi concubinæ. VEREL. in Ind. *amia* concubina. PLIN. Lib. XI. Cap. 16. de apibus: *Fœtus quonam modo progenerarent, magna inter eruditos & ſubtilis quæſtio fuit. Apum enim coitus viſus eſt nunquam. Plures exiſtimavere, oportere confici floribus compoſitis apte atque utiliter. Aliqui coitu unius, rex in quoque appellatur examine. Hunc eſſe ſolum marem, præcipua magnitudine, ne fatiſcat. Ideo fœtum ſine eo non edit: apesque reliquas tanquam marem fœminas comitari, non tanquam ducem.* Quæ ſententia, etiamſi PLINIO non probetur, & multo minus recentioribus, qui nullum in alveari regem, ſed reginam tantum, totiusque populi per extera conjugia matrem agnoſcunt, Alamannorum tamen eſſe potuit. Sed nihil definio. Scribitur etiam *ympen*, apud SCHERZIUM in notis, tanquam eſſet a Lat. *apis*, inſerto M. Sed nec hoc probare poſſum. Nam *ympen* non videntur eſſe apes in genere, ſed nova apum fœtura, & fortaſſe ſic dicta ab ἐμπειεῖν gignere. Huic conjecturæ favet compoſitum *imbebinen* examen novum, pullities apum noviter emiſſa. Extat in vita S. Ambroſii apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 828. col. 2. ubi verba: *do kam fliegen ein imbebinen, und beſoſſent des kindes antliz.*

IMMER, ſemper, *nimmer* nunquam. Gloſſ. Lipſ. *iemer* æternum. Vox OTFRIDO perquam familiaris. Teſtimonia vide apud SCHILTERUM in Gloſſario. Nos illis auctuarii loco addimus ſequentia. Lib. IV. Cap. ult. 78.

> *Ioh Druhtin jamer lobonti.*
> Et Dominum jugiter laudantes.

Lib. V. Cap. XXIII. 421.

> *Jamer mit liebe.*
> Semper cum amore.

Cum dies Hebræis ſit *jom*, & Græc. ἡμέρα, hinc multorum judicio vox Germanica nihil aliud ſignificat quam quotidie. Latini ex eodem fonte habent *ſemper*, præpoſito S.

IMMERDAR, idem quod ſimplex, niſi quod ſubfixum *dar* compoſito notionem temporis adjicit. Nam *thar* apud Francos ſæpe uſurpatur pro *cum, dum, tunc, quando,* quæ certe ſunt adverbia temporis. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 17.

> *Thar ih in zalta min uuort*
> *Thar uuarun ſie al giſamanot.*
> Cum illis prædicarem verbum meum,
> Tunc omnes erant congregati.

Hinc *immerdar* eſt quando continuum.

IMPFEN, implantare. Angloſaxon. & Francis *impan*. Gloſſ. Boxh. *kimpitota* inſeruit, *anakiimphot uuort* inſitum verbum. Angloſaxonibus *impod* eſt implantatus, inſitivus, quod imitantur Latino-Barbari in *inpotus*. Lex Sal. Tit. XXVII. 21. *Si quis* INPOTUS *de pomario aut pyrario diruperit.* Omnia, non a Lat. *imponere* & *impoſitus*, ut ECCARDUS exiſtimat; ſed potius a Gr. ἐμφύειν & ἔμφυτος inſerere & inſertus. Vel certe a Cambrico *imp* ſurculus. Quid enim eſt implantare, niſi ſurculos inſerere? Surculus autem eſt ramulus ad inſerendum idoneus, & ab ἐμφύειν ſic dictus, niſi malis ab ἐμποιεῖν gignere.

IN, præfixum. V. *Proleg.* Sect. 5.

IN, præpoſ. quæ Græcis ἐν, Lat. *in*, Camb. *yn*, Armor. *en*, Goth. *in* Matth. VI. 9. 10. Angloſaxon. *on* ibid. Francis & Alam. *in*. Gloſſ. Keron. in domo Dei *in huſe Cotes*. Sueci dicunt *i*. Islandi *a*. haud dubie per apocopen. Nam N. eſt litera radicalis, & a natura ad ſignificandum id, quod intus eſt, præ cæteris idonea, quia palatum tangit lingua, & ſpiritum in imo gutture detinet. Hoc me docuit PLATO in Cratylo.

INFANTE, & *infanta*, filius & filia regis apud Hiſpanos. Vulgo derivant a Lat. *infans*, quod multis Viris doctis diſplicet, qui nomen Germanicum eſſe ſuſpicantur, ut multa alia Hiſpanicæ Genti a Gothis aliisque populis Theotiſcis relicta. Ita enim fieri ſolet, & ſæpe factum eſt, ut a victore populo in victum ſimul cum imperio victoris lingua, aut pars linguæ derivetur. *Fant*, inquiunt, in Legibus veterum Septemtrionalium ſignificat puerum, famulum, miniſtrum, Belgis *vent* eſt juvenis, & Suecis *fænta* puella, ancilla. Et hactenus aliquid dicunt, quod congruum videtur, etiamſi de particula *in* in fronte vocis rationem reddere non valeant. Sed non opus eſt, ut eam, tanquam ſibi infeſtam formident. Nam *in* poteſt eſſe ab *inne* domus, ſic ut *inne-fant* proprie ſit puer vel puella regiæ domus. Et hic optimus compoſiti ſenſus me pene induceret, ut illud ante Maurorum in Hiſpaniam adventum regnantibus adhuc Gothis invaluiſſe crederem, niſi alia me ſuſpenſum tenerent. Primum eſt novitas appellationis, quæ nullum habet auctorem Sæculo XI. priorem. Alterum, uſus medii ævi, qui Regum & Magnatum hæredes, quamvis ætate provectos, Latine *pueros*, Gallice *enfans* appellare ſolet. Utrumque demonſtravit CANGIUS in voce *Infantes*. Tertium, quod *fant* proprie non puerum, ſed peditem & ſervum a pedibus ſignificet. Id quod de filio regis dici nequit. Vide plura in *fuſs* pedes.

INFANTERIE, peditatus, copiæ pedeſtres, milites qui pedibus merent. An a *fant* ſervus? Ita ſentiunt VERELIUS & FERRARIUS. Sed hoc nimis generale eſt, & equitatui commune. Obſervandum, quod Francis *fendeo* ſit phalanx. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. falanx vel multitudo *fendeo*. Poſteritatem inde formaſſe *fanteria*, & mox *infanteria*, etiamſi de augmento initiali *in* rationem reddere non poſſim, credibile eſt. Reſtat, ut originem Francicæ vocis, ſi poſſim, oſtendam. Puto autem me poſſe. Nam *fetha* Angloſaxonibus eſt phalanx, a *fe-*

ſet pedes. Hoc Francus imitari potuit inſerto N. Nam hac epentheſi in tranſitu vocum ex uno labio in aliud, nihil apud priſcos frequentius. Cætera nituntur fide Gloſſographorum. SOMNER. in Dict. AS. *ſet* pedes, *ſetha* phalanx, *ſethe-here* peditatus. Gloſſ. Ælf. in nom. omn. hom. comm. legio *ſethu*, acies *gewærud ſetha*, cuneus *getrimmed ſetha*, agmen *gangend-ſetha*.

INFEL, velamentum capitis ſacerdotale, a Lat. *infula*, alia Dial. *eifel* per ſyncopen.

ING, juvenis, homo ætate novus. Hodie quidem dicimus *jung* cum aliis & vetuſtioribus Dialectis: ſed Scandi conſtanter retinent *yng* & *ung*, in compoſitis & extra. Hoc ſenſu pollet in nominibus propriis, cujusmodi ſunt,

INGUIOMERUS, juvenis celebris. Nomen literis mandavit TACITUS Annal. I. & II. fuitque Principis Cheruſcorum, & Arminii patrui. Similia compoſita vide in *mære* celebris.

INGUIOMIRUS, Chlodovei magni filius. Eadem notione.

INGIBRET, juvenis clarus. Nomen Alamannicum apud GOLDASTUM in Indicibus. V. *brecht* clarus.

INGIRAM, juvenis robuſtus. Ibidem, quamvis ſine interpretatione ut ſemper. V. *ram*.

INGORAMUS, pater Hildegardis Reginæ apud THEGANUM. Eadem notione.

ING, in patronymicis ſignificat filium, ſive natum ab eo cui annectitur, derivaturque a verbo Celtico *engi* parere, naſci, quod ſuperat hodie apud Cambros. Hac appendice nihil familiarius apud Angloſaxones in Nominibus propriis, quod pulchre obſervat Cel. HICKESIUS in Diſſert. Epiſt. pag. 24. unde ſequentia decerpo:

PUDDING, Puttæ filius.
BRYNING, Brynæ fil.
DYRLING, Dyrli fil.
TEOLLING, Teollæ fil.
BEORNING, Beorni fil.
DUNNING, Dunni fil.
TULLING, Tulli fil.
BRUNING, Bruni fil.
HIERDING, Hierdi fil.
HIENDING, Hiendi fil.
KIPPING, Cippi fil.

Huc etiam ſpectant nomina Regum ejusdem ſtirpis, ut ſunt, MEROVINGI, a Meroveo, CAROLINGI, a Carolo M. geniti, nec non Vandalorum ASTINGI apud Jornandem Cap. 22. Longobardorum LITHINGI apud P. Diaconum Lib. I. Cap. 21. Bojorum AGILOLFINGI, in Lege Bojor. Tit. II. Cap. XX. 3. Saxonum UFFINGI apud Bedam Lib. II. Hiſt. Cap. 15.

INGWER, gingiber, Gr. ζιγγίϐερ. Res & vox exotica.

INLAGER, immiſſio equitatus. Vide *einlager*.

INNE, domus. SOMNER. in Dict. AS. *inne* cubiculum, cella, caverna, diverſorium, domus, *innunge* manſio, *in-orf* ſupellex, bona domeſtica, *in-cnapas* pueri, ſervi, famuli domeſtici. Verſio AS. Matth. XIII. 13. *he forlet tha tha menegeo, and com tho his inne*, tunc dimiſit turbam, & venit in domum ſuam. VEREL. in Ind. *inni* domus, *i kongs inne* in domo regis, *innis-man* inquilinus. Oritur, ni fallor, ab *in*, quatenus eſt particula localis ſignificans ubi quis ſit. Nam ab ἐν Græci ſimilia faciunt derivata, ἔνδον intus & domi, οἱ ἔνδον domeſtici, imo etiam ἔνδιον diverſorium, domicilium. Veſtigia vocis haud obſcura præbent etiam reliquæ Dialecti, ſi recte fiat compoſitorum æſtimatio. Nam domeſtici Gothis vocantur *innakundai*, Matth. X. 36. non quod intus noti ſint, ut JUNIUS arbitratur, ſed quod in domo geniti, ab *inna* domus, & *kund* genitus, quod eſt a *cennan* generare. Similiter Francis *innapurio* eſt in domo natus, & *inchneta* ſervus domeſticus, quæ vide apud DIECMANN. in R. Mauri Gloſſario pag. 25. Hodie *inne* pro diverſorio ſuperat apud Anglos, dum apud reliquos Germanici idiomatis populos obſoleſcit.

INNE, animadvertens, *inne werden* animadvertere, animadvertentem fieri. Formula loquendi WILLERAMO familiaris, ex cujus Cantico ſequentia collegit JUNIUS in Obſ. pag. 66.

So her thes innena uuerthet, ſi reſciverit hoc.
her thes innen is uuorthen, reſcivit.
nu uuerthet her thes uuola innena, nunc recte percipiet hoc.
ich ne uuart niet innena, non percepi, non animadverti.

Oritur ab obſoleto *innan* animadvertere, ut bene judicat JUNIUS duce Gloſſa antiqua, in qua *inni* explicatur per *couma*, animadverte. Aliæ Gloſſæ habent *inu* pro ecce, quod idem. Nam *ecce* nihil aliud eſt quam vide, attende, animadverte. Gloſſ. Keron. ecce *inu*. Melius autem ſcribitur cum duplici N. Nam *innen* haud dubie deſumptum eſt a Græc. ἐννοέομαι cogito, conſidero, animadverto. Quod miror JUNIUM, Græcæ Linguæ alias peritiſſimum, non annotaſſe. Ab *inne* rurſus ſit *innern*, *erinnern* monere, in memoriam revocare, facere ut attendat.

INNEN, intus, intra, intrinſecus. Gothis *innathro*, Matth. VII. 15. ſed in compoſ. *inn*, *inna*, cujusmodi ſunt, *inngaggan* introire, *innaberan* inferre. Idem Angloſaxonibus *innan* & *innane*, Francis & Alam. *inna*, *innan*, *innana*. Gloſſ. Keron. intro *innana*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXI. 12. *innan theru bruſti*, intra pectus. Litera finalis N. etiamſi ſit valde antiqua, non tamen eſt neceſſaria ad conſtitutionem vocis. Sueci & Islandi ſimpliciter dicunt *inne* & *inni*. VEREL. in Ind. *inni* intus, *inſta* intimum. Re-

 ctius,

ctius, ſi quid video. Nam *inne* eſt a præpoſ. locali *in*, quæ natura ſua nonſolum locum externum, ſed etiam internum ſignificat, & ab *inne* rurſus derivantur *inner* interior, *innig* intimus.

INNEN, infra. Id eſt, maxime intus, procul a ſuperficie. Gloſſ. Keron. infra *innana*, inferiorem *innanorun*. Gloſſ. Lipſ. *innaron thingon* inferioribus. TATIANUS X. 1. *zuuijarigen inti innan thes*, a bimatu & infra. OTFRIDUS Lib. II. XIII. 37.

Ther ſon ther erdu hinana iſt,
Ther ſcal ſprechan thanana iſt.
Qui infra eſt de terra,
Sermocinabitur ea, unde eſt.

Vide annotata ad *unten* infra.

INNUNG, tribus opificum. KEYSLERUS a loco congregationis, hoſpitio vel caupona, qui olim Angloſaxonibus & hodie Anglis *inne*, nomen deducit, & *innungen* interpretatur compotationes. Ex adverſo *innungen* STILERO ſunt ſtatuta opificum, communi conſenſu ſancita, & ſic dicta quaſi *einungen*, concordata, a verbo forenſi *einen* convenire, paciſci. Cur non potius conſociationes, ab *einen* unire, conjungere?

INSEL, inſula. Vox Latina. Germanicas vide in *ey* & *eyland*.

INSIGEL, ſigillum ſignatorium. Cambris *inſel*, Angloſax. *inſægl*, Franc. *inſigil*. Gloſſ. Pez. annulo *inſigile*, ſignaculum *inſigili*. WILLERAMUS VIII. 6. *mache mich dir ze einemo inſigile uber din herzo*, me velut egregium ſupra cor pone ſigillum. Ubi ſigillum videtur ſumi pro gemma, cui imago inſculpta. Nam & his utebantur ad obſignandum veteres. OVIDIUS Met. Lib. IX.

Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma.

Præfixum *in* non videtur magnopere neceſſarium. Reliqua vide in *ſigel*.

INSTÆNDIG, inſtans & inſtanter. Gloſſ. Keron. inſtantiſſima (oratione) *anaſtantantlihoſtin*. Refer ad *ſtand*, quatenus actionem ſtandi ſignificat. Nam hic ſitus corporis magis convenit urgentibus & proſequentibus inſtitutum, quam ſeſſio aut quies, nonſolum judicio Germanorum & Latinorum, ſed etiam Græcorum, quibus ἐνιςάμενος inſtans, ab ἐνίςημι inſto.

INVESTIEREN, ſenſu forenſi eſt in poſſeſſionem mittere, a ſimplici *veſtire* ejusdem ſignificatus, quo Latino-Barbari paſſim utuntur. Unde nomen actioni hauſtum ſit, videntur Juriſconſulti nondum explanaſſe. Prima & communior conjectura a *veſtibus* deſumitur. Secundum hanc etymologiam, ſenſus a pallio, quo Epiſcopi inveſtiuntur, ad gladium, ceſpitem, feſtucam, & reliqua, erit translatus, quod neſcio an veroſimile ſit. Alii derivant a Saxonico *wæſtm* fructus, quod *veſtire* nihil aliud ſit, quam terram ejusque fructus, ædificia, proventus, in alterius dominium transferre. Sed a *wæſtm* prodire quidem poterat *veſtimire*, non autem *veſtire*, niſi lege juſtæ derivationis violata. Alii itaque deducunt a *veſten* firmare, quod cæteris melius videri poſſet, niſi confirmationem cum traditione confunderet. Quid ergo ſit *veſtire*, & unde hoc verbi Latino-Barbaris formari potuerit, paucis aperiendum reſtat. *Veſtire* nihil aliud eſt, quam *rem per ſymbolum præſentare*, derivaturque a veteri Theotiſco *wiſt* præſentia. VEREL. in Ind. *viſt* præſentia in hoc vel illo loco, *herviſt* præſentia in loco, *viderviſt* præſentia, puta in loco oppoſito. Quæ certe ſunt a *weſen* eſſe in loco. Franci Scriptores paſſim utuntur compoſitis, cujusmodi ſunt,

hieruuiſt, præſentis vitæ uſura, in Epinicio R. Lud. verſ. 73.
nahuuiſt, præſentia proxima, apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XI. 68. *thin nahuuiſt iſt mir ſuazi*, præſentia tua mihi dulcis eſt. Apud eundem *nahuuiſt* explicatur per *geginuuerti* præſentia, Lib. IV. Cap. XV. 25. 26.
heimuuiſt, præſentia in patria, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. VII. 43. & paſſim alibi.
mitheuuiſt, conpræſentia, conſortium, apud WILLERAMUM VI. 2. *thie genatha ſinero mitheuuiſte*, gratia conpræſentiæ ejus. Quæ vox in nova Editione vitiata eſt.

Ab hoc igitur ſubſtantivo prodiit verbum *veſtire*, præſentare, & ſenſu forenſi in poſſeſſionem mittere, quod more receptum eſſet apud Veteres, ut donationes & translationes poſſeſſionum & dominiorum, non verbis ſolum fierent atque chartis, ſed etiam ſymbolorum quorundam in manus præſentatione & traditione, quorum Catalogum exhibet CANGIUS in voce *Inveſtitura*. Hinc *manus veſtita* nihil aliud eſt, quam manus præſentis ſymboli exhibitione in poſſeſſionem miſſa. Atque hinc jam lucem accipiunt reliqua compoſita, ut ſunt,

inveſtire, tradere poſſeſſionem per ſymbolum,
deveſtire, poſſeſſione exuere,
reveſtire, ejectum reſtituere,
inveſtitura, traditio per ſymbolum, quod eſt traditionis inviſibilis quaſi viſibile ſacramentum.

Hanc SPELMANNUS dividit in *veram* ſive *propriam*, & *impropriam*: *Veram* vocans quando res ipſa traditur, ut poſſeſſio terræ ſuper ipſam terram traditione glebæ ab eadem revulſæ: *Impropriam*, quando ſymbolum adhibetur, ut gladius, haſta, vexillum, annulus, ſagitta, calcaria, aut aliud hujusmodi, pro vario locorum more. Mihi omnis *inveſtitura* traditio ſymbolica & impropria eſſe videtur, etiam ea, quæ glebam tradit pro agro. Nam hæc quoque repræſentativa eſt.

INWENDIG, intus. Lex donationis Ludovici & Lotharii apud BRAUWERUM in Annal. Trevirenſ. habet, *inneneuuendium* intra, *uzzeneuuendium* extra. Ab *innen* intus, & *wenden* vertere.

INWERTS, intrinſecus. Angloſaxon. *inne-weard* interior, *in-weard* intimus, intro, interius. Gloſſ. Keron. intimo *inuuartun.* TATIANUS Cap. XLI. 1. *inuuertes ſint ſie raze uuolua*, intrinſecus ſunt lupi rapaces. Ab *innen* intus, & *werts* verſus.

IO, interjectio gaudentis. Utimur in Hymno: *wacht auf ruft uns die ſtimme:* Ubi verba: *Des ſind wir froh, i-ô, i-ô.* Neſcio, an idem ſit quod *ju.* Nam *ju* incipit a conſonante & eſt monoſyllabum, *io* vero biſyllabum.

IO, interjectio exclamantis & convocantis, præcipue in caſu atroci. Inde *mordio, feurio*, clamor in homicidio & incendio, de quibus eleganter diſſerit doctiſſ. FRISCHIUS in Miſcell. Berolin. Tom. IV. num. XXXII.

JOCH, jugum, arcus ligneus, quo duo boves quoad collum junguntur. Vox antiquiſſima, quæ Perſis effertur *juk*, Armoricis *jau*, Angloſaxon. *joc, juc, geoc*, & compoſite *geoc-boga*, Francis & Alam. *job*, Angl. *yoke*, Belg. *jok, juk*, Danis & Suecis *aag, ook* per aphæreſin, Gall. *joug.* Gloſſ. Pez. jugum *joh.* Gloſſ. Keron. jugo *johhe.* Cuncta a Lat. *jugum*, quod rectius derivatur a *jungo*, quam a Gr. ζυγὸν, etiamſi a δύο & ἄγειν ſic dictum videatur. Hodie ad fulcimenta pontium extenditur, quia ſimul juncta arcum jugo ſimilem efficiunt. Allegorice dicitur de ſervitute.

JOCH, par jugatum. Inde Gothis *gajuk hraiwadubono* par turturum Luc. II. 24. *fimf juka auhſne* quinque boum juga Luc. XIV. 19. quod imitatur Luth. in verbis *fünf joch ochſen.* Allegorice dicitur de conſortio inter duos, & præcipue de conjugio. Synecdochice de aratro, cui boves juncti. Inde *juchphennig* tributum quod pendi ſolet pro aratro, quam vocem ſiſtit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 498.

JOCH, parabola, ſive ſimilitudo, ob duorum ſimilium conjunctionem. Senſus Gothis proprius, ſed venuſtus. ULFILAS Marc. IV. 2. *jah laiſida ins in gajukom manag*, & docebat eos in parabolis multa.

JOCHEN, jungere, *zuſammen jochen* copulare, conjugare, *gejochet* conjunctus & conjunctim. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Similiter & Angloſaxonibus *jucian* eſt jugare, conjugare, apud SOMNER. & BENSON. Haud dubie a *juc* jugum.

JOCHEN, vincere. ULFILAS Joh. XVI. 33. *ik gajiukaida thana fairhwau*, ego vici mundum. Proprie eſt ſubjugare & in ſervitutem redigere, & dicitur de victis, quia victi antiquitus cogebantur tranſire jugum ex tribus haſtis inſtar patibuli formatum.

JOCKEN, *jöckeln.* V. *gauckeln.*

JODUTE, clamor tragicus. Statuta Friſica num. 21. *when dat ruchtbar worde mit Jodute ropende, edder dergliken.* Biblia Lubecenſia 1533. Jer. XII. 6. *unde ſchryen t' iodute auer dy.* Ubi LUTHERUS: *und ſchreyen zeter über dich.* Et rurſus Jer. XV. 10. *auer den yderman t' yodute ſchryet im gantzen lande.* Ubi Luth. *wider den iederman hadert und zancket im gantzen lande.* Placuit hæc formula etiam interpreti Suecico & Danico, quorum ille habet *ropa Jadwt*, hic *skrige Jodut*, obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 695. Secundum Albertum CRANZIUM *Jodute* eſt idolum Saxonicum, cujus nomenclatura Italica. Verba ejus in Metropol. Lib. VI. Cap. 7. hæc ſunt: *Peracto in loco Welpesholde inſigni prælio, erexere Saxones trophæum, virum ſcil. in ſtatua armatum, clava ſubnixum, arma Saxoniæ tenentem, equinum candidum pullum. Ruſtica plebs, ut eſt ſuperſtitioni propior, idolum coluere, tanquam veterem Saxoniæ Deum, quem* JODUTE *dixere. Permanet hodie execrabilis illa vox, ut in omni repentino periculo exclament eo more Saxones. Derivatum autem autumant ex Italico verbo* IO MI ADIUTE, *hoc eſt, me adjuvate.* GERHARDUS a MASTRICHT ſtatuam pro numine cultam agnoſcit, ſed etymon Crantzii in dubium vocat, exiſtimans, illud nomen nihil aliud denotare quam monumentum ſive ſignum victoriæ, quaſi dicas *gedeute*, a *deuten* ſignificare. Quod minime perſuaſit doctiſſimo HASÆO, qui originem nominis ex clamore Saxonum militari DIO ADIUTI deducit, hoc interim ſuppoſito, Saxones in prælio cum Henrico V. hac teſſera uſos eſſe, eamque in ipſo prælii ardore vociferando ingeminaſſe, quod incertum aut falſum, ſicut & reliqua, quæ de cultu trophæi, & incredibili plebis ſtultitia afferuntur. Vide Bibl. Bremens. Faſc. tert. pag. 510. & 906. STADENIUS per *jodute* videtur intelligere *arma.* Sed qua Lingua arma vocentur *jodute*, non docet. Dicitur hæc formula adhuc cuſtodiri Bremæ, Verdæ, Hamburgi, in conclamatione judiciali, quando auctor homicidii ignoratur. Ab initio (ut mihi videtur) fuit formula communis exclamandi & convocandi vulgus in quovis caſu atroci & repentino, ad opem ferendum: quæ poſtea uſui forenſi inſerviit. Quo pacto erit vel vocativus ſubſtantivi *getude* plebs, vel clamor ad plebem, ab interjectione exclamandi *io* & *dude* plebs, ut ſenſus clamantis ſit *adeſte vulgus, adeſte homines!* Hoc, ſi recte memini, ſe probavit FRISCHIO in eleganti Diſſertatione *de clamore publico Jodute* Tomo IV. Miſcell. Berol. num. XXXII. De voce *dude*, ejusque collectivo *gedude* vide plura in nomine Celtico *deut* populus.

JOLEN, lætitia efferri, ut pueri bacchantes ſolent, de quibus verbum uſurpatur in Suevia Trans-Danubiana, Auguſtæ Vindel. Memmingæ, & alibi. Antiquiſſimis idem erat ac lætitia efferri ob reditum Solis, qui Armorice dicitur *haul*, Gothice *üil* Marc. XIII. 24. Græce ἥλιος. Eumque ſen-

 ſum

ſum evincunt varia derivata, cujusmodi ſunt apud veteres Septemtrionales in Indice Vereliano, *jol* comeſſatio julia, *jolabod* invitatio ad convivia julia, *midjol* feſtivitatis & gaudiorum juliorum dimidiatum tempus, *julamaen* December, & alia, quæ certe originem denominationis ſuæ ad vertiginem Solis referunt, ut paulo ante in voce *Jenner* oſtenſum. Poſtea, cultu Solis abrogato, feſtivitas Chriſti natalitia dici cœpit *Juladag*, durantibus adhuc conviviis juliis. Sed & his ſucceſſu temporis abrogatis, verbum, quod ab initio lætitiæ publicæ proprium fuit, omnibus hilaritatibus adhæſit. Inde Anglis *to be jolly* lætari, geſtire, *jolly* feſtivus, *jollineſs* lætitia, feſtivitas. Nec aliunde Belgis *jool* homo feſtivus, lepidus, jocundus. Imo etiam Gallis *joli* ante hilarem & jucundum, quam venuſtum denotaſſe, ex affinitate colligitur.

IRDEN, terreus, *irden geſæſs* vas fictile. Ab *erde* terra.

IRDISCH, terrenus, terreſtris, terreni generis. Angloſax. *eorthlic*, Franc. *irdiſc*, Alam. *erdlih*. Gloſſ. Keron. terrenis *erdlihhem*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 37.

Ther ſon ther erdu hinana iſt,
Ther ſcal ſprechan thanana iſt,
Er ſcal giuuiſſo rachon
Fon irdiſgen ſachon.
Qui infra de terra eſt,
Loquetur unde eſt,
Et narrabit certe
De rebus terrenis.

IRLAND, Hibernia. PTOLEMÆO Ἰουερνία, POMPONIO MELÆ *Iuuerna*, STRABONI Ἰέρνη, quod imitatur CLAUDIANUS in *glacialis Ierne*. Veteres Ibernos *Erion* appellatos eſſe, a Britannico *er* terra, quaſi terrigenas, quod ad inſtar cuniculorum τρωγλοδύται & antricolæ fuerint, & Inſulam ipſorum *Ju Erion*, tanquam inſulam terrigenarum ſeu αὐτοχθόνων, unde & ERIGENÆ SCOTO nomen, docet WILLIELMUS BAXTERUS, vir in rebus Patriæ profunde doctus, in excellenti *Gloſſario Antiquitatum Britannicarum* pag. 133. Nobis ad intellectum Germanici vocabuli ſufficit, quod Angloſaxonibus *Ire* ſit Hibernus, & hinc *Ireland* Hibernia.

IRMIN, bello validus, fortis conflictu. A Cambrico *ær* bellum, prælium, pugna, & *man* vir fortis. Nec aliud ſonat nomen ARMINII Cheruſcorum Ducis. Sed in nominibus propriis Alamannorum uſurpatur appellative. Inde

IRMINHART, vir valde fortis,
IRMANDEGAN, miles fortis.

Et alia apud Goldaſtum in Indice, quamvis abſque interpretatione. Et huc etiam ſpectat

IRMENGARD, hortus fortium. Nomen Conjugis Ludovici Pii.

IRMINSULA, ſpecies columnæ, de qua REGINO ad an. 772. *Carolus primo impetu Heresburg caſtrum cepit, & ad* HIRMENSAUL *uſque pervenit, & ipſum Fanum deſtruxit, deſtructoque fano Rex ſuper Wiſeram fluv. venit.* AVENTINUS *Hermanni Salam* interpretatur, id eſt, aulam & Baſilicam Arminii. Sed ex Gloſſis antiquis manifeſtum eſt, columnam fuiſſe, non Templum. Et huic ſententiæ favet quoque Hiſtoricus, qui columnam ab ipſo fano haud obſcure diſtinguit. Gloſſ. Spelm. *hermenſul* coloſſus, altiſſima Herminii columna. Gloſſ. Pez. pyramides *irmanſuli*. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *irminſul* publica columna & via. Forte legendum *in via*, ut ſit columna mercurialis, a Mercurio, viarum præſide, qui Græcis *Hermes*, ſic dicta. Pyramidalem fuiſſe & coloſſeam, Gloſſæ evincunt. Quis ſit ille *Herminius*, Hermes an Arminius, in dubio eſt. Saxones *Mercurium* coluiſſe, patet ex Indiculo Superſtitionum Saxonicarum Synodi Liptinenſis art. VIII. & XX. quam ante expeditionem Caroli an. 743. ſub Carolomanno habitam eſſe, convenit inter omnes. At *Arminium* in numerum Deorum relatum, & eo tempore, quo Synodus habita, pro numine cultum, non liquet, & ſilentium Synodi refragatur. Nec verba TACITI, *canitur adhuc barbaras apud gentes*, conjecturam juvant. Multa enim more antiquo canuntur, quæ non adorantur. Viderint alii, quid ex his Gloſſis pro Arminio exſculpi poſſit, ego non video. Sed qualecunque fuerit illud monumentum ſive *Hermetis*, ſive *Arminii*, certe a Carolo M. una cum fano deſtructum eſt. *Irmenſula*, quæ hodie oſtenditur, cum ſit figura ſeptempedalis & minime coloſſea, non eſt monumentum ethnicum, ſed chriſtianum, & proprie candelabrum, ornandæ & illuminandæ Eccleſiæ antiquitus factum, cui poſteritas ſignum B. Virginis impoſuit. Et hujus rei clarum præbet indicium inſcriptio operis, & operi haud dubie coæva, quæ talis apud MEIBOMIUM:

Sic fructus veſtri veſtro ſint gloria Patri,
Nec damnent tenebræ, quod fecerit actio vitæ,
Juncta fides operi ſit lux ſuperaddita luci.

Quæ cauſa afferri poteſt inter homines ſanæ mentis, ut hæc verba inſcribantur columnæ, quæ aliquando fuit idolum, vel baſis idoli, religioſo multorum retro ſæculorum cultu inſignis? At quam pulcra eſt hæc inſcriptio, ſi opus ipſum nihil aliud ſit, nec unquam fuerit, quam candelabrum? Tunc enim parabola Domini de candelabro Matth. V. 15. 16. recte nobis ad animum revocatur, ut hac imagine admoniti ſplendorem ejus imitemur. Dicitur autem *irmenſula*, a *ſaul*, *ſul* baſis, quia truncus ille candelabrum ſuſtinet, a Ludovico Pio Eccleſiæ Cathedralis apud Hildesheimenſes fundatore, in honorem & memoriam *Irmingardæ* conjugis erectum, & nomine ejus

inſignitum. Quâ in re libens utor docta & haud ſpernenda divinatione R. D. CALVÖRII Lib. I. Saxoniæ Antiq. Cap. XI. §. 92.

IRREN, verbum obſcurum & difficile explicatu, quia non unum, ſed multiplex. Nos illud ad quatuor genera redigere conabimur. Primo ſignificat *errare* & *deſipere.* Hunc ſignificatum habet ab adverbio defectus *ur*, quod vide in *Prolegom.* Sect. V. Secundo *ſeducere, turbare, ſcandalizare, irritare*, quæ videntur cognata, & uno eodemque partu edita a Suecico *wærre* pejor. Quid enim eſt ſeducere, turbare, & reliqua, niſi deteriorem reddere? Tertio *impedire*, cui ſimile Græc. αἱρεῖν capere, tenere, intercipere. Quarto *decipere*, quod eſt ab *irre* error, quia deceptor falſum pro vero imponit. Reſtat, ut ſingulos ſignificatus oſtendam.

IRREN, errare, vagari, deficere a via vel norma dirigente. NOTKERUS Pſal. CVI. 4. *ſie irroton in dirro einnote*, erraverunt in ſolitudine. Pſal. CXVIII. 110. *ne irrota ih ſone dinen geboten*, de mandatis tuis non erravi. OTFRIDUS utitur paſſim compoſito *girron*, quod eſt contractum ex *gi-irron.* Ita Lib. IV. Cap. XV. 39.

> *Bin ouh lib inti uuar,*
> *Bithiu ni girrot ir thar.*
> Sum quoque via & veritas,
> Propterea non errabitis.

Hinc *irre*, quatenus eſt verbale ab *irren*, ſignificat quantum poteſt, (1.) errorem, ſeu defectum a via vel veritate. Sic vulgo dicimus *in der irre gehen* in errore verſari. Et inde hæreſes vocantur *geloub-irron*, quaſi errores fidei, apud NOTKER. Pſal. XXIV. 16. (2.) vagum, errantem, erroneum, id eſt, deficientem a via vel veritate. Gloſſ. Antiq. apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 46. *irrer* vagus, *irri muat* vaga mens. Inde formulæ antiquæ, quibus etiamnum hodie utimur, *irre faren, irre gehen*, aberrare a via. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV. 71. *uuir io irri fuarun*, nos certe errantes ivimus. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 176. *ih kieng irre alſo ferlorn ſcaf*, ivi errans ſicut ovis quæ periit. Omnibus conſentit Lat. *errare*, & fortaſſe etiam Gr. ἐῤῥειν.

IRREN, deſipere, *irre* delirus, *irre werden* mente capi. Proprie eſt deficere, privari, a privativo *ur*, & per ſynecdochen generis defectum rationis pati.

IRREN, ſeducere, *irrweg* via in avia & præcipitia abducens, *irrgeiſter* hæretici, ſic dicti, nonſolum quod errent & errare faciant, ſed etiam quod ſeducant. Quamvis enim ſeducere ſit facere ut erret, & hactenus verbum faceſſens ab *irren* errare: Plus tamen ſubeſſe verbo videtur, quam hac etymologia exprimitur. Nam ſeducere nonſolum eſt facere ut erret, ſed etiam corrumpere, pervertere, & deteriorem reddere. Eamque ob cauſam malui arceſſere a *wærre* pejor. Ita Gothis a *wairs* pejor ſit *wairzjan*, & eliſo W. *airzjan* ſeducere, *airzeith* ſeducit, *airzjands* ſeductor. Confer *wirs* & *irrzen.*

IRREN, turbare, confundere, *irre* turbatus, confuſus. Gloſſ. Pez. conturbas *girris*, turbavit *girta*, inquietari *girrit uuerdan.* Epinic. R. Ludov. verſ. 37.

> *Kuning uuas ervirrit,*
> *Das richi al girrit.*
> Rex erat attonitus,
> Regnum totum conturbatum.

Id eſt, *gi-irrit.* Et huc etiam ſpectat formula *irre gehen* infeſtare ædes, qua utimur de lemuribus.

IRREN, ſcandalizare, deteriorem reddere exemplo. Gloſſ. Pez. ſcandalizaſtis *girtot.* NOTKERUS Pſal. XLIX. 20. *dinero muoter chinde irtoſt du*, matris tuæ filium ſcandalizaſti. Inde *irrede* ſcandalum, offendiculum, apud eundem Pſal. LXVIII. 23.

IRREN, irritare, & ægre ferre, *irrung* offenſa. VEREL. in Ind. *æra* irritare, inſanum reddere, *eira* ægre ferre. Utrumque a *wærre* pejor, quia experientia conſtat, unumquemque offenſa reddi deteriorem. Id quod etiam aliis verbis per *ærgern* & *ſich ærgern* exprimitur. Hinc porro *irre*, quatenus eſt verbale ab *irren*, Angloſaxonibus ſignificat quantum poteſt, iram, iracundiam, iratum, & irritationem. Quæ certe non ſunt a Latino *ira* aut *irritare*, etiamſi Latina cum illis conſentiant.

IRREN, peſſum ire. Sed Græcis tantum, qui hoc ſenſu dicunt ἔῤῥειν. Quod, cum ad reliquam cognationem ſpectet, non debuit omitti.

IRREN, impedire. WILLERAMUS Cap. II. 8. *er iſt mir ſo hold, daz er nieth dolan ne uuil, daz mih ieman ſiner minnon irre, mit decheinemo uuereltlichen ſtrepitu:* adeo me diligit, ut ferre non poſſit, me in amore ejus aliquo mundano ſtrepitu impediri. Quod repetitur Cap. III. 11. Jus Prov. Alam. Cap. 370. *den der rihter ze unrecht irret, daz er ſin gut nit verkauffen mag*, de eo quem Judex citra cauſam impedit, quo minus prædium ſuum vendere poſſit. Utitur, ni fallor, hoc ſenſu Luth. 1. Sam. XV. 29. *mein vater hat das land geirret*, hoc eſt, pater meus juramento ſuo populum impedivit, ne pleniſſima victoria potiretur.

IRREN, decipere. Gloſſ. Pez. ſupplantat *girret.* Id eſt, *gi-irrit.*

IRRSAL, hæreſis. Proprie traditio erronea, a *ſal* traditio.

IRRTUM, error, præcipue in negotio Religionis. Gloſſ. Pez. ſectatio *irrituom.* Proprie error dominans, ob terminationem *tum*, quam vide in *Proleg.* Poſtea ad omnes errores traductum eſt.

IRRWISCH, ignis fatuus. Proprie dux erroris, quem qui ſequitur, errat, a Francico *wiſo* dux, quod vulgus inſigni depravatione

tione mutavit in *wiſch*. Teſtimonia Francorum vide infra in *weiſen* ducere.

IRT, epulum, præcipue feſtivum, quamvis etiam de prandio uſurpetur apud Septemtrionales, quibus *dag-urd* prandium, & *daguerdarmal* tempus prandii, apud VEREL. in Ind. Varie ſcribitur apud auctores, *ort*, *urt*, *yrd*, quos vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 888. & STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 845. Familia vocis apud Græcos quærenda, quibus ἑορτὴ, Ionice ὀρτὴ feſtivitas ἑόρτιος feſtivus, ἑορτάζω epulor, feſtivitatem ago. Franci inde habent *uuirten* epulari, præpoſito W. nos *bewirten* epulo excipere. Sed cum pleraque apud Græcos, quæ noſtris ſimilia ſunt, a Scythis relicta ſint, quos Græciam ante Græcos tenuiſſe fama eſt, hinc fieri poteſt, ut hæc quoque ex eodem fonte prodierint, unde Germanis dicendi initium.

IRRZEN, allicere. Ita vulgus apud Auguſtanos. Sed proprie eſt allicere in vitium, a Gothico *airzjan* ſeducere. Cod. Argent. Joh. VII. 12. *airzeith tho managein*, ſeducit turbas. Matth. XXVII. 63. *jains airzjands quath nauh libands*, ſeductor ille dixit adhuc vivens. Confer *irren* ſeducere.

IRZEN, voſſitare, unum multitudinis numero compellare. Ab *ihr* vos, quod vide.

ISIS, dea quorundam Suevorum apud TACITUM Cap. IX. de M. G. *Pars Suevorum & Iſidi ſacrificat. Unde cauſa & origo peregrino ſacro, parum comperi, niſi quod ſignum ipſum in modum Liburnæ figuratum, docet advectam religionem.* Primum & vetuſtiſſimum Numen Germaniæ præter Deum fuit *Terra*, origo & initium Gentis, ex antiqua perſuaſione. Hanc *Senones*, Suevorum antiquiſſimi, absque ullo ſimulacro colebant, vinculo contenti humilitatem & ſubjectionem rectori omnium Deo demonſtraſſe, ut eſt apud TACITUM Cap. XXXIX. Horum vero poſteri videntur multa in cultu mutaſſe, & religiones quoque alienas adſciviſſe, ut jam ſemel vidimus in *Herthe*. BOCHARTUS credidit, coloniam ab Hercule ex Ægypto deductam, cultum Iſidis Germaniæ importaſſe. Taciti ævo Iſis nondum habuit fanum in urbe, ſed extra pomœrium tantum. Potuit tamen Iſiaca ſuperſtitio, quo tempore Auguſtus eam edictis repreſſit, per ſacrificulos veniſſe ad Gallos, & a Gallis ad Germanos. Sed undecunque ad Germanos ſit advecta, neſcio quo pacto Tacitus advectum illum ex *Liburna* colligat. Nam auctores, qui poſt Tacitum ſcripſerunt, *Liburnam* inter ſacra Iſidis ſymbola memorant. Vide MACROBIUM Lib. I. Saturnal. Cap. 20. LACTANTIUM Lib. I. Cap. 11. JUL. FIRMICUM *de errore prof. relig.* De cultu Iſidis apud Gallos vide MARTINUM Lib. IV. de Rel. Gall. Cap. 22. De cultu Iſidis apud Germanos, ejusque memoria in nominibus urbium, *Iſenacum*, *Islebia*, *Iſenberga*, SCHEDIUM de Diis Germ. pag. 155.

ISOP, ſpecies fruticis, qui Heb. *ezoph*. Græc. ὕσσωπος, Lat. *hyſſopus*.

IST, tertia perſona præſentis verbi *eſſe*, Perſis *aſt*, Græc. ἐςὶ, Lat. *eſt*, Goth. Franc. & Alam. *iſt*, Angloſaxon. Angl. & Belg. *is*, Camb. *i*. Islandi dicunt *er*, Suec. *ær*, a *wæren* eſſe.

ISTER, pars inferior Danubii. Alias *Hiſter* lingua Beſſorum, Thracum, Getarum, & Dacorum. JORNANDES de reb. Get. Cap. XII. *Sed quia Danubii mentio facta eſt, non ab re judico, pauca de tali amne egregia judicare. Nam hic in Almannicis arvis exoriens, LX. habet a fonte ſuo flumina uſque ad oſtia in Pontum vergentia, per mille ducentorum paſſuum millia hinc inde ſuſcipiens flumina in modum ſpinæ, quæ coſtas & cratem intexunt. Omnino ampliſſimus eſt, qui in lingua Beſſorum* HISTER *vocatur.* Vox Thracica videtur eſſe ab ὕδωρ aqua, inſerto S. Thracum linguam Phrygicæ ſimilem fuiſſe, me legiſſe memini. Quod ideo dico, quia ὕδωρ eſt vox Phrygia, teſte PLATONE in Cratylo. Nec aliud ſonat DONA, quo nomine pars ſuperior ejusdem fluminis deſignatur, quam aquam. Plura fluviorum nomina, quæ præter aquam nihil ſignificant, vide in *don*, *dur*, *lan*, *ſau*.

JU, *juh*, *juch*, *juw*, interjectio lætantis, quæ videtur eſſe vox naturæ. Nam & apud Gr. ἰὼ & ἰοῦ bacchantium, & apud Latinos *io* ovantium exclamatio eſt. Angli videntur inde habere *joy* lætitia, Galli *rejouir* lætari, lætitia afficere.

JUBEL, jubilum, vox læta, ſed indiſtincta, *jubel-geſchrei* ovatio, clamor lætitiæ, *jubel-jahr* annus ſæcularis, ab exclamatione ſic dictus, *jubilieren* jubilare, lætitia efferri, & præ lætitia exclamare. Plerique ducunt ab Heb. *jobel*, & hoc a *Jubal*, primo Muſices inventore, quaſi clamor lætantium non a natura, ſed ab arbitrio inſtitutus ſit, quod minime verum. Nam *jubilare* non eſt articulata, ſed ruſtica voce inclamare, ut docet FESTUS in verbo. A *juw* vero facile fit *jubel* & reliqua, W. ut ſæpe alias in B. mutato.

JUCHEN, clamorem lætum tollere, ſed nihil ſignificantem. A voce naturali *juch*. Inde frequentativ. *juchzen* vel *jauchzen* clamorem illum ingeminare.

JUCHERT, vel *jauchert*, menſura ruris, agricolis, quam eruditis notior, quæ pro varietate regionum & ipſa variat. Vi vocis eſt ager unius jugi, h. e. tantum agri, quantum juncti boves uno die exarare poſſunt, componiturque ab Angloſaxonico *irth* ager, terra arabilis, & *joch* jugum boum. Latinis dicitur *jugerum*, quod ſono & menſura convenit.

JUCHTEN, corium bovinum, colore rubro infectum, ſic dictum, quod ſemper bina conjungantur convolvendo, a *jochen* jungere. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Sed præſtat ab ipſo colore rubeo nomen ducere, qui Celtica lingua dicitur *coch*, ut demon-

demonſtravi in *kauch* cornix. *Koch* in Dialectis facile mutatur in *goch* & *joch*.

JUCKEN, fricare, ſcalpere, ſcabere. Gloſſ. Pez. ſcalpentes *juchalonta*, ſcalpentes *juchante mit linden uuorton*. Bonus verbi ſenſus, non abuſivus, ut STILERUS exiſtimat, ſed legitime factus a Græc. ξύειν radere, ſcalpere, per proſtheſin & metatheſin. Litera ξ. componitur ex κ. & σ. & in ore barbaro perdit ſibilum ſuum, ut omnes literæ Græcorum compoſitæ. Vide *Proleg.* Sect. IV. in *apocope*. Ab hoc verbo ſcabies Angloſaxon. dicitur *gictha*, Germanis *juck*, ut *gnæze* a κνίζειν.

JUCKEN, prurire. Belg. *jeuken*. Opinor a καίειν, urere, incendere, per proſtheſin & metatheſin, quia prurire eſt ardere, nonſolum fricandi libidine, ſed etiam ipſius humoris æſtu & acrimonia. Hinc etiam Lat. *prurire* multorum judicio idem valet ac *perurere*. Hic verbi ſenſus cum præcedenti non debet confundi, & ab illo pruritus Angloſaxon. dicitur *gycenys*, Belgis *jeukte*, Anglis *itch* pro *ick*, noſtris *juck*.

JUGEND, juventus & juventa. Gothis *junda*, in abl. *jundai*, Luc. XVIII. 21. Angloſaxonibus *geoguthe*, ibid. & alibi *jogoth*, *juguth*. Francis *jugund*. Gloſſ. Boxh. *jugund* pubertas. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVI. 27. *in jugundi uuard ſi uuitua*, in juventa facta eſt vidua. Idem Belgis *jeugd*. Cuncta diverſis modis ſyncopata, & per varias terminationes abſtracta ab adj. *jung* ætate novus. Apud OTFRIDUM (quod pridem obſervavit JUNIUS) ſcribitur etiam *jungend*, ut liqueat eſſe a *jung* Lib. I. Cap. IV. 67.

Iſt er ouh ſon iungendi
Filu faſtendi.
Erit quoque a pueritia
Multum jejunans.

De terminatione *end* in voce Otfridina & hodierna, vide *Proleg.* Sect. ult.

JUNG, recens natus, nuper genitus, *jung werden* naſci, in lucem edi, ætatem incipere. A γείνομαι naſcor, gignor, per medium derivandi G. Hic primus & princeps vocis ſenſus, ſoliſque (quod ſciam) Germanis cuſtoditus, qui poſtea ad omnes *ætate novos* translatus eſt.

JUNG, ætate novus. Gothis *jugga* in compoſitis, Angloſaxon. *geong*, comp. *geongre*, ſuperl. *geongeſt*, Francis & Alam. *jung*, Belgis *jong*, Anglis *young*, Scandis *ung* & *yng*, per aphæreſin. Gloſſ. Reenhielm. *ungmenn* parvuli. In reliquis Dialectis ultima litera abjicitur. Inde Lat. *junis*, Gall. *jeune*, Camb. & Armor. *jau*, *jou*, quod nimia mutilatione laborat. Dicitur autem ſenſu latiſſimo, nonſolum de homine, ſed etiam de rebus extra hominem, e. g. de vino novo, in Codice Arg. Marc. II. 22. Et cum ætate nova alia ſint *tenera*, alia *immatura*, hinc ad illa quoque ſignificatus prolatus legitur. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *geong* tener, immaturus. PEZRONIUS in Antiquitatibus Celticis nomen JOVIS deducit a Celtico *jou* junis, quod is inter liberos Saturni noviſſimus fuerit. Ingenioſe magis quam probabiliter. Nam *jou* in vitio jacet, & hoc vitium tam antiquum eſſe, ut nomen *Jovis* inde formari potuerit, vix credibile eſt.

JUNG, ab antiquis ſubſtantivatur, & tunc ſignificat (1.) perſonam ætate novam, *puerum* vel *adoleſcentem*, & collective *turbam hominum juniorum*. (2.) *pullum* animalis, & præcipue volucris.

JUNG, puer. Belgis *jonge*. HELVIGIUS tribuit Aramæis *jannik* pro puero. Quod convenit cum labio eorum qui pronunciare ſolent *junk*.

JUNG, adoleſcens. Verſio Angloſaxon. Luc. VII. 14. *eala geonga*, *the ic ſecge*, *aris*, heus adoleſcens dico tibi ſurge. TATIANUS Cap. CLXXXV. 12. *ſum jungo folgeta imo*, quidam adoleſcens ſequebatur eum. Gloſſ. Keron. juvenibus *jungein*. VEREL. in Ind. *unger* juvenis.

JUNGEN, turba hominum juniorum. Cod. Arg. Matth. VIII. 1. *laiſtidedun afar imma iunjons managos*, ſequebantur eum turbæ multæ. Quod ad reliquorum cognationem ſpectare, haud abs re judicat JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 178.

JUNGEN, pulli animalium, & præcipue volucrum. Cod. Arg. Luc. II. 24. *ei gebeina twos juggons ahake*, ut offerrent duos pullos columbarum. Rhythmus de S. ANNONE §. 45. *alſo dir ari ſinin jungin dut*, ſicut aquila facit pullis ſuis.

JUNGEN, pullos procreare. A *jung* pullus. Ita etiam Latinis a *pullus* fit *pullare*.

JUNGEN, & compoſite *verjüngen*, renovare, reparare. A *jung* novus ætate, quia renovata videntur juveneſcere & quaſi renaſci. Codex WILLERAMI Ambroſianus Cap. I. 3. *daz ſint die ſela die der geiungent ſint in dero toiſe*, hæ ſunt illæ animæ, quæ in Baptiſmo ſunt renovatæ. Et hæc lectio ſe tuetur interpretatione metrica ipſius Willerami:

Scilicet una ſalus in te ſanctis animabus,
Quas renovat lavacrum, veſtit ſtola juſtitiarum.

Si alii Codices aliter legant, id probitati ipſius verbi nihil derogat.

JUNGEN, *jüngen*, & compoſite *verjüngen*, abbreviare, ſervata proportione. Tempus & ſpatium commenſurantur. Hinc ſenſus ab uno ad alterum transferri potuit, eoque magis, quia gradus proportionis gradibus ætatis ſimiles ſunt. Ab hoc verbo ſcala geometrica, cujus ope totius plani compendioſa & proportionata fit repræſentatio, Mathematicis appellatur *verjüngter maſsſtab*, quia lineæ iſtius ſive ſcipionis ſive laminæ in minimas partes dividuntur.

JUNGER, *jünger*, minor ætate. Lat. *junior*, Gothis *juhiza*, Luc. XV. 12. Angloſaxonibus *geonger*, Franc. & Alam. *jungiro*, Scandis

dis *yngre.* Gloſſ. Keron. juniori *jungirin,* juniores *jungiron.* In loco S. Lucæ proxime citato junior ab interprete Angloſaxon. redditur *yldra,* h. e. ſenior, quia in Vulgata legerat *adoleſcentior,* quod æquivocum.

JUNGER, *jünger,* diſcipulus. Ratio appellationis manifeſta, quia initium diſcendi inter cultas gentes a flore ætatis ſumitur, & quia diſcipulus, etiamſi ſenex ſit, minor tamen eſt doctrina & experientia magiſtro. TATIANUS Cap. XLIV. 16. *niſt jungiro ubar meiſtar,* non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Vox pure Francica, & a Francis nobis relicta. Nam Gothi diſcipulum vocant *ſiponeis,* Luc. VI. 40. quaſi ſectatorem, ab ἕπω ſequor, adſpiratione in ſibilum converſa, judice JUNIO, quamvis ſecus ſtatuentibus MARESCHALLO & STIERNHIELMIO: Angloſaxones *leorning-cniht,* quaſi ſervum doctrinæ, in innumeris Evangeliorum locis: Alamanni *diſco* interprete KERONE, quaſi diſcentem. Hodie non utimur niſi in foro Theologico. An plures Linguæ nomen diſcipulis a viridi ætate decreverint, aliis inveſtigandum relinquo.

JUNGFER. V. *jungfrauw.*

JUNGFER, interdum vituperatur. Vide *merch.*

JUNGFRAUW, virgo, puella. Corrupte *jungfer.* WILLERAMUS Cap. I. 3. *vone diu minnont dih die iunkfrouuon,* propterea amant te puellæ. Vi compoſitionis *juniores domicellæ.*

JUNGLING, *jüngling,* adoleſcens, juvenis, junius. Angloſaxonibus *iungling,* Marc. XIV. 51. & alibi *geonling.* Apud Francos hactenus non occurrit. Germanis conſentiunt Angli & Belgæ. Cuncta ab adj. *jung* novus ætate, per terminationem *ling,* quæ qualitati ſubjectum tribuit. Gothi juvenem vocant *juggalaud,* quam vocem explicavi in *leut* homo. Cambri eundem vocant *jevangc* vel *jefangc,* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. p. 178. Armorici *jovanc* vel *jovangc,* apud PEZRON. in Ant. Celt. pag. 394. alia terminatione, eodem ſenſu ut Germani.

JUNGST, *jüngſt,* noviſſimus, ultimus, extremus. Angloſaxon. *geongeſt,* Franc. & Alam. *iungiſto.* Gloſſ. Keron. ultimus *iungiſto,* ultima *iungiſta,* in ultimo *in iungaſtin,* in ultimo gradu *in dero iungiſton ſteti.*

JUNGST, *jüngſt,* poſtremo, noviſſime. Gloſſ. Keron. ad ultimum *za jungiſt,* demum *az jungiſt.* TATIANUS Cap. CLXXXIX. 3. *zi iungiſton quamun zuene lugge urcundon,* noviſſime venerunt duo falſi teſtis.

JUNKER, contractum ex *junger herr,* junior domicellus, literis G. & H. in K. coaleſcentibus. Hodie tribuitur nobilibus tantum atque patritiis, ſed avorum memoria etiam Ducibus, quod pluribus demonſtrat Cl. ESTOR in Obſerv. ad Comment. Glaſ. pag. 27. nec non Cel. SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 498. Nam fuit aliquando tempus, quo Principes titulis a juvenili ætate deſumptis unice delectarentur, adeo ut ne *pueri* quidem nomen reſpuerent. Hinc *puer* nonſolum de hærede regni, ut *puer Apuliæ,* ſed de ipſo etiam Rege & Duce honoris gratia dicitur, ut probant formulæ *Rex puer* & *Dux puer* apud CANGIUM in voce *Infantes.* Quos videntur imitati Principes Germaniæ in titulo affectato *Junker.* Nam hunc Principes compellandi morem aliunde veniſſe, nec in ſinu Germaniæ antiquæ natum, colligitur ex iis, quæ dixi in *Elterman.*

JUPPE, ſupparus, veſtris talaris mulierum, olim etiam monachorum, Latino-Barbaris *jupa, zupa;* apud CANGIUM, Scandis antiq. *hiup,* Gallis *juppe, juppon,* Italis *giubba, giubbone,* Hiſpanis *aljuba.* VEREL. in Ind. *hiup,* chlamys. An ab *hup* femur, quaſi femorale? Dubito. Videtur potius a Mauris in Hiſpania proſeminatum. Nam in Lexico Coptico Arabicum *giubba* exponitur per per ἐπωμὶς, i. e. chlamys, obſervante MENAGIO in voce.

JUWEL, gemma, monile, & omnis ornatus ex lapide pretioſo. Angl. *iewel,* Belg. *juweel.* Sic dicitur quaſi *guwel,* a Gr. κειμήλιον, mutato M. in W. literam congenerem. De affinitate harum literarum vide *Proleg.* Sect. II. de permutatione Sect. III. Auctor elegantiſſimæ etymologiæ eſt GUL. OTHO REIZIUS in *Belga Græciſſante.* Latino-Barbari *jocalia* vocant, quaſi *jogalia,* manifeſta Germanicæ vocis imitatione, mutato W. in G. & poſtea G. in C. & non a Lat. *jocus,* ut SALMASIUS (quamvis multorum applauſu) jocatur. Vox Hiſpanica *joyel* in vitio jacet, & multo magis Gallica *joyau.* Utraque depravata eſt a Germ. *juwel,* illa per ſyncopen, hæc per ſyncopen & apocopen. A *juwel* porro eſt *juwelier,* & mutato W. in B. *jubelier,* gemmarius, gemmati operis artifex, qui Latino-Barbaris *jocularius.*

K.

KACHEL, cacabus, vas fictile. Diminutiv. ab obſoleto *kauch* vas cavum, cujus antiquitatem infra oſtendo. Niſi forte acceptum ſit a Gr. κόχλω roto. Fit enim rotando, nec aliter fieri poteſt. Ob ſimilitudinem transferri cœpit ad cubos teſtaceos fornacis, quia tam cavitate quam materia cacabos referunt. Inde compoſita, *kachel-ofen* fornax teſtacea, *ofen-kachel* teſta fornacalis. Sorabi a Germanis habent *kachli* fornax, *kachla* teſta fornacalis. Græcis κόχλος eſt omnis teſta.

KÆFER, ſcarabæus. Gloſſ. Ælf. bruchus *ceafor.* Gloſſ. Lipſ. *kevera* bruchus. Gloſſ. Schilt. *chever, ſunchever* bruchus (ſcarabæus ſolaris). STADENIO in Voc. Bibl. ſic dicitur a magnitudine mandibulæ, quæ Germanis inferioribus *kyf.* STILERO *kaubern* eſt

eſt maſticare, & difficulter mandere, ut edentuli ſolent, & inde *kæfer* inſectum omnia arrodens & abrodens. Alii vocem flectunt a Gr. κάραβος per metath. ut ejusdem originis ſit cum Lat. *ſcarabæus*, quod eſt a σκῶρ ſtercus. Si Græca origine opus ſit, malim a κόπρος ſtercus, unde Græcis κοπριῶνες ſcarabæi, quod ſtercoreas pilas provolvant.

KÆFIG, cavea, carcer avium. Diminutiv. a *kofe*, quod vide.

KÆLE, fauces. V. *kele.*

KÆLTE, frigus. V. *kalt.*

KÆMMEN, pectere. V. *kam.*

KÆMPFEN, certare. V. *kampf.*

KÆS, caſeus. Cambris *caws*, Hiſpanis *queſo*. KERO habet compoſitum *chaſeuuazzar* ſerum, aqua caſei. Sicut Romanis Græcisque butyrum diu fuit ignotum, ita vicisſim Barbaris caſeus. PLINIUS Lib. XI. cap. 41. *Mirum Barbaras Gentes, quæ lacte vivunt, ignorare aut ſpernere tot ſæculis caſei dotem, denſantes id alioquin in acorem jucundum, & pingue butyrum.* Hinc conjicere licet, rem & nomen rei a Romanis ad Germanos æque ac Britannos perveniſſe, citius quidem ad Germanos (hos enim lacte, caſeo, & carne vivere, diſerte teſtatur CÆSAR Lib. VI. de B. G.), ſerius ad Britannos, quos ætate Cæſaris nondum caſeo frequenter uſos eſſe, clariſſime apparet ex STRABONIS verbis L. IV. Geogr. *Moribus partim ſimiles Celtis, partim ſimpliciores & magis barbari, adeo ut nonnulli, quamvis lacte abundent, caſeum tamen non conficiant propter ignorantiam.*

KÆTE, arca. Vox Lipſienſibus propria, quam vide infra in *köte.*

KAFF, palea. Perſis *khah*, Angloſax. *ceaf.* Angl. *chaffe*, Belg. *kaf.* Evang. Angloſax. Matth. III. 12. *tha ceafu he forbærnth on unadwæſcendlicum fyre*, paleas comburet igne inextinguibili. Refer ad *kaw* vacuus, iners, levis. Eſt enim folliculus ſine grano. De Perſica voce vide Præf. ad Germ. §. XVII.

KAISER, imperator. Vox ab omnibus veterum Dialectis agnita & uſurpata. Hinc *Edictum ab Auguſto Cæſare* publicatum, Luc. II. 1. Gothis dicitur *gagrefts fram Kaiſara Aguſtau:* Angloſaxonibus *gebod fram tham Caſare Auguſto:* TATIANO Franco *gibot fon themo aluualten Keiſare*, Cap. V. 11. Nomen proprium Jul. CÆSARIS, Monarchiæ Romanæ conditoris, Auguſto primum adoptione, & deinde omnibus vel in Familiam Auguſtam & regnatricem, vel ad imperii communionem adoptatis communicatum: Tandem poſt devolutum ad Francos Germanosque Romanum Imperium omnibus Imperatoribus tributum. Præſtat hoc fateri, quam cum viro doctiſſimo GERARDO MEIERO, Theologo quondam Bremenſi, nomen ab eligendo repetere. Quamvis enim *kieſen* pro eligere, in omnibus veterum Dialectis obvium ſit, & non ſolum priſcis illis adoptionibus, ſed etiam ſecutorum temporum electionibus pulchre conveniat, & nihil omnino obſtet, quo minus omnis, qui ſucceſſorem ſibi ſtatuit, appelletur *kieſer*, h. e. elector: fieri tamen non poteſt, ut eodem vocabulo afficiatur is, qui ab alio ad hanc dignitatem electus eſt, quales ſunt hodie Imperatores, qui eliguntur, non eligunt. Quodſi origo Germanica quærenda eſt, rectius deducetur ab *heiſſen* mandare, imperare, quod Sorabis effertur *kaſu.* Hoc enim & Imperatori convenit, & dignum majeſtate ejus nomen eſt. Ejusmodi linguæ Germanicæ obſequia in vocibus exteris explicandis, plura depromere poſſem, niſi ab inſtituto meo eſſent aliena.

KAISERLICH, cæſareus, imperatorius. SOMNER. in Dict. Angloſax. *caſerlic* imperialis. Gloſſ. Pez. Decretum imperatorium *cheiſarlihha pimeinida.*

KAJUTE, cubile nauticum. V. *kojute.*

KAL, glaber, depilis. Perſis *kal*, Angloſax. *calo*, *calu*, Francis *chalo*, *chalauuer*, Lat *calvus.* Gloſſ. Pez. calvitium *chalauui*, decalvavit *gichalauuit*, recalvaſter *uochalauuer.* STIERNHIELMIO cognatum videtur cum *hæl* lævis, lubricus, & cum illo convenire in radice *glüen* ſplendere, in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 73. Promptiorem & expeditiorem etymologiam præbet vox Perſica & Latina, quam videmur imitari. Allegorice dicitur de parco, tenui, egeno. Inde *kalmeuſer* calvaſter, i. e. pauper, qui non habet unde veſtem mutet, a *muten* variare.

KALAND, calendæ, ſocietas quædam religioſa Sæc. XIII. in ſinu Germaniæ nata, *kaland-brüder* fratres calendarum, *kalandgilde* fraternitas calendariorum, *kaland-güter* bona fraternitatis. Pleriſque videntur nomen adepti a convocatione. Nam vocare Græcis eſt καλεῖν, Latinis *calare*, Islandis *kala*, Angl. *to call*, Suec. *kalla*, & *kallande* vocativus. Poſtea vox a ſocietate ad ſynodos & conventus ſocietatis, imo etiam ad domos & ædificia ſocietatis translata eſt. Berolini etiamnum eſt domus quæ *kalende* vocatur. In qua appellatione nihil inſolens. Jam enim apud Romanos non ſolum conventus ſacros & civiles, ſed etiam ipſa conventuum loca a *calando* appellata eſſe conſtat. Inde *Curia Calabra*, quod omnis juxta eam populus vocaretur, ut ſcribit MACROBIUS Lib. I. Saturnal. cap. 15. Et *calata Comitia* collegium Pontificum, vel regis ſacrorum vel flaminum inaugurandorum, cauſa convocatum, apud GELLIUM Lib. XV. cap. 27. Quo minus mirum videri debet, ſi eadem vox noſtris quoque Fratribus eodem ſenſu placuit. Conveniebant autem ſingulis, ut ferunt, *Calendis*, quæ res multis ſuſpicionem movit, tanquam nomen illis inde adhæſerit. Inſtitutum ab initio parum aut nihil habuit criminis: Poſtea vero degeneravit in convivia & compotationes. Inde verbum natum *kalendern* bacchanalia vivere, cujus meminit Cel. PAULLINI. Viget adhuc ſubſtantivum in quibusdam locis, ubi

ubi Synodi & Conſiſtoria *Calandia* vocantur. De Societatis hujus ortu & interitu multi multa ſcripſerunt, TENTZELIUS, BECMANNUS, FELLERUS, CALVÖRIUS. Sed inſtar omnium eſt R.D. BLUMBERGIUS in opuſculo Germanico *Abbildung des Kalandes.*

KALB, fœtus. Refer ad *kalben* fœtare. Dicitur enim ſenſu latiſſimo de genere bovino, cervino, caprino, cetario, præcipue in compoſitis, cujusmodi ſunt, *kuh-kalb* vitulus vaccæ, *hirſch-kalb* hinnulus cervæ, *reh-kalb* hinnulus capreæ, *meer-kalb* vitulus phocæ, proprie marinus. Quæ certe idoneo ſenſu dici non poſſent, niſi in notione fœtus convenirent. Poſtea ſenſus ab audacibus translatus eſt (1.) ad ea quæ fœtui ſimilia ſunt. Inde *monkalb* mola, moles carnea in utero mulierum. (2.) ad ea quæ non partu ſed vomitu eduntur. Inde *kalb* vomitus, *kalb machen* cibum vomendo reddere.

KALB, vitulus. Angloſaxon. *celf*, Luc. XV. 27. item *calf, cælf, cealf*, Francis & Alam. *chalp*, Belg. Suec. & Angl. *kalf, calf.* Gloſſ. Pez. paſcualem vitulum *vaſal chalp.* ISIDORUS circa finem: *chalp ſona dheru Judæiſchun euu*, vitulus de circumciſione. Veteres Gallos vitulum *galba* appellaſſe, multi tanquam a SUETONIO traditum arripiunt, quamvis ille non vitulum, ſed hominem præpinguem Gallis ita vocari innuat. Vide *galb* pinguis. HELVIGIO eſt nomen Hebræum, ab *alluph* bos, per proſtheſin factum: MARTINIO Græcum, ex γάλα & βȣ̃ς compoſitum. Sed revera nihil aliud eſt quam fœtus, & dicitur de fœtu vaccæ per ſynecdochen generis.

KALBEN, fœtare, fœtificare. Apud SOMNERUM *calfian* exponitur *fœtare* & *vitulum edere.* Sed fœtare eſt prius & generalius, & reliquorum agmen ducit, primo quidem fœtuum in genere, poſtea vitulorum in ſpecie. Ipſum vero probabiliter oritur a κοιλία venter, per medium derivandi antiquum *wen*, & primo fuit *kalwen*, poſtea mutatis labialibus *calfian* & *kalben.* Quid enim eſt fœtare, niſi ventre edere? De particula *wen* vide *Proleg.* Sect. VI.

KALBEN, vitulum edere. Angloſaxon. ut ſupra, Belg. *kalven.* A *kalb* vitulus.

KÆLBERN, vitulum edere. Frequentativ. a *kalben* ejusd. ſignificatus.

KÆLBERN, laſcivire, procaciter ludere, lætitia exilire, *kælberhaftig* ludibundus, petulcus. A moribus vituli, ut *vitulari* apud Latinos. FESTUS: *Vitulans lætans gaudio, ut prato vitulus.* Pſal. XXIX. 6. *ut exſiliant ſicut vitulus.*

KALCH, *kalk*, calx. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *calch* calx, creta. Gloſſ. Pez. paries dealbata *gichalchtiu mura.* MARTINIO judice e Lingua Lat. in reliquas manavit. Plures, inquit, Linguæ eam vocem retinent, ut nobis *kalck* vel *kalkh*, Angl. *chalke* (quod & creta eſt), Ital. *calcina*, Hiſp. *cal*, Gall. *chaux* pro *chaulx.*

KALDAUNEN, exta, inteſtina. Cambris *coludd.* Videtur per ſyncopen ortum e Gr. κοτυληδὼν, quo omne cavum ſignificatur. Ita vocem explicat HENISCH. in Theſ. L. Germ.

KALMEUSER, quid ſit, vide in *muten* mutare. Origines Hebræas qui deſiderat, adeat HELVIGIUM.

KALMUS, juncus aromaticus. Pleriſque venit a Lat. *calamus.* Et favet conſuetudo, quæ *calamum aromaticum* vocat. ECCARDUS in Diſſert. de Uſu & præſtantia ſtudii Etymol. in Hiſtoria, vocem a *Calmuccis*, gente Tartarica, derivat, tanquam res ab illis ad nos venerit: Sed in fine Diſſertationis ad *calamum* revertitur.

KALT, frigidus. Goth. *kald* Matth. X. 42. Angloſaxon. *ceald*, Franc. & Alam. *chalt*, Belg. *koud*, Angl. *cold.* A *külen* algere. Convenit Lat. *gelidus.*

KÆLTE, frigus. Goth. *kald* Joh. XVIII. 18. Angloſaxon. *ceald* ibid. & alibi *ciele, cyle*, Franc. & Alam. *chalti.* Gloſſ. Pez. frigore *chalti.* VEREL. in Ind. *kuldi* frigus. Refer ad eundem fontem. Affinia cenſentur Chald. *gelid* gelu, Græc. κιέλλη pruina, & Lat. *gelu.*

KAM, mucor. V. *kaum.*

KAM, cereviſia. V. *bier.*

KAM, manus. Significatum pridem ſopitum primus inſtauravit ECCARDUS ex Lege Salica, Tit. XXIII. 1. ubi *cham* haud obſcure ponitur pro manu. Huic voci tantam tribuit antiquitatem, ut ex illa proveniſſe putet primo *han*, & deinde *hand.* Ipſum vero *cham* derivat a Græc. κέειν vel *hauen* ſcindere, ob inciſuras manus. Veritatem ſignificatus evincit (1.) quod eadem vox tribuitur omnibus rebus, quæ ſimiles manui habent inciſuras, pectini, criſtæ &c. (2.) quod inde manifeſto derivantur *cambium* ſubſcriptio manus & permutatio, *cambire* permutare, de manu in manum tradere, unde Italis remanſit *cangiare*, & ab illo Gallis *changer* judice ECCARDO. (3.) quod manus ob eandem cauſam vocatur *tatze*, ut vidimus in loco. Hodie *kam* ceſſat. Superat tamen in derivatis, *kæmpfen* certare, *bekommen* accipere, quæ certe originem ad manum referunt.

KAM, pecten. SOMNER. in Dict. Angloſa[x]. *camb* pecten. Gloſſ. Keron. pecten *cana*[...] picten *campo.* Senſus a manu, antiquior[e] illo & naturali pectine, quo paupertas u[ti] ſolet, & prima temporum ſimplicitas hau[d] dubie uſa eſt, ad pecten arte factum, & ma[]nui perſimile, translatus.

KAM, criſta, *hanen-kam* criſta galli. Glo[ſſ.] Keron. criſta *hanencamp.* Quia pectinis in[] ſtar ſerrata.

KAM, apex, *helm-kam* conus galeæ. Glo[ſſ.] Ælf. pag. 63. criſta *helmes camb.* Quia caci[]men galli videtur referre.

KAM, ſcapus, unde acini dependent, cujus r[a]muli digitis fiſſis ſimiles ſunt.

KAM

KAM, juba equina. V. *kæmmen.*

KÆMMEN, comere. Utrumque a *kam* pecten. Inde cæſaries Græcis κόμη, Latinis *coma*, quia pectitur. A *kæmmen* rurſus fit *kam* juba equina.

KAMRAD, rota quædam dentata, ab inciſuris, quas in circuitu habet, ſic dicta.

KAMER, *kammer*, camera, καμάρα. Gloſſ. Keron. cellam hoſpitum *chamara diro keſteo.* Gloſſ. Pez. archivo *puoch-chamaro.* Oritur a *camurus* curvus. VIRGILIUS Georg. 3.

- - *camuris hirtæ ſub cornibus aures.*

SERVIUS: *Camuris, curvis, unde & cameræ appellatæ ſunt.* Et obſervat ISIDORUS, urbem Piceni præclaram CAMERINUM a curvitate ſitus ita appellatam eſſe. Sed unde Latinis curvus dicatur *camurus*, philologi ignorant. Veroſimile eſt, Latinos eam vocem ab Umbris accepiſſe ut plures alias, quæ poſtliminio novis terminationibus affectæ ad Celticos populos redierunt. Nam Celtica lingua *camm* eſt curvus, & *cammu* curvare. Prius a Cambris, poſterius ab Armoricis etiamnum cuſtodiri, teſtis BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. Ergo *camera* vi originis erit opus fornicatum, aut ſimilis ſtructura. Hic primus vocis ſenſus, qui poſtea privatim ad omnia ædium loca ſecreta & ſeparata, cellas, cœnacula, dormitoria, publice ad conclavia rationum & tribunalia Principum, translatus eſt. Et hactenus *camera* erat ſtructura artificialis. Poſtea vero ad ſtructuram humani corporis ejusque cellas vox aptari cœpit. Inde *herzkammer* præcordia.

KAMPF, pugna. A *kæmpfen* pugnare. Dicitur antiquitus (1.) de bello ſeu expeditione bellica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *camp*, *comp* bellum, caſtrum, *camp-hade*, *comp-hade*, *camp-dom* militia, *comp-werode* milites, exercitus. Gloſſ. Keron. militia *chamfheit.* Inde Gallis *campagne* expeditio bellica. (2.) de pugna exercitus cum exercitu. Inde Armoricis *camp* pugna, apud PEZRON. in Ant. Celt. pag 430. & Cambris *cammon*, *cammawn* prælium, pugna, conflictus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. (3.) de duello, ſeu vindicta privata. Extat eo ſenſu in Jure Prov. Alam. cap. 386. cujus inſcriptio: *ditz iſt uon kamphe*, hoc agit de duello. Inde Italis *campo* duellum. Et huc ſpectat ex Decreto Taſſilonis §. 6. *camfwic* duellum, a *wig* bellum, quaſi bellum contentionis & vindictæ privatæ. (4.) de certamine ludicro. Inde Cambris *campau* ludi, quales Olympici, apud Boxh. loc. cit. Latini inferiores eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *campus.* Sagarum vero Scriptores utuntur ſyncopato *kapp*, quod vide apud VEREL. in Ind.

KÆMPFEN, pugnare, militare, præliari, ſenſu latiſſimo. Armor. *campa* apud PEZRON. loc. cit. Angloſax. *campian*, Alam. *chemfan*, Lat. Barb. *campire.* Gloſſ. Keron. militare *chemfan*, militans *chamffanti*, militanda ſunt *ze chamfanne ſint.* Cuncta a *kam* manus. Quemadmodum enim Græcis a μάρη manus, recte & decenter derivatur μάρναμαι dimico, Latinis a *vola involare*, a *pugnus pugnare:* Ita Germanis a *kam* manus, telo hominis naturali, & antiquiſſimo belli tam publici quam privati inſtrumento, venuſte deducitur *kæmpfen*, pugnandi & certandi ſignificatu. Labiales M. P. F. ſe mutuo attrahunt. Et huic ſenſui progenerando vox Germ. longe idonior eſt Hebræa *caph* manus cava, quæ litera M. in medio deſtituitur. Simile derivatum vide in *fechten.*

KÆMPFER, pugnator. Dicitur antiquitus (1.) de milite. Hinc miles Angloſaxonibus vocatur *cempa* Luc. III. 14. Francis *chempho.* Gloſſ. Pez. tiro *chempho.* TATIAN. Cap. XIII. 18. *fragetun in tho thie kemphon*, tunc interrogabant eum milites. (2.) de gladiatore. Gloſſ. Iſid. *campiones* gladiatores, pugnatores. (3.) de duellatore. Hinc duellator Latino-Barbaris appellatur *campio*, Italis *campio*, Gallis *champion.* Non quod in *campum* deſcendat pugnandi cauſa, quaſi a loco nomen adeptus, ſed quod cum adverſario arma manusque conferat, a *kæmpfen* dimicare.

KAN, mucor. V. *kaum.*

KAN, adject. vetus, generatim *cavum & cavatum cum longitudine quadam* ſignificat. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Quod ſi verum eſt (vereor autem ut per conjecturam hoc ſcripſerit), commode inde derivari poſſunt,

kan ſcapha, arbor cavata, Hiſp. *canoa*, Gall. *canot*, item *canna* pro genere navis apud JUVENALEM, & *canna* pro arundine.

kanne cantharus, vas oblongum, Ælfrico in nominibus vaſorum *canne*, quod imitantur Latino-Barbari in *canna*, apud CANGIUM.

kanon machina bellica, Italis *canna di ferro* tubus ferreus. Niſi ſit a Gr. κανέω occido.

kaneel cinnamomum, arundo aromatica, Ital. *canella*, Græc. inf. κανέλλα.

kanal receptaculum aquæ, Lat. *canalis.*

Quæ certe in notione longitudinis & cavitatis conveniunt. Sed qua lingua *kan* id ſignificet, quod STILERUS voluit, reſtat adhuc inquirendum.

KANKER, aranea. Tria ſunt aranearum genera. Primum genus non texit. Alterum exiguas telas præpandit angulis parietum, aut cavernis in terra. Tertium ſtamina ducit in aëre, facitque rete ſcutulatum, tanta arte & ſubtilitate, ut merito ſuo appelletur *genus erudita operatione conſpicuum*, a facundiſſimo rerum naturalium præcone PLINIO Lib. XI. Cap. 24. Hoc genus exiſtimo a noſtris vocari *kanker* per apocopen, a toto *kanker-ſpinne* aranea cancellati operis artifex. Nam *cancrum* antiquis cancellum & reticulatam ſtructuram denotaſſe, ex FESTO probat MARTINIUS in voce.

KANT, ora, margo, extremitas rei, ſive in circulum, ſive in angulum deſinat. Alia tamen

tamen eſt etymologia circuli, alia anguli, alia oræ.

KANT, orbis, circulus. Cambris *cant* eſt orbiculus, circulus, Græcis κανθὸς circulus ferreus, qui rotam ambit, Latinis *canthus* ferrum quo rotæ vinciuntur, quam vocem ex Africa oriundam eſſe ſcribit QUINTILIANUS. Cambricam vocem cum reliquis ſiſtit JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 194. CANTIUM in Britannia a rotundo litoris ambitu veteribus ſic nominatum eſſe, exiſtimat BAXTERUS in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 66. Hodie dicitur KENT, olim *Cant*. Inde *Cant-wara-byrig* Cantuaria, Cantianorum burgus, apud SOMNER. in Dict. Angloſax. Cuncta fortaſſe ab Heb. *chne* curvare.

KANT, angulus. Græc. γωνία, Belg. *kant*, Ital. *canto*, Gall. *coin*. Græcis κανθὸς eſt angulus oculi. Et miratur FERRARIUS, ab oculi parte angulos omnes ita appellatos eſſe. Sed hæc admiratio non habet locum. Nam angulus dicitur *kant* a κεντέω pungo, quia in cuſpidem deſinit. Si Græci angulum oculi eodem nomine deſignant, haud dubie ad lineas concurrentes reſpexerunt.

KANTON, ora, regio, provincia. Duci ſolet a *kant* circulus: nec incommode, quia diſtrictus ſolent vocari *kreiſe*, h. e. circuli. Sed fortaſſe rectius habetur pro pago ex centum villis compoſito, ſive appellatio orta ſit a Lat. *centena*, ſive a Britannica voce *cant* centum. Confer dicta in *hundert* centum. A *kanton* Galli habent *cantonner*, in oram regionis alicujus ſe recipere.

KANTZEL, ſuggeſtus. A *cancellis*, ſive ſeptis, quibus clauditur.

KANTZLER, cancellarius, miniſter a cancellis. *Cancelli* autem dicebantur ſepta curiarum, eum in finem facta, ne jus dicentes, aut epiſtolas regias recitantes, a populo premerentur. Prima *cancellarii* mentio occurrit apud VOPISCUM in *Carino*, qui floruit circiter A. C. 287. ſed humilis, & parum magnifica. Poſt alterum vero ſæculum in immenſum crevit hæc dignitas, quam fuſe & eleganter deſcribit CASSIODORUS Variar. Lib. II. formula 6. Primo autem erat *ſæcularis* poſtea *eccleſiaſtica*. Rationes reddit Cl. ESTOR in Commentario de Miniſterialibus pag. 37. his verbis: *Quemadmodum Regibus Francorum moris erat, in Capella regia Monimenta Regni & Diplomata depoſita cuſtodire: ita hoc Clero anſam ſuppeditavit, Cancellariam ad ſe trahendi, quod quidem ipſis eo magis ex ſententia ceſſit, quo Clerici tunc temporis fere ſoli litteris bonis erant imbuti. Nec hoc ita in Francia ſolum, ſed & de Anglia ſua idem probat Spelmannus, Archivum fuiſſe conditum in Capella.* Ex quo fiebat, *ut Archicapellanus ſimul Cancellarii munus adminiſtraret.* Cum vero in Francia Orientali tres eſſent Metropoles Eccleſiaſticæ, *Moguntina*, *Colonienſis*, & *Trevirenſis*, & in quavis Metropoli Capella Regia cujus Archicapellanus erat ipſe Metropolita; hinc intelligitur, quibus ex cauſis Archiepiſcopi Germaniæ tres præcipui, Moguntinus, Colonienſis, & Trevirenſis, Cancellarii dignitatem fuerint conſecuti. Horum quiſque lapſu temporis peculiarem adeptus fuit cancellariatum, & Eccleſiæ ſuæ proprium, Moguntinus per Germaniam, Colonienſis per Italiam, Trevirenſis per Galliam. Quæ cum ab hoc loco aliena ſint, ſciendi cupidos ad Diſſertationem V. C. JOH. JACOBI MASCOVII *de Originibus Officiorum Aulicorum S. R. I.* remittimus. Hodie iſta dignitas ab Eccleſiaſticis ad Sæculares rediit, ſaltim inter Proteſtantes. Ceterum de variis *Cancellariorum* generibus, appellationibus, & officiis, conſuli poſſunt SPELMANNUS & CANGIUS in Gloſſariis.

KAPAUN, capo. Vide *kapp-han*, quod rem & affectionem rei melius exprimit.

KAPFEN, *köpfen*, ſcindere, ſecare, amputare. BROCKS irdiſch. Vergnüg. in Gott pag. 474. part. 2. *man radet unkraut aus, man köpft die ſchlanken weiden.* Factum ab antiquiori & ſimpliciori *kappen*, quod vide.

KAPPE, tegumentum. Gloſſ. Pez. operimento *chappa*. Idem Græcis σκέπη, a σκέπω tego. Cuncta ab Heb. *chapha* tegere, operire, judice MARTINIO. Hic primus vocis ſignificatus, a tegendo, uti patet, deſumptus, & antiquitus omnibus corporis tegumentis, ſæcularibus & ſacris, virilibus & fœmineis, communicatus. Quod nunc per inductionem oſtendam, facto a capite initio.

KAPPE, tegumentum capitis. Dicitur antiquitus primo de mitra, quæ hemisphærii inſtar verticem tegit. Inde Latino-Barbaris *capellus*, a diminutivo *kæplein*. Secundo de pileo. Hinc pileus Cambris dicitur *cap*, *cappan*. Angloſax. *cæppe*, Gallis *chapeau*. Tertio de galero. Inde Græcis καπάνη, quod apud HESYCHIUM exponitur galea e pilis. Nugantur, qui hæc & ſimilia a *capite* vel *capillis* deducunt.

KAPPE, velamen capitis, ſive tunicæ aut chlamydi aſſutum ſit, ut olim, ſive a reliquo veſtitu ſeparatum, ut hodie. Græcis inf. κάπα, κάππα, Latino-Barbaris *capa*, Gall. *chape* & *chaperon*, probante CANGIO ex Hiſtoriæ fabuloſæ Scriptoribus Gallicis. Eodem obſervante, Manfredus quidam *Capa & refugium infidelium & malignantium* dicitur, quod apud illum deliteſcerent, tanquam ſub capa, quæ os vultumque tegit. Inde compoſita, *nebel-kappe* tegumentum magicum, caput obnubens, & geſtantem aliorum conſpectibus ſubducens, *flor-kappe* peplum ex nebula lintea. Imo etiam *kappe* ſe ſolo ſæpe velamen fœmineum ſignificat. A *kappe* eſt *verkappt* larvatus.

KAPPE, cucullus, veſtis monachalis, olim ſine manicis, nec ad talos demiſſa, ſed caput tantum humeroſque tegens. Anglo-ſaxonibus *cæppe* apud SOMNERUM, Latino-Barbaris *capa*, & diminutive *capella*. PAPIAS: *Cucullus, genus veſtis monachalis, quam Capam*

Capam dicimus. De diminutivo vide CANGIUM in voce, & de interdicto manicarum uſu eundem in *capa.* Hodie utimur compoſito *münchs-kappe.*

KAPPE, chlamys, veſtis ſacerdotalis. Angloſaxon. *cæppe*, Lat. Barb. *capa.* Hodie chlamys ſacerdotalis in quibusdam Germaniæ locis dicitur *chor-kappe*, a choro, ubi præcipuus ejus uſus.

KAPPE, ſagum, paludamentum, caracalla, veſtis militaris. SOMNER. in Dict. Anglo ſaxon. *cappa* caracalla. Forte ſicut nomen Gallicum adhæſit imperatori ANTONINO CARACALLÆ, ita Francicum HUGONI CAPETO, tertiæ ſtirpis regiæ in Francia conditori. Nam Occitani etiamnum *Capetos* vocant ruſticos, qui cappis caput tecti incedunt, memorante CANGIO. Sed nihil definio, quia alia Dialecto *capeto* ludificatorem ſignificat, quod in hunc Principem non minus quadrare videtur. Vide dicta in *gapen* illudere.

KAPPE, veſtis urbana utriusque ſexus, alias tunica, pallium, induſium, mantile &c. Perſis *capyris* eſt tunica manicata, apud POLLUCEM Lib. VII. 13. HESYCHIO καππάτια ſunt γυναικεῖα ἱμάτια, fœminea indumenta. Latino-Barbaris *capæ* ſunt pallia & talares, & veſtes viris fœminisque communes apud CANGIUM in voce. In Indice VEREL. *kappa* exponitur pallium. Italis *cappa* dicitur pallium muliebre, quali utuntur Venetianæ, teſte FERRARIO. Hanc *capam* ISIDORUS ſic dictam ſcribit, *quod quaſi totum hominem capiat*, Lib. XIX. Originum Cap. 31. Sed nova etymologia opus non eſt, cum ratio nominis ex prima ſignificatione abunde eluceſcat.

KAPPEN, cædere, ſecare, præcidere. Belgis *kappen*, Angl. *chippe*, Gall. *couper*, Latino-Barb. *capulare*, & præpoſito ſibilo *ſcapellare.* Græci eodem ſenſu dicunt κόπτειν, & in Aoriſt. ſec. κοπεῖν. Inde Perſis *copis* gladius non punctim ſed cæſim feriens: Græcis κοπὶς falx, gladius, bipennis, ἀποκοπὴ truncatio: Æolibus σκίφος gladius: Latinis *capo* gallus cui teſtes præciſi, *caper* quaſi præciſor, quod virgulta carpat maleficum frondibus animal: Angloſaxonibus *cyp* trabs, lignum dolatum: Belgis *kap mes* culter inciſorius: Anglis *chip* aſſula, ſegmentum ligni, *chip-ax* aſcia: Germanis *kipper* mutilator monetæ. Gallis *coup* ictus, fruſtum, *cep* ſarmentum, pars reſecta vitis, alias palmes & propago. Et huc etiam ſpectat *cipp* truncus arboris, vox antiquo-Gallica apud CÆSAREM. Litera K. in aliis quoque vocibus ſimiles mutationes obire ſolet.

KAPP-HAN, gallus caſtratus. Armor. *cabon*, Angloſaxon. *capun*, in Gloſſis Ælfrici, Belg. *kapoen, kapuin*, Gall. *chapon*, Gr. inf. κάπων, Lat. *capo.* Primus e Latinis, quantum ſcio, MARTIALIS *caponem* nominavit: PLINIO tacente, qui vocem illam ut barbaram videtur repudiaſſe. Vox Germanica, quæ cæteris clarior & melior, a caſtratione deſumpta eſt. Caſtrantur autem Galli, non lumbis aduſtis candente ferro, ut PLINIO perſuaſum, ſed teſticulorum præciſione. Et hinc illis nomen a *kappen* præcidere, amputare.

KAR, verbale a *keren*, vertere, ſignificat quantum poteſt, *verſuram* & *vices.* Angloſaxones utroque ſenſu dicunt *cerre.*

KAR, cura, ſtudium ſerium. Evang. Goth. Joh. X. 13. de mercenario: *ni kar iſt ina thize lambe*, non habet curam ovium. Originem & conſenſum Linguæ Celticæ & Saxonicæ vide in *kur* ejusd. ſignificatus.

KAR, ſollicitudo, cura anxia, & omnis affectus ex triſtitia ortus. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *cara, carc* cura, *caran* ſollicitum eſſe, *cearig, carfull*, ſolicitus &c. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *car* odium, livor.

KAR, querimonia, luctus. Refer ad *keren* queri. Inde Francis *charalih* luctificus. Gloſſ. Pez. lugubre *charalih.* Metonymice eſt dies luctus. Inde *chara* feralia, dies luctuoſus quo damnatus ad mortem ducitur, quam interpretationem debemus R. D. DIECMANNO in Spec. Gloſſ. R. Mauri pag. 122.

KAR, ſenſu forenſi eſt accuſatio, ſeu querela actoris. VEREL. in Ind. *kiæra* accuſare, actionem inſtituere, *kærande* actor, *kæramal* cauſa, lis, *kiæror* querimoniæ, lites. NOTKERUS Pſal. 50. ab init. *diſer Salmo uuas Davidis chara*, hic Salomo erat Davidis accuſatio.

KAR, ſatisfactio, emenda, mulcta. Vox infimo ævo nata, a *keren* emendare.

KAR, amicus, adjective & ſubſtantive. Vox Celtica, quæ Armoricis effertur *car*, Islandis *kiar*, Gall. *cher*, Lat. *charus.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *car* amicus antiquis, idque recte, & ſic Arm. nobis conſanguineus, cognatus, ſignificatione uſu tranſlata, quia cognati plerumque amici, *cares* amica antiquis, & ſic Arm. *carant* amici, conſanguinei. VEREL. in Ind. *kiar* amans. Inde Suecis *kære* amo, amabo, *kær, kærkomen* acceptus, amicus, dilectus, charus, *kærlek* amor, charitas, *kærliga* amanter, Gallis *careſſe* blandimentum, *careſſer* blandiri, comiter & amanter excipere, quod imitamur in *kareſſieren.* Cuncta fortaſſe a *geren* (Alamannice *keron*) cupere, quia amicis bene cupimus, & illi nobis, vel certe a Lat. *charus.*

KARABE, *carabe*, ſuccinum. Vox Perſica, de qua aliquid dixi in Præf. ad Germ. §. XVII. in *khab.*

KARBATSCHE, ſcutica, flagellum ex corio, & inde nomen a *kür* corium, & *batten* cædere.

KARBINER, ſclopetum equitis. Ital. *carabino*, Gall. *carabine.* CASANOVÆ eſt vocabulum Turcicum a *caravuli* ſpeculatores, exploratores; ſed ſenſu a recepto nimis alieno. Rectius FERRARIUS *Germanicum* vocat. Nam proprie eſt *interfector*, derivaturque a verbo antiquo-Saxonico *cearfan*

fan interficere, quod ſiſtit BENSONIUS in Voc. Angloſaxon.

KARG, avarus. Belg. *karig*. Quaſi *gierig*. Novum, ſed legitime factum. Nam a *gier* cupiditas, avaritia, quod eſt a *geren* cupere, recte fit *gierig*, *karig*, & contracte *karg* cupidus, avarus. Idem præfixo ſibilo Italis *ſcarſo*, Gallis *echars*. Olim deduxi a *kar* ſollicitudo, quæ dum creſcentem ſequitur pecuniam, avarum reddit ſollicitum. Angloſaxonibus ſane *cearig* eſt ſollicitus, querulus, mente turbatus. Sed præſtat a cupiditate quam a ſollicitudine denominare avarum.

KARKASSE, theca pyrobolica, pharetra fulminis bellici, ab Italico *carcaſſo* pharetra, quod eſt a Gallico *carquois*, & hoc a Germanico *kocher*, litera R. in medium rejecta. Latino-Barbaris *carcaſium* eſt cadaver exenteratum, ſceleton, ob ſimilitudinem cum pharetra. Hinc *karkaſſe* dicitur etiam vulgo de vetula macilenta, cujus corpus cadaveris inſtar arefactum, ſed per contemptum tantum.

KARNIFFEL. V. *carniffel*.

KARPF, piſcis notus, & forte cum nomine aliunde allatus. Nam inter nomina piſcium in Gloſſario ÆLFRICI deſideratur. Vulgo *carpionem* vocant, a Græc. κυπρῖνος, ſive quia idem piſcis eſt, ſive quia genera (ut in aliis animalibus) confunduntur. Ab alterutro formari potuit *karp*, *carp*, quo nomine venit apud Gallos, Italos, Belgas, Anglos, Suecos.

KARR, *karrn*, genus vehiculi. Vox Celtica, quæ lingua Armorica & Hibernica etiamnum dicitur *carr*, Gallica *char*, Italica & Hiſpanica *carro*, Belgica *karre*, Suecica *kærra*. CÆSAR currus Gallorum & Arioviſti paſſim vocat *carros*, manifeſta barbaræ vocis imitatione. Niſi enim hanc exprimere voluiſſet, non *carrus* aut *carrum*, ſed *currus* dixiſſet. Qui ſtridoribus delectantur in re vehiculari, *carrum* deducunt a Belgico *karren* ſtridere, ut proprie ſit plauſtrum ſtridulum, ut illa apud MARONEM in Georgicis:

> - - *Monteſque per altos*
> *Contenta cervice trahunt ſtridentia plauſtra.*

Ita ſentit VREDIUS in Prodromo ad Hiſt. Com. Fland. Lib. II. Cap. 2. Sed hoc ſtrepitu minime opus habemus. Nam *karr* eſt verbale a *karren* vehere. Interim Latini a *carro* (quam vocem primus Latio intulit Cæſar) multa ad familiam ejus ſpectantia confinxerunt. Hujusmodi ſunt,

carrago, ſeptum caſtrorum ex conſertis plauſtris, hodie *wagenburg*. De hoc veterum Germanorum caſtra muniendi more vide CLUVERIUM in Germ. Ant. pag. 322. Etymon PRÆTORII, qui a Polonico *karas* bellum *carraginem* deducit, & multitudinem militantium interpretatur in *Marte Gothico*, a vero & antiquo vocis ſenſu plane alienum eſt.

carropera, & *carraria opera*, ſervitus ruſtica, carris & plauſtris præſtanda, ſtylo Romano & monetario *vehiculatio*.

carreta, biga.

carrare, onerare, carro imponere, *diſcarrare* deponere de curru. Extant in Lege Sal. Tit. XXVII. 9. 11.

Omitto *carriagium*, *carriera*, & alia, de quibus prolixe CANGIUS, nec non *carroſſe*, *carriole*, & ſimilia, a Gallis recentioribus proſeminata.

KARREN, ferre, portare. Lat. *gerere*, Angl. *carry*. Omnia a manu, quæ Græcis χείρ. Primo enim fert manus, & poſtea etiam inſtrumentum ad ſimilitudinem manus. Ita Græcis κομίζειν geſtare, poſſit eſſe a *kam* manus, ſi barbarus adſit interpres. Verbum conſtanter cuſtodiunt Angli & ſoli. Inde illis *carry about* circumferre, *carry away* auferre, *carry before* præferre, *carrier* portitor, geſtator, *carried* latus, geſtatus. Suevos ab hoc ſignificatu accepiſſe *kræt* corbis, vaſculum in quo aliquid portatur, mihi perſuaſum eſt.

KARREN, vehere. Id eſt, curru vel ſimil vehiculo portare. Suecis *köra* eſt vehere & vehi, *köra med wagn* aurigare, *körswæn* auriga, *körelſe* aurigatio. Anglis *carry by car* vehere, portare curru. Idemque Galli *charier* & *charrer*, Hiſpanis *acarrear*, Lat Barb. *cariare* apud CANGIUM. Inde formata ſunt vehiculorum nomina in omnibu Dialectis. Hinc vehiculum, ſive una, ſiv duabus, ſive pluribus rotis ſit inſtructum dicitur

karr, *karrn*, quod Germanicum.

cart, quod Cambris & Anglis uſitatum.

cræt, quod Angloſaxonicum. SOMNER. i Dict. *cræt* carrum, carruca, *twægra horſ cræt* biga, *threora horſa cræt* triga &c.

Poſtea ex *cræt* factum eſt *cræc*, mutato T. i K. Quod ideo obſervandum, quia barbar Latinitas e Saxonico *cræc* multa plasmavi quæ hanc mutationem ſupponunt. Tal ſunt,

carruca, vehiculum, *carricare* curru on transvehere.

carrica, navis oneraria, Hiſpanis *carraca*, ve ut carrus marinus, judice VOSSIO, mo loquendi Poëtico. CATULLUS in nu ptiis Pel. & Thet. verſ. 9. *Ipſe levi fe volitantem flumine currum.*

carrocium, currus bellicus. Synecdochi ponitur pro *vexillo* currui infixo. Let ca Lingua *karroghs* etiamnum vexillum d notat.

carricare, carro portare, Italis *carricare*, & i de *carrico* onus.

cargare, onerare, onus carrucæ impone *carga* onus, *diſcargare* exonerare, qu extat in Lege Salica a Carolo M. emen ta T

ta Tit. XXIX. 2. Inde Gallis *charge*, *charger*, *decharger*, notiſſimo ſignificatu: Hiſpanis *carga* & *cargaçon* onus nauticum, & metonymice catalogus mercium advectarum.

KARST, ligo. Ducam a *keren* vertere terram, per medium derivandi ST.

KARTAUN, tormentum maximi moduli. Forte quaſi *quartana*, a menſura pulveris pyrii. Vel a καρταίνω valeo, vinco. Sed prius malo, quia in Latinitate medii Ævi *carta*, *carto*, *quarta*, paſſim ponuntur pro menſura.

KARTE, tabula, vel mappula e papyro. A Lat. *charta*.

KARTE, pecten ex ſtrobilis cardui, quo lana vel pannus carminatur. Franc. *charto*, Ital. *cardo*, Gall. *chardon*, Lat. Barb. *cardo* & *cardus*. Gloſſ. Pez. cardis ferreis *iſarnin chartom*. Cuncta a Lat. *carduus* auctoribus Francis, vel a verbo Celtico *carthu* ab immunditie purgare, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. A *karte* porro eſt *karden* & *karthen* carminare, apud HENISCHIUM, Italice *cardare*, & præfixo ſibilo *ſcardaſſare* & *ſcartezare*.

KARTETSCHE, pecten denticulatum ex ferro. Ab Italico *ſcartezare* carminare, purgare, & diſcerpere lanam. Translatum eſt ob quamcunque ſimilitudinem, vel etiam joco militari, ad ferreos hamos, uncos, clavos, & ſimilia, quæ diſcerpendis hoſtibus e tormentis vibrantur.

KARUSCH, *karauſch*, *karutſch*, genus piſcis fluviatilis & nigricantis. Vitiatum a Lat. *coracinus* quod eſt a κόραξ niger.

KASA, *caſa*, in vetuſtiſſimis linguis ſignificat id quod tegit, ſive domus ſit, ſive veſtis, Ægyptios veſtes quaſdam coactiles appellaſſe κάσας, obſervat LIPSIUS Cent. III. ad Belg. Ep. 44. Latinis *caſa* eſt vile habitaculum, Latino-Barbaris *caſula* pallium, quod totum hominem tegit. Cuncta ab Hebræo *kaſa* texit, vel Celtico *kutten* tegere, de quo infra. S. & T. continuo permutantur.

KASAK, ſagum. Angl. *caſſock*, Ital. *caſacca*, Gall. *caſaque*. Diminutiv. a ſimpliciori *kaſa*, quatenus veſtimentum denotat.

KASEL, veſtis ſacerdotalis. Angloſaxon. *caſul*, Sorab. *koſchla*, Polon. *koſſula*, Lat. Barb. *caſula*. Diminutiv. ejuſdem cum præced. originis, & non a Lat. *caſa*, etiamſi cum illo in communi matrice conveniat. Poſtea nova deminutione facta ex *caſula* prodiit *caſubula*, tanquam minuſculum ex minuſculo, unde Gallis *chaſuble*.

KASEMATE, crypta in vallo. Vox caſtrenſis, Gallis, Hiſpanis, Anglis, a Celtis relicta, quæ proprie *tectum militare* denotat, a *mwd* tectum, & *cat* bellum, militia, de quo ſupra prolixe. Partes compoſiti vide apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. COVARRUVIAS Hiſpanicam vocem *caſamata* interpretatur *humilem caſam*; ſatis apte, modo conſtaret, qua lingua *mat* humilem ſignificet. Plura tectorum nomina vide in *meiden* tegere.

KASERNEN, caſæ militares. Gall. *caſernes*. Ab Angloſaxonico *erne*, *earne* caſa, & *cat* bellum, militia.

KASTE, *kiſte*, arca. Vox Celtica, per varias & antiquiſſimas linguas ducta, quæ Perſis effertur *caſti*, Græcis κίστη, Latinis *ciſta*, Cambris & Armor. *ciſt*, Hibern. *ciſte*, Angloſax. *ceſt*, *ciſte*, *cyſte*, Angl. *cheſt*, Belg. *kas*, *kaſt*, *kiſt*, Scand. *kiſta*. VEREL. in Ind. *kiſta-fæ* opes capſulæ incluſæ. Sic autem dicitur, παρὰ τὸ κεῖσθαι, quod aliquid in ea reponatur, judice MARTINIO. Quamvis etiam a *kutten* claudere, ſervare, cuſtodire, altero T. liquefacto, deduci poſſit, quia arca, ciſta, capſula, & quocunque volueris nomine illud compellare, eſt clauſum quid, quod fures arcet, repoſita ſervans cuſtodiensque. A *kaſt* rurſus fit *kaſten* includere, ſed apud Francos tantum. Gloſſ. Pez. incluſorem *chaſtari*, incluſos *gichaſtota*.

KASTE, largitio ſacra, fundatio Eccleſiæ, Monaſterii, aut alterius pii corporis. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *cyſta* munificentia, *cyſtig* munificus, *cyſtigneſſe* munificentia. Refer ad *koſten* impendere, ſumptus facere. Nam munificentia eſt virtus, quæ magnos facit ſumptus. Inde nomen dignitatis *kaſt-vogd*, *kaſten-vogd*, quod certe non ſignificat *caſtri tutorem*, ut cenſet CANGIUS in voce *advocatus*, & multo minus *præfectum granarii*, quæ STILERI interpretatio eſt; ſed advocatum ſacrarum largitionum, & defenſorem alicujus Eccleſiæ, Monaſterii, vel ſimilis ſumptuoſæ fundationis. Hodie dixeris *ſtifts-vogd*. De advocatis Eccleſiæ vide plura in *vogd*.

KASTEIEN, affligere. Factum per ſyncopen ex antiquiori *keſtigen*, quod eſt a Lat. *caſtigare*, auctoribus Francis. Vocem Francicam cum ſuis derivatis vide apud SCHILTERUM in Gloſſario. Hodie de voluntaria tantum corporis per abſtinentiam, verberationem &c. afflictione dicitur.

KATTEN, jacere. V. *Cateia*.

KATZE, felis. Camb. *cath*, Armor. *cat*, *caz*, Hibern. & Angl. *cat*, Belg. *kat*, Suec. *katta*, Gall. *chat*, Ital. *gatto*, Hiſp. *gato*, Græc. inf. κάττης, Lat. inf. *catus*, *catta*, *cattus*. Vox mira, quæ a multis doctiſſimis viris per longa itinera & varios literarum caſus, ducitur a Germanico *wachten* vigilare, excubare. Nam ab hoc verbo Latinitas medii Ævi fecit primo *wacta* excubiæ, mox *gueta* per ſyncopen eodem ſenſu, & *gueta* vigil, ſpeculator. Unde Gallis *guet* excubiæ & excubitor, & hinc *guéter* obſervare, ſpeculari. Quod cum faciant feles, dum muribus inſidiantur, ſecundum tritiſſimum apud Gallos proverbium, *le chat guéte la ſouris*; hinc CANGIUS, & poſt illum SKINNERUS, non dubitarunt *cat* deducere a *guéter*. Belliſſime. Hoc unum vereor, ne nomen animalis antiquius ſit hoc parente. Aliis eſt a Lat. *catus*

 acutum

acutum videns. Interim a *kat* derivatur *kater* mas felis, & *katzen-zahl* equiſetum.

KATZE, inſtrumentum bellicum. Wilhelmus Brito Lib. 7. Philippid. *Huc faciunt reptare Catum, tectique ſub illo Suffodiunt murum.* Machinam fuiſſe mobilem & tegendo militi factam, patet. Latini *vineam* vocant, neſcio qua de cauſa: nos *katze*, Lat. Barbari *catum*, ſive a *kutten* tegere, ſive quod felis inſtar reptaret, & occulto milite inſidias strueret. Hodie mutatis armis eſt pluteus tormentorum, quem Belgæ *ſturmkat* vocant, niſi forte ſic dicatur a *katten* jacere.

KAU, *kaue*, caſa vel tugurium puteo metallico ſuperſtructum, ut a Jove pluvio tam os putei quam ii qui machinam tractoriam movent, defendantur. Celtica lingua ſignificare poteſt *opertorium*, Sorabica *latibulum*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cau* claudere, *caead* opertorium. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 13. *chowam* abſcondo, *chowa* abſcondit, *choway* abſconde, *chowany* abſconſio.

KAUCH, cornix. Extat eo ſenſu *cauha* in Lege Alaman. Tit. XCIX. 19. ubi LINDENBROGIUS in Gloſſ. *kaucka* Germanis cornix. Quibus Germanis, aut qua Dialecto non addit. Interim Lindenbrogio ſuffragatur SPELMANNUS. *Nos*, inquit, *hodie a chauh & chouh dicimus cornicem rubra habentem crura.* Recte. Nam *coch* lingua veteri Britannica eſt rubeus, rubicundus, rufus, apud interpretem ejus linguæ BOXHORNIUM in Lexico ſæpe citato. Græcos inde accepiſſe κόκκος, Latinos *coccus*, *coccineus*, judicat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 70. & 277. Quibus addi debet *cochenille* inſectum rubicundum, ex Lingua Gallica & Hiſpanica. Hinc ſcil. Alamannis *cauha* aptiſſime dicitur avis, quæ rubros habet pedes, ut bene SPELMANNUS, quamvis ignarus, ſe a vero vocis etymo tam prope abeſſe. Sed & Cambris *gawci* eſt cornix, & forte ex eodem fonte. Utrumque differt a *gauch* cuculus.

KAUCH, vas cavum, cujuſcunque uſus vel generis. Cambris *cawg* eſt pelvis, Anglo-ſaxonibus *ceac* urceus, urna, luter, Græcis inferioribus καῦκα patera, Latino-Barbaris *caucus* ſcyphus, ſitula, hauſtorium, aut ſimile quid. Teſtimonia veterum vide apud CANGIUM. A *caucus* porro oritur *cauculus* poculum, & *cauculatores* qui pocula miſcent amatoria, ex interpretatione CANGII. Cuncta fortaſſe a *kaw* cavus. Hodie obſoleſcit. Sed ab obſoleto initium cepit *kachel* cacabus, quod uſus conſtanter tuetur.

KAUDER-WELSCH, ſermo peregrinus. A *ködern* loqui, quod vide.

KAUF, emptio, commercatio. Angloſaxonibus *ceaping*, & in compoſ. *ceap*, Franc. & Alam. *chouf*, Island. *kaup*, Belg. *koop*. Gloſſ. Pez. coemptione *choufe*. Refer ad verbum.

KAUFEN, permutare, rem pro re reddendo. Gloſſ. Keron. comparare *chaufan*. Gloſſ. Pez. commutaverunt *chouftun*. Senſus verbi antiquiſſimus, & interioribus Germanis quondam unice notus, qui, cum aurum & argentum nondum haberent nec cuperent, res rebus, merces mercibus mutabant. De qua re videndus TACITUS Cap. V. de moribus Germanorum. Oritur ab Angloſaxonico *ceab*, quod teſte SOMNERO & BENSONIO, merces, bona, pecora, opes, & quascunque facultates ſignificat. Cui plane conſonum apud Latinos *copia*. Utrumque videtur convenire in radice *haben* poſſidere, unde *habe* poſſeſſio, bona, opes &c. Nam *ceap* & *habe* non differunt niſi literis convertibilibus.

KAUFEN, negotiari, mercaturam facere, emendo, vendendo. Gothis *kaupan*, Luc. XIX. 13. Angloſaxon. *ceapan*, Francis & Alam. *chaufan*, *choufan*. Quibus affine Lat. *cauponari*. Cum permutatio rerum apud Germanos prior & antiquior ſit mercatura, hinc intelligitur, hanc illi ſucceſſiſſe, manente priſtino vocabulo. Communicatum autem eſt tam venditori quam emptori, quia uterque ſuſtinet perſonam permutantis, & in locum ejus ſucceſſit. Inde

kauf, transactio de pretio inter emptorem & venditorem.
wider-kauf, retroëmptio, & retrovenditio.
kaufman, venditor & emptor. Angl. *chapman*.
verkaufen, vendere.

KAUFEN, emere. Angloſaxon. & Franc. ut ſupra, Belg. *koopen*. TATIANUS Cap. CXCIII. 5. *couftun then accar in grabaſteti*, emerunt agrum in ſepulturam.

KAUFER, *käufer*, hodie emptor, olim etiam venditor. Gloſſ. Boxh. *caufar* inſtitor.

KAUFMANN, mercator. Angloſaxon. *ceapman*, Belg. *koopman*. Gloſſ. Pez. inſtitores *choufman*.

KAUF-SCHALCK, ſervus emptitius. Gloſſ. Boxh. *caufscalc* inquilinus. Angloſaxones eundem hominem *ceap-cniht* vocant. TACITUS de M. G. Cap. XXIV. *Servos per commercia tradunt.* Quod de permutatione iis temporibus uſitata, quæ ſecutis etiam invaluit, & *Concambii ſervorum* nomine venit, intelligendum eſſe, Cl. DITHMARUS monet in notis.

KAUM, languor, ægritudo, *kaumig* morbidus. Significatus proprius & antiquus, quamvis obſoletus. TATIANUS Cap. L. 2. *truog unſa cumida*, portavit ægritudines noſtras. OTFRIDO *kumig* eſt ægrotus, *kumig ſuaro* graviter languidus, *kumig man* homo morbidus, Lib. III. Cap. 4. Gloſſ. Pez. fractos *chumiga*. Græcis καμεῖν eſt deficere, laborare, ægrotare. In hoc tanquam ſpeculo cætera contemplari licet.

KAUM, mucor, vitium liquidorum ex longo ſitu, *kaumig* mucidus. Senſus figuratus & ex priori ortus. Belgæ dicunt *kaam* & *kaamig*

& *kaamig.* Quod imitantur noſtri in *kam.* Quidam dicunt *kan,* ſed vitioſe.

KAUM, vix. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 63. de ſtella polari:

Then thu in berehtera naht
So kumo thar giſehan maht.
Quam in ſerena nocte
Vix conſpicere poſſis.

Proprie ſignificat *ægre.* Quemadmodum enim Latinis ab *æger* fit *ægre,* i.e. difficulter, graviter, moleſte: ita Francis a *kumi* ægritudo naſcitur adverb. qualitatis *kumo* ægre.

KAUSCHER, rectus, probus, incorruptus. Vox Judaica, ab Heb. *kaſchar* ejusd. ſignificatus. Franci eodem ſenſu videntur dixiſſe *kuſgi.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIX. 69. *thaz iſt kuſgi ioh ouh guat.* Vertit SCHILTERUS: hoc eſt probum atque bonum. Aliud eſt *keuſch.* Illud rectitudinis & probitatis, hoc puritatis & munditiei vocabulum eſt.

KAUTZ, noctua, *keutzlein* parva noctua. Heb. *cos.* Qui voces Biblicas meditationibus ſuis illuſtrarunt, non easdem appellationis cauſas afferunt. FRISCHIUS hæret in ſimilitudine formæ, & noctuam ſic dici vult quaſi *catum,* vel *katz.* Contra STADENIUS a propria voce *ka-ut* nominatam contendit. Et *ututare* quidem noctuæ etiam PLAUTO videntur:

Tu iſthic, inquam, vin' afferri noctuam,
Quæ, tu, tu, uſque dicat tibi.

Noctuam inter aves oſcines fuiſſe, diſerte teſtatur FESTUS: *Oſcines aves Appius Claudius ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut corvus, cornix, noctua.* Quid obſtat, ut nomen ex augurum diſciplina profectum ſit, ut plura alia, quo tempore Germania adhuc avium voces interrogabat? Nam Angloſaxonibus *cythan* eſt dicere, ſignificare, annunciare: unde recte fit *kytz, kutz, kautz* oſcen, avis feralis, quæ cantu ſuo aliquid mali prædicit. Metaphorice eſt tenebrio, lucifuga, vel aliquid deterius.

KAUWEN, mandere, manducare. Angloſax. *ceowan, ceowian,* Francis *kouuen,* Belg. *kauwen,* Angl. *to chew.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. VI. 46. de Adamo:

Er uuas thes aphules frou,
Joh uns zi leide er nan kou.
Ipſe delectabatur pomo,
Et in perniciem noſtram illud manducabat.

Sumptum a Gr. *χάειν* ſcindere, ſecare. Quid enim eſt manducare, niſi cibum dentibus conficere?

KAW, cavus. Radix antiquiſſima, & ex primævo (ut videtur) hominum ſermone relicta, quæ hodie ſuperat apud poſteros Celtarum in Britannia & Armorica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cau* cavus, clauſus. Hæc ipſa radix examen ducit vocabulorum in vetuſtiſſimis Linguis. Hebræis *gav* eſt medium inane, ſive medii cavum, *gob* fovea, *caſof* excavare, prout ex ſchedulis doctiſſ. Prof. CLODII cognovi. Latini habent *cavus, cavea, cavare, caverna,* & *covum* pro Cœlo. Cambri *caſnu* cavare, *cwg* linter, ſcapha ex arbore cavata, *cawg* pelvis, *cawel* ſporta, *ceubal, ceubol* cimba, proprie cavus venter, a *bol* venter, unde Burgundis *caupulus* pro navi, ut notavi in Præf. ad Germ. §. XLIII. Germani *kauch* vas cavum, *koie* & *kofe* locus cavus, &c.

KAW, vacuus, iners, levis, ut ſolent eſſe cava. Inde Græcis *χάος* inane, *κοῦφος* tenuis, levis, Germanis *kaf* palea, *gauch* ſtultus inanis.

KEBE, meretrix, pellex, mœcha. Hiſpanis compoſite *manceba.* Dicitur etiam *kebſe.* Illud eſt verbale, hoc derivativum a Lat. *cubo,* vel certe a *ceveo* criſſo, clunes agito, quod ad concubitus traducitur. MARTINIUS tamen mallet a *cubo* in voce *pellex,* ut proprie ſit *concubina.* A *kebe* oritur *kebiſch* fornicarius, a *kebſe kebſen* multiplici ſenſu.

KEBISCH, fornicarius. Weichbildum Saxon. Art. IV. *Man ſpricht, daß kein kind ſeiner Mutter kebskind ſey, das iſt aber nicht, denn ein weib mag eheliche kind, kebskind, und eigene kind gewinnen. Iſt ſie eigen, man mag ſie frey laſſen, iſt ſie* KEBISCH, *ſie mag einen ehelichen mann nemen, und ehekind (immer) gewinnen bey im.* Hoc adjectiv. ducit nos ad ſubſt. *kebe,* quod videtur aliquando apud Gothos, veteresque Suevos obtinuiſſe, niſi me fallat vox Hiſpanica *manceba* meretrix.

KEBSE, pellex, concubina, mœcha. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ciſeſe* pellex, concubina, *ciſes gemanna* concubinatus, *cyſeſeboren* ex concubina genitus, proles concubinaria, *cyſes-hade* pellicatus. Gloſſ. Pez. pellicatum *chepiſoth.* WILLERAMUS ex Edit. Merulæ pag. 115. *cuninginnan ande keveſe louenden ſie,* reginæ & concubinæ laudabant illam. Inde *kebskind* puer ex pellice genitus.

KEBSEN, mœchari. Utitur hoc ſenſu in compoſito *bekebſen* Codex Evang. MS. Bibl. Reg. Berol. Matth. V. 32. citante FRISCHIO in Voc. Bibl. *wer ſin wip laſſet, es ſy dann daß ſy bekebes mit andern manne,* qui dimiſerit uxorem ſuam, niſi adulterium fecerit cum alieno viro.

KEBSEN, lenocinium facere, allicere, ſeducere, ut ſolent pellices, & inde appellatio a *kebſe* pellex. Hoc ſenſu præcipue utuntur Scriptores Islandici. Inde *kepſir* ſervus qui allicit & ſeducit, *kieps-viſ* uxor ſervi, ſed invito domino ducta & ſeducta. Quas voces ex EDDA Islandorum producit VEREL. in Ind. pag. 140.

KEBSEN, aliena appetere. Senſus a *kebſe* mœcha petitus, quatenus alienum virum appetit. VEREL. loc. cit. *kopſaſt* aliena ſequi & appetere. Inde *verkepſen* permutare ex appetitu alieni. Verbum apud MATHE-

ſium & alios ejus ævi ſcriptores obvium ſiſtit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 339.

KEBSWEIB, concubina. Id eſt, *kebiſch weib*, mulier fornicaria, quæ juxta uxorem concubitus gratia alitur. Aliis aliter videtur de hac voce: quorum ſententias nolo refutare, quia errores eorum ſæpe fuerunt ductores mei ad meliora invenienda.

KECK, audax, qui viribus ſuis fidit. Utitur Luth. Sap. XII. 17. Idem ac ſi dixeris *queck*, quod Antiquis primo vivum, deinde vividum validumque denotavit. Sed poſteritas hiſce ſenſibus non contenta, vocem a valido ad audacem traduxit, quia experientia teſtatur, homines contemplatione roboris ſui reddi audentiores, & unumquemque tanto majorem agendi fiduciam concipere, quo majorem habet virium ſuarum conſcientiam. Sentit enim vim quisque ſuam, qua poſſit abuti. Et ex hoc ſenſu poſtea naſcitur audacia.

KEGEL, omne latum quod in acutum deſinit, ſive conus ſit, ſive cuneus, ſive clavus. Gloſſ. Pez. clavum *zeltchegil*. A ſimpliciori *keil* cuneus, unius literæ I. in G. & ſatis frequenti mutatione.

KEICHEN, tuſſire. V. *keuchen*.

KEIFEN, jurgari. Belg. *kyven*. Haud dubie a *kief* mandibula, ſive quia continuo motitatur in jurgiis, ſive quia altercantes videntur ſe mutuo mandibulis petere, & quaſi mordere. Inde eſt, quod in aliis Dialectis verba jurgandi formantur ab armis mandibulæ, quia per jurgium omnes contentionem dentalem concipiunt. Ita Suecis *baakdanta* eſt allatrare, vellicare, vitilitigare, a *tand* dens: Græcis τωθάζειν mordere & conviciari, a Saxonico *toth* dens, ſi interpres barbarus adſit. Interim a *keifen* rurſus fit *keif* & *kyf* jurgium, ſicut Lat. *rixa* a ringo.

KEIFEN, ſenſu forenſi eſt judicio contendere. Inde Islandis *audkyfingur* qui litigat de opibus, apud VEREL. in Ind. In quo compoſito *aud* idem eſt quod *od* ſubſtantia.

KEIL, cuneus. Non a κᾶλον lignum, ut Helleniſtæ volunt, ſed potius a κέω ſeco, ſcindo, findo, quia in cuneo non conſideratur materia, quæ vel lignum eſſe poteſt, vel ferrum, ſed figura conica, e lata in acutam deſinens, cujus vi lignum findit. Et hinc etiam differt a *keul* clava.

KEIMEN, germinare. V. *kiemen*.

KEIN, *keiner*, nullus. Belg. *geen*, Suec. *ingen*. Omnia ſine exemplo. Antiquitas aliis utitur compoſitis, & plerumque diverſis. Gothis *ainshun* eſt nemo Marc. XII. 34. ab *ains* unus, & *hun*, quod vim negandi habet, ut patet ex compoſitis *mannhun* nemo, nonhomo Marc. I. 44. *hwanhun* nunquam, nonunquam Joh. VI. 35. Hinc aliquando mihi in mentem venit, annon *kein* ſit a negativo *hun*, præſertim cum literæ utriusque vocis initiales antiquitus permutentur. Poſtea ad Francos & Alam. qui nobis ſemper ſunt propriores Gothis, me converti. Hi nullum vocant *niheiner*, a *ni* non, & *einer* unus, ullus, inſerto ob vocalium concurſum *h*. vel *ch*. quod etiam faciunt Græci, dicentes οὐκ, οὐχ, pro οὐ. Gloſſ. Keron. nullus *niheiner*. OTFRIDUS *nihein not* nulla neceſſitas Lib. II. Cap. IV. 84. *zuiual nihein* dubium nullum Lib. II. Cap. XII. 14. Poſteritatem inde formaſſe *heiner*, *cheiner*, per aphæreſin, & mox *keiner*, ob elementorum initialium cognationem, non amplius dubitavi. Græci inferiores per ſimilem aphæreſin ex οὐχ ἓν vel οὐκ ἄν εἷς fecerunt κανῆς nemo, quod extat in Gloſſ. Græc. Barb.

KEKE, ita vulgus noſtrum incivilius vocat os, ab Heb. *cheich* vel *chech*, faux, palatum, quod eſt a *chachach*, χηαίνειν, hiare. Ita HELVIGIUS in voce. Hodie Anglis *cheek* & Belgis *kaak* eſt gena, mala, bucca, olim vero *ceac* non ſolum genam, ſed etiam fauces & palatum denotavit. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ceac* bucca, gena, maxilla, *ceacena ſwyle* faucium tumor, *chieke* palatum.

KEL, cavus. Adjectivum inuſitatum, ſed in multis derivatis conſpicuum, quorum notio a cavitate manifeſto petita. Naſci potuit ex *hol* ejusdem ſignificatus, quia H. facile vertitur in CH. & poſtea in K. Sed præſtat illud Græcis acceptum referre, quibus κοῖλος cavus, ſicut & reliqua, ab illo oriunda.

KELCH, ſpecies poculi, Gr. κύλιξ, Lat. *calix*, Angloſax. *calic*, Matth. XXVI. 27. & alibi *cælc*, Francis *kelih* & *cholih*. Gloſſ. Boxh. *cholihha* crateres. TATIANUS Cap. CLX. 2. *intfienc tho then kelih*, tunc accipiens calicem. Proprie eſt poculum concavum & ventroſum.

KELE, cavitas. A *kel* cavus. Inde *kniehele* poples, cavitas in averſa parte genu, *kol-kelen* ornamenta Architecturæ Doricæ cavati vel undulati operis. In quo compoſito uſitatum cum inuſitato jungitur, ut ſenſum reddant clariorem. Hic primus & vetuſtiſſimus vocis ſignificatus, quamvis nullis (quod ſciam) veterum monumentis relictus, ſed vivo tantum ſermone ad nos propagatus. Defectus ſcripturæ non officit antiquitati, quia multa in ore hominum antiquitus potuerunt verſari, quæ nullis alioqui prodita ſunt literis, nec in iſta literarum paucitate prodi potuerunt.

KELE, fauces, Lat. *gula*, Angloſax. *ceole*, Belg. *keel*. Gloſſ. Keron. gulæ *cheluun*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. gurgulio *querca*, *chela*. Non a Lat. *gula*, & multo minus a καλεῖν vocare, ſed a ſynecdoche generis, qua cavitas ponitur pro illa cavitate, per quam cibus in ſtomachum deſcendit.

KELE, navis, & venter navis. Gloſſ. Pez. celox *chiel*. Angloſax. *ceol*, *cæle*, Angl. *keele*, Belg. *kiel*, Gall. *quille*, Græcis κοίλη, Latinis *celox*. Cuncta a cavitate.

KELEN, cavare, cavitatem dolabra vel alio inſtrumento facere, *auskelen* excavare. Gr. κοιλαίνειν. Hodie utuntur opifices, reliqui dicunt *hölen*.

KELLE, omnis alveolus, ſive vas cavum, cujuscunque ſit uſus & ſpeciei. SOMNERUS in

in Dict. Angloſaxon. *cill* uter, obba, *cille* aſcopera, *cylle* uter, cadus, lagena, *ſtor-cylle* thuribulum, *ſyren-cille* clibanus. Gloſſ. Pez. trulla *chella*, receptacula ignium *ſiurchellun*. Cuncta a notione cavitatis. Hodie non dicitur niſi de trulla cæmentaria & coquinaria.

KELLER, cella vinaria vel promptuaria. Gloſſ. Lipſ. *kellera* promptuaria. Gloſſ. Pez. apothecæ *chellara*. Franci videntur formaſſe a Lat. *cellarium*; quamvis etiam locum concavum & ſubterraneum denotare poſſit.

KELLER, in Monaſteriis Germaniæ dicitur, qui cellæ vinariæ & eſcariæ præeſt, & forte etiam in quibusdam Aulis. Latino-Barbari *cellarium*, *cellerarium* & *cellaritum* vocant. Verum extra Aulam & Monaſteria *keller* in hoſpitiis publicis ſup. Germaniæ eſt ſervus a cella vinaria. Unde, niſi a *cella?*

KELLER, in Palatinatu dicuntur *præfecti prædiorum*. Horum appellationem ab officialibus, qui quondam vineas regias circa Rhenum (ubi vocabuli ſedes) ſub Dapifero Regis Francorum curabant, deſcendere exiſtimat Cl. D. MASCOVIUS. Contra GOLDASTO *keller* vitiatum videtur ex *kölner* colonarius, quem ſic dictum putat a *colonia*, cui præeſt, quæ alias *köln-hof* dicitur. Sic enim ſcribit in Parænet. pag. 441. *Vox* KELLER *corrupta eſt a vulgo, cum antiquitus fuerit* KÖLNER, *colonarius, qui reditus a colonis exigit, quemve Auſtrii Archiduces in ſuperioris Alamanniæ partibus* HUOBMEISTER, *hobarum magiſtrum nuncupant.* Utrumque etymon erudito judice ſe tuetur.

KELTER, lacus in quo uvæ calcantur. Ducitur a Lat. *calcatorium* auctore FRISCHIO.

KELTER, prelum, quo vinum uvis exprimitur. Derivari poteſt a Latino *torcular* per metatheſin, minime vero a *calcando*, quia prelum nec calcat nec calcatur. Hunc ſignificatum a priori diverſum eſſe, recte vidit STADENIUS. A *kelter* porro eſt *keltern* uvas prelo premere. Cum vinum ſit voluptas nova in Germania, a Romanis ad Gallos & Germanos profecta, quid mirum, ſi vino, & prelo, & vinitori, nomen Romanum adhæreat? Talia autem ſunt, *wein*, *kelter*, *winzer*, & alia.

KELTER, vivarium, locus ubi piſces aſſervantur. Contrahi potuit ex *gehelter*, aut, ſi mavis, formari a ſimplici *helter*, quo utitur Luth. Jeſ. XIX. 10. quod eſt ab *halten* tenere, ſervare, cuſtodire. H. verti in K. jam ſæpe monitum. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III.

KENNEN, naſci, edi in lucem. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *acænnan* naſci, *acænned* natus, *acænnyſſe* nativitas. Quibus convenit Gr. *γεννάομαι* naſcor.

KENNEN, parere, gignere, facere ut naſcatur. BENSONIUS: *cennan* parere, producere, *cenned* productus, *cennende-lim* genitalia, *cenninge* partus, puerperium, *cind* genus, natura. SOMNERUS: *acennan* parere, edere, gignere, *acenned* natus, creatus, genitus, editus. Gloſſ. R. Mauri MS. gignit *kachennit*. Similia habent Cambri. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cenedlu* generare, gignere, producere, *cenedl* gens, genus, natio. Quibus convenit Græc. *γεννᾶν*, unde Latinis *gignere*, *generare*. Verbum omnibus Antiquis familiare fuiſſe, colligitur ex derivatis, qualia ſunt *kunn* genus, *kund* genitus, *quen* mulier, quæ vide ſuis locis. Nec dubito, quin natura mulieris, quæ Latinis *cunnus*, ad eandem familiam ſpectet. Hodie ex tanta derivatorum multitudine nihil oblivioni ſe ſubduxit præter *kind* proles, de quo infra.

KENNEN, ſcire, noſſe, ſive intellectu, ſive uſu & experientia. Cambris *gwnn* ſcio apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 278. Gothis *kunnan* ſcire, noſſe, Marc. IV. 11. *kann ina* novi eum, Joh. VIII. 55. *thu kant* tu ſcis, Joh. XVI. 30. *ſa kann* ille ſcit, Joh. VII. 15. *kunnum* ſcimus, Joh. VII. 27. *kunnuth* ſcitis, Joh. XIV. 4. *kunnun* cognoſcunt, Joh. X. 4. Idem Angloſaxonibus *cennan* & *cnawan*, unde Anglis remanſit *ken* & *know*. Franci & Alamanni plerumque utuntur compoſito *erkennen*, de quo ſupra. Iſlandis *kann* ſcio, *kunne* ſcivi, *kunna* ſcire, *kenning* inſtitutio, diſciplina, *kennimenn* ſacerdotes, doctores, præceptores, quod habet VEREL. in Ind. Quibus convenit Græc. *κοννεῖν*, quod HESYCHIO eſt ſcire, intelligere.

KENNEN, poſſe, valere. Senſus a ſcientia ad potentiam translatus, non quod ſcire & poſſe ſemper ſint conjuncta, ſed quod unusquisque naturaliter tantum poſſit, quantum ſcit, niſi aliæ adſint cauſæ, quæ agendi potentiam impediant. Gloſſ. Pez. quod eſt opus veſtrum *uuaz chunnot ir?* TATIANUS Cap. CLXXXV. 5. *odo uuanis thaz ih ni gunni*, an putas quia non poſſum? Huc etiam referuntur a STIERNHIELMIO verba Ulphilæ Matth. XXVII. 65. *gangith witaiduh ſwa ſwe kunnuth*, ite cuſtodite ſicut poteſtis. Ubi Græcus & Vulgata habent, *ſicut ſcitis*. Sed hi ſenſus tam cognati ſunt, ut ſæpe videantur indiviſi & ſe mutuo implicantes. Collige ex verbis WILLERAMI Cap. III. 7. *ir aller iegelih habet ſin ſuert in hanton*, *cunnon alla mahtigen uehtan*, ſinguli habent gladium in manibus, & ſciunt atque poſſunt ſtrenue dimicare. Et mox verſ. ſeq. *rectores animarum die die chriſtenheit cunnen beſchirmen*, qui ſciunt & poſſunt chriſtianiſmum defendere. Similiter & Scandi veteres utrumque ſenſum in una voce conjungunt. Teſtis INDEX VEREL. ubi *kunna* exponitur *poſſe*, *ſcire*, *intelligere*. Hebræis tamen *kun* eſt poſſe, non ſcire, & *ken* potens, non ſciens. Vulgo ſcribitur *können*, ne ſcire & poſſe confundantur, bono magis conſilio, quam neceſſario. Nam ſenſus ex ſe mutuo naſcentes non debent mutationem pati in ſcriptura, alias tot habebimus ſcripturas, quot gradus in ſcala ſignificationum.

KERBE, crena, inciſura. Belg. *kerf.* Refer ad *kerben* incidere. Synecdochice dicitur de Monumento literis inciſo. Inſcriptio Hoybyenſis apud OLAUM WORMIUM in Mon. Dan. pag. 206.

Kunungs vin Holi Thudr reiſti Kerf diſi uftir Kunung Gorm.
Regis amicus Holi Thoro ſignum hoc erexit in memoriam Regis Gormonis.

Præcipuum compoſitum eſt *kerbholz*, *kerbſtock* lignum fiſſum inciſuris faciendis, talea crenis notata vel notanda.

KERBEL, cerefolium. Angloſaxon. *cerfille*, Belg. *kervel*, Angl. *chervill.* Origine Græcum videri poſſet, niſi folia herbæ eſſent inciſa. Similem appellationem vide in *klee.*

KERBEN, incidere. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *ceorfan* ſecare, *beceorfan* amputare, *ceorfed* ſciſſus, *ceorf-æx* ſecuris. Eadem Dialecto, Angloſaxonica inquam, ſcindere, ſecare dicitur *ſcearpan*, a Lat. *ſarpere:* manifeſto ſatis indicio, *kerben* produci a *ſcharben*, detracto tantum ſibilo. Anglis *to carve* eſt ſculpere & caſtrare, puta per ſynecdochen generis.

KEREN, vertere, verſuram facere. Francica monumenta ſcribunt *cheran* & *keran*, Angloſaxonica *cyran*, *cyrran*, *cerran.* BENSON. *cerran* vertere, *cerre* vices, *cerrednys* verſio, *cyran* convertere, *cyrred* verſus, *ymb-cyrran* vertere, volvere. JUNIUS originem & ſignificatum verbi petit a Græc. γυρεῖν in orbem movere, in Obſerv. ad Will. pag. 82. Et videtur acceptandum. Nam quocunque modo res concipiatur verti, circulum deſcribat neceſſe eſt, aut certe ſegmentum circuli.

KEREN, plures habet ſignificatus, quorum alii ſunt a *ſynecdoche*, alii a *metaphora.*

KEREN, ſynecdochice ponitur pro *redire*, quia redituri coguntur corpus vertere.

KEREN, in metaphorico dicendi genere ſignificat (1.) *ſtatum rei mutare*, quia mutatio ſtatus ſimilis eſt ſitui, qui vertendo mutatur. (2.) *animum mutare*, quia mutatio animi ſimilis eſt converſioni, qua res in alium & oppoſitum ſitum vertitur, ut, quod ante fuit ſummum, nunc fiat imum, aut vice verſa. (3.) *res rebus permutare*, quia permutatio videtur idem facere quod ille, qui rem a dextra ad ſiniſtram, aut a ſiniſtra ad dextram vertit. (4.) *converſari*, quia converſatio eſt quædam inter homines viciſſitudo, verſuræ valde ſimilis. (5.) *dicta & facta aliorum bene vel male interpretari*, ob manifeſtam ſimilitudinem cum iis, qui rem pro libitu ad dextram aut ſiniſtram vertunt.

KEREN, redire, reverti. Verſio Angloſax. Joh. VII. 73. *and hig cyrdon ealle ham*, & omnes revertebantur domum, Luc. X. 6. *heo ſy to eow gecyrred*, revertetur ad vos. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXV. 6. *gikerit heimortes* domum reverſus. Hodie nonſolum ſimplici, ſed etiam multis compoſitis (*heimkeren, umkeren, widerkeren*, & ſimilibus) eodem ſignificatu utimur.

KEREN, ſtatum rei mutare, *verkeren* pervertere ſtatum, *das oberſte unten keren* ſumma imis miſcere, *das gemeine weſen umkeren* remp. evertere, peſſundare &c.

KEREN, *bekeren*, animum vertere, conſilia, ſtudia, & totum prioris vitæ inſtitutum mutando, ſtylo Theologico *convertere* & *converti.* NOTKERUS Pſal. XVIII. 8. *Trubtenis ea iſt ungeflecchot*, *menniſchen ſone unrehte becherende*, lex Domini eſt immaculata convertens animas.

KEREN, res rebus permutare, merces mercibus aut pretiis rerum, *verkerung* permutatio, *groſſe verkerung* magna negotiatio, permagnum commercium.

KEREN, converſari, *verkerung* converſatio.

KEREN, dicta & facta aliorum bene vel male interpretari. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 147.

In abuh ſi iz kertun,
So ſi thiz gihortun.

h. e. in deterius vertebant audita. Hodie dicimus *verkeren*, quando aliquid perverſe, *zum beſten keren*, quando benigne interpretamur.

KEREN, verrere. Gloſſ. Pez. ſcopabo *cheri* Græcis quoque κορεῖν eſt verrere ſeu ſcopi purgare, & Latinis *caro* interdum purgo Quidam confundunt cum *keren* vertere cum quia verrere eſt pulverem vertere, tur quia *verrere* & *verruncare* apud Latinos vi dentur cognata. Sed præſtat diſtinguere Nam verrere proprie eſt a ſordibus purgare, mundare, & nitori reſtituere, & ind *everræ* purgatio domus, ex qua mortuu effertur, & *everriator* hæres, qui hoc offic um mortuo debet, apud FESTUM.

KEREN, emendare, h. e. reparare menda vel delictum compenſatione. Idem quo purgare, mundare, ſenſu forenſi acceptur Nam culpa contrahit reatum, qui non ni pœna & reſtitutione damni deleri pote Et qui hoc modo emendant, ſimiles ſunt e rum, qui ædes a ſordibus purgant, aut qu

- - crinibus alta
Verrunt tecta Deum - -

ut calamitatem aliquam avertant, de q gentilium ritu videndus DRAKENBORCH US in notis ad SIL. ITALICUM Lib. VI. ve 561. Formula libellandi vetus ex charta a 1425. apud SCHILTER. in Gloſſ. pag. 163. *ſchu dig ſin zu keren, zu beſſern, und abzudrag* Inde *kar* ſatisfactio, emendatio, mulcta, *k und abtrag thun* compenſare & emenda damnum factum.

KEREN, queri, lamentari. BENSONIUS Voc. Angloſaxon. *cearian* queri, *cearig* q rens, *cearung* querela. VEREL. in Ind. *k ra* queri. Omnes hujus verbi vultus p ſpicue conveniunt in Latino *queri.* illo derivatur *kar* luctus, querimonia, & f

ta

taſſe etiam *gaurs* triſtis, & *gauritha* triſtitia, in Lingua Codicis Argentei.

KEREN, accuſare. Idem quod queri, ſenſu forenſi acceptum. VEREL. in Ind. *kiæra* accuſare, actionem inſtituere, *kæramal* cauſa, lis, *kiæror* querimoniæ, lites. Latinis quoque *queri* ſæpe eſt incuſare, & *querela* objectio culpæ, & *vivere ſine querela* inculpate vivere, Luc. I. 6. Uterque verbi ſignificatus hodie obſoleſcit.

KERKER, carcer, Gothis *karkar*, Marc. VI. 27. Angloſaxon. *cweartern* ibid. & alibi *carcern*, Francis *karkar* & *charchar*, Cambris *carchar*, Hibernis *carcan*. Derivari poteſt ab Angloſaxonico *carc* cura, quia carcer eſt locus cura & ſolicitudine plenus. Sed præſtat vocem Latinis relinquere. Nam Germanicæ Gentes, ſicut pulcre obſervat PALTHENIUS, libertatis quondam ſtudioſiſſimæ, ante bella cum Romanis geſta rem & nomen rei ignorabant, nec niſi ab illis poterant didiciſſe. VARRONI *carcer* dicitur a cohercendo, quod exire prohibeat. Hinc nonſolum cuſtodiæ publicæ, ſed etiam aliis rebus tribuitur a Latinis, ut ſunt carceres in Circis, unde equi & currus emittebantur, ſigno a Magiſtratu dato.

KERL, homo loci communis, ſive locus ille ſit urbs, ſive villa, ſive pagus & regio. Hic primus & proprius vocis ſignificatus, a primitivo *ker*, *kir* petitus, quod in vetuſtiſſimis Linguis, *Scythica*, *Celtica*, *Phrygia*, *Hebræa*, *Græca*, communem habitandi locum ſignificat. Veſtigium vocis apud Scythas præbet regia Amazonum THEMISCYRA, in qua voce *ſcyra* vel *cyra* videtur urbem & agrum denotare. Quo admiſſo conciliari poſſunt antiqui Scriptores apud CELLARIUM, quorum alii *Themiſcyram* ut campum, alii ut oppidum notant. Scythis *car* urbem ſignificaſſe, BOCHARTUS inde concludit, quod CAR-PALUC urbs ad Mæotidem apud Tzetzem exponitur πόλις ἰχθύων, ut intelligamus, fuiſſe urbem a piſcibus ſic dictam. Celtica Lingua, & hodie Cambrica, *caer* eſt urbs, murus, pagus, villa, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Trojanos CAIR civitatem dixiſſe, probat BOCHARTUS ex Gervaſio Tilberienſi in Orig. Gallicis pag. 45. Eodem obſervante Hebræis *kir* murum, *kirjah* vel *kiriath* urbem denotat. Addere poterat, quod etiam Græcis antiquis χώρα ſit urbs, ager, provincia, & ſolum commune, & hodiernis κόρα civitas. Vocem Celticam Dialectus Angloſaxonica ſibilo auxit. Hinc pagus, & quævis regio, major vel minor, Saxonice dicitur *ſcir*, *ſcyre*, Anglis hodie *shire*. Sed *kir* videtur antiquius, & ex lingua humani generis primitiva hauſtum, & per varias & vetuſtiſſimas Gentes ad Germanos uſque profectum, qui inde formarunt *kerl*, per medium derivandi L. Hinc *kerl* vi originis ſignificat quantum poteſt, *oppidanum*, *paganum*, *villanum*, *provincialem* &c. Reliqui ſignificatus ſunt a ſynecdoche generis.

KERL, oppidanus. Huc videtur referri poſſe, quod Duumvir Angloſaxonibus eſt *ceorla twegra ealdor*, Triumvir *ceorla threora ealdor*, apud SOMNER. & BENSONIUM.

KERL, ruſticus, paganus, villanus. Cambris *carl* eſt ruſticus. Angloſaxon. *ceorl* ruſticus, *ceorla-cynge* ruſticorum Rex, *ceorlboren* obſcuro loco natus, *ceorliſc* villanus. Inde Latino-Barbaris *ceorlus*, *ceorlmannus*, *cirliſcus* ruſticus, & *cirliſca* ruſtica, in Legibus Inæ & Æthelſtani apud Bromptonum.

KERL, procus, ſponſus, amator. Gloſſ. Pez. amatoris *charlom*.

KERL, paterfamilias, maritus. Angloſaxon. *ceorl*, & inde *ceorlian* nuptum dari, ſicut *wiſian* uxorem ducere, a *wif* uxor. Evang. Angloſax. Joh. IV. 17. *næbbe ic nanne ceorl*, non habeo maritum. Matth. XXII. 30. *On tham æriſte ne wiſiath hig, ne hig ne ceorliath*, in reſurrectione neque uxores ducunt, neque nuptum dantur. Inde porro *ceorlede* nupta. Similiter & Francis *karl* maritus, *karllich* maritalis. Gloſſ. Florent. maritus *charl*. Gloſſ. Pez. maritali *charllichera*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VI. 63.

Thiu habeta, iu ueiſt es mer,
Zi karle ſibun bruader.
Habuit illa, ut optime noſtis,
In maritis ſeptem fratres.

KERL, ſervus. V. *haus-kerl*.

KERL, quilibet maſculus cujuscunque conditionis. SOMNERUS: *ceorl* maſculus, cui opponitur *wif*. VEREL. in Ind. *karl* quispiam, aliquis, idem quod *madr* vir, homo. Senſus a reliquis abſtractus, & hodie quoque uſitatus, dum cæteri pene obſoleſcunt.

KERL, fortis, corpore robuſto & animo virili præditus. Non occurrit niſi in compoſitis, nec alibi quam in *Sagis* Septemtrionalium, quales ſunt, *Hervarar-Saga* Hervaræ vita, *Torſteins-Saga* Torſteini vita, *Olafs-Saga* S. Olafi vita, *Herauds-Saga* Heraldi vita, *Gautreks-Saga* Gautreci vita, *Trojomanna-Saga* Trojanorum hiſtoria: unde ſequentia decerpſit VERELIUS in Indice:

karlmadr fortis, virilis.
karlmen viri fortes, ſtrenui.
karlmanligr fortis, virilis.
karlmanligt quod virum fortem decet.
karlmanliga fortiter, ſtrenue.
karlmenska virilitas, fortitudo.

Hodie ſuperat apud Suecos in compoſito *karlachtigt* quod virum fortem decet. Ab hoc adjectivo interpretationem recipiunt quædam Principum nomina apud Francos, cujusmodi ſunt,

CAROLUS, fortis.
CAROLOMANNUS, vir fortis.

Quamvis autem *karl* eo ſenſu in Monumentis Franco-Theotiſcis, aliisque veterum Dialectis non reperiatur (quam multa autem ſunt, quæ nos hodie deſtituunt?) non ideo ceſſat eſſe antiquum. Nam hunc defectum

fectum ſupplet Lingua Septemtrionalis, quam antiquiſſimis, & alibi vix reperiundis refertam vocabulis eſſe, nemo temere negabit. Translatio a maſculo ad fortem nihil habet inſolentiæ. Nam etiam *mann* primo virum, & deinde fortem virum denotavit.

KERMESS, *kirmeſs, kirchmeſs*, encænia. Vitiata ex poſtremo.

KERN, nucleus. Belg. *kern*, Suec. *kærna*, Gall. *cerneau*. Inde *mandel-kern, nuſs-kern*, & ſimilia noti ſignificatus. Angloſaxones utuntur deminutivo *cyrnel, cyrnl*, apud SOMNER. & BENSON. quod imitantur Angli in *kernel*. Forte eſt optimum, lectiſſimum, & probatiſſimum in quavis re, a *küren* eligere, comprobare. Et hoc ſenſu nonſolum dicitur de nucleis, ſed etiam de aliis rebus, quæ cæteris præſtant. Nec obſtat, quod ſæpe etiam oſſa ceraſorum & perſicorum eodem nomine deſignamus. Nam quoties ita loquimur, tunc utimur metonymia contenti pro continente.

KERN, granum, acinus, ſemen. Franc. *cherno*, Armor. *greun*, Belg. *graen*, Angl. & Gall. *grain*. Gloſſ. Pez. granum *cherno*, grano *cherno in drupin*. SKINNERO judice eſt a Lat. *granum*. Granum autem ſic dictum volunt a *gerendo*, quod fructum ferat. Contra PEZRONIUS Latinam vocem a Celtica deflectit.

KERN, vas in quo butyrum tunditur. Angloſaxon. *cerene*, Belg. *kern*, Angl. *churn*. SOMNER. in Dict. AS. *cerene* vas in quo lac agitatur, & butyrum cogitur, fidelia, *cernan* agitare butyrum. Belgice *kernen*, Anglice *to churn*. SKINNERUS tres dicendi fontes proponit, primum a Gallico *cerne* circulus, orbis, vel *cerner* in orbem rotare; alterum a Latino *cernere* ſeparare, quoniam in hoc vaſe butyracea pars lactis a ſero ſecernitur; tertium a *keren* vertere, verſare, quia ad ſeparandum butyrum clava huc illuc circumagitur. Quibus addi poteſt quartus, & cæteris præferendus, a verbo Celtico *curo* tundere, verberare, pulſare.

KERN, butyrum. VEREL. in Ind. *kernu ask* vaſculum in quo butyrum adſervatur. Lac ſeroſum & agitatum in quibusdam Germaniæ locis etiamnum vocari *kern*, tradit STADEN. in Voc. Bibl. pag. 154. Refer ad *kernen*, de quo paulo ante. Belgæ utuntur compoſito *kernemelk* eodem ſenſu quo Germani *butter-milch*.

KERS, in nominibus feriarum apud Belgas denotat Chriſtum, ut *kerſten* chriſtianos. Inde *kersdag, kersfeeſt, kersmis, kerſavond*, dies, feſtum, miſſa, veſpera nativitatis Chriſti, Germanice *chriſt-tag, chriſt-feſt, chriſt-meſs, chriſt-abend*. Galli adhuc pigrius enunciant nomen Chriſti, dicendo *chri*, adeo ut elementum S. ne quidem audiatur. An huc etiam ſpectet *kerſpel* parochia, diſquiritur infra in *kirchſpil*.

KERZE, candela. VEREL. in Ind. *kerti* candela, *kertapipa* candelabrum, *kertiſveinar* candelas tenentes & præferentes, miniſterium in aulis non magnæ admodum dignitatis, hodie *pagier*. Proprie eſt candela cerea, a Græc. κηρὸς cera, vel Lat. *cereus*, auctoribus Francis, quibus multa debemus peregrina in civitatem recepta. Inde OTFRIDO *kerziſtal* candelabrum, fulcrum candelæ, ut dixi in *ſtall* locus artificialis. STADENIUS *kerze* & *gerte* male confundit, & originem Lat. fruſtra impugnat.

KESSEL, lebes, cacabus æneus. Goth. *katil*, plur. *katile*, Marc. VII. 4. Angloſaxon. *cetil, cetl, cytel*, Franc. *chezil, kezeli*, Belg. *ketel*, Angl. *kettle*, Suec. *kættil, kiættil*. Gloſſ. Pez. lebes *chezil*, lebetem *chezil*, lebetes *chezila*. Gloſſ. Boxh. *kezeli* cacabus. Vaſa ventroſa ſolent appellari a ventre. Gothi autem duas habent voces, quæ ventrem ſignificant, *kilth* Luc. I. 31. & *quith* Luc. I. 41. credo nos ab illa habere *gelte* trulla, & ab hac *kettel*, tanquam diminutivum. Alii domicilium nominis quærunt in Lingua & ſupellectili Græcorum & Latinorum. HELVIGIO *ketel* idem eſt quod Latinis *caldarium*: CASAUBONO idem quod Græcis χύτλον vas ad fundendum: STIERNHIELMIO idem quod κοτύλη, vas vacuum. Si peregrina origine opus eſſet, ducerem a Lat. *caſſis* vel *caſſila*, quia lebes eſt caſſila inverſa. *Caſſilam antiqui pro caſſide ponebant*, inquit FESTUS. Præcipua veterum compoſita ſunt

ketel-fang, divinatio per ahenum, judicium aquæ ferventis, de quo prolixe in *Ordalium*.

ketilhöd, caſſis ænea, apud VEREL. in Ind. hodie dixeris *keſſel-hut*.

KETE, arca. V. *köte*.

KETTE, vinculum annulatum. Lat. *catena*, Camb. *cadwyn*, Armor. *chaden*, Hibern. *caddan*, Franc. *ketin*, plur. *ketinon*. TATIANUS Cap. LIII. 4. *noh mit ketinon giu mohta in einig man gibintan, uuanta her ofto mit fuoztruhin inti mit ketinun gibuntan zibrah thie ketinun*, neque in catenis jam poterat eum quisquam ligare, quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus diſrupiſſet catenas. MARTINIUS omnia deduxit a Græc. κάθεμα torques, monile. Mihi videntur omnia convenire in verbo Celtico *kutten* claudere. Nam catena, cujuscunque ſit uſus aut metalli, eſt vinculum ex annulis, qui ſe mutuo claudunt.

KETZER, hæreticus, *ketzerei* hæreſis. Gloſſ. R. Mauri: ſecta *cazami*. DIECMANNUS legendum cenſet *cazari*. Qua emendatione admiſſa, *cazari* erit abſtractum a *cazar* hæreticus, & antiquitate ſua multas eruditorum conjecturas ab etymologia excludet. Obſtat tamen, quod memoria ejus nominis nusquam alibi reperiatur. NOTKERUS Mauri diſcipulus, *hæreticorum* appellationem vel non interpretatur, ut Pſal. CXVIII. 85. vel alias voces adhibet, ut *irrari* Pſal. XXI. 19. *irrare* Pſal. LXXIII. 15. & *kloubirrar* Pſal.

Pſal. XXXI. 6. WILLERAMUS vero Notkero longe inferior, hæreticorum & hæreticæ pravitatis mentionem ſæpe facit in Cantico, ſed quaſi voce deſtitutus, absque interpretatione dimittit. Omitto Capitularia Regum Francorum, & alia monumenta, in quibus ea vox deſideratur. Ponamus ergo tantiſper illam novam eſſe, donec de vetuſtate ejus aliunde fiat indicium. Quemadmodum autem album diſgregat viſum, ita hæc vox nimia claritate obſcura eſt, ob fontium multitudinem, qui ſe conſiderantibus offerunt. Denotare enim poteſt (1.) purum, mundum, caſtum, a Gr. καθαρὸς ejusdem ſignificatus. Talis enim eſt hæreticus, ſi præſumptionem ejus ſpectes. Hinc hæretici omnibus temporibus dicti ſunt *Cathari*, & primo quidem *Manichæi*, quod puritatem animæ, quamvis (ut ferunt) impuris & nefandis modis, quærerent: deinde *Novatiani*, quod puriorem doctrinam & diſciplinam præ ſe ferrent: imo etiam ii, qui Sæculo XII. Germaniam, Galliam, Italiam, Dalmatiam, ſub *Catharorum* nomine inundarunt; & noviſſime *Albigenſes*. Quæ res multos movit eruditos, & præcipue DIECMANNUM, ut vocabulum Latinis a Græcis traditum, ad omnes deinceps hæreticos, qui pietatem vel mentirentur, vel mentiri crederentur, translatum exiſtimaret. (2.) impurum, inceſtuoſum, & ſodomitam. Quem ſignificatum diſcimus ex compoſitis apud SCHILTERUM in Gloſſario, *buben-kezer* pæderaſtes, *ku-kezer* qui vaccam init, *frawen-kezer* qui præpoſteram venerem cum muliere exercet, *walen-kezerey* ſodomia italica. Quæ certe originem ſuam referunt ad *cazzo* penis. Quibus addi poteſt ex Dial. Helvet. *ſibe-ketzer* ſtuprator canis. Saxonibus *ſiſ* vel *ſip* canem feminam deſignare, tradit LOCCENIUS in Lex. Jur. Sueo-Goth. in voce *hund-ſwioſon*. Cauſa, cur nomen ab inceſtuoſis ad hæreticos translatum ſit, hæc eſſe poteſt, quia vulgus, peſſimus rerum arbiter, impuritatem cum hæreſi continuo conjungit. Inde eſt, quod hæreticis, ſive veris, ſive opinione talibus, omnibus temporibus objectæ ſunt nocturnæ libidines, promiſcui concubitus, ſacra humano ſanguine & ſemine polluta, & alia abominanda, non Gnoſticis tantum, ſed etiam primis Chriſtianis, ut Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ periti norunt. (3.) iconoclaſtem, qui nullam imaginem præter lignum crucis ferre poteſt, ſi derivetur a voce Armenica *chaz* crux. Hinc Leo IV. Imp. Byzantinus, cum eſſet inſignis imaginum hoſtis, Armenice dictus eſt *chazarus*, ut pridem viris doctis obſervatum. Quam vocem arripere potuerunt imaginum patroni in Occidente, & ad omnes deinceps hæreticos transferre, (4.) præceptorem novi dogmatis, ſi derivatio inſtituatur a Slavonico verbo *kazu* præcipere, ſtatuere, decernere, quod extat apud FRENZELIUM in Origin. Sorabic. pag. 619. (5.) ſchiſmaticum, qui Eccleſiam dividit, & ſegreges cœtus inſtituit, ſi cum HELVIGIO ducamus ab Heb. *katſar* decurtavit, abſcidit, vel cum PEISKERO a Græc. καθέζειν ſeorſim ſedere, vel cum SERARIO & LEIBNITIO a Germ. *katten, kutten*, ſcindere, ſecare. (6.) ſpermologum, ſeu inania loquentem, ſi reducatur ad *queden* dicere, aut ejus frequentativum *kettern, quettern* nugari, fabulari, ut fert opinio HENSCHII. (7.) cerebroſum, & falſis imaginibus diſtractum, ſi derivetur a Græc. εἰκάζειν imaginari. Et his fere de cauſis naſci potuit vox *ketzer*, etiamſi primam & veram ignoremus. Alii tamen alias nominis rationes afferunt, a *katze* felis, *kette* catena, *götze* idolum, petitas, ſed cæteris minus probabiles, & vix dignas, ut hic locum inveniant. Nec deſunt, qui fictis fontibus utantur, cujusmodi ſunt, *ketzern* dividere, *kætzen* hærere, acſi Germanicæ gloriæ plurimum interſit, ut omnia rerum & verborum monſtra apud illos nata credantur. Sed his tantisque ambagibus non opus habet amicus meus, qui vocem breviſſime deducit a Lat. *hæreticus*, mira quidem mutatione, ſed tamen poſſibili. Ex eodem fonte deducit etiam *iredge* magus, qua voce Allobroges utuntur.

KEUCHEN, tuſſire. Belg. *kuchen*, Angl. *to cough*. Utitur Luth. Sir. XXXI. 22. Inde *kuch* & *cough* tuſſis, apud Belgas & Anglos. Cuncta a ſono tuſſientium facta, judice SKINNERO & STADENIO.

KEUEL, *kaul, keul*, globus, ſphæra. Oritur a Græc. κυλίω volvo, voluto. A *keuel*, eſt *keulich* rotundus, quo utitur Luth. 1. Reg. VII. 41. *nemlich die zwo ſeulen, und die keuliche knæuffen oben auf den zwo ſeulen.*

KEUEN, illudere. V. *geheüen*.

KEUEN, irritare. Ita vulgus apud Suevos, verborum veterum tenax. Cambris *cawdd* eſt ira, offenſa, indignatio, forte a *keuen*.

KEUEN, mandere. V. *kauwen*.

KEULE, clava, telum vel inſtrumentum ligneum. Gr. κῆλον, Franc. *cile*, Alam. *kule, kulle*. Gloſſ. Pez. tribula *driſcilun*. Id eſt, clava trituratoria. N. van Gravenberg inter Scriptores Paræneticos GOLDASTI pag. 378.

Gros wundan und bullen,
Von ſwert und von kullen.

Videtur nihil aliud denotare, quam lignum. Id enim Græcis dicitur κᾶλον, & Latinis priſcis *cala*. Inde *calo* & *caliga* calceus ligneus, & *calones* ſervi militum, qui vel ligna foco faciendo portabant, vel dominos in prœlia ituros fuſtibus aut clavis ligneis comitabantur. Imo etiam Britannis, iis ſcil. qui hodienum Celtica Lingua utuntur, *cal* & *coil* lignum denotare, teſtis BAXTERUS in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 59. 60. *Herculem* inde nomen reportaſſe, quod ſine ullis armis *ſolo ligno* (ut DIODORUS ſcribit) terram a beſtiis repurgaverit, credibile eſt. V. *Herkul.*

KEULE, mulier ruſtica & male morata. Proprie fera, ſylveſtris, a *cal*, *coil*, ſylva. BAXTER loc. cit. *Scotobrigantibus etiam hodie* COIL *pro ſylva eſt.*

KEULE, ſuffrago, *ſchöpskeule* ſuffrago vervecis. A κέω ſeco, quia in medio flectendi cruris cauſa inciſa eſt, ut *hamm* poples ab *hammen* ſecare, incidere. Vide plura ibidem.

KEULICH, rotundus. V. *keuel.*

KEUSCH, quatenus derivatur a *keuſchen* mundare, ſignificat quantum poteſt, & primo quidem *purum*, *mundum*, *immaculatum*, & deinde ſenſu ad animum tranſlato *caſtum*, *ſobrium*, & ab omnibus vitiis, quibus vel corpus vel anima contaminatur, liberum purgatumque. SOMNER. in Dict. Angloſax. *cuſc* caſtus, mundus, purus, pudicus. Gloſſ. Keron. ſobrius *chuskeer*, ſobrium *chuſcan.* NOTKERUS Pſal. XLIV. 9. *uuanda helfent iſt chiuſche ſieo*, nam elephas eſt pudicum animal. Hodie *keuſch* dicitur de caſto tantum. Sed hic ſenſus male derivatur ab Heb. *kadoſch* ſanctus, vel Lat. *caſtus.* Nam (1.) *keuſch* ante denotavit mundum quam caſtum. Et hic ſenſus etiamnum obtinet apud Belgas, qui dicere ſolent, *'t is 'er heel kuiſch in huis* omnia nitent præ munditie in hac domo. Poſtea eadem vox communicari cœpit caſto, quia caſti pollutionibus abſtinent. (2.) caſtitas eſt virtus Germanis propria ſecundum TACITUM cap. 19. ſeq. de M. G. quæ nunquam potuit eſſe deſtituta vocabulo. Mirum ſane eſſet, eos, quibus ſcriptor eximius *feram venerem*, & *ſevera matrimonia*, & *ſeptam pudicitiam*, aliaque hiſce ſimilia tribuit, quique prope ſoli Barbarorum ſingulis uxoribus erant contenti, caſtitatis nomen ante bella cum Romanis geſta ignoraſſe, & ab illis demum didiciſſe. Interim a *keuſch* derivantur

unkeuſch, immundus, & allegorice libidinoſus. Gloſſ. Boxh. *unchuskemii* infrunitus, *unchuskida* infandam.

unkeuſchheit, impuritas, & allegorice impudicitia. Gloſſ. Keron. ſordes *unchuſchida.*

KEUSCHEN, mundare, purgare, februare, quocunque modo id fiat, aqua, igne, cinere, &c. Verbum Belgis & pene ſolis cuſtoditum, quod illis effertur *kuiſchen*, cujus antiquitas non debet eſſe ſuſpecta. Nam hinc manifeſto derivatur *keüſch* mundus, quod antiquum, item *cys-wuca* ſeptimana purgatoria, illa ſcil. in qua animæ per confeſſionem & cinerum ritum purgantur. Vocem Angloſaxonicam exhibent SOMNER. BENSON. & MARESCHALLUS pag. 523. Etymon vide in *aſche* aqua.

KEUT, ſemen genitale. Belgis *kuit* ſunt ova piſcium. Suevis *keuter*, *kauter* mas columbæ. Græcis κύθος ſperma, κύειν concipere.

KEYSER, imperator. V. *kaiſer.*

KICHERN, a Lat. *cicer*, auctoribus Franciſ. Gloſſ. Pez. frixum cicer *giroupta chihhuriun.*

KIEF, *kiefer*, maxilla, mandibula. Belgis *kieuw*, Anglis prioribus *chaw*, teſte SKINNERO in Etymologico. Forte a *kauwen* mandere, ut Latinis *mandibula* a mando. Quamvis etiam metaphoricum eſſe poſſit, a Gr. κάπη præſepe, ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem. Nam primo præſepe nihil aliud eſt quam locus edendi. Hinc ſcil. Græcis dicitur κάπη a κάπτειν manducare, Gothis *uzeta* Luc. II. 7. ab *itan* edere, Gallis *mangeoire* a *manger.* Mandibula autem quid eſt niſi locus edendi? Secundo præſepe eſt locus ſeptus, in quo pabulum jumentis apponitur. Et mandibula eſt locus dentibus ſeptus, in quem cibus ingeritur.

KIEFER, tæda, pinus, pinaſter, *kiefern-holz* lignum ejus arboris. Proprie eſt *kien-före* & *kien-fören-holz*, quod optime vidit FRISCHIUS in explicatione vocis Biblicæ *tanne.* Sed plebs ruſtica delectatur contractionibus, ut literam aut ſyllabam lucrifaciat. Partes compoſiti vide in *kien* & *före.* Res mira, quod Hebræis *gopher* idem ſignificet.

KIEFFER, vietor. V. *küffer.*

KIEL, calamus, *feder-kiel* ſcapus pennæ. Proprie eſt arundo cava, a Gr. κοῖλος cavus.

KIEL, carina, & venter navis. A cavitate, ut antecedens. Conſenſum linguarum vide in *kele* ejusd. ſignificatus.

KIEL-KROPF, infans ſuppoſititius. Vox hybrida. Prior compoſiti pars eſt a Gr. γέλλω, quod apud HESYCHIUM exponitur dæmon, qui tenellos recenterque natos infantes puerperis ſurripit. Poſterior eſt a *kropf* ventriculus, & dicitur de puero a dæmone ſuppoſito, quia fertur inexplebilis adeo, ut nec quatuor nutricum rumis ſatiari poſſit. Hodie dixeris *teufels-kropf.*

KIEMEN, *keimen*, germinare. Gothi dicunt *keinan* Marc. IV. 27. quod imitantur Franci in *chinen.* Gloſſæ Veteres apud JUNIUM: pullulat *chinit*, promunt *chinint*, *frampringant.* Cum verbo hodierno conſentit Lat. *gemmare:* Cum veteri Gr. κινεῖσθαι moveri ad germinandum. Confer *kym* germen.

KIEN, *kün*, tæda, lignum pingue & reſinoſum, *kien-ruſs* fuligo ex tali ligno, *kien-baum* arbor picea, *kien-holz* lignum piceæ, *kien-före* genus piceæ. PLINIUS earum arborum, quæ picem reſinamque gignunt, ſex genera cognatarum recenſet Lib. XVI. Cap. 10. Quæ cum omnia ſint conifera, hinc MARTINIUS concludit, quod *kien* ſit a *conus*, in voce *pinus.* Addere poterat, quod *kienföre* ipſo auditu *coniferam* ſonet. Sed hic ſonus revera nos fallit. Nam *kien* ſignificat tædam, non conum. Et quemadmodum *tæda* ſic dicitur παρὰ τὴν δᾶδα, a δαίω uro, incendo, vel ipſo MARTINIO judice; ita *kien* eſt verbale a verbo Celtico *cynne* incendere, incendi, quod hodie ſuperat apud Cambros, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit.

Brit. Græci eodem ſenſu dicunt χαίειν, quia ſcil. inter Linguam Celticam & Græcam perennis harmonia eſt.

KIES, ſabulum, glarea, arena. Utitur Luth. Eſa. XLVIII. 19. Sicut *ςίον* a *ςάειν*, & *ſtein* a *ſtan*, quia vi ſua ſtat: ita *kies* a κεῖσθαι jacére, quia immobilis jacet in terra, derivari poteſt. Synecdochice dicitur de loco glareoſo, ut *kies* apud Berolinenſes, ante producta urbis pomœria.

KIESEL, ſabulum. SOMNER. in Dict. AS. *ceosl* glarea, ſabulum, *ceosl-ſtan* idem, *ſand-ceosl* arena, ſabulum, glarea. Diminutiv. a *kies*.

KIESEL, ſilex. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 93.

Got mag theſe kiſila,
Joh alle theſe feliſa,
Joh theſe ſteina alle,
Yrquicken io zi manne.

Vertit SCHILTERUS:

Deus poteſt hos ſilices,
Et omnes has petras,
Atque hos lapides omnes,
Vivificare in homines.

Ex eodem fonte. EL nonſolum diminuendi, ſed etiam derivandi medium eſt. Quid mirum, ſilicem a ſabulo denominari, in quo reperitur & naſcitur? Convenit per metatheſin χάλιξ, *ſilex*, & *cailloux*, & abſque metatheſi *cos* & *cautes*. In Belgio ſilex dicitur *kei*, quod nimia brevitate laborat, & ex aliquo præcedentium abſciſſum videtur. Vocem Saxonicam vide in *flint*.

KIESLING, ſilex. Gloſſ. Pez. calculus *chiſilinch*. Vi terminationis eſt lapis in ſabulo natus.

KIESEL-STEIN, ſignificat quantum poteſt, lapidem glareoſum & ſiliceum.

KIESEN, guſtare. Senſus verbi primus & antiquiſſimus. Evang. Gothicum habet *kausjan* guſtare, & inde *kauſeith* guſtabit Luc. XIV. 24. *ni kausjand* non guſtabunt Marc. IX. 1. Magnam hoc verbum affinitatem habere cum Græco γεῦσις guſtus, & γεύσω guſtabo, recte monet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 220. Poſtera ætas dixit *küren*, ſibilo, ut ſæpe alias, in caninam mutato. Sed *kieſen* vetuſtius eſt, & ab illo orti ſunt reliqui ſignificatus per translationem, quia mens dum *deliberat*, *examinat*, *eligit*, videtur guſtare, idemque facere quod guſtus.

KIESEN, deliberare. Gloſſ. Pez. delibera *chius*, librare *gichioſan*.

KIESEN, explorare, probare. Evang. Goth. Luc. XIV. 19. *juka auhſne usbauhta fimf, jah ganga kausjan thans*, juga boum emi quinque, & eo probare illa. Id eſt, & eo, ut explorem & cognoſcam, an proba ſint, nec ne.

KIESEN, eligere, optionem facere. Gothis *kiuſan* in compoſito *uskiuſan* reprobare Marc. VIII. 31. Angloſaxon. *ceoſan*, *cyſan*, Francis *chioſan* &c. Belg. *kiezen*, Angl. *chooſe*, Suec. *keſa*, Island. *kioſa*, Gall. *choiſir*. TATIANUS Cap. LXIII. 4. *Maria gicos thas beziſta teil*, Maria elegit optimam partem. Cap. LXIX. 9. *ſenu min kneht then ih kos*, ecce puer meus quem elegi. Cap. CLVI. 5. *ih uueiz thie ih gicos*, ſcio quos elegerim. Hic ultimus & hodiernus verbi ſenſus, cujus gratia reliqui, quamvis antiquati, erant præmittendi. Quotusquisque enim eſt, qui, quid de illo intelligendum ſit, ſciat? Et talia ſunt omnia fere vocabula, quibus vulgo utimur, celebria quidem in ſermone & obvia, ſed quoad ſenſum veræ proprietatis ignota.

KILCH, ædes ſacra, & metonymice cœtus ſacer ſive Eccleſia. NOTKERUS Pſal. LXXIV. 9. *dar hus daz uns heilich chilcha*, ibi templum quod nobis ſancta Eccleſia. Inſcriptio ſymboli Alamannici apud GOLDASTUM Tom. II. Rer. Alam. pag. 134. *Chry dir alten Kilchin*, ſymbolum veteris Eccleſiæ. Cœnaculum, in quo Chriſtus ultimam cœnam cum diſcipulis celebravit, in verſione Ulphila-Gothica vocatur *kelik* Marc. XIV. 15. Hinc ſuſpicor, Gothos in memoriam hujus cœnaculi omnes ædes ſacras ob convivia myſtica appellaſſe *kelik*, eamque vocem Francos & Alamannos a Gothis accepiſſe, ut plura alia, de quibus audire juvat WALAFRIDUM Cap. VII. de Reb. Eccleſ. *Barbaros in Romana Republica militaſſe, & multos Prædicatorum Græcæ & Latinæ locutionis peritos inter has beſtias, cum erroribus pugnaturos veniſſe: & eis pro cauſis multa noſtros, quæ prius non noverant, utilia didiciſſe, præcipueque a Gothis (qui & Guttoni), cum eo tempore, quo ad fidem Chriſti, licet non recto itinere perducti ſunt, in Græcorum provinciis commorantes, noſtrum, id eſt Theotiſcum ſermonem habuerint.* Helvetios, priſci ſermonis tenaces, templum & Eccleſiam etiamnum appellare *kilch*, teſtis PICTORIUS in Dictionario. Poſtea *kilch* pronunciari a vulgo cœpit *kirch*, obvia & familiari in multis vocabulis mutatione.

KIMMICH. V. *kümmel*.

KIND, proles. Gloſſ. Boxh. *chind* ſoboles. Gloſſ. Keron. filios *chindo*, filium *chind*. Proprie eſt natus, gnatus, a participio paſſ. verbi *kennen* parere, gignere. Convenit ſono & ſignificatu Græc. γεννητὸς, Lat. *genitus*, & Angloſaxonicum *cenned* natus, productus. Nec aliunde Angloſaxonibus & Anglis *cild*, *child*, etiamſi litera L. in medio vocis reclamare originem videatur. Nam in ore Saxonico N. facile mutatur in L. Sic tentorium vocant *teld*, etiamſi ſit a *thenian* expandere. Poſtea ſenſus a recens natis ad omnes juniores translatus eſt, & primo quidem ad infantes, mox ab infantibus ad pueros. Gloſſ. Keron. infantes *chind*, infantum *chindo*, puer *chind*, puero *chinde*, pueris *chindum*. Inde *lehr-kind* diſcipulus, puer docendus, vel diſciplinæ alicujus commiſ-

ſus,

ſus, olim *lerenkind* in Jure Prov. Alam. Cap. 179.

KIND, fœtus animalis. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 1. *bringent imo diu chint dero uuidero*, afferte Domino filios arietum. Hic ſenſus obſoleſcit.

KINN, mentum, maxilla. Græc. γένυς, γένειον, Lat. *gena*, Camb. *gên*, Goth. *kinn* Luc. VI. 29. Angloſaxon. *cinne*, *cin-ban*, Franc. & Alam. *chin*, *chinn*, Belg. *kin*, *koon*, Angl. *chin*, Island. *kinn*, *kinvanga*, Suec. *kind*. Gloſſ. Pez. malas *chini*. Gloſſ. Keron. maxillas *chinibahhon*. Cuncta ejuſdem tribus, vel a *gienen* hiſcere, quod mentum diductum os hiare faciat, vel a κινεῖν movere, quod mentum ex oſſea capitis compage ſit pars unice mobilis, ac inter loquendum & manducandum continuo moveatur: unde etiam *mentum* ſic dici creditur a Latinis quaſi *moventum* vel *movimentum*. Illud placet SKINNERO, hoc aliis viris Doctis. Præcipuum compoſitorum eſt *cinnabar* mentum nudum, mentum imberbe, de quo juvat audire, cum teſtem vocabuli, tum interpretem. ISIDORUS Lib. XIX. Orig. Cap. 23. *Non nullæ etiam gentes nonſolum in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi propria quaſi inſignia vendicant: ut videmus cirros Germanorum, granos & CINNABAR Gothorum.* LOCCENIUS in Lexico Juris Sueo-Gothici in voce *bær*: "*Cannabar* eſt vocabulum Gothicum, a *kinno* mento, & *bar* nudo ita dictum; quod quum viri doctiſſimi non interpretati ſint, ejus explicationem hic ex occaſione adjicere placuit. Hæc ille. CANGIUS veſtes Gothorum cinnabari infectas innui putat, ſed non perſuadet. Convenit autem *granis* & *cinnabaro* Gothico quam optime. Nam qui myſtacibus delectantur, ut hodie Poloni & Helvetii, non ſolent alere barbam in mento. De granis Gothorum vide plura in *gran* pili.

KIPE, corbis dorſuaria. In aliis Dialectis alia vaſa ſignificat. Græcis κίβος eſt capſula, κόφινος corbis, & quædam menſura, Latinis *capis* vas ſacrum, Cambris *cib* vas quoddam, Angloſaxonibus *cypa* cophinus Luc. IX. 17. *belifon twelf cypan fulle*, ſuperfuerunt duodecim cophini pleni. Cuncta fortaſſe a notione cavitatis, adeoque a *kaw* cavus. Quamvis etiam a *kippen* capere eſſe poſſit, quia nonſolum manus, ſed etiam vacua capiunt. Metaphorice dicitur de votis & precibus inanibus, quia corbi vacuæ ſimiles ſunt, & nihil reportant. Inde proverbium *die kipe kriegen* repulſam ferre.

KIPER, vietor. V. *küffer*.

KIPFE, *küpfe*, *kippe*, ſummitas, extremitas, prominentia cujuscunque rei. Utitur Luth. Hiob. XXXIX. 31. de prominentiis petrarum. Et in quibusdam Dialectis apex pilei, ſive pars pilei prominens, dicitur *kuppe*, *kupfe*, *kuffe*. Inde porro diminutiv. *kiplein*, quo utitur MATHESIUS in Sarepta de apicibus culmorum. Originem & cognationem vocis vide in *kopf* apex, cacumen. Nam *kopf* & *kipfe* in nulla re differunt niſi vocalium permutatione.

KIPPEN, nutare, inclinari ad terram, *auf der kippe ſtehen* pronum eſſe ad lapſum, in diſcrimine lapſus verſari. A Græc. κύπτειν vergere, propendere

KIPPEN, capere, Dial. Belgica. A Lat. *capio*, & hoc ab Heb. *caph* manus, quia manu capimus. Confer verba ſynonyma *kommen*, *nemen*, *greiffen*, *kriegen*. Dicitur etiam de rebus vi captis. VEREL. in Ind. *kippa* attrahere violenter.

KIPPER, mutilator monetæ. Unde ſit, jam dixi in *kappen* cædere, præcidere, amputare, quod vide.

KIRCH, ædes ſacra, & metonymice cœtus ſacer ſive Eccleſia. Angloſaxon. *cyric*, *cyrc*, Alaman. *chirich*, Belg. *kerk*, Angl. *church*, Suec. *kyrckia*, Friſ. *tzierk*. Gloſſ. Keron. oratorium *chirihh*, oratorio *chirichun*. Ante Chriſtiana tempora delubrum & lararium Deorum in omnibus pene Germanorum Dialectis dictum eſt *horg*, ut in loco oſtendi. Quæ vox, cum parum abludat a *kirch*, ei naſcendi occaſionem dare potuit. An vero revera inde natum ſit (quod fieri potuiſſe apertum eſt), merito dubitat ECCARDUS in not. ad Leg. Rip. pag. 213. Credibile enim non eſt, primos Francorum & Saxonum Apoſtolos voluiſſe vocem lucis & Idoleis propriam in denominandis Chriſti ædibus retinere, etiamſi per ſe nihil aliud quam ſeptum ſignificet. Ipſe auctoritate WALAFRIDI Strabonis, Scriptoris a primordiis Chriſtianæ Religionis inter Francos non longe remoti, inductus, *kirch* declinat a Græc. κυριακὸν dominicum, quod ATHANASIUM in vita S. Antonii pro templo uſurpaſſe oſtendit. Eandem etymologiam ex Græci vocabuli proprietate defendit MARESCHALLUS in Obſervat. ad Verſ. Angloſaxon. pag. 535. Alii alias origines quærunt. LIPSIO derivatur a *cirh* circus unde KERONI in Gloſſis *circulus* dicitu[r] *umbincirh*. R. D. DIECMANNO a *rihhi* regnum, per medium præfixi *chi*, quod Eccleſia ſit regnum Chriſti. Fontes Hebræos (quos etiam tangit ECCARDUS) utpote remotiores, & cæteris minus probabiles nunc mitto. Quid ipſe ſentiam, jam ſupra expoſui in voce Gotho-Francic[a] *kilch*.

KIRCH-HOF, cœmeterium. Proprie area ante templum, ab *hof* area. Olim *frithof* quod vide.

KIRCHSPIL, *kirſpel*, parochia. Vox it[a] concepta eſt, acſi *nunciaturam eccleſiaſtica[m]* denotaret, a verbo Gothico *ſpillon* nunciare quod vide in *ſpil* ſermo. Alii tamen ali[as] afferunt interpretationes, nec improbabile[s] nec ſpernendas. STILERUS alteram com[-]poſiti partem deducit a *ſpellen* ordinare, d[i]ſponere, quia parochia eſt diſtrictus eccl[e]ſiaſticus certis limitibus ab Epiſcopo defin[i]tus. At ſi Belgas ſcriptores audiamus, vo[x] Germanica in vitio jacet, eſtque detor[...]

ex alia & magis genuina *kers-poel* baptiſterium, *palus Chriſti.* *Kers* veteri Belgarum lingua *Chriſtum* denotaſſe, multa probant exempla, ſupra in ſede vocis adducta. *Poel* autem eſt palus, & dicitur de fonte ſacro vel baptiſterio, quia olim in paludibus & ſtagnis baptizabantur, qui paluſtria loca incolebant. Ejusque rei memoriam in multis pagorum apud Hollandos & Friſios nominibus, a baptiſterio *kers-poel* formatis, etiamnum extare ajunt. Hoc merito ſequimur, inquit MARTINIUS in voce *parochia*, & auctores etymi laudat *Kilianum* & *Petrum Nannium* Alcmarianum. Quidam *kirſpel* contrahunt in *kaſpel*, quod nimia brevitate originem occultat.

KIRCHWEIHE, encænia. Proprie eſt conſecratio Eccleſiæ, a *weihen* ſanctificare, & dicitur non ſolum de novi Templi dedicatione, ſed etiam de anniverſaria primævæ dedicationis feſtivitate. Gothi encænia vocant *inniujitha* quaſi innovalia Joh. X. 22. Angloſaxones *tempel-halgunga* ibidem in Textu, ſed in Rubrica *cyric-halgung.* De his aliisque ejusdem feſti nominibus vide docte differentem MARESCHALLUM loco citato. Vulgus in Suevia dicit *kirweih* pro *kirchweih*, ut vulgus Saxonicum *kirmeſs* pro *kirchmeſs*, quod proprie eſt feſtum Eccleſiæ.

KIRR, cicur, tractabilis, manſuetus, *kirren, kirr machen* manſuefacere, mitigare feritatem naturæ. Index Verelianus: *kyrr* tranquillus, placidus, *kyrletti* manſuetudo, *kyrligr* manſuetus. In eodem Indice occurrit etiam *hyr* & *hyrlega* eodem ſenſu, quia ſcil. K. & H. permutantur. Sed K. origini propinquius, quia *kirr* videtur deſcendere a *keren* vertere, mutare naturam. Niſi ſit a Lat. *cicur* per ſyncopen vel aphæreſin.

KIRREN, *quirren, girren*, gemere, queri. Gloſſ. Pez. ingemuit *quar.* Idem Belgis *kirren*, & fortaſſe a Lat. *queri.* Hodie non dicitur niſi de gemitu columbarum.

KIRREN, murmurare. VEREL. in Ind. *kur* murmur, *kura* murmurare. BENSON. in Voc. AS. *ceorian* obmurmurare, *ceorung* obmurmuratio. Fictum a ſono quem murmurantes edunt.

KIRREN, ſtridere. Onomatopœia a ſtridore januarum & rotarum deſumpta.

KIRREN, allicere, ineſcare. Verbum faceſſens a *geren* cupere. Quid enim eſt allicere, niſi facere ut concupiſcat?

KIRSCHE, pomum Ceraſuntis, Græc. *κεράσιον*, Lat. *ceraſum*, Armor. *kiris*, Angl. *ciris* &c. Suevis *gries-ber*, an ab oppido Ponti, ut reliqua? Dubito, etiamſi *kiris* facile mutetur in *gries:* potius ab oſſea ſubſtantia intra baccam, quam illi vocant *gries*, quia calculum refert. Hiſtoriam arboris paucis complexus eſt TURNEFORTIUS Part. III. Itin. Epiſt. 17. cujus verba absque interpretatione hic apponam, quia Gallica ubique leguntur cum voluptate: *La campagne de Ceraſonte nous parût fort belle pour herboriſer. Ce ſont des collines couvertes de bois, ou les Ceriſiers naiſſent d' eux-mémes. Saint Jerosme a crû que ces ſortes d' arbres avoient tiré leur nom de cette ville, & Ammian Marcellin aſſure, que Lucullus fût le premier qui fit tranſporter de là les Ceriſiers à Rome. On ne connoiſſoit pas, dit Pline, les Ceriſiers avant la bataille que Lucullus remporta ſur Mithridate, & ces arbres ne paſſerent que cent vingt ans aprés en Angleterre.*

KISTE, arca. V. *kaſte.*

KITT, maltha. V. *kütt.*

KITTEL, penula. V. *küttel.*

KITZELN, titillare. V. *kützeln.*

KIWITZ, *kiwit*, nota avis, ab imitatione vocis nomen ſortita. In quibusdam Galliæ locis vocatur *dishuit*, velut octodecim, quod cantu ſuo tale quid ſonare videatur, teſte MARTINIO in voce *vanellus.*

KIZ, *kizlein*, capra, capella. V. *küz.*

KLAFFEN, garrire. V. *klappen.*

KLAFFEN, hiare. A Belgico *kloove* rima, fiſſura, quod eſt a *klooven* findere. Antiquitatem verbi vide infra in *klöben.*

KLAFFEN, latrare. Quidam vir doctus deduxit ab Heb. *caleb* canis.

KLAFTER, orgyia, menſura ſex pedum. Alia Dialecto *lafter*, unius literæ damno. Rhythmus de S. ANNONE §. 10. de turri Babylonica: *Vieri duſent lafterin hoch.* Ab initio fuit (& etiamnum eſt) menſura lignaria, quæ alias vocatur *ſchrage*, a lignis transverſis. Et hujus ſignificationis etiam eſſe poteſt *klafter*, ſi derivetur a Lat. *clathri*, per epentheſin. Primos inventores ad Latinam vocem reſpexiſſe, vel hinc credibile eſt, quia eadem menſura alia lignariorum corruptela dicitur *ſchlater*, a *clathri*, præpoſito S.

KLAGE, lignum fiſſum. V. *klöben* findere.

KLAGEN, parvuli, apud Berolinenſes. Vox antiquiſſima, & a primis (ut videtur) Pomeraniæ incolis, Vandalis inquam Gothisque, vicinis populis relicta. Evang. Goth. Luc. X. 21. *jah andkulides thaniu klahaim*, & revelaſti ea parvulis. Confer *klein* parvus.

KLAGEN, queri, conqueri, lamentari, *klage* querimonia, *klæglich* lugubris & lugubriter. Gloſſ. Pez. lamentatrices, *chlagara*, lugubri *chlagalihhemo.* Gloſſ. Keron. cauſetur *chlagoe*, cauſentur *ſin kichlagot.* Ubi obſervandum, quod *cauſari* in Regula S. BENEDICTI ponatur pro *conqueri.* Nam Cap. 3. interdicitur Abbati, ne *cauſetur*, i. e. ne conqueratur de de minore ſubſtantia monaſterii. Et Cap. 55. interdicitur Monachis, ne *cauſentur*, i. e. ne conquerantur de colore & groſſitudine veſtimentorum. *Cauſari* autem non eſt paſſivum, & hinc *cauſentur* inſcite vertitur *ſin kichlagot*, cum vertendum fuerat *chlagont.* Græcis *κλάζειν* & *κλαγγᾶν* eſt clamare, & *κλαίειν* flere, quæ cæteris videntur affinia.

KLAGEN, ſenſu forenſi eſt accuſare, & inde *klage* accuſatio, *klæger* actor, accuſator, *klag-ſchatz* ſportulæ ex accuſationibus, ſed recentioribus tantum. *Clagen* & *beclagen* pro accuſare, & *clager* pro actore, extant in Jure prov. Alam. Cap. 77. & 78. Verba antiquiora vide in *rügen.*

KLAMMER, harpago. Originem & antiquitatem vide in *klemmen* conſtringere.

KLANG, clangor, κλαγγή. Refer ad *klingen* tinnire.

KLAPF, ictus, vel ſonus ex ictu, *donner-klapf* tonitru, fragor fulminis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *clap*, ictus, crepitus. Utrumque Belgis *klap*. Refer ad *klopfen* ferire, pulſare.

KLAPPE, operimentum. Forte a κλέπτω abſcondo.

KLAPPE, cantharus ligneus, qui zytho vendibili eſt pro hedera. Poſſit eſſe a *kleiben* vocare, quia plebs hoc ſigno ad cereviſiam convocatur.

KLAPPEN, *klapſen*, ſonum edere pulſu, vel ſimili motu, *mit hænden klapſen* plodere manibus, *mit der geiſel klappen* ſonum edere flagello, Nahum III. 2. *zæn-klappen* ſtridor dentium, Matth. VIII. 12. A *klapf* quatenus ſonum ex ictu denotat. Hic ſenſus transferri ſolet ad ſtrepitum & verbera linguæ. Inde Belgis *klappen* garrire, *klap*, *geklap*, *klapperny* garritus, noſtris *klaffen* garrire, effutire, *klaffer*, *klæffer* nugator, delator, quo utitur Luth. Sir. LI. 7.

KLAPPERN, crepitare. Frequentativum a *klappen*. Inde *klapper-werk*, *klepper-werk* crepundia, *klapper-ſtorch* ciconia crepitans, & alia, pueris nota. In reliquis ſenſus transfertur ad linguam, ut ſupra. Inde *klapper-maul* os garrulum.

KLAR, opponitur obſcuro, & ſignificat quantum poteſt, nonſolum apud nos, ſed etiam apud Græcos, Latinos, & Celtas. Et Græcis quidem dicitur γλαυρὸς & γλαυσὸς, a γλαύσω ſplendeo, unde Latinis *clarus*, Cambris *claer*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *claer* clarus, *disglair* ſplendens, ſplendidus, lucidus. Cum verbo Græco confer *gleiſſen* & *glitzen.*

KLAR, *eyer-klar*, albumen ovi. Gall. *glaire d'œuf.* Proprie eſt glaucum ovi, a *glær*, glaucus, cæruleus, non *clarum ovi*, ut Scriptor celebris exiſtimat. Hinc a Gallis rectius ſcribitur per G. quam a noſtris per K. Cæterum quod Germanis & Gallis in ovo videtur glaucum, id aliis videtur album. Hinc albumen ovi Angloſaxonibus dicitur *æges hwite*, Suecis *ægge hwitt*, Belg. *eiwit.*

KLATSCH, ictus, vel ſonus ex ictu. Fictum videtur a ſono, quem in aliis quoque vocibus verborum architecti imitantur.

KLATSCHEN, pulſare, cum ſono ferire, *auf den hinderſten klatſchen* verberare nates manibus. A *klatſch* ictus.

KLATSCHEN, ſonum edere verbere. A *klatſch* ſonus ex ictu. Proprie dicitur de comploſione manuum, & agitatione flagelli. Græcis κλάζειν eſt clangere, reſonare, cognato ſignificatu. Vulgo transfertur ad ſtrepitum & verbera linguæ, ut *klappen*, *klappern*, & ſimilia. Inde *klatſchen* garrire, *klætſcher* nugator, delator, *klætſcherei* garritus, delatio.

KLAUBEN, carptim legere, *zuſamen geklaubt* hinc inde decerptus. MARTINIUS in Lex. Philolog. a *glubo Germanis eſt klauben.*

KLAUSE, proprie eſt *locus clauſus*, & Latinæ originis, quamvis etiam ad verba vetera referri poſſit. Vide illa in *ſchlieſſen.* Per ſynecdochen generis dicitur de omnibus locis anguſtis. Hinc anguſtiæ viarum & fauces montium Latino-Barbaris vocantur *cluſæ* apud CANGIUM, & Angloſaxonibus *cluſan* apud SOMNERUM, quia ſcil. itinera claudunt.

KLAUW, unguis in genere volatilium, ungula in genere quadrupedum. BENSON. in Voc. Angloſaxon. *clea* ungula, *clawu* ungues, *cloſen* fiſſus, *cleafan*, *clifan* findere. Gloſſ. Pez. ungula *cloa*, in ungue *in chlauvo*, finderit *chliubit*. Scilicet ab hoc verbo (quod hodie effertur *klöben*) nomen invenit, quicquid a natura vel aliunde fiſſum eſt, ut pedes fiſſi & ungulæ fiſſæ animalium, herbæ fiſſæ, imo etiam ligna fiſſa, & omnes rimæ vel fiſſuræ, ut ibidem oſtendi.

KLAUW, unguis ipſius hominis, ſaltim in lingua ruſtica, ob ſimilitudinem manus fiſſæ cum pedibus fiſſis volatilium. Habent autem ruſtici, quo vocem ſuam tueantur, auctoramentum Antiquitatis. Leges Friſiorum in Addit. Tit. III. 44. *Si quis alium unguibus crataverit, ut non ſanguis, ſed humor aquoſus decurrat, quod* CLADOLG *vocant.* Id eſt, vulnus ex unguibus. Nam *dolg* in iisdem Legibus Tit. XXII. vulnus ſignificat, nec Friſionibus tantum, ſed etiam Angloſaxonibus in Dictionario SOMNERI, & Francis apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. XXV. 53.

Thaz ſi giſunt therſelbo folk
Thuruh thes einen mannes dolk.
Ut ſanetur populus
Unius hominis vulnere.

KLAUWEN, manus hominum rapacium & habendi cupidorum, ob ſimilitudinem cum unguibus aquilinis aut milvinis, qui non facile dimittunt prædam.

KLAUWEN, male ſcribere, *geklauwt* male pictus. Verbum ab unguibus formatum in Sax. inf.

KLEBEN, hærere, adhærere. Angloſaxon. *cleofan*, Franc. *kliban*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VI. 71. *balo ther uns klibit*, malum quod nobis inhæret. Ibid. Cap. IX. 74. *zi herzen er 'mo klebita*, cordi ejus adhærebat. Quod dicitur de perſonis valde dilectis per allegoriam, qua etiamnum delectamur. Veroſimile eſt, hoc verbum ab aliqua materia lenta & tenaci formatum eſſe, qualis eſt apud Græcos γλία, κόλλα, gluten, apud Cambros *clai*

clai lutum, argilla, apud Francos *cliba* lappa. Gloſſ. Pez. lappa *cliba*. Gloſſ. Ælf. lappa *clyſ-wyrt*.

KLECK, macula, probrum, *beklecken* maculare, probro afficere. VEREL. in Ind. *klækr* opprobrium, crimen, *klækis ord* verba infamantia, *klækis menn* opprobrio digni. Cuncta vitiata e Belgico *kladden* maculare, quod eſt a *litu* per proſtheſin. D ſæpe mutatur in K. & K. ſæpe præfigitur, ubi minime neceſſarium.

KLECKEN, ſufficere, *es kleckt nicht* non ſufficit, *erklecklich* ſufficiens & ſufficienter. Verbum Suevis uſitatum, contractumque ex Alamannico *kenuacan* ſufficere, mutato N. in L. Uſum Francorum primus nobis oſtendit cel. SCHERZIUS ex Colloquio Mariæ Magdalenæ cum hortulano apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. VII. 103. *ni klekent mih zi heiti thio liebun arabeiti.* Quæ verba ille ſic vertit: *nec ſufficiunt mihi juxta votum grati hi labores.* Optime, ſi quid video. De verbo Alamannico vide plura in *genügen*.

KLEE, trifolium. Brevitate obſcurum. Angloſax. *clæfer-wyrt* eſt trifolium minus, idemque Belgis & Anglis *klaver*. Omnino melius. Sic enim dicitur, quaſi folium triſulcum, a *klöben* findere. Galli a *trifolium* habent *treſle*.

KLEI, furfur. V. *kley*.

KLEIBEL-TAG, Feſtum annunciationis Mariæ. Viguit ante pauca ſæcula *klybel-tag* & *bekleibungs-tag* eodem ſenſu, ut ex Calendario Medii Ævi Dn. Haltauſii §. 20. intelligo. Feſtum annunciationis nemo reperiet in voce. Et nihilominus vox ita concepta eſt, ut triplici ejus diei myſterio perfecte reſpondeat. Significare enim poteſt, (1.) *diem vocationis* beatæ virginis ad magnum opus conceptionis, a *kleiben* vocare. (2.) *diem amplexus* Spiritus S. a *kleiben* amplecti. (3.) *diem incrementi*, ſive uteri virginei, ſive fœtus divini in utero, a *kleiben* creſcere. Quorſum reſpexerint primi nominis inventores, in iſta ſenſuum optimorum & fontium ubertate, nemo facile dixerit.

KLEIBEN, vocare. Vetus Saxonicum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *clypian* vocare, *clypunga* calendæ, *clypunge* vocatio. Verſio Angloſax. Matth. XX. 16. *manega ſynt geclypode and feawa gecorene*, multi ſunt vocati & pauci electi. Derivari poteſt a Cambro-Britannico *llef* vox per proſtheſin. Ætas Lutheri pro *kleiben* dixit *lieben*, quod cum Britannica origine melius convenit. Inde *zulieben* invocare, 2. Sam. XXII. 42.

KLEIBEN, amplecti. Angloſax. *clyppan* apud SOMNER. & BENSON. Anglis *to clipp.* Quod SKINNERUS abſque nota dimiſit, etiamſi facile deflecti poſſit a Gr. πλέκω plico, per metatheſin. Nam hinc quoque Latinis eſt *amplexus*.

KLEIBEN, creſcere, *wol beklieben* bene cretus. Opinor ab Attico λαζεῖν capere, per proſtheſin literæ K. quæ ſæpe eſt augmentum initiale. Capit autem non ſolum manus, ſed etiam radix & planta, dum fibrillis ſuis ſuccum terræ attrahit. Hinc *capere* ſynecdochice ponitur pro *creſcere*, quia creſcere eſt capere augmentum. Ita creſcere alias dicitur *zunemen*, i. e. accipere, attrahere, ducta allegoria a manu. De verbo Attico vide plura in *law* manus.

KLEIBEN, adhærere. Idem quod *kleben*, & ex eodem fonte.

KLEIBEN, lutare, illinere. Id eſt, facere ut adhæreat. Eſt enim verbum faceſſens a *kleben*, *kleiben* adhærere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 45.

> *Thaz kleibt er imo, ſo er es ni bat,*
> *In thero ougono ſtat.*
> Hoc illevit ei, etiamſi id non peteret,
> In locum oculorum.

Dicitur etiam *klan* per contractionem, in Gloſſ. Teut. SCHILTERI.

KLEIBEN, findere. V. *klöben*.

KLEID, veſtis. Apud Francos hactenus non occurrit. Angloſaxones autem multa habent, quæ huc ſpectant, ut ſunt, *clath* pannus, *clatha* veſtimenta, *claded* veſtitus, *linene clath* linteum, *clath-ſceara* forfex. Quibus addi poteſt ex Indice VEREL. *pells klædi* veſtes ex byſſo, *ſutar-klutar* veſtes lugubres, a *ſut* luctus, mœror. Origo vocis a Græciſſantibus refertur ad κλώθω neo, a STADENIO ad *hloda* adhærere, quod tribuit Suecis, in Voc. Bibl. pag. 353. Mihi præ cæteris placent origines Celticæ. Celtis autem *clyd* eſt omne calorificum, ſive locus ſit ſive veſtis. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *clyd*, calens, calorificus: De loco dicitur qui frigore immunis eſt & a frigore defendit, & de veſte quæ bene frigus avertit. Hæc ille totidem verbis. Hinc radix videtur eſſe κηλέω, quod apud HESYCHIUM exponitur θέρμω, i. e. calefacio.

KLEIN, parvus, minutus. Francis *chilin*, *chlen*, & *clein*. Lex Salica Tit. XXXII. 8. *mine chleno* digitus minimus, a *min* parvus. Gloſſ. Boxh. *eſilin chilin* aſellus. Gloſſ. Pez. minutias *chlenno*, minuta *deiniu*, forte *cleiniu*. WILLERAMUS III. 6. *cleyna riuchgerda* parva virgula fumi. Gloſſa Juniana in Obſerv. ad Will. pag. 91. *melo cleiniſta* polenta, quaſi dicas farina minima. Unde deſumtus ſit hic ſenſus, non convenit inter Græciſſantes. JUNIO videtur derivatus a κλάειν frangere, ut prima ſua ſignificatione intellecta ſit vox de rebus in minutiſſimas partes confractis. MARTINIO a κολέειν minuere, mutilare. Contra HELVIGIO *klein* ſit ab ἐλαχὺς parvus, per accuſat. ἐλαχὺν, literis tamen tranſpoſitis. In Codice Arg. uſurpatur ſubſtantive. Inde *klahain* parvuli Luc. X. 21.

KLEIN, ſubtilis. Senſus a minuto ad ſubtile translatus, ſed Francis unice proprius, quibus *clein* ſubtilis, *cleino* ſubtiliter, *cleini* ſubtilitas, ſolertia, *cleine uuorto* ſubtilia verba, *cleine githanko* ſubtiles cogitationes dicuntur.

tur. Delectatur hoc ſenſu præcipue OTFRIDUS, ut ex teſtimoniis a Stadenio in Voc. Bibl. pag. 353. & Schiltero in Gloſſ. pag. 182. prolatis patet. Hodie ceſſat.

KLEIN, pretioſus. Senſus a ſubtili ad pretioſum extenſus, quoniam ſubtilia ſolent eſſe cara. Non occurrit, niſi apud Francos. OTFRIDUS Lib. III. cap. XX. 127. de Judæis & Sabbato:

Ahtotun is reinor,
Joh harto filu kleinor.
Æſtimabant illud purius
Et multo pretioſius.

Apud Celtas adjectivum tranſit in ſubſtantivum, quo fit, ut eadem vox illis ſubſtantiam pretioſam ſignificet. Inde Cambris *glain* gemma.

KLEIN, mundus, pulcher, venuſtus. Cambris *glan* eſt mundus, nitidus, Angloſax. *clæn*, *clæne*, mundus, purus, *clænlic* pure, *clænnyſſe* mundities, *clænſan*, *clænſian* purgare, mundare. Luc. XVII. 17. *hu ne ſynt tyn geclænſude*, nonne decem mundi facti ſunt? Anglis *clean* hodieque eſt mundus, nitidus, venuſtus, ſive a Gr. καλὸν pulcrum, ſive a καλλύνειν purgare, mundare, polire.

KLEINOD, ſubſtantia pretioſa, & mole exigua, ut ſunt aurum, gemmæ, monilia, & omnis in arctum coacta naturæ rerum majeſtas. Gr. inf. κλεινώδιον, Lat. Barb. *clenodium*. Quædam voces ſunt bigeneres, ut *kunſt* ars, a *kennen* noſſe & poſſe, *draut* fidus, a *trauwen* fidere & fidem promittere, *leumde* fama a *leum* ſonus & auditus, *tugend* virtus a *taugen* poſſe & prodeſſe, *ſchleuſe* aquæductus a *ſchlieſſen* claudere & aperire &c. Ejusdem indolis videtur eſſe *kleinod*, ſi componatur ex *klein* parvus & pretioſus, & *od* ſubſtantia. Nam gemmæ nonſolum ſunt res pretioſæ, ſed etiam divitiæ in compendio. Utrumque reſpicere potuerunt primi inventores. Quamvis etiam ſimpliciter derivari poſſit a *klein* pretioſus, per terminationem *od*, cujus ea vis eſt apud Francos, ut ex adjectivis ſubſtantiva faciat. Exempla vide in *Proleg.* Sect. VI. Quicquid ſit, vox pure Germanica eſt, non Græca aut a Græcis petenda, ut CANGIUS exiſtimat, etiamſi nugas eorum, qui vocem ex *klein* & *not* compingunt, tanquam aliquid quod *exiguæ neceſſitatis* eſt, ſignificet, merito rejiciat.

KLEINOD, ſubſtantia parva, & parvo parabilis. Itinerarium Terræ Sanctæ Francofurti ad Mœnum an. 1584. in fol. impreſſum pag. 57. *bringende mit ihnen wein und brot, kochfleiſch, hüner, eyer, und frücht, auch ander kleynoten*, afferentes ſecum vinum & panem, carnes ad coquendum, gallinas, ova, poma, & alia cleinodia. In hoc compoſito *klein* non ſignificat quantum poteſt, ſed præciſe mole & æſtimatione parvum. Hodie obſoleſcit.

KLEISTER, gluten farreum. A *kliſſen* adhærere & compingere. Græcis γλιχρὸς eſt viſcoſus, & γλιχρότης viſcoſitas. Quæ nonſolum ſono, ſed etiam ſenſu videntur accedere.

KLEMMEN, conſtringere, *beklemmt*, *beklummen* conſtrictus, compreſſus, *klemme* anguſtia. Angloſaxonibus *clam* eſt vinculum, ligamen, retinaculum, *ærenu clommas* ferrea vincula, *hearde helle-clommas* dura inferni vincula, apud SOMNERUM. Hodie *klammeren* ſunt ferreæ harpagines, quibus tigna, aſſeres, aut lapides compinguntur. Totum agmen ducit *clam* vinculum, quod eſt a κλείω claudo, per medium derivandi M.

KLEMPERN, metallum malleo tundere. *klempener* crepundiorum faber, *klemperwerk* crepundia. Angloſaxonibus *clympre* eſt metallum, Sorabis *klapor* malleus. Ab alterutro eſt præſentis verbi forma.

KLEMPERN, fraudare, circumvenire. A Gr. κλέμμα fraus, obreptio, circumventio. Utimur in proverbio, *klempern gehört zum handwerk*.

KLEPPER, ſignificare poteſt, vel *curſorem* ab antiquo *hlauffan* currere, mutato H. in K. vel *celetem* qui ungula campum quatit, a *klopfen* pulſare, vel *equum ſarcinarium*, ſi Scandicæ originis ſit. VEREL. in Ind. *kli* ſarcina, *klifia* ſarcinam clitellis imponere.

KLETTE, lappa. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. blitum vel lappa *clate* vel *clyf-wyrt*. Gloſſ. Pez. lappa *chledda*, lappa *chelduurz*, *cliba* Belgis *kliſſe*, Lat. *glis*, *gliſſis*. Cuncta a adhæreſcendo, ut docet MARTINIUS, cujus hæc ſunt verba: "*Glis*, *gliſſis*, lappa *gliſſoſus* lappoſus, lappa ſeu gliſſe plenus. Sic vetus Dictionarium. Vox Latinis ſcriptoribus incognita & barbara, tamen cauſa ejus idonea, quia lappa tenaciter adhæret & quaſi adglutinatur rebus comprehenſis, ubi ſe affigere poteſt, ut panno. *Kleſſe* & *kliſſe* eſt lappa Belgis. Alii Germanorum dicunt *klette*. Flandris *kleſſen* eſt affigere, adhæreſcere, aliter *kliſſen*." Hæc ill in voce *glis*. Cum verbo Flandrico conveniunt quædam Scandica, cujusmodi ſun apud STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth pag. 90. *loda*, *hloda* adhærere, *kladda*, *kludda* compingere, facere ut adhæreat. Ad affinitatem videtur ſpectare, quod gluten farreum Germanis appellatur *kleiſter*, ſive qui facile adhæret, ſive quia glutinat & compingit.

KLETTERN, per ardua & prærupta ſcandere. Belg. *klauteren*, Germ. inf. *kladdern* A clivo, qui Celtis dicitur *llethr*. BOXHORN in Lex. Ant. Brit. *llethr* clivus, locus accl vis. Ab initio videntur dixiſſe *hlettern* mox *chlettern* & *klettern*.

KLEVE, clivus. SOMNER. in Dict. AS. *cl* clivus, *clifiht* clivoſus. Saxonico idioma aſſonat Danicum vetus, in quo *kleif* ter acclivis dicitur, interprete WORMIO in Li teratura Runica. Videtur autem oriri verbo Suecis & Islandis uſitato *klyfwa*, *kl fia* ſcandere, vel ἀμέσως a Lat. *clivus*, i. e. lo cus declivis & adſcenſu difficilis. Sigam

bria

briam trans Rhenum inde CLIVIAM vocari, regio ipſa, quæ valde clivoſa, ſatis oſtendit.

KLEUEL, glomus. Diminutiv. ab Angloſax. *cliwe, clywe* globus, ſphæra, quod ſuperat apud Anglos in *clew*. Idque vel a Lat. *globus*, converſo B. in W. vel a Gr. κυλίω volvo.

KLEY, *klew*, furfur, pellicula a frumento inter molendum detrita. Gloſſ. Pez. furfures *cliuua*. Unde, niſi a κλάω frango? Hoc ſe probavit MARTINIO.

KLIEBEN, V. *kleiben*.

KLIMMEN, ſcandere. Angloſax. *climan, climban*, Belg. *klimmen*, Angl. *to climbe*. Forte a κλίμα gradus, clivus, vel hoc ab illo.

KLIMPEN, paſtilli ex maſſa farinacea. Ejusdem originis ut *klump* maſſa.

KLINGEN, tinnire, *klang* tinnitus, *klinge* lamina enſis, quia tinnit & tinnitu probatur. Gloſſ. Pez. tinniens *chlengontaz*. Similia ſunt Gr. λίγγω & κλάγγω reſono, & Lat. *clango*. Olim etiam torrentes appellabant *klingon*, quaſi fragoſos, a ſonitu & ſtrepitu quem edunt. Hoc ſenſu *chlinga* ſæpe occurrit apud NOTKERUM in Pſalmis. SCHILTERUS huc etiam refert ex ore vulgi apud Jenenſes *klingelbrunn* fons ad torrentem, in Gloſſ. Teut. pag. 517.

KLINGENSTOCK, præpoſterum compoſitum pro *ſtock - klinge*. Nam proprie non ſignificat baculum, in quo enſis reconditur, ſed ipſam laminam in baculo reconditam. STILERUS in Theſ. L. Germ. *klingenſtock* dolo, ferrum in ligno occultum. De hoc armorum genere vide plura in *dolch* & *framea*.

KLIPPE, rupes montana. Angloſax. *clif, cliof*, Angl *cliff*, Belg. *klip*. STILERUS vocem ducit a *klimmen* ſcandere, quia difficilis aditu. Cui etymologiæ favet, quod ſcandere Angloſaxonibus dicitur *climban*, unde fieri poterat *klimpe*, & poſtea *klippe* per ſyncopen. SKINNERUS rejecta eorum etymologia, qui a Lat. *clivus* deducunt, derivationem inſtituit a *klöben* findere, ut proprie ſit petra fiſſa, quomodo etiam Latinis *rupes* a *rumpo* venire creditur. Aliam conjecturam, quæ mihi aliquando in mentem venit, ludendi cauſa apponam. Notum eſt, rupes & omnia loca ſaxoſa aſſonare clamantibus, & acceptas repercutere voces. Inde eſt, quod Echo apud OVIDIUM in vocem & ſaxa vocalia transmutata fingitur.

> - - *Vox tantum atque oſſa ſuperſunt.*
> *Vox manet: oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.*

Vide ergo, annon *klippe* ſit vox Mythica, a *kleiben* vocare oriunda, quia, ut rurſus ait OVIDIUS,

> *Vocat illa vocantem.*

KLIPPE, ſcopulus marinus, non prominens, ſed ſub aqua latens, nautaſque decipiens. Hic ſenſus videtur a præcedenti diverſus, & jure deduci poſſe a Gr. κλέπτειν, κλέπτειν, καλύπτειν fallere, occulere.

KLIPPEL, fuſtis. V. *knüppel*.

KLISSEN, *kleſſen*, ædhærere, & facere ut adhæreat. De hoc verbo ejusque domicilio & cognatione actum in *klette* lappa.

KLOBE, ames, inſtrumentum quo aves capiuntur. NOTKERUS Pſal. CXXIII. 7. *unſer ſela iſt irloſet uzzer dero fogelaro chloben*, anima noſtra erepta eſt de muſcipula aucupum. WINSBEKIUS ad fil. §. 29. *gut das iſt gitikeit ein klobe*. Utitur Luth. Jer. V. 26. Vide *klöben* findere.

KLOBEN, *klöben, klieben*, findere. Angl. *cleafan, cleofan*, Franc. *chliuban*, Belg. *klieven, klooven*, Angl. *to cleave*, Suec *klyſwa*. BENSON. in Voc. Angloſax. *cleafan, cleofan* findere, *cleofed* fiſſus, *clofen* fiſſus. Gloſſ. Pez. finderit *chliubit*. VEREL. in Ind. *klöfvat* biſulcum. Inde nomen invenit, quicquid a natura vel aliunde fiſſum eſt, ut,

- *klobe*, ames, pertica, lignum fiſſum aucupio faciendo.
- *klee*, folium triſulcum.
- *klaw*, unguis, fiſſi pedis digitus, proprie fiſſura pedis vel manus.
- *klaw*, lignum fiſſum, quod ruſtica lingua mutavit in *klage*, quia W. converti ſolet in G.
- *kluft*, hiatus, chasma.
- *klove*, rima, fiſſura, Dialecto Belgica.

Cuncta, uti patet, a fiſſura vel naturali vel aliunde facta. Sed unde *klöben* pro findere? Credo a *keil* cuneus. Nam hinc legitime fit primo *keilen* cuneare, cuneo dividere, quod etiamnum ſuperat in compoſito *zerkeilen* cuneo diffindere; & poſtea ab illo *cleafan, klieven, klöben*, unius literæ & valde mobilis transpoſitione, alterius vero inſertione. Noli confundere cum *kleben* adhærere.

KLOCKE, *glocke*, campana, nola, tintinnabulum. Cambris *cloch*, Angloſax. *clugga*, VERELIO in Indice *klokka*, Gall. *cloche*, Lat. Barb. *clocca*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cloch* campana, nola, *clocc* horologium, *clochdy* campanile. NOTKERUS a ſono fictum exiſtimat Pſal. LXXX. 3. *Das ſaltirſanch heizet nu in Dutiſcun rotta a ſono vocis, quod Grammatici facticium vocant, ut tintinnabulum & clocca*. De *rotta* videbimus infra. De *clocca* dubito. Nam *klocken* priſcis eſt pulſare, quod apprime convenit campanæ, ſive intus piſtillo, ſive extus malleo pulſetur.

KLOCKEN, pulſare, ferire. Gloſſ. Keron. pulſat *clohhot*, pulſaverit *chlocchit*, pulſans *chlochonti*. Quod dicitur in Regula S. Benedicti de iis, qui portam Monaſterii pulſant Cap. 58. & 66. Neſcio, annon *knocken* antiquius ſit. Nam tundere, pulſare Angloſaxonibus dicitur *cnucian*, Cambris *cnoccio*, Anglis *to knock*. Francos N. mutaſſe in L. ſatis credibile eſt. Allegorice uſurpatur de animo, ſubito rei ingratæ occurſu perculſo.

culſo. VEREL. in Ind. *klokna* re inopina, adverſa præſertim, percelli, *klokk Joſaphat* perculſus fuit Joſaphat, *af klaukku hiarta* corde perculſo.

KLOPEL, *klöpel, klöpfel*, piſtillum campanæ. Ab officio pulſandi ſic dictum, vel quod figuram clavæ referat, cujus uſus antiquior piſtillo. V. *klopfen* pulſare.

KLOPFEN, pulſare, percutere, ferire. Francis *clophen*, Belg. *kloppen*, Suec. *klappa*, Sorabis *klapu, klepu*. TATIANUS Cap. XL. 4. *clophet inti ju intuot man*, pulſate & aperietur vobis. Et mox: *clophentemo uuirdet gioffanot*, pulſanti aperietur. Verbum antiquum, & multorum idiomatum derivatis conſpicuum, quamvis ſolis Francis inter veteres cuſtoditum. Inde

> Latinis *clava*, telum ligneum, non quod clavo ſimilis, aut ferreis clavis munita, ſed quod ſit inſtrumentum pulſandi & pugnandi vetuſtiſſimum. Virg. Æn. 10. *ſternentes agmina clava*.
>
> Cambris *clwppa* clava, *clap* ictus, crepitus, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit.
>
> Sorabis *klapa* clava, *klepa* piſtillum, malleus campanæ, *klapani* pulſatio, *klapor* malleus, crepitaculum, apud FRENZELIUM in Originibus Sorabicis.
>
> Latino-Barbaris *colpus* ictus, in Lege Salica Tit. XX. 1. *Si quis alterum voluerit occidere, & colpus præterfallierit.* Reſtat eo ſenſu Italis *colpo*, Hiſpanis *golpe*, Gallis *coup*, olim *coulp*. Ubique litera L. quæ natura mobilis, e ſede nativa tranſpoſita.
>
> Suecis *klubba* clava, tudes.
>
> Germanis *kolb* clava, per metatheſin, *klöpel* piſtillum, *klapf* ictus, vel ſonus ex ictu, *donner-klapf* ictus vel fragor fulminis &c.

Omnibus conſentiunt Græca, κολάπτω tundo, κόλαφος ictus.

KLOSS, corpus rotundum. Belgis *kloot* eſt globus, *aardkloot* orbis terrarum, *klos* glomus, globus filorum. Similiter & Suecis *kloot* eſt ſphæra, globus. Et alia Dial. *klöten* ſunt teſticuli. Cuncta a rotunditate, & hinc fortaſſe a Lat. *globus*, per ſyncopen literæ B. vel a Gr. κλώθω circumvolvo.

KLOSS, maſſa, *klöſer* maſſulæ, paſtilli. Forte a *kliſſen* adhærere, compingere, vel a notione rotunditatis, ut proxime antecedens.

KLOSS, fruſtum, *erdkloſs* gleba, fruſtum terræ. Angl. *clod*, Belg. *kluit*. Opinor a κλάζω frango.

KLOSTER, monaſterium. Proprie locus clauſus, a Lat. *clauſtrum*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. clauſtra *chloſter*. Sic a *monaſterium* fit *münſter*.

KLOTZ, truncus. A κόλος mutilus, ſecundum HELVIGIUM. Non amo origines Græcas: ſed manifeſtis & naturæ rerum congruis, quando idonioribus domi deſtituimur, refragari nolo.

KLUFT, hiatus, chaſma. A *klöben* findere. Synecdochice dicitur de petris fiſſis. Inde *kluft* rupes prærupta, & Suecis *klyfta* ſpecus, caverna in rupe fiſſa. Differunt autem notionibus *kleve, klippe, kluft*, etiamſi in natura lapidea & literis convertibilibus conveniant.

KLUG, prudens, *klugheit* prudentia, *klüglich* prudenter. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gleaw* ſagax, ſapiens, prudens, *gleawlice* prudenter, *gleawnyſſe* prudentia, peritia, indoles. Gloſſ. Pez. perſpectus *klauuer*. Gloſſ. Boxh. *clauuida* ſolertia. Gloſſ. Keron. prudenter *claulicho*. Proprie eſt perſpicax, a verbo Scandico *glugga* perſpicere, quod eſt a ſimplici *lugen* videre. VEREL. in Ind. *gloggva* reſcire, *gloggliga* accurate, *gloggſyn* perſpicax, accurate videns. Ex eodem fonte (quod optime animadvertit VERELIUS) eſt vox Codicis Argentei *glaggwuba* accurate, i. e. attente, circumſpecte, Gr. ἀκριβῶς Luc. I. 3. Alias prudentem vocamus *fürſichtig*, alio ſono, ſed eodem ſignificatu, nempe a *ſehen* videre, velut providum & circumſpectum. Confer dicta in *wiſſen* & *ſpæhen*, & intelliges, non prudentem ſolum, ſed etiam ſapientem antiquitus ab oculo mentis & perſpiciendi facultate nomen obtinuiſſe.

KLUG, in quibusdam Dialectis vituperatur, & dicitur de callido & aſtuto. Inde *klokſkapr* calliditas, apud VEREL. in Indice, & *beclocken* dolo circumvenire, apud SCHILTER. in Gloſſ. Teut. p. 183.

KLUMP, maſſa. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *clamp* maſſa. VEREL. in Ind. *klimpa* maſſa. Belgæ dicunt *klomp*, Angli *lump*. Suecis *klubb* eſt corpus coagulatum, teſte STIERNHIELMIO in Gloſſ. Ulph. Goth. p. 90. Hoc verum & genuinum, unde cætera per epentheſin & aphæreſin facta, quod vel hinc cognoſcitur, quia legitime fit a *kleben* adhærere, vel *laben* coagulari.

KLUNT, grumus, maſſa concreta. Belgice *klont, klonter, klontje*, a verbo Flandris uſitato *kliſſen* adhærere, per epentheſin literæ N. Inde Belgis *klonterachtig* grumoſus & Lipſienſibus *klunter-muz* grumoſe ſordida, de quo dicterio vide plura in *muz*. MARTINIUS in voce *Glis: Flandris kleſſen eſt affigere, adhæreſcere, aliter kliſſen.*

KLUPPE, paſtomis. A *klemmen* conſtringere. Nam hoc inſtrumento nares equorum ferocium conſtringuntur. M. & P. ſunt literæ ejusdem organi, & conſequenter convertibiles. In quibusdam Dialectis compoſite dicitur *pferde-klumpe*, quod origini propinquius.

KNAB, ſervus, famulus, non coacti, ſed liberi obſequii. Dicitur in Verſ. Angloſax. de ſervo centurionis Matth. VIII. 6. *Dryhten, min cnapa lith on minum huſe*, Domine, ſervus meus decumbit domi. Imo de ipſo Meſſia Matth. XII. 18. *her is min cnapa thone ic geceas*, ipſe eſt ſervus meus quem elegi. Utitur Luth. 1. Sam. XXI. 2. & paſſim. Initium dictionis haud dubie eſt a Græcis. Illis enim κονεῖν eſt ſervire, opus pro alio facere. Hinc ab initio fuit *knaw*, quia W. eſt medium ordinarium derivandi, & poſtea mutati

tatis labialibus *knap* & *knab*. Ex eodem fonte eſt *knecht*, quamvis per aliud derivandi medium, ut oſtendi in loco.

KNAB, dicitur per ſynecdochen generis 1.) de parvulis parentum, quia liberi cujusque ſunt ſervi ejus naturales, & nemo noſtrum naſcitur, qui non imperio parentum obnoxius ſit. (2.) de omnibus maſculis junioribus, pueris & adoleſcentibus, quia vel parentibus vel aliis ſervire ſolent. (3.) de ſervis & ſociis opificum. (4.) de militibus, quia miles eſt ſervus reipublicæ.

KNAB, parvulus, infans. Vox idiomati Saxonico propria. Verſio Anglosax. Luc. I. 66. *wenſt thu hwæt byth thes cnapa*, quis putas parvulus iſte erit? Quod dicitur de Johanne Baptiſta recens nato. Et mox verſu 80. de eodem: *ſe cnapa weox*, puer creſcebat. Hodie utimur diminutivo *knæblein*. HELVIGIUS vocem deduxit a Gr. νήπιος infans per proſtheſin literæ K. Infans autem ſic appellari creditur, a negativo νὲ & ἔπος ſermo. Et hactenus etymologia convenit pueris recens natis. Sed non convenit provectioris ætatis pueris, ad quos uſus loquendi vocem traduxit. Et ex ſcala vocis, quam dedi, ſat manifeſtum eſt, hunc ſignificatum perperam accipi pro primo, cum alius præcedat, a quo dependet.

KNAB, puer, juvenis, adoleſcens. Hinc in Evang. Angloſax. pueri in foro ludentes vocantur *cnapan* Matth. XI. 16. & puer cum panibus & piſcibus *cnapa* Joh. VI. 9.

KNAB, ſocius & ſervus opificis. Hodie dicimus *knapp*, quod vide.

KNAB, tyro, armiger. Utitur Luth. 1. Sam. XX. 40. & paſſim. Unde antiquitatem ſtabiliam, non invenio. Ante Sæculum XIII. nulla *Knaponum* mentio apud Scriptores medii ævi: Illa vero, quam Hiſtoria Auſtralis facit apud CANGIUM, paulo obſcurior eſt, & *Knapones* a ſcutiferis videtur diſtinguere. Huc ſpectat compoſitum *ſchildknap* ſcutiger.

KNAB, miles baltheo ornatus, Anglis olim *knave*. Hoc ſenſu videtur accipi in Charta quadam Henrici VII. R. Angl. apud SPELMANNUM.

KNAB, puer nobilis. VEREL. in Ind. *knape* famulus aulicus honoratior, alias page, *knapar* vulgus nobilium. Hodie præfigimus *edel*, quod ſenſum reddit clariorem.

KNACKEN, crepitare, ſonum edere ex ictu vel ruptura. Oritur per metonymiam cauſæ, vel a pulſando, quod Angloſaxonibus *cnucian*, Cambris *cnoccio*; vel a rumpendo, quod Belgis *knacken*, & inde *knack* fractura. Plura ejus generis verba, & ſimiliter facta, vide in *brauſen* ſonare.

KNACKWURST, genus farciminis fumo indurati. An quia facile rumpitur, & cum aliquo ſtrepitu? Neſcio an primi nominum impoſitores tam abſurdi fuerint rerum æſtimatores, ut ſtrepitus farciminum, vix magis audibiles quam pulicum tuſſes, inter fragores retulerint? Suſpicor, veram & primigeniam vocem fuiſſe *knafwurſt*, a Gr. καπνὸς fumus, nidor, mutato P. in F. Hoc ſuppoſito, ratio reddi poteſt illius, qua hodie utimur, pronunciationis. Nam F. mutari ſolet in C H. & C H. rurſus in C K. & his mutationibus in ore vulgi nihil eſt frequentius. Hinc quod ab initio fuit *knafwurſt*, poſtea dici cœpit *knachwurſt*, tandemque *knackwurſt*, eo quo dixi ſenſu.

KNÆTZE, ſcabies. V. *gnætze*.

KNALL, ſonus, fragor, præcipue ex ictu vel verbere. Cambris *cnul* eſt ſonitus campanarum. Angloſaxonibus *cnyll* ſignum campanæ apud BENSON. Anglis *knell* idem. Germani utuntur tantum de cœlo & machina bellica tonante. Refer ad verbum ſequens.

KNALLEN, *knællen*, *knellen*, ſonare, fragorem edere. Angloſaxonibus *cnyllan* eſt verberare, pulſare, quatere, interprete JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 221. Hic primus verbi ſenſus, qui poſtea per metonymiam cauſæ ad fragorem pulſando editum translatus eſt, ſecundum analogiam omnium verborum, quæ nobis ſonum ſignificant. V. *brauſen* ſonare.

KNAPP, ſervus vel ſocius opificis, *woll-knapp* ſervus fullonis, *mül-knapp* ſervus molitoris, *berg-knapp* ſervus a metallifodinis &c. Vulgo male ducitur a Gr. κναφεὺς fullo. Is enim nomen habet a carduo quo pannos pectit, quod reliquis ſervis minime convenit. Revera idem eſt quod *knab* famulus, ſervus, de quo ſupra.

KNAPP, arctus & arcte. A *nauwen* arctare, conſtringere, antiquis *hnauwen*, litera H. in K. & W. in P. tranſeunte. Allegorice dicitur de parco, quia reſtricte vivit. Inde etiam Græcis κνιπὸς parcus, miro conſenſu, & manifeſto ſatis indicio, vocem e Getico vel Scythico ſermone hauſtam eſſe, in quo ſcil. *knapp* primo arctum, & poſtea parcum ſignificat.

KNAPP, agilis, *knapp und behend* agilis & expeditus. Belgice *knap* & *knaphandig*. Hic ſenſus eſt a Lat. *gnavus*.

KNAPP-SACK, pera militaris vel viatoria. Conſentiunt Belgæ & Angli in voce. SKINNERO eſt ſaccus, quem puer vel calo portat, a *knab* puer. Sed revera eſt pera, in qua cibus conditur, a verbo Belgico *knappen* mandere, prout docet MARTINIUS in voce *mantica*. Galli noſtros imitantur in *canapſa*.

KNARPELN, crepare inter mandendum, ſive ſonus ſit a dentibus, ſive a cruſtis, granis &c. quæ manducantur. Frequentativum a *knorſen*.

KNARREN, ſtridere. Angloſax. *gnyrran*, Suec. *knorra*, *knorka*. A ſono rotarum & januarum per onomatopœiam. Metaphorice dicitur de muſſitantibus & litigioſis. Hoc ſenſu Belgæ dicunt *knorren*.

KNASTER-TOBACK, optimum genus tabaci Americani, quod in caniſtris (ni fallor) Europæ importatur, & hinc fortaſſe nomen ab Hiſpanico *canaſta* corbis. Sic

 paſſu-

paſſulas quasdam Hiſpanicas vocant *korbroſinen*, a corbibus.

KNATTERN, crepitare. VEREL. in Ind. *gnat* fragor, *gnatra* tumultum & ſtrepitum edere. Proprie eſt frequentativum ab antiquo *knuſsen* quatere, allidere, collidere, & dicitur de ſtrepitu per metonymiam cauſæ. Nam hac figura in aliis quoque verbis, quæ ſonum ſignificant, magnopere delectamur. Cujus rei ſat multa documenta dedi in *brauſen* ſonare. Gloſſ. Keron. adlidere *chnusſan*. SOMNER. in Dict. AS. *cnyſan*, *cnyſſan* percutere, contundere, elidere, *cnyſung* ictus, percuſſio. Similiter & Gothis *knuſsjan* dicitur de eo, qui ad genua alterius ſupplicandi cauſa alliditur Marc. I. 40. Quemadmodum autem Latinis a *crepare* fit *increpare*; ita nobis a *knattern* fit *knettern* rixari, ſenſu quidem metaphorico, ſed manifeſto. Quid enim eſt rixari, niſi crepitare & dentes collidere?

KNAUF, capitellum columnæ. Suecis *knapp*, Island. *gnipa*. Utitur Luth. 1. Reg. VII. 41. *die keuliche knæuffen oben auf den zwo ſeulen*. Vox in ultimo Septemtrione apud Islandos nata, quam Commentatores vocum Biblicarum non tangunt, nec explicant, etiamſi præ cæteris digna ſit, quam intelligamus. Vi originis quamvis ſummitatem ſignificat, non columnarum tantum, ſed etiam montium, & petrarum. Teſtis mihi VERELIUS in Indice, unde ſequentia decerpo: *gnæfa* ſupereminere, *gnæfdi* ſupereminebat, *gnæfr* in vertice & præcipitio conſtitutus, *gnipa*, *fials gnipa* vertex, cacumen montis, rupis, *gnupar* montium altiora cacumina. Hiſce addo ex SOMNERO: *cnæp* jugum montis, *cnæp thæs muntes* ſupercilium montis Luc. IV. 29. & quod Anglis *knap of a hill* idem denotat. Græcis νάπη eſt mons & clivus, manifeſta cum reliquis cognatione.

KNAUL, glomus. V. *kneuel*.

KNAUSER, triparcus. Ab initio caruit vituperio. Hinc in vetuſtiſſimo Saxonum idiomate *gnethre* eſt mediocris, modeſtus, frugalis, *gnetheneſſe* frugalitas, interprete SOMNERO & BENSONIO. Poſteris aliter viſum eſt, quia experientia cognoverant, modum in parſimonia plerumque excedi, & ſub ſpecioſo virtutis titulo latere avaritiam. Hinc illa bonæ vocis in ſiniſtram partem acceptio. Belgis *knyzer* eſt heautontimorumenos, h. e. ſe ipſum excrucians, a *knyzen* ſe ipſum torquere. Quod, cum etiam triparco conveniat, me pene incertum reddit, quænam etymologia alteri præferenda ſit.

KNAUWEN, rodere. V. *nagen*.

KNEBEL, paſtomis. Manifeſta depravatione a *klöben* findere. Nam paſtomis eſt lignum fiſſum, quod naribus equi injicitur. Hinc porro appellationem accipiunt, *knebel-bart* myſtax, barba fiſſa, *knebel-ſpieſs* bipennis, haſta bifida. Plura exempla elementi L. in N. mutati, paſſim occurrunt, tam apud veteres, quam apud recentiores. Vide *Proleg*. Sect. III.

KNECHT, ſervus, famulus domeſticus. SOMNER. *cniht* ſervus, famulus, miniſter. Gloſſ. Pez. ſervos *chnechta*. Ducat, qui volet, ab Heb. *kohen*. Mihi hæc origo non probatur. Ab initio fuit *knet*, *knit*, absque gutturali in medio vocis. SPELMANNUS in Gloſſ. Archæol. pag. 346. priſcis Saxonibus tribuit *cnyt* pro puero, miniſtro, famulo. Quod etiamſi hactenus reperire non potuerim, manifeſta tamen ſimilitudine refert Gr. κονήτης famulus, verbi κονέω famulor, opus pro alio facio. Dicitur autem antiquitus de ſervis liberi obſequii tantum, non de ſervis proprie ſic dictis. Hic primus vocis ſignificatus, & reliquorum ductor, cujus ſynonymum eſt *knab*, quod ſimilem habet ſcalam, nec ſcalam tantum, ſed etiam originem. Quemadmodum enim a κονεῖν famulari per medium derivandi T. recte fit *knet*, & per epentheſin *knecht*: ita per medium derivandi W. ab eodem verbo recte formatur *knaw*, & per literas convertibiles *knav*, *knab*, *knap*. Gallos a Germ. *knecht* habere *naquet* famulus, tranſpoſitis literis, judicat HUETIUS in Gloſſariolo apud TILLADETUM inter Diſſertationes varii argumenti Tomo II. pag. 133.

KNECHT, per ſynecdochen generis dicitur (1.) de pueris, ſeu parvulis parentum, quia ſervi cujusque naturales ſunt liberi ſui, jure generationis. De imperio parentum in liberos vide GROTIUM Lib. II. de Jure B. & P. cap. 5. (2.) de diſcipulis, quia diſcipuli pendent ab ore magiſtri, tanquam famuli, & legibus ac præceptis ejus parent. (3.) de militibus, quia miles eſt ſervus reipublicæ.

KNECHT, puer. SOMNER. *cnicht* puer, *cnicht-hade* pueritia. TATIANUS Cap. X. 1. de Herode infanticida: *arsluog alle thie knehta*, *thie thar uuaren in Bethlehem*, occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem. Idem puerum Johannem vocat *kneht* Cap. IV. 13. & puerum Jeſum bis Cap. IX. 2. 3. Hoc PALTHENIUS locutionem inſolentiorem vocat, ſed tamen fatetur, inter blanditias muliebres Germanorum adhuc ſupereſſe diminutivum *knechtlein* puerulus.

KNECHT, diſcipulus, ſectator, qui operam dat præceptori in quavis diſciplina, & ingenium ſuum imperio ejus ſubmittit. OTFRIDUS diſcipulos Chriſti vocat *knehton* Lib. IV. Cap. VII. 181. Lib. V. Cap. XIV. 48. & paſſim, quod etiam SCHILTERO obſervatum. Verſio Angloſaxonica *leorning-cnihtas* in innumeris Evangeliorum locis. Hodie *lehr-knecht* eſt diſcipulus opificum.

KNECHT, miles gregarius, ſervus martius, qui ſtipendia meretur in caſtris. Gloſſ. Pez. militones *chenehta*, ſacramentis militaribus eſt implicatus *in chenehto eide uuard pivangan*. Plura Francorum teſtimonia convaſavit. SCHILTERUS in Gloſſ. Saxones quoque hunc ſenſum agnoſcere, teſtantur SOMNERUS & BENSONIUS in voce *cniht*. Et

Et SPELMANNUS illis tribuit *cnyght-had* ordo militaris in voce *feodum*. Hodie utimur compoſitis, *landsknechte* milites, qui arma ferunt ad ſervitium patriæ, qui ferrum excipiunt pro dominis, *reiſige knechte* equites, *fuſs-knechte* pedites, *lanzknechte* lancearii, quod imitantur Galli in *lansquenet*. In qua appellatione nihil omnino inſolens eſt. Nam miles habetur pro ſervo, & ſervorum atque militum nomina ſæpe permutari, oſtendi in *trill*.

KNECHT, armiger, miles qui domini ſui arma portat, equeſtrem dignitatem nondum conſecutus. Occurrit in compoſ. *ſchild-knight*, quod tribuitur Saxonibus a SPELMANNO in voce *armiger*. Fides ſit penes eum. Apud Lexicographos non reperitur. Et ſuſpicionem novitatis movet ſcriptura, quæ non convenit cum antiqua. Vocem Longobardicam vide in *ſchild*.

KNECHT, eques auratus, miles aureo annulo & calcaribus phaleriſque aureis a Principe donatus. BENSON. in Vocab. AS. *cnyht* eques auratus. Idem Anglis hodieque *knight*. SPELMANNUS in voce: *Noſtratibus Knight honorarius eſt titulus, militem baltheo, ceu virtutis gratia donatum (quem Equitem auratum & Militem ſimpliciter appellant) denominans: neque alia jam cognitus ſignificatione.*

KNECHT, miles major, qui milites gregarios alendi & educendi jus habet, quales olim erant *Comites, Barones, Principes, Duces*. Hoc ſenſu *Arnoldus* quidam in Rhythmo de S. Annone Stropha 46. vocatur *gut kneht*, non quod eſſet bonus miles gregarius (erat enim vir nobilis & dives, & Dollindorpenſis Caſtri Dominus, prout SCHILTERUS ex Auctore Vitæ Annonis ad hunc locum notavit), ſed quod eſſet bonus militum ductor. Ubi obſervandum, quod *Miles* ſcriptoribus medii Ævi, & inprimis WIPPONI in vita Cunradi dividitur in *majorem* & *minorem*, quod illo ævo militum alii imperabant, alii parebant, & quod *militis* nomen, quamvis generale, ſæpe tantæ fuerit dignationis, ut etiam principibus viris tribueretur. Exempla vide apud PFEFFINGERUM in Vitriario illuſtrato Tom. II.

KNEIF, culter. Angloſax. *cnif*, Angl. *knife*, Belg. & Suec. *knyf*. Ab initio, ut me longa exercitatio docuit, fuit *kniw*, a κνάω ſeco, incido, per medium derivandi W. & poſtea *knif* & *knip*, mutatis labialibus. Hoc ſubſtantivum poſteros ſuos habet in pleriſque Dialectis, quæ verba inde formarunt diverſi ſignificatus, ſed ab uſu cultri univerſe petita. Hinc ſcilicet

Angloſaxonibus *hnipan* concidere, apud BENSONIUM.

Cambris *cneifio* tondere, unde rurſus fit *cnaif* tonſura, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit.

Belgis *knippen* ſecare, ſecando dividere, unde rurſus fit *knipmes* culter falcatus, *knipſchaar* forfex, inſtrumentum ex duobus cultris compoſitum, *knipzel* fruſtum, ſegmentum, Cambris *cnap* eadem notione.

Germanis *kneiffen* dolore acuto afficere, *kneiffen im leib* tormina ventris. Cui ſimile Cambricum *gnif* dolor.

Angli multa habent compoſita, *pen-knife* cultellus calamarius, *woodknife* culter venatorius &c. Islandi *knifabeſti* manubrium cultri, apud VEREL. in Ind. Alii alia. Galli Saxonicam vocem imitantur in *canif*. Etymologia SALMASII, quod *canif* ſit quaſi *cannivum* a *canna*, quia veteres arundine, non penna ſcribebant, nec MENAGIO nec SKINNERO probatur.

KNEIFFEN, *kneippen, kniepen*, arctare, conſtringere, digitis, forcipe, vel alio inſtrumento comprimere. Belg. *nypen*, Suec. *nypa*, Isl. *niupa*, apud VEREL. in Ind. A *knapp* ſtrictus & ſtricte. Derivatum omnibus Dialectis commune eſt *knopf* clavus quo veſtis conſtringitur. Compoſitum Belgis proprium eſt *vogel-knip* ames, pertica bifurcata, qua ungues avium conſtringuntur. Metaphorice dicitur de avaro, ob inſignem naturæ tenacitatem. Inde Saxonibus inferioribus *knyper* tenax.

KNEIFFEN, *kneippen*, vellere, vellicare, *kneipzange* vulſella, *abkneipen* avellere, quo utitur Luth. Lev. I. 15. V. 8. Angli dicunt *to nip*, Belgæ *knypen* & *afnypen*, Græci κνίζειν & ἀποκνίζειν. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequente, compreſſio pro vellicatione, quæ compreſſionem ſequitur. Nihil enim velli poteſt, niſi ante compreſſum.

KNEIPEN, idem quod *kneiffen*.

KNETEN, *knetten*, depſere, farinam ſubigere. Angloſax. *cnædan*, Angl. *to knead*, Belg. *kneeden*, Suec. *knæda*, *knoda*. Forte ab obſoleto *knet* maſſa. Quid enim eſt depſere, niſi ex aqua & farina maſſam facere? Gloſſ. Pez. maſſam *chnet*, maſſas *gichnet*. Maſſa autem ſic dici potuit ab adhæſione partium. Nam *kliſſen* eſt adhæreſcere, & hinc facile fit *knet* maſſa, mutato L. in N.

KNETTERN, rixari. V. *knattern* crepitare.

KNEUEL, *knaul*, glomus. Utrumque vitiatum ex genuino *kleuel* ejusd. ſignificatus, L. in N. mutato, cujus mutationis exempla plura allegavi in *Proleg.* Sect. III.

KNICK, ruptura, fiſſura. Belgis *knack* a *knacken* rumpi. Quod, ni fallor, metonymicum eſt, & cauſam ponit pro effectu. Nam *knacken*, *knicken*, antiquis eſt pulſare, percutere, & *knack*, *knick* ictus, pulſus, verber. Illud Angloſaxonibus dicitur *cnucian*, Anglis *to knock*: Hoc Cambris *cnocc*, Anglis *a knock*. Unde cognoſcimus, quod *knick* proprie ſit ictus, & metonymice fiſſura ex ictu vel alliſione.

KNICKEN, terere, conterere, attritu rumpere. Gloſſ. Pez. attrivit *gnicta*, attriverat *ginicta*, conterat *ginichi*. Refer ad ſubſtantivum antecedens.

KNICKER, parcus, tenax, avarus. Anglis *niggard*, Islandis *nauggur*, *hnauggur*, *noggr*, *nugr*,

niugr, *nidſkur*, apud VEREL. in Ind. Incertum, qua notione? Belgis *nauwen* eſt conſtringere, Angloſaxonibus *gnægan* rodere, Iſlandis *nyckia* trahere. Singula conveniunt avaro, qui genus vitæ ſequitur adſtrictum, qui panem & caſeum rodit ſicut mures, & inexplebili cupiditate omnia ad ſe trahit.

KNICKS, *knix*, genuflexio. Contractum ab Alamannico *kenicken*, *kehneickan* inclinare. Utitur hac ſcriptura KERO in Gloſſis, u. aſperam pronunciationem popularium ſuorum exprimeret. Franci, qui paulo molliores ſunt Alamannis, dicunt *gineigen*, nos ſimpliciter *neigen*, quod vide. Apud Græcos *γνὺξ* eſt adverb. ſignificans genu flexo vel in genibus, manifeſto cum *knix* conſenſu.

KNIE, genu. V. *kniew*.

KNIEPEN. V. *kneiffen*.

KNIEPER. V. *kneiffen* arctare.

KNIEW, *knie*, poples, junctura femorum & crurum. Gr. *γόνυ*, *γνύα*, Lat. *genu*, Goth. *kniw* Luc. V. 8. Angloſax. *cneow*, Franc. & Alam. *kneu*, *chniu*, Belg. *knie*, Angl. *knee*, Suec. *knæ*, Iſland. antiq. *knie* & *knæ*, hodiern. *knia*. VEREL. in Ind. *knie* genu, *knæ* genu, *knebeder* petitiones humiles genu flexo fuſæ. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. genua *chniu*. Gloſſ. Keron. genibus *chneum*. TATIANUS cap. CC. 2. *giboganemo kneuue*, genu flexo. SKINNERUS omnium originem deducit ab *εἰς γῆν νεύειν* inclinari in terram. Alii aliunde. MARTINIUS vero Hebræos natales commendat in Cadmo, quos ſequatur qui velit. Me & contemplatio naturæ & analogia linguæ docuit, quod *knie* ſit a *κνάω* ſeco, incido, quia genu proprie eſt totus ille locus, ubi crura in partes ſecantur, & rurſus conjunguntur. Nam ab illa ſectione ſuffrago in animalibus vocatur *hamm* & *keule*, ut in utroque oſtendi. A *knie* vel *kniew* pro varia ſcriptura derivatur *knien* & *kniegen* genu flectere, procidere in genua.

KNIEW, *knie*, gradus cognationis. VEREL. in Ind. *knæ* conſanguinitatis gradus, *innan tridia knæ* intra tertium gradum. SOMNER. in Dict. AS. *cneow-magas* cognati, gentiles, *cneow-ſibbe* cognatio. Latino-Barbari *genu* vocant, & diminutive *geniculum*, *genuculum*. Germanico, an Græco ſenſu, incertum. Germani opus habent metaphora, ut ab articulo, quo tibia femori jungitur, appellatio ad conjunctionem ſanguinis tranſeat. Gr. vero *γονὴ* eſt genitura, absque ulla metaphora.

KNIRREN, ſtridere. SOMNER. in Dict. A S. *gnyrran* ſtridere. VEREL. in Ind. *gnyr* ſtrepitus, tumultus. Forte a ſono ipſius rei.

KNIRSCHEN, *knirſen*, ſtridere, *mit den zænen knirſchen* frendere, dentibus colliſis ſtridere, Marc. IX. 18. Frequentativ. a præcedenti.

KNIRSCHEN, tundere, collidere cum ſtridore, facere ut ſtrideat, *zerknirſchen* conterere, comminuere.

KNIST, quisquiliæ, res contrita. Originem vide in *geniſt*.

KNITSCHEN, *knitſen*, terere, *zerknitſchen*, conterere, contundere. Factum unius literæ transpoſitione ab antiquiori & magis genuino *kniſten* ejusdem ſignificatus, quod eſt a *kniſt* res contrita. NOTKERUS Pſal. CXLVI. 3. *nahe iſt Got dien die iro herza chniſton*, prope eſt Deus iis, qui corda ſua conterunt. Et mox: *Ube du geneſen uuelleſt*, *chniſte daz herza*, ſi vis ſervari, contere cor. Ibidem contriti vocantur *chniſtige* & contritiones *ferchniſteda*.

KNIX, v. *knicks*.

KNOBEL, *knöbel*. V. *knebel*.

KNOBLAUCH, allium. Belg. *knoflook*. Manifeſta depravatione ex vero & antiquo *kloblauch* cepa fiſſa, porrum fiſſum, quod eſt a *klöben* findere. Gloſſ. Pez. allium *chlouolouch*. Exempla ſimilis mutationis V. in *Proleg*. Sect. III.

KNOCH, os, oſſum. Belg. *knok*. Nova progenies, ſed antiqui parentis. Veteres dicunt *bein*, quia ope ejus ambulamus, recentiores *knock*, quia robore ejus ad feriendum utimur. Nam ferire, pulſare, percutere Angloſaxonibus dicitur *cnocian*, *cnucian*, Cambris *cnoccio*, Anglis *to knock*. Idque inprimis convenit oſſibus pedum & brachiorum, quæ certe ſunt cujusque arma naturalia: id eſt *ſchlegel*. Inde eſt, quod eadem vox, quæ nobis os, alia Dial. ictum ſignificet. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cnocc* verber, pulſus. Idem Anglis *a knock*.

KNOCHEL, *knöchel*, oſſiculum. Diminutiv. a *knoch*.

KNOCHEL, *knöchel*, articulus, nodus oſſeus, ſed mobilis. Angloſaxon. *cnucl*, Angl. *knuckle*, Belg. *kneukel*. Adſentior CASAUBONO, qui vocem Sax. deduxit a Gr. *κόνδυλος*, unius literæ & valde inſtabilis transpoſitione, & alterius in K. transmutatione. Inde Cambris *cnoccel* talitrum, quia articulis digitorum infligitur.

KNOLL, tuber, tuberculum, *knollicht* calloſus, nodoſus, tuberoſus. Suecis *knula*, *knullug*, *knylig*. Proprie eſt colliculus, a *nol*, collis, quod antiquis ſcribitur *hnol*, & dicitur de tumoribus corporis, arborum, lignorum, plantarum &c. quia colliculis ſimiles ſunt. Litera K. neminem debet morari. Nam H. & K. ſunt literæ cognatæ & permutabiles in omnibus Dialectis.

KNOLL, *grober knoll*, vituperium hominis ruſtici, ducta metaphora vel a caudice duro, nodoſo, & intractabili, vel, quod malim, a piſtillo campanæ. Nam *cnyllan* Angloſaxonibus eſt pulſare campanam, & homo incivilis eſt malleus ſocietatis, & a ſimili inſtrumento vocatur *flegel*, quaſi flagellum ſocietatis.

KNOPF, vox æquivoca, quæ non eodem modo de pluribus prædicatur. Dicitur (1.) de rebus prominentibus, de gemmis in ſurculis arborum, de pila capulari, de apice turris &c. & hactenus ejusdem eſt originis ut *knauf* capitellum columnæ. Belgæ & Sueci ſimplicius dicunt *knop*, *knopp*. (2.) de fibula vel clavo, quo veſtis conſtringitur.

Hoc

Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *cnæp*, Belg. *knoop*, Sueci *knapp i klæde*, a *kneiffen* conſtringere. (3.) de nodo vel ligatura, & hoc rurſus a *kneiffen* arctare, conſtringere.

KNORFEN, rodere, & metonymice crepare inter mandendum. Vox a ſono ſive rodentium, ſive ipſarum rerum, quæ roduntur aut manducantur, ficta, quam ſiſtit MARTINIUS in voce *cartilago*. Hodie libentius utimur frequentativo *knarpeln*.

KNORPEL, cartilago. A *knorfen* auctore MARTINIO. Sic etiam Belgæ cartilaginem vocant *knarsbeen*, *knorbeen*, *kraakbeen*, a *knarſen*, *knorren*, *kraaken* crepare.

KNORR, nodus prominens, ſive in corpore ut tali, ſive in ligno ut tubercula lignorum, *knorricht* nodoſus. Nec originis nec antiquitatis veſtigium invenio. Suſpicor tamen, *knorr* factum eſſe ex *knoll* tuber. Nam L. ſæpe mutatur in R. Belgæ nobiſcum dicunt *knor*, Angli *knur*.

KNORREN. V. *knarren*.

KNOSP, gemma in ſurculis arborum. A *knops*, quod genuinum, & hoc a *knop* quatenus prominentiam ſignificat. Litera S. e nativo loco ſæpe rejicitur in anteriorem. Exempla vide in *haſpel* rota.

KNOT, nodus. V. *knütten*.

KNUPFEN, *knüpfen*, nectere, ligare, nodum facere. A *knopf* nodus. Inde Francis *inchnuphen* enodare, quo utitur NOTKERUS Pſ. XL. 5. obſervante SCHILTERO in Gloſſ. Hodie dixeris *entknüpfen*.

KNUPPEL, *knüppel*, fuſtis. Belgæ rectius *kluppel*, *kluppel*. Eſt enim a *kloppen* percutere. L. mutari in N. non caret exemplis. Vide *Proleg.* Sect. III.

KNUTTEL, *knüttel*, fuſtis. Vox omnibus tundendi inſtrumentis olim communis. SOMNER. in Dict. AS. *gnidill* piſtillum, *cnyſan*, *cnyſſan* percutere, contundere.

KNUTTEN, *knütten*, nectere, *knot* nodus. SOMNER. in Dict. AS. *knittan* nectere, ligare, *cnotta* nodus, nexus. VEREL. in Ind. *knyta* nodum ſtringere, *knutr* nodus. Convenit Heb. *ganad* nodavit, illigavit, & Lat. *necto* per metatheſin. Ex his *knot* videtur oriri a *nauwen*, *hnauwen* conſtringere, & ab illo reliqua.

KNYPER, tenax. V. *kneiffen* conſtringere.

KOAXEN, coaxare. V. *quaxen*.

KOBE, gobio. Alias *quappe*, quod vide.

KOBER, vas vimineum. Olim *coven*. Gloſſ. Pez. cophino, *chouinno*. A Gr. κόφινος ejuſd. ſignif.

KOBERN, capere, *erkobern* conſequi. Originem & antiquitatem vide in compoſito.

KOBOLD, vox triplex ſub iiſdem literarum elementis, Græca, Sorabica, Gallica.

KOBOLD, dæmon quidam, dicax & illudens. Gallis *gobelin*, & *demon folaſtre* apud CANGIUM in Gloſſario. Utrumque a Græco κόβαλος talis homo & talis dæmon. Utitur Luth. Eſa. XXXIV. 14. Dicitur autem *folâtre*, & Latino-Barbare *folletus*, quia creditur illudere, & poſt illuſionem multum riſum effundere. Inde natum proverbium: *er lacht wie ein kobold*, ridet inſtar cobali.

KOBOLD, genus æris noxii. HUBNERUS in Lexico rerum natural. & artif. *Kobald, iſt eine gifftige rauberiſche unart von bergerzten, welche die guten erzte verkürzt, oder wild und kalt macht, von welcher viele glauben, daß ſie das ſilber raube, und da und dort zum theil verzehre, daher ſie auch den nahmen von den bergleuten mag bekommen haben.* Sorabis *ſchibal* eſt nequam, κακοῦργος, maleficus, ab Heb. *chabal* corrupit, perdidit, deſtruxit, interprete FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 148. Hoc a foſſoribus noſtris detortum reor, tributumque huic æri ob malignitatem naturæ. Ex eodem fonte *dæmonis metallici* appellatio oriri poterat.

KOBOLD, rotatio corporis ſupra caput, *kobold ſchieſſen* rotare corpus ſupra caput. Notum pueris in Marchia vocabulum, & a Gallico *culbute* tranſpoſitum judice FRISCHIO in voce. In Originibus Menagianis *culbuter* male exponitur *buter du cu*. Appellatio enim ducta eſt non a podice, ſed a vertice, qui Suecis & Islandis etiamnum dicitur *kulle*.

KOCH, coquus. Angloſax. *coc*, Camb. *cog*, Belg. & Suec. *kock*, Angl. *cook*.

KOCHEN, coquere. Belg. *kooken*, Suec. *koka*, Angl. *to cook*. Cuncta, ut videtur, Latinæ originis.

KOCHER, pharetra. Angloſax. *cocer*, *coxre*, Francis *cohhar*, Belg. *koker*, Suec. *koger*, Angl. *quiver*, Gall. *carquois*, Ital. *carcaſſo*. Gloſſ. Lipſ. *cocare* pharetra. Gloſſ. Boxh. *cohhar* pharetræ. NOTKERUS Pſal. X. 2. *ſundige habent iro bogon geſpannen, unde habent alegaro iro ſtrala in iro chochere*, peccatores intenderunt arcum ſuum, & paraverunt ſagittas ſuas in pharetra. Vox Italica eſt a Gallica *carquois*. Gallicam e Germanica tranſpoſitam eſſe, judicat LIPSIUS, & poſt eum MENAGIUS. Germanicæ originem adhuc ignotam eſſe, cenſet STADENIUS: ſe inveniſſe putat FERRARIUS. Summa verborum ejus hæc eſt: "*Cocca* primo crenam ſagittæ (ut hodie Anglis *cock*, Gallis *coche*, a quo *decocher une fleche* ſagittam emittere), poſtea uncum ferreum in balliſta vel ſclopeto, mox omne ferrum leviter inflexum, & noviſſime (parte pro toto) ſagittam denotaſſe. Hinc ſcilicet Germanis *kocher* quaſi *coccarium*." Hæc etymologia, quamvis ſubtilis & ſpecioſa, nondum tamen ita comparata eſt, ut vera cenſeri poſſit. Nam *cocca* pro ſagitta eſt vox nova, & ante DANTIS ætatem non audita. Cum ex adverſo Germanica tanta vetuſtate ſpectabilis ſit, ut manifeſta imitationis veſtigia κοῦκρον & κούκουρον in Græcitate, quamvis inferiore, reperiantur. Celtica Lingua *kaw* eſt cavus. Ab hoc primitivo per varias terminationes nomina accipiunt res omnes a natura vel arte cavatæ, & recipiendis aliis idoneæ. Inde Germanis prioribus *kauch* vas cavum, Cambris *cwg* linter, quod

quod imitantur Latino-Barbari in *cogo* & *coqua*, Islandis *kugge* linter ex arbore cavatus, Anglis compoſite *cock-boat*, Gallis *coque* teſta ovi. Et huc etiam ſpectant, ni fallor, thecarum genera, quatenus ſunt receptacula rerum e ligno vel aliunde cavata. Idque ſignificare poteſt *kog*, & adjecta terminatione *koger*. Belgæ dicunt *koker*, eamque vocem ad omnia thecarum genera extendunt. Inde illis *pylkoker* pharetra, *bogenkoker* corytus, *meſſekoker* theca cultellaria, *ſchryfkoker* theca pennaria. Vox Anglica *quiver*, etiamſi remota videatur a reliquis, revera tamen orta eſt e Germ. *kocher*, mutato CH. in F. vel, quod ejusdem poteſtatis eſt, in V.

KODER, mucus, pituita, ſordes. Opinor a Gr. καταῤῥεῖν defluere, deſtillare. Quamvis enim *kot* cœnum denotet, haud tamen inde facile derivatur *koder*.

KODER, *köder*, eſca, *ködern* ineſcare. Gothis antiquis *köd* carnem & carunculam denotaſſe, ſcribit STILERUS in Theſ. L. Germ. Hinc colligit, *köder* proprie ſignificare invitamentum illud, quo capiuntur piſces, aves, feræ, quod plerumque ex carne eſt. Sane Suecis *kött* etiamnum eſt caro, & inde *af kött* carneus, *köttfull* carnoſus, *köttſtycke* caruncula, *köttbod* carnarium, *köttgaffel* creagra, *köttslukande* carnivorus &c. Viderint ipſi qua de cauſa.

KODERN, *ködern*, loqui, & ſenſu vituperato garrire. Frequentativ. a ſimpliciori & antiquiori *queden* dicere. Inde porro *kauder-welſch* ſermo alienus, nugæ peregrinæ. De hoc compoſito vide plura in *quederen*.

KOFE, locus cavus, humilis & depreſſus. Vox antiquiſſima & pluribus linguis communis, a *kaw* cavus oriunda. Nam in hac notione conveniunt omnes ſignificatus, quorum ſunt quam plurimi. Significat autem (1.) antrum & ſpeluncam. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *cofe*, *cofa*, Græci κύπη, quod apud HESYCHIUM exponitur per τρώγλη foramen, caverna. (2.) cubile animalis. Latinis *cavea* eſt ſtabulum ferarum in Theatris, Anglis *cave* luſtrum. Francis *chevio* ſimile quid denotavit. Gloſſ. Pez. caveam *chevиun*. Nobis *ſchweins-kofe* eſt cavea ſuis. Utimur etiam diminutivo *keſich* pro aviario, ſeu habitaculo avis. (3.) ergaſtulum ſeu locum ſervitutis. Inde Angloſaxonibus *cofa* piſtrinum. (4.) carcerem, ſeu locum captivitatis. Latino-Barbari *gabiam* vocant. Cujus diminutivum *gabiola* peperit Gallis *geol* carcer, & *geolier* carceris cuſtos, obſervante SALMASIO. (5.) vile habitaculum. Inde Cambris *caban* caſa, gurguſtium, ſtega, Gallis *cabane* idem. Hodie dicimus *küſe*. Hic ſenſus videtur ab antris ad caſas perveniſſe, quia vetuſtiſſimi mortales ſpecubus ante, quam tuguriis habitaſſe memorantur. Ita *kot* ante denotavit ſpeluncam quam caſam. (6.) cubiculum, penetrale, conclave. Huc referri poteſt ex Vocabulario BENSONII Angloſaxonico *cof-godas* penates, forte ſic dicti, quod in abdita domus parte colerentur. (7.) cella ſubterranea, vinaria aut penaria. Hoc ſenſu Galli dicunt *cave*, Latino-Barbari *cavena*.

KOFENT. V. *covent*.

KOFFER. V. *kuffer*.

KOGEL, tegmen capitis. Utitur Luth. Ezech. XXIII. 15. præeuntibus antiquis. Gloſſ. Keron. cucullam *cucalun*. Idem Angloſaxonibus *cugle* apud SOMNERUM & BENSONIUM. *Cucullum* fuiſſe Gallicum capitis tegumentum, ex MARTIALE, JUVENALE, & COLUMELLA diſcimus. Hinc inter Celticæ linguæ reliquias nomen Germanicum retulit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. cap. 8. Poſteris Celtarum in Cambria *cochl* non amplius mitram, ſed pallium denotat, forte quia *cochl* Celtica lingua eſt nomen generale & omnibus tegumentis commune. Quod an demonſtrari poſſit, neſcio. Interim vox ita concepta eſt, acſi tegmen orbiculare ſonaret, a *kugel* globus, re ipſa ſuffragium ferente, quæ globi inſtar caput cingebat. Sed fortaſſe fallimur. Nam SALMASIO, qui Græcas habet aures, & Gallicas voces ubique Græcis vindicat, κόκκυς eſt apex, criſta, & inde *cucullus* tegmen capitis in ſummo acuminatum. Et hoc ſenſu videmur vocem Gallicam etiamnum uſurpare in compoſito *kogel-han*, *gockel-han*, gallus criſtatus.

KOIE, locus clauſus jacendi vel ſtabulandi Belg. *kooi*, *kou*, *kouw*. Cambris *cau* eſt claudere, unde rurſus fit *cau* cavus & clauſus Hoc ubi ſubſtantivatur, cavernam, ſtabulum, ſeptum, caveam & cubile ſignificat. Græcis κῶοι ſunt cavernæ. Latino-Barbaris *kai* cancelli, apud ISIDORUM in Gloſſis. Belgis *ſchaapskooi* eſt ovile, *vogelkooi* cavea, *ſchipperskooi* cubile nauticum. Si quis tamen hæc loca a cubando potius quam a clauden-do ſic dicta malit, facile auxilium conjecturæ inveniet. Nam Græcis κέω eſt cubo, apud MARTINIUM in *Cadmo*. Idem *koye* aliquando deduxit a *cavea*, per ſyncopen.

KOITE, cubile nauticum. Vel ex eodem fonte eſt, vel a Gr. κοίτη cubile.

KOJUTE, eadem notione. Diminutiv. a *koje*. Belgæ ſcribunt *kajuit*.

KOKEN, *köken*, evomere. Utitur Luth. Eſa. XXVIII. 7. HELVIGIO venit ab Heb. *k*[illegible] evomuit, PEISKERO a Gr. κηκίειν prorumpere, proſilire. FRISCHIO eſt vox a ſono vomentium facta. Sed nec alienis originibus, nec ultimo ſuffugio opus habemus Nam a *keke* os, fauces, palatum, recte fi[illegible] *köken* per fauces reddere, judice STADENIO

KOL, thyrſus vel ſcapus plantæ. Græci καυλὸς, Latinis *caulis*, Franc. *chol*, Camb. *cawl* & inde *cawl gwyllt* caulis agreſtis, apud BOXHORN. in Lexico & Botanologio Antiquo-Britannico. Gloſſ. Pez. caulis *chola* Habent & Angloſaxones *caul* & *cawl* eaden notione apud SOMNERUM, & inde *cawlwyrt* braſſica, herba e ſcapo pronaſcens Creditur autem ſic dici, quod κοῖλος, h. e. natura cavus ſit.

KOL, braſſica, & omnis herba, quæ non im[illegible] mediat[illegible]

mediate e terra, ſed e ſcapo ſupra terram aſſurgit. Gloſſ. Pez. caulis *cholaſtoch.* Id eſt, ſcapus braſſicæ. Similiter & Cambris atque Angloſaxonibus *cawl* non ſolum caulem, ſed etiam braſſicam, & olus in caule ſignificat, manifeſto ſatis indicio, ſenſum a parte ad totum translatum eſſe. HELVIGIUS derivat ab *olus* ſeu *holus*, & hoc ab Heb. *ochel* cibus, eſca. Sed hac etymologia ſpecies rerum præter neceſſitatem confundit. Enim vero ſi *holus* eſt quævis herba veſca, toto genere differet ab ea, quam Celtici populi *kol* vocant.

KOLB, telum ligneum. Gloſſ. Pez. plumbatis tundi *plünem cholpon pivillan.* OTFRIDUS Lib. IV. cap. XVI. 42. 43. *druagun kolbon in henti,* portabant clavas in manibus. VEREL. in Ind. *kilfa* clava. Quamvis vera notio ab elemento L. e nativa ſede moto quodammodo occultetur, eam tamen a pulſando & feriendo deſumptam eſſe, patet ex reliquis Dialectis, in quibus hujus tranſpoſitionis nullum veſtigium. Nam idem telum Latinis dicitur *clava*, Cambris Celtica lingua utentibus *clwppa*, Suecis *klubba*, Anglis *club*, Sorabis *klapa.* Unde, niſi a *kloppen* pulſare, ferire? Vide plura in fonte.

KOLE, carbo, *glüende kole* pruna. SOMNER. in Dict. AS. *col* carbo, *colne* carbonarius, *colmaſe* parula. Gloſſ. Boxh. *choles* fuligo. Nomen fuliginis & parulæ nigricantis videtur favere opinioni eorum, qui ſenſum ab atro colore ducunt, & vocem Germanicam detruncant a Græca κελαινὸς niger. Quamvis etiam κελὸς idem ſignificet. Si tamen Græca origine opus ſit, malim derivare a κηλόω comburo, quia carbo eſt fomes ex ligno uſto. Hinc Francis vocatur *zunder*, quod vide.

KOLK, barathrum, Dial. Belgica. A Lat. *gurges*, mutato R. in L. Differt a *golp* ejusdem Dialecti, quod Italis effertur *golfo*, & proprie ſinum maris denotat. Utrumque eſt metaphoricum, ſed a diverſa ſimilitudine ductum. Illud a gula: hoc a gremio hominis, quod Græcis κόλπος. De baratho vide plura in *ſtrudel.*

KOLLER, *goller*, collare. Latinæ originis, ſive collum ambiat, ſive a collo pendeat.

KOLLER, furor, *kollern* furere, inſanire. Utitur Luth. 1. Sam. XXI. 13. Græcis χολεριᾶν eſt atra bile vexari, idque pro etymo adducit HELVIGIUS. Plura ad cognationem ſpectantia vide in *gall* inſanus.

KOLNER, *kölner*, colonarius. Vide verba GOLDASTI in *keller.*

KOLNHOF, *kölnhof*, hoba coloni, interprete GOLDASTO in Animadverſ. ad Script. Ra ænet. pag. 441.

KOLSTERN, ſcreare, exſcreare. A *qualſter* ſputum.

KOLTER, ſtragula, ſecundum Vulgatam. Vox ex ætate & Verſione LUTHERI 2. Reg. VIII. 15. quæ hodie non amplius auditur, nec intelligitur. FRISCHIUS obſervat, quod Belgis *kolder* ſit collare, Helvetiis *golter* cento; ſed his minime contentus, vocem in medio relinquit. SCHILTERUS in Gloſſ. Teutonico *culter* & *kolter* exponit per *culcitram.* Hoc videtur acceptandum. Nam e *culcitra* facile fit *kolter* eodem ſenſu, quod etiam vidit & probavit STADENIUS; quamvis eadem facilitate e Scandico *kulle* caput, quo etiam Islandi utuntur, oriri poterat; quo pacto proprie erit *cervical.* OTTIUS in *Franco-Gallia* Gallis tribuit *coltre, coultre, coultil*, Latino-Barbaris *cultra.* CANGIUS uſum & nomen rei a Gallis primum promanaſſe, ex his PLINII verbis, quæ extant Lib. XIX. cap. 1. docet: *Sicut in culcitris præcipuam gloriam obtinent Cadurci, Galliarum hoc & tomenta pariter inventum.*

KOMM, quatenus eſt verbale a *kommen* venire, adjective *venientem*, ſubſtantive *advenam* ſignificat, & Francis atque Alamannis effertur *quemo* in compoſitis. Gloſſ. Keron. novitius *niuuchuemo.* Id eſt, novus advena in Monaſterio diſciplinæ ſuſcipiendæ cauſa. Gloſſ. Pez. propagines *afterquemun.* Id eſt, poſt venturi. Hodie utimur compoſitis, *nackkommen* poſteri, *willkomm* optato veniens, vel proſper advena. Utrumque enim ſignificare poteſt, ut oſtendi in loco.

KOMMEN, venire. Angloſax. *coman, cuman*, Franc. *chumen*, Angl. *come*, Belg. *koomen*, Suec. *komma*, Island. *koma.* Tartari Præcopenſes, qui multa priſcis Germaniæ populis debent vocabula, quæ ex Epiſtola BUSBEQUII paſſim annotamus, ſervant quoque *kommen* venire. Græcis κομίζειν eſt recipere ſe aliquo, nonnulla (ut videtur) cum reliquis adfinitate. Gothi habent *quiman* venire Marc. IX. 11. *quimands* veniens Matth. VIII. 7. *quam* veni Matth. V. 17. &c. Hoc imitantur Franci & Alamanni in *quemen.* Gloſſ. Keron. venire *qhueman*, veniamus *qhuememes*, veni *qhuuam.* Belgæ etiamnum dicunt *quam* pro veni. Quamvis autem *quemen* ab uſu hodierno alienum ſit, multam tamen ſobolem nobis reliquit, quam vide in *bequemen* congruere & accommodare.

KOMMEN, capere, *bekommen* accipere. Verbum a Gothis relictum. Extat in Cod. Arg. Joh. VIII. 37. *waurd mein ni gamot in izwis*, verbum meum non capit in vobis. Græce οὐ χωρεῖ. Ergo ſicut Græcis χωρέω capio eſt a χεὶρ manus: & Latinis *capio* ab Heb. *caph* vola, manus cava: ita Gothis *gamon* a *kam* manus. Ad conſenſum ſpectat, quod Græcis quoque κομίζεσθαι interdum eſt recipere, accipere, capere. Similia verba a manu formata, ſunt *kriegen, kippen, nemen, greiffen.*

KOMMEN, perire, *umkommen* occumbere, perire occiſione, vel alio modo. Hic ſenſus neceſſario præcedit ſequentem, & antiquitate ejus ſe tuetur. Sumptus autem videtur a Gr κεῖμαι jacere, dejectum eſſe, quia pereuntes dejectis ſimiles ſunt. Latinis ſane ii, qui in prælio pereunt, dicuntur *occumbere*, a ſitu corporis, & fortaſſe etiam Græcis mortuus dicitur καμών, velut proſtratus.

KOMMEN, perdere, facere ut pereat. Verbum faceſſens ex præcedenti. Gothi dicunt *quiman, usquiman*, & *fraquiman*. Matth. X. 28. *Ni ogeith izwis thans usquimandans leika thatainei, ith ſaiwalai ni magandans usquiman*, nolite timere eos, qui corpus tantum occidunt, animam autem non poſſunt occidere. Luc. IX. 54. *fan wileizu, ei quithaima fon atgaggai us himina, jah fraquimai im, ſwe jah Helias gatawida*, viſne Domine, ut dicamus, ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat eos, ſicut fecit Elias? Hinc veroſimile fit, *quimer, kymmer, kymber*, majoribus noſtris aliquando denotaſſe latronem, & veteres ſcriptores, qui hanc ſignificationem, tanquam a Germanis acceptam, & CIMBRICI NOMINIS interpretem, literis prodiderunt, nec fallere nec falli, cum res ipſa Genti latrocinanti conveniat. PLUTARCHUS ſcribit in Mario: *Cimbros Germani nominant latrones*. Et confirmat FESTUS: *Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur*. Cimbros a latrociniis appellatos eſſe, placet quoque BAXTERO in Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 208. Et quamvis *Cimber* etiam honeſtum nomen eſſe poſſit, quatenus *kemper* Saxoniæ inferiori eſt gladiator, & Cambris *cymmar* ſocius; præſtat tamen fidem rerum geſtarum ſequi, quam rejecta veterum auctoritate (quos a mendacio vox Gothica abſolvit) aliud Genti nomen affingere. Cauſa, cur Cimbri hoc nomen, tanquam a ſe inventum, ultro admiſerint, hæc eſſe poteſt, quod ab antiquo piraticam exercuiſſent, & latrocinia gentis in gentem (non civium in cives) moribus Germanorum antiquis eſſent fortia facinora, & nullam haberent turpitudinem. Teſtis CÆSAR Lib. VI. cap. 23. de Germanis: *Latrocinia nullam habent infamiam, quæ extra fines cujusque civitatis fiunt, atque ea juventutis exercendæ ac deſidiæ minuendæ cauſa fieri prædicant*.

KOMMLICH, commodus. V. *bequemen* convenire.

KOMPE, *compan*. Vide in C.

KONIG, *könig*, rex. Vox antiquiſſima, & in monumentis veterum (ſi Codicem Argenteum excipias) ubique obvia, quæ Anglosaxonibus effertur *cyng, cynig, cyning*, Francis & Alam. *kuning, chuning*, Anglis *king*, Belgis *koning*, Suecis *konung*, Danis *konning*, Islandis *kongur*. Gloſſ. Keron. regi *chuninge*. ISIDORUS Cap. III. 3. *fona Cyre Perſero chuninge*, de Cyro Perſarum rege. Idem Cap. VIII. *ano chuninc, ano herrun* ſine rege, ſine principe. TATIANUS Cap. VIII 1. *in tagon Herodes thes cuninges*, in diebus Herodis regis. Et mox: *Judeno cuning*, rex Judæorum. OTFRIDUS in Carmine ad Ludovicum Francorum Orientalium Regem:

Er Oſtarrichi rihtit al,
So Frankono Kuning ſcal.
Regnum orientale regit totum,
Ut regem Francorum decet.

VEREL. in Ind. *kongur* rex, *kongborinn* regio genere natus, *konglauſir* rege orbati cives, *kongſæler* bono rege beati cives, *kongs-bu* villa regia, *kongs-fæ* reditus regii, *konungs rætt* regalia, jura regia & majeſtatis, *kong domur* poteſtas regia, regnum. Omitto nunc nugas eorum, qui hunc titulum a Gr. κυνηγὸς venator deducunt, & ad graviora me converto. De *Titulo Regio* integrum *Commentarium* edidit OTTHO SPERLINGIUS, vir prolixa eruditione inſignis, cujus hæc fere ſumma eſt: hunc titulum, Regibus omnibus tam charum, primum in Dania natum eſſe, auctore & inventore *Riko* Rege Daniæ potentiſſimo circa A. C. 258. hunc Regem priſtinum Regum titulum *Drotter*, quod nimis vulgaris eſſet, mutaſſe in *Konning*: qui cum ſolus tanto faſtigio dignus videretur, poſtea omnibus Saxonum & Francorum Regibus placuerit, & æternum placiturus ſit. Hoc *Chronicon Norvegicum* annotaſſe ait, quod omnes Danici Annales prætermiſerint. Quid Danis ſignificet, paſſim explicat, & præcipue §. 86. his verbis: *Konning Danorum a poteſtate petitum & ſcientia nomen eſt, nam utrumque complectitur vox können poſſe, ex qua Konning deductum nomen eſt; tam enim vires animi, quam corporis & imperii, decus formæ, majeſtas legum,* POTESTAS INFINITA, *& quæ in rebus humanis ſumma ſunt, in hac voce latent, quaſi dicas majeſtatem ex poteſtate debita & prudentia conflatam, cui nihil addi poteſt, nihil deſit, ſive animum ſpectes, in quo vis imperii, ſeu corpus, in quo Majeſtas ſingularis elucet*. Si tam vera eſt interpretatio, quam ſplendida & magnifica, fateor, hunc titulum nec moribus veterum Germanorum congruere, nec in Germania natum eſſe. Olim enim imperia apud nos ſic erant temperata, ut non minus haberet in Regem juris multitudo, quam ipſe in multitudinem, prout ipſe Eburonum Rex Ambiorix fatetur apud CÆSAREM Lib. V. de B. G. cap. 27. Et alias diſerte TACITUS cap. VII. de moribus Germanorum: *Nec Regibus infinita aut libera poteſtas*. Et rurſus Cap. XI. *De minoribus rebus Principes conſultant, de majoribus omnes*. Fieri ergo non potuit, ut priſci Germanorum Reges habuerint titulum libertati infeſtum, aut ab infinita potentia deſumptum. Hactenus ergo gloriam inventi Danis cedimus. De his enim, & omnibus Septemtrionalibus valet ab antiquo, quod TACITUS ſcribit de Suionibus Cap. XLIV. *Unus imperitat, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi. Nec arma, ut apud ceteros Germanos in promiſcuo &c.* Nec diffitetur SPERLINGIUS §. 233. Is enim, poſtquam verba Taciti recitaſſet, hæc ſubjungit: *Nihil dici poterat* μοναρχικώτερον, *& quod populis ſeptentrionalibus eorumque Regibus magis convenit, ideoque locum illum aureum nunquam ſatis legere aut obſervare poſſumus*. Cetera, quæ ſequuntur, non addimus, quia injuriam continent in Reges veterum Germanorum, & ad propoſitum

ſitum nihil faciunt. Mittimus etiam alia, vel male cohærentia, vel audacter prolata, & hoc tantum addimus, nihil obſtare, ut *cyng* & reliquæ veterum voces, ſupra memoratæ, in libera civitate natæ ſint ex eodem ſemine. Nam idea *infinitæ poteſtatis*, quam Auctor noſter ex ingenio Septemtrionalium cum titulo regio connectit, in ipſo vocis ſemine non eſt comprehenſa, ſed mere acceſſoria, & minime nativa. Sic a *poſſe* fit *poteſtas*, major vel minor, unde Italis *il podeſtà*, quod a ſummo culmine longe abeſt. Sic a *können* fit *kunſt* ars & ſcientia, utraque limitata. Eadem ratione priſci Reges appellari poterant *cuninge*, a poteſtate, etiamſi populus non omnem poteſtatem in eos contuliſſet. Et tales Reges (quales Germaniæ & Galliæ antiquæ fuiſſe, aliunde conſtat) veri nominis Reges fuiſſe, & etiamnum eſſe, nemo negare poteſt, niſi natura ſervus. Hinc Principum potentia vulgo appellari ſolet *botmæſſigkeit*, h. e. non infinita, ſed moderata potentia. Adde, quod uſus vocis in omnibus Dialectis (ut poſtea patebit) ad reges quoque minores & tributarios, aliosque a dominio eminenti longiſſime remotos extendatur, manifeſto ſatis indicio, hoc titulo nihil minus quam *infinite potentem* denotari. Nunc, ut meam de ortu hujus nominis opinionem depromam, ordo dicendi poſtulat. Qua in re, quæ ante aliquot annos in *Spec. Gloſſ. Germ.* dixi, & nunc minus placent, non repetam, ſed quæ cura poſterior mihi ſuggeſſit, in medium proponam, libera ſtatuendi facultate cuivis relicta. Celtica Lingua *cun* eſt dominus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Quod, ſi derivetur a *können* poſſe (cujus tanta eſt antiquitas, ut etiam Hebræis *kun* ſit poſſe, & *ken* potens) ſignificabit eum, qui aliquid habet in facultatibus, domum, prædium, famulitium &c. Hic mihi primus vocis ſignificatus, quem poſtea ad Reges & Principes translatum reor, cum quod Reip. ſicut dominus familiæ præeſſent, & jus haberent jubendi, quamvis a populo reſtrictum, tum quod nominis menſuram excellentiori quodam modo implerent. Nam quæ ſinguli dominio, rex poſſidet imperio. Inde Tartaris *chan* rex, imperator, idemque Americanis *con*, teſte SPERLINGIO §. 152. Primos Saxones, quamvis Regum diu intolerantes, Regem appellaſſe *cyn*, patet ex compoſitis, cujusmodi ſunt apud SOMNER. & BENSON. *cynedom*, *cyneric* regnum, *cynelic* regius, *cynebot* compenſatio ob regem occiſum. Eadem Dialecto *cyne* eſt regius, manifeſta a ſubſt. *cyn* deflexione. SOMNER. in Dict. AS. *cyne* regius, regalis, *cynebænd* diadema, corona, *cynegyrd* ſceptrum &c. Ex his ſimpliciſſimis & perſpicuis initiis nova deinceps flexio orta eſt, obſtetricante litera N. quæ naturali niſu attrahit G. ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Inde eſt, quod dominus paulatim dici cœpit *cung*, & rex *cyng*. Utrumque hodie perennat in Dialectis. Lettica Lingua *kung* eſt dominus, Anglica *king* rex. Reliquæ mutationes nominis regii non egent interprete. Nam *cynig* & *cyning* ſunt a *cyng* per epentheſin. Quod adeo manifeſtum, ut illis immorari longius, minime opus ſit. Extantiora compoſita, præter memorata, ſunt

under-cing, regulus, prorex, vicarius regis, *ceorla-cynge* ruſticorum rex, apud SOMNER. in Dict. AS.
halfkenig, ſemirex, apud CANGIUM in Gloſſ.
thiod-kongur, monarcha, vel qui pluribus populis imperat, apud VEREL. in Ind.
ſkattkongar, reguli, vaſalli, ibid.
odalkongur, rex hæreditarius, ibid.
ſmakongar, reguli, vaſalli, ibid.
einvaldzkongr, monarcha, ibid.
fylkis-kongar, reguli, ibid.
mey-kongr, rex virgo, in Lexico Islandico GUDMUNDI ANDREÆ. Vox, ut videtur, a Sitonibus relicta, quod collige ex dictis in *Vandali.*
liodkongr, regulus, rex minor & vilior, interprete SPERLINGIO §. 28. qui plura dabit compoſita per totum.

Nomina propria a titulo regio oriunda, pauca occurrunt, nec fere alia, niſi fœminina. Hujusmodi eſt apud HEPIDANUM in Annalibus Hildesheimenſibus CUNICHILDIS, Canuti M. filia, vi nominis *puella regia*, a Saxonico *cild* infans, poſt conſecrationem dicta CUNIGUNDA, hoc eſt, *virago regia*, non *vulva regia.* Quod inverecundum. Cæterum & hoc obſervandum, quod hic regis titulus non apud omnes Germanicæ Gentis nationes fuerit receptus, nec apud utentes ſolus. Nomen Gothicum vide in *Teut*, Burgundicum in *Elterman* ſenior, Celticum in *Brennus.*

KONIG, *könig*, filius regis, regalis, & quivis regio ſanguine ortus. Haraldum pulchricomum Norvegiæ Regem, titulum regium *konning* cum filiis communicaſſe an. C. 909. tanquam factum indignum refert SPERLINGIUS §. 116. In *Parœneſi Regis Tyrolis ad Filium*, ab Alamanno quodam ante quingentos annos conſcripta, Rex pater Filium ſubinde vocat *kunig.*

Verſ. 35.
Nu hore KUNIG *und merke mich,*
Es ſtoſſent kunige lant an dich.
Verſ. 36.
Nu hore KUNIG *und merk es bas,*
Tragent din lute einander has.
Verſ. 37.
Hörſt dus junger KUNIG *vri,*
Steſt du den richen edelen bi.

Antiquiſſimi Alamanni, quantum ex MARCELLINO Lib. XVI. Cap. 12. Lib. XVII. Cap. 13. Lib. XVIII. Cap. 2. conſtat, principes regiæ ſtirpis vocabant *Regales*, hoc eſt, regii generis principes. Idque ſignificare poteſt vox Alamannica *chuning*, ſi derivetur a *chun* genus, vel *chun* rex. Sed apud Francos

cos iidem non *regales*, ſed *Reges* dicebatur, ut a Viris doctiſſimis pridem obſervatum. HADRIANUS VALESIUS Lib. 7. Rer. Franc. *Regum filios* REGES *vocare mos erat.* Id quod multis exemplis docet tam ipſe quam CANGIUS in voce *Rex* & *Regina*, quamvis cauſa, cur nomen illud majeſtatis parentibus & liberis commune fuerit apud Francos in familiis Regum, non indicata. Sed qualiſcunque fuerit, mos ita loquendi e Latino ſermone in vernaculum tranſire potuit, quod ad præſentis vocabuli illuſtrationem ſufficit. Aut ſi contrario itinere utamur, filius Latine dici potuit *rex*, quia *rex* lingua Francorum vernacula *dominum* notat, prætereaque nihil. Alias res non caret exemplo. Nam apud Cyprios Regum filios ἄνακτας appellatos, & filias ἀνάσσας, etiamſi ἄναξ fuerit titulus ipſius regis, e SUIDA obſervat CANGIUS. Idque ex pari ratione factum videtur, quia ἄναξ proprie eſt dominus, & pro domino uſurpatur apud HOMERUM, obſervantibus Lexicographis.

KONIG, *könig*, præfectus. SOMNER. in Dict. AS. *gearcyning* conſul. Id eſt, annuus magiſtratus. VEREL. in Ind. *herkongr* præfectus vel rex piraticam agentium. Ita Latini ſacerdotem, qui reliquis Sacerdotibus præeſt, vocant *regem ſacrorum.* Apud Berolinenſes *wappen-könig* eſt præſes Collegii Heraldici, qui Gallis *roy d'armes.* Et huc etiam ſpectant reges conviviorum, ludorum &c.

KONIGIN, *königin*, regina. TATIANUS Cap. LVII. 5. *ſundririnu cuningin*, regina auſtri. NOTKERUS Pſal. XLIV. 10. *diu chuningin geſtuont ze dinero zeſuuuun*, aſtitit regina a dextris ſuis. *Regina* autem uſu Francorum dicebatur, nonſolum uxor Regis, ſed etiam filia. Id quod Auctores paulo ante laudati, CANGIUS & VALESIUS, prolixe oſtendunt. Vocem Angloſaxonicam vide in *quen*, Scandicam in *drottin.*

KONNEN, *können*, poſſe. V. *kennen.*

KOPF, ſummitas. Vox antiquiſſima, & pluribus linguis communis. Hebræis *gopha* eſt altitudo, elatio. Cambris *coppa* vertex, apex, criſta, in Lexico Ant. Brit. Boxhorn. Angloſaxonibus *cop*, *coppe* apex, cacumen, faſtigium, apud SOMNER. in Dict. Radix Hebræa eſt *gaphah* altum, elatum eſſe, Germanica *heben* levare, tollere in altum. G. H. & K. ſunt literæ convertibiles. Hinc porro cognoſcimus, quod *gibel* & *gipfel*, vel ſint diminutiva a *kopf*, vel certe eodem partu cum illo edita. Ætas LUTHERI dixit *kipfe*, quod etiam hodie uſitatius.

KOPF, caput, pars ſumma hominis, & extrema animalis. Gr. κύβη, κεφαλή, Belg. *kop.* Ex eodem fonte. Itali a Germanis habent *capo*, Galli *chef.* Gothi, Saxones, & reliqui veterum, hoc ſenſu dicunt *haubt.* Ubi cavendum, ne illud obrepat, quod indoctas aures decipere ſolet, tanquam hæc ſint ejusdem rei diverſa nomina. Quod minime verum. Nam inter H. & K. nullius momenti differentia eſt. Cætera non differunt niſi modo derivandi.

KOPF, poculum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cib* vas quoddam, *cwppan* phiala, calix, cyathus. Gloſſ. Pez. ſcyphos *chopha.* BENSON. in Vocab. Angloſax. *cupp* obba. VEREL. in Ind. *kopp* poculum. Græcis κύφος & κύπη eſt navicula, κύββα & κύπελλον vas potorium. Latinis *cupa* dolium. Latino-Barbaris *caupus* & *cuppa* poculum, imo etiam navigium. Gallis *coupe* calix, Italis *capa* concha. Ducerem cuncta a Lat. *capere*, niſi Græca obſtarent, Latinis antiquiora. Nec tamen aſſentiri poſſum iis, qui vocem vel a navigiis, vel a rotunditate capitis ad pocula translatam exiſtimant. Malim, omnium appellationem a notione cavitatis repetere. Verba, quæ hunc ſenſum generant, vide in *kaw* cavus. Quicquid ergo cavum & ventroſum erat, ut vaſa ante memorata, eodem nomine appellari poterat. Hinc illa latitudo, ut eadem vox *cymbam*, *phialam*, *poculum*, *dolium*, *concham* ſignificet. Hodie nihil horum ſignificat, ſed dicitur tantum de vaſculis, quibus aqua calida hauritur, & ſanguis in ſcarificatione excipitur.

KOPPEL, copula, vinculum, ligamen, *koppeln*, *kuppeln* jugare, copulare, *kuppler* leno, copulator. Cuncta Latinæ originis.

KORB, vas vimineum. A Lat. *corbis* auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. ſporta *churpa.* Metaphorice dicitur de votis & precibus inanibus, ob eandem cauſam ut *kipe*, quod vide.

KORDUAN, corium Hiſpanicum, ab urbe *Corduba* ſic dictum. HENISCHIUS, qui hujus etymologiæ auctor, ſcribit *cordewan.* Quod probo.

KOREN, eligere, *erkoren* electus. V. *küren.*

KORK, ſuber. A Lat. *cortex.* V. plura in *gork.*

KORN, granum, *pfefferkorn* granum piperis, *ſenfkorn* granum ſinapis. A Lat. *granum.* In Diſtichis Runicis *korna* dicitur de grandine: *hagul er kaldaſtur korna :* non quod grando ſit *gelidiſſima frugum*, ut perperam vertit WORMIUS : ſed quod rotunditate grano ſimilis ſit, & inſtar ſeminum ſpargi videatur. V. JUNIUM in Alphabeto Runico pag. 26.

KORN, granum frumenti. In Codice Arg. granum tritici vocatur *kaurno hwaiteis* Joh. XII. 24. & in Verſ. Angloſax. *hwætene corn* ibidem. Francis quoque familiare eſt, grana frumenti eodem nomine appellare. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 217.

Ih ſanta iuih arnon,
Ir ni ſatut tho thaz korn.

Vertit SCHILTERUS:

Ego miſi vos metere,
Vos non ſeviſtis grana.

Agitur, non de quibusvis granis, ſed de granis frumenti. SOMNER. in Dict. AS. *corn* granum, grana, *corn-wurma* curculio. Curculio autem non eſt cujusvis grani, ſed tritici

tritici populator. De Etymo mox videbimus.

KORN, frumentum, & ſpecies frumenti. Gloſſ. Ælf. in nom. tritici: frumentum *corn.* NOTKERUS Pſal. LIX. 9. *des toten chornes cherno pringet filo uuuochers*, mortui granum frumenti multum fructum affert. Belgæ eodem ſenſu dicunt *koren*, Angli & Sueci *corn*, *korn*, Tartari Præcop. *kor.* Galli frumentum & grana frumenti vocant *grain, grains*, Itali & Hiſpani *grano*, quod derivari ſolet a Lat. *granum.* Et hinc quoque Germ. vocem multi arceſſunt, quamvis invito NOTKERO, qui *chorn* & *chern* diſtinguit. STIERNHIELMIUS affinitatem Latinæ dictionis agnoſcit, ſed omnium originem refert ad *grünen* creſcere, virere, germinare. Quod cum nimis generale ſit, RUDBECKIUS maluit derivare a *küren* eligere, quia frumentum glandibus ſucceſſit tanquam cibus lectiſſimus. Peritiſſimi Helleniſtarum ſenſum vocis petunt a Gr. κορεῖν ſaturare, vel a γραίνειν comedere. Singularis opinio eſt PEISKERI, qua nomen ab ipſo Saturni nomine Κρόνος efformat, quod is occidentales agriculturam primus docuerit. Et quamvis hanc conjecturam cæteris nec præferre nec poſtponere auſim, multa tamen ſunt in Hiſtoria Deorum, quæ eam confirmare videntur, qualia ſunt, regnum Saturni in Italia apud JUSTINUM Lib. IV. cap. 1. victus agreſtis a Saturno mutatus, apud DIODORUM Lib. V. cap. 66. frumenti ex Phrygia origo, apud LUCRETIUM Lib. II. verſ. 613.

- - *Primum ex illis finibus edunt,*
In terrarum orbem fruges cœpiſſe creari.

KORN, quid ſignificet in re monetaria, vide in *ſchrot.*

KORNEN, *körnen*, proprie eſt ineſcare granis, metaphorice allicere.

KORPER, *körper.* Vide in C.

KORST, idem quod *kruſt.*

KOSEN, ſermocinari. Gloſſ. Pez. loquentur *chozont.* Gloſſ. Boxh. *kichoſe* ſermocinationis. OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. 57. de Jeſu in medio Doctorum ſedente:

Makt leſan ouh hiar forna
Uuio er koſon bigonda.
Poteris legere etiam hic ſupra
Ut cœperit ſermocinari.

Idem Lib. V. Cap. IX 19. de Jeſu diſcipulorum Emauntidem tendentium comite:

Giang ouh in thero ferti
Mit in tho koſonti
Ibat eodem tramite
Cum illis colloquens.

Hodie utimur compoſito *liebkoſen* blandiri, blande loqui cum aliquo. Francos hoc verbi deſumpſiſſe a *gieſſen* effundere, quod ſermo inſtar fluminis effundatur, exiſtimat JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 116. Sed nulla opus allegoria eſſe videtur. Nam Græcis κῶσαι aliquando fuit loqui, & inde κωτίλλειν multa loqui. Quamvis etiam a Lat. *cauſa* vel *cauſari* deduci poſſit commode, propter ingenium Francorum, ad imitationem Latinæ Linguæ propenſum. Apud Longobardos *koſen* fuit verbum forenſe, idemque quod cauſam dicere. Lex Longobardica Lib. II. Tit. LII. 1. *Si quis cauſam alterius agere aut cauſare præſumpſerit in præſentia Regis aut judicis* &c. Poſtea vox bona vituperari cœpit. Inde Gallis *cauſer* nugari, tricari.

KOST, & *koſten*, quatenus ſignificant cibum & delibare cibum, omnium, quos inſpexi, judicio ſunt a Lat. *guſtare*, vel Gr. γεύεσθαι. Veteres hunc ſenſum aliis verbis exprimunt, quæ vide in *küren* & *kieſen*. Auſim tamen affirmare, eos hoc quoque verbum guſtandi ſenſu uſurpaſſe, etiamſi documenta me deficiant. Nam *koſten* in plerisque Dialectis, præcipue Saxonica & Francica, ſignificat *tentare*, ſimilitudine a guſtantibus manifeſto deſumpta, quia tentator idem facere videtur quod explorator cibi. Verſio Anglosax. Marc. I. 13. *and he wes fram Satane gecoſtnod*, & tentatus eſt a Satana. TATIANUS Cap. XV. 1. *thaz her uuurdi gicoſtot fon themo diuuale*, ut tentaretur a Diabolo. Idem Cap. XXXIV. 6. *ni gileiteſt unſih in coſtunga*, ne inducas nos in tentationem. Senſus autem metaphoricus natura poſterior eſt proprio, & uſum proprii neceſſario præſupponit.

KOST, & *koſten*, quatenus dicuntur de pretiis rerum, ſunt a Lat. *conſtare*, auctoribus Britannis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *coſt* ſumptus, impenſa, *coſtus* ſumptuoſus. A *koſt* rurſus fit *koſten* impendere, in quibusdam Dialectis. LOCCEN. in Lex. Jur. Suec. Goth. & VEREL. in Ind. *koſt* impenſæ, *kuſta* impendere, ſumptus facere. Hic verbi ſignificatus probe eſt notandus. Nam hinc deſcendit *kaſte* largitio, & inde *kaſtenvogd* tutor ſacrarum largitionum.

KOSTE, *köſte*, convivium. V. *gaſt* hoſpes.

KOT, cœnum & ſtercus. Idem Belgis *kaet.* HESYCHIO κότυνα ſunt σκύβαλα, i. e. ſtercora, excrementa, obſervante JUNIO in Animadv. ad Will. pag. 193. Poſtea omnibus ſordibus tribui cœpit. Inde *unterkötig* purulentus infra cutem.

KOT, ſpelunca, cubile ferarum. Anglosax. *cote*, Gr. κοίτη. Refer ad *kutten* tegere, abſcondere.

KOT, tugurium, vile habitaculum, *ſalz-koten* tuguria ſalinatorum. SOMNER. in Dict. A S. *cote*, *cyte* domuncula, caſa, tugurium, *cot-ſæta* caſæ habitator, barbare *cottarius*, *lytel cyte* tuguriolum. Idem Belgis, Anglis & Island. *kot*, *cot*, Sorabis *keiza*, Latinis *caſa*, Lat. Barb. *cota.* VEREL. in Ind. *kot* tugurium, *kot-kall* pauperculus ſenex tugurii incola, *kotungr* in tugurio natus. Quamvis ex eodem fonte derivari poſſit, ut antecedens, veriſimilius tamen eſt, vocem a latebris ſubterraneis ad caſas & tuguria translatam eſſe. Nam vetuſtiſſimos mortales ſpe-

cubus ante, quam tuguriis habitaſſe, a multis proditum eſt. VITRUVIUS Lib. II. de Architect. Cap. I. inter primordia ædificiorum ſpeluncas collocat, ab hominibus tam diu habitatas, donec hirundines imitati de luto & virgultis tuguria exſtruerent. Hoc de Phrygibus ſcribit idem Vitruvius, XENOPHON de Armeniis, VIRGILIUS de Sarmatis Georg. Lib. III.

Ipſi in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Otia agunt terra - -

OVIDIUS de primis univerſe mortalibus Lib. I. Met. verſ. 121.

- - *Domus antra fuerunt.*

BAXTERUS de priſcis Hibernis in Gloſſario. Hinc *cot-ſæta* videtur prius antricolam quam caſæ habitatorem ſignificaſſe. De eo vide plura in *Coſſæten.*

KOTE, *köte*, arca. Vox Miſnica, ſed antiqua, & a *kutten* tegere, condere, claudere, oriunda. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *caed* opertorium, *caed* clauſus. Græcis κοίτης eſt arcula qua mundus muliebris reconditur. Similiter & Francis *ketti* primo arcam, deinde conditorium ſignificavit, ſenſu a genere ad ſpeciem translato, cujus rei exemplum habemus in *truhe.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 163.

Intheket mir thaz ketti
Thes mines friuntes betti.
Oſtendite mihi conditorium,
Amici mei loculum.

Idem Lib. V. cap. IV. 39. de ſepulcro Domini:

In mihilan unuuan
Thaz ketti fundan indan.
Cum magna conſternatione
Conditorium inveniebant apertum.

KOTT, ſagum, cucullus. Rurſus a notione tegendi. V. plura in *kutt.*

KOTZ, ſtragulum villoſum. Græcis κάσας apud MARTINIUM in Cadmo Græco-Phœnice. Ejusdem originis ut antecedens. Confer *kaſa.*

KOTZ, ſcortum. Lat. *cadeſa.* Utitur MATHESIUS Conc. XIII. de vita Luth. MARTINIUS utramque vocem derivat ab Heb. *kedeſa.* Ergo vel Judæos habet auctores, vel ſi Germanica ſit, ſenſus a ſtragulo petitus eſt.

KOTZEN, vomere, evomere. Frequentativ. a *köken.* Vel a *kot* ſordes, eluvies, quod mallet MARTINIUS in voce *vomo.*

KRABBE, piſcis teſtaceus, ſpecies cancri marini. Angloſax. *crabba*, Belg. *krab, krabbe,* Angl. *a crabfish.* A rependo ut *krebs.* In quibusdam locis infantes vocantur *kleine krabben*, quaſi parva reptilia, quatenus pedibus nondum uti poſſunt ad incedendum, ſed adhuc humi reptare coguntur.

KRABBEN, fricare, unguibus ſcalpere, & inde appellatio a *krauw* unguis, mutatis tantum labialibus. Ita Angloſaxonibus a *claw* unguis fit *clawan* ſcabere. Verbum Belgis præcipue uſitatum, quibus *krabben* eſt fricare, ſcalpurire, ſed & unguibus cutem dilacerare, & hinc *krabbing* fricatio & defricatio cutis. Confer verbum ſororium *krauwen.*

KRACHEN, tonare, crepitare. Angloſaxon. *cearcian*, Belg. *kraaken*, Angl. *to krack*, Gall. *craquer.* Quamvis a ſono factum videri poſſit, non tamen eo confugiendum eſt præter neceſſitatem. Nam verba ſonandi ſunt metonymica apud nos, & formantur a cauſis. Hinc *krachen* proprie eſt fragorem edere ex ruptura, colliſione, vel pulſu. Idque ſignificare poteſt, ſi oriatur a κρέκειν pulſare, vel ab Anglico *to crack* rumpere, collidere. Confer *brauſen* ſonare, & ſingula verba ibi commemorata.

KRÆHE, cornix. Gloſſ. Pez. cornicum *chraiono.* Species corvi vel graculi, quæ Angloſaxonibus *crawe*, Angloſ. *crow*, Belg. *kray.* Græcis vocatur κορώνη, forte a κόρος niger. Inde Latinis *cornix*, & Germanis *kræhe* quorundam opinione. Sed PEISKERO *kræe* ſic dicitur quaſi γραῖα vetula. Novem enim Sæcula vivere creditur, & hinc *annoſa* HORATIO Lib. III. Od. 17.

Aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix.

JUNIO contra nomen detruncatum videtur ex Gr. κραυγὴ clamor. Eſt enim, inquit, avis clamoſa & garrula. Teſtis eſt ipſa cornix de ſe ipſa apud OVIDIUM II. Metam. verſ. 567. Sed ad hunc ſenſum ſtabiliendum non opus eſt fonte Græco, quia domi habemus verbum antiquiſſimum *kræhen* clamare, unde *kræhe* avis clamoſa, cujuscunque generis. Eſt enim nomen generale, & uſu Celtico non ſoli corniculæ, ſed aliis quoque avibus dicatum. Hinc ardea, pygargus, pella, Cambrice dicitur *cryr, cryhyr, crehyr*, a *crio* clamare.

KRÆHEN, clamare. Verbum Celticum. Cambris *crio* eſt clamare, *cri* clamor, Armoricis *criwr* præco, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Inde Gallis remanſit *crier*, Anglis *to crie.* Imo etiam Belgis *krayen, ſchreuwen, roepen,* ſunt ſynonyma. MARTINIUS in Cadmo tribuit Chaldæis *kra* clamavit, unde Græcis κράζω clamo. Litera H. in medio vocis novitia eſt, & officit derivandis. Ad familiam verbi ſpectant quædam obſoleta, ut,

Chry, clamor, præcipue militaris, hod. *feldgeſchrey.* Vox Alamannis quondam uſitata. Hinc Symbolum veteris Eccleſiæ Alamannicæ inſcribitur *Chry dir alten Kilchin,* clamor veteris Eccleſiæ, apud GOLDASTUM Tom. II. Rer. Alam. pag. 134. ſenſu a clamore militari deſumpto, ſicut optime animadverſum ECCARDO in Cat. Theot. pag. 25. Gallis & Anglis *cri, cry* etiamnum clamorem ſignificat.

kreide, clamor. De quo infra.

KRÆHEN,

KRÆHEN, cornicari, crocitare, cucurire. Senſus a voce humana ad clamorem avium translatus, præcipue Galli & Corniculæ. Angloſax. *crawan*, Franc. *craën*, Angl. *to crow*, Belg. *krayen*, Gr. *κρώζειν*, Lat. *crocire*. Dicitur de gallicinio in vetuſtiſſimis Verſionibus Matth. XXVI. 74. 75. præcipue Angloſaxonica & Francica TATIANI. Prior ſic habet: *and hrædlice creow ſe cocc*, & ſtatim cantavit gallus: *ærthamthe ſe cocc crawe*, priusquam gallus cantet. Poſterior: *inti sliumo ther hano cráta.* Et mox: *er thanne hano craë.* Quibus conſentit Luth. in Verſ. Germ. Hodie non dicitur niſi de Gallo gallinaceo: olim vero erat verbum pluribus avium ſpeciebus commune. Inde *kræhe*, cornicula, ardea, corvus, graculus, pygargus, pella, & quævis avis clamoſa, ſecundum antecedentia.

KRÆT, corbis, ſporta viminea. ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 27. *Suevos corbem in ſua Dialecto kraten, a Latino crates nempe, nominaſſe, vel centies, cum in Aula Principis Zollerani Hechingæ olim per aliquot tempus commorarer, audivi.* Aliud etymon vide in *karren* portare.

KRÆTZE, varios habet ſignificatus, quos vide in *Kratzen*.

KRAFT, vis, potentia, robur. Gloſſ. Boxh. *chrefti* vires. Gloſſ. Keron. virtus *chraft*, virtutes *chreftoen*, virtutum *hcreftio*, inbecillibus *uchreftigem*, inbecillitas *unchreftigii*. Gloſſ. Ruod. Mag. S. Galli: virtus conſtellationis *des keſtirnis chraft*. Gloſſ. Junian. in Will. pag. 10. *chraftlicho* viriliter, valenter, *chrefti ni helfant* vires non ſuppetunt, *mith allon craften* omnibus viribus. Gloſſ. Lipſ. *mancrefte*, *megincraft* majeſtas. Ab initio fuit *krat*, a Gr. *κρατὸς* vis, robur, potentia: poſtea *kracht* per epentheſ. auctoribus Belgis: denique *kraft*. Utraque mutatio, tam illa, qua gutturalis dictionibus inſeritur, quam hæc, qua gutturalis in F. mutatur, in ore Germanico ſat frequens eſt, ut oſtendi in *Proleg.* Interim a *kraft* derivantur *kræftig* validus, firmus, *bekræftigen* confirmare, *entkræften* frangere vires, & alia ſatis nota.

KRAFT, ars, ſcientia. Senſus a viribus corporis vel animi, ad virtutes intellectuales translatus. Cambris *crefft* eſt ars mechanica, *crefftwr* artifex. Angloſaxonibus *cræft* ars, ſcientia, *cræftig* artifex, opifex, *cræftwyrce* artificium, *ſtæf-cræft* literarum ſtudium, a *ſtæf* literæ, *rim-cræft* arithmetica, poetica, chronologia, a *rime* numerus, rhythmus, *tungel-cræftig* aſtronomus, aſtrologus, magus, a *tungel* ſidus, *run-cræftig* augur, myſteriorum interpres, a *rune* myſterium, & alia innumera apud SOMNERUM & BENSONIUM. Superat apud Anglos in *craft* ars, *crafts-man* artifex, & ſimilibus, quæ optimo jure ſic dicuntur. Quid enim ſunt artes & ſcientiæ, niſi potentiæ, non cognoſcendi ſolum, ſed etiam producendi opus?

KRAFT, fraus, dolus, ars decipiendi. Bonus ſenſus in deteriorem mutatus vitio artificum, qui ingenio ſæpe ad faciendas impoſturas abutebantur. Sic etiam *liſt*, quod ab initio fuit artis liberalis vocabulum, poſtea ob calliditatem artificum creditur vituperatum, plane ut *ars* apud Latinos. Angloſaxonibus *cræft-leas* eſt innocens, doli expers, interprete SOMNERO, Anglis *craft* aſtutia. In reliquis Dialectis nullum occurrit hujus ſenſus veſtigium.

KRAGEN, collare, vinculum colli. Græcis *κρίκος* eſt circulus, Suecis *krökia* curvare, *krok* curvus. Quæ ſicut inter ſe, ita etiam cum collari conveniunt, ob figuræ rotunditatem & flexum circa collum.

KRAG-STEIN, *krak-ſtein*, lapis frontalis, ſed variæ interpretationis, pro vario uſu, quem præbet ædificantibus. STILERO ſic dicitur, quaſi patagium columnæ, a *kragen* collare. WOLFIO eſt lapis e coronide prominens inſtar trabis, Latine *mutulus*, forte a *ragen* prominere. Aliis idem videtur qui *ſchloſsſtein* tholus, quia arcum claudit, a *krak* peſſulus, vel *kraken* claudere, vocibus STILERO memoratis, ſed mihi incognitis.

KRAL, unguis, leonis vel aquilæ, vel alterius beſtiæ rapacis. MATHESIUS Conc. IX. de vita & ſcript. Luth. pag. 103. b. *Der Chriſtenheit weiſſe zæhne, kralen, wehr und waffen, iſt das ſtarcke wort Gottes.* Syncopatum ex *krauwel*, quod vide.

KRAM, merx, & taberna mercium. Ab obſoleto *mark* mercatus, per anaſtrophen.

KRAMER, mercator. Ab Armor. *mercher*, per metatheſin. Vel *ἀμέιπως* a *kram* merx.

KRAMME, harpago, ferrum ex utraque parte uncum. Belg. *kramme*, Gall. *crampon*. Videtur formatum a *krappen* unco arripere, mutatis labialibus. Cambri rectius & origini conformius vocant *craf*, Angli *grapple*.

KRAMMEN, conſtringere. VEREL. in Ind. *kramur* colligatus, *krummur* manus conſtringens, *kramma* comprimere. Cognatum, ni fallor, cum *klemmen*, ob perpetuam literarum R. & L. permutationem.

KRAMPF, ſpaſmus, contractio nervorum. Belgis & Anglis *kramp*, *cramp*, Suecis *krampa*, Gall. *crampe*. Sive a *krümpen* contrahi, corrugari, quod fieri ſolet in ſpaſmo, humore ex ariditate abſumpto, judice MARTINIO: ſive a *krammen* conſtringere.

KRAMS-VOGEL, turdus. Prior compoſiti pars eſt a Lat. *racemus*, per metatheſin. Uvas enim appetere dicitur, & hinc alio nomine vocari ſolet *weindroſtel*. Alii ſcribunt *kramets-vogel*, & *kramet* interpretantur juniperum, quia gaudet baccis juniperi, & inde pingueſcit. Sed qua lingua *kramet* juniperum ſignificet, non docent. Conf. *Zimer*.

KRAN, epiſtomium. Ab Angloſax. *cran* grus, quia capite & collo gruem refert. Similia vide in *han* epiſtomium.

KRAN, geranium. Machina roſtrata, mercibus e navi levandis aut in navim importandis

tandis inventa, & ob ſimilitudinem cum roſtro gruis (neſcio quo primo auctore) ſic dicta. Id enim Græcis eſt γεράνιον, unde vox Germanica creditur detruncata. Cum iis præcipue in locis exſtruatur, ubi merces libris appendi, & vectigalia ſolvi ſolent, hinc illa juris Stapulæ pars, quæ in exigendis vectigalibus conſiſtit, nomen nacta, ut vulgo dicatur *kran-gerechtigkeit*, jus geranii, & vectigal *cranagium*. VITRUVIUS eandem machinam *tympanum* vocat Lib. X. cap. 4.

KRANICH, avis nobilis longo collo, Celtis, Græcis, Latinis, aliiſque gentibus eodem nomine notiſſima. Græcis γέρανος, Latinis *grus*, Cambro-Britannis *garan*, Angloſax. *cran*, *cræn*, Angl. *crane*, Belg. *kraan*, Gall. *grue*, Speculo Suev. *kranch* cap. 334. Inde compoſitum *cranohari* in Legibus Bajuvarior. Tit. XX. 1. *Si accipitrem occiderit, quem* CRANOHARI *dicunt*. Quam vocem mire finxit & refinxit LINDENBROGIUS, quamvis præter neceſſitatem. Nulla enim opus habet emendatione, & manifeſto componitur ex *cranoh* grus, & *ari* aquila, quod habet Rhythmus de S. Annone §. 45. Sic ut *cranoh-ari* proprie ſit accipiter gruarius, ſive (ut Lex Alamannica Tit. ult. loquitur) *acceptor qui gruem mordet*. Olim deduxi a *koren* eligere, quia ducem itineris legit, teſte PLINIO: *Quando proficiſcantur, conſentiunt: volant ad proſpiciendum alte; ducem, quem ſequantur, eligunt*. Sed nihil definio, quia tanta eſt nominis apud multos vetuſtiſſimoſque populos celebritas, ut facile aliunde oriri poſſit. Plures ortus ſiſtit MARTINIUS in voce, unde ſequentia decerpo.
„Vocem duco ab Hebr. *garon* guttur, col-
„lum, *garar* eſt attrahere, de cibo intellige.
„Hebræi quidam *agur* gruem exponunt.
„Germanicum *krane* vel *kranich* a Græco
„nos ſumſimus. Γέρανος Euſtathius dici pu-
„tat a γῆ & ἐρευνάω, quod terram, id eſt, ſe-
„mina terræ ſcrutetur. Eſt enim ex σπερ-
„μολόγοις. Aut, inquit Geſnerus, forte ge-
„ranos vocata eſt, quod colore cinereo &
„fere cano, tanquam γέρων, id eſt, ſenex
„appareat. Γέρην nonnullis grus fœmina ex-
„ponitur (ut συριστὴς mas) ſecundum Ælium
„Dionyſium, citante Cælio. Vet. Dict. *Grus*
„*dicitur a ſono vocis*. Huc usque MARTINIUS. A concentu gruum Latini formarunt *congruere*, obſervante FESTO.

KRANK, æger, infirmus. Belg. & Island. *krank*. VEREL. in Ind. *krankur* ægrotus, *krankare* deterior, *krankleikr* morbus. In vetuſtioribus Dialectis non licuit invenire. Habent tamen Græci quod hûc ſpectare videtur. Nam apud HESYCHIUM ἀκραγγὴς exponitur ἀσθενής, i. e. debilis, infirmus. Quod judice REIZIO eſt fons Belgicæ vocis.

KRANKEN, ægrotare. Oritur vel ab adj. *krank*, ut apud Latinos *ægrotare* ab *æger*: vel a ſtatu querulo ægrotantium. Nam γιγγραίνειν Græcis eſt querula loqui. Quod inprimis faciunt ægrotantes. Hinc in quibusdam Dialectis *quinen* & queri & ægrotare ſignificat.

KRÆNKEN, affligere, cruciare, moleſtia afficere. Id eſt, facere ut doleat, facere ut ægre ferat.

KRANZ, corona, ſertum. Belgis *krans*. HELVIGIO eſt a κορωνὶς apex, faſtigium rei. Aliud etymon vide in *Krone*.

KRAPF, *kræpflein* maſſula farta, cocta vel frixa, & inde nomen a *kropf*, quia ventriculum refert, quod illi, qui his cupediis capiuntur, transformarunt in *krapf*, ut faſtidio, quod ex nomine oriri poterat, unius literæ mutatione occurrerent.

KRAPF, *krapp*, uncus, harpago, fibula. V. *krappen* unco arripere.

KRAPPELN, reptare. Frequentativ. a *krupen* repere.

KRAPPEN, *krapfen*, arripere, corripere, vi prenſare. Non videtur differre a *greiffen* vi capere. Nam K. & G. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & conſequenter permutabiles. Inde Cambris *crap* raptio, prehenſio *craff* qui tenaciter quid apprehendit. Belgæ utuntur frequentativo *grabbelen*, Angl. *to grapple*. Et Belgis quidem *grabbelen* eſt avide & repente arripere, *grabbeling* actio arripiendi, *te grabbel werpen* projicere vi capeſſenda. Anglis *to grabble* corripere, conſtringere.

KRAPPEN, *krapfen*, unguibus vel roſtro arripere. Dicitur de beſtiis, quia illis ungues & roſtrum ſunt pro manu. Inde Gallis *grifes du lion* ungues Leonis, Italis *grif* roſtrum, *grifi* ungues avium, præcipue rapto viventium, Cambris *crafange* ungula avis vel cancri, vel ſimilis rei, interprete BOXHORNIO.

KRAPPEN, *krapfen*, unco arripere. Translatum ad inſtrumenta recurva, quia unguibus animalium ſimilia ſunt. Gloſſ. Pez. uncinos (id eſt, hamos) *chraphun*. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 161. *chazzonſo mit craphon*, ungulis torqueo. Id eſt, ferramentis mucronatis & hamatis. Hinc porro Cambris *craf* harpago, fibula, *crapaf* anchora, Gallis *agraffe* uncus, hamulus, fibula, Angli *grapple* harpago, manus ferrea, German. *krapp*, *krapf* uncus, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. Omnibus affine eſt Græc. γρυπὸς qui roſtro aut naſo adunco eſt.

KRATZEN, varia ſignificat in vetuſtiſſimis linguis, *radere*, *ſcalpere*, *ſculpere*, imo etiam *ſcindere*, *vellere*, *ſecare*. Hebræis *kara* eſt ſcidit, rupit, *garad* ſcalpſit. Græcis χαράττω ſculpo. Latinis *rado* ſæpe idem quod ſcalpo, ſeco. Armoricis *raza* idem quod rado, apud PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 409. unde Gallis *razer*. In Gloſſis Pezianis *chrazzonten* exponitur *vellentibus*. Sorabis *kracz* eſt ſcindere, *kraju* ſcindo, frango, *kruch* fruſtum, interprete FRENZELIO. Anglis *to grate* rado. Vox judice VREDIO in Hiſt. Com. Fland. per onomatopœiam a ſtridore facta. Quicquid ſit, Archæologi nobis eſſe poteſt pro etymo, quia primam verbi formam & primum ſignificatum ignoramus. Noſtri artifices inde habent, *kræ*

z

zer radula, *krætze*, *kritſe* ſegmenta auri vel argenti: & pueri noſtri *kritzeln*, quod dicitur de penna ſtridula, quæ inter ſcribendum chartam radit.

KRATZEN, unguibus ſcalpere, arare, fodicare. Belgis *kraſſen*, Gall. *grater*, *egratigner*, Ital. *grattare*, Lat. Barb. *cratare*. Lex Friſion. in Addit. Sapientum Tit. III. 44. *Si quis alium unguibus crataverit &c.* Hinc *kratz* quatenus eſt verbale a *kratzen* ſignificat quantum poteſt, (1.) cicatricem, quia cicatrix eſt cutis unguibus arata. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *craith* cicatrix. (2.) ſcabiem. Hoc ſenſu dicimus *krætze*, Galli *gratelle*, Cambri *crach*, quia ſcabies excitat pruritum, h. e. libidinem ſcalpendi.

KRATZEN, ſcribere. Græcis χαράττειν nonſolum eſt ſculpere, ſed etiam ſcribere, forte quia primæ literæ (ſicut alibi oſtendo) erant ligno vel lapidibus inſculptæ, & hinc χαρακτὴρ ductus, lineamentum, litera. Sic & Latino-Barbaris *charaxare* eſt ſcribere, & *charaxatura* ſcriptura, apud CANGIUM in Gloſſ. Hodie utimur frequentativo *kritzeln*, ſed pravo ſenſu, de male & imperite ſcribentibus.

KRAUEL, unguis & furca. V. *krauwel*.

KRAUS, criſpus, tortus. Camb. *crych*, Belg. *kroes*, Gall. *crepu*. Cuncta cognata cum Lat. *criſpus*. Inde *krauſen* criſpare, & ab illo rurſus *krös* inteſtinum tortum, & *krauſe* collare, quia tortum, complicatum, & ſinuoſum. Utimur etiam frequentativo *kreuſeln* criſpare.

KRAUT, herba. Gloſſ. Pez. herba *chrut*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVI. 45.

Thaz kind uuuahs untar mannon
So lilia untar thornon,
So bluama thar in crute,
So ſcono theh zi guate.
Puer creſcebat inter homines
Ceu lilia inter ſpinas:
Ut flos in gramine
Sic pulcre proficiebat ille.

Belgis *kruit* herbam notat & aromata, quia primis temporibus, cum exoticæ herbæ & radices nondum innoteſcerent, domeſticæ erant pro aromate. Græcis χόρτος eſt gramen, herba, fœnum. Cuncta a germinando vel creſcendo. Nam creſcere, germinare, vireſcere, Francis dicitur *gruan*, Belgis *groeyen*. Gloſſ. Boxh. *gruanti* virens. WILLERAMUS Pauli Merulæ cap. IV. 12. *allerslahto krud gruojent*, omnis generis herbæ creſcunt. Alias verbi formas, ſed ad derivationem non æque aptas, vide in *grünen* virere. Hæc ſola efficit quod volumus. Et ab illa tanquam matre, duæ natæ ſunt filiæ, *gras* & *kraut*, gramen & herba, ambæ virore inſignes. Alii tamen ducunt a Lat. *cretus*, quamvis præter neceſſitatem.

KRAUW, unguis, tam hominis quam animalis. A genuino *klauw*, mutato L. in R. Vel ſi mavis a *krappen* arripere, mutatis tantum labialibus.

KRAUWEL, unguis, Dial. Belg. Diminutivum a *krauw*. Hodie dicimus *kral* per ſyncopen.

KRAUWEL, *kræwel*, furca triſulca & hamata. Utitur Luth. 1. Sam. II. 13. Idem Belg. *krauwel*. Haud dubie quia pedibus animalium fiſſis & hamatis ſimilis eſt. Quamvis etiam ἀμέσως a *krappen* arripere formari potuerit.

KRAUWEN, ſcalpere, ſcabere. Proprie unguibus, a *krauw* unguis. Frequentior verbi uſus eſt apud Belgas, quibus *krauwen* ſcabere cutem, *krauwagie* ſcabies, impetigo. Aliud ſcalpendi verbum ab unguibus formatum vide in *krabben* fricare.

KREBS, cancer. Angloſax. *crabba*, Angl. *crabfiſh*, Belg. *kreeft*, *krevet*, Suec. *kræfweta*, Gall. *ecrevice*. Græcis κάραβος eſt ſpecies cancri. Gallos vocem ſuam a nobis ſumſiſſe, nos noſtram a Græcis, ſenſu a ſpecie ad genus traducto, exiſtimat MARTINIUS. Illud verum, hoc minime neceſſarium. Nam omnium origo poteſt eſſe a *krupen* reptare. Allegorice dicitur de armatura ſquammata, & de ulcere ſerpente.

KRECHZEN, gemere. Potius a ſono vel difficili anhelitu ægrotantium, quam a *crocitare*, quod corvorum, vel a *kræhen*, quod clamantium eſt.

KREHEN. V. *kræhen*.

KREIDE, terra alba. A Lat. *creta*.

KREIDE, clamor. A *kræhen* clamare. Dicitur (1.) de voce præconis. CANGIUS in Gloſſario: *crida* bannum, proclamatio quæ per præconem fit, *grida* Italis. (2.) de teſſera militari, quæ alias *feldgeſchrei*. ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 25. ex Ordinatione Judicii aulici Rotweilenſis hæc citat verba: *In demſelben ſtreit hette Herzog Wolff mit den ſeinen für ein kreiden: Hie Wolff. Darwieder hies gedachter König Cunradtsſun, Hertzog Friedrich die ſeine fur ir kreiden rufen: Hie Gibling.* Addit: Deſcendit ea vox a verbo *kreyen*, *crier*, clamare. (3.) de teſſera Eccleſiæ militantis, quia clamori militari ſimilis. Inde Angloſaxonibus *crede* ſymbolum Apoſtolicum, interprete SOMNERO. Inde porro Italis *gridare* clamare, non a *quiritare*, ſed a Germ. *kreide* clamor.

KREIDE, fletus, clamor ejulantis. Gothis *grets* Matth. VIII. 12. Suecis *græt*, Danis *græde*, Cambris *disgreth*. Nos inde componimus *grætig* clamoſus, vagiens, ejulans, quod dicitur in Suevia de infantibus in cunis. Hinc porro plorare Gothis dicitur *greitan* Marc. XIV. 72. Suecis *græta*, Præcopenſibus *criten*.

KREIS, circus, circulus, orbis, *erdkreis* orbis terrarum. A γύρος vel κρίκος, ut *zirch* a *circus*. Inde Suecis *kriſſa* circulare, nobis *krieſeln* in orbem agere, & hinc porro *krieſel* trochus, quo pueri ludunt.

KREIS, tractus, diſtrictus, certus terrarum ambitus, quia circulo ſimilis. BRUMMERUS de Scabinis cap. 4. "Omnium gentium inſtitutum fuit, Regna in provincias, pro-"

„vincias in minores partes diſtribuere. Sic „Ægyptus in Nomos: Hiſpania in conventus: Thema orientale conſuetudine Romanorum εἰς ἐπαρχίας, ἡγεμονίας καὶ δουκάτα, notante Conſtantino Porphyrogenito „dividi ſolitum. Noſtris moribus Germania & Bohemia in circulos: Helvetia, quæ „olim pagorum ſeptem erat, hodie in Cantones: Sileſia in Ducatus: Miſnia in Ambachtias: Flandria in Caſtellanias: Gallia „in Parlamenta, cum ſuis quæque Diœceſibus: Britannia in comitatus, quos Saxones *ſchyras* vocant: Eæ in Hundredas, i. e. „centurias, hæ in Tithingas, i. e. decennas „ſeu decimas: Aliæ Regiones in Dynaſtias, „Staroſtias, Palatinatus, Weichbilda, Marcas, „& ſegmenta minora alia dividuntur.

KREISSEN, *kreiſchen*, clamare, plangere, quiritari. Belgis *kryten* & *kryſchen*. Græc. κρίζειν. Cuncta per varias mutationes a *kreide* ejulatus. Dicitur tantum de gemitu & lamentatione parturientium.

KRELL, V. *grell.*

KREMPE, fibula. Ejusd. originis ut *kramme* harpago. Niſi forte M. a pronunciantibus ſit inſertum. Quo pacto ſpectabit ad *krappen* prenſare.

KRESSE, naſturtium. Gloſſ. Pez. naſturtium *creſſo*. Sueci dicunt *kraſſa*, Francigenæ *creſſon*. MENAGIUS Gallicam vocem ducit a *creſcendo*, MARTINIUS Germanicam a *kraus* criſpus. Creſcit enim media hyeme, & folia habet criſpata. Vix tamen alterutri aſſentiri poſſum. Nam omnes iſtæ voces, quibus naſturtium deſignatur, videntur inverſæ ex Antiquo-Saxonica *cærſe*, *kerſe*, qua etiamnum Belgæ utuntur. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. naſturtium *tun-kerſe*. Naſturtium autem Græcis dicitur κάρδαμον: unde per apocopen & unius literæ mutatione fit *kærſe*, pro *kærde*.

KRETZE. v. *kratzen.*

KREUEL, furca. v. *krauwel.*

KREUSCHEN. v. *kreiſſen.*

KREUSELN, criſpare. v. *kraus.*

KREUZ. v. *creuz.*

KRIECHEN, reptare, ventre gradire. Verbum a Francis relictum, quod dicitur proprie de animalibus, quæ pedes non habent, quorum inceſſus criſpus & ſinuoſus eſt, ut ſerpentum & erucarum. Poſtea transferri cœpit ad piſces, quod tamen hodie non probatur. Hinc reptilia maris NOTKERO vocantur *chriechentiu*, Pſal. CIII. 25. Radicem videntur cuſtodire Cambo-Britanni in *crych* criſpus, tortus, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Quid enim eſt reptare niſi criſpari, h. e. per ſinus & flexus incedere? MARTINIUS verbum ducit a *corrugare*. Sed nulla cauſa eſt, cur origines Latinas Celticis præferamus. In reliquis veterum Dialectis hactenus non occurrit.

KRIEG, bellum. In Monumentis Runicis pag. 200. occurrit *kri*. Sed hanc lectionem OL. WORMIUS merito repudiat. Cambris *cyrch* eſt inſultus, impetus, incurſus, irruptio, expeditio bellica, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Hinc auguror, vocem Germanicam e Britannica unius literæ, & valde mobilis, transpoſitione ortam eſſe. Quamvis etiam domi naſci potuerit, ſive a *recken*, *gerecken* pellere, ſive a *ræchen*, *geræchen* ulciſci, ſic ut bellum ſit vel propulſio hoſtis, vel vindicta publica. Vide plura in *gerich* vindicta. Hodie magnam ducit familiam, ſed priſcis univerſe ignotam. Vetera vocabula ſunt, *acht*, *cat*, *gun*, *gund*, *orlog*, *wer*, *wig*, *winn*, ut oſtendi in ſingulis. Nam eorum, quæ omnes diligunt, plura ſolent eſſe nomina, ut mirum non ſit, Genti bellicoſæ & viris ad arma natis tot appellationes placuiſſe.

KRIEG, lis, controverſia, cauſa litigioſa. Hoc ſenſu occurrit in Jure prov. Alaman. cap. 243. per totum. An dicemus, ſenſum ab imagine belli deſumtum eſſe, quia diſſidentes belligerantibus ſimiles ſunt, præcipue in foro, ubi privatus privato bellum facit? Dubito. Potius eſt a *rügen*, *gerügen* accuſare, cauſam intendere. Hodie ſuperat in termino forenſi *kriegs-vogd* & *kriegischer vormund* litis curator.

KRIEGEN, capere, accipere. Utitur Luth. Jac. IV. 3. Quamvis nusquam, quod ſciam, ab antiquis traditum ſit, factum tamen iis temporibus videtur, cum adhuc Græca vocabula per omnium ora volarent. Nam χεὶρ Græcis eſt manus, & χειρεῖν manu capere. Quam facile inde fiant *chreijen* & *kriegen*, norunt periti. Verba capiendi a manu formare, majoribus noſtris admodum familiare fuit, ut patet ex verbis *kommen*, *kippen*, *nemen*, *greiffen*.

KRIESEL, trochus. V. *kreis* circus.

KRIMMEN, dicitur de ventre, Apoc. X. 9. quo ſenſu, vide in *grimmen* ſævire.

KRINGEL, ſpira panis. An a *ring* vel *ringel* per præfixum *ge*, quaſi parvus circulus? Ita ſentiunt ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 56. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 683. DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 158. STILERUS in Theſ. L. Germ. pag. 1652. Senſum a rotunditate deſumptum eſſe, dubio caret. Et hactenus conjectura haud male cecidit viris illis literatis, & de ſermone patrio præclare meritis. Verum cum eadem vox reperiatur etiam apud veteres Scandos, qui præfixa omnia naturaliter horrent, hinc origo ejus aliunde arceſſenda videtur. Unde vero, niſi e lingua Celtica? Cambris *crwnn*, Armoricis *cren*, Hibernis *cruinn* eſt rotundus, teſtibus BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. & TOLANDO in Druidibus. Quam facile inde fiat *kring*, ſive derivandi cauſa, ſive quia N. naturaliter attrahit G. nemini ignotum eſſe poteſt. Ex hoc opinor fonte Scandi habent *kring* circum, *kringdrifwa* circumagere, *kringskæra* circumcidere, *kringhwerfwa* circumcingere, *kringla* circulus, orbis, ſpira. Et nos ab illis *kringel*. Horum antiquitatem ſuſtinet Index VERELII in

compoſitis

compoſitis, *heimskringla* orbis terrarum, *kringluhaf* oceanus omnia ambiens.

KRIPPE, pecten, & ob ſimilitudinem etiam raſtrum, inſtrumentum dentatum. Vox Celtica. Armoricis *crib* eſt pecten, *cribyn* pecten, raſtrum, ſarculum. Cambris *cribinio* ſarrire, pectinare, ſarculare. Quæ vide apud BOXHORN. in Lex. Ant Brit. Hibernis quoque *criban* pecten denotare, teſtis eſt TOLANDUS in Druidibus. Hic primus vocis ſignificatus, quamvis extinctus.

KRIPPE, præſepe. Belgis *krib*, *kribbe*, Angl. *cribbe*, Suec. *krubba*, Ital. *gruppia*. Vox a Francis proſeminata, & reliquis veterum Dialectis pene inuſitata. Nam præſepium, de quo agitur Luc. II. 7. 12. 16. interpreti Gothico dicitur *uzeta*, quaſi linter ex quo pabulum comeditur, Angloſaxonico *binne*, quaſi vannus. Soli Franci utuntur *crippa*, *krippha*, & *chripho*, & qui Francos hodie imitantur Germani & reliqui. TATIANUS cap. V. 13. *inti gilegita inan in crippea*, & reclinavit eum in præſepi. Quod OTFRIDUS in vorſa ſic exprimit Lib. I. cap. XI. 113.

In krippha man n'an legita,
Tha man thaz ſihu nerita.
In præſepio ponebatur,
Ubi pecus alebatur.

Tertiam vocem, quæ NOTKERI eſt, ſiſtit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 173. reliquas ſilentio præterit. De origine vocis nemo (quod ſciam) ſententiam dixit præter JUNIUM in Obſervationibus ad Willeramum pag. 71. Quæ hujusmodi eſt. „In vetuſtioribus Monum. Angloſaxonicis nusquam „adhuc, quantum memini, obtulit ſe mihi „*cribbe;* ſed ejus loco *binne*, & *bosge* vel *bo-* „*ſig* dicebant. Unde mihi propemodum „libet ſuſpicari, poſteriorem parentum no- „ſtrorum ætatem vocabulum hoc, in hono- „rem beati Salvatoris noſtri, deſumpſiſſe a „κράϐατος vel κράϐϐατος, *lectus*, *grabatus*. „Spectatæ ſiquidem pietatis fideique homi- „nes edocti divinum infantem aliquando in „præſepi, haud aliter atque in grabatulo, „primos edidiſſe vagitus, omnia deinde „præſepia, in tantæ rei memoriam, ſic de- „nominanda putaverunt. Hæc ille loco allegato. Sed fallitur Vir ſummus. Nam *krippe* proprie eſt ſepes inter pabulum & jumentum, quæ cum pectinis inſtar dentata ſit, nomine ejus affecta eſt, ſenſu a pectine ad cancellos, mox a cancellis ad alveum translato. Quod adeo luculentum, ut mirum videri poſſit, neminem eruditorum id hactenus perſpexiſſe. Vides benevole Lector, quam neceſſarium ſit Linguæ Celticæ ad voces Germanicas rite intelligendas ſtudium, & quibus hallucinationibus contemptum ſui vindicet. SOMNERUS & BENSONIUS tribuunt quidem Angloſaxonibus *crybbe;* ſed forte recentioribus, quos multa a Francis vocabula acceptaſſe conſtat. Nam apud vetuſtiores, quorum monumenta excuſſit JUNIUS, eam vocem non reperiri, relatu ejus paulo ante accepimus.

KRITZELN. V. *kratzen.*

KRONE, ornamentum & tegumentum capitis regii. Armoricis *curunn*, *coron*, *cruyné*, teſte PEZRONIO in Celticis pag. 383. 429. Græcis κορώνη, Lat. *corona*, Francis *corona*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXIII. 13. ſeq. de Servatore:

Purpurin giuuati
Druag er tho binoti,
Thurnina corona,
Gidan uuas thaz in honá.
Purpureum amictum
Portabat tunc coactus,
Spineamque coronam
Factam in contumeliam.

Vi vocis ſignificat *circulum*, nomenque habet a rotunditate, auctoribus Celtis, quorum lingua totius Europæ vetuſtiſſima. Nam rotundus Cambris dicitur *crwnn*, Armoricis *cren*, Hibernis *cruin*, teſtibus BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. & TOLANDO in Druidibus. Et hinc porro curvatura, curvamen Cambris eſt *cwrrwn*. Quod etiamſi aliis rebus tribuatur, coronæ tamen maxime convenit, quæ certe ab initio nihil aliud fuit, quam faſcia aurea vel gemmea, vel aliunde confecta, tempora inſtar circuli ambiens, cui poſteritas radios addidit, primo quidem directos, poſtea in apice coeuntes. Et in hac notione conveniunt omnia veterum vocabula, quibus corona deſignatur. Ita Gothis corona vocatur *waip* Joh. XIX. 5. id eſt, faſcia, redimiculum, diadema quo caput cingitur, ab obſoleto *apo* (Gr. ἅπτω) vincio, ligo, unde etiam Latinis *apex*. Angloſaxonibus *beag*, & compoſite *wuldor beag*, id eſt, circulus gloriæ. Francis *ring*, hoc eſt, circulus. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXII. 41.

Joh ſaztun imo in houbit
Thenſelbon thurninan ring.
Et impoſuerunt capiti ejus
Spineam coronam.

Nihilque magis familiare Scriptoribus medii Ævi, quam Coronam appellare *circulum aureum*. Teſtimonia extant apud CANGIUM in voce. Ex eodem fonte ſertum nobis appellatur *kranz*, & ſpira *kringel*. Utrumque a rotunditate, ut conſideranti patet. Inventum coronæ tribuitur SATURNO. TERTULLIANUS libro de corona militis cap. VII. *Saturnum Pherecydes ante omnes refert coronatum*. Hinc ſuſpicatur PEZRONIUS, vocem Phrygiam eſſe, & Saturnum Græcis appellatum Κρόνον, quaſi coronæ repertorem. Vide ejusdem *Antiquitates Celticas* pag. 73.

KRONEN, *krönen*, coronare, *gekrönt* coronatus. Gloſſ. Pez. laureatus *mit lorpaumes pletirun kachronot*.

KROPF, ventriculus ſeu ingluvies avium. BOXHORN. in Lex Ant. Brit. *croppa* ventriculus

culus avium. Vox Cambrica ob perpetuam Linguæ Celticæ & Græcæ convenientiam derivari poteſt a ῥοφέω ſorbeo, deglutio, ſpiritu aſpero in gutturalem mutato.

KROPF, a ſimilitudine cum ingluvie avium plures recipit ſignificatus. Inde *kropf* ſtruma, veſica in gutture. Gloſſ. Pez. veſicam *chropf*. Poſtea ſenſus ad uvas quoque translatus eſt, quia baccæ ab uva pendentes ventriculos referunt. Hinc Angloſaxonibus *cropp* uva, *croppas* racemi, apud BENSONIUM. Quod hodie inſolens, etiamſi ſimilitudo ſatis clara ſit. Eſt & alius hujus vocis ſenſus, quamvis nec uſitatus, nec cum priori conveniens. Nam etiam ſpicæ & cymæ Angloſaxonibus vocantur *croppas*. Et cum hoc ſignificatu convenit Gr. κορυφὴ vertex, ſummitas, extremitas.

KROPF-GANS, onocrotalus. Ratio appellationis ſatis manifeſta. PLINIUS Lib. X. cap. 47. de illo: *Faucibus ipſis ineſt alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut ſit capacitas. Mox perfecta rapina, ſenſim inde in os reddita, in veram alvum ruminantis modo refert.* Ob eandem cauſam Sabaudis dicitur *gouttreuſe*, quaſi gutturoſa, ab ingluvie, quæ ſtrumæ inſtar propendet, obſervante MARTINIO in v. *Onocrotalus*.

KROS, *krös* & collective *gekrös*, exta, inteſtina. Gloſſ. Pez. extales *crozdarma*. Haud dubie a *krauſen* criſpare. Dicitur enim proprie de illis inteſtinis, quæ cibi egerendi cauſa in varios ſinus criſpantur. Ob eandem cauſam collaria Senatorum & Eccleſiaſticorum vocantur *kröſe*, quia complicatu criſpitudinem referunt.

KROTE, *kröte*, bufo, rana rubeta. Suecis *groda*. Derivari poteſt, vel a *græten* ejulare, quia ſonum edit triſtem & lamento ſimilem, vel a Cambro-Britannico *croth* venter, quia ventre incedit, & pene nihil eſt quam tumidus venter.

KRUBLEN, *krüblen*, reptare. Frequentativ. a *krupen* repere.

KRUCKE, *krücke*, furca ſubalaris, firmandis claudicantium greſſibus inventa. Gothis *hrugg* eſt baculus, quali uti ſolent viatores, Marc VI. 8. Angloſaxonibus *cricce* ſcipio, fulcimentum, gralla, item baculus paſtoralis, *crycce* lituus, apud SOMNERUM in Dict. Angloſax. Belgis *kruk* & Anglis *crutch* eſt fulcrum axillare, & baculus cui debilis innititur. Gallis *croc* uncus, harpago, vel pertica hamata, unde arma vel ſimilia ſuſpenduntur. Proprie ſignificat baculum, ſed incurvatum, ſive curvamen ejus ſit in medio, ſive in ſummitate vel extremo. Familia vocis eſt penes Suecos, quibus *krökia* eſt curvare, *krok* curvus, *krykia* pedum paſtorale, & ſcipio hominis cernui. Cuncta a Celtis relicta, quod vel hinc colligere licet, quia curvus, incurvus, veteri Britannorum lingua dicitur *cwrcca*, teſte BOXHORNIO in Lexico. Ad fontem Germanicum ſpectant Latino-Barbara, *crochum* uncus, *crocium* pedum epiſcopale, *croceus*, *croca*, *crucca*, ſuſtentaculum axillarum, & ſimilia, quæ apud CANGIUM male ducuntur a *cruce*.

KRUG, vas potorium vel conditorium ex argilla, *waſſer-krug* hydria, *eſſig-krug* acetabulum. Vox Celtica, quæ ex uſu omnium fere gentium vas fictile ſignificat. Cambris *cregen* eſt vas figulinum, & *cregenydd* figulus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angloſaxonibus *crocca* olla fictilis, cantharus, hydria, & in compoſitis omne fictile, unde Anglis *crock*, Belgis *kruik*. OTFRIDO hydriæ vocantur *kruagi*, Lib. II. cap. VIII. 57. Et in Gloſſis Franco-Theotiſcis R. P. PEZII *chruogun* exponitur *croceis*. Niſi forte croceus hic fulcrum denotet. Cuncta fortaſſe a *croi* lutum, argilla. Veſtigium vocis extinctæ dabit CANGIUS in voce *cro*, ſecundæ ſignificationis. In Codice Arg. urceus vocatur *aurk* Marc. VII. 4. haud dubie a Lat. *orca*.

KRUG, vulgo dicitur etiam de caupona, per metonymiam ſigni pro ſignato, & inde *krüger* caupo.

KRUMM, curvus, *krümmen* curvare, *ſich krümmen* curvari, curveſcere. Cuncta vetuſtisſimi temporis uſu probata, etiam apud Celtas. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *achrwm* curvus, *crwmm* curvus, recurvus, *cromm* proclivis, *crymmu* curveſcere, *cryman* falx, ſecula, forte a curvatura. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *crumb*, *crump* curvus, incurvus, recurvus, obuncus, *crompeht*, *crymbig* tortilis, tortuoſus, *crymbing* curvatura. Gloſſ. Pez. diſtorta *chrumpiu*. Idem Belgis *krom*, Anglis *crump*. Notio curvi videtur deſumpta a flexu. Nam curvum eſt, quod a linea recta quocunque modo deflectit. Græcis autem γυρȣ̃ν eſt flectere, γυρὸν curvum. Quam facile inde fiat *churum*, & poſtea *crum* per contractionem, nemo non videt. Allegorice eſt perverſus, pravus, injuſtus, a rectitudine declinans. Et hoc ſenſu, quem etiamnum uſus agnoſcit, ſæpe occurrit apud Francos. Gloſſ. Pez. prava *churumpiu*. NOTKERI verba dedit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 174. Hinc dies Mercurii poſt Dominicam palmarum in quorundam Diplomatum ſubſcriptionibus appellatur *der krumme mitwoch*, a pravis Judæorum de capiendo Jeſu conſiliis.

KRUMMELN, *krümmeln*, ſcatere. Dicitur de multitudine vermium, & proprie eſt frequenter reptare, a *krupen*, per epentheſin.

KRUMPEN, *krümpen*, contrahi, h.e. per lineam curvam in ſe retrahi, Suecis *krympa*, *krumpna*, Belgis *krimpen*, & inde *krimp* indigentia, res anguſta, contracta, *krimping* contractio, *kramp* ſpaſmus, quia contrahit, *krimpert* qui frigore facile contrahitur & obrigeſcit. Quibus conſentiunt quædam Anglica, ut ſunt, *to crumple* corrugari, *a crumple* ruga, *a crumpling* corrugatio. Cuncta a notione curvi & tortuoſi. Nec alienum

num eſt Gall. *ramper.* Nam ſerpere eſt contrahi & corrugari.

KRUMSTAB, pedum epiſcopale. Occurrit apud MARNERUM veterem Poëtam in Paræneticis GOLDASTI pag. 427. Res & appellatio deſumpta a pedo paſtorali, quod in ſummitate curvum. Inde *krumſtæbiſch lehn* feudum pedi, apud Jurisconſultos.

KRUPEN, reptare. Verbum e Celtica lingua relictum. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *croppian* ſerpere, repere. BENSONIUS in Voc. Angloſaxon. *crypan* repere, *crypend* repens, *eorth-cripil* cochlea, vox elegans & reſtitui digna. SOMNERUS in Dict. Angloſaxon. *creopan* repere, *creopende cyn* reptilia, *creopere* ſerpens, claudus, clinicus, *creopung* obreptio. VERELIUS in Ind. *kroppa* perreptare, *flugan kroppandi a halſin* muſca collum perreptans. Gloſſ. Lipſ. *krepinda* reptilia. Idem Belgis *kruipen*, Anglis *creep*, Suec. *krypa.* Quibus conſentiunt Gr. ἕρπω ſerpo, & Lat. *repo.* Hodie ſuperat apud Germanos inferiores, dum ſuperiores neſciunt quid ſit *krupen*, etiamſi ab hoc primitivo multa habeant derivata, qualia ſunt, *krebs* cancer, *krüppel* claudus, & verba frequentiva *krapplen*, *krüblen*, & per epentheſin *krimblen*, reptare, aliaque neſcio quæ verborum monſtra male exaſciata & plebi tantum uſitata. Galli ex eodem fonte habent *crapaud* bufo, rana juxta terram in pectore & ventre ſerpens, etiamſi pedes habeat ad gradiendum. Omnium origo videtur eſſe a *krümpen* contrahi, corrugari, per ſyncopen, & dici de repentibus, quia aliter reptare non poſſunt, niſi contrahendo & corrugando corpus. Nam his proprie competit verbum, etiamſi ab uſu ad reptilia pedeſtria traductum ſit.

KRUPPEL, *krüppel*, claudus, pedibus magis minusve impeditus, qui non poteſt incedere niſi recurvus. Vox antiquiſſima, & omnibus tam Celticis quam Scythicis Dialectis uſitata. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *crupl* claudipes. SOMNERUS in Dict. Angloſaxon. *eorth-crypele* paralyticus. VERELIUS in Ind. *krypil* contractus, *kryppa* contractio. Vox Celtica eſt a *krupen* repere, quia claudipes reptare magis quam ambulare videtur: Saxonica & Islandica a *kropna* contrahi, curvari, quod ſiſtit VERELIUS in Ind. quia cauſa reptandi eſt ex paralyſi. Germanica utrumque ſenſum admittit, ſicut & Belgica *kreupel*, & Anglica *cripple.* Suecica *krympling* eſt a *krümpen* contrahi.

KRUS, vas potorium ex argilla. Belg. *kroes*, Angl. *cruſe*, Sorabis & omnibus Trans-albianis *krus.* Græcis κρωσσὸς eſt ampulla, crater fictilis, probante JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 197. Hoc videntur Germani imitari in *krus.* Niſi malis eos cum Latinis loqui. Nam ex *urceus* tranſpoſitis literis fit *krus.* Quamvis nec hoc nec illud neceſſarium ſit. Nam venter Celtica Lingua dicitur *croth.* Et venter ſolet vaſis ventroſis nomen ſuum communicare in omnibus linguis. Gallos a Germanis accepiſſe *cruche*, fatetur MENAGIUS.

KRUSTE, cortex rei exuſtæ, panis aut placentæ. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 61.

Thaz deta Druhtin, thaz man uueiz,
Tho er thia kruſtun firsleiz.
Hoc fecit Dominus, ſicut novimus,
Cum cruſtam panis rumperet.

Idem Belgis *korſt*, Angl. *cruſt*, Gall. *croute.* Cuncta a Lat. *cruſta*, auctoribus Francis.

KRUSTE, cortex ſquameus in cute. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *creſt* porrigo, furfures, cruſta, *crawen* cruſta. Sic Arm. Vox Armorica ducit me ad *krauwen* ſcalpere, ſcabere, perſuadetque cortici hujus generis nomen a ſcabendo inditum eſſe.

KRUTZMAN, Hercules Argentinus. Proprie *vir fortis.* Id enim Græcis ſignat κρατὺς, & talem omnes concipiunt Herculem, teſte TACITO cap. III. de M. G. *Fuiſſe apud eos & Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium ituri in prœlia canunt.* Alii hoc nomine deſignari putant *Herculem provocatorem*, quod Francis *gruazen* interdum ſit provocare. Hujusque opinionis auctor eſt SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 407. Sed provocatio ad pugnam non ſemper eſt argumentum viri fortis; Et alias lingua Græca, quæ noſtris hominibus ſub paganiſmo valde familiaris fuit, magnificam illam de virtute Herculis opinionem, melius exprimit.

KUBEL, *kübel*, cupella, parvus lacus. Diminutivum a *kuffe* vel *cupa.*

KUCHE, *küche*, culina. Lat. *coquina*, Angl. *cycene*, Franc. & Alam. *chuchin*, Camb. *cegin*, & inde *ceginwr* coquus, vir culinæ. Gloſſ. Keron. quoquinæ *chuchunum.* Gloſſ. Pez. culinæ *chuhhino.* Idem Belgis *keuken*, Angl. *kitchen*, Suec. *kök.* Refer ad *kochen* coquere.

KUCHEN, placenta, opus piſtorium. Venodotis *caccen*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Belg. *koek*, Angl. *cake*, Suec. *kaka.* Referri ſolet ad eundem fontem. Vide STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 377.

KUCHEN-LATEIN, *küchen-latein*, videtur denotare Latinitatem culinariam, quaſi inter coquos in culinis natam, qualis forte eſt Latinitas *Apicii*, quem LATINUS LATINIUS *autorem ineptum & barbarum* vocat. VREDIUS tamen corrigit vocem, & putat primos repertores voluiſſe dicere *kokel-latein* oratio circumforanea, quali utuntur circulatores, quos vulgus in Flandris vocat *kokeler*, Latino-Barbari *cauculatores* & *coclearios.* Lib. 2. Prod. cap. 20. pag. 258. Hujus oppoſitum eſt apud Angloſaxones *boc-leden*, quaſi dixeris *buch-latein.* Sic enim purior ſermo Latinus appellatur a Rege ALVREDO in Præfatione, quam translationi ſuæ Boëtianæ præmiſit, de qua voce vide pluribus differentem FR. JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 98.

KUCHLEIN, *küchlein*, pullus gallinaceus. Utitur Luth. Matth. XXIII. 37. Diminutiv. ab

ab Angloſax. *coc* gallus. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: gallus *coc*. Idem Anglis *cock*, Gallis *coq*, Græcis κίκκος. Quæ videntur cantum Galli voce imitari. Sed obſervandum, quod diminutiva a primitivis non eodem modo formentur apud omnes, & quod *lein* ſit terminatio Francica, quam reliquæ Dialecti ignorant. Hinc pullus gallinaceus Angloſaxonibus dicitur *cicen*, Belgis *kieken*, *keuken*, Anglis *chiken*, Sax. inf. *kyken*. Gloſſ. Ælf. pullus *cicen*. Evangelium Matthæi Angloſaxonicum loc. cit. *swithe oft ic wolde thine bearn gegaderigan ſwa ſeo henn hyre cicenu under hyre fytheru gegaderath*, quoties volui congregare liberos tuos ſicut gallina pullos ſuos ſub alis ſuis congregat. Cuncta ex eodem fonte, ut conſideranti patet. Aliud eſt *küchlein* parva placenta.

KUFE, *küfe*, parvæ & laceræ ædes, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. Belgis *kuf* eſt vile diverſorium. Utrumque idem quod *kofe*, de quo ſupra.

KUFFE, *kupfe*, pars pilei prominens. V. *kipfe*.

KUFFE, lacus vini aut cereviſiæ. Angloſax. *cyfe*, Belg. *kuip*, Sax. inf. *küve*, *kübe*, Gall. *cuve*. Cuncta fortaſſe a Lat. *cupa*. Niſi malis referre ad vaſa ventroſa, de quibus actum in *kopf* poculum.

KUFFER, *küffer*, vietor, doliarius. Belgis *kuiper*, Angl. *cooper*, Sax. inf. *kyper*. A *cupis* faciendis.

KUFFER, arca, ciſta, ſcrinium clauſum. Cambris *coffr*, Gallis *cofre*, Angl. *coffer*, Lat. Barb. *cofferum*. Opinor a Celtico *cau* claudere, quod hodie ſuperat apud Cambros.

KUGEL, ſphæra. Vox nova, a Gr. κύκλος ejusd. ſignificationis facta. Sic a ſynonymo *globus* Saxones efformarunt *cliwe* & *clowe*, unde nobis remanſit *kleüel* pro globulo. Vocem Celticam vide in *keuel*. Ab utroque differt *kogel* cucullus.

KUH, vacca. Perſis *ghav*, Angloſax. *cu*, Franc. & Alam. *chua*. Gloſſ. Ælf. vacca vel bucula *cu*. Gloſſ. Boxhorn. *obſo inti chua* bos. Gloſſ. Lipſ. *kuosmeer* butyrum. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 14. *iro chuoe ſint feizte*, boves eorum ſunt craſſæ. ECCARDO *kuh* eſt fœmina bovis, nomine a *quen* mulier depravato, in not. ad Leg. Sal. pag. 19. JUNIO matrix armenti a κυέω vel κύω in utero geſto, ſicut *ochs* auctor gregis ab ἀύξω augeo, in Obſerv. ad Will. pag. 195. Optime, ſi quid video.

KULE, foramen in terra, *külichen* parvum foramen. Belg. *kuil*, Suec. *kula*. Videtur idem quod *höle* cavitas, ob frequentem literarum H. & K. permutationem. Hinc fortaſſe nomen habet *kul-bars* perca, quia hieme in cavernis latere dicitur. Vide PLINIUM Lib. IX. cap. 16.

KULEN, *külen*, algere, frigere, frigeſcere. Angloſax. *colan*, *celan*, Francis *chelon*, Islandis *kala*. VERELIUS in Ind. *kala* frigere, frigore obrigeſcere. NOTKERUS Pſal. X. 6. *er regenot uber ſundige*, *daz ſie chelot*, pluit ſuper peccatores, ut frigore obrigeſcant. SCHILTERUS vertit, *ut refrigerentur*. Male & contra mentem Scriptoris. Interim cum ſuperioribus convenit Lat. *gelare*, & *algere* per metatheſin. Hodie non amplius occurrit, utimur tamen derivatis antiquiſſimis, *kalt* frigidus, *kælte* frigus, & ſimilibus.

KULEN, *külen*, refrigerare. Angloſax. *cælan* & *colan*, Francis *chuolen*, Belg. *kœlen*, Angl. *to cool*, Suec. *köla*. Gloſſ. Pez. refrigeret *gichuole*. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt refrigerare niſi frigefacere? Ab hoc verbo oriuntur *kul* remiſſe frigidus & remiſſe calidus, *küle* modicum & temperatum frigus, *külung* refrigerium, & alia, vetuſtatis uſu probata. Gloſſ. Pez. frigus *chuoli*, ad auram *zi chuoli*. NOTKERUS Pſal. LXV. 12. *du brahtoſt unſih in dia chuli*, eduxiſti nos in refrigerium. Allegorice dicitur de remiſſione animi. Inde *kuligkeit* frigus amicitiæ, Islandis *kiæla*.

KUMMEL, *kümmich*, cuminum, κύμινον, Heb. *cammon*. Gloſſ. Ælf. ciminum *cymen*. Gloſſ. Pez. ciminum *chumi*. Miror vocem exoticam in re domeſtica.

KUMMER, mœror. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cymmwy* afflictio, ærumna. Proprie eſt querimonia, a verbo Francico *kumen* gemere, plangere, conqueri, prout judicat STADENIUS. Gloſſ. R. Mauri: querimonia *chumunga*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 59. *ni kumet tod minan*, ne plangite mortem meam. Convenit Gr. κάμνω doleo.

KUMMET, jugum equorum. Sorabis *kommet*. A Celtico *camm* curvus, quia collum equi ambit tanquam collare. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *camm* curvus, *cammu* curvare.

KUN, *kün*, tæda. v. *kien*.

KUN, *kün*, fortis, audax, animoſus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *con*, *coon* fortis, magnanimus, *cene* belliger, animoſus, acer, audax, ferox, *he wæs cene and oft ſeaht an-wig* magnanimus erat & ſæpe certamen inivit ſingulare, *ceneſta* audaciſſimus, ferociſſimus, *cenlice* audacter, inſigniter. Similia habent Franci. Gloſſ. R. Mauri: bellicoſus *chon*, *choner*. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 119. *chuoni in uuige* bellicoſus. Id eſt, fortis in bello. OTFRIDUS Lib. I. cap. I. 117. de Francis ſuis:

> *Sie ſint ſoſama chuani*
> *Selb ſo thie Romani.*
> Fortitudine pares ſunt Romanis.

Auctor EPINICII de Ludovico R. verſ. 101.

> *Snel indi kuoni,*
> *Thas uuas imo gekunni.*
> Alacer & audax,
> Hoc illi erat cognatum.

Id eſt, gentilitium, inſitum, nativum. HELVIGIUS ducit a *conando*. MARTINIUS a καίων ardens, ut *audax* ab αἴθω ardeo. Huic ſenſui progenerando aptius eſt verbum Celticum *cynne*, incendere & incendi, quod hodie ſuperat apud Cambros, teſte BOXHORN

HORN. in Lex. Ant. Brit. Res ipſa convenit fortibus & audacibus. Quid enim audacia & animoſitate ardentius? Et nonne omnes Poetæ & oratores in hac loquendi formula conſentiunt? Si quis tamen malit ab igne illo, qui fortes urit, mentem abſtrahere, haud inepte derivabit a *kennen* poſſe. Quemadmodum enim Hebræis a *kun* poſſe fit *ken* potens: Ita Germanis *kün* primo ſignificare potuit *validum, potentem*, a *kennen* poſſe, poſtea etiam *audacem*, quia, ut experientia teſtatur, ex ſenſu virium naturaliter oritur præſumptio & audacia, tantoque major, quo magis unusquisque virtutis ſuæ ſibi conſcius eſt. Ita *ſtark* ante validum & robuſtum quam fortem denotavit. Et hujus indolis voces, a robore & potentia ad audaciam & fortitudinem translatæ, extant in omnibus Linguis, & in nulla copioſius, quam Germanica, ſicut paſſim oſtendo. Hodie nonſolum fortem & audacem, ſed etiam temerarium ſignificat, quia modus in æſtimatione virium ſæpe exceditur. Quemadmodum autem a *baid* ejusdem ſignificationis vocabulo, apud veteres fit *baldi* audacia, fortitudo, & ſimilia: ita a *chun* effloruit *chuni* virtus, fortitudo &c. Certe in NOMINIBUS PROPRIIS antiquorum *chun* modo *ſubſtantive* modo *adjective* ponitur. Talia ſunt,

CUNIMUNDUS, vir fortis, magnanimus, bellicoſus. A *mund* vir, & non a *mund* os, ut GROTIUS ſcribit in Indice. Rex Gepidarum apud P. DIACONUM de Geſtis Longobard. Lib. I. Cap. 27.

HUNIMUNDUS, eadem notione H. & C. permutantur. Dux Suevorum apud JORNANDEM Cap. 53. Non *os centuriæ*, ut Index Grotianus. Veteres non ſolent hominem appellare os.

HUNORICUS, virtute pollens, non *centuriis*, ut GROTIUS in Indice. Rex Vandalorum in Africa apud PROCOPIUM Lib. I. Cap. 5.

CUNIBERTUS, virtute clarus. Non *animi abundans*. Nam *bert* eſt clarus, & a GROTIO male confunditur cum *breet* latus, amplus. Rex Longobardorum apud P. DIACON. Lib. 5. de G. L. Cap. 37.

HUNULFUS, ſtrenuus adjutor. Non *centuriis auxiliator*, ut rurſus GROTIUS. Nobilis Longobardus apud eundem loc. cit. Cap. 2.

CUNRADUS, virtute alacer. Primus poſt Carolingos Germanorum Rex. Non *conſilium ſciens*, ut Libellus de Nom. prop. Germ. & multo minus *uxori imperans*, ut Index VERELII ad Herraudi Sagam. Nam *rad* eſt celer, in vetuſtiſſimis Dialectis.

UN, genus. V. *kunn*.

UND, quatenus eſt a *kennen* naſci, ſignificat *nativum*, ſive eo genere ortum, cui annectitur. Inde Gothis *godakunds* nobilis, bene natus Luc. XIX. 12. *biminakunds* cœleſtis, cœlo genitus Luc. II. 13. Angloſaxonibus *eorthcund* terreſtris, terra editus, *utucund* extraneus, foris genitus. Et huc etiam ſpectat ex Gloſſis KERONIS: *cotchundiu* divinus. Id eſt, divini generis.

KUND, notus, cognitus, manifeſtus. Gothis *kunths* Joh. XVIII. 15. Angloſaxonibus *cuth* per ſyncopen, Francis & Alam. *kund*, *chund*, Belg. *kond*. Gloſſ. Keron. cognitum *chund*, manifeſtum *chund*, incertis *unchundem*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VII. 118. *uuio bin ih thir kund*, unde tibi notus ſum? TATIANUS Cap. XII. 3. *unter magon inti cundon*, inter cognatos & notos. Participium a *kennen* noſſe, & non a Gr. γνωτός. Hodie interdum utimur ſubſtantive. Ita opifices noſtri eos, qui opera ſua uti ſolent, vocant *ihre kunden*, i. e. amicos vel notos ſuos. Præcipua derivata ſunt, *kunden* manifeſtare, notum facere, indicare, *kundig* & *kundlich* notorius.

KUND, quatenus eſt verbale a *kunden* manifeſtare, notum facere, indicare, ſignificat indicem, nuncium, teſtem & teſtimonium. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 24. *chundo*, *poto*, angelus, *forachundo* præco. Gloſſ. Keron. teſtibus *urchindom*, teſtimonium *urchundii*.

KUNDE, notitia, ſcientia. Gothis *kunthi naſeinais* eſt ſcientia ſalutis Luc. I. 17. Alamannis *chundida* notitia, *cuat chundida* evangelium, i. e. bona notitia, in Gloſſis Keronianis. A *kennen* noſſe. Inde compoſita, *natur-kunde*, *ſtern-kunde*, & alia ſatis clara, & ab objectis denominata. A *kunde* porro eſt *kundig* ſciens, *kundſchaft* notitia, *erkunden* ſciſcitari.

KUNDEN, quatenus derivatur ab adj. *kund* notus, ſignificat quantum poteſt, *notum facere*, *indicare*, *manifeſtare* &c. Gloſſ. Keron. nuntiare *kechundan*, indicet *chundit*. Gloſſ. Pez. prædicate *chundet*. TATIANUS Cap. VIII. 4. *cundet mir*, renunciate mihi. Cap. LX. 8. *cundita fora allemo folke*, indicavit coram omni populo. Hodie utimur compoſitis *verkünden*, *ankünden*, *abkünden*, horumque frequentativis, *verkündigen*, *ankündigen* &c. quorum ſenſus ex ſuperioribus & doctrina de particulis manifeſtus. Saxonica Dialectus literam tertiam elidit, dicendo *cyththan*. Ita in Verſione Angloſax. Joh. XVII. 26. legimus: *ic cyththe thinne naman* notum feci nomen tuum.

KUNFT, adventus, *künftig* venturus, futurus. ISIDORUS Cap. V. 5. *Chriſtes chumft*, Chriſti adventus. NOTKERUS Pſal. XXI. 32. *daz chumftiga chunne*, generatio futura. Cum radix ſit *kommen* venire, nemo non videt, vetera hodiernis ſaniora eſſe. Vide plura in *Zukunft*.

KUNKEL, colus. Gloſſ. Florent. colus *chunchla*. VREDIUS derivavit a *kona*, *quena*, mulier, quod mulierum proprium ſit hoc inſtrumento uti. Proſpere ſane, & proxime ad veritatem, niſi quod alteram compoſiti partem, qua inſtrumentum exprimitur, inveſtigare neglexit. Illa vero

vero videtur eſſe vox Slavonica *kolo* rota. Nam ex his duabus legitime junctis & in arctum contractis fit *kunkel* rota mulieris. Quem ſenſum vel ideo bonum eſſe puto, quod idem inſtrumentum alias vocetur *ſpinnrad*. Priorem vocem eſſe verum & antiquum nomen mulieris, pluribus oſtendi in *quen*. Alteram denotare rotam, non Sorabis tantum, ſed etiam Bohemis & Polonis, teſtis mihi FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 295. Latino-Barbari hoc inſtrumentum *conuculam* vocant, Græci inf. *κόγκαλον*, manifeſta Germanicæ vocis imitatione. Lex Ripuar. Tit. LVIII. 18. *Quod ſi ingenua Ripuaria ſervum Ripuarium ſecuta fuerit, & parentes ejus hoc contradicere voluerint, offeratur ei a Rege ſeu a Comite ſpata vel* CONUCULA. *Quod ſi ſpatam acceperit, ſervum interficiat. Si autem conuculam, in ſervitio perſeveret.* VOSSIUS vocem Ripuariam derivat a *colo* per diminutivum *colucula*, quod in veteri Gloſſario invenit: CASANOVANUS a *canna:* DATIUS a figura *conica:* ECCARDUS a *knöchel*, quod cæteris deterius, quia *knöchel* oſſiculum ſignificat, non faſciculum lini a colo ſuſpenſum, & multo minus ipſum colum. Reliquæ voces, ut ſunt, Gallica *quenouille*, Italica *conocchia*, Cambrica *cogail*, Armorica *queiguel*, Hibernica *cuigeal*, in vitio jacent, & e Germanica magis vel minus ſunt corruptæ. Præcipua compoſita ſunt, *kunkel-adel* nobilitas materna, *kunkel-reich* regnum in quo mulieres ſuccedunt.

KUNN, genus, generatio, cognatio. Gothis *kun* Marc. VIII. 12. Angloſaxon. *cynne*, Francis & Alam. *kunn*, *chunn*, Lex. Run. *kyn*. Gloſſ. Keron. genera *chunni*, generibus. *chunnum*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VII. 23. *fon kunne zi kunne*, de generatione in generationem. Lib. V. Cap. XXII. 6. *thaz adalkunni*, nobile genus. TATIANUS Cap. V. 1. *buoh cunnes*, liber generationis. VEREL. in Ind. *kyn* genus, *kynbeſtur* genere præ aliis honorato natus, *kynrikr* ex magnifica, ſplendida, & ampla familia natus. Omnibus conſentit Græc. *γένος* & Lat. *genus*. Refer ad *kennen* naſci. In Nominibus propriis effertur *hun* & *cun*, quia C. & H. permutantur. Et cum eædem voces etiam *virtutem bellicam* denotare poſſint, hinc interpretatio redditur ambigua, ut ſæpe neſcias, quam ſententiam potiſſimum amplectaris. Ita CUNIBERTI & HEINRICI virtute claros & virtute pollentes, ſed & genere claros & genere potentes ſignificare poſſunt. Confer Nomina propria in *kün* fortis.

KUNST, ars & ſcientia. NOTKERO *chunſt*, apud SCHILTERUM in Gloſſario. Et inde compoſita Francorum, *chunſtiger* potens, *unchunſtiger* rudis, in Gloſſis Pezianis. HELVIGIUS contrahit e Lat. *conatus*. Quod ſibilo magis quam plauſu dignum. Nam vera & genuina radix eſt *kennen* noſſe, poſſe. Hinc *kunſt*, quatenus ex conjugio utriusque ſenſus oritur, ſignificat quantum poteſt, ſcientiam & potentiam producendi opus. Alias veterum voces vide in *kraft* & *liſt*. Interdum cauſam ponimus pro effectu. Inde *waſſer-kunſt* machina aquæductoria.

KUPFE, apex pilei. V. *kipfe*.

KUPFER, æs rubrum. A Lat. *cuprum*, auctoribus Francis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 137.

Zi nuzze grebit man ouh thar
Er inti kuphar.

Vertit SCHILTERUS:
Ad utilitatem foditur quoque hic
Æs & cuprum.

Proprie eſt æs Cyprium. *Cuprum* autem eſt vox ſui metalli, non aurei, nec argentei, ſed ærei ævi, ut ſcite BORRICHIUS.

KUPPE, apex pilei. V. *kipfe*.

KUPPE, genus vaſis. V. *kopf* & *kuffe*.

KUPPELN. V. *koppel*.

KUR, electio. Vide *chur* & *küren*.

KUR, ſtudium ſerium, absque triſtitia. Græc. *ὤρα*, Lat. *cura*, Armor. *cur*, Gothis *kar* Joh. X. 13. Angloſax. & Angl. *care*. Inde Gothis *unkarjans* ſecuri, incurioſi, qui verbum negligenter audiunt, Marc. IV. 15. JUNIUS vocem Gothicam derivat a Lat. *curare*, & hoc a Gr. *κῆρ* vel *cor*, quod homines ea præcipue curent, quæ maxime ipſis cordi ſunt. Vocabulum Francicum vide in *ruch*. Hodie non dicitur niſi de cura medica.

KUR, *kür*, *kar*, *kor*, pellis. Alaman. poſterioribus *kur*, Gallis *cuir*. BITEROLF de Principe Hennebergenſi apud Goldaſtum in Animadv. ad Script. Paræn. pag. 362. *do trat er für der Düringer herren in eines draken kür*, tunc proceſſit ante Dominos Toringorum in pelle draconis. Haud dubie a Lat. *corium*. R. D. DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 48. videtur dubitare, an *kür* noſtris unquam denotaverit corium. Sed ſponſores ſignificatus omni exceptione majores habemus vocabula uſitatiſſima *küraſs*, *karbatſche*, *karniſſel*, *kürsner*, & ſimilia. Metonymice dicitur de loro ex corio animalis facto. VEREL. in Ind. *keyri* ſtimulus, lorum, ſcutica.

KURASS, *küriſs*, lorica, tegumentum pectorale. BOXHORNIUS in Voc. Ant. Brit. *curas* lorica. Gallis *cuiraſſe*. Unde, niſi *kür* corium, ſicut lorica a loro? Nam vetuſtiſſimis temporibus, ante loricas ex laminis ferreis inventas, pectus corio aut pellibus ferinis muniebant. Vide CLUVERIUM Lib. I. Germ. Ant. pag. 107. 284. ſeq. Græci *κόρυς* eſt galea, munimen capitis, & inde *κορύσσω* armo, caſſide tego, quæ an cæteris ſint affinia, vel potius a *κάρα* caput deducenda, aliis inquirendum relinquo.

KURASSIER, *küraſſier*, eques cataphractus. GOLDASTO ſic dicitur, quaſi miles delectus a *küren* eligere. Ego vero, inquit BESOLDUS in Theſ. Pract. potius a corio, quo antiquitus armabantur, deduco, unde Galli adhuc dicunt *cuiraſſier* a *cuir*.

KURBS

KURBS, *kürbs, kürbiſs,* pomum terreſtre & ventricoſum. Perſis *corbos*, Angloſax. *cyrſæt,* Franc. *curibiz.* Gloſſ. Ælf. cucurbita *cyrſæt.* Gloſſ. Pez. cucurbita *curibiz.* Omnia a Lat. *cucurbita,* per aphæreſin. Aliud nomen vide in *kurke.*

KUREN, *küren,* guſtare. Francis & Alaman. *coron*, *choron.* Senſus verbi primitivus. Gloſſ. Pez. prælibare *gichoron.* TATIANUS cap. XLV. 7. *tho gicorota ther furiſt ſizzento thaz uuaſſar zi uuine gitan,* tunc guſtavit architriclinus aquam vinum factam. OTFRIDUS Lib. III. cap. XIII. 77.

Hiar ſtantent ſume untar iu,
Giuuiſſo ſagen ih iz iu,
Thie thotes ni koront ér,
Noh ni thultent thaz ſer,
Er ſie ſehent ſcono
Then Gotes ſun frono.

Vertit SCHILTERUS:

Hic ſtant aliqui inter vos,
Certe dico hoc vobis,
Qui mortem non guſtabunt ante,
Nec ſentient dolorem,
Antequam videbunt decore
Dei filium ſanctum.

Unde hic ſenſus oriatur, PALTHENIUS, qui eum primus obſervavit, indictum reliquit, quod miror. Nam *küren* manifeſto eſt ab antiquiori & magis genuino *kieſen* guſtare, per literæ S. in R. mutationem, quæ in omnibus Dialectis ſatis frequens. Hic ſenſus quamvis pridem ſopitus, probe eſt notandus. Nam ab illo dependent reliqui, tanquam penetralia a foribus. *Omnes ſignificatus* (verbi *koron*) *in guſtando concurrunt,* ſcribit PALTHENIUS in not. ad Tat. pag. 368. Optime & veriſſime. Solet autem guſtus *experiri, tentare, examinare, eligere, comprobare*, & *appetere* cibos. Et cum mens idem faciat in conſiderandis & appetendis rebus, hinc veteres idem verbum a palato ad omnes mentis operationes, quæ cum guſtu convenire videbantur, traduxerunt. Tales erant inprimis, *experientia*, *tentatio*, *examen*, *deliberatio*, *electio*, *comprobatio*, *appetitus,* quæ modo conjunctæ ſunt, modo ſeparatæ, ſemper tamen ita cognatæ, ut eodem vocabulo efferri ſapienter poterant. Inde ſenſus ſequentes in ſerie & ordine nati, quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

UREN, *küren,* experiri. OTFRIDUS Lib. I. cap. XV. 13.

Er thothes io ni choreti,
Er er then throſt habeti.

Vertit SCHILTERUS:

Nec mortem experturus
Antequam ſolatium haberet.

UREN, *küren*, tentare. KERO in Expoſ. Orat. Dom. apud Eccard. in Cat. Theot. p. 83. ſeq. *unde in dia chorunga ne leitiſt du unſih. Dazh chuit, ne laz unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden,* & ne nos inducas in tentationem, hoc eſt, non permitte nos tentari ſecundum peccata noſtra.

KUREN, *küren,* examinare, deliberare. KERO in Reg. S. Bened. cap. 58. *chorot atume,* probate ſpiritus. Id eſt, examinate, an ex Deo ſint. Gloſſ. Pez. deliberationis *churi.*

KUREN, *küren*, eligere, optionem facere. Francis & Alam. ut ſupra, Belgis *keuren,* Suecis *kora.* Quibus convenit Gr. αἱρέομαι capio, eligo, quamvis K. ſpiritu leni mitigato. Inde

ANGLO-SAXONICA.

cyre, arbitrium.
agenne cyre, liberum arbitrium.
kyre, hereſis, in Gloſſ. Ælf. pag. 55. Proprie optio vel electio dogmatis, ſectæ, familiæ, vel ipſum dogma adoptatum, Græcis conſono vocabulo αἵρεσις, Lat. *hæreſis.*
acoren, electus.
gecoren, eadem notione.
gecorennyſſe, electio.

FRANCO-THEOTISCA.

kachorane, electi, in Gloſſ. R. Mauri apud Diecm.
einchoraner, anachoreta, qui ſolitudinem elegit, in Gloſſis Keron.

LATINO-BARBARA.

chora, conventus juratorum ad regendam civitatem electus, interprete CANGIO.
choremanni, judices ad civium lites dirimendas electi, interprete DIECMANNO.
curmedia, donum ſelectum, melior equus, vel veſtis, ex hæreditate vaſalli, vel alterius hominis obnoxii, & jus illud capiendi. A *miete* donum, de quo infra.

GERMANICA.

kur, electio, dignitas electoralis, & territorium dignitati annexum.
kurfürſt, elector, princeps qui Cæſarem legit.
kurerbe, hæres juris & dignitatis electoralis, item hæres optionis.
kurrichter, arbiter electus, in Vocab. Speculo Sax. annexo.
erkoren, electus, *auſerkoren*, præelectus.
willkur, liberum arbitrium.
willkürlich, ſponte, ultro.

KUREN, *küren*, probare, comprobare, approbare. Gloſſ. Keron. conprobatus *kechoroter*, conprobetur *ſi kechorot*, reprobus *farchoraneer.* Idem Belgis *verkoren.* Præfixum *ver* actionem non ſemper intendit, ſed interdum remittit, ut dixi in PROLEGOM. Ante D. annos *verküren* ſignificavit adhuc reprobare. WINSBEKIUS ad fil. §. 29. de avaritia:

Gut das iſt gitikeit ein klobe,
Dem iſt lieber denne Got und weltlich ere, ich wene er tobe,
Den es alſo gevaſſet für,
Das er ſich ante ir beider é, dann er das eine gar verkür.

KUREN, *küren*, cupere, appetere, velle. Gloſſ. Keron. nolite *ni churit.* TATIAN. cap.

cap. XXXVIII. 8. *ni curet ſuorgfolle uueſan zi morgane*, nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.

KURIEREN, a Lat. *curare*. V. plura in *kur*.

KURKE, cucumis. Videtur ſic dictus a curvatura. Nam Celtica lingua *cwrcca* eſt curvus, incurvus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Suecis *kröckia* etiamnum eſt curvare, & *krock* curvus. VARRO quoque nomen Latinum a *curvore* conatur deducere, quamvis ſatis violenter, utpote litera R. in medio deſtitutum. Franci inter cucumeres & cucurbitas nullam collocant differentiam. Gloſſ. Pez. cucumeres *churpiza*. Forte quia cucumeres ſunt parvæ cucurbitæ. Angloſaxonibus cucumis dicitur *hwerhwette*, quem ſenſum aliis inveſtigandum relinquo.

KURSCHNER, *kürſchner*, *kürſener*, pellio. Ab obſoleto *churs* pellis, auctore GOLDASTO in Animadv. ad Script. Paræn. pag. 423. ubi ex veteri Poeta hunc producit rhythmum:

Nu ſihe ich an ir müte,
Geb ich ir an ir hüte
Eine vehe-churſen güte.

Loquitur Poeta de pelle felis ſilveſtris, quæ WINSBEKIO *vohe*. Unde pariter, inquit GOLDASTUS, qui dicatur *kürſner*, pulchre vides. Optime. Sed unde ſit *churs* pro pelle, indictum reliquit. Videtur autem prodiiſſe e ſimpliciori *kür* ejusd. ſignificatus, annexo ſibilo. Quam grata ſit Germanis auribus hæc adjectio, collige ex dictis in *Paragoge* inter PROLEG. Sect. IV.

KURTZ, ſubſtantive nanus, adjective brevis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *corr* nanus, pomilio. Lego *cort*, donec contrarium pateat e Dialecto Cambrica. Adjectivum in Dialectis varie effertur, Angloſax. *ſcyrt*, *ſceort*, Franc. & Alam. *churz* & *ſcurz*, Angl. *ſhort*, Belg. *kort*, Gall. *court*, Lat. *curtus*. KERO in Reg. S. Bened. cap. 55. curta veſtimenta *ſcurciu kauuati*. Idem in Expoſ. Orat. Dom. apud Eccard. in Cat. Theot. pag. 84. *ſiben bete churci* ſeptem petitiones breves. Quædam ex his ſunt ſibilata, alia non. Nec tamen vox duplex eſſe videtur, ſed una, modo ſibilo affecta, modo privata. Et illa quidem formari potuit a Belgico *ſcheuren* rumpere, ut βραχὺς brevis a *brechen* rumpere. Nam brevis eſt ruptus & abruptus. Quamvis etiam a *ſchorten* deficere, quo Belgæ, Angli, & Islandi utuntur, derivari poſſit, quia brevis in longitudine deficit. Si quis tamen omnia Latinæ origini permittere malit, non veto.

KURTZE, *kürtze*, brevitas. Gloſſ. Pez. compendio *churzi*.

KURTZEN, *kürtzen*, breviare. Angloſax. *ſcyrtan*, Angl. *ſhorten*, Lat. *curtare*, *decurtare*, Hiſp. *cortar*.

KUSS, oſculum. Vox Celtica, quæ Cambris & Armor. effertur *cus*, *cuſan*, Angloſax. *coſs*, Luc. XXII. 48. Francis *cuſs*, Angl. *kiſſe*, Belg. *kus*, Island. *koſs*, Suec. *kyſſning*. TATIANUS Cap. CLXXXIII. 4. *mit cuſſu ſeliſt then mannes ſun*, oſculo filium hominis tradis? WILLERAMUS ab initio Cantici: *cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes*, oſculetur me oſculo oris ſui. Ducam a Lat. *os*. Quid enim eſt oſculari, niſi os ori admovere? Ab *os* fieri poterat primo *hos*, & ex illo deinceps reliqua, quia H. C. K. ſunt literæ convertibiles.

KUSSEN, *küſſen*, oſculari. Græc. *κύσαι* & poëtice *κύσσαι*, Cambris *cuſanu*, Angloſax. *cyſſan*, Franc. *cuſſen*, Angl. *kiſſe*, Belg. *kuſſen*, Suec. *kyſſa*. TATIANUS loc. cit. *ſo uuenan ſo ih cuſſe ther iſt iz*, quemcunque oſculatus fuero ipſe eſt. Gothis *kukjan* eſt oſculari, *kukjau* oſculor, *kukida* oſculatus eſt, quæ forte reliquis ſunt cognata, quia K. & S. interdum permutantur.

KUSSEN, *küſſen*, pulvinus. Gall. *couſſin*, Ital. *coſſino*, Hiſp. *coxin*. MENAGIUS exploſis Latinis originibus, quæ a *culcita* & *coxa* deſumi ſolent, vocem Gall. Ital. & Hiſp. e Germanica formatam judicat, quamvis cauſarum, a quibus illa gignitur, juxta cæteros ignarus. Quid mirum, exteros noſtra neſcire, cum ne nobis quidem ſatis pateant? STADENIUS baſium & culcitam ex eodem fonte deducit, quia recubantes videntur culcitam admotis genis oſculari. Aliis eſt vox Græca, a *κεῖσθαι* jacere, ſitum eſſe, derivanda. Aliis Hebræa, a *kiſſe* ſolium, ſenſu a throno ad ſedile tranſlato. Mihi videtur proprie denotare *cervical*, & ſic appellari a Gr. *κοττὴ* caput, quod Islandis effertur *haus* per literas convertibiles. VEREL. in Ind. *haus*, caput, *haushardur* qui durum habet caput. Idem in Ind. ad Herraudi Sagam: *haus* caput, *hauſa mot* cranium, commiſſio cranii. Poſtea H. ut eſt vulgi inconſtantia, rurſus mutari cœpit in K. Inde Islandis *kodde* cervical, in eodem Indice, & Germanis *küſſen*, primo quidem cervical, poſtea omnis pulvinus.

KUSTER, *küſter*, æditus. Gloſſ. Pez. ædituі *guſtra*, æditorum *guſtro*. A Lat. *cuſtos*, auctoribus Francis.

KUTSCHE, ſpecies carpenti. Gall. & Hiſp *coche*, Ital. *cocchio*, Hung. *kotczy*. MENAGIUS in Originibus Gallicis putat eſſe nomen & inventum Hungaricum. Sed in Italicis Gallicum cenſet, a Lat. *vehiculum* (incredibili mutatione) formatum, quod judice FERRARIO longius petitum. Ipſi a *coucher*, h. e. a cubando dictum videtur, quaſ lectica, in qua more veterum porrecto cor pore jacemus & cubamus. Belgis ſane *koet* lectum & carpentum ſignificat. Verum cun hic mos a temporibus noſtris alienus ſit, & carpenta noſtra non ſint cubilia nec lecti cæ, vox aliunde derivanda eſt, ut ſimul li teræ T. in medio dictionis Germanicæ ra tio habeatur. Referam igitur ad familian verbi obſoleti *kutten* tegere. Quid enin eſt *kutſche*, niſi vehiculum cameratum? D medio derivandi *ſe* & *ſche* vide PROLEG.

KUTT, *kütt*, maltha, pix terreſtris, alias n fallor *judenpech*, optimo jure ſic dicta, a *καία*

urc

uro, incendo, quod ſit igneæ naturæ, & facile exardeſcat. Inde *verkütten* maltha ſolidare vel glutinare.

KUTT, kutte, ſagum, cucullus, veſtis monachalis. Proprie tegumentum, a *kutten* tegere. Inde eſt, quod apud diverſos diverſa tegumenti genera ſignificat. Græcis χιτὼν & Ionice κιθὼν eſt tunica, veſtis, lorica, ſagulum. Latino-Barbaris *cotta, cottus* tunica clericis propria, apud CANGIUM. Gallis *cote, cotte* veſtis muliebris, *cote d'armes* toga militaris, *cote de maille* lorica. Italis *cotta* veſtis muliebris, & amictus ſacris operantium. Vulgo ducitur a Lat. *crocota* per aphæreſin. Sed hujus ſententiæ alumnis refragatur concentus Græcæ vocis, ut cætera omittam.

KUTTEL, *küttel*, ſagulum, penula. Diminutiv. præcedentis. Quod imitantur Galli in *cotillon*, Veneti in *cotolle* tunica muliebris.

KUTTEN, & *hüten*, ſunt verba ſororia, & non niſi literis convertibilibus a ſe mutuo differunt. Quapropter etiam ſimilem habent ſcalam, & ſimilia derivata.

KUTTEN, tegere, operire. Verbum a Celtis profeminatum, quod perſpicue cognoſcitur, cum ex derivatis, tum ex ſenſu ad occultationem translato, qui certe eſt metaphoricus, & a tegendo petitus. A notione tegendi palam oriuntur,

Cambris *cwtt* tugurium, latibulum, *caead* opertorium.

Germanis *kot* tugurium, *kutt* veſtis monachalis, amictus caput humeroſque tegens, *kotze* ſtragulum, & alia plura, quæ repetere nolo, cum ſuis quæque locis recurrant.

KUTTEN, abſcondere, occultare. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cuddio* abſcondere, occultare, *cudd* occultatio, abſconſio, occultum. Cum hoc ſignificatu perfecte convenit Gr. κεύθω, quod Græcos a Celtis accepiſſe putat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 336. Ab alterutro Latini habent *condo* & *abſcondo*.

KUTTEN, ſervare, cuſtodire. Britannis antiquis *cadw*, apud BOXHORN. loc. cit. Inde

Cambris *cad* tutela, apud BAXTER. in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 57. *cadwr* clypeus, quaſi tutamen, apud BOXHORN. loc. cit.

Belgis *kudde* grex, quia cuſtoditur.

KUTTEN, claudere. Britannis mira brevitate *cau*, opinor per ſyncopen ex *cadw* ſervare, cuſtodire, quia claudimus ſervandi & cuſtodiendi cauſa. Inde

Cambris *coe* ſepes, *coe* clauſum, *caead* clauſus, *cod*, *cwd* pera, ſacculus, mantica, bulga, *cader* ſeptum. Cuncta apud BOXHORNIUM.

Angloſaxonibus *codde* pera, marſupium, mantica, ſaccus teſticulorum, & teſticulus ipſe, *cete* cella, interprete SOMNERO.

Belgis *kooi* locus clauſus, *ſchaapskooi* ovile, *vogelkooi* cavea, *kajuit* cubile nautæ, locus tectus & clauſus.

Islandis *kui* via porrecta, hominibus utrinque clauſa, *kui* ſeptum quo pecudes per noctem in agro includuntur, *kut* ſaccus, apud VEREL. in Ind.

Germanis *kæte*, *köte* arca, conditorium, *gatter* ſeptum, cancelli, clathri, *kette* catena.

KUTTEN, ſcindere, ſecare. Sax. inf. *cadden*, Anglis *to cut*. Inde

Cambris *catt*, *cwtt* fruſtulum, particula.

Germ. ſup. *kutteln* exta ſecata, *kuttel-fleck* ſegmentum extorum.

Germ. inf. *cottel-hof* macellum, *caddeln* inepte ſecare, ut pueri ſolent.

Cuncta ex obſervatione ill. LEIBNITII in Gloſſ. Celt. v. *cat*, & Tom. I. Rer. Brunſuic. pag. 10. Quibus addi poteſt ex vicina Dialecto *kutt* cunnus; quia a natura in duo labra diviſus: & ex Gallica *couteau* culter. Omnia, ut videtur, a Lat. *cædo*.

KUTTERN, *küttern*, garrire. V. *quedern*.

KUTZELN, *kitzeln*, pruritum movere. Angloſax. *citelan*, Franc. *chizilon*, *quizilon*, Belg. *kittelen*, Angl. *kittle*, Gall. *chatouiller*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *citelan* titillare, *citelung* titillatio. Gloſſ. Boxh. *kichizilot* titillata. Gloſſ. Pez. titillamento *quizilungo*. Cuncta a Lat. *titillare*.

KUX, portio in metallifodinis. Forte eſt caverna cavando facta, ut Græcis κόξα cavitas contra genu, Islandis *kugge* linter ex arbore cavatus, Angloſaxonibus *coxre* lignum cavum in quo ſagitta conditur, & alia a *kaw* cavus oriunda. Præterea *coxa* eſt vox Agrimenſorum, & unius cubiti menſura, apud CANGIUM in Gloſſario. Et *coxa* in metallifodinis eſt menſura minima. Nam tota metallifodina, quam ab extrahendis metallis *zeche* vocant, dividitur in *ſchichten*, h. e. in puteos, & quilibet puteus continet XXXII. coxas. Alias origines inveniri poſſe ab aliis, non dubito. Mihi ſubterranea non magis nota ſunt, quam reditus ex illis.

KUZ, *küz*, *küzle*, *&* *küzlein*, capella. Superat Suevis, dum apud reliquos Germanos pene ignoratur. Vox origine Sarmatica, toti familiæ caprinæ propria, & Suevis a Slavis, ut videtur, Carolo M. imperante Sueviam inundantibus, forte relicta. Nam Sorabis, genti Slavicæ, capra dicitur *koza*, caper *kozol*, hædulus *kozlo*, teſte FRENZELIO in Originibus Sorabicis. Cum his nominibus conferenda ſunt *geis* & *Ziege*.

KWELLE. V. *quell*.

KYM, vel *kiem*, germen. Græc. κῦμα, Lat. *gemma* & *cyma*, Franc. & Alam. *chimo*, *kimo*. Gloſſ. Lipſ. *kimo* germen. Gloſſ. Pez. germen *chimo*. ISIDORUS Hiſpalenſis cap. IX. 2. *ſee daga quhemant, quhad Druhtin, endi ih aruuechu Davide rechtuuiſigan chimun*, ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo Davidi germen juſtum. Refer ad *keimen* germinare.

L.

LAB, coagulum. Suec. *löpe.* Quamvis derivari poſſit a *lauffen* currere, fluere, ut *gerunnen* a *rinnen,* quia coagulari dicuntur, quæ in ſe fluunt: ſi tamen ſcribatur *hlab* more antiquo, originem referet ad *kleben* adhærere, quia H. & K. convertuntur.

LABARUM, ſignum militare, panniculi vel laciniæ inſtar ex haſta vel pertica ſuſpenſum. Rem & nomen rei a Barbaris ad Romanos veniſſe, clare ſatis oſtendit CANGIUS in Gloſſario. Sane Labarum Germanorum jam cernitur in nummis Auguſti cum inſcriptione DE GERMANIS. Hoc unum invento illuſtris Auctoris addam, omnem panniculum veteribus Britannis & Germanis promiſcue appellari *larp, lapr, lap.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llarp* panniculus, lacinia. Hodie quidem dicimus *lapp:* ſed priſci illi, quorum panniculi ex haſtis pendentes in nummis Imperatorum ante Conſtantinum M. conſpiciuntur, videntur dixiſſe *lappr,* quod ſane idem.

LABBEN, *laſſen,* lambere. Cambris *llaib* eſt linctus. Angloſaxonibus *lapian, lappian* lambere, lingere. Francis *laffan* idem. Gloſſ. Boxh. *laffu* lambo. Anglis *to lap as a dog* lingere inſtar canis. Mater nobis periit, ſed de progenie ejus reſtant, *lippen* labia, *lefzen* labra, *leb-kuchen,* placentæ mellitæ. Conſentiunt ſono & ſignificatu Latina *lambere, libare, labia, libamen, libum,*& ſimilia.

LABEN, reficere, refocillare. Gloſſ. Pez. refecerunt *gilapotun,* refocillarit *kalapota.* Verbum faceſſens a *leben* vivere, vel *leiben* manere, ſuperare, ſervari. Quid enim eſt reficere vires vel ſpiritum, niſi facere ut ſit ſuperſtes, facere ut reviviſcat? Inde Francis *laba, labo* refectio, apud OTFRIDUM Lib. III. cap. X. 74. & NOTKERUM Pſal. XXIII. 2. Hodie dicimus *labung,* item *labſal,* quod eſt quaſi donum reficiens, a *ſal* oblatio.

LABEN, coagulare & coagulari, a *lab* coagulum. Dicitur proprie de fluidis, & præcipue de ſanguine & lacte. Hodie utimur frequentativo *liefern.* Sed a ſimplici habemus *leber* jecur, & forte etiam alia, præſertim ſi STIERNHIELMII conjecturas ſequamur, qui ad ejusdem radicis traduces refert *leib* corpus, *laib* panis, in Gloſſ. Ulf. Goth. pag. 89.

LACHE, inciſura, hiatus ex inciſione. Latino-Barbaris *lachus.* CHRONICON LAURISHAMENSE pag. 57. *Ipſa* INCISIO ARBORUM *in ipſa die facta fuit, quæ vulgo* LACHUS *appellatur, ſive* DIVISIO: *& ſic ad illam ligneam crucem quæ eſt poſita juxta illam viam quæ venit de Birſtat, & inde ad partem Aquilonis: ſicut illa inciſio Arborum ſeu* LACHUS *in ipſa die facta fuit, usque ad illum monticulum, qui quaſi terminus apparet: & inde per ipſam inciſionem arborum ſive* LACHUM *usque in certum Wisgoz, ubi marcha de Baſinsheim conjungit: quicquid infra illam inciſionem arborum ſeu* LACHUM *ſive diviſionem usque ad marcham de Baſinsheim - - - Omnia & ex omnibus totum & ad integrum ad jam dictum monaſterium ſive ad ſanctum Nazarium a die præſente donamus.* Inde compoſita,

Lachbuocha, fagus inciſione corticis vel trunci notata. HENRICUS II. Imp. in Donatione quadam an. 1012. apud Freherum in Orig. Palat. pag. 184. *Usque ad arborem* LACHBUOCHA *dictam.* Ubi FREHERUS in margine Diplomatis *lachbuocha* interpretatur *fagum terminalem.* Recte. Proprie tamen deſignat id, quod dixi.

Lachbæume, arbores terminales, proprie inciſæ. Vocem ſiſtit POLYCARPUS LEYSERUS in Commentatione *de Lachis Loubæ* pag. 7. hisce verbis: *Erat veteribus inprimis in locis arboribus conſitis uſitatum limites ad certas arbores conſtituere, notamque arboribus inciſione quadam imprimere, quod hodieque ſolenne eſt. Hinc Saxones ejusmodi in confiniis poſitas arbores ſive inciſæ ſint ſive ſecus* LACH-BÆUME, *id eſt,* GRENTZ-BÆUME *appellant.*

De hac veterum arbores ſignandi conſuetudine limitum cauſa, vide pluribus agentem CANGIUM in *Arbor finalis.* Inde eſt, quod *Lahum* ſæpe abſolute ponitur pro termino agrorum vel ſigno terminali, ob illam, quam dixi, inciſuram. TRADITIONES FULDENSES Lib. 2. cap. 47. *Exinde in album fontem, & ſic per noſtra ſigna (id eſt,* LAHA) *in Windimonſeo.* ANNALES ISENACENSES PAULINI pag. 9. *Notum eſſe volumus* (verba ſunt Cuonradi Imp. in Diplomate anni 1039.) *qualiter Nos Ludovico Comiti villam Altinberc & novalia prope hinc & inde adjacentia libere perfruenda fecimus, quæ his* LACHIS *& terminis concluduntur.* Et mox pag. 10. *Omnia quæ his* LACHIS *& terminis circumdata ſunt.* Hæc prolixius proſequenda fuerant ob ſiniſtras vocis explicationes, quas ſummi Juris publici interpretes nunc & olim attulerunt. SPELMANNO (quem ſequitur Cangius) *lachus* idem eſt quod Germanis *laeghe,* hoc eſt, ut ait, *ſignum, poſitio, poſitura.* Neſcio quos intelligat Germanos. Nam Belgis *lage* ſeriem & ordinem rerum, nobis ſitum, neutris *ſignum* denotat. SCHILTERUS *lach* interpretatur legem, quæ priſcis *lage.* Hinc *lach-buche* ipſi eſt fagus, quæ quaſi legem dat vicinis de confinibus, in Gloſſ. pag. 525. LEYSERO *lachus* ſignificat *terminum* vel *limitem.* Quod ſenſu ſecundario verum, primario falſum. Nam *lach* proprie eſt *inciſio* cujuscunque rei, & per *inciſionem* a Charta Chronici Laurishamenſis diſerte & aliquoties explicatur. Neque ab hac vocis proprietate nobis diſcedendum eſt, quia in Scandia & Græcia multas ſibi habet ſimiles. VEREL. in Ind.

in Ind. *lag* ictus, percuſſio, *laga* transfigere, perfodere telo, *leggia* icere, gladio vel lancea perfodere. Græcis λακὶς rima, fiſſura, λακίζω findo, ſcindo. Nobis verbum periit. Sed qualecunque fuerit, forte fuit faceſſens a *lechen* hiare. Quid enim eſt incidere, icere, findere, perforare, quam facere ut hiet?

LACHE, collectio aquæ, major vel minor, a *lechen* fluere, quaſi confluxus.

LACHE, collectio aquæ profluentis inprimis pluviæ & lutoſæ. VEREL. in Ind. *laka* ſtillicidium, *laka* vel *blaka*, nivium liquefactio.

LACHE, collectio aquæ ſtagnantis, alias palus vel ſtagnum. Utitur Luth. Ezech. XLVII. II. Inde *kot-lache* volutabrum. Eadem res Latinis dicitur *lacuna*, Armor. *laguen*, Hibern. *lag*, Angloſax. *luh*, *laca*, Angl. *lake*.

LACHE, ſtagnum ingens & navigabile. Cambris *llwch*, Angl. *lake*, Gall. *lac*, Lat. *lacus*. Vox Lat. non opus habet nova etymologia, ut ex ſcala ſignificationum patet; dedit tamen, neſcio an ſatis bonam, ISIDORUS Lib. XIII. Orig. cap. 19. LACUS *ſtat in loco, nec profluit, & dictus eſt* LACUS, *quaſi aquæ locus*. Germanis obſoleſcit.

LACHEN, ridere, *læchlen* ſubridere, parum ridere, *gelæchter* riſus effuſior. Gothis *hlahjan* eſt ridere, ut patet ex particip. *hlahjandans* ridentes, Luc. VI. 25. Idem Angloſaxonibus *hliban*, *hlibian*, Franc. *lahhan*, Alaman. *hlahhan*. TATIANUS cap. XXIII. 3. *wé ju thie nu lahhet*, væ vobis qui nunc ridetis. Belgis & Præcop. *lachen*, Island. *hlæja*, Angl. *laugh*, Dan. & Suec. *lee*. Quibus convenit Heb. *laag* riſus, *lagag* irriſit. Græcis γελᾷν eſt ridere. In quo verbo ſunt literæ, ex quibus fieri poteſt *lagen*, quod multi tanquam factum arripiunt. Alii omnia a ſono, quem ridentes edunt, ficta opinantur.

LACHS, ſalmo. Angloſax. *leax*, *læx*, *lex*. Gloſſ. Ælf. eſocius vel ſalmo *lex*. Græcis σάλαγξ eſt bonus piſcis.

LACHTER, orgyia. V. *klafter*.

LACK, color rubeus, *florentiner lack* rubrum florentinum. Ab Italico *lacca*, & hoc ab Arabico *lach*, judice SCALIGERO apud FERRARIUM. Confer MARTINIUM in voce *lacca*.

LAD, terra, fundus, ſolum. Hodie quidem dicimus *land* cum vetuſtiſſimis Dialectis: ſed *lad* antiquius eſt, & proprie ſignificat terram ſorte diviſam, poſtea omnem terram, publicam & privatam, ut oſtendi in *los* fundus. Huc videntur ſpectare ex lingua Angloſaxonica,

lad-man, dux, proprie dominus vel præſes territorii.

ladſcipe, ducatus, proprie regio vel provincia.

hlaford, dominus, proprie *lad-ward* præſes provinciæ, brevitate Anglicana *Lord*, & hinc fortaſſe etiam *Lady* domina, nova & vitioſiore brevitate pro *hlafordy*.

LADE, arca, ciſta, theca, *lædlein*, loculamentum. A Gr. κλείδειν claudere. Et ideo rectius ſcribitur *hlade*, quia K. tranſiit in H. Confer *lid* opertorium.

LADEN, verbum ſubſtantivatum a Græco κλείδειν; & hinc ſignificat, quantum poteſt, *locum clauſum* & *medium claudendi*. Ad priorem claſſem ſpectat, *laden* officina, taberna, *buchladen* taberna libraria, *kramladen* taberna mercatoria, *ladenflügel* clauſtra, alæ quibus taberna clauditur: Ad poſteriorem, *laden* valva, repagulum, *fenſterladen* valvæ feneſtrarum.

LADEN, congerere, cumulare. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *hladan*, *hladian* congerere. VERELIUS in Ind. *hlada* conſtruere, aggerare. Inde Suecis *lada* horreum, granarium, locus ubi fruges congeruntur. Germanos ex vetuſtiſſima Celtarum lingua hoc verbum accepiſſe, veriſimile puto. Sic enim lego in Gloſſario Wallico WOTTONI: *cludo* vehere, coacervare, *cludair* cremiorum ſtrues. Scriptura Saxonica *hladan*, quæ K. mutavit in H. huic conjecturæ favet.

LADEN, haurire. Senſus ab aridis ad liquida extenſus. Angloſaxonibus ut ſupra. Evang. Angloſax. Joh. II. 8. *hladath nu*, *and berath thære drihte ealdre*, haurite nunc, & ferte architriclino. Veteres inde derivant *lid* potus & poculum, *hladung* hauſtus: recentiores *laſe* urceus, *ladung* hauſtus, quod de nimio meri potu dicitur.

LADEN, onerare. Island. *hlada*, Suec. *ladda*, Belg. *laaden*, Angl. *load*. Senſus a matre ad filiam translatus. Nam qui congerunt, gravant. Et quemadmodum ex partibus cumulatis augetur pondus totius: ita ex multis ponderibus excreſcit onus. Angloſaxones eundem ſenſum agnoſcere, teſtantur Lexicographi. Similia occurrunt apud Francos. Gloſſ. Pez. onuſtum *giladanen*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXIV. 59.

In ſih ſelbon ana ruah
Luadun mihilan fluah.
In ſe ipſos temere
Onus transferebant ingentis maledictionis.

A ſimplici fiunt, *beladen* gravare, *überladen* prægravare, *entladen* exonerare, & ſimilia, quæ nullam habent difficultatem. Præcipua derivata ſunt, apud Angloſaxones *hlade* onus, ſarcina, quod cuſtodiunt Angli in *load*; apud Germanos *ladung* quantum oneris una vectura ſive navis ſive vehiculi transportari poteſt.

LADEN, implere, ſtipare. Hinc *plenum* in Gloſſis Pezianis exponitur *giladanen*. Hodie utimur in re tormentaria. Inde Belgis *laad-kruit* pulvis pyrius, Germanis *lad-ſtock* obturandi inſtrumentum, a *ſtock* bacillus.

LADEN, vocare. Gothis *lathon*, Franc. & Alam. *ladon*. Gloſſ. Keron. vocavit *ladoot*, evocatio *ladungu*. Evang. Goth. Marc. II. 17. *ni quam lathon uswaurhtans*, non veni vocare juſtos. Hinc Eccleſia Francis dicitur *ladhunga*, quaſi convocatio, in Symbolo Apoſtolico apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 66. Quibus convenit Gr. κληθεὶς vocatus.

tus. Hic primus verbi ſenſus, nec aliunde quam a Celtis oriundus, quibus *llais* vox, teſte Boxhornio in Lex. Ant. Brit. S. & T permutantur in Dialectis, perinde ut T. & D. Simile verbum a voce formatum vide in *kleiben* vocare.

LADEN, invitare, vocare ad cibum, colloquium, vel alterius rei communionem. Gloſſ. Keron. invitantis *keladunter*. Similiter in Evang. Angloſax. Joh. II. 2. *gelathode* ſunt invitati. Inde *einladung* invitatio.

LADEN, purgare, mundare. Vetus Saxonicum. SOMNER. in Dict. AS. *ladian* purgare, *ladung* purgatio. Verba purgandi ſolent deſumi ab aqua, ut oſtendi in *waſchen* & *fegen*. Hinc nullus dubito, quin *laden* idem ſit ac maculas humido eluere, a Cambrico *llaith* humidus, liquidus.

LADEN, ſenſu forenſi & metaphorico eſt *crimen eluere*, & Angloſaxonibus dicitur *ladian*, Latino-Barbaris *ladare*. Inde *lada* ſtylo medii ævi eſt purgatio legalis, qua quis ſe liberat a crimine objecto. Eſtque vox omnibus *Ordaliis* communis. SPELMANNUS in voce LADA: *Hujus ſpecies ſunt omnia Ordalia, ſcil. examen per ferrum candens, aquam calidam, aquam frigidam, judicium crucis, & euchariſticum, gorsnet, duellum* &c. CANGIUS vocem male deducit a Lat. *lex*.

LADUNKEL, *ladünkel*, vulgo exponitur arrogantia. Proprie autem eſt deceptio ſui ipſius per anticipatam, ſed erroneam opinionem, oriturque a *dünkel* opinio, & obſoleto *la* fraus. VERELIUS in Ind. *læ* Islandis fraus, dolus, *lætraudur* fraudis neſcius, *læviſi* prudentia dolo temperata. Alii ſcribunt *laſsdünkel*, derivantque a *laſſen-dunken* præſumere. Cui etymologiæ favet Dialectus Belgica, in qua *laat-dunkend* eſt arrogans, nimia de ſe præſumens.

LÆGEL, lagena. V. *legel*.

LÆKEN, *lecken*, ſaltare, exultare. Gothice *laikan* Luc. VI. 23. *faginod in jainamma daga jah laikod*, gaudete in illa die & exſultate. Verbum a Gothis relictum adhibet Luth. Eſa. XXXV. 6. & Ambroſ. LOBWASSER Pſ. XXIX. 3. Fluxit autem appellatio a crure vel tibia, quæ inter ſaltandum levatur, & Anglis dicitur *leg*, Scandis *lægg*, Islandis *leggr*, Italis *lacca*. Græcis λὰξ eſt pedibus, πὺξ καὶ λὰξ manibus pedibusque, λακτίζειν ſaltare. Hodie ſuperat in *froloken* exſultare præ lætitia, quod inepte deducitur a *locken* allicere, etiamſi hæc etymologia celebrem habeat auctorem.

LÆKEN, *lecken*, currere. Ex eodem fonte, quia jactatis in altum cruribus curritur. Uſus eſt LUTHERUS hoc ſenſu in quibusdam locis Prophetæ JEREMIÆ exprimendis, quæ vero nunc vitiata ſunt a typographis. Bohemi inde habent *lehky* levis, celer, Germani *lakei* curſor, quod vide.

LÆKEN, *lecken*, recalcitrare. Ex eodem fonte, quia recalcitrantes crura ſurſum retrorſumque movent. Utitur hoc ſenſu Luth. Ezech. XXXIV. 21. Act. IX. 5. Græci eodem ſenſu dicunt λακτίζειν. SKINNERUS in Etymologico Anglicano: *leg* crus, tibia, unde fluxit Teut. *lecken* calcitrare, cujus mater nomen *leck* pro crure obſolevit. Hodie dicimus *hinten aus-ſchlagen*.

LÆR, liber, ſolutus. Idem quod *los*, ob literarum R. & S. frequentem permutationem. Hinc OTFRIDO *irlaren* & *irloſen* promiſcue ponitur pro liberare, e. g. Lib. V. cap. IX. 61.

Uuir uuantun thes giuuiſſo,
Thoh iz ni uuurti leidor ſo,
Er unſih ſcolti irlaren
Ther managfaltan uueuuen.
Nos certe ſperabamus,
Quamvis proh dolor aliter evenerit,
Quod nos ſit liberaturus
A multiplici luctu.

LÆR, vacuus, iners, *læren*, *auslæren* evacuare. Gloſſ. Schilt. pag. 529. *lar* vacuus, *lara unde hungerga ſala* anima inanis & eſuriens. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gelær* vacuus, inanis, *lærneſſe* vacuitas. Cuncta a *lieren* perdere, amittere, privari, quia inanis eſt deſtitutus. Metaphorice dicitur de tenui. Inde Belgis *laare melk* lac tenue & pinguedinis expers. Confer *los* vacuus, quod reliquis cognatum.

LÆSSIG, remiſſus. V. *laſſen* remittere laborem.

LÆSTER, lanio ſuburbanus in Miſnia, qui, etiamſi ſit extra tribum reliquorum in oppidis, licentia tamen gaudet, carnes venum exponendi, & in nulla re differt ab oppidano, ne nomine quidem, ſi etymon ſpectes. Nam *ſchlæchter* vi appellationis eſt percusſor pecoris, & talis etiam eſt *læſter*, ſi nomen ejus ducatur a veteri Scandico *lioſta* cædere, percutere. VERELIUS in Ind. *lioſta* cædere, percutere, *liſta* idem quod *lioſta*, jaculo vel telo percutere, *affleſtir* reliquiæ pecoris a feris laniati. Aliam etymologiam vide infra in *letzen* ſcindere. Sunt, qui illos non *læſter*, ſed *læſterer* vocant, ducta origine a *læſtern* vitioſe ſcindere, quia carnes aliter diſſecant quam oppidani. Et hi, quantum in ipſis eſt, vocabulo alias haud probroſo maculam alliniunt.

LÆSTERN, calumniari. Angloſax. *leahtrian*, Francis *laſtron*. Gloſſ. Pez. infamare *laſtron*, calumniantur *laſtront*. ECCARDO eſt frequentativum a *letzen* ſcindere, quia calumniari eſt lingua diſcindere, conviciis proſcindere, in not. ad L. Sal. pag. 91. At ſecundum STADENIUM *læſtern* eſt a *laſter* vitium, in Voc. Bibl. pag. 385. Quod obvium & magis probabile, quia calumnia in omnibus linguis a crimine objecto nomen ducit. Sic Latinis a *crimen* fit *criminari*, a *vitium convitiari*, Græcis a λάϑη probrum λαϑαίνειν exprobrare, Angloſaxonibus a *leahtor* culpa *leahtrian* culpare. Allegorice dicitur de quavis re quæ vitio afficitur.

LÆTI, *leti*, milites Barbari, a Romanis in ſolum vacuum recepti. Dicitur inprimis de

de FRANCIS, aliiſque populis Germanicis, Sæculo IV. in ſolitudines Galliæ juſſu Imperatorum Rom. traductis, ut, quæ prius ipſi deprædando vaſtaverant loca, nunc culta redderent ſerviendo, vel defenderent arma pro Romanis portando. Squalorem Galliæ, & Francos ad culturam ſolitudinum receptos ſæpe memorant Panegyrici Veteres, laudantque Imperatores, quod arva jacentia colonis diſtribuiſſent. Dederunt autem, ut dediſſe viderentur, Germanis terras illas ſæpe invitis Romanis occupantibus. EUMENIUS Paneg. IV. cap. 21. *Tuo Maximiane Auguſte nutu, Nerviorum & Trevirorum arva jacentia*, LÆTUS *poſtliminio & receptus in Leges* FRANCUS *excoluit.* Memorant & receptorum militiam. Notitia Imp. Occid. PANCIROLLI: *Præfectus Lætorum Teutonicianorum. Præfectus Lætorum Batavorum. Præfectus Lætorum Gentilium Suevorum. Præfectus Lætorum Francorum.* Eorum ſcil. quos Romani ex his gentibus in ſolum Galliæ receptos militiæ adſcripſerant. Nomen ex lingua veteri Gallica ſive Antiquo-Britannica deſumptum eſſe, & proprie *hoſpitem* ſignificare, fidem faciunt multa vocabula apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. & præcipue ſequentia: *lletty* hoſpitium, *llettywr* hoſpes, *llydaw* Armorica. Latine ſcribentes LETAVIAM vocant. Sic autem dicitur, non tanquam regio litoralis, ut ill. LEIBNITIO in Gloſſario Celtico viſum; ſed tanquam terra hoſpita, quod Britanni a Saxonibus pulſi ibi conſediſſent. Imo etiam LINDAW ad lacum Brigantinum ſic dici videtur, quod ab initio eſſet *Lætorum colonia.* Nam voces Celticæ in ore Germanico ſæpe patiuntur epentheſin. Idque apud peritos nullam habet difficultatem. Atque hinc porro patet, quid ſit *Terra lætica* in Codice Theodoſiano, nempe terra ab exteris gentibus occupata, & ſervitio militari obnoxia. A quo Romanorum inſtituto poſtea FEUDORUM originem fluxiſſe, multi arbitrantur. De *Coloniis Lætorum* vide plura apud TILLEMONTIUM Hiſt. Imp. Lib. 4. Part. 1. Art. 8. nec non apud CANGIUM in voce *Leti.* Differunt autem *læti* a *litis*, quamvis a CANGIO confuſi. *Læti* ſunt homines liberi, *Liti* ſervi, ob vilitatem a militia excluſi. Differunt etiam a *leudis* vel *leodibus*, qui milites quidem erant & vaſalli, ſed indigenæ, non hoſpites.

LAFFEN, lambere. V. *labben.*

LAFTER, orgyia. V. *klafter.*

LAGE, vox valde æquivoca, quæ in ſignificando ſequitur natales ſuos. Oritur autem ex diverſis parentibus. Sic a *ligen* jacere, fit *lage* ſitus, locus, ſedes, *ablage* diſtantia, intervallum, *niderlage* locus ubi merces deponuntur, emporium, & jus emporii. A *legen* ponere, fit *anlage*, *auflage* impoſitio, *beilage* depoſitum, pignus, & documentum inſertum. A *legen* offerre, fit *lage* oblatio, *gelag* ſymbolum, collecta convivantium, *verlag* impenſæ, *auslage*, *einlage* prænumeratio pecuniæ, *gegenlage* donum mutuum in contrahendis ſponſalibus, & quodvis æquivalens in aliis contractibus, *zulage* augmentum ſalarii vel alterius rei. A *legen* locare, collocare, fit *auslage* productio pomœrii, tecti, ædificii. A *legen* conſtituere, fit *lage* lex, ſtatutum, conſtitutio. A *legen* proſternere, fit *niderlage* clades. A *lagen* inſidiari fit *lage* inſidiæ. Et ſic alia ab aliis. Nos miſſis iis quæ recentiora ſunt, vetuſtiora tantum conſiderabimus.

LAGE, ſitus, locus, ſedes, campus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *lle* locus, *lech* ſedes. SOMNER. in Dict. Angloſax. *lege, leag, leah* locus, campus, paſcuum. Gloſſ. Ælf. quernum *acleac.* Lege quercetum. BENSON. in Voc. Angloſax. *ac-lea* quercuum campus. Quod SCHILTERUS perperam convertit in *aichel-au.* Eſt enim, ſicut optime a SPELMANNO monitum, ab *ac* quercus, & *lea*, *lega* locus, campus. Anglis *lea*, *ley*, *lée* etiamnum locum denotat. Quibus conſonat Lat. *locus.* Cuncta a *ligen* jacere.

LAGE, oblatio. V. *legen* offerre.

LAGE, lex. Vetus Saxonicum, ſed varie enunciatum. Angloſaxonibus *lah*, *laga*, *lauge*, Islandis *lag*, *laug*, *log*, Suecis *lagh*, Danis *low*, Anglis *law*, Latino-Barbaris *laga.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *laga* lex, *lah-breca* transgreſſor legis, *lah-man*, *lah-wita* legiſta, legiſperitus, juriſperitus, *lah-slite* legis violatio, *ut-laga*, *ut-lah* exlex, exul, extorris, proſcriptus, relegatus, omni legis patrocinio excluſus. Gloſſ. Spelm. *laga* lex, *Seaxen-laga* lex Saxonum, *Mercen-laga* lex Merciorum, *Dene-laga* lex Danorum, *laghslit*, *lahslit* transgreſſio legis, *laugh-lesman* exlex, quem utlagatum vocant, *couteutlaugh*, qui exlegem ſcienter recipit, vel potius notorie proſcriptus, a *cuth* notus, & *utlag* exlex. VEREL. in Ind. *lag* lex, ſtatutum, *laug oc landzrettr* leges & jura regni, *lagabrot* prævaricatio legis, *laugberg* locus publicus ubi judicia peraguntur, *lagdag* dies lege præfinitus, *lagmadr* judex provincialis, legifer, *lagthing* forum vel judicium ordinarium, & alia multa, quæ deſcribere nolo. Quibus ſono & ſignificatu convenit Lat. *lex.* Cuncta a *legen* ponere, ſtatuere, conſtituere, judice STIERNHIELMIO in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 104. Quid enim eſt Lex, niſi ſtatutum vel conſtitutio, ſive ipſius Dei & naturæ, ſive populi ſeipſum obligantis, ſive Principis populum moderantis? Similia derivata vide in *geſetz* lex. Ex eodem fonte ſi cenſeamus Latinam vocem promanaſſe, nec a ſenſu vocis, nec a temporis ratione aberrabimus, cum Scythica vocabula Latinis longe vetuſtiora ſint, & Linguam Latinam multis acceſſibus auxerint. Errabimus autem a veritate, ſi antiquiſſimam Saxonum Linguam, & Germaniæ indigenam, majorem vocabulorum ſuorum partem a nepotibus Romuli accepiſſe exiſtimemus. Quæ ſententia, etiamſi multos habeat fautores, merito erroris damnata eſt a peritioribus, &

& præcipue a FRANCISCO JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 401. ejusque Præfatione pag. 3. nec non ab Abbate PEZRONIO in Antiq. Celticis pag. 101. Vulgo *Lex* a *legendo* derivatur, quod Leges populo ſint prælectæ ad obſervandum, quaſi ante literas inventas nullæ fuiſſent Leges. Quod ſane falſum. Nam Leges ſcriptæ ex conſuetudine deſumptæ ſunt. Conſuetudo autem eſt Lex antiquior, & jus moribus vel conſenſu publico inſtitutum, ac vetuſtate probatum, nec minus veri nominis Lex, quam ſi literis prodita eſſet. Idque alterum Legis nomen (quod ſupra explicavi in *ehe*) perfecte exprimit. Hac Lege nunquam caruiſſe cenſendi ſunt Germani, quamvis adhuc literarum expertes, ob eximiam eorum Remp. a CÆSARE & TACITO tantopere laudatam. Idem de aliis quoque gentibus cenſendum. Defectum literarum ſupplere poterant *præcones*, mandata Principum vel Conciliorum viva voce publicando, & *Sacerdotes*, plebem de patriis moribus inſtruendo, vel etiam *Cantilenæ*. Sed revertamur ad vocem, quæ certe antiquitus dicta eſt de omni Lege, non humana tantum, ſed etiam divina. Quamvis enim *lage* in Verſione Angloſaxonica Matth. XV. 3. 6. ac Marc. VII. 8. 9. traditionem tantum humanam, præcepto divino oppoſitam, ſignificet: in aliis tamen Saxonum monumentis, etiam antiquiſſimis, *æ*, *bebod*, & *lage*, ſunt ſynonyma, & *Lex Dei* promiſcue dicitur *Godes æ*, *Godes bebod*, & *Godes lage*, obſervante MARESCHALLO in not. ad Verſ. Angloſax. pag. 542. Compoſita potiora, quæ extant, jam vidimus. Adde *Bellagines*.

LAGE, inſidiæ. Græc. λόχος, Franc. *laga*, Belg. *laag*, *hinderlaag*, Angl. *lying*, Sax. inf. *laging*. Gloſſ. Pez. tendiculis *laga*, cuniculis *lagun*. REINIKE VOSS Lib. I. Cap. 4.

> *Wo vaken ghynk he umme de muren by nachte,*
> *Un leyde uns* LAGHE *mit groter achte.*

Plura teſtimonia convaſavit ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 40. Refer ad *lagen*, λοχᾶν, inſidias ſtruere. MARTINIUS in voce *ſilva*, ad cognationem Græcæ vocis refert Lat. *lucus*, & Slavonica *lis*, *les*, *las* nemus, ſilva, quia nemora ſunt loca inſidiis apta. Quæ ſi invertas, habes rurſus Gr. ἄλσος nemus. Præcipua compoſita ſunt *weg-lage* & *feld-lage* obſeſſio viarum, apud bonos ſcriptores obvia.

LAGEN, inſidias ſtruere. Græcis λοχᾶν, Francis *lagon*, Anglis *to lye*. NOTKERUS Pſal. XVI. 12. de catulo leonis: *der ferborgen liget unde lagot*, qui jacet abſconſus & inſidiatur. HYMNUS de Paſſione Domini verſ. 3.

> *Gar bald thet er ihn ſagen,*
> *Des Menſchen Sohn verrathen wirdt,*
> *Ans Creutz geſchlagen und ermürdt,*
> *Darauf die Juden lagen.*

Aliæ Editiones legunt *tagen*, aliæ *dachten:* ſed editio Leydenſis an. 1637. qua ego utor, diſerte habet *lagen*, optimo ſenſu, qui vel nullus in cæteris, vel metro non reſpondens. Proprie eſt obſidere viam vel tranſitum, a *lage* locus, campus, nemus. Nam inſidiæ capiuntur ab opportunitate loci. Inde Latino-Barbaris *lacinones* & *lachinones* latrones qui viatoribus inſidias ſtruunt, interprete CANGIO, & *viam lacinam facere* viam publicam infeſtare, in L. Sal. Tit. XXXIV. Vox Latina *laqueus*, & Italica *laccio*, videntur in eodem verbo cum reliquis convenire.

LAGEN, incidere, icere, perforare. Vid. *Lach* inciſura.

LAGER, quatenus derivatur a *ligen* jacere, cubare, ſignificat omnem jacendi locum, & ipſum diſcumbendi actum.

LAGER, emporium, locus ubi merces deponuntur, compoſite *waren-lager*. Gothice *ſiligr*, a *fie* opes, bona, merces. De voce Gothica vide plura in *lager* ultimæ ſignificationis.

LAGER, lectus, cubile. Gloſſ. Pez. cubile *legar*. Gloſſ. Lipſ. *legerſtede* cubilibus. Gothis *ligr* eſt lectus Matth. IX. 6. *nim thana ligr theinana jah gagg*, tolle lectum tuum & vade. HESYCHIO λαγρὸς & λαγρὸν exponitur κραββάτιον, quod eſt genus lecti apud Græcos. Belgis *leger* nonſolum eſt cubile hominis, ſed etiam luſtrum ferarum, interprete JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 235. Qui ſenſus regnat etiam apud Germanos in re venatica. Angloſaxones utuntur compoſito *leger-bedd* pro cubili.

LAGER, caſtra. Hunc ſenſum cel. ECCARDUS refert ad *lagen* inſidiari. Hinc *feld-lager* interpretatur obſeſſionem campi, in not. ad L. Sal. pag. 40. Quod neſcio an ex uſu belli ſit? Nam caſtra, ſi quid video, non ſunt loca inſidiarum, ſed manſiones exercitus, & loca cubandi vel temporaria vel ſtativa. Alii derivant a *legen* diſponere, ut *lager* proprie ſit caſtrametatio. Apud Antiquos nec ſimplex nec compoſitum occurrit.

LAGER, ſepulchrum. BENSON. in Voc. Angloſax. *legere* ſepultura, *leger-ſtow* cœmiterium, locus ſepulturæ. VEREL. in Ind. *legi* ſepulchrum. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus ſepulchrum compoſite *læger-ſtælle* & *lægerſtad* dicitur. Ita etiam *bedd* a loco jacendi transfertur ad ſepulchrum.

LAGER, diſcubitus, *beilager* concubitus. Gloſſ. Pez. concubitus *legar*.

LAGER, concubitus illicitus. Vid. *ligen* fornicari.

LAGER, ægrotatio, *bettlægerig* clinicus, lecto affixus. BENSON. in Voc. Angloſax. *legere* ægrotatio, *leger-fæſt* ægrotans, lecto affixus.

LAGER, quatenus derivatur a *lagen* inſidiari, ſignificare poteſt locum inſidiarum, ſpeluncam latronum, & cubile ferarum. An huc ſpectet vox Gothica *ſiligr* & *filegr*, quod dicitur de ſpelunca latronum Marc. XI. 17. Luc. XIX. 46. dubito. Nam in hoc compoſito

poſito *ſi* videtur denotare pecuniam, opes, bona, merces, quo ſenſu *ſe* & *ſie* occurrunt in Indice VERELII: & *ligr* cubile. Sic ut ſenſus verborum Domini ſecundum Verſionem ULFILÆ ſit: *Domus mea eſt domus orationis, vos autem feciſtis eam Emporium maleficorum.* Confer *vieh* pecunia mortua.

LAGERN, diſcumbere, loco aliquo conſidere, a *lager* cubile. Utitur hoc ſenſu frequenter LUTHERUS in Verſione ſacra. Vide Exod. XIII. 20. Matth. XIV. 19.

LAGERN, obſidere invadendi cauſa. Frequentativum a ſimpliciori *lagen.* Inde *wegelagern* vias obſidere, tranſeuntibus via publica obſtaculum facere, *feldlagern* eadem notione. Utrumque ex obſervatione ECCARDI in not. ad L. Sal. pag. 40. Hodie utimur compoſito *belægern* obſidione cingere.

LAGERN, obſidere tuendi cauſa. Utitur hoc ſenſu Luth. Pſal. XXXIV. 8. *der engel des Herrn lagert ſich umb die her, ſo ihn fürchten.* Ubi NOTKERUS habet *umberinget* circumdat, quod idem.

LAIB, reſiduum, reliquiæ. Græc. λοιπὸν, Gothis *laib* Marc. VIII. 8. Angloſax. *laf*, *belaf*, Francis & Alam. *leib*, & compoſite *aleib*, *zaleib*, Island. *leiff* & *lefvor*, Angl. *leavings*, Suec. *aſlefwor*. Gloſſ. Keron. reliquiæ *zaleibu*, reſtat *zaleibu iſt*. Gloſſ. Lipſ. *aleibon* reliquiæ. Gloſſ. Pez. reſiduum *aleipa*. TATIANUS cap. CCXXXI. 2. *nam tho thia leibba inti gab inan*, tunc accepit reliquias & dedit illis. Refer ad *leiben* manere, relinqui. Hodie ſuperat in numeralibus, quamvis mira brevitate corruptis, *eilf* & *zwelf* undecim & duodecim, quæ vide. Præcipua veterum compoſita ſunt,

lidolaip, hæreditas, bona ab obitu relicta, vox Longobardica, de cujus proprio ſignificatu actum infra in loco.

tot-laib, eadem notione, niſi quod Alamannis recentioribus ſimul *præcipuum* ex capienda hæreditate denotet in Jure provinc. cap. 27. & cap. 369. ſenſu a genere ad ſpeciem reſtricto.

LAIB, panis. Gothis *hlaibs* Luc. IV. 3. & *hlaifs* Joh. VI. 33. Angloſax. *hlaf* ibid. Francis *leib* apud OTFRIDUM Lib. III. cap. VI. 110. cap. VII. 52. 56. Angl. *loaf*, Friſiis *læf*, Finnis *leipa*, Bohem. *chleba*, Sorab. *khiba*, Latino-Barbaris *leibo*, *leibonis*, & diminutive *leibunculus.* Quo ſenſu, non convenit inter Philologos. JUNIO videtur contractum ex Gr. κωλίφιον panis athletarum, a robore membrorum ſic dictus. Aliis videtur origine Germanicum. Et STIERNHIELMIUS quidem derivat a *laben* coagulari, quia panis eſt coagulum ex aqua & farina, & ad cognationem evocat ex Latinis *libum*, *gleba*, *globus*, *clibanus*, id eſt, furnus panarius, & ſimilia. Contra SCHILTERUS refert ad *laben* reficere, recreare, quia panis eſt ſtabilimentum ſtomachi. Aliud etymon vide in *leib.* Poſtea ſenſus a notione generali ad certam panis portionem & figuram tranſlatus eſt. Inde Iſlandis *lef* panis oblongus, Germanis *laib* panis orbicularis major, *laiblein* orbita panis minor.

LAICH, luſus, ſerius & jocoſus, latiſſimo ſenſu. VEREL. in Ind. *leik* ludus ſerius, certamen, pugna, *leikar* ludi, theatra, palæſtrica, venationes, ludi equeſtres, & cætera omnia jucunda & jocoſa, quibus ſe oblectant homines otio & voluptati dediti, *leikmot* conventus ad ludendum, *leiks-madr* homo hilaris, jocoſus. Inde KONIGSHOFIO in Chronico Alſatiæ *urleig* horologium muſicum, & LUTHERO *kegel-leich* luſus cuneorum, apud STADENIUM in Voc. Bibl. pag. 846. ſeq. Refer ad *laichen* ludere.

LAICH, ludus gladiatorius. De hoc ludo vide plura in *ſpilen* ludere gladiis.

LAICH, ſemen genitale piſcium, *froſch-laich* ova ranarum. Proprie eſt luſus venereus. Hinc *leikur* in Indice VERELII exponitur luſus avium & piſcium. Dicitur autem de ſemine per metonymiam, quia inter ludendum effunditur.

LAICHEN, ludere. VEREL. in Ind. *leika* ludere, *leikari* ludiones, muſici, *leikara liod* certa melodia, voce vel inſtrumentis cantanda. Suecis *leeka* etiamnum eſt ludere. Haud dubie a Lat. *ludere*, mutato D. in K. quo mutationis genere nihil frequentius. Et quemadmodum vox Latina de omni luſu, ſerio & jocoſo, muſico & venereo, verbali & reali uſurpatur: Ita *laichen* non ſolum ſignificat fidibus canere, ſed etiam lætitia efferri, & præ lætitia geſtire, jocari, exſultare, imo etiam laſcivire, ut ex ſcala ſignificationum mox patebit.

LAICHEN, jocari, ludere verbis. Inde Gothis *bilaikan* illudere Luc. XIV. 29. & in Indice VERELII *aleika* illudere, contemnere.

LAICHEN, ſalire, exſultare. Evang. Goth. Luc. VI. 23. *faginod in jainamma daga jah laikod*, gaudete in illa die & exultate. Idem ſenſus generatur etiam ex alio fonte, ut dixi in *læken* ſaltare.

LAICHEN, laſcivire, ſemen emittere. Dicitur de piſcibus & ranis, quando verno tempore in venerem ſtimulantur. Proprie eſt ludere, ſalire, exſultare, & dicitur de coitu per metonymiam. Latinis quoque *ſalire* de coitu animalium uſurpatur, quamvis non omnium promiſcue, ſed pedeſtrium tantum, quia ſalire præſupponit pedes. Hinc *laichen* videtur ab initio dictum fuiſſe de animantibus gradientibus tantum, poſtea vero etiam de piſcibus, qui etiamſi pedes non habeant, exſultare tamen videntur. Hodie ſolis piſcibus & ranis hæret, ſed cum aliqua laſciviæ idea. Nam quod veteres modeſtiſſime dixerunt *ludere*, *ſalire*, in ore noſtro contraxit labem, notatque laſcivire & ſemen ejicere.

LAICHEN, ſcortari. Græcis λαικάζειν eſt ſcortari, λαικαςὴς ſcortator, λαικάςρια meretrix, Flandris *lack* venereus, libidinoſus,

 obſer-

obſervante JUNIO in not. ad Willeram. pag. 197.

LAID, *laidig*, vide in *leid*.

LAIST, forma pedis vel calcei. SOMNER. in Dict. Angloſax. *læſt* formula lignea ſutoria, forma pedis lignea, *læſt-wyrhta* caligarius. Oritur a verbo Alamannico, quamvis pridem extincto, *leiſen* imitari. Quid enim eſt illa forma niſi modulus, quem ſutor imitatur, dum ipſa imitatur pedem hominis? Etymon ECCARDI vide in *letzen* ſcindere.

LAIST, veſtigium, forma pedis vel calcei pulveri impreſſa. Cognoſcitur ex compoſito Angloſaxonico *fot-læſt* veſtigium.

LAKEI, curſor, ſervus a pedibus, qui magnis ſaltibus jactisque in aerem calcibus curſum accelerat. Omnino a *læken* currere. Vox a Gothis in Gallia & Hiſpania proſeminata, ubi ejusmodi ſervus dicitur *laquay* & *lacayo*. Fidem rei facit terminatio *ei*, quæ pure Gothica eſt, ut dixi in PROLEGOM. & radix *læken* currere, ſalire, quæ nusquam niſi in Gothico idiomate reperitur. MENAGIUS in Originibus Gallicis a *verna* deducit primo *vernula*, mox *vernulacus* & *vernulacaius*, & detractis prioribus ſyllabis *lacaius*, jucundo quidem, ſed difficili & cerebroſo itinere: Qui, ſi voluiſſet, meliora noſſe poterat e Gloſſario Ulphila-Gothico GEORGII STIERNHIELMII, jam anno ſuperioris Sæculi LXX. Holmiæ typis edito, ubi pag. 105. a Suecico *lacka* currere derivatur *lackay* curſor. Hujus ſynonymum eſt *ein leuffer*, *ein ſpringer*.

LAKEN, ſtratum, & quicquid ad ſedendum aut cubandum ſubſternitur, a *legen* ſternere, collocare. Vox Francis & Alam. unice propria. Gloſſ. Pez. ſtratorium *ſtuollachan*. Gloſſ. Jun. in Obſ. ad Will. pag. 151. *panchlahhan* ſagma, *ſtreuui lachan* ſtratoria. Quibus ſimile Græcum λάχανον textum vimineum quod currui ad ſedendum imponitur, apud HESYCHIUM. Utimur eodem ſenſu hodie, dum lintea cubitoria appellamus *bedd-laken*, & lodicem *leinlaken*, contracte *leilach*.

LAKEN, velum, & omne tegumentum vel operimentum. Gloſſ. Keron. lintea *lahhan*, pallium *lahhan*, palla (altaris) *lachanes*. Gloſſ. Jun. *lachan* ſagum. Apud OTFRIDUM *lachan* dicitur de faſciis quibus B. Virgo puerum Jeſum involvit, nec non de velo Templi. Quæ cum jam cel. SCHILTERO ſint obſervata, repetere nolo. Et huc etiam ſpectant, *lininun lachan* linteamina, & *ſuueizlachan* ſudorium, ex Harm. Evang. TATIANI cap. CCXX. 4. Hodie lintea triclinaria appellamus *tiſch-laken*. Hic ſenſus videtur oriri a *legen* nubere, velare, induere, de quo actum infra.

LAKEN, pannus. Gloſſ. Pez. pannoſi *thihhero*, *lachano giuuatto*. Senſus Belgis fere proprius, iisque qui Belgas imitantur.

LALLEN, corrupte & impedite loqui, ut ſolent pueri. Lat. *lallare*. Inde nomen Deo *Lallo*, qui balbis præeſſe næniis fingitur. Græcis λαλεῖν eſt loqui ſimpliciter.

LAM, mancus, impeditus, ſive defectus ſit in pedibus, ſive in manibus, ſive in lumbis, *læme* paralyſis, *læmen* debilitare, motum impedire, luxando, frangendo, mutilando &c. Cuncta vetuſtatis uſu probata. *Lama* pro claudo extat in Evang. Angloſax. Matth. VIII. 6. ubi interpres Gothicus habet *uslitha*, quaſi delumbis, a *litha* artus. Reliquæ Dialecti utuntur voce Saxonica. Gloſſ. Boxh. *lamer* paralyticus. VEREL. in Ind. *lam* fractus, debilis, *læmming* membrorum confractio, *lemia* frangere, & dicitur etiam de ſcuto quod frangitur. Jus prov. Alam. cap. LX. 4. *hat ain man læmin an ſinen henden oder an bainen*, ſi quis paralyſi manuum aut pedum laboret. Cuncta fortaſſe a Gr. κλώμενος fractus, verbi κλάω frango. Et ideo rectius ſcribitur *hlam*, quia H. eſt cuſtos originis. Ad conſenſum ſpectat, judice CLODIO, Perſicum *lengh* claudus, *lenghiden* claudicare, & *Timour-lengh* Timur claudus, qui vulgo TAMERLANES dicitur. M. & N. paſſim permutantur.

LAMI, rei bene cœptæ infelix exitus, ab ἰαλέμου ᾠδή Jalemi inepti muſici cantilena, judice PEISKERO.

LAMM, agnus, ovis lactens. Lex Salica habet *lem* Tit. IV. 1. Reliqui omnes *lamb*, Gothi, Angloſaxones, Franci, Alamanni, & ex recentioribus Angli & Sueci. TATIANUS cap. XVI. 1. *ſenu Gotes lamp*, ecce agnus Dei. ISIDORUS Cap. IX. 4. *ardot uuolf mit lambu*, habitat lupus cum agno. Quo ſenſu, incertum. JUNIUS derivat a Gr. ἀμνός ejusdem ſignificatus, ope præfixi L. quam etymologiam STIERNHIELMIUS immerito deſpicatur, meliori conjectura deſtitutus. HELVIGIUS a *lambo*, quod ſal libenter lambat. Olim fuit nomen generale, & generi quoque caprino commune, niſi mendum ſit in voce Malebergica *lamp*, quæ pro hædo vel capra ponitur in L. Sal. Tit. V. 1.

LAMPE, lampas, λαμπάς, a λάμπω luceo, & hoc a Scytho-Scandico *liom* lumen, fulgor, quod habet VEREL. in Ind.

LAN, *lon*, *lün*, aqua. Vox Celtica. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *llynn* liquor. VEREL. in Ind. *hlana* liquefacere, *thad hlanar* frigus & gelu reſolvitur. Dicitur de aqua ſtagnante & fluente, & ſuperat hodie in multis fluviorum nominibus, non ſolum apud Britannos, ſed etiam apud nos, manifeſto ſatis indicio, primos Germaniæ incolas Celtice locutos, & nos, qui nomina ab illis relicta non intelligimus, a lingua eorum deſciviſſe. Hujusmodi ſunt,

LAN, *lon*, *lun*, amnis Angliæ, quæ *Lancaſtriam* alluit, & nomen urbi dedit. Lat. *Luna*.

LANE, fluv. Germaniæ ſup. qui poſt longos errores in Rhenum labitur. Gieſſenſes *Lönam* vocant, alii *Lanum*, Scriptores medii Ævi *Loganam*, a *lauge* aqua.

LEINE, fluv. Turingiæ, qui Gotham præterfluit.

LEINE

LEINE, fluv. Saxoniæ inf. qui Hanoveram alluit, Lat. *Lynius*.

Appellative occurrit in nomine illuſtri LÜNEBURG, quod certe non a cultu Lunæ, ſed a ſitu ſic dicitur, velut *Caſtrum ad amnem*, etiamſi amnis ille non *Lüne*, ſed *Ilmenau* appelletur. Nomen provinciale ab urbico eſt. Simile compoſitum eſt *Lancaſtria*, imo etiam *Londinium*.

LAND, terra culta & inculta, ager publicus & privatus, regio parva & magna. Gothis & Angloſaxonibus *land*, Francis & Alam. *lant*, *land*, Belgis, Anglis, & omnibus Septemtrionalibus *land*. JUNIUS, qui Græcas origines ſectari ſolet, nunc a Poetico λαῖον arvum, nunc ab ἄνδηρον ſummitas vel extremitas rerum, deducit. FRISCHIO, qui hanc vocem multis & eruditis obſervationibus locupletavit, *land* in primo & proprio ſignificatu eſt ager incultus, quales ſunt illi a CÆSARE Lib. VI. de B. G. cap. 23. deſcripti: *Hoc proprium virtutis exiſtimant, expulſos agris ſuis finitimos cedere, neque quemquam prope ſe audere conſiſtere.* Hoc ſenſu Gallos Saltus Burdegalenſes etiamnum vocare *Landes de Bourdeaux*, & hunc ſenſum a lumbis humani corporis, qui hodie *lenden*, deſumptum eſſe affirmat: Sic ut *land* proprie ſit latus regionis, limes atque finis, & vaſtitas cultoribus vacua. Italos eandem rem appellare *langhe*, a veteri Theotiſco *lanchon* lumbi, & hunc ſignificatum ſuperare apud Belgas in *langke*, & apud Gallos in *longe*, idem obſervat. Secundum hanc etymologiam vox ſolitudinibus propria adhæſit agris & regionibus, poſtquam ſolitudines coli & in agros converti cœperunt. Idem doctiſſimus auctor tangit quoque controverſiam inter Ducem Sabaudiæ & poſſeſſores *Langarum* in Italia de ſignificatu vocabuli agitatam, & contra contemtores Studii Etymologici ſic concludit: *Dum utraque pars ad etymologiam provocat, eo ipſo hanc nobilem artem in Tribunali collocant, etiamſi res tanti ſit momenti, ut integrum territorium concernat.* Denique & compoſita ſiſtit tam vetera quam nova, quorum numerus, quamvis incredibilis, e Monumentis Angloſaxonicis, Francicis, & Islandicis, multis acceſſionibus augeri poteſt. Aliam vocis originationem propinat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 383. *Land*, inquit, eſt ab *aa* aqua. Ante *A*. ponitur L. litera liquida, & eſt *la* aqua. Poſt *la* in fine additur D. & fit *lad* ſolum, Dialecto Islandica. Sed dum aquam ex aqua producit, nunquam efficit terram, niſi in litera D. ſit vis mirifica. Nos in voce *land* duos ſignificatus diſtinguimus, *ſoli* & *ſoli ſterilis*. Illud Islandis vocatur *lad*: hoc Germanis *led*, ut oſtendi in loco. Ab utroque prodiit *land* per epentheſin: ſed ſignificatu adeo diverſo, ut præter ſonum nihil commune habeant. Nam *land* a *lad* eſt fundus, primo quidem hæreditarius & forte diviſus, poſtea omne ſolum. Contra *land* a *led* eſt terra ſterilis. Prior ſignificatus eſt antiquisſimus, & ex Monumentis Gothicis & Angloſaxonicis manifeſtus: alter recentior & ſero natus, eoque ad etymologiam prioris ineptus. De voce Islandica *lad* vide plura in loco.

Compoſita Angloſaxonica
apud Somner. & Benſonium.

land-boc, charta, codicillus, inſtrumentum donationis, quo quis prædio cedit.
land-ferde, iter terreſtre, expeditio terreſtris.
land-folc, provinciales, populares.
land-gemærc, termini, fines.
land-leas, ſine fundo.
land-leod, provinciales, gens, populus.
land-man, terrigena.
land-riht, jus municipale.
land-ſcype, regio, plaga, tractus.
land-ſocn, transmigratio, & regionis habitandi gratia inveſtigatio.
in-land, terra dominica, fundus domini proprius, ipſius uſibus reſervatus, nec fructuariis elocatus.
in-lenda, indigena, incola.
in-landiſc, eadem notione.
un-land-agend, fundo carens.

Comp. Franc. & Alam.

lantchuninga, reges terræ. NOTKER. Pſ. II. 2.
lantſceffi provincia. In Gloſſ. Keron.
lantderi latro, prædator provinciæ, apud TATIAN. Cap. CXCIX. 8. vide *zeren* ſpoliare.
lantuualton, proceres terræ, apud OTFRID. Lib. I. Cap. XXVII. 18.
lantliut, populus provinciæ, apud eundem Lib. I. Cap. IX. 6.
lantheirrin, principes, domini territorii. Rhythmus de S. Annone §. 29.

Compoſita Sueo-Gothica
apud Verel. in Ind.

landbur, colonus, conductor fundi.
landeida, ſolitudo, deſolatio.
landflotti, exul, erro.
landganga, defenſio provinciæ.
landzmenn, cives, ruſtici, coloni.
landrad, proditio.
landſeti, colonus.
landzſtiorn, adminiſtratio regni.
landvettir, genii regionum, & alia innumera.

Compoſita hodierna aut nullo egent interprete, aut alibi recurrent.

LAND, patria. Pollet hoc ſignificatu in quam plurimis compoſitis, cujusmodi ſunt,

land-eve, lex patria. Vox Malebergica in Lege Sal. Tit. XIX. 1. Tit. XXI. 1. ſed a librariis male habita.
lantweri, defenſio patriæ, invaſio regni. Rationem utriusque ſignificatus vide in *wer* bellum.
RUGILANT, patria Rugiorum. AIMOINIUS Lib. II. cap. 13. RUGILANT *latine patria Rugorum dicitur. Nam* LANT *lingua*

lingua Germanorum, patria dicitur lingua Latinorum. P. DIACONUS Lib. I. de Geſtis Long. cap. 19. RUGILAND, *quæ Latino eloquio Rugorum patria dicitur.*

Utimur eodem ſenſu, quoties cives noſtros *landsleute* appellamus.

LAND, in nominibus propriis veterum varia ſignificat, (1.) patriam, (2.) fundos & agros, (3.) popularem. De primo & ſecundo ſignificatu jam vidimus. Tertium exhibet VERELIUS in Ind. *landi* noſtras, vel hujus terræ incola, *hans landi* popularis ejus. Angloſaxones eodem ſenſu dixiſſe *lenda*, videtur colligi poſſe ex compoſito *in-lenda* indigena, incola. Idem judico de Francis ex compoſito *gelende*, quod in Gloſſ. Lipſ. exponitur *accola.* His poſitis & conceſsis, nomina propria, quæ vel apud Scriptores Francos, vel in Indice GOLDASTI Alamannico reperiuntur, ita interpretor.

LANDERICUS, dives fundis, aut, ſi mavis, popularis potens. Major domus ſub Chilperico I.

LANDFRIDUS, defenſor patriæ, non *pax regionis.* Plura ejusdem indolis compoſita vide in *frieden* tueri.

LANTPRECHT, popularis clarus. Dicitur & *Landbert.* Similia vide in *brecht* clarus.

LAMBERTUS, eadem notione qua *Landbertus*, & ex illo vitiatum.

LANDPOLD, popularis fortis & audax.

LANDENULPHUS, *Landulfus*, *Landolfus*, auxiliator popularium.

LANDWEIN, amicus patriæ, vel bellator patriæ. Utrumque enim ſignificare poteſt. Vide *win* & *winne.*

Et huc etiam referri debent nomina, in quibus *land* ultimum locum occupat. Ut ſunt,

ROLANDUS, popularis illuſtris, Caroli M. ex ſorore nepos, ab Angloſaxonico *rof* clarus, quod in ore Francico ex pigritia pronunciantium tranſit in *ro.* Qui *pacem regionis* hic obtrudunt, nihil antiquum ſapiunt, & artificium veterum in condendis Nominibus, quantum in ipſis eſt, ad nugas & ineptias reducunt. Hominem appellare *pacem* Græculo forte aut Judæo licebit, Germano non licet.

HONILEND, popularis fortis & ſtrenuus. Similia vide in *kün* audax.

ADALLANT, popularis nobilis.

BERTLAND, ead. notione qua *Landbert*, quamvis alio compoſitionis ordine.

LAND, populus. Dictio metonymica, a terra ad populum, qui terram incolit, translata, ſed valde antiqua. Utitur enim Codex Arg. Marc. I. 5. *uſiddjedun du imma alla Judaia land*, exivit ad eum omnis Judææ populus. Ubi TATIANUS habet *lantſcaf* Cap. XIII. 12. LUTHERUS *land.* Quod non de regione, ſed populo regionem inhabitante intelligendum eſſe, res ipſa docet. Hodie eodem ſenſu utimur non ſolum in compoſitis, *Lands-ſitten*, *Lands-brauch*, *Lands-ſprache*, & ſimilibus, ſed etiam extra compoſitionem in vulgatis loquendi formulis, *das Land hat bewilliget*, *das Land hat beſchloſſen*, *das Land hat gehuldiget* &c.

LAND, planities inculta. V. *led.*

LANDEN, *lænden*, appellere. VEREL. in Ind. *lenda* ex alto terram vel portum ſubire, *lendaſtad* ſtatio ad quam cymba appellitur.

LAND-GERICHT, judicium provinciale. Occurrit in charta Friderici II. Imp. an. 1215. apud CANGIUM, ubi tamen vitioſe ſcribitur *Langericht.*

LAND-GRAF, comes provinciæ, ſic appellatus, quod extra palatium Regis in provincia munus ſuum exerceret. Latino-Barbaris *Landgravius.* Differt a Comite palatino, qui intra palatium officio ſuo fungitur, & ideo *pfalz-grav* dicitur. Differt etiam a *Marcgravio*, qui finibus imperii præeſt, non mediterraneo. Marchiones prius auditos eſſe in Hiſtoria, Landgravios ſerius, nec ante Sæculum XI. inter omnes convenit.

LAND-SASSEN, omnes regionis cultores, advenæ & indigenæ, id eſt, ſive de territorio ſint, ſive in territorio tantum, potiori tamen jure ii, qui cæteris ampliores habent poſſeſsiones. Alamannis in Jure provinciali *lant-ſazzen*, Latino-Barbaris *Lancetæ* apud SPELMANNUM. Vide ſimplex.

LAND-SIDLER, conductores, clientes, qui nullas habent terras nec ſedes, niſi precarias, quibus terra aliena pro ſedili eſt, & inde nomen a *ſidel* ſedes, & *land* prædium, fundus, ager. Franci *lantſidilon* vocant. Eſt enim vetus nomen, inde a tempore Francorum ad nos delatum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. II. 41.

Er quam ſos er ſcolta,
Ioh uuiſota thoh er uuolta,
In eigan ioh in erbi,
Thaz lag al umbitherbi,
Thie ſine lantſidilon
Sie datun ſo ih thir redinon.

Senſus eſt, Dominum veniſſe in hæreditatem ſuam, ſed clientes & fiduciarios bonorum ſuorum poſſeſſores illum non recepiſſe. SCHILTERUS *lantſidilon* interpretatur *provinciales.* Neſcio an ſatis appoſite. Nam in hoc compoſito *land* non videtur agrum publicum, ſed privatum denotare.

LAND-STORZER, *land-ſtörzer.* V. *ſtörzer.*

LAND-STREICHER, erro. V. *ſtreichen* vagari.

LAND-STREINER, erro. V. *ſtreiner.*

LAND-STURER, *land-ſtürer* erro. Vide *ſtüren* vertere.

LAND-SUCHUNG, migratio gentium. Angloſax. *land-ſocn.* Vox antiqua, & judice FRISCHIO digna, quæ uſui hodierno reſtitua-

ſtituatur. Vide *ſuchen* quærere occupandi cauſa.

LAND-WERE, munitio finium. Refer ad *weren* tueri. Differt a Francico *lantweri*, de quo paulo ante in *land* patria.

LANG, porrectus, continuus. Lat. *longus*, Goth. *lagg*, quod pronunciatur ut *lang*, Angloſax. *lang*, *læng*, *long*, Franc. & Alaman. *lang*, *lanc*, Angl. *long*, Scand. *lang*. Non a *lancea* vel *linea*, ut quidam ineptiunt, ſed a *langen* trahere, quaſi protractus, quem ſignificatum ex antiquis mox oſtendam. Dicitur (1.) de extenſione. Gloſſ. Keron. prolixiores *lengirun*. VEREL. in Ind. *langskip* navis longa. (2.) de tempore vel mora. Gloſſ. Keron. tam diu *ſo lango*. VEREL. in Ind. *langlifr* macrobius, longævus, *langlifi* vita longa, *langviſt* commoratio diuturna. Inde *lang-wierig* diuturnus.

LANG, totus, integer. Gloſſ. Keron. ex integro *alonges*, *er alongi*. Gloſſ. Pez. totum *alangaz*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XII. 42. de matre Domini: *bar ſi mit iro lidin alangen*, peperit membris ſuis integris. Puta iis, quæ ad partum a natura deſtinata ſunt. Apud eundem *alanga* dicitur de toga Domini, quam milites *integram* ſervare ſtudebant, Lib. IV. Cap. XXVIII. 32. Dictio figurata, qua *longus* ponitur pro *non-interruptus*, quia integrum continuo ſimile eſt. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *all along* eſt tota vita. Hinc porro Angloſaxonibus *allinga* & *allunga* eſt omnino. Quem ſenſum etiam agnoſcunt Islandi. VEREL. in Ind. *allungis* omnino. Poſtea etiam dici cœpit de integritate morali. Sic B. Virgo OTFRIDO vocatur *alangera muater* mater integra, Lib. V. Cap. XII. 55. Cuncta apud nos extincta.

LANG, tardus, lentus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *lang* piger, tardus. A *langen* trahere, quia tardi moram trahunt. Inde compoſita,

- *langſam*, tardus, diuturnus. Angloſax. *lang ſum*. Reliqui in fine habent *ſam*. Gloſſ. Keron. diuturna *lancſameru*. De term. *ſam* vide PROLEG.
- *langmut*, longanimitas. Angloſax. *langmodneſſe*. A *lang* tardus, & *mut* ira, quaſi tardus iraſci.

LANGEN, *lengen*, trahere. Gloſſ. Pez. trahit is *lengit*, protraxit *gilancta*. BENSON. in Voc. Angloſax. *gelængan* protrahere, *gelengd* protractus. Ab initio videntur dixiſſe *locken*, ab ἕλκω traho, poſtea *langen* per epentheſin. Inde

- Francis *lang* plauſtrum, quia trahitur. Gloſſ. Pez. vinculum plauſtri *languuid*. Saxonibus temo etiamnum *langholz* dicitur, quaſi lignum plauſtri.
- Germanis *lang* longus & tardus, quia longus eſt protractus, & tardus moram trahit, *belangen* trahere in forum, accuſare.

LANGEN, expetere, deſiderare. SOMNER. loc. cit. *længian* percupere, deſiderare, exſpectare. NOTKERUS Pſal. V. 2. *chit diu dia des erbes langet*, dicit illa quæ hæreditatem deſiderat. Locum cum pluribus aliis obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Oritur, non a *lang* longus, ſed a verbo præcedenti, & proprie eſt *trahere* vel *trahi*, ſenſu a trahentibus deſumpto, quia deſideria trahunt, & deſiderantes trahuntur in rem, eamque vicisſim attrahunt. Utrumque ſane habet ſuos funiculos, & deſiderium, quo trahimus trahimurque, & res concupita, quæ trahit. Ambo ſe mutuo trahunt & attrahunt, diverſo quidem modo, ſed tamen manifeſto. Hoc cum bene perpendiſſent majores noſtri, ſapienter deſiderio nomen a trahendo impoſuerunt. Hinc deſiderium dicitur alias *zug* tractus, a *ziehen* trahere. Hodie utimur compoſito *verlangen*, dum Angli cuſtodiunt ſimplex *to long*.

LANGEN, *lengen*, prolongare. Angloſax. *langian*, Francis *gelangen*, *gilengen*. Gloſſ. Pez. protelentur *gilengit uuerdent*. Quibuſcum conveniunt λογγάζω & *prolongo*. Cuncta a *lang* longus, quatenus de mora & extenſione dicitur. Hodie utimur frequentativo *verlengern*.

LANGEN, tangere, *erlangen* attingere. Forte a *law* manus, per epentheſin. Nam primo tangit manus, poſtea res omnes, quarum extrema ſimul ſunt. Utitur hoc ſenſu Luth. Gal. IV. 25. *Agar heiſſet in Arabia der berg Sinai, und langet biſs gen Jeruſalem.* Inde *lang* contiguum, quod, etiamſi per ſe obſoleſcat, ſuperat tamen in præpoſ. *langs* tenus. Inde Angloſax. *eaſt-lang* oriente tenus, *weſt-lang* occidente tenus, apud SOMNER. in Dictionario.

LANGEN, in metaphorico dicendi genere ſignificat (1.) *pervenire*, quia qui aliquo pervenit, eo tangere videtur. Inde *gelangen* pervenire, *gelangen laſſen* facere ut perveniat. Latini eodem ſenſu dicunt *pertingere* a *tangere*. (2.) *compotem fieri*, quia compotes facti ſimiles ſunt eorum, qui rem tactu percipiunt. Inde *erlangen* conſequi, adipiſci, Græcis conſono vocabulo λαγχάνειν. Quod miror. (3.) *ſpectare*, *pertinere*, quia pertinentia ſunt contiguis ſimilia, h. e. iis, quæ nos proxime tangunt. Inde formulæ, *was mich belangt*, *was mich anlangt*, quod ad me ſpectat. (4.) *propinquum eſſe*. Franci ſane cognatos & propinquos vocare ſolent *tangentes*, quia contiguis ſimiles ſunt, & ſanguinis affinitate ſe mutuo tangunt. Inde *gilanger* propinquus, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. VII. 46. Lib. III. Cap. VI. 50. Inde etiam nomen parentelis apud Francos. Judicium fiat ex compoſitis. Gloſſ. Boxh. *kilenkida* affinitas, *ſippukilengida* adfinitate. Gloſſ. Pez. affinitate *gilengido*. (5.) *ſatis eſſe*. Id eſt, ſufficere propoſito, ſcopo, fini. Finis enim ſimilis eſt extremitatibus rerum. Et ſicut extremum tangitur a manu, ita finis ab eo quod opus eſt. Inde *zulænglich* ſufficiens, *unzulænglich* inſufficiens.

LANGEN, porrigere, facere ut tangat. Verbum faceſſens a *langen* tangere. Inde *handlanger* operarius qui alteri operam ſuam porrigit, ab *hand* auxilium, vel ſi mavis is, qui alteri aliquid in manus tradit. Utrumque enim ſignificare poteſt.

LANGOBARDI, *Longobardi*, populus Germaniæ antiquæ de genere Suevico, ferox, & bellis diu agitatus, priuſquam in Italia conſiſteret, de quibus mira fabulantur medii Sæculi Scriptores. Nomen STRABONI, VELLEJO, & TACITO, ſæpe memoratum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *langbeardas* Longobardi, *lang - beardna - land* Longobardia. Gloſſ. Pez. Italia *lancpartolant*. Longitudinem in nomine gentis, omnes quotquot inſpexi, agnoſcunt. Et recte. Nam longus apud antiquos promiſcue dicitur *lang* & *long*, ut demonſtravi in voce. Hinc illa apud Scriptores varietas, ut jam *Langobardi*, jam *Longobardi* vocentur, nullo utrinque vitio. Sed quænam ſit illa longitudo, barbæ, an bipennis, an primævæ habitationis, non convenit inter Eruditos. P. DIACONUS, qui res geſtas Langobardorum deſcripſit, & nomen gentis ſuæ ignorare non potuit, cauſam appellationis barbam fuiſſe tradit Lib. I. cap. 9. *Certum tamen eſt, Langobardos ab intactæ ferro barbæ longitudine, cum primitus Winili dicti fuerint, ita poſtmodum appellatos. Nam juxta illorum linguam,* LANG *longam,* BARD *barbam ſignificat.* Æquum autem eſt, ut homini Langobardo in rebus domeſticis credamus. Nec dubitat CLUVERIUS, quin Paulus vera ſcripſerit, cum quia in Aſia quoque referuntur populi Μακροπώγωνες, a longæ barbæ argumento ſic dicti, tum quia moris Germanici erat, *barbam virtuti devovere,* de qua re, cum maxime memorabilis ſit, deſcribam verba TACITI ex Cap. XXXI. de M. G. *Et aliis Germanorum populis uſurpatum rara & privata cujusque audentia, apud Cattos in conſenſum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque ſubmittere, nec niſi hoſte cæſo exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum.* Quid obſtat, ut Langobardos idem feciſſe putemus quod Cattos, quodque in aliis Germanorum populis non niſi unus vel alter facere præſumebat? Ipſe DIACONUS ſimile quid tradit de exercitu Saxonum integro Lib. III. Hiſt. Lang. Cap. 7. *Sex millia quoque Saxonum, qui bello ſuperfuerant, devoverunt, ſe neque barbam neque capillos inciſuros, niſi de hoſtibus Suavis ulciſcerentur.* Qui barbam votivam Langobardis eripiunt, videntur mihi partem virtutis una cum habitu oris eripere. SOMNERUS tamen pro barba laudat bipennim, quia *barte* bipennis, & nomen Langobardicum ducit ab armis, ut Saxonicum a brevibus gladiis. Contra REINECCIO nec barba probatur, nec bipennis, ſed locus inter Magdeburgum & Halberſtadium, quem incoluere Langobardi, quemque etiamnum appellari ajunt *lange börde*, i. e. longum tractum. Adeo incerta ſunt omnia, ubi ab antiquitate ſemel deſciſcitur. Interim *Lombardiæ* & *Lombardi* vocabula ex antiquo Gentis nomine, cui pars illa Italiæ noviſſime paruit, vitiata eſſe, apud omnes in confeſſo.

LANGS, tenus. V. *langen* tangere.

LANGUEDOC, provincia Galliæ, cujus pars olim *Gothia* appellata, poſtquam Wiſigothi duce Wallia (quod Sæculo V. factum) ibi conſederant, quorum Lingua a provincialibus dicta eſt *langue d'oc*, ſive *lingua occitana*, quia, cum aliquid affirmare vellent, pro *ouy* dicebant *oc* vel *auk*. Quæ res poſtea toti provinciæ novam nomenclaturam conciliavit, ſic ut, quæ antea *Gallia Narbonenſis* & *Braccata*, nunc *Occitania* & *Linguadocia* nuncuparetur, a particula Gothica *ok*. Inventi artificem laudare poſſum CATELLUM in Hiſt. Occit. Lib. I. quem ſequitur CANGIUS in voce *Lingua*, & VALESIUS in voce *Septimania*. SIRMONDI opinio, qui eam provinciam ſic dictam exiſtimat, quaſi *Landgothiam*, nullos habet Sectatores. De particula Gothica *ok* confer dicta in *auch*.

LANK, latus, coſta, lumbus, ilia. Gloſſ. Keron. lumbis *lanchon*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. ilia *lancha*. Idem Græcis λαγὼν ampliſſimo ſenſu, pro latere & lumbo. Nec aliud videtur eſſe *lank* quam latus, ſi derivetur a *langen* tangere, quia res ſe mutuo tangunt per latera. Isque vocis ſignificatus etiamnum ſuperat in *flank*. Quamvis etiam ex λαγὼν facile naſcatur *lank*, tranſpoſitis literis. A latere ſenſus transferri potuit ad coſtas, a coſtis ad lumbos & ilia per metonymiam continentis pro contento. Cambris lumbus dicitur *llwyn*, Anglis *loyn*, quæ judice CASAUBONO ſyncopata ſunt ex λαγὼν. Hodie non amplius dicimus *lank*, ſed *lend*, plur. *lenden*, quod vide.

LANZE, ſpiculum, jaculum, Armor. *lanç*, Hibern. *langa*, Gall. *lance*, Ital. *lancia*, Græc. λόγχη, Lat. *lancea*. Vox a Celtis relicta, & e Celtico ſermone in reliquas linguas traducta. Hinc optime VARRO apud GELLIUM Lib. XV. cap. 20. dixit: LANCEAM *non Latinum, ſed Hiſpanicum verbum eſſe.* Dixit autem Hiſpanicum, quia Celtiberis uſitatum, quod ante omnes PEZRONIO obſervatum in Antiq. Celt. pag. 281. *Si ce mot venoit des anciens Eſpagnols, comme Varron le dit, il ne pouvoit venir, que des Eſpagnols appellez* CELTIBERES, *c'eſt à dire, des Celtes établis en Eſpagne.* Operæ pretium erat hoc deſcribere, quia video ſenſum Varronis adhuc fugere interpretes Gellii. Erat autem res & nomen rei (quod contra Varronem obſervandum) omnibus quondam populis Celticis commune, non Celtis tantum Hiſpanicis, ſed etiam Gallicis, Britannicis, & Germanicis, quod fuſe probat CLUVERIUS in Germ. Antiq. Lib. I. cap. 44. Hodie eſt haſta longa & gravior, olim brevior & vibrabilis, teſte DIODORO Lib. V. ubi de Gallis & Germanis univerſe inquit:

Haſtæ

Haſtas jaciunt, quas ipſi LANCEAS *appellant.* Hinc Poetis *telum volatile* dicitur apud CLUVERIUM. Habet autem nomen a vibrando, plane ut *jaculum* a *jaciendo*, & *ſper* a σπαίρω. Radicem cuſtodiunt in hunc uſque diem Armorici in *lança* jaculari, Galli in *lancer*, cujus ſynonymum eſt *jetter*, Itali in *lanciare*, Hiſpani in *lanza*. Omnes eodem ſignificatu. Germanis radix periit. Modum jaculandi deſcripſit CLUVERIUS loc. cit. quem vide.

LAPP, & *læppiſch*, ſunt convitia, a Lapponibus petita, quæ in hebetes & ſtupidos torqueri ſolent. MARTINIUS in voce LAPPIA: "*Læppiſch* Germanis eſt ineptum. Sed „in iſtis populis, qui publicis dicteriis infa„mantur, ſæpe plus eſt virtutis, quam in ce„lebribus. SCAL. Exerc. 213. 2. *Scimus nos,* „*Lapones eſſe corpore vegetisſimo, agilitate in*„*ſigni, ſagittandi peritia nobiles, adverſus ho*„*ſtes fortisſimos, erga hoſpites innocentes.*

LAPP, lacinia, fruſtum vel ſegmentum panni aut alterius rei. Vox multorum idiomatum uſu recepta. Gloſſ. Pez. lacinia *lappa*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *læppe* particula. Idem Belgis *lap*, Suecis *lapp*. Proprie eſt pars reſecta, a *leiben* dividere, partiri. A *lap* Dani antiqui formarunt *lapr* ſiparium, quia vela ab haſtis pendentia antiquitus erant panniculi. Inde Latinis *labarum*, quod vide.

LAPP, ora, veſtis vel alterius rei, *obr-læplein* anſula auris. SOMNER. in Dict. Angloſax. *læppe* ora, fimbria, *ear-læppe* lobus. Gloſſ. Lipſ. *lap* oram veſtis. VEREL. in Ind. *laf* ora veſtis. Forte a Græc. λαβὴ anſa, quod judice MARTINIO eſt a λαβεῖν apprehendere, unde Latinis veriſimiliter *lobus* pars ima auris, & Germanis *lappe* ora.

LASCHE, ſegmentum corii. Vide in *letzen* ſcindere.

LASE, urna, *waſſerlaſe* hydria, vas aquaticum. Sicut *urna* eſt ab ἀρύω haurio, ita *laſe* a *laden* haurire.

LASS, feſſus, fatigatus. Gall. *las*. Utrumque a Lat. *laſſus*.

LASS, piger, ignavus. Suecis *laat*, Island. *latur*, Gall. *laſche*. VERELIUS in Ind. *latur*, deſes, tardus, ignavus. Refer ad *laſſen* cunctare, quia piger eſt inſtar tardi, qui vitio naturali tanquam pondere detinetur. Differt a priore, etiamſi commune cum illo nomen habeat. Ille languet, hic torpet; ille laborem remittit ex defectu virium, hic integris viribus nihil efficit. SPELMANNUS nomen a *Lasſis*, hoc eſt, ſervis Saxonicis relictum putat, in Gloſſ. Archæol. pag. 352. *Reſtat*, inquit, *antiquæ appellationis commemoratio; ignavos enim hodie lazie dicimus.* Sed hæc etymologia vocem extra ſedem nativam & cognationem projicit. Si quis tamen malit, hæc omnia referre ad *laſſen* remittere, quia piger eſt remiſſus, & otio frena laxat, non vetabo.

LASS, ſæpe eſt ſubſtantivum in compoſitis, & tunc ſignificatus ſuos accipit a themate verbi *laſſen*, quod vide.

LASSEN, eſt verbum difficile explicatu, ſive originem ſpectes, ſive evolutionem. Latisſime autem dominatur in omnibus Dialectis, & Gothis effertur *letan*, Angloſax. *lætan*, Francis & Alam. *lazzen*, Belg. *laaten*, Angl. *to let*, Suec. *læta*. Lexicographi omnes ejus ſignificatus, tanquam ab uno parente ſatos, turpiter confundunt. Nos illud in quinque tribus diſpeſcemus, & ſua ſingulis initia & pomœria adſignabimus.

LASSEN, primi generis.

LASSEN, laxare, laxum facere quod ante erat adſtrictum. Factum auctoribus Francis a Lat. *laxare*. TATIANUS Cap. XIX. 6. *gilazet juuuaru nezziu*, laxate retia veſtra. Et mox: *in thinemo uuorte intlazu ih thas nezzi*, in verbo tuo laxabo rete. Sueci dicunt *efterlæta*, nos *nachlaſſen*, *loslaſſen*, Galli vero ſimpliciter *laſcher*, quod illis haud dubie a Francis relictum. Omnibus conſentit Gr. χαλάζω laxo, relaxo, remitto, per aphæreſin. Antiquitas inde formavit vinculorum nomina. Talia ſunt in Lingua Latino-Barbara, *laxa* lorum, habena, apud GANGIUM, & *laxamina* habenæ, apud ISIDORUM in Glosſis. Et huc etiam ſpectat, quod vinculum canis leporarii Gallis vocatur *laiſſe*, Belgis *letſe*. Nec mirum videri debet, lora & frena, quorum nomina (ut ſunt *breidel*, *zügel* &c.) alias ab attrahendo formantur, hic a contrario motu denominari. Nam utrumque fieri poterat legitime, quia lora & frena non ſolum attrahuntur, ſed etiam relaxantur. Hinc etiam Græcis a χαλᾶν laxare, derivatur χαλινὸς frenum.

LASSEN, fundere, *zerlaſſen* liquefacere. NOTKERUS Pſal. CXLVII. 7. *Pater ſendet uz verbum ſuum, unde zelazet ſie*, pater mittet verbum ſuum, & liquefaciet ea. Et mox: *unde uuahet ſie ana ſin geiſt, unde dara nah rinnent ſie ze Gote, uuanda ſie zelazen ſint fone ſinero uuarmi*, & afflabit eos ſpiritu ſuo, & poſtea fluent ad Deum, quoniam liquefacti ſunt a calore ejus. Fundi autem & liquefieri dicuntur, quorum intima vincula ita laxantur calore, ut fluere posſint. Ergo fundere eſt laxare.

LASSEN, quatenus ſignificat *laxare*, accipit ab ingenio Germanico, ad figuratam dictionem oppido propenſo, multos novos ſignificatus, ſagaciter inventos, & pulchritudine inſignes. Significat autem (1.) *permittere*, quia permittentes ſimiles ſunt eorum, qui lora vel frena laxant. Hujus verbi ſurculus eſt *ſinere*, quia ſinentes permittentibus ſimiles ſunt. (2) *remittere animum a labore*, quia animus remiſſus vinculo laxato ſimilis eſt. (3.) *remittere debitum vel culpam*, quia remittentes videntur idem facere quod ii, qui laqueos adſtrictos ſolvunt & molliter relaxant. (4.) *dimittere e nexu vel poteſtate*, ob manifeſtam, quæ eſt inter vinculum ſolutum & ſtatum dimisſi, ſimilitudinem.

nem. (5.) *emittere*, quia emittentes videntur lora dare rei emiſſæ, ut libere meare poſſit. (6.) *omittere*, *miſſum facere*, quia qui agenda omittit, perſimilis eſt ei, qui vincula ſtringenda non amplius attrahit. Plures fortaſſe ſignificatus invenient, qui meditari voluerint. Mihi non vacat.

LASSEN, permittere, concedere, tacito vel expreſſo conſenſu. SOMNER. in Dict. A S. *lætan* permittere. TATIANUS Cap. LI. 3. *laz mih ér faran inti bigraban minan fater*, permitte mihi primum ire & ſepelire patrem meum. Cap. LX. 11. *inti ni liez einigan imo folgen*, & non permiſit quenquam ſequi ſe. Latini videntur inde habere *licere*, quia licitum eſt permiſſum.

LASSEN, ſinere, non impedire, pati ut aliquid ſit vel fiat. SOMNER. loc. cit. *lætan* ſinere, pati, tolerare. Gloſſ. Keron. ſinat *lazzit*, ſinet *lazze*. Codex Arg. Marc. XIV. 6. *letith tho* ſinite eam. Cur illi moleſti eſtis? Verſio AS. Marc. X. 14. *lætath tha lytlingas to me cuman*, ſinite parvulos ad me venire. TATIANUS Cap. LXXII. 6. *lazet jogiuuedar uuahſan*, ſinite utraque creſcere. Inde Gallis *laiſſer*, Italis *laſciare*, eodem ſenſu. In hodierna lingua ſunt innumeræ loquendi formulæ, quæ huc ſpectant, de quibus conſulendi Lexicographi. A *laſſen* derivatur *gelaſſen* patiens, tolerans, tranquillus, & hinc porro *gelaſſenheit* patientia, quies animi ab agendo deſiſtentis.

LASSEN, remittere animum a labore. Latini eodem ſenſu dicunt, *laxare animum a laboribus*, *relaxare ſe occupatione* &c. Inde Angloſaxonibus *liſſe*, *lyſſe* remisſio. Quod probe velim notari. Nam ab hoc obſoleto componimus *læsſig* remiſſus, *nachlæſſig* negligens, valde remiſſus, *farlæſſig* remiſſus in rebus agendis, a *far* opus, negotium, quod eſt verbale a *faren* agere, facere.

LASSEN, remittere debitum, ſive illud ſit culpa aut reatus, ſive pœna delicti, ſive debitum civile aut officium. Hoc ſenſu Gothi dicunt *afletan* Marc. II. 7. *hwas mag afletan frawaurhtins niba áins Goth*, quis poteſt remittere peccata niſi ſolus Deus? Angloſaxones *forlætan*, Franci & Alam. *far-for-fur-lazzan*. Gloſſ. Keron. remiſiſti *farliazzi*, dimitte nobis *furlaz uns*, remisſione *farlazzany*. TATIANUS Cap. XXXIX. 3. *forlazet ir, thanne forlazet man ju*, dimittite, & dimittetur vobis. Hodie eodem & latisſimo ſenſu dicimus *erlaſſen*, & inde *erlaſs* & *erlaſſung* remisſio cujuscunque rei præſtandæ. Sed a ſimplici *laſſen* componimus *ablaſs* remisſio peccatorum. Latini delectantur eodem dicendi genere. CICERO de indulgentia matrum: *Quod pater adſtringit, mater relaxat.*

LASSEN, dimittere e nexu vel poteſtate, *freilaſſen* emancipare, *loslaſſen* liberum dimittere. Lex Bajuvar. Tit. VII. 10. *Si quis cum libera manumiſſa fornicaverit, quam* FRILAZIN *vocant.* Eadem puella in Lege Salica vocatur *friolaſia*, Tit. XV. 3. In Codice Argenteo *afletan* eſt uxorem dimittere Marc. X. 4. & *afleitana* uxor a marito dimiſſa, Luc. XVI. 18. Apud NOTKERUM in Verſione Pſalmorum *Gotes kelazze* eſt donum Dei, obſervante SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 529. quia ſcil. donaria ſunt voluntariæ dimisſiones & translationes rerum e noſtra poteſtate in aliam. Hinc Latino-Barbaris *laxare* eſt donare, apud CANGIUM, & *laxa* donum vel legatum, quod imitantur Galli in *legs*.

LASSEN, emittere, *ſeufzer laſſen* ſuſpiria emittere, *ader laſſen*, *blut laſſen* ſanguinem emittere. In Codice Arg. dicitur de voce Marc. XV. 37. *ith Jaiſus aftra letands ſtibna mikila uzon*, Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit. Et huc etiam ſpectat formula ruſticorum, quando dicunt, *die bienen laſſen*, cujus verus ſenſus eſt, apes novam pullitiem emittunt.

LASSEN, omittere, miſſum facere, *unterlaſſen* intermittere, *ablaſs*, *unterlaſs* omisſio, ceſſatio, *unablæſſig* indeſinenter. Græcis λήχειν eſt deſinere, & ἔληξε deſiit, non nulla ſoni & ſenſus cognatione.

LASSEN, recedere, diſcedere, *laſs ab* deſiſte, recede. Verbum intranſitivum a *laſſen* laxare, quia diſcedentes videntur ſe ipſos laxare e loco. Hoc quoque metaphoricum eſt, ductumque a funibus adſtrictis, qui, dum laxantur, videntur longius ire. Inde Latino-Barbaris *laxa te hinc*, recede, apud CANGIUM in Gloſſario. Huc pertinet terminus forenſis *verlaſs* conventio, quam vulgo *receſſum* vocant, per metonymiam conſequentis pro antecedente, quia facta conventione diſceditur. Simile compoſitum eſt *abſchied*, quod confer.

LASSEN, linquere, relinquere, deſerere. Gothi dicunt *afletan*, nos cum Saxonibus, Francis, & Alamannis *verlaſſen*. Cod. Arg. Marc. XIV. 50. *afletandans ina gathlauhun allai*, relinquentes eum fugerunt omnes. Verſio Angloſax. Matth. XIX. 27. *nu we forleton ealle thinge and folgedon the*, omnia reliquimus & te ſecuti ſumus. Gloſſ. Keron. derelinquere *farlazzan*, delinquitur *farlazzan iſt*, deſerentes *farlazzante*. Hic ſenſus oritur ex præcedenti. Nam qui diſcedit, alterum linquit a tergo, & videtur illum deſerere. Hinc idem verbum a diſceſſu ad derelictionem paulatim traductum eſt.

LASSEN, mori, excedere e vita. VEREL. in Ind. *lataz* mori, *latinn* mortuus, *lat*, *liſlat* mors. Dicitur de mortuis, ſive quia diſcedentibus, ſive quia laxatis aut dimisſis ſimiles ſunt. Nam etiam CICERO alicubi dixit *laxari vinculis corporis* pro mori. Idque etiam ſignificare poteſt *lethum*, ſi non ab oblivione, ſed a *laſſen* mori deducatur. Hodie videtur extinctum, ſed non eſt. Vivit enim adhuc in comp. *verlaſſenſchaft* hæreditas, res mortui, bona ab obitu relicta. Confer *lidolaip*.

LASSEN, *ſecundi generis.*

LASSEN, cunctare, tardare. TATIANUS Cap.

Cap. II. 10. de Zacharia: *inti uuontorotun thaz er lazzeta in temple*, & mirabantur quod tardaret in templo. Gothi eodem ſenſu dicunt *latjan* Luc. I. 21. Angloſaxones *latan*, apud BENSON. Priſci videntur illud formaſſe, ſive a *laxare*, dicentibus etiam Latinis *laxare tempus* pro prolongare, quo pacto ſpectabit ad tribum præcedentem; ſive, quod malim, a contrario motu, h. e. a *lacio* traho. Ita *tragen* primo eſt trahere, & poſtea tardare, cunctari, h. e. moram in longitudinem trahere, quia tardantes ſimiles ſunt eorum, qui onus trahunt cum diſpendio temporis. Quicquid ſit, hoc certum eſt, quod ab hoc verbo *tardus* & *ferus*, imo etiam *piger* & *ignavus* appellationes ſuas acceperint in multis & antiquisſimis Dialectis. De tardo & ſero vidimus in *letzt*, de pigro & ignavo in *laſs*.

LASSEN, tertii generis.

LASSEN, locare, mittere in locum, *wo ſol ichs laſſen* ubi locabo, *ich weiſs nicht wo ichs laſſen ſol* neſcio ubi reponam. Inde *gelaſs* manſio, *groſs gelaſs* ampla manſio. Cuncta a Lat. *locare*. Quibus auctoribus, neſcio. Apud Antiquos hactenus non occurrit.

LASSEN, quarti generis.

LASSEN, verbum peculiare, quod ſignificatus ſuos accipit a Suecico *lius* lux. Tria autem ſignificat præcipue, (1.) *oſtendere, manifeſtare, facere ut eluceſcat*, quia lux non ſolum per ſe conſpicua eſt, ſed etiam, ut cætera conſpici posſint, facit. (2.) *asſimilari*, h. e. ſpeciem alicujus rei præ ſe ferre, eamque ſimilitudine exprimere. (3.) *ſimulare, disſimulare*, h. e. ſimile per fictionem oſtendere.

LASSEN, oſtendere, manifeſtare, facere ut eluceſcat. VERELIUS in Ind. *liſa, laiſa* manifeſtare, oſtendere, *lat, læti* geſtus. Belgæ inde derivant *gelaat* bonus vel malus aſpectus, *goet gelaat* hilaris aſpectus, *droevig gelaat* triſtis aſpectus. Hodie utimur reciproco. Sic vulgo dicimus de tyrunculo, *er læſſet ſich wol an* bonam indolem oſtendit, bene ſe gerit.

LASSEN, asſimilari, ſimile eſſe & videri, *es læſſt* apparet. VEREL. in Ind. *litz* videtur. Verbum imperſonale, quod de vera tantum ſimilitudine uſurpatur. Sic vulgo dicimus, *es læſſt ſchön* quando res pulcram ſpeciem præbet, *es læſſt nicht ſchön* quando deformitatem præ ſe fert. Apte & eleganter. Eſt enim in omni geſtu & facto humano, ſive naturali ſive compoſito, vera quædam ſpecies, unde decus & dedecus ejus, cæteræque qualitates, quibus asſimilatur, perſpicue cognoſci poſſunt.

LASSEN, ſimulare, disſimulare, ſimile per fictionem oſtendere. Islandis *læta*, in Grammatica RUNOLPHI JONÆ Islandi. Dicitur de falſa ſimilitudine tantum, multorum derivatorum in omnibus Dialectis teſtimonio. Nam ex hoc fonte, quamvis dudum deleto, Gothi habent *liutei* dolus Marc. VII. 22. *liuta* hypocrita Luc. VI. 42. Angloſaxones *leas* mendax, falſus, & in compoſitis *pſeudo*, Sorabi *lis* vulpes, Germani *los* doloſus, *liſt* aſtutia, & fortaſſe etiam *leiſner* & *gleiſner* hypocrita.

LASSEN, quinti generis.

LASSEN, facere ut aliquid fiat, *laſs ihn kommen* fac ut veniat, *laſs ihn warten* fac ut exſpectet, *laſſet uns gehen* agedum eamus, *laſſet ewer liecht leuchten für den leuten*, facite ut lux veſtra luceat coram hominibus, Matth. V. 16. Belgæ eodem ſenſu dicunt *laat* & *laaten*, quod videtur tranſpoſitum e Gr. τελεῖν agere, facere. Qui negant, oſtendant mihi, ſi poſſunt, non ex Logica ferarum, ſed ex arte cogitandi ſapientum, quam cognationem habere posſit cum reliquis ejusdem ſoni verbis.

LASSI, vel *lazzi*, homines ſervilis conditionis apud Saxones, teſte NITHARDO Lib. 4. *Gens Saxonum omnis in tribus Ordinibus diviſa conſiſtit. Sunt enim inter illos* EDELINGI, *ſunt qui* FRILINGI, *ſunt qui* LASSI (quidam legunt LAZZI) *illorum lingua dicuntur. Latina vero Lingua hoc ſunt*, NOBILES, INGENUI, SERVILES. Vox Saxonica non occurrit apud Lexicographos ſervili ſignificatu. JUNIUS, qui *latz* & *litz* Angloſaxonibus tribuit, videtur eas voces non e monumentis Saxonicis, ſed a SPELMANNO, quem citat, accepiſſe. Unde Spelmannus illas hauſerit, non liquet. Interim uterque ducit a Græc. ληιςὸς bello captus, cum præda abactus: ille in Obſerv. ad Willeram. pag. 242. hic in Gloſſ. Archæol. pag. 370. Quamvis autem fruſtra laboretur in voce, ſi, qualis fuerit, ignoretur: credibile tamen eſt, haud abſimilem fuiſſe Nithardinæ *laſſi*. Nam *laſs und eigen* etiamnum eſt formula trita apud Jureconſultos, & quaſi per manus tradita, qua *ſervus & mancipium* denotatur. Qui Græca recuſant, derivare ſolent a *laſſen* linquere in loco, ſinere ut maneat, quamvis non eodem explicandi modo. STILERO *laſſi* ſunt ſervi domi relicti, cum alii ad bellum proficiſcerentur, in Theſ. L. Germ. pag. 1073. TESCHENMACHERO *laſſi* ſunt manere permisſi, hoc eſt, primo capti, poſtea miſeratione victoris in agris relicti, cum jure belli vendi aut ſedibus pelli poterant, in Annal. Clivenſ. Part. 1. pag. 74. Mihi videtur vox Saxonica ſtatum vilem in genere, non ſervitutem, nec cauſam ſervitutis, quæ multiplex eſſe poteſt, & multo minus vacationem a militia, exprimere. Nam in Verſione Evangeliorum Angloſaxonica & antiquisſima *læſſa* ponitur pro *minimo*, Matth. XI. 11. *ſe the læſſa ys, ys on heofena rice him mara*, is qui minimus eſt, in regno cœlorum major eſt illo. Similia extant apud Lexicographos. SOMNER. in Dict. Angloſax. *læs* minor, minus, *læs-boren* inferiori ortus familia, *læſt* minimus. Hinc *laſſi* ſtylo Saxonico ſunt minimi, & dicitur de ordine ſervili, quia ſervi ſunt homines in Rep. infimi & ultimi. Cum hiſce *Laſſis* tam nomine quam ſtatu convenire *Litos* Francorum,

poſtea oſtendam. Interim nec hi nec illi cum *Lætis* ſunt confundendi.

LASSI, marſi, ſervi prædiales, qui in villa Domini ſub conditione annuæ præſtationis ſunt collocati, *laſsgüter* bona cenſita, prædia ſub tali conditione ſervis elocata. Refer ad *laſſen* locare, mittere in locum. Hoc genus ſervorum valde antiquum eſt in Germania, & nomine Saxonico (auſim dicere) antiquius. Teſtis mihi TACITUS Cap. XXV. de M. G. *Ceteris ſervis* (non alea, ſed aliunde acquiſitis) *non in noſtrum morem deſcriptis per familiam miniſteriis utuntur. Suam quisque ſedem, ſuos penates regit. Frumenti modum Dominus, aut pecoris, aut veſtis, ut colono injungit.*

LAST, onus, res ad ferendum impoſita. Anglosax. *lade*, *hlade*, Angl. *load*, Danis prior. *hlod*, Belg. *laſt*. A *laden* gravare, onerare. Græcis λαυςὸς eſt moleſtus, oneroſus, non nulla, ut videtur, cum reliquis cognatione. De terminatione ST. cujus ope fiunt ſubſtantiva a verbis, vide PROLEG. Sect. VI. A *laſt* eſt *laſtbar* ſubjugalis, par oneri ferendo, quo utitur Luth. Matth. XXI. 5.

LAST, contumelia. Gloſſ. Pez. prima reprehenſio *daz meiſta laſt*. Mutuatum a Græcis, quibus λαύςη, λαύσθη, λάσθη dedecus, a λάζω illudo, ſecundum MARTINIUM in Cadmo Græco-Phœnice. Utitur hoc ſenſu Luth. 2. Reg IX. 25. & paſſim in Prophetis.

LASTER, opprobrium, vituperium. Gloſſ. Pez. reprehenſio *laſter*. Gloſſ. Keron. reprehenſibilis *leſtarlihhar*. A Gr. λάσθαι vel λασθαίνειν convitiari, exprobrare, quod eſt a λάσθη turpitudo.

LASTER, vitium, crimen, flagitium. Angloſax. *leahter*, Franc. *laſter*, Suec. & Island. *laſt*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *leahter*, *leahtor*, *leathre* flagitium, ſcelus, probrum, *heofod leahtras* peccata mortalia, *leahter-full* flagitioſus, vitioſus. Gloſſ. Pez. damnabilis *laſterparer*. VEREL. in Ind. *laſtafullur* vitiis coopertus, *laſtalaus* ſine vitio, cui nullum ineſt vitium, *laſtvar* a vitiis vel crimine ſibi cavens. Oritur ex eodem fonte, & dicitur de vitiis, quia vitia & flagitia ſunt turpia facta, quæ auctoribus ſuis merito exprobrantur. A *laſter* fit *læſtern* crimen objicere, unde Belgis *laſter* calumnia, quia gravior ſæpe objectorum invidia quam commiſſorum culpa. A Belgico *laſter* rurſus fit *læſtern* calumniari, de quo ſupra.

LASUR, color cæruleus. Cambris *llaſar*. Originem collige ex dictis in *glær* glaucus.

LATSCHEN, greſſum trahere, *latſchig* piger inceſſu. A Francico *laz* tardus & tarde, quod eſt a *laſſen* cunctare. Gloſſ. Pez. tarde *laza*.

LATTE, aſſerculus, olim etiam aſſer. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſorum: aſſeres *lætta*. Gloſſ. Pez. aſſerum *latono*. Hodie aſſerem & aſſerculum diſtinguimus. Sed nihil obſtat, ut eodem nomine veniant. Uterque enim eſt lignum ſectile, aſſer ex trunco arboris, aſſerculus ex aſſere. Secare autem Francis dicitur *lidon*. Gloſſ. Pez. ſecabis *lidos*. ECCARDUS deducit a *letzen* ſcindere, quod vide. De verbo Francorum vide plura in *lid* membrum.

LATTICH, ſpecies lactucæ. Gloſſ. Pez. lactuca *ladduch*. Anglis *lettice*. An a Lat. *lactuca?* Sit ita. Sed unde *lactuca?* An quia lacteum ſuccum præbet, ut omnia reliqua cichoracea? ſicut SKINNERUS ſcribit. Dubito, quia hoc reſtringendum videtur ad lactucam nigram, quæ ſola antiquis Italiæ nota fuit, & a copia lactis ſoporiferi *lactucæ* nomen adepta, teſte PLINIO Lib. XIX. Cap. 8. Cum ergo non omnes lactucæ lac producant, natura vero omnibus refrigeratrix ſit, & Veneri maxime adverſa, ut PLINIUS ibidem docet, & ex nominibus *aſtylis* & *eunuchion* probat, quorum explicationem dedit DALECHAMPIUS in notis; hinc fortaſſe Germanicam vocem rectius derivabimus a *letten* impedire. Angloſaxonibus lactuca vocatur *leahtric*, quod longius abit a cæteris.

LATZ, apertura veſtis, *hoſen-latz* apertura braccarum, *ſchwæbiſcher latz* apertura Suevica. ECCARDO idem eſt, quod fiſſura, a *letzen* ſcindere. Sed & hiatum in veſte denotare poteſt, ſi derivetur a verbo Angloſaxonico *hlidan* hiare, unde Francis *lidon* ſecare, facere ut hiet. *Bruſtlatz* pro pectorali eſt dictio ſynecdochica, qua pars ponitur pro toto, & proprie eſt veſtis aperta circa pectus, cujus uſus antiquiſſimus præcipue apud ſequiorem ſexum, de quo TACITUS cap. XVII. de M. G. *nudæ brachia & lacertos, ſed & proxima pars pectoris patet.*

LATZ, ſinus veſtis. A Lat. *lacinia*, & non a *letzen* ſcindere, quia in ſinu veſtis nulla eſt fiſſura. Burgundiones ſinuoſam veſtis partem etiamnum vocare *lais*, ſcribit WENDELINUS in Gloſſ. Sal. Isque ſignificatus videtur confirmari poſſe ex voce Salica *laiſus* quæ extat Tit. XLIX. 1. *fiſtucam in laiſum jactet.* Quam omnes quos inſpexi Gloſſatores, SPELMANNUS, CANGIUS, WENDELINUS, LINDENBROGIUS, ECCARDUS per *ſinum* interpretantur. Proprie autem eſt ſinus veſtis. Et hinc *laiſowerpire* apud MARCULFUM form. 43. in ſinum veſtis conjicere, ſenſu forenſi cedere, donare, dominium transferre, jactu feſtucæ in ſinum alterius. Jactus enim eſt ſymbolum liberæ dimiſſionis, & ſinus dominii, quoniam ea quæ in ſinu tenemus, poſſidere videmur. Hinc apparet, quod Franci eadem ceremonia uſi ſint in donationibus, qua Septemtrionales in venditionibus. Confer verba forenſia *adfatimire* & *ſcotare*.

LAUB, folium. Gothis *lauf*, Marc. XI. 13. Angloſax. *læf*, *leaf*, Franc. *loub*, Belg. *loof*, Angl. *leaf*, Sorab. *lopeno*, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 1040. Convenit Gr. φύλλον & Lat. *folium*, ſi terminatione abjecta retro legantur, cujus generis plura obſervat JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 228. An vero hæc anaſtrophe ſit vera origo vocis, ego

ego quidem dubito. Nam *laub* antiquitus dicitur non ſolum de foliis, ſed etiam de pergulis, & nemoribus, & univerſe de omnibus locis tectis. Quod fieri non poſſet, niſi in notione tegendi convenirent. Refer ergo ad *lauben* tegere. Hæc radix convenit etiam foliis, quæ, etiamſi ſint minimum umbraculorum genus, tegunt tamen flores, fructus, plantas, arbores, & hominibus ipſis atque animantibus umbram præbent. Adde, quod prima tegumenta fuerint ex frondibus. Imo etiam φύλλον & *folium* videntur oriri a *fela* tegere. De hoc vetuſtisſimo verbo vide plura in *fell* pellis.

LAUBE, umbraculum, pergula frondibus cooperta. Gloſſ. Pez. umbraculum *loupa*. Ex eodem fonte.

LAUBE, caſa, tugurium, ex frondibus & ramis arborum contextum, alias *hütte*. Gloſſa antiqua apud SCHERZIUM in notis ad Willeramum I. 6. *loubo* hutta. Inde nomen locis innumeris in *leben* vel *löben* deſinentibus, præcipue in agro Halberſtadienſi, quia prima initia a tuguriis & hoſpitiis frondoſis fuerunt. Si quis tamen illa loca potius ab origine ſilveſtri denominare cupiat, per me licebit.

LAUBE, quivis locus tectus, ut ſunt ſolaria, porticus, deambulatoria, cœnacula. Utitur hoc ſenſu Luth. Judic. III. 20. Inde Latino-Barbaris *lobium* ſpatium tectum juxta ædes ad exſpatiandum, quem ſignificatum in CANGIO fruſtra impugnat LYSERUS. Apud SCHILTERUM quoque *laube* eſt locus ubi cives conſultant. Diminutive dicitur etiam de latrinis. Inde *lobelin* cloaca, apud SCHILTERUM in Gloſſario.

LAUBE, ſilva, omnium umbraculorum maximum. CONRADUS II. Imp. in Dipl. an. 1144. *Sizzo Comes de Keverenberc cum conjuge in monte S. Georgii in loco ſcilicet horroris & vaſtæ ſolitudinis, cœnobium conſtruxit, & inter alia cum tota ſilva* LOUBA *ditavit.* Ubi ſilva Thuringica, vel certe ea pars ſilvæ, quæ circa montem S. Gregorii erat, vocatur *louba*, ſicut optime obſervatum POLYCARPO LYSERO in Commentario de *Lachis Loubæ*, cujus verba non piget adſcribere. Sic autem ſonant pag. 18. *Nomen* SILVA LOUBA *procul dubio habet a fruticum arborumve denſitate, & a Germanico* LAUBE, *quod notat locum ex foliis opacum & a Solis radiis liberum.* Translatio ad ſilvas placuit quoque populis Slavonicis. CHRON. BRAUWEILLER. Tom. I. Script. Brunſ. fol. 320. *Fuit in ſaltu Slavorum, qui ob denſitatem nemoris umbroſam, juxta linguam eorum* LOVIA *dicitur.* Superat appellatio in Comitatu Hennebergenſi, ubi quædam pars ſilvæ Thuringicæ etiamnum vocatur *Suhler-loybe*, a proxima urbe *Suhl*, quod ex obſervatione Cl. JUNCKERI in Geographia medii Ævi hic addo. Huc etiam ſpectare videtur rivulus *Laub-ach*, quem malo ab ipſa qua cingitur ſilva, quam a tugurio, quod forte Rex quidam ibi venatum pergens contra Solis æſtum fieri juſſerat, denominari, etiamſi ſecus videatur FULCUINO apud CANGIUM in voce *Lobia*, ubi *bach* pro *ach* fruſtra obtruditur.

LAUBEN, tegere. Ab initio fuit *gelauben*, a Gr. καλύπτειν tegere, operire, velare, auctoribus Francis. Gloſſ. Schilt. *geloubon* velare. Gloſſ. Pez. lignum nemoroſum *giloupaz*. Poſteritas ab hac primitiva verbi facie videtur formaſſe *lauben*, per aphæreſin, & inde *laub* locus tectus, nemus, & denique folium, ob rationes ſupra memoratas.

LAUBEN, credere, fidem adhibere. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *leafan* credere, *leaf-leas* infidelis, *leaflice* fideliter. Francos quoque ſimplici *louben* uſos eſſe, patet ex derivato *louua* fides, quod extat apud WILLERAMUM Merulæ pag. 43. nec non ex compoſito *loub-irron* hæretici, quod ex NOTKERO producit SCHILTERUS in Gloſſario. Proprie eſt manu apprehendere, a *law* manus, & ſimile Attico λαβεῖν. Dicitur autem allegorice de fiducia, quia manus ab antiquo fidei datæ & acceptæ ſymbolum fuit. Quemadmodum enim ii, qui nobis aliquid ſpondent, porrecta antiquo more dextra, id facere ſolent: ita ſponſoribus vicisſim dextram porrigimus tanquam ſignum, nos dictis eorum fidem habere, & fiduciam in illis collocare. Isque mos apud omnes Gentes ita invaluit, ut a natura videatur inſtitutus. Hinc ſcil. a *law* manus (quod variantibus Dialectis effertur *lob* & *lof*, ob labialium cognationem) duo orta ſunt verba ſororia, *loben* promittere, & *lauben* credere promiſſis, acceptare promiſſa. Utrumque fit porrecta manu.

LAUBEN, veniam dare, concedere, permittere. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *lyfan*, *lyfian* concedere, *leue*, *lyfnyſſe* venia. Gloſſ. Lipſ. *geluui* conſenſu. Ergo Francis quoque *luwen* erat permittere, concedere, unde Gallis *allouer* eodem ſenſu. Mihi perſuaſum eſt, hoc verbum ex eodem fonte oriri, nempe a Celtico *law* manus, & *lyfan* nihil aliud eſſe, quam *manu annuere*, id eſt, ſigno manu dato concedere. Manibus enim nonſolum fidem ſpondemus, & fiduciam teſtamur, ſed etiam veniam damus & accipimus, quamvis tacentes. PLAUTUS in Aſinaria:

Neque illa ulli hominum nutet, nictet, annuat.

Ubi *nutet* eſt capitis, *nictet* oculorum, *annuat* manuum. TACITUS Annal. XI. 6. *Circumſiſtunt Cæſarem ante acta deprecantes. Et poſtquam annuit tacens, incipiunt.* Ubi quidam legunt, & *poſtquam manu annuit.* Quicquid ſit, res notisſima atque uſitatisſima eſt apud omnes gentes, manu annuere, & veniam loquendi manu teſtari. Vide Act. XXIV. 10. Hodie utimur compoſitis *erlauben*, *verlauben*, *urlaub* &c.

LAUCH, porrus. Angloſax. *lec*, *leac*, Franc. *louch*, Belg. *look*, Angl. *leek*. Gloſſ. Pez. cepe

louch.

louch. Gloſſ. Ælf. in nominibus herbarum: cepe *enne-lec*, allium *gar-leac*, poletis *hwit-leac*, porrus *por-leac.* Referri ſolet ad Gr. λάχανον olus, ſenſu a genere ad ſpeciem translato. Ita MARTINIUS in Lex. Philolog. & JUNIUS in Obſ. ad Willer. pag. 198. Generalem ſenſum evincunt quoque compoſita apud SOMNERUM: *leac-tune* hortus olitorius, *leac-weard* olitor.

LAUDIMIUM, munus honorarium, quod Domino in recognitionem Dominii vel obſequii datur. A *leut* homo ſubjectus. Ita vocem reſolvit LOCCENIUS in Lex. Jur. Sueo-Goth. pag. 181.

LAUDUM, legitimum judicium, a *law* lex, & *dom* judicium, interprete LOCCENIO in loco proxime citato. Sed potius eſt judicium ſimpliciter. Nam *llys* Celtica Lingua deſignat aulam, palatium, forum judiciale, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Unde Latino-Barbaris apud CANGIUM *laudare* judicare, ſententiam proferre, *laudator* arbiter, *laudum* judicium, arbitrium. Litera S. ſæpe dureſcit in D. & D. vicisſim liqueſcit in S. quod iis, qui linguas inter ſe contendunt, non poteſt eſſe ignotum. Confer PROLEGOMENA.

LAUFFEN, currere. Senſus verbi Francicus, Alamannicus, & hodiernus. Gloſſ. Keron. currite *hlauffat*, currendum *ze hlauffanne* &c. Gloſſ. Pez. curſor *loupho.* VEREL. in Ind. *leipa*, *hleipa* currere, *laup*, *hlaup* ſaltus, curſus. Idem Belgis *loopen*, Suecis *löpa.* MARTINIUS duxit a *levo*, quia currentes ſæpe pedes levant. Sed vox HESYCHII λαυφθάζω feſtino, originem Latina vetuſtiorem indicat. Forte a ſimili verbo ἔλαφος cervus, & λέπορις lepus, ceu curſores nemorum appellati ſunt.

LAUFFEN, ſalire, ſaltare. Senſus verbi Gothicus & Saxonicus, ſed a præcedenti petitus. Nam ſaltare eſt cum ſaltu currere. Gothi hoc ſenſu dicunt *hlaupan*, Angloſax. *hleapan*, Angli *to leap.*

LAUFFEN, fluere, manare. Dicitur de fluidis, quia currere videntur. Simile eſt Lat. *labi*, quod itidem de aqua uſurpatur.

LAUFFEN, in venerem ruere, *leuffig*, *leufſiſch* catuliens, ſubans, pruriens, *belauffen* facere ut coeant, *ſich belauffen* coire. Ita *rennen* primo eſt currere, poſtea fluere, mox etiam in coitum ferri. Et Latinis *ſalire* nonſolum eſt ſurſum moveri, ſed etiam coeundo aſcendere.

LAUGE, aqua. BENSON. in Voc. Poët. *lago* aqua. Idem in Voc. AS. *lago-flod* diluvium, *lago-ſith* iter per aquam. VEREL. in Ind. *laugr* aqua, liquor, *handlaugur* aqua manibus lavandis prolata. Vocem Celticæ Linguæ propriam eſſe, teſtatur BAXTERUS in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 157. *Sæpius jam diximus*, LUG *dici veteribus noſtris Liquorem aquæ.* Latina *lix* & *liquor* cum cæteris conveniunt. Quamvis hæc vox ſit extincta, non tamen deceſſit improlis. Nos ab illa habemus *lechen* fluere, manare, Angloſaxones *leccian* rigare, irrigare, Sueci *löga* lavare, & inde *lögerdagh* dies Saturni, quia eo die populi Boreales ſolent lavari, prout vocem explicat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 385.

LAUGE, aqua deſtillans. A *lechen* ſtillare.

LAUGE, lixivium, quia ſenſim deſtillat, quando e cineribus colatur, ſicut optime obſervatum STILERO in Theſ. L. Germ. Angloſax. *læg*, Belg. *loog*, Angl. *lée*, Bohem. *lauh*, Dalmat. *lungh.* Latini, qui *lixivium* derivant a *lix*, aqua, liquor, judice SCALIGERO, aquam & lixivium non ſatis diſtinguunt.

LAUGEN, ſignificat quantum poteſt, lixivium percolare, lixivio perfundere, lixivio abluere.

LAUGNEN, latere. Frequentativum a Celtico *llechu* oriundum. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *llechu* latere, delitere, *llech* latebra, latitatio, *lloches* latebra, latibulum. Gothi inde habent compoſitum *galaugnjan* latere, Marc. VII. 24. & *galaugnida* latuit, Luc. VIII. 47. Hodie obſoleſcit.

LAUGNEN, occultare, celare, facere ut lateat. Evang. Goth. Luc. I. 24. *galaugnida ſik* occultabat ſe. Hodie eodem ſenſu dicimus *ſich verlaügnen.*

LAUGNEN, negare, inficiari, ut ſolent celantes, a quibus ſenſus petitus. Gothis *laugnjan*, Marc. XIV. 70. Francis & Alam. *lougnen.* Gloſſ. Pez. denegabant *arlougnaant.* TATIANUS cap. CLXXXVIII. 3. *abur tho lougnita ſuerenti*, tunc iterum negavit jurans. Speculum Suev. habet *laugen* eodem ſenſu, cap. 365. 3. quod cæteris ſimplicius.

LAUNE, motus animi, *bei guter laune ſeyn* bono & hilari animo eſſe. Forte ab ἐλαύνεσθαι impelli.

LAUR, *lauer*, vinum ſecundarium. A Lat. *lora*, judice MARTINIO.

LAUREN, inſidiari. Belg. *læren*, Suec. *lura.* Proprie eſt inſidiari auribus, idemque quod *loſen* furtim auſcultare, litera S. ut ſæpe alias in R. mutata. Poſtea ſenſus ab auribus ad oculorum quoque inſidias translatus eſt. Inde *lauren* inſidias ſtruere quocunque modo, auribus & oculis, *laur* ſpeculator, obſervator, corycæus.

LAUREN, limis oculis intueri. Belg. *gluuren*, Lancaſtrenſ. *leare.* Senſus a ſpeculatoribus petitus, qui plerumque oblique reſpiciunt eos, quorum dicta & facta aucupantur. Hinc in quibusdam Dialectis pætus, ſtrabo, dicitur *loor-ooge* & *glor-ooge*, quia vitio naturali omnes transverſis oculis adſpicit. Anglis *to lowre* eſt frontem contrahere, ab Angloſax. *hleare*, *hleore* frons, & dicitur de vultuoſis tantum. Sed hæc a loco ſunt aliena, & ſono tantum conveniunt cum reliquis, non ſignificatu.

LAUS, pediculus. Angloſax. Franc. & Alam. *lus*, Belg. *luis*, Angl. *louſe*, Suec. *lws.* Gloſſ. Ælf. pediculus vel ſexpes *lus.* Ductum videtur a *lieſen* perdere, corrumpere, imitatione Græcorum, qui pediculum vocant φθεὶρ

φθὴρ a φθείρω perdo, corrumpo, ſive quia eſt animal perniciofum, & luis inſtar ſerpens, ſive quia corrumpit & ex corruptione naſcitur.

LAUSCHEN, latere. Verbum a Celtis proſeminatum, quod Cambris effertur *llechu*, Francis *loſchen*, *loſcan*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llechu* latere, delitere, *llech* latebra, latitatio, *lloches* latebra. Gloſſ. Pez. deliteſcendo *loſcento*. NOTKERUS Pſal. XVII. 12. *tougena gedingi ſazta er in herzin gloubigero, dar er loſchet*. Vertit SCHILTERUS, qui primus hunc ſignificatum animadvertit: *Secretas ſpes poſuit in corde credentium, ubi latet*.

LAUSCHEN, inſidiari, præcipue auribus. Senſus verbi hodiernus & ex præcedenti petitus, quia inſidiatores ſolent latere. Differt a *loſen* audire, etiamſi conveniat cum *loſen* furtim audire.

LAUSCHEN, quando de inſidiis oculorum uſurpatur, quod neſcio an fiat, erit a Gall. *louche*, qualis eſt *qui voit de travers*, quod inſidiatori quoque convenit.

LAUSER, primo eſt pediculoſus, poſtea ſordide avarus, quia ſordida vita plerumque pediculis ſcatet. Utitur hoc ſenſu Luth. Sir. XIV. 3.

LAUSTERN, auſcultare, venari auribus. Angloſaxonibus *hlyſtan*, Anglis *liſten*, Belgis frequentative *luyſteren*. Germani videntur hoc verbum a Belgis accepiſſe, Angli a Saxonibus, Saxones ſuum formaſſe ab inſtrumento. Nam auris interpreti Angloſaxonico vocatur *hlyſt* Luc. VII. 1. Cambris *cluſt*. Quibus affine κλύω audio. Inde *hlyſtan* & reliqua, plane ut Latinis *auſculto* ab *ὖς* auris, Gothis *hausjan* audire ab *auſo* auris, Cambris *cluſtymwrando* auſcultare a *cluſt* auris. Solent enim verba ſenſuum apud omnes populos ab inſtrumentis peti. Sic ab *aug* oculus fit Græcis αὐγάζειν, Latinis *ecce* cernendi ſignificatu. Plura exempla paſſim producimus.

LAUT, ſonus. Franc. *luta*. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 16. *luta dero naſo*, ſonus naris. Verbale a *lauten* ſonare.

LAUT, ſonorus, qui longe audiri poteſt. Angloſax. *hlud*, Franc. & Alam. *hlud*, *hlut*, *lut*, *liut*, Belg. *luid*, Angl. *loud*. ISIDORUS Cap. IV. 2. *gotes ſtimna hluda*, vox Dei tonantis. Græcis κλυτὸς eſt vocalis & auditus, a κλύω audio. Antiquitas inde fecit *hlud*, mutato K. in H. Poſteritas gutturalem abjecit, quamvis ſit cuſtos originis. Ab hoc interim adjectivo omnes ſignificatus ſuos accipit verbum *lauten*.

LAUT, quatenus eſt adverb. ab adject. factum, ſonum intendit. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 49.

Sie tho luto irharetun
Thuruh thia ſuerun forahtun.

Tunc alte exclamabant præ grandi timore. Inde compoſita antiqua

hlud-ſteſn, grandiſonus, apud SOMNER. & BENSONIUM.

hlutreiſter, clamoſus, in Gloſſ. Keron. a *rauſt* vox, quod extat in Lex. Runico.

LAUT, adverb. intendendi, quod ſenſum reddit fortiorem in compoſitis. Gloſſ. Pez. fortiter, vehementer *luto*. Inde Francis *lutmar* manifeſtus, i. e. valde notus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. ult. 61. *giduames lutmari*, faciamus manifeſtum. A *mæren* divulgare. In nominibus propriis *lutmar* effertur CHLODOMIRUS, & tunc *valde celebrem* ſignificat. Ratio interpretationis eſt, quia *mar*, *mær*, *mir*, non ſolum notum, ſed etiam inclytum & fama nobilitatum deſignat. Claruit hoc nomine R. Francorum, Chlodovei filius. Plura compoſita ejusdem indolis vide in *viel* & *weit*.

LAUT, celebris, clarus, illuſtris. Senſus a ſonoro ad celebrem translatus, quia celebris eſt longe auditus, & celebritas vox publica bonorum de virtute recte judicantium, prout optime a CICERONE definitum. Hoc ſenſu Græci dicunt κλυτὸς, Latini *inclytus*. Francos eodem ſenſu uſurpaſſe *hluto*, teſtis HELMOLDUS NIGELLUS Lib. I. de Geſtis Ludovici pii Imp. cujus verba in explicatione nominis *Ludovicus* adduximus. Litera K. cum ſit gutturalis, facile mutatur in cognatas C. H. CH. tandemque in ventos abit, & omittitur. Inde eſt, quod in Nominibus propriis Francorum vetuſtisſimis promiſcue reperiatur *luto*, *hluto*, *cloto*, *chloto*, quæ, ſi quis vellet vel a Gr. κλυτὸς vel a ſe invicem diſtinguere, imperitiam ſuam proderet. Hujusmodi ſunt,

CHLODIO, *Clodio*, *Clodius*, Rex Francorum, cujus nomen, etiamſi ita varie ſcriptum reperiatur apud Auctores, nihil tamen aliud quam *celebrem* & *illuſtrem* denotat. Extat eodem ſenſu *Clytus* inter Duces Trojanos in Catalogo apud SIMSONIUM, cujus nomen Franci videntur imitati, circa originem Trojanam ultro glorioſi. Et huc etiam ſpectat nomen Rom. *Claudius*.

CLOJO, ex *Clodio*, quia D. more Gothico mutatur in *Jod*. Ejusdem Regis nomen apud SIDONIUM in Panegyrico Majoriani. Dicitur & CLOGIO, apud Greg. Turonenſ. quia *jod* & G. ſunt literæ congeneres.

LUTO, celebris. Nomen nobilis Franci apud MARCELLINUM, a VALESIO explicatum in notis, Lib. XV. Cap. 6. Inde compoſita

CLODOVEUS, bellator clarus.

LUDOVICUS, eadem notione. Utrumque recurrit in *wig* miles.

HLUDOWALDUS, celebris præfectus. Nomen pueri nobilis apud REMIGIUM in Teſtamento.

CHLODESVINDA, virago celebris. Regis Childeberti ſoror apud Greg. Turon. Confer *Amalaſvinta*.

CHLOTSUINDA, puella clara. Chlotarii R. Franc. filia, & Audoini R. Long. uxor, apud Paul. Diac. Lib. I. cap. 27.

CLOTHILDIS, regina Franciæ, Chlodovei conjux. Id eſt, gratia & fidelitate celebris. Utrumque ſignificat *huld, hyld.*

LAUTE, inſtrumentum fidibus tenſum. Hiſp. *laud*, Ital. *liuto*, *leuto*, Angl. *lute*, Belg. *luit*, Lat. Barb. *laudis*, Arab. *alaud* cum articulo. Nomen a Mauris in Hiſpania proſeminatum eſſe, ex Arabica voce colligunt SCALIGER & BOCHARTUS. Latini *teſtudinem* vocant, ab animali ejusd. nominis, quia Mercurius primam lyram ex ejus teſta formavit, teſte PAUSANIA in Arcadicis. Quæ res CASANOVÆ occaſionem dedit, ut nomen inſtrumenti ab illis teſtudinibus, quæ PLINIO *lutariæ* vocantur, quod in luto vivant, arceſſeret. Nos, qui lingua utimur totius Europæ vetuſtisſima, vix ferre poſſumus, ut vox aliunde ducatur, quam a *lauten* canere. Quem verbi ſignificatum cum vir quidam doctus ignoraſſet, *laut* deduxit a *la-ut*, quia omnes voces ab *ut* ad *la* teſtudine exprimi poſſunt. Quam etymologiam in Exemplari *Originum Helvigii*, quo Amplisſimi Senatus Lipſienſis indultu utor, margini adſcriptam deprehendi.

LAUTEN, ſignificatus ſuos accipit ab adj. *laut*, κλυτὸς, ſonorus, vocalis, canorus.

LAUTEN, ſonare, reſonare. Francis *lutan*, Belgis *luiden*, Suecis *liuda*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 74. *thaz ſcono thoh gilute*, ut pulcre reſonet. Loquitur de ſono metrico Evangelii ſui in Linguam Francicam traducti. NOTKERUS Pſal. LXXVI. 18. *diu uuolchen lutton*, vocem dederunt nubes. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſerv. ad Willer. pag. 36. *misſilutit* diſcrepat. Id eſt, diſſonat. Dicitur autem latisſime apud veteres de omni ſono, qui editur, etiam clamore, rumore, mugitu &c. Inde Angloſaxonibus *hlydan* clamare, garrire, tumultuari, Francis *lutan* mugire, tonare. Gloſſ. Lipſ. *ludan ſol* tonabit. Gloſſ. Pez. *lutan* mugire.

LAUTEN, canere, ſonum modulari, ſive id fiat ore, ſive inſtrumento. Francis *lutan* & *liuton*, conſentientibus Latinis, quibus *ludere* interdum eſt canere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. II. 9.

Thaz ih lob thinaz
Si ludentaz:
Ut laudem tuam
Sim canens.

NOTKERUS Pſal. XLVI. 2. *liutont in frolichero ſtimmo*, pſallite Deo hilari voce. Idem Pſal. XCIV. 3. *Fone diu ſuln uuir imo jubilare, mit aller ſlahto ſtimmo uuunneſangon menniſchin, orginon, ſeiton, fiſon, cymbon, cloccon, horno &c. Daz heizzet jubilare, daz chit ana uuort liudon.* Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Gloſſæ Pez. clangorem *luthnusſi*. Ab hoc verbi ſignificatu derivantur nomina cantuum, ludionum, & inſtrumentorum muſicorum in multis linguis. Inde

Latinis *lituus* buccina.
Islandis *loddari* ludio, hiſtrio, *ludr* tuba, lituus, buccina militaris, *ludursvein* buccinator, *herludr* buccina bellica, apud VEREL. in Indice.
Germanis *laute* teſtudo, inſtrumentum canorum per excellentiam, *lied* cantus, cantilena, quæ vide ſuis locis.

LAUTEN, *leuten*, ſignum dare ſonitu, facere ut ſonet. Francis ut ſupra. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 3. *Got hat geludet*, Deus intonuit. Verbum faceſſens a *lauten* ſonare. Simile eſt *reſonare* apud VIRGILIUM Æn. VII. ii. 12.

Dives inacceſſos ubi Solis filia lucos
Asſiduo reſonat cantu. - - -

Id eſt, reſonare facit. Hodie dicitur de æditituo tantum, qui campanæ pulſu cœtum ad ſacra convocat.

LAUTEN, prædicare, celebrare. Latinis conſono vocabulo *laudare*, Gothis *liudon* in compoſito *awiliudonds* magnificans Deum, quod extat Luc. XVIII. 43. Angloſaxonibus *hlyſan*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hlyſan* celebrare, illuſtrare, *hlyſa*, *hliſe* fama, *hlysbær*, *hlys-full* inſignis, illuſtris, famiger, celeber, inclytus, *hlis-eadgeſta* opinatisſimus. Cuncta ab adjectivo *laut* celebris, clarus, illuſtris. Ab hoc verbo antiquisſimo oritur

Latinis *laus* noto ſignificatu, Græc. κλέος.
Cambris *clod* laus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Britannico.
Germanis *lied* hymnus, de quo infra.

LAUTER, clarus, lucidus, fulgens, coruſcus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *lathr*, Angloſaxonibus *hluter*, *hluttor*, Suecis *lius*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llathr* politus, coruſcus, fulgidus. SOMNER. in Dict. AS. *hluter* lucidus, *hluttorlice* lucide. Hic primus vocis latisſime patentis ſenſus, unde reliqui per translationes orti. Oritur autem, non a Lat. *lotus*, ut HELVIGIO, nec a Gr. λυτρὸν lotio, ut JUNIO viſum, quia vox Germanica ante lucidum quam mundum lotumque denotavit; Sed a Scandico & hodienum vigente verbo *lyſa* lucere. Senſu tropico eſt *clarus*, *illuſtris.* Inde nomina propria

CLOTARIS, CHLOTARIUS, LOTHARIUS, HLOTARIUS, LUDERUS, LUTHERUS, LOTHERUS &c.

Id eſt, clarus, illuſtris, quales ſunt ii, qui in luce omnium verſantur, & meritis ſuis ſplendent. Apud Latinos quoque *clarus* a lucido & minime obſcuro ad illuſtrem transferri ſolet. WORMIUS nomen LOTHERI, quod familiare Regibus Daniæ, putat eſſe primitivum, niſi quis derivare velit (inquit) a *loth* ſors, & *er* honos, quaſi ſortem honoratam

ratam vocares, Lib. III. Mon. Dan. pag. 195. Quod miror tanto Viro potuiſſe excidere. A *lauter* eſt *erleutern* elucidare, declarare, illuſtrare, *erleuterung* declaratio, elucidatio, notione a lucido manifeſto deſumpta.

LAUTER, quatenus *lucidum* ſignificat, transfertur ad res omnes a ſordibus purgatas, cujusmodi ſunt, purus, mundus, limpidus, merus, defæcatus &c. Gloſſ. Keron. pura *luttras*, puro nomine *bluteremu nemin*, puritas *lutri*. Gloſſ. Pez. mundo *luteremo*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VIII. 83. *lutaraz uuaſſar* aqua pura. Lib. II. Cap. IX. *lutaran brunnon* limpidum fontem. Lib. III. Cap. XX. 172. *luteron ougon* oculis claris & nulla caligine obductis. A *lauter* eſt *leutern* purgare, purificare. WILLERAMUS in Cant. Cap. II. 4. de Evangelio: *daz uile uuola geluiteret iſt*, quod valde bene purgatum eſt a legalibus fecibus. Inde Angloſaxonibus *blyttrung* defœcatio, apud BENSON. hodie *leuterung*, Græcis λϐτρὸν balneum, Latinis *lotus* lavatus.

LAUTER, a *puro* & *defecato* transfertur ad animum ſimplicem & ſincerum, quia quo magis unaquæque res a partibus alienis purgata eſt, eo magis in ſuo genere una, vera, ſimplex, & a fuco aliena eſt. Gloſſæ Junianæ in Obſerv. ad Will. pag. 99. ſeq. *lutremo hercin* puro corde, *lutri* ſinceritas, *lutarniſſa* ſinceritas. TATIANUS Cap. XLIV. 11. *uueſet lutire ſoſo tubun*, eſtote ſimplices ſicut columbæ.

LAUTERN, *leutern*, quatenus eſt verbum ab adjectivo factum, ſignificat quantum poteſt. Vide antecedentia.

LAUW, tepidus. Angloſax. *hleow*, *hliw*, Franc. *lauu*, Belg. *lauw*, Suec. *lium*. Gloſſ. Pez. tepidus *lauuer*, tepore *lauui*. Priſci videntur ante oculos habuiſſe Græca χλιαίνω tepefacio, & χλιαρὸς tepidus. Hinc rectius ſcribitur *hlaw*, quia H. eſt cuſtos Græcæ originis.

LAW, manus. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llaw* manus, *llawdwn* mancus, *llawgair* juramentum, quaſi ſermo manus, a *gair* verbum, *llawrodd* manupretium, munus, quod manu datur & accipitur, a *rhodd* donum, *llawrudd*, *lloſrudd* homicida, a manu rubea & ſanguinea. HESYCHIUS: λόβαι, χεῖρες, *lobæ*, *manus*. In reliquis Dialectis eadem vox volam ſive cavam manum ſignificat. Hoc ſenſu occurrit apud Gothos in Verſione ULPHILÆ, ubi *loſa* eſt vola manus Marc. XIV. 65. & hinc *ſlah-loſa* alapa Joh. XVIII. 22. Quibus concinunt Gothi in Scandia. Nam in Indice VERELII *loſi* exponitur *vola*, & *loſa-tak* ſtipulatio manus, ſtipulata manus. Suecis *loſwen* etiamnum idem ſignificat. Sed *llaw* antiquius & ſimplicius eſt, & ab hoc primitivo Attici habent λαβεῖν capere, λάβε cape, quia verba capiendi formari ſolent a manu, Latini *vola* per metatheſin, Cambri *llafurio* manu operari, quod imitantur Latini in *laborare*, Germani *leiben*, *liefern*, *ſchlagen*, *glauben*, *geloben* &c. Vide ſingula in ordine.

LAY, *ley*, ſæcularis. Vitiatum ex antiquiori *leig*, quod habent Scriptores Parænetici apud GOLDASTUM pag. 356. Cambris hodie *llyg*, *lleyg*, Belgis *leek*. Quod magis genuinum. Eſt enim a Græco λαϊκὸς vel Lat. *laicus*, & hoc a λαὸς populus, & proprie ſignificat plebejum, quatenus Clerico opponitur.

LEB, coagulum. V. *lab*.

LEBEN, vita. Goth. *libains* Joh. XIV. 6. Angloſax. *lif* ibidem, Franc. & Alam. *lib*, *lyb*, Angl. *life*, Suec. & Island. *lyf*, *lif*, Belg. *leven*. Gloſſ. Keron. vita *lyb*, vitam *libe*, vitæ æternæ *des euuigen libes*. Gloſſ. Lipſ. *liva* vita, *lives* vitæ, *lif* vitam, *lifuara* cibaria. A *fuar* alimentum. Refer ad verbum ſuum.

LEBEN, vivere. Goth. *liban*, & hinc *ik liba* ego vivo Joh. VI. Angloſax. *libban*, *lyfian*, *lyfigan*, Franc. & Alam. *leben*, Belg. *leven*, Angl. *to live*, Suec. *lyfwa*. Gloſſ. Keron. vivat *lebee*, viventes *lebente*. Non a *lib* vita, quod potius eſt verbale a *leben* vivere; ſed a *leib* vel *laib* reſiduum, quod eſt a *leiben* manere, ſupereſſe, relinqui. Quid enim eſt vivere, niſi ſuperare? VIRGILIUS: *ſuperatne & veſcitur aura?* Ita ſentiunt JUNIUS & ECCARDUS. Contra HELVIGIUS deducit ab Heb. *lebb* cor, quia cor fons vitæ, cui videtur adſtipulari STIERNHIELMIUS. Mihi non liquet.

LEBEN, degere, vivere aliquo loco. Gloſſ. Keron. degentes *lebente*.

LEBEN, converſari, urbane vivere, *zu leben wiſſen* comem & affabilem eſſe in colloquiis & congreſſu, & omnium moribus & ingeniis ſe accommodare. Gloſſ. Keron. converſationis *libes*, converſatione *libe*. Sic etiam Belgis affabilis & converſandi peritus dicitur *beleeft*, opinor a *leven* vivere, quia vivere non eſt actiones vitæ naturalis obire, ſed venuſte & eleganter vivere. Apud Philoſophos autem *vivere* eſt *hominem vivere*, quod cæteris præſtantius.

LEBEN, *löben*, in nominibus locorum ſignificare poteſt manſionem, ſi derivetur a *leben* degere, vel certe idem erit quod *laube*, de cujus ampliſſimo ſignificatu actum ſupra prolixe.

LEBER, hepar. Angloſax. *lyfer*, *lifere*, Belg. *lever*, Angl. *liver*, Suec. *lefwer*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *lifere* jecur, hepar, *liferadle* jecoris dolor vel morbus, *lifer-ſeoca* hepaticus. Sunt, qui connectunt cum præcedenti *leben* vivere, quia hepar opinione veterum eſt principium vitæ, & fons ſanguinis ſecundum GALENUM. Alii tamen, & forte rectius, derivant a *laben* coagulari, quia hepar eſt quaſi libum e ſanguine concretum. Hinc etiam *viſcus* & *gluten* Medicis dicitur. Græcis λοβιον eſt pars gibba hepatis, aliqua an nulla cum reliquis affinitate, ignoro.

LEBERN, coagulari. V. *lifern*.

LEBKUCHEN, melipecta, placenta ex melle.

melle. Prior compoſiti pars eſt a *labben*, *laſſen*, lambere, de quo ſupra. Poſterior opus piſtorium ſignificat.

LECH, medicus. Vox antiquo-Germanica, quæ Gothis effertur *lek*, *leik* Matth. IX. 12. Angloſax. *læce* ibidem, Francis & Alam. *lachi*, Anglis *leech*, Island. *læknir*, Suec. *lækiare*, Sclav. *likar*, *lekar*. TATIANUS Cap. LVI. 4. *ni habent nottburſti thie heilon laches*, non opus eſt ſanis medico. Cap. LX. 3. *uuas managu tholenti fon managen lachin*, multa fuerat perpeſſa a compluribus medicis. VEREL. in Ind. *læknir* medicus, *laga-lækir* chirurgus lege adprobatus, *lækars fæ* medicinæ præmium. Commodisſime duci poteſt a verbo Angloſax. *lacan* offerre, præbere, non quod medentes muneribus inhient, ut quidam cenſent apud JUNIUM, quibus ille opponit originem Græcam ab ἀκέομαι ſano, medeor, ſed ob contumaciam Literæ L. in fronte vocis valde difficilem minusque opinabilem; ſed quod conſilia medica & ipſa quoque medicamina olim gratis dabantur ægrotantibus experientiæ cauſa, a primis puta inventoribus, qui alienis locupletari malis turpe cenſebant. Verbum cum univerſa familia ſiſtit SOMNERUS in Dict. Angloſax. *læce* medicus, chirurgus, item medicina, medicamentum, medela, *læce-cræft* ars medendi, *læcedome* medicamentum, *læce-ſealf* malagma, *læce-finger* digitus medicus, ita dictus, quod olim medici miſcerent eo pharmaca, *lac*, *laac* munus, oblatio (quod extat Matth. V. 23.) *lac-dæde* munificentia, *lacan* offerre. Eadem habet quoque BENSONIUS. HIPPOCRATES ſane nullum ex morbis fructum capiebat, prout ipſe profitetur in Epiſt. ad Senatum Abderitanum, propudioſum exiſtimans, ſi artis liberalis non ſint opera liberalia. *Qui vero*, ait, *mercedem captant*, *ſcientias ſervire cogunt*, *illas ex priori* (i. e. primæva) *libertate quaſi ſervas reddentes*. Vide omnino totam Epiſtolam. Et quamvis Medicina hodie ſit ars quæſtuoſisſima, qua fructuoſior nulla, ut PLINIUS ait, fieri tamen poterat, ut a liberalitate primorum in Gente Germanica Curioſorum Naturæ (quæ ante omnes Medicos medicinam ipſa faciebat) & ipſi & remedia morborum nomina *offerentium* & *oblationum* acceperint. Certe apud Latinos, quorum Lingua obſervante PICARDO in *Celtopædia*, inſignem mutationem paſſa eſt, remedia aliquando dicebantur *præbia* a præbendo. Hodie pharmaca vocantur *recepta*, non ab offerentibus, ſed a recipientibus. Interim a *lech* medicus, mederi, curare, ſanare, & ſanitati reſtituere, Gothis dicitur *leikinon* Luc. X. 9. Angloſax. *lacnian*, Suec. *lækia*. Ex eodem fonte promanarunt tam artis ſalutaris quam remediorum vocabula. Gloſſ. Keron. medicamina *lahchida*. VEREL. loc. cit. *lækning* medicina, *læknings-liſt* ars medendi. SOMNER. loc. cit. *lacnung* cura, medela, ſanatio.

LECHEN, fluere, manare. Originem quære in primitivo *lauge* aqua. A *lechen* rurſus fit *lech* aqua fluens, & *lache* confluxus aquæ. VERELIUS in Ind. *lækr* rivus. Hinc apparet, quid ſit in nominibus fluviorum LECH & LICUS apud Vindelicos & Noricos, LECK & LECCA apud Batavos, nempe nihil aliud quam fluentum, quo vel campi vicini irrigantur, vel loca contigua (oppida & vici) alluuntur.

LECHEN, *læchen*, hiare, *zerlæchen* dehiſcere. Utroque utitur LUTHERUS: illo Jer. XIV. 4. Edit. Leyd. an. 1637. hoc Eccleſ. XII. 6. A *lechen* rurſus fit *lech*, ſubſtantive hiatus, vel rima, per quam aqua elabitur, adjective hians, rimoſus, & dicitur de doliis, quæ per rimas fluxionem patiuntur. VEREL. in Ind. *lekar* rimæ navium, per quas aqua vel unda in navem illabitur, *lekt*, *lekara* rimoſum, rimoſitas. Similiter & Belgis *lek* eſt rima, *lek worden* dehiſcere, *lekſchip* navis rimoſa &c. Quibus affinia ſunt Græca λακὶς fiſſura, λακὶς χθόνου terræ hiatus, λακίζω rumpo, facio ut hiet.

LECHEN, ſtillare, deſtillare. Belgis *leken* apud KILIANUM. Quod HELVIGIUS præter rationem ducit a *liquando*, cum ſit a *lek* rima. Quid enim eſt ſtillare niſi per rimam effluere? Et nonne a rima eſt parvum illud fuſile quod guttam vocamus? A *lechen* rurſus fit *lauge* aqua deſtillans, quod vide.

LECHZEN, anhelare, cupide appetere. Verbum frequentativ. non a *læken* recalcitrare, nec a *lechen* ſtillare, quod vellet STADENIUS; ſed a *lechen* hiare. Dicitur enim proprie de ſitientibus tantum, & præcipue de canibus venaticis, aliisque animalibus quibus os hiat præ deſiderio potus. Inde Sorabis *lacny* ſitibundus, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 688. Poſtea ſenſus a ſite hiante ad omnes cupiditates vehementiores translatus eſt, & dicitur etiam de terra, quia præ nimio æſtu ſæpe finditur, & dum rimas agit, ſitire & pluviam appetere videtur. Sic etiam Latinis *inhiare* eſt cupide appetere.

LECKEN, ſaltare, currere, recalcitrare. V. *læken*.

LECKEN, lambere. Græc. λείχειν, Lat. *lingere*, Goth. *laigwan*, *bilaigwan* Luc. XVI. 2[illegible] Angloſax. *liccan*, *liccian* ibidem, Franc. *le[illegible]chon*. NOTKERUS Pſal. LXXI. 8. *die uzze[illegible] roſten Æthyopes petont in, unde ſine fiend[illegible] lecchont die erda*, coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingen[illegible] Idem Belgis *lecken*, *licken*, Anglis *to lick*, Gallis *lecher*. HELVIGIUS cunctorum originem petit ab Heb. *lachak* ejusdem ſignificatus.

LECKER, delicatus, *lecker-biſslein* cup[illegible]diæ, *lecker-maul* cupes, os cibi lautioris appetens. Non a *lecken* lambere, ſed a G[illegible] γλυκερὸς dulcis, abjecto G. unde etiam Latinis fit *ligurire* dulcia appetere, per eandem aphæreſin.

LECKER, ludio, ludibundus. Conviciu[illegible]

in pueros petulantes, qui ludendo tempus perdunt. Refer ad *laichen* ludere.

LEDER, corium. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *lledr*, Armor. *lezr*, Angloſax. *lether*, Francis *ledar*, Hibernis & Anglis *leather*, Belg. *leder*, & per ſyncop. *leer*, Suec. *læder*. Gloſſ. Pez. coriarium *ledargarvum*. Hodie *ledergerber*, præparator corii. Videtur a notione tegendi deſumptum, & proprie denotare pellem, qua cutis tegitur, a verbo obſoleto *hlidan* tegere, operire, quod vide infra in *lid* operculum. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia antiquitus nonſolum de pellibus brutorum, ſed etiam de tectis uſurpatur. VEREL. in Ind. *hlid*, *lid* porta, *lider* porticus, tectum columnis impoſitum. Hinc tabernacula in Evangelio Gothico vocantur *hleithra* Luc. IX. 33. *gawaurkjaim hleithros thrins*, faciamus tria tabernacula. Alibi vero feſtum tabernaculorum vocatur *hlethraſtakeins*, a figendis tabernaculis, nempe Joh. VII. 2. Quam appellationem JUNIUS a corio deſumptam putat, ſed refragante VERELIO, quia tum nullus corii erat uſus. Neque enim Judæi eo tempore ſub pellibus degebant. Interim a *leder* corium eſt *lidern* corio munire, & *bandelier* balteus coriaceus.

LEDERN, coriaceus. Gloſſ. Pez. pellicea *lidiriunu*.

LED, *læd*, vacuitas, locus vacuus, & deſertus. Verbale a *laten* (*laſſen*) linquere, relinquere. Nam quod deſeritur, id vacuum eſt, inane, & deſertum. Inde *læde* ager incultus & ſpinoſus, *lædacker* ager relictus, codetum, apud STILERUM in Theſ. L. G. Similiter apud Lipſienſes vacivitates in agris vulgo vocantur *læden*, *læten*. Epentheſis inde fecit *land* eodem ſenſu. Hinc planities inculta Anglis vocatur *laund*, Islandis *linda* in Indice VEREL. Gallis *lande*, Hiſpanis *landa*. Latino - Barbari eodem ſenſu dicunt *landa*, apud CANGIUM in Gloſſario. *Landa*, inquit illuſtris Gloſſator, planities inculta & vepribus obſita, Hiſpanis *llanda*, noſtris *lande*. Vita S. Leonis Archiep. Ratomag. *Iter ſuum carpſerunt usque ad* LANDAS *nobilium, quæ terra dicitur infertilis & deſerta*. Poſtea ex *land* per novam corruptelam prodiit *langh* & *langk*: quod omnium vitiatorum novisſimum. D. & K. ſæpe permutantur.

LEDIG, vacuus, vacuitate affectus, & metaphorice vacans, liber, ſolutus, expers. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ledig*, & per ſyncopen *leeg*. Dicitur (1.) de vaſis vacuis. (2.) de ephippio vacuo, vel quaſi vacuo in haſtiludiis. Inde *lediger fall* caſus ex equo. Talis autem cenſebatur, ſi quis alterius haſtam fregiſſet. Hinc multi haſta amiſſa honoris cauſa ex equis deſcendebant (notavit hoc BESOLDI continuator), quia eques inermis habetur pro victo, & ephippium ejus pro vacuo. (3.) de locis vacantibus, & a poſſeſſoris nexu liberis. Inde *ledige ſtelle* ſedes & locus vacans, *ledige heuſer* ædes vacivæ, *ledige gütter* bona vacantia, feudum apertum. Jus Prov. Alam. Cap. CLXXXI. 2. *wirt ez ledik dem herren, der nimpt den buuue*, ſi fundus apertus ſit domino feudi, tunc Dominus ſuperficiem ſibi vindicat. Ex interpretatione Cl. SCHERZII. Quidam Jurisconſulti, & in his VREDIUS, huc referunt *Terram Leticam* ex Cod. Theodoſ. Lib. XIII. tit. II. ſed perperam. Nam illa Terra ſic dicitur, non a ſolo cultoribus vacuo, ſed a *Lætis*, h. e. ab hoſpitibus in vacuum ſolum receptis, ut oſtendi in voce. (4.) de perſonis liberis, innuptis, immunibus, & omnibus qui ſui juris ſunt, & ab alieno vinculo ſoluti. (5.) de expertibus & privatione aliqua affectis. Inde *lediger reiter* eques ſine equo, *lediger fall* mors vaſalli abſque liberis defuncti. (6.) de otioſis, quia vacuis & inertibus locis ſimiles ſunt. Inde *ledig-gænger* deſidioſus, qui tempus ambulando perdit.

LEDIG, uni addictus, uni operam dans, *ledigman* vaſallus unius Domini ſtudioſus, eidemque totus & unice ſerviens contra omnes. Quemadmodum Latinis *Vacans* nonſolum eſt vacuus, iners, expers, ſed etiam ille, qui uni vacat, operam dat, ſtudet: Ita priores Germani, admiratione Latinæ Linguæ capti, exiſtimarunt, ad decus & copiam Germanicæ Linguæ plurimum conferre, ſi in rebus novis nova vocabula fingantur ad modulum Latini ſermonis. Itaque vocem patriam *ledig* vacuus, vacans, imitatione Latinorum, a vacuo & vacante tranſtulerunt ad ſignificandum eum, qui uni ſoli operam ſuam navat. Cum vero regulariter quilibet posſit plura habere feuda a diverſis dominis, & ſingulis ad ſervitia obligari: eum ſolum appellabant *ledigman*, qui peculiari vinculo uni Domino obſtringitur, eumque contra omnes defendere tenetur. Scriptores infimæ Latinitatis hunc vaſallum primo appellarunt *ledigium*, poſtea *ledgium*, denique *ligium* expulſo D. *Ligius* ergo non eſt a *liga*, nec *ledig* a *ligatus*, ut vulgo ſtatuunt. Nam, ut taceam, hanc nominis rationem nimis generalem eſſe, cum in omni feudo, etiam *non-ligio*, ſupponatur pactum, *do ut milites*: ex dictis manifeſtum eſt, ſpecialem illam obligationem nominibus iſtis melius exprimi, ſi Germanicæ originis ſint, quam ſi Latinæ. Adde, quod pro Germanicis ſemper habita ſint. Charta vetus apud CANGIUM in voce *ledigh-man*: *Et proinde effecti ſumus* LIGIUS HOMO, *quod Teutonice dicitur* LEDIGHMAN, *ejusdem Comitis Gelrienſis contra quoslibet*. Habemus etiamnum adverbium *ledig* unice, penitus, abſolute. Inde formulæ, *ſich ledig auf iemand verlaſſen* fidere alicui unice, *ſich ledig nach ſeinem willen richten* agere ex arbitrio ejus penitus, *ihm ledig anheim ſtellen* judicio ejus permittere abſolute. Sic hodie loquuntur Suevi, dum reliqui Germani dicunt *lediglich*.

LEDIGEN, liberare, *ſich ledigen* ſubducere ſe.

ſe. Jus Prov. Alam. Cap. LXXXII. 1. *ſwer lip oder hant oder hute oder hare lediget, daz mit reht vertailet uuirt, der iſt rehtlos.* Vertit Cel. SCHERZIUS: Quicunque cum ad mortem aut manus amputationem aut fuſtigationem eſt condemnatus, judicis ſententia, fuga pœnæ ſe ſubtrahit, ille juris beneficiis eſt privatus. Hodie delectamur compoſitis *erledigen, entledigen.* Cuncta a *ledig* liber.

LEEN, ſcropha ſylveſtris. Corpus Juris venatorii pag. 513. *alte ſau heiſſt ein hauwend ſchwein, zweyjæhrig ſchwein ein baker, ſchweinmutter ein Leen oder Bach.* Factum a maſculino χλούνης aper, per aphæreſin. Galli eandem ſuem vocant *lée*, a *leen*, per apocopen.

LEER, vacuus. V. *lær.*

LEFZE, labium. Gloſſ. Keron. labia *leffa.* Retuli ſupra ad *laffen* lambere, ſed poſtea alium dictionis fontem oſtendi in *lippe.*

LEGEL, *lægel*, lagena, λάγηνος, dolium portatile, 1. Sam. XVI. 20. Vox e lingua Græca vel Latina in Germanicæ coloniam traducta auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. laguncula *lagella.*

LEGEN, ponere in loco, Lat. *locare, collocare*, Cambris *llehau*, Gothis *lagjan* Matth. XXVII. 6. Angloſax. *lecgan*, Franc. & Alam. *legen, leccen*, Scand. & Island. *leggia*, Belg. *leggen*, Angl. *to lay.* Gloſſ. Keron. ponat *lecce*, reponenda *zekeleckanne.* TATIANUS Cap. CCXIII. 2. de Joſepho, qui corpus Domini in novo monumento poſuit: *inti legita thaz thara*, & poſuit illud ibi. Verbum faceſſens a *ligen* jacere. Quid enim eſt collocare, vel loco aliquo reponere, niſi facere ut jaceat? Hic primus verbi latiſſime patentis ſenſus, quem a Celtis quoque uſurpatum eſſe, ex Cambrica voce patet. Si quis tamen malit, *ligen* & *legen* tanquam verba ſororia ab eadem matrice repetere, per me licebit, quia Celtica lingua *lech* locum & ſedem denotat, unde tam jacendi quam ponendi ſignificatus prodire potuit. In compoſitis dicitur etiam de animo, quia mens, ſive dubitet ſive ſtatuat, videtur aliquid ponere, reponere, opponere, componere, ſupponere &c. Inde *überlegen* verſare animo rem cum re componendo, *widerlegen* refutare contrarium ponendo & ſtatuendo.

LEGEN, *ſich legen*, duobus modis dicitur, proprio & tropico. Ad priorem ſenſum ſpectat, quando dicimus, *der wind hat ſich gelegt* ventus ſe poſuit, i. e. quievit, ceſſavit. Cui dictioni ſimilis eſt illa VIRGILII Æn. VII. 27. *Cum venti poſuere.* Id eſt, ſe poſuere, requievere, ut habent notæ Minellianæ. Græci eodem ſenſu dicunt λήγειν, quod videtur a ſtatu jacentium petitum, ut cætera. Ad poſteriorem ſenſum ſpectat, quando dicimus, *ſich auf künſten und wiſſenſchaften legen* incumbere artibus & literis. Nam qui alicui rei incumbunt, id prono & inclinato corpore faciunt. Et huic corporis ſtatui ſimilis eſt animus eorum, qui ſe literis aliisve ſtudiis excolendis adplicant.

LEGEN, conſtituere, diſponere, ordinare. Hodie utimur compoſito *anlegen*, quod dicitur de novis ædificiis, coloniis, vectigalibus &c. olim vero videtur de aliis quoque rebus uſurpatum. Nam huc commodiſſime referri poteſt *lage* lex, conſtitutio, de cujus antiquitate actum ſupra.

LEGEN, offerre, præbere. Angloſaxonibus *lacan* eſt offerre, & inde *lac* oblatio, Matth. V. 23. 24. Opinor ſenſu a ponentibus petito, quia præbentes aliquid ponunt & apponunt. Hinc *zuſamen legen* etiamnum eſt conferre, conjicere, & dicitur de pecuniis quæ in commune conferuntur. A *legen* eſt *gelag* compotatio & omnis hilaritas convivalis communibus impenſis inſtituta, cujus ſynonymum *collation.* Item *anlegen* impendere. Gloſſ. Pez. impenderet *analagi.*

LEGEN, nubere, velare, *anlegen* induere. Proprie eſt ſuperimponere, & dicitur antiquitus de veſtimentis. Gloſſ. Keron. utentibus (i. e. induentibus) *analeckentem.* Extat in Reg. S. Bened. Cap. 55. ubi Abbas monetur, ut provideat, ne veſtimenta utentibus ſint nimis curta. Inde Francis *analegi* indumentum. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 26. *midunga unde erhafti ſi dero anlegi*, pudor & reverentia ſit eorum indumentum. Luth. *ſie müſſen mit ſchand und ſcham gekleidet werden.* Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Hodie utimur ſimplici *laken*, quod vide.

LEGEN, imponere, ponere cum immiſſione. Inde vetus formula *hand anlegen* manus injicere, qua utitur TATIANUS Cap. CLXXXIV. 6. *tho zuogiengun inti legitun iro hant in then heilantana inti habetun inan* tunc acceſſerunt & injecerunt manus ſuas in Jeſum & tenuerunt eum. Gothis non ſolum manus, ſed etiam verbera & vulnera imponi & immitti dicuntur. Ita legimus de latronibus Luc. X. 30. *jah banjos analagjandans*, & plagas imponentes.

LEGEN, ſternere, proſternere, facere ut jaceat. Poſtremus & vehementiſſimus ponendi gradus. Apud BENSONIUM *lecgan* nonſolum eſt *jacere*, ſed etiam *pulſare, ſternere, occidere.* Hodie utimur compoſito *erlegen* eodem ſenſu, & *niderlage* pro ſtrage. An huc etiam ſpectet *orlog*, quæſitum in loco.

LEGION, legio. Olim Germani ſuis utebantur vocabulis ad hunc ſenſum exprimendum. Evang. Angloſax. Luc. VIII. 30. *Legio, that is on ure getheode, eored*, legio id eſt in idiomate noſtro *Eored.* SOMNERUS & BENSONIUS habent *eorod*, quod idem. Cum Saxonica voce convenit Cambro-Celtica *aerawd* prælium, pugna, alio quidem ſenſu, ſed cognato. HARUDES inde nomen accepiſſe tanquam *legionarios* vel *præliatores*, alibi dixi. Gothis legio dicitur *harjis*, forte deminutive ab *her* exercitu

tus. Franci delectantur compoſito *heriſcaf.* TATIANUS Cap. CLXXXV. 5. *mer thanne zuelif thuſunta engilo heriſceſi*, plus quam XII. legiones angelorum.

LEHN, beneficium. Gloſſ. Pez. beneficia *lehan.* Refer ad *leihen* dare, concedere.

LEHN, feudum. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 232. feodum *len*, feodalis *lenman*, jus feodi *leen recht.* Gloſſæ Anglosaxonicæ ibidem: *læn* commodum (reſtitue commodatum), *landes læn* precarium. VEREL. in Ind. *len*, *lan* feudum, *lendurmadur* feudatarius vel feudo donatus. Proprie eſt beneficium utenti conceſſum, a *leihen* concedere. Ratio appellationis eſt, quia feuda a prima origine erant beneficia militantibus conceſſa, ut patet ex dictis in voce *Feudum.* Hinc Jureconſulti Feudum ſolent definire per beneficium. CUJACIUS ad Lib. I. Feud. tit. I. *Feudum eſt jus in prædio alieno, in perpetuum utendi, fruendi, quod pro beneficio Dominus dat ea lege, ut qui accipit, ſibi fidem & militiæ munus aliudve ſervitium exhibeat.* Prædia militibus a Principe conceſſa Scriptoribus Latinis paſſim appellari *Beneficia*, & Librum in quo deſcribuntur *Librum beneficiorum*, probat CANGIUS in voce. An ſatis apte, dubito. Nam Feudum revera eſt ſtipendium, & contractus inter Dominum & ſervum, non beneficium ex mera gratia datum. Quis enim ferrum excipiat pro altero, absque jure accipiendi? Et hactenus *lehn* & *lon* conveniunt. Dici tamen poteſt beneficium, quia conceditur etiam tempore pacis. Quod videtur eſſe benevolentiæ, non debiti. Præcipua genera ſunt,

reit-lehn, feudum militare, beneficium ſub lege militandi conceſſum, a *reiten* militare.

burg-lehn, feudum caſtrenſe, cui ſervitii loco annexum caſtri alicujus defenſio.

hof-lehn, feudum aulicum, cui munus in aula obeundum annexum.

ſchupf-lehn, feudum mobile, quod volente Domino auferri poteſt.

after-lehn, ſubfeudum. Plura Feudorum genera vide apud SCHILTERUM in Gloſſario.

A *lehn* poſteritas fecit *belehnen* conferre beneficium cum ſpe fructus percipiendi, & hinc porro *belehnung* inveſtitura.

LEHN, mutuum, mutuo datum vel acceptum. BENSON. in Voc. AS. *lehan* mutuum. VERELIUS in Ind. *lan* commodatum. Refer ad *leihen* commodare. A *lehn* rurſus fit *lehnen* mutuo dare vel accipere. Inde Anglosaxonibus *hlænan* credere, commodare, mutuo dare, *lænend* fœnerator, noſtris *lehnen* mutuo accipere, quamvis nec alterum ſenſum refugiant. Uterque enim fluit ex natura mutui. Hinc apud Latinos ex *mutuum* fit *mutuare* mutuum dare, & *mutuari* mutuum accipere.

LEHNUNG, conceſsio fundi. Jus prov. Alam. Cap. CLXXXIII. *von lehenunge* de conceſsione fundi alteri facta. Refer ad *leihen* concedere.

LEHNUNG, ſtipendium, æs militare. Ab initio conceſsio fundi militantibus erat pro ſtipendio. Poſtea mores mutati, manente priſtino vocabulo. Anglosaxonibus *leanunge* eſt hoſtimentum, quid pro quo: ſed hoc alterius naturæ eſt, & originem refert ad *lonen* rependere.

LEHNUNG, mutuum ad utendum datum, e. g. equus ad arandum vel iter faciendum. Occurrit eo ſenſu *lehenung* in Jure prov. Alam. Cap. CCXVI. CCXVII. Refer ad *lehnen* commodare.

LEHNWARE, ſpecies laudimii, ſive pecunia quæ ſolvitur Domino pro tutela & conſervatione Feudi. Refer ad *waren* ſervare.

LEHREN, docere. V. *leren.*

LEI, *ley*, terminatio. V. PROLEG. Sect. VI.

LEIB, reſiduum. V. *laib.*

LEIB, vita. Gothis *libains* Joh. XVII. 3. Anglosax. *lif* ibid. Franc. & Alam. *lib*, Suec. & Island. *lif*, *lyf.* Gloſſ. Keron. vita *lyb*, vitam *libe*, vitæ æternæ *des euuigin libes.* Refer ad *leiben* vel *leben* vivere. Hodie ſuperat in multis compoſitis, cujusmodi ſunt,

leibsnahrung, victus, ſuſtentatio vitæ, antiquitus *libnara.* Gloſſ. Boxh. *libnara* ſtipendia. Gloſſ. Pez. alimonia *lipnara.* A *nehren* nutrire.

leibhaſt, vivus, vivens. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 47. 48. 49. *ſcepheri erdun ioh himiles int alles liphaftes*, creator terræ & cœli & omnis viventis.

leibzucht, vitalitium viduæ, a *zucht* alimentum.

leibgeding, conventio de ſuſtentatione ad dies vitæ, a *geding* pactum, & per ſynecdochen generis pacta dotalitia.

LEIB, corpus, caro. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIX. 80. de toga Domini: *thia kriſtes lib biruarti*, quæ Chriſti corpus tangeret. Symbolum vetus Alamannicum apud GOLDASTUM: *ich gelob urſtendt mines libes*, credo reſurrectionem carnis meæ. Vox a Francis relicta & veriſimiliter formata a *leiben*, *leben* vivere, ut primo fuerit corpus vivum, poſtea omne corpus, præſertim cum fieri non poſſit, ut ullum corpus exiſtat, quod vitæ plane expers ſit. STIERNHIELMIUS deduxit a *laben* coagulare, quia corpus ex ſanguine & alia materia coagulatum eſt: ſenſu quidem idoneo, ſed a reliqua vocis cognatione avulſo. Nihil autem obſtat, ut eadem vox de *vita* & *ſubſtantia viva* uſurpetur, cum etiam Italis *la vita* nonſolum vitam, ſed etiam corpus ſignificet. HELVIGIO *leib* alludit ad *glebam*, quæ primi corporis conditi materia. Quod ingenioſum magis quam ſolidum eſt.

LEIB, panis, ſubſtantia qua vita & corpus ſuſtentatur. Poſſit eſſe ex eodem cum antecedentibus fonte. Alias tamen origines

atque una antiquitatem vocis vide in *laib* panis.

LEIBEIGENE, mancipia, homines proprii. Sic dicti a proprietate, non ſua, ſed aliena. Nihil enim proprii habent, ne corpus quidem. Hinc Scriptoribus medii ævi vocantur *homines de corpore*, ob ſervitia corporalia, & quod toto corpore & omnibus bonis alterius ſint, nempe Domini. Confer *eigen leute*.

LEIBEN, manere, ſupereſſe, relinqui. Gr. λείπεσθαι, Isl. *lifa*. VEREL. in Ind. *lifa* reſtare. In reliquis Dialectis ſimplex cognoſcitur ex compoſitis, cujusmodi ſunt,

aflifnan, reſtare, ſupereſſe, in Codice Arg. Luc. IX. 17. *jah ushafan warth thatei aflifnoda im gabruko*, & ſublatum eſt quod ſuperfuit illis fragmentorum.

belaſan, manere, remanere, apud SOMNER. in Dict. AS.

biliban, eadem notione, quod Francicum & Alamannicum. Gloſſ. Keron. maneat *pilibe*, remaneant *piliben*. Hodie dicimus *bleiben* pro *beleiben*.

LEIBEN, vivere. An quia vivere eſt ſupereſſe, dicente etiam VIRGILIO, *ſuperatne & veſcitur aura?* Hodie quidem dicimus *leben*, ſed in compoſitione *leiben*. Inde *ableiben* mori, decedere e vita. Vide plura in *leben*.

LEIBEN, linquere, facere ut maneat, reſtet, ſuperſit. Græc. λείπειν, Angloſax. *leofan*, Franc. *leiban*, Angl. *to leave*. Verbum faceſſens a *leiben* manere, relinqui. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XI. 85. *tho nam er thaz er leibta*, tunc accepit quod reliquerat. Inde Suevis *geleibtes* reſiduum cibi ex heſterno die. Metonymice eſt parcere, quia qui parcit, linquit. Gloſſ. Keron. parcendo *lippanti*. MYLIUS legit *partiendo*. Sed repugnat Regula S. Benedicti Cap. VII. *parcendo nobis in hoc tempore*. Quæ verba ita reddit KERO: *lippanti uns in deſeru citi*. Hinc parcentes aliis verbis dicuntur *ſchonen* & *ſeynlaſſen*, h. e. ſinere & ſinere ut ſit.

LEIBGEDING, conventio de ſuſtentatione ad dies vitæ. Partes compoſiti patent ex antecedentibus. Metonymice dicitur de effectu juris, h. e. de ipſo uſufructu ex bonis tranſigentis, ſive maritus fuerit, necne. Ita me docuit Jus provinciale Alamannicum, in quo *frauuen lipding* dicitur de uſufructu uxoris ex bonis mariti defuncti Cap. XXII. & rurſus *lipding aines mans von ainem gotzhus* de uſufructu viri ex bonis Monaſterii.

LEIBPFENNIG, cenſus de capite, in multis adhuc locis, ubi ruſtici ſunt homines proprii & glebariæ ſervituti addicti, uſitatus, quem, qui olim ſolvebant (ſolvebant autem in argumentum ſervitutis) Scriptoribus medii ævi vocantur *Capite cenſi*. ESTOR Comment. de Miniſt. pag. 207.

LEIBEN, dividere, partiri. Gloſſ. Keron. partiat *libbe*, partiendo *libanto*. SCHILTERUS in Gloſſario Teutonico legit *parcat* & *parcendo*, contra quam ſcripſit GOLDASTUS: Sed GOLDASTUM male hic emendari, ex Regula S. Benedicti evincit Doctiſſ. FRICKIUS in notis cancellatis. Unde Alamanni acceperint hoc verbum, non liquet? Antiquiſſimum eſſe, fide derivatorum patet, qualia ſunt apud Gothos & Angloſaxones *hlaif*, *hlaf* buccella Joh. XIII. 26. 27. qui ſignificatus cum ſignificatu panis non debet confundi: apud Germanos *lapp* fruſtum. Et huc etiam referri poteſt e Latina Lingua *gleba* pro *leba* (ut *gnatus* pro *natus*) pars vel portio terræ.

LEICH, ſemen, luſus. V. *laich*.

LEICH, ſimilis. Angl. *like*, Suec. *lyk*. Idem Gothis denotaſſe *leiks*, Angloſaxonibus *lic*, Francis & Alamannis *lih*, *lihho*, ex multis compoſitis & derivatis conſtat, quæ, cum ſuis locis afferantur, non opus eſt hic repetere. Græcis εἴκελος & ἀλίγκιος eſt ſimilis, & ἰκελῶν aſſimilare, quæ certe vel ad etymologiam vel ad harmoniam ſpectant, ut viris doctis pridem obſervatum. Hodie cum antiquis utimur compoſito *geleich*, quod contrahimus in *gleich*, unius literæ damno aut lucro: Sed in terminationibus revertimur ad ſimplex *lich*, quod vide in PROLEG. Sect. VI.

LEICH, corpus animatum. Gothis *leik* eſt caro viva Marc. X. 8. & paſſim. Angloſaxonibus *lic* idem ſignificaſſe, ex BEDA aliisque Codicibus probat JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 230. Uſum Francorum & Alamannorum teſtatur ISIDORUS Cap. V. 1. *Gotes ſunu in lihhe chiboran*, Filius Dei in carne natus. Et mox: *in fleiſches lihhem man uuordan*, in corpore carnis homo factus. Hic ſenſus Germanis in deſuetudinem venit. Superat tamen in compoſitis, *leichdorn* clavus, ſpina carnis, *leichmal* cicatrix, nota genitiva. Ad conſenſum Linguarum fortaſſe referri poteſt, quod Arabibus caro *lachma* dicitur. Videamus, qua ſit ab origine natum? Mors ſecundum Philoſophiam Antiquo-Barbaricam nos non conſumit, ſed emittit e corpore. Hinc vocem Gothicam *leik* ducere poſſumus a *lucken* claudere, quia majores noſtri, utpote de immortalitate animæ certo perſuaſi, corpus & carnem ex hypotheſi conſiderare poterant ut clauſtrum vel carcerem animæ, præſertim cum aliis quoque Sapientibus ita viſum fuerit. CICERO in Somn. Scip. *ii vivunt, qui ex corporum vinculis tanquam e carcere evolarunt*. Sed huic etymo, quamvis philoſophice bono, ne nimium fidamus, prohibet vox Belgica *lyf*, qua corpus vivum deſignatur, a *leven* vivere. Quæ ſi fuerit primigenia (& nihil fuiſſe vetat), reliquæ ex illa naſci potuerunt, primo quidem *lich* & *leich*, ob perpetuam literarum F. & CH. permutationem, poſtea *lic* & *leik*. Vide Sectionem III. de permutatione literarum.

LEICH, corpus inanimatum. Omnes ut ſupra. Verſio Gothica Matth. XXVII. 52. *jah managa leika thize ligandane weihaize urriſun*,

ſun, & multa corpora ſanctorum dormientium ſurrexerunt. Verſio Angloſaxonica Marc. VI. 29. de cadavere Johannis Baptiſtæ: *hi comon and hys lic namon, and hyne on byrgene ledon*, venerunt & tulerunt corpus ejus, & poſuerunt illud in ſepulcro. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXV. 61. de funere Chriſti:

Biuuuntun ſie tho ſcono
Thiaſelbun lih frono
Mit lininemo duache,
Ioh ſorglichemo ruache.
Tunc religabant pulcre
Corpus illud Dominicum
Linteis pannis,
Et anxia cura.

VERELIUS in Ind. *lijk* corpus hominis mortui. Proprie eſt corpus ab anima derelictum, ſive id quod reſtat de homine poſt ſeparationem animæ, a verbo Islandico *lifa* reſtare, relinqui. Unde primo fit *lif* cadaver, & poſtea mutatis literis *lich*, *leich*, *leik*. De verbo *lifa* vide plura in *leiben* relinqui.

LEICHNAM, corpus vivum. Angloſax. *lichama*, Franc. & Alam. *lihham*. Verſio Angloſax. Matth. V. 29. 30. *the ys betere, thæt an thinra lima forwurthe, thonne eal thin lichama fare to helle*, expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Verſio Francica TATIANI Cap. XXXVIII. 1. *jo iſt ferah furira thanne thas muos, inti furira the lihhamo thanne thas giuuato*, nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum? Vocem hodiernam ex Saxonica vel Francica per epentheſin literæ N. depravatam eſſe, nemo eſt qui non videat. In priori compoſiti parte omnes *corpus* concipiunt: at cum hoc falſum & a mente veterum alienum ſit, hinc in altera compoſiti parte mire laborant, nec tamen eam expediunt. JUNIUS in Gloſſ. Goth. ſcribit, ſe, quomodo veteres ex *lic* fecerint *lichama*, in Annotatis ad Tatianum docuiſſe. Verum cum nobis Germanis non liceat hoc frui theſauro, in Bibliotheca Oxonienſe adhuc ſepulto, lumen verbo obſcuro aliunde petendum eſt. HICKESIUS in Gram. Angloſax. pag. 191. vocem Saxonicam componit ex *lic* corpus, & *ahma* ſpiritus, quod Gothicum. Secundum hanc interpretationem *lichama* erit *corpus ſpiritus*, optimo quidem ſenſu, ſed præpoſtera compoſitione. SOMNERO totum compoſitum ſignificat *corporis tegmen*, ab *hama* tegmen. Sed quo pacto corpus ſui ipſius tegmen vocari poſſit, non video. Video autem vocari poſſe *tegmen & domicilium vitæ*, a *lif*, *lyf*, *leif* vita, quod hic effertur *lic*, *lih*, *leich* (quia ſcilicet F. in ore vulgi mutari ſolet in CH. ſicut pluribus exemplis oſtendi in *Proleg.* Sect. III.) & *hama*, quod Angloſaxonibus tectum & domicilium ſignificat, ab *heimen* tegere. Neſcio quid dici poſſit elegantius? Quid enim eſt corpus, niſi tectum & domicilium animæ incorporeæ & immortalis, etiam in Theologia Veterum? Conſtat enim ex ODINI morientis verbis apud SNORRONEM in Hiſt. Reg. Septemtrional. Part. I. Cap. 10. veteres, quamvis a Religione Chriſtiana adhuc alienos, conſtanter tamen credidiſſe, animam poſt mortem corporis ex *Leibheim*, hoc eſt, ex domicilio vitæ transire in *Gottheim*, id eſt, in patriam Deorum. Et hac de animarum immortalitate fiducia Majores noſtros mortem ſpreviſſe in prœliis, tanquam animam mox recepturos, pluribus veterum Scriptorum teſtimoniis, inprimis CÆSARIS, DIODORI, MELÆ, LUCANI, probat CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. cap. 32. Quibus nunc addo VALERIUM MAXIMUM, qui hanc *Cimbrorum* perſuaſionem, *fortem & alacrem Philoſophiam* vocat Lib. II. cap. 6. Merito igitur primi Evangelii in Germania Præcones hanc vocem, quamvis paganam, ob manifeſtam, quæ in illa eſt, immortalitatis animæ profeſſionem, retinuerunt.

LEICHNAM, corpus mortuum. Verſio Angloſax. Matth. XXVII. 52. *and manige halige lichaman the ær ſlepon arryſon*, & multa ſancta corpora, quæ ante dormierant, ſurrexerunt. Similiter TATIANO corpus Chriſti exanime, quod Joſephus ab Arimathia indultu Pilati accepit, acceptumque linteis involvit, dicitur *lichamo* Cap. CCXII. 5. 7. nec Tatiano tantum, ſed etiam OTFRIDO Lib. IV. Cap. XXXV. 17.

Pilatus quad, er dati
So ſo er ſelbo bati,
Hiaz er imo irgeban ſar
Thenſelbon lichamon thar.
Reſpondit Pilatus: faceret
Ut ipſe rogavit.
Juſſitque reddi protinus illi
Hoc ipſum corpus.

Vocem hodiernam ab antiqua per epentheſin literæ N. vitiatam eſſe, jam ſupra monui. Hoc loco ſignificat cadaver, componiturque a *lich* vita, quod hic rurſus ponitur pro *lif*, ob literarum F. & CH. continuam permutationem, & *ham* exuviæ. VEREL. in Ind. *hamur* exuviæ. Et etiamſi *ham* nusquam eo ſenſu occurreret, poſſet tamen cadaver, quamvis vita deſtitutum, ob memoriam priſtini cum anima conjugii, & reverentiam mortuis debitam, ſummo jure *licham*, h. e. domicilium & hoſpitium vitæ appellari.

LEICHT, levis, non ponderoſus. Angloſax. *leoht*, Franc. *liht*, Belg. *licht*, Angl. *light*, Suec. *lætt*. Gloſſ. Pez. lenis (levis) auræ *lihtes uuintes*, levisſimus *lihtiſta*. Evang. Angloſax. Matth. XI. 30. *min byrthen ys leoht*, onus meum eſt leve. Ab initio (ut mihi quidem videtur) fuit *lift*, a *levo*, quia per leve omnes intelligunt id, quod facile levatur. Poſtea, mutato F. in CH. (qua mutatione nihil frequentius) pronunciari cœpit *licht*. Ab hoc adjectivo derivatur ver-

bum tam levandi quam allevandi ſignificatu. Illud Belgis dicitur *lichten*, hoc Anglo-ſaxonibus *lihtan*, Suecis *lætta*, Germ. *erleichtern*.

LEICHT, facilis, posſibilis. Suecis *lætt* per ſyncopen. Dictio metaphorica, qua ſenſus a facile portabili ad factu facile transfertur. Priſcas voces vide in *od* facilis.

LEICHT, celer. Suecis & Island. *lætt*, *lett*, rurſus per ſyncopen. Inde *lettfœttr* levipes, pedibus celer, apud VEREL. in Ind. Latinis quoque *levis* ſæpe pro *agili* eſt, quia facile movetur, pondere naturali quam minime impeditus.

LEICHT, vanus, inanis, frivolus, mobilis, inſtabilis, vilis &c. ob ſimilitudinem cum levi. Inde *leichtſinnig* vani & inconſtantis animi, *leichtfertig* promptus ad frivola. Apud Latinos quoque *levis* & *levitas* ad mores & animum translata vituperantur.

LEID, primi generis.

LEID, malum afflictionis, dolor, luctus, cruciatus, damnum, noxa, moleſtia, & tota malorum ſentina. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *alaeth* luctus. NOTKERUS Pſal. VII. 5. *leid umbe lieb tuon*, malum pro bono reddere. Pſal. X. 7. *under ſinero zungun liget leid und arbeit*, ſub lingua ejus latet dolor & labor. Pſal. XXII. 4. *ne furhte ih mir des leides*, *uuanda du ſamant mir biſt*, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Pſ. XXXIV. 26. *ſcameg uuerden dien min leid lieb iſt*, erubeſcant qui lætantur malis meis. Et ſic pasſim. LEIBNITIUS in Gloſſario Celtico vocem Cambricam derivat a *non-lætus*, Germanicam a *luctus*: JUNIUS Francicam a λιθιᾶν calculo laborare, in Obſ. ad Willeram. pag. 48. ſenſu a dolore calculi ad omnes cruciatus translato. Sed neutri adeſſe poſſum. Nam *leid* proprie eſt ſenſus læſionis & ipſum malum quod lædit, omnino a *leiden* lædere. Qui verbi ſignificatus, cum hactenus fuerit ignotus, viris illis doctisſimis errandi anſam dedit. A *leid* rurſus fit *leiden* pati malum, & *leiden* averſari malum. Quæ, cum ex ſe mutuo naſci non potuerint, in aliquo communi parente convenire neceſſe eſt. In quo vero, niſi in *leid* malum?

LEID, adjective malus, dolorificus, ingratus, triſtis, moleſtus, crucians &c. *es ſey ihm lieb oder leid* ſive gratum ſit ei ſive moleſtum. NOTKERUS Pſal. LXXXIX. 15. *uuir pin fro umbe diu jar*, *an dien uuir leidiu ding ſahen*, *do leidiu*, *nu liebiu*, *uuanda uuir dannan gebezzerote bin*, lætamur annis quibus vidimus res adverſas, olim triſtes, nunc gratas, quia illis emendati ſumus.

LEID, ſecundi generis.

LEID, ſæpe eſt verbale a *leiden* ſecundi generis, & tunc ſignificat quantum poteſt, *tolerantiam*, *averſionem*, *execrationem*.

LEID, tolerantia, *leidig* tolerans, tolerantia præditus, *unleidig* intolerans, impatienter ferens, *weichleidig* mollis in ferendo, effœminatus, *leidlich* tolerabilis, tolerantiæ ſimilis, *unleidlich* intolerabilis. Refer ad *leiden* tolerare.

LEID, averſio, *leidig* averſus, averſione præditus, *wehleidig* qui dolorem averſatur, etiam minimum & levisſimum. Refer ad *leiden* averſari.

LEID, execratio. Gloſſ. Pez. cum execratione *mit leide*. Refer ad *leiden* exſecrari. Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *leidig*, quum vulgo dicimus *der leidige teufel*, *der leidige geiz* &c. nempe abominabilis, deteſtabilis, & vi terminationis *ig* abominatione & execratione plenus. Franci & Alamanni non utuntur hoc compoſito, ſed abominabilem vocant *leidlich* & *leidſam*, quia abominationi ſimilis eſt. Gloſſ. Boxh. *leidlih* execrabilis. Gloſſ. Keron. abominabiles *leidſame*. A *leid* & *leidlich* rurſus fit *leidizen* & *leidlichen* abominari, Dial. Francica. Gloſſ. Boxh. *leidlihen*, *abahon*, averſor, abominor. TATIANUS Cap. CLXXXVIII. 5. *bigonda tho leidizen*, tunc cœpit deteſtari.

LEIDEN, primi generis.

LEIDEN, lædere, offendere, injuria, dolore aut triſtitia afficere. Verbum auctoribus Francis formatum a Lat. *lædere*. NOTKERUS Pſal. L. 6. *daz leidot mih*, hoc me cruciat. Gallos priores dixiſſe *laidoyer* pro injuria afficere, teſtis MENAGIUS in Originibus. Hodie utimur compoſito *beleiden*, ejusque frequentativo *beleidigen*, unde *beleidigung* offenſa. A *leidigen* Galli fecerunt *leidanger*, quod ſiſtit idem MENAGIUS. Vox Latina, unde Germanicæ initium, videtur facta a Gr. δηλεῖν nocere, per metatheſin.

LEIDEN, ſecundi generis.

LEIDEN, pati. Francis *lidon* & *lithan*, Belg. *lyden*, Suec. *lyda*, Isl. *liota*. VEREL. in Ind. *liota* pati, damnum accipere. WILLERAMUS Cap. II. 14. *gehuge minero uuundon die ih an demo cruce durh dih leit*, memento vulnerum meorum quæ in cruce propter te excepi. Jus prov. Alam. cap. LXXXII. 2. *er muz allez daz liden*, *daz jener ſolt liden*, is tenetur omnes illas pœnas ſuſtinere, quas alter ſuſtinuiſſet. Prout vertit Cl. SCHERZIUS.

LEIDEN, ferre, tolerare. Rhythmus de S. Annone §. IX. *Ninus leirti ſini man arbeit lidin*, Ninus docuit milites ſuos tolerare labores. In hoc verbo eſt tropus quem λιτότην vel extenuationem vocant. Nam tolerare eſt æquo animo pati, non pati ſimpliciter. Ergo cum tolerantes dicimus *pati* tunc minus dicimus quam intelligimus, & verbo humiliori, quam pro re, utimur. Quod etiam faciunt Latini, quibus *pati* ſæpe uſurpatur pro *ferre*, & *patientia* pro tolerantia vel virtute ferendi adverſa, etiamſi proprie ſit perpeſſio. Hic verbi ſenſus cum præcedenti adeo eſt implicatus, ut, quorſum verba auctorum referas, ſæpe neſcias.

LEIDEN, averſari, deteſtari, execrari. Francos idem verbum & eodem ſenſu uſurpaſſe colligitur ex derivato *leid* execratio. Cur ill

illo manifeſto conſentit Heb. *lat* maledicere, execrari.

LEIDEN, avertere, pertæſum reddere, facere ut averſetur. Verbum faceſſens ex præcedenti. VEREL. in Ind. *leida* tædio afficere, moleſtum & ægre alicui facere ut ab incepto deſiſtat. LUTHERUS utitur compoſito *verleiden* Sir. XXXIII. 2. *ein weiſer leſt ihm Gottes wort nicht verleiden*, ſapiens non patitur ſe alienari a verbo Dei, vel tædio ejus affici. Inde Suevis *verleidet* pertæſus. Ex eodem fonte turpis, fœdus, Islandis dicitur *leidur*, Suecis *leed*, Gallis *laid*, Italis *laido*, quia turpia & fœda tædium movent, non ab *illautus*, ut FERRARIUS exiſtimat, ſed a *leiden* tædio afficere, prout optime obſervatum VERELIO. Belgæ eodem ſenſu dicunt *leelyk* pro *ledelyk*.

LEIDER, proh dolor. Interjectio dolentis. Utitur OTFRIDUS *leidor* eodem ſenſu Lib. II. Cap. VI. 92. interprete cel. SCHERZIO.

LEIDIG, pro vario ortu varia & diverſa ſignificat. Inde

leidig, malus, triſtis, luctificus, *ein leidiger zufall* caſus triſtis. A *leid* malum triſte & luctificum.
leidig, dolens, dolore affectus, *mitleidig* compaſſus, condolens. A *leid* dolor.
leidig, tolerans. A *leid* tolerantia.
leidig, averſus. A *leid* averſio.
leidig, abominabilis. A *leid* execratio.

LEIDLICH, tolerabilis. Vide *leid* tolerantia.

LEIEN, laici. V. *lay*.

LEIER, lyra. V. *leir*.

LEIHEN, dare, concedere. Francis *lihen*, Island. *lia*. VEREL. in Ind. *lia* dare, concedere, *lia freſti* temporis prorogationem concedere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. X. 35.

Alle daga friſti
Thie er uns iſt libenti.

Vertit SCHILTERUS:

Omnibus dierum ſpatiis,
Quæ ipſe nobis eſt largiens.

Idem Lib. II. Cap. XV. 23.

Leh in lib inti guat,
Ioh harto frauualichaz muat.

Vertit SCHILTERUS:

Largiretur eis vitam & bonum,
Et valde lætum animum.

Hodie utimur compoſito *verleihen* eodem ſenſu, dum ſimplex obſoleſcit. Damus autem primo manu, & poſtea etiam aliis modis. Manus vero Celtica Lingua vocatur *lla* & *llaw*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ab illo Islandi habent *lia* dare: ab hoc Gothi *lewjan* præbere, quod hodie effertur *lieferen* frequentative. Aliud dandi verbum a manu formatum vide in *geben* dare. Reliqui verbi *leihen* ſignificatus oriuntur a primo per ſynecdochen generis.

LEIHEN, commodare, uſum concedere, dare ad utendum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IX. 19. 20. *uns lihit ein man ſinan ſolari*, nobis commodabit vir quidam ſolarium ſuum. Et mox: *ioh leh thaz gadun garauuaz*, & commodavit cœnaculum præparatum.

LEIHEN, fœnerari, dare mutuum. Evang. Goth. Luc. VI. 34. *leihwand ei andnimaina ſamalaud*, fœnerantur ut recipiant æqualia. TATIANUS Cap. XXXII. 6. *intlihent thaz ſie ebenlih intphahen.* Eodem ſenſu. Saxones inferiores dicunt *lyen*.

LEIHEN, in feudum dare. Jus prov. Alam. Cap. CIV. 5. *der künig ſol mit rehte dirr herrſchaft dehain in ſiner geuualt han jar und tag, er ſol ſie hin lihen*, Rex non poteſt aliquod territorium in ſua manu ſibi retinere per annum & diem, debet potius illa in feudum dare. Ex Verſione cel. SCHERZII.

LEIHEN, mutuo dare & mutuo accipere. Illud Angloſaxonibus vocatur *hlænan*, hoc Gothis *leihwan* Matth. V. 42. Cum utroque convenit Heb. *lavah* mutuo dedit & mutuo ſumpſit, niſi me fallat HELVIGIUS. Cauſa duplicitatis eſt a radice *lla*, *llaw* manus. Manu enim nonſolum damus, ſed etiam accipimus.

LEILACH, lodix, Dial. Suev. Contractum ex *leinen* & *laken*, ſtratum linteum.

LEIM, lutum, argilla. Gloſſ. Pez. luto *limo*, fictiles *leimina*, argilloſa *leimigiu*. SOMNER. in Dict. AS. *lam* lutum, limus, *lamene* luteus, *lam-wyrhta* figulus. Cuncta a Lat. *limus*.

LEIM, gluten, materia viſcoſa, *leimen* glutinare, *vogel-leim* viſcum quo aves irretiuntur. Gloſſ. Pez. glutine *mit lime*, conglutinatus *gilimit*. Si ſcribamus *hlim* (ut certe ſcribi debet), patebit eſſe a Græc. κόλλημα glutinamentum, vel κόλλωμαι adhæreo. Nam in aliis quoque Dialectis peregrina ejus rei nomina deprehendere licet. Sic a γλία Anglis fit *glue*, & a *gluten* Cambris *glûd* eodem ſenſu. SKINNERUS hunc ſignificatum cum præcedenti confundit in voce *lime*.

LEIN, ſubfixum. V. Proleg. Sect. VI.

LEIN, ſemen lini, linum ſativum. Primitivum reliquorum, quæ ſequuntur, & ſolis Germanis cuſtoditum. Nam *linum* abſolute poſitum, unde filamenta & telæ lineæ fiunt, non eſt res naturalis, ſed manu facta, & immenſo labore ex caulibus herbæ, quæ ex lino ſativo progerminat, humanis uſibus præparata.

LEIN, linum. Græcis λίνον, Franc. & Alam. *lin*. TATIANUS Cap. LXIX. 9. *inti lin riohhenti ni leſkit*, & linum fumigans non exſtinguet. Eadem res Islandis dicitur *lin*, teſte VERELIO in Indice, Cambris & Armor. *llin* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Gallis *du lin*, Italis & Hiſp. *lino*. Hodie *lein* pro *lino* Germanis obſoleſcit, & in ore omnium eſt *flachs*, vox ab Angloſaxonibus relicta.

LEIN,

LEIN, tela ex ſtamine lini confecta. Lat. *linteum*, Cambris & Armor. *lliain*, *lien* apud BOXHORN. Gothis *lein* Marc. XV. 46. Gall. *linge*. Et hoc aut ſimili vocabulo (in quo ſenſus a materia ad formam transfertur) omnes populi ab ultima Thule ad Gades usque utuntur. Germani videntur rem & nomen rei accepiſſe a Morinis, vel aliis Belgiæ populis. PLINIUS Lib. XIX. Cap. I. *Jam quidem & transrhenani hoſtes vela texunt; nec pulchriorem aliam veſtem eorum fœminæ novere.* Ubi *jam* videtur novitatem rei indicare. De fœminis Germanorum idem ſcribit TACITUS Cap. XVII. de M. G. *Nec alius feminis quam viris habitus, niſi quod feminæ ſæpius lineis amictibus velantur, eosque purpura variant.* Cæterum de linificio Germanorum ea refert PLINIUS, quæ moribus noſtris adhuc congruunt: *in Germania defoſſi atque ſub terra id opus agunt.* Solent enim Suevi textrinam exercere plerumque in ſubterraneis, priſci moris in hunc usque diem tenaces. Germania hodierna univerſæ pene Galliæ, Italiæ, & Hiſpaniæ linteum texit. Pro ſimplici *lein* nunc utimur compoſitis *leinwad*, *leinwand*, pannus linteus.

LEIN, linteamen, velum vel velamen ex linteo. Græcis λίνον eſt velum navis ſive carbaſus, Cambris *llenn* velum, linteamen, interprete BOXHORNIO, Hibernis *linna* induſium, teſte TOLANDO. Ubique ſenſus a materia, h. e. a linteo ad formam lintei transfertur.

LEINE, funiculus ex ſtupa. Græci & Latini utuntur in piſcatu. Hinc chorda, unde hamus dependet, Græce dicitur λίνον, Latine *linea*. Notum illud Poëtæ: *ſentit tremulos linea piſces.*

LEINEN, ex ſtamine lini confectus, Græc. λίνεος, Lat. *lineus*, Angloſax. *linen*, Franc. & Alam. *linino*. TATIANUS Cap. CCXX. 3. *giſah thiu lininun lachan gilegitin*, vidit pannos linteos poſitos. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXV. *mit lininemo duache*, panno linteo. Locum integrum vide ſupra in *leich* corpus inanimatum.

LEINWAD, linteum. Angloſax. *linwede*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Proprie eſt pannus linteus. A *wad* opus textum. A materia ad formam translatum ſignificat utenſilia ex linteo confecta. Inde Angloſaxonibus *linwæda* linteamina.

LEINWAND, ejusdem notionis. A *wand* opus textum, quod eſt a ſimpliciori & antiquiori *wad* per epentheſin.

LEIR, inſtrumentum muſicum fidibus tenſum. Gr. λύρα, Lat. *lyra*, Franc. *lira*, Belg. *lier*, Gall. *lire*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 395. de cantu cœleſti:

> *Lira ioh fidula,*
> *Ioh managfaltu ſuegala.*
> Lyra & fidicula,
> Et multiplices fiſtulæ.

LEIS, orbita, ſulcus rotæ in via, compoſite *wagenleis*. Gloſſ. Boxh. *wakanleiſan* orbitam. Forte a *leiten* ducere, ſive quia hic ſulcus eſt *ductus* a rota currente factus, ſive quia *dux viæ*, nec patitur aurigantes errare. Dicitur & *gleis*.

LEISE, absque ſtrepitu, *leiſe gehen* ire ſuſpenſo gradu, *leiſe reden* muſſare, ſubmiſſa voce loqui. NOTKERUS Pſal. LXXI. 6. *liſo alſo der regen*, leniter ut pluvia. Burggrav von Lünze apud GOLDASTUM in not. ad Script. Parænet. pag. 396.

> *Wahter wis hohes mutes rich,*
> *Seheſt ieman tögen zu dir gan*
> *So ſprich vil liſe, wer get da?*

Proprie eſt ſoni intenſo oppoſiti, adeoque remisſi, a *laſſen* remittere.

LEISEN, imitari. Verbum Alamannis proprium. Gloſſ. Keron. imitans *leiſanonti*, imitetur *keleiſinit* &c. Proprie eſt ſulcum in via ſequi, a *leis* ſulcus, metaphorice autem exemplari ad imitandum propoſito ſe conformare, ducta ab aurigantibus ſimilitudine, qui non ſolent orbitam deſerere. Inde *laiſt* ſimilitudo expreſſa, & per ſynecdochen generis *modulus* qui pedem imitatur, & quem ſutor vicisſim imitatur in formando calceo, item *veſtigium* pedis vel calcei in arena, & fortaſſe etiam *gleiſner* hypocrita. Id enim faciunt hypocritæ, ut facta aliorum imitentur, fingendo ſe illis ſimiles eſſe, etiamſi revera disſimiles ſint.

LEIST, forma pedis vel calcei. V. *laiſt*.

LEISTE, margo veſtis, inſtita oræ adſuta, ut ſunt funiculi & patagia denticulata. Angloſax. & Angl. *liſt*, Lat. Barb. *liſta*. SOMNER. in Dict. AS. *liſt* limbus, fimbria. Leo Marſicanus in Chronico Caſinenſi: *Obtulit Benedicto tunicam cum liſta aurea.* Hodie non amplius dicimus *leiſte*, ſed mutato ſibili ſitu *litſe*, Belgæ *liſſe*, Galli *laſſet*, Itali rectius *liſta*. Eſt enim ab Angloſax. *liſt*, quod proprie extremitatem ſive ultimum in re ſignificat, a *laſſen* tardare, ſenſu a tempore extremo ad locum extremum translato, ob manifeſtam utriusque ſimilitudinem. ECCARDI etymologias, ſed minus probabiles, vide in *letzen* ſcindere.

LEISTE, ora ſtriata tabulæ vel ligni ſectilis. Senſus vocis hodiernus, & ex eodem fonte petitus.

LEISTEN, terminum figere negotio. Haud dubie a *leiſte* ora, per metaphoram. Nam tempus præſtitutum eſt oræ ſimile, qua tabula terminatur. Dicitur alias *tagleiſten*, & inde *tagleiſtung* condictio, comitia in tempore præſtituto. Ejusdem ingenii verbum eſt *ramen*, *beramen*, quod vide.

LEISTEN, ſequi. Gothis *laiſtjan* eſt ſequi Marc. VIII. 34. *laiſtei mik* ſequere me Luc. IX. 59. *galaiſtjan* proſequi Marc. I. 36. JUNIUS vocem Gothicam ducit a *laiſt* veſtigium, quia ſequi eſt veſtigia alterius legere, quod a STIERNHIELMIO immerito ad vanas argutias refertur. Nam hujus verbi ſynony-

ſynonymum eſt *folgen*, quod itidem a veſtigio deſumptum eſt.

LEISTEN, præſtare, perficere, exequi. Angloſax. *læſtan*, Franc. *leiſten*, Sax. inf. *leeſten*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 18. *thaz ir mir leiſtit huldi*, ut mihi fidem & obſequium præſtetis. WILLERAMUS Cap. VI. 1. *er leiſtet als er gehiz*, facit ſicut promiſit. Et hoc ſenſu recurrit in verſu ſequenti aliquoties. Juramentum populi apud NITHARDUM Lib. 3. *oba Karl then eid then er ſinemo bruodher Ludhuwige geſuor gileiſtit*, ſi Carolus ſacramentum quod fratri ſuo Ludovico juravit, ſervat. Harmonia Evang. Cottoniana apud ECCARDUM in not. ad Leg. Sal. pag. 92. *Gi ſculun nimun lon alles thes unrechtes, thes gi othron hier gileſteat*, recipietis retributionem omnis injuriæ, quam aliis hic intuliſtis vel feciſtis. Hoc verbum a ritu projectionis feſtucæ in *leiſum*, h. e. in ſinum alterius, derivat ECCARDUS loco citato, ſic ut *leiſten* proprie ſit *inſinuare*, communiter vero *præſtare*, *exhibere*, *tradere*. An recta & legitima æſtimatione aut derivatione, judicium ſit penes alios. Mihi videtur cognatum cum Gr. τελέσκω perficio.

LEISTEN, ſenſu forenſi ſignificat *obſtagium præſtare*, h. e. ſe ipſum obſidem reddere per voluntariam incarcerationem, donec creditori fuerit ſatisfactum. Inde *leiſtmanung* monitum creditoris de tali præſtatione. De jure obſtagii vide quædam in *einlager*.

LEIT, via, & motus in via. Angloſax. *lade*, Belgis priorib. *lyde*, Island. *leid*. BENSON. in Voc. AS. *lade* migratio, *gelæte* via, *ſcyplade* navigium, proprie iter navale, *liſlade* vitæ ſpatium, proprie iter vitæ. VEREL. in Ind. *leid* via, iter, *huilka led* qua via, quo modo, *allaledis* omni via, omni modo, *leidtogn*, *leidviſi* dux itineris, *ledſund* fretum per quod navibus publicum iter eſt, *ſkepsled* publicum navigantium iter. Videtur proprie denotare locum & actum veniendi, abſciſſumque a Gr. ἐλεύθω venio. Ab hoc ſubſtantivo deſcendunt verba diverſi ſignificatus, *leiten* ducere, & *leiten* diſcedere. Quæ cum ex ſe mutuo naſci non poſſint, neceſſario in aliquo communi parente convenient. In quo vero, niſi in *leit* via? A *leiten* ducere, rurſus fit *leit* ductor & manuductio; & a *leiten* diſcedere, rurſus fit *leit* abitus, diſceſſus.

LEIT, ductor & manuductio. NOTKERUS Pſal. LX. 4. *du biſt min leito, du leitoſt mih*, tu es dux meus, tu ducis me. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Diſtichon Runicum in Lit. Run. OL. WORMII: *blindan tarf at leida*, cœcus indiget ductore. VERELIUS in Ind. *leid* manuductio. Hodie dicimus *leiter* & *leitung*. Refer ad *leiten* ducere.

LEIT, abitus, diſceſſus. Belgis prioribus *lyde* apud KILIANUM, & hinc *overlyd* tranſitus, & metaphorice mors, obitus. Hodie ſuperat in *geleit*, quod vide. Cuncta a *leiten* abire, diſcedere.

LEITEN, ducere. Angloſax. *lædan*, Francis & Alam. *leiten*, *leiton*, Belg. *leiden*, Island. *leida*, Suec. *leeda*, Angl. *lead*. Gloſſ. Keron. ducit *leitit*, ducat *leitet*, adducit *zualeitit*, deduxit *keleitta*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 1.

Gileitit uuard tho Druhtin Chriſt,
Thar ein einoti iſt.

Tunc Chriſtus ductus eſt in deſertum. A *leit* via, quia ducere eſt monſtrare viam eunti.

LEITEN, abire, diſcedere. Gothis *leithan*, *galeithan*, *afleithan* &c. Franc. & Alam. *lidan*, *lidon*, *gelidan*, Belgis prioribus *lyden* apud KILIANUM. Gloſſ. Keron. diſcede *kalid*, diſcedit *kelidet*, diſcedat *kalide*, receſſeras *keliti*, ſi diſcedebat *ibu kelidet*, præterita mala *kelitaniu ubiliu*. Evang. Goth. Matth. IX. 7. *galaith in gard ſeinana*, abiit in domum ſuam. Inde Angloſaxonibus *oferlithan* tranſire, præterire. Rurſus a *leit* via. Nam qui abit, recedit a loco, & movetur in via.

LEITEN, obire, mori, excedere e vita. Belgæ utuntur compoſito *overlyden*. Sed a ſimplici Longobardi habent *lido* mors, obitus, & inde *lidolaip* bona poſt obitum relicta: Islandi *framlidinn* mortuus, quia præterito ſimilis, & fortaſſe etiam *leidi* tumulus, ſepulcrum, locus jacendi mortuorum, apud VEREL. in Ind. De *lidolaip* vide plura in loco.

LEITER, ſcala. Angloſax. *hlædre*, Alaman. *hleitar*, Belg. *ladder*, *ledder*, *leêr*, Angl. *ladder*. Gloſſ. Keron. latera (ſcalæ) *hleitarpaum*. An quaſi ductor in altum, a *leiten* ducere? Ita videtur pleriſque. Et admitti poſſet, niſi litera H. ab initio vocis Saxonicæ & Alamannicæ aliam originationem requireret. Celtica lingua *llethr* eſt clivus, locus acclivis, unde noſtris fit *hlettern*, *klettern* ſcandere, prorſus ut Gallis a *mons* fit *monter*. A *klettern* rurſus fit *kletter*, *hletter* gradus per quos adſcenditur. Sic a *ſteigen* eſt *ſtiege*, quæ cæteris ſynonyma ſunt.

LEK, medicus. V. *lech*.

LEKEN, currere, ſaltare, recalcitrare. Vide *læken*.

LEKEN, fluere, hiare. V. *lechen*.

LENDEN, lumbi & renes. Gloſſ. Ælf. pag. 71. renes vel lumbi *lendenu*. Gloſſ. Keron. renes *lenti*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. lumbi *lendin*, renes *lendibraton*. VERELIUS in Ind. *lendakladi* pruritus lumborum. Bohemis *ledwi* eſt lumbus, & *ledwiny* renes, obſervante MARTINIO. Idem Germanicam vocem derivat a *lenen* niti, reclinare, recumbere, quia in lumborum extrema reclinamus ſedentes. In Britannicis Dialectis nullum eſt veſtigium literæ D. ſed lumbus Cambris dicitur *llwyn*, Anglis *loyn*, quæ CASAUBONI judicio ſunt contracta ex Gr. λαγών. Unde vero ſit *lend*, nemo facile dixerit, non quod nullas habeat cauſas, ſed quod plures recipere poſſit. Oriri enim potuit

potuit (1.) a Lat. *latus*, per epentheſin, (2.) a *lank* latus, mutato K. in D. (3.) a *linda* cingulum, faſcia, baltheus, quo ſenſu uſurpatur a Suecis & Islandis. Similiter vox Hebræa, quæ lumbos denotat, a cingendo (teſte MARTINIO) deſumpta eſt: Et Græcis hodiernis lumbus dicitur ζώση, a ζῶσαι cingere. (4.) a *lenen* inniti, ob cauſas modo memoratas.

LENE, reclinatorium. Gr. κλίνη. Gloſſ. Pez. reclinatorium *linun*. Refer ad *lenen* inniti.

LENEN, incumbere, recumbere. Actio cubantis vel ſedentis. Gr. κλίνειν, Lat. *clinare*, Angloſax. *hlionan*, *hlynian*, Francis *linen*, Alam. *hlinen*, Belgis *leunen*, Angl. *lean*. TATIANUS Cap. CLIX. 2. de diſcipulo in ſinu Domini recumbente: *mit thiu er lineta obar burſt thes heilantes*, cum recubuiſſet ſupra pectus Jeſu. Proprie eſt prono corpore incubare genibus curvatis, & hinc appellatio ducta a genu, quod Cambrica & Armorica lingua vocatur *glin*, Hibernica *glun*. Vulgo ſcribitur *lehnen*, cum potius ſcribendum ſit *hlenen*, quia H. ab initio vocis ſucceſſit in locum τοῦ G. K. C.

LENEN, inniti, reclinare. Actio ſtantis. Gloſſ. Pez. innitetur *lineth*. WILLERAMUS Cap. VIII. 5. *leinente ſich uber minen trut*, innixa ſuper dilectum meum. Rurſus a genibus, ſed firmatis. Nam qui rei alicui innituntur, id faciunt genibus fulti. Conſentit Heb. *lin* reclinavit. Inde *gelender* reclinatorium, nec non *lineberga* cancelli reclinatorii, de qua WILLERAMI voce pluribus actum in *bergen* arcere. Hodie libentius utimur compoſitis *anlenen* & *auflenen*.

LENEN, reniti, contra niti. Actio reſiſtentis. Inde *lenung* fulcrum, *ablenen*, *ableinen* declinare, contrario niſu avertere, Græce ἀποκλίνειν. Dicitur etiam de contumacibus & rebellibus. Inde *ſich auflenen* inſurgere contra magiſtratum.

LENEN, eminere. Gloſſ. R. Mauri citante STADENIO: *forahlinet* præeminet, *forahlinenti* eminens, *uparhlinenti* excellens. Hic ſenſus, qui nuſpiam alibi occurrit, videtur deſumptus a *hlaine* collis, vocabulo Codici Arg. proprio Luc. III. 5. Nam qui eminent, ſunt locis editioribus ſimiles. Cur autem collis dicatur *hlaine*, an a Græc. κολώνη ejusdem ſignificatus, an a *lenen* recumbere, quia ſupinis aptus ad quieſcendum, aliis inquirendum relinquam. Illud JUNIO, hoc STADENIO ſe probavit.

LENKEN, flectere, vertere, dirigere. Nullo veterum nec recentiorum conſenſu. HELVIGIUS tranſponit e Gr. κλίνειν flectere, quod in iſta vocabulorum multitudine, quæ Græcis debemus, non eſt adſpernandum. Aliis eſt frequentativ. a *langen* porrigere. Sed quo pacto hic ſenſus alterius parens eſſe poſſit, non intelligo, nec forte intelligunt ipſi. Ducam igitur a *lank* latus. Quid enim eſt *lenken* niſi in latus flectere? Aut, ſi mavis, a *lang* plauſtrum, ut primo fuerit vertere currum, mox aurigantium inſtar dirigere quocunque volueris. De ſignificatu plauſtri vide dicta in *langen* trahere.

LENZ, ver. Angloſax. *lencten*, Franc. *lenz*, Belg. *lent*, Helvet. *glenz*. SOMNER. in Dict. AS. *lencten*, *lengten* ver, *lengtenlic* vernus, *lengten-tide* tempus vernum. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 17. *ſumer unde lenzen diu bediu tate du*, æſtatem & ver tu plasmaſti ambo. Qui ſcientiam etymologicam profitentur, de ſingulis aliquid proferunt, quod hic breviter recenſebo, quia de meo non habeo quod promam. SKINNERUS vocem *Saxonicam* ducit ab Anglica *length* longitudo, quia ver eſt tempus, quo dies ex breviſſimis longiores fiunt: HELVIGIUS *Germanicam* a Lat. *lenitas*, quia tunc pulſa hyeme aër miteſcit: MARTINIUS *Helveticam* a *glænzen* nitere, quia tunc formoſiſſimus annus: VREDIUS *Belgicam* a *lenten* ſolvere, laxare, quia hiems adſtricta ſolvitur adventu veris. Unde Flandris ſit hoc verbi, collige ex dictis in *lan* aqua. Græcis λανίζειν videtur ſimile quid denotaſſe. Vide MARTINIUM in *Cadmo*.

LERCH, alauda. Angl. *lark*, Suec. *lærkia*. Vox contracta ex antiquiori *laferc*. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: alauda *lauerce*. SOMNER. in Dict. AS. *laferc*, *lawerc*, alauda. Belgæ alaudam etiamnum vocant *leeuwerk*, & contracte *lerk*. Videtur autem a cantu ſic dicta. Nam prima nominis antiqui ſyllaba nos ducit ad *vocem*, quæ Celtica lingua dicitur *llef*, & hodie ſuperat apud Cambros. Altera ad verbum Islandicum *orka* poſſe, valere, quod ſiſtit VEREL. in Ind. Sic ut alauda vi nominis ſit avis *cantu pollens*.

LEREN, docere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *læran* docere, inſtruere, erudire, hortari, *lære* doctrina, inſtitutio, inſtructio, hortatus, *lær-wita* doctor, *gelæred* doctus, *ungelæred* indoctus, illiteratus, imperitus. Gloſſ. Pez. inſtruere *leran*. Gloſſ. Boxh. dogma *lera*. Gloſſ. Keron. docere *leerran*, docebo *leru*, docuerit *lerit*, erudiantur *ſin kelerit*, docemur *pirumes kelerit*, docti *kileerte*, inſtructi *kileerte*, doctorum *lerarum*, doctrina *leru*, *lera*. Belgæ & Sueci conſentiunt in pleriſque. HELVIGIUS exiſtimat, hoc verbum arreptum eſſe a Gr. ληρεῖν nugari, ineptire, translatumque a rudi Germanorum vulgo ad docentes, quod illis viderentur magno conatu magnas nugas agere, vel ut Latini dicunt *ludere*, unde illis pari contemptu *ludus* officina literaria, locus tempus inaniter fallentium. MARTINIUS derivat modo a Lat. *legere*, modo componit ex λάειν & ἐρεῖν, h. e. videnda dicere. Scilicet, hæc illis ignorantia veteris Linguæ in calamum dictavit. Vera & antiquiſſima verbi forma, qua *Codex Argenteus* ubique, & nos etiamnum in Academiis utimur, eſt *leſen*, ut demonſtravi in loco. Hoc vulgus mutavit in *leren*, canina pro ſibilo ſubſtituta, qua mutatione nihil frequentius nec magis obvium in omnibus Dialectis.

LEREN, diſcere. Belg. *leeren*, Suec. *læra*

Verbum

Verbum deſiderativum a *lere* doctrina. Nam diſcere eſt velle doceri. Hodie non utimur niſi in compoſitis, cujusmodi ſunt, *lerling* diſcipulus, *lerjahre* anni diſciplinæ, *lerbrief* teſtimonium tyrocinii: Quæ vulgo male & invito ſignificatu referuntur ad *leren* docere. Nam ſi ab hoc verbo deſcenderent, non diſcipulum & reliqua, ſed doctorem & annos atque literas docentis ſignificarent, quod eſt contra conſuetudinem loquendi.

LERM, tumultus, conclamatio ad arma, *lermen machen* vocare ad arma, *blinder lerm* tumultus fictus. Novisſime factum a Gallico *alarme*, & hoc ab Italico *gridare all' arme* vocare ad arma. Antiquius vocabulum vide in *haro* clamor.

LERNEN, diſcere. Angloſax. *leornan*, *leornian*, Franc. *lernan*, Alam. *lirnan*, Angl. *to learn*. Gloſſ. Keron. diſcentes *lirnente*, didicerunt *lirneton*, didicimus *lirnetomes*. TATIANUS Cap. LXVII. 9. *lernet fon mir thaz ih mandauuari bin*, diſcite a me quia mitis ſum. Proprie eſt frequentativum a *leren* diſcere, quo Belgæ & Sueci etiamnum utuntur, & nos in multis compoſitis, ut ſupra oſtenſum.

LERNEN, docere, facere ut diſcat. Verbum faceſſens ex præcedenti. Hinc ſcil. doctrina, inſtitutio Angloſaxonibus vocatur *leorneſſe*, & in compoſitis *leorning*, cujusmodi eſt *leorningcniht* diſcipulus, ſervus doctrinæ. Doctrina autem non a diſcendo, ſed a docendo ſic appellatur. Docti non amplius utuntur hoc verbo: ſed indocti non patiuntur illud ſibi eripi. Et hujus tenacitatis ſat bonas habent cauſas, & multorum populorum eodem loquendi genere utentium exempla. Nam etiam Belgis, Suecis & Gallis, *leren* & *apprendre* utrumque ſignificat, *diſcere* & *docere*.

LESCHEN, extinguere. Francis *leſkan*, Belg. *leſchen*, Suecis *ſlækia*. TATIANUS Cap. LXIX. 9. *lin riohhenti ni leſkit*, linum fumigans non extinguet. JUNIUS in Obſ. ad Willer. pag. 137. & novisſime REIZIUS, Francicam & Belgicam vocem derivant a Gr. λήγειν, quod interpretantur *ceſſare facere*. Mallem (ſi Græca origine opus ſit) inde derivare Suecicam *ſlækia*, & ab illa reliquas per metatheſin. Nam ſibilus vocibus externis præfigi ſolet ſæpisſime.

LESEN, loqui. VEREL. in Ind. *leſa* dicere, loqui. Hic primus verbi ſignificatus, ab ipſa *voce* deſumptus, quæ Celtica & hodie Cambrica Lingua dicitur *llais*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Vel certe a Gr. λέξις dictio, oratio.

LESEN, legere ex libro, vel recitare. Gloſſ. Keron. legere *leſan*, legat *leſe*, legamus *leſames*, legantur *ſint kaleſan*. Senſus a dicendo ad legendum translatus, quia legere eſt dicere. Verbum Gothicum vide in *ſingen*, Saxonicum in *reden*.

LESEN, docere. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequente, legere pro docere, quia prælectionem proxime excipit inſtitutio & interpretatio. Hanc vocem, qua etiamnum in Scholis publicis utimur, debemus Gothis, quibus *laisjan* eſt docere Marc. IV. 1. & pasſim, *laiſari* magiſter Matth. VIII. 19. & alia ſummo ſtudio e Codice Arg. collecta a JUNIO & STIERNHIELMIO.

LESEN, ſparſa legere, colligere, congregare. Goth. *liſan*, Franc. & Alam. *leſen*. Evang. Goth. Matth. VI. 26. de volatilibus cœli: *nih liſand in banſtins*, non congregant in horrea. TATIANUS Cap. XLI. 3. *ja ſie ni leſent fon thornun uuinberu*, nunquid colligunt de ſpinis uvas? Vulgo ducunt a λέγειν vel *legere*, ſed quo pacto G. mutetur in S. non docent. Et aliquid ſine cauſa factum eſſe, non placet. A ſimplici ſunt *ausleſen* eligere, *auserleſen* electus, & alia, quæ nullam habent difficultatem.

LETT, limus. Island. *ledia*, Lat. *lutum*. Vox Celtica, quæ proprie ſignificat terram aqua ſolutam, ſive cœnum ſit, ſive limus, a *löſen* ſolvere. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *llaid* lutum, cœnum, limus. Convenit Gr. λυτὸν ſolubile, liquabile. Ratio, cur cœnum & lutum eodem vocabulo involvantur, forte eſt, quia in terris lutoſis lutum pro cœno eſt.

LETTEN, impedire, obſtare. Gothis *latjan* Luc. I. 21. Angloſax. *lætan*, *alættan*, Belg. *letten*, *beletten*, Angl. *to let*. Verbum faceſſens a *laſſen* cunctare. Nam qui impedit vel obſtat, facit ut cunctetur. Inde Belgis *letzel* impedimentum, & Anglis *lett* impeditus. Hodie videtur ſuperare in *lattich* lactuca, cujus natura tam frigida, ut inter maxima Veneris impedimenta habeatur.

LETZ, inverſus. Vetus Francicum, quod hodie cuſtodiunt Suevi. Dicitur de latere rei inverſo, e. g. veſtis, vel alterius rei, cujus pars extrinſeca eſt, quæ debebat eſſe intrinſeca. Haud dubie ab ἑλίσσω verto. Allegorice ſignificat perverſum. Inde Francis *lezzi* perverſi, & *lezzi diſes libes* perverſitas hujus vitæ, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 536.

LETZE, ſeparatio. V. *letzen* ſeparare.

LETZEN, ſcindere, ſecare. Non occurrit eo ſenſu neque in antiquis neque in recentibus Dialectis. Et nihilominus multos habet priſci uſus teſtes. Nam & fuiſſe, & rurſus cecidiſſe (cadunt enim vocabula ſi volet uſus, ut ſapienter HORATIUS), videntur evincere non nulla tam veterum quam recentiorum derivata, qualia ſunt judice ECCARDO, qui primus hoc verbum ab oblivione vindicavit, ſequentia,

Laiſa, *laiſus*, *leſus*, Latino-Barbaris ſinus, proprie ſcisſio vel fiſſura, quæ ad ſinum in induſio vel veſte extat. Lex Sal. Tit. XLIX. 1. *& ſic feſtucam in* LAISAM *jactet*. Hoc eſt, in ſinum veſtis.

Laiſowerpire, Latino-Barbaris feſtucam in ſinum alterius jactare. A *werpen* jacere.

Lais, Burgundiones adhuc ſinuoſam veſtis partem vocare, WENDELINUS obſervat.
Latz, *bruſtlatz*, tegumentum pectorale, proprie fiſſura, quæ ad pectus in veſtimento eſt.
Litze, ſegmentum corii, & deinde communiter lorulum, laqueolus, quo olim veſtes exornatæ, Gallis *las*, *laſſet*.
Laſche, ſegmentum calceo aut cuivis alii rei aſſutum.
Lath, Cambro-Britannis virga, pertica tres pedes longa.
Latte, aſſerculus, paxillus, aſſer diſſectus.
Leda, *læthe*, Angloſaxonibus portio Comitatus. Lege *lad* & *leth*. Nam *leth* apud BENSONIUM eſt tertia pars provinciæ, *lad-man* dux, & *lad-ſcipe* ducatus.
Letzen, lædere, pro quo jam uſitatius eſt *verletzen*.
Letzen ſich mit einem, cum aliquo ſeparari, ſejungi, ultimum vale dicere.
Lædere & *lacerare*, cum cæteris videntur cognata.
Leſten, ſcindere. Pro *letzen*. Et inde
Laſt, portio certa ſuo genere ſeparata.
Læſtum, *laſtum*, Latino-Barbaris portio Comitatus major, tres vel plures Hundredas continens, interprete SPELMANNO.
Leiſte, lignum ad certos uſus diſſectum, modulus.
Læſtern, calumniari, lingua diſcindere, frequentativum a *leſten*.
Læſterer, laniones, diſciſſores carnium.
Schleiſſen, ſcindere, findere, ſecare. Pro *letzen*. *Federn ſchleiſſen* pennas disrumpere. Et hinc etiam
Slitz, fiſſura, apertura veſtis ad ſinum ducens, & deinde ipſe ſinus.
Hoſen-ſlitz, fiſſura in braccis.

Cuncta e penu Celeberrimi Commentatoris Salici in not. ad L. Sal. pag. 91. Quæ, quo usque nobis probentur, in ſingulis indicavimus. Interim *lezzen*, ſi unquam fuit in uſu apud Francos, ut certe fuiſſe credibile eſt, non videtur primitivum, ſed potius frequentativum verbi *lidon* ſecare, dividere, ſeparare, quod ſæpe occurrit in *Glosſis Pezianis*, ut oſtendi infra in *lid* membrum.

LETZEN, violare, damnum inferre quocunque modo. Utitur Luth. Eſa. XI. 9. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 494. de beatis in Cœlo: *niſt thar thaz inan gilezze*, non eſt ibi quod illis noceat. Fragmentum Poematis Germ. Sec. XIII. ſcriptum apud ECCARDUM in not. ad L. Sal. pag. 91.

Ir ſprachet nie zu keiner zeit
Dat wiſis ere letzin moge.

Factum a Lat. *lædere*, auctoribus Francis, e quorum officina multa ſimilia prodierunt, quæ pasſim annotamus. Aliam conjecturam vide in *letzen* ſcindere. Hodie utimur compoſito *verletzen*.

LETZEN, ſeparare, ſeparationem facere, *ſich letzen* ſeparari. Idem Græcis λιάζειν & λιάζεσθαι. Utitur Auctor Hymni: *Wolauf du ſüſſes ſeitenſpiel*, §. 6.

Letze, ſetze die verwandten
Und bekanten aus den ſinnen.

Id eſt, ſepara & ſepone ex oculis cognatos & familiares tuos. Inde *letze* ſeparatio, præcipue amicorum, & metonymice quicquid cum ſeparatione conjunctum eſſe ſolet, valedictio, & epulum valedictorium. Utimur eo ſenſu in permultis formulis, cujusmodi ſunt, *zu guter letze* bonæ ſeparationis cauſa, *die letze geben* cœnam valedictoriam dare, *letz-trünklein* hauſtus valedictorius, quia ſeparatio amicorum plerumque fit inter pocula, *letzrede* ſermo valedictorius. Neſcio an alia origine opus ſit præter eam, quam Græcæ Linguæ conſenſus ſponte offert. Dedit tamen aliam, & figuratam, ECCARDUS in verbo *letzen* ſcindere, quod vide.

LETZT, ultimus, poſtremus. Angloſaxonibus *lateſt*, *latoſt*, apud SOMNERUM, Francis *lezziſt*, *lazzoſt*, Franco-Saxonibus *letiſt*, Belgis *leſt*, Angl. *laſt*, Suevis *lezſt*, Græcis λοῖσθος. Proprie ſignificat novisſimum in tempore, hoc eſt, tardisſimum, ſerisſimum. Gloſſ. Pez. tandem *za lazzoſt*. Gloſſ. Lipſ. *letiſton* novisſima. Eſtque ſuperlativus a poſitivo tardus, ſerus, extremus in tempore, qualis Angloſaxonibus dicitur *læt*, *late*, Francis *laz*, Angl. *late*, unde Belgis *laat* ſero. Hinc *tardi corde* interpreti Angloſaxonico vocantur *læte on heortan*, Luc. XXIV. 25. & TATIANO Franco *lazze in herzen*, Cap. CCXXVII. 1. Cuncta a verbo communi *laſſen*, tardare, cunctare, morari, quod vide ſupra in loco. Poſtea ſenſus ab ultimo in tempore ad poſtremum in ordine translatus eſt, omnium Dialectorum conſenſu. Hic ſuperlativus a Suevis rectius ſcribitur & pronunciatur, quam a reliquis Germanis.

LETZTE, finis, extremitas, pars poſtrema temporis, ordinis, aut loci, *auf die letzte* in fine. Subſt. ab adj. factum.

LETZTERE, poſteriores, tam temporis quam ordinis ratione. Comparativus a ſuperlativo *letzt*. Quod nemini debet mirum videri. Nam Latini quoque habent ſuperlativos, qui comparativos & ſuperlativos progenerant. Sic a ſuperlativo *proximus*, formatur comparativus *proximior*, a *poſtremus poſtremisſimus*, a *minimus minimisſimus*, quæ vide apud BORRICHIUM in Diſſert. de Cauſis diverſ. Ling. pag. 307.

LEUCHTEN, ſignificatus ſuos accipit a *liecht* lux.

LEUCHTEN, lucere, lucem emittere. Goth. *liuhtjan* Matth. V. 16. Angloſax. *lyhtan* & compoſite *onlyhtan*, ibidem. Francis *liuhtan*. TATIANUS Cap. XXV. 3. *liuhte juuar lioht fora mannon*, luceat lux veſtra coram hominibus. Inde *durchleuchten* translucere, *durchleuchtig* translucidus, & allegorice periIluſtris, quaſi ſplendore generis radians

radians, cujus oppoſitum eſt obſcuro loco natus, ignobilis.

LEUCHTEN, lucem adminiſtrare, *leuchte* laterna, lucis adminiſtra, *leuchter* candelabrum, *vorleuchten* prælucere, *beleuchten* irradiare, *erleuchten* illuſtrare, h. e. luce objecta clarum & conſpicuum reddere, *erlaucht* illuſtris, in luce hominum poſitus, honoribus & dignitate tanquam radiis auctus, cujus oppoſitum ignotus, & a fortuna in tenebris relictus. OTFRIDUS Lib. II. Cap. II. 25.

Thaz lioht iſt filu uuar thing,
Irliuhtit theſan uuorolt ring.
Lux eſt res valde vera,
Illuminat hunc mundi orbem.

Inde Francis frequentativum *inliuhtigen* illuminare, quo utitur interpres TATIANI, Cap. IV. 18.

LEUCHTEN, coruſcare, fulgurare, *das wetter leucht* aer fulgurat. Gothis *lauhatjan* eſt coruſcare Luc. XVII. 24. Cambris *lluched* fulgur, manifeſto Celticæ linguæ cum veteri Germanica conſenſu.

LEUDE, *leudis*, *leudum*, compoſitio hominis occiſi. Vox Latino-Barbara, in Lege Salica, Longobardorum, Friſionum, Angliorum, paſſim obvia. Teſtimonia vide apud LINDENBROGIUM in Gloſſario in *Leudem ſolvere.* Hærent hic eruditi, imo tacent, etiamſi in mulcta & capitis æſtimatione omnes conveniant. GROTIUS in Indice: *leudum*, *leudis*, compoſitio, proprie quæ pro homine *leude* datur. Perperam. Nam *leude* proprie eſt homicidium, & occurrit eo ſenſu in Lege Sal. Tit. LVI. in verbis: *fredus de ipſo* LEUDI *ſolvatur.* Hoc eſt, mulcta de ipſo homicidio ſolvatur. Sic autem dicitur a verbo Celtico *lad* interficere. Familia vocis ſuperat apud Cambro-Britannos, quam hic oculis ſubjiciam e Lexico Antiquo-Britannico BOXHORNII; *lladd* interficere, necare, mactare, *lleidr* fur, latro, *lleiddiad* homicida, *lleas* lethum, cædes, *llaith* lethum, cædes, nex, mors. Itaque *leude* pro cæde vel homicidio eſt vox a Celtis relicta, non Francis ſolum, ſed etiam Angloſaxonibus, quibus *læt* homicidium, probante HICKESIO in Gram. Angloſax. Inde *leodgeld* in Legibus R. Æthelbirhti §. 7. non eſt mulcta ordinaria, ut Lexicographi exponunt, ſed mulcta ordinaria homicidii, & ad homicidium recte reſtringitur a cel. WILKINSIO in notis ad hanc legem. Poſtea vox Saxonica truncari cœpit, & *leude* ſimpliciter poni pro compoſitione homicidii, ſenſu a delicto ad pœnam delicti translato. Qua translatione apud Legislatores nihil frequentius, ut plane imperitum eſſe oporteat, qui hoc negare auſit. Sic *murdrum*, quod proprie eſt homicidium, in Legibus HENRICI I. Angliæ R. ponitur pro pecunia quæ ſolet dari pro murdro, teſte CANGIO in voce. Plura delictorum nomina mulctis communicata paſſim annotamus.

LEUDESAMIUM, vox Latino-Barbara in Formulis MARCULFI cap. 39. cujus inſcriptio: *Ut* LEUDESAMIA *promittantur Regi.* Hoc eſt, ut novo Principi *leudeſamia* a populo convocato jurentur. Cum difficile ſit pronunciare de voce quæ ſemel tantum occurrit, malo de illa aliorum quam meam ſententiam depromere. GROTIO eſt *congregatio ſubditorum*, in Explic. Voc. Goth. Vand. & Longob. pag. 582. Quorſum reſpexerit vir ſummus liquet. Nam *leudes* ſunt omnis generis ſubditi, & a *ſam* ſimul, una, pariter, fit Latino-Barbaris *ſamium* congregatio. LINDENBROGIUS in Gloſſario accipit pro munere aut ſervitio, quod *leudis* domino debet, ut *litimonium* quod *litus.* Secundum hanc etymologiam *ſamium* eſt mera terminatio. SPELMANNUS dividit vocem, & *leude* interpretatur fidem, *ſamium* tributum, quia Angloſaxonibus *ſeam* onus, ſarcina. BIGNONIUS in notis ad Marculfum contrahit vocem ex *leudis ſacramentum.* ECCARDUS corrigit vocem, & legit *leudeſametum*, idque compoſitum arbitratur ex *ſam* una, & *ed* juramentum, ut ſit juramentum omnium commune, in Cat. Theot. pag. 110. Veroſimilius eſt, vocem ex ultimo Septemtrione petitam eſſe, & proprie *auxilium militare* denotare. Nam in Ind. VEREL. ita lego: *lid* auxilium militare, *lidzboen* petitio vel rogatio auxilii exercitus, *lidfæda* paucitas militum, *lidæmenn* auxiliarii, *lidſemd* auxilium. Ab hoc poſtremo ortum eſſe *leudeſamium*, fidem faciunt antecedentia. Terminatio *ſamium* auxilio militari juncta non eſt inutilis, ſed notat auxilium militare decens, a *ſæma* decere. Lege integram MARCULFI formulam, & intelliges, Regem id unice flagitare, ut auxilia militaria ſibi promittantur & jurentur a pagenſibus. De vocula *lid* vide plura in *leute* milites.

LEUFTEN, ſignificatus ſuos accipit a *lauffen* currere. Significat autem (1.) pedes feræ, (2.) tempora, quia currere, fugere, & celeriter moveri videntur. (3.) herbam quandam erraticam & in via naſcentem, quam Latini *ambugiam* & *intubum erraticum* vocant, nos *hindleufſten*, a Cambrica voce *hynt* via, vel Græca ὁδὸς, quod trans viam currere videatur. Aliud ejusdem herbæ nomen vide in *wegwart.*

LEUGNEN. Vide *Laugnen.*

LEUMUND, fama, celebritas. Dicitur etiam *leumut* & *leumde*, teſte STILERO in Theſ. L. Germ. Vox Francica. Gloſſ. Pez. exiſtimatio *liumunt*, præconium *liumunt.* Gloſſ. Boxh. *liumunt* favor. TATIANUS Cap. XVII. 8. *inti liumunt uzgieng thurah alle thie lantſcaf fon imo*, & fama exiit per univerſam regionem de illo. WILLERAMUS Merulæ pag. 73. *tharnah werthen ſie liumheſtig godero wercho, ande is ther liumunt alſo ſuoze ſamo odor nardi*, tunc celebres fiunt bonis operibus, & fama æque dulcis eſt ac odor nardi. Nomen habet a

ſono & *auditu:* a ſono quidem vocem edentium, ab auditu vero vocem editam auribus haurientium & percipientium. Utrumque convenit famæ & celebritati: Prius, quia fama eſt (definiente CICERONE) bonorum de virtute recte judicantium vox non ficta: Poſterius, quia fama fingitur aurita, & audire bene, infamia vero male. Latini certe de homine, qui ſermonibus vulgi diſcerpitur, dicere ſolent, quod male audiat, quia auditus pro fama eſt. Similiter & Græci eum, cujus fama paſſim auditur, a κλύω audio vocant κλυτὸν, hoc eſt, inclytum & auditum. Reſtat, ut radicem, quæ hæc omnia ſignificet, oſtendam. Illam videor mihi reperiſſe in verbo obſoleto *leumen*, quod in Dialectis antiquis duo ſignificat, *ſonare* & *audire*, unde poſtea exiſtit *leum* ſonus & auditus, & ab illo per varias terminationes *leumde*, *leumut*, *leumund* fama. Videamus primo de ſono. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *hlem* ſonus, *hlynn* ſonus, *hlynnan* ſonare. M. & N. ſæpe permutantur. VERELIUS in Ind. *hliumur* ſonus, *liom* ſonus, *liomma* ſonare. STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 90. *lomma*, *hliomma*, *bliumma* Suecis eſt ſonare, proprie obſcure, *hliom*, *hlium* ſonus obſcurior, qualis auditur in campanis durans poſt ictum. Alterum ſignificatum cognoſcimus ex CODICE ARGENTEO, in quo aures vocantur *hliumans*, quaſi audientes, haud dubie a *hliuman* audire, etiamſi verbum ipſum in Monumento tam exiguo & tot lacunis ſcatente, fruſtra requiratur. Marc. VII. 35. *jah ſunſaiw uſluknodedun imma hliumans*, & ſtatim apertæ ſunt aures ejus. Luc. VII. 1. *bi the than uſfullida alla tho waurda ſeina in hliumans manageins, galaith in Kafarnaum*, cum autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capernaum. JUNIUS in Additamentis ad Gloſſarium Gothicum exiſtimat, vocabulum Ulfilanum videri magis de auditu quam de auribus accipiendum, quod aures interpreti noſtro ſæpe dicantur *auſono*. Quaſi non eadem res diverſis inſigniri nominibus poſſit & ſoleat? Verum ſive de auribus (ut hactenus bene), ſive de auditu accipias, res eodem recidit, & noſtra omnino nihil refert, utrum aures in voce agnoſcas, an pro auribus auditum ſubſtituas, modo *hliuman* ſit audire. Suecis certe *lomma* aliquando eſt audire, ſaltim in compoſito *lombærd* ſurdaſter, graviter audiens, qui Germanis vulgo *harthörig*. Cæterum, ne quis duplici vocis ſenſu offendatur, oſtendendum eſt (quoniam excuſatius dicuntur quæ exemplis conſtant) nullam in dicto inſolentiam eſſe. Græcis κλυτὸς utrumque denotat, vocalem & auditum. Iisdem Pluto dicitur κλύμενος, quod omnes ad ſe advocet, & ab omnibus audiatur. Utrumque enim ſignificare poteſt, obſervante SCAPULA in Lexico. Omitto nunc vinculum naturale, quod eſt inter ſonum & auditum. Quid enim eſt auditus, niſi ipſa vox ab auribus hauſta & percepta? Et audire quid eſt, niſi in ſonum transformari? Jam enim ARISTOTELES dixit, mentem percipiendo omnia fieri, & ſpeciem cogniti eſſe formam cognoſcentis. Optime igitur & ſapienter a majoribus noſtris inſtitutum arbitror (neque enim tanta naturæ arcana caſu comprehendi poterant) ut idem verbum ambobus ſenſibus ſerviret. De terminationibus *und*, *ut*, *de*, vide PROLEGOMENA Sect. VI. Atque his puto me omnia abſolviſſe, quibus antiqua & optimæ notæ vox a pravis eruditorum interpretationibus vindicari, & priſtinæ gloriæ reſtitui poterat. JUNIUS, quem jam ſæpe laudavimus, vocem compoſitam putat ex *liut* homines, & *mund* os, adducto pro elegantia compoſiti PERSII verſu,

> - - *An erit qui velle recuſet*
> *Os populi meruiſſe?*

Id eſt, famam, laudem, & gloriam. Quod tolerari poteſt, quia celebres verſantur utique in *ore hominum*, eorumque fama volitat *per ora virum*, ut Poëta canit, etiamſi fama non ſit os populi niſi metonymice. PALTHENIUS, qui in Animadverſionibus ad Tatianum pag. 339. ſententiam Junianam prolixe confutandam ſibi ſumpſit, longe deteriorem amplectitur, dum mendacii & famæ vocabula ad commune principium *liu*, gratuito aſſumptum, refert, ea tamen modeſtia, ut conjecturam ſuam pro eo ac viſum fuerit, aut confirmandam aut confutandam peritioribus relinquat.

LEUT, homo. Apud Lithuanos & veteres Pruſſos homo vocatur *ludis*, quod videtur origine Gothicum. Gothis enim, iisque ſolis, *juggalaud* eſt adoleſcens, & vi compoſiti *junis homo*. Cod. Arg. Luc. VII. 14. *juggalaud, du thus quitha, urreis*, adoleſcens, tibi dico, ſurge. Marc. XIV. 51. *ſums juggalauths laiſtida afar imma*, quidam adoleſcens ſequebatur eum. Proprie autem *laud* eſt unus ex populo, & ſingularis a plurali *leute* homines, plebs, vulgus.

LEUTE, homines obnoxii & fideles, vaſalli, clientes, ſive militent, ſive non. Militabant autem plerumque, & arma pro Dominis portabant. Scriptores rerum Francicarum *leudos*, *leudes*, & *leodes* vocant. GREGORIUS Turonenſis Lib. III. cap. 23. de Theodeberto Rege: *a* LEODIBUS *ſuis defenſatus eſt, & in regno ſtabilitus.* Id eſt, a Vaſallis & nexu feudali conjunctis, quos ſequens ætas *Barones* appellavit. Nam Lex Burgundica Additamento primo Tit. I. Cap. XIV. 2. *leudes* diſerte a vulgo eximit, quod appoſite obſervat SPELMANNUS in voce. Cum enim de omnibus caverit Burgundionibus in genere, particulariter adjicit: LEUDES *vero ſi hoc præſumpſerit facere*, tripliciter componat. Plura teſtimonia ex Legibus & Hiſtoria Regum Francorum deprompta, dabunt Gloſſographi. Videntur autem ſic dicti, non a militando ut legionarii,

narii, etiamſi hoc etymon ab officio eorum non alienum ſit; ſed potius ab obſequendo, quaſi fideles & ſponte obſequentes. Vetus verbum Scandicum eſt *lyda* obedire, quo etiamnum utuntur Sueci. VEREL. in Ind. *lyda* obſequi, *all-lydin* morem gerens, obſequens, *vahlydin* ægre auſcultans, male obſequens. Hinc *leudes* & *fideles* in monumentis veterum ſæpe conjunguntur. Hodie vocem cuſtodiunt Galli, qui *leudes* in nobiles & ignobiles dividunt. Ita me docuit SPELMANNUS, cujus hæc ſunt verba: „*Leudes* apud Gallos liberi ſunt aut ſerviles, „vernacule *leudes franc* & *leudes ſerfs*. Hi „rei ruſticæ adſcripti, tributa pendunt & „opera ſervilia. Illi ad militiam deſignati „Nobiles habentur & immunes a tributis.

LEUTE, plebs, populus, homines, vel cœtus hominum. Senſus omnibus nationibus Celticis communis. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *lliwed* gens, natio, turba. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *leode* gens, populus, *leod-geard* patria, *leod-hata* tyrannus, populi oſor vel populo exoſus. VERELIUS in Ind. *lydur* plebs, *allaude* populus, plebs, communitas. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. populi *liuteo*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 141.

Uze ſtuant ther liut thar,
Uuas ſie filu uuuntar.
Foris ſtabat populus
Valde mirabundus.

Græcis λαὸς populus, & hinc λεῖτον publicum, & λειτουργέω publicum opus facio, quæ malo ad harmoniam quam etymologiam referre. PEISKERUS vocem Germanicam a lapidibus, qui Græcis λίθοι, ingenioſe deducit, quod genus humanum poſt diluvium e Saxis a Deucalione & Pyrrha poſt tergum jactis renatum feratur a Poëtis. Sed alia etymologia præter eam, quæ ab obſequio & ſubjectione deſumitur, opus non eſt, multo minus tam dura & fabuloſa. Refer ergo ad verbum Scandicum *lyda* obſequi, obedire. Olim fuit ſingularis numeri, hodie eſt pluralis tantum.

EUTE, milites, legionarii, miniſteriales ad expeditionem lecti. Francis *liuti*. Patet ex compoſito *liutſtal* ſtationes, quod habent Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 34. & 61. quodque ibidem exponitur per *heriuuahta*. Angloſaxonibus *hloth* eſt turma, *hloth-bote* compenſatio damni turba dati, apud SOMNER. & BENSONIUM. Similia habent Septemtrionales. Teſtis INDEX VERELII, ubi ſequentia: *lid* milites, item auxilium militare, *lidfæda* paucitas militum, *lidmanlegur* miles cui robur & animus, *lidvans* militibus carens, & alia magno numero e Scriptoribus Sagarum decerpta. Si originem ſpectes, vox pure Celtica eſt, derivaturque a verbo antiquo-Britannico & apud Cambros hodienum ſuperſtite *lluydda* militare, bellum gerere, unde iisdem miles *lluyddwr* & *lluyddiad* dicitur, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Ex eodem fonte interpretationem capit vox difficilis & nemini hactenus intellecta

ALAUDA,

quam Gallicam eſſe, & *legionem* denotare, omnes qui ejus meminerunt, teſtantur. PLINIUS videtur exiſtimaſſe, Gallos ab avicula ejus nominis vocem formaſſe, quod galerita eſſet, Lib. II. cap. 37. *Galerita appellata quondam, poſtea Gallico vocabulo etiam Legioni nomen dederat* ALAUDÆ. Sed locus in mendo jacet, & ſenſus tanto Scriptore indignus eſt. BOCHARTUS vocem Gallicam more ſuo ex Orientalium fontibus haurit, quod Syris *alafda* millenarium notet, & Hebræis *alluph* chiliarchum, in Orig. Gall. pag. 20. Verum cum vox Gallica non numerum, ſed ſtatum & ſocietatem belligerantium ſignificet, rectius e fonte Celtico quam aliunde deducitur.

LEUTEREN, purificare, *erleuteren* declarare. Illud dicitur de rebus immundis, quæ detractis ſordibus puritati reſtituuntur, & præcipue de metallis, quæ per ignem defecantur, a *lauter* purus: Hoc de propoſitionibus obſcuris, quæ diſcuſſa caligine elucidantur, a *lauter* lucidus. Quæ vide ſuis locis.

LEUTERIEREN, leuterare, ſenſu forenſi idem quod *erleuteren* declarare. Dicitur primo de eo, qui correctionem ſententiæ petit propter gravamina quæ declarat. Hinc *leuterant* proprie eſt declarator gravaminum, *leuterung* ſcheda qua gravamina declarantur & deducuntur, & *leuterat* pars adverſa quæ ad deductionem illam reſpondere tenetur. Dicitur ſecundo de Judice qui ſententiam mutat, quia talis mutatio plerumque fit per mitigationem & declarationem prioris ſententiæ.

LEW, leo, λέων. Vox Celtica. Cambris *llew*, Angloſaxonibus *leo*, Franc. *louuuo*, Sorab. *law*. NOTKERUS Pſal. LXII. 11. *louuuo fone Judon chunne*, leo de tribu Judæ. Cum *lewa* Armoricis ſit devorare, teſte PEZRONIO in Celticis pag. 397. & *hlewan* Angloſaxonibus mugire, boare, apud Lexicographos, & *luon* Francis rugire, apud LIPSIUM in Gloſſis, quæ ſingula Leoni conveniunt: hinc forte doctiſſimo Abbati Gallico haud male cecidit conjectura, dum nomen animalis Græcum & Latinum iis vocibus accenſet, quæ e Lingua Celtica deſumpta ſunt. Nulla enim ratio eſt, cur vox a lingua putetur aliena, quæ originem ejus cuſtodit, aut cur propria ſit iis Linguis, in quibus nullum originis nec cognationis veſtigium deprehenditur. Nam quod PORPHYRIUS leones dictos vult a λάω video, quod viſu ſint acerrimo, jejunum eſt, & lyncibus magis, quorum oculi in proverbium abierunt, quam leonibus congruum. Quis non videt, Leonem rectius & concinnius a devorando vel rugiendo quam a ſpectando appellari? Quamvis enim Leones ſatiati ſint innoxii:

innoxii: hominem tamen appetunt in ſenecta, quando vires ad perſequendas feras non ſuperant, & in fame etiam juniores. Tunc enim obſident urbes: eaque de cauſa crucifixos vidiſſe ſe cum Scipione in Africa Polybius apud PLINIUM refert, quia cæteri metu pœnæ ſimilis abſterreantur eadem noxa. Quæri poteſt, qui fiat, ut Germanis vocabulum domi naſcatur, cum in Germania nulli ſint leones, nec forte unquam extiterint? Et quibus auctoribus ad Græcos & Latinos pervenerit? Reſpondeo, Germanos non ſemper imitari exteros in animalibus denominandis, ſed interdum libentius ſuis uti vocabulis, ſive apud ſe natis, ſive a majoribus traditis. Sic Simiam vocant *affe*, quamvis beſtiam Africanam, & elephantum *helfant*, quamvis belluam Orientis. Verum hæc vocabula, quibus antiquitus utimur in Germania, non omnia apud nos nata ſunt, ſed partim Phryges habent auctores, partim etiam Gallo-Græcos. Phryges enim lingua uſos eſſe Germanicæ ſimili, jam ſæpe oſtendimus. De Gallo-Græcis idem teſtatur S. HIERONYMUS in Præf. ad Lib. II. Comment. ad Galatas. Quid obſtat, ut nomen Leonis a Phrygibus proſeminatum ſit in Græcia & Latio, ut *κύων* & *canis*, teſte PLATONE in Cratylo? Quamvis enim in Phrygia non ſint Leones, fuiſſe tamen in Græcia inter Acheloum Neſtumque amnes, viribus præſtantiores iis, quos Africa aut Syria gignant, PLINIUS ex Ariſtotele tradit Lib. VIII. cap. 16.

LEY, ſubfixum. V. *lei* in PROLEG.

LIBEREI, veſtis ſervientium. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *lifrai* veſtimentum quo ſervi dignoſcuntur. Dignoſcuntur autem ex coloribus, & color Cambris dicitur *lliw*, teſte BOXHORN. loc. cit. Alii dicunt & ſcribunt *lieferey*, & derivant a *liefern*, quod vide.

LIBEREI, vel *librarey*, bibliotheca. Proprie *librarium*, locus ubi libri aſſervantur, & inde nomen. Utitur Luth. 2. Macc. II. 13.

LICH, terminatio. V. PROLEG. Sect. VI.

LICH, ſimilis. V. *leich*.

LICHT, lux. V. *Liecht*.

LICHTEN, levare quocunque modo, ſive id fiat ſurſum tollendo, ſive exonerando, ſive repente auferendo. Verbum in Belgio natum a *licht* levis. Inde Belgis *anker lichten* ancoram levare, *ſchip lichten* naves mercibus onuſtas exonerare, *volk lichten* milites cogere.

LID, membrum. Gothis *ains lithiwe* unum membrorum, Matth. V. 29. Angloſaxonibus *lith* articulus, *fingeres lith* extremum digiti, Luc. XVI. 24. Francis & Alam. *lid* membrum. Gloſſ. Keron. membra *lidi*. TATIANUS Cap. XXVIII. 2. 3. *ein thinero lido*, unum membrorum tuorum. Idem Belgis *lidt*, pl. *leden*, Suec. *leed*, *ledamot*. Germani hodierni delectantur compoſito *glid*, *gelid*, ſed a ſimplici habent *lidlon* precium manuarium, proprie merces artuum, quod optime vidit MARTINIUS in voce *merces*. Unde ſit hoc nomen, non convenit inter ſcrutatores. JUNIUS, qui Græca ubique ingerit, originem vocabuli petit a *κλειδόω* claudo, propter aptam articulorum membrorumque compagem & commiſſuram: MARTINIUS a *leiten* ducere, quia vi membrorum ducimur & gradimur, præcipue pedum, a quibus nomen ad reliqua membra derivat: SEPTEMTRIONALES a verbo domeſtico *leda*, quod tamen diverſimode explicant. VERELIO *leda* eſt flectere, & hinc *led* proprie flexus & commisſio articulorum, in Ind. pag. 158. STIERNHIELMIO *leda* eſt aptari, jungi, & inde *led* junctura, annulus in catena, articulus, in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 108. Utrumque ſignificatum conjungit STADENIUS, & *leda* cognatum ait cum *loda* adhærere, in Voc. Bibl. pag. 273. Verum cum *leda* & *loda*, eo quo aſſeruntur ſenſu, non reperiantur, neque apud Antiquos, neque apud recentiores in vulgaribus Lexicis, quo loco habenda ſint neſcio. Forte nomen membris datum non a combinatione, etiamſi hic ſenſus bonus & commodus ſit, ſed a diviſione. Quamvis enim admirando artificio inter ſe cohæreant, diviſa tamen ſunt a natura, & diviſa habent officia, adeo ut tota corporis humani machina ex membris tanquam totidem ſectionibus coadunata videri queat, plane ut ex annulis ſeparatis catena. Francis autem *lidon* eſt ſecare, ſeparare. Gloſſ. Pez. ſecabis *lidos*, conciſam *gilidotaz*, ſeparatum *gilidoten*, cedentes (lege cædentes) *lidonta*. Inde *lid* membrum, ſectio, articulus, pars corporis organica. Id enim eſt membrum definiente ARISTOTELE. Pars autem a partiendo dicitur, & diverſam a toto rationem & appellationem habet. Quæ, cum non Philoſophis modo, ſed etiam ignariſſimis nota ſint, nolo proſequi prolixe. Præcipua veterum compoſita ſunt,

Uslitha, paralyticus, membrorum uſu privatus, a privativo *us*, ex. Extat in Evang. Goth. Luc. V. 18.

Kanzlidi, præputium, ab integritate membri vel cuticulæ. Apud NOTKERUM Pſal. XCIV. 4.

Scartlidi, circumciſio, a mutilatione membri genitalis. Apud eundem.

Lidaſcart, articulo mutilus. Gloſſ. Pez. murcos *lidaſcarta*. A *ſcheren* ſcindere, findere, ſecare, de quo infra.

Lidiſcarti, fiſſura membri. Lex Bojoar. Tit. III. Cap. I. 21. *ſi quis aurem maculaverit, ut exinde turpis adpareat, quod* LIDISCARTI *vocant*. Vide plura in *Scharte*.

Liduwagi, humor ex fiſſura articuli decurrens. Lex Friſion. Tit. XXII. 35. *ſi quislibet digitus ex 4. longioribus, in ſuperioris articuli junctura ita percuſſus fuerit, ut humor ex vulnere decurrat, quod* LIDUWAGI *dicunt*. Ubi SICCAMA legere jubet *lidwater*. Sed nihil in lectione mutandum,

tandum, quia *wage* humidum fluens denotare poteſt, ut dixi infra in loco.

Lith-ſeawe, idem quod *liduwagi*, ſed alterius Dialecti, nempe Anglofaxonicæ, a *ſeawe* ſuccus. Lex Alfredi R. cap. 40. *gif mon eaxle bith gewunded that that* LITH-SEAW *utflowe*, ſi quis in humero vulneratus fuerit, ut humor articularis inde decurrat.

Lith-ſeawe, compago membrorum, a *ſeawe* gluten. BENSONIUS.

Lith-adl, morbus articularis, ab *adl*, morbus, quod Anglofaxonicum.

Lytisbot, mulcta ob alterius membra ex vulnerum inflictione deformata. VEREL. in Indice.

Cæterum, nec illud hic prætermittendum, quod *litera* HARSDÖRFFERO deducitur a Saxonico *lith* membrum. Quæ conjectura, etiamſi audacior quam probabilior videatur, non debet omnino contemni. Nam primus literas Latio intulit SATURNUS Phryx. Phryges autem Lingua Germanicæ ſimili uſos eſſe, jam ſæpe oſtenſum. Unde mirum videri non debet, ſi quædam vocabula apud Latinos ex Germanico idiomate aliquid trahant. Res ipſa mire reſpondet vocabulo. Quid enim eſt *litera*, niſi membrum vocis ſcriptæ? Et hæc etymologia longe ſanior eſt illa, quæ literas vel *lituras*, vel *legiteras*, quaſi iter ad legendum monſtrantes interpretatur. Ipſe HARSDÖRFFERUS de etymologiæ ſuæ probitate adeo perſuaſus fuit, ut ſcriberet: *ſunt, qui nobis in his & ſimilibus ſtudium novitatis exprobrant, nos illis contra ignorantiam antiquitatis.*

LID, ſenſu allegorico & forenſi acceptum eſt *pars Comitatus*, in tres vel plures centurias diviſi, & Anglis vocatur *lath*, Latino-Barbaris *leda* apud CANGIUM, & inſerto ſibilo *læſtum* apud SPELMANNUM. Non certe a congregatione, ut Spelm. exiſtimat, quaſi ſit deductum a *laden* convocare, ſed quia *leda* eſt quaſi membrum iſtius corporis, quod Comitatum vocant.

LID, opertorium. Angloſaxonibus *hlid* eſt tegmen, velamen, *hlid-gata* valvæ, *gehlidad* operculo tectus, apud BENSON. Anglis *lid* operculum, Danis *lid* clauſtrum, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 236. Cuncta ab obſoleto *hlidan* tegere, operire, claudere, quod ex antecedentibus cognoſcitur. Græci eodem ſenſu dicunt κλείδειν, Latini *claudere*. Hodie ſuperat in compoſito *augenlider* palpebræ, proprie tegmina & valvulæ oculorum.

LID, potulentum. Gothis *leith* eſt ſicera, Luc. I. 15. Angloſax. *lith* poculum, apud BENSON. Francis *lid* potus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIII. 39.

Sie 'nan ouh tho qualtun,
Mit ezzichu drangtun,
Mit bitteremo lide,
Thaz datun ſe al bi nide.

Tunc ipſum quoque vexabant,
Aceto potantes,
Et amaro potu,
Cuncta ex invidia.

Plura ex Otfrido teſtimonia congesſit Cel. SCHILTERUS in Epinic. R. Lud. ad verſ. 107. & in Gloſſ. pag. 541. Miror ſilentium Gloſſographorum in voce Gothica. Angloſaxonibus *laden* eſt haurire, ut oſtendi in loco. Hinc *lid*, quatenus eſt verbale a *laden*, ſignificat quantum poteſt, hauſtum & hauritorium, imo etiam ſiceram per ſynecdochen generis. Hinc porro *litgeben* ſunt caupones, qui potum præbent hoſpitibus, in Jure Prov. Alam. cap. 359. Hodie in quibusdam locis dicunt *leygeben*, puta per ſyncopen.

LIDEMONIUM. Vide *Litimonium*.

LIDI, ſervi. Vide *Liti*.

LIDOLAIP, vox Longobardica. LINDENBROGIUS *laip* interpretatur corpus, ſed quid ſit *lido*, ſibi non liquere ait. VERELIO in Ind. *lidulaib* eſt dies obitus, a *laib* vita, & *lida* præterire, quod vero quidem propius, ſed textui Longobardico nondum ſatis congruum. SPELMANNUS & CANGIUS tacent. Miror Viros doctisſimos in hac voce tantum ſudaſſe, cum ſenſus ejus manifeſtus ſit. Prior compoſiti pars obitum ſignificat, a *leiten*, diſcedere, obire, mori, de quo ſupra. Poſterior reſiduum notat in omnibus Dialectis, ut demonſtravi in *laib* reliquiæ. Hinc totum compoſitum nihil aliud ſignificat quam *bona ab obitu relicta*, qualia Alamannis in Jure provinciali vocantur *tot-laib*, hodie *verlaſſenſchaft*, alio quidem ſono, ſed eodem ſenſu. Et cum hac interpretatione manifeſto ſatis conveniunt verba Legis Longobardicæ Lib. II. Tit. XV. 2. *ſi quis res ſuas alii thingaverit, & dixerit in ipſo thinx* LIDOLAIP, *i. qui in die obitus ſui reliqueret, non diſpergat ipſas res poſtea doloſo animo, niſi fruatur cum ratione.* SCHILTERO *lidolaip* idem eſt quod *lib to leib* concedo ad vitam, a *leihen* concedere, & ſubſtantive vitalitium, uſusfructus, ſed invita Lege. Nam Lex agit de donatione inter vivos, vetatque, in præjudicium ejus, cui donatio facta, bona diſpergi.

LIEB, bonum, quod omnes appetunt, ſive ſit honeſtum & naturæ conveniens, ſive delectabile tantum. NOTKERUS Pſal. XXX. 20. *daz chunftiga liub*, futura bona. Hic primus & verus vocis ſenſus, quamvis apud Gothos & Saxones non obvius, nec ab uſu hodierno receptus. Credo, primos vocis ſtatores reſpexiſſe ad verbum Græc. λάυω fruor, unde magis uſitatum ἀπολάυω eodem ſenſu. Nam bonum proprie eſt id, quo quis cum voluptate & delectatione uti poteſt. Quod vero tale eſt, ut nemo eo frui posſit, negamus eſſe bonum, quantumvis præſtans ſit. Confer ſynonymum *gut*, & patebit, illud a pari cauſa produci. Ab initio deduxi a *lieben* cupere, quoniam na-

tura duce bona concupiſcimus, mala averſamur. Sed poſtea ex analogia omnium verborum, quæ deſiderativa vocantur, cujusmodi ſunt, *wollen* velle, *welen* eligere, *lüſten* concupiſcere, *freyen* amare &c. intellexi, quod *lieben* ejusdem indolis ſit, & nomen habeat a bono, ceu objecto appetitus, non bonum ab illo, etiamſi quam maxime appetibile ſit.

LIEB, verbale a *lieben* cupere, proprie eſt *deſiderabilis*, & aliis verbis *gratus*, *gratioſus*, *acceptus*, *amœnus*, *jucundus* &c. Gloſſ. Pez. deſiderabilis *liupemo*, deſiderabilius *liupora*. Gloſſ. Boxh. *libiu* mulier gratioſa. VEREL. in Ind. *liufr* jucundus. Inde formulæ, *es iſt mir lieb* pergratum mihi eſt, *für lieb nemen* frui præſentibus tanquam gratis & cætera tanquam accepta imputare, *allerliebſt* valde gratioſus, valde amœnus, valde acceptus. A *lieb* gratus, rurſus fit *lieben* placere, gratum eſſe, quia grata tantum placent.

LIEB, verbale a *lieben* amare, proprie eſt *amatus*, & aliis verbis *charus*, *dilectus*, *amicus*. Occurrit in omnibus veterum Dialectis. Hinc vox cœleſtis apud MARCUM Cap. I. 11. *Tu es filius meus dilectus:* Gothus reddit, *thu is ſunus meins ſa liuba:* Anglo-ſaxo, *thu eart min geluſoda ſunu* (alibi filium dilectum vocat *leofan ſunu*, Luc. XX. 13.): TATIANUS Francus Cap. XIV. 5. *thu biſt min liobo ſun.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXV. 33.

Thiz iſt min ſun diurer,
In herzen mir ouh liuber.

Idem Belgis *lief*, Angl. *leefe*, Græc. φίλος per metatheſin. Huc ſpectat formula, *lieb haben* diligere, charum habere. A *lieb* charus, rurſus fit *lieben* favere, quia charis tantum favemus.

LIEBDE, *liebden*. Vide *lieber*.

LIEBE, quatenus derivatur a *lieben*, ſignificat quantum poteſt, (1.) amorem, a *lieben* amare, (2.) favorem, a *lieben* favere, (3.) gratiam, a *lieben* placere.

LIEBE, amor, dilectio. Angloſax. *lufe* Joh. XIII. 35. Francis *liubi*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 87. *fon alteru liubi*, a priſtino amore. Convenit Gr. φιλία per metatheſ. Vocem Gothicam vide in *freye*, Alamannicam in *minne*.

LIEBE, favor, gratia gratificans. Angloſax. & Francis ut ſupra. Inde formulæ, *einem die liebe erweiſen* teſtari alicui favorem, *zu liebe* in favorem. OTFRIDUS ad Ludov. R. verſ. 56.

Then ſpar er nu zi libe
Uns allen io zi liabe.
Quem ſervet (Deus) in vita
In noſtrum omnium favorem.

LIEBE, gratia gratum faciens. Gloſſ. Pez. gratia *liupi*. Hodie ſuperat in *lieblich* gratioſus, gratiæ ſimilis.

LIEBEN, cupere. Gloſſ. Pez. cupitis *liupen*. Conſentit Lat. *libet* & *lubet*. Oritur a *lieb* bonum, tanquam a ſuo objecto, ut ſolent omnia verba deſiderativa. Nam a natura ita facti ſumus, ut cupere nihil aliud ſit, nec eſſe poſſit, quam appetere bonum. Cui etymologiæ non obſtat, quod plerumque nitimur in malum, & eventu nocivum. Nam hoc quoque ſub ratione boni appetimus. Si quæratur, unde ſit illud malum, quod multa ſub ratione boni concupiſcimus, quæ bona non ſunt? Reſponderi poteſt, ab intellectu. Nam in bono & malo dijudicando apud omnes a juvantibus & nocentibus fit indicatio. Verum cum pauci eo ſint conſilio præditi, ut juvantia a nocentibus rite diſcernere poſſint aut velint, inde fit, ut malum ſæpe tanquam bonum amplectantur.

LIEBEN, amare, diligere. Rurſus a *lieb* bonum, ſive bonum illud fuerit utile & naturæ congruum, ſive pulcrum & delectabile tantum. Quid enim eſt amare, niſi tendere in bonum ea cupiditate, eoque affectu, quem in nobis ipſum excitavit? Et fierine naturaliter poteſt, ut præter bonum ejusque genera aliquid aliud diligamus? Quodſi hoc impoſſibile eſt, recte Veteres naturam magiſtram ſecuti a *lieb* bonum, ipſum diligendi motum, & re dilecta fruendi conatum, qui pro natura boni, quo afficimur, intenſior aut remiſſior eſt, denominarunt. Simile verbum ab objecto deſiderii formatum vide in *freyen* amare. Non igitur audiendi ſunt, qui vel ab Hebræo *lab* cor, vel a Gr. φιλεῖν, vel a Lat. *libet*, hoc verbum patrium deducunt, cum meliores domi origines habeamus, & ſyſtema pulcherrimum. Hoc verbum Angloſaxonibus effertur *lufian*, Francis *liuben*, quo tamen rarius utuntur, dum libentius dicunt *minnon*, ut ex OTFRIDO Lib. II. Cap. XIX. Lib. V. Cap. XV. patet. Uſos tamen eſſe, evincunt derivata, *liob* charus, *liubi* dilectio, *giliubta* dilectus. Convenit Græcum φιλεῖν per metatheſin.

LIEBEN, favere, gratificari. Angloſaxonibus *lufian* nonſolum eſt amare, ſed etiam favere, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Et merito, quia idem naturæ motus nos amantes & faventes reddit. Hodie ſuperat in derivato *liebe* favor.

LIEBEN, placere, gratum eſſe. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 227.

Sie Satanaſa dribent
In uuizi thiu in ni libent.
Diaboli eos rapiunt
In ſupplicium quod illis non placet.

Hodie utimur imperſonalibus *belieben* & *gelieben*. Sic vulgo dicimus, *es beliebt mir* placet, *es beliebt mir nicht* non placet. Inde *beliebig* quod placet, *unbeliebig* quod diſplicet, *beliebung* placitum voluntatis, *bei allen beliebt* qui omnibus placet.

LIEBEN, vocare. Vide *kleiben*.

LIEBER, domine. SOMNER. in Dict. AS. *leof* domine, *la leof* o amice, dilecte, chare. Poſteritas ab antiquo *leof* formavit *leofde*
liefde

liefde, *liebden* dominatio, quo titulo principes ſe hodie compellant.

LIEBGEWINNEN, amore capi. Refer ad *winnen* conſequi. Dicitur de amore, qui non primo ſtatim aſpectu, ſed ſenſim illabitur animo ex diuturno contubernio.

LIEBKOSEN, blandiri, blande & gratioſe loqui cum aliquo. Prior compoſiti pars gratiam loquentis indicat, altera ipſam loquelam. Cætera vide in *Koſen*.

LIEBLICH, gratioſus, & ob ſingularem gratiam amabilis, & inde nomen a *liebe* gratia gratum faciens. Gloſſ. Pez. elegans *liuplibiu*, venuſti *liuplihes*, urbanæ eloquentiæ *liuplihero*. Angloſaxonibus *luflice* eſt amabilis & amanter, apud BENSONIUM.

LIEBSTOCKEL, *liebſtöckel*, leviſticum. Ita vulgo vocant in officinis. Gloſſ. Pez. libuſticum *lubiſtechal*. Gloſſ. Ælfr. pag. 63. lubeſtica *lufeſtice*. Vitiatum ex vitiato. Nam proprie eſt herba *liguſtica*, a regione Liguriæ, ubi ſponte in Apennino naſcitur, denominata. PLINIUS Lib. XIX. cap. 8. *Liguſticum ſilveſtre eſt in Liguriæ ſuæ montibus.* Galenus pro Liguſtico ſcribit λιβυστικὸν Lib. 7. ſimpl. med. apud MARTINIUM. Inde *libuſticum* in Gloſſa, & ex libuſtico *liebſtökel*.

LIECHT, lux vitalis, facultas cernendi, cujus opera ſpecies externas recipimus & videmus. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 11. *minero ougon lieht ne iſt ſament mir*, lumen oculorum meorum non eſt mecum. Hæc lux Matth. VI. 23. interpreti Gothico vocatur *liuhath thata in thus iſt:* Angloſaxonico *leoht the on the is:* Francico *lioht thas in thir iſt*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XXXVI. 4. LUTHERO *liecht das in dir iſt:* hoc eſt, lumen quod in te eſt. Omnino a *lugen* cernere. Nam hinc recte fit *liecht* lux, eo quo dixi ſenſu.

LIECHT, lux elementaris. Codex Arg. Marc. XIII. 24. *mena ni gibith liuhath ſein*, luna non dabit ſplendorem ſuum. Verſio Angloſax. Luc. VIII. 16. *that tha ingangendan leoht geſeon*, ut intrantes lumen videant. NOTKERUS Pſal. CIII. 2. *beheleter mit liehte ſamo ſo mit uuate*, amictus lumine ſicut veſtimento. Radix eſt *hla*, *gla*, ſplendere, nitere, ſcribit STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 73. Unde hoc hauſerit, non liquet. Sed non opus eſt radice nova, nedum conficta. Nam a *lugen* cernere, rurſus oritur *liecht* lux elementaris, quia per ſe videtur, atque ut cætera quoque videri poſſint, efficit. Natura ipſa nos ad hanc etymologiam ducit. Nam utriusque lucis opera videmus, tam externæ, quam internæ: illa ſpecies luminoſas emittit, hæc recipit. Et ex hoc connubio divino oritur naturaliter inconprehenſibilis illa mentis perceptio, quam *viſum* vocamus.

LIECHT, lux prima, *vor liecht* ante diluculum. Gloſſ. Boxh. *leohtſtern* lucanus.

LIECHT, ignis, *irrliecht* ignis fatuus. Codex Arg. Marc. XIV. 54. *was warmjands ſik at liuhada*, erat calefaciens ſe ad ignem. Græce πρὸς τὸ φῶς. Utrinque manifeſta translatione ad ignem, ſive per metonymiam cauſæ, quia antiquitus creditum eſt, ignem eſſe lucem conglobatam, & lucem ante fuiſſe quam ignem, quod etiam videtur docere MOSES in Hiſtoria de ortu rerum Gen. I. ſive per metonymiam effectus, quia poſt creationem lux eſt emanatio ex igne.

LIECHT, luminare ex quocunque ignis alimento, *waxliecht* cereus, *windliecht* fax, *liechtmeſs* feſtum candelarum. Gloſſ. Keron. lumen lucernæ *daz leoht des leohtes*.

LIECHT, metaphorice ſignificat quantum poteſt, quantumque ſimilitudo rerum permittit, (1.) omne manifeſtum, & ſynecdochice veritatem, quia verum eſt lucis inſtar manifeſtum, & ab omnibus, qui oculum mentis habent, conſpici poteſt. (2.) cauſam veritatis & ducem veri. (3.) cognitionem & manifeſtationem veritatis. (4.) ſtatum mentis illuminatum. (5.) proſperitatem, quia luce nihil jucundius; inde haud abs re dicimus *im liecht ſtehen* pro obeſſe, obſtare, impedimento eſſe ne optatis fruamur. Quæ nolo longius proſequi, ne videar diffidere Lectori, aut ingenium ejus contemnere.

LIECHT, lucidus, clarus, *bei liechtem tage* die lucente, in conſpectu ſolis, *liechter-loh* lucidis flammis. Gloſſ. Pez. lucidus *liohitero*. NOTKERUS Pſal. CXXXVIII. 12. *uuirt diu naht ſamo liehte ſo der tag*, nox tanquam dies illuminabitur. Ita corpus lucidum interpreti Gothico vocatur *leik liuhadein* Matth. VI. 22. & interpreti Francico *libhamo lioht*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XXXVI. 3. Unam eandemque vocem ſubſtantive & adjective uſurpari, innumeris conſtat exemplis. Allegorice eſt manifeſtus, apricus. Inde formula *am liechten galgen* in patibulo publico & omnium oculis expoſito.

LIED, cantus & carmen. Epinicion in R. Ludovic. §. 91. *ther kunig reit kuono, ſang lioth frono*, rex accurrit intrepide, & cecinit canticum ſacrum. Gloſſ. Pez. pſalmos plebejos *uuinilioth odo ſcofleod*, arioli *leodarſezzun*. VEREL. in Ind. *liod* carmina, cantilenæ, *lioda-book* liber cantionum. FORTUNATUS in encomio Lupi Lib. 7. *Nos tibi verſiculos, dent Barbara carmina Liedos.* Quidam infauſtis Muſis abſcindit a μελῳδία, tanquam *lied* ſit λῳδία. Sed his ineptiis minime opus habemus. Nam *lied* eſt a *lauten*, quod inter alia ſignificat *canere* & *celebrare*, ut demonſtravi in loco: & vi originis deſignat quantum poteſt, *canticum* ex varia vocis flexione compoſitum, & *carmen* in honorem alicujus Dei, Herois, Principis, aut alterius laude digni viri conceptum. Illud eſt opus muſici, hoc poëtæ. Prius Francica lingua vocatur *ſangliod*, poſterius *ſcofliod*, a *ſcof* poëta.

LIEDERLICH, factu facilis. A Suecico *lætt* facilis, quod eſt a *leicht* per ſyncopen. Significatum invenio apud STADEN. in

Voc. Bibl. pag. 414. Hodie non utimur niſi cum vituperio de rebus quæ nimia facilitate aut feſtinatione fiunt. Inde *liderlich gemacht* obiter & negligenter factum.

LIEDERLICH, duobus modis dicitur de moribus, a *levitate* & *diſſolutione*, nunquam vero a *cantu*, etiamſi STILERUS, vocabulorum linguæ noſtræ obſcuriorum raro bonus æſtimator, ſcribat, quod proprie dicatur de eo, *qui ſemper ſaltat & cantat more Gallo-Francorum*. Priorem ſenſum rurſus accepimus a Borealibus: poſteriorem finximus ipſi a *luder* diſſolute vivens. De priori obſervandum, quod *levis* apud Suecos & Islandos dicatur *lætt*, *lett*. VEREL. in Ind. *lettfoettr* pedibus celer, *lettlatr* levis moribus, *lettleis kona* ſcortum, mulier levitatis vel levisſima. Sueci utuntur compoſitis, *lættheet* levitas, *lættferdig* levis, *lættſinnigh* leviculus. Et ad hanc ſocietatem ſpectat etiam *liederlich* levis, quod certe eſt proles ejus linguæ, in qua *lætt*, *lett*, *leit* levem ſignificat.

LIEFERN, dare, præbere, offerre. Frequentativum a ſimpliciori *lewjan*, quo utitur Codex Arg. Luc. VI. 29. *thamma ſlautandin thuk bi kinnu galewei imma jah anthara*, percutienti te in maxillam præbe illi & alteram. Unde Gothis ſit hoc verbi, non explicant Gloſſographi. Mihi videtur origine Celticum, factumque a *law* manus, quia manu damus in manum. Similia verba a manu formata vide in *geben* & *leihen*. Francos eodem verbo uſos eſſe, colligo ex Gloſſa LIPSII: *luwe thu* præſtitiſti. Nec non ex verbis OTFRIDI Lib. IV. Cap. XVI. 26. *liwun filu knehto*, quibus ſignificat, Sacerdotes ad expeditionem Judæ *multos ſervos obtuliſſe*. Anglos inde habere *allow* præbere, exhibere, recte judicat JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 234. nec non in Obſervatis ad Willeram. pag. 143. Sed dum Gallicum *allouer* cum illo conjungit, ſignificatum *præbendi* & *concedendi* confundit: Qui, etiamſi ex communi fonte oriantur, notionibus tamen differunt. Veram verbi Gallici originem vide in *lauben* permittere. Interim a frequentativo *liferen*, Galli habent *livrer*, Latino-Barbari *liberare* dare, præbere, apud CANGIUM in Gloſſ. Et hinc multorum judicio deſcendit *liberei*, *liferei*, *livrée*, *libereia*, *liberata*, id eſt, præbitio, & per ſynecdochen generis veſtitus, qui ſervo datur a domino, cujuſcunque ſit coloris. Aliam tamen etymologiam vide in *liberei*.

LIEFERN, tradere, prodere. Utitur antiquitas in negotio Judæ proditoris. Codex Arg. Marc. XIV. 42. *ſai ſa lewjands mik atnehwida*, ecce tradens me adpropinquat. Verſio Angloſax. Joh. XII. 4. *Judas Scarioth the hyne belæwde*, Judas Iſcariotes qui eum prodebat. Bona verba ſæpe in malam partem accipi, quis neſcit?

LIEGEN, cubare. Vide *ligen*.

LIEREN, cujuſcunque ſit ſignificatus, eſt a vetuſtiori *lieſen*, ſibilo antiquo, ut ſæpe alias, in caninam mutato. Tria autem ſignificat, (1.) *amittere*, (2.) *perire*, (3.) *perdere*. Compoſita vetera & hodierna vide in *verlieren*.

LIESEN, tria præcipue ſignificat in Dialectis, (1.) *amittere*. Idque Angli, omnium populorum qui Germanica lingua utuntur, ſoli cuſtodiunt in verbo *leeſe*, *loſe*, *looſe*, quod nonſolum ſenſum, ſed etiam formam veteris verbi proxime exprimit. (2.) *perire*, Græc. ὀλέσαι, Angloſax. *loſian*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. (3.) *perdere*, Angloſax. *leoſan*, iisdem auctoribus. Inde Græcis ὀλεσήνωρ homini perniciem afferens, Latinis *lues* morbus contagioſus, Germ. *laus* pediculus, animal pernicioſum, & inſtar contagii in proximum quemque tranſiens. *Primus* ſignificatus judice SKINNERO eſt a *löſen* ſolvere, ſeparare, quia amittere eſt ſolvi & ſeparari a præſentia, poſſesſione, & nexu rei amiſſæ. *Secundus* eſt a primo, quia perire eſt amitti. *Tertius* a ſecundo, quia perdere eſt facere ut pereat. Compoſita veterum per ſingulos ſignificatus vide in *verlieren*.

LIFERN, *lebern*, coagulari, *gelifert*, *gelebert* coagulatus. Frequentativ. a ſimplici *laben*, de quo ſupra.

LIFTEN, levare. Angl. *to lift*. A Belgico *lichten* attollere, quod eſt a *licht*, *leicht* levis. Literæ CH. ſæpe mutantur in F.

LIGEN, jacere, cubare. Græc. λέχεσθαι, Gothis *ligan* Luc. II. 16. Angloſax. *licgan*, Franc. & Alam. *ligen*, *licken*, Belg. *liggen*, *leggen*, Suec. & Isl. *liggia*. Gloſſ. Keron. jaceat *licke*, ſubjaceat *untarlicke*. Gloſſ. Pez. cubate *liccet*. Unde ſenſus ſit petitus, an a loco, qui Celtica Lingua *lle* & *llech*, an ab humili ſitu, qualis Belgis *leeg* & *laag* dicitur, difficile definitu. Nam hæ voces ita ſunt comparatæ, ut originem verbo dare, & ab illo accipere potuerint. Metaphorice dicitur multis modis, (1.) de mora in loco: inde formulæ, *zu felde ligen* militare, in caſtris ſe tenere, *in winter-quartieren ligen* hibernare. (2.) de ſtatu rerum: inde *ligen laſſen* dimittere, linquere rem in eo quo ſita eſt ſtatu. (3.) de ſitu rerum in relatione ad nos. VEREL. in Ind. *lyggia* referre, intereſſe. Inde formulæ, *mir ligt daran*, *mir iſt daran gelegen* mea refert. Ducta autem eſt metaphora a rebus jacentibus, quæ dum locum tangunt, ſimiles ſunt earum, quæ nos tangunt. (4.) de partibus officii. Inde *obligen* incumbere ſub ratione debiti. (5.) de ſerio agendi ſtudio &c. Non enim vacat diutius proſequi, nec id operæ pretium, cum ex iis, quæ ſpeciminis loco adduximus, reliquæ dictiones ſymbolicæ, quibus tantopere delectamur, ſponte ſe offerant conſiderantibus.

LIGEN, quieſcere, dormire. Utitur Cod. Arg. Matth. XXVII. 52. *jah managa leika thize ligandane weihaize urriſun*, & multa corpora ſanctorum dormientium ſurrexerunt. Apud Græcos invenio λεύχεται dormit, & λέχω dormire facio. Dicitur metaphorice de rebus quæ ceſſant, vel ceſſare faciunt

faciunt, quia quieſcentibus aut ſopientibus ſimiles ſunt. Ita vulgo dicimus, *es ligt alles darnider* omnia nunc ceſſant, *woran ligts* quæ cauſa cunctationis, *es ligt an ihm und nicht an mir*, ipſe cunctator eſt non ego, culpa cunctationis ejus eſt non mea, *verlegen ſeyn* impediri, cunctationem pati. Græcis quoque λήγειν eſt ceſſare, deſinere, deſiſtere.

LIGEN, fornicari. Venuſta & pudica metonymia, qua antecedens ponitur pro conſequenti, *cubare* pro *vitium in cubando committere*. Cognoſcitur ex compoſitis & derivatis. Gloſſ. Boxh. *ubarligida* adulterium. Id eſt, major ſcortatio. Gloſſ. Pez. concubitores *pilegara*. SOMNER. in Dict. Anglo-ſax. *legnyſſe*, *legerſcipe* fornicatio. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *lægher* illicitus concubitus, *ligrisbot* mulcta pro concubitu. VEREL. in Ind. *læger-vite* mulcta fornicationis. Ad conſenſum Linguarum ſpectat, quod Chaldæis *lechenah* eſt concubina, Sorabis *zlibam* ſcortari, Græcis λέχος concubitus, & alia FRENZELIO obſervata in Orig. Sorab. pag. 64.

LILIEN. Vide *ilgen*.

LIND, mollis, lenis, mitis. Angloſax. *lith*, Franc. *lind*, Isl. *linur*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIX. 37.

Sit io in datin ſilu lind,
Thaz ir uueſet Gotes kind.

Eſtote mites in operibus,
Ut ſitis filii Dei.

SOMNER. in Dict. Angloſax. *lith* lenis, mollis, quietus, *litheneſſe* lenitas, *lithebige* lenis, lentus, flexibilis. VEREL. in Ind. *linur* lenis, mitis, *linkinnur* mitis, miſericors, *linleikr* lenitas, *lina* mitigatio. Fallor, aut omnia ſunt a Latino *lenis* vel *lentus*. Hoc malo, quam a *linea* vel *lineo filo* metaphoram deſumere, quod illo nihil ſit ſequacius aut tractabilius, nihilque ſimilius animo ad obſequium parato, ut fert etymologia JUNII in Obſ. ad Willer. pag. 141. Hodie utimur compoſito *gelind*, ſed a ſimplici habemus *lindern* lenire, mitigare.

LINDE, tilia, philyra. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. ſeno vel tilia *lind*. Gloſſ. Pez. tilia *linta*. Integra vox eſt *lindenbaum*, unde per apocopen fit *linde*. Hanc arborem MARTINIUS ſic dictam exiſtimat quaſi *arborem lenem*, a præcedenti *lind*, quod cortex ejus interior lentus & flexibilis ſit. Quod, etiamſi non procul abſit a genuino ſenſu, veram tamen nominis rationem nondum adtingit. Nam Suecis *linda* eſt faſcia & faſciare, *lindat* faſciatus, & hinc *lindatræ* philyra, haud dubie ab uſu quem præbet in vinculis faciendis. PLINIUS Lib. XVI. cap. 14. de tilia: *Inter corticem ac lignum tenues tunicas multiplici membrana, e quibus vincula tiliæ vocantur*. Nos ejusmodi ligaturas vocamus *lindenbaſt*, i. e. vincula tiliacea. Et ab his vinculis ipſa arbor Suecis nonſolum *lindatræ*, ſed etiam *baſt* vocatur, quod eſt a *binden* ligare.

LINDWURM, ſerpens quidam alatus. Gloſſa antiqua: *lint* baſiliſcus. JUNIUS, qui hanc Gloſſam produxit in Obſervatis ad Willeram. pag. 141. exiſtimat, *linn* vel *lint* olim fuiſſe nomen omnibus vermibus & ſerpentibus commune, ductumque vel a Gr. λίνον funiculus, vel a *lind* faſcia, quoniam ſerpentes quidvis ſpiris ſuis haud aliter atque funiculis implicare ſolent, & vermes faſciarum inſtar tenues & oblongi ſunt. Ita Græcis quendam lumbricum appellari ταινίαν, a ſimilitudine tæniæ vel redimiculi. Ob ſimilem cauſſam Cimbros veteres ſerpentem appellaſſe *linne*, teſte WORMIO in Literatura Runica, & Cambros involvulum etiamnum vocare *llyndis*, & lumbricos *llyngyr*. Secundum hanc etymologiam *wurm* erit inutile additamentum, & ſenſum reddet abundantem. Aliis *lin-wurm* tranſponitur ex *nil-wurm* ſerpens niloticus. Hæc etymologia tribuitur Abrahamo ORTELIO. Difficile eſt, verum vocis ſenſum inveſtigare, cum nimis multos recipere poſſit. Cambris *llyn* eſt peſtilens, peſtiferus, Suecis *lund* lucus. Illud in compoſitione ſignificabit *ſerpentem peſtiferum*, hoc *ſerpentem ſylveſtrem*.

LING, term. V. PROLEG. Sect. VI.

LINGEN, ſuccedere. Suecis *lycka* eſt fortuna, & *lyckas* ſuccedere. Nos dicimus *glück* & *glücken*. Sed a ſimplici *lycken*, quod vulgus Saxoniæ inferioris uſurpare ſolet, haud dubie factum eſt *lingen* per epentheſin. Auctores dicendi vide in *gelingen*, quod uſitatius.

LINK, ſiniſter. MARTINIUS ducit a *linquo*, ut *ſiniſtrum* a *ſino*; commode & ingenioſe, quamvis etiam ad fontes Græcos referri poſſit. Quemadmodum enim Latinis a λαιὸς ſiniſter fit *lævus* per epentheſin: ita Germanis a λαῖνος ſiniſter formari potuit *ling* vel *link*, quia G. & K. ut in *Prolegomenis* notavimus, ab elemento N. in multis vocibus attrahuntur. Similiter a δεξιὰ Latinis formatur *dextra*, Gothis *taihſwo*. Belgæ Germanico vocabulo præfigunt ſibilum, dicendo *ſlink*. Neutrum literis proditum eſt ab Antiquis. Verba vetera vide in *winſter*.

LINNEN, linteum. Vide *lein*.

LINS, *linſen*, notum legumen, a Lat. *lens*, *lentes*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. lens *linſi*.

LIPP, margo oris. Lat. *labium*, Perſis *lib*, Armor. *lap*, *lipp*, Angloſax. *lippa*, Franc. *lep*, *leff*, Belg. & Angl. *lip*, Suec. *læpp*, Vened. *lippia*. Gloſſ. Ælf. pag. 71. labium *ufeweard lippa*, labrum *nithera lippe*. Gloſſ. Lipſ. *lepara* labia. WILLERAMUS Cap. V. 13. *ſine leffa ſint lilion*, labia ejus ſunt lilia. Cuncta a *leiben* dividere, partiri. Nam margo oris eſt res bipartita, & a natura in labium ſuperius & inferius diviſa. Aliam etymologiam, ſed forte minus præſtabilem, vide in *labben*

labben lambere. Gallis *lipe* eſt labium equi, quia ſolent voces noſtras non iisdem rebus, ut nos, ſed vilioribus aptare. Alias labia Angloſaxonibus vocantur *weleras*, Gothis *wairilo* Marc. VII. 6. Utrinque per metatheſin e *lepara* vel *labra*. Nam literas transponi, & B. in W. mutari, in omnibus Dialectis obvium eſt.

LISPELN, balbutire, impedite loqui. Anglis *to liſp*. SOMNERUS in Dict. AS. *wliſp* dentiloquus, *ſtomm-wliſp* balbus. Cuncta a βλαισός vel *blæſus* per metatheſin.

LIST, ars, ſcientia, peritia. Gloſſ. Boxh. *liſti* pericia. Gloſſ. Keron. ars *liſt*, artis *liſti*, ſcientia artis *kiuuizidu deru liſti*, artifices *liſtara*. Ubi notandum, quod Regula S. Benedicti *artis* vocabulo plerumque in bonam partem utatur. Cap. 4. *Hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis*. Cap. 58. *Artifices ſi ſunt in Monaſterio, cum omni humilitate faciant ipſas artes*. Unde conſequitur, interpretem hujus Regulæ nomine *liſti* bonas artes intelligere, non malas. Eodem ſenſu utitur etiam OTFRIDUS in Hiſtoria de Magis ex Oriente Lib. I. Cap. XVII. 17.

Tho quamun oſtana in thaz lant
Thie irkantun ſunnun fart,
Sterrono giruſti,
Thaz uuarun iro liſti.
Tunc veniebant ex Oriente in Judæam
Qui cognoſcebant viam Solis,
Et ſtellarum pegmata,
Hæ erant ipſorum artes.

VEREL. in Ind. *liſt* ars, *hofudliſt* ars inſignis, liberalis, *meiſtare i aullum ſiu hofudliſtum* magiſter ſeptem artium liberalium, *ſaungliſt* muſica, *lekningliſt* medicina, *liſtuger* artificioſus &c. WILLERAMUS Cap. VII. 1. *halsziereda, die geſmidot ſint mit geleretes liſtmeſteres hant*, monilia, quæ docti artificis manu fabricata ſunt. Ortum traxit a *leiſten* facere, perficere, præſtare, cum quia ars eſt aliquid faciendi ſcientia, tum quia vitæ humanæ maximas utilitates præſtat. Hanc etymologiam debemus JUNIO in Obſervatis ad Willeram. pag. 126. Hodie videtur ſuperare in compoſito *argliſt* dolus, ſic dictus, quod ſit ars decipiendi & prava ſcientia. Saxonicam vocem vide in *kraft*.

LIST, fraus, dolus, aſtutia, *liſtig* callidus, aſtutus, verſutus. Gloſſæ Junianæ loco cit. *mith liſte* cum fraude, *liſtelich* doloſus, *liſtich* aſtutus, *liſtlibbiu* ſophiſtica, *liſtfanc* argumentum. Olim exiſtimavi cum JUNIO, hunc ſenſum ex vituperio vocis præcedentis ortum eſſe, cum quia hoc fatum aliæ quoque voces expertæ ſunt, ut Græcorum τέχνη, Latinorum *ars*, Anglorum *craft*; tum quia calliditas artificum, artibus ad fraudem abutentium, deteriori ſignificationi anſam dare potuit. Nunc autem mutavi ſententiam, ea præcipue de cauſa, quod ad vituperia vocum confugiendum non ſit, ſi ratio dicendi aliunde ſuppetat. Atqui *laſſen* eſt ſimulare. Et ab hoc primitivo Gothis fit *liutei* dolus Marc. VII. 22. Angloſaxonibus *lytig* aſtutus, Francis *liſt* & *liſtig* dolus & doloſus, Sorabis *lis* & *liſchi* vulpes & vulpinus, Latinis *lax* fraus. A *liſt* fraus porro antiquitas Francica formavit *zoubirliſt* ars magica, & *liſten* blandiri, quæ vide apud SCHILTERUM in Gloſſario.

LITGEBEN, caupones. V. *lid* potus.

LITI, *lidi*, *litones*, ſervi Francorum, ut *Laſſi* Saxonum. Origo hujus ſervitutis non eſt a natura, nec a bello, ſed a neceſſitate, qua multi, alias libere viventes, fuere coacti, ut ingenuitatem ſuam Regi vel alteri domino pretio manciparent. Tales fuiſſe Francorum *Litos*, non natura aut captura ſervos, ſed voluntaria mancipia, & homines deditione ſua proprios, LINDENBROGIUS, & alii poſt eum, colligunt ex Privilegio Othonis M. Eccleſiis conceſſo, ubi verba: *Si vero aliquis ex libertate voluerit jamundling vel Litus fieri* &c. Sed in etymo, quod vulgo ducitur a *laſſen* linquere, omnes ſunt erronei. Nam *Liti* & *Laſſi* ſunt ejusdem etymi & ejusdem conditionis Servi. *Laſſi* autem dicuntur minimi in Republica, ut demonſtravi in loco: Et tales quoque fuerunt *Liti*. Radix utriusque vocis eſt particula Angloſaxonica *lyt* parum. Unde Cambro-Britannis fit adjectivum *llyth* vilis, humilis. Quod poſtea translatum ad ſervos, quia ſunt hominum ultimi, minimi, & viliſſimi. De radice *lyt* vide plura in *litzel*.

LITI, ſervi Friſiorum, aliorumque populorum, mediæ inter liberos & mancipia conditionis, & fortaſſe ſic dicti a verbo Scandico *lyda* obedire. Hos primus in Scenam produxit WENDELINUS in Gloſſario Salico, addito e Lege Friſionum *Compoſitionum* conſpectu, in quo tanquam ſpeculo ſtatum eorum medium contemplari licet:

Compoſitio hominis Nobilis libræ XI.
Compoſitio Liberi libræ V. & dimidia.
Compoſitio LITI libræ II. & unciæ IX.
Compoſitio Servi libra I. & unciæ IIIIS.

Nec deſunt Chartæ, in quibus *Lidi* mancipiis opponuntur. VERELIUS in Ind. pag. 159. *Litos* vocat *ſervos melioris conditionis*, ſed eosdem cum ſervis Francorum confundit.

LITIMONIUM, obſequium erga Patronum, interprete VERELIO in Ind. pag. 159. Dicitur etiam de ingenuis. Ergo non a *Litus*, ſed ἀμέσως a *lyda* obſequi, obſequium præſtare. De hoc verbo vide plura in *leute* homines obnoxii.

LITZEL, *lützel*, parvus & paucus. Gloſſ. Keron. parvus *luziler*. Idem Gothis *leitil* Luc. XIX. 12. Angloſax. *lytel*, Belg. *luttel*, Angl. *little*, Isl. *litil*, Suec. *lyten*, Pruſſis & Lithuanis *liatka*. Cuncta ab adverb. quantitatis *lyt* parum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *lyt* parum, *lyte* pauci, *lytel* parvus, *lytel æcer* agellus, *lytling* parvulus, infans. VEREL. in Ind. *litt* parum, *litill* parvus, *littilleikur* parvitas. A poſitivo *lyt* parum eſt comparativus *leſs* minus, & *leſſen* minuere, apud

apud Anglos. Græca λιτὸς tenuis, & ἐλάσσω minuo, cæteris ſunt cognata. A *lützel* parvus, ſunt nomina Urbium Germanicarum LÜTZELBURG, i.e. parva civitas, quod obſervante PALTHENIO nunc vulgo nulla de cauſa *Luxemburgum* dicitur, nomenque a luce, luco, luxuve habere ineptiſſime creditur, & LÜTZELSTEIN parva petra, Gallice *petite pierre*. Circa radicem *lyt* adhuc obſervandum, quod a quantitate ad qualitatem transferri ſoleat. Inde Angloſaxonibus *læs* minus & minor, Cambris *llyth* vilis, Islandis *littſladdr* peſſimo loco conſtitutus. Et huc etiam ſpectant ſervorum nomina, *Lasſi*, *Lazzi*, *Liti*, a vilitate & abjecto ſtatu deſumpta, ut oſtendi in ſingulis.

LITZEN. Vide *leiſte*.

LO, nominibus locorum annexum, ut ſunt *Venlo*, *Teſſenderlo* &c. varie exponitur ab Eruditis. WENDELINUS de Nat. Solo L. Sal. cap. 8. *Loo enim eſt ſilva*. BROWERUS ad Venant. Fortun. Lib. III. Carm. XII. *Particula Lo loca alta ac in palude ſita notat*. Mihi videtur denotare planitiem. Nam vetus *Toxandria* hodie vocatur *Kempen*, a Campis, non a paludibus, etiamſi paludibus cincta ſit. Et in Indice VERELII Scytho-Scandico *la* exponitur *mare*. Hoc eſt æquor. Manifeſto Græcæ originis indicio a λεῖος planus. Nam hinc recte fit *lo* æquor campi, & *la* æquor maris. Latinis certe *æquor* eſt ſuperficies plana tam terræ quam aquæ. Patet hinc, cur MARCELLINUS Lib. XVII. terram a Saliis occupatam appellet *Taxandriam-Locum*, mirum ſi non eam, cujus hodie pars eſt vicus amplus & nobilis *Teſſender-lo*.

LOB, laus. Angloſax. *lofe*, Franc. & Alam. *lob*, *lop*. Gloſſ. Keron. laus *lob*, ymnum *lob*, veſpertina cantica *abantlob*, nocturni pſalmi *nahtlob*, matutini hymni *morkanlob*. Verbale a *loben*.

LOBEN, laudare. Angloſax. *loſian*, Francis & Alam. *lobon*, *lopon*, Belg. *looven*. Gloſſ. Pez. benedicit *lopot*, glorificabant *lopoton*. Quemadmodum laudare Gothice dicitur *hazjan* Luc. XIX. 37. Angloſaxonice *herian*, ibidem, a primitivis *hat* & *her* altus, quia laudare eſt laudibus extollere; ita Belgis *looven* eſt a *levare*, ob eandem cauſam, & a Belgico reliqua per literas cognatas & æquivalentes. Mirum eſt, MARTINIUM, ad Latinas origines alias plus æquo propenſum, hoc non animadvertiſſe. Aliud laudandi verbum a notione altitudinis formatum vide in *höhen*, & confer *erheben*.

LOBESAN, laudabilis. Corruptum ex antiquiori & genuino *lobeſam*, quod eſt a *ſam* ſimilis, & proprie laudi ſimilem denotat, ut *tugendſam* virtuti ſimilem. NOTKERUS Pſal. CXLVI. 1. *in lobot der loboſamo lebet*, illum laudat, qui vitam laude dignam agit. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXVI. 25.

Joh quedemes in rihti
Thaz iz loboſamaz ſi.

Vertit SCHILTERUS:
Et dicamus directe
Quod id laudabile ſit.

LOBEN, ſpondere, ſtipulari. Jus prov. Alam. Cap. 301. *der dem andern iht lobt*, de eo qui alteri aliquid promittit. Proprie nihil aliud eſt quam dextram fidemque dare moribus antiquis, derivaturque ab ipſa manu, quæ Celtice dicitur *law*, & alia Dial. *lob* & *lof*, ut demonſtravi ſupra in loco. Quamvis autem ſimplex videatur deſiderari, certum tamen eſt ex derivatis, Francos illud uſurpaſſe. Inde eſt, quod nuptiæ ab interprete TATIANI vocantur *brutlouſti* Cap. XLV. 1. quaſi ſponſalia, quoniam, ut PALTHENIUS ait, inter nuptias & ſponſalia naturaliter nihil intereſt. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus *loſwa* eſt polliceri, promittere, *loſwad* condictus, promiſſus, *löfte* promiſſio, *löftesman* ſponſor, *trolofning* ſponſalia. In Germania utimur tantum compoſitis, cujusmodi ſunt, *geloben* promittere, *gelobt land* terra promiſſa, *gelübde* votum, promiſſum, *angeloben* juramento promittere, in quo compoſito *an* motum manus ad locum denotat. Nam poſtquam Chriſtiana Religio inter nos effloruit, in Sacramentis præſtandis cœperunt adhiberi reliquiæ, Crux, Evangelium, & aliæ res ſacræ, & manu tangi a ſtipulantibus, ut ex Aimoinii Continuatore probat CANGIUS in voce *truſtis*.

LOCH, plures habet ſignificatus, ſed e diverſis fontibus oriundos, pro natura cauſarum a quibus res ipſa producitur.

LOCH, apertura, hiatus, ruptura. A *lechen* hiare. Gloſſ. Pez. aperturas *luchun*. Hic ſenſus transferri ſolet ad vulnera, ob rationem per ſe notam. Gloſſ. Pez. percuſſura *lohe*, cicatrix *lucha*.

LOCH, cavitas rotunda, foramen forando factum. Gloſſ. Pez. foramine *hol* vel *loh*. VEREL. in Ind. *lyk* concavitas. Ab *hol* foramen, per anaſtrophen, quod eſt ab *holen* cavare, excavare.

LOCH, orificium. Gloſſ. Pez. os *lob*. Refer ad unum ex præcedentibus. Hodie utimur compoſito *mundloch*, quod pleonaſmum ſapit.

LOCH, foramen ad proſpiciendum factum. A *lugen* proſpicere.

LOCH, latibulum. Vox origine Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llech* latebra, *llocches* latebra, *llechu* latere. Hic ſenſus transferri ſolet ad foveas & antra. TATIANUS Cap. LI. 2. *fohun habent loh*, vulpes habent foveas. Hodie viles manſiones vocantur *löcher*, forte ad priſtini facti memoriam. Nam ante domos conſtructas ſpecus erant pro domibus, ut ſcribit PLINIUS Lib. VII. cap. 56.

LOCH, ſpelunca latronum, locus inſidiarum. A *lagen*, *lugen* inſidiari. Vide utrumque in loco. Inde OTFRIDO *ſcabero luage* ſpelunca latronum Lib. II. Cap. XI. 46. ubi

luage

luage idem eſſe ac *loch* recte judicat Cel. SCHERZIUS, niſi quis ſpeculam interpretari malit, quo pacto originem referet ad *lugen* proſpicere. Hodie utimur compoſito *mordloch*.

LOCH, carcer, *ins loch ſtecken* in carcerem trudere. Proprie eſt locus clauſus, a *lucken* claudere. Hinc antiquitus tribuitur omnibus locis clauſis. Gloſſ. Keron. clauſura *piloh*, clauſtra *pilohhir*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *loc* clauſtrum, *locas* clauſtra.

LOCK, cirrus, capillus criſpus. Gloſſ. Boxh. *locka* cincinni. Gloſſ. Pez. cincinno *loche*. VERELIUS in Ind. *lockr* capillus contortus, *lockamadur* qui longos & criſpos habet crines. Angloſaxonibus quoque *locc*, *locca*, *loccas* interdum cirros denotare, teſtis SOMNERUS & BENSONIUS. Cuncta a Græc. πλόκες cirrus, coma plexilis, & hoc a πλέκω plico, concinno, judice HELVIGIO. Malim, ſi Græca origine opus ſit, ut certe opus eſſe videtur, evitare aphæreſin, & recta deducere a λοξῶν obliquare, torquere, quia cirrus fit obliquando crinem, nec aliter fieri poteſt.

LOCK, capillus. Angloſax. *locc* Matth. V. 36. Luc. XXI. 18. plur. *loccas* Matth. X. 30. Gloſſ. Lipſ. *locka* capilli. Dictio ſynecdochica, qua ſpecies uſurpatur pro genere, ſed hodie ni fallor extincta.

LOCKEN, mulcere, allicere. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *llochi* mulcet, mulcebit. Gloſſ. Pez. permulcet *lochot*. VEREL. in Ind. pag. 163. *locka* pellicere, ſeducere. WILLERAMUS Merulæ Cap. VII. 8. *ſiu thie abſentes mit hiro ſuavitate ze ſich locchet*. Ubi Paraphraſis metrica: *allicit abſentes gratanti aſpergine mentes*. JUNIUS, qui hæc & alia ex Willeramo citat in Obſervationibus pag. 128. *lochen* derivat a λοχᾶν inſidiis petere, ſenſu ab inſidiis ad blanditias translato, quia blanditiæ auribus inſidias ſtruunt. Mox ad Dialectum Belgicam converſus, in qua *locken* & *lacken* promiſcue uſurpantur, hoc poſterius ab Angloſaxonico *lac* munus, oblatio, ortum traxiſſe ſibi perſuadet, tanquam *lacken* nihil aliud ſit, quam privata benevolentia animum alicujus ad ſe prolectare, vel ſplendida effuſioris largitionis ſpe ineſcare. Sed longe ſimilius vero eſt, utrumque ex eodem fonte manaſſe, nempe a Lat. *lacio* (in comp. *licio*) invito, induco, laceſſo, vel certe a Gr. ἕλκω traho. Quid enim eſt allicere, niſi blande ad ſe pertrahere, ſenſu quidem metaphorico, ſed tamen vero? A *locken* Angloſaxones apud BENSONIUM habent *locce* illecebræ, Latino-Barbari *lecator* leno, *lecacitas* lenocinium.

LOCKEN, quid ſignificet in compoſito *frolocken*, jam dixi in *læken* ſaltare.

LOCKER, mollis. Vide *luck*, *lucker*, ejusd. ſignif. Metaphorice dicitur de iis, qui mollitiis indulgent. Inde *locker leben* molliter & delicate vivere.

LOCKER, remiſſus. Vid. *luck*, *lucker*, ejusd. ſignificatus.

LOCKER, falſus, expers fidei & veritatis. Vide *lucker* ejusd. ſignificatus.

LODDER. Vide *lotter*.

LODEN, pannus hirſutus. Vox Scandica, quam hodie cuſtodiunt opifices in Suevia. Runica lingua *lod* eſt villus, Suecica *ludin* hirtus, villoſus, Græca λάσιος hirſutus. S. & D. permutari, quid magis obvium? Inter Daniæ Reges celebratur quidam *Regnerus*, cognomine LODBROG, quem a braccis hirſutis, ſic appellatum eſſe, conſtans eruditorum opinio eſt. SPELMANNUS in vita Ælfrici M. pag. 19. *Saxo in Lodbrochi Hiſtoria multus eſt. Si non vererer Lectoris ſtomachum movere, principalia decerperem. Verum ejus nomen fuiſſe dicitur Regnerus ſive Regenfridus, Sivardi filius, Lodbrogh vero dictus eſt, quaſi hirſute vel villoſe braccatus. Lode enim hirſutum, & brogue etiamnum apud Hibernos, Anglo-Saxones brec, Kiliano broeck, braccas (ut apud Celtas) ſignificat*. Hæc Filius in notis, & plura alia, quæ vide.

LODER-ASCHE, vulgo exponitur favilla, & derivatur a *lodern* gliſcere. An recte, dubito. Potius eſt cinis lixivus, per quem aqua colatur, a Celtico *lludw* lix, quod exhibet BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *Lix* autem eſt aqua, ſic dicta a *liquor*.

LODERN, *loddern*, gliſcere, ardeſcere. Utitur Luth. Joel. II. 5. An a *loh* vel *log* flamma? Dubito, cum quia gliſcere non eſt perfecte ardere, tum quia mutationis hujus, qua H. & G. convertitur in D. nullum proſtat exemplum. Forte eſt a *lunte* fomes, per ſyncopen. Quid enim eſt gliſcere, niſi in fomite ſerpere?

LOFFEL, *löffel*, cochlear. Belg. *lepel*. Quemadmodum Latini nomen ſuum a ſimilitudine *cochleæ*: ita Germani ſuum a ſimilitudine manus vel volæ, quæ Celtice dicitur *law*, Islandice *lofa*, potiori jure efformarunt. Quid enim eſt cochlear, niſi manus lignea, plumbea, argentea, qua liquida apprehendimus?

LOFFELN, *löffeln*, amori operam dare, procari. Frequentativum ab Angloſaxonico *luſian*, quod vide in *lieben* amare.

LOH, flamma. Gothis *lauh* in comp. Angloſax. *leg*, *lig*, *lige*, Francis & Alam. *laug*, *louc*, *loug*, Suec. *læga*, Island. *log*, Belg. *ley*. Gloſſ. Keron. flamma *lauga*. NOTKERUS Pſal. LXXXII. 15. *ſo der loug, der die berga brennit*, ſicut flamma, quæ montes comburit. VEREL. in Ind. *log*, *loge* flamma. Idem Græcis φλὸξ, φλογὴ, a φλέγω comburo, inflammo, accendo. HENISCHIUS ſcribit *loe*, ſed vitioſe. Nam H. hoc loco eſt litera e radicali G. orta, adeoque non omittenda. Olim habuit progeniem in omnibus Dialectis.

llachar coruſcus, igneus, fulgurans, *cleddyf llachar* gladius igneus, *par llachar* haſta fulgurans, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Britanniæ.

lauhmon

lauhmoni fulgur, in Codice Arg. Luc. XVII. 24. Cui ſimile φλεγμονή inflammatio.

leg-bærend flammiger, *leget*, *ligette* fulgor, fulmen, coruſcatio, apud SOMNER. in Dict. Angloſaxonico.

loghent flammant, apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 173.

laugino flammeus, *lauginem radum* flammeis rotis, ex Gloſſa antiqua ibidem. Conſentit Gr. φλόγινος.

laucmedili fulmen, fulgura, ibidem.

laucſpiantaz flammivoma, in Gloſsis Boxhornianis.

loghranda titiones, miſsilia ignita, apud VEREL. in Indice.

Hodie e tam multis compoſitis & derivatis ne unum quidem reſtat. Spectat tamen ad eorum cognationem *liechterloh*, quod dicitur de incendio in flammas lucidas palam erumpente.

LOH, cortex rutilus inſtar flammæ, *gerberloh* talis cortex quo cerdones utuntur ad præparandum corium, *loh-gerber* cerdo, præparator corii rubri, alias *rotgerber*. Ab initio videntur dixiſſe *loh-rinde*, id eſt, *feurrinde*, a colore rutilo, poſtea *loh* per apocopen. Niſi forte ſit a Gr. φλόος cortex, per aphæreſin.

LON, ſtipendium, præmium, merces, & quævis retributio vel repenſio. Gothis *laun* Matth. VI. 1. Angloſax. *lean*, *edlean*, Francis & Alam. *lon*, *itlon*, Islandis *laun* apud VEREL. in Ind. Gloſſ. Keron. merces *loon*, de ſpe retributionis *fona uuane des itloones*. TATIANUS Cap. XXXIII. 1. *lon ni habet*, mercedem non habetis. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 23. *ze lone*, in retributionem. JUNIUS e Græco latice vocem a majoribus hauſtam opinatur, vel a λῆνος lana, quod primi mortales, pecoris ante uſum pecuniæ abundantes, forte lanam ad veſtiendum tribuiſſent iis, qui aliqua in re illos juvaſſent: vel a λύειν ſolvere, quod præmii mercedisque oblatione ſolvamur ab omni nexu debiti quod contraxeramus. Priorem originationem videtur ipſe deſerere tanquam longius petitam: poſteriorem admittere STIERNHIELMIUS. Nec indecorum eſt Linguæ noſtræ, in tam multis vocibus filiam Græcæ cenſeri. Præcipuum compoſitum eſt *launechild*, quod Longobardicum, & ſupra explicatum in *gilt* donum.

LONEN, retribuere, remunerari, rependere. Angloſax. *leanian*, *geleanian*, *edleanian*, Franc. & Alam. *lonon*, *gilonon*, *itlonon*, Islandis *launa* apud VEREL. in Ind. NOTKERUS Pſal. XVII. 21. *er lonot mir nah minemo rehte*, retribuet mihi ſecundum juſtitiam meam. Gloſſ. Boxh. *kilonont* remunerant. Gloſſ. Keron. retribues *itloones*. Confer *entlonen*.

LONGOBARDI. Vide *Langobardi*.

LOOS, porca, Dialecto Suevica & Helvetica, & fortaſſe etiam Francica. Nam in Lege Salica Tit. XIX. 8. ubi de incendio animalium & inprimis porcorum agitur, occurrit vox Malebergica *leosdeba*, quam celeberr. ECCARDUS vertit *porcos incenderit*. Ratio nominis petita videtur, vel a λάσιος ſetoſus, vel ab ἑλίσσω volvo, voluto, quia volutatio in luto huic generi pro lavacro eſt. Cambris idem animal dicitur *llodig*.

LORBER, bacca lauri & laurus. Vox hybrida, e Latina & Germanica compoſita.

LORD. Vide *lad* terra.

LOREN, *lören*, ululare, triſte ſonare. Utitur Luth. Hoſ. VII. 14. Verbum a ſono factum, quod STADENIUS confundit cum *leiren*.

LORKE, animal triſte ſonans. A *lören* ululare. Gloſſ. Pez. charadrionem *lerahhun*. Hodie in quibusdam Dialectis tribuitur bufoni.

LOS, *adjective*.

LOS, plures habet ſignificatus, proprios & allegoricos, quorum alii rectius a *laſſen* laxare, dimittere &c. alii a *löſen* ſolvere, liberare &c. alii aliunde ducuntur, ut in ſingulis mox docebo.

LOS, liber, ſolutus, liberatus. Puta a nexu vel vinculo, qualecunque illud ſit. Suec. *lös*, Belg. *los*. In nominibus propriis effertur *las*, ſi GROTIUM ſequamur. Inde

HUNNILAS, ab Hunnis liberatus.
TOTILAS, a morte liberatus.
ULFILAS, a lupo liberatus.

Et alia apud Grotium. Quemadmodum autem a ſummo viro ſæpe diſſentire cogor; ita etiam in nomine *Ulfilæ*, de quo, quid mihi videatur, expoſui in *wolf*.

LOS, alacriter, ut ſolent ii, qui nullis agendi impedimentis detinentur. Sic vulgo dicimus, *auf den feind los gehen* hoſtem alacriter aggredi.

LOS, mobilis. Idem qui liber, ſolutus, quatenus a cauſis, quæ motum cohibent, non impeditus concipitur. VERELIUS in Ind. *loſa-fe* bona mobilia. Ad mores translatum, levem & inſtabilem notat. Inde Angloſaxonibus *leas-mod* & *leas-modneſſe* inconſtans & inconſtantia. Quibus conſentiunt reliquæ Dialecti. Gloſſ. Pez. levis *loſer*. VEREL. in Ind. *laus a velli* fugiens, in campo inſtabilis, *lauſung* levitas, inconſtantia.

LOS, laxus, allegorice diſſolutus, incontinens, qui frenum laxat libidinibus, *los weib* mulier diſſoluta, LUTHERO interprete 1. Sam. I. 16. Inde compoſita apud VERELIUM: *lauslæte* vita diſſoluta, *lauslatr* laſcivus. Quibus ſimile, quod luxurioſorum feriæ Græcis & Latinis quaſi a libere vivendo *eleutheria* & *liberalia* vocantur.

LOS, malignus, qui nullis honeſte vivendi regulis ſe contineri patitur, *loſer man* vir ſceleſtus, *los geſindlein* turba nebulonum, *los maul* lingua maledica.

LOS, vacuus, expers, privatus. Hic ſenſus oritur a *lieſen* amittere, privari. Quid enim eſt vacuus, niſi deſtitutus? Inde Gothis *laus* inanis, Luc. XX. 10. *laushandja* manibus vacuus,

cuus, qui nihil habet in manu, Marc. XII. 3. *akranalaus* fructuum expers, Marc. IV. 19. *lausquithrans* jejuni, quorum venter adhuc cibis vacuus, Marc. VIII. 3. Idem Anglo-ſaxonibus *leas* in compoſitis, qualia ſunt, *ſcomleas* impudens, *redeleas* præceps, *gymeleas* negligens, & alia innumera, in quibus *leas* privativum eſt, & rei, cui annectitur, expertem indicat. Similia compoſita occurrunt apud Francos & Alamannos. Gloſſ. Keron. negligentes *ruahchaloſe*. Gloſſ. Boxh. *auuiſilozer* amens. Gloſſ. Lipſ. *hulpilos* inops. Nec non apud Septemtrionales. VERELIUS in Ind. *ſkynlaus* irrationalis, *meinalaus* innoxius, innocens, *kuanlaus* viduus. Ad hanc claſſem ſpectant ex hodierno idiomate, *gotlos* impius, religionis expers, *heillos* immedicabilis, *kraftlos* debilis, *werlos* inermis, *fruchtlos* infructuoſus, & alia ſine numero.

LOS, falſus, mendax, doloſus. Gloſſ. Lipſ. *loſon* doloſum, *loſin* doloſo, *loſonga* dolos. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *leas*, *leaſe* falſus, mendax, *leaſe Criſtas* pſeudo-Chriſti, *leas gewita* falſum teſtimonium. VERELIUS in Ind. *lauſungur ord* mendacium & promiſſorum violatio, *leyſung* perfidia. Anglis *leaſing* mendacium. Hiſpanis *liſongero* adulator, quia decipit, haud dubie ex Germanico fonte. Idem ſtatuendum de Italico *luſinghiere*. Huc ſpectat ex Verſione ſacra LUTHERI, *loſe geſichte* falſa ſomnia, *loſe predigt* mendax prophetia, Thren. II. 14. Unde hic ſenſus ſit deſumptus, a nemine (quod ſciam) hactenus inveſtigatum. Falſum & mendacem appellari liberum, quaſi nexu veritatis ſolutum, non placet. Alia igitur radix quærenda. Non invenio autem aptiorem, quam *laſſen* ſimulare, de quo ſupra.

LOS, callidus, aſtutus, *ein loſer gaſt* homo callidus. WINSBECKIA in Paræneſi ad filiam §. 4. *ſchüs wilder blike niht ze vil, ſwa loſe merker bi dir ſin.* Ubi *loſe merker* non ſunt viri boni & honeſti (quæ GOLDASTI interpretatio eſt), ſed corycæi. Senſus eſt: noli micare oculis, ubi callidi obſervatores te circumſiſtunt. Callidus autem dicitur *los* ab ἑλίσσω verto, quaſi verſutus.

LOS, ſubſtantive.

LOS, ſors qua ſortimur, ſignum, teſſera. Gothis *hlauts*, Marc. XV. 24. Angloſax. *hlot*, ibid. & alibi *hlyt*, *hlete*, *hliete*, Francis & Alam. *loz*, *los*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVIII. 18. *ſi uurfin iro loza*, conjiciebant ſortes ſuas. TATIANUS Cap. CCIII. 4. *ſantun loz ubar min giuuati*, miſerunt ſortem ſuper veſtimenta mea. Græciſſantes vocem Alamannicam petunt a λάχος ſors, Angloſaxonicam a κλῆρος ſors, per varias literarum mutationes, quas vide apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 197. Sed præter neceſſitatem. Nam teſſera Veterum, qua in ſortilegiis utebantur, videtur ab uſu, quem in litibus definiendis, aut eventibus explorandis præſtabat, nomen adepta a *löſen* extricare, ſolvere difficultates. Et nonne teſſera etiamnum eſt ſignum, quo caſus dubius ſolvitur? De præjudicio ſortium apud veteres, vide TACITUM Cap. X. de M. G.

LOS, ſors quæ jactu vel tractu teſſeræ cadit. Gothis *hlauts*, Luc. I. 9. cæteris ut ſupra. Gloſſ. Pez. ſorte *loze*. Gloſſ. Lipſ. *los* ſortem. VEREL. in Ind. *lut* ſors.

LOS, fundus, hæreditas, patrimonium, quod cuique ſortito obtigit. Nam hæreditates antiquitus ſorte dividebantur, nonſolum apud Romanos, ſed etiam apud omnes fere Gentes, ſicut alibi oſtendo. Hinc modulus agri cuivis proprius in Legibus Septemtrionalium antiquis appellatur *lod* & *lad*, ſenſu a ſorte ad terram ſorte diviſam translato. VEREL. in Ind. *lod* terra, fundus, & proventus fundi, *lod oc ſær* terra marique, *lad* ſolum, terra. Hodie quidem dicimus *land*, inſerto N. Sed *lad* antiquius eſt, & forte domicilium antiquisſimæ illius & per totum orbem pervagatæ traditionis, orbem terrarum ante diſperſionem Gentium ſorte diviſum eſſe, quod etiam videntur docere ſacræ literæ Gen. X. 25. Inde eſt, quod *lad* & *land* nonſolum de ſortibus hæreditariis privatorum, ſed etiam de vaſtisſimis terrarum ſpatiis, a Gentibus occupatis, dicitur. Hinc porro lucem & interpretationem accipit vox Mœſo-Gothica *unleds* pauper, quæ hoc ſenſu occurrit in Codice Argenteo Luc. XVI. 20. Matth. XI. 5. & pasſim alibi Nam qui nullum habet fundum nec patrimonium nec proventum, opinione veterum eſt pauper, & recte dicitur *unleds*, a privativo *un*, & *led* fundus, proventus, ſors Græci ſortis expertem ἄμοιρον vocant, quoc imitamur in *arm*.

LOS, pars, portio. Idem Armoricis *lot* apuc PEZRONIUM in Celticis pag. 432. Anglo-ſaxonibus *hlot* apud SOMNERUM in Dictionario. Senſus ab herciſcunda hæreditat ad omnes diviſiones & partitiones extenſus Inde compoſita, *hlut-takare* particeps, *lut los* exſors, in Indice VERELII.

LOSEN, ſortiri, ſorte explorare, certare, dividere. Angloſaxonibus *hleotan*, Joh. XIX 24. & alibi *hlyttan:* Francis *liozen* in Harm Evang. TATIANI Cap. CCIII. 3. Alamanni *lozzon*. Gloſſ. Keron. ſortiatur *ſi erlozzo* VERELIUS in Ind. *luta*, *hluta*, *hlutaſt* ſortir Verbum a Subſtantivo oriundum.

LOSEN, audire, auſcultare. Verbum a Frar cis & Alamannis Suevis relictum. Glo Keron. auſculta *hloſe*. Gloſſ. Pez. attendi ſet *loſiti*. Exhortatio vetus ad Plebem Chr ſtianam in Monumentis Catecheticis EC CARDI, pag. 74. *hloſat ir chindo*, audite f lii. Inde *orono chihloſe* aurium auditus apud ISIDORUM Hiſpalenſem in Fragment contra Judæos cap. ult. §. 4. Item *hly* auditus, Dial. Saxonica. Quamvis eni *hlyſa* apud SOMNER. & BENSON. ſit fan vel rumor: puto tamen auditum poni pı fama. Gothis *hausjan* eſt audire, ab *au* auris. Angloſaxonibus *hlyſtan* auſcultar

atte

attendere, a Celtico *cluſt* auris, quod ſuperat apud Cambros. Alamannos a ſimili ſubſtantivo, quamvis nobis ignoto, ſuum formaſſe verbum, credibile eſt. Hodie *loſen* nonſolum eſt audire, ſed etiam furtim audire, & *loſer* auſcultator furtivus, qui clam admotis auribus ſermones captat, de quo inter populares meos viget proverbium:

Der loſer an der wand
Hört ſein eigen ſchand.

LOSEN, *löſen*, ſolvere nexum & vinculum cujuscunque rei, ligata disjungere. Gothis *lauſjan*, Marc. V. 4. quod dicitur de compedibus, Angloſaxonibus *leſan*, *lyſan*, Francis & Alam. *loſen*, Scandis *leiſa*, Angl. *looſe*, Belg. *loſſen*. Quibus convenit Græc. λύειν, λῦσαι ſolvere, λύσις ſolutio. Reliqui ſignificatus ab hoc deſcendunt per ſynecdochen generis.

LOSEN, *löſen*, expedire, extricare, difficultates ſolvere. VEREL. in Ind. *leyſa* ex difficultatibus expedire. Inde remedium *erloſida*, in Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 33. Hodie utimur compoſitis *aufloſen* & *auflöſung* in quæſtionibus nodoſis & intricatis.

LOSEN, *löſen*, ſeparare, dirimere. Græcis λιάζειν.

LOSEN, *löſen*, liberare a malo præſenti vel futuro. Gothis *lauſjan*, Matth. VI. 13. Angloſaxonibus *alyſan*, ibid. Reliquis ut ſupra. Gloſſ. Keron. libera nos *loſi uns*. Hodie utimur compoſito *erlöſen*.

LOSEN, *löſen*, liberare debitum, *das verſprechen löſen* liberare fidem promiſſa ſervando, *pfand löſen* liberare pignus pecuniam reſtituendo, *ſich womit löſen* munus acceptum referre & alio munere compenſare, *einlöſung* reluitio.

LOSEN, *löſen*, redimere pretio, *ſein leben löſen* animam redimere, *gefangene löſen* captivos redimere. WILLERAMUS Cap. IV. 3. *die rote mines bluotes damit ih ſie erloſta*, rubor ſanguinis mei quo illos redemi.

LOSEN, *löſen*, recipere valorem, *gelt löſen* pecuniam capere ex mercimonio, *loſung* acceptum ex mercibus venditis, *tægliche loſung* reditus diurnus, *monatliche loſung* reditus menſtruus &c. Latini non habent verbum ſimile. Conſtat tamen Germanis ſua dicendi ratio. Nam qui vendit, recipit pretium, & qui pretium recipit, pecuniam ex aliena poteſtate in ſuam transfert. Et hæc pecunia eſt res a nexu prioris Domini ſoluta. Hinc pecuniam ex venditione capere recte dicitur *ſolvere*, ſeparare, disjungere.

LOSEN, *löſen*, exigere, repetere. Gothis *lauſjan*. Uterque ſenſus occurrit in Evangelio Gothico. Ille Luc. III. 13. hic Luc. VI. 30. Idem quod rem nexu ſolvere. Nam qui rem alienam exigunt, aut ſuam repetunt, id eo fine faciunt, ut eam ex aliena poteſtate in ſuam redigant, quod fieri non poteſt niſi ſolvendo, disjungendo & ſeparando. Ad familiam verbi ſpectat, quod cenſus, tributum, & ſimiles exactiones, Angloſaxonibus vocantur *hlot* apud SOMNERUM, & teſſera militaris Germanis *loſung*, quia tanto rigore repetitur, ut is, qui reddere neſciat, ſtatim interficiatur tanquam hoſtis. De verbo Gothico vide plura apud MARESCHALLUM in Obſervationibus ad Textum Gothicum pag. 449.

LOSEN, *löſen*, dimittere. VEREL. in Ind. *leiſa ut med godum giofum* hoſpites honorifice donatos dimittere. Hodie utuntur compoſito *auslöſen* præſertim in Aulis principum. Inde *auslöſung* honorifica dimisſio, qualis eſt, quando ſumptus hoſpiti refunduntur.

LOSEN, *löſen*, ſuccenturiare, vicem & ſucceſſionem alteri tradere, qui dum alterius ſuccedaneus eſt, recte dicitur illum ſolvere, quia ſolvit eum a nexu cum loco, quem ante habebat. Hodie utimur compoſito *ablöſen*, quod eſt permutare vices, ſtationes, vigilias, & quamcunque ſucceſſionem, alio in locum prioris ſubſtituto.

LOSUNG, tantum ſignificat, quantum poteſt, quantumque uſus permittit, præcipue *reditum ex mercimonio*, & *teſſeram militarem*. Cel. ECCARDUS nomen poſterioris derivat a *loſen* auſcultare, ſic ut teſſera deſignet proprie id, quod attente audiri debet, in Cat. Theot. pag. 169. Haud male. Nos tamen vocem Gothicam eſſe arbitramur, quia Germani in re militari plus videntur debere Gothis quam Alamannis. V. *loſen* exigere.

LOT, ſors, *lotterie* ſortilegium. *Lot* & *los* pari paſſu ambulant, ob perpetuam literarum S. & T. permutationem. Utrumque eſt a *löſen* extricare. Verba veterum vide in *los*.

LOT, hæredium, patrimonium. Senſus a ſorte ad fundos ſorte diviſos translatus, quia hæreditates antiquitus ſorte dividebantur. Unde nihil frequentius quam terras appellare *ſortes*. Confer *los* hæreditas, & *anlot* ſors hæreditaria.

LOT, pars, portio. Vide *los* ejusdem ſignificatus.

LOT, tributum, *anlot* immunis a tributo. Refer ad *löſen* exigere, quia tributa ſunt exactiones imperantium.

LOT, merces, retributio. Gloſſ. Keron. merces *looth*, retributio *itloot*. Refer ad *löſen* recipere valorem. Germanis familiare fuit adhuc ante quingentos annos. WINSBEKIUS ad fil. §. 2.

Nu ſich der welte göchel an,
Wie ſi ir volger triegen kan,
Und was ir lon ze jungeſt ſi,
das ſolt du ſinnekliche entſtan,
Si git ze lone ſunden-lot,
Der ir ir willen volgen wil,
der iſt libes und der ſele tot.

LOT, plumbum. Angloſax. *læd*, *leade*, Angl. *lead*, Belg. *loot*. Græcis λυτὸς eſt ſolubilis, liqua-

liquabilis, quod huic metallo præ cæteris convenit. Quo conceſſo, radix erit *löſen* ſolvere, vel *laſſen* fundere, liquefacere. SKINNERUS tamen mallet derivare a *leiten* ducere, quia plumbum maxime ductile eſt. Hodie utimur derivato *löten* ſolidare plumbo, ferruminare. Quod malo a plumbo repetere, quam a verbo neſcio quo *kludda* compingere, quod Suecis tribuit STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 9.

LOT, pondus. Jus prov. Alam. Cap. 361. *von unrehtem loete*, de injuſto pondere. Senſus a plumbo ad pondus translatus, quia menſuræ gravitatis fieri ſolent ex plumbo. Inde *löten* ponderare, *lötig* ponderoſus, juſtum pondus habens, *lötig gold* aurum purum, quia puriſſimum eſt graviſſimum.

LOT, ſemuncia. Forte idem quod *lyt-lot* exiguum ponderis, ab A S. *lyt* parum, parvus: Aut, ſi mavis, portio unciæ, a *lot* pars. Latino - Barbari *lotum* vocant apud CANGIUM.

LOTTER, ſubſtantive.

LOTTER, latro, fur, prædo. Vox Celtica, quæ originem ſuam ducit a verbo *lladd* interficere. WOTTONUS in Gloſſario Cambrico: *lladd* interficere. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *lladd* interficere, necare, mactare, *lleas*, *llaith* lethum, cædes, nex, mors, *lleidr* fur, latro, *leiddiad* homicida. Res mira, quod etiam Hebræis *lata* ſit interficere, niſi me fallat HELVIGIUS. Affinia ſunt quædam Angloſaxonica, *hloth* præda, *hlothere* prædator, *hlothian* prædas agere, apud SOMNERUM in Dict. Angloſax. & *læt* homicidium, apud HICKESIUM in Gram. Angloſax. Habent & Franci quod huc referri debet. Nam in Lege Salica Tit. LVI. *leudis* ponitur pro cæde in ultimis Legis verbis. In iisdem Legibus *leudardi* paſſim conjungitur cum furto, Tit. XI. 3. XII. 1. & alibi. In Gloſſis Lipſii *hlothu* exponitur præda, & in Indice Verelii *lat* furto amiſſum. Cuncta e ſemine Celtico. Ante tempora CICERONIS *latro* militem denotavit, non prædonem, quod multis ex ENNIO & PLAUTO productis teſtimoniis demonſtrat HYDIUS in *Nerdiludio* pag. 178. Sic autem (eodem docente) appellabant militem veteres Latini, a Gr. λάτρις ſervus, famulus, quod reipubl. in bello ſerviret, prorſus ut Germanis milites vocantur *knechte*. Sed hic vocis ſignificatus longe diſtat ab eo, qui poſtea apud Latinos invaluit, & quem nos optimo jure Celticum vocamus. Cave autem, ne ex hoc fonte nomina Regum Francorum deducas. *Lotharius* non eſt prædator, nec *Ludovicus* aſylum prædonum, ut imperitis videri poſſet. Nam ejusmodi nomina pueris imponebantur virtutis excitandæ cauſa, non ut eſſent incitamenta ſcelerum.

LOTTER, ludio. Vox Islandica, a *lauten* canere oriunda. VEREL. in Ind. *loddari* ludio, hiſtrio, muſicus circumforaneus, *hefr han oc mikin her loddara* magnas catervas ludionum & cacularum ſecum ducit. Plura vocabula ad cognationem ſpectantia vide in radice.

LOTTER, ſcurra. Vox Angloſaxonica. SOMNERUS in voce *tættecan*: *Nis ſe loddere mid his tættecan min gelica*, non eſt hic ſcurra vel nebulo cum pannis ſuis mihi comparandus. An huc ſpectet compoſitum *lotter-bub*, quod HENISCHIO eſt ſcurra, qui riſum ab audientibus captat, nulla verecundiæ ratione & dignitatis habita, poſtea videbimus. Interim conſentire videtur Gr. λοίδορος conviciator.

LOTTER, fraus, dolus, mendacium. Vox Francica. NOTKERUS Pſal. XVII. 31. *ſiniu gechoſe ſint in fiure irſuochet, dar iſt nehein loter ana*, eloquia Domini igne ſunt examinata, in illis non eſt dolus. Pſal. XXXV. 4. *ſines mundes uuort ſint unreht unde loter*, verba oris ejus ſunt iniquitas & dolus. Significatum primus animadvertit ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 22. Inde *lotter-pfaff* presbyter fraudulentus, apud eundem. Adjectivum, unde ſubſtantivum oriri videtur, invenies in *los* falſus, mendax, doloſus.

LOTTER, ſpuma. Islandis *laudr*, Suecis prioribus *löder*. Eadem lingua, Suecica inquam & Islandica, *lætt* eſt levis, futilis, & *lætta* levare, attollere, quod inprimis convenit ſpumæ, quæ non eſt excrementum craſſum, ſed rarum, & levitate ſua ſupra liquidum ſe attollens. Allegorice dicitur (1.) de vano, quia ſpuma nihil vanius. NOTKERUS Pſal. XI. 3. *loter choſont ſie alle ze ein anderen*, vana locuti ſunt unusquisque ad proximum ſuum. (2.) de vili, quia ſpuma eſt res nihili. Inde *lodurmenne* homo vilis, in Literatura Runica OLAI WORMII, & *laudurmenlegt verk* opus contemtum, in Indice VERELII.

LOTTER, adjective.

LOTTER, remiſſus. A ſimpliciori *los* laxus, ſolutus. Inde *lotterìcht* fluxus, pendulus, *lotterichte kleider* veſtimenta fluxa, *lotteren* remitti, reſolvi.

LOTTER, deſes, piger, ſupinus. Suecis *laat*, Angl. *lither*. Senſus ad ignavum translatus, quia remiſſo ſimilis eſt.

LOTTER-BEDD. V. *luder* ignavia.

LOTTER-BUBE, ſpermologus. Ita vocem Græcam vertit Luth. Act. XVII. 18. EUSTATHIUS in E. Odyſſeæ interprete Grotio: *Eſt autem σπερμολόγος proprie, ut ajunt, avicula quædam, quæ ſemina depaſcit: Unde Attici ſic vocabant eos, qui fora eaque loca, ubi res væneunt, pervagantur, quod hi ſoleant ea, quæ ex oneribus, ut vocant, decidunt, colligere, eaque re victum quærere. Hinc eadem voce appellati fuere & qui nullius pretii ſunt.* Si ſpermologus eſt *homo nullius pretii*, quod fide Euſtathii aſſumo, vox Germanica proxime accedit ad Græcam, ſi ſit a *lotter* ſpuma. Tunc enim ſignificabit hominem ſpumæ ſimilem, i. e. vilem, nullius pretii, ejectamentum plebis. Quem Literatura Runica vocat *lodurmenne*, ut paulo ante

ante oſtenſum. Et ſic uſus Græci vocabuli, quem LUTHERUS non potuit ignorare, & multo minus negligere, quodammodo exprimitur. Commentatores vocum Biblicarum alias commendant origines, ſed minus expeditas. Sive enim ducatur a *luder*, quod STADENIUS perperam exponit ludum, ſive a *loh* flamma, quod mallet FRISCHIUS, quamvis ſit durius & deterius, utrinque ab uſu Græcæ dictionis receditur, quæ nobis in hoc dicterio explicando debet eſſe inſtar cynoſuræ. Nam extra hunc reſpectum plura ſignificare poteſt, vel *conſortem prædonum*, quod aliquando ECCARDO ſe probavit, vel *hominem doloſum*, quod illi noviſſime placuit in notis ad Leges Salicas. Plures ejuſmodi ſignificatus ex *lotter* & *luder* effingi poſſe, in propatulo eſt. Vulgata ſpermologum vertit *ſeminiverbius*, quod eſt quaſi ſeminator verborum, nugator, locutulejus. Hanc imitantur Verſiones ante Lutherum. Angloſaxonica habet *word-ſeawere*, Norimbergenſis 1483. *ſeer der wort*, Lubecenſis 1494. *word-ſeyer*. A quibus ſibi recedendum duxit Lutherus.

LUCHS, lynx, λύγξ. Gloſſ. Ælf. linx *lox*. Gloſſ. Pez. linx *luhs*. Cuncta a *lugen* perſpicere, auctore STILERO. Eſt enim animal viſu pollens acerrimo, cujus oculi in proverbium abierunt. Et hiſce oculis tam perſpicacibus inſidiatur cervis. Hinc idem nomen rectius refertur ad *lugen*, *lagen*, inſidiari. Qua in re ſatis mirari non poſſum ſapientiam veterum, quæ tam apta animalibus nomina impoſuit. A *luchs*, quatenus inſidiatorem ſignificat, vulgus fecit *beluchſen* inſidiis circumvenire.

LUCK, *lucker*, *locker*, mollis, ſpongioſus, *luck brot*, *locker brot*, panis mollis & ſpongioſus, qualis eſt qui multas habet cavitates. Videtur eſſe a Græc. λαγαρὸς vacuus, mollis, non plenus, quod eſt a λαγὼν cavitas.

LUCK, *lucker*, *locker*, remiſſus, & metaphorice ſegnis, ignavus. Cambris *llac* eſt laxus, remiſſus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Forte a Lat. *laxus*. Vocabulo Celtico Germani veteres & hodierni præfigunt ſibilum, dicendo *ſchlack*, quod vide.

LUCK, *lucker*, falſus, expers veritatis, quadam Germaniæ Dialecto, *ein lucker mann* homo nullius fidei. Gloſſ. Keron. falſum *lucki*, falſos *lucke*. TATIANUS Cap. CLXXXIX. 1. *ſuohtun luggu urcundi*, quærebant falſum teſtimonium. Et mox: *quamun zuene lugge urcundon*, venerunt duo falſi teſtes. Refer ad *lügen* mentiri.

LUCKE, hiatus, apertura, & ſeries interrupta cujuscunque rei. Gloſſ. Pez. aperturas *luchun*. Inde *maur-lucke* hiatus in muro, *zan-lucke* hiatus in ſerie dentium, *luckenbüſſer* qui abſentiam alterius ſupplet, *luckicht* hians, hiulcus, pervius, per intervalla ruptus. Cuncta a *lechen* hiare, & non a *lucken* claudere, quia hiatus continuum non claudit, ſed pandit. Affinia ſunt Gr. λακὶς fiſſura, λακὶς χθονὸς hiatus terræ, & λακίζω rumpo, facio ut hiet, unde Latinis *lucare* & *interlucare nemus*. Allegorice dicitur de aditu ſeu occaſione adeundi, ob ſimilitudinem cum loco hiulco & pervio, qui liberum transeuntibus iter relinquit. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 27. de Diabolo:

Thia lukun uuolt er findan,
Ioh gerno nan giuuinnan.

Id eſt, aditum & occaſionem quærebat, ut Chriſtum poſſet vincere. WILLERAMUS Cap. VI. 9. *uuante ſiu niheine lucchon ne lazet den malignis ſpiritibus, da ſie aditum temptandi mugin invenire.*

LUCKEN, claudere. Goth. *lukan*, *galukan* Matth. VI. 6. Angloſax. *lucan*, Alaman. *lohhan*, Belg. *luiken*, Angl. *lock*, Isl. *luka*. BENSON. in Voc. Angloſax. *lucan*, *belucan* claudere, *belocen* obſeratus, *onlucan* reſerare, *utalucan* excludere, *loc* ſera, clauſtrum. Gloſſ. Lipſ. *anlucon* aperuerunt, *belucon* concluſerunt, *antloc* revela. Gloſſ. Keron. incluſi *pilohhaneem*, aperire *intlohhan*, clauſura *piloh*, clauſtra *pilohhir*. VEREL. in Ind. *liuka*, *luka* contrahere, claudere, *luka aptr* claudere, *luka upp* aperire, *lykil* clavis, *loka* porta parva, peſſulus, obex. Conſentit κλείω per metatheſin, unde Latinis *claudo*. Vide annon *lucus* ſit nemus clauſum? Germanis verbum excidit. Utuntur tamen derivato *loch* carcer, fovea, & locus omnis in quo aliquid includi poteſt, item *lucken* valvæ cellarum & feneſtrarum.

LUCKEN, avellere, abſtrahere. BENSON. in Vocab. AS. *lucan* abſtrahere, *locen* avelli, *alocen* avulſus. Gloſſ. Keron. evellatur *ſi erlohchan*. Quod dicitur in Reg. S. Bened. Cap. 27. de artifice Monaſterii, qui a conſortio reliquorum ſeparatur. Hodie ECCARDO judice ſuperat in *pflücken*, quod vide. Sed unde *lucken*? Forte a Græc. ἕλκω traho, per aliquam metatheſin, aut citra metatheſin a Lat. *lacio* traho.

LUCUMONES, præfecti curiarum apud Hetruſcos. SERVIUS in X. Æn. *Mantua tres habuit tribus, quæ in quaternas curias dividebantur, & ſingulis ſinguli Lucumones imperabant, quos tota in Tuſcia duodecim fuiſſe manifeſtum eſt* &c. Videntur in nomine & officio convenire cum iis, qui poſtea dicti ſunt *Lagamanni*, a *lage* lex. VEREL. in Ind. *lag* lex, ſtatutum, *lagmadur*, *lagman* judex provincialis.

LUDER, cadaver, morticinium. Proprie eſt invitamentum vel illicium, quo feræ ineſcantur, a *laden* invitare, quod optime vidit PRASCHIUS. Allegorice dicitur de pellice, quæ juvenes allicit & ineſcat.

LUDER, ignavia. Quemadmodum a *lotter* remiſſus fit *lottern* ſolvi, remitti; ita a *lottern* rurſus fit *luder* ignavia, remiſſio a labore. Inde *lodder-bedd* grabatus, ſtragulum hominis deſidioſi, qui ſomno meridiano indulget, alias *faul-bedd* a pigritia, Latino-

tino-Barbaris *lutherium*, unde Gallis prioribus *lodier* vel *loudier* apud CANGIUM.

LUDER, vita diſſoluta, *im luder ligen* diſſolute vivere, græcari, ſcortari &c. A *los* diſſolutus. STADENIUS *luder* exponit *ludum*, ſed invito Poeta, quem laudat, qui *luder* & *ſpil* tanquam duo diverſa diſtinguit. WINSBEKIUS ad fil. §. 42.

Sun, beidu luder vnd ſpil
Sint libes vnd der ſele val.
Et mox:
Swer ſus verluſet ſine habe
Mit diſen valſchen füren zwein,
Der lege bas in einem grabe.

LUDER, diſſolute vivens, *ſaufluder* helluo, *liederlich* luxurioſus & luxurioſe. Rurſus a *los*, quatenus genium ſolvit.

LUFT, aer, aura, æther. Angloſax. *lyft*, Francis, Alaman. & Scandis *luft*. Gloſſ. Boxh. *luft* aer, *luft giuuennit ſubt* aer corruptus. Gloſſ. Keron. aerum temperiem *dero lufteo mezzlichi*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 27. 31. de adſcenſu Domini in cœlum:

Ioh fuar in lufte ſcono
Thes Gotes ſun frono.
Et adſcendit in aere pulcro
Sanctus Dei filius.

Belgæ dicunt *locht*, *lucht*, quod cæteris melius & antiquius, & judice ECCARDO eſt a *lugen* videre, in Catecheſi Theotiſca pag. 149. Forte quia aer eſt elementum lucidum, & quodammodo nobiſcum videns. Quod etiamſi verum ſit, præſtat tamen derivare a *lichten* levare, quod eſt a *licht*, *leicht* levis. Nam hoc eſt præſtantiſſimum in aere, quod levitate ſua ſe ſuper reliqua elementa ab origine mundi extulit, ſummaque locum ſibi legit in arce, & vi ſua elaſtica quæcunque gravia in altum tollit, & ſydera quoque librat. Et hic ſenſus etiam reliquis vocibus aptari poteſt. Nam a *lichten* factum eſt *liften* eodem ſenſu, & a *liften* prodiit *luft*, paulo quidem ſerius, ſed eadem cogitationis magnitudine. De permutatione literarum CH. & F. vide *Proleg.* Sect. III. Hinc aſſentiri non poſſum iis, qui ſpretis originibus domeſticis, quibus nihil concinnius aut elegantius, vocem Germ. derivant a Lat. *flatus* vel *fluidus* per metatheſin. A *luft* rurſus fit *lüften* ventilare.

LUGEN, cernere, videre, ſpectare. Angloſax. *locan*, *locian*, Francis *luagan*, Angl. *to look*. BENSON. in Vocab. AS. *locan*, *locian* videre, *lociend* videns, *loca nu* videſis, *geloca* ecce, *onlocian* intueri, contemplari. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VII. 14. *ioh luagata auur in thaz grab*, & proſpexit iterum in ſepulcrum. Ducam ab *aug* oculus, per proſtheſin literæ L. Nam verba videndi pene omnia deſumuntur ab oculo per quædam initialia, ut patet ex *ſehen*, *ſchauwen*, *gucken*, ſi conferantur cum *augen* videre. Ita etiam Græcis ab ὄσσε oculus formatur ὄσσω & λεύσσω videre. Hodie in nullis Germanorum Dialectis occurrit, niſi Suevica, in qua *lugen* eſt videre, *anlugen* adſpicere, *lug-ins-land* ſpecula, turris quædam ad ſpeculandum facta. Græcis λάω eſt video (opinor per ſyncopen, ut Anglis *loe* ecce), & hinc fortaſſe λὺξ lux. Reliqua Græcorum, ut ſunt λύκη prima lux, λύκος ſol & lucidus, λυγκάδες oculi &c. commodius ad *lugen*, *luken*, quam ad λάω referuntur. Nam ab hac vetuſtiſſima verbi forma in aliis quoque Linguis, præcipue Celtica & Germanica, nomina accipiunt, *lux*, quia per ſe videtur, & omnia facit conſpicua, *colores*, quia ſunt ſpecies viſibiles, *oculi*, quia media videndi, *facies*, quia ſpecula humani corporis, & nonnulla *animalia* quæ viſu excellunt. Inde

Cambris *llug* & *llewych*, lux, lumen, ſplendor, *lliw* color, *llygad* (Armor. *lagad*) oculus, videndi inſtrumentum, *amlwg* conſpicuus, *amlwgyn* meta, nota conſpicua, & alia apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Britannico.

Armoricis & Hibernis *lug* corvus, apud TOLANDUM in Druidibus. BOCHARTUS inde derivat *Lugdunum*, duce Clitophone apud Plutarchum, & *lug* arceſſit ex Arabico *lukcha* ejusdem ſignificationis, in Orig. Gall. pag. 33. Sed nihil obſtat, ut corvus a videndi perſpicacia ſic appellatus ſit. De corvo & Lugduno vide plura in *Dun* collis.

Francis *anlucce* facies. Gloſſ. Lipſ. *anlucce* facie.

Germanis *liecht* lux, tam vitalis quam elementaris, ob cauſas in loco memoratas.

LUGEN, inſidiari oculis. Græcis λοχᾶν. Idem quod *lugen* cernere, quamvis in malam partem. Dicitur alias *lagen*, ſed ex alio fonte. Inde *ſcabero luage* ſpelunca vel potius ſpecula latronum, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. XI. 46. Convenit hic rurſus λόχος inſidiæ.

LUGEN, *lügen*, mentiri, falſum dicere decipiendi cauſa. Goth. *liugan*, Angloſax. *leogan*, Franc. & Alam. *liugan*, Belg. *liegen*, Suec. & Island. *liuga*, Angl. *ly*. Gloſſ. Keron. mentiri *liugan*, fallitur *liukanter*, falſum *lucki*, falſos *lucke*. CASAUBONUS deducit a Græco λέγειν dicere, ſed in malam partem accepto. Et meo quidem judicio recte. Nam Germanis ſolemne eſt (quod me longa exercitatio docuit), omnia Græcorum verba, quibus oratio ſignificatur, vituperare, & in deteriorem ſenſum deflectere, ſive odio Græcorum, ſive aliis ex cauſis. Græcis λαλεῖν eſt loqui, Germanis *lallen* impedite loqui. Græcis βάζειν dicere, Germanis *ſchwatzen* nugari. Græcis φράζειν loqui, Germanis *fratzen* affaniæ, gerræ, & facetiæ inurbanæ. Plura exempla vide in *fatzen*. Idque fatum experiuntur voces, non foris tantum, quoties ex una lingua tranſeunt in aliam, ſed ſæpe etiam domi. Hinc

Hinc Græcis λῆροι ſunt nugæ, fabulæ, mendacia. Et apud Germanos ſermo & vitia ſermone committi ſolita, ſæpe iisdem nominibus exprimuntur, ut oſtendi in *tal* ſermo.

LUGEN, *lügen*, mendacium. Goth. *liugn* Joh. VIII. 44. Angloſax. *lige*, Franc. *lugge*, *lugi*, *lugin*, Belg. *leugen*, Suec. *lögn*, Island. *lygd* in Ind. Verelii. NOTKERUS Pſal. IV. 3. *ziu ſuochent ir lugge*, ut quid quæritis mendacium? Pſal. V. 7. *ferliuſeſt die, die lugi ſagent*, perdes eos qui loquuntur mendacium. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVIII. 91. *in lugi-non* in mendaciis. Omnibus conſentit Gr. λῆροι mendacia.

LUMP, lacinia, veſtis lacera. Gall. *lambeau*. Utrumque a verbo veteri *lamberare* ſcindere, laniare, quod habet FESTUS.

LUNGE, pulmo. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. pulmon *lungun*. SOMNER. in Dict. AS. *lungena* pulmones, *lungen-adl* pulmonum dolor vel morbus, *lungen-wyrt* pulmonaria. Conſentiunt Angli, Belgæ, & Sueci in voce. Duci poteſt a *langen* trahere, quia ſpiritum attrahit. Hinc pulmones vocantur *ſpiramenta animæ*, apud VIRGIL. Æn. IX. 580.

> *Et lævo infixa eſt lateri manus, abditaque intus*
> *Spiramenta animæ lethali vulnere rupit.*

LUNTE, funis igniarius. Belg. *lont*, Suec. *lunta*, Angl. *lintel*. Proprie eſt fomes, a materia, qua ignis e ſilice excuſſus excipitur, h. e. a *linteo* ſic dictus. Quam etymologiam debeo SKINNERO. Hic primus vocis ſenſus, qui poſtea in caſtris funiculo ſtupeo, quo ignis ceu fomite alitur, aptari cœpit. Nunc poſterior ſenſus delevit priorem.

LUPFEN, tollere in altum. Verbum Suevis unice uſitatum, & a Lat. *levare* factum. Reliqui Germani dicunt *heben*, *lichten*, *liften*, quæ vide ſuis locis.

LUPPE, venenum. Proprie aconitum, omnium venenorum ocyſſimum, judice PLINIO Lib. XXVII. Cap. 2. Græci λυκοκτόνον vocant, Latini *lupariam*, Germani hodierni *wolfs-wurz*, quod lupos occidat. Ætas Francorum & Alaman. produxit *luppe*, *geluppe* ex Lat. *luparia*, & hinc porro *luppen*, *geluppen* veneno inficere. Gloſſ. Boxh. *kaluppas* toxica. Gloſſ. Pez. toxicata *kaluperu*. Scribendum fuerat *kalupperu*. Nam proprie eſt venenifera, a *peran* ferre. MARNER in cujusdam deſcriptione draconis apud Goldaſtum in Parænet. pag. 385. *Sin Smak der iſt gelippes vol, Gar giftig iſt ſin ort.* NITHART ibidem:

> *Sin meſching iſt geluppet ſo,*
> *ſwen er damit erreichet,*
> *Sebt der mus von ſinen banden ligen tot,*
> *Iſt das niht eine groſſe not?*

Inde *verlüpte pfeile* ſagittæ venenatæ. Poſtea ſenſus a veneficio ad incantamenta transferri cœpit, quia opinione vulgi omnes venefici ſunt necromantici, aut vice verſa. Inde Angloſaxon. *lyb* faſcinum apud BENSON. & Alamannis *zauber-luppe* faſcinum magicum, & hinc porro *luppen* faſcinare, incantare. R. TYROLIS ad fil. §. 42. *der kunde luppen mit du ſper*. NITHART loco citato:

> *Hat aber iender frunt ein ſtuppe,*
> *Das mir were gut fur zover luppe,*
> *Dem wolt ichs mit golde verwegen.*

LUPPEN, mutilare. Teutoniſta: *hamel*, *eyn gelubt ſcaip*, muto, berbix, berbicus. Id eſt, ovis mutilata. Belgis *lubben* etiamnum eſt caſtrare, a Gr. λωβᾶν ejusdem ſignificatus, judice REIZIO. Nec aliunde Anglis *to lop* amputare.

LUST, quatenus derivatur a *lüſten*, ſignificat quantum poteſt, cupiditatem & oblectationem. Vide *lüſten*.

LUSTEN, *lüſten*, appetere, concupiſcere, *luſt* appetitus, concupiſcentia, *lüſter* cupidus, appetens. Gothis *luſton* eſt concupiſcere Matth. V. 28. & *luſtjus* concupiſcentiæ Marc. IV. 19. Similia habent Saxones, Franci, & Alamanni. SOMNER. in Dict. Angloſax. *luſtan*, *lyſtan* cupere, deſiderare, *luſt* deſiderium, *luſtfull* cupidus, *luſtlice* libenter. Gloſſ. Pez. appetunt *luſtont*, affectum *luſt*. Gloſſ. Boxh. *luſte* libeat. Hic primus verbi ſignificatus, quem JUNIUS petit a Gr. λῶστον, λῷστον optimum, quod ea tantum ſoleamus appetere, quæ optima judicamus. Ipſum vero λῷστον HELVIGIUS derivat a λῶ volo, & hoc ab Heb. *lo* utinam.

LUSTEN, oblectare, *luſt* oblectatio, *luſtig* jucundus, gratus, amœnus. Gloſſ. Keron. delectetur *keluſtidoot*, voluptas *uuunnluſt*, delectationis *luſtida*. Ratio, cur idem verbum cupiditati & delectationi commune ſit, hæc eſt, quia cupiditati naturaliter adhæret delectatio, major vel minor, pro ratione cauſarum, quæ cupiditatem vel augent, vel minuunt & cohercent. Nihil autem familiarius antiquis, quam metonymico uti dicendi genere, & ſubjectum ponere pro adjuncto, antecedens pro conſequenti. Hodie dicimus *beluſten* & *beluſtigen*.

LUSTERN, *lüſtern*, appetere cum pruritu, *lüſtrende oren* aures prurientes, rerum novarum cupidæ. Gloſſ. Pez. prurientes *luſtrante*. A *lüſter* cupidus. Niſi ſit frequentativum a *lüſten* concupiſcere. Differt a *lauſtern* origine & ſignificatu.

LUT, clarus. Vide *laut*.

LUTZEL, *lützel*. V. *litzel*. Utraque ſcriptura nititur auctoritate veterum.

LUZ, parvus & paucus. Vide *litzel*.

LUZERN, candela. Gothis *lukarn* Marc. IV. 21. Utrumque a Lat. *lucerna*.

GLOSSARII
GERMANICI
TOMUS SECUNDUS.

Richter del. C. F. Boetius sc.

MACHALUM, acervus mergitum. Extat in Lege Sal. Tit. XIX. art. 7. *Si quis ſpicarium aut machalum cum annona incenderit.* PITHOEO eſt horreum ſine tecto, idque Campanis etiamnum *machu* appellari ſcribit. Cui interpretationi favet, quod acervus Angloſax. dicitur *mucg*, *muha*, *mowe*, Italis *mucchio*, Anglis *mow*, quod SKINNERUS a *mæhen*, *mawan*, metere, ſecare, deducit, ut proprie ſit tantum ſegetis vel fœni, quantum uno die defalcari poteſt. Dorica lingua μύχων eſt palearum acervus, quod cæteris videtur affine. WENDELINUS a diminutivo *machal* originem nominis MECHELEN, urbis Flandrorum, derivat.

MACHEN, facere, parare. Angloſax. *macan*, *macian*, Franc. & Alam. *machon*, Belg. *maaken*, Angl. *make*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XIV. 47. *ſo ther uuizod hiaz iz machon*, ſicut lex præcepit facere. Lib. II. Cap. VIII. 60. *thio Druhtin uuolta machon*, quæ Dominus voluit facere. Lib. IV. Cap. XXXV. 80. *ſalbon iro machon*, unguenta ſua facere. MARTINIUS in verbo *facio* ſcribit: *Nobis machen eſt quaſi machina facere, a μήχει.* Dubito. Nam *machen* eſt verbum generale, ſignificans *facere ut ſit vel fiat*, & dicitur proprie de rebus, quæ ab exiſtendi potentia ad actum deducuntur, quæque ut ſint vel fiant, aliena agendi potentia opus habent. Hinc ſuſpicor, quod nomen verbo quæſitum ſit a *moge* potentia, tam activa, quæ motum imprimit, quam paſſiva, quæ motum recipit. Quicquid ſit, *machen* proprie eſt facere vel efficere ut aliquid ſit vel fiat, etiamſi plures habeat ſignificatus, *ellipticos* & *ſynecdochicos*, ut mox oſtendam.

MACHEN, plures accipit ſenſus, ſive ab ellipſi, ſive a ſynecdoche generis. Tales ſunt, (1) arte vel inſtrumento facere, alias formare, fabricare, conſtruere. (2) procreare, producere, alias parere, gignere. (3) componere, compingere, & metaphorice jungere, ſociare. (4) aptare, concinnare. Qua in re Franci, qui pomœria verbi tam late produxerunt, non ſunt vituperandi, etiamſi ex omnibus populis Germanice loquentibus, ſoli hoc auſi ſint. Nam, ut alias linguas, in quibus ſimilia reperiuntur, nunc mittam, hoc unum obſervare jubeo, quod Græcis quoque ποιεῖν primo ſit *facere*, poſtea etiam *formare*, *condere*, *componere*, imo etiam *gignere*, & alia plura, quorum ratio reddi non poteſt, niſi per ellipſin aut ſynecdochen ad primum ſignificatum referantur.

MACHEN, formare, fabricare, conſtruere. Gloſſ. Pez. fabricatus eſt *gimahota*. Simile eſt Græcorum μηχανᾶν moliri, machinari, quod nonſolum de fraudulento conatu, ſed primo & proprie de opere fabricando dicitur, ut patet ex derivatis, μῆχος artificium, μηχανὴ fabrica, machina, μηχανικὸς opifex, artifex.

MACHEN, parere, gignere. Gloſſ. Pez. pariat *maho*, generetur *gimahhot*. In Jure Feudali Alam. Cap. 39. dicitur de puerpera: *machet ſi einen ſun*, ſi pepererit filium. Galli alio ſono, ſed eodem ſenſu dicunt *faire un enfant*. Franci inde formarunt Naturæ & genitalium vocabula. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VIII. 33.

Ther zen houbiton ſaz
Ther kundit, uuiziſtu thaz,
Uns in giuuiſſi
Thaz Kriſtes gotniſſi,
Then man zen fuazon giſah,
Ther zeinot ander gimah.

Vertit SCHILTERUS:

Qui ad caput ſedebat
Denunciat, ſcias hoc,
Nobis pro certo
Chriſti Deitatem,
Quem ad pedes conſpiciebant,
Deſignat alteram Naturam.

Gloſſ. Pez. pudenda *gimahti*, virilia *kimaht*, teſticulis *gimahtim*. Inde eſt, quod partes genitales hodienum vocantur *gemæchte*. Differt a *gemæchte* factura, quod eſt a *machen* facere.

MACHEN, componere, compingere. Gloſſ. Pez. componere *gimahhon*. Idem Græcis πήγειν & παγᾶν. P. & M. ſunt literæ ejus-

 dem

dem inſtrumenti, & conſequenter natura permutabiles.

MACHEN, aptare, concinnare. Gloſſ. Keron. aptet *kemahhoe.* Gloſſ. Boxh. aptari *kimachot uueſan.* Gloſſ. Lipſ. *gemacoda* concinnabat. Hinc porro aptus nomen accipit apud Francos & Alamannos. Gloſſ. Keron. aptus *kimahcher*, apta *kimahhiu.* Gloſſ. Boxh. aptum *kimah.* Ab apto nomen pervenit ad commodum & opportunum, quia commodo & opportuno nihil aptius, adeo ut absque aptitudine in rem præſentem ne concipi quidem poſſint. Hinc *maccalic* apud SOMNER. & BENSON. exponitur *opportunus.* Similia habent reliquæ Dialecti. Gloſſ. Pez. commodius *gimahhor*, moleſta *ungimahhiu.* VERELIUS in Ind. *mak* otium, *makligt* commodum, opportunum, *omakligt* incommodum. Verbum hodie obſoleſcit. Reſtant tamen veſtigia ejus in multis derivatis, cujusmodi ſunt, *gemach* otium, commoditas, *gemæchlich* commodus, *ungemach* moleſtia, *ungemæchlich* incommodus, moleſtus. Denique adverb. *gemach*, quod vulgo exponitur *lente*, revera idem eſt quod *apte* & *pro re accommodate.*

MACHEN, jungere, ſociare. Gloſſ. Keron. jungere *kamachon*, conjungatur *ſi kimahhot*, ſocietur *ſi kemahchot*, ſociandus *ze kemahone.* Ab hoc verbo perantiquo deſumpta ſunt nomina *cognationum*, *cognatorum*, *ſociorum*, in omnibus veterum Dialectis. Vide *mag* per omnes ſignificatus.

MACHT, potentia agendi, alias vis, virtus, poteſtas. Gothis *mahts*, Angloſax. *meaht*, *mæht*, *mihte*, *myht*, Franc. & Alam. *maht.* Gloſſ. Pez. facultatem *maht*, virtute *mahti.* Gloſſ. Keron. inbecillitas *unmahti.* Refer ad *mögen* poſſe.

MACHT, potentia exiſtendi, alias poſſibilitas. Angloſax. *mihte*, & inde *mihtelic* poſſibilis. Gothi eodem ſenſu dicunt *mahteig*, Luc. XVIII. 27. *thata unmahteigo at mannam, mahteig iſt at gotha*, quod impoſſibile apud homines, poſſibile eſt apud Deum.

MÆCHTIG, potens. Goth. *mahteiga* Luc. I. 49. Angloſax. *mihtig* ibid. Franc. *mahtig.* TATIANUS Cap. IV. 6. *thie thar mahtig iſt*, qui potens eſt. Gloſſ. Keron. infirmis *unmahtiken.* Confeſſio vetus OTFRIDO præfixa: *ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig*, confiteor Deo omnipotenti.

MÆCHTIG, poſſibilis. Id eſt, potentia exiſtendi præditus. Vocem Gothicam vide in *macht* potentia exiſtendi. Hodie dicimus *möglich.*

MAD, bonus & bonum. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *mad* bonus, beneficium, & bonum. Haud dubie a μάω cupio, quia bonum eſt ipſum appetibile. Inde Gothis *maithms* donum, oblatio Marc. VII. 11. Angloſaxonibus *madmas* cimelia, gazæ, *madm-hus* cimeliarchium, *mædfull* benignus, & alia apud BENSONIUM in Voc. Angloſaxon. Francis *mathmas* xenia, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 243. Hodie non amplius occurrit, etiamſi olim fuerit pars linguæ in omnibus Dialectis.

MAD, *mædl*, *mædchen*, ſyncopata ex *magd* virgo, puella, ancilla.

MADE, *matte*, *motte*, ſpecies vermiculi omnia depaſcentis. Gothis *matha* eſt vermis Marc. IX. 44. Angloſaxonibus *matha* inſectum apud BENSON. *moth* tinea Matth. VI. 19. Francis *mado*, *modo* vermis & tarmes. Gloſſ. Pez. tarmes *modo.* NOTKERUS Pſal. XXI. 7. *aber ih pin ein halb mado*, ego autem ſum vermis & non homo. Quamvis diverſa ſint vermiculorum genera, qui veſtes, carnes, poma, frumenta, caſeum, & ſimilia arrodunt, & uſu volente *made* & *motte* diſtinguantur, Grammatice tamen non differunt, ſed communem habent appellationis cauſam, a *mæhen*, *mayen*, *maiten*, cædere, ſcindere, ſecare, etiamſi dentes eorum nemo viderit unquam.

MÆHEN, cædere, ſcindere, ſecare, *abmæhen* demetere, deſecare. Proprie eſt *defalcare*, & Græce dicitur ἀμᾶν & ἀπαμᾶν, ab inſtrumento, quod eſt ἄμη falx. Litera H. in medio vocis turbat etymologiam, & a reliquis Dialectis non agnoſcitur. Belgæ dicunt *mayen* & *afmayen*, Sueci *maa* & *afmaa.* Ex hac ſimpliciſſima verbi forma poſtea natæ ſunt aliæ per varias epentheſes. Angloſaxonibus *mawan* eſt ſecare, Islandis *meida* truncare, Cambris *medi* metere, tondere, Gothis *maitan* cædere, ſecare, *bimaitan* circumcidere, *bimait* circumciſio, *afmaitan* abſcindere, *usmaitan* excidere. Et hæc Gothica hodie imitamur in verbis *metzen*, *meitzen*, *mutzen*, de quibus actum ſeorſim. Interim cum themate Gothico *maitan* conſentit

Gr. ἄμητος meſſis.

Lat. *metere* & *meſſis.*

Camb. *medi* September, menſis quo ſegetes metuntur.

Angloſax. *mæd* pratum, *mæde* paſcuum, *mæth* defalcatio, *mæd-monath* Julius menſis, quia tunc prata defalcantur, & alia apud SOMNER. & BENSONIUM.

Latin. Barb. *amadere* gramen vel fruges deſecare.

Germ. *mad*, *mat*, *matte* pratum & fœniſecium, *mader*, *meder* meſſor, fœniſeca, alias *ſchnitter* a ſecando, *made*, *matte*, *motte* vermiculus omnia depaſcens, alatus & non alatus.

MÆKLER, pararius, proxeneta, conciliator. A *machen* jungere, ſociare, quaſi conjugator negotiantium. Differt a *menkeler* propola, cujus mentionem facit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 582. Nam hic nomen habet a *mangen* mercaturam facere.

MÆL, *mel*, pulvis. TATIANUS Cap. XLIV. 9. *arſcutet then melin ſon iuuaren fuozin*, excutite pulverem de pedibus veſtris. A *mülen* conterere, vel hoc ab illo. Confer *mill.*

MÆL, *mel*, farina. Angloſax. *mealewe*, Franc. *melo*,

melo, Belg. *meel*, Angl. *meal*, Suec. *miöl*. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 91. *melo cleiniſta* polenta, i. e. farina minima & ſubtiliſſima. Cuncta a pulvere ad farinam ob ſimilitudinem translata, vel ἀμέσως petita a *malen* molere. Cum Francica voce conſentit Græca μαλερὸν farina, apud HESYCHIUM.

MÆLEN, tranſigere, paciſci, ſpondere. Vide *malen*.

MÆLIG, ſenſim, paulatim, *allmælig* gradatim, pedetentim. STILERUS in Theſ. L. Germ. contrahit ex *mæchlich* apte, concinne. Quod probarem, niſi Sorabis *maly* eſſet parvus, minutus, & *malo* pauxillum, parumper, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 877.

MÆNE, juba equina. Camb. *mwng*, Angl. *mane*, Suec. *maan*. CASAUBONUS deflexit a μάννος ornamentum colli. Malim a *minando*, h. e. ducendo, quia hac parte equus duci poteſt, nec aliter duci poterat ante frenum inventum. De verbo *minare* vide plura in *mine*.

MÆRE, equa, caballa. Anglosaxonibus *mere* in Gloſſis ÆLFRICI, *mære*, *myra* apud SOMNERUM, Anglis *mare*. A *mar* equus. Hodie fœmininum in contemtum abit, dum maſculinum olim in honore fuit, & nunc eſt in compoſitis.

MÆRE, virgo, puella. VEREL. in Ind. *mær* virgo, *ſkalldmær* poëtria. Similia extant in aliis quoque Dialectis. Græcis μεῖραξ eſt puer & puella, Cambris *morwyn* virgo & puella. Cuncta ni fallor a notione parvitatis. Nam *mior*, *mar*, *ſmar* Islandis eſt parvus, pumilus. Vocem produxi in *ſchmerl*.

MÆRE, nympha alicujus loci. In lapidibus omnes Nymphæ vocantur *mairæ*, item *matræ*, *matres*, *matronæ*, ut pateat, nomen petitum eſſe ex provinciali voce *maire* pro *matre*. Plures autem erant, ſylvaticæ, montanæ, campeſtres, fluviatiles &c. quarum nomina Saxonica recitavi in *Alp*. Quamvis nec *mære* Saxonibus ignotum fuerit. Sic enim lego apud SOMNER. in Dict. Anglosax. *wudu-mær* echo, *mære fæcce* incubus, ephialtes. Illud ſignificare poteſt *nympham ſylvæ* a *wude* ſylva, hoc *nympham ſomni*, ſi *fæcce* idem fuerit quod Belgis *vaak* ſomnus. Omnes credebantur conſortio humano gaudere, & tam vigilantibus quam dormientibus apparere. Cujus rei luculenti teſtes ſunt quædam Dedicationes, a ſomno vel viſu monitis ad Nymphas directæ, apud KEYSLERUM in Ant. Sept. pag. 269. & pag. 448. Germani nympham illam, quæ dormientibus apparet, ex veteri ſuperſtitione vocant *mar*, non quod ea ſit vis vocis, quæ certe præter ſomnum impeditum nihil ſignificat; ſed quod opinio ex malo nocturno fecerit nympham dormientibus infeſtam.

MÆRE, Parca. Græcis μοῖρα, Latinis *mora*, & in Lapidibus *maira*. A μείρειν dividere, quod ſcil. dividat eventa vitæ, judice MARTINIO in voce *Parca*. MARTINUS, Antiquitatum Gallicarum diligens & diſertus interpres, qui de *Deabus Mairabus* poſt KEYSLERUM ſcripſit, videtur Parcas & Nymphas confundere, auctoritate Lapidum, Lib. IV. de Rel. Gall. cap. 23. 24. 25. Verum etiamſi nomen omnibus commune ſit *Maira*, non tamen idem ſignificat ubique. Diſcrimen, quod eſt inter Parcas & Nymphas, ſeipſum prodit. Nam in Theologia Gentili, tres tantum ſunt Parcæ, plures vero Nymphæ. Græcis Μαῖρα eſt Luna, & quodvis ſidus, a μαίρω luceo. Quod ideo moneo, ut lectores intelligant, quam fallax & infirmum argumentum ſit, quod ex ſimilitudine nominum petitur.

MÆRE, rumor, fama, nuntium. Gothis *meritha* Luc. IV. 14. Francis *mara*, *marthe*, *marida*, Belgis *maere*. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 154. ſeq. *maara* fama, rumor, *marthe* bona diffamatio, *marida* fama. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXI. 21.

Tho giborit er mari
Thaz ander kuning uuari.
Cum audiſſet rumorem,
Alium regnare regem.

Hymnus Eccleſiæ: *ich bring euch gute newe mær*, affero vobis bonum nuntium. A *mæren* prædicare in vulgus, late divulgare. Hodie extra Eccleſiam nonſolum obſoleſcit, ſed etiam vituperatur, quia rumores in vulgus ſparſi plerumque ſunt fictitii. Inde *mærlein* fabula, quamvis nullo apud priſcos exemplo.

MÆRE, publicus, manifeſtus, vulgo notus. Ex eodem fonte. Gloſſa antiqua loco citato: *lutmarrero ſtimmi* publica voce. In quo compoſito *lut* ſenſum intendit.

MÆRE, celebris, inclytus, fama nobilitatus. Ex eodem fonte. Inde OTFRIDO *maro* pro celebri in locis innumeris, cujusmodi ſunt,

muater mara mater inclyta, Lib. I. Cap. XI. 105.
goman maro vir inclytus, Lib. II. Cap. II. 2.
zeichan filu maru ſigna valde illuſtria, Lib. III. Cap. V. 35.
helias ther maro Elias ille famoſus, ibid. Cap. XII. 26.
heilant ther maro Salvator ille famoſus, Lib. IV. Cap. XXVII. 50.
kuning maro rex inclytus, Lib. V. Cap. XX. 181.

Extat quoque apud eundem *urmari* valde celebris, valde famoſus, quod dicitur de Chriſto Lib. I. Cap. XVIII. 9. & de latrone Lib. IV. Cap. XXVII. 6. Similia habent Anglosaxones, ut ſunt,

mære man vir illuſtris.
wid mære wer vir late celebris.
mæra cempa inclytus miles.
mæriſta hliſa celeberrima fama.

Et alia, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 253. Inde nomina apud Antiquos permulta &

& ambitioſa, quibus pueros ſtatim a teneris admonebant, gloriam per fulgentes gladios quærendam, & nominis commemorationem non cum vitæ tempore dimittendam, ſed cum omni poſteritate adæquandam eſſe. Talia ſunt

MAROBODUUS, dux celebris. Cauſam interpretationis vide in *bod.* Neque augurium fefellit parentes. Nonſolum enim principatum occupavit inter ſuos, ſed etiam alias gentes quam plurimas imperio ſuo ſubjecit. Vide STRABONEM & PATERCULUM.

MEROBAUDES, eadem notione. Nobilis Francus apud VICTOREM. Vide quæ de hoc nomine annotavit Cel. MASCOVIUS ad Lib. VII. §. 31. Hiſt. Germ.

FILIMERUS, valde inclytus. Rex Gothorum apud JORNANDEM Cap. 24. Non *multorum princeps*, quæ GROTII interpretatio. *Viel* ſenſum intendit.

MEROVICUS, inclytus bellator. Regiæ ſtirpis inter Francos conditor. Similia compoſita vide in *wig.*

MEROVEUS, pro *Merovicus* ex pigritia pronunciantium, ut *Cloio* pro *Clodio.*

GUNDEMARUS, bello clarus. Non *benevolentia celebratus*, ut Index Grotianus. Nam *gund* priſcis non benevolentiam, ſed bellum ſignificat.

WIDIMERUS, late celebris, vel potius valde inclytus. Nam *weit* & *viel* ſignificatum augent in compoſitis. Inde vinctus inſignis dicitur *uuitmara*, quaſi valde famoſus, in Harm. Evang. Tatiani Cap. CXCIX. 2. GROTIO eſt *late princeps*, nullo pene ſenſu.

WISIMARUS, dux celebris. A *wiſo* dux, quod Francicum, ut demonſtravi in *weiſen* ducere. Hoc certe malo, quam cum GROTIO exponere *ſapientia celebratus*, quia veteres bellum & arma magis, quam ſapientiam curabant.

WALDEMARUS, celebris gubernator. A *walten* regere.

MÆREN, prædicare in vulgus, late divulgare, celebrare. Gothis *merjan* eſt prædicare, divulgare Marc. III. 14. *merida* prædicavit Marc. I. 4. *meridedun* prædicaverunt Marc. VI. 12. *wailamerjan* evangelizare Luc. IV. 43. *usmeridedun* diffamarunt Matth. IX. 31. Angloſaxonibus *mærſian*, *gemærſian* eſt magnificare, celebrare, *mærſunge* celebritas, celebratio, apud SOMNERUM in Dict. Idem Francis *maren.* Gloſſ. Pez. prædicaverunt *martun*, clarificabant *martun*, divulgetur *gimarit.* Gloſſ. Boxh. *gamarde* famoſi, fama nominati. TATIANUS Cap. XLVI. 5. *her tho uzgangenti bigonda predigon inti maren thas uuort*, at ille egreſſus cœpit prædicare & diffamare ſermonem. Inde Belgis *vermaerd* celebris. Germani non amplius utuntur hoc verbo, quamvis ante CL. annos adhuc vegeto, ut patet ex compoſito *vermæren* clarificare, quod habet MATHESIUS Conc. XVI. de Luth. pag. 202. ubi verba ſic fluunt: *durch diſen mann hat Gott die Schule zu Wittenberg erhaben und biſs an der Welt ende vermehrt gemacht:* per hunc virum Deus Scholam Wittebergicam extulit, & celebrem reddidit usque ad fines mundi. PALTHENIUS verbum ducit a ſubſtantivo *mære*, & hoc primitivum vocat: Mihi contra videtur ſubſtantivum oriri a verbo, & verbum formari a *mar* magnus, ut *mæren* proprie ſit extollere, magnificare. Simile derivatum eſt, quando a *michel* magnus, in omnibus veterum Dialectis, quamvis diverſo labiorum ſono, fit *michilon*, *mikilan*, *miclian* magnificare.

MÆRGEL, quidam terræ adeps, qui lætificandis agris adhiberi ſolet loco fimi. Eum Galliam & Britanniam veterem appellaſſe *margam*, teſtis PLINIUS Lib. XVII. cap. 6. Hodie Cambro-Britanni vocant *marl*, Angli *marle*, Galli *marne*, ſed Armorici *marg*, quod nomen rei antiquum melius exprimit. MARTINIUS dubitat, idemne ſit, quod Germanis *mark* medulla, an vero contractum ex μύϱον γῆς unguentum terræ. SKINNERO placet medulla, non quod marga ſit medulla, ſed quod ſimilis medullæ, quia ſicut hæc oſſa, ita illa agros nutrit, fovet, fœcundat. Secundum hanc etymologiam *marga* eſt terra inſtar medullæ, mollis, pinguis, nutriens. Oppidum Britanniæ MARGIDUNUM a copia margæ ſic dictum eſſe, probat BAXTERUS, Gloſſator Britannicus in voce.

MÆRLEIN, fabula. V. *mære* rumor.

MÆRTERER, martyr, confeſſor, qui fidei ſuæ confesſionem morte cruenta, exilio, vel alia perpesſione obſignat. Angloſaxon. *martyr*, Francis *marter*, *marteir* in Gloſſario SCHILTERIANO. Proprie eſt teſtis, a Græc. μάϱτυϱ ejusd. ſignificatus. Inde Angloſaxonibus & Anglis *martyrdom* martyrium, h. e. teſtimonium cruentum. Vocem Germanicam vide in *beichter.*

MÆSTEN. Vide poſt *maſt* ſagina.

MAG, *magen*, papaver, *mag-ſamen* ſemen papaveris, *öl-magen* papaver oleoſum, oleo fœcundum. Græcis μήκων, Francis *mago* populis Slavonicis *mak*, manifeſto inter ſe conſenſu. Gloſſ. Pez. papaver *mago.* STILERO videtur eſſe a *magen* ſtomachus, quem aliquo modo refert. Sed potius eſt *capito*, Germanice *groſskopf.* Nam & magnitudine capitis excellit (unde etiam *mankopf* dicitur) & coronam in capite geſtat. Idque vox Græca exprimere videtur. Sic enim ſcribit MARTINIUS in voce *papaver:* Græcis papaver eſt μήκων (etiam μάκων) a μήκει, id eſt, magnitudine capitis.

MAG, verbale a *machen* parere, gignere, ſignificat quantum poteſt, (1) *naturam*, (2) *parentem*, (3) *filium.*

MAG, natura. Francis *gimah.* Teſtimonium OTFRIDI vide ſupra in fonte. Præfixum *gi* nullam mutationem facit in ſenſu.

MAG, parens. Angloſaxonibus *magas* ſunt parentes, Luc. II. 43. *belaf ſe hælend on Hieruſalem, and hys magas thæt nyſton,* remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & parentes ejus non cognoverunt. Joh. IX. 3. *ne ſyngode he, ne hys magas,* neque hic peccavit, neque parentes ejus. Franci inde habent compoſitum *altmagon* progenitores, quaſi antiqui parentes, quod extat apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. X. 21.

Nu uuilit er ginadon
Then unſen altmagon.

Vertit SCHILTERUS:

Nunc exhibet miſericordiam
Noſtris majoribus.

MAG, filius. In Cod. Arg. Jeſus Mariæ filius vocatur *magus*, ipſa matre dicente: *magau* (Gr. τέκνον) *hwa gatawides uns ſwa*, fili cur feciſti nobis ſic, Luc. II. 48. Et in vocibus Poeticis apud BENSONIUM, *mogo* exponitur filiolus, natus.

MAG, conjunctus. Verbale a *machen* jungere, ſociare. Hæc vox novam ducit progeniem, & dicitur ſynecdochice de omnibus, tam naturali, quam ſociali, aut alio neceſſitudinis vinculo junctis, ut mox patebit.

MAG, cognatus. A conjunctione ſanguinis & affinitatis. SOMNER. in Dict. AS. *mæg*, *maga* propinquus, cognatus, *mægſcipe* cognatio, *mægleas* cognatis carens, *mæg-gewrit* genealogia. Franci eodem ſenſu dicunt *mag*. Hinc cognatus ejus, cujus aurem Petrus gladio amputavit, OTFRIDO vocatur *mag* Lib. IV. Cap. XVIII. 41. & Eliſabetha Mariæ cognata *maginna* Lib. I. Cap. VI. 4. Similibus utuntur Septemtrionales. VEREL. in Ind. *magur* ſocer, *mægd* affinitas, *mægiaſt* affinitate jungi. Suecis *mæg* etiamnum generum denotat. Germani agnoſcunt compoſitum *magſchaft* propinquitas. Iidem cognatos paternos vocant *ſchwerdmagen*, a gladio, maternos *ſpill-magen*, a fuſo, ultimos cognatorum *nagel-magen*, ab extremitate digiti medii. Imo etiam *ſchwager* affinis, nihil aliud eſſe videtur quam *ſmager* affinitate junctus. Nam M. radicale facile mutatur in W. literam congenerem, & ſibilus ſæpe præfigitur, ubi minime neceſſarius.

MAG, conjux. A vinculo conjugali. Priſci utuntur compoſitis *gemæcca* & *gimahha*, quorum illud Saxonicum, hoc Francicum eſt. Verſio Angloſax. Matth. I. 24. *and dyde ſwa Drihtnes engel him bebead, and he onfeng hys gemæccan*, & fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit conjugem ſuam. TATIANUS Cap. V. 10. *intphieng ſina gimahhon*, accepit conjugem ſuam. Quæ, etiamſi ſint extincta, non debuerunt omitti, quia cum cæteris ad eandem familiam ſpectant. Hodie dicimus *gemal*, ſed ex alio fonte.

MAG, puer. Ratio denominationis per ſe clara. Nam pueri & puellæ, qui nobiſcum degunt, etiamſi non ſint propinqui noſtri, familiis tamen noſtris adhærent, vel ſervitii nexu, vel alia neceſſitudine, & inter conjunctos recte reputantur & nominantur. Inde Gothis *magus* puer, quod dicitur de puero Jeſu, Luc. II. 43. ubi Græcus habet παῖς. Iisdem Gothis *magath* eſt puella, & *magula* puerulus Joh. VI. 9. Hinc interpretationem capit vox Francica *magazogo*, quæ certe rectorem pueritiæ ſignificat, ſicut optime obſervatum SCHILTERO in notis ad *Epinicium*, ubi vox ab initio occurrit. Cambris *maccwy* eſt puer, armiger, maſculus, forte a *mac* puer.

MAG, famulus. Ob vinculum ſervitii. Inde Gothis *thiumagus* famulus domeſticus Matth. VIII. 6. a Celtico *ty* domus, quod hodie cuſtodiunt Cambri. JUNIO *thiumagus* eſt ſervilis conditionis puer, a *thiwe* ſervus. Sed hæc ſententia refellitur ex Luc. I. 54. ubi Iſrael vocatur *thiumagus*, qui certe non fuit ſervilis conditionis puer, ſed liberis parentibus editus.

MAG, ſocius. SOMNER. in Dict. AS. *macca*, *mæcca* par, ſocius, conſors. Gloſſ. Schilt. pag. 560. *meeg* contribulis. Dicitur de omnibus, quos vel communis utilitas vel ſors aut delectatio in unam ſive ſocietatem & vitæ genus, ſive amicitiam combinavit. Nam & hos non minus inter ſe junctos eſſe, quam vel domeſticos vel propinquos, cuivis manifeſtum. Senſus, ni fallor, Islandis & reliquis Septemtrionalibus familiaris.

MAG, par, ſimilis, æqualis. Senſus a ſodalibus ad æquales translatus. VERELIUS in Ind. *maki* æqualis, par. Idem Angloſaxonibus *maca*, *mæcca*. Inde vox Islandica *makalaus* incomparabilis, qua Regina CHRISTINA omnibus literatis Romæ illuſit.

MAGD, virgo, puella, fœmella. Gothis *magath* Luc. I. 27. Angloſax. *maid*, *maiden*, *mæden*, Francis *magad*, Belg. *maagdt*, Angl. *maid*, Island. *may* vel *mey*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 31.

Uuuntar filu hebigaz,
Uuanta er ni horta man thaz,
Thaz io fon magad burti
Man giboran uuurti.
Miraculum valde grave,
Nec antea auditum,
Quod de Virginis partu
Natus ſit homo.

Proprie eſt puella affinitate juncta, a *machen* conjungere, per medium derivandi AT. Noſtri ex biſyllabo fecerunt monoſyllabum, pro ſua in arte contrahendi dexteritate. Senſus pene obſoleſcit. Superat tamen in compoſito *magdtum* virginitas, quod Sacræ Literæ tuentur, dum civitatem perdit.

MAGD, ancilla, famula, miniſtra. Vi vocis familiæ ſocia, nobiſque neceſſitudine miniſterii conjuncta. Senſus novus, ſed probus. PALTHENIUS refert ad voces, quæ olim in honore fuerunt, nunc autem ceciderunt: ſed immerito, cum nulla ſit in hac appellatione

tione ignominia, ſed ſenſus tantum amplificatus.

MAGDTUM, virginitas. Utitur Luth. Num. XXX. 4. Simile eſt *meydom*, quo utitur interpres Islandicus Luc. II. 36. Vi terminationis eſt ſtatus virginalis, & in aliis Dialectis vocatur *magathei*, *mædenhad*, *magadheit*. Primum Gothis, alterum Anglo-ſaxonibus, ultimum Francis proprium eſt.

MAGEN, ventriculus. Angloſax. *maga*, Belg. *maag*, Suec. *mage*, Angl. *maw*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. ſtomachus, id eſt *mago*. HELVIGIO in Originibus dictionum Germanicarum venit a στόμαχος per aphæreſin: at PEISKERO a μάγειρος coquus, quod ventriculus ſit coquus & culina totius corporis. Hodie quoque *machen* nonnunquam eſt coquere vel coquendo parare. Et Suecis *mogen* eſt coctus. Olim deduxi a *mögen* velle, quia MACROBIUS Lib. VII. Saturn. cap. 4. de ſtomacho ait: *Cui natura tanquam rationis capaci velle ac nolle contribuit*. Et velle quidem eſt appetitus, nolle vero faſtidium. Hinc ſtomachus & voluntas ſæpe habent communes appellationes. Sic nauſea, quæ eſt actus ſtomachi, vulgo vocatur *unwille* voluntas averſa: & averſio, quæ eſt actus voluntatis, Latinis dicitur *ſtomachus*.

MAGEN, papaver. Vide *mag*.

MAGER, tenuis, non pinguis. Angloſax. *mægre*, Franc. *magar*, Angl. *meager*, Belg. & Suec. *mager*, Island. *megur*, Gall. *maigre*, Ital. *magro*. Gloſſ. Pez. attenuati *gimagartiu*, macilentiores *magirirun*, tenuitas *magari*. VEREL. in Ind. *megurd* macies. Cuncta a Lat. *macer*.

MAGUS, cujuscunque ſit ſignificatus in compoſitis, oritur a Cambro-Britannico *maes*, ſive per epentheſin, ſive quod Gallica lingua pronunciavit *mais*, & ſic Romanis anſam dedit, ut elementum I. in G. converterent. BAXTERUS quidem contrario itinere *maes* derivat a *magus*, ut Galli *pais* a *pagus*: ſed unde ſit *magus*, non docet. Significat autem (1) agrum vel campum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *maes* ager. Neſcio, qua notione: niſi forte cognatum ſit cum Francico *metz* terra menſurata, quod eſt a *meſſen* metiri. (2) coloniam vel oppidum in agro. Hunc ſignificatum paſſim ſupponit BAXTER in excellenti *Gloſſario Antiquitatum Britannicarum*. Vellem, ut eum melius in lucem collocaſſet, pro ſua in Celtica Lingua peritia. (3) pugnam ſeu prælium, quod fit in agro. Ita BOXHORN. loco allegato. (4) curiam, quia cauſæ hæreditariæ, de quibus controverſia fuit, olim in ipſis agris dijudicabantur. Hunc ſignificatum didici ex Gloſſario Cambrico WOTTONI.

MAGUS, in nominibus urbium Britannicarum, Gallicarum, Germanicarum, quid ſit, non convenit inter doctos. RHENANO ſignificat *domum*, tanquam auctore PLINIO: ſed ubi Plinius hoc dicat, nemo hactenus reperire, nec ipſe indicare potuit. CLUVERIO *vadum*, CELLARIO *trajectum*. Sed hæ ſunt meræ conjecturæ, quæ corrigi poſſunt ab iis, qui Celtica diligentius inſpexerunt. Nam *magus* in compoſitis antiquis duo præcipue ſignificat, (1) agrum vel campum. Hinc *Deus Terminus* Britannice dicitur CADMAGON, quaſi tutor vel tutela agrorum, a *cadw* ſervare. Agros enim ſervare dicitur, non urbes. Vide BAXTERUM in voce. Hactenus *magus* idem eſt quod Germanis *feld* in nominibus Urbium *Bilefeld*, *Hirſchfeld*, *Mansfeld*, *Salfeld*, & ſimilibus innumeris. (2) Coloniam vel oppidum in agro. Conveniunt in hoc ſignificatu Bochartus & Baxterus, ſed diſcrepant circa originem. BOCHARTO eſt vox *Punica*, oppidum & habitaculum ſignificans. Id enim Phœnicum Lingua ait denotare *magon*, quod pluribus exemplis e Codice ſacro demonſtrat in Orig. Gall. apud BOXHORN. pag. 44. Contra BAXTERO eſt vox *Celtica*, prodente etiam PLINIO, *quod magus Celtis ſit oppidum*, pag. 171. Utinam locum Plinii nobis oſtendiſſet. Quæri poſſet, cur Celtica, ſi *maes* ſit a *magus?* Mihi, qui contraria derivatione utor, nullum dubium eſt, quin *magus* ſit dictio Celtica & metonymica, qua locus ponitur pro eo quod in loco eſt, ager pro colonia vel oppido in agro. Itaque

BODINCOMAGUS, eſt quicquid volueris ad Padum, urbs, ager, colonia. Padum amnem Ligurum lingua *Bodincum* appellari, teſtis PLINIUS Lib. III. Cap. 16.

CÆSAROMAGUS, oppidum Cæſaris. Olim *Bratuſpantium*, poſtea ob ſingularia beneficia a Cæſare vel Auguſto in urbem collata, mutato nomine *Cæſaromagus*, judice CELLARIO in Geograph. Antiq.

DRUSOMAGUS, ager vel colonia Druſi in Vindelicia, patria mea, ſi vera eſt conjectura WELSERI, nunc *Memmingen*, quaſi Matria, ſeu terra materna.

NOVIOMAGUS, nova colonia, novum oppidum. Quod vulgo male vocatur NIMWEGEN, cum deberemus dicere *Nieuwmegen*, vel *Neumegen*.

RITOMAGUS, campus ad trajectum fluminis, interprete BAXTERO, a Celtico *rhyd* vadum, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

ROTOMAGUS, ager vel colonia ad Vadum Sequanæ. Rurſus a Celtico *rhyd* vadum. Plura urbium nomina a vado *rhyd* deſumpta, exhibet BOCHARTUS in Orig. Gall. pag. 44.

MAI, *may*, menſis noſtro computo quintus, cujus nomen a pluribus Gentibus receptum. Græcis eſt μάης, μάιος, Latinis *majus*, Armoricis *mis maë* vel *mis mai*, quaſi menſis floridus, ſi interpretationem PEZRONII ſequamur in Antiq. Celt. pag. 393. Alii contendunt, *Majam* Mercurii matrem nomen menſi dediſſe. Alii illud Germanicæ Linguæ

Linguæ vindicant. Pleriſque eſt menſis a betulis frondentibus ſic dictus, quia *mey* frons. Quamvis autem antiquitas hujus vocis deſideretur, fieri tamen poſſe intelligimus, ut *mai* & *mey* ex eodem fonte profluxerint, nempe a *meyen* (*mæhen*) ſecare. Nam hinc menſis poterat dici *Mai*, quia tunc porci caſtrantur, quos a ſecando *majales* dictos, alibi oſtendimus; & frondes *meyen*, quia tunc ſecantur foribus & Templis ornandis. Dubitari interim poteſt, an hæc menſis appellatio Germanis antiquis unquam fuerit in uſu. Nam Majus Angloſaxonibus dicitur *trimilchi*, quod tunc vaccæ & capræ propter abundantiam lactis ter uno die mulgeantur; Francis auctore CAROLO *uuunnimanot*, ob lætitiam & voluptatem verni temporis; Belgis *blœimaand*, quia tunc florentiſſimus annus.

MAIESTÆT, majeſtas. Potentiæ majoris vocabulum. Hinc *majeſtas imperatoria* apud TACITUM, & *princeps majeſtate ſua tutus*, & ſimilia. Hunc ſenſum veteres non Latine, ſed Germanice exprimebant. Gloſſ. Lipſ. *mancrefte* majeſtas, *megincraft* majeſtas, *megincreſti* majeſtatis. Quæ voces præter virtutem *virilem* & *prævalentem* nihil videntur ſignificare. Ejuſdem menſuræ eſt vox Aureæ Bullæ *almæchtickait* Cap. XXIV. quæ certe non omnipotentiam (attributum illud ſoli Deo proprium, quod nemo imperantium arrogare ſibi poteſt), ſed vires prævalentes ſignificat. Nam *all* hoc loco non eſt adjectivum, ut imperitis videri poſſet, ſed particula præpoſitiva, quæ ſenſum intendit, & ex poteſtate magnam poteſtatem facit. Nec alius Latinæ vocis valor & uſus, & aliquando minor. Petrus de LUDWIG Tom. VII. Diplom. pag. 554. *Majeſtatis nomen eſt admodum vulgare, tributum Prætori quoque & Latii Magiſtratibus aliis, inſtar ſynonymi Poteſtatis. Quapropter etiam idem nomen adfectarunt ſacri Antiſtites & Principes.* Hinc Græci Imperatores (eodem obſervante) non dicebant μεγαλειότης ὑμῶν, ſed βασιλεία ὑμῶν, quod inferiores non poterant imitari. Confer dicta in *allwalt*.

MAKEL, nævus. Camb. *magl.* Utrumque a Lat. *macula*.

MAL, ſignum, indicium quo aliquid cognoſcitur. Fortaſſe a μνάω moneo, recordari facio, in mentem revoco, expulſo N. ob difficilem pronunciationem. Hic princeps vocis ſignificatus, unde cæteris initium, quamvis ſolis Germanis cuſtoditus. Utitur Luth. frequenter in Vernacula Verſione, Gen. XXVIII. 18. 22. XXXI. 45. 51. 52. XXXV. 14. 21. Inde compoſita, *denk-mal* monumentum, ſignum recordationis, *grab-mal* monumentum ſepulcrale &c. Et huc etiam ſpectant omnia ſigna, tam picta quam ſculpta, & omnes rerum ſpecies, quibus aliquid ſignificatur vel repræſentatur, ſive ſuapte natura, ſive ex impoſitone hominum, cujuscunque generis ſint aut materiæ. Et hinc male ducitur a Lat. *macula*. Metonymice dicitur de cruce. Inde Angloſaxonibus *mæl* crux, *criſtes mæl* crux Chriſti. Proprie autem eſt ſignum Chriſti.

MAL, ſignum loci, alias meta, terminus, limes. Inde *mal-baum* arbor terminalis, *malſtein* lapis terminalis, *ſchieſs-mal* meta jaculantis, *lauf-mal* meta currentis &c.

MAL, ſignum temporis, & metonymice tempus ipſum, tam definitum quam indefinitum. Inde Gothis *mel* tempus Joh. VII. 2. *mel mein ninauh iſt, ith mel izwar ſinteino iſt manwu*, tempus meum nondum adeſt, tempus autem veſtrum jam eſt paratum. Et paſſim alibi. VEREL. in Ind. *mal* certum & præſtitutum tempus, dies præſtitutus, *mal er uti* tempus ſolutionis præteriit, *matmal* tempus prandii vel cœnæ, *rismal* ſurgendi hora. Græcos inde habere μέλλειν tardare, moram trahere, ipſe ſignificatus arguit, qui a notione temporis manifeſto deſumtus eſt. Germani utuntur adhuc hoc primitivo tanquam adverbio temporis, ut demonſtravi in PROLEGOM. Sect. VI.

MAL, ſignum quantitatis in aridis & liquidis, & metonymice ipſa rerum menſura. Inde Gothis *mela* modius Marc. IV. 21. Angloſaxonibus *mele* alveus, patera, cyathus, Islandis *mal* menſuratio tam terræ vel fundorum, quam rerum aliarum, interprete VERELIO, Suecis *mææl* medimnus, Flandris *mael* quævis menſura.

MAL, ſignum quanti in numeris. Senſus a quantitate continua ad diſcretam translatus. Hinc numeralibus ſubfigi ſolet apud Germanos, de quibus vide PROLEGOM. Sect. VI.

MAL, ſignum valoris, & metonymice æs ſignatum, moneta. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *mal* moneta.

MAL, ſignum ſubjectionis, metonymice cenſus, tributum, ſtipendium. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *male* vectigal, tributum, ſtipendium. VEREL. in Ind. *mal*, *mali* ſtipendium, penſio, contributio, *ledungsmali* penſio ad expeditionem navalem, *offermali* pretium duarum ulnarum lintei vel panni lanei, ex quolibet fundo ſacerdoti ſolvendum, *paſchamali* ſymbola ſacerdoti tempore paſchatis conferenda, *ſmörmali* libra butyri ex qualibet vacca ſacerdoti pendenda. Et huc etiam ſpectat e Dial. Scotica *mail* cenſus, *mail-payer* fructuarius.

MAL, ſignum animi, oratio, loquela. VEREL. in Ind. *mal* ſermo, oratio, loquela, *motmæle* reſponſio, *duergmal* echo. Inde Septemtrionalibus *Danſchmal* ſermo Danicus, *Suensmal* Suecicus, *Norſchmal* Norwegicus. Sermo autem eſt ſignificatio animi per loquelam, & haud dubie ſic dicitur, quod ſit ſignum ore prolatum, quo animi ſenſa manifeſtantur. Nam ſermo eſt index animi, & ſignum ex inſtituto.

MAL, confabulatio, colloquium. Gr. ὁμιλία. Senſus a ſermone ad mutuum ſermonem translatus. Qui deinceps ad comitia, curias, convivia, imo etiam pactiones & con-

 tractus,

tractus, ob rationes mox dicendas extenſus eſt.

MAL, comitia, cœtus, conventus, *mal-ſtat* locus comitiorum. Nimirum ſermo, qui publice fit in comitiis (comitia autem fiunt ad conferendum ſermones & deliberandum) ipſis tandem comitiis nomen ſermonis & colloquii conciliavit. Hinc in Prologo Legis Salicæ tres illi conventus, a Rectoribus & Quatuorviris iſtius Gentis, Legis ſanciendæ cauſa inſtituti, vocantur MALLI. *Qui per tres Mallos convenientes* &c. Nec quicquam familiarius antiquis, quam a ſermone & colloquiis ipſos hominum congreſſus conventusque, & loca etiam conventuum denominare. Sic Gothis forum dicitur *mathls*, a *mathljan* loqui, & Angloſaxonibus *ſpræce*, a *ſpræcan* loqui, ſive ob colloquia ipſius populi in foro convenientis, ſive ob ſermones ad populum in foro haberi ſolitos. Quos imitantur Galli, dum ſuprema Regni judicia vocant *Parlamenta*, a *parler* loqui. Quibus ſimile eſt, quod in quibusdam Germaniæ locis conventus Mercatorum matutinus vocatur *morgen-ſprache*, i. e. ſermo matutinus.

MAL, curia, forum, judicium, *mal-ſtat* locus judicii, *mal-tag* dies judicii. Latino-Barbari *mallum* vocant rurſus. Cujus vocis hanc etymologiam affert BRUMMERUS in tractatu de Scabinis Cap. 5. *Dictus autem eſt* MALLUS *a mahl, i. e. ſigno. Ut enim ſcirent ſubditi ſive mallenſes, ubi ſibi comparendum ſit coram Judice, in loco Judicii vim ſigni habens, lapis, arbor, pertica, vel etiam crux lignea, cum gladio & manu, aliisque inſignibus appenſis erigebatur.* Quorſum etiam refert Coloſſos & ſtatuas, in urbibus, præcipue Saxonicis, quamvis ſerius erigi conſuetas. Non repugno, etiamſi de iſtis ſignis & inſignibus taceat Antiquitas. Malo tamen appellationem petere a ſermone, qui de cauſis civilibus & jure dicundo in judiciis habetur. Vulgus Francorum *mal* extendit in *mahal.* Gloſſ. R. Mauri apud Dieceman. curia *mahal.* Inde poſteritas formavit *hantmahl* & *hantgemahel.* Utrumque occurrit pro foro ordinario: illud in Spec. Saxon. Lib. I. Cap. 51. circa fin. hoc in Spec. Suev. Cap. 384. §. 2. Addita autem eſt vocula *hant* manus, quia fora olim jurabantur, vel manu data compromittebantur. Hinc *hantmahl* proprie eſt forum cujusque proprium & competens, quod ipſe vel parentes ejus manu ſtipulata vel juramento agnoverunt. BRUMMERUS tamen rurſus ſignis inhæret, & ad ſignum manus & gladii (quod ſcil. perjuris, qui ad crucem ligneam jurasſent, manus amputarentur) compoſiti rationem revocat. A *mallus* Latino-Barbari formarunt *mallare, admallare* ad mallum citare, in jus vocare, *mallatio* citatio, *mallenſes* qui eundem judicem agnoſcunt, & alia apud Gloſſographos obvia.

MAL, prandium, cœna, convivium. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *mæle* paſtus, refectio, *ær-mæle* prandium, *yfel bith thæt man fæſten tide ær-mæle ete*, malum eſt hominem jejunii tempore prandium edere. VEREL. in Ind. *mal* epulæ, prandium, cœna, *malvard* tempus prandii vel cœnæ, *malagiof* prandium apud convivatorem factum. Utitur Luth. 1. Sam. XXV. 36. Luc. V. 29. & paſſim. An a *malen* molere, quod cibus dentibus teratur? Malim a ſermone & colloquiis, ut reliqua, quæ hunc ſignificatum præcedunt & ſequuntur. Nam facetos ſermones ſemper fuiſſe meliorem partem ferculorum in conviviis veterum, teſtatur TACITUS Cap. XXII. de M. G. *Victus inter hoſpites comis.* Id eſt, facetus, hilaris, jucundus. Imo etiam ſerios ſermones plerumque cum apparatu epulari conjunctos fuiſſe narrat: *Sed & de reconciliandis invicem inimicis, & jungendis affinitatibus, & adſciſcendis Principibus, de pace denique ac bello, plerumque in conviviis conſultant: tanquam nullo magis tempore aut ad ſimplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incaleſcat.* Dicitur autem apud priſcos nonſolum de conviviis ordinariis, vulgaribus & profanis, ſed etiam de ſacris & feſtivis. SOMNERUS loc. cit. *edmalu* ſacra Orgia. TATIANUS Cap. XII. 2. *after thero giuuonu thes itmalen tages*, ſecundum conſuetudinem diei feſti. In quibus compoſitis *ed*, *it*, non eſt nota repetitionis, ſed potius lætitiæ publicæ, a Gr. ἥδος voluptas, verbi ἥδω oblecto, exhilaro: ſic ut totum compoſitum ſignificet *lætum feſtum*, uno verbo *hilaria.* Hodie *mal* ſignificat convivium; ſed in compoſitis quamvis refectionem per cibum & potum, ordinariam & extraordinariam, ut patet ex compoſitis *malzeit, abendmal, gaſtmal* &c.

MAL, ſponſio, promisſio, fœdus, pactum. BENSON. in Voc. Angloſax. *mala* pactum, fœdus, *for-mæl*, *for-mal* pactio. Septemtrionales multa agnoſcunt compoſita, quæ huc ſpectant, cujusmodi ſunt, *faſtmæli* pactum, fides pactionum, *brigdmæli, lausmæli* promiſſorum violatio. Quæ vide apud VEREL. in Ind. Cuncta a confabulatione paciſcentium, quod vel hinc patet, quia Latinitas Longobardica pactionem *fabulam* vocat, apud SPELMANNUM & CANGIUM in voce. Vulgus Francorum *mal* iterum produxit in *mahal.* Inde *mahel-tag* dies desponſationis, apud WILLERAMUM Cap. III. 11. Hodie *mal* ſuperat in comp. *malſchatz*, quod vel dotem deſponſatæ, vel pecuniam ſponſionis & arrham de futuris nuptiis ſignificat.

MAL, ſignum turpe, labes, nævus, macula, cicatrix. Utitur Luth. Lev. XIII. & XIV. per totum. GRAVENBERG apud Goldaſt. pag. 378.

Da höbt ſich recht ritterſpil,
Da wirt geburt und geſchlagen,
Davon ſie mal müſſen tragen.

Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *mal.* SOMNER. loc. cit. *mal* macula, *unmælo* virgo. Proprie

Proprie immaculata. Inde *unmæla fæmne* ſemper virgo apud BEDAM Lib. V. Hiſt. Eccl. Cap. 20. Francis *anmal* eſt ſtigma. Gloſſ. Pez. ſtigmata, plagæ, percuſſuræ *animali*, *anamali*. Suevos etiamnum dicere *anmal anthun* plagam infligere, FRICKIUS obſervat. Compoſita magis trita ſunt *brandmal* ſtigma, *muttermal* nota genitiva &c. Quidam Francorum & Alamannorum *mal* mutarunt in *meil*, quod vide. Utrumque eſt a *mal* ſignum, ſenſu a genere ad ſpeciem translato, & non a Lat. *macula*, ut vellet GOLDASTUS in Parænet. pag. 427. Inter nomina propria eminet AMALIA, quod certe *immaculatam* ſignificat. Vide plura in *Amali*.

MALBERG, judicium in loco edito, collis judicii, mallus montanus. Senſus vocis antiquisſimus, a *berg* mons, collis. Lex Sal. Tit. LVII. 4. *Sachibarones vero in ſingulis Mallebergiis plus quam tres eſſe non debent.* Cauſa appellandi fuit, quod plebs & Judices tenendo Mallo antiquitus ad colles & tumulos conveniſſent, ſive naturales, ſive ex terris cujusque propriis ſymbolice congeſtos, ut communis omnium locus eſſet, quæ omnium congeries. SPELMANNUS hujus antiqui moris clarisſima veſtigia oſtendit ex Legibus Malcolmi II. Scotiæ Regis, qui anno MIV. imperaſſe fertur, ubi ſequentia verba occurrunt: *Dominus Rex Malcolmus dedit & diſtribuit totam terram Regni Scotiæ hominibus ſuis: & nihil ſibi retinuit in proprietate, niſi regiam dignitatem, &* MONTEM PLACITI *in villa de Scona.* Placita ſunt Comitia. In Comitiis vero totus populus coibat, non conſultationibus tantum faciendis, ſed etiam cauſis audiendis. Hinc *Mons Placiti* nonſolum montem comitiorum, ſed & judiciorum denotat, idemque omnino eſt quod Francis *Mallebergium*. Eodem obſervante apud Scotos & Hibernos conventus juridici etiamnum *parly-hills*, id eſt, montes interloquendi appellantur. CANGIUS ſententiam Spelmanni ex veteri quadam Charta confirmat, in qua miſſus regius placiti & judicii cauſa dicitur *tumulum in confinio ſilvæ feciſſe.* Utrumque ſequitur ECCARDUS in notis ad Legem Sal. pag. 14. *Notum eſt*, inquiens, *judicia olim in collibus, etiam humana opera factis, & ſub dio habita fuiſſe, ut judices nempe ab omni populo conſpici poſſent. Reſtant colles hujusmodi in villis ſeu pagis noſtris, & in medio tiliam plerumque aut alius generis arborem habent, tegumentum pluvio cœlo.* Eundem morem apud Bremenſes, Luneburgenſes, & Islandos diu obtinuiſſe, docet Cl. KEYSLERUS in Antiq. Sept. pag. 86. Et has ob cauſas *mallobergium* in ſenſu principe & proprio omnino eſt collis judicii, vel curia montana.

MALBERG, judicium in loco tecto, domus judicii, a *bergen* recipere. Senſus vocis recentior. Cauſa mutati ſignificatus eſt mos coëundi a CAROLO M. mutatus. Is enim Mallos, antea ſub dio haberi ſolitos, demum ſub tecta recepit. Capit. Lib. III. cap. 57. *Ut in locis, ubi Mallos publicos habere ſolent, tectum tale conſtituatur, quod in hyberno & in æſtate obſervatum eſſe posſit.* Lib. IV. cap. 28. *Volumus utique, ut domus a Comite in loco, ubi Mallum tenere debet, conſtituatur, ut propter calorem ſolis, & pluviam publica utilitas non remaneat.* Hinc turris quædam apud Pictavienſes etiamnum dicitur *la cour de Maubergeau*, quod eo loci pridem judicia & malla publica exercerentur.

MALBERG, populus ad judicium congregatus. Lex Salica a Carolo M. emendata Tit. LVI. 4. *Sagibarones in ſingulis Mallobergiis, id eſt, plebs quæ ad unum mallum convenire ſolet* &c. Nomen a loco ad populum in loco translatum. Sic *Roma* ponitur pro Romanis, *Academia* pro academicis.

MALBERG, Lex Salica, ſic dicta, quod in illa omnes veteris judicii montani cauſæ & conſuetudines non ſcriptæ in capita redactæ eſſent. De hac appellatione vide plura in *Sal-recht*.

MALEDEIHEN. Non eſt hujus loci. Vide illud poſt *malman*.

MALEN, quatenus derivatur a *mal* ſignum, accipit ab origine *ſignandi*, *ſcribendi*, *pingendi* ſignificatum, de quibus agendum ſeorſim.

MALEN, ſignare. OTFRIDUS Lib. V. Cap. II. 5. de ſigno crucis: *thaz ſculun uuir in unſen endin malon*, hoc debemus in frontibus noſtris ſignare.

MALEN, ſcribere. Gothis *meljan*, *gameljan* eſt ſcribere, *melei*, *gamelei* ſcribe, *melida* ſcripſit, *gamelith* ſcriptum, *mela*, *gameleins*, *gamelido* ſcriptura, *ufarmeleins* titulus, inſcriptio. Quæ ex Codice Argenteo ſummo ſtudio collegit Fr. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 252. Alludit Græc. μέλαν atramentum, ſed alludit tantum, quia ad aliam cognationem ſpectat.

MALEN, pingere, *malerei*, *gemælde* pictura. Gloſſ. Pez. pictura *kamali*.

MALEN, quatenus derivatur a *mal* menſura, ſignificat *metiri*. Inde Islandis remanſit *eg mæle* metior, Danis *at maale* metiri.

MALEN, quatenus derivatur a *mal* ſermo, ſignificat *loqui*. VEREL. in Ind. *mæla* loqui, dicere, *mæla i moti* contradicere. Hodie utimur frequentativo *melden*, quod vide.

MALEN, quatenus derivatur a *mal* ſponſio, promisſio, pactum, ſignificat *tranſigere*, *ſpondere*, *paciſci*. Longobardos hoc verbum agnoviſſe, colligit SPELMANNUS ex Lege Longobardica, quæ triplicem filiorum ordinem videtur conſtituere, *legitimos*, *naturales*, *& ex deſponſata genitos*, & hos quidem Longobardice vocat *gamales*, Latine vero *confabulatos*, Lib. II. Tit. LV. 7. *Si quis de Sacramentalibus mortuus fuerit, poteſtatem habeat ille qui pulſat, in loco mortui ſimilem alium nominare, de proximis legitimis, aut de naturalibus, aut de gamalibus, id eſt, confabulatis.* Et hæc Spelmanni con-

 jectura

jectura inde firmatur, quia *fabula* ſtilo Longobardico eſt pactio, & *confabulare* paciſci, ſpondere. Hodie dicimus *mælen*, ſed in re matrimoniali tantum. Inde *vermælen* deſpondere, nuptum dare, matrimonio jungere. Sed a ſimplici habemus *gemal* conjux, mulier deſponſata, & *mal-ſchatz* dos deſponſatæ, vel arrha ſponſionis de futuris nuptiis. Utrumque enim ſignificare poteſt, ut paulo ante dixi in *mal* ſponſio. Franci, qui Saxonicam vocem *mal* producunt in *mahal*, inde derivant *mahalan* nubere & deſpondere. TATIANUS Cap. V. 7. de B. Virgine: *uuas gimahalit*, erat deſponſata (Joſepho). OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 1. de Joſepho: *Ther man, the ih noh ni ſageta, Ther thaz uuib mahalta*, vir, quem nondum nominavi, Qui mulieri nupſerat. Et hinc porro faciunt *mahela, gemahela* ſponſa, nupta, quibus vocibus delectatur WILLERAMUS Merulæ pag. 34. 50. 83.

MALEN, quatenus derivatur a *mal* macula, ſignificat *contaminare*. Dicitur alias *meilen*, quod vide in *meil* macula.

MALEN, molere. Non eſt hujus loci. Vide illud poſt *maledeihen*.

MALMAN, *molman*, ſignificat quantum poteſt, (1) miniſterialem Eccleſiæ, ſi derivetur a *mal* crux, quæ notum Eccleſiæ ſymbolum. (2) hominem cenſualem vel tributo obnoxium, ſi ſenſus petatur a *mal* tributum. (3) hominem certa lege aut conditione cuidam addictum, quia *mal* etiam pactum ſignificat. (4) ſtipendia merentem. VEREL. in Ind. *malamenn* ſtipendia merentes. Stipendium autem dicitur *mal.* (5) mallenſem, ſeu juriſdictioni alicujus malli ſubjectum, ſi prior compoſiti pars ſit *mal* curia, forum, judicium. (6) eum, qui ſe alterius fidei & tutelæ permiſit, vel ut cum Scriptoribus medii Ævi loquar, *qui in verbo alterius eſt*, ſive verbum illud ſit immunitatis, ſive impunitatis & ſecuritatis, ſi compoſitio inſtituatur a *mal* verbum, ſermo, promiſſio. Hodie dixeris *wortman*. Hujus ſynonymum eſt *mundman*, quod vide in *mund* ſtipulatio. *Primus* ſignificatus ſe probavit GOLDASTO & SPELMANNO. *Secundus* CANGIO. *Tertius* ECCARDO. *Quartus* VERELIO. *Quintus* BRUMMERO. *Sextum* de meo addidi. Sed quo ſenſu in hoc vel illo diplomate accipiatur, alia quæſtio eſt, quæ non pendet ab ingenio philologi, ſed a reliquo verborum contextu. Quoties vero *malman* & *mundman* in Chartis conjunguntur, tunc videntur ſe mutuo explicare.

MALEDEIHEN, imprecari. Cambris *melldithio*. Utrumque a Lat. *maledicere*.

MALEN, molere, in minutiſſimas partes conterere. Originem & antiquitatem vide in *mülen* ejuſd. ſignificatus.

MALM, pulvis, Dial. Francica. Gloſſ. Lipſ. *melm* pulvis. Addit Lipſius: *nos mulm & gemul.* Nos, id eſt, Belgæ. A *malen* conterere, per medium derivandi M.

MALM, arena, Dial. Gothica, Matth. VII. 26. *gatimrida razn ſein ana malmin*, ædificavit domum ſuam ſuper arenam. An quia loca ſabuloſa attritu ex petroſis orta? Ita videntur exiſtimaſſe, qui nomen arenæ tanquam fruſtulo impoſuerunt. Confer *gries* & *ſand.*

MALMAN. Vide ſupra, ante *maledeihen.*

MALMEN, *zermalmen*, conterere, in pulverem redigere. A *malm* pulvis. Allegorice dicitur de contritione cordis. Evang. Goth. Luc. IV. 18. *inſandida mik du ganasjan thans gamalwidans hairtin*, miſit me ad ſanandum contritos corde. Lege *gamalwidans.* Poterat hoc annotaſſe JUNIUS, niſi Germanicam Dialectum neglexiſſet.

MAL-SCHLOSS, ſera penſilis, qualis appendi ſolet peræ vel manticæ, quæ Belgis dicitur *mael*, Anglis & Gallis *male*, ſive a Græc. *μάλλος* vellus, quod ejusmodi thecæ plerumque fiant e pelle villoſa, ſive a Lat. *manticula*, unde MENAGIUS more ſuo facit primo *manla*, deinde *malla.*

MALSTAT, ſignificat quantum poteſt, locum comitiorum, & locum judicii. Vide retro *mal* comitia, & *mal* curia.

MALTER, menſura frumenti, & in quibusdam locis etiam ligni. Latino-Barbaris *maltra, maltrum, maldrus, maldarium* promiſcue. Opinor a *malen* metiri, per medium derivandi *ter.*

MALZ, polenta, hordeum madefactum, ſiccatum, aut toſtum. Saxonice *malt.* Gloſſ. Ælf. pag. 78. brationarium *mealt-hus.* An ab Anglico *to melt* liquefacere? Ita quidem docet SKINNERUS. Atqui liquefacere non eſt macerare, ſed facere ut fluat, quod minime convenit polentæ. Alia igitur originatio quærenda. Hanc vero invenimus in labialibus, quæ cum ſint ejusdem inſtrumenti, facile permutantur. Hac via ex *polenta* fieri poterat *molenta*, & poſtea contracte *malt.*

MALZEIT, prandium, cœna, refectio per cibum & potum. Proprie eſt *hilaritas convivalis*, non a *zeit* tempus, ſed a *mal* epulum, victus, paſtus, & *teite* gaudium, hilaritas, quod eo ſenſu occurrit in Lexico Runico, nec non in Indice VERELII, ubi ſequentia deprehendo: *teitur* hilaris, exultans, *malteite* ſermonum oblectatio & hilaritas, *olteite* hilaritas convivalis, ab *ol* cereviſia. Græcis *δαίτη* eſt ipſum epulum, forte aliqua cum reliquis cognatione.

MAMMA. Vide *memme.*

MAMMON, divitiæ, lingua Syriaca. Vox Biblica, quæ ab interprete Angloſaxonico redditur *woruld-welan* opes mundanæ, Matth. VI. 24. quam vocem imitatur interpres TATIANI Cap. XXXVII. 2. *ni mugut ir Gote thionon inti uuerolt uuolun*, non poteſtis Deo ſervire & mammonæ. Codex Argenteus non ubique ſervat vocem Syriacam, ſed ejus loco aliquando uſurpat vocabulum mere Gothicum *faihuthraihna* Luc. XVI. 9. 11. Quo ſenſu, conatur JUNIUS explicare in Gloſſ. Goth. pag. 244. & 353. dum STIERNHIELMIUS

HIELMIUS eandem vocem tanquam metu ſacram præterit. Mihi videtur componi a *faihu* opes, & *tragen* cupere, adeoque proprie denotare cupidinem habendi, vel divitiarum cupiditatem. Et cum hoc ſenſu convenit Verſio Cottoniana, in qua Mammona dicitur *diwl gittſunge* Luc. XVI. II. quaſi cupiditas Ditis, Plutonis, Diaboli, a *gitſian* cupere.

MAN, parvus, minutus. Poſitivus Celticus, unde in variis Linguis formati ſunt comparativi, & verba a comparativis oriunda, Cambris *man*, Græcis *μίννος*, Gallis *menu*. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *man* exilis, parvus, exiguus, tenuis, minutus, *gwyr man* homines minuti. Inde

Græcis *μινύθειν* minuere.
Latinis *minus*, *minor*, *minimus*, *minuo*, *minutus*, imo etiam *mannus* parvus equus.
Francis *min* minus, *minnir* minor.
Gothis *minniſt* minimus.
Germanis *minder* minus, *mindern* minuere, *minſt* minimus.
Gallis *moins* minus, *moindre* minimus, *mince* minutus, *diminuer* minuere.

MAN, adverb. defectus, factum a præcedenti *man* parvus, minutus, quia defectus aliquid minuit in re. Nam a numero excludit *multitudinem*, a quantitate *integritatem*, a qualitate *bonitatem*. Gloſſ. Keron. tantum *mon doh*. Populus Saxoniæ inf. etiamnum dicit *man* & *mand* pro tantum vel tantummodo. Et hujus indolis ſunt omnia, quæ ipſa notione defectum aliquem includunt. Inde Græcis *μόνος* ſolus, unicus, deſtitutus, *μανός* rarus, non frequens, Latinis *mancus* deſtitutus, *menda* defectus, Francis *mein* malus, pravus, Germanis *mank* deficiens.

MAN, *mon*, *man-kopf*, papaver. STADENIUS videtur ſibi compoſitum *mana-houbit* pro capite papaveris deprehendiſſe apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XIX. 93. Viderint alii, an propitio textu? Saltim, unde Francis ſit *mana*, non explicat. STILERO videtur ſyncopatum ex *magen* ejusdem ſignificatus, quia G. in medio vocis ſæpe eliditur. Sed non opus eſt ſyncope, ubi pars nulla deſideratur. Nam *man-kopf* poteſt denotare malum caput, a *man* malus, peſtiferus, malignus. Scribit enim PLINIUS ſuccum papaveris copioſius hauſtum, ſomnum mortiferum inducere, Lib. XX. Cap. 18. De voce Sax. *man* vide plura in *mein*. Alias papaver in Gloſſis ÆLFRICI dicitur *popig*, & in Dictionario SOMNERI *papig*, quod imitantur Angli in *poppy*, forte a Lat. *pappus* lanugo, quaſi flos lanuginoſus.

MAN, donum. Occurrit in compoſitis, quæ vide in *mangold* beta rubra.

MAN, *mann*, homo. Vox Celtica, Armoricis *man*, *mon*, Cambris *myn*, *mon* in compoſitis *ellmyn* peregrinus, *hwsmon* agricola, Gothis *manna*, plur. *mans*, Anglosaxonibus *man*, *mann*, *mon*, *monn*, plur. *men*, *mænn*, Francis & Alam. *man*, plur. *manno*, Anglis *man*, Danis *mand*, Islandis *madr*, in genit. *mans*, in accuſ. *man*. Gloſſ. Keron. homo *man*, hominis *mannes*, hominum *manno*, hominibus *mannun*, ſuper filios hominum *ubar parn manno*. Inde Francis *manne uuerden* hominem fieri, & *manuuerdeni* incarnatio, apud SCHILTERUM in Gloſſario. Dicitur de utroque ſexu in plerisque Dialectis. Inde Gothis *manleik* imago & ſimilitudo hominis, *manaſeds* mundus, ſedes hominum, Anglosaxonibus *man-cynn* genus humanum, *mon-æta* anthropophagi, *mæden-man* virgo, puella, Francis *manslago* homicida, Anglis *woman* mulier, Islandis *hofk-man* virgo generoſa, Germanis *jederman* omnis, *jemand* quidam, *niemand* nemo. Extra compoſita Germanis *man* virum denotat, dum ſignificatus hominis obſoleſcit. Nomen ab agendi potentia, & facultatibus tam corporis quam animi, quibus homo præ cæteris animantibus a natura inſtructus eſt, deſumptum eſſe, convenit inter omnes, quamvis de fonte diſputatio moveri queat. *Poſſe* Suecis dicitur *mæ*, Danis *maa*, Anglis *may*. STIERNHIELMIUS inde deducit *man*, in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. III. Sed vereor, ne hæc nimis recentiora ſint, quam ut tantæ vetuſtatis nomen inde derivari poſſit. Manifeſte enim truncata ſunt ex antiquiori *magan*, quod in vetuſtiſſimis omnium idiomatum monumentis occurrit. Hodie dicimus *mögen*, juſta quidem magnitudine, ſed ad productionem vocis *man* inutili. Primis vero temporibus videntur promiſcue uſurpaſſe *mannen* & *magen* pro poſſe, valere. Hoc videtur evincere Gloſſa KERONIS: poteſt *man*, *mac*. Quæ non videtur vitioſa, cum quia *übermannen* etiamnum eſt ſuperare, non numero tantum, ſed etiam viribus, tum quia Græci multa habent, a cognatione haud aliena. Talia ſunt, *μένος* vis, robur, potentia, *ἀμείνων* fortior, *ἀμείνονες αὐτοὶ ἑαυτῶν* ſeipſos vincentes, *ἀμύνειν* defendere. A *mannen* vero recte formatur *mann* & *mand*, & poſtea *madur* per ſyncopen. Sed *mann* cæteris videtur antiquius, & occurrere etiam in *mandragora*. Nam hoc nomine, quod certe Barbaricum eſt, & Græcæ Linguæ haud accommodabile, deſignatur radix bifurcata, quæ a PYTHAGORA *ἀνθρωπόμορφος*, h. e. *hominiformis* dicta eſt, ut pateat eſſe a *man* homo. Altera compoſiti pars commode referri poteſt ad *tragen* currere, quia pedes hominis imitatur. Hodie dixeris *mannsleufte*. Apud Arabes quoque *mandragora* eſt vox plantæ quæ hominem refert. Et quia in Scachiludio ſunt hominum imagunculæ ex ligno formatæ, quæ vices militum ſuſtinent, hinc & illæ propter ſimilitudinem vocantur *mandragoræ*, teſte Cel. HYDIO in Hiſt. Scachiludii pag. 24. Confer reliquas ſignificationum ſcalas, & quæ infra dicam in *mund* homo, vir.

MAN, *mann*, vir. Belgis *man*, reliquis ut ſupra. Ab excellenti virtute & robore tam

 corporis

corporis quam animi, quæ major eſſe ſolet in virili, quam in ſequiori ſexu. Sic & Latinis *homo* ſæpe pro viro eſt. Conveniunt in hoc ſignificatu omnes antiqui. Cod. Argent. Joh. IX. 16. *ſa manna niſt fram gotha*, hic homo non eſt a Deo. Evang. Anglosax. Luc. XX. 9. *ſum man plantude hym wingeard*, quidam homo paravit vineam. Harm. Evang. TATIANI Cap. VII. 4. de Simeone: *ther man uuas reht inti gotforht*, iſte homo erat juſtus & timoratus. Inde Angloſaxonibus *here-man* miles, bellator, Germanis *kriegs-mann* eodem ſenſu, *mans-bild* mas, *mænnlein* maſculus, *mænnlich* virilis, *mannheit* virilitas, *mann-lehn* feudum maſculinum, *mænnin* virago, & alia innumera. Huc etiam ſpectant quædam nomina propria, ut,

ISMENIUS, vir glacialis. Cognomen Apollinis Hyperborei, forte ab *eis* glacies.

TELAMON, vir procerus, frater Achillis. *Confer alt* editus.

MAN, *mann*, vir fortis. A valore & robore, quo reliquos viros antecellit. VERELIUS in Ind. *madr* vir fortis & ſtrenuus, *thu er ei madr i brioſti* pectore vel corde vir non es, *mandomsmadr* ſtrenuus, fortis. Hic ſignificatus, cui optime reſpondet radix, maxime conſpicuus eſt in compoſitis *mænlich*, *manhaft*, *manfeſt* fortis, ſtrenuus, firmus, eximie maſculus, *übermannen* vincere, ſuperare. Similiter *kerl*, quod ante notavit maſculum, poſtea pro viro forti ſumi cœpit, ut oſtendi in voce. Quam facilis ſit ab uno ſignificatu ad alterum tranſitus, patet etiam ex Latina lingua, in qua *maſcule* ſe defendere, idem eſt, ac fortiter ſe defendere. Ab hoc ſenſu interpretationem capiunt nomina antiquiſſima,

MANNUS, fortis, conditor Germanicæ Gentis apud TACITUM cap. 2. de M. G.

MANES, eadem notione, Princeps Phrygiæ, qui *Maneſium* condidit, pater *Acmonis*, avus *Urani*, apud STEPHANUM Byzantinum.

ACMON, genere fortis, Princeps Phrygiæ, qui *Acmoniam* condidit, pater *Urani*, avus *Saturni*, apud eundem. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ach* ſtemma, proſapia, *achen* genus.

ARMINIUS, fortis conflictu, pugna validus, a Celtico *aer* prælium, quod ſiſtit idem Boxhornius. Aliis eſt miles, bellator, idemque quod *herman*.

IRMEN, idem ſignificare poteſt, imo etiam *Herman*. Nam H. non ſemper eſt litera radicalis.

MAN, *mann*, maritus, *mannbar* nubilis, matura marito ferendo, *tochter-mann* gener. Franci plerumque utuntur compoſito *gomman*. Sed & ſimplici eosdem uſos eſſe, appoſite obſervavit Cel. SCHILTERUS ex verbis mulieris Chananææ, quibus graviſſimam filiæ ſuæ a Diabolo obſeſſæ adflictionem deſcribit apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. X. 23.

Ther diufal iſt ir uuinne,
Ther ſiant iſt ir manne.

Quæ verba ita transferenda ſunt: *Diabolus eſt ejus adverſarius, & hoſtis eſt ejus maritus.*

MAN, *mann*, paterfamilias. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 109.

Oba ther man uueſti,
Ther heimi iſt in ther feſti.

Vertit SCHILTERUS:
Si paterfamilias ſciret,
Qui domi eſt in caſtro.

Hodie utimur compoſito *hausmann*.

MAN, *mann*, colonus, incola, civis. Cognoſcitur ex compoſitis & derivatis, cujusmodi ſunt,

MANNIA, regio habitata, unde *Sudermannia*, *Weſtmannia*, *Eſtmannia*, *Normannia*, a diverſo ſitu.

MANHEIM, civitas, oppidum, patria, latiſſimo ſenſu regnum, ſtrictiſſimo Sueonia, prorſus ut *reich* Germania. VEREL. in Ind. *manheimar* Sueonia. Niſi quis malit *patriam fortium* interpretari.

MAN, *mann*, ſervus. VEREL. in Ind. *manſal* æſtimatio mancipiorum. Senſus antiquiſſimus, & ab ipſis Phrygibus ortus, quem Græci imitantur in voce μάνης, Latini in *mancipium*. Inde μάνης ab Ariſtophanis Scholiaſte vocatur ὄνομα δȣλικὸν nomen ſervile. Nec deſunt, qui id nominis Sectæ Manichææ conditori adhæſiſſe putant, quod olim ſervus eſſet. Vide RELANDUM in Diſſ. de veteri Perſarum Lingua in voce MANES. Quicquid ſit, Græcos ſicut multa alia, ita etiam hoc nomen a Phrygibus accepiſſe, obſervat quoque PINEDO in not. ad Steph. Byzant. in voce Maneſium: MANES *erat nomen apud Phryges uſitatiſſimum, unde apud Atticos ſervus ex Phrygia oriundus vocabatur* MANES, *quod id nominis in hac regione frequens, teſte* STRABONE *Lib. VII. pag.* 304. Phryges autem Lingua Celticæ & Germanicæ ſimili uſos eſſe, jam ſæpe oſtendimus. Et primo quidem poterat illis denotare *hominem*, & deinceps per varios gradus etiam *ſervum*. Nam hæc translatio omnium pene gentium uſu ſtabilita eſt. Græcis ſane ἄνθρωπος & Latinis inferioribus *homo* ſæpe pro ſervo dicitur. De Græcis vide Obſervationes Sacras HENR. MAII Lib. II. pag. 46. De Latino-Barbaris SPELMANNUM & CANGIUM in voce. RUDBECKIUS exiſtimat, Sueoniam veterem dici MANHEIMAR, quod ex illa omnes Germani tanquam ex communi patria ſint oriundi. Idem non veretur adſerere, Suecos fuiſſe antiquitus populum regnatorem, cujus ſubjecti ſint *Germani*, *Dani*, *Slavi*, aliique, qui ſubjectionem ipſo nomine teſtentur. Quam hæc aliena ſint a fide Hiſtorica, liquet ex TACITI teſtimonio

ſtimonio Cap. XLIV. de M. G. ubi verba ſic fluunt: *Eſt apud illos* (de Suionibus agit) *& opibus honos, eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi. Nec arma, ut apud cæteros Germanos in promiſcuo, ſed clauſa ſub cuſtode, & quidem ſervo: quia ſubitos hoſtium incurſus prohibet Oceanus, otioſæ porro armorum manus facile laſciviunt. Enim vero neque nobilem, neque ingenuum, nec libertum quidem armis præponere Regis utilitas eſt.* Secus apud reliquos *Germanos*, exceptis tamen *Gothonibus*. De ſingulis agit idem præſtantisſimus auctor Cap. VII. XI. XLIII. Ergo ſi quis fortiter contradicere RUDBECKIO, & audaciam ejus reprimere vellet, poſſet majori jure etymon invertere, dicendo, MANHEIMAR, quatenus de veteri Sueonia prædicatur, non eſſe Remp. dominantem, ſed potius ſervientem, & ipſo nomine ſervitutem teſtari, atque ſic appellari, quod Reges ibi licentius imperaſſent in ſubditos, adeo ut ſervis quam civibus ſimiliores eſſent. Idque propitio SPERLINGIO facere poſſet, qui, poſtquam verba Taciti, *nullis exceptionibus, non precario jure parendi*, recitaſſet, mox ſubjungit: *Nihil dici poterat* μοναρχικώτερον, *& quod populis Septentrionalibus eorumque Regibus magis convenit, ideoque locum illum aureum nequaquam ſatis legere aut obſervare poſſumus.* In Commentario de nomine Regio *Konning*, §. 233.

MAN, *mann*, miles, *hundert mann* centum milites, *mannſchaft* manus militum. VEREL. in Ind. *manfæda* paucitas militum, *manfall, manſpiell* ſtrages, jactura militum in prælio. IDEM in voce *fram* hanc Olai Craſsi contra rebelles ſubditos pugnaturi ad milites adhortationem adfert, *fram fram Kriſtmenn, Kroſsmenn, Kongsmenn*, alacres ad pugnam procedite milites Chriſti, milites crucis, milites Regis. Francos eodem ſenſu uſos eſſe, multa teſtantur. EPINIC. R. Lud. verſ. 21. ſeq.

> *Lieſs der heidine mann*
> *Obar ſie lidan,*
> *Thiot Vrancono*
> *Mannon ſin diono.*

Vertit SCHILTERUS, nobilis monumenti editor: *Permiſit (Deus) gentilium militem ſuper eos duci, & populum Francorum militibus eorum ſervire.* RHYTHMUS de S. Annone Stroph. XXX.

> *Mezze ſtifte ein Ceſaris Man*
> *Mezius geheizzan.*
> Metim condidit Cæſaris Miles
> Metius appellatus.

Eodem interprete. Inde *manzuht* diſciplina militaris, quod ſiſtit idem in Gloſſ. Teut. pag. 900.

MAN, *mann*, cliens, vaſallus, homo obnoxius cujuscunque gradus, ordinis, & conditionis. SPEC. SAX. Lib. I. Art. 3. *De Leyen-Vorſten hebbet den drudden herſchild, ſint ſe der Biſchoppe* MAN *worden ſyn; de Vryen heren de vierden; de Schepenbare Lüde unde der vryen heren* MAN *den vefften; Ere* MAN *de voren den ſesſten.* h. e. Tertium clypeum habent Principes Laici, ex quo facti ſunt Epiſcoporum Vaſalli, quartum Liberi Domini, quintum patritii & prædictorum Vaſalli, & horum ulterius Vaſalli ſextum. Habes hic quatuor generum *Mannos*, & Vaſallorum Vaſallos, a Principibus Laicis usque ad milites gregarios. In literis Cæſareis ſuperiorum temporum nihil frequentius eſt quam Barones aliosque homines regios appellare *mannos*. JOHANNES Tom. I. Script. Rer. Mogunt. pag. 735. *Allen Stiffts-Fürſten*, MANNEN, *Edelmannen, Dienſtmannen, Amdlüden* &c. Qui vero paris ſui Vaſallus erat, in Jure Alamannico vocatur *genozzenman* Cap. CXXX. Hinc porro clientela, homagium, vaſallagium Angloſaxonibus dicitur *man-rædenne*, Anglis *manred*, Belgis *manſchap*, apud SOMNERUM in Dictionario, Germanis prioribus *manheit* apud LEIBNITIUM Tom. III. Script. Brunſ. 47. Iisdem temporibus *mannbücher* dicti ſunt libri feudales. Et tametſi me vetuſtiora teſtimonia deſtituant, clarisſime tamen ex Scriptoribus medii ævi colligitur, *man* inde ab ortu Feudorum in Curia denotaſſe vaſallum. Hunc enim appellare ſolent *hominem*, manifeſta Germanicæ dictionis imitatione. Inde locutiones natæ, *homo regis, homo eccleſiæ, homo comitis*, h. e. vaſallus regis, eccleſiæ, comitis, & hinc porro *hominium* & *homagium*, i. e. obſequium clientelare. Unde, niſi ab *homo* vaſallus? Vide CANGIUM in vocibus.

MAN, *mann*, nomen dignitatis vel officii, ſignificans *præfectum*. Inde compoſita

- *Lad-man* dux, præſes territorii, Dial. Angloſax. A *lad* terra, ſolum.
- *Gritman*, præfectus pagi, prætor ruſticus apud Friſios, proprie præfectus cauſarum vel compenſationum, ut oſtendi in loco.
- *Dingman*, præſes decuriæ, de quo ſupra.
- *Haubtman*, præfectus capitum, ſive militum, vulgo capitaneus.
- *Ambtman*, præfectus loci, vel judicii in loco.

MAN, plures. Indeclinabile, quo utimur in imperſonalibus formandis, quæ actionem pluribus communem deſignant, ut ſunt, *man ſagt* vulgo dicunt, *man glaubt* vulgo creditur &c. Angloſaxones & Franci eodem ſenſu dicunt *man*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. 1.

> *Druhtin queman uuolta,*
> *Tho man alla uuorolt zalta.*
> Dominus voluit venire
> Cum totus orbis cenſeretur.

Ab indeclinabili *man* fiunt declinabilia, *manig, manch* multus, *gemein* quod multis commune. Quæ vide ſuis locis.

MANCH, vide *manig*.

MAND, quidam, individuum vagum, ſed in compoſitis tantum. Inde *iemand* aliquis, *niemand*

niemand nemo. *Man* & *mand* promiſcue uſurpari in Dialectis, jam ſupra in prima ſignificatione oſtenſum.

MANDEL, ſtructura circa tumulum. Extat eo ſenſu *mandualis* in Lege Salica editionis Lindenb. Tit. LVII. 3. *Si quis ariſtatonem, hoc eſt, ſtaplum ſuper mortuum miſſum capulaverit, aut* MANDUALEM, *quod eſt ſtructura.* Cancellos fuiſſe circa tumulum, ſatis veriſimiliter demonſtrat LINDENBROGIUS in Gloſſario. Germanis *mantel* eſt pallium, ſed & ſtructura pallio ſimilis ſeu circularis. Hinc fortaſſe cancelli illi ſic dicti ſunt, quod tumulum circuli inſtar ambirent.

MANDEL, ſtrues frugum ex manipulis. ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 101. MANDEL *vocamus mergitum metas, quæ meſſis tempore in agris eriguntur, quia ſcilicet una mergite erecta reliquæ circa eandem ſtatuuntur.* Ergo *mandel* proprie eſt circulus mergitum, & ejusdem allegoriæ ut antecedens. Et huc fortaſſe referri etiam poſſunt verba R. Arragoniæ in Conſtitutione Catalaniæ an. 1200. apud CANGIUM in voce GERBERA: *Addit etiam & firmiter mandavit, quod nullus eſſet auſus mittere ignem, vel ſupponere in meſſem, neque in congerie frugum, quod vulgo dicitur* MODOLON *ſive Garbera.* Si legamus *mondolon.*

MANDEL, quindeni. STILERO eſt ab obſoleto *mand* corbis, ut *mandel* tantum ſit, quantum forte caniſtrum aut cophinus caperet. *Mand* pro corbe Angloſaxonicum eſt, & hodie Anglis effertur *maund*, Belgis *mand*, Gallis *manne.* Contra FRISCHIUS contendit, Germanicam vocem a Lat. *modulus* ortam eſſe, in Voc. Bibl. pag. 233. Quod minus placet. Nam ſenſus revera a metis mergitum ad res alias translatus eſt. ECCARDUS loc. cit. *In Germania ſuperiori, ubi mergites paulo crasſiores ſiunt,* QUINDECIM *metam ejusmodi conſtituunt, unde ibi* MANDEL *etiam* QUINDECIM *dicitur.*

MANDEL, fructus arboris amygdalinæ. Res & vox exotica. Arbor ipſa Angloſaxonibus vocatur *magdala-treow* in Gloſſ. Ælf. ut pateat eſſe ab *amygdala.* Poſtea idem nomen ob ſimilitudinem glandulis communicari cœpit.

MANEN, monere. Angloſax. *manian, manigian*, Franc. & Alam. *manon.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VI. 81. *manota ſine iungoron*, monuit diſcipulos ſuos. Quibus conveniunt ſono & ſignificatu Gr. *μνάω*, & Lat. *moneo.* Cum vero monere idem ſit ac in memoriam revocare, hinc fieri poſſe intelligimus, ut *manen* ſit verbum faceſſens a *meinen, minnen*, reminiſci. Id enim agunt monentes, ut nos memores reddant.

MANEN, hortari, officii admonere. Francis & Alam. *manon* & compoſite *gimanon, zuamanon.* Gloſſ. Jun. in Obſ. ad Willer. pag. 90. *manot* admonet, *manot, rihtit* corrigit, monet. Gloſſ. Keron. monitis *manungun*, admoneatur *ſi kemanot*, admonemus *zuamanomes*, admonentes *zuamanonte*, admonitus *zuakimanoter.* Hodie utimur compoſitis *ermanen* & *vermanen.*

MANEN, exigere debitum, monere debitorem, & ſenſu forenſi citare in judicium. SOMNER. in Dict. Angloſax. *manian* citare, *manunge* exactio. Inde *mannire* in Lege Salica eſt citare ad mallum, commonefacere ad comparendum coram Judice, *mannitus* citatus, commonefactus, *mannitio* talis citatio & commonefactio.

MANG, inter. Vide *mank.*

MANGEL, defectus. V. *mank* deficiens.

MANGEN, *mangeln*, lævigare, polire, complanare, *mange* prelum, *mangel* politura, *mangel-bret* aſſer politorius, *mangel-holtz* cylindrus, *manger* fullo. Similiter & Belgis *mangelen* eſt polire linteum, & *mangel-ſtock* lignum politorium. Cuncta a Lat. *mango* qui aliquid comit, ornat, polit, ut carius vendat, judice MARTINIO in voce. Olim non ſolum lintea, ſed etiam veſtes lavabant & poliebant. Vide Cl. SCHOETTGENIUM in *Antiquitatibus Fulloniæ.*

MANGEN, mercaturam facere, *manger* inſtitor, mercator, permutator. Angloſaxonibus *mangian* eſt mercaturam facere, *mangere* negotiator Matth. XIII. 45. *mangung-huſe* domus mercatoria Joh. II. 16. Belgis *mangelen* eſt permutare, *mangelaar* permutator, *mangeling* permutatio. Anglis *monger* qui rem venalem habet, *apple-monger* pomilio, *fleſh-monger* venditor carnium, *wood-monger* lignarius, *iron-monger* mercator ferrarius. Islandis *glysmangarar* ſunt rerum inanium ſed ſplendidarum venditores, apud VEREL. in Ind. Cuncta rurſus a Lat. *mango* mercator, ſicut cenſet MARTINIUS. Hodie ſuperat apud Hamburgenſes in compoſito *fiſch-manger* venditor piſcium, & apud Memmingenſes in *mang-hau[s]* emporium, locus ubi merces deponuntur quæ vox illis relicta videtur ab iis temporibus, cum nundinæ, quæ nunc Lipſiæ ſunt adhuc apud illos exercerentur.

MANGOLD, beta rubra. Vox ita concepta eſt, acſi *donum aureum* denotaret, fort[e] ob præſtantiam herbæ. Nam ex vegetabilibus, quæ eſculenta ſunt, alia comparantu[r] auro, alia argento, alia plumbo. In templo Apollinis Delphici adeo prælatus eſt raphanus cæteris cibis, *ut ex auro raphanu[s] duceretur, beta ex argento, rapum ex plumbo* obſervante MARTINIO in *Beta.* Certe *Man* Francis & Alamannis donum ſignificat in compoſitis haud paucis. Gloſſ. Keron. munuſcula *manaheit.* Gloſſ. Pez. liberalitate *manaheitigi*, munifici *manaheitiga*, liberaliſſimi *manaheitigoſtun.* Huc etiam ſpectare videtur vox Burgundica *wittemon* donum nuptiarum cauſa datum. Cuncta abſciſſa a Lat. *munus*, quatenus donum ſignificat. De voce Burgundica actum ſeorſim.

MANGOLD, os aureum. Nomen proprium Abbatis S. Galli apud GOLDASTUM Tom. I. Rer. Alam. pag. 70. quod manifeſto ſatis imitatur nomen *Chryſoſtomi*, quamvi[s] præte-

præter morem & conſuetudinem veterum Germanorum. *Man* ponitur pro *mun*, ſicut *mun* pro *mund* os. VERELIUS in Ind. *mun*, *mund* os, *gullmun* Chryſoſtomus.

MANIER, modus agendi aut loquendi. Gallis a *main* manus fit primo *manier* manu tractare, prorſus ut Græcis a χεὶρ manus χειρίζω tracto; Et deinde *maniere* modus tractandi. Quod imitantur Hiſpani in *manero*, Itali in *maniera*, Germani & Belgæ in *manier*. Hactenus *manier* erat modus agendi. Poſtea ſenſus ad modos quoque loquendi extenſus eſt. Inde Latino-Barbaris *maneries locutionis* apud S. BERNARDUM Epiſt. 39. pro modo loquendi.

MANIG, & contracte *manch*, multus *manige*, *manche* multi, plures. Gothis *manag* eſt multus Joh. VI. 10. *managai* multi Luc. I. 1. Angloſaxonibus *manige*, *mænige* multi, plures. Idem Francis & Alamannis *manago*. Gloſſ. Keron. pluribus *managen*, multorum *manageru*. TATIANUS ab initio Harm. Evang. *manage zilotun* multi conati ſunt. Quibus conſentit Belgicum *menig*, Suecicum *mæng*, Anglicum *many*, Gallicum *maint* eodem ſenſu. Oritur, non a *man* homo, acſi primitus de hominum tantum multitudine uſurpatum fuerit, ſed ab indeclinabili *man* plures. Præcipua compoſita ſunt,

mæniglich, omnes, ſinguli, quilibet e vulgo. Francis *mannilih*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. I. 47. *thes mannilih giuuisſi*, ut quilibet ſciat.

manigfaltig, multiplex, varius. Gothis *managfalth*, Angloſax. *mænig-feald*, *mænifeald*, Franc. & Alam. *managfalt*. Dicitur & adverbialiter. Gloſſ. Pez. multifariam *manacfaltliho*. Metaphoram, quæ in dictione eſt, vide in *falt* plicatus.

mancherlei, pluriſarius. WILLERAMUS habet *manigſlahtig*, a *ſlaht* genus, ut ſit quaſi varii generis Cap. I. 17. De terminatione *lei*, priſcis ignota, vide PROLEG. Sect. VI.

manchmal, ſæpius, multoties. Ab adverb. numeri *mal*, quod vide in PROLEG. l. c.

MANIGE, multitudo. Hodie dicimus *menge*, quod vide.

MANK, deficiens, defectu laborans. Ab adverb. defectus *man*, per medium derivandi K. Hinc omnibus defectibus, cujuſcunque generis ſint, accommodari ſolet in Dialectis. Sic Latinis *mancus* eſt mutilus, defectus, imperfectus, Belgis *mank* claudus, Miſnicis *mank* debilis, impotens. A *mank* rurſus oriuntur multa tam verba quam ſubſtantiva. Inde

Latino-Barbaris *mancare* mutilare, *mancatus* mutilatus, apud CANGIUM in Gloſſario.

Belgis *manken* deficere, deeſſe.

Gallis *manquer* eadem notione.

Italis *manco* defectus, *piu o manco* plus aut minus, *manca* ſiniſtra, quia debilior dextra, *mancare* deficere.

Germanis *mangel* defectus, latisſimo ſenſu, *mangeln* deficere, carere, defectu laborare, *mangelhaft* deficiens, & alia, quibus vetuſtatis ornamentum addere non poſſum.

MANK, inter, Dial. Marchica. Particula antiquisſima, quod vel hinc colligitur, quia Angloſaxones eodem ſenſu compoſite dicunt *gemang*, Angli *among*. Hoc SKINNERUS retulit ad *mengen* miſcere.

MANLICH, *mannlich*, fortis & fortiter. A *man* vir fortis, quaſi inſtar viri fortis. Nam terminatio *lich* ſimilitudinem ejus rei, cum qua jungitur, indicat. Priſci hac voce alio ſenſu utuntur, & alia voce ad hunc ſenſum exprimendum, ut monui infra in *tapfer*.

MANLICH, imago & ſimulacrum hominis ſive pictum ſive ſculptum. Gothis *manaleik* Marc. XII. 16. Angloſaxonibus *monlica* apud BENSONIUM, Francis *manalibo*. Gloſſ. Pez. ſtatua *manalibho*. VEREL. in Ind. *manlikan* imago hominis, effigies, ſtatua. Ratio compoſitionis manifeſta ex *man* homo, & *leik*, *lic*, *lih*, *lich*, ſimilis. Hoc vocabulum, quamvis non ſit ex uſu hodierno, inſerendum tamen putavi, ut homines noſtri, divitiarum domeſticarum memores, vocabula peregrina, cujusmodi ſunt *portrait*, & alia, tandem faſtidiant, & profligatis exterorum vocabulis cum majoribus ſuis loqui diſcant. Poſſem addere plura, & pene innumera, quibus, quamvis egentes, abſtinemus, ſi ratio inſtituti permitteret.

MANSEN, viri, mares. A Gothico *mans* homines. Cod. Argent. Marc. VIII. 27. *hwana mik quithand mans wiſan*, quem me dicunt homines eſſe? Vox Lipſienſibus fere propria.

MANTEL, ſpecies pallii, varii apud varios. Perſis antiquis *mandyas* eſt genus veſtis, chlamys, penula, aut ſimile quid, apud RELANDUM in Diſſert. de Vet. Ling. Perſ. Græcis μανδύη veſtimentum militare, chlamys aut paludamentum. Latinis *mantelium* genus pallii vel velamenti, ſaltim apud PLAUTUM & PLINIUM. Latino-Barbaris *mantum* breve pallium, *mantuelis* penula. Cambris & Armoricis *mantel* dicitur lacerna, chlamys, pallium, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Angloſaxonibus *mæntel* lena, pallium, chlamys, interprete SOMNERO in Dict. Gallis *mante* velum, reticulum, *manteau* pallium, *mantelet* palliolum, *mandille* penula. Germanis & Belgis *mantel*, Anglis *mantle* pallium. Vulgo derivari ſolet a *manus*, ut ſit amiculum breve, quod manus tantum tegit. Ex eodem fonte, quamvis diverſo ſenſu, derivant *mantile* manutergium. Unde Perſis recentioribus *mandel* pro ſudario. Et hactenus quidem originatio haud male procederet, ſi cum Latinis ſolis nobis res eſſet. At cum *mandyas* & μανδύη ſint vocabula antiquisſima, & ad rem veſtiariam veterum Perſarum & Græcorum ſpectantia, quos a Latinis ali-

quid accepiſſe haud veroſimile, inquirendum, annon in Linguis Orientalibus aliquid ſit, quod origini ſubſterni poſſit.

MANTEL, ſtructura circularis inſtar pallii, *mantel des ſchloſſes* murus arcis, *mantel des camins* ſtructura quæ camini focum circumdat, ex interpretatione ECCARDI in not. ad Leg. Sal. pag. 101. Quibus addi poteſt *ſpaniſcher mantel* machina lignea, pallium referens, caſtigationis aulicæ genus apud Berolinenſes, & ex idiomate Gall. *mantelet* pluteus, tectum militare, *demanteler* deſtruere muros civitatis. Senſus omnium a pallio petitus. Nam pallium proprie eſt circulus e panno, corporis tegendi gratia factus, & hinc per translationem tribui poteſt omnibus ſtructuris, quæ vel figuram pallii orbicularem, vel uſum ejus in tegendo & ambiendo imitantur. Plures ſtructuras, pallio ſimiles, & a pallio denominatas, vide in *mandel*.

MAR, *mer*, multos habet ſignificatus, nec affines, nec amplius (paucis exceptis) uſitatos, ſcitu tamen neceſſarios, quoniam his niſi probe cognitis & perſpectis, multa compoſita ignorantur.

MAR, ſubſtantive.

MAR, princeps, dominus, præfectus, vir eximiæ dignitatis. In Linguis orientalibus & occidentalibus varie effertur, *mar*, *mer*, *mir*. Perſis *mir* eſt dominus, *mir miran* dominus dominorum, apud RELANDUM in Diſſ. de Vet. L. Perſ. Syris *maran* dominus noſter 1. Cor. XVI. 22. Et huc fortaſſe etiam ſpectant quædam nomina propria, ut ſunt,

MARCOMER, princeps marcæ vel limitis, interprete SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 571. Nomen Ducis Francorum in fragmento SULPICII ALEXANDRI apud Gregor. Turon. Lib. II. Cap. 9. ſed appellativum magis, quam proprium. Aliam interpretationem ex mente PONTANI vide infra in *mer* auctor.

MARCOMIR, idem, & eadem notione.

INGUIOMERUS, princeps juventutis. Arminii Patruus apud TACITUM. Aliam interpretationem vide in *Ing*. Cauſa obſcuritatis eſt, quia *mar* & *mer* ſunt æquivoca.

INGUIMIR, eadem notione. Primus filius Chlodovei magni & Clothildis apud Scriptores Rerum Francicarum.

CHLODOMIR, princeps clarus. A *laut* clarus, celebris, illuſtris. Alter Chlodovei Filius.

Ad hunc ſignificatum referri ſolet vetus convicium *ballomer*, quod in Gundibaldum quendam e Græcia profectum, & filium Regis Chlotarii ſe mentientem, jactavit R. Gunthramnus. Quod interprete GOLDASTO in notis ad Gregorium Turonenſem Lib. VII. Cap. 14. eſt pſeudo-princeps, quem ſequuntur CANGIUS, SCHILTERUS, alii, ſed incauti. Nam *bal* veteri Francorum lingua non falſus, ſed malus dicitur. Vide vocem in loco, & patebit. GROTIUS in voce *walapauz* ſcribit: “*waal peregrinus, & inde pro falſo, ut in Annalibus Francicis Walamer falſus princeps.*” Hæc ille. Mihi nihil horum credibile videtur. Cur enim *principem* appellaret Rex Burgundiæ, quem *impoſtorem* credebat? Hinc ſuſpicor, eum non nova, ſed recepta voce uſum eſſe, qualis eſt Cambrica *gwillmer* pirata, quæ componitur ex *gwill* erro, tenebrio, & *mer* mare. Quam facile vox Celtica in ore Burgundico efferatur *ballomer*, nemo non videt. De voce Celtica vide plura in *wild* erro.

MAR, equus bellator. VEREL. in Ind. *mar* equus. MARTINIUS multo eruditionis & ingenii apparatu deducit a Gr. *μώρον*, i. e. *ἄλογον* irrationale. “Nam iſtud, inquit, peculiariter ad notum hoc animal refertur: ut cum *bieſt*, i. e. beſtia, pro vacca dicimus. Ita & Græcis *ἄλογον* peculiariter eſt equus: ſicut & *animal* ſynecdochice equum ſignificat. Vide *ἄλογον* in Gloſſ. Græco-Barb. MEURSII. Id quidem ſatis eſſet ad probabile faciendum etymon dictum; ſed, ecce, & HESYCHIUS habet: *Μωρίαι, ἵπποι καὶ βοῦς ὑπὸ Αρκάδων.*” Hæc ille in voce *Marca*, valde opinabiliter. Ita *gaul* poſſit eſſe ab *ἄλογον*, propter analogiam. A *mar* ſunt compoſita Longobardorum, *merworph* dejectio e caballo, in Lege Gentis Lib. I. Tit. XXXVI. 4. & *marpahis* præfectus ſtabulo, PAULO WARNEFRIDO *ſtrator*, Lib. II. de Geſt. Langobard. cap. 9. *Alboin* (Rex Langobardorum) *Giſulfum, ut fertur, ſuum nepotem, virum per omnia idoneum, qui eidem ſtrator erat, quem lingua propria* MARPAHIS *appellant, Forojulianæ Civitati, & toti regioni illius præficere ſtatuit.* Idem Lib. VI. Cap. 6. *Rex vero Cunibertus, dum poſt hæc cum ſtratore ſuo, qui lingua propria* MARPAHAIS *dicitur, conſilium iniret in Civitate Ticinenſi* &c. Quantæ fuerit nobilitatis & eminentiæ hoc officium, ex dictis patet. Sed in ipſo vocabulo nihil eſt, quod tantæ dignitati reſpondeat, non magis ac in voce *ſtratoris*. Manifeſto enim componitur a *mar* equus, & *pahis*, *παῖς*, puer, famulus. Scilicet eo erant veteres German[i] ingenio, ut in appellandis officiorum faſtigiis, nominibus ab origine & ultimo grad[u] deſumtis delectarentur, quod etiam pate[t] ex voce *ſtratoris*, cujus ſynonymum hodi[e] eſt *ſtall-knecht*, *ſattel-knecht*. Neque i[d] propudioſum cenſeri debet. Creſcit enim cum dignitate perſonæ, ipſius vocabuli pre[tium], & quod ab initio erat vilitas, poſtea fi[t] titulus. A *mar* habemus *mære* caballa, *mar[ſtall]* equile principis, *marſchalk* comes ſtabuli, & poſtea dux belli, quum ſcil. Comites ſtabuli Expeditionibus bellicis cœpiſſen[t] adhiberi. In reliquis Dialectis occurri[t] *march*, quod vide.

MAR, incubus, ephialtes. Angloſax. & Suecis *mara*. Proprie eſt ſomnus impeditus & ſpiritum dormientis intercipiens, a *mar[]ren* impedire. Et dicitur alias *alp*, qua[ſi]

caballu[s]

caballus vel caballa, ab ἐφάλλομαι conſcendo, quoniam, qui hoc ſomno laborant, videntur ſibi cônſcendi & equitari ab alio. Ex hac veritate nata ſunt figmenta incuborum & incubarum, & neſcio quorum ſpirituum, quos ſtulta paganitas ſub nomine *Alforum* & *Mairarum* coluit. Plura vide in *alp*, *mære*, *nachtmar*.

MAR, *adjective*.

MAR, magnus. Vide *mer*.

MAR, celebris. Vide *mære*.

MAR, mollis, tener, tactui facile cedens, *mær-braten* aſſamentum molle & tenerum. Allegorice dicitur de eo, qui laſſitudine frangitur, quia fracti ſunt mollibus & cedentibus ſimiles. NOTKERUS Pſal. X. 6. *ne uuirdo ih mare*, non movebor. Veriſimiliter a Lat. *mollis*. Nam L. verti ſolet in R. & hujus mutationis multa extant exempla. Vide *Proleg*. Sect. III. Hodie dicimus *mürbe*, quia ſcil. Saxonica Dialectus in fine adjecit W. quod poſtea mutari cœpit in B. SOMNER. in Dict. AS. *mærwa*, *mearu*, *mearwa* tener, mitis, mollis, *hneſce ſwa ſwa mearwan cild* mollis veluti tener infantulus, *mearwneſſe* teneritudo. Gloſſ. Pez. teneritudine *muruui*. Similiter & Belgis *morw* eſt mollis & tener. Sed *mor* antiquius cenſeri debet, quia origini propinquius.

MARCH, equus bellator. Vox Celtica. Celtas equum vocaſſe μάρκαν, & certum equitum ordinem τριμαρκισίαν, teſtis PAUSANIAS in Phocicis de Expeditione BRENNI. Cambri & Armorici, veteris Linguæ Celticæ ut plurimum retinentes, equum etiamnum appellant *march*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *march* equus, *marchwr* equarius, equiſo, *marchog* eques, miles. Inde Alamannis & Boioariis in Legibus remanſit *marach* equus bellicus & admiſſarius. Lex Alam. Tit. LXIX. 2. *Si talem equum involaverit, quem Alamanni marach dicunt*. Lex Boior. Tit. XIII. 10. *Si equus eſt, quem marach dicimus*. Opponitur ibidem equo mediocri *wilz*, & deteriori *angargnaco*. Inde porro *marchfalli* dejectio ex equo, in iisdem Boiorum Legibus Tit. III. 3. *Si quis aliquem de equo ſuo depoſuerit, quod marchfalli vocant*. Puta a *fællen* ſternere. Cuncta ab antiquiori *mar*, per gutturalem in fine vocis adjectam. Dicitur etiam *mark*, quia ſcil. gutturales ſolent permutari.

MARCOMANNI, gens Suevica. Videntur ſic dicti a *mark* limes, velut limitanei, quoniam ad limitem Romanum, inter Rhenum & Mœnum, in priſcis Helvetiorum ſedibus habitabant. Hos enim Helvetiorum in Germania terminos fuiſſe, antequam a Marcomannis pellerentur, docet CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. Cap. 2. & 3. Rhenum antiquitus pro limite agnitum fuiſſe, nonſolum a Romanis, ſed etiam a Germanis, etiamſi tam hi quam illi potentiam ſuam ultra limitem extendere ſubinde conati ſint, dubio caret. Sigambri apud CÆSAREM Lib. IV. de B. G. cap. 16. *Populi Romani imperium Rhenum finire*, ajunt. TACITUS de M. G. cap. 29. *Protulit magnitudo populi Romani ultra Rhenum, ultraque veteres terminos imperii reverentiam*. Aliam nominis interpretationem vide in *mark* equus.

MARCOMANNI, plebs undique collecta. Vide *Markmænner*.

MARDER, *marter*, muſtela quædam domeſtica, gallinis & columbis infeſta, Gall. *martre*, Ital. *martori*, Hiſp. *marta*, Suec. *mærd*, Lat. Barb. *martes*. Sunt, qui a *marte* ſic dictam putant, quaſi beſtiam martiam & pugnacem: hoc tamen ſuppoſito, quod *martes* ſit vox Latina. Qua in re illos falli, oſtendit MENAGIUS. Germanis denotare poteſt latronem, qui aves domeſticas jugulat, ſi derivetur a *mörden* necare.

MARDER, *marter*, muſtela Scythica, ob ſimilitudinem cum domeſtica ſic dicta, Hiſp. *marta zebellina*, Lat. Barb. *martur*, plur. *martures* apud CANGIUM. Germania hoc animal ignorat, pellem tamen in pretio habet. HELMOLDUS Chron. Slav. Lib. I. cap. 1. *Pellibus abundant peregrinis, quarum odor lethiferum noſtro Orbi ſuperbiæ venenum propinavit. Et illi quidem ut ſtercora habent, ad noſtram credo damnationem, qui ad marturinam veſtem anhelamus, quaſi ad ſummam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appellamus faldones, illi offerunt tam pretioſos martures*.

MARK, equus. Celtis apud PAUSANIAM μάρκα, Hibernis & Alam. recent. *marc*, *mark*. Gravenberg apud GOLDASTUM in Script. Parænet. pag. 409. *do trug in ſin ſchön mark*. Idem quod *march*, ob gutturalium affinitatem. Sed *mar* ſimplicius eſt, & origini propinquius, & ab illo ſunt *march* & *mark* per paragogen militarem. Interim *mark* valde antiquum eſt, & ſemper placuit in caſtris & expeditionibus bellicis, ut ex voce Pauſaniæ liquet. Et ab illo omnis eques ſeu miles ex equo pugnans poteſt dici *Marcomannus*.

MARK, medulla. Cambris *mer*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angloſax. *mearg*, *mearh*, apud BENSON. *merg*, *merih* apud SOMNER. Francis *mark*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. medulla *marc*. Gloſſ. Pez. medullas *mark*. Cum medulla ſit ſubſtantia mollis in cavitate duri, & præcipue oſſium, hinc fortaſſe nomen a contraria qualitate accepit, h. e. a *mar* mollis.

MARK, ſignum, nota, character. Perſis *marz*, Cambris *marc*, Angloſax. *mearc*, Angl. *mark*, Gall. *marque*, Hiſp. *marca*. Quamvis vox Germanica duci poſſit a τέκμαρ per metatheſin, vel a μείρω divido, diſtinguo: dubitari tamen poteſt ob inſignem ejus antiquitatem, an Græcæ originis ſit. Nam Perſæ videntur eam accepiſſe a Scythis, Celtæ a Phrygibus, Phryges ex ævo literarum invento anteriore. Idque ſatis clarum ex nomine MERCURII, qui primus literarum perhibetur inventor, quod etiam nomen ejus indicat, ſi componatur, ut par eſt, ex

ur vir, & *mark* ſignum. Hoc nomen maxime conveniebat viro, qui paucis quibusdam ſignis & notulis, quibus vocales a conſonantibus diſtinxit, univerſam vocem humanam, quæ antea infinita videbatur, complexus eſt, & hoc invento tam admirabili, & divino nonſolum de commerciis hominum inter ſe, ſed etiam de noſtris erga Deum & veritatem ſtudiis, præclarisſime meruit. Hunc quidam Ægyptium, ego Phrygem, & Saturni ex Jove nepotem ſtatuo. Fama eſt, Saturnum Jani hoſpitio exceptum, Aborigines Italiæ præter alia multa & utilia inventa, Literas quoque docuisſe. Vide TERTULLIANUM in Apologetico cap. 10. & MINUC. FEL. in Octav. pag. 211. Opinor opera hujus Mercurii, qui SANCHONIATHONI vetuſtisſimo ſcriptori apud EUSEBIUM de Præparat. Evang. Lib. I. cap. 10. Saturni γραμματεὺς dicitur. Nec deſunt Viri doctisſimi, quibus eadem etymologia probatur. Quos inter nominaſſe ſufficiat STIERNHIELMIUM, qui in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 112. hæc ſcribit: *Si conſideremus, quis fuerit* MERCURIUS, *nempe ſcriba, notarius, nuncius Deorum*, EN MERKER, *neſcio an ullum in rerum natura appoſititius etymon ipſius officio competere posſit.* Indicium ejus rei præbet etiam *Caduceus*, geſtamen antiquum Mercurii, quod, ſi recte inſpiciatur, origines literarum ex baculo recto per baculos inflexos, haud obſcure pandit. Confer *ſtab* litera. Germanos MERCURIUM coluiſſe, teſtis TACITUS Cap. IX. de M. G. Nec mirum, cum *Hertha* fuerit mater Titanum, Mercurius autem unus ex Titanibus, ſicut alibi oſtendo. Unde mihi errare videntur, qui *Mercurium* inter Deos Germanorum, *interpretatione Romana* tales, Germanis vero ne nomine quidem notos, referunt. Nam ab his Diis, ſi qui ſunt, omnino excipiendus eſt *Mercurius*, & omnes illi, quorum nomina Germanica ſunt.

MARK, quatenus ſignificat ſignum, dicitur ſynecdochice de omnibus ſignis, cujuscunque ſint generis & naturæ, inprimis de *indiciis*, & de *ſignis militaribus*, metonymice vero de rebus ſignatis, *terminis*, *metis*, & *menſuris*.

MARK, indicium. Angl. *a mark*. Hodie dicimus *gemerk*.

MARK, ſignum militare. SOMNER. in Dict. Angloſax. *mærc* vexillum. VEREL. in Ind. *merki* ſignum militare, vexillum, *breyſa merki i moti* vexillum contra Regem erigere, *merkis madur* ſignifer, vexillifer. MARCELLINUS de Sarmatis Limigantibus Lib. XIX. Cap. II. *Quidam ex illis furore percitus truci, calceo ſuo in tribunal contorto*, MARHA, MARHA, *quod eſt apud eos* SIGNUM BELLICUM, *exclamavit, eumque ſecuta incondita multitudo*, VEXILLO *elato repente barbarico, ululans ferum, in ipſum Principem* (Conſtantium Imperatorem) *ferebatur.* Ubi *marha* more antiquo pronunciandum ut *marcha*, & ſic conveniet cum *mark*, quia gutturales permutantur.

MARK, terminus, meta. Angloſax. *mearc*, Franc. *gemerk*. Gloſſ. Lipſ. *gemerke* terminos. Haud dubie a ſignis, quibus termini rerum ſolent diſtingui. Inde compoſita, *feldmark* terminus ruralis, *markſtein* lapis terminalis.

MARK, limes regionis, & ipſa regio limitanea. Senſus a termino agri privati ad terminum agri publici, & ipſa territoria, quatenus imperiorum fines ſunt, translatus. Moris enim fuit, inde a prima orbis cultura, camporum terminos certis quibusdam ſaxis, palis, aliisve notis, quas invito vicino transcendere nefas erat, inſignire. Et ſic deinceps factum eſt, ut, poſt ſtabilita in Orbe imperia, idem nomen ad amplisſimos terrarum tractus, & integras Provincias, quibus regnum a regno dividitur, pervenerit. Itaque Perſis *marz* eſt ſignum & limes. Cambris *mars* limes regionis, & inde *marsdit* terra limitanea, a *dit* terra. Gothis *mark* finis & terminus regionis, *in markom* in fines, Marc. X. 1. *af markon* de finibus Marc. VII. 31. *hindar markos* trans fines Matth. VIII. 34. Angloſaxones utuntur compoſitis, & limites vocant *gemæra*, in Verſione ſacra Marc. VII. 31. & alibi magis compoſite *landgemæro*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Utrumque per ſyncopen, & ex pronunciandi pigritia, niſi malis referre ad μείρω divido. Franci nihil mutant in literis, & præter ſimplex etiam compoſitis utuntur. TATIANUS Cap. X. 1. de Herode: *inti arsluog alle thie knehta, thie thar uuarun in Betleem, inti in allen ira marcon*, & occidit omnes pueros, qui erant in Betlehem, & in omnibus finibus ejus. Gloſſ. R. Mauri apud Diecman. territorium *erdmarcha*. Gloſſ. Lipſ. *gemerke* terminos. Inde Gallis *marche*, Italis *marca* (quod Ferrarius male derivat a Lat. *margo*), Hiſpanis *comarca*. Tranſiit & in Latinitatem medii ævi. Hinc terminus, limes, & territorium limitaneum illis temporibus dicitur, *Marca*, *Marcha*, *Marchia*, & *Landimera*, quod pluribus demonſtrant SPELMANNUS & CANGIUS.

MARK, ſilva. Senſus, ut videtur, a finibus deſumptus, quod ſilvæ plerumque ſint inſtar limitum, perinde ut montes & flumina. TACITUS de VII. populis Suevicis ad mare Balticum Cap. XL. de M. G. *Fluminibus aut ſilvis muniuntur.* VEREL. in Ind. *mark*, *merkr* ſylva, tesquæ. Superat eo ſenſu in *mark-fleck*, ut poſtea videbimus.

MARK, menſura. A duobus terminis, quibus quælibet metiendi norma continetur, vel a ſignis quibus interpungitur. Inde funiculus, quo olim agros metiebantur, in Gloſſ. R. Mauri apud Diecman. appellatur *lantmarcha*. Hodie ſuperat apud Hiſpanos, quibus *marca* menſura longitudinis eſt, dum Germanis obſoleſcit.

MARK, pondus auri vel argenti. Lat. Barb. *marca*. A notis impresſis.

MARK,

MARK, mercatus. Extat eo ſenſu apud SCHILTERUM in Gloſſario *ein freyer mark* liber mercatus pag. 573. Vocem e Latina apocopatam eſſe, ſatis manifeſtum. Hodie non amplius dicimus *mark*, ſed *kram*, per reditum literarum.

MARKEDENTER, mercator caſtrenſis. Vide *markten*.

MARKFLECK, vicus qui jus habet nundinarum, pagus amplior, quo populus ad mercatum ſolet convenire, interprete SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 573.

MARKFLECK, vicus e ſylva excifus. Ratio interpretationis eſt, quia *mark* ſylvam, *fleck* locum excifum denotat, quibus conjunctis generatur ſenſus quem dixi. Hæc una vox multorum origines locorum in Germania illuſtrat. Probabile enim eſt, vicos, ſi non omnes, certe quam plurimos, ex hiatibus ſilvæ cæſæ, & in agrum locumque habitabilem converſæ, ortos eſſe. Id quod etiam de Monaſteriis & urbibus quibusdam affirmare licet. Tale fuit initium MONASTERII FULDENSIS Sæculo VIII. apud Abbatem SCHANNATUM in *Buchonia Veteri* Cap. I. ubi ex EIGILIO, ejusdem Sæculi ſcriptore, ſequentia profert, pag. 319. ſq. *S. Bonifacius mox Carolomannum Francorum Regem adiit, obtinuitque, ut in Orientali ejus Regno in ſolitudine illa, quæ Buchonia nuncupatur, juxta Fluvium qui dicitur Fulda, dirutis innumeris ſylvis & arboribus prima jacerentur Fuldenſis Monaſterii fundamenta.* Tale quoque fuit initium urbis MISNIÆ Sæculo X. teſte DITMARO Lib. I. in rebus geſtis Henrici Aucupis: *Hic montem unum juxta Albim poſitum, & arborum denſitate tunc occupatum excoluit, ibi urbem faciens: Cui de rivo quodam, qui in Septentrionali ejus parte fluit, nomen* MISNI *impoſuit.* Quodſi urbes & monaſteria ex ſolitudinibus excitata ſunt, quanto magis vici & villæ? Idem, tacente quamvis Hiſtoria, cognoſcitur ex multis locorum nominibus, quæ vel incipiunt vel deſinunt in *hain* lucus, ubi hodie luci non ſunt, *rode* ſilva excifa, *laube*, *löbe*, *leben* ſilva, *ham* ſilva cædua, ubi ceſſantibus ſilvis priſci ſqualoris umbra adhuc in nomine cuſtoditur. Vide ſingula ſuis locis.

MARK-GRAF, dux, comes, præſes limitis, vel provinciæ limitaneæ, & inde nomen a *mark* limes, non a *mari*, quod plerique limites ſint maritimi, aut mari alluantur, & multo minus a *march* equus, quaſi equitum magiſter, etiamſi non deſint, quibus hæc probentur. Latino-Barbari *Marchionem* vocant, Græci inferiores λιμενάρχην, voce hybrida, ex Lat. & Gr. compoſita. Talis erat ille Princeps, ſi nomen ſpectes, ſi officium, cuſtos limitis. Nam cuſtodiam Limitum Marchionibus commiſſam fuiſſe, teſtatur AIMONIUS Lib. V. cap. 2. his verbis: *Carolus miſit & accerſivit filium ſuum* (Hludovicum puerum) *bene equitantem, cum omni populo militari, relictis tantum* MARCHIONIBUS, *qui fines Regni tuentes, omnes ſi forte ingruerent, hoſtium arcerent incurſus.* Franci enim (ſicut optime VADIANUS) Romanos imitati extremis devictarum gentium finibus illuſtres & rei militaris peritos viros imponebant, ad coercendas videlicet finitimorum incurſiones, qui deinde a *marca*, hoc eſt, limite, *Marchiones* vocati vulgo, quos & *Margrafios* vocamus. Hæc ille Tom. III. Rer. Alam. Gold. pag. 66. Ex omnibus Francorum *Marchionibus* primus nominatur GERO, Marchio contra Sclavos, qui limitem Saxonicum tenuit an. 950. Reliqui, quamvis non nominati, antiquitatem tamen ſuam ad ævum Carolinum producere videntur, ut ex Aimonii teſtimonio patet. Gallicum *marquis*, & Italicum *marcheſe*, e Germanico fonte ſunt. Cætera vide in *Graf*.

MARK-MÆNNER, limitanei. Inde nomen *Marcomannis*, ut dixi ſupra in voce.

MARK-MÆNNER, plebs undique collecta. VEREL. in Ind. *margmenni* multitudo, turba, frequentia, *mug margmenne* magnæ copiæ. HELMOLDUS Chron. Slav. Lib. I. cap. 67. *Vocantur autem uſitato more* MARCOMANNI *gentes undique collectæ, quæ Marcam incolunt.* Sic autem vocantur, non a *mark* limes, etiamſi limitem incolant, ſed ab Islandico *marg* multus. VEREL. loc. cit. *margur* multus, *marger lata fiet tæla ſik* multi decipiuntur pecunia, *jafn marger* æque multi, *margfrægur* valde celebris, *margkunnigr* multiſcius. Hodie videtur occurrere in compoſito *markſchloſs*, quod eſt genus ſeræ non ſimplicis, ſed multipliciter munitæ.

MARK-MÆNNER, latrones. Derivari poteſt, vel a *mark* ſilva, quatenus in ſilvis latent latrocinandi cauſa, vel a *mark* limes, quatenus fines infeſtant. Utraque etymologia magnos habet auctores. VERELIUS in Indice: *mark* ſylva, teſquæ, inde *markamenn* latrones in ſylvis ſe occultantes. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 248. Cimbris *markamenn* videntur latrones prædonesque dicti, quod Sicarii maxime infeſtent limites regionum confinium. Prorſus ut *vikinger* iisdem Cimbris dicebatur pirata, a *vik* ſinus maris, quod in iis plerumque deliteſcerent piratæ a tempeſtatibus tuti vel prædæ intenti. Huc usque Junius. Antiquiſſimis temporibus non habuit vituperium. CÆSAR Lib. VI. cap. 23. de Germanis: *Latrocinia nullam habent infamiam, quæ extra fines cujusque Civitatis fiunt, atque ea juventutis exercendæ ac deſidiæ minuendæ cauſa fieri prædicant.*

MARK-SCHLOSS, vulgo exponitur ſera pendula. Sed revera eſt ſera major & varie munita, a Scandica voce *marg* multus, unde Suecis *margfaltig* multifarius. Præterea ſignificare poteſt ſeram pudicitiæ, ſi prior compoſiti pars ſit a Celtico *merch* mulier.

MARKT, forum, nundinæ, locus ubi merces venales exponuntur, & ipſe mercatus. Cambris *marchnad*, Angl. *market*, Septemtriona-

trionalibus in Ind. Verel. *markadr*, Francis olim *marchata*. Gloſſ. Pez. nundinas *iarmarchata*. Haud dubie a Lat. *mercatus*.

MARKTEN, mercari. Armoricis *marchata*, teſte PEZRONIO in Celticis pag. 400. ubi tamen origo verbi male ad *march* equus, refertur. Quamvis enim equus in Gentibus bellicoſis & continuo bello implicitis, ſemper fuerit materies mercaturæ præcipua, non tamen unica. Ducam igitur a Lat. *mercatus*, ut proprie ſit mercaturam facere. Veroſimile eſt, Francos quoque habuiſſe verbum *marchatan*, & ab illo formaſſe *marchatantero* mercator, quod poſtea, ut multa alia, vileſcere cœpit. Hinc ſcil. vilis mercator Gallis *mercadant* vel *marquetan*, Germanis *markedenter* dicitur. Quod male componitur a Belgico *tent* tentorium.

MARMEL, marmor, μάρμαρος.

MARREN, impedire, tardare. Angloſax. *meran* apud BENSON. Francis *merran*, Belg. *marren*. Gloſſ. Boxh. *ni martin* ne impedirent, *kimerrit* inritum (irritum). Gloſſ. Pez. obſtaculo *marriſal*. OTFRIDUS Lib.V. Cap. XII. 51. *Er ingiang ungimerrit Duron ſo biſperrit*, intravit portam clauſam non impeditus. CLAUBERGIUS in art. Etym. Teut. *merren* morari, in patria mea etiamnum uſitatum verbum. Addere poterat, a Lat. *morari*. Differt a *merren* occupare. Ab illo habemus *mar* ephialtes, ſomnus impeditus, ab hoc *miere* formica, animal metu ſenectæ occupatisſimum.

MARSCH, paluſtris. Angloſax. *merſc* in comp. Anglis *marſh*. Contractum ex *mariſch*, *meriſch*, *moriſch*, quod eſt a *mer* humor, liquor, vel *mor* locus paludoſus, per medium derivandi *iſch* adjectivis proprium. Inde Angloſaxonibus *merſc-wara* viri paluſtres, interprete SOMNERO & BENSONIO, Transalbianis *marſch-land* terra paluſtris, ager paludoſus, pratum uliginoſum, non regio maritima, ut DIECMANNUS exponit.

MARSCH, palus, paluſtria, locus paludoſus. Angloſaxonibus & Anglis ut ſupra, Latino-Barbaris *mariſcus*. KRANTZIUS in Saxonia: *Paluſtria & aquoſa loca Saxones* MERS *appellamus*. Oritur autem non a *mer* mare, ſtagnum, & multo minus a *mör*, *mür*, *mürb* mollis, fractus, etiamſi illud DIECMANNO, hoc ECCARDO ſe probaverit: ſed ab antecedenti *marſch* paluſtris, adjectivo in ſubſtantivum mutato. Nam adjectiva in *iſch* deſinentia apud nos ſæpe ſubſtantivari, multa exempla declarant in *Proleg.* Sect. VI. Quamvis autem *merſc* ante literis proditum ſit quam *mers*: veroſimile tamen eſt, ob vulgi in pronunciando oſcitantiam, antiquisſimos Germanorum pro *merſc* vel *marſch*, quod verum & genuinum, vulgariter dixiſſe *mers* vel *mars*. Nam primo loca paluſtria ad fluvios Holſatiæ *Wilſter* & *Crempe* ſita, quæ nunc vulgo vocant WILSTERMARSCH, & CREMPER-MARSCH, a Krantzio appellantur *Wilſter-mers* & *Cremper-mers*. Nec aliunde commodius nomina quorundam antiquæ Germaniæ populorum, quam ex hac pigra pronunciatione derivari poſſunt. Hujusmodi ſunt,

MARSI, non a rege fictitio *Marſo*, ut quidam apud TACITUM Cap. 2. de M. G. licentia vetuſtatis adfirmant, ſed potius a ſedibus paludoſis inter Amiſiam & Luppiam nomen adepti, forte vulgo *mersmænner* viri paluſtres, & per apocopen *Merſen*, Latine *Marſi*.

MARSINGI, forte vulgo *Merſinger*, h. e. in paludibus geniti. Nam *ing* in nominibus populorum ſignificat incolam, indigenam, natumque eo loco, cui annectitur, & *engi* Celtica Lingua eſt parere.

MARSIGNI, eadem notione, & iidem homines apud TACITUM cap. 43. de M.G. Nomen ex genuino *Marſingi* depravatum. CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. cap. 32. *De vocabulo* MARSIGNORUM *idem ſentio, quod ſupra de* REUDIGNORUM *nomine: nempe magis genuine ad Germanicam linguam id ſcribi* MARSINGI.

MARSATII, populus Friſicus inter Helium & Flevum, apud PLINIUM Lib. IV. Cap. 15. CLUVERIUS eos partem *Marſorum* facit, eorumque nomen ſola flexione a *Marſorum* diſtinguit. Non ſatis exacte. Nam *ſæta* Angloſaxonibus eſt habitator, colonus, incola, teſte SOMNERO & BENSONIO, a *ſittan* ſedere, reſidere. Hinc *Mers-ſæta* eſt incola & inſeſſor loci paluſtris.

MARSACI, eadem notione, idemque populus apud TACITUM Lib. IV. Hiſt. Cap. 56. Sed vox Plinii magis genuina eſt.

MARSCHALK, ſervus ab equis, ſenſu latisſimo, & omnis ordinis ſervis, infimi, medii, ſupremi, antiquitus accommodato. Prior compoſiti pars ſignificat equum, inprimis bellatorem, præcipuum belli gerendi præſidium & inſtrumentum, unde Mars ipſe Græcis vocatur ἵππιος, h. e. equeſtris, quia ſine equo bellum geri non poteſt. Altera compoſiti pars denotat ſervum in omnibus veterum Dialectis, ut videbimus infra in *ſchalk*, tribuiturque non tantum ſervis proprie ſic dictis, ſed etiam liberis hominibus, ab ultima ad primam usque conditionem, adeo ut etiam *Seniſcalcus* regiæ domus apud Francos curator, in ipſo apice fortunæ & dignitatis, nomen ſervi non detrectaverit. Hinc totum compoſitum ſignificat quantum poteſt, fabrum ferrarium, medicum equorum, ſtratorem vel curatorem equorum, præfectum equorum, & pro fortuna viri præfectum ſtabulo, imo etiam præfectum equitum, totiusque exercitus equeſtris, in quo potisſima vis belli ſita eſt. Gallis *mareſchal*, *maréchal* fabrum ferrarium & præfectum equitum ſignificat. Belgis *maerſchalck* eſt medicus equarius & magiſter equitum apud KILIANUM. In Lege Salica *Mariſcalcus* eſt ſervus a ſtabulo, a ſtratore quidem & fabro ferrario diſtinctus, ſed eodem

dem cum illis pretio æſtimatus Tit. XI. 6. *Si quis Majorem, Infeſtorem, Scantionem, Mariſcalcum, Stratorem, Fabrum ferrarium, Aurificem ſive Carpentarium, Vinitorem, vel Porcarium, vel Miniſterialem furaverit, aut occiderit - - - Sol. XXXV. culpabilis judicetur.* In Lege Alamannorum *Mariſcalcus* eſt ſervus XII. equis præfectus Tit. LXXIX. 4. *Si Mariſcalcus, qui ſuper XII. Caballos eſt, occiditur, XL. ſolidis componatur.* Eodem pretio taxatur ibidem ſervus, qui XII. ſervis præeſt, & porcarius qui quadraginta porcos in grege habet, & alii ſatis humiles. Hunc vetuſtas etiam *Equarium*, unde Gallis *ecuyer*, & *Cavallarium*, unde Gallis *cavallier*, appellavit. Nec alios *Mariſcalcos* tulit prima Francorum ætas. SPELMANNUS ſcribit, differentiam inter *Mariſcalcos* & *Comitem ſtabuli* imperante CAROLO M. eam fuiſſe, quæ eſt inter Dominum & famulum, Comes in ſtabulo unus, Mariſcalci plures. Ille a Principe datus, hi a Comite aſſumti. Imperium ſtabuli penes Comites, miniſterium penes Mariſcalcos. Fides ſit penes Auctorem. Qua voce Franci *Comitem ſtabuli* appellaverint, ignoratur. Suſpicari tamen poſſumus, nomen *Conſtabler* ab illis excogitatum eſſe, & Latino-Barbaros inde formaſſe *Conſtabularium.* Poſt Carolingos *Comes ſtabuli* non videtur refugiſſe nomen *Mariſcalci*, etiamſi id exemplis doceri non poſſit. Hoc enim niſi ſuppoſito & conceſſo, concipi non poteſt, quomodo idem nomen ad belli Duces pervenerit apud ſequiores. Veroſimile autem eſt, *Comitem ſtabuli* ab officiis domeſticis ad militiæ præfecturam evectum, *Mariſcalci* nomen huic dignitati intuliſſe. Et cum in hodierno Imperio non reperiatur alius *Comes ſtabuli* quam *Mariſcalcus*, nec in antecedentibus Sæculis alius *Mariſcalcus* quam *Comes ſtabuli*, neceſſe eſt, utramque dignitatem in una eademque perſona pridem fuiſſe conjunctam, & diu ante quam Aurea Bulla conderetur. De voce Longobardica *Marpahis*, ex ſimilibus initiis ad parem magnitudinem evecta, vidimus ſupra in *mar* equus bellator. Præcipuum compoſitum eſt *Erz-Marſchalk* Archi-Mariſcalcus, cujus officio vi Aureæ Bullæ Dux & Elector Saxoniæ fungitur.

MARSCHALK, præfectus ſervorum. A *mer*, *mar* major vel princeps, & non a *mar* equus. Inde *hof-marſchalk* præfectus ſervorum aulicorum, princeps aulicorum.

MARSCHALK, miniſter finium, ſi derivetur ab Angloſaxonico *mæra* fines, termini, metæ, limites. An hic ſenſus aliquando fuerit uſu receptus, non ſatis cognitum habeo.

MARSCHALL, idem quod *marſchalk*, & ex illo depravatum per apocopen. Vani ſunt, & literarum Germanicarum minime periti, qui inter hæc duo neſcio quid diſcriminis ex ingenio confingunt.

MARSCHIEREN, ire, incedere. A Gall. *marcher*, quod MENAGIUS deduxit a *varicare* crura diſtendere, ingenioſe magis quam vere. Nam *varicare* eſt perverſe ambulare, *marcher* autem equitare, equo ire, a *march* equus, & dicitur de euntibus eadem licentia & abuſione ut *ire* & *aller* de equitantibus.

MARTERN, martyrem facere occidendo vel perſequendo, alias martyrizare. Verbum faceſſens a Græc. μαρτυρεῖν teſtificari. Quid enim eſt martyrizare, niſi morte cruenta vel aliis modis crudelibus teſtem veritatis facere? SOMNERUS in Dict. Angloſax. *martyrad*, *gemartyrad* martyrizatus, martyr factus, martyrio coronatus. Hodie dicimus *gemartert*, & eodem ſenſu, nempe de iis tantum, qui in cauſa Dei injuſta patiuntur. Poſtea vox in forum protracta & cauſis criminalibus aptari cœpta. Inde *martern* quæſtionem dare, equuleo diſtendere, vel igne admoto facere ut reus fateatur, *mærterer* tortor, carnifex. Gloſſ. Pez. carnifices *martrara*, *manslagun.* Poſtremo ſenſus e foro ad omnia mala, quibus privatim affligimur, translatus eſt. Inde *martern* torquere, cruciare, *zu tode marterñ* tormentis enecare, *marter* tormentum, cruciatus, afflictio. NOTKERUS Pſal. XXVII. ab initio: *ſtimma Chriſti in martiro*, vox Chriſti in paſſione. Hunc ſenſum Chriſtianiſmo antiquiorem eſſe, perperam ſcribit STILERUS.

MARZAL, rata portio, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. Proprie *quota diviſionis*, a μείρω divido.

MARZIPAN, confectio ex amygdalis, piſtaciis, ſaccharo, & aqua roſarum. Gall. *maſſepain*, Ital. *marzipano*, Angl. *marchpane.* In poſteriori compoſiti parte *panem* omnes interpretes agnoſcunt, ſed in priori non conveniunt. Quid mirum, illos inter ſe diſcrepare, cum voces ipſæ diſcrepent? Hinc totum compoſitum aliis eſt *maſſa panis*, aliis *panis martius*, a neſcio quo auctore *Martio* ſic dictus, aliis *mixtus panis*, a *miſchen* miſcere.

MAS, *maſer*, *maſel*, macula, *maſern* maculæ purpureæ, papulæ, variolæ. Græcis μιὰς eſt quævis impuritas, a μιαίνω polluo. Hoc vocis noſtræ initium ſtatuit MARTINIUS. Præcipuum compoſitum eſt *maſelſucht*, *miſelſucht* lepra, quod ex Monumentis Francorum adducit SCHILTERUS in Gloſſario.

MASHOLDER, acer arbor. Cambris *maſarn.* A maculis venarum, quod pridem MARTINIO obſervatum. PLINIUS Lib. XVI. cap. 15. plura aceris genera recenſet, & in his aliquod *criſpo macularum diſcurſu* notabile, quod a ſimilitudine caudæ pavonum nomen acceperit. Noſtri *Sambucum maculoſam* vocant. Cur Sambucum? Viderint rei arboreæ periti. *Holder* potius idem eſt quod Sax. inf. *holt* lignum, arbor. Simile compoſitum eſt *wacholder.*

MASCA, ſaga, quæ vivi hominis inteſtina exedit. Vox Longobardica. Lex Longobard. Lib. I. Tit. XI. 9. *Nullus præſumat aldiam*

aldiam alienam, aut ancillam, quaſi ſtrigam, quæ dicitur MASCA, *occidere: quod Chriſtianis mentibus nullatenus eſt credendum, nec poſſibile eſt, ut hominem mulier vivum intrinſecus poſſit comedere.* De hac ſuperſtitione vide plura in *Indiculo paganiarum* Synodi Liptinenſis art. 30. nec non in *Capitulatione Caroli M. de partibus Saxoniæ* cap. 6. Quæ vero tam antiqua eſt, ut a Romanis ad Germanos veniſſe videatur. Sic enim PLAUTUS in Pſeudol. Act. 3. Sc. 2.

Non condimentis condiunt, ſed ſtrigibus
Vivis convivis inteſtina quæ exedint.

Nec non HORATIUS de Art. Poët.

Neu pranſæ Lamiæ puerum vivum extrahat alvo.

Vocabulum tamen novum eſſe puto, & a Longobardis effictum a Gr. μασσᾶσθαι mandere, manducare, ut primo fuerit *maſſa*, poſtea *maſca*, de quo mutationis genere multa dedi exempla in *Proleg.* Sect. III. Delphinates & deſub Alpibus populos veneficam etiam nunc appellare *maſcam*, ſcribit LINDENBROG. in Gloſſ.

MASKE, larva, facies ficta. Angl. *maſk*, Gall. *maſque*, Ital. *maſchera.* SALMASIUS in notis ad Pallium Tertulliani, deducit a Græc. βασκάνια, quod interpretatur res turpiculas ad avertendum faſcinum adhibitas: MARTINIUS in voce *maſca* a Belgico *maſche* reticulum, quo facies obvelatur: SKINNERUS ab Arab. *maſcara* luſus, jocus. Mallem a Longobardico *maſca*. Quemadmodum enim Latini *larvas* a lemuribus & ſpectris tranſtulerunt ad facies fictas: ita vox Longobardica a ſtrigibus ad facies ſtrigibus ſimiles, & deterrendis pueris factas, commode traduci potuit. Poſtea, quod ab initio erat puerorum terriculamentum, hilaritati inſervire cœpit. Qua in re voluptas videtur imitata meretrices Græcorum, quæ larvas portabant ante faciem, ne a congredientibus cognoſcerentur, quod ex ORIGENE contra Celſum Lib. 4. obſervat MENAGIUS. Priores Belgæ has larvas appellabant *talmaſchen*, forte a *talen* ludere, velut larvas ludicras, vel a Celtico *delw*, *dull*, effigies, imago. Certe apud KILIANUM *talmaſche* eſt larva, & *talmaſchen* larvam induere. Inde Latino-Barbaris *talamaſca*, quam Theologi Francorum *larvam dæmonis* vocant, opinor ab auctore Diabolo, non quod ea ſit vis vocis.

MASS, menſura, norma metiendi. A *meſſen* menſurare. Conſenſum Antiquitatis vide in *metz*. Metaphorice dicitur de *modo* & *arbitratu*, quia modus & arbitratus ſunt menſuræ & normæ agendi vel exiſtendi.

MASS, modus. BENSON. in Voc. Angloſax. *mete* modus, *medlice* modicus, *med-micel* modicum, modice magnum, *met-fæſt* modeſtus. Gloſſ. Keron. modus *mez*, *mezziu*, nimis *unmez*, nimietas *unmezzigii*, moderate *mezhaftiu*, moderatione *mezhafti*. Hodie dicimus *maſs*, *mæsſig*, *mæsſigkeit* &c. Omnibus reſpondent Græca μέσον & μέσος, Latina *modus* & *modicus*.

MASS, arbitratus, *maſs geben* limites præſcribere, *unmaſsgeblich* absque præſcripto, *ſich anmaſſen* propria auctoritate capeſſere. Nova, ſed idonea.

MASSEN, moderari, temperare, mitigare. Angloſax. *gemetian*, Franc. *mezzan*. NOTKERUS Pſal. LXXXVIII. 10. *ahtungo dero argiſton mezzoſt du*, perſecutiones impiorum mitigas. Hymnus Eccleſ. *du kanſt maſſen, daſs mirs nicht bring gefehr*. Refer ad *maſs* modus. Hodie libentius utimur frequentativo *mæsſigen*.

MAST, *maſtbaum*, malus, pinus nautica. Gloſſ. Ælf. in nom. navium: artemon vel malus *mæſt*. Gloſſ. Pez. malus *maſtpoum*, *ſegalpoum*. Conſentiunt Belgæ, Angli, & Scandi in voce. An quod in medio navis ponatur malus, tanquam μεσάτιος? An quod ſtet erectus? Hoc videntur probare Græci, dum malum vocant ἱςὸν, ab ἵςαμαι ſto. Eundemque ſenſum habere poteſt *maſt*, ſi idem ſit quod *ſtam* per metatheſin, vel idem quod ἱςὸς per proſtheſin.

MAST, cibus, nutrimentum, *maſtdarm* inteſtinum rectum quo cibus egeritur, *maſtland* terra uberem victum præbens. Græcis μάςαξ eſt eſca, & μαςάζω mando.

MAST, ſagina, glans. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *mes* glans, balanus, *mesbren* robur, quercus, lignum glandiferum. SOMNERUS in Dict. AS. *mæſt* glans, *mæſtenne* quercetum. Anglis *maſt* etiamnum glandem denotat. Proprie autem eſt cibus, & ſynecdochice cibus porcorum ſeu glans. Relinquitur autem porcis, quia homines poſt fruges inventas non amplius veſcuntur glandibus.

MÆSTEN, ſaginare, pinguefacere. SOMNER. loc. cit. *mæſtan*, *mæſtian*, *gemeſtian* ſaginare, *gemæſted fugelas* aves altiles. Gloſſ. Boxh. *kimaſtiu* altilia, dicta quaſi alitilia quia aluntur. Gloſſ. Pez. inpinguatus *gimaſter*, pingues boum *meſtohſun*, altilia *maſtfogala*. Idem Belgis *meſten*. Proprie eſt ſaginare glandibus, a *maſt* glans, & ſynecdochice ſaginare frugibus. Græca μεςȣ͂ implere, farcire, & μεςὸς plenus, refertus cæteris videntur affinia.

MAT, cibus. Vide *mus*.

MAT, *matte*, pratum. Gloſſ. Ælf. pag. 7[illegible] pratum *mæd*. Angl. *mead*, *medow*. Originem & cognationem vide in *mæhen* ſecare. Aliis eſt locus irriguus a Lat. *madeo*.

MATRAZ, ſtorea, teges vilior. Camb. & Belg. *mattras*, Angl. *mattreſs*, Ital. *materazzo*. Latinis *matta* non fuit ignota. OVIDIUS Faſt. 6. *in plauſtro ſcirpea matta fuit*. Idem Angloſax. *meatta*, Angl. *matt*, Belg. *matte*. Ab hoc medium Ævum duo formavit diminutiva, *mattula*, unde Gallis *matelas* pro culcitra, & *materatium*, unde Germanis & reliquis *matraz*. Ipſum vero *matt*, quod cæteris ſimplicius, videtur oriri a *meiden* tegere, de quo ſignificatu actum infra.

MAT

MATSCHEN, & *metſchen*, ſunt frequentativa a *metzen* occidere, ut *patſchen* a *batten*.

MATT, defectivus. Forte a *miſſen* carere, privari. Dicitur enim (1) de privatione virium. Inde *matt* languidus, viribus exhauſtus, *abmatten* debilitare. Conſenſum linguæ Perſicæ vide in *ſchachmatt*. Conſenſum Gothicæ præbet vox *gamaidans* debiles, Luc. XIV. 13. (2) de privatione radiorum. Hinc opus ex auro vel argento non lævigato factum, artificibus noſtris vocatur *matt*, quia caret ſplendore.

MATTE, *motte*, *made*. Vide reliqua in poſtremo. In *Excerptis Meierianis* pag. 292. non hoc tantum vocabulum, ſed alia innumera ejusdem ſoni ad mollitiem referuntur. Forte quia Græcis μότʃις eſt mollis, diſſolutus. Sed hic auctor cum *Grammatica* ſua *philoſophica* nimis luxuriat, & dum mollibus inhæret, lapides loquitur, quos nemo peritus concoquat.

MATTE, ſtorea. Vide *matraz*.

MATZ, vanus, futilis, inanis. Contractum e Gr. μάταιος. Viget tantum in conviciis. Inde *matznarr* ſtultus inſulſus, *matzfotze* matæologus, vaniloquus, a φάζειν loqui.

MATZ, ſubſtantive ponitur pro *ſtulto*, quia ſtulto nihil vanius aut inanius, ob defectum ſanæ mentis. Idemque Italis *matto*. Inde *ſcheiſsmatz* ſtultus cacatus, ex interpretatione ECCARDI ad Legem Salicam Tit. XXXIII. 3. Græcis μάταιος nonſolum vanum ſed etiam ſtultum, & ματία vanitatem & ſtultitiam ſignificat.

MATZ, ſocius. Belg. *maet*, *maats*, Angl. *mate*. CASAUBONUS declinat a præpoſ. Græca μετὰ, quæ ſociæ conjunctionis aut participationis habet ſignificationem. Potius eſt depravatum e Saxonico *macca*. Nam K. in ore vulgi facile mutatur in T. Vide *Proleg.* Sect. III. & confer *mag* ſocius.

MAUL, animal ex aſino & equa genitum. *Mul* in plerisque Dialectis, Angloſaxonica, Francica, Cambrica &c. a Lat. *mulus*. NOTKERUS Pſal. XXXI. 9. *ne ſint ſolih ſo daz ros unde daz mul, diu ane fernumeſt ſint*, nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Belgæ dicunt *muil*.

MAUL, rictus animalis. Gloſſ. Pez. roſtrum *mula* vel *ſnabul*. Belgice *muil*. Refer ad *malen*, *mülen*, molere, conterere. Nam rictus eſt locus, ubi cibus dentibus conficitur.

MAUL, os hominis, palatum. Belg. *muil*. Inquirendum, an hoc ſenſu apud Antiquos occurrat, necne? Si prius, nobilior etymologia quærenda eſt, nomenque ducendum a *malen* loqui, quia palatum eſt hiatus capitis, per quem mens, in arce capitis reſidens, oracula ſua fundit. Si poſterius, vox ab animalibus ad homines translata erit novisſime, ut *rictus* apud Latinos. HORATIUS Serm. I. Sat. 10. *riſu deducere rictum*. Vocem omnibus Dialectis communem vide in *mund* os.

MAULAFFE, ſimia hians. Dicterium in hominem ſtolidum, qui omnia, etiam nullo hiatu digna, admiratur & imitatur.

MAULBER, morum, bacca mori. Anglis *mulberry*. Utrumque vitiatum a Lat. *morus* vel Gr. μορέα, litera R. ut ſæpe alias, in L. transformata. Hinc Angloſaxonibus morus vocatur *mor-beam* in Gloſsis ÆLFRICI inter nomina arborum, & mora *mur-berian* apud SOMNERUM in Dict. Nihil hic facit *maul* os, unde etymon arceſſit SKINNERUS.

MAULEN, labia demittere, & per metonym. ſigni ſecreto indignari, a *maul* os. Dicitur etiam *ſchmollen* præpoſito ſchin.

MAULSCHELLE, alapa. Refer ad *ſchellen* percutere. Voces antiquas vide in *handſchlag*.

MAULTASCHE, alapa. Vitiatum ex *maultatze*. Nam proprie eſt palma ori hominis inflicta, a *tatze* palma.

MAULWURF, talpa. Gloſſ. Pez. talpa *muuuerf*. Lege *muluuerf*. An quia terram ore egerit? Dubito. Nam *myl*, *mol*, *mul*, Angloſaxonica, Islandica, & Belgica Dialecto eſt pulvis, & hinc *mulwerf* ejector pulveris, a *werfen* ejicere. Dani hodierni & Angli antiqui idem animal vocant *muldvarp*, *moldwarp*, teſte SKINNERO in voce *mole*, quod Cel. HICKESIUS recte deducit a *mulde*, *molde* pulvis. De nominibus pulveris vide plura in *mill*.

MAUR, murus. Francis & Cambris *mur*, Belgis & Suecis *muur*. NOTKERUS Pſal. XVII. 30. *an Gote minemo uberſtegho ih dia mura*, in Deo meo transgrediar murum. Gloſſ. Pez. pariete *muro*. Perpendiculum *muruuaga*, cœmentarii *murara*. Cuncta a Lat. *murus*. Ex his *maurwage* meretur Linguæ Germ. reſtitui ob elegantiam.

MAURINGIA, regio transalbiana, Geographo Ravennati & P. Diacono Lib. I. cap. 13. memorata. Vi nominis eſt *terra maritima*, vel *terra montoſa*. Nam *mor* Celtica lingua mare, Angloſaxonica montem denotat.

MAUS, morbus avium. Vide *muten* mutare.

MAUS, pars mulieris quæ honeſte nominari nequit. Ital. *mozza*, *muzza*, Gr. μύχον.

MAUS, mus, μῦς. Omnes Antiqui habent *mus*, Perſæ, Angloſaxones, Franci, Belgæ *muis*, Angli *mouſe*. Gloſſ. Pez. murem *mus*. Forte a μύω occulto, i. e. angulos quæro, ut VOSSIO, vel a μύζω mutio, muſſo, ut HELVIGIO placuit. Alias origines tam Græcas quam Hebræas dabit MARTINIUS in voce.

MAUSEN, furari. Senſus ab ingenio murium deſumptus, quia mures ſunt fures domeſtici, & ex rapto vivunt.

MAUS-TOD, mortuus, extinctus. Idem Gothis *naus* Luc. VII. 15. *jah uſſat ſa naus*, & ſurrexit mortuus. Hoc vulgus mutavit in *maus*, & obſoletum cum uſitato conjunxit, ut obſcuritatem evitaret. M. & N. ſæpe permutantur.

MAUT, portorium, *mautner* publicanus, exactor

actor vectigalium. Latino-Barbaris *muta* & *mutarius* apud CANGIUM. Gothis *mota* & *motaſtad* eſt telonium, locus ubi publicani onera publica exercent, *motareis* publicanus, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. In Codice Cottoniano *numisma Regis* vocatur *mot thæs cyninges*, eodem obſervante. Hinc ſuſpicor *mot* eſſe a Lat. *moneta*, per ſyncopen.

MAY, majus. Vide *mai.*

MECKEN, *meckern*, balare, quatenus eſt caprarum. Græcis *μηκή* eſt vox caprarum, & *μηκάω* balo. Cuncta a ſono animalis.

MED, mulſum. Vide *met.*

MEDER, meſſor. Vide *mæhen* ſecare.

MEIDEN, vitare. Gloſſ. Boxh. *mitumes* vitamus. Non occurrit eo ſenſu niſi in monumentis Francorum, qui videntur illud a Lat. *vitare* formaſſe, mutatis labialibus. MARTINIUS deduxit a Lat. *mittere*, miſſum facere, partu quidem faciliore, ſed ſenſu minus commodo. Nam *vitare* nonſolum eſt dimittere, ſed etiam cavere, ne res ingratæ aut nociture ad nos veniant, aut nos ad illas.

MEIDEN, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, *fugere*, *declinare*, imo etiam *latere* & *tegere*. Nam qui *latet* aut *tegit*, incommodi alicujus vitandi cauſa id facere videtur.

MEIDEN, fugere, *vermeiden* effugere. Gloſſ. Pez. effugiunt *pimident.*

MEIDEN, declinare, avertere. Gloſſ. Pez. declinare *pimidan*, declinant *pimident.*

MEIDEN, latere. Senſus plerisque veterum familiaris. Gloſſ. Keron. latens *midanti.* Gloſſ. Pez. delituerat *farmitan uuas*, deliteſcendo *pimidento.* SOMNER. in Dict. AS. *mithan*, *bemithan* latere, deliteſcere.

MEIDEN, tegere, abſcondere, occultare, facere ut lateat. Senſus Angloſaxonibus inprimis uſitatus. SOMNER. loc. cit. *mithan*, *bemithan* occultare, occulere, *mithen* abſconditus, occultus, celatus. Gallos priores inde accepiſſe *muſſer* tegere, celare, veroſimile eſt. Hic ſignificatus, quamvis pridem extinctus, ſcitu tamen neceſſarius eſt. Nam ab illo nomen capiunt (1) omnis generis tecta. Inde Cambris *mwd* tectum & laquear, Bajuvariis *mita* horreum tectum, in Leg. Tit. IX. Cap. II. 4. Germanis *kaſemate* tectum militare. (2) tegmina & tegumenta. Hujusmodi eſt *mieder* pectorale, ſic dictum, quod mamillas tegat, *mütze* mitra, *matte* ſtorea. (3) conſilia tecta. In Lege Ripuar. Tit. LX. 4. occurrit mentio *mutuli*, quæ vox judice ECCARDO clandeſtinam machinationem ſignificat.

MEIDEN, dehortari. Verbum faceſſens a *meiden* vitare. Nam qui dehortatur, facit ut vitet, fugiat, declinet. WINSBEKIA ad matrem §. 24.

Ob du die volge ſehſt an mir
Das du mit runen mideſt mich.

Ubi GOLDASTUS in Parænet. pag. 453. MIDEN *actione reciproca pro dehortari, abſterrere, quæ ſignificatio Ebraismum ſapit.* Quem ſequitur STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 90. Equidem non omnes, qui dehortantur, actu id conſequuntur, ut alter mala capiti ſuo imminentia declinet, quia ſæpe fit, ut bona conſilia ſpernantur. Sed in ejusmodi verbis formandis non ſemper attenditur ad proſperum eventum. Hinc etiam Gallis ab *avertendo* fit *avertir* monere, etiamſi monitor non ſemper avertat.

MEIER, villicus minor. Vox Celtica, Cambris & Armoricis hodieque uſitata. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *maer* villicus,“ villanus, *maer y biswail* colonus, villicus,“ lactarius, cui rei ruſticæ cura commiſſa,“ *maerdref* villa, prædium. Britannicam vo-“ cem eſſe probat, quod Armoricis *mirer* eſt“ cuſtodire, *mirer* & *mireres* cuſtos, *mirer*“ *an defuet* opilio, *mirer an guefr* cuſtos ca-“ prarum. Et Britannice olim cuſtodem ſi-“ gnificaſſe, veriſimile eſt.“ Hæc ille. Quibus in ſolidum ſubſcribo. Cuſtodem autem ſignificavit ab infima ad ſupremam usque conditionem, quod hinc colligo, quia eadem Lingua *maer* dicitur præpoſitus, prætor, præfectus, & *maeroni* vel *maeronaeth* præfectura. Hinc etiamnum ſummi viri, & præcipue ii, quibus urbium opulentisſimarum cuſtodia eſt commiſſa, Gallis & Anglis vocantur *maires.*

MEIER, villicus major, miniſterialis prædio ruſtico præfectus. Gloſſ. Pez. procuratori *meiore*, exactor *notmeior.* In Lege Salica inter ſervos potiores primus nominatur *major*, Tit. XI. 6. *Si quis* MAJOREM, *Infertorem, Scantionem, Mariſcalcum, Stratorem, Fabrum ferrarium, Aurificem ſive Carpentarium, Vinitorem, vel Porcarium, vel Miniſterialem furaverit, aut occiderit, vel vendiderit* &c. Plerique vocem Salicam deducunt a Latino *major*, alii a Germanico *mer* plus, magis, ut proprie ſignificet eum, qui cæteris præſtantior eſt, & reliquis ſervis præeſt, quam ſententiam aliquando laudavi in Cel. ECCARDO. Sed nova etymologia præter eam quam ex Celticis fontibus jam adduxi, non opus eſſe video, & res ipſa arguit, quia melior ille & primi ordinis ſervus revera fuit cuſtos villæ. Ab his ſervis immenſam Nobilium ſegetem in Germania ortum ducere, judicat GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 115. VILLICI MAJORES, *qui & ἁπλῶς* MAJORES, *Alamannis etiamnum* MEYER, *erant ruſticarum poſſesſionum & villarum adminiſtratores.* Et mox: *Erant autem* VILLICI *iſti* MAJORES *ab initio ex plebe & vulgo: poſtea progresſione facta, cum a Dominis ſuis, non Principibus tantum, ſed vero Baronibus & Nobilibus, prædia in Beneficium ſive Feudum, ut Jurisconſulti loquuntur, accepiſſent, eo titulo etiam nobilitatem ſibi vindicare cœperunt. Quo ex fonte infinita Nobilium profluxit multitudo. Quidam etiam ab officio nomen retentarunt, quorum ingens apud Alamanno-Helvetios numerus.*

Horum

Horum nomina partim ſuperantia partim exſtincta, ibidem recitat GOLDASTUS, quem vide. Confer *dienſtmann.*

MEIER, diſpenſator cujuscunque domus, non ruſticæ tantum, ſed etiam urbanæ. Hunc STUMPFIUS vocat *haus-meyer*, Lib. 2. Chron. Helvet. cap. 13. Synonyma ſunt apud Latinos *magiſter domus*, *major domus*, apud Gallos *maitre d'hotel*, apud Germanos *hof-meiſter*.

MEIER, conductor poſſesſionis ruſticæ, homo ſui juris, qui villam vel prædium annuo cenſu conduxit, *erb-meier* conductor hæreditarius, emphyteuta. Gloſſ. Pez. conductores *meiora*. GOLDASTUS loco citato: *Tandem rebus nimium procedentibus abuſus natus eſt, ut ii* MAJORES, *id eſt, villici vocarentur, qui ſervi non eſſent, ſed prædia colenda certa mercede conduxiſſent.* Sed hunc abuſum non eſſe nuper natum, ex Gloſſa Peziana colligitur.

MEIER-HOF, villa, prædium, domus ruſtica, major vel minor.

MEIERIN, villica minor. Cambris *meiriones* eſt villica, colona, lactaria, imo etiam ancilla, & dicitur de B. Virgine Luc. I. 38. teſte BOXHORNIO. Fœmininum a maſculino formatum.

MEIERIN, villica major, quæ ancillis domus ruſticæ majoris præeſt. Lex Salica Tit. XI. 7. *majoriſſam* & *ancillam miniſterialem* vocat, *majoriſſam* quia villica major, *ancillam* quia ſerva quamvis melioris conditionis, *miniſterialem* quia miniſterialis uxor.

MEIL, *mail*, macula. Idem quod *mal* ſignum turpe, de cujus origine actum ſupra. Diphthongus in medio vocis eſt a pronunciatione Francica, qui ſolent *A.* clarum mutare in *EI.* ut dixi in Obſervationibus ad hanc literam. WILLERAMUS cap. IV. 7. *mit alla biſt thu ſcona friundina min, ande neghein meila ne is an thir*, tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. WINSBEKIUS ad filium §. 51.

Sin wundú ſele wirt niht heil,
Kumt er mit rehte niht dervon,
Ie gröſſer wirt der ſunde meil.

Ab hoc ſubſt. priores Germani formarunt *meilen*, *bemeilen*, *gemeilen*, *vermeilen*, maculare, & hinc *unvermeilet* immaculatus, quæ hodie obſoleſcunt. Exempla vide apud GOLDASTUM in Parænet. pag. 428. MATHESIUS utitur frequentativo *bemeiligen*, in conjunctione cum *beſudlen*, ut pateat, utriusque verbi eundem ſenſum eſſe, Conc. XV. de vita & ſcriptis Luth. pag. 195. Omnibus conſentit Gr. *μολύνειν* conſpurcare, & Slav. *malowati.*

MEILE, milliare. Angloſax. *mila*, Franc. & Alam. *millu*, Angl. *mile*, Belg. *myl*, Island. *myla.* Gloſſ. Keron. miliarium *millu.* Gloſſ. Pez. angariam *milla.* STILERO idem eſt quod *mal*, quatenus metam vel terminum lapide vel cippo diſtinctum ſignificat. Milliaria enim, inquit, olim per lapides diſtinguebantur, ac mille paſſuum ſpatium *decimus lapis* appellabatur; Tot enim conſtituti erant lapides per ſingula octo Stadia; Stadium autem pedes ſexcentos viginti quinque, ſive centum & viginti quinque paſſus complectitur. Hæc ille in Theſauro Ling. Germ. Quæ, niſi eo animo ſcripta ſint, ut Lector intelligat, viarum ſpatia in Germania antiqua fuiſſe cippis & lapidibus dimenſa, nihil concludunt. Verum cum hoc falſum ſit, & a vultu hodiernæ Germaniæ, nedum veteris & incultioris alienum, præſtat rem & nomen rei Romanis relinquere, quibus *milliare* eſt ſpatium viæ, quod *mille* paſſibus terminatur. Eosdem totum ſibi Orientem ſubjeciſſe, ſi nullo alio, certe vocis hujus indicio conſtaret, quæ in plerisque Linguis orientalibus reperitur. Sic enim lego apud doctiſſ. WAKIUM pag. 162. *Meile* milliare, Chald. *mil*, Syr. *milo*, Arab. *milon.* Præcipuum compoſitum eſt *meilwegs* iter mille paſſuum. Aliam vocem, qua omnis pene Germania antiqua, ante nomen Romanum admiſſum, uſa eſt, menſuris viarum ſignificandis, vide in *raſt.*

MEILEN, maculare, fœdare, conſpurcare. Vide *meil* macula.

MEIN, pronom. poſſesſiv. primæ perſonæ. Perſis *men*, Gothis *meins*, Angloſax. Francis & Alam. *min*, Cambris *man.* Quibus conveniunt Gr. *ἐμός*, Lat. *meus.* Poſſesſiva derivari ſolent a demonſtrativis, ut patet ex *dein* & *ſein.* Hinc *mein* eſt ab Angloſax. *me* me, per literam terminantem N.

MEIN, publicum, ſive id quod pluribus commune. Vide *gemein.*

MEIN, malus, pravus, non-bonus. Opinor a defectivo *man*, quod ſicut a numero multitudinem, & a quantitate integritatem, ita a qualitate bonitatem excludit. SOMNER. in Dict. AS. *man-bryne* febris maligna, *manſwara* perjurium, *man-weorc* nefas, malum opus. Idem Francis & Alamannis *meino.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 15. hoc Zachariæ & Eliſabetæ affert elogium:

Joh reht minnonti
Anane indati.

Quod certe mendoſum eſt, & a nobiliſſ. ROSTGARDO e Codice Vaticano recte reſtituitur hoc modo:

Joh reht minnonti
Ana mein dati.
Et juſtitiam diligentes
Absque pravo facinore.

Eadem vox recurrit apud eundem OTFRIDUM Lib. IV. Cap. VI. 21. ſed denuo vitiata, & ex emendatione STADENII corrigenda. Huc ſpectat compoſitum *unmeino* non-malus, innocens, pravitatis expers, quod dicitur de B. Virgine apud ISIDORUM Cap. IX. 3. quamvis ab interprete Latino neglectum: *dheſiu gardea ſona dheru Jeſſes uurzun dhazs iſt dhiu unmeina magat Maria*, hæc virga de radice Jeſſæ eſt virgo pravitatis ex-

pers Maria. Denique *meino* etiam ſubſtantive dicitur pro homine improbo & malo, quod obſervandum iis, qui OTFRIDUM volunt intelligere. Exempla vide in Gloſſario Schilteriano pag. 578. *Mein* pro malo adjective ſumpto ſuperat hodie in compoſito *meineid* perjurium, de quo infra. Vix temperare mihi poſſum, quin huc quoque referam *Manes*, animas a corporibus ſeparatas, quæ vulgo cenſentur malæ & immites, ARIMANEM Principium mali apud Perſas, & MANICHÆOS, Principii mali defenſores.

MEIN, malum paſſionis, calamitas, ærumna, pœna, damnum, & ſimilia tam publica quam privata mala, quorum numerus in vita humana eſt innumerus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIV. ab initio:

Erda bibinota,
Thiu Gotes kraft ſi es notta,
Joh in thia meina
So ſpialtun ſih thie ſteina.
Terra tremebat,
Potentia Dei illam urgebat,
Et in his malis
Findebantur rupes.

VERELIUS in Ind. *mein* damnum, nocumentum, difficultas, impedimentum, *meingiarn* qui aliis damnum libenter adfert, *meinvettir* ſpectra nociva, mali genii, dæmones. Viguit adhuc ante ducentos annos. MATHESIUS Conc. X. de vita & Script. Luth. pag. 115. de Anabaptiſtis: *richten main und mord an.* Et pag. 118. rurſus: *richten auffruhr, main und mord an.* Antiquitatem vocis collige ex conſenſu Linguæ Perſicæ, in qua (ut CLODIUS, vir doctisſimus, in literis ad me) *man* ærumnas, dolorem, & morbum ſignificat. Quodſi Perſis hodiernis *man* eſt malum damni & reliqua, nulla ratio eſt, cur veteres illi, qui nomen ARIMANES confinxerunt, adjectivo caruiſſe cenſendi ſint.

MEIN, malum actionis, vitium, ſcelus, culpa. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *man* facinus, ſcelus, nefas, probrum, piaculum, *manfull* nefandus, infandus, flagitioſus, ſceleſtus, quaſi ſcelerum plenus. Francis *meino* malitia & malitioſe, utrumque apud OTFRIDUM, illud Lib. II. Cap. XXI. 13. hoc Lib. IV. Cap. XVII. 55. Cambris *nam* culpa, delictum. Idem quod Saxonibus *man*, transpoſitis tantum literis. Ad hanc claſſem ſpectat ex Indice VERELII, *meinalaus* innoxius, innocens, proprie ſceleris expers, & ex ſtylo Germaniæ forenſi *mein-gut*, bonum vitio furti, rapinæ aut clanculariæ ſubtractionis affectum, item bonum a fure aut raptore in via publica, ne prodatur aut cognoſcatur, abjectum aut relictum. Vocem ſiſtit & explicat STADENIUS in Additamentis ad Voc. Bibl. pag. 903.

MEIN-EID, perjurium. Angloſaxonibus *man-ath*, *mæn-ath*, Francis *meineido*, Island. *meinſæri.* TATIANUS Cap. XXX. 1. *uuanta thu geltis Got thina meineida*, lues enim Domino perjuria tua. In veteri confitendi Formula OTFRIDO præmiſſa, quæ ipſius CAROLI M. eſſe putatur, inter cætera peccata fit commemoratio perjuriorum his verbis, *meinero eido*, quod FLACIUS fruſtra interpretatur meorum juramentorum. Vulgo *meineid* exponitur falſum juramentum: ſed vi vocis *pravum juramentum* ſignificat, quod recte vidit PALTHENIUS, & ex antecedentibus eſt manifeſtum.

MEINEN, in Dialectis Germanicis dicitur de omnibus aut præcipuis animæ rationalis operationibus, inprimis de *voluntate*, *cogitatione*, *memoria*, *opinione.* Et fortaſſe a Gr. *μένος* mens, animus. Quamvis hoc ab illo derivare ſuſtineat CLAUBERGIUS.

MEINEN, velle, voluntate intendere, *wolmeinen* bene velle, bene cupere, *wolmeinend* benevolus & benevole, *gute meinung* bona intentio. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *mynnu* velle. Quibus conſentit Græc. *μένω* cupio. Inde Francis *meino* intentio, voluntas. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. III. ab initio:

Quam tho thara in gegini
Mihil uuorolt menigi,
Nales then meinon
Bi Druhtinan einon,
Suntar ſie in then fertin
Ouh Lazarum irkantin.

Senſus eſt, multitudinem conveniſſe non ſolius Domini ſed Lazari quoque cognoſcendi deſiderio.

MEINEN, cogitare, animo proponere, *er meint hoch zu ſteigen* grandia & ſublimia animo præſumit, *in diſer oder jener meinung etwas thun* hac vel illa intentione, cogitatione, conſilio, aliquid agendum ſuſcipere. Cum voluntas & propoſitum in anima rationali ſint intime conjuncta, hinc fit, ut hic ſenſus, quamvis ab antecedenti diſcretus, ſæpe cum illo ſit complexus. Gothis certe *munan* eſt in animo habere Joh. VI. 15. *kunnands thatei munaidedun usgaggan*, cognoſcens quod vellent vel cogitarent exire. Similiter Belgæ dicunt, *hy meynt deſen weg te gaen* ſtatuit hac tranſire. Vide plura huc ſpectantia apud Fr. JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 261.

MEINEN, putare, opinari, cogitatione conjicere. Gothis *munan* idem denotaſſe, ſequentia evincunt loca: *ni man* non puto, Luc. XVII. 9. *ſumai mundedun* quidam putabant, Joh. XIII. 29. *munds was* putatus erat, Luc. III. 23. quæ diligentiam Gloſſatorum effugerunt. Idem Anglis *to mean*, Islandis *eg meine*, Suecis *mena*, Belgis *meenen*, *meynen.*

MEINEN, reminiſci, recordari, cogitata recogitare. Gothis *gamunan*, Luc. I. 72. Angloſax. *gemunan*, ibid. Scriptoribus Sagarum *muna*, in Ind. VERELII. Hinc porro memoria Angloſax. dicitur *mund*, Suecis *minne.* Aliam verbi formam vide in *minnen.*

MEINEN, ſignificare, cogitata ſermone vel alio ſigno demonſtrare. Idem quod Gallis *donner à entendre*. Senſus Francis præcipue familiaris. Exempla apud OTFRIDUM paſſim obvia ſunt. Lib. II. Cap. I. 65.

Sin uuort iz al gimeinta,
Sus managfalto deilta.
Verbum ejus omnia deſignavit,
Et ſic varie diſtribuit.

Lib. III. Cap. XVII. 77.

Er ſih ſar nidar neigta
So ſliumo er thaz gimeinta.
Ipſe ſe mox inclinavit
Quamprimum hoc protulit.

Lib. IV. Cap. XII. 89.

Ni uuas thar ther firſtuanti
Uuaz er mit thiu meinti.
Non erat qui perciperet,
Quid hiſce ſignificaret.

Sic etiamnum vulgo dicimus, *wie iſt das gemeint*, *was meineſtu damit*, quid hoc ſibi vult, quid hoc ſignificat? Utimur etiam derivato *mine*, ſignificatio per vultum, & *mund* os, quia menti eſt pro inſtrumento in ſignificando. Hiſce conveniunt e Græcorum Lingua *μηνύω* ſignifico, *μῆνος* ſignum, *μήνυσις* ſignificatio: & Latinorum *minari*, cujus duæ ſunt ſpecies, oſtendere voluntatem nocendi & bene faciendi. Poſterior ſignificatus, qui paulo ignotior, bonis tamen auctoribus nititur. PHÆDRUS Lib. IV. fab. 22. *Qui magna cum minaris, extricas nihil.* HORATIUS Lib. 2. Sat. 3.

Atqui vultus erat multa & præclara minantis.

Abſtractis igitur ſpeciebus, & verbo ad genus ſuum redacto, *minari* idem erit quod *meinen*, h. e. ſignificare, oſtendere, deſignare.

MEINEN, ſignificare docendo. Ad hanc claſſem referri poſſunt (ni fallor) quædam VERELIANA in Indice, cujusmodi ſunt, *ment* doctrina, eruditio, inſtitutio, *mentur* eruditus & erudita.

MEINEN, ſignificare jubendo vel ordinando. Gloſſ. Pez. præordinati *pimeinta*, propoſuit *pimenta*, decretum imperatorium *cheiſarlihha pimeinida*. Hodie ſuperat in ſubſtantivo *meinung*, quo Principes uti ſolent in literis pro juſſu & mandato.

MEINEN, ſignificare jurando. Inde *firmeinen* pejerare, apud Francos. Gloſſ. Pez. perjurem *firmeine*.

MEISE, nota avicula. Angloſax. *maſe*, Belg. *mees*, Gall. *meſange*, Latino-Barbaris *meiſa*, & *minima meiſa* apud Monachum Sangallenſem a CANGIO publicatum Lib. I. *de cura Eccleſiaſtica Caroli M.* Latine ſcribentes *parum* & *parulam* vocant, neſcio quo auctore, veriſimiliter tamen a parvitate. Nam ob eandem cauſam Suecis vocatur *tetta*, Anglis *titmouſe*, a Gr. *τυτθὸς* parvus. Hanc analogiam ſi ſequamur, vox Germanica erit cognata cum inuſitato *μείος* parvus, unde Græcis *μειότερος* minor, *μεῖστον* minimum, *μειόω* minuo &c. Quæ conjectura inde firmari videtur, quod idem nomen quondam omnibus avibus minoribus erat commune. Gloſſæ ÆLFRICI in nom. avium: parrax (lege parix) *wrenna* vel *hice maſe*, bardioriolus *colmaſe*, forte pariolus vel hariolus, avis quædam auguralis.

MEISSEL. Vide *meitzen*.

MEISSEN, *Miſnia*. Urbs & provincia, a fluvio *Miſni* ſic dicta, teſte DITHMARO Lib. I. de rebus geſtis Henrici Aucupis. Verba Scriptoris vide ſupra in *markfleck*. Omitto nunc eos, qui Saxones a *Sacis*, Turingos a *Tyragetis*, Miſnios a *Myſiis*, alios aliunde, nuda vocabulorum alluſione decepti, falſo deducunt; & hoc tantum obſervo, quod lingua Sorabica *mieza* ſit limes, terminus, meta, & *miezny* finitimus, limitaneus, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 698. 703. Nam hinc videtur conſequi, quod *Miſnia*, qua provincia, proprie ſit *limes Sorabicus*, vel *Marchia Saxonica*, a fluvio terminali ſic dicta, ſumpto e Lingua Sorabica vocabulo, quod tam fluvio quam regioni circa fluvium convenit. Reges Francorum jam Sæculo nono aut decimo Marchiones in his terris habuiſſe, qui limitem adverſus Sclavos cuſtodirent, collige ex dictis in *markgraf*. Adde, quod etiam lingua Francorum *metz* limitem ſignificet.

MEIST, præcipuus, maximus. Superlativus a comparativo Gothico *mais* plus, quo utitur Codex Arg. Matth. VI. 25. *niu ſaiwala mais iſt fodeinai*, nonne anima plus eſt quam eſca. Cum voce Gothica convenit Græc. *μείζων* & *μεῖζον* major & majus. Dicitur antiquitus (1) de qualitate. Inde Gothis *maiſtans gudjans* pontifices, id eſt, ſummi ſacerdotes Joh. XIX. 6. *auhumiſts weiha* pontifex, id eſt, ſummus ſacerdos Joh. XIIX. 13. proprie altisſimus, a Celtico *uch* altior, ſuperior, quo hodie utuntur Cambri. (2) de quantitate. Inde Angloſaxonibus *mæſtan dæle* pars maxima. (3) de ordine. Inde Angloſaxonibus *læt-mæſt* ultimus, velut primus inter tardos. (4) de numero. Inde nobis *die meiſten* plurimi, præcipui numero. (5) de tempore. Inde formula *die meiſte zeit* pars maxima temporis.

MEIST, maxime, præcipue. Adverb. comparandi. Gloſſ. Keron. maxime, præcipue *alleromeiſt*.

MEISTER, magiſter. Gloſſ. Keron. magiſtri *meiſtres*, magiſterio *meiſtartuam*. TATIANUS Cap. CLVI. 2. *ir heizzet mih meiſtar inti herro*, vos vocatis me magiſter & domine. Vox de Latinitate ſuſpecta, quia nec in Gothico, nec Angloſaxonico idiomate reperitur. STADENIUS tamen confidenter deducit ab adj. *meiſt* præcipuus, potisſimus. Simili voce ad deſignandum *magiſtrum* utuntur Cambri, Angli, Belgæ, Sueci, Islandi, Dani, Galli, Itali, Hiſpani, imo etiam So-

rabi & Poloni apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 79. qui omnium originem, & Latinæ quoque vocis, longo rudente petit ab Heb. *miſchter* dominatus. Compoſita & derivata, cum omnibus ſint manifeſta, non debent me detinere.

MEITZEN, *meitſen*, cædere, ſecare, incidere. Gloſſ. Pez. æri inciſos *kameizon*, truncare *apauarmeizzan*. Alias verbi formas, ſed ſororias & ab eadem matrice prognatas vide in *metzen* & *mutzen*. Interim a themate Francico habemus *meiſſel* ferrum lapicidæ & chirurgi, unde rurſus fit *meiſſeln* tali inſtrumento incidere.

MEL, farina. Vide *mæl*.

MELDEN, dicere, commemorare, prodere ſcripto vel ſermone. Belg. *melden*. Olim deduxi a *malen* loqui, inſerto D. quod nunc minus placet, quia eadem verbi forma in vetuſtiſſimis Linguis reperitur. MYLIUS tribuit Chaldæis *malthi*, *malathi* dico, *malatha*, *malotha* dicis, *myltha* ſermo. BUSBEQUIUS Tartaris Præcopenſ. *malthata* dico. Quod videntur a Gothis accepiſſe, cum adhuc ad Pontum Euxinum habitarent. Nam in Codice Argenteo, vetuſtiſſimo Gothorum monumento, *mathljan* eſt loqui Joh. XIV. 30. & *mathl* loquela Joh. VIII. 43. Quæ certe a reliquis non niſi unius literæ & valde inſtabilis tranſpoſitione differunt.

MELDEN, apud priſcos ſæpe ſumitur in malam partem, & tunc ſignificat *cauſam alicujus prodere, & in foro denunciare*. SOMNERUS in Dict. AS. *meldian* prodere, *meldunge* proditio, indicatio, delatio, *meldfeoh* indicationis pretium, præmium vel merces, *melda* proditor. Gloſſ. Keron. prodiderit *melden*. Lege *meldet*. Gloſſ. Boxh. *melda* delatura. TATIANUS Cap. V. 7. *ni uuolta ſie meldan*, nolebat eam denunciare. Cap. XXII. 6. *ſcarioth ther uuas meldari*, Scarioth qui fuit proditor.

MELKEN, lac e mammis vel uberibus exprimere. Gr. *ἀμελγεῖν*, Lat. *mulgere*, Angloſax. *melcan*, *meolcian*, Belg. *melken*, Angl. *to milk*, Suec. *molka*. Si vera eſt origo a *milch*, *melk* lac, quam verbo Germanico tribuit MARTINIUS, neceſſe eſt Græcos & Latinos nobiſcum loqui.

MELTAU, rubigo. Gloſſ. Pez. rubigo *militou*. Duo valde idonea ſignificare poteſt; *rorem maculantem*, ſi prior compoſiti pars ſit a *meil* macula, vel *meilen* maculare; & *rorem rubrum*, ſi *mel* Celticæ originis ſit, a *melyn* (Gr. *μήλινος*) flaveus, croceus, quod extat in Lex. Ant. Brit. BOXHORNII. Utraque appellatio naturæ conformis eſt, ſive a macula ducta ſit, ſive a rubore, ut vox Latina.

MEMME, mater. Heb. *em*, Gr. *μάμμη*, Lat. *mamma*, Cambris & Angl. *mam*, Belg. *mem*, Hiſp. *mama*, Gall. *maman*. Quidam derivant a Gr. *μαμῶ* cupio, alii a *μαιόομαι* obſtetricem ago. Sed longe veriſimilius eſt, vocem a pueris inventam eſſe, qui primos loquendi conatus a labialibus deſumere ſolent, ut obiter oſtendi in Præf. ad Germ. §. 6. Nec aliter ſentit SKINNERUS in præſtanti, quo Anglicam Linguam illuſtravit, Etymologico. Verba ejus, quia legi digna, hic apponam: *Procul dubio eſt vox a natura ipſa profecta, eoque ἀνέτυμος; omnes enim ubique gentium infantes ab hac voce, utpote omnium pronunciatu facillima, loquelam auſpicantur; ſola enim labiorum compresſione pronunciatur*. Primo quidem fuit nomen matris, poſtea etiam nutricis & uberum, in quibusdam linguis. Confer *amme* nutrix. Quamvis autem hoc nomine materno nihil ſuavius aut venerabilius ſit, ſi tamen in virum torqueatur, injuria cenſetur. Notum dicterium *feige memme* homo muliebris & fœmina timidior.

MEMMINGEN, civitas Imp. Sueviæ. Suſpicor majus aliquod prædium nobilis cujusdam Fœminæ, originem loco & nomini dediſſe, & nomen illud *terram maternam* denotare, ex aliis locorum nominibus ſimiliter factis, colligo. Hinc de patria mea ſciſcitantibus, illud Delphici Oraculi de Homero effatum reſpondere ſoleo:

Quid Patriam quæris, mihi MATRIA,
non Patria ulla eſt.

MENGE, multitudo, & ſynecdochice multitudo hominum vel turba. Contrahitur ex antiquiori *manige*, *menige*, quod eſt a *manig* multus, per medium derivandi E. Verſio Goth. Joh. VII. 31. *managai thizos manageins galaubidedun imma*, multi de hac turba crediderunt ei. Verſio Angloſax. Luc. V. 15. *mycele menegeo comun thæt hi gehyrdon*, multæ turbæ venerunt ut audirent. TATIANUS Cap. CCXXXVI. 4. *ni mohtun ziohan thaz nezi fora thero menigi fisgo*, non valuerunt trahere rete præ multitudine piſcium. Gloſſ. Keron. in multitudine *in managii*. VERELIUS in Ind. *meingi* multitudo hominum.

MENGEN, *vermengen*, miſcere, confundere. Græc. *μιγνύειν*, Angloſax. *mengean*, Francis, Alam. Belg. *mengen*, Angl. *mingle*. ISIDORUS Cap. IX. 4. *nidhigun chimenghide mit ſundigem*, ſubdoli permixti cum peccatoribus. An a *menge* multus vel multitudo? Ita ſane videtur. Nam *miſcere* quid eſt, niſi ex pluribus unum facere? Nulla igitur cauſa eſt, cur Germanos hic græciſſare, cum doctiſſimis Viris, HELVIGIO & REIZIO, ſtatuamus. Præcipua derivata ſunt, *gemeng* mixtus, *gemeng werden* miſceri, conſerere manus, *gemenge* cœtus, *gemengel* mixtura, miſcella, farrago &c.

MENKELER, propola. Vide *mækler*.

MENNIG, multus. Idem quod *manig*.

MENNIG, terra rubra. Vide *meng*.

MENSCH, in tota retro antiquitate eſt biſyllabum. Oritur enim a *mann* homo, unde fit *manniſch*, *menniſch*, & noviſſime *menſch* per ſyncopen. Ab initio fuit adjectivum, ſicut reliqua in *iſch* deſinentia, poſtea etiam pro ſubſtantivo invaluit. Nam adjectiva

adjectiva hujus terminationis ſæpe ſubſtantivari, exemplis aliquot docui in *Prolegom.* Sect. VI.

MENSCH, *menniſch*, humanus. Gloſſæ Angloſaxonicæ apud JUNIUM in Obſervatis ad Willeram. pag. 170. *menniſc gethanc* humana mens, *menniſc hand* humana manus, *menniſc cynn* humanum genus. Gloſſ. Keron. humana natura *manaſkiu chnuat.*

MENSCH, homo. Codex Arg. Joh. XII. 43. *frijodedun auk mais hauhein manniſka, thau hauhein goths*, dilexerunt enim plus gloriam hominum, quam gloriam DEI. Codex Rushworthianus citante JUNIO Matth. V. 11. *thonne eowic wærgath menniſc*, cum vobis maledixerint homines. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XII. 121.

Niſt man nih ein ſo richi,
Ther ſtige in himilrichi,
Ni ſi ther mennisgen ſun,
Ther thanana quam ouh heraſun.
Non eſt ullus homo tam potens,
Qui adſcendat in cœlum,
Niſi ſit filius hominis,
Qui inde deſcendit in terram.

Ægyptii habent *manoſch* eodem ſenſu, qua via, alibi oſtenſum. Suecis homo etiamnum dicitur *menniſkia*, Danis *menniſke.*

MENSCH, anima, homo interior. Gloſſæ Pezianæ *animam* bis exponunt *menniſcun*, non procul ab initio pag. 320. Appoſite CICERO in Somnio Scipionis: *Nec enim tu es, quem forma iſta declarat, ſed mens cujusque is eſt quisque, non ea figura, quæ digito demonſtrari poteſt.* Verba Scipionis eleganter tranſtulit TRILLERUS, vir eruditisſimus:

Was wir von auſſen an dir kennen,
Das biſt du ſelbſten nicht zu nennen;
Den menſchen macht des menſchen geiſt,
Nicht die geſtalt auf die man weiſt.

Hic ſenſus, quamvis pulcherrimus, & Philoſophiæ Antiquo-Barbaricæ, quæ antiquisſimis temporibus in Gente noſtra viguit, teſte CLEMENTE ALEXANDRINO, haud dubius index, hodie obſoleſcit. Convenit cum illo Græc. μένος animus, & Lat. *mens.*

MENSCHLICH, humanus. Novum, ſed legitime factum a *menſch* homo.

MER, humor, liquor, aqua fluens & ſtagnans. Primitivum Celticum, cujus nulla reddi poteſt ratio, niſi hæc, quod ſit antiquisſimum. Inde Cambris *merlys* herba aquatica, *merydd* humidus, liquidus, *cymmer* confluens, *dwr merydd* lacus, aqua ſtagnans, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. pag. 45. 46.

MER, collectio aquarum in continente. In Codice Argenteo *marei* dicitur de lacu Matth. VIII. 27. & *mariſaiw* de ſtagno Luc. VIII. 23. Et hoc ſignificatu pollet etiam in ore Saxonico. SOMNER. in Dict. A S. *mere* palus, ſtagnum, lacus, *fiſçmere* piſcina, vivarium, *hellemere* ſtyx, flumen infernale. Belgis etiamnum *meer* & *meir* eſt lacus, & hinc *Haarlemmer meir* & *Geneefſche meir* lacus Harlemenſis & Genevenſis.

MER, collectio aquarum extra continentem. Lat. *mare*, Camb. *mor*, Angloſax. & Franc. *mere*, Island. *mar*, Sclavon. *more.* BOXHORN. loc. cit. *mor* mare, fretum, æquor, ſalum, *mor-rudd* mare rubrum, *morhwch* delphinus, porcus marinus &c. Gloſſ. Pez. a mari *vonne mere*, Syrenarum *meriminnono.* VERELIUS in Ind. *mar* mare, *margygr* monſtrum marinum, Syren. Cum hic ſignificatus potuerit per gradus ab elemento humido ad mare pervenire, hinc operam ludere videntur, qui eum vel ab Heb. *mara* amarus, vel a Gr. μείρω divido, vel a μόρος exitium, deducunt. Ab illo populi quidam maritimi ſunt denominati. Inde

ARMORICI, quaſi ſupramarini, ab *ar* ſuper. Niſi *armor* Aremorice ſit littus. Tunc enim littorales denotabit, quæ BAXTERI interpretatio eſt.
MORINI, marigenæ, ab *eni* naſci, interprete BAXTERO in voce *Carini.*
POMERANI. Vide in P.

MER, per metonymiam contenti pro continente dicitur de quovis vaſe magno. Inde Angloſaxonibus *win-mere* lacus, cupa in quam vinum decurrit, interprete SOMNERO. Utitur hoc ſenſu Luth. 1. Reg. VII. 23.

MER, quatenus derivatur a *meren* augere, quod docendi cauſa ſuppono, auget qualitatem & quantitatem, continuam & diſcretam, & ſignificat quantum poteſt, ſubſtantive *auctionem* & *auctorem*, adjective *auctum* vel *magnum*, comparative *auctiorem*, *majorem*, & *potiorem*, adverbialiter *plus*, *magis*, *amplius.*

MER, auctor & auctio. Rhythmus de S. Annone Stroph. 29. *Auguſtus der mere man.* Vertit SCHILTERUS: *Auguſtus vir augens.* Nec fortaſſe male, quia Poeta videtur ad nomen Auguſti alludere, quomodo etiamnum Auguſtos appellamus *merer des Reichs.* Sed *mer* antiquius & ſimplicius eſt, & eadem analogia fieri poterat a *meren* augere, ut alia verbalia apud Veteres, quorum numerus innumerus eſt. Et huc probabiliter ſpectant *meres*, *mirus*, *marus* ex nominibus propriis, quæ ſi ad augendi ſignificatum referantur, ſæpe optimum ſenſum generant in compoſitis. Hujusmodi ſunt judice PONTANO in Originibus Francicis pag. 240.

RICHIMERUS, regni ampliator.
THEUDOMERUS, populi ampliator.
MARÇOMERES, finium prolator.

Digna Ducibus Francorum nomina. Quibus addi poſſunt,

SIGISMERES, victoriarum auctor, apud Sidon. Apoll. Lib. IV. Cap. 20.
OTMARUS, felicitatis auctor, quamvis etiam proſperis clarum, & proſperis magnum denotare posſit. Vide *od.*

WOLMARUS, eadem notione, niſi forte idem ſit quod *Volmarus* valde celebris.
VOLCMARUS, populi ampliator.
DIETMARUS, eadem notione ut *Theudomerus*.

Majoris indaginis ſunt, *Induciomarus*, *Virdumarus*, *Combolomarus*, & alia apud CÆSAREM & LIVIUM, quæ an eundem vel alium conceptum, magnitudinis aut celebritatis involvant, Linguæ Celticæ peritioribus indagandum relinquo.

MER, magnus. Id eſt, auctus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *mawr*, Angloſaxonibus *mære*, Francis *mer*, *merr*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *mawr* magnus, grandis, vaſtus, *mawredd* magnitudo, majeſtas. BENSON. in Voc. Angloſax. *mære* magnus, *mærth* magnitudo, majeſtas, *mærtha* magnalia. WILLERAMUS Cap. II. 15. *vahent uns die luzzelon uohon, die de uuingarton harto geargerent, obe ſie mer uuerdent.* Lege, *er ſie mer* vel *merre uuerdent.* Sic enim habet editio MERULÆ. Quod Belgice recte vertitur, *eer zy groot worden.* Nam ſenſus eſt: Capite nobis parvulas vulpes, quæ vineas demoliuntur, antequam adoleſcant.

MER, major. Angloſax. *mara*, *mære*, *mærre*, Franc. & Alam. *mer*, *mera*, *merir*. Gloſſ. Keron. major *mera*, majoribus *meroom*, *meriroom*, majori *merorin*. Evang. Angloſax. Joh. XIV. 28. *fortham fæder ys mara thonne ic*, quia pater major me eſt. Joh. X. 29. *thæt the min fæder me ſealde, is mærre thonne ænig other thing*, quod pater meus mihi tradidit, majus eſt omnibus rebus. Mira verſio, quæ non patrem, ſed res a patre traditas cæteris majores facit. Inde Francis *merhuar* adulterium, i. e. fornicatio major, inter peccata criminalia in Catecheſi Theotiſca ECCARDI pag. 65. Quod vitium, cum prioribus Germanis eſſet ignotum, adeo ut ne vocabulum quidem extaret, Franci per compoſitum reddere conati ſunt. Vide Præfationem ejusdem auctoris pag. 20.

MER, potior, melior, major qualitate. Evang. Angloſax. Marc. XII. 33. *thæt is mare eallum offrungum*, hoc majus eſt omnibus ſacrificiis.

MER, plus, magis, amplius. Angloſax. *mare*, Franc. & Alam. *mer*, *meer*. Gloſſ. Keron. plus *mer*, amplius *meer*, magis *meer*, magis ac magis *mer enti mer*, multo magis *michilu mer*. Gloſſ. Boxh. *mer uuoltis* maluiſſes, *erdo mer* quin, magis, potius.

MEREN, augere. Verbum a Francis proſeminatum, & ſolis Germanis cuſtoditum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VI. 69. de Adamo:

Er giſtuant uns meron
Then managfaltan uueuuon.

Vertit SCHILTERUS:

Perſtitit nobis augere
Multiplices calamitates.

NOTKERUS Pſal. CIV. 24. *do merota Got ſinen liut, uuanda er manigfaltota in, unde ſtarchta in uber ſine fienda*, tunc auxit Deus populum ſuum, nam multiplicavit eum, & firmavit eum ſuper inimicos ejus. Gloſſ. Pez. augmentaſſe *gimeron*, exaggerabat *gimerota*. Credo Francos hoc verbum formaſſe a μυρίος multus. Augere enim eſt multiplicare, primo quidem quantitatem, poſtea etiam qualitatem.

MERCH, equa, quadam Dialecto Germaniæ apud STILERUM. A *mære* caballa, per gutturalem affixam, ut *march* equus a ſimpliciori *mar*.

MERCH, virgo, puella. Græc. μεῖραξ, Camb. *merch*, Pruſſis & Lithuanis *merg*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *merch* filia, nata, item fœmina, mulier, *mab a merch* vir & fœmina. An ſenſum ab equa ad virginem translatum dicemus? At qualis eſt iſta virgo, quæ equitandam ſe præbet? Mittamus igitur equam, & vocem Celticam ducamus a Scythica *mær* virgo, per gutturalem annexam, qua magnopere delectantur Celtæ in vocibus Scythicis, ut paulo ante patuit ex *march* equus, quod eodem artificio factum e ſimpliciori & minime aſpirato *mar*. *Mær* pro virgine extat in Indice VERELII Scytho-Scandico, & paſſim, ut ſupra oſtendi in loco. Interim a *merch* barbara Latinitas fecit *marcheta* tributum virginale, quod puella vel pater puellæ Domino ſolvit, non pro redimendo ſtupro, ſed pro venia & licentia nubendi, ut dixi prolixe in *reit-ſchoſs*.

MERCH, quatenus virginem notat, interdum vituperatur, & dicitur de virgine vitiata in compoſitis. Inde Francis *merihunſun* filius meretricis, in Gloſſis Pezianis. Hodie *jungfer* eodem ſenſu uſurpatur in comp. *jungfernkind*.

MERGEL. Vide *mærgel*.

MERKEN, quatenus derivatur a *mark*, ſignificat quantum poteſt. Gothis *usmarkan* eſt deſignare Luc. X. 1. Angloſaxonibus *mearcan*, *mearcian* ſignare, notare, apud SOMNERUM & BENSONIUM, Francis & Alam. *marchon* notare, limitare, & ſenſu ad animum translato obſervare, diſtinguere. Gloſſ. Pez. notabant *marchotun*. Gloſſ. Keron. terminentur *ſin kimarchot*. Gloſſ. Boxh. diſtincte *untarmarclihho*. WINSBEKIA ad filiam Stroph. 4. *ſchüs wilder blike niht zevil, ſwa loſe merker bi dir ſin.* Habent & Galli *marquer* & Hiſpani *marcar* notandi, ſignandi, & obſervandi ſignificatu. Præcipua derivata & compoſita ſunt, *merklich* notanter, diſtincte, *gemerke* indicium & facultas diſtinguendi, *merk-zeichen*, *merk-mal* ſignum quod obſervari debet &c.

MERREN, occupare. Verbum extinctum, quod Angloſaxonibus & Francis effertur *merran*. BENSON. in Voc. AS. *merran* occupare. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 55.

Uuio er iz allaz uuirrit,
Ioh theſa uuorolt merrit.
Quomodo omnia perturbet,
Et ipſum mundum occupet.

Græci

Græci videntur inde habere *μόρος* labor, occupatio, Germani *miere* formica, animal occupatiſſimum. Differt a *marren* impedire.

MERTE, intritum. Vide *mörte.*

MERTEL, calx mixta. Vide *mörtel.*

MERZ, menſis anni tertius, a Lat. *Martius*, & non a *merzen* ſegregare, etiamſi STILERUS ad ruſticos provocet. Nam ruſtici abs me interrogati negarunt, ſeparationem ovium hoc menſe fieri; fieri autem ajunt proxime ſequenti. Angloſaxonibus placuit *hlydmonath* & *hreth-monath*, quorum explicationem dedit SOMNERUS in Dictionario. Inter nomina Menſium Carolina Martius dicitur *lengizin-manoth* & *lenzin-manoth*, h. e. menſis vernus, unde Belgis remanſit *lentemaand.* Quo ſenſu, vide in *lenz.*

MERZEN, *ausmerzen*, ſegregare. Verbum ruſticis noſtris familiare, quo utuntur, quando tempore tonſuræ veteres oves, prolificationi inutiles, a junioribus ſegregant, & ſigno aliquo diſtinguunt. Oritur, vel a *μείρω* divido, vel a Perſico *marz* ſignum, unde recte fit *merzen* ſignare, & metonymice ſegregare, quia ſignum illud mox ſequitur ſeparatio.

MESPEL, *miſpel*, meſpilum, *μέσπιλον.* Pomum notæ, ſed peregrinæ arboris. Meſpilus Catonis ævo in Italia non fuit, teſte PLINIO Lib. XV. Cap. 20. Quanto minus in Germania, quæ nec pomaria, nec hortos habuit, teſte TACITO Cap. XXVII. de M. G. Fallitur autem, quod exiſtimat, terram noſtram frugiferarum arborum impatientem eſſe, Cap. V. Ipſe nobis agreſtia poma concedit Cap. XXIII. Si mitioribus caruerunt antiqui, non terræ culpa tunc erat, quæ nunc mitiorum abunde ferax, ſed annuæ mutationis ſoli, quæ illos a cultura arborum avocavit.

MESS, celebritas ſacræ Euchariſtiæ, alias *Miſſa.* Ab initio (ut plerisque placet) erat *miſſio Catechumenorum*, aliorumque, quibus S. Cœnam ex diſciplina veteris Eccleſiæ nec participare nec ſpectare licebat: quos, ut diſcederent, hiſce verbis, quæ etiamnum obtinent, præmonitos ferunt, *ite, miſſa eſt*, id eſt, diſcedite, miſſio vobis indicitur. Sic *remiſſa* interdum ponitur pro *remiſſio*, & alia plura ejusdem generis CANGIO in Gloſſario obſervata. Poſtea per metonymiam antecedentis pro conſequente vocem ajunt uſurpari cœptam pro ipſis myſteriis, quorum cauſa Catechumeni erant dimiſſi, hoc eſt, pro celebratione ſacræ Euchariſtiæ. Ad confirmationem etymologiæ facit, quod in Regula S. Benedicti Cap. XVII. quantum ex textu inſigniter corrupto colligere licet, quævis miſſio Monachorum finita hora Canonica, vocatur *Miſſa*, & Alamannice *ſanta*, a *ſentan* mittere. Gloſſ. Keron. miſſa *ſanta*, miſit *ſanta.* HELVIGIUS tamen vocem *Miſſæ* derivat ab Heb. *miſſah* oblatio, & provocat ad Hieronymum, Capnionem, & Polydorum Virgilium de Invent. rerum Lib. V. Cap. 11. Si vox Hebræa recte ſe habet, non video, quid huic etymologiæ opponi poſſit, quæ altera longe commodior, & recta tendit ad rem denominandam, ut de aptitudine vocis cum opinione Veterum de S. Euchariſtia nunc nihil dicam. A *meſs* ſunt *meſs-opfer* ſacrificium Euchariſtiæ, *meſs-prieſter* ſacerdos, *meſsner* ſervus ſacerdotis, hodie æditus.

MESS, feſtum, feſtivitas, ſolemnitas. SOMNER. in Dict. Angloſax. *mæſſe-dæg* dies feſtivus, dies ſolennis. Plura compoſita exhibent Rubricæ Evangeliorum in Verſione Angloſaxonica, cujusmodi ſunt, *mæſſe-æfen* diei feſti vigilia, in Rubrica Joh. XIV. 15. *mæſſe-nyht* nox nativitatis Domini, in Rubrica Luc. II. 1. Addi quoque ſolet nominibus Sanctorum. Inde *Andræas mæſſe-dæg* dies feſtus Andreæ, in Rubrica Matth. IV. 18. *to S. Agnan mæſſan* ad feſtum S. Agnetis, in Rubrica Matth. XIII. 44. Quibus conſentit Kalendarium Runicum ab OLAO WORMIO in Faſtis Danicis publicatum, ubi in Januario occurrit *Paulus meſſa* Pauli feſtum, in Februario *Kindelmeſs* purificatio Mariæ, proprie feſtum candelarum, *Blaſius meſs* Blaſii feſtum, *Mathias miſs* Mathiæ feſtum. Alia in aliis. Cuncta ſummo ſtudio collecta a MARESCHALLO in Obſervat. ad Verſ. Angloſax. pag. 515. ſeq. Similiter & *Miſſa* perpetuo Eccleſiæ uſu pro feſto alicujus Sancti invaluit. Id quod ex Capitularibus Regum Francorum aliisque monumentis fuſe demonſtrat CANGIUS in voce. Quoties ita loquuntur veteres, tunc utuntur Synecdoche partis pro toto, & ab Euchariſtia, feſtis diebus celebrari ſolita, ipſum feſtum denominant. Hodie vigent compoſita, *Chriſtmeſs* feſtum nativitatis Domini, *Lichtmeſs* feſtum candelarum, *Kirchmeſs, kirmeſs* encænia, feſtum Eccleſiæ renaſcentis, *Hermeſs* magna celebritas, feſtum S. Mauritii apud Magdeburgenſes, idem quod *hohemeſs.* Nam *her* & *hoh* ſunt ſynonyma. Alii *feſtum legionis*, & rurſus alii *feſtum dominicum* interpretantur, quod tolerari poteſt, quamvis minus rotundum ſit.

MESS, nundinæ. Senſus a diebus feſtis ad nundinas translatus, cum quia origo nundinarum eſt a confluxu hominum circa Eccleſias in diebus feſtis, & præcipue encæniis, tum quia nundinæ excipiunt feſtos Sanctorum dies, & ab illis quoque denominantur, ſicut ab antecedenti conſequens. Inde *Michaelis-Meſs* apud Lipſienſes, *Laurentii-Meſs* apud Brunſuicenſes &c.

MESSEN, menſurare. Heb. *mad, madad*, Gr. *μετρεῖν*, Lat. *metiri*, Gothis *mitan* Luc. VI. 38. Angloſax. *metan* ibid. Francis & Alam. *mezzan*, Belg. *meeten*, Suec. *mæta.* Gloſſ. Pez. metiantur *mezent.* Gloſſ. Keron. pendens *mezzinti.* TATIANUS Cap. XXXIX. 5. *in themo mezzi, thie ir mezzit, iſt ju gimezzan*, in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Metaphorice dicitur de

 facul-

facultate judicandi, quia, dum res conſiderat, eas metiri videtur. Inde Angloſax. *mæthian* æſtimare, Germ. *ermeſſen* dijudicare, *beimeſſen* imputare, adjudicare.

MESSER, *metzer*, culter. Vide *metz* ejusdem ſignif.

MESSING, orichalcum, æs mixtum, vel mixti coloris, a *miſchen* miſcere, auctore MARTINIO.

MESTEN, *mæſten*, ſaginare. Vide poſt *maſt* cibus, ſagina.

MET, *med*, mulſum, potus ex aqua & melle confectus. LEIBNIT. in Gloſſ. Celt. *medd* hydromeli. Gloſſ. Ælf. de generibus potionum: *medo* meda, medus. Gloſſ. Pez. mulſum *meto*. VEREL. in Ind. *miodur* hydromeli. Idem Latino-Barbaris *medo, meda, medus* apud CANGIUM. Videtur in ſylvis Poloniæ natum, ubi ſumma mellis abundantia. Polonis enim mel vocatur *miod*. Hoc a Germanis, proxima Sarmatiæ loca incolentibus, arripi, & ad potum e melle transferri potuit. Angloſaxonibus *mæthe* eſt defrutum, h. e. vinum coctum, muſtum, aut ſimile quid, forte a Gr. μέθυ vinum, vel a Lat. *temetum* per aphæreſin.

METALL, metallum, μέταλλον, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, i. e. ab inquirendo & ſcrutando. Eorum enim gratia itum eſt in viſcera terræ, & in ſede manium opes quæruntur. BUDÆUS in Lex.

METSCHEN, occidere. Vide *metzen*.

METTE, cantus *matutinus*. Vox ortu Latina, & intra Monaſteria nata. Germanicam vide in *ucht*.

METTWURST, genus farciminis, molle & recens. Forte in oppoſitione ad farcimina fumo indurata, a Gr. μότ]ις mollis, vel Cambrico *mwyth* ejusd. ſignificatus.

METZ, ſcortum. Utitur Luth. Baruch VI. 8. PICTORIUS in Dict. *mætz oder hur* mercenariæ ſtirpis ancilla, meretrix. FRISCHIUS in Vocibus Bibl. deflectit a *mieten* mercede conducere, ut *hur* ab *heuren*. Suſpicor, vocem ab initio bono ſenſu uſurpatam eſſe, ſive pro vira vel viragine, quæ Sorabis *muſchica* aut *muzica*, ſive pro puella, quæ Belgis *meisje*, Hiſpanis *moça*, ſive pro ancilla conducta, a *mieten* conducere.

METZ, menſura, liquidi & aridi. Heb. *mad*, Goth. *mitads* Luc. VI. 38. Angloſax. *gemet* ibid. nec non *met* in compoſitis *metfatu* vaſa menſurantia, *met-rap* funis metatorius &c. Franc. & Alam. *mez*. Gloſſ. Keron. menſura *mez*, heminam *mez*. Gloſſ. Pez. congium *mezeimpri*. TATIANUS Cap. XLV. 4. *quei (zuei) mez odo thriu*, metretas binas vel ternas. Vox Francica, unde nobis hodierna, eſt a *mezzan* menſurare. A *metz* eſt *metzler* tabernarius, qui ſal & farinam per modiolos vendit.

METZ, terra menſurata, & ſynecdochice fines vel termini alicujus terræ vel regionis, ſaltim uſu Francorum, quorum compoſita ſunt, *meziban* proſcriptio finium, *geuuimez* pagus, regio menſurata, certisque finibus concluſa. Utrumque exhibet SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 82. Nos de poſteriori egimus in voce *gau*. Cum ſimplici convenit Lat. *meta*, & Sorabicum *mieza*, *meza* terminus, limes, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 698.

METZ, *metzer*, *meſſer*, quatenus derivatur a *metzen* cædere, ſecare, ſignificat quantum poteſt, (1) cultrum, qui Belgis *mes*, Hungaris *metzökes* teſte THIEBERO. Nec deeſt veſtigium vocis apud Francos. Gloſſ. Pez. ſcalpello *ſcripmesreſſe*. (2) gladium. VEREL. in Ind. *ſtekametz* pugio. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 693. *mecz*, Polonis *miecz*, enſis, gladius. Græcis μάχαιρα utroque ſenſu dicitur, quod tanquam conſonum afferri ſolet.

METZEN, cædere, ſcindere, ſecare. Armorici ſimplicius dicunt *medi*, Gothi *maitan*, & hinc *afmaitan* abſcindere Marc. IX. 43. *bimaitan* circumcidere Joh. VII. 22. *usmaitan* excidere Matth. VII. 19. Similiter & Hungaris *metzöm* eſt ſecare, teſte THIEBERO. Francicam verbi formam vide in *meitzen*, noſtram in *mæhen*. Variat enim vultus, ut ſolet facies ſororum. Interim a *metzen* reſtat nobis *ſteinmetz* lapicida. Nec alius ab initio Gallis fuit *maçon*, Belgis *metſelaer*, etiamſi hodie illis cæmentarium ſignificet.

METZEN, mutilare, truncare. Gloſſ. Pez. truncare *apauarmeizzan*. VEREL. in Ind. *meida* mutilare, lædere, membris truncare, *meysl* læſio, truncatio. Hodie dicimus *mutzen*, quod vide.

METZEN, jugulare, trucidare. Arab. *maza*, Belg. *matſen*, Lat. *mactare*, Lat. Barb. *matare*, Hiſp. *matar*, Ital. *amazzare*, Gall. *maſſacrer*. Hodie utimur frequentativis *mezgen*, *metſchen*, *matſchen*, *metzeln*. Ad præſentis aut ſimilis verbi formam ſpectat, quod lanio Sclavonis dicitur *meſſar*, Dalmatis *meszhar*.

METZELN, jugulare. Frequentativ. a præcedenti. Hinc laniones OTFRIDO vocantur *mezalara* Lib. II. Cap. XI. 14. Et in quibusdam locis *metzeler* pro lanione etiamnum uſurpatur. Non a Lat. *macellarius*, etiamſi ſono & ſenſu convenire videatur.

MEUCHEL-MORDER, *meuchelmörder*, ſicarius, percuſſor clandeſtinus, qui doloſe & per inſidias occidit. Suecis *miugmördare* referente STILERO. Prior compoſiti pars, quamvis ſit obſcura, non tamen extra omnem cognationem projecta eſt. Familiam ejus deſcribunt STADENIUS & FRISCHIUS in vocibus Biblicis. LUTHERO *meucheln* eſt clam & doloſe agere, *meuchlings* occulte & doloſe Sir. XII. 18. WURSTISIO in Chron. *meuchleriſch* doloſus, fraudulentus. Græcis μύχιος eſt occultus, & ὁμίχλη caligo & nebula. In his reliqua contemplari licet.

MEUSEN, mutare, *meuſer* mutator, *maus* mutatio. Vide *muten* mutare. S. & T. ſunt literæ convertibiles.

MEUTE

MEUTE, ſeditio. Gr. μῦθος, Lat. *motus*, Gall. *emeute*. Inde nobis *meutmacher* turbarum incentor, flabellum ſeditionis, Gallis *mutiner* & *mutin*, noto ſignificatu.

MEY, Majus. Vide *mai*.

MEYEN, frondes, flores. Proprie ſunt florum aut arborum virentium ſegmenta, vel rami reſecti, a Belgico *mayen* ſecare. A *mey* frons Dani habent *at maye* frondibus & floribus ornare, apud WORMIUM in Faſtis Dan. pag. 45.

MEYER, villicus. Vide *meier*.

MEZGEN, mactare. Frequentativ. a ſimpliciori *metzen*. Inde *mezger* lanio, *mezg* macellum, locus ubi pecudes mactantur.

MICH, me. Gothis *mik*, Angloſax. *me*, Francis & Alaman. *mih*, Belg. *my*, Angl. *me*, Gr. με, μὲ.

MICHEL, magnus, quantitate & qualitate, numero & potentia. Simplicisſimum eſt *mich*, quod in antiquisſimis Dialectis ponitur pro magno & multo. Ita Perſis *mih* eſt magnus, *mihter* major, *mihtras* maximus. Hinc Perſæ Solem adſpicientes eum appellabant *mihtras*, & tranſpoſita gutturali MITHRAS, velut maximum inter ſydera, & reliquorum Dominum. Cum poſitivo Perſico *mih* convenit exacte Gr. μέγας magnus, & quod Cambris *myg* eſt glorioſus, *mechdeyrn* monarcha, ſummus imperator, & Anglis *mug* multus. Poſtea invaluit *michel* eodem ſenſu. Quod tamen varie enunciatur in Dialectis, Græcis μεγαλεῖος, Gothis *mikils*, Angloſax. *micel*, *mycel*, *mucel*, Franc. & Alam. *mikil*, *mihhil*, Island. *mikill*. Gloſſ. Lipſ. *mikil* magnus, multa, copioſa, *mikilon* magnis, *mikilo* magnifice, *mikile* magnificentia. Gloſſ. Keron. in magnis *in mihhilii*, multo magis *mihhilu mer*, multo minus *mihhilu min*. VEREL. in Ind. *mikill*, *mikil*, *mikit* magnus, *mikillmenne* vir magnificus, *miklaſt* magneſcere, & alia multa. Quæ a *mögen* poſſe, optimo jure deduxit STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 110. Nam quocunque modo æſtimetur magnum, quantitate vel qualitate, a potentia magnitudinem ſuam habeat neceſſe eſt. Et ad hanc radicem referri quoque debent antiquiora illa & ſimpliciora *mich* & μέγας, ut conſideranti manifeſtum. Germanis *michel* obſoleſcit. Viguit tamen adhuc ante ducentos annos. MATHESIUS in Conc. IX. de vita & Script. Luth. pag. 106. *darauf læchelt der gute Heer Melanchthon, denn er hatte des dancks auch von den ſeinigen ein* MICHEL TEIL (magnam partem) *bekommen*. Et tametſi hodie extinctum ſit, auditur tamen adhuc in nomine vetuſto MEKLENBURG, magna civitas, Megalopolis, quod hodie Ducatui adhæret, a parvo vico ejus nominis, qui non bene ſuſtinet veterem magnitudinem.

MIEDER, ſtrophium, pectorale, mamillare, Dial. Suev. forte quod mamillas tegat, a *meiden* occultare, facere ut lateat.

MIEG, lenis, mitis. Anglis *meek*, Islandis *miuk* in multis compoſitis apud VEREL. in Ind. Sumptum videtur á Lat. *mitis*, quia T. verti ſolet in K. Sueci inde habent *ſmekia*, *ſmikra* mulcere, mitem & lenem reddere, Germani *ſchmeicheln* mulcere & adulari.

MIEG, lotium, *miegen* urinam reddere. Ita Helvetii. VERELIUS in Ind. *miga* mejere. Quibus conſentiunt Gr. ὀμίχειν, Lat. *mejere*, & per epenth. *mingere*.

MIERE, formica. Vox Celtica. Cambris *myr* in Lex. Ant. Brit. Boxhorn. Procopienſibus *miera* in Epiſt. Busbeq. Angloſaxonibus *myra* apud BENSON. Scandis prioribus *maur*, hodiernis *myra*, apud VEREL. in Ind. Belgis *mier*, Græcis μύρμιξ & μῦρμος. Videtur nihil aliud denotare quam *occupatam*. Nam *merren* in plerisque veterum Dialectis eſt occupare, & formica eſt animal occupatisſimum, & continui laboris patiens; eamque ob cauſam alio nomine dicitur *ameis*, quaſi otii expers.

MIETE, pretium laboris & meritorum, alias præmium, merces, retributio. Gothis *mizdo*, Angloſax. *med*, Francis & Alam. *mieta*. Hinc verba Domini Luc. VI. 23. *merces veſtra copioſa eſt in cœlis*, Gothus ſic interpretatur, *mizdo izwara managa in himinom*. Saxo: *eower med is mycel on heofenum*. Francus: *iuuar mieta iſt ginuhtſam in himilon*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XXII. 17. Convenit Græc. μίσθος, & Sorabicum *mito* eodem ſenſu.

MIETE, donum, munus, penſio gratuita. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *med-feoh*, *med-ſceat* donum, munus, merces. Gloſſ. Schilt. pag. 586. *miete* donum. TATIANUS Cap. CCXXII. 2. *gabun then kemfon ginuhtſaman mietscaz*, dederunt militibus pecuniam copioſam. Inde Latino-Barbaris *curmedia* donum ſelectum, Domino competens ex hæreditate vaſalli, a *küren* eligere. Et huc etiam ſpectat vox Longobardica *methium*, donum quod uxori datur in die votorum, quæ legitur in Lege Long. Lib. II. Tit. IV. 3. & vox Islandica *mutgirne* dorophagia, aviditas recipiendi munera, apud VEREL. in Indice.

MIETE, pretium locationis & conductionis, alias cenſus & proventus ex ædibus collocatis. Senſus vocis hodiernus.

MIETE, conductio. Gloſſ. Pez. conductu *gimietido*. Verbale a *mieten*, ut reliqua.

MIETEN, mercede conducere. Francis & Alam. *mietan*. Gloſſ. Keron. conducunt *mietant*. Gloſſ. Boxh. conduxit *kimietta*. Gloſſ. Pez. conduxit *gimietota*, conducens *mietente*. Convenit Græc. μισθῶσαι eodem ſenſu.

MIETLING, mercenarius, mercede conductus. Utitur Luth. Joh. X. 12. 13. Utrum extet apud Francos, neſcio. Reliqui aliis utuntur vocibus ad hunc hominem appellandum. Gothis dicitur *asneis*, quo ſenſu, non liquet: Angloſaxonibus *hyra*, & alibi *hyrling*, ab *hyran* conducere.

MILBE, *mülbe*, ſpecies vermiculi, *mülbig* carioſus, vermiculis ſcatens. TATIAN. cap. XXXVI. 1. *thar noh roſt noh miluua iz ni furmalent*, ubi neque ærugo neque tinea demolitur. Refer ad *mülen* conterere. W. apud Francos eſt medium derivandi. Inde *miluua* tinea; quod poſteritas mutavit in *milbe*, cognatas literas convertendo. Ita a *marw* fecimus *mürb*.

MILCH, lac. Angloſax. *meolc*, *meolac*, *meoluc*, Alam. *miluh*, Belg. *melk*, Angl. *milk*, Suec. *miölk*, Slavon. *mleko*, *mliko*, Græcis & Latinis inferioribus μέλκα, *melca*, apud MARTINIUM in v. *lac.* ISIDORUS Palthenii pag. 261. *dhar honec endi miluh ſpringant*, ubi mel & lac ſcaturiunt. STADENIUS refert ad *melken* mulgere, quoniam lac eſt ſuccus ex uberibus emulſus. MARTINIUS vero adverſo ordine *melken* derivat a *milch*, lac, & hoc a μέλιχος ſuavis, dulcis.

MILD, mollis, non-durus. Græcis μαλὸς eſt mollis, μάλθη cera mollita, μαλθακὸς & μαλακὸς mollis, μαλάττω mollio, emollio. Hic ſignificatus, quamvis in omnibus, quod ſciam, Dialectis extinctus, ſuperat tamen in genere dicendi figurato, ut mox patebit.

MILD, delicatus, *milder wein* vinum ſuave. Idem Belgis *milde wyn*. Similiter & Græcis μαλὸς nonſolum eſt mollis, ſed etiam tener, & μαλθακὸς mollis & delicatus. Unde, niſi quia delicatus molli ſimilis eſt, & nihil habet acerbi, quod guſtui reſiſtat? Latini dicunt *mitia poma*, alio ſono, eodem ſenſu.

MILD, mitis, clemens, benignus. Græcis μαλακὸς primo eſt mollis & tactui cedens, & metaphorice placidus, mitis, indulgens. Quia ſcil. mollis opponitur duro, & mitis non-duro ſimilis eſt. Hic ſenſus occurrit in plerisque Dialectis, recentibus & antiquis. SOMNERUS in Dict. AS. *milde* mitis, propitius, benignus, *mild-heort* miſericors, *mild-heortneſſe* miſericordia, *myltſian*, *gemiltſian* miſereri. Similiter & Francis *milt* eſt mitis, *miltherz* miſericors, *miltniſſa* benignitas, *miltida* miſericordia. Quæ vide apud SCHILTER. in Gloſſ. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 9.

Salige thie milte,
Beati mites.

VEREL. in Ind. *milder* mitis. Idem Belgis, Anglis, & Suecis *mild*. Quibus conſentiunt quædam Sorabica, cujusmodi ſunt, *mily* clemens, benignus, *mile* clementer, *miloſc* amor, *miloſciwy* propitius, apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 76. Quæ ille more ſuo refert ad Arabicum *mil* propenſus ſum.

MILD, a mitibus & benignis noviſſime transfertur ad munificos, quia idem affectus, qui hominem homini conciliat, eundem quoque largum & liberalem reddit. STILERUS in Theſ. L. Germ. *milde* liberalis & liberalitas, *mildigkeit* largitio, *mildiglich* liberaliter. WALTER von der Vogelweide ad Philippum Imperatorem apud GOLDASTUM in Animadv. ad Script. Paræn. pag. 381.

Dú Milt lonet ſam dú ſat,
Dú wnnekliche widergat,
Darnach man ſi geworfen hat:
Wirf von dir miltekliche,
Swelh Künig der Milte geben kan,
Si git im das er nie gewan,
Wie Alexander ſich verſan,
Der gab und gab, do gab ſi im ellú riche.

MILL, pulvis, ſabulum, & minutiſſima fragmina cujuscunque rei. Gothis *mulda*, Marc. VI. 11. Angloſax. *myl* & *mold*, Franc. *mel*, Scandis in Indice Verelii *mol* & *mold*, Belgis *mul*. TATIANUS Cap. XLIV. 9. *arſcutet then melin fon juuaren fuozin*, excutite pulverem de pedibus veſtris. Convenit Hebræum *mal*, quod multitudinem diviſam & in particulas minimas diſſectam ſignificat, teſte R. D. LOESCHERO Lib. 2. de cauſis L. Ebr. pag. 370. Hujus primitivi derivata ſunt *mülen* & *malen* molere, in minutiſſimas partes conterere. Et hinc deſcendunt Cambrica *malur* terra per talpam ejecta, & *mwlwg* exverræ, ſordes.

MILTZ, ſplen. SOMNER. in Dict. Angloſax. *milt* lien, ſplen, *milte-ſare* dolor ſplenis, *milte-ſeoc* lienoſus, ſpleneticus. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. ſplen, id eſt *miltzi*. Belg. Angl. & Suec. *milt*. Unde Italis *milza* eodem ſenſu, quam vocem Germanis acceptam refert FERRARIUS. Et recte. Nam a *mild* clemens, mitis, benignus, naſcitur Angloſaxonibus *myltſian* miſereri: a *myltſian* rurſus fit *milt*, *milts*, ſplen, quia ſplen eſt ſedes miſericordiæ ſecundum opinionem veterum, non Germanorum tantum, ſed etiam Græcorum. Nam & his a σπλὴν lien fit σπλαγχνίζομαι miſereor, miſericordia moveor, verbum in Codice ſacro novi fœderis paſſim obvium.

MIN, minus, *minder* minor & minus, *minſt* minimus, *mindern* minuere. Gloſſ. Keron. minus *min*, multo minus *mihhilu min*, minor *minnira*, minore ætate *demu minnirin altere*, minime *min*, *minſin*. Gothis *minniſta* eſt minimus Luc. IX. 48. Belgis *min* minus, *minder* minor, *minſt* minimus. Gallis *moins* minus, *moindre* minimus. Græcis μινύθω minuo. Quibus conſentiunt Latina, *minus*, *minor*, *minimus*, *minuere* &c. Cuncta a poſitivo Celtico *man* parvus, exilis, minutus. Germanis *min* extra derivata obſoleſcit. Islandis a *min* formatur *minka* minuere, quod Suecis effertur *minska*.

MINE, ſignum oris aut vultus. Græc. μῆνος, μήνυμα, Gallis *mine*. Refer ad *meinen* ſignificare. Vox a Francis relicta, quibus *meino* quodcunque ſignum denotat, & *meinan* ſignificare. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIIX. 105.

Sie namun thia meina
Thes lichamen gouma,
Sahun ſinaz altar,
Bithiu uuas ſi es filu uuuntar.

Obſer-

Obſervabant ſigna
Corporis ejus curioſe,
Et videntes ætatem ejus
Valde mirati ſunt.

Mirabantur ſcil. Judæi, Jeſum, qui nondum quadraginta annos natus eſſet, quod ex habitu corporis ejusque ſignis colligebant, profiteri auſum, ſe ante Abrahamum fuiſſe. Latinis *minæ* ſunt verba aut geſtus, quibus terremur, ex eodem fonte.

MINE, cuniculus, ductus ſubterraneus. Italis & Hiſpanis *mina*, Gallis *mine*. Utique a *minando*, h. e. ducendo. Quamvis enim *minare* pro ducere inſolens ſit Latinis auribus verbum, legitur tamen apud APULEJUM, FESTUM, HIERONYMUM, aliosque, quos vide apud MARTINIUM in *mino*. Utuntur & Leges quam frequentiſſime. Lex Sal. Tit. X. 6. *ſi pecora in domum minantur*, i. e. ducuntur. Lex Ripuar. Tit. LXXXII. 2. *ſi quis peculium alienum in meſſe adprehenſum ad parricum minare* (ducere) *non permiſerit, XV. Sol. culpabilis judicetur*. Lex Alam. Tit. LXXIV. 2. *Foris minetur* (ducatur), *& dicatur domino ejus, ut veniat videre quale damnum fecit*. Lex Anglior. Tit. XVII. *Qui quadrupedia alterius in ſepem cujuslibet ſeu foſſam minaverit*, i. e. duxerit. Similia extant in Lege Longobardica. Unde Latinis ſit hoc verbi, nemo hactenus inveſtigavit. MARTINIUS ſuſpicatur, factum illud eſſe ex Græc. ἀμύνω arceo, propello. Sed aliud eſt *arcere*, aliud *ducere*. Mihi perſuaſum eſt, illud ex ſemine Celtico ortum eſſe, nempe a *menn* locus, quo hodie utuntur Cambri, & *minare* nihil aliud eſſe quam de loco in locum ducere. Diſerte PAPIAS: *Minare ducere, de loco ad locum promovere*. Inde Gallis *mener* de loco in locum ducere, & *promener* exſpatiari, manifeſto ad locum relatu. A *mine* cuniculus naſcitur Latinis *minera* matrix metallica, & *mineralia* foſſilia: Gallis vero *miner* cuniculos facere, quod imitantur Germani in *minieren*.

MINNEN, meminiſſe, *minne* memoria. Suecis *minnas* & *minne*, Danis *mindes* & *minde*. Conſenſum Linguæ Gothicæ & Anglosaxonicæ vide in *meinen*. JUNIUS deduxit a Gr. μνημονεύειν, per aphæreſin. Nobis omnes mentis operationes, ab ipſa mente, quæ Græcis μένος, nuncupatæ videntur. Apud priſcos Septentrionales *minne* & *minde* transfertur ad pocula, quæ in honorem & memoriam alicujus abſentis, ſive vivi, ſive defuncti, exhauriuntur. VERELIUS in Ind. *minni* libationes in alicujus memoriam. WORMIUS in Mon. Dan. pag. 28. ſeq. *Multi Bragebeggere exhauriebant, id eſt, Heroum, Regum, amicorum, & in bello fortiter rem gerentium memoriales Scyphos, quibus eorum manibus parentare ſe credebant, & Minde vocabant.*

MINNEN, amare, *minne* amor. Obſoleta, ſed Francis & Alaman. olim uſitatiſſima. Gloſſ. Keron. amor *minna*, caritas *minna*, amare *minnon*, diligere *minnoon* &c. Plura e veterum penu congeſta vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. Hodie utuntur Belgæ, quibus *minne* amor, *minnen*, *beminnen* amare, *beminde* carus, dilectus &c. Inde Gallis vocabula blandientia *mignon*, *mignard*, *mignardiſe*, quorum ſignificatio ſatis nota. Apud Germanos viguit aliquando *anmin* amabilis. Cambris *mynnu* eſt velle, Græcis μένειν cupere, idemque nobis *meinen*. Et amare quid eſt niſi bene velle & bene cupere? Hinc ſenſus a ſimplici voluntate ad propenſam videtur translatus, quomodo etiam Latinis *voluntas* de interiore affectu dicitur. Miratur SCHILTERUS, hoc verbum Germanis excidiſſe. Sed meminiſſe debebat vir ſummus illius AUSONII:

Mors etiam ſaxis nominibusque venit.

MIR, mihi. Goth. *mis*, Anglosax. *me*, Franc. & Alam. *mir*, Belg. *my*, Gr. μοι, Gall. *moi*.

MIR, in nominibus propriis idem eſt quod *mar* & *mer*, ob perpetuam vocalium permutationem.

MISCHEN, miſcere, confundere. Verbum a Francis & Alam. relictum. Gloſſ. Keron. miſcens *miskenti*, permixti *durubmiſte*. Gloſſ. Boxh. *kimiſcto* confuſe. Francos non fuiſſe conditores hujus verbi, ſed illud aliunde accepiſſe, patet ex uſu remotiſſimæ vetuſtatis. Idem enim Heb. *miſſech*, Gr. μίσγω, Lat. *miſceo*, Armor. *misgu*. Similia habet Slavonica Lingua in omnibus pene Dialectis. Denique etiam Anglis *mix* eſt miſcere, Gallis *mesler*, Italis *meſchiare*, Hiſp. *mezclar*.

MISELSUCHT, lepra. Vide *mas* macula.

MISS, particula præpoſitiva, quæ triplici pollet ſignificatu in compoſitis, recentibus & antiquis, domeſticis & externis, *defectus*, *erroris*, *pravitatis*, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. V.

MISS, ſubſtantive aut adjective poſitum, fruſtrationem eventus, aut rem inaniter geſtam ſignificat. Sic vulgo dicunt, *es iſt miſs*, fruſtratum eſt.

MISSEN, *vermiſſen*, quatenus eſt verbum a defectivo *miſs* factum, ſignificat quantum poteſt, carere, privari, defectum pati, defectum ſentire, & deſiderio abſentis rei teneri, quæ plerumque natura ſunt conjuncta. Gloſſ. Boxhorn. *farmizzit* carebit. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 40. *miſtun thes kindes*, carebant puero. Et paulo inferius: *ih miſta* carebam.

MISSETHAT, delictum. Gloſſ. Keron. delictum *misſituat*. Idem Gothis *miſſaded*, Anglosax. *misdæd*. Id eſt, maleficium, a *thun* agere, facere, & *miſs* quatenus pravitatem in agendo notat.

MISSHELLIG. Vide *hallen* ſonare.

MISSLICH, varius, diverſus. Gothis *miſſaleiks* Marc. I. 34. Anglosax. *miſſenlic* ibidem, & alibi *mislic*, Franc. & Alaman. *misſilih*. Gloſſ. Keron. diverſas *misſilihho*, variis *misſalihchem*. TATIANUS Cap. XXII. 2. *ubilhabente*

habente mit miſſalihhen ſuhtin, male habentes variis languoribus. Proprie eſt disſimilis, a *lic* ſimilis per defectivum *miſs*, & dicitur de vario & diverſo, quia diverſa ſunt disſimilia, & diverſisſima, quo magis a ſimilitudine deficiunt.

MISSLICH, anceps, & ob eventum, qui vel bonus vel malus eſſe poteſt, periculoſus. Senſus hodiernus, ſed legitimus, & cum præcedenti cognatus. Nam dubia & periculoſa dicuntur ea, quæ natura ſua ita varia ſunt, ut vel bene ſuccedere, vel ſpem & opinionem noſtram fruſtrare posſint. Hinc ſenſus a vario ad anceps ſapienter translatus eſt.

MISSLINGEN. Vide *gelingen*.

MIST, nebula, Dial. Belgica & Anglica. MARTINIUS in voce Latina: Anglorum *miſt* eſt a *moiſt*, quod iisdem eſt madidus: Gallis *moite* a *madeo*. Eſt enim, inquit, nebula humidior & crasſior aer. Quæ conjectura, etiamſi ſit elegans & naturæ conformis, aliena tamen eſt a vero & primitivo vocis ſignificatu. Nam in vetuſtioribus Dialectis *miſt* ſignificat caliginem. SOMNERUS in Dict. AS. *miſt* caligo, *miſtian* caligare. Forte quia caligo eſt privatio lucis, a *miſſen* carere, privari, vel a μύειν occultare. Quicquid ſit, ſenſum a caligine ad nebulam traductum eſſe patet, quia aerem obſcurat. Ita Græcis ὁμίχλη primo eſt caligo, & poſtea nebula. Latinis vero *nebula* dicitur a *nubo*, obvelo: Suecis *tökn* a *tögen* occulere: Anglis *little cloud* a Græc. ἀχλὺς caligo, judice CASAUBONO, quod fruſtra impugnat SKINNERUS. Jam cum nebula tot Gentium & Linguarum conſenſu ſit caligo, æquum eſt, ut *miſt* idem notare putetur. Hodie obſoleſcit. Viguit autem adhuc ante D. annos. WINSBECK ad fil. §. 55. de mundo:

> *Ir beſtu minne wirt ein miſt*,
> Optimus ejus amor abit in nebulam.

MIST, ſtercus & ſterquilinium, fimus & fimetum. Goth. *maihſt* Luc. XIV. 35. Angloſax. *mixen* ibidem, & alibi *myx*, *meox*, Franc. *miſt*, Belg. *meſt*, *miſt*, Angl. *muck*. Gloſſ. Pez. ſterquilinio *miſtinun*, fimum boum *miſt rindiro*. Vox Saxonica *myx* convenit cum Græca μύξα excrementum narium, verbi μύσσω excerno: Et videtur a Saxonibus ad omnia excrementa extenſa. Contra vox Francica *miſt* videtur oriri a *mæſten* pinguefacere, & ſtercori tribui ob uſum quem præbet in pabulandis agris. Quicquid ſit, a *miſt* rurſus fit *miſten* ſtercorare agrum.

MISTEL, viſcus, viſcum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ac-miſtel* viſcum querneum. VEREL. in Ind. *miſtiltein* germen viſci. *Certum eſt*, inquit Cel. KEYSLERUS in Diſſertatione erudita de Viſco Druidum, *vocem Germanicam eſſe peregrinæ originis, atque e Latinorum* VISCO *formatam*. Verum, ſi rem & veſtigia rei ſequamur, contrarium deprehendimus. Nam viſcum eſt germen arboris, bacciferum & ſemper virens, nec tamen a ſua arbore productum. VIRGILIUS Æn. 6.

> *Quale ſolet ſylvis brumali frigore viſcum*
> *Fronde virere nova, quod non ſua ſeminat arbos,*
> *Et croceo fœtu teretes circumdare ramos.*

Rationem, cur viſcum ſit germen, quod non ſua ſeminat arbos, dedit PLINIUS Lib. XVI. cap. ult. *Viſcum ſatum nullo modo naſcitur, niſi per alvum avium redditum, maxime palumbis ac turdi. Hæc eſt natura, ut niſi maturatum in ventre avium, non proveniat.* Ergo *miſtel* eſt a *miſt* ſtercus, quod ex ſtercore avium pronaſcatur, nec aliter pronaſci posſit. Quæ res anſam dedit proverbio: *turdus malum ſibi cacat:* quia ex baccis viſci fit gluten, quo turdi capiuntur. Neſcio quid dici posſit ad naturam accommodatius? Quid Germani ſenſerint de viſco, ex nomine, quod eidem impoſuerunt, patet. Contra, viſcum in ſumma Galliarum admiratione fuit, præcipue id, quod robori adnaſcitur, ſive quod rarum fuerit inventu, ſive quod cæteris præſtantius creditum. Repertum enim, magna religione a Druidis petebatur, tanquam donum e cœlo miſſum, quod ſuo vocabulo *omnia ſanans* appellabant, teſte PLINIO loco citato. Germanos illud appellaſſe *guthyl*, h. e. bona ſalus, & etiamnum quadam Dialecto ſic appellare, quaſi auctoribus Druidis, KEYSLERI opinio eſt, hoc interim ſuppoſito, Druidas fuiſſe in Germania, quod incertum aut falſum. Druidæ Britannici, quantum ex lingua Cambrica cognoſcere licet, illud vocabant *uchelwydd*, h. e. virgulam eximiæ virtutis, ut oſtendi in *hoch* excellens. Belgæ vocant *marentak*, vel a *mar* ſpectrum, quaſi ramum magicum, vel a *marren* impedire, quod ex illo fiat gluten aves detinens. Illud KEYSLERO, hoc MARTINIO ſe probavit. Vox Gallica *gui* videtur eſſe a Lat. *viſcum*. Vide MENAGIUM in *aguilanleu*.

MISTEL, gluten ex viſco vel baccis viſci præparatum, avibus decipiendis & detinendis. Angloſax. *miſtel-ta*, Angl. *miſtle-toe*. Prior compoſiti pars non opus habet nova etymologia: altera digitum pedis ſignificat, eam ſcil. partem, qua avis tenetur a viſco. Dicitur autem *miſtel-ta*, præpoſtero compoſitionis ordine, ut alia plura, pro *ta-miſtel*. Hodie vocatur *vogel-leim*, alio ſono, eodem ſenſu.

MIT, cum. Goth. *mith*, Angloſax. *mid*, Franc. & Alam. *mit*, Belg. *met*, Græc. μετὰ. Gloſſ. Keron. cum *mit*, cum bono animo *mit cuato muato*, cum conſilio *mit kiratida* &c. Interpres Angloſaxonicus promiſcue utitur particulis *with* & *mid* Matth. V. 24. 25. *gang ær and geſybſuma with thinne brother*, vade prius reconciliari cum fratre tuo. Et mox: *tha hwile thu eart on wege mid him*, dum es in via cum eo. Prius hodienum cuſtodiunt Angli, poſterius ignorant.

MIT,

MIT, una. Hoc ſenſu occurrit in multis Gothorum compoſitis, cujusmodi ſunt, *mithanakumbjan* una diſcumbere, *mitſaginon* una gaudere, congratulari, *mithſtandan* una ſtare &c. Quæ hodie imitamur in *mitgehen* una ire, *mitleiden* una dolere, compati, *mitеſſen* una prandere, convivari, & aliis innumeris, quæ nullam habent difficultatem.

MIT, apud. Angloſaxonibus, Francis & Alam. ut ſupra. Gloſſ. Keron. apud *mit*. TATIANUS Cap. I. 1. *inti thas uuort uuas mit Gote*, & verbum erat apud Deum. Et ſic etiam vertit Interpres Angloſaxonicus Joh. I. 1. 2.

MIT, inter. Omnibus antiquis ut ſupra. Evang. Goth. Marc. VII. 31. *mith tweihnaim markom*, inter duos fines Decapoleos. Ubi Luth. *mitten unter die grentze*. Marc. IX. 50. *gawairtheigai ſijaith mith izwis miſſo*, pacem habete inter vos invicem. Ubi Luth. *habt fried unter einander*. Gloſſ. Pez. interſum *mitipin*. Angloſaxonibus quoque *mid* denotare inter, teſtis SOMNERUS & BENSONIUS.

MITE, ſtrues mergitum turrita, Dialecto ulterioris Pomeraniæ. Poſſit eſſe a Lat. *meta*. Sed præſtat derivare a *mithan* tegere. Nam *mitam* (ſic enim Latino-Barbari vocant) antiquitus tectam fuiſſe, patet ex Legibus Boiorum Tit. IX. Cap. II. §. 4. *de mita vero ſi illam detegerit vel incenderit, cum III. Sol. comp.* Et tegitur etiam hodie, vel apice ſtramineo, vel culmine e quatuor perticis ſuſpenſo. Illa in Legibus Boiorum vocatur *mita minor* §. 5. De verbo Angloſax. *mithan* vide plura in *meiden* tegere.

MITTE, *mittel*, medium inter duo vel plura extrema, ſive diſtantia æqualis ſit, ſive non. Gothis *midja* eſt medium, & dicitur de medio doctorum Luc. II. 46. & de medio turbæ Luc. IV. 35. Angloſaxonibus *midle* eſt centrum, *midlen* medium, *on midlene* in medio, & dicitur de medio Sacerdotum Marc. XIV. 60. Similia habent Franci. TATIANUS Cap. LXXII. 2. *in mittan then uueizi*, in medio tritici. Quibus convenit Gr. *μέσον*, & Lat. *medium*. Cuncta a *mit* inter. Nam hæc particula, quando ſubſtantivatur, neceſſario ſignificat id, quod inter duo vel plura extrema æqualiter vel inæqualiter locatum eſt. In compoſitis ſimpliciter dicitur *mid* vel *mit*. Inde Angloſaxonibus *middæg* meridies, medium diei, *mid-niht* media nox, medium noctis, Islandis *midvetr*, *midvinter* medio hyemis apud VEREL. in Ind. Germanis *mittag* meridies, medium diei, *mitwoch* dies Mercurii, medium ſeptimanæ. Poſtea etiam *medium* appellari cœpit, per quod pervenitur ad finem, ſenſu a medio continui deſumpto, cujus ope extrema connectuntur. Inde *mittel* inſtrumentum, ſubſidium, remedium, auxilium, opes, facultates &c. ſenſu latiſſimo & legitime nato, ſed hactenus apud Veteres non obvio.

MITTEN, adverbialiter poſitum, eſt *in medio*.

MITTEN, *mittel*, medius. Goth. *midjun*, Angloſax. *middan*, *middel*, Franc. *mittin*, *mittilo*. Inde

Gothis *midjun gard* orbis Luc. II. 1. id eſt, locus in univerſo medius, ut oſtendi in *gard* mundus.

Angloſaxonibus *middan-eard*, eodem ſenſu, *middan-wintre* natale Domini, a media hyeme ſic dictum, *middel-finger* digitus medius, & alia apud SOMNERUM & BENSONIUM.

Francis *mittingart* & *mittiligart* mundus, *mittelandig* mediterraneus, apud NOTKERUM Pſal. LXXI. 8. obſervante SCHILTERO in Gloſſario.

Medius autem proprie eſt diciturque is, qui inter extrema jacet, ſed non participat de extremis. Hinc ſenſus a medio translatus eſt, (1) ad indifferentem. Inde *mittelding* adiaphorum, ens medium, a medio ſitu inter bonum & malum ſic dictum. (2) ad modicum & mediocrem. Inde *mittelmæsſig* modicus, mediocris, medius inter nimium & parum, a *mittelmaſſe* modica menſura.

MITTER, medius. Utitur NOTKERUS Pſal. XLIV. 13. *in mittero brutt ſamenungo loben ih dih*, in media congregatione ſponſæ laudabo te. Hodie ſuperat in compoſito *mitternacht* nox media, medinoctium inter veſperam & auroram, item plaga mundi ſeptemtrionalis in verſione Luth. Luc. XIII. 29. a profunda nocte, ut meridionalis, cui opponitur, a mera vel media die.

MITTLEN, quatenus derivatur a *mittel*, ſignificat quantum poteſt. Angloſaxonibus *midlian* eſt domare, refrænare, dimidiare, apud SOMNERUM in Dict. Islandis *midla* dividere, partiri, minuere, apud VEREL. in Ind. Germanis hodiernis *mittlen* mediatorem agere inter duas partes, item intercedere, juvare, mederi &c. & inde *mittler* mediator, interceſſor, auxiliator. Cuncta idoneo ſenſu.

MODER, cœnum. Belg. *modder*, Angl. *mud*, Ital. *mota*. MARTINIUS & plures alii derivant a Gr. *μυδᾶν* putreſcere, fœtere. Cambri utuntur adjectivo *mws* fœtidus, putidus, vapidus, quod cæteris cognatum.

MOGE, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt verbale a *mögen* poſſe.

MOGE, potentia, *volle moge* plena potentia. Idem Angloſax. *mæge*, Sorabis *moc*.

MOGE, potens. SOMNER. in Dict. AS. *maga* potens, valens, *un-maga* debilis, impotens, imbecillis.

MOGEN, *mögen*, poſſe, valere. Omnes antiqui habent *magan*, Gothi, Saxones, Franci, Alamanni. Quod, cum ſatis notum ſit, prolixa demonſtratione non indiget. Addam tamen ex Gloſſis KERONIS Monachi ſequentia: poſſe *magan*, poteſt *man*, *mac*, non poteſt *ni mac*, poterit *megi*, prævalere *furimagan*. Islandi eodem ſenſu dicunt *meiga*, Belgæ *mogen*, *meugen*. In reliquis Dialectis vetus verbum apocopatur in *maa*, quod Danicum, *mæ* quod Suecicum, *may* quod

quod Anglicum. Sed *mogen* antiquius cenſeri debet, cum quia antiquiſsima habet derivata, cujuſmodi ſunt, *michel* magnus, *macht* potentia, *moge* potens & potentia; tum quia multa Græcorum illis ſimilia ſunt, ut μέγα valde, valenter, μέγας & μεγαλεῖος magnus. Originem primitivi hactenus fruſtra quæſivi.

MOGEN, *mögen*, potentia. Gloſſ. Pez. vim *magan*. Gloſſ. Lipſ. *megincraft* majeſtas. SOMNER. in Dict. Angloſax. *mægen* virtus, poteſtas, potentia, facultas, *ſwa mon georneſt mæge* pro virili. Hodie utimur compoſito *vermögen*.

MOGEN, *mögen*, velle, *ich mag nicht* nolo. NOTKERUS Pſal. VI. 8. *ih mahta baldo weinon*, vellem vehementer plorare. Senſus a potentia ad cupiditatem translatus, quia experientia teſtatur, homines, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, ea maxime poſſe quæ volunt, & non poſſe quæ affectibus impediti non volunt. Cum hoc ſignificatu convenit Gr. μάω cupio.

MOGLICH, *möglich*, poſsibilis. Belg. *mogelyk*. Poſsibilis eſt, qui poteſt exiſtere. Ergo a *moge* potens & *lich* ſimilis, quaſi potenti ſimilis. Vetera vocabula vide in *macht* potentia exiſtendi.

MOLCH, ſtellio, ſalamandra. Francis *mol*, Belgis *molk*. Gloſſ. Boxh. *mol* ſtilio. Gloſſ. Pez. ſtellio *mol*. An a Græco μόλγη? Negat hoc MARTINIUS, cujus verba adſcribam: „Cum etymologia Germanica non deſit, ſupervacuum eſt, externam quærere, &, ſi „dictio μόλγη Græcis in uſu eſſet, ut non „eſt, facta videri poſſet a lacteo liquore, non „minus quam Germanica, μολγὸς enim & „ἀμολγὸς a verbo ἀμελγεῖν, quod eſt lac mul„gere, derivantur.“ Hæc ille in voce *Salamandra*. Quem ſequitur JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 200. “Meo, inquiens, „judicio noſtratibus *molk* dicta eſt Salaman„dra, quod ſit ζῶον ἀμολγαῖον, *animal* (ut ita „loquar) *mulctrarium*; tanquam quod la„cteum virus ex ore quaſi emulgeat: ſiqui„dem *Salamandræ ejusdem ſanie, quæ lactea „ore vomitur*, ut eſt apud PLINIUM Lib. X. „cap. 67. *quacunque parte humani corporis „contacta, toti defluunt pili, idque, quod con„tactum eſt, colorem in vitiliginem mutat.* „Quam conjecturam non leviter firmat, „quod *lac* Angloſaxonibus olim *meolc* vel „*molc* dicebatur, ac Friſiis vetuſtæ linguæ „veſtigia etiamnum ſervantibus *molke* dica„tur; eoque non ſit mirandum, ſi patres „noſtri animal ſaniem lacteam exſpumans, a „lacte *molk* nuncuparint.“ Hactenus JUNIUS. Quibus addere poterat, quod alias ſtellio Græcis ſimili vocabulo dicitur γαλεώτης, a γάλα lac ut videtur. Sed nihil horum me movet, ut a Francica voce *mol* recedam, cum quia nullum animal poteſt vocari lac, eo quod lac appetat, aut virus lacteum evomet, tum quia Franciciæ voci ſua conſtat ratio, ſive ducatur a *meilen* fœdare, conſpurcare, ſive a *malen* pingere, maculis diſtinguere. Utrumque convenit ſtellioni, illud, quia ſanie ſua omnia contaminat, hoc, quia in dorſo maculas habet ſtellis ſimiles, unde OVIDIUS de illo:

> - - - *aptumque colori*
> *Nomen habet variis ſtellatus corpore guttis.*

Vox hodierna *molch* eſt a Francica *mol* per gutturalem, quæ ſæpe eſt augmentum finale ſupra necesſitatem adjectum, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. IV. in *Paragoge*. Idemque de voce Belgica *molk* ſtatuendum omnino. Sicambri, Francorum in eadem ſede poſteri, Salamandram vocant *olm*, quod non videtur differre a *mol*, niſi literis transpoſitis.

MOLKEN, lac coagulatum, & omnis cibus ex lacte concreto paratus. Angloſaxonibus *molcen* apud SOMNERUM & BENSONIUM. A *milch* lac. Inde *molken-markt* forum lacticiniorum apud Berolinenſes.

MOLMAN. Vide *malman*.

MON, papaver. Vide *man*.

MON, luna. Gothis *mena* Marc. XIII. 24. Angloſax. *mona* ibidem, Franc. *mano*, Procop. *mine*, Belg. *maan*, Angl. *moon*, Græc. μήνη, Dorice μάνα. OTFRIDUS Lib. V. cap. XVII. 49. de adſcenſu Domini in cœlum:

> *Thia ſunnun joh then manon*
> *So ubarfuar er gahon.*
> Solem & Lunam
> Tranſcendit ſubito.

TRILLERUS in Somnio Scipionis nomen deflectit ab Heb. *man*, imago, ſimilitudo, quia Luna noctu repræſentat Solem, & ceu ipſius imago & ſimilitudo eſt. HELVIGIUS ab Heb. *mana* diſtribuit, quia annum in menſes partitur. Quod, cum ab officio Lunæ deſumptum ſit, nec veriſimilitudine caret, nec elegantia. Forte tamen Germani, Lunam adſpicientes, nomen illi condiderunt a verbo patrio *manen* monere, prout optime obſervatum KILIANO, qui pro etymo ſuo citat VIRGILIUM:

> *Ipſe pater ſtatuit, quid menſtrua Luna moneret.*

Erant autem noſtri ab antiquo Aſtrologiæ dediti, & inprimis curioſi Lunæ obſervatores, nec ullius negotii, publici aut privati, niſi monente Luna aggreſſores. Hinc Arioviſtus noluit arma conferre cum Cæſare, quod matres familias declaraſſent, *non eſſe fas Germanos ſuperare, ſi ante novam Lunam contendiſſent*, teſte CÆSARE de Bell. Gall. Lib. I. cap. 50. Et de conſultationibus eorum ſcribit TACITUS Cap. XI. de M. G. *Coëunt, niſi quid fortuitum & ſubitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur Luna, aut impletur. Nam agendis rebus hoc auſpicatiſsimum initium credunt.* Notum præterea omnibus, quid moneat Luna agricolas in ſementibus faciendis, arboribus plantandis, & ſimilibus ad rem hortenſem & agrariam ſpectantibus rebus. Ut computum

tum temporum, quem noſtri a nocte & nocturno ſydere inchoabant, nunc omittam. Mirari ſolent exteri, quod *Luna* omnibus populis Germanice loquentibus ſit generis maſculini, & *Sol* generis fœminini, cum reliquis in univerſo gentibus aliter videatur. Reſponderi poteſt, Phryges, quorum ſermonem in multis imitantur Germani, hoc ſidus appellaſſe *Lunum:* Germanos ſimili vocabulo uſos eſſe, quod Lunam elemento humido & omnium fœcundisſimo præeſſe, & humores nativos a Sole quidem foveri, a Luna vero moveri & diſpenſari crediḋiſſent. Quicquid ſit, hoc certum eſt, eos Solem & Lunam pari religionis affectu coluiſſe. Vide CÆSAREM Lib. VI. Cap. 21.

MON, a luna transfertur ad lunationes. Inde *monſüchtiger* lunaticus, qui menſtruo morbo laborat, & ſingulis lunationibus patitur, *monkalb* mola, maſſa fœtui ſimilis, ex fluoris menſtrui obſtructione concreta.

MONAT, menſis, tempus menſtruum. Gothis *menath*, *menoth*, Angloſax. *monath*, Franc. *manod.* Gloſſ. Pez. in menſe defluo *in regan manodo.* Haud dubie a *mon* luna. Medium derivandi vide inter Proleg. Sect. VI. in *at* & *od.*

MOND, luna. Idem quod *mon*, niſi quod *mon* ſit verbale, *mond* derivativum a *manen* monere.

MOND, menſis. Gr. μὴν. Utitur Luth. I. 26. & paſſim. Vel idem eſt quod *monat* extrito A. vel a Luna translatum ad menſem.

MOPS, canis lato rictu, & ſemiclauſis oculis. A Gr. μύωψ.

MOR, niger, nigricans, fuſcus, magis vel minus ater, *mor-erd* & per apocopen *mor* terra nigra, *mören*, *mor-rüben* rapæ fuſcæ. VEREL. in Ind. *mor* terræ quædam ſpecies unde color ſuffuſus (ſubfuſcus) conficitur ad tingendum pannum. Forte a Græco ἀμαυρὸς obſcurus, lucis expers, quod eſt a privativo α. & μαίρω luceo, judice MARTINIO in Cadmo, & optime dicitur de colore fuſco, qui, quo obſcurior eſt, eo minus lucem reflectit. Inde nomen MAURIS populo Africano, de quibus PETRONIUS: *Mauros habet tetra nox corporum.* Hodie nonſolum Africanos, ſed etiam Indos, & omnes populos, in quorum corpore color eſt noctis, appellamus *Moren.*

MOR, uligo, terra aquoſa, cœnum paluſtre, vel ſimile quid. Gloſſæ ÆLFRICI in nominibus ventorum: uligo *moor.* Islandis *morna* eſt putreſcere, apud VEREL. in Ind. Hinc *mor* poteſt eſſe terra vel aqua putris.

MOR, locus uliginoſus, aquoſus, & paludoſus. Belgis *moer*, Islandis *myra*, Latino-Barb. *mora*, *morus*, *mera* apud CANGIUM in Gloſſ. VERELIUS in Ind. *myra* palus, *their foro yfer holt oc myrar*, per teſqua & paludes iter fecere. Inde Belgis *mœrig* paludoſus, *moer-land* terra paludoſa, *moer-viſch* piſcis paluſtris. Et Latino-Barbaris *moroſus* & *morinus* pro paludoſus. An huc ſpectent MORINI Gallorum ultimi, dubium eſt. Maritimos fuiſſe conſtat, paludes incoluiſſe non conſtat.

MORAST, palus, paluſtria. Francis *moraz*, Belg. *moeras*, Gall. *marais*, Ital. *marazzo.* Gloſſ. R. Mauri: murina *moraz.* DIECMANNUS legit *marina*, & Francicam vocem ducit a Celtica *mor* mare, quia loca paludoſa mari ut plurimum ſunt finitima. Sed hæc etymologia mare cum paludibus confundit, quæ teſte experientia nonſolum in locis maritimis, ſed etiam mediterraneis, & ab Oceano remotis reperiuntur. Lego itaque *morina*, quod ſecundum barbariem iſtius temporis eſt collectivum a *morus* palus, ut *montana* a *mons*, *paluſtria* a *palus.* Idemque ſentio de voce Francica *moraz*, quæ cæteris originem dedit, & certe non eſt a *mor* mare, ſed a collectivo *moroſa* paluſtria. Litera Z. vel quod idem eſt TS. ſæpe transponitur in ST. Inde nobis *moraſt* pro *moraz.*

MORCHEL, fungus niger. A Suecico *mörk* tenebroſus, fuliginoſus, quod eſt a Gr. ἀμαυρὸς fuſcus & niger. Galli hos fungos *morilles* vocant, itidem a mauro vel atro colore, judice SALMASIO apud MENAGIUM in voce. Vide *mor* niger.

MORD, obitus, exceſſus e vita. Perſis *mork*, Græcis μόρος, Lat. *mors*, Angloſax. *morth*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Vox Græca omnium judicio eſt a μείρω divido, & optime competit morti, quia animam a corpore ſeparat.

MORD, *mord-tat*, homicidium. Goth. *maurthr*, plur. *maurthra*, Angloſax. *mordur*, *morther*, & compoſite *morth-dæd*, *morth-ſlage*, *morth-weorc.* Gallis *meurtre* e fonte Gothico. Refer ad *morden* necare.

MORD, homicidium clandeſtinum. Cambris *murnio* eſt occultare, & hinc *murn* inſidiæ, factum furtivum, & *murndwrn* homicidium occultum. Quæ vide apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Hoc ſenſu *murdrum* & *morditus* paſſim uſurpantur in Legibus veterum Germanorum, litera N. e medio extrita. Lex Ripuaria Tit. XV. *ſi quis ingenuus ingenuum Ripuarium interfecerit, & eum cum ramo cooperuerit, vel in puteo, ſeu in quocunque libet loco celare voluerit, quod dicitur mordridus.* Lex Boior. Tit. XIIX. Cap. 2. art. 1. *ſi quis liberum hominem occiderit furtivo modo, & in flumen ejecerit, vel in talem locum, ut cadaver reddere non quiverit, quod Bajuvarii murdrido dicunt.* Lex Friſionum Tit. XX. *ſi quis hominem occiderit & abſconderit, quod mordritum vocant.* Extat & *morth* & *moroth* abſque terminatione Latina in Edicto Rotaridis & Lege Longobardica. Hodie ſuperat in compoſito *mordbrenner*, incendiarius, puta clandeſtinus. Nam proprie eſt *incendiarius per murdrum*, quia factum ejus abominandum habetur pro homicidio occulto, cujus auctor ignoratur. Differt ab hoſte publico, qui domos & urbes palam incendit.

MORDEN, quatenus derivatur a *mord* mors, duo inprimis ſignificat, mori, & facere ut moriatur.

MORDEN, obire diem. Perſis *morden*, Latinis *mori*, & hinc *mortuus* qui diem obiit. Veſtigium ſignificatus extat in Lege Salica Tit. XVII. 1. XXXVIII. 5. LVIII. 1. ubi *chreo mordo* eſt cadaver mortui. Vitiatam lectionem primus reſtituit ECCARDUS in notis; ſed *mordo* male interpretatur ſpolium.

MORDEN, necare, facere ut moriatur. Perſis *mordaniden*, Angloſax. *myrthrian*, Francis *murdran*, Island. *myrda*, Gall. *meurtrir*. Gloſſ. Pez. enecare *farmurdran*. VEREL. in Ind. *myrda* trucidare. Inde Latino-Barbaris *mortuus* occiſus, apud CANGIUM in Gloſſ.

MORDEN, occulte occidere, & occiſum occultare. Latino-Barbaris *murdrire*. Hinc Lex Ripuaria ſupra allegata inſcribitur *de homine mordrido*, i. e. interfecto & abſconſo. Et in Lege Boioaria ſervus occiſus & abſconſus dicitur *gamurdrit*, loco citato art. 3. Refer ad *mord* homicidium occultum.

MORDER, *mörder*, homicida. Angloſax. *myrthra*, *morth-ſlaga*. Gall. *meurtrier*.

MORDER, *mörder*, ſicarius, jugulator occultus. Angloſax. *morth-wyrhta*. Latino-Barb. *murdrator* & *murdritor*.

MORDER, *mörder*, latro, qui prædandi cauſa vias publicas obſidet. VERELIO in Ind. *mordingi* & *mordvargur*. Et hinc *mordverck* latrocinium. Ab ejusmodi latrociniis MARDORUM in Armenia majore nomen vir quidam doctus deducit, quod ARRIANUS illos ληςὰς, i. e. latrones nuncupet. Angloſaxones latronem vocant *mor-ſceatha*, ſed ex alio fonte. Nam *mor-ſceatha* proprie eſt ſagittarius montanus, a *more* mons (unde *mor-land* regio montana) & *ſceoton* ſagittare. Cui appellationi anſam dediſſe videtur, quod olim monticolæ plerumque eſſent latrones, aut quod montibus & ſilvis tanquam latibulis uterentur, qui latrocinia exercerent. Hodie dixeris *berg-ſchütze*.

MORD-GELT, mulcta territorii pro homicidio, cujus auctor ignoratur. VERELIO in Ind. *mordgialld*, Latino-Barbaris *murdrum* ſimpliciter, quia nomina delictorum, ut jam ſæpe monui, ſolent communicari pœnis. Hinc *quietum eſſe a murdro*, idem eſt, ac liberum eſſe a mulcta pecuniaria, quæ villanis locorum, in quibus *murdrum* perpetratum fuerat, irrogabatur, interprete CANGIO.

MORGANICUM, ſive *morganaticum*. Dicitur de conjugio inæquali, cum Princeps vel Nobilis filios aut prolem habens, inferiorem duxerit, ea conditione, ut nec ipſa dignitatis ſuæ titulum uſurpet, nec filii ex iis nuptiis ſuſcitati, cum prioribus hæreditatem ſortiantur: ſed hoc contenta ſit, quo *mane nuptiarum* eam donaverit, quod *morgengaba* dicunt. SPELMAN. in voce.

MORGEN, mane, diluculum, lux & tempus matutinum. Gothis *maurgins* Joh. XVIII. 28. Angloſax. *mergen*, *morgen*, *marne*, Franc. & Alam. *morgan*, Belg. *morgen*, Angl. *morne*, *morning*. Gloſſ. Keron. mane *morkane*, matutini (hymni) *morganlob*. Gloſſ. Pez. diluculum *morganes*. Tatian. CLXXXIX. 1. *morgano giuuortanemo*, mane facto. Dicitur de luce oriente ſeu principio diei naturalis, & fortaſſe a μαίρω luceo. CASAUBONUS votum illud *guten morgen* derivat a γαθὴν ἡμέραν. SKINNERUS, qui hæc averſatur, meliora non docet.

MORGEN, oriens, plaga primæ lucis. Utitur Luth. Matth. VIII. 11. Gothicus interpres ibi habet *urruns*, Angloſaxonicus *eaſtdæl*. Illud orientem, hoc plagam orientalem ſignificat.

MORGEN, cras. Angloſax. *to morgen*, Angl. *to morrow*, Francis ut ſupra. Gloſſ. Pez. perendie *upermorgene*. Cauſa, cur idem nomen tempori matutino & craſtino commune eſſe poſſit, hæc eſt, quia computus dierum apud Veteres incipit a nocte. Quo fit, ut, quod in die naturali eſt *mane*, ſeu lux prima, id in die civili ſit *cras*, h. e. lux ſequens. Quod cum Critici non animadvertiſſent, vocem Germanicam deduxerunt ab Heb. *machar* cras. Interim Arabes quoque *mane* & *cras* uno deſignare vocabulo, obſervat MARTINIUS in *mane*. Confer *nacht* dies civilis.

MORGENGABE, genus dotis. Gloſſ. Ælf. in nom. omnium hominum: dos *morgengifu*. In Legibus Antiquis Germanorum, præcipue *Ripuaria*, *Alamannica*, *Burgundica*, *Longobardica*, paſſim vocatur *morgangeba* & *morgangiba*. De qua, antequam aliquid dicam, haud abs re fuerit obſervaſſe, Dotem, hoc eſt donationem propter nuptias, non unam fuiſſe apud priſcos Germanos, ſed multiplicem, & nominibus diſcretam. PRIMUM genus vocabant *widum*. De hac dote ſcribit TACITUS Cap. XVIII. de M. G. *Dotem non uxor marito, ſed uxori maritus offert.* ALTERUM genus vocabant *reif*, eratque ſacer denarius apud Francos, Lege Salica ſtabilitus. TERTIUM genus vocabant *wittemon*, eratque pretium nuptiale parentibus aut cognatis ſolvendum, præcipue apud Gothos, Burgundiones, & Saxones, qui puellas ſuas non parvo munuſculo, ſed magno pretio nubentibus vendebant. De hac dote agit Lex Wiſigothorum Lib. III. Tit. IV. 7. Burgundionum Tit. XXXIV. 2. Saxonum Cap. VI. Singulas voces explicavi in loco. QUARTUM genus (quod hujus loci eſt) vocabant *morgengabe*, hoc eſt, *donum matutinum*, quia novus maritus novæ nuptæ poſt primam noctem illud offerebat tanquam pretium virginitatis, ut apud Græcos διαπαρθένια. Hoc munus apud Longobardos erat quarta pars bonorum mariti, & a reliquis dotibus paſſim diſtinguitur. Diſerte GREGORIUS Turonenſ. Lib. IX. cap. 20. *Tam in* DOTE, *quam in* MORGANEGIBA, *hoc eſt, matutinali dono.* In

In Jure prov. Alam. *morgengaube* eodem occurrit ſenſu Cap. XX.

MORGEN LANDES, jugerum. Vulgo definitur, tantum agri ſpatium, quantum uno die arari poteſt, quaſi eſſet ab *ἡμέρα* dies. Malim cum HELVIGIO derivare a [illegible] vel *μόργιον*, quo modo *menſum terræ* vocabant agricolæ. Quamvis nec hoc neceſſarium ſit. Nam Gothica Lingua *maurgan* eſt breviare, haud dubie a Gr. *μικρὸς* brevis, tranſpoſito R. Codex Arg. Marc. XIII. 20. *ni ſan gamaurgidedi thans dagans*, niſi Dominus abbreviaſſet dies. Hinc *morgen* poteſt eſſe brevis terræ modus. Jugerum autore PLINIO pedes continet ducentos quadraginta. An ruſticis noſtris tantundem, plus minusve valeat, neſcio, neque inquirere nunc vacat. Hoc autem ſcio, ſpatia longe majora, & integros etiam diſtrictus, quamvis parvos & minores, Scriptoribus medii ævi appellari *Breves*. Quod vide apud CANGIUM in voce.

MORGEN-ROT, aurora. WILLERAM. Cap. VI. 9. *uuer iſt diſiu, diu ga uure get ſamo der ufgente morgenrot*, quæ eſt iſta, quæ progreditur ſicut aurora conſurgens? Dicitur alias *dag-rot*. Gloſſ. Pez. crepuſculo *tagarote*. Gloſſ. Boxh. *tagarod* aurora. Idem Angloſaxonibus *dæg-red* apud SOMNERUM & BENSONIUM. Cuncta a *rot* color rubeus.

MORSER, *mörſer*, *mörſel*, genus vaſis, in quo aromata aut ſemina piſtillo tunduntur. Gloſſ. Pez. mortariolum *morſali*, mortariola *morſara*. Idem Angloſaxonibus *mortere* apud BENSONIUM, Anglis *morter*, Gall. *mortier*. A Lat. *mortarium*. Noviſſime translatum eſt ad machinas bellicas propter ſimilitudinem.

MORTE, *mörte*, intritum, embractum, humidum (lac, cereviſia, vinum) pani fracto infuſum. A Lat. *moretum*.

MORTEL, *mörtel*, calx aqua & arena ſubacta. Anglis *morter*, Gallis *mortier*. A Lat. *moretum* auctore MENAGIO, qui nobis hunc fontem primus oſtendit. SKINNERUS, Criticorum Anglicorum princeps, vocem absque nota dimiſit tanquam obſcuram & inſanabilem. *Moretum* autem eſt intritum, probante SCALIGERO in Poëmate ejusdem nominis, & dicitur primo de cibis mixtis, mox etiam de aliis rebus, quæ miſcentur. Vide plura apud MARTINIUM in voce.

MOS, ulva, terræ vel arborum lanugo ex humiditate. Angloſax. *meos*, Angl. *moſs*, Belg. *mos*, *moſch*, Suec. *mæſſa*, *moſſa*, Gall. *mouſſe*. Cuncta a Lat. *muſcus*, judice SKINNERO.

MOST, vinum novum. Perſis, Angloſaxonibus, Suecis, & Anglis *muſt*, Belgis *moſt*, Gall. *mout*. Cuncta a Lat. *muſtum*. Germanicam vocem ſiſtit Gloſſarium ÆLFRICI in nominibus potionum, ubi *muſtum* vocatur *niwe win*, h. e. recens vinum. Poſtea ad omnes ſuccos e pyris vel pomis expreſſos, quatenus dulcedine ad muſtum accedunt, vox translata. Inde *birnmoſt* pyraticum, de quo jucundam hiſtoriam refert GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 123. quam verbis ejus narrabo: *Gaſpar Schlumpfius civis & negotiator Sanctgallenſis convivium paravit non minus ſplendidum atque lautum. Ad id vocavit præter mercatores, qui pleraſque* [illegible] *regiones perluſtraviſſent, & caupones quoque æſtimatione exoticorum vinorum celebres. Affertur initio menſæ guſtatio, cujus primas tenebat piraticum illud coctum. Quærit ex convivis ecquid vini judicarent? Quum hic Malvaticum, hic Cretenſe, ille Corinthium, alius Corſum ſimilare dicerent, tandem ipſe dirempta contentione Turgovium eſſe pronuntiavit, nec in vitibus ſed arboribus apud ſe naſci.* A *moſt* Belgis eſt *moſtert*, Gallis *moutarde*, intinctus ex muſto & ſinapi mixtus.

MOTTE, tinea. Vide *made*.

MU, vox vaccæ naturalis. Inde *muhe* bucula, *muhen* mugire. Britannis antiquis ex eodem fonte venit *bu* bos, vacca, Græcis *βοῦς*, Latinis *bos*, quia literæ labiales in ore humano convertuntur. Habent & Hottentotti, gentes feræ circa Caput bonæ ſpei in Africa, *boe* & *bubaa* pro vacca, teſte M. KOLBIO in Opere Germanico de his Barbaris copioſe & eleganter conſcripto, & RELANDO in Diſſert. de American. pag. 147. Quid mirum, id illos habere, cum habeant vocem naturæ? Idem nomen apud veteres Septemtrionales tribuitur nonſolum vaccæ, ſed etiam omnibus animalibus domeſticis, quorum vox a litera labiali incipit. VEREL. in Ind. *bu* bos, vacca, ovis, capra.

MUCKE, *mücke*, notum inſectum, Gr. *μυῖα*, Latinis cum ſibilo *muſca*, Angloſax. *mycg*, Franc. *mucca*, Belg. *mugge*, Dan. *myg*, Angl. *midge*, Gall. *mouche*. Gloſſ. Pez. culices *muccun*, culex *mucca*. MARTINIUS in Cadmo deduxit a *μύζω* ſtrideo. Et *Z*. Græcorum ſæpe mutatur in C. vel K.

MUCKEN, muſſitare, indiſtincte loqui, *mucker* muſſitator. Dicitur de iis, qui per metum intra ſe murmurant, nec audent verbum diſtinctum proferre. Græci eodem pene ſenſu dicunt *μύζω*, Latini *muſſo* & *mutio*, unde Anglis *mutter*. Nos T. mutamus in K. ut ſæpe alias, & a ſimplici derivamus frequentativ. *mukſen*.

MUDE, *müde*, labor. Belg. *moeite*, Suec. *möda*. A Gr. *μόθος*. Ab hoc ſubſt. oritur verbum *müden* laſſare, labore defatigare, & ab illo rurſus verbale *müde* feſſus, laſſus, defatigatus.

MUDE, *müde*, feſſus. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 13. *tho giſaz er muoder*, tunc conſedit feſſus. Hymni antiqui apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 101. *muade ruachom lichamun* feſſa curis corpora, *muadaz muat pibebit ſlaf*, feſſam mentem detinet ſopor. VEREL. in Ind. *modur* fatigatus. Idem Belgis *moede*, & per ſyncop. *moe*.

MUDEN, *müden*, laſſare & laſſari. Gloſſ. Keron. laſſcat *muadee*. WILLERAMUS ex obſervatione Junii loco cit. *ſo uuer thiro uuereld arbeyde muothe*, ſi quis hujus mundi

 ærumnis

ærumnis fatigatur: *thu ne muotheſt niet*, non fatigaris: *thaz her muotheda* quod fatigabatur. Hodie utimur compoſito *ermüden*, & hinc *ermüdet* fatigatus, *abgemüdet* delaſſatus, ad impotentiam agendi laſſitudi[illegible] tædio redactus, [illegible] indefeſſus.

MUFF, diminutive *müffel*, manica vel chirotheca pellicea. Belg. *mof*, Angl. *muff*, Gall. *mouffle*, Ital. *muffola*, Lat. Barb. *muffula*. TURNEBO ſic dicitur quaſi *maninfula*, FERRARIO *manipula*. Facilius antiquitatem quam originem nominis cognoſcimus. Prima *muffularum* mentio occurrit in Capitulari Aquisgranenſi Ludovici Pii Capitulo XXII. & LXXIX. *ut muffulæ vervecinæ fratribus dentur*. Hodie ejusmodi præſidiis manus tueri contra rigorem hyemis, Monachis interdictum.

MUFFEL, labeo. Dicitur de cane, qui magna & pendentia habet labra, a *waffel* labium, os, rictus, mutato W. in M. de quo mutationis genere vide *Proleg.* Sect. III. Galli ex eodem fonte habent *mufle* os animalis, & non a *muſus* naſus, aut *muſulus* naſellus. Nam S. & F. non ſolent permutari, cum ex adverſo labiales ſint natura permutabiles.

MUFFIG, *müffig*, fœtidus ex ſitu, humiditate, vel corruptione. A ſubſt. Belgico *muf* putor, quod videtur truncatum ex *mephitis*, vocabulo a Syris ex lingua Aramea ad Hetruſcos delato, ſecundum SCALIGERUM in Varr.

MUHE, *mühe*, labor. Græcis μόγος eſt labor, & μογεῖν laborare. G. & H. ſunt literæ convertibiles. A *mühe* eſt *mühen* negotium facere, fatigare.

MUHE, *mühe*, moleſtia, vexatio, ærumna, Gr. μόγος, *mühſælig* ærumnoſus, calamitoſus. Senſus a labore ad ærumnam translatus, quia ærumna eſt res operoſa, & labor quaſi continuus, quo corporis & animi vires franguntur. Quapropter etiam VIRGILIUS *iliacos labores* vocat Trojanorum calamitates. Similem translationem vide in *arbeit*, altero laboris vocabulo. Illud, de quo hic agitur, exhibet NOTKERUS Pſal. CV. 30. *ſtillota die muohi*, ceſſavit vexatio. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. A *mühe* eſt *mühen* affligere, vexare, moleſtia afficere. Idemque Græcis μογεῖν a μόγος afflictio.

MUHEN, *mühen*, faceſſere, negotium facere ſibi vel aliis, *ſich bemühen* niti, contendere, curare. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 333.

Thio fruma then thar bluent,
Thie ſih zi thiu hiar muent.
Hæc bona ibi florent iis,
Qui ad illa hic contendunt.

Utitur ſimplici Luth. Marc. V. 35. *was müheſtu den meiſter?*

MUHEN, *mühen*, affligere & affligi. Francis *muen*, *muon*, *muohon* & *muwen*, utroque ſenſu, a *muohi* ærumna, Belgis *moeien* reciproco tantum. Sic vulgo dicunt *dat moeit my* hoc me cruciat. Gloſſ. Pez. inquietaſti *muotos*, exagitabat *muota*. NOTKERUS Pſal. XCIII. 3. *muohton dine erbe*, vexarunt hæreditatem tuam. Extat *ſich muen* angere ſe, apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XXIII. 305. Hodie non amplius occurrit. Viguit tamen adhuc ante ducentos annos. Biblia antiq. Aug. Matth. XV. *mein tochter wird übel gemüt von dem teufel.* Locum citat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 443.

MULBE, *mülbe*, ſpecies vermiculi. Vide *milbe*.

MULE, *müle*, molendinum, machina truſatilis. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *melin*, Armor. *milin* & *meul*, Hibern. *mulinn*, Gall. *meule*, *moulin*, Dan. *molle*, Angl. *mill*, Belg. *meulen*, Gr. μύλη, Lat. *mola*. Lat. Barb. *molinum*. Cuncta a *mülen* conterere. Gothicam vocem vide in *quern*. Saxones utraque videntur uſi. Sic enim lego apud SOMNERUM: *mylen* molendinum, *mylenſtan* lapis molaris.

MULEN, *mülen*, *malen*, conterere, in minutisſimas partes confringere. Camb. *malu*, Goth. *malan* Luc. XVII. 35. Franc. & Alam. *mulen*, *mullen*, Suec. *maala*, Græc. μύλλειν, Lat. *molere*. Gloſſ. Boxh. *farmullen* conplodere. Gloſſ. Keron. conterendum *farmulita*. NOTKERUS Pſal. XLIV. 8. *fermulende* conterens, *mulinde fleisliche* conterens carnales. Cuncta a primitivo *müll* vel *mill* pulvis, quod ex antiquisſima Hebræorum lingua petitum eſſe vidimus. Hodie *mülen* in deſuetudinem venit, etiamſi molitor dicatur *müller*, & in omnium ore viget *malen*, quod Celticum eſſe vidimus. Saxones non utuntur hoc verbo, ſed molere vocant *grindan*, unde Anglis *to grind*, quod videtur eſſe per epentheſin a Belgico *grut* ſcobs, pars minutisſima.

MULL, *müll*, pulvis. Vide *mill*.

MULTRIG, rancidus, fœtidus, ex longo ſitu vel madore. Radicem cuſtodiunt Angli in *to mould* muceſcere.

MUME, cognata. Gloſſ. Pez. materteræ *muomon*, conſobrini *muomun ſuni*. Dicitur univerſe de omnibus conſanguineis, non patris aut matris tantum ſorore, ſed etiam de neptibus, tanquam eſſet ab ὅμαιμος ejusdem ſanguinis, ſicut *vetter* ejusdem generis.

MUME, nutrix. Ex *amme* vel *memme*. Vide utrumque in loco.

MUMME, larva, *mummen*, *vermummen* larvam induere, *vermumt* larvatus, perſonatus, *mummel*, *mummert*, *mummelmann* terriculum. Belgæ dicunt *momme*, *mommen*, *vermomt*, Angli *mummer*. MARTINIUS in voce *larva* derivat a Græco μορμὼ terriculum, quod a nutricibus ad pueros terrendos factum exiſtimat. Alii a *momus* vel *mimus*, quia Gallis *mommerie* eſt ludus momorum vel mimorum, qui alios irrident. Sed nihil obſtat, ut eadem res, quæ ab initio fuit inſtrumentum terroris, poſtea ad lætiores uſus, convivia, ludos, ſaltationes, adhiberi cœperit,

cœperit, manente priſtino vocabulo. Confer dicta in *maſke* larva.

MUNCH, *münch*, *mönch*, monachus, μόναχος. Notæ originis a μόνος ſolus, quaſi ſolitarius. Gloſſ. Keron. monachorum *municho*. Idem Angloſax. *monec*, *munuc*.

MUNCHEN, *münchen*, monachum facere. Ita Jus provinc. Alam. cap. 28. cujus inſcriptio: *ob ain man ain kint münchet.* Hodie dicitur de caſtratione equorum, teſte STILERO in Theſ. L. Germ. pag. 1225.

MUND, os, hiatus inter duo labra. Gothis *munths*, Luc. I. 64. Angloſax. *muth* per ſyncopen, quod hodie imitantur Angli, Francis & Alam. *mund*, Island. *mun* per apocopen. Gloſſ. Keron. os *mund*, ore *munde*. TATIANUS Cap. LXII. 10. *fon ginuhtſami thes herzen ſprehhit ther mund*, ex abundantia cordis loquitur os. HELVIGIUS a *mandendo* deducit: Mallem a ſignificando, quod eſt officium oris nobilius. Nam ab ore formatur ſermo externus, quo animi ſenſa ſignificantur. Certe *meinen* eſt dictu ſignificare, & cogitata ſermone eloqui, ſaltim apud Francos, quorum teſtimonia ſupra produxi in verbo. A *meinen* autem recte fit *mund* os, organon quo mens oracula ſua fundit. Sic λογεῖον quibusdam eſt os, a λέγω dico.

NOMINA PROPRIA ex interpretatione JUNII in Obſerv. ad Will. pag. 5.

(1) Virorum.

Adalmunt, nobile os.
Drudmunt, verum & veridicum os.
Fridemunt, pacificum os.
Helidmunt, ſtrenuum os.
Paldmunt, audax os.
Richmunt, potens os.
Ruodmunt, rubens os.

(2) Mulierum.

Drudmunt, veridicum os.
Engilmunt, Angelicum os.
Freuuimunt, delectabile os.
Heilmunt, ſalutare os.

Dubito, an ſatis appoſite. Quid enim jejunius, quam hominem appellare os? Græcorum iſtæ ſunt ineptiæ, non Germanorum, quos excellentisſimos quosque ſenſus nominibus ſuis complexos eſſe, innumeris exemplis docemur. Vide ergo dicta in *mund* imago, *mund* vir, *mund* tutor, defenſor.

MUND, verbum, ſermo, eloquium. Ex eodem fonte, quia ſermo eſt index animi. Convenit Gr. μῦθος ſermo, oratio. Cognoſcitur ex derivatis, cujusmodi ſunt, *mundbar* orator, qui pro alio verba facit, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 593. haud dubie a *bæren* ferre; *ambtsmund* oratio ratione officii habita, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. pag. 1306. *mundbote* nuncius, qui mandata viva voce exponit, *mündlich* vocalis, *mündliche verſicherung* ſtipulatio verbalis &c. Quæ certe non ſunt a *mund* os, ſed a *mund* ſermo, oratio, loquela, ſignificatio animi per verba.

MUND, quatenus *verbum* ſignificat, ſenſum habet forenſem, notatque *ſtipulationem*, *ſponſionem*, *fidejuſſionem*, interpoſito verbo factam. Cognoſcitur ex compoſitis, qualia ſunt apud veteres,

Mundbürde, patrocinium Regis, Eccleſiæ, Epiſcopi, aut alterius viri potentis, Latino-Barbaris *mundeburde*, *mundiburdis* & *mundiburdium*. SOMNERUS in Dict. Anglo-ſax. *mundbyrde* patrocinium, præſidium, protectio, tutela. STADENIUS *mundiburdium* interpretatur onus defenſionis, quaſi eſſet compoſitum a *mund* tutela, & *bürde* onus, in Voc. Bibl. pag. 689. Senſu quidem haud incommodo, ſed a conſtitutione vocis alieno, quæ potius componitur a *mund* ſponſio, ſtipulatio, verbum fidejubentis, & *byrde* ſuſtentaculum, quod eſt a *byrdan* ſuſtinere, verbo Angloſaxonibus uſitato apud BENSONIUM. Hinc is, qui in *mundeburde* Regis eſt, Francis Scriptoribus dicitur eſſe in *verbo Regis*, & ipſa *mundeburde* ſæpe vocatur *ſermo tuitionis*, imo *verbum* & *ſermo* ſimpliciter. Lex Sal. Tit. XIV. 5. *ſi puella quæ trahitur, in* VERBO REGIS *fuerit.* GREGORIUS Turonenſis Lib. IX. cap. 9. *Brunichildis graviter accepit, quod in ejus* VERBO *Sicharius* POSITUS, *taliter fuerit interfectus.* MARCULFUS Lib. I. Form. 24. *Cognoſcat magnitudo veſtra, quod nos Abbatem ſub* SERMONEM TUITIONIS *noſtræ viſi fuimus recepiſſe.* & mox de eodem Abbate: *ut ſub* MUNDEBURDE *noſtra quietus reſideat.* Unde patet, quid proprie ſit *mundeburde* vi partium ex quibus componitur, nempe verbum fidei, quo inferior in jure ſuo ſuſtentatur, ne quis illum infeſtare poſſit, & conſequenter patrocinium, & reliqua. Hæc prolixius fuerant proſequenda, quia Gloſſographi verum & genuinum vocis ſenſum non videntur aſſecuti, etiamſi in patrocinio omnes conveniant. Vocem a Francis ad Saxones veniſſe, vel hinc pateſcit, quia Saxones non ſolent dicere *mund*, ſed *muth*.

Mundiburdus, patronus, defenſor, tutor, interprete CANGIO. Recte quoad ſenſum; ſed vi vocis eſt ſtipulator, cujus fide & verbo alter ſuſtentatur & defenſatur. Etymologia a mundo muliebri petita, quaſi *mundiburdus* ſit miniſter ejusmodi ornatus, tanquam ridicula merito exploditur.

Mundmann, homo in alterius verbo vel fide poſitus. Nam verbum in foro pro fide eſt, & hinc is, quem alter recepit, a ſponſione ejus nomen habet. Vocem ſiſtit CANGIUS ex charta CAROLO M. tributa, nec non ex Privilegio Norimbergenſibus a FRIDERICO II. Imp. an. 1219. conceſſo. Ipſe ſic dictum arbitratur, quaſi *hominem tutoris*. Nec id omnino male, cum linguæ veteris tanta ſit fecunditas, ut hunc quoque ſenſum haud ægre admittat.

Mundialis, ſubſtantive cliens, adjective clientelaris. Sic *leges mundiales* ſunt Leges de patrocinio latæ. Huc etiam referri poteſt *mundling* & *jamundling*, de quibus infra.

MUND, pax & ſecuritas ex ſtipulatione. Alter ſenſus forenſis, a cauſa ad effectum translatus, quoniam ſtipulatione res ſolent pacari. Sic Angloſaxonibus *mund* eſt pax, ſecuritas, *mund-bryce* pacis fractio, *mundan* & *mundian* pacare, apud Lexicographos. Et Francis *muntmann* ſæpe eſt ſtipulator ſecuritatis, in cujus fide alter requieſcit. Utitur hoc ſenſu NOTKERUS Pſal. XL. 10. *Judas min muntmann, ze demo ih mih ferſah*, homo pacis meæ in quo ſperabam. Quod male redditur per *defenſor*, quia Judas non erat defenſor Domini.

MUND, imago. Cum imago ſit expreſſa rei alicujus ſimilitudo, hinc ſenſus vocis videtur ex eodem fonte cum ore & verbo petitus, nempe a *meinen* ſignificare, unde recte ſit *mund*, ſignum, imago. Aut ſi hoc non placet, transferatur ſenſus a parte ad totum, ut Latini *os* ad faciem vultumque transferre ſolent. Familiam vocis ſiſtit VERELIUS in Ind. *mynd* imago, vultus, *eptrmynda gud* Deum imagine exprimere, *fyrimynd* exemplar, *gera mynd* imitari, exprimere aliquid ut hiſtriones. Ad hoc genus referri poſſunt nomina propria mulierum in Indice GOLDASTI, quæ formam videntur laudare, ut ſunt,

DRUDMUNT, imago amabilis.
ENGILMUNT, imago angelica.
FREUUIMUNT, imago delectabilis.

MUND, *münde*, oſtium fluminis, Angloſax. *muth*, Lat. Barb. *munda*. Proprie eſt os, & dicitur de oſtio, quia ori aquam evomenti ſimile. Inde nomina locorum, ubi aqua in aquam cadit, ut ſunt,

TRAVEMUNDE, portus Reip. Lubecenſis ad oſtium Travæ.

TANGERMUNDE, oppidum veteris Marchiæ, ubi Albis recipit amnem *Tanger*.

WARNEMUNDE, caſtrum in Ducatu Megapolitano ad oſtium *Varnæ*.

TENEREMUNDA, vulgo *Dendermonde* vel *Dermonde*, urbs Flandriæ ad oſtium *Teneræ* in Scaldim ſe exonerantis.

MUND, homo, vir. Danis *mand*, Islandis *madur* per ſyncopen, Germanis hodiernis *mand* & *mund* in compoſitis, cujusmodi ſunt, *iemand* aliquis, *niemand* nemo, *vormund* tutor, Germanis antiquiſſimis *mund*, *mand*, *mad* in nominibus propriis, mox explicandis. Etymon vide in *man* homo.

Nomina Propria.

HERMUNDURI, præliatores, viri bellicoſi, ab *her* exercitus vel prœlium. Gens TACITO laudata Cap. XLI. de M. G. STRABONI vocantur *Eumondori*, & trans Albim locantur. Utrumque vitioſe.

SEGIMUNDUS, vir victoriæ, vir triumphalis. Princeps Cheruſcorum apud TACITUM Annal. I. 57. STRABO *Segimuntum* vocat.

HARTOMUNDUS, vir fortis, ſtrenuus, audax. Nobilis Germanus Romanis militans apud VOPISCUM in Aureliano. Francus fuerit an Marcomannus, ſuas an Romanorum copias duxerit, incertum. Certe nomine prodente fuit Germanus.

HILDEMUNDUS, vir heroicus, ſtrenuus, bellicoſus. Ejusdem Gentis & dignitatis, & Hartomundi belli ſocius apud Eundem. Vide *held*. Sed & virum nobilem denotare poteſt, ut dixi in *alt* nobilis.

GUNDOMADUS, præliator, vir belli. Nomen MARCELLINO proditum inter Reges Alamannorum. *Mad* ſyncopatur ex *mand* Dialecto Islandica. Cætera vide in *Gund*.

FARAMUNDUS, nomen clarum inter Reges Francorum. Significare poteſt virum profectionis bellicæ, ſi referatur ad *fara* expeditio. Aliam interpretationem vide in *mund* tutor.

THORISMUNDUS, vir vel defenſor ferox. Utrumque enim ſignificare poteſt. Claruit hoc nomine Rex inter Wiſigothos, GREGORIO Turonenſi memoratus Lib. II. cap. 7.

REMISMUNDUS, videtur idem qui alias *Rammundus* vir robuſtus. Apud IDATIUM eſt Rex Suevorum in Hiſpania.

CUNIMUNDUS, vir audax. Nomen Regis Longobardici apud P. WARNEFRIDUM Lib. I. cap. 27.

NORMANDI, qui & *Normanni* ac *Nortmanni*, viri boreales, progenies Danorum clariſſima, quorum nomen jam CAROLI M. ævo longe auditum.

Huc etiam ſpectant ex Catalogo GOLDASTI Tom. II. Rer. Alam.

ADALMUNT, vir nobilis, vel defenſor nobilitatis, ſi referatur ad *mund* tutor.
DRUDMUNT, vir charus, amicus, fidelis, vel patronus amicorum.
GÆRMUNT, præliator, vir bellicoſus. A *ger* bellum.
HELIDMUNT, idem qui *Hildemundus*.
KERMUNT, idem qui *Gærmunt*.
OSMUNT, vir præſtans. Vide dicta in *Os*.
PALDMUNT, vir audax. Vide *bald*.
RICHMUNT, vir vel defenſor potens.
RUODMUNT, vir utilis & conſultus, a *rad* conſilium, quod ruſtice effertur *ruod*.
SIGIMUNT, idem qui *Segimundus*. Hodie *Sigmund*.

MUND, protectio, tutela, & poteſtas tutelaris. Angloſaxonibus *mund* apud Lexicographos, Francis & Longobardis *munt*, *mund*, Scandis prioribus *mund*, hodiernis *mynd*, teſte

teſte VERELIO in Ind. OTFRIDUS in Præf. ad Lud. R. verſ. 63.

Von Gott er muazi haben munt,
Joh uueſan lange giſunt.
A Deo habeat protectionem,
Et ſit diu incolumis.

Inde Latino-Barbaris *mundium*, eodem ſenſu, præſertim Longobardis, apud quos (ut ex Legibus eorum liquet) quævis fœmina erat in *mundio* alterius, puellæ in *mundio* parentum vel agnatorum, uxores in *mundio* maritorum. Hujus ſubſtantivi generatio ita procedit. A *mund* vir fit *munden* viriliter defendere, aſſerere, tueri. A *munden* rurſus fit *mund* protectio, tutela. Præcipua Longobardorum compoſita ſunt,

amunt, liber a tutela & ſui juris, a privativo *a*.

mundovaldus, & per ſyncopen *mundoaldus*, tutor fœminarum. Proprie eſt adminiſter tutelæ, a *walten* adminiſtrare. Sed in foro Longobardico non dicitur niſi de fœminis.

Mundeburde, quæ huc trahi ſolet a Gloſſatoribus, mihi alterius generis eſt, & pro objecto habet non fœminas aut pueros, ſed viros provectæ ætatis, qui rebus ſuis præeſſe poſſunt, etiamſi in civitate potentioris præſidio opus habeant. Hodie utimur derivatis, *mündig* majorennis, qui ſeipſum & res ſuas defendere poteſt, *unmündig* minorennis, qui ob defectum ætatis ad defenſionem ſui impotens.

MUND, protector, tutor, defenſor. Ex eodem fonte, & antiquo derivandi more. Quemadmodum enim a *warten* cuſtodire fit *wart* cuſtos; ita a *munden* tueri fit *mund* defenſor. Occurrit eo ſenſu in compoſito antiquo-Francico *balmund*, quod eſt malus tutor, qui prævaricationem in adminiſtratione tutelæ commiſit, non falſus tutor ut vulgo. Extat in Charta CAROLI M. pro Monaſterio Augienſi apud CANGIUM & SCHILTERUM. Hujusque ſenſus apud priſcos recepti vix extant certiora aut illuſtriora documenta quam in Nominibus Regum Anglorum propriis, quæ hinc miram lucem accipiunt, ut ſunt,

EDMUND, protector felicitatis, ab *ead* felicitas.

ÆTHELMUND, defenſor patriæ, ab *æthel* patria.

ÆLMUND, omnium protector, ab *æl* omnis.

Et huc etiam referri poſſunt ex Gothica & Francica Dialecto,

FARAMUND, protector familiæ, ſi ducatur a *fara* genus.

FRIDEMUND, defenſor ſecuritatis.

THORISMUND, fortis defenſor, & alia ſupra memorata, quæ ob divitias veteris linguæ duplicem ſenſum admittunt.

MUNDEL, *mündel*, pupillus. Proprie homunculus. Eſt enim diminutiv. a *mund* homo, vir. Differt a *mundialis*, etiamſi ſono conveniat.

MUNDEN, viriliter defendere, aſſerere, tueri, a *mund* vir, & non a Lat. *munire*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *mundan*, *mundian* protegere, tueri, defendere, patroni inſtar vel advocati, *mild-heortneſſe mundath us on thæm myclan dome*, miſericordia nos proteget in illo magno judicio, *ſe the the mundath ſwa thin fæder*, is qui tanquam pater tuus te tuebitur. VERELIUS in Ind. *mynda* procurare, adſerere ſibi, *han myndar mans lot* adſerit ſibi virilem portionem. Similiter & Francis *muntan* erat protegere, defendere, & dicitur de affectu materno erga filium apud OTFRIDUM Lib. III. Cap. I. 67. obſervante SCHILTERO in Gloſſ. pag. 603. Omnibus conſentit Gr. ἀμύνειν defendere, opitulari.

MUNDEN, munire ſolum vel aditum, firmare, cingere &c. Hoc verbum a cognatione reliquorum prorſus alienum eſt, factumque a Lat. *munire*, auctoribus Francis, qui inde habent *folmunt* fundamentum, columna, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 309. Anglis *to mound* eſt ſepire, itidem a *muniendo*. Fons autem verbi Latini eſt *maen* lapis, ſaxum, quod Cambris e Celtica lingua relictum. Nam hinc recte derivantur *mœnia* & *munire*. Sueo-Gothis *munda* aliquando idem denotaſſe, colligo ex nomine Regis BRAUTAMUNDI, quod certe viarum publicarum munitorem, non patronum aut tutorem ſignificat, a *braut* via, iter. Vide LOCCENIUM Lib. 2. Hiſt. Suec. pag. 41.

MUNDER, *münder*, tutor, aſſertor. A *munden* tueri. Huc ſpectant quædam Nomina ex interpretatione VERELII in Indice ſub voce *mund:*

INGEMUNDER, Deorum tutor, Rex Deorum.

ASMUNDER, idem, ab *as* Deus.

TIODMUNDER, populi tutor, rex, a *tiod* populus.

GUNMUNDER, idem, a *gun* populus.

MUNDHERR, defenſor, patronus. Gloſſæ Florentinæ a STADENIO citatæ: *muntherro* patronus. Utrum appellatio a tutela, an a verbo fidei deſumatur, perinde eſt.

MUNDIG, *mündig*, majorennis. A *mund* tutela, quia capax cenſetur, ſe ipſum & res ſuas defendendi. Talis eſt jure Saxonico XXI. annos natus, quod natura ſeptimo quoque anno ætati ſignum imprimat, & a tertio ſeptenario completo accipiat præſidium ſui. Quodſi de numero annorum non certo conſtabat apud Veteres, tunc juvenem nudabant, & ex habitu corporis piloſo annos colligebant. Diſerte SPECULUM SAXONICUM Lib. I. Art. 42. *Over ein und twintich yarn, ſo is de man to ſinen yaren komen.* Et mox: *Welkes mans older men nicht en wet, hevet he har in deme barde, und nedene,*

nedene, und under ytliken arme, ſo ſal men weten, dat he to ſinen yaren komen is.

MUNDLING, qui ſe & res ſuas in potentioris tradidit patrocinium, puta Epiſcopi vel Abbatis, ut ſic militiam & alia reip. onera declinaret. Latino-Barbaris *jamundilingus*. Charta OTTONIS M. apud GOLDASTUM Tom. II. Conſt. Imp. pag. 43. *Si vero aliquis ex libertis voluerit* IAMUNDLING *vel Litus fieri &c.* SPELMANNUS in voce: *Dictum reor, quaſi gemundling, i. in alterius protectionem poſitus, gemundian enim Saxonibus eſt protegere. Ling juniorem ſignificat.* Hæc Spelmanni conjectura inde firmatur, quod in Codice Argenteo, quo verſio Gothico-Ulphilana contineri creditur, præfixum *ga* ubique ponitur pro *ge*, nonſolum in verbis, ſed etiam in nominibus. Ex *ga* vero facile fit *ja* in ore vulgi. Hæ vero particulæ, ſive affigantur ſive omittantur, nihil hic faciunt ad ſenſum, quia ſimplex idem ſignificare poteſt quod compoſitum, ut ex conſideratione verbi *munden* patet.

MUND-SCHENK, pocillator Regis, aut Principis, cujus officium eſt delibare potulenta, & inde nomen a *mund* os, & *ſchenken* propinare, quod prælibet ab ore Principis haurienda, quem morem videtur metus veneni in Aulas induxiſſe. Reliqua vide in ſimplici.

MUNSTER, *münſter*, baſilica, eccleſia cathedralis. Cauſam nominis conatur reddere CANGIUS his verbis; "*Monaſterium* ſæpe" ſumitur pro Eccleſia Cathedrali, quod ple-" risque in Eccleſiis Cathedralibus *Monachi*," non ut hodie *Canonici*, olim ſacra munia" obirent: unde uſu ſervato etiamnum in" Germania Cathedrales Eccleſiæ dicuntur" *Munſter*." Hæc ille in voce *Monaſterium* ex GRETZERO & aliis. Quæ certe probarem, niſi *Munſter* antiquitus fuiſſet nomen Monaſterii. Gloſſ. Keron. monaſterii *muniſtres*, monaſterio *muniſtre*, monaſteriale *muniſtrilih*. Cauſa igitur reddenda, cur *munſter* relicto monaſterio adhæſerit Templo. Suſpicor ſtructuras Cathedralium iis temporibus, quibus monachi in illis ſacra adminiſtrabant, fuiſſe Monaſteriis proximas, imo contiguas, & ob unitatem ædificii in ſocietatem nominis receptas, auctoribus Monachis. Fuit ſane tempus, cum *munſter* utrumque ſignificaret. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *mynſter* monaſterium, eccleſia, *mynſterlic* monaſticus, *mynſter-man* religioſus, *mynſter-ham* eccleſiæ manſio, *mynſtre clæſung* reconciliatio eccleſiæ. Sed hæc ipſa nominum permixtio, pluribus ingrata, poſtea divortio anſam dedit. Nam vulgus, confuſionis impatiens, priſcam vocem paulatim ſubtraxit monaſterio, & propriam templo dicavit, illud nuncupando *kloſter*, hoc vero *münſter*. Sicque Monaſterium, quod ab initio fuit cella unius Monachi, poſtea Cœnobium, noviſſime Templum denotavit. Non, quod ſic oporteat, ſed quia uſus ſic voluit.

MUNTER, excitatus. Verbale a *muntern*.

MUNTERN, *ermuntern*, excitare. Factum a *motitare* per epentheſ. auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. ſuſcitare *muntran*, ſuſcitemus *muntrimes*.

MUNTZE, *müntze*, nummus, *müntzen* nummos cudere, *müntzer* monetarius. BENSONIUS in Vocab. Angloſax. *mynet* numiſma, moneta, *mynet-ſmitha* officina cuſoria, *mynetere* monetarius, *mynetian* cudere. Gloſſ. Pez. cudo *munizon*, cudebat *munizeta*, trapezitas *munizara*, menſas *muniz ſcrannon*. Proprie ſcamna nummularia. Cuncta a Latino *moneta*. Nam primis temporibus Germani aurum & argentum ſignatum non habebant, nec deſiderabant, exceptis Rheno proximis, a quibus vocabulum hodiernum videtur confictum. Vide TACITUM de M. G. cap. 5. Cambri monetam vocant *bath*, a *baeddu* percutere, quaſi percuſſam; quæ vox ex Gallia, ubi antiquior pecuniæ uſus, in Britanniam videtur translata. Nos inde habemus *batzen*, quod eſt parva moneta ſuperioris Germaniæ.

MURB, *mürb*, mollis, qui tactui facile cedit. Olim dicebant *marw* & *murw*, ut demonſtravi ſupra in *mar* mollis. Poſteritas W. ut ſæpe alias mutavit in B.

MURMELN, muſſitare, murmur edere, *gemurmel* rumor, ſtrepitus muſſitantium. Olim erat obſtrepere, obloqui. Et hoc ſenſu Græci dicunt μορμύρειν, Lat. *murmurare*, Alamanni *murmolon*. Gloſſ. Keron. murmuraverit *murmoloot*, murmuratione *murmulodii*, murmurantium *murmolonteru*, murmurioſum *murmulontan*. Frequentativ. a *murren* obſtrepere.

MURREN, obloqui, obſtrepere, ſive palam, ſive occulta & preſſa voce. Belgis *morren*, Latino-Barbaris *murrare*. Gloſſ. Iſid. *murrat* murmurat. Quibus ſimile Latinorum *muſſare*. Cuncta a ſimilitudine ſonitus, ſive aquæ fluentis, ſive canis ringentis, ſive ipſius murmurantis, qui dum intra ſe loquitur, videtur eum ſonum edere, quem verbo imitamur. Inde *murriſch* obſtreperus, obloquens.

MURREN, lugere, contriſtari, dolere, *murriſch* querulus, triſtis, moroſus. Gothi dicunt *maurnan* Matth. VI. 25. Angloſax. *murnan*, Franci *murnen* in Harm. Evang. Tat. Cap. CLXXX. 4. Angli *to mourn*. Verbum hodiernum eſt a Lat. *mœrere:* reliqua quæ literam N. habent in medio, ſunt a Gr. μινυρὸς querulus, tranſpoſitis literis. Franc. ab hac verbi forma habent *morna* mœſtitia, quod extat in Gloſſis Boxhornianis, Gall. *morne* triſtis, quod in Originibus Menagianis male derivatur a *mortuus*, Angli *mournful* lugubris, luctu plenus.

MUS, cibus, nutrimentum. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *maeth*, Gothis *mats* Joh. VI. 55. Angloſaxonibus *mete*, ibid. Francis *muos*, Alamannis *muas*, Anglis *meat*, Danis *mad*, Island. *mat*, Gallis *mets*, Hiſpanis *mueſo*. Gloſſ. Keron. cibi *muaſes*, ciborum

muaſo

muaſo, cœna *abandmuas*. Gloſſ. Boxh. *muas* alimonia. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XII. 77. de buccella proditori inter cœnandum a Domino porrecta:

After themo muaſe
So kleib er Satanaſe.
Poſt hunc cibum
Adhæſit ille Satanæ.

TATIANUS cap. XIII. II. de Johanne Baptiſta: *ſin muos uuas heuuiskrekio*, cibus ejus erant locuſtæ. Cuncta, vel a *mes* glans, vocabulo antiquiſſimo, & Cambris e Celtica Lingua relicto, ſi primus hominum cibus fuerit glans; Vel a communi edendi notione. Nam edere, manducare Gothis dicitur *matjan*. Joh. VI. 31. Angloſax. *metſian*, Gr. *μασᾶσθαι*. Interim a *mus* componimus *musteil* cibaria, alimonia ex hereditate, *gemüſe* offa, *zugemüſe* offa ex oleribus, radicibus, leguminibus, auctuarii loco appoſita.

MUS, puls, cibus ex farina. Suevis *mues*, quod Alamannicum. Gloſſ. Keron. pulmentarium *muaz*, cocta duo pulmentaria *kaſotaniu zuei muaz*. Græcis quoque *μάζα* ſpecies pultis eſt.

MUS, maſſa rei decoctæ in ſimilitudinem pultis, pulmentum ex quacunque re. Inde *kirſchmus, apfelmus, musfladen*, & ſimilia, noto ſignificatu.

MUSCHEL, concha. Forte a Gr. *μύχον* pudenda, quia conchæ venereæ ſimilis.

MUSKET, ſclopetum majus, tormentum minus. Sicut *bombarda* a *βομβέω*, ita *muſchkete* (ſic enim milites noſtri pronunciant) a *μιχωνέω* ſono, inſerto ſibilo.

MUSS, *muſſe*, coactio, neceſſitas, *muſs iſt ein bitter kraut* neceſſitas eſt herba amara. Forte a Lat. *vis*, unius labialis in aliam mutatione. Quo pacto *müſſen*, quatenus eſt verbum a ſubſtantivo ortum, ſignificabit quantum poterit, *cogere & cogi, neceſſitare & neceſſitari.*

MUSSE, otium, tempus vacans, ceſſatio a labore. Vox Francis & Alamannis propria, & veriſimiliter facta a Lat. *remiſſio*, per aphæreſin. Gloſſ. Pez. ocii *muozii*. Gloſſ. Boxh. *unmuaza* occupatio. Gloſſ. Keron. vacat *muazzot*, vacent *muazzoen*, occupari *keunmuazon*. Plura ad familiam ſpectantia vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 602. 619. Cum hiſce conveniunt Gallica, *muſer* ceſſare, quod obſoleſcit, & *amuſer* detrahere otium & animum inanibus rebus occure. Præcipua derivata, quæ aliquam difficultatem habent, ſunt, *ameis* formica, & *emſig* jugis & aſſiduus in opere, quæ vide ſuis locis.

MUSSEN, *müſſen*, poſſe, *was muſs das ſeyn* quid poteſt hoc eſſe? SOMNER. in Dict. AS. *mot* poteſt, *ic mot* poſſum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XV. 8.

Mines fater hus iſt breit,
Uuard uuola then tharin geit,
Ther ſih thes muaz frouuon,
Joh innana biſcouuon.

Vertit SCHILTERUS:

Mei Patris domus eſt ampla,
Bene huic qui eam intrat,
Qui ea poteſt gaudere,
Et intus conſpicere.

Vide annon ſit a Lat. *poſſe*. Nam inter *poſſe* & *moſſe* naturaliter nihil intereſt, quia P. & M. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & conſequenter permutabiles.

MUSSEN, *müſſen*, licere, jure poſſe, *das muſs nicht ſeyn* hoc non licet. SOMNER. loc. cit. *ic mot* mihi licet, *we moton* nobis licet. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 7. de Caipha & Sacerdotibus Judæorum:

Si ni muaſun gan ſo fram
Zi themo heidinen man,
Thaz ſi in then gizitin
Biuuollane ni uuurtin.

Id eſt, ***non licebat eis intrare in prætorium hominis ethnici, ne his temporibus pollueruntur.*** SCHILTERUS vertit, *non oportebat*, quod probare non poſſum. Interim apud Latinos quoque *poſſe* non ſolum ad *poſſibile*, ſed etiam ad *licitum* refertur.

MUSSEN, *müſſen*, cogere, neceſſitare. A *muſs* neceſſitas, non vice verſa. Hodie utimur frequentativo *müsſigen*, nullo cum præcedentibus nexu, ut conſideranti patet.

MUSSEN, *müſſen*, oportere, neceſſitari. Belgis *moeten*. Ex eodem fonte. In vetuſtioribus Dialectis hic ſenſus aliis verbis exprimitur. Nam *oportet* Gothis dicitur *ſkal* Luc. IX. 22. Angloſax. *gebyrede* Luc. XXIV. 26. Francis *gilimphit* & *githarf*, in Harm. Evang. Tat. Cap. XII. 7. Cap. CCXXVII. 2. Alamannis *keriſit*, in Gloſſis KERONIS. Interim a *müſſen* Angli habent *i moſt* oportet.

MUSSEN, *müſſen*, in votis concipiendis ſignificat *poſſe* vel *licere*. OTFRIDUS in Præf. ad R. Lud. verſ. 185. *niazan muazi thaz ſin muat*, liceat animo ejus frui. Hoc imitamur in formula, *es müſſe ihm wohl geben* utinam poſſit eſſe beatus, vel liceat ei eſſe beato.

MUSSEN, *müſſen*, in diris ſignificat *neceſſitari*. Tale eſt, quando dicimus, *er müſſe ausgerottet werden* faxit Deus ut exterminetur, ut neceſſitate fati pereat.

MUSTER, typus, exemplar, ſpecimen. Rectius *monſter* ut Belgæ, vel *mönſter* ut Sueci. Oritur enim a *monſtrando*, quia facienti aliquid monſtrat, quod debet imitari. A *muſter* eſt vox hybrida *muſtricola* calopodium, pes ligneus, quem ſutor in ſuendo caliceo imitatur. Nam ſicut *muſter* eſt typus, ita *κάλον* lignum. Germanice dixeris *muſterholtz*.

MUSTERN, luſtrare exercitum. Belgis *monſteren*, Suecis *mönſtra*, Lat. Barb. *monſtrare*, Gallis *faire montre*. Cuncta a ſubſtantivo *monſtra*, *monſtrum*, armiluſtrium, ſcriptoribus medii Ævi ſic dictum, quod tunc ei qui exercitum conduxit, & milites & arma *monſtrentur*. Latinos eodem ſenſu aliquando dixiſſe *oſtenſio*, CANGIUS ex veteri

Saxo obſervavit: TEMPORIBVS. CLAVDII. TIBERII. FACTA. HOMINVM. ARMIGERORVM. OSTENSIONE.

MUT, menſura frumentaria. Gr. μόδιος, Lat. *modius*, Francis *mutti*, Belg. *mud*, *mudde*, Cambris *mu*, apud BOXHORN. *mid* in Legibus Wallicis. Gloſſ. R. Mauri: modius *mutti*, chorus *mez*, *drizuc mutteo*. TATIANUS Cap. XXV. 2. *untar mutti* ſub modio. Refer ad *meten*, *meſſen* metiri. Gallis *mui* eſt menſura vinaria, & ejusdem cognationis.

MUT, mens, anima, ſpiritus. Angloſax. *mod*, *mode*, Franc. & Alam. *muat*, *muot*. Gloſſ. Keron. mentem *muat*, mentibus *muatum*. Gloſſ. Lipſ. *muodis* mentis. Gloſſ. Pez. ſpiritus *muotes*, ſpiritum *muot*. NOTKERUS Pſ. XLII. 5. *Sid imago Dei* (*Gotes pilde*) *dir ana iſt*, *ih meino ratio* (*uuizze*) *unde intellectus* (*fernumeſt*) *diu ouh mens* (*muot*) *keheizzen ſint*. Origo nominis eſt a verbo Gothico *miton* cogitare. ULFILAS Marc. II. 8.

> *Jah ſuns ufkunnands Jaiſus ahmin ſeinama*, & ſtatim cognoſcens Jeſus ſpiritu ſuo,
> *thatei ſwa thai mitodedun ſis*, quod ſic cogitarent intra ſe,
> *quath du im*, dicebat illis,
> *du hwe mitoth thata in hairtam izwaram*, cur iſta cogitatis in cordibus veſtris?

Inde Gothis *mitons* cogitatio, Luc. IX. 46. *mitoneis* cogitationes, Luc. II. 35. & reliquis Dialectis *mut* ipſa ſubſtantia cogitans. Quæ appellatio perfecte convenit animæ, cujus a primordio dos eſt conſcientia & cogitatio, vis plane divina, qua ſe in omnia ſpargit, nota & ignota, divina & humana, cœleſtia & terrena. Latini *mentem* vocant, eodem pene ſono. Græcis μητιάω eſt delibero, μῆτις conſilium, intelligentia, prudentia, nonnulla cum reliquis adfinitate. Ab hoc ſubſt. oriuntur nobis verba, *vermuten* conjicere, conjectare, *mutmaſſen* mente vel cogitatu præſumere & quaſi præmenſurare.

MUT, animus, bene vel male affectus. Angloſaxonibus, Francis & Alamannis ut ſupra. Gloſſ. Keron. animos *muatu*, æquo animo *ebanemu muate*, cum bono animo *mit cuato muato*, cum malo animo *mit ubilo muato*. Vox ab anima ad animum traducta, quia animus eſt ipſa anima, quatenus affectibus obnoxia conſideratur. Huc ſpectat formula antiqua *zu mute ſeyn*, affectum eſſe, qua utitur WILLERAMUS VIII. 1. *demo ſo ze muote iſt*, *der gibet allen uuerltlichen richtuom gerno hina*, qui ſic affectus eſt, omnes mundanas divitias facile dimittit. Quemadmodum autem animus innumeris modis afficitur; ita indoles cujusque modi cognoſcitur ex voce ſocia, quæ cum animo conjungi ſolet in compoſitis, quorum ingens turba eſt apud veteres & recentiores. Gloſſ. Keron. humilitas *theomuati*, ſuperbia *ubarmuati*. Gloſſ. Jun. in obſ. ad Will. pag. 297. *faſtmuot* conſtantia. Angloſaxonibus *lytel-modnyſſe* puſillanimitas, *leas-modneſſe* levitas, *an-modneſſe* unanimitas, *ead-modneſſe* facilitas, *wither-modneſſe* aſperitas, & alia innumera. Germanis *grosmut* magnanimitas, *hochmut* arrogantia, *demut* humilitas, *ſanftmut* lenitas, *wehmut* dolentia, *ſchwermut* triſtitia, *wankelmut* inconſtantia, &c.

MUT, ſynecdochice ponitur pro quovis animi affectu, inprimis eo, quo animus laxatur *lætitia*, firmatur *audacia*, effertur *ſuperbia*, accenditur *ira*.

MUT, gaudium lætitia, *gutes mutes* bono & hilari animo, *unmut* mœror, *mutfællig* triſtis, fractus, & quaſi gaudio dejectus.

MUT, confidentia, audacia, animoſitas, *mut machen* animare, animum excitare, *mut faſſen* animum colligere, *den mut ſinken laſſen* animum abjicere, *mutig* alacer, animoſus, audax. Gloſſ. R. Mauri mente conſternata *mot uarfallanemo*. Gloſſ. Boxh. *muatiki* animoſitas. Angloſax. *mod-ful* animoſus, quaſi fiducia plenus, apud BENSON.

MUT, nimia confidentia, ſuperbia, arrogantia, *gut macht mut* opulentia parit inſolentiam. Senſus Angloſaxonibus familiaris, quibus *modig* ſuperbus, *modian*, *modigan* ſuperbire, *modiglice* ſuperbe, *modigneſſe*, *modineſſe* ſuperbia, contumacia.

MUT, ira, iracundia. Gothis *mod* ira, *mit moda* cum ira, Marc. III. 5. *fullai modis* repleti ira, Luc. IV 28. *modags* iratus, Luc. XV. 28. Angloſaxonibus *modian* nonſolum eſt ſuperbire, ſed & iraſci, & *modhwate* ardentis animi vir, quaſi celer iraſci. Hodie utimur diminutivo *mütlein* pro cupidine vindictæ. Hinc vulgo dicimus, *ſein mütlein külen* vindictam explere, quaſi ardorem iracundiæ ulciſcendo refrigerare. Græcis quoque familiare eſt, vocabula animi, μένος & θυμός, ad iram ſignificandam transferre. Et Latinis *animus* ſæpe pro ira & audacia eſt.

MUTEN, quatenus eſt a *mut* mens, ſignificat conjicere, conjecturare, & dicitur compoſite *vermuten*.

MUTEN, quatenus eſt a *mut* animus, ſignificat quantum poteſt, (1) *afficere animum*, (2) *animare*, (3) *animatum eſſe*. Ad primam claſſem ſpectat *anmut* amœnitas, qualitas rei, quæ animum adſpicientis ſuaviter afficit, & voluptate perfundit. Ad ſecundam, *anmuten*, *zumuten*, ſolicitare ad aliquid agendum vel patiendum. Ita Latinis *animare* ab *animus*, & Græcis ψυχοῦν a ψυχή. Ad tertiam *gemut* animatus, *wolgemut* lætus, hilaris, jucundus.

MUTEN, antiquis idem eſt quod Latinis *mutare*, *commutare*, *permutare*, *transmutare* &c. Gloſſ. Lipſ. *gemutos* mutabis. Inde Francis *muz* mutatio, *muzhaft* mutabilis, mutatorius. Gloſſ. Pez. mutatorias (veſtes) *muzgiuuati*, transmutato *muzhaffti*. Similia habent Gothi, quibus *maidan* eſt mutare, & hinc *inmaidida ſik* transmutavit, transfiguravit ſe, Marc. IX. 2. *inmaidei* commutatio unius rei cum altera, animæ cum pretio, Marc. VIII. 36. Cambris vero *mudo* eſt migrare, quia, qui migrat, locum & ſedem mutat. Hodie uſus verbi penitus ceſſat.

Extant

Extant tamen derivata, quorum tenor in omnium ore eſt, ut ſunt,

mute vel *maus*, morbus avium, plumas mutantium, Latino-Barbaris *muta* in re accipitraria apud CANGIUM, Gallis & Anglis *mue*, per ſyncopen.

müter vel *mæuſer*, mutator. Inde *müterkrebs* cancri qui teſtas mutant, vox uſitatisſima apud Berolinenſes.

kal-meuſer, calvus mutator, homo male veſtitus, qui non habet unde veſtem mutet. HELVIGIO eſt honoris vocabulum & Hebrææ originis, ſumme eruditum ſignificans. Sed revera eſt avis inplumis, & poſtea homo calvus.

tock-meuſer, homo lucifugus, qui latebras quærit, angulos mutans non animum, a *decken* latere.

mutſchieren, mutare regimen, adminiſtrare provincias alternis vicibus, & inde *mutſchierung* vicisſitudinaria gubernatio. Utrumque ex interpretatione STILERI.

muz-narren, qui in mutatione veſtium delirant, & ſingulis diebus alia utuntur. Quamvis etiam referri posſit ad *mutzen* ornare.

MUTEN, renovare. Senſus a mutatione ad renovationem, quæ ſemper cum mutatione conjuncta eſt, extenſus. Inde *lehns-mutung* renovatio feudi, *mut-ſchein* teſtimonium renovationis in cauſa feudali.

MUTEN, occurrere, obviare. Gothis *motjan, gamotjan*, Belg. *ontmoeten*, Angl. *to meet.* Quemadmodum Græcis ab ἀντὶ fit ἀντιᾶν occurrere, ita Gothis & reliquis a *mod* contra, adverſus, quo Dani & Sueci etiamnum utuntur, fit *moten* & *muten*. Auctor etymi eſt JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 260. Dicitur autem nonſolum de occurſu, ſed etiam de concurſu, quia concurrentes ſunt obviam venientibus ſimiles. Inde Islandis *mot* occurſus & conventus hominum, apud VEREL. in Ind. Angloſaxonibus *gemot* conventus & comitia, *folc-mot* populi confesſus, apud SOMNER. & BENSON. item *motbell* campana bannalis, qua populus convocatur, apud CANGIUM in Gloſſario.

MUTER, genitrix. Perſis *mader*, Gr. μητὴρ, Lat. *mater*, Angloſax. *meder*, *modor*, Franc. & Alam. *muater*, *muoter*. Gloſſ. Keron. mater *muater*. TATIANUS XLV. 2. *quad thes heilantes muoter*, dixit mater Jeſu. Gentes Slavonicæ pro diverſitate Dialectorum dicunt, *mac*, *macier*, *macz*, *maczer*, *maſs*, *mati*, *mate*, *matka*, docente FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 334. Ægyptios quoque inter nomina ſacra Iſidis nomen *Muth* veneratos, teſtis PLUTARCHUS in Iſide pag. 374. *Iſis aliquando* MUTH, *nonnunquam Athyri, quandoque Methyer nominatur. Prima voce* MATER *intelligitur*. Cauſa denominationis forte erant quædam beneficia, & in his frumenti inventum, quod ante Iſidem neglectim in agris, ut aliæ herbæ, naſcebatur, Ægyptiis ignotum, memorante DIODORO. Nam & altera Saturni filia, Ceres inquam, ob ſimilem largitionem dicta cenſetur Δημήτηρ, quaſi διδῶσα μήτηρ, i. e. exhibens mater, interprete PLATONE in Cratylo. Hinc olim exiſtimabam, vocem noſtram Ægyptiam eſſe, & majoribus noſtris cum cultu ISIDIS (de quo TACITUS cap. 9.) communicatam. Sed cujuscunque populi ſit hæc vox (pluribus autem, uti patet, communis fuit), ex rudimentis linguæ puerilis ad omnes pervenire potuit. Nam *ma* naturale eſt, & in labiis puerorum naſcitur, qui primos loquendi conatus a literis labialibus deſumunt, ut dixi in Præf. ad Germ. §. VI. Hoc ſono infantes matribus plerumque blandiuntur, dicendo *ma ma*, & ab hoc blandimento fieri poterat *mader* per augmentum finale parentum, & forte auctoribus Scythis, qui cum ſint antiquisſimi, & per Aſiam & Europam latisſime diffuſi, videntur vocem ſuam Perſis & reliquis populis communicaſſe. Alii tamen derivant a Gr. μάω vehementer cupio, ob ſtorgen matris erga ſobolem.

MUTER, interdum ponitur pro avia, ſicut *vater* pro avo. Inde *eltermuter* proavia, quaſi avia ſenior.

MUTER, mater affectu, *lands-muter* mater patriæ.

MUTER-SPRACH, lingua patria. Latini *vernaculam* vocant, tanquam linguam a vernis edocti: Germani vero *matriam* vel *maternaculam*, tanquam a matre cum ipſo lacte inſtillatam, quia Germania vetus a matribus loqui didicit, non a ſervis aut ancillis. TACITUS Cap. XX. de M. G. *Sua quemque mater uberibus alit, nec ancillis aut nutricibus delegantur*. Eamque ob cauſam matribus ab antiquo iſte honor habitus, ut patria lingua ab illis potius quam a patre vel domeſticis appellaretur.

MUTER-SPRACH, lingua matrix. Talis eſt lingua Germaniæ primigenia, primo quidem una & uniformis, poſtea, ut ſors linguarum eſt, in plures Dialectos diviſa, *Gothicam*, *Angloſaxonicam*, *Francicam*, quæ rurſus ſuas habent filias, tam matribus quam ſororibus ſimiles. Nec tamen eſt primitiva totius humani generis, ſed ex antiquisſimis linguis & primitivæ proximis orta. Et ſic, opinor, intelligendum eſt elogium, quo Linguam Germanicam ornavit PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 314. cujus verba, quia egregia ſunt, hic Latine reddam: *Si quis cum attentione conſideret antiquitatem, latitudinem, & reliquas prærogativas* LINGUÆ TEUTONICÆ, *quæ hodie Germanorum eſt, aliorumque populorum Septemtrionalium, facile ſibi perſuadebit, quod ſit* LINGUA MATRIX. *Plenisſime vero convictus erit, ſi data opera fontem ejus inveſtigare, & ad primam usque originem adſcendere voluerit. Enimvero ſi recordemur*, ASCENATEM *fuiſſe patrem Dacorum & Phrygiorum, a quibus* TEUTONES *provenerunt, ſatis clare conſpicimus, tam Nationem illam, quam Linguam ejus propriam*,

priam, permagnam habere vetuſtatem. Quodſi porro perpendimus, Aſcenatem fuiſſe Gomeri filium, & conſequenter Japheti nepotem, nihil nobis obſtabit, quo minus credamus, antiquitatem illam usque ad confuſionem Linguarum & diſperſionem populorum per omnem terram pertingere. Confer quæ de ortu Linguarum expoſui in *Prolegom.* Sect. I. §. 10.

MUTMASSEN. Vide *mut* mens.

MUTSCHIEREN. Vide *muten* mutare.

MUTWILL, animi ſententia, votum, deſiderium. A *mut* mens, & *will* voluntas. Senſus bonus, ſed obſoletus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIII. 5. de Chriſto:

Zalt er in tho follon
Then ſinan muatuuillon.
Tunc illis plene enarrabat
Animi ſui voluntatem.

MUTWILL, protervia, ſive ex nimia lætitia, ut petulantia puerilis, ſive ex ira, contumacia, aut ſimili affectu orta, & inde nomen vel a *mut* pravus animi affectus, vel a *will* prava voluntas. Utrumque enim eſt in cenſu eorum quæ medii ſunt ſignificatus, & interdum vituperantur. Senſus deterior, ſed antiquus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIX. 11. de impiis hujus ſæculi:

Thie hiar gidatun follon
Then iro muatuuillon.
Qui hic libidines ſuas explebant.

MUTZ, ſcortum, *abgemuzt* languidus, exoletus, quales HESYCHIO vocantur μότ]υες, obſervante JUNIO in notis ad Will. pag. 202. Belgis *mot* proſtibulum, *mot-huis* lupanar. Italis *mozza, muzza* pudenda fœminina. Hiſpanis *moça, muchacha* puella. Hic primus FRISCHIO eſt ſignificatus, a *mutzen* truncare deſumptus, & puellæ nondum adultæ ob ſtaturæ brevitatem adplicatus, poſtea vero vituperatus, forte vitio puellarum, quæ ante puberes annos corpora Veneri proſtituebant. In Bœdikero illuſt. pag. 195. FERRARIO quoque placet truncatio, ſed alio ſenſu. Sic enim ille in Orig. Ling. Ital. pag. 213. *Mozzo pro natura muliebri, quod ea pars veluti trunca ſit, ac mutila.* Lepide magis quam vere. Nihil enim truncatum eſt, niſi fingamus cum Judæorum magiſtris, Adamum ab initio bicipitem, & præputio cum Eva conjunctum, poſtea in duas partes diviſum fuiſſe. Quam fabulam refert BARTOLOCCI in Bibl. Rabbin. Veroſimile eſt, *mutz* idem eſſe quod *metz*, & utrumque bono ſignificatu viguiſſe, antequam reciperet deteriorem.

MUTZ, aliud dicterium fœmininum, ſpurcitiem conceptu ſuo involvens. Hinc ſordida & male compta Lipſienſibus dicitur *klunter-mutz*, ab adhærentibus immunditiis, ſimilitudine (ni fallor) a ſordibus glomeratis in vellere ovium deſumpta. Cambris *mws* eſt fœtidus, putidus, vapidus. Sorabis *mazu* lino, ungo, *mazany* ſordidus, ſpurcus, lutoſus. Cuncta, ut videtur, affinia.

MUTZE, *mütze*, mitra, tegmen capitis. Belgis *muts*, Scandis *myſſa, mitur*, Sorabis *mieca.* Latino-Barbaris *almucia*, unde Gallis prioribus *aumuſſe*, etiamſi hodie in brachio portetur. Cuncta a *meiden* tegere. FRISCHIO, quem ſupra laudavi, eſt a *mutzen* truncare, & ſic dicitur quaſi ſegmentum cuculli, hoc interim ſuppoſito, ante cucullum nullas fuiſſe mitras, quod neſcio an cum mitra Phrygia, cujus uſus vetuſtiſſimus, conciliari poſſit. Adde, quod Latino-Barbaris *almucia* non eſt portio cuculli, ſed ipſe cucullus, caput humerosque tegens. Et hinc dicitur *almucia*, quaſi omnia tegens.

MUTZEN, ornare. Senſus videtur a mitris petitus. Antiquitatem verbi oſtendit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 621. ubi NOTKERUS inter alia: *ſo gemuzzoſt du menniſken bilde*, ſic ornas & renovas hominis imaginem. Belgæ eodem ſenſu dicunt *mutſen*, apud KILIAN. Hodie utimur compoſito *aufmutzen*, quod dicitur primo de mulieribus, quæ frontem & caput procomiis, galericulis & apicibus ornant. Allegorice & in malam partem de iis, qui minimos aliorum defectus, & leviſſima errata, calumniis ſuis exaggerant.

MUTZEN, truncare. Belg. *moetſen*, Ital. *mozzare.* Conſenſum veterum Dialectorum vide in *metzen*, originem in *mæhen.* Ad cognationem ſpectat,

Lat. *mutilus* & *mutilare.*
Helv. *mutſchly brots* fruſtum panis, in Verſione Tigurina Jer. XXXVII. 21.
Gall. *mouton* aries caſtratus. Ridiculas Eruditorum de hac voce Etymologias vide apud MENAGIUM.
Germ. *mutz-ſchwanz* animal cauda mutilum, ſive volucris ſit, ſive quadrupes.

MUTZNARR. Vide *muten* mutare.

N.

N In quibusdam compoſitis eſt vox apocopata ex *ne* vel *ni*, quæ negandi poteſtatem habent. Exempla vide in *nichts, nie, niemand, niemal, nimmer, niergend* & ſimilibus.

NABE, modiolus rotæ. Gloſſ. Pez. modioli *napa.* Idem Angloſaxonibus *nafa*, Angl. & Belg. *nave.* Proprie eſt cavum vel cavitas. Modiolum inde appellatum, pridem obſervavit ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 101. cujus ſententiæ libenter ſubſcribo, cum quia terebra & omne foraculum Angloſaxonibus dicitur *næfe-bor* & *naſe-gar*, quaſi ſcalprum & telum cavatorium, tum quia idem nomen aut ſimile in omnibus fere linguis tam orientalibus quam occidentalibus vel

cavum

cavum ſignificat, vel *rebus cavis* denominandis adhibetur. Hebræis, ut me docuit Cl. CLODIUS, *nabob* dicitur *cavus, concavus, excavatus fuit* & *vacuus*, qualis Hiob XI. 12. vocatur homo turgidus externe, intus vacuus, & Jer. LII. 21. columnæ intus vacuæ & cavæ. Syris *nof* eſt incurvatio, manifeſta affinitate, quia curva ſolent eſſe cava. Perſis *naf* umbilicus, a cavitate ventris vel ſua. Græcis *ναῦς navis*. Forte utrumque rectius a cavitate, quam a *νάω* vel *νάνω* fluo. Nam primæ naviculæ erant arbores excavatæ. VIRGILIUS Georg. I.

- - - *cavat arbore lintres.*

Cambris *nef* cœlum, ſupera, apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Idem Bohemis *nebe*, Polonis *niebo*, Sorabis *nebio*. FRENZELIUS Sclavonicam vocem ducit ab Heb. *nibba* elatus vel editus fuit (cui ſimile Arab. *nafa* eminuit,) quia cœlum eſt ſuper omnia elevatum. Sed nihil obſtat, ut etymon cœli ducatur a cavitate ut cætera. Nam cœlum creditur eſſe cavum. Inde Latinis *cœlum* ſic dictum quaſi *κοῖλον*, concavum. Inde *fornices cœli* apud ENNIUM, & *cœli cavernæ*, & *palatum cœli* apud VARRONEM, obſervante ECCARDO. Inde ATTARUS, Poëta Perſicus, *Cœlum* fingit, *Deum colere incurvatione*, *terram depresſione*, ad figuram cœli concavam, & humilem terræ ſitum alludens. Et hinc quoque deſcendunt voces noſtræ, cavitatem indicantes, cujusmodi ſunt, *nabe* modiolus, *nabel* umbilicus, *napf* catinus, *nepper* terebra. Majorem olim fuiſſe numerum, conſtat ex obſoletis, qualia ſunt,

nauf, ſarcophagus ligneus. Lex Sal. Tit. LVIII. 2. *ſi quis hominem mortuum ſuper alterum in petra aut in* NAUFO *miſerit*. Sic autem dicitur, non ob ſimilitudinem cum *navi*, ſed potius a cavitate, quia ex arbore ſolida excavatus.

nebbe vel *nef*, naſus. Prius Angloſaxonicum, poſterius Islandicum eſt, & ſiſtitur a VERELIO in Indice. Utrumque a bifori, per quam ſpiritus meat remeatque, caverna. Inde Italis *nappa del camino* nares fumarii, quod ex iis fumus, ſicut e naribus animantium ſpiritus exhalet.

NABEL, umbilicus. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. umbilicus *nabalo*. Gloſſ. Pez. umbilicus *napalo*. Idem Angloſax. *naſel*, *nauel*, Belg. & Angl. *navel*. Quocunque modo conſideretur umbilicus, ſive ut cavum in medio ventris, ſive ut tubulus, per quem fœtus in utero materno nutrimentum attrahit, certe *nabel* eſt diminutivum, ſive a vetuſtiori *nabe* cavitas, ſive a Perſico *naf* umbilicus. Confer antecedentia.

NACARIA, genus tympani. Gallis *nacaire*, Italis *gnaccare*. Doctiſſimi Gallorum, CASANOVA, MENAGIUS, HUETIUS, exiſtimant, fuiſſe genus tubæ, vel alterius inſtrumenti quod inflatur, a *nacre* concha Tritonia ſic dictum. Quod merito rejicit R. P. DANIEL in *Hiſtoria Militiæ Francorum* Lib. VI. pag. 536. 537. Nam auctores a CANGIO excitati, & a DANIELE repetiti, diſerte ſcribunt: *Nacaria baculabant*. Item: *Qui ſciant pulſare Nacarias, Tympana ſeu Tamburla*. Manifeſto ſatis indicio, *Nacarium* vel *Nacariam* fuiſſe inſtrumentum fuſtibus pulſum. Gallos hoc inſtrumentum a Turcis accepiſſe, ſcribit CANGIUS: Contra DANIEL a Germanis. En verba Auctoris: *Les Tymbales nous ſont venuës d' Allemagne. Juſte Lipſe qui eſt mort en 1606. dit dans ſon Traité de la Milice Romaine, que de ſon temps les Allemans s'en ſervoient. On en prit dans le combat aux Allemans en quelques occaſions; & il ne fut permis d' abord à aucun Régiment François de Cavalerie d' en avoir qu'à ceux qui en avoient pris ſur l'Ennemi* &c. Addere poterat, nonſolum rem, ſed etiam nomen rei origine Germanicum eſſe. Quid enim quæſo eſt *Nacaria* niſi tympanum equitatus ſeu tympanum equeſtre? Ergo a *nack* equus. Et cum equus etiam dicatur *gnack*, inde eſt, quod idem inſtrumentum Gallis *nacaire*, Italis *gnaccare* vocatur. Germani hodierni vocant *paucke*, a *pochen* pulſare. Belgæ *keteltrom* quia lebetem refert.

NACH, tergemino munere fungitur in oratione, *præpoſitionis, adverbii, adjectivi*. Unde Franci hanc particulam, nobis relictam, hauſerint, non liquet. Reliquæ Dialecti dicunt *after*, Belgæ *na* & *achter*.

NACH, poſt, *einer nach dem andern* unus poſt alterum. Gloſſ. Pez. poſt nos *nah uns*.

NACH, ſecundum, *nach der ordnung* ſecundum ordinem, *nach dem befelh* ſecundum imperata, *nach dem vorbild* ſecundum exemplar.

NACH, in compoſitis eſt adverbium, partim ejusdem, partim diverſæ ſignificationis.

NACH, adverb. ordinis, *nachfolger* ſucceſſor, *nachrum* præconium poſt abitum vel obitum, *nachſchuſs* ſupplementum, *nachreüe* pœnitentia ſera &c.

NACH, adverb. ſimilitudinis, *nachthun*, *nachmachen* imitari, ſimile facere.

NACH, adverb. intenſionis, *nachfragen* percontari, *nachdenken* perpendere, *nachhængen* indulgere dolori vel voluptati, *nachdruk* emphaſis, impreſſio valida, *nachlæsſig* valde remiſſus.

NACH, adverb. remiſſionis, *nachſehen* connivere, *nachteil* detrimentum, a *teil* bonum.

NACH, adverb. qualitatis, bonæ vel malæ, *nachricht* inſtructio certa vel incerta, *nachrede* infamia, ſermo obtrectatorius, *nachſtellen* inſidias ſtruere.

NACH, adverb. loci, idem quod *nahe* prope.

NACH, vicinus. Idem quod *nahe*. Inde *nachbauer* colonus vicinus, *nechſter* proximus.

NACHAMEN. v. *amen*.

NACH-BAUER, vicinus, accola, prope habitans. Angloſax. *neah - gebure*, Franc. & Alam. *nahgibur*. Gloſſ. Pez. finitimi *nahgipura*. Idem Belgis *nabuur*, Angl. *neighbour*.

 Prior

Prior compoſiti pars propinquum, altera colonum vel incolam denotat. Vide plura in *bauer* & *gebauer*.

NACHE, linter, navicula fluminalis. Iſlandis *noka*. Unde ſit hoc vocabulum, variæ ſunt literatorum opinationes. MARTINIO eſt a νήχω nato: STILERO a *nach* poſt, quia linter ſequitur navem. KEYSLERUS, qui illuſtrandis vocibus Germanicis Mythologiam Iſlandicam ſæpe utiliter adhibuit, nomen petit a Neptuno, qui Borealibus *neckur*. Sic enim ille in Antiq. Sept. pag. 262. *Non videtur abſimile, a* NECCO (Deo marino) *originem vocis* NACHEN *petendam, qua cymbam vel ſcapham Germani notant, idque eo magis, quod* NOKA *etiam Eddæ nominatur navis.* Mihi *nache* videtur proprie equum fluviatilem ex arbore cavatum denotare, ſenſu a *nack* equus (de quo infra) ad cymbam translato. Solent enim nomina equorum etiam naviculis communicari. Hinc *far* in Indice VERELII exponitur *equus, cymba, navicula, ſcapha*, quoniam utroque ferimur & vehimur tanquam vehiculo, equo in terra, cymba in undis. Similiter & Græcis κέλης equum deſultorium & navigium denotat. Iisdem γαῦλος eſt navigium, & Germanis *gaul* equus. Ob eamque ſimilitudinem, navis PLAUTO in Rudente Act. 1. 5. vocatur *equus ligneus*, & nautæ VARRONI *nautici equiſones*, & Neptunus Græcis ἵππιος equeſtris, quia vehicula domat marina, quæ navigantibus ſunt inſtar equorum. Plura in hanc rem a Poetis dicta ſuppeditabit MARTINIUS in voce *navis*. Confer *ſcheut*.

NACH-SCHLACHTEN, imitari mores parentum. V. ſimplex.

NACH-SETZEN, perſequi. V. *ſetzen* ultimæ ſignificationis.

NACH-TEIL, damnum. V. *teil* bonum.

NACHT, nox naturalis. Cambris & Armor. *nos*, Hibern. *noiche*, Goth. *nahts*, Angloſax. *niht, nihtes, nihtys*, Franc. & Alam. *naht*. Gloſſ. Keron. noctis *nah, naht*, noctium *nahto*, noctu *nahtes*, nocturnis horis *nahtlihhem cüt*, nocturnis (pſalmis) *nahtlobum*, vigilias *nahtuuahchon*, ſeptinoctium *ſibunnaht*. Gloſſ. Junian. in Will. pag. 62. & 93. *nahtſcada* noctis umbra, *nahtuorhta* nocturni timores. Ad conſenſum Linguarum ſpectat, quod eadem res Latinis dicitur *nox, noctis*, Græcis νὺξ, νυκτὸς, & poetice νύκτα vel νύχτα, & quod νυχὸς HESYCHIO exponitur σκότος tenebræ, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. CLAUBERGIUS, qui literas Germanicas lucubrationibus ſuis exornavit, nomen noctis derivat a *neigen* inclinare, ut MARTINIUS νὺξ a νεύειν inclinari, ſic ut nox ſenſu Græco & Germanico ſit dies inclinata, in qua etymologia poſſumus acquieſcere.

NACHT, dies civilis, apud omnes populos Celticos, præcipue Gallos, Britannos, & Germanos, quos ſpatia temporum & rerum civilium intervalla non diebus, ſed noctibus ſupputaſſe, pridem a viris doctis obſervatum eſt. CÆSAR de Gallis: *Spatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium definiunt, & dies natales & menſium & annorum initia ſic obſervant, ut noctem dies ſubſequatur.* Lib. VI. de B. G. cap. 18. TACITUS de Germanis: *Nec dierum numerum, ut nos, ſed noctium computant. Sic conſtituunt, ſic condicunt, ut nox ducere diem videatur.* Cap. XI. de M. G. Inde eſt, quod veſpera in Evangelio Ulfila-Gothico dicitur *andanahti*, Marc. XI. 19. hoc eſt, *finis noctis*, quia veſpera diem civilem terminabat. In Legibus INÆ Angloſaxonicis *niht* paſſim ponitur pro *die*, obſervante SPELMANNO in voce *Mona*. Et in Legibus *Veterum Germanorum*, Lingua Latino-Barbara conſcriptis, præcipue Salica, Alamannica, Ripuaria, Longobardica, Baiuvaria, *noctes* paſſim ponuntur pro diebus, quod diligentiſſime annotavit CANGIUS in voce *nox*. Eundem computum ſequuntur etiam Leges recentiores. Hinc in Jure Saxonico, quod *Speculum* vocant, XIV. dies vocantur *veirteyn nacht*, Lib. I. Art. 2. Plura huc ſpectantia ſuppeditabunt, CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 229. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 74. KEYSLERUS in Antiq. Septentr. pag. 198. Et hujus vetuſtiſſimæ computationis veſtigia extant etiamnum in multis Dialectis. Cambris ſeptimana dicitur *wythnos*, quaſi octinoctium: Anglis *ſennight*, quaſi *ſevennight*, ſeptinoctium. Et apud Suevos nihil frequentius eſt, quam diem heſternum appellare *næchten*. Adde compoſitum *weihenacht* omnibus Germanis commune.

NACHT-EULE, noctua. Proprie ulula nocturna, ab *heülen* ululare, ut dixi in ſimplici. Veteres utebantur compoſito *nachtram*, eodem ſenſu, de quo paulo infra.

NACHTIGAL, luſcinia. Prior compoſiti pars noctem indicat, quod noctu cantet hæc avis, dum cæteræ aves ſilent: Poſterior cantorem. Totum compoſitum ab Angloſaxonibus nobis relictum eſt, quibus luſcinia dicitur *nihtegale*, quaſi cantor nocturnus a *galen* cantare. VERELIUS in Ind. *gala* canere, carmen canere. Talis autem eſt luſcinia, diebus ac noctibus continuis XV. ſine intermiſſu canens, tanta vocis ſuavitate & varietate, ut in tam parvulis faucibus videatur conjunctum, quicquid ubique argutiarum eſt in arte muſica. Equidem Angloſaxonibus *galan* & *galian* eſt incantare apud BENSONIUM, quod non convenit Philomelæ. Sed cantandi ſignificatus prior eſt, quamvis apud Lexicographos Linguæ Angloſaxonicæ non obvius, quia homines ante cantabant, quam incantabant. Hujus aviculæ modulamen eleganter deſcripſit PLINIUS Lib. X. Hiſt. nat. Cap. XXIX. Modulatur autem voce tam acuta & vibrante, ut cantus ejus pro clamore haberi poſſet, niſi tibias vinceret dulcedine.

NACHT-MAR, ephialtes, opinione vulgi ſpectrum nocturnum, dormientibus infeſtum, revera impedimentum ſomni, ut oſtendi

oſtendi in ſimplici *mar*. Angli utuntur compoſito *night-mare*, Belgæ *nachtmerrie*, Galli *cauchemar* vel *cochemar*. Cum vero *mære* caballam ſignificet & nympham, dubium eſt, an ſuperſtitio, quæ ex malo nocturno dæmonem ſubrepentem confinxit, hunc ſpiritum appellare voluerit, *nympham nocturnam*, an *caballam nocturnam?* Prius ſe probavit Cl. KEYSLERO, ob veterem *de Deabus Mairabus* perſuaſionem, Antiq. Sept. pag. 497. Poſterius SKINNERO, qui Gallico vocabulo eundem ſenſum tribuit, ut ſit quaſi *cavalle couchante*. Et confirmari poteſt ex nomine *alp*, quod certe ſpiritum equitantem ſignificat.

NACHT-RAM, noctua. Gloſſ. Pez. noctuam *nahtram*, nycticorax *nathram*. Gloſſ. Boxh. *nahram* bubo. Idem Angloſax. *nihthremm*. Proprie eſt corvus nocturnus, ut Græcis *nycticorax*, Germanis alias *nachtrabe:* non quod noctua ſit corvus, ſed quod ſit avis clamoſa inſtar corvi. Nam *ram* nonſolum corvum, ſed quamvis avem clamoſam, etiam ejulantem, ſignificare poteſt, quia *hræman*, a quo *ram*, Angloſaxonibus nonſolum *clamare*, ſed etiam *ejulare* (quod inprimis convenit noctuis, quorum clamor triſtis & lugubris eſt) denotat. Poſſit etiam *ram* deduci a *ramen* capere, arripere, ſic ut *nachtram* proprie ſit raptor nocturnus. Noctua enim uncos habet ungues, & in aves minores latronis inſtar graſſatur, quas plerumque in medio ſomno opprimit.

NACK, equus. MYLIUS in Archæologo Teutone: *Nago veter. Teuton. equus vilior apud Lazium: nag Belgis & Britannis idem.* Ubi per Britannos haud dubie intelligit Anglos. Illis enim *a nag* eſt aſturco, mannus, *a little nag* mannulus, equus pumilus, *a hunting nag* veredus, *a gelding nag* cantherius, equus caſtratus. Latino-Barbari *naccum* vocant, quod pluribus teſtimoniis probat CANGIUS, ex quibus ſimul patet, notionem vilitatis antiquitus non fuiſſe conjunctam cum hoc nomine, ſed equum in genere denotaſſe. CANGIUS ducit a *nacto* quod ſtragulum equinum interpretatur. ECCARDUS, qui alias circa voces Salicas nihil non auſus eſt, hic, quaſi deſperatis omnibus etymologiæ viis, vocem in medio relinquit. Idemque facit SKINNERUS. Sed ſalva res eſt. Quemadmodum enim Latinis *hinnulus* ab *hinniendo* dicitur, ita noſtris *nag*, *hnako* ab obſoleto *hnægan* hinnire. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *hnægan* hinnire, *hnægend* hinniens, *horſa hnægung* hinnitus equi. Anglis *to neigh* etiamnum eſt hinnire. In Lege Salica occurrit NARE pro hinnulo, Tit. XLI. 10. ſed omnino legendum NAKE. Nam K. & R. a librariis linguæ ignaris facile confunduntur. Idemque accidit HUETIO in explicatione vocis *Cadomum*. Vulgus in Britannia inde formavit *hacnai*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hacnai* equus gradarius. Hoc imitantur Galli in *haquenée*, quod certe non eſt a Lat. *equus*, ut præſumit MENAGIUS, ſed a Germ. *nake, hnake* equus, tranſpoſitis literis. Hodie utimur diminutivo *nickel*, quod primo equum parvum ſignificat, mox etiam ſcortum vulgare, quia quemvis admittit ſeſſorem. Ob eandem cauſam apud Anglos quoque *hackney* ab equo transfertur ad proſtibulum.

In quibusdam Dialectis verbo Saxonico *hnægan* præfigitur G. quia ſcil. H. & G. ſæpe permutantur. Inde Suecis *gnæggia* hinnire, & Islandis *gnegg* hinnitus, apud VEREL. in Ind. Hinc etiam *gnak* pro equo aliquando invaluit, ut patet ex compoſito *angargnaco*, de quo egi ſeorſim.

NACK, cymba, equus fluviatilis. Locutio metaphorica ab equo ſumpta, ut demonſtravi in *nache* linter. Ab utroque ſignificatu videtur nomen ducere Septentrionalium Deus NECKUR, Neptunus, equorum & navigiorum domitor.

NACKE, cervix, pars colli, qua ſpinæ dorſi jungitur. SOMNER. in Dict. AS. *hnecca* cervix, *necca* collum. Gloſſ. Ælf. cervix vel jugulum *hnecca*. Gloſſæ Franco-Theotiſcæ R. P. Pezii: poſt tergum *nahirro*. Idem Belgis *nek*, Angl. *neck*, Gall. *nuque*, Ital. *nuca*, Latino-Barb. *nucha*, Arab. *nucha*, & tranſpoſitis literis *angk*, Græcis vero *αὐχὴν*, alio metaplaſmo. Cuncta ſignificatu cervicis, imo etiam colli & juguli. Cum cervix tribus modis conſiderari poſſit, vel ut pars colli poſterior, vel ut pars mobilis, vel ut os in quo collum vertitur, ſicut truncus in coxendice: hinc apud patriæ linguæ ſtudioſos triplex etymologia nata, pro diverſo contemplantium intuitu. PRIMA nomen ducit a *nach* poſt, ut cervix nihil aliud ſit quam poſticum colli, alias occipitium. ALTERA a *neigen* inclinare, quia cervix verſus omnia latera flecti & moveri poteſt, dextrorſum ſiniſtrorſum, antrorſum, retrorſum. Hanc probant MARTINIUS & STADENIUS. Sic *cervix* quibusdam derivatur a *curvus*, quia incurvari poteſt. TERTIA eſt JOH. LEONH. FRISCHII, viri doctiſſimi, qui vocem Germanicam ex transmutatione alterius producit, prorſus ut Arabes ex *onk* vel *anik* faciunt *nucha*. "Tria, inquit," oſſa majora quæ in acetabulo alius oſſis" moventur, apud Germanos *anke* vocata" ſunt. Primum in quo collum vertitur," quod adhuc in Dialecto quadam ſuperioris" Germaniæ *anke* dicitur, & tranſpoſita li-" tera (n) ſit *nake* cervix, olim vero ante-" rior pars in pectore ita vocabatur, pro quo" deinde in armis, quæ pectus tegebant, vox" *hængel* in uſu fuit. Secundum erat coxen-" dix, unde adhuc Gallicum *hanche*. Ter-" tium eſt cruris pars infima, qua in pede" ſtat, quod in Dialectis etiam adhuc dicitur" *enkel*, Angl. *ancle*. Voces vero *hanche*" (unde noſtrum *hinken* claudicare) & *hængel* junctura loricæ in pectore ad collum," ducunt ad verbum Germanicum *hangen*" pendere. Sunt enim hæ anchæ juncturæ" in quibus corpus hæret." Hæc ille, in par-

vo

vo ſed eleganti Specimine Obſervationum ad Caroli du Freſne Gloſſarium in voce *Anca*. Quid in hac ſententiarum varietate potisſimum amplectendum ſit, videat Lector. De voce Arabica *nucha* pluribus agit MARTINIUS in Lex. Phil. A *nacke* oritur collectivum *genick* occiput cum ſuis vertebris, *nicken* annuere, ſignum dare nutu capitis, *hartnæckig* contumax, quaſi cervicoſus vel duræ cervicis, cujus obſtinatio inflexibilis, ut PLINIUS loquitur. Itali eodem ſenſu dicunt *gnucco*, quod FERRARIUS male derivat a *nuce*.

NACKEND, item *nacket* & *nackt*, nudus, intectus. Vox antiquitate ſpectabilis, ſed origine obſcura. Gothis *naquaths*, Marc. XIV. 51. 52. Angloſax. *nacod*, ibid. Francis *nakot*, *nachot*, *naccot*, Alamannis *nahhut*. Gloſſ. Ker. nudum *nahhutan*. TATIANUS Cap. CLXXXV. 12. *giuuatit mit ſabane ubar naccot*, amictus ſindone ſuper nuda. Et mox: *naccot ſloh ſon in*, nudus profugit ab eis. Conſenſum Linguæ Danicæ, Islandicæ, Anglicæ, Belgicæ, vide apud JUNIUM, STIERNHIELMIUM, aliosque. JUNIO videtur deſumptum a Gr. νεκύδαλος vermis grandior per varias mutationes in bombycem tranſiens, quia vulgo dicimus *nackend wie ein wurm* nudus ut vermis. MARTINIO eſt a νάκη pellis, quaſi pelle indutus. Sed quo pacto homo nudus a tegumento nomen habere posſit, non video. STADENIUS misſis Græciſſantium nugis nomen ducit a *nagen* rodere, ſic ut nudus proprie ſit arroſus, h. e. talis, cujus veſtes detritæ nuditatem oſtendunt. Verba ejus hæc ſunt: *ich ſehe nicht daſs dies wort anderswo herzuleiten ſey als von* NAGEN, *daſs der nackt iſt, ſey als wære ihm alles, was er euſſerlich anhaben ſolte, abgenaget*. H. E. Non video quomodo hæc vox aliunde derivari posſit niſi a *nagen* rodere, ſic ut nudus ſit tanquam is, cui omnia, quibus tegi debet, ſunt arroſa. In Voc. Bibl. pag. 448. Verum cum Majores noſtri paucis aut nullis veſtimentis, quæ arrodi poſſent, uterentur, & vel nudi vel ſagulo leves incederent, quod præter TACITUM Cap. VI. & XVII. de M. G. innumeri ſcriptores teſtantur: veroſimile non eſt, illos nomen nuditatis ab attritu veſtium deſumpſiſſe. Adde quod homo inveſtis naſcitur, & quod nuditas natura prior veſtitu, ante veſtimenta inventa nomine carere non potuit. Hinc ſuſpicor, ſenſum a recens natis ad omnes nudos intectosque translatum eſſe. Nam recens natus Angloſaxonibus dicitur *nacenned* & *nacende*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO, haud dubie ab adverb. temporis *nah* nuper, & *cennan* naſci, unde *cenned* natus. Hinc vulgo dicimus *muter-nackend* nudus ut infans ab utero matris. Quodſi in eo fallor (puto autem me probabilia ſequi) certiora dare non poſſum.

NADEL, *natel*, acus, ſuendi inſtrumentum. Goth. *nethls*, Angloſax. *nædle*. Conſenſum reliquorum idiomatum, Danici, Islandici, Belgici, Anglici, vide apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 266. Quidam vir Græce doctisſimus retulit ad Gr. νύττειν pungere. Ego malim referre ad *neten* ſuere, quia acus non pungendi, ſed ſuendi cauſa inventa eſt.

NADEL-OHR, *natelöhr*, foramen acus. Utitur Luth. Matth. XIX. 24. & alibi. Proprie eſt *auricula* acus. Saxones malunt appellare *ocellum*. Hinc foramen acus interpreti Angloſax. dicitur *nædle-eage* Matth. XIX. 24. Luc. XVIII. 25. Gothi absque allegoria vocant *thairks nethlos* foramen acus, Marc. X. 25. quamvis vox Gothica etiam fores ſignificare posſit.

NÆCHTEN, heri. Ita hodie loquuntur Suevi, diem præcedentem appellantes *noctem*, more antiquo, de quo aliquid dixi in *nacht* dies civilis.

NÆCKEN, vexare. Gothis *gahnaigida* eſt contumelia affectus Marc. XII. 4. *jah inſandidedun gahnaigidana*, & dimiſerunt contumelioſe habitum. JUNIUS confundit verbum Gothicum cum altero ejusdem idiomatis *hneiwan* inclinare, quod hodie effertur *neigen*. Mihi *hneiwan* & *hnaigan* uti ſcriptura ita etiam ſignificatu differre videntur. Interim huc ſpectat ex agro Lipſienſi & Wittebergenſi *honæcken* riſu exagitare, ab *ho* (*ha*) ridendi particula, nec non *ſchabernack* vexatio illuſoria.

NÆHE, vicinia. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIX. 87.

Thaz ſi in thera nahi
Selbo iz al biſahi.
Ut in propinquo
Ipſa reſpiceret omnia.

Subſtantivum ab adverb. vel adject. *nahe* factum. Dicitur antiquitus nonſolum de proximitate loci, ſed etiam ſanguinis, ſaltim apud Angloſaxones, quibus *neahnyſſe* propinquitas, cognatio, quos imitantur hodie Angli in *nighneſſe* & *nearneſſe*.

NÆS, iſthmus, terra anguſta inter duo maria, ut Cherſoneſus Cimbrica. Angloſaxonibus *neſe* eſt promontorium, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Scandis *næs* lingula, peninſula. Inde *nes-nam* præda ex littoribus acta, apud VEREL. in Ind. Senſus a *naſo* ad promontoria & peninſulas translatus, quia peninſulæ ſunt terræ anguſtæ, inſtar naſi in mare procurrentes. Solent enim appellationes terræ ejusque partium a corpore humano deſumi. Sic cacumen montis Latinis vocatur *vertex*, infimum montis *pes*, locus ubi flumen in mare fluit *os*, *oſtium*, litora tortuoſa *ſinus*, terra in mare procurrens *lingula*, quod imitantur Galli in *langue des terres*. Ita promontorium Italis vocatur *capo*, ob ſimilitudinem capitis, & oſtium fluvii Germanis *münde*, ob ſimilitudinem oris aquam evomentis, & flexiones litorum atque maris *buſen*, quia ſinum, & juga montium *rücken*, quia dorſum referunt. Quid obſtat, quo minus & hic appellatio Iſthmi a promi-

prominentia naſi deſumpta ſit? Solent certe Arabes aliique populi eadem uti allegoria. Teſtis mihi CHEVRÆUS in Miſcellaneis pag. 450. *Les Arabes, qui nomment des Promontoires des nez, ont marqué celui de Phenicie, que les Geographes appellent Euproſopon, par celui de Ouf albagiar, c'eſt à dire, nez de pierre, & les Samoydes auſſi bien que les Arabes explicent le mot de Promontoire par Voloch, qui ſignifie nez. Quelques Hebreux les nomment des dents Schannim.* Lege *Onf albagiar.* Sic enim Arabice dicitur promontorium quaſi naſus ſaxeus, ab *onf* naſus, quod eſt a radice *anaf* prominuit, & *hagiar* petra. Quam etymologiam debeo doctiſſimo Arabicarum literarum Lectori M. KEHRIO. Operæ pretium erat hanc vocem, quamvis Germanis non amplius uſitatam, explicare, quoniam hac allegoria deinceps opus habebimus.

NAFZEN, dormitare, dormire velle. Vetus Francicum. NOTKERUS Pſal. CXX. 3. *noh der ne naphze der din huotet,* nec dormitet, qui te cuſtodit. Et mox: *er ne naphezit noh ne ſlaffet*, non dormitabit nec dormiet. Eſt & Angloſaxonibus *hnappian* dormitare, *hnappunge* dormitatio, & inde Anglis *a nap* ſomnulus. Sive a νεύειν nictare, ſive ab ὕπνος ſomnus per metatheſin. Verbum hodiernum vide in *ſchlummer.*

NAGEL, clavus. Gloſſ. Pez. clavum *nagal,* clavis *nagal.* TATIANUS cap. CCXXXII. 3. *in ſtat thero nagalo,* in locum clavorum. Similiter & Angloſaxonibus *nægl, negel* eſt clavus, *hearp-næglas* lyræ verticuli, apud SOMNERUM. Belgis *nagel,* Anglis *naile* idem. STADENIUS, qui in originibus nominum examinandis ſolet Septemtrionales adulari, tanquam Germanorum dicendi magiſtros, vocem formatam fingit a *nehen* ſuere, imitatione Suecorum, quibus clavus, qui ſoleæ equinæ infigitur, nuncupari ſolet *ſöm* a *ſöma* ſuere, in Voc. Bibl. pag. 449. STILERO clavus ſic dicitur a *nagen* arrodere, quia ligno infixus illud quaſi arrodit. Alii alios fontes quærunt, ſed æque lutulentos, & minime probabiles. Mihi perſuaſum eſt, clavum ab ea parte, qua in cuſpidem deſinit, & ligno infigi poteſt, appellationem ſuam accepiſſe. Et huc me ducit verbum Gr. νύγέω pungo. Quod, etiamſi per ſe inuſitatum ſit, cognoſcitur tamen ex derivatis, cujusmodi ſunt apud Lexicographos, νυγεὶς punctus, νύγμα punctum, νυγμὸς punctura, ſtimulus, νυγμὴ nota pungendo facta. Et hujus quoque parentelæ videtur eſſe *nagel,* etiamſi non pungendi, ſed figendi cauſa cuſpide munitus ſit. Metaphorice dicitur (1) de eo, quod cuti infixum inſtar clavi: inde *nidnagel, notnagel* reduvia, clavus pungens in radicibus unguium. (2) de cariophyllo tam aromatico quam hortenſi, quia figuram clavi imitatur. Inde natum diminutiv. *nægelein,* tranſpoſite *nelken.*

NAGEL, unguis. SOMNER. in Dict. AS. *nægl* unguis, *nægl-ſæx* novacula. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. ungula *nagal.* Gloſſ. Pez. ungulis *negilin.* VEREL. in Ind. *nagl* unguis. Idem Belgis *nagel,* Angl. *nail.* Secundum HELVIGIUM eſt a Lat. *ungula,* ungula ab *unx* vel *unguis,* unx a Gr. ὄνυξ, & hoc ab inuſitato νυγεῖν pungere, fodicare. STADENIUS originem quærit in neſcio quo verbo Saxonico *nagen,* quod cognatum eſſe ait cum Heb. *naga* vel *niggea* vehementer tetigit, in Voc. Bibl. pag. 449. MARTINIO unguis ſic dicitur a *nagen* rodere. At rodere proprie eſt mordicare, dentibusque abradere, non unguibus ſcabere aut fodicare. Hinc SKINNERUS ab eodem verbo, ſed alia via, appellationem petit, *quod ſcil. ungues a meditabundis arrodantur, & a munditiei minus ſtudioſis, loco refectionis, dentibus divellantur & dilacerentur.* Sed nulla cauſa eſt, cur novum etymon anxie quæramus, etiamſi illud, quod primo loco adduxi, valde accommodum ſit. Nam ſenſus a clavis ad ungues transferri potuit ob ſimilitudinem, quoniam partes illæ corneæ, quas ungues nuncupamus, extremitatibus digitorum, tam hominum quam animalium, videntur infixæ tanquam clavi. Hinc alias quoque res, quæ clavi non ſunt, clavos tamen vulgo appellamus eam ſolam ob cauſam, quod cuti inhæreant inſtar clavorum.

NAGEL-MAGE, propinquus ſeptimi & ultimi ordinis. Jus prov. Alam. cap. IV. 11. *diu ſibenden kind ſtant vor an dem nagel dez mitteln vingerz und haizzent* NAGEL-MAUGE: ſeptimi ordinis nepotes ſtant proxime unguem medii digiti, & appellantur nagelmauge. KILIANUS in Etymol. Belg. *naeghelvriend, naeghelmaeghe* conſanguineus in ſeptimo gradu. Eandem vocem exhibet codicillus Henrici VI. Imp. apud SCHILTERUM in Inſtit. Juris publici pag. 92. Nomen propinqui *mag* vide in loco. Ratio cur *ultimus* agnatorum ſic dicatur, omnium Juriſconſultorum conſenſu hæc eſt, quia olim gradus cognationis computabant per articulos, incipiendo a capite, & progrediendo per axillas & reliquas in ordine juncturas, usque ad unguem digiti medii & remotiſſimi, qui cum digitum & cognationem ſimul terminet, nomen ſuum ultimo cognato communicavit. Ob eandem cauſam *ſeptimus* dicitur, quia in ordine computandi per articulos ſeptimus eſt. De hoc veterum computo vide plura in *ſipzal.*

NAGELN, affigere clavo. Verbum a ſubſt. formatum auctoribus Francis. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXV. 23.

Mit ſines ſelbes uuirdin
Irloſta unſih thera burdin.
Er nagalte ſie in thaz cruci,
Inti thulta bi unſih uuizi.
Suo proprio merito
Liberavit nos ab onere.
Affixit illud cruci,
Et ſuſtinuit pro nobis ſupplicium.

Ibid. cap. XXVII. 13.

In thaz kruzi ſie 'nan nagultun,
So ſie iz zithiu giſitotun.
In crucem affixerunt ipſum,
Quam ad hoc aptaverant.

Et mox verſ. 33.

Sie datun, ſo ih zelita,
In thaz kruzi man 'nan nagalta.
Fecerunt ut dixi,
Et affixerunt eum cruci.

NAGEN, rodere. Vitiatum ex antiquiori *knagen*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. corrodendam *zi ginagannе*. Cambri habent *cnoi*, Angloſaxones *gnægan* & *gnaſan*, quod imitantur Belgæ in *knagen* & *knauwen*, Angli in *to gnaw*. Rodere autem eſt dentibus radere. Et *κνάω* Græcis eſt rado, ſcalpo. Ergo ſenſus ab inſtrumentis, quæ ſunt extra hominem, petitus eſt.

NAHE, adverb. loci, ſignificans *prope, in propinquo*, quod in Dialectis diverſimode effertur, Gothis *nehwa*, Angloſaxonibus *neh*, *neah*, imo etiam *ner* & *nyr*, Francis & Alam. *nah*. TATIANUS cap. XXI. 2. *nah Salim*, juxta Salim. cap. CCVI. 1. *nah themo cruce*, juxta crucem. Angli dicunt *nigh*, quod omnium maxime genuinum, & e Gr. *ἐγγὺς* manifeſto tranſpoſitum eſt. Ex eodem fonte eſt Cambricum *nes*, quod poſtea producam. Et hinc exiſtunt *nah* & *ner*, quia litera finalis S. has mutationes obire ſolet.

NAHE, adverb. temporis, ſignificans *nuper*. Inde Angloſaxonibus *nacenned* & contracte *nacende* recens natus, nuper genitus, *nihſt* noviſſimus. Hodie in quibusdam Dialectis utuntur ſuperlativo *nechſt*, *nechſtens* pro *nuper*, teſte STILERO in Theſ. L. Germ.

NAHE, vicinus, propinquus. Cambris *nes* propior, propinquior, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Angloſax. *neah*, Franc. & Alam. *naho*. Gloſſ. Keron. vicino *nahemu*. Inde *nachbaur* vicinus, de quo ſupra. Dicitur autem nonſolum de loco contiguo, ſed etiam de omnibus rebus quæ non ſunt remotæ, ſive præſentia, ut tempus & periculum imminens, ſive ordine, ut ſecundus a principe, ſive intervallo, ut via breviſſima, ſive æſtimatione, ut pretium minimum, ſive jure, ut proximus hæres, ſive cognatione, ut conſanguinei, ſive affectu, ut eſt ſibi quisque proximus, deinde parentes, liberi &c.

NAHEN, appropinquare, prope admoveri. Verbum ab adverb. formatum, quod Cambris effertur *neſſu* vel *neſſau*, teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 269. Gothis *nehwjan*, ut patet ex particip. *nehwjandans* appropinquantes, Luc. XV. 1. Angloſaxonibus *neahlæcan*, *geneahlæcan*, Francis *nahen* & *nahlihhon*. TATIANUS cap. XIII. 2. *nahit ſih himilo richi*, appropinquat regnum cœlorum. Cap. CLXXXII. 8. *ſenu nu nahlihhot ther the mih ſelit*, ecce appropinquat qui me traditurus eſt. Belgæ dicunt *naken*, quia H. facile mutatur in K. Sic vulgo ajunt, *de tydt nakt* tempus appropinquat.

NAL, caput. Extat in Lege Salica Tit. XLIV. 10. obſervante ECCARDO, qui ſequentia annotavit: „*Nal* denotabat Vete„ribus caput. Gloſſarium Theotiſc. Floren„tinum MStum: ſinciput *nal*. Hæc ille. Quibus illuſtrandis ſequentia addo. Gloſſæ R. Mauri de partibus humani corporis apud Goldaſtum: vertex *ſcheitila, nuilla*. Gloſſ. Ælfr. vertex *hnol*. SOMNERUS & BENSONIUS: *hnol* vertex. Quemadmodum autem Latini *verticem* nonſolum de capite, ſed etiam de monte dixerunt: ita Francis *nol* præter caput etiam collem denotavit, quod pulcre animadvertit PALTHENIUS in notis ad TATIANUM, qui hac voce ſæpiuſcule utitur, nec ille tantum, ſed etiam (eodem obſervante) OTFRIDUS, e. g. Lib. I. cap. XXIII. 45.

Berga ſculun ſuinan,
Ther nol then dal rinan.
Montes debent tabeſcere,
Collis vallem contingere.

Utrumque eſt ſublime & editum quid, caput in ſtatura corporis humani, collis in planitie. Uter ſignificatus antiquior ſit, ignoratur. Probabile tamen eſt, *hnol* ante denotaſſe collem, quam verticem, quia per varias mutationes formari potuit a Gr. *κολώνη* collis. Poſtea vox a colle ad omnes prominentias traducta videtur. Inde Angloſax. *hnol* vertex, Anglis *jobbernol* capito, qui magno capite eſt, Germ. *knoll* tuber, tuberculum, Suevis *noller* verrucula, papilla, tam vera quam ficta, & inde *nollen* ſugere ex verrucula vel papilla. Similem tranſlationem a collibus ad genas vide in *backe*.

NAM, actus capientis, & res capta, *einnam* reditus, *zunam* incrementum, *abnam* decrementum. Dicitur etiam de re per vim ablata. Inde Francis *nama* præda, apud ISIDORUM, obſervante PALTHENIO, Angloſaxonibus *nyd-næme* rapina, Scandis apud VEREL. in Ind. *nes-nam* præda ex littoribus acta, Germanis *einnam* expugnatio. In eodem Indice *nam* præter ereptionem, etiam *docilitatem* notat, quia non ſolum manus, ſed etiam intellectus capere dicitur. Denique etiam ſenſum admittit forenſem. Inde Latino-Barbaris *namium* pignus ablatum, & ſimilia apud SPELMANNUM in Gloſſario. Cuncta a *nemen* capere, de cujus ampliſſimo ſenſu actum infra.

NAME, vox qua res aliqua nuncupatur aut dignoſcitur. Vocabulum antiquiſſimum, & a Scythis (ut videtur) proſeminatum, quod Perſis effertur *nam*, Græc. *ὄνομα*, Lat. *nomen*, Gothis *namo*, Matth. VI. 9. Angloſax. *nama*, *noma*, *nome*, Francis & Alam. *namo*. Gloſſ. Keron. nomen *namun*, nomini *nemin*, nominum *namano*, appellatione *namahaſtii*. Reliquorum idiomatum conſenſum dabit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 263. Synecdochice eſt nomen clarum. Inde Perſis *namwar* celebris. Germanis *nambar* idem ſignificare poteſt. Utrumque a *bæren* ferre, quia

quia nomen fert nominatiſſimum. Verbum a ſubſtantivo oriundum vide in *nennen* appellare. Cætera derivata nullam habent difficultatem. Ideoque miſſis illis, quæ nota nimis omnibus, ad obſcuriora propero.

NAPF, ſcutella, catinus, olim calix & patera in omnibus Dialectis. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *nappe*, *hnæppe*, cyathus, ſcyphus, patera, poculum. Gloſſ. Pez. crater *naph*, craterarum *napho*. VERELIUS in Ind. *nap* poculum argenteum, *nyſa* evacuare, *hnyſa* poculum usque ad fundum ebibere. WILLERAMUS Cant. cap. VII. 2. *din nabelo iſt gedrater naph*, umbilicus tuus crater tornatilis. Similiter & Italis *nappo* eſt vas potorium, & Gallis *hanap* ſimile quid. Proprie ſignificat vas cavum, ſive potui, ſive aliis uſibus inſerviat. Originem & cognationem vide in *nabe* modiolus. A *napf* porro eſt *nipfen* ſorbere ex ſcutella, non funditus exhaurire, ut olim, cum *napf* adhuc poculum denotaret.

NARBE, cicatrix, nota ex coëunte vulnere, & inde nomen ab Angloſaxonico *nearwian* arctare, anguſtare, unde Anglis remanſit *narrow* eodem ſenſu. Nam ubi vulnus coit, ibi cutis conſtringitur. Et hæc conſtrictio eſt illa nota, quæ proprie *narbe* vocatur. W. ſæpe mutatur in B. Theſaurus STILERI *narf* contrahit ex *nahereif*, nullo aut inepto ſenſu. De verbo Angloſax. *nearwian* vide plura in *nerlich* anguſtus.

NARR, ſtultus, *narrheit* ſtultitia. Gloſſ. Boxh. *narrun* vecors, *narraheit* veſania. Gloſſ. Pez. deſipiens *irnarrenter*, obſtupeſcas *irnarres*. Apud Gothos & Saxones nihil reperitur, quod ad conſenſum referri, aut lucem ſcrutinio commodare poſſit. Cambris *nar* eſt nanus, pomilio, puſillus. Arripit hoc LEIBNITIUS in Gloſſario Celtico tanquam ſimile, quaſi hanc animo foviſſet opinionem, appellationem a nanis ad ſtultos perveniſſe. Alias conjecturas propinat JUNIUS his verbis: „*Narr*, ſtultus, fatuus, ſtolidus. Quidam noſtratium putant eſſe a *narrando*, „quemadmodum Latinis *fatuus* dictus eſt a „*fando*. At rectius deduxeris a νάρκη torpor, propter gravem illum animorum ſtuporem, qui motæ mentis homines tardos „atque omnium rerum neſcios reddit. Aliis „tamen vox abſciſſa videtur ex νάρθηξ ferula, quod fatui unice gaudeant bacillis in „pupæ ſpeciem ſuperne effictis: unde invaluit apud nos vetus verbum, *elke ſot heeft* „*ſyn marot*, trahit ſua quemque voluptas. „Inde quoque Morio, qui ferulam taliter „effigiatam ſtupefactus ac ſuſpenſus intuetur, noſtratibus *ſtock-narr* nuncupari ſolet. „Obiter interim hic obſerva, quod νάρη HESYCHIO exp. ἡ ἄφρων καὶ μωρὰ, amens & „ſtulta. Huc usque ille in Obſ. ad Will. pag. 204. Malim, ſi Græca origine opus ſit, recta deducere a μωρὸς, mutato M. in N. quod ſæpe fit & facillime, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Præcipuum compoſitum eſt *narrenteidung* ſtultiloquium, quod explicavi in *teidung*.

NASCHEN, ligurire. Proprie eſt mollia & tenera appetere, & ſenſu a tactu ad guſtum translato, ſuavia & delicata. Nam mollis Gothis dicitur *hnasqua* Matth. XI. 8. Angloſax. *hneſc* ibidem. Plura ejusmodi verba ab objecto appetitus formata vide in *ſchlieren*, *ſchlecken*, *hungern*, *lüſten*, &c.

NASE, nares, inſtrumentum reſpirationis & odoratus, Lat. *naſus*, Angloſax. *naſe*, *næſe*, *noſe*, Francis & Alam. *naſa*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. nares *naſa*. Gloſſ. Pez. naſum *naſa*. An a Latino *naſus?* Hæreo: quia *næs* in vetuſtiſſimis Dialectis eſt promontorium ſeu peninſula, ſimilitudine a naſo manifeſto ſatis deſumpta. Pone vero, Germanos eam appellationem a Romanis demum accepiſſe, an ideo pars illa vultus ante bella cum Romanis geſta fuit anonyma? Nemo ſanus hoc dixerit. Reſtat ergo, ut, quo nomine fuerit appellata, oſtendam. Naſus Angloſaxonibus dicitur *nebbe*, & inde *neb-gebræc* gravedo. Cui ſimile eſt Scandicum antiquum *nef*, quod ſiſtit VERELIUS in Ind. *nef* naſus, *nefbiorg* pars galeæ quæ naſum tegit, *nefgildi* contributio pro cujusque naſo. Utrumque a cavitate, ut dixi in *nabe* modiolus. Confer *ſchnebbe* naſus.

NASE, dedecus ex illuſione vel deceptione. Senſus a naſo petitus, quia contemtus ſe maxime exſerit per nares, quæ vel torquentur, vel munguntur, vel criſpantur ab iis, qui alios ludibrio afficiunt. VERELIUS in Ind. *næiſa* dedecus, ignominia, *neiſulega* ignominioſe. Atque hinc jam patet, quis ſit verborum ſenſus, quum vulgo dicimus, *eine naſe dreben*, *eine naſe holen*, *eine naſe kriegen*. Trita ore vulgi proverbia, & multis retro Sæculis uſitata, quod ex convicio vetuſtisſimo, quo Thuringi ab HERINGO Regis IRMENFRIDI armigero quondam decepti, etiamnum *heringsnaſen* vocantur, colligit nob. ECCARDUS, cujus verba & ingenioſam interpretationem vide apud ipſum in not. ad L. Sal. pag. 63. Latinis quoque *naſus* ſæpe pro ludibrio eſt. Hinc *naſo ſuſpendere* eſt ſubſannare, illudere, & *ſtyli naſus* ſatyra apud PLINIUM. Similiter & Græcis a μυκτὴρ naſus fit μυκτηρίζω ſubſanno, & a ῥὶν naris ῥινάω illudo, decipio.

NASEWEIS, ſciolus, carpendi & cavillandi peritus, a *naſe*, quatenus eſt ſymbolum irriſionis. Dicitur etiam *weisnaſe*, præpoſtero compoſitionis ordine.

NASS, humidus. Francis *naz*, Belgis *nat*. Gloſſ. Pez. humidas *nazzo*. Idem Græcis νότιος & νοτερὸς, a νοτὶς humor, & hoc a νέω, νάω, fluo, judice MARTINIO in Cadmo. Apud nos ſubſtantivum derivatur ab adjectivo, & ab alterutro verbum. Inde

næſſe, humor, humiditas. Francis *nazzi*. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 135. *fuhti*, *nazzi*, humor. Gr. νοτὶς.

netzen, rigare, humectare. Gothis *natjan*, & hinc *ganatida* rigavit, Luc. VII. 44. Francis *nezen*. Gloſſ. Pez. tingatur *ginezit uuerde*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VI. 72. *mit zaharin ſih nezen*, lacrymis ſe madefacere. Idem Græcis *νοτίζω*.

NASTAID, juramentum mulieris per pectus ſuum. Semel tantum occurrit, nempe in Lege Alaman. Tit. LVI. 2. *Tunc liceat illi mulieri jurare per* PECTUS *ſuum, & dicat: Quod maritus meus mihi dedit in poteſtate, & ego posſidere debeo. Hoc dicunt Alamanni* NASTAID. LINDENBROGIUS in Gloſſario: *Germanis aid juramentum, ſed quid naſt, non liquet.* MARTINIUS *naſt* interpretatur proximum, quaſi ſit juramentum per partem nobis proximam & prope manus ſitam. Alii per proximum intelligunt cor & vitam, quia nihil corde vel vita propius hominem tangit. Editio Heroldina legit *naſthait*, quod SCHILTERUS convertit in *nachſchait*, quod æque obſcurum. Suſpicor *naſt* eſſe primitivum diminutivi *neſtel* ligula, qua pectorale mulieris conſtringitur, & juramentum ejus dici *naſtaid* quaſi *neſtel-eid* metonymice, ligula pro pectore poſita. Hoc & mulieri convenit & legi. Ipſum vero *naſt* deduco a *nauwen* conſtringere, per medium derivandi ST. Exempla vide in PROLEGOM. Si fallor, cogitet Lector, quam facile ſit in tenebris errare.

NAT, futura. Gothis *naat* eſt aſſumentum, Luc. V. 36. Utrumque a *neten* ſuere, quod eſt a *neit* filum.

NATEL, acus. Vide *nadel*.

NATER, vel *natter*, vipera, coluber, anguis. Lat. *natrix*, Cambris *neidr*. Extat in omnibus veterum Dialectis. Hinc progenies viperarum, de qua Luc. III. 7. interpreti Gothico dicitur *kuni nadre*, Angloſaxonico *næddrena cynn*, Francico *cunni natrono* & *barn natrono*, in Harm. Evang. Tatiani Cap. XIII. 13. & Cap. LXII. 10. Plerisque eſt ſerpens aquatilis, a *natando* ſic dictus, ſed venenatus. Hinc LUCANO vocatur *natrix violator aquæ*, quia aquam veneno inficere creditur. PLINIUS innumera ſerpentium genera ſtatuit, & omnibus exitiale virus tribuit, Lib. VIII. cap. 23. Idem de hydro Lib. XXIX. cap. 4. *In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus eſt, quod in aqua vivit, hydri vocantur, nullis ſerpentium inferiores veneno.* Hunc ſenſum melius exprimit *otter*, vox a LUTHERO adhibita Luc. III. 7. Matth. III. 7. ſi derivetur ab *ættran* venenare, quod Angloſaxonicum. Quamvis etiam *nater* virulentum quid denotare poſſet, ſi verbum Belgicum *noſen* nocere, ſatis antiquum eſſet, huic derivationi inſtituendæ.

NATUR, natura. Vocabulum nuperum & a Latinis emendicatum, qui naturam ſic vocare ſolent a naſcendo, ut LACTANTIO obſervatum. Vetus autem Lingua tam vaſta tamque dives erat, ut iſtis ſuppetiis minime indigeret. Qua voce Gothi uſi ſint, non liquet, quia vox Naturæ non occurrit in Evangeliis, & præter Fragmentum Evangelicum Ulfilanum, nullum in toto orbe extat Sermonis Gothici monumentum: Excepto forte ANSILEUBI GLOSSARIO, quod, etiamſi induſtriam perquirentium hactenus fugerit, fortaſſe in aliqua Galliæ Bibliotheca adhuc latet, poſteris reſervatum. Vidit illud PHILIP. JACOB. MAUSSACUS, cujus verba ex Diſſertatione Critica pag. 355. Edit. Pariſ. 1614. hic deſcribam: *Vidi Anſileubi cujusdam Gothorum Epiſcopi Gloſſarium, erutum ex veteri Codice Bibliothecæ Moyſacienſis, in quo multa Gothorum aliorumque populorum Barbara vocabula explicantur.* Utinam non vidiſſet tantum, ſed etiam caviſſet, ne tantus verborum veterum Theſaurus, qui Regi & Regno poterat eſſe glorioſus, & Eruditis omnibus perutilis, aſpectibus humanis ſe ſubduceret. Angloſaxones naturam & eſſentiam cujusque rei vocant *cind*, Alamanni *chonnot*, & contracte *chnuat*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *cind* genus, natura. Gloſſ. Keron. natura *chnuat*, humana natura *manaſkiu chnuat*, naturaliter *chnuatlicho*. Utrumque a *kennen* gignere, naſci, quia, quicquid oritur, qualecunque ſit, genus habet a nativitate, & ex principio nativo operatur. Ratio, cur hæc & ſimilia vocabula nobis exciderint, eſt inſitum Genti vitium, aliena mirari, ſua deſpicere. Hinc illa ab aliquot Sæculis Vocabulorum innumerabilium oblivio, & in media egeſtate nauſea, quæ hodie tanta eſt, ut ſæpe aut ſilendum nobis ſit cum piſcibus, aut loquendum cum exteris more pſittacorum. Itaque naturam vocamus *natur*, non quod externa meliora ſint, ſed quia aliquid dicendum eſt, dum noſtra vel ignoramus, vel non audemus proferre. Res ſane deploranda, in tantis patrii ſermonis divitiis tam indigna urgeri paupertate, cui explendæ ne CÆSAR quidem ſuffecerit. Cæſar enim civitatem reddere poteſt hominibus, verbis obſoletis non poteſt.

NAUWEN, arctare, premere, conſtringere. Familia hodie eſt penes Belgas, quibus *nauw* arctus, ſtrictus, *benauwt* conſtrictus, *benauwen* arctare, conſtringere, *benauwtheit* anguſtia. Cuncta a Gothico *angwu* arctus, anguſtus. Nam hinc primo fit *gnauw* per metatheſin. Quod, ubi mutatur in *nauw* per aphæreſin, naturaliter producit *nauwen* arctare, conſtringere. Verbum Angloſaxonibus quoque notum fuiſſe, evincunt derivata, qualia ſunt apud Lexicographos, *hneaw*, *hneawa* tenax, *hneawlice* tenaciter, *hneawneſſe* tenacitas, cuſtodia. Nos ex eodem fonte accepimus per varia derivandi media,

genau, tenax, parcus, qui non facile dimittit pecuniam.

not, anguſtia, quia ſtringit.

naſt, ligamen, unde *neſtel* ligula, dum prius obſoleſcit.

Alia,

Alia, quæ paſſim explicantur, nunc mitto.

NAUWEN, ſuere, aſſuere. Vetus Francicum. TATIANUS Cap. LVI. 7. *nioman blezza niuues duoches nauuit altemo giuuate*, nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veteri veſtimento. Ratio translationis manifeſta, quia ſuere eſt acu vel filamento conſtringere, & qui ſuunt utique arctant, claudunt, & conſtringunt. Hodie dicimus *neben*, quamvis ex alio fonte.

NE, non, particula negandi vetuſtisſima, a Scythis in Perſia, Græcia, & Septemtrione proſeminata, quæ Perſis effertur *neh*, Græcis νὴ & νὲ in compoſitis, ſicut Latinis *ne* & *ni*, Gothis *ni*, *nih*, *ne*, Angloſax. *na*, *ne*, Francis & Alam. *ni*, Anglis *no*, Suec. *ney*, Sorab. *ne* in compoſitis. Confer dicta in *ni*.

NEBEL, nebula. Olim etiam caligo. Tribuitur autem nebulæ, quia nebula eſt vapor ſeu exhalatio aquæ vel terræ, quæ infimam aeris regionem obſcurat. Cambris *niwl* & *niwlen* eſt nebula & caligo. Idem Armoricis *niful* & *niul*, Hibernis *néull*. Angloſaxonibus *neowolneſſe*, *nywelneſſe* eſt profundum, abyſſus, ob caliginem. Hinc verba MOSIS Gen. I. 2. *tenebræ erant ſuper facie abysſi*, interpres Angloſaxonicus ſic reddit: *theoſtru wæron ofer thære niwelniſſe bradniſſe*. Locum adducit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 453. Ubi *bradniſſe* ſuperficiem & latitudinem denotat, a *brad* latus. Francis *nibulun* eſt caligare. Gloſſ. Boxh. caligaverunt *nibulton*. Inde *nibulnisſi* caligo, & *dag nibulniſſes* dies caliginis, apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XIX. 53. Radicem cuſtodiunt Græci in νέφω, νεφόω, νεφάω nubo, velo, unde illis νεφέλη nubes, quia aerem obfuſcat, & Latini in *nubo*, unde *nubes*, *nubilus*, *nubilis*, *nupta*, i. e. velata, & *nebula*, tam vapor quam velamen, imo etiam *nebulo*, lucifugus, tenebrio. Cuncta a velando dicta. Ipſum vero *nubo* a privatione lucis derivari ſolet. Nam φάος Græcis eſt lux, νὲ vero privandi particula.

NEBEL-KAPPE, geſtamen magicum, cujus ea vis, ut geſtantem aliorum aſpectibus ſubducat. Vox Hiſtoriæ fabuloſæ propria. *Annulus* fuerit an *cucullus*, inquirit GOLDASTUS in not. ad Script. Parænet. pag. 449. ſq. Noſtros Poetas hoc figmento Homerum & Virgilium imitatos, qui Heroes ſuos ſubinde nubibus & nebulis obducunt, ne ab hoſtibus conſpiciantur, idem obſervat. Confer *Orci galeam* apud MARTINIUM in Lex. Philol.

NEBEN, juxta, pone. A Belgico *neffen*, & hoc a *nahe*, *nache*, juxta, mutato CH. in F.

NECHST, proxime. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. in fin.

Thar uuolkeno obanentig iſt,
Thar ſahun ſie nan nahiſt.

In regione ſupra nubes
Spectabant illum proxime.

Superlativ. a poſitivo *nahe* prope, antiquo pronunciatu *nache*.

NECHSTER, *næheſter*, proximus loco, natura, affectu &c. Gothis *nehwundja*, Luc. X. 29. Angloſaxon. *nehſta*, ibid. & alibi *next* & *nyxt*, Francis & Alam. *nahiſto*, plur. *nahiſtono*. Gloſſ. Keron. proximo *nahiſtin*. Superlat. a poſitivo *nahe* propinquus. Quot modis dicatur, ibidem notavi.

NECKER, Nicer, fluvius Germaniæ ſup. in Rhenum defluens. Videtur ſic appellari quaſi ſubmerſor vel ſuffocator. Nam ſubmergere, ſuffocare Danis dicitur *noka*, Latino-Barbaris *necare* & *negare*, quod multis veterum teſtimoniis oſtendit CANGIUS in Gloſſario.

NEF, nepos, *neffe* neptis. Utitur Luth. 1. Tim. V. 4. BENSON. *nefa* nepos, *nefene* neptis. Dicitur etiam de filiis ex fratre vel ſorore, patruo vel amita, avunculo vel matertera, & omnibus denique conſanguineis. Gloſſ. Ælfric. pag. 75. nepos *ſuna ſune*, vel *brother ſune*, vel *ſuſter ſune*, *that is nefa:* neptis *brother dochter*, vel *ſuſter dochter*, *nefene*, *thridde dochter*. Belgæ eodem & ampliſſimo ſenſu dicunt *neef*, Galli *neveu*, Angli *nephew*. Vel idem eſt quod *nah*, *nach*, propinquus, mutato CH. in F. vel a Lat. *nepos*. Illud STILERO, hoc SKINNERO ſe probavit. Sed unde *nepos?* Forte ex *nai* & παῖς. Illud Cambris ex fratre vel ſorore genitum, hoc Græcis puerum ſignificat. Et nepos quid eſt, niſi puer proximus & propinquus? Dicitur etiam honoris cauſa a potentioribus erga inferiores. Sic Imperator Epiſcopos ſolet appellare *nefen*, quaſi conſanguineos, quamvis nulla cognatione ſibi junctos. De hoc titulo vide GUNDLINGIANA XI.

NEHA, nympha cujusdam loci, apud KEYSLERUM, Virum clariſſ. in Antiq. Sept. pag. 269. qui primus nobis hanc Deam tanquam indigenam & Germanis propriam ex Lapidibus oſtendit. Cum vero omnes Lapides, qui hujus Deæ mentionem faciunt, in Germania ſint effoſſi, nomen Nymphæ ab *acha* aqua formatum putat, quamvis litera N. in fronte vocis refragante. In Lapidibus vocatur *Neha* & *Nehæa*. Cum *Nehæa* convenit Νυχεῖα, nomen Nymphæ apud THEOCRITUM. Eſt & alia Nympha, Septemtrionalibus *Nocca* dicta, & tantum raptu miſerorum nota, quæ vero cum *Nehis* lapidum non eſt confundenda, quia peculiarem nominis ſui rationem habet, a maleficio acceptam, cum ex adverſo *Nehæ* lapidum vocentur *Matronæ*, a tutela locorum. In iisdem Lapidibus occurrunt *Hamanehæ*, id eſt, Nymphæ campeſtres. Nec deſunt compoſita, ex quibus colligi poſſit, etiam villas & vicos in *Neharum* clientela fuiſſe. An nomen Germanicum ſit, ignoro. Nec tamen inficiari poſſum omnino. Nam ſicut eædem Nymphæ vocantur MAIRÆ, a provinciali voce *maire*, quaſi Matres & Matronæ; ita nihil obſtare videtur, ut dicantur

NEHÆ, a *nahen* adpropinquare, quod *intervenire rebus hominum* (quæ TACITI de *Matre Hertha* loquendi formula eſt) crederentur; Vel, quod ſint *Nymphæ loci propinqui*, ducta appellatione a loco vicino, qui Germanis vocatur *nah, neh*. Omnes ſane per Nymphas intelligunt Deas, vel hujus loci, vel proximi & propinqui. Illud inprimis memorabile, quod ſicut Germani has Nymphas *vicinas* vocant a campo vel ſaltu propinquo, ita Romani *proximas* a loco proximo. Lapis Vaſionenſis apud SPONIUM in Miſcell.

PROXSVMIS
POTITA. C. CODONI.
F. V. S. L. M.

Id eſt: *Proximis Potita Caii Codoni Filia Votum ſolvit lubens merito.* Alius Lapis ibidem: PROXVMIS. SENECA. SECVNDI. FIL. Scire velim, quinam ſint illi *Proximi* vel *Proximæ* abſolute dicti, quibus hic votum ſolvitur, ſi non ſint Dii Deæque proximi loci? De popularitate Dearum localium vide plura in *Herthe* & *Maire*. An hiſce Deabus accenſenda ſit *Nehalennia*, dubito, quia nomen loci clientelaris præcedere debet Matronam, ut fit in compoſitis *Hamaneha*, *Romaneha*, *Vacallineha*, de quibus erudite diſſerit KEYSLERUS loco citato.

NEHALENNIA, Dea Toxandrorum, & poſtea Romanorum. Toxandros Inſulas Selandicas incoluiſſe Cæſaris ævo, & Romanos poſt Cæſaris ævum in iiſdem Inſulis Caſtra ſua poſuiſſe, mihi perſuaſit CLUVERIUS Lib. II. Germ. Ant. Cap. 29. Idemque manifeſto confirmant ruinæ in littore Valachriæ repertæ, in quibus omnia ſunt Romana, Dii, excepta Nehalennia, aræ, ſtatuæ, inſcriptiones, urnæ, nummi, & conſimilia. *Toxandros* circa idem tempus, quo Caſtra poſuere Romani, e ſede inſulari in continentem transportatos eſſe a Romanis, credere fas eſt, quia alia via conciliandis auctoribus antiquis inveniri nequit. Cujus Gentis aut nationis fuerint inſulani illi, non meminit Cæſar, imo ne quidem nominat. *Feros* tamen & *Barbaros* vocat Lib. 4. minime vero *Germanos*. Fuiſſe autem Græcos, vel lingua Græcæ ſimili uſos, ex nomine eorum apparet, quod certe Sagittarios ſignificat, a τόξα arcus, & ἄνδρες viri. Eadem Lingua *Luna* appellari poterat *Nychelene*, hoc eſt, nocturnum lumen, a νύχος, νύχα, νύχιος, nox, noctu, nocturnus & ἐλένη fax, ſplendor. Igitur Romani, cum intelligerent, Deam illam, cujus in tutela Inſulæ Selandicæ eſſent, interpretatione Latina nihil aliud dicere quam *Noctilucam*, hoc eſt, Lunam vel Dianam, pro ſua in Barbaris Deorum nominibus admittendis facilitate, *Nehalenniæ* eundem cultum præſtiterunt, quem antea Toxandri. Aliorum de hac Dea opiniones vide apud KEYSLERUM.

NEHEN, ſuere. Belg. *naaien*. Quidam derivant a *nahe* prope, ſatis inepte. Nam res juxta ſe poſitæ non faciunt ſuturam, & qui ſuit, non hoc ſibi proponit, ut res propius admoveat, ſed ut filo connectat & conſtringat. Et alias verbum, quod vetus eſſe ſupponunt, nec vetus nec genuinum eſt. Nam ſuere Celtice dicitur *neza* & *niddu*. Utrumque ſuperat hodie in Dialectis Britanniæ Armoricæ, & a PEZRONIO exponitur per *coudre*, in Ant. Celt. pag. 356. Utrumque originem refert ad *neit* filum. Unde ſatis manifeſtum, Celticam vocem in ore noſtro ſyncopen paſſam eſſe, & fuiſſe aliquando tempus, cum noſtri dicerent *neten*. Quod ſane rectius & melius dici, cum origo a filo indicat, tum etiam hinc patet, quia in derivatis ſubinde revertimur ad literam T. unde divortium fecimus, cujusmodi ſunt, *naat* ſutura, *natel* acus, ſuendi inſtrumentum, *næterin* netrix, quæ commodius a *neten*, quam a *nehen* derivantur. Verbum Francorum vide in *nauwen*. Reliquæ Dialecti imitantur Latinum *ſuo*. Hinc ſuere Gothis dicitur *ſiujan* Marc. II. 21. Angloſax. *ſiwan*, ibid. Angl. *ſowe* vel *ſewe*, Dan. *ſye*, Suec. *ſy*.

NEHREN, ſervare, liberare, eripere e periculo. Angloſaxonibus *neran* eſt eripere, *nerian* eruere, ſolvere, ſervare, *generian* liberare, *genered* liberatus, *nergend*, *neriend* ſervator, liberator, redemptor. Cuncta apud SOMNER. & BENSON. Similia habent Franci. Gloſſ. Lipſ. *neriando* ſalutare, *neriando* liberator. OTFRIDO *fon tode nerien* eſt liberare a morte, Lib. III. cap. VII. in fine. Et inde *nara* ſalus, liberatio, apud ISIDORUM cap. V. 7. quam vocem intactam reliquit PALTHENIUS. Gothicam verbi formam vide in *neſen* ſervare. Illam, de qua hic agimus, e Gothica ortam eſſe, mutato S. in R. nemo facile negabit, qui noverit, quam frequens ſit hoc mutationis genus in omnibus Dialectis. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III. Hodie obſoleſcit, etiamſi ſit fundamentum alterius ſignificatus, qui ſequitur. Litera H. in medio vocis eſt aſſumentum novaturientium, qui ſcripturæ veteris ſimplicitatem ſolent adſpernari.

NEHREN, alere. Senſus ex præcedenti deſumptus auctoribus Francis, quia nutrire nihil aliud eſt quam ſuſtentare & conſervare. Gloſſ. Pez. paſcat *nerie*, ſuſtentate *neriet*. Gloſſ. Boxh. *nerita* aluit, *zanerrenne* alendorum. OTFRIDUS Lib. I. cap. XI. 113.

In krippa man nan legita,
Thar man thaz fihu nerita.
In præſepe ponebatur,
Ubi pecus alebatur.

Inde *nara* & *lipnara* victus, quo vita quotidie ſuſtentatur. Gloſſ. Pez. ſuſtentationis *naro*, alimenta *lipnara*. Hodie dicimus *nahrung* & *leibs-nahrung*, eodem ſenſu.

NEID, anguſtia, preſſura, Dial. Iſland. VEREL. in Ind. *neid* anguſtia. Dicitur alias *not*. Utrumque ex eodem fonte, nempe a *nauwen* premere, conſtringere, arctare. Francica

cica vetuſtas inde formavit *neitzen* anguſtare, affligere, quod vide.

NEID, invidia, vitium alienæ gloriæ & felicitati infeſtum. Gothis *neith* eſt invidia, diciturque de Judæis, qui Chriſtum ex odio tradiderunt Pilato, Marc. XV. 10. ubi interpres Saxonicus habet *anda* zelus, rancor, Francicus *abjunſt* malevolentia, in Harm. Tatian. cap. CXCIX. 4. Angloſaxonibus *nith* vel *nyth* latius patet. Significat enim nonſolum invidiam, ſed etiam zelum, nequitiam, & aſtutiam, apud BENSON. Francis *nid* eſt invidia, ſed & æmulatio, malevolentia, & aſtutia. OTFRIDUS Lib. III. cap. XX. 360.

Then nid gideta ouh mera
Thiu ſilu hoha lera.
Invidiam auxit
Sublimis doctrina.

Apud WILLERAMUM in Cant. VIII. 6. Chriſtus ſynagogam ſic alloquitur: *laz dinen nith varan,* dimitte æmulationem tuam. In Gloſſa vetuſta *nüth* conjungitur cum *apanſt*, & utrumque explicatur per *rancorem*, apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 173. Et apud ISIDORUM ſubdoli vocantur *nidhigun*, a *nid* aſtutia. Nihil horum ab invidiæ natura alienum eſt, ne aſtutia quidem, quæ ſæpe comes invidiæ. Nam invidi aliud agunt clam, aliud in aperto, & quos non audent palam aggredi, clandeſtinis calumniis conficiunt. TACITUS Hiſt. IV. 4. *Invidia in occulto, adulatio in aperto erant.* Confer Sir. XXV. 19. A *neid* poſteritas fecit *neiden* invidere, quod tamen eo ſenſu apud Veteres non reperitur. Sed demus antiquum eſſe, quæſtio recurret, unde ſit *neid?* Reſponderi poteſt a Lat. *invidia*, per aphæreſin & apocopen. Deme caput *i*, & caudam *ia*, & reſtabit *nuid.* Quod variantibus Dialectis effertur *nid* & *neid.* Invidia autem a videndo dicitur, non quod invidi non videant, aut oculos avertant, ſed quod vel ægre & iratis oculis videant, vel nimium intueantur aliorum felicitatem, dum ſe a Fortuna relictos ſentiunt. TACITUS Hiſt. II. 20. *Inſita mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere* &c. Hinc adſentiri non poſſum MARTINIO, qui *neiden* derivat a νη & ἰδεῖν. Nam invidere non eſt non videre, ſed nimium intueri. Et tametſi νη poſſit eſſe intenſivum, male tamen inde derivatur *neiden.* Nam *neiden* pro invidere, eſt verbum novum & priſcis ignotum, quod originem ſuam noviſſime accepit a ſubſt. *neid.*

NEID, opprobrium. VEREL. in Herrauds-Saga: *nid* contumelia, *niding* turpis, vilis, ignavus, & omnium contemptu dignus, *nidviſa* carmen in alicujus contumeliam & infamiam conſcriptum. Similia extant in INDICE SCYTHO-SCANDICO ejusdem Auctoris, quæ nolo deſcribere, quia Germanis ſunt obſoleta. Factum haud dubie a Gr. ὄνειδος improperium, per aphæreſin, quod eſt ab ὀνόω inquino, culpo, probrum objicio.

NEID, blaſphemia, dictum injurioſum contra Deum. Hoc ſenſu occurrit *naitei* in Evang. Goth. Luc. V. 21. *hwas iſt ſa ſaei rodeith naiteinins*, quis eſt hic qui loquitur blaſphemias?

NEIDEN, invidere. Novum, ſed legitime factum a ſubſt. *neid* invidia, non vice verſa.

NEIDEN, contumelia afficere. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVIII. 31.

Joh ouh thaz bimide,
Er man nihein ni nide.
Illud quoque devitet,
Ne quem probro afficiat.

Puta verbis contumelioſis, quale eſt illud *racha* Matth. V. 22. ad quod Poëta digitum intendit. Omnino a *neid* opprobrium.

NEIDHART, invidus. Utitur Luth. Sir. XXV. 19. Proprie eſt invidiæ tenax, ab *hart* tenax.

NEIDHART, nomen proprium, a præcedenti prorſus diverſum. Quis enim credat, voluiſſe majores noſtros liberis ſuis turpe & infauſtum nomen ab invidia vel contumelia imponere? Prior compoſiti pars ſignificat probum, eſtque omnino idem quod Angloſaxonicum *nytte* utilis, Belgis hodie *nut.* Annexum *hart* ſenſum auget, ut ſæpe alias. Hinc NITHARDUS proprie eſt homo valde probus, & ad communem utilitatem natus, qui facit ea quæ expediunt, non ſibi tantum, ſed etiam patriæ, parentibus, amicis, & omnibus univerſe, quos vivendi neceſſitas cum illo conjunxit. Claruit hoc nomine Caroli M. ex Bertha filia nepos, qui de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii Hiſtoriam reliquit.

NEIGEN, inclinare. Gothis *hneiwan* Luc. IX. 12. Angloſax. *hnigan*, *hnigian*, Francis *neigen*, Alam. *hneigen*. Gloſſ. Keron. inclina *kehneigi*, declinetur *ſi kehneigit*, declinantes *kehneickente*. OTFRIDUS Lib. III. cap. XVII. 77. *er ſih thar nidarneigta*, tunc inclinavit ſe in terram. Quemadmodum Græcis κλίνω & Latinis *clinare*, manifeſto derivantur a Celtico *glin* genu, quod hodie ſuperat apud Cambros: ita *hneiwan* poſſit eſſe a *chneow* genu. Verum, quia inclinari dicuntur nonſolum genua, ſed etiam caput, & corpus, imo etiam res aliæ, quæ juncturas non habent: hinc fortaſſe *hneiwan* rectius derivatur a Gr. νεύειν vergere, inclinare, quod etiam placet JUNIO. Poſteritas dixit *neigen*, quia W. mutari ſolet in G. Metaphorice dicitur de omnibus rebus, quæ cernuis, pronis, aut propendentibus ſimiles ſunt, & moraliter etiam de animo bene affecto. Inde *geneigt* benevolus, propenſus, *ungeneigt* averſus, alienus.

NEIGEN, curvare, pronum & inclinatum reddere. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 109. *kinikan uuerden* incurventur. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 9. *kenichet unde genideret pin ih harto*, incurvatus & humiliatus ſum nimis.

NEIGEN

NEIGEN, ſubigere, humiliare. Id eſt, ita deprimere, ut prono & inclinato ſimilis ſit. ISIDORUS Cap. III. 3. *ih hneige imu dheodun,* ſubjiciam ei gentes. Idem Gothis *hnaiwan,* Angloſaxonibus *hnigan.* Cod. Arg. Luc. XIV. 1. *hwazuh ſaei hnaiweith ſik ſilban, ushauhjada,* omnis qui humiliat ſe ipſum, exaltabitur. BEDA Lib. IV. Hiſt. Eccl. Cap. 15. *gehnægde tha mægthe mid heſigran theowdome,* ſubegit provinciam graviore ſervitio. Locum citat & interpretatur JUNIUS pagina allegata. Gothis & Saxonibus jungere licet Islandos, quibus *neckia, hnecka, knekia* nonſolum eſt incurvare, ſed etiam humiliare & deprimere, interprete VERELIO in Indice.

NEIN, non. Belg. *neen.* Utrumque a Lat. *non.* Veterum negandi particulas vide in *ne* & *ni.* Præcipuum derivatum eſt *verneinen* negare, inficiari, quod novum.

NEISEN, affligere. Vide *neitzen.*

NEIT, filum. Græcis νηθὸν, Armoricis *neut* apud PEZRONIUM in Ant. Celt. pag. 356. Quibus conveniunt quædam Sorabica apud FRENZELIUM, *nitſch* filum, *nitka* filum ſubtile vel minus. Minervam Ægyptiis appellari *Neith,* idem in tranſitu obſervat. Quod, cum e re ſit, & viam nobis ad etymologiam aperiat, pluribus nunc oſtendam. PLATO in Timæo Chalcidio interprete: *Conditrix urbis* (Sais nomine) *Dea Ægyptiaca lingua cenſetur* NEUTH: *Græca dicitur Athena.* MEURSIUS in notis ad translationem Chalcidii: "Scribe *Neith:* nam ita eſt apud Pla„tonem Νηῒθ. ARNOBIUS ita etiam de ſe „Minervam loquentem introducit Lib. 4. „*Quod ſi fidem inquiris facti, Ægyptios & „ego teſtes dabo, quorum* NEITH *lingua dicor.* „HESYCHIUS: Νηῒθ, ἡ ἀθῆνα παρ' Αἰγυπτίοις. „Ita ſcribendum. Minus recte editur vulgo „Νηΐθη." Hæc ille. Sed noſtra nihil refert, quocunque modo ſcribatur. Et alias Scriptura Heſychii non videtur contemnenda, quia ex illa per metaplaſmum fieri poterat *Athena.* Fuit autem *Minerva* apud Gentiles coli, lanificii & textrinæ inventrix, & veroſimiliter ſic dicta, vel a jugo textorio, cui ſtamen circumvolvitur, quod Hebræis *menor* 1. Sam. XVII. 7. vel ἀμέσως a *manar* texere, prout ill. MAFFEUS in *Originibus Etruſcis,* ab amico noſtro LOTTERO ex Italico ſermone in Latinum converſis, ſcribit pag. 29. Hinc ſuſpicor, filum, quando vocatur *neit,* nomen de nomine inventricis traxiſſe. Solent enim nomina Deorum inventis eorum adhærere. Ita *Mars* ponitur pro pugna, *Ceres* pro pane, *Liber* pro vino, imo etiam *Minerva* pro ſtamine. Et quamvis ARNOBIO Lib. 5. adverſus Gentes, contumelioſum videatur, res frivolas Deorum nominibus inſignire; negari tamen poteſt, vinum, panem, & ſtamen res frivolas eſſe. Idem auſim dicere de filo, quod certe non eſt res frivola, ſed humano generi utiliſſima, & digna omnino, quæ ad perpetuam rei memoriam nomen inventricis gerat. A ſubſtantivo deinceps nata ſunt verba vario ſignificatu. Inde

Cambris *nyddu* nere, torquere filum, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

Armoricis *niddu, neza* ſuere, apud PEZRON. loco citato.

Græcis νήθω, & per ſyncopen νέω, fila de colo duco, lanam vel linum torqueo, quod imitantur Latini in *neo* & *netum.*

Germanis *neten* ſuere, filo connectere, quod per ſe quidem inuſitatum, validum autem in derivatis, quæ vide in ſyncopato *neben* ejusd. ſignificatus.

NEITZEN, affligere. Gloſſ. Keron. adfligantur *ſin keneizzit.* NOTKERUS Pſal. XLIII. 3. *neiztoſt umbe ſie andere liute,* afflixiſti alios populos propter eos. Gloſſ. Boxh. *neizſeli* afflictio. MYLIUS in Archæol. Teut. *keneizzo, affligo, quaſi beneide, id eſt, invidia perſequor.* Male. Nam *neitzen* proprie eſt in anguſtias conjicere, a *neid* anguſtia, & non a *neid* invidia. Hodie pene obſoleſcit. Extant tamen Dialecti, in quibus uſurpatur *nauſen, neiſen,* imo etiam *nayſen,* eodem intellectu, ſono tantum mitigato. Hymnus: *Hertzlich thut mich verlangen,* verſu octavo:

Was thut ihr ſo verzagen,
Ihr arme wayſelein?
Solt euch Gott hülf verſagen?
Er ſpeiſt die raben klein.
Frommer wittwen und wayſen
Iſt er der vater treu;
Trotz dem, der ſie thut nayſen!
Das glaubt ohn allen ſcheu.

NEMEN, ſumere, capere. Omnes Antiqui habent *niman.* Dicitur autem ſenſu latiſſimo de rebus omnibus, quæ vel manu ſumuntur, vel mente capiuntur, vel libenter acceptantur, vel vi aut dolo auferuntur. Et hac latitudine regnat etiam in derivatis *nam* & *nunſt,* quæ ſunt quaſi ejusdem ſtemmatis duo ſurculi. Originem verbi doctiſſimi viri referunt ad Græcos. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 268. *De verbi origine hoc tantum adjiciam, illud affine videri Græco ἄνυμαι, quod idem eſt cum λαμβάνω vel αἱρέω, ſumo, capio.* BAXTER in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 173. Νέμειν *vetuſtæ Græciæ idem fuiſſe quod Teutonibus namen capere, vel una vox* κληρονόμος (hæres, hæreditatem capiens) *teſtatum facit: ſicuti etiam Latinum emere in compoſitis adimere, eximere &c. quæ omnia a Græco* νέμειν *corrupte efficta ſunt.* Alias verba capiendi apud noſtros formantur a manu, ut demonſtravi in *kippen, kommen, kriegen, greiffen.* Manus autem contracta in vetuſtiſſima Islandorum lingua vocatur *neſi,* fortaſſe a *nauwen* conſtringere. Vide ergo annon *nemen* poſſit eſſe a *neſi,* mutatis ſaltim labialibus? Ita *greiffen* eſt a *greip* vola, Græce καρπός. Quicquid ſit, primo capit manus (quod omnibus manifeſtum eſſe reor),

reor), poſtea etiam res aliæ ad ſimilitudinem manus.

NEMEN, manu capere, ſive habendi, ſive tollendi cauſa. Cod. Arg. Matth. XXVII. 48. *jah nam ſwamm fulljands akeitis*, & accepit ſpongiam implens aceto. Verſio Anglosax. Joh. X. 31. *namon ſtanas, that hig woldon hyne torſian*, ſuſtulerunt lapides, ut lapidarent eum.

NEMEN, percipere, cognoſcere, intelligere. Id eſt, mente capere. Gothi eodem ſenſu dicunt *ganiman* & *mithniman*, Franci *firniman* & *vernemen*. De Francis vidimus alibi. De Gothis teſtis eſt Codex Argent. Marc. XIII. 28. *ganimith gajukon*, diſcite parabolam. Matth. IX. 14. *jabai wildedeith mithniman*, ſi velletis comprehendere. Hodie utimur compoſito Francorum *vernemen*, quod vide. Cum ſimplici videtur convenire Gr. νοῆμι ſentio, intelligo, cogito.

NEMEN, examinare, *die gefangenen vernemen* examinare captivos. Dictio forenſis & metonymica, qua conſequens ponitur pro antecedente, *cognoſcere* pro *examinare*, quia is, qui examinat, aliquid cognoſcere deſiderat. Inde genus ducunt voces quædam inſolitæ, & cum ævo ſuo natæ & denatæ,

binuſt, examen, inquiſitio. Vox FRIDERICI Imp. in Literis ad Senatum Lindav. an. 1321. apud Heiderum in Deductione Lindav. pag. 651. ubi mandatur, ne cum accuſatis aliter procedatur, *wann mit dem binuſſte, den ſy von alter gewonhait her hand behalten*, niſi examine, quod ex veteri conſuetudine retinuerunt.

vornunft, eadem notione.

unvornunft, tortura, quæſtio per ſcalam. *Un* hoc loco ſenſum intendit, & ex examine facit examen rigoroſum per carnificem, quod quæſtione & tortura definitur, & alias vocatur *peinliche frage*. Similia compoſita vide in *Proleg.* Sect. V. Extat in Chronico BOTHONIS ad an. 1286. inter Script. Brunſv. LEIBNITII Tom. III. pag. 371. ubi de Pſeudo-Friderico: *Keyſer Roleff de greyp ön, unde leyt ön fragen mit der unvornunfft, do bekande he, dat he eyn arm man were*, Imperator Rudolphus cepit eum, & juſſit eum quæſtioni admoveri, tunc faſſus eſt, ſe eſſe hominem pauperem.

unvornuft, ſcala carnificis. Dictio metonymica, qua tortura ponitur pro inſtrumento torturæ. Occurrit eo ſenſu rurſus apud BOTHONEM in Chronico ad an. 1365. ubi de fure ſuſpendendo: *alſe ön de meiſter affſtotte, do ſtotte he mit den voten an de ledderen, dat de meſter mit der unvornufft uppe de erde to liggen kam*, cum eum carnifex detruderet, pedes impegit ſcalæ, ita ut carnifex cum ſcala in terram decideret. Contraria metonymia eſt, quando *leiter* (ſcala) hodie ponitur pro tortura, inſtrumentum pro cruciatu, quod ſæpe fit in Dialectis.

NEMEN, acceptare, animo lubenti capere. Hinc verba Domini Luc. IX. 23. *tollat crucem ſuam*, i. e. acceptet, ab interprete Gothico redduntur *nimai galgan ſeinana*, ab Anglosaxonico *nime his cwylminge*, a Luth. *neme ſein creutz auf ſich*. Ab hoc verbo oriuntur adjectiva *genem*, *angenem*, *annemlich*, gratus, acceptus, quale eſt quod probatur & acceptatur. Gothi eodem ſenſu dicunt *andanem* Luc. IV. 19. Belgæ *angenaem*, Sueci *annæm*, Islandi *næmelegt*.

NEMEN, auferre, ſurripere, vi vel dolo captare. TATIANUS Cap. XXXI. 7. *ther thiu neme thiu thinu ſint, ni eiſco ſiu*, qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas. Eodem ſenſu *niman* occurrit in Verſione Gothica & Anglosax. Luc. VI. 29. Similia habent Septemtrionales. VEREL. in Ind. *næma* a reo vel debitore propria auctoritate pignus vel aliud ſolutionis loco auferre, *nam* ereptio, ablatio, *nam-fæ* pecus alteri vel ob debitum vel delictum ablatum, *nema nes-nam* prædam in littore agere. Inde Latino-Barbaris *namare* pignus auferre, & *nampta* injuſte capta, apud SPELMANNUM in Gloſſario. Confer *nam* & *nunft*. Confer etiam *henden*, *fangen*, *greiffen*, & patebit, verba capiendi ſæpe in malam partem uſurpari.

NEMETES, unus ex populis Germaniæ, qui antiquitus Rhenum transgreſſi Gallos expulerunt: a quibus poſtea ea pars Galliæ nomen *Germaniæ Cis-Rhenanæ* apud Romanos obtinuit. Hodie ſunt Spirenſes. Quid nomen indicet, *paſtores* an *prædones*, non liquet. Utrumque tamen ſignificare poteſt. Illud, ſi res pecuaria, Græcis νομὴ dicta: hoc, ſi latrocinium appellandi anſam dederit, a *nemen* rapere, ſurripere.

NEMETES, ſeu *Niemetcy*, a Ruſſis & Slavis vocantur *Germani* univerſe: ſumpto vocabulo non a populo Rhenano, ſed a Slavico *nema* mutus, quod Germani, dum Slavice loqui neſciunt, mutis ſimiles ſint, ut exiſtimat CLUVERIUS Lib. II. Germ. Ant. pag. 374. Vel, quod malim, quod Germani ſint poſteri eorum Scytharum, quos antiquitas a vita vaga & paſtoritia Νομάδες appellavit. Conſenſum Linguæ Turcicæ vide apud CLODIUM in Lexico.

NENNEN, vocare, appellare, nuncupare. Vitiatum ex antiquiori *nemmen*, quod eſt a *name* nomen, voce antiquiſſima, & a Scythis per omnes gentes diffuſa. Hinc omnes Veteres & recentiores in medio verbi habent M. Græci ὀνομάζειν, Latini *nominare*, Gothi *namnjan* Luc. VI. 13. 14. Anglosaxones *naman*, *nemnan*, *nemnian*, Franci & Alam. *nemman*, Belgæ *noemen*, Angli *name*, Sueci *nænna*, Galli *nommer*, Hiſp. *nombrar*. Gloſſ. Keron. appellare *nemman*, vocent *nemmen*, nominatur *iſt kinemmin* &c. Noſtri ad literam M. revertuntur in compoſitis, *benamen* appellare, *nemlich* & *namentlich* nominatim, *wolbenamt* celebris, *vornem* nominatus, prænominatus, in quo compoſito *nem* eſt verbale a *nemmen*, dum *vor* ſenſum intendit.

NEPPER, *nebber*, *nabinger*, terebra. Angloſax. *næf-bor*, *naſe-gar*, apud SOMNER. & BENSON. Suec. *nafwar*, Bohem. *nebozys*. Proprie eſt cavator, ut dixi in *nabe* modiolus.

NEPTUNUS, Deus maris opinione Gentilium. Celtica Lingua ſignificare poteſt *dominum aquæ*, ſi componatur a *tonn* unda, & *naf* dominus, vocibus apud Cambros reſiduis, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. SCALIGER nomen deaſtri derivat a νίπτω lavo, quia terram alluit. Quam exile hoc eſt, ſi cum altera interpretatione conferatur? De qua dicere auſim, quod non ſolum præ aliis pulcritudine ſua ſe commendet, ſed etiam ſpeculum nobis præbeat, in quo, qualis fuerit *Lingua Deorum*, contemplari poſſimus. Aliud Neptuni nomen vide in *nack* cymba.

NEREN, ſervare, alere. Vide *nehren*, & ſcribe *neren*, ob reverentiam antiquitatis.

NERLICH, *nærlich*, anguſtus & anguſte, *nerlich auskommen* res anguſta domi. Male refertur ad antecedens, & adhuc pejus ad *næhern* adproximare. Familiam vocis ſiſtit SOMNERUS in Dict. Angloſax. *nearo*, *nearewe* arctus, anguſtus, *nearolice* arcte, ſtricte, anguſte, *nearwian* angere, arctare, coarctare. Idem Anglis *narrow*, *narrowly*, & *to narraw*. Hodie cutis conſtricta dicitur *narbe*, ex eodem fonte.

NERVE, tendo. Græc. νεῦρον, Lat. *nervus*, Armor. *nerven*, Gall. *nerf*. MARTINIUS vocem Græcam ducit a νεύω inclinor, quia nervi ſunt inſtrumenta inclinationis. Nos Celticam derivare poſſumus ab Angloſax. *nearwian* coarctare, quia nervus eſt tendo, qui funiculi inſtar adſtringi & laxari poteſt. Adde, quod opera nervorum nonſolum fit motus, ſed artus ipſi ita complicantur, ut a ſe mutuo recedere non poſſint. Id quod vox *nervi* exprimit, ſi ad eam, quam dixi, cognationem referatur.

NESEN, ſervare, ſalvare, liberare. Gothis *nasjan*, & inde *naſei unſis* ſalva nos Matth. VIII. 25. *naſei mik* ſalva me Joh. XII. 27. *nasjands* ſalvator Luc. II. 11. *naſei* ſalus, Luc. I. 69. 71. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *geneſen* eſt ſanare, & inde *genees-meſter* medicus. Cuncta auctoribus Gothis a Gr. σάειν ſervare, transpoſitis literis, vel ſi mavis a συνέσωσα ſaluti fui.

NESEN, *geneſen*, ſervari, ſanari, reconvaleſcere ex morbo. A *naſei* ſalus, quod Gothicum eſſe vidimus.

NESSEL, urtica. Angloſax. *netl*, *nytle*, Francis *nezila*, Anglis *nettle*, Belg. *netel*, Suec. *nættla*, *næsla*, Camb. *danadl*. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. urtica *netle*. Gloſſ. Pez. urtica *nezila*. Sic autem dicitur, quia pungit tangentem, ſive immediate a Gr. νύσσω, νύττω ferio, pungo, ſive a *natel* acus, ſenſu ad plantam translato, ob acuum & aculeorum ſubtiliſſimorum, quibus munitur, multitudinem. Prius placet MARTINIO, poſterius STIERNHIELMIO.

NEST, nidus. Armoricis *nyth* apud BOXHORNIUM, *nith* & *neis* apud TOLANDUM, Hibernis *nead*, Angloſaxonibus *neſt*, *nyſt*, Anglis & Belgis *neſt*, Suecis *næſt*. Quibus conſentiunt ſono & ſignificatu Gr. νεοσσία & νεοττία, & Lat. *nidus*. Cuncta fortaſſe ab inuſitato νάσσω habito. Hinc etiam vulgo nonſolum de domicilio avis, ſed etiam de vili manſione dicitur. A *neſt* deſcendit *niſten* nidificare, nidulari.

NEST, a *nieſſen* veſci, ſignificat (1) nutrimentum, annonam, commeatum. Gloſſ. Pez. cibaria *ueganeſt*, viaticum *ueganeſt*. VEREL. in Ind. *neſti* viaticum, *neſtbaggi* marſupium. Id eſt, pera in qua cibus conditur. (2.) pecuniam quæ loco nutrimenti datur. Inde Angloſax. *neſt*, *nyſt*, ſtipendium, epimenium, apud SOMNER. & BENSON.

NESTEL, faſcia, ligula. Commune Francis & Saxonibus nomen. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſorum: faſcia *noſtle*. Gloſſ. Pez. funiculi *neſtilu*, anſulas *neſtilun*, corrigia caligæ *hoſaneſtila*. Diminutivum ab obſoleto *naſt*, quod eſt a *nauwen*, quia ligula arctandi, ſtringendi, & claudendi cauſa utimur. *Naſt* pro faſcia vel ligula veriſimiliter occurrit in compoſito antiquo-Alamannico *naſtaid*, quod vide. Diminutivum Francicum imitantur Latino-Barbari in *naſtila*, apud CANGIUM.

NESTEL-KNUPFEN, *neſtel-knüpffen*, nodos magicos nectere, & ſubſtantive ligatura magica. Quid ſit, explicat ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 48. his verbis: „Nota eſt ſuperſtitio ligaturarum *des neſtelknüpfens*, "qua nodis quibusdam, ceremoniis prohi-"bitis, adſtrictis vel ſolutis, putant malefici" potentiam vel impotentiam conjugibus," ventos navigantibus ſecundos, alia aliis" conferre poſſe. Nodi tales olim etiam" tanquam phylacteria ad arcendos & depel-"lendos morbos, aut collo ſuſpendebantur," aut circa alias corporis partes alligabantur." Videantur LINDENBROGIUS & CANGIUS" in Gloſſariis. TERTULLIANUS pag. 824." *In remediis naturalis plurimum, aliquid &*" *magia circumligat, medicina cum ferro &*" *poculo occurrit*. Idem de Spectaculis: *ma-*" *gicis devinctionibus perfici*. Hæc ille loc. cit.

NETEN, ſuere, filo connectere. Verbum Celticum, de cujus origine & derivatis actum in *nehen* ſuere, & *neit* filum.

NETT, cultus & culte. Angl. *neat*, Gall. *net*, Ital. *netto*. Detruncata a Lat. *nitidus*.

NETZ, rete. Gothis *nati* Marc. I. 16. Angloſax. *net* ibid. & alibi *nyt*, Franc. *nezi*, Belgis & Angl. *nett*. Gloſſ. Pez. retiacula *nezzi*. TATIANUS cap. CCXXXVI. 7. *thinſente thaz nezzi fisgo*, trahentes rete piſcium. Saxonicum *nett* eſt a *naſſa*, inquit MARTINIUS. Alii deflectunt a *neten* ſuere, contexere, quia rete eſt opus textum. Malim ab uſu nomen rei arceſſere, ut quemadmodum Latinis *rete* eſt a ῥύω traho: ita Saxonibus *nett* a *nutan* capere. Gothos hoc verbo in

piſcatu

piſcatu uſos eſſe, oſtendi in *nutzen* primæ ſignificationis.

NETZEN, madefacere. V. *naſs* humidus.

NEU, *new*, *neuw*, recens ætate. Vox antiquiſſima, multisque gentibus communis, quamvis varie enunciata. Perſis *neu*, Græcis *νέος*, *νεῖος*, Lat. *novus*, Cambris *newydd* apud BOXHORNIUM, Armoricis *neu*, *nevés* apud PEZRONIUM, Gothis *niujo*, Angloſaxonibus *neowe*, *niwe*, Francis & Alam. *niuu*, Belg. *niew*, *nieuw*, Angl. *new*, Danis & Suec. *ny*, *nyt*, Hibern. *nua*, *nuath*, Sorab. *nowy*, Gall. *neuf* &c. Gloſſ. Keron. nova *niuuiu*. Gloſſ. Pez. novale *niuuilenti*. Referri poteſt ad adverb. temporis præſentis *nu* nunc. Quid enim eſt novum, niſi nunc factum, vel nuper ortum? A *neu* oritur *neulich* nuper, *neuling* novitius & novator, *erneuren* renovare, & alia per ſe clara.

NEU, allegorice dicitur de nondum exculto. Gloſſ. Boxh. *niuuuiu* rude.

NEUMOND, novilunium. Quam ſanctum verendumque fuerit olim omnibus Germanis novilunium, ſatis conſtat, cum nec vincere liceret ante novam Lunam, ſecundum CÆSAREM, nec ullam rem auſpicato ſuſcipere, ſecundum TACITUM. Vide plura in *mon*.

NEUSTRIA, tractus Armoricanus inter Ligerim & Sequanam. Vox Latino-Barbara, & ex diviſione Regnorum inter filios *Caroli Simplicis* ſatis nota, ſed apud Gloſſographos metu ſacra, qui eam vel non tangunt, vel nullo additamento intelligibilem reddunt. MARTINIUS *Neuſtriam* dici putat quaſi *Weſtriam*, h. e. regnum occidentale, inſigni pronunciantium corruptela. Sed hæc conjectura nodum ſecat, non ſolvit, & populum fruſtra accuſat in voce, quæ integra eſt, nullumque vitium ab ore vulgi contraxit. Primus eam ab obſcuritate liberavit WILLIELMUS BAXTER, vir clariſſimus, in Gloſſario Antiquitatum Britannicarum, ubi ait: *Veteri Belgicæ linguæ neuiz tir eſt terra nova.* De Belgica Lingua ipſe viderit. Mihi certum eſt, Celtica lingua id denotari, quod ipſe voluit. Nam *tir* Cambris hodieque eſt terra, & Armoricis *nevés* novus. Occaſionem appellationi dederunt ſecundum BAXTERUM, Belgicæ Britanniæ reliquiæ, a Francis ſeu Sicambris circa annum a nato Chriſto CCCXI. in Galliam Celticam actæ, prodente ZOSIMO. Veroſimilius eſt, vocem a Britonibus ortam eſſe, qui Belli Saxonici tempeſtate Britannia profugi, littus Armoricanum navibus conſcenderunt, & novas ibi ſedes, ſive ultro ſuſcepti, ſive armis freti, condiderunt. Nam ab illo tempore regio illa maritima plura ſuſcepit nomina, ante inaudita. Et primo quidem dicta eſt, & etiamnum dicitur *Britannia*, a Britonibus advenis. Secundo *Letavia*, Celtice *llydaw*, h. e. terra hoſpita, a novis hoſpitibus, quos *Lætos* appellari vidimus in loco. Tertio *Neuſtria*, Celtice *neves-tir*, h. e. terra nova, ſedes nova, a novis colonis, qui nuper ibi conſederant, & nomen loco impoſuerant, quod ſæculo V. factum eſſe, ex dictis colligitur.

NEUN, ter tria. Vox antiquiſſima & multorum populorum labiis trita. Perſis *nu*, Græcis *ἐννέα*, Latinis *novem*, Cambris *naw*, Armoricis *naou*, Hibernis *naoi*, Gothis, Francis & Alam. *niun*, Præcopenſibus *nyne*, Angloſaxonibus *nigan*, *nigen*, *nigon*, Belgis *negen*, Anglis *nine*, Suecis *nye*. Gloſſ. Keron. novem *niun*. MARTINIUS Græcam vocem componit ex *ἔνος* vetus, & *νέος* novus. Sed quo pacto vetus & novum in novenario ſibi occurſent, non facile concipitur. Idem Latinam vocem ducit a *novus*, ut novenarius ſit numerus noviſſimus, Belgicam a *neigen* inclinare, ut ſit quaſi numerus inclinatus. Quod cæteris veriſimilius. Interim a *neun* ſunt

neunte, nonus, qui Gothis *niundo* Matth. XXVII. 45. Angloſaxonibus *nygothe* ibidem, Francis & Alam. *niunto*. Gloſſ. Keron. nonus *niunto*, nonum *niunta*.

neunzig, nonaginta, quæ Gothis *niuntehund* Luc. XV. 4. Angloſaxonibus *hundnigontig* ibid. Francis & Alam. *niunzogo*. Quid in numeralibus ſit *zig*, expoſui in *zehen*. Reliqua vide in *hund*.

neunzigſte, nonageſimus. Gloſſ. Keron. nonageſimo *niunzegoſto*.

NEUNAUGE, murænula fluviatilis. V. *aug* ſec. ſignif.

NI, non. Ita Gothi, Franci, & Alamanni. Reliquorum conſenſum vide in *ne* ejusdem poteſtatis. Evang. Goth. *ni quam* non veni Matth. V. 17. *ni man* non puto Luc XVII. 9. Gloſſ. Keron. non *ni*, non poteſt *ni mac*, non velit *ni uuili*. Inde Gallis *nier* negare.

NICHT, non. Goth. *nithau*, *nithauh*, *niththan*, Angloſax. *nicc*, Joh. XVIII. 17. Franc. *niga*, *niut*, Belg. *niet*. Gloſſ. Boxh. *niga* non. OTFRIDUS Lib. III. cap. XX. 297. *niut heizit mir iz muat min*, non dictat mihi animus meus. Cuncta per varias terminationes a ſimplici *ni*. A *nicc*, quod valde antiquum cenſeri debet, fit apud Latinos *nego*, apud Cambro-Britannos *nag*, *nagca* negatio, repulſa, apud Suecos *neka* negare. Similiter a *niet* eſt *neita* negare, Dialecto Islandica.

NICHTS, nihil, nihilum. Genitivus a nom. inuſitato *nicht* ejusdem notionis, qui hodie ſuperat in derivato *nichtig* nullus, vacuus, inanis. Proprie eſt non-aliquid, componiturque a *ni* non, & *icht* aliquid, quod priſcis effertur *wicht*. Hinc totum compoſitum Gothis effertur *niwaiht* Luc. III. 13. Francis *niuuiht* apud OTFRIDUM in locis innumeris, Alamannis *neouuiht*. Gloſſ. Keron. nihil *neouuiht*, nihilum *neouuehti*, nihilominus *neouuihtmin*. Angloſaxones utuntur contracto *naht* Luc. III. 13. XVIII. 34. Belgæ *niet*.

NICHTE, filia ex fratre vel ſorore, & in genere cognata. Belgis *nicht*. Id eſt, *niſt*, mutato F. in CH. quod fieri ſolet ſæpiſſime.

In reliquis Dialectis hæc cognata alia accipit vocabula. Ita neptis Cambris dicitur *nith*, Gothis *nithjo*, non per aliquam literarum tranſpoſitionem, ſed a *nid* genus, propago, quam vocem STIERNHIELMIUS, etymi hujus auctor, ex antiqua Septemtrionis lingua ſuppeditat in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 118. Hinc antiquitus nonſolum de nepte, ſed omnibus univerſe cognatis uſurpatur. Vide Evangelium Gothicum Luc. I. 58. Joh. XVIII. 26. & patebit. Huc ſpectant ex Indice VERELII, *nidur* filius, *nidiungar* poſteri, nepotes, *nidin* cognatio nepotum, *nidiar arf* hæreditas quæ tranſit ad proximos adſcendentes & collaterales, *nidiar ed* juramentum quod duodecim conſanguinei præſtant.

NICK, *nicken*, pravus affectus, præcipue is, qui obſtinatione & pervicacia definitur. Belgice *nuck*, *nucken*. Videtur proprie cervicoſitatem (ut ſic loquar) denotare, & affinitate jungi cum *nacke* cervix.

NICKEL, equus pumilus, & meretricula. V. *nack* equus.

NICKEN, inclinare caput vel palpebras dormiendi cauſa. Frequentativum a *neigen* inclinare. Aliud eſt *nicken* annuere, ſignum dare nutu capitis. Nam hoc eſt a *nacke* cervix. Et cum illo convenit Lat. *nictare*, quod de nutu cervicis & oculorum dicitur.

NICKEN, trahere. VEREL. in Ind. *nyckia*, *hnyckia* trahere. Evang. Sax. MS. Luc. IX. 42. *vnde do he to em quam, noch ene de duvel*, & cum acceſſit ad eum, traxit eum diabolus. Locum vidit & deſcripſit STADEN. in Voc. Bibl. pag. 449. ſed in forma & ſignificatu verbi erravit.

NICKER, diabolus, Dial. Belgica. Nomen videtur deſumptum a *næcan* necare, quod extat apud BENSON. in Voc. Angloſax. & tribui diabolo, quia eſt homicida ab initio. Differt a *Neckur* Neptunus, de cujus etymo actum in *nack* cymba.

NICKS, *waſſer-nix*, dæmon aquaticus, divinitatis opinionem apud ſimplices non beneficio, ſed raptu miſerorum conſecutus, Danis *nocken*, *nicken*, Lat. Barb. *nocca*. OL. WORMIUS Lib. I. Mon. Dan. pag. 17. *In mari imperium obtinere* NOCCAM *credebant, inſtar Neptuni, unde aquis ſuffocatos a* NOCCA *abreptos ſpargebant: Nocken tog hannem bort. Quibusdam in locis Daniæ, hunc Noccam Nicken vocant, & non in mari ſolum, ſed & in fluviis & amnibus profundioribus interdum apparere perhibent, inſtar monſtri marini, caput humanum habentis, præſertim miſeris illis, quibus jamjam præſentiſſimum ſubmerſionis periculum imminet.* Plura de hoc frivolo numine qui deſiderat, legat ibidem. Sic autem dicitur a verbo Danico *nocka* ſuffocare, quod imitantur Latino-Barbari in *necare* & *negare*, unde Italis *annegare*, quod FERRARIUS male ducit ab *angi*. Annales PITHOEI pag. 110. *Alios occidit, alios necavit in flumine.* Id eſt ſuffocavit. Plura teſtimonia vide apud CANGIUM. Habent & Latini *Nixios Deos*, ſed plane diverſos, utpote non nocentes, ſed juvantes, & parturientium nixibus præſidentes.

NIDEN, infra & infera, *hie niden* hic in terra, in infimo univerſi. Angloſax. *neoth*, *neothan*, Franc. *nidan*, Belg. *neden*, *beneden*, Suec. *nedh*. Gloſſ. Pez. ſupter *nithane*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVII. 43. *obana io nidana*, ſupera & infera. Horum ſimpliciſſimum *nid* vel *ned* deduci poteſt a Gr. νέυειν vergere, inclinari, per medium derivandi D. quia infra eſt id, quod in loco depreſſo eſt.

NIDER, deorſum, inferius, *nidergang* occaſus. SOMNER. in Dict. AS. *nither* deorſum, infra, *nither-aſtigan* deſcendere, *nither faran* idem, *nither-ſeollan* procidere, *nither-ſtige*, *nith-ſige* occaſus, deſcenſus. Gloſſ. Keron. deſcendere *nidarſteigan*. Gloſſ. Pez. ſubmittunt *nidarlazant*, concidit *nidersluoc*, ſubvertentur *nidargiuuorſan uuerdant*. Cuncta hodienum uſitata. Neſcio, an nova etymologia opus ſit. MARTINIUS tamen deduxit a νέρϑε infra, tranſpoſito R.

NIDER, inferior. Angloſax. *neothor*, Francis *nider*, Angl. *neather*, Græc. νέρτερος. Dicitur antiquitus (1.) de ſitu humili & depreſſo. NOTKERUS Pſal. LXXXV. v. 13. *fone dero niderun hello*, ab inferno inferiori. Pſal. LXXXVII. 7. *in dero nideroſtun gruobo*, in lacu infimo. Huc etiam ſpectat *Niderland* Belgium, terra inferior. (2.) de ſitu interno, quia quod intus eſt, id infra extremitatem eſt. Inde *niderwad* ſubucula, veſtis interior, quo utitur Luth. Lev. VI. 10. (3.) de eo quod infra dignitatem eſt. Inde *nidertræchtig* abjectus, humilia tantum ſpirans & cupiens. (4.) de viribus inferioribus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IV. 35.

Uuas iro kraft zi nidiri,
Ingegin thes ſteines bebigi.

Vertit SCHILTERUS:

Erat ipſarum robur debilius
Contra lapidis pondus grave.

NIDERE, locus & ſtatus humilis. Inde *niderig*, *nidrig*, humilis, humilitate affectus, tam ſitu quam animo.

NIDERN, inferiorem, humiliorem, & magis depreſſum reddere, quocunque modo id fiat, *die mauren ernidern* muros dejicere, *ſich ſelbſt ernidern* humiliare ſe ipſum. Verbum a Francis formatum. Gloſſ. Pez. dejicitur *ginidirit*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XI. 96. *then minen mih ſus nidiru*, ita me meis demitto. Idem Islandis *nidra*, & Suecis *förnedra*.

NIDERN, ſenſu forenſi eſt *condemnare*, ſaltim apud antiquos, quia damnatus eſt inferior cauſa, & a judice quaſi dejectus. BENSON. in Voc. Angloſax. *nitherian* condemnare, *nytherad* condemnatus. Gloſſ. Keron. damnamus *nidarremes*, damnandum *kanidartan*. TATIANUS cap. CCXLII. 4. *ther thar abur ni giloubit, ther uuirdit forniderit*, qui autem non credit, condemnabitur. Ejus-

Ejuſdem indolis verbum eſt *fællen* condemnare. Utrumque a ſitu corporis proſtrato deſumptum eſt.

NIDERTRÆCHTIG, abjectus. Vide *nider* inferior, & confer *tracht* deſiderium.

NIE, nunquam. A *ni* non, & *ie* unquam, quæ ob concurſum vocalium contrahuntur. Franci eodem ſenſu dicunt *nio*. Inde formula acerrime negans apud TATIANUM *nio in altere* nunquam per ætatem, Cap. IV. 11.

NIED, ſubſtantive oblectatio, adjective gratus, acceptus, placens. Utrumque a *nieſſen* frui, h. e. cum voluptate uti. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXII. 13. de vita æterna:

In filu ſcinantaz lioht
Thes iſt ſie jamer filu niot.

Vertit SCHILTERUS:

In multum ſplendente lumine
Hujus eſt iis perpetuo multa oblectatio.

WILLERAMUS Cap. VI. 12. *thes is unſih niud, ſo hiz ie er geuuerthan magh*, hoc nobis eſt gratum, quo citius id fieri poteſt. Cap. III. 17. *thaz himo allerniudeſt iſt an ſinan heyligon,* quod ei gratiſſimum eſt in ſanctis ſuis.

NIEDEN, quatenus derivatur a *nied*, ſignificat quantum poteſt, (1.) placere, gratum eſſe. (2.) oblectare. (3.) concupiſcere, appetere ſub ratione grati. Quæ, quia penitus obſoleta ſunt, & Francis tantum uſitata, nolo diutius proſequi.

NIEDLICH, hodie reſtringitur ad guſtum. Inde *niedliche ſpeiſen* cupediæ, cibus delicatus. Sed vi originis a *nied* gratus, ſignificat omne delectabile, ſive guſtu delicatum, ſive viſu venuſtum, ſive auditu ſuave, ſive tactu tenerum, ſive olfactu ambroſium ſit.

NIEDSAM, gratus, delectabilis, jucundus. Vox WILLERAMO familiaris. Cap. IV. 10. *uuie ſcone ſint dinne ſpunne, uuie niedſam ſint mir thine doctores*, quam pulcræ ſunt tuæ mammæ, & quam grati ſunt mihi doctores tui. Eadem vox bis recurrit Cap. V. 16. apud eundem. Hodie dicimus *niedlich*, quod in nulla re differt a *niedſam*, niſi terminatione, quæ tamen utrinque ejuſdem poteſtatis eſt.

NIEMAL, *niemals*, nunquam. Adverb. temp. novum, ſed legitime factum. Oritur a *ni* non, *ie* ullus, & *mal* tempus, vix, tantumque valet acſi dicas, non ullo tempore, non ulla vice. Gothi pro *niemal* dicunt *ni-aiw* Luc. XV. 29. vel *ni-in-aiwa* Matth. IX. 33. quaſi non-in-ævo: Angloſaxones *næfre* in iiſdem Evangeliorum locis: Franci & Alam. *nio-in-altere* nunquam ætatem. Gloſſ. Boxh. *nedmaltre* nequaquam. Gloſſ. Keron. nunquam *neonaldre*.

NIEMAND, nemo. Coaluit ex *ni* non, & *iemand* aliquis, ullus homo. Gothi eodem ſenſu dicunt *nimanna* Matth. VI. 24. Angloſaxones *nanman*, Angli *noman*. Quibus vox Latina conſonat.

NIERE, ren. Belg. *nier*, Suec. *niura*. Non occurrit in Gloſſariis antiquorum de partibus humani corporis, neque apud ÆLFRICUM, neque apud R. MAURUM. Ren Britannice dicitur *aren*, quod miror LEIBNITIUM in Gloſſario Celtico omiſiſſe. Nam hinc in ore Germanico fieri poterat *nera*, per anaſtrophen, figuram in vocibus Celticis ſatis frequentem. HELVIGIUS, qui Græcis originibus delectatur, deduxit a *νεφρὸς* per ſyncopen.

NIERGEND, *niergends*, nusquam, nullibi. A *ni* non, & *iergend* usquam, altero *i*, ob concurſum alterius eliſo. Idem Belgis *nergens*. In Gloſſ. Lipſ. *nieuuergin* & *niergin* male exponitur *usquequaque*, cum vi compoſitionis ſit *nullibi*.

NIESSEN, *genieſſen*, veſci. OTFRIDUS Lib. II. cap. II. 17.

Niazen ſah er inan thaz,
Thaz imo io giſuas uuas.

Vidit eum Diabolus veſci pomo, quod ei erat tam dulce. MARTINIUS deflexit ab *eſſen* comedere; ſed invita litera N. in fronte vocis, quam ſalvam eſſe malim. Servari autem poteſt, ſi *nieſſen* ducatur a *μασσᾶσθαι* manducare, mutato M. in N. quod genus mutationis valde frequens in omnibus Dialectis. Vide *Proleg.* Sect. III.

NIESSEN, *genieſſen*, frui. Gothis *niutan*, Angloſax. *notian* apud SOMNER. *nyttian* apud BENSON. Francis *nioton, niazen, niezen*, Suec. *nyttia*. Cod. Arg. Luc. XX. 35. *ith thatei wairthei ſind jainis aiwis niutan*, qui vero digni ſunt ſæculo illo frui. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXII. 10. *niezent liohto ziti*, fruuntur tempore lucis. Et mox v. 23. *niazent feſta fruma*, fruuntur ſtabili bono. Idem Lib. I. cap. XXVIII. 30. *thes himilriches nioton*, frui regno cœlorum. Et rurſus v. 32. *mit ſalidon niazan*, cum beatis frui. Dicitur de fruitione per metaphoram, quia fruitio manducationi ſimilis eſt. Hinc etiam Latinis *veſci* ſæpe ponitur pro *frui*. Notum illud VIRGILII: *Superatne & veſcitur aura?* Id eſt, fruitur. Differt a *nutzen* uti. Quamvis enim *nieſſen* & *nutzen* in perceptione boni conveniant, non tamen de eodem bono dicuntur, ſi accurata oratione utamur. *Nutzen* eſt capere fructum ex re, & dicitur de bonis utilibus & juvantibus tantum. Contra *nieſſen* eſt cum voluptate uti, & dicitur de jucundis, quæ ſenſus animumque delectatione afficiunt. Par diſcrimen eſt inter *uti* & *frui* apud Latinos. Illud eſt utilitatis, hoc delectationis. Uterque tamen ſenſus convenit in derivato *genuſs* perceptio, quod de utili & jucundo pariter uſurpatur.

NIESSEN, ſternutare. Angloſax. *nieſan*, Franc. *niuſen, nioſen*, Belg. *niezen*, Suec. *niuſa*, Angl. *neeze*, & præfixo ſibilo *ſneeze*. Gloſſ. Pez. ſternutat *niuſit*, ſternutatio *nioſunga*. Cuncta judice MARTINIO a *naſo*, per quem ſternuimus. Nec obſtat, quod Islandis ſternutare dicitur *nera*. Nam hoc quoque ſumptum eſt a *naribus*.

NIETEN, ferruminare. Non certe a Lat. *nodare*, & multo minus a *nat* ſutura: aliud eſt filo, aliud plumbo vel ſimili metallo conjungere; ſed a verbo ſynonymo *löten*, mutato L. in N. Quam crebra ſit hæc mutatio, collige ex *Proleg.* Sect. III.

NIFT, *niſtel*, filia ex fratre vel ſorore. Angloſax. *nift.* Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 269. *nift* privigna, *niſtele* neptis. Cuncta a maſculino *nef* nepos, vel ἀμέτως a Lat. *neptis.* Belgæ dicunt *nicht*, quod non habet etymologiam, niſi eam, qua F. in CH. mutatur. Aut certe idem eſt quod Cambris & Gothis *nith*, inſerta gutturali. De his vocibus vide plura in *nichte.*

NIMIS, *nemes*, *nemit*, fortaſſe *magnus*, in veteri Lingua Gallica. Dico fortaſſe: quia neſcio, an verus ſit ſignificatus. Puto tamen eum docendi cauſa ſupponi poſſe, donec indicium falſi aliunde fiat. Nam hoc pauliſper ſuppoſito, videor mihi explicare poſſe, quid ſit *nemauſus*, & *nimidus*, & *nimiticus*, & *vernemetis*, quæ vulgo pro Gallicis habentur. Urbs Galliæ Narbonenſis NEMAUSUS, quæ hodie *Nimes*, ſic dicta videtur, velut *magna*. Cui interpretationi favet, quod in Inſcriptionibus Romanis vocatur *Colonia Auguſta*, quo nomine non niſi ampliſſimæ Civitates ornari ſolent, ut CELLARIUS in Orbe antiquo notavit. Indiculus ſuperſtitionum & paganiarum Synodi Liptinenſis art. 6. *de ſacris ſilvarum, quæ* NIMIDAS *vocant.* Id eſt magna. Gloſſæ Iſidori: *nimiticus*, nimius, eximius, immanis. Vulgo legitur *niniticus.* Sed in Excerptis eſt *nimiticus*, obſervante GRÆVIO in notis. VENANTIUS FORTUNATUS Lib. I. Poem. 9.

> *Nomine* VERNEMETIS *voluit vocitare vetuſtas,*
> *Quod quaſi* FANUM INGENS *Gallica lingua refert.*

Qui de Gallicis Antiquitatibus nuper expoſuit MARTINUS, *ver* interpretatur magnus, & *nemetos* templum, Lib. I. de Rel. Gall. pag. 181. & Lib. V. pag. 369. conjectura, an fide alicujus Dialecti, non indicat. Contra BAXTERUS *vern* dicit eſſe fanum, de Pelasgico ιερὸν pro ἱερὸν ſacrum. Quod magis probo. Vide eum in vocibus *Durovernum Lindisfarne*, & *Vernometum.*

NIMMER, nunquam. A contrario *immer* ſemper, & *ni* non. Gloſſ. Pez. in æternum *niomer.* Lege *in æternum non.* Nam vi compoſiti æternitatem negat. Et hoc ſenſu dixit OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XV. 114. *in niamer ſin ni bruſti*, nunquam ſe eo carituros.

NIPFEN, ſorbere. vide *nüpfen.*

NISCHEL, caput, vertex. A νίσσω verto, ſicut vertex a facultate ſe vertendi. Anglis *noddle* eſt occiput, quia ibi ſunt vertebræ.

NISSE, lendes, ova pediculi. Angloſax. *hnitu*, Franc. *niz*, Angl. *nit*, *nits*, Dan. *gnid*, Suec. *gneet*, Slav. *gnida.* Gloſſ. Pez. lens *niz.* Si Græcus eſſem, inquit SKINNERUS, deflecterem a νύσσω pungo, fodico, vellico. Sed litera initialis G. in voce Scandica & Slavonica exigit ut ducamus a κόνις vel κόνιδι ejusd. ſignif. ſicut optime obſervatum MARTINIO.

NISTELN, nidulari. Frequentativ. a *niſten.* WILLERAMUS Merulæ Cap. II. 14. *thiu duua thie thar niſtelot*, columba quæ nidificat.

NISTEN, nidificare, nidum conſtruere. Angloſax. *niſtian*, Franc. *neſten*, Belg. *neſten*, Gall. *nicher.* NOTKERUS Pſal. XXXVI. 10. *dar er neſtota*, ubi nidificabat, vel ſedem commorandi conſtruebat. A *neſt* nidus.

NOCH, adhuc. Goth. *nauh*, Angloſax. *nu*, Franc. & Alam. *noh.* Gloſſ. Keron. adhuc *noh.* Dicimus etiam compoſite *annoch*, quia *an* eſt particula temporis, quæ rebus annexis durationem communicat.

NOCH, nec. Goth. *nih*, Angloſax. *ne*, Franc. & Alam. *noh.* Gloſſ. Keron. nec *noh*, neque *noh.* Convenit Lat. *nec.*

NOL, collis & caput. vide *nal.*

NOLLEN, *nullen*, ſugere ex verrucula vel papilla. Vide *nal.*

NONNE. Vide *nun* & *nunne.*

NORD, Septemtrio, plaga cœli ſeptemtrionalis, & regio telluris illi ſubjecta. Angloſax. *north*, Franc. *nord*, *nort*, Belg. *noord*, Angl. *north.* Scandis antiquis *nordur*, hodiernis *norr*, Lat. Barb. *northus* apud CANGIUM. NOTKERUS Pſal. XLVII. 3. *Judæi in ſunde unde tiete in norde ſint des mahtigen chuninges purg*, Judæi in meridie & Gentes in Septemtrione ſunt magni Regis civitas. Ibidem occurrit *nordſita* latera aquilonis, quæ aliis vocantur *nordhalba* ab *halb* latus. Gloſſ. Boxh. *nordhalba*, aquilonem, ſeptentrionem. Gl. Lipſ. *northalvon* aquilonis. VEREL. in Ind. *nordurlaund* terra hyperboreorum, *nordurhalfurnar* plaga ſeptentrionalis. Cum latera aquilonis ſint extra vias ſolis & circa cardines Mundi, ubi nox & frigus dominantur, hinc veroſimile eſt, illa a ſitu infimo nomen accepiſſe. Græcis certe νέρθε eſt ſubter, infra, deorſum, νέρτερος inferior, imus, νερθέριον infernus, νέρτατα ultima. Accedit opinio pervetuſta, trans Suiones cingi claudique terrarum orbem, ibique inferorum ſedem eſſe. Hanc cauſam magno ingenio & judicio tuetur RUDBECKIUS in Atlantica, ubi infernum Suioniæ vindicat, & ex pari cauſa Campos Elyſios. Nam idem Sol ob ſemeſtres in anno tenebras inferos, & rurſus ob totidem menſium lucem continuatam Elyſium efficit. Reſtat, ut oſtendam, qua via hæc vox ad Septentrionales pervenerit. Græcos ad Sinum Finnicum quædam loca occupaſſe, quæ hodienum Græcam habent appellationem, ex PLUTARCHO demonſtrat RUDBECKIUS Part. I. Atlant. pag. 332. Et tametſi hoc non eſſet, reportari tamen poterat vox illa, ut plures aliæ, a noſtris, cum ex Græcia in has oras migrarent. Illos enim ſæpe Græce locutos,

tos, probat utriusque eloquii in innumeris vocabulis convenientia. Idemque multum facit ad majeſtatem & antiquitatem linguæ noſtræ demonſtrandam, ſi aliqua ſui parte ex Græcia prodiiſſe putetur.

NORDMAN, homo ſeptemtrionalis, & ſenſu reſtricto Norvegus, Angloſax. *north-man*, Angl. *norman*. Inde Scriptoribus Francis *Normanni* & *Nortmanni* gentes boreales, & præcipue Dani, qui excurſionibus ſuis effecerunt, ut nomen Normannicum antea ignotum, in partem Hiſtoriæ veniret.

NORWEGEN, Norvegia, regnum vel regio Normannorum, PLINIO *Nerigon*, vel ut alii legunt, *Norigon*, Lib. IV. cap. 16. *Sunt qui & alias Inſulas prodant, Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamque omnium* NERIGON, *ex qua in Thulen navigatur.* ÆTHICO *Noricum* in verbis: *Oceani occidentalis famoſæ inſulæ ſunt Orcades, Illyricum,* NORICUM. Quod cum Norico Illyrici non eſt confundendum, etiamſi nomen Illyrici ſatis imperite admixtum ſit. Latino-Barbaris *Norvagia, Norvegia.* Scandis hodiernis *Norege*, & forte etiam antiquis, ut ex voce Pliniana apparet. VERELIUS in Auctuario notar. ad Hervarar-Saga pag. 23. Norvegiam nos *Norege* dicimus, ut ab antiquis temporibus dicta eſt, & indigenas *Nor-baggar*, h. e. Septentrionalis plagæ incolas, a *byggia* habitare. Hactenus ille. A *Norbaggis* igitur deductum eſt primo *Norbagia*, & mox B. in W. mutato *Norvegia*, quod imitantur Germani in *Norwegen*, Angli in *Norway*. Idem etymon affert CLUVERIUS Lib. III. Germ. Antiq. cap. 41. Alias Norwegia Angloſaxonibus dicitur *north-manna-land*, Cambris *Llychlyn*, quod conatur explicare BAXTER in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 157.

NOSEN, nocere. Verbum a Francis in Belgio relictum, ubi etiamnum auditur *onnoozel* innocens, tanquam filia hujus matris. Veſtigium uſus Francorum occurrit apud Lipſium in hac Gloſſa: *noſoda* impedivit. Impedimentum autem eſt ſpecies noxæ, & genus ſæpe ponitur pro ſpecie. In reliquis Dialectis non deprehenditur. Hinc vereor, ne ſit a Lat. *nocere*, auctoribus Francis, qui ejusmodi ſpoliis ſolent linguam ſuam locupletare.

NOSSEL, *nöſſel*, menſura liquidi. Sive ab *etzel* per prostheſin, ſive ab *ἀντλέω* haurio per metatheſin.

NOT, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur a *nauwen* premere, conſtringere, coarctare, & ſignificat (1) *anguſtiam & preſſuram*, (2) *vim & necesſitatem*, quia libertatem agendi naturalem reprimunt & reſtringunt, (3) *calamitatem, periculum, indigentiam*, & omne malum urgens & ſtringens &c.

NOT, anguſtia, preſſura. VEREL. in Ind. *neid* anguſtia. Verbum Francicum, ab hoc ſubſt. oriundum, vide in *neitzen* affligere.

NOT, vis, violentia. Gothis *naud*, Angloſax. *nyd*, Franc. & Alam. *not*, Isl. *neid*. Gloſſ. Boxh. *not* vis. Gloſſ. Pez. violentiam *noth*, vis illata *noot kataniu*. VEREL. in Ind. *neid* coactio. Inde compoſita veterum,

naudiband, catena, vinculum, quo quis per vim conſtringitur, in Cod. Arg. Marc. V. 3.
nyd-hæmed, ſtuprum violentum, ab *hæmed* coitus, Dialecto Angloſaxonica.
nidling, exactor, apud Somner. in Dict. AS.
notuuerch, angaria. Gloſſ. Boxh.
notnemin, violenti. Ibid.
notmeior, exactor. Gloſſ. Pez.
nothaft, vinctus, vi captus vel detentus. Tatian. CXCIX. 2.
notnumfti, rapina, violenta ablatio. Lex Friſion. Tit. VIII. *de Notnumfti*. Et ſequitur: *Si quis rem quamlibet vi rapuerit* &c. Refer ad *nemen* auferre.
notnumft, ſtuprum violentum. Occurrit eo ſenſu pasſim in Speculo Suevico & Saxonico. Proprie eſt raptus virginis, & dicitur de ſtupro per metonymiam antecedentis, quia cum raptu ſolet eſſe conjunctum.

Huc ſpectant ex idiomate hodierno, *notſtall* ergaſtulum, locus violentus, *notzucht* ſtuprum violentum &c.

NOT, necesſitas, ſive a cauſis naturalibus, ſive a civilibus, aut aliunde oriatur. Angloſax. *nead, nide*, Franc. *not*, Belg. *noodt*, Island. *neid* & *naudur*, Suec. *nöd*. OTFRIDUS Lib. II. cap. IV. 65.

Nu ſcepfe er imo hiar brot,
Ther hungar diut imo es not.
Nunc faciat ſibi panem,
Dum fames illum necesſitat.

Inde compoſita,
notſuana, animadverſio, expiatio legi debita, in Gloſſ. Boxh. a *ſunen* expiare.
notwer, defenſio neceſſaria, in Jure prov. Alam. cap. 61. & 225.
noterbe, heres ſuus, proprie neceſſarius, qui ex necesſitate juris debet inſtitui, ſaltim quoad legitimam, interprete SCHILTERO in not. ad Epinic.
notgericht, judicium criminale, eodem interprete.
notfall, caſus necesſitatis.

NOT, calamitas, diſcrimen, periculum, indigentia, & omne malum urgens, publicum & privatum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IX. 51.

Joh thie mit imo in noti
Uuaron uuallenti.
Et qui cum ipſo in anguſtiis
Erant verſati.

Inde compoſita antiqua,
nodfyr, ignis averruncus. Vox Saxonica in Indiculo Synodi Liptinenſ. §. 15. *De igne fricato de ligno, id eſt*, NODFYR. Alibi dicitur *ſacrilegus*. Sacrilegium autem non eſt, ignem de ligno fricare, ſed ſuperſtitioſe uti calamitati cuidam avertendæ. Confer dicta in *Feur*.

notſtallon,

notſtallon, vaſalli, qui tenentur Dominum ſe qui in expeditionem, etiam non requiſiti, a periculo, quod Domino imminet, ſic dicti, judice SCHILTERO in *Epinic.* Confer *ſtall* ſtatus, conditio.

Huc ſpectant ex idiomate hodierno, *feursnot* incendium, *waſſersnot* inundatio, *hungersnot* eſuries, *todesnot* agon, & alia ſine numero, in quibus *not* ultimum diſcrimen, quod ex igne, aqua, fame, morte, imminet miſeris, ſignificat.

NOT, impedimentum, moleſtia, & ſimilia quibus urimur & urgemur, quæ nolo diutius proſequi, quia otium mihi fecit SCHILTERUS in Gloſſario, quamvis ignarus cauſarum, quæ tot ſignificationes producunt.

NOT, quod opus eſt, quod neceſſe eſt. Anglosax. *not*, *neod*, Francis ut ſupra. Inde *not ſeyn*, *not thun*, opus eſſe, formula antiqua, qua utitur OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 83.

Uuaz Chriſtus ſcolti thaz brot,
Ni uuas imo es nihein not?
Quid faciat Chriſtus cum pane,
Cui non opus erat illo?

Rurſus a *nauwen* conſtringere, quia neceſſaria, dum exiguntur a natura vel aliunde, prementibus ſimilia ſunt.

NOTDURFT, necesſitas. BENSON. in Voc. AS. *neod-thearf* necesſitas. Gloſſ. Keron. necesſitas *notduruft*. Proprie eſt indigentia ejus quod neceſſe eſt, a *not* opus, & *darf*, *durft* indigentia. Inde porro *notdürftig* pauper, indigus, egenus.

NOTDURFT, quod opus eſt, quod neceſſe eſt. Gloſſ. Keron. neceſſaria *notdurufti*, ad neceſſaria naturæ exeant *za notdurfi de cnuati uzkanken.* BENSON. loc. cit. *niedthearf* neceſſarius. Proprie eſt id quod præſenti necesſitati vel rebus exigentibus opus eſt, & componitur a *not* necesſitas, & *darf*, *durft* opus. Inde porro *notdürftig* neceſſarius, quantum ſatis eſt, quantum necesſitas exigit, *notdürftiger unterhalt* ſuſtentatio neceſſaria.

NOTEN, *nöten*, cogere. Gothis *nauthjan*, Angloſax. *nydan*, Francis *noten*, *notten*, Island. *neida.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIV. 1.

Erda bibinota,
Thiu Gotes kraft ſies notta.
Terra contremuit
Virtute Dei coacta.

VEREL. in Ind. pag. 180. *han neidde mik at blota*, coegit me Idolis ſacrificare. Proprie eſt vim facere, vi compellere, necesſitare, vel necesſitatem agendi aut patiendi imponere, a *not* vis & necesſitas, non vice verſa. Hodie utimur frequentativo *nötigen.*

NOTEN, *nöten*, dicitur per ſynecdochen generis de omnibus cogendi modis, *exactione*, *angaria* &c. Gloſſ. Pez. exigitis *uergont* vel *nottent*, angariaverant *ginotun.* Cod. Arg. Matth. V. 41. *jabai hwas thuk ananauthjai*, ſi quis te angariaverit. Gloſſ. Boxh. *notuuerch* angaria.

NOTEN, *nöten*, invitare, urgere precando, vocando, ſuadendo. Occurrit hoc ſenſu in Evangel. Goth. & Angloſax. Luc. XIV. 23. nec non apud OTFRIDUM Lib. V. cap. X. 7.

Tho nottun ſie nan ginuagi,
Thaz er mit inan giangi.
Tunc rogabant eum inſtanter,
Ut cum illis pergeret.

Quamvis homines nec vi nec armis ad convivia aut conſortia adigantur, recte tamen ſenſus a coactione ad ſeriam & iteratam invitationem transfertur, quoniam qui ſerio & inſtanter invitant, cogentibus ſimiles ſunt. Belgæ eodem ſenſu dicunt *nooden*, Germani *nötigen* frequentative. Eamque ob cauſam nullum eſt in verbis Chriſti PERSECUTORIBUS præſidium, qui, ut parabola docet, manifeſto loquitur de coactione invitativa, non vera, ſed veræ ſimili, qualis etiamnum a conſuetudine coactio vocatur, etiamſi ſit humanisſima.

NOTWENDIG, neceſſarius. Vide *wenden* ſtare.

NOTWER. Vide *wer* defenſio.

NOTZUCHT, ſtuprum violentum. Speculo Sax. *not-tocht* Lib. III. art. 1. Proprie eſt raptus, a *not* vis, & *zochen*, *zogen*, capere, rapere, & dicitur de ſtupro violento per metonymiam antecedentis, quia raptum mox ſequitur ſtupratio raptæ. Simile compoſitum eſt *notnumft*, de quo ſupra.

NOTZUCHTIGEN, *notzüchtigen*, per vim ſtuprare. Frequentativum a ſimpliciori & antiquiori *notzogen.* Gloſſ. Pez. devirginavit *ginotzogota.* Spec. Suev. cap. 306. I. *Suuer magt oder uuip notzoget*, qui virginem aut fœminam vi ſtupraverit. Proprie eſt rapere ſeu vi capere, & metonymice vi ſtuprare, ob cauſas modo dictas.

NU, vel *nun*, nunc. Omnes antiqui habent *nu*, Gothi, Saxones, Franci, Alamanni. Quibus conſentit Perſ. *nuh*, Sorab. *na*, *no*, Græc. *νῦν*, Lat. *nunc.* Gloſſ. Ker. modo *nu*, nunc *nu*.

NUCHTERN, *nüchtern*, jejunus, ſobrius. Belg. *nuchter*, *nuchteren.* Vox in Monaſteriis nata, ſed alio ſenſu uſurpata. Ab initio videtur denotaſſe *nocturnum*, cum noctes adhuc vigilando & cantando tranſigerentur: poſtea *matutinum*, cum horæ antelucanæ noctibus vigilatis ſuccederent. De qua re vide pluribus diſſerentem cel. ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 40. ſeq. Hinc *nohturna* exponitur per *antelucana* apud NOTKERUM Pſal. LXXV. 5. obſervante SCHILTERO in Gloſſario, quia ſcil. jam tum nocturna ſacra mutata erant in matutina, manente vocabulo. Ob eandem cauſam *nohtu*, quod proprie nomen vigiliæ, tribui cœpit matutinæ. Hinc *antfang dero nohtun* eſt ſuſceptio matutinæ, apud eundem NOTKERUM Pſal. XXI. 1. interprete SCHILTERO in notis

notis ad hunc locum; unde Belgis remanſit *nuchte, nuchten, nuchtens*, pro matutino tempore. Poſtea ſenſus a matutinis translatus eſt ad *jejunos*, & a jejunis ad *ſobrios*, quia ſicut illi abſtinentia a cibo matutinis, ita hi parcisſimo cibi uſu jejunantibus ſimiles ſunt.

NUDEL, *knodel*, notum cibi genus apud Suevos & Francones. Videtur vitiatum e Gr κόνδυλος tuberculum, quia coctum intumeſcit.

NUN, nunc. vide *nu*.

NUN, filius in protectione, patrocinio, & tutela alterius conſtitutus. Angloſaxonibus certe *nun* eſt pupillus, teſte SOMNERO in Dict. Angloſax. Proprie quidem filium denotat, acceptumque referri debet Hebræis, quibus *nin* filius, a *nun* generare. Tribuitur autem pupillo, quia tutor illi loco parentis, & ipſe tutori loco filii. Hinc pupillus Germanis etiamnum dicitur *pfleg-ſon*, quaſi filius tutelæ, alio vocabulo, ſed eodem ſenſu.

NUN, monachus. SPELMAN. in Gloſſ. *nonnus* monachus. Teſtimonia producit CANGIUS ex CÆSARIO aliisque, in quibus *nonnus* ſimplicem monachum denotat, & ſæpe eum, qui ſervitium coquinæ facit. Proprie autem eſt filius, ab Heb. *nin*, quemadmodum *Abbas* (præfectus monachorum) eſt pater, rurſus ab Heb. *ab*. Solent enim res ejus gentis ſortiri nomina, ubi primum efflorueruut. Conſtat autem, monachiſmum inter Judæos ortum eſſe, & a Therapeutis circa Alexandriam (quos *viros Hebræos* fuiſſe, PHILO, SUIDAS, & alii teſtantur) ad Chriſtianos veniſſe. Quod notandum contra eos, qui vocem *nonnus* Ægyptiam eſſe, & Therapeutas *cives Alexandrinos* fuiſſe, non Judæos, ſed Chriſtianos, a S. Marco converſos, perperam aſſeruerunt. Dicitur autem filius, quia ſub Abbatis tanquam patris cura & tutela eſt. Poſtea (ut fata ſunt vocabulorum) *nonnus* crevit honore, & priores tantum atque ſanctiores denotare cœpit.

NUNFT, quot modis dicatur in compoſitis, vide in *vernunft*.

NUNNE, monialis, ſive vidua ſit, ſive virgo, ſaltim apud veteres. Gloſſ. Ælf. pag. 70. Nonna *arwurthe wurdewe* (lege *wudewe*) ſive *nunne*. Proprie venerabilis vidua vel monialis. BENSON. in Voc. Angloſax. *nun* pupillus, monialis, *nun-mynſter* monaſterium virginum, *nunne* nonna. Appendix ad Capitularia R. Francorum apud BALUZIUM cap. 4. *Ancilla Deo ſacrata, quæ a Francis* NONNA *dicitur*. Proprie ſignificat filiam, prætereaque nihil, eſtque fœmininum ab Heb. *nin*, vel a *nun* monachus formatum, ut *filia* a *filius*, & *monacha* a *monachus*. Sic autem dicitur, ſive quia ſub cura & cuſtodia *Abbatiſſæ* tanquam matris tutelaris eſt, & matri convenit habere filiam, ſive quia Patri cœleſti velata. Tales certe erant Therapeutrides in Monaſteriis Judæorum circa Alexandriam: *virgines non coactæ caſtitatis, ſicut apud Græcos quædam ſacrificulæ, ſed ſponte continentes, præ amore ſapientiæ, cujus ſtudio per totam vitam contempſerunt voluptatem corporis, nimirum divinæ, non mortalis prolis cupidæ, quam ſolæ Deo charæ animæ ex ſe pariunt, excipientes pro ſemine intelligibiles Patris radios.* Ita diſerte PHILO in lib. de vita contemplativa. SALMASIO ſic dicitur quaſi *mona* a μόνος ſolus; Aliis quaſi *nona*, a numero novenario, quia novem maxime ingrediuntur collegium. Et rurſus aliis quaſi *quena* mulier. Quæ ſuis auctoribus relinquimus.

NUNNE, ſus caſtrata. Belgis *nonne*. Qui ſacræ virginis nomen inde deducunt, quaſi ob regnum cœlorum caſtratæ, nimis frivole id faciunt. Nam hæc ſuis appellatio non eſt antiqua, ſed nuper a plebe ruſtica parum reverenter inventa, & a monialibus ad ſues fœminas translata, plane ut *münchen* caſtrare a monachis ad equos.

NUPFEN, *nüpfen, nippen*, libare, ſorbere, a *napf* ſcutella. A *nippen* rurſus fit *nypele* proboſcis, papilla, Dialecto Angloſaxonica, quod imitantur Angli in *nipple*.

NUPFEN, *nüpfen*, evacuare, a *napf* poculum. WORMIUS in Mon. Dan. pag. 390. *han hnifde af hornum* cornu evacuavit. VERELIUS in Ind. *nyfa* evacuare, *hnyfa* poculum usque ad fundum ebibere.

NUR, tantum, tantummodo. Adverb. defectus, a Gr. νεαρὸς parvus, puſillus.

NUSS, vel *nüſs*, ſubfixum. Vide PROLEGOM.

NUSS, nux. Angloſax. *hnut*, Belg. *noot, neut*, Angl. *nut*, Gall. *noix*, Ital. *noce*, Hiſp. *nueza*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. nux vel nucarius *hnut-beam*, abelianæ *hæsl* vel *hæſel* - *nutu*. Mirum VARRONIS etymon Lib. 4. de Ling. Lat. *Nux, quod, ut nox aerem, ita hujus ſuccus facit corpus atrum.* Rectius, ni fallor, derivatur a *nieſſen* veſci, vel, quod malim, a *nauwen* arctare, conſtringere, claudere, per medium derivandi T. quia nux eſt fructus gemino cortice clauſus, primum calicis, mox lignei putaminis, peculiari naturæ honore, quæ tam arcte nucleum ejus munivit. PLINIUS Lib. XV. cap. 22. de nuce: *Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit.* Aliis eſt vox a Latinis mutuata, etiamſi res minime Latina ſit. Nam nuces ubique & ſponte naſcuntur in Germania, exceptis iis, quæ ipſo nomine exoticam originem teſtantur, qualis eſt *welſche nuſs* juglans, glans Jovis, proprie nux peregrina.

NUTZ, quatenus eſt verbale a *nutzen* uti, ſignificat quantum poteſt, *uſum, utilem, utilitatem.*

NUTZ, uſus, utendi actus. Gloſſ. Keron. uſu *nuzi*. Idem Angloſax. *not, note, notu.*

NUTZ, utilis. Angloſax. *nytte*, Belg. *nut*, Græc. ὀνητὸς, miro conſenſu.

NUTZ, utilitas, quæſtus & lucrum ex quacunque re. VEREL. in Ind. *nyt* utilitas. OTFRIDUS Lib. I. cap. I. 137.

Zi nuzze grebit man ouh thar
Er inti kuphar.

Vertit SCHILTERUS:

Ad utilitatem foditur quoque hic
Æs & cuprum.

NUTZEN, capere, occupare. Gothis *nutan*, Angloſax. *notian*, Francis & Alam. *nozen*, *niozan* &c. Cod. Arg. Luc. V. 10. *fram himma nu manne ſiud nutans*, ex hoc jam homines eris capiens. Et paulo ante: *in gafahis thize fiske thanzei ganutun*, in captura piſcium quos ceperant. SOMNER. in Dict. Angloſax. *notian* potiri, occupare. Gloſſ. Pez. capiebat *noz*, accipientes *niozanta*. Huic verbo valde ſimile eſt antiquum *nacio*, a quo *nactus*, quod poſtea per epentheſin depravatum eſt in *nancio* & *nanciſcor*. Hodie videtur ſuperare in derivato *netz* rete, quo piſces capiuntur. Eo quoque referam NUITHONES Taciti Cap. XL. de M. G. qui lingua Gothica denotare poſſunt *piſcatores*, Saxonica *occupatores*.

NUTZEN, uti, uſucapere, poſſidere. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra, Belgis *nutten*, Island. *niota*. SOMNER. loc. cit. *notian* uti, frui, fructum capere. Gloſſ. Lipſ. *nutun* poſſidere, *niet* poſſide, *nieten ſal* poſſidebit. Gloſſ. Boxh. *niuz* utere. Gloſſ. Pez. abutimini *misſniozet*, abutamur *misſniozan*. VEREL. in Ind. *niota* uti, frui, *haf oc niot vel* cape & bene utere. Senſum ab occupatione ad uſucapionem translatum eſſe patet. Quo pacto differat a *nieſſen* frui, expoſui ſupra in loco.

NUTZEN, prodeſſe, *es nutzet nicht* non prodeſt. A *nutz* utilis vel utilitas.

NUTZEN, uſu conficere, deterere, conſumere, a *nutz* uſus, ſed in compoſitis tantum. Gloſſ. Lipſ. *farnozzan wurthan ſal* conſumetur. Hodie magis ex uſu loquendi eſt *abnutzen* quam *vernutzen*.

O.

O, exclamatio, Germanis, Græcis & Latinis communis. Evang. Goth. Marc. IX. 19. *o kunni ungalaubjando*, o generatio incredula.

O B, præfixum. Vide *Proleg.* Sect. V.

OB, ſi. Conjunctio conditionalis, quæ Francis & Alamannis effertur *ibu* & *oba*. Gloſſ. Keron. ſi *ibu*, ſi diſcedit *ibu kelidet*. TATIANUS Cap. CLXV. 2. *oba uuer mih minnot*, ſi quis diligit me. CLXVII. 5. *oba uuer in mir ni uuonet*, ſi quis non manſerit in me. Angli eodem ſenſu dicunt *if*, Gothi vero *jabai*, *gabai*, Angloſaxones *gif*, *gyf*.

OB, an, num, numquid. Adverb. dubitandi & interrogandi, quod Gothis effertur *iba* Luc. XVII. 9. & *ibai* Joh. VII. 47. Islandis *ef*. Hæc particula apud Francos eleganter tranſit in ſubſtantivum *ibu*, & tunc *dubium* ſignificat. Extat eo ſenſu in Symbolo Athanaſiano ab ECCARDO publicato pag. 66. *ano ibu in euuidhu faruuirdhit*, absque dubio in æternum peribit. Ab *ibu* porro naſcitur verbum *ibuwanan*, dubitare, ſuſpicari. Hinc *ſuſpicatus* in Gloſſis Lipſii exponitur *ibuuanda*. Similiter apud Islandos ab *ef* dubitandi particula, fit *efi* dubitatio, & *efaſt* dubitare, ambigere.

OB, ad, apud, coram. Præpoſitio localis, qua utimur in formula *ob handen* ad manus, præ manibus. Sæpe etiam Græcis ἐπὶ propinquitatem loci ſignificat.

OB, deſuper. Gr. ἐπὶ. Adverb. locale, quo utimur in compoſito *obligen* incumbere. Dicitur etiam *auf*, quia labiales permutantur.

OBEN, ſupra. Angloſax. *ufen*, *ufene*, & in comp. *up*: Franc. & Alam. *oba*, *obana*, *ufan*, *ufana*, & in comp. *uf*: Belgis *boven*, & in comp. *op*: Island. *ofa*, & in comp. *upp*. Quibus convenit ſono & ſignificatu Græc. ἐπάνω. Gloſſ. Keron. ſupra *obana*, deſuper *fona obana*, ſupraſcripti *oba kaſcribanes*, aſcendere *ufſtigan*, culmen *obonoontikii*. Hanc vocem ex tribus aliis corruptam cenſet PALTHENIUS, *obana* ſupra, *enti* finis, *thekki* tectum. Sed fallitur Vir incomparabilis. Nam ab *enti* finis, fit primo *obanenti* finis rei ſuperior. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 106. *ſazta inan in obanenti*, poſuit eum in pinnaculo Templi. Ab *obanenti* fit adjectivum *obanentig*, ſupremus. TATIANUS Cap. XV. 4. *giſazta inan ubar obanentiga thekki*, ſtatuit eum ſupra tectum ſupremum templi. Denique ab *obanentig* fit *obanentigi* ſuperior extremitas, per medium abſtrahendi I. quod Francis & Alamannis admodum familiare, ut multis exemplis oſtendi in terminatione Gothica *ei*, inter *Proleg.* Sect. VI. TATIANUS cap. CCIII. 2. de toga Domini: *uuas fon obanentigi uberal giuueban*, erat a ſumma extremitate per totum contexta. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 79. *thar uuolkono obanentig* (lege *obanentigi*) *iſt*, ubi nubium ſumma extremitas eſt. Id eſt, in regione aëris ſupra nubes. Et huc etiam ſpectat Gloſſa KERONIS, *obonoontikii* culmen.

OBER, ſuperior. Angloſax. *ufer*. Gloſſ. Keron. ſuperiori *oparorun*. Gloſſ. Pez. in capite *zi oparoſt*. Inde nobis *ober-acht* proſcriptio ſuperior, *oberkeit* magiſtratus, *obermann* & contracte *obmann* tribunus, *erobe-ren* ſuperare certando, & ſimilia, quæ nullam habent difficultatem.

OBERACHT. Vide *aberacht*.

OBMANN. Vide *ober*.

OBRIGKEIT, magiſtratus. Rectius *oberkeit*, vel *overkeit*, quod Belgis uſitatum. Nam vi compoſitionis eſt perſona publica & ſuperior. Vide *Proleg.* Sect. VI. in *heit* & *keit*.

OBS, omnis generis fructus, præcipue poma, fraga & ſimilia, ſive ex ligno, ſive ex frutice naſcentia. Angloſax. *obet*, *ofæt*, OTFRIDO *obaz* Lib. II. cap. V. 29.

Themo

Themo alten det er ſuazi,
Thaz er thaz obaz azi.
Diabolus blandiebatur Adamo,
Ut pomum comederet.

WILLERAMO *ovez* in plurimis locis apud JUNIUM in Obſerv. pag. 64. LIPSIO in Gloſſis *ovit*. Belgis *oſt*. HELVIGIUS vocem hodiernam deflectit a Græc. ὄψον, vel Lat. *obſonium*, quod iis maxime dapibus, quos horti & pomaria ſuppeditabant, obſonarentur vetuſti orbis noſtri incolæ. Verum qui vetuſta vocabula conſideraverit, dubitare non poteſt, quin *obs* ſit contractum ex *obaz*, ſicut *oſt* ex *oſæt*. JUNIUS videtur ſibi in antiqua fructuum denominatione deprehendere qualecunque veſtigium Græcæ vocis ὀπώρη, autumnus. Cui conjecturæ ſi addatur alia, quod cibus Angloſaxonibus dicitur *æt*, Francis & Alam. *az*, finis cum principio vocis conveniet, & totum compoſitum denotabit *cibum autumnalem*, hoc tamen ſuppoſito, quod primigenia vox fuerit *oferæt* vel *operaz*, hybrida quidem, & ex dictione Græca & Germanica conflata, ſed poſtea in *oſæt* & *obaz* contracta. Quicquid ſit, hoc certum eſt, veteres Germanos non habuiſſe nomen, domi natum, autumno aut donis autumni ſignificandis. Id enim aperte ſatis teſtatur TACITUS: *Hyems & Ver & Æſtas intellectum & vocabula habent: Autumni perinde nomen ac bona ignorantur.* Cap. XXVI. de M. G.

OCHS, bos. Cambris *ych* bos, *crou an ouhen* ſtabulum boum. Armoricis *egen* vacca. Gothis *juka auhsne* juga boum, Luc. XIV. 19. Angloſax. *oxa* bos, *oxan-hyrd* bubulcus, *oxene-den* vallis boaria. Et conſentit uſus Francorum. In Lege Salica *obſeno* denotat bovem, Tit. III. 11. & in Gloſſis Boxh. *bos* exponitur *ohſo inti chua*. Idem animal Belgis dicitur *oſſe*. JUNIO derivatur a Græc. ἀυξω vel ἀυξάνω augeo, quod proavi noſtri, quorum opes in gregibus potiſſimum atque armentis conſiſtebant, rem ſuam familiarem ex frequentiore bubuli pecoris fœtura ingens incrementum capere judicarent. Eodem judice *kuh* eſt mater armenti, a κύω pario. Quo, ut par eſt, conceſſo, *ochs* erit pater armenti, & ſic dicetur ab *auchen* augere, multiplicare, verbo (ut in loco oſtendi) omnibus antiquis uſitato, quaſi auctor & locupletator gregis.

OCKER, terra flava, Græc. ὤχρα, Lat. *ochra*, Anglis & Belgis *oker*, a luteo colore, qui Græcis ὠχρός. Gloſſ. Pez. ſinopide *ogre*. Dicitur *ſinopis* ab urbe Sinope in Ponto, ubi primum inventa, teſte PLINIO Lib. XXXV. Cap. 6.

OD, terminatio. Vide *Proleg.* Sect. VI.

OD, *ot*, aliud eſt privativum, aliud poſitivum. Utrumque a primitivo *a.* per medium derivandi D. Cauſa, cur diſcors & contrarius ſenſus derivato adhæreat, eſt a radicula *a.* quæ in vetuſtiſſimis Dialectis duplici pollet ſignificatu, privativo & poſitivo, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. V. Hinc privativum *od* nihil ponit in re, ſed eſt ipſum vacuum ſeu inane. De hoc ſignificatu vide plura in *öde.*

OD, *ot*, quatenus eſt a poſitivo *a.* ſemper aliquid ponit in re, quod vel potentia vel actu exiſtit, & dicitur (1) de *poſſibili*, quia exiſtit in cauſis. (2) de *facili*, quia abſque labore fieri poteſt, aut facere ut fiat. (3) de *ſubſtantia*, quia eſt ens maxime reale & actu exiſtens. Hic ſenſus a ſubſtantia transfertur ad *opes* & *facultates*, more Græcorum & Latinorum, quibus ὀυσία & *ſubſtantia*, nonſolum ens ſubſiſtens, ſed etiam bona & poſſeſſiones ſignificat, quia faciunt ſubſiſtere. (4) de *præſtanti*, quia cum ſingulari agendi virtute exiſtit. Hæc una vocula, ſi nullæ aliæ eſſent ejusdem indolis (ſunt autem innumeræ,) ſatis oſtenderet, neminem, niſi Philoſophia initiatum, Linguæ noſtræ ſecreta recludere poſſe.

OD, poſſibilis. Francis *odi*. TATIANUS cap. CLXXXI. 2. *Fater, ob iz odi iſt, fater, fater, allo ſint thir odu, min fater, ob iz odi ſi, erfuri theſan kelih fon mir*, Pater, ſi poſſibile eſt, abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, mi pater, ſi poſſibile eſt, transfer calicem hunc a me.

OD, facilis factu. Gothis *aze*, & hinc *azetizo* facilius Marc. II. 9. X. 25. Angloſaxon. *eath*, & hinc *ethre*, *eathere* facilius ibidem. Francis *odi*, & hinc *odiro* facilius, & *unodi* difficile. TATIANUS cap. LIV. 16. *uuedar iſt odiro, zi quadanne, ſint thir furlazzano ſunta, odo zi quedanne, arſtant inti gang:* utrum facilius eſt dicere, dimittuntur tibi peccata, an dicere, ſurge & ambula? OTFRIDUS Lib. V. cap. XIV. 5.

Unodi iſt iz harto,
Sus frenkisgero uuorto
Thia kleni al zi ſagenne,
Ioh zi irrekenne.
Difficile valde eſt,
Verbis Francicis
Omnes ſubtilitates myſticas effari
Et exponere.

Cum Gothico *aze* convenit Anglicum *eaſy*, & Gall. *aiſé*. Quod pridem obſervavit JUNIUS. Islandi habent *aud*, ſed non utuntur niſi in compoſitis. *Particula* AUD, inquit VERELIUS in Indice, *multis compoſitis jungitur, & facilitatem quandam denotat.* Id quod ibidem pluribus exemplis declarat, cujusmodi ſunt, *aud-fynt* inventu facilis, *aud-kendur* qui facile agnoſci poteſt, *audnæmſt* captu facillimum, *aud-ſynt* quod agnoſci & diſcerni facile poteſt.

OD, facilis faciendi voluntate. Hinc mitis Angloſaxonibus vocatur *edmod*, & humilitas Francis *odmuati* apud TATIAN. IV. 5. & humilis Belgis *ootmœdig*. Unde, niſi quia mites & humiles ſunt faciles ad obſequendum? Hodie dicimus *jedlich* per proftheſin, quod eſt quaſi facili ſimilis. Sed ab *od* compo-

componimus *unode* ægre, difficulter, cum reluctantia.

OD, præſtans. Senſus vocis Celticus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *od* excellens, præſtans, egregius. Atque hinc jam patet, unde ſit nomen OTHONIBUS tam Romanorum quam Germanorum, nempe a præſtantia. Ab Othonibus noſtris nomina ducunt *Ottweiler* villa Ottonis, *Ottobeuren* fons vel villa Ottonis &c.

OD, ſubſtantia, bona, opes, poſſesſiones, res & divitiæ. Græcis οὐσία, conſono vocabulo, & ſenſu latisſime patente, Islandis *aud* & *audur*. VEREL. in Ind. *audur* bona mobilia & immobilia, opes, divitiæ, pecuniæ, *upſala audur* fundi regii, prædia regum ſuſtentationi deſtinata, quæ & bona publica, & bona coronæ vocantur. Inde noſtris in hunc usque diem *kleinod* ſubſtantia parva & pretioſa: Latino-Barbaris *heriotum* apparatus caſtrenſis, equus, gladius, galea, & ſimilia ad ſupellectilem militarem ſpectantia, cujus vocis etymon hactenus male ceſſit Gloſſographis: Islandis *audmadur* qui latifundia poſſidet, *audgiæfi* liberalis opum diſpenſator, *audkyſingur* qui litigat de opibus, apud VEREL. in Ind. Et huc etiam ſpectant nomina quædam propria, tam locorum quam perſonarum, cujusmodi ſunt:

AUDAFLEDA, bonis vel opibus ſplendida. Claruit hoc nomine Regina Italiæ, Theodorici R. conjux, Chlodovei magni ſoror, apud GREGORIUM Turon. & JORNANDEM. EDDA Islandorum citante Verelio in Indice: FLIOD *heita thær konur er fata met dramb oc skart*, h. e. *Fliod* illæ vocantur mulieres quæ ſuperbe & eleganter ornantur & comuntur. Alia Chlodovei ſoror, & eodem die cum illo baptizata, dicta eſt ALBOFLEDA, rurſus a *fliod*, quaſi *albis ſplendida*, nomine ab ornatu ſacri fontis deſumpto. Nam *alba* eſt ſtola candida, quam recens baptizati induebant, ut puritatem animi ipſo veſtitu teſtarentur. Hæc Virgo poſt mortem dicta eſt *Regina Blanca*, h. e. Regina alba, quia diem ſupremum obiit, cum adhuc *Albam* portaret, quod ex *Hiſtoria Critica Monarchiæ Francicæ* viri literatisſimi DUBOS didici. De cognatione Islandicæ vocis *fliod*, vide plura in *flitter* coruſcus.

OTLINGA SAXONICA, pagellus in littore Galliæ Saxonico, proprie *poſſeſſiuncula Saxonum*, prout optime interpretatur ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 34. etiamſi *ot* & *alt* ibidem confundat. Occurrit in Capitulo Caroli Calvi an. 853. ubi SIRMONDUS in notis: *Habitaſſe aliquando Saxones in ea ora Galliæ quæ oſtiis Sequanæ alluitur, argumento eſt nomen littoris Saxonici, quod in Notitia utriusque Imperii legitur ſub diſpoſitione Ducis Armoricani & Nervicani. Propius etiam locum indicat Gregorius Turonenſis, cum Saxones Bajocaſſinos nominat Lib. V. Hiſt. cap. 27.* Dicitur etiam AUTLINGUA, obſervante BALUZIO in notis ad Capitulum Calvi.

Ab *od* ſubſtantia, nomen accepit dives, qui in vetuſtisſimis Dialectis vocatur *odhaft*, *odig*, & *odiger*, h. e. bonis præditus. Nam utriusque terminationis eadem vis eſt, ut in *Prolegomenis* oſtendi. Gothis ſane *audahaft* eſt dives. Patet ex ſalutatione Angelica Luc. I. 28. *fagino anſtai-audahafta*, ave gratia plena. De verbo, *gaude gratia dives*. Quod *fagino* idem ſit ac gaude, certum eſt, & facile agnovit JUNIUS ex verbo *faginon* gaudere, addens: *Hæc ſalutandi formula ad vivum exprimit Græcorum* χαῖρε, *ſicuti & eorundem* χαίρειν καὶ εὖ πράττειν *expresſit Horatius libro I. epiſtola 8. Celſo gaudere, & bene rem gerere Albinovano.* Sed alteram ſalutationis partem (*anſtaiaudahafta*,) in qua ſumma difficultas verſatur, intactam reliquit. Componitur autem manifeſto ab *anſt* gratia, & *audahafta* dives, locuples. Hinc totum compoſitum nihil aliud quam bonis gratiæ refertam ſignificat, etiamſi hic ſignificatus a ſummis in Literatura Gothica viris non ſit obſervatus. Similia compoſita vide in *haft* inter *Proleg.* Sect. V.

Francis & Alamannis *otago* & *otager* eſt dives, rurſus ab *ot* ſubſtantia: & hinc porro *otagan*, *giotagan* ditare, *giotagoter* ditatus. TATIANUS Cap. IV. 7. *otage forliez itale*, divites dimiſit inanes. Gloſſ. Keron. divitum *otakeru*. Gloſſ. Boxh. *gabotagoter* locupletatus, *kiotakota* præditi. Similia habent Septemtrionales. VEREL. in Ind. *audigur* dives, *audigaſtur* opulentisſimus, *audga* ditare. Ubi obſervandum, quod terminationes *ago*, *ager*, *aker*, *igur*, & ſimiles quæ paſſim occurrunt in Dialectis, nec origine nec poteſtate differant a terminatione *ig* & *iger*, qua hodie utimur. Quod, etiamſi in PROLEGOMENIS jam ſemel monuerim, refricandum tamen putavi, quia his niſi probe cognitis & perſpectis, de nominibus Veterum propriis nihil intelligi poteſt.

Omnibus conſentit vox Angloſax. *eadig* dives, quam ex Legibus Canuti R. producit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 73.

OD, a bonis transfertur ad felicitatem, quia beati poſſidentes. Inde Angloſax. *ead* felicitas, *eadig* felix, felicitate præditus. SOMNER. in Dict. AS. *ead*, Paraphraſis Saxonica ſæpisſime pro felicitate, proſperitate, rebus ſecundis, *eadig*, *eadigre*, *eadigeſt* felix, felicior, felicisſimus, item fauſtus & beatus. BENSON. in Voc. AS. *ead* fœlicitas, *eadig* fœlix, *eadigan* beatificare. Gothi cuſtodiunt *aud* eodem ſenſu, & inde derivant *audags* beatus Matth. XI. 6. *audaga* beata Luc. I. 45. Quæ certe non ſunt formata ab *aukan* augere, & multo minus ab ἀΐδιος perennis, quaſi nulla felicitas absque æternitate concipi poſſit, etiamſi illud STIERNHIELMIO, hoc JUNIO ſe probaverit: Sed omnino ab *ead* vel *aud* felicitas, per terminationes *ig* & *ag*, quæ participem ejus, cui annectun-

ctuntur, ſignificant, ut in aliis multis & innumeris compoſitis. His præmiſsis & explicatis, ſecure pergo ad *Nomina propria*, quibus Germania Antiqua boni ominis cauſa liberos ſuos inſignivit. Celebriora ſimul & obſcuriora ſunt,

ATECH, Dux Francorum imperante apud Romanos *Maximiano Herculeo*, in cujus Panegyrico hoc nomen expreſſum; Quod certe nihil aliud ſignificat quam *felicem* vel *fortunatum*. Simile eſt Alamannicum OTICH in Indice Goldaſti.

ÆDICO, pater Odoacri apud *Anonymum* VALESII in Marcellino. Id eſt, felix, fortunatus, ut antecedens, & Alamannis effertur OTICHO in Indice Goldaſti.

ODOACER, Dux Herulorum & Rugiorum. *Felix*, ut reliqua. Quamvis etiam opulentum ſignificare poſsit. Nam in Glosſis Keronis *otaker* eſt dives.

ATAULPHUS, Rex Viſigothorum, Alarici R. affinis & ſucceſſor. Dubium eſt, an ſit *pater juvans*, an *proſperitatis adjutor*. Utrumque enim denotare poteſt. Illud, ſi caput vocis ſit *atta* pater: hoc, ſi *ead* felicitas. Plura ejus generis compoſita vide in *hülf* auxiliator.

EDWARD, R. Britan. Defenſor felicitatis, alias EDUARDUS.

EDMUND, R. Britan. Tutor felicitatis.

EDRED, R. Brit. Conſultor vel rector felicitatis. *Ræd* eſt verbale a *rædan*, quod Angloſaxonibus conſulere & regere ſignificat.

EDWIG, R. Britan. Propugnator felicitatis. A *wig* miles, bellator.

EDGAR, R. Britan. Auctor felicitatis. *Gar* eſt verbale a *garen* parare, & in Glosſis antiquis ſignificat auctorem, ut ibidem oſtendi. Simile eſt OTGAR, nomen Cancellarii in aula Ludovici I. R. Germ.

OTFRID, protector felicitatis. Non divitiarum ſecuritas. *Frid* hoc loco eſt verbale a *frieden* tueri. Claruit hoc nomine Monachus ille Weiſſenburgenſis, cujus Evangelia rhythmica toties citamus.

OTMAR, proſperis clarus. TACITUS Hiſt. I. 10. de Licinio Muciniano: *vir ſecundis adverſisque juxta famoſus*. Nomen exhibet Goldaſt. in Ind. Aliam interpretationem vide in *mer* auctor.

OTBERTUS, *Otbrechtus*, & corrupte OBRECHT. Idem quod *Otmar*. Nam *mar* & *brecht* ſunt nomina idem ſignificantia, nempe celebrem, clarum, famoſum. Occurrit apud Eundem. Plura addet poſteritas, mihi occupato non licet.

Et huc etiam ſpectat ex nominibus locorum EDENBURG, Scotiæ Metropolis, Saxonice *Eades-byrig*, i. e. felix arx, burgus auſpicato conditus, interprete SOMNERO. Quamvis etiam Urbem opulentam denotare poſsit.

ODAL, poſſesſiuncula. Diminutiv. ab *od* bonum, ut mihi quidem videtur. Hic primus vocis ſignificatus, cui deinceps idea ſubſtantiæ hæreditariæ accesſit, quod illa demum cenſerentur vere bona, & hoc nomine digna, quæ propria, & a parentibus ad filios tranſirent. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *odal, odul, ödel*, priſcis proprietatem vel propriam & hæreditariam poſſesſionem ſignificabat. VEREL. in Ind. *odal, odol* bona avita, fundi, allodium, *odalborin* bona avita & hæreditaria posſidens, *odals-madur* fundi aviti poſſeſſor, *odalby* villa antiqua & principalis, *odaljord* fundus hæreditarius & avitus, *odalrikr* fundorum dives, *odalkongur* rex hæreditarius.

ODE, *öde*, adjective vacuus, deſolatus, ſubſtantive eremus, ſolitudo, vaſtitas. Quædam Dialecti agnoſcunt adjectivum, quædam ſubſtantivum tantum, aliæ utrumque. Gothis *authid* eſt deſertum, *in authidai* in deſerto, Marc. I. 4. *ana authidom* in deſertis, Luc. I. 80. ISIDORO *odhin* vaſtitas cap. V. 6. Danis & prioribus Belgis *ode* ſunt teſqua & quævis loca inculta. Islandis *eidemörk* deſertum, in Verſione Biblica, *audur* vacuus, *eidihus* domus deſolata, apud VEREL. in Indice. Finnis *authia* vacuum. Quibus affinia videntur Græca οἶος ſolus, οἰόθι ſolum, οἰόω deſolo, οἰωθεὶς deſolatus, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. Horum omnium originem ſolide & ſubtiliter arceſſit Cel. STIERNHIELMIUS a particula privativa *a*. Quemadmodum enim a poſitivo *a*. apud æquos arbitros naſcitur *ot* vel *ode* ſubſtantia, quidditas, & quicquid vel eſt vel eſſe aut fieri poteſt: ita a privativo *a*. generatur ſenſus contrarius, id eſt, nullitas & vacuitas. Ab *öde* Gallis formatur *vuide* vacuus, & *vuider* evacuare: Germanis *öden*, *veröden* deſolare.

ODEM, idem quod *atem*.

ODEN. Vide *Othinus*.

ODER, conj. disjunctiva, quæ Græcis breviſsime effertur ἢ, Latinis *aut*, Gothis *aiththau*, Angloſaxonibus *oththe*, Francis & Alamannis *edo*, *odo*, Islandis *eda*, Anglis *either*. Gloſſ. Keron. aut *edo*. TATIANUS XXX. 6. *thu ni maht ein har thes fahſes uuizaz gituon odo ſuarz*, non potes unum capillum album facere aut nigrum.

ODER, Viadrus, amnis in mare Balticum exiens. PTOLEMÆO *Viadus*, prono librariorum vitio, vel etiam nullo, quia idem ſignificare poteſt. Significat autem undam fluentem, eſtque ipſum Phrygium ὕδωρ aqua, de quo PLATO agit in Cratylo, unde Saxones formarunt *yth*, reliqui *ydr* vel *odr*. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *yth* unda, *ythian* fluere. Hinc *Viadus* vel *Viadrus* idem omnino deſignant, nempe fluentum. *Eyder* & *Oder* ſunt nomina prorſus idem ſignificantia, etiamſi locorum diſtantia differant. Confer *dur* aqua.

ODINUS. Vide *Othinus*.

OFEN, fornax. Hujus mentionem facit Dominus apud Matthæum cap. VI. 30. ubi Gothus vertit *auhn*, Angloſaxo *ofen*, Tatianus Francus *ovan*, cap. XXXVIII. 5. Quæ voces, cum nullam habeant cum reliquis idioma-

idiomatis ſui cognationem, ab exteris derivari libere poſſunt. JUNIUS itaque vocem Saxonicam *ofn* confidenter deduxit ab ἰπνὸς furnus. Quid de Gothica ſenſerit, non explicat. STIERNHIELMIUS videtur eam derivare ab αὔω incendo. Verum cum F. & CH. antiquitus fuerint permutata, veriſimilius eſt, vulgus Gothorum ex *ofn* feciſſe *auchn*: prorſus ut poſtea Sueci ex *auchn* fecerunt *ugn* mutato CH. in G.

OFFEN, apertus, manifeſtus. Angloſaxon. Belg. & Angl. *open*, Franc. & Alam. *ofan, offan.* Dicitur proprie de rebus patentibus, ab adverb. aperiendi *auf*, quod in Dialectis Saxonicis effertur *of, op, up.* Allegorice de rebus manifeſtis & publicis. Inde Angloſaxonibus *yppe* apertus, manifeſtus, *openmorth* homicidium manifeſtum, *open-thyfth* furtum manifeſtum, apud Lexicographos. Francis & Alamannis *offantuan* patefacere, apud KERONEM in Gloſsis, & alia, quæ nunc ceſſant. Præcipua ab antiquis relicta, ſunt

offenbar, manifeſtus. Gloſſ. Pez. evidentibus *offanparen.* Evidens autem ſic dicitur, non a *bar* apertus, nam hoc pleonaſmum ſaperet; ſed a *bar* par, æqualis, & proprie eſt *par manifeſto.* De hac particula vide PROLEG. Sect. VI. Poſteritas inde formavit *offenbaren* ſecreta aperire, ſive clanculum communicando, ſive palam divulgando, & *offenbarung* revelatio.

offentlich, publicus & publice. Gloſſ. Keron. publice *offanlihho*, publica *offanlihhera.* Similiter & Angloſaxonibus *openlice* eſt palam Marc. I. 45. pro quo interpres Gothicus habet *andaugjo*, quia palam dicitur de eo quod ſe omnium oculis oſtendit.

öffnen, aperire, olim etiam publicare, & prodere. Gloſſ. Keron. publicare *offanon.* TATIANUS cap. CLXXXVIII. 2. *thin ſpraha offanot thih*, lingua tua te prodit. Angloſaxonibus *openian* eſt aperire & patere, *yppan* indicare & prodere. Gallicum *epanouir* perperam ducitur a fictitio *expanutire*, cum manifeſto ſit ab Angloſax. *openian* aperire.

OFT, iterum, adverb. numeri. Gothis *aftra*, Angloſaxonibus *eft*, & inde *eft-acenned* regenitus, Joh. III. 4. & *eft-cuman* reverti, quod imitantur Scandi in *aptur-koma* redire, apud VEREL. in Ind. Quibus convenit Græc. αὖτε, ſi pronuncietur ut ἄφτε. Hodie obſoleſcit.

OFT, frequenter, vicibus ſæpe iteratis. Gothis *ufta*, Angloſax. *oft*, Franc. & Alam. *ofto.* Gloſſ. Keron. interdum *ofto*, ſæpe, ſæpius *ofto*, quotiens *ſo ofto ſo.* TATIANUS cap. LVI. 5. *zihiu faſtent ofto*, quare jejunant frequenter?

OGE, inſula. Vide *eye.*

OGMIUS, cognomen Herculis Gallici apud LUCIANUM. Puta Herculis eloquentiæ præſidis, qui in pictura antiqua homines auribus devinctos lingua ſua attrahit. Sic autem dicitur quaſi *literarius*, ut Linguæ Celticæ periti ex reliquiis ejus apud Hibernos judicant. Nam vox *ogum*, unde Herculi Ogmio nomen quæſitum, quæ priſcis Hibernis ſecreta literarum & arcanam ſcribendi rationem, Ægyptiæ & Senenſi ſimilem, denotavit, in hodierna Hiberniæ lingua, quamvis mutatis literis, etiamnum literarum elementa ſignificat. Teſtes ſunt TOLANDUS in tractatu de Druidibus, & KEYSLERUS in Antiq. Septentrion. pag. 39. & auctores ab illis allegati. MARTINUS, qui Gallicas Antiquitates prolixa eruditione illuſtravit, exiſtimat, Lucianum falli, & eam, quam deſcribit effigiem, non Herculis, ſed *Mercurii* fuiſſe, Lib. II. de Rel. Gall. cap. 11. Neſcio, cui magis adſentiar. Quid Herculi cum literis? Quid Mercurio cum attributis Herculis? An clava magis convenit Mercurio, quam eloquentia Herculi? Viderint alii, quid hic ſtatuendum ſit. Hoc tantum video, *Ogmium* illum, ſive Hercules fuerit, ſive Mercurius, ſive Deus ex utroque mixtus, nomen a literis accepiſſe, quæ Hibernis vocantur *ogum*, ab ὄγμος ſulcus, quia ſeries literarum ſimilis eſt ſulco vel ſtrigæ aratri in agro. Confer *reige.*

OHM, vel *oheim*, avunculus, frater matris. Gloſſ. Boxhornii: *oheim* avunculus. Gloſſæ Ælfrici: avunculus meus *min eam*, avunculus meus magnus *mines eames fæder*, proavunculus meus *mines eames yldre fæder*, abavunculus meus *mines eames thridde fæder.* Ducitur a Græc. ὅμαιμος conſanguineus, auctore HELVIGIO. At MARTINIO *am* vox pure Arabica eſt, ſignificans patruum. Ab *eam* Franci fecerunt *oheim* per epentheſin. Nec aliud ſecretum in voce latet. Alii tamen ſic dictum volunt quaſi *naheim* ex domo vicina vel familia cognata, quos refellit R. DIECMANNUS in Specimine Gloſſarii pag. 32. Ipſe ſubſtituit *ohen*, quamvis nullo ſenſu, quod vetus Alamannicum vocat, cum cæteris inferius & deterius ſit. Ab *am* Latinis venit *amita* ſoror patris, unde Normannis *ante*, & Anglis *aunt*, quam vocem illos a Normannis victoribus didiciſſe, recte judicat SKINNERUS.

OHR, organon auditus, Græcis οὖς, Lat. *auris* & *auſis*, Gothis *auſo*, Angloſax. & Angl. *ear*, Francis & Alam. *or, ora*, Belg. *oor*, Island. *eyra.* Gloſſ. Keron. auris *oora*, aures *oorun*, auribus *oorum.* OTFRIDUS Lib. III. cap. XVII. ult.

Thera froniſgun lera
Ni giang in uuiht in ora.
De ſancta doctrina
Non meabat illis quicquam in aurem.

Cum S. & R. ſint literæ convertibiles, veroſimile eſt, omnia eſſe cognata, non in aliquo audiendi verbo, quale eſt Gr. ἀΐω, Lat. *audio*, Germ. *hören* (nam verba ſenſuum derivari ſolent ab inſtrumentis, non vice verſa,) ſed in alia quadam notione. HELVIGIO aures ſunt haurientes, ab ἀρύω haurio, quia ſonum hauriunt. Videamus, an domi aliquid ſit,

ſit, unde vox naſci potuerit? Scandis *ora, horra, yra, hyrra* eſt vertere, convertere, volvere & volvi &c. interprete STIERNHIELMIO in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 94. Arripit hoc STADENIUS tanquam primitivum, quia ſtructura auris extrinſecus eſt rotunda, intrinſecus concava & cavernoſa. Hinc illi auris eſt quaſi fornix, qui per varios anfractus ſonum admittit, in Voc. Bibl. pag. 847. Hæc etymologia eſt valde concinna, modo quid ſit *yra* vel *hyra* inter Boreales conveniret. VERELIO in Ind. *hyra* eſt vertigine agi. LUNDIO in Annotationibus ad Indicem Verelii *yra* eſt vibrare. Soli STIERNHIELMIO *yra* ſignificat quantum optat. Ergo donec aliunde conſtet, quæ notio verbo ſubſit, aut quæ ſcala ſignificationum, aures ducam ab *eren* capere, quia ſonum capiunt, vel a Scandico *öſa* haurire, quia ſonum hauriunt.

OHR-RING, inauris. Gloſſ. Pez. inaurem *orinch*, inaures *oringa*. Gloſſ. Flor. inaures *orringa*.

OL, *öl*, pingue expreſſum ex quocunque vegetabili, præcipue ex olivis. Græcis ἔλαιον ab ἐλαία arbor oliva, Lat. *oleum*, Cambris & Armoricis *eli*, Gothis *alew*, Angloſaxon. *ele*. Reliquorum idiomatum conſenſum exhibet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 49. STIERNHIELMIUS cunctorum originem ducit ab *alen* nutrire. In quibuſdam Dialectis *öl* eſt nomen cereviſiæ, ex eodem fonte, judice STADENIO. Illa vero olea, quæ flammis tantum alendis inſerviunt, rectius denominantur ab Angloſax. *ælan* accendere.

OLF, auxilium & auxiliator. Vide *Hülf.*

OLM, ſtellio, ſalamandra, Dial. Sicambrica. Ducitur auctore JUNIO ab ὄλλυμι perdo, in Obſ. ad Will. pag. 200. Cui etymo favet PLINIUS Lib. XXIX. Cap. 4. ab illo excitatus: *Inter omnia venenata Salamandræ ſcelus maximum eſt. Cætera etiam ſingulos feriunt, nec plures pariter interimunt. Salamandra populos pariter necare improvidos poteſt.* Aliam nominis rationem vide in *molch*.

OM, menſura vinaria, Latino-Barbaris *ama* apud CANGIUM. Proprie eſt cadus, vel ſimile quid. Græcis ἄμη & σκάφη interdum ſignificat vas hauſtorium, unde Latinis *hama* eodem ſenſu. PLUTARCHUS utrumque conjungit de Solertia animalium. Aliis videtur abſciſſum ab *eimer* amphora.

ONDERN, prandere. Vide *Undern*.

ONE, Præpoſit. negativa vel excluſiva, quæ Gothis effertur *inuh*, Francis & Alam. *ana, ano*. Gloſſ. Keron. ſine *ano*, ſine dubio *ano zuuifal*, ſine intermisſione *ano untarlaz*, absque labore *ano einikeru arbeiti*. Gloſſ. Lipſ. *ana* extra vel præter. Idem Græcis ἄνευ. In compoſitis effertur *an* & *un*. Exempla vide in PROLEG. Sect. V.

OPFER, munus ſacrum, ſacrificium. Gothis *aibrs*, quaſi ἐπιφορὰ oblatio, ISIDORO *offerunc-ghelſtar*, quaſi exhibitio muneris, a *gelten* dare, pag. 264. TATIANO *obphar* ab offerendo, cap. VII. 3. Cambris *aberth* quaſi offertum. Sed meminiſſe debemus, quod φέρειν, *ferre* & *bæren*, tam ſono quam ſenſu conveniant, & quod noſtri vocabulis inde derivatis potuerint uti tanquam ſuis. Idem de particulis ἐπὶ, *ob* & *of* ſentiendum. Debemus hæc & alia vocabula orienti Chriſtianiſmo. Nam ante Chriſtiana tempora noſtri in re ſacra ſuis utebantur vocabulis, quæ partim abrogata ſunt a primis Evangelii prædicatoribus, partim relicta aut correcta. Ad relicta ſpectat, quod ſacrificium Gothis dicitur *hunsl*, & altare *hunslaſtad:* ad correcta, quod iisdem cultu divino vacare dicitur *blotan*, & cultor Dei *gothbloſtreis*. Nam ante Evangelium *blotan* erat immolare, ſacrificare, ut ex idiomate Angloſaxonico cognoſcimus, haud dubie a *blod* ſanguis, quod ſacrificia veterum eſſent cruenta. Similiter vox *husl* Angloſaxonibus relicta, & a victimis cruentis ad cultum Dei incruentum translata eſt, quod Præconibus Evangelii (qui haud dubie verborum Barbarorum ſignificationes & origines diligenter examinarunt) nihil aliud videretur denotare quam munus. Nam hoc ſignificatu viget adhuc apud Cambros, quibus ſtrena *honſel* teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Vocem ex duabus aliis compoſitam eſſe, demonſtravi infra in *Sal* traditio. Hinc S. Euchariſtia vocari cœpit *husl*, quaſi munus, quod Deo pro vivis & mortuis (ſecundum Theologiam iſtorum temporum) offertur, & S. Euchariſtiæ perceptio *huſelgang*, & dare vel percipere Sacramentum *huslian*. Franci & Alamanni de priſtino cultu retinuerunt *bloſtar* & *gelſtar*, pro ſacrificio, quorum ſenſus ex antecedentibus manifeſtus. Utitur his vocabulis ISIDORUS de ſacrificiis & libaminibus Judæorum, pag. 258. Edit. Palth. Olim vero denotabant victimas dæmonibus immolatas. Gloſſ. Pez. in idolio *in pluoſtarhuſe*.

ORBAND, lamina ferrea in extremitate vaginæ. Vitiatum ex *ortband*. Vulgo ſcribunt *ohrband*, tanquam eſſet ab *ohr* auricula, ridiculo errore, cum verum ejus rei nomen deſumptum ſit ab *ort* cuſpis.

ORBEDE, ſpecies tributi. Idem quod *urbede*. Cauſas appellationis vide in ſimplici.

ORDALIUM, ſignificatus ſuos accipit ab *urteilen* judicare. Quamvis etiam *magnum judicium* denotare poſſit, ſi *ur* vel *or* ſit adverbium intendendi.

ORDALIUM, divinatio ex igne, aqua, ſorte &c. Gloſſ. Boxh. *urteil:* divinatio. Cur divinatio? Quia divinare eſt conjicere, & ex ſignis quibusdam de eventu vel aliis rebus judicare.

ORDALIUM, judicium Dei, alias *Gottes urteil*. Leges CANUTI parte 2. cap. 32. *oth that he ga to Godes ordale*, donec eat ad judicium Dei. Cur ad judicium Dei? Quia priſcis perſuaſum erat, Deum nonſolum divinationibus, ſed etiam examini reatus per ignem, aquam, & conſimilia præeſſe, & falſo accuſatum inſontem declarare,

rare, edito in gratiam ejus miraculo. Hinc igne uſtum criminis damnabant, illæſum abſolvebant, tanquam ex ſententia Dei. Quoties *Ordalium* uſurpatur pro *examine*, vel *purgatione criminis*, quod ſæpe fit apud Scriptores, tunc eſt dictio metonymica, qua conſequens ponitur pro antecedenti, vel antecedens pro conſequenti. Horum *Ordaliorum* alia ſunt a *Paganiſmo*, alia a *Chriſtianiſmo*, ut divinatio per *crucem*, *euchariſtiam*, & ſimilia. De his multi multa ſcripſerunt, ſed neglectis plerumque nominibus, quibus antiquitus in vernacula fuere inſignita. Horum aliqua nunc colligam, cæteris, quæ memoriam meam fugient, aliorum diligentiæ relictis.

NOMINA Antiquo - Germanica quorundam ORDALIORUM.

TAN vel *tan-hlot*, ſors viminalis, ſortilegium per virgulas. Modus divinandi antiquiſſimus, & tam publice quam privatim adhibitus, quem pulcre deſcribit TACITUS Cap. X. de M. G. Exemplum uſus publici præbet BEDA in Hiſt. Eccl. Lib. V. cap. II. in Duce belli apud Saxones eligendo: Ubi Verſio Angloſaxonica e regione exhibet vocem *tan*, obſervante SOMNERO. De hac virgula divinatoria vide plura inferius in *Tunen*. Simile divinationis genus apud Scythas obtinuiſſe, teſtis HERODOTUS Lib. IV. pag. 278. a quibus morem iſtum ad Germanos fluxiſſe, haud abs re judicat DITHMARUS, vir clariſſimus, in notis ad *Tacitum*.

WEHADINC, judicium pugnæ, divinatio per duellum. Vox antiquo - Boioarica, quam ſupra produxi & explicavi in voce *Ding* judicium. Antiquiſſimis temporibus in publicis tantum controverſiis invaluit. TACITUS cap. X. de M. G. *Eſt & alia obſervatio auſpiciorum, qua gravium bellorum eventus explorant. Ejus gentis, cum qua bellum eſt, captivum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum, patriis quemque armis committunt. Victoria hujus vel illius pro præjudicio accipitur.* Poſtea in cauſis quoque privatorum adhiberi cœpit. Primus inſtituti auctor fuit GUNDOBALDUS, Rex Burgund. qui, dum innocentiam in foro a perjurio vindicare ſtudet, eam nova & inſolita ratione, ferro inquam & victoria oppreſſit. Vide Decretum ejus ſub Conſulatu Abieni, h. e. circa annum 501. Lugduni datum, in Legibus Burgund. Tit. XLV. Quod miror SPELMANNUM & CANGIUM non annotaſſe. A Burgundis mos iſte pervenit ad Francos, a Francis ad Longobardos, Boioarios, aliosque, tandemque ad univerſos. Atque ut populus ſolet conſuetudinum ſuarum eſſe tenax, ita mali hujus inveterati tam ſacrum tamque diuturnum fuit vulgi ſtudium, ut nec Edictis Principum, nec clamoribus Clericorum abrogari poſſet. R. ROTHARIS de Longobardis ſuis in L. Long. Lib. I. Tit. IX. 23. *Quia incerti ſumus de Judicio Dei: & multos audivimus per pugnam ſine juſta cauſa ſuam cauſam perdere. Sed propter conſuetudinem Gentis noſtræ, Longobardorum legem impiam vetare non poſſumus.* Viguit adhuc FRIDERICO II. imperante in Germania; Quod ex Cæſare Heiſterbacenſe obſervat SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 497.

SKIRSLA, purgatio per ignem. Vide *ſcheuren* purgare.

IARNBYRD nomen Scandianis quondam receptiſſimum. VERELIUS in Indice: *iarnbyrd* purgatio per ferrum ignitum. Proprie ſignificat geſtationem ferri, puta candentis, eratque ſpecies divinationis per ignem, qua homines criminis alicujus inſimulati innocentiam ſuam adſererent. Rem ipſam tangit Lex Ripuaria Tit. XXX. I. *Quodſi ſervus in ignem manum miſerit, & læſam tulerit, dominus ejus, ſicut lex continet, furto ſervi culpabilis judicetur.* Quam Legem ante cultum Chriſti latam eſſe, ſequens articulus declarat: *Quodſi, poſtquam eum ad ignem adplicuerit, fuga lapſus fuerit, ad placitum veniens cum tribus teſtibus in* HARAHO *conjuret, quod ſervus ille, quem ad ignem repræſentare debuerat, extra ejus voluntatem fuga lapſus ſit.* Nam *Harahum* eſt vox idololatrica, quæ in omnibus veterum Dialectis, præcipue Francica, Angloſaxonica, & Scandica, *lucum* & *fanum* ſignificat, ut oſtendi in voce *horg*. Clariſſ. DITHMARUS hoc genus Ordaliorum ante Chriſtiana tempora Germanis ignotum fuiſſe perhibet, ejusque inventum *Cleri fraudibus* unice tribuit, in notis ad Tacit. cap. VII. Sed Leges de his Ordaliis latæ Clerum a ſuſpicione abſolvunt. Et monumenta Græcorum hunc innocentiam probandi morem, Chriſtiana Rel. longe antiquiorem eſſe, oſtendunt. En verba SOPHOCLIS in Antigona verſ. 270.

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους ἄρειν χεροῖν,
Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν.

Eramus autem parati ignitum ferrum manibus prendere,
Et ire per ignem, & Deos jurare.

CANGIUS, cui hunc locum debeo, merito inde concludit, judicium ignis apud Majores noſtros fuiſſe *reliquias veteris ſuperſtitionis*. Et hæc ſuperſtitio haud dubie orta eſt ex cultu Ignis. Nam qui ignem credit eſſe Deum, facile perſuadebitur, hunc Deum, rite invocatum, innocenti parcere, nocentem lædere, etiamſi naturale ſit, igne uri. Quid mirum, Majores noſtros, cum adhuc ignis cultores eſſent, ita ſenſiſſe? Cum etiam primitivi Chriſtiani, a primo Sæculo ad finem usque tertii, *Igni noviſſimo* vim ordalicam, juſtos ab injuſtis ſecernendi, tribuerint. Qui negant, adeant Tractatum inſignem & lectu digniſſimum THOMÆ BURNETI *de ſtatu mortuorum & reſurgentium* Cap. VII. Omitto illæſorum exempla, quæ magno numero afferri poſſent. Rectius igitur & modeſtius ſentit SPELMANNUS, & ex mente Spelmanni VERELIUS: *Res profecto miraculo non caret, ferrum candens nudum corpus*

pus non uſſiſſe, nec læſiſſe aquam ferventem. Etiamſi neuter cogitationi exitum invenerit, aut quo Numine innocentibus proviſum ſit, determinare auſus ſit. Si Dei, inquiunt, innocentiæ faventis auxilio factum, cur res abolita? Sin Dæmonis ope, cur in Eccleſia & Rep. tam diu tolerata? Neque ad hæc facilis & parabilis eſt reſponſio, ideoque illam rem ad pulpita Theologorum remittimus. Plura vocabula, Septemtrionalibus in hoc quondam negotio uſitata, exhibet OL. WORMIUS in Monum. Dan. Lib. I. cap. XI. *de Ordalio:* unde ſequentia cum ipſius interpretatione decerpo :

ierntegn, ſignum ferri candentis.
trygsjern, judicium ferri in crimine furti.
ſkudsjern, jactus ferri candentis e manibus poſt ſuperatos novem paſſus.
ſkursjern, hanc vocem non explicat Wormius, videtur autem *ferrum purgationis* denotare, a *ſkura* purgare. CANGIUS in Gloſſario habet *sfursjern*, quaſi eſſet a *fyr* ignis: Sed in Codice Wormiano Legum Scanicarum Runicis literis in membrana exarato legitur *ſkurſiarn.* Quod omnino melius. Nam *fyr* pro igne Septemtrionalibus illis prorſus ignotum. Quid illis ſit *jarn* vel *jern*, jam dictum ſupra in *Eiſen.*

KETELFANG, divinatio per ahenum, ſive aquam bullientem. Vox Friſica, quam ſiſtit SIBRANDUS SICAMA in notis ad Leges antiquas Friſionum pag. 111. *Pendebat extra vallum vel circulum Templi cacabus vel olla profunda plena aqua ferventi, in eam purgandus dextrum brachium nudum ad cubitum usque immittebat. Tertio die Templum intrabat cum teſtibus prænominatis, brachiumque viſitandum offerebat. Quodſi ſanum & illæſum eſſet repertum, is, qui alterum calumniatus erat, perjurium Wergildo, & Comiti ſive Judici duas libras ſolvebat: Quodſi læſum & ambuſtum adpareret, delictum, cujus accuſatus erat, Comiti Duabus libris, Decano ſynodatico componebat. Plura vide in Speculo Saxonico. Majores noſtri hoc examinis vel purgationis judicium* KETELFANG, *ab olla vel cacabo, in quo aqua effervеſcebat, adpellabant.* Rem ipſam commemorat Lex Salica Tit. LXXVI. 1. *Si ad ipſum placitum venire deſpexerit, aut manum ſuam in Æneum mittere noluerit.* In qua Lege, cum multa ſint paganiſmi patrii veſtigia, hic quoque ritus eo referendus videtur. Varius autem erat, ſicut divinationis per ignem, ita etiam per ahenum uſus, non forenſis aut purgatorius tantum. Patet ex hiſtoria famoſiſſimi LEBETIS CIMBRICI, ex quo divinationem de eventu belli captabant fœminæ Cimbrorum, qui, cum bello Cimbrico multorum Romanorum ſanguine fuerit famoſus, poſtea amicitiæ & veniæ impetrandæ cauſa Auguſto miſſus eſt, cum ſacerrimus eſſet apud Cimbros, teſte STRABONE Lib. VII. Geogr. Hos divinandi modos, ſive ignem ſpectes, ſive aquam bullientem, in Germania diutiſſime obtinuiſſe, probant SPECULA JURIDICA, tam Suevicum cap. 374. 2. quam Saxonicum Lib. I. art. 39. utriusque purgationis tanquam receptæ conſuetudinis diſertam mentionem facientia, quibus Sæculum XIII. natale fuit omnium Eruditorum conſenſu. Unde de duratione judicium ferri poteſt.

Vix ullum providentiæ divinæ a Majoribus noſtris agnitæ illuſtrius documentum afferri poteſt eo, quod ex *Ordaliorum Religione* deſumitur: Quum manifeſtum ſit, hæc & talia ſuſcipi non poſſe niſi ab iis, qui fiducia numinis cujusdam ſupremi affecti, Deum & res humanas curare, & innocentibus adeſſe, & futura etiam prædicere, firmiter ſibi perſuadent. Vocem generalem & omnibus *Ordaliis* communem, vide in *laden* crimen eluere.

ORDEN, ſeries rerum. Lat. *ordo*, Cambris *urdd*, apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 287. Francis *ordo* apud OTFRIDUM Lib. III. cap. I. 13.

Ni ſcribu ih nu in ala uuar,
So ſih ther ordo dregit thar,
Suntar ſo thie dati
Mir quement in githahti.
Non equidem ſcribam nunc,
Prout fert ordo,
Sed prout facta
Mihi venient in mentem.

Hodie dicimus *ordnung.* Utrumque ab *ordnen* diſponere.

ORDEN, inſtitutum, item ſocietas multorum ex uno inſtituto viventium. Gloſſ. Pez. ordinibus *ortun.* Ex eodem fonte. Inde *ritter-orden* ordo equeſtris, & alia ſine numero.

ORDNEN, *ordenen*, diſponere. Armoricis *ordreui*, apud PEZRONIUM in Celticis pag. 404. Francis *ordinon.* TATIANUS ab initio: *zilotun ordinon*, conati ſunt ordinare. Quibus conſentiunt Græc. ὀρθόω, Lat. *ordino.* Hoc verbum multi conantur nobis eripere, dum originem ejus ad Lat. *ordo* referunt. Sed præter neceſſitatem. Nam *ordenen* ſit ab *ort*, quod in Lingua Antiquo-Germanica principium, finem, & locum intermedium ſignificat. Hæc etymologia plus habet elegantiæ & veritatis, quam Latina. Nam *ordo* ſi originem ſpectes (oritur autem judice SCALIGERO ab ὅρον δῶ, eſtque terminus mere militaris) loci tantum ultimi rationem habet, non ejus qui præcedit, & multo minus principii. Atqui ordinare non eſt tantum limitare, ſed antecedentia & conſequentia a principio ad finem usque diſponere. Id quod Germanica radice exprimitur.

ORGEL, machina muſica ex fiſtulis. Ab ὄργανον, quod Græcis Scriptoribus ſæpe eſt inſtrumentum muſicum ſpiritu inflatum. Ridiculi ſunt, qui ab *ohr-gellen*, quod in auribus ſonet, derivant.

ORLOG, lex primitiva. *Or, ar, ur*, in omnibus

bus veterum Dialectis, & hodiernis quoque idiotiſmis, ſignificationem habet inchoativam, quæ ortum & initium rei, cui præfigitur, tribuit. *Laga* vero eſt lex. Hinc *orlog* ſignificat id quod diximus. Hoc ſenſu homines nondum creati, in Voluſpa Islandica Stroph. 17. vocantur *orlog-lauſa*, id eſt legibus naturalibus nondum obnoxii. Confer *ur* in *Proleg.* Sect. V. & *lage* lex.

ORLOG, fatum. Gloſſ. Boxh. *urlac* fatum. VEREL. in Ind. *aurlog* fata, fatorum decreta, *orlog* fata. Cum Fatum nihil aliud ſit quam effatum æternum ipſius ſummi & omnia ratione jubentis & vetantis Dei, cui nihil obrogari nec derogari poteſt, hinc illud recte vocari *orlog*, h. e. legem primitivam conſideranti manifeſtum eſt. Sic fatum, quatenus eſt lex Parcarum, dicitur *orlog*, in eadem Voluſpa Stroph. 21.

ORLOG, bellum. Vox Belgis & Islandis hodie unice uſitata, olim vero omnibus Germaniæ magnæ populis communis. In Manuſcriptis quibusdam Theotiſcis Regiæ Bibliothecæ Berolinenſis reperitur *urluge*, obſervante VORSTIO de L. Vernac. cap. 9. In Saxonicis *orleg*, teſte cel. HICKESIO in Gram. Angloſax. pag. 115. In Bibliis Islanlandicis *orlog*, Pſal. LXVIII. 31. *ſundurdreiff thu folked, ſem giarnan vill hafa orlog*, diſſipa gentes quæ bellum libenter habere cupiunt. De origine hujus vocis ingens eſt inter literatos disſidium. SCHOTTELIUS de L. Germ. pag. 254. *orlog* interpretatur *urlager*, id eſt, *heerlager*, *feldlager*, *haubtlager*, Latine caſtra. MYLIUS in Teutone Archæologo (voce *ur*) Kilianum ſecutus, deducit ab *or* valde, & *lieghen* diſſentire, quod in bello maxima ſit diſſenſio. Poterat majori ſpecie deducere a *lagen* inſidiari. Nam *liegen* Belgis non eſt diſſentire, ſed mentiri. VORSTIO idem videtur quod *niderlage* cædes hoſtium, ab *erlegen* trucidare, quod in bello fieri ſolet. Nos arbitramur (ſalvo tamen melius ſentientium judicio) *legem* non eſſe a conſtitutione vocis excludendam. Nam (1) omnes naſcimur in regno Dei, & legibus Creatoris obnoxii. Quarum prima & præcipua eſt, unde reliquæ omnes in ſerie & ordine deducuntur, ut in lucem editus ſe ſuumque ſtatum, & ea, quæ conſervantia ſunt ſtatus ſui, diligat, alienetur autem ab interitu, iisque rebus, quæ interitum afferre videntur. Hanc legem fortem & omnibus a natura inſitam Stoici appellant τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν, id eſt, *prima naturæ*, apud GELLIUM Lib. XII. Noct. Attic. cap. 5. Hinc conſervatio ſtatus ſui, cum ſit lex omnibus animalibus, præcipue vero homini ab ipſo ortu commendata, optime & decenter vocatur *orlog*, hoc eſt, lex primitiva. Et hinc etiam Bellum, quatenus eſt jus, quod cuivis competit Civitati, conſervandi ſtatum ſuum, & defendendi atque profligandi bellum, eodem nomine recte afficitur. (2) Bellum dici poteſt *orlog*, quaſi ſtatus Reip. exlex, in quo leges ſilent. Nam *or* in compoſitis ſæpe eſt ſignum privationis, ut demonſtravi in PROLEGOM. Silent autem leges inter arma, ut CICERO ait pro Milone.

ORT, initium & principium cujuscunque rei. Angloſax. *ord*, Franc. *ort*. Gloſſ. Pez. initiis *ortun*. Hinc in Monumentis Angloſaxonicis Adamus vocatur *ord-mon* quaſi princeps vel origo humani generis, & Cainus *ord-bana* quaſi homicida primitivus, & auctor cujuscunque rei *ord-fruma* quaſi principium principii, quod imitantur Alamanni in *ortfroma*, apud KERON. in Gloſsis. Hodie ſuperat in re monetaria, ubi principium majoris monetæ vocatur *ort*, & diminutive *örtlein*. Inde *ortsgulden*, *ortsthaler*, quadrans floreni, thaleri. Cuncta a ſimpliciori *ar*, *or*, *ur* principium. Ab *ord* videntur Latini habere *ordiri*, *primordium*, *exordium*.

ORT, finis & extremitas cujuscunque rei. Utitur Luth. Ezech. XV. 4. Francis *ort*. Gloſſ. Pez. in marginibus *in ortun*, ora *orte*, ad oram *zi demo orte*. Eſt & Græcis ὅρος terminus, meta, limes, Latinis *ora* margo, Cambris *or* ora. Quæ videntur convenire in particula vetuſtisſima *er*, quatenus ultimum terminum rei ſignificat. Nos ab *ort* habemus verbum *erörtern* definire, determinare, quod in omnium ore eſt, & a Lexicographis male refertur ad *ort* locus.

ORT, cuſpis, angulus, & omnis extremitas in acumen deſinens. Senſus Misnicis hodie familiaris, & ab extremo quocunque ad acuminatum translatus. Angloſax. *ord*, Franc. *ort*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ord* acies, acumen, cuſpis, mucro. Gloſſ. Ælf. in nom. armor. mucro *ælces wæpnes ord*. Gl. Pez. angulos *orth*. Inde compoſita,

ortſtein, lapis angularis, quo utitur NOTKERUS Pſal. XCIV. 4 obſervante SCHILTERO in Gloſſario.

ort-brett, aſſer terminalis, qui cum alio junctus angulum efficit. Utitur Luth. Exod. XXVI. 24.

ort-thielen, idem.

ort-band, lamina ferrea in fine vaginæ. A *band* vinculum. Pro quo nunc dicimus *orband* per ſyncopen.

ort-ſcheef, cujus cuſpis obliqua, ut pungere nequeat. STADEN. in Voc. Bibl. pag. 463.

ort-kind, puer degener, quaſi in cuſpide vel præcipitio conſtitutus. HUNDIUS in Gloſſ.

Hinc quoque interpretationem accipit terminatio *ort*, in quarundam urbium & arcium nominibus conſpicua, præſertim earum, quæ in locis, ubi terra in angulum deſinit, vel fluvius in fluvium labitur, conſtructæ ſunt, ut LEERORT, DAGGERORT, obſervante FRISCHIO in notis ad Bödikerum pag. 237.

ORT, locus, medium expanſum inter initium & finem. Formatur ab antiquiori

war

wart locus, per aphæreſin. Apud priſcos invenire hactenus non licuit.

ORT, in compoſitis Francorum, non eſt ab *ort* locus, ut SCHILTERUS in Gloſſario videtur ſtatuere, ſed a *warth*, *weard* verſus, per aphæreſin, quo Gothi & Saxones utuntur, ut oſtendi in *werts*. Hujusmodi ſunt, *uuidorort* retrorſum, retroverſum, quo paſſim utitur OTFRIDUS, Lib. I. Cap. XXII. 58. Lib. II. Cap. VI. 55. 58. &c. & *heimortes* domum verſus, Lib. I. cap. XIII. 41.

Fuarun ſar thes ſindes
Thie hirta heimortes.
Ibant illico viam ſuam
Paſtores domum verſus.

Priorem vocem habet quoque interpres TATIANI cap. CLXXXIV. 3. *ſo her in quad, ih bin iz, giengun uuidarortes, inti ſielun tho in erda,* ut dixit eis, ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Quod OTFRIDUS pedeſtri ſermone ſic exprimit Lib. IV. cap. XVI. 83.

Uuidorort ſie fuarun,
Joh alle nidarſialun.

Hodie cum antiquioribus Dialectis dicimus *heimwerts, hinderwerts, rückwerts*, melius & fidelius, quia W. cum ſit radicale, non debet expelli. Vide plura in *Werts*.

OS, in nominibus propriis Alamannorum videtur idem denotare quod Cambris *od*, h. e. excellens, præſtans egregius. Inde

OSMUND, vir præſtans.
OSWALD, tutor egregius.

OSE, *öſe*, uncinula. Utuntur Serveſtani, & alii trans Albim populi. Sic autem dicitur quaſi auricula propter ſimilitudinem, ab *auſo* auris, quod extat in Cod. Arg. Joh. XVIII. 10. *jah afmaimait imma auſo taihswo,* & abſcidit ei auriculam dexteram.

OST, *oſten*, oriens, plaga mundi orientalis. Angloſax. *eaſt*, Franc. *oſt*, Belg. *ooſt*, Angl. *eaſt*, Gallis *eſt*, Suecis *öſter*, Island. *auſtr*. MARTINIUS deduxit ab *ortus* vel *æſtus*. Malim, ſi peregrina origine opus ſit, ab ἠώς aurora, diluculum. Sed & hoc carere poſſumus. Nam *oſten* eſt verbale ab *usſtan* ſurgere, egredi, & dicitur de plaga mundi orientali, quia Sol ibi ſurgere & egredi videtur. Veſtigia verbi antiquisſimi haud obſcura deprehendi in idiomate Gothico. Primum eſt, *usſtoth* ſurrexit, quod eo ſenſu ter occurrit in Codice Argenteo. Marc. VI. 1. *usſtoth jainthro* egreſſus eſt inde. Luc. IV. 16. *usſtoth ſiggwan*, ſurrexit legere. Joh. XI. 31. *usſtoth ſprauto*, ſurrexit cito. Alterum *usſtaſs* reſurrectio, Joh. XI. 31. Quæ certe formam verbi *usſtan* manifeſto ſupponunt. Ab *oſt* derivantur & componuntur Angloſaxonica,

eaſtan, ab oriente.
eaſt-dæl, pars vel plaga orientalis, quod extat in Evang. Angloſax. Luc. XIII. 29. *and hig cumath fram eaſt-dæle and weſt-dæle and north-dæle*, & venient ab oriente & occidente & ſeptentrione.
eaſt-folc, populus orientalis.
eaſt-angel, Angli orientales.
eaſt-ſeaxe, Saxones orientales.
eaſt-ric, imperium orientis.

Quibus ſimilia ſunt compoſita Francorum & Septemtrionalium,

oſtana, ab oriente, quo utitur TATIANUS cap. VIII. 1. *tho quamun Magi oſtana*, tunc venerunt Magi ab oriente.
Oſtarlant, terra orientalis. TATIAN. ibid. *uuir giſahumes ſinan ſterron in Oſtarlante*, vidimus ſtellam ejus in Oriente.
Oſtarriche, regnum orientale. OTFRIDUS Præf. ad R. Lud. verſ. 3.

Er oſtarrichi rihtit al,
So Franckono kuning ſcal.
Regnum orientale ſic moderatur,
Ut Regem Francorum decet.

eiſtra-ſalt, mare orientale, in Lex. Run. OL. WORMII.
auſtr-vegur, mare balticum vel orientale, apud VEREL. in Ind. Vide *Wage* mare.
auſtmen, Suiones orientales, ſic dicti a Norvegis, apud eundem, ſicut Norvegi viciſſim ab Anglis vocantur *Oſtmanni* homines orientales, apud CANGIUM in voce.

Huc etiam ſpectant,

ÆSTII, ad mare balticum, TACITO memorati cap. XLV. de M. G. Id eſt, orientales.
OSTRO-GOTHI, Gothi orientales.
AUSTRO-GOTHI, iidem.
OSTFALI, Saxones orientales. Confer *Weſtfalen*.
OSTERLIUDI, eadem notione.
OSTERLANDI, Franci orientales.
OSTERLINGI, Saxones orientales.
AUSTRIA, pars Franciæ verſus orientem.
AUSTRASIA, eadem notione.
AUSTRIA, pars Pannoniæ.
ESTONIA, pars Pruſſiæ orientalis.

OSTEN-DIENST, ſervitium bellicum, quod vaſallus Domino præſtare tenetur, Latino-Barbaris *hoſtenditium* & *hoſtenduciæ*, ab *hoſtis* exercitus, & *dienſt* ſervitium. Poſtea ſenſus translatus eſt ad *ſcutagium* ſive tributum, quod vaſallus ductori ſuo Romam cum Rege pergenti, ſi ipſe una proficiſci non poſſet, pro redimendo ſervitio in adjutorium ſolvebat.

OSTERN, paſcha. Angloſax. *eaſter*, Franc. & Alam. *oſtrun*. Gloſſ. Keron. paſcha *ooſtrun*, paſchæ *oſtrum*. TATIAN. cap. CXCVIII. 3. *uuas tho garotag fora oſtrun*, tunc erat dies præparationis ante paſcha. BEDA nomen Paſchatis & Menſis paſchalis ab EOSTRA Saxonum Dea deſumit, in Libro de ratione temporum Cap. 13. Quod an fide dignum ſit, dubito. Nam (1) ante Chriſtiana tempora omnes menſes fuerunt anonymi, & numerabantur tantum, ut oſtendi in *weinmonat*. (2) nomina Deorum menſibus inſcri-

 bere,

bere, Saxonibus plane inſolens eſt. (3) de hac frivola Dea ſilet tota retro antiquitas. (4) veroſimile non eſt, primos Saxonum Chriſticolas voluiſſe tam ſacræ Solemnitati nomen creare ab idolo, aut primos Evangelii præcones id voluiſſe permittere, homines utique pios, & in examinandis ponderandisque prioris ævi vocabulis valde ſcrupuloſos. Et quamvis hæc ratio non valde ſtringat, quia primi in Gente Saxonica Theologi neſcio qua indulgentia diebus Septimanæ nomina pagana permiſerunt: negari tamen poteſt, eos ſimili indulgentia in hoc Feſto denominando uſos eſſe, donec ignotum illud numen, & nemini niſi Bedæ memoratum, aliunde probetur. Quidam igitur maluerunt *oſtern* formare ex *urſtend* reſurrectio, transpoſitis literis. Veriſimilius tamen eſt, transpoſitionem factam eſſe ex voce omnibus Dialectis communi, qualis eſt, quando a *reiſen* ſurgere, reſurrectio Gothis vocatur *urriſt* Matth. XVII. 53. Anglosax. *æryſte* ibidem, Francis *urreiſti*, in Harm. Evang. Tat. Cap. CCIX. 4. Quam proclive ſit vulgus ad transpoſitiones literarum, præſertim in vocibus ſæpe proferendis, & litera R. affectis, norunt periti. Vide *Proleg.* Sect. IV. in *Metatheſi.*

OT. Vide *Od.*

OTHINUS, qui & *Odinus* & *Othanus*, dux & Deus Saxonum, non indigena, ſed peregrinus. Plerique Phrygem fuiſſe exiſtimant, & a Pompejo pulſum bello Mithridatico: ſed Scytham fuiſſe, conatur demonſtrare ULRICUS VON LINGEN in obſervatione quadam Germanice ſcripta *de origine Poeſeos in Germania & Septentrione.* Sedes Odini, unde in Europam profectus dicitur, ab EDDA Islandorum vocatur *Asgard*, quod vulgo *Trojam* interpretantur. Sed cum Troja pridem deſtructa eſſet, ſitum *Asgardii* vir doctisſimus in Scythia quærendum eſſe docet, non procul ab oſtio, ubi Tanais in paludem Mæotidem defertur. Quam ſententiam, paucis mutatam, ſupra adoptavi in voce *Gard* munitio. Eundem Odinum Literas & Poëticam Septemtrioni intuliſſe, & Pompejo ducentis annis ſuperiorem eſſe, idem auctor ſuſcepit demonſtrandum.

Fuit autem vir nonſolum eloquentia, ſed etiam fortitudine, & vaticinandi peritia inclytus. Qui, cum ex Aſia cum copiis ſuis, novas ſedes quærendi cauſa, in Germaniam Transalbianam veniſſet, multos ibi populos domuit, & inprimis eos, qui poſtea ſub nomine *Saxonum* claruerunt. E Germania colonias duxit in Sueoniam, pulſis in interiora Lapponibus, qui littora Germaniæ infeſtabant. Poſt obitum, priſco Coloniarum more, ductores ſuos conſecrantium, inter Deos relatus eſt, primo quidem a ſuis, quos beneficiis devinxerat, mox ab univerſa Saxonia, ubi miraculo literarum, & neſcio quibus præſtigiis, majorem humana opinionem de ſe excitaverat. De conjuge *Friga*, & filio *Thurone*, diſſerui alibi. *Hengiſtum* & *Horſum*, clarisſimos belli duces, e ſtirpe ejus prodiiſſe, narrat BEDA Lib. I. Hiſt. Eccleſ. cap. 15. Et hinc quoque omne fere regium Genus Germanorum lineam trahere, ſcribit Monachus Malmesburienſis Lib. I. de Geſt. R. Angl. cap. 1. Plura de Odino haud vulgaria vide apud THORMODUM TORFÆUM in Serie Regum Daniæ Lib. II. cap. 4. & ſeq. & apud SPELMANNUM in vita Ælfredi M. Lib. I. pag. 1. in notis. Multa tamen adhuc male cohærent, & nocte premuntur obſcura, quæ magnum ingenium exſpectant, a quo in ordinem redigantur.

Nomen varie proditum eſt. Nam præter *Odinum*, alii *Vodenum* & *Wodanum* memorant. *Vodenum* habet BEDA, *Wodanum* P. DIACONUS Lib. I. de Geſtis Longobardorum cap. 9. WODAN, *quem adjecta litera* GODAN *dixerunt, ipſe eſt, qui apud Romanos Mercurius dicitur, & ab univerſis Germaniæ Gentibus, ut Deus adoratur, qui non circa hæc tempora, ſed longe anterius, nec in Germania, ſed in Græcia fuiſſe perhibetur.* In Catecheſi Theotiſca ECCARDI extat vetus *Abrenunciatio Diaboli & Profesſio Fidei Franco-Saxonica*, quæ videtur *Wodanum* & *Odinum* tanquam diverſa Idola diſtinguere. Verba *Abrenunciationis* ita ſonant: *End ec forſacho allom dioboles wercum end wordum, thuna erende,* WODEN *end* SAXN-OTE: Et ego renuncio omnibus Diaboli operibus & verbis, lucorum cultoribus, WODANO & ODINO SAXONICO. Verum uti plures fuiſſe *Odinos* aut *Wodanos* facile largior, ita plures uno in numerum Deorum relatos eſſe, non conſtat. Diſcrimen quod inter utrumque eſt, nominale tantum eſſe videtur, non perſonale, etiamſi Septemtrionales *Wodanum* Upſaliæ cultum ab *Odino Saxonico* diſtinguant, quod illos ideo facere, *ut majorem fidem concilient iis, quæ jam diu de Suecia, vagina gentium antiquisſima, jactare ſolent*, ſuſpicatur KEISLERUS in Antiq. Septentrional. pag. 201. Nam primo W. initiale in aliis quoque vocibus jam ſervatur, jam repudiatur, ſalvo & integro ſenſu. Id quod peritis non poteſt eſſe ignotum. Secundo, monumenta Saxonica utrumque nomen exhibent. SOMNERUS in Dict. Anglosax. *Eowthen* Wodenus, *Woden* Mercurius, *wodnes-dæg* dies Mercurii. Dicitur autem *Mercurius*, non quod fuerit ipſe Romanorum Mercurius, ſed quod literis Runicis inventis Mercurio Romanorum æquiparari inter gentes artium rudes meruerit. Utrum antiquius ſit, *Oden* an *Woden*, neſcio. Sed & hoc ignorare me fateor, propriumne viri ſit, an poſt conſecrationem demum inditum? Multum autem refert hæc ſciri ab eo, qui nominum rationes inveſtigare conatur. Dicam igitur, non quid ſignificet (quod forte nunquam obtinebo) ſed quid ſignificare posſit. Atque ut ordine procedam, utrumque nomen ad ſimplicisſima initia OT & WOD reducam, & tan-

& tanquam diverſa conſiderabo, etiamſi revera eadem ſint.

Inter vocabula, quibus OT ſono accedit, præcipua ſunt, *as* Deus, *atta* pater, *otto* excellens, *udd* dominus, quod Cambro-Britannicum. Nec deſunt verba, a quibus nomen peti poſſit. Nam ut alia nunc mittam, *Ot* formari potuit ab Islandico *æda* furere, ob rationes poſtea dicendas: Vel ab *eiten* urere, ut *Otinus* proprie ſit *combuſtor mortuorum*, quia ante eum terra condi ſolebant, quem morem ille abrogavit. Sic enim ſcribit WORMIUS Lib. I. Mon. Dan. pag. 52. *Hiſtoria Norvagica mox in principio, Othino ritum cadavera cremandi aſcribit, refert namque Othinum legem condidiſſe, ut omnes mortui, una cum bonis & ornamentis potioribus igne comburerentur, addens Superis eo gratiores futuros, quo plura ſecum in flammas traxiſſent.*

WOD ſono convenit cum Saxonico *God* Deus. Et homo conſecratus ſolet vocari Deus. Gothica Lingua *wod* eſt *dæmoniacus*, & in caſu obliquo habet *wodan*, ut patet ex Marc. V. 16. 18. Angloſaxonica vero *wod*, nonſolum dæmoniacum, ſed etiam *ferum* & *furentem* ſignificat, teſte SOMNERO in Dictionario, & JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 408. Et *wüten* etiamnum eſt furere. Utrumque nomen convenit Wodano. *Ferus* dici poterat, quod humanas victimas appeteret, quam appellationis rationem reddit GROTIUS in Indice. *Furens* autem variis de cauſis: ſive a furore bellico, quem militantibus credebatur immittere, tanquam Mars Septentrionalis, ſecundum traditionem ADAMI Bremenſis in Deſcriptione Templi Upſalenſis cap. 233. Sive quod ipſe, dum viveret, incantationibus furioſum ageret, & furore correptus futura multa prædiceret. Nam & *Magum* fuiſſe ferunt, & *Vatem*. At vaticinia non abſque furore effundi ab oraculorum nunciis, & vaticinandi artem non ſine cauſa μανικὴν, hoc eſt, furioſam appellari a Philoſophis, ſcribit PLATO in Phædro, quem vide.

Sed nunc miſſo *Wodano*, ad nomen *Odini* revertor. Quod certe Græcum eſſe poteſt, ab ἀϊδωνεὺς, quo Græci inferorum præſidem deſignant. Idque tanto magis convenire videtur *Odino*, quod vulgo creditum ſit (ſicut celeb. KEYSLERUS in *Antiquitatibus Septentrionalibus* paſſim demonſtrat) *Odinum* in *Valhalla*, h. e. in aula mortuorum habitare, & bello cæſos hoſpitio excipere. Hanc etymologiam debemus Viro Græce doctiſſimo GU. OTHONI REIZIO in *Belga Græciſſante*.

Utrumque nomen hodienum cuſtoditur in Dialectis. Dani utuntur imprecandi formulis, *Oden eige dig* Odinus te poſſideat, *far du til Odens* vade ad Odinum, i. e. ad Diabolum. Angli diem Mercurii vocant *wednesday*, Belgæ vero *woens-dag*, per ſyncopen.

OTTER, lutra. Gloſſ. Pez. lutra *ottar*. BENSON. in Voc. Angloſax. *oter, otyr* lutra, ſullus. Conſentiunt in voce Angli & Belgæ. Ducitur ab ὕδωρ aqua, ut ſit quaſi ἐνυδρὶς fera in aquis vivens, auctore MARTINIO. Aliis eſt ipſa vox Latina *lutra*, capite truncata.

OTTER, vipera. Angloſax. *ættor*. Utitur Luth. in comp. *otter-gezücht* proles viperina Matth. III. 7. Vel idem eſt quod *hydra*: Vel, quod malim, originem refert ad *eiten* urere. Nam hinc primo fit *eiter* venenum, quia venena ſunt calidæ urentisque naturæ. Poſtea ab *eiter* fit *ættran* venenare. Denique ab *ættran* ipſum animal venenatum appellatur *ætter* & *otter*. SOMNER. in Dict. AS. *ættran* venenare, *ættrod* venenatus, *ætter, ættor* anguis, coluber. Confer *Nater*.

OX-HAUBT, *ox-hooft*, menſura vinaria apud Hamburgenſes. Proprie eſt menſura *Burdegalenſis*, a *Bourdeaux*, unde vulgus per aphæreſin formavit *ox*. Reliqua vide in *haubt* menſura.

OZEL, *özel*. Vide *etzel*.

P.

PABST, pontifex romanus. Anteriores Germani, & præcipue Alamanni, ubique habent *babeſt*. Sic autem dicitur a *pape* ſacerdos, nomine omnibus olim Epiſcopis communi. Hinc veterum Epiſtolæ Epiſcopis inſcriptæ hanc fere formulam præ ſe ferunt, *Domino Papæ ſalutem*. Poſtea Romano Pontifici tanquam proprium ceſſit, ex decreto ſcilicet Gregorii VII. (utor verbis CANGII) qui in Synodo Romana ſtatuit, *ut* PAPÆ *nomen unius eſſet in orbe chriſtiano*. Ex illo tempore Germani videntur nomini papali addidiſſe notam ſuperlativi *ſt*. & Pontificem appellaſſe *babeſt*, quaſi *papiſſimum*, ſive ſummum ſacrificum. Et hunc vocis ſenſum tribuit Germanis SKINNERUS. In reliquis Dial. Pontifex more antiquo cum Sacerdote confunditur. Nam Pontifex & Sacerdos Angloſaxonibus nullo diſcrimine vocatur *papa*, Cambris & Moſchis *pop*, Anglis *pope*. Quod Germanis prorſus inſolens, quibus *pfaf* & *pabſt* differunt ut flamen & princeps Sacerdotum, quamvis in fonte appellationis conveniant. Tandem *babeſt* corrumpi cœpit in *baws* vel *paws*, quo hodie utuntur Belgæ, & Speculum Saxonicum ab initio.

PACHT, conductio, *pæchter* conductor, *pachten* conducere. Cuncta a Lat. *pactum*.

PACK, pera. Græco-Barbaris πούγγη & πουγγίον eſt ſacculus, burſa, crumena ex corio, apud MEURSIUM in Gloſſ. Latino-Barbaris *punga, puncha, pochia* pera, apud CANGIUM in Gloſſ. Gallis *poche* ſaccus in veſte, olim pera. Idem Anglis *bagg, pocke, pouch*. Cuncta e fonte Saxonico. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *pocca, pochcha, poha* pera, *pung* caſſidele, i. e. pera, marſupium, ſacculus.

lus. VERELIUS in Ind. *bagge* ſacculus, *neſtbaggi* marſupium. Vox Saxonica videtur nos ducere ad verbum Græcum πηγνύω vel Doricum πήγω ſtringo, unde Latinis *compingo*, & proprie denotare loculum qui ligulis conſtringi poteſt. A *pack* poſteritas fecit *ficke*, ſenſu a marſupio ad ſaccum in veſte translato.

PACK, faſcis, *pæcklein* faſciculus. Gallis *paquet*, Græcis φάκελος. Ex eodem fonte, quia compingitur.

PACK, ſarcina. Islandis *bagge* apud VERELIUM, Belgis & Anglis *pack*, Gallis *bagage*. Ejusdem originis. Inde *packen* in faſcem & ſarcinam compingere, *gepackt* conſtrictus, Græc. πηκτὸς, Lat. *compactus*.

PACKEN, vadere, ſubducere ſe, *packe dich* vade, apage, *anpacken* invadere. Cuncta a Græc. ὑπάγειν, per aphæreſin.

PADDE, bufo, *ſchild-padde* teſtudo. Angloſaxonibus *pad* apud SOMNERUM, *pada* apud BENSONIUM in Vocibus Poëticis. Proprie eſt animal, quod lutum, quo unice delectatur, gravi inceſſu calcat, & toto corpore premit, a *pedden* calcare, de quo infra, & hinc idem nomen communicatur etiam teſtudini. Ita ſentiunt STILERUS, STADENIUS, ECCARDUS.

PAGE, puer nobilis e famulitio viri principis. Gall. *page*, Ital. *paggio*. STEPHANUS derivat a παῖς puer: ERICUS ab *Hippagius*, quem juvenem fuiſſe ſcribit, qui Imp. Conſtantinopolitano equum ad inſiliendum adducebat: BOXHORNIUS a *Bagoas* pediſſequa regis apud Perſas & Macedones: RELANDUS noviſſime a Turcico *peik* ejusdem ſignificatus. *Crediderim*, inquit, *τὸ Page a Turcico & Perſico peik, quod prorſus idem notat, quod page Gallis.* In Diſſert. de veteri L. Perſica in v. *Bagoas*. Veroſimile eſt, vocem a Gothis in Gallia & Italia proſeminatam eſſe. Nam tota hodie Suecia puerum vocat *poike*, & hinc Italicum *paggio* pridem deduxit VERELIUS in Indice.

PALAFREDUS, genus equi, Cambris *palffrai*, Gall. *palefroy*. Ital. *palafreno*. Cuncta vitiata ex *paraveredus*, quod habent Capitularia, & alia monumenta Francorum apud CANGIUM. Fuiſſe equum, non gradarium, nec dextrarium, nec cenſualem, ſed angarium, curſibus aut vehiculationibus publicis a ſubditis exhibendum, colligitur ex Lege Boiorum Tit. I. Cap. XIV. art. 4. *Parafredos donent aut ipſi vadant, ubi eis injunctum fuerit, angarias cum curru faciant usque L. leugas.* Dicitur alias *angargnaco* iisdem Boiis. Vulgus Francorum videtur eundem appellaſſe *faraferid*, h. e. equum itinerarium, a *faren* proficiſci. Nam hoc ſuppoſito, ſtatim apparet, unde Latino-Barbaris ſit *parafredus*.

PALAST, palatium. Francis *palaz*, *paliz palinz*, *falanz*. Uſu Francorum ſignificat primo *regiam*, ſecundo *prætorium*, tertio *templum*, quarto *monaſterium* aut *partem monaſterii*. De primo & ſecundo ſignificatu actum infra in *pfalz*. Reliquos in lucem collocavit SCHILTERUS in Gloſſ. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 2. *petont in ſinemo falanzo*, adorate Dominum in atrio ſancto. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 17. de ingreſſu Angeli in ædes Mariæ: *giang er in thia palinza*, ibat in monaſterium. Hoc eſt, in clauſtrum B. Virginis, quam paulo ante vocaverat *itis frono* illuſtrem ſolitariam, quia opinione veterum erat monialis e genere Eſſæorum. Et hic ſignificatus lucem accipit ab iis, quæ de appellatione monaſteriorum notavit CANGIUS in voce *palatium*. Vox hodierna non eſt a Lat. *palatium*, ſed a Franc. *palaz*. Nam Z. hoc eſt TS. ſæpe mutatur in ST. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III.

PALAST, *ballaſch*, gladius oblongus & ab utraque parte acutus, alias *ſchlacht-ſchwerdt*. Sic dictus, quaſi παλαιστὴς luctator, verbi παλαίω luctor. Similia derivata ſunt, *bauer*, *ſtecher*, *ſchrepper* & *rapier*, in quibus inſtrumento idem tribuitur quod cauſæ principali.

PALLISADEN, vallum e ſudibus, vel potius *valli ſudes*, unde imitatio fecit *palliſaden*, litera V. in P. mutata.

PALM-BAUM, a Lat. *palma*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. palmas *palmpouma*.

PANIER, vexillum. Vide *bannier*.

PANTOFFEL, genus calceamenti, quod ſandalia & crepidas vocant. Angl. *pantoſle*, Gall. *pantouffle*, Ital. *pantoſola*. Vix ulla vox eſt, quæ plures & magis diſcrepantes ingenii partus produxerit, dum alii eam ad fontem Græcum, alii ad Latinum, alii ad Germanicum revocare conantur. Græcis φελλὸς eſt ſuber, hinc (inquiunt) παντόφελλος eſt totus ſubereus, vel ſuber calcatus, ſi παντο ſit a πατεῖν calcare. Ita BUDÆUS aliique, quibus ſubſcribunt SKINNERUS & FERRARIUS. Contra TURNEBO videntur eſſe *pedum infulæ*, ut muffulæ *manuum infulæ*. Qui Germanicas origines ſectantur, *toffeln* interpretantur *tabulas*, ſed in priori compoſiti parte non conveniunt, quæ SCHILTERO videtur eſſe *bein* pes, DIECMANNO *band* vinculum. Hinc *pantoffeln* illi ſunt tabulæ pedum, huic tabulæ ligneæ plantis pedum alligatæ. Miror, neminem adhuc cogitaſſe de theca. Theca enim Celtica Lingua & hodie Armorica dicitur *gwain*, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. In reliquis Dialectis *want* eſt chirotheca. VERELIUS in Ind. *vantar* chirotheca. Belgæ & Sueci etiamnum dicunt *want*. Quod imitantur Latino-Barbari in *wantus*, Galli in *gant*, Itali in *ganti* vel *guanto*. Vocem Latino-Barbaram vide apud CANGIUM in Gloſſario. Sed hæc vox præter thecam nihil ſignificat, cum quia nihil in illa eſt, cur manibus propria cenſeri debeat, tum quia manifeſto deſumpta eſt a Celtica *gwain* theca. His præmiſſis de crepidis & crepidatis aliquid dicendum eſt. Primis temporibus crepidæ non erant thecæ, ut hodie, ſed ſoleæ tantum; Et hæc ſolea dicebatur *toffel*, qua voce, ut infra monui in loco, Suevi & Sueci etiamnum

num utuntur. Poſtquam vero ſoleæ operimento muniri, & in formam thecæ aptari cœperunt, priſtino nomini acceſſit augmentum *wan* vel *want*, quod poſtea uſus mutavit in *pan* vel *pant*, quia W. & P. ſunt literæ convertibiles. Atque hinc jam patet, quid ſit *pan-toffel* vel *pant-toffel* vi compoſitionis, nempe theca tabulata, ſive tabula cum theca. Dixi, crepidas ab initio non fuiſſe thecas, ſed ſoleas tantum. Teſtis mihi GELLIUS Lib. XIII. cap. 20. *Omnia ferme id genus, quibus plantarum calces tantum infime teguntur, cætera prope nuda, & teretibus habenis juncta ſunt, ſoleas dixerunt, nonnunquam voce Græca crepidulas.*

PANTOFFEL-HOLZ, cortex ſuberis. Ab uſu in crepidis. Dicitur autem lignum per metonymiam contenti pro continente.

PANZ, *pants*, *bantſch*, venter, & inteſtina ventris. Belg. *pens*, Gall. *pance*, Ital. *panza*, *pancia*, Hiſp. *pança*. Cuncta a Lat. *pantex* venter impletus, auctore SCALIGERO in Catalect. Dicitur & *wanſt* & *banſt*, quia *Z.* ſive *TS.* ſæpe convertitur in *ST.* ſicut *P.* in *B.* vel *W.* ejusdem inſtrumenti literas.

PANZER, thorax ſquameus. Belg. *pantzer*, Ital. *panciera*, Latin. Barb. *pancerea* & *pancerium*. SPELMANNO judice *panz* ventrem ſonat, & *yſer* ferrum. Ita *panzyſer* & contracte *panzer* erit ventrale ferreum. HELVIGIUS, cui nihil mirificum videtur, niſi ſit externum, de voce Germanica ita philoſophatur: *Pantzer, quaſi πάνσειρον, quod ex catenulis omnino conſtet & cohæreat. Nam σειρὰ (dicitur & ζειρὰ) catenam ſignificat. Uti & Lorica vocata Latinis, quod loris in ſe contineretur. Vel quaſi πανσίδηρον vel πανσιδηρῦν, plane ferreum.*

PAPA, pater. Heb. *ab*, Chald. & Syr. *abba*, Græc. ἀππα, πάππας, Gallis & Ital. *papa*, Hottentottis *bo*, Americanis in Inſulis Antillis *baba*. Vox a pueris inventa, qui primos loquendi conatus a literis labialibus accipiunt, ut dixi in Præf. ad Germ. §. 6. Et ab hac blanda patrum appellatione videntur eſſe *pater* & *vater*. Nam ter THOMASINO judice mera terminatio eſt, a parentibus adjecta: *pa* vero primitivum puerile. RELANDUS in Diſſert. de Americanis pag. 150. *In plerisque linguis pater, ab, abba, pa, papa, mater, ma, amma, & ſimilibus modis effertur, quod is fere primus infantium ſonus ſit.* Ex eadem lingua, puerili inquam & naturali, videtur profectum, quod Scythæ Jovem PAPÆUM vocant, apud HERODOTUM.

PAPE, ſacrificus, ſacerdos. Cambris *pop*, & inde *dewin pop* ariolus, Angloſax. *papa*, Belg. *pape*, Germ. ſup. *pfaf*, inf. *pape*, populis Slavonicis *pop*, Script. Eccl. *papa*. Cuncta honoris cauſa a patre ad ſacerdotem tranſlata, quia præſes ſacrorum patris inſtar colendus, & nomine paterno nihil ſanctius aut venerabilius, nec magis congruum ſacerdoti, qui gregis ſuæ pater ſpiritualis eſt.

PAPP, puls, cibus infantium. Latin. *papa*, Armor. Angl. Belg. *pap*, Ital. *pappa*. Cuncta a pueris inventa, qui, dum prima ſermonis auxilia a labialibus deſumunt, pulticulam, quam appetunt, vocant *papp*. VARRO de pueris: *Cum cibum & potionem buas ac papas dicunt, & matrem mammam, patrem tatam.* Quibus ſimile, quod Malæi eundem parvulorum cibum appellant *bœbor*, quod non aliunde quam a voce puerili originem trahere, judicat RELANDUS in Diſſ. de Americanis pag. 150. Poſtea ſenſus ad gluten farreum translatus eſt, quia pulti ſimile eſt, & inde *pappen* glutinare.

PAPPEL-BAUM, a Lat. *populus*. Vox Germanica eſt *eſpe*, quam vide.

PAPYR, papyrus, πάπυρος. Proprie eſt arbuſcula ſeu frutex, in Ægypti naſcens paluſtribus; unde quondam chartæ ſeu pagellæ ſcriptoriæ conficiebantur. HELVIG. in Orig. De inventione & præparatione hujus chartæ multa ſingularia tradit PLINIUS Lib. XIII. Cap. 11. 12.

PAR, duo æqualia. Franc. *bar*, Camb. *par*, Angl. *pair*, Suec. *paar*. Gloſſ. Pez. jugis boum *bar giuuet*. Omnia a Lat. *par*, judice SKINNERO. Inde *paren* ſociare, conjugare, par pari jungere. HELVIGIUS cuncta revocat ad Heb. *chabbar* conſociatus eſt.

PARADIS, paradiſus, παράδεισος. Vox a Francis adoptata. OTFRIDUS Lib. II. cap. VI. 75.

Deta unſih uruuiſe
Fon themo Paradyſe.

Vertit Cl. SCHERZIUS:

Fecit nos extorres
E paradiſo.

Proprie eſt hortus, ab Heb. *pardes*. Arabibus hortum etiamnum appellari *firdeus*, ſcribit RELANDUS in Diſſ. de vet. L. Perſ. Verba quoque veterum, quoties ſuo ore loquuntur, hortum voluptatis & campum Elyſium indicant. SOMNER. in Dict. Angloſax. *neorxna-wang* paradiſus, campus Elyſius. Gloſſ. Boxh. *uuunnigarto* paradiſus. OTFRIDUS loco cit. verſ. 22. *thes uuunniſamen feldes*, campi paradiſiaci.

PARK, locus ſeptus. Vide *Pferch*.

PARTIEREN, proprie eſt negotiari, nempe merces emere & vendere per *partes*, interprete MARTINIO. Inde Latino-Barbaris *particus* & *particarius* mercator tabernarius, qui minoris emta a magnariis, carius per partes vendit. Gloſſ. Iſid. *particus, negotiator, qui (per) partes vendit, qui inſtitor & agomanus dicitur, eo quod in diverſa manus agat.* Cujusmodi Græcis dicitur τεμαχιστής, a τέμαχος fruſtum, obſervante GRÆVIO in notis. Poſtea verbum vituperari cœpit ob fraudes & impoſturas arillatorum & inſtitorum, fato multis vocibus communi, in quibus ex optimo ſenſu culpa hominum ſæpe natus eſt peſſimus. Inde *partieren* fraudes agere, *partiten-macher* machinator fraudum.

Quæ

Quæ certe non ſunt a Lat. *partiri*, quia dividere non eſt decipere.

PARTISAN, haſta lato ferro. Gall. *pertuiſanne*, Ital. *partigiana*, Suec. *bartiſan*. A *pertundo* derivat MENAGIUS, quod non placet FERRARIO, qui mavult inter ignota referre. Sed neutro opus eſt refugio. Nam *barte* eſt ſecuris, a *barte* fit *bardike* ſecuricula, a *bardike barducium*, vox Cedreni apud MARTINIUM, a *barducium partuiſanne*, auctoribus Gallis.

PASS, propoſitum, *das komt zu paß* hoc venit ad propoſitum. Idem Belgis *pas*. Utrumque a Gall. *propos* per aphæreſin, & hoc a Lat. *propoſitum* per apocopen. A *paß* vulgus formavit *paſſen* quadrare ad propoſitum, & hinc Anglis *pat* appoſitus, idoneus, accommodus, & non a Lat. *aptus*, nec a Græc. ἀπαντᾶν occurrere, etiamſi oppoſita ſint apta, & ſæpe fortuito oblata.

PASS, paſſus. Belg. *pas*, Angl. *pace*, Gall. *pas*, Ital. *paſſo*. Cuncta ad modulum Latinæ vocis.

PASS, gradus, mollis inceſſus equi. Ital. *paſſo*. Dictio ſynecdochica, qua paſſus ponitur pro molli paſſu. Inde *paßgænger* equus gradarius, qui leni paſſu incedit, nec ſuccutit, ſed crura molliter explicat, ex deſcriptione FERRARII. In quo compoſito *gænger* eſt ambulator, ab obſoleto, ſed omnibus veterum Dialectis uſitato verbo *gangen* ire, incedere. Similis nomenclatura eſt, quando idem equus Hiſpanis vocatur *ambulador*, Gallis *ambler*, ab ambulando. Vox Perſica *paſach*, quamvis ſono ſimilis Germanicæ, revera diſſimilis eſt. Notat enim celeripedem, non gradarium. Hinc equus Cyri vocatur *paſaces* apud PLUTARCHUM in Artaxerxe, i.e. pedibus agilis, interprete RELANDO in Diſſert. de vet. L. Perſ.

PASS, quatenus eſt verbale a *paſſen* tranſire, ſignificat quantum poteſt, *tranſitum, trajectum, aditum & locum anguſtum per quem tranſitur vel tranſeundum eſt*. Galli & Angli dicunt *paſſage*, Itali *paſſagio*, Latino-Barbari *paſſagium*.

PASS, litteræ commeatus. Apocopatum e *paßport*.

PASSAU, Urbs ad Æni confluentem, a cohorte *Batavorum*, quæ Romanis militabat, & ſua ibi caſtra habebat, ſic dicta, & non a *paß* trajectus. Vide CLUVERIUM in Vindelicia cap. 4.

PASSEN, obſervare. Proprie intueri, reſpicere, a Gr. ὤψ oculus, tranſpoſitis literis. Inde *aufpaſſen* cum cura obſervare, diligenter attendere, *paß-auf* obſerva, attende.

PASSEN, in inſidiis eſſe, obſervare invadendi vel capiendi cauſa. Idem verbum, ſed in malam partem acceptum. Inde *aufpaſſen* inſidiari, inſidias ſtruere tranſeunti. Utimur etiam de inſidiis, quæ feris ſtruuntur. VEREL. in Ind. *baſa* inſidias feris tendere. Simile verbum ab oculo formatum vide in *ſpæhen* ſpeculari, oculis inſidiari.

PASSEN, quadrare. Vide *Paß* propoſitum.

PASSEN, tranſire. Angl. *to paß*, Gall. *paſſer*, Italis & Latino-Barbaris *paſſare*. Omnibus placet origo a *paß* paſſus. Quod etiamſi ægre admitti poſſit, quia tranſire plus eſt quam paſſus facere, dici tamen de tranſeuntibus potuit per ſynecdochen generis, quia expanſis cruribus greſſum promovent. Hodie dicimus *pasſieren*, Italos imitando, ſed a ſimpliciori *paſſen* habemus *paß* tranſitus, trajectus, & reliqua.

PASSEN, in ludo chartarum vel idem eſt quod tranſire ludum metu damni, vel idem quod *pauſen* ceſſare, quieſcere.

PASS-PORT, libellus commeatus. Angl. *paßport*, Gall. *paſſeport*, Ital. *paſſaporto*. Vulgo ducitur a *portus* vel *porta*, quaſi eſſet tranſitus per portum vel portam, quod literis minime convenit. Potius eſt *auxilium tranſitus*, a *paß* tranſitus, & Cambro-Britannico *porth* auxilium, ſubſidium, & dicitur de literis commeatus, quia liberum tranſitum juvant teſtimonio. Nam hoc auxilio deſtituti tranſire non poſſunt.

PASTINAK, paſtinaca. Civitate donatum a Francis. Gloſſæ Pezii: paſtinacum *peſtinahc*.

PATE, pater luſtricus, *paten-geſchenk* munus luſtricum. An a *patina* baptismali? Ita tradit LOCCENIUS in Antiq. Sueo-Goth. Lib. I. cap. 3. Mallem a *pater* vel *patrinus*, ut *dotte* vel *tottle* a *tatta* parens.

PATSCHEN, percutere. Græc. πατάσσω. Utrumque in forma frequentativi ab antiquiori *batten* percutere, ferire, de quo ſupra. Inde *patſchhand* manus comploſa, *fliegen-patſcher* muſcarium, *peitſche* flagellum, *karbatſche* ſcutica.

PATSCHEN, lutum quatere incedendo. Vel idem eſt quod antecedens, vel frequentativ. a *pedden* pedibus calcare. Quamvis etiam a ſono fictum eſſe poſſit.

PAUCKE, tympanum. Cum ſimplex eo ſenſu non occurrat apud veteres, Lectorem ad compoſitum *herpaucke* remitto.

PAUSE, quies, intermisſio motus, *pauſieren* quieſcere, ceſſare. Lat. Barb. *pauſa* & *pauſare*. Græcis παῦσις a παύεσθαι deſinere, finire. Inde Gallis *repoſer* quieſcere.

PAUSTEN, ſufflare, *ihr pauſtet wort die mich verzagt machen ſollen*, ſpiratis verba deſperationis, Hiob. VI. 26. Originationem vide in *bauſen* & *buſten*. A *pauſten* fit *pauſt* turgidus, *pauſt-back* bucca inflata. A *pauſt* rurſus fit *pauſten* inflare buccas.

PECH, reſina ex pinu vel abiete decocta. Græcis πίσσα & πίττα, Lat. *pix*, Cambris *pyg*, Armor. *pec* apud PEZRONIUM, Anglo-ſax. *pic*, Francis *beh*, Belg. *pek*, *pik*, Angl. *pitch*, Lancaſtrenſibus *picke* apud SOMNER. Gall. *poix*, Hiſp. *pez*, Ital. *pegola*, Sclavon. *pekal*. Quamvis omnia ſint Græcæ originis, ut pridem Eruditis obſervatum, alia tamen rectius ducuntur a πίσσα, alia a πίττα, quia T. etiamſi repugnare videatur, in omnes gutturales mutabile eſt. OTFRIDUS in Epilo-

go

go ad monachos S. Galli verſ. 47. de pœnis damnatorum in inferno:

Thar thultent beh filu heiz,
So ih iz alles uuio ni uueiz.
Ubi torrentur pice ferventisſima,
Incomprehenſibilibus modis.

Differunt autem *beh* & *bech* ſtylo Francorum, quamvis ſono conveniant. Illud *picem*, hoc *tenebras* ſignificat. Poſteriorem ſignificatum ſupra produxi in loco, & tanquam obſcurum absque nota dimiſi, quia tunc non occurſabat animo, quod Græcis πηγὸς ſit niger. Si SCHILTERUM & alios ſequamur, ſilva prope Francofurtum, quæ hodie SPESSART, a pice nomen trahit, & ſic dicitur, quaſi *ſpeches-hart* ſilva picis. Sed vereor, ne cum illis decipiamur. Nam *hart* pro ſilva gratis aſſumitur.

PEDAL, pars organi muſici, quæ pedibus calcatur, a *pedden* calcare. Cambris *pedol* eſt ſolea ferrea, ſolea equina, ex eodem fonte.

PEDDEN, ire, meare, incedere. Obſoletum, ſed a vetuſtisſimis Linguis uſurpatum. Hebræis *paſa* eſt incesſit, *peſa* paſſus, greſſus. Græcis φοιτᾶν, πατεῖν, βατεῖν, ire, ambulare, vadere. Armoricis *bet* ivit. Latinis *vadere* ire, *Romam petere* Romam ire. Iisdem ſive pure ſive barbare loquentibus *repedare* eſt remeare, & inde *peda* veſtigium humani pedis apud FESTUM. Cuncta a Celtico *pedd* pes. Quod cum eodem pene ſono in vetuſtisſimis linguis reperiatur, forte haud immerito ad reliquias Linguæ primigeniæ retuli in voce *fuſs*.

PEDDEN, pedibus calcare. Ex eodem fonte. Verbum ſiſtit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 471. imo etiam STILERUS in Theſ. L. Germ. pag. 1417. Indicium vetuſtatis præbet Lex Salica Tit. XXVIII. 4. *Si quis fœminam ingenuam gravidam trabattit.* Ubi *trabattire* ECCARDO eſt ire ſuper aliquem, pedibus conculcare. Præfixum *tra* reſpondet particulæ inferioris Saxoniæ *ter*, & hoc loco ſenſum intendit. Ad familiam verbi ſpectat *boden* ſolum, pavimentum, quia calcatur, & multorum judicio etiam *padde* bufo. Omnibus cognatum videtur Hebræum *bos* pedibus conculcavit.

PEDELL, apparitor academicus. Latin. Barb. *bedellus*, Gall. *bedeau*, Ital. *bidello*. Non a *pedo* ſeu baculo, quem geſtat, nec a *pedibus*, quod Rectoris ſit pediſſequa, & multo minus a *büttel* lictor; ſed ab Angloſax. *bædel, bydel*, quatenus *nuncium* ſignificat. De voce Angloſaxonica, ejusque uſu & ortu vide plura in *büttel* apparitor.

PEIN, ſupplicium, ultio, vindicta. Græc. ποινὴ, Lat. *pœna*, Camb. & Armor. *pœn*, Angloſax. *pin*. Hinc porro pœnas ſumere Græcis dicitur ποινιᾶν, Lat. *punire*, Angloſax. *pinian*, Francis *pinon*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIX. 48. *So uuoltun ſie nan pinon*, volebant eum punire. Id eſt, ſupplicio afficere lapidando. Hodie dicimus *pön*, ſed a *pein* derivamus *peiniger* carnifex, vindictæ publicæ miniſter.

PEIN, dolor, cruciatus. A Græc. πόνος, quod primo laborem, poſtea omnem moleſtiam denotavit, familiari omnium linguarum inſtituto, quo verba laboris ad quascunque perpesſiones traducuntur. Cambri eodem ſenſu dicunt *pœn*, Franci *pina*, Galli *peine*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 89. ſeq.

Joh uuuntont ſela thina
Bitturu pina.
Et vulnerabit animam tuam
Acerbus dolor.

A *pein* porro eſt *peinen* torquere, cruciare, quod hodie effertur *peinigen*, frequentative.

PEISE, ſpecies lini optimi & candidisſimi. DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 56. „In Bibl. Germ. ant. *byſſus* eſt *peiſe*, Prov. XXXI.“ 22. Luc. XVI. 19. *peiſeim gewand* bysſina ſto-“ la, Gen. XLI. 42. Quæ vox ex *byſſus* de-“ torta videtur.“ Hæc ille, & recte. Extat & *byſſau* pro linteo pretioſo in Cod. Arg. Luc. XVI. 19. In reliquis Dialectis ſignificat purpuram. SOMNER. in Dict. Angloſax. *baſu* purpura, *baſuian* purpura veſtiri.

PEITSHE, flagrum, flagellum. Verbale a *patſchen* cædere, percutere. A *peitſche* rurſus fit *peitſchen* flagellare, flagris cædere.

PEKELHERING, halec ſalita. A muria vel ſale, quod Græce dicitur πηγὸς, Belgice *pekel*.

PELZ, pellis, *pelzen* pelliceus. BENSONIUS: *pylce* toga pellicea, *pylece* pelliceæ. Gloſſ. Pez. melotem *pelliz*, *rohe*. Melota autem eſt pellis ovina, a μῆλον ovis. Anglis *a pilch*, Gallis *peliſſe* & *peliſſon*. Veteres inter *pelz* & *fell* nullam videntur collocaſſe differentiam. Nam zona pellicea Johannis Baptiſtæ Marc. I. 6. Gothis dicitur *gairda filleina*, Angloſax. *fellen gyrdel*, TATIANO *fellina bruoh* cap. XIII. 11. Et revera utrumque ad eandem radicem referri poteſt. Vide ergo dicta in *fell* pellis.

PERL, unio. Gall. *perle*, Lat. Barb. *perla*. Gloſſ. Pez. unio *perala*. Vocabularium Noëlianum: *pærl* enola. Ubi SOMNERUS pro enola legit *gemmula, lunula, murænula*. Olim deduxi a Latin. *ſphærula*. Sed nunc magis aſſentior MARTINIO, cui *perle* eſt ipſum diminutiv. *beerle* baccula. Favet huic origini, quod unio Latinis pasſim vocatur *bacca*. HORATIUS Lib. II. Sat. 3.

Filius Æſopi detractam ab aure Metellæ,
Scilicet ut decies ſolidum exſorberet, aceto
Diluit inſignem BACCAM.

OVIDIUS Met. Lib. X.

- - - *Ornat quoque veſtibus artus,*
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo,
Aure leves BACCÆ, *redimicula pectore pendent.*

AUSONIUS in Moſella:

Concharum germina BACCAS.

Unde Latinis ſit unio, eleganter explicat PLINIUS Lib. IX. cap. 35. *Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere, haud promptis rebus, in tantum ut nulli duo reperiantur indiſcreti: Unde nomen* UNIONUM *Romanæ ſcil. impoſuere deliciæ. Nam id apud Græcos non eſt, ne apud Barbaros quidem inventores ejus aliud quam* MARGARITÆ. Ubi notandum, quod nomen MARGARITÆ ad voces Barbaras refertur a PLINIO. Et recte omnino. Nam Barbari noſtri unionem vocant *meregrot* in Evang. Angloſax. Math. XIII. 45. & *merigroz*, in Harm. Evang. Tatiani XXXIX. 8. Unde? niſi a *mer* mare, & *grut* lapillus, de quo ſignificatu actum in *Gries*. Ut adeo *margarita* interpretatione Barbarica ſit *lapillus marinus*. Marinus autem dicitur a mari rubro. MARTIALIS Lib. IX. Epig. 3.

Splendet Erythræis pellucida mœcha lapillis.

SILIUS ITAL. Lib. XII.

Lucet in aure lapis rubris advectus ab oris.

Latini etiam *inaures* vocant, quia ab auribus pendent. Nam ad hoc excogitata ſunt aurium vulnera, ut ait TERTULLIANUS, imo PLINIUS ante eum.

PERRUKE, *perrüke*, coma aſcititia, capillamentum ſutile. STILERUS ſcribit *barüke*, & interpretatur velum capitis. „Eſt enim, „inquit, *bar* caput, & *hüke* peplum. In LL. „Longobard. appellatur *walabautz*, eodem „etymo. *Wala* enim caput ſignificat, & „*bautz* ornatum ſive peplum. Hinc *anpu-„tzen* ornare ſe. Vulgus a Gallis deceptus „ſcribit *perrüke*, dicunt enim Galli *perruque*. „Sic noſtra ſpernimus, aliena ſtulte amplexamur.“ Hæc ille, quamvis præter rem vulgo iratus. Nam *bar* nusquam ſignificat caput, nec *hüke* peplum. Quamvis enim SOMNERUS ex vocabulario D. hoc eſt, *Deuueſiano*, hanc Gloſſam afferat: *hicæ* paruca. Addit tamen, *non liquet*. Fortaſſe, inquit, *perruqua*, i. *galericulus*. Dicit præterea, Anglis *huke* calyptram denotare. Sed in meo Lexico *huke* eſt palla, toga. Hactenus igitur & *hicæ* & *paruca* eſt *vox incertæ notionis*, prout optime judicat CANGIUS. De voce Longobardica alibi videbimus. Illa, de qua nunc agitur, omnino exotica eſt, & ex Gr. πυῤῥιχος fulvus formata, quod prima capillamenta aſcititia eſſent flavi coloris, & ex capillis Germaniæ conſuta & contexta. Nihil enim magis in admiratione erat apud Romanos, quam flammeum caput Germanorum. TACITUS cap. IV. de M. G. *Habitus corporum, quanquam in tanto hominum numero, idem omnibus, truces & cærulei oculi, rutilæ comæ.* Has comas captivis detondebant Romani, detonſasque Romam mittebant ad illuſtriores fœminas vel amicas, quæ inde galericulos ſuos concinnabant. OVIDIUS ad puellam:

Jam tibi captivos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Confer Capita Auguſtarum in Nummis, & locum TERTULLIANI cap. 7. de Cultu fœminarum. Nonſolum autem mulieres, ſed ſæpe etiam viri hoc capitis geſtamine delectabantur. Diſerte HERODIANUS de Caracalla Lib. IV. cap. 7. *Flavam capiti cæſariem impoſuit ad modum tonſuræ Germanicæ.* Hujus autem modi inventores erant non ipſi Germani, ut neceſſe ſit nomen ab illis repetere, ſed potius Romani, naturam in Germanis arte imitati, cum vellent parere auricomi. Quid ergo mirum, rem exteram externo nomine appellari?

PERSON, perſona. Hæc quoque vox exotica eſt, & non niſi per multas & operoſas nugas Germanis vindicari poteſt. Sumpta autem eſt e ſcena, & inde in forum & vitam communem deducta, de qua multi multa prodidere. Germanis ſero venit in uſum. Nam priſcis illis perſona dicitur *heit*, ut demonſtravi in PROL. Sect. VI.

PETERSILGEN, petroſelinum. A Francis civitate donatum, ut alia multa. Gloſſ. Pez. petroſelinum *pedarſil*. Saxones eandem herbam apium ſaxatile vocant, plane ut Græci πετροσέλινον, quia in locis petroſis ſponte naſcitur. Gloſſ. Ælf. pag. 63. petroſilion *ſtan-merce*.

PETSCHAFT. Vide *Pitſchaft*.

PETZE, ſcortum. Cambris *puttain*, Gall. *putain*, Hiſpanis & antiquis Septemtrionalibus *puta*. VEREL. in Ind. *puta* ſcortum, meretrix, *putaborinn* ſpurius, *putnahus* fornix, meretricum cellæ, *putnamadur* mœchus, ſcortator. Cuncta, mutatis labialibus, a Lat. *futuo*.

PFAD, ſemita, via trita. Angloſax. *paad*, *path*, *pæth*, Franc. & Alam. *pad*, *fad*, Belgis *pad*, Græc. πάτος. Gloſſ. Boxh. trames *fadh*. OTFRIDUS: *pades ſuazi* viæ dulcedo, Lib. I. cap. XVIII. 93. *ander pad* altera via, ibid. 110. Refer ad *pedden* pedibus calcare, cujus antiquitatem ſupra oſtendi.

PFAFF, ſacerdos, & quivis e Clero. Gloſſ. Pez. in cleris *in phapho*. Factum a ſimpliciori *pape* ſacerdos, & hoc a *papa* pater. Hodie apud Proteſtantes vileſcit, olim vero in ſummo honore fuit. Nec ullo magis vocabulo ſuam erga res ſacras venerationem teſtari poterant majores noſtri, quam ut eos, qui Sacris præſunt, appellarent *Patres*. Vide plura in *Pape*.

PFAFFHEIT, ordo Clericorum. Jus prov. Alam. cap. 371. 6. *ditz geriht ſol uor der pfaffhait geſchehen*, hujus rei cognitio debet in Judicio Eccleſiaſtico inſtitui.

PFAL, ſtipes, ſudes. Angloſax. *pal*, Franc. *phal*, Belg. *paal*, Suec. *pæla*. Gloſſ. Pez. palum

lum *phale.* A Lat. *palus.* Aliam vocem habes in *ſtapel.*

PFAL, ligo, inſtrumentum foſſorium, Latinis conſono vocabulo *pala*, Cambris *pal*, Gall. *pelle.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *pal* pala, ligo, *palu* paſtinare, fodere. PLINIUS Lib. XVIII. cap. 6. *Juncoſus ager verti pala debet.* Verba Plinii me ducunt ad πολεῖν vertere terram, unde Græcis δίπολος & τρίπολος ager bis aut ter aratus.

PFALBURGER, *pfalbürger*, cives quidam ab Imperatoribus Friderico II. Ludovico IV. Carolo IV. civitatibus proſcripti. Vox male habuit interpretes, de qua dicere licet, quod S. AUGUSTINUS de ſomniis in Dialectica Cap. 6. *Ut ſomniorum interpretatio, ita verborum origo pro cujusque ingenio prædicatur.* Quidam ignorantiam ultro fatentur. Aliis ſunt falſi cives, ut *balmond* falſus tutor. In qua ſententia verſatur FREHERUS. Certum eſt, non fuiſſe cives veros, & intra mœnia habitantes, ſed tamen civium inſtar in fidem & patrocinium Civitatis receptos, in fraudem & præjudicium legitimi Domini. Et hactenus etymologia Freheri non caret veriſimilitudine. SCHILTERUS in Gloſſario Teutonico videtur exiſtimaſſe, id genus civium, qui novam civitatem priori ſuperinduxerant, ortum eſſe ex hominibus propriis & colonis rebellibus, & ideo variis nominibus appellatos eſſe, *usbürger* extraneos, quod in villis habitarent, quamvis in numero civium recepti, *ſchaufelbürger* ab inſtrumento foſſorio, *pflugbürger* ab aratro, *pfalbürger* a pala. Operæ pretium eſt, imaginem iſtorum hominum ex *Aurea Bulla* Caroli IV. hic ſiſtere, ut ex ipſa deſcriptione, ſi fieri poſſit, ad cunabula vocis paretur aditus. En verba IMPERATORIS: *Ceterum, quia non nulli cives & ſubditi Principum, Baronum, & aliorum hominum, ſicuti frequens ad nos querela perduxit, jugum originariæ ſubjectionis querentes abicere, ymo auſu temerario contempnenter in aliarum civitatum cives recipi ſe procurant, & frequentius in præterito procurarunt, & nihilominus in priorum dominorum, quos tali fraude preſumpſerunt vel preſumunt deſerere, terris, civitatibus, opidis & villis corporaliter reſidentes, Civitatum, ad quas hoc modo ſe transferunt, libertatibus gaudere, & ab eis defenſari contendunt, qui in partibus* ALAMANIE PFALBURGER *conſueverunt volgariter appellari; quoniam igitur patrocinari non debent alicui fraus & dolus, de Imperatorie poteſtatis plenitudine, omnium Principum Electorum Eccleſiaſticorum & ſecularium ſano accedente conſilio, ex certa ſcientia ſtatuimus, & in præſenti lege perpetuo valitura ſancimus, quod predicti Cives & ſubditi, eis, quibus ſubſunt, taliter illudentes, in omnibus terris, locis, & provinciis ſacri Imperii a preſenti die impoſterum, Civitatum, in quarum cives tali fraude recipi ſe procurant, vel hactenus procurarunt, juribus & libertatibus in nullo penitus potiantur, niſi ad hujusmodi Civitates corporaliter & realiter tranſeuntes, ibique larem foventes, continue & vere ac non ficte reſidentiam facientes, debita onera & municipalia ſubeant munera in iisdem.* Ex his Sanctionis Carolinæ verbis videtur elucere, eos, qui in partibus Alamanniæ *pfalburger* vocantur, nomen a patrocinio civitatum potius, quam aliunde adeptos eſſe. Cauſam dictionis optime aſſecutus eſt vir quidam doctus, qui in Actis Erudit. Lipſ. Cal. Sept. 1734. pag. 412. hæc verba poſuit: *Quidſi in poſterum dicamus, vocem deſcendere ab antiquo pfehlen, hodie befehlen ſive empfehlen, quod eſt in clientelam & fidem ſe commendare? Certe hoc naturæ rei propinquum eſt maximeque conſentaneum.* Huic conjecturæ qua meliorem hactenus non vidi, libens ſubſcribo, & Lectorem ad verbum Alamannicum *befelhen*, & ad *Weſtfalos* remitto. Si quis tamen ex monumentis idoneis ſæculi XIV. aut XV. oſtendere valeat, eosdem cives & *ſchaufelbürger* & *pflugbürger* appellatos eſſe, etymon a ligone petitum propter analogiam cæteris præferendum erit.

PFALZ, locus editus, turris, ſpecula, caſtrum. Latinis *fala*, *phala.* Papias apud CANGIUM in voce: *Phalas dicunt ligneas turres.* Guibertus eodem citante: *Duo jubentur inſtitui lignea caſtra, quæ nos ſumus ſoliti vocare Phalas.* MARTINIUS in Lex. Philol. *falæ turres ligneæ.* SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 654. *phala* caſtellum ligneum. Quod ibidem male ponitur ſub voce *pfal* palus vel pala, tanquam a palis & ſudibus ſit derivandum. Nam *Falas ab altitudine dictas* FESTUS auctor eſt. Et res ipſa cogit. Nam turres & caſtella non ſunt pali, ſed ſtructuræ aſſurgentes. Et Islandis *fiall* eſt mons, Latinis *palatium* locus editus, domus & mons, Hetruſcis *falantum* cœlum. Cuncta, uti patet a celſitudinis notione. Et hujus affinitatis eſt quoque *pfalz* turris, quo ſenſu etiamnum perennat in Palatinatu, ubi turris quædam vel arx in medio Rheno extructa vocatur *pfalz.* Senſum a conſpicuis petitum, & ad edita translatum eſſe, probabiliter oſtendi in *alp* mons.

PFALZ, aula, palatium, domus principis. Gloſſ. Boxh. *hof*, *falanza* aula. Dicitur etiam *palinza* & *palice.* Teſtimonia vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 655. Vulgo duci ſolet a Lat. *palatium*, quaſi Franci hoc nomen civitate donaſſent, ut regiæ Francorum ſplendorem conciliarent. Sed veroſimilius eſt, primos Francorum reges in ejusmodi caſtellis ligneis, paulo ante memoratis, habitaſſe, & poſtea ſcena mutata priſtinum nomen Palatio Regis adhæſiſſe. Et huc etiam nos ducit aliud ejusdem Palatii nomen, a ſtructura lignea deſumptum, quod vide in *ſtapel.* Tale caſtellum videtur fuiſſe *Caſtrum Dispargum*, ſedes Regis Clodionis, apud GREGORIUM Turon. Lib. II. cap. 9. Nomen a Francis cum ipſo imperii jugo ad Saxones veniſſe videtur. Hinc illis *palant*, *palent* palatium, *palentlic* palatinus, apud SOMNER. & BENSON.

PFALZ, curia, prætorium, locus judicii. A domo principis appellationem deinceps ad omnes *curias regales*, quæ vel Miſſis regiis excipiendis, vel Judiciis publice tenendis, per omnem regni Francorum amplitudinem extructæ fuerant (quarum ampliſſimum Catalogum exhibet CANGIUS in voce *Palatia*) perveniſſe, res ipſa docet, & colligitur ex OTFRIDO Lib. IV. Cap. XX. 5. 6. ubi prætorium vocatur *palinzhus*.

Giang er ſelbo ingegin uz
Thar zi themo palinz hus.
Vertit SCHILTERUS:
Ibat hic ipſe obviam foras
Ibi ad prætorium.

Inde eſt, quod etiamnum hodie in multis illuſtribus locis, præcipue Auguſtæ Vindel. & Argentorati, Curia vocatur *pfalz*.

PFALZ, palatinatus. Vide *pfalz-graf*.

PFALZ-GRAF, comes Palatii. Haud dubie ſic dictus, quod intra Palatium regium officio ſuo fungeretur, dum reliqui Comites, vel in provinciis, vel in finibus imperii, munia ſua obirent. Quantæ fuerit dignationis in Aula Francorum, vel hinc patet, quia cauſas forenſes, quæ Regis deciſionem exigebant, vel expediebat ipſe, vel ad Regem deferebat. Officium ejus deſcribit HINCMARUS in Opuſc. de Ordine & Offic. Palatii cap. 21. *Comitis Palatii inter cætera pene innumerabilia, in hoc maxime ſollicitudo erat, ut omnes contentiones legales, quæ alibi ortæ propter æquitatis judicium Palatium aggrediebantur, juſte ac rationabiliter determinaret, ſeu perverſe judicata ad æquitatis tramitem reduceret &c.* Horum ſeriem ab ipſis Francorum Regum incunabulis diligentiſſime contexuit CANGIUS in Gloſſ. Hodie eſt nomen & titulus Electoris Palatini ad Rhenum, a quo ipſa regio *Palatinatus* dicitur, vulgo *die Pfalz*.

PFALZ-GRAF, comes palatinus, non ipſius palatii, ut antecedens, ſed curiæ regalis alicujus provinciæ, ubi nomine Regis jus dicebat. Differt a Comite Palatii, officio & dignitate. *Comes Palatii* unus tantum erat, & ſummis viris æqualis: plures autem *palatini*, nec ſemper ex ordine Principum lecti. Spec. Saxon. Lib. III. art. 53. *Jewelk Düdeſch lant hevet ſynen Palantzgreven, Saſſen, Bayeren, Francken, vnn Schwaven, die waren alle Konigrike:* Quælibet terra Germaniæ habet ſuum Comitem Palatinum, Saxonia, Bavaria, Franconia, & Suevia, quæ totidem erant Regna. Spec. Suev. cap. 129. *Ein ieglich Margrafe und Pfaltzgrafe* (inſcriptio capitis habet *Pfallentzgrafe*,) *haunt ſi auch nit fürſten amptez* &c. Quilibet Marchio & Comes Palatinus, etiamſi non ſint inveſtiti de officio Principis. Ex Verſione Cl. SCHERZII.

PFAND, pignus. Vox a Francis & Alam. relicta. Gloſſ. Boxh. *pfantun* pignora, *fant* arrabon, pignus. Gloſſ. Pez. veſtimentis pignoratis *in giuuattun zi phanta ginomann.* BECANUS deduxit a *band*, quia pignus eſt vinculum fidei: MARTINIUS a *pendo*, quia penditur ut obliget. Neſcio, an his etymologiis opus ſit. Nam primo fuit *wad* & *wette*, quæ vide: poſtea *fant* & *pfant* per epentheſin.

PFÆNDEN, pignori capere. Quod fit, quando res alterius capiuntur ſecuritatis gratia, ſive ut ſtatim oppignorentur, ſive ut iſtis tanquam pignoribus alter ad præſtationem compellatur. Jus prov. Alaman. cap. LXIII. 4. *Suuer gewette oder buzz ze rehten ziten nit git, der fronbot ſol in pfenden, und ſol daz phant ze hant verſetzen oder verkauffen:* Si quis mulctam aut emendam non ſolvat juſto tempore, tum apparitor res ejus aliquas pignori capiat, captasque ſine mora oppignoret aut vendat. Hodie *pfænden* non ſolum *pignori capere*, ſed etiam *pignori dare* ſignificat, præcipue in compoſito *verpfenden*. Uterque ſignificatus fluit a ſubſtant. *pfand*.

PFANNE, vas culinarium. Gloſſ. Pez. patella *phanna*, ſartaginem *phannun*, arula *gluotphanna*. Gloſſ. Boxh. *cluatfanna* arula. Gloſſ. Ælfrici: arula vel batilla *fyr-panne*. Videtur quamvis capedunculam denotare, & derivari ab Angloſax. *fon* capere. Similiter a *faſſen* capere, omnis capedo, cujuscunque uſus ſit, appellatur *faß*, ut dixi in voce.

PFARR, diſtrictus Sacerdotalis. Gloſſ. Keron. dioceſin *farru*. Vocabulum a *parochia* per apocopen formatum.

PFAU, pavo. Angloſax. *pawa*. ERICUS vocem Latinam, unde Germanica orta, deducit a Gr. ὀπάων, ſectator, quia hæc ales eſt comes Junonis, & a Poetis *Junonia avis* vocatur.

PFEBE, cucumis Indicus. A Lat. *pepo* vel Græc. πέπων. Utitur Luth. Num. XI. 5.

PFEFFER, piper, πέπερι. Res & nomen exoticum.

PFEHLEN, tradere, commendare. Vide *Befelhen*.

PFEIFFE, fiſtula, arundo canora. Camb. *pib*, Angloſax. & Angl. *pipe*, Belg. & Suec. *pyp*, Gall. *fifre*, Ital. *piva*. MENAGIUS & FERRARIUS vocum ſuarum originem referunt ad Germ. *pfeiffe*. Nos noſtram referre poſſumus ad verbum *puffen* (*pfuffen*,) quod primo ſignificat flare, inflare, ventum facere, mox etiam ſonum edere, ut demonſtravi in loco. Utrumque convenit fiſtulæ, cum quia inflatur, & inflata ſonum edit, tum quia buccas viciſſim inflat, & ideo a Minera fingitur rejecta. Poſtea, ut fieri ſolet, vox aliis quoque rebus, quæ fiſtulæ non ſunt, fiſtulas tamen longitudine & cavitate referunt, aptari cœpit. Inde Cambris *pib* tubus, canalis, Belgis *pyp* tubus, canalis, tibia pedis & brachii, dolium vini Hiſpanicum, Hiſpanis *pipa* dolium oblongum, Gallis & Anglis *pipe* tubus & dolium, Germanis *pfeiffe* tubulus fictilis, *rücken-pfeiffe* ſacra fiſtula &c. Latino-Barbaris *pipa* vaſculum, cadus, item fiſtula, qua ſanguis dominicus hauriebatur, inter-

interprete CANGIO. De *Clerico pipæ* vide SPELMANNUM in *pipa*.

PFEIFFEN, tibia canere. Belg. & Sax. inf. *pypen*, Angl. *to pipe*, Suec. *pypa*, Lat. Barb. *pipare* apud CANGIUM. Verbum a ſubſt. factum. Allegorice eſt allicere. Inde Gallis *piper* allicere, decipere, ſenſu ab aucupio deſumpto. Nam fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

PFEIFFER, tibicen. Angloſaxon. *pipere*, Francis *pfifaro*, Sax. inf. *pyper*, Italis *fifaro*. Gloſſ. Theotiſc. apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 325. *ſuuegelara, pfifara* tibicines.

PFEIL, jaculum, telum miſſile. Vox generalis & omnibus miſſilibus communis, a *bolen* jacere, jaculari, facta. Dicitur in Dialectis (1) de ſpiculis. Inde Cambris *bilan* haſta, lancea, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Islandis *flein* haſta bifida, apud VEREL. in Ind. Et huc etiam ſpectat *pilum* haſta romana, ad cujus jactum exercebantur milites. (2) de telis hamatis & alatis. Inde ſagitta Græcis βέλος, Angloſaxonibus *fla*, Belgis & Suecis *pyl*. JUNIUS vocem Angloſaxonicam ducit a φλάω contundo. Sed nihil in origine mutandum, quia *fla* & *flein* ex eodem, quo cætera, fonte prodire potuerunt. Primus ferro alas addidit *Apollo Hyperboreus*, & fortaſſe etiam primus nomen invento dedit, a notione jaculandi. Uſum hujus teli antiquiſſimum teſtatur *nomen Scythicum*, quod a ſagittandi peritia deſumptum. Sed de uſu Germanico dubitatur, cum ob CÆSARIS, TACITI, aliorumque ſilentium, tum quia PROCOPIUS & AGATHIAS de Francis inter Rhenum Albimque incolentibus diſerte ſcribunt, quod arcus & fundas non habeant, nec utantur. Unde Germaniam hoc genere teli caruiſſe, colligit CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. cap. 44. Quem ſequitur Cl. DITHMARUS in not. ad Tacit. pag. 34. Mirum autem fuerit, Gentem origine Scythicam, ſagittam & arcum ignoraſſe, præſertim cum ejus teli plura habeamus vocabula antiquiſſima, eaque domi nata, cujusmodi ſunt *arf, ſchaft, flitſch, eibe, ſtral, bogen* &c. Hinc ſuſpicor, Germanos quidem arcum & ſagittas habuiſſe, ſed ea paucitate, ut *gladios, loricas, caſſides*, de quibus videndus TACITUS cap. 6. de M. G. poſtea vero omnium fuiſſe, quod ab initio erat paucorum. Hinc in Legibus Antiquis paſſim memorantur ſagittæ, tanquam tela militaria. Lex Sal. Tit. XX. 2. *Si quis alterum de ſagitta toxicata percutere voluerit.* Tit. XXXII. 4. *Si quis ſecundum digitum, quo ſagittatur, excuſſerit.* Lex Baiuvar. Tit. III. 13. 2. *Si quis liberum hoſtili manu cinxerit, quod Herireita dicunt, id eſt, cum 42. clypeis, & ſagittam in curtem projecerit* &c. Uſum ſagittarum in obſidionibus apud vetuſtiſſimos Francorum ex fragmento Sulpicii Alexandri apud Gregorium Turonenſ. Lib. II. cap. 9. obſervavit R. P. DANIEL in Hiſt. Milit. Gall. Lib. I. pag. 7.

PFEILER, columna, fulcrum ædificii. Gr. πύλη, Lat. *pila* & *falere*, Camb. *piler*, Gall. *pilier*, Hiſp. *pilar*, Lat. Barb. *pilare* & *pilarium*. Gloſſ. Pez. tres ordines *pilarna*. Vox ad modulum alicujus externæ, Græcæ, Latinæ vel Britannicæ facta, & e Germania prima vel ſecunda in noſtras regiones, ubi architectura ſerius effloruit, cum ipſa arte transmiſſa.

PFELL, *pfeller*, pannus pretioſus. VEREL. in Ind. *pell* textum pretioſum, alii byſſum interpretantur, *dyr pell* ejus generis texta pretioſiſſima, *pells klædi* veſtes ex tela ejusmodi, pretio & materia maximi æſtimata. Gloſſ. Pez. pallium *phellol*, pallii *phelloles*. Rhythmus de S. Annone Stropha XXVIII.

Her gébite ſinin holdin
Mit pellin ioch mit golte.

OPITIUS & SCHILTERUS legunt *perlin*, & vertunt *gemmas, margaritas*. Sed nihil in Lectione mutandum eſſe, ex Indice Vereliano optime oſtendit Cel. SCHERZIUS. Ipſe igitur ſic vertit: *Donabat amicos ſuos purpura & auro.* Quod tolerari poteſt, quia propius abeſt a veritate, etiamſi non ſit accuratum. Nam *pell*, & reliqua, proprie pannum ſericum ſignificant, non purpuram. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *pali* ſericum, ſyndon molliſſima. Inde Latino-Barbaris *pallium* pro panno ſerico ſæpiſſime apud CANGIUM, & ſupra in Gloſſa Peziana. Et huc etiam ſpectat *baldachin* tectum ſericum.

PFENNIG, *pfenning*, nummus. Angloſax. *penig, pening*, Franc. *phennig, pfenning*, Island. *peningur*, Angl. *penny*. Verſio Angloſax. Matth. X. 29. *hu ne becipath hi twegen ſpearwan to peninge*, nonne duo paſſeres aſſe væneunt? Gloſſ. Pez. ſtatere *phennige*, ſtateres *phennigo*. TATIANUS Cap. CXCIII. 1. de Juda proditore: *uuidarbrahta thie drizzug pfenningo*, retulit triginta argenteos. SKINNERUS derivationem inſtituit a Lat. *pecunia*, unde per metatheſin fit *penuc*, ſatis ingenioſe, an etiam vere, dubito. Mihi, qui Celticas origines ſector, videtur nummum capite ſignatum denotare, quales erant nummi Romanorum, vel ipſo Evangelio teſte Marc. XII. 15. 16. Nam *pen* lingua Cambrica & Armorica eſt caput, vertex, *pennog*, capitatus, *daupennog* biceps, a *dau* duo. Vide Lexicon BOXHORNII Antiquo-Britannicum, & patebit. Amicus meus mallet derivare a *pfanne* patella, ob cavitatem. Sed hæc figura non convenit niſi nummis bracteatis, qui cum ſint ætate inferiores cæteris, ſolidis inquam & denariis, ad declarationem vocis antiquæ nihil conferre poſſunt. LUNDIUS, qui Indicem VERELII notis & animadverſionibus auxit, vocem deducit a *pæna* cudere, ſignare. Sed non conſtat, qua lingua *pæna* id ſignificet quod voluit. Lego quidem in Indice VERELII, *pæntri, pænat*, cuſum, ſignatum, ab *pæna, uthslæ, uthslæggia med hammar, ortug pæntri* moneta ſignata, cuſa, *pentarar* qui varia metalla in bracteas cudunt, ut fabri ærarii,

rii, monetarii &c. Verum ſicut *pentarar* manifeſto eſt a *monetarius*, mutatis tantum labialibus: ita *pœnat* a *moneta*, & non a verbo fictitio *pœna*, quod hactenus ex nullo auctore oſtendi potuit.

PFERCH, locus ſeptus. Vox Celtica. Armoricis *parc* idem quod *enclos*, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 435. cum quo ſignificatu convenit idioma Angloſaxonicum, ſecundum quod *pearroc* eſt ſeptum, circus, clathrum, interprete SOMNERO & BENSONIO. SALMASIUS in Hiſt. Aug. pag. 483. *Parcum περίβολον, hoc eſt ſeptum nominamus.* Hæc prima vocis notio, & omnibus idonea ſenſibus, quibus nunc & olim affecta, nec aliunde niſi a *bergen* (quod Alamannis effertur *pergan*) arcere, munire, oriunda. De quo ampliſſimo verbi ſignificatu actum ſupra in loco. Dicitur antiquitus primo de granariis, ubi frumenta adſervantur. Lex Boiorum Tit. IX. cap. II. 2. *De illo granario, quod* PARCH *appellant, tribus ſolidis componat.* Deinde de ſepto, quo animalia domeſtica includuntur. Lex Angliorum & Werinorum Tit. VII. 1. *Qui gregem equarum in* PARCO *furatus fuerit, in triplum componat.* Denique etiam de vivario, in quo feræ, & præcipue cervi, damæ, Principum venationi deſtinatæ, nutriuntur & cohercentur. Lex Angliorum ibidem: *Hoc de* CERVO, *bove, vacca, ove, porco, judicatum eſt.* Scilicet ut triplum componat, qui cervum ex *parco* furatus fuerit. SOMNER. in Dict. Angloſax. *pearroc* ſaltus. VEREL. in Ind. *park* certæ ſylvæ circa villas regias, arces, aut civitates, venationibus Regis deputatæ, aliis prohibitæ. Primus ſenſus obſoleſcit. Altero utuntur Germani, quibus locus in agro vel ſilva ſeptus, ubi oves ſtabulantur, etiamnum dicitur *pferch*, teſte STILERO. Tertius viget extra Germaniam. Ita vivarium ferarum Belgis vocatur *perk*, Anglis *park*, Gallis *parc*, Italis *parco*. FERRARIUS vocem noſtram deducit ab inuſitato Latino *parco*, i. e. coerceo. Idem vocem Italicam petit a *palis*, hoc eſt, a ſudibus, quibus vivaria muniri ſolent, unde judicio ejus exiſtit *palicus, palcus, parcus*. Sed veroſimile non eſt, eam vocem habere peculiarem & a reliquis, quibuscum ſono & ſignificatu convenit, diſtinctam originationem, quicquid dicat Gloſſator Italicus, vir alias excellenter doctus, ſed Linguæ Germanicæ ignarus, qui dum peregrina omnia Latinæ, tanquam matri vindicare ſtudet, ſæpe in tricas delabitur. Veram radicem primus animadvertit ECCARDUS in not. ad Legem Ripuar. Tit. LXXXII. 2. niſi forte HUNGERUS, quem citat, jam præoccupaverit. A *parch* Latino-Barbari habent *parcus, imparcare, imparcamentum, parchetum, parcarius*, & ſimilia, quæ vide apud CANGIUM.

PFERD, equus. Varie effertur in Dialectis. Perſæ & Arabes dicunt *paras*, Cambri *farch*, & inde *cadfarch* equus bellicus, Belgæ *paard*, *paerd*, alii *ferd*. Quamvis hoc nomen in idiomate Saxonico & Francico non reperiatur, vetuſtiſſimum tamen eſt, & forte in Oriente a Scythis, in Occidente a Celtis proſeminatum. Nam ab his Dialectis optimum recipit ſenſum, & denotare poteſt *vehiculum* aut *vectorem*, ſive a *bæren* portare, ſive a *faren* vehere derivetur. Utrumque convenit equo. Quid enim eſt equus, niſi feretrum vel vehiculum animatum, quod domitorem ſuum dorſo receptum vehit, aut res domitoris clitellis impoſitas? Utramque radicem agnoſcunt etiam Linguæ Orientales, & præcipue Perſica, in qua *borden* eſt ferre, & *ber* ferens. Utramque etymologiam firmat, quod idem nomen navibus & equis commune ſit in quibusdam Dialectis, quoniam utroque ferimur & vehimur tanquam vehiculo. Gloſſ. Pez. navigium *ferid.* VERELIUS in Ind. *far* equus, cymba, navicula, ſcapha. Denique etiam Latinis equus vectarius dicitur *veredus*, quaſi *veheredus*, quod rhedam vehat, auctore FESTO. Cum igitur res ipſa equo optime conveniat, & radices hunc ſenſum generantes ſint antiquiſſimæ, & forte ex primitiva hominum lingua ad nos usque derivatæ, nihil omnino obſtat, ut equo a ferendo vel vehendo nomen ſtatuatur. Græci inferiores ab Arabibus & Saracenis videntur accepiſſe φάρας, quod illis equum Arabicum & generoſum ſignificat. Teſtimonia Achmetis, Nicetæ, & Leonis Imperatoris vide apud CANGIUM. Græcos imitati ſunt Latino-Barbari. Hinc in Latinitate medii ævi celebrantur *equi Farii*, & *Ferrandi*, & *caballi Al-faraces*, hoc eſt, ut CANGIUS interpretatur, & ipſum nomen declarat, equi Arabici & generoſi, & *Fariſea* equa celerrima & fortiſſima.

PFERSICH, malum *perſicum*. Fructus e Perſide advectus, & inde nomen.

PFETZEN, pungere, vellicare, incidere. Italis *pizzicare*. Utrumque a Francico *pizen, pizzen*, quod vide in *beiſſen*.

PFIFFERLING, fungus, ſpecies plantæ viliſſimæ, a natura ſufflatæ magis quam factæ, & inde nomen a *puffen* flare, ſufflare, ſive quia tota ventoſa & tuberoſa eſt, & veſcentes quoque inflat, ſive quia ſponte naſcitur e terra tanquam puſtula ex cute, unde Latinis quoque *tuber* a tumendo dicitur. Hinc ſcilicet Germanis *popferling*, & variante Dialecto *pfifferling* fungus, planta ventoſa, quaſi ſoboles flatus. Nam *ling* ſæpe eſt proles ejus rei cui affigitur, ut demonſtravi in PROLEG. STILERUS nomen fungi deducit a *pfeiffen*, quaſi tactus aut fractus ſonum edat inſtar fiſtulæ, quod experientiæ adverſum. Saxones fungos videntur dividere in eſculentos & ancipites. Colligo ex Gloſſario ÆLFRICI, ubi pag. 64. fungus vel tuber exponitur *mette-swam*, quod eſt a *mete* cibus.

PFIN, *pfinnen*, morbus ſuum. Vide *Finnen*.

PFIN, *pfinne*, clavus, clavulus, *ſchuhpfinnen* clavi crepidarum, *ſtulpfinnen* clavi ſellarum, apud STILERUM, in Theſ. L.G. A ſimpliciori *pin*, quod Belgis & Anglis clavulum paxil-

paxillum, & aciculum denotat. Sueci utuntur compoſitis, *pinnagla* clavulus, *pinswyn* hiſtrix, porcus aculeatus. Cuncta a Lat. *ſpina*, detracto ſibilo. Galli a *ſpinula* habent *eſpingle*, nos a Gallis *ſpingler* acicularius. Sed unde *ſpina?* Puto a *pennus* acutus, a quo etiam *penna, pennare*, & *pennatus*. ISIDORUS Lib. XIX. Orig. cap. 19. *Pennum antiqui acutum dicebant.*

PFIN, *pinn*, altus, eminens, excelſus. Celtica lingua *bann* & *fann*. Altus autem eſt in edito conſtitutus, & hinc eadem vox ſubſtantive *locum & perſonam ſuperiorem* ſignificat, ut mox patebit. Hunc ſignificatum, & verum & antiquisſimum eſſe, pluribus oſtendi in *bann*, quod vide. Suſpicor eum oriri a Græc. φαίνειν conſpicuum eſſe, vel ἀμέσως a φαινὸς clarus, quia alta ſunt maxime conſpicua. Translatio a lucido ad eminens Græcis quoque familiaris eſt, ut patet ex adj. φαλὸς, utrumque ſignificante.

PFIN, *pinn*, ſummitas. CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 188. *Excelſarum rerum ſummitates dicimus pinnen, & ſingulari numero pin.* Qua Dialecto, non addit. Nam alias ejusmodi ſummitates vocamus *zinnen*. Certum tamen eſt, hunc vocis ſignificatum verisſimum eſſe, & ab antiquis Britannis late proſeminatum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *bann, fann* altus, procerus, excelſus, *pen* caput, cacumen, vertex, finis, extremum. Patet hinc, cur ſummitates murorum, templorum, aliorumque ædificiorum Latinis *pinnæ* & *pinnacula* dicantur, nempe, non ob aliquam ſimilitudinem, quod *pennis avium* in galeis militum ſimiles eſſent, ut MARTINIUS credidit: Sed quod Celtica lingua *bann, penn, pinn* adjective excelſum, ſubſtantive ſummitatem ſignificet. Latinos ab eodem primitivo formaſſe *peninus, penninus* & *apenninus*, ex dictis manifeſtum. Inde *Alpes penninæ* & *apenninæ* montes præalti, faſtigiati, & in altisſima culmina exeuntes, *Deus penninus* & *apenninus* Deus verticalis & *in ſummo Alpium ſacratus vertice*, ut diſerte LIVIUS Lib. 31. CLUVERIUS exiſtimat, hunc Deum fuiſſe Jovem Celticum, quem Germani *Pinn* vocant. Et pro hac ſententia ſtat, quod mons ille (hodie S. *Bernhardi*) Gallis & Italis etiamnum *Mont-Jou* & *Monte-Jove*, h. e. mons Jovis, perantiqua appellatione dicitur. MARTINUS vero fide MACROBII (Saturnal. Lib. I. cap. 21.) aliam divinitatem inde exſculpit, & ex Deo *Deam* facit *apenninam*, id eſt, taurinam, ab *Api* Ægyptiorum ſic dictam, Lib. II. de Rel. Gall. cap. 29. Sed qualiscunque fuerit hic Deus (credibile autem eſt Jovem fuiſſe,) nomen monti non dedit, ſed ab illo accepit, fuitque Deus mere localis a ſummo Alpium vertice ſic dictus. Nam nomina barbara, quoties tranſeunt in cognomina Deorum, ſolent a Latinis cuſtodiri, & Latina tantum terminatione veſtiri. Ita Sol in Lapidibus vocatur *Apollo grannus* a *grain* ſol, & *Apollo ſiannus*, a *ſonne* ſol. Et juxta hunc modulum Latinus Deum Jovem Celtica voce appellaturus diceret *Deus Pennus*, non *Penninus*. Idemque Deam taurinam vocaret *Apinam*, non *Apenninam*. Contra a *penn* vertex, faſtigium, ſummitas, recte & grammatice formatur *penninus*, & cum augmento initiali *apenninus*, i. e. verticalis & in ſummo cacumine conſtitutus.

PFIN, *pinn*, dominus. Gothis *fan*, Sarmatis *pany*, Cambro-Britannis *pen*. BOXHORN. loc. cit. *pen* caput, dux, princeps. Dominum ab eminenti conditione ſupra alios ſic appellari, ex antecedentibus liquet. De hoc ſignificatu vide plura in *bann*.

PFIN, *pinn*, Jupiter, *pfins-tag*, dies Jovis. CLUVERIUS loc. cit. PEN, *ſive* PIN *fuiſſe Jovis apud priſcos Germanos nomen, juxta ego cum viris doctiſſimis arbitror.* Qua in re eum haud decipi, poſtea oſtendam in compoſito. Sic autem dictus eſt Jupiter, quaſi *dominus* per excellentiam, quod ſtulta opinio inter gentiles invaluiſſet, Jovem Saturni filium eſſe omnium, non mortalium tantum, ſed etiam Deorum regem & dominum.

PFINGSTEN, pentecoſte. Gloſſ. Keron. pentecoſten *fimſchuſtim*. An ſicut *oſtern* ab *Eoſtra* Dea, ita *pfingſten* a *Pinno* Deo denominationem ſuam accepit? Non audet hoc affirmare quisquam. Et quis auſit, cum id nulla Grammatica ratione fieri poſſit? Adde, quod inter dies profanos & ſacros maxima ſit differentia. Illi, cum ſtante adhuc Deorum cultu pridem eſſent nuncupati, non poterant uſui vulgari ſubito eripi: hi vero cum ante eſſent ignoti, & novisſime nominandi, non poterant nec debebant appellationes ſuas a Diis profligatis & ejeratis recipere. Sueci tamen Pentecoſten fidenter vocant *Pinges-dag*. Quod, quid aliud eſt, niſi dies Jovis? Contra vox Alamannica *fimfchuſtim*, unde hodierna haud dubie per aliquas mutationes formam ſuam accepit, ita concepta eſt, ut pateat, eam eſſe a *fimf, finf* quinque, & conſequenter contractam ex *finfzugoſto* quinquageſimus. Cur ab hoc numero Feſtum appelletur, nemini ignotum eſſe poteſt, qui noverit, Pentecoſten poſt quinque decades Paſchæ celebrari.

PFINS-TAG, dies Jovis. CLUVERIUS loc. cit. *Ab hoc itaque* PENNO, *ſive* PINNO, *id eſt, a Jove, quartus* (imo quintus) *ſeptimanæ dies dictus eſt primum Pensdag & Pinsdag, & ſuperiorum Germanorum aſperiore Dialecto Pfinſtag.* In notis Cl. SCHERZII ad Jus prov. Alam. cap. CCXLVII. 2. idem dies nuncupatur *pfingstag, phinztach, phinstag*, quia ſcil. N. facile attrahit G. & S. facile mutatur in Z. Ætas LUTHERI eundem diem adhuc appellavit *pfingſtag*. Exempla vide apud STADEN. in Explic. Voc. Bibl. pag. 473. Omnino a *Pfin* Jupiter, ut docet CLUVERIUS, & non a πέντε quinque, ut ſuſpicatur STADENIUS, etiamſi dies Jovis ſit quintus Septimanæ. Nam πέντε eſt numerus cardinalis, non ordinalis, & in conjunctione cum die denotare quidem poteſt ſpatium quinque dierum, nequaquam vero *diem quintum*,

quintum, ſicut in etymologia ſupponitur. Et tametſi quis dicere poſſet, *pinſtag* contractum eſſe e Gr. πεντάδικος quintus: nihil tamen proficeret. Nam dum *diem* & *Jovem* ſimul tollit, rationem reddere debet, cur cum dies omnes Septimanæ, & *dies* vocentur, & Dies a *Diis*, *Sonntag* a Sole, *Montag* a Luna, *Dienſtag* a Marte, *Wonsdag* a Wodano, *Donnerſtag* a Jove, *Freytag* a Friga, *Saterdag* a Saturno, cur inquam neceſſe ſit, ab his exemplis recedere, & diem Jovis ſibi fingere, qui nec *dies* ſit, nec *Jovis* eſſe poſſit? Olim duplex fuit ejusdem nominis dies, profanus & ſacer, civilis & eccleſiaſticus. Illum vocabant *pfinztag* abſolute, & erat quinta feria Septimanæ: hunc *den heiligen weichen pfinztag*, & erat ipſe dies viridium, qui hodie *der grüne donnerſtag*, prout Cl. SCHERZIUS loc. cit. docet. Uterque differt ab illo ſolemni & anniverſario die, quem hodie *pfingſtag* appellamus, a *pfingſten*.

PFLANZE, planta. Gloſſ. Pez. novellæ *phlanzun*. Vox pluribus Linguis communis, & a Latinis accepta, niſi forte tam illi, quam reliqui, ex vetuſtiore latice eam hauſerint.

PFLANZEN, plantare, cultura procreare. NOTKERUS Pſal. LXXIX. 10. *flanzotoſt ſine uuurzella*, plantaſti radices ejus. Idem Angloſax. *plantan* Luc. XX. 9. conſentientibus Belgis, Anglis, & omnibus in Europa populis, ſive verbum illud a Romanis, ſive una cum illis ex vetuſtiore lingua acceperint. Allegorice dicitur de ſobolis procreatione. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *planta* liberos creare, generare, *plant* liberi, filii, *plantos* parvuli. Eadem allegoria utimur in compoſito *ehepflanzen* liberi e legitimo thoro ſuſcepti.

PFLASTER, emplaſtrum, ἔμπλαστρον. Ab alterutro per aphæreſin.

PFLASTER, *plaſter*, gypſus, lutum, argilla, & omnis materia mollis ex qua aliquid fingitur. A πλάσσω fingo, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. luto *phlaſtre*. Belgæ dicunt *plaaſter* & *pleiſter*, Galli *platre*. Germanis obſoleſcit.

PFLASTER, ſtratum. Mutilatum e Gr. λιστρωτὸς lapidibus ſtratus, præpoſito digamma Æolico, quod abundat. Inde *pflaſtern* viam lapidibus munire.

PFLAUM, fructus pruni, Saxonica Dialecto *plum*. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. prunus *plumtreow*. A Lat. *prunum*, mutata canina in blæſam, judice HELVIGIO. R. & L. ſæpe permutantur, præſertim in vocibus ex una lingua in aliam migrantibus. Sic Latinis ex μύριοι fit *mille*, ex παῦρον *paulum*, ex λείριον *lilium* &c. obſervante JUNIO in notis ad Will. pag. 222.

PFLAUM, *pflaum-federn*, pennæ leviores & molliores. Cambris *plu*, *pluen*, *pluyn* apud BOXHORNIUM, Angloſaxonibus *plumfether* apud SOMNERUM & BENSONIUM. Cuncta a Lat. *pluma*.

PFLEGE, cura rerum & perſonarum. Contractum e Græc. φυλακὴ cuſtodia. Inde *pfleg-vater* tutor, pater legibus conſtitutus, qui curam gerit pueri alieni tanquam ſui.

PFLEGEN, curare, curam gerere ſive ſui ſive alterius. Rhythmus de S. Annone Stroph. 7. *daz her einir ſo herin ſtedi plegi*. Vertit SCHILTERUS: Quod uni tam præcellentium urbium præeſſet. Jus Prov. Alam. cap. 208. *wie ain hirte vihez pflegen ſol*, quomodo paſtor debeat curare pecudem. Syncopatum ex Græc. φυλαγεῖν τοῦ φυλάττειν, curam agere, cuſtodire, ſervare, recte judicante HELVIGIO. Auctores verbi civitate donati ſunt Franci & Alamanni.

PFLEGEN, ſolere, more ſolito agere. Rhythmus de S. Annone Stroph. 41.

Du her uff ſinem wagen lag,
Unt her ſines gebeddes plag.
Cum in curru ſuo cubaret,
Et more ſolito oraret.

Senſus a cura ad conſuetudinem traductus, quia homines ea ſolent facere, quæ illis maxime curæ ſunt. Inde Belgis *plegt* mos, *plegtig* ſolemnis, *pletiglyk* ſolemniter.

PFLEGEN, fidem obſtringere. Factum ab *obligare* per aphæreſin. Hodie quidem ceſſat, ſed priſtinus uſus colligitur, cum ex derivato *pflicht* ſponſio, obligatio, quod non aliunde rectius deducitur, tum ex vocibus Latino-Barbaris *plegius* fidejuſſor, *plegiare* fidejubere, & aliis ex eodem fonte oriundis apud CANGIUM, unde Gallis remanſit *plege* & *pleger* cautio & cautionem præſtare.

PFLEGER, curator cujuscunque rei, præfectus, præpoſitus, a *pflegen* curare. Gloſſ. Keron. præpoſito *flegero*. Inde compoſita, *land-pfleger* præſes provinciæ, quo utitur Luth. Luc. III. 1. *ſtadt-pfleger* prætor urbanus, *armen-pfleger* curator pauperum.

PFLEGER, curator pupilli, prodigi, furioſi, aut mente capti. Hoc ſenſu paſſim occurrit in Jure provinciali Alamannico Cap. 46. 338. 339. &c.

PFLICHT, fides, ſponſio, ſacramentum, religio, *in eid und pflicht nemen* in fidem & ſponſionem recipere. Refer ad *pflegen* fidem obſtringere.

PFLICHT, obligatio. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, ſponſio pro obligatione, quæ ex ſponſione oritur. Duplex autem eſt obligatio, alia *dandi*, alia *faciendi* vel curandi ut fiat. Illa vocatur *debitum*, & ambitu ſuo complectitur omnia debita civilia, etiam ea, quæ imperantibus debentur. Inde Belgis *plegt* hypotheca, chirographum, Germanis *pflichten* cenſus, tributa, vectigalia, & alia a ſubditis præſtanda, non hodie tantum, ſed ab antiquo, ut patet ex compoſito Francorum *flihtland* apud NOTKERUM Pſal. XLIX. 8. quod SCHILTERUS recte interpretatur *provincia tributaria*. Altera vocatur *officium*, & dicitur nonſolum de muneribus & functionibus publicis, ſed etiam de officio hominis, civis, chriſtiani &c. Belgæ hoc ſenſu dicunt *pligt*, Germani *pflicht* in

in compoſitis innumeris, quorum explicatio cum ſit infra inſtitutum meum, a Lexicographis vulgaribus petenda eſt.

PFLICHTEN, quatenus derivatur a *pflicht*, ſignificat quantum poteſt. Angloſaxonibus *plihtan* eſt ſpondere, oppignorare, apud SOMNERUM in Dict. Germanis *verpflichten* obligare, devincire, debitorem reddere, *verpflicht* obligatus, in fidem & obſequium receptus, *beipflichten* aſſentiri, proprie aſſenſum ſpondere.

PFLOCK, paxillus. Refer ad *placken* figere, infigere. Quamvis etiam clavus e ligno fiſſus eſſe poſſit, a *flicken* findere, ſecare. A *pflock* rurſus fit *pflöcken* fiſtucare, paxillos infigere, aut paxillis firmare.

PFLOCK, pars avulſa, velleris, lanæ, nivis &c. Vide *flock*, quod ſimplicius & antiquius, & refer ad notationem verbi ſequentis.

PFLUCKEN, *pflücken*, carpere, vellere. Angloſax. *pluccian* Matth. XII. 1. Belg. *plucken*, Angl. *to pluck*, Suec. *plæcka*. HELVIGIUS deducit a Lat. *vellicare*, alii a *deflocca-re*, alii a *pili*, alii ab Hebr. *phalak* evulſit, vellicavit. Neſcio an alienis originibus opus ſit, cum domi naſci potuerit ab inuſitato *belucken*, quod eſt a *lucken* avellere, abſtrahere, cujus antiquitatem ſupra oſtendi. Ita duce ECCARDO ſentit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 61. Galli a *plücken* habent *eplucher*, quod viri docti male derivant a Lat. *explicare* vel *expellicare*. Verbum Gothicum & Francicum vide in *ropſen*.

PFLUG, aratrum. Francis *phluoch* & *phluog*, Belg. *ploeg*, Angl. *plough*, Scandis *plog*. Gl. Pez. aratrum *phluoch*. TATIANUS Cap. LI. 4. *ſenti ſine hant in phluog*, mittens manum ſuam ad aratrum. Refer ad verbum.

PFLUGEN, *pflügen*, arare, vertere terram. Belg. *ploegen*, Suec. *ploya*, Island. *flya*. VEREL. in Ind. *flya land* vertere ſolum. CASAUBONUS ducit a Græc. πολεῖν vertere, ſcindere, arare. Aptiſſime. Nam a πολεῖν fit primo Suecicum *ploya*, & poſtea reliqua ab illo, mutato Y. in G. Verbum Gothicum, Angloſaxonicum, & Francicum vide in *eren arare*.

PFLUGRAD, rotula aratri. Vox Germanica, ſed inventum Gallicum, & a primis inventoribus alia voce deſignatum. PLINIUS Lib. XVIII. Cap. 18. *Galliæ duas addiderunt rotulas, quod genus vocant planarati*. Vocabulum integrum & incorruptum eſt *pflugradi*, quod alii in *plumarat*, alii in *planarat* detorſerunt. Ita GLAREANUS in Comment. Cæſ. ſed nimis audacter. Nam *planarati* eſt vox proba & minime corrupta, quæ Celtica lingua ſignificat præcurſores, & tribuitur rotulis, quia vomerem præcurrunt. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *blaen* cuſpis, extremitas, pars anterior, *blaenrhed* præcurſor, prodromus. Vox Longobardica *ploum* videtur e Celtica *blaen* vitiata, nec aliud denotare quam partem anteriorem aratri. Extat in Leg. Long. Lib. I. Tit. XIX. 6. Quo ipſo ſimul patet, quid de voce monſtroſa *plauſtrarati*, quam HARDUINUS ex ingenio ſuo ſubſtituere conatur, ſtatuendum ſit.

PFLUGSCHAR, vomer, pars aratri ferrea, quæ terram proſcindit. Veteres delectantur ſimplici. Gloſſ. Ælf. de inſtrum. agricol. vomer vel vomis *ſcear*. Gloſſ. Florent. ex citatione aliorum: vomer *ſcaro*. Unde, niſi a *ſcheren* ſcindere, ſecare? Et in hac notione omnia vomerum genera conveniunt apud PLINIUM loco citato: *Vomerum plura genera: Culter vocatur, prædenſam, priusquam proſcindatur, terram ſecans, futurisque ſulcis veſtigia præſcribens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat vomer. Alterum genus eſt vulgare, roſtrati vectis. Tertium in ſolo facili, nec toto porrectum dentali, ſed exigua cuſpide in roſtro. Latior hæc quarto generi, ſed exacutior in mucronem faſtigiata, eodemque gladio ſcindens ſolum, & acie laterum radices herbarum ſecans: id non pridem inventum in Rhætia.* Inde tot nomina a ſecando quæſita, ut vomer Anglis dicatur *culter of a phlough* culter aratri, Suecis *ploghbill* ſecuris aratri, Gallis *ſoc de charrüe* gladius aratri, a Germ. *ſæge* ejuſdem ſignificatus.

PFLUGSTERZ, ſtiva, Suec. *ploghſtiert*. An quod ſtet erecta inſtar caudæ? Dubito etiamſi *ſterz* & *ſtert* caudam ſignificent. Videtur potius gubernaculum aratri denotare, a *ſteuren*, regere, dirigere.

PFORTE, a Lat. *porta*.

PFOSTE, a Lat. *poſtis*.

PFOTE, pes animalis. Belg. *poot*, Gall. *pate*. A Celtico *pedd* pes. Græcis etiam πόδες de pedibus animalium uſurpatur.

PFOTTEN, inſerere ſurculos. Vide *Potten*.

PFRIEMEN, pungere, icere, ictu trajicere, figere. Verbum ſiſtit STILERUS in Theſ. L. Germ. cui conſentit *priemen* eodem ſenſu apud KILIANUM in Etymologico Belgico. MARTINIUS verbum Belgicum deducit a Græc. πέραμα trajectio, & hoc a περᾶν trajicere, transfigere. A *priemen* derivantur, *pfriem* ſubula, inſtrumentum ſutorium vel ſartorium, corio aut panno perforando factum, *erd-pfriem* geniſta, & alia plura ejuſdem proſapiæ, quorum indiculum dedi in *bremen* pungere. Et huc etiam ſpectat *framea* medii ævi, non *framea* veterum Germanorum.

PFROPF, ſurculus, non omnis, ſed qui inſeritur. Factum per apocopen a Lat. *propago*. Inde porro *pfropfen* ſurculos inſerere. Ratio, cur verba noſtra hortenſia, & nova & aliena ſint, in promptu eſt, quia ſcilicet cultura arborum a majoribus noſtris fuit neglecta. TACITUS Cap. 26. de M. G. *Arva per annos mutant, & ſupereſt ager. Nec enim cum ubertate & amplitudine ſoli labore contendunt, ut pomaria conſerant, & prata ſeparent, & hortos rigent. Sola terræ ſeges imperatur. Unde annum quoque ipſum non in totidem digerunt ſpecies. Hiems & Ver & Æſtas intellectum & vocabula habent: autumni perinde nomen ac bona ignorantur.* In eo

eo tamen erroneus eſt TACITUS, quod terram Germaniæ *frugiferarum arborum impatientem* ſcribit Cap. 5. Contrarium docet experientia.

PFROPFEN, ſtipare, farcire, implere, *geproſt voll* ſpiſſe plenus. Belgæ eodem ſenſu dicunt *proppen*, Sueci *proppa*. Inde porro *pfropf*, *prop* obturaculum, fruſtum ſuberis vel ligni, quo orificia vaſorum obſtruuntur, *pfropfdarm*, *propdarm* colon, inteſtinum craſſum & repletum. Cuncta fortaſſe ab inuſitato προβύω obſtruo, obturo.

PFRUNDE, *pfründe*, beneficium ſuſtentationis ad vitam. STILERO venit a *fron* ſacer, quod ejusmodi beneficia ſint ſacra, & ob laborem ſacrum data. Alius fortaſſe duceret a Lat. *præbenda*, per ſyncopen.

PFUI, averſandi particula, facta e ſimpliciori *fi*, quam vide.

PFUL, *pfül*, cervical. Angloſax. *pyle*, Franc. *phul*, Belg. *peluw*, *peulew*, *hoofdpeulewe*, Angl. *pillow*. Gloſſ. Pez. pulvillos *phulu*, cervicalia *halsphuliu*. Cuncta abſciſſa a Lat. *pulvinus*. Dicitur etiam *pfulb*, mutato V. in B.

PFUL, ſtagnum. Vox pluribus Linguis communis. Latinis *palus* eſt aqua ſtagnans, Cambris & Armor. *pwl*, *poul* foſſa, ablutium, Angloſaxonibus *pul* ſtagnum, *hweorf-pole* charybdis, Belgis *poel* ſtagnum & abyſſus, Hibernis *poll* lacuna. Quænam ex his Dialectis vocem ſibi vindicare poſſit, non liquet. Germanicæ linguæ accommodari non poteſt, niſi quis forte derivare ſuſtineat a *faulen* putreſcere, quia ſtagnum eſt aqua putris.

PFULB, pulvinar. A Latino, ut *pfül*, a quo magnitudine tantum differt. Gemma Gemmarum: *pulvinar eſt longus cuſſus, ein pfulb, pulvinus eſt parvus cuſſinus, ein clein kuſſen.*

PFUND, a Lat. *pondo*.

PFUSCHER, dicterium in opificem extra tribum, & artis ſuæ male peritum; ſed obſcurum, ut ſolent eſſe recentiora, & a plebejis ingeniis conficta. Olim tamen deduxi a Lat. Barb. *boſiare*, *bauſiare*, male facere, quod videtur eſſe a *bös* malus.

PFUTZE, *pfütze*, lacuna, parva aquæ collectio. Olim latius patuit, quantum ex vetuſtisſimis linguis cognoſcere licet. Nam Hebræis *bots* & *batſah* eſt palus, apud HELVIGIUM in Orig. Germ. & Græcis βυθὸς profunditas, gurges, βυθίζειν in profundum demergere.

PICKELHAUBE, munimentum capitis, ferreum aut coriacum. Judice SCHILTERO eſt munimentum contra jaculum Celticum, quod Cambro-Britannis vocatur *piccel*. Aliis eſt tegumentum galeæ, ſed ratione nominis nondum expedita. Cambris *bicre* eſt pugna, conflictus, Anglis *to picker* velitari. Hinc ſuſpicor, quod *pickelhaube* proprie ſit tegmen capitis militare contra ictus.

PICKEL-HERING, morio inter ſcenicos. A *pickeln* ludere. *Hering* ſignificat gregarium, & hinc *pickel-hering* proprie eſt unus e grege comicorum qui morionem agit.

PICKELN, ludere, ludionem agere. Frequentativum a Francico *pichen*, quod videtur detortum a Græc. παίζειν ludere. Gloſſ. Pez. ventoſus homo *pigman*, *uuintuuara*. EKKEHARDUS de Caſibus Monaſterii S. Galli Cap. 5. pag. 31. *ludicrum, quod Teutones pichin vocant.* Ad cognationem ſpectare videtur, quod talus luſorius Belgis dicitur *bickel*, noſtris *bickelſtein*.

PICKEN, *bicken*, pungere, punctim ferire, acutum figere in aliquid. Cambris & Armor. *pigo*, Francis *picken*, Gall. *piquer*, Suecis *picka* apud STIERNHIELM in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 130. Belg. *bicken*. Gloſſarium FREHERI: *picken* ſcabere, pungere. Primitivum Celticum, de quo nulla ratio reddi poteſt, niſi quod ſit antiquisſimum, multisque derivatis in omnibus Occidentis Linguis fœcundum. Inde

Cambris *pig* ſtimulus, cuſpis, roſtrum, *bagwy* cuſpis, ſummitas, *piccel* jaculum, telum, pilum.

Græcis πεικὸν & πικρὸν amarum, quia pungit, πίκτος punctus, & fortaſſe etiam πηγνύω figo.

Latinis *pungere* per epentheſin, *figere* per literam convertibilem, *ſpica* per proſtheſin, & hinc porro *ſpicare*, *ſpiculum*, *ſpiculator* & *ſpeculator*.

Gothis *ſpaikulatur* ſpiculator, miles decollandi artifex Marc. VI. 27. manifeſta latinæ vocis imitatione. SUETONIUS *ſpeculatores cum lanceis* inducit in vita Claudii Cap. 35. Et *Cohortis Spiculatorum* memoria extat in nummo vetuſtisſimo apud MEDIOBARBUM. Ergo *ſpeculatores* a *ſpiculo*, quod eſt genus teli fodicantis. Figuram ſpiculi antiqui exhibet GRUTERUS pag. 517. n. 7.

Angloſaxonibus *becca* marra, rutrum, ligo, *picung* ſtigmata, notæ pungendo factæ.

Suecis *ſpyk* clavus, *pigg* aculeus, ſtimulus, Italis *piccare* clavis affigere, crucifigere, hodie ſuſpendere, poſtquam furca cruci ſucceſſit.

Germanis *picke* haſta, lancea, quia punctim ferit, *ſpitze* cuſpis, *pickel* cælum, graphium, ſcalprum, & quodvis inſtrumentum ferreum ad fodiendum aut fodicandum factum, *pickel-axt* aſcia in cuſpidem deſinens, *picker*, *pickler* lapicida, *pickel-ſtein* ſcrupus, mica petræ, fragmentum quod inter ſcalpendum decidit.

PICKEN, *bicken*, roſtro petere. Gallis *becquer*, Ital. *beccare*. Roſtrum Cambrica lingua dicitur *pig*, Armorica, Anglica, Belgica *bec*, *beak*, *beck*, Gallica antiqua *becco* teſte SUETONIO in Vitellio cap. ult. hodierna *bec*, Italica *becco*, Hiſpanica *pico*. A *picken* pungere. A *bec* rurſus fit *bicken* roſtro petere, roſtro ferire. Inde Germanis genera avium *nuß-picker*, *ſtein-picker* &c. In aliis Dialectis tam ſubſtantivum quam verbum a ſubſtantivo

ſtantivo ortum jucundiſſime refertur ad os. Inde Gallis *coup de bec* alapa, *becqueter* alapam infligere, Belgis *beck* os, *bicken* manducare, *daar iſt niet veel te bicken* nihil ibi manducandum.

PILAR, idem quod *Pfeiler*.

PILGER, *pilgram, pilgrim*, advena. Utitur Luth. Pſal. XXXIX. 13. Matth. XXVII. 7. Vitiatum e Lat. *peregrinus* auctoribus Monachis inter Francos & Alamannos. Gloſſ. Keron. peregrinus *piligrim*. Hodie viatorem religionis cauſa ſignificat.

PILLEN, globuli vel paſtilli medicorum. A Lat. *pilula*, & hoc a *ball* globus, ſphæra. Quid enim eſt pilula, niſi parvus globus? Hinc pilula Anglis promiſcue dicitur *pill* & *a little ball*, niſi me fallant Lexicographi. Et Cambris *pellen* eſt glomus & pilula, quia conveniunt in rotunditate. Confer *bolen* vertere. Tropice dicitur de verborum injuriis, quas devorare cogimur.

PILZEN, genus fungi. Vide *bilzen*.

PINSEL, a Lat. *penicillum*, quatenus inſtrumentum pictorium ſignificat.

PINSTAG, feria quinta ſeptimanæ. Vide *Pfins-tag*.

PIPE, tibia, tubus, canalis. Vide *Pfeiffe*.

PIPEN, pipire, πιπίζειν. A ſono, quem pulli avium edunt.

PIPS, pituita avium. Contractum ex *pipis*, quod eſt a Lat. *pipita*. MARTINIUS in Lexic. Philolog. *pipita*, κόρυζα, gravedo, pituita, *pipitare*, κορυζᾶν, gravedine laborare.

PIRSCHEN, venari. Vide *Birſen*.

PISEL, culina, conclave. Vide *Püſel*.

PISSE, urina. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *piſion*, Belgis, Anglis & Suecis *piſſ*. FRISCHIUS in Voc. Bibl. effingit a ſono cadentis lotii. LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. refert ad cognationem mentulæ, quæ Cambrice vocatur *pidyn*, quaſi pudendum. MARTINIUS in voce *mejo* videtur derivare a πίσαι, quod in Cadmo exponit irrigare, unde Græcis πίσος locus humidus, & πίσεα loca humida. Secundum hanc etymologiam *piſſe* nihil aliud denotabit quam humidum. Alius fortaſſe derivaret a *fuſione*.

PISSEN, mingere, urinam reddere. Camb. *piſo*, Belgis *piſſen*, Suec. *piſſa*, Gall. *piſſer*, Ital. *piſciare*.

PISTOL, ſclopetum equeſtre, & nummus aureus. MENAGIUS & auctores ab illo allegati, priorem notationem deſumunt ab urbe Hetruriæ *Piſtoria*, poſteriorem ab ipſo ſclopeto, quod, cum ſit minoris moduli bombarda, aureo quoque in minorem formam redacto nomen ſuum communicaverit. FERRARIUS in illa urbe non ſclopeta, ſed pugiones laterales inventos eſſe, & his in loco & nomine ſucceſiſſe ſclopeta, contendit. Melius rem expedit SKINNERUS telum ducens a Lat. *fiſtula*, quia ſclopetum eſt fiſtula ferrea glandifera: aureum ab Urbe *Piſtoria*, ut vulgo florenum a Florentia.

PITSCHAFT, ſigillum, ſignaculum, *pitſchaft-ring* annulus ſignatorius, Hag. II. 24. De origine multa tradita ſunt a literatis, quæ nunc ordine exponam, judicio legentibus relicto. Plerique nomen cenſent peregrinum aut ex peregrino formatum. MICRÆLIUS deducit a Latino - Barbaro *pictation*, quamvis repugnante ſignificatu, quia *pictation* potius libellum quam ſigillum denotat. FRISCHIUS, quem ſæpe laudavi, refert ad voces Slavonicas, quæ inde a CAROLI IV. ævo in Germania diſſeminari cœperunt, quia *petſchati* Slavonis eſt imprimere, quod apprime convenit ſigillis. Alii vocem ad fontes Germanicos revocant. STADENIUS ſigillum ſic dictum exiſtimat a *pfetzen* incidere, ob figuras & literas ſigillo inciſas. Nova & ingenioſa THIEBERI conjectura eſt, nomen ſigilli hodiernum factum eſſe ex veteri Francico *geuuitſcopi* teſtimonium, quod extat in Gloſſis Lipſii. Addere poterat, quod Angloſaxonibus quoque *witſcipe* teſtimonium & teſtificationem ſignificet. Miror, neminem adhuc cogitaſſe de *typo*. Sorabis ſane *tipu* eſt ſcalpo, ſculpo, quod ex Arabica Lingua perperam derivat FRENZELIUS pag. 229. cum manifeſto ſit a Gr. τυπόω inſculpo. Hinc *pitſchaft* videtur per anaſtrophen ſic dici velut *tipſchaft*, h. e. typus, inſculptus & expreſſus.

PITSCHIER, eadem notione, *pitſchieren* ſigillo munire. Ejuſdem originis ut antecedens.

PIZ, mamilla. Gallis *pis* ſunt rumæ animalium. Græcis πιπίζω ſugo.

PLACKEN, figere, infigere, affigere, Dialect. Belg. Inde *pflock* paxillus, quia infigitur, *plakat* mandatum, quia affigitur, *plaker* (*wandleuchter*) candelabrum parieti affixum, in quo cereus figitur, quamvis etiam coruſcator eſſe poſſit, a *blicken* fulgere. Originem verbi Belgis inveſtigandam relinquo.

PLACKEN, vexare, exagitare. Frequentativ. a *plagen* ejuſdem ſignif. Inde *geltplacker* pecuniæ extortor, *baurenplacker* ruſticorum exactor, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. Et huc etiam ſpectat *blackmal* tributum pro redimenda vexa. A *mal* tributum. De hoc genere tributi, quod tempore latrocinii potenti cuidam limitaneo a plebe ruſtica ſolvebatur, vide SPELMANNUM & CANGIUM, qui tamen videntur ignoraſſe, quid ſit *black* in illo compoſito. Atque hinc jam patet, quem habeat ſignificatum, quando dicimus *ſich placken*, *plackerei*, & ſimilia.

PLADERN, humida & ſordida tractare, *plader* ſordes, *pladerig* ſordidus, lutulentus. A Græc. πλάδον humiditas, vel πλαδαρὸς humidus, uliginoſus.

PLÆTZEN, genus placentæ. Vide *Fladen*.

PLAGEN, vexare, affligere, cruciare. Suecis *plæga*. Gothice effertur *balwjan* Matth. VIII. 29. *quamt her faur mel balwjan unſis*, veniſti huc ante tempus torquere nos. Quod eſt a *bal* malum, per medium derivandi W. Poſtea unius literæ transpoſitione & alterius in G. converſione, eum, quem nunc habet,

ſonum obtinuit. Hinc porro *plage* calamitas, tam publica, quam privata, antiquis dicitur *baluwe*. TATIANUS cap. XXXVIII. 8. *ginuogi iſt themo tage in ſinemo baluuue*, ſufficit diei malitia ſua. Ubi Luth. habet *plage* Matth VI. 34.

PLAGEN, cædere, percutere, plagas inferre. Græc. πλήγειν, Lat. *fligere*, Camb. *plau*, Lat. Barb. *plagare* in Lege Salica, Alamannica, Ripuaria &c. manifeſto uſus antiqui in patria lingua indicio, etiamſi documenta nos deſtituant. Adſunt tamen derivata, parenti quam ſimillima, *plak* ferula apud Belgas, *plaker* ictus ferulæ vel baculi apud Germanos, vox orbiliis & pueris nota, *augenblick* ictus oculi. Et huc etiam ſpectat *flegel* tribula. A πλήγειν Græcis fit πληγὴ, Latinis *plaga*, ictus, Confer verbum ſororium *bleuwen* cædere, verberare. W. & G. literæ permutabiles.

PLAKAT, affixum. Vide *placken* figere.

PLAKER, candelabrum murale. Vide *placken* figere.

PLAKER, ictus ferulæ. Vide *plagen* cædere.

PLAN, planus & planities, *planieren* lævigare, planum facere. Apud antiquos non occurrit. Refer ad Lat. *planus*. Vox domi nata eſt *eben*.

PLANET, planeta, πλανήτης, ſtella erratica, a πλάνεσθαι, errare, vagari.

PLANK, aſſer, tabula ſectilis. Græc. πλὰξ, πλακὸς, Latinis *planca* apud FESTUM, Cambris *plange* apud BOXHORN. Gall. *planche*, Belg. & Angl. *plank*. Nota in Belgio loquendi formula, *een huis van vier planken* loculus, ſarcophagus.

PLAPPERN, *blappern*, pulſare, ſonare. HENISCH. in Theſ. L. Germ. *blappern* pulſare, ſtrepere, *blappard, drey kreutzer*, ſic dictus, a *plapf* & *hart*, a duritie in ſonando, cum cadit *blappardus*. Fides ſit penes auctorem. Hodie *plappern* eſt garrire, & *geplapper* garritus: ſenſu a ſono in genere ad ſtrepitum linguæ translato, ut fieri ſolet in aliis verbis, cujusmodi ſunt *klappen, klappern, klatſchen*. Græcis βλαβυρία eſt vaniloquium, neſcio an aliqua affinitate.

PLARREN, *blærren*, barrire, mugire, rugire. Proprie eſt animalium, & poſtea omnium, qui ſonum moleſtum & nihil ſignificantem edunt. Inde *geplerr* mugitus, barritus, Amos V. 23. Non videtur differre a *brüllen*, niſi ſitu literarum.

PLAT, proprie eſt quod alto caret, & dicitur de *lato, plano* & *humili* ſeu *depreſſo*. Hæ notiones ſibi mutuo implicantur. Nam ex depreſſo fit latum & planum. Latum vero & planum adeo ſunt conjuncta, ut ſæpe neſcias, qua ratione diſtinguas. Hinc in Indice VERELIANO *flatur* exponitur *planus & latus*. In quibusdam omnia tanquam collata ſtipe conveniunt. Sic quando campeſtria vocamus *plat-land*, tunc dicimus (1) campos late patentes & ſpatioſos, (2) planiciem & æquora campi, (3) agros humiles & depreſſos. Similiter quando ſimus Suecis vocatur *flaat-næſot*, tunc mente concipimus eum, qui naſum habet latum, planum, & depreſſum.

PLAT, latus, extenſus. Græc. πλατὺς, Belg. *plat*, Suec. *flaat*, Island. *fla*, *flatur*. Inde Latinis *plautus* latum pedem habens. Suecis *flaat-foot* latipes, palmipes. Islandis *flatkiol* carina lata, apud VEREL. in Ind. Alias latus nobis & antiquis dicitur *breit*, quod certe in nulla re differt a *plat*, niſi literarum R. & S. permutatione, quæ in ore vulgi ſatis frequens. Interim a *plat* derivatur Germanis *plats* area, locus latus, Latinis *platea* via lata, Græcis πλατύνειν dilatare, πλάτος latitudo, πλατεῖα palma, manus explicata & dilatata, quod imitantur Franci in *flazza*. Gl. Boxh. *flazza* palma.

PLAT, planus, æqualis, *pletten* lævigare, polire, planum reddere, *pletner* lævigator, bracteator. Dicitur alias *flach*, quod rurſus in nulla re differt a *plat*, niſi literarum convertibilium vicisſitudine. Et etiamſi indoctis auribus aliter videatur, revera tamen *flach* virtute continetur in *plat*. Utrumque habet ſubſtantiva in vetuſtisſimis linguis, *flach* in Græca, ut demonſtravi in loco, *plat* in reliquis Dialectis. Inde Angloſaxonibus *platung* lamina, bracteola, Islandis *plata* thorax ferreus, *platari* fabri qui ejusmodi thoraces conficiunt, *flatkiol* mons planus, apud VEREL. in Ind. Germanis *platte* multa ſignificat, (1) patinam, (2) laminam, (3) tabulam, in comp. *tiſch-plat, tafel-plat* &c. Cuncta a notione plani vel planæ latitudinis.

PLAT, humilis, depreſſus, *plat teutſch* lingua inferioris Germaniæ. Affine eſt Græcum πλὰξ profunditas apud Pindarum.

PLAT, recipit translationes in omnibus ſignificatibus. Sic a *plat* latus Græcis fit πλατὺς patens, apertus, quia loca ſpatioſa ſolent eſſe patula. Nos inde habemus *plat* aperte, *plat abſchlagen* aperte recuſare. A *plat* planus fit *plat* glaber, calvus, & hinc *platte* vertex raſus. Denique a *plat* humilis, depreſſus, fit *plat* vulgaris. Inde Gallis *diſcours plat* oratio trivialis & humi repens, a defectu ſublimitatis.

PLATEIS, paſſer marinus, piſcis latus & planus. Verum nomen eſt *plate*, Selandis uſitatum, teſte REIZIO, viro doctisſimo, in Belga Græciſſante pag. 265. COLUMELLA *ſoleam* vocat, quod planus ſit inſtar ſoleæ: AUSONIUS *plateſſam*, Latino-Barbari *plateſiam*, ob eandem cauſam. Puta a *plat* planus & latus. Illud imitantur Belgæ in *ſcholle*, hoc Germani in *plateis*. Auctor utriusque etymologiæ eſt MARTINIUS in voce *paſſer* & *ſolea*. Gloſſæ ÆLFRICI in nominibus piſcium *plateſiam* interpretantur *facg*. Quod repetit BENSONIUS in Voc. Angloſax. Sed pace ejus legerim *flacg*, ut idem ſit quod *flach* latus, planus, & nomenclatura reliquis conſentiat. Nam in his Gloſſis multa ſunt afflicta, quæ emendatione opus habent. Dicitur alias *halb-fiſch*, quia illi aliquid deeſt, nempe crasſities.

PLAT-

PLATTE. Vide *plat* planus, & *plat* ultimi ſignificatus.

PLATZ, *plats*, locus, area, minor vel major pro neceſſitate. Lat. Barb. *placea* apud CANGIUM, Gall. *place*, Ital. *piazza*. ECCARDI arbitrio venit a *Placitum*, ut *plan* a *planities*, & proprie dicitur de loco ad rem aliquam ibi peragendam ex beneplacito conſtituto. Alii ad priſcas voces referunt, & contrario naſcendi ordine *Placitum* deducunt a *platz*, quod conventus veterum publici, in campis, ſub arboribus, in plateis, ante portas caſtrorum, ante Eccleſias, aliisque locis publicis & apertis tenerentur. Sed de *Placito* res adhuc dubia eſt, ſenſu conveniat, an ſono tantum? Nam CASANOVA haud immerito ſuſpicatur, *Placita* nomen accepiſſe a *beneplacitis*, quod in Conventibus illis Leges & Decreta promulgarentur hac formula: PLACUIT *atque convenit inter Francos, eorumque Proceres.* Quæ extat in Prologo Legis Salicæ apud PITHOEUM. Si publicam æſtimationem conſulamus, *platz* eſt omne ſpatium ſtandi, ſedendi, adeundi, ambulandi, ponendi, ædificandi &c. & dicitur univerſe de loco magis vel minus lato, adeoque a *plat* latus, per medium derivandi S. Unde ſimul patet, quibus literis oporteat exarari.

PLATZEN, cujuscunque ſit notationis, eſt verbum a ſono fictum. Significat autem (1) crepare, fragorem edere, (2) cum ſtrepitu & impetu rumpi, (3) cum ſtrepitu & impetu cadere. MARTINIUS in voce *imber:* „Imber, denſa pluvia, quam nos Germani „vocamus *platzregen*, quaſi pluviam ſono„ram ex lapſu: *platzen* eſt ex incuſſione aut „præcipiti lapſu reſonare, vox a ſono fa„cta.“

PLATZEN, quid ſignificet in compoſito *zuplatzen*, vide in *plotz*.

PLAUDERN, nugari & mentiri, *plauderei* mixta nugis mendacia. HELVIGIO eſt a φλυαρεῖν nugari, MARTINIO a *blaterare*. Pro varietate Dialectorum varie effertur, *pluderen, pladderen, pletteren*.

PLAUTE, *plautſe*, enſis lato ferro. An a *plat* latus? Dubito. Potius eſt a πλήττειν cædere, ferire, vulnerare.

PLEUWEN, verberare. Vide *Bleuwen*.

PLOTZ, *plutz*, celer, ſubitus, feſtinus. Vox a Celtis relicta. BOXHORN. in Lex. Ant. Britann. *blawdd* agilis, celer, gnavus, expeditus, impiger, properus. Latinis *velox* eſt celer, & *veles* miles expeditus. Quæ cæteris videntur parilia.

PLOTZ, *plutz*, ſubſtantive dicitur de ſubito deſiderio & inordinato. BOXHORN. loc. cit. *blys* deſiderium, appetitus inordinatus, qualis eſt orexis & citta. PEISKERUS male confundit cum *platz* locus, & formulam *auf den plutz was thun* perperam interpretatur *conſilium capere ex arena*, cum proprie ſignificet *ad ſubitum deſiderium aliquid facere*. Vulgus inde formavit verbum *zuplatzen* ferri in rem cum ſubito & vehementi deſiderio.

PLOTZLICH, *plötzlich*, ſubitus & ſubito, repentinus & repente. Vi terminationis *lich* eſt celeri ſimilis. Suecis *plötzlig* eſt ſchedicus, id eſt, ſubito & ex tempore factus, omnino ex eodem fonte. A *plötzlich* componimus *urplötzlich* valde ſubito. *Ur* ſenſum intendit.

PLUCKEN, *plücken*, idem quod *pflücken*.

PLUMP, *plumpiſch*, agreſtis. Id eſt, *plumbeus*. Inde *verplümperen* rem bene cœptam incivilibus agendi modi peſſundare.

PLUNDERN, *plündern*, rapere, diripere, ſpoliare. Suec. *plundra*, Angl. *to plunder*, Belg. *plonderen*. An a Lat. *pilare*, quo utitur MARCELLINUS Libro ultimo de Hunnis: *nec caſtra inimica pilantes*. Et rurſus: *pilando villas & incendendo*. Dubito. Potius eſt a Longobardico *blutare* ſpoliare, per epentheſin. Lex Long. Lib. I. Tit. XVIII. I. *Si caſam cujuscunque blutaverit, aut res eorum tulerit.* Ubi Gloſſæ antiquæ apud LINDENBROGIUM: *blutare* expoliare, *blutaverit* evacuaverit. Verbum origine Germanicum eſſe, & e Francico *biloſen* contractum, vix dubitari poteſt. Gloſſ. Pez. ſpoliari *biloſit uuerdan*. Activum duo ſignificare poteſt, vel *evacuare*, ſi radix ſit *los* vacuus, inanis, vel *bonis exuere*, ſi radix ſit *los* ſors. Præfixum *bi, be*, ad utrumque ſenſum paratum eſt & in compoſitis duplici pollet virtute, *intenſiva* & *privativa*, ut in *Prolegom*. Sect. V. oſtendi. A *plündern* porro eſt *plunder* res bello capta, mox ſarcinæ & impedimenta exercitus, denique quælibet vilis ſupellex.

PLUNZ, *pluntſe*, apexabo, genus farciminis, ex ſanguine & arvina mixtum, & hinc fortaſſe appellatio ab Angloſaxonico *blendan* miſcere, quod hodie ſuperat apud Anglos in *to blend*. Eſt & Græcis παλύνω miſceo.

PLUTZ. Vide *Plotz*.

POBEL, *pöbel, pöfel*, plebs, multitudo hominum. Vox Celtica, quæ Cambris & Armor. effertur *pobl*, Hibern. *pobul*, Latin. *populus*. Manifeſta origine a Britannico *pob* omnis, quia populus eſt quædam hominum univerſitas. Inde eſt, quod vulgus ſæpe per jocum vocatur *herr omnis*. SCALIGER Latinam vocem ducit a πολὺς multus; ſed hoc non poteſt efficere, niſi prima reduplicata.

POCAL, vas potorium. Lat. *poculum*, Lat. Barb. *baucalis*, Græc. infer. βαυκάλιον, Ital. *boccale*. Diminutiva a ſimpliciori *bauca* vas ventroſum, & hoc a *bauch* venter.

POCHEN, *bochen*, tundere, pulſare, verberare, *pochwerk* machina qua metalla tunduntur. HENISCH. in Theſ. L. Germ. *bochen, klopffen*, tundere, pulſare, batuere, *den flachs bochen* demulcere linum malleo, contundere linum, *es bochet iemands an der thür* aliquis oſtium pulſat. Utitur quoque Luth. Tit. I. 7. ubi μὴ πλήκτην εἶναι, non percuſſorem eſſe, vertit, *ein biſchoff ſoll nicht pochen*. Belgis *beuken* idem ſignificat. Inde *ſtokviſch beuken* tundere aſellum, *beukhamer* malleus. Dicunt

Dicunt etiam Galli *buquer à la porte* pulſare fores, quod Germanis acceptum refert MENAGIUS. Cuncta cognata cum verbo vetuſtiſſimo *batten* cædere, pulſare, percutere. Quod vel hinc conjicere licet, quia T. in omnibus Linguis verti ſolet in quascunque gutturales. Et tametſi *pochen* videatur recentius, revera tamen eſt valde antiquum, & antiquiſſima habet derivata. Teſtis *baculus* verberandi inſtrumentum, *bock* animal cornu feriens, & alia plura per epentheſin facta, quæ vide in *bengel* fuſtis. Metaphorice dicitur de minacibus & feroculis, quia verbis ſtrepitum edunt inſtar pulſantium. Inde *pochen* minari, *abpochen* minis extorquere.

POCK, puſtula, *pocken* puſtulæ, papulæ, morbilli. Angloſax. *pocca, poc-adl*, Belg. *pocken, pockjes, pockziekte*, Angl. *pock, pocks*, Camb. *buccl.* Incertum, quo ſenſu. An velut *expulſiones naturæ* in ſumma cute, a verbo præcedenti *pochen* pulſare? Quo ſenſu Suevi eas vocant *durchſchlæchten.* An quia cutem maculis variant, a Græc. ποικίλος varius? Ut *variolæ* Latinis, unde Gallis *veroles.* An quod monticulis in cute ſimiles ſint, a *backe* collis? Nihil horum a natura ipſius rei alienum eſt.

POCKEL, bulla. Utitur Luth. 1. Reg. VII. 31. Originem collige ex dictis in *buckel.*

POET, *poët*, poëta, ποιητής. Celtica lingua *bardd*, Angloſaxonica *ſcop*, Francica *leodarſezzo*, Scandica Antiqua *ſcalld, ſcalldr*, Germanica hodierna *dichter.* De ſingulis actum vel ex inſtituto vel ex occaſione.

V. *Bardi* cantores.
V. *Schaffen* fingere.
V. *Lied* carmen.
V. *Galder* cantator.
V. *Dichten* fingere.

POLEN, Poloni, gens Sarmatiæ Europææ nobiliſſima, & e Colchide, ut videtur, oriunda. Nam πόλαι Colchica lingua vocantur exules, quod ex Lycophrone & Callimacho probat STRABO in Geographia Lib. 5. pag. 217. & ex Strabone primus animadvertit HORNIUS in Præfatione *Originibus Gallicis* BOXHORNII præfixa. Ita autem Colchi hi, quod ſede migraſſent, lingua ſua dicti ſunt. Hæc etymologia cæteris a *polo* vel planitie deſumptis, & HARTKNOCHIO Lib. I. de Rep. Pol. Cap. 2. memoratis, etiamſi CAROLUM M. habeant auctorem, anteferenda eſt, quia nonſolum nominis, ſed etiam gentis originem pandit. Nec deſunt exempla vetuſtiſſimorum populorum, quibus migratio ſimile nomen conciliavit. Sic *Celtæ* vi nominis ſunt extorres, *Parthi* exules, *Batavi* pulſi, *Alamanni* peregrini.

POLFERN, *pölſern*, contendere maledictis. Vide *Belfern.*

POLSTER, *bolſter*, pulvinar. Vox multorum idiomatum uſu recepta, inprimis Angloſaxonum, Francorum, Alamannorum, Anglorum. Proprie eſt *cervical* ſeu *capitale*, ut Scriptores medii ævi vocant, quia capiti ſubſternitur, cujus ſynonymum eſt *küſſen.* Et quemadmodum *küſſen* ſic dicitur a κοτὴ caput, ita *polſter* eſt a *bol* caput, vertex, cranium, per medium derivandi *ſter*, in multis compoſitis obvium. Gloſſ. Keron. capitale *polſtar.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *bolſter, bolſtre* cervical, *bolla, heafod-bolla* cranium. Verſio Angloſaxonica Marc. IV. 38. *ſlapende ofer bolſter*, dormiens ſuper cervical. BAXTER. in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 33. „*Bal*, *bala* veteribus Britannis, imo etiam Phrygibus, & *capitis* & cujuslibet rei *rotundæ comprehenſio* eſt: quod & Græcis eſt φαλὸς, βαλὸς, & Pelasgice Φαλὸς, unde & κεφαλὴ de κάρα & φαλὴ eſt &c. Idem pag. 35. Quicquid erat *rotundum*, præcipue vero *caput*, Veteribus vel *bal* erat, vel *bel*, vel etiam *bol* & *bül.* Etiam hodiernis Perſis *pola* pro *cranio* eſt, ut & Franco-Belgiis *bolle* pro *capite.* Græcorum πόλος *vertex* eſt, & πολεῖν vertere, βῶλος etiam *rotunda gleba* eſt, Angliſque *ball* pila eſt, quod Britannis *bel* dicitur. Scotobrigantibus etiam *bhel caput* eſt; quo ſpectat & Anglorum *bill* pro *avis roſtro.*" Eodem doctiſſimo Viro judice BAAL, BEL, BELUS, BELINUS, proprie ſignificant *Caput*, & figurate *dominum* vel *regem.* Belgis & nobis *bol* pro capite, obſoleſcit. Extat tamen eo ſignificatu in Dictionario HALMÆ, & Theſauro HENISCHII. Cæterum a *polſter* Itali priores fecerunt *poltro* lectus, per ſynecdochen partis pro toto, & hinc porro *poltrone* ignavus, quod optime obſervatum MENAGIO in voce *poltron.*

POLSTER, caput columnæ. Gloſſ. Pez. capitibus *polſtrun*, epiſtilia *polſtarli.* Ex eodem fonte. Hodie obſoleſcit.

POLTERN, ſtrepitum edere, tumultuari, *gepolter* ſtrepitus, fragor, tumultus, *poltergeiſt* lemur, ſpectrum, apparitio nocturna ſtrepitum excitans. Noviſſime facta a Lat. *pultare*, quo utitur TERENTIUS pro *pulſare.* Sueci dicunt *bullra*, expulſo T. ut ſæpe alias.

POMERANI, gens Venedica ad mare Balticum, Slavonice *Pomorzi*, id eſt, maritimi, a *po* apud, & *mor* mare. Ita Linguæ iſtius periti nomen explicant, nec quicquam impedit ut ſequamur, cum nominis *Armorici* par ratio ſit. *Vandalos* antiquiſſimis temporibus has oras habitaſſe, & *Venedos* demum illis in ſolo vacuo ſucceſſiſſe, pro certo haberi debet, etiamſi *Vandali* & *Venedi* a multis eruditis confundantur. Ipſum *Pomeraniæ* nomen novum eſt, ab advenis e Sarmatia confictum, & ante ſæculum undecimum vix auditum.

POMP, pompa, πομπή. A πέμπειν mittere, quia totus ille oſtentationum adparatus, quem pompam vocamus, a miſſionibus vel legationibus ortum duxit.

POMPE, *pumpe*, machina hauſtoria, *pumpen* haurire, exantlare. Utrumque apud Belgas, Anglos, Gallos, Italos, Hiſpanos, uſu receptum. An quia aquam ſurſum mittit, adeoque a πέμπειν ut antecedens? Ita judicat MENAGIUS in Originibus Gallicis. SKINNERO

RO tamen eſt vox a ſono aſſurgentis aquæ ficta. Sed prius videtur præferendum.

PON, *pön*, pœna, *bei pön* ſub pœna. Vide plura in *Pein.*

POPANZ, terriculamentum puerorum. Cambris *bw* & *bwbach* eſt terror & terriculamentum. Græcis φοβεῖν terrorem incutere.

POPEL, *pöpel.* Vide *Puppe.*

POR, altus, editus, ſublimis. A *bæren* levare, attollere. Viget in compoſitis, cujusmodi ſunt *porkirch* locus Templi editior, *empor* ſurſum, in locum ſuperiorem, & inde *empören* inſurgere contra magiſtratum, *empörung* ſeditio. Cuncta recentioris fabricæ. De particula *em* vide PROLEG. Sect. V.

PORT, ſtatio navium, multarum gentium conſenſu, Angloſaxonum, Cambrorum, Hibernorum, Gallorum &c. a Lat. *portus.*

PORTER, civis, Dial. Belgica. Vide *Bruder.*

PORTZELN, *purtzeln*, corpus ſupra caput rotare. A Lat. *vertere*, *verſitare*, *vorſitare*, mutatis labialibus. Differt a *burtzeln* in latus cadere, de quo ſupra.

POSAUN, lituus. Belg. *bazuin.* Utrumque a Lat. *buccina*, judice FRISCHIO in Voc. Bibl.

POSSEN, jocus. Gloſſ. Pez. iberas nenias *ſpaniſciu gipoſi*, nugas *gipoſi.* A Gr. παίζειν, ludere, jocari, auctoribus Francis.

POST, curſus publicus. Vox in toto Occidente notiſſima, quæ proprie *poſitionem*, h. e. ſtationem curſoriam mutandis equis per intervalla diſpoſitam, ſignificat. Ita ſentiunt FERRARIUS, MENAGIUS, SKINNERUS.

POT, olla. Conſentientibus Belgis, Suecis, Gallis &c. A *top* per anaſtrophen. Anglis *pot* eſt vas ad bibendum, quod judice JUNIO eſt abſciſſum a Gr. ποτήριον, ut *kanne* a κάνθαρος.

POTASCHE. Vide *Bodaſche.*

POTTEN, inſerere ſurculos. Belgis *pooten.* Utrumque vitiatum ex *impotten*, quod cuſtodiunt Vaſcones in *empeotar.* Radix eſt *imp* ſurculus. Inde primo fit *impen* inſerere ſurculos, & ab illo participium Angloſaxon. *impod* inſertus, inplantatus. A participio rurſus fit infinitivus *impotten*, quem plebs ruſtica mutavit in *potten*, per aphæreſin.

POTZ, interjectio admirantis, ſimilis interrogativo Græcorum πόσος quantus, quam multus. Hinc vulgo jungi ſolet cum numeralibus, *potz hundert, potz tauſend.* STILERUS neſcio quam blaſphemiam ex hac vocula præter neceſſitatem extundit. Ego malim plebem ineptiarum, quam injuriarum in Deum poſtulare.

PRACHER. Vide *Bracher.*

PRACHT, claritas, ſplendor, præcipue cœli & ſolis, a *brechen* fulgere. Antiquitas Saxonica dixit *beorhtnes* Luc. II. 9. Francica & Alamannica *berahtniſſe*, longiore quidem vocabulo, ſed legitime facto a *brecht* clarus, quod eſt ejusdem originis cum ſubſtantivo. ISIDORUS Cap. II. 3. *Chriſtus auur ſus quham ſona fater ziuuare, ſo ſelp ſo dhiu berahtniſſi ſona ſunun, ſo uuort ſona munde, ſo uuüsduom ſona herzin*, Chriſtus autem ita venit a Patre revera, ut ſplendor a ſole, verbum ab ore, ſapientia a corde. Cum ſimplici *bracht* convenit Angloſaxonicum *byrhto* claritas. Metaphorice dicitur de ſplendore Principum in veſtimentis, ædificiis, ornamentis, & reliquo cultu, ſenſu a ſplendore & jubare ſolis petito. Litera dura in fronte vocis ab Alamannis nobis relicta eſt, ut poſtea patebit ex Gloſſa Keroniana in voce *prachtig.*

PRACHT, faſtus. Significare poteſt *oſtentationem* & *ſuperbiam*; illud a *baren* oſtendere, quomodo etiam Latinis ab oſtendendo fit oſtentatio; hoc ab Angloſaxonico *prutian* ſuperbire, de cujus familia actum in *breit* ſuperbus. CH. ſæpe eſt inſititium, & neminem debet morari.

PRÆCHTIG, clarus, ſplendidus. Gloſſ. Keron. præclara *foraperahtida.* Refer ad *pracht* ſplendor.

PRÆGEN, nummos cudere, *gepræge* typus monetalis. Forte a *perico*, ut *cudo* a *cædo.* Nam ante machinas noſtras inventas omnis retro antiquitas nummos ſuos malleo percuſſit. Quod JOH. CAROLUS SCHOTTUS, Conſiliarius, Antiquarius & Bibliothecarius Regius, amicus noſter, dum viveret, conjunctiſſimus, in Diſſertatione *de Nummo Phidonis argenteo*, pluribus oſtendit. A ſimplici componimus *einpregen* inculcare, ducta metaphora a crebris ictibus, quibus aurum & argentum ſignatur.

PRÆT, caro concifa, Dialect. Suevica. Ab Angloſax. *brytan* frangere, diſſecare, quod extat apud BENSONIUM. Affinitatem vide in *bros* fragilis, & *brot* fruſtum.

PRALEN, jactare ambitioſius, gloriari, *praler* thraſo. Forte a Græc. προλάλος vel προαλὴς ἐν τῷ λέγειν impudens & præceps in dicendo; niſi malitioſe factum ſit (novum enim eſt, & ante pauca ſæcula additum) e Gall. *parler*, ſenſu a loquela ad vaniloquentiam detorto. Idem ſane Gallis accidere potuit, quod Græcis, quorum verba, ob inſitam Genti nugacitatem, ſemper in malam partem accipimus. Exempla vide in *fatzen.* DIODORUS de Gallis antiquis: *tum multa hyperbolice ad ſuæ laudis amplificationem aliorumque contemtum jactant.*

PRALLEN, vibrari, *zurück prallen* retro vibrari. Paſſivum ab activo *prellen.*

PRAM, ponto. Vide *Bram.*

PRANGEN, ſuperbire, ornatum arrogantius oſtendere, *geprænge* oſtentatio, pompa. Belgis *pronken, pronking*, & *pronkwerk.* Fruſtra derivatur a *brechen* ſplendere. Aliud enim eſt ſplendere, aliud ſuperbum & faſtuoſum agere, cultu ſplendido ad invidiam oſtenſo. Meminiſſe debemus, quod *baren* ſit oſtendere. Hoc in malam partem acceptum ſignificat *oſtentare.* Ab illo naturaliter producitur *baring* oſtentatio. Hoc Belga contraxit in *pronk* oſtentatio, ornatus, & omnis ſupellex ad oſtentationem

tionem facta, & hinc porro formavit *pronken* eo quo dixi ſenſu, quem noſtri imitantur in *prangen*, quod certe origine Belgicum.

PRANGEN, cogere, premere, coarctare, Dialect. Belgica. Opinor a Lat. *parangariare*, quod eſt ab *angario* cogo, coarcto, conſtringo. Hinc cippus infamis vulgo vocatur *pranger*, a numella, qua collum rei, ludibrio expoſiti, conſtrictum tenetur, & non ab ulla oſtentatione, ut Belgicæ linguæ ignari ineptiunt.

PRASSEN, decoquere. Utitur Luth. Luc. XV. 13. Dicitur compoſite *verpraſſen*, & uſurpatur de iis, qui bona ſua nepotando conſumunt. Sed a ſimplici habemus *praſſ* luxus, luxuria. Cuncta a *braſſen* coquere.

PRASSELN, crepitare. Vide *braſſeln.*

PRATEN, aſſare. Vide *braten.*

PRATEN, loqui, Dial. Belg. A φράζειν. Confer *Fratzen.*

PREDIGEN, verbum Dei publice annunciare, *predig* talis oratio vel annunciatio. ISIDORUS cap. IX. 4. *eitar predigon* venena prædicare. Gloſſ. Pez. dux verbi *vuriſto dero pridigo.* Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *predician* & *predicunge.* Omnium judicio a Lat. *prædicare*, excepto STILERO, qui modum excedit, & exteris ſe ridendum præbet.

PREGELN, frixum facere. Frequentativ. a Lat. *frigere*, vel Gr. φρύγειν torrere.

PREGEN, cudere monetam. Vide *Prægen.*

PREIS, valor rei. Vox pluribus linguis communis, & a Lat. *pretium* facta. Inde *preiſen* æſtimare, pretium rei extollere, *wie hoch preiſeſt du das* quanti æſtimas?

PREIS, gloria, *preiswürdig* glorioſus, *preiſen* laudare, *mispreiſen* contemnere, parvi pendere, Cambris *priſio* & *diſpriſio*, Gallis *priſer* & *meſpriſer.* Factum apparet, inquit HELVIGIUS, ab Heb. *pharaſch* expoſuit. Qua quæſo apparentia? Certe nulla apud conſiderantes. Nam gloria, ſi recte expendas, eſt vox non ficta de virtute digne judicantium, adeoque in *pretio* & æſtimatione conſiſtit. Unde mirum non eſt, nomen *pretii* ad gloriam translatum eſſe ab iis, quibus gloria nihil antiquius aut pretioſius viſum. Quales fuiſſe veteres Germanos, patet ex aliis gloriæ nominibus a pretioſitate deſumptis, quæ vide in *teur* glorioſus. Latino-Barbaris *depretiare* nonſolum eſt de pretio auferre, ſed etiam contemnere, & laudem minuere.

PREIS, præmium. Senſus ex pretio & gloria, hoc eſt, ex mercede & laude virtutis compoſitus, quem alii fruſtra derivant a Lat. *præda.*

PREIS, pectus. MARTINIUS in voce Lat. tribuit Bohemis *prſy* eodem ſenſu. Forte utrumque eſt Germanicæ originis ab Angloſax. *brytan* frangere, diſſecare, quia coſtæ in pectore, acſi fractæ eſſent, coëunt. Nam ob eandem cauſam pectus vocatur *bruſt* a *brechen* rumpi. De verbo AS. vide plura in *bros.* Hodie Suevis *preis* & *preisle* eſt pectorale, & inde componunt *preiskette* & *preisneſtel*, catena & ligula qua pectorale conſtringitur.

PRELLEN, vibrare, *füchſe prellen* vulpes in aerem vibrare. Per metaplaſmum a Lat. *librare.* Librari autem Latinis dicuntur nonſolum pondera, ſed etiam pila, tela, ictus, & quicquid vi excutitur. L. & R. ſunt literæ inſtabiles in labio Germanico, & ſubinde ſedem mutant. Exempla vide in *Prolegom.* Sect. IV.

PRESSEN, premere. A Lat. *preſſare*, auctoribus Francis. NOTKERUS Pſ. LXXXIII. 3. *kebreſſotez pere* uva preſſa. Inde *preſſe* prelum, quia premit, & turba conferta, quia premitur. Metaphorice eſt cogere. Inde *volk preſſen* milites cogere, *erpreſſen* minis aut vi extorquere &c.

PREZEL. Vide *brezel.*

PRIESTER, ſacerdos. Angloſax. *preoſt*, Franc. & Belg. *prieſter*, Angl. *prieſt*, Suec. *præſt*, Island. *preſtur.* Gloſſ. Pez. plebejani presbyteri *gouuiprieſtira.* Vox cum oriente Chriſtianiſmo inter Germanicas gentes nata, vel a πρεσβύτερος ſenior, vel a *præſtes* antiſtes. Priori modo accepta, erit nomen dignitatis, ut *elterman*, & alia ibi commemorata, quæ ſummis viris tribuuntur apud omnes gentes: Poſteriori, nomen officii, & ſignificabit eum, qui ſacris præeſt. Perſæ habent vocem Germanicæ conſonam, ſed aliud ſignificantem. Nam *preſter* illis eſt ſervus, non ſacerdos, & *preſter chan* princeps ſervorum, unde ridiculo errore ab imperitis Hiſtoricis formatus eſt *Prieſter Johann*, obſervante Cl. CLODIO, L. Arabicæ apud Lipſienſes Profeſſore digniſſimo. Stante Deorum cultu noſtri aliis nominibus utebantur ad deſignandum ſacerdotem, quæ vel *divinum* denotabant, ut Gothicum *gudja*, vel *ſeniorem*, ut Burgundicum *ſeniſtus*, vel *magum*, ut Saxonicum *dryman*, vel *myſtam*, ut Scandicum *allruna*, vel *cuſtodem legis*, ut Francicum *ewart.* Nomen Celticum vide in *Druiden.*

PRITSCHE, xylagogium, geſtamen morionum. Proprie eſt ferula ex aſſulis, ab Angloſaxon. *brytan* ſcindere, ſecare, diſſecare, quod habet BENSON. Græcis πρίζειν idem ſignificat. Inde porro *pritſchmeiſter* verſificator aulicus, a geſtamine ſic dictus.

PRITSCHE, ſponda, lectus ex tabulis ſectilibus, & omnis ſuggeſtus ex aſſeribus. Ex eodem fonte. Plura cognata vide in *barten* ſecare.

PROBE. Vide *Prüfen.*

PROBST, præſes collegii ſacri. A Latin. *præpoſitus* auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. præpoſitus *probeſt.* Belgæ dicunt *proſt*, quod magis conciſum, & a Græc. προστάτης, vel Lat. *præſtes* factum.

PROFOS, latrunculator. Angl. *provoſt*, Gall. *prevoſt.* Omnium judicio nihil aliud eſt quam *præpoſitus.*

PRO-

PROPHET, propheta, προφήτης, a προφημι prædico. HELVIG.
PRUFEN, *prüſen*, examinare an probum ſit, *probe* examen, vel ſpecimen examinis cauſa datum. A Lat. *probus* vel *probare*.
PRUGEL, *prügel*. Vide *Brügel*.
PRUTZ, diviſio. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *brutz* diviſio, *byabrut* pagi diſtributio, *bryta* dividere, *bryta æker* dividere agrum, dividere fundum. VEREL. in Ind. *brut oc tomptamal* dimenſio & diſtributio, *bryta aker* · *bryta tompt* agrum per funes & perticam menſoriam dividere. Francis *bruttan* eſt rumpere, frangere, Angloſaxonibus *brytan* frangere & diſſecare apud BENSON. Gr. πρίζειν ſcindere, findere, ſecare. Hic antiquiſſimus verbi ſenſus, qui poſtea ad generalem dividendi notionem perductus eſt, quod dividentes ſimiles ſint eorum, qui aliquid in partes rumpunt aut ſecant. Inde Angloſaxonibus *brytnere* diſtributor, apud SOMNER. & BENSON. Atque hinc jam patet, cur *brut* vel *brutz* Septemtrionalibus ſit diſtributio, & *bryta* dividere. Operæ pretium erat, hoc fuſius proſequi, quia *apriſiones*, in Tabulis Caroli M. Ludovici Pii, & Caroli Calvi memoratæ, nihil aliud denotare videntur, quam *diſtributiones agrorum*, eo fine ex eremis factas, ut quilibet portionem ſuam, a Principe conceſſam, ad cultum traduceret. Rem ipſam vidit CANGIUS, ſed ignarus cauſarum, quæ hunc præciſe ſenſum exigunt.
PSALM, pſalmus, ψαλμός, a ψάλλειν canere.
PSALTER, pſalterium, ψαλτήριον.
PUCKEL. Vide *Buckel*.
PUFFEN, flare, inflare, ſufflare. Verbum naturale magis quam inſtitutum, & ab ipſo ſpiritu, dum efflatur, productum. Belgis *poffen* & *puffen* eſt ſufflare, *in t'vier poffen* ſufflare ignem, *boffe* bucca, quia inflata, *poffer* thraſo, homo ventoſus, tumidus externe, intus inanis. Gallis *bouffer* eſt inflare, ſufflare, *bouffi* inflatus. Italis *buffa* ſpiraculum caſſidis, imo etiam ventus & aura apud DANTEM, & hinc *buffettare* ſufflare. Hiſpanis *bofes* pulmones, quia ſpiritum reciprocant, aut reſpirationi inſerviunt. Quanta ſit hujus verbi antiquitas, ex omnium etiam vetuſtiſſimarum linguarum derivatis colligitur, quæ certe non alior ſum melius quam ad hunc fontem reducuntur. Græcis βυβὼν eſt inflatum quid, ut inguen, & tumor inguinum, Latinis *bubo* puſtula, *bufo* rana inflata, turgentibus buccis, *ſaccibuces* qui buccas naturaliter tumidas & inflatas habent, vox ARNOBIO prodita, & SALMASIO explicata in Pallio Tertulliani. Huc etiam ſpectant *Buffones* medii ævi, veteribus ita vocati, quaſi ſufflones, quod buccas inflarent in convivio, alapis excipiendis, ut validius ſonarent, interprete SALMASIO. Inde Gallis remanſit *bouffon*, Italis *buffone* pro ſcurra, quia ſcurræ turgentibus genis aliorum alapas excipiebant, quod ex Juvenale, Martiale, Tertulliano, Arnobio, Procopio, aliis, fuſe demonſtrat FERRARIUS in Orig. Ling. Ital. pag. 72. 73. Quamvis iidem ab alapis quoque ita denominari poſſint, ut poſtea oſtendam. FERRARIUS cunctorum originem ducit a Latino *buſare*, h. e. ſufflare. Sed cum hoc verbi apud Scriptores Latinos nusquam occurrat, fruſtra in honorem Latinæ Linguæ fingitur radix, quæ antiquiori idiomati propria eſt. Nobis inde effloruit *pfeiffe* tibia, quia inflatur, *pfifferling* fungus, boletus, ob rationes ſupra dictas in loco.
PUFFEN, follicare, inflare nares, & metonymice iraſci. Conſenſum Italicæ Linguæ & cauſam translationis optime exponit FERRARIUS his verbis: „*Sbuffare* iraſci, iræ" ardore atque æſtu proflare, *fare un rebuffo*" irate aliquem objurgare. Quia iratis bucca" cæ tument & inflantur. HORATIUS Sat." Lib. I."

Quid cauſæ eſt merito quin illis Jupi-" ter ambas"
Iratus buccas inflet." - - -

Hæc ille loco allegato. Hodie non utimur ſimplici, ſed compoſito tantum. Sic in quibusdam Dialectis dicunt, *es wird ſich mit der zeit verpuffen* tempus iram mitigabit. In quo compoſito *ver* ultimum terminum iræ ſignificat.
PUFFEN, ſonare, crepare, id eſt, flare cum ſono, *es pufft* ſonat, crepat. Inde *puff* ſonus ex ictu, ſive pugnæ, ſive fuſtis, ſive bombardæ, aut alterius inſtrumenti, *popſing* crepitus ventris, *puffer* ſclopetum minimi moduli tenuem edens ſonum.
PUFFEN, pulſare, ferire, facere ut ſonet, *das hertze puffet* cor pulſat, quod dicitur, quando a crebris ictibus palpitat. Olim vero erat verbum omnibus ictibus, etiam iis, quæ per arma fiunt, proprium, & Celtis quoque uſurpatum. Sane Cambris *pwyo* (quod forte pronunciatur ut *pufyo*) eſt ferire, verberare, & *paſ-ais* ſcutum, quia ictus excipit, ab *aes* ſcutum, clypeus, parma. Quæ vide apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Eſt & *pavio* Latinis tundo, in *depuvio* & *oppuvio*. Inde Latino-Barbaris *buffa* alapa, & hinc judice CANGIO *buffones* ſcurræ, mimi, qui alapis ſe mutuo excipientes riſum ſpectantibus movebant, quos alii ab inflatis buccis malunt denominare, ut ſupra. A *buffa* Hiſpani habent *bofeton* & *bofetada* pro alapa, & *bofetear* alapare. Hodie utimur derivatis *puff* tax, ictus, *püffe* verbera, *puffmüle* machina qua æramenta tunduntur, *abpuffen* probe tundere, verberibus abruere.
PULT, a *pluteus* vel *pulpitum*.
PULVER, omne contritum. A Lat. *pulvis*, *pulver*.
PULVER, pulvis pyrius. Germani hoc inventum tribuunt *Bertholdo Schwartzio* Monacho, Angli *Rogero Bacono*, qui obiit an. 1290. Chinenſes ſibi. HYDE in Hiſtoria Schachiludii pag. 177. conatur demonſtrare ex PHILOSTRATO, *Indos* bellicorum tormentorum & nitrati pulveris primos inven-

tores fuiſſe, Chinenſes ab his terribile inventum accepiſſe cum ſchachiludio, in quo milites apparent ſclopetis inſtructi, reliquos ſuopte ingenio, quamvis ſerius, in id inci-diſſe.

PUPPE, icuncula, ad ſimilitudinem hominis, pueri vel puellæ compoſita, adeoque a *pupus* vel *pupa*, id eſt, puellus vel puella. A *pupe* porro eſt *pöpel* apparatus puparum, & inde *pöpeln* pupas veſtire, & *pöpelman* pupa virilis affabre ornata.

PURPUR, color & pannus purpureus, Græc. πορφύρα, Lat. *purpura*, Armor. *porfor*, Hibern. *purfur*. In Evangelio jungitur cum byſſo, Luc. XVI. 19. ubi Gothus habet *paurpaur*, Angloſaxo *purpur*. Similiter & Francis *purpur* eſt veſtis purpurea, & *gepurpurot* purpuratus, apud SCHILTERUM in Gl. pag. 665. Quo ſenſu, non liquet. MARTINIO eſt vox Tyria in Cadmo Græco-Phœnice, PEZRONIO Celtica in Antiq. Celt. pag. 406. Germanica certe non eſt, etiamſi in omnibus veterum & recentiorum Dialectis reperiatur.

PUSE, pudendum muliebre. Camb. *puttain*, Island. *puſſ* apud VEREL. in Ind. idemque Græcis βύτλος. Vox Græca recurrit in *föden* parere.

PUSEL, *püſel*, culina, Dial. Friſica, apud CANGIUM in voce *Gynæceum*. Longobardi vel ſaltim Latino-Barbari videntur eodem ſenſu dixiſſe *piſile* & *piſale*. Si verus eſt ſignificatus, deduci poteſt a Græc. πέτlω, πέσσω coquo, pinſo, panem conficio. Gallos inde habere *poisle* hypocauſtum, haud abs re judicat MABILLONIUS.

PUSEL, *püſel*, conclave. Hoc ſenſu *piſilia* videntur occurrere in Breviario Caroli M. apud ECCARDUM in *Collectaneis Leibnitianis* parte ſecunda pag. 325. Credo a *beiten* manere, ut proprie ſit locus commorandi. Si eadem vox etiam conclave mulierum ſeu *gynæceum* denotat, id erit a ſynecdoche generis, & non a Lat. *penſum*, ut CANGIUS exiſtimare videtur.

PUTTE, *pütte*, locus defoſſus, ex quo aqua hauritur, Lat. *puteus*, Angloſax. *pit*, *pyt*, Francis *buzz*, *buzza*, *puzzi*. OTFRIDUS Lib. II. cap. XIV. 15.

Bi einemo brunnen,
Thaz uuir ouh puzzi nennen.

Et rurſus verſ. 58.

Ther buzz iſt filu diuſer.
Puteus eſt valde profundus.

Idem Belgis *put*, Anglis *pit*, Gall. *puis*. JUNIO videtur abſciſſum ex ποτίζω potum præbeo, quæ prima fuit effodiendi puteos occaſio. Contra HELVIGIUS detruncat ex βύθιος profundus. Nam tales, inquit, debent eſſe putei. Haud male. Nam *pytt* proprie eſt locus e terra effoſſus, & per ſynecdochen generis nonſolum *puteus* ſed etiam *fovea*. Et hoc ſenſu occurrit in Verſione AS. Luc. VI. 39. *Segſt thu mæg ſe blinda thæne blindan lædan, hu ne feallath hig begen on thæne pytt*, nunquid poteſt cœcus cœcum ducere? nonne ambo in foveam cadent? Refer ergo ad radicem Celticam *bod* profundus.

PUTZ, ornatus. Vide *butz*.

PUTZEN, mundare, ornare, præcidere. Vide *butzen*.

PUTZEN, ſordes, rejectamenta. Vide *butzen*.

PUTZMAN, morio, ſcurra. A παίζειν ludere, jocari, illudere, ut *fatzman* a *fatzen* nugari, ineptire. Aliud eſt *butzman* homo larvatus, quod vide in *butzen* ſubornare.

Q.

QUACKSALBER, agyrta, circulator, medicus circumforaneus. Proprie unguentarius incondite & moleſte vociferans, a *quæken* clamare inſtar ranarum, anatum &c. quod a ſono fictum ut κοάξ & *coaxare* apud Græcos & Latinos. Gloſſ. Pez. pigmentarius *ſalbari*. VEREL. in Ind. *kuak* garritus avium, *kuakſamur* garrulus, obſtreperus, importunus, odioſus.

QUAD, malus Dial. Belgica, pejor Dialect. Cambrica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwaeth* pejor, deterior, *gwaethwaeth* pejor pejorque. Originem vide in *at* malum. Alii derivant a κοτεῖν iraſci, cui affine videtur Cambricum *cawdd* & *gwyth* ira, indignatio. Sed hoc nimis anguſtum eſt, & vocem late patentem præter neceſſitatem ad iram reſtringit. An huc ſpectent QUADI, non auſim affirmare pertinacius. Dabo tamen verba Grotii ex Indice: GOTHI, *id eſt boni, id nomen a vicinis accepere ob hoſpitalitatem, ut a contrariis moribus ſuum* QUADI.

QUACKER, *quæker*, tremulus, qui dum ſacra tractat, ecſtaſin patitur vel ſimulat, ab Angloſax. *cwacian* tremere, trepidare, unde Anglis remanſit *to quake* eodem ſenſu. Tremere autem eſt *quati*, id eſt concuti, & T. in K. ſæpe mutatur.

QUAL, cruciatus, *quælen* torquere, cruciare. VEREL. in Ind. *kualalos* quietus, vel cui nulla controverſia vel moleſtia eſt intentata, *kuælræde* infortunium Pſal. 40. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIII. 37.

Sie 'nan ouh tho qualtun,
Mit ezzichu drangtun.
Tunc illum vexabant
Aceto potantes.

Forte ab Arabico *wail* væ, malum, calamitas. Belgæ dicunt *quellen*, Græci præpoſito ſibilo σκύλλειν. Marc. V. 35. τί σκύλλεις τὸν διδάσκαλον, quid ultra vexas magiſtrum?

QUALM, vapor aquæ æſtuantis. Proprie eſt ipſe æſtus vel fervor, a *wallen* æſtuare, & dicitur de vapore per metonymiam cauſæ. Gloſſ. Keron. fervor *uualm*, fervore *uualme*.

Nec

Nec aliud Angloſaxonibus *wylme* quam æſtum & fervorem denotat. Belgis *walmgat* eſt æſtuarium camini.

QUALSTER, ſputum, pituita craſſior. Angloſaxonibus *geolſter* eſt virus, ſanies, tabum, *gilleſtre* pituita. Gothis *ſpaiskuldra* ſputum Joh. IX. 6. Cuncta fortaſſe a κολλᾶσθαι coaleſcere, adhæreſcere, quia dicitur de ſordibus tenacibus tantum, quæ glutinis inſtar cohærent.

QUAPPE, piſcis magno & rotundo capite. Græc. κωβιός, Lat. *gobio*, Angl. *quab*, Belg. *quabaal*, quia eſt ſpecies anguillæ. A *kop*, κυβή, caput, quaſi capito.

QUARG, caſeus putris. Vox Sarmatica, contracta e Polonica *twarog* lac coagulatum, judice FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 809.

QUARK, res nullius pretii. Tranſpoſitum ex antiquiori *wrak* ejectamentum, quod eſt a *recken* ejicere. Vide plura in fonte.

QUARR, *gequarr*, murmur. Refer ad *kirren* murmurare. A *quarr* rurſus fit *quarren* murmurare. VEREL. in Ind. *kuarra* in gutture voces ſupprimere.

QUARR, nuptiæ. Vitiatum e Slavonico *kwaſʒ* ejusdem ſignificatus apud Sorabos, Polon. Bohem. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 981. *kwaſʒ* nuptiæ, *kwaſʒny* nuptialis, *kwaſſuju* nuptias celebro. S. mutari in R. innumeris conſtat exemplis. Hodie ſuperat in proverbio:

Vorerſt die pfarr,
Hernach die quarr.

QUAS, convivium, *quaſen* convivari, *verquaſen* heluando prodigere. Rurſus a *kwaſʒ*, quod Gentibus Slavonicis nonſolum *nuptias*, ſed etiam *convivium, comeſſationem*, & *compotationem* ſignificat, teſte FRENZELIO loc. cit.

QUAST, nodus. Forte a verbo Bohemico *wazati* vincio, ligo, necto, quod ſiſtit FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 929. Belgis dicitur de nodis in ligno, Germanis de nodis ex veſte vel aliunde pendulis, Suecis de ſcopis & verriculis.

QUAST, præcinctorium. A Lat. *caſtula*.

QUAXEN, *quacken*, *quæken*, coaxare. Græcis κοάξ eſt vox ranarum. Qua in re imitantur naturam, ut reliqui.

QUECK, adjective *vivus*, ſubſtantive *animal*. Forte a *wecken* excitare, quia vivere in Philoſophia Antiquo-Barbarica eſt evigilare, & e ſomno in vitam reverti; Vel a Celtico & Cambris hodie uſitato *chwythu* flare, ſpirare, anhelare. Nam T. ſæpe tranſit in K. & hoc in illud.

QUECK, vivus, vivens. Angloſax. *cuce, cwic, cwicu*, Francis *quech*, *quick* &c. Belgis & Angl. *quick*. Gloſſ. Pez. caro viva *quechaz fleiſch*. Gloſſ. Lipſ. *quiccaſe* animalia. Id eſt, vivæ pecudes. Symbolum Apoſtol. vetus apud ECCARDUM in Catecheſi Theotiſca: *thanan quemendi ci ardeilenne quecchen endi dooden*, venturus judicare vivos & mortuos. VEREL. in Ind. *kuikr* vivens, vividus, *quik i jord grafas* vivens terra condi. Hodie utimur compoſito *queckſilber* argentum vivum; ſed extra compoſitionem obſoleſcit. A *quick* rurſus fit *quicken*, vario apud veteres ſignificatu. Inde

Angloſaxonibus *cucian*, *cwiccan* vivificare, apud SOMNER. & BENSON. Reliqui utuntur compoſito *erquicken*, quod vide.

Francis *quekken* vivere, vitales actiones edere. WILLERAMUS Cap. IV. 12. *an dir quekkent allerslahto tugede*, in te pullulant omnis generis virtutes.

Islandis *kuikna* viveſcere, vel vitam accipere, apud VEREL. in Ind.

QUECK, vegetus, robuſtus. Suecis *quick*. Senſus a vivo ad vividum translatus, quo maxime delectantur Saxones inferiores, conſentientibus Græcis, quibus κίκυς robur, ἄκικυς infirmus, κικύω valeo. Et ab hoc ſenſu habemus *erquicken* reficere vires. Omnibus conſentire videtur Heb. *koach* fortitudo, potentia, robur, niſi nos ſonus decipiat.

QUECK, audax, viribus ſuis fidens. Hodie dicimus *keck*, quod a familia haud alienum eſſe, rationibus ſat luculentis demonſtravi in loco.

QUECK, animal. Statuta Bremenſia an. 1433. Stat. 39. Ordel. 93. *So wor een* QUICK *lopet leddig up der ſtraten, ydt ſy pert, idt ſi oſſe, idt ſi ſchwin, und deit dat welcken ſchaden, den ſchal idt beteren.* Plura teſtimonia optanti ſuppeditabit cel. HASÆUS in Bibl. Brem. Claſſ. VI. pag. 174. unde etiam hunc locum decerpſimus.

QUECKSILBER, hydrargyrus. Angloſax. *cwicſeolfer*, Francis *quecſeluer* in Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 134. Proprie eſt *argentum vivum*, & ſic dicitur, quod argento ſplendore, viventi tremore ſimile ſit.

QUEDEN, *primi generis*.

QUEDEN, cantare. VEREL. in Ind. *kueda* carmen canere, *han quad viſu* carmen cecinit, *queda af tungu fram* carmen ex tempore condere. Suecis in hunc diem *quæda* eſt cantare, niſi me fallat STIERNHIELM. in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 121. Idem Græcis ᾄδω, ἀείδω, ὕδω, quæ certe ſunt affinia, vel potius primitiva, a quibus cætera oriuntur, ſive per proſtheſin, ſive per mutationem ſpiritus aſperi in gutturalem. Hic princeps & vetuſtisſimus verbi ſignificatus, a quo ſequens dependet, & reliqui ab illo.

QUEDEN, dicere. Gothis *quithan* Joh. XVI. 12. Angloſax. *cwethan*, Francis & Alamann. *quedan*. Lex. Run. *kueda*. SOMNER. in Dict. AS. *cwethan* dicere, *thæt is wundor to cwethanne* quod mirum dictu eſt, *cwide* dictum, ſententia, ſermo, *cwyde-leas* mutus, *fore-cwide* prædictio. Gloſſ. Keron. dicere *quedan*, dicit *qhuuidit*, dixit *qhuad*, dicat *qhuede*, dicens *qhedanti*, dictum eſt *keqhuetan iſt*, benedicunt *uuelaqhuedant*, prædicta *forakqhuuetaniu*, ſententia *kaqhuit*. Anglis *quoth* in tertia imperfecti etiamnum uſurpatur, & ni fallor etiam Belgis. Translatum eſt a cantantibus ad loquentes, ſive quod loquentes cantantibus ſimiles ſint, dum vocem per intervalla remittunt & intendunt, ſive

quod vetuſtiſſimi mortalium revera ſermonem ſuum cum aliqua modulatione proferrent. Inde eſt, quod in antiquiſſimis Linguis *canendi*, *dicendi*, & *legendi* actus, ſæpe eodem verbo exprimuntur. Græcis ſane *φράζειν* ſignificat *canere* & *dicere*, teſte STRABONE libro primo. Gothis vero *ſingen* eſt legere, quod reliquis Germanis canere.

QUEDEN, per ſynecdochen generis ſignificat (1) *narrare*, in ſerie & ordine dicere. (2) *vocare*, nomen dicere. (3) *ſalutare*, ſalutem dicere. (4) *clamare*, alta voce dicere.

QUEDEN, narrare. Angloſaxones hoc ſenſu dicunt *cythan*. Sed a *queden* Cambri habent *chwedl* fabula, rumor, fama, narratio, colloquium, & *llawenchwedl* evangelium, lætum nuncium.

QUEDEN, vocare. NOTKERUS Balbulus apud ECCARDUM in Catecheſi Theotiſca pag. 80. *daz Græci chedent Symbolum, Latini collationem, daz cheden uuir geuuerf*, quod Græci vocant Symbolum, Latini collationem, hoc nos vocamus conjectionem.

QUEDEN, ſalutare. Gloſſ. Keron. ſalutatis *chuuettan*. VEREL. in Ind. *kuedia* ſalutatio vel ſalutis dictio, *quediur godar* ſalutatio amica, *aſtar quedia* ſalutatio cum amoris conteſtatione. Hiſce congruunt Sorabica, *witam* ſaluto, *witay* ſalve, *witany* ſalutatio, apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 836.

QUEDEN, clamare. Gloſſ. Keron. clamans *qhuuedenti*.

QUEDEN, interdum vituperatur, & tunc duo valde diverſa ſignificat, (1) *garrire*, *nugari*, crebro & inepte dicere. De hoc ſignificatu vide plura in frequentativo *quederen*. (2) *calumniari*, *maledicere*. Inde Angloſax. *cwidol* maledicus, apud SOMNER. & BENSON.

QUEDEN, ſecundi generis.

QUEDEN, teſtari. Proprie eſt certificare, verificare, ab adject. omnibus antiquis uſitato *wiſe* certus, verus. Ita a *war* verus fit *bewæren* verificare. Dani & Sueci dicunt *vidne*, *vitna*, abſque gutturali in fronte, rectius & antiquius. Vide quæ de origine hujus verbi pluribus diſſerui in *weiſ* certus. Dicitur (1) de teſtimonio in genere. TATIANUS Cap. CLXXXVII. 5. *ob ih ubilo ſprah, ſage thanne quitti fon ubile*, ſi male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Lex. Run. *kvidur* promulgatum teſtimonium. (2) de teſtimonio debiti liberati. Hoc genus teſtificationis hodie appellamus *quittung*. (3) de teſtamento. SOMNER. in Dict. Angloſax. *cwide* teſtamentum, *cwyde-leas* inteſtatus.

QUEDEN, tertii generis.

QUEDEN, lamentari. Angloſax. *cwithan*, Scandis *qwyda*. Verſio Angloſax. Matth. XI. 17. *we cwithdun, and ge ne weopun*, lamentavimus, & non planxiſtis. VEREL. in Ind. *kuida* queri, lamentari, *kuidafullr*, querulus. Suecis *qwyda* etiamnum eſt queri, quiritare. Dicitur alias *keren* in iiſdem Dialectis, a Lat. *queri*. Hinc auguror, *cwithan* eſſe a Lat. *quiritare*, per ſyncopen.

QUEDEREN, garrire. Frequentativum a *queden* dicere, quod Belgis effertur *quetteren*, Suecis *qwittra*, & in noſtris Dialectis *köderen*, *kütteren*. Vulgus inde formavit *kauderwelſch*, quod eſt quaſi *quederwelſch*, hoc eſt, nugæ peregrinæ, & per contemptum ſermo a domeſtico alienus. Cambri a ſimplici *queden* videntur habere *chwydawraeth* nugatio.

QUELE, manutergium. Vide *Zwele*.

QUELL, fons, ſcatebra, ſcaturigo. Angloſax. *weal*, *wæl*, *welle*, *wæll-geſpring*, Belg. & Angl. *well*, Suec. *kælla*, *ſpring-kælla*, *ædrekælla*. Vi originis ſignificare poteſt, vel aquam ſalientem, ſi derivetur a *wallen*, ſcaturire, erumpere; Vel aquarum verticem, ſi ducatur ab Islandico *kull* caput, quod habet VEREL. in Ind. A *quell* rurſus fit *quellen*, *quillen* ſcatere, erumpere, quod male derivatur a *quemen* venire.

QUEMEN, venire. Vide *Kommen*. Belgæ etiamnum utuntur tertia imperfecti *hy quam* veniebat.

QUEMEN, in metaphorico dicendi genere ſignificat (1) *quadrare*, *congruere*, quia congrua ſunt ſimilia eorum, quæ apposite in rem veniunt. Franci hoc ſenſu dicunt *bequemen*, quod vide. (2) *placere*, *morem gerere*, quia morem gerentes hoc agunt ut conveniant. Saxones hoc ſenſu dicunt *cweman* & *gecweman*. Verſio AS. Marc. XV. 15. *Pilatus wolde tham folce gecweman*, Pilatus voluit ſatisfacere (morem gerere) populo. Ita Latinis a *πελάζω* accedo formatur *placeo*, non propter acceſſum ad locum, quod iis quæ placent jungi ſoleamus, aut ſeparari ab iis quæ diſplicent (ſicut MARTINIUS, qui hujus etymologiæ auctor eſt, exiſtimare videtur,) ſed propter acceſſum tropicum, qui convenientia naturæ, indolis, voluntatis & morum definitur. Hodie utimur reciproco *ſich bequemen*, quod eſt a *bequemen* accommodare, convenientem reddere.

QUEN, uxor, & quælibet de ſexu. Græc. *γυνή*, Goth. *quino*, Angloſax. *cwen*, Franc. *quena*, *chena*, Island. *kona*, *kuenna*, Suec. *qwinna*, Pruſſis & Lithuan. *ganna*. Gloſſ. Lipſ. *quena* uxor. Gloſſ. Pez. mulieribus *quenun*. TATIANUS Cap. II. 1. *quena fona Aarones tohterun*, uxor de filiabus Aaron. NOTKERUS Pſ. CVIII. 9. *ſiniu chint uuerden uueiſen, ſin chena uuiteuua*, fiant filii ejus orfani, & uxor ejus vidua. VEREL. in Ind. *kona* uxor legitima, in Legibus ubique, *kuenna*, *kuinna* fœmina, uxor, paſſim, *kongadur*, *kuengadur* uxoratus, *kuanfang*, *quenfang* ductio vel acceptio uxoris, *kuennafar* coitus cum muliere. Cuncta a *kennen* parere, gignere, quaſi prolifica & fœturæ apta. CLAUDIANUS:

> *Naſcitur ad fructum mulier prolemque*
> *futuram.*

Quemadmodum autem *Mater* per excellentiam dicitur de *Deabus* & *Reginis*: ita etiam *quen* antiquitus nonſolum matremfamilias, ſed etiam Deam & Dominam denotavit. Inde

Cambris

Cambris *gwener* Venus, Angloſaxonibus *cwen* regina, *ſuth-dæles cwen* regina Auſtri Luc. XI. 31. Apud Anglos *queen* etiamnum in ſummo honore eſt, & ſoli Reginæ proprium. Quoties vero vel ab Antiquis vel a recentioribus vituperatur, tunc vox capite truncatur. Ergo cum meretrix Angloſaxonibus vocatur *cwen*, Anglis *quean*, Suecis *kona*, id per aphæreſin fieri ex *hor-cwena* exiſtimo. Conſenſum Slavonicæ vocis vide in *Amazones*.

QUER, oblique. Vide *Zwerch*.

QUERL, bacillus, quo luteum ovi diſſolvitur. Referri poteſt ad *wirren* in gyrum movere.

QUERN, mola. Goth. *quairn* Marc. IX. 42. Angloſaxon. *cweorn*, *cwyrn*, Franc. *quirn*, *chuira*, Angl. *quern*, Suec. *quarn*, Island. *kuern*. Gloſſ. Pez. molam *quirn*, mola aſinaria *eſilih chuiraſtein*. VERELIUS in Ind. *kuern* mola. SOMNER. in Dict. AS. *cweorn*, *cwyrn* mola, moletrina, *cweorn-ſtan* lapis molaris, *cwyrnburne* torrens molaris. Oritur vel a motu gyrali ut antecedens, vel a verbo Angloſax. *cwyſan* terere, conterere, comminuere, quod extat Luc. XX. 18. *ælc the fylth ofer thæne ſtan, byth forbryt, ofer thæne the he fylth, he tocwyſt*, omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur; ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum. S. mutari in R. innumeris conſtat exemplis.

QUETSCHEN, collidere, contundere. Francis *quezzon*, Belg. *quetſen*, Angl. *ſqueeze*. Gloſſ. Lipſ. *quezzodos* alliſiſti. Frequentativum a ſimpliciori *cwyſan*, quod Angloſaxonibus nonſolum *terere*, ſed etiam *contundere* ſignificat, teſte SOMNERO & BENSONIO. Cum illo convenit Lat. *quatere*, *quaſſare*.

QUETSCHEN, ſauciare. Belgis ut ſupra. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, colliſio pro vulnere ex contuſione facta. Cum hoc ſenſu convenit Gr. *κοτ]έω*, Lat. *cutio*, & Sorabicum *kwoczczu* ferio.

QUETSCHEN, pruna. V. *zwetſchen*.

QUINEN, queri, lugere. Verbum Celticum, quod Cambris effertur *cwyno*, Gothis *quainon* Matth. IX. 15. Belg. *quynen*, Isl. *kueina*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cwyno* queri, gemere, *cwyn* querela, querimonia, lamentatio. VEREL. in Ind. *kueina* queri. Differt a *weinen* plorare, quamvis cum illo ſit cognatum.

QUINEN, languere, ægrotare. Belgis ut ſupra. Dictio metonymica, qua ſignum ponitur pro ſignato, gemitus pro ægritudine.

QUISTEN, perdere, facere ut pereat. Cod. Arg. Luc. IX. 56. *ni quam ſaiwalom quiſtjan*, non venit animas perdere. Hodie utimur compoſito *verquiſten* dilapidare bona. Cum ſimplici convenit Græc. *αἰςόω* deſtruo, perdo. Confer *wüſten* deſtruere.

QUITT, liber, ſolutus, immunis. Belg. *quyt*, Angl. *quit*, Gall. *quite*. A Lat. *viduus*, & non a *cautus* vel *quietus*. Inde *quittieren* miſſum facere, ſolvere a nexu, Gall. *quiter*.

QUITTE, malum cotoneum, *μῆλον κυδώνιον*. Res & nomen peregrinum.

QUITTUNG, teſtimonium debiti liberati. Gall. *quitance*, Latino-Barb. *quittantia*. Non a Lat. *cautio*, nec a Lat. *quietare*, etiamſi illud HELVIGIO, hoc VOSSIO ſe probaverit; ſed a *queden* teſtari, unde Francis fit *quitti* teſtimonium, & noſtris *quittung* teſtificatio de pecunia ſoluta. Vide plura in fonte. A *quitti* rurſus fit *quittieren* teſtimonium ſolutionis dare.

R.

RABATTE, terra raſtro congeſta. Terminus hortenſis, origine Slavonicus. Nam raſtrum Bohemis dicitur *hrabe*, Sorabis *rabi*. Et hinc porro terram raſtro corradere Bohemis vocatur *hrabati*, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab.

RABE, corvus. Angloſax. *ræfn*, *ræfen*, Angl. *raven*, Belg. *rave*. An quod ex rapacitate vivat, a *rauben* rapere? Ita de voce Saxonica ſentiunt SPELMANNUS & SOMNERUS: ille in voce *reffo*, hic in voce *reaſian*. Et ingenium quidem rapax hujus avis ſatis tuetur hanc etymologiam. Olim tamen cum Cel. ECCARDO exiſtimavi, vocem hodiernam ex vetuſtiori quadam *rabfogel*, vel ſimili compoſito, apocopatam eſſe, & proprie avem cadaveris appetentem ſignificare, a *rabe* cadaver. Nec aliunde Latinis appellari videtur *corvus*, Suecis *korp*, quam quod cadaver appetat, quod lingua veteri Britannica dicitur *corf*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Gr. *κόραξ* multorum judicio eſt a *κόρος* niger. Si quis tamen hæc omnia, vel a voce naturali ficta, vel tanquam cognata ad linguam aliquam antiquiorem per varias literarum mutationes referenda eſſe cenſeat, per me licebit. Extant & alia nomina a clamore deſumpta, quæ vide in *ram* corvus.

RABE, cadaver. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *corf*, Angloſax. *hræw*, *hreaw*, Francis *hreo*, *hrao*, *chreo*, Island. *hræ*, Sax. inf. *reef*. Gloſſ. Pez. funeri *hreo*. Gloſſ. R. Mauri MS. cadaver *hrao*. VEREL. in Ind. *hræ* cadaver, *hyl hræ min* ſepeli cadaver meum, *hræfuglar* aves rapaces, *hræsvelgur* cadaverum devorator. In Lege Salica Titulus LXXIV. inſcribitur *de chreodiba*, & agit de combuſtione cadaverum. Quod ex obſervatione ECCARDI ſcribo. Hodie *rabe* ſuperat eo ſenſu in comp. *rabenſtein* locus ſupplicii, locus cadaverum projectorum.

RACHE, res. Vetus Alamannicum. Gloſſ. Keron. res *racha*, rerum *rachono*, rem *rahcha*, rebus *rahhochom*, ex rebus *er rachom*,

 revera

revera *rachu uuareru*, de hac re *fona deſeru rachu*, alicujus rei *edezlichera racha*. Credo, quod ab initio fuerit *raka*, a ῥέζω facio, mutato Z. in K. Nam ens actu exiſtens dicitur id, quod vel ſe ſolo, vel conjunctum cum alio aliquid operatur. Et hinc quoque derivari poteſt vox Lat. *res*. Ita etiam *ding* eſt a *thun*, & *ſache* ab *ago*. PALTHENIUS lectionem GOLDASTI in dubium vocat, & legendum cenſet *ſacha*, qua voce hodie *res* deſignatur. Sed nihil in Lectione mutandum. Vide quæ pro fide Goldaſti Animadverſionibus Palthenianis ſubjecit doctiſſ. FRICKIUS in notis cancellatis ad Gloſſ. Schilt. pag. 670.

RACHE, cauſa, ratio. Angloſax. *race*, Franc. & Alam. *racha*. Gloſſ. Keron. cauſa *rahcha*, cauſæ *rahchu*, cauſam *rahhan*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV. 3. *thuruh theſa racha*, propter hanc cauſam. Hinc porro excuſare, cauſam obtendere KERONI dicitur *entrahhon*, & excuſatio *antrahcha*. Quibus conſentiunt Angloſaxonica *andracan* & *andrace*, apud SOMNERUM in Dict. Cuncta rurſus a ῥέζειν facere. Nam cauſa producit effectum, & ratio cognitionem. Et hinc etiam eſt vetus particula cauſalis *rac*, quæ Armoricis & Hibernis, teſte TOLANDO, *nam*, *enim* ſignificat. Galli dicunt *car* per anaſtrophen, Græci γάρ. Nos a *rache* habemus *rechnen* computare, *rechenſchaft* expoſitio cauſæ, *rechenſchaft geben* reddere dictorum aut factorum rationem.

RACHE, expoſitio rei per cauſas, narratio, & ſimilia. SOMNER. in Dict. Angloſax. *race* hiſtoria, expoſitio, narratio, lectio, ratio, allegatio, argumentum, tractatus, *reccan* narrare, declarare, enumerare, ſupputare, *ſwæfn reccan* ſomnia interpretari, *bereccan* contrarium ratione probare. Similia habent Alamanni apud KERONEM, cujusmodi ſunt, referamus *rahhomes*, enarras *errahhos*, expoſitiones *kirechida*. Hinc hiſtoria, quæ rerum geſtarum ſeriem enarrat, Francis dicitur *katatrahha*, & hiſtoricus *katatrahhari*, a *tat*, *katat* res geſta, in Gloſſis Pezianis.

RACHE, ſenſu forenſi eſt cauſa litigioſa. Et hoc ſenſu videtur occurrere in nomine *Rachimburgiorum*. Erant autem *Rachimburgii* judices apud Salios & Ripuarios, ut ex Legibus eorum liquet, & Comitum in judiciis aſſeſſores, quorum officium erat cauſas perpendere, in jus inquirere, & ſecundum leges definire, & conſequenter innocentes tueri, & ab oppreſſione defendere, & inde nomen a *rache* cauſa, & *bergen* tueri, quaſi cauſarum patroni. Dicuntur & *Racimburgii*, a Saxonico *race*, & *Regenburgii*, quia C. facile tranſit in G. & majori licentia *Rathimburgii*, tandemque per ſyncopen *Raimburgii*. Qui in his vocibus, quaſi diſtinctis, myſteria quærunt, videntur mihi umbras ſectari. Interim BIGNONIO adſentior, qui *Rachimburgios* & *Scabinos* in eandem claſſem refert. Erant enim Judices, quamvis diverſis diverſimode appellati, Ripuariis *Rachimburgii*, reliquis Francis *Scabini*. Plura de *Rachimburgiis* ſuppeditabunt SPELMANNUS & CANGIUS in voce, WENDELINUS in Gloſſ. Sal. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 96. BRUMMERUS in tractatu de Scabinis cap. 5. Quamvis autem *rache* pro cauſa litigioſa dudum deſierit, ſobolem tamen ſibi ſimilem reliquit, quæ magnum in foro ſtrepitum edit, nempe *rügen* accuſare.

RACHE, vindicta. Gothis *wraka*, *wrakja* Marc. IV. 17. Angloſax. *wrace*, *wracu*, *wræc*, *wræce*, *wrec*, apud BENSON. Franc. *riche*, *geriche*, apud SCHILTER. in Gloſſ. Alaman. *rihti*, *keribti*, apud KERON. in Gloſſ. Refer ad *ræchen* ulciſci.

RACHEN, fauces, palatum. Angloſax. *hraca*, Franc. *hracho*, Belg. *raak*. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. *pumen* proximum *gurgulioni*, quo cibus & potio devoratur, *ſublinguium* eſt, id eſt, *hracho*. Oritur non a Lat. *rictus*, ſed potius ab Heb. *rakia* cœlum, vel convexa cœli, quod figuram cœli, quæ cava & rotunda eſſe creditur, quodammodo imitetur, unde etiam Belgis cavitas illa oris, fornicis inſtar concamerata, vocatur *gehemelte van den mond*, ab *hemel* cœlum. *Cœlum* autem ſic dicitur a κοῖλον, quod concavum ſit & convexum: & alio nomine *Covum* quaſi *cavum*, quia tale ſe nobis videndum offert. Similitudinem, quæ eſt inter Cœlum & palatum, a multis populis agnitam eſſe, teſtantur nomina communia in variis linguis. Græcis οὐρανὸς eſt cœlum & palatum. Latinis *palatum* de cœlo & ore dicitur. CICERO Lib. II. de nat. Deor. cap. 18. *Sed Epicurus, dum palato quid ſit optimum, judicat, cœli palatum* (*ut ait* ENNIUS) *non ſuſpexit.* Similiter & gentibus Slavonicis *nabe* cœlum & palatum ſignificat, obſervante ECCARDO in Cat. Theot. pag. 101. Et rationem communis appellationis ex VARRONE hanc reddit S. AUGUSTINUS, *quod hiatus noſter, cum os aperimus, mundo ſimilis eſſe videatur.* Lib. VII. de Civ. Dei cap. 8. Quibus nunc addo, quod vox Hebræa & Germanica conveniant in radice *recken* expandere, & quod hæc notio tam cœlo quam palato reſpondeat.

RACKER, homo vilis & abjectus, ut ſunt cloacarii, excoriatores, & ſimilia ejectamenta plebis. Suec. *rackare*. Omnino a *recken* ejicere.

RAD, cito, celeriter. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *rath*, *rathe* cito, confeſtim, ocyus, *ræthe* protinus, *hrædeſt* breviſſime. Gloſſ. Boxh. *ſo rado* quantocyus. Hoc adverbium, omnibus olim Germanis commune, nunc ſolis Trans-albianis proprium uſitatumque, cum univerſa cognatione aptiſſime referri poteſt ad *raden* properare, cum impetu & celeritate ferri, cujus antiquitatem infra oſtendo.

RAD, celer, alacer. Angloſax. *hrade*, *hræd*, Franc. *rado*, Belg. *rad*, *ras*, Græc. ῥάδιος. Gloſſ. Boxh. *rader* citatus. VEREL. in Ind. *ras-vidur* lignum volans, id eſt, ſagitta. Hodie

Hodie non amplius dicimus *rad*, ſed *raſch* & *riſch*, quæ vide.

RAD, ſubſtantive *curſum* & *curſorem* denotat, & dicitur antiquitus de rota, de curru, de fluvio, de impetu fluvii, & de omni impetu in agendo, quamvis literis aliquantulum mutatis.

RAD, rota. Vox Celtica, & utilisſimo invento, propter quod Auriga in cœlo conſpicitur, pene coæva, quæ Cambris effertur *rhod*, Armoricis *rat*, Hibernis *rit*, *rhotha*, Francis *rad*, Belgis *rad*, Gallis *roue* per ſyncop. Gloſſ. Boxh. *radeſtacho* ſudes. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 26.

Galilea, thaz ih quad,
Theiſt in Frenkisgon rad.
Galilæa, quam dixi,
Eſt in Francico (ſermone) rota.

Sic autem dicitur, quaſi curſor, vel pes currens, a celeritate. Nam rotæ (ut bene MARTINIUS) ſunt ceu pedes, per quos currus ῥοθεῖ, id eſt, currit, movetur. STADENIUS *rad* deducit ab Island. *rota* circumagere, huc illuc vertere, commodo quidem ſenſu, ſed a reliqua cognatione avulſo, & ideo minus probabili. Salva autem erit affinitas, ſi verbum ducatur a ſubſtantivo, prout fit in aliis Dialectis. Sic Latinis a *rota* fit *rotare*, & Angloſaxonibus a *hweol* rota, *walwian* volvere. *Rota* Latinis communicari potuit ab Oſcis, vel aliis Celtice loquentibus populis Italiæ antiquis, ut poſtea *petoritum* a Gallis. FESTUS: *Petoritum & Gallicum vehiculum eſſe, & nomen ejus dictum exiſtimant a numero quatuor rotarum.* Cambris & Armoricis, veteris Linguæ Gallicæ & Britannicæ cuſtodibus, *quatuor* in hunc usque diem dicitur *pedwar* vel *petoar*.

RAD, currus. Vox antiquo-Gallica, quæ Latinis effertur *rheda*, Francis *reit*, Islandis *reid*, Græcis inferioribus ῥέδιον & ῥαιδιον. Gloſſ. Pez. bigæ *reiti*, quadrigæ *reiti*, currilium equorum *reitroſſo*, auriga *reituueko*. VEREL. in Ind. *reid* carpentum. De *rheda* & *rhedario* ne dubium quidem eſt, quin apud Gallos nata ſint. Diſerte QUINTILIANUS Lib. II. cap. 5. *Plurima Gallica valuerunt, ut rheda, ac petoritum quoque.*

RAD, fluvius impetuoſe currens. Gloſſ. Lipſ. *ritha* torrens. VERELIUS in Ind. pag. 202. *vats-raſer* torrentes. Atque hinc jam patet, unde & qua Lingua RHODANUS, celebris Galliæ fluvius, nomen invenerit. Cum enim rapidisſime feratur, non lente ſicut *Arar*, qui hodie *Saone*, hinc illum a celeri curſu ſic dictum eſſe, res ipſa oſtendit, & obſervat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 411.

RAD, curſus fluvii, & omnis in agendo præcipitantia. SOMNER. loc. cit. *ræſe* curſus, impetus fluvii. VERELIUS in Indice *ras* curſus, item præcipitantia in verbis, conſiliis, factis.

RADEN, currere, properare, celeriter & cum impetu ferri. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *rhedeg* currere, *rhedaf* curro, *rhedfa* curſorium, curſus, *rhedegfain* curſitare, *blaenrhed* præcurſor, a *blaen* pars anterior. Similiter & Armoricis *rhedec* & *rheden* eſt currere, apud PEZRON. loc. cit. Græcis ῥοθεῖν cum impetu ferri, Angloſaxonibus *hradian* properare, apud BENSON. Hebræis *ruz* currere, Gallis *roder* hinc inde curſitare. Hodie utimur compoſito *geraten* incurrere.

RADEN, exſtirpare. Verbum inf. Saxoniæ. BROCKS *Irdiſches Vergnügen in Gott* Part. 2. pag. 474. *man radet unkraut aus*, zizania exſtirpantur. Germani ſuperiores dicunt *rotten*, quod vide.

RÆCHEN, ulciſci, vindictam ſumere de eo, qui malum fecit, aut feciſſe putatur. Goth. *wrikan*, Angloſax. *wræcan*, *wreccean*, Francis & Alam. *richen*, *rechen*, Belg. *wreken*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 67. *zurnen odo rechen*, iraſci aut ulciſci. Gloſſ. Boxh. *unkirochan* inpunitus. Videtur idem quod *recken* perſequi, & primis temporibus de propinquis tantum occiſi dictum, quibus fas erat, interfectorem, ſi ſolvendo non eſſet, bonis omnibus exutum domo pellere, aut fugientem perſequi & occidere. Sane Gothica Dialecto *wrikan* eſt perſequi. Joh. XV. 20. *jabai mik wrekun, jah izwis wrikand*, ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Poſtea ſenſus ad omnes vindictæ ſpecies, quibus malum pro malo redditur, videtur translatus. Germani, Francos & Alamannos ſecuti, literam W. ab initio vocis elidunt.

RÆCHEN, vindicare eum, qui malum paſſus eſt, defendendo, liberando, & injuriam propulſando. Evang. Goth. Luc. XVIII. 8. *gawrikith ins ſprauto*, faciet vindictam illorum cito. Ubi Luth. *er wird ſie retten in einer kürtze*, liberabit eos brevi. NOTKERUS Pſal. XVII. 48. *du biſt Got, du mih riheſt*, tu es Deus, tu me vindicas. Id eſt, liberas. Hic ſenſus totus metonymicus eſt, ab antecedenti ad conſequens, hoc eſt, a malo quod nocenti infligitur, ad malum quod ab innocente propellitur, translatus, quoniam dum ille ad pœnam trahitur, hic eo ipſo liberatur. Latinis quoque *vindicare* & *ulciſci* utroque ſenſu dicitur.

RÆDELS-FURER, *rædels-fürer*, auctores & anteſignani ſeditionis, ſic dicti, ſive ab Angloſax. *rade* conſilium, ſive a Belgico *ratel* crotalum, ſive a Cambrico *rhodl* remus. Singula enim conveniunt iſtis turbonibus, ſive rebellionem a ſe excitatam conſilio regant, ſive ducant exemplo.

RÆNKE, fraudes. Vide *renken*.

RÆTZEL, ænigma. Angloſax. *rædels*, *brædelſe*, Francis *ratiſſa*. Gloſſ. Boxh. *ratiſſa* problema, *ratiſſo* ænigmata. Gloſſ. Pez. problema *ratuſſa*. TATIANUS, *in ratiſſun* in parabolis, LXX. 2. LXXIV. 5. *andera ratiſſa* aliam parabolam, LXXII. 1. LXXIII. 1. LXXIV. 1. *horet ratiſſa* audite parabolam, LXXV. 1. Proprie eſt oratio figurata ad ſolvendum propoſita, ſive a *raten* divinare,

ſive ab ἐρωτᾶν interrogare, quod multis placere video.

RAFFEN, duo ſignificat, *celeriter auferre*, & *vi auferre*. De celeri ablatione vide plura in *rappen*. Alter ſignificatus non differt a *rauben* rapere, niſi mutatis labialibus.

RAGEN, eminere, prominere. Verbum e ſemine Celtico prognatum, a *rhag* præ, pro, ante & anterior. BAXTER in Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 204. *rac* vel *rhag* præ. WOTTONUS in Gloſſario: *dilwr* poſterior, cui contrarium *rhag* anterior, *chwar'hawr rhag* pars anterior. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhaclyd* providentia, *rhagddant* dens anterior, *rhagddor* oſtiolum, πρόθυρον, *rhagfyrr* December, q. d. præbrevis, a brevitate dierum, *rhaglaw* Seneſcallus, præfectus, *rhagral* frontale, prominentia ædificii, *rhagori* præcellere, excellere, *rhagorol* præſtabilis, excellens.

RAIN, *rainung*, margo agri. Vide *rein*.

RAITUNG, computatio. Vox forenſis a *raten* numerare, computare, quod vide.

RAM, ſubſtantive *robur*, adjective *validus*, *robuſtus*. WORMIUS in Faſt. Dan. pag. 2. *ramur* validus, robuſtus. VEREL. in Ind. *rammur* robuſtus, viribus pollens, *bramſterkur* valde robuſtus. Subſtantivum invenio apud Græcos, quibus ῥώμη vis, robur, potentia. ROMAM ſic dictam quaſi *Valentiam*, & ROMULUM quaſi robuſtum, ſatis perſpicuum. Hujus vocabuli veſtigia, quamvis pene deleta, reperiuntur in multis Nominibus propriis veterum Germanorum, qui cum eſſent magnitudine corporum belluis ſuis proximi, ut QUINTILIANUS ait, non aliunde libentius quam a valido corporis habitu pueris ſuis nomina imponebant. Talia ſunt,

CHRAMNUS, validus, robuſtus. Nomen Principis infeliciſſimi Arvernorum apud GREGOR. Turon. & FREDEGARIUM. Gutturalis ante liquidam nihil mutat in ſenſu, ut putat ex nominibus *Chlodoveus*, *Hludovicus*, *Hlotharius* &c.

GUNTRAMNUS, bello validus. A *gund* bellum. Nomen Regis Francorum apud P. Warnefridum Lib. 3. de Geſtis Longobard. cap. 35.

GUNTCHRAMNUS, eadem notione.

RAMMUNDUS, vir robuſtus. A *mund* vir.

REMISMUNDUS, eadem notione. Nomen Regis Suevorum in Hiſpania apud Idatium.

WILLERAMUS, valde robuſtus. Abbas, cujus Paraphraſin in Canticum Salomonis ſæpe laudamus. Cætera vide in *viel*, quatenus ſenſum intendit.

RAMBERT, robore clarus. Similia compoſita vide in *brecht*.

BERTRAM, eadem notione, quamvis inverſo compoſitionis ordine.

ALFRAM, genius fortis. Vide plura in *alp*.

WOLFRAM, adjutor validus. Rationem interpretationis habes in *hülf* auxiliator.

Plura ejusmodi nomina congeſſit GOLDASTUS Tom. II. Rerum Alam. pag. 92. quorum explicationem aliorum diligentiæ relinquo, viam exemplis oſtendiſſe contentus.

RAM, præter ſuperiora, multa ſignificat apud priſcos, & valde diverſa; quæ etiamſi maximam partem extincta ſint, reſtaurari tamen a nobis debent, ut, ſi forte in progresſu operis illis opus habeamus, provocationi locus ſit.

RAM, crux, patibulum. Hunc ſignificatum cognoſcimus ex Dialecto Gothica, in qua *hramjan* eſt ſuſpendere, crucifigere Joh. XIX. 6. *ushramei, ushramei ina*, crucifige, crucifige eum. Et mox: *nimith ina jus, jah hramjith*, accipite eum vos, & crucifigite. Quod a Gr. κρεμᾶν ſuſpendere, recte deduxit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 201. Hodie *ram* eſt pluteus pictorum, ſive quia cruci quadratæ ſimilis, ſive quia tabula pingenda ab illo ſuſpenditur. Huc etiam ſpectare videtur *folter-ram* equuleus, a quo reus ſuſpenditur. Item *ram-runer* runæ collo ſuſpenſæ vel cruce ſignatæ, non amaræ aut acerbæ, ut WORMIO viſum, quia appellatio a guſtu deſumpta non videtur convenire runis.

RAM, aries. Angloſax. *ram*, *rom*, Belg. & Angl. *ram*. Quidam e Græc. θραμὶς, quod apud HESYCHIUM exponitur κριὸς aries, conciſum putant. Neſcio, an Græca origine opus ſit. Sic enim appellari potuit, ſive quod animal pugnax ſit a *ram* validus, robuſtus, ſive quod cornibus ictum minetur, a *ramen* collimare, ictum ad feriendum intendere. Hinc in pleriſque Dialectis nomen a pulſando accipit, ut oſtendi in *bock* aries.

RAM, vervex, aries caſtratus. Gloſſ. Pez. vervex *ram*. SOMNERUS in Dict. AS. *rom* vervex. A *rammen* impedire. Inde *rambock* aries caſtratus, mutilatione impeditus, alias *hammel*, ob eandem cauſam.

RAM, corvus. Angloſax. *hræmm*, *hremm*, Francis *rammo*. NOTKERUS Pſ. CXLVI. 9. *gibet fuora dien junginen dero rammo*, dat eſcam pullis corvorum. Cur ſic dicatur, a colore, an a clamore, ambiguum eſt. Nigrum enim ſignificare poteſt, ſi per anaſtrophen ducatur a *mor* niger: & vociferatorem, ſi derivetur a *rammen* clamare. A ſimplici componitur *nachtram* nycticorax, corvus nocturnus, quod dicitur de noctua, quamvis etiam raptorem nocturnum denotare poſſit, ut oſtendi in loco.

RAM, flos lactis. Angloſax. *ream*, Belg. *room*, Angl. *cream*, Gall. *creme*. Omnia a Lat. *cremor*, judice SKINNERO.

RAM, fuligo. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *hrum* fuligo, *hrumig* fuliginoſus, *cetel-hrum* cacabi

cacabi fuligo. Forte a *cremo*, ut *fuligo* a φλέγω, quia ex rebus crematis exiſtit.

RAM, pars extrema rei. Dicitur alias *rain*, *rand*, *ranſt*, a *reinen* tangere, quia res per extremitates ſe mutuo tangunt. N. in ore vulgi facile mutatur in M. Hinc, quod ab initio fuit *ran*, poſtea uſu volente evaſit *ram*. Dicitur ſynecdochice de *margine* & *termino*, quia uterque eſt pars extrema rei.

RAM, margo. SOMNER. in Dict. Angloſax. *rima* ora, margo, labrum, *ſæ-rima* ora maritima. Anglis *rim* eodem & latiſſimo ſenſu. Hodie utimur tantum de margine artificiali, cujusmodi eſt, margo feneſtræ, ſeptum picturæ, regula texturæ &c. Similiter & Belgis *raam* ad eundem ſenſum reſtringitur. Nos inde formamus *beramen* margine includere, circumferentia munire, latera compagine jungere.

RAM, terminus, *beramen* definire, determinare, *maſſe beramen* menſuram determinare, limites agendi præſcribere. Allegorice dicitur de ſcopo, quia ſcopus eſt terminus intentionalis agentis, quem vulgo vocant *terminum ad quem*. Inde *ramen* collimare.

RAMEN, *beramen*, definire, determinare. Proprie terminum figere, a *ram* terminus. Dicitur autem nonſolum de menſura, ſed etiam de tempore. Inde Belgis formulæ, *eenen dag raamen iets te doen* figere diem negotio, *een tydt beraamen* præſtituere tempus. Occurrit & *verramen* eodem ſenſu. Hinc in Actis Comitial. Norimb. 1470. obſervante SCHILTERO in Gloſſario, dies Turcarum cauſa definitus dicitur *verramet*. Imo etiam *anramen* & *anberamen* non carent auctoritate. Longobardos inde formaſſe verbum forenſe *adhramire* condicere diem, jam ſupra in loco monſtravimus. Nihil hic facit Latinorum *ramus*, neque ab illo pendet verbi Longobardici cognitio, etiamſi id operoſe contendat ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 73. Nam *rami* in condictione diei nullus erat uſus apud veteres.

RAMEN, collimare, intendere. A *ram* terminus, quatenus eſt ſcopus & meta agentis. Gloſſ. Pez. intendere *raman*. NOTKERUS Pſal. LXXVI. 2. de voce clamantis ad Deum: *ze anderiu ne rameta*, ad alios non collimavit. Dicitur etiam de iis, qui ictum intendunt. Sic de Petro, qui ictum in caput Malchi intendebat, OTFRIDUS ait: *er thes houbites ramta*. Quod Cel. SCHERZIUS optime vertit: *collimabat ad caput*. Eodem ſenſu occurrit in Jure prov. Alam. Cap. 176. 1. *ramet ain man ainez vogelz - - - und triffet ainen menſchen*, ſi quis collimet ad feriendam avem, & feriat hominem. Inde Belgis *raam* & *raaming*, attentio agentis, & intentio jaculantis.

RAMEN, capere, arripere, prenſare. VEREL. in Ind. *rama* arripere, *hrama* unguibus corripere, *hrammur* ungues leonis, urſi, lyncis. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus *rama* idem quod *taga till ſig*, *fatta*, *gripa*, hoc eſt, arripere. Inde *rambunt* canis accipiter in Leg. R. Canuti. Et hinc etiam exiſtit verbum Salicum *adrhamire*, quod cum Longobardico ejusdem ſoni non debet confundi. Vide utrumque in loco.

RAMEN, ſuſpendere. Verbum a Græcis per Gothos ductum, ut paulo ante oſtenſum in *ram* crux.

RAMME, machina magnæ molis, architectis nota. Sic dicta quaſi *cremaſter*, a *ramen*, κρεμᾶν, ſuſpendere. Nam & cruci ſimilis eſt, & ſuſpenſam tenet fiſtucam, quæ funibus attracta & rurſus remiſſa arbores & truncos in terram adigit. Inde *rammen* trabes & palos ſuſpenſo pondere in terram pangere. Poſtea ſenſus ad minores paviculas, quæ manibus ſuſpenduntur, translatus eſt. Inde Anglis *to ramm* fiſtucare, & inde *rammer* fiſtuca. Noſtri utuntur diminutivo *rammel*.

RAMMELN, catulire. Frequentativum a *rammen* clamare, ejulare. Dicitur primario de felibus tantum, quæ, cum naturaliter horreant veneream maris conſuetudinem, nec niſi ejulando morem gerant, caſtiſſime dicuntur *ejulare* pro *catulire*. Poſtea ſenſus a felibus ad omnes animalium coitus translatus eſt. Gloſſ. Boxh. *rammalond* coitus. Inde Belgis *rammelen* in venerem ruere, & *rammelaar* maſculus inter cuniculos. Denique etiam ad vagas hominum libidines aptari cœpit. Inde Anglis *to ramble* laſcivire, vagas veneres de domo in domum ſectari inſtar felium, & Belgis *rammelaarſter* ſcortum.

RAMMEN, *ramen*, clamorem edere quocunque modo. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hryman*, *hræman*, clamare, ejulare, plorare, *hream* clamor, ejulatus, ploratus. Verſio Angloſax. Matth. IX. 27. *twegen blinde hrymende and cwethende*, duo cœci clamantes & dicentes. Convenit Græc. ὠρύομαι lamentor, intenſe clamo.

RAMMEN, impedire, *den weg verrammen* viam aut aditum trabibus, truncis, aut ſimilibus impedimentis obſtruere. SOMNER. loc. cit. *bremman* impedire, *bremming* impedimentum, *remming* obſtaculum. Conſentire videntur *mora*, *remora*, *morari*.

RAMMEN, arietare, muros ariete pulſare. Hoc Belgis proprium. A *ram* aries, & machina arietaria.

RAMP. Vide *rumplen* ſtrepitare.

RAN, rapina, ſpolium. Ita R. CANUTUS in Legibus Angloſaxonicis apud SPELMANNUM. Antiquisſimis Francorum *reno* idem denotaſſe, colligitur ex voce Malebergica *chereno*, quæ in Lege Salica Tit. XXXIV. 3. & paſſim, ponitur pro rapina, quod optime obſervatum ECCARDO in notis pag. 46. Franci delectantur præfixis, quæ apud Septemtrionales ſunt in horrore. Hinc rapina in Monumentis Danicis & Suionicis ſimpliciter dicitur *ran*. VERELIUS in Ind. *ran* in Legibus ubique rapina, raptum vi, a *ræna* violenter auferre, rapere, *rans-fe* vi raptum, rapina, *rans-bot* rapinæ mulcta,

rans-madur raptor, *rans-verk* raptus, ſive ipſum rapiendi crimen, *band-ran* rapina, ſi quis habenti e manibus quod tenet extorqueat, aut quibus indutus eſt, exuat, *lutran* violenta interceptio ejus, quod per ſortem alteri ceſſit, *lik-ran* corporis cæſi ſpoliatio. Plures ſpecies exhibet BLASIUS EKENBERGERUS in Repertorio Legum Juticarum, & ex illo ECCARDUS, cujusmodi ſunt, *bu-ran* deprædatio domicilii, *jord-ran* deprædatio campi, *val-ran* ſpoliatio mortui, *ſtyg-ran* ſpoliatio naufragorum. Quæ multis aliis locupletari poſſent, niſi ex his abunde conſtaret, Scandiam vocis nativam ſedem eſſe. Ducta autem videtur a ῥύω traho. Hodie ſuperat in *Ranzion* lytrum, de quo paulo poſt.

RAN, gracilis, tenuis, ſubtilis, *ein raner leib* ſtatura gracilis & virginea. Belgæ dicunt *rank*, & fortaſſe rectius. Nam *renken* eſt flectere, torquere. Et hinc ſtatura gracilis dici poteſt *rank*, quaſi tornatilis, agilis, volubilis. Id quod etiam ſynonymum *ſchwank* exprimit.

RAND, ora, margo. VERELIUS in Ind. *rand, rond*, extremitas, margo. MARTINIO eſt a *rund* rotundus, quia margo eſt extremitas circumcirca rem. Forte nihil aliud eſt quam *tangens*, a *reinen* tangere, quia res ſe mutuo tangunt per margines.

RANFT, ora, margo. Antiquitas primo dixit *rand*, poſtea *ramft*, mutato N. in M. quod naturaliter adtrahit F. ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Gloſſ. Pez. labra *ramft*. Poſteritas M. rurſus mutavit in N. ſervato tamen F.

RANG, dignitas, ordo præcedendi. Armoricis *renc*, Gallis *rang*. Vox a Gallis accepta, ſed multorum judicio origine Germanica, ut dixi in *ring* concilium. Alii deducunt a *reige* ſeries, & rurſus alii a *ragen* eminere.

RANGE, ſcrofa. Vide *rennen* coire.

RANK, ramus, & cornu ramoſum. A *ragen* prominere, per epentheſin. Inde Latinis *rangifer* cervus Lapponicus.

RANK, flexus. Vide *renken.*

RANK, palmes. Vide *renken.*

RANZE, bulga viatoris, ſaccus ſcorteus ab humeris pendens, *rænzel* parva bulga. A ῥινὸς pellis. Allegorice dicitur de ventre, quia folliculo ſimilis, & edulia recipit inſtar peræ.

RANZEN, ſalire, coire. Frequentativ. a *rennen* ejusd. ſignificatus. Dicitur de animalibus, & præcipue de felibus, quando catuliunt. Poſtea ſenſus a coitu animalium ad omnes laſcivientes translatus eſt. Inde *ranzen* ludere, laſcivire.

RANZION, lytrum, redemptionis pretium. Armoricis & Gallis univerſe *rançon*, Suecis & Italis *ranzon.* Proprie eſt reluitio rapinæ, componiturque a *ran* rapina, & *ſüne* redemptio. Poſtea ad pretium libertatis pro captivo translatum eſt. Inventor etymologiæ eſt LOCCENIUS, auctor celeberrimus, in Antiquitatibus Sueo-Gothicis.

RAPIER, gladius præacutus. Id eſt, *ſchrappier* raſor vel ſcarificator, prout vel a *ſchrappen* vel a *ſchreppen* derivatur. SAXO Grammaticus Lib. 4. *Erat Regi inuſitati acuminis gladius*, SKREP *dictus*, *qui quodlibet obſtaculi genus, uno ferientis ictu, medium penetrando diffinderet.* Ab hoc gladio, ſi quid video, omnes poſtea gladii ejusdem acuminis dicti ſunt *ſchrepper*, & expulſo ſibilo *rapier.* Gallis *rapiere* eſt gladius vetus & inutilis, quia ſolent verba Germanorum in deteriorem partem accipere, ut fatetur MENAGIUS.

RAPPE, equus niger. Quaſi *rabe*, a colore corvino, ſecundum STILERUM. Belgis ſane *raven-zwart* eſt valde nigrum. Et Græcis corvus dicitur κόραξ a κέρος niger.

RAPPEN, celeriter auferre, *zuſamen rappen* convaſare, feſtinanter colligere. Belgæ dicunt *rapen* & *oprapen*, Latini *rapere* & *corripere.* Germani libentius utuntur frequentativo *rapſen*, ſed plerumque in malam partem, ut ſolent verba auferendi capi in omnibus fere linguis. Inde *rapſe* ſeu *rappuſe* direptio.

RAPPUSE, direptio, *in die rappuſe geben* direptioni permittere, tradere diripienda, quod dicitur nonſolum de miſſilibus, quæ munificentiæ cauſa in vulgus ſparguntur, ſed etiam de bonis civium, quæ ab hoſtibus diripiuntur, quo ſenſu utitur Luth. Jer. XV. 13. Vulgus *rapſe*, quod genuinum, produxit in *rapuſe.*

RAS, celer, Dial. Belgica. Idem quod *rad* celer. Mutam converti in liquidam, & vice verſa, millies contingit. Vide *Proleg.* Sect. III.

RASCH, in nulla re differt a præcedenti *ras*, niſi quod S. in ſchin mutatur, de quo mutationis genere vide *Prolegomena* loco allegato. Dicitur (1) de celeri. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 9. *roſche ze fernumiſte*, veloces ad intellectum. Gloſſ. Pez. vivaciter *raſco*, ardentius *raſcor*, alacritate *reſci.* (2) de nimium celeri, ſeu præpropero & impetuoſo. Inde Anglis *raſh* præceps, Germanis *raſcher ſinn* ingenium præceps, *überraſchen* celeritate prævenire inopinantem. Vide plura in *riſch.*

RASCH, pannus raſus. V. *raſen* tondere.

RASE, cæſpes, *grüner raſen* cæſpes gramineus, *dürrer raſen* cæſpes aridus. Uterque eſt portio terræ exciſa, & originem refert ad *raſen* ſecare. Ita Latinis *cæſpes* eſt quaſi *cæſipes*, quod cæſione petatur, judice MARTINIO in Lex. Philolog. EIGIL in vita S. Sturmii apud CANGIUM in voce: *Dirutis innumeris ſilvis & arboribus, &* RASE *ad calcem faciendam compoſita* &c. Ubi BROWERUS *raſe* cæſpitem interpretatur, qualem Belgæ *turf* vocant.

RASEN, videtur aliquando idem denotaſſe, quod Græcis ῥάσσειν, ἀράσσειν, ſcindere, ſecare. Nam hoc ſenſu perſpicue ſatis occurrit

rit in *raſe* cæſpes. Confer ſignificatum ſequentem, qui a præſenti dependet.

RASEN, per ſynecdochen generis eſt *tondere*, & Latinis dicitur *radere*, Gallis *raſer*. Germani hodierni dicunt *raſieren*, imitatione Gallorum; ſed tamen a *raſen* videntur habere *raſch* pannus raſus, qui opponitur pexo & villoſo.

RASEN, inſanire. Novum, ſed e ſemine vetuſto ortum, ſive a Gr. ῥοθεῖν cum impetu ferri, ſive ab Islandico *ras* præcipitantia in verbis, conſiliis, factis, quod habet VEREL. in Ind. Tales enim ſunt omnes quos veſanos dicimus, rapti, præcipites, impetuoſi, & currui Phaethonteo ſimiles, de quo OVIDIUS:

Nec audit currus habenas.

Aliam etymologiam propinat PALTHENIUS ex Harm. Evang. TATIANI Cap. XLI. 1. *inuuertes ſint ſie raze uuolua*, intrinſecus ſunt lupi rapaces. Ubi *raze*, inquit, proprie eſt rabioſus, furioſus, unde Germanis *raſen* furere, *raſerey* furor. An ſatis exacte, dubito. Nam *raze* interpreti Tatiani non ſunt furioſi, ſed rapaces: Et hoc ſenſu etiamnum ſuperat in *ratze* glis, ſorex, mus major domeſticus, a rapacitate ſic dictus. Quemadmodum autem Latinis *inſanire* duobus modis dicitur, de levi inſania, ab ira vel alio impotentis animi affectu vehementiore orta, & de morbo ſeu intemperie furiali: Ita Germanis *raſen* ſignificat (1) leviter inſanire. Sic vulgo dicunt, *er hat noch nicht ausgeraſet* nondum deferbuit, nondum juveniles ardores depoſuit. (2) graviter inſanire. Inde *raſerei* rabies & furor mente captorum.

RASPE, lima, *raſpel* radula, lima lignaria. Utrumque a *raſpen* radere.

RASPELN, radere, *zuſamen raſpeln* corradere. A *raſpel* radula.

RASPEN, radere. Angli dicunt *to raſp*, Galli *raſper*, Hiſp. *raſpar*, Itali *raſpare*. Quæ vulgo perperam & invitis literis ducuntur a Lat. *radere*. Nam prima verbi forma fuit *rapſen*, & poſtea mutato ſibili ſitu *raſpen*. VERELIUS in Ind. *repſa ran* quod quis cum aliorum injuria corradit. Proprie rapina corradendo facta, ſenſu quidem allegorico, ſed a radendo manifeſto petito. Quemadmodum igitur a *rappen* capere recte fit *rapſen* frequenter capere: ita a *reiben* fricare legitime formatur *repſen*, *rapſen*, *raſpen*, radere. Quid enim eſt radere niſi frequenter fricare? De hac tranſpoſitione vide plura in PS. inter *Prolegomena* Sect. III. nec non Sect. IV. in *Metatheſi* τȣ̃ S.

RASSELN, fragorem edere, *geraſſel* fragor nubium, armorum, curruum, catenarum &c. Angloſaxonibus *hriſtlan* eſt ſtrepitare, Anglis *ruſtling* ſtrepitus, crepitus, Belgis *ratel* crepitaculum, Græcis ῥάσσω tundo, pulſo, collido, ἀράσσομαι collidor. Quæ videntur inter ſe cognata. Quodſi ex Græca dictione noſtram æſtimare licet, *raſſeln* proprie erit contundi, collidi, & metonymice *ſtrepitum edere ex colliſione*. Solent enim verba, quæ ſonitum ſignificant apud nos, formari a pulſu, vel ſimili cauſa efficiente. Exempla dedi in *brauſen*.

RAST, requies. Angloſaxonibus, Francis & Alam. *reſt*. Gloſſ. Keron. requies *reſti*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XI. 75.

Ioh ſie giuuiſſo uueſtin,
Thaz er ſtuant fon then reſtin.
Ut certo cognoſcerent,
Quod reſurrexerit a quiete.

Idem Belgis *ruſt*, Angl. *reſt*. Notus verſiculus ex Hymno Eccleſiæ:

Im gsetz iſt weder raſt noch ruh,
In lege nulla eſt requies.

Ubi obſoletum jungitur uſitato, ut ſæpe alias. Forte Belgicum cæteris antiquius. Nam a *ruhen* quieſcere, recte fit *ruſt* quies, per medium derivandi ST. Similia derivata vide in PROLEG. Sect. VI. Græcis ῥαςώνη eſt relaxatio, nonnulla cum cæteris affinitate. Præcipuum compoſitum eſt *raſttag* ſabbatum, Angloſaxonice *reſte dæg*, quaſi dies quietis, Marc. XVI. 2. Quamvis etiam quemvis diem, in quo ab opere vel itinere cœpto quieſcimus, denotare poſſit.

RAST, milliare. S. HIERONYMUS in Joelem: *Unaquæque Gens certa viarum ſpatia ſuis appellat nominibus. Nam & Latini mille paſſus vocant, & Galli Leucas, Perſæ paraſangas, &* RASTAS *univerſa Germania.* Non poterat autem Linguam Germanicam ignorare S. Hieronymus, qui poſt ſtudia Romana Treviris aliquandiu commoratus eſt, & de Linguæ Galaticæ & Trevirenſis ſimilitudine judicium ſuum poſteris reliquit in Præf. ad Lib. 2. Comment. ad Galatas. In Evangelio Gothico *raſta* diſerte ponitur pro milliari, Matth. V. 41. *jabai hwas thuk ananauthjai raſta aina, gaggais mith imma twos*, ſi quis te angariaverit unum milliare, vade cum illo duo. Uſum Francorum teſtantur Diplomata DAGOBERTI & LUDOVICI PII apud CANGIUM in voce. Angloſaxones neſciunt quid ſit *raſta*. Et nihilominus ulteriores Germanos eadem voce antiquitus uſos eſſe, certisſimis conſtat indiciis. Nam in Lexico Runico *roſt* exponitur menſura viæ; Et in Indice Vereliano *raſt* eſt certum itineris ſpatium ſive milliare ſive mille paſſus, & *tolf raſtir* duodecim milliaria. Unde mirum videri poteſt, qui factum ſit, ut Saxones inter Francos & Scandos medii, vocem ignoraverint. Ignoraſſe autem, vel hinc patet, quia milliare vocant *mila*, aut circumſcriptione utuntur, dicendo *thuſend ſtapa*, h. e. mille paſſus. Vide Verſ. AS. Matth. V. 41. Ruſſicum *wurſt* a cæteris haud alienum eſt, & per converſionem fieri potuit ex *roſt*. Proprie autem ſignificat quietem, & dicitur de ſpatiis & menſuris viarum, quia ejusmodi ſpatia ſunt ſtationes, ubi viatores cum jumentis ſolent

quieſcere. Similiter Latinis unius diei iter dicitur *manſio* a manendo, & *ſtatio* a ſtando. Hiſpanis *rato* eſt ſpatium temporis, forte a Gothis relictum. Nam a ſpatio loci ad ſpatium temporis facilis eſt translatio. Hodie *raſt* cum innumeris aliis probæ notæ vocabulis eſt extinctum.

RASTEN, quieſcere. Verbum a ſubſtantivo factum, quod Angloſaxonibus, Francis, & Alam. effertur *reſtan*, Belg. *ruſten*, Angl. *to reſt*. Gloſſ. Keron. pauſent *reſten*, requieſcet *kereſtit*. Gallis *reſter* eſt manere in loco, nec ultra pergere, Græcis ῥαςωνέυειν otiari, laborem remittere, utrumque ſenſu cum reliquis cognato.

RAT, & *raten*, plures habent ſignificatus, modo connexos, modo diviſos, modo ex ſe, modo aliunde fluentes, nonnullos etiam obſcuros, & ægre inveſtigabiles. Nos potiores hic indicabimus, non vigentes tantum, ſed etiam deſitos.

RAT, ſalus, proſperitas. VEREL. in Ind. *rad* cujuscunque ſalus & incolumitas, *radbyri* ventus ſecundus. Inde *ratſam* quod expedit, quod ſalutare eſt, *raten*, *geraten* proſpere ſuccedere, & fortaſſe etiam *retten* ſalvare, ſervare.

RAT, frugalitas, *zu rat halten* parſimoniam in rebus adhibere, *ratſam* parce, frugaliter.

RAT, ſeries & ordo rerum. Danis, Suecis, & Islandis *rad*. VEREL. in Ind. *raduſkipt* ſeries & ordo fundorum juxta ſe ſitorum. Hodie utimur compoſito *unrat*, quod eſt contrarium ordinis.

RAT, numerus. Gothis *rathjo* Joh. VI. 10. A *raten* numerare. Inde Angloſaxonibus & Suecis *hundred*, *hundrad*, centum, i. e. centum numero, noſtris *hundert* pro *hundret* per metatheſin, ab *hund* decies decem.

RAT, inſtrumentum, vaſa, apparatus. VEREL. in Ind. *reidi* inſtrumentum, apparatus. Inde nobis *haus-rat* ſupellex, apparatus domeſticus, *gerœte*, *gerœtſchaft* utenſilia. Confer *raten* parare.

RAT, copia rerum parata. VEREL. in Ind. *rad* facultas, opes, penu, *redſkap* commeatus, cibaria. Hinc copia cujuscunque rei, quatenus eſt proviſus in futurum, nobis dicitur *vorrat*.

RAT, conjugium, matrimonium. Utuntur hoc ſenſu ultimi Septemtrionalium Islandi, & præcipue Sagarum Scriptores, e quibus VERELIUS in Indice ſequentia decerpſit: *rad* res uxoria, conjugium, *radlaus* cui nulla matrimonii ſpes, *radſpell* divortium ob adulterium. Confer *raten* conjugare.

RAT, ratio. Gothis *rathjo* Luc. XVI. 2. cæteris Dialectis *rede*, quod vide. Hic vocis ſenſus magnam ducit familiam apud veteres, ut poſtea oſtendam in *raten* ſexti generis.

RAT, conſilium. Angloſax. *red*, *rad*, *ræd*, Francis & Alam. *rat*, *girat*, *kirat*, Belg. & Island. *rad*, Suec. *ræd*. NOTKERUS Pſal. XXXII. 11. *Got zeuuirfet den rat dero dieto*, *unde die rata dero furſton*, Dominus diſſipat conſilia gentium & conſilia principum. TATIANUS Cap. CLXXXV. 11. *gab then Judein girati*, dederat Judæis conſilium. Gloſſ. Keron. conſilium *kirati*, cum conſilio *mit kiratida*, pari conſilio *ebanemu keratte*. VEREL. in Ind. *rad* conſilium, *leita rads* conſilium exquirere, *rada fyri* conſulere, *radum fata* conſilio rem aggredi, *kauld rad* conſilium frigidum. Refer ad *raten* conſulere.

RAT, concilium, ſenatus. NOTKERUS Pſal. CX. 1. *an demo rate dero rehton*, *unde in iro geſemine*, in concilio juſtorum & congregatione eorum. Ex eodem fonte.

RAT, conſiliarius, conſultor, auctor conſilii. Ex eodem fonte. ISIDORUS Hiſpalenſis in Fragmento contra Judæos Cap. V. 2. *endi uuirdit ſün namo chinemnit uuundarlüh*, *chirado*, & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius. Ergo ſimplex eſt *rado* conſiliarius. Hoc ſenſu occurrit in Nominibus propriis, quæ priſci tam Saxones quam Franci & Alamanni, boni ominis cauſa pueris ſuis impoſuerunt. Cujusmodi ſunt,

> ETHELREDUS, conſultor patriæ, qui patriæ bene conſulit. Nam terra parens Angloſaxonibus dicitur *ethel*.
> CUTHREDUS, conſultor prudens. A *cuth* expertus, quod itidem Angloſaxonicum. Vel certe conſultor bonus, quem ſenſum etiam admittit *Guthredus*.
> FOLCRAT, conſultor populi.
> HERIRAT, conſultor exercitus.
> LANTIRAT, conſultor patriæ.
> MARCRAT, conſultor limitis.

Et alia innumera, tam maſculina quam fœminina, quæ ſummo ſtudio ex Indicibus Alamannicis GOLDASTI collegit JUNIUS, & Obſervationibus ſuis in WILLERAMUM inſeruit pag. 152. Verum, cum ad eum vocis ſignificatum, quem ex ISIDORO modo produximus, non attendiſſet, conſilium pro conſule ſubſtituit, hoc modo,

> *Folcrat*, populi conſilium,
> *Herirat*, exercitus conſilium,
> *Lantirat*, regionis conſilium,
> *Marcrat*, limitum conſilium.

JUNIUM ſequitur SOMNERUS in voce *red*. Miror tam magnis viris tam frivolum interpretamentum placere potuiſſe. Quid enim? Virumne appellabimus *conſilium*, an *conſultorem?* Saniora hic habet LUTHERUS in Libello de nom. prop. Germ. *Omnia*, inquit, *nomina in* RAT (*deſinentia*) *ſunt Germanica*. Et mox: RAT *ſignificat ipſos conſiliarios*. Ex hoc principio omnes Junianæ interpretationes facile emendari poſſunt ab iis, qui veteris Linguæ peritia non plane deſtituuntur.

RAT, conſiliarius Principis. Nomen dignitatis, quod pro conditione viri vel perſonæ, quam ſuſtinet in Aula Domini, derivari poteſt, vel a *raten* conſulere, vel a *raten* regere, præeſſe, dirigere.

RATEN,

RATEN, primi generis.

RATEN, currere, *geraten* incurrere. De ſimplici vide plura in *raden* ejusd. ſignif.

RATEN, ſecundi generis.

RATEN, proſpere ſuccedere. Compoſite *geraten*, quod vide. A *rat* proſperitas, vel hoc ab illo.

RATEN, tertii generis.

RATEN, conjugare & conjugari. A *rat* conjugium, vel hoc ab illo. A ſimplici derivamus *beraten* matrimonio jungere. Dicitur autem nonſolum de conjunctione viri & fœminæ, ſed etiam (& allegorice) de quavis conjunctione. Sic vulgo dicimus, *ich kan ſein nicht entraten*, quorum verborum ſenſus eſt, non poſſum disjungi ab illa re, nec divortium ab illa facere.

RATEN, quarti generis.

RATEN, facere, *geraten* factus, *wol geraten* bene factus, *übel geraten* male factus. Idem Græcis ῥέδω & ῥέζω. Hodie caret infinitivo, dum præteritum increbreſcit.

RATEN, parare, præparare, *heuraten* parare domum vel familiam, *rat* inſtrumentum, apparatus, copia rerum parata. Dicitur etiam *reiten*, quod vide.

RATEN, quinti generis.

RATEN, regere. SOMNER. in Dict. Anglofax. *rædan* regere, principari. VERELIUS in Ind. *rada* præeſſe, imperare, *radgiarn* qui aliis imperare cupit, *hardradur* ſeverus, crudelis, imperio durus, *illradi* tyrannus. Proprie quidem eſt remigare, ſumptumque a Gr. ἐρέτ|ειν ejusd. ſignificatus, & dicitur metaphorice de imperantibus, quia remigantibus ſimiles ſunt. Hinc etiam vulgo ad clavum Reip. ſedere dicuntur. Ita etiam *ſteuren* primo ſignificat clavum tenere, & poſtea remp. gerere. Superat in honoris & dignitatis titulo *rat* conſiliarius. Quid enim ſunt conſiliarii Principum & Civitatum, niſi præſules & præſtites populi? Rempublicam ſane nonſolum conſilio juvant, ſed etiam tractant: & hinc pari jure a regendo & conſulendo *ræte* vocantur.

RATEN, ſexti generis.

RATEN, quatenus formatur a *rat* ratio, quod docendi cauſa ſuppono, ſignificat quantum poteſt, (1) ratione colligere, & per ſynecdochen generis *numerare, divinare*, & *divinando aſſequi.* (2) ratione demonſtrare, alias *docere, exponere.* (3) ratione diſponere, alias *ordinare, conſtituere.* (4) rationes agendi aut omittendi ſuppeditare, alias *conſulere.* Aliam viam, conciliandis tot verbi ſignificatibus, invenire non poſſum, & cum hæc ſatis plana & eloquio humano digna ſit, in ea poſſumus acquieſcere.

RATEN, numerare, computare. In Evang. Goth. Matth. X. 30. capilli numerati vocantur *tagla garathana.* Ergo *rathjan* Gothis erat numerare, computare, nec aliunde quam a *rat* ratio. Nam hac ſola unitates in numerum colligimus, & numeros inter ſe conferimus. Hinc etiam apud Græcos & Latinos λόγυ & *rationis* vocabula ad numeros transferri ſolent, quia ſcil. ſolus intellectus numerat. Ab hoc ſignificatu oritur antiquis *rat* numerus, & recentioribus *raitung* computatio.

RATEN, divinare, hariolari. Evang. Anglofax. Marc. XIV. 65. *aræd* prophetiza. Rurſus a *rat* ratio, quia divinatio & conjectura, etiamſi non utatur ratione certa & perſpicua, utitur tamen aliqua, quamvis obſcura.

RATEN, divinando aſſequi, proſpera conjectura uti. Hoc ſenſu Suevi dicere ſolent, *er hats geraten*, quando conjectura non fefellit divinantem. Reliqui Germani utuntur compoſito *erraten*, conſentientibus antiquis. Gloſſ. Pez. ſolveritis *irratet.*

RATEN, exponere, docere. VEREL. in Ind. *rada runer* ſecretas literas exponere, *radning* diſciplina. Ex eod. fonte, quia docere eſt ratione uti, & rationes rerum oſtendere.

RATEN, conſulere, conſilium dare, bonum vel malum. Anglofax. *rædan*, Franc. *ratan*, Sorab. *radzu.* Gloſſ. Pez. conſulere *giratan*, ſuggeras *rates.* Ex eodem fonte. Quid enim eſt conſulere, niſi rationes ſuppeditare alteri, quibus malum imminens effugiat, aut bonum propoſitum conſequatur?

RATEN, in quibusdam Dialectis vituperatur, & tunc ſignificat *male conſulere, prodere.* Gallis *trahir*, per metatheſin. Inde Islandis *landrad* proditio, apud VEREL. in Ind. Hodie dicimus *verraten*, quod vide.

RATEN, conſtituere, diſponere, ordinare. Inde Gothis *garaid* ſtipendium conſtitutum Luc. III. 13. Anglofaxonibus *ræde* lex, conditio, pactum, decretum, ſtatutum, *eald land-ræden* vetera terræ conſulta, Germanis hodiernis *gerade* mundus muliebris, quaſi conſtitutio juris Saxonici, *ſeelen-geræt* legatum animæ cauſa conſtitutum.

RATFRAGEN, conſulere, conſilium petere. Compoſitum antiquum. Gloſſ. Boxh. *fragen* cunctari, *ratfragon* conſulere, *ratfraganon* conſulere.

RATGEBE, conſultor, ſuaſor, qui conſilium agendi vel omittendi ſuppeditat, & ſenſu forenſi conſiliarius, ſenator, juriſconſultus &c. Anglofaxonibus *ræd-gyfa* apud SOMNERUM & BENSONIUM, Francis *ratgeve* in Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Willer. pag. 151. Islandis *radgiafe* apud VERELIUM in Ind. Jus prov. Alam. Cap. LXX. 1. 2. *Nu ſulen uuir ſprechen von den Ratgeben. Und ob ain man alſo uuiſe iſt, daz er den lüten guten rat geben kan. Und bittet in ain man, daz er im rat gebe umb ſin ſache, er iſt im nit ſchuldig ſinen rat umbſuſt ze geben, er mag ſin gut darumb nemen mit reht:* Nunc dicendum eſt de Conſultis: Si quis ita prudens ſit, ut conſiliis bonis alios juvare poſſit, & conſilium roganti in cauſa ſua dederit, non tenetur id gratis facere, ſed jure accipiet de facultate ejus. Aliter *Lex Cincia* apud TACITUM.

RATHIMBURGII, Comitum in Judiciis aſſeſſores apud Francos. Lex Sal. Tit. LIII. 3.

Tunc Gravio roget ſeptem RATHIMBURGIOS, *qui ſecum ambulent ad domum illius, qui fidem fecit.* Dicuntur alias *Racinburgii*, & poſtea C. in T. mutato *ratimburgii*. Qua compoſitionis ratione, id vide in *rache* cauſa litigioſa.

RATSAM, utilis & conſultus. Illud a *rat* ſalus, hoc a *rat* conſilium.

RATSAM, parce. A *rat* frugalitas.

RATSCHLAGEN, conſultare. Islandis *radſlaga* apud VEREL. in Ind. Suecis *rædſlæ.* Non a *ſchlagen* percutere, ſed a *ſchlagen* verſare. Nam conſultare eſt conſilium verſare animo.

RATTE, *ratze*, mus domeſticus major, glis, ſorex. Armor. *rat*, *raz*, Angloſax. *ræt*, Gall. & Angl. *rat*, Ital. *ratto*, Suec. *rætta*, Island. *ratta*, Lat. Barb. *ratus* & *raturus*. BENSON. in Voc. AS. *ræt* raturus. VERELIUS in Ind. *ratta* ſorex. FERRARIUS utitur fictitia voce *muratus*, tanquam a *mure* facta, ut veræ rationem reddere poſſit. Sed his figmentis minime opus habemus. Nam *ratt* eſt a *reiſſen* rapere, & adjective *rapacem*, ſubſtantive *animal rapax* ſignificat, quale omnino eſt ſorex, raptor inquam domeſticus. Vide plura in fonte.

RATZ, eruca, apud Auguſtanos. Rurſus a *reiſſen* rapere, quia prædonem agit in hortis. Hinc etiam multorum judicio dicitur *raupe*, a *rauben* rapere.

RAUB, veſtimentum. Angloſaxonibus *reaf*, Matth. VI. 25. *hu nys ſeo ſawl ſelre thonne mete, and eower lichama betera thonne that reaf*, nonne anima potior eſt quam eſca, & corpus melius quam veſtis? Inde Latino-Barbaris *rauba* veſtitus, & *walaraupa* induviæ hominis mortui. Lex Alamannica Tit. XLIX. 1. *Si quis hominem occiderit, quod Alamanni mortaudo dicunt, VIII. weregeldis eum ſolvat, & quicquid ſuper eum* RAUBA *vel arma tulit, omnia ſicut furtiva componat.* Lex Boiorum Tit. XVIII. Cap. III. de veſtitu mortuorum, art. 1. *De veſtitu utrorumque, quod* WALARAUPA *dicimus, ſi ipſe abſtulerit, qui hos interfecit, dupliciter componat.* Originationem vide infra in *reif.* Hodie ſuperat apud Gallos & Italos, quibus *robe* & *roba* toga, quas voces origine Germanicas eſſe fatetur CANGIUS, quamvis circa fores errabundus, dum *robe* deducit a *raub* ſpolium, quaſi induviæ ab exuviis nomen accepiſſent, aut nulla antiquis fuiſſent veſtimenta niſi furto ablata, aut cæde vel bello acquiſita. Levior error BIGNONII eſt, quando *robe* per latisſimam acceptionem derivat a *raub* ſupellex. Longius a vero etymo abeſt FERRARIUS, dum rationem nominis in colore *rubeo* quærit, quaſi *roba* non ſit quævis veſtis, ſed rubea & purpurea tantum, qualis olim Magiſtratuum & inferiore ſæculo Prætorum & Matronarum.

RAUB, res, facultas, præcipue mobilis, ut ſunt, pecunia viva & mortua, ſupellex, arma, veſtimenta, frumenta &c. Extat eo ſenſu aliquoties *rauba* in Formulis MARCULFI, inprimis Form. 125. Hodie videtur ſuperare apud Italos in proverbio: *chi non ruba non ha roba.* Quam vocem FERRARIUS nulla habita literæ R. ratione, derivat a Lat. *opes.* Mihi non a Latinis, ſed a Græcis mutuata videtur, ut aliæ plures Francorum, in quibus Græcum eloquium imitantur. Græcis enim ῥέπειν ſignificat pertinere. Hinc ſcil. facultas omnis vocatur *raub*, quia pertinet ad aliquem. Galli inde habent *derober* furto auferre, quod certe non eſt a *robe* toga, ſed a *robe* poſſesſio, peculium. Quid enim eſt furari, niſi peculium invito domino auferre? Confer *erbe* poſſesſio.

RAUB, rapacitas, rapiendi cupiditas. Vox Cambris cuſtodita. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhaib* rapacitas, voracitas. Refer ad *rauben* rapere.

RAUB, actio rapiendi, *ſtraſſen-raub* latrocinium, *kirchen-raub* ſacrilegium, *menſchen-raub* plagium. Ex eodem fonte. Inde Latino-Barbaris *raubaria* pro furto, apud CANGIUM, & Hiſpanis *robo.*

RAUB, res bello capta, alias *præda*, *ſpolium*, *manubiæ*, *exuviæ*. Vox Celtica. Armoricis *rob* præda, ſpolium, interprete PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 436. Similia habent Angloſaxones & Franci. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *reaf* ſpolium, *here-reafe* manubiæ, *wæl-reaf* victi & occiſi hoſtis præda vel ſpolium. Gloſſ. Pez. manubiæ *giroubi.* NOTKERUS Pſal. CXVIII. 162. *ih freuuo mih alſo der manigiu geroube findet*, lætor ſicut qui invenit multa ſpolia. Idem Belgis & Suecis *roof*, Scotis *reiſe.* Quibus convenit Lat. *rapina.* Cuncta ex eodem fonte.

RAUB, res furto vel latrocinio capta, *vom raub leben* rapto vivere. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. Ex eodem fonte.

RAUBEN, rapere, vi capere, per vim auferre, cujus ſpecies *prædari*, *ſpoliare*, *furari* &c. Verbum antiquisſimum, a Scythis & Celtis cum ipſa re longe lateque diſſeminatum. Perſis *rubaden* eſt rapere, & inde *roubah* vulpes, quia rapto vivit. Perſas autem & genus & linguam a Scythis ducere, jam multa monuerunt vocabula. Uſum Celticum demonſtrant idiomata Celtica, Cambricum & Armoricum, in quibus vigent derivata ab hoc verbo oriunda, ut ſunt *rhaib* rapacitas, *rob* præda, manifeſto ſatis indicio, ipſum verbum Celtis haud ignotum fuiſſe. Gothis *birauban* eſt ſpoliare, Luc. X. 30. Angloſaxonibus *reafian*, *bereafian* rapere, ſpoliare, diripere, privare. In Lege Salica *raubare* eſt per vim auferre, & *charoueno* vi ablatum, Tit. LXIV. 1. & 2. Belgis *rooven*, Anglis *to rob*, Suecis *röfwa*, Latino-Barbaris *reffare* idem ſignificat. Quod imitantur Hiſpani in *robar*, Galli in *ravir* & *robber*, Itali in *rubbare* vel *rubare.* Quibus cognata ſunt Lat. *rapio*, Arab. *raphaa* abſtulit, & Sorab. *rabu* rapio, aufero, furor. A *rauben* eſt *raub* cum univerſa familia rapacisſima & rebus omnibus vi publica vel privata captis. FERRARIUS originem

nem invertit, & ſuum atque noſtrum verbum format a *roba* res, facultas, quia *rubare* nihil aliud eſt quam opes furto facere. Mihi origo hujus verbi, ſi quæ eſt, ob nimiam antiquitatem inexplicabilis videtur. Si quid tamen per augurium tentare licet, corvo utar, cujus frequens quondam in auguriis uſus. *Corvus* & *rapina* in vetuſtisſimo Angloſaxonum idiomate eodem nomine deſignantur, nempe *ræfen*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Nota eſt corvorum ab origine mundi rapacitas. Nam ut cætera taceam, ſemina terræ commiſſa atque una ſpem ſegetis agricolis eripiunt, tanto ad furtum ingenio a natura inſtructi, ut in fœcundis agris, ubi major rapiendi materia, gregatim, in ſterilibus, ubi minor, bini tantum volent, teſte ÆLIANO Lib. II. cap. 49. Quæ res primis nominum impoſitoribus potuit anſam dare, ut hominem rapacem appellarent *ræfen*, i. e. corvum, ſicut etiamnum more vetuſtisſimo *hircos, canes, vulpes* appellamus, quorum mores iſtis animalibus reſpondent. A ſubſtantivo paulatim formari potuit verbum, & ex verbo reliqua. Alii inverſo ordine corvum a rapacitate denominatum contendunt, quos nec refellere poſſum, nec volo, etiamſi mihi videantur id, quod natura prius, ab eo quod poſterius, denominare. Nam rapacitas corvi mundo coæva eſt, hominum non item, etiamſi ſit valde vetuſta. Mihi corvus vi nominis eſt avis cadaveris appetens. Et hæc nomenclatura etiam latronibus conveniebat: qui dum prædam ex *cæſorum cadaveribus* colligunt, videntur illis inſidere tanquam corvi. De corvo vide plura in *rabe*.

RAUBEN, privare quocunque modo, etiam honeſto, quod fit absque ſpolii aut furti ſuſpicione. Senſus mitigatus, & Angloſaxonibus proprius, quibus *bereafian* nonſolum eſt *ſpoliare*, ſed etiam *privare*, apud SOMNERUM in Dict. quos imitamur hodie in *berauben*, quod ſæpe civilitatis gratia dicitur ab iis, qui rem gratam ultro oblatam acceptare recuſant, ne videantur alterum intempeſtivo obſequio offendere aut privare.

RAUCH, odor, fragrantia ex quacunque materia. Angloſaxonibus *rec*, ut colligo ex derivato *recels* thus, odoramentum, quod extat Matth. II. 11. Francis *rouh, riuch, roich*, ut colligo ex compoſito *roichgerta* virga odorifera, quod extat apud WILLERAMUM in Cant. III. 6. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *reuk* odor. Cum quo perfecte convenit Heb. *ruah*, quod dicitur de odore Libani Cant. IV. 11. judice LUTHERO in Verſione, & MARESCHALLO in Obſ. ad Verſ. Angloſax. pag. 539. Hodie utimur compoſito *rauchwerk* odoramentum, quod certe non a fumo, ſed a fragrantia denominatur. Ab eodem primitivo habemus *riechen*, odorem ſentire & emittere. Confer dicta in *ruch* odor.

RAUCH, odoramentum, ſuffimentum, materia odorifera, ſive incenſa ſit, necne. Cognoſcitur ex compoſitis, *weirauch* thus, ſuffimentum ſacrum, de quo infra, *rauchfaſs* thuribulum, acerra, foculus thuris vel alterius incenſi. Utrumque vetuſtate inſigne. Gloſſ. Pez. thus *uuirouh*, thuribulum *rouhfaz*.

RAUCH, fumus, evaporatio ex materia ſemiuſta, ſive odorifera ſit, necne. Angloſax. *rec*, Belg. *rook*, Danis *rog*, Island. *reykur*, Angl. *reak, reek*. Opinor ab Heb. *ruah* ſpiritus, quia omnis evaporatio, ſive odor ſit, ſive fumus, ſpiritui ſimilis eſt. Inde nobis compoſita, *rauch-fang* caminus, *rauch-kammer* fumarium, & ſimilia, quæ fumi non odoris gratia ſic nuncupantur. Dicitur aliquando metonymice de re non fumigante, eundem tamen effectum, acſi fumus eſſet, producente. Sic quædam herba Latinis dicitur *fumaria*, nobis *erd-rauch*, quod ſuccus ejus oculis illitus lacrimas eliciat inſtar fumi, interprete MARTINIO.

RAUCHEN, fumare, fumigare, fumum emittere. Angloſaxonibus *recan* eſt fumare, vaporare, evaporare, quod imitantur Angli in *to reeke*, Belgæ in *rooken*. Similia habent Franci. Gloſſ. Lipſ. *ruecont* fumigabant, *riechon ſulun* fumigabunt. A *rauch* fumus.

RAUCHERN, *reuchern*, infumare, fumo ſolidare, *geræuchert fleiſch* caro in fumo ſuſpenſa, ſiccita, indurata. Ex eod. fonte.

RAUCHERN, *reuchern*, adolere, ſuffire, facere ut fragret vel odorem ſpargat. In hoc derivato *rauch* ſignificat quantum poteſt, odorem uti patet, rem odoriferam quæ incenditur, & fumum quo aurigante odor circumvehitur.

RAUDE, *reude*, ſcabies. Gallis *rogne*. Proprie eſt *aſperitas*, quod recte vidit CLAUBERGIUS, duxitque a *rauh* aſper, ſcaber, per medium derivandi *de*, quia cutis ſcabie aſperatur & inæqualis redditur. Aliud ejusdem morbi nomen vide in *rufe*. Metonymice dicitur de pruritu, ſive appetitu fricandi. Inde *braut-raude* libido coëundi, quod dicitur de virgine viri appetente.

RAUDIG, *reudig*, ſcabioſus, ſcabie laborans. Gall. *rogneux*. Belgis *ruidig* ſcabioſus, *ruidigheit* ſcabies.

RAUFFEN, vellere, trahere, *mit haren rauffen* capillis protrahere, *ſich rauffen* vellere ſe mutuo, pugnare vellicatu, *rauffer* jurgator, qui levisſimis de cauſis in capillos alterius involat, *ausrauffen* evellere. Forte a Gr. ῥύω traho, inſerto F. Plures ejusdem verbi formas vide in *ropfen*.

RAUGRAF, vox dubiæ ætatis & notionis, interpretatione Gallica *comte pelû*, Latina *comes hirſutus*. BRITO Armoricus Lib. 5. Philippidos:

> *Et* COMITEM, *quem Teutonici dixere* PILOSUM,
> *Ut juvet Ottonem, regio Trajectica miſit.*

REINESIUS denominationem arcesſit a *rauh* aſper,

aſper, quod Comites illi loca aſpera, montoſa & confragoſa inter Moſam & Moſellam forte incoluiſſent, Lib. II. Var. Lect. cap. 16. Alii a *ruhe* quies, ut quidam Provinciæ præfectus Belgis haud abſimili vocabulo appellatur *ruhwart*, h. e. ut METERANUS interpretatur, tranquillitatis cuſtos. Plerique tamen conſentiunt, utramque vocem ducendam eſſe a *rügen* accuſare, & nihilominus diverſas interpretationes afferunt. STADENIO deſignat principem, qui jus habet pœnas irrogandi, in Voc. Bibl. pag. 516. GLAFEJO fiſcalem Cæſarum & Comitum Palatinorum, in Miſcell. Lipſ. Tom. I. Obſ. XIV. Sect. 2. STILERO judicem criminalem, qui alias Palatinis *zentgraf*. Nomen diu intermiſſum inſtauravit ſuperiori Sæculo CAROLUS LUDOVICUS El. Pal. in liberis e Degenfeldia ſuſceptis.

RAUH, aſper, cujus ſuperficies inæqualis. Sumptum videtur a *ragen* prominere, ob partes aſperi e planitie aſſurgentes. Nam eam ob cauſam loca omnia, quæ montibus, clivis, dumetis & teſquis redduntur inæqualia, & viam per illa loca appellamus *rauh*. Cui mire aſſonant Græca, ῥίγιος rigidus, ῥιγέω rigeo, ῥηχώδης aſper. Ab hoc principe ſignificatu deſcendunt reliqui, partim per ſynecdochen generis, partim etiam per metaphoram, ut ex inductione patebit.

RAUH, ſcaber, cujus cutis ſcabritie inæqualis redditur. Angloſaxonibus *reoh*, *hreoh*, & inde *hreohnyſſe* ſcabrities, aſperitas cutis, quæ nobis *raude*.

RAUH, hirtus, hiſpidus, villoſus, cujus pellis vel cutis pilis, ſetis, aut villis aſperatur. Angloſaxonibus, Francis & Alamannis *ruh*. Gloſſ. Keron. velloſam *ruha*. Gloſſ. Boxh. *ruhaz* hirtum, hirſutum, *ruher* hiſpidus. Idem Belgis *ruig*, Angl. *rough*. Quidam huc referunt ex Evangelio Gothico *rih*, quod interpretantur *intonſum* vel *nondum detritum*, Matth. IX. 16. revera autem *novum* non *hirtum* ſignificat, ut patet ex loco parallelo Marc. II. 21. ubi *rih* exponitur per *niu* novus. In quibusdam Dialectis hoc adjectivum tranſit in ſubſtantivum. Inde opinor eſt, quod Cambris ſeta dicitur *rhawn*, & Islandis cæſaries *ruu*. A quibus non abludit Græc. θρὶξ villus. Præcipuum hodie compoſitum eſt *rauh-werk* vellera.

RAUH, raucus, *rauher hals* guttur ravi affectum, *rauhe ſtimme* vox aſpera. Ab humore defluente, qui vias vocis, alias planas & æquales, exaſperat. Cambris raucus dicitur *cryg*, quod omnino ſimile Saxonico *hreoh*, ob literarum C. & H. affinitatem. Cum utroque convenit Lat. *raucus*, *ravus*, & *ravis*.

RAUH, tempeſtuoſus, *rauh wetter* tempeſtas pluvia, *rauhe luft* aer frigidus, *rauher winter* ſæva & aſpera hyems, dicente etiam OVIDIO Met. XI.

Aſpera creſcit hiems, omnique a parte feroces
Bella gerunt venti. - - -

Angloſaxonibus *hreoh ſæ* mare procelloſum, Joh. VI. 18. *hreoh weder* tempeſtas fœda, Matth. XVI. 3. *hreoneſſe thes wæteres* tempeſtas aquæ, Luc. VIII. 24. Ratio dicendi manifeſta eſt. Nam mare & cœlum ſunt duo *æquora*, quorum illud fluctibus & procellis, hoc pluviis, frigore, ventis, ſimilibusque turbis aëreis inæquale redditur.

RAUH, rudis, incultus, *rauhe ſitten* mores agreſtes, *rauhe landes-art* aſperum & incultum vivendi genus. Inde Belgis *rouheit* ruſticitas. Ducta allegoria a rebus, quarum ſuperficies inæqualis nondum polita vel lævigata eſt.

RAUH, ſeverus, auſterus, *rauhe worte* aſpera verba, *das rauhe heraus keren* ſeveritatem oſtendere. Idem Angloſaxonibus *reoh* apud SOMNER. Senſus a rebus tactu ingratis ad auſterum traductus, quia ſicut illæ tactum, ita hic viſum & auditum verbis & torvo aſpectu offendit.

RAUH, atrox, *rauh volk* gens inhoſpita, *rauhigkeit* diritas, truculentia. Inde Angloſaxonibus *reoh-modneſſe* crudelitas. Ducta allegoria ab aſperitate rerum aculeatarum, quæ leviter tactæ vulnus faciunt aut ſanguinem eliciunt.

RAUM, cremor lactis. Vide *ram*.

RAUM, ſpatium loci. Goth. *rumis* Luc. II. 7. Angloſax. Franc. & Alam. *rum*. Gloſſ. Pez. ſpatium *rum*. Adjective eſt amplus, latus, ſpatioſus. Inde Gothis *rums wigs* via lata Matth. VII. 13. Francis *rumiu ſtat* locus ſpatioſus, & alia apud Gloſſographos. Quæ forte ſunt ab extenſione facta, ut Græcis ῥύμη linea protracta, a ῥύω traho. Extat & adverbium *rumo* longe, procul, longinque, quod paſſim occurrit apud OTFRIDUM. A ſpatio amplo ſenſus transferri cœpit ad animum largum & amplas largitiones. Inde Angloſaxonibus *rum-heort* & *rum-gyfa*, dapſilis, munificus, liberalis.

RAUM, ſpatium temporis. Inde Francis *rumo* longævus, *rumor* longævior, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Nos inde habemus *geraume zeit* tempus longum vel diuturnum, *beraumen* condicere diem, ſenſu a loco ad tempus translato.

RAUMEN, *reumen*, cedere loco. Angloſax. *rumian*. A *raum* locus.

RAUMEN, *reumen*, ſubmovere, facere ut loco cedat. Angloſax. *rymian*, Francis *ruman*. Verbum faceſſens ex præcedenti. Utitur hoc ſenſu LUTHERUS, compoſito *aufreumen* Jeſ. XXXVIII. 12. Ezech. XIV. 15.

RAUMEN, *aufreumen*, res ordine diſponere, ſuis ſingulas locis collocando. Dicitur allegorice de diſpoſitione ad agendum. Inde *aufgereumt* diſpoſitus ad agendum.

RAUMEN, *beraumen*, *anberaumen*, condicere diem. A *raum* quatenus ſpatium temporis denotat. Conſenſum antiquitatis vide in *ramen*, quod uſitatius.

RAUNEN, muſſare, ſuſurrare, clam & ſubmiſſa voce loqui. Angloſax. *runian*, Franc. *runen*, Island. *runa*, Angl. *rown*. Camb. *rhegain*.

gain. SOMNER. in Dict. Angloſax. *runian* muſſitare, ſuſurrare, *runere* ſuſurro. Gloſſ. Lipſ. *rundon* ſuſurrabant. Gloſſ. Boxh. *runentemu* muſanti, i. e. muſſanti, muſſitanti. VEREL. in Ind. *runa* muſcitare, *rynia* murmurare, vocem triſtem emittere. NOTKERUS Pſal. XL. 8. *uuider mir fuoron runendo alle mine fienda*, adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei. Luth. Pſal. XLI. 8. *alle die mich haſſen, raunen mit einander wider mich.* Eodem ſenſu. MATHESIUS Conc. X. de vita & Script. Luth. pag. 119. *und wollen uns, nach der widertauffer lehre, auf ihren geiſt, und ſein heimlich und innerlich einraunen, ohne und wider das wort weiſen.* Cum verba murmurandi & ſuſurrandi in omnibus pene linguis a ſono ficta ſint, hoc quoque eo referri poteſt, donec melioris originis aliunde fiat indicatio. Ab illo antiquitas Celtica & Scythica formavit *rune*, quod ſubſtantive *ſecretum*, adjective *ſecretorum conſcium* ſignificat. De amplitudine utriusque ſignificatus actum infra in loco. Ab eodem verbo oritur frequentativum *runzen*, quod vide.

RAUPE, eruca. STADENIO eſt prædator hortenſis, a *rauben* rapere, quia flores arborum depaſcitur, MARTINIO reptile, a *repo.*

RAUSCH, crapula. Græci & Latini *crapulam* vocant, quaſi vertiginem capitis, a κάρα caput, & πολεῖν vertere: Sueci *ölſiuka*, quaſi morbum cereviſiarium: Angli *ſurfeit*, a ſuperfaciendo: Alamanni apud KERONEM in Gloſſis *ubarazalii* & *ubartrunchanii*, quorum illud exceſſum in capiendo cibo, hoc in potu ſignificat: Germani *rauſch*, quod paulo obſcurius, & originem ſuam tam ſcriptura quam pronunciatione occultat. Enim vero ſi ſcribamus more antiquo *braus*, patebit, illud eſſe contractum e Gr. κάρωσις gravitas capitis ex ebrietate.

RAUSCHEN, ſtridere, crepare, ſtrepitum edere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hriſcend* ſtridens, ſtridulus. Idem Belgis *ruiſchen*, Græc. ῥοιζεῖν, & inde ῥοῖζος ſtridor, ſtrepitus, Germ. *gereuſch*, Angloſax. *bruxle.*

RAUTE, ruta, Græc. ῥυτή, Angloſax. *rude*, Angl. *rue*, Cambro-Brit. *rhyw* in Botanologio BOXHORNII. Nomen ab Oriente petit MARTINIUS.

RAUTE, quadratura. VEREL. in Ind. *reitur* quadrata illa ſpatia in alveo luſorio. Apud Berolinenſes dicitur de vitris quadratis feneſtrarum. Forte a τέτρα quatuor, per metatheſin.

REBE, palmes, ſurculus vitis, & vitis ipſa. Vox Francica. WILLERAMUS Cap. I. 14. *in Cypro da ſint edele rebon*, in Cypro ſunt generoſæ vites. JUNIUS, dum ingenium palmitum ſemper deorſum pendentium contemplatur, vocabulum deſumit a Græc. ῥέπειν vergere, propendere, in Obſerv. ad Will. pag. 50. MARTINIUS a Lat. *repere*, quod rependo ſe extendant, niſi adminiculo erigantur, in voce *palmes*. Illud magis probo, cum ob linguæ noſtræ antiquitatem, tum ob perpetuam ejus cum Græca convenientiam. Malo tamen *rebe* recta deducere a ῥαιβὸς incurvus, flexus, obliquus. Talis enim eſt vitis, frutex mollis, flexilis, & curvabilis. Ob eandem mollitiem & volubilem flexibilitatem virga Græcis dicitur ῥάβδος, & virgulta ῥαβδία. Latinis *vitis* a ſimili cauſa denominatur quaſi *vieta*, h. e. languida, flexa, & incurva, a *viere* flectere & flectendo ligare. Præcipua Francorum compoſita, quibus etiamnum utimur, ſunt,

wein-reben, vites, palmites. Gloſſ. Pez. ſurculum *uuinarepono*, ſarmentum de vite *asneita winarepun.* TATIANUS Cap. CLX. 3. *ni trinku ih ſon nu ſon theſemo berde uuinrebun*, non bibam a modo de hoc genimine vitis.

reben-blat, pampinus, folium vitis. Gloſſ. Junian. *reuenblat* pampinus.

reben-zweig, palmes vitis. Gloſſ. Jun. *repazui* palmis.

wilde reben, labruſcæ. Gloſſ. Pez. labruſca *uuildiurepa.*

Cætera, cujusmodi ſunt, *rebecunne* genimen vitis, *rebakerta* propago, & ſimilia, tempus delevit.

REB-HUN, *rephun*, perdix. Gloſſ. Pez. perdix *rephuon.* Suecis *rapphöna.* Cum experientia teſtetur, hunc alitem nonſolum uvarum, ſed etiam ſegetum appetentem eſſe (ſeges autem Angloſaxonice dicitur *ryp*) incertum relinquitur, quem præcipue ſenſum primi nominis impoſitores intenderint? In quadam Archipelagi Inſula tanta eſt perdicum copia, ut inſulares cogantur perdicibus ova ſurripere, ne ſeges plane deficiat, teſte TURNEFORTIO Lib. I. Itinerarii Epiſt. 6. Belgis eadem avis dicitur *veldhoen* gallus campeſtris, Anglis *woodcock* gallus ſilveſtris.

RECHEN, raſtrum, inſtrumentum ſarriendi dentatum. Vox Saxonica. Gloſſæ ÆLFRICI pag. 1. raſtrum vel raſtellum *raca.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *race* raſtrum, rutabulum, ſarculum, *raccian* ſarrire, ſarculare, raſtro corradere. Inde Anglis *rake* ſarculum, Gallis *racler* radere. Suecis *rycka* eſt eradicare, & fortaſſe a *root* radix, mutato T. in K. Hoc cæteris initium dedit.

RECHENSCHAFT, expoſitio cauſæ, *rechenſchaft geben* reddere factorum & dictorum rationem. A *rache* ratio, cauſa.

RECHNEN, computare, ſupputare. Senſus verbi Gothicus, qui originem ſuam refert ad *rache* cauſa, ratio. Ita Græcis a λόγος ratio, fit λογίζομαι computo, ſupputo. Quid enim eſt ſupputare, niſi ſubducere rationes, & per numeros tanquam cauſas demonſtrare? Nec ullum magis nomen convenit Arti tam ſcientificæ, qualis eſt Arithmetica, quæ circa numeros & unitates verſatur. Gothis certe *rahnan* eſt numerare, computare. Hinc *rahneith manwi* computat ſumptus, Luc. XIV. 28. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *reccan*, Angli *reckon*,

Belgæ *rekenen*, Sueci *rækna*. Compoſita & derivata, quæ extant, nullam habent difficultatem.

RECHNEN, putare, reputare, *für ſünde rechnen* nefas ducere, *für nichts rechnen* nihili pendere, *für ein glück rechnen* deputare in bonis. Cod. Argent. Marc. XV. 28. *rahnith was mith unſibjaim*, reputatus eſt cum iniquis. Luc. VII. 7. *ni rahnida mik ſilban wairthana*, non me ipſum dignum reputavi. Senſus a ſupputantibus ad putantes translatus, quia ſimiles ſunt eorum, qui rationes numerorum ſubducunt. Ab hoc ſignificatu oritur verbum tranſitivum *zurechnen* imputare, putando adſcribere.

RECHNEN, narrare, enumerare, per cauſas & rationes exponere. A *rache* expoſitio. Senſus verbi Saxonicus, Francicus, & Alamannicus. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *reccan* narrare, declarare, enumerare, *ſwæfn reccan* ſomnia interpretari, *bereccan* contrarium ratione probare. Gloſſ. Keron. referamus *rahhomes*, enarras *errahhos*, inenarrabili *unerrahhotlihhera*. Inde Francis *ketatrahha* hiſtoria.

RECHT, ſubſtantive.

RECHT, principium dirigens, norma, regula, aut ſimile quid. Senſus vocis primus, unde reliqui tanquam ex principio ducendi & æſtimandi ſunt. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *riht* perpendiculum, *riht-brede* norma. Inde Francis & Alamannis *rehtlih* regularis, canonicus, qui inſtar regulæ eſt. Gloſſ. Keron. regulari *rehtlihhun*, diſciplinæ regulari *rehtlichun ekü*, canonicas horas *rehtlihhiu citi*. Germani non amplius dicunt *recht*, ſed *richt* in compoſitis. Talia ſunt *richt-ſchnur* norma, *richt-ſcheit* amusſis, *richt-bley* perpendiculum, & ſimilia, in quibus *richt* manifeſto principium dirigens ſignificat. Cuncta a Lat. *rego*, per medium derivandi T.

RECHT, lex, jus rectorium, principium dirigens actionum humanarum, juris & juſtitiæ regula. Vocem a norma ad Legem, quod normæ ſimilis ſit, translatam eſſe judico. Non extat in Lege Salica, nec in Codice Argenteo, nec in Dialectis Francorum. Habet tamen aliquam antiquitatem, & Angloſaxonibus dicitur *riht*, Angl. *right*, Belg. *recht*, Island. *rett*, Suec. *rætt*, per ſyncopen. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *riht* jus, *land-riht* jus municipale, *burh-riht* jus civile, *cempena-riht* jus militare, *rom-wara-riht* jus romanum, *ealra theoda riht* jus gentium. Gloſſ. Ælf. fas *godes riht*, jus *maniſc riht*, jus naturale *gecynde riht*, rodia lex *ſcipmanna riht*, jus publicum *ealdormanna riht*. VERELIUS in Ind. pag. 150. *laug oc landzrettr* leges & jura regni. Latine ſcribentes vocabula *legis* & *juris* continuo confundunt, nec tamen ratione deſtituuntur. Nam Lex poteſt appellari *jus* a juſſu vel jubendo, & *fas* a fando, quia Lex jubet, dictat, vetat, permittit. Nihil autem refert, Lex in tabulas relata, an more tantum recepta ſit. Nam Lex moribus recepta non minus habet vim obligandi, quam Lex ſcripta. Imo alieni abſtinentia, reſtitutio ablati, promiſſorum obſervantia, & pœnæ inter homines meritum, plus ſæpe valuerunt inter Gentes literis expertes, quam apud Græcos & Romanos. Teſtes ſunt Scythæ, qui *ſponte ſua ſine lege fidem rectumque colebant.* Teſtis Germania antiqua, de qua TACITUS Cap. XIX. *Plus ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges.*

RECHT, jus. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, lex pro jure, quod ex lege naſcitur. Nam juris omnis origo eſt a lege, & ſine lege ſive naturali ſive civili, nullum jus concipi poteſt. Ita me docuit CICERO Lib. I. de Legibus: *Doctisſimis viris jus proficiſci placuit a lege.* Et mox: *A lege ducendum eſt juris exordium.* Hinc qualis Lex, tale jus. Idem perſuaſum fuiſſe Majoribus noſtris, vel hinc patet, quia jus Angloſaxonibus vocatur *æ-riht*, hoc eſt, jus legis.

RECHT, per ſynecdochen generis ſignificat (1) *jus agendi, habendi, posſidendi, acquirendi* &c. (2) *jurisdictionem*, hoc eſt, *jus judicandi, cogendi, jubendi.* Illud omnibus commune, hoc imperantibus proprium eſt. Ab illo derivatur *rechten* controvertere de jure, ab hoc *richten* jus dicere, vindictam ſumere, imperio regere. (3) *jus in foro receptum.*

RECHT, interdum eſt adjectivum ſubſtantivatum a *recht* juſtus, & tunc ſignificat (1) *juſtitiam*, tam eam qua quis ad legem bonus eſt, quam alteram quæ ſuum cuique tribuit. Gloſſ. Keron. juſtitiam *reht*, juſtitiæ *rehtes*, æquitatis *rehtes*. TATIANUS Cap. XXV. 7. *ni ſi thaz ginuhtſame iuuar riht mer thanne thero ſcribaro*, niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam ſcribarum. Cap. XXXVIII. 7. *ſuohhet zi eriſten Gotes rihhi inti ſin reht*, quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus. (2) *meritum præmii vel pœnæ.* Sic vulgo dicunt de eo, quem Leges per carnificem exterminant, *man hat ihm ſein recht angetan.* In qua formula *recht* ſignificat meritum pœnæ.

RECHT, interdum eſt verbale a *richten* punire, vel derivativum a *ræchen* ulciſci, & tunc ſignificat *pœnam* ſeu *vindictam*, quam lex ſumit aut ſumere permittit de transgresſoribus. Gloſſ. Keron. vindicta *rihti*, vindictæ *kerehti*, vindictam *kirihti*. *Vindictæ* autem vocabulum S. Benedicto in Regula, quam KERO interpretatur, ſubinde ponitur pro pœna vel caſtigatione, quæ fit verberibus juſſu ſuperioris. Et hoc ſenſu etiam ſumitur in Decretione Chlotarii II. Regis cap. 10. apud CANGIUM in Gloſſario. Intereſt hoc ſciri, ne Latinitas S. Benedicti cuiquam imponat, quaſi *rihti* ſit jus injuriæ ſive privatæ ultionis vocabulum.

RECHT, adjective.

RECHT, adjective poſitum eſt a Lat. *rectus*, & dicitur duobus modis, (1) cum relatione ad

ad lineam rectam. Inde *recht* rectus, non curvus, non obliquus, & per metaphoram *juſtus*, quia recto ſimilis. (2) cum relatione ad normam vel principium dirigens. Inde *recht* conformis, & per ſynecdochen generis, *legitimus*, *legalis*, *aptus*, *verus*, quia legitimus juri, legalis legi, aptus occaſioni, verus naturæ conformis eſt.

RECHT, rectus, non curvus, non obliquus. Gothis *raiht* Luc. III. 4. 5. Angloſax. *riht* ibid. Francis & Alam. *reht*. TATIANUS Cap. XIII. 3. *tuot rehto ſino ſtiga*, rectas facite ſemitas ejus. Et mox: *inti uuerde abahu in rehtu*, & erunt curva in directa. Germanis ſuperat in compoſitis *aufrecht* erectus, *winkel-recht* perpendicularis, rectangularis &c. Imo etiam via recta, quæ citra ambages & errores ad terminum ducit, non aliam ob cauſam videtur appellari *rechter weg*, quam a linea recta, quæ eſt brevisſima.

RECHT, juſtus. Gothis *garaihts* Luc. II. 25. Angloſax. *riht*, *rihtwis*, Francis & Alam. *reht*. Hinc Simeon, cujus juſtitiam & pietatem commendant Sacræ Literæ, interpreti TATIANI dicitur *reht inti gotforht*, juſtus & Deum timens, Cap. VII. 4. Veteres hunc ſenſum accepiſſe a *recto* vel *non-curvo*, & juſto accommodaſſe, quod recto ſimilis ſit, vel hinc patet, quia *juſtus* & *injuſtus* apud illos differunt ut *rectus* & *curvus*. Hoc inprimis diſcimus ex Dialecto Gothica, in qua ſequentia occurrunt: *inwinda* injuſti, Luc. XVIII. 11. *inwinditha* injuſtitia, Joh. VII. 18. *ſtava inwinditbos* judex iniquitatis, Luc. XVIII. 6. quæ manifeſte deſumpta ſunt a *winden* torquere, verbo omnibus veterum Dialectis communi. Cum Gothica Dialecto convenit Islandica, in qua injuſtus dicitur *invind*, a *vind* curvus, retortus. Utrumque apud VERELIUM in Indice. Similia habent reliquæ Dialecti. Sic injuria Angloſaxonibus dicitur *wrange*, Anglis & Belgis *wrong*, Danis *vrang*, omnino a *wringen* torquere. Idem ſecretum latet in appellationibus Latino-Barbaris *directum* & *tortum*, quorum illud jus, hoc injuriam denotat. Unde Gallis remanſit *droit* & *tort* eodem ſenſu. Imo Latinisſimis quoque Scriptoribus ſæpe *juſtum* appellatur *rectum*, & *injuſtum* curvum. HORATIUS:

- - - Curvo diſcernere rectum.

IDEM:

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Et *rectum colere* pasſim eſt jus & juſtitiam colere. Hactenus *juſtus* ex gentium conſenſu eſt *non pravus*, *non tortus*, *non obliquus*.

RECHT, conformis, *rechtgleubig* orthodoxus, qui ea credit quæ principiis cognoſcendi revelatis vel publice receptis conſentanea ſunt.

RECHT, legitimus, juri conformis, *rechter erbe* hæres naturalis vel conſtitutus, *gerechter ſchmerzen* legitimus dolor, *gerechte foderung* legitima poſtulatio. VERELIUS in Ind. *rettmæli* legitima accuſatio.

RECHT, legalis, legi conformis, ad legem bonus, integer vitæ ſcelerisque purus. Alias *gerecht*.

RECHT, aptus, tempori & loco conformis, *in alle ſættel gerecht* omnium ingeniis accommodus, *ſchuhe die gerecht ſind* calcei pedibus apti.

RECHT, verus, naturæ conformis, *rechter wein* vinum verum & genuinum, *rechte brüder* germani fratres, *rechte eltern* parentes naturales.

RECHT, adverbialiter ſumptum ſignificat quantum poteſt, recte, juſte, legitime, conformiter, decenter, convenienter, vere &c. Gothi dicunt *raihtaba*, Angloſax. *riht*, Franci & Alam. *rehto*. Gloſſ. Keron. recte *rehto*, juſte *rehto*.

RECHTE HAND, dextra. A *richten* dirigere, quaſi manus dirigens, quia humana negotia tantum non omnia præ ſiniſtra dirigit. Dictio idonea, ſed nova, & priſcis incognita, qui dextram appellare ſolent, vel *zeſuuua* & *teſeuuo*, ut Franci, vel *taihswo*, ut Gothi, manifeſta Græci vocabuli δεξιὰ imitatione. Celtica Lingua & hodie Cambro-Britannica dextra dicitur *dehau*, a δέχομαι capio, ſive quia gladium ſtringimus dextra, & tela in hoſtes conjicimus, ſive quia data accipimus dextra. Inde eſt, quod locus dexter honoratior cenſetur ſiniſtro apud Hebræos, Græcos, Romanos, & omnes pene Gentes cultiores. Literatis quoque dextra potior eſſe debet ſiniſtra, quia perituri dextra ſcribunt non peritura.

RECHTEN, de jure controvertere, judicio contendere. A *recht* jus. Utitur Luth. Eſa. I. 18.

RECHTFERTIGEN, juſtificare, inſontem declarare, abſolvere. Proprie dimittere ut juſtum, a *fertigen* dimittere, expedire. Inde reciprocum *ſich rechtfertigen* innocentiam ſuam defendere, objecta diluendo.

RECHTLICH, quatenus derivatur a *recht* lex, jus, ſignificat juſtum, legitimum, legalem, *wider-rechtlich* injuſtum, illegitimum, illegalem.

RECHTLICH, quatenus derivatur a *recht* jus in foro receptum, ſignificat forenſem & judicialem. Inde *rechtliche erkæntniis* ſententia judicialis, *rechtlich verfaren* judicialiter procedere.

RECHT-LOS, exlex, a juris beneficiis ob flagitia excluſus, ut ſunt proſcripti, violenti ſtupratores, & qui furti aut latrocinii nomine fuſtigationem ſuſtinuerunt. Tales, horumque ſimiles in Jure prov. Alam. vocantur *rehtloſe lute*, Cap. XXXVI. Cap. LXXXII. 1. Cap. CCLXXII. Vetuſtas eosdem quoque appellavit *ehe-los*, ab *ehe* lex, alio ſono, eodem ſenſu. Hinc in eodem Jure *eloz* & *rehtloz* tanquam ejusdem furfuris homines conjunguntur Cap. LIX. *alle*

die ſich eloz und rehtloz gemacht hant mit untat, omnes qui ſe legum & juris beneficiis indignos reddiderunt maleficiis.

RECHT-MÆSSIG, legitimus, legalis, legi conformis. A menſura legis & juris.

RECHT-SCHAFFEN, probus, *ein rechtſchaffen mann* vir probus, integer, ſincerus, honeſtus, imo etiam ſtrenuus. Videtur ſic dici, quaſi ad legem factus, a *ſchaffen* formare. Quemadmodum autem Latinis *probe* & *ſtrenue* interdum ponitur pro *valde* vel *improbe*; ita *rechtſchaffen* ſæpe eodem ſenſu dicitur. Inde *rechtſchaffen kalt* atrox frigus, *rechtſchaffen abklopfen* verberibus obruere, probe contundere.

RECHTS-GELERT, juriſconſultus. Proprie leges & jura edoctus. Græci vocant νομικὸν quaſi legulejum. At majores noſtri in juris perito aliquid amplius quam legum notitiam exigebant. Hinc jurisperitus Gothis dicitur *witodafaſtjeis* Luc. X. 25. h. e. legum cuſtos, a *witoth* lex, & *faſtan* ſervare, cuſtodire. Angloſaxonibus *æ-gleaw* ibidem, ob prudentiam in legibus diſcernendis & applicandis juriſconſulto neceſſariam. Nam *gleaw* Saxonice prudentem & ſagacem ſonat, *æ* vero legem.

RECKEN, poſſe, valere. Hoc verbum, etiamſi in nullis monumentis reperiatur, ſupponere tamen poſſumus duas ob cauſas. Nam primo, vis, robur, poteſtas, Arabibus dicitur *rik*, apud BOCHARTUM Lib. I. de Col. Phœnic. cap. 42. Græcis ῥάγα, Islandis *riki*, apud VEREL. in Ind. Quæ tantæ ſunt vetuſtatis, ut ortum dare verbo potuerint, niſi ab illo acceperint. Secundo, quia *reich, rich, rik*, ſubſtantive *dominum*, adjective *potentem* ſignificat, quod fieri non poſſet, niſi ſimile verbum, in quo conveniant, ſupponatur. Quam multa autem tempus delevit, quæ hodie non niſi ex derivatis cognoſcuntur?

RECKEN, regnare, dominari. Vide *reich* princeps.

RECKEN, ejicere. VEREL. in Ind. *reka ut* ejicere, *rek* res naufragæ maris undis jactatæ, *recki* litus in quo ejectamenta maris remanent, *rekſtur* ejectamenta maris in litore. Varie autem ſcribitur in Dialectis. Nam ante R. ſæpe invenimus H. & W. Inde Angloſaxonibus *hræcan* exſcreare, exſpuere, Islandis *hrak* res contempta, abjectamenta, *hrake* ſputum, quia ejicitur, *hraklegur* contemptus, abjectus, Belgis *wrak* res nihili, item tabulæ ex naufragio, Suecis *wrak* & *ſtrand-wrak* ejectamenta maris. Imo etiam Angloſaxonibus *wrec*, & Latino-Barbaris *wreccum*, omnem maris ejectum, non res tantum modo naufragas, ſed etiam electrum, gagatem, lapides pretioſos, piſces, & quicquid mare in terram adegerit, denotaſſe, perſpicue demonſtrat SPELMANNUS in voce. Unde dubium non eſt, priſcos *recken, hrecken, wrecken*, promiſcue & indiſcreto ſenſu uſurpaſſe. Nos inde accepimus *racker* homo vilis, & *werk* pro *wreck* ſtupa, ejectamentum lini, illud a *recken*, hoc a *wrecken* ejicere.

RECKEN, agere, pellere, urgere, perſequi. VEREL. in Ind. *reka* urgere, inſiſtere, pellere, *reka flotta* fugientibus inſiſtere, *reka flottan* fugientes perſequi, *vræka* feras ad plagas propellere, *rekingur* erro, pulſus, exul. Gothis *wrikan* eſt perſequi Joh. XV. 20. & *wrakja* perſecutio Marc. IV. 17. Similia habent Angloſaxones. SOMNERUS in Dict. *wræcend* agens, perſequens, *wræc, wræce* exilium, *wræcca* exul. Et huc etiam ſpectat vox vexatiſſima *wargus*, quæ in Lege Salica & Ripuaria exponitur *expulſus*. Lex Sal. Edit. Baluz. Tit. LVII. 5. *Si quis corpus jam ſepultum effodierit, aut expoliaverit*, WARGUS *ſit, hoc eſt*, EXPULSUS *de eodem Pago, usque dum cum parentibus defuncti convenerit.* Lex Rip. Tit. LXXXV. 2. de eodem ſepulcri effractore & ſpoliatore: WARGUS *ſit, hoc eſt* EXPULSUS, *usque dum parentibus ſatisfaciat.* Cujus vocis radix non eſt Lat. *vagus*, ut WENDELINUS putavit, ſed *recken, wrecken*, pellere. Cauſa, cur interpretes apud CANGIUM, in hac voce explicanda fruſtra deſudent, hæc eſt, quia myſteria literarum W. R. & K. ignorarunt, quarum prima ſæpe eſt adjectitia, altera natura mobilis, tertia mutabilis in G. Ab expulſis poſtea nova vocabulorum familia orta eſt, quam vide infra in *warg*.

RECKEN, heroës, qui vel exercitum agunt, vel hoſtes fortiter urgent, a *recken* agere, pellere, & non a Gothico *reiks* princeps, nec a Latino *rex*. Dicitur (1) de Ducibus & Regibus qui per terras exercitum agunt. Nam duces exercitum, quem ducunt, agere & urgere videntur. VIRGILIUS Æn. 7. *Agmen agens Clauſus, magnique ipſe agminis inſtar.* Hi in Mythologia Islandica & Dictionariolo R. JONÆ vocantur *land-recken.* (2) de Ducibus & Regibus, qui terras a latronibus purgant. *Scire velim*, inquit GOLDASTUS, *Reges* (ita vocat RECKIOS, quaſi nomen a *rege* adeptos) *antiquitus apud Germanos fuiſſe populi duces & defenſores, homines juſtos æque ac fortes, qui terram Germaniam a ferarum, latronum, & hoſtium defenſarent impetu, ſive regioni aut civitati dominarentur, ſive caſtris tantum.* In Animadverſ. ad Script. Parenæt. pag. 362. (3) de ſtrenuis bellatoribus, qui pulſis ubique hoſtibus triumphant. Hinc in eadem Mythologia milites Alfi Regis vocantur *reckar*, quod hoſtes ſemper propellerent. Eodem ſenſu *rekkin* extat in Rhythmo de S. ANNONE ſtropha XIX. ubi de Suevis ſequens occurrit elogium:

Die ſich dikke des vürenamin
Daz ſie güde Rekkin werin,
Woli vertig unti wighaft,
Doch bedwang Ceſar al iri craft.

Vertit

Vertit SCHILTERUS:

Qui ſe ſæpe oſtenderunt,
Quod boni heroës eſſent,
Bene promti & bellicoſi,
Tamen ſuperavit Cæſar omnem
eorum vim.

Ex nominibus propriis huc ſpectare videtur RICHARDUS, quod ſecundum antecedentia vel Ducem fortem vel ſtrenuum hoſtium propulſorem deſignare poteſt. LEIBNITIO in Miſcell. Berol. Tom. I. pag. 2. *recken* ſunt longuriones, a *recken* extendere. Sed hanc *Reckiorum* cum *Riſiis* confuſionem carpit GOLDASTUS in Antiquariis. Diſcrimen, quod inter eos intercedit ex mente Goldaſti, videbimus in *Valand.*

RECKEN, tendere, extendere, expandere. Heb. *rakag*, Græc. ὀρέγειν, Goth. *rakjan* & compoſite *ufrakjan*, Franc. *recchen*, Belg. *rekken*, Iſland. *reckia*. Evang. Goth. Marc. III. 5. *ufrakei handu theina, jah ufrakida*, extende manum tuam, & extendit. NOTKERUS Pſal. LXXIX. 12. *des uuinegarten zougen rahtoſt du unz an michel mere*, palmites ejus extendiſti usque ad mare magnum. Et mox: *propagines heizzent ferre piega a porro pangendo, daz chit ſone hina recchenne.* VEREL. in Ind. *reckia* extendere, *reckar* viri proceri & robuſti. A *recken* fit *rachen* rictus, hiatus oris expanſus, *rekel* longurio, *recke-bank* equuleus &c. Vocem Saxonicam vide in *ſtrecken.*

REDDE, canis, Dial. Miſnica. Forte a curſitando. V. *raden* currere, & confer *bætze* canicula.

REDE, vox verbo externo & interno communis, prorſus ut λόγος apud Græcos. Nec id ſine cauſa. Cum enim natura humana duplici ſermone polleat, interno, qui *ratione*, & externo, qui *oratione* definitur, & uterque ſermo (ſecundum Philoſophiam) una eademque res ſit, diverſis ſaltim modis expreſſa, in mente modo ſpirituali, in corpore modo corporali: Hinc a Majoribus noſtris ſapientisſime inſtitutum eſt, ut *ratio* & *oratio* communi vocabulo comprehenderentur.

REDE, ſermo. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *araith*, Gothis *razda*, Franc. *reda*, Belg. *rede*, Iſland. *ræda*. Evang. Goth. Matth. XXVI. 73. *razda theina bandweith thuk*, loquela tua manifeſtum te facit. Gloſſ. Pez. proſa oratio *prosli reda*. VERELIUS in Ind. *ræda* ſermo, *fogur ræda ſtillir grimman hug*, pulchra & placida oratio animum iratum & exulceratum mitigat. Græcis ῥῆσις eſt dictio. Obſervari meretur, quod *raten* & ῥέζειν Germanis & Græcis ſit facere, & quod facta ſæpe ponantur pro dictis. Hinc *rede* cenſeri poteſt ejusdem indolis, ut ſynonymum ejus *wort*, quod multorum judicio eſt a *werden* fieri. Præterea *rede* & ῥῆσις poſſunt eſſe ῥῆξις, h. e. ruptura, ſeu vox rupta, a *reiſſen*, ῥήσσειν rumpere. Nam loqui Græcis dicitur ῥῆξαι φωνὴν, rumpere vocem. Idemque Germanis *ſprechen.*

REDE, ratio. Gothis *rathjo*, Francis *reda*, Alamannis *reda* & *redina*, Belg. *reden*, Armor. *ræſon*, Hibern. *reſun*, Gall. *raiſon*. Gloſſ. Keron. ratio *redina*, rationem *rediun*. An a Lat. *ratio?* Dubito: potius ſenſus a verbo externo ad internum translatus eſt, quia ratio eſt ſermo hominis mentalis, & colloquium mentis cum ſe ipſa. Res ipſa experientia ſatis teſtata eſt, ut neceſſe non ſit, verba TERTULLIANI (quæ ſupra in verbo *denken* attuli) hic denuo producere. Dicitur autem ſenſu latisſimo, (1) de natura rationali humano generi propria. Inde compoſita *redlich* & *redhaft* rationalis. Gloſſ. Keron. rationabilis *redihaftiu*, rationabilia verba *redohaftiu uuort*, inrationabilia *unredihaftlibhiu*, rationabiliter *redihaftucho*. Belgis *reden* etiamnum eſt ratio, qua homines ſumus, *ingeſchapen reden* ratio infuſa, *na de reden leven* ex dictamine rationis vivere, *redelyk dier* animal rationale, *redelyk mens* homo rationalis. (2) de ratiociniis. Gloſſ. Keron. ratiociniis *redinoom*. Inde Belgis *redeneeren* ratiocinari. (3) de rationibus ſeu cauſis cognoſcendi. ISIDORUS Cap. II. 3. *ſoſama auh nu dheſſes chiboranin ſunes ſuchhant redha*, ſiquidem & gignendi filii quæritur ratio. Inde Belgis *natuerlyke reden* rationes & cauſæ naturales. (4) de rationibus dictorum & factorum. Evang. Goth. Luc. XVI. 2. *usgif rathjon fauragaggjis theinis*, redde rationem villicationis tuæ. TATIANUS Cap. LXII. 12. de verbo otioſo: *geldent reda ſon themo in tuomes tage*, reddent rationem de eo in die judicii. Sic etiamnum vulgo dicimus, *rede und antwort geben* factorum rationem reddere & reſpondere ad interrogata, *ausrede* excuſatio. (5) de virtutibus, quia perſuaſum erat majoribus noſtris, plane ut olim Stoicis, virtutem eſſe potentiam animi, ex ductu rationis vivendi. Hinc ſcil. variis virtutibus appellationem a ratione indiderunt, quia noverant nullam eſſe virtutem niſi ex ratione. Belgis *redelyk* eſt juſtus, æquus, *redelykheit* juſtitia, æquitas. Germanis *redlich* ſincerus, quia ſinceritas, quæ harmonia verbi externi & interni unice definitur, eſt virtus maxime rationalis, & rectæ rationi conformis: fallere autem & decipere eſt hominis callidi & aſtuti, & ſtulti potius quam ſapientis, niſi reip. cauſa id fiat. Iisdem *redlich mann* eſt homo antiquis moribus ac fide, *redlich handeln* bona fide agere, *redlich beiſtehen* ſtrenue & pro viribus adſiſtere &c.

REDEN, loqui. Gothis *rodjan*, Franc. *redon*, Iſland. *ræda*. Evang. Goth. Marc. VII. 37. *gataujith unrodjandans rodjan*, facit mutos (loquendi impotentes) loqui. Joh. VIII. 26. *ik rodja* loquor. Joh. XVI. 1. *thata rodida izwis*, hæc locutus ſum vobis. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XII. 5.

Eiſcota ſie in thrati,
Uuas thiu uuerolt quati?
Uuaz ſie ſon imo redotin,
Ioh uuio ſon imo zelitin?

Vertit SCHILTERUS:

Percontatus eos ſerio,
Quid mundus diceret?
Quid de ipſo loquerentur,
Et quomodo de ipſo narrarent?

VERELIUS in Ind. *ræda* loqui, *ſamrædi* colloquium. Similia cenſentur Græcorum quædam, ῥέω dico, ῥηθῦναι dici, ῥητὸν dictum. Alias loqui Græcis eſt ῥῆξαι φωνὴν rumpere vocem, ut ſupra notavi. Hinc *reden* poteſt eſſe *reiſſen*, h. e. rumpere vocem. Confer *rede* ſermo, & *ſprechen* loqui.

REDEN, legere ex libro, vel recitare. Angloſax. *rædan*, Alam. *redinon*, Angl. *to read.* Evang. Angloſax. Luc. IV. 16. *and he aras thæt he rædde*, & ipſe ſurrexit ut legeret. Gloſſ. Keron. recitet *redinoe*, recitanda eſt *za redinone iſt.* Senſus a loquendo ad recitandum translatus, quia recitare eſt loqui.

REDEN, rationibus uti in dicendo, ſive demonſtrationis aut convictionis, ſive perſuadendi cauſa. Cognoſcitur ex compoſitis & derivati , cujusmodi ſunt,

redner, orator, Gr. ῥήτωρ, Lat. *rhetor*, qui dicendo perſuadet, *rede-kunſt* oratoria, ars perſuadendi.

bereden, perſuadere, *beredt* facundus, *beredtſamkeit* eloquentia.

überreden, perſuadere, olim etiam convincere. Jus prov. Alam. Cap. 282. 4. *uuer dez uuirt überrait*, ſi quis convincitur. In quo compoſito *über* eſt nota prævalentiæ.

abreden, *ausreden*, dehortari &c.

REDLICH, quatenus derivatur a *rede* ratio, ſignificat quantum poteſt. Vide antecedentia.

REEF, cadaver. Vide *rabe*.

REFFE, inſtrumentum dentatum, alias *riffel*, quod vide.

REFIER, tractus, *luſt-refier* tractus terræ amœnus. Græcis ῥαιβὸς eſt incurvus, inflexus, idemque Æolica dictione ῥυφὸς. Veteres ab illo res omnes inflexas & incurvas appellaſſe *reif*, permultis exemplis oſtendi infra in loco. Hinc *refier* adhibita rerum & verborum æſtimatione & analogia, nihil aliud denotare videtur, quam parvum terræ *circulum*, quem vulgo *diſtrictum* vocamus, quia ſaltibus quibusdam, vallibus & fluentis, tanquam terminis cingitur & ſtringitur, cujus ſynonymum eſt *kreis*. Ejusmodi diſtrictus Islandis brevisſime dicitur *repp*, *ripp*. Quod a noſtris videtur mutatum in *refier*, nova & barbara terminatione adjecta. Illud vero uti ſimplicius, ita etiam antiquius. Et ab illo RIPUARIOS nomen ducere, exiſtimat VERELIUS. Verba ejus ex INDICE Linguæ veteris Scytho-Scandicæ, prout pag. 208. jacent, hic deſcribam. „*Ripuarii*, „populus Germaniæ recentior, quorum le„ges dicuntur *Ripuariorum*; unde dicantur „dubitat Lindenbrog. Sed *repp* & *ripp* di„ſtrictum vel tractum terræ vel provinciæ (ſignificat). *Veriar* vero inſeſſores ſunt," ut *Skipveriar* qui in navi ſunt, *Vikveriar*" Vikiæ provinciæ inhabitatores, *Ripveriar*" qui tractum inter Moſam & Rhenum inha-" bitant." Huc usque Verelius. A quo tamen alii diſſentiunt. Nam *Riparius* & *Riparienſis* eſt vox Romana, & tribuitur militi limitaneo, qui *ripam Rheni* vel alterius fluminis cuſtodiebat. Poſtea mutatis colonis, & limite Romano a Germanis occupato, in eadem ſede priſtinum vocabulum occupantibus adhæſit. Ita videtur ſentire ECCARDUS ab initio *Legis Ripuariorum* in notis. Gloſſa antiqua apud eundem: *Riparius*, ὀχθοφύλαξ: Id eſt, cuſtos ripæ. Tales certe fuerunt Franci illi, quos conſuetudo *Ripuarios* vocat, primo quidem invaſores limitis inter Rhenum & Moſam, poſtea in limite a Romanis relicti, ut eum, quem vi ceperant, defenderent.

REGE, incitus, vividus, excitatus, *rege machen* ciere, excitare, facere ut vigeat. Verbale a *regen*.

REGEN, movere, ciere, *erregen* excitare, *ſich regen* moveri, *regung* motio. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXV. 9.

Thio ſunta thio unſih ſtechent,
Joh ſih in uns rechent.

Vertit SCHILTERUS:

Peccata quæ nos pungunt,
Et ſe in nobis movent.

Proprie eſt actus vigentis, & dicitur primario de rebus, quæ vi inſita & naturali moventur, ut pateat eſſe a Græc. ῥάγα vigor. Poſtea etiam ad motus a cauſis externis ſuſcitatos transferri cœpit.

REGEN, pluvia. Gothis *rign*, Matth. VII. 25. Angloſax. *regn*, Francis *regan*, Belg. *regen*, Procop. *reghen*, Suec. *regn*. TATIANUS Cap. XLIII. 2. *nidarſteig regan*, deſcendit pluvia. Quidam derivant a Lat. *rigo*, alii a Gr. ῥήγνυμαι erumpo, alii a ῥαίνω irroro. Obſervari meretur, quod idem nomen in fluviis occurrat, cujusmodi ſunt, REGA, REGEN, fluvius Caſſubiæ, a quo REGENWALDE, & REGE, REGEN, fluvius Bavariæ, a quo REGENSPURG, urbs auguſta ad confluentem *Regini* amnis, judice CLUVERIO in Vindelicia Cap. 4. Hinc ſuſpicor, *regen*, ſive pluviam deſignet, ſive fluvium, eſſe a *rinnen* fluere, & majores noſtros ante dixiſſe *ren*, quam *regen*. De fluvio vidimus in voce *rhein*. De pluvia nunc videndum, quæ certe etiam eſt fluvius, quamvis cœleſtis, & guttatim cadens. Gloſſ. Ælf. pag. 75. pluvia *ren*, iris *ren-boga*, imber *færlic-ren.* Verſio Angloſax. Matth. VII. 25. *tha com thær ren*, tunc venit pluvia. A *ren* vulgus paulatim formavit *reng*, quia N. naturaliter attrahit G. & a *reng* deinceps *regn* per metatheſin. Hinc in monumentis Angloſaxonicis pluvia promiſcue vocatur *ren*, *reng*, *regn*, teſte BENSONIO in Vocabulario.

REGIMENTS-STAB. V. *ſtab* judicium.

REGNEN,

REGNEN, pluere. Evang. Goth. Luc. XVII. 29. *rignida ſwibla jah funin us himina*, pluit ſulphur & ignem de cœlo. Gloſſ. Pez. compluta *pireganet*. Verbum a ſubſt. factum.

REH, cerva, caprea, *reh-bock* capreolus. WILLERAM. Cap. II. *ih beſuueron iuuih bi den reion*, adjuro vos per capreas. Gloſſ. Ælf. in nomin. ferarum: damula vel caprea vel dorcas *hræge*, capreus *rah-deor*. VEREL. in Ind. *ra* capreolus, *ra er konungsdiur*, capreolus regis fera eſt, h. e. nemo jus habet venandi capreolos præter regem. Vide ergo annon *reh* ſit abſciſſum ab antiquiori & magis genuino *rah-deor*, quod lingua Celtica *feram dominicam* denotare poteſt. Nam *rhi* Cambris & Armoricis, veteris Linguæ Celticæ cuſtodibus, etiamnum eſt dominus, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Et hinc RHEA Saturni ſoror & conjux in eadem lingua ſignificare poteſt *dominam*, obſervante PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 73. 362. 411. Angli habent *roe*. Quo ſenſu, non explicat SKINNERUS, qui ſolet Cambrica negligere.

REIBEN, friare, fricare. Franc. *reipen, ripen*, Belg. *wryven*, Angl. *to rub*, Gall. *raper*. Gloſſ. Pez. fricavit *reip*. Verbum a Francis proſeminatum, ſed vetuſtiſſimum. Nam & Hebræis *roph* eſt contrivit, apud HELVIGIUM in Originibus, & Græcis τρίβειν terere, quod imitantur Latini in *tribare* & *tribas*, ſed obſcœno ſenſu. A *reiben* eſt *zerreiben* fricando conterere, *rieb-eiſen* radula, & alia ſatis nota.

REICH, ſubſtantive *dominum*, adjective *potentem* ſignificat. Cauſam communem vide in *recken* poſſe, valere.

REICH, dominus, & per ſynecdochen generis princeps, dux, ſatrapa. Cambris & Armor. *rhi*, Gothis *reiks*, Angloſax. *rica*, Pruſſis & Lithuanis *ricke*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhi* dominus, baro, ſatrapa, nobilis. Verſio Gothica Joh. XII. 31. *nu ſa reiks this fairhwaus uswairpada ut*, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. SOMNER. in Dict. Angloſax. *landes-rica* fundi dominus. JUNIUS derivat a *ruchen* curare, quod *principio rerum hanc ſibi præter cæteros legem dictam putabant imperantes, curare ne quid ſubditi capiant detrimenti*. Sed nimis magnifice ſentit vir optimus de primo in orbe dominatu, qui certe nullam agnovit legem, niſi vim & potentiam. Adde, quod ſtante hac etymologia concipi non poſſit, cur *potens* eodem nomine afficiatur. Neceſſe autem eſt, tam ſubſtantivum quam adjectivum ex eodem fonte manaſſe. Vox Cambrica nimia brevitate laborat. Interim a ſubſt. *reich* magna prodiit & illuſtris familia in omnibus veterum Dialectis, quam docendi cauſa in tres Generationes diſpeſcam.

1. *Generatio.*

Sicut Latinis a *dominus* fit *dominari*, ita a *reich* princeps fit Gothis *reikinon* dominari, regnare, imperio cogere; Angloſaxonibus *recan*, *reccan*, *reccean*, *ricſian*, *rixian*, partim apud SOMNERUM, partim apud BENSONIUM obvia; Francis & Alam. *richiſon*, *rihhiſon*; Islandis *rikia*, apud VEREL. in Ind. Omnibus eodem ſenſu, & ex eodem fonte. Evang. Goth. Marc. X. 42. *reikinon thiudom*, principari gentibus. Joh. XIV. 30. *quimith ſaei thizai manaſedai reikinoth*, venit qui huic mundo dominabitur. Evang. Angloſax. Luc. XIX. 27. *the noldon thæt ic ofer hig rixude*, qui noluerunt ut regnarem ſuper ſe. TATIANUS Cap. III. 5. *inti ribhiſot in huſe Jacobes zi euuidu*, & regnabit in domo Jacob in æternum. In Bibliis Germanicis antiquis ſæpe occurrit *reichſen* pro regnare, quod pluribus teſtimoniis e Vocabulario Reineſiano depromptis oſtendit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 682. Hodie dicimus *regieren*, quia priſca contemnimus, & cum Latinis loqui, quam cum majoribus malumus.

2. *Generatio.*

Ab Angloſaxonico *recan* regnare rurſus fit *reich*, *rich* regio, regnum &c. ampliſſimo ſignificatu, de quo mox erit agendum pluribus.

3. *Generatio.*

A Francico *richiſon* regnare vetuſtas Francica & Alamannica formavit *richiſo* & *richiſode* dominatio. Gloſſ. Keron. tyrannidis *unreht richiſo*. Proprie injuſtæ dominationis. Sed obſervandum, quod hoc verbum cum ſua ſobole interdum vituperetur, ob pravos regnantium mores, & in ſævitiam degenerantes. Gloſſ. Pez. tyrannus *richiſonter*, archityrannica *heroſtin richiſodes*.

REICH, *rich*, in nominibus avium ducem vel ductorem ſui generis ſignificat, & tribuitur maſculis, quia videntur principatum tenere inter ſuos. Inde *genſerich*, *enterich*, *teuberich*, maſculus anſerum, anatum, columbarum.

REICH, potens, valens, fortis. Armoricis *rich* apud PEZRONIUM in Ant. Celt. pag. 436. Gothis *reiks*, & in ſuperlat. *reikiſt*, Angloſax. *rice*, Francis *rich*, Islandis *rikur*. Evang. Goth. Joh. XVIII. 22. *ſwah andhafjis thamma reikiſtin gudjin*, ſiccine reſpondes ſummo ſacerdoti? Marc. III. 22. *uswairpith thaim unhulthom in thamma reikiſtin unhulthono*, ejicit dæmonia in potentiſſimo dæmonum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XII. 121.

Niſt man nihein ſo richi
Ther ſtige in himilrichi.
Nemo hominum tam potens,
Qui adſcendat in cœlum.

VERELIUS in Ind. *rikur madur* potens. Proprie vir potens. Hoc ſenſu occurrit frequentiſſime in NOMINIBUS PROPRIIS vetuſtiſſimis, quæ paſſim explicamus, & a prava priorum temporum interpretatione vindicamus, quoties voces, quibus *rich* vel annectitur

nectitur vel præfigitur, dicendi anſam præbent, ut neceſſe non ſit, actum agere. Multa autem a nobis ſunt omiſſa, ſive quia in tempore & loco non occurrebant, ſive quia animum ſuſpenſum tenebant. Ad primum genus ſpectat CHLODERICUS, apud Gregorium Turonenſem, cujus nomen *turmis potentem* ſignificat. Nam *hloth* Angloſaxonibus eſt turma, & *lid* militare auxilium Islandis, ut dixi in *leute* milites. Ad ſecundum genus ſpectant Nomina Celtica in *rix* deſinentia, *Ambiorix*, *Eporedorix*, *Cingentorix*, *Vercingentorix*, *Viridorix*, & ſimilia, quæ adhuc Jove Luceio opus habent. Hodie non amplius utimur hoc ſenſu niſi in compoſito *wüterich* tyrannus, qui ſic dicitur quaſi furore potens.

REICH, dives, locuples, opulentus, divitiis potens. Angloſax. *ryca*, *rice*, Franc. *rich*, *rihh*, Belg. & Suec. *ryk*, Island. *rikur*, Angl. *rich*, Gall. *riche*, Ital. *ricco*, Hiſp. *rica*, *rico*, Latin. Barb. *ricus*, & inde *rici homines* proceres, barones, qui amplas habent poſſeſſiones, apud CANGIUM in voce. Gloſſ. Pez. opulentos *rihha*, beatus (beati enim poſſidentes) *rihher*, diteſcere *rihhan*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ryc*, *rica* dives, *gericod* ditatus. VEREL. in Ind. *rikur oc u-rikur* dives & pauper, *rikis menn* proceres, *rikleikur* potentia, opulentia. Senſus a potentibus ad divites traductus, ſive quia potentiores olim diteſcebant ex rapinis infirmiorum, ut PEZRONIO jam ſæpe laudato viſum, ſive quia unusquisque tantum habet potentiæ, quantum divitiarum, quatenus pecuniæ Reginæ obediunt omnia. Qui frigidis alluſionibus delectantur, ex Hebræo vel Græco ſermone petitis, adeant HELVIGIUM in Originibus, quas facile refellere poſſem, ſi tanti eſſet nugari.

REICH, quatenus eſt ſubſt. ab obſoleto *recken* dominari oriundum, ſignificat quantum poteſt, (1) vim cogendi imperantibus propriam. (2) ditionem vel regionem dominio ſubjectam, alias territorium. VEREL. loc. cit. *riki* ditio. Verſio Angloſax. Luc. VII. 17. *ferde theos ſpæc embe eall thæt rice*, exiit hic ſermo circa omnem regionem. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 211. *niſt akar hiar in riche*, non eſt ager hic in territorio, qui non flaveſcat. Jus prov. Alam. Cap. 146. 1. *herre dez erdriches* dominus territorii. (3) regnum, imperium. Gloſſ. Keron. regnum *rihhe*, regni cœlorum *himilrihhes*. Inde Angloſaxonibus *Godes rice* regnum Dei Marc. IX. 1. *ealle ricu eorthan ymbe-hwyrſtes*, omnia regna orbis terræ Luc. IV. 5. *cyneric*, *cyning-ric* regnum in quo rex dominatur &c. (4) fundum privatum. Jus Prov. Alam. Cap. 362. 3. *ſuuer uf ain frœmdez ertrich zimmer oder buue ſetzet*, ſi quis in ſolo alieno ædificet.

REICH, imperium Romano-Germanicum, Respubl. Germanorum, propter excellentiam ſic dicta, quia non potentior nec illuſtrior ulla in toto terrarum orbe, ſive Caput ſpectes, ſive membra, ſive totius corporis compagem & majeſtatem.

REICHTUM, regnum, imperium, principatus. TATIANUS Cap. XIII. 1. *in themo funftazehenten jare thes rihthuomes Tiberii thes Keiſores*, anno quinto decimo imperii Tiberii. Idem Angloſaxonibus *ricedom* apud BENSONIUM. Utrumque a *reich* princeps & *tum* poteſtas, quem ſignificatum adſerui in *Proleg.* Sect. VI. Cum vero mores Principum ita ſint comparati, ut ſæpe potentia ſua abutantur; hinc Francica vox non ſemper bono ſenſu, ſed etiam malo uſurpatur pro dominatu injuſto & tyrannico. Gloſſ. Keron. tyrannidis *rihhidim*. Hodie nec bono nec malo ſenſu occurrit.

REICHTUM, divitiæ. Gloſſ. Pez. abundantia *rihtuom*. Vi compoſitionis facultas opulenta, quamvis etiam dominium facultoſum eſſe poſſit, quia opes privatorum revera ſunt parva imperia, & ſæpe injuſta.

REICHEN, tangere, attingere, pertingere. Angloſax. *ræcan*, *areccan*, *geræcan*, Franc. *reichen*, *irreichen*, *zuagireichen*, Belg. *raaken*, *reiken*, Angl. *to reach*, Suec. *ræca*. NOTKERUS Pſal. XLI. 5. *mine ſela ne rahti ſih uber ſih ſelbun; uuieo irreihta ſi danne den der obe iro ſo hoho iſt.* Locum adduxit SCHILTERUS in Gloſſario, ſed non Latine reddidit. Sic autem verto: anima mea non extendebat ſe ſuper ſe ipſam; quomodo ergo attingeret eum qui tam alte eſt ſupra eam? Gloſſ. Boxh. *zuakareigotin* adtingerent. Quemadmodum *langen* tangere eſt a *law* manus per epentheſin, ita *reichen* videtur eſſe a χεὶρ manus per anaſtrophen. Primo enim tangit manus, poſtea res omnes, quarum extrema ſimul ſunt. Allegorice dicitur de conſecutione, quia rerum tactilium perceptioni ſimilis eſt. Inde *erreichen* aſſequi, conſequi, adipiſci.

REICHEN, porrigere, præbere. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra, quibus conveniunt ſono & ſignificatu Gr. ὀρέγω, & Lat. *rigo* in *porrigo*. Gloſſ. Keron. porrigatur *ſi kerehhit*. Gloſſ. Pez. porrectam *framgareihta*. Ex eodem fonte, quia manu nonſolum tangimus, ſed etiam præbemus, & facimus, ut alter quoque tangat. Niſi malis ab ὀρέγειν, quod expeditius.

REIF, incurvus, inflexus. A Græco ῥαιβὸς vel Æolico ῥυφὸς ejusd. ſignificatus, quod eſt a ῥέπω inclino, quibus convenit Lat. *urvus* & *urbus*, per literæ caninæ tranſpoſitionem. Ipſum adjectivum in Monumentis noſtris non invenio, bene tamen adjectivum ſubſtantivatum. Nam quicquid incurvum, inflexum, aut obliquum eſt, & per circulum vel aliquam flexionem in ſe redire videtur, id omne populis Celticis dicitur *reif*, aut ſimili appellatione, inprimis vero partes corporis inflexæ, veſtes adſtrictæ, & omnis generis ligamenta, ut ex inductione mox patebit.

REIF, pars corporis inflexa, ſive venter ſit, ſive inteſtinum, ſive coſta. BOXHORN. in Lex.

Lex. Ant. Brit. *rhefr* anus, longanum, colon, inteſtinum rectum, inteſtinum longum. Gloſſ. Lipſ. *ref* venter, *reuſis* ventris, *reve* ventre. SOMNER. in Dict. Anglo-ſax. *hryſe*, *hriſ*, *hriſe* uterus, alvus, venter, *uferre and nitherre hriſe* pars ventris ſuperior & inferior. TATIANUS Cap. III. 4. *ſeno nu intphahis in reve*, ecce concipies in utero. Inde *hrefawunt* ventre læſus, in Lege Boiorum Tit. III. 6. & Alamannorum Tit. LXV. 25. De coſta videbimus deinceps in *ribbe*, quam vocem uſus etiamnum agnoſcit, dum reliquæ ſunt extinctæ.

REIF, veſtis. Teſtimonia veterum vide in *raub* veſtimentum. Proprie dicitur de veſte adſtricta, quæ corpus circuli inſtar ambit. Et hæc nomenclatura mire convenit cum veſtibus veterum Germanorum a TACITO deſcriptis Cap. 17. de M. G. *Locupletiſſimi veſte diſtinguuntur, non fluitante, ſicut Sarmatæ & Parthi, ſed ſtricta & ſingulos artus exprimente.*

REIF, ligamentum, ſive reſtis ſit, ſive faſcia, ſive circulus &c. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhaff* funis, reſtis, *rhefawg* funis, *rhefſyn* chorda, chordula, funiculus. BENSON. in Voc. Angloſax. *rape* funis, rudens, nodus, *rap-genga* funambulo, *rapincle* funiculus, *ræpan* vincire. Gloſſ. Boxh. *reiſan* nodos. Lege *reiſan*, & cæteris conſentiet. Gloſſ. Pez. jugum *dioreiſ*. Lege *diorreiſ*, quod eſt jugum jumenti. VEREL. in Ind. *reifar* faſciæ, *reifa-barn* infans faſciis involutus. Lex Sal. Tit. VI. 3. *Si quis canem, qui ligamen noverit, poſt ſolis occaſum occiderit. Malb. theophano.* ECCARDUS reſtituit *rheophano*. Feliciſſime. Nam hanc emendationem poſtulat vox *ligamen*. In Codice Arg. *raip* eſt corrigia, & hinc *ſkaudaraip* corrigia, proprie coriacea, a σκῦτος corium, Luc. III. 16. In quibusdam Germaniæ Dialectis *reif* etiamnum eſt funis, & *reiffſchlæger* reſtiarius: in omnibus vero *reif* ſignificat circulum ligneum, quo dolia aliaque vaſa a vietoribus compinguntur. Similiter & Græcis ῥίψ, ῥιπός, eſt ramus ſalignus, & vimen flexile. Nonnulli etiam annulum vocant *finger-reif*, quaſi circulum digitalem.

REIF, quatenus vinculum, nodum, aut ligamen notat, ſenſum habet allegoricum & forenſem, & Francis dicitur *reiph*, Latino-Barbaris *reiphus* & *reipus*. Lex Salica Tit. XLVII. de Reipus. Art. 1. *Si, ut fieri adſolet, homo moriens, viduam dimiſerit, & eam quis in conjugium voluerit accipere, antequam eam accipiat, Tunginus aut Centenarius Mallum indicent; & in ipſo Mallo ſcutum habere debet, & tres homines, vel cauſſas mandare. Et tunc ille, qui viduam accipere vult, cum tribus teſtibus qui adprobare debent, tres Solid. æque penſantes, & denarium habere debet. Et hoc facto, ſi eis convenit, viduam accipiat.* Art. 2. *Si vero iſta non fecerit, & ſic eum* (eam) *acceperit. Malb. reiphus hæc chala ſinus, MMD. den. qui faciunt Sol. LXII. cum dimidio, culpabilis judicetur.* Art. 3. *Si autem quæ ſuperius diximus omnia ſecundum Legem impleverit, & tres Solidos & Denarium ille cui Reiphe debetur acceperit, tunc eam legitime accipiat.* WENDELINUS vocem Salicam interpretatur *iteratum matrimonium*, componitque ex particula Latina *re* iterum, denuo, & *eſa* matrimonium. Idem apud Taxandros ſuos rem & nomen rei aliquatenus reſiduum inveniſſe ſibi viſus eſt. Nam qui viduam ibi ducit, ſolvit *reuwnink* ſive *reiphalem nummum* iis, de quorum corpore fuit prior maritus, fabris ſi faber, piſtoribus ſi piſtor, aratoribus ſi arator: eſtque id pretium ſtatutum permodeſtum, quod cedit in eſculenta & potulenta. Hæc conjectura, quamvis multis Viris doctis, & ipſi ECCARDO probata, duos habet defectus, unum, quod vocem ſimplicem & pure Germanicam ex duobus labiis, Latino & Francico componit; alterum, quod eandem vocem votis tantum ſecundis propriam ſtatuit, cum etiam primis convenire videatur. Nam apud Francos omnis uxor emebatur, non juſto pretio, ut mancipia, ſed ſacro denario, tanquam arrha & vinculo futuri matrimonii, puella, non plebeja tantum, ſed etiam regia, *Solido & denario*, vidua *tribus Solidis & denario*. De pretio quidem puellæ Lex Salica nihil ſtatuit, ſed de pretio viduæ tantum. Conſtat tamen aliunde conſuetudinis hujus vigor. MARCULFUS formula 65. *Igitur dum taliter parentibus noſtris utriusque partis complacuit atque convenit, ut ego te ſolido & denario, ſecundum Legem Salicam, ſponſare debeam, quod ita & feci.* FREDEGARIUS de nuptiis Chlodovei & Chrotechildis Cap. 18. *Legati offerentes Solidum & denarium, ut mos erat Francorum, eam partibus Chlodovei ſponſant.* Hoc pretium qualecunque vulgo dicebatur *reif*, hoc eſt, nodus, vinculum, ligamen, a duplici juris effectu, quia accipientem ad gratificandum, dantem vero ad ducendum obligabat. Et hic ſenſus perfecte convenit verbis Legis Salicæ, ut examinanti patebit. SCHILTERUS, dum Wendelinum refellere conatur, omnia pervertit. *Reipus*, inquit, *non eſt ipſum pretium, ſed mulcta non ſoluti pretii, & tamen factis nuptiis, id quod pro ſpecie raptus habitum: itaque alia ſumma fuit pretii emtionis, nempe in primo matrimonio ſolidus & denarius; in ſecundo tres ſolidi & denarius. Pœna vero LXII. Solidi cum dimidio, ſive ſemiſſe. Unde igitur nomen acceperit, facile pateſcit. Certe in MS. Regio in inſcriptione & indice Rubricarum expreſſe dicitur Reipuſſe, ſcilicet a Reip ſive Raub, & Buſſe, mulcta ob raptum vel quaſi.* Sed ex articulo *tertio*, ſi cum *primo* conferatur, nimis manifeſtum eſt, *reiph* appellari, non aliquam mulctam, ſed ipſum *pretium nuptiale*, quod proximis cognatis erat ſolvendum pro vidua, priusquam in poteſtatem novi mariti tranſiret. Cur autem vidua apud Salicos carius fuerit redimenda, quam puella, aliis inveſtigandum relinquo. Gothi, Saxones,

& Burgundi, videntur contrariis moribus uſi, & puellas ſuas non ſacro aliquo denario, ſed ingenti pretio vendidiſſe. De Gothis vide Legem Wiſigothorum Lib. III. Tit. IV. 7. De Burgundis Legem Burgund. Tit. XXXIV. 2. De Saxonibus Legem Saxonum Cap. 6.

REIF, pruina. Camb. *rhew*, Germ. inf. *ryf*. Angloſaxones habent *hrim*, quod imitantur Angli, Belgæ, & Sueci in *rim*. Vox Saxonica eſt a κρυμῶν frigere, Celtica a ῥιγῶν frigere, hodierna a Celtica, mutato W. in F.

REIF, maturus, *reiffe*, *reiffung* maturitas, *reiffen* matureſcere, Angloſaxonibus *ripe*, *ripeneſſe*, *ripian*, apud SOMNER. & BENSON. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. maturus *rüffer*, maturitas *rüffii*. Gloſſ. Pez. præcoce *frumiriſiu*. Gloſſ. Lipſ. *ripoton* maturitate. CASAUBONO venit a Gr. ῥέπω vergo, propendeo, quia matura propendent verſus terram tanquam brevi caſura.

REIGE, linea, ſulcus literarum vel numerorum, Gallis *raie*, Italis & Latino-Barbaris *riga*. Proprie eſt linea inciſa, vel ex inciſuris facta. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhygn* inciſura, *rhygnhren* lignum oblongum, in quo inciduntur numeri, *rhygnu* ſerrare. Græcis ῥηγὴ eſt fiſſura, & ῥηγνύω rumpo, manifeſto cum vocibus Celticis conſenſu.

REIGE, quatenus lineam notat, eleganter transfertur (1) ad ſeriem & ordinem rerum quarumcunque. BENSON. in Voc. Angloſax. *ræwa* ordo, *ſtæf-ræwe* alphabetum, ordo literarum, *heg-rewe* contextura ſepis. (2) ad choros ſaltantium, qui, dum ſe mutuo manibus tenent, lineam formant, nunc rectam, nunc curvam, nunc orbicularem. Utitur Luth. Exod. XV. 20. (3) ad ſtrigas agrorum, ob ſimilitudinem cum linea recta. Hinc ſulcus Cambris dicitur *rhych*, Latino-Barbaris *riga*, Gallis *raie de charrüe* quaſi linea aratri. (4) ad plicaturas veſtium, quia ſulcos imitantur. Inde Latino-Barbaris *riga* plica, *rigare* plicare, *rigatus* plicatus. (5) ad plateas, quia lineis ſimiles ſunt. Inde Latino-Barbaris *ruga* platea, vicus, interprete CANGIO. Gallis inde remanſit *rüe* per ſyncopen.

REIGER, ardea, avis Diomedia. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: ardea *hragra*, Diomedia. Latinis fortaſſe ab arduo volatu, Germanis ab ordine volandi ſic dicta. Nam *reige* eſt ordo, non hodie tantum, ſed etiam antiquitus, ut paulo ante demonſtratum. Unde recte fit *reiger* ductor ordinis aërei, vel unus ex illo ordine. Volant enim gregatim ardeolæ, præſertim in migrationibus, & in his ducibus utuntur. PLINIUS Lib. X. cap. 44. ex Juba: *duos ſemper iis duces: alterum ducere agmen, alterum cogere.*

REIHE, *reyhe*. Vide *reige*. G. & H. permutantur.

REIM, ratio, *unreimiſch* phreneticus, mente captus. Hic primus vocis ſenſus, quamvis hactenus apud priſcos non obvius. Multa autem in itinere extincta ſunt, quæ olim in omnium ore fuerunt. Græcis ῥῆμα eſt verbum. Hoc ni fallor a verbo externo ad verbum hominis internum, quod ratione definitur, traductum eſt. Nam utrumque verbum uno nomine complecti, noſtris admodum familiare eſt. Confer *rede* ratio, & *denken* cogitare.

REIM, numerus. Omnes antiqui habent *rim*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *rime* numerus, *gerim* numerus, computus, calendarium, *ungerim* innumerabilis, *rim-cræft* ars chronologica, *gerim-cræft* arithmetica. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIV. 37.

Uuaz thaz nezzi zeinit,
Ther rim thero fiſgo meinit.
Quid rete denotet,
Quid numerus piſcium ſignificet.

Vulgo legitur *therin* pro *ther rim*. Sed veram lectionem reſtituit Nobiliſſ. ROSTGARDUS in Emendationibus Otfridinis ex Codice Vaticano (olim Palatino) collectis, qui antequam Palatinæ Bibliothecæ inſereretur, inter κειμήλια illuſtris viri HULDRICI FUGGERI numerabatur. Islandis *rym* eſt Calendarium, haud dubie ob computum dierum. *Rim* pro numero vox antiquisſima eſt, & ab ipſis Scythis profecta. Illis enim unus dicitur *arima*, teſte HERODOTO Lib. IV. cap. 27. quaſi absque numero, quoniam unitas non eſt numerus, etiamſi ſit principium numeri. Locum integrum Herodoti vide infra in *ſpæhen* videre. Sic autem dicitur, quaſi ratio, quia numerus eſt ens rationis, & notio a rebus abſtracta, cujus ope mens multitudinem & magnitudinem rerum intelligit. Hinc in omnibus fere linguis idem numero & rationi nomen. Gothis ſane *rathjo* numerum & rationem ſignificat, ſicut Græcis λόγος.

REIM, metrum, ſimiles habens exitus. Omnino a numero ſyllabarum, & non a Lat. *rhythmus*, litera media eliſa, etiamſi MARTINIO aliisque ita videatur. Manifeſtum enim eſt ex antecedentibus, ſenſum a numero ad ſermonem ligatum translatum eſſe, quia Poëtæ coguntur ſyllabas numerare, & metrum nihil aliud eſt niſi numerus poëticus. Et hanc opinor ob cauſam Græcis quoque ῥῆμα canticum & poëma dicitur. Apud eosdem ῥυθμὸς primo numerum, & deinde metrum ſignificat. Galli & Itali noſtros imitati ſunt nonſolum in vocibus *rime* & *rima*, ſed etiam in verſificando. VALESIANA initium rhythmorum in Gallia ad annum MC. referunt. Et ſi CLAUDIUM FAUCHETUM ſequamur, Gallia primum verſificatorem vidit *Euſtathium* quendam circa annum MCLV. At Germania longe ante Euſtathium OTFRIDI carmina legit; ut antiquiora, quæ TACITI ævo vulgo canebantur, & a CAROLO M. feruntur collecta, quia ad nos usque non pervenerunt, nunc omittam. Neque enim Otfridus primus nobis fuit carminis auctor, etiamſi primus

mus videri cupiat, qui Linguam Francicam legibus metricis ſubjecerit, prout ipſe canit Lib. I. Cap. I. 70.

Niſt ni ſo giſungan
Mit regulu bithuungan.
Nihil ſic cantatum eſt
In regulas redactum.

Quod neſcio an ſatis verecunde ſcriptum ſit. Nam quæcunque demum fuerit antecedentium ſæculorum barbaries, concipi ſane non poteſt, quo pacto ſermo ligatus numero vel regulis unquam carere potuerit. Hodie Muſa Otfridi nobis videtur ruſtica & inculta, nec immerito, quia regulas jactat, ſed non obſervat. Potuiſſet ille nobis meliora & comptiora relinquere (ut ex quibusdam verſibus optime concinnatis apparet), ſi ſtudium adhibere voluiſſet.

REIMEN, congruere cum recta ratione, *ungereimt* abſurdus. A *reim* ratio.

REIMEN, numerare. Angloſaxonibus & Francis *riman*. TATIANUS Cap. XLIV. 21. *juuares houbites har alle girimitu ſint*, capitis veſtri capilli omnes numerati ſunt. A *reim* numerus. Hodie obſoleſcit.

REIMEN, componere rhythmos, verſus facere ſimiliter cadentes. Gallis *rimer*, & inde *rimeur* verſificator. A *reim* metrum.

REIN, *rain*, *rainung*, margo agri, agrum claudens & limitans, & liberam tranſeuntibus ſemitam relinquens. VEREL. in Ind. *ren* margo agri aratro non everſa, *ren oc ſten* margo ac terminus, *fuglaren* margo agri anguſtior, ubi aves ut plurimum congregantur. Sueci utuntur compoſito *æker-reen*. Sic autem dicitur velut tangens, a *reinen* tangere, quod extremitate ſua utrumque agrum adtingat.

REIN, caſtratus, *reinen* caſtrare. Obſoleta, ſed olim (ut videtur) uſitata, niſi me fallant Gloſſæ LOCCENII in Lexico Juris Sueo-Gothici: „*run* animal aut pecus caſtratum, „*runtiuf* fur pecoris aut equi caſtrati. In„de *Runcinus* ſequioris ævi Scriptoribus, „Bernardo Clarevallenſi & Matthæo Pariſi„enſi, equus ſpado ſive cantherius dicitur. Hæc ille, quamvis ab Indice VERELII haud probata, & ſecus expoſita. STADENIUS aliquo loco tribuit Suecis *u-ren* non caſtratus, quod fide ipſius dictum ſit. Belgis certe *ruin* eſt equus caſtratus, & *ruinen* caſtrare. Rectius autem ſcribitur *brein* & *breinen*, quia videtur oriri a Græc. κρίνειν ſecernere, excernere, mutato K. in H. ut ſæpe alias. Quid enim eſt caſtrare, niſi teſticulos ſeparare & auferre? Quædam Dialecti habent *runs*, adjecto in fine S. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhwnſi* genus equi. Quale, non explicat. At ſpadonem eſſe, indicat WOTTONUS in Gloſſario Cambrico Legibus Wallicis annexo. Idemque etiamnum Italis *ronzino* dicitur, teſte FERRARIO. Non a *run*, ſed a *runs* vel *rhwnſi* cantherius. Et hinc quoque eſt Latino-Barbaris *Runcinus*. Quidam tamen Latino-Barbari eundem equum *rocinum* & *roſſinum* vocant, tanquam eſſet a *roſs* equus, quod etymologiam videtur dubiam reddere. Sed reſponderi poteſt, quod *roncinus* & *rocinus* ſola ſyncope differant, & quod *roſſinus* ex *rocinus* factum ſit. De augmento finali S. vide *Proleg.* Sect. IV. in *paragoge*.

REIN, purus, mundus, a ſordibus purgatus. Goth. *hrains* Matth. VIII. 3. Angloſax. Franc. & Belg. *rein*, Alaman. *hrein*, Lex. Run. *hreinn*, Suec. *reen*. Gloſſ. Keron. munda *hreiniu*, mundum *hreinan*, munditias *hreinida*. Refer ad *reinen* purgare. Allegorice dicitur de animo, caſto præcipue, ſyncero, & a ſordibus vitiorum, quibus corpus vel anima contaminatur, libero. Inde *rein* integer vitæ ſceleriſque purus, *reine magd* virgo intacta & immaculata. Gloſſ. Keron. caſtum *hreinan*, caſte *hreino*, caſtiſſima *hreiniſto*, caſtitatem *hreinii*. TATIANUS Cap. CLXVII. 2. *ir birut nu reine thuruh thas uuort*, jam mundi eſtis propter verbum. Quod de munditie animi intelligendum. Inde REINHARD valde integer, vel ſinceritatis tenax, pro vario τȣ̃ *hart* ſignificatu.

REIN, callidus, aſtutus. Primo fuit politus, limatus, a Gr. ῥινᾷν polire, & poſtea callidus per metaphoram, ob defæcatum callidorum ingenium. Ita etiam *fein* ante ſubtilem quam callidum denotavit. Galli inde habent *renard* vulpes, quod MENAGIUS miro artificio derivat ab Hiſpanico *rapoſo*. Sed perperam. Nam proprie eſt *aſtuti generis* animal, ut partes compoſiti docent. Germanis inde effloruit diminutiv. *reinike* aſtutulus. VEREL. in Ind. *reinki* verſutus. Inde *reinike voſs* homo vel vulpes aſtutus.

REINEN, tangere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 104.

Thiu akus harto giſlimit
Themo then ſi rinit.
Securis celeriter conficit
Eum quem tangit.

Unde Franci acceperint hoc verbum, non liquet. Angloſaxonibus quoque uſitatum fuiſſe *hrinan* pro tangere, quamvis Lexicographis omiſſum, cognoſcitur ex compoſito *æt-hrinan* ejusdem ſignificatus, quod extat in Verſione AS. Joh. XX. 17. *tha cwæth ſe hælend to hyre, ne æt-hrin thu min*, tunc dicit ei Jeſus, noli me tangere. Ab hoc verbo, quamvis extincto, Germani habent *rand* margo, *rein* margo agri, *reinbaum* arbor terminalis, & fortaſſe etiam *grenze* terminus: Sueci *granne* vicinus, *granſkap* vicinia, quia vicini ſe mutuo tangunt.

REINEN, caſtrare. Vide *rein* caſtratus.

REINEN, purgare, purificare. Gloſſ. Keron. purgent *reinen*. Cod. Arg. Matth. VIII. 2. *fan, jabai wileis, magt mir gahrainjan*, Domine, ſi vis, potes me mundare. Græcis ῥαίνω eſt aſpergo, aqua perfundo. Hoc verbum Gothos & Francos arripuiſſe, & in coloniam Linguæ ſuæ traduxiſſe, exiſtimat

JUNIUS. Nam ab aſperſione aquæ ad purgationem facilis erat in ſignificando tranſitus, cum quia omnis aqua mundat, tum quia etiam criminum labem fluvialibus aquis luſtrari atque elui poſſe, cœca credidit Gentilitas. Vide eum in Gloſſ. Goth. pag. 200. & in Obſerv. ad Will. pag. 52. Verum, cum in purgatione plus inſit notionis, quam in ſimplici adſperſione, his quamvis ſpecioſe dictis nondum ad aſſenſum moveor. Vide annon *reinen* proprie ſit *aqua profluente abluere?* Hoc certe ſignificare poteſt, ſi derivetur a *rin, rinn* fluvius, rivus. Gothis ſane *rinno* eſt torrens Joh. XVIII. 1. & dicitur de parvo fluvio Cedron: Angloſaxonibus vero *ryne* rivus, teſte SOMNERO & BENSONIO. Huic etymo tanto magis confidere poſſumus, quia apud nos omnia pene verba, quæ actum purgandi deſignant, ut ſunt *waſchen, baden, ſaubern* &c. formantur ab aqua, ut in ſingulis oſtendi. Hodie utimur frequentativo *reinigen*, quod etiam placet Belgis. Sueci vero ſimplicius & antiquius dicunt *reena.*

REINEN, adhærere. Hoc ſenſu *hrina* occurrit in Ind. VEREL.

REINER, rangifer. Vide *renthier.*

REIS, legumen exoticum. Abſciſſum ab *oryza.*

REIS, frondes, ſurculi, virgulta. Angloſax. *hris*, Dan. & Suec. *rys.* Refer ad *reiſen* ſurgere. Ita Latinis *ſurculus* a *ſurgo.* Iiſdem omnia vegetabilia, quæ ſe ſponte ſua tollunt in luminis auras, ſurgere dicuntur.

REIS, iter. Vide *reiſen* proficiſci.

REIS, militia. Vide *reiſen* militare.

REISEN, movere & moveri, ſurſum, deorſum, in loco, de loco. Eſt enim verbum generale, neſcio unde acceptum, quod per omnia motus genera decurrit, ut ex ſcala ſignificationum, quæ mere ſynecdochica eſt, & genus ponit pro ſpecie, pluribus patebit. SOMNER. in Dict. AS. *hryſan* movere, *hi hryſedon heora heafdan* capita ſua moverunt. Inde Suecis *reeſa neder* ruere, quia cadentia moventur deorſum.

REISEN, ſurgere, erigi, ſurſum moveri. Gothis *urreiſan*, quod dicitur de vivis & mortuis, Angloſax. *riſan, ariſan*, & inde *aris* ſurge Marc. X. 49. & *aras* ſurrexit Marc. XVI. 6. VEREL. in Ind. *riſa* ſurgere, *riſmal* ſurgendi hora. Islandi hodierni utuntur compoſito *upryſa*, Sueci *upreeſa.* Germanis obſoleſcit, ſalvis tamen derivatis, cujusmodi ſunt, *reis* ſurculus, *ried* arundo, *rute* virga, *riſe* longurio &c. Anglis *to riſe* eſt oriri, puta per metaphoram, quia orientes ſurgentibus ſimiles ſunt.

REISEN, cadere, ruere, deorſum moveri. Gothis *driuſan* Luc. XVI. 17. Angloſax. *hreoſan*, Alaman. *riſan*, & compoſite *zeriſan.* Gloſſ. Keron. caducis *zeriſentem.* Similia habent Belgæ & Helvetii. KILIANUS in Etymologico Belgico: *ryſen, af-ryſen* cadere, decidere, *ryſende hayr* deflui capilli. PICTORIUS in Dictionario: *reyſen, abreyſen* decidere, *abreyſende blætter* folia caduca, *abreyſend obs* poma caduca. Germani, quibus verbum hoc excidit, utuntur frequentativo vel potius diminutivo *riſelen* guttatim cadere, unde *riſel-regen* pluvia leniter & guttatim cadens; ſed a ſimplici habent *riſe* caducus, *bedd-riſe* clinicus, *roz* pituita, mucus e naribus deſtillans. Imo etiam Lat. *ros, roris*, cum ſit res decidua, a cadendo ſic dictus videtur STADENIO in Voc. Bibl. pag. 505. Addere poterat δρόσος, a *driuſan* cadere, quod Gothicum eſſe vidimus.

REISEN, fluere, manare. Græcis ῥεῦσα eſt fluens, ῥέος fluentum, ῥεῦσις fluxio. Angloſaxonibus *rith, ryth* rivus, Gallis *ruiſſeau* rivulus.

REISEN, currere, properare, cum impetu & celeritate moveri. Heb. *ruz*, Cambris & Armoricis *rhedeg*, Græcis ῥοθεῖν. Hinc curſus & impetus Angloſaxonibus dicitur *ræſe*, Islandis *ras*, Cambris *rhysgyr.*

REISEN, proficiſci. Senſus a currentibus & properantibus deſumptus, quia proficiſcentes horum ſimiles ſunt. Inde *reiſe* curſus, iter, profectio. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 77.

Er reit in mitte ſo gizam,
So iz tho zi theru reiſu biquam.
Ipſe equitabat in medio ut decebat,
Ut huic itineri conveniebat.

Quod imitantur Latino-Barbari in *reiſa* apud CANGIUM in Gloſſario.

REISEN, militare, excurrere in hoſtem, proficiſci in bellum. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequenti, profectio pro militia. Inde *reiſe* militia, expeditio militaris, profectio ad bellum. Jus Prov. Alam. Cap. CXLV. *ſuua ain man in ainer raiſe iſt, und nicht hauptman iſt*, ſi quis eſt in expeditione bellica, nec eſt dux militum. Prout optime vertit Cel. SCHERZIUS. Inde Latino-Barbaris rurſus *reiſa* expeditio, excurſio militaris, & *raiſogeldum* mulcta non pergentis ad exercitum. Et huc etiam ſpectat vox Cambrica *rhyswr* agoniſta, heros, athleta, pugil, miles, ex interpretatione BOXHORNII in Lex. Ant. Brit. Viguit adhuc ante ducentos annos. DASIPODIUS: *reis* militia, *zu reis und daheim* militiæ & domi. Et apud Helvetios *reisbar* eſt ætas militaris.

REISIGE, equites, milites ex equo pugnantes, *reiſiger zeug* equitatus, apparatus bellicus. Utitur Luth. 1. Reg. IV. 26. 1. Macc. IX. 11. & alibi. Haud dubie a *reiſe* militia, & reſtringitur ad equitatum, quia eo ævo, quo vocabulum natum, Germania nullos agnovit exercitus niſi equeſtres. Confer *hoſtis.*

REISSEN, rapere, *reiſſende wölfe* lupi rapaces, λύκοι ἅρπαγες, Matth. VII. 15. *ratte, ratze* ſorex, fur domeſticus. Idem Angloſax. *hreddan*, Francis *razen.* BENSON. in Vocab. AS. *hreddan* rapere. TATIANUS Cap. XLI. 1.

XLI. 1. *inuuertes ſint ſie raze uuolva*, intrinſecus ſunt lupi rapaces. Hallucinationem PALTHENII circa interpretationem hujus loci vide ſupra in *raſen*. Sumptum videtur a Gr. δράσσειν, δράττειν, per aphæreſin, quod primo ſignificat *capere*, poſtea *rapere*, cum quia rapere eſt vi capere, tum quia verba capiendi in omnibus linguis ad raptum transferri ſolent. Idque etiam uſu venit in Germanica, ut ex themate verborum *fangen, greiffen, henden, nemen, holen, zucken*, cuivis inſpicienti manifeſtum eſſe poteſt.

REISSEN, trahere, *ſich reiſſen* trahere ſe mutuo, *an ſich reiſſen* attrahere. Utitur Luth. Luc. IX. 42. *und da er zu ihm kam, reiß ihn der teuffel, und zerret ihn.* Forte a Græc. σύρω traho, transpoſita canina, quæ huic mutationi valde obnoxia eſt, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. IV. in *metatheſi*.

REISSEN, rumpere & rumpi. MARTINIUS in voce *rumpo:* Et ῥήσσειν (frangere) eſt Germanicum *reiſſen*, & Sax. *ryten*. Et ſic etiam cenſet HELVIGIUS, & noviſſime REIZIUS in Belga Græciſſante. Inde *riſſ* ruptura, Gr. ῥῆξις.

REISSEN, plures accipit ſignificatus, alios a *metaphora*, alios a *ſynecdoche generis*.

REISSEN, metaphorice dicitur (1) de ſeparatione. Ita mors dicitur *reiſſen, hinreiſſen, wegreiſſen*, quia inter vivos & mortuos ſeparationem facit. (2) de deſertione. Inde *ausreiſſen* deſerere, quia deſertor nexum cum priori domino abrumpit. (3) de diſſolutione continui. Inde *einreiſſen* infractionem facere, quod dicitur de pravis conſuetudinibus, quæ morem receptum intercipiunt & quaſi abrumpunt. Alia, quæ facilius inveniri poſſunt, nunc mitto.

REISSEN, per ſynecdochen generis ſignificat *laniare, findere, ſecare, incidere*, & ſimilia, quæ abſque partium ruptura concipi non poſſunt.

REISSEN, laniare, lacerare, diſcerpere, ſive manibus id fiat, ſive dentibus aut unguibus, vel alio violento modo. Græcis ut ſupra.

REISSEN, findere. Belg. *ryten*. Inde *ritze* rima, fiſſura.

REISSEN, ſcindere, ſecare. Græcis ut ſupra, Sorabis *rizu* apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 129. Metaphorice dicitur de acuto dolore. Inde *reiſſen im leib* tormina ventris, *reiſſende gicht* arthritis vaga.

REISSEN, incidere. Vox in Cautibus Runicis paſſim obvia. Monumentum in pago Hierup apud OL. WORMIUM in Mon. Dan. pag. 153.

Eftir Tuka brudur ſin Nafni riſti ſtin diſi.
In honorem fratris ſui Tychonis Nafna incidit hoc Saxum.

Monumentum Hoybyenſe apud eundem pag. 206.

Kunungs vin Holi Thudr reiſti Kerf diſi uftir Kunung Gorm.
Regis amicus Holi Thoro incidit has notas in memoriam Regis Gormonis.

Monument. Loſonenſe apud eund. pag. 213.

Tuka lit riſa ſtein diſi.
Tycho curavit incidi hunc lapidem.

Monument. Gyldensgardenſe apud eundem pag. 237.

Buſa lit riſa ſtin eftir Evkil fadur ſin.
Buſa curavit incidi lapidem in memoriam Eugilli patris ſui.

Monument. Lalandicum apud eund. pag. 252.

Toki riſti Runer eaftir denu gode Stiub modur ſina.
Vertit WORMIUS:
Toko Runas incidit in memoriam bonæ Stiubæ matris ſuæ.

Optime. Quamvis enim *incidere* proprie ſit ſculptoris, recte tamen etiam de eo dicitur, qui ſumptus fecit. Hinc dubitari poteſt, an præſtantiſſimus auctor illud *riſti*, quoties in reliquis Inſcriptionibus occurrit, recte interpretatus ſit *poſuit, erexit*. Forma autem verbi eſt *riſa*, ut ex Monumento Loſonenſi & Gyldensgardenſi patet, non *riſta*, ut habet VERELIUS in Indice.

REISSEN, ſcribere. Angloſax. *writan*, Franc. *rizan*, Angl. *to write*, Island. *rita*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *writan* ſcribere, *writere* ſcriptor, *writing* ſcriptio, ſcriptum, ſcriptura, *writing-fethere* calamus, *writ-ſeax* ſcalpellum, ſtilus. Gloſſ. Pez. exara *riz*, exaratum *girizan*, ſcribebat *reiz*. VEREL. in Ind. *rita* incidere, pingere, ſcribere, *ritning* literatura, ſcriptura, *helog ritning* ſacra ſcriptura. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVII. 79. *mit themo fingare auur reiz*, digito denuo ſcripſit. Vocem a ſculptura, vetuſtiſſimo ſcribendi genere, ad recentiores ſcribendi modos translatam eſſe, cuivis manifeſtum. Ut vani ſint, qui hic novas etymologias venantur. Confer quæ ſuperius dixi in *graben* ſcribere, nec non in *feder* penna ſcriptoria. Interim ſolos Anglos ex Gentibus Germanicæ ſtirpis vocem antiquam cuſtodire, tanquam rem animadverſione dignam annotavit SKINNERUS in Etymologico.

REISSEN, delineare. Suec. *ryta*. A *riſs* linea, quod vide.

REIT, paratus, parando factus. Angl. *ready*, Belg. *reed, gereed*, Island. *radan*. Refer ad *reiten* parare. Hodie dicimus *bereit*.

REITE, currus. V. *reiten* vehi.

REITE, equitatio. Angloſax. *rad, rade*, Island. *reid*. VEREL. in Ind. *reid* equitatio. Hodie extra compoſitionem dicitur *ritt*, ſed in comp. *reit*. Unde *reitban, reitſchule*, & ſimilia apud Lexicographos obvia. Refer ad *reiten* equitare.

REITE, militia, expeditio. SCHILTERUS in notis ad Epinic. verſ. 44. ex Jure veteri Argentoratenſi Cap. 49. hæc verba affert: *ſuuen der Biſchov fert des Keiſers reite*, quando Epiſcopus iverit in expeditionem Imperatoris. Epiſcopos non minus ac cæteros Principes expeditionibus obnoxios fuiſſe, fuſe probat CANGIUS in voce *hoſtis*. Vetuſtas multa habet compoſita, quæ huc ſpectant.

ctant. Gloſſ. Pez. eques *reitman*, equeſter *reitman*. Id eſt, vir expeditionis, quod dicitur de equite, quia alios milites præter equites ætas iſta ignoravit, ut in *reiſige* paulo ante monui. WILLERAMUS Cap. I. 9. duo exhibet compoſita, quæ a Commentatoribus referuntur ad equitationem, cum ad exercitum & militiam ſpectent. Verba Willerami ſunt: *ih habo dih fruintin min geebenmazzot meinemo reithgeſinde an den reithuuagenon Pharaonis.* Ubi *reithgeſinde* ſunt copiæ equeſtres, & *reithuuagenon* currus expeditionales. Huc etiam ſpectant ex Jure Feudali, *reit-lehn* feudum militare, ſervitio bellico obnoxium, *reit-rock* toga militaris, *reit-knecht* ſervus caſtrenſis, & forte etiam alia. Cuncta referenda ad *reiten* militare.

REITE, invaſio, inſultus, irruptio. SOMNER. in Dict. Angloſax. *rade* invaſio, incurſus, irruptio. VEREL. in Ind. *hrid* tempeſtas, præliantium inſultus, *hardaſti hrid* certamen acerrimum, *ſkothrid* jaculandi & tela conjiciendi vehementia, *griothrid* lapidum in hoſtes conjectorum nimbus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhuthr* impetus, inſultus, *rhuthro* impetum facere, irruere. Græcis ῥοθεῖν eſt impetuoſe ferri, ῥόθιος vehemens, violentus, ῥόθος impetus. Ab his initiis exiſtit compoſitum vetus *herireita* vel *hariraida*, quod ingenia doctorum mire exercuit. Lex Bojor. Tit. III. Cap. *de hoſtiliter cinctis* art. 1. & 2. *Si quis liberum hoſtili manu cinxerit, quod* HERIREITA *dicunt, id eſt, cum XLII. clypeis, & ſagittam in curtem projecerit aut quodcunque telorum genus, cum XL. Sol. componat. Si autem minus fuerint ſcuta* (videlicet minus quam 42.), *veruntamen ita per vim injuſte cinxerit, quod* HEIMZUHT *vocant, cum XII. Sol. componat.* Lex Ripuar. Tit. LXIV. *Si quis hominem in domo propria cum* HARIRAIDA *interfecerit, auctor facti triplici wergildo multetur.* LINDENBROGIUS vocem Theotiſcam interpretatur *equitatum exercitus*, SPELMANNUS *catervam militarem*, ECCARDUS *ſupellectilem caſtrenſem*. CANGIUS metu erroris ab interpretatione abſtinet, & ignorantiam ingenue fatetur. Qua in re mihi cæteris doctior videtur, quia modeſtior. Nam *reite* non eſt equitatus, nec caterva, nec ſupellex, ſed invaſio. Quid autem ſit *herireita* & *heimzuht*, ex oppoſitione utriusque criminis manifeſtum eſt. Nimirum domus cujusque erat inſtar prætorii Legum vallata munimine, ne quis turbari poſſet ab invaſoribus. Invaſio autem erat major vel minor, pro numero aggreſſorum. Si quis agmine ſcutato domum cinxiſſet numero armatorum XLII. tunc committebat magnam invaſionem, ſi minori numero minorem. Illa dicebatur *herireita*, h. e. invaſio militaris, ab *her* exercitus, quia talis numerus cenſebatur exercitus; hæc *heimzuht*, h. e. invaſio domus, ab *heim* domus, & *ſuchen* infeſtare.

REITEN, facere, *geraten* factus, *wol geraten* bene factus, *übel geraten* male factus. Idem Græcis ῥέδειν & ῥέζειν. Hodie non habet infinitivum, ſed præteritum tantum, & a nuperis ſcriptoribus oblatum.

REITEN, parare, præparare. Angloſax. *gerædian*, Belg. *reeden*, Suec. *reda*, Island. *rada, reida, greida.* VEREL. in Ind. *radaſt* parari, *radan til ferdar* itineri paratus. Verſio Island. Marc. I. 3. *greide thier veg Drottins*, parate viam Domini. Idem Græcis ἀρτύειν, & inde Germanis *reiten*, transpoſitis literis, judice REIZIO in Belga Græciſſante. Hodie utimur compoſito *bereiten.* Aliam ejusdem verbi formam vide in *raten.*

REITEN, currere, properare, celeriter & cum impetu ferri. Hebræis *ruz* eſt currere. Cambris & Armoricis *rhedeg* idem. Græcis ῥοθεῖν cum impetu ferri. Angloſaxonibus *hradian* properare. Confer thema verbi *reiſen*, & patebit, quod *reiten* & *reiſen* in nulla re differant, niſi literarum S. & T. permutatione, omnium gentium & linguarum uſu recepta. Tertiam verbi formam vide in *raden.*

REITEN, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, (1) *vehi*, quia vehi eſt vehiculo currere, animato vel non animato, rotis inſtructo vel non inſtructo. (2) *equitare*, quia equitare eſt equo currere. (3) *proficiſci*, quia proficiſcentes currentibus ſimiles ſunt.

REITEN, vehi, vehiculo animato vel non animato. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 9.

Giſtuant er tho gibiatan,
Uuant er thar uuolta ritan,
Thaz ſi thes gizilotin,
Imo einan eſil holotin.

Vertit SCHILTERUS:

Stabat ibi mandans
Namque inde volebat equitare,
Ut hoc intenderent,
Ipſi aſinum accerſerent.

Sed rectius dicimur *aſino vehi* quam *equitare.* Isque omnino verborum Otfridi ſenſus, quem etiamnum cuſtodiunt Belgæ, qui ſolent dicere, *te paardt ryden* vehi equo, *met den wagen ryden* vehi curru, *in eene slee ryden* vehi traha. Quod hodie mirantur omnes, qui verbi proprietatem & originem ignorant. Ab hoc verbo Antiquitas Francica formavit

reito, vehiculum. NOTKERUS Pſal. LXVII. 18. *Currus Dei ſint Gotes reita.* Vide plura in *rad* currus.

roſs, animal vehens, vehiculum animatum, ſive equus ſit, ſive aſinus. Hodie quidem eſt equus, olim vero etiam aſinus. Teſtis OTFRIDUS loc. cit. verſ. 38. ubi de aſino vectore Domini ait: *thaz ros ni krankototi*, ne aſinus ceſpitaret.

REITEN, equitare, equo vehi. Angloſax. *ridan*, Franc. *ritan*, Angl. *to ride*, Suec. *ryda.* Epinic. R. Ludov. verſ. 83.

Tho

Tho nam her ſkild indi ſper,
Ellianlicho reit her.
Tunc arripuit ſcutum & lanceam,
Et equitavit feſtinanter.

REITEN, proficiſci. Epinic. R. Ludov. verſ. 43.

God hieſs herr Hluduuigan
Tharo ſar ritan.
Deus jusſit dominum Ludovicum
Eo illico proficiſci.

VEREL. in Ind. *rata* peregrinari. Hodie dicimus *reiſen*, de quo ſupra.

REITEN, militare. Proprie quidem eſt excurrere in hoſtem, & proficiſci in bellum: ſed per metonymiam antecedentis pro conſequente ponitur pro militare, quia profectionem illam ſtatim conſequitur expeditio bellica. Rhythmus de S. Annone Stroph. IX.

Ninus leirti ſini man arbeiti lidin,
In geweſinin ritin.
Ninus docuit milites ſuos tolerare labores,
Et militare loricatos.

Hos enim Ninus, proferendi imperii cupidus, gravi armatura ante obduxerat apud Poëtam. Verſio SCHILTERIANA: *in armis ambulare:* ad ſenſum exprimendum parum idonea eſt, quia ambulatio in armis non eget inſtitutione, & facilius diſcitur a rudibus, quam militia cataphracta. Præcipua derivata ſunt, *reite, reiſe* militia, de quibus ſupra, *reiter* miles ex equo pugnans, *rotte* turma, globus militantium, quod poſtea ad alios virorum globos, quamvis non militantes, translatum eſt.

REITER, equitans. Angloſax. *ridend* & *riddend.* Refer ad *reiten* equitare. Diſcrimen quod eſt inter equitem & equitantem, quamvis per ſe manifeſtum ſit, pluribus deinceps patebit in *reitknecht.*

REITER, eques, miles ex equo pugnans. Angloſax. *ridda*, Franc. *reitman.* Gloſſ. Pez. eques *reitman*, equeſter *reitman.* Refer ad *reiten* equitare & militare. An huc etiam ſpectent Barbaræ Latinitatis *rutarii,* dubito. Nam *rutarius* proprie eſt turmarius, a *rotte* turma.

REITEREI, equitatus, præcipuum belli robur. Novum, ſed legitime factum a *reiter* eques. Franci utebantur olim collectivo *geritt* & compoſito *hergeritt.* Gloſſ. Pez. equitatus *girith.* Gloſſ. Boxh. *caritte minemu* equitatui meo. Gloſſ. Junian. in Obſ. ad Will. pag. 34. *herikirit* equites. In quibus præfixum *gi, ca, ki* vim colligendi habet. Angloſaxones alio compoſitionis ordine utuntur. Inde *rad - here* exercitus equeſtris, apud SOMNER. & BENSONIUM. Quod vel idem eſt cum antecedentibus, vel equitantem aut celerem exercitum (Latini quoque celeres vocant) ſignificat, a *rad* celer.

REIT-GESIND, equitatus. Vox WILLERAMI in loco ſupra citato. Proprie eſt famulitium bellicum, a *reite* militia, & *geſind* famulitium.

REIT-KNECHT, ſervus equitis, equitans quidem, ſed non eques, nec miles. Id paradoxon videri forte poſſet cuidam, exiſtere in bello equitantes, qui equites non ſunt. Quod tamen verisſimum. Guilielmus Brito Lib. III. Philippidos verſ. 146.

Accipe ſelectos equites Guilelme trecentos,
Et famulos in equis tria millia. - -

Ecce famulos in equis ab equitibus diſtinctos, equitum quidem comites, ſed uſibus eorum unice deſtinatos, non bello aut pugnæ. Milites enim fuiſſe, quamvis eſſent equitantes, negat Fulcherius Carnotenſis his verbis: *Milites erant quingenti, exceptis illis, qui militari nomine non cenſebantur, tamen equitantes.* Quod ex obſervatione Cl. ESTORIS de Miniſt. pag. 519. hic ſcribo. Multi imo innumeri etiamnum caſtra ſequuntur in equis, qui milites non ſunt, ſed ſervitia tantum præſtantes. Hodie quemvis equiſonem notat.

REIT-KUNST, diſciplina equeſtris, h. e. ars tam equitandi quam ex equo pugnandi. Utrumque enim ſignificare poteſt, & utrumque antiquitus fuit conjunctum, etiamſi vocabulum forte novum ſit. CÆSAR Lib. I. de Bell. Gall. cap. 48. *Arioviſtus his omnibus diebus exercitum caſtris continuit, equeſtri prælio* (quamvis ludicro & exercitationis gratia inſtituto) *quotidie contendit. Genus hoc erat pugnæ, quo ſe Germani exercuerant.* TACITUS de Germanis univerſe Cap. VI. *Equi non forma, non velocitate conſpicui. Sed nec variare gyros in morem noſtrum docentur. In rectum autem uno flexu dextros agunt, ita conjuncto orbe, ut nemo poſterior ſit.* Idem de Tencteris Cap. XXXII. *Tencteri ſuper ſolitum bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte præcellunt. Nec major apud Cattos peditum laus quam Tencteris equitum. Sic inſtituere majores, poſteri imitantur. Hi luſus infantium, hæc juvenum æmulatio.* De filiis Regum Francorum vide EGINHARDUM in vita Caroli Cap. XIX. & Cl. SMINKIUM in notis. Confer *turnier.*

REIT-WAGEN, currus expeditionalis, ſive impedimentis belli ferendis, ſive præcipuo totius exercitus vexillo, quod *carrocium* vocant, vehendo, ſive rumpendis hoſtium aciebus, ut olim currus falcati, ſive alterius uſus bellici gratia factus. Quis enim omnes enumeret? Vetus Francicum. Gloſſ. Lipſ. *radiuuagon* currus. Sic autem dicitur a *reite* militia, expeditio, & non a rotis junctis, ut LIPSIO videtur. Nec obſtat, quod currus ſimpliciter nominatur in Gloſſa. Nam currus ſæpe ponitur pro plauſtro militari apud optimos Scriptores. Oſtendant nobis currus ſine rotis, qui hic Lipſium ſequuntur.

quuntur. WILLERAMUS eundem currum vocat *reithuuagon* in loco ſupra citato.

REIT-SCHOSS, vulgo inter ſpurcas voces numeratur, quaſi res nomen ab equitatione venerea acceperit, quod falſum. Nam *ſchoſs* tributum notat, *reit* vero idem eſt quod *rad* conjugium, quo ſenſu occurrit in Indice VERELII, unde ſequentia decerpo: *rad* res uxoria, conjugium, *andra rad* alterum conjugium, *radahagur* conſultatio de nuptiis, *kona radlaus* fœmina innupta, *radſpell* divortium. Quemadmodum autem *a*. ſæpe mutatur in *ei*. ut in obſervationibus ad hanc literam demonſtravi; ita vulgus inſtabile promiſcue dixit *rad-ſchoſs* & *reit-ſchoſs*. Hinc totum compoſitum nihil aliud ſignificat quam tributum, quod olim apud Scotos & Gallos, & nunc etiam in quibusdam locis apud Anglos & Germanos, penditur Dominis pro jure & licentia nubendi, quodque a Scriptoribus Latino-Barbaris modeſtisſime vocatur *maritagium* a marito, *cunnagium* ab uxore, quæ Isiandis *kona*, & *marcheta* a filia, quæ Cambris *merch*. Idque tributum Anglis dicitur *maiden-rent*, velut cenſus puellaris. Qui vero impuras habent aures, equitationes, cunnos, & devirginationes ubique inveniunt, & caſtisſimas quoque voces libidine ſua polluunt. Idque tanta cum ſpecie factum, ut viris etiam gravisſimis, ſed linguarum ignaris, impoſuerint. Etymo ſpurco adjecta eſt fabula longe ſalacior. Apud Septemtrionales populos, inquiunt, Principibus viris & Dynaſtis quondam permiſſa erat prima virginalis pudicitiæ delibatio. Hi prima nuptiarum nocte novas inibant ſponſas, devirginatasque ſponſis reddebant. Invaleſcente autem Chriſtiana Religione hic mos in tributum mutatus, iisque nominibus appellatus, quæ priſtini facti obſcœnitatem adhuc indicant. Verum cum res tam fœda nullis Hiſtoriarum monumentis prodita ſit, & liberos homines in talem morem unquam conſentire voluiſſe incredibile videatur, dicendum potius eſt, hæc omnia in gratiam Etymologiæ conficta eſſe. SKENÆUS Leges *Marchetæ* primus protulit, in quibus etiam Comitum filiæ taxantur: *Item Marcheta filiæ Comitis eſt Reginæ XII. vaccæ.* Quis credat, Comites voluiſſe ante hanc legem latam filias ſuas Regibus permolendas præbere? Aut Epiſcopos tam impudentes fuiſſe, ut (quod de Ambianenſi Epiſcopo ſcribitur) voluerint a ſubditis tributum exigere, quod primæ noctis ſtipendium eſſet? Quanto rectius hæc conſuetudo ex Dominio eminente, tanquam omnium præſtandorum fonte, derivatur. Matrimonia omnibus temporibus fuerunt circumſcripta, & oneribus quibusdam gravata. Quid mirum, ſi aliquando nubere non licuit absque vacca, vel alio munuſculo? Quicquid hujus eſt, argumentum ſubjectionis eſt, non pretium virginitatis.

REIZEN, incitare. Proprie eſt *trahere*, & frequentativum a *reiſſen* trahere, & dicitur de incitante, quia trahenti ſimilis eſt, ſive animum alterius incitet ad iram, ſive ad concupiſcentiam. Trahit autem non violenter, ſed iis modis, qui animo conveniunt, veris tamen & tractioni ſimilibus. Ita *ziehen* nonſolum de corpore, ſed etiam de animo dicitur.

REIZEN, laceſſere, concitare ad iram. VEREL. in Ind. *reita* irritare. Gloſſ. Lipſ. *ratuot* irritat, *ratodon* irritaverunt, *ratunuſſi* irritatione, *geratot iſt* concitatus eſt. Græci eodem ſenſu dicunt ἐρέθειν & ἐρεθίζειν, unde Latinis *irritare*, quod cæteris conſonum.

REIZEN, allicere, incitare ad concupiſcentiam, *reizung* illecebræ, *liebreizend* illex. Vox Latina *pruritus*, quatenus eſt libido fricandi, cæteris cognata videtur.

REKEL, longurio. A *recken* extendere. Torquetur in hominem procerum, qui præter vaſtam longitudinem nihil habet magni niſi ruſticitatem.

REKEL, impulſor. A *recken* agere, pellere, urgere. Inde *ſchafrekel* moloſſus, qui gregem agit & urget.

REKEL, ſycophanta. A *rügen* accuſare. VERELIUS in Indice *rækall* delator, vetus calumniator.

RELIGION, religio, cultus Dei internus & externus, Latinis ſic dictus, quod homines inter ſe & cum Deo religet, ſenſu quidem optimo, ſed vocabulo præter necesſitatem a Latinis mutuato. Nam veteres eodem & opulentiore ſenſu dicebant *ere* ab *eren* colere, & *haltida* ab *halten* tenere, continere, obſervare &c. Gloſſ. Boxh. *healtida* religio, *healtiger* religioſus. Non debent autem voces vernaculæ & domi natæ poſtponi exteris, & multo minus illæ, quæ melioris notæ ſunt, quam peregrinæ. De priori voce actum ſupra in loco. De poſteriori manifeſtum, quod religio ſic dicatur, ſive quia homines in officio continet, ne ad impias conſuetudines & iniquiorem belluis vitam delabantur, ſive quia eſt perennis continentia, & obſervatio mandatorum Dei. Occurrit & *e* vel *ehe* pro fide & religione, ſenſu a lege ad religionem translato, quia pietas eſt ſumma lex apud Chriſtianos. Hinc fieri poſſe intelligimus, ut vox Francica *healtida* forte corrupta ſit ex *ehaltida* obſervatio fidei & religionis.

RENKEN, flectere, torquere. Frequentativum a *ringen* ejusd. ſignificatus. Inde Italis *arrancare* arcum flectere, ſclopetum intendere, quod FERRARIUS contra leges legitimæ derivationis arceſſit ab *arcu*. A *renken* porro fiunt *rank* flexus, tam viæ quam alterius rei apud PICTORIUM, *ranken* palmites vitium vel lupuli, quia naſcuntur contorti, flexiles, & ſinuoſi, *verrenken* luxare membra, flectendo aut torquendo, *verrenkt* luxatus, diſtortus, e loco motus. Quibus affinia ſunt apud Italos *rancare* claudicare, *rancato* claudus, quæ rurſus a FERRARIO male, & nulla literæ caninæ habita ratione,

ratione, derivantur ab *anca* coxendix, cum potius ſint a *rank* flexus, quia claudicare eſt flecti, curvari, & oblique incedere. Allegorice dicitur de obliquitate morali, ſive pravitate. Inde Islandis *rangur* iniquus, injuſtus, perverſus, apud VERELIUM in Indice, Germanis *rænke* fraudes, verſutiæ, artes rabularum, Turcis *renk* dolus, apud CLODIUM in Lexico. Cum voce Islandica convenit Hebræa *rong* improbus, malignus.

RENNEN, in monumentis Gothicis, Angloſaxonicis, & Francicis, confundi ſolet cum *rinnen.* Nos docendi cauſa ita diſtinguimus, ut *rennen* ſit actio pedum, *rinnen* motus fluidorum. Qua in re conſentientes habemus Septemtrionales, quibus *renna* eſt currere, & *rinna* fluere. Veteres, qui hæc confundunt, videntur imitati Latinos, quibus flumina currunt, & homines confluunt.

RENNEN, currere, celeriter ire, cum impetu ferri, *entrennen* fuga elabi. Gothis *rinnan* eſt currere, *rann* cucurrit Marc. V. 6. *ſamathrinnan* concurrere Marc. IX. 25. *garunſa* forum, locus ubi concurritur Luc. VII. 32. Angloſaxones eodem ſenſu *rennan* & *rinnan* promiſcue uſurpaſſe, teſtantur derivata apud SOMNERUM & BENSONIUM, *rin, ryne* curſus, curriculum, *renel, rynel* curſor, ſervus a pedibus, *ren-hund* canis levipes. Similia habent Franci, Alamanni, & veteres Islandi. Gloſſ. Pez. venies *rinnes,* lapſus (elapſus) fuit *intrinnit.* Rhythmus de S. Annone §. 48. *Arnolt his dradi rennin,* Arnoldus juſſit ocyus currere. Jus prov. Alam. Cap. 346. *dem ſin aygen lüt entrinnent,* cui homines proprii fuga ſe ſubducunt. VEREL. in Ind. *renna, rinna* currere, aufugere, *rennare* curſor civitatis, *rinnare* equus curſu velox. *Rennen* procurrere eſt verbum valde antiquum, quod hinc cognoſcere licet, quia Hebræis quoque *run* idem ſignificat.

RENNEN, oriri, currere ab ortu. Extat in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt, *urruns* oriens, in Verſione Gothica Luc. I. 71. & *irrinnen* exoriri, in Verſione Pſalmorum Notkeriana apud SCHILTERUM in Gloſſario.

RENNEN, fluere. Dicitur de fluidis, quia videntur currere. V. *rinnen.*

RENNEN, ruere in venerem, inire, coire. Hodie dicimus *lauffen,* quod primo currere, poſtea in venerem currere ſignificat. Sed ætas Francorum dixit *rennen, reinnen, rinnen,* vel ſimile quid, quod ante omnes obſervavit ECCARDUS in notis ad Legem Sal. pag. 13. ubi verbi hujus ope multa obſcura recludit. Dicitur autem (1) de coitu equorum. Inde Francis *reinno* & compoſite *warrannio* admiſſarius, de quo actum infra in W. (2) de coitu porcorum. Hinc coitus porcorum in Lege Salica dicitur *rhanne* Tit. II. 1. 2. quam vocem a pravis interpretum explicationibus vindicavit ECCARDUS. (3) de coitu gallorum. Gloſſ. Pez. gallicinus *huonririner.* Id eſt, gallinæ coitor. Hiſce ab uſu relictis ſucceſſerunt alia, ex eodem fonte oriunda. Inde *range* Saxonibus ſcropha, quæ vox deinde ad pueros in plateis laſcivientes & diſcurrentes translata eſt, ut *ſtraſſen-rangen* vulgo audiant, ſicut ſcribit ECCARDUS. In equariis Principum remanſit verbum *berennen* (*beſchælen*) gravidare equam, & in ſermone vulgari *ranzen* coire, laſcivire, frequentativum a *rennen,* imo etiam *rind* bos, tam initor quam ineunda.

RENT, reditus. Vox in omnibus pene Europæ linguis obvia, & a Lat. *reddere* formata. Nam hinc fit primo *rendre* per epentheſin, & poſtea *rent* quantum pecuniæ fundus, vectigal, aut cenſus reddit.

RENTHIER, rangifer. Suecis *rhen,* Islandis *hrein,* apud VERELIUM in compoſitis, Germanis quibusdam *reiner.* An quaſi mundum animal, a *rein* mundus? Dubito, etiamſi huc propendeat SCHEFFERUS in ſua Lapponia. Vox Germanica ita concepta eſt, acſi animal levipes denotaret, quomodo etiam Angloſaxonibus *ren-hund* canis levipes dicitur, a *rennen* currere. Nota rangiferorum velocitas; hinc etiam trahis jungi ſolent, ubi iter per nives accelerandum eſt. Et hactenus etymon ſatis bonum eſt, an etiam verum, ambigo. Nam lingua Angloſaxonica *hræn* eſt capreolus, *hranas* rangiferi, *ſtæl-hranas* cervi illices, quorum illectu alii cervi capiuntur. Tales autem ſunt rangiferi, magnitudine medii inter capram & cervum, & antiquitus eum in finem nutriti, ut cervos allicerent. Teſtis auctor Antiquus apud SOMNERUM in voce *ſtæl-hranas,* cujus hæc ſunt verba: *Tha deor hi hatath hranas. Thara wæron ſyx ſtæl-hranas. Tha beoth ſwythe dyre mid Finnum. Forthæm hy foth tha wildan hranas mid:* Cervos vocant *hranas,* quorum erant ſex rangiferi, qui ſunt apud Finnos admodum cari, quod per eos cervos indomitos capiant. Eadem verba leguntur in Append. VI. ad vitam Ælfredi M. a SPELMANNO editam pag. 206. Hinc *renthier* videtur ſignificare animal e cervorum minorum vel capreolorum genere, & ſic appellari a *hreina* hinnire, quod extat in Indice Vereliano pag. 204. quia majores cervos hinnitu allicit. Cur Latini *rangiferum* appellent, paulo obſcurum eſt. Nihil enim ferre videtur, nec jugum, nec ephippium, unde cervus jugalis jure appellari poſſit. Excipe tamen cornua ramoſa. Et ab his cornuum ramis (rami autem vocantur *ranken*) OLAUS MAGNUS *rangiferorum* nomen aptiſſime deduxit.

REST, reſiduum. A *reſtando.* Vox pluribus linguis communis.

RETTEN, liberare, expedire e periculo. Angloſax. *hreddan, ahreddan,* Franc. *reten,* Belg. *redden,* Angl. *to rid.* Gloſſ. Pez. liberet *irretit.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 97.

Inan al tho betota,
Thi'er ſon then freiſon retita.

Vertit SCHILTERUS:

Ipſum omnes adorarunt,
Quos ab hoc periculo liberaverat.

HELVIGIUS deduxit ab ἐρητύειν inhibere, cohibere, reprimere. Neſcio an neceſſario. Nam *reiſſen* eſt trahere, & per ſynecdochen generis *retrahere, eripere:* & *retter* eſt ſervator, liberator, qui eripit e periculo, idemque Græcis ῥυτὴρ, a ῥύομαι libero, defendo, quod videtur deſcendere a ῥύω traho. Aliam conjecturam vide in *rat* ſalus.

RETTICH, rhaphanus. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. raphanum vel radix *rædic.* Gloſſ. Pez. radix *ratich*, raphanum *meriratich.* Omnium conſenſu eſt a Lat. *radix* per ſynecdochen generis, excepto STILERO, qui vocem Germanis vindicat, tanquam ab acri ſapore deſumptam, quoniam, quod ejusmodi eſt, id Suevica Dialecto dicitur *ræs* vel *reſs.*

RETZEL. v. *rætzel.*

REVIER. v. *refier.*

REUBER. v. *raub* & *rauben.*

REUCHERN. v. *rauchern.*

REUDE. v. *raude.*

REUE. v. *reuwe.*

REUFEN. v. *rauffen.*

REUMEN. v. *raum.*

REUPSEN, ſcreare, eructare ſputum. Francis *ropfzen* & *rofozen.* TATIANUS Cap. LXXIV. 3. *ih arrofozu giborganu*, eructabo abſcondita. NOTKERUS Pſal. XVIII. 3. *tag irropfzot ſin uuort demo tage*, dies diei eructat verbum. Quæ certe non ſunt a Lat. *ruſpari*, nec a ſono ſcreantium facta, ſed potius frequentativa a ſimpliciori *rapa* ructare, eructare, quo etiamnum utuntur Sueci. A *reüpſen* vulgus fecit *rülpſen* per epentheſin.

REUSPEN, eadem notione, ut antecedens, & ex illo factum per metatheſin. Hodie libentius utimur frequentativo *reuſpern.*

REUTEN. v. *rotten.*

REUTER. v. *reiter.*

REUWE, pœnitentia, dolor ex errore, culpa, delicto. Goth. *idreigo* Luc. III. 3. Anglosax. *hreowe, reowe*, Franc. & Alam. *hriuua, riuua.* Gloſſ. Keron. pœnitentiam *hriuuun.* TATIANUS Cap. LXV. 1. *ſie ni tatun riuua*, non egiſſent pœnitentiam. Refer ad verbum.

REUWE, ſenſu forenſi eſt emenda vel mulcta, quam ex conventione contrahentium tenetur ſolvere pœnitens, ſive is qui voluntatem mutaverit. Inde *reuwkauf* emenda pro pœnitentia ſeu mutatione voluntatis in cauſa contractus, præpoſtera compoſitione pro *kaufreuwe.* Proprie enim eſt pœnitentia emptionis. VEREL. in Ind. *idrakiöp* pœnitudo emptionis. Hic verus vocis ſenſus, quem conſuetudo a culpa ad mulctam traduxit. Nihil enim frequentius in foro, quam nomina delictorum communicare pœnis.

REUWEN, pœnitere, pœnitentiam agere. Gothis *idreigon* Marc. I. 15. Francis & Alam. *hriuuon, riuuen.* Gloſſ. Keron. pœniteat *hriuuoe*, pœnitebis *hriuuoes.* NOTKERUS Pſal. CIX. 4. *geſuuor Got unde daz ne geriuuuet in*, juravit Dominus & non pœnitebit eum. MARTINIUS in voce *pœniteo: rewen* velim a *reus.* SKINNERUS in voce *rue:* mallem ab ὠρύω ejulo. JUNIUS in Gloſſ. Goth. affinia ſunt Gr. ὑδραίνειν vel ὑδρεύειν lavare, irrigare, aqua perfundere. HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. *rewen, gerewen, gerüwen* ab Heb. *rahab* formidavit, timuit. Miſſis omnibus ſequamur eum, quem primo loco nominavimus, tanquam cæteris perſpicaciorem. Nam pœnitens eſt *reus*, & ob reatum, quem ultro agnoſcit, tanto ſæpe dolore afficitur, ut ipſe ſibi pœnas dictet. A *reus* autem legitime fit *reowſian* pœnitere, reatu affligi, & *reowſunge* pœnitentia, afflictio ob reatum. Utramque vocem exhibet Verſio Anglosax. Matth. XXVII. 3. *tha ongan he hreowſian*, tunc cœpit pœnitere. Luc. X. 13. *on hæran and on axan hreowſunge dydon*, in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Ex his genuinis cætera ſunt corrupta per ſyncopen, neglecto in medio vocis ſibilo. Gothi præfigunt *id*, & W. mutant in G. *Id* idem valet quod *int* vel *ent*, quatenus ſenſum intendit. Franci & Alamanni nihil mutant in voce, niſi quod ſibilum cum Gothis eliminent. Islandi, quibus pœnitere *idras*, verbum ſuum effingunt a ſubſt. *ider* pœnitentia, quod eſt abſciſſum a Gothico *idreigo.*

REUWEN, lugere, dolere. Anglosaxonibus & Francis ut ſupra, Anglis *to rue.* Quod certe non eſt a Græco & ferarum proprio ὠρύω ululo, ſed ex antiquioribus (ut alia innumera ejusdem Linguæ) in compendium redactum: ſenſu a pœnitentia ad quemvis animi dolorem per ſynecdochen traducto. Nihil autem familiarius aut magis obvium in Linguis, quam ſpeciem uſurpari pro genere. Inde Gothis *hraiwadubono* turtures Luc. II. 24. Id eſt, prout optime explicat JUNIUS, columbæ mœrentes vel gementes. Anglosaxonibus *reowlic* miſer, *of-hreowſian* misereri. Francis *riuuon* lugere, *riuui* luctus, calamitas, adverſitas. Exempla dedit SCHILTERUS in Gloſſario. Apud Germanos non amplius occurrit.

REW, cadaver. v. *rabe.*

REYSEN. v. *reiſen.*

REYTERN, cribrare. v. *rütteln.*

RHEIN, Rhenus, fluvius Germaniæ maximus & celeberrimus, cujus nomen, Græcis antea ignotum, primus in literas retulit ſummus auctorum JULIUS. Si copiam Linguæ Germanicæ ſpectes, ſignificare poteſt (1) fluvium per excellentiam, a *rinnen* fluere. Anglosaxonibus ſane *rin, rine, ryne* curſum aquarum & Rhenum ſignificat. Et Gothis *rinno* eſt torrens Joh. XVIII. 1. (2) purgatorem, a *reinen* purgare, ob rationem huic amni peculiarem, quia nempe priſci Germani puritatem integritatemque tori ſui Rheno explorabant, unde & Lib. I. Anthol. Epigr.

Epigr. ἐλεγχίγαμος appellatur. Ita ſonant verba JUNII in Obſ. ad Will. pag. 53. & Gloſſ. Goth. pag. 200. Hujus rei multos graves auctores citat CLUVERIUS, ſed eam ad Gallos potius, lævæ ripæ accolas, quam Germanos pertinere contendit, Lib. I. Germ. Ant. cap. 21. Mihi videtur iſte mos ad Germanos quoque ſpectare, ob veterem Gentis perſuaſionem, Rhenum eſſe Deum. Inde vox Claudii Civilis apud TACITUM Lib. V. Hiſt. cap. 17. *Rhenum & Germaniæ Deos in aſpectu, quorum numine capeſſerent pugnam.* Sic etiam igni tanquam Deo vim purgandi tribuebant, ut in voce *ordalium* oſtendi. Confer dicta in *Elbe.* (3) limitem, a *reinen* tangere. Certe *rein* etiamnum eſt margo agri. Rhenum vero antiquisſimis temporibus occiduum Germaniæ latus terminaſſe, multis veterum teſtimoniis comprobat CLUVERIUS Lib. I. Germ. Antiq. Cap. 11. Quibus addi poteſt, quod etiam imperii Romani vetus terminus fuerit. Verba CÆSARIS & TACITI vide ſupra in *Marcomannis.* Hinc *Rhein-ſtrom* denotare poteſt fluvium terminalem. Cui ſententiæ favere videtur SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 685.

RHENO, tegumentum villoſum. Vox Gallica apud VARRONEM Lib. 4. de L. Lat. ſed a Græcis, ut videtur, mutuata, quibus ῥινὸς pellis. Pellibus autem utebantur veteres ad veſtiendum & ſternendum. Utrumque uſum præſtitit *Rheno.* CÆSAR Lib. 6. de Germanis: *pellibus aut parvis rhenonum tegumentis utuntur, magna corporis parte nuda.* Alterum uſum cognoſcimus ex Lingua Angloſaxonica, in qua *reon* eſt ſtragulum. ALFREDUS Rex in Legibus Cap. 38. *under anre reon*, ſub uno ſtragulo. Ita verba Legis interpretantur JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 138. & SOMNERUS in Dictionario Angloſaxonico. Cujus animalis fuerint hæ exuviæ, quæſtio nimis curioſa, & non nimis neceſſaria eſt. Quis enim definiverit? Cum tot eſſe potuerint, quot ſunt feræ aut pecudes in Germania. Quidam tamen videntur ſibi animal in ipſo nomine deprehendere. VOSSIO *rhenones* ſunt pelles agninæ, quum agni Græcis dicantur ῥῆνες. Contra LOCCENIO ſunt pelles rangiferorum, cum quia Suecis *rhen* rangifer, tum quia P. WARNEFRIDUS ſcribit, ſe veſtem in modum tunicæ aptatam vidiſſe de corio animalis haud abſimilis cervo, quod eſt apud Scritofinnos, Lib. I. de Geſt. Long. Cap. 5. At quo jure ab una tunica ad omnes concluditur? Aut qui fieri poteſt, ut huic opinioni tot corporibus in Gallia & Germania tegendis unum rangiferorum genus ſufficiat? Admittamus igitur ovium & rangiferorum exuvias, ſed aliarum ferarum pelles non excludamus. Diſerte TACITUS Cap. XVII. de M. G. *Gerunt & ferarum pelles, proximi ripæ negligenter, ulteriores exquiſitius &c.* Locum indigeſtum ordini ſuo reſtituit CLUVERIUS in Germ. Ant. pag. 109.

RIBBE, *riebe*, coſta. Gloſſ. Ælf. pag. 71. coſta *rib.* SOMNERUS habet *ribbe*, quod idem, & cuſtoditur ab Anglis & Belgis. Gloſſ. R. MAURI de part. hum. corp. coſta *ribbi.* VEREL. in Ind. *rif* coſta. Idem Suecis *reef.* Puta a *reif* incurvus, inflexus. Nam coſta eſt pars corporis incurva, & circulus oſſeus circum pectus & latera flexus.

RICH, potens. v. *reich.*

RICHT, quid ſignificet in compoſitis, jam dixi in *recht* principium dirigens.

RICHTEN, quatenus derivatur a primitivo *recht* (quod docendi cauſa ſuppono), ſignificat quantum poteſt. Quid ſit *recht*, & quot modis dicatur, in ſede vocabuli oſtenſum. Præcipue autem tria ſignificat, (1) *principium dirigens*, (2) *jus & legem*, (3) *jurisdictionem.* A *primo* ſignificatu oritur *richten* dirigere, diſponere, ordinare, quod non temere fieri ſolet, ſed ordine & concinne, & ſecundum aliquam normam, *richten* inſtruere, quod in agendo ſequitur principium cognoſcendi, & ab hoc principio unice pendet inſtructio, *richten* facere, exequi, cujus norma eſt vel proprium inſtitutum, vel placitum alienum, *richten* erigere, quod fit ſecundum lineam rectam & perpendicularem. A *ſecundo* ſignificatu oritur *richten* judicare & punire, quod fieri ſolet & debet ſecundum jus & legem. A *tertio* derivatur *richten* regere imperio. His ita conſtitutis, ab etymo ſecure progredimur ad antiquitatem, alteram inſtituti noſtri partem.

RICHTEN, primi generis.

RICHTEN, dirigere, diſponere, ordinare. Gothis *raihtjan*, *garaihtjan* Luc. I. 79. Angloſax. Franc. & Alam. *rehtan*, *rihtan.* BENSON. in Voc. Angloſax. *rehtan* dirigere, *rihtingce* directio. Gloſſ. Pez. ordinare *rihtan.* Gloſſ. Keron. dirigere *karihtan*, dirigitur *iſt kerihtit*, directum *kerihti*, regula *rehtungu.* TATIANUS Cap. IV. 18. *Zi girihtenne unſera fuozza in uuog ſibba*, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Luth. 2. Theſſ. III. 5. *der Herr richte eüre herzen*, Dominus dirigat corda veſtra. Luc. I. 79. *und richte unſere füſſe*, & dirigat pedes noſtros.

RICHTEN, inſtruere. Gloſſ. Pez. inſtruxerunt *rihtun.* Hodie utimur compoſitis *berichten*, *abrichten*, *unterrichten.*

RICHTEN, facere, patrare. Inde Angloſaxonibus *rihta* author, apud BENSON. & compoſita hodierna *verrichten* perficere, *anrichten* parare, patrare, *ausrichten* ſua aut aliena placita exequi, & hinc porro *ausrichter* executor teſtamenti Heb. VII. 22. *ausrichtig* promptus & expeditus in exequendo 1. Reg. XI. 28. quæ hodie quidem intelliguntur, ſed non amplius uſurpantur.

RICHTEN, erigere. BENSON. *arehtan* erigere, *areht* erectus. Gloſſ. Keron. erigatur *ſi errihtit*, erigenda eſt *za kerih[illegible]e iſt.* Hodie dicimus *aufrichten*, *aufgericht* & *aufrecht.*

RICHTEN, ſecundi generis.

RICHTEN, judicare, jus dicere, juſtitiam adminiſtrare, abſolvere vel condemnare. NOTKERUS Pſal. V. 11. *rihte Got uber ſie*, judica illos Deus. Pſal. LXVII. 6. *der uueiſon fater iſt, unde uuituon rihtit*, qui orphanorum pater eſt, & viduas judicat. Rarius occurrit apud veteres. Frequentiora ſunt *dammen, dingen, ſünen, urteilen* &c.

RICHTEN, e foro transfertur ad judicia privatorum, & tunc ſignificat *bene vel male judicare de factis alienis*, frequentius tamen male. Inde *ausrichten* turpiter traducere, obtrectatione notare, *ſplitter-richter* cenſor iniquus, qualis eſt ille in parabola Chriſti Luc. VI. 42.

RICHTEN, punire, vindictam ſumere. BENSON. *rihtan, gerihtan* corrigere, *gereht, gerihted* emendatus. Quibus conſentiunt quædam Alamannica apud KERONEM in Gloſsis: corrigitur *iſt kerihtit*, correctus *kariht*, correctio *kirihtida*. Ubi obſervandum, quod Scriptoribus medii ævi *corrigere* & *emendare* idem ſit quod caſtigare vel pœnam inferre. Intereſt hoc ſciri, ne Latinitas S. Benedicti aut interpretis Saxonici cuiquam imponat. Similiter Islandis & Suecis *rætta* eſt corrigere, emendare, punire. Hodie *richten* primo dicitur de Judice, qui cauſam cognoſcit, & ſententiam fert, deinde de carnifice, qui ſententiam Judicis exſequitur.

RICHTEN, tertii generis.

RICHTEN, regere imperio. Utitur LUTHERUS frequenter in Libris Judicum. Utuntur etiam antiqui. OTFRIDUS in Præf. ad R. Ludov. ab initio:

Ludouuig ther ſnello,
Thes uuisduames follo,
Er oſtarrichi rihtit al,
So Franckono Kuning ſcal.
Vertit SCHILTERUS:
Ludovicus alacer,
Sapientia plenus,
Is Orientale regnum regit omne,
Ut Francorum Regem decet.

Et rurſus verſ. 133.

Selbar rihi ſina zal
Rihtit ſcono ſoſo er ſcal.
Vertit SCHILTERUS:
Ipſe regni ſui partes
Regit tam pluchre, quam decet.

TATIANUS Cap. VIII. 3. *fon thir quimit tuomo, ther rihtit min folc Iſrael*, ex te exiet dux, qui regat populum meum Iſrael. Dicitur autem latisſime, nonſolum de regibus, ſed etiam de omnibus, qui remp. adminiſtrant. Inde Anglosax. *rihtan* præeſſe, *rihtere* præſes, apud BENSON.

RICHTER, rex, dux, princeps. A *richten* regere, quod natura ſua omnes jurisdictionis actus includit. Teſtis ſignificationis eſt celebris Pſalmorum interpres NOTKERUS, cujus verba cum Vulgata Verſione hic ſubjiciam.

Pſal. LXXV. 13.

Verſ. Vulg.	Verſ. Theot.
Terribili apud Reges terræ.	*Prutelichemo ſament dien rihtaren dero erdo.*

Pſal. CXLVIII. 11.

Verſ. Vulg.	Verſ. Theot.
Reges terræ & omnes populi, Principes & omnes Judices terræ.	*Die lantchuninga unde alle uuerlt liute, und alle rihtara.* Vox ultima principes & judices complectitur.

RICHTER, judex. A *richten* judicare. NOTKER. Pſal. VII. 12. *Got der rehte rihtare iſt*, Deus qui juſtus judex eſt. Pſal. CIV. 6. *iro rihtara ſint fertiligot*, judices eorum ſunt abſorpti. Convenit Gr. κριτὴς, quamvis literis transpoſitis. Alias voces, quibus Francica Vetuſtas in Judice nuncupando uſa eſt, vide in *ſüner, dingman, urteiler, ſchöppen, ſchulteis* &c. Anglosaxones judicem vocant *dema* Matth. V. 25. Gothi *ſtaua*, ut demonſtravi in *ſtab* judicium. Et ſic quoque appellari voluerunt Principes Gothorum, *Judices* inquam, non *Reges*, ſive quia a populo ad hoc erant electi, ut jura per pagos vicosque redderent, more Germanorum antiquo, quem pulcre deſcribit TACITUS Cap. XII. ſive quia ab invidioſo Regis nomine conſulto abſtinebant. Res ipſa memoriæ prodita eſt a multis, & præcipue a MARCELLINO, qui ATHANARICUM Principem Gothorum Occidentalium in Dacia *Judicem potentisſimum* vocat Lib. XXVII. Cap. 5. Quod mire placuit tam Græcis quam Romanis, ut ex Oratione X. THEMISTII patet, ubi ejusdem *Athanarici* ſequens elogium occurrit: *Non perinde ingenio, ut lingua barbarus, ſed intelligentia prudentiaque multo quam armis peritior. Ideo enim* REGIS *appellationem repudiat, uſurpat* JUDICIS. *Eſt enim illa potentiæ, hæc prudentiæ ſapientiæque propria.* Tales quoque fuerunt *Vergobreti* inter Gallos, nomine quidem judices, ſed poteſtate principes & reguli.

RICHTER, in compoſitis *nachrichter* & *ſcharfrichter* carnificem ſignificat: ille a *nach* ſecundum, quia ſententiam judicis exequitur: hic a *ſcharf* acriter, quia gladio ferit. Uterque a *richten* vindicare.

RICHTIG, rectus, regularis, ad normam factus, *richtigkeit* rectitudo. Refer ad *recht* principium dirigens.

RIEBE, coſta. Vide *ribbe.*

RIECHEN, derivatur a *ruch* odor, & hinc duas valde diverſas actiones ſignificat, *odorare*, & *odorari*, h. e. odorem ſpirare, & odorem percipere. Parcius tamen occurrit apud Veteres. Anglosaxonibus *reac* eſt exhalavit, apud BENSONIUM, Hebræis *riach* odoratus eſt. Franci libentius utuntur verbo *ſtinken* utroque ſignificatu.

RIED, moloſſus. Vide *rüde.*

RIED, locus e ſylva exciſus. Vide *rode.*

RIED,

RIED, montana, *riedeſel* aſinus montanus. Vide plura in *ries.*

RIED, arundo, calamus paluſtris. Gothis *raus* Matth. XI. 7. Angloſax. *hreod* ibidem, Belg. *riet*, Angl. *reed*, Gall. *roſeau*, Lat. Barb. *rauſea*, apud CANGIUM. Vox Gothica, unde reliquis initium, convenit in radice cum *reis* ſurculus. Nam ejusmodi naturæ productiones graciles & proceræ non aliunde concinnius derivantur quam a *reiſen* ſurgere in altum. PLINIUS Lib. XVI. cap. 36. *Harundo reciſa fœcundius reſurgit.* Obſerva vocem *ſurgere* in verbis Plinii. Qui Gothica ignorant, Saxonicam vocem derivant a Lat. *carex* vel *carectum*, ut CASAUBONUS, vel a Lat. *radius*, ut SKINNERUS, quia creſcit inſtar radii. Sed his originibus minime indigemus. Nam a Gothico *raus* per conſuetas literæ S. mutationes fieri poterat nonſolum *ried*, ſed etiam *ror*, quo Franci delectantur. Unde ſit Latinis *retare*, quod in Edictis veterum Prætorum de fluminibus a *retis* purgandis occurrit, diſputat GELLIUS Lib. XI. Cap. 17. ſed non aſſequitur vim vocis, dum *retas* arbores vocari exiſtimat, ducta allegoria a *retibus*, quod prætereuntes naves impedirent & quaſi irretirent. Propius ad ſcopum collimavit PETRUS MOSELLANUS in Adnotationibus ad hunc locum: *Suſpicor hoc loco* RETAS *non tam arbores dici, quam ſpeciem quandam arundinum provenientium in fluminibus, quæ niſi ſingulis annis ferme repurgentur, aut evellantur, negocia exhibent nautis. Utorque ad hanc meam ſententiam potiſſimum hoc argumento, quod vulgus nonſolum Germanorum, ſed & Gallorum ſua lingua ejusmodi juncos & arundines* ROIR *vocant.* Forte ignoravit vocabulum *ried, red, ret*, arundo aquatica, quo uti poterat & debebat ad ſententiam ſuam ſtabiliendam. Nam ab illo manifeſto deſcendunt prætoriæ voces *reta* & *retare.* Quod ante me vidit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 906. addens monitum ad Lectorem lectu dignisſimum: *und hie iſt augenſcheinlich zu ſehen, wie im Lateiniſchen wörter zu finden, aus der Deutſchen ſprache genommen, welches die, ſo viele rechtdeutſche wörter aus der Lateiniſchen ſprache herholen wollen, mercken mögen.* Hoc eſt. Hic ad oculum cernere licet, quod in Latinitate reperiantur voces, e Germanica Lingua deſumptæ, quod velim notari ab iis, qui multas voces vere Germanicas e Latina lingua arceſſere volunt.

RIEGE, linea, ſeries, ordo. Idem quod *reige.*

RIEGEL, peſſulus, vectis, *verrieglen* peſſulo munire, claudere, obſerare. OTFRIDUS Lib. V. Cap. II. 1.

> *Nu ſculun uuir unſih rigilon,*
> *Mit thes kruzes ſegenon.*

Vertit SCHILTERUS:

> Nunc debemus nos præſervare
> Crucis benedictione.

MARTINIUS in voce *obex* derivationem inſtituit a Lat. *regula*, quia obex, inquit, eſt regula feræ: STADENIUS a *reige* ordo, ſeries. Sed non apparet, quid ſit *regula feræ*, & multo minus, quid hic faciat *ſeries.* Longe aptius STILERUS deflectit a *rucken* movere, quia peſſulus eſt lignum vel ferrum mobile, quod pro vario motu fores occludit & recludit. Sic etiam Latinis *vectis* a transverſo motu dicitur. Saxonicam vocem vide in *grindel.*

RIEM, lorum. Gloſſ. Pez. baltheo *riumin*, corrigia *riumo.* BENSON. in Voc. AS. *ream* ligamentum. Ducitur a viro quodam docto (cujus nomen jam non occurrit) a *ῥύειν* trahere, quod loris ad trahendum utamur.

RIES, *ried*, montana. R. D. LOESCHERUS in *Literatore Celta* pag. 36. RÆT *vel* RAIT *notabat regionem montanam, unde hodienum* RAIT *apud Helvetios & Griſones,* REUT *vero apud Nariſcos indicat diſtrictum montanum: hinc videtur* RHÆTORUM *nomen, quippe qui in montanis habitabant, exortum, & Germ.* RIES, RIESENGEBÜRGE. Hæc ille. Supereſt, ut cauſam dictionis oſtendam. Illam videor mihi inveniſſe in verbo antiquo *riſan* (*reiſen*) ſurgere. Surgere enim dicuntur nonſolum creſcentia, quæ vi ſua tolluntur in altum, ſed etiam loca, quæ mole ſua ſive prærupte ſive leniter aſſurgunt, ut montes & montana. OVIDIUS Met. I.

> *Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,*
> *Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.*

Sic etiam CURTIUS de monte Tauro Lib. III. Cap. 4. ſcribit: *ſurgit a mari.* Plura teſtimonia, quæ hic afferri poſſent, parcendi temporis cauſa omitto. Hoc unum addo, quod omnia montium nomina apud Germanos, cujusmodi ſunt *alp, bein, berg, brenner, dun, hill, thor*, ab elevatione deſumpta ſint, ut in ſingulis oſtendi. Quemadmodum autem ab *alp* ſunt ALPINI, a *thor* TAURINI, ab *hill* HELVETII, & fortaſſe etiam ILLYRICI, quorum regio tota montoſa eſt: Ita a *ries, rait, ried*, omnino exorta ſunt RHÆTIÆ & RHÆTORUM nomina. Quod primus orbi literato oſtendit R. D. LOESCHERUS. Rhætos a Tuſcis, bello Gallico Italia pulſis, oriundos eſſe, & Tauriſcos ſedibus alpinis vicisſim expuliſſe, multis gravibusque veterum teſtimoniis, *Plinii, Juſtini, Livii*, demonſtrat CLUVERIUS in *Vindelicia* Cap. 2. Et argumentum originis præbet Lingua Griſonum, e Tuſco & Italico ſermone mixta, quod contra TSCHUDUM male negat GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 121. Sed eosdem Rhætos a Duce quodam *Rhæto* cognominatos eſſe, quod Scriptores a Cluverio excitati affirmant, fabulam ſapit, nec magis fide dignum videtur, quam quod DIODORUS ſcribit, *Scythas* a *Scythe* Jovis filio, *Galatas* a *Galate* Herculis filio, appellationem accepiſſe. Quis neſcit, quid non libido fingendi auſa ſit in Hiſto-

 ria?

ria? Et quam proletarium ſit, nomina Gentium ad Ducem aliquem referre? An huc ſpectent etiam *die* RÆTZEN in Raſcia, dubito. Nam hi videntur potius a *Thracibus* aut *Roxolanis* genus & nomen ducere. De voce *Rieſengebürg* poſtea videbimus.

RIES, *riſe*, gigas. Francis *riſo*, Belg. *reus*, Island. *riſur*, Lat. Barb. *riſius*. Gloſſ. Pez. titan *riſo*, cyclops *riſi*. VEREL. in Ind. *riſar* gigantes, ſtatura valde proceri. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 121.

Er quam ſo riſi hera in lant,
Ioh kreftiger gigant,
In einuuigi er 'nan ſtreuuita,
Thes richi ſinaz darota.

Venit in hanc terram ut procerus
Et validus gigas,
Uno conflictu Diabolum proſtravit,
Et regno ſuo ſpoliavit.

NOTKERUS Pſal. XXXII. 16. *der chuninch ne uuirdet kehalten in ſinero michelun chreſte, noh der riſo in dero manigi ſinero ſtarchi*, non ſalvatur Rex per multam virtutem ſuam, nec gigas in multitudine fortitudinis ſuæ. Significare poteſt (1) montanum, qui loco ipſo efferatur, ſi connectatur cum præcedenti *ries* montana. Nam in Hiſtoria fabuloſa Gigantes vocantur homines proceri & robuſti, qui latrocinandi cauſa ſilvas & montes incolunt, obſervante GOLDASTO in not. ad Script. Parænet. pag. 364. Et apud OVIDIUM Polyphemus fingitur in monte Ætna habitare Lib. XIII.

Sunt mihi pars montis vivo pendentia ſaxo
Antra. - - - -

(2) vaſtæ & inuſitatæ altitudinis hominem, ſi derivetur a *reiſen* ſurgere, erigi, quod inprimis ſe probavit STADENIO & PALTHENIO. Et tales rurſus ſunt Gigantes apud OVIDIUM Lib. I. Met. homines immenſis corporibus præditi, & contra DEOS inſurgentes:

Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.

(3) bellipotentem, cui ſpolia & Martis opera curæ, ſi vox referatur ad *reiſen* excurrere certandi & latrocinandi cauſa. Inde Cambris *rhyswr* heros, miles, vox Germanicæ ſimillima.

RIES, ſcapus papyri. Vide *ris*.

RIESEN, *rieſeln*, guttatim cadere. Vide *reiſen* cadere.

RIESENGEBURG, *rieſengebürg*, montes Sudeti. Proprie *petroſi*, non a *ries* montana, quod ſine manifeſto pleonaſmo affirmari nequit, & multo minus a *ries* gigas, quod plane fabuloſum; ſed ab Angloſax. *hruſan* petra, rupes, quo ſenſu extat apud SOMNERUM & BENSONIUM. De voce Angloſaxonica, ejusque origine & cognatione, vide plura in *rotz* petra.

RIFFEL, inſtrumentum dentatum, quo linum a ſtupis purgatur, *riffeln, durch die riffel ziehen* linum pectere vel carminare. Belgis *ryf* eſt radula, Suecis *reefwa* raſtrum, Francis *riffil* ſerra. Gloſſ. Pez. ſerris *riffilun*. Cuncta ex eodem ſemine nata, vel a *reiben* fricare, vel a Suecico *ryfa*, *ryfwa* lacerare.

RIN, fluvius, rivus, & omnis aqua fluens. Vide *rinn*.

RIND, bos. Gloſſ. Pez. bubus *rindrun*, carnis bubulæ *rindrines*, bigam boum *zuueiga jochi rindiro*, paſchualia *ſueichrind*. Gloſſ. Boxh. *rindſtal* armentum. Oritur a *rennen* coire, inire, & dicitur de bobus, ad venerem gregariam reſervatis, tam ineuntibus, quam ineundis. Angloſaxonibus bos vocatur *hryther*, & in comp. *hryth*, inde *hrythhyrd*, bubulcus. Quod videri poteſt ſyncopatum ex *rind*, ſed non eſt, etiamſi cum illo conveniat quoad ſenſum. Nam & hoc a coitu deſumptum eſt, ſed ex alio fonte, nempe a Celtico *rhidio* coire, inire, quod manſit Cambris e veteri Britannorum lingua, ut alia innumera, quæ paſſim produco, & cum noſtris contendo.

RINDE, cortex. Angloſax. & Francis *rind*. WILLERAMUS Cap. IV. 14. de caſia: *diu rote rindon hat*, quæ corticem habet purpureum. MARTINIO deſumptum videtur a *rund* rotundus. Aliis aliunde. Forte eſt a Gr. ῥινὸς pellis, quia, quod animali eſt pellis, id arbori eſt cortex. Enim vero ſi Cambris & Anglis corticem appellare licet *pill*, a Lat. *pellis*: cur non etiam Germanis? Si quis tamen malit vocem referre ad *reinen* tangere, vel *reinen* adhærere, ut ſit quaſi margo arboris, vel aliquid illi adhæreſcens, non vetabo. Alias voces, a tegendo petitas, vide in *bork*.

RINDE, cruſta. Quia cortici arboris ſimilis. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 64. de pane: *tho er thia rintun firbrah*, cum cruſtam frangeret.

RINDERN, taurire. Verbum deſiderativum a *rind*, quatenus bovem initorem ſignificat. Dicitur de vacca, quando oſtendit ſe velle maritari cum tauro. Græci eodem ſenſu dicunt de vacca ταυριᾶν, Latini de equa *equire*, de canicula *catulire*, de ſcropha *ſubare*. Cuncta a deſiderio maſculi ſui generis.

RING, levis, vilis, modicus. Gloſſ. Keron. levibus *rinkirom*, levioribus *ringirom*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cryn* mediocris, *crynwr* vir puſillus & mediocris ſtaturæ, item vir ignobilis & minus virilis, *gwreng* homo plebejus. Videtur proprie parvum denotare, a ῥηγνύω rumpo, (parvus eſt ruptus), tranſlatumque ad vile & modicum, quia parva ſolent contemni. Hodie utimur compoſito *gering*.

RING, proprie eſt omne id, quod per declinationem lineæ rectæ in ſe redit. Græciſſantes ex γυρὸν curvum tranſpoſitum putant:

tant: Sed rectius derivatur a *ringen* flectere, torquere, de quo infra. Dicitur proprie de annulis & circulis, & allegorice de aliis quoque rebus, quatenus flexuram circuli imitantur. Ab hoc latisſimo ſignificatu habemus verbum *umringen* circumdare.

RING, annulus digitalis. Angloſax. *hring*, *hrincg*, Francis *hring*, Procop. *rink*, *ringo*. Gloſſ. Boxh. *fingiri hringa* anulos. Plura veterum teſtimonia vide in *obr-ring* inauris. Antiquisſimos Germanorum non caruiſſe hoc invento, teſtis ampliſſimus TACITUS Cap. XXXI. de M. G. *Fortisſimus quisque* (loquitur de Cattis) *ferreum inſuper annulum* (*ignominioſum id genti*) *velut vinculum geſtat, donec ſe cæde hoſtis abſolvat.* Annulus hic erat votivus. Cauſa voti forte erat, quod Romani captivis Germanorum annulos darent ferreos in ſymbolum ſervitutis. Quæ res potuit accendere ferociam Cattorum, ut annulos ferreos ultro ſumerent, non niſi cum cæde unius vel alterius Romani deponendos. Sicque quod apud Romanos vilitatis indicium erat, illi in virtutis incitamentum verterant. In Legibus Veterum Germanorum duo occurrunt annuli, *ſignatorius* & *ſponſalitius*. Lex Bojor. Tit. II. 14. *Si quis jusſionem Ducis ſui contempſerit, vel ſignum, quale viſus fuerit Dux transmittere, aut anulum, aut ſigillum &c.* Lex Wiſigoth. Lib. III. Tit. I. 3. *Quamvis ſcripturæ non intercurrant, nullatenus promisſio violetur, cum qua datus eſt anulus.*

RING, fibula, orbiculariter hamata, qualis ſæpe eſt in veſtibus & cingulis. Gloſſ. Boxh. *hringa* fibula. Angloſax. *girdl-hring* cinguli fibula, apud SOMNER.

RING, anſa. Idem Angloſax. *hring*, apud SOMNER.

RING, circulus ferreus. Angloſax. *hringedabyrn* & *gehrynged byrn* lorica, apud SOMNER. Gloſſ. Pez. lorica hamata *ringilohtero*. VEREL. in Ind. pag. 45. *hringa brynia* lorica annulis ferreis concatenata. Quæ etiamſi ſint ab uſu relicta, manifeſto tamen oſtendunt, quales fuerint veterum loricæ, nempe catenulis ferreis ſquamatæ. Inde vetus proverbium apud Gallos: *de maille en maille on faict le haubergeon*, id eſt, ab annulo ad annulum tandem conficitur lorica. Quod Viro Clariſſ. D. GEBAUERO appoſite obſervatum in notis ad veterem *Conſtitutionem de Expeditione Rom.* pag. 243.

RING, baltheus militaris, quia lumbos cingit inſtar circuli. Non occurrit niſi apud Latino-Barbaros, quibus *Ringa* & *Rinca* hoc ſenſu dicitur, apud SPELMAN. & CANGIUM. An huc ſpectet vetus inveſtiendi Equitis formula: *par rain & par baſton:* an vero ad annulum referri debeat, non conſtat, quia *rain* utrumque ſignificare poteſt.

RING, corona, ob rotunditatem. Angloſax. *hring* ſertum, apud Somner. Gloſſ. Pez. coronæ *ringe*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXII. 41.

Joh ſaztun imo in houbit
Thenſelbon thurninan ring.
Et impoſuerunt capiti ejus
Spineam illam coronam.

RING, concilium procerum, conſeſſus judicum. Solent enim, qui rei publicæ cauſa conveniunt, circulum facere conſidendo. Gloſſ. R. Mauri: proceres *hringa*. OTFRIDUS Lib. III. cap. XX. 105. de cœco miraculoſe ſanato:

Leittun ſie nan ubar thaz,
Thar thaz heroti uuas,
Thara zi themo thinge,
Zi thero furiſtono ringe.

Hoc eſt, ducebant illum ad ſuperiores, ad judicium eccleſiaſticum, & ad circulum procerum. Idem cap. XXV. 5. de Synedrio:

Thara zi themo ringe,
Joh zi themoſelbon thinge,
Quam mihil uuorolt menigi,
Den heriſton ingegini.

Hoc eſt, ad hunc circulum & ad hoc judicium magna hominum multitudo primoribus obviam veniebat. VEREL. in Ind. *ring* circulus, judicium. Ab hoc ſubſtantivo Itali habent *rengare*, *arengare*, *aringare* (quod Galli ſpiraculo auctum *haranguer* efferunt) verba facere in comitiis, foro, ſenatu, & Galli *ranger* res & perſonas decenter ordinare & diſponere, ut fieri ſolet in comitiis, & hinc porro *rang* jus præcedendi in conventu publico. Ita ſentiunt VERELIUS in Indice pag. 207. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 505. HICKESIUS in Gram. Franco-Theotiſca pag. 91.

RING, cœtus hominum, ſive confabulantium, ſive ſpectantium, ſive auſcultantium. Solent enim ejusmodi cœtus formare orbem, & ideo Latinis quoque appellari *circuli*. LIVIUS Lib. 44. *In omnibus circulis, atque etiam ſi Diis placet in conviviis, ſunt qui exercitus in Macedoniam ducant.* OTFRIDUS Lib. III. cap. XVII. 17. de adultera:

Brahtun ſia tho in thaz thing,
Thara in mitten then ring.

Hoc eſt, tunc adducebant illam in medium cœtum. Idem Lib. V. cap. XX. 111. *in zeſuemo ringe*, in dextro cœtu, ſive dextri lateris cœtu, ut recte vertit Cl. SCHERZIUS in not. VEREL. in Ind. *ring* circulus hominum ſpectatorum auditorumve, *manringur* cœtus, corona, circus.

RING, cœtus aulicorum, qui Dominum obſequii cauſa cingunt. Gloſſ. Pez. regio ſeptus *chuniclihes ringes umpirinkter.* Subintellige famulitio, ſatellitio, aut ſimile quid. Latini ejusmodi cœtus etiam *globos* vocant. TACITUS cap. XIII. de M. G. *Hæc dignitas, hæ vires, magno ſemper electorum juvenum globo circumdari, in pace decus, in bello præſidium.*

RING,

RING, ambitus, circuitus, circus. SOMNERUS: *hring* ambitus, *hring-ſete*, *hring-ſtede* circus, *hring-ſeta* circenſes. Inde Italis *aringo* ſtadium, locus certaminis, in quo equites haſtis concurrunt, ſicut optime obſervatum HICKESIO in Gram. Franco-Theotiſca pag. 91. Antiqua Britannorum lingua *rheng* quivis longus ordo dicitur, etiam ora maritima, a curvitate loci, teſte BAXTERO in Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 202.

RING, ſeptum, & locus ſeptus. Græcis unius literæ additione θριγγὸς & θριγκὸς ſepimentum, vallum, θριγκόω vallo, ſepio. VEREL. in Ind. pag. 207. *slaa ring* circulo aliquem includere pugnaturum, concionaturum, aut vita privandum. Dicitur etiam de caſtrametatione. Hinc Hunni locum illum in caſtris medium, ubi Rex cum Principibus morari conſueverat, ab orbiculato munimento Lingua noſtra appellarunt *hring*, prout ex Lambecii Annalibus obſervat DIECMANNUS. Inde Poëtis Latino-Barbaris *hringus* regia Hunnorum, apud CANGIUM. Sed & purioribus Latinis *corona* interdum pro ſepimento eſt, ſi recte intelligo TACITUM Hiſt. III. 27. *Cingique vallum corona juſſit.*

RING, orbis terrarum. Gloſſ. Pez. orbem *ring*. OTFRIDUS de aſcenſu Chriſti in Cœlum Lib. V. Cap. XVII. 49.

Thia ſunnun io then manon
So ubarfuar er gahon,
Joh allan theſan uuorolt ring,
Ni giſah man er io ſulih thing.
Solem & Lunam
Tranſcendit ſubito,
Et totum mundi orbem,
Nil tale unquam viſum.

RING, ſphæra cœleſtis, gyrus ſiderum, & denique omnis globus. SOMNERUS: *hring* cyclus, *hring-windle* ſphæra. OTFRIDUS loco ſupra citato:

Sar zi theru ſtullu,
Thiu zuelif zeichan allu:
Jo ſar bi themo thinge
In themo unhaldan ringe.

Ubi *unhaldan ringe* vertitur a SCHILTERO *in empyreo orbe*, recte quoad rem, male quoad vocem. Nam cœlum illud dicitur *unhald*, non quod ſit ignitum, ſed quod propter immenſitatem ſit declivitatis expers, abſque circumferentia, abſque linea declinante, ab *halden* vergere.

RING, circulus annuus. Gloſſ. Boxh. *ringa* anos. PALTHENIUS jubet legere *anſa*, in notis ad Iſidorum pag. 398. Sed nihil in lectione mutandum. Nam *anus* Latinis idem quod *annus*, & *anulus* idem quod *annulus*, h. e. parvus circulus. MARO Georg. II.

Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

Ubi SERVIUS: ANNUS *dicitur quaſi* ANUS, *id eſt, annulus, quod in ſe redeat.* Hinc idem Poeta annum dixit *orbem* Æn. I.

Triginta magnos volvendis menſibus orbes
Imperio implebit - - -

Vide VARRONEM de Ling. Lat. Lib. 5. & SCALIGERUM in illum.

RING, lucta, certamen. NOTKERUS Pſal. CVI. 12. *in ringon uuidir iro luſtin*, in conflictibus adverſus concupiſcentias. Refer ad *ringen* luctari, certare.

RINGEN, flectere, torquere, ſtringere. Angloſaxones dicunt *wringan*, Belgæ *wringen*, Angli *to wring*. Omnes a notione obliqui, quod Græcis dicitur ῥοικὸν & ῥικνὸν, Gothis *wraiquo* per proſtheſin Luc. III. 5. Inde duplex verbi forma nata, *ringen* & *wringen*, utraque per epentheſin. Latinis *ringere* eſt os torquere, & *ſtringere* torquendo coarctare, non nulla fortaſſe cum reliquis affinitate.

RINGEN, luctari. Dicitur de luctantibus, quia ſe mutuo torquent, premunt, ſtringunt. Gloſſ. Pez. conluctantem *hringanten*. Saxones inf. more antiquo præfigunt labialem W. dicendo *wringen*.

RINGEN, pugnare, certare. Senſus a motu continuo ad diſcretum, h. e. a lucta ad pugilatum extenſus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 161. de ſuis Francis:

Niſt liut thaz es beginne,
Thaz uuidar in ringe.
Non eſt populus qui audeat
Adverſus illos confligere.

Dicitur etiam *wringen*, & inde Cambris *cyfrangc* prælium, conflictus, congreſſus.

RINGEN, vincere. Senſus Francis proprius. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVI. 85.

Ni mag diufal thara ingegin ſin,
Thar ir ginennet namon min,
So uuar ir es beginnet,
Ir uuidar imo ringet.
Diabolus non poterit reſiſtere,
Ubi nomen meum nominaveritis.
Quamprimum inchoabitis,
Victoriam reportabitis.

Hic ſenſus cum præcedenti nihil habet commune, & alterius eſt domicilii. Quamvis enim *vincere* ſit *pugnando ſuperare*, plus tamen eſt ſenſus in victoria quam in certamine, nec omnes certantes vincunt. Unde ergo hic ſenſus? Reſpondeo a Gr. περιγίνομαι, περιγίγνομαι ſupero, vinco, victor evado, abjecto in fronte πε, cujus mutilationis innumera proſtant exempla in vocibus peregrinis. Vide *Proleg.* Sect. IV. in *Aphæreſi*. Præſtat Græcam originem agnoſcere, quam vel λιτότην, qua res inferiori, quam par eſt, vocabulo exprimitur, vel ſuperfœtationem fingere, quæ in Germanica lingua non habet exemplum. Interim hic ſenſus eſt baſis & fundamentum alterius, qui ſequitur.

RINGEN,

RINGEN, lucrari, conſequi, *errungen* acquiſitus, *errungenſchaft* bona acquiſita. Senſus a præcedenti petitus, quia acquirentes vincentibus ſimiles ſunt. Quemadmodum enim hi fortiter certando victoriam, ita illi improbo labore bona, quæ ſibi propoſuerunt, reportant. Græcis quoque περιγίνεσθαι eſt acquirere, potiri.

RINN, *rinne*, quatenus eſt verbale a *rinnen* fluere, manare, ſignificat quantum poteſt, & *primo* quidem aquam fluentem. Inde Gothis *rinno* torrens Joh. XVIII. 1. Angloſaxonibus *ryne* rivus. *Secundo* locum per quem aqua fluit, canalem vel aquæductum. Gloſſ. Boxh. *himilrinnun* cataracta cœli. Rhythmus de S. Annone §. 30.

Triere was ein burg alt,
Sie cierte Romere gewalt,
Dannin man unter dir erdin
Den win ſanti verrin,
Mit ſteinin rinnin
Den herrin al ci minnin,
Die ci Kolne warin ſedilhaft,
Vili michil was diu iri craft.

Vertit SCHILTERUS:

Treviris erat civitas vetuſta,
Ornabat Romanorum potentiam,
Unde ſub terra
Vinum derivatum procul
In lapideis canalibus
Dominis quam cariſſimis
Qui Coloniæ reſidebant,
Valde magna erat ipſorum potentia.

RINNEN, & *rennen*, quamvis antiquitus confuſa, differunt tamen ſignificatu. Illud de fluidis, hoc de pedibus dicitur.

RINNEN, fluere, manare, Græc. ῥέειν, ῥεῖν, Gothis & Francis *rinnan*, Suec. & Isl. *rinna*. Cod. Arg. Joh. VII. 38. *us wambai is rinnand watins libandins*, de ventre ejus fluent aquæ vivæ. NOTKERUS Pſ. CIV. 41. *den ſtein ſpielt er, dannan uzrunnen uuazzer*, disripuit petram & fluxerunt aquæ. Pſal. CXLVII. 7. *uuahet ſi ana ſin geiſt, unde dara nah rinnent ſie*, flabit ſpiritus ejus & fluent aquæ. Ab hoc ſignificatu Antiquitas formavit Fluviorum & alveorum nomina, tam propria quam appellativa. Gloſſ. Pez. meatus *run*, alveus *runs*. ISIDORUS in Fragm. Cap. 6. *dher unſih dhurah Jordanes runſa, dhazs iſt, dhurah dhea geba dhera heilegun dauſin chiheilegode*, qui nos per Jordanis fluenta, id eſt, per baptiſmi gratiam ſanctificavit. Et huc etiam ſpectat multorum judicio RHENUS.

RINNEN, fundere, liquefacere, *zerrunnen* liquefactus. Gloſſ. Pez. conflavit *giranta*. WILLERAMUS Cap. V. 6. *alſo min uuine ze mir sbrah, do uuart min ſela zerennet*, amico ad me loquente liquefacta eſt anima mea. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt fundere, niſi facere ut fluat? Hodie utimur activo & paſſivo ſignificatu.

RINNEN, fluorem emittere, effundere. Cod. Arg. Matth. IX. 20. *quino blotharinnandei*, mulier fluxum ſanguinis patiens. Gloſſ. Boxh. *rinnantiu augun* ſuffuſio oculorum. Latinis quoque *fluere* & *manare* eodem ſenſu uſurpatur. Exod. III. 8. *in terram quæ fluit lacte & melle.* PLINIUS Lib. XIV. Cap. 20. *arborum manantium picem.*

RINNEN, in ſe fluere, h. e. coagulari, *gerunnen* coagulatus. Vocabularius Argent. 1515. *renn coagulum dicitur contractio lactis.*

RINNEN, coagulare, facere ut in ſe fluat. Gloſſ. Pez. coagulaſti *girantos.*

RIPEL, catus, mas felis, apud Lipſienſes. Proprie fricator, a *reiben* fricare.

RIPP, coſta. v. *ribbe.*

RIS, ſcapus chartæ puræ. Lat. Barb. *racana*, Ital. *risma.* Cambro-Britannis *rhes* eſt ſeries. Et ſcapus quid eſt, niſi ſeries XX. tomorum papyri? Ergo ſenſus a numero indefinito ad definitum translatus eſt. Ita bis dena vocantur *ſtiege* a ςίχος ordo.

RIS, gigas. v. *ries.*

RISCH, celer & celeriter. Utitur Luth. 1. Sam. XX. 38. Conſenſum Linguæ Francicæ vide in *raſch*, Angloſaxonicæ in *rad.* Islandis *raskr* eſt ſtrenuus, quia ſtrenui ſunt veloces: Anglis *rash* præceps, temerarius, quia in feſtinatione facile modus exceditur.

RISELN, guttatim cadere. v. *reiſen* cadere.

RISPEN, arguere, corripere, increpare. Gloſſ. Lipſ. *reſpias* arguas. Nos componimus *beriſpen*, inquit LIPSIUS. Qua in re (ut hoc obiter addam) Belgæ imitantur Francos, qui ſimiliter componunt, quod ex neſcio qua veteri Pſalmorum Verſione obſervat SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 679. Notkeriana ubique habet *reſſan* & *irreſſan*, & hoc verbum paſſim occurrit in Monumentis Veterum. Gloſſ. Keron. increpa *reſſi*, increpet *reſſe*, corripiatur *ſi kireſſit*, increpationibus *raſſangoom*, caſtigatus *keraſſter*, caſtigatione *raſſunga.* OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIII. 21.

So Petrus thaz tho uueſta,
Er inan ſuntar raſſta.
Cum Petrus hoc reſciret,
Increpavit illum ſeorſim.

VEREL. in Ind. *reſſa* plectere, punire, *reſſing* punitio, pœna, correptio, caſtigatio. Utrum antiquius ſit, *reſpen* an *reſſen* (nam ex ſe mutuo naſci potuerunt), ignoratur. SOMNERUS, qui Gloſſas LIPSII perpetuis notis illuſtravit, hic tacet.

RISS, ruptura. Græc. ῥῆξις. Refer ad *reiſſen* rumpere.

RISS, linea, Dial. Francica. Gloſſ. Pez. linea *reiza* vel *zila*, linearum *reizo.* Refer ad *reiſſen* ſcribere.

RISS, delineatio. Refer ad *reiſſen* delineare.

RITT, *ritten*, febris. Vide *rütten.*

RITT, equitatio. Angloſaxonibus *rad*, Island. *reid* apud VEREL. in Ind. Refer ad *reiten* equitare.

RITT, equitatus, turma equeſtris. Abſciſſum a collectivo *geritt* & *hergeritt*, quo Francos olim uſos eſſe, ſupra demonſtravi in *reiterei*. Hodie non utimur niſi in compoſito *rittmeiſter* centurio equitum, qui certe non ab equitatione, ſed a cohorte vel turma, cui præeſt, ſic dicitur. Vox Germanica ſonat magiſtrum equitum. Sed *magiſter equitum* MARCELLINO eſt, qui non uni vel alteri turmæ, ſed toti exercitui equeſtri præeſt. Quod ſenſum vocis Germanicum longiſſime excedit.

RITTER, eques gregarius, miles ex equo pugnans, a *reiten* militare. VEREL. in Ind. *riddari* eques, *riddara oc fotgongumenn* equites & pedites. Hodie dicimus *reiter*, ſed a *ritter* componitur, *landridder* eques ad ſervitium patriæ conductus, non eques lanceatus, ut CANGIUS in voce, *ritterzerung* ſtips vel alimonia, quæ equiti ſive expeditionali ſive exauctorato in tranſitu præbetur.

RITTER, eques ex tyrone, pedes equo donatus. Hoc ſenſu videtur occurrere in Chronico vetuſto manuſcripto, unde MEIBOMIUS Tom. I. Script. Rer. Germ. in notis ad Henrici Roslæ Herlinsbergam verſ. 341. ſequentes verſus depromſit:

Her machte als ich horte
Viele knaphen ritter vor den ſtrite,
Nach vurſtelichen ſite.

Hoc eſt: ante pugnam multos tyrones creabat equites more Principum. *Knaphen* ſunt tyrones. Hi quamdiu erant tales, non conſcendebant, ſed ducebant equos, & arma parentum (nam plerumque equitum filii erant) humeris geſtabant, unde etiam *armigeri* dicti. Præcincti vero & equo donati, conſcendebant equos, & ex equis pugnabant ut reliqui. Tales videntur fuiſſe equites a *Chronico* laudati, & neceſſitate creati, quia paulo ante pugnam. Moris enim erat, equitum numerum ex tyronibus, qui circa equites erant, augere, præſertim ubi cum hoſte numeroſo pugnandum eſſet. GUNTHER in Ligurino de Imp. Friderico Barbaroſſa:

Utque ſuis omnem depellere finibus hoſtem
Poſſet, & armorum patriam virtute tueri,
Quoslibet ex humili vulgo, quod Gallia fœdum
Judicat, accingi gladio concedit equeſtri.

Sed & extra hunc caſum ſolebant idem facere principes. Opinor ex veteri inſtituto, cujus jam aliqua extant veſtigia in Exercitu *Arioviſti*, in mixtis illis equeſtri ordini peditibus, apud CÆSAREM Lib. I. de B. G. Cap. 48. & in illo bellatore equo, quem a Principis ſui liberalitate exigunt, qui eundem comitantur, apud TACITUM Cap. XIV. de M. G.

RITTER, vaſallus, qui tenetur Dominum in expeditionem ſequi vi vinculi feudalis. Primis temporibus nulla erant feuda, & minor equitatus cura, etiam apud Francos. Poſtquam vero vis & robur Belli omne in equis reponi cœpit, *Feuda* equo publico alendo inventa ſunt, & prædia militantibus conceſſa. Vi hujus beneficii quilibet eques tenebatur ipſe in Expeditionem ire cum equo ſuo, quem etiamnum (quamvis more mutato) appellamus *ritterpferd*, hoc eſt equum feudalem.

RITTER, eques nobilis. Militiæ equeſtris tanta olim fuit æſtimatio, ut nobiliſſimus quisque nomen *Equitis* tyrocinio mereri, & armis initiari vellet. Addi tamen ſæpe ſolet adjectivum *edel*, ad decus nobilitatis clarius exprimendum, & vocem ab ambiguitate liberandam. Horum origo videtur eſſe ex Vaſallis. Nam equites gregarii eorum Principum & Comitum, quibus militabant, plerumque erant vaſalli, & ad ſervitia tam *aulica* quam *bellica* obſtricti. Ab hoc duplici vinculo duplex illis adhæſit nomen, ita ut ab officiis palatinis vel curialibus vocarentur *dienſtmannen*, hoc eſt miniſteriales, ab officiis militaribus & caſtrenſibus *ritter*, & *reitmannen*, hoc eſt, equites. Ex his Equitibus fortuna alios ad culmen nobilitatis evexit, re familiari ex officiis aulicis in immenſum aucta; alios in paupertate & ſtatu plebejo reliquit.

RITTER, eques auratus vel torquatus, h. e. eques nobilis clypeo, gladio, cingulo, annulo, torque, & ſimilibus ſignis, quæ per ſe non nobilitant, ſed nobilitatis tantum ornamenta ſunt, a Principe donatus. Hoc genus equitum non ſpectat ad exercitum.

RITTER, eques togatus, nobilis quidem, ſed non militans. Noti ſunt *Equites Legum* in Gallia, olim *Chevalliers des loix* dicti. Quibus addi poſſunt ex Gloſſa Juris Saxonici *Equites pacis*, vulgo *Ritter des friedens* appellati, quo titulo nobiles Advocati in Germania aliquando ſuperbiebant.

RITTERLICH, equeſtris, nobilis, fortis. Gloſſæ Junianæ: *ritliheru* equeſtrium. Rex *Tyrolis* in Paræneſi ad filium verſ. 29. *Turnieren das iſt ritterlich.* Et huc etiam ſpectat *ritterliche that* facinus ſtrenuum & ſæculo heroico dignum.

RITTERSCHAFT, militia, a *reiten* militare. Utitur Luth. 2. Cor. X. 4. & diu ante LUTHERUM Rex *Vridebrant* apud GOLDASTUM in Script. Parænet. pag. 279.

Von ritterſchefte wiſte ich bas,
Wa jenr gelag, wo der geſas,
Wo ſich die ſpene us helme klungen,
Von ſwerten uber die ſchilte, dar under ſich die recken ſwungen.

Et pag. 402.

Was ſol ein junger Ritter, der nicht ritterſchaft begat?

Ubi *ritterſchaft begehen* ſignificat non ſolum Chriſtianorum regna obire, & Regibus ac Principibus ab hoſte laborantibus opem ferre,

ferre, quod fere nobilium proprium erat, ſed etiam in genere militare.

RITTERSCHAFT, nomen collectivum, plures aut omnes equeſtris ordinis viros complectens. *Liechtenſtein* apud GOLDAST. loc. cit. pag. 374.

Ritterſchaft wie ſtet din orden?
Sage an, wem iſt din wirde worden?
Wan ſach dich in tugenden horden,
Dennoch was din lop vil ganz.
Das klagent nu die edeln frowen,
Das man dinen ſchilt ſol ſchowen
Alſo ganz und unverhowen.
Wa iſt din turnei, wa iſt din tanz?
Dú mis din leben bas in der maſſe,
Da dich dú ſchande in eren laſſe,
Ir gewalt vert uf der ſtraſſe,
Setze uf wider der eren kranz.

Gravenberg apud eund. pag. 378.

Von hurte und von gedrenge
Dú ſtraſſe wart vil enge
Von der edilun ritterſchaft.

RITTERSCHAFT, ſtatus nobilium alicujus Regni vel provinciæ, *reichs-ritterſchaft* nobilitas imperialis, pars corporis Imperii Romano-Germanici. Cujusmodi ſunt, Nobilitas *Suevica, Franconica, Rhenana.*

RITZ, verbale a *reiſſen* ſcribere, pro varietate veterum Dialectorum varia ſignificat, ſcripturam, lineam, literam, imo etiam apicem ſeu minimam partem literæ. VEREL. in Ind. *rit* literæ, ſcriptum. Gloſſ. Pez. linea *reiza* vel *zila*, linearum *reizo*, apex *riz.* Eſt & Gothis *wruta* apex Luc. XVI. 17. a *writan* ſcribere, judice JUNIO. Et Græcis κατὰ ῥητὸν ſecundum literam.

RITZ, a *reiſſen* rumpere, findere, incidere, ſignificat pro virili (1) rupturam, & Græcis dicitur ῥῆξις, nobis alias *riſs.* (2) inciſuram. (3) rimam & fiſſuram. A *ritz* rurſus fit *ritzen* inciſionem, rimam & fiſſuram facere.

ROCHELN, *röcheln*, impedite & cum ſtridore anhelare. Dicitur de dormientibus & morientibus, qui, dum anhelant, raucum ſonum edunt e gutture, vitio pulmonum vel pectoris, materia viſcoſa obſtructi. Forte a *rachen* rictus, ut *ſnarchen* a *naribus.* Latina *runcare* & *ronchiſſare*, & Græca ῥέγκειν & ῥογχάζειν, quæ originem referunt ad ῥὶν naris, cum forma præſentis verbi ſono magis quam ſignificatu conveniunt. Aliud enim eſt naribus ſonare, aliud gutture. Et hæc duo natura duce merito diſtinguimus.

ROCK, toga, tunica, veſtis exterior & manicata, ſed ſoluta & aperta. Angloſax. *rocc*, Franc. *roch*, Belg. & Suec. *rock*, Camb. *rhuchen*, Lat. Barb. *broccus, roccus, rochus*, Græc. inf. ῥῶχος. Gloſſ. Boxh. *pruſtroch* protorax. WILLERAMUS Cant. V. 3. *ih bin uze minemo rocche geſloffan*, exui tunicam meam. Creditur oriri a Gr. ῥάκος. Quod admitti poteſt, ſi ῥάκος proprie ſit veſtis ab anteriori parte ſciſſa, fiſſa, aperta, & fibula ſeu cingulo jungenda, ducta appellatione a ῥηγνύω rumpo. Quo ſenſu videtur accipi in diminutivo ῥάκιον ſagum, rejicula. Germanos eodem ſenſu dixiſſe *rock*, videtur confirmari poſſe ex eo, quod toga Chriſti inconſutilis apud veteres interpretes nunquam vocatur *rock*, ſed potius *rocco* tanquam veſti in medio diviſæ opponitur. Diſerte NOTKERUS Pſal. XXI. 19. de ſchiſmaticis, qui togam Chriſti dividunt: *Ane die minna uuaren heretici, unde ſint hiuto* RICHART, POPPO, *quorum uterque dicit, ſe ſanctum Benedictum quidem eſſe, & ideo regulam mutaſſe, &* TUNICAM *Domini unam in duos* ROKKOS *& cætera.* Aliud veſtimenti genus a diviſione nuncupatum vide in *bruch* & *latz.*

ROCKEN, ſecale. BOXHORN. in Lexico Ant. Brit. *rhyg* ſecale. Gloſſ. Latino-Theotiſc. apud LINDENBROG. ſigala *roggo.* Idem Angloſaxonibus *ryge*, Belg. *rogg*, Suec. *rogh*, Anglis *ry*, quod nimia brevitate laborat, Gallis antiquis *arinca* apud PLINIUM Lib. XVIII. Cap. 8. In ore Saxonico hodierno *korn* & *rocken* fere unum idemque ſunt, etiamſi illud generalius ſit. Hinc colligit STILERUS, *rocken* venire a *korn* per metatheſin. MARTINIUS quærit, an *rocken* ſit vox contracta ex *farrago?* SKINNERUS appellationem arceſſit a *ruck* dorſum, vel a *rauh* horridus: cum quia ſecale longo & continuo ſpicarum ordine ſpinam dorſi aliquo modo refert, tum quia ariſtam habet ſpicis horrentem. Mihi videtur res altius repetenda. Frumentum eſt, quod ariſtas habet. Hoc apud omnes in confeſſo. Sed genera frumenti, ſicut non eadem ſunt ubique, ita nominibus frequenter confunduntur. COLUMELLÆ *triticum ſecale* eſt *triticum ſecundarium.* Et *arinca* Gallica erat genus tritici. Triticum autem eſt granum a natura veluti ſerratum, & crena quadam notatum. Hoc ſignum videntur mihi ante oculos habuiſſe, qui tritico nomen *rhyg* vel *arinca* impoſuerunt, quod certe origine Celticum. Nam Celtica lingua *rhygnu* eſt ſerrare, & *rhygn* inciſura. His vocibus etiamnum utuntur Cambri in Britannia, teſte BOXHORNIO loco allegato. Et cum illis conveniunt Gr. ῥηγὴ fiſſura, ῥηγνύω rumpo. Hinc *rhyg* videtur proprie granum denotare ſerratum & inciſum. Nec aliud fere ſonat *ſecale*, ſi, ut par eſt, a *ſecando* ducatur. Ita *ſpelt* far derivatur a *ſpalten* findere, quia in medio fiſſum eſt. Si vulgus ad grana non fiſſa appellationem traduxit, id neminem debet morari, quia ſimilis confuſio regnat in nominibus animalium, arborum, plantarum, ſicut paſſim oſtendo. Quæri poteſt, an *rago* in *farrago* ſit a Celtico *rhyg?* Et videtur affirmandum, quia *farrago* & *ſecale* ſunt ejusdem frumenti nomina apud PLINIUM Lib. XVIII. Cap. 16. Præterea *farrago* ſignificare poteſt *farrarium*, Germ. *eine kornſchütte*, ſi ultima pars compoſiti ſit a Sicula voce ῥογὸς horreum cereris, granarium. Sed hunc

hunc ſignificatum, ſicut & tertium, quo pro pabulo mixto accipitur, cum ſint a præſenti loco alieni, Latinæ linguæ inveſtigatoribus relinquo.

ROCKEN, colus, notum fila ducendi inſtrumentum. VEREL. in Ind. *rock* colus. Ad antiquitatem vocis ſpectat, quod cingulum Orionis in cœlo, ſtante adhuc Deorum cultu, a Saxonibus appellatum ſit *Friggeroch* colus Friggæ, in honorem conjugis Odini, & poſtea *Mariroch* colus Mariæ, in honorem B. Virginis, quod ex manuſcripto quodam libello obſervavit MARESCHALLUS pag. 514. Videtur autem nihil aliud deſignare quam rotam, factumque a Gr. τρόχος per aphæreſin. Italis *rocca* & Hiſpanis *rueca* a Gentibus Germanicis ſunt relicta.

ROD, crux, Dial. Angloſaxonica & Anglica. BENSON. in Voc. *rode* crux, *rod-galgan* patibulum, *rod-tacn* crucis ſignum. Hic ſignificatus, quamvis nobis extinctus, non debuit omitti, quia fortaſſe alicubi ſuperat in nominibus locorum, & præcipue Monaſteriorum, quod Geographis inveſtigandum relinquo.

RODACKER, novalis, ager exoſſatus, repaſtinatus, interprete STILERO. Refer ad *rotten* rumpere terram.

RODE, locus e ſylva exciſus. VERELIUS in Ind. *riodur* loca arboribus exciſa. Oritur a *rotten* exſtirpare, ut *reut* a *reuten*. BESOLDUS in Theſ. Pract. *reut* nemus exciſum. Huc ſpectant omnes RODÆ in Germania, ſive oppida ſint, ſive diſtrictus. Id quod etiam de compoſitis nominibus affirmandum, qualia ſunt, HARZRODA, OSTERRODA, WERNINGERRODA &c. quæ dum locis Monti Hercynio proximis adhærent, originem eorum e ſaltu Hercynio ſatis declarant. Hiſce addi poſſunt REUTLINGEN & BARREUT ex Beſoldo. Confer dicta in *hamm* vicus.

RODE, moloſſus. Vide *rüde*.

RODEN. Vide *rotten*.

ROGEN, ova piſcium, *rogner* piſcis fœmina. VEREL. in Ind. pag. 209. *hrogn* piſcium ova. Qua notione, non liquet. Forte eſt ab ὀργᾶν turgere, ſive quia ventrem piſcis turgentem reddunt ad pariendum, ſive quia comedentes turgere faciunt libidine, quod inprimis tribuitur *caviario*.

ROH, crudus. Angloſax. *hreaw*, Belg. *rauw*, Angl. *raw*, Suec. *rææ*, Gall. *cruë*. An a Lat. *crudus?* Ita videtur SKINNERO. Malim a Celtico *crau* cruor, ſanguis, ut adjective ſit cruentus. Talis enim eſt caro cruda. Allegorice eſt rudis, ferus, agreſtis, quia ad vitam ſocialem non magis præparatus, quam caro cruda & nondum cocta ad veſcendum. Aliud eſt *rauh* aſper, ſive propriam ſignificationem ſpectes, ſive figuratam.

ROLAND, duobus modis conſiderari poteſt, vel ut nomen proprium, vel ut ſignum jurisdictionis. Prius vide in *land* popularis, poſterius in *ruland*.

ROLLE, quatenus eſt verbale a *rollen* volvere, ſignificat quantum poteſt, & dicitur (1) de volumine ſeu charta convoluta, & per ſynecdochen generis de actis curialibus, catalogis, indicibus &c. Hoc ſenſu Cambri dicunt *rhol*, Angli & Belgæ *roll*, Galli *rôle*, *rouleau*, Latino-Barbari *rollus*. (2) de qualibet re convoluta. (3) de re volubili, ut ſunt cylindri, gyrgilli, & orbiculi quidam curruum minorum.

ROLLEN, volvere, vertere in gyrum. Belg. *rollen*, Angl. *to roll*, Gall. *rouler*. Syncopatum a *rotulare*, judice MENAGIO & SKINNERO. *Rotulare* autem eſt inſtar rotæ volvere, & poſtea ſenſu forenſi acta judicialia convolvere & complicare, ut ad collegium prudentum transmitti poſſint. Et hinc porro *rotulus* volumen actorum &c.

ROLLEN, lævigare. A *rolle*, quatenus eſt lignum teres & volubile, quo lintea lævigantur.

ROM, Roma. Vide *ram* robur.

ROMAN, hiſtoria fabuloſa. Auctores MENAGIO laudati videntur a *Lingua Romana*, h. e. ab illa balbutie, quæ nuper ex lingua Latina prognata, & tunc *Ruſtica Romana* dicta eſt, quaſi *jargon romain*, nomen arceſſere. Sed hoc nimis generale eſt, cum eadem Lingua nonſolum fabulæ, ſed etiam res civiles & eccleſiaſticæ, & nihil non ſcriptum ſit. Vide *Sacramentum populi* apud NITHARDUM, & confer Concilium Arelatenſe anni 851. art. 17. ubi mandatur: *ut Homiliæ in* RUSTICAM ROMANAM, *aut* THEODOSCAM *transferantur*. Veriſimilius eſt, primos nominis architectos ad fictionem metricam reſpexiſſe, quod Hiſtoriæ fabuloſæ iis temporibus plerumque pedeſtri ſermone prodirent. Idque ſignificare poteſt *roman*, ſi ducatur a Theotiſco *riman*, *reimen*, (Gall. *rimer*) metrice ſcribere.

ROMER, *rümer*, ſcyphus amplior. Belgis *roemer*, Anglis *a romer*, quod SKINNERUS derivat a *raum* ſpatium & ſpatioſus.

ROMERZUG, *römerzug*, expeditio Romana, conſecrationis cauſa a Rege Romanorum quondam ſuſcepta, & procerum frequentia, quos ille poſt ſe trahebat, inſignis. De illa extat vetus *Conſtitutio* incerti Imperatoris, quam vir ampliſſimus D. GEBAUERUS perpetuo & erudito commentario illuſtravit.

ROMISCH, *römiſch*, romanus. Gloſſ. Keron. eccleſia romana *rumiſkiu ſamanunga*.

RONDATINELLULA, cantari ſolet inter pocula, nec tamen eſt cantilena, ſed potius celeusma compotantium, ad excitandam lætitiam ingeminatum, quo ſonum alicujus inſtrumenti abſentis imitantur. *Ronda* videtur denotare inſtrumentum illud, quod in Lege Angliorum & Werinorum vocatur *circulus* Tit. V. 20. *Qui harpatorem, qui cum* CIRCULO *harpare poteſt, in manum percusſerit &c.* Hic circulus hodie vocatur *ſpilrad:* olim fortaſſe *ronda*, a rotunditate. Quicquid vero fuerit, ſane τήνελλα eſt vox Attica, pulſatiunculam lyræ ſignificans, & *tinellula*

tinellula ejus diminutivum. De hac voce vide plura apud Lexicographos, nec non apud GEBAUERUM in *Hiſtoria Collegii Gelliani* pag. 21. quam amœniſſimis Diſſertationibus ſuis Anthologicis vir eleganter doctus præfixit.

RONDATSCHE. Vide poſt *rund.*

RONZEVALL, vallis roncalis. Vallis ampliſſima inter Pyrenæos in limite Navarræ. Celtica lingua *rhyn* eſt mons, collis, promontorium, & *rhonca* patulus, concavus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ergo vel vallem patulam, vel vallem montis denotabit.

ROPFEN, vellere, trahere. In Dialectis hodiernis varie effertur, *rauffen*, *reuffen*, *reepen*, *ropfen*, *rupfen*. Quæ, ſive a ῥύω traho, ſive aliunde deducta ſint, eodem pene & indiſcreto ſenſu uſurpantur, niſi quod *reufen* & *reepen* frequentius de lino, *raufen* de capillis, *ropfen* & *rupfen* de reliquis corporis partibus dicitur. Angloſaxonibus *rupe* ſunt capillamenta, forte quia ea parte caput vellicari & attrahi poteſt, & *onbrupe* vellicatio, metaphorice importunitas Luc. XI. 8. Præcipuum hodie compoſitum eſt *rupfzange* vulſella.

ROPFEN, evellere, hoc eſt, ita vellere, ut ſeparatio inde ſequatur. Gothis *ahſa raupjan* eſt evellere ſpicas Marc. II. 23. Francis *rouphen* deplumare, depilare. Gloſſ. Pez. depilatis *girouphtin.* Eodem ſenſu etiamnum dicimus *gænſe ropfen* deplumare anſeres. CASAUBONUS derivavit a Græc. δρέπειν carpere, decerpere, per aphæreſin. Exempla literæ D. a fronte & medio avulſæ e Lingua Latina dedit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 281.

ROPFEN, falcare ſegetem. Angloſaxonibus *ripan* & *rippan* eſt falcare, metere, & inde *rip* meſſis, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Idem Latino-Barbaris *reffare* & *tripare.* Lex Salica ex edit. Lindenbrog. Tit. XXIX. 6. *ſi quis meſſem alienam per furtum metere aut* REFFARE *præſumpſerit.* Ubi *reffare* non eſt vellere aut evellere, & multo minus rapere, ſed falce ſecare. Editio HEROLDI habet *tripare*, quod minime vitioſum, ſed ipſum Græcum δρέπειν metere, colligere, vindemiare. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *to reap* metere, & *corn-ripe* meſſis. In reliquis Dialectis (quantum memini) non occurrit.

ROR, arundo, calamus paluſtris. TATIANUS Cap. LXIV. 4. *zi hiu giengut ir uz in uuoſtinna ſehan? rora ſon uuinte-giuuegita?* Quid exiſtis in deſertum videre? harundinem vento agitatam. Interpres Islandicus habet *reyr* Matth. XI. 7. quod idem. An quia facile mobilis, a *rüren* movere, agitare? Hoc primum eſt, quod cuivis occurrit, & huc etiam propendet MARTINIUS. Forte tamen rectius ducitur a Gothico *raus*, quo utitur Codex Argenteus loco citato: *raus fram winda wagidata.* Quo ſenſu, jam dixi in *ried* arundo, quod Saxonicum. Permutatio literarum neminem debet alienum reddere. Nam S. & R. ſunt literæ convertibiles in omnibus Linguis. Vox Suecica *röö* nimia brevitate laborat. Præcipua compoſita ſunt, *rorpſeiffe* ſyrinx, *rorfalk* falco littoralis, *rordommel* onocrotalus, quod vide in ſimplici.

ROR, transferri ſolet ad res omnes, quæ longitudine & cavitate arundinem referunt. Inde *ror* tubus, fiſtula, ſclopetum, canna &c. *rörwaſſer* aqua canalibus immiſſa & per ſiphunculum ſaliens, & alia innumera, per ſe manifeſta.

ROSE, roſa, Gr. ῥόδον, Camb. *rhos*, Angloſax. *roſe.* Reliquos omitto, quia nulla in Occidente gens, cui non dicta roſa. Et unde quæſo niſi a colore, quo a natura tincta? Refer ergo ad *rot* ruber. Hic color Græcis dicitur ἐρυθρός. Sed *rot* ſimplicius, imo antiquius eſt, & a Græco minime abſciſſum. Nam Græci ipſi revertuntur ad *rot*, in derivatis, cujusmodi ſunt, ῥοδίζω roſeo colore tingo, ἐρεύθω rubefacio &c.

ROSIN, paſſula, uva paſſa. Belg. *razyn*, Gall. *raiſin*, Hiſp. *racimo.* Ex *racemus*, inquit MARTINIUS in *paſſa uva.* Cui adſtipulatur MENAGIUS. Et huc certe nos ducit vox Hiſpanica. Hinc porro intelligimus, quid proprie ſit *roſinfarbe*, quo utitur Luth. Eſa. I. 18. nempe color coccineus, purpureus, puniceus, ſubrubicundus, qualis eſt paſſularum ſiccatarum. Niſi quis malit arceſſere a Gr. ῥόσιος, quod dicitur de minio & violis apud Lexicographos.

ROSS, equus. Vox a Francis profeminata. NOTKERUS Pſal. XXXI. 9. *ni ſint ſolih ſo daz ros unde daz mul, diu ane fernumeſt ſint*, nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Gloſſ. Pez. curilium equorum *reitroſſo*, equeſtrium equorum *ſatalroſſo.* VERELIUS in Indice pag. 210. *hroſſ* equus, *hroſſ-ættur* hippofugus, *hroſſakins* equini generis. An a *raſch*, *riſch*, celer, velox, quod etiam Francorum lingua dicitur *roſch* apud NOTKERUM Pſal. XXVIII. 9. *roſche ze fernumiſte*, veloces ad intellectum. Hoc etymon apprime convenire videtur animali, natura ſua velociſſimo. Quis neſcit, quanta ſit ejus in curſu pernicitas? Quot palmæ in Circenſibus, excuſſo etiam auriga, a ſponte currentibus occupatæ? Quot itinera per immenſa terrarum ſpatia paucorum dierum continuo curſu ſuperata? Omitto hiſtorias, quia non opus eſt monumentorum fide, ubi rerum teſtimonia adſunt. Idque olim placuit in Specimine Gloſſarii, huic operi præmiſſo; nunc vero minus placet, quia uſu Francorum *roſſ* non ſolum de equo nobiliori, ſed etiam de ſubjugali, imo de aſino quoque dicitur, cujus ignavia in proverbium abiit. Gloſſ. Pez. ſubjugale *ros.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IV. 38. aſinum Domini vocat *ros*, quod SCHILTERUS vertit *animal vehens.* Recte. Nam *roſſ* proprie eſt vector domini ſui, ſeu vehiculum animatum, a *reiten* vehi. Literæ S.

 & R.

& R. vel millies permutantur, & neminem poſſunt morari, niſi triconem. Inde Gallis *roſſe* & Italis *rozza* pro equo vili. Vox Anglosaxonica eſt *hors*. Et in Indice Verelii *hyrſa* eſt equa. SOMNERUS derivat ab *horn* cornu, ut *hors* proprie ſit cornipes. Mihi vel idem eſt quod *roſs*, per metatheſin *ors*, quod legimus apud GOLDASTUM in Paræneticis pag. 406.

An ſtegereif geringe
Er in den ſattel ſprang,
Sin Ors tet vunfzehn ſprünge,
Ieglicher zwo klafter lang.

Vel ab induſtria & celeritate ſic dicitur. Nam *hors* Angloſaxonum lingua celerem & induſtrium denotaſſe, colligo ex derivato *horſlic* gnaviter, diligenter, nec non ex conſenſu Francorum, quem produxi in *hurſch*. Hoc nomen perfecte conveniebat equo. Quis enim neſcit, quanta ſit laboris in hoc animali, qua pace qua bello, patientia? Ut de celeritate nunc nihil repetam.

ROSS-KAMB, mango equarius. Non quod jubas equorum pectinet, ſed a *cambiare* permutare, optime judicante ECCARDO in not. ad Leg. Sal. pag. 73. Hinc alio nomine *roſs-teuſcher*, h. e. permutator equorum vocatur. Dicitur autem *permutare* quæ vendit, quia venditio valde ſimilis eſt antiquæ permutationi, tum & quia vocabula, quibus priſtini facti memoria recolitur, etiamſi moribus noſtris alia conveniant, diligimus. Ipſum vero *cambire* eſt a *kam* manus, quod vide.

ROST, ærugo, ferrugo. Factum auctoribus Francis a Lat. *ruſſatus*, h. e. ruſſo vel rubro infectus, quomodo Latini a rubro idem ferri vitium *rubiginem* vocant. TATIANUS Cap. XXXVI. 1. *thar noh roſt noh miluua ni furmelit*, ubi neque ærugo neque tinea demolitur. Hoc imitantur Belgæ, Angli, Sueci, in *roeſt*, *ruſt*, *roſt*. Islandi vero æruginem vocant *rid*, teſte VERELIO in Ind. quod vel rubedinem vel cariem ferri denotare poteſt, ſi derivetur a *rotten* ſitu corrumpi. Vox Gothica eſt *malo* Matth. VI. 19. ejusdem ſignificationis ut *meil* macula, vel (quod mallet JUNIUS) a *malen* molere, quia ferrum conterit. Angloſaxonica *om* ibidem, quod certe idem ac *wom* vel *wam* vitium. Hoc enim ſignificat Islandis *vam* in Indice VERELIANO. Alamannica *roſom*, id eſt, vitium ruſſum. Gloſſ. Keron. æruginem *roſomon*. Interim a Francica voce, qua hodie unice utimur, oritur *roſtig* æruginoſus, *roſten* æruginem contrahere, *verroſten* ærugine corrumpi. Gloſſ. Pez. æruginat *ruoſtit*.

ROST, crates, *röſten* torrere ſuper craticula. Gloſſ. Pez. craticula *roſta*. SOMNER. in Dict. AS. *geroſtod* aſſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhoſtio* aſſare, torrere, *rhoſt* aſſum, aſſatum. Antiquam eſſe vocem Britannicam oſtendit nomen Regis Armoricani *Daniel* DREMROST, ab uſtis oculis, vel uſto vultu ſic dicti. Hæc ille. Sed cujuscunque ſit antiquitatis, origo Græca evitari vix p[o]t-eſt. Græcis enim τέρσω, Æolice pro τείρω, eſt ſicco, uro, & ταρσὸς crates, quamvis viminea, unde per metatheſin fieri poterant *roſt* & *röſten*, quod ad Germanicas voces annotavit HELVIGIUS. Latini a τείρω habent *torreo*. Galli a *röſten* ſuum *roſtir*, fatente MENAGIO in ultima *Originum* editione.

ROT, ruber, *röte* rubor, *rötel* rubrica. Gloſſæ Cambro-Britannicæ: *rhudd* rubeus, ruber, *mor-rudd* mare rubrum. Gloſſ. Ælf. pag. 72. roſeus vel rubeus vel pheniceus *read*. Gloſſ. Pez. mala punica *rota ephili*. Conveniunt Gr. ἐρυθρὸς rubeus, & Latina *rutilus* & *ruſſus*, unde Italis *roſſo*.

ROT, rubedo. Gr. ἔρευθος. VEREL. in Ind. *rode* rubedo. Dicitur & *röte*. Sed *rot* antiquius eſt. Compoſita veterum vide in *morgenrot* aurora.

ROTTA, inſtrumentum muſicum. Utitur frequenter NOTKERUS pro Pſalterio, cujus verba & teſtimonia vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 689. OTFRIDO quoque *rotta* commemoratur inter cœleſtis vitæ gaudia, Lib. V. Cap. XXIII. 395.

Lira ioh fidula,
Joh managfaltu ſuegala,
Harpha ioh rotta,
Joh thaz io guates dohta.

STADENIUS vocem Francicam interpretatur *ſpielrad*, rotam muſicam, in Voc. Bibl. pag. 290. NOTKERUS in fine Symboli Athanaſ. *nomen barbaricum* vocat, alibi vero *theotiſcum* a ſono fictum. Pſal. LXXX. 3. *Das Saltirſanch heizet nu in dutiſcun* ROTTA *a ſono vocis, quod Grammatici facticium vocant ut tintinabulum & clocca.* Latino-Barbari *roctam* & *rotam* vocant apud CANGIUM, ſed utrumque vitioſe. Nam verum inſtrumenti nomen eſt *crotta* vel *chrotta*. Prodidit illud VENANTIUS FORTUNATUS Lib. VII. Carm. 8.

Romanusque lyra, plaudat tibi Barbarus harpa,
Græcus Achilliaca, CROTTA BRITANNA *canat.*

BROWERUS, qui Venantium notis illuſtravit, multa commentatur, quæ CANGIO non placent. Sed nec fiſtulam Cangii admittere poſſum. Nam *crota* Britannis antiquis, & hodie Cambris, eſt inſtrumentum fidibus tenſum. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *crwth* fidicula, *crythor* fidicen, citharœdus. Forte a verbo Britannico *curo* pulſare, quod Græcis effertur κρέω. A κρέω porro eſt frequentativ. κροτέω pulſo, plaudo, & hinc κρόταλον inſtrumentum muſicum, quod plectro vel digitis pulſatur, vox Britannicæ valde ſimilis. Unde apparet, quod *rotta* in ore Francico paſſa ſit aphæreſin. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *a crowd* pandura.

ROTTE,

ROTTE, manipulus, *rott-meiſter* decurio. Olim majorem numerum denotavit. Cambris *rhawd* eſt turma, caterva. Idem Belgis *rot*, Anglis *route*, Græcis inferioribus ῥȣ̃τα, Latino-Barbaris *routa*, *ruta*, *rotta*, & *rupta*. In reliquis Dialectis vox Celtica accipit augmentum initiale unius literæ. Inde Anglo-ſaxonibus *cruth* turba confertisſima (unde Anglis remanſit *a croud*), Sorabis *czroda* turma, Italis *frotta* agmen. De voce Germanica hactenus nemo, quod ſciam, fuit ſolicitus. De Latino-Barbara variæ ſunt Gloſſographorum opinationes. SPELMANNUS a *rota* deſumptam putat, quod compactus manipulus rotam exprimat. Sic a cunei ſimilitudine *cuneos*, a globi *globos* militum denominari. CANGIUS in ratione vocabuli reddenda prolixior eſt. *Rumpere*, inquit, Latino-Barbaris eſt terram proſcindere, inde *ruptura* ager nuper proſciſſus, & *rupturarii* coloni, qui agrum proſcindunt. Inde Gallis *roturier* homo ignobilis & obnoxiæ conditionis. Hinc porro *rupta*, & per ſyncopen *ruta*, ruſticorum cohors. Mihi vox Latino-Barbara ambigua videtur, & duplici pollere ſenſu, *militari* & *ruſtico*. Utrumque ex Germanico fonte deduco, quamvis per diverſos rivulos, illum a *reiten* militare, hunc a *rotten* terram rumpere. Ad priorem ſenſum ſpectat, quod Nicetas Choniates, Spelmanno allegatus, ῥȣ̃ταν expreſſe vocat *partem exercitus*, & reliqui ſcriptores *rutam* interpretantur *ſtipendiariam militiam* & *rutarios* milites. Et huc etiam pertinet *rotte* manipulus. De altera *rupta* vide Cangium in voce *Rumpere*.

ROTTE, turba vagabunda, qualis eſt Zyngarorum, furum, aut prædonum. Forte a Cambro-Britannico *rhodio* vagari.

ROTTE, ſecta, factio, globus tumultuantium. Sorabis *rotta*, teſte FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 735. Nomen ducere videtur a ſimilitudine ſive turbæ militaris ſive turbæ vagabundæ.

ROTTEN, conglobari. Dicitur tantum de factioſis. STADENIUS etymon ex regno vegetabili petit, a Sueo-Goth. *root* radix, quod homines ejusdem factionis radicum inſtar inter ſe cohæreant. Voc. Bibl. pag. 514. Sed promptior & paratior etymologia eſt a *rotte* factio.

ROTTEN, & compoſite *aus-rotten*, exſtirpare, ſive id fiat deſtructionis, ſive culturæ cauſa. Francis & Alamannis *riutan*. Gloſſ. Pez. ſuccide *riuti*. Gloſſ. Keron. exſtirpator *urriutto*. VEREL. in Ind. *rota* eradicare, *rioda* deſolare, vaſtare, *rydia* excolere, exſtirpare arbores, *han let rydia merker oc moa til akra oc engia*, ſylvas & inculta exſcindere indeque novalia & prata parare ſtuduit. Sorabis *roduju* eſt rado, ex ſylva novale facio, terram incultam & nemoroſam ad cultum redigo & aratro verto, *neroduju* non extermino, interprete FRENZELIO in Orig. Sorab. pag. 733. Belgis *uitroyen* eſt exſtirpare. Huc etiam ſpectare videtur ex reliquiis veteris linguæ Britannicæ apud Cambros *rhuddfa* locus in terra gramine denudatus. Origo Verbi deſumi poteſt ab ipſa radicula quæ exſtirpatur. Nam hæc Scandis & Anglis dicitur *root*, conſentientibus Græcis & Latinis in ῥίζα & *radix*. A *rotten* ligo, præcipuum exſtirpandi inſtrumentum, Cambris dicitur *rhaw*, Latinis *rutrum*, Germanis *rot-hauwe*. Circa hoc verbum duo adhuc notanda ſunt, primum, quod varie efferatur in Dialectis, *rotten*, *reüten*, *raden*, *roden*; alterum, quod multa Germaniæ loca e ſilvis exciſa nomen inde ſortiantur, ut dixi ſupra in *rode*.

ROTTEN, rumpere terram, ſive id fiat aratro, aut fodiendi inſtrumento, quod faciunt coloni, ſive roſtro, quod faciunt ſues. Dicitur primo de Colonis. Inde Græcis ὀρύσσω, ὀρύττω fodio, Lat. Barb. *rutare* & *ruptare* terram proſcindere, & hinc porro *ruptarii* & *ruptuarii* coloni, unde Gallis *roturier* homo vilis & plebejus, ſenſu a ruſticis ad oppidanos translato. Secundo de ſuibus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wrotan* ſubigere, verſare roſtro. VEREL. in Ind. *rotar ſvin* ſi terram ſus roſtro eruit. Anglis *to root* etiamnum eſt terram ruſpando vertere inſtar ſuis. Germani inde habent *rüſſel* roſtrum ſuis.

ROTTEN, & compoſite *verrotten*, putreſcere. Angloſaxonibus *rot* eſt putrefactio, *rotan*, *rotian* putreſcere, *rotung* ulcus, *for-rotan* putreſcere, *for-rotednyſſe* corruptio, putredo. Belgis *rotten* putreſcere, *rotte*, *rottige*, *rotachtige appelen* poma putrida. Anglis *rottenneſſe* putredo. Cuncta a Gr. εὐρωτιᾶν ſqualere, putreſcere, quod eſt ab εὐρώδης marcidus, carioſus, ſitu & ſqualore obſitus, & hoc ab εὐρὼς caries, ſitus, putredo. Niſi forte omnium origo ſit a *rot*. Nam rubrum eſt color rerum ſitu & ſqualore pereuntium. Confer dicta in *roſt* ærugo.

ROT-WELSCH, ſermo a domeſtico alienus, qualis erat Gothorum in Italia reſpectu reliquorum Germanorum: qui eloquium Gothicum, quod multis horrebat peregrinis vocabulis, Ponticis, Sarmaticis, Græcis, aliisque parum intellectis, videntur per jocum ſic appellaſſe. Conjecturæ locum præbet, quod principium nominis ex ore Gothico videtur deſumptum. Nam *rodjan* Mœſo-Gothis eſt loqui, Marc. I. 34. & pasſim alibi, *rodja* loquor, Joh. VII. 17. *rodida* locutus ſum, Joh. XVI. 1. *unrodjandans* muti, Marc. VII. 37. Accedit, quod Sueo-Gothis *rodd* vocem denotat, ſaltim vetuſtioribus. VEREL. in Ind. *rodd* vox, *han kan oc ſkilir rodd fugla* voces avium intelligit & diſcernit. Cætera vide in *welſch*.

ROTZ, rupes. Græc. ῥὼξ, Angloſax. *hruſan*, Franc. *roz*, Belg. *rots*, *rotze*, *ſteenrots*, Gall. *roc*, *roche*, *rocher*. Uſum Francorum teſtatur OTFRIDUS Lib. V. Cap. VII. 1.

Mariun thes thoh io n'irthroz,
Stuant uzana thes grabes roz.

SCHILTE-

SCHILTERUS poſt *grabes* ponit virgulam, quæ non extat in Editione Flaciana, & *roz* interpretatur *plorans*. Sed de ploratu Mariæ agitur demum verſu 12. *ſiu ſluant tho uueinont thar*, tunc ſtabat ibi plorans. Itaque verba Poëtæ ſic reddo:

Maria nullo loci tædio affecta
Stabat extra petram ſepulcri.

Refer ad *reiſſen* rumpere. Nam rupes conſenſu Gentium eſt petra in ſummitate rupta, & ideo Græcis vocatur ῥὼξ a ῥήσσειν, Latinis *rupes* a *rumpo*. Inde Germanis RIESENGEBÜRG montes Sudeti, non certe a Gigantibus, ſed a rupibus præruptis.

ROTZ, ſepulcrum lapideum. Dictio metonymica, qua materia ponitur pro forma. Dani veteres dicebant *rois*, & hoc nomine deſignabant ſepulcra Regum (vulgo Gigantum ſtrata), quod ſaxis miræ magnitudinis cingerentur. Inde porro *rois-old* ætas ſepeliendi per ſaxa grandiora. Utramque vocem exhibet, ſed non interpretatur WORMIUS Lib. I. Mon. Dan. pag. 40. ſeq.

ROTZ, mucus, excrementum narium. Gloſſ. Pez. mucus *roz*. Duci poteſt vel a ῥέω fluo, vel a *reiſen* cadere. Anglosaxonibus omnes ſordes vocantur *hrot*, fortaſſe a *rotten* putreſcere.

RUBE, *rübe*, ſpecies radicis eſculentæ, Græcis ῥάπυς, ῥάφυς, Lat. *rapa*, *rapum*, Belg. *raap*, Angl. *rape*, Gall. *rave*. Eadem radix Anglosaxonibus dicitur *næpe*, Anglis *navew*, Lat. *napus*.

RUBE, *rübe*, numerus. Vox Alamannica, ſed extincta. Gloſſ. Keron. numerus *ruaua*, numerum *ruaba*, numero *roaba*. Hæc mihi olim videbantur mendoſa, nunc autem & ſana & Celtica eſſe judico. Nam Cambro-Britannis quoque *rhif* eſt numerus, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Primos Alamannos plebem Gallicam fuiſſe, inter cæteras voces (quas alibi produxi) hæc quoque oſtendit. Juvat etiam obſoleta noſſe, forte aliquando profutura.

RUCH, cura, *ruchlos* negligens, incurioſus, *ruchloſigkeit* negligentia, incuria rei neceſſariæ, *ruchen* curare. Cuncta ex hæreditate Francorum & Alamannorum, qui *ruch* videntur formaſſe per anaſtrophen ex antiquiori *kur*, quod eſt a Lat. *cura*. Gloſſ. Keron. cura *ruahcha*, curam *ruahhun*, curioſe *ruahlicho*, negligentes *ruahchaloſe*, pro cujus venerit negligentia *duruh den chuimit ruachaloſi*, negligantur *ſin keruahhaloſoot*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 79.

Zi guatu ir min ni ruachet,
Thoh bin ih then ir ſuachet.
Non curatis me in bonam partem,
Sum tamen is quem quæritis.

Hodie *ruchlos* ſenſum intendit, & non amplius ſignificat ſimpliciter negligentem, ſed impium, qui nec divina nec humana curat. Ejusdem ſignificatus eſt *verrucht*, ob præfixum *ver*, quod curam pietatis & honeſtatis remittit. *Ruch* pro cura, & *ruchen* pro curare, non amplius dicitur, niſi in compoſitis & derivatis, quæ modo explicavimus. Viguit tamen adhuc ante D. annos. WINSBECK in paræneſi ad Fil. §. 6. *ni ruche uuie die Pfaffen leben, du ſolt doch dienen Gott an in*, noli curare vitam Clericorum, tuum eſt in illis revereri Deum. Poſteritas ex *ruchen* fecit *geruhen* eodem ſenſu.

RUCH, & compoſite *geruch*, odor, fragrantia ex quacunque materia. Vox ab Hebræis ducta, quæ in nulla omnino re differt a *rauch* odor. Vide eam in loco. In reliquis Dial. aliæ extant voces. Sic odor unguenti illius pretioſiſſimi, quo pedes Domini terſit Maria ſoror Lazari Joh. XII. 3. interpreti Gothico dicitur *daun*, Anglosaxonico *ſwæcce*.

RUCH, & compoſite *geruch*, odoratus, facultas ſentiendi odorem. Verbale a *riechen* odorari.

RUCHT, & compoſite *gerücht*, ſtrepitus. Vox Belgica, quam MARTINIUS ducit a Gr. ῥόχθειν ſtrepere, JUNIUS a ῥάθαγος ſtrepitus: ille in Lexico Philologico voce *rumor*: hic in Obſerv. ad Will. pag. 215.

RUCHT, & compoſite *gerücht*, fama, bona vel mala, tam ficti pravique tenax quam nuncia veri, *durch böſe gerüchte und gute gerüchte* per convicia & laudes, 2 Cor. VI. 8. *ruchtbar* notus, famigeratus. Neſcio an a ſtrepitu, etiamſi fama ſit res ſtridula apud MARONEM Æn. 4.

Nocte volat cœli medio, terræque per umbram
Stridens. - - - -

Fama potius eſt clamor & rumor. Idque ſignificare poteſt *rucht*, ſi derivetur a *ruffen* clamare, mutato F. in CH. quod genus mutationis valde frequens. OVIDIUS Met. 12.

Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis.
Atria turba tenet, veniunt leve vulgus, euntque,
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum. - - -

Inde frequentativum *berüchtigen* diffamare, *berüchtiget* diffamatus, quo utitur Luth. Luc. XVI. 1. quod male derivatur a *rügen* accuſare. Nam *gute gerüchte* nunquam ſunt opprobria vel accuſationes. *Rychte* pro fama vel rumore hodie ſuperat apud Suecos. Confer *ruff* & *rum*.

RUCK, avis incredibilis magnitudinis in Inſulis ultra Madagaſcar prope Indiam, Arabice *ruch*. De voce Arabica agit cel. HYDE in Hiſt. Scachiludii pag. 113.

RUCK, *rücken*, dorſum. Anglosax. *rige*, *hrecg*, *hricg*, Franc. *rucci*, Alam. *hrucki*, Belg. *rug*, *rugge*, Suec. *rygg*. Gloſſ. Ælf. dorſum *hricg*. Gloſſ. Keron. dorſo *hrucki*. Gloſſ. Pez. poſt tergum *hinter rucce*. Quibus convenit Gr. ῥάχις eodem ſenſu. STADENIO ſic dicitur, quaſi

quaſi pars corporis averſa, a *rücken* de loco movere, in Voc. Bibl. pag. 92. Alius fortaſſe majori jure derivaret a *ragen* eminere, prominere, ob prominentiam dorſi in animalibus, vel a *recken* expandere, ob longitudinem & latitudinem ejus. Præcipuum compoſitum eſt *ruckenbein* ſpina dorſi. Gloſſ. Pez. ſpina *ruccipeini*. Saxonice *hricg-ban.* A *bein* os.

RUCK, *rücken*, jugum montis, continuum & non-continuum, æquale & gibboſum, ſenſu a dorſo animalis accepto, quamvis etiam a *ragen* & *recken* ἀμέσως oriri poterat. Gloſſ. Freher. jugum *ræken*, jugoſus *rækegteg* vel *bergeg*. Obtinet hæc translatio in aliis quoque Linguis. Ita Græcis ῥάχις ὄρεος eſt dorſum montis, Anglis *ridge of a hill* cacumen montis, obſervante JUNIO in not. ad Will. pag. 215. Latinos quoque *dorſi* appellationem montanis & alpeſtribus locis impoſuiſſe, multis Oratorum & Poëtarum teſtimoniis demonſtrat FREHERUS in Orig. Palat. Addi poſſunt Cambri & Armorici, quibus *cefn* non ſolum dorſum, ſed etiam dorſum montanum ſignificat. Et hinc antiquitus MONTIBUS GEBENNICIS, quos hodie CEVENNES vocant, nomen inditum eſſe, obſervat BOCHARTUS in Orig. Gall. pag. 38. Nec aliud ſonat in auribus meis GENF & GENEVA, quam locum montanum aut gibboſum, præſertim cum antiquiſſimi ejus urbis incolæ Celtica Lingua uſi ſint, ut Allobroges omnes, a quibus etiamnum vocantur *Colonia Allobrogum*. Litera N. quæ natura mobilis eſt, ut in *Prolegom.* oſtendi, neminem debet morari. Verum & primigenium nomen reſtituit GUNTHERUS in Ligurino:

> *Scilicet ut geminas illis in finibus urbes,*
> *Luſannam, gelidaque ſitas in rupe* GEBENNAS,
> *Berchtoldus regeret.*

RUCK, *rücken*, tractus terræ. A *recken* expandere, extendere. Huc videntur ſpectare nomina locorum,

HUNDSRUCK, tractus Germaniæ trans Rhenum inter Moſellam & Navam, a Colonia quadam *Hunnorum*, juſſu Imp. Gratiani eo deducta, ſic appellatus. Hinc etiam *Pagus Hunnorum* dicitur. Hanc cauſam multo eruditionis apparatu agit FREHERUS in Orig. Pal. Part. 2. Cap. 10.

HOHERÜCK, alius Germaniæ tractus cis Rhenum, ad Mœnum Loganamque procurrens, ab ingenio loci alto vel montoſo ſic dictus.

HAYRICH, idem nomen ex præcedenti contractum. FREHERUS loc. cit. *Hoheruck populari ore der Hayrich*, *quod Henriciæ ſylvæ comminiſcendæ aliis occaſionem dedit.*

RUKKENBEIN, mons in Helvetiis apud CUNRADUM de fabaria inter Scriptores Alamannicos Goldaſti Tom. I. pag. 77. A *bein* mons, & vi compoſiti mons porrectus vel tractus montanus. Quamvis etiam metaphora a ſpina dorſi deſumpta eſſe poſſit.

RUCK, *rück*, retro. Adverb. loci a dorſo factum. Inde compoſita, *rückwerts*, *rückreiſe*, *rückſtændig*, & ſimilia noti ſignificatus.

RUCKEN, trahere, *mit einem ruck* uno tractu. Proprie eſt *retro movere*, quoniam id quod trahitur, a latere ſuo ad latus trahentis movetur. In genere metaphorico eſt decipere, & tunc dicitur *berucken*, quod vide.

RUCKEN, movere & moveri. Proprie *retro*. Inde *verrucken* de ſede movere, *unverruckt* ſtabilis, immotus. Allegorice dicitur de ſtatu turbato. Inde *verruckt* mente captus.

RUDE, *rüde*, moloſſus, canis pecuarius. Angloſax. *hryththa*, *riththa*. Quod SOMNERUS derivat a *rethe* ferox. Alia Dialecto dicitur *rode*. Inde compoſitum *ſcaprode* canis ovium cuſtos, quod extat in Speculo Saxonico Lib. III. art. 51. *hoffwart*, *den hunt*, *den man ſcaprode het*.

RUDER, remex. Gloſſ. Ælf. in nom. navium: nauta *rother*, remex *rethra*. Idem Græcis ἐρέτης. Quod nobis pro etymo eſſe poteſt.

RUDER, remus. Gloſſ. Ælf. remus *ſteorrother*. Gloſſ. Pez. remos *ruoder*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhodl*, *rhodol* remus. Senſus a cauſa principali ad inſtrumentalem translatus eſt, quoniam remus, cum ſit gubernaculum navis, & ipſe navim regere videtur. Belgæ eodem ſenſu dicunt *roer* per ſyncopen, niſi forte ſit a *roeren* movere.

RÜDERN, remigare, Gr. ἐρέττειν. In reliquis Dial. conſona in medio vocis eliditur. Hinc remigare Angloſax. dicitur *rewan*, *rowan*, Angl. *to row*, Scandis prioribus *roa*, hodiernis *roo*, apud VEREL. in Ind.

RUFE, cruſta ulceris, olim etiam lepra. Francis *ruf*, & inde *riob* & *riobman* leproſus. TATIANUS Cap. XLIV. 5. *riobe ſuberet*, leproſos mundate. Cap. XLVI. 2. *ſenu tho riobman quementi*, & ecce leproſus veniens. Et mox: *uuard tho giheilit ſin ruf*, tunc mundata eſt lepra ejus. Similiter & Angloſaxonibus *hreof* eſt calloſus, *hreofl*, *hreoflic* leproſus, *hreofla* ſcabies, *hriefiho* porrigo. Quemadmodum *krætze* fit a *kratzen*, & ſcabies a ſcabendo: ita *rufe* a *reiben* fricare, quia pruritum, h. e. fricandi appetitum movet. Hodie eſt vox notiſſima apud Suevos, ſicut *roove* apud Belgas.

RUFF, clamor, vociferatio. NOTKERUS Pſal. CI. 1. *min rouft chome ze dir*, clamor meus veniat ad te. Sueci ſimplicius dicunt *roop*, a *ropa* clamare. Islandis *op* eſt clamor, a Græc. ἰβύω clamo, & inde *her-op* clamor militaris. Hinc JUNIUS exiſtimat *hrop* coaluiſſe ex *herop*, ut quæ vox primo clamorem tantum prœlio concurrentium,

mox omnem clamorem denotaverit, in Gloſſ. Goth. 202. Sed longe veriſimilius eſt, *hrop* eſſe verbale a *hropen* clamare.

RUFF, fama, vox populi, bona vel mala, vera vel falſa. Belgis *roep* eſt fama, Islandis *rop* diffamatio, apud VEREL. in Ind. Senſus a clamore ad famam translatus, quia fama eſt res clamoſa, vocalis, & dicax. Et hinc etiam dicitur *rücht* & *rum* ob eandem cauſam. A *ruff* rurſus fit *ruffen* famigerare & diffamare. Inde Angloſax. *rof*, *roſe*, clarus, illuſtris, inſignis, Germanis *beruffen* famoſus, longe auditus, nemini non dictus.

RUFFEN, clamare, vocare. Cod. Arg. Marc. X. 47. *dugann hropjan jah quithan*, cœpit clamare & dicere. Certe nihil aliud eſt, quam rumpere vocem, ab antiquo Latiali *rupere*, ſicut *ſprechen* a *brechen*. Qua in re aliquid analogiæ concedendum eſt, præſertim cum hoc dicendi genere tam Græci quam Latini delectentur apud MARTINIUM in voce *rumpo*. Franci eod. ſenſu dicunt *ruafan*, *ruofen*, Belgæ *roepen*, Sueci *ropa*. TATIANUS Cap. CCVII. 2. *ther heilant riof umbi thie niuntun zit*, Jeſus clamavit circa horam nonam. Et mox: *theſer ruofit Heliaſe*, iſte vocat Eliam. Inde *beruff* vocatio, *anruffen* ſuppliciter invocare, & ſimilia, quæ nullam habent difficultatem.

RUFFEN, famigerare & diffamare. Vide *ruff* fama.

RUGEN, *rügen*, accuſare. Gothi & Saxones præfigunt W. ut ſæpe alias. Hinc accuſare Gothis dicitur *wrohjan* Luc. VI. 7. accuſat *wrohida* Joh. V. 45. accuſatur *wrohiths was* Matth. XXVII. 12. accuſatio *wrohe* Joh. XVIII. 19. Similiter Angloſaxonibus *wregan* eſt accuſare, *wreging* accuſatio, *wregere* accuſator. Quos imitatur Speculum Sax. Lib. I. Art. 2. in fine, ubi *wrogen* eſt accuſare. Franci & Alamanni literam a reliquis præfixam repudiant, & accuſare ſimpliciter vocant *ruogan*, quos hodie ſequuntur Germani. Gloſſ. Pez. accuſent *ruogen*. NOTKERUS Pſal. LXVI. 4. *ruogen ſih ſelben*, *loben in*, ſe accuſent, illum laudent. Delectatur hac voce inprimis interpres TATIANI, homo Francus, in cauſa Domini: *Zi ruogenne* ad accuſandum Cap. LXIX. 2. *ruogente* accuſantes Cap. CXCVI. 6. *ruoget* accuſatis Cap. CXCVII. 2. *ruogtun* accuſabant Cap. CXCVIII. 4. Quibus conſentiunt quædam Islandica in Ind. VERELII, *rægia* deferre, in ſuſpicionem adducere, *rægdur* delatus, *rogur* delatio, calumnia, *rækall* delator, vetus calumniator. An huc ſpectet Lat. *rogare*, dubito, quia ſenſus non reſpondet. HELVIGIUS tamen ex *rogare* vel *reum-agere*, cætera deducit, ingenioſe quidem, ſed minus recte. Potius ſenſus deſumptus eſt a *rache* cauſa litigioſa. Quid enim eſt accuſare, niſi cauſam intendere? Hodie multi neſciunt, quid ſit *rügen*. Utitur tamen LUTHERUS, magnum caſtigatæ dictionis exemplum, in verſione ſacra Num. V. 15. Matth. I. 19. & in quibusdam Germaniæ locis judicium etiamnum vocatur *rug*, & delatio *rüge*.

RUG-STAB, accuſatio. Vetus Francicum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 19.

Uuelih ruagſtab ſo fram
Zellet ir in theſen man?

Ubi *framzellan* eſt proferre. Hinc verba Otfridi ſic vertenda ſunt: *quam accuſationem profertis contra hunc hominem?* Cum qua interpretatione convenit verſio TATIANI Cap. CXCIV. 1. *uuelihhen rougſtab bringet ir uuidar theſan man?* Vi compoſitionis denotare poteſt vel *libellum accuſatorium*, vel *actionem criminalem*, pro varia notione τȣ *ſtab*.

RUHE, quies, *unruhe* inquies, *ruhen* quieſcere. Cuncta e penu Francorum. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 4. *minen beinen ne iſt rauua nihein*, non eſt pax oſſibus meis. Et mox: *uuannan cham diu unrauua*, unde venit iſta inquietudo. WILLERAMUS Cap. I. 7. *Sage mir uua du ruouues umbe mitten dag*, dic mihi ubi quieſcas circa meridiem. VERELIUS in Ind. *roi* requies, intermiſſio laborum. Quibus conſentit Arab. *raha* quievit.

RULAND, ſignum jurisdictionis. Proprie eſt territorium in quo publicum judicium, contractumque ex *rugeland*, quod eſt a *rug* judicium. Dicitur autem de ſtatua per metonymiam rei ſignatæ pro ſigno, qualis eſt illa apud VIRGILIUM Ecl. 3. *Orpheaque in medio poſuit*. Id eſt, ſignum Orphei.

RULPSEN, *rülpſen*. Vide *reüpſen*.

RUM, clamor. Gloſſ. Pez. clamor *ruom*. Verbale ab Angloſaxonico *hryman* clamare, quod extat Matth. IX. 27. *tha fyligdon him twegen blinde*, *hrymende and cwethende*, tunc ſequebantur eum duo cœci clamantes & dicentes. Confer *rammen* clamare.

RUM, fama, gloria, applauſus. Gloſſ. Keron. gloriam *ruam*, vana gloria *ital ruam*. Gloſſ. Pez. jactantia *romgerni*. Gloſſ. Boxhorn. *roamilin* arrogantia. VEREL. in Ind. *romur* applauſus. Non a Lat. *rumor*, etiamſi rumor ſit fama naſcens, nec a Gr. ῥῆμα verbum, etiamſi gloria a verbis ſeparari non poſſit, & ſæpe nihil aliud ſit quam aër verberatus, & verbum per ora virûm volitans: ſed a præcedenti *rum* clamor. Quemadmodum enim *ruff* clamorem & famam ſignificat; ita etiam *rum* a clamore transfertur ad famam, quia regia famæ

- - - tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit.

Quod etiamſi absque clamore fieri poſſit, clamorem tamen imitatur. Hinc clamor & fama rurſus conveniunt in voce *rücht* & *geſchrei*.

RUM, res vel actio laude digna, & præcipue gratia, beneficium, & ſimilia. Locutio metonymica, qua conſequens pro antecedenti ponitur, quia gloria, etiamſi tu id non

non agas, virtutem conſequitur. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 168.

So ſant er zuelif thegana
Ni thoh zi uuorolt ruame.
Tunc emiſit duodecim miniſtros
Non niſi in gratiam mundi.

Inde formula Francorum elegantiſſima *einan ruam giduan* gratiam vel beneficium alicui facere, qua ſæpe utitur OTFRIDUS, obſervante JUNIO in not. ad Will. pag. 111. qui neſcio quam obſcuritatem in illa offendit. Mihi ob ſingularem pulcritudinem reſtitui digna videtur.

RUMEN, *rümen*, laudare, *ſich rümen* gloriari. Gloſſ. Pez. oſtentare *ruoman*, gloriabitur *ruomit.* Formula precandi antiqua apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 72. *bruamames thih*, glorificamus te. VEREL. in Ind. *roma* applaudere. Verbum a ſubſtantivo ortum, non vice verſa.

RUM-RÆTIG, arrogans, jactabundus, qui laudes ſuas ipſe prædicat, vel potius enumerat. Derivari poteſt a *reden* loqui, vel (quod mallem) a *raten* numerare.

RUMPF, truncus, & quicquid mutilo ſimile. Belgis *romp.* Utrumque a *rumpo*, quia truncus eſt pars a toto avulſa. Suecis *rompa* eſt cauda. Inde *rumpeskat*, vel *rompeskot* tributum pro caudis jumentorum, in Hiſt. Suec. Erici Uplandenſis. CANGIUS habet *rumpeſtat*, quod vitioſum. Nam *skat*, *skot*, *skut*, Scandis tributum, vectigal, collationem, & ſymbolam denotat, teſte VERELIO in Indice.

RUMPFEN, *rümpfen*, corrugare frontem, criſpare os vel naſum. Belgis *rimpelen*, Anglis *to crumple*, quod melius & fonti propinquius. Eſt enim a *krümpen* contrahere vel contrahi, & rectius ſcribitur *hrümpfen.* Nam K. mutatum eſt in H. & hæc litera eſt cuſtos originis, qui in ſcriptura non debet omitti. Hujus mutationis veſtigium ſat manifeſtum extat in voce Angloſax. *hrympelle* rugæ, unde poſteritas fecit *ſchrumpel*, præpoſito S.

RUMPLEN, impetum facere, *überrumplen* inopinato impetu obruere. Vel idem eſt quod Latinis *rumpere* & *irrumpere*, vel Græcam ſapit originem a *ῥύμη* impetus.

RUMPLEN, ſtrepitare. Anglis *to rumble:* Quod SKINNERUS a ſono fictum exiſtimat. Cognata ſunt

ramp, ſtrepitus, & metonymice congeries rerum ſtrepitantium. Gallis *ramas*, Belgis *rommeling* & *rommelzoo.*

gerümpel, ſtrepitus, & metonymice ſcruta, quia ſtrepitum edunt.

rumpelei, vel *rommelei*, veteramenta, ferramenta, crepundia, & ſimilia ſtrepitum excitantia.

rümpel-markt, forum ſcrutarium.

Huc etiam ſpectat ex Latinitate infima *Rumbula* ſcrutaria. CÆSARIUS Heiſterbac. Lib. VII. Cap. 45. *Ipſam Deiparæ iconam reſpiciens - - indignans ait: Ut quid hic ſtat vetus hæc* RUMBULA? Qua voce, inquit CANGIUS, deſignari putant vetulam, putidam aut infamem fœminam. Sed hanc explicationem haud idoneam eſſe, jam animadvertit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 692.

RUN, fluvius, torrens, curſus aquarum. Gothis *rinno* Joh. XVIII. 1. Angloſax. *ryne*, Franc. & Alam. *runs.* ISIDORUS Cap. 6. *dhurah Jordanes runſa*, per Jordanis fluenta. Refer ad *rinnen* fluere. Simile eſt RHEIN Rhenus, & fortaſſe etiam GARUMNA Aquitaniæ, quæ poteſt eſſe *Garunna*, hoc eſt, flumen quod alios fluvios recipit & ſecum in mare defert, vel etiam *confluentia.* Nam *ga*, quod hodie effertur *ge*, ſæpe eſt adverb. aggregandi.

RUND, teres, rotundus, rotando factus. Cambris *crwnn* & *turn*, Belgis & Gallis *rond*, Angl. *round.* Poſſit eſſe a Gr. *τορεῖν* rotundum facere, per metatheſin, vel a Lat. *rotundus*, per ſyncopen. Poſterius ſe probavit HELVIGIO, MARTINIO, SKINNERO, & omnibus quos conſultavi.

RUND, interdum ſubſtantivatur, & tunc ſignificat (1) figuram rotundam, orbem vel circulum. Inde *weltrund*, *erdenrund*, univerſum, orbis terrarum. (2) tegumentum rotundum. Inde Latino-Barbaris *rondellus* capa ſine capucio, apud CANGIUM in Gloſſ. (3) umbonem ſeu ſcutum rotundum. VEREL. in Ind. *raund* clypeus. (4) locum rotundum. Inde recentioribus *rondell* munitio rotunda, murus vel agger rotundus.

RUNDATSCHE, umbo, clypeus rotundus. Belgis *rondas*, Gall. *rondache.* Cuncta magis vel minus depravata e genuino *rundtartſche*, quod eſt a *rund* rotundus, & *tartſch* clypeus. Nomen alias clarum lingua caſtrenſis obſcurum reddidit.

RUNDE, circuitus. Proprie eſt rotunditas, a *rund* rotundus, & dicitur de circuitione per metonymiam effectus pro efficiente, quia circumeuntes figuram rotundam deſcribunt. Inde Gallis *faire la ronde* circumire munitionem, aliis verbis *faire le tour de la place.*

RUNDE, fraxatores. Proprie eſt circuitus, & dicitur de fraxatoribus metonymice, quia viſitando vigilias circuitum faciunt.

RUNE, ſubſtantive *ſecretum*, adjective *ſecretorum conſcium* ſignificat. Uterque ſenſus oritur a *raunen* muſſitare, ſuſurrare, clam & ſubmiſſa voce loqui, de quo ſupra.

RUNE, ſecretum, myſterium, arcanum. Camb. *rhin*, Goth. *runa*, Angloſax. *run*, *rune*, *geryne*, Francis *runo*, *giruno*, Island. *runa.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhin* arcanum, ſecretum, myſterium. SOMNER. in Dict. Angloſax. *run*, *rune* myſterium, *geryne* myſterium, ſacramentum, *gerynelic* myſticus. Primo quidem erat ſecretum quod in aures ſuſurratur, mox res omnis quæ clam habetur, facto a ſecretis auricularibus ad omnia arcana tranſitu. Dicitur antiquitus

I. *de auguriis*,

ſive recondita Augurum diſciplina, præcipuo Theologiæ Gentilis arcano. Hinc *run-cræftig* Angloſaxonibus eſt augur, vaticinator, myſteriorum interpres, myſtagogus, apud SOMNERUM in Lexico, & ſic dicitur quaſi *ſecretorum artifex*, a *kraft* ars, ſcientia, peritia. De Auguriis veterum Germanorum vide TACITUM Cap. X. de M. G. & CLUVERIUM in Germania Antiqua Lib. I. Cap. 36.

II. *de artibus magicis.*

Hinc incantationes Cambris vocantur *rhiniau*, quia a nefariæ artis magiſtris ſolent occultari, & clam exerceri. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *rhiniau* incantationes, fortaſſe quia ſecretiores ſunt & in occulto fiunt. Hæc ille totidem verbis. Et recte omnino. Nam hæc vox non poteſt nec debet avelli ab affinitate cum reliquis, etiamſi Hebræis *run* ſit cantare. Et huc etiam ſpectat vetus compoſitum ex Gloſſa Florentina LINDENBROGIO aliiſque citata, *belliruna* necromantia, h. e. ars infernalis. Cuncta incantationibus eo magis propria, quia ſecreto murmure peragi creduntur. Apud Hebræos quoque eadem vox murmura & ſuſurros, & murmura magica denotat, obſervante KEYSLERO in Antiq. Sept. pag. 462.

III. *de literis.*

BENSON. in Voc. Poëticis: *run* litera. VEREL. in Ind. *runakeſli* baculus runis notatus, *rada runer* ſecretas literas exponere, *riſta runer* runas lapidi incidere. Gloſſ. KERON. eulogias *runſtaba*. Ill. LEIBNITIUS in not. ad Myl. legendum cenſet *rumſtaba*, deceptus ambiguitate Græci vocabuli, quod interdum elogium ſignificat. Sed nihil in lectione mutandum. Nam *eulogia* eſt munuſculum, & dicitur de literis ſecretis, quæ ſub ſpecie muneris mittebantur a parentibus vel cognatis. Et hæ Eulogiæ ingreſſu Monaſterii prohibentur a Regula S. BENEDICTI Cap. 54. *Nullatenus liceat Monacho, nec a Parentibus ſuis, nec a quoquam hominum, nec ſibi invicem* LITTERAS, EULOGIAS, *vel quælibet munuſcula accipere.* Scandis *runſtaf* etiamnum eſt baculus litteratus, & *runſteenar* lapides inſcripti. Et hæc literarum appellatio valde antiqua eſt, & cum ipſis literis nata. Sic autem vocantur literæ, tanquam *ſecreta*, *myſteria*, *arcana*, quia prima literarum ætas vulgus ab uſu & cognitione literarum arcebat. Diſerte TACITUS Cap. XIX. de M. G. LITERARUM SECRETA *viri pariter ac fœminæ ignorant.* Excipe tamen Principes ac Sacerdotes, & ex fœminis illas, quæ fatidicæ dicuntur. Injurii enim ſunt in Gentem noſtram, qui eam ab omni ævo literarum omnino rudem fuiſſe exiſtimant. Contrarium ſane liquet ex TACITO, qui literas Germanorum, quas *runas* appellari noverat, interpretatione Latina *literarum ſecreta* vocat, qui partem literarum a Maroboduo undique deſerto ad Tiberium ſcriptarum recitat Annal. II. 63. & Adgandeſtrii Cattorum Principis literas, quibus mortem Arminii promittebat, ſi patrandæ neci venenum Roma mitteretur, in Senatu lectas eſſe memorat, ibid. Cap. ult. Quæ ſatis demonſtrant, viris principibus inter noſtros antiquitus nec literas nec ſcribendi peritiam defuiſſe. Idem de Sacerdotibus & fœminis fatidicis affirmandum, ſicut alibi oſtendo. Imo vix ulla natio eſt in univerſo, quæ literis majus pretium ſtatuerit, cum adhuc literarum expers eſſet, quod vel hinc patet, quia *Othinum* (quem & *Wodanum* vocant) primum literarum in Germania ſtatorem, quamvis Scytham & exterum, in numerum Deorum retulit, & nomen ejus inter appellationes dierum in locum *Mercurii* ſubſtituit. Et hujus inventi gloriam merito deferri *Othino*, ex *Literatura Runica* OLAI WORMII Cap. XX. & teſtimoniis ibi productis, ſatis manifeſtum eſt. Nec alium literarum auctorem agnoſcit EDDA *Islandorum* præter hunc ſenem, quod contra VERELIUM & RUDBECKIUM, qui nimiam *Runis* antiquitatem tribuunt, conatur demonſtrare THORMODUS TORFÆUS in Serie Regum Daniæ Lib. II. Cap. 4. Hodie *Runæ* viſuntur in cautibus ſepulcralibus apud Danos & Suecos, quibus inter Monumenta Orbis Borealis nihil eſt illuſtrius, etiamſi vel ſordibus & ſqualore ſint obductæ, vel a lapicidis ad indignos uſus detruſæ. In his Monumentis, quorum abditos ſenſus primus inveſtigavit WORMIUS, & poſt illum PERINGSKIÖLDUS, & plures alii jam ante nominati, auctor cippi ſemper memoriæ proditur, & non nunquam his verbis: *riſdi runer diſi* ſculpſit has runas, vel *ſetti runer diſi* poſuit has runas; Sed nullo temporis indicio relicto. Quid de illo ſtatuendum ſit, non una eſt Eruditorum inter Septemtrionales opinio, dum alii runas illas ætatem Othini longiſſime tranſcendere, alii ne quidem attingere judicant. Et nihilominus cauſa diſſentiendi omnibus una eſt, ſepultura ab Othino ſublata, & in ritum combuſtionis converſa. Nam hinc illi Antiquitatem Runarum Othino ſuperiorem, hi inferiorem Othino inferunt. Et quamvis difficile ſit, cauſam priorem contra auctoritatem EDDÆ defendere, habent tamen patroni ejus, quo ſe aliquatenus expediant. Nam Runas in duas partiuntur claſſes, *ſvart-runas* & *mal-runas*, h. e. magicas & vulgares; Et illas quidem ab Othino inventas eſſe, has vero nequaquam. Viderint alii, quid in hac diſputatione potiſſimum amplectendum ſit. Mihi, ut verum fatear, probabilius videtur, Runas a prima origine duplici uſui inſerviiſſe, vulgari & magico, & eundem virum, qui inter ignaros & ſtupidos characterum ſuorum beneficio vocem humanam oculis legendam ſubjecerat, rudi ſæculo perſuaſiſſe, hos ipſos

ipſos characteres, tam ſimplices, quam compoſitos, ſi rite adhibeantur, incredibili pollere virtute, dæmones evocandi, morbos pellendi aut infligendi &c. & omnia quæ vellet, etiam viribus humanis majora, patrandi. Sed miſſis iſtis, ad etymon *runarum* revertor, quod a *myſterio* deſumptum eſſe, & *literas ſecretas* ſignificare, primus vidit SPELMANNUS, & pulcre aſſeruit in Epiſtola ad WORMIUM, quæ extat in Gloſſario Archæologico pag. 493. WORMIUS deduxerat a *rinne* rima, ſulcus, canalis; ſed nullo Eruditorum applauſu, etiamſi literæ illæ lapidibus inciſæ videantur ſulcos & canales referre, & multæ olim appellationes a re agraria & humilibus initiis exortæ ſint. Poſt WORMIUM aliam etymologiam commentus eſt STIERNHIELMIUS in Præf. ad Evang. Goth. Literæ, inquit, Majoribus noſtris *Runæ* dictæ ſunt, a *röna* diſcere, experiri, erudiri. Nolo hic examinare, an *röna* ſignificet diſcere & erudiri? Nam *reyna* proprie eſt experiri, probare, teſte VERELIO in Indice. Verum etiamſi hæc appellatio literis conveniat, quia literis peritia acquiritur, & literati vocantur periti; falſam tamen eſſe, & eodem vitio cum Wormiana laborare, eam ſolam ob cauſam exiſtimo, quia hic ſenſus cæteris *runæ* ſignificatibus aptari nequit, & cognationem, quæ inter illos eſt, præter neceſſitatem turbat. Nam illa etymologia, quæ omnes vocis ſignificatus ad unam & generalem ideam omnibus communem reducere poteſt, haud dubie verior eſt illa, quæ in ſingulis ſignificatibus novos apices quærere cogitur.

IV. *de literis Magicis.*

VEREL. in Ind. *runer* literæ & characteres magici, *reiſt a runar oc raud i blodi ſinu*, runas incidit ligno, excavatasque ſanguine ſuo implevit, *eg reiſt runar a ſkildi hans* &c. ego runas clypeo ejus tales inſcripſi, quæ efficerent, ut imagine & vultu ejus videntibus conſpiceretur, quicunque arma ejus geſtaret. Sic autem nuncupantur tanquam arcana, quia characteres magici a nefandæ diſciplinæ doctoribus ſolent occultari. Compoſite dicuntur *runſtæbe*, quaſi literæ ſecretæ. Quæ vox poſtea ad incantationem ſignificandam adhibita eſt, quia infernales illi Myſtagogæ literis occultis ad hunc finem utebantur. Inde Angloſaxonibus *run-ſtafas* ſunt carmina & incantationes, apud SOMNERUM in Lexico, ſenſu a literis arcanis ad ſacra magica translato. De *Runis magicis* & diverſis earum generibus catalogum edidit WORMIUS in *Literatura Runica*, quem vide. Et hæ ſunt illæ runæ, quæ antiquitus *potentes* vocantur, quia opinio invaluit, illas ad mira patranda plurimum conferre. TORFÆUS loco citato ex carmine vetuſto:

That ero bocrunir,
That ero biargrunir,
Oc allar aulrunir,
Oc mætar meginrunir.
Hæ ſunt librariæ Runæ,
Hæ ſunt auxiliatrices Runæ,
Et omnes cereviſiariæ Runæ,
Et inſignes robore præpollentes Runæ.

Uſum runarum in Magia primum docuiſſe *Othinum*, conſtans omnium ſententia eſt. Ab eodem magiſtro familiam ducunt omnes Magi & Sagæ Septemtrionales. Et ab illa mundi parte, quæ, ut SPELMANNUS ad WORMIUM ſcribit, *ſcientiis magicis præ cæteris pollet & polluta eſt*, in Germaniam prodiit, quicquid ubique præſtigiarum magicarum eſt.

V. *de myſteriis Chriſtianæ Religionis.*

Quamvis vox Germanica ſtante adhuc Deorum cultu nefandis ſacrorum ritibus (unde arcanus terror ſanctaque ignorantia apud TACITUM Cap. 40.) nec non Auguriorum & Magiæ myſteriis potisſimum adhæſerit, poſtea tamen a profano purgata ſenſu Myſteriis doctrinæ Chriſtianæ adhiberi cœpit, prorſus ut vox *Myſterii*, quamvis impuris & impiis Gentilium ſacris dicata, in Civitatem Dei recepta eſt. Teſtes ſunt interpretes Evangeliorum antiquisſimi, qui *myſterium* in verbis Domini Marc. IV. 11. *vobis datum eſt noſſe* MYSTERIUM *regni Cœlorum:* magno conſenſu per eandem vocem exponunt, quos vetera & recepta vocabula adhibuiſſe certum eſt. GOTHUS habet: *izwis atgiban iſt kunnan* RUNA *thiudangardjos Goths.* SAXO: *eow is geſeald to witanne Godes rices* GERYNU. FRANCUS in Harm. Evang. Tatian. Cap. LXXIV. 4. *iu iſt gigeban uuizanne* GIRUNU *himilo riches.* Myſterium autem eſt, ut me docuit BASILIUS, *quod ad vulgares aures non effertur.* Qui noverit, quid ſit *Diſciplina Arcani* Eccleſiæ primitivæ, & quod nefas fuerit, dogmata & ritus vulgo efferre, aut aliis quam fidelibus auribus concredere, in hac definitione nihil reprehenſione dignum inveniet. Similem notionem admittit quoque vox Græca, ab Eccleſia admiſſa. Enim vero ſive μυστήριον ſit ab Heb. *miſtar* ſecretum, ſive a Græc. μύειν os claudere, ſive a Celtico *mu* ejusdem ſignificatus, quod mallet PEZRONIUS, myſterium ſemper erit res non propalanda.

VI. *de arcanis naturæ.*

Utimur hoc ſenſu in compoſito *alraun* mandragora naturalis, de cujus interpretatione actum ſupra in A.

VII. *de Conſiliis.*

Senſus Gothis familiaris, quibus *runa* conſilium, & hinc *runa niman* conſilium inire Matth. XXVII. 1. & *runa frakunnan* conſilium ſpernere Luc. VII. 30. Omnino ab occultatione, quia conſilia ſolent clam haberi, & ſæpe in aurem ſuſurrari. Hinc etiam Latinis

tinis *conſilium* a mutuo ſilentio dicitur, ſecundum FESTUM.

RUNE, ſecretorum conſcius. Proprie eſt ſuſurro: ſed cum inter ſuſurrantes ſit quædam ſecretorum communio, hinc ſenſus ab illis ad omnes ſecretorum participes translatus eſt, cujuscunque generis ſint illa ſecreta, bona vel mala, præſentia vel futura. Occurrit præcipue in compoſitis, & dicitur antiquitus (1) de ſapientibus in genere, & omnibus ad arcana naturæ vel ſcientiæ alicujus naturalis admisſis. VERELIUS in Ind. *allruna* admodum ſapiens. Quæ vox eo magis convenit ſapientibus, quia ſapientia antiquitus occultando propagata eſt. Sic autem dicuntur, non ab *all* omnis (nam omniſcientia humanam excedit naturam), ſed a præfixo *all*, quod hoc loco ſignificatum intendit, & ex conſcio valde conſcium facit, h. e. multiſcium. (2) de Myſtis, ob arcana religionis. VEREL. loc. cit. *allruna* myſta. (3) de Magis, ob arcana artis infernalis. VERELIUS ibid. *allruna* magus. Eundem ſignificatum obtinet vox *Magus*, ſi interpretationem Ebræam ſequamur. Nam *mahgim* Eſa. VIII. 19. ſunt musſitantes. Unde *Magorum* nomen formatum eſſe, primus obſervavit CLERICUS in notis ad Matth. II. 1. (4) de Sagis, ob eandem cauſam. Inde *runzabel* pythoniſſa, runa Diaboli, a *zabel* diabolus, præpoſtera quidem compoſitione pro *zabel-rune*. Vocem ſiſtit GOLDASTUS in Parænet. pag. 454. Et huc etiam ſpectant ex Hiſtoria Gothica JORNANDIS *Alrunæ*, mulieres de magia ſuſpectæ, a Gothis exercitu pulſæ, & in ſolitudines actæ, ubi ex complexibus immundorum ſpirituum (ſi fabula vera) genus Hunnorum ferocisſimum, & Genti Gothicæ maxime pernicioſum edidere. Vide plura in *Alraunen* mulieres fatidicæ. (5) de dæmone, futuri præſcio, quia futura ſunt maxime arcana. Et huc ſpectat ex ſuperſtitione hodierna *alraun* mandragora artificialis, radix a dæmone obſeſſa, oraculum magicum, de quo ſupra in A. (6) de conſiliariis & ſecretariis. BENSON. *geruna* a ſecretis. Latinitas medii ævi *auricularios* & *auriculares*, Franci *orrunun* vocant, quia ſecretorum Principis præ cæteris conſcii, utpote quæ ſecreto murmure auribus hauriunt. Gloſſ. Pez. auricularium *orrunun*. Gloſſ. Boxh. *orkiruno* auricularius.

RUNEN, muſſitare. Vide *raunen*.

RUNGALLE, planities in agro Placentino. Lat. Barb. *roncalia*. Extat in Conſtitutione antiqua incerti Imperatoris *de Expeditione Romana*, ubi verba ſic fluunt: *Cuicumque autem ſecundum hanc legem eadem expeditio imperetur, ſi ad* CURIAM GALLORUM, *hoc eſt, in Campum, qui vulgo* RUNGALLE *dicitur, dominum ſuum non comitetur, & ibi cum militari apparatu non repræſentetur, feodo præter hos, qui cum gratia dominorum ſuorum remanſerunt in conſpectu noſtro, absque ſpe recuperationis privetur.* Plura de *Campis Roncalis*, & antiquiora nominis teſtimonia e Scriptoribus Sæculi IX. & X. produxit Vir clarisſimus D. GEORGIUS CHRISTIANUS GEBAUERUS, Juris Feudalis in Academia Lipſienſi Profeſſor publicus & celeberrimus, in Præfatione eleganti & copioſa, quam huic Conſtitutioni ſive *Caroli Calvi* ſive *Conradi Salici* præmiſit. Hic locus, & hæc planities CANGIO appellationem videtur accepiſſe, quod *runcalis* eſſet, h. e. inculta & ſentibus obſita, quam vim vocis eſſe ait. Sed vocem Conſtitutionis Germanicam eſſe, non Latinam, cum ipſa declarat, tum idonea interpretatio, quam de priori compoſiti parte ex idiomate Gothico dedit FRANCISCUS JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 285. cujus hæc ſumma eſt, quod *rungalle* ſit *Curia* vel *Concilium Gallorum*, quia Gothis *garuni* concilium dicitur Marc. III. 6. nomine deſumpto ſive ab arcanis, quæ musſitando in tali conventu agitantur, ſive a *garinnan* concurrere, convenire, congregare, unde *garunſa* forum, quaſi confluxus hominum. Huc usque etymon Junianum. Quod certe altero probabilius, & *curiæ* vocem, cujus optimus ſenſus, pulcre in lucem collocat. Sed *Gallos* jungi cum *Curia* non placet, etiamſi Conſtitutio eundem Campum diſerte *Curiam Gallorum* appellet. Nam hanc appellationem vitioſam eſſe, teſtantur verba GLABRI RODULPHI Monachi Cluniacenſis ævi Cunradini apud GEBAUERUM in Præf. pag. 211. *in deſcenſu Alpium, quem Curiam Gallorum licet corrupte vocant.* Et indicium corruptionis præbet ſat manifeſtum, quod credibile non ſit, Germanos ſe ipſos dixiſſe Gallos. Inquirendum igitur, quid ſit *Galle?* Sed dum hoc ago, ad priorem compoſiti partem mihi recurrendum eſſe video. Dixi, *runa* Gothis denotare *conſilium*, ob rationes ſupra memoratas. Hanc vocem patres noſtri a Gothis acceptam traduxerunt ad *concilium* ſignificandum, prorſus ut *rat* a conſilio ad concilium transferri ſolet. *Galle* autem eſt convocatio. Nam vocare, convocare, Islandis dicitur *kala*, Anglis *to call*, Suecis *kalla*, Gr. καλεῖν, Latin. *calare*. Et ne cui mirum videatur, Campum *Convocationem concilii* appellari, meminiſſe debemus, quod etiamnum hodie Templa & alia loca publica, ubi multitudo Sacrorum cauſa confluit, vulgo dicantur *Eccleſiæ*, h. e. *convocationes*. Huic etymologiæ favet, quod in quibusdam Editionibus vox Conſtitutionis *runcalle* ſcribitur, unde Latinis *roncalia*. Fieri tamen poſſe intelligo, ut hoc nomen a remotisſimis inde Gallorum Cis-padanorum temporibus loco adhæſerit. Quo pacto *Campus roncalis* nihil aliud denotabit quam *Campum patentem*, quia Celtica Lingua, h. e. illa, qua veteres Galli & Britanni utebantur, *rhonca* patulum ſignificat, teſte BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Aliam deinceps etymologiam ex mente Cl. GEBAUERI depromam in voce *wall* campus martius.

RUNSTAB, ſignificat quantum poteſt, characterem runicum & quævis ſigna occulta, literas ſecretas & arcana ratione ſcriptas, Scipionem Runicum, ſive Faſtos characteribus runicis bacillo inciſos, de quibus ſingularem libellum edidit WORMIUS, characteres magicos, & carmen magicum &c. Patet, ex antecedentibus, ſi conferantur cum *ſtab* litera, baculus.

RUNZEN, muſſitare, murmurare. Frequentativum a *raunen*, *runen*, ſed Francis tantum uſitatum. Gloſſ. Pez. muſſitantes *runezanta*. NOTKERUS Pſal. CV. 25. *runezton in iro herebergo*, murmuraverunt in tabernaculis ſuis.

RUNZEL, plica in vultu & veſtibus. Anglosaxon. & Anglis *wrincle*, Danis *rynke*, Suecis *rynkia*, Ital. *grinza*, Islandis in Ind. VEREL. *rucka*, Lat. *ruga*. Cuncta per varias mutationes a communi parente *ringen*, *wringen*, ſtringere, conſtringere, torquere. Quid enim eſt ruga, niſi cutis aut veſtis conſtricta? Si Græcus eſſem, inquit SKINNERUS, deflecterem omnia a Gr. ῥικνὸς rugoſus, facta ſolummodo duarum literarum metatheſi. Alius fortaſſe, ſi Græcus eſſet, derivaret a Gr. ῥύω traho, unde Græcis ῥυτὶς ruga, ῥυσσὸς rugoſus, ῥυζὰ corrugatio. Nec deſunt ex Germanis, qui hoc ſenſu delectantur. Sic Francis ruga dicitur *zubha*, a *ziehen* trahere, quaſi cutis contracta. Gloſſ. Pez. rugæ *zubhun*.

RUPFEN, vellere, evellere. V. *ropfen*.

RUREN, *rüren*, tangere, contrectare. Verbum obſcurum, ſed antiquum, quod Francis effertur *ruaren*, *ruoren*, Suecis *röra*. Gloſſ. Boxh. *kirortames* attigimus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XIV. 66. *thu frages uuer thih ruarti*, quæris quis te tetigerit. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 5. *ruore die berga ſo riechent ſie*, tange montes & fumigabunt. Inde compoſita *anrüren* & *berüren* ejusdem ſignificatus. OTFRIDUS loc. cit. verſ. 34. *thaz ſiu inan biruarti*, ut eum tangeret. TATIANUS Cap. XLVI. 3. *thenenti ſina hant biruorta inan*, extendens manum ſuam tetigit illum. Et Cap. XLIX. 3. *biruorta thia bara* tetigit loculum.

RUREN, *rüren*, movere, ciere, *ſich rüren* ſe movere. Francis ut ſupra, Belgis *roeren*. Græcis ὄρειν eſt movere, concitare, idemque Attica reduplicatione ὀρώρειν. Vide Anomala Græcorum apud Lexicographos. Francos a forma verbi Attica vocem ſuam formaſſe, credibile eſt. Dicitur antiquitus (1) de motu naturali & intrinſeco rerum omnium in univerſo. OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. 5.

Er ſe ioh himil uuurti,
Ioh erda ouh ſo herti,
Ouh uuiht in thiu giſuarit,
Thaz ſiu ellu thriu ruarit.
Antequam mare & cœlum fierent,
Et terra adeo dura,
Aut quicquam illis infuſum eſſet,
Quod omnia tria moveret.

(2) de motu extrinſeco & violento. TATIANUS Cap. CCIX. 2. *inti erda giruorit uuas*, & mota eſt terra. Inde *ræring* motus, apud VEREL. in Ind. (3) de motu cum ſono. Inde Angloſaxonibus *rure* ſtrepitus, crepitus, ſenſu a motu ad ſonum per metonymiam translato. (4) de motu agitationis & concitationis. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hreran* agitare, *hrerenyſſe* (BENSONIO *hreornis*) tempeſtas. TATIANUS Cap. LII. 2. *inti mihhil giruornesſi uuard tho in themo ſeuue*, & motus magnus factus eſt tunc in mari. Id eſt, magna tempeſtas, magna ventorum & fluctuum agitatio. Huc ſpectant ex hodierno idiomate, *rur* diarrhœa, agitatio ſanguinis vel ſeri ex vaſis propriis in vaſa aliena, quæ, ſi in ſanguine exiſtit, dicitur *rote rur* a colore ſanguinis profluentis, ſi in ſero *weiſſe rur* a colore ſeri. Item *aufrur* ſeditio, concitatio plebis, quæ eſt quaſi tempeſtas Reipublicæ. (5) de motu concusſionis. Inde Gothis *reiran* concuti, *reirandei* tremens Marc. V. 33. *reiro* tremor Marc. XVI. 6. Et Angloſaxonibus *eorth-ryrneſſe*, *eorth-hreorneſſe*, terræ quasſatio, tremor terræ. (6) de motu animi. TATIANUS Cap. XLIX. 3. *miltidu giruorit ubar ſia*, miſericordia motus ſuper eam. Gloſſ. Lipſ. *irruort werthe* commoveat. Lege commoveatur.

RUREN, *rüren*, oriri, *wo rüret das her* unde hoc oritur? HELVIGIUS initium verbi quærit in *ror* canalis, ut proprie ſignificet *emanare*, *defluere*. Quod nolui omittere, etiamſi videatur formatum a Lat. *oriri*.

RUS, *ruſs*, *ruſt*, fuligo. Belgis *roet*, quaſi rubrum. Eſt enim fuſca, ex rubro & nigro. Ita nobis *ruſs* a *ruſſus*: alicubi & *roſt*, id eſt, toſtum, quaſi *ruſſatum*. Ita MARTINIUS in voce *fuligo*. Hæc etymologia inprimis convenit fuligini ardenti. Tunc enim colore flammeo rutilat. Vox antiquisſima fuliginis eſt *ſooth*, *ſoote*, quam ex idiomate Angloſaxonico acceptam cuſtodiunt hodie Angli & Sueci. SKINNERUS eam derivat a *ſieden* coquere. *Fuligo enim*, inquit, *fit ex partibus mixti ſalinis volatilibus, igne ſeparatis & excoctis*. Gallos e Saxonico *ſoote* feciſſe *ſuie*, per ſyncopen, idem obſervat. MENAGIUS *ſuie* perperam effingit a *fuligo*.

RUSSEL, *rüſſel*, roſtrum ſuis. Vox recentior, ſed legitime facta, non a Lat. *roſtellum*, & multo minus a *rodo*, ut non nemo ſentit; ſed a *rotten* rumpere terram. Id enim facit ſus roſtro ſuo. Inde *rotar ſvin* ſus terram roſtro eruens, apud VEREL. in Ind. Poſtea transferri cœpit ad proboſcidem elephanti propter ſimilitudinem. In reliquis Dialectis hactenus non occurrit.

RUST, quies, *ruſten* quieſcere, *ruſt-tag* ſabbatum, dies quietis, *entrüſten* irritare, inquietum reddere. Vide *raſt* & *raſten*.

RUST, fuligo. Vide *rus*.

RUST, *rüſt*, *gerüſt*, quatenus eſt verbale a *rüſten* parare, præparare, ſignificat (1) inſtrumen-

ſtrumentum parandis rebus inſerviens. OTFRIDUS Lib. V. Cap. I. 29. de ſigno crucis:

Iſt uns thaz giruſti
Brunia ala feſti.
Nobis eſt hoc inſtrumentum
Thorax valde firmus.

Ubi *giruſti* ab interpretibus male exponitur *armamentum*, *armamentarium*, *armatura*. Interim cum hoc ſignificatu convenit Græc. ῥωστὴρ & ῥαιστὴρ malleus, fabrile inſtrumentum, quod miror. (2) ſtructuram, machinam, pegma, opus ex ligno præparatum. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 123. *kiruſti* machina. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 17. de Magis:

Tho quamun oſtana in thaz lant,
Thie irkantun ſunnun fart,
Sterrono giruſti,
Thaz uuarun iro liſti.
Tunc venerunt ex oriente in Judæam,
Qui cognoſcebant viam ſolis,
Et ſtellarum pegmata,
Hæ erant ipſorum artes.

Idem Lib. II. Cap. XI. 23. de Chriſto: *ziuuarf all thaz giruſti.* Vertit SCHILTERUS: *disjecit omnia ſtalla.* Id eſt, omnia mercatorum & nummulariorum pulpita. Huc etiam ſpectat vox antiquiſſima *cheriſtaduna* ex Lege Salica Tit. LVIII. 4. *Si quis cheriſtoduna ſuper hominem mortuum capulaverit.* Quæ vox compoſita eſt ex *cheriſta* machina, pegma, & *dun* tumulus, cumulus, & proprie notat ſtructuram ligneam tumulo honoris cauſa impoſitam, quam violare nefas erat. Falluntur, qui hic *Chriſti ſtatuam* aut *ſignum crucis*, ſuper ſepulcro erectum, indicari putant. Falluntur etiam ii, qui vocem Salicam ex *Ariſtatone*, quæ extat Tit. XVII. 5. corruptam exiſtimant. Neutra enim corrupta eſt, & nihil obſtat, quo minus eadem res dicatur *ariſtato*, h. e. *erenſtat* locus honorarius, & *cheriſtaduna* ſtructura ſepulcralis. De more Francorum & Longobardorum in erigendis ejusmodi ſtructuris, vide ECCARDUM in notis ad Leg. Sal. pag. 41.

RUST, *rüſt*, diſciplina, *rüſtzeug* inſtrumentum doctrinæ. Gloſſa Juniana loc. cit. *kiruſti*, *lirnunga* inſtrumenta. Id eſt, diſciplinæ inſtrumentales. Refer ad *rüſten* docere.

RUST, *gerüſt*, arma, armatura. Apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. II. 11. ſignum crucis vocatur *ruſti*, h. e. armatura contra peccatum, ſicut optime obſervatum cel. SCHERZIO in notula ad hunc locum. WILLERAMUS utitur compoſito vel potius collectivo *geruſte* Cap. IV. 4. *daz iſt al daz geruſte guoter lero*, hæc ſunt arma vel tela bonæ doctrinæ. Cuncta a *rüſten* armare.

RUSTEN, *rüſten*, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt ex officina Francorum, factumque a Lat. *ſtruere* per metatheſin. Significat autem (1) *ſtruere parando vel præparando.* (2) *inſtruere doctrina.* (3) *inſtruere armis.* A ſingulis rurſus fit *rüſt*, amplisſimo & diverſo ſignificatu, quem vide in antecedentibus.

RUSTEN, *rüſten*, parare, præparare, *gerüſtet* paratus, præparatus, *rüſtung*, *zurüſtung*, *ausrüſtung*, actio præparantis & ipſe apparatus, *kriegs-rüſtung* apparatus bellicus, *rüſttag* dies præparationis ante Sabbatum, quo utitur Luth. Joh. XIX. 14. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 97.

Dihto io thaz zinoti
Theſo ſecs ziti,
Thaz thu thih ſo giruſtes,
In theru ſibuntun gireſtes.

Vertit SCHILTERUS:

Meditare hoc ſtudioſe
Illas ſex (mundi) ætates,
Ut tu te ſic præpares,
Ut in ſeptima quieſcas.

De diviſione Mundi in ſeptem Ætates vide Speculum Sax. ab initio. Juvat hoc ſcire, ut oppoſitio, quæ eſt inter *giruſtes* & *gireſtes*, ejusdem ſoni, ſed diverſi ſenſus vocabula, recte intelligatur.

RUSTEN, *rüſten*, docere, erudire, doctrina inſtruere, *rüſt*, *rüſtung* doctrina, diſciplina, *rüſtzeug* inſtrumentum doctrinæ. Inde Francis *giruſtit* inſtructi, eruditi, quod dicitur de Scriptoribus Græcis & Romanis in Evangelio rhythmico OTFRIDI Lib. I. Cap. I. 27. Hodie apud Auguſtanos & Memmingenſes quædam picturæ vocantur *rüſtungen*, id eſt, inſtructiones, quia ingenia puerorum illis erudiuntur.

RUSTEN, *rüſten*, armare, armis inſtruere, *gerüſt* armatus, *rüſtung* armatura, *rüſtkammer* armamentarium, *rüſtwagen* currus expeditionalis. Franci, qui ſoli ex veteribus hoc verbo utuntur, rurſus habent *ruſten*, Sueci *ruſta*. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 123. *kiruſte*, *kiuuernote*, inſtructi, *karuſte*, *zafeſte* expeditos. Quæ videntur de armis agere. Id enim cogunt ſynonyma, quæ originem referunt ad *warnen* & *veſten* munire.

RUSTIG, *rüſtig*, fortis, bellicoſus. Hic ſenſus, ſi quid video, non oritur a *rüſten* armare, (nulla enim ratio eſt, cur armis inſtructus dicatur fortis), ſed potius a virtute bellica, quæ Islandis dicitur *breyſti*, forte a Græc. ἀριστεία, & hoc ab ἄρης Mars. VEREL. in Indice *breyſti* fortitudo, *breyſtimadur* vir fortis, *breiſtiverk* fortia & glorioſa facinora, *brauſtur* fortis, ſtrenuus, *tyrrhauſtr* animoſus inſtar Tyri. Utitur hoc ſenſu (ni fallor) Luth. Gen. XXX. 11. *da ſprach Lea: rüſtig, und hieß ihn Gad.* Suecis *reſtig* etiamnum eſt fortis, & *reſtigheet* fortitudo, niſi me fallat VERELIUS.

RUSTUNG, *rüſtung*, quot modis dicatur, vide in antecedentibus.

RUTE, virga, ſurculus, ramus tenerior. Angl. *rod*, Danis & Suec. *rys*. An hiſce conve-

conveniant ῥάβδος & *rudis*, dubito, etiamſi ab aliis huc referantur. Vox Græca ſignificatu convenit, non ſono: Latina ſono, non ſignificatu, quia *rudis*, non eſt ſurculus, ſed baculus, qualem ſolebant in amphitheatris accipere gladiatores emeriti, ut, qui antea cæſtis aut gladiis dimicaſſent, nunc baculis certarent. Unde interpretationem accipit formula *rude donare.* Ab ejusmodi alluſionibus ducat Germanicam vocem, qui velit. Mihi videtur domi nata, non quidem a *reiſſen* carpere, quod ſurculus decerpatur, ut exiſtimat STILERUS; ſed a *reiſen* ſurgere, quia ſurgit ex arbore, & creſcendo erigitur. Sic etiam Latinis *ſurculus* a ſurgendo dicitur. Præcipua compoſita ſunt, *wünſchel-rute* virga divinatoria, *angel-rute* virga piſcatoria, *ſpiß-rute* virga ad inſtigandum equum, a *ſpiſſen* compungere. Nec alio ſenſu dicitur de milite, qui ob delictum virgis agitur a commilitonibus.

RUTE, ferula, virga caſtigatoria. Belgis *roede*, Danis & Suec. ut ſupra. Senſus a virgis ad ferulas translatus, quia ferulæ fiunt ex virgis vel virgultis. Allegorice & theologice dicitur de calamitatibus publicis, bello, contagio, & ſimilibus malis divinitus immiſſis.

RUTE, decempeda, pertica geometrica. Francorum eloquio *ruoto.* NOTKERUS Pſal. LXXVII. 55. *er teilta daz lant mit mazſeile, alſo man nu tuot mit ruoto,* terram diviſit funiculis, ut nunc faciunt decempedis. Locum citavit SCHILTERUS in Gloſſ. Oritur a Lat. *radius.* MARTINIUS in voce: „*Radius*, ut puto, eſt virga menſorum, *meß-rute* inſtrumentum, terræ „aliisque rebus metiendis. SERVIUS Ecl. 3. „radium dicit *virgam Philoſophorum, qua* „*Geometræ lineas indicant.* Hac virga figu„ras deſignabant in pulvere, qui hinc eru„ditus pulvis CICERONI 5. Tuſcul. 2.„ Hæc ille. Alii ſenſum transferunt a virga ad menſuram, ſed forte audacius quam par eſt.

RUTE, pars corporis qua viri ſumus. VEREL. in Ind. *redia* membrum virile. Idem Belgis *roede.* An quia teres, longa, & erecta inſtar virgæ? Video hanc etymologiam probari ECCARDO in notis ad Leg. Sal. pag. 64. ubi virilia in claſſe virgarum collocat. Mihi videtur ſenſus vocis æſtimandus ex cognatione aliarum, quæ ad coitum ſpectant, cujusmodi ſunt apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhidio* coire, inire, *rhith* genitale ſperma, *rhyderig* ſus ſubans, catuliens, i. e. coitus appetens.

RUTSCHEN, per nates moveri, ſive in plano, ſive in loco declivi. Ducam ab ὕστερα, i. e. poſteriora, transpoſitis literis. Allegorice utimur de duplici uſura, quia videtur progredi ut binæ nates, quæ ſimul moventur. Inde *rutſcher-zins* cenſus promobilis, qui motu diurno duplicatur.

RUTTELN, *rütteln*, cribrare, cribro agitare, diſcriminandi vel ventilandi cauſa. Angloſaxonibus *hridrian*, Francis *ritron*, & *ritolon*, Helvet. *reytern.* Senſus verbi antiquus, & ab ipſo cribro deſumptus, quod in vetuſtisſimis linguis dicitur *rüdel*, & hodie Suecis *ryſſel*, a *rütten* agitare, quia eſt inſtrumentum, cujus motu & agitatione palea a frumento, furfur a farina, ventilatur & ſecernitur. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhidyll* cribrum, ventilabrum. BENSON. loc. cit. *hriddel* cribrum, *hridrian* cribrare, *hridrud* cribratus. Gloſſ. Pez. cribri *ritrun*, diſcriminalia *ridila*, diſcriminavit *giridolota.* TATIANUS Cap. CLX. 4. *thaz er iuuih ritro ſama ſo uueizzi*, ut vos cribraret ſicut triticum.

RUTTELN, *rütteln*, motitare, coagitare, concutere. Frequentativ. a *rütten* quatere. Senſus vocis hodiernus, quo utitur Luth. Luc. VI. 38.

RUTTEN, *rütten*, quatere, ſuccutere, vehementer movere, *zerrütten* concutere, *zerrüttung* concuſſio. Hujus verbi origo pendet a cognitione ſequentis.

RUTTEN, *rütten*, tremere, trepidare. Francis *ridon.* NOTKERUS Pſ. II. 11. *ridondo ſint imo fro*, exultate ei trementes. Locum adduxit SCHILTERUS in Gloſſ. Huic conſonum, quod Hebræis *raaſch* moveri, contremiſcere, concuti, nec non *raadh* tremuit, unde Chaldæis *retet* tremor Hoſ. XIII. 1. Quod ex obſervatione FRENZELII ſcribo. Nec aliunde Græcis τρέειν tremere (unde Latinis *tremo*) quam ex converſione literarum. A *rütten* rurſus fit *rütten* quatere, facere ut tremat vel trepidet, & inde Angloſaxonibus *hroth, hruth* commotio.

RUTTEN, *rütten*, tremor. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *cryd*, Francis *rido.* NOTKERUS Cant. Moſis verſ. 15. *die ſtarcheſten Moabitas cham ana rido*, robuſtos Moabitas obtinuit tremor. Refer ad *rütten* tremere.

RUTTEN, *rütten*, febris. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cryd* tremor, vulgo febris. Gloſſ. Pez. febribus *ritun.* SOMNERUS in Dict. Angloſax. *hrith - adl* febris, *hrithing* febricitatio, *hrithian* febricitare. Extat & *hrithigend* febricitans Matth. VIII. 14. Proprie eſt tremor, & dicitur de febri, quia febris eſt tremor & horror ex frigore. Utitur Luth. in Gloſſa ad Matthæum loc. cit. *fieber, das iſt ritten auf Teutſch, fieber iſt Lateiniſch.*

RUTTEN, *rütten*, vertigo. VEREL. in Ind. *rota* circumagere, huc illuc vertere, *rida* vertigo, *ridſiukr* vertigine laborans. Inde Sorabis *rotny* vertiginoſus, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 138. Cuncta a Lat. *rotare.*

S.

SAAT. Vide *ſat.*

SABBAT, ſabbatum, dies quietis. Gothis *ſabbato* Marc. II. 17. Vox Hebræa, quæ proprie quietem & ceſſationem a labore ſignificat. PLUTARCHUS improbe deduxit a σαβοῖ, h. e. a bacchantium voce. Sed a Sacerdote Delphico quis meliora exſpectet? Vocem Saxonicam vide in *raſt*, Francicam in *ſamſtag*.

SACÆ, gens Scythica. ARRIANUS Lib. 3. *Sacæ ex Scythis oriundi, iis qui Aſiam incolunt.* Nomen Scythis & Perſis commune eſſe, tradit SOLINUS Cap. 40. his verbis: *Scythas Perſæ lingua ſua* SACAS *dicunt, & invicem Scythæ Perſas* CHOROSACAS *nominant.* Aliam tamen interpretationem accipit apud Perſas, aliam apud Scythas. Perſis *ſaca* eſt potator, pocillator, teſte RELANDO in Diſſ. de Vet. Ling. Perſ. Scythis autem *ſaca* latronem & graſſatorem denotaſſe, conjectat PEZRONIUS in Ant. Celt. pag. 31. ſeq. Et huic conjecturæ favet Index Scythicus VERELII: *ſak* noxa, *ſaka* nocere, damnum inferre, *ſakmenn* exules, latrones. Hinc idem nomen videtur Perſis objicere ebrietatem, Scythis latrocinia. Uterque ſignificatus eſt domeſticus ejus gentis, quæ vituperatur. Confer *ſackmann*.

SACHE, res. Gloſſ. Lipſ. *ſaca* rem. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIII. 37.

Ther ſon ther erdu hinana iſt,
Ther ſcal ſprechan thanana iſt,
Er ſcal giuuiſſo rachon
Fon irdiſgen ſachon.

Qui de terra eſt, narrabit de rebus terrenis. Vel idem eſt quod *rache* res, mutato R. in S. vel ſi ſit diverſum, erit ab ἄγειν agere, præpoſito S. & proprie denotabit rem actu exiſtentem, & naturæ ſuæ neceſſitate aliquid operantem, ſive ſe ſola, ſive conjunctam cum alia. Talis enim eſt omnis res, etiam viliſſima, quia fieri non poteſt, ut aliquid exiſtat in univerſo, quod potentia agendi plane deſtitutum ſit. Ita *res* a ῥέζω facio, & *ding* a *thun*.

SACHE, cauſa, ratio. ISIDORUS ex Edit. Palth. pag. 258. *bi huuiu uuard Chriſt in lihhi chiboran? chibori nu ſahha bi huuiu*, cur Chriſtus venit in carne? audi cauſam ob quam. TATIANUS Cap. LX. 8. *thas uuib quam inti cundita fora allemo folke, bi uuelihha ſahha ſiu inan birourta*, mulier veniebat & declarabat coram omni populo, propter quam cauſam illum tetigerit. Ex eodem fonte ut antecedens, quia cauſa producit effectum, ratio cognitionem. Hinc Latinis quoque *res* ſæpe pro cauſa & ratione eſt, ut patet ex compoſitis *quare* & *quamobrem*. Hodie utimur compoſito *urſache*.

SACHE, lis, rixa, cauſa forenſis & litigioſa. Angloſax. *ſac*, *ſaca*, Francis & Alam. *ſache*, Island. *ſak*. Gloſſ. Keron. rixæ *ſecho*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſac*, *ſaca* cauſa, lis, contentio, controverſia, *ſac-full* contentioſus, litigioſus. VEREL. in Ind. *ſak* ubique in Legibus lis, actio, cauſa. Utitur Luth. Matth. XII. 10. Senſum a cauſa, quæ in quæſtione eſt, ad cauſam litigioſam translatum eſſe, ex præcedenti ſignificatu manifeſtum eſt. Qua in re videntur noſtri imitati Latinos, qui cauſam forenſem ſolent appellare *cauſam* ſimpliciter: Latini Græcos, quibus αἰτία cauſam & accuſationem ſignificat. A ſimplici habemus compoſita, *ſachwalt* vel *ſach-walter* patronus cauſæ, *ſach-fællig* cauſa cadens. Huc etiam referendi ſunt ex Latinitate Barbara *ſachibarones*, ut mox dicam in voce.

SACHE, jus cognoſcendi de cauſis controverſis, alias judicium, jurisdictio. SOMNERUS loc. cit. *ſac*, *ſaca* judicium, *ſoc*, *ſoca* jurisdictio, juris dicendi poteſtas. Inde Latino-Barbaris *ſaca*, *ſacha*, *ſoca* pro jure cognoſcendi, quod Dominus habet in litibus inter Vaſallos emergentibus. Opinor a *ſuchen* cognoſcere, inquirere, examinare. Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *alſacia* in Lege Ripuaria Tit. LVIII. 19. *Hoc etiam conſtituimus, ut nullum hominem regium, Romanum, vel tabularium interpellatum in judicio non tanganet, & nec* ALSACIA *requirat.* Lex prohibet, ne quis hominem regium, Romanum & tabularium vel in judicio detineat, vel in judicium criminale vocet, quia cauſa hominis regii & Romani ad Regem; tabularii vero ad Eccleſiam pertinet. Ita Legem explicat nobiliſſ. ECCARDUS, qui in voce Ripuaria collum *als* pro *hals* poſitum primus animadvertit. Et recte omnino, etiamſi cætera minus recte dicantur. Manifeſtum enim eſt, cum ex ipſa Lege, tum ex Legis explicatione, *alſaciam* hoc loco non delictum capitale, quod nobis hodie *hals-ſache* dicitur, ſed omnino judicium criminale denotare, quod poteſtatem habet de collo hominis judicandi.

SACHE, jus habendi vel poſſidendi. Proprie jus quæſitum, a *ſuchen* quærere. Angloſaxonibus *ſocn* eſt privilegium, immunitas, libertas, *ham-ſocn* immunitas domus, ex eodem, ut videtur, fonte. Niſi forte ſit a Gr. σώζω ſervo, conſervo, mutato Z. in K. Inde Latino-Barbaris *hamſoca* eodem quo Angloſaxonibus ſenſu. „Nam veteres „ubique Leges (quæ verba ſunt SPELMANNI in voce) unicuique domui pacem firmiſſimam eſſe voluere, & nihil in ea fieri „invito Domino. Domus igitur cujusque „pro caſtro habita, legum vallata munimine; quo pauperrimus quisque paterfamilias dominus agnoſcatur, libere imperet, „ſecure degat, vim & injuriam licite propulſet. Statuit itaque EDMUNDUS Rex „Anglo

„Angloſaxonicus LL. ſuarum Cap. 6. *hamſo-* „*cæ* violatores rebus omnibus plectendos, „& ex arbitrio Regis vitæ aut neci adjudi- „candos.„ Hæc ille in excellenti Gloſſario Archæologico pag. 274. Differt autem *hamſoca* ab *hamſocna* toto quod ajunt cœlo, etiamſi ſono conveniat. Illa immunitatem domus, hæc invaſionem domus ſignificat, ut dixi in *ſuchen* quærere infeſtandi cauſa. Hodie *hamſoca* dicitur *haus-recht, haus-gerechtigkeit.*

SACHE, delictum. TATIANUS Cap. CXCVI. 1. *nih eininga ſabha ni fant ih in thieſemo manne*, non inveni culpam in hoc homine. Dictio ſynecdochica, qua cauſa ponitur pro cauſa criminali. Inde Angloſaxonibus *ſac-leas* ſine culpa. Islandi veteres in hoc ſenſu uſurpando cæteris copioſiores ſunt. VERELIUS in Ind. *ſak* culpa, noxa, *ſaka* nocere, vulnerare, damnum inferre, *ſakmenn* exules, latrones, *ſaki* reus, *ſaklos* inſons, innoxius, *ſakeyri* mulcta. Hodie ſuperat in *hals-ſache* delictum capitale, quale eſt, quod auctorem ſuum in diſcrimen capitis vel colli inducit.

SACHE, mulcta. Senſus a delicto ad pœnam ſive emendationem delicti translatus, & Latino-Barbaris proprius, quibus *ſaca* vel *ſacha* ſæpe pro mulcta judiciaria ponitur. Vide CANGIUM in voce.

SACHEN, arguere, increpare, objurgare. Gothis *ſakan* eſt increpare, *ſak* increpa Luc. XIX. 39. *ſakun* increpabant Marc. X. 10. *gaſok* increpavit Matth. VIII. 26. *gaſakands* objurgans Luc. IV. 41. Similia habent Saxones & Alamanni. BENSON. in Vocab. Angloſax. *ſacan* objurgare. Gloſſ. Keron. objurgetur *ſi kiſachan*. Hic ſenſus oritur a *ſache* culpa, delictum. Quid enim eſt increpare, niſi culpam vel crimen objicere? Sic etiam Latinis a *culpa* fit *culpare* & *inculpare*.

SACHEN, litem conteſtari, judicio contendere. A *ſache* lis. BENSONIUS loc. cit. *ſacan* contendere. In compoſitis notat omnes actus judiciales tam actoris quam contra-litigantis, & præcipue *accuſare*, *negare*, *contradicere*. Inde

Gothis *andſakanei* contradictio Luc. II. 34.
Angloſaxonibus *ætſacan*, *andſacan*, *onſacan* negare, inficiari, *andſace*, *onſæce* negatio, abjuratio, *geſaco* adverſarius, *geſacen* accuſator, *beſacen* in controverſiam vocatus.
Francis *gaſachio* adverſarius cauſæ, cum quo quis litigat, in Lege Salica Tit. LIII. 2.
Germanis *widerſacher* eadem notione.

SACHEN, abnegare, renunciare. Senſus Theologicus a forenſi petitus. Gloſſ. Keron. abnegare ſemet ipſum *farſabhan ſih ſelban*, abrenuncians *farſabhanti*. Catecheſis Theotiſca ECCARDI pag. 77. *forſachiſtu Diabolæ* renunciasne Diabolo, *ec forſacho Diabolæ* ego renuncio Diabolo.

SACHIBARONES, qui & *Sagibarones*, occurrunt in Lege Salica Tit. LVII 4. SACHIBARONES *vero in ſingulis Mallebergiis plus quam* TRES *eſſe non debent; & ſi de cauſſa illi aliquid ſanum dixerint, penitus Gravio nullam habet licentiam removendi.* Convenit inter omnes, *Sachibarones* ſic dictos, quaſi litium & controverſiarum juris peritos, a *bar* vir, & *ſache* lis. Nam etymologia GOLDASTI, qui nomen illud a Gallico *ſage* prudens deducit, hodie ab omnibus eruditis deſeritur. Non convenit autem de officio & dignitate eorum. Gloſſa vetus *Senatores* vocat. SPELMANNUS eos in ſubſelliis judicum collocat. *Erant*, inquit, *Judices cauſarum, qui in Mallis & publicis conventibus jus dicebant, liteſque dirimebant, a quo & nomen.* Quem ſequitur CANGIUS. Hoc interim ſuppoſito, Sachibarones fuiſſe Comitum in Judiciis aſſeſſores. Verum huic conjecturæ repugnat numerus. *Tres* enim Sachibarones numerantur, non plures, Rachimburgii vero *ſeptem*, ut patet ex Lege Salica Tit. LIII. 3. *Tunc Gravio roget ſeptem Rachimburgios, qui ſecum ambulent ad domum illius, qui fidem fecit.* Veroſimilius ergo eſt, Sachibarones fuiſſe juriſconſultos, qui in cauſis difficilioribus reſponſa dabant extra judicium, tantæ tamen auctoritatis, ut quemadmodum Prætoribus apud Romanos a Juriſconſultorum, ita Gravionibus ab eorum reſponſis recedere non liceret. BRUMMERUS in Exercitatione Hiſtorico-Philologica *de Scabinis* Cap. 5. Sachibarones a Rachimburgiis recte diſtinguit: Sed *bar* interpretatur idoneum, capacem. Neſcio an ſatis apte.

SACHS, culter, & quodvis ſecandi aut ſcalpendi inſtrumentum, a *ſægen* ſcindere. Vox Saxonica, quæ Angloſaxonibus effertur *ſaex*, *ſeax*, *ſæx*, *ſex*, Francis *ſahs*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſeax* culter, *ſcerſæx* novacula, *blod-ſeax* phlebotomum, *æddre-ſeax* idem, *nægl-ſæx* novacula. Similia compoſita habent quoque Franci. Gloſſ. Lipſ. *ſcarſahs* novacula. TATIANUS pugillares interpretatur *ſcribſahs* Cap. IV. 12. Sed vocem proprie denotare ſcalprum ſcriptorium, ex compoſitionis ratione manifeſtum eſt. Hodie compoſita omnia ſunt extincta, ſalvo tamen ſimplici, quod apud Saterlandos in Weſtfalia, & extra Germaniam apud Anglos, Danos, Suecos, & Islandos adhuc auditur. SCHATTENIUS Lib. III. Hiſt. Weſtfal. pag. 176. *Uſus hujus vocis hodiedum in* SATERLANDIA *obtinet apud incolas priſci ſermonis retinentiſſimos, apud quos, ut coram audivi loquentes,* SACHS *cultrum ſonat.* WORMIUS in Lex. Run. SASS *Danis & Saxonibus forficem notat, modernis vero Islandis cultrum nauticum & piſcatorium majorem, quo piſces exenterare ſolent.* SOMNERUS in voce *Saex: Angli cultrum hodieque vocant* SAX.

SACHS, pugio, gladius brevior. Senſus a cultro ad telum breve translatus. SOMNE-

 RUS

rus in Dict. Angloſax. *ſeax* gladius, gladiolus, pugio, *ſæcg* gladiolus, *hand-ſeax oththe lytel ſwurd* ſica ſive parvus gladius. Gloſſæ ælfrici in nominibus armorum: pugio vel clunabulum *lytel ſweord* vel *hype-ſex*, Proprie gladius parvus vel pugio lateralis, ab *hype* femur. Cujusmodi gladius a ruſticis in Suevia vocatur *du-ſæk*, ut dixi in voce. verel. in Ind. pag. 102. *han gyrdi ſig ſaxinu goda*, præſtantiſſimo gladio ſe cinxit. Idem, *handſax* gladius cum una acie. Cum ſimplici convenit *ſæge* gladius, & cum utroque Lat. *ſica*. Gallos a Saxonica voce formaſſe *aſſaſſin* & *aſſaſſiner* credit casanova in Originibus.

SACHSEN, Saxones & Saxonia. somnerus loc. cit. *Seax* Saxonia, *eald Seax* vetus Saxonia, *eald Seaxan* Saxones antiqui, *Seaxena gereord* Saxonum lingua. boxhornius in Lex. Ant. Brit. *ſais* Saxo, Anglus, *bro ſais* Anglia, terra Saxonum. Veroſimile eſt, primos inclytæ Gentis ſic appellatos eſſe a brevibus gladiis, ut svardones a longis. Favet huic conjecturæ conſtans veterum & jugiter recepta traditio. Diſerte viterbiensis:

Ipſe brevis gladius apud illos saxa *vocatur,*
Unde ſibi nomen saxo *peperiſſe notatur.*

Rhythmus de S. annone Stroph. 21.

Von den mezzerin alſo wahſin
Wurdin ſi geheizzin Sahſin.
A cultris tam acutis
Nominabantur Saxones.

Sic autem nominati videntur ab initio per contumeliam, & forte auctoribus Cimbris, quod breves Rugiorum gladios (de quibus videndus tacitus Cap. 43. de M. G.) imitarentur. Nam brevis gladius erat res ridicula apud Cimbros, qui, ut plutarchus teſtatur in Mario, grandibus & oblongis gladiis pugnabant, quos hodie *ſchlacht-ſchwerdter* vocant. *Pede collato*, inquit, *ingentibus utebantur & gravibus gladiis.* Poſtea, quod ab initio tantum erat cavillum, paulatim invaluit tanquam nomen Gentis, Saxonibus ipſis illud tanquam a ſe inventum ultro admittentibus. goldastus in not. ad Script. Paræn. pag. 432. aliud etymon quærit, & Saxones ſic dictos exiſtimat, quaſi Sicarios, a *ſcach* latrocinium, eo quod gens illa, uti ſcribit, *latrocinio infamis ab omni ævo fuerit.* bodino placet nomen & genus Saxonicum derivare a *Sacis* gente Scythica & Aſiatica, hoc interim ſuppoſito, *Sacas* in Germaniam usque penetraſſe, quod ſane falſum. Nam Sacas in Cappadocia ſubſtitiſſe, nec ultra progreſſos, & a Perſarum præfectis funditus ibi deletos eſſe, teſtis luculentus strabo Lib. XI. Geogr. pag. 511. 512. Tolerabilior eſt eorum ſententia, qui Saxones generali nomine ſic dictos exiſtimant quaſi *Saſſen*, h. e. colonos, quamvis colonus antiqua Saxonum Lingua dicatur *ſæta*, nunquam vero *ſeax*. tacitus Saxones ignorat, unde novitas Gentis & nominis colligitur. ptolemæus ſexageſimo poſt Tacitum anno Saxones a reliquiis Cimbrorum diſtinguit, & ſupra dorſum Cherſoneſi Cimbricæ collocat. Hinc olim exiſtimavi, auctorem & conditorem Gentis fuiſſe odinum, & hunc ex Aſia genus Saxonicum ſecum adduxiſſe, & in vacuis Cimbrorum ſedibus collocaſſe. Nunc autem aliter cenſeo, eam præcipue ob cauſam, quia Saxones Linguam ſuam *Anglicam* vocant, in Evangelio Gentis Matth. XXVII. 46. *heli, heli, lema zabdani, thæt is on* englisc, *min God, min God, to hwi forlete thu me.* Nam hinc videtur colligi poſſe, Saxones gentem Germaniæ indigenam eſſe, & originem ſuam referre, non ad manipulos Odini, ex Aſia nuper adductos, ſed potius ad *Anglos*, populum Suevicum & antiquum Germaniæ Transalbianæ. Confer Præf. ad Germ. §. XLII.

SACHT, leniter, molliter, lente. Factum ab antiquiori *ſoft*. somnerus in Dict. Angloſax. *ſoft* mollis, lenis, *ſofte* gradatim, pedetentim, cunctanter, *ſofineſſe* lenitas, mollities. Originem vocis Saxonicæ dedi in *ſanft*. Poſteritas literam F. mutavit in CH. dicendo *ſacht* pro *ſoft*. Exempla oris Germanici ad hanc mutationem proni vide plura in proleg. Sect. III.

SACK, funda ex lino quadro vel alia materia conſuta. Gr. σάκκος, Lat. *ſaccus*, Camb. *ſach*, Goth. *ſakk*, Angloſax. *ſace*, *ſæc*, Franc. *ſach*. Gloſſ. Pez. ſaccum *ſach*. Cum hæc vox ex primitiva hominum lingua in omnes pene linguas diffuſa ſit, nulla ratio eſt, cur Germanica eſſe putetur. Synecdochice ponitur pro culeo, vidulo, perula &c. Inde *ſæckler* marſupiarius, & alia per ſe nota.

SACK, in compoſitis *ſchlepp-ſack*, *ſchand-ſack*, ponitur pro ſcorto, ſive quia venter proſtitutus ſacco ſimilis eſt, ſive alias ob cauſas.

SACKEN, culeo includere. Pœna infanticidii.

SACKEN, ſubſidere. Frequentativ. a *ſiegen*.

SACKEN, demittere in profundum, facere ut ſubſidat. Verb. faceſſens ex præcedenti.

SACKMANN, latro. verel. in Ind. *ſak* culpa, noxa, *ſaka* nocere, vulnerare, damnum inferre, *ſakmenn* rei, exules, latrones. Proprie ſunt homines noxii, & ob reatum civitate pulſi, vel ultro profugi. Dicitur autem de latronibus, quia proſcripti ſolent bellum inferre civibus, & latrocinia exercere. Hinc exul & latro in omnibus fere linguis iisdem nominibus inſigniuntur. Ita *warg* primo pago expulſum, poſtea latronem denotavit. Et ab hoc hominum genere Anglis natum eſt verbum *to ſack* diripere, devaſtare, populari, Gallis *ſac* excidium, & *ſaccager* depopulari, exterminare. Differt

Differt a *ſchachmann* origine, non ſignificatu.

SÆBEL, acinaces, enſis falcatus. Belg. & Suec. *ſabel*, Gall. *ſabre*. Ab Arabico *ſeif* gladius, machæra. Vocem Arab. ſiſtit CLODIUS in Lexico Turcico, & Græca ξίφος gladius, & ξίφιας (*ſchwerd-fiſch*), tanquam conſona adducit.

SÆEN, ſerere, ſeminare. Gothis *ſaian* eſt ſeminare, *du ſaian* ad ſeminandum, *ſaiands* ſeminans, *ſaiſith* ſeminat. Quæ judice JUNIO ſunt ab ἱέω mitto, projicio, ſpiritu aſpero in ſibilum mutato, quod fieri ſolet ſæpiſſime. Ab hac vetuſta verbi forma videtur eſſe SEIA Dea ſationis apud Romanos, & verbale *ſæ* ſemen in compoſitis, cujusmodi eſt apud nos *ſæman* ſeminator, apud Belgas *zaaibar* ſeminabilis. In reliquis veterum Dialectis inſeritur labialis W. quæ tamen in præterito mox dimittitur. Inde Angloſaxonibus *ſawan* ſeminare, *ſawere* ſator, *ſæwet* ſatio. TATIANUS Cap. XXXVIII. 2. *ni ſauuent noh inarnont*, non ſerunt neque metunt. Cap. LXXII. 1. *ſata guotan ſamon*, ſeminavit bonum ſemen. Et mox: *ubarſata*, ſuperſeminavit.

SÆGE, gladius, culter, & omne ſecandi inſtrumentum. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſægene* gladius, enſis. Conſonat Latinum *ſica*, nec hoc tantum, ſed & Græcum σάγη armatura, & σάγαρις gladius Perſicus apud Herodotum & Xenophontem, unde PLAUTO *ſagariſtio*, qui talem gladium gerit. Refer ad verbum ſuum. Hodie ſuperat in *duſæk* gladius ligneus.

SÆGE, ſerra. Gloſſ. Pez. ſerra *ſaga*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſaga* ſerra. Idem Belgis *zaag*, Suecis *ſæg*, Italis *ſega*, Angl. *ſaw*, Gallis *ſie*.

SÆGEN, ſcindere, ferro dividere, quocunque modo id fiat. Græcis ξέειν, Latinis *ſecare*, Bohem. *ſekam*, Anglis *to ſaw*, Italis *ſegare*, Hiſpan. *ſegar*. Francis ſimile verbum in uſu fuiſſe, colligit ECCARDUS ex voce Malebergica *ſichte* vel *ſochte* capulaverit, in notis ad Leg. Sal. Tit. XXXII. 1. Idem non ſolum de Francis, ſed omnibus univerſe antiquis conjectare licet. Teſtes ſunt derivata vetuſtiſſima *ſachs* culter, pugio, *ſæge* gladius, ſerra, *ſichel* falx, *ſigel* ſculptile. Allegorice dicitur de diviſione animorum. Inde Angloſaxonibus *ſecce* bellum, diſſidium, *ſec-full* rixoſus, contentioſus, apud SOMNERUM & BENSONIUM.

SÆGEN, ſerrare, ſerra dividere. Angloſax. *ſawan*, Belgis *zaagen*, Suecis *ſæga*, Anglis *to ſaw*.

SÆMISCH, *ſemiſch*, pellis capræ montanæ, a Gall. *chamois*. Ita vocem interpretatur FRISCHIUS in Fundamentis L. Germ. pag. 257. Et videtur acceptandum. Nam in Lexico Belgico HALMAE *zeem* & *zeemleer* itidem exponitur *chamois*. Cum vero pellis ejus feræ ſit molliſſima, & variis coloribus, flavo, rubro, cæruleo, tingi ſoleat ab alutariis; hinc factum arbitror, ut poſtea ad omnis generis pelles molliores & coloratas ſignificatus vocabuli proferretur. CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 115. *Aluta eſt pellis, pilis ademtis in commodiorem uſum concinnata, atque emollita, tenuisque reddita. Patria Lingua vocat ſæmiſch.* In Verſione ſacra Ezech. XVI. 10. videtur ſignificare pellem colore hyacinthino. De voce Gallica vide plura in *gems*.

SÆVENBAUM, *ſebenbaum*, cretica cupreſſus. A Lat. *ſabina*.

SAFFRAN, crocus. Vox Arabica, a flavo colore deſumpta, judice MARTINIO in v. *Zaphran*.

SAFT, ſuccus. Suec. *ſaft*. Proprie eſt humor, ſive nativus, quo res a natura irrigatur & ſucculenta redditur, ſive expreſſus macerandi cauſa, a *ſaufen* humectare, per medium derivandi T. Præter derivativum occurrit etiam verbale. SOMNERUS in Dict. AS. *ſeaw* ſuccus, *lith-ſeaw* ſuccus articularis. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſap*, *ſop*. Latinis *ſapa* eſt ſuccus plantarum, Græcis ὀπὸς ſuccus & humor, cognato ſignificatu.

SAGE, ſagum. Ita Flandri apud VREDIUM in Hiſt. Com. Flandr. Lib. prodrom. 2. cap. 2. Vocem origine Celticam eſſe ſcribit ISIDORUS Lib. XIX. Cap. 24. *Sagum Gallicum nomen eſt, dictum autem ſagum quadrum, eo quod apud eos primum quadratum vel quadruplex eſſet.* Sed unde *ſagum?* Forte a *ſack* ſaccus, ob manifeſtam hujus operimenti cum ſacco ſimilitudinem, quia nec manicas habuiſſe, & quadratum fuiſſe traditur.

SAGEN, dicere. Angloſax. *ſægan*, *ſecgan*, Franc. & Alam. *ſagen*, Belg. *zeggen*, Angl. *ſay*, Suec. *ſæya*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVIII. 111.

Gang theſen uueg, ih ſagen thir, ein,
Er geleitit thih heim.
Incede hanc viam, dico tibi,
Ducet te in patriam.

Inde Gothis *innſagaht* ſermo, oratio Luc. I. 29. Francis & Alam. *foraſago* propheta, in locis innumeris apud OTFRIDUM, quia futura prædicit, Germanis *ſage* rumor, *gemeine ſage* vox populi. Cambris *ſyganei* ajebat. Cuncta Latinæ originis. Norunt enim hujus Linguæ periti, quod *ſeco*, *ſequo*, & *ſequor*, antiquiſſimis Latinorum pro *dicere* uſurpetur. Verba autem *ſecari* dicuntur, ſicut dicuntur *rumpi*. Analoga ſunt *ruffen* & *ſprechen*, quæ vide.

SAGEN, narrare, enumerare, OTFRIDUS Lib. I. cap. XII. 13.

Sprah ther Gotes boto ſar,
Ih ſcal iu ſagen uuuntar.
Tunc dixit illico nuncius Dei,
Narrabo vobis mirabilia.

Hinc narratio, relatio, & hiſtorica enumeratio Gothis dicitur *inſaht* Luc. I. 1. Francis, Alamannis, & Islandis *ſaga*. TATIANUS in Prologo verſ. 1. *manage zilotun ordinon ſaga,*

ſaga, multi conati ſunt ordinare narrationem. VEREL. in Ind. *ſaga* hiſtoria, narratio, *ſannſaga* hiſtoria vera, *lygeſogur* hiſtoriæ mendaces, *ſageviis* hiſtoricus. Latinis quoque *ſequi* eſt narrare, & *ſectio* narratio, apud GELLIUM in Noct. Att. Lib. XVIII. cap. 9. Nec id immerito. Nam omnis narratio ſecatur in partes.

SAGEN, ſenſu forenſi eſt teſtimonium dicere, denunciare, aſſerere, confiteri. Patet ex derivatis, cujusmodi ſunt apud SOMNERUM in Dict. Angloſax. *ſaga* teſtimonium Matth. XXVI. 59. *ſage* teſtis Matth. XXVI. 65. *ſageman* delator, *ſagol* verus, veridicus. Similia habent Franci. Gloſſ. Pez. aſſertio *ſaga*. Gloſſ. Boxh. *ſagun* adſertiones. Inde hodie *ausſage* eſt depoſitio teſtium, item confeſſio judicialis.

SAITE, chorda. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 401.

Thaz ſpil, thaz ſeiton fuarit,
Ioh man mit hanton ruarit.

Vertit SCHILTERUS:

Muſica, quæ fidibus utitur,
Et manibus movetur.

Proprie idem eſt quod Gallis *chanterelle*, ab ᾄδω cano, ſpiritu aſpero, ut ſæpe alias, in ſibilum mutato.

SAL, terminatio. V. *Proleg.* Sect. VI.

SAL, domus privata, urbica, & ruſtica. Lex Alam. Tit. LXXXI. *Si quis ſuper aliquem focum in nocte miſerit, ut* DOMUM *ejus incendat, ſeu* SALAM *ſuam*, XL. *ſolidis componat.* Similia habent Longobardi in Legibus. Inde *ſaliſuchen* in Decreto TASSILONIS de pop. Leg. art. 14. eſt ſcrutinium domus facere, rem furtivam quærendo. In Dialectis varie dicitur, modo de domo herili, modo de vili caſa. Sic in Vaſconia *ſalas* vocant nobilium domos, latifundiis & numeroſa ſervorum familia inſtructas, teſte CANGIO in voce. Apud Græcos ἀυλὴ ſtabulum & ſeptum, imo etiam domum & ſtabilem manendi locum ſignificat. Præfige ſibilum more barbarico, & habebis *ſal*. Hodie vox *ſalæ* a generali ſignificatione paullum deflexit, & pro parte tantum domus (ut poſtea dicam) uſurpatur. Videtur tamen priſtino ſenſu ſupereſſe in quibusdam Germaniæ locis, ubi aula vel area ante domum vocatur *ſel-hof*, quam vocem ex Gloſſario Lindenbrogii manuſcripto ſiſtit & paulo aliter explicat ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 26. 107. Verbum a ſubſtantivo oriundum vide in *ſalen* manere.

SAL, domus publica, templum, aula, palatium, curia. De Templo ſit fides penes ECCARDUM in Leg. Sal. pag. 44. ubi ex Pſalterio Notkeriano multa producit loca, in quibus templum Dei vocatur *Gotes ſal*, quæ neſcio quo pacto in Editione Schilteriana vel omnino non, vel aliter deprehenduntur. Apud Homerum Διὸς ἀυλὴ eſt ædes Jovis, obſervante MARTINIO in voce *aula*. Angloſaxones aulam & palatium appellaſſe *ſele*, SOMNERUS in Dict. ex Paraphraſi Saxonica demonſtrat, in qua R. Pharao dicitur Saram duxiſſe *to his ſelfes ſele* in ſuam ipſius aulam. Similiter & Francis *ſala* dicitur de domo regia. Capitulare an. 861. apud CANGIUM: *Ipſas* SALAS, *ſeu ejus palatiolum, quod vocatur Merlac.* Breviarium Caroli M. apud ECCARDUM: *Invenimus in Asnapio fiſco dominico Salam regalem ex lapide factam optime.* Et in Lexico Runico *ſalur fialla* exponitur palatium montanum, a *fiall* mons. Adde, quod *ſal* domus ampla & magnifica dicitur apud VEREL. in Ind. Palatium Ingelnheimenſe ab incolis etiamnum *ſalam* appellari, ſcribit FREHERUS in notis ad Petrum de Andlo Lib. I. cap. 12. De Curia varia teſtimonia collegit CANGIUS, ex quibus patet, *ſalam* antiquis fuiſſe ædificium in Burgo, ubi nomine Regis judicia exercebantur. Quod poſtea ad omnia prætoria & tribunalia Principum Comitumque extenſum eſt. Hinc ſinguli Comitatus in Flandria ſuam habent *Salam* ſive juſtitiæ aulam. Sic *Sala Curingiana* eſt Comitis Loſſenſis, *Sala Trudonenſis* ſui Abbatis, *Sala Bladellenſis* Taxandriæ, *Sala Foronenſis* Comitis Dalenſis, *Sala Falcoburgenſis* pro ſuo item Comitatu, teſte WENDELINO in Gloſſ. Sal. pag. 177. Inde formulæ apud eundem: *alles naer der Saelen recht*, &, *ſo als der Saelen recht vermach.* Præcipuum compoſitum eſt

UPSAL,

Curia ſuprema, interprete SCHILTERO, *porticus*, interprete VERELIO, qui eam vocem tribuit ULPHILAE, in Indice ſæpe laudato pag. 214. Opinor ex conjectura. Nam in Codice Arg. porticus Salomonis vocatur *ubizwai*, Joh. X. 23. non *upſal*. Et ſic legiſſe JUNIUM & STIERNHIELMIUM, editiones eorum teſtantur. Quos recte legiſſe, certo perſuaſus ſum, etiamſi vox obſcura, & forte vitiata ſit. Malo enim mendum in textu admittere, quam tantis viris errorem aut ignorantiam in legendo tribuere. Hodie legitur *ubizali*, quod audaculus quidam in honorem Urbis cuſtodis ex conjectura VERELII & RUDBECKII literis ſanctiſſimi monumenti accommodavit. Fides ſit penes amicum, qui coram vidit & legit. Quid ſi *Upſal* proprie ſit *Uppi* vel *Uffi aula?* Hoc certe ex antiqua traditione memoriæ prodidit ALBERICUS *Monachus trium fontium* in Chronico, ubi ad annum Chriſti DCXVI. ſequentia notantur: *Rex Edilbertus Cantuarienſis Chriſtianus ſuper cæteros regulos potentior, tertius in ordine. Quartus in ordine potentior dictus eſt Redualdus Orientalium Anglorum Rex filius Titili, filii* WFFA. *Ab iſto dicta eſt Civitas* UXALA (*Upſala*) WFFI AULA *in Suecia.* Hunc Albericum ejusque Chronicon debemus illuſtri editori LEIBNITIO in *Acceſſionibus Hiſtoricis* Tomo II. Ab hoc *Uffo* vel *Uffa* creduntur omnes Anglorum orientalium Reges appellati *Uffingi*,

ſingi, tanquam ab auctore ſtirpis & conditore. SOMNER. in Dict. Angloſax. *Uffingas*, Orientalis Angliæ reges ſic olim dicti ab UFFA eorum primo rege. Idque fide BEDÆ Lib. II. Hiſt. cap. 15. ſcribit SOMNERUS. Alterutrum igitur neceſſarium eſt, aut *Uffam* fuiſſe Anglum, & imperium trans mare ad Danos & Suecos usque protuliſſe; Aut ſi Danus fuerit aut Suecus, quod veriſimilius, regnum Orientale in Anglia condidiſſe, relicta nominis ſui & priſtinæ ſedis inter Suecos memoria. Quicquid ſit, nomen certe principe dignum eſt, ſonatque *clementem*, *mitem*, *manſuetum*. Id enim Græcis eſt ἤπιος. Varie autem exaratur, *Uffus*, *Uffa*, *Uffi*, *Uffo*, *Offa*, fuitque nomen regibus Anglorum & Danorum admodum familiare. Apud SPELMANNUM in *Ælfredo Magno* inter Reges Angloſaxonicos occurrit *Offa Rex:* de quo in *Tabula quarta* dicitur: *Quintus* (nummus) *eſt Offæ regis, cujus nummi ſatis frequentes. Bini autem fuerunt* &c. In Serie regum Daniæ altera apud WORMIUM legitur pag. 17. *Huic ſucceſſit* UFFI *fortis dictus Vermundi filius, qui Teutoniam* (*Thydiskulanda*) *Danis quartum tributariam reddidit* Apud SAXONEM quoque Grammaticum Lib. 4. regnum Daniæ poſt patrem Wermundum *Uffo* regendum ſuſcipit. *Teutonia* autem, quam ſibi toties tributariam reddidit, non eſt Germania, ſed pars Germaniæ inter Albim & mare Balticum. *Thydiskulanda*, inquit WORMIUS in notis, *Teutoniam vertit Rex Ericus*, *Saxo Saxoniam*, *quæ tum temporis regnum peculiare erat*, *teſte eodem Lib. 4. de Uffonis obitu diſſerente. Ita Saxoniæ regnum ad Danos translatum.* Atque hæc hactenus de celebri nomine *Upſal*, ejusque origine & interpretatione ſufficere intelligentibus poſſunt, ut opus non ſit, plures etymologias minusque probabiles operoſe colligere. Reliqua compoſita, cum ſint ambiguæ interpretationis apud Eruditos, ſuis locis ſingula reſervamus. Hodie non amplius occurrit eo ſenſu, niſi forte in compoſito *himmels-ſal*, quod curiam cœleſtem vel regiam cœli denotare poteſt.

SAL, cœnaculum, pars ædium amplior & ornatior. Senſus vocis hodiernus, quem imitantur Galli, Itali, & Hiſpani, in *ſale*, *ſala*, & *ſalon*.

SAL, traditio, exhibitio, oblatio. A *ſelen* dare, tradere, offerre. Obtinet in compoſitis permultis, quamvis inveteratis & a conſuetudine abductis, qualia ſunt,

opiſal, cultus. Gloſſ. Pez. cultui *opiſale*. Ab *üben* colere, quaſi exhibitio cultus.

marriſal, impedimentum. Gloſſ. Pez. obſtaculo *marriſal*. A *merren* impedire, quaſi objectio obſtaculi.

nacſelide, exhibitio equi. A *nak* equus. Vocem ex Regiſtro Prumienſi exhibet & explicat ECCARDUS in Leg. Sal. pag. 77.

nachſelle, ſupplementum. Hodie *nachſchuſs*, *nachtrag*. Apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 731.

arfſal, translatio hæreditatis oneroſæ & damnoſæ in alium, *arf-ſali* & *arfsals-madur* dedititius, qui in alterius poteſtatem ſeipſum & omnia quæ habet, transfert, ut ab eo, quandiu vivit, ſuſtentetur. VEREL. in Ind.

handſal, obligatio, quæ data dextra firmatur. Id. ibid.

handſel, donum manu datum. Vox etiamnum in frequenti uſu apud Suecos, teſte STIERNHIELMIO in loco mox allegando.

hunſel, munus, oblatio. Idem quod *handſel*, quia *han*, *hun*, *hon*, perinde ut *hand*, manum ſignificat, ut oſtendi in *han*. Inde Cambris *honſel* pro ſtrena, Gothis *hunsl* victima, ſacrificium, quia ſacrificia ſunt oblationes manuum, Marc. IX. 49. & hinc *hunslaſtad* altare, quia altare eſt locus oblationibus deſtinatus, Matth. V. 23. Angloſaxonibus *husl* per ſyncopen, euchariſtia, oblatio pro vivis & mortuis. Cuncta ex interpretatione STIERNHIELMII in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 93.

urſal, traditio. Vox Speculi Saxonici Lib. I. art. 44. in qua explicanda mire nugatur Gloſſator. Mihi videtur traditionem coram judice vel teſtibus factam denotare, ab *ur* coram.

Hodie videtur ſuperare in *irrſal* traditio erronea, & forte etiam in aliis in *ſal* vel *ſel* deſinentibus.

SAL, verbale a *ſulen* conſpurcare, ſubſtantive *ſordes*, adjective *ſordidum* ſignificat.

SAL, ſordes, & per ſynecdochen generis volutabrum ſuis. Angloſax. *ſole*, Angl. *ſoyl*. Circa divortia Rheni *ſal* dicitur aqua reſes & corrivata, a ſordibus, ut videtur. Vocem exhibet MENSO ALTINGIUS in Notit. Germ. inf. pag. 115.

SAL, ſordidus, ſpurcus. Gallis *ſale*. Hinc quædam Geldriæ pars dicitur SAL-LAND, quaſi terra ſordida & paluſtris, judice ALTINGIO. Francis *ſalo* idem denotaſſe, patet ex translatione vocis ad fuſcum, tetrum, & nigrum. WILLERAMUS Cap. I. 5. *ih ſbin ſalo ſamo die herberga Cedar*, nigra ſum ſicut tabernacula Cedar. Et rurſus verſu ſeq. *ne duont thes niet uuara thaz ih ſo ſalo bim*, nolite conſiderare quod tam fuſca ſim.

SALAT, lactuca. Ital. *ſalata*. Creditur ſic dici quaſi *ſalacetarium*, quia lactuca ſale & aceto conditur.

SALBADER, vetus cantilena, *ſalbaderey* ineptiæ, nugæ. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Similia habet KIRSCHIUS in Cornu copiæ: *ſaalbader*, *alte ſaalbaders-poſſen* ſaturniæ lernæ, aniles fabulæ. Si vera eſt interpretatio (de qua dubito), *ſalbader* erit ſermo abſurdus & alienus, & ejusdem ſtirpis ut *alfanz*, ab ἄλλος & φάζω, præpoſito tantum ſibilo. Sed mitto vocabulum inſanum, & forte caſu quodam, quem hodie ignoramus, natum. Neque enim talibus, quæ nullum

nullum habent determinatum ſenſum, me detineri fas eſt.

SALBE, unguentum. Goth. *ſalbona* Joh. XII. 3. Angloſax. *ſealf*, Franc. & Alam. *ſalba, ſalpa*, Gloſſ. Pez. malagma *ſalpa*. Gloſſ. Keron. unguenta *ſalbun*. Cuncta a Græc. ἀλειφὴ, præpoſito ſibilo.

Quædam unguentorum & emplaſtrorum genera ex monumentis Angloſaxonicis interprete SOMNERO.

blacan-ſealf, coacon.
dolh-ſealf, unguentum vel emplaſtrum vulneribus ſanandis.
eag-ſealf, collyrium. Hod. *augenſalb*.
ear-ſealf, unguentum auricularium.
halig ſealf, unguentum ſacrum.
heafod-ſealf, unguentum cephalicum.
muth-ſealf, emplaſtrum vel unguentum ulceribus oris medendis.
onlecgend ſealf, emplaſtrum, malagma.
ſceade-ſealf, unguentum ad oculos lippientes.
weax-ſealfe, ceratum.
wen-ſealf, emplaſtrum ad carbunculos & tubera.

Præcipua Francorum compoſita ſunt, *ſalpfaz* alabaſtrum, in Gloſſis Boxhornianis; *ſalfuuurz* nardus, in Cantico WILLERAMI.

SALBEN, ungere. Gothis, Francis & Alam. *ſalbon*, Angloſax. *ſealfan*. TATIANUS Cap. XXXV. 2. *ſalbo thin houbit*, unge caput tuum. Gothus eodem ſenſu: *ſalbo haubith thein*, Matth. VI. 17. Rurſus a Græc. ἀλείφειν, præpoſito ſibilo.

SAL-BUCH, liber ſalicus. Vi ſtructuræ tantum ſignificare poteſt, quantum prior compoſiti pars admittit. Admittit autem ſequentes ſignificatus.

SAL-BUCH, liber traditionum. Si derivetur a *ſal* traditio. Utrum eo ſenſu alicubi extet, neſcio. Hanc interim interpretationem dedit FREHERUS in Expoſ. Orat. Dom. ubi ſub libro traditionum videtur *Legem Salicam* intelligere.

SAL-BUCH, codex palatinus, in quo prædia regia, principalia, eccleſiaſtica, vectigalia, reditusque prædiorum deſcribuntur. Si derivetur a *ſal* aula, palatium. Ita vocem explicat AVENTINUS, & ex illo WENDELINUS, & hunc ſenſum Flandris ſuis familiarem eſſe prolixe oſtendit in Gloſſ. Sal. pag. 182.

SAL-BUCH, breviarium villæ, in quo bona & reditus ejus deſignantur. Si derivetur a *ſal* domus, villa, curtis. Interpretatio ECCARDI in Leg. Sal. pag. 107. Omnes iſti ſenſus ſunt idonei, & forte etiam antiquitus uſurpati, quamvis teſtimonia nos deſtituant.

SALE, Sala. Nomen multorum fluviorum in & extra Germaniam, quorum alii a dotibus ſalis, alii qui eo proventu non gaudent, a turbida aqua ſic appellantur. In reliquis *ſal* eſt deminutivum a *ſu* aqua. Confer *ſal* ſpurcus, & *ſau* aqua.

SALEN, *ſelen*, manere, divertere, hoſpitari. Gothis *ſaljan*. Cod. Arg. Marc. VI. 10. *thar ſaljaith*, ibi manete. Joh. X. 40. *ſalida jainar*, manſit illic. Quemadmodum Græcis ab αὐλὴ fit αὐλίζομαι maneo, dego, ſtabulor, ita Gothis a *ſal* domus derivatur *ſaljan*, eo quo dixi ſenſu. Similia derivata vide in *hauſen* & *hegen*. Quamvis autem hoc verbum Gothis unice uſitatum ſit, habet tamen permulta derivata in reliquis Dialectis. Talia ſunt omnia manſionum vocabula apud Veteres, per varias terminationes inde deducta, inprimis vero

ſelde, quod Angloſaxonibus quamvis ſedem denotat, palatium principis, cathedram epiſcopi, tabernam mercatoris &c.
ſalt, ſedes, & dicitur de palatio quodam Caroli M. in Franconia. Poeta Saxonicus apud ECCARDUM in notis ad Origines Francorum Leibnitianas, pag. 258.

- - Donec prope mœnia venit
Magna Palatinæ ſedis, SALT *nomine dictæ.*

ſelida, tabernaculum, domicilium, nidus. Gloſſ. Lipſ. *ſalethu* tabernacula. Gloſſ. Keron. tabernaculo *ſelidu*. Sic Dominus apud OTFRIDUM domicilium ſuum vocat *ſelida* Lib. II. Cap. VII. 38. & in Verſione Francica TATIANI *ſelida* ponitur pro nido Cap. LI. 2.
ſalithwos, manſiones, in Codice Arg. Joh. XIV. 2.
ſalz, palatium, non palatium Salæ, etiamſi Sala alluat. Situm ejus inveſtigavit & æri incidit ECCARDUS loc. cit. Legem Salicam ibi latam eſſe, WEHNERO affirmanti non credo.
ſælohus, tuguria in ſylvis, montibus, littoribus, apud VEREL. in Ind.

SALGAST, unus e quatuor Dictatoribus Legis Salicæ, quem a pago ſuo ſic appellatum eſſe, omnes conſentiunt. Prologus Legis Salicæ: *Sunt autem electi de pluribus viri quatuor, his nominibus*, WISOGAST, BODOGAST, SALOGAST, *&* WINDOGAST, *in locis quibus nomen* SALAGHEVE, BODOGHEVE, *&* WINDOGHEVE. Olim exiſtimavi, a nota vocis acceptione non eſſe recedendum, ſed *gaſt* denotare advenam & convivam, ob rationes quas in voce *Mal* convivium compilavi. Sed nunc telam meam retexere cogor. Nam *gaſt* (ut poſtea intellexi) adjective *potentem*, ſubſtantive *magnatem* & principem virum ſignificat, quales fuerunt omnino Proceres illi a Prologo memorati, penes quos ante Reges conſtitutos ſumma Reipubl. fuit. Recte igitur WENDELINUS *gaſt* toparcham ejus loci, cui annectitur, interpretatur, etiamſi multa admiſceat, quæ mihi non probantur, in Lib. de Solo natali Legis Sal. Cap. 15. Hunc ſequitur alterum Jurisprudentiæ

dentiæ lumen SCHILTERUS in Præfatione ad Legem Sal. §. 5. ubi *gaſt* præfectum, comitem, principem interpretatur. Et *gaſtos* quidem illos regionum præfectos fuiſſe, ipſe Prologus ſatis indicat: *Salicam Legem dictaverunt* PROCERES *ipſius Gentis, qui tunc temporis apud eandem erant* RECTORES. Ubi per *Rectores* Duces Comitesque ſive provinciarum rectores & judices intelligendos eſſe, WENDELINO concedit ECCARDUS, quamvis alterius interpretationis auctor, qua *gaſt* componitur ex *gau* & *iſt*, & vi compoſiti incolam provinciæ vel provincialem ſignificat, in not. ad Leg. Sal. pag. 5. Hinc illi *Salogaſt* eſt incola regionis ad Salam, quamvis in Prologo non de incolis, ſed de rectoribus regionum agatur, quos incolas appellari, aut cum plebe confundi, non placet. Ut de mira & inſolita compoſitionis ratione, quæ in tota Lingua Germanica non habet exemplum, nunc nihil dicam.

SAL-GOW, pagus Salicus, ab amne *Sale* ſic dictus. Plures fuiſſe ejusdem nominis, ex multitudine *Salarum* colligitur. Nam quot *Salæ*, tot etiam *pagi Salici*. Horum vetuſtiſſimus eſt *Salagheve*, Prologo Legis Sal. memoratus. Quo ſitu, adhuc ſub judice lis eſt. Nam in quæſtione *de Solo natali Legis Salicæ*, unusquisque eum ſibi fingit ſitum, quem optat: alii in Belgio, alii in Franconia inter Salam & Mœnum, alii & veroſimilius infra Luppiam in Velavia inter Iſalam & Rhenum. Nec deſunt, qui pro *gheve* in voce Salica ſubſtituant *heim*, ut Geſta Francorum & WENDELINUS, vel *hove* ut alii, vel *hagin* ut SCHILTERUS, quod fide antiquiſſimi Codicis cæteris præfert in Præf. ad Leg. Sal. §. 6. *Hag* autem mallum & pagum ſignificat. Hinc illi

> *Salehagin* eſt provincia inter Salam & Amaſim,
> *Wiſohagin* tractus inter Amaſim & Viſurgim,
> *Bodohagin* Batavia, ubi Haga Comitum.

Quæ certe ſolidiora ſunt iis, quibus alii vetuſtiſſimas Francorum ſedes ab Oceano & inferiori Germania contra omnium Hiſtoriarum fidem avellere conantur.

SALIBURGIO, fidejuſſor, qui ſponſionem præſtitit in Judicio, a *bürg* ſponſor, & *ſal* prætorium, tribunal, interprete CANGIO. Aliis eſt ſponſor ſolutionis, a *zalen* ſolvere.

SALICUS, *ſalecus*, qui lege Salica vivit, ſive Francus fuerit, ſive Romanus, ſive Barbarus. Lex Sal. Tit. XXXII. 19. *Si quis Salecus Salecum caſtraverit.* Tit. XLIV. 1. *Si quis ingenuus Francum aut Barbarum, aut hominem qui Salica lege vivit, occiderit.* Tit. L. *de filtortis qui Salica Lege vivunt.*

SALICUS, homo nobilis, qui Salica Lege vivit. Primis temporibus omnes Salicæ Legis cuſtodes, nobiles & ignobiles, dicti ſunt *Salici*. Poſtquam vero Lex Salica in deſuetudinem venit, noviſſime *Salici* dicti ſunt ſæculo XII. quidam nobiles & optimates, ut *Conradus Salicus*, & alii, qui uſum Legis Salicæ conſtanter retinuerunt. Hos indicat OTTO Friſingenſis Lib. IV. Cap. 32. de Lege Salica ſcribens: *Hac nobiliſſimi Francorum, qui Salici dicuntur, adhuc utuntur.* Loquitur autem de *Salicis* ſui temporis, & non de Salicis antiquis. WENDELINUS dictum Ottonis ad Salicos antiquos extendit, tanquam & ipſi fuerint *Francorum nobiliſſimi*, & a *ſala* aula ſic dicti. Sed non perſuadet. Nam in Lege Salica nullum extat *nobilitatis Francicæ* veſtigium, nulla *nobilium* mentio, nulla ingenuorum in *nobiles* & *plebejos* diviſio. Omnibus paria jura ſtatuuntur, exceptis iis, quos fortuna ad miniſterium aulicum evexit, quia jura habent particularia Tit. I. 3. Tit. LVII. 1. ſeq. Tit. LXXVI. 1. ſeq. non quod nobiles ſint, ſed quod in dignitate & officio conſtituti.

SALII, pars Francorum, Iſalæ quondam accola, quos a Quadis expulſos, & in proxima Taxandriæ loca profugos, in deditionem accepit Julianus, prout commemorant ZOSIMUS, & MARCELLINUS Lib. XVII. Cap. 8. & ipſe JULIANUS in Epiſtola ad Athenienſes. Videntur a ſede priori *Salland*, *Sal-gow*, *Sal-hagen*, vel a flumine ſedes illas alluente, ſic dicti. Quamvis etiam nomen qualitatis eſſe poſſit. Nam *ſel* & *god* apud priſcos ſunt ſynonyma. Hinc *Salii* & *Gothi* poſſunt eſſe boni, ſicut *Quadi* mali. SIDONIUS Apollinaris videtur exiſtimaſſe, *Salios* a ſaliendo dictos eſſe, niſi me fallant verba ejus Carm. VII.

> - - - *Vincitur illic*
> *Curſu Herulus, Chunus jaculis, Francusque natatu,*
> *Sauromata clypeo, Salius pede, falce Gelonus.*

Salios leporum inſtar levipedes fuiſſe, dubito. Nam hoc credere vetant vaſta eorum corpora, quæ *turribus* æquiparantur a LIBANIO Orat. II. in necem Juliani Cap. 32.

SAL-LAND, pars Geldriæ, ſic dicta, ſive a fluvio *Sala*, qui hodie *Iſala*, ſive ab aquis ſtagnantibus, quaſi terra paluſtris, de quo ſignificatu actum ſupra in *ſal* ſpurcus.

SAL-LAND, terra Salica. Gloſſ. Florent. *ſelilant* terra ſalica. Lex Sal. Tit. LXII. 6. *De terra Salica in mulierem nulla portio hæreditatis tranſit.* Lex Salica inſcribitur *de Alodis*. Et terra Salica dicitur *Alode* Art. 6. Hinc admodum veriſimile eſt, *terram allodialem* & *terram ſalicam* eſſe ſynonyma, & non niſi nominibus differre. Quo, ut par eſt, conceſſo, cauſa, cur nomina permutentur, facile inveſtigari poteſt. Quemadmodum enim terra militaris recte vocatur *Alodum*, a *lot* ſors, quod ſorte fuerit diſtributa: ita eadem terra recte vocatur *Salica*, hoc eſt, ſtipendiaria, a *ſelen* dare, tradere, offerre, quod primo poſſeſſori in diſtributione hoſtici, & ſorte data, & ſtipendii loco conceſſa ſit. De diviſione terrarum inter milites, vide plura in voce *Feu-*

dum circa finem. Hactenus terræ Salicæ erant prædia militaria & præmia militiæ, tam peractæ, quam peragendæ, a quibus mulieres jure meritoque excludi, quia nec arma tractant, nec vulnera excipiunt pro Republica, omnibus perſuaſum eſt. Quemadmodum autem *allodium* primo fuit terra militaris, & poſtea omnis poſſeſſio avita, ut ex Lege Ripuaria oſtendi in voce: ita *terra Salica* paulatim dicta eſt omnis terra paterna, quam *Salicus homo* poſſidet, non *nobilis* tantum, quod WENDELINUS præſumpſit, quia nullas niſi *nobilium poſſeſſiones* pro terris Salicis habet, errori quidem ſuo convenienter, ſed ſtrictius quam par eſt, quia *Salicus*, ut ſupra oſtenſum, eſt omnis homo qui Lege Salica vivit, & conſequenter omnis liberi hominis inter Francos poſſeſſio, fuit fundus Salicus, cujus portio nulla tranſit ad mulieres. Ad hunc ſignificatum haud dubie reſpexit MARCULFUS Lib. II. Form. 12. quando ſcribit: *Diuturna, ſed impia, inter nos conſuetudo tenetur, ut de Terra paterna ſorores cum fratribus portionem non habeant.* Nam ſorores a prædiis militaribus arceri, conſuetudo non *impia*, ſed omnino juſta eſt. Quo ipſo manifeſtum eſt, Marculfum loqui de Terris, quæ militares non ſunt. Quidam in controverſia de regnorum ſucceſſione provocant ad Legem Salicam, quaſi hanc animo præcepiſſent opinionem, Regna eſſe *regum patrimonia*, vel ſaltim *feuda militaria.* Ipſi viderint, quo jure. Mihi perſuaſum eſt, Legem Salicam tractare de bonis privatorum, & hactenus in diſputatione de jure ſuccedendi in imperio, perperam ad Legem Salicam provocari.

SAL-LAND, quævis terra domui ruſticæ adhærens, vel ad illam pertinens, a *ſal* domus. Hunc vocis ſenſum prolixe tuetur ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 107.

SAL-MANN, ſignificat quantum poteſt, (1) villicum, & cujusvis domus poſſeſſorem, (2) hominem Salicum, (3) patronum cauſæ in curia, (4) aſſeſſorem in curia, (5) executorem juris curialis, (6) traditorem fiduciarium, ſi derivetur a *ſelen* tradere. Hunc ſenſum tuetur FREHERUS in Explic. Orat. Dom. & CANGIUS in Gloſſ. Et huc etiam ſpectat *fides Salamannica*, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 697.

SAL-RECHT, *ſaliſch recht*, Lex Salica. Hanc Legem a Proceribus Gentis inclytæ *Francorum*, & univerſe a Germanicæ Linguæ hominibus conditam eſſe, patet partim ex *Prologo*, partim ex ipſis Legis verbis, Latino-Barbaris & Malebergicis, quæ paſſim explicamus, partim etiam ex multis Germaniſmis, quibus contextus Legis abundat; cujusmodi ſunt, ut obiter quosdam attingam,

de intus curte aut latus curte, Tit. VIII. 1. *innerhalb des hofes oder auſſerhalb.* Nam *halb* priſcis eſt *latus.*

nocere aliquem, Tit. X. 4. *einen beſchædigen.*

ducere ad maritum, Tit. XIV. 10. *zum man ziehen.*

ſupervenire aliquem, Tit. XVI. 1. *über einen kommen.*

remanere in incendio, Tit. XIX. 3. *im feur bleiben.*

vulnus currit, Tit. XX. 6. *die wunde lauft.* Etc.

Sed non convenit inter Eruditos, qua primum Lingua Lex Salica conſcripta ſit, a quatuor illis Francorum Dictatoribus, in Prologo memoratis, *Germanica*, an *Latino-Barbara?* Priorem ſententiam amplectitur Abbas de VERTOT in Diſſertatione de Origine Legum Salicarum: Poſteriorem ſuſtinet ECCARDUS in notis ad Origines Francorum Leibnitianas pag. 256. Scire velim, unde ſint tot voces *Malbergicæ*, textui Latino inſertæ, niſi ſint ex Codice antiquiori & pure Germanico hauſtæ? Vulgo quidem creditur, Germanos uſum Scripturæ in propria Lingua ante CAROLUM M. non habuiſſe. Sed hæc perſuaſio popularis magis quam vera eſt. Quo pacto enim Carolus M. potuiſſet antiqua Carmina colligere, niſi jam olim fuiſſent ſcripta? Et nonne Literæ Runicæ ab antiquo fuerunt in Germania? Quod ſi id verum eſt, ſicut alibi oſtendo, nulla ratio excogitari poteſt, cur Proceres illi ſcripturam Legis voluerint in alienæ Linguæ gloriam transferre. Niſi quis forte exiſtimet, Linguam ejus ævi tam feram fuiſſe, ut in Literas referri ægre potuerit. Video, hoc a multis incaute prædicari. Mihi vero hoc placitum, non ſolum in Gentem & Linguam Germanicam injurioſum, ſed etiam falſum eſſe videtur. Nam ſi voces Germanicæ Latina flexione veſtitæ ſcribi potuerunt a Francis, cur non etiam per ſe? An difficilius eſt ſcribere *marskalk* quam *mariſcalcus? Skinko* quam *Scantio?* Nugæ. Hoc unum Germanicæ ſcripturæ obſtare videtur, quod Lingua Latina Francis non ſolum fuerit valde familiaris, ſed etiam tanto in pretio & admiratione habita, ut, ſi ſcribendum eſſet, mallent Latine, quam Germanice ſcribere. Hoc illis exprobrat OTFRIDUS in Epiſtola ad Liutbertum Archiepiſc. Mogunt. At primos illos & vetuſtiſſimos Francorum ex ingenio poſteriorum metiri velle in re tam gravi, qualis eſt rogatio & publicatio Legum, quæ primis temporibus non debuit nec potuit alia Lingua fieri, quam patria, temerarium exiſtimo.

Ab initio Lex Salica dicta videtur MALBERG, h. e. judicium montanum, ob rationes alibi expoſitas. Fuiſſe autem MALBERG nomen ipſius Legis, non ullius loci, etiamſi appellatio a loco petita ſit, multa & perſpicua indicia declarant. Nam primo MALBERG in Lege Salica paſſim exponitur per *landewa*, hoc eſt, lex patria, jus publicum. Tit. XIX. 1. *Illi vero qui ex incendio evaſerint, unusquisque ex ipſis eum mallare debent per* MALBERG *ſeu* LANDEVEVAS. Tit.

Tit. XX. 1. *Malb. ſeu Landovevas.* Tit. XXI. 1. *Malb. ſeu Landovevas.* Tit. XXXI. 2. *Malb. ſeu Lando Eſa.* Ibid. §. 4. *Malb. ſeu Lando Eſa.* Et hujus Legis propria & barbara verba citantur in ſingulis fere paragraphis ſub titulo MALB. modo ſana & hodienum intelligibilia, modo afflicta & inſigniter depravata. Quæ, ſi quis ad conventum quendam, & non ad Codicem Antiquum referre velit, næ ille in difficiles & inexplicabiles nugas ſe conjiciet.

Poſtea eadem Lex dicta eſt *Salica*, quum ſcil. in gratiam Romanorum, qui Lege illa vivere vellent ſub imperio Francorum, in Latinum ſermonem traducta eſſet ex Codice toties citato MALBERG. Quod videtur auſpiciis CHLODOVEI, primi Monarchiæ Francicæ in Gallia ſtatoris, factum. Dici autem potuit *Salica*, ſive a *ſala* aula, velut Lex palatina, vel a *ſala* traditio, velut Liber veterum traditionum. Quorum illud WENDELINO, hoc FREHERO ſe probavit. Reliqui, qui hunc titulum tanquam primævum extollunt, ejusque rationem vel a *Saliis*, vel a pago quodam *Sala*, ubi rectores Gentis ad dictandam Legem convenerint, deducunt, videntur mihi aliena loqui, & circa fores errare.

Lata autem eſt hæc Lex in Gente Francorum, *cum adhuc Barbarie* (id eſt, gentiliſmo) *teneretur*, & nec Chriſtum haberet, nec Reges. Idque ex *Prologo Legis* nimis manifeſtum eſt, & ab omnibus (quod ſciam) Eruditis agnoſcitur. Inſtar omnium ſit LEIBNITIUS *de Origine Francorum* §. XVIII. *Legem Salicam, quæ cum aliis Germanicarum gentium antiquis legibus dudum edita extat; a Francis fuiſſe latam conſtat, cum nondum Chriſtum recepiſſent. Manifeſtum etiam eſt, tunc nondum Reges habuiſſe, ſed, ut poſtea Saxones in hac noſtra Germania*

- - - *Quot pagos, tot pene duces,*

ut ait antiquiſſimus poëta Saxo. Nam in ipſa præfatione Legis refertur ex diverſis pagis Legatos conveniſſe ad condendam Legem: Regis aut Principis ibi mentio nulla eſt. Et Oſfridus loco ſupra citato dicere videtur, antiquos Francos Regem non tuliſſe. Nam quod in Lege Salica de Rege, de legibus Dominicis, de Ambaſcia Dominica, & ſimilibus legitur, manifeſte a poſterioribus inſertum eſt; cum legem hanc jam antea ſcriptam, ſub Clodovæo, Theodorico, Childeberto, Chlotario, Dagoberto recenſitam & interpolatam conſtet ex ipſa illa præfatione. Verba OTFRIDI, ad quæ digitum intendit vir illuſtris, exſtant Lib. I. Cap. I. 185. ubi de Francis, e Macedonia in patriam reverſis, dicitur:

N'iſt untar in taz thulte,
Thaz Kuning iro uualte.

Vertit SCHILTERUS:

Non fuit inter eos, qui toleravit,
Ut Rex iis imperaret.

Quamvis enim Panegyrici Veteres *Francorum Regum* paſſim mentionem injiciant, certum tamen eſt, non fuiſſe Reges, ſed Duces regali pene poteſtate præditos, prout optime obſervatum ECCARDO in Annotatiunculis ad Origines Leibnitianas.

Denique & hoc auſim aſſerere, Legem Salicam in ipſa Germania natam eſſe. WENDELINUS hoc Decus Germaniæ eripere, & Toxandriæ vindicare ſtudet; ſed majore eruditionis apparatu, quam pondere. Enimvero Francos *Salios*, priusquam e Germania in ſolum Romanum ſecederent, & omnes univerſe *Francos*, præcipue maritimos, ante res cum JULIANO Imperatore geſtas, LEGEM literis conſignatam habuiſſe, colligo ex LIBANIO, ſcriptore coævo, qui *Legis* ejus aliquoties meminit. Semel in Baſilico pag. 130. *Celtarum Gens eſt ſupra Rhenum fluv. ad Oceanum pertingens, tam præclare a natura ad bellorum uſus munita, ut appellationem ab ipſis actis nacti* FRANCI *nominentur, quaſi a Græcanica dictione* φρακτοὶ *(hoc eſt, ſepti munitive) ab imperito vulgo corrupta. Hi multitudine numerum pene omnem excedunt: robore autem multitudinis immenſitatem ſuperant. His maris procelloſi æſtus non magis terrori eſt, quam continens terra: & frigus ſeptentrionale ſuavius quam aëris temperies: calamitas vero maxima eſt vita absque negotiis: & felicitatis apex belli tempora ſunt. Quod ſi quis mutilatus fuerit, parte reliqua integra prœliatur: & vincentium perſecutio non admittit finem: at ſi contigerit ut ſuperentur, extremum fugæ invaſionis initium faciunt. Porro inſanæ pervicacitatis præmia & audaciæ honores,* LEGIBUS *apud ipſos* SANCITIS, *obtinent.* Iterum Orat. II. in necem Juliani Cap. 32. LEX *apud eos eſt, aut vincere, aut mortem oppetere.* Nimirum, nolle ſcutum ſuum projicere, & potius mori quam fugere, hoc ille pervicaciam Francicam vocat. Videtur ergo reſpexiſſe ad Titulum Legis XXXIII. 5. *Si quis homo ingenuus alio improperaverit, quod ſcutum ſuum jactaſſet, & fuga lapſus fuiſſet, & non potuerit approbare, XV. Sol. culpabilis judicetur.* Nam ex hac Lege homo Græcus infamiam fugæ, & reliqua colligere poterat. Verum cum Lex illa primitiva poſtea a Chlodovæo aliisque Francorum Regibus mirum in modum aucta, emendata, & in aliam plane formam & linguam, quæ ſola hodie ſuperſtes, redacta ſit: hinc WENDELINO concedendum eſt, Legem Salicam, prout hodie eſt, non in Germania, ſed in ſolo Romano natam eſſe. Id quod ex *Ligeris* fluvii, & *ſilvæ Carbonariæ* mentione, aliisque permultis ex ipſa Lege depromptis argumentis operoſe demonſtrat vir doctiſſimus in eleganti opuſculo *de Solo natali Legum Salicarum.*

SALZ, palatium. Vide *ſalen* manere.

SALZ, mare. Scandis antiquis *ſalt*, Græc. ἅλς, Lat. *ſalum.* VEREL. in Ind. *ſalt* ſalum,

 mare,

mare, *i eyſtra ſalte* in mari baltico. Cuncta haud dubie affinia, quia ſpiritus & ſibilus in omnibus Linguis permutantur. Senſus tamen obſcurus, ea maxime de cauſa, quia neſcimus, uter ſignificatus prior ſit, *ſali* an *ſalis*. Inde eſt, quod *ſalum* aliis a ſapore ſalino aquæ marinæ, aliis contra *ſal* a *ſalo* dicitur, quia ex aquis marinis fit. Quæ cum ita ſint, notio generalis quærenda eſt, in qua *ſal* & *ſalum* conveniant. Conveniunt autem in ſaliendo. Nam & mare ſalit, & fontes ſalientes producit, & ſal in ignem conjectum exilit. Refer ergo ad *ſalzen* ſurſum moveri. Alii *ſalum* ducunt a σαλεύω quatio, ob perpetuam maris agitationem, ſenſu quidem commodo, ſed a *ſale* alieno, & conſequenter falſo.

SALZ, aqua ſalſa concreta. Græc. ἅλς, Lat. *ſal*, Cambris *halen*, Gothis, Præcopenſibus, Scandis & Anglis *ſalt*, Angloſax. *ſealt*, Franc. *ſalz*, Gall. *ſel*, Sorab. *ſel*, *ſol*, *ſul* apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 921. Belgis *zout* per ſyncopen. Ex eodem cum præcedenti fonte. Inde

ſalzen, ſale condire, Lat. *ſallere*, *ſalire*, Armoricis *ſalla* apud PEZRONIUM in Antiq. Celt. pag. 415. Gothis *ſaltan* Marc. IX. 49. Angloſaxonibus *ſyltan* ibid. Francis *ſalzan*, Sorabis *ſeliu*, Gall. *ſeller*. Gloſſ. Pez. ſalita *giſalzaniu*. A *ſalzen* rurſus fit *ſulze*, Gallice *ſauſſe*, ſalſamentum vel condimentum ex ſale, & *ſilſa* lacrymæ, quia ſalſæ, vox Sorabis propria apud FRENZEL. loc. cit.

ungeſalzen, inſulſus. Gothis *unſaltan* Marc. IX. 50. Angloſax. *unſealt* ibid.

ſalz-ſudde, ſalina, puteus vel fodina ſalis. A *ſudde* foſſa, quod vide.

ſalz-ſole, aqua ſalſa, unde ſal conficitur, alias muria vel ſalſugo. Vox hybrida, ex Germanica & Sorabica compoſita. Et prior quidem compoſiti pars ſal concretum, poſterior ſal fluidum denotat.

ſalz-bund, fœdus firmum validumque ratione durationis. Utitur MATHESIUS Conc. VII. de geſtis & ſcriptis Luth. pag. 67. *diſer* SALTZBUND *helt und beſtehet unſer lebenlang*. Loquitur de fœdere baptismali. Proprie eſt fœdus incorruptibile, ducta allegoria a ſale, quod putredini reſiſtit, & res integritati vindicat. Hinc LUTHERUS *pactum ſalis*, quod extat Num. XVIII. 19. vertit *ein unverweſentlich bund*, h. e. fœdus incorruptibile.

SALZEN, ſurſum ferri, in altum moveri, ſive pedibus id fiat, ſive alio modo. Græc. ἄλλομαι, Lat. *ſalio*, *exilio*, *ſalto*, *exulto*, Armoric. *ſailla* apud PEZRON. Angloſax. *ſaltan* vel *ſyltan*, Francis *ſalzan*, Gall. *ſaillir*, Angl. *to ſalt*. Hinc verba Domini Luc. VII. 32. *cantavimus vobis & non ſaltaſtis:* ab interprete Angloſaxonico ſic redduntur: *we ſungon eow be hearpan and ge ne ſaltudun*. Et ab interprete TATIANI cap. LXIV. 12. *uuir ſungun ju inti ir ni ſalzotut*. PALTHENIUS in notis ad hunc locum, ridiculum errorem interpreti Francico transſcribit, quaſi diverſiſſimos verbi *ſalire* ſignificatus confundenti, cum *ſalzen* proprie ſit ſale condire, non exultare. Sed hæc cenſura prorſus iniqua eſt, & in auctorem jure meritoque retorquetur.

SALZMESTE, vas ſalinum. Forte ferculum ſalis. Nam diſcus, patina, menſa, & ſimilia geſtamina, in quibus aliquid apponitur, Gothis dicitur *mes*, Angloſax. *meſe*, *myſe*, Alam. *mias* in Gloſſis Keronianis, Anglis *meſs of meat*, Hiſp. *meſa*. Olim videntur hoc genus condimenti non in conchis, ut hodie, ſed in patinis apportaſſe.

SAM, ſemi, ἡμι. Inde Angloſaxonibus *ſamlæred* ſemidoctus, *ſam-wiſe* ſemiſapiens, *ſam-cuce* ſemivivus, & alia apud SOMNERUM in Dictionario. Hodie non habet exemplum.

SAM, velut, acſi, ſimiliter. Adverb. comparandi, Francis & Alamannis proprium. Gloſſ. Keron. acſi *ſama ſo*, quaſi *ſo ſama*, velut *ſamo ſo*, *ſo ſamo*, ſimiliter *ſo ſama*. TATIANUS Cap. XIV. 4. *giſiuni ſama ſo tubun*, ſpecie ſicut columba. Gothi dicunt *ſamaleiko*, nos inverſo compoſitionis ordine *gleichſam*. Utrumque pleonaſmum ſapit, quia *leik* & *gleich* per ſe jam ſimilitudinem inferunt. Græci habent ὁμὸς & ὅμοιος par, æqualis, Latini *ſimilis*, *ſimulare*, *ſimulacrum* &c. An ab ὁμȣ̃ vel *ſimul?* Sed hæc ſunt adverbia congregandi, non comparandi. Hinc ὁμὸς, & reliqua rectius referuntur ad Barbarum *ſam*.

SAM, ſimilis, terminatio adjectivis propria, & a præcedenti *ſam* orta, cujus ea vis eſt, ut toti compoſito ſimilitudinem conferat ejus rei cui annectitur, ut demonſtravi in PROLEG. Sect. VI.

SAM, una, pariter, cum, Græc. σὺν, σὺμ, ἅμα, ὁμȣ̃, Lat. *ſimul*, Gothis *ſama* in compoſitis, *ſamana* extra compoſita, Angloſaxonibus *ſam* in compoſitis, *ſame* extra compoſita, Francis & Alamannis *ſaman*, Island. *ſam*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſame* ſimul, una, pariter, *ſam-hiwan* conjuges, *ſam-wiſte* conjugium, *ſam-mæle* concordes, *ſam-wyrkan* cooperari. TATIANUS Cap. V. 12. de Joſepho: *thaz her jahi ſaman mit Mariun*, ut profiteretur (nomen ſuum) una cum Maria. VEREL. in Ind. *ſam* & *ſaman* in compoſitis eandem vim habet ac Latinorum con, ſimul, una, *ſamfara* ſocietas, *ſamlag* conjugium, *ſamlendur* popularis, *ſammala* concordes &c. Hodie utimur compoſito *zuſamen*, quod eadem vi pollet ut ſimplex. Inde *zuſamenkommen* convenire, *zuſamenſchlagen* complodere, & alia ſatis vetuſta. TATIANUS Cap. V. 7. *er thiu ziſamane quamun*, antequam convenirent. Gloſſ. Boxh. *ciſamane ghislaganem* comploſis.

SAME, *ſamen*, ſubſtantia prolifica, principium hominis, animalis, plantæ. Latinis *ſemen*

ſemen, Francis & Alam. *ſamo*, Polon *ſiemie*, Bohem. *ſemeno*, Ruſſis *ſeime*, Dalmat. *ſzime.* TATIAN. Cap. LXXI. 1. *ſenu gieng tho uz thie thar ſauuit, zi ſauuenne ſamon ſinan*, ecce exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. ISIDOR. Cap. IX. 1. *ſün ſamo ardot in euuin*, ſemen ejus manebit in æternum. An a Lat. *ſemen?* Dubito, quia quid ſit ſemen, aut cur ita dicatur, Philologi ignorant. Nam *ſemen* ex *ſeremen* contractum eſſe, conjectura parum probabilis eſt. Apud Barbaros vero habet ſenſum & intellectum, ſi derivetur a *ſammen* colligere. Nam ſemen eſt compendium hominis, animalis, plantæ, & natura ſua ens collectivum, ex ſubſtantia, vi inſita, & idea compoſitum, in quo tota ſpecies plantæ & animantis, & omnes ejus partes, admirando & inexplicabili Dei artificio jam ſunt deſignatæ, ita ut naturæ rerum nihil relictum ſit, niſi divini hujus involucri in ſerie & ordine evolutio. Dici non poteſt, quantam hæc una vox ſpiret ſapientiam. Neceſſe enim eſt eos, qui id nominis ſemini impoſuerunt (quos Scythas fuiſſe credibile eſt), agnoviſſe Mentem quandam divinam, creatricem & per omnia diffuſam, cum formas illas ſubſtantiales vel a ſeipſis eſſe, vel ab atomis brutis produci, impoſſibile ſit. Extra hanc conſiderationem, *ſamen* legitime deduci poteſt a *ſæen* ſerere, quia M. apud Germanos eſt medium derivandi, ſic ut primo fuerit ſemen quod ſeritur, poſtea omne ſemen. Gallis eadem res dicitur *ſemence*, Italis *ſeme*, Hiſpanis *ſimiente*, utrum a Latinis, an populis Germanicis accepto vocabulo, incertum. Allegorice ponitur pro cauſa & principio rei, tam bonæ, quam malæ. Gothi ſemen vocant *fraiw*, Angloſaxones *ſæd*, Marc. IV. 3. Luc. XX. 31.

SAMLEN, colligere, congregare. Belg. *zamelen*, Suec. *ſambla*, Gall. *aſſembler*. Frequentativum, ſed novum, & ex vetuſtiori *ſammen* factum, quod ſtatim ſiſtam. Ejusdem ætatis ſunt *ſamlung*, *verſamlung*, *ſammelplaz*, & alia inde orta, quæ, quia nullam habent difficultatem, & ab omnibus intelliguntur, nunc miſſa facio.

SAMMEN, colligere, congregare. Cognoſcitur ex derivatis. Gloſſ. Lipſ. *ſammung* ſynagoga, *ſammungun* cleros. Nos inde habemus *ſumme* collectio numerorum, *ſamt* collective. Unde, niſi a ſimplici *ſam* ſimul, una, pariter, per verbum inde ortum *ſammen* colligere?

SAMNEN, eadem notione. Angloſax. *ſamnian*, *geſamnian*, Francis & Alam. *ſamanon*, *giſamanon*. NOTKERUS Pſal. CXXVIII. 7. *der die garba ſamenota*, qui manipulos collegit. Gloſſ. Keron. recolligendas *za ſamanonne*, eccleſia romana *rumiſkiu ſamanunga*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 65.

Thie buachāro ouh tho thare
Ciſamanota er ſare.
Scribas etiam tunc
Congregabat ocyus.

Unde, niſi a Gothico *ſamana* ſimul, una, pariter, quod extat in Cod. Arg. Luc. XV. 13. *brahta ſamana allata*, comportavit omnia. Hodie non amplius occurrit.

SAMSTAG, *ſambſtag*, dies Saturni. Proprie dies Sabbati, puta Judæorum. Non a *ſammen* congregare, etiamſi Judæi eo die in Synagogis congregentur; ſed a Francico *ſambaz-tag*, quo utitur interpres TATIANI Cap. XVIII. 1. *ingieng after ſinero giuuonu in Sambaztag in thie ſamanunga*, intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die Sabbati in Synagogam. Nimirum Franci ex *Sabbato* fecerunt *ſambaz* per epentheſin, ſicut Æthiopes *ſanbat*. Solent enim voces Hebrææ in ore extero pati corruptionem. Plures ejusdem generis corruptelas vide apud BOCHARTUM in Geographia Sacra Part. II. Lib. II. Cap. 17. & MARESCHALLUM in Obſervationibus ad Verſionem Angloſaxonicam pag. 514. Appellationem, etiamſi Chriſtianis moribus ejus diei non reſpondeat, retenuerunt tamen Germani, præcipue ſuperiores. Nam inferiores eundem diem appellare ſolent *ſonn-abend.*

SAMT, ſimul, una, pariter. Æolice ἄμυδις, Gothice *ſamath* in compoſito *ſamathrinnan* concurrere, quod de multitudine dicitur Marc. IX. 25. Angloſaxonice *ſamod*, Francis & Alam. *ſamant*, Islandis *ſamt* in Ind. VERELII. ISIDORUS Cap. IX. 4. *ſamant uuonent*, ſimul morantur. Et mox: *ſamant ezſſant*, ſimul comedunt. Quamvis autem *ſam* & *ſamt* in ſignificatu conveniant, videntur tamen origine differre. *Sam* eſt primitivum, unde fit *ſammen* colligere. A *ſammen* rurſus fit *ſamt*, *ſamath*, *ſamod* &c. per medium derivandi T. Inde Angloſaxonibus *ſamod-cyman* convenire, *ſamod-weorpan* conjicere: Francis *alſamant* univerſe vel ſimul omnes, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. IX. 12. *ſamantferti* comitatus itineris, apud TATIANUM Cap. XII. 3. & alia. Germanis *ſamt* modo præpoſitio eſt, regens dativum, modo adverbium. Habent & compoſita, *geſamt*, *alleſamt*, *ſæmtlich*, & ſimilia, quorum ſignificatio in vulgus nota.

SAMMET, pannus holoſericus. Græcis recentioribus ἑξάμιτος, Latinis inferioribus *exametum*, *ſamitum*, *ſamis* &c. apud CANGIUM in Gloſſario, qui has voces ſequenti nota illuſtravit: „Ejusmodi vocabulorum, inquit, primigenia quibusdam „videtur *ſamit*, cum & hodie *alutam*, ſeu „corium tenue, & pilis ademptis emollitum, & in uſum veſtium concinnatum, „*ſæmiſch* vocent Belgæ, inferioris Germaniæ Dialectus *ſemen*, ut auctor eſt Cluverius Lib. I. Germ. Antiq. Cap. 16. unde „poſtea traducta vox ad quosvis pannos „læviores, atque adeo holoſericos. Kilianus *ſammet* Theutonicum ſeu noſtrum „*ſamit*, quaſi *Samnitum ſericum* dictum putat. Sed & Barthius ad Lib. 12. Philipp. „vocem a loco quodam ortam putavit. Ve-

„rum hæ videntur levioris momenti con„jecturæ, cum potius Græcæ originis cen„ſeri debeat vocabulum, ut ἑξάμιτος dictus „fuerit ſex liciis ſeu filis textus, quemad„modum μονίμιτος ſimplici licio, τρίμιτος ter„nis liciis, πολύμιτος multis liciis &c. Ebrar„dus Bethunienſis in Græciſmo Cap. 10.

Eſt, mihi crede, Mitos filum: Sed fabula Mithos:
A Mitos Examitum, de Mithos Mithologia.

Hæc ille. Quibus confirmationis cauſa addo, quod apud nos plures textorum appellationes a numero liciorum oriantur, quas vide in *zwilch* & *trilch*.

SAND, calculus, arena, ſabulum. Conveniunt in voce Angloſaxones, Franci, Belgæ, Angli, Sueci, Islandi. Gloſſ. Pez. ſabulo *ſante*. VEREL. in Ind. *ſandbrecka* crepido arenoſa. Quemadmodum *gries* ejusdem ſignificatus eſt a *grüſen* comminuere, ita Græcis ψάμμος & ψαμμίον arena & arenula a ψάειν comminuere, ſive quia attritu lapidum fit arena, ſive quia primi nominis impoſitores crediderunt, loca arenoſa ex petris vetuſtate comminutis orta eſſe. Ex eodem fonte derivari poteſt *ſand*, ſi Græcus adſit interpres, nec hoc tantum, ſed etiam Angloſaxonicum *punian* conterere, unde Anglis *to pound*. Nam in literis compoſitis, cujusmodi eſt ψ. ſæpe alterutra rejicitur ab iis, qui dictiones Græcas in linguam ſuam transferunt. Sicut igitur *punian* oriri potuit a ψάειν, exploſo S. ita etiam *ſand* exploſo P. Confer *Prolegom.* in litera PS. Sect. III.

SANE, flos & cremor lactis, optimum ex lacte, atque hinc adj. *ſanicht* pinguis, opimus, qualis eſt cremor lactis. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. pag. 1679. & recte, quamvis cauſarum, a quibus *ſan* producitur, ignarus. Eſt autem vox vitiata e genuina *ſeim* pinguedo. M. & N. ſunt crepundia vulgi, & multo magis vocales.

SANFT, flexilis, mollis, lentus. Angloſaxones dicunt *ſoft*. Utrumque oriri potuit a Græc. εὔτονος, præpoſito ſibilo. Reliqui ſignificatus ſunt metaphorici. Nam a *flexili* ſenſus translatus eſt ad facilem: a *molli* ad mitem & placidum: a *lento* ad tardum & pigrum. Quod probe notari velim.

SANFT, facilis, poſſibilis. Utitur ni fallor Luth. Matth. XI. 30. Franci & Alamanni hoc ſenſu dicunt *ſenft*, & mutato N. in M. *ſamft*. Gloſſ. Keron. facilis *ſamfter*, facile *ſampto*, difficilem *unſemfta*, poſſibile *ſamftes*. Gloſſ. Boxh. *ſamfti* facultatem. NOTKERUS in Symbolo Athanaſiano non procul ab initio: *Perſonam iſt unſenfte ze diutenne*, quid ſit perſona difficile eſt explicatu.

SANFT, mitis, lenis, manſuetus. Gloſſ. Lipſ. *ſeniſte* mitis, *jeniſti* manſueti, *ſenihte* (mutato F. in CH.) manſuetudinis. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *ſoft* & *ſoftnyſſe*.

SANFT, placidus, tranquillus, quietus, *ſanfter ſchlaf* ſomnus placidus, nulliſque inſomniis turbatus, *beſænftigen* placare, tranquillare.

SANFT, tardus, & piger. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſoft* mollis, manſuetus, piger, *ſofte* gradatim, pedetentim, cunctanter. Hodie pro *ſoft* dicimus *ſacht*, elemento F. in CH. mutato, dum Belgæ promiſcue dicunt *zaft* & *zacht* pro *doucement*. Francis quoque *ſanft* tardum & pigrum denotaſſe, patet ex ſubſtantivo *ſunft* palus, aqua ſtagnans, quod uſus vocabulorum tyrannus detorſit in *ſumpf*.

SANFTMUT, ſignificat quantum poteſt, (1.) animum facilem & ad obſequia paratum, (2.) animum mitem & manſuetum, (3.) animum placidum & tranquillum, (4.) animum ad iram & vindictam tardum. Hem, quanta virtutis copia in una voce, & quanta dicendi materia! At hæc neceſſe eſt neſcire eos, qui ſcalam ſignificationum ignorant.

SANG, cantus. Ita veteres univerſe in omnibus Dialectis. Gloſſ. Keron. canticum *ſanc*, modulatio *ſange*. Gloſſ. Boxhorn. *mazzaz ſanc* melodia. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 366. *uht-ſang* cantus antelucanus, *primſang* cantus matutinus, *undernſang* cantus tertianus, *middægſang* cantus meridianus, *nonſang* cantus nonalis, *æfenſang* cantus veſpertinus, *nihtſang* cantus nocturnus. MARTINIUS in voce *cano* deduxit a *ſonicum* vel *tonicum*, præter neceſſitatem, cum ſit verbale a *ſingen* cantare. Hodie utimur compoſito *geſang*, & nihilominus oſcines vocamus *ſangvögel*, & muſicum *ſangmeiſter*.

SANGEN, ſpicæ toſtæ. A *ſengen* uſtulare. Vox Provincialis, qua utitur Luth. Lev. II. 14.

SAPER, ſpuma, *ſaperen*, *ſabberen* ſpumam ore emittere. V. *ſeifer*.

SARG, *ſark*, arca ſepulcralis. HELVIGIUS longo rudente petit ab Heb. *ſagar* clauſit. Mihi videtur noviſſime abſciſſum a σαρκοφάγος, ſarcophagus, i. e. carnivorus, & ſubſtantive loculus, quia carnem defuncti abſumit. Vocem vetuſtam & domi natam vide in *truhe*.

SASSEN, incolæ. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſeta* incola. SOMNER. in Dict. *ſæta* in compoſitione habitatores, colonos, cultores, ſive incolas ſignificat. e. g. *dun-ſæta* monticolæ, *deneſæta* vallicolæ. Hinc etiam nemoris incolæ in Germania *Holtſatten* dicti. Hæc ille. Alamanni, qui Speculum Suevicum condiderunt, incolas vocant *ſazzen*. Unde, niſi a *ſitzen* ſedere, reſidere? Sedent enim haud dubie, reſidentque, qui domicilium ſuum in regione aliqua collocarunt, & fundos ibi poſſident, ſive parvos ſive magnos. Et hunc ſenſum obtinet quoque in compoſitis, cujusmodi ſunt, *Land-*

Saſſen

Saſſen ſubditi, Latino-Barbaris *Lanceta* & *Lanceti* apud Gloſſographos, *Schrift-Saſſen* a ſcriptura Cancellariæ, quæ ad illos dirigitur, ſic dicti, *Reichs-Saſſen*, *Ambts-Saſſen*, &c. quorum explicationem Jureconſultis & Lexicographis permittimus. Hoc nomen vulgo male confunditur cum *Saxonico*.

SAT, *ſaat*, quatenus derivatur a *ſæen* ſerere per medium derivandi T. ſignificat quantum poteſt, actionem ſerendi, ſementem, & ipſum ſemen. Gloſſ. Pez. ſationes *ſati*. TATIANUS Cap. LXVIII. I. *mit thiu ther Heilant fuor ubar ſati*, cum tranſiret Jeſus per ſata. Evang. Angloſax. Matth. XIII. 3. *uteode ſe ſædere hys ſæde to ſawenne*, exiit ſeminator ad ſeminandum ſemen ſuum. *Sæd* in ore Cambrico fit *had*, quia ſcil. H. & S. frequenter permutantur. Sed a *ſæd* Slavonica Lingua videtur formaſſe *ſiati* ſerere.

SATAN, ſpiritus infernalis, hoſtis ſecundum Hebræos. Vox in omnes Linguas Germanicæ originis, Gothicam, Angloſaxonicam, Francicam, ab interpretibus tranſlata.

SATT, ſatur, *ſættigen* ſaturare. Lingua Gothica *ſad itan* eſt edere ad ſatietatem Luc. XV. 16. *ſad wairthan* ſaturari Matth. VII. 27. Francica *ſih ſaton* ſaturari, apud NOTKERUM Pſal. XVI. 14. Alamannica *ſetii* ſatietas, apud KERONEM in Gloſsis, Iſlandica *ſaddur* ſatiatus, apud VERELIUM in Ind. Veroſimile eſt, dicendi initium eſſe a Gr. ἄδος ſatietas, unde Latinis *ſat* & *ſatur*, & ab illis reliqua, quod etiam notavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 286. Angloſaxones tuto carent his vocibus, & apud illos ſatur dicitur *fylled* Luc. VI. 25. i. e. plenus, expletus, a *fyllan* explere.

SATTEL, ephippium. Angloſax. *ſadl*, *ſadol*, Francis *ſatal*, Cambris *ſadell*, Iſland. *ſadull*. Gloſſ. Pez. jumentorum cingula *ſatalgiziugi*. Duobus modis conſiderari poteſt, vel ut ſella equeſtris, & tunc originem referet ad *ſitten*, *ſitzen* ſedere, vel ut clitella, cui onus imponitur, & tunc erit a σάττω onero. Hic ſenſus videtur antiquior, quia CÆSAR de Germanis, Germanorumque ferociſſimis, Suevis inquam, ſive Chattis, diſerte ſcribit: *Neque eorum moribus turpius quicquam, aut inertius habetur, quam ephippiis uti*. Lib. IV. de Bell. Gall. Cap. 2.

SATURNUS, Urano genitus, Titanum noviſſimus & potentiſſimus, imperium in occiduis Orbis partibus primus conſtituit, teſte DIODORO Lib. III. Cap. 61. Videamus ergo, quid in Linguis Occidentis vetuſtiſſimis, *Celtica* & *Germanica*, ſignificare poſſit. Nam hoc oſtenſo, veriſimiliter patebit, unde Latini illud nomen, quod Græcis ignotum, acceperint? *Saturnum* Celtica Lingua denotare poſſe *regem*, pridem ſuſpicatus ſum e Cambrica voce *teyrn* rex, quam infra cum univerſa familia produxi in voce *tyrann*. BAXTERUS eandem tradit originem in voce *Brennus*. Poſtquam enim monuerat *teyrn* ſignificare regem, & TURNACUM regiam, mox ita pergit: *Huc etiam referenda videntur Romana nomina* TURNUS & SATURNUS, *appoſito Celtico articulo* SA, *ut ſit idem* SATURNUS *quod* MOLOCH *vel* REX. De articulo Celtico *ſa* mihi non conſtat. Hoc autem ſcio, *ſa* eſſe Gothorum, & *ſe* Angloſaxonum articulum. Solent autem articuli cum ſuis nominibus interdum coaleſcere, præſertim in ore Latino, quod multis exemplis oſtendit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 63. Idque non ſemel accidit appellativis in nomina propria mutatis. Sic OSIRIS quibusdam apud PLUTARCHUM de Iſide creditur ſic dictus quaſi ὁ σείριος. Sic etiam PHARAO concrevit ex *pha* & *ro*. Illud Coptica Lingua eſt articulus, hoc regem ſignificat, ut me quondam docuit LACROSIUS vir celeberrimus & Philologorum noſtro ævo facile princeps. Ratio, cur Saturnus per excellentiam dicatur rex, in promptu eſt. Erat enim primus Rex nonſolum Aboriginum in Italia, ſed etiam totius Occidentis, nomenque regium primus adſcivit, & ante omnes fertur coronatus, teſte Pherecyde apud TERTULLIANUM Libro de Corona Cap. 7. PEZRONIUS verum Saturni nomen *Sadorn* fuiſſe ſcribit, cum dies Saturni etiamnum appelletur *Di-Sadorn* apud Armoricos. Hoc *bellicoſum* interpretatur, a *dorna* pugnare, prima tamen ſyllaba neglecta. Vide Antiquitates ejus Celticas pag. 72. 288. 415. Cæterum nec hoc omittendum, quod Janus ſimulacro Saturni falcem, inſigne meſſis, adjecit, teſte MACROBIO Lib. I. Saturnal. Cap. 7. quod Saturnus in quodam Achate meſſoris ſpecie viſitur, ſacco inſidens, cum falce in dextra, & faſciculo ſpicarum ante pedes, apud GORLÆUM Part. II. Dactyliothecæ num. 64. & quod filiæ Saturni, Iſis & Ceres, vel modium geſtent in capite, vel coronam ex ariſtis. Nam hinc videtur colligi poſſe, Saturnum ætatis ſuæ homines cum per ſe, tum per liberos, ab agreſti victu ad cultiorem vitam traduxiſſe, & ab his meritis *Saturni* nomen accepiſſe. Nam *ſædere* Dial. Angloſax. eſt ſator, ſeminator. Habes hic tres conjecturas valde opinabiles, cur celebris ille CRONUS in Linguis Occidentis dictus ſit *Saturnus*. Quæ etiamſi omnes falſæ eſſent, certum tamen eſt, *diem Saturni* in Verſione Angloſaxonica vocari *ſæternes-dæg* Marc. XVI. 1. Belgis vero *ſater-dag*, ſive in honorem Saturni, ſive imitatione Romanorum. TACITUM, qui Saturnum pro conditore Judaicæ gentis venditat Hiſt. V. 4. religioſa Judæorum iſtius diei obſervatione deceptum eſſe patet.

SATYRISCH, ſatyricus, dicax, mordax, riſui aut odio movendo aptus. A *Satyra* dictum vel ſcriptum mordax, & hoc a *Satyrus* comes Bacchi, qui in obvium quemque dicteria procaciter jactat. NATALIS COMES Lib. V. Mythol. Cap. 7.

„Satyri

„Satyri dicebantur eſſe Bacchi ſocii, ut Si-„leni, ſicut teſtatur Plato in illo Epigram-„mate in Satyrum:

Nam ſum ego cornuti gratus ſervus Dionyſi.

„Hos etiam convitiorum amicos appella-„vit Nilus in eo carmine:

Πάντες μὲν Σάτυροι φιλοκέρτομοι.
Omnis amat Satyrus convitia.

„Dicti autem ſunt Satyri a ſalacitate, ut ait „Theocriti enarrator, cum σάθη tentigo „ſit, & titillatio ad Venerem. Hi cum „eſſent ſeniores, dicebantur Sileni. Huc usque NATALIS. Mallem autem *Satyros* ſic appellatos a *ſatyrus*, quod Laconica lingua hircum vel arietem ſignificat, teſte SERVIO. Nota hircorum laſcivia. Et hinc *Satyrus* homo laſcivus & ingenii laſcivientis, dignum comite Bacchi vocabulum. Eamque ob cauſam caprina facie & hircinis pedibus pingitur & fingitur, teſte HERODOTO Lib. II. Cap. 46. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia alia quoque Græcorum vocabula, quæ vel ſannam vel irriſorem ſignificant, ex animalium nominibus deſumta ſunt. Ita μῶκος irriſor, judice PEZRONIO eſt a Celtico *moch* ſus, γωριάω illudo, ſubſanno e Celtico *gore* porca, quia irriſor nares attollit & corrugat, ut ſus roſtrum. A *moch* Armoricos habere *moccio*, Gallos *mocquer*, a *gore* Græcos χοῖρος porcus, idem animadvertit, in Antiq. Celt. pag. 354. Hæc, quamvis ab inſtituto meo aliena, longius proſequi placuit, quia multi viri doctiſſimi videbantur mihi adhuc ignorare, quid ſit *ſatyra* & *ſatyricus*, quas voces invitis Muſis a *ſatura* deducunt.

SATZ, quatenus derivatur a *ſetzen*, ſignificat quantum poteſt.

SAU, porcus & porca. Angl. *ſow*. Vox ex antiquiori quadam abſciſſa. Hebræis *chuz* eſt porcus. Hoc imitantur vetuſtiſſimæ linguæ per varias & conſuetas literarum mutationes. Inde Græcis ὗς, & σῦς, Laconibus σίκα, Latinis *ſus*, *ſucula*, Cambris *huch*, Armoricis *houch*, Angloſaxonibus *ſugu*, Belgis *zog*, Anglis *hog*, Gallis *cochon*. Horum aliqua videntur convenire in radice *ſeugen* lactare. Vocem Gothicam & Francicam vide in *ſchwein*.

SAU, *ſaw*, aqua. Turcis *ſu* in hunc usque diem eſt aqua, teſte CLODIO in Lexico Turcico: & fortaſſe ab *a*, *aa*, aqua, præpoſito ſibilo. De hoc vetuſtiſſimo nomine vide plura in *ach*. Interim *ſaw* pro aqua vel amne, valde antiquum eſt, & ab illo ſunt vetuſtiſſima fluviorum nomina SABIS & SABA in Gallia Belgica, qui nunc *Sambre* eſt, SAVO in Campania, hodie *Saone*, SAVUS & SABUS in Pannonia, hodie SAU. Plura fluviorum nomina, quæ præter aquam nihil ſignificant, vide in *Dur* & *Iſter*. Obſervari meretur, quod etiam Celtarum lingua *avon* & *ſavon* amnem ſignificent, ab *au* unda, & quod inde nomina ſua ducant SAVAUDI & SABAUDI fluminis accolæ, judice BAXTERO in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 222. Sed undecumque ſit hæc vocula aquæ, rectius ſcribitur *ſaw*, cum labiali in fine, quam *ſau*. Nam W. natura ſua convertibile eſt in B. & V. & reliquas labiales, quas in derivatis videmus.

SAUBER, purus, mundus. Angloſax. *ſifer*, Franc. & Alam. *ſubro*, Belg. *zuifer*. Gloſſ. Pez. venuſtate *ſupri*, illuvie *unſuprido*. Gloſſ. Keron. ſordide *unſubro*. Proprie eſt purus inſtar aquæ, a *ſaw* aqua, mutato W. in B. Ita *limpidus* a *limpha*.

SAUBER, moderatus, caſtus, temperans. Angloſax. *ſifer*, Angl. *ſober*. Senſus a munditie externa ad ſobrietatem & caſtimoniam translatus, quia ſobrii & caſti, dum potu & venere, aliisque corporis & animi inquinamentis, abſtinent, haud dubie puriores ſunt cæteris, qui illis polluuntur. Alii tamen derivant a Græc. σώφρων vel Lat. *ſobrius*. Hodie utimur adverbio *ſeuberlich* caſte, moderate, comiter, quod Angloſaxonibus effertur *ſiferlic*, Anglis *ſoberly*.

SAUBERN, *ſeubern*, purgare, mundare. Francis *ſubran*, *ſupron*, Belgis *zuiveren*. Gloſſ. Pez. tergeret *giſuprati*. Refer ad *ſauber* purus, mundus. Quamvis etiam ἀμέσως oriri poſſit a *ſaw* aqua, ſicut *waſchen* lavare, ab *isca* aqua. Quo pacto *ſeubern* erit frequentativi generis ab antiquiori *ſuben*, quod tempus delevit.

SAUFEN, *ſupen*, quatenus derivatur a *ſaw* aqua per literas convertibiles, ſignificat quantum poteſt, (1.) *fluere, manare*, (2.) *fundere, effundere*, (3.) *humectare, irrigare*, (4.) *humidum attrahere*, (5.) *bibere, potare*, (6.) *mergere & mergi*. Hos ſignificatus a natura humida recte & decenter derivari, nemini, qui meditari voluerit, dubium eſſe poteſt. Horum alii ſunt extincti, relictis tamen priſtini uſus veſtigiis, alii conſtanter ſervati.

SAUFEN, *ſupen*, fluere, manare. Heb. *zuph* fluxit, effluxit, emanavit. Ad reliquias verbi extincti ſpectant, *ſeifer* ſaliva, *ſippeln*, *zippeln* ſtillare, guttatim fluere, & inde *zipperlein* gutta, pravi humoris affluentia.

SAUFEN, *ſupen*, fundere, effundere. Hoc ſenſu Sorabi dicunt *ſipu*, primo de humidis, poſtea etiam de aridis, apud FRENZELIUM in Orig. Sor. pag. 153. qui Hebræorum *ſchaphach* effudit, tanquam conſonum adducit. Græci inde habent σίφων tubus quo humidum emittitur, nos *zapf* ſiphunculus, effuſor.

SAUFEN, *ſupen*, macerare, humectare. Forma verbi Angloſaxonica eſt *ſipan*, *ſypan*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Et inde *ſype* humectatio, quam vocem ex Alvredi Regis Paraphraſi Boethiana ſiſtit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 300. Eſt & Latinis *ſipare* ſpargere aquam. Cuncta a notione aquæ.

Quid

Quid enim eſt macerare, niſi aqua vel humore perfundere? Sic a *waſſer* fit *wæſſern* irrigare. Nos inde derivamus *ſaft* ſuccus, Itali *ſuppa* panis vino maceratus.

SAUFEN, *ſupen*, ſorbere, humidum attrahere. Angloſax. ut ſupra, Franc. & Alam. *ſaufen*, *ſoufen*, Anglis *to ſup*, Suec. *ſupa.* Gloſſ. Keron. abſorbeatur *piſaufit ſi.* Inde derivatum omnibus Dialectis commune *ſuppe* juſculum, ſorbillum.

SAUFEN, *ſupen*, bibere, potare. Angloſax. *ſupan*, Franc. *ſufan.* Gloſſ. Pez. bibere *ſufan.* Idem Cambris *yfed* absque ſibilo. Cuncta ab aqua, qui primus fuit hominum potus.

SAUFEN, *ſupen*, immodice bibere, græcari. Belgis *zuipen.* Hebræis *ſabha* (interprete HELVIGIO) eſt potavit, helluatus eſt, *ſobhe* potator, convivator, ebrius. Neque aliud eſt (eodem judice) apud JUVENALEM *Sauffejæ* nomen, quam bibaculæ, ait enim: *Pro populo faciens, quantum Saufeja bibebat.* Sic & Cambris *yſwr* eſt bibax, qui Germanis *ſeufer.*

SAUFEN, *ſupen*, mergere & mergi. TATIANUS Cap. XIX. 7. *giſultun beite ſheff, ſo thaz ſi ſuſſun*, impleverunt ambas naviculas ita ut mergerentur. Gloſſ. Keron. mergit *püuuſſit.* Lege *piſauſſit.* Gloſſ. Pez. demerſerunt *piſouſtun*, ſepultus *piſouſter.* Hodie utimur compoſitis, *erſaufen* ſuffocari in aqua, *erſeufen* ſuffocare, facere ut mergatur.

SAUGEN, ſugere. Angloſax. *ſycan*, *ſugan*, *ſuccan*, *ſucian*, Franc. *ſugan*, Belg. *zuigen*, Angl. *ſuck*, Suec. *ſuga*, Gall. *ſuccer*, Ital. *ſucchiare.* TATIANUS Cap. LVIII. 2. *Salig thie manzon thie thu ſugi*, beata ubera quæ ſuxiſti. WILLERAMUS Cap. VIII. 1. *ſugan die ſpunne miner muoter*, ſugere ubera matris meæ. Omnia a Lat. *ſugere*, inquit SKINNERUS. Sed unde *ſugere?* Silet hic MARTINIUS, imo vocem omittit. Cuncta fortaſſe a Sarmatico *cic* mamma.

SAUL, *ſeul*, baſis, fundamentum. Cambri hoc ſenſu dicunt *ſail*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Angloſaxones *ſyl*, apud SOMNER. & BENSON. Inde Gothis *ſulan* fundare Matth. VII. 25. *razn was gaſulith ana ſteina*, domus erat fundata ſuper petram. Non columnarum ſubſtructionibus firmata & ſuffulta, quæ JUNII interpretatio eſt. Hic primus vocis ſignificatus, & a Lat. *ſolum* deſumptus. Nam ſi verum eſt, quod ſcribit SERVIUS in 5. Æn. *unicuique rei quod ſubjacet, ſolum eſt ei, cui ſubjacet:* fundamentum eſt ſolum ædificii, & baſis ſolum columnæ. Ob eandem cauſam vox antiquitus translata eſt ad *columnam*, *limen*, & *aſſerem* ſignificandum, quia columna faſtigio, limen januæ, aſſer pedibus ſubjicitur. Quæ cum una cogitatione complecti non poſſent interpretes, nec omnia ad unum reducere, ad ſtridulas & futiles etymologias prolapſi ſunt.

SAUL, *ſeul*, columna. Gloſſ. Lipſ. *ſule* columna, *ſuli* columnas. SOMNER. in Dict. AS. *ſyl* columna, *Hercoles ſyla* Herculis columnæ. HELVIGIUS ducit a Gr. στύλος, unde per ſyncopen fit *ſylos.* JUNIUS a Gr. ξύλον lignum, vel ὕλη lignea materies. Quid nobis videatur, jam diximus in præcedenti ſignificatu. Compoſita antiqua vide in *fürſt* culmen, & *irminſula.*

SAUL, *ſole*, limen. Angloſax. *ſyl*, Angl. *ſill*, Ital. *ſoglia*, Gall. *ſoliveau*, Lat. Barb. *ſolium.* Hodie dicimus *ſchwel*, per epentheſin, inſigni depravatione, & nullo apud veteres exemplo.

SAUL, *ſole*, aſſer, *ſolen* tabulare. Gloſſ. antiq. apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 122. *ſuliu* tabulas, *kiſulit* tabulata.

SAUL, macula, *ſal* ſpurcus & ſpurcities, *ſülen* contaminare. Vide ſingula ſuis locis.

SAUM, impedimentum jumenti, onus, ſarcina, clitellæ. Vox Celtica, & omnium conſenſu a Gr. σάγμα ducta, quæ Armoricis effertur *ſam*, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 437. Angloſax. *ſeam*, Francis *ſaum*, Gall. *ſomme*, Ital. *ſoma.* Gloſſ. Pez. ſagma *ſaum.* Gloſſ. Boxh. ſarcinnulæ *ſaumma.* SOMNER. in Dict. AS. *ſeam* onus, ſarcina jumentaria, *ſeam-byrden* ſaccus ſarcinarius. Hinc jumentum ſarcinarium, ſive equus ſit, ſive mulus, Francis vocatur *ſcumari*, Latino-Barbaris *ſoumarius*, Gallis prioribus *ſommier*, Italis hodiernis *ſomaro*, manifeſta Francicæ vocis imitatione. Gloſſ. Pez. burdo *ſoumari.* *Burdo* autem eſt jumentum dorſuarium, quod equa gignit e conjugio aſini, & ſic dicitur a *bürde* onus, ut *ſoumari* a *ſoum* onus. Hodie utimur compoſitis, *ſaum-roſs* equus clitellarius, *ſaum-ſattel* clitellæ, quibus ſarcinæ imponuntur, & aliis noti ſignificatus.

SAUM, impedimentum hominis. Senſus vocis allegoricus, ab impedimento jumenti petitus, & jam antiquitus uſurpatus. Lex Salica ab initio: *Si quis ad Mallum Legibus dominicis mannitus fuerit, & non venerit, ſi eum ſumis non detinuerit, ſolidorum XV. culpabilis judicetur.* Legitima autem impedimenta, quæ abſentiam a Mallo excuſant, ſecundum Legem Salicam Tit. XIX. 6. hæc ſunt: *Si in Mallum vocatus fuerit, & is qui vocatus eſt, non venit, ſi eum aut infirmitas, aut Ambaſcia dominica detinuerit, vel forte aliquem de proximis mortuum intra domum ſuam habuerit, per iſtas* SUMIS *ſe poterit homo excuſare.*

SAUM, impedimentum frivolum & ſponte contractum, ut eſt deſidia & incuria. Hoc ſenſu ſuperat in derivatis *ſeumig*, *ſaumſelig*, & *ſeumen*, quod vide.

SAUM, ſutura. Angloſax. & Anglis *ſeam.* Haud dubie a Lat. *ſuo*, per medium derivandi M. A *ſeam* rurſus fit *ſöma* ſuere, ſuturam facere, Dial. Suecica.

SAUM, fimbria, limbus, ora veſtimenti, *ſeumen*, *beſeumen* prætexere, limbo circumdare. Gloſſ. Pez. ora *ſoum.* Belgæ eodem ſenſu dicunt *zoom* & *zoomen.* Græcis ζῶμα eſt

eſt cingulum veſtis, a ζώννυμι cingo. Hoc etymo utitur HELVIGIUS, & meo judicio appoſite, quia limbus, dum veſtem cingit, cingulo ſimilis eſt. SKINNERUS tamen & STADENIUS hunc ſenſum cum præcedenti confundunt.

SAUR, acidus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ſur* acidus, *ſuro* aceſcere, acere. SOMN. in Dict. AS. *ſur*, *ſurig* acidus, *ſurigan*, *aſurian* acere, aceſcere, *ſurelic* acerbe, *ſurneſſe* aciditas, acor, acrimonia, acerbitas. Plurium linguarum conſenſum exhibet BAXTER. in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 208. cujus verba hic deſcribam: Sunt autem Britannis *ſar*, *ſor*, *ſur*, & Scotobrigantum *ſearv*, idem quod & Armeniis *xaur*, Perſis *ſciur*, Angloſaxonibus *ſur*, hodiernisque Anglis *ſowr*, quod quidem *acerbum*, & figurate etiam *iracundum* ſonat. Hæc ille. HELVIGIUS & MARTINIUS, viri in ſtudiis etymologiæ magni & celebrati nominis, *ſaur* deducunt a Lat. *ſeverus*. Quod probare non poſſum. Nam quando auſterum & vultuoſum vocamus *ſaur*, tunc metaphora utimur ab acido deſumpta. Et cum hoc demum ſignificatu, qui natura poſterior eſt altero, conveniet Lat. *ſeverus*. Qui ſecus ſtatuunt, ordinem nuncupandi pervertunt, & rebus naturalibus imponunt nomina moralia, quæ apud omnes gentes ex naturalibus deſumuntur.

SAUR, metaphorice dicitur de auſtero & ſevero, de moribus aſperis, & univerſe de moleſto, laborioſo & ærumnoſo, ducta ſimilitudine ab ingrato acidi ſapore.

SAUR, quatenus eſt ſubſtantivum ab adjectivo ortum, ſignificat quantum poteſt, acetum & fermentum. Cum poſteriori ſignificatu convenit Hebræorum *ſcheor*, & Sorabicum *zur*, *ſchur*, utrumque fermenti ſignificatu, apud FRENZELIUM in Orig. Sorab. pag. 238.

SAURAMPFER. vide ſimplex.

SAUSEN, ſtrepitum edere. Hoc murmur venti vel aquæ cadentis docuit. Inde *ſaus* ſtrepitus, præcipue potantium. Convenit Gr. ἰαῦσαι reſonare.

SCARTEKE, fruſtum inutile papyri, & per contemptum ſcriptum breve & frivolum. Ab Italico *ſcartoccio* involucrum, cucullus, quod eſt a Lat. *chartaceum* judice FERRARIO.

SCHABEN, radere, ſcalpere, corticem auferre, *ſchabe* tinea, vermiculus rodens, *ſchæbig* ſcaber, cujus aſpera cutis ſcabi poteſt. SOMNER. in Dict. AS. *ſcæfan* tondere, radere, polire, *ſcæfere* tonſor, politor, *ſcæb* ſcabies. Gloſſ. Pez. corroſus *giſcapaner*, eradam *apaſcapo*, radendum *apazauarſcapanne*. Cuncta a Lat. *ſcabere*. Hinc porro oriuntur frequentativa *ſchaberen* & *chapeler*, quorum illud Francis, hoc Gallis uſitatum. Inde OTFRIDO *irſcaboron* corradere, quod dicitur de Juda Lib. IV. Cap. II. 59.

Er uuas thiob hebiger,
Ioh ſekilari ſiner.
Uuolt er thar uuaz irſcaboron,
Bithiu bizam er ſulih redinon.

Lege *bigan* ex reſtitutione cel. SCHERZII, & ſic verte: Erat fur inſignis, ejusque diſpenſator, voluit aliquid corradere, idcirco cœpit ſic ſermocinari. Radere autem dicitur avarus metaphorice, quia de pecunia aliena ſemper aliquid detrahit.

SCHABERNACK, illuſio. An a *nack* cervix, & *ſchaben* ſcabere, quia illuſores eis, quos vexare volunt, cervicem ſcabunt a tergo? Ita quidem ſentit STADENIUS in Epiſtola ad ECCARDUM, SCHERZIO laudatus in notis ad locum OTFRIDI ſupra allegatum. Mihi videtur *nack* derivandum a *næcken* vexare, & *ſchaber* a *gapen* illudere, præpoſito S. Et ſic totum compoſitum non illuſionem digitalem, ſed vexationem illuſoriam denotabit.

SCHABRACK, tegumentum equi. Vox caſtrenſis, quam milites noſtri didicerunt a Turcis, ſive pridem in Expeditionibus ſacris, ſive nuper in Bellis Hungaricis. CLODIUS in Lexico Turcico: ſtragulum *ciaprack*. Præfige ſibilum vocabulo Turcico, & habebis Germanicum.

SCHACH, ſpolium, rapina, furtum. Francis & Alam. *ſcach*, Island. *ſkaak*, Lat. Barb. *ſcachus*. Dicitur ſenſu latiſſimo de rebus omnibus, ſive furto ablatis, ſive bello aut latrocinio captis. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Animadv. ad Will. pag. 161. *herihunta*, *ſcah* præda. ISIDORUS Cap. III. 6. *ſee ih hepfu mina hant ubar ſie*, *endi ſie uueridant zi ſcaahche dhem im aer dheonondon*, ecce levabo manum meam ſuper eos, & erunt præda his, qui prius ſerviebant illis. Lex Longobard. Lib. II. Tit. LV. 37. *De furto, aut ſchacho, ſi ultra VI. Sol. fuerit, ſimiliter ut per pugnam veritas inveniatur, præcipimus.* Refer ad *ſchæcken* rapere. *Schach* rapinam denotare, perperam negat SKINNERUS in voce *check*.

SCHACHERN, quatenus eſt frequentativ. a *ſchæcken* rapere, ſignificat latrocinari, prædari, furari, etiamſi eo ſenſu non amplius occurrat. Et cum illo convenit Heb. *ſchakar* ſcelerate agere.

SCHACHERN, transferri ſolet ad mercaturæ & uſuræ fraudes, quæ a compendio latronum non re ipſa, ſed nocendi modo differunt. Ita Cel. PALTHENIUS in not. ad Tatian. pag. 404.

SCHACHERN, rem furtivam vendere. Hoc fere ſenſu utuntur Judæi inter Chriſtianos degentes.

SCHACHMAN, fur, latro, eadem notione qua *ſchæcher*, de quo poſtea. Vocem ſiſtit GOLDASTUS in Animad. ad Script. Paræenet. pag. 431. Dicitur & *ſackman*, quamvis ex alio fonte.

SCHACH-MATT, vox Perſica, a Mauris in Europa proſeminata, & cum ludo ſchachico Hiſpanis tradita, quæ Hiſpanis & & Portugallis effertur *xaque mate*, Italis *ſcacco matto*, Anglis *check-mate*. Plerique Eruditorum conſentiunt, priorem compoſiti partem *Regem* denotare, a Perſico *ſhah* rex.

rex. Et hoc vocabulum apud Orientales (a quibus ſcachiludium ad nos venit) inter ludendum frequenter pronunciari, tanquam monitorium, ut Rex ab imminenti periculo ſibi caveat, auctor mihi celeberrimus HYDE in Tract. de *Scachiludio* pag. 3. Sed quid ſit *mat*, non æque convenit inter omnes. MENAGIUS & poſt illum ECCARDUS interpretantur *mortuus*, ut totum compoſitum idem ſit quod *rex mortuus*, *cæſus*, *interfectus*. Et huic interpretationi videtur favere, quod Hebræis *mat* mortem & interitum ſignificat, Arabibus *mata* mori, Hiſpanis *matar* occidere, facere ut moriatur. Verum cum hic ludus non ſit origine Hebræus, nec Arabicus, nec Hiſpanicus, ſed Perſicus; hinc e Perſica Lingua non ſolum priorem, ſed etiam poſteriorem nominis partem arceſſendam eſſe, res ipſa declarat. Perſis autem *mat* eſt debilitatus, enervatus, labefactatus, victus, ſuperatus, & hinc *ſhahmat* res victus, interceptus, & ad impotentiam agendi redactus. Ita me docuit HYDIUS loco citato pag. 151. qui hoc argumentum funditus examinavit. Germanis *matt* etiamnum eſt languidus, debilis, feſſus, & *ſchach-matt* enervatus, viribus exhauſtus, ſenſu a regulo ludi deſumpto. ERICUS in *Myſterio Philologiæ* aliam comminiſcitur etymologiam, cujus ſumma hæc eſt: Ludum latrunculorum iis forte temporibus inventum eſſe, quibus latrocinia gloriæ habebantur: in hoc ludo duos figurari latrunculos, quorum nomina Rex albus & Rex niger, & abduci quatuor tauros totidemque juvencas: ſub his figuris *Herculem* abactorem & *Cacum* abigeum repræſentari: hinc verba *ſcacco matto* ſignificare *Cacus mactus eſt:* Italos vero ad evitandam ſordidiorem vocis *cacco* ſignificationem, literam S. præfixiſſe. Quæ ſicut ingenio non carent, prout nec cætera hujus viri inventa; ita iis ſolis placere poſſunt, qui Perſicas origines ignorant aut faſtidiunt.

SCHACH-SPIL, ludus regius. Vox hybrida, e Perſica & Germanica compoſita, cujus verum ſenſum primus vidit WEICKMANNUS Suevus, HYDIO laudatus, qui hunc ludum appellavit *Königſpil*, h. e. regiludium. Vulgo tamen interpretantur *ludum latrunculorum*, i. e. prædonum, quod (ut OVIDIUS ait) *latrocinii ſub imagine calculus iret*, & *ſchach* Germanis ſit latrunculus. Qua interpretatione admiſſa, *ſchachſpil* erit vox ex aſſe Germanica. GROTIUS in Indice: *Scacchum, rapina, unde & ludo latrunculorum nomen, quod a Germanis ad Græcos & Perſas usque pervenit.* Hæc ille. Sed multa hic opponit HYDIUS, quæ ſententiam vulgarem evertunt. Primo univerſe negat, *ſcachiludium* Romanis innotuiſſe, etiamſi ſuperiori ſæculo multum bonæ Latinitatis profuſum fuerit ad hoc probandum. Ex authenticis & indubitatiſſimis teſtimoniis illius ludi inventionem vel ſaltem ex India in Perſidem miſſionem referri ad tempora Regis NUSHIRRAVANI, qui JUSTINIANO Imp. coævus fuerit: Et hanc inventionem deberi Indis, minime vero Germanis. Qua in re conſentientem habet D. WILLISIUM in Tractatu *de Algebra* Cap. 3. Secundo, ludum illum Romanum, quem veteres *latrunculorum* vocant, ludum fuiſſe *militum* ait, non *furum* aut *prædonum*. Hoc ut evincat, prolixe oſtendit, tempore ENNII & PLAUTI *latrocinari* idem fuiſſe ac militare, *latrocinium* idem quod militiam, & milites univerſe dictos eſſe *latrunculos* a Gr. λάτρης ſervus, famulus, quod in bello ſervirent. Vide præclarum Auctorem in *Scachiludio* pag. 17. & in *Damiludio* pag. 177. Uterque tractatus multa continet ſingularia, & hoc inter alia, quod ludus ſchachicus in Americanis Inſulis primo Europæorum adventu inventus fuerit, unde illarum incolas antea cum Orientalibus commercium habuiſſe colligit.

SCHACHT, ſpecus, puteus rei metallicæ. Corruptum ex genuino *ſchaft*, quod eſt a σκάπτω fodio, prout optime judicat JUNIUS in Animad. ad Will. pag. 218. F. mutare in CH. vitium commune in Dialectis. Quod originum ſcrutatoribus ſcitu apprime neceſſarium, ne falſos fontes pro veris arripiant. Exempla vide in Obſervationibus ad hanc literam. *Schaft* tribuitur Belgis a JUNIO. Et cum illo convenit *Scaptenſula* locus in Macedonia, ubi argentum effoditur.

SCHACHTEL, capſa, ex tenuiſſimis tabellis confecta. Depravatum per epentheſin ex Italico & magis genuino *ſcatola*, quod eſt diminutiv. a *ſcheide* theca, qua aliquid reconditur.

SCHAD, noxa, damnum, detrimentum. Angloſax. *ſcathe*, Franc. *ſcado*. Gloſſ. Pez. læſio *ſcado*, damno *ſcedin*, calumniam *ſcadun*. Idem Græcis ἄτη, ab ἄτω noceo. Noſtros præfixo *ſchin* inde formaſſe *ſchade* & *ſchaden*, ſatis clarum arbitror. Nam & Græci interdum S. & K. immiſcent. Inde illis ἄαθη detrimentum, ἀάσκειν nocere, & ἀσκηθής illæſus.

SCHADEN, lædere, nocere. Goth. *ſkathjan*, *gaskathjan* Luc. X. 19. Angloſax. *ſcæthan*, Franc. *ſcadan*. Gloſſ. Boxh. *ſchadoet* fraudatus. Gloſſ. Lipſ. *ſcathan ſal* damnabit. Id eſt, damnum inferet. Hoc enim Latino-Barbaris ſignificat *damnare*.

SCHADEN, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, & dicitur de omnis generis læſione, ſive fiat in corpore, ſive in fama, ſive in bonis. Hebræis *ſchadad* eſt vaſtavit, *ſched* ſpiritus malus, auctor omnis noxæ & miſeriæ. Græcis σκεδᾶν diſſipare, diſcerpere. Angloſaxonibus *ſcathian* furari, furtum facere, *geſceathian* ſpoliare, *ſceatha* latro & quivis adverſarius, *theodſceath* graſſator, prædo popularis, *ſcæth-man* pirata.

SCHÆDLICH, noxius. Græcis miro conſenſu σχέτλιος.

SCHÆCHER, latro, prædo, graſſator. Angloſaxonibus *ſceocca*, *ſcucca* eſt Satanas, inimicus, *ſceacere* latro. Apud OTFRIDUM occurrit *ſcahari hebiger* latro inſignis, quod dicitur de Barraba Lib. IV. Cap. XXII. 26. *ſcahero luage* ſpelunca latronum Lib. II. Cap. XI. 46. *ſcachara urmare* latrones famoſi Lib. IV. Cap. XXVII. 6. Quæ certe non ſunt a Lat. *ſica*, vel *ſicarius*, ut GOLDASTUS & alii opinantur, ſed potius a *ſchach* rapina, vel *ſchæcken* rapere, quod ex lingua veteri Belgarum attulit KILIANUS. Latino-Barbari *ſcachatorem* vocant, quod ſupponit verbum *ſcachcare*. Capitulum XIV. Caroli Calvi in Fragment. *Iſtud jurabunt Centenarii. Si quem ſcio, qui nunc latro aut ſcachcator eſt, vobis Miſſis Dominicis non celabo.*

SCHÆCK, equus varius, *ſchæckicht* verſicolor. Ab Italico *ſcacchato*, quo ſignificatur id, quod inſtar tabulæ ſcachicæ coloribus diſtinctum eſt. Anglis *checkerwork* eſt opus teſſellatum, omnino a *check* ludus ſcachicus, cujus alveolus alternis teſſellis variegatur.

SCHÆCKEN, rapere. KILIANUS in Etymol. Belgico: *ſchaecken* rapere, *ſchaeck* raptus, raptus virginum, *ſchaecker* ſicarius, latro, latrunculus, prædo. Factum ab Angloſax. *ſcathian* furari, mutato T. in K, quod genus mutationis valde frequens eſt in Dialectis. De ortu & cognatione verbi Angloſaxonici vide dicta in *ſchaden*, & confer *ſchach* & *ſchæcher*. Hodie utimur frequentativo *ſchachern*.

SCHÆFLEIN. Vide *ſchæftlein*.

SCHÆFTEN. Vide *ſchaft*.

SCHÆFTLEIN, jaculum, lanceola. Diminutiv. a *ſchaft* haſta. Hoc imitantur Galli in *javeline*, ſed vitioſe, nos rurſus Gallos in *ſchæflin*, cum deberemus dicere *ſchæftlin*.

SCHÆKERN, *ſchökern*, ludere, laſcivire, petulanter agere. A Lat. *jocari*, quod interdum idem ſignificat, & non ſolum de dictis facetis, ſed etiam de factis petulantibus dicitur. CATULLUS Epigr. 2. *Cum deſiderio meo nitenti charum neſcio quid lubet jocari.* Epigr. 18. *Pædicare cupis meos amores, nec clam: nam & ſimul jocaris una, hærens ad latus omnia experiris fruſtra.* Apud eundem alioſque Scriptores impuros *joci* ſæpe ſunt luctæ laſcivæ & præludia Veneris. Quicquid horum eſt, Germanica quoque voce exprimitur.

SCHÆL, *ſchiel*, obliquus, tortus, inflexus. Gr. ἰλλὸς, σιλλὸς, σκολιὸς, Lat. *ſcolius*, Belg. *ſcheel*. Ab εἵλω verto, contorqueo, per præfixa S. & SC. Hinc fortaſſe etiam oculo nomen quæſitum, quia oblique verti & moveri poteſt. Nam ἴλλος Ionice eſt oculus. Dicitur (1) de rebus omnibus, quæ obliquitatem patiuntur. Inde Belgis *ſcheel hout* lignum flexum, curvum, intortum. (2) de oculis diſtortis. Inde Angloſaxonibus *ſceol-eag*, *ſcyl-eag*, *ſcul-eaged* ſtrabo. (3) de torvo aſpectu, quia torvi pætos imitantur. Inde *ſchæl ſehen* limis oculis adſpicere, quo utitur Luth. Matth. XX. 15. Et huc etiam ſpectat ex Indice Vereliano: *ſkæla ſig* torvum intueri, ringere. Quamvis autem *ſchæl* & *ſchiel* reapſe non differant, hodie tamen ita diſtinguimus, ut *ſchiel* ad vitium oculorum, *ſchæl* ad pravum intuentis animum referatur. A *ſchiel* eſt *ſchielen* intorquere oculos, transverſum videre, & hinc *ſchieler* ſtrabus. Sic etiam Græcis a σκολιὸς fit σκολιόω & σκολιεύω intorqueo, & ab ἰλλὸς ἰλλαίνω torve inſpicio. Gallos a *ſchæl* habere *jaloux*, ſunt qui exiſtiment.

SCHÆLHENGST. v. *ſchale* concha venerea.

SCHÆMEN. v. *ſcham*.

SCHÆNDEN. v. *ſchand*.

SCHÆREN. v. *ſcheren*.

SCHÆRFEN. v. *ſcharf*.

SCHÆTZEN. v. *ſchatz*.

SCHAF, pecus balans, Gr. ὄϊς, Lat. *ovis*, Angloſax. *eowe*, Anglis *ew*, Belgis prioribus *ouwe*, *oye*. Ab his primitivis plebs ruſtica, quæ ſibilis & gutturalibus delectatur, efformavit *ſaf*, *ſcaf*, *ſchaf*, non nuper quidem, ſed jam ante multa ſæcula. Hinc ovis Angloſax. dicitur *ſceap*, plur. *ſceapa* Joh. X. 1. 2. Franc. & Alam. *ſcaf*, Belg. hod. *ſchaap*, Angl. *ſcheep*. Gloſſ. Keron. oves *ſcaf*, ovibus *ſcaffum*. NOTKERUS Pſal. LXXVIII. 13. *uuir din liut unde ſcaf dinero herto*, nos populus tuus & oves gregis tui. Extat & *fetiſchefo*, h. e. oves pingues, inter voces Malbergicas in Lege Sal. Tit. IV. 3. Si quis tamen malit vocem Germanicam derivare cum aliis ab Arabica *ſcha* ovis, vel a Græc. σκέπω tego, operio, quia multa lana tegitur, & lana ſua etiam nos tegit, non reclamabo. Mihi ſufficit, originem, quam dedi, innumeris vocabulis, eadem ratione factis, probabilem reddi. A *ſchaf* eſt *ſchafrekel* moloſſus, qui oves impellit, a *recken* agere, pellere, *ſchæfer* opilio, & alia per ſe manifeſta.

SCHAFF, cadus, vas ligneum & concavum. Gloſſ. Pez. ſummiſſo vaſe *inginomanemo ſceffe*. Videtur eſſe a σκάφος, *ſcaphus*, quod Lexicographis exponitur *cavitas*, & derivatur a σκάπτειν excavare.

SCHAFF, menſura aridorum, modius, medimnus, ob ſimilitudinem cadi ſic dictus, Latino-Barbaris *ſcapha* apud CANGIUM, in Legibus Weſtrogothicis *ſkappe*, memorante LOCCENIO in Lex. Jur. Sueo-Goth. Hic ſignificatus probe notandus, quia inde habemus diminutivum *ſcheffel*. Extat *ſcheffila* ordei, avenæ, ſecalis, in Lege Saxonum titulo ultimo.

SCHAFF, *ſchapp*, armarium, in quo aliquid reponitur vel reconditur. VERELIUS in Ind. *ſkap* repoſitorium, *ſkapkiær* pocula. In Verſione Angloſax. Luc. XXI. 1. *ſceoppe* ponitur pro gazophylacio. Ubi Luth. habet *gotteskaſten*. Forte a σκέπω tego.

SCHAF-

SCHAFFEN, multos habet ſignificatus, a Lexicographis male digeſtos, quorum potiores nunc delibabo, cæteris aliorum diligentiæ relictis. Gothis effertur *ſkapan*, Angloſax. *ſcapan, ſceapan, ſceopan, ſceppan, ſcippan, ſcyppan*, Franc. & Alam. *ſcaffen, ſkaffon, ſcephan*, Belg. *ſcheppen*, Scand. & Island. *ſkapa, ſkipa*, Angl. *ſhape*. Sed non apud omnes æque lato patet ſignificatu.

SCHAFFEN, facere. Hic primus verbi latiſſime patentis ſignificatus, in quo omnes faciendi modi tanquam ſpecies in genere conveniunt. Utitur Luth. Phil. II. 12. Joh. VI. 10. Utitur quoque WILLERAMUS Cap. IV. 8. *ich geſcaffo, daz die Keiſere unte die Cuninga adorabunt veſtigia pedum tuorum.* Inde Gothis *gaſkapans* factum Marc. II. 27. *ſabbato warth gaſkapans in mans*, ſabbatum propter hominem factum eſt. Puto a σκευῶν parare, inquit MARTINIUS. Quod magis probo quam a *cavare*, quo etymo utitur SKINNERUS, ducta a ſculptoribus metaphora.

SCHAFFEN, laborare, operari. Utitur Luth. Epheſ. IV. 28. Inde Anglis *ſhop* officina, Germanis *ſchaft* occupatio, quod obſoleſcit, *ſchæftig* induſtrius, negotioſus, aſſiduus in opere, quo rurſus utitur Luth. Prov. XIV. 4. *geſchæft* occupatio, labor, negotium &c.

SCHAFFEN, parare, præparare cauſas. Evang. Goth. Joh. XII. 4. de Juda proditore: *ſkaftida ſik du galewjan ina*, parabat ſe ad tradendum eum. WILLERAMUS Cap. IV. 4. *an dero uuere hangent duſent ſkilte, daz ſint diu innumera præſidia, die ih dir ze ſkirme unte ze uuarnungo habe geſcaffet*, in propugnaculo pendent mille ſcuta, hæc ſunt innumera præſidia, quæ tibi ad tutelam & munimen præparavi. Cum hoc ſignificatu convenit Gr. σκευάζω paro, & παρασκευὴ præparatio.

SCHAFFEN, formare, producere, quod dicitur de arte & natura, *beſchaffen* a natura vel arte conſtitutus, *beſchaffenheit* qualitas, conditio, & natura rei, *wolgeſchaffen* formoſus, *ungeſchaffen* deformis, *rechtſchaffen* probus, quaſi recte & ad legem factus. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſceapan* formare, *geſceapen* formatus, *geſceapu* forma. Gloſſæ Junianæ in Obſerv. ad Will. pag. 78. *kiſcaffota* formatum, *kaſcaffot ſint* deformati ſunt. Inde Francis *ſcaffe* forma *geſcaft* formatio, productio, germinatio. RUODPERTUS Magiſter S. Galli Epiſt. VII. informis materia *ſcaffeloſa zimber.* WILLERAMUS Cap. VI. 10. *roton epfele in geſcaffede*, mala punica in germinatione.

SCHAFFEN, procreare, quod dicitur de parentibus utriusque ſexus, ut *parere* apud Latinos, & τίκτω apud Græcos. Utitur Luth. Gen. XXX. 1. Pſal. CII. 19. Hinc mulier gravida Francis dicitur *ſcaffante* procreans, quia fœtum in utero format. TATIANUS Cap. V. 7. *uuas fundan ſcaffaniu*, inventa eſt gravida. Hoc eſt, (ut optime exponit PALTHENIUS) inventa eſt formans prolem, quam ſuſceperat. Ideoque legendum *ſcaffantu.* Et ſic etiam legit SCHILTERUS. Ad hunc ſignificatum ſpectat, quod pudenda, quæ generationi inſerviunt, Angloſaxonibus dicuntur *geſceapa*, & membrum genitale Iſlandis *ſkap*, apud VEREL. in Ind.

SCHAFFEN, fingere, quod dicitur de ingenio. BENSON. in Voc. AS. *ſcyppan* fingere, *ſcop* poëta, *ſcopcræft* poëſis, poëtica, *ſcop-leoth* carmen. Inde Francis & Alam. *pſalmſcof* pſalmiſta, auctor cantici, apud ISIDORUM Cap. VII. *fona imu quhad dher pſalmſcof*, de quo pſalmiſta ait.

SCHAFFEN, *ſchöpſen*, creare, quod dicitur de Deo, rerum omnium conditore, qui cæteris negotium fecit. BENSON. loc. cit. *ſcapan, ſceapan, ſceppan* creare, *ſcapen* creatus, *ſcippend, ſcyppende* creator, *ſceapennyſſe* creatio, *geſceaſt* conditio, creatura. Gloſſ. Keron. creatori *ſceffantin.* Gloſſ. Pez. creans *gſcephenter.* OTFRIDUS. Lib. II. Cap. I. 11. de ſtatu mundi antemundano:

Thaz uuir nu ſehen offan,
Thaz uuas thanne ungiſcafan.
Vertit SCHILTERUS:
Quæ nunc conſpicimus palam,
Erant tunc nondum creata.

VEREL. in Ind. *ſkapa* creare, ingenio & indole donare, *eingi ſkapar ſig ſialfr* nemo ſeipſum creat, h. e. ingenii dotes & vitia a natura inſunt cuique. Ex eodem fonte deſumta ſunt creationis, creaturæ, & conditionis naturalis vocabula in omnibus pene Dialectis. Inde

Gothis *gaskaft* creatio, & creatura. Joh. XVII. 24. *faur gaskaft fairhwaus* ante conſtitutionem mundi. Marc. XIII. 19. *fram anaſtodeinai gaskaftais* ab initio creaturæ,

Francis *gaskaft* eadem notione. Gloſſ. Boxh. *gaskaft* condicio. OTFRIDUS habet *giſceft* Lib. II. Cap. I. 1. 14. quod idem.

Alamannis *chiſcaft* eadem notione. ISIDORUS Cap. II. 2. *dhazs angil Gotes ni uuiſta, noh einic chiſcaft ni archennida*, quod nec angelus Dei ſcivit, nec ulla creatura cognovit. Et paulo poſt: *dhiu zifarande chiſcaft dhero dodlûhhono*, conditio caduca mortalium.

Iſlandis *skap* indoles, natura, ingenium, animus, *skæpna* animal, creatum, apud VEREL. in Ind.

Germanis *ſchöpfung, erſchaffung* creatio, *geſchöpf* creatura, & alia ſatis manifeſta.

SCHAFFEN, exequi, facere ut fiat ſecundum imperata. Utitur Luth. Hiob. XXXVII. 12.

SCHAFFEN, curare ut fiat, procurare, providere. Utitur Luth. Joſ. I. 11. Inde *ſchaffer* & *ſchafner* œconomus, procurator, diſpenſator in monaſteriis. Cum hoc ſignificatu

ficatu videtur convenire Gr. σκοπεῖν obſervare.

SCHAFFEN, ſtatuere, ordinare, diſponere. VEREL. in Ind. *ſkipa* conſtituere, ordinare, collocare, *ſkapa oc ſkera* pro libitu & arbitrio omnia diſponere, *ſkipan* ordinatio, conſtitutio, lex, *ſkepna* fatum, *ſkepnolag* fato præfinitum. Spec. Sax. Lib. II. Cap. 55. *wat ſo de burmeſter ſcheppet des dorpes vromen*, quicquid ſcultetus paganæ utilitatis cauſa ordinaverit. Utitur Luth. 1. Corinth. VII. 17. Inde *abſchaffen* exauctorare.

SCHAFFEN, *ſchöpfen*, ordinare decernendo, *recht ſchaffen* jus dicere, *urtel ſchöpfen* ſententiam pronunciare. Suecis *ſkipa rætt* eſt juſtitiam adminiſtrare. Priſcos inde formaſſe nomen Judicis, poſtea videbimus in *ſchöppen*.

SCHAFFEN, ordinare teſtando, *geſchæft* teſtamentum, ultimæ voluntatis ſignificatio. Alius ſenſus forenſis, & Alamannis recentioribus proprius. Jus prov. Alam. Cap. VI. 2. *iſt der vater aun geſchæft ver-varn*, ſi pater inteſtatus deceſſerit. Cap. XVI. 2. *und git im Got geſcheft*, ſi Deus illi teſtandi facultatem indulſerit. Cap. XXIII. 1. *iſt daz ain man ſinen friunden gut ſchaffen uuil*, ſi quis amicis ſuis bona teſtari velit. Cap. CLX. *der aun geſcheft tot lit*, qui inteſtatus deceſſit.

SCHAFNER. v. *ſchaffen* procurare.

SCHAFFEN, agere, trudere, pellere. Angloſax. *ſceoſan*, *ſcoſan*, *ſcuſan*, Angl. *ſhove*, Belg. *ſchuiven*. A Græc. σοβεῖν ſummovere, abigere, urgere. Inde Angloſax. *aſceaſan*, *aſceoſan* explodere, *aſceaſen* exploſus, *beſcuſan* detrudere, præcipitare. Evang. Angloſax. Luc. IV. 29. *and hig ariſon and ſcuſon hine of thære ceaſtre, and læddon hyne ofer thæs muntes cnæpp, ofer thone hyra burh getimbrud wæs, that hi hyne nyther-beſcuſon*, & inſurrexerunt ejeceruntque eum e civitate, & duxerunt illum usque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Hodie *ſchaffen* de priſtina violentia aliquid remittit, nec niſi in compoſitis dicitur, cujusmodi ſunt *von-ſich-ſchaffen* Marc. VI. 46. *weg-ſchaffen* Exod. VIII. 31. Zeph. III. 18. *fort-ſchaffen*, & ſimilia. Confer verba ſororia *ſchieben* & *ſchupfen*.

SCHAFT, ſagitta, & omne telum miſſile. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſcæft*, *ſceft*, *ſceaft* ſagitta, jaculum, haſta. Gloſſ. Lipſ. *ſcefti* vel *ſcepfti* ſagittæ. Idem Anglis *ſhaft*. Omnino a *ſchaffen* trudere, pellere. Quid enim eſt ſagitta, niſi telum miſſile, quod ex arcu vi exploditur? Belgæ ſagittam vocant *ſchicht*, Sueci *ſkæchta*; ſed vitioſe, quia literam radicalem F. mutant in CH. Interim *ſchaft*, quod genuinum, & apud Anglos unice obvium, nos quaſi manu ducit ad emendationem alterius vocis, antiquæ & difficilis *ſcaſtlegi*, quæ mire torſit ingenia eruditorum, quo magis vitium ſuum occultat. Capitulum Caroli Calvi Tit. XXXVI. Cap. 33. *Poſtquam Comes & Pagenſes de qualibet expeditione reverſi fuerint, ex eo die ſuper XL. noctes ſit bannus reſiſus, quod in lingua Theodiſca* SCASTLEGI, *id eſt*, ARMORUM DEPOSITIO *vocatur*. Bannus, id eſt, interdictum de deponendis armis, quod hic *ſcaſtlegi* vocatur, dicitur reſcindi poſt reditum Comitis ex caſtris, quia ante Comitis reditum capitale erat, arma deponere, ut dixi in *Hersliz*, hoc autem reverſo cuivis liberum erat, arma deponere, citra crimen Banni violati. Quid ſit *ſcaſt* in voce Theotiſca, LINDENBROGIUS ingenue fatetur ſe neſcire. Ego vero, inquit SPELMANNUS, qui e Saxonico noſtro omnia quæro, reor *ſcaſt* dici pro *cæſt* contentio, lis, jurgium, ut ſit *ſcaſtlegi* quaſi contentionis depoſitio. Sed hæc etymologia nullam habet rationem literæ S. ab initio vocis, & litem cum armis confundit. Lege itaque *ſcaftlegi*, & concordabit interpretamentum Capituli. Nam *legi* eſt depoſitio, a *legen* deponere, & *ſcaft* ſagitta, quæ, cum illis temporibus præcipuum eſſet belli inſtrumentum, ſynecdochice ponitur pro armis. PONTANUS in Chorographia Daniæ legit *ſchiltlegi*, quod *ſcutum reliquiſſe præcipuum flagitium* fuerit apud veteres Germanos, teſte TACITO Cap. VI. Quæ lectio, etiamſi non ſit contemnenda, durior tamen eſt, & licentioſior, quia præter conſonantem etiam vocalem mutat. Adde, quod flagitium utrinque diſpar ſit. TACITUS agit de homine, qui fuga ex prælio elapſus ſcutum hoſti reliquit; Capitulum Calvi de eo, qui Duce inſalutato exercitum deſerit, & arma domi ſuſpendit.

SCHAFT, haſtile, cuſpis haſtæ. Uſu ſagittarum & jaculorum antiquato, nomen haſtilibus relictum. Hinc *ſceaft* exponitur etiam *cuſpis* apud SOMNERUM. Et *ſchæften* aliquando eſt cuſpide vel ferro munire.

SCHAFT, lignum telo affixum, *büchſenſchaft* pars lignea bombardæ. Ducam a Lat. *ſcapus*, donec lux aliunde affulſerit. Inde porro *ſchæften* manubrio inſtruere, *ſchæfter* faber manubriorum, *geſchæft* manubriatus. VEREL. in Ind. *ſkept* quod manubrium habet. Aliud eſt *ſchæften* ferro munire, de quo paulo ante.

SCHAFT, ſubfixum. V. *Proleg.* Sect. VI.

SCHAL, inſipidus. Forte a Gr. ἠλεός inſipiens per proſtheſin. Nam inſipiens & inſipidus ſæpe habent communia vocabula. Hujusmodi ſunt, *fatuus* apud Latinos, *dumb* apud Germanos. Aliud vocabulo domicilium invenire non poſſum.

SCHALE, phiala, patera, poculum patulum. Vox Longobardica. P. WARNEFRIDUS Lib. I. de Geſt. Long. Cap. 27. *In eo prælio Alboin Cunimundum occidit, caputque illius ſublatum, ad bibendum ex eo, poculum fecit, quod genus poculi apud eos* SCHALA *dicitur, Lingua vero Latina patera vocatur*. GOLDASTUS ducit a Lat. *calyx*, in not. ad Script. Paræ-

Parænet. pag. 380. HELVIGIUS a Gr. *χάλις*, *χάλιξ*, quod illi Bacchum & merum ſignificat. Alii a *κάλον* lignum, quod calices olim ex ligno fierent. Longobardos hanc vocem e Græcia reportaſſe, valde credibile eſt, HESYCHIO enim *σκαλὶς* exponitur *σκαφίον*, quod pro *vaſe potorio* ponitur apud ATHENÆUM Lib. 4. & *σκαλλίον, κυλίκιον μικρὸν* parvus calix. Quam obſervationem debemus JUNIO in not. ad Will. pag. 217.

SCHALE, lanx libræ, *wag-ſchalen* lances libræ, quarum uni pondus, alteri res ponderanda imponitur. Gloſſ. Ælf. pag. 67. lanx *ſcale*, bilances *twa ſcale*. SOMNER. in Dict. AS. *ſceale* lanx, ſtatera, trutina, *weag-ſceala* lanx, bilanx. VEREL. in Ind. *ſkal* bilanx. Tacet hic SKINNERUS in voce Anglica *ſcales*, quod miror, cum etymon ſatis clarum ſit. Nam libra cum ſuis lancibus eſt arbiter rerum ponderandarum, & ſuum cuique tribuit, unde etiam Juſtitiæ ſymbolum eſt. Refer ergo ad *ſchelen* diſtinguere, dividere, ſeparare.

SCHALE, plures habet ſignificatus, a notione tegendi deſumptos, & hæc notio oritur a verbo Scandico antiquiſſimo *ſkyla ſkiule*, tegere, quo Dani & Sueci etiamnum utuntur, ut oſtendi in *ſchild*. Dicitur *primo* de artefactis. Inde Gothis *ſkaljo* tegula Luc. V. 19. Islandis *ſkiul* latebra, tectum ſine parietibus ad arcendam pluviam a ſubſtantibus, Suecis *ſkiul* teges, tegmen, tegulum, Germanis *meſſerſchale* oſſiculum quo manubrium cultri tegitur. *Secundo* de rebus naturalibus. Inde Græcis *σκύλος* corium, pellis, naturale animalis tegumentum, *σκυλοδέψης* coriarius, pellium præparator. In reliquis Dialectis ſignificat tegumenta piſcium, conchas, teſtas, ſquammas, nec non tegumenta fructuum, putamina, folliculos, ſiliquas &c. SOMNER. in Dict. Angloſ. *ſcala* glumula, *ſceala* putamina, cortices, teſtæ, conchæ, cruſtæ, ſquamæ, *ſciell, ſcyll* concha, teſta, cortex, *bean-ſceala* ſiliquæ fabarum. VEREL. in Ind. *ſkal* putamen, item cruſta, tegumentum, ſquamma, vox valde communis, & tam de animalibus, ut conchyliis & piſcibus, quam de diverſis fructibus dicitur: inde Italis *ſcaglia* ſquamma, *ſcagliare* deſquammare. Addo, nec aliunde Gallis *eſcaille* & *eſcailler*. FERRARIUS & MENAGIUS, qui has voces auctoritate SCALIGERI a Lat. *ſquamma* deducunt, corruptis elementis, non ſunt audiendi. Hodie eadem voce, & eadem latitudine utimur. Inde compoſita, *eyerſchale* teſta ovi, *hirnſchale* cranium, os quo cerebrum tegitur, *nuſſchale* cortex nucis, *ſchalfiſch* piſcis teſtaceus, & alia multa, a notione tegendi manifeſto deſumpta.

SCHALE, concha venerea. Dicitur de parte genitiva equæ ob conchæ marinæ ſimilitudinem. Inde *ſchælen, beſchælen* equam inire, *beſchæler* admiſſarius. Latino-Barbari *emiſſarium* vocant. Inde Gloſſa Peziana: emiſſarius *ſcelo*. Ex eodem fonte eſt *ſchælhengſt*, quo utitur Luth. Sir. XXXIII. 6. *wie der ſchelhengſt ſchreyet gegen alle meren* &c. Alii ſcribunt *ſchellhengſt*, tanquam eſſet a teſticulis, vel tintinnabulis collo appenſis.

SCHALK, ſervus, a ſuprema ad infimam conditionem. Goth. *ſkalks* Matth. X. 24. Angloſax. *ſcalc*, *ſcealc*, Franc. & Alam. *ſcalc*, *ſcalch*, Ital. *ſcalco*, Lat. Barb. *ſcalcus*. Gloſſ. Keron. ſervus *ſcalch*. VEREL. in Ind. *ſkalkar* ſervi, famuli. TATIANUS Cap. CLVI. 4. *niſt ſcalc mero thanne ſin herro*, non eſt ſervus major domino ſuo. Significat proprie hominem obnoxium, qui imperata facere debet, a verbo antiquo *ſcolan* debere, per medium derivandi K. Gloſſ. Keron. debere *ſcolan*, debet *ſcal*. Hinc verba populi apud Joh. XIX. 7. *debet mori*, Gothicus interpres vertit *ſkal gaswiltan*, Angloſaxonicus *ſceal ſweltan*, Francicus *ſcal ſterban* in Harm. Evang. Tat. Cap. CXCVII. 6. Suecicus *ſkal dö*, Islandicus *ſkal deyja*. De priſca hujus verbi forma vide plura in *ſollen* debere. Servus autem, definiente Domino, eſt is, qui debet facere quod facit Luc. XVII. 10. & qui facit quod alter vult fieri Joh. VIII. 34. Cui definitioni conſentit deſcriptio Centurionis: *ſi dixero ſervo meo fac hoc, & facit, vade & vadit, veni & venit.* Luc. VII. 8. Tribuitur autem nonſolum mancipiis, ſed etiam liberi obſequii hominibus, nec liberis tantum, ſed etiam honoratioribus & in dignitate conſtitutis, ut patet ex compoſitis *Seniſcalcus* & *Mariſcalcus*, quorum illud ſplendorem ſuum habet ab antiquis, hoc a recentioribus. Et huc etiam ſpectant Burgundionum *Witiſcalci*, id eſt, miniſtri ab exactionibus, quorum ſecuritati proſpexit Lex Burg. Tit. LXXVI. 1. ubi *pueri regii* vocantur, *qui judicia exſequuntur & mulctas exigunt*, idem prodente nomine, quod a *wette* mulcta manifeſto petitum eſt. In nominibus propriis, quoties occurrit apud Veteres, ſimiliter honeſtam & minime ſervilem ſignificationem habet. Hujusmodi ſunt,

GODISCILCUS, miniſter bonus, Rex Vandalorum apud PROCOPIUM, qui eundem GODIGISCLUM vocat, literis ni fallor tranſpoſitis.

GOTSCHALK, eadem notione, ut antecedens, ſi nomen Chriſtiana religione antiquius ſit. At ſi cum illa demum cœperit, ſignificabit id quod GROTIUS voluit, nempe *Dei ſervum*.

ADELSCHALK, nobilis miniſter.

Et alia ſatis clara. A *ſkalk* antiquitas fecit *ſkalkinon* ſervire, & *ſcalclich* ſervilis. Illud Gothis, hoc Francis proprium. Italos *ſcalco* a Germanis accepiſſe, fatetur FERRARIUS, Italorum doctiſſimus.

SCHALK,

SCHALK, uſus deflexit a ſervo ad hominem callidum, ſubdolum, & malitioſe ingenioſum, quod fere tales eſſent ſervi. Inde *ſchalkheit* aſtus & nequitia, *ſchalksknecht* ſervus nequam &c. Ejusmodi vocabula in deteriorem ſenſum vitio hominum prolapſa, proſtant fere in omnibus Linguis. Sic τύραννος, quod Græcis ab initio erat nomen Regis, ita ut Jupiter ipſe Deorum Tyrannus dicatur ab ARISTOPHANE, creſcente deinceps regum potentia & crudelitate, factum eſt principis iniqui & in ſubditos ſævientis. Sic *hoſtis* & *furis* vocabula, cum antea nihil continerent pravitatis, poſtea ob pravos hominum mores cœperunt vituperari. De vocabulis Germanicis ſimilia fata perpeſſis, paſſim agitur in hoc Gloſſario. Et in ſervili genere occurrit *dieb*, quod primo ſervum, poſtea furem denotavit. Imo etiam *ſchalk* videtur aliquando furem denotaſſe. Nam hujus ſignificationis manifeſtum veſtigium extat in derivato *ſchalchum*, quod in Additamentis ad Legem Salicam ab Ottone I. factis, Tit. VI. § 2. ponitur pro furto.

SCHALL, ſonus. NOTKERUS Pſal. IX. 7. *do zegieng dero geuuaht mit demo ſcalle*, tunc periit memoria eorum cum ſonitu. Pſal. XVIII. 5. *in alliu lant fuor iro ſcal*, in omnem terram exivit ſonus eorum. Præter Francos habent etiam Sueci *ſkall* eadem notione. Quod eſt verbale a *ſchallen*.

SCHALLEN, ſonare, ſonum edere, *erſchallen* perſonare, percrepare. NOTKERUS Pſal. CXLVI. 1. *Pſalterium ſcillit alſo ein lira*, pſalterium ſonat inſtar lyræ. Pſal. CL. 5. *lobont in mit zymbon uuola ſkellenten*, laudate eum cymbalis bene ſonantibus. WILLERAMUS Cap. II. 14. *din ſtimma ſchelle in minen oron*, ſonet vox tua in auribus meis. Gloſſ. Lipſ. *irſcal* increpuit. Cuncta præpoſito ſibilo a ſimpliciori *gellen* vel *hallen* ſonare.

SCHALMEI, tibia gingrina. Belg. *ſchalmei*, Gall. *chalumeau*, Pol. *ſzalamoia*, Angl. *ſhalm*. Non quod in *Majo* ſonet, ſed a *galm* ſonus, ſibilo præfixo, vel a Lat. *calamus*, per terminationem Gothicam *ei*.

SCHALTEN, trudere, propellere, promovere. Verbum ab interitu vindicavit interpres TATIANI Cap. XIX. 6. ubi Dominus Petro ait: *ſcalt thaz ſhef in tiufi*, propelle navem in altum. In qua lectione nihil omnino mutandum, etiamſi celebri Tatiani Commentatori aliter videatur. Navicula enim Petri erat truſatilis, & ejusmodi navibus idem verbum hodieque aptatur apud Helvetios. PICTORIUS in Dict. *ſchalten* promovere, *ein ſchif das waſſer auf oder ob ſich ſchalten* ratem conto ſubigere, *er ſchalt ob ſich das waſſer auf, er fart wider das waſſer*, adverſo flumine lembum ſubigit, *anſchalten* oram ſolvere. Qua ſit ab origine natum, hactenus deprehendere non potui. In Gloſſario Schilteriano *ſchalten* male exponitur *ſeparare, removere*, cum proprie ſit trudere, vel in locum, vel de loco. Teſtis NOTKERUS ibidem citatus Pſal. XX. 3. *du ſcalteſt ſie ze rukke*, trudes eos retrorſum. Alter Notkeri locus nihil facit ad rem, ſed ſpectat ad verbum *ſchelten* criminari. Hodie libentius dicimus *ſchieben, treiben, ſtoſſen, drengen, ſchergen &c.* Sed a ſimplici componimus *einſchalten* intrudere, intercalare.

SCHALTEN, regere, dirigere. Proprie eſt urgere imperio, & dicitur de poteſtate civili, quia cogit & compellit, ducta metaphora vel a remigantibus qui adverſo flumine lembos ſubigunt, quo pacto conveniet cum *ſteuren* & *raten*, ejusdem ingenii verbis, & eadem ratione factis; vel a motu trudentium in genere. Nam regere eſt trudere, cogere, impellere. Hinc ſcil. vice-rex nobis dicitur *ſchalt-könig* quaſi exactor regis, & rector loci *ſchulze*, quia mulctas a delinquentibus exigit, & litigantes ad officium compellit. Unde antiquitatem verbi ſtabiliam, in iſta monumentorum, quæ ad nos venerunt, paucitate, non invenio. Supplet tamen hunc defectum conſenſus Linguarum Orientalium. Nam *ſchultan* & *ſchelat* Chaldæis ſignificat *dominium* & *dominari*. Et Turcis atque Tartaris *Sultan* eſt dominus & imperator. Similia habent Hebræi. Cauſa, cur in his linguis tot occurrant voces Germanicis ſimiles, hæc eſſe poteſt, quod progenitores Abrahæ, gentis Judaicæ conditoris, forte fuerint e Scythis Nomadibus oriundi. Nam vitæ genus ab HERODOTO deſcriptum, perfecte reſpondet moribus Patriarcharum. Similiter & ea, quæ in Arabica lingua noſtris ſimilia ſunt, videntur ab iis, qui e Scythia in Arabiam migrarunt, terræ iſtius incolis relicta. Omitto circumciſionem, quæ Scythis quibusdam tribuitur ab HERODOTO Lib. II. Cap. 102. & DIODORO SICULO Lib. I. pag. 17. Hoc loco nobis ſufficere poteſt, quod ſenſus metaphoricus ſemper poſterior ſit proprio, & conſequenter quod *ſchalten* pro regnare, in quacunque gente reperiatur, proprium ſit ejus linguæ, in qua ſignificat *trudere*.

SCHALTJAHR, annus biſſextilis, ab intercalario die ſic dictus. Originem hujus anni deſcripſit SUETONIUS in vita Jul. Cæſaris Cap. XL. *Converſus hinc ad ordinandum Reip. ſtatum, Faſtos correxit, jam pridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut neque meſſium feriæ Æſtati, neque vindemiarum Autumno competerent. Annumque ad curſum ſolis accommodavit, ut trecentorum ſexaginta quinque dierum eſſet, & intercalario menſe ſublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur.* Id eſt, intruderetur, ſtylo Germanico. Nam *ſchalten* eſt trudere, *einſchalten* intrudere, & hinc *ſchalt-tag* dies intercalarius, *ſchaltjahr* annus biſſextilis, quem Suetonius non accurate ſatis deſcripſit. Nam annus Julianus erat 365. dierum & 6. horarum, ſive unius diei

diei quadrantis ſpatium, quod non erat omittendum, quia hinc cauſa cognoſcitur, cur quarto quoque anno unus atque integer dies a Cæſare intruſus ſit. MARTINIUS, qui vocem Germanicam interpretatur *annum ſcalatum*, tanquam a *ſcalis* vel gradibus ſic dictum, videtur proprietatem verbi *ſchalten* ignoraſſe.

SCHAM, pudor, verecundia, timor probri. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſcame, ſceamu* pudor, verecundia, *ſceam-leas* inverecundus, impudens, effrons, *ſcamfæſt* verecundus, pudicus. Gloſſ. Keron. verecundia *ſcamu*. Gloſſ. Boxh. *unſcama* impudentia. Gloſſ. Pez. impudens *ſcamaloſer*. VEREL. in Ind. *ſkaum, ſkom, ſkam* verecundia, pudor, *ſkamlaus* ſine verecundia, inverecundus. MARTINIUS in voce *ſcematio* derivat a Gr. σχῆμα, quia is, quem pudet, formam vultus mutat erubeſcendo. Mallem, ſi Græca origine opus ſit, cum HELVIGIO deflectere ab αἰσχύνη pudor. Nam N. converti in M. ſæpiſſime contingit. A *ſcham* fit *ſchæmen* pudere, pudefieri & pudefacere, & ab his rurſus fit *ſcham* pudendi & propudii ſignificatu. Pudorem pulcherrimis verſibus ornavit MARNERUS, vetus Poëta, quos, quia prodeſſe & delectare poſſunt, ex GOLDASTO de Script. Parænet. pag. 445. hic deſcribam:

Der eren ſpegel iſt dú ſcham,
Swer ſich darinne erſiht
Der wirt unzemen bliken gram:
Dú ſcham iſt argen worten vigent, untruwen has, vnſteten fluch:
Scham iſt ein Tugent dú mannes namen gegen frowen priſes giht,
Dú reinen Wib tunt man alſam ir beider lieb mit ſchame geſchiht:
Schame get edelen geſteinen vor, und túret bas danne ſidin tuch,
Scham iſt mit beſcheidenheit de werden minne bi;
Dú ſcham in erengarten iſt ein blüendes zwi;
Dú ſchame iſt erenſchilt;
Dú ſcham alſam ein reines kint in ſchoner frowen ſchozen ſpilt;
Schame zieret reinú wib und wirdet edelen man,
Schame kan leiden uf den ban
Da nie ſchandentrit kam an.

SCHAM, pudendum, cujus aliquem pudeat. SOMNER. loc. cit. *ſcama* veretrum, pudenda. Suecis *ſkam*. Refer ad *ſchæmen* pudere.

SCHAM, propudium, dedecus ex turpi facinore. SOMNERUS loc. cit. *ſcame* propudium, *ſceamlic* turpis, inhoneſtus, dedecorus. VEREL. loc. cit. *ſkam* dedecus, *ſkem* turpe, *ſkamhund* impudens canis, *ſkamſamliga* turpiter, *ſkamdarfullr* impudentiſſimus. Suecis *ſkam* etiamnum eſt pudor & propudium, *ſkamlig* turpis, *ſkamlighet* turpitudo. Anglis *ſhame* pudorem notat, ſed in compoſitis propudium, cujusmodi ſunt, *ſhameful* probroſus, *ſhamefulneſs* turpitudo, probrum. Franci videntur *ſcama* eodem ſenſu uſurpaſſe. NOTKERUS Pſal. LXX. 3. *pedechet uuerden mit ſcamo unde mit midungo*, operiantur pudore (dedecore) & confuſione. Pſal. CVIII. 29. *ſcama umbefahe die mir argchoſoien*, induantur pudore (propudio) qui detrahunt mihi. Et mox: *inuuert ioh uzuuert ſcamig*, intus & foris confuſi. Refer ad *ſchæmen* pudefieri. Hodie pro *ſcham* dicimus *ſchimpf*, quia ſcil. labiales ſe mutuo attrahunt in ore noſtro.

SCHÆMEN, *ſich ſchæmen*, pudere, verecundari, erubeſcere. Evang. Goth. Luc. XVI. 3. *bidjan ſkama mik*, mendicare erubeſco. Similiter & Angloſaxonibus *ſceamian* eſt pudere, *me ſceamath* pudet. Quibus conſentiunt Franci. NOTKERUS Pſal. VI. 11. *ſcamen ſih* erubeſcant. Pſal. XXIV. 2. *ne ſcamo mih*, non erubeſcam. A *ſcham* pudor.

SCHÆMEN, pudefieri, confundi. Græc. αἰσχύνεσθαι, Suec. *ſkæmmas*. Ex eodem fonte.

SCHÆMEN, pudefacere, facere ut confundatur. Græc. αἰσχύνειν, Angl. *to ſhame*, & inde *ſhamed* pudefactus, confuſus. Ex eodem fonte. Hodie utimur compoſitis *beſchæmen* & *beſchimpfen*.

SCHAND, dedecus, turpitudo, ignominia: Angloſax. & Franc. *ſcande*. Scriptores medii ævi *confuſionem* vocant ab effectu, quia ignominia animum patientis reddit perplexum, & vultum rubore ſuffundit. NOTKERUS Pſal. XXI. 6. *ne uuurden ſie ze ſcandon*, non ſunt confuſi. Pſal. XXXIX. 16. *ſar tragen iro ſcanda*, ferant confeſtim confuſionem ſuam. Pſal. LXXXVIII. 46. *habeſt in irfullet ſcandon*, perfudiſti eum confuſione. Proprie eſt probrum vel propudium, & manavit (judice HELVIGIO) a Gr. αἰσχυντὸν pudendum, ſicut *ſcham* ab αἰσχύνη. Et quemadmodum hæc apud Græcos ſunt cognata, ita *ſchand* & *ſcham*, quatenus propudium notat, ſunt ejusdem parentelæ.

SCHÆNDEN, *ſchenden*, dedecorare, probro afficere. A *ſchand* probrum. Latini rurſus vocant *confundere*, ob rationes allegatas. SOMNERUS loc. cit. *ſcendan* confundere, dedecorare, *geſcænd* confuſus, contumelia affectus. Gloſſ. Keron. confuſus *keſcanter*. NOTKERUS Pſal. XLIII. 8. *die unſih hazzent, die habeſt du geſcendet*, qui oderunt nos, confudiſti. Poſtea, ut fieri ſolet, ſenſus ad omnes corruptelas, ob ſimilitudinem cum probris, translatus eſt, tributusque etiam iis rebus, quæ ſenſu & pudore carent. Hinc *ſcendan* Angloſaxonibus non ſolum eſt confundere, dedecorare, contumelia afficere, ſed etiam *vitiare, corrumpere, perdere*, interprete SOMNERO. Et hic verbi ſenſus etiamnum perennat.

SCHÆNDEN, *ſchenden*, convitia evomere. Angloſaxonibus *ſcendan* eſt reprehendere. Utrumque a *ſchand* probrum.

SCHÆNDEN, *ſchenden*, vitiare virginem. Miro iterum Græcorum conſenſu, quibus αἰσχύνειν non ſolum eſt confundere, & decore afficere, ſed etiam ſtuprum inferre.

SCHÆNDTLICH, *ſchendlich*, turpis, probroſus. Angloſax. & Franc. *ſcandlic.* Gloſſ. Pez. probroſæ *ſcantlihes.* Græcis αἰσχυντηλὸν idem ſignificare poteſt. Nihil hic facit *ſcandalum*, quod alii pro etymo obtrudunt.

SCHANDLOS, impudens, expers pudoris. Proprie *ſchanlos*, a Gr. αἰσχύνη pudor, poſtea *ſchandlos*, quia D. attrahi ſolet ab N. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III. Vox ita concepta eſt, acſi contrarium denotaret. Hinc *ſchandlos* apud STILERUM exponitur *illibatus, omni nota, macula, & opprobrio vacuus.* Sed hic ſenſus ab uſu non agnoſcitur.

SCHANK, venditio potus, cereviſiæ *bierſchank*, vini *weinſchank.* Refer ad *ſchenken* vendere potulenta.

SCHANZ, vallum, agger, munimen. Belg. *ſchans*, Suec. *ſkantz.* In reliquis Dialectis tam priſcis quam recentioribus vox deſideratur; quæ alioqui tam obſcura, ut omnes pene aditus excludat. Dabo tamen, ne quid intentatum relinquam, duplicem conjecturam. Prima mihi offertur a verbo *ſchütten* jacere, unde primo fit *ſchutt* congeries, terra conjecta, & poſtea *ſchanz* per epentheſin. Altera a Lingua Græca. Nam χοῦς Græcis eſt agger, humus egeſta, & χοῦν aggerem educere. Et hinc quoque oriri poterat *ſchanz* per proſtheſin & epentheſin. Quidam ab illo SCANZIÆ nomen deducunt, quia JORNANDES Cap. 3. de reb. Get. ſcribit, quoſdam Scanziæ populos *exeſis rupibus tanquam caſtellis inhabitare ritu beluino.* GROTIUS legit *exciſis*, & hinc colligit, munimenta illa dicta antiquitus eſſe *ſchanzen*, & ab illis *Scanziam* Inſulam, in Proleg. ad Script. Goth. pag. 3. Sed non perſuadet. Nam per *ſchanz* omnes intelligunt locum manu factum & e terra egeſtum, non naturalem, & multo minus petroſum, cavernoſum, aut e petra exciſum. Nec ejuſmodi loca erant in proximo Germaniæ littore, quæ a Gothis noviter appulſis nominari poſſent *Gothiſcanzia.* Alia igitur nomini *Scandico* origo quærenda. Hoc quidam ducunt a *ſcandendis navibus*, alii ab ipſo *Aſcenace.* CLUVERIUS vero exiſtimat, *Scandicum* nomen e *Scanico* factum eſſe, per literæ D. inſertionem, idque a milite Romanorum, qui poſt diſperſam Germanici claſſem, forte in littore maris Baltici ſervitutem egerat, Lib. III. Germ. Ant. pag. 654. Sed hæc conjectura nodum ſecat, non ſolvit. Nam *Scania* & *Scandia* differunt ut pars & totum, quod etiam monuit GROTIUS in Prolegomenis. SCANIA in Vocabulariis Angloſaxonicis vocatur *Scon-eg*, h. e. inſula amœna; quod ingenti illi Peninſulæ, immenſis montibus horridæ, aptari nequit. Sed ut breviſſime me expediam, quis neſcit, nomina Regionum formari a nominibus populorum? Ergo ſicut *Dania* dicitur a *Danis*, *Gallia* a *Gallis*, *Germania* a *Germanis*; Ita *Scandia* vel *Scanzia* a *Scandis.* SCANDI autem interpretatione Græca ſunt σκηνωταὶ, h. e. tabernaculorum inhabitatores, a σκηνοῦν habitare, caſtrametari, tentoria ponere. Et tales etiamnum ſunt *Lappones*, vetuſtiſſimi Scandiæ incolæ, a Saxonibus in interiora pulſi. Ex hac etymologia patet, (1) cur Gothi Scanziam egreſſi, proxima Germaniæ loca (fides ſit penes JORNANDEM Cap. 4. de reb. Get.) appellaverint GOTISCANZIAM, quia ſcil. tabernacula ſua ibi fixerant. (2) Cur Scanzia dicatur SCANDINAVIA. Nam *au* in nominibus regionum ſignificat *terram.* Et hinc *Scandenau* eſt terra Scandorum. Hoc ut ſtabiliam, utar GROTII auctoritate, qui loco citato ita ſcribit: *Ex* SCANDIA *addito* AU *vocabulo, quod terram ſignificat (ut oſtendunt* MORAU, BATAU, NASSAU, VELAU, *aliaque infinita nomina) factum eſt* SCANDINAVIÆ *vocabulum, ad modum nominis* BATAVIÆ *ſimiliumque. Quomodo &* AUSTRAVIA *Plinio, id eſt,* OSTERAU, *terra Orientalis ea eſt, quam nunc* ESTONIAM *dicimus, pronunciatione ad Saxonicam propius accedente, ut mox dicetur. Nam eandem eſſe Auſtraviam Plinii, quæ nunc, ut dixi, Eſtonia, olim* ESTIORUM *terra, dubitare nos non patitur ſuccinum (gleſum ipſi olim vocabant) quod in Auſtravia legi dicit Plinius, apud Eſtios Tacitus, & ipſi Eſtii in Epiſtola ad Theuderichum & in reſpondente Epiſtola Theuderichus.*

SCHAPP, armarium. Vide *ſchaff.*

SCHAR, quatenus eſt a *ſcheren* ſecare, ſignificat quantum poteſt, (1) vulnus vel inciſionem. Inde vox Malbergica *charfrido* vel potius *ſcharfrido* compoſitio vulneris, in Lege Sal. Tit. XX. 3. ex obſervatione ECCARDI in notis ad locum. In reliquis veterum Germanorum Legibus vulnus vocatur *ſcharte*, quod in nulla re differt a *ſchar*, niſi modo naſcendi. Illud eſt derivativum, hoc verbale a *ſcheren.* (2) inſtrumentum ſecandi. Gloſſ. Florent. MS. vomer *ſcaro.* Id eſt, ferrum aratri, quo terra proſcinditur. Inde Gallis *charrüe*, & Latino-Barbaris *carruca* pro aratro. Hodie utimur compoſito *pflugſchar*, quod vide.

SCHAR, globus militum, parvus vel magnus. Vox a Francis relicta. Gloſſ. Pez. phalanges *ſcara*, acie *ſcaro.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 23. de Juda proditore:

> *Skara filu breita*
> *Joh ſie thara leita.*
> Duxit eo cohortem magnam.

Suecis prioribus *ſkæra* erat certare, *ſkærd* pugna, quæ, cum illis nunc obſoleſcant, in Præfatione Bibliorum an. 1703. explicantur, obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 528. Hinc ipſe judicat, quod *ſchar* ſit a *ſkæra*, & proprie

proprie denotet multitudinem belligerantem. Mirum eſt, hujus ſignificatus nullum apud antiquiores reperiri veſtigium, ne quidem in Indice VERELII. Ergo donec in lucem melius collocetur hæc radix, nos aliam inveſtigabimus. Primo ſignificare poteſt *partem exercitus diviſam*, ſi derivetur a *ſcheren* dividere, ſecernere. Secundo *manum militarem*, ſi oriatur a Gr. χεὶρ manus, vis bellica, quod fieri poterat ſibilo præfixo. Tertio *multitudinem belligerantem*, ſi ſit a Lat. *cors*, *chors*, *cohors*. Francos linguam patriam innumeris vocibus e ſermone Græco & Latino locupletaſſe, vidimus hactenus. Sed undecunque ſit obſcuræ vocis origo, ſuos certe habuit imitatores. Inde Latino-Barbaris *ſcara* bellatorum turma, Italis *ſchiera*, Gallis olim *eſquierre*. Præcipua compoſita ſunt,

zeltſcara, turma caſtrenſis, agmen ſub tentoriis militantium, quo utitur WILLERAMUS Cap. VI. 3. 9.

ſcaraguayta, excubiæ cohortis, hodie *ſcharwacht*.

SCHAR, villa, pagus, ager. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *caer*, Angloſax. *ſcir*, Anglis *ſhire*. Antiquiſſimis temporibus latius patuit, & communem habitandi locum denotavit, ut demonſtravi in *Kerl*. Poſtea ad villam reſtringi cœpit. Inde Latino-Barbaris *ſcararii* ruſtici, villani, *ſcaramanni* judices & præpoſiti villarum. CANGIUS *ſcaramannos* cum *ſcarariis* confundit, ſed ex lingua Angloſaxonica noſſe poterat, *ſcyr-man* denotare centuriæ præfectum. LEIBNITIUS *ſcararios* confundit cum militibus, quod ex *Regiſtro Prumienſi* refellit ESTOR in Commentario *de Miniſterialibus*. Sed ruſticos *ſcararios* ipſe male derivat a *ſchar* cohors, turma, cum manifeſto ſit a *ſchar* villa. Quod vel hinc colligere poterat vir doctiſſimus, quia *ſchaurwerk* etiamnum dicitur *opera ruſtica* in Palatinatu ſup. Boioariisque, prout ipſe refert pag. 282.

SCHAR, multitudo ruſtica. Dictio metonymica, qua ſubjectum ponitur pro adjuncto, continens pro contento, villa pro villanis. Hic ſenſus deinceps ad omnes cœtus transferri cœpit. Inde Islandis *ſkara* turba apud VEREL. in Ind. & Angloſaxonibus *ſcir-gemot* conventus multitudinis.

SCHARBEN, ſecare, putare, amputare. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſcearpan* ſcindere, ſecare. Gloſſ. Pez. concidit *ſcarpota*. Conſentit Lat. *ſarpere*, quod judice MARTINIO eſt ab ἅρπη falx, unde Gallis *ſarpe*, *ſerpe*, & Dialectis Slavonicis *ſirp* falx arborea vel meſſoria.

SCHARBOCK, morbus ex acrimonia ſanguinis. Belg. *ſcheurbuick*, Suec. *ſkörbiug*, Gall. *ſcorbut*, Angl. *ſcurvy*. Vox Belgica exponi ſolet *venter ruptus*, a *ſcheuren* rumpere, quamvis etiam *puſtulam inflammantem*, ſi SKINNERUM audiamus, denotare poſſit, a *ſchüren* incendere. Credo vocem ſimplicem & minime compoſitam eſſe, cum quia compoſitores iſti non ſatisfaciunt, tum quia compoſitione non indigemus. Nam *ſcharbock*, & reliqua vocabulorum monſtra, huic ſimilia, ſunt abortus a Lat. *ſcorbutis*, litera T. in K. transeunte. Latina autem vox, quam Galli imitantur, ita concepta eſt, ut pateat illam a filiis medicorum factam eſſe e Belgica *ſcherpte*, vel Danica *ſkarphed*, acrimonia. Vox Anglica eſt a Germ. *ſchærfe*, quæ non ſolum de acie ferri, ſed etiam de acrimonia ſanguinis dicitur.

SCHARF, acutus. Angloſax. *ſcearp*, Franc. & Alam. *ſarf*, *ſarph*, Belg. *ſcharp*, *ſcherp*, Angl. *ſharp*, Suec. *ſkarp*. Proprie eſt ſecans, vel ad ſecandum aptus, a *ſcharben* ſcindere, ſecare: & non a *ſcheren*, ut quidam arbitrantur, quia de litera F. in fine vocis ratio reddenda eſt. Dicitur proprie de ferro ejusque acie: tropice vero de omnibus rebus, quæ ſecare videntur, & a natura acie quadam ſunt inſtructæ; vel ad diſcernendum, ut viſus & cogitatus præſtantior; vel ad pungendum, ut acetum & frigus; vel ad corrumpendum, ut particulæ rodentes; vel ad dolorem augendum, ut lex & pœna ſevera, verba & verbera atrocia &c. Ad primam claſſem ſpectat Angloſax. *ſcearp* ſagax, & ex hodierno idiomate *ſcharf* perſpicax, acutus in videndo, *ſcharf geſicht* viſus aquilinus, *ſcharfſichtig* lynceus, *ſcharfſinnig* ingenuoſus, ſubtilis. Cuncta ab acumine vel oculi vel ingenii. Ad ſecundam, *ſcharf* acidus, acerbus, auſterus, *eſſig ſcharf* acidus inſtar aceti, *ſcharfe kælte* frigus atrox. Ad tertiam *ſcharfe ſæfte* acres humores, *ſcharf geblüt* ſanguis ſcorbuticus. Quarti generis ſunt, *ſcharfe ſtraffe* pœna ſevera, *ſcharfer verweis* gravis reprehenſio, *ſcharfer befelh* edictum rigoroſum &c. KERO in Gloſſis apud Goldaſtum: aſperum *ſarfes*. Idem in Reg. S. Bened. Cap. 30. apud Schilterum: acris verberibus *ſarfeem filloom*.

SCHÆRFE, quatenus eſt ſubſt. ab adj. *ſcharf* factum, ſignificat quantum poteſt, *aciem* in ferro, *acumen* in intellectu, *acredinem* in aceto, *acrimoniam* in ſanguine, *rigorem* in legibus, pœnis, mandatis, modo procedendi &c.

SCHÆRFEN, acuere, acutum reddere. Angloſax. *ſcearpan*, *ſcyrpan*, Belg. *ſcherpen*, Angl. *to ſharpen*, Suec. *ſkærpa*. Verbum Franc. vide in *wetzen*.

SCHARLACH, color & pannus coccineus. Arabibus *yxquerlat* apud CANGIUM in Gloſſ. Cambris *ysgarlad* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Turcis *iskerlet* apud CLODIUM in Lex. Turc. Gallis *eſcarlate*, Italis *ſcarlato*, Anglis *ſcarlet*, Islandis *ſkarlatz* apud VEREL. in Ind. Belgis *ſcharlaken*, Suecis *ſkarlakan*. Vocem origine Celticam eſſe, & *Galaticum ruborem* deſignare contendit PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 69. 70. ſed partes compoſiti non docet. Veteres Hiſpanos coccum ilicis appellaſſe *quisquilium* vel *cuſculium* (varie enim legitur) tradit

tradit PLINIUS Lib. XVI. Cap. 8. Hinc quidam viri docti, quos nominat ſequiturque FERRARIUS, inde fecerunt *veſtem quisquiliatam*, & ex quisquiliata *ſcarlatam*, neſcio quo literarum miraculo. Quibus magis adſentirer, ſi alteram Plinii vocem, *ſcolecion* inquam, quæ cocco ilicis tribuitur Lib. XXIV. Cap. 3. attuliſſent. Tolle enim caninum R. e medio vocis Belgicæ, & habebis Atticam vocem σκωλήκιον, vermiculus. Coccum autem eſt color e vermiculis rubicundis. Alii exiſtimant, *ſkar* in principio vocis eſſe abſciſſum ab Arab. *kermes* vermis, & ſibilo auctum. Huc propendet CANGIUS in Gloſſario, & ſecundum hanc etymologiam *ſcharlack* erit vel rubrum verminiculare, vel pannus vermicularis. Illud a *lack* rubrum, hoc a *laken* pannus. Hoc fortaſſe movit MENAGIUM, ut vocem, cujus partem aliquam noſtri idiomatis eſſe noverat, a Germanis factam ſcriberet. Nec deſunt inter nos, qui mere Germanicam putent. STILERUS in Theſ. L. Germ. *ſcharlach* ab antiquo *ſchor* ignis, & *lak* pannus, quaſi *feuertuch* coccum.

SCHARMUTZEL, *ſcharmützel*, pugna velitaris. Ab Italico *ſcaramuccia*, quod eſt a Gr. χάρμη pugna, conflictus, per notam diminutivi *uccia*, & non a Germ. *ſchar* turma, quia radice opus eſt quæ in fine habeat M. Quod etiam vidit is, qui vocem a *ſcararum mixtione* deduxit. Quamvis id non probem, ſicut nec hoc, quod alii ſcaris inhærentes poſteriorem compoſiti partem derivant a *meitzen* vel *metzeln*, cædere, trucidare. Ipſi viderint, quo pacto velitatio *turmarum mactatio* appellari poſſit.

SCHARMUTZEL, *ſcharmützel*, involucrum chartaceum. A *ſchirmen* tegere, quia rem involutam tegit. Vox ita concepta eſt, ut pateat eſſe diminutivum alterius, quam tempus delevit.

SCHARMUTZIEREN, velitari, leviter pugnare. Ab Italico *ſcaramucciare*, quod eſt a ſubſt. *ſcaramuccia* levis conflictus.

SCHARRE, radula, inſtrumentum radendi hortenſe, doliare &c. Vox legitime facta a *ſcheren* ſcindere, ſecare, radere, quia ſuperficiem terræ vel alterius rei radit, ſecat, quamvis nullius Dialecti conſenſu ſpectabilis. Ab illa fecimus verbum *ſcharren*, noſtro idiomati proprium.

SCHARREN, radere. Proprie radula. Inde *ſcharr-eiſen* radula, ferrum radens. Poſtea amplificato ſignificatu etiam de manibus, pedibus, & quibuscunque inſtrumentis, quæ officium radulæ faciunt, uſurpari cœpit. Inde *ſcharren mit den füſſen* radere humum pedibus, *zuſammen ſcharren* corradere, manibus & pala &c.

SCHARREN, ſcamna publica piſtorum & lanionum, compoſite *brot-ſcharren*, *fleiſch-ſcharren* ſcamna ubi panes & carnes proſtant. Factum per metatheſin ab antiquiori *ſchrannen*. Gloſſ. Keron. ſcamnis *ſcrannon*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XI. 33.

Ziſtiaz er thie ſkrannon
Thenſelbon koufmannon.
Subvertebat ſcamna
Illis mercatoribus.

Italis quoque *ſcranna* eſt ſcamnum, haud dubie ex traditione Francorum. Francica autem vox eſt a Lat. *ſcrinium*. Nam ſcamna apud veteres duplicem uſum præbebant, ſedendi & claudendi. Ejusmodi ſcamna, quamvis ab hodierna architectura proſcripta, viſuntur adhuc paſſim in ædibus publicis & privatis apud Suevos, qui tale ſcamnum in quo aliquid reconditur, vocare ſolent *ſidel*, a Lat. *ſedile*. In his ſcamnis veteres & ſedebant & quæcunque vellent ſervabant, privatim quidem vaſa, veſtes, impedimenta, publice vero libros, tabulas, litteras &c. Unde poſtea factum, ut ſcholæ publicæ, imo etiam tribunalia ab his ſcriniis vocarentur ſcamna. MORHOF. de Ling. Germ. *ſchrannen* ſcholæ. FRISCHIUS in voce land: *landſchranne* forum provinciale. Hæc vera vocis originatio; falſa autem & conficta, quæ a *Sarrone* Celtarum Rege petitur.

SCHARTE, duas notiones diverſas & e diverſis dicendi fontibus oriundas involvit, *rupturam* & *cæſuram*. Illa eſt a verbo Belgico *ſcheuren* rumpere, hæc a *ſcheren* ſecare. Vulgo has notiones docti & indocti confundimus, ſed male, & contra rerum teſtimonia.

SCHARTE, quatenus eſt a *ſcheuren* rumpere, frangere, quod uſus in Belgio etiamnum cuſtodit, ſignificat quantum poteſt, (1.) *fragmentum*, (2.) *rem fractam*, (3.) *fracturam*, ſeu quamcunque læſionem rumpendo factam. Inde Angloſaxonibus *ſceard* fragmen apud SOMNER. & BENSON. Anglis *ſhard* teſta fracta, Islandis *ſkard* hiatus montium & rupium terræ motu vel fulmine fiſſorum, apud VEREL. in Ind. Germanis *ſcharte* ruptura aciei in ferro vel chalybe, & allegorice damnum famæ.

SCHARTE, quatenus eſt a *ſcheren* ſecare, ſignificat quantum poteſt, (1.) inciſuram. VEREL. in Ind. *ſkaurd* inciſura. Inde nobis *ſcharte* crena, *ſchartícht* dentatus, ſerratus, *haſenſchart* crena oris leporina. (2.) inciſum. Inde Francis *ſkarte* ſcapula, ala, quia ea parte, qua brachia junguntur, inciſa eſt. NOTKERUS Pſal. XC. 4. *mit ſinen ſkerten ſcateuuet er dir*, ſcapulis ſuis obumbrabit tibi. Priſcos a ſectione nomina membrorum formaſſe, jam ſæpe monui, & præcipue in *hamm* poples. Hodie utimur in re militari. Inde *ſchieß-ſcharte* pluteus, foramen in vallo vel muro exciſum, cui tormentum bellicum tanquam ſcapulæ incumbit. (3.) *inciſionem*, *abſciſſionem*, *præciſionem*. Inde Islandis *ſkurdur* ſectio, *ſkurdar-ſkirn* circumciſio, *ſkurdgod* Dii ſculpti: Suecis *ſkyrd* meſſio, *ſkiordetyd* tempus meſſis, *ſkördeman* meſſor. (4.) *quamcunque læſionem ſecando factam*, ſive in armis, ſive

ſive in corpore, ſive in bonis. Ita *ſkard* in Indice Vereliano vocatur omnis læſio vel inciſio in clypeo, gladio, bipenni, ab hoſte facta, & allegorice interfectio propinqui, quam niſi alter vindicaret, pro inteſtabili habebatur. Vix alia vox eſt, cujus occurſus frequentior ſit in Legibus Veterum Germanorum. Hinc ſcil. exiſtunt,

orſcardi, læſio auris, in Lege Alam. Tit. LX. 3. *Si medietatem auris abſciderit, quod Alamanni orſcardi dicunt.*

lidiſcarti, læſio membri, in Lege Bojor. Tit. III. Cap. I. 21. *Si aurem maculaverit, ut exinde turpis adpareat, quod lidiſcarti vocant.* Confer *lid* membrum.

aranſcarti, læſio ſegetum, in Lege Bojor. Tit. XII. 8. *Si quis meſſes alterius initiaverit maleficis artibus, & inventus fuerit, cum XII. Sol. componat, quod aranscardi vocant.* Confer *arn* meſsis.

SCHART, interdum ponitur adjective pro eo qui ſecando læſus eſt. VEREL. in Ind. *ſkardur* violatus. Gloſſ. Pez. murcos *lidaſcarta.* Extat quoque in monumentis Theotiſcis *ſcartlidi* membrum mutilum, quo utitur NOTKERUS pro circumciſione Pſal. XCIV. 4.

SCHARTEKE. Vide *ſcarteke.*

SCHARWACHT. Vide *ſchar* cohors.

SCHARWERCK, opera ruſtica. Vide *ſchar* villa. Aliam de voce conjecturam exhibet Gloſſarium Schilterianum pag. 710.

SCHATTEN, umbra & obſcuritas. Gothis *ſkadau* Marc. IV. 32. Luc. I. 79. Anglo-ſax. *ſcua*, *ſceade*, *ſcadu*, *ſcaduwe*, Francis *ſcuwa*, *ſcata*, *ſcado*, *ſcatue*, Belg. *ſchaduw* Angl. hod. *ſhadow*, antiq. *ſhaw* teſte SKINNERO. TATIANUS Cap. IV. 18. *in ſcuuuen todes ſizzent*, in umbra mortis ſedent. NOTKERUS Pſal. XXII. 4. *in mittemo ſcatue des todes*, in medio umbræ mortis. Pſal. LVI. 2. *ih kedingo an den ſcado dinero fettacho*, ſpero in umbra alarum tuarum. Pſal. CI. 11. *mine taga uuanchton alſo ſcato*, dies mei declinaverunt ſicut umbra. Cuncta Græcæ originis omnium eruditorum conſenſu, & *ſcua* quidem a σκιὰ umbra, *ſcato* vero & reliqua huic ſimilia a σκότος tenebræ, vel a *ſcua* per epentheſin. Quæcunque ab his ſimplicibus vel componuntur vel derivantur, cum vulgo nota ſint, non debent me detinere. Hoc unum indicio opus habet, quod paucis aut nullis perſpicuum, Belgas a *ſcato* umbra, quod Francicum eſſe vidimus, formaſſe verbum *ſchetſen* adumbrare, rudibus ſignis exprimere, & inde *ſchets* inchoati operis rudis delineatio, creta, carbone vel penicillo facta. Pictores noſtri ejusmodi delineationem vocant *ſchitz* vel *ſkitze* imitatione Belgarum, qui artem pingendi præ cæteris excoluerunt. Italicum *ſchizzo* & Gallicum *esquiſſe* ex eodem fonte ſunt.

SCHATZ, poſſeſſio, mobilis & immobilis. Gloſſ. Pez. ſubſtantias *ſcaza*, mobilia *varenter ſcaz*, immobilia *unvarenta ſcaz.* NOTKERUS Pſal. XLVIII. 9. *der ne tuot imo friunt fone unrehtes ſcazze*, qui non facit ſibi amicos de mammona iniquitatis. Certe a notione habendi, tenendi, poſſidendi. Græcis enim χέθειν eſt habere, tenere, Perſis *chazan* posſidere. Ab alterutro eſt *ſchatz* eo quo dixi ſenſu. Ita *vieh*, quatenus peculium notat, multorum judicio eſt a πάω poſſideo. Verbum Perſicum produxit MENAGIUS ex BOCHARTO in voce *magazin.*

SCHATZ, nummus, pecunia, cujuscunque moduli & valoris. Gothis *ſkatt*, Angloſax. *ſceat*, Francis *ſcaz.* Cod. Arg. Luc. VII. 41. *ains ſkulda ſkatte fimf hunda*, unus debebat denarios quingentos. TATIANUS Cap. XXVII. 3. *ni ges thu thanan uz, er thanne thu giltis then jungiſton ſcaz*, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Cap. CLIV. 2. *inti giſaztun imo thrizzuc ſcazo*, & conſtituerunt ei 30. argenteos. Cauſa dictionis non eſt a *gaza*, quia unus nummus non facit ærarium, nec a *ſchieſſen* conjicere, quod nummo tantum cenſuali convenit, ſed a translatione primi ſignificatus ad nummum, cum quia nummus eſt poſſeſſio mobilis, tum quia eſt poſſeſſio per excellentiam, quoniam nummos habens omnia habet. Hic ſignificatus altero longe recentior eſt, quia ante fuerunt poſſeſſiones quam nummi in Germania, quos conſtat nuper demum acceſſiſſe. TACITUS Cap. XV. de M. G. *Jam & pecuniam accipere docuimus.* Ab hoc ſignificatu, quamvis pridem extincto, habemus *ſchætzen* pecunia taxare, quod recte animadvertit PALTHENIUS. Præcipua veterum compoſita ſunt,

feriſcaz naulum in Gloſſ. Boxh.

ſcazſeckil marſupium, ibidem.

mietſcaz largitio, munus ad corrumpendos hominum animos exhibitum, apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 243.

SCHATZ, ærarium, theſaurus, & quælibet ſubſtantia pretioſa. Evang. Goth. Luc. XIX. 24. *nimith af imma thana ſkatt*, auferte ab illo minam. Id eſt, pondus auri vel argenti. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXV. circa fin. de corpore Chriſti ſepulto:

Erda hialt uns tho in uuar
Scazzo diuroſton thar.
Tunc cuſtodiebat terra
Theſaurum pretioſisſimum.

Hic verſiculus extat in Editione *Flaciana*, deficit in *Schilteriana.* Cum theſaurus ſit amplisſima & ditisſima poſſesſio, nova etymologia opus non eſt præter eam, quam ab initio dedimus. In quibusdam Dialectis litera S. non agnoſcitur. Hinc theſaurus Perſis dicitur *gaza*; Turcis *hazna*, Gothis *huzda* Matth. VI. 20. Sed ex iis, quæ ab initio diximus, abunde patet, quod ſibilus in fronte vocis ſalvo & integro ſenſu adeſſe & abeſſe poſſit.

SCHÆTZEN, quatenus eſt a *ſchatz* pecunia, ſignificat *pecunia taxare.* Inde *ſchatzung* tribu-

tributum imperatum vel tributi indictio. A *ſchætzen* rurſus fit *ſchatz* valor & pretium. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſceat* pretium. Gloſſ. Pez. ſub pretio redegerit *untar ſcaz chaupot*. Dicitur autem nonſolum de pretio rerum, ſed etiam de valore & præſtantia perſonarum. Inde nobis *ſchætzen* æſtimare, magni vel parvi, *gering ſchætzen* vilipendere, *hoch ſchætzen* magni æſtimare.

SCHAUB, palla, ſtola muliebris. A σκέπω tego, velut σκέπη tegumentum. Plura ejuſdem commatis vide in *ſchopf*.

SCHAUB, merges, faſciculus frugum. Angloſax. *ſceaf*, Belg. *ſchoof*, Angl. *ſheaf*. CANGIUS in Gloſſ. *ſcof* manipulus, gerba. Videtur transpoſitum e Lat. *faſcis*, ut *garbe* transponitur e *gripe* manipulus, faſciculus. Quamvis etiam a *kippen* vel *capio* eſſe poſſit. Huic etymo favet, quod eadem voce nonſolum de frugum, ſed etiam aliarum rerum faſciculis utimur. Sic vulgo dicimus *ſchaubſtroh* manipulus ſtraminis. Quidam Latino-Barbari mergites *cavos* vocant, omiſſo in fronte ſibilo. Quod forte imitantur Angl. in *gavel*. Utrumque a notione *capiendi* deſumptum videtur. A *ſchaub* oritur *ſchober* acervus mergitum.

SCHAUBHUT, dicitur de *pileo ſtramineo*, quamvis nec pileus ſit, ſed tegmen capitis, quod totum caput ambit, nec in ipſa voce ſtraminis indicium appareat. Componitur autem (ni fallor) ab *hut* tegmen, & κύβη vel *kop* caput, præpoſito ſibilo, & vi hujus compoſitionis ſignificat *tegmen capitis*. Simile capitium Græcis inf. dicitur σκȣφία, Latino-Barbaris *cuphia*, Gallis *ſcoufon*, teſte CANGIO in voce.

SCHAUCKEL, oſcillum. vide *ſchuckeln*.

SCHAUDER, horror. A *ſchauer* ejuſd. ſignif. inſerto D. quod ſæpe ſupervacaneum.

SCHAUEN, vide *ſchauwen*.

SCHAUFEL, pala, ligo, rutrum. Angloſax. *ſcofl*, Angl. *ſhovel*, Suec. *ſkofwel*. Proprie eſt inſtrumentum fodiendi, & diminutivum a *ſchüppe* ſcaphium. Poſtea ob ſimilitudinem aliis inſtrumentis, quamvis ad alios uſus deſtinatis, idem nomen communicari cœpit. Inde Angloſaxonibus *fyrſcofl* batillum, Francis *uuintſcubla* ventilabrum, *uuorphſcuuala* eadem notione. Illud in Gloſſis Pezianis, hoc in Harm. Evang. Tatian. Cap. XIII. 24. Hodie dicimus *feurſchaufel*, *windſchaufel*, *wurfſchaufel*.

SCHAUM, ſpuma. Belg. *ſchuim*, Angl. *ſcumme*, Gall. *eſcume*. A *ſquama* deduxit HELVIGIUS, mira rerum confuſione. Mihi videtur eſſe a *ſpuma*, expulſo P. ſicut *faum* a *ſpuma*, abjecto S.

SCHAUR, tremor, ex gelu vel metu, *ſchauren* tremere. A Lat. *horror* & *horrere*, præpoſito ſibilo. Similia in aliis Dialectis non invenio.

SCHAUR, *ſchur*, nubilar, umbraculum, pergula. Sax. inf. *ſchur*, cujus ſynonym. *ein wetter-hütte*. VEREL. in Ind. *ſkur* dicuntur uraniſci vel tecta ſtatuis ſuperpoſita ad avertendas pluvias, unde Italis *ſcurolo* cryptæ in quibus Sanctorum reliquiæ aſſervantur. WORMIUS Lib. I. Mon. Dan. Cap. 3. ab init. *ſkurgudur* idola mapaliis & tuguriolis tecta. BENSONIUS in Vocab. AS. *ſcurſceade* umbrella. Proprie umbra pergulæ. Utitur Luth. Hiob. XXVII. 18. *Wie ein hüter einen ſchawr machet*. Græcis σκίρον eſt umbraculum, & inde σκιροφόρια feſtivitas quædam apud Athenienſes, in qua Sacerdos umbraculum portabat. Quæ videntur cum reliquis convenire in radice *ſchauren* tegere.

SCHAUR, *ſchur*, veſtimentum, tegumentum, *windſchur* pallium hirſutum contra ventum. A tegendi notione, ut antecedens.

SCHAUREN, *ſchuren*, tegere. Hoc verbum, quamvis ab oblivione deletum, & nullis (quod ſciam) literis proditum, auctoramentum tamen accipit, partim a ſenſu metaphorico, partim ab affinitate, partim a derivatis. Quemadmodum igitur Geometræ non ſolent omnia demonſtrare, ſed quædam poſtulare, ut ſibi concedantur, quo facilius, quæ velint, efficiant: ita nobis concedendum eſt, ut hoc verbum docendi cauſa ſupponamus, quia multa recludit, quæ illo ignorato in ſumma obſcuritate jacent. Videamus primo de derivatis. Talia ſunt ex vetuſtiſſimis

> Angloſax. *ſcrud*, amictus, quia corpus tegit. Hinc idem nomen ad omnia veſtimentorum genera extenditur in Dialectis, quia ſcil. in notione tegendi conveniunt. Vide plura in *ſchürtze* tegumentum.
>
> Belg. *ſchors*, cortex, quia arborem tegit.
>
> Germ. *ſchaur* pergula, quia ſubſtantem tegit, *ſcheure* horreum, quia fruges tegit, *ſchirm* umbo, quia utentem tegit. Vide plura in ſingulis.

Quam apte hoc verbum his nominibus reſpondeat, ſatis perſpicuum eſt. Videtur autem affine cum verbo Suecico *ſkyla* tegere. Nam L. & R. ſunt literæ permutabiles, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Utrum antiquius ſit, neſcio. Utrumque enim habet antiquiſſimam ſobolem, ut patet ex voce *ſchild*.

SCHAUREN, *ſchuren*, defendere, tueri. SCHILTER. in Gloſſ. Teut. *ſchuren*, *ſchirmen*, defendere. HALTAUS in Calend. medii Ævi pag. 56. *handhaben*, *ſchawren und ſchirmen*, defendere, protegere. Hic ſenſus manifeſto ſupponit priorem. Quid enim eſt defendere, niſi tegere metaphorice? Hinc etiam Latinis defendere dicitur *protegere*, quia defendentes ſimiles ſunt eorum, qui ſervandi cauſa aliquid tegunt. Ab illo genus ducunt per varia derivandi media, Anglicum *ſhroud*, & Germanicum *ſchirm*, defenſio, tutela, protectio.

SCHAURIG, tepidus, remiſſe calidus. Dicitur de aëre tantum, ſicut *lauw* de humido.

do. Terminatio *ig* ſupponit ſubſtantivum inuſitatum *ſchaur* tepor, quod videtur deſcendere ab adjectivo Græco χλιαρὸς tepidus, præpoſito ſibilo, expulſo L. *Lauw* ex eodem fonte eſt, quamvis alia mutationis lege, ut oſtendi in loco.

SCHAURWERK. Vide *ſcharwerk*.

SCHAUW, quatenus eſt verbale a *ſchauwen*, ſignificat quantum poteſt, (1.) locum proſpiciendi ſeu *ſpeculam*, & Græcis dicitur σκοπή. (2.) rem viſendam ſeu *ſpectaculum*. (3.) actum videndi ſeu *inſpectionem* &c. Exempla vide apud Lexicographos.

SCHAUWEN, ſpectare. Angloſax. *ſceawian*, Francis *ſcouuon*, Alam. *ſcauwon*, Belgis *ſchouwen*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VI. 29.

Et tho mit ſinen ougon
Then liut bigonda ſcouuon.
Tunc oculis ſuis
Populum cœpit reſpicere.

Græcarum literarum peritiſſimi, HELVIGIUS, MARTINIUS, & noviſſime REIZIUS, derivant a Gr. σκοπεῖν intueri, mutato P. in W. Malim ab *aug* oculus, mutato G. in W. & ſibilo præpoſito. Nam primo verba ſenſuum apud nos deſumuntur ab inſtrumentis, vel certe a ſubſtantivis, ut *hören* audire ab *ohr* auris, *riechen* odorari a *ruch* odor, *ſchmecken* guſtare a *ſchmack* ſapor, *fülen* tangere a *vola* manus. De viſu idem oſtendimus in *augen* & *ſehen*. Secundo, illæ, quas dixi, mutationes, ſunt ſatis frequentes in negotio videndi. Ita monſtrare ſive ad oculum oſtendere, quod Gothis, Francis & Alam. dicitur *augen*, omnino ab oculo, Angloſaxonice effertur *eawan* & *ywan* apud BENSON. manifeſta τοῦ G. in W. mutatione. Contra quod Angloſaxonibus eſt *eawan*, id Anglis dicitur *to ſhew*, præpoſito ſchin vel ſibilo. Simili prorſus mutatione Sueci ab εἴδω video formarunt *ſkoda* ſpecto. Ex his manifeſtum eſſe reor, verbum Græcum σκοπεῖν non ad etymon pertinere, ſed ad conſenſum. Itaque *ſchauwen* proprie eſt oculis uſurpare. Et hoc ſenſu *ſcouuon* plus quam centies occurrit apud OTFRIDUM. Poſtea ſenſus ab oculo corporeo ad oculum mentis translatus eſt. Inde *ſchauwen* conſiderare, contemplari. Gloſſ. Keron. ſcrutans *ſcauuonti*, ſpeculantur *ſcauuont*, conſideratio *ſcauuunka*. Gloſſ. Boxh. *ſcauunga* contemplatio. Hodie utimur compoſitis *beſchauwen* & *beſchauwung*, quæ vide.

SCHEDEL. vide *ſcheitel*.

SCHEEF. vide *ſchief*.

SCHEEL. vide *ſchæl*.

SCHEFFEL, modius. vide *ſchaff*.

SCHEFLIN, lanceola. vide *ſchæftlein*.

SCHEIBE, globus, ſphæra, Dial. Francica. Gloſſ. Pez. ſphærulas *ſcipun*, globum *ſcipun*. Refero ad *ſchieben* agere, trudere, impellere. Nam ſphæra, cum ſit perfecte rotunda, & planum tangat in uno tantum puncto, cæteris figuris mobilior eſt.

SCHEIBE, planum rotundum. Proprie circulus, a *ſchieben* obliquare, quia per declinationem a linea recta in ſe redit. Per ſynecdochen generis transfertur ad omnes orbitas, ligneas, vitreas &c. Hinc omne tenue & rotundum Belgis vocatur *ſchyf*, *ſchuif*, nobis *ſcheibe*, inprimis rota figularis, orbiculi feneſtrarum, imo etiam poplites, & flores Sambuci, & quicquid orbicularem figuram imitatur.

SCHEIBE, meta jaculantis. Hunc ſenſum MARTINIUS eleganter deduxit a Lat. *ſcopus*. Quamvis fortaſſe præter neceſſitatem. Nam metæ noſtræ plerumque ſunt tenues & rotundæ tabulæ, & hactenus ad orbitas ſpectare videntur.

SCHEIDE, quatenus eſt verbale a *ſcheiden*, ſignificat quantum poteſt, *diviſionem*, *ſeparationem*, *diſtinctionem* &c.

SCHEIDE, intervallum temporis & loci. A *ſcheiden* dividere intervallo. VEREL. in Ind. *ſkeid* ſpatium loci & temporis, *um ſolar falls ſkeid* circa occaſum ſolis, *um midnættis ſkeid* media nocte, *ſkede* ſtadium. Hodie utimur derivatis, cujusmodi ſunt, *beſcheiden* indicere diem & locum, *vorbeſcheid* terminus judicialis.

SCHEIDE, vagina. Evang. Angloſax. Matth. XXVI. 52. *do thin ſwurd on hys ſcæthe*, reconde gladium tuum in vaginam ſuam. TATIANUS Cap. CLXXXV. 3. *ſenti thin ſuuert in ſceidun*, mitte gladium tuum in vaginam. Proprie eſt quævis ſeparatio, & quævis theca, in qua aliquid reconditur, ut patet ex diminutivo Italico *ſcatola* arcula, capſula. Recondere autem eſt ſeparare & loco disjungere. Refer ergo ad *ſcheiden* ſeparare. Dicitur autem de vagina, non quia a gladio facile ſeparatur, ut plerisque placet, ſed quia gladium condit & ſeparem facit.

SCHEIDEN, proprie eſt *ſeparare*, *dividere*, quocunque modo id fiat. Fit autem modis infinitis. Hinc natura ſua tot ſeparationes & diviſiones ſignificat, quot concipi ab intellectu humano poſſunt. Gothis effertur *ſkaidan*, Angloſax. *ſcadan*, *ſceadan*, Franc. & Alam. *ſkeiden*, Belg. *ſcheiden*, Island. *ſkida*.

SCHEIDEN, dividere ſecando, findendo, rumpendo, vel alio violento modo, quæ naturaliter conjuncta ſunt. Hæc diviſio partem ſeparat a toto, & totum minuit aut deſtruit. Cum hoc verbum in multis Linguis Orientalibus, & Occidentalibus quoque reperiatur: hinc ſuſpicor, illud a Scythis in Perſide & Græcia, & ſic porro in Latio & Germania proſeminatum eſſe. Perſis, ut a Doctiſſ. CLODIO accepi, *giuda* (quod pronunciatur ut *tſchiuda*) dicitur ſeparatus, diviſus, & *giuda kerden* ſeparare, vel ſeparationem facere. Nam *kerden* eſt facere. Similiter Arabibus *dſchadda* eſt diviſit. Græcis σχίζω findo. Latinis *ſcindo* ſeco, per epenth. pro *ſcido*, & hinc *ſciſſus*. Ab hoc verbo pars diviſa apud omnes, quos nominavi populos, nomen accepit. Arabibus

bus *dſchedad* fragmentum ſonat, Græcis χίδη, χίδιον, χίδαξ aſſulam & ſegmentum e ligno, Angloſaxonibus *ſcide* ſcindulam, Islandis *ſkidi* ligna fiſſa, Germanis *ſcheit* ſegmentum ligni vel lignum fiſſum. Imo etiam Latinis *ſcheda, ſchedula,* & *ſcindula*, nihil aliud notant, quam partes a toto avulſas, ut conſideranti patet. Huc etiam ſpectat ſeparatio artificialis, quatenus naturæ vim facit. Hinc Chymia vulgo dicitur *ſcheide-kunſt*, ars ſeparandi, quia partes naturaliter conjunctas a deſtructo ſecernit, & aqua fortis *ſcheide-waſſer*, quia aurum & argentum in minutiſſimas partes ſecat.

SCHEIDEN, dividere intervallo. Dicitur de omnibus rebus, quæ ſalva & integra ſubſtantia a ſe mutuo ſejungi & ſeparari poſſunt. Quales ſunt, quæ naturaliter quidem conjunctæ non ſunt, aliquo tamen vinculo, ſive ſociali, ſive artificiali, ſive fortuito cohærent. Sic homo ab homine ejusdem familiæ, contubernii, ſocietatis, lapis a lapide ejusdem ædificii ſeparatur. TATIANUS Cap. XII. 16. *mitthiu ſi iuuih kiſkeident*, cum ſeparaverint vos. Exempla ubivis obvia ſunt, nec egent inductione. Ab hoc verbo intervallum tam temporis quam ſpatii, quo res ſeparatæ intercipiuntur, olim dictum eſt *ſcheid*, ut paulo ante docui, & hodie bivium vocatur *wegſcheide*, quia peregrinantes ſeparat intervallis.

SCHEIDEN, ſegregare. Dicitur de paſtore, qui pecus ſuum ſegregat apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XX. 60. *thie ſceidit er in uuar min*, hos ſegregat per fidem meam.

SCHEIDEN, divortium facere inter conjuges, vinculo matrimonii diſſoluto. Codex Arg. Marc. X. 9. *thatei Goth gawath, manna ni ſkadai*, quod Deus conjunxit, homo ne ſeparet. Inde *eheſcheidung* divortium, *ſcheide-brief* libellus repudii.

SCHEIDEN, diſcedere, *ſich ſcheiden* ſeparari, *abſchied* abitus, diſceſſus, ſeparatio. WILLERAMUS Cap. VIII. 14. *ſkeide von mir*, diſcede a me. Reciprocum *ſich ſcheiden* agnoſcunt etiam Gothi & Franci. Codex Arg. Luc. IX. 33. *afſkaidun ſik af imma*, diſceſſerunt ab eo. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 85.

Giſceident ſih in ala uuar
Herero inti thegan thar.
Tunc diſcedent ab invicem
Dominus atque ſervus.

Et mox: *Sih ſceidit ſo ih thir zellu,*
Sus thiu uuorolt ellu.

Id eſt: ita ſeparabitur omnis mundus, ut tibi narro. Latina *cedere* & *diſcedere* reliquis ſono & ſignificatu conveniunt.

SCHEIDEN, ceſſare, tenorem inſtituti abrumpere. Idem Græcis χάζω. Belgæ utuntur compoſito *uytſcheiden* deſiſtere.

SCHEIDEN, mori, excedere e vita, ſeparari a rebus humanis & conſortio viventium.

SCHEIDEN, diſtribuere, partiri, *halbſcheid* pars dimidia, *beſcheiden teil* portio, quæ cuivis ſive jure, ſive legato, ſive alia diviſionis lege competit, modica, ſed debita. Hinc etiam modeſtus dicitur *beſcheiden*, quia intra modulum ſui ſtatus, fortunæ, ingenii, tanquam intra portionem ſuam ſe continet, & in diſtributione laudis plus ſemper aliorum meritis quam ſibi tribuit. Quæ, etiamſi nova ſint, non carent probitate & venuſtate, ſi interpres adſit facundus & linguæ peritus.

SCHEIDEN, notis diſtinguere. Dicitur de omnibus rebus, quæ vel a natura vel aliunde ita diſcriminatæ ſunt, ut pateat, eas non eſſe idem, ſed diverſa ſive genere ſive ſpecie &c. WILLERAMUS Cap. III. 4. *nu habo ih vundan, uuie verro er geſkeiden iſt von anderen heiligon*, nunc inveni, quam diſcrepet ſponſus meus ab aliis ſanctis. Hodie utimur compoſitis, *unterſcheiden* diſtinguere, *unterſcheid* diſtinctio, *unterſchiedlich* diverſus, *unterſchieden* diſtinctus, *verſchieden* varius, *verſchiedene ſachen* res variæ, *verſchieden mal* diverſis vicibus. Sed a ſimplici habemus *grænz-ſcheide* diſtinctio terminalis.

SCHEIDEN, diſcernere, mente diſtinguere, cogitatione ſeparare. Sic cauſam a cauſa, materiam a forma, ſubſtantiam ab attributis, ſimplicia a compoſitis, bona a malis aut melioribus, alia ab aliis diſcernimus. Gloſſ. Keron. diſcernere *ſkeidan*, diſcernit *keſkeidit*, diſcernimur *pirumes kiſkeidan*, diſcernitur *ſi kiſkeidan*. Hinc porro rationi & diſcretioni nomen inditum apud Veteres, nec non prudentibus, qui ratione & diſcretione utuntur. SOMNER. in Dict. Angloſax. *geſcade* diſcretio, ratio, diſtinctio, diſcrimen, prudentia, *geſcead agyldan* rationem reddere, *geſcadwis* diſcretus, rationalis, prudens. Gloſſ. Boxh. *traumſcheidarer* conjector. Et huc etiam ſpectant ex hodierno idiomate, *beſcheid* ratio, *geſcheid* ſolers & diſcernendi peritus, *unterſcheiden* diſcernere.

SCHEIDEN, judicare, litigantes in foro ſeparare, non vi, ſed prudenti cauſæ cognitione, *beſcheid* judicatum. Dicitur etiam de ordalio ſeu judicio Dei. Jus Prov. Alam. Cap. CCXIX. 4. *ſo muz ez Got ſchaiden mit kampfe under in*, tunc neceſſe eſt, rem judicio Dei per duellum committere.

SCHEIDEN, pacare, ſeparare pacando, *geſchieden* pacatus, *ſchiedlich* pacate, absque lite & querimonia.

SCHEIDEN, dividere animos hominum. Gloſſ. Boxh. *ſkeitunga* diſcidium. Convenit Græc. σχίσμα.

SCHEIDEBRIEF, libellus repudii. Apud veteres alia occurrunt nomina, eandem rem, quamvis diverſis modis exprimentia. Francis dicitur *buoh thanatribes*, quaſi libellus expulſionis, apud interpretem TATIANI Cap. XXIX. 1 Angloſaxonibus *hiw-gedales boc* Matth. V. 31. ab *hiwe* domus, familia,

lia, & *gedale* diviſio. Gothis *afſtaſſais boks*, ibidem. JUNIUS nihil notavit ad hanc vocem. Senſus tamen haud obſcurus eſt, & ex genio Linguæ Gothicæ in faciendis derivatis facile cognoſcitur. Quemadmodum enim reſurrectio vocatur *uſtaſſ* Joh. XI. 25. ab *uſtandan* reſurgere Joh. VIII. 31. ita divortium *afſtaſs*, velut diſceſſus, receſſus, ab *afſtandan* recedere Luc. VIII. 13.

SCHEIDEMUNZ, *ſcheidemünz*, moneta minoris moduli. Sic dicta, ſive a *ſcheiden* partiri, quia majorem monetam in partes minores dividit, ſive a *ſcheiden* pacare, quia commercia hominum, quæ alias eſſent litigioſa, absque querela dirimit. Utrumque dici poſſe, res ipſa docet. Nam hæc moneta non ſolum eſt pars modica majoris monetæ, ſed etiam negotiorum conciliatrix, & emptorem venditoremque amicabiliter ſeparat.

SCHEIDUNG, repudium. Gloſſ. Pez. repudii *ſceitungo*. Hodie dicimus *eheſcheidung*. Ipſum vero ſimplex latius patet, & quamvis ſeparationem ſignificat.

SCHEIN, ſplendor, *ſonnen-ſchein* ſplendor ſolis. NOTKERUS Pſal. LXXXIX. 16. *Gotes ſkino ſi uber unſih*, ſplendor Dei ſit ſupra nos. Proprie eſt *candor*, ab adject. Celtico *cann*, *cain* albus, candidus, præpoſito ſibilo, & dicitur de ſplendore per metonymiam cauſæ, quia album præ reliquis coloribus lucem reflectit copioſiſſime. Hinc in aliis quoque Linguis & vocibus nomen ſplendori ab albedine, & vice verſa albo a ſplendore creatur, ſicut paſſim oſtendo. De radice Celtica vide plura in *gans*. Allegorice dicitur (1) de intellectu, quia eſt radius quidam divinus, cujus ope verum a falſo, bonum a malo diſcernimus. VEREL. in Ind. *ſkyn* intellectus, ratio, diſcretio, ſcientia, *ſkyn gods oc illæ* dijudicatio boni & mali, *ſkynlaus ſkiepna* brutum creatum ſine ratione. (2) de evidentia. Inde *augenſchein* evidentia ocularis.

SCHEINEN, quatenus eſt a *ſchein* ſplendor, qui poteſt eſſe clarus vel obſcurus, ſignificat quantum poteſt, *ſplendere*, *videri*, *clareſcere*, *oſtendere*.

SCHEINEN, ſplendere, fulgere, radiare. Gothis *ſkeinan* Luc. XVII. 24. Angloſax. Franc. & Alam. *ſcinan*, Angl. *ſhine*, Belg. *ſchynen*, Suec. *ſkyna*. Evang. Angloſax. Matth. XIII. 43. *thonne ſcinath tha rihtwiſan ſwa ſwa ſunne*, tunc juſti fulgebunt ſicut ſol. TATIANUS Cap. CCXVIII. 2. *zuene man ſtuontun in ſcinentemo giuuate*, duo viri ſteterunt in veſte fulgenti. Conſentit Lat. *candere*, quod non ſolum de ferro ignito, ſed etiam de aliis rebus inſigni candore & ſplendore præditis dicitur. Conſenſum Arabicæ Linguæ vide in *ſonne*.

SCHEINEN, videri, apparere, obſcure lucere. Inde Angloſax. *ſcin* viſum, phantasma, ſpectrum, *ſcin-cræft* magia. Nobis *ſchein* ſæpe eſt ſpecies apparens, obſcura, & incerta, *ſchein rechtens* prætextus juris, *ſcheinbar* probabilis, *warſcheinlich* veriſimilis, apparenter verus, *erſcheinung* apparitio, vera & falſa. Suecis *ſkeen* eſt falſus color.

SCHEINEN, clareſcere, clarum fieri. Gloſſ. Keron. claruerit *ſkinit*, clareſcentibus *ſkinentem*. Nota formula: *hieraus erſcheinet* hinc elucet, exinde pateſcit.

SCHEINEN, oſtendere, manifeſtare, facere ut eluceſcat. NOTKERUS Pſal. XLI. 9. *tages kebot truhten ſina gnada, unde nahtes ſceinda er ſia*, in die mandavit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte declaravit eam. Pſal. LXXIX. 3. *uuecche dina maht, ſceina ſia*, excita potentiam tuam, oſtende eam. Gloſſæ Junianæ in Obſerv. ad Will. pag. 74. *ſkeinan* oſtendere, *ich ſkeinon* oſtendo, *her ſkeynet* oſtendit &c. Inde nobis verbale *ſchein* teſtimonium debiti, liberati vel liberandi, & frequentativum *beſcheinigen* probare, cujus gratia hic verbi ſenſus erat excitandus, & ab oblivione vindicandus.

SCHEISSEN, ſtercus excernere. Belg. *ſchyten*. Vel idem eſt quod *ſchieſſen* emittere, vel derivandum a Græc. χέζειν cacare. Inde varia excrementorum nomina *ſcheiſſe*, *ſchyte*, σκατὸν, & alia Dialecto *ſchund*, puta per epentheſin ex aliquo præcedentium. Vox Hebræa *ſchath*, *ſcheth* podex, videtur reliquis cognata.

SCHEIT, ſegmentum ligni, *ſcheiter-hauſfen* ſtrues lignorum fiſſorum. Originem & conſenſum linguarum vide in *ſcheiden* dividere ſecando. Recentiores inde formarunt *ſcheitern*, *zerſcheitern* naufragium pati, in fruſta confringi.

SCHEITEL, *ſchedel*, vertex. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. vertex *ſcheitila*. Gloſſ. Lipſ. *ſceithlon*, *ſcetlon* verticem. Derivari ſolet a *ſcheiden* partiri, dividere, quod cæſaries ibi in duas partes ſeparetur. Cui etymo favet AGATHIAS de reb. Juſt. Lib. I. *Solemne eſt Francorum Regibus nunquam tonderi, ſed a pueris intonſi manent. Cæſaries tota eis in humeros decenter propendet. Anterior coma e fronte diſcriminata in utrumque latus deflexa.* Verum, cum vox Germanica non ſolum de capite comato, ſed etiam calvo & depili uſurpetur, ut patet ex compoſito *ſchedelſtett* locus calvariæ, locus ſupplicii, ubi malefici capite plectuntur, & crania eorum inſepulta jacent, quo utitur Luth. Matth. XXVII. 33. Hinc ſuſpicor, verticem capitis ſic appellari, non a *ſcheiden* partiri, ſed a *ſcheiden* ſcindere, findere. Natura enim cranium in anteriore capitis regione in duas partes ſecavit, & ſutura rurſus conjunxit. Et ab hac fiſſura potius, quam a cæſarie diviſa, veteres nomen vertici impoſuiſſe puto. Mos ille ſeparandi crines, quamvis hodie vulgaris, olim Regibus Francorum tam proprius fuit, ut nemo auderet imitari. Scribit enim Agathias loc. cit. *Subditi orbiculatim tondentur, nec eis prolixiorem comam alere facile permittitur.*

SCHELE, cortex, putamen &c. Vide *ſchale.*

SCHELEN, decorticare. TATIANUS Cap. LXVIII. 1. de ſpicis ab eſurientibus diſcipulis decerptis: *ſchelente iz mit iro hanton,* decorticantes eas manibus ſuis. Vulgata habet: *confricantes manibus.* Quod modum decortandi exprimit. Sed vox interpretis ſignificat *decorticantes.* Et hoc ſenſu Sueci etiamnum dicunt *ſkala,* Belgæ *ſchellen, ſchillen.* ECCARDUS in Cat. Theot. *ſchelen* derivat a *ſcheen* ſeparare, quod quale ſit ignoro. HELVIGIUS ab Heb. *tſakal,* a quo prope abeſſe putat Græc. σκέλλειν attenuare. Sed his tam longe quæſitis non indigemus. Nam a ſubſt. *ſchale* cortex, putamen, quod a notione tegendi petitum, recte formatur *ſchelen* decorticare, tegmen detrahere. Exemplum ſimilis derivationis vide in ſignificatu ſequenti.

SCHELEN, excoriare, deglubere, pellem detrahere. Suecis *ſkala.* Utrumque a Gr. σκύλος corium, pellis. Ita a *fell* pellis fit *fillen* deglubere, & a στρέφος pellis *ſtreifen* deglubere. Hic ſignificatus probe eſt notandus. Nam ab illo, & non a præcedenti, oritur *ſchelm* cadaver excoriatum, per medium derivandi M.

SCHELEN, differre, diſtingui. Belgæ utuntur compoſ. *verſcheelen, verſchillen,* cujus ſynonymum eſt *onderſcheiden zyn.* Sic vulgo dicunt, *dat verſchillt wenig* hoc parum differt, *verſchill* differentia, *groot verſchill* magna differentia. Forte a notione inæqualitatis. Nam Græcis σκολιὸς non ſolum eſt obliquus, ſed etiam inæqualis, & inde σκαληνὸς figura triangularis, cujus latera ſunt inæqualia, *ſcalenus.*

SCHELEN, dividere, diſtinguere, ſeparare, facere ut differat. Angloſax. *ſcylan,* Belg. *ſcheelen,* Suecis & Island. *ſkylia.* SOMNER. in Dict. AS. *ſcylan* diſtinguere, dividere, ſeparare, *ſcyle, ſcylung* diſtinctio, diſcrimen. Apud Berolinenſes *ſchelung* etiamnum ſignificat diſcrimen & ſeparationem, præſertim in architectura. Allegorice dicitur (1) de liberatione. SOMNERUS loc. cit. *Edwerd cing ſcylode IX. ſcypa of male,* Edoardus Rex IX. naves a tributo liberavit. (2) de cognitione. VEREL. in Ind. *ſkilia* diſtinguere, *ecki ſkil eg af* hinc non intelligo, *ſkil* diſtinctio, cognitio intellectus, ratio, *ſkilningr* intellectus, *ſkilningarlaus* irrationalis. (3) de cognitione judiciali. VEREL. loc. cit. *ſkilia lag* cauſam per leges decidere, *ſkiællia menn* arbitri. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. pag. 135. *ſkiliasman* vel *ſkiliaman* arbiter, qui rixam inter amicos decidit & dirimit, *ſculna* veteribus Latinis apud GELLIUM Lib. XX. Cap. 10. Plures verbi ſignificatus apud Islandos occurrunt, quos vero nunc mittere cogor ob anguſtiam temporis.

SCHELEN, tegere. Verbum Germanis inuſitatum, ſed propter innumera derivata cognitu neceſſarium. Septemtrionales dicunt *ſkyla, ſkiula.* De hac verbi forma vide plura in *ſchild.*

SCHELFE, putamen. Duci ſolet a Græc. κέλυφος cortex exterior, præpoſito ſibilo. Neſcio, an neceſſario. Enim vero ſi ſcribamus *ſchelwe,* patebit eſſe a *ſchelen* dividere, ſeparare, per medium derivandi W. Quamvis etiam a *ſchelen* tegere, deſumptum eſſe poſſit, quo pacto erit affine cum *ſchale* cortex. Ita κέλυφος eſt a καλύπτω tego.

SCHELHENGST. Vide *ſchale* concha venerea.

SCHELLE, tintinnabulum. Gloſſ. Pez. tintinnabulis *ſcellinun.* VEREL. in Ind. *ſkella* tintinnabulum. Non ab Italico *ſquilla,* quod ex aſſe noſtrum: nec a Lat. *cochlea,* quod in opprobrium Germanicæ Linguæ confinxit FERRARIUS; ſed a *ſchallen, ſchellen* ſonare, tinnitum edere. Uſum priſcorum indicat Lex Salica a Carol. M. emendata Tit. XXIX. 3. *ſi quis ſkellam de caballis furaverit.* De nolis in veſtitu Veterum pulcram Diſſertationem edidit SCOETTGENIUS V. D. Stargardiæ 1725. Et primo quidem ærea tintinnabula oſtendit in veſtitu ſummi Pontificis, mulierum, virginum, & puerorum apud Hebræos, in veſtitu regio apud Perſas, in ſcutis Heroum & belli Ducum apud Æſchylum, & noviſſime apud Germanos in veſtibus, cingulis & humeralibus procerum & magnatum. Quibus addere poterat nolas in calceis roſtratis, ex Sebaſtiani BRANDTS *Narrenſchiff,* Edit. 1499. Quod ornamenti genus, etiamſi ſerius & vix ante ſæculum XV. in aulis Principum Germaniæ invaluerit, mire tamen illuſtrat veteris hymni verba:

Da die ſchellen klingen
In regis curia.

Hodie ejusmodi campanulæ non niſi veſtibus, mitris, & ſcipionibus morionum appenduntur, ornatu ex ſatietate in ludibrium converſo.

SCHELLEN, teſticuli. Angloſax. *ſcalan* apud BENSON. Camb. *caill.* Sumptum a præcedenti ob ſimilitudinem.

SCHELLEN, ſonare. Vide *ſchallen.*

SCHELLEN, quatere, concutere, percutere, *maulſchelle* alapa, *zerſchellen* ita concutere ut diſſolutio inde ſequatur. Utimur etiam paſſivo ſignificatu. Inde Luth. *zuſchellen* conquaſſari Luc. XX. 18. Ubi ſimilia inveniam, aut unde deducam, neſcio. Formari tamen potuit a Lat. *cellere, percellere* ſibilo præfixo, vel ab Island. *ſla* percutere, per metatheſin.

SCHELM, cadaver projecti canis vel alterius animalis. PICTORIUS in Dict. Helvet. *ſchelm, abgangen vych, cadaver.* Plura teſtimonia, in quibus *ſchelm* & *todt thier* tanquam ſynonyma conjunguntur, vide apud ECCARDUM in not. ad Leg. Sal. pag. 66. Proprie autem eſt *cadaver excoriatum,* a *ſchelen* deglubere, ſicut optime vidit MARTINIUS & poſt eum ECCARDUS. Poſtea torqueri

torqueri cœpit in hominem projectum, & cadaveris inſtar abominandum. Inde *ſchelm* talis homo, quem omnes tanquam morticinium, ſepultura indignum, execrantur. Quod convicium inde ortum videtur, quod in quibusdam delictis, & inprimis in deſertione obſtagii, corpora mortuorum inſepulta projicerentur. Quidam exiſtimant *ſchelm* contractum eſſe ex *ſchiltnem*, quod perperam interpretantur, *cui ſcutum ademptum*, cum potius contrarium ſignificet, nempe eum, *qui ſcutum detraxit.* STILERUS, qui hæc futilia merito explodit, in alio errore verſatur, dum *ſchelm* derivat a *ſchæl* obliquus, perverſus.

SCHELTEN, derivari ſolet a Gr. χετλιάζειν indignari, moleſte ferre, ſed invito ſignificatu, & præter neceſſitatem. Quemadmodum enim apud Latinos a *culpa* fit *culpare*, a *crimen criminari*, a *cauſa incuſare*; Ita ab Angloſax. *ſcelde*, *ſcylde* culpa, reatus, juſta lege derivatur *ſchelten* culpam objicere. Hic verus & proprius verbi ſignificatus, quamvis late patens, prout culpa, quæ objicitur, vel levis eſſe poteſt, vel gravis, vel vera, vel falſa & conficta. De voce Angloſax. *ſcelde* vide plura in *ſchuld* reatus.

SCHELTEN, criminari, crimen objicere, delictum imputare, vere an falſo nihil refert. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſcyldan* criminari. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 33. de juſto: *fone Gote iſt er unferſchalten*, Deus ei non imputat delictum.

SCHELTEN, conviciari, verbis injurioſis infamare, laceſſere, ſuggillare &c. Gloſſ. Pez. convitiatur *ſciltit*, ſugillat *ſciltit*, laceſſentes *ſceltenta*. Hinc verbum injurioſum vocatur *ſchelt-wort.* Gloſſ. Boxh. *ſkeltuuordt* convicia. Et blaſphemus *gotſcelto* apud NOTKERUM Pſal. LV. 10.

SCHELTEN, maculam nativitatis objicere. Hinc Alamannis in Jure Prov. Cap. CCCLXXXIV. 1. *unbeſcholten* dicitur integer origine, cui ratione originis paternæ & maternæ nihil objectari poteſt. Talis eſt, qui ex libero patre & libera matre genitus eſt. Qui ſecus naſcuntur, cenſentur maculati, & vitio naſcendi affecti, quales ſunt liberi Dominorum ex complexu ſervarum nati, quos Romana dicacitas per ludibrium *Equites vernas* appellavit. MARTIALIS Lib. I. Epigr. Ep. 85. *futuit ancillas, Domumque & agros implet Equitibus vernis.*

SCHELTEN, arguere, reprehendere, increpare. Dicitur de iis, quibus jus competit formandi mores alienos, vel publicos, ut ſacerdotibus, vel privatos, ut parentibus & præceptoribus.

SCHELTEN, ſenſu forenſi eſt vituperare judicatum, tanquam præter jus & fas dictum, & provocare a ſententia ad judicem ſuperiorem. Jus Prov. Alam. Cap. XCIX. 10. *Wir haizzen daz* BESCHOLTEN URTAIL, *ſuuer alſo ſpricht: ich uuideruuürf die urtail, uuan ſi iſt unreht, und ziuh ſi da hin, da ich ſie mit reht ziehen ſol, daz iſt an die hand von der der Rihter daz gerihit hat enphangen.* Sententia vituperata dicitur, cum quis ita loquitur: rejicio ſententiam, quia injuſta eſt, & traho eam, quo jure trahere poſſum, nempe ad eam manum, a qua judex ipſe jurisdictionem accepit. Galli aliis verbis, ſed eodem ſenſu dicunt *blamer la ſentence*, ſcriptores medii Ævi *increpare ſententiam.*

SCHELTEN, verbale a *ſchelten*, ſequitur in ſignificatu parentem. Hodie tamen invectivam tantum ſignificat, olim aliquid durius. Gloſſ. Boxh. *ſkelta* infamatio. Gloſſ. Pez. convicia *ſcelta.*

SCHEME, ſplendor refractus. Vide *ſchimen* obſcure lucere.

SCHEMEL, ſcabellum. Gloſſ. Keron. ſubſelliis *ſcamelum.* Habent & Saxones *ſcamol* & *ſcamul*, a Lat. *ſcamillum*, *ſcamnellum.*

SCHENDEN. Vide poſt *ſchand.*

SCHENK, hoſpes, qui migrantes domo vel hoſpitio excipit. A Gr. ξεναγὸς hoſpes, vel ductor hoſpitum, quod eſt a ξεναγεῖν hoſpitio excipere & prehenſa manu ducere. Cauſa, cur ξ. mutetur in *ſc*, eſt a Dialecto Attica & Æolica, in qua hoſpes σκένος & σκεναγὸς dicitur, ut probat DIKINSONIUS in Delphis Phœniciſſantibus Cap. III. Ejusmodi mutatio ſatis frequens eſt in omnibus Dialectis. Nam *x*. eſt litera compoſita ex *gs*. vel *ks*, & in ore vulgi ſæpe transponitur in *sk*. In compoſitis ſignificat *cauponem* ſeu venditorem ejus potulenti cui annectitur. Inde *bier-ſchenk*, *weinſchenk*, caupo cereviſiarius, vinarius &c.

SCHENK, pocillator. Gloſſa Juniana in Obſerv. ad Will. pag. 164. *ſcinko* pincerna. Gloſſ. Pez. vini fuſor *uuinſcencho.* Sic autem dicitur, quia idem facit quod hoſpes, infundendo potulenta, libando, & præbendo. Primis temporibus erat ſervus a poculis, nec melioris quam reliqui famuli conditionis. Hinc *ſcantio* in Lege Salica Tit. XI. 6. inter dapiferum & equiſonem medio loco nominatur, quem mox excipiunt ſtrator, faber ferrarius, carpentarius, & alii ignobilioris ſervitii homines, omnes ex ſervis oriundi, ut ex æſtimatione XXV. ſolidorum liquet. Quam Legem haud dubie dictarunt *Proceres* illi, qui ante Chlodoveum Francorum Rectores erant, Prologo Legis Sal. memorati. Poſteaquam vero Franci ſub uno capite uniri, & Rege communi uti cœperunt, tunc non niſi magnates & ſummi viri ad miniſteria regiæ domus lecti ſunt. Ab illo tempore non minus glorioſum & honorificum cenſebatur apud Francos, accumbenti Regi poculum adminiſtrare, quam Jovi apud Gentiles, quod officium Ganymedis fuiſſe Poëtæ fabulantur. Idem invaluit apud Viſigothos, quantum ex ſubſcriptionibus Concilii Toletani VIII. ubi *Comes ſcanciarum* inter viros illuſtres occurrit, conjicere licet. Hunc enim credere fas eſt eundem eſſe cum iis, qui apud Francos a poculis Regum erant, cum quia *Scanciæ* hoc loco vix aliud quam cellas Regis

vinarias denotare poſſunt, tum quia *Scantionum* apud Francos, qui & *Buticularii* vocantur, præcipuum ſemper munus fuit, menſæ regiæ de potu proſpicere. A Francis mos relictus eſt Germanis, apud quos inſignem obiit mutationem. Nam quod ante erat nomen officii Palatini, poſtea mutato Reip. ſtatu, & creſcente Principum potentia, facta eſt dignitas hæreditaria, quæ hodie Regi Bohemiæ propria eſt, qui ideo vocatur *des H. R. R. Erz-Schenk*, id eſt, S. R. I. Architriclinus, quia in ſolemnibus Coronationis Imperatori publice epulanti primum poculum præbet. Mox etiam Principes ad imaginem regii ſplendoris ſuos habere cœperunt officiales hæreditarios. Inde *erb-ſchenk* pincerna hæreditarius. V. Clariſſ. MASCOVII Diſſert. *de Originibus Officiorum Aulicorum S. R. I.* & doctiſſ. HORNII Tract. *von den Sæchſiſchen Erbæmbtern.*

SCHENKE, diverſorium, locus ubi hoſpites excipiuntur. A Gr. ξενικὸν hoſpitium, Attice σκενικὸν.

SCHENKEL, crus. Diminutiv. a *ſchink*, quod vide.

SCHENKEN, vendere potulenta. A *ſchenk* caupo, non vice verſa. Inde *ſchank* venditio potus.

SCHENKEN, ſignificat omnes actus, qui a pocillatore exerceri ſolent, *infundere, propinare, infuſa præbere.* Et hactenus manifeſto derivatur a *ſchenk* pocillator, non vice verſa.

SCHENKEN, infundere. Gloſſ. Pez. fundant *ſcenchent.* OTFRIDUS Lib. II. Cap. VIII. 73. *tho quad er thaz ſi ſcanctin*, tunc dixit ut infunderent.

SCHENKEN, propinare, prælibare infuſa. Gloſſ. Pez. propinabis *ſcenches*, propinavit *ſcancta.* Inde Hiſpanis *eſcanciar* prægustare vinum a Principe bibendum.

SCHENKEN, potare, potum præbere, porrigere infuſa. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 30. *ſie ſcenkent uns mit uuunnon*, potant nos voluptatibus. Et mox: *ſie ſcenkent uns then guaten uuin*, porrigunt nobis optimum vinum. Angloſaxonibus quoque *ſcencan* eſt potum miniſtrare, interprete SOMNERO.

SCHENKEN, donare, *geſchenk* donum. Græcis ξένια ſunt dona hoſpitibus dari ſolita, & ξενίζειν non ſolum hoſpitio excipere, ſed etiam munerare & munerari. Apud Veteres deſideratur.

SCHENKFASS, frigidarium, vel ſimile vas, diluendis aut recipiendis minoribus potus receptaculis deſtinatum. Ab Angloſax. *ſcenc* potus. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 164. *ſcinkeuaz* pinacium.

SCHEPPEN, judices. Vide *ſchöppen.*

SCHEPPER. Vide *ſchopf.*

SCHEPS, *ſchöps*, vervex, aries caſtratus, Dialect. Miſnica. Veriſimiliter a *kappen* (κοπτειν) præſecare, amputare, ſibilo præpoſito, vel ab Anglico *chippe* (*tſchippe*) ejusd. ſignif. Figurate dicitur de ſimplici & fatuo. Inde *dummer ſcheps* ſtupidum caput, vervecum in patria craſſoque ſub aere natus. Vervex in capite vermes habere creditur. Hinc fortaſſe ſtupidi capitis a vervece appellatio.

SCHERBE, teſta. Gloſſ. Pez. teſta *ſcirpi*, item *hauanſcirpi.* Suevis *hafenſcherbe* eſt fragmentum ollæ fictilis. Belgis *ſcherf*, *ſcherve* teſta fracta, non integra. Hic ſenſus HELVIGIO judice oritur ab Heb. *ſcabhar* fregit, vel *ſchebher* fractura. In quibusdam Dialectis ſignificat vas fictile. Inde diminutivum *ſcherbel* matula, teſtula. Forte quia ab initio non niſi fictilia fracta ad ſordidos uſus adhibebantur.

SCHERE, forfex. Vi originis a *ſcheren* ſcindere, eſt quodvis inſtrumentum ſecandi aut tondendi. Hinc etiam de vomere dicitur. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcear* vomer, *ſceara* forfices. Confer *ſchar.*

SCHEREN, ſcindere, ſecare. BENSON. in Voc. AS. *ſcyrian* ſcindere, *aſcyrian* reſecare. Gloſſ. Pez. deputaverunt *ſceritun.* LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *ſkæra* ſecare. Idem Græcis κείρειν, & hinc fortaſſe χεὶρ manus, quia in digitos fiſſa, & σκιρὸς fruſtum marmoris quod inter ſcalpendum decidit. Suecis *ſkæra* eſt crena, ſeu pars inciſa. Nos inſtrumenta inde denominamus. Hinc *ſchar* & *ſcher* vomer & forfex.

SCHEREN, plures accipit ſignificatus, partim a *ſynecdoche generis*, partim a *metaphora*, partim a *metonymia.*

SCHEREN, per ſynecdochen generis ſignificat (1) *radere, tondere*, (2) *depilare*, (3) *rumpere.*

SCHEREN, radere, tondere. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcearan* tondere, *ſceape ſcyran* oves tondere, *ſceare* tonſura, *cyrlican ſceare* tonſura eccleſiaſtica, *ſcer-ſæx* novacula. Gloſſ. Keron. eradere *ſkerran*, tunſuram *ſcurt.* Gloſſ. Pez. radere *apaſceran*, novacula *ſcaraſahſe.* Similiter & Græcis κείρειν eſt radere, Κερία tonſura, ξυρὸς novacula, mira literarum permutatione.

SCHEREN, depilare. Gloſſ. Pez. depilatus *piſcoraniu* vel *girouphtiu.*

SCHEREN, rumpere, *ſchermaus* talpa, mus terram rumpens. Belgæ dicunt *ſcheuren*, quod poſtea producam.

SCHEREN, metaphorice ſignificat (1) *dividere, partiri*, quia dividentes ſecantibus ſimiles ſunt. (2) *damno afficere*, quia violantes videntur idem facere quod depilantes.

SCHEREN, dividere, partiri, *beſcheren* impertiri. LOCCEN. loco citato: *ſkiæra* dividere in partes, *hans ſkiær* portio ejus legitima jure hæreditario diviſa. Septemtrionales hunc ſenſum transferre ſolent ad officium judicis, qui dum lites prudenter dirimit, dividere & ſecernere videtur. Inde *ſkera oc ſkipa* pro libitu decernere, *ſkera ur* litem finire, *ſkiera or mali* litem ſententia dirimere, apud VEREL. in Ind.

SCHE-

SCHEREN, damno afficere. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 95. *piſceran* privare. VEREL. in Ind. *herſkar* armis damna inferens. Ita etiam Græcis κείρειν non ſolum eſt ſecare, tondere, ſed etiam vaſtare & depopulari.

SCHEREN, per metonymiam antecedentis pro conſequente ſignificat *ſerviliter punire*, quia tonſuram mox excipiebat fuſtigatio. Morem veterum Germanorum notavit cel. SCHILTERUS in Animadverſ. ad Epinicium Ludovico R. dictum. Nimirum ſervis, antequam ad pœnam raperentur, tondebatur caput, non totum, ſed dimidium capitis, majoris contumeliæ cauſa. Prius patet ex Legibus Longobard. Lib. I. Tit. XXV. 63. *Si poſtea ipſe in furto tentus fuerit, decalvet eum, & cædat per diſciplinam, ſicut decet furem, & ponat in eo ſignum in frontem & in facie.* Poſterius ex Capitulari I. Caroli M. an. 809. *Si ſervus* (forbannitum, id eſt, profligatum vel proſcriptum ſuſceperit) *centum viginti ictus accipiat, & inſuper dimidium caput ejus tondeatur.* Apud Græcos ſervi omnes tondebantur. Hinc natum proverbium: δοῦλος ὤν, κόμην ἔχεις, ſervus cum ſis, comam habes. Apud Germanos vero ſervi quoque erant comati, nec tondebantur niſi in pœnam. Poſtea ſenſus a pœna ſervili, hoc eſt, a tonſura, fuſtigatione, & perforatione frontis, translatus eſt ad omnem liberi hominis gravem afflictionem, & ad pœnas quoque nobilium, ut oſtendi in voce *harmiſcara*.

SCHEREN, vexare, dictis & factis contumelioſis. Gloſſ. Keron. ſcurrilitate *ſkerne*. Gloſſ. Lipſ. *ſcern* illuſio, *ſcerni* ſubſannatio. Idem Anglis *ſcorn*, Italis *ſcherno*, a Gothis aut Longobardis relictum. Senſum a tonſura & vexatione ſervili ad contumeliam liberi hominis translatum eſſe, dubitari non poteſt.

SCHEREN, ſcopuli prominentes in littore Suecico. MORHOFIUS exiſtimavit, hac voce nihil aliud deſignari, quam littora diſſecta, a *ſkæra* ſecare, ſenſu Suecis familiari. Sed huic interpretationi adverſatur HELMOLDUS in Chron. Slav. Lib. III. Cap. 4. ejusque continuator ARNOLDUS Lubecenſis Lib. II. Cap. 4. quibus *ſcheren* ſunt ſcopuli immaniſſimi inſtar montium ex aquis prominentes. Refer ergo ad *ſchoren* prominere.

SCHERF, *ſcherflein*, levisſima moneta. Id eſt *ſcrupularis*, vel *ſcrupuli* pondus habens. Utitur Luth. Luc. XII. 59.

SCHERGEN, trudere, pellere, impellere. A Lat. *urgere* præpoſito ſibilo, auctoribus Francis. Gloſſ. Lipſ. *ſcurgi* averte, *giſcurgidi* expuliſti, *biſcurgi* præcipita. Gloſſ. Pez. propellentibus *ſcurgentem*, *uzcorgenten*. Gloſſa Juniana in Gloſſ. Goth. pag. 316. *ſtozzit*, *ſcurgit* inpulerunt. Inde *ſcherge* lictor, qui nolentem trahit, pellit, præcipitat. Radicem hodie cuſtodiunt Miſnici & Sileſii, dum cæteris Germanis obſoleſcit. Figurate ſignificat *compellere ad officium*. Inde *ſcherge* exactor regius, quod patrum noſtrorum memoria adhuc fuit nomen dignitatis. Vocem habet Luth. Dan. XI. 20. *der wird in königlichen ehren ſitzen wie ein ſcherge;* ſenſu magnifico, ſed hodie obſoleto. FRISCHIUS in Vocibus Biblicis huc etiam refert tanquam cognata, Anglicum *ſherif*, & Gallicum *ſergent*. Sane miles ille, qui cæteris inſtat, melius vocatur *impulſor*, quam *ſerviens*, etiamſi a *ſerviente* deducat MENAGIUS. Sed de Anglica voce aliter ſtatuendum. Illa enim contracta eſt ex Angloſaxonica *ſcir-gereſa* vicecomes, comes provinciæ vel pagi, ut recte docet SKINNERUS.

SCHERPE, faſcia militaris. Opinor a Gr. σπάργανον faſcia, tranſpoſito capite, præciſa cauda.

SCHERREN, idem quod *ſchergen*. FRISCHIUS loc. cit. *wir ſagen im groben ſtilo: ſcher dich weg; iſt ſo viel, als: ſcherg dich weg.*

SCHERZEN, jocari. Belg. *ſcherſſen*. Ital. *ſcherzare*. Hujus verbi princeps ſignificatus eſt *ludere, ſalire, laſcivire*, a Gr. σκιρτάω ejusd. ſignif. & dicitur de Iſaaco Gen. XXVI. 8. Poſtea a geſtibus ludibundis translatio facta ad verba jucunda & luſus verborum. Inde *ſcherzen* jocari, facete nugari, *ſcherz* jocus, facetiæ, *ſcherzhaftig* feſtivus, jucundus. Qui hæc & talia vel a Lat. *ſcurra*, vel a Germ. *ſcheren* illudere, ſubſannare, deducunt, ut hactenus viri docti, videntur mihi naturam joci ignorare. Qui ſane non procedit ex animo amaro, nec unquam fit lædendi cauſa, ut ſales mordaces, irriſio, & ſubſannatio; ſed ut animum audientis oblectet. Scurræ autem & ſanniones riſum captant ex contumelia aliorum. Cum vero ex joco intempeſtivo ſæpe naſcatur offenſa, ob cauſas alibi memoratas, tutisſimum eſt, quam parcisſime jocari.

SCHERZEN, dicitur etiam (ni fallor) de ſerio ſtudio, & fortaſſe a Lat. *curare*, præmiſſo ſibilo. Nam hoc ſuppoſito intelligimus, quid ſit *verſcherzen* in formula vulgata *ſein glück verſcherzen*, qua ſignificare volumus, fortunam negligentia perdere, quod fit, quando cura debita non adhibetur. *Ver* ſæpe ſenſum remittit.

SCHEU, quatenus eſt verbale a *ſcheuen* vitare, fugere, declinare, ſubſtantive fugam, metum, averſionem, & conatum declinandi, adjective fugientem & metuentem ſignificat. Inde *abſcheu* horror, *one ſcheu* absque formidine, *leut-ſcheu* miſanthropos, congreſſus hominum fugiens, *ſcheu machen* deterrere, pavidum & fugacem reddere &c.

SCHEUEL, res deteſtabilis & abominanda. Utitur Luth. Ezech. VII. 20. Ex eod. fonte. Simile eſt *greuel* a *grauen*.

SCHEUEN, vitare, fugere, declinare. Francis *ſcuwan*, *ſciuhan*, *ſkien*, Belgis *ſchuwen*, Italis *ſchifare*, Gallis prior. *eſchever*,

Angl. *eſchew*, Suecis *ſkyy*. Gloſſæ Junianæ ex Willeramo in Obſervatis pag. 90. *ſcuuuan* vitare, *thu ne ſcuuueſt* non vitas. NOTKERUS Pſal. C. 7. *ſo uuar er mih keſah, dar ſkieta er, dannan ſloh er*, ubi me vidit, ibi conſpectum meum vitavit, & inde fugit. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 52.

Ther engil imo zua ſprach,
Tho er nan ſciuhen giſah.

Vertit SCHILTERUS:

Angelus ipſum allocutus,
Quum ipſum expaveſcere videret.

JUNIUS neſcio quibus machinis traxit a Græc. σκευάζειν inſtruere ſe inſtrumentis ad propulſanda vitæ incommoda. Veriſimilius eſt, Francos hoc verbi formaſſe a Lat. *cavere*, ſibilo præfixo. Nam qui cavet, vitat, fugit, declinat. Vox Suecica nimia brevitate laborat. Anglica eſt a Gallica, quod bene animadvertit SKINNERUS. Gallica & Italica a Francica *ſcuwen*. Cæteræ Francorum formæ ſunt deformes & corruptæ, ſcitu tamen neceſſariæ. Nam a *ſciuhen* habemus *ſcheuch* & *ſchüchter* meticuloſus.

SCHEUCHEN, terrere, pavidum & fugacem reddere, facere ut fugiat. Verbum faceſſens ab Otfridino *ſciuhen* vitare, formidare, quod paulo ante produxi. Utitur Luth. Gen. XV. 11.

SCHEUER, poculum, *gulden ſchewer* poculum aureum. Utitur Luth. Sir. L. 10. Proprie eſt vas, a ſimpliciori *kier*, ſibilo præpoſito, & hoc a χωρέω capio, ut *faſs* a *faſſen*. VEREL. in Ind. *kier* vaſculum, *ſkapkiær* pocula. Sueci omnis generis vaſa etiamnum vocant *allahanda kaar*, & diminutive *kærle*. Miras STADENII de voce noſtra conjecturas vide apud ipſum in Voc. Bibl. pag. 539.

SCHEUER, horreum. vide *ſcheur*.

SCHEUMEN, eſt a *ſchaum* ſpuma, & hinc ſignificat quantum poteſt, *ſpumam emittere* & *ſpumam auferre*.

SCHEUNE, horreum, granarium, fœnile. Forte a Græc. σκηνή, tabernaculum, vel a σκηνόω habito, quia priſca paupertas ſub eodem tecto, quo fruges condebat, etiam habitabat, ſic ut una habitatio *& pecus & dominos communi clauderet umbra*. Vocem in nullis Dialectis invenio; eam tamen a priſcis illis, qui ſedes quotannis mutabant, nobis traditam eſſe auguror. Vide CLUVERIUM Lib. I. Germ. Ant. Cap. 13. HELVIGIUS eandem tradit etymologiam in voce *ſchewr*. Qui *ſcheune* ex *ſcheure* depravatum cenſent, & hanc corruptelam pro etymologia vendunt, non ſunt audiendi. Nam R. mutare in N. Germanis prorſus inſolens.

SCHEUR, horreum. Vox a Francis proſeminata. TATIANUS Cap. XIII. 24. *giſamanot ſinan uueizzi in ſina ſhiura*, congregabit triticum ſuum in horreum ſuum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 215.

Thaz fruma thie gibura
Fuaren in thia ſciura.

Vertit SCHILTERUS:

Ut fructus agricolæ
Ducant in horreum.

Idem Belgis *ſchuur*, Latino-Barbaris *ſcuria*. Olim inter exteras voces retuli. Modo enim videbatur mihi provenire a Gr. σειρὸς, σιρὸς, ſcrobs, in quo frumenta ſervantur, de quo more ſcribit PLINIUS Lib. XVIII. Cap. 30. *Utiliſſime ſervantur in ſcrobibus, quos* SIROS *vocant, ut in Cappadocia & Thracia*. Modo a Lat. *horreum*, præpoſito ſibilo. Sed in progreſſu operis intellexi, nos meliores domi origines habere. Nam horreum eſt locus tectus, & receptaculum frugum, ubi a cœli & hominum injuria tutæ ſervantur. Idque ſignificare poteſt *ſcheur*, ſi derivetur a *ſchauren* tegere. Hoc ante omnes vidit & notavit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 721. *Schuren, ſchirmen, defendere. Inde ſcheur horreum.*

SCHEUR, ſtabulum. Lex Sal. Tit. XIX. 9. *Si quis Suden cum porcis*, SCURIAM *cum animalibus, vel fœnile incenderit*. Cauſa, cur horreo & ſtabulo idem nomen eſſe poſſit, hæc eſt, quod ſicut horreum fruges & fœnum, ita ſtabulum animalia domeſtica tegat, & quod hæc loca plerumque ſint contigua ſub eodem tecto. Gallos inde habere *eſcurie* pro equili, fatetur CANGIUS.

SCHEUR, verbale a *ſcheuren* purgare, mundare, ſignificat (1.) aream, in qua manipuli excutiuntur, & grana excuſſa a paleis & retrimentis purgantur. (2.) inſtrumentum purgandi.

SCHEUR, area, locus triturandi, & triturata ventilabro purgandi. Occurrit in Capitularibus Caroli Calvi Tit. XXXVI. Cap. 29. ubi mandatur, ut coloni, *qui in ſcuria battere nolunt*, ſine ulla differentia id faciant.

SCHEUR, inſtrumentum purgandi. Huc referri poteſt compoſitum vetus *windſchaur* ventilabrum, quo utitur Codex Argent. Luc. III. 17. *habands winthiſkauron in handau ſeinai*, habens ventilabrum in manu ſua. Hoc optimæ notæ vocabulum & Gothicæ antiquitatis cimelium, dignum ſane eſt, quod ab oratoribus & poëtis noſtro ſæculo reſtituatur.

SCHEUREN, polire. VEREL. in Ind. *ſkura* polire. Idem Belgis *ſchuuren*, Gallis prior. *eſcurer*, Italis *ſgurare*. FERRARIUS in Orig. Ital. *ſgurare* æs tergere & in ſplendorem dare; vel a pellenda ærugine quaſi *exæruginare*, vel ab *exſcoriare*, quia ſcoriæ attritu æra ſplendeſcunt. In eandem etymologiam propendet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 404. exiſtimans, hæc & ſimilia verba a *ſcoria* ſeu fæcibus metalli, quæ fricando auferuntur, deſumpta eſſe. Sed has ſcorias tanquam inutiles fæces merito rejicimus, & *ſcheuren* rectius derivamus a *ſchier*, quod, ut infra patebit, in antiquiſſimis Linguis

guis primo *album*, poſtea *lucidum* & *ſplendidum* denotavit. Quid enim eſt polire, niſi lucidum reddere, facere ut ſplendeat?

SCHEUREN, purgare, mundare. VEREL. in Ind. *ſkira* purgare, *ſkura* mundare. Idem Belgis *ſchuuren*, Anglis *to ſcour*. Gothos *ſkauran* eodem ſignificatu uſurpaſſe, colligit JUNIUS ex compoſito *winthiſkauro* ventilabrum. Oritur autem non a Lat. *ſcoria*, ut ipſe exiſtimavit, ſed a *ſchier* purus, mundus, quod poſtea producam. Et quemadmodum *purgamentum* a *purgando* dicitur; ita σκῶρ ſtercus, & σκωρία *ſcoria*, ſunt hujus verbi derivata. Metaphorice dicitur multis modis, (1.) de emendatione morum & doctrinæ. MATHESIUS Conc. 4. de vita Luth. *von anfang der geſchewerten lehre*, ab initio reformationis. (2.) de initiatione per baptiſmum. VEREL. in Ind. *ſkira* baptizare, *ſkirdur* baptizatus, *ſkirn* baptiſmus. (3.) de exculpatione ſeu liberatione a reatu, quia culpa ſimilis eſt ſordibus. Inde *ſkirsla* purgatio criminis imputati per geſtationem ferri candentis, apud VEREL. in Ind. & *ſkærſeedh* juramentum purgatorium, apud LOCCENIUM in Lex. Jur. Sueo-Goth.

SCHEUREN, interpretari, exponere. Codex Argent. Marc. XV. 22. *jah attauhun ina ana Gaulgautha ſtath, thatei iſt gaſkeirith hwairneins ſtaths*, & perducunt eum in Golgotha locum, quod eſt interpretatum Calvariæ locus. VEREL. in Ind. *ſkyra* explicare. Proprie eſt *elucidare*, a *ſchier* lucidus.

SCHEUREN, rumpere, Dial. Belgica. Anglosaxonibus *ſcoren* eſt ruptus, abruptus, Gallis *deſchirer* disrumpere, nobis *ſcharte* ruptura. Originem & cognationem hujus verbi vide in *ſcheren*.

SCHEUREN, incendere. vide *ſchüren*.

SCHEUSAL, quatenus eſt a *ſcheuen* vitare, fugere, formidare, ſignificat terriculamentum, execramentum, & quicquid adſpicientes in fugam vertit. In Codice Arg. *ſkohsla* dicitur de dæmonibus Matth. VIII. 31. forte a *ſcheuchen* terrere. Idem denotare poteſt *ſcheuchſal*, ſi ita ſcribere fas eſt, ut certe eſt.

SCHEUSLICH, aſpectu fœdus & metuendus. STILERUS contrahit ex *ſcheuſælig*, quod neſcio an unquam fuerit in uſu. Mihi videtur factum ex obſoleto *ekislich* præpoſito ſibilo, quod eſt ab *ekiſo* terror. Gloſſ. Keron. terror *ekiſo*, terribilem *ekislihhun*. SOMNER. in Dict. Anglosax. *egeſa* horror, terror, *egeslice* horribilis, terribilis, *egeſian* terrere, terrorem inferre. Gothis quoque *agis* eſt timor Luc. I. 12. & Græcis ἄγη terror. Confer *heſslich*.

SCHEUT, genus navigii. Belgice *ſchuit*. MARTINIUS in voce *linter* deduxit a Græc. σχεδία navis ex tabulis tumultuarie confecta. Quamvis etiam *equum ligneum* denotare poſſit, quia *ſkiut* Islandis eſt equa, teſte VERELIO in Ind. Solent enim equorum & navigiorum nomina eſſe communia, ut oſtendi in voce *nache* linter. Belgis *treckſchuit* eſt navis tractoria, Islandis *rodrarſkuta* navis actuaria.

SCHIBIKENS, flores ſambuci. Diminutiv. a *ſcheibe*.

SCHICHT, ordo, ſeries, claſſis, *in ſchichten ſetzen* ordine collocare, ſtruem facere ordinatam, *ſie ſatzten ſich nach ſchichten* diſcubuerunt diviſi, centeni, quinquageni Marc. VI. 40. Proprie eſt diviſio, depravatumque a *ſcheide* ejusdem ſignificatus, per gutturalem CH. cujus inſertio in aliis quoque vocibus præter rationem increbuit, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. IV. in *Epentheſi*. Alius fortaſſe mallet derivare a *ſchiften* dividere, ob frequentem literarum F. & CH. permutationem. Sed res eodem veniet. Nam quid ſit *ſchiften* intelligi nequit, niſi reducatur ad *ſcheiden*.

SCHICHT, interdum idem eſt quod *ſchacht* puteus metallicus; inde *ſchicht-meiſter* præfectus fodinæ.

SCHICHTEN, dividere, diſponere, ordinare, *ſchichtung* diviſio, diſpoſitio, ordinatio, *güterſchicht* diviſio bonorum, *erbſchichter* arbiter hæreditatis, diviſor bonorum Luc. XII. 14. Hoc quoque corruptum eſt ex *ſcheiden* dividere, partiri, & nullo pacto differt ab illo, niſi quod prava conſuetudo gutturalem immiſcuit. Verbum Saxonicum vide in *ſchiften*.

SCHICK, aptitudo rei ad rem, *es hat kein geſchick* non quadrat, *ſchicklich* aptus & apte, *ungeſchicklich* ineptus & inepte. Cuncta e recentiori fabrica a *ſchicken* aptare. A *ſchick* rurſus fit *ſchicken* convenire, quadrare, congruere.

SCHICKEN, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt verbum novum, & ab uſu veterum alienum, quantum ex ſilentio monumentorum, quæ a Gothis, Saxonibus, & Francis, nobis ſunt relicta, colligere licet. Nam in his nullum hujus verbi apparet veſtigium. Quamvis, ut verum fatear, a ſilentio ad novitatem tuto concludi non poſſit, quia multa potuerunt eſſe uſitata, etiamſi in literas, quæ ad nos venerunt, non ſint relata. Vulgo ſignificatus ejus temere confundunt. Et hujus confuſionis rei ſunt Lexicographi noſtri in ſingulis pene vocabulis; neceſſariæ quidem inter cauſarum ignaros, ſed contumelioſæ nobis apud extraneos, qui dum in Dictionaria noſtra incidunt, in quibus nihil ordine digeſtum eſt, quid aliud cogitare poſſunt, quam linguam noſtram feram & diſcordem eſſe, & nihil abs nobis cum ratione dici?

SCHICKEN, aptare, accommodare, *ſich in die zeit und leut ſchicken* accommodare ſe tempori & perſonis. Novum, ſed eleganter factum a Lat. *ſequi*. Enim vero, ſive res rebus, ſive nos ipſos ad ingenium rerum & perſonarum accommodemus, ſemper naturam ſequimur a tergo, & ab illa nequicquam recedimus. Vel ſi hoc non placet, quamvis ſit pulcherrimum, derivetur a Gr. ἱκανὸς

ἱκανὸς idoneus, congruus, conveniens, vel ἱκανόω idoneum facio. Quod fieri poteſt præpoſito ſibilo.

SCHICKEN, ordinare, diſponere, præparare, *beſchicke dein haus* diſpone domum tuam 2. Reg. XX. 1. Suecis *ſkicka.* Senſus ad diſponentes extenſus, quia aptantibus ſimiles ſunt. Inde *ſchickung* & *ſchickſal* fatum & providentia, quia providentia eſt divina diſpoſitio.

SCHICKEN, convenire, quadrare, congruere, *es ſchickt ſich nicht* non convenit, non quadrat, non decet. A *ſchick* aptitudo. Cum hoc ſignificatu convenit Græc. ἔικειν aſſimilari, conveniens eſſe.

SCHICKEN, mittere. *Forte a ſequi,* inquit MARTINIUS, *ut ſit facere ſequi.* Dubito. Nam mittere non eſt *facere ſequi,* ſed *facere ut eat vel veniat.* Ergo ab ἱκάνειν, quod apud HESYCHIUM exponitur ἔρχεσθαι venire, accedere. Verbum antiquum vide in *ſenden.*

SCHICKEN, facere, *viel zubeſchicken haben* multa habere agenda, *ſechs tage ſoltu alle deine ding beſchicken*, ſex diebus facies omnia opera tua, Exod. XX. 9. Ab ἱκάνειν, quod inter alia apud HESYCHIUM exponitur καταλαμβάνεσθαι capere, occupare.

SCHIEBEN, agere, trudere, impellere. Angloſax. *ſceofan, ſcofan, ſcufan,* Belg. *ſchuiven,* Angl. *to ſhove.* Dicitur & *ſchaffen.* Utrumque a Græc. σοβεῖν ſubmovere. Ab hoc verbo accipiunt nomina ſua (1.) actus impellendi. Inde *ſchub* ictus, impulſus, *ſchippe, ſchüppe* amotio, repulſa, *vorſchub* promotio. (2.) res facile mobiles. Inde *ſcheibe* ſphæra, *ſchublade, ſchubkæſtlein* foruli mobiles, *ſchubkarr* carrus truſatilis. Præterea notandum, quod hujus verbi frequentativum ſit *ſchupfen,* de quo infra.

SCHIEBEN, ſenſu forenſi ſignificat *culpam in alium transferre*, quia translatio culpæ eſt actio ſimilis ei, qua rem amovemus, & alteri obtrudimus. Jus prov. Alam. Cap. CCXIX. 3. *kumpt jener für, und ſchiubet erz uf in, er muz ez enpfahen*, ſi alter comparuerit, & culpam in eum conjecerit, cogitur illam agnoſcere. Inde *ſchub* translatio culpæ in alium, ibidem §. 2. De hoc derivato vide plura in *ſchup.*

SCHIEBEN, rem rei immittere. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VI. 50. de Adamo: *er nan ſcoub in ſinan mund*, immiſit pomum in os ſuum. Inde *ſchubſack* ſacculus in veſte, cui aliquid immitti poteſt.

SCHIEBEN, obliquare, e recto cernuum facere, *geſchoben vierung* trapezium, menſula geometrica, *verſchoben* irregularis, transverſus. A *ſchief* obliquus. Differt a *ſchieben* trudere. Nam qui trudit, movet in linea recta, qui vero obliquat, movet in latus.

SCHIEDLICH. vide *ſcheiden* pacare.

SCHIEF, obliquus, a linea recta declinans. Belg. *ſcheef.* Utrumque a Lat. *ſcævus,* & hoc a Græc. σκαιὸς lævus, ſiniſter, interpoſito V. digamma Æolico, ut docet MARTINIUS.

SCHIEFER, *ſchieferſtein,* lapis quidam foſſilis, quem Gallice balbutientes *ardeſiam* vocant. Opinor a cœruleo colore, in ſuperficie ejus concreto, quem Latini *ſaphirum,* pictores *ſchieferblau* vocant. HÜBNERUS in Lex. rer. natural. *ſchieferblau, eine gar feine gattung Berg-Blau, ſo wie ſand oder erde am ſchiefer-ſteine hanget.* Hic lapis natura ſectilis eſt, & ſerra dividi poteſt asſulatim in uſum tectorum. Inde natum verbum *ſchiefern* findere, ſcindere, STILERO memoratum; unde rurſus fit *ſchiefer* ſegmentum, aſſula, lamella, & hinc compoſitum *ſchiefer-weiſs* album ex laminis plumbi præparatum. Modum præparandi tradit diligentiſſimus, quem modo laudavi, ſcriptor.

SCHIEL, ſtrabus, transverſum videns, *ſchielen* oblique reſpicere, Græc. σιλλεῖν. Utitur hoc verbo NOTKERUS Pſal. XX. 12. obſervante SCHILTERO in Gloſſ. Vide plura in *ſchæl.* Metaphorice dicitur de vino pallido. Inde *ſchieler, bleicher*, vinum helvolum, in quo rubrum & album transverſis radiis oculum feriunt.

SCHIELEBOLD, *ſchielebol,* inſectum e genere papilionum, magnis & prominentibus e capite oculis. Proprie *caput ſtrabum.* Simile compoſitum vide in *trunkenbold.*

SCHIENE, pars cruris anterior, *ſchienbein* crus, os tibiæ. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſcina* cruris vel tibiæ pars anterior, *ſcinban* os tibiæ, *ſcin-hoſe* ocreæ. Similiter & Angli dicunt *ſhin* & *ſhin-bone,* Belgæ *ſcheen* & *ſcheenbeen*, Sueci *ſkeen* & *ſkenbeen,* & in Indice VERELII *ſkinnleikr* eſt ludus quidam in quo crus facile frangitur. MARTINIUS a Lat. *canna,* præpoſito S. facit *ſchene, ſchinne,* quia tibia eſt canna pedis, & hinc Latinis *tibia,* quaſi *tubia*, a *tubo*, & Hiſpanis *canilla de la pierna* dicitur. Docte & ingenioſe, ſed nondum ad veritatem. Nam *ſchiene* non eſt ipſa tibia, ſed pars tibiæ anterior, ſuræ oppoſita, & carne deſtituta. Hinc ſcil. nomenclatura, ut dicatur *ſcina* & reliqua, vel a Belgico *ſchinnen* deglubere, vel a Scandico *ſkinna* abradere, quia natura ea parte tibiam decarnavit. Vitium, quod in his verbis latet, vide in *ſchinden.*

SCHIER, prope, proxime, *aufs ſchierſte* mox, brevi, quam proxime Act. XVII. 15. Primo fuit Adverb. temporis, a *ſcheuren* rumpere, quia mora brevis eſt mora abrupta, poſtea etiam loci, ob ſimilitudinem, quæ eſt inter locum & tempus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 90.

Bizeinta thaz ſin uuirdi
Zi niuuihti ſcioro uuurdi.
Oſtendit, dignitatem ſuam
Prope in nihilum redigi.

SCHIER, albus, candidus, Dial. Friſica. Inde *Schier-monik-oog* Inſula Monachorum albicantium, vel alba veſte utentium. Quam inter-

interpretationem debeo MENSONI ALTINGIO, Antiquitatum patriæ ſuæ indagatori ſagaciſſimo, cujus judicium & acumen ingenii merito ſuſpicit orbis eruditus. Dictum videtur ex Linguis orientalibus, & ſibilo auctum in occidentalibus. Nam albus Perſis dicitur *car*, ſaltim antiquis, idemque Hebræis *chur*.

SCHIER, lucidus, ſplendidus. Gloſſ. Lipſ. *ſcieri* lucidum. Cum album præ cæteris coloribus lucem reflectat copioſiſſimam, hinc nomen ſuum ſæpe communicat rebus ſplendidis, aut accipit ab illis. Exempla vide in *blank* & *ſchein*. Subſtantive poſitum, ſignificat (1.) ſubſtantiam lucidam. Inde Perſis *chur* Sol. Quam vocem in Lexico Clodiano invenio. Græcis quoque σείριος interdum pro ſole eſt, ut *Oſiris* Ægyptiis. Et σειρία ſunt aſtra. Id eſt, lumina, luces, ignes. (2.) ſubſtantiam pellucidam. Inde Iſlandis *ſkiar* feneſtra ex tenui & pellucida membrana confecta.

SCHIER, clarus, illuſtris. Quia lucido & ſplendido ſimilis. SOMNER. in Dict. AS. *ſcire* clarus, illuſtris. VEREL. in Ind. *ſkir* clarus. Gloſſ. Lipſ. *filoſcire* præclarus. Idem ſignificare poteſt CYRUS, ſi æſtimatio nominis, ut par eſt, ex cognatione utriusque Linguæ, Perſicæ & Germanicæ deſumatur. Quamvis enim veteres Scriptores, Cteſias, Plutarchus, Heſychius, & alii, *Cyrum* Perſarum Monarcham a Sole ſic dictum tradiderint: non tamen perſuadent. Quis ſanus hominem appellet Solem? Aut quis Solis cultor auſit nomen Dei ad hominem transferre, etiamſi fuerit Rex, aut filius Regis? Error inde natus videtur, quod eadem vox adjective *lucidum* & *illuſtrem*, ſubſtantive *ſolem* ſignificet.

SCHIER, purus, mundus. Quia albo & ſplendido ſimilis. Idem Angloſax. *ſcire*, teſte SOMNER. & BENSON. Suecis *ſkæær*. Germani inde habent *ſcheuren* purgare, mundare.

SCHIERLING, cicuta, herba venenata, ad multa tamen uſus non omittendi, teſte PLINIO Lib. XXVI. Cap. 13. Gloſſ. Pez. cicuta *ſcerilinh*. Fortaſſe a *ſcheuren* purgare. Huc me ducit HORATIUS Epiſt. 2. *Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ?*

SCHIESSEN, duplicem habet ſignificatum, *activum* & *paſſivum*.

SCHIESSEN, active.

SCHIESSEN jaculari, ſagittare, explodere telum. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 9. *ſie ſpienin bogen unde ſcuzzin mitte*, intendebant arcus & mittebant ſagittas. Pſal. CXLIII. 6. *ſciuz ſie ana dine ſtrala*, emitte in eos ſagittas tuas. SOMNER. in Dict. AS. *ſceotan*, *ſcytan* ſagittare, jaculari, projicere, emittere, *ſcoten* emiſſus, jactus, *ſcotu* jacula, ſagittæ, quicquid jaculando emittitur, *ſcytta* ſagittarius, *ſcyte-finger* digitus index, ſagittarius, cujus ope arcus intenditur, *Scythbia* Scythia. VEREL. in Ind. *ſkiota* jaculare, *ſkot* telum, jaculum, ſagitta. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchieten*, Angli *to ſhoot*, Sueci *ſkiuta*, Tartari Præcop. *ſchieten*, Cambri *ſaethu*, & inde *ſaeth* ſagitta, & *ſaethydd* ſagittarius, ſpiculator. Quibus conſonant quædam Hebræa, ut ſunt, *chets* ſagitta, jaculum, apud BOXHORN. in Orig. Gall. pag. 23. *chatsats* ſagittavit, ejaculatus eſt, *keſcheth* arcus, apud HELVIGIUM in Orig. Germ. Imo *ſagitta*, etiamſi neſciamus an ſit a Celtico *ſaeth*, an ἀμέσως a Scythico *ſcytan*, meliorem a Barbara affinitate ſenſum accipit, quam ſi componatur a *ſagaci ictu*. SCYTHAS ſic dictos eſſe quaſi ſagittarios, quod primi ferro alas addidiſſent, & artem jaculandi per arcum oſtendiſſent, ex Angloſaxonica voce *ſcytta* ſagittarius, veroſimiliter cognoſcimus. Cui conjecturæ, quousque faveant antiqui Scriptores, monſtravi in *Præfat. ad German.* §. XI. SOMNERUS eos non ab invento, ſed a jaculandi peritia appellatos exiſtimat, & nomen SCOTIS reliquiſſe putat, quod veroſimile ſit, colonias quasdam e *Scythia* in Britanniam deductas eſſe. BAXTERO vero *Scoti* non ſunt *Scythæ*, ſed *viri ſylveſtres*, a *coed* ſylva. Sed miſſa hac diſputatione ad verbum revertor. Hoc e Scythicæ linguæ hæreditate nobis relictum, & a ſtridore teli volantis formatum cenſeri poteſt. Quod, ſi acceptetur, primus verbi latiſſime patentis ſenſus erit is quem dixi, & ab illo reliqui dependebunt. Nam a jactu ſagittæ facilis erat verbi ad omnes emiſſiones cum impulſu factas translatio. Ad familiam ejus ſpectant, *ſchuſs* jactus, ictus, exploſio teli, *ſchütze* ſagittarius, *geſchoſs* miſſilia, *geſchütz* machinæ jaculatoriæ &c.

SCHIESSEN, metaphorice ſignificat *vi emittere*, quia vi emiſſa ſagittis, quæ ab arcu exploduntur, ſimilia ſunt. Talia ſunt (1.) res omnes misſiles, cujuscunque generis ſint. (2) vegetabilia, quia vi inſita protruduntur, lenta quidem, ſed impulſiva. (3.) gravia, quia pondere naturali ex alto moventur in imum. (4.) celeria, quia feruntur cum impetu. Hinc *ſchieſſen* in genere dicendi allegorico ſignificat quantum poteſt, *jacere*, *conjicere*, *fruticari*, *cadere*, *præcipitari*, *celeriter moveri* &c.

SCHIESSEN, jacere, jactare, projicere, ejicere, emittere. Gloſſ. Pez. jactando *ſciozanto*.

SCHIESSEN, conjicere. Hodie dicimus *zuſamen ſchieſſen*. Sed a ſimplici habemus *ſchoſs* tributum, id eſt, pecunia conjecta.

SCHIESSEN, fruticari. Id eſt, ſurculos, gemmas, folia, flores, ſemina, fructus emittere, & vi inſita protrudere. Confer *ſchieſſen* emitti, & cum utroque contende *ſprieſſen* fruticari.

SCHIESSEN, paſſive.

SCHIESSEN, vi emitti, protrudi a natura. Inde *ſchuſs* incrementum, & omnis propulſio naturalis, *ſchoſs* ſurculus, propago, *ſchutz* (*monkind*) mola, moles carnea utero accreta, item fœtus abortivus, apud Luth.

 in

in Colloq. Menſ. ab Aurifabro editis Francof. ad Mœn. 1567. Part. I. pag. 140.

SCHIESSEN, labi, præcipitari. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcytan* dilabi, *Tiber ſe-ea ſcyt on wendel-ſæ*, Tibris fluvius dilabitur in mare mediterraneum, *ſcyte-ræſe* ruens, præceps, *ſcytheald* obliquus, præceps. Quibus addi poteſt ex hodierno idiomate *geſchoß* præcipitium, quod dicitur de edita domus parte.

SCHIESSEN, celeriter moveri. VEREL. in Ind. *ſkiotur* celer, *ſkiotlyndur* præceps animi.

SCHIFF, navis. Gothis *ſkip* Marc. I. 19. Angloſax. *ſcyp* ibidem, Franc. *ſkeff*, *ſhef*, Belg. *ſchip*, Angl. *ſhip*, Isl. *ſkip*, Suec. *ſkepp*. NOTKERUS Pſal. CVI. 23. *die den mere ferent in ſkeffen*, qui deſcendunt mare in navibus. TATIANUS Cap. XIX. 6. *ſcalt thaz ſhef in tiufi*, propelle navem in altum. Affinia ſunt Gr. σκαφὴ & Lat. *ſcapha*, quæ tamen a quibusdam male pro etymo obtruduntur. Nam hæc ipſa, quæ noſtris adeo ſimilia ſunt, ex eodem cum illis fonte manarunt. Hoc ut oſtendam, obſervare jubeo, quod primæ naves fuerint alvei truſatiles, ex ligno cavati, & ſic dicti a *ſchieben*, *ſchaffen*, agere, trudere, pellere, quod remis impellerentur. Tales fuiſſe veterum Germanorum naves, teſtis PLINIUS Lib. XVI. Cap. 40. *Germaniæ prædones ſingulis arboribus cavatis navigant, quarum quædam & triginta homines ferunt.* Hic primus & antiquiſſimus Germanicæ vocis ſenſus. Inde Græcis σκαφὴ, Lat. *ſcapha*, Armoricis *ſcaff*, Gall. *esquif*, Italis *ſchifo*, pro cymba vel navicula ex arbore cavata. Poſtea idem nomen navibus communicari cœpit, quod ut ſcaphæ remis, & triremes trabibus, ſic naves ventis & velis impellerentur. Qui ſimpliciſſima rerum initia mecum conſiderant, de veritate etymi vix dubitare poſſunt. FERRARIUS quidem exiſtimat, a poculo *ſcypho* Germanos formaſſe *ſchiff* pro navi, Italos *ſchifo* pro cymba. Sed meminiſſe poterat vir inſigniter doctus, poculorum nomina plerumque a re navali peti, non navigiorum a poculis, quod pulcre docet MACROBIUS Lib. 5. Saturnaliorum, exemplo *cymbii* & *carcheſii*, imo etiam *ſcyphi*. Nam *ſcyphum* ante navigium quam poculum denotaſſe, hinc ſolerter probat, quod fabula vetuſtiſſima fingit, Herculem *ſcypho* vectum in Hiſpaniam penetraſſe, qui certe non poculo, ſed navigio mare trajecit. Ergo σκύφος Græcis aliquando fuit navis. Et unde, niſi a Scythico *ſkif*, *ſkip*, quod natura ſua machinam notat, quæ ventis aut remis impellitur. Cætera, tam derivata, quam compoſita, ut ſunt *ſchiffen* navigare, *ſchiffer* nauta, *ſchiffart* iter navale, & alia innumera, cum ſua luce radient, auxilio meo nequicquam opus habent.

SCHIFTEN, manubriare, *geſchift* manubriatus, *büxen-ſchifter* faber manubriorum. Alia Dial. dicitur *ſchæften*. Utrumque a *ſchaft* ſcapus, pars lignea teli.

SCHIFTEN, partiri. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcyſtan* dividere, partiri, *land ſcyſtan* herciſcere, fundum partiri, *ſcyfte* diviſio, partitio. VERELIUS in Ind. *ſkipta* dividere. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchiften*, Sueci *ſkifta*. Quo genere corruptelæ incertum, quia plures eſſe poſſunt. Verum verbum eſt *ſcheiden*. Vulgus inde formavit *ſchichten* per epentheſin, & *ſchiften* per aliam epentheſin, aut certe CH. mutavit in F. Quam frequens ſit utraque mutatio, *Prolegomena* docebunt.

SCHILD, tectum, operimentum, latebra. Gloſſ. Pez. tegumenta *ſcilti*. Oritur per medium derivandi *D.* a verbo antiquiſſimo & toti Septemtrioni uſitato *ſkyla*, *ſkiula* tegere, operire, facere ut lateat. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *ſkiul* latebræ, *ſkiula* tegere, obtegere, latere. Verſio ſacra Suecorum Luc. VIII. 16. *men ingen uptænder ett lius och ſkyler thet under nægot kaar*, nemo lucernam accendens operit eam vaſe. Dani eodem ſenſu dicunt *ſkiule*. Quam late regnet hoc verbum in vetuſtiſſimis Dialectis, id vide in *ſchale*. Hodie *ſchild* pro tecto vel latebra ſuperat in comp. *ſchildkröte*, *ſchildpadde*, teſtudo, bufo tectus, vel ſub tegmine latens, non bufo ſcutatus, quia teſta totum animal condit, & latebræ quam ſcuto (quod ſuperne tantum tegit) ſimilior eſt. Dicitur autem bufo, quia genera animalium ſolent confundi.

SCHILD, ſcutum, clypeus, umbo. Vox antiquiſſima & omnium Dialectorum concentu conſpicua. Gloſſ. Ælf. in nom. armor. ſcutum vel clypeus vel parma *ſcyld*, pelta *lytel ſcyld*. Gloſſ. Pez. ſcutum *ſcilt*, clypeis *ſcilton*, clypeum *chamſſcilt*, pelta *halpſcild*. Epinic. R. Ludov. verſ. 83.

> *Tho nam her ſkild indi ſper*
> *Ellianlicho reit her.*
> Tunc arripuit ſcutum & lanceam,
> Et equitavit feſtinanter.

Idem Belgis *ſchildt*, Angl. *ſhield*, Suec. *ſkiöld*, Island. *ſkioldur*, Heb. *ſcheleth*. Rurſus a notione tegendi, ut ex dictis manifeſtum. Res & nomen rei Germanis traditum a Scythis videtur. Nam ſcutum eſt inventum Sacarum e genere Scythico, ſecundum TZETZEM Chiliad. XIII. *Gens nobilis Sacarum eſt, qui ſcuta repererunt.* GOLDASTUS vocem Germanicam eſſe negat in Animadverſ. ad Script. Paræn. pag. 380. hac ſola & leviſſima ratione adductus, quod videatur formata a Lat. *clipeus* per metatheſin. At qualis iſta metatheſis eſt? JUNIUS ortum ducit a σκύλον, σκύλος pellis feræ detracta, quod clypei veterum plerumque exuviis ferarum veſtirentur in Obſerv. ad Will. pag. 122. Alii *ſcutum* & *ſcyld* ex eodem fonte derivant, nempe a σκύτος corium, quod ſcuta ex tergore bovino antiquitus fierent. Utrumque etymon ab inſtituto Scytha-

Scytharum & veterum Germanorum, qui cratibus ſalignis pro umbonibus utebantur, plane alienum. TACITUS Annal. II. 14. *Non loricam Germano, non galeam, ne ſcuta quidem ferro nervove firmata, ſed viminum textus, ſed tenues & fucatas colore tabulas.* Præcipua compoſita ſunt, *herſchild* quod vide, *ſchildknap*, *ſchildknecht*, de quibus poſtea. Item *ſchildwacht* excubitor, miles ſtationarius, a priſco inſtituto, cuſtodia inquam ſcutorum, quamvis armis mutatis, ſic dictus. Inde *verlorne ſchildwacht* ſtatio extrema, non quia pro perdita habetur, quamvis hoſti proxime expoſita, ſed quia amittitur e conſpectu. Et huc etiam ſpectat vox Longobardica *ſchilpor* armiger, ſcutiger apud P. DIACONUM Lib. II. de Geſtis Long. Cap. 28. *Helmichis, qui Regis* SCHILPOR, *hoc eſt armiger & collactaneus erat.* In qua lectione nihil mutandum. Nam *ſchil* pro clypeo eſt verbale a *ſkyla* tegere, & in nulla re differt a *ſchild*, niſi modo derivandi. Deinde *por* non eſt *puer*, ut tradit SPELMANNUS, ſed *ferens*, & Angloſaxonice vocatur *bora* in compoſitis. Gloſſ. Ælf. in nom. armorum: ſpatarius *ſwyrdbora*, armiger *wæpen-bora*, ſignifer, vexillifer *tacn-bora*. Cuncta a *bæren* ferre. Vocem Celticam vide in *tartſch*. Verba a ſubſtantivo orienda, quamvis uno excepto ſint deſita, non debent hic taceri.

SCHILDEN, protegere, Dial. Saxonica. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcyldan*, *ſceoldan*, *beſcyldigan* tueri, protegere, defendere, *ſcyldend* vindex, protector.

SCHILDEN, trudere, impellere, Dial. Alamannica. Wolfram von Eſchelbach im Heldenbuch citante GOLDASTO in Animadv. ad Script. Parænet. pag. 379.

Er valt in dem walde
Mim heren ſehzeg man,
Und ſchilt mich an gar balde
Das ich im köm entran.

Aliud trudendi verbum a ſcuto formatum vide in *drengen*.

SCHILDEREN, pingere, *ſchilderei* opus pictum. A primo & vetuſtiſſimo picturæ Germanicæ objecto, quod erat *ſchild* ſcutum. TACITUS Cap. VI. de M. G. *ſcuta lectiſſimis coloribus diſtinguunt.* Annal. II. 14. *Tenues & fucatæ colore tabulæ.* Latent hic Inſignium primordia, & artis Heraldicæ initia, ut pridem a viris doctis obſervatum.

SCHILDKNAP, armiger, ſed cingulo militari nondum initiatus. SPELMANNUS Angloſaxonibus tribuit *ſcild-cnawa*, quod eſt quaſi tyro a ſcuto ferendo, ſive ut Plautina voce utar *ſcutigerulus*. Geſtabat autem arma non ſua, ſed aliena. Ratio inſtituti hæc eſt. Cum Germania adhuc tota eſſet militaris, præcipua Principum cura fuit, ne miles unquam deficeret. Hinc juniores, quam primum per ætatem licuit, armis militum bajulandis adhibiti, ut ſic militiam mature addiſcerent, qui in militum numerum aliquando eſſent cooptandi. Acceſſit progreſſu temporis nova ratio ex gravi equitum armatura. Qua ſemel uſu recepta, tyronibus opus erat, qui ſcuta & haſtam ſuis impoſita humeris tamdiu geſtarent, donec ad pugnam ventum eſſet. Primos Francorum *armigeros* ſiſtit CANGIUS ex Tabula Caroli Calvi in voce. Sed veſtigia ejus inſtituti jam occurrunt in Exercitu *Arioviſti* in mixtis illis equeſtri ordini peditibus apud CÆSAREM Lib. I. de B. G. Cap. 48. SPELMANNUS & CANGIUS nullos videntur agnoſcere in bello armigeros, niſi nobili genere ſatos; Quod neſcio, an verum ſit. Nam præter illos, qui arma Regum portabant (quos optimatum filios, & regibus ſæpe proximos fuiſſe, ex JORNANDE Cap. LVIII. & LX. & aliunde diſcimus) alii erant innumeri, qui latera equitum ſtipabant, & arma eorum portabant, non ex nobilitate, ſed ex progenie militum gregariorum lecti, de quibus vide docte diſſerentem Cl. ESTOREM in Comment. *de Miniſteriali-bus* pag. 496. ſeq. De voce *knap* vide plura in *knab*.

SCHILDKNECHT, armiger. SPELMANNUS Angloſaxonibus tribuit *ſchildknight*, quod interpretatur *ſcuti miniſtrum*, ſenſu ad nobiles reſtricto. Sed nihil obſtat, ut etiam de plebejis dicatur. Et tunc erit vel *ſervus equitis*, qui equiti arma miniſtrat, vel *miles a pedibus*, qui ſua portat arma, non aliena. Nam *knecht* ſervum & militem, *ſchild* ſcutum & clypeum ſignificat. *Scutum* ad equites, *clypeus* ad pedites ſpectat.

SCHILDLEHN, feudum militare, nobile & ignobile. Ob rationes in *herſchild* explicatas.

SCHILF, gramen quoddam paluſtre. Forte a Lat. *ulva*, ſibilo, ut ſæpe alias, præpoſito.

SCHILLING, vox multiplex ſub iiſdem literarum elementis.

SCHILLING, mulcta, pecunia judici ob reatum ſolvenda. VEREL. in Ind. *ſkilling* mulcta, *laga-ſkilling* mulcta lege definita. Oritur a *ſcollen* debere, quod hodie effertur *ſollen*, vel potius ab ejus derivato *ſkula* reus, ſic dictus, quod pœnam legibus debeat, unde recte fit *ſkilling* pecunia reatus. De verbo vidimus infra. De ſubſtantivo teſtem habemus Codicem Argent. Matth. V. 22. *ſkula ſtauai* reus judicio, *ſkula gaquumthai* reus concilio, *ſkula funins* reus ignis. Hujus primævæ & forenſis acceptionis veſtigium occurrit etiamnum in pœna ferulæ & baculi, quæ in Scholis vocatur *ſchilling*, in Curiis *ſtockſchilling*, ſenſu a ſatisfactione judiciali petito.

SCHILLING, ſolidus major. Diviſionem ſolidi in *majorem* & *minorem* ex Lege Saxonum Tit. XVIII. hic ſuppono. Majorem Vulgata vocat *argenteum*, Verſio Angloſaxonica *ſcylling*, ætas Francorum *ſcellinc*, ætas Saxonum recentiorum *ſchillingh*. Evang. AS. Matth. XXVI. 15. *tha beheton hig him thrittig ſcyllinga*, tunc promiſerunt ei tri-

 ginta

ginta argenteos. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 81. *ſcellinc* ſolidus. Statuta Goslarienſia Tit. *van vrede brake*, Leg. 55. *we ſtelet, dat viſ ſcillinghe uuert is, de vorſchuld des galgen.* Ubi Gloſſa manuſcripta addit: *viſſ ſcillinghe das ſindt fünſ gülden.* Locum obſervavit & adduxit ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 13. ut oſtendat, ſolidum hic majorem intelligi. Et conſentit WENDELINUS in Gloſſario Salico, ubi *Solidum Salicum* æquiparat *Floreno Rhenenſi*. Idque probe notandum, quia notitia hujus valoris plurimum confert ad Leges Veterum intelligendas, in quibus *Solidorum* in pœnis dictandis perpetua mentio. De ortu nominis non omnibus idem videtur. Omitto nunc etymologias eorum, qui Solidum majorem cum minori confundunt, & eas afferunt originationes, quæ minoribus tantum & minutiſſimis ſolidis conveniunt. JUNIUS loco proxime citato *ſolidum* iis rebus accenſet, quæ a tinnitu nomen habent, ut ſunt *ſchellen* tintinnabula, a *ſchallen* ſonare. Hunc præceſſit KILIANUS, ejusdem conjecturæ autor. Utrumque ſequitur alius vir doctus, exiſtimans, ſolidum ſic appellari in oppoſitione ad *bracteatum*, quo nomine denarium ex tenuiſſima minimeque ſonora lamina cuſum intelligimus. Sed hic nummus recentior eſt, & a ſolidorum ætate remotior, quam ut ab ejus intuitu appellari potuerint. Præterea & ipſe ſonum edit, quamvis pro modulo exiguum, nec ita acutum, ut ſolidus major. Nam *bracteatus* dicitur a *bractea*, & *bractea* a βράχειν ſonare, crepare, omnium eruditorum conſenſu. ECCARDI ſententia eſt, a *ſolidus* paulatim factum eſſe *ſcholigus* & *ſcholingus*; Quod acceptari poſſet, niſi ad Latinos confugere ſupervacaneum eſſet. SKINNERUS rationem nominis in typo quærit, & ſolidum interpretatur *ſcutatum*, a *ſchild* ſcutum, unde etiam Gallis *eſcu*. Viderint alii, unde de hoc typo conſtet, quem nemo prudens in nummis veterum absque demonſtratione admittet. Reſtat, ut meam de hoc nomine conjecturam paucis exponam. *Solidus* in Legibus Antiquis Germanorum ubique eſt nummus pro compoſitione ſolvendus. Hinc auguror, vocem a mulcta paulatim ad pecuniam, qua mulcta ſolvebatur, translatam eſſe.

SCHILLING, ſolidus minor & minutiſſimus. Vulgata ſolidum minorem vocat *drachmam*. Verſio Angloſaxonica *ſcylling* Luc. XV. 8. *hwylc wif hæfth tyn ſcyllingas*, quænam mulier habet decem drachmas? Et mox: *ic funde minne ſcylling the ic forleas*, inveni drachmam meam quam perdideram. In eadem Verſione minores nummi non vocantur *ſcyllingas*, ſed *peninge* Matth. X. 29. & minutiſſimi *ſtycas* Marc. XII. 42. & *feorthlingas* Luc. XII. 59. Luc. XXI. 2. At poſtera Saxonum ætas non ſolum minores ſolidos, ſed etiam minutiſſimos *ſcillinghe* appellare inſtituit. ECCARDUS loco citato: „Minores ſolidi in Statu„tis Goslarienſibus ſæpius occurrunt, vo„canturque paſſim *lüttighe ſchillinghe & ſcil„linghe lüttiker penninghe*.„ In Juris Suevici MSto Ambraſiano ad Lib. I. Cap. 20. SCHILTERUS Gloſſam hanc invenit: *und wo dis buch von ſchilling ſaget, das ſind ſchilling der ie zwölff ein ſchilling iſt.* Unde ECCARDUS colligit, poſteriora tempora ſolidum in duodecim partes, & denarium in totidem quoque diviſiſſe. Hic ſignificatus aliam etymologiam exigit, quia eadem vox ad ſolidum minorem transferri non potuit, & multo minus ad minutiſſimum. SCHILTERO placet contorſio vocis e *ſiliqua*, leviſſimi ponderis moneta. Quod acceptari poſſit, niſi melior origo domi occurreret. Nam *ſcylan* Angloſaxonibus eſt *dividere, diſtinguere*, *ſeparare*, teſte SOMNERO & BENSONIO, & *ſchilling* proprie eſt diviſor, ſeu, quod idem, pars ſolidi majoris in plures minores diviſi, eoque nomine tanto magis digna, quod in commerciis hunc præbet uſum, ut emptorem & venditorem ſeparet. Et his quoque de cauſis omnis moneta minor Danis *ſkill-mynt*, Germanis *ſcheidemüntz* appellatur. DIECMANNUS, qui natales vocis a verbo Belgico *ſchillen* differre deducit, eo quo dixi modo intelligendus & explicandus eſt. Nam ſola differentia nihil facit ad rem, niſi accedat diviſio & ſeparatio. De verbo Angloſaxonico *ſcylan* vide plura in *ſchelen* dividere.

SCHILLING, nummus bracteatus, non quivis, ſed ſcutellæ inſtar cavatus. Opinor ab Angloſax. *ſcyll* concha, quod concham cavitate referret, quales plus quam centum eximiæ pulchritudinis & ſoliditatis vidi Berolini in Muſeo HYNITSCHII Conſiliarii regii, amici mei, dum viveret, conjunctiſſimi, qui hæc & talia habuit in deliciis.

SCHILLING, quicquid datur vel traditur ſolvendi, confirmandi, vel oppignorandi cauſa, ſive res ſit, ſive valor rei. Inde *kaufſchilling* pretium rei venditæ, item arrha emptionis & venditionis, *fridſkilling* pecunia quæ Senatui civitatis pro quieta domus emptæ poſſeſſione ſolvitur, apud LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *pfandſchilling* res oppignorata, mobilis & immobilis. Hic ſenſus videtur oriri a *ſelen* tradere, cujus antiquitatem infra adſtruxi.

SCHIMEN, lucere, ſplendere. SOMNERUS in Dict. AS. *ſciman* ſplendere, *ſcima* ſplendor, fulgor, radii. Gloſſ. Lipſ. *ſcimo* ſplendor. Dicitur alias *ſcheinen*, rectius & antiquius, ut oſtenſum in loco. Hinc *ſchimen* in nulla re differt a *ſcheinen*, niſi literarum N. & M. permutatione, quæ ſatis frequens in Dialectis. Interim a *ſchimen* habemus *ſchime* limbus ſanctorum, & *ſchimmel* duplici ſenſu, ut mox patebit.

SCHIMEN, obſcure lucere. Ita *ſcheinen* non ſolum lucere, ſed etiam obſcure lucere ſignificat. Utrumque verbum ſimilia habet derivata. Inde

Gothis

Gothis *ſkeima* laterna, Joh. XVIII. 3.
Belgis *ſchim* apparitio, ſpectrum.
Germ. *ſcheme* ſplendor refractus, qualis eſt imaginis in aqua vel ſpeculo, Prov. XXVII. 19. *ſchummer* obſcurus, idemque Gallis *ſombre*.
Suecis *ſkymning* crepuſculum.

SCHIMMEL, equus albus. A *ſchimen* ſplendere, quia color albus eſt luminoſus, & lucem plus cæteris coloribus reflectit.

SCHIMMEL, mucor panis & caſei. Ex eodem fonte. Nam mucor eſt alba lanugo ſitu contracta, & omne album eſt lucidum.

SCHIMMERN, radiare, micare, ſublucere. Angloſax. *ſcymrian*, Belg. *ſchemeren*. Frequentativ. a *ſchimen* obſcure lucere. Inde *ſchimmer* coruſcatio, *ſchimmerig*, *ſchummerig* ſublucanus, *ſchimmerung* crepuſculum.

SCHIMPF, jocus, ſales, facetiæ, *ſchimpf und ernſt* mixta nugis ſeria, *ernſt in ſchimpf keren* vertere ludo ſeria, *ſchimpflich* jucundus & jucunde. LAZIUS deduxit a Græc. σκῶμμα dicterium, dictum feſtivum, quod etiam placuit MARTINIO. Suecis *ſkæmpt* eſt jocus, & *ſkæmpta* jocari, manifeſto ſatis a σκώπτειν cavillari.

SCHIMPFEN, *beſchimpfen*, dehoneſtare, dictis aut factis. Proprie dedecore afficere, a *ſcham* propudium, vel *ſchæmen* pudefacere, confundere. Labiales ſe mutuo attrahunt, & originem reddunt obſcuram, quæ per ſe ſatis manifeſta. Inde *ſchimpf* ignominia, dictum aut factum contumelioſum, quod cum præcedenti non debet confundi. Nam & diverſas habent matrices, & diverſos fines atque effectus. Jocus fit ridendi cauſa, & exhilarat etiam eum, in quem jacitur. Dictum vero amarum torquetur lædendi cauſa, & ſemper parit offenſam. Quodſi ſimilis offenſa ex dictione ludicra naſcatur, id caſu contingit, quia ſi alio loco aut aliis præſentibus prolata eſſet, non offenderet. Vide MACROBIUM Lib. 7. Saturnaliorum. A *ſchimpf* eſt *ſchimpflich* ignominioſus, quod rurſus tota natura differt a *ſchimpflich* jucundus.

SCHINDEL, aſſula, tabula ſectilis. Latinis *ſcandula*, *ſcindula*, a *ſcindendo*. Poſtea etiam tegulam denotavit, ob ſimilitudinem cum aſſulis, primo quidem ligneam, deinde etiam luteam. Gloſſ. Pez. laterculis *ſcintalun*.

SCHINDEN, deglubere. Gloſſ. Pez. decorticavit *piſcinta*, eradat *apaſcintit*. Non a Lat. *ſcindere*, etiamſi ſono conveniat, ſed potius a Gr. σκύτος pellis, corium, per epentheſin literæ N. Quid enim eſt deglubere, niſi pellem detrahere? In quibusdam Dialectis litera D. in medio vocis eliditur, quamvis vitioſe. Inde Belgis *ſchinnen* deglubere, Suecis *ſkinna* abradere, decorticare.

SCHINK, crus, tibia. Gloſſ. Pez. tibiæ *ſcinchun*. SOMNERUS in Dict. AS. *ſcanca* crus, tibia, *earm-ſcanca* os brachii. Verſio Angloſax. Joh. XIX. 31. *tha Judeas bædon Pilatum, thæt man forbræce hyra ſceancan*, Judæi rogaverunt Pilatum, ut frangerentur crura eorum. Proprie eſt os alteri inſertum, a ſimpliciori *anke*, præpoſito ſibilo. Hinc non ſolum de crure, ſed etiam de brachio dicitur apud Saxones antiquos. Vox Italica *ſchincha* crus, tibia, eſt a Francica *ſcincho*, & non a Latina *ſpina*, ut exiſtimat FERRARIUS, mirus originum faber, qui, dum Germanicas vitare laborat, in monſtroſas incidit. Belgis *ſchink* & *ſchonk* etiamnum os ſignificat.

SCHINK, perna. Angloſax. *ſcenc*, Belg. *ſchink*, Suec. *ſkinka*. Proprie eſt crus ſuis, prætereaque nihil.

SCHIPPE, ſcaphium. Vide *ſchüppe*.

SCHIPPE, amotio. Vide *ſchieben*.

SCHIRM, cujuscunque ſit ſignificatus, non eſt verbale a *ſchirmen*, ſed derivativum a *ſchauren* tegere. Ita a *bæren* levare fit *berm* fæx, alia ab aliis. Dicitur (1) de tectis & umbraculis, quia nos ſuperne tegunt, & a ſole vel pluvia defendunt. (2) de ſeptis & ſcutis, quia latera noſtra tegunt. Prior ſenſus etiamnum eſt uſitatus, alter apud Francos obvius. Gloſſ. Pez. pro muro *zi ſcirmun*. NOTKERUS Pſal. V. 13. *din guot uuillo iſt uns ſkerm und era*, bona voluntas tua eſt noſtrum ſcutum & corona. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut.

SCHIRM, defenſio, tutela, protectio, auxilium & patrocinium potentioris. NOTKERUS Pſal. XXVI. 5. *an imo haben uuir ſcerm*, in ipſo habemus protectionem. WILLERAMUS Cap. IV. 4. de armis ſpiritualibus: *die ih dir ze ſkirme habe geſcaffet*, quæ tibi ad defenſionem præparavi. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 25. *ſkirm* auxilium, protectio. Refer ad *ſchauren* defendere. Metaphoram, quæ in dicto eſt, ibidem oſtendi. Italis quoque *ſchermo* pro defenſione eſt, & fatente FERRARIO e Germanico fonte.

SCHIRMEN, defendere, protegere, tueri. Gloſſ. Keron. defendere *ſkirmeen*. Gloſſæ Otfridinæ apud JUNIUM loco citato: *ſcirmit* defendit, *ſcirmu* protegam, *ſcirmi* defende, *ſcirme* protegat, *kaſcirmi* defendas, *ſcirmanto* defenſor, *ſcirmo* defenſor. Idem Suecis *ſkærma*, Italis *ſchermire*. A *ſchirm* defenſio, non vice verſa. Dicitur etiam *biſcrimen*, transpoſita canina, pro *biſcirmen*, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. XXIII. 92. & inde *ſcrimbre* protector, in Gloſſis LIPSII.

SCHIRMEN, pugilare. Rhythmus de S. Annone §. 9. *Ninus leirti ſini man ſchiezin unti ſchirmin*, Ninus docuit milites ſuos jaculari & pugilare. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchermen*, & inde *ſcherm-meeſter* laniſta. Hoc verbum cum præcedenti non debet confundi, quia pugilare plus eſt quam ab ictu defendere. JUNIUS illud deduxit a Gr. χάρμη pugna, præpoſito ſibilo, MARTINIUS a *ſcrama*, quod in Lege Wiſigothorum

thorum Lib. IX. Tit. II. 9. ponitur pro telo, & forte pro gladio. Uterque ea veriſimilitudine, ut neſcias, cui potiſſimum adſentiaris. Pro MARTINIO eſt, quod idem verbum apud Antiquos non ſolum *ſcirmen*, ſed etiam *ſcrimen* efferri conſuevit. Inde Gallis *eſcrimer* pugilare, & Angloſaxonibus *ſcrimbre* gladiator, apud SOMNERUM & BENSONIUM.

SCHIRR. Vide *geſchirr*.

SCHITZ, delineatio. Vide *ſchatten*.

SCHLACHT, cujuscunque ſit acceptionis, derivatur ab aliquo ſignificatu verbi *ſchlagen*, *ſchlahen*.

SCHLACHT, prælium, pugna exercitus cum exercitu. Angloſax. *ſlehte*, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Refer ad *ſchlagen* pugnare.

SCHLACHT, cædes. Gloſſ. Keron. occiſio *ſlahta*. Inde Angloſaxonibus *man-ſliht* homicidium. Refer ad *ſchlagen* occidere.

SCHLACHT, clades, ſtrages. Angloſax. *ſliht* apud SOMNERUM & BENSONIUM. Non differt origine a præcedenti, niſi quod cædes eſt unius, clades multorum occiſio.

SCHLACHT, genus, generatio, natura. Gloſſ. Lipſ. *ſlahta* generatio, *ſlahten* ſemini. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 98. *iuuuera ſlahta* veſtri generis. Lib. III. Cap. III. 32. *manno ſcalk ſlahta* homines ſervilis generis. WILLERAMUS Cap. III. 6. *allerſlahto* omnis generis. Et mox, *manigerslahte* varii generis. Jus Prov. Alam. Cap. 185. *von vierſlaht erben*, de quatuor generibus heredum. Adſentior STADENIO, qui hoc ſubſtantivum derivat a *ſchlagen* progerminare, ducta metaphora ab arboribus, quæ flores & fructus ſui generis producunt. Belgæ compoſite dicunt *geſlacht*, nos *geſchlecht*: Sueci antiquius *ſlæcht*.

SCHLACHTEN, a *ſchlacht* genus, ſignificat quantum poteſt, (1) *naturam exprimere*; (2) *imitari naturam & mores parentum.*

SCHLACHTEN, naturam exprimere, *geſchlacht* ſimilis, naturalis, nativus, *ungeſchlacht* disſimilis, degener, *aus der art ſchlachten* degenerare, deſciſcere a natura. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXIII. 29.

Ubil boum birit thaz,
Thaz imo iſt io gislahtaz.
Mala arbor profert id,
Quod naturæ ſuæ conveniens.

WINSBEKIUS ad Fil. 28.

Leb du in tugendlicher aht,
Vnd la den kranken alſo leben, als im von arte iſt geſlaht.
Tu vive virtutis memor,
Et ſine ægrotum vivere pro morbi ſui indole

SCHLACHTEN, imitari naturam & mores parentum, *er ſchlacht dem vater nach* patrisſat, *er ſchlacht der muter nach* matriſſat. Dicitur autem nonſolum de virtutibus, ſed etiam de vitiis parentum. Nam ut bene QUINTILIANUS in Inſt. Orat. Lib. V. 10. *Similes majoribus ac parentibus ſuis liberi plerumque creduntur* (& reperiuntur), *& non nunquam ad honeſte turpiterque vivendum inde cauſſæ fluunt.* Hinc quo meliore unusquisque ſtirpe prognatus eſt, eo magis ad optima quæque patrum virtute incitabitur. Qui hunc ſtimulum non ſentiunt, non ſunt nobiles, ſed *nobilia portenta*, uti vocat VALERIUS MAX. Lib. III. 5.

SCHLACHTEN, mactare, *ſchlæchter* lanio, mactator pecudum. A *ſchlacht* occiſio.

SCHLACK, laxus, remiſſus. Angloſax. *ſlæc*, Angl. *ſlack*, Suec. *ſlaak*. Etymon vide in *luck* remiſſus. Metaphorice dicitur de tempeſtate. Inde *ſchlack wetter* tempeſtas remiſſa, & in pluviam ſoluta.

SCHLACK, ſcoria, fæx metalli. Suec. *ſlagg*. Id eſt, excrementum, ejectamentum, a *ſchlagen* ejicere, excernere.

SCHLACK-WURST, genus farciminis. Prior compoſiti pars videtur abſciſſa a Lat. *lucanica*, præpoſito ſibilo. Germanos omnia farcturæ genera ab exteris didiciſſe, patet ex eorum nominibus, quæ certe ſunt peregrina. Vide *wurſt* & *knakwurſt*.

SCHLAF, tempus capitis, *ſchlæfen* tempora. Non quod dormientes illis incumbere ſoleant, ut non nemo nugatur: ſed a continuo pulſu. Nam tempus Belgis vocatur *ſlag*, a *ſlagen* pulſare, quod in ore Germanico vitioſe effertur *ſchlaf*, mutato G. in F.

SCHLAF, torpor, *ſchlæferig* torpidus, ignavus, remiſſus. Gloſſ. Keron. deſidiam *ſlaffii*. Gloſſ. Pez. remisſio *ſlaffi*, ignavia *ſlaffi*. Refer ad *ſchlafen* torpere.

SCHLAF, ſomnus. Gothis *ſlep* Joh. XI. 13. Angloſax. *ſlæp*, Alam. *ſlaff*. Gloſſ. Keron. ſomno *ſlaffe*. Refer ad *ſchlafen* dormire.

SCHLAFEN, torpere. Gloſſ. Pez. torpeant *ſlaphen*. Proprie eſt remitti, laxari, a *ſchlapp* laxus, remiſſus. Nam ex remisſione ſpirituum vitalium oritur ſtatus ille corporis vel animi, qui torpor & ignavia dicitur.

SCHLAFEN, dormire. Gothis *ſlepan*, Angloſax. *ſlapan*, *ſlæpan*, Alam. *ſlaffen*, Procop. *ſchlipen*, Belg. *ſlapen*, Angl. *to ſleep*. Gloſſ. Keron. dormit *ſlaffit*. Proprie eſt remittere ſenſus, & ejusdem originis ut antecedens, nempe a *ſchlapp* laxus, remiſſus. Nam deſidia & ſomnolentia gradibus tantum differunt; illa ſpiritus vitales remittit ex parte, hæc remiſſos penitus opprimit. Et in omnium ſententia animus eſt inſtar chordæ, qui ſomno laxatur, vigilia intenditur, ſicut optime obſervatum KILIANO in Etymologico Belgico, ubi hæc MARONIS verba citat:

- - *Quies laxaverat artus.*

SCHLAG, verbale a *ſchlagen*, ſignificat quantum poteſt, quantumque a primitivo, cujus latiſſimus ſignificatus, permittitur. Gothis *ſlaha* eſt plaga, Marc. V. 29. 34. Angloſaxonibus *ſla*, *ſlag* ſignum bellicum, tympa-

tympani aut ſimilis inſtrumenti pulſu datum, *ſlæge* ictus, alapa, cædes, *ſlægu* lethargus. Francis *ſlah* percuſſura, *ſlegi* plagæ, in Gloſſis Pezianis. Belgis *ſlag* pulſus, ictus, apoplexia, imo etiam genus & modus. Nobis *ſchlag* hæc omnia & multo plura ſive per ſe ſive in compoſitis ſignificat, ut mox patebit.

SCHLAGEN, eſt verbum vetuſtiſſimum, quod Gothis effertur *ſlahan*, Angloſax. *ſlægan*, *ſlean*, Francis & Alam. *ſlahon*, Belg. *ſlaan*, Angl. *ſlay*, Suec. *ſlæ*, Island. *ſla*. Tam multa & diſcrepantia ſignificat, ut, ſi quis Lexica vulgaria inſpexerit, in quibus nihil ordine aut cum digeſtu dicitur, tricari ea, & linguam ferarum deſcribere exiſtimet. Quamvis autem difficile ſit ad unum ſimplicemque mentis conceptum ſingula redigere, aut philoſophice exponere, faciam tamen periculum, ne quid intentatum relinquam.

SCHLAGEN, proprie eſt *pulſare*, ſive *in loco*, ſive *de loco*, & fortaſſe a *law* manus, mutato W. in G. & ſibilo vehementiæ cauſa præpoſito. Nam omnes iſti motus fiunt a manu, ſive ſe ſola, ſive cum inſtrumento. Quodſi idem motus aliis quoque rebus tribuitur, id exinde eſt, quia ſimiles manui edunt motus. Quando pulſamus *in loco*, tunc dicimur *tundere, ferire*, & per ſynecdochen generis *cædere, percutere, cudere, collidere, recalcitrare*. Quando pulſamus *de loco*, tunc dicimur *trudere, pellere, expellere, protrudere, ejicere, de loco in locum volvere*. Reliqui ſignificatus formantur partim a *metonymia*, partim a *metaphora*, ut poſtea oſtendam.

SCHLAGEN, pulſare in loco.

SCHLAGEN, tundere, ferire, pulſare. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſlean* tundere, pulſare, *ſlean tacn* fores pulſare, *ſlecg* malleus ferreus, *ſlege-bytle* tudes, malleus ligneus. Gloſſ. Pez. tunditur *zaſamane ſlok*. Inde nobis *ſchlegel* tudes, *trommel-ſchlag* pulſus tympani, *glocken-ſchlag* pulſus campanæ &c.

SCHLAGEN, cædere, percutere, ſive id fiat manu, ſive gladio, virga, baculo, aut ſimili inſtrumento ad feriendum vel lædendum apto. Gothis *ſlahan* Joh. XVIII. 23. Angloſax. *ſlægan*, Franc. & Alam. *ſlahon*. Gloſſ. Keron. percute *ſlah*, percuſſi *kiſlagene*. Inde *ſchwerdſchlag* ictus gladii, *ſtaupenſchlag* fuſtigatio. Dicitur etiam de lingua per metaphoram. Inde *zungenſchlag* obtrectatio, verber linguæ.

SCHLAGEN, quatenus ſignificat *percutere*, transfertur per ſynecdochen generis ad *pugnam* & *occiſionem*; illud, quia *pugnare* nihil aliud eſt quam ictibus & verberibus ſe mutuo excipere; hoc, quia *occidere* eſt ita percutere, ut mors inde ſequatur. Similiter Latinis *cædere* dicitur primo qui ictum imprimit, mox etiam qui occidit.

SCHLAGEN, pugnare, *mit dem feind ſchlagen* confligere cum hoſte, *ſich ſchlagen* decertare armis. Inde *ſchlæger* campio, duellator, vitilitigator, qui locum verberibus aut vulneribus ex jurgio quærit, offenſum ſe ſimulans, cum minime offenſus ſit.

SCHLAGEN, occidere, trucidare. SOMNER. loc. cit. *ſlean* occidere, interficere, *manſlaga* homicida, *man-ſliht* homicidium. Gloſſ. Keron. occidere *ſlahon*, occiſio *ſlahta*. TATIANUS Cap. XLIV. 20. *ni curet thie forhten, thie thar libhamen ſlahent*, nolite timere eos, qui corpus occidunt.

SCHLAGEN, cudere, fabriliter tractare, *beſchlag* ora vel margo fabrilis. Dicitur etiam de moneta, quia antiquitas nummos ſuos malleo fecit, non machinis, ut hodie. Inde *ſchlagen* aurum & argentum ſignare, *ſchlag* nota monetalis.

SCHLAGEN, collidere. Inde Angloſax. *ſlæge* colliſio. Græca σαλᾶν & σαλεύειν quatere, concutere, videntur affinia. Dicitur autem nonſolum de colliſione lapidum, ſed etiam de plauſu manuum. Gloſſ. Pez. plaude *ſlah*, plaudebant *ſlagetun*. Inde etiam *handſchlag* manus ſtipulata, *kauſſchlagen* contractum emptionis vel venditionis comploſis manibus facere.

SCHLAGEN, recalcitrare, calce pulſare. Nunc vulgo dicimus *hinden ausſchlagen*. Sed a ſimplici habemus *ſchlegel* clunis, cervi vel capreoli.

SCHLAGEN, metonymice.

SCHLAGEN, canere, cantare. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, pulſus pro cantu. Vulgo utimur de luſcinia & citharœdo. Illa nobis dicitur *ſchlagen*, quia pulſu linguæ vocem vibrat acutisſimam, quæ longe verberat aërem: hic quia digitis citharam pulſat. VEREL. in Heraudi Saga: *ſla horpu* fidibus canere, *ſlag* pulſatio fidium, teſtudinis vel lyræ, *gygiar ſlag* ſirenum muſica. Huc etiam ſpectat Angloſax. *ſlegele* plectrum.

SCHLAGEN, tonare, fragorem edere, *donnerſchlag* tonitru, fragor nubium, *ſchlagregen* imber cum ſtrepitu cadens. Hic rurſus cauſa pro effectu, pulſus & colliſio pro fragore ponitur.

SCHLAGEN, figere, facere ut ſtet vel hæreat. Quod cum abſque motu impulſivo fieri nequeat, *pulſare* ponitur pro *figere* per metonymiam cauſæ pro effectu. Hinc vulgo dicitur de rebus omnibus, quæ pulſando fiunt, nec aliter fieri poſſunt. Inde *brücken ſchlagen* ſtruere pontem, *zelten aufſchlagen* figere tentoria, *einſchlagen* infigere, *anſchlagen* affigere, *anſchlag* affixum, *hufſchlag* ſolea equina, quia ungulæ affigitur, *unterſchlag* tabulatum, ſeptum ex aſſeribus, in quo aſſer aſſeri affixus eſt, *taubenſchlag* columbarium, compages aſſerum.

SCHLAGEN, pulſare de loco.

SCHLAGEN, trudere, pellere, repellere. Dicitur proprie de vi, quæ vim contrariam loco movet. Inde formulæ, *den feind in die flucht ſchlagen* hoſtem in fugam conjicere, *den ſturm abſchlagen* hoſtem irrumpentem repri-

reprimere. Poſtea de quacunque repulſa, etiam ea, quæ fit verbis aut ſilentio, uſurpari cœpit. Sic vulgo dicimus, *die bitte abſchlagen* repulſam dare, reprimere preces ſive verbis ſive tacita obſtinatione.

SCHLAGEN, volvere, vertere, verſare, *die bücher aufſchlagen* evolvere libros, *das blat umſchlagen* vertere paginam, *ſchlagbrücke*, *ſchlagbaum* pons & arbor verſatilis.

SCHLAGEN, metaphorice.

SCHLAGEN, ejicere, excernere. Dicitur de rebus naturalibus, quæ vi inſita purgamenta ſua expellunt, quod motus eorum impulſivo ſimilis ſit. Inde *ausſchlag* ejectamentum ſanguinis in ſuperficie cutis. Et huc etiam ſpectant ſcoriæ, quæ, cum ſint excrementa æris, recte vocantur *ſchlacken.*

SCHLAGEN, germinare, vernare, *ausſchlagen* progerminare. Id eſt, protrudere gemmas, germina, flores. Dicitur enim de arboribus & plantis, quia motus edunt vitales impulſioni & truſioni ſimiles. Allegorice ſignificat (1) *generare*, quia generatio progerminationi ſimilis eſt. Inde *ſchlacht* & *geſchlecht* genus, generatio, natura. (2) *naturam exprimere.* Inde formula *aus der art ſchlagen* degenerare, deſciſcere a natura. (3) *certa & determinata ratione agere.* Inde *ſchlag* modus & ratio agendi vel exiſtendi. Ita loquuntur Belgæ, Sueci, Germani.

SCHLAGEN, permutare, *umſchlag* permutatio mercium, *Kiler-umſchlag* nundinæ Kilonienſes. Ductum per metaphoram a *ſchlagen* vertere, quia permutatio verſuræ ſimilis eſt.

SCHLAGEN, verſare animo. Factum a *ſchlagen* vertere, per metaphoram, ſenſu a motu corporeo ad animi deliberationem translato, quia, dum mens eandem rem ſæpe cogitat, recogitat, & per omnes ſitus contemplatur, eam vertere videtur. Qua in re conſentiunt Græci, quibus σαλεύειν non ſolum eſt movere, ſed etiam animo agitare. Inde nobis compoſita,

ratſchlagen, conſultare, deliberare, conſilium animo verſare.

überſchlag, ſupputatio.

anſchlag, conſilium bonum & malum, utile & pernicioſum, ſincerum & doloſum. Utimur tamen plerumque in malam partem, & ſic etiam utitur Luth. Pſ. XXI. 12. etiamſi in particula *an* nulla ſit pravitatis ſuſpicio.

verſchlagen, callidus, aſtutus, qui multas technas & dolos animo verſat. Vitium, quod in actione eſt, præfixo *ver* indicatur. Latini *verſutum* vocant, quia Vertumni inſtar facile in omnes formas vertitur, alio ſono, eodem pene ſenſu, niſi quod vox Germanica ſtatum callidi internum, Latina externum magis exprimit.

Et huc etiam ſpectant quædam Islandica in Ind. VERELII: *ſlægur* verſutus, ſubdolus, *ſlægvitur* idem, *ſlægligt rad* conſilium catum, *ſlægd* dolus, fraus, aſtutia.

SCHLAG-SCHATZ, pecunia quæ ſolvitur pro ſigno monetali. Vox iis temporibus nata, cum cuivis argentum rude habenti liberum eſſet, officinas accedere, & nummos inde fieri facere, aut cum nummis commutare. Poſtea, cum ignobilius metallum argento puro admiſceri cœpiſſet, ſenſus vocis una mutatus eſt, & *ſchlagſchatz* dici cœpit, atque etiamnum dicitur, reditus qui ex tali mixtione ærario monetali provenit. V. Diſſert. Cel. D. MASCOVII *de jure circa rem monetariam in Saxonia.*

SCHLAHEN, idem quod *ſchlagen.* Illud Gothicum, hoc Saxonicum eſt. G. & H. ſolent permutari.

SCHLAMM, cœnum, molle lutum. Angloſax. *ſlim*, Angl. *ſlime.* A Lat. *limus* præpoſito ſibilo. Ita pronunciant MARTINIUS & SKINNERUS.

SCHLAMPAMPEN, heluari, græcari, calabrare. Vide *ſchlemmen.*

SCHLAMPEN, eadem notione. Frequentativ. a *ſchlemmen.*

SCHLANG, ſerpens. Belgis *ſlang*, & ſolis. Nam reliqua idiomata, tam priſca quam nova, aliis utuntur nominibus, quæ vide in *nater*, *otter*, *wurm.* Hoc de quo agimus, a GESNERO male formatur ab *anguis*, præpoſito SCH. Nam hinc fit *ſchang*, non *ſchlang.* Olim deduxi a *ſchlingen* flexibus ſinuoſis circumdare, duce PLINIO, qui de connubio ſerpentium ſcribit: *Coëunt complexu, adeo circumvolutæ ſibi ipſæ, ut una exiſtimari biceps poſſit.* Lib. X. Cap. 62. Sed nunc magis placet origo a *ſchlingen* ſerpere, repere, quod ex idiomate Angloſax. poſtea producam. Ita Latinis *ſerpens* a *ſerpendo* dicitur. Utimur allegorice in re tormentaria. Inde *feldſchlang* colubrina, tormentum tenue, rotundum & oblongum inſtar colubri, & ignivomum inſtar draconis. Vidi, quæ os rictumque ſerpentis præ ſe ferrent.

SCHLANK, quot modis dicatur, vide in themate verbi *ſchlingen.*

SCHLAPP, laxus, remiſſus, non intenſus. Gloſſ. Pez. remiſſus *ſlaffer*, diſſolutus *ſlaphen.* MARTINIUS in voce *ſomnus* deduxit a Lat. *ſolvo*, ut proprie ſit ſolutus. Malim a χαλᾶν laxare, remittere, præpoſito ſibilo, ut primo fuerit *ſlaw*, per medium derivandi W. poſtea mutatis labialibus *ſlaf* & *ſlap.* Dicitur vulgo de funibus, chordis, nervis, & ſimilibus, quæ intendi & laxari poſſunt; poſtea etiam de aliis rebus, quæ ſimilitudine ad laxas & remiſſas accedunt. Talis eſt (1) torpens & ignavus. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſlaw* tardus, piger. Gloſſ. Keron. acedioſus *ſlaffer.* (2) languidus & infirmus. Hoc ſenſu Belgæ dicunt *ſlap*, Sorabi *ſlaby* apud FRENZEL. in Orig. Sor. pag. 398.

SCHLAPPE, colaphus, ictus in vultum. Angl.

Angl. *ſlap.* Ab *alapa* præpoſito ſibilo. Allegorice dicitur de damno accepto.

SCHLARAFFENLAND, regio beata ſtultorum. A *Calabria* deduxit ECCARDUS in Diſſert. Inaug. *de uſu & præſt. ſtudii Etymol. in Hiſtoria.* Calabros Italiæ populum quondam luxu celebrem fuiſſe, ex proverbio *Calabri hoſpitis xenia*, & quod καλαυρέω apud HESYCHIUM exponitur τρυφῶ genio indulgeo, probat MARTINIUS in voce *Calabris.*

SCHLATER, lignum transverſum, Dial. Helvetica. A Lat. *clathri*, quod C. mutare in SCH. medii ævi conſuetudo fuerit, judice GOLDASTO in Animadverſ. ad Script. Parænet. pag. 380. Confer *klafter.*

SCHLAUCH, uter. Si MARTINII conjecturam ſequamur, primo fuit *venter*, a *ſchlucken* deglutire, quia venter omnia devorat, poſtea *uter*, quia ex ventribus animalium fiunt utres. Allegorice dicitur de bibacibus. Inde *weinſchlauch*, *bierſchlauch*, noto ſignificatu.

SCHLAV, *ſclav*, mancipium, homo proprius. Belg. & Angl. *ſlaf*, *ſlave*, Gall. *eſclave*, Ital. *ſchiavo*, Lat. Barb. *ſclavus*, Græc. inf. σκλάβος. VOSSIUS *de vitiis Latini ſermonis* in voce Sclavus: *Cenſeo apud Germanos id primitus nomen habuiſſe eos, quos e forti Slavorum gente captos in ſervitutem redegiſſent: inde latius extenſam ſignificationem ad cujusvis gentis captivos vel ſervos.* Exterminium infeliciſſimæ gentis in Germania, & captivos undique venditos, occaſionem nomini dediſſe, ut, quod primo erat Slavus in ſervitutem redactus, mox omnis ſervus, valde veriſimile eſt. Germanos eam vocem omnibus Europæ linguis intuliſſe, fatetur MENAGIUS, negat FERRARIUS. Sero tamen obtinuit, nec ante, quam Slavis devictis jugum ſervitutis imponeretur.

SCHLAW, callidus, vafer, aſtutus. Islandi rectius dicunt *ſlægur*, Sueci *ſlug*, & inde *ſlugheet* calliditas. Nam proprie eſt verſutus, a *ſchlagen* verſare animo, unde primo fit *ſchlag*, quod etiamnum cuſtodimus in compoſito *verſchlagen* valde aſtutus, & poſtea *ſchlaw*, mutato G. in W. Lingua ruſtica inprimis delectatur hac mutatione, & ex illa prodiit nonſolum hæc dictio, ſed etiam *klaw* pro *klug*, & alia multa non imitanda.

SCHLEBBE, frontale. Vitiatum e genuino *ſchnebbe* mutato N. in L.

SCHLECHT, opponitur aſpero & inæquali, & tot habet ſignificatus, quot oppoſitio illa admittit. Suecis *ſlæt* eſt planus & planities, lævis & politus, *ſlæta* æquare, *ſlætta* lævigare. Opinor a Græc. λεῖος vel vel λειότης, planus & planities, præpoſito ſibilo barbarico. Ita Angloſaxonibus a Gr. μάδος, quod idem ac λεῖος, præpoſito ſibilo fit *ſmethe* planus & lævis, & *ſmethian* planare & lævigare. Hinc porro ſuſpicor, *ſchlecht* factum eſſe per epentheſin ex antiquiori *ſlæt*, quod ad proprietatem Græci vocabuli propius accedit. Et hanc etymologiam confirmare videtur, quod *ſchlecht* totidem modis dicitur ac Græcis λεῖος.

SCHLECHT, planus, æqualis. Dicitur de via plana in omnibus Scripturæ S. Verſionibus excepta Angloſaxonica. Codex Arg. Luc. III. 5. *jah wairthith usthruſteis du wigam ſlaihtaim*, & aſpera erunt in vias planas. Harm. Evang. Tatian. Cap. XIII. 3. *inti uuerde unebanu in ſlehta uuega.* Verſio Islandica: *og huad oſliett er mun ſnuaſt i ſlitta vegu.* Verſio Suecica: *och thet ojæmt ær, ſkal wændas i ſlætta wægar.* Luth. *und was uneben iſt, ſoll ſchlechter weg werden.* Gr. εἰς ὁδοὺς λείας. Hodie *ſchlechter weg* non amplius eſt via plana, ſed aſpera & impedita, mutatione incredibili.

SCHLECHT, lævis, politus. Græcis & Suecis ut ſupra. Angloſax. *ſlith*, Franc. *ſleht.* Hinc opera Græcorum & Romanorum vocantur *filu ſlehtaz*, id eſt, valde polita, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. I. 30. ſenſu allegorico, ſed valde idoneo.

SCHLECHT, facilis, lenis, mitis. Græcis & Suecis ut ſupra, quibus conſentiunt Franci & Alamanni. Gloſſ. Pez. lenis *ſlehter.* Gloſſ. Keron. leniter *ſlehto*, leni *demu ſlehtin.* Senſus a plano & lævi ad mitem translatus, quia mitis affectu ſimilis eſt plano, in cujus ſuperficie nihil eſt aſperi aut ſe extollens. Similem translationem vide in *eben* æquus. A ſimplici habemus compoſ. *geſchlacht* mitis, tractabilis, *ungeſchlacht* immitis, intractabilis.

SCHLECHT, blandus, lævis in verbis. Gloſſ. Keron. blandimenta *ſlehtiu*, blandimentis *ſlehtidoom.* Lex. Run. *ſlettmal* blandiloquus ſermo. MARTINIUS in voce *blandus* obſervat, quod Hebræis una vox *planum*, *lævem*, & *blandum* ſignificet. Hinc *blandum* deducit a *plano.* Is blandus eſt, inquit, qui plana, non aſpera loquitur. Hodie verba blanda vocamus *glatte wortt*, alio ſono, eodem ſenſu.

SCHLECHT, plures habet ſignificationes, ex conſideratione plani haud ineleganter factas. Planum eſt ſuperficies longa & lata, ſed minime profunda. Inde *ſchlecht* ſuperficiarius, *ſchlechtweg* obiter, perfunctorie, alio ſono *obenhin.* Planum eſt, cujus omnes partes ſunt indiſtinctæ, adeo ut ſalva ejus natura nihil illis demi aut addi poſſit. Inde *ſchlecht* ſimplex, *ſchlechterdings* ſimpliciter, abſolute, absque diſtinctione. Planum eſt, quod nullas habet eminentias, & cujus omnes partes ſunt depreſſæ. Inde *ſchlecht* humilis, tritus, vulgaris, *ſchlechte rede* humilis & vulgaris oratio. Planum eſt pars extima & minima ſolidi, non ſolidum ipſum. Inde *ſchlecht* tenuis, exiguus, mediocris &c. Plures ſignificatus invenient, qui varios rerum vultus indagare poſſunt. Sed ad hoc ingenio philoſophico opus eſt, quo qui non ſunt inſtructi, ne hilum quidem invenient. Belgæ eodem & latiſſimo ſenſu dicunt *ſlecht.*

SCHLECHTE, *ſchlichte*, planities. A Græc. λειότης præpoſito ſibilo factum auctoribus Francis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 49.

Iſt thar uuiht ſo ſarphes,
Odo ja uuiht ouh ſo gelphes,
Iz uuirdi in girihti,
Zi ſconeru ſlihti.

Vertit SCHILTERUS:

Eſt hic quid aſperius
Aut quid obliqui,
Id evadat in directionem,
In pulchram planitiem.

Metaphorice eſt ſimplicitas. Inde *proſun ſlihti* proſæ ſimplicitas, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. I. 37. Idem de metro ſuo verſ. 71.

Si habet tho thia rihti
In ſconeru ſlihti.
Habet rectitudinem
In pulchra ſimplicitate.

SCHLECHTEN, planare. Vide *ſchlichten*, quod uſitatius.

SCHLECKEN, lambere, lingere. Belg. *ſlicken*, Suec. *ſlicka*. Factum a ſimpliciori & antiquiori *lecken*, præpoſita dentali S.

SCHLECKEN, ligurire, ſuavia & dulcia appetere. A Græc. γλυκὺς dulcis, præpoſito ſibilo. Inde *ſchlecker* liguritor. Confer *ſchlieren*.

SCHLEGEL, tudes, malleus ligneus. Vide *ſchlagen* tundere, pulſare.

SCHLEGEL, clunis. Vide *ſchlagen* recalcitrare.

SCHLEH, prunum ſylveſtre. Anglosax. *ſla*, Angl. *ſloe*, Belg. *ſlee*. Judice SOMNERO ſic dicitur, quod facile per ventrem tranſeat, quaſi eſſet a *ſleacan* ſolvere, laxare, remittere. Atqui contrarium conſtat experientia. Nam & guſtu acerbo os contrahit, & vi ſtiptica ventrem adſtringit. Alia igitur etymologia opus eſt, quæ melius reſpondeat naturæ.

SCHLEICHEN, reptare. Franc. & Alam. *ſlihhan*, Sax. inf. *ſchlycken*, Sorab. *lizu* apud FRENZELIUM in Orig. Sor. pag. 875. Vox Sorabica ducit nos ad Gr. λοξεῖν obliquare, torquere. Quid enim eſt reptare, niſi corpus per humum trahere, quod absque tortuoſis flexibus fieri nequit? Serpentes ſane & omnia reptilia ſic incedunt, nec aliter pergere poſſunt. Hinc litera ſerpentina a Francis præfigitur, quod hic majori jure facere videntur, quam alibi. Metaphorice dicitur de rebus & perſonis, quæ furtim & pedetentim accedunt. Gloſſ. Keron. ſubripiat (lege ſubrepat) *untarſlihche*, ſubrepta *untarlihhanera*, lege *untarſlihhanera*. Gloſſ. Pez. ſubripuerunt (lege ſubrepſerunt) *unterſlihhun*, ſubintroductam *ingiſleihtaz*.

SCHLEIER, peplum. Belg. *ſluier*, Suec. *ſlöya*. Vox obſcura, & incerto parente nata. Hadrianus JUNIUS apud MARTINIUM in voce *flammeum* deduxit a *ſchlæb* tenuis, exilis, ut proprie ſit tela tenuis; ſed cujus linguæ aut domicilii ſit hoc *ſchlæb*, docere neglexit. Suſpicor, vocem hodiernam tranſpoſitam eſſe e primigenia *ſcheiler*, quæ poſſit eſſe a Scandica *ſkyla*, *ſkiule* tegere, nubere, velare. Rem ipſam priſcis haud ignotam fuiſſe, patet ex imagine *Deæ Nehalenniæ*.

SCHLEIFEN, repere, prorepere. Idem quod *ſchleichen*. Nam *ch*. ſæpe mutatur in *f*. Hodie libentius dicimus *ſchliefen*, quod vide.

SCHLEIFEN, trahere, attrahere. Proprie manu, a *law* manus, præpoſito S. Inde *ſchleiſe* nodus, tendicula, quia attrahitur. Anglosaxonibus *ſlief*, *ſlif*, *ſlyfa* eſt manica, forte ex eadem cauſa. Nam laxa indui non poſſunt, niſi attrahendo.

SCHLEIFEN, *ſchleppen*, per humum trahere. Belg. *ſleepen*, Suec. *ſlæpa*. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie. Inde *ſchleiſe* traha, *ſchleppe* traha & ſyrma veſtimenti. Et huc etiam ſpectare videntur quædam Anglosaxonica apud BENSON. *ſlop* ſtola, *ſlebe-ſcoh* crepida, *ſlipper* crepida.

SCHLEIFEN, *ſchleppen*, poſt ſe trahere, *groß geſchlepp* magnus comitatus. Alia ſynecdoche, ſed a trahendo petita, quia agmen trahi videtur a principe, quem ſequitur. Ita Gallis *train* comitatus a *trainer* trahere.

SCHLEIFEN, ſolo æquare. HELVIGIUS deduxit ab Heb. *ſilleph* detraxit, pervertit. Sed præter neceſſitatem. Eſt enim dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, trahere per humum pro evertere.

SCHLEIFEN, polire, lævigare, ex aſpero lævem facere. A Gr. γλύφω, vel Lat. *lævo*, præpoſito ſibilo. Angli dicunt *to ſleek*, quia F. mutari ſolet in CH. & poſtea in K.

SCHLEIFEN, acuere, ex obtuſo acutum facere. Belg. & Sax. inf. *ſlypen*. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, quia obtuſum lævigando acuitur, nec aliter acui poteſt.

SCHLEIFEN, in lubrico decurrere. Vide *ſchlipfen*.

SCHLEIM, ſordes. Belg. & Sax. inf. *ſlym*. A Græc. λῦμα ejusd. ſignif. præpoſito ſibilo. Suecis *ſlem* eſt adjectivum, & uſurpatur pro ſordido.

SCHLEISSEN, & *ſchlitzen* ſunt eadem verba, literis tantum convertibilibus diſcreta. Differunt tamen prole. Ab illo habemus *ſchleiſſe* aſſula, ſegmentum ligni, ab hoc *ſchlitze* rima, fiſſura. In reliquis idem ortus, idem & ampliſſimus ſignificatus.

SCHLEISSEN, rumpere, ſcindere, findere &c. *federn ſchleiſſen* pennas deplumare, plumas diſrumpere, *abſchleiſſen*, *verſchleiſſen* uſu deterere, conſumere, lacerare, *verſchliſſene kleider* veſtes laceræ vel uſu detritæ. Conſenſum antiquitatis vide in *ſchlitzen*. ECCARDUS hoc verbum deduxit a *letzen* ſcindere, ſecare, auxilio ſibili. Forte tamen

tamen nihil aliud eſt quam λῦσαι ſolvere, diſſolvere, præpoſito ſibilo, ut vis, quæ in ipſa diſſolutione eſt, fortius exprimatur.

SCHLEISSEN, rumpi, &c. *alles fleiſch verſchleiſst wie ein kleid*, omnis caro conſumitur ſicut veſtis, Sir. XIV. 18. Apud Belgas *ſlyten* idem valet. Sic vulgo dicunt, *de kleederen ſlyten door 't draagen* veſtes uſu deteruntur. Utuntur etiam compoſitis *verſlyten* & *afſliten*, ſenſu activo & paſſivo.

SCHLEMMEN, heluari, græcari, *der reiche ſchlemmer* dives heluo. Suecis *ſlæmma* & *ſlæmmare*. STADENIO venit a *ſchleim* fæx, proluvies, quia heluones illi, quicquid devorant, in ſordes convertunt. Malim a Græc. λαιμὸς guttur, ingluvies, præpoſito ſibilo, ut proprie ſit rem familiarem ingluvie perdere, ſive, ut vulgo dicunt, *durch die gurgel jagen*. Et hinc etiam eſt *ſchlampampen* per gulam mittere, a Græc. πέμπω mitto. Aliud luxuriæ verbum a faucibus deſumptum vide in *ſchwelgen*.

SCHLENDER, funda. A genuino *ſchleuder* per epentheſin.

SCHLENDERN, jactare. Proprie funda. Poſtea ſenſus ab excuſſione lapidis ad omnem projectionem translatus eſt. Utimur etiam ſenſu allegorico. Inde *verſchlendern* dilapidare bona, perdere tempus, occaſionem, fortunam &c. Simile compoſitum eſt *verſchleudern*.

SCHLENGEN, jactare. Suec. *ſlængia*. Proprie funda, a *ſchlinge* funda. Inde *ſchlenger*, *ſchlinger* funditor, qui funda pugnat. Gloſſ. Pez. fundibulariis *ſlingarun*. Idem Anglis *ſlinger*, Suec. *ſliungare*, Belg. *ſlingeraar*. Poſtea latiorem ſignificatum obtinuit, & de quavis projectione dici cœpit, etiam ea, quæ fit absque funda.

SCHLENKEN, jactare. Proprie funda, ut antecedens, cujus eſt frequentativum. A *ſchlenken* rurſus fit *ſchlenker* funda, quod extat apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 746. col. 2. Poſtea ab excuſſione lapidis ad quemcunque motum abjectandi translatum eſt. Inde *ſchlenken* abjicere, projicere.

SCHLENKERN, lapidem funda excutere. A *ſchlenker* funda. Et hoc ſenſu Belgæ etiamnum dicunt *ſlingeren*, a *ſlinger* funda. Poſtea a ſpeciali ad generalem notionem traductum eſt, ut cætera. Inde *ſchlenkern* excutere, quo utitur Luth. Act. XXVIII. 5.

SCHLENTER, eſt a Lat. *lentor*, præpoſito ſibilo, & ſignificat (1) lentorem in inceſſu. Inde Belgis *ſlender* tardus inceſſus, *ſlenderen* tardius progredi, Islandis *ſlentur* otioſorum circumvagatio, nobis *ſchlentern* vagari, quod plerumque fit molli inceſſu. (2) lentorem in agendo. Inde *ſchlenter* deſidia, *ſchlentern* otiari, cunctari, *verſchlentern* otio perdere. Similia extant in Ind. VEREL. *ſlenſa* ignavo otio frui, *ſlenſia* ſocordia, pigritia, ignavum otium, *ſlenſamur* epitheton pigri.

SCHLENTERGANG, ſignificat quantum poteſt, pigrum inceſſum, viam ignaviæ, & allegorice formulas communes, & communem agendi aut vivendi rationem otioſorum hominum. Dicitur & *ſchlentrian*, ſed vitioſe & imperite.

SCHLENZIG, flexuoſus, plicatilis. A Lat. *lentus*, præpoſ. ſibilo.

SCHLEPPEN, trahere. Vide *ſchleifen*. Nam hæc duo ſunt eadem, literis quidem diſcreta, ſed convertibilibus tantum.

SCHLEUDER, funda, inſtrumentum πετροβόλον. Ab Angloſax. *lythre*, præpoſito ſibilo. Gloſſ. Ælf. in nom. armor. funda *lythre*. Credo vocem Angloſaxonicam factam eſſe a λίθος lapis.

SCHLEUDERN, lapidem funda explodere. A ſubſt. præcedenti. Ita Græcis a λίθος fit λιθάζω lapidem jacto. Allegorice eſt jacturam facere. Inde *verſchleudern*, dilapidare bona, perdere tempus, favorem, opportunitatem &c.

SCHLEUNIG, ſubitus & ſubito, properans & properanter. Ab obſoleto *ſleun*, *ſlaun*, *ſlon*, quod videtur originem ducere, a Græc. ἐλαύνεσθαι impelli, auxilio ſibili. In Francico eloquio occurrit *ſliumo*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XIX. 17.

Ther kuning uuilit ſliumo
Inan ſuachen in giriuno.

Senſus eſt: regem velle puerum quærere perniciter & in occulto. TATIANUS Cap. CLIX. 4. *thaz thu tuoſt tuo ſliumor*, quod facis fac ocyus. Ex his manifeſtum eſt, Francos N. mutaſſe in M. ut ſæpe alias. Exempla vide in *Proleg*. Conſtat, hanc vocem plures & longe duriores converſiones obiiſſe in vetuſtiſſimis Dialectis, mutato L. in N. VEREL. in Ind. *ſnemma* cito. Gloſſ. Keron. velociter *ſniumo*, citius *ſniumor*, velocitate *ſniumidu*. Codex Arg. Luc. XIX. 5. *ſniumjands* feſtinans. Luc. II. 16. *ſniumjandans* feſtinantes. Denique & hoc obſervandum, quod vox primitiva *ſleun*, *ſlaun*, *ſlon*, tot mutationibus afflicta, poſtremo alterari cœpit in *ſnel*, transpoſitis literis. Interim a *ſchleunig* fecimus *beſchleunigen* accelerare.

SCHLEUSE, aquæductus. Belg. *ſluis*, Gall. *eſcluſe*. Opus ſtructile, quod triplici munere fungitur, alvei, in quo aqua concluditur, canalis, per quem transmittitur, obicis, quo, ne tranſire poſſit, cohibetur. Pleriſque uſibus reſpondet verbum *ſchlieſſen* claudere, aperire, & hinc haud dubie ducta appellatio. Latino-Barbari *ſcluſam* vocant. Lex Salica Tit. XXV. 2. *Si quis ſcluſam de farinario* (molendino) *alieno ruperit.*

SCHLEYER, velum capitis. Vide *ſchleier*.

SCHLICH, plur. *ſchliche*, quatenus derivatur a *ſchleichen* repere, clam & furtim accedere, ſignificat ſemitas occultas, itus reditusque furtivos, & allegorice dolos.

SCHLICHTEN, ſequitur in ſignificando ampliſſimum parentem ſuum *ſchlecht*, de cujus indole & latitudine actum ſupra.

SCHLICHTEN, æquare, planare, complanare. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. V. 105. *thiuſelba menigi ſlihtit uns then uueg mit eſtin thero uualdo*, hæc multitudo complanat nobis viam ramis ſylvarum. Refer ad *ſchlecht* planus.

SCHLICHTEN, æquare ſolo. Ex eodem fonte. Senſus in Belgio ſuperſtes, ubi, urbem ſolo æquare dicitur *een ſtadt ſlechten*.

SCHLICHTEN, lævigare. Gloſſ. Boxh. *ghiſlihtem* levigatis. Refer ad *ſchlecht* lævis.

SCHLICHTEN, pacare, mitigare, reconciliare. Gloſſ. Pez. demulcet *giſlihtit*. Refer ad *ſchlecht* mitis.

SCHLICHTEN, dirimere litem vel controverſiam juris via æquitatis & amicæ compoſitionis. Senſus forenſis a planitie deſumptus. Nam quo minus homines inter ſe conveniunt, eo magis ab æqualitate recedunt; quo magis vero diſſenſiones deponunt, eo magis ex inæqualibus redduntur æquales. Hinc judex, dum prudentia ſua controverſias dirimit, res & perſonas æquare & ad planitiem redigere videtur. Utitur Luth. 1. Sam. II. 25.

SCHLICK, cœnum, lutum, *ſchlickericht* cœnoſus, lutoſus. Belg. *ſlyk* & *ſlikkerig*. HELVIGIUS in voce *leim* transpoſuit ex ἰλύσκος. Angloſaxonibus *ſlog* & Anglis *ſlough* dicitur volutabrum, quod vel idem, vel a *lacuna* truncatum, præpoſito ſibilo.

SCHLIEFEN, repere, *alle winkel durchſchliefen* omnes angulos perreptare. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 93.

Ir biginnet thanne ruafan,
Ioh innan erda ſliafan.
Tunc incipietis clamare,
Et intra terram repere.

Idem quod *ſchleichen* repere. Nam CH. mutari ſolet in F. & hæc mutatio ortum dedit multis vocabulis, alias valde obſcuris.

SCHLIEFEN, elabi, evadere. Angloſax. *ſlippan*, Suec. *ſlipa*. Utitur Luth. 2. Sam. XIV. 14. *wie das waſſer in die erden verſchleuſt*, ſicut aqua dilabitur in terram. Proprie eſt furtim ſe proripere, ducta ſimilitudine a reptilibus, quæ tacito inceſſu oculis noſtris ſe ſubducunt. Huc ſpectat ex compoſitis *unterſchleif* latibulum.

SCHLIEFEN, dicitur etiam de induentibus & exuentibus, ducta ſimilitudine a vermiculis domiportis, quibus teſtulæ quædam ſunt pro veſtimentis, quas exuunt & induunt per vices, dum ex illis prorepunt, & in illas ſe rurſus recipiunt. WILLERAM. Cap. V. 3. *ih bin uze minemo rocche geſloffan*, exui togam meam. Suevi etiamnum ita loquuntur, dum vulgus Saxonicum dicit *in die kleider kriechen*, i. e. reptare in veſtimenta.

SCHLIEREN, ligurire, ſuavia & delicata appetere. Verbum appetitivum a Græc. λαρὸς dulcis, præpoſito ſibilo factum. Ita Latinis a Græc. γλυκερὸς dulcis fit *ligurire*. Suevi utuntur hoc verbo, & inde formant *ſchlierig* cupes, deliciarum appetens, & *verſchlieren* liguriendo conſumere. Plura ejuſdem indolis verba ab objecto deſiderii formata, vide in *freyen* amare, *ſchlecken* & *naſchen* ligurire, *ſenen* deſiderare, *hungern* eſurire.

SCHLIESSEN, varie effertur in antiquiſſimis Dialectis. Græci dicunt κλᾶσαι, κλειδᾶν, κλήζειν. Latini inde habent *claudere*, *cludere*, Angloſaxones *clyſan*, *beclyſan*, Angli *to cloſe*, Cambri *achludd*. Ex his primigeniis verbi formis poſtea ortæ ſunt aliæ auxilio ſibili, gratiſſimi illius Germanis auribus ſuſurri: & primo quidem *ſkließen*, quod tempus delevit: poſtea *ſchließen* mutato K. in CH. denique *ſließen* turbato e ſede ſua CH. Inde Belgis *ſluiten*, Suecis *ſluta*, quia gutturalibus minus delectantur quam reliqui Germani. Sic autem dicitur ab inſtrumento, hoc eſt, a κλεὶς clavis. Ab hoc parente duplicem accipit ſignificandi poteſtatem, *claudendi* & *aperiendi*, contrariam quidem, ſed manifeſtam, quia utrumque fieri ſolet eodem inſtrumento. Uterque ſignificatus concurrit in derivato *ſchlüſſel* clavis.

SCHLIESSEN, claudere, *geſchloſſen* clauſus. TATIANUS Cap. XL. 2. *giu ſint mino turi bislozeno*, jam oſtium meum clauſum eſt. Cap. CCXXX. 1. *mit thiu iz ſpato uuas inti thuri uuarun bislozzan*, cum ſero eſſet & fores eſſent clauſæ. Dicitur autem duobus modis in omnibus linguis, proprio & figurato. Priori modo *claudere* eſt patula conjungere, & transverſo ferro vel ligno munire: poſteriori *clauſo ſimilem reddere*. Claudit ergo primo clavis, ſera, obex, peſſulus, poſtea etiam ſeptum, foſſa, munimen, circumferentia, linea, latus, conjunctio, coitio, occultatio, finis & extremitas rei. Unde plures naſcuntur ſenſus, ac pene innumeri, quos ſi in ordinem decenter redigere, & vel rationibus vel ſuffragio Antiquitatis firmare vellem, rem nimis operoſam & maximo temporis diſpendio aggrederer. Verbum Gothicum vide in *lucken*.

SCHLIESSEN, aperire, *es ſchließen nicht alle ſchlüſſel* non omnes claves aperiunt. Metaphorice dicitur de Mente, & tunc ſignificat *concludere*, quia mens, dum ratiocinatur, & ex noto ignotum colligit, ſimilis eſt ei, qui clauſa recludit.

SCHLIMM, obliquus & oblique. Belgis *ſlim*, a Lat. *limus* præpoſito S. judice MARTINIO. Per tropum transfertur ad *pravum*. Et hanc translationem habet communem cum omnibus vocibus, quæ *curvum* aut *tortum* ſignificant.

SCHLINDEN, glutire, gula haurire. A γλύζω vel *glutio* per ſibilum præfixum, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. glutientes *ſlintante*, deglutiret *frislunti*. NOTKERUS Pſal. XLI. 2. *der hirz ſlindet den uuurm, unde ilet danne ze demo uuazzere*, cervus deglutit ſerpentem, & tunc properat ad fontes. Pſal. CXXIII. 3. *odeuuano ferslundin ſie unſih lebende*

bende, forſitan nos vivos abſorbuiſſent. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſlinden*. Litera N. aliis quoque vocibus in negotio gulæ inſeritur. Ita a *ſchlucken* fit *ſchlingen*, ſicut *trinken* a *trecken*.

SCHLINGE, funda, inſtrumentum lapides jaciendi. Angl. *ſling*, Suec. *ſliunga*, Belg. *ſlinger*. A *ſchlingen* torquere, obliquare motum, quia ante exploſionem lapidis funda rotatur & torquetur. VIRGIL. Georg. I. *Stupea torquentem Balearis verbera fundæ*.

SCHLINGE, nodus. Refer ad *ſchlingen* nectere.

SCHLINGEL. Vide *ſchlingen* repere.

SCHLINGEN, torquere, obliquare, *ſich ſchlingen* torqueri, curvari, flecti, *die ſchlange ſchlinget ſich im gang* ſerpens curvatur inceſſu. Hic primus verbi ſignificatus, in quo reliqui tanquam principe ſuo conveniunt, & ex illo deducuntur per metonymiam cauſæ. Ipſe vero oritur a *ſlink*, quod Belgis nonſolum *ſiniſtre*, ſed etiam (ni fallor) *oblique* ſignificat. Et cum hac radice ejusque progenie conſentit Græc. λοξὸς & λοξόω, σκολιὸς & σκολιόω, obliquus & obliquum facio. Ab hoc ſignificatu derivantur, *ſchlank* tortilis, flexuoſus, mobilis, *ſchlænke* obliquitates, allegorice doli, fallaciæ, pravitates.

SCHLINGEN, circumdare, *ſich um den hals ſchlingen* collum alicujus amplecti, *das epheu ſchlinget ſich um den baum* hedera complectitur arborem. Quod absque ſinuoſo flexu brachiorum fieri nequit, ne hederæ quidem, cui brachia tribuit PLINIUS Lib. XVI. 34. Inde *ſchlank* gracilis, complexu facilis.

SCHLINGEN, nectere, ſtringere, *ſchlinge* nodus. Nodus autem ſtringi non poteſt niſi obliquando laqueum, aut rem laqueo ſimilem. TACITUS Cap. XXXVIII. de M. G. *Inſigne Gentis obliquare crinem nodoque ſubſtringere* Ubi SALMASIUS in notis: *Ex ipſo crine nodum facere non datur niſi obliquato & torto.*

SCHLINGEN, repere, ſerpere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſlincan* repere, ſerpere, *ſclincend* reptile. Serpit autem animal, dum corpus per humum trahit flexu ſinuoſo. Inde *ſchlange* ſerpens, *ſchlingel* homo piger & lentus, qui ægre corpus trahit inceſſu præ ignavia. Hinc vulgo dicunt *fauler ſchlingel*, ut ſenſus obſcuræ vocis juncto epitheto melius pateat.

SCHLINGEN, glutire, *verſchlingen* deglutire, devorare. Factum a *ſchlucken* per inſertionem literæ N. quæ ſæpe abundat. Confer *ſchlinden*.

SCHLINGEN, jactare. Vide *ſchlengen*.

SCHLIPFE, ſuperficies lubrica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſlipe*, *ſlype* lubricum, *ſlipeg* lubricus. Pueri Suevorum lubricum in glacie congelata etiamnum vocant *ſchleife*. Haud dubie a *ſchleifen* lævigare. Talia enim ſunt lubrica, nempe polita & lævigata, vel a natura, ut glacies, vel ab arte, ut marmora.

SCHLIPFEN, quatenus formatur a ſubſtantivo præcedenti, ſignificat quantum poteſt, (1) in lubrico decurrere. Hoc vulgus in Suevia vocat *ſchleifen*. (2) lubricitate ſua elabi, ut ſolent anguillæ. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *ſlippan*, *ſlupan*, *aſlupan*, Belgæ *ſlippen*, noſtri *ſchlipfen* & *ſchlupfen*. (3) labi ex lubricitate. Gloſſ. Pez. labatur *ſlifphe*. Idem Angloſax. *ſlippan* & reliqua, Anglis *to ſlip*. A verbo rurſus fit ſubſtantivum *ſchlipfe* lapſus. Utitur hoc ſenſu frequenter NOTKERUS apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 747. col. I. (4) labaſcere, non labi, ſed pene labi in lubrico. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 146. *Sliffentem* vergentibus. Id eſt, propendentibus ad lapſum. Similiter & Belgis *ſlippen* eſt lapſare, titubare, vacillare greſſu, quod fieri ſolet in lubrico, ubi pes firmiter conſiſtere nequit.

SCHLIPFER, lubricus. Id eſt, lævigatus, a natura vel arte. Vetus Francicum, ex eodem fonte cum planitie lubrica petitum. Hymnus antiquus apud JUNIUM loco cit. *ſleffura ſunta* lubricam culpam. Ab adjectivo rurſus fit ſubſtantivum *ſleffari* lubricitas. Alius Hymnus apud eundem: *eogalicha ſleffari* omne lubricum. Uſus hodiernus nec hoc nec illud amplius agnoſcit, & nihilominus utitur eorum derivatis, qualia ſunt *ſchlipferig* lubricus, lubricitate præditus, *ſchlipfern* lubricitare, pedibus in lubrico fluere.

SCHLIPFERIG, lubricus. Belg. *ſlibberig*, Suec. *ſlipprig*. Vide retro dicta, & repete memoria, quod *ig* ſit terminatio Germanica. Qui a Lat. *lubricus* præpoſito S. deducunt, non ſunt audiendi. Quamvis enim utriusque vocis maxima ſit in ſono & uſu convenientia, notionibus tamen non confundendis differunt. *Lubricum* nobis dicitur, quod a natura vel arte lævigatum eſt: Latinis, in quo quis labi poteſt, velut *labricum*. Et quamvis *ſchlipfen* aliquando ſit labi: hunc tamen ſignificatum non accipit a Lat. *labi* præpoſito S. ſed a lubrico, ut alia multa, eodem nixu edita, & ſupra expedita.

SCHLIPFERIG, allegorice incipit uſurpari de obſcœno & impudico, imitatione Gallorum, qui hoc ſenſu dicunt *lubrique*, quia obſcœnitas eſt quaſi ſuperficies lubrica, in qua facile labitur mens caſta.

SCHLITTEN, ferri lubricitate ſua, alias *labi*. Angloſax. *ſlidan*, Angl. *to ſlide*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſlidan* labi, *ſlidend* labens, lubricus, *ſliddor* lubricitas. Opinor a notione lævitatis. Nam lævis Angloſaxonibus dicitur *ſlith*, Suecis *ſlæt*. Forte a Gr. λεῖος aut λειότης lævis & lævor, præpoſito ſibilo. Hodie nec verbum agnoſcimus, nec verbi parentem; & nihilominus inde derivamus, *ſchlittern* in lubrico decurrere,

rere, & *ſchlittſchuh* calopodium ferro lævigato munitum, cujus ope ſuper glaciem volamus, imo etiam *ſchlitten* traha.

SCHLITTEN, traha, currus ſine rota. Gloſſ. Pez. trahas *ſlitun*. Idem Suecis *ſlæda*, Angl. *ſled*, Belg. *ſleede*, & per ſyncop. *ſlee*, Ital. *ſlitta*, & absque ſibilo *liſſa*. Ab initio non videtur quamvis traham, ſed eam tantum denotaſſe, quæ leviter impulſa per nives & glaciem labitur, & in qua lævor ligni aut ferri vices ſupplet rotarum. Refer ergo ad cognationem verbi præcedentis.

SCHLITZ, quatenus eſt verbale a *ſchlitzen*, ſignificat quantum poteſt, rimam, fiſſuram &c. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſlite* fisſura, ruptura, ſciſſura, rima, inciſura, morſus, *hundes-ſlite* vulnus morſu canis illatum. TATIANUS Cap. LVI. 7. *mero giſliz*, major (veſtimenti) ſciſſura. Dicitur & metaphorice variis modis. Inde Angloſaxonibus *to-ſlitnis* diſſenſio, & *lah-ſlite* legis violatio.

SCHLITZEN, proprie eſt partes conjunctas *diſſolvere*, quocunque modo id fiat, inciſione, ruptura, attritu &c. & Angloſaxonibus effertur *ſlitan*, Francis *ſlizzan*, Belg. *ſlyten*, Angl. *to ſlit*, Suec. *ſlyta*. SOMNER. loc. cit. *ſlitan* ſcindere, findere, rumpere, lacerare, diſcerpere, diſſolvere, *to-ſlitan* terere, dilacerare, *to-ſliten* ſciſſus, ruptus, diſſipatus, *ſlitnyſſe* diſcerptio, *ſlitham*, *ſlithelican* ſculptilia, *ſlithel* (hoc habet BENSONIUS) ſculptile. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 62. *tho er thia kruſtun firſleiz*, cum cruſtam panis rumperet. Gloſſ. Pez. disrumpere *ſlizzan*, vellicans *ſleizanter*. Gloſſ. Boxh. *ſlizanto* laniando. TATIANUS Cap. CXCI. 1. *ſleiz ſin giuuati*, ſcidit veſtimenta ſua. Cap. CCIX. 1. *lahan thes tempales ziſlizzan uuas in zuuei teili*, velum templi ſciſſum eſt in duas partes. Et mox: *inti ſteina giſlizane uuarun*, petræ fiſſæ ſunt. Unde hanc ſignificandi vim habeat, jam dixi in *ſchleiſſen*, quod vide.

SCHLOSS, derivatur a *ſchlieſſen* claudere, & vi originis ſignificat quantum poteſt, (1) ſeram. Gloſſ. Lipſ. *ſclot* ſera. (2) obicem. Gloſſ. Boxh. *ſloz* peſſulum. (3) foſſam. Inde Belgis *ſloot* foſſa, *heinſloot* foſſa inter duos campos. (4) arcem & quodvis munimen. Claudit enim itinera, ne hoſtes tranſire, aut in interiora penetrare poſſint. Hinc Argentorato in nummis Ludovici XIV. inſcriptum legimus: *Clauſa Germanis Gallia*. Ita Latinis ab *arcendo* fit *arx*. (5) quodvis ædificium caſtello ſimile, ut ſunt palatia Principum.

SCHLOSSE, grando, gutta glacialis. An a *ſchlieſſen* claudere, quia frigore concreta? Dubito. Dicitur alias *hagel*, vel ut Angli enunciant *hail*, quod certe eſt abſciſſum a Græc. χάλαζα, judice CASAUBONO. Eandemque vocem reſpexiſſe videntur ii, qui alterum nomen grandini impoſuere. Nam a χάλαζα facile fit *ſchloze*, *ſchloſſe*, præpoſito ſibilo. Utitur Luth. Sap. XVI. 22.

SCHLOT, caminus. Aliis nominibus *feurmaur*, *ſchorſtein*. Unde conjicio, vocem primævam fuiſſe *rauchſchlot*, eamque poſtea aphæreſin paſſam eſſe. Nam *ſchlot* per ſe lapidem vel murum lapideum denotare poteſt, ſi derivetur a Gr. λίθος lapis, præpoſito ſibilo, vel a Lat. *later:* In compoſitione vero *fumarium* ſeu *capnodochium*.

SCHLOTTER, laxus, remiſſus, ſolutus. Belg. *ſlodder*. Antequam ſibilus præfigeretur, fuit *lotter*, quod vide. Inde *ſchlottern* fluctuare, trepidare, inconſtanter moveri, *ſchlotternde kleider* fluxa veſtimenta, *ſchlotternde knie* genua titubantia &c. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſlodderen*. Anglis *ſloth* eſt ignavia, ducta ſimilitudine a remisſione.

SCHLUCK, ſingultus. A Gr. λύγξ, præpoſito ſibilo, docente MARTINIO.

SCHLUCKEN, vorare, gula attrahere. Belg. *ſlokken*, Suec. *ſluka*. A γλύζω vel *glutio*, præpoſito ſibilo. Literæ, quæ diſcrepare videntur, revera ſunt permutabiles. Ex eodem fonte vorax & guloſus Cambris dicitur *glwth*, Gallis *glouton*, Belgis *gulzig*, quaſi *gluzig*, tranſpoſito L.

SCHLUMMER, conatus dormiendi, ſomnus primus & imperfectus, *ſchlummern* dormitare, dormire cupere, *einſchlummern* obdormire. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſlumeran* nictare, dormitare, *ſlumeras* nictantes, dormitantes. Quibus conſentiunt Anglica, *ſlumber* quies, ſomnus ſuſpenſus, *to ſlumber* dormitare, *ſlumbering* dormitatio, & Belgicum *ſluimeren* dormitare. MARTINIO ſe probavit origo a *ſchlimm* obliquus, cum quia dormitantes capite nutant, tum quia per intervalla circumſtantes oblique reſpiciunt. Secundum hanc etymologiam *ſchlummern* erit obliquare caput vel oculos. SKINNERUS vero mallet arceſſere a *ſomniare*, per epentheſin τȣ̃ L. Forte nec Germanicum eſt, nec Latinum, ſed origine Hunnicum. Hungaris enim, priſcæ Hunnorum Linguæ hæredibus, ſomnus dicitur *alom;* unde præpoſito ſibilo fieri poterat *ſlom*, & denique *ſlummer*. Verbum Francicum vide *nafzen*.

SCHLUMP, mulier ſordida. Belg. *ſlomp*. Forte a Gall. *ſalope* per epentheſin, & hoc a *ſülen* inquinare. Quomodo etiam Angli a *ſalope* videntur formaſſe *ſlubber* conſpurcare, & *ſlubbering* conſpurcatio. A *ſchlump* fit *ſchlumpicht* ſpurcus, ſqualidus, lutulentus.

SCHLUMP, *ſchlamp*, mulier pannoſa. Forte a *lamberare*, quod apud FESTUM exponitur *ſcindere, laniare*. Sibilum alienis vocibus præfigi, jam centies vidimus. Ab eodem verbo habemus *lump* absque ſibilo, ut Galli *lambeau*. Vulgus a *ſchlump* formavit *ſchlumpen*, *ſchlampen* pannoſum eſſe, lacera veſte incedere, & *ſchlumpicht* pannoſus, negligens in cultu.

SCHLUND, quatenus originem ducit a *ſchlinden* glutire, ſignificat (1) fauces, ſeu meatum

meatum cibi. NOTKERUS Pſal. XXI. 16. *min zunga haftet ze minemo ſlunde*, lingua mea adhæſit faucibus meis. (2) voraginem. Hoc ſenſu Belgæ dicunt *ſlond*.

SCHLUNZ, mulier ſordida. Ab Anglico *ſlut* per epentheſin: Quod videtur contractum e participio Angloſax. *ſylæd* maculata. De hoc verbo vide plura in *ſulen* contaminare.

SCHLUPFEN, repere, *durch alle winckel ſchlupfen* omnes angulos perreptare. Idem quod *ſchliefen*. Labiales ſe mutuo adſciſcunt. Et quemadmodum *ſchliefen* non ſolum repere, ſed etiam evadere ſignificat, ducta ſimilitudine a reptilibus, quæ tacito inceſſu ſe proripiunt, ita etiam *ſchlupfen*. Inde *ſchlupfwinkel*, *ſchlupfloch* latibulum, *zaunſchlupfer* trochilus, *entſchlupfen* clanculum ſe ſubducere. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 56. *ſehet thaz er ju ni intſlupfe*, videte ne vobis elabatur.

SCHLUPFEN, *ſchlüpfen*, quatenus de rebus lubricis dicitur, alterius naturæ eſt, idemque quod *ſchlipfen* lubricitate ſua elabi. Vulgo cum præcedenti confundunt, ſed imperite. Illud de reptili, hoc de lubrico dicitur.

SCHLUSS, quatenus derivatur a *ſchlieſſen* claudere, proprie eſt *clauſura*, metaphorice vero *finis* & *terminus rei*. Claudi enim dicuntur, non ſolum portæ & rivi, ſed etiam orationes, deliberationes, colloquia, & quid non? Inde *ſchluſs* finis, decretum, contractus, & alia innumera: unde rurſus fit *ſchlieſſen* finem imponere, decernere, paciſci &c.

SCHLUSS, quatenus eſt a *ſchlieſſen* aperire, dicitur allegorice tantum, & tunc ſignificat argumentationem ex conceſſis, & ignoti ex noto patefactionem.

SCHLUSSEL, *ſchlüſſel*, clavis. Gloſſ. Pez. clavem *ſlizul*. Alia Gloſſa habet *ſluzil*. Idem Belgis *ſleutel*, & ſolis. Nam in reliquis Dialectis alia occurrunt nomina, e. g. *cæg* in Antiquo-Saxonica, quod imitantur Angli in *key*, & *nyckel* in Suecica. Vox Francica ab utroque ſenſu tam claudendi quam aperiendi participat.

SCHMA, parvus, exiguus, non magnus. A *μειόω* minuo, præpoſito ſibilo. Extat in compoſitis apud VEREL. in Ind. *ſmakongar* reguli, vaſalli, *ſmalaund* provincia parva & anguſta. Hodie dicimus *ſchmal* diminutive, quod vide.

SCHMA, vilis. Senſus a quantitate ad qualitatem translatus, quia minuta ſolent contemni. VEREL. in Ind. *ſmahuender* coloni pauperiores, *ſmasveinar* pueri e famulitio aulico, SMALAND Smalandia, ſic dicta, quod in ea provincia nullæ ſunt urbes majores, aut oppida celebritate digna.

SCHMACH, adjective tenuis, ſubſtantive tenuitas. Deflexum a ſimpliciori *ſma*, auctoribus Francis & Alamannis, qui gutturalibus delectantur. Gloſſ. Pez. parvulos *ſmahe*, tenuitate *ſmahi*. Allegorice dicitur de infirmis. Gloſſ. Keron. delicatis *ſchmecharem*. Id eſt, infirmis, ut patet ex Regula S. Benedicti Cap. 48. in fine.

SCHMACH, adjective vilis, ſubſtantive vilitas. Ex eadem officina. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXV. 10. *ja bin ih ſmaher ſcalc thin*, ego ſum vilis ſervus tuus. NOTKERUS Pſal. XXIX. 13. *min menniſcina ſmahi*, vilitas mea humana.

SCHMACH, ignominia. Vide *ſchmæhen* conviciari.

SCHMACHT, tenuatus, tenuis factus. Participium verbi *ſchmæhen* tenuare. Ab hoc participio, quamvis pridem deleto, habemus *ſchmachten* tenuari, ad tenuitatem redigi, *verſchmachten* extenuari, conſumi, tabeſcere, ſive inedia, ſive ſiti & deſiderio, *ſchmæchtig* tenuis, gracilis, infirmus.

SCHMÆHEN, quatenus derivatur a *ſchmach* tenuis, ſignificat tenuare. Gloſſ. Pez. infirmet *giſmahe*. Poſteritatem vide in *ſchmacht*.

SCHMÆHEN, quatenus derivatur a *ſchmach* vilis, quod Francicum eſſe vidimus, ſignificat (1) vileſcere. Gloſſ. Boxh. *arsmaent* vileſcant. (2) vilipendere. Inde *ſchmæhlich* vilis, *ſchmæhlicher preis* vile pretium. Gloſſ. Keron. vilius *ſmahlichor*, viliorem *ſmahlihorun*. Utimur etiam compoſito *verſchmæhen* contemnere.

SCHMACK, guſtus & ſapor. Angloſax. *ſmæc*, Franc. *ſmacho*, Angl. *ſmack*, Belg. & Suec. *ſmaak*, Danis *ſmag*. Gloſſ. Pez. ſaporem *ſmacho*. Vox Danica ducit nos ad Gr. *γεῦμα* guſtus, unde fieri poterat *ſmag* per anaſtrophen, præpoſito ſibilo. Hodie dicimus *geſchmack*. Utitur tamen ſimplici Luth. Exod. XVI. 31. & paſſim.

SCHMADERN, *ſchmattern*, maculare. Belgis *ſmodderen* eſt frequentativ. a ſimpliciori *ſmetten* polluere. De verbo Belgico vide plura in *ſchmitzen*.

SCHMÆCHTIG, tenuis. V. *ſchmacht*.

SCHMÆHEN, contemnere. V. *ſchmach* vilis, & quæ ibidem ſequuntur.

SCHMÆHEN, conviciari. A. Gr. *σμώχειν* ejusd. ſignif. judice HELVIGIO. Inde *ſchmach* nota, contumelia, Italis *ſmacco* eodem ſenſu, & a noſtro commercio hauſtum, *ſchmæhlich* ignominioſus. Lexicographi hoc verbum cum præcedenti confundunt.

SCHMÆHLEN, reprehendere, objurgare. Frequentativum verbi præcedentis.

SCHMÆLERN. Vide *ſchmal*.

SCHMÆLZEN. Vide *ſchmalz*.

SCHMÆR. Vide *ſchmer*.

SCHMAL, animal, præcipue domeſticum. Colloq. Chriſti cum Samaritana verſ. 33.

Ioh ſina man, ſiniu ſmale, ér
Truncon fon themo wazzer.
Etiam viri ejus & pecora olim
Bibebant ex hoc fonte.

VEREL. in Ind. *bu-ſmali* animalia domeſtica, præcipue vaccæ, capræ, oves, *ſmalamadur* paſtor, bubulcus. Lex Salica Tit. III. 4. *Si quis vaccam vitulo furaverit, Malb. Zymis*

PEDE-

PEDERO MALIA. Lege *cum vitulo.* Nam in ſequenti lege dicitur: *Si quis vaccam ſine vitulo furaverit.* Hic ECCARDUS *malia* derivat a *mælen* matrimonio jungere, quaſi primo fuerit *fœmina deſponſata,* poſtea, ſenſu ab homine ad animal translato, *vacca.* Sed fallitur vir alias ſatis perſpicax, & hic ſe ipſo minor eſt. Nam *pedero malia* ſunt ambo animalia, i.e. vacca & vitulus. *Mal* vero eſt nomen Celticum, omnibus animalibus commune, non vaccæ proprium. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *mil* beſtia, animal irrationale, *goreu un mil march* optimum jumentum equus. Plura vide ibidem. Addere poterat vir inſigniter doctus, quod etiam Græcis μῆλον ſit ovis, pecus, & omne quadrupes. Atque hinc jam intelligimus, unde ſit *ſmal* pecoris ſignificatu in Colloquio Chriſti cum Samaritana, nempe ab antiquiori *mal* vel *mil,* præpoſito ſibilo. Hodie ſuperat in comp. *ſchmalzehenden* decimæ ex pecoribus. Aliud eſt *ſchmal* parvus, quod ab eruditis cum pecude peſſime confunditur.

SCHMAL, parvus, exiguus, non magnus, ſecundum omnes dimenſiones, *ſchmaler weg* via anguſta, *viel teil ſchmal eigen* multæ partes multæ minutiæ. Idem Angloſax. *ſmal, ſmæl,* Franc. & Alam. *ſmal,* Angl. *ſmall,* Belg. & Suec. *ſmaal,* Island. *ſmal.* Oritur a ſimpliciori *ſchma* ejusd. ſignif. per notam diminutivi L. Ita Latinis a parvus fit parvulus, a puſus puſillus. Inde compoſita veterum,

ſmalaſati, legumina, in Gloſſis Pezianis. Vitioſe *ſinalaſat* in Gloſſis Keronianis Goldaſti.

ſmalholz, arbuſta, cujus oppoſitum *hohpouma* cedri, apud NOTKERUM Pſal. LXXIX. 11.

ſmalſcho, oves, cujus oppoſitum *rint* armentum, apud eundem in Cantico Abacuci verſ. 17.

ſmalfogel, paſſer, cujus oppoſitum *herfogel* herodius, omnium volatilium maximum, apud eundem Pſal. CIII. 17.

Quibus addere licet ex hodierno idiomate *ſchmalthier* cerva, hinnulus cervinus, forte ſic dictus, quod ſit minor cervo.

SCHMAL, tenuis, non ſolidus, quia deficit in quantitate ut parvus. Inde *ſchmale biſſen* tenuis victus. Allegorice dicitur de inopi & parum habente. Inde *ſchmalhans,* pauper ſocius, metonymice paupertas & res anguſta domi.

SCHMAL, vilis. Quia vilis eſt parvo ſimilis, & parva ſolemus contemnere tanquam communia, vulgaria, & defectiva. ISIDORUS Cap. IX. 4. *ſcaap ſona ſinalero manno mezſſe,* oves de populari hominum ordine. Gloſſ. Boxh. *ſmal firihi* vulgus.

SCHMÆLEN, quatenus derivatur a *ſchmal* parvus, tenuis, ſignificat (1) minuere, tenuare. Inde Angloſaxonibus *ſmallunge* diminutio, attenuatio. (2) minui, attenuari. Hinc fortaſſe participium *ſmelido* extenuatus, contractus, diminutus, quod extat in Lege Friſionum Addit. Tit. III. 35. *Si brachium aut crus percuſſum fuerit, & ex ipſa percusſione decreverit a ſua grosſitudine, quam prius habuerit, quod* SMELIDO *dicunt.* Quamvis vox Friſica ſignificare etiam poſſit *membrum juſto minus,* ſi componatur a *ſma* parvus, & *lid* membrum. Priori tamen interpretationi favet SICCAMA, quamquam antiqui participii ignarus legere nos jubeat *geſmalet.* Suecis quoque *ſmalna* eſt gracileſcere.

SCHMÆLEN, quatenus derivatur a *ſchmal* vilis, ſignificat (1) vileſcere. Gloſſ. Pez. viluerunt *ſmalietun.* (2) obtrectare, facere ut vileſcat. Belgæ hoc ſenſu dicunt *ſmaalen,* & inde *ſmaaler* obtrectator, *ſmaalſchrift* ſatyra, libellus famoſus.

SCHMÆLERN, frequentativum verborum præcedentium, & ejusdem ſignificationis.

SCHMALZ, pinguedo liquefacta, liquamen ex butyro, adipe, lardo &c. Belgis *ſmalt,* & per ſyncopen *ſmout,* Italis *ſmalzo.* Refer ad *ſchmelzen* liquefacere. A *ſchmalz* rurſus fit *ſchmælzen* condire butyro, adipe, lardo, aut ſimili pinguedine.

SCHMAROTZEN, menſas alienas ſectari. Quale monſtrum? & quod cubile ejus? Forte ab initio fuit *ſparotzen* a *paraſitari,* & poſtea mutatis labialibus *ſmarotzen.*

SCHMARR, cicatrix, nota rupturæ ex vulnere ſanato, a μάρω divido, præpoſito ſibilo. Plura verbi Græci derivata vide in *marzal, ſchrammen, ſchmerl, ſchmerz* &c.

SCHMATTERN, maculare. Vide *ſchmadern.*

SCHMATZ, oſculum ſonans. Angl. *ſmack.* Vox a preſſu labiorum facta.

SCHMAUCH, fumus. Angloſax. *ſmoca, ſmyc,* Belg. & Angl. *ſmook, ſmocke,* Camb. *mwg.* A σμύχειν cremare deduxit MARTINIUS, quia fumus eſt exhalatio rei combuſtæ.

SCHMAUCHEN, *ſchmeuchen,* quatenus formatur a ſubſt. præcedenti, ſignificat quantum poteſt, fumum emittere, fumum attrahere, fumo torrere, fumo necare &c.

SCHMAUSSEN, compotare. Levi mutatione ex *comeſſari.*

SCHMECKEN, quatenus derivatur a *ſchmack* guſtus, ſapor, quod docendi cauſa ſuppono, ſignificat (1) ſapere, guſtu afficere. Gloſſ. Pez. ſapere *giſmahhan.* WILLERAMUS Cap. VI. 16. *den ſmekkent ſiniu uuort, die der uuillon habent ſie mit uuerchon zeervullene,* his ſapiunt verba ejus, qui voluntatem habent perficiendi ea. Idem Belgis *ſmaaken,* & inde *ſmaakelyk* & *ſmaakeloos* ſapidus & inſipidus. (2) guſtare, guſtu percipere, WILLERAMUS Cap. VII. 6. *uuante du die delicias æternæ dulcedinis ſpe & deſiderio nu iu ſmekkeſt.* Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *ſmæccan,* Angli *to ſmack,* Sueci *ſmaka.*

SCHMECKEN, odorare & odorari, h. e. odorem ſpirare & ſentire. WILLERAMUS Cap. VII. 8. *din chela ſmekchet ſamo der tiuriſto uuin*, guttur habes lepidum redolens ut præclue vinum. Cum ſapor & odor ſint perceptiones adeo ſimiles, ut quod guſtui acidum, dulce, amarum, idem & olfactui videatur; hinc ſenſus ab uno ad alterum ob ſimilitudinem perceptionum translatus intelligitur. Ob eandem cauſam in vetuſtiſſima Angloſaxonum lingua *ſwæc* odorem & olfactum, guſtum & ſaporem ſignificat. Vani igitur ſunt, qui Suevos veteris linguæ tenaces, tanquam homines quatuor tantum ſenſibus præditos ridere ſolent, ipſi potius riſu digni, qui nec verba vetera nec cauſas dicendi intelligunt.

SCHMEICHLEN, blandiri, blande dictis mulcere. Vox Germanis hodiernis propria, ſed origine Græca. Nam a μείλιχος ſuavis, comis, factum primo eſt *ſmelich* eadem notione, præpoſito ſibilo. WILLERAMUS Cap. IV. 16. *mit ſmehlichen blandimentis*, ſuavibus blandimentis. Poſtea ab adjectivo formatum eſt verbum *ſmelichen*, *ſmeichlen*, litera L. in poſteriorem locum rejecta. Ita Latinis a blandus fit blandiri. Aliam originem vide in *mieg* lenis, mitis.

SCHMEIDIG, fabrilis, tractabilis, mollis, compoſite *geſchmeidig*, quod vide.

SCHMEISSEN, ferire, percutere. Codex Hattonian. citante MARESCHALLO Matth. V. 39. *gyf hwa the ſmite*, ſi quis te percuſſerit. Idem Anglis *to ſmite*. Apud HESYCHIUM σμῶξαι exponitur πατάξαι percutere, & σμῶδιξ paſſim eſt vibex ſeu nota ex percuſſione, obſervante JUNIO in Willeram. pag. 223. Addere poterat σμώττω verbero.

SCHMEISSEN, jacere, *wegſchmeiſſen* projicere, *hin und her ſchmeiſſen* jactare. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſmyten*, & inde *ſmeet* jactus. Haud dubie a Lat. *mittere*, præpoſito ſibilo.

SCHMEISSEN, *beſchmeiſſen*, contaminare. Idem quod *ſchmitzen*.

SCHMELZE, encauſtum. Gloſſ. Pez. ſpecies electri *ſconi ſmelzes*. Habent & Itali *ſmalto* pro opere encauſtico, & *ſmaltare* pro encauſto obducere. Proprie autem eſt liquamen, a *ſmelten*, *ſchmelzen* fundere, liquare, & dicitur de encauſto, quia liquando illinitur. *Nec mirum eſt*, inquit SKINNERUS, qui hujus etymologiæ auctor, *Germanos, cum Chymiæ & Metallurgiæ inprimis ſemper ſtudioſi & periti fuerint, reliquis Europæ gentibus ex ſua lingua hujus artis terminos ſuppeditaſſe*. Gallicum *eſmail* & Anglorum *amell* e reliquis ſunt vitiata, & non a *malen* pingere petita, etiamſi encauſtum ſit pictura per ignem.

SCHMELZEN, fundere, liquare, liquefacere. Belgis *ſmelten*, Suec. *ſmælta*, Island. *ſmalta*, apud VEREL. in Ind. Ab antiquiori *meltan*, *myltan*, præpoſito ſibilo. SOMNER. in Dict. Angloſax. *myltan* fundere, liquefacere, *molten* liquefactus, *meltunge* liquefactio. BENSON. in Voc. AS. *meltan* liquefacere. VEREL. in Ind. *melta* concoquere. Inde Anglis remanſit *to melt* eodem ſenſu. Cui ſimile Græc. μέλδω liquefacio. Hoc SKINNERUS alluſionem vocat. At quæ ſonum & ſignificatum habent communem, ea non alludere, ſed convenire dicimus.

SCHMELZEN, fundi, liqueſcere, liquefieri. NOTKERUS Pſal. XXII. 15. *min herza iſt uuorden alſo ſmelzendez uuahs*, cor meum factum eſt liqueſcens tanquam cera. Idem Belgis *ſmelten*, Suec. *ſmæltas*, Angl. *to melt*, Græc. μέλδομαι. Allegorice dicitur de rebus pereuntibus. Gloſſ. Pez. tabeſcent *virſmelcent*.

SCHMER, omnis generis pinguedo. VEREL. in Ind. *ſmior* pinguedo. Gloſſ. Lipſ. *ſmerenne* adipe, *kuoſmeer* butyrum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſmero* ſebum, *ſmeoru* unguentum, *ſmerwe* adeps. Gallis antiquis *marga* eſt terra pinguis, Cambris *mer* medulla, Danis *ſmor* butyrum, Suecis *ſmöria* unguentum, Græcis μύρον pigmentum & unguentum. Refer ad *ſchmieren* ungere, illinere. Ita Cypriis ἔλφος eſt butyrum, ab ἀλείφω ungo.

SCHMERGEL, *ſchmirgel*, adeps terræ. A *mærgel* præpoſito ſibilo.

SCHMERL, omne pumilum in genere animalium. VEREL. in Ind. *ſmar* parvus, tenuis, *mior* gracilis, tenuis. Arbitror a μείρω divido, quia pumili ſunt mutilis & truncatis ſimiles. Litera L. in fine vocis eſt nota deminutivi. Hodie adhæret fundulis, quia ſunt minimi inter piſces. Olim vero etiam avibus tributum legimus. Inde *ſmeriliones* minimi & velociſſimi accipitrum, apud CANGIUM

SCHMERLING, fundulus. Vi terminationis *ing* ſignificat unum ex piſciculis minutis, ſicut *hering* unum ex gregariis, qui nunquam ſoli natant.

SCHMERZ, dolor. Francis *ſmerza*, Belg. & Angl. *ſmart*, Slavon. *mrz*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 95. *thuruh mihila ſmerza*, præ magno dolore. Lib. V. Cap. XXXIII. 507. *leid odo ſmerza*, luctus aut dolor. MARTINIO judice eſt a μείρω divido, cum quia dolor lætitiam minuit, tum quia ex diviſione oriri ſolet. Secundum hanc etymologiam cauſa ponitur pro effectu.

SCHMERZEN, dolere, dolore vel moleſtia afficere & affici. Angloſax. *ſmeortan*, apud SOMNER. & BENSON. verbum a ſubſt. factum.

SCHMETTERLING, papilio. Quod ſemine ſuo omnia polluat in hortis, a Belgico *ſmetten* inquinare. De hoc inferioris Germaniæ verbo vide plura in *ſchmitzen*.

SCHMETTERN, quatenus eſt frequentativum a Saxonico *ſmiten*, ſignificat *quaſſare*, ſive ictu id fiat, ſive jactu. Inde *zerſchmettern* confringere, ictu vel jactu, h. e. ita quaſſare, ut diſſolutio partium inde ſequatur. Galli dicunt *mettre en pieces* rumpere in fruſta. Germani vero non opus

habent hac deſcriptione, quia deſtructio totius jam continetur in præfixo *zer*. De verbo Saxonico, ejusque duplici ſignificatu, Græco & Latino, vide plura in *ſchmeiſſen*.

SCHMEUCHEN, & *ſchmauchen*, ſunt ejusdem valoris. Hodie tamen ita diſtinguunt, ut *ſchmauchen* ſit fumare, *ſchmeuchen* fumo necare.

SCHMID, faber cujuscunque metalli, inprimis ferri & auri. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſmith* faber ferrarius, *goldſmith* aurifaber, *iren-ſmith* faber ferrarius, *helle-ſmith* Vulcanus. Gloſſ. Pez. malleatoris *ſmides*, aurificibus *goldſmidun*. Refer *ad ſchmiden* cudere, excudere.

SCHMIDEN, tundere, percutere, quocunque inſtrumento id fiat, manu, baculo, malleo, &c. MARESCHALLUS in Obſervationibus ad Verſ. Angloſax. pag. 545. ex Codice Hattoniano Matth. V. 39. hæc verba producit: *gyf hwa the ſmite*, ſi quis te percuſſerit. Angli eodem ſenſu dicunt *to ſmite*, Græci σμώττω, nos alias *ſchmeiſſen*. Hic ſignificatus ideo erat reſtituendus, quia videtur ordine naturæ præcedere ſequentem.

SCHMIDEN, cudere. SOMNERUS loc. cit. *ſmithian* cudere, *ſmith-cræft* ars fabrilis, *ſmith-tang* forceps. Gloſſ. Pez. cudo *ſmid*. Hic ſenſus oritur a præcedenti per ſynecdochen generis. Quid enim eſt cudere, niſi malleo percutere? Ita Latinis *cudo* a *cædo*.

SCHMIDEN, excudere, fabricare. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra. WILLERAMUS Cap. VII. 1. *halsziereda die der geſmidot ſint mit geleretes liſtmeſteres hant*, artificis docta fabricata monilia dextra. Inde compoſita, *waffenſchmid*, *meſſerſchmid*, & alia innumera, a rebus fabricandis deſumpta, notique ſignificatus.

SCHMIDEN, mulcere ferrum. Hunc ſignificatum Francis tribuit JUNIUS in Obſervatis ad Willeram. pag. 37. Mollitur autem ferrum, non aſſiduis ictibus (nam percutere eſt *mulcare*, non *mulcere*, & ferrum tuntendo indurari magis quam mitigari, experientia conſtat); ſed igni, absque opera mallei. Et hinc Vulcanus *Mulciber* dictus, non a *mulcando*, ſed potius a *mulcendo*, quod ferrum igne domare primus docuiſſet. Neceſſe ergo eſt, hunc verbi ſenſum a præcedentibus plane diverſum eſſe. Oriri autem potuit, ab Angloſax. *ſmethe* mollis. Quod haud dubie eſt a Gr. μότλις mollis, præpoſito ſibilo. Progeniem hujus verbi vide in *geſchmeide*.

SCHMIDTE, officina fabri ferrarii. Angloſax. *ſmiththe*.

SCHMIEGEN, cujuscunque ſit ſignificatus, pluribus autem pollet in Dialectis, eſt a Gr. μικκός parvus, humilis, exiguus, præpoſito ſibilo barbarico. Hoc imitantur Islandi in *miuk* humilis, apud VERELIUM in Indice. Vi originis ſignificat (1) contrahere corpus. Inde *ſich ſchmiegen* in arctum contrahi, quo utitur Luth. Eſa. XXVIII. 20. *die decke iſt ſo kurtz, daſs man ſich drein ſchmiegen muſs*. (2) reptare, quia reptare eſt corpus complicare, & brevibus pedibus incedere, ſaltim in greſſilibus. SOMNERUS in Dict. AS. *ſmugan* ſerpere. VEREL. in Ind. *ſmyga* furtim perreptare, *ſmuga nodrunar* latebræ ſerpentum, *ſuinaſmuga* anguſtum foramen ſepis per quod in ſegetem irrepere poſſunt porci. (3) humiliare. VEREL. loc. cit. *mygia* humiliare. Hodie utimur reciproco *ſich ſchmiegen* humiliari, ſubmittere ſe. (4) ſuppliciter orare. Lingua Belgarum *ſmeeken*.

SCHMIERE, unguentum. Græc. μύρον. Refer ad *ſchmieren*, & confer dicta in *ſchmer*.

SCHMIEREN, ungere, illinere. Græcis μυρῶν, & hinc præpoſito ſibilo Angloſaxonibus *ſmeran*, *ſmyrian*, Belg. *ſmeeren*, Angl. *to ſmear*, Suec. *ſmöria*. Verſio Angloſax. Matth. VI. 17. *thonne thu fæſte*, *ſmyra thin heafod*, cum jejunas, unge caput tuum.

SCHMIEREN, *beſchmieren*, contaminare, inquinare. Belgis *ſmeuren* eodem ſenſu, & inde *beſmeurt kleed* veſtis maculata. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, illinere, pro maculam illinere. Inde *ſchmierig* ſordidus, lutulentus.

SCHMIEREN, *beſchmieren*, illudere, riſu notare, aut alia quacunque contumelia verbali afficere, quia illuſores ſimiles ſunt eorum, qui aliis maculas illinunt. SOMNER. in Dict. Angloſax. *biſmerian* illudere, irridere, ſubſannare, dehonorare, dehoneſtare, *biſmor* opprobrium, *biſmor-leoth* carmen invectivum, libellus famoſus, *biſmorung* illuſio. Gloſſ. Keron. inridet *piſmeret*. TATIANUS Cap. CC. 2. *biſmarotun inan*, illudebant ei. PALTHENIUS deduxit a *mære* fama, quaſi eſſet diffamare; ſed in vanum, quia de literis *bis* rationem reddere non poteſt. Notum omnibus præfixum *bi*, *be*. Quod, ubi annectitur verbo *ſmeren*, ſignificat illinere, contaminare, inquinare, metaphorice autem *illudere*, quia macula honoris, quam quis riſu aliave contumelia alteri adſpergit, omnino ſimilis eſt maculæ quæ veſtibus illinitur. Et hic ſenſus ſapienti veterum inſtituto adhæret omnibus pene verbis, quæ illinendi actum ſignificant. Tale inter alia eſt verbum *ſchmitzen*, quod vide.

SCHMINKE, pigmentum. A *meng*, *mennig* minium, præpoſito ſibilo. De hoc vetuſtiſſimo pigmento vide PLINIUM Lib. XXXIII. Cap. 7. Metaphorice dicitur de quavis ſpecie fallaci. Inde *ſchminken* dicta & facta fucare, *geſchminkte wort* verba fallacia &c.

SCHMISS, ictus & jactus. A *ſchmeiſſen* percutere & jacere.

SCHMITZ, idem quod *ſchmiſs*.

SCHMITZ, macula. Angloſax. *ſmitta* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 309. Francis & Alam. *ſmiz*, Belg. *ſmet*. Gloſſ. Keron.

Keron. macula *piſmiz*. Refer ad *ſchmitzen* polluere. Hodie libentius dicimus *ſchmutz*.

SCHMITZEN, ungere, illinere. Verbum origine Slavonicum, & a Gothis ſibilo auctum. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 73. *mazu* lino, ungo, *mazani* unctio, litura. Ibidem vox Slavonica derivatur ab Hebr. *maſchach* unxit. VEREL. in Ind. *ſmeta* illinere. Codex Arg. Joh. IX. 6. *jah gaſmait imma ana augona thata ſani*, & linivit lutum ſuper oculos ejus. Et rurſus verſ. 11. *ſani gawaurhta, jah biſmait mis augona*, lutum fecit, & unxit oculos meos. Hic princeps verbi ſignificatus, qui reliquos ordine naturæ præcedit. Ab illo in quibusdam Dialectis deſcendit *ſchmotz* pinguedo, haud dubie ab illinendo ſic dicta, ut *ſchmer* a *ſchmieren*.

SCHMITZEN, polluere, contaminare. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſmitan* inquinare, *ſmittan* polluere, *beſmitan* polluere, *beſmitenniſſe* pollutio. Conſentit Belgicum *ſmetten* & *beſmetten*. Cauſam poni pro effectu, aut genus pro ſpecie, ſatis planum eſt, quia polluere nihil aliud eſt, quam maculam illinere. Ita *ſchmieren* primo ſignificat ungere, & poſtea polluere. Hodie utimur compoſito *beſchmitzen*; ſed a ſimplici habemus *ſchmutz* ſordes, ſqualor, macula, & inde *ſchmutzig* ſordidus, ſqualidus.

SCHMITZEN, opprobrio afficere, maculam honoris illinere, *beſchmitzung* contumelia. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſmaaden* & *ſmaat*. Verba injuriarum a notione illinendi formari ſolere, jam ſemel oſtendi in *ſchmieren* illudere.

SCHMOLLEN, ſubridere. Alia Dialecto *ſmilen*, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 748. Belgis *ſmuylen*, apud KILIANUM in Etymol. Anglis *to ſmile*, Suecis *ſmæla*. Judice SKINNERO alludit ad Græc. μειδιᾶν lenius & blandius ridere, præmiſſo S. Quod probarem, ſi D. mutari in L. aliquo exemplo conſtaret, ut fieri quidem ſolet apud Latinos, Italos, Hiſpanos. Apud nos vero talem mutationem raro aut nunquam reperiri, ipſe fatetur SKINNERUS in *Prolegomenis*. Adde, quod *ſchmollen* etiam contrario ſenſu dicitur de eo, qui ob ſecretum rancorem riſu abſtinet. Et hujus quoque ſignificationis ratio habenda eſt etymon inveſtigaturo. Puto autem utramque oriri a *maul* os. Simile verbum vide in *greinen*. Et confer *maulen*.

SCHMORCHEN, perire, conſumi, apud STILERUM in Theſ. L. Germ. Frequentativum a *ſchmoren* tabeſcere.

SCHMOREN, ſuffocare, exhalationem intercipere. Angloſax. *ſmoran*, Belg. *ſmooren*. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *ſmoran* ſuffocare, *for-ſmorod* ſuffocatus. Hodie dicitur tantum de cibis, qui in vaſe clauſo elixantur. Quo parente, aut quibus cognatis, non liquet. Confer *dæmpfen*.

SCHMOREN, tabeſcere, *verſchmoren in elend und hunger* miſeria & fame conſumi. Ductum videtur a Græc. μαραίνομαι marceſco, tabeſco, auxilio ſibili. Compoſitum exhibet SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 719.

SCHMOTZ, pinguedo, *ſchmotzig* pinguedine linitus. Refer ad *ſchmitzen* illinere.

SCHMOTZ, ſordes, *ſchmotzig* ſordidus. Refer ad *ſchmitzen* polluere.

SCHMUCK, ſubſtantive ornatum, adjective venuſtum & elegantem denotat. Et hos ſignificatus accipit a *ſchmücken* ornare.

SCHMUCK, ornatus. Suecis *ſmycke*. STADENIUS retulit ad *ſchmiegen* reptare, quia veſtes ſunt quaſi latebræ, in quas reptamus. Similia tradit LOCCENIUS Lex. Sueo-Goth. in voce *ſmugha*. Et huic etymologiæ videtur conſentire, quod etiam *ſchliefen* apud Francos & Suevos in re veſtiaria uſurpatur. Alius *ſchmuck* deduxit a κόσμος per metatheſin. Nos noſtræ etymologiæ inhæremus.

SCHMUCK, elegans, venuſtus, terſus, politus. Angloſax. *ſmicre* apud SOMNERUM & BENSONIUM, Anglis *ſmug*. Eadem Dialecto, Angloſaxonica inquam, *ſmicre* præter elegantem, etiam tenuem & gracilem ſignificat. Sed hoc aliunde eſt, nempe a Græc. σμικρὸς parvus.

SCHMUCKEN, *ſchmücken*, ornare. Angl. *to ſmug*. Hauſtum ex Græcitate judice HELVIGIO, vel a σμήχειν tergere, purgare, mundare, vel a κοσμεῖν ornare, per metatheſin. Si Græca origine opus ſit, ut certe eſſe videtur, malim amplecti priorem, quia verba ornatus formari ſolent a verbis munditiæ, ut oſtendi in *butzen*. Inde *geſchmükt* terſus, ornatus, Græcis σμηκτὸς, manifeſto conſenſu.

SCHMUTSEN, ſubridere, blande & placide ridere. Credo a Græc. μειδιάζω ſubrideo, præpoſito ſibilo. Inde frequentativa *ſchmutſeln* & *ſchmuntſeln*, ejusd. ſignificatus.

SCHMUTZ, pinguedo, *ſchmutzig* pinguedine linitus. Refer ad *ſchmitzen* ungere.

SCHMUTZ, ſordes. Vide *ſchmitz* macula.

SCHMUTZEN, quatenus formatur a ſubſt. *ſchmutz* ſordes, ſignificat ſordes dare & recipere. Active dicimus *beſchmutzen* conſpurcare, ſordes illinere, paſſive *es ſchmutzt leicht* facile inquinatur.

SCHNABEL, roſtrum. Diminutiv. a *ſchnebbe*, ex officina Francorum. Gloſſ. Boxh. *ſnabul* roſtrum. Gloſſ. Pez. roſtrum *ſnabul* vel *mula*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXV. 55. de columba:

Mit ſnabilu ni uuinnit,
Ouh ſuazin ni krimmit.
Roſtro non dimicat,
Nec pedibus inuncat.

SCHNAK, limax. Vide *ſchnicken* repere.

SCHNAK, gerro, *ſchnaken* jocularia loqui, *ſchnakiſch* feſtivus & feſtive. Suecis *ſnack* eſt fabula, *ſnacka* confabulari, *ſnackare* gerro, *ſnackbror* congerro, *ſnakſyſter* confabu-

fabulatrix. Cuncta a Lat. *nugæ*, *nugax*, *nugari*, præpoſito ſibilo.

SCHNALLE, fibula. Videtur transpoſitum e Gr. σκολιὸν incurvum. Aut ſi Germanicæ originis ſit, ſignificabit aciculam, a Suecico *nææl* acus, præpoſito ſibilo.

SCHNALLE, papaver cereale, Dial. Suevica. Sic dictum, quod folia ejus complicata ſonum edant, a *ſchnallen* ſonare.

SCHNALLEN, *ſchnellen*, ſonare, crepare, digitis aut ſcutica. Videtur a ſono fictum, ut *knallen* & ſimilia.

SCHNALZEN, crepare. Frequentativum verbi præcedentis. Allegorice dicitur de importunis. Inde *anſchnalzen* increpare, impetuoſe alloqui. Niſi ſit frequentativum ab *anſchnellen* præpropere in aliquem invehi, quod eſt a *ſchnell* præceps.

SCHNAPHAN, clavus bombardæ vel ſclopeti, alias *han* ſimpliciter, i. e. gallus, quia caput galli refert, & erecto collo ſtat ante igniarium. Dicitur autem *ſchnap* a *ſchnappen* reſilire, quia remoto elateris obſtaculo in priſtinum ſtatum relabitur, in quo erat antequam tenderetur. Belgis *ſnaphaan* eſt ipſa bombarda portatilis, haud dubie per ſynecdochen partis.

SCHNAPHAN, miles graſſator. Forte nomen teli ad virum translatum eſt, quod id genus hominum plerumque ſclopetis ſit armatum. Quamvis etiam prædonem ſignificare poſſit, ſi referatur ad *ſchnappen* captare.

SCHNAPPEN, morſu petere. Dicitur proprie de avibus, a *ſchnebbe* roſtrum, qua parte eſcam & prædam arripiunt: poſtea de omnibus animalibus, quibus os aut rictus pro roſtro eſt. Idem Anglis *to ſnap*, & inde *a ſnap* morſus, & *ſnapſack* pera militaris, in qua cibus conditur.

SCHNAPPEN, captare, prenſare, avide & celeriter capere. Anglis *to ſnap*. Ductum ab animalibus per metaphoram, quia avide & celeriter prenſantes morſu petentibus ſimiles ſunt. Nihil autem refert, quo modo fiat prenſatio, manibus an auribus, palam aut furtim, vi aut dolo. Nam verba capiendi transferri ſolent ad omnes prenſandi modos, etiam rapinas & latrocinia, ut oſtendi in *nemen*, *henden*, *greiffen*, & ſimilibus. Inde *ſchnapphan* latrunculus, prædator, niſi ſit ab ipſa bombarda.

SCHNAPPEN, reſilire. Dicitur proprie de rebus vehementer preſſis, quæ remoto obſtaculo vi inſita, quam elaſticam vocant, in priſtinum ſtatum reſiliunt, ut aër preſſus, laminæ & ſpiræ e chalybe, brachia arcus tenſi & ſimilia. Hoc verbum diu me dubium tenuit, poſtea vero intellexi, metaphoram illi ſubeſſe, a prenſantibus acceptam, quia preſſa, dum priorem ſitum celeriter capiunt, avide prenſantibus ſimilia ſunt. Latine philoſophantes *reſilire* vocant, haud dubie a celeri motu, qui reſultui ſimilis eſt. Utitur hac voce ANTONIUS LE GRAND, cujus verba ex Inſtit. Philoſ. Part. VI. Cap. XVII. 1. hic deſcribam: *Elaterii vocabulo id paſſim intelligitur, quod vehementius compreſſum, & ad minorem extenſionem redactum, ſeſe explicare, & priorem expanſionem recuperare nititur. Hæc vis in arcu tenſo, tormentorum rotis, ſclopis pnevmaticis, chalybis ſpiris, quæ intra tympanum, quo portatilis horologii rotæ agitantur & circumvolvuntur, patet: & multis aliis, quæ ad aliquas anguſtias redacta*, RESILIRE *& dilatare ſe conantur.* Nos illud vocamus *ſchnappen*, h. e. capere, captare, quia niſus recuperandi priſtinum locum ſimilis eſt aviditati, qua aliquid arripitur. Hinc *ſchnepper*, quatenus derivatur a *ſchnappen*, ſignificat quantum poteſt, *laminam elaſticam*, ob rationes paulo ante memoratas, *phlebotomum*, a ferro proſiliente, *arcum*, quia brachia ejus exploſo telo & laxata chorda reſiliunt. Plures ſignificatus conſideratio fontis ſuppeditabit.

SCHNAPPEN, garrire. Vide *ſchnebbe* os.

SCHNAPPEN, crepare digitis. Vide *ſchnippen*.

SCHNAPS, protinus, ſubito. A Belgico *ſnap* celeritas.

SCHNARCHEN, ſtertere. Belg. *ſnorken*, Suec. *ſnarka*. A ſtridore, quem ſtertentes per naſum edunt, adeoque vel a Lat. *naris*, vel ab Heb. *nachar*, præpoſito ſibilo. Ita Græcis a ῥὶν naris fit ῥέγχω & ῥογκίω ſterto.

SCHNARCHEN, naribus follicare, ut ſolent iracundi. Ira enim nares inflat, & ignem ſuum reciproco anhelitu magis excitat. Ex eodem fonte ut antecedens. Hic æſtus narium metonymice ponitur pro minis. Inde *ſchnarchen* minas ſpirare, *ſchnarcher* feroculus, thraſo, *anſchnarchen* alloqui impetuoſe. Hebræis *nachar* naſum & iram ſignificat. Et qui ingenia hominum ex vultu judicant, patulas nares inter ſigna iracundiæ haud temere referunt.

SCHNARRE, chorda. Belg. *ſnaar*. JUNIUS deduxit a νεῦρον nervus, præfixo ſibilo, in Obſervatis ad Willeram. pag. 223. Malim a νευρὰ, quod Græcis eſt fides citharæ & nervus quo arcus intenditur. Inde *ſchnarren*, *ſchnurren*, ſtridulum ſonum edere. Aliud eſt *ſchnarren* per nares loqui. Id enim a *naribus* fictum eſt, præpoſito ſibilo.

SCHNATTERN, crepitare. Proprium anatum & ciconiarum, a *ſnute* roſtrum, inferioris Saxoniæ voce. Contemtim dicitur de garrulo & nimia loquacitate ſtridulo.

SCHNAUBEN, proprie eſt per nares ſpirare, a *ſchnebbe* naſus. Poſtea etiam fremere, per metonymiam adjuncti, quia animus commotus ſe maxime exerit per naſum, cujus ſpiracula inflat gravi & ſonora reciprocatione ſpiritus. Hinc Hebræis eadem vox naſum & iram ſignificat, ut paulo ante oſtendi in *ſchnarchen*. Utitur hoc ſenſu Luth. Act. IX. 1.

SCHNAUFEN, idem quod *ſchnauben*, Dialecto Suevica.

SCHNAUTZE,

SCHNAUTZE, naſus. Anglis *ſnout*, Sax. inf. *ſnute.* Factum a Lat. *naſus*, præpoſito ſibilo. S. & T. ſunt literæ convertibiles in omnibus Linguis. A *ſchnautze* rurſus fit *ſchneutzen* mungere nares.

SCHNAUTZE, roſtrum ſuis, avis, elephanti, canis &c. quia naſo hominis ſimile. Angl. *ſnout*, Belg. *ſnuit*, Sax. inf *ſnute.* Inde *anſchnautzen* allatrare, adgrunnire, & metaphorice inciviliter alloqui.

SCHNAUTZE, os, ſed inter amantes tantum. Inde *ſchnutchen* oſculum, quaſi roſtellum.

SCHNEBBE, naſus. Ab antiquiori *nebbe*, præpoſito ſibilo. SOMNERUS in Dict. Anglosax. *næbbe*, *nebbe* naſus, nares, *neb-gebræc* gravedo. VERELIUS in Ind. *nef* naſus, *nefbiorg* pars galeæ quæ naſum tegit, *nefgildi* contributio pro cujusque naſo, *nefmikil* qui magno naſo eſt, bene naſutus. A bifori cavitate deduxi in *nabe* modiolus. Hodie videtur extinctum, ſed videtur tantum. Nam ad poſteritatem ejus ſpectant *ſchnauben*, *ſchnaufen*, *ſchnupfen*, *ſchniffeln*, *ſchnippiſch*, & alia, ſuis quæque locis inſerta & elucidata.

SCHNEBBE, roſtrum, quia naſo hominis ſimile. Angloſax. ut ſupra, Belgis *neb*, *ſneb*, Suecis *næff*, *næbb.* Hodie viget diminutivum *ſchnabel*, quod Francicum eſſe vidimus. Et hinc etiam nomina capiunt *ſchnepel* & *ſchnepfe* per ſynecdochen, piſcis & avis roſtro inſignis.

SCHNEBBE, os, quamvis ex contemtu, ut *roſtrum* apud Latinos. Inde Belgis *ſnappen* garrire, nugari, blaterare, ab organo, ut Latinis *orare* pro loqui ab *ore:* Anglis *a merry ſnap* congerro feſtivus: nobis *ſchnappen* nugari, & inde *ſchnapper* nugator, *ſchnæpperin* garrula, *ſich verſchnappen* contradictoria effutire, arcana mentis incaute prodere, in quo compoſito *ver* errorem garrulæ linguæ indicat.

SCHNEBBE, frontale, in roſtrum deſinens. Senſus vocis hodiernus, & a roſtro avis ob ſimilitudinem petitus. Corrupte *ſchlebbe.*

SCHNECKE, cochlea, teſtudo &c. Gloſſ. Boxh. *ſnecko* teſtudine. Gloſſ. Pez. teſtudo *ſnecco*, murex *merſnecco*, teſta *ſneccenhus.* Nomen omnibus reptilibus commune, ut demonſtravi in *ſchnicken* repere. Similitudine duce transfertur ad ſcalas tortiles, lineas ſpirales &c.

SCHNECKEN, ſcindere. Veſtigia verbi deleti haud obſcura præbent veterum derivata in pluribus Dialectis. Hinc ſcil. Angloſaxonibus *threo-ſnæcce* triſulcus, Islandis *ſnauggklæde* veſtes laceratæ, Cambris *ſienigl* lacerus, contritus, apud BOXHORN. in voce *ſerrigl.*

SCHNEE, nix. NOTKERUS Pſ. CXLVII. 5. *der den ſne tuot alſo uuolla*, qui facit nivem ut lanam. Gloſſ. Lipſ. *ſneve* nivis. Hoc melius, antiquius, & origini conformius: & cum illo conſentit Gothicum *ſnaiws* Marc. IX. 3. Angloſaxonicum *ſnaw*, Belgicum *ſneuw*, Anglicum *ſnow*, & vetus Boruſſicum *ſnege*: Quæ certe ſunt a Gr. νιφὰς nix, præpoſito ſibilo barbarico.

SCHNEIEN, ningere. Angloſax. *ſnawan*, Belg. *ſneuwen*, Angl. *to ſnow.* Rurſus a Gr. νίφειν ningere, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 309. *Nihil enim*, inquit, *frequentius quam ut S. præfigatur.*

SCHNEIDE, quatenus eſt verbale a *ſchneiden*, ſignificat quantum poteſt. Angloſaxonibus *ſnide* eſt inciſio, nobis *ſchneide* acies.

SCHNEIDEN, putare, ſecare. Angloſax. Franc. & Alam. *ſnidan*, Belg. *ſnyden.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 115.

> *Thaz jagilih bimide,*
> *Inan thiu akus ni ſnide.*
> Ut unusquisque caveat,
> Ne eum ſecuris cædat.

Gloſſ. Keron. amputare *abaſnidan*, putandum eſt *abazeſnidanne iſt*, abſciſſionis *abaſnidannes.* Recte MARTINIUS hoc verbum deduxit a Lat. *ſcindo*, transpoſito N. A *ſcindo*, inquit, Germanis ſunt duo verba, *ſchneiden* ſecare, & *ſchinden* deglubere.

SCHNEIDEN, per ſynecdochen generis ſignificat (1) mactare. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *ſnithan*, Gothi *uſſneithan* Joh. X. 10. (2) metere. WILLERAMUS Cap. V. 1. *ih ſneit da mine mirron*, meſſui myrrham meam. Codex Arg. Matth. VI. 26. *ni ſaiand nih ſneiand*, non ſerunt neque metunt. Literæ T. in medio vocis eliſio ſatis frequens eſt apud Gothos, & alios ignavæ pronunciationis populos. Ex hodierno ſermone huc ſpectat *ſchnitter* meſſor. (3) dolare. Gloſſ. Pez. dolaverunt *ſnitun.* (4) ſculpere. Hodie utimur frequentativo *ſchnitzen.* (5) findere, ſecare ſecundum longitudinem. Differt a ſimplici ſciſſione, quæ nunquam plus ſecat quam ferro tangit. Fiſſio autem ſemper major eſt tactu dividentis. Hinc allegoria petita, ut jactare dicatur *aufſchneiden*, & vaniloquentia *aufſchneiderei*, quia plus eſt in verbis quam in cauſis. (6) caſtrare. Inde *verſchnittener* eunuchus, *ſchweinſchneider* caſtrator porcorum. Plures ſignificatus facile inveniet, qui ſcrutari voluerit.

SCHNELL, celer, alacer, velox. Angloſax. Francis & Belgis *ſnel*, Suecis *ſnæll*, Italis *ſnello.* OTFRIDUS in Præf. ad Regem Francorum orientalium: *Ludouuig ther ſnello*, Ludovicus alacer. Idem Lib. I. Cap. I. 127. de Francis: *zi uuafane ſnelle*, alacres ad arma. NOTKERUS Pſal. XIII. 3. *ſie ſint ſnel ze manſlachte*, veloces ſunt ad homicidia. Unde hauſtum ſit, non convenit inter Criticos. HELVIGIUS miris modis derivat ab Heb. *atſal* celeravit: FERRARIUS ab *hinulus*, quia capreolo nihil agilius aut velocius: MARTINIUS a ſono, ut ſit qui cum ſonitu movetur, in voce *celer.* Mihi perſuaſum eſt, vocem inverſam eſſe ex alia ejusdem ſignificatus, quæ hodie perennat in

 deri-

derivato *ſchleunig* velox. Nimirum ab initio fuit *ſleun, ſlaun, ſlon*, id eſt, incitatus, ab ἐλαύνεσθαι impelli, præpoſito ſibilo. Poſtea *ſnel* per metatheſin. Favet huic mutationi Litera L. quæ cum ſit natura mobilis, in multis vocibus e ſede nativa transponitur, alias valde obſcuris. Exempla vide in *kolb* & *klopfen*, & paſſim. Conditores Linguæ noſtræ verbum illud Græcum haud ignoraſſe, patet etiam ex aliis vocibus, inde deductis, quæ impulſum ſignificant, cujusmodi ſunt *laune* motus animi, *eilen* feſtinare &c.

SCHNELL, præceps, nimis celer. Belgis ut ante. Translatio omnibus vocibus celeritati dicatis communis. Ita *raſch* nonſolum celerem, ſed etiam præcipitem ſignificat. Dicitur autem non ſolum de præcipiti curſu & caſu, ſed etiam de omni rapiditate in verbis & factis.

SCHNELLEN, quatenus derivatur a *ſchnell* celer, ſignificat celerare, accelerare motum, & Angloſaxonibus effertur *ſnellian*, Belgis *ſnellen*. Synecdochice comprehendit omnes celerum motuum ſpecies. Inde *ſchnellen* vibrare, jacere, mittere & emittere cum impetu &c. *zu boden ſchnellen* proſternere, *zurück ſchnellen* repellere & repelli. Et huc etiam ſpectant compoſita, *ſchnellgalgen* patibulum quod ſuſpenſum e terra in aerem vibrat, *ſchnellbank* catapulta, cum ſaxa adhuc in hoſtes jacerentur, *naſenſchneller* talitrum, quia naribus infligitur, *büchſenſchneller* ligula ſclopeti, quia telum explodit.

SCHNELLEN, quatenus derivatur a *ſchnell* præceps, intempeſtive celer, dicitur de animo tantum. Inde compoſita, *anſchnellen* præpropere aliquem invehere durioribus verbis, ut excandeſcentes ſolent, *anſchnellig* promptus ad iram & verba iracunda, *vorſchnellig* præceps & præcipitanter. Et huc etiam ſpectat ex Gloſſis Keronianis: Zelotypus *einſneller*. Hodie dixeris *anſchneller*. Id eſt, celer iraſci. Favet interpretationi ſedes vocabuli in Regula S. BENEDICTI Cap. 64. ubi de Abbate: *non ſit turbulentus & anxius, non ſit nimius & obſtinatus, non ſit zelotypus*. Id eſt, præceps ad iram.

SCHNELLEN, in compoſito *beſchnellen*, dicitur de fallacibus & doloſis, omnino a celeritate, qua alios circumveniunt aut præveniunt.

SCHNELLEN, crepare. Vide *ſchnallen*.

SCHNEPFE, gallinago. Belgis & Anglis *ſnip, ſnipe*. MARTINIUS in voce *ficedula* formavit a *ſchnappen*, *ſchnapſen* captare, quod hiante ore culices captet. Alius a clamore *ſnep*. Malim a *ſchnebbe*, hoc eſt, a longo roſtro, ut pars ponatur pro toto. Ita Gallis *becaſſe*, a *bec* roſtrum. Olim omnes aves roſtro inſignes denotavit. Gloſſ. Pez. onocrotalum *ſnepha*.

SCHNEPPER, captator, *fliegen-ſchnepper* captator muſcarum, nomen aviculæ ſatis notæ. Refer ad *ſchnappen* captare.

SCHNEPPER, quatenus derivatur a *ſchnapſen* reſilire, ſignificat quantum poteſt. Vide plura in fonte.

SCHNEUBEN, idem quod *ſchnauben* & *ſchnaufen*.

SCHNEUTZE, quatenus eſt verbale a *ſchneutzen* mungere nares, duo ſignificat, (1) mucum ſeu purgamentum narium. Hoc ſenſu Belgæ & Angli dicunt *ſnot, ſnote*, nos *ſchneutze* & compoſite *naſenſchneutze* mucus narium. JUNIUS vocem Belgicam compoſuit ex præfixo S. & Græc. νοτὶς humor, in Obſervatis ad Willeram. pag. 223. Præter neceſſitatem. Nam *ſnot* eſt a *ſnuiten*, & hoc a *ſnuit* naſus. Et alias ſatis conſtat, non omnem humorem eſſe mucum. (2) gravedinem ſeu ſtillationem narium. Belgis & Anglis ut ſupra. Sed & Angloſaxonibus *ſnote* & *geſnote* idem ſignificat, apud SOMNER. & BENSONIUM. Hic ſenſus obſoleſcit.

SCHNEUTZEN, mungere, emungere. Angloſax. *ſnytan* apud BENSON. Belg. *ſnuiten*, Angl. *to ſnot*, Suec. *ſnyta*. A *ſchnautze*, *ſnute* naſus. Hinc proprie dicitur de excrementis narium, poſtea etiam de aliis ſordibus. Inde formula, *das liecht ſchneutzen* candelam digitis aut inſtrumento emungere.

SCHNEUTZEN, vellicare nares, & metaphorice illudere, ſubſannare. Francos hoc ſenſu dixiſſe *ſnudon* & *naſeſnudon*, multis ex veteri Pſalmorum Verſione Notkeriana teſtimoniis oſtendit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 626. 749.

SCHNEYEN, ningere. Vide poſt *ſchnee*.

SCHNICKEN, reptare. Verbum inuſitatum, ſed verum & antiquum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſnican* repere, *ſnicende wyrme* reptile. Videtur cognatum cum *ſchleichen, ſlyken*, ejusdem ſignificatus, quia L. & N. ſæpe permutantur. Quamvis etiam a *nicken* trahere, præpoſito ſibilo formari potuerit, quia repere eſt corpus trahere per humum. Veſtigium verbi cuſtodiunt Angli in *to ſneak* clanculum ſe prorepere, quod haud dubie a reptilibus ſumptum, quæ tacito inceſſu ſe ſubducunt. Plura & certiſſima ejusdem verbi documenta præbent derivata, in nominibus omnis generis reptilium conſpicua, cujusmodi ſunt,

ſnaca, anguis, coluber, ſcorpio, apud SOMNERUM. Pro ſcorpione occurrit in Verſione Angloſaxonica Luc. X. 19. *ic ſealde eow anweald to tredenne ofer næddran and ſnacan*, dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones.

ſnægl, limax, *gebuſcd ſnægl* teſtudo, apud BENSON. in Voc. Angloſax.

ſnigill, teſtudo, apud VEREL. in Ind.

ſchnecke, cochlea, Dialecto Francica & hodierna. Et huc etiam ſpectat *ſchnak* limax.

SCHNIE-

SCHNIEBEN, idem quod *ſchnauben* & & *ſchnauſen*.

SCHNIEREN. Vide *ſchnüren*.

SCHNIFFELN, derivatur a *ſchnebbe* naſus, tantumque ſignificat, quantum poteſt, (1) rhonchiſſare, per nares ſibilare. (2) culpare, reprehendere, quia naſus eſt ſymbolum indignationis. (3) illudere, naſo ſuſpendere, quia naſus eſt typus irriſionis. (4) indagare, ſcrutari, ducta ſimilitudine a canibus odoriſequis. Inde formula loquendi, *alles durchſchniffeln* omnia curioſe perquirere. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchnuffelen*.

SCHNIGEL, ornatus Dial. Miſnica, *ſich ſchniglen* comere ſe & ornare, *ſchnigelfleck*, *ſchnigelhure* ſchœnicula, meretricula ornatus ſtudioſa. VERELIUS in voce *ſnirre* tribuit Suecis *ſnygg i klæder* veſtitu comptus. Unde conjicio, quod etiam *ſnygia* pro comere Scandis uſitatum ſit, vel aliquando fuerit. Promptam facilemque originem præbet vox Latina *nugæ*, ſi ſibilum barbaricum præfixeris. *Nugas* enim veteres Latini vocant, non verba ſolum frivola, ſed etiam ornamenta muliebria. Vide MARTINIUM in voce *nugæ*, & SCALIGERUM in Conjectaneis ad Varronem in voce *nugarium* & *nugivendus*. Vox *ſchœnicula* videtur a Barbaris reverſa ad Latinos, & rectius ab ornatu, quam a cœno deduci.

SCHNIPFELN, concidere in minutas partes, Dial. Suevica. Idem Belgis *ſnippelen* & *ſnipperen*. Frequentativum a ſimpliciori *ſchnipfen*.

SCHNIPFEN, ſecare. Belgis *ſnippen*, Anglis *to ſnip*, & inde *a ſnap* & *a ſnip* fruſtum, *barber-ſnap* dentagra, quia tartarum præcidit. In quibusdam Germaniæ Dialectis *ſchnipperling* eſt ſegmentum, *ſchnipflauch* porrum ſectile, & apud Suevos *ſchnipfeln* eſt concidere. Cuncta ab Angloſax. *cnip* culter, præpoſito ſibilo. Plura verba ab hoc ſubſtantivo oriunda vide in *kneif* culter.

SCHNIPPCHEN. Vide *ſchnippen*.

SCHNIPPEN, crepare digitis, *ſchnippchen* crepitus digitorum, talitrum. Idem Anglis *a ſnap with the fingers*. Quod a ſono effingit SKINNERUS.

SCHNIPPISCH, cavillatorius & cavillatorie. A *ſchnebbe* naſus. Naſus enim multarum rerum typus eſt apud omnes gentes, inprimis cavillationis & irriſionis. Inde Græcis μυκ]ηρισμὸς irriſio, a μυκ]ὴρ naſus, & Latinis *naſutus*, (irriſor) a *naſus*.

SCHNIRCKEL, ſpira, ductus ſpiralis, ſimilis cornibus arietinis. *El* eſt nota diminutivi. Cætera videntur transpoſita e Cambro-Britannico *corn* cornu, præfixo ſibilo. Dicitur præcipue de flexuris literarum, de volutis columnarum, & de roſtro elephanti.

SCHNITT, quatenus derivatur a *ſchneiden* ſecare, ſignificat quantum poteſt, ſectionem, ſegmentum, ſecabile &c. Gloſſ. Pez. buccella *ſnita*, cepe minor *ſnitilouch*, ſarmentorum *ſnitilingo*. Gloſſ. Boxh. *ſnitazit* tempus potationis. Lege putationis.

SCHNITZ, ſegmentum. Verbale a *ſchnitzen* ſecare.

SCHNITZELN, ſecare. Frequentativum a *ſchnitzen*.

SCHNITZEN, ſecare, & ſynecdochice ſculpere. Frequentativum a *ſchneiden*. Inde *ſchnitzer* ſculptor, *bildſchnitzer* ſtatuarius, & alia recentioris fabricæ.

SCHNITZER, vitium, erratum, *grober ſchnitzer* turpe erratum. Forte tale, quo quis exiſtimationem ſuam lædit, a Græco-Barbaro σινότης. Gloſſ. Phil. vitium σῖνος, σφάλμα, vitioſitas κακία, σινότης.

SCHNOD, *ſchnöd*, vanus, vilis, deſpicatus. Credo a Lat. *nudus*, præpoſito ſibilo. Nam in vetuſtisſima Islandorum lingua nudum & egenum ſignificat. VEREL. in Ind. *ſnaudur* nudus, egenus. Nudus autem dicitur nonſolum pauper & intectus, ſed univerſe quoque expers & privatus, ducta ſimilitudine a defectu veſtium. Hinc ſcil. *ſchnöd*, quod ab initio *nudum*, poſtea *vanum* denotavit, quia nudo & deſtituto ſimilis, & denique *vilem*, quia in pretio deficit. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſnood*, & per apocopen *ſnoo*.

SCHNUPFEN. Vide *ſchnuppen*.

SCHNUPPEN, *ſchnupfen*, quatenus eſt a *ſchnebbe* naſus, quod docendi cauſa ſuppono, ſignificat quantum poteſt, (1) naribus attrahere. Inde *ſchnupftoback* pulvis odoratus, quia naribus attrahitur. (2) naribus emittere. Hinc pituita, quæ per nares redditur, & ipſa denique gravedo ſeu deſtillatio narium Angloſaxonibus dicitur *ſnoſt*, Anglis *ſnivel*, Belgis *ſnof*, nobis *ſchnuppen*, *ſchnupfen*, & inde *ſchnupficht* pituitoſus. (3) mungere, emungere. Hoc ſenſu Angli dicunt *to ſnuff*. Nos inde habemus compoſita, *ſchnupftüchlein* muccinium, *liechtſchnuppe* mucus candelæ, & ſimilia.

SCHNUR, uxor filii. Angloſax. *ſnore* Matth. X. 35. A Lat. *nurus*, præpoſito ſibilo.

SCHNUR, funiculus. Belg. *ſnoer*, Angl. *ſnare*, Suec. *ſnara*. Videtur contractum e Gr. συνεὶρ connectens aliquid ſine intermiſſione, verbi συνέιρω connecto, vel συναιρέω contraho, conſtringo; & hac ratione omne vinculum, & omnem laqueum, etiam inſidioſum denotabit. VERELIUS in Ind. *ſnara* laqueus, inſidiæ. Aliud etymon vide in *ſeil*.

SCHNUR, metaphorice dicitur de *norma*, ducta ſimilitudine a funiculo perpendiculi, vel ab illo funiculo quo fabri lignarii lineam dirigentem in dolando deſcribunt.

SCHNUREN, *ſchnieren*, quatenus formatur a ſubſt. *ſchnur*, ſignificat (1) vincire, ligula vel laqueo conſtringere. (2) irretire, illaqueare. Hoc ſenſu Angli dicunt *to ſnare*.

SCHNURREN, ſtridorem edere. A *ſchnarre* chorda. Niſi ſit a ſono veſparum factum.

SCHNUTCHEN, oſculum. Vide *ſchnautze* os.

SCHNU-

SCHNUTE, naſus. Angl. *ſnout*, Germ. inf. *ſnute*, Germ. ſup. *ſchnautze*, quod vide.

SCHNUTER, ſapiens. Codex Arg. Luc. X. 21. *ſaura ſnutraim jah frodaim*, a ſapientibus & prudentibus. SOMNER. in Dict. Anglosax. *ſnoter*, *ſnotor* ſapiens, *ſnytro* ſapientia. Memini me etiam legiſſe *weorold-ſnotor* gymnoſophiſta. JUNIUS in Gloſſ. Gothico contrahit e Græc. συνετότερος, h. e. a comparativo poſitivi συνετὸς ſciens, perſpicax, intelligens. STIERNHIELMIUS ab Islandico *ſnotter* celer, ut ſit promptus ad comprehendendum. Revera autem eſt ſagax, a *ſnudra* indagare, inveſtigare, & hoc a *ſnute* naſus, qui apud omnes Gentes ſagacitatis ſymbolum eſt. Gloſſ. Reenhielm. *ſnudra* indagare. Quod etiamſi canum proprium ſit, qui ferarum cubilia præſentiunt, recte tamen & eleganter dicitur de philoſophis & inventoribus rerum. Nam dum abſtruſa naturæ venantur, canibus ſagacibus ſimiles ſunt.

SCHOBER, acervus manipulorum. Extat in Legibus Bojorum Tit. IX. Cap. II. §. 5. *de minore vero* (*mita*) *quod ſcopar appellant.* Videtur oriri a *ſchaub* merges, & proprie denotare collectionem mergitum. Poſtea, ut fieri ſolet, omnibus acervis ob ſimilitudinem tribui cœpit. Inde eſt, quod uſu hodierno etiam de acervo fœni & ſtrue lignorum dicitur.

SCHOCK, ſignificat id unde eſt, nempe *ſexagena.*

SCHOCKEN, quatere, concutere. Anglosax *ſceacan*, Belg. *ſchocken*, Angl. *ſhake*, Gall. *chocquer*, Ital. *ſcoccare.* Convenit Gr. σέσεικα, præt. verbi σείω quatio. *Schockeln* & *ſchuckeln* ſunt hujus verbi frequentativa. Vide plura in *ſchucken.*

SCHOKERN, *ſchökern.* Vide *ſchækern.*

SCHOLL, paſſer marinus. Angl. *ſoal*, Belg. *ſchol.* Quia natura tam latus & planus, ut *ſoleæ* quam piſci ſimilior ſit. Nam ob eandem cauſam vocatur etiam *plateis* & *halbfiſch.*

SCHOLL, fruſtum, fragmentum, terræ *erdſcholl*, glaciei *eisſcholl.* MARTINIUS retulit ad σκέλλω areſacio, quod glebæ tantum convenit. Potius referendum ad *ſchelen* dividere, ſeparare. Italis *zolla* eſt gleba, non a Lat. *globus* vel *ceſpes*, quæ etymologia plane ferrea eſt, ſed e Germ. fonte. Confer *eis-ſchollen.*

SCHON, cito, ſtatim, actutum. Evang. Anglosax. Matth. IV. 22. *ſona forleton hyra nett*, ſtatim relinquebant retia ſua. Idem Anglis *ſoon*, & inde *ſooner* citius. Hodie ſignificat *jam.*

SCHON, *ſchön*, eſt a *ſcheinen* ſplendere, fulgere, radiare, & dicitur primo de *ſplendido.* Gloſſ. Pez. nitor *ſconi.* Poſtea etiam de eo, quod luminis inſtar aſpectu *pulcrum*, *venuſtum*, & *amœnum* eſt, & radiis ſuis humanum ad ſe rapit animum. NOTKERUS Pſal. XLIV. 3. *ſcone fore allen menniſcon*, ſpecioſus forma præ filiis hominum. WILLERAMUS Cap. I. 15. *ſino*, *ſcone biſt du fruintin min*, *ſino*, *ſcone biſt du*, *din ougon ſint tubon ougon*, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Idem Anglosax. *ſcona*, Belg. *ſchoon*, Suec. *ſkön.* SOMNER. in Dict. AS. *ſcona* pulcher, *ſcenfeld* tempe, campus amœnus & luculentus. Denique cum per pulchritudinem omnes intelligant decus formæ, gratiam oris, & concinnam partium conjunctionem &c. hinc quidquid ubique *gratioſum*, *decens*, *concinnum*, *harmonicum*, *purum*, *mundum*, *ſuave*, *gratumque* eſt, eodem nomine appellari cœpit. Gloſſ. Boxh. *unskoni* dedecus. ISIDORUS Cap. VII. 7. *mit ſcuonin* cum decore. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. jubilatio *ſango ſcaoniſta*, melodiam *ſcaoni ſanc.* WILLERAMUS loc. cit. *ſcone biſt tu an guoten uuerchon*, *ſcone biſt tu an reinen gedankon*, pulchra es bonis operibus, pulchra puris cogitationibus.

SCHONEN, *ſchönen*, ornare, purgare, polire, mundum & terſum reddere, quocunque modo id fiat. Verbum ab adject. factum. Fragment. veteris Verſionis Franco-Theotiſcæ Matth. XII. apud ECCARDUM in <u>*Quaternione*</u> Monumentorum: *beſmon gacherit enti gaſconit*, ſcopis mundatam & purgatam. Hodie utimur compoſito *beſchönen*, ſenſu metaphorico & in malam partem detorto. Dicitur enim de iis, qui malo facto falſam ſpeciem obtendunt, & crimini patrocinium in coloribus quærunt.

SCHONEN, parcere, abſtinere, non lædere, *ſchon* leniter, temperate, indulgenter, *ſchonfaren* leniter cum aliquo agere, *verſchonung* indulgentia, clementia, venia, *verſchont* liber, immunis. MARTINIUS in voce *parco* deduxit a *ſchon* belle, ſcite, neſcio quo ſenſu, aut qua aptitudine? Rectius derivatur a Lat. *ſinere.* Nam *ſinere* eſt miſſum facere, quod parcentibus proprium. Accedit analogia veteris ſermonis, cujus maximum eſſe debet pondus apud peritos. Nam parcere priſcis dicitur *leiben*, hoc eſt, linquere, & *ſeynlaſſen*, h. e. ſinere ut ſit. Vide utrumque in loco.

SCHONBRUDER, affinis. Belgice *ſchoonbroeder.* Proprie eſt frater uxoris, a Sorabica voce *zona*, *ſchona* mulier, fœmina, vel ab Hebræa *ſonah* fœmina, hoſpita. Utriusque vocis interpretationem dedit FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 234. Quamvis etiam ab Islandico *kona* mulier, per ſibilum præpoſitum oriri poſſit. Nomen imitantur Galli in *beaufrere*, quamvis ſignificatu vocis, quem a pulchro deſumptum exiſtimant, decepti. Similem errorem vide in *Wallach.* Reliqua Belgarum compoſita, *ſchoondochter*, *ſchoonvader*, *ſchoonmoeder*, ejusdem indolis ſunt, & proprie filiam, patrem, & matrem uxoris ſignificant.

SCHONFAREN. Vide *ſchonen* parcere.

SCHOPF, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur a Græc. σκέπω tego, & dicitur (1) de tugurio & umbraculo. Hoc ſenſu Græci dicunt

dicunt σκέπα. (2) de ambulacro columnis fulto. Inde *ſchopf* porticus, *vorſchopf* veſtibulum. (3) de horreo perflatili. Lex Bojorum Tit. IX. 2. 2. *Si ſcuria ſepta non fuerit, ſed talis quod Bajuvarii* SCOFPH *dicunt, absque parietibus.* (4) de vellere, quia tegit oves. NOTKERUS Pſal. LXXI. 6. *er feret alſo liſo alſo der regen an den ſcapare,* deſcendet leniter ſicut pluvia in vellus. (5) de capillis, naturali capitis tegumento. Evang. Goth. Joh. XI. 2. *jah biſwarb fotuns is ſkufta ſeinamma,* & exterſit pedes ejus capillis ſuis. (6) de criſtis & capronis. (7) de omnibus tegumentis & velamentis. Inde Græc. σκέπασμα. Germanis *ſchuppe, ſchoppe* amiculum manicatum, *ſchube, ſchaube* palla, ſtola muliebris, *ſchepper* quod pueris præcingitur.

SCHOPFEN, ſchöpfen, haurire. Verbum Francis proprium, & a ſubſt. *ſchaff* vas cavum, veriſimiliter formatum. Niſi forte ſit ab Heb. *ſcaabh* hauſit, quod HELVIGIO ſe probavit. TATIANUS Cap. XLV. 6. *ſcephet nu, inti bringet themo furiſtſizzenten,* haurite nunc, & offerte architriclino. Et mox: *thie ambahta uueſtun iz, thie thar ſcuofun thaz uazzar,* miniſtri ſciebant, qui hauſerant aquam. Verbum Saxonicum vide in *laden* haurire.

SCHOPFEN, *ſchöpfen,* creare. Vide *ſchaffen.*

SCHOPFEN, *ſchöpfen,* ſtatuere, ordinare, diſponere. Vide *ſchaffen.*

SCHOPFEN, *ſchöpfen,* jus dicere. LOCCENIUS in Lex. Jur. Sueo-Goth. *ſkipa rætt* jus adminiſtrare, jus ſuum cuique tribuere. Viguit adhuc ante trecentos annos. Conſtitut. Friderici III. Imp. an. 1451. *recht ſprechen, ſchöpfen, beſchlieſſen.* Qua ratione hic ſenſus paulatim ortus ſit ex aliis, qui eum præcedunt, collige ex themate verbi *ſchaffen.* Quamvis etiam ab ἔπω dico, tracto, diſpono, præpoſito ſibilo formari potuerit, ſi Græcitate opus ſit.

SCHOPPEN, *ſcheffen, ſcheppen,* judices, arbitri cauſarum, lingua Francorum & Longobardorum. Gloſſ. Lipſ. *ſcepeno* judex. Forte judices. Gloſſa vetus apud Freherum: penes arbitros *ſceſina uualtendi.* Latino-Barbaros inde formaſſe *Scabinos,* Gallos *eſchevins,* convenit inter omnes. Sed non convenit, unde vox Francica hauſta ſit. Multi eam ex Oriente a majoribus allatam, poſteriſque traditam exiſtimant. In qua ſententia videntur verſari omnes, qui eam ab Heb. *ſcaphat* judicavit, deducunt. Aliis Scabini ſic dicti putantur a Græc. σκοποὶ, quaſi obſervatores & cuſtodes juſtitiæ. Latinæ origines a *ſcabellis* aut aliunde deſumptæ, cum duræ ſint & ineptæ, non merentur hic recenſeri. PASQUIERIUS in Orig. Gall. retulit ad *ſchaffen* curare, quod Scabinorum ſit providere, ne Reſp. aliquid detrimenti capiat. Quod, etiamſi admitti poſſit ab obiter conſiderantibus, nondum tamen ejus probitatis eſt, ut nullam exceptionem patiatur. Nam cura Reip. apud Francos *Miſſis regiis,* non *Scabinis* incumbebat. ECCARDUS in Cat. Theot. pag. 128. deduxit a *ſchaffen* facere, formare, creare, & *Scabinos* interpretatur *factos, conſtitutos, creatos,* ſcil. *judices,* quia nimirum a Miſſis regiis ad hoc conſtituti, electi, & Comiti adjuncti erant, ut una cum ipſo juſtitiam adminiſtrarent. Qua de re inſignis eſt locus in Lege Longobard. Lib. II. Tit. LII. 24. *Miſſi noſtri cum conſenſu totius populi Scabinos bonos eligant, & cum electi fuerint, jurare faciant, ut ſcienter injuſte judicare non debeant.* Secundum hanc etymologiam Judices fuiſſent appellandi *geſchöppen,* vel *geſchaffene richter,* quod a conſuetudine alienum. Alii igitur hoc nomine non conſtitutionem judicis, ſed officium ejus exprimi cenſent, quod volunt eſſe *ſchaffen* ordinare, diſponere, quia judex, dum in jure dicundo verſatur, multa ordinat, diſponit, literis mandat, facienda præſcribit &c. Sed meminiſſe debemus, quod *ſchaffen* & *ſchöpfen* nonſolum ſignificet *ordinare, diſponere,* ſed etiam *jus dicere,* quod, cum judicis proprium ſit, & menſuram nominis atque officii ejus perfecte impleat, cæteris ſignificationibus haud dubie præferendum eſt. Quemadmodum igitur a *ſchaffen* fingere Poëta antiquis vocatur *ſcof* & *ſcop,* ut ſuo loco oſtendi; Ita a *ſchaffen, ſchöpfen* jus dicere, recte formatur *ſcof* & *ſcop* judex, pluraliter *ſcöffen, ſcöppen.* Singularis occurrit in Weichbildo Saxonico art. 100. & paſſim alibi. Hodie res & nomen rei quodammodo ſuperat in Miſnia, quamvis mutatis pomœriis, nec eo ſplendore, ut olim. BRUMMERUS, qui *de Scabinis* medii & recentioris ævi elegantem Exercitationem Hiſtorico-Philologicam conſcripſit, tres Scabinorum hodiernorum ſpecies affert,

Landſchöppen, Scabini provinciales, qui debitorum bona ſubhaſtare aut æſtimare ſolent.

Dorfſchöppen, ſcabini pagenſes, qui villanos leviter peccantes aliquot ſolidis mulctare poſſunt.

Feldſchöppen, ſcabini campeſtres, qui jurgiorum finalium de agris, ſylvis, paſcuis, cognitioni & deciſioni deputantur.

SCHOPPENBAR, *ſchöppenbar,* æqualis Scabino. Dicitur de eo, qui, etiamſi munere publico Scabini non fungatur, Scabinis tamen æquiparatur. More Francorum patrio *ſeptem* tantum erant Scabini. In Capitulo III. Caroli M. an. 803. nominantur *ſeptem Scabini, qui ad omnia Placita adeſſe debent.* In Lege Salica Tit. LIII. 3. *ſeptem Rathimburgii.* Et in Lege Ripuaria Tit. XXXII. 3. *ſeptem Rachinburgii.* Quos a Scabinis haud diverſos fuiſſe, peritiores conſentiunt, & ratio nominis indicat. Hi Comitum in Tribunalibus Provinciarum erant Aſſeſſores, ut conſilium iis, & auctoritas adeſſent, & horum erat judicare de omnibus

bus, omnium vero, judicio eorum ſe ſubmittere. At ne tanti Senatus auctoritas vileſceret, lege cautum erat, ne quis ex plebe ad Scabinatum legeretur, niſi dignus. Digni autem cenſebantur (1) *probi*, quorum pietas, æquitas, & cæteræ virtutes erant perſpectæ. Hinc in Capit. III. Cap. 58. mandatur: *ut Scabini, quales meliores inveniri poſſunt & Deum timentes conſtituantur ad ſua miniſteria exercenda. Cum Comite & populo eligantur manſueti & boni.* Quemcunque vero infamia, aut vitæ turpitudo, aut ſceleris patrati venia notaſſet vel inquinaſſet, ille non poterat legi, nec Scabinatu defungi. (2) *prudentes*, juris legumque periti. Capit. I. Cap. 62. *Primum namque Judici diligenter diſcenda eſt lex, a Sapientibus populi compoſita, ne per ignorantiam a via veritatis aberret, quæ in Capitularibus mandata, ea agere, diſcere, obſervare, & in conſuetudine habere debet.* (3) *indigenæ*, & in ſtatutis ac moribus patriæ educati. Capit. VI. Cap. 269. *Alienæ gentis homines Legibus ad exercitium imbui, & permittimus, & optamus, ad negotiorum vero diſcuſſionem & refutamus & prohibemus. Quamvis enim eloquiis polleant, tamen difficultatibus hærent.* (4) *ingenui*, & quatuor avis nati. Spec. Sax. Lib. I. Art. 51. *welk ſchepenbar vrig man eynen ſinen Genoten to kampe anſpreket, he bedarff to weten ſine veir anen, und ſin hantgemal, und de to benemene: eder dejene weygert eme kampes myt rechte:* Si quis liber homo & æqualis Scabino ad duellum provocaverit æqualem ſuum, niſi quatuor avos ſuos & forum ſuum ordinarium docere & nominare poſſit, alter duellum jure denegabit. Hic ſocius noſcitur ex ſocio, & ex utroque Scabinus. Interpres male vertit: *Si quis bannitus.* Hinc ſi forte vilior aliquis huic muneri præeſſet, a Miſſis regiis poterat amoveri. Lex Longobard. Lib. II. Tit. LII. 24. *Quodſi viles perſonæ & minus idoneæ ad hoc conſtitutæ ſint, ejiciantur.* BRUMMERUS patriciatu non contentus, altiores natales, & ipſam nobilitatem a Scabinis requirit, quod aliis examinandum relinquo. (5) *liberi*, & nullius ſervi. Et ſi forte eſſent alterius homines proprii, debebant prius manumitti, ut docent COCCEJUS, PLOENNIES, aliique illuſtres ab ESTORE laudati in Comment. de Miniſt. pag. 218. (6) *opulenti*, vel ſaltim non indigentes. Nam Carolum M. pauperes Vaſſos noluiſſe ad juſtitias transmittere, teſtantur Annales Lambeciani Tomo II. Bibl. Vindobon. Quicunque his dotibus ornati erant, illis porta dignitatis patebat, & hi vocabantur *ſchöppenbare leute*, i. e. pares Scabinis, vel aptitudine Scabini, etiamſi *Scabinagio* (ut Barbari loquuntur) non fungerentur. De ſignificatu particulæ *bar* vide PROLEG.

SCHOPPENSTUL, *ſchöppenſtul*, ſella Scabini, & functio hæreditaria ſellæ annexa. Jus Prov. Alam. Cap. 282. §. 10. *die ſchoepfen ſuln haben ſunder benke, da ſie uf ſitzen:* Scabini debent habere ſcamna peculiaria, quibus inſideant. §. 11. *ſi ſuln auch urteil ſitzende uinden, und ſtande ueruuerfen, daz ſol ain ieglich man tun:* ſedentes debent ſententiam cognoſcere, & ſtantes rejicere omnes & ſinguli. §. 12. *und hat er nit ſuns, der ſinen ſchoepfenſtul erb, ſo erbt in ſin næhſter vatermage:* ſi Scabinus non habeat filium, qui poſſit ſuccedere in ſella, proximus agnatus muneris ejus hæres eſto.

SCHOPPENSTUL, *ſchöppenſtul*, collegium Juriſconſultorum de jure reſpondentium. Novum inſtitutum, ſed a veteri denominatum, quamvis ſenſu utriusque vocis mutato. Nam prior compoſiti pars non ſignificat *judicem*, ut ſupra, ſed *juriſprudentem* tantum. „Noſtri Scabini, inquit „BRUMMERUS, proprie loquendo non ſunt „Judices, ſed conſulendo tantum lucem in„genii porrigunt judicibus vel litigatoribus, „nulla etiam jurisdictione vel coercitione „pollent, ſed ejusdem fere auctoritatis, cu„jus veteres JCti, qui Judicibus de jure „ſolummodo Principis auctoritate reſpon„debant: Ut proinde rectiſſime Scabini „noſtri definiantur *aſſeſſores de jure reſpon„dentes, a Principe aliove poteſtatem habente „conſtituti.*„ Hæc Brummerus. Similiter & poſterior pars non ſignificat *ſellam*, ſed *conſeſſum* tantum. Et quamvis appellatio a ſubſelliis veterum deſumpta, & in memoriam priſtini inſtituti cooptata ſit, in ſimilitudine tamen deficit. Nam ſellæ illæ, quibus priſci Scabini inſidebant, erant hæreditariæ, & cum ipſo munere tranſibant a patre ad filium, dum hodierni Scabini nullo gaudent hæreditatis privilegio.

SCHOPPEN, menſura vinaria. Gall. *chopine.* Putatur ſic dicta velut *cheopina*, a χέειν fundere, & πίνειν bibere. Quam etymologiam, quamvis multis & eximie doctis viris probatam, MENAGIUS merito ridiculam vocat. Ipſe deduxit a *cuppina*, tanquam diminutivum a *cuppa.* Præter neceſſitatem. Nam *ſcoop* Anglis eſt hauſtrum, & Tartaris Præcopenſibus *ſchkop* calix. Utrumque a *ſchöpfen* haurire. Hic ſenſus menſuræ vinariæ optime convenit, quæ certe eſt hauſtrum, & ob eandem cauſam alio nomine vocatur *etzel.*

SCHOPS, *ſchöps.* Vide *ſcheps.*

SCHOR, altus, eminens, *ſchorſtein* fumarium, lapis ſupra tectum eminens. Hic ſenſus, quamvis a conſuetudine abductus, oriri potuit a Græc. ὀρέω attollo, præpoſito ſibilo. Ita a *bæren* levare fit *por* editus.

SCHOREN, eminere, prominere. Gloſſ. Pez. prominentes *framſcorrenta*, eminentes *vuriſcorrenta*, præruptis *uzſcorrentem.* Refer ad *ſchor* eminens, prominens. In derivatis dicitur (1) de terra quæ ſupra aquas eminet. Hinc ſcil. littus & ripa Græcis vocatur Χερὲς apud HESYCHIUM, Angloſax. *ſcore*, Angl. *ſhore*, Island. *ſkier*, & inde *ſkiergrippur* avis litora obvolitans, & allegorice

gorice piratæ inter ſinus littorum prædantes, apud VERELIUM in Ind. (2) de ſcopulis e mari prominentibus, quos vulgo *ſcheren* appellamus.

SCHORF, *ſchurf*, ſcabies, cruſta, vel ſquama cutis. Angloſax. *ſceorfa*, Angl. *ſcurf*, Belg. *ſchorft*, *ſchurft*, Suec. *ſkærf* & *ſkærpa*, Isl. *ſkorpa*. VERELIUS in Ind. *ſkorpa* cruſta. Latinis *ſcabrere* eſt ſcabrum eſſe. Et ſcabies quid eſt, niſi ſcabrities cutis? Si quis tamen a ſcabendo potius quam aliunde deducere malit has voces, referat eas, per me licet, ad *ſcharben* vel *ſchrappen* radere, ſcalpere. Ita Latinis a *ſcabendo* fit *ſcabies*. Italos a *ſkorpa* formaſſe *ſgorbare* deglubere, cruſtam & corticem detrahere, exiſtimat VERELIUS loco citato.

SCHORF, in metallifodinis eſt *foſſa*, ni fallor a Lat. *ſcrobs*, & hinc porro *ſchürfen* fodere, *ſchürfer* foſſor. Angloſaxonibus *ſcræf* cryptam & ſpeluncam ſignificat.

SCHORSTEIN, fumarium. A *ſchor* altus, eminens, quia fumarium eſt lapis qui ſupra tectum eminet. Antequam hujus adjectivi notitiam accepiſſem, *ſchor* deduxi a Sorabico *czorny* niger, quocum convenire mihi videbatur *ſcurus* in *obſcurus*. Aliam deinde etymologiam ſuppeditavit GOLIUS in Epiſtolis Boxhornianis pag. 181. ubi *ſchorſtein* derivatur a *ſkior* ignis. Equidem ignem ſic appellari poſſe a vi tam lucendi quam purgandi, absque negotio intelligi poteſt e ſyſtemate verbi *ſcheuren*, ſi conferatur cum *ſchier* lucidus. Verum cum hæc appellatio in nullis Germanorum Dialectis occurrebat, & in compoſitione cum lapide potius *focum* quam *fumarium* ſignificet, hanc conjecturam, doctam & elegantem, ægre dimiſi.

SCHORTEN, deficere, deeſſe. Belg. *ſchorten*, Angl. *to ſhort*, Island. *ſkorta*. VERELIUS in Ind. *ſkorta* deficere, deeſſe, *ſkordur* imminutus, *ſkortur* defectus. Gloſſ. Reenhielm. *ſkorta* deeſſe, *ſcortir* deeſt. Affine eſt Græc. *ςέρομαι* careo, propitio ſono & ſenſu. Derivatum omnibus antiquis commune vide in *kurtz* brevis.

SCHOSS, jaculum. Vide *geſchoſs*.

SCHOSS, angulus. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſceat* angulus, *thry-ſceat* triangulus, *fyther-ſceat* quadrangulus. Gloſſ. Pez. quadrangulum *fiorſcozaz*. Referri poteſt ad *ſchieſſen* jacere, jaculari, quia lineæ in angulo tanquam duæ ſagittæ coëunt.

SCHOSS, gremium, ſinus. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 7. *ne geſulta ſin ſcozza der die garba ſamenota*, non replevit ſinum ſuum qui manipulos collegit. VERELIUS in Ind. *ſköt* ſinus, gremium. HELVIGIUS tribuit Hebræis *chotſen* eodem ſignificatu. Sed quæ notio voci ſubſit, non explicat. Nobis certe *ſchoſs* nihil aliud eſt quam *angulus*, ſeu ſpatium cavum ex concurrentibus femorum lineis formatum. Hinc etiam Mathematici ſpatium, ubi linea in lineam incidit, *ſinum* appellare ſolent. Qui Hebræa nobis oſtendunt tanquam ſerpentes in capite Meduſæ, ut ab ulteriori inquiſitione nos abſterreant, ſtupidiores nos reddunt, non doctiores.

SCHOSS, lacinia, ſinus veſtis. Evang. Goth. Luc. VIII. 44. *attaitok ſkauta waſtjos is*, attigit laciniam veſtimenti ejus. VERELIUS in Ind. *ſkott* ſyrma.

SCHOSS, cenſus, tributum, vectigal. Angloſax. *ſceat*, Belg. *ſchot*, Angl. *ſcot*, Suec. *ſkatt*, Island. *ſkot*, *ſkat*, *ſkut*. VERELIUS in Ind. *ſkot* ſymbola, collatio, *ſkut* cenſus, ſymbola paſſim in Legibus, contribution, *ſkat* ſymbola, tributum, vectigal. Proprie eſt pecunia conjecta, a *ſchieſſen* jacere, conjicere. Inde *ſchöſſer* exactor redituum, *ſchoſs-frei* immunis a tributis, & alia ſatis nota. Huc etiam ſpectant compoſita veterum,

warſcot, tributum militare, præſtatio belli cauſa, a *wer* bellum, in Legibus Canuti R. apud CANGIUM.

rumpeſkat, tributum pro caudis equorum, a *rump* cauda. Apud CANGIUM vitioſe legitur *rumpeſtat*.

ſkatman exactor, *ſkattland* provincia vectigalis, *ſkattkongur* regulus, vaſallus, *ſkutabot* mulcta a pluribus in unum collata & pro quota ſolvenda, & alia apud VEREL. in Indice.

SCHOSS, germen, *rebſchoſs* palmes. Refer ad *ſchieſſen* fruticari. Nam proprie eſt id, quod motu naturali a frutice protruditur, & quaſi ejaculatur. Ita Græcis *βλαςός* germen eſt a *βάλλω* jacio, judice MARTINIO.

SCHOSS, contignatio. Vide *geſchoſs*.

SCHOSSER, *ſchöſſer*. Vide *ſchoſs* tributum.

SCHOTEN, piſa. Dictio metonymica, qua continens ponitur pro contento, ſiliquæ pro piſis intra ſiliquas. Angloſaxonibus *cod* eſt pera, marſupium, & ſaccus teſticulorum, a *kutten* claudere. Hoc poſtea translatum eſt per metaphoram ad folliculos leguminum, ob manifeſtam ſimilitudinem. Inde Anglis *cod* ſiliqua, folliculus. Nos ſibilum præfigimus dicendo *ſcot*, vel *ſchot*.

SCHRABBEN. Vide *ſchrappen*.

SCHRAG, *ſchreg*, oblique. Forte ab initio fuit *ſcheurag*, a Græc. *ἐυρὰξ* ex obliquo. Nam S. ſæpe apponitur capiti, ubi minime neceſſarium. Subſtantive dicitur de *perticis & lignis transverſis*, & per metonymiam cauſæ de *fulcris*, quia talibus lignis ad fulciendum utimur. Inde *ſchragen* fulcra, & per ſynecdochen partis pro toto, tabulæ, fercula, feretra, & quicquid quatuor pedibus transverſe & varicitus junctis fulcitur. Et hinc etiam eſt *geſchræge* clathra, cancelli, & omnia ſepimenta ex lignis vel perticis transverſis facta. Belgas inde habere *ſchraagen* fulcire, ex dictis manifeſtum.

SCHRAGEN, menſura ligni, a lignis transverſis, quibus tota ſtrues continetur, ſic dicta.

SCHRAMMEN, vulnerare, leviter & graviter. Belg. *ſchrammen.* Opinor a μείρω divido, per metatheſin. R. eſt litera mobilis, & S. ſæpe præfigitur, ubi minime neceſſarium. Hinc *ſchramme*, quatenus eſt verbale a *ſchrammen*, ſignificat quantum poteſt, (1) vibicem, vulnus, cæſuram. Belg. *ſchramm*, Suec. *ſkræmma.* (2) telum quo vulnus infligitur. Hinc inter arma Gothorum memorantur *ſcramæ* in lege Wiſigothica Lib. IX. Tit. II. 9. De quo genere teli ita exponit CANGIUS in Gloſſario: „*Scrama*, „ſpathæ latioris ſpecies, qua cæſum vulnus „infligebatur, quod *ſchramme* dici annotat „Kilianus: unde apud nos, qui hac ratio„ne vulnera infligunt, *eſcrimer* dicuntur. Hodie *ſchrammen* eſt leviter vulnerare, olim etiam graviter ut ex dictis manifeſtum. Idemque etiam patet ex compoſito *ſcramaſaxus* culter vulnificus, apud GREGORIUM Turonenſem & alios. Quod certe non eſt a *ſcheren* tondere, ut CANGIUS exiſtimare videtur, pugionem cum novacula confundens; ſed a *ſchrammen* vulnerare. Gallos a *ſcramaſaxus* formaſſe *maſſacrer*, credit CASANOVA in Originibus.

SCHRANK. Vide *ſchrenken.*

SCHRANNEN. Vide *ſcharren.*

SCHRANZ, aſſecla, ſectator, *hofſchranzen* aulici, qui commodorum cauſa principes ſectantur. Forte haud inepte duxerim a Græc. συγκυρεῖν ſequi ſortem alicujus, per metatheſin. Ita Latinis *ſcurra* a *ſecando*, h. e. a ſequendo, quaſi *ſecura* dicitur. *Scurræ* enim vocantur nonſolum ſpurcidici, ſed etiam urbani, qui aliis placere ſtudent.

SCHRAPPE, *ſchrapper*, quatenus derivatur a *ſchrappen*, ſignificat (1) radulam, ſcalprum, ſtrigilem, & Angloſaxonibus vocatur *ſcreope*, Suecis *ſkrapa*, Anglis *ſcraper.* (2) actum ſcalpendi & læſionem ſcalpendo factam. Hoc ſenſu Belgæ dicunt *ſchrab.*

SCHRAPPEN, radere, ſcabere, ſcalpere. Angloſax. *ſcreopan*, Belg. *ſchraapen*, *ſchrabben*, Angl. *to ſcrape* & *to ſcrub.* Omnia, vel a Lat. *ſcalpere*, mutato L. in R. (nam hæc mutatio, ſive literam ſpectes, ſive locum ejus, ſæpe contingit) vel a ſimpliciori *graben* ſcalpere, præpoſito S. Suecis *ſkrapa* eſt ſtrigilare, Hiſpanis *eſcarvar* radere humum pedibus, *rapar* radere pilos. Omnia a *ſchrappen* per ſynecdochen generis. Datur etiam ſenſus allegoricus. Inde *ſchrappen* corradere pecuniam, *ſchrobber* avarus.

SCHRAUBE, cochlea, & clavus cochleatus. Belg. *ſchroef*, Angl. *ſcrew*, Gall. *eſcroue.* SKINNERUS Anglicam vocem derivat a Gallica, & Gallicam componit ab *ex* & *roue*, quia ſcil. inſtar rotæ circumvolvitur. MENAGIUS ſe neſcire fatetur, quid ſit *ecroue.* Sic enim ſcribit, ſed perperam. Nam a *ſchraube* fit *eſcroue*, quod genuinum, & origine Germanicum. Nobis autem *ſchraube* ſic dicitur a σπεῖρα ſpira, per metatheſin, ob figuram & motum ſpiralem. Nam & tortilis eſt inſtar ſpiræ, & flexu ſinuoſo in ſe redit. Litera S. in ore Germanico ſubinde mutatur in SCH. Abſque hac ruſtica & aſpera pronunciatione, qua tantopere delectamur, dicendum eſſet *ſraube*, *ſrube*, quod origini propinquius.

SCHRAUBEN, clavum conceptaculo immittere, cochleam vertere, cochlea premere. Allegorice vexare.

SCHRECK, terror, pavor. Belg. *ſchrik.* Proprie eſt horror ex metu vel frigore, a Græc. ῥῖγος frigus, præpoſito ſibilo. Angli ex eodem fonte habent *to ſhrug* tremo, algeo. In omnibus vero Linguis pavor pro frigore, & frigus pro pavore ponitur. Cujus rei cauſa alia eſſe non poteſt, quam fuga ſpirituum in interiora, effectus communis tam frigoris quam pavoris. Hinc eſſe puto, quod Græcis φρίσσειν ſit horrere, tam frigore quam metu, Belgis *vriezen* algere & *vreezen* timere. Plura exempla aliæ quoque Linguæ, ſi contendantur, ſuppeditabunt. In vetuſtiſſimis Dialectis alia terroris vocabula invenimus. Ita terror Gothis vocatur *agis*, Angloſax. *ege*, *oga*, *egeſa*, Franc. & Alam. *ege*, *egiſo*, Iſland. *ogn*, *ugga*, *iggur.* Gloſſ. Keron. terror *ekiſo*, terroribus *ekiſom*, terribilem *ekislihhun.* VEREL. in Ind. *ogn* terror, *iggur* metus, *ogan* timere, *ugga* malum prætimere, *ugglaus* ſecurus, qui non metuit. Cuncta rurſus a Græc. ἄγη terror, quod miror Gloſſatoribus non eſſe obſervatum.

SCHRECKEN, formatur a ſubſt. *ſchreck*, non vice verſa, & vi originis ſignificat (1) terrere, terrorem incutere. Hoc ſenſu Sueci nobiſcum dicunt *ſkræckia.* Quod priſcis ignotum. Nam terrere Angloſaxonibus dicitur *bregean*, Francis *bruogan.* TATIANUS Cap. CCXVII. 3. *erbruogite uuarun thie hirta*, exterriti ſunt cuſtodes. Haud dubie a Græc. φρίκη horror ex frigore vel metu. (2) paveſcere, terrore percelli. Hoc ſenſu Belgæ dicunt *ſchricken*, nos compoſite *erſchrecken*, & inde *ich erſchrack* expavi. Hebræum *ſagar* timuit, formidavit, quod ab HELVIGIO pro etymo adducitur, vel alienum eſt a loco, vel ad conſenſum ſpectat.

SCHREG, oblique. Vide *ſchrag.*

SCHREIBEN, exarare litteras. Factum a Lat. *ſcribere*, auctoribus Francis & Alamannis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 225. *nu uuill ih ſcriban unſer heil*, nunc volo ſcribere ſalutem noſtram. Gloſſ. Keron. ſcriptum *kaſcriben*, ſupra ſcripti *oba kaſcribanes.* Idem Belgis *ſchryſen*, Suecis *ſkrifwa*, Iſlandis *ſkra*, mira brevitate. JUNIUS in Obſervatis ad Willeramum Francicam vocem derivavit a Græc. γράφειν, præfixo S. HELVIGIUS a σκαριφᾶν delineare. Angloſaxonibus *ſcriſan* nihil minus ſignificat quam ſcribere. Vocem Gothicam vide in *graben* & *malen*, Saxonicam in *reiſſen.*

SCHREI-

SCHREIEN, clamare, vociferari. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXIV. 7. 8. Edit. Flac. *ſkrei menigi thero liuto*, clamavit multitudo hominum. Et paulo poſt: *irſcriun filu gahun*, clamabant valde acriter. Sic enim legendum, non *irſcrirun*, quod de nihilo eſt, & nullum habet intellectum. TATIANUS Cap. XIII. 25. *managu andariu ſcribenti* multa alia exhortans. Id eſt, clamans. Quod dicitur de Johanne Baptiſta, qui intenſa voce populum hortabatur, ut pœnitentiam prioris vitæ ageret, prout ipſe de ſe ait: ego ſum vox clamantis in deſerto. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchreeuwen*, Sueci *ſkrya*. Credo, eſſe origine Celticum, & a Francis ſibilo auctum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *crio* clamare, *cri* clamor, *criwr* præco. Galli etiamnum dicunt *crier*, absque ſibilo, rectius & antiquius, & Angli *to crie*. Quibus conſentit Heb. *kara* clamavit. Plura de hoc verbo, quatenus ſibilo deſtituitur, vide in *kræhen* clamare. Interim a *ſcreien* oritur

Francis *ſcreiot* clamor. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 14. *ſcreiot ne iſt in iro ſtrazon*, neque clamor in plateis eorum. *Ot*, *ode* apud Francos eſt medium derivandi in permultis vocabulis a verbo oriundis.

Alamannis *ſchraiat* palus infamis. Jus prov. Alam. Cap. CLXXXVIII. 4. *hat er der pfenning nit ze geben, ſo ſol man in an der ſchraiat ſlahen*, ſi non habet unde ſolvat, collocetur ad cippum. Proprie eſt clamor, ut ex voce Notkeriana patet. Dicitur autem de loco conclamato per metonymiam adjuncti, ſive a clamore populi, qui ſpectaculo expoſitis inſultare ſolet vociferando, ſive a clamore præconis. Plura vocis teſtimonia ex Jure Bavarico & Auguſtano convaſavit noviſſimus & doctiſſimus Legum Alamannicarum interpres D. SCHERZIUS in notis, quas vide.

Belgis *ſchreeuw* clamor, exclamatio.

Anglis *ſhrew* mulier clamoſa.

German. *ſchreier* vociferator & præco, *geſchrei* clamor, & quicquid clamori ſimile, fama, rumor &c.

SCHREIN, arca. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſorum: arca vel ſcrinium *ſcrin*. Idem Belg. *ſchryn*, Angl. *ſhrine*, Suec. *ſkryn*, Ital. *ſcrigno*, Camb. *yſgrin*, Gall. *eſcrine*, Lat. Barb. *ſcreona*. Lex Salica Tit. XXVII. 15. *Si quis ſcreona, qui clavem habet, infregerit*. Cuncta a Lat. *ſcrinium*. Scrinium autem ſic dicitur quaſi *ſecernium*. Hinc *ſcrin* antiquitus nonſolum de opere ſcriniario, ſed de quovis conditorio, imo etiam de ſacculo dicitur. Verſio Angloſax. Joh. XII. 6. *he wæs theof and hæfde ſcrin*, fur erat & loculum habebat.

SCHREIN, caſa, tugurium, taberna. SOMNER. in Dict. AS. *godes ſcrin* tabernaculum. Proprie eſt ſtructura arcæ ſimilis, & dicitur de tabernaculo, quia tabernaculum eſt locus ex tabulis & aſſeribus in ſimilitudinem arcæ exſtructus.

SCHREIN, camera ſubterranea. Lex Salica Tit. XIV. 1. *Si qui tres homines ingenuam puellam de caſa aut de* SCREONA *rapuerint*. LINDENBROGIUS in Gloſſario: *Ruſticis Campanis etiam hodie* ESCRENES *dicuntur cameræ illæ demerſæ in humum, multo inſuper fimo oneratæ, in quibus hyeme puellæ ſimul convenientes, pervigilant ſæpe ad mediam usque noctem.* Quod ex TACITO jam olim Germanis in uſu fuiſſe, confirmat BIGNONIUS. En verba TACITI Cap. XVI. de M. G. *Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eosque multo inſuper fimo onerant, ſuffugium hiemi, & receptaculum frugibus.* Si vera eſt Lindenbrogii & Bignonii interpretatio, vox Salica erit a Græc. γρώνη caverna, præpoſito ſibilo.

SCHREINER, ſcriniarius. Belg. *ſchrynwerker*.

SCHREITEN, crura extendere, greſſum facere divaricatis cruribus, *überſchreiten* transgredi, prævaricari, modum excedere. Belgis *ſchryden* & *overſchryden*. Verbum a Francis formatum eſſe a Lat. *gradi*, præpoſito ſibilo, inde colligo, quia inter veteres ſoli utuntur ſubſtantivo *ſchrit* paſſus, ut poſtea videbimus. MARTINIUS in voce *ſcritare* noſtrum verbum deduxit a Græc. σκιρτᾶν ſaltare, quamvis irrito ſignificatu. Angloſaxonibus *ſcrithan* eſt commeare & vagari, ex eodem, ut videtur, fonte, nempe a *gradi*.

SCHRENKEN, obliquare, *die beine über einander ſchrenken* decuſſare pedes. A *ſchrag* oblique, inſerto N.

SCHRENKEN, ſupplantare. Angloſax. *ſcrencean*, *geſcrencan*, Francis *ſkrenken*, *ſcrenchen*, *beſcrenchen*. NOTKERUS Pſal. CXXXIX. 4. *die mih uuellen beſcrenchen*, qui me volunt ſupplantare. Opinor a *rank* dolus, verſutiæ, præpoſito S. Quamvis etiam idem eſſe poſſit ac *oblique circumvenire*, a *ſchrag*, ut antecedens. Inde *hinderſchrenkig* inſidioſus & inſidioſe, quod ante centum annos adhuc viguit.

SCHRENKEN, claudere, arcere, cohibere, *einſchrenken* includere, & allegorice refrenare. Quidam referunt ad *ſchrag*, ut ſit quaſi clathris & lignis transverſis cohercere. Mihi videtur contractum a Græc. συνείργειν concludere, cohibere, cohercere, transpoſito R. quod mobilitate ſua ſæpe cunabula verborum occultat. Hinc *ſchrank*, quatenus formatur a *ſchrenken*, tot habet ſignificatus, quot conditio naſcendi permittit. Significat autem (1) arcam. Ita Latinis *arca* ab *arcendo* dicitur, vel ab εἴργω includo. (2) ſeptum, cancellos, repagula. (3) limitem. In notis Eccardinis ad Legem Salicam *ſchranken*, *ſchragen*, *ſchrannen* & *ſchrein*, male confunduntur, cum ſint diverſæ notionis & originis vocabula.

SCHREPFEN, ſcalpello cutem aperire, ſangui-

ſanguinis emittendi cauſa. A Lat. *ſcariſare*, & hoc ab inſtrumento σκάριφος ſtilus, ſcalpellum, docente MARTINIO in voce *ſcarifico*. Sueci dicunt *koppa*, a *kopp* cucurbita, qua ſanguis extrahitur.

SCHREYEN, clamare. Vide *ſchreien*.

SCHRICKEN, ſalire, ſaltare, proſilire. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 38. *ſie ſcrigtin fon theru baru*, proſilierunt e feretris. VEREL. in Ind. *ſkricka* petulanter ſaltare. Haud dubie a Græc. σκαρίζω ſalio. Inde compoſita

nidarſcrikken, deſilire, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. IV. 158.

ufyrſcrikken, proſilire, ſubſilire, apud eundem Lib. IV. Cap. XIX. 85.

uperſcriĉtun, tranſiliebant, in Gloſsis Pezianis.

heuwſchrecken, locuſtæ, id eſt, ſaltatrices, ut oſtendi in loco.

SKRIKFINNER, ſalientes Finni. Ita Finnos hodieque Danis, Norwegis, Sueonibus, ſibique ipſis appellari, ſcribit CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. Cap. 41. *Finnus* eſt paluſtris, vel in paluſtribus habitans, a *fen* palus.

Iidem homines vocantur etiam SCRITOFINNI, & eodem ſenſu, interprete PAULO Lib. I. de geſtis Longobard. Cap. 5. *Hi a ſaliendo, juxta linguam barbaram, etymologiam ducunt. Saltibus enim utentes, arte quadam ligno incurvo, ad arcus ſimilitudinem, feras aſſequuntur.* Ergo a σκιρτᾶν ſalire, ſaltare, & non a *ſcriden* magnis paſsibus incedere, etiamſi GROTIUS in *Prolegomenis* hanc nominis rationem reddat.

SCHRIFT, ſcriptura. NOTKERUS Pſal. LXXXVI. 6. *in dien ſcriften dero hereſton*, in ſcripturis Principum Synagogæ. A Lat. *ſcriptum*: Vel ſi mavis a *ſchreiben* ſcribere, ut *giſt* a *geben*.

SCHRIT, paſſus. Gloſſ. Pez. paſſus *ſcriti*. VEREL. in Ind. *ſkridur* progreſſus tardus. Refer ad *ſchreiten* crura extendere. Quamvis etiam immediate a Lat. *gradus* præpoſito S. formari potuerit. Angloſaxones paſſum vocant *ſtræde*, & Anglis *to ſtride* eſt divaricari, quia ſcilicet SC. & ST. nonnunquam permutantur.

SCHRITT-SCHUH, calopodium ferratum. Id eſt, *ſchlitt-ſchuh*, mutato L. in R. Nam his calceis utimur, non ad gradiendum, ſed ad decurrendum in lubrico. Vide *ſchlitten*.

SCHROBBER, avarus. A *ſchrappen* corradere. Ita a *ſchaben* fit *ſchubert*.

SCHROFF, aſper. Idem quod *ſcharf*, transpoſita ſaltim canina.

SCHROFF, petra. Quia aſpera & inæqualis. Quamvis etiam a Lat. *rupes* præpoſito ſibilo eſſe poſſit. Inde *ſchroffícht* petroſus, ſaxoſus, fragoſus.

SCHROT, in re monetaria dicitur liga, pondus, bonitas monetæ extrinſeca, *von gutem ſchrot und korn* ſecundum bonitatem extrinſecam & intrinſecam, id eſt, materia, pondere, & qualitate monetæ. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Moneta, antequam ſignatur, eſt ſegmentum auri vel argenti. Hinc multis origo placuit a *ſchroten*. LOCCEN. in Antiq. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. 18. „*Schrott* a Germanico *ſchrotten* reſecare, accidere appellatur; & inde Belgis *geſchroyt gelt* dicitur accisa pecunia; Vel ſecundum „linguæ Sueticæ notionem, *ſkrot* eſt a „*ſkrædda* ſecare, dum de materia monetæ „quid reſecatur, vel in certas partes dividitur, donec ad æquale pondus redigatur. Huc usque LOCCENIUS. Secundum hanc interpretationem *gut ſchrot* erit bona ſectio, & ad lancem facta. Quod etiamſi improbare non auſim, dici tamen veriſimiliter poteſt, quod *ſchrot* forte ſit ipſum *carat* (Arabes dicunt *kyrat* apud CLODIUM in Lexico Turcico) præpoſito tantum ſibilo. Nam hac voce deſignari ſolet illud pondus, quo gradus perfectionis auri & argenti purgati æſtimantur. Et hi gradus Lege publica ſunt definiti, ne aurum impurum pro obryzo obtrudatur. Addi autem ſolet *korn*, id eſt, proba, quod certe eſt a *küren* probare. Qua in re cogor a LOCCENIO diſſentire, qui notionem a frumento petitam exiſtimat. Cui conjecturæ opponere poſſum verba HÜBNERI in Lexico: KORN, *iſt das bisgen ſilber, ſo ſich im probiren auf die Capelle ſetzet.*

SCHROT, quatenus eſt verbale a *ſchroten*, ſignificat cujusque rei quocunque modo diviſæ particulam. Inde Angloſaxonibus *æppel-ſcreada* putamen pomi, apud ÆLFRICUM in Gloſſario, Anglis *ſhreads* præſegmina, a *ſhread of cloth* pannus, Belgis *ſchroot* grando ferrea, veteris ferri fragmina, nobis *ſchrot* fruſtum quocunque modo factum, ut patet ex compoſitis *weitzenſchrot* fruſta triticea, triticum contritum, *büxenſchrot* globuli e plumbo fuſi, *abſchrötel* præſegmina dapum.

SCHROTEN, dividere, quocunque modo id fiat, rumpendo, ſecando, mutilando, cavando, comminuendo, fundendo &c. Quemadmodum a *ſcheren* fit *ſcharte* cæſura, ruptura; ita a *ſcharte* rurſus fit *ſchroten*, eo quo dixi ſenſu. Varie autem effertur in Dialectis, Gothis *ſkreitan*, Angloſax. *ſcreadan*, Anglis *to ſhread*, Suec. *ſkræda*. Codex Arg. Marc. XIV. 63. *disſkreitands waſtjos ſeinos*, ſcindens veſtimenta ſua. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſcreadan* putare, amputare, reſecare, *beſcreadan* comminuere, diſcindere, *ſcread-ſeax* ſcalprum, *ſcreadung* reſectio, mutilatio, amputatio, *ſcreadungas* fruſta. Inde Anglis *ſhred* conciſus, tonſus, *ſhredding* conciſio, Islandis *ſkurdur* ſectio, *ſkurdgod* dii ſculpti, *ſkurdar-ſkirn* circumciſio. Nos ex eodem fonte habemus *ſchröter* ſcarabæus cornutus, quia cornibus tanquam forficibus utitur ad ſecandum. PLINIUS Lib. XI. Cap. 28. *In quodam genere Scarabæorum grandi cornua prælonga biſulcis dentata forcipibus,*

cipibus, in cacumine, cum libuit, ad morſum coëuntibus. Dicitur autem nonſolum de aridis, quorum proprium eſt rumpi, ſecari, comminui, ſed etiam de liquidis, quæ fundendo dividuntur. Inde *ſchrot* globuli e plumbo fuſi, *ſchröter* transfuſor, *einſchroten* infundere, *ausſchroten* transfundere, quibus utitur Luth. Jer. XLVIII. 12.

SCHROTEN, volvere, volutare. A Lat. *rotare*, judice FRISCHIO in Voc. Bibl. pag. 253. Sane S. hoc loco abundat, ut millies alias, nec ab omnibus Dialectis præfigitur. VEREL. in Ind. *rota* circumagere, huc illuc vertere.

SCHROTER, *ſchröter*, rotator doliorum, qui funibus & lignis jugo transverſo junctis, quæ vulgo *ſchrotſeiler* & *ſchrotbeume* vocantur, dolia in cellas demittit, & rurſus e cellis ſurſum trahit. Refer ad *ſchroten* volvere.

SCHROTER, *ſchröter*, molitor, & bajulus molitoris. Refer ad *ſchroten* conterere.

SCHROTER, *ſchröter*, ſcarabæus quidam. Refer ad *ſchroten* ſecare.

SCHRUMPEL, ruga. Angloſax. *hrympelle*, Belg. *rimpel*, Angl. *crumple*. Refer ad *ſchrumpen*.

SCHRUMPEN, corrugari. A *krümpen* contrahi, præpoſito S. Hodie libentius dicimus *ſchrumpeln* frequentative. Confer activum *rümpfen*.

SCHRUND, rima, ruptura, fiſſura. Gloſſ. Pez. fiſſura *ſcruntuſſa*, rimis *ſcruntuſſun*. Forte a ῥηγνύω rumpo, hiatum facio, præfixo ſibilo. Quamvis etiam idem eſſe poſſit quod *ſcharte* ruptura, transpoſito R. inſerto N.

SCHRUNZ, idem quod *ſchrund*. Litera S. innumeris vocibus præter neceſſitatem annectitur. Vide *Paragogen* in PROLEG. Sect. IV.

SCHU, *ſchuh*, *ſchuch*, calceus. Gothis *ſko*, plur. *ſkohe* Marc. I. 7. Angloſax. *ſco*, *ſceo*, *ſcoh*, plur. *geſcy*, Francis & Alam. *ſcu*, *ſcuah*, *ſcuoh*, plur. *geſcuoh*, Belg. *ſchoe*, *ſchoen*, Angl. *ſhoo*, Suec. & Isl. *ſko*. Gloſſæ antiq. apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 162. *ſcu* calceus, *ſcuabrimon* corrigiæ. Gloſſ. Pez. ſandalia *ſcuoha*. TATIANUS Cap. XLIV. 6. *ni curet biſizen giſcuohu noh gerta*, nolite poſſidere calceamenta nec virgam. Multa de hac voce ab eruditis tradita ſunt, magis vel minus probabilia, partim etiam frigida. MARTINIUS deduxit a *ſoccus*. JUNIUS primo a χέω capio, contineo, quod pedem capiat calceus, poſtea a σκύτος corium, quamvis primi calcei non fuerint e corio, ſed potius e ligno. HELVIGIUS originem ex Oriente petit ab Heb. *ſachach* texit, operuit. Contra STIERNHIELMIUS vocem tanquam in Septemtrione natam derivat a *ſkya* tegere, tueri, munire. Quod valde probarem, niſi proprietas verbi obſtaret. Nam *ſkya* proprie eſt obumbrare, umbra tegere, a Græc. σκιά umbra. Atqui calceus non eſt umbraculum pedis, ſed potius σκευή, h. e. indumentum. Hinc ſuſpicor, primam ætatem dixiſſe *fot-ſko* indumentum pedis, ſicut hodie dicimus *hand-ſchuh* indumentum manus: poſteros vero *ſko* per aphæreſin, *ſkoh* per paragogen.

SCHUB, quot modis dicatur ſe ſolo & in compoſitis, vide in *ſchieben*.

SCHUBERT, parcus, avarus, interprete STILERO. Si vera interpretatio, convicium ductum eſt a *ſchaben* & *art*, hoc eſt, ab improbo corradendi ſtudio. Nam *art* in multis compoſitis ſignificat eo vitio affectum, cui affigitur.

SCHUCHTER, *ſchüchter*, meticuloſus. Hodie *ſcheuchen* eſt terrere, olim etiam paveſcere, & inde *ſcheuch* & *ſchüchter* pavens. Verbum Otfridinum vide in *ſcheuen*.

SCHUCKEN, quatere, concutere, ſuccutere. Angloſax. *ſceacan*, *ſcacan*, Belg. *ſchocken*, Angl. *ſhake*, Suec. & Isl. *ſkaka*, Gall. *chocquer*, Ital. *ſcoccare*, Hiſp. *cocear*. SOMNER. in Dict. AS. *ſceacan* quatere, concutere, agitare, convellere, vibrare, commovere. BENSON. in Voc. AS. *ſcacan* concutere. VEREL. in Ind. *ſkaka* concutere, *ſkæka* excutere. Ortum cenſeri poteſt, vel a Græc. σείω per præteritum σέσεικα: vel a Lat. *quatio*, quod mallet SKINNERUS. Nam T. mutari ſolet in K. ſæpiſſime. Vox Gallica & reliquæ ſunt origine Germanicæ, & non a Lat. *concha*, ut MENAGIUS exiſtimat. Hodie utimur frequentativo *ſchuckeln*.

SCHUCKELN, frequentativ. ab obſol. *ſchucken*, & ejusd. ſignif. Inde *ſchucklend pferd* ſuccuſſor, equus ſuccutiens, *ſchucklend rad* rota concutiens 2. Macc. XIII. 5. *ſchuckel*, *ſchauckel* oſcillum, alias *ſchwingſeil*, *reitſeil*, quo funi inſidens ultro citroque jactatur, *ſchuckelfeſt* feſtum mobile.

SCHUFT, convicium notum, ſed vagum, & ignoti ſignificatus. HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. „*Schofft ſ. ſchufft*, olim honeſtum „erat vocabulum præfectorum, in agris aut „oppidis juſtitiam adminiſtrantium. Nunc „verſatur in contemtu, quum vulgo ſic ap„pellamus Nobiles cum re tenui imperio„ſulos. Oritur a *ſchophet*, i. e. judex, præ„tor, *ein ſcheppe*. Hæc ille, & ſimilia BESOLDUS in Theſauro Practico. REIZIUS noviſſime deduxit a Græc. σοφιστής, quod SUIDÆ exponitur ἀπατεών, i. e. impoſtor, homo fallax & fraudulentus.

SCHUFUT, noctua. Gallos a *kautz* formaſſe *chouette*, Germanos a *chouette* rurſus *ſchufut*, docet FRISCHIUS in vocibus Bibl. cujus conjecturæ libens adſentior.

SCHUH, calceus. Vide *ſchu*.

SCHULD, debitum. Oritur ab obſol. *ſcolen* debere, pro quo nunc dicimus *ſollen*, inſigni depravatione. Gloſſ. Keron. debere *ſcolan*, debet *ſcal*, *ſculi*, debent *ſculum*. Vide plura in verbo hodierno. Dicitur (1) de debito pecuniario. VEREL. in Ind. *ſkulld* cenſus, penſio, debitum, reditus, *ſkulldumen* debitores. Inde *verſchuldet ſeyn* in ære alieno eſſe. (2) de officio hominis & civis, quatenus obligatione ad aliquid agendum defini-

definitur. VEREL. loc. cit. *ſkuld* officium præſtandum, debitum, *ſkullda-lid* omnes e familia quos herus alere officii ratione tenetur, *ſkulda* obſtringere. Inde *verſchulden* officium officio compenſare. (3) de licito & permiſſo. Evang. Goth. Marc. VI. 18. *ni ſkuld iſt thus haban quen brothrs theinis*, non licitum eſt tibi habere uxorem fratris tui. Joh. XVIII. 31. *unſis ni ſkuld iſt usquiman manne ainummehun*, nobis non licitum eſt occidere quenquam. Hic ſenſus Gothis proprius, & ab eo, quod fieri debet, ad id, quod jure fieri poteſt, haud dubie translatus.

SCHULD, ſenſu forenſi eſt *reatus, culpa, delictum.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſcelde, ſcylde* delictum, culpa, peccatum, noxa, reatus, *ſcyldig* reus, culpabilis, obnoxius, ſons, *deathes ſcyldig* mortis reus. Gloſſ. Keron. noxa *ſculdi*, reum *ſcultikan.* VEREL. loc. cit. *ſkulld* culpa, crimen. HELVIGIUS derivat ab Heb. *ſchalut* error, culpa. Sed hac derivatione minime opus habemus. Nam *ſchuld* proprie eſt *debitum*, & dicitur de *delicto*, non quod debeat fieri, ſed quod debeat compenſari, quando factum eſt. Nam delicta ex inſtituto omnium Gentium Legibus violatis debent pœnam. Hinc in omni delicto eſt quoddam debitum voluntarie contractum, & delinquentes ſunt quaſi debitores Reip. & ad ſatisfactionem compelli poſſunt ac debent a ſumma poteſtate. Vide ergo, annon vox hebræa idem ſignificare poſſit? Hoc debitum, quod ex delicto naſcitur, duplex fuit apud veteres Germanos, unum quod læſo, alterum quod læſæ Societati debebatur. Utrumque notavit TACITUS Cap. XII. de M. G. his verbis: *Pars multæ Regi vel civitati, pars ipſi, qui vindicatur, vel propinquis ejus exſolvitur.* Idque ex intima Sapientia petitum ſcribit GROTIUS in Præf. ad Script. Goth. pag. 65. A *ſchuld* Latino-Barbari habent *ſcultedum* grave delictum, & *placita de ſcultedis* judicia de furtis & latrociniis.

SCHULD, cauſa facti, vel omiſſi, præſentis aut futuri. Senſus a cauſa culpabili ad quamcunque cauſam traductus. Gloſſ. Pez. cauſa *ſcult.* Hinc excuſare nobis dicitur *entſchuldigen*, & excuſatio *entſchuldigung*, utique ab obtentu cauſarum, conſentientibus Latinis.

SCHULD, meritum bene vel male facti, *verſchulden* promereri. Gloſſ. Pez. commerui *giſculta*, commeruiſti *giſcultos.* Senſum a meritis pœnalibus ad quæcunque merita traductum eſſe, patet.

SCHULDIG, multa ſignificare poteſt ſecundum antecedentia, *obæratum*, ſi cauſa ſignificandi a debito ſolvendo, *obſtrictum*, ſi ab officio præſtando, *reum*, ſi a delicto deſumatur. Apud Antiquos ultimum tantum ſignificatum reperio.

SCHULDIG, reus, ſons, qui noxam fecit, & pœnæ obnoxius eſt. Gothis *ſkula*, Angloſax. *ſcyldig*, Francis *ſculdig.* Patet ex ſede vocabuli Matth. V. 22. *ubi reus judicio, reus concilio, reus gehennæ*, Gothico interpreti vocatur *ſkula ſtavai, ſkula gaquumthai, ſkula in gaiainnan funins*, Angloſaxonico *dome ſcyldig, getheahte ſcyldig, ſcyldig helle fyres*, Francico *ſculdig duomes, ſculdig thinges, ſculdig helle fuires*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XXVI. Vox Gothica oritur immediate a *ſcolen* debere; reliquæ a *ſchuld* culpa, per terminationem *ig.* Nam hæc duo conjuncta neceſſario progenerant eum qui reatum habet. Et hinc porro extat *ſchuldigen* reum peragere, quo utitur Luth. Pſal. V. 11. & ab illo *beſchuldigen* criminis arguere, incuſare, accuſare.

SCHULE, ludus literarius. Gloſſ. Keron. ſchola *ſcuala.* Sumptum a Latinis, auctore, ut videtur, S. BENEDICTO, qui ſcholas in Germania pueris religioni dicatis, ut poſtea CAROLUS M. ſæcularibus erudiendis, primus inſtituit.

SCHULFUCHS, vulpes ſcholaſtica. Qui aulam & caſtra ſequuntur, hoc torquere ſolent in literarum cultores, ob deſidem eorum vitam, & timidum atque callidum ingenium. Lex Salica pœnam dictat in eum, qui alterum *concacatum* aut *vulpeculam* vocaverit, Tit. XXXIII. 3. Prius opprobrium accipit ECCARDUS de *ſtulto*, poſterius de *meticuloſo.* Vetus enim perſuaſio eſt inter fortes, literas fortitudini infeſtas eſſe, & animos deprimi inſtitutione. Audi Gothos apud PROCOPIUM Lib. I. Hiſt. Goth. *Non recte puerum, neque ut Regem deceret, educari: multum abeſſe a virtute literas: & ſenili inſtitutione dejici plerumque & ad metum incurvari indolem: qui magna auſurus, qui bello decora ſit quæſiturus, debere liberum a magiſtrorum metu, armis tractandis erudiri: ne Theudericho quidem placuiſſe, ullos Gothorum pueros ad ludum literarium mitti: quippe ſolitum dicere, fieri non poſſe, ut qui didiciſſent flagra extimeſcere, ad contemtum enſium haſtarumque aſſurgerent.* Hæc vera convicii origo.

SCHULTER, humerus. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. humeri *ſcultyrra.* Idem Angloſax. *ſculdor, ſcyldre*, Angl. *ſhoulder*, Suec. *ſkuldra*, Belg. *ſchouder* per ſyncopen. Proprie eſt os illud latum, quod poſticas coſtarum partes tegit, & ideo ſic dictum, vel immediate a *ſkyla* tegere, vel metaphorice a *ſkioldur* clypeus, quia clypeo ſimile, quomodo etiam Græcis idem os ob latitudinem ſuam vocatur τράπεζα, i. e. menſa, alia allegoria, ſed non æque apta. MARTINIUS vocem Germ. duxit a χαλᾶν laxare, remittere. Sed non apparet, quid humeri remittant. De vocibus Scandicis *ſkyla* & *ſkioldur* vide plura in *ſchild.*

SCHULTHEIS, prætor, urbanus & ruſticus. Vox a Longobardis proſeminata, cujus antiqua forma eſt *ſcultais*, Latino-Barbare *ſculdaſius.* Quid notaverit Longobardis, cognoſcitur ex Legibus R. Rotharidis, nec non ex Gloſſatoribus & Scriptoribus rerum Longobardicarum. Lex Longob. Lib. I. Tit. II. 2.

Et

Et prædicti per ſculdaſium aut judicem qui in loco ordinatus fuerit, exigantur. PAPIAS: *ſcultais, rector, lingua barbara Longobardana.* P. WARNEFRIDUS Lib. VI. de Geſtis Long. Cap. 24. *Rector loci illius, quem ſculdais lingua propria dicunt.* Agitur de *Argaido* viro nobili ac forti apud Forojulienſes, quem centurionem fuiſſe credo. Nam moribus Longobardorum & Francorum rectores locorum militabant, & unus homo duas ſuſtinebat perſonas, militarem & civilem. Apud Francos ſane *ſcultheizo* nomen erat commune omnibus jubendi aut cogendi poteſtate a ſuperiori inſtructis, civilibus & militaribus, inprimis vero *procuratoribus regis*, & *centurionibus*. Gloſſ. Pez. procurator *ſcultheizzo.* Sic & centurio, qui ſupplicio Chriſti præerat, quemque LUTHERUS *hauptman* vocat Matth. XXVII. 54. ab OTFRIDO dicitur *ſculdheizo* Lib. IV. Cap. XXXIV. 29. & alius centurio, cujus mentio fit Matth. VIII. 5. eodem nomine deſignatur Lib. III. Cap. III. 9. 19. Vocem a Longobardis acceptam Franci Saxonicæ genti a ſe domitæ, una cum Fiſco regio intulerunt. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſcultheta* exactor; ſcilicet culpæ & pœnæ pro noxis. Unde Latino-Barbaris *ſcultetus.* Sed revertamur ad vocem Longobardicam. Hæc in Additamentis Regum Francorum ad Leges Longobardicas, interdum ſcribitur *ſculdahis*, & paſſim conjungitur cum *Judice* & *Gaſtaldo*, ut ſæpe neſcias, idemne fuerit miniſter, an diverſus? Prius tamen veriſimilius cenſetur. Multa enim jubetur, *juſtitiam quærentibus facere, mulctas exigere, ſontes & fugitivos perquirere* &c. quæ amplitudinem officii ejus declarant. In Gloſſa veteri *ſculdaſius* exponitur *pedaneus judex*, qui non ſcamno ſedens, ſed ſtans & e veſtigio munus ſuum exercet. Plerique tamen *ſculdaſios* ad ſedentes judices referunt. Quos inter eſt BRUMMERUS, cui *ſcultetus* a Comite eſt proximus & primus e Scabinis, ſine quo judicium haberi nequit, in tractatu *de Scabinis* Cap. 4. Quid vox Longobardica proprie ſignificet, ex Lingua Longobardorum, de qua nullum habemus fragmentum, nedum juſtum monumentum, ſed ſcopas tantum diſſolutas, & vocabula male exarata, dijudicare non poſſum. Hoc tantum ſcio, *ſcult* ſe ſolo jam prætorem ſignificare, non propter aliquam apocopen, ſed alias ob cauſas, quas poſtea ſiſtam in *ſchulze.* Verum cum hic ſenſus non indigeat annexo *ais*, aliam voci ſignificationem ſubeſſe ex cognatis linguis judicant interpretes, omneſque in eo conveniunt, *ſcult* in voce Longobardica debitum, *ais* vero judicem denotare. GROTIUS in Indice: *Sculd-hais, debiti præfectus, qui non de capite, ſed de pecunia judicat.* Poſterior compoſiti pars (nam de priori nulla quæſtio eſt) varie ſcribitur, *ais, hais, ahis, aſius, heizo, heta, etus.* REIZIUS vir Græce doctisſimus, ſcribit in Belga Græciſſante pag. 169. *Scythæ judicem dicebant* AISCHAC, *unde Græcorum* αἰακος, *unus ex judicibus mortuorum.* Unde hoc hauſerit, non liquet. Simile tamen vocabulum tribuit popularibus ſuis SICCAMA in notis ad Leges antiquas Friſionum pag. 102. ubi verba ſic fluunt: *Apud* FRISIOS *diverſi Judices erant. Siquidem* AESGHA, *ut modo dixi, de cauſis civilibus & pecuniariis jus dicebat,* SCHOUT *ſive* SCHELTE *ex parte Regis vel Comitis exigebat, & de criminibus cognoſcebat. Hinc frequenter in Jure noſtro* AESGHA-DOEM *&* SCHELTE-BAN, *id eſt, Æsgæ ſententia, & Scheltonis bannum ſeu pœna.* Alii viri docti, & in his GROTIUS, priſcis Hollandis & hodiernis Friſiis imputant *aiſcha, aſcha, atten, etten, aizig, azig* pro judice, *aasdom* & *azigdom* pro ſententia judicis, ut me docuit REIZIUS loco citato. Nihil horum valde abludit a Longobardica voce. Hoc unum reſtat inquirendum, in qua radice conveniant? GROTIUS citante *Antonio Matthæi* apud *Brummerum*, omnium originem petit ab *aſeñ* judicare. Utinam eo ſenſu alicubi extaret, nemo de probitate derivationis ambigere poſſet. Nunc autem cogimur ſententias aliorum conquirere. MARTINIUS in voce *ſculdaſius:* „Hodie quoque dicimus *ſchultheiſſe*, „quod ſonat, qui debita jubet, ſcil. præ„ſtari: *ſchult* eſt debitum, *heiſſen* jubere. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 193. „*heiſchen* eſt quærere, exigere, & *ſchuld* de„bitum. Hinc compoſitum *ſchultheis* quæ„ſtorem aut exactorem proprie ſignificat. Hoc magis probo, & probat quoque REIZIUS his verbis: „Apud Teutones prætor „juri dicundo præfectus nominatur *ſchuld*„*hais*, q. d. debitorum aut culpæ exactorem, „*der die ſchuld heiſchet.* Unde porro patet (quod coronidis loco addo) quod *ſchuldrichter* non ſit verum ſynonymum, quia aliud eſt de debitis & mulctis judicare, aliud mulctas exigere. Illud eſt decernentis, hoc cogentis. Hodie tamen utriusque officium in una perſona concurrit.

SCHULTZE, prætor, urbanus & ruſticus. Friſiis *ſchelte,* Sorabis *ſcholta,* & per ſyncopen *ſchowta,* qua ſyncope delectantur etiam Batavi, dicendo *ſchout.* BOXHORNIUS in Orig. Gall. pag. 97. *Antiquiſſimum Germanicum vocabulum eſt* SCELTO, *quod judicem ſignificat, cujus frequentem in antiquis Friſiorum Legibus, quas nobiliſſimus Siccama edidit, invenire eſt mentionem. Brabanti mei hodieque* SCHOLTES *aut* SCELTES *dicunt. Reliqui Belgæ, mollioris, ut ſit, pronunciationis cauſſa,* SCOUT. Verba SICCAMÆ habes ſupra in *ſchultheis.* HELVIGIUS & FRENZELIUS vocem tanquam in Oriente natam ex Heb. & Chald. ſermone derivant. Quod recte fieri contra DAVIESIUM negat BOXHORNIUS. *Multa,* inquit, *in diverſis linguis eadem ſunt ſono & ſignificatione, nec tamen iccirco eadem origine.* GROTIUS in Indice exiſtimavit, vocem e Longobardica *ſchultheis* depravatam eſſe. Quod poſſibile

quidem,

quidem, dictu tamen minime neceſſarium. Nam etymologice tria ſignificare poteſt, prætori valde propria, (1) *arbitrum*, ſi *ſcholt* formetur a *ſchelen* dividere, quod more ſolito fieri poteſt per medium derivandi T. Latini veteres *ſculnam* vocant, haud dubie quaſi *ſeculnam*, non a *ſequendo*, quod utraque pars fidem ejus ſequatur, quæ GELLII interpretatio eſt Lib. XX. Cap. 10. ſed quod lites ſecet ac dirimat. Nam lites dicuntur decidi, ducta ſimilitudine ab iis, qui rem in partes ſecant. (2) *exactorem*, ſi radix ſit *ſchalten* urgere, impellere. Nam ſummæ poteſtatis miniſtri, & præcipue ii, qui cogendi auctoritate inſtructi ſunt, ſimilibus vocabulis a motu impulſivo deſumtis, vocantur *drænger* Hiob. XXXIX. 10. *treiber* Eſa. III. 12. *ſchergen* Dan. XI. 30. (3) *rectorem loci*, quia *ſchalten* nonſolum urgere, ſed etiam regere ſignificat.

SCHUMMER, *ſchumber*, obſcurus, ſublucidus. Vide *ſchimen* obſcure lucere.

SCHUND, ſtercus, Dial. Lipſ. Factum a Belgico *ſchyte* per epentheſin. Confer *ſcheiſſen* cacare.

SCHUNDEN, vocare, advocare. Verbum obſcurum & extinctum. Teſtimonia WILLERAMI vide apud JUNIUM in Obſervatis pag. 11. & NOTKERI in notis Scherzianis ad Will. Cap. I. 4.

SCHUP, *ſchub*, translatio culpæ in alium. Jus prov. Alam. Cap. CLXXXVI. 3. *ez gat im an die hant, er habe dann ſinen ſchup*, manus ei amputanda eſt, niſi culpam in alium transferre poſſit. Cap. CCXIX. 2. *und gibt er, er habe ſinen ſchub, da ſol man im tag umbgeben*, & ſi confiteatur, ſe habere, unde culpam in alium transferat, terminus illi præfigendus eſt. Refer ad verbum forenſe *ſchieben*.

SCHUP, *ſchub*, plures habet in foro ſignificatus, quos vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 720.

SCHUPFEN, trudere, protrudere, Dial. Suevica. Frequentativum a *ſchieben* ejusd. ſignif. Hujus verbi proles eſt *ſchupflehn* feudum vitalitium, non-transmiſſibile ad liberos, & omne feudum mobile, quod volente domino auferri poteſt.

SCHUPPE, *ſchüppe*, ſcaphium, inſtrumentum foſſorum. Utrumque a Græc. σκάφιον, σκαφεῖον, & hoc a σκάπτειν fodere, judice MARTINIO. Diminutivum vide in *ſchaufel*.

SCHUPPE, *ſchoppe*, *ſchaube*, genus veſtimenti, a notione tegendi ſic dictum, ut alia plura in *ſchopf*.

SCHUPPE, ſquama, tegmen piſcis naturale. Belg. *ſchub*, *ſchob*, plur. *ſchobben*. MARTINIUS vocem Latin. & Germ. ducit a *ſcabendo*, quia ſquamæ ſolent radendo auferri. Malim a σκέπειν, ut antecedentia, quia ſquamæ ſe mutuo tegunt & piſcem. Allegorice tamen dicitur de ſcabro in cute, ob manifeſtam ſimilitudinem furfurum & ſquamarum. Inde *ſchuppen auf dem haubt* furfures, *ſchuppen im geſicht* lichen, *ſchuppen auf der hand* porrigo, *ſchuppicht* ſcabioſus, ſquamulis fœdatus.

SCHUPPERT. Vide *ſchubert*.

SCHUR, raſura, tonſura. Græcis *Ξερία*, apud HESYCHIUM. Gloſſ. Keron. tunſuram *ſcurt*. Illud eſt verbale, hoc derivativum a *ſcheren* tondere. Metaphorice dicitur de vexatione.

SCHUR, nimbus, procella. Gothis *ſkura* Marc. IV. 37. Anglosax. *ſcur*, Angl. *ſhower*, Suec. *regnſkur*. SOMNER. in Dict. AS. *ſcur* nimbus, *ſcur-boga* iris, *ren-ſcuras* imbres. Belgis *ſcheuren* eſt rumpere & rumpi. Hinc *ſchur* videtur proprie eruptionem ventorum & pluviarum denotare. Hanc originationem tradit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 283. & SKINNERUS in Etymologico Anglicano.

SCHUR, pergula. Vide *ſchaur*.

SCHUREN, *ſchüren*, focum excitare, *ſchüreiſen* rutabulum. Videtur ab igne factum, & origine Perſicum. Nam ſol & ignis Perſis dicitur *chur*. Prior ſignificatus extat in Lexico Clodiano. Alter ex conjectura ſuppleri poteſt, quia veteres Perſæ fuerunt ignicolæ. GOLIUS in Epiſtolis Boxhornianis pag. 181. tribuit Germanis *ſkior* ignis. Sed cujus ſit Dialecti, non docet, & hactenus fruſtra quæſivi. Allegorice dicitur de iis, qui iras aliorum in alios magis inflammant. Inde *anſchüren* incitare, inſtigare irritatum.

SCHURF, ſcabies. Vide *ſchorf*.

SCHURF, foſſa. Vide *ſchorf*.

SCHURFEN, *ſchürfen*, fodere. Vide *ſchorf*.

SCHURIGLEN, moleſtia afficere. Bonum verbum & legitime factum a *ſchur* vexatio, & obſoleto *eglan* cruciare, facere ut doleat. SOMNER. in Dict. Anglosax. *eglan* dolere, item contriſtare, turbare, moleſtare, *him nan thing innan eglath* eum nihil intus turbat. Eſt & Gothis *aglo* tribulatio, ab ἀλγεῖν dolere, cruciari, judice JUNIO.

SCHURK, notum convicium, ſed ignoti & vagi ſignificatus. Judice ECCARDO in notis ad Leg. Sal. Tit. XXXIII. 6. *delatorem* ſonat, ortumque eſt in Monaſteriis ab illo Fratre, qui ab officio circuitus ſui *circa* vocatur. Alii *ſchurk* & *ſcherge* confundunt. Mihi videtur *verberonem* denotare, factumque ab Anglico *to ſcourge* verbero, verberibus cædo, vel Italico *ſcoreggiare* flagellare, quæ certe ſunt a *corrigia*, qua ſervi caſtigantur.

SCHURZE, *ſchürze*, tegumentum. Anglosaxonibus *ſcrud* eſt veſtitus, Anglis *ſhrou[d]* amiculum, Suecis *ſkörte* ſupparus, Islandis *ſkirta* induſium apud VEREL. in Ind. Sorabis *ſchurc*, *ſchorc* veſtis muliebris, lintea ... pice obducta, apud FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 747. In reliquis Dialectis S. initiale abjicitur. Inde Cambris *crys* induſium, Armoricis *cres* veſtis, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Cuncta a *ſchauren* tegere. Situs caninæ inſtabilis neminem debet a hoc etymo alienum reddere. Interim a *ſcru* veſtitu

veſtitus antiqua Saxonia formavit *ſcrydan* veſtire, & Suecus ab illo *ſkræddare* ſartor. Verbum Saxonicum extat in S. Verſione Matth. XXV. 43. *ic wæs nacod, and ge me ne ſcryddon*, nudus eram, & non veſtiviſtis me.

SCHURZE, *ſchürze*, præcinctorium. Belg. *ſchort*. Senſus vocis hodiernus, & haud dubie deſumptus a *gürten* cingere, præpoſito ſibilo. A *ſchürze* rurſus fit *ſchürzen* præcingere. Aſſonant Hebræa *chagar* cinxit, accinxit, & *chogorah* cingulum, perizoma.

SCHUSS, quatenus eſt verbale a *ſchieſſen*, ſequitur auctorem ſuum, & tot habet ſignificatus, quot ille permittit.

SCHUSSEL, *ſchüſſel*, catinus. Gloſſ. Pez. ſcutulas *ſcuzilun*. Idem Angloſax. Angl. & Armor. *ſcuttel*, Belg. *ſchottel*. Vel a Græc. κυτύλη vas cavum, vel quod malim a Lat. *ſcutula*, *ſcutella*, quia ſcutum refert.

SCHUSSEN, *ſchüſſen*. Vide *ſchieſſen*.

SCHUSTER, ſutor. Non a Gr. σκυτεὺς coriarius, ſed a *ſchu* calceus, per medium derivandi *ſter*, quod vide in PROLEG.

SCHUTTEN, *ſchütten*, dicitur de liquido & arido. Quando de liquido, tunc idem eſt quod *gieſſen, gieten*, fundere, præpoſito tantum S. Quando de arido, tunc idem eſt quod *ſchieſſen* jacere, mutatis tantum conſonantibus. Græcis σκεδᾶν eſt ſparſim fundere & ſparſim jacere, nonnulla, ni fallor, cum utroque adfinitate.

SCHUTTEN, *ſchütten*, fundere, effundere. BENSON. in Voc. AS. *ſcedan* effundere, *ſcedend* effundens. Idem Anglis *to ſhed*, & inde *ſhedder* fuſor, & *ſhedding* effuſio.

SCHUTTEN, *ſchütten*, jacere, projicere, emittere. Angloſax. *ſceotan* & *ſcotian*, & inde *ſcoten* jactus, emiſſus, *ſcot* ſymbolum, conjectio. Belgæ dicunt *ſchieten*, Galli *jetter*, & inde *jet* actus jaciendi, *jetton* pecunia miſſilis, *jet d'eau* radius aquæ. Nos inde derivamus *ſchutt* congeries, acervus, & quicquid in unum conjicitur, terra, rudera, evericula, ſtramina &c.

SCHUTTEN, *ſchütten*, ſenſu forenſi eſt dimittere ex dominio & mittere in poteſtatem alterius, & dicitur de iis, qui jactu pulveris, feſtucæ, vel alterius rei in pallium emptoris, ſe dominium transferre profitentur. Hic ritus ſpectat ad *Jurisprudentiam Symbolicam* veterum Danorum & Suecorum, qui certe non temere, ſed duce natura fuit inſtitutus. Nam qui rem abjicit, eam dimittit, & qui conjicit in ſinum alterius, tradere in ejus poteſtatem videtur. Hoc eſt quod illi in Legibus antiquis vocant *ſkiota*, *ſkiuta*, unde Latino-Barbaris *ſcotare* & *ſcotatio*. De hoc Symbolo transferendi dominium rei immobilis vide plura apud auctores Septemtrionales a CANGIO allegatos in voce. LOCCENIUS in Lexico Juris Sueo-Goth. *ſkiöta* exponit *i ſkiöt læggia*, h. e. in gremium conjicere. Et in Antiquitatibus Sueo-Gothicis Lib. II. Cap. 16. hoc verbum derivat a *ſköt* ſinus. Quam conjecturam non auſim contemnere. Nam ex inſtitutione Legis *ſcotare* non eſt jacere ſimpliciter, ſed jacere in ſinum alterius, & ſimile verbis Francorum forenſibus *laiſowerpire* & *adſatimire*, quæ certe formata ſunt a ſinu.

SCHUTTEN, *ſchütten*, motitare, contrario motu movere. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſchudden*, & inde *ſchuddebol* caput tremulum, *afſchudden* excutere, quod dicitur de jugo. Similia leguntur apud Francos. Gloſſ. Lipſ. *ſcutta* excuſſit. OTFRIDUS Lib. III. Cap. IV. 23. de Angelo Domini: *thaz uuazar er yrſcutita*, aquam concutiebat. TATIANUS Cap. XLIV. 9. *arſcutet then melin ſon iuuaren fuozin*, excutite pulverem de pedibus veſtris. Veteres hoc verbi ex Lat. *cutere, quatere*, præpoſito ſibilo formaſſe, opinatur HELVIGIUS. Differt autem *ſchütten* a *ſchütten* jacere. Illud eſt moventis in loco, hoc moventis de loco.

SCHUTTELN, *ſchütteln*, motitare, vario & contrario motu movere. Frequentativ. a *ſchütten*.

SCHUTTERN, *erſchüttern*, concutere & concuti. Aliud frequentativ. ejusdem verbi.

SCHUTZ, *ſchütz*, ſagittarius, & exploſor cujuscunque teli. Angloſax. *ſcytta*, Belg. *ſchutter*, Angl. *ſhooter*, Suec. *ſkytte*. Refer ad *ſchieſſen* jaculari. Nec aliunde SCYTHÆ ſic dicti, quam quia primi in orbe ſagittarii. Plures populos a ſagittandi peritia nomen adeptos vide in *bogen*.

SCHUTZ, protectio. Refer ad *ſchützen*.

SCHUTZEN, *ſchützen*, defendere. Belgis *ſchutten*, Suec. *ſkydda*. HELVIGIUS retulit ad *ſcutum*, ut ſit quaſi ſcuto protegere & defendere. Sane Angloſaxonibus a *ſcyld* ſcutum fit *ſcyldan* tueri, protegere, defendere. Et tametſi Græcis σκιάζω ſit obumbro, non auſim tamen verbum Germanicum inde deducere, quia *ſchützen* eſt fortiter aſſerere, vindicare, tueri, cui ſenſui exprimendo allegoria a ſcuto longe idonior eſt altera ab umbellis petita. Verba veterum vide in *weren*.

SCHWAB, genus inſecti multis pedibus, Dial. Miſnica. Forte quia erroni ſimilis, a *ſchweifen* vagari, circumagi. Currit enim continuo, nec recta, ſed per ambages & mæandros.

SCHWABEN, Suevi. Gens antiquiſſima, maxima, & bellicoſiſſima veteris Germaniæ, quam Angloſaxones *Swefas*, cæteri *Suabon* & *Suaben* vocant. OTFRIDUS in Præf. ad Epiſcop. Salomon. verſ. 9.

Lekza ich therera buachi
Ju ſentu in Suaborichi.
Capitula horum librorum
Mitto vobis in Sueviam.

Suevos trans mare in Germaniam veniſſe, & ad montem *Suevum* conſediſſe, tracto exinde nomine, vetus traditio eſt. ISIDORUS Lib. X. Orig. Cap. 2. *Suevi dicti putantur a monte* SUEVO, *qui ab ortu initium Germaniæ*

niæ facit, cujus loca incoluerunt. Auctor Rhythmi de S. Annone Stropha XIX.

Undir bergin ingegin Suaben
Hiz her vanin uſhaben,
Deri vordirin wilin mit herin
Dari cumin warin ubir meri
Mit miſlichemo volke.
Si ſlugen iri gezelte
Ane dem berge SUEBO,
Dannin wurdin ſi geheizin SUABO.

Vertit SCHILTERUS:

Sub montibus adverſus Suevos
Juſſit Cæſar vexilla tolli,
Quorum majores olim cum copiis
Eo venerant trans mare
Cum vario populo.
Fixerant ſua tentoria
Ad montem SUEBUM,
Unde dicti SUABI.

Verum cum hic mons in Germania oſtendi non poſſit, tota narratio de transmarina Suevorum origine redditur ſuſpecta & fabuloſa. Veroſimilius eſt, Suevos eſſe populum Germaniæ indigenam. Quod etiam dicere videtur TACITUS, dum SUEVOS inter *vera & antiqua nomina*, & inter gentes a Deo MANNO ortas, computat, Cap. II. de M. G. Alii igitur nomen Suevicum derivant a *ſchweifen* vagari, quaſi hanc animo concepiſſent opinionem, veteres Suevos Cyngarorum & Tartarorum ſimiles fuiſſe, ſedibus inſtabiles, & continuo errantes. Quod ſane falſum. Conſtat enim eos centum pagis habitaſſe, & circa mare Suevicum Reges & regna habuiſſe, teſte CÆSARE & TACITO. Miror, viros doctiſſimos non attendiſſe ad illud *inſigne Gentis*, quod TACITUS Cap. 38. de M. G. deſcribit his verbis: *Inſigne Gentis obliquare crinem, nodoque ſubſtringere. Sic* SUEVI *a cæteris Germanis, ſic Suevorum ingenui a ſervis ſeparantur. In aliis Gentibus ſeu cognatione aliqua Suevorum, ſeu* (*quod ſæpe accidit*) *imitatione, rarum & intra juventæ ſpatium; apud* SUEVOS *usque ad canitiem horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo vertice religant.* Nam ab hoc *Inſigni* potius, quam ab ulla alia re *Suevos* nomen accepiſſe, veroſimile eſt, modo nomen rei inveniri poſſit, quod ſane facillime poteſt. Nam *ſchweif* omnium conſenſu eſt cauda, & quicquid caudæ ſimile, ut ſyrma in veſte. Cur non etiam cauda capillaris? Hoc unum me angit, quod *ſchweif* in vetuſtiſſimis monumentis non occurrit pro cauda, nec pro ſigno illo gentilitio, quod caudæ inſtar animalis e vertice pendebat. Fieri tamen poſſe intelligo, ut multa renaſcantur vocabula, quæ olim ceciderunt, multa etiam non ſcribantur, quæ non ceciderunt. Adde, quod idem inſigne potuit appellari *ſwippe*, i. e. flagellum, quia caput humerosque continuo verberabat. Extat autem *ſwipe* pro flagello in Verſione Angloſaxonica & pervetuſta Joh. II. 15. Res ipſa mire reſpondet utrique vocabulo. Et Gentes ab inſignibus appellari, non caret exemplo. Ita *Longobardos* a barba votiva, & *Saxones* a brevibus gladiis ſic dictos eſſe credibile eſt. Hæc etymologia, ſicut reconditum ſenſum nominis *Suevici* ſola recludit, ita ſola nos docere poteſt, cur idem nomen tot nationibus fuerit commune. Nam ex quo omnis fere Germania a mari Suevico ad Rhenum usque & Danubium, imitatione Suevorum capillos retro ſecuta nodum in vertice religavit, fieri aliter non poterat, quam ut nomen Suevicum cum ipſa cauda capillari ad innumeras Gentes, quamvis a Suevis alieniſſimas, perveniret. Quæ res poſtea TACITO occaſionem præbuit, ut univerſam Germaniam in duas partes valde inæquales divideret, *Suevos cognatione* inquam, & *Suevos imitatione*, quorum illi minorem, hi majorem Germaniæ partem tenebant, propriis adhuc nationibus & nominibus diſtincti, quamvis in commune *Suevi* vocati.

SCHWACH, debilis, infirmus. Belg. *zwak*, Suec. *ſwag.* Ab initio fuit *wac* absque ſibilo, & primo denotavit mollem, poſtea infirmum, ſenſu a defectu duritiei ad defectum virium translato. SOMNER. in Dict. AS. *wac* lentus, flexibilis, fragilis, debilis, languidus. Anglis *weak* etiamnum debilem ſignificat. Confer *weich* mollis. Interim a *ſchwach* eſt *ſchwæchen* debilitare, olim etiam debilitari. Gloſſ. Pez. emarcuit *uueihheta.*

SCHWADE, manna Polonicum. Ortum cenſeri poteſt a dulcedine, niſi ſit Slavonicum. Nam Angloſaxonibus *ſwæt* eſt ſuavis, dulcis, melleus, *ſwetan ſmæc* nectar, *ſwetan*, *geſwetan* condire, dulcare, *ſweteneſſe* dulcedo, ſuavitas.

SCHWADEN, vapor, exhalatio. Ab Angloſax. *ſwætan* ſudare. In metallifodinis ſignificat auram peſtilentem.

SCHWADER, turma. Ab Italico *ſquadra*, & hoc a Lat. *quadrus*, ut proprie ſit acies quadrata. SCALIGER in Catalectis: *Squadrones quadras phalanges vocant.* Galli dicunt *eſcadron.*

SCHWÆCHEN, debilitare. Refer ad *ſchwach.*

SCHWÆCHEN, vitiare virginem. Vulgo referri ſolet ad *ſchwæchen* debilitare. Neſcio an recte, quia virginitas læſa non minuit vires corporis. Quid ergo facit ſtuprator? Decipit, ſeducit, depravat, idque antiquis vocatur *ſchwicken* & *beſchwicken.*

SCHWÆLEN, incendere, inflammare. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ælan* accendere, *ſwælan* inflammare, *beſwæled* accenſus, *ſwolæth* æſtus, *ſwilic* calidus. Sicut Græcis a πῦρ fit πυρῶν incendere, ita Saxonibus a Perſico *ala* flamma *ælen* & *ſchwælen* inflammare. Perſas flammam ignis hodieque *ala* nominare, teſtis mihi RELANDUS in Diſſert. de Vet. Ling. Perſ. Quando Sueci ignem vocant *elld*, tunc utuntur paragoge. Nam *ell*

ell ſimplicius eſt, & per augmenta initialia facile producit *ſwælen.* Ab hoc verbo, quamvis pridem extincto, deſcendit *ſchwul* calidus, quod dicitur de aere fervido in flagranti æſtate.

SCHWÆLEN, ardeſcere, igneſcere. Dicitur tantum de fomite & igne ſerpente, ſed ex eodem fonte. Ita Latinis ab *ignis* fit *igneſcere.* Inde eſt, quod in quibuſdam Dialectis fomes vocatur *ſchwelm*, in aliis vero fumus & nidor *ſuæla.* Quæ, etiamſi ſint diſparia, in eodem tamen verbo conveniunt. *Suæla* pro fumo extat apud VEREL. in Indice.

SCHWÆNZEN. Vide poſt *ſchwanz.*

SCHWÆR, ulcus, *ſchwæren* ſuppurare, *ſchwürig* purulentus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *chwarren* tuber, ulcus, peſtis, peſtilentia. TATIANUS Cap. LXIV. 2. *heilita manage ſon ſuhtin inti ſon ſueren*, curavit multos a languoribus & plagis. Sicut Græcis & Latinis ἕλκος & *ulcus* eſt ab ἕλκειν trahere, quia ulcus eſt (quod ex MARTINII obſervatione ſcribo) ubi ſuperflui humores attrahuntur, & in pus vertuntur: ita Germanis *ſchwær* & *ſchwæren* a σύρειν trahere, interpoſito W. quod tamen ab Anglis non agnoſcitur, qui ſimplicius & origini conformius dicunt *a ſore* ulcus, *to make ſore* exulcero.

SCHWÆR, gravis. Vide *ſchwer.*

SCHWÆRMEN. Vide *ſchwarm.*

SCHWAGER, affinis. Belg. *zwager*, Suec. *ſwæger.* Olim denotavit procum, poſtea maritum ſororis, quia ambo conveniunt in radice *wogan* nubere, cui poſteritas ſibilum præfixit, qui, ut ſæpe alias, ita etiam hic originem occultat. BENSON. in Voc. AS. *wogan* nubere, *wogere* procus, *awogod* petitus. Forte petita, puta in matrimonium. Anglis *wooer* etiamnum procum ſignificat. Aliam conjecturam vide in *mag* cognatus.

SCHWALBE, hirundo. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: hirundo *ſwalewe.* Idem Anglis *ſwallow*, Belg. *zwaluw.* MARTINIUS vocem Germanicam *obſcuram* vocat, derivari tamen poſſe exiſtimat a *ſchwellen* tumeſcere, quod remedia adverſus ulcera & inflammationes ab hirundinibus petantur. SKINNERUS vocem Saxonicam detorquet ab Angloſax. *ſwegl* aer, æther, cœlum, quod altum volet hirundo. Aliorum ſententias, ut operoſe conquiram, non vacat. Credo, ſenſum vocis petitum eſſe a tectis. Nam *ſwal* Islandis & hodie quoque Suecis ſignificat atrium, porticum, proceſtrium. VEREL. in Ind. *ſvali* porticus, atrium, *upsvali* atrium apertum. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *ſwalar* veſtibula, propyla, prothyra. W. eſt medium derivandi, & convertibile in B. Hinc ſcil. hirundo dicitur *ſwalbe*, quia eſt avis *atriaria*, & in veſtibulis nidificans. OVIDIUS de Philomela & Progne: *petit altera ſylvas, altera tecta ſubit.*

SCHWAMM, ſpongia. Evang. Goth. Matth. XXVII. 48. *nam ſwamm fulljands akeitis*, accepit ſpongiam implens aceto. MARTINIUS primo retulit ad *ſchwimmen* natare, mox ad σομφὸν laxum, fungoſum, inane, favente lingua Scandica, qua ſpongia vocatur *ſwamp* & *ſwomp*, quod ad vocem Græcam propius accedit. MARTINIUM ſequitur JUNIUS in Gloſſario Gothico. Litera W. in medio vocis neminem ab hoc etymo alienum reddere debet, cum aliis quoque vocibus, præſertim a ſibilo incipientibus, inſeratur, ut oſtendi in *Epentheſi* inter *Proleg.* Sect. IV.

SCHWAMM, fungus. Gloſſ. Pez. fungus *ſuam*, boletum *ſuuam.* Gloſſ. Ælf. in nom. herb. fungus vel tuber *mette-ſwam.* Cognatum cum præcedenti, ob ſimilitudinem naturæ.

SCHWAN, cygnus. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: olor *ſwan.* Celtica Lingua & hodie Cambrica *gwynn* eſt albus, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Præpone ſibilum, & habebis *ſwan* cygnus, avis candore inſignis. Aliud nomen ejusdem alitis a candore formatum, vide in *alp* albus.

SCHWANEN, ominari, animo præſentire, *mir ſchwanet nichts gutes* mens nihil boni præſagit. Vel idem eſt quod *wanen* conjicere, conjectura proſpicere, per initiale S. vel genus ducit a *ſchwan* cygnus. Nam de cygno fert opinio vulgi, fabuloſa quidem, ſed antiqua, quod mortem inſtantem prævideat, & cantu præſignificet. ÆLIANUS Lib. I. *Cygnos cantandi ſtudioſos eſſe, jam communi ſermone pervulgatum eſt. Ego vero cygnum nunquam audivi canentem: & tunc potiſſimum ajunt eorum cantum ſuaviſſimum & jucundiſſimum eſſe, cum vitæ permutatio præ foribus eſt.* Hinc cygnum Apollini non ſine cauſa dicatum eſſe, ſed quod ab eo divinationem habere videatur, ſcribit CICERO in primo Tuſcul. Quæſt.

SCHWANG, motus rotantis & impellentis, metaphorice uſus, mos, conſuetudo, a *ſchwengen*, ut Gallis *vogue* a *voguer* remigare, vel *wegen* movere. Inde formula *in ſchwang bringen* inducere uſum & morem alicujus rei, item *im ſchwang gehen* in uſu & exercitio eſſe, qua utitur Luth. Pſal. LXXXV. 14.

SCHWANG, in quibuſdam compoſitis videtur denotare menſuram confertam & coagitatam, a *ſchwengen* concutere. Talia ſunt *überſchwang* abundantia, quo utitur Luth. 2. Cor. VIII. 14. *überſchwenglich* abundans & abundanter.

SCHWANGER, gravidus, uterum ferens. A Gr. ἔγκυος prægnans, præpoſito ſibilo & inſerto W. auctoribus Francis. Gloſſ. Boxhorn. *ſuangar* pregnans. Gloſſ. Pez. fœtæ *ſuangariu.* Inde *ſchwængern* gravidare.

SCHWANK, gracilis, agilis, mobilis. Refer ad *ſchwengen* movere.

SCHWANK, dictum facetum, *ſchwænke* nugæ. A *ſchnaken* jocularia loqui, per epentheſin & metatheſin.

SCHWANKEN, nutare. A ſimpliciori *wanken*, præpoſito S.

SCHWANKEN, motitare. Vide *ſchwenken*.

SCHWANZ, penis, pars virilis, *farrenſchwanz* penis bubulus. Vox Latina eſt a Gr. ϭινεῖν coire. Et hinc etiam eſſe poteſt Germanica, præpoſito ſibilo. Confer *rute*.

SCHWANZ, cauda, pars poſtrema & pendula animalis, & quicquid huic parti ſimile. Suecis *ſwanz*. MARTINIUS format a *ſchwanken* motitare, ut *zahl* a σαλεύω quatio. HELVIGIUS tranſpoſitum exiſtimat ex Heb. *ganabh* cauda. Sed hæc metatheſi non efficit, quod optat, niſi plures mutationes accedant.

SCHWÆNZEN, quatenus derivatur a *ſchwanz*, ſignificat (1) cauda blandiri, ut ſolent canes, & allegorice adulari. (2) cum ſyrmate & faſtu incedere.

SCHWAPPELN. Vide *wappeln*.

SCHWAPS. Vide *ſchwips*.

SCHWARM, examen apum. SOMNER. in Dict. AS. *ſwearm* examen apum, *ſwearmian* examinare, agminatim volare. Idem Anglis *a ſwarm* & *to ſwarm*. Proprie eſt cauda veſtis, Gr. σύρμα, & metaphorice agmen ſe mutuo trahentium, a σύρω traho, inſerto W. & ideo non ſolum de apibus, ſed etiam de omnibus qui una vagantur, dici poteſt. Hinc porro *ſchwærmen* ſignificat quantum poteſt, (1) examen emittere, quod dicitur de rege apiarii, (2) turmatim volare, quod dicitur de apibus, (3) errare, vagari, quod dicitur primo de globo hominum errantium, poſtea etiam de ſingulis vagabundis, (4) ſegreges cœtus inſtituere, tumultuari, graſſari, quod dicitur de ſectariis, quia per varias opiniones inconſtanter aguntur, & turbas in republica excitant. Inde *ſchwærmer* tot habet ſignificatus, quot verbum, a quo oritur, permittit, & dicitur nonſolum de erronibus diurnis & nocturnis, ſed etiam de igne volante, ſectariis &c.

SCHWARTE, cutis lardi. Angloſax. *ſweard*, Angl. *ſword*, Belg. *zwoordt*. SOMNER. in Dict. AS. *ſweard* cutis porcina, *ſugeſwaerd* pellis ſuilla. SKINNERUS ab atro colore ſic dictam putat, adeoque a *ſwart* niger. Malim a *warten* tueri, vel *weren* munire, quia natura carnem cute obduxit tanquam munimine. T. eſt medium derivandi, & S. millies præfigitur. Hinc in quibusdam Dialectis nonſolum de cute ſuilla, ſed etiam de cute humana, de corio animalium, & de ceſpite uſurpatur, quia tegumentis animalium ſimilis. VEREL. in Ind. *ſvard* terra aut cutis, quousque radices graminis vel pili deſcendunt, *ſvardſvipur* flagellum coriaceum, *ſvartaslag* percuſſio qua cute non rupta caro ſubtus læſa & contuſa eſt. Et huc etiam ſpectat ex idiomate Anglico *green ſword* ceſpes.

SCHWARZ, niger & nigricans. Gothis *ſwart* Matth. V. 36. Francis *ſuarz*, Belg. Angl. & Suec. *ſwart*. Gloſſ. Pez. Æthiopes *liuti ſuarze*. TATIANUS Cap. XXX. 6. *thu ni maht ein har thes ſahſes uuizaz gituon odo ſuarz*, non potes unum capillum album facere aut nigrum. Cambri dicunt *arddu*, Latini *atrum*, opinor ab *ardeo*, quia nigra uſtis ſimilia ſunt. Ita *braun* a *brennen*. Septentrio adjecit ſibilum. Inde Danis *ſoort* niger. Poſtea ſibilus attraxit labialem W. ut ſæpe alias. Et his parentibus paulatim ortum eſt *ſwart*, non ſubito.

SCHWARZE KUNST, necromantia. Vox Græca a mortuis evocandis deſumpta eſt, non a nigredine. Vitiari autem cœpit in *nigromantiam* ab ignaris. Et hæc eſt illa vox, quam dictio Germ. imitatur.

SCHWARZ-WALD, ſylva Martiana. CLUVERIUS Lib. III. Germ. Ant. Cap. 47. *Non dubito, quin Germanorum vocabulum* SWARZ, *& Romanorum* MARTIANA, *eandem originem habuerint. Jam vero multo probabilius eſt, Romanos Germanicum ſive Allemanicum vocabulum* SWARZ *corrupiſſe in* MARZ, *quam Allemannos ſilvæ nomen a Romanis accepiſſe*. Recte. Nam ſylvas opacas Celtici populi ſolent appellare nigras. Teſtis SYLVA ARDUENNA Galliæ Belgicæ, quæ certe eſt *ſylva nigra*, ab *arddu* ater, ſic dicta. Et hujus ſignificationis poſſit etiam eſſe HARZWALD ſylva hercynia, ſi derivetur ab *arddu*, præpoſito H. Quod, cum ſupra monere neglexerim, hic ſupplendum fuit.

SCHWARZ-WILD, fera nigra. Hodie dicitur de apro, ut fera rubra de cervo, olim de quavis fera majore. Lex Bojorum Tit. XIX. 7. *De his canibus, qui urſos vel bubalos, id eſt, majores feras, quod* SUARZ-WILD *dicimus, perſequuntur*.

SCHWATZEN, *ſchwæzen*, nugari. A Gr. ϭάζειν loqui, præpoſito ſibilo, ob cauſas ſæpe memoratas. Confer *lügen* & *fatzen*.

SCHWEBEN, librari in aere, *ſchwebende gærten* horti penſiles, *ſchwibbogen* arcus in aere ſuſpenſus. ISIDORUS Hiſpalenſis in Fragm. cont. Judæos Cap. IV. 4. *Gotes gheiſt ſuueiboda oba uuazſſerun*, ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Videtur formatum per ſibilum præfixum e Celtico & Cambris hodieque uſitato *chwa* aura, flatus, flamen, ventus, quia ſemper dicitur cum relatione ad aerem. Medium derivandi potuit eſſe W. ſic ut primo fuerit *ſchwewen*, poſtea *ſchweben*, mutatis labialibus. Allegorice uſurpatur etiam de animo. Inde *in freuden ſchweben* exultare, lætitia efferri, præ gaudio in altum levari, *hoch ſchwebende gedanken* cogitationes ſublimes.

SCHWEBEN, fluctuare, inconſtanter moveri. OTFRIDUS in Epilogo verſ. 125. de Noa:

Hoher oba mannon
Suebeta in then undon.
Altior ſupra homines
Fluctuabat in undis.

WILLERAMUS Cap. IV. 11. ex Edit. Merulæ: *ther*

ther hunich ſuevet in themo uuahſe, mel fluitat in cera. Differt a præcedenti tam origine quam ſignificatu, etiamſi vulgo confundatur. Vide *weben* ejuſdem ſignificatus. Nam ab hac verbi forma eſt *ſchweben* per proſtheſin ſibili, antiquis valde familiarem. Sueci eodem ſenſu dicunt *ſwæſwa*. Dicitur autem ſenſu latiſſimo nonſolum de rebus incerto motu hinc inde agitatis, ſed etiam de vagabundis, & allegorice de dubitantibus, & adverſis caſibus jactatis.

SCHWEDEN, Suecia, regnum Sueciæ. Nomen toto Orbe celeberrimum, ſed difficile & arduum explicatu, non quod nullas recipiat interpretationes, tanta fama & antiquitate dignas, ſed quod plures & diverſas. Enim vero, ſi ad primam regni originem oculos convertas, *Schweden* poſſit eſſe a *Wodan*, primo Gentis Rege & ductore, & ſic vocari quaſi *Swodanonia*, præpoſito S. quo pacto cum origine nominis *Danici* exacte conveniet. Contra, ſi ad primævam iſtius terræ, qualis ante Wodani adventum fuit, faciem reſpexeris, *Schweden* nihil aliud denotabit quam terram incultam & ſylvis horridam, a voce domeſtica *wid*, *wed* ſylva, præpoſito ſibilo. De nomine ſylvæ vide plura in *wut*.

SCHWEDEN, Sueci, gens Suecica. Nomen apocopatum ab antiquiori *ſweden-thiot*, quod poſteritas contraxit in *ſwithiod*. VEREL. in Hervarar-Saga pag. 118. *ſuithiod* Suecica gens. Quo ſenſu, non explicat, ſi recte memini. Duo autem denotare poteſt ſecundum antecedentia, vel *coloniam Wodani*, vel *populum ſylveſtrem* & in ſylvis habitantem. De nomine populi actum in *deut* & *teut*, ea prolixitate, ut non opus ſit hic aliquid adjicere, aut ſemel dicta repetere. Poſtea nova apocope unus ſolus ex populo dictus eſt *ſwed*. JORNANDES inde formavit ſuos SUETHANS & SUETHIDOS (quos neſcio quo pacto tanquam diverſas ejuſdem Inſulæ gentes deſcribit Cap. III. de Reb. Geticis) Latini infimi SUECOS, mutato T. in C. Sunt, qui nomen *Sueticum* a *Getico* per ſibilum præfixum deducunt. Sed hoc invento, quamvis ingenioſo, videntur Hiſtoriam turbare. De nomine *Sueonico* videbimus infra.

SCHWEFEL, ſulphur. Goth. *ſwibla* Luc. XVII. 29. vox a Gloſſographis Gothicis prætermiſſa, Angloſax. *ſweſl* ibid. Suec. *ſwafwel*. MARTINIUS in Lex. Philol. *Sulfur* mutant Itali in *ſolfo*, Galli in *ſoulfre* aut *ſouffre* eliſo l. Hiſpani in *cufra*, Sax. in *ſwevel* l. poſtpoſito. Hactenus ille. Vox Germanica eſt *brenn-ſtein* in Verſione Islandica loco citato, quia ſulfur eſt lapis ardens, quam vocem imitantur Angli in *brimſtone*.

SCHWEGEL, calamus, tibia quæ inflatur, *ſchwegler* tibicen, *ſchwegeln* tibia canere. Voces Sicambricæ, ſed antiquiſſimæ, & omnibus veterum Dialectis uſitatæ. Gothis *ſwigljon* eſt tibia canere Luc. VII. 32. & *ſwigljans* tibicines Matth. IX. 23. Conſenſum Francorum ſiſtunt Gloſſæ Junianæ in Gloſſ. Goth. pag. 325. calami *ſuegalun*, tibicines *ſuuegelara*, *pfifara*. Quibus nunc addo auctoritatem OTFRIDI Lib. V. Cap. XXIII. 396.

Lira joh fidula,
Joh manigfalta ſuegala.
Lyra & pandora
Et multiplex fiſtula.

SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſweg* ſonus, *ſwegan* ſonare, *ſwege* inſtrumentum muſicum, *ſwegel-horn* tuba.

SCHWEHER, qui generum habet vel nurum. Goth. *ſwaihra* Joh. XVIII. 13. Angloſax. *ſweor* ibid. Franc. *ſuehor*, *ſuehur*, Hiſp. *ſuegro*, Camb. *chwegrwn*. Gloſſ. Pez. ſocerum *ſuehor*. Vulgo ducitur a Lat. *ſocer*, inſerto W. & hoc a Gr. ἑκυρὸς, ſpiritu aſpero in ſibilum converſo. Nec repugno, etiamſi vox, ſi Antiquitates nuptiales Germaniæ ſequamur, denotare poſſit *patrem gladio acquiſitum*, ut infra oſtendam in *ſchwiger*.

SCHWEIF, quicquid humum verrit inceſſu, ſive pars animalis ſit, ſive pars veſtimenti, ab obſoleto *ſchweifen* verrere. Inde *ſchweif* cauda, *roſs-ſchweif* cauda equina, *ſchweif am kleid* ſyrma, tractus veſtis muliebris.

SCHWEIFEN, verrere. Vox antiquo-Saxonica. SOMNER. in Dict. Angloſaxon. *ſweopan* verrere, *ſweopung* actio verrendi. Idem Anglis *to ſweep* & *a ſweeping*.

SCHWEIFEN, vagari, *land-ſchweifer* erro, vagabundus. VEREL. in Ind. *voſa* oberrare, *ſkrymsl er thar voſa i hofum* ſpectra quæ in fanis oberrant, *ſveſaſt* circumagi. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *chwiſiwr* vagus, vagabundus, vagator, vir levis, incertæ ſedis: potius *chwyſiwr*, a *chwyf* motus, motio. Hæc ille. Mallem connectere cum præcedenti, quia vagi ſunt verrentibus ſimiles, & pulverem ubique excitant.

SCHWEIGEN, tacere, *ſtill-ſchweigen* ſilentium. Græcis σιγᾶν & σιγῆ, Angloſaxonibus *ſwigan*, *ſwigian*, *ſuwian*, *ſuwigan*, & ſubſtantive *ſwig*. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. ſilere *ſuuigen*, ſilui *ſuuiketa*, tacui *ih ſuuigeta*, ſilentium *ſuuikely*, taciturnitatem *ſuuigali*. Vox Germanica non differt a Græca niſi inſerto W. Utraque videtur accepta ab elemento S. Quod certe eſt nota ſilentii, & fortiter ſibilatur ab iis, qui in conventibus publicis ſilentium indicunt. Vocabulum Celticum & Gothicum vide in *tagen*. A *ſchweigen* fit verbum faceſſens *geſchweigen* ſilentium imponere, facere ut taceat, quo utitur LUTHERUS in Verſione ſacra, & adhuc populares mei.

SCHWEIGEN, prædia pecuaria. Ita Continuator Theſauri Beſoldiani. Haud male. Nam Francica lingua *ſueig* eſt pecus & collective grex, armentum. Gloſſ. Boxhorn. *ſweiga*, *rindſtal* armentum. Gloſſ. Lipſ. *ſuiga* armentum, *ſuegon* armento. Gloſſ. Pez.

Pez. buccula *ſueiga*, paſchualia (paſcualia) *ſueichrind*. Quibus conferri meretur NOTKERUS Pſal. 50. in fine, SCHILTERO citatus in Gloſſ. pag. 781. ubi juvenes ſancti & in Eccleſia educati vocantur *chalber ſone dero ſueigo genomeniu*, vituli de grege ſumti. Hinc porro lucem accipit vox Latino-Barbara *ſwaiga*, quam CANGIUS ſine nota dimiſit. Vicum quendam prope Ulmam nomine *Swaighofen*, a re pecuaria ſic appellatum eſſe, non ſine ratione conjicit FRICKIUS vir doctiſsimus & diligentiſsimus in notis cancellatis ad Gloſſ. Schilt. pag. 721. Sed unde *ſweich* pro pecude? Certe a ſimpliciori *vieh*. Nam labiales permutantur in omnibus Dialectis, & ſibilus ſæpe præfigitur a plebe, ubi minime neceſſarius.

SCHWEIMELN, vertiginem aut deliquium pati. Frequentativ. a ſimpliciori, antiquiori, & Scythico *ſvima*, quo hodie utuntur Sueci & in ultima Thule Islandi. VEREL. in Ind. *ſvima* deliquium pati, *han fell i ſvima* deliquium paſſus eſt. Inde *ſchweimel* vertigo, deliquium.

SCHWEIN, porcus. Gothis *ſwein*, plur. *ſweina* Luc. XV. 16. Reliquæ Dialecti omnes habent *ſwin*, Anglosaxonica, Francica, Anglica, Belgica, Scandica. TATIANUS Cap. LIII. 19. *Senti unſih in thas eutti thero ſuino*, mitte nos in gregem porcorum. Aſſentior JUNIO, qui hoc ſubſt. ab adj. Græco σύινος ſuillus, derivat. A *ſchwein* rurſus fit *ſchweinen* & *ſwinen* in omnibus Dialectis. Gloſſ. Pez. ſuillam *ſuininaz fleiſc*.

SCHWEIN, dicitur nonſolum de porco, ſed etiam de eo quod porco ſimile, ſive moribus, ut homo impurus, ſive roſtro, ut piſcis quidam. In Belgis *meerſwin* turſio, ſus marinus, quod imitantur Galli in *marſouin*.

SCHWEINS-FEDER, venabulum. *Feder* hoc loco eſt inſtrumentum transfigendi, a Lat. *fodere* vel *foſſare*, quo utitur ENNIUS: *decretum eſt foſſare corpora teleis*. Et tribuitur telo venatorio, quia venabulum eſt *transfoſſor* apri. Nec id mirum videri debet. Nam etiam Cambri a foſſando gladium vocant *ffoſ*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

SCHWEINEN, deficere, defectum pati. Dicitur antiquitus de omni defectu, tam corporis quam animi. SOMNER. in Dict. Anglosax. *aſwunan* deficere animo, *aſwand*, *aſwond* languidus, enervatus. Gloſſ. Pez. decreſcit *ſuinit*, exſiccata *virſuinnaner*, defectu *virſuinani*. VEREL. in Ind. *ſvina* evaneſcere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 45. *berga ſculun ſuinan*, montes debent humiliari, decreſcere, inclinari. Anglis *to ſwoon* eſt deliquium pati, & *a ſwoon* deliquium. Oritur, non a *ſweſn* ſomnium, quam HICKESII etymologiam adoptavit SKINNERUS, ſed a *wan* defectus, ſibilo ut ſæpe alias præfixo. A *ſchweinen* eſt *ſchwinden*, inſerto D.

SCHWEINERN, attenuare, diminuere, facere ut deficiat. Verbum faceſſens ex præcedenti, vel certe ex eodem fonte cum illo ortum. Utitur Verſio Helvetica Ezech. XIV. 13. obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 577.

SCHWEISS, proprie eſt æſtus, a *ſieden* æſtuare, fervere, inſerto W. & dicitur (1) *de ſanguine*, per metonymiam adjuncti, quia ſanguis eſt pars corporis calidiſſima & agitatiſſima. (2) *de ſudore*, per metonymiam cauſæ, quia ſudor eſt humor ab æſtu expulſus. Similiter & Græcis ἰδος (quod non procul abeſt a Saxonico *ſwet*) æſtum & ſudorem ſignificat. Quid veteres Germani de ſanguine & ſudore, qui hodienum nomina habent communia, ſenſerint, quod pretium illis ſtatuerint, egregie indicat TACITUS Cap. XIV. de M. G. *Nec arare terram, aut expectare annum, tam facile perſuaſeris, quam vocare hoſtes & vulnera mereri. Pigrum quin imo & iners videtur ſudore adquirere, quod poſſis ſanguine parare.*

SCHWEISS, ſanguis. VEREL. in Ind. *ſveit* ſanguis, *ſveita lækirner renna af theim* rivi ſanguinis ab eis decurrunt. Hodie dicitur tantum de ſanguine ferarum, & inde *ſchweiſſen* ſanguinem emittere, ſtylo venatorio.

SCHWEISS, ſudor, *ſchwitzen* ſudare. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *chwys* ſudor, *chwyſu* ſudare. SOMNER. in Dict. AS. *ſwat* ſudor, *ſwætan* ſudare. Similia habent Franci. TATIANUS Cap. CLXXXII. 3. *uuard tho ſin ſueiz ſamo ſo tropfo bluotes*, & factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VI. 71.

Biginnit thanne ſuizzen,
Mit zaharin ſih nezen.
Tunc cœpit ſudare,
Et lacrymis rigari.

SCHWEIZER, Helvetii. Lat. Barb. *Suiceri* & *Suitenſes*. Proprie vallenſes, a *ſveit*, quod in Lexico Runico exponitur *habitatio vallina, utrinque montibus cincta*. HELVETICUM nomen, cui *Suicerorum* ſucceſſit, pene idem ſignificare, mihi perſuaſum eſt. Vide *hill* mons. Scriptores tamen ejus Gentis domeſtici, & in Antiquitatibus patriis valde verſati, clarum *Suicerorum* nomen duxerunt a *Vitis*, populo Jutiæ, ſibilo præfixo, alii a *Suecis*, alii a ductore Suecorum *Schwytero*. STUMPFIUS in Chron. Helvet. fol. 178. *Schwyterus tertius majorem Helvetiæ partem tenuit cum ſuis Suediis, eamque de nomine ſuo appellavit Schwytiam, & colonos Schwyteros*. Si hos autores ſequamur, *Suiceri* ſunt ſoboles Danica vel Sueo-Gothica, & hanc originem ipſo nomine profitentur.

SCHWELGEN, helluari. Anglosax. *ſwelgan*, Angl. *ſwallow*. Proprie eſt abſorbere, deglutire, a *ſwalg* baratrum. Gloſſ. Boxh. *farſuuolgh uuerde* abſorbeatur. VEREL. in Ind. *ſvelgia* deglutire, *ſvelgur* baratrum. Saxonibus inf. *ſwalg* etiamnum appellari foſſam quæ ſordes abſorbet, obſervat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 573. Poſtea eadem vox etiam gulæ & helluoni communicari cœpit, ob manifeſtam cum baratro ſimilitudinem.

tudinem. Inde Suecis *ſwalg* frumen, fauces, Islandis *ſvelgur* helluo, Anglofaxonibus *ſwelgan* vorare, *ſwelgend* vorax Luc. VII. 34. *thes man' is ſwelgend and win drincende*, hic homo eſt devorator & vinum bibens. Similiter apud Latinos a *gurgite* fit *ingurgitare*. A *ſchwelgen* eſt *verſchwelgen* bona conſumere helluando.

SCHWELL, *ſchwelle*, limen. Novum ex antiquiori *ſaul* per epentheſin factum.

SCHWELLEN, intumeſcere. Anglofax. & Francis *ſwellan*, Scandis *ſvella*, Angl. *to ſwell*. Gloſſ. Boxh. *ſuellantero* turgentium. OTFRIDUS Lib. III. Cap. III. 52.

Thuruh ubarmuati in uuar
So ſuilit uns thaz muat ſar.
Per ſuperbiam certe
Intumeſcit nobis animus.

MARTINIO judice eſt a ſimpliciori *wellen* efferveſcere, & hoc a Lat. *bullio*. Præcipua derivata ſunt *ſchwulſt* tumor, *ſchwülſtig* turgidus, tumidus.

SCHWELM, fomes. Vide *ſchwælen* ardeſcere.

SCHWEMMEN, facere ut natet. Verbum faceſſens a *ſchwimmen* natare. Inde *ſchwemme* natabulum, locus ubi pecora natando abluuntur, *anſchwemmen* undando appellere, & dicitur de ejectamentis maris & fluviorum, *fortſchwemmen* undando propellere, & dicitur de magna inundatione quæ aggeres, domos, arbores, & omnia obſtacula ſecum rapit. A ſimplici Gothi habent *ſwumſl* piſcina, natatorium, quod extat in Cod. Arg. Joh. IX. 7.

SCHWENDEN, perdere, deſtruere, in nihilum redigere. Verbum a Gothis & Francis relictum. NOTKERUS Pſal. XVII. 18. *Ih uuuochs ſone dero ahtungo, mit dero ſie mih ſuenden uuolton*, confortatus ſum perſecutione, qua me volebant perdere. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Inde Gothis *diſwinthan* deſtruere, quod dicitur de petra quæ deſtruit eum ſuper quem cadit Luc. XX. 18. & male refertur ad ventum. Proprie autem eſt verbum faceſſens a *ſchwinden* deficere. Quid enim eſt perdere, niſi facere ut deficiat, pereat, evaneſcat? Hodie utimur compoſito *verſchwenden* dilapidare, nepotando perdere, quod dicitur de patrimonio, unde *verſchwender* prodigus, & alia ſatis nota.

SCHWENGEN, *ſchwingen*, proprie eſt celeriter movere, factumque ni fallor a *wiegen* agitare, motitare, concutere, præpoſito ſibilo vehementiæ cauſa, & inſerto N. quod ſæpe abundat. Inde *ſchwinge* ala, *ſchwingfedern* pennæ remiges tam piſcium quam volucrum, *ſchwank* agilis, mobilis, quod dicitur de gracili & macilento, quia cæteris a lacrius movetur, *ſchwengel* lignum putei transverſum, ſurſum deorſumque volubile.

SCHWENGEN, *ſchwingen*, reliquos ſignificatus accipit a ſynecdoche generis. Plures autem ſunt, & pene innumeri, prout celer motus vel rectus eſſe poteſt vel obliquus, vel ſimplex vel compoſitus, vel ſpontaneus vel impulſivus & violentus. Et tametſi pomœria hujus verbi per ſe ſint latisſima, non tamen æque late patent in omnibus Dialectis. Gothis *ſwegnian* eſt exultare Luc. X. 21. *ſwegnitha*, *ſwignitha* exultatio Luc. I. 14. 44. quia exultantes præ gaudio moventur in altum, motu ſpontaneo. Contra Anglofaxonibus *ſwengan* eſt vibrare, quaſſare, concutere, commovere, jactare, interprete SOMNERO. Anglis *to ſwing* rotare, librare, circumagere, & dicitur etiam de jactu pedum funambulorum a reſte pendulorum. Suecis *ſwinga* vibrare. Germanis *ſchwingen* corpus vertere tam in tripudio quam in armiluſtrio, ſaltu conſcendere, ſurſum movere, in gyrum movere, ventilare, impellere, &c. Inde *ſchwang*, *ſchwung* ſaltus, rotatio, & motus impulſivus, *verſchwingen* concutere, commovere, *fortſchwingen* promovere, impellere, *erſchwingen* levare, *erſchwenglich* levabilis. Et huc etiam ſpectat SCHWINGE, nomen fluvii in Ducatu Bremenſi, a celeri, ut videtur, vel obliquo & ſerpentino curſu ſic dicti.

SCHWENGEN, *ſchwingen*, cædere, verberare. Evang. Anglofax. Matth. XXVII. 26. *tha let he thone hælend ſwingan*, tunc juſſit Jeſum flagellari. Cognatum cum præcedentibus. Nam cædere eſt cutem quaſſare verberonis flagello manibus agitato. Inde Anglofaxonibus *ſwingle*, *ſwingla* verbera, flagella, ſcuticæ, Germanis *ſchwengel* tundendi inſtrumentum, malleus, flagellum, aut ſimile quid, ut patet ex compoſitis, cujusmodi ſunt *glocken-ſchwengel* piſtillum quod campanam pulſat, *korn-ſchwengel* tribulum, flagellum triturarium, *galgen-ſchwengel* patibularius, qui jactu pedum crucem verberat.

SCHWENKEN, eſt frequentativ. a *ſchwengen* motitare, rotare, circumagere &c. & ejusdem ſignificatus. Metonymice ponitur pro eo, quod motitationem conſequitur. Inde *ausſchwenken* aqua diluere. Metaphorice pro vexare. Inde Anglofaxonibus *ſwencan* contumelia afficere Marc. XII. 4. Matth. XXII. 6.

SCHWEPPE, *ſchwippe*, flagrum. Vox Saxonica. BENSON. in Voc. Anglofax. *ſwipe*, *ſwiope* flagellum, *ſwebban* flagellare. A ſimpliciori *wippe*, quod vide.

SCHWER, *ſchwær*, gravis, ponderoſus. Anglofax. *ſwær*, Franc. & Alam. *ſuuar*, Belg. *zwaar*, Suec. *ſwær*. Gloſſ. Keron. grave *ſuuar*, graviora *ſuuarrera*, gravisſimæ *ſuuariſtun*, graventur *ſin kaſuuarit*. Deme ſibilum, & conſentiet Græcorum *βαρύς*. Utrumque videtur convenire in verbo *bæren*, levare, attollere. Quamvis enim grave natura deſcendat, hoc ipſo tamen leve attollit, & ab hac qualitate motiva recte vocatur *bar*, *bær*, & præpoſito ſibilo *ſbær*, *ſwær*. B. & W. ſunt literæ permutabiles. Allegorice eſt moleſtus & difficilis. Ad moleſtiam ſpectat,

ctat, quod Græcis quoque βαρὺς eſt moleſtus, βαρέως φέρειν graviter ferre, βαρέω moleſtia afficio. Et huc pertinent ex hodierno idiomate, *beſchwerde* moleſtia, *beſchwerlich* moleſtus. Ad difficultatem referenda ſunt, quando dicimus *eine ſchwere ſache* res ardua, *ſchwer zu verſtehen* difficile intellectu, *ſchwierig* moroſus, difficilis, qui gravamina & obſtacula invenit ubi nulla ſunt, *ſchwierigkeit* difficultas. A *ſchwer* porro eſt *beſchweren* onerare, *ſich beſchweren* gravamen obtendere, & alia, quæ nulla egent interpretatione.

SCHWERE, pondus. Gloſſ. Pez. pondera *ſuari*, pondus *ſuari*. Gr. βάρος.

SCHWEREN, honorare. Verbum Codici Argenteo proprium. Marc. VII. 10. *ſwerai attan theinana jah aithein theina*, honora patrem tuum & matrem tuam. Joh. VIII. 49. *ik ſwera attan meinana, jah jus unſweraith mik*, ego honorifico patrem meum, & vos inhonoratis me. Luc. VII. 2. *was imma ſwers*, erat ei pretioſus, habebat illum in maximo pretio. Marc. VI. 4. *praufetus unſwers* propheta ſine honore. Omnino a *wæren* æſtimare, ſenſu a rebus pecunia æſtimatis ad honorem, qui perſonis pretio dignis & magni æſtimandis deferri ſolet, translato. Miror ſummos viros JUNIUM & STIERNHIELMIUM nihil hic annotaſſe. Sed ſibilus præfixus & infrequentia verbi *wæren* illis impoſuit, quo minus vocem, tanquam de cœlo lapſam, & nulla cognatione conſpicuam, intelligerent.

SCHWEREN, jurare, juramento firmare. Goth. *ſwaran* Matth. XXVI. 74. Angloſax. *ſwerian* Marc. XIV. 71. Franc. & Alam. *ſuueren, ſuuerran*, Belg. *zweeren*, Suec. & Island. *ſværia*, Angl. *ſwear*. Gloſſ. Keron. jurare *ſuuerran*. TATIAN. Cap. CLXXXVIII. 5. *bigonda tho ſueren*, tunc cœpit jurare. VEREL. in Ind. *ſværia* jurare. HELVIGIO idem eſt quod *ſeverare*: SKINNERO idem quod graviter affirmare a *ſchwer* gravis: JUNIO idem quod *ſchweren* honorare, ſenſu ab honore in genere ad eum honorem, quem jurantes Deo exhibent, translato, cum jusjurandum nihil aliud ſit, quam pia & ingenua Dei invocatio, in Gloſſ. Goth. pag. 323. Hoc cæteris præferendum. Nam apud omnes in confeſſo eſt, juramentum eſſe affirmationem religioſam, & præcipuum Dei cultum, & hunc habere ſenſum, quibuscunque conceptum ſit verbis, *Deus teſtis ſit, Deus vindex ſit*. Vide GROTIUM Lib. II. de jure B. & P. Cap. 13. A *ſchweren* eſt *ſchwur* juramentum, ſacramentum, *eidſchwur* jusjurandum.

SCHWEREN, quatenus ſignificat *jurare*, novos accipit ſignificatus a ſynecdoche, qua totum ponitur pro parte. Cum enim in juramento quatuor præcipue concurrant, (1) invocatio numinis, (2) promisſio, (3) confirmatio, (4) maledictio, hinc pro diverſo juramenti reſpectu *ſchweren* quadruplicem obtinuit ſignificatum, generali quidem diſſimilem, ſed ſimilem ſingulis partibus, a quibus oritur. Quod propter ſequentia probe obſervandum.

SCHWEREN, orare, invocare. A *ſchvvur* juramentum, quatenus Deos jurat vel invocat. Inde *beſchweren* precibus obſtringere, obſecrare, adjurare, evocare, incantare, exorciſare, ſive Dei ſive dæmonis nomine interpoſito. Gloſſ. Keron. obſecra *piſuueri*, obſecrare *piſuueran*. Evang. Goth. Marc. V. 7. *biſwara thuk bi gotha*, adjuro te per Deum. TATIANUS Cap. CXC. 1. *ih biſueru thih bi themo libenten Gote*, adjuro te per Deum vivum.

SCHWEREN, promittere. A *ſchwur* juramentum, quatenus aliquid promittit. Apud veterem interpretem Legis Moſaicæ „*hingeſchworene* eſt virgo deſponſata, fidu„ciata, *ein jungfraw einem mann geſchwo„ren*. Et in patria mea *ein hinſchweren* ſpon„ſalia, connubiale pactum, quod eſt *firma„ta fabula* in Lege Lombarda. Ita FREHERUS in not. ad Fœd. Ludov.

SCHWEREN, confirmare. A *ſchwur* juramentum, quatenus aliquid confirmat. Inde antiquis *furſwiron* errorem aut vitium in confirmando committere. Lex Bojorum Tit. XVII. 2. *Injuſte territorium alteri firmaſti, id eſt, furſwirotos, ipſum mihi debes reddere, & cum XII. ſolidis componere*. In quo compoſito præfixum *fur* pravitatem in actione notat, ſenſu antiquis familiari, & omnium idiomatum uſu probato, quod multis exemplis oſtendi in *forlegani*. Hinc vox Bojoarica a FREHERO male exponitur per *ſancire, ſtabilire, firmare*, & adhuc pejus a LINDENBROGIO per *pejerare*, etiamſi illud SCHILTERUS, hoc SPELMANNUS adoptaverit. Patet vel hoc uno exemplo, quam utilis & neceſſaria ſit particularum cognitio, & quam pulcre contemptum ſuum ipſæ vindicent.

SCHWEREN, diris devovere, imprecari malum ſibi vel aliis. A *ſchwur* juramentum, quatenus perfidiæ ultionem in ſe depoſcit, ut ſunt formulæ veterum apud GROTIUM: *ita me feriat Jupiter, ut ego hunc porcum: ita me mactent Dii, ut ego hunc agnum: ita me ejiciat Dieſpiter, ut ego hunc lapidem.*

SCHWERT, *ſchwerd*, juramentum. A *ſchweren* jurare. Gloſſ. R. Mauri: jus jurandum *eidſuart*. Gloſſ. Keron. jure jurando *rehteru eidſuuardiu*. Gloſſ. Pez. conjurationes *eidſuuarti*. VEREL. in Ind. *ſuardagi* juramentum.

SCHWERT, *ſchwerd*, gladius. Angloſax. *ſweord, ſwurd*, Franc. *ſuert*, Belg. *zweerdt, zwaerdt*, Angl. *ſword*, Suec. *ſwærd*, Isl. *ſverd*. Gloſſ. Pez. mucro *ſuerth*. Gloſſ. Boxh. pugio *ſuert*. Gloſſ. Lipſ. framea *ſtaffwert*. VEREL. in Ind. *ſverd* gladius, inter præſtantisſimas heroum poſſeſſiones ſemper habitus. TATIANUS Cap. CLXXXV. 3. *Senti thin ſuert in ſceidun*, mitte gladium tuum in vaginam. STADENIUS deduxit a *ſwerra, ſwirra*, vibrare, quod Gothicum vocat. Malim a *weren* defendere, præpoſito ſibilo, quia hoc

hoc telo nos & noſtra tuemur. Olim tamen exiſtimavi, vocem iis temporibus natam eſſe, cum gladios ritu pagano colerent & jurarent, ductamque a *ſchweren* jurare. Gladium apud Scythas pro Deo habitum juratumque, tradunt HERODOTUS Lib. IV. Cap. 62. POMPONIUS MELA Lib. II. Cap. I. SOLINUS Cap. 20. APULEJUS de Deo Socratis, LUCIANUS in Toxari, aliique. De Quadis, antiquo Germaniæ populo, diſerte ſcribit MARCELLINUS Lib. XVII. Cap. XII. *Eductisque mucronibus, quos pro numinibus colunt, juravere, ſe permanſuros in fide.* Quid mirum, illos arma coluiſſe, cum omnis in ferro fuerit fiducia? Et hæc opinio, gladios eſſe Deos, pacis & belli arbitros, juris & injuriæ vindices, & præ cæteris Diis colendos jurandosque, antiquitus omnibus Germaniæ populis videtur inſediſſe. De Francis, Saxonibus, Alamannis, Bajuvariis, Longobardis, Ripuariis, Danis, Suecis, qui vel armis more Scythico, vel armata manu ad priſtini facti memoriam, in cauſis tam publicis quam privatis jurabant, vide CANGIUM immenſæ lectionis auctorem in voce *jurare.* Ob eandem cauſam regna & feuda non niſi gladio conferebantur, & etiamnum a Cæſare oblato ad oſculum enſis manubrio conferuntur. Hinc vaſallus Regis in Indice Vereliano dicitur *konigs ſvertakare*, quia gladium Regis tangendo ſubjectionis & fidelitatis juramentum præſtabat.

SCHWERT-MAGEN, propinqui paterni. Vide *mag* cognatus.

SCHWESTER, ſoror. Goth. *ſwiſtar* Marc. III. 35. Angloſax. *ſwuſtor* ibid. Franc. *ſueſter*, Procop. *ſchweſter*, Belg. *zuſter*, Angl. *ſiſter*, Suec. *ſyſter*, Pruſsis & Lithuan. *ſchoſtro.* TATIANUS Cap. CCVI. I. *ſin muoter inti ſueſter ſinon muoter*, mater ejus & ſoror matris. JUNIUS vocem Saxonicam ducit a *ſwete* dulcis, ut ſoror dicatur quaſi *ſweteſte* dulciſſima, propter illam blandioris mitiorisque indolis ſvavitatem, quæ ſororibus præ fratribus naturalis. SKINNERUS ſuſpicatur, Germanis antiquis *ſwe* denotaſſe affinem, & ab hoc poſitivo ortum eſſe comparativum *ſchwager* affinior, & ſuperlativum *ſchweſter* affinisſima, conjunctisſima. STADENIUS videtur agnoſcere ſuperlativum quendam in voce, ſed ex alio poſitivo oriundum, nempe a Gothico *ſwes* proprius, vel Francico *ſuaſo* domeſticus. Credibile eſt, fratris & ſororis appellationes eodem modo ab antiquis formatas eſſe, ut, quemadmodum frater vocatur *bruder* a *bru* venter, quaſi uterinus, ita ſoror *ſyſter*, a *ſys* uterus, quaſi uterina. VEREL. in Ind. *kyn* genus, *ſyſkin* frater & ſoror, *ſyſkinbarn* fratrum & ſororum liberi. Quid priſcis Septemtrionalibus ſignificet *ſys*, & cur frater & ſoror dicantur *ſyſkin*, non explicat Verelius. Videntur autem ſic dicti, tanquam *uterini generis.* Certe *ſyſter* ex eodem fonte eſt, & poſſet etiam denotare fratrem, ſicut *bruder* ſororem, ſi uſus voluiſſet. Quod adeo verum, ut etiamnum hodie fratres & ſorores iisdem parentibus genitos, appellemus *geſchwiſter*, quaſi uterinos. Litera W. in medio vocis, etiamſi valde antiqua ſit, infarta tamen eſt præter necesſitatem, ut ſæpe alias.

SCHWETZEN. Vide *ſchwatzen.*

SCHWIBBOGEN, fornix. Gloſſ. Pez. fornicem *ſuuipogun*, triumphalem *ſiganuſliben ſuuipogun.* Id eſt, arcus penſilis, a *ſchweben* librari in aëre.

SCHWICKEN, decipere, ſeducere, depravare. NOTKERUS Pſal. XIV. 4. *der andermo man ſueret unde in ne beſuichet*, qui jurat proximo ſuo & non decipit. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſwican* prodere, decipere, ſeducere, *ſwica* proditor, deceptor, *ſwicdom* deceptio, proditio. Gloſſ. Keron. vagi *ſuuihonte*, gyrovagum *ſuuihharro*, deceptus *piſuuichaner.* Ratio interpretationis eſt, quia vagi illi Monachi, a Regula S. BENEDICTI deſcripti, ſunt impoſtores, qui ſe & alios decipiunt. VEREL. in Ind. *ſvik* fraus, dolus, perfidia, proditio, *ſvikull* fallax, doloſus, *ſvikrædi* perfidia, proditio, *ſvikalauſt* ſine fraude. Cuncta per epentheſin literæ W. (quæ in aliis quoque vocibus ſæpe attrahitur a ſibilo) a Græc. σικανός, quod primo quidem Siculum, poſtea ob pravos Siculorum mores, etiam vafrum & doloſum, & ipſam decipiendi artem denotavit. Nec aliunde Gallis *ſicaneur*, vel ut hodie ſcribunt *chicaneur*, judice G. BUDÆO in Dictionario. Vulgus Saxoniæ inferioris etiamnum utitur compoſito *beſwicken* pro decipere.

SCHWIEGER. Vide *ſchwiger.*

SCHWIEL. Vide *ſchwill.*

SCHWIEMELN. Vide *ſchweimeln.*

SCHWIERIG. Vide *ſchwer.*

SCHWIGEL. Vide *ſchwegel.*

SCHWIGER, uxor ſoceri, mater conjugis & mariti. Gothis *ſwaihro* Marc. I. 30. Angloſax. *ſweger* ibidem, Francis *ſuuigar*, Cambro-Britannis *chwegr.* TATIANUS Cap. XLIV. 23. *quam zi ſcheidanne ſnur uuidar ira ſuigar*, veni ſeparare nurum adverſus ſocrum ſuam. Multorum judicio eſt a Lat. *ſocrus*, inſerto W. & hoc a Græc. ἑκυρά, ſpiritu aſpero in ſibilum mutato. Videamus, annon poſſit eſſe vox domeſtica? TACITUS inter *Deos conjugales* Germanorum refert *bovem, equum, gladium*, Cap. XVIII. de M. G. *In hæc*, inquit, *munera uxor accipitur.* Gladius autem Islandica Lingua vocatur *vigur* apud VEREL. in Ind. haud dubie a *wigen* bellare, necare. Præpone ſibilum, & habebis *ſwiger.* His poſitis *ſwiger* videtur apocopatum ex compoſito *ſwiger-muter*, & proprie denotare matrem gladio acquiſitam. Idem dicendum de ſocero, quem vulgo vocamus *ſchwiger-vater*, & per apocopen *ſchweher.* Sueci ſocerum & ſocrum vocant *ſwærfader* & *ſwærmoder*, opinor a *ſweren* honorare, quod Gothicum eſſe vidimus.

 Ita

Ita MARTINIO ἐκυρὸς & ἐκυρὰ interpretatione Chaldæa eſt venerabilis.

SCHWIL, tumor, apoſtema. Angloſax. *ſwyle*, Belg. & Angl. *ſwelling*, Suec. *ſwullnad*. Refer ad *ſchwellen* intumeſcere.

SCHWILL, *ſchwiel*, cutis calloſa. MARTINIUS & alii ex eodem fonte derivant. Malim a Lat. *callum*, interpoſito W. quia in callo magis conſideratur denſitas & durities, quam eminentia cutis.

SCHWIMMEN, nare, natare. Angloſax. *ſwymman*, Francis *ſuuimmen*, *ſuuummen*, Anglis *to ſwim*, Island. *ſvimma*, Belg. *zwemmen*, Suecis *ſimma*. Gloſſ. Pez. emergebant *uzſuuimmun*. NOTKERUS Pſal. XXXI. 6. *in manigero uuazzero uuage ſuummente ne nahent ze imo*, in diluvio aquarum multarum natantes non adproximabunt ad eum. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIII. 50. *Petrus bigonda ſuimman*, Petrus cœpit natare. An litera W. radicalis ſit, necne, ignoramus. Vox Suecica *ſimma* ita concepta eſt, acſi eſſet a σίμιον littus, quo ſenſu occurrit apud HESYCHIUM. Forte ab initio ſignificavit, natare in littore, vel flumen de littore ad littus trajicere natando. JUNIUS, qui vocem Suecicam ignoraſſe videtur, ex eodem fonte petit *ſwimmen*, quod juventutem nihil magis ad natandum invitet, quam littoris opportunitas. Contra MARTINIUS in voce *no*, idem verbum ingenioſe effingit a *ſquama*, quod natare piſcium proprium ſit, & poſtea aliis rebus, quæ in aqua fluunt, communicatum. *Squamigero generi*, inquit, *natura convenit nare, puta piſcibus, deinde & aliis: & ſquama, cortex, & ſimilia, in ſuperficie aquæ natant.* De ſtudio natandi veterum Germanorum, vide CLUVERIUM Lib. I. Germ. Ant. Cap. 18. & confer exemplum Caroli M. apud EGINHARDUM Cap. 22. A *ſchwimmen* eſt *ſchwemmen* facere ut natet.

SCHWIND, celer & celeriter. Vox difficilis & inexplicabilis, niſi ab aliis & ſanioribus per longi temporis mutationes deducatur. Forma primigenia (ita enim auguror) fuit *fys*, *fus*, a *fyſa* feſtinare. SOMNER. in Dict. AS. *fus* promptus, *ſwithe-fus* perexpeditus. VEREL. in Ind. *fus* promptus, *fyſa* feſtinare. De verbo Islandico vide plura in *fix*. Poſtea primitiva forma mutari cœpit in *fyt* & *wit*, mutatis labialibus, & ſibilo in T. converſo. Inde Gallis *vite* celer, quod illis ex aliqua Germanorum, qui Sæculo quinto Galliam inundarunt, Dialecto relictum arbitror. Tandem ex *wit* factum eſt *ſwith* præpoſito ſibilo. Inde Angloſaxonibus *ſwithe-ripe* præcox, præfeſtine maturus. Denique a *ſwith* prodiit Anglicum *ſwift* per epentheſin, & Germanicum *ſwind* per aliam epentheſin. Hodie dicimus *geſchwind*.

SCHWIND, potens, validus, fortis. GROTIUS in Indice: *Swind in novo teſtamento ſæpe potens.* Quibus verbis haud dubie reſpexit ad Evangelium Gothicum, in quo, ut pridem obſervavit JUNIUS, *ſwinth* eſt validus Marc. II. 17. *kaſa ſwinthis* vaſa fortis ſeu potentis Marc. III. 27. *ſwinthei* potentia Luc. I. 51. *ſwinthnoda* confortabatur Luc. II. 40. An a celeritate, quod fortes plerumque ſint incitati? Malim a potentia, etiamſi celeri & forti ſæpe idem nomen tribuatur. Nam ab initio fuit *ſwith*, ab ἰσχύω valeo, poſſum, polleo, per aphæreſin & epentheſin, & poſtea *ſwinth* per novam epentheſin. Huc me ducit idioma Saxonicum, ejusque vocula *ſwith*, cujus omnes ſignificatus, compoſita & derivata, in notione potentiæ conveniunt. Hujusmodi ſunt (1) *ſwith* potis, *ſwithor* potior, *ſwithoſt* potiſſimus, *ſwithran hand* dextra, i. e. potior manus. (2) *ſwith* valde, adverbium intenſionis, *ſwithe-long* prælongus, valde longus, *ſwithe-fus* perexpeditus, valde promptus, *ſwythe dyre* valde carus &c. (3) *ſwithian* prævalere, præpollere, *ſwithrian* invaleſcere. Et alia apud SOMNERUM & BENSONIUM. Quæ certe vim ſignificandi ſuam non habent a celeritate, ſed a potentia, robore, valore, ut conſideranti manifeſtum. Et hiſce omnino affinis eſt vox Gothica *ſwinth* potens, validus, fortis, in multis Gothorum Nominibus conſpicua, cujusmodi ſunt,

SUINTILA, Valentius. Diminutivum a *ſwinth*. GROTIUS exponit *potentia exutus*. Quod mali augurii eſt, & evitari debet in nominibus propriis.

SUINTEBOLD, valde audax. Vide *bald*.

CHINDASUINTHUS, liberis potens, interprete GROTIO. Quamvis etiam *bellipotentem* ſignificare poſſit, ſi referatur ad *gund*, ob perpetuam gutturalium permutationem.

RECESUINDUS, ultione potens, interprete GROTIO. Dubito. Nam *Receſwindus* eſt nomen Gothicum. Gothis autem ultio dicitur *wrake*, non *reke*. Contra *rek*, *rik*, Gothis eſt bellator victorioſus, a *recken* pellere, propellere. Et hinc videntur nomina ſua ducere, RICHARDUS Reccus audax, RECCAREDUS Reccus alacer, RICIMERES Reccus celebris. Et ſic etiam *Receſwindus* Reccus potens.

SCHWINDEL, vertigo. Gloſſ. Pez. ſpiritum vertiginis *ſuintilodes*. Derivari poteſt a *winden* vertere, præpoſito S. ut vertigo a verto; Vel a *ſchwinden* deficere, ut proprie ſit deliquium.

SCHWINDEN, eſt a ſimpliciori *ſchvveinen*, attracto in ſocietatem vocis D. & proprie ſignificat *deficere* vel *defectum pati*, quocunque modo id fiat. Dicitur autem (1) de quacunque diminutione. Inde Suecis *ſvvinda* extenuari. (2) de corruptione ſanitatis in corpore animalis. Inde *ſchwinden* tabeſcere, *ſchwindſucht* tabes. Gloſſ. Pez. tabeſcere *ſuintan*, tabeſcet *ſuuintit*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 82. *thaz ir*

ſuuintet

ſuuintet innan bein, ut extabeſcatis intra oſſa. (3) de abitu in ventos. Inde *ſchwinden, verſchwinden* evaneſcere in auras, diſparere ex oculis. NOTKERUS Pſal. LII. 5. *ſiu ferſuuundun alſo ſcato*, tranſierunt tanquam umbra. (4) de abitu in terram. Gloſſ. Pez. abſorptus eſt *firſuant*. Inde *ſchwindgrube* colluviarium, foſſa qua ſordes abſorbentur.

SCHWINGE, ala, & quicquid in aere libratur aut movetur, ut vannus & ventilabrum. Refer ad *ſchwengen*. Angli & Sueci alam vocant *wing, winga*, ex eodem fonte, detracto tamen ſibilo.

SCHWINGEL, *ſchwengel*. Vide *ſchwengen*.

SCHWINGEN, idem quod *ſchwengen*.

SCHWIPBOGEN. Vide *ſchwibbogen*.

SCHWIPPE, *ſchweppe*, flagellum. Verſio Angloſax. Joh. II. 15. *and he worhte ſwipan of ſtrengon*, & fecit flagellum de funiculis. A ſimpliciori *wip* flagrum, quod vide.

SCHWIPS, *ſchwaps*, cito. BENSON. in Voc. Poet. *ſvvipan* cito agere.

SCHWITZEN. Vide *ſchweis*.

SCHWUDE. Vide *wiſt*.

SCHWUL. Vide *ſchwælen*.

SCHWULST. Vide *ſchwellen*.

SCHWUNG. Vide *ſchwengen*.

SCHWUR, juramentum. Verbale a *ſchweren* jurare. Vocem Saxonicam vide in *eidſchwur*, Francicam in *ſchwert*.

SCHWUR, per ſynecdochen totius dicitur de ſingulis partibus juramenti, *invocatione, promiſſione, confirmatione, maledictione*. Inde eſt, quod a *ſchwur* rurſus fit *ſchweren* novo & ampliſſimo ſignificatu, *invocandi, promittendi, confirmandi, imprecandi*. De ſingulis actum in loco.

SCLAV. Vide *ſchlav*.

SE, ſubfixum. Vide *Proleg*. Sect. VI.

SECHS, ſex. Heb. *ſhesh*, Perſ. *ſes*, Goth. *ſaihs*, Angloſax. *ſix*, Franc. & Alam. *ſex, ſehs*, Belg. *ſes*, Procop. *ſeis*, Angl. *ſix*, Suec. *ſex*, Gr. ἕξ. Gloſſ. Keron. ſex *ſex, ſehſim*, ſextus *ſexto*, ſexageſimus *ſehzugoſt*. Hunc numerum ex Hebraismo ad reliquas Gentes tranſiiſſe, exiſtimat MARTINIUS. Etymon vide apud ipſum.

SECKEL, loculus. Gloſſ. Pez. marſupium *ſechil*. Gloſſ. Boxh. *ſcazſeckil* marſupium. TATIANUS Cap. CLIX. 5. *Judas habeta ſekil*, Judas habebat loculos. Diminutiv. a *ſack*, ut *ſacculus* a *ſaccus*.

SECKEL, nummus & pondus auri vel argenti in ſacris literis. Heb. *ſchekel*, Græc. σίκλος, Lat. *ſiclus*. Vox ab interpretibus civitate donata.

SEE, mare, & omnis magna aquarum collectio. Gothis *ſaivv* in comp. *mariſaivv* ſtagnum marinum vel a mari factum Luc. VIII. 23. Angloſax. *ſæ, ſe*, Francis *ſe, ſeo, ſeuu*, Belg. *zee*, Angl. *ſea*, Suec. *ſiö*, Isl. *ſæ* & *ſior*. SOMNER. in Dict. AS. *ſæ, ſe*, mare, pontus, ſalum, *oſt-ſæ* mare balticum, *vvendel-ſæ* mare mediterraneum, *wid-ſæ* oceanus, *ſæ-man* nauta, *ſæ-ſtrand* maris littus, crepido &c. VEREL. in Ind. *ſæ-fara* navigatio, *ſævarmal* litus, *ſækonor* nereides, *ſioland* terra maritima, *Selandia*. Gloſſ. Pez. lacum *ſeo*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIII. 29. 30. *ſie uuurſun iro nezzi in then ſe*, mittebant rete ſuum in mare. TATIANUS Cap. XIX. 1. *nah themo ſeuu Galilææ*, juxta mare Galilææ. Pridem doctiſſimi Viri duxerunt a ζέω æſtuo, ferveo, quia mare eſt ζέον ὕδωρ aqua æſtuans. Quamvis etiam abſciſſum videri poſſit a Phrygia voce ζάψ mare. Priori tamen derivationi favet, quod alterum maris nomen *wage* itidem ab agitatione deſumptum ſit, & quod Latinis *fretum* ſic dici putatur quaſi *fervetum*.

SEE-KUSTE, *ſee-küſte*, tractus littoralis. Ab Ital. *coſta* latus. FRISCHIUS in voce *land* §. 5. *die ſeite eines landes an der ſee hat den namen vom Lateiniſchen* Coſta *bei den Italiænern und Franzoſen, wovon das Teutſche* Seeküſte *entſtanden*.

SEELE, anima. Gothis *ſaiwala* Matth. VI. 25. Angloſax. *ſawl* ibid. Francis & Alam. *ſela*, Belg. *ziel*, Angl. *ſoul*, Suec. *ſiæl*, Island. *ſal, ſial*. Gloſſ. Keron. animam *ſela*, animæ *ſelu*, animarum *ſelono*, animas *ſelo*. VEREL. in Ind. *ſal* anima, *ſialagift* donatio in pios uſus, templo, monaſterio, pro ſalute animæ. Vox Francica & hodierna ſimpliciter *vitam* ſignificat, a ζάω vivo, per medium derivandi L. Gothica vero *vitæ fontem*, a ζάω vivo & *wala* fons, ſicut optime animadvertit JUNIUS in Gloſſario Gothico. Dicitur autem *fons vitæ* per metaphoram, quia anima ſecundum ARISTOTELEM eſt principium illud, quo primum vivimus, ſentimus, & intelligimus. Similis, ſed paulo durior metaphora eſt, quando *corpus vivum* Angloſaxonibus vocatur *lichama*, h. e. *vitæ domicilium*, ſicut alibi oſtendo. Quod ideo monendum duxi, ne quis in appellationibus corporis & animæ tropos faſtidiat. Eſt & aliud nomen animæ, quod Angloſaxonibus effertur *feorh*, Francis *ferah*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *feorh* vita, anima, *feorh geſyllan* animam reddere, mori, *feorh ingedoen* animam inſpirare. TATIANUS Cap. VII. 8. *thin ferah thuruhferit ſuert*, animam tuam tranſibit gladius. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 37.

Ira ferah bot thaz uuib
Thaz iz muaſt haben lib.
Animam ſuam obtulit mulier
Ut infans haberet vitam.

Fortaſſe a *faren* ire, meare, abire; non ſenſu Pythagorico (nam ab hoc dogmate Gentes Celticæ ſemper fuerunt alienæ); ſed quod anima abeat, non obeat, hoc eſt, quod ſit immortalis, & ex hac vita tranſeat in aliam,

aliam, ex hoc orbe in alium. Ita LUCANUS Lib. I. Pharſal.

- - regit idem ſpiritus artus
Orbe alio: Longæ (canitis ſi cognita) vitæ
Mors media eſt.

Id eſt, ſi verum dicitis ô Druidæ, mors eſt medium perveniendi ad aliam & ſemper duraturam vitam. Et ſic etiam CÆSAR intelligendus eſt, Lib. VI. Cap. 14. de Druidis ſcribens: *Inprimis hoc volunt perſuadere, non interire animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios.* Hoc eſt, a mortalibus ad immortales. Nam hanc fuiſſe Druidarum mentem, patet ex iis, quæ ſummus auctor de funeratione mortuorum apud Gallos ſcribit: *Ac paulo ſupra hanc memoriam, ſervi & clientes, quos ab iis dilectos eſſe conſtabat, juſtis funebribus confectis, una cremabantur.* Cur *ſervi* & *clientes*, niſi ut melius ſervirentur defuncti in altero orbe? Quod certe non potuit inſtitui ab iis, qui animas per corpora brutorum vagari credunt. Vide plura ad hoc ſyſtema ſpectantia in *leichnam* corpus vivum, & *hall* ſedes manium beatorum.

SEELE, animus, & omnes animi affectiones & propenſiones. Senſus ab anima ad animum prolatus.

SEELEN-GERÆT, legatum animæ cauſa factum, ſive fundus ſit, ſive cenſus Eccleſiæ ſolvendus. Exemplum facti vide in *Reliquiis Ludewigianis* Tomo quinto Diplomate CXLIX. STADENIUS retulit ad *retten* ſervare, quia in ſalutem animæ legatur, in Voc. Bibl. pag. 501. Mihi videtur referendum ad *raten* conſtituere.

SEELIG, animatus. Vide *ſelig.*

SEEN, ſerere. Vide *ſæen.*

SEEN, videre. Vide *ſehen.*

SEGEL, velum navis. Lat. Barb. *ſigla.* Conſentiunt in voce omnes Linguæ Germanici idiomatis, tam veteres quam recentiores, excepta Anglica & Belgica, quæ velum vocant *ſail, zeil.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſegel, ſegl* velum, *ſegel-boſm* idem, vel ſinus veli, *ſegl-gyrd* antennæ. Gloſſ. Pez. vela *ſegala*, malus *ſegalpoum.* VEREL. in Ind. *ſegeltræ* malus navis. JUNIUS vocem Anglicam deduxit a Græc. σειρὰ catena, reſtis, mutato R. in L. apud SKINNERUM in Etymologico Anglicano. Sed vox Anglica eſt ab antiquiori *ſegl* mutato G. in J. Et quid hic faciat notio vinculi, non video. Aliud eſt funis, aliud velum. Si Græca origine opus ſit, malim præpoſito ſibilo derivare ab ἄγειν impellere, vel ab ὀχεῖν vehere, quia velum navim ſecum vehit, vel ab ὀχλίζειν movere.

SEGELN, plenis velis navigare. Angloſax. *ſeglian*, Suec. *ſegla*, Lat. Barb. *ſiglare*, Gall. *cingler* per epentheſin.

SEGEN, ſignum, *ſegnen*, ſignare. Angloſax. *ſegn* & *ſegnian*, Anglis *a ſign* & *to ſign* Utrumque ex Latino fonte. Apud Francos dicitur de ſignaculo crucis. OTFRIDUS Lib. V. Cap. II. ab initio:

Nu ſculun uuir unſih rigilon
Mit thes kruzes ſegonon.
Nunc debemus nos munire
Crucis ſignaculo.

Et mox:

Thaz ſculun uuir zi uuaron
In unſen endin malon,
In unſeme annuzze,
Thaz uns iz uuola ſizze.
Hoc debemus equidem
In noſtris frontibus pingere,
In noſtra facie,
Ut bene nobis ſedeat.

Ita PLAUTUS: *bene ſedet veſtis:* & Galli: *cela vous ſied bien ou mal.* Idem OTFRIDUS Capite proxime præcedenti verſ. 24. poſuit *ſegenon* ſignare, pro *malon* pingere. Si Chriſtus, inquit, fuiſſet igne combuſtus, aut aqua ſuffocatus, aut lapidibus interfectus, *mit uuiu ſegenotis thu thih thanne*, quo ſigno ſignares te? Quaſi dicat nullo. His enim ratiunculis conatur oſtendere neceſſitatem mortis Chriſti in cruce, infirmis quidem (quia credibile eſt, primos Chriſtianos non ligno Chriſti, ſed nomine Chriſti, cujus prima litera X crucem refert, frontem ſignaſſe, & hoc ſigno uſuros fuiſſe, etiamſi Chriſtus alio mortis genere occubuiſſet) ſed eo ævo receptis, ut ex ALCUINO oſtendit SCHILTERUS in notis ad hunc locum.

SEGEN, benedictio, *ſegnen* benedicere, ſanctificare, conſecrare. NOTKERUS Pſal. CXXVIII. 8. *Gotes ſegen ſi uber iuh*, benedictio Dei ſit ſuper vos. Et mox: *in Gotes namen ſegenoen uuir iuh*, in nomine Dei benedicimus vos. VEREL. in Ind. *ſigna* conſecrare. Forte eſt locutio metonymica, qua ſignum ponitur pro ſignato, nata inter Francos, qui ab initio Chriſtianiſmi ſigno crucis utebantur in votis nuncupandis, & rebus atque perſonis conſecrandis, ut hodie faciunt Catholici. ALCUINUS loco citato: *Hoc enim ſigno crucis conſecratur corpus Dominicum, ſanctificatur fons baptiſmatis, initiantur presbyteri & cæteri gradus Eccleſiaſtici, & omnia quæcunque ſanctificantur, hoc ſigno dominicæ crucis cum invocatione Chriſti nominis conſecrantur.* HELVIGIUS tamen deduxit ab ἁγιάζειν ſanctificare, ſpiritu aſpero in ſibilum converſo.

SEGEN, dicitur non ſolum de bonis verbis, ſed etiam de malis, ut ſunt diræ, imprecationes, incantamenta &c. OTFRIDUS Lib. V. Cap. 2. inter utilitates crucis etiam hanc refert, quod Diabolum procul fuget a nobis. Hinc ſcil. vox a benedictione & conſecratione paulatim tranſlata ad *exorciſmum*, & ab illo ad magica verba & ſigna, ob qualemcunque cum exorciſmo ſimilitudinem. Inde *wundſegen, feurſegen, ſegenſprecher*, & alia noti ſignificatus. Item *ſegnen* maledicere,

dicere, execrari, quo utitur Luth. Hiob. II. 9. Similiter Latinis *ſacer* duobus & contrariis modis dicitur.

SEHEN, videre, intueri, adſpicere. Verbum pluribus & antiquiſſimis linguis commune, quamvis varie ſcriptum & pronunciatum. MARTINIUS tribuit Chaldæis *ſecha*. JUNIUS Æolibus *σεάομαι*. Gothi habent *ſaihwan* Marc. V. 14. Angloſaxones *ſeon*, *geſeon*, Franci & Alam. *ſehan*, quod antiquo more pronunciatur ut *ſechan*, Belgæ *zien*, Angli & Sueci *ſee*, Islandi *ſia*. Gloſſ. Keron. videre *ſehan*, reſpicere *ſehan*, reſpicit *ſibit*, vidiſti *kiſahi*, ecce *ſe*, *ſehe*, conſpiciat *piſehe* &c. Ex omnibus verbi formis Chaldæa, & quæ illi omnino ſimilis, Francica & Alamannica, videtur unice nativa, & reliquarum per varias mutationes, inſertiones, eliſiones, & præciſiones cauſa. Idem ſtatuendum de voce hodierna, quæ, cum ex hæreditate Francorum & Alamannorum nobis ſit relicta, pronunciari debet *ſechen*, ut in derivatis *ſicht*, *ſichtbar* &c. quorum ratio nulla reddi poteſt niſi ex pronunciatione antiqua. Hoc ſuppoſito, *ſechen* deduco ab *aug*, *och*, oculus, præpoſito ſibilo, quia verba ſenſuum derivari ſolent ab organis. Ex eodem fonte oritur *ſchauwen* ſpectare, & *ſuchen* quærere oculis. Plura verba ab oculo per proſtheſin formata vide in *lugen* & *gucken*.

SEHER, propheta. Alias *videns*, a viſionibus propheticis. Utitur Luth. 1. Sam. IX. 9.

SEHR, valde. Vide *ſer*.

SEICHE, lotium. Satis verecunde a *ſeigen*, *ſiegen*, percolare, quia per renes & veſicam velut colando ejicitur, craſſioribus ſedimentis, quæ per ureteres meare non poſſunt, retro relictis. Inde *ſeichen* urinam mittere.

SEICHT, depreſſus, non profundus. Dicitur de fluviis & locis in aqua vadoſis, haud dubie a *ſiegen* ſubſidere. Poſtea etiam ſenſum allegoricum obtinuit. Inde *ſeichte rede* oratio exſucca, humilis & ſuperficiaria, qualis eſt, quæ nihil habet in receſſu, & minus dicit quam oportet. Vulgo etiam dicunt, *das iſt zu ſeicht geſprochen*, quando verba ſunt infra rem.

SEIDEL, menſura quædam liquidi. A Lat. *ſitula*.

SEIDEN, pannus ſericus & filum ſericum. A *Sidoniis*, ut *ſericum* a *Seribus*. Ita HELVIGIUS in Originibus.

SEIFE, ſapo. Angloſax. *ſape*, Angl. *ſope*, Belg. *zeep*, Suec. *ſæpa*, Camb. *ſebon*, Gall. *ſavon* &c. SOMNER. in Dict. AS. *ſape* ſapo, ſmegma, *ſapan* ſapone linere, ſmegmate ungere. Rem & vocem rei in *Gallia Belgica* natam eſſe, ex iis, quæ de ſapone tradita ſunt ab antiquis, colligitur. PLINIUS Lib. XXVIII. Cap. 12. *Prodeſt & ſapo: Gallorum hoc inventum rutilandis capillis, ex ſevo & cinere.* MARTIALIS Lib. VIII. Epigr. 33. *Et mutat Latias ſpuma Batava comas.* Hinc fortaſſe non male cecidit augurium SKINNERO, dum vocem ab Angloſax. *ſipan* macerare declinat. Quamvis etiam a *ſuben* purgare (quod in frequentativo *ſeubern* adhuc perennat) deduci poſſit, ob duplicem uſum, quem præbuit ab antiquo, tingendi & purgandi. Batavos & Belgas univerſe Germanica Lingua uſos eſſe, utpote a Germanis oriundos, ſatis notum. Unde Romanis *ſapo*, & poſtea Græcis *σαπὼν*, ex dictis manifeſtum.

SEIFER, ſaliva. Belg. *zabber*, Sax. inf. *ſaper*. MARTINIUS videtur derivare a *ſapere*, quia ſine ſaliva nullus ſapor. Contra HELVIGIUS ab *ἀφρὸς* ſpuma, præpoſito ſibilo. Poſſit etiam referri ad thema verbi *ſaufen*, *ſupen*, quod & *fluere* & *humectare* ſignificat. Saliva enim eſt humidum e glandulis fluens, totum os humectans, & ſæpe ex ore defluens.

SEIGE, colum, inſtrumentum colandi. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſorum: colatorium *ſeohbe*. Refer ad *ſeigen* colare.

SEIGEN, colare, per colum transmittere. Dicitur alias *ſiegen*, & per ſyncopen *ſeyen*. Vide utrumque in loco.

SEIGER, clepſydra. Id eſt, colator, a *ſeigen* colare. Hodie pro aqua, quæ Græca voce exprimitur, utimur arena.

SEIHE, cibus porcorum. A *ſiegen* ſubſidere, mutato G. in H. Nam proprie eſt id, quod poſt colaturam in fundo remanet, non lora cerevifiæ, hæc enim per qualum tranſit, ſed ipſa recrementa hordei & lupuli, e quibus lora paratur. Hic cibus alias vocatur *træbern*.

SEIL, funis, reſtis. Gothis *ſail* in comp. *inſailan* funiculis alligare Marc. II. 4. Francis *ſeil*. Gloſſ. Pez. rudentibus *ſeilun*, reſti *ſeile*. NOTKERUS Pſal. CXXXIX. 5 *ſie deniton ſeil minen fuozen ze ſtricche*, tenderunt funes in laqueum pedibus meis. JUNIUS in Obſervatis ad Willeram. pag. 222. deduxit a *σειρὰ* ejusdem ſignificatus. R. frequenter tranſire in L. atque L. ſæpenumero in R. commutari, ibidem aliquot exemplis e Lingua Latina depromptis oſtendit. MARTINIUS exiſtimat, omnia funiculorum nomina apud Germanos a ſalicibus aut juncis deſumpta eſſe. Ita enim ſcribit in voce *funis*: „*Σχοῖνος* proprie eſt juncus, deinde „funis e junco plexus, & inde omnino vide„tur noſtrum *ſchnur*, quaſi *Σχοῖνος more Spar*„*tano* dicamus, etſi alibi alio reſpexerimus. „Ita etiam *ſeil* puto eſſe a *ſalix*, quæ, quia „lenta eſt, pro naturali fune eſt. Unde & „Saxon. *wied* eſt funis, reſtis, a *weide* ſalix. „Ita & *reep* funis a *ῥὶψ*, *ῥιπὸς* ramus ſalignus. Hæc ille perdocte & eleganter. Quid nobis videatur, diximus in ſingulis. Nunc videndum de voce *ſeil*. Si Græco auxilio opus ſit, malim deſumere ab *ἴλλω* vincio, vel *εἴλω* contorqueo, præpoſito ſibilo, ut millies alias. Apud veteres ad omnia vinculorum genera, torta & non torta, extenditur. Inde Angloſaxonibus *ſala* lorum, habena, Græcis *σιλλὸς* & *ἰλλὰς* vinculum ex vimi-

viminibus contortis, apud MARTINIUM in Cadmo.

SEIM, pinguedo. Angloſax. *ſeime* apud SOMNERUM & BENSONIUM, Cambris *ſaim* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Anglis *ſeam* & Gallis *ſain*, in compoſitis *hogs-ſeam* & *ſain-doux* arvina. An a Lat. *ſagimen?* Poſſumus hoc dare MENAGIO, donec meliora inveniat alius. Interim ex hoc ſignificatu, tot linguis communi, clariſſime patet, quid proprie ſit *honigſeim*, nempe flos mellis, optimum & pinguiſſimum in melle, non fimbria mellis, ut vulgo ineptiunt. Dicitur etiam *ſeim* eodem ſenſu, puta per aphæreſin. Inde WILLERAMO *uuabo des ſeimes* favus mellis dulciſſimi & pinguiſſimi, Cap. V. 1.

SEIN, ſuus, & ejus. Gothi in Verſione Ulphilana Matth. VII. 24. *gatimrida razn ſein ana ſteina*, ædificavit domum ſuam ſuper petram. Francis & Alam. placet *ſin*. Gloſſ. Keron. ſuos *ſiniu*, ſuum *ſinaz*, ſuo *ſinemu*, ejus *ſineru*, *ſine*, *ſinaz*, *ſina*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. X. 38. *thu biſt foraſago ſin*, tu es propheta ejus. Et mox: *thu ſcalt druhtine rihten uuega ſine*, tu debes Domino parare viam ſuam. Poſſeſſiva formari ſolent a demonſtrativis, ut patet ex *mein* & *dein*. Hinc *ſein* eſt a Gothico *ſa* hic, ille, per literam terminalem N. Antiquiſſimi Saxonum habent *hys*. Verſio Angloſax. Luc. III. 17. *and hys fann ys on hys handa, and he feormath hys berenes flore*, cujus ventilabrum eſt in manu ejus, & purgabit aream ſuam. Hæc particula quam minime diſtat a Græca ὅς ſuus.

SEINT. Vide *ſeit*.

SEIT, tranſitus in aliud tempus. A *ſithian*, quod apud BENSONIUM exponitur *ire*, *venire*. Hic ſenſus, quamvis videatur extinctus, viget tamen adhuc in adverbiis temporis deincipis, & jungitur affinitate cum aliis vocibus, hodie quidem obſoletis, ſed (ni fallor) ab illo oriundis. Hinc ſcil. Angloſaxonibus *ſithon* vices, *ſitheſt* ultimus, noviſſimus, *ſytheſtan* tandem. Et huc fortaſſe etiam ſpectat, quod Gothis *ſeithu* eſt veſpera, & adverbialiter ſero, Joh. VI. 16. Suecis *ſidſt* poſtremo.

SEIT, *ſeider*, *ſieder*, adverb. tranſitus in aliud tempus, ſignificans *poſt*, *poſtea*, *deinceps*, quod Angloſaxonibus effertur *ſiththan*, *ſyththan*, Francis *ſid*, *ſidor*, Græcis εἶτα abſque ſibilo, manifeſto tamen conſenſu. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XII. 96.

Thie tho thar uuarun,
Joh ouh ſidor quamun.

Vertit SCHILTERUS:

Quicunque tunc adfuerunt,
Et poſtea venerunt.

SEIT, *ſeider*, *ſieder*, adverb. tranſitus in aliud tempus, ſignificans *abhinc*, *ex quo*, *ab illo tempore*, prorſus ut Gallis *depuis*. Quod Græcis & reliquis effertur ut ſupra. Verſio Angloſax. Joh. VI. 66. *ſyththan manega hys leorning-cnihta cyrdon on bæc*, ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 30. *ſid er in dode ſigu nam*, ex quo in morte victoriam reportavit. NOTKERUS Pſal. XXI. 10. *ſid dannan hara ſid minero muoter bruſten uuare du min gedingi*, ab uberibus matris meæ fuiſti ſpes mea. Dicitur etiam *ſeint* & *ſint* per epentheſin.

SEITHER, ab illo tempore uſque in præſens tempus.

SEITE, latus. Angloſax. *ſid*, *ſide* Joh. XX. 20. 27. Francis *ſita*. TATIANUS Cap. CCXXXIII. 3. *ſente mina hant in ſina ſita*, mittam manum meam in latus ejus. NOTKERUS Pſal. CXXVII. 3. *an dien ſiton dines huſes*, in lateribus domus tuæ. Apud eundem occurrit *nordſita* latus aquilonis Pſal. XLVII. 3. Cum voce Saxonica conſentiunt omnes recentiores Dialecti. MARTINIO judice poſſit eſſe a Lat. *ſitus*, quamvis etiam Hebræis *tſad* latus ſignificet. Mihi placet origo domeſtica. Omnes ſane per latus concipiunt extremitatem cum aliqua longitudine aut latitudine. Atqui longus & latus Angloſaxonibus & Iſlandis dicitur *ſid*. SOMNER. in Dict. AS. *ſid* latus, longus, *ſide and wide* longe lateque. VEREL. in Ind. *ſidſkeggr* qui prolixam habet barbam. Hoc adverbium vel adjectivum, quando ſubſtantivatur, neceſſario producit ſignificatum lateris, h. e. extremitatis in longum aut latum extenſæ. Idque ſi volueris, adprobo, ſi nolueris, dimitto.

SEITE, chorda. Vide *ſaite*.

SEL, medium derivandi. Vide PROLEG. Sect. VI.

SELB, ipſe, ipſemet, idem. Pronomen relativum, cujus origo valde obſcura. Poſſit tamen eſſe a Gr. σφὲ per epentheſin, ſicut Latinis *ipſe* per metatheſin. A relatione habet ut ſignificet (1) eum cujus proprietates alteri convenire non poſſunt. (2) eum qui in ſe agit. (3) eum qui a ſe agit.

SELB, ipſe, non alius. Gothis *ſilba* Luc. I. 17. Angloſax. *ſylf*, Francis & Alam. *ſelbo*, Iſland. *ſialf*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 78. *ih bin is ſelbo, thaz iſt uuar*, ego ſum ipſe, hoc verum eſt. Dicitur autem nonſolum de prima, ſed etiam de ſecunda & tertia perſona. Gloſſ. Keron. ipſe *er ſelbo*, ipſius *des ſelbun*.

SELB, ipſe in ſe agens. Inde Angloſaxonibus *ſylf-myrth* ſeipſum occidens, Iſlandis *ſialfbirgir* qui ſibi ipſi opitulari poteſt, *ſialfhælinn* ſeipſum laudans vel extollens, *ſialfalin* pecora quæ ſe ipſa alunt, abſque cura noſtra.

SELB, ipſe a ſe agens. Inde Iſlandis *ſialfvitringur* ſciolus, proprie αὐτοδίδακτος vel ſuopte ſtudio doctus, *ſialfradur* qui ad ſuum arbitrium omnia facere & diſponere poteſt. Et huc etiam pertinet ex Gloſſis KERONIS: arbitrium *ſelbſuana*, ſponte *ſelpuuillin*. Et ex hodierno idiomate, *ſelbſtændig* per ſe ſubſi-

ſubſiſtens. In quibusdam Dialectis dicitur etiam de machinis, quarum cauſa motus in ipſis eſt, quia ſponte agentibus ſimiles ſunt. Inde *ſialfskot* automata jacula, apud VEREL. in Indice.

SELBST, *ſelbiſt*, ipſiſſimus. Superlativus a poſitivo *ſelb*, neſcio an priſcis uſurpatus. Hodie utimur pro poſitivo, & totidem modis. Ad primam claſſem ſpectat, *ich ſelbſt, du ſelbſt, er ſelbſt.* Ad ſecundam, *ſelbſtliebe* philautia, *ſelbſtmord* αὐτοχειρία. Ad tertiam, *ſelbſtwille* placitum, *ſelbſthalter* αὐτοκράτωρ, rector arbitrarius, qui remp. ita tenet, ut non aliunde pendeat.

SELEN, *ſellen*, dare, tradere, offerre. Goth. *ſaljan*, Angloſax. *ſellan, ſyllan*, Francis & Alam. *ſelen, ſellen*, Island. *ſelia, ſælia.* Gloſſ. Keron. tradat *ſelle.* VEREL. in Ind. *ſelia i hendur* in manus tradere, *ſælia til foſturs* ad educandum tradere, *ſali* traditor, *barnſæli* qui filium alteri educandum tradit. VERSIO Angloſax. Matth. VI. 11. *urne dæghwamlican hlaf ſyle us to dæg*, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. OTFRIDUS Lib. V. Cap. I. 91. 92. *er ſalta in themo (boume) ſina ſela*, obtulit in ligno animam ſuam. Quo ſenſu, aut unde accepto, hodie ignoramus, qui ne uſum quidem verbi amplius admittimus. Factum tamen cenſeri poteſt per anaſtrophen a Celtico *lla* manus, præpoſito ſibilo. Nam actio dandi vel tradendi ſolet denominari a manu. Exempla vide in *geben*, *leihen*, *liefern.* Celticam vocem, Cambris hodie uſitatam, ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Hic primus verbi ſignificatus, qui poſtea a genere ad varias ſpecies tradendi & offerendi traductus eſt. Tradere enim dicuntur, (1) qui ore vel ſcripto aliquid produnt. TATIANUS ab initio Harmoniæ Evangelicæ: *ſo uns ſalthun thie thar fon anaginne ſelbon giſahun*, ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt. (2) qui ſacrificia offerunt. Codex Arg. Luc. I. 9. *hlauts imma urran du ſaljan*, ſors in eum cecidit ut immolaret. (3) qui rem pretio vendunt. VEREL. in Ind. *ſælia* vendere, *ſali* venditor, *ſala* venditio, *til ſalu biuda* venale proſtituere. Suecis vendere etiamnum dicitur *ſælia*, Anglis *to ſell*, quia venditor rem tradit pro pretio. Inde compoſita Saxoniæ inferioris, *utſellen* minutatim vendere, & *kleiderſeller* ſcrutarius, veteramentorum venditor, apud PALTHENIUM in not. ad Tatian. pag. 275. (4) qui aliquem hoſti produnt. TATIANUS Cap. CXCIII. 1. *Judas ther inan ſalta*, Judas qui prodidit eum. Inde Francis *ſelere* proditor. (5) qui ſumtus faciunt. Inde Angloſax. *ſealde* impendebat, apud BENSON. in Voc. JUNIUS exiſtimavit, omnes verbi acceptiones deſumptas eſſe a rebus quæ Deo dabantur & offerebantur. Hanc *primam ſignificationem* vocat, & ab illa, non niſi longe poſt, alteram pro qualicunque traditione ortam opinatur. Contra PALTHENIUS prolatæ acceptionis ſeriem a venditione tanquam capite inſtituit, quia venditio naturaliter traditione mercis perficitur. Sed neuter aſſertionis ſuæ fundamentum ex ipſa voce oſtendit. Mihi longe probabilius videtur, omnes ſignificatus ſpeciales a generali per ſynecdochen generis deſcendere, quam vice verſa. Præcipuum hujus verbi derivatum eſt *ſal* traditio.

SELHOF, *ſelenhof*, area ante domum. Vide *ſal* domus.

SELIG, bonus, probus. NOTKERUS Pſal. X. 6. *alſo er ſendet den regen ſinero prædicatorum, ſaligen ze libe, ſo ſendet er in, unſaligen ze tode.* Vertit Paraphraſis antiqua: *ſicut mittit pluviam ſuorum prædicatorum, bonis ad vitam, ita mittit eam impiis ad mortem.* Ex hac interpretatione SCHILTERUS in Gloſſario Teutonico formavit hanc Gloſſam: *ſalig* bonus, *unſalig* malus. Quæ confirmari poteſt ex Indice VERELIANO, ubi *ſalugur* exponitur *innoxius.* Extenſionem voci dedit compoſitio. Componitur enim ex terminatione *ig*, de cujus virtute actum in *Prolegom.* & ſimpliciſſimo *ſel*, quod in vetuſtioribus Dialectis, inprimis Gothica & Saxonica, adverbialiter *bene*, adjective *bonum*, ſubſtantive *bonitatem* ſignificat. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſel* bonus & bene, *ſelre* melior & melius, *ſeleſt, ſeloſt, ſeluſt* optimus & optime. Quibus addo ex præfamine Evangeliſtæ Luc. I. 3. verſionis Angloſaxonicæ: *ſeluſta Theophilus*, optime Theophile. Ita etiam Gothis *ſel* vel *ſelja* eſt moraliter bonus Luc. VIII. 15. *unſel* vel *unſelja* moraliter malus Luc. VI. 35. *unſel augo* nequam oculus Matth. VI. 23. *unſeleins* nequitiæ Marc. VII. 22. Ex ultimo compoſito patet, quod *ſelei* Gothica lingua ſit bonitas. Idque hic inprimis notandum. Nam ab illo eſt vox Francica *ſalig* bonitate præditus.

SELIG, felix, beatus. Angloſaxonibus *ſælig*, Francis *ſalig.* TATIANUS Cap. XXII. 14. *ſalige ſint ſibbiſame*, beati pacifici. Et ſic aliquoties ibidem. Apud Gothos non occurrit, quia Matth. V. ubi ſedes vocabuli, lacuna eſt in Codice Argenteo. Hæc lacuna nobis vocabulum Gothicum ſubduxit. Quemadmodum autem *ſel* (ut ſupra oſtenſum) per ſe & ſimpliciter poſitum jam eſt bonus & bonitas, ita etiam felix & felicitas. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſæli* beatus. VEREL. in Ind. *ſæla* felicitas, *ſæl-liſi* vita beata, *kong-ſæler* bono rege beati cives. Suecis in hunc usque diem *ſæl* eſt beatus, & *oſæl* miſer. Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *ſelig* vi partium e quibus componitur, nempe felicitate præditus, a *ſæla* felicitas. Quamvis etiam a poſſeſſione boni ſic appellari potuerit, quia beati poſſidentes. Vidimus hactenus, *bonum* & *beatum* eodem nomine tam ſimplici quam compoſito deſignari. Quod certe haud temere aut præter rationem factum ab Antiquis. Nam verum bonum & bonos facit & felices. Optimum

vero bonum, & quo nemo male uti poteſt, eſt virtus. Hæc quoque cultores ſuos & bonos reddit & felices. Cætera bona deprehenduntur etiam apud malos, ſed ideo minus beatos, quia extra virtutem projectos. Hinc ſcil. illa inter *bonum* & *beatum* perpetua vocabulorum communio, quia ex poſſeſſione boni naturaliter oritur tam bonitas quam felicitas. Primi hujus nomenclaturæ auctores haud dubie fuerunt Philoſophi, qui vitam beatam in ſana mente, tranquillitate, libertate, virtute, honeſtate, bona conſcientia, cæterisque bonis moralibus, omnibus divitiis præſtantioribus, collocabant. Nihil enim vel ab ipſis Stoicis dici aut cogitari poteſt ſublimius. Fuiſſe autem antiquiſſimis temporibus apud Barbaras Gentes, *Scythas*, *Celtas*, *Gallos*, *Germanos*, quandam *Philoſophiam*, quæ poſtea furto venerit ad Græcos, teſtis CLEMENS Alexand. Lib. I. Stromatum pag. 223. ſeq. & alii auctores bene multi. Hæc *Philoſophia* deinceps ſtultiſſimorum hominum aſſumentis depravata, & in Idololatriam converſa eſt, relictis tamen multis priſcæ Sapientiæ in *cultu* & *ſermone* veſtigiis, quorum aliqua in hoc Opere annotavimus. Reverſa deinde quaſi poſtliminio eſt ad priores ſedes, & inſtaurata quodammodo a Græcis, qui ad beſtias illas venerunt, Philoſophis, quos inter celeberrimus eſt DICÆNEUS, STRABONI memoratus Lib. XVI. Et hunc *Dicæneum* Gothos quoque adiiſſe, iisque Philoſophiam moralem, naturalem, & ſyderalem tradidiſſe, ſcribit JORNANDES Cap. XI. de rebus Geticis. De origine vocis *ſelig* mira tradit WENDELINUS in *Gloſſario Salico*, quæ vix operæ pretium eſt deſcribere: *Eſt vero iſtud*, inquit, *non perfunctorie notandum, quod poſt ſuſceptum Chriſtianiſmum & frequentem mentionem Regni cœleſtis, Aulæ cœleſtis, beatitudinis æternæ, noſtri Franci* BEATOS *ſua lingua dixerunt* SALICOS, SALICH, *ipſamque beatitudinem* SALICHEIT, *de felicitate Salica cœleſtem indigitantes*. Nec minus frigida eſt alia etymologia, qua *ſelig* derivatur a *ſeele* anima, quaſi omne animatum ſit beatum. Interim a *ſel* beatus formatur nomen beatitudinis apud Priſcos, & Angloſaxonibus dicitur *ſælth*, Islandis *ſæld*, Francis *ſalida*, non *ſalicheit*, ut ſcribit WENDELINUS, antiquæ Linguæ ignarus. BENSON. loc. cit. *ſælth* beatitudo. VEREL. in Ind. *ſæla*, *ſæld* beatitudo, felicitas, *yſæld* miſeria. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 425. de vita æterna:

Niuzit thar in uuara
Salida thin ſela.
Fruitur ibi profecto
Beatitudine anima tua.

Nos a *ſelig* componimus *ſeligkeit* beatitudo, & derivamus *ſeligen* & *beſeligen* beare.

SELIG, in quibusdam compoſitis ſignificat ea re beatum, cui annectitur. Inde *glückſelig* felix, forte ſua beatus, *habſelig* poſſidens, poſſeſſione beatus.

SELIG, animatus. Occurrit in Verſionibus ſacris ante LUTHERUM, obſervante REINESIO. Vide Gloſſam cancellatam in Gloſſario Teutonico SCHILTERI pag. 730. Suecis *ſielig* etiamnum animatum ſignificat. STADENIUS tribuit Francis *unſeli* exanimis, in Expoſ. Voc. Bibl. pag. 579. Cuncta haud dubie a *ſeele* anima. Hodie videtur ſuperare in comp. *holdſelig* amabilis, quod eſt quaſi gratia animatus, & dicitur de eo, qui totus ad gratiam compoſitus eſt, aſpectu & affatu.

SELIG, bene vel male affectus. A *ſeele* animus. Utimur in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt, *feindſelig* hoſtiliter affectus, *freundſelig* benevole affectus.

SELIG, propenſus, inclinatus. Ex eodem fonte. Inde *leutſelig* humanus, propenſo animo erga omnes, *redſelig* comis, affabilis, ad ſermones & colloquia propenſus.

SELIG, datus, traditus, deditus. A *ſelen* dare, tradere. Viget tantum in compoſitis, & dicitur de deditione in bonam & malam rem. Inde *gottſelig* pius, Deo & religioni deditus, *ſaumſelig* negligens, deſidiæ & incuriæ deditus, *müheſelig* ærumnoſus, ærumnis traditus, *trübſelig* calamitoſus, calamitati traditus, *armſelig* pauper, paupertati traditus. Apud priſcos rara ſunt hujus generis compoſita. Extat tamen *neizzeſelig* pro ærumnoſo, apud NOTKERUM Pſal. XLIII. 20. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Confer *neitzen* affligere.

SELTEN, mirus. Hic primus & antiquiſſimus vocis ſignificatus, qui poſtea ad rarum, inſolens, pretioſum, peregrinum, & alia miro ſimilia translatus eſt. Gothos hoc ſenſu uſurpaſſe *ſilda*, patet ex compoſito *ſildaleik* mirabile, miro ſimile, quod extat Joh. IX. 30. *auk in thamma ſildaleik iſt*, etiam in hoc mirabile eſt. Hoc eſt, aliquid miro ſimile eſt. Ubi Luth. *das iſt ein wunderlich ding, daß ihr nicht wiſſet von wannen er ſey, und er hat meine augen aufgethan.* Quemadmodum autem Latinis *mirus* ſic dicitur a *mirari*, quod obſervante MARTINIO primo ſignificavit *intueri*, poſtea *intente intueri*, mox *cum ſtupore intueri*, quod admirantium proprium; ita vox Gothica *ſilda* eſt a verbo Celtico *ſyllu* aſpicere, inſpicere, eodem ſignificationum ordine prognata, & dicitur de miro, quia cum admiratione adſpicitur. Hujus verbi ſponſorem & interpretem habeo BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. Et cum illo conſentit ἴλλος oculus, Dial. Ionica, σιλλαίνω torve adſpicio. Litera D. eſt medium derivandi ut alias millies, quæ tamen adeſſe & abeſſe poteſt ſalvo ſignificatu. Nam a *ſyllu* pari jure formatur verbale *ſyl*. Quod ab uſu antiquo non prorſus alienum fuiſſe, ſatis perſpicue intelligitur ex compoſito Angloſax. *ſyllic* mirabilis, ſtupendus, incredibilis, quod certe eſt a *ſyl* & *lic*, & vi conjugii miro ſimilis.

SELTEN, rarus & raro. SOMNER. in Dict. AS.

AS. *ſeld, ſeldon* rarus, inſolens, *ſeldor* rarior, *ſeldoſt* rariſſimus, *ſeldhwænne* raro. Gloſſ. Keron. rara *ſeltkalauffa*. Id eſt, raro occurrentia. VEREL. in Ind. *ſialdnar* rarius. Suecis *ſællan* eſt raro & rare, absque litera D. in medio vocis. MARTINIUS, qui priorem ſignificatum ignoravit, poſteriorem deduxit a Lat. *ſaltem* pro minimum. Alius neſcio quis (nec enim recordor) ab *inſolitum*, puta per aphæreſin. Uterque cum detrimento rari. Nam *minima*, quæ excipiuntur, non ſunt rara, & *ſolitum* eſt minime rarum. Unde ergo hic ſignificatus? Reſpondeo a ſimilitudine, quia rarus mirum refert, & tanquam res mira fixis cupidisque oculis inſpicitur.

SELTSAM, rarus, & quicquid raro ſimile, infrequens, inſolitus, peregrinus, pretioſus &c. Francis *ſeltſan*, Suec. *ſællſam*, Angl. *ſeldom*, mutato S. in D. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 29. de Magis: *ſi zaltun ſeltſani*, narrabant inſolita. Gloſſ. Pez. peregrina *ſeltſaniu*, pretioſum *ſeltſanaz*. STADENIUS male formavit a Francico *ſelda* fortuna, quia rara. Nam vi compoſiti eſt *raro ſimilis*. Et hanc interpretationem exigit particula *ſam*. Quam, dum Franci temere mutant in *ſan*, natales vocis, quantum in ipſis eſt, occultant.

SEMISCH. Vide *ſæmiſch*.

SEMMEL, optima farina, *ſemmelmel* pollen, flos farinæ. Gloſſ. Pez. farina polenta *ſemalmelo*. A Lat. *ſimila*.

SEMMEL, panis ſimilagineus. Dictio metonymica, qua materia ponitur pro forma.

SEMPERLEUT, homines aptitudine ſynodales. Vitiatum e genuino *ſendbarleut*, quod eſt a *ſend* conventus, judice SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 732. Ejusdem corruptelæ eſt *ſempermann*.

SEN, cœtus, multitudo congregata. Lingua Longobardorum *zana* Lib. I. Leg. Long. Tit. XVIII. 2. *Cognovimus quod per ſingulas civitates mali homines* ZANAS, *id eſt, adunationes, contra judicem ſuum agentes faciunt.* Qui hoc faciunt, dicuntur ibidem *ſe aggregare*. Unde manifeſtum, quod *zanam facere* ſit congregari, & *zana* multitudo congregata. Oritur autem a Græc. σὺν cum, una, ſimul, quod imitantur Islandi in *ſenn*. VEREL. in Ind. *ſenn* ſimul. Ita ab ἅμα ſimul, fit *heim* communis habitandi locus, & a *ſam* una, *ſammung* congregatio. Teneamus ergo vocem *zana*, tanquam genuinam & probam, nec ab illa dimoveamur, etiamſi quidam Codices *zava* legant. WENDELINUS in Gloſſario Salico hæc refert quædam compoſita, qualia ſunt arbitrio ejus, *geſin* congregatio, *huys-geſin* familia, *Seniſcalcus* miniſter familiæ. Quid nobis videatur de his compoſitis, jam diximus in ſingulis.

SEN, *ſon*, *ſente*, grex, multitudo animalium ſub uno cuſtode. *Son* habent LL. Antiquæ, *ſente* Helvetii: illud per ſubſtantivationem a *ſenn* ſimul: hoc ex eodem fonte, per medium derivandi T. Lex Angliorum & Werinorum Tit. VII. 2. *Qui ſcrofas ſex cum verre, quod dicunt* SON (id eſt, gregem) *furto abſtulerit.* Hoc uti ſimplicius, ita etiam antiquius, & ab illo componuntur,

ſonopair, verres gregarius, in Lege Longobard. Lib. I. Tit. XXV. 47. Vide *bær* porcus domeſticus.

ſonis-chalt, mulcta abactæ gregis XXV. porcorum, in Lege Sal. Tit. II. 1. Vide *gelt* compenſatio.

ſoneſti, grex equarum, ſcrofarum & vaccarum, cum admiſſario, verre, & tauro, in Lege Ripuar. Tit. XVIII. 1. Neſcio, qua compoſitionis ratione.

ſenegeldum, tributum ex armentis, quod habent Scriptores Anglicani. Vide *gilde* tributum.

Quibus addi ſolet ex Lege Alamannorum *Seniſcalcus* miniſter armentarius. Sed hunc ſervum non huc ſpectare, poſtea oſtendam. A *ſen* derivatur *ſenne* cuſtos gregis, Dialecto Helvetica.

SEND, conventus. Vocem ſiſtit & a *Synodus* derivat ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 88. Idem *ſent* & *zent* diſtinguit. Mihi videntur ejusdem generis, & convenire in radice *ſenn* ſimul. Nam hinc per medium derivandi D. vel T. recte fit *ſend* & *zent* conventus, etiamſi illud de conventu Eccleſiaſtico, hoc de politico tantum dicatur. Præcipua compoſita ſunt,

ſend-gericht, judicium annale Eccleſiaſticum, de cauſis ad cenſuram eccleſiaſticam pertinentibus cognoſcens, alias *die heilige ſend*.

ſendbar, ſynodalis, capax aſſeſſuræ ſynodalis, interprete SCHILTERO.

zent-gericht, conventus judicum de cauſis capitalibus cognoſcentium.

SENDE, miſſio, dimiſſio. Angloſax. *ſand*. Stylo Barbaro *Miſſa* ſæpe eſt dimiſſio eorum, qui horas canonicas, vel aliud officium ſacrum celebrant. Hoc ſenſu *Miſſam* occurrere ajunt in Regula S. BENEDICTI Cap. XVII. ubi KERO Monachus Sangallenſis & ejusdem Regulæ interpres in Gloſſis interlinearibus *miſſas* exponit *ſanta*, a *ſenden* mittere, ut celeberrimi Viri CANGIUS & SCHERZIUS volunt.

SENDEN, varie effertur in Dialectis. Gothi habent *ſandjan*, Angloſax. *ſendan*, Franci & Alam. *ſenten*, Belgæ *zenden*, Angli *to ſend*, Islandi *ſenda*, Sueci *ſænda*.

SENDEN, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur ab obſoleto *ſind*. Quod ut manifeſtum fiat, voculæ hujus vim & originem paucis oſtendam. *Sind* antiquitus duo denotavit, (1) *viam*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 21. de Magis:

Sie eiſkotun thes kindes
Sar io thes ſindes.

Vertit SCHILTERUS:

Hi ſcrutabantur puerum
Imo & viam.

Cambri eodem ſenſu dicunt *hynt*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hynt* via, *hynt S. Jalm* via S. Jacobi. Haud dubie ab ὁδὸς via, inſerto N. Ejuſdem originis eſt vox Francica, quæ in nulla re differt a Cambrica, niſi ſpiritu in ſibilum mutato, qua mutatione nihil frequentius. (2) *motum in via*, h. e. abitum, iter, profectionem. Gloſſ. Keron. itinere *ſinde*, itinera *ſinda*. Cambri eodem ſenſu dicunt *hynt*, teſte BOXHORNIO loco citato, Angloſaxones *ſith*, & inde *ſith-boc* itinerarium, rurſus ab ὁδὸς iter, profectio, præpoſito S. vel potius ſpiritu aſpero in ſibilum converſo. Hinc *ſenden*, quatenus derivatur a *ſind* via vel abitus, ſignificat quantum poteſt, (1) ire, venire. Angloſaxones hoc ſenſu dicere *ſithian*, teſtis BENSONIUS in Vocabulario. (2) facere ut eat vel veniat, mittere de loco in locum, e cœlo in terram, ex urbe in agrum, de domo in domum &c. Gloſſ. Keron. miſit *ſanta*. TATIANUS Cap. III. 1. *giſentit uuard engil Gabriel fon Gote*, miſſus eſt angelus Gabriel a Deo. Cap XLIV. 11. *ſeno ih ſentu iuuih ſama ſo ſcaf in mitte uuolva*, ecce mitto vos ſicut oves in medio luporum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXVII. 75.

Thaz uuir then gizaltin,
Thie unſih hera ſantin.
Ut referamus iis,
Qui nos huc miſerunt.

Dicitur autem nonſolum de perſonis, ſed etiam de rebus. OTFRIDUS in Præf. ad Epiſcopum Salomonem de libro ſuo: *ich ſentu in Suaborichi*, quem vobis mitto in Sueviam. TATIANUS Cap. XLIV. 23. *ni curet uuanen thaz ih quam ſenten ſibba in erda, ni quam ih zi thiu thaz ih ſibba ſanti, ouh ſuuert*, nolite arbitrari, quod venerim mittere pacem in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium. (3) peregre mittere, facere ut proficiſcatur. Verſio Angloſax. Luc. XIV. 32. de Rege longe agente: *he ſent ærendracan and bitt ſibbe*, mittit legatum & rogat pacem. Inde *geſandter* legatus, *geſandtſchaft* legatio, miſſio cum mandato. Plures ſignificatus inveniet, qui voluerit. MARTINIUS *ſenden* perperam derivat a συνοδεύειν. Id enim non ſignificat mittere, ſed comitari.

SENE, nervus. Gloſſ. Ælf. pag. 71. nervi *ſinu*. VEREL. in Ind. *ſina* nervus. A Gr. σχοῖνος funiculus deduxit HELVIGIUS. Contra MARTINIUS ab ἶνες fibræ. Hoc (eodem obſervante) retinuerunt Hungari, quibus *in* nervus, *inas* nervoſus, prorſus ut Græcis ἰνώδης. Poſſit etiam formari a *denen* tendere, mutato D. in S. Quo pacto proprie denotabit tendinem, vel tendiculam, ut Latinis *tenus*.

SENEN, deſiderare. Proprie expetere viſum & conſpectum abſentis. Eſt enim verbum deſiderativum a viſu factum, qui Gothis dicitur *ſiun* Luc. VII. 21. Islandis *ſion*, Suecis *ſyn*. Inde *ſen-ſucht* deſiderium immodicum.

SENF, ſinape, σίνηπι. Factum ab alterutro.

SENFTE, lectica. MARTINIUS retulit ad *ſanft*, quod molliter in ea geſtemur.

SENGEN, urere, adurere, uſtulare. Angloſax. *ſængan*, apud SOMNER. & BENSON. Forte ab *ignis* præpoſito S. Inde *ſang* far toſtum.

SENGER, cantator. Gloſſ. Keron. cantor *ſangari*. Idem Angloſax. *ſangere*, Belg. *zinger*. Refer ad *ſingen* cantare.

SENISCALCUS, præfectus ſervorum, ex ſervis oriundus. Lex Alam. Tit. LXXIX. 3. *Si alicujus Seniſcalcus, qui ſervus eſt, & Dominus ejus XII. Vaſſos infra domum habet, occiſus fuerit, XL. ſolidos componat.* Expendamus ſingula verba. *Alicujus*, i. e. Principis vel optimatis. *Infra*, i. e. ſtylo barbaro *intra*, unde Italis *fra*, eodem ſenſu. *Vaſſos*, i. e. famulos, ſervos domeſticos, qui intra domum ſerviunt, quos poſterior ætas *familiares* vocat. Mox agitur de *Mariſcalco, qui ſuper XII. caballos eſt.* Unde ex oppoſitione patet, ut Mariſcalcum XII. caballis, ſic Seniſcalcum XII. famulis præfuiſſe. Uterque ab officio nomen habuit, ille ab equis, hic a præfectura ſervorum. Hinc errare videntur, qui hunc ſervum ſic dictum putant a *ſen* grex, quaſi armentarium. CANGIUS eos refellit his verbis: *Lindenbrogius, cui Voſſius ſubſcribit, vocem* SENISCALCUS *ex* SON *vel* SENTE *grex, armentum, &* SCALCUS *ſervus, conflatam putat. Ut de poſtrema voce conſtat, de priore licet dubitare, cum* SENISCALCI *non armentis, ſed toti domui ruſticæ præfuiſſe legantur.* Reſtat ergo, ut ſit a *ſen* cœtus, puta miniſtrantium. Hoc voluit WENDELINUS, quando *Seniſcalcum* interpretatur *miniſtrum familiæ*. Cui libens adſentior, quamvis cum aliqua formidine. Nam *ſen* poteſt eſſe ſenior, & *ſeniſcalcus* ſenior ſervus, id eſt, honoratior, qualis hodie dicitur *elterknecht, oberknecht*, alio ſono, eodem ſenſu. De vocula *ſen* vide plura in *Senones*.

SENISCALCUS, præfectus regiæ domus, non ſervus, ſed proximus a Rege. Originem dignitati dedit nova Francorum ſub uno Rege Reſpublica. Tunc enim Rex Principum exemplo ſuum habere cœpit *Seniſcalcum*, & reliquos officiales, non ex ſervis oriundos, ſed ex principibus lectos. Hinc nova etymologia non opus eſt, quoniam ex dictis manifeſtum, idem nomen, quod ab initio fuit *præfecti ſervorum* in aulis principum, poſtea mutato Reip. ſtatu honeſtiorem ſignificationem nactum eſſe ſub Regibus, & *præfectum aulicorum* in palatio denotaſſe.

SENKEL, ligula. A Græc. ἀγκύλη lorum, amentum, præpoſito S. Dicitur alias *neſtel*.

SENKEL, perpendiculum. MARTINIUS in voce *ligula* deduxit a *ſenken* demittere, mergere, ut καθετὸς a καθιέναι demittere. Malim ἀμέσως a *ſinken* deorſum ferri.

SENKEN,

SENKEN, demittere. WINSBECK ad fil. §. 21. *ſenke dinen ſchaft*, demitte lanceam tuam. Verbum faceſſens a *ſinken* deorſum ferri.

SENKEN, mergere. Idem Anglofax. *ſencan*, *beſæncan*, & inde *beſænct* merſus. Similia habent Franci. OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. 132. *thaz er nan ni firſenke*, ne ipſum demergat. Non certe a *tingo*, ut quidam exiſtimat; ſed a *ſinken* deorſum ferri. Quid enim eſt mergere, niſi facere ut in profundum feratur? Hujus generis verba magnam Linguæ noſtræ partem conſtituunt, quæ, cum hactenus fuerint anonyma, docendi cauſa *faceſſentia* vocare ſoleo, quia melius nomen non occurrebat.

SENNE, cuſtos gregis, Dial. Helv. A *ſen* grex, quod vide.

SENONES, dicuntur antiqui & novi populi, indigenæ & advenæ, pro varia dictionis cauſa, quæ vel Celtica eſſe poteſt, vel Græca. Illi gentium a ſe progenitarum capita ſunt: hi coloniæ emiſſæ.

SENONES, primi Suevorum in Germania. TACITUS Cap. XXXIX. de M. G. *Vetuſtisſimos ſe nobiliſſimosque Suevorum Senones memorant.* Celtica Lingua, & hodie Cambrica, *hen* eſt vetus, antiquus, ſenex, *hendad* avus, *henwr* vir ſenex &c. apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Eſt & Græcis ἕνος aliquando vetus. Uterque ſpiritus, tam lenis quam aſper, mutari ſolet in ſibilum. Latini ab alterutro habent *ſenex*, *ſenior*, *ſenectus*. Gothi *ſineigs* ſenex Luc. I. 18. *ſiniſtans* ſeniores Marc. XI. 27. Burgundi *ſiniſtus* ſacerdos omnium maximus, apud MARCELLINUM Lib. XXVIII. Cap. 5. Alamanni *ſeniſcalcus* ſenior inter ſervos: Galli *ſenæ* & *ſenani* antiſtites ſacrorum utriusque ſexus, ſenſu ab ætate ad dignitatem translato, more apud omnes Gentes recepto, ſicut pluribus oſtendi in voce *elterman*. Hinc fortaſſe non errabimus, ſi *Senones*, quoad nomen, *antiquos* ſonare putemus. Ipſi de antiquitate ſua adeo erant perſuaſi, ut terram habitationis ſuæ tanquam Matrem colerent. *Fides antiquitatis*, inquit TACITUS, *religione firmatur. Stato tempore in ſilvam, auguriis Patrum & priſca formidine ſacram, omnes ejusdem ſanguinis populi Legationibus coëunt, cæſoque publice homine celebrant barbari ritus horrenda primordia. Eſt & alia Luco reverentia. Nemo niſi vinculo ligatus ingreditur, ut minor & poteſtatem Numinis præ ſe ferens; ſi forte prolapſus eſt, attolli & inſurgere haud licitum; per humum evolvuntur. Eoque omnis ſuperſtitio reſpicit, tanquam inde initia Gentis* &c. Quæ res Sarmatis Suevorum vicinis anſam dedit, ut eos SEMNONES, id eſt, terræ filios vel cultores appellarent, a linguæ ſuæ vocabulo *ſema* terra. Idque nomen Suevis conſtanter adhæſit ab antiquisſimis temporibus, tanquam nobile & glorioſum. Unde mirum non eſt, eundem Germaniæ populum a Scriptoribus Græcis & Romanis, nunc *Senones*, nunc *Semnones* appellari. Ut adeo neceſſe non ſit, alterutrum nomen corrigere, cum utrumque recte ſe habeat omnino.

SENONES, populus Galliæ Celticæ ad Sequanam. Quemadmodum omnes populi juniores & a ſenioribus orti, vocantur *juvenes*, quod exemplo *Suionum* & *Anglorum* alibi oſtendi: Ita nihil obſtat, ut credamus, omnes populos antiquos, quorum origo ignoratur, & hunc quoque Galliæ populum, *Senones* dictos eſſe, ob inſignem antiquitatem. Omnes autem *Senones* cenſentur indigenæ. Et tales fuiſſe Suevorum *Senones*, fide Taciti conſtat. Certum igitur eſt, eos, qui *Senones* Germaniæ a *Senonibus* Galliæ, vel hos ab illis deducunt, ſi nullo alio argumento quam nominis ſimilitudine nitantur, fallere & falli.

SENONES, colonia Gallorum in Umbria maritima, Romanæ urbis invaſione & incendio notiſſima. LIVIUS Lib. V. Cap. 35. *Tum Senones recentiſſimi advenarum, ab Utente flumine usque ad Æſim fines habuere.* Rationem nominis docet FESTUS: *Senonas Gallos Verrius ait exiſtimari appellari, quia novi venerint ex Transalpina regione; ac primum appellatos ξένας, poſtea Senonas.* Id eſt, hoſpites, peregrinos, advenas.

SENSE, falx. An ab *enſis* præpoſito ſibilo? Dubito: quia alia Dialecto vocatur *ſeis*, teſte STILERO in Theſ. L. Germ. Idque videtur antiquius. Nam falx meſſoria Anglofaxonibus & Anglis dicitur *ſithe*. Quod poſſit eſſe a σχίζω ſcindo. Et hinc etiam eſt *ſeis*, & ab illo *ſenſe* per epentheſin.

SENTE, grex, Dial. Helv. Vide *ſen* grex.

SER, valde. Particula intendendi, a Græc. ἐρι præpoſito ſibilo facta. Græcis quidem ἐρι per ſe nihil ſignificat, ſed tamen in compoſitione ſenſum auget dictionis cui præfigitur. Ita ἐρίθαλος eſt valde vireſcens, & ἐρίβρομος valde rugiens &c.

SER, & *ſeren*, ſunt cognata, etiamſi ordinem naſcendi ignoremus. Interim, quia aliquid affirmandum eſt, docendi cauſa ſupponemus, quod *ſer* ſit verbale a *ſeren*, donec contrarium aliunde eluceſcat.

SER, dolor. Anglofax. *ſar*, Franc. & Alam. *ſer*, SOMNER. in Dict. AS. *ſar* dolor, *fotaſare* dolor pedum, *eagena-ſare* dolor oculorum. Gloſſ. Keron. dolum (i. e. dolorem) *ſeer*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 181.

Hiar iſt io uueuo,
Ioh allo ziti ſero.

Vertit SCHILTERUS:

Hic eſt afflictio,
Et omni tempore dolor.

Et mox: *ummezzigaz ſer*, immenſus dolor. Verſio Anglofax. Marc. XIII. 8. *this ſynd ſara angin*, hæc ſunt dolorum initia. Habent & Belgæ *zeer* pro dolore, & inde *zeer doen* dolorem afferre. Refer ad *ſeren* dolere.

SER, malum dolorificum, cujuscunque generis

neris & naturæ. Gloſſa vetus apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 150. *ſer, uuizzi*, ſupplicium. Gloſſ. Lipſ. *ſerin* tribulatio. Anglo-ſaxonibus *ſar* eſt ulcus, Islandis *ſar* vulnus, Anglis *ſore ears* malum aurium, *ſore eyes* malum oculorum, Suevis & Helvet. *ſær* ulcus. Cuncta a *ſeren* lædere. Et hinc fortaſſe etiam Cambris *ſarhaad* injuria, offenſa, & mulcta pro injuria. Nam hoc ſenſu ſæpe occurrit in LL. Wallicis apud WOTTONUM.

SEREN, dolere. Angloſax. *ſarian*, Franc. & Alam *ſeren*, Angl. *ſorrow*, Suec. *ſöria*. TATIANUS Cap. XII. 6. *Serente ſuohtumos thih*, dolentes quærebamus te. Proprie graviter ferre, moleſte pati, a *ſchwer* gravis, moleſtus, per ſyncopen, quæ ſatis frequens nonſolum in aliis vocibus, ſed etiam in hac ipſa. Nam *ſchwer* ab ore Anglico effertur *ſore*. Auctor etymologiæ eſt SKINNERUS.

SEREN, lædere, facere ut doleat. Dicitur de quacunque læſione, tam corporis quam animi. VEREL. in Ind. *ſæra* vulnerare, *ſærdur* vulneratus. WILLERAMUS Cap. IV. 9. *geſeret habeſt du mir min herza*, vulneraſti cor meum. Hodie utimur compoſito *verſeren*, eodem & latiſſimo ſenſu. Et hujus verbi gratia cætera, quamvis obſoleta, erant præmittenda.

SESSEL, ſella. Angloſax. *ſetol*, Angl. *ſettle*. Refer ad *ſitzen* ſedere.

SETZEN, ponere, collocare. Gothis *ſatjan*, Angloſax. *ſettan*, Franc. & Alam. *ſezzan*, Belg. *zetten*, Angl. *to ſet*, Suec. *ſættia*. Gloſſ. Keron. poſui *ſazta*, poſuiſti *ſaztoos*, poſita eſt *keſazter iſt*. TATIANUS Cap. XXV. 2. *ſezzent iz untar mutti*, ponunt eam ſub modio. NOTKERUS Pſal. XVIII. 6. *ane dero ſunnun ſazta er ſine gezelt*, in ſole poſuit tabernaculum ſuum. Verbum faceſſens a *ſitzen* ſedere, quoniam ponere in loco eſt facere ut ibi ſedeat. Vulgo tamen derivari ſolet ab ἕζω pono, ſedere facio, ſpiritu aſpero in ſibilum mutato.

SETZEN, ſenſu metaphorico eſt *conſtituere, diſponere, ordinare*. Gloſſ. Keron. ordinant *ſezzant*, conſtituit *keſazta*, diſponere *keſezzan*. Græci eodem ſenſu dicunt τάττειν, manifeſto conſenſu.

SETZEN, per ſynecdochen generis ſignificat (1) onus imponere. Gloſſ. Keron. impoſuiſti (homines ſuper capita noſtra) *anaſaztos*. Inde videmur habere *ſattel* ephippium, quia ſicut ephippium equo, ita onus ephippio imponitur. Græcis quoque σάττειν eſt imponere onus vel jugum, & inde σάγμα clitellæ, quamvis duriſſimo partu. (2) inſidias ponere. VEREL. in Ind. *ſata* collocatio inſidioſa, pro feriendis feris in venatu, *ſitur madur i ſatu, vil diur ſkiuta*, ſi quis in inſidiis collocatus pro fera hominem temere vulneraverit. Ab hoc ſenſu habemus *aufſetzig* infeſtus, inimicus, & nocendi occaſionem captans. (3) inimicitias deponere. VEREL. in Ind. *ſættaſt* reconciliari, *ſætt* reconciliatio, pacificatio, *ſættmal* fœdus, *ſættarbod* oblatio reconciliationis, *o-ſætt* inimicitia, *u-ſætt* diſcordia, *o-ſatter* diſſidentes. Suecis *oſæte* etiamnum hoſtem ſignificat. Hodie utimur formula *ſich mit iemand ſetzen* reconciliari cum aliquo, & ſenſu forenſi tranſigere, paciſci, facere ut quieſcat. (4) in terra deponere, ſeminare, plantare. Evang. Goth. Luc. XVII. 28. *ſamaleiko jah ſwe warth in dagam Lodis, etun jah drugkun, bauhtedun jah frabauhtedun, ſatidedun (jah) timridedun*, ſimiliter ſicut factum eſt in diebus Lot, edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant. Inde *ſetzling* viviradix, talea, ſurculus, imo etiam piſciculus, fœturæ cauſa in piſcinam miſſus. Plures ſignificatus inveniet, qui meditari voluerit.

SETZEN, ire, meare, *durch den ſtrom ſetzen* tranſire flumen equo vel navigio, *nachſetzen* perſequi, ſectari fugientem. Quemadmodum Angloſaxonibus a *ſith* iter, via, ſemita, fit *ſithian* ire, venire; ita nobis a *ſith* fit *ſetzen* & *nachſetzen*, eo quo dixi ſignificatu. De voce Angloſax. vide plura in *ſenden* & *geſind*.

SEUBERLICH. Vide *ſauber* moderatus.

SEUBERN. Vide *ſaubern*.

SEUCHE, morbus, ægritudo, infirmitas corporis. Gothis *ſiukei*, Francis & Alam. *ſiuchi*. Gloſſ. Keron. ægritudo *ſiuhchi*. Gloſſ. Pez. debilitas *ſiuchi*. Cod. Arg. Joh. XI. 4. *ſa ſiukei niſt du dauthau*, hæc infirmitas non eſt ad mortem. Verbale a *ſiechen* ægrotare. Hinc etiam efferri ſolet *ſieche*, ut patet ex compoſito *ſiechbedd* lectus clinicus. Neutrum differt a *ſucht*, niſi modo derivandi.

SEUFZEN, gemere, ſuſpirare, ſpiritum ex imo pectore ducere, ſive id fiat ex mœrore ſive ex deſiderio. Ab antiquiori *ſuften*, quo paſſim utuntur Scriptores Francici apud SCHILTERUM in Gloſſario. Angloſaxonibus *ſeofian* eſt lugere, & *ſeofunge* gemitus. Ab illo videtur eſſe *ſuften* per modum frequentativi. Cum utroque convenit Heb. *ſaphad* planxit, luxit, quod pro etymo adduxit HELVIGIUS. In reliquis Dialectis F. mutatur in CH. & poſtea in CK. Ita gemere Belgis dicitur *zuchten*, Anglis *to ſigh*, Suecis *ſucka*. Quæ a reliquis non videntur differre niſi literarum permutatione.

SEUGEN, lactare. Angloſax. *ſican*, Francis *ſougen*. Hinc verba Domini Luc. XXIII. 29. *beata ubera quæ non lactaverunt*, ab interprete Angloſaxonico vertuntur, *eadige tha breoſt the ne ſicun*: & ab interprete Francico, *ſalige ſint bruſti thio the ni ſougitun*, in Harm. Evang. Tat. Cap. CCI. 2. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. 76. de B. Virgine: *then Gotes ſon ſougti*, filium Dei lactabat. Verbum faceſſens a *ſaugen* ſugere. Quid enim eſt lactare, niſi facere ut ſugat? Vox Saxonica apud SOMNERUM & BENSO-

NIUM

NIUM deſideratur. A *ſeugen* ſunt *ſeugamme* nutrix, & *ſeugling* lactaneus, lactens. Belgæ dicunt *zoegen, zoogſter* & *zoogeling*.

SEUMEN, *ſaumen*, quatenus derivatur a *ſaum* impedimentum, dicitur tantum de voluntariis & frivolis impedimentis, qualia ſunt (1) deſidia. Inde *ſeumen* tardare, cunctari, morari, *ſeumig* tardus, *ungeſeumt* incunctanter. (2) incuria. Inde *ſeumen, verſeumen* negligere agenda, perdere occaſionem agendi vel potiundi, *ſeumig* negligens. Gloſſ. Keron. negligendum *farſuummando*. Habent etiam Belgæ *zuimen* & *verzuimen* eodem ſignificatu.

SEUMEN, limbo circumdare. Vide *ſaum* fimbria.

SEYEN, percolare. Angloſax. *ſeon*. Syncopatum a *ſeigen* vel *ſiegen*. Latino-Barbaris *ſio* eſt mingo, & Sorabis *ſaju* cribro, cognato ſignificatu.

SEYN, eſſe, fieri. Franc. & Alam. *ſin* & *geſin*. NOTKERUS Pſal. XCIX. 3. *ſone imo haben uuir unſir ſin*, ab ipſo habemus eſſe noſtrum. TATIANUS Cap. III. 6. *uuio mah thaz ſin*, quomodo fiet iſtud? Jus Prov. Alam. Cap. XV. 1. *uuer niht geziug mag geſin*, quis non poſſit teſtis eſſe. Idem Græcis εἶναι, & inde *ſeyn* præpoſito ſibilo. Gothi & Angloſaxones alio utuntur infinitivo, ut vidimus in *weſen* & *bin*. Sed a præſenti Gothi habent *ſij* ſit Matth. V. 37. *ſiud* eris Luc. V. 10. Angloſaxones *ſy* ſit, *ſynt* ſunt.

SEYN-LASSEN, parcere, mittere, ſinere ut ſit. Gloſſ. Pez. parco *ſinlazo*.

SICH, ſibi. Carent antiqui, præter Gothos, qui tamen hanc particulam paulo aliter efferunt dicendo *ſis*, unde poſteritas fecit *ſih*, ſibilum in ſpiritum aſperum mutando, quod fieri ſolet ſæpiſſime, & vice verſa, præcipue in prænominibus. Hinc Angloſaxonica *heo* illa & *hi* illi, hodie proferuntur *ſie*. Cod. Arg. Luc. IX. 12. *ei bugjaina ſis matins*, ut emant ſibi cibos. Luc. XIX. 12. *franiman ſis thiudangardja*, accipere ſibi regnum. Pronomen Saxonicum & Francicum vide in *ihm* ſibi.

SICH, ſe. Gothis *ſik*, Francis & Alam. *ſih*. Gloſſ. Keron. ſe *ſih*, ſeipſum *ſih ſelban*. Cod. Arg. Matth. VI. 29. *gawaſida ſik*, veſtivit ſe. TATIANUS Cap. CLV. 2. *bigurta ſih*, præcinxit ſe. Ab his longiſſime recedunt Angloſaxones, quibus *hyne* ſe, & *hyne ſylfne* ſeipſum, Luc. IX. 25. Joh. XI. 33.

SICHEL, falx. Gloſſ. Pez. falcem *ſihhila*. HELVIGIUS deduxit a *ſecula*, quæ vox apud Varronem legitur: ECCARDUS a *ſægen* ſecare.

SICHER, tutus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ſicer*, certus, firmus, tutus, ſecurus. Gloſſ. Keron. ſecurus *ſihchurer*, ſecuri *ſihhure*. Gloſſ. Pez. libertas *ſihherheit*. Belgæ eodem ſenſu dicunt *zeker* & *zekerheit*, Sueci *ſæker* & *ſækerheet*. Cuncta a Lat. *ſecurus*, id eſt, curæ expers.

SICHERMAL, meta jaculantis. Utitur Luth. 1. Sam. XX. 20. Proprie eſt meta collimantis, a *ſehen* videre, oculos intendere. Ita Latinis a σκοπεῖν intueri fit *ſcopus*, quod hic appoſite obſervavit FRISCHIUS. Litera H. more antiquo pronunciatur ut CH. Et hac pronunciatione etiamnum utimur, quando a *ſehen* derivamus *ſicht, geſicht, ſichtbar* &c.

SICHT, quatenus derivatur a *ſehen* (*ſechen*) videre, ſignificat quantum poteſt, facultatem videndi, actum videndi, & vultum, quia vultus eſt ſpecula humani corporis, e qua proſpicimus. Anglis *ſight* eſt viſus & acies, *at firſt ſight* primo aſpectu. Mercatores noſtri etiamnum utuntur ſimplici in literis cambialibus, quas fere ordiuntur his verbis: *auf ſicht dieſes* &c. id eſt, ad conſpectum harum literarum. A *ſicht* componimus & derivamus *geſicht, ſichtbar, ſichtlich, beſichtigen*, & alia noti ſignificatus. Et huc etiam ſpectat *ſichtig* in compoſito *ſcharfſichtig* perſpicax, perſpicacia præditus.

SICHT, cribrum, incerniculum, Dial. Suecica. Belgæ dicunt *ſift*, quod certe antiquius, cum quia in vetuſtiſſima Angloſaxonum lingua *ſiftan* eſt cribrare, tum quia *ſift* legitime fit a *ſieben* cribrare, cribro ſecernere, per medium derivandi T. *Sieben* autem eſt a *ſieb* cribrum, & hoc a σείω moveo, agito. Quemadmodum autem V. B. F. ſunt literæ convertibiles; ita F. ſæpe mutatur in CH. Hinc veriſimile exiſtimo, *ſicht* factum eſſe ex *ſift*, tanquam recentius ex antiquiori.

SICHTEN, cribrare, cribro ſecernere. Suecis *ſichta*. Utitur Luth. Luc. XXII. 31. Amos IX. 9. STADENIUS derivat a *ſiegen* colare, interpoſito T. Alii a σήθειν incernere, interpoſito CH. Sed his nodis minime implicantur, qui verbum a ſubſtantivo deducere voluerint.

SIDEL, ſedes. Gothis *ſitl*, Angloſax. *ſeotol, ſetl*, Francis & Alam. *ſedal*. Non certe ab ἕδρα, h. e. ab ea parte qua ſedemus, ſed a Lat. *ſedile*, vel ſi mavis, a *ſitten, ſitzen*, ſedere. Dicitur (1.) de loco ſedendi. Gloſſ. Keron. ſedilia *ſedalum*. Inde Suevis remanſit *ſidel* pro ſcamno. (2.) de nidis avium, in Evang. Goth. Luc. IX. 58. *fuglos himinis aigun ſitlans*, volucres cœli habent nidos. (3.) de thronis, cathedris & tribunalibus. Inde Angloſaxonibus *heah-ſetle* thronus, cathedra, Francis *duomſedal* tribunal. (4.) de plaga mundi occidentali, quia ſol ibi ſedere & quieſcere videtur. Gloſſ. Lipſ. *ſethelgangi* occaſum. Gloſſ. Keron. ante ſolis abitum *er dera ſunnen ſedalkange*. (5.) de loco habitandi. Inde *einſidler* eremita, qui ſedem ſuam in ſolitudine fixit. Dicitur autem nonſolum de ſilvis, ſed etiam de urbibus. Hinc nomen urbis Voitlandiæ BONSIDEL nihil aliud quam bonam ſedem denotare videtur. V. PERTSCHIUM in *Originibus Voitlandiæ* Cap. 6. (6.) de prædiis. Hinc bonum avitum aut paternum Alamannis recentioribus vocatur *anſidel*, in Jure provinciali Cap. CXXXIX. 5. 6. 9. ab *an*, quatenus ſtirpem ſeu genus paternum ſignificat.

SIDER,

SIDER, *ſidere*, potus ex pomis vel pyris, Dial. March. TATIANUS Cap. II. 6. *uuin noh cidiri trinhit*, vinum & ſiceram non bibet. Idem Gallis *cidre*, Lat. Barb. *ſidra*. GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 123. *Ille vero liquor ex piris ac pomis expreſſis, Francis Scriptoribus Sidra, corrupte pro Sicera, ab Heb. ſecar (inebriare), vulgo Alamannorum moſt.* Neſcio an depravatione vocis opus ſit, cum alia via expediri origo poſſit. Arabibus *ſched* eſt mel, Ægyptiis *zythus* potus coctus in ſimilitudinem vini, Suecis & Germanis inf. *ſöt* dulcis. Undecunque deflectas *ſider*, habebis potum melleum, coctum, aut dulcem.

SIE, ea, illa. Gr. ἡ, Goth. *ſi* Marc. VI. 24. Angloſax. *heo*, Francis & Alam. *ſi*, *ſio*, *ſiu*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. in fine: *ſi bar uns then himiliſgon druhtin*, peperit nobis cœleſtem dominum. TATIANUS Cap. CCXXI. 3. *mit thiu ſiu thiſiu quad*, cum illa hæc dixiſſet. Et paulo poſt: *ſio tho giuuanta ſih*, tunc illa converſa eſt.

SIE, eam, illam. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 63. de B. Virgine:

Sia iſt engilo menigi
In himile erenti.

Vertit SCHILTERUS:

Illam eſt angelorum multitudo
In Cœlo venerans.

SIE, illi, illos & illas. Gloſſ. Keron. ipſi *ſie*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. II. 23. de Johanne Baptiſta: *quam ſie manonti*, venit monere eos. TATIANUS Cap. XLV. 5. *ſie fultun ſiu unzan enti*, impleverunt eas usque ad ſummum.

SIE, pronomen honoris, ſed novum. Nam unum ſolum multitudinis numero alloqui, ab uſu veterum plane eſt alienum. Vide quæ in aliis pronominibus paſſim annotamus.

SIEB, cribrum. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſorum: cribrum *ſyfe*. Gloſſ. Pez. cribro *ſipe*. Idem Belg. *ſeef*, Angl. *ſieve*, *ſive*. A σεύω agito commode deduxit MARTINIUS. Et fidem faciunt alia hujus inſtrumenti nomina, a motu ſimiliter petita. Ita Græcis a σείω concutio fit σῆςρον cribrum. Et Cambris *rhidyll* cribrum, a *rütten* movere, agitare.

SIEBEN, cribrare, cribro agitare, *durchſieben* cribro excernere, per cribrum trajicere. Verbum legitime a ſubſtantivo factum. Quod, etiamſi ſcripto proditum haud reperiatur, uſu tamen antiquo valuiſſe, credibile eſt. Idque evincere videtur vox Belgica *ſift* cribrum, de qua poſtea. Alia veterum verba (nam pluribus in eodem negotio utebantur) vide in *rütteln* cribrare.

SIEBEN, ſeptem. Gothis, Francis & Alam. *ſibun* Marc. VIII. 5. Angloſax. *ſeofon*, Belgis & Anglis *ſeven*, Procop. *ſevene*, Suecis *ſiw*. TATIANUS Cap. VII. 9. *lebeta mit ira gommanne ſibun jar*, vixerat cum marito ſuo ſeptem annis. Gloſſ. Keron. ſeptinoctium *ſibunnaht*. Gloſſ. Boxh. hiades *ſibunſtirri*. Cum Septenarius ſit numerus ſacer apud multas & vetuſtiſſimas Gentes, hinc nomen habere creditur a σέβω veneror. MACROBIUS in Somnio Scipionis: *Hic numerus ἑπ]ὰς nunc vocatur antiquato uſu primæ literæ. Apud veteres enim Septas vocitabatur, quod Græco nomine teſtabatur venerationem debitam numero.* Hunc ſequitur TRILLERUS in notis, & opinionem ſanctitatis ab ipſa mundi facti Hiſtoria veriſimiliter repetit. Idem vir clariſſimus ingentem ſcriptorum Catalogum producit, qui de præſtantia, reverentia, & virtute hujus numeri, ingenii ſui monimenta poſteris reliquerunt. Apud noſtros non occurrit veſtigium hujus opinionis, niſi forte in computo cognationis & majorennitatis, de quo aliquid dixi in *ſipzal*, *nagelmage*, *mündig*. Compoſita & derivata hujus numeri ſimilia ſunt aliorum numerorum compoſitis & derivatis, nec quicquam habent ſingulare. De *ſiebenzig* vide dicta in *zehen*.

SIECH, æger. Gothis *ſiuks* Joh. XI. 1. Angloſax. *ſeoc* ibid. Francis & Alam. *ſiuch*, *ſioch*, *ſiech*, Belg. *ziek*, Angl. *ſick*, Suec. *ſiuk*. Gloſſ. Keron. ægrotos *ſiuchem*. Gloſſ. Pez. languidum *ſiuhhaz*. TATIANUS Cap. XLIV. 7. *heilet ſiohhi*, curate infirmos. An huc ſpectet Gr. σικχὸς, quod a multis viris doctis pro etymo adducitur, dubito, quia non quemvis ægrum, ſed eum, qui tædio laborat, denotare videtur. Omitto aliam etymologiam a σείω quatio petitam. Figamus ſenſum, & dicamus, quod *ſiech* proprie ſit caducus, a *ſiegen* cadere, ut *clinicus* a κλίνω, ob inclinatam valetudinem, aut quia cadenti ſimilis eſt. Quamvis etiam proprie dici poſſit cadere, qui ex infirmitate in lectum cadit, & in eo detinetur. Veteres a caſu vel caduca conditione ægrum appellaſſe, vel hinc conjectare licet, quia hominem diuturno morbo lecto affixum vocare ſolent *beddrieſe*, omnino a cadendo, ut oſtendi in loco. Præcipua Francorum compoſita ſiſtit interpres Tatiani Cap. XXII. 2. *manodſiohhe inti bettiſiohhe*, lunaticos & paralyticos.

SIECHE, ægritudo, *ſiechbedd* lectus clinicus. Priſcas voces vide in *ſeuche* & *ſucht*. Omnes ex eodem fonte ſunt, nempe a *ſiechen* ægrotare.

SIECHEN, ægrotare. Gloſſ. Pez. langueo *ſiuhhan*. WILLERAMUS Cap. II. 5. *ih mines uuines minnon ſiechon*, amici mei amore langueo. Gothos eodem ſenſu dixiſſe *ſiukan*, patet ex particip. *ſiukands* male habens Luc. VII. 2. Belgis quoque *zieken* eſt ægrum eſſe. Quod certe ab adjectivo factum, non vice verſa, ut ex dictis manifeſtum. A *ſiechen* rurſus fit *ſieche*, *ſeuche*, *ſucht* morbus, ut oſtenſum in ſingulis.

SIEDEN, æſtuare, fervere, bullire. Angloſax. *ſeothan*, Belg. *zieden*, Angl. *to ſeeth*, Suec. *ſiuda*, Græcis σίζειν & ζέειν, indubio conſenſu. Eſt & Hebræis *zod* efferbuit, apud

apud HELVIGIUM in Originibus. Inde *verſieden* perire bulliendo, quo utitur Luth. Eſa. LXIV. 2.

SIEDEN, coquere, elixare, facere ut bulliat. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. Habent etiam Franci & Alamanni, quod huc ſpectet. Gloſſ. Boxh. *kiſode* coctione. Gloſſ. Keron. coctus *kaſotaner*. Gloſſ. Pez. concocta *kaſotan*, diſcocta *farſotaniu*. Rhythmus de S. Annone §. 38. *diz golt ſiudit her in viure*, aurum coquit in igne. Verbum faceſſens ex præcedenti, cujus inſignis antiquitas elucet ex voce Ægyptia ζῦθος potus coctus.

SIEDER, *ſeider*, *ſeint*, *ſeit*. Vide reliqua in poſtremo.

SIEG, victoria. Angloſax. *ſige*, Franc. & Alam. *ſigo*. Verſ. Angloſax. Matth. XII. 20. *awurpe dom to ſige*, ejiciat judicium ad victoriam. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 162. *min ſigo habet mir gegeben manigiu geroube*, victoria mea dedit mihi multa ſpolia. Refer ad *ſiegen* vincere. Inde tritiſſima Francorum & Alamannorum formula *ſigu niman* victoriam capere, id eſt, vi occupare. ISIDORUS Cap. V. 6. de Tito: *nam ſigu in dhem iudeo liudim*, cepit victoriam in gente Judæorum. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IV. 97. de Chriſto:

Er nam in todes riche
Sigi kraftliche.
Cepit in regno mortis
Victoriam potenter.

A *ſigu niman* rurſus fit *ſigunumfti* victoria & ſpolia, apud eosdem Scriptores. Gloſſ. Boxh. *ſighinumfti* vexilla. Id eſt, ſpolia, trophæa, & quicquid ab hoſte victo aufertur. NOTKERUS Pſal. LXIV. 12. *du geſegenoſt die ſigenunft dero zito*, tu benedices victoriam temporum. Tanta autem eſt compoſitorum apud Priſcos frequentia, ut numerus eorum vix iniri poſſit. Extantiora ſunt apud Angloſaxones, *ſige-beg* corona triumphalis, *ſige-reaf* toga triumphalis, *ſige-beacen* trophæum. Apud Francos, *ſighaft* victorioſus, *ſigikamf* pugna victrix. Utrumque in fine EPINICII Lud. R. dicti. Et huc etiam ſpectant ex Nominibus propriis,

SIGIMERUS, dux Cheruſcorum, pater Arminii, apud PATERCULUM Lib. II. Cap. 118. Gloſſ. Lipſ. *ſigimari* victor. Proprie *auctor victoriæ*, vel *victoria clarus*. Utriusque interpretationis exempla vide in *mer* auctor, & *mære* celebris.

SEGIMERUS, frater Segeſtis, apud TACITUM Annal. I. 71. Eadem notione.

SIGISMERUS, regulus Francorum, apud SIDON. APOLL. Lib. IV. Cap. 20. Eadem notione.

SEGIMUNDUS, filius Segeſtis, apud TACITUM Annal. I. 57. Id eſt, vir victoriæ. Similia compoſita vide in *mund* vir.

SIGISMUNDUS, eadem notione. Vulgo *Siegmund*.

SIGEBERTUS, victoria clarus. Ultimus Ripuariorum Rex a filio interfectus apud GREGORIUM Turon.

SIGERICUS, victoriis pollens, interprete GROTIO.

SIEGEN, deorſum ferri, & per ſynecdochen generis vergere, inclinari, cadere, occidere, ſubſidere. Verbum vetuſtiſſimum, ſed origine obſcurum. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſigan* excidere, *geſigan* occidere, *ſignys* deſcenſus, *nith-ſige* occaſus. VEREL. in Ind. *ſiga* ſubſidere, *ſig* quod ſenſim ſubſidit, *a aldr ſigiun* ad ſenium vergens. Extat autem in omnibus Dialectis, non Saxonica tantum, ſed etiam Gothica, Francica, & Alamannica. Codex Arg. Marc. I. 32. *than gaſag ju ſa uil*, cum ſol jam occidiſſet. Luc. IV. 40. *mith thanei than ſagu ſunno*, cum occaſu ſolis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. 23.

So uuito ſo geſige
Ther himil innan then ſê.
Quam late vergit
Cœlum in Oceanum.

NOTKERUS Pſal. CVIII. 23. *ih pin aba genommen alſô ſcato ſo er ſiget*, ablatus ſum ſicut umbra cum declinat. Gloſſ. Lipſ. *geſigenero* inclinato. Dicitur etiam de iis qui in bello occumbunt. WOLFRAM von Eſchelbach:

Man ſach ſi niderſigen,
Tot fallen vf das lant.

Imo etiam de animo, quum ſpe cadit & lubentia. Utriusque exempla vide apud GOLDASTUM in Animadverſ. ad Script. Paræn. pag. 412. ſeq.

SIEGEN, colare, per qualum, linteum, aut cribrum transmittere, *durchſiegen* percolare. Verbum faceſſens a *ſiegen* deorſum ferri. Quid enim eſt colare, niſi facere, ut pars cadat in ima, pars ſuperne ſubſidat? Belgæ eodem ſenſu dicunt *zygen* & *doorzygen*. HELVIGIUS tribuit Hebræis *zakak* colavit, defecavit. Dicitur etiam *ſeigen* & *ſeichen*, & uſurpatur nonſolum de humido, ſed etiam de ſicco.

SIEGEN, vincere, ſuperare. Verbum faceſſens a *ſiegen* cadere, occumbere. Quid enim eſt vincere, niſi facere ut cadat & ſuccumbat? Neſcio unde conſenſum Antiquitatis accipiam. Nusquam enim occurrit, nec in recentibus, nec in vetuſtioribus Dialectis. Et nihilominus priſcis *ſieg* victoriam ſignificat, manifeſto ſatis indicio, eos hoc verbo, & ea, qua hodie pollet notatione, nequaquam caruiſſe.

SIFT, cribrum, Dial. Belgica. A *ſieben* cribrare, per medium derivandi T. Hodie F. mutamus in CH. dicendo *ſicht*, quod vide.

SIFTEN, cribrare. Angloſax. *ſyftan*, Belg. *ſiften*, Angl. *to ſift*. A ſubſtantivo, non vice verſa. Hodie dicimus *ſichten*, eadem literarum mutatione ut ſupra. A *ſiften* rur-

ſus fit *ſiſthe* palea, furfur, & quicquid cribrando ejicitur, Dialecto Angloſaxonica.

SIGEL, ſigillum. Angloſaxonibus *ſigel* multa ſignificat, primo *ſignum* vel *ſigillum*, deinde *gemmam*, quia veteres gemmis ſignabant, mox amplificato ſignificatu *quodvis monile*, imo etiam *fibulam* & *bullam*. Vox Saxonica vulgo ducitur a Lat. *ſigillum*, Latina a *ſigno*, ceu parvum ſignum, ut ligillum a ligno, tigillum a tigno. Nihil hac via brevius aut expeditius. Obſtat tamen vox Dorica σίγλαι inaures, quæ non videtur eſſe Latina: & vox HESYCHII σιγάλωμα, quam ille Scythicam facit. Hinc CASAUBONUS exiſtimat, vocem *ſigel* pure Germanicam vel Saxonicam eſſe, & Græcis traditam a Scythis, quibus cum illis frequentia ob vicinitatem commercia. Plura ex mente CASAUBONI attulit JUNIUS in Obſervatis ad Willeram. pag. 132. ſeq. in quibus tamen origo vocis ex lingua patria (quæ ante omnia oſtendenda fuerat) deſideratur. Si vox Scythica ſit, nec alia Scytharum lingua quam Germanica, quod fide tanti Auctoris aſſumo, poſſit denotare *ſculptile*, a *ſægen* ſcindere, ſecare. Primus ſigillo uſus videtur Saturnus. Sanchoniathon apud EUSEBIUM de Præp. Evang. pag. 39. *Mercurius Saturno pro Regni inſignibus excogitavit IV. oculos in vultu, quorum duo aperti, duo clauſi.* Saturnus autem & Mercurius fuere Phryges, & Phrygum linguam Germanicæ ſimilem fuiſſe, jam ſæpe oſtenſum. De compoſito *inſigel* actum in loco.

SIGLEN, ſigillo ſignare vel munire. Evang. Goth. Joh. VI. 27. *thanuh atta gaſiglida Goth*, hunc pater ſignavit Deus. Matth. XXVII. 66. *faurſigljandans* obſignantes. Gloſſ. Pez. ſignatum *piſiglit*. TATIANUS Cap. CCXV. 4. *ſigilonte then ſtein*, ſignantes lapidem. Habent & Angloſaxones *ſegelan* & *inſæglan* ſigillare & obſignare.

SILBER, argentum. Gothis *ſilubr*, Angloſax. *ſeolfor*, Franc. & Alam. *ſilbar*, Belg. & Angl. *ſilver*, Procop. *ſilvir*. Gloſſ. Keron. argentum *ſilbar*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 142. *ſilabar zi nuagi*, argentum ad ſatietatem. SKINNERUS compoſuit ex *ſel* bene, & *faren* proſpere ſuccedere, ut ſit quaſi metallum beatum, cujus ſcil. copia beatos efficit. Sed hoc ex moribus noſtris hauſtum eſt, non ex antiquis. Nam majores noſtros nec uſu nec poſſeſſione hujus metalli magnopere gaviſos eſſe, ſcribit TACITUS Cap. V. de M. G. JUNIUS, qui Græcas origines in deliciis habet, deduxit a ςίλβω luceo, ſplendeo, unius literæ T. amiſſione, quam vero ſæpe auferri, multis exemplis (quamvis non e Lingua Germanica, ſed Latina petitis) declarat. Si Græca origine opus ſit (ut certe opus eſſe videtur in re primis Germaniæ temporibus vel ignota vel ſpreta, teſte TACITO loco citato) malim formare ab ἀλφὸς albus, præpoſito ſibilo, ut proprie ſit album metallum, ſicut *gold* fulvum. HESYCHIUS: ἀλφὸς, λευκός. Ita *argentum* ab ἀργὸς albus denominari creditur.

SILBERLING, nummus argenteus. TATIANUS Cap. CXCIII. 6. *ſie intfiengun thio drizzug ſilabarlingo*, acceperunt triginta argenteos. Hi nummi in Codice Arg. vocantur *ſilubrinaize*, alia flexione, non alio ſenſu, Matth. XXVII. 3. Vocem Angloſax. vide in *ſchilling*.

SILBERSCHMID, faber argentarius. Gloſſ. Pez. argentarius *ſilperſmid*. Idem Angloſax. *ſeolfor-ſmith*.

SIMS, projectura. Vide *geſims*.

SIMS, juncus. A Gr. σχοῖνος, mutato N. in M. & hoc a σχεῖν tenere, ob uſum in vinciendo, hinc etiam pro fune e junco ponitur, obſervante MARTINIO in Cadmo. Sueci *ſæf* vocant, quod videtur abſciſſum a ζευγνύω jungo. Cunctis ſimile eſt *bintz*, a *binden* ligare.

SIND, iter, comes, famulus, famulitium. Vide *geſind*.

SIND, quatenus ſignificat *iter*, ab antiquis ſubfigitur numeralibus, quia progreſſus unitatum in numeris, itineri ſimilis eſt. Ita *ſepties* Gothis dicitur *ſibunſintham*, Angloſaxonibus *ſeofanſithum*, Luc. XVII. 4. Belgæ aliis verbis, ſed eadem allegoria dicunt *zevenreiſen*, a *reiſe* iter. De computatione Francorum vide dicta in *ſtund*.

SINGEN, cantare. Angloſax. & Francis *ſingan*, Alaman. *ſinkan*, Procop. *ſinghen*. Gloſſ. Keron. cantat *ſinkit*, pſallit *ſinkit*, decantandum *za ſinkanne*, pſallantur *ſint kaſungan*. Opinor a *zunge*, *tunge*, *ſunge*, lingua. Quid enim eſt cantare, niſi vocem lingua modulari, & per varios ſonos flectere, attollere, deprimere? Et quamvis ad cantandi actum plura concurrant inſtrumenta naturalia, & partem ſibi vindicent guttur & palatum; Lingua tamen eſt inſtar plectri, & motibus ſuis plus cæteris confert ad cantum. Nihil ergo neceſſe eſt, ut *ſingen* derivetur a *ſang* cantus, & hoc a Lat. *ſonicum* vel *tonicum*.

SINGEN, canere inſtrumento artificiali. NOTKERUS Pſal. XCVII. 5. *ſinget imo mit hornen blaſendo*, pſallite ei in voce tubæ. TATIANUS Cap. XXXIII. 2. *ni tuo trumbun ſingan fora thir*, noli tuba canere ante te. Id eſt, clangere. Hoc ex imitatione Latinæ Linguæ eſt, cujus admiratores perpetui & ſæpe inſulſi fuere Franci.

SINGEN, legere, recitare. Codex Arg. Luc. IV. 16. *galaith in ſynagogein jah usſtoth ſiggwan bokos*, intravit in Synagogam & ſurrexit legere libros. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 295. *erſingan* recitare. Cantum literis antiquiorem eſſe inter Germanicas Gentes, nemo ignorat. TACITUS Cap. 2. de M. G. *Celebrant Carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus eſt) originem Gentis conditoresque.* Et univerſe homines ante cantaſſe quam legiſſe, dubio caret, & ex novitate literarum colligitur, quæ certe non ſunt

ſunt æternæ, nec humano generi coævæ. Hinc manifeſtum eſt, quod *ſingen* poſt inventas literas a cantantibus ad legentes & recitantes translatum ſit. Cauſa translationis potuit eſſe duplex: Vel quod legentes & recitantes cantantibus ſimiles ſint, dum vocem per intervalla intendunt & remittunt: Vel quod priſcis in more poſitum fuerit, ut cum aliqua modulatione legerent, recitarent, docerent. Equidem Philoſophos quosdam Græcorum cantando docuiſſe legimus. Hinc ANAXIMANDRUM *canentem a pueris irriſum*, reſpondiſſe ferunt, *canendum ergo puerorum cauſa modulatius*. Et hæc fortaſſe cauſa eſt, cur ἀοιδὸς Græcis nonſolum cantorem, ſed etiam Philoſophum ſignificet. Conſtat etiam ex Antiquitatibus Hebræorum talem fuiſſe ritum iſtorum hominum, ut ſacros libros cantando legerent. Quod eos etiamnum hodie obſervare, ex Rabbini Veneti verbis colligitur. Is eſt LEO MUTINENSIS, qui Opuſculum *de Ceremoniis Judæorum* edidit, ubi Cap. X. §. 6. *Conſtitutus quidam eſt*, inquit, *ad præcinendum precationes*. Minus equidem dicit quam vellem. Sed hunc defectum ſupplet GROSGEBAUER in nota ſubjecta: *Judæi ita pronunciant preces ſuas, ut potius canere quam precari eas diceres. Sic dum recitant Textum, non prælegere, ſed cantare eum videntur*. Cum hoc verbo conferendum eſt *queden* canere, dicere.

SINGEN, tinnire, tinnitum edere. Inde Islandis *ſyngia mitt ſverdi* tinnire gladio, quod dicitur de gladio ſtragem edente, in Ind. Vereliano, quia tinnitus cantui ſimilis eſt.

SINKEN, deorſum ferri, & per ſynecdochen generis vergere, inclinari, ſubſidere, occidere, labi &c. Gloſſ. Pez. vergentibus *nidarſinchantem*. Factum a ſimpliciori *ſiegen* ejusd. ſignif. inſerto N.

SINKEN, mergi. Evang. Goth. Luc. V. 7. *gafullidedun batho ſkipa ſwe ſugquun*, impleverunt ambas naviculas ut pene mergerentur. Proprie eſt in profundum demitti, idemque quod *ſinken* ſubſidere.

SINKEN, mergere. Vide *ſenken*.

SINN, ſenſus interior. Forte per apocopen a Gr. σύνεσις intelligentia, ut viri doctiſſimi HELVIGIUS & JUNIUS exiſtimant. Complectitur autem ambitu ſuo non ſolum rationem & intellectum, ſed etiam judicium, memoriam, ingenium, imo etiam voluntatem, ejusque propenſiones tam bonas quam malas. Hinc ſæpe pro bono vel malo animo ponitur. NOTKERUS Pſ. XXXI. 2. *noh trugeheit in ſinemo ſinne ne iſt*, nec eſt dolus in animo ejus. Ab hoc ampliſſimo ſignificatu componimus & derivamus, *ſinnen* cogitare, meditari, affectare, intendere, *unſinn* dementia, defectus rationis, *ſcharfſinnig* ſolers, acer in cogitando, *tiefſinnig* meditabundus, profundus in cogitando, *ſinnreich* ingenioſus, *erſinnen* invenire, *beſinnen* recordari, *nachſinnen* ſpeculari, *geſunnen*, *geſint* animatus, affectus, intentus, *eigenſinnig* contumax, *leichtſinnig* levis, *anſinnen*, *geſinnen* ſolicitare animum precibus aut mandatis &c. Quæ ſint partes voluntatis in ſingulis, quæ intellectus, memoriæ, aut ingenii, ita clarum eſt omnibus, ut indice non opus ſit. Quædam ex his ad Francorum usque tempora pertingunt. OTFRIDUS in Epilogo verſ. 138. de ſtructoribus turris Babylonicæ: *bigunnun zi himile giſunnun*, cœperunt cœlum affectare, vel animo in cœlum contendere.

SINN, ſenſus externus, ut ſunt viſus, auditus &c. Cum una eademque perceptio ſit, qua mens & ſui ipſius & corporis ſui, tum & eorum, quæ in ambitu ejus ſunt, ſibi conſcia eſt, etiamſi in modis ſit differentia; hinc idem nomen, quod ſenſibus internis convenit, merito communicatur externis. Ergo vox Germanica non magis eſt ab Heb. *zin* audivit, auribus percepit, ut vellet HELVIGIUS, quam a Sax. *ſyn* viſus.

SINNBILD, emblema, pictura loquens. Proprie eſt *figura ingenioſa*, ex typo & lemmate compoſita, & dicitur ingenioſa a *ſinn* ingenium, quia partes ingenii ſunt, ſimilia inter ſe conferre, & ſimilitudinem idoneis verbis declarare. Quo major eſt hæc ſimilitudo, eo ſymbolum eſt perfectius, quo minor eo vilius. Pauca vero ingenia tam alte aſſurgunt, ut ſymbolum condere perfectum poſſint. Cujus rei cauſa eſt, quod eadem verba perſonis & rebus aptare non poſſunt. Ars ipſa nova eſt, & priſcis ignota, aut non ſatis exculta. MENESTRERIUS *Philoſophiam Imaginum* vocat, & merito.

SINT, abhinc, ab illo tempore. Vide *ſeit*.

SINTEMAL, quandoquidem. Vi compoſitionis eſt adverb. temporis, ſignificans *antehac, ante hoc tempus*. Cambris enim *cynt* eſt olim, ante, prius, & Gothis *mel* tempus. Et hoc ſenſu utitur ni fallor Luth. Luc. I. 1. Hodie eſt conjunctio cauſalis. Qua in re male imitamur Latinos, quibus *quando* pro *quoniam*, & *quandoquidem* pro *quia*. Quo jure adverbium temporis in conjunctionem cauſalem mutari poſſit, viderint Latinæ Linguæ admiratores.

SIPPE, cognatio, affinitas, *ſipſchaft* idem, *ſipzal* computus cognationis, *angeſippet* agnatus, affinitate junctus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſyb*, *ſybbe* cognatio, affinitas, *ſib-ſcip* cognatio, *ſib-fæce* conſanguinitas (gradus vel intervallum cognationis), *ſiblingas* affines, cognati, *neah-ſibban* cognati (propinqui, ſeu proximi cognati), *godſibbe* cognatus luſtricus, ſponſor. Gloſſ. Boxh. *ſipper* adfinis, *ſippukilengidu* adfinitate. Id eſt, adfinitatis proximitate, a *langen*, *gelangen*, tangere, pertingere, quia proxima ſe mutuo tangunt. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 117. *ein thin giſibba*, una cognata tua. Lib. III. Cap. XV. 29. *tho batun ſine ſibbon*, tunc rogarunt cognati ejus. VEREL. in Ind. *ſifskap* affinitas, *ſifkona* adfinitate juncta. Jus prov. Alam. Cap. 4. 1. *nu merkent von der ſippezal, uua ſich diu ſippe anhebt und ain ende næm*,

nunc notate de computo cognationis, ubi cognatio incipiat & ubi deſinat. Credo eſſe a *cippus* cum doctiſſimo FRISCHIO in Voc. Bibl. pag. 258. *Cippus* autem Gallis antiquis ſignificavit *truncum arboris cum ſuis ramis*, teſte CÆSARE Lib. VII. Cap. 73 Dico *cum ſuis ramis*. Hos enim Galli acuminabant, ut diſerte ibidem Cæſar. Hinc porro auguror, vocem e fonte Germanico hauſtam eſſe. Nam *kappen* etiamnum eſt ſecare & præcidere, in multis Dialectis. Et nonne etiam Latinis *truncus* a *truncando* dicitur? Vocem Gallicam imitantur Itali in *ceppo*, Hiſpani in *cepo*, Cambri in diminutivo *cippyll*, quod apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. exponitur *caudex*, *truncus*. Solent autem ſtipitum nomina a propria ſignificatione traduci ad figuratam. Ita Latinis *ſtirps* de ſtipite & cognatione uſurpatur. Germanis *ſtamm* ſimiliter. Inde *ſtammbaum* arbor conſanguinitatis. Pari modo *cipp* & *ſipp* (nam C. & S. ſunt literæ permutabiles), quod ab initio ſtipitem arboris denotavit, poſtea ad genus & cognationem ſignificandam adhibitum eſt, ob manifeſtam ſimilitudinem. Quemadmodum enim ex ſtipite progerminant rami & ſurculi, ita ex communi ſtemmate cognati. Latini eadem allegoria utuntur in voce *proſapia*, quæ & ipſa originem referre videtur ad *cipp*, etiamſi alii a *ſipando* derivent.

SIPPE, pax. SOMNER. loc. cit. *ſibb*, *ſybbe* pax, quies, concordia, *unſibbe* bellum, tumultus, ſeditio, adjective inquietus, ſeditioſus, *ſibbian* pacificare, *geſibbe* contribulis. Adde *geſybſumian* reconciliari ex Matth. V. 24. Gloſſ. Keron. propitiatur *fora ſi keſephan*. TATIANUS Cap. CLXV. 5. *ih forlazzu ju ſibba, mina ſibba gibu ih ju*, pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Idem Cap. XXII. 14. *ſalige ſint thie thar ſint ſibbiſame*, beati pacifici. Gothis quoque *ſib* pacem denotaſſe, colligitur ex compoſitis, *gaſibjon* reconciliari Matth. V. 24. & *unſibja* iniquus, id eſt, ſeditioſus, turbator pacis & Reip. Marc. XV. 28. Talis enim reputatus eſt Chriſtus, cum ipſe, dum adhuc inter mortales verſaretur, tum ſectatores ejus, quaſi impulſore Chriſto aſſidue tumultuantes, quos *Judæos* vocat SUETONIUS in vita Claudii Cap. XXV. cum *Chriſtianos* appellare debuiſſet, ut TACITUS Annal. XV. 44. Cauſa, cur nomen *cognationis* ad *pacem* ſignificandam prolatum ſit, hæc eſſe videtur, quod odia veterum Germanorum (quæ apud ipſos hæreditaria erant, & magno libertatis periculo exercebantur, quamvis non æterna, teſte TACITO Cap. XXI.) tandem junctis adfinitatibus terminarentur. Hinc ſcil. paci & mutuæ benevolentiæ nomen ab adfinitate inditum, quod ex fœdere nuptiali pax & ceſſatio armorum ſponte ſequerentur. Hunc morem hodie imitantur nonſolum familiæ nobiliores, liberos ſuos poſt diuturnas diſſenſiones, firmandæ reconciliationis gratia nuptiis jungentes, & ſibi invicem quaſi oppignorantes; ſed ipſi etiam Reges, qui ſæpe bello profligato priſtinam amicitiam auſpice Hymenæo inſtaurant. Cujus rei duo extant illuſtria monumenta in *Hiſtoria Numiſmatica* LUDOVICI XIV. Galliarum Regis, ubi nuptiis Regis cum Maria Thereſia Auſtriaca inſcribitur PAX. ET. CONNUBIUM. & nuptiis CAROLI II. Hiſpan. R. cum Maria Ludovica Aurelianenſe PAX. PRONUBA. Ergo quando *ſipp* ponitur pro pace, id ex metonymia eſt, qua antecedens pro conſequenti, vel cauſa pro effectu, id eſt, conjunctio ſanguinis pro conjunctione animorum nominatur. Qua in re vox Gallica *aliance*, quæ & parentelam & pactam amicitiam ſignificat, Germanicæ ſimilis eſt.

SIPSCHAFT, cognatio, affinitas, & vi term. *ſchaft* procreatio ex communi ſtirpe. Utitur Luth. 1. Chron. V. 33. Verba veterum vide in ſimplici.

SIPZAL, computus cognationis. Jus prov. Alam. Cap. 4. *diz iſt von der ſippezal*, hic agitur de computo cognationis. Res ipſa fuſe ibidem exponitur, & *ſeptem gradibus* abſolvitur. Primus deſignatur per *caput*, & eſt viri & uxoris. Secundus per *axillas*, & ſpectat ad liberos, fratres & ſorores. Tertius per *cubitum*, & hunc tenent fratrum & ſororum liberi. Quartus per *articulum ubi manus brachio jungitur*, & complectitur fratrum & ſororum nepotes. Quintus per *articulum ubi medius digitus manui cohæret*, & tribuitur nepotibus Sobrinorum. Sextus eſt *ſequentis articuli*; ſeptimus *ultimi* & proxime unguem. Confer *nagelmage*.

SIRE, dominus & domine. VEREL. in Ind. *ſir*, *ſire*, *ſira* dominus, *ſire huſa* nobilium capitium. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ſyr*, *ſyre* domine. FERRAR. in Orig. Ital. *ſer*, *ſere*, domine, titulus olim Presbyterorum & Notariorum. Anglis *ſir* eſt dominus, & tribuitur etiam mercatoribus & artificibus, a *ſire* pater in brutis. Apud Gallos *ſire* eſt titulus Regi proprius ut *czar* apud Ruſſos. Omnibus conſentire videtur *κύριος*, niſi omnium, ut quidam volunt, principium ſit. Nam K. frequenter mutatur in H. & H. rurſus in S. Hinc a *κύριος* natum putant primo *herus*, deinde *her* dominus, denique *ſir*. Alii confundunt cum *ſieur*, quod eſt a *ſenior*. FRENZELIUS more ſuo origines Hebræas inculcat in Orig. Sorab. pag. 379. *Czar refero ad Ebr. ſarah principem ſe geſſit, a quo ſar princeps, unde Gallorum quoque ſire, & Anglorum ſyr ortum*. Hæc ille. Fides ſit penes auctorem.

SITT, mos, *ſitten* mores, *ſittlich* more receptus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſida* mores, ritus, conſuetudines, *ealle land ſida ne ſynd gelic*, uniuscujusque provinciæ mores non ſunt conſimiles. Gloſſ. Keron. morum *ſiteo*, moribus *ſitim*, more ſolito *ſitiu keuuonamenu*. VEREL. in Ind. *ſidvenia* conſuetudo, mores. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 53. *thar ſtuantan uuazarfaz, ſo thar in lante*

lante ſitu uuas, ibi ſtabant vaſa aquaria, ut in regione moris erat. Duo ſignificare poteſt: Vel *conſuetudinem vivendi*, ſi ſit a Gr. ἔθος præpoſito ſibilo, & hoc ab ἐθῶ conſueſco; Vel *inſtitutum majorum*, ſi derivetur a *ſetten, ſetzen*, conſtituere.

SITT, bonus mos, *unſitte* malus mos, *ſittig, ſittſam* modeſtus, moderatus, *geſittet* bene moratus. SOMNER. loc. cit. *ſidefull* pudicus, modeſtus, verecundus. Gloſſ. Boxh. *ſitilichem* moralibus. VEREL. in Ind. *ſidugur* bene moratus, honeſtis moribus præditus, *ſidlaus* nullis bonis moribus imbutus, *ſidſamligur* moratus. Hic ſenſus videtur a præcedenti diverſus, & a verbo Islandico *ſida* manſuefacere oriundus, quod ſiſtit ibidem VERELIUS. Dicitur enim non de omnibus promiſcue moribus, ſed de honeſtis tantum, & de virtute univerſe. Inde *ſittenlere* doctrina virtutis, diſciplina honeſti, ſcientia mitigandis feris hominum moribus inventa, Græcis ἠθικὴ, Latinis *Philoſophia moralis*. Quæ certe non ab ulla conſuetudine, nec ab aliquo inſtituto, ſed ab honeſtis moribus ſic dicitur.

SITTICH, pſittacus. Utrumque a Græc. σιττακός.

SITZ, ſedes. Gloſſ Lipſ. *ſetti* ſedes. Idem Græcis ἕδος. Sibilus eſt ab ore Latino & Barbaro.

SITZEN, ſedere. Gothis *ſitan* Marc. X. 40. Anglosax. *ſittan*, Francis & Alam. *ſizzan*. Gloſſ. Keron. ſedeat *ſizzit*, ſedent *ſizanti*. Affinia ſunt Græco ἵζειν ſedere. Græcarum etenim vocum aſpirationem in S. plerumque tranſire, ita notum eſt, ut multis non indigeat, inquit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 302. Et cum tanta ſit inter verbum Latinum & Germanicum conſonantia, mirum non eſt, convenire etiam derivata, ut, *ſitz* & *ſedes*, *ſidel* & *ſedile*, *ſeſſel* & *ſeſſibulum* &c.

SITZEN, habitare. Quia ſcil. habitantes ſedentibus ſimiles ſunt, & diſſimiles vagantibus, dum in loco habitationis manent, nec ab illa ſede recedunt. Inde Islandis *ſeta* manſio, Anglosaxonibus *ſæta* coloni, Gothis *biſitands* vicini, qui in proximo habitant, Luc. I. 58. Germanis *beiſitzer* municipes.

SITZEN, poſſidere. Senſus ab habitando ad poſſidendum prolatus, quia primi in orbe coloni omnia loca, in quibus habitacula ſua fixerant, ſive diſcreti, prout cuique vel fons, vel campus, vel nemus placuit, ſive conjuncti, etiamſi ab initio eſſent libera, poſtea tanquam propria tenebant. Sicque factum, ut res, quæ ante nullius erant, cederent occupanti. Hoc verbum, quamvis ab uſu & conſuetudine abductum, viget tamen in compoſitis & derivatis. Alamanni recentiores inde habent *anſaſs* & *anſidel* prædium aviaticum, in Spec. Suev. Cap. 139. nos *beſitzen* poſſidere, *beſeſſen* occupatus, poſſeſſus, *beſitz* poſſeſſio, *anſæſſig* qui poſſeſſiones habet, parvas vel amplas &c.

SO, qui, quæ, quod. Pronom. relativ. a Gothis & Anglosaxonibus relictum. Codex Arg. Luc. V. 21. *hwas iſt ſa ſaei rodeith naiteinins*, quis eſt hic qui loquitur blaſphemias. Joh. VI. 22. *managei ſei ſtoth hindar marein*, turba quæ ſtabat trans mare. SOMNER. in Dict. Anglosax. *ſe* uſurpatur etiam relative pro qui, *Eneas ſe oferſwiththe Turnum*, Æneas qui vicit Turnum.

SO, cum, quum, *ſo du wilt* cum volueris. Conjunctio conditionalis, nuper facta a Lat. *ſi*. Veterum particulas vide in *ob*.

SO, ita, *ſo iſts* ita eſt. Adverb. affirmandi. Gloſſ. Keron. ita *ſo*, ita ſane *ſo kauuiſſo*.

SO, ſic, ſicut, velut, acſi, ſimiliter. Adverb. comparandi. Gloſſ. Keron. ſic *ſo*, acſi *inti ſo*, *ſama ſo*, ſimiliter *ſo ſama*, velut *ſamo ſo*. TATIAN. Cap. XXXIV. 6. *ſo her in himile iſt ſo ſi her in erdu*, ſicut in cœlo ſit ita fiat in terra.

SO, tam, intenſive. Gloſſ. Keron. tam diu *ſo lango*.

SO, tam, comparative. Gloſſ. Keron. tam veteris quam novi teſtamenti *ſo dr altun euua ſo ſama dr niuun*.

SOCK, calceus e lana vel linteo. Lat. *ſoccus*, Franc. *ſoch*, Angl. *ſock*, Gall. *ſocque*. Gloſſ. Pez. calliculam *ſochili*. Forte legendum *gallicula*, quod eſt genus calceamenti Gallici apud CANGIUM. Vocem a Phrygibus proſeminatam eſſe conſtat. Nam σύκχοι ſunt calceamenta phrygia apud HESYCHIUM.

SOCKMANN, vetus vocabulum, unum & multiplex, Lat. Barb. *ſocmannus* & *ſoccomannus*; Cujus ſignificatus explicare non poſſum, niſi prius oſtendam, quid in ore antiquo ſit *ſock*, & quot modis fuerit uſurpatum. Primo autem ſignificat *vomerem*. Hoc ſenſu Lat. Barbari dicunt *ſoccus*, Græci inf. τζόκος, Cambri *ſwch*, Galli *ſoc de charrue*, Germ. inf. *ſæch* apud MARTIN. in voce *vomer*. CANGIUS in Gloſſario: *ſoccus* vomer, ferrum aratri, noſtris *ſoc de charue*. Alexander Necham: *Seponatur dentile vel dentale, cui Soc vel vomis infigatur*. Hæc ille. Vocem Gallicam a Latino-Barbara derivat MENAGIUS. Cur non potius a Germ. *ſægen* ſecare? Nam in hac notione conveniunt omnia, & cum illis etiam alia ejusdem rei nomina, ut oſtendi in *pflugſchar*. Secundo ſignificat *jus*, tam cognoſcendi quam exequendi. SOMNER. in Dict. Anglosax. *ſoc*, *ſoca* jurisdictio, juris dicendi poteſtas. VEREL. in Ind. *ſokn* exactio rei judicatæ vel mulctæ, *offſokn* & *ſkrokſokn* nimia & fraudulenta exactio. SPELMANNUS ſcribit, ſe apud Saxones legiſſe *ſoec me* pro *ſequere me*, ita ut *ſocan* idem ſit quod *ſequi*, & *ſoca* forenſibus idem quod Gallis *ſuite* (*pourſuite*) *del courte*, Latino-Barbaris *ſecta*, id eſt, jus perſequendi. Verum quia *ſocan* pro *ſequi* hactenus non occurrit, & ſi maxime occurreret, a *ſequi* derivandum eſſet; nec tamen veroſimile ſit, Saxones ex verbo a Latinis emendicato *ſoca* efformaſſe; hinc auguror, vocem Saxonicam ἀμέσως deſcendere a *ſuchen* inquirere. Tertio ſignificat *territorium jurisdictionis*. SOMNER. loc. cit. *ſoc*, *ſoca* locus

locus vel ambitus in quo poteſtas juris dicendi exercetur. VEREL. loc. cit. *ſokn* diſtrictus eccleſiaſticus, parochia, *ſoknapræſt* presbyter parochialis. Hic ſenſus a jurisdictione ad locum jurisdictionis translatus intelligitur. Quarto ſignificat *cauſam forenſem.* VEREL. loc. cit. *ſokn a ſökia* in LL. paſſim eſt actio vel conventio judicialis, *halla a ſokn ſine* actionem ſuam perſequi. De hoc ſignificatu egimus in *ſache* rixa. Hæ ſunt præcipuæ vocis notationes, diſpares quidem & extinctæ, ſcitu tamen neceſſariæ. Nam ex illis cognoſcimus, quid *ſockmann* proprie ſignificet, aut ſignificare poſſit. Quod mox oſtendam.

SOCKMANN, ſecundum antecedentia ſignificare poteſt (1.) hominem a vomere, ſenſu curiæ vaſallum ruſticum & a militia exemptum, qui terras Regis vel alterius Domini colit, vel etiam poſſidet per *ſocagium*, hoc eſt, per ſervitium aratri. „*Socagium,* inquit CANGIUS, idem quod „*ſervitium ſocæ* ſeu aratri. Olim enim qui „per *ſervitium ſocæ* terras poſſidebant, Do„minis in exercenda agricultura inſervire, „& cum ſocco & aratro proprio agrum Do„mini arare & colere tenebantur, cujusmo„di ſervitia poſtea in cenſus pecuniarios, ex „mutuo vaſallorum & Dominorum conſen„ſu commutata ſunt. Opponitur autem „*Socagium militiæ*, ita ut fundus omnis, qui „non poſſidetur per *ſervitium militis*, per „*ſervitium ſocæ* poſſideatur. Plura genera *Socagii* vide apud eundem. (2.) judicem, qui nomine Regis de cauſis cognoſcit. Latino-Barbari *ſectatorem* vocant, judice SPELMANNO, qui munus eorum haud ignobile fuiſſe putat. „In Curia enim, inquit, Do„mini comparentes, Domino erant a conſi„liis, res domeſticas tractabant; Judicis vi„cem ſubibant, lites feodales jure dicundo „dirimebant, & a pari in curia poteſtate „PARES CURIÆ appellati ſunt.„ (3.) executorem, ſeu miniſtrum exactionum, tam mulctarum in foro, quam præſtationum publicarum. VEREL. in Ind. *ſoknare, konungs ſoknare* quæſitores & executores litium regii, *biskops ſoknare* executores epiſcopi, *ſoknarmenn* vectigalium, tributorum, litium exactores. (4.) pagenſem, parochianum, & quemcunque ejusdem territorii hominem. (5.) litigantem in foro, imo etiam patronum cauſæ. De quibus plura dicere non poſſum, quia teſtimonia me deſtituunt.

SOD, æſtus. Græc. ἴδος. Refer ad *ſieden* æſtuare.

SOD, ardor ventriculi. Angloſax. *ſeada.* Ex eodem fonte.

SOD, jus, decoctum. Refer ad *ſieden* elixare.

SOGE, ſcrofa. Angloſax. *ſugu*, Belg. *zog*, Suec. *ſugga*, Lacon. σῦκα. Refer ad *ſeugen* lactare.

SOLCH, talis, hujusmodi. Belg. *zulk*, Suec. *ſlyk.* Cuncta diverſimode contracta e genuino *ſolich*, *ſulich*, quo Francica & Alamannica Antiquitas uſa eſt. Gloſſ. Keron. tales *ſolihhe*, talis opera *ſolichaz rahc*, pro tali facto *fora ſolichem tati*, taliter *ſolicha.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. VIII. 18. de Joſepho: *er uuas ſulih*, *ſo er gizam*, talis erat, ut decebat. HELVIGIUS perperam deduxit a Græc. ἴκελος ſimilis. Nam ex genio Linguæ componitur ab adverb. comparandi *ſo* ſic, & *lich* ſimilis, & proprie eſt relativum, ſignificans eum, qui alteri, cum quo comparatur, omnibus modis ſimilis eſt. Hic ſenſus exprimitur ab aliis quoque compoſitis, & æquipollentibus, & eadem ratione formatis, ut ſunt,

ſuslich, talis. Gloſſ. Keron. hujusmodi *ſuslichan*, hujuscemodi *ſuslihheru.* Omnino a *lich* ſimilis, & *ſus* ſic, quod ſæpe occurrit apud Scriptores Francos & Alamannos. ISIDORUS Cap. III. 6. *ſus quhad dher gomo*, ſic dixit vir. TATIANUS Cap. XXII 7. *inti lerta ſie ſus quedanti*, & docebat eos ſic dicens.

ſwaleik, talis. Codex Argent. Joh. IX. 16. *hwaiwa mag manna frawaurhts ſwaleikos taiknins taujan*, quomodo poteſt homo peccator talia ſigna facere? Hoc ab Angloſax. contrahitur in *ſwylc.* Sed *ſwaleik* vere nativum eſt, & componitur a *leik* ſimilis, & *ſwa* ſic, quo ſenſu occurrit Matth. VI. 9. *ſwa nu bidjaith jus*, ſic autem orabitis vos. Et paſſim alibi.

SOLD, ſtipendium, & omnis merces, quæ merenti vel militanti ſolvitur. Vox dubiæ ætatis. Veteres interpretes, qui ſacras Literas vel inter Gothos, vel Angloſaxones, vel Francos, in idioma ſuum transtulerunt, Luc. III. 14. ubi vocabuli ſedes, aliis utuntur vocibus, quæ præter *annonam*, *victum*, & *alimentum*, nihil ſignificant, ut oſtendi in *Feudum.* Antiquiſſimis temporibus cives ſine ſtipendio pro aris & focis pugnabant. Poſtea *alimenta largi apparatus pro ſtipendio cedebant,* teſte TACITO Cap. XIV. de M. G. Tandem etiam fundi & agri militantibus conceſſi, ut fungi militia de ſuo poſſent. Iisque temporibus omnes liberi fundorum poſſeſſores ipſi in expeditionem ire cogebantur, nec quicquam præterea de publico accipiebant militiæ cauſa. Quod ex Capitulo CAROLI M. an. 812. Cap. 1. probat DITHMARUS, V. C. in notis ad locum Taciti proxime citatum. Sero admodum factum eſt, nec ante, quam miles conductus in uſu eſſe cœpiſſet, ut militantes æra mererent. Quamvis etiam hoc ad Francorum usque tempora referri poſſe videatur. Nam præter Francigenas ſæpe etiam peregrino & conducto milite Francorum Reges uſos eſſe legimus. Diſerte HUGO Flaviniacenſis de Carolo Martello: *Tanta dedit militibus, quos Soldarios vocari mos obtinuit, qui ex omnibus mundi partibus cauſa quæſtus ad eum concurrebant* &c. Locum adduxit CANGIUS in voce *Soldarius.* Originem vocis optime aſſecutus eſt STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 592. *ſold* derivans a *ſelen* dare, tradere, offerre,

re, de quo ſignificatu ſupra actum prolixe. Quid enim eſt ſtipendium, niſi donum, quod merenti datur, ſive illud ſit victus, ſive fundus, ſive æs? Qui vocem a moneta, quæ *ſolidus* vocatur, efformant, parum ſolide id faciunt, & latiorem ſignificatum præter neceſſitatem ad pecuniam reſtringunt. Idque opponi etiam poteſt iis, qui *ſold* a *ſalt* ſal, dictum eſſe volunt. Quamvis enim Latinis *ſalarium* pro ſtipendio ſit, ſynecdochicum tamen eſt, quo minime opus habemus. Et in his minime neceſſariis computandum quoque eſt, quando *ſold* a *ſolutione* deducunt. Credibile eſt, vocem hodiernam, quamvis in nullis Germanicæ Linguæ Dialectis, nec recentibus nec antiquis obviam, non eſſe novellam. Nam hoc ex Latinitate medii Ævi ſatis perſpicue colligitur, in qua *ſoldum* & *ſolidum* eſt ſtipendium quod militi præbetur, *ſolatium* ſalarium, *ſolidare* ſtipendium præbere, *ſolidarii* & *ſoldarii* milites qui ſtipendia merent, *ſoldati* & *ſolidati* ſtipendio conducti, apud CANGIUM in Gloſſario. Quæ certe inter Francos ex patriæ Linguæ ſtudio nata, & Latina flexione veſtita ſunt. Unde porro cognoſcimus, quod vox Armorica *ſold*, & Gallica *ſolde*, pro ære militari omnino Germanicæ ſint, & a præbendo factæ. Cambrica *ſwllt* ſono convenit, non ſignificatu. Notat enim, non ſtipendium, ſed *ſolidum, fiſcum* & *theſaurum*. Haud dubie a nummo, quem vulgo *ſolidum* vocant.

SOLDAT, miles. Vide *ſolden*.

SOLDAT, pro milite, videtur aliquando fuiſſe verbum urbanitatis. Auctorem conjecturæ laudare poſſum doctiſſ. Abbatem DUBOS in *Hiſt. Crit. Monarch. Franc.* Lib. IV. Cap. 2. Anſam conjecturæ dedit Epiſtola gratulatoria Aviti ad Chlodoveum, in qua Rex Burgundiæ *miles ejus* vocatur, etiamſi tum temporis Chlodoveus potentia & armis longe inferior eſſet Gundobaldo. Hæc civilitas meretur noſtro ævo reſtitui. Enim vero, qui dicit, *ich bin ſein diener, ſein knecht, je ſuis votre ſerviteur, votre valet*, ſe nimis deprimit: Ex adverſo, qui dicit, *ich bin ſein ſoldat, je ſuis votre ſoldat*, hoc tantum profitetur, ſe ferrum portare pro altero, paratumque eſſe ſalutem ejus defenſare, & acceptas vindicare injurias tanquam ſuas. Quo nihil dici poteſt urbanius aut officioſius.

SOLDEN, *beſolden*, ſtipendium præbere. Verbum a ſubſt. factum, quod Latino-Barbaris effertur *ſolidare*, apud CANGIUM in Gloſſ. Inde illis *ſolidatus* & *ſoldatus* miles qui ſtipendium meret, a quo Italis *ſoldato*, Gallis & Germanis *ſoldat*. Angli militem vocant *ſouldier*, tyronem *freſh ſouldier*, veteranum *old ſouldier*, puta a Lat. Barb. *ſolidarius* miles ſtipendiarius, quod itidem eſt a *ſolidare* ſtipendium præbere.

SOLDENER, *ſöldner*, ſtipendiarius. Lat. Barb. *ſoldenarius*. A *ſolden* ut reliqua.

SOLDER, locus tabulatus in ſuperiori parte domus. Belgis *zolder*, & inde *hooizolder* fœnile, *koorenzolder* granarium &c. Ab obſoleto *ſulen* tabulare, quod produxi in *ſaul* aſſer. Confer *ſoller*, quod antiquius.

SOLDURII, capita Duci devota, Lingua Galliæ Aquitanica. Nomen memoriæ prodidit CÆSAR Lib. III. de Bell. Gall. Cap. 22. ubi de Aquitanis: *Alia ex parte oppidi Adcantuanus, qui ſummam imperii tenebat cum ſexcentis Devotis, quos illi* SOLDURIOS *appellant; Quorum hæc eſt conditio, ut omnibus in vita commodis una cum iis fruantur, quorum ſe amicitiæ dediderint: ſi quid iis per vim accidat, aut eundem caſum una ferant, aut ſibi mortem conſciſcant: neque adhuc hominum memoria repertus eſt quiſquam, qui eo interfecto, cujus ſe amicitiæ devoviſſet, mori recuſaret.* Senſum unusquisque pro ingenio ſuo prædicat, adeo ut conſideratis omnibus Eruditorum conjecturis, jures, eos non verbum, ſed ſomnium interpretari. Milites fuiſſe, plerisque placet, aliis quidem ſtipendiarios, a *ſold* ſtipendium, aliis fœdere ſalis devotos, a *ſalt* ſal. Operæ pretium eſt, ſingulorum verba oculis ſubjicere. CLUVERIUS Lib. I. Germ. Antiq. Cap. 8. „Militum „genus in Gallia Cæſar refert, qui *Soldurii* „eorum lingua adpellabantur. Hodieque „Germanis militum quoddam genus dici„tur *ſöldner*: Anglis vero quivis miles *ſol„dior* ſive *ſowdior*: Britannis Wallis *ſowdiwr*. PEZRONIUS in Ant. Celt. pag. 436. „*Sold* & „*ſoud*, ſolde qu'on donne aux ſoldats; pris „du Celt. *ſold*. De-la eſt formé *ſoldur* chez „les Celtes, c'eſt à dire, homme de ſolde; „d'ou ſont venus les *Soldurii* des Commen„taires de Céſar.„ MARTINIUS in voce: „Si argutari licet, eſſent quaſi *ſoltdünen* mon„tes ſalis, quibus ſuo ſale altis, ſe rex, tan„quam objecto monte, defendat. Sed re„ctum cenſeo *Soldurii* nomen, quod Cæ„ſar ipſe experiundo didicit. Kilian. in Dict. „*ſoldaet, ſoldenaer*, miles ærarius, qui ſtipen„dia facit. Vulgo *ſoldurius, ſoldarius, ſoli„darius, ſolidurius*. Gall. *ſoudart*, Angl. *ſoul„dier*. *Soldurii*, qui ſalario conducuntur: „ſalis federe devoti. Sal enim apud priſcos „amicitiæ federumque ſymbolum fuit, atque „a conſervando nomen habet. Unde ſalis in „menſa everſio atque effuſio amicitiæ ac fidei „dirimendæ ac ſolvendæ ſymbolum vulgo „putatur. *Sold* ſtipendium, vulgo *ſoldum*, „Germ. *ſold*, Gall. *ſoulde*, Hiſp. *ſueldo*, dici„tur a ſale, quo milites obligantur, ut me„mores ſint, ſe illud accipere, quo firmam „incorruptamque fidem ſervare teneantur: „quaſi incorruptibili federe ducibus ſuis de„vincti; quod ſale comeſto fides confirmare„tur, optimo juramenti ſymbolo. Qui enim „ſale comeſto jurat, idem dicere videtur, ac ſi „dixiſſet: ſic ego conſerver, atque hoc, quod „promitto, ſum ſervaturus. Huc usque MARTINIUS. Alii milites gregarios fuiſſe negant, & vel prodente nomine Nobiles, Aulicos, Regales, ac Palatinos fuiſſe, contendunt. Hunc illis ordinem adſignat WENDELINUS in Tractatu erudito *de Natali ſolo Legum Salica-*

Salicarum Cap. XI. his Verbis: „Quibuscunque in populis Aula regia vernacule „dicta fuit *Sala*, illic etiam aulica Nobilitas „*Salii* potuerunt ac debuerunt appellari, ac „*Salici, Saloduri, Siloduri, Soldurii, Salatarii*, „ſeu quocunque fine vocabula iſta poſſunt „variare Dialecti. Sane *Soldurios* illos, Cæ„ſari commemoratos, iſtiusmodi aulicos ac „Regi ſuo fidiſſimos, non alios obſervo fuiſ„ſe, quam homines *Salicos*. *Adcantuannus*, „inquit, *ſummam imperii Sotiatum tenebat* „*cum ſexcentis* DEVOTIS, *quos illi* SOLDU„RIOS *appellant* &c. Hunc locum cum ex„ſcriberet Nicolaus Damaſcenus, *Σιλοδούρους* „vocabat hos ipſos, & ad *Salæ* vocabulum „propius etymologiam admovebat. Neque „autem dubitandum eſt, Gallicam linguam, „antequam cum hodierna Romanica per„mutaretur, puram putam fuiſſe Teutoni„cam, ſolis Dialectis atque idiotiſmis varie„gatam, quod jam ante obſervatum item eſt „ab aliis multis: ut proin & Gallicum ſit „nomen *ſala*, & nihil ſit cur hæreamus, quo „minus ab eadem voce *Silodurii* quoque „fuerint appellati, quando Salæ commodis „omnibus una cum Rege ſuo perfrueren„tur. Jam & *Salattarius* in Gloſſis Iſidori „exponitur *portator armorum*: quod non „obſcure ad *Salam* ſatellitiumque Principis, „ſtipantemque latus ejus Nobilitatem Sali„cam referendum eſſe agnoſcimus, apud „quemcunque tandem auctorem hoc lectum „habet; ſive forte etiam pro *Saloduris* Cæ„ſaris, Codices, quibus Iſidorus uſus eſt, *Sa*„*lattarios* reſcripſerint: utique & perſonis „& vocabulo conſtat paritas. Hæc WENDELINUS; non certe eo animo, quem illi affingit Schilterus, quaſi jam Cæſaris ævo fuiſſent Franci Salii, aut ex illo genere Soldurii: ſed quod *Soldurii* a vetuſto vocabulo *ſala*, quatenus aulam ſignificat, denominari potuerint, ut poſtea Salici. Locus NICOLAI DAMASCENI, ad quem provocat Wendelinus, exſtat apud ATHENÆUM Lib. 6. Deipnoſoph. quamvis a librariis afflictus: *Adiatomum Regem Sotianorum* (quem Cæſaris Commentarii *Adcantuanum* vocant), *quæ Celtica natio, ſexcentos habuiſſe homines delectos* (λογάδας) *qui Celtarum patria Lingua vocantur* SILODUNI (in ſcriptis libris eſt Σιλοδοῦροι), *Græce* εὐχωλιμαῖοι, *id eſt*, DEVOTI. *Qui cum Rege & vitam agunt, & moriuntur, id ſummopere votis optantes. Ob quam erga Regem fidem cum eo principatum gerunt, eodem victu & corporis cultu; quoties ejus neceſſitatis contingit occaſio, mortem libenter oppetentes, ſive Rex intereat morbo, ſive cadat in prælio, ſive alia quavis de cauſa vita exceſſerit. Nec eſt, qui dicere poſſit, ex illis amiſſo Rege quempiam mortem vel expaviſſe, vel recuſaſſe tergiverſantem.* Videamus, quid Celtica Lingua, & inprimis Cambro-Britannica, quæ veteris Celticæ filia cenſetur, Eruditorum judicio ſignificare poſſit. BOXHORNIUS in Orig Gall. Cap. 3. „Vox *Soldurii* eſt vetus Gallica, & devotum Duci „militem ſignificat. In Lexico Britannico: „*Sawdiwr*, ſive *Saoudiour*, miles, bellator. „Idem ergo, quod *Soldurius*. Nomen haud „dubie factum a *Sawd*, quod iisdem Britan„nis *prælium*, *bellum*, *conflictum*, ſignificat. „*Solliers* & *Solders*, Germanis *milites* dicuntur. BAXTER. in Gloſſ. Antiq. Brit. pag. 219. „*Soldurii*, prodente Cæſare, apud Gallos „capita erant patronis ſuis devota, quales „Græcis dicuntur συναποθνήσκοντες. Dicti „autem ſunt *Soldurii* ſive *Sauduyr* quivis *mi*„*lites*, Britannis meis: Eſt enim *Saud*, ſive „vetuſta prolatione *Sald, Sold, ſtataria pugna*; „& *uyr viri*. SCHILTERUS vero, qui nullam Celticam Linguam præter Germanicam agnoſcit, & Gallos omnes Germanice locutos ſibi perſuadet, *Soldurios* novo & inſolito molimine vernaculæ noſtræ accommodat. Poſtquam enim etymon Boxhornianum adduxerat, mox ſubjicit: „Verum enim vero „non ſimpliciter milites hic apud Cæſarem „intelligi, ſed militum ſingularem ſpeciem, „quibus nec ſtipendium duntaxat ſuffecit, „nec a militia hac & obligatione ſingulari „poterant liberari. Itaque ſupereſt, ut uti„que devoti fuerint ſuis, in quorum non „militiam tantum, ſed in omnes caſus ami„citiæ & fortunæ ſeſe devoviſſent. Athe„næus Lib. VI. Deipnoſoph. Cap. 12. σιλοδούνους „vocat. Sed Cæſaris expreſſio verior. Com„poſitum videtur ex *Sol, Sel, Sil*, anima, vita, „& *düren* audere, *wagen*, unde *durſtig* audax. Hæc ille in Gloſſ. Teut. pag. 750. Addere poterat, quod etiam Cambris *dewr* fortem ſignificet. Secundum hanc etymologiam *Soldurii* erunt *animæ fortes*. Germanus hodie diceret *ſeelteuren*, pro *teure ſeelen*, præpoſtera compoſitione. Reſtat, ut, quid mihi de his inventis videatur, adhuc paucis exponam. Prima Etymologia a *ſtipendio* deſumpta, convenit quidem militibus gregariis & mercenariis, minime vero viris illis illuſtribus, quos & amicos & convivas Regum fuiſſe, & principatum una geſſiſſe, ex Cæſare & Damaſceno intelligimus. Altera a *ſale* petita, habet neſcio quid inſulſi. Reliquæ jacent in ſuperficie vocis. Quamvis enim perſpicuum ſit, hos viros & *nobiles* fuiſſe, & *bellatores*, & *fortitudine inſignes*, negari tamen poteſt, hanc fuiſſe vim vocis. Nam *Soldurii* interpretatione Latina ſunt *devoti*, & interpretatione Græca εὐχωλιμαῖοι, i. e. *devoti*. Hoc eſt illud verum, quod nulla hactenus Etymologia in voce Aquitanica oſtendere potuit. Quemadmodum autem *ur* Celtica Lingua virum denotat, ita *hold* Germanica devotum. Hinc mihi perſuadeo, quod *Soldurii* revera ſint *Holdurii*, h. e. viri fideles & devoti, ob perpetuam Literarum H. & S. in omnibus Dialectis permutationem. Cæſar id genus fortium alibi vocat *Ambactos* Lib. VI. Cap. 14. & *Clientes*, ibidem & Lib. VII. Cap. 40. Tacitus vero *Comites* Cap. 13. & 14. de M. G. Omnium ſuprema lex fuit, etiam in extrema fortuna non deſerere patronum.

SOLE,

SOLE, ſal fluidum, *ſalzſole* aqua ſalſa concreti ſalis matrix. A Sorabico *ſol* ſal.

SOLE, ſono tantum differt a *ſaul* baſis, fundamentum, & dicitur univerſe de omni lato quod pedibus ſubjicitur, prorſus ut Lat. *ſolea*, quocum affinitate jungitur. Inde Angloſax. *ſolen* ſoleæ apud BENSON. Gothis *ſuljo* ſandalia Marc. VI. 9. Gallis *ſoulier* calceus: nobis *ſole* pars infima calcei, *fuſs-ſole* planta, pars infima pedis & baſis totius corporis. Hæc ni fallor originem vocis melius declarant, quam ſi eam cum JUNIO ducamus a Gr. ὑλίαι præſegmina corii.

SOLE, tabula lignea, *ſolen* tabulare. Vide *ſaul* aſſer.

SOLLEN, debere, ſenſu latiſſimo, qui nonſolum officia, quæ nobis aliisque debemus, ſed debita quoque pecuniaria, imo etiam pœnas, quas Legibus debemus, & omnes denique futuros caſus, qui fieri debent, ambitu ſuo complectitur. Neſcio quo pacto litera C. vel CH. quam alias ſæpe & ſponte cum ſibilo attrahimus, ubi minime debebamus, hic labio noſtro exciderit. Nam forma verbi vetuſtisſima eſt *ſcolan*. Gloſſ. Keron. debere *ſcolan*, debet *ſcal*, *ſculi*, debent *ſculum*. TATIANUS Cap. XIV. 2. *ih ſcal fon thir gitouſit uuerdan, inti thu quimiſt zi mir*, ego debeo a te baptizari, & tu venis ad me. Gothos eadem verbi forma, aut ſimili uſos eſſe, plane certum eſt. Inde illis, *ſkal winnan* oportet vel debet pati Luc. IX. 22. *ſkal gaswiltan* debet mori Joh. XIX. 7. *ſkulda ſkatte* debebat denarios Luc. VII. 41. *gatawidedum thatei ſkuldedum taujan*, fecimus quod debuimus facere, Luc. XVII. 10. Angloſaxonibus *ſceal* eſt ſignum futuri temporis, ſed non ſemper. Nam Joh. XIX. 7. dicitur: *we habbath æ, and be ur æ he ſceal ſweltan*, habemus legem, & ſecundum noſtram legem debet mori. Ubi *ſceal* non indicat futuri temporis contingentiam, ſed moriendi neceſſitatem ex præſcripto legis. Idem colligitur ex ſequentibus locis. Luc. VII. 41. *an ſceolde fif hund penega*, unus debebat quingentos denarios. Luc. XVII. 10. *we dydon thæt we don ſceoldon*, fecimus quod facere debuimus. Rectius igitur & antiquius Sueci dicunt *ſkola*, & Saxones noſtri inferiores *ſchollen*. Et ad has literas, quas vitioſe extrivimus, nos ipſi revertimur in derivato *ſchuld* debitum. Originem verbi hactenus nemo inveſtigavit.

SOLLER, locus tabulatus in quacunque ædium parte. Ab obſoleto *ſulen* tabulare, quod produxi in *ſaul* aſſer. Inde Francis *ſoleri* cœnaculum, in Harm. Evang. Tatian. Cap. CLVII. 4. Latino-Barbaris *ſolium* camera, *ſolarium* & *ſolerium* cubiculum majus & ſuperius, apud CANGIUM in Gloſſ. Nobis *ſoller* locus ſub tecto, Anglis *ſolar* locus ſub pavimento. Vulgo ducitur a Lat. *ſolarium*, tanquam eſſet tectum planum & ſubdivale, quale fuit R. Davidis, ex quo Batſebam vidit lavantem. Verum cum hic vocis ſenſus nullibi, quod ſciam, reperiatur, & reliqui ab illo ſint alieni, manifeſtum eſt, primos vocis inventores ad ſolem minime reſpexiſſe.

SOMMER, æſtas. Verſio Angloſax. Matth. XXIV. 32. *gewitun thæt ſumer ys gehende*, ſcitis quia æſtas prope eſt. Gloſſ. Keron. æſtas *ſumar*, ardor æſtatis *prunſt des ſumares*. Compoſitum an derivatum ſit, ignoratur. Componi autem poteſt a *ſonn* ſol, & *mer* auctor, quia tunc lumen & æſtus ſolis augetur. Vel derivari a *ſammen*, *ſamnen*, colligere, quod tempus meſſis in æſtatem incidat.

SOMMERLATTEN, pampini. Gloſſ. Pez. pampinus *ſumarlata*. Alia Gloſſa habet: *ſumarlota* palmites, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 68. BENSONIUS vero *ſumorlida* interpretatur *malleoli*. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 768. *latt* deduxit ab obſoleto *liudan*, quod Gothis & Francis ſignificat creſcere. Cod. Arg. Marc. IV. 27. *liudith* creſcit. Gloſſ. Boxh. *leotanter* pullulans. Hoc videtur a Latinis hauſtum. Nam quæ eximie florent aut creſcunt, dicuntur illis *lætari*. Inde *arva læta*, & ſimilia apud Poetas.

SOMMERLATTEN, umbraculum æſtivum ex foliis & aſſerculis contra ardorem ſolis. Patet, quod ſit a præcedenti diverſum, & referendum ad *latte* aſſerculus.

SON, filius. Gothis *ſunus* Marc. I. 11. Angloſax. *ſuna*, Franc. & Alam. *ſun*, *ſunu*, Slav. *ſyn*, Belg. Angl. Suec. & Isl. *ſon*. Gloſſ. Keron. filii *ſuni*. ISIDORUS Cap. V. 2. *ſunu uuirdit uns chigeban*, filius nobis datus eſt. Vocem in Monumentis Veterum ubique obviam quidam Germanicæ Linguæ vindicant tanquam propriam, alii ut alienam ſuſpiciunt. MARTINIUS in Lex. Philolog. *ſon* ſtatuit eſſe a *ſæen* ſeminare, cum quod Græcis σπέρμα ſæpe ſit proles, & Latinis *ſatus* pro *genitus*; tum quod in aliis quoque linguis ſimilia reperiantur. Ita Perſis *ſade* eſt filius, quod judicio ejus convenit cum Belgico *ſaat* ſemen: & Bohemis *ſyn* filius, a *ſyti* ſeminare. Contra HELVIGIUS, JUNIUS, CASAUBONUS, & noviſſime REIZIUS, Germanicam vocem efformant a Græca υἱός per accuſativum υἱὸν, ſpiritu aſpero in ſibilum mutato, ut primo fuerit *ſion* vel *ſuon*, poſtea *ſun* vel *ſon*. Hoc ſpernit SKINNERUS tanquam invitis Muſis prolatum, quamvis immerito. Nam mutationes illæ, quibus hoc etymon innititur, ſatis frequentes ſunt, ut paſſim oſtendo.

SONDER, privus, ſingularis, ſejunctus. Dicitur antiquitus primo de perſonis, & deinde etiam de rebus, prorſus ut Græcum ἴδιος, quod admodum ſimile, & ratione originis ſororium. Significat autem apud veteres (1) unum ſolum. Evang. Goth. Marc. IV. 10. *ith bi the warth ſundro*, at cum eſſet ſingularis. Id eſt, ſolus. Ubi Verſio Angloſax. habet: *and tha he ana wæs*. LUTHERI: *und da er allein war*. (2) ſolum cum ſolo. Inde Angloſax. *ſunder ſprece*

colloquium privatum & clandeſtinum. (3) quod proprium & diſtinctum, quod jure gaudet ſingulari, aut ſingularem ſpeciem præ ſe fert &c. Inde Angloſax. *ſundor land* territorium, prædium, villa, ager, allodium, *ſundor gyfe* privilegium, *ſunder halgan* Phariſæi, ſanctuli, ab affectatione ſingularis ſanctitatis ſic dicti. (4) quod in ſuo genere ſingulare, eximium, nec pluribus commune eſt. Hic eſt ille ſenſus, quo hodie delectamur, ſed in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt *beſonder*, *ſonderbar*, *ſonderlich*, quæ primo ſeparatum & diſtinctum quid, deinde id quod dixi ſignificant. CLUVERIUS exiſtimat, hunc ſenſum a *ſonne*, h. e. a ſole petitum eſſe, quod res ſingulares ſoli, qui ſolus & unicus eſt, ſimiles ſint. Hoc adeo verum eſt, inquit Lib. I. Germ. Ant. pag. 181. uti noſtræ etiam linguæ argumentis demonſtrari queat. A vocabulo quidpe *ſon*, derivatis vocibus dicimus id quod eſt unum, ſolum, vel ſingulum *ſonderlich* & *beſonder*. Hæc ille loco citato, & alia plura, ſatis ingenioſe, an etiam vere, dubito. Nam juxta leges bonæ derivationis dicendum eſſet *ſonner* & *ſonnlich*, non *ſonder* & *ſonderlich*, quomodo Angloſaxones a *ſun* ſol faciunt *ſunlice* ſolaris, & *ſunlice leoht-fæt* lampas titanea. Vide ergo annon *ſonder* ſit verbale a *ſondern* dividere, & proprie *diviſus*? Nam in hac notione omnes ſignificatus conveniunt, & hac via ratio de litera D. in medio vocis reddi poterit.

SONDER, ſeorſim, ſeparatim, ſejunctim. Adverb. ſeparandi, quod dicitur (1) de loco & perſonis ſeparatis. Cod. Arg. Marc. IV. 34. *ith ſundro ſiponjam ſeinaim andband allata*, at ſeorſum diſcipulis ſuis explicavit omnia. Luc. IX. 10. *afiddja ſundro ana ſtath authjana*, ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum. VEREL. in Ind. *ſundr* ſeorſim, diviſim. (2) de affectu ſingulari & minime communi. Inde *ſonders*, *beſonders*, *inſonders geerter*, *geliebter*, eximie dilectus & honoratus. (3) de voluntatibus & ingeniis diverſis. Inde Islandis *ſundurgerder* diviſiones, diſſenſiones, nobis *ſonderling* homo opinioſus & ſibi tantum ſimilis.

SONDERN, dividere, ſeparare, quocunque modo id fiat. SOMNER. in Dict. AS. *ſyndrian* ſeparare, diſtinguere, dividere, *aſyndrian* ſejungere, *ſyndrung* diviſio, divortium, diſtinctio, ſeparatio. Gloſſ. Keron. queſtrantur *ſin kiſontrot*. VEREL. in Ind. *ſundra* in partes dividere. Gloſſ. Rheenhielm. *ſundra* diſſcindere. Hetruſcis *iduare* eſt dividere. Græcia inde accepit, *ἰδίᾳ* privatim, ſeorſim, diviſim, *ἴδιος* privatus, *ἰδιάζω* privatim dego. Latium *vidua*, *viduus*, *dividere*, præpoſito V. Nos *ſudern* (quæ forte prima fuit verbi forma, niſi me fallat augurium) præpoſito S. & poſtea *ſundern* inſerto N. Nam quo verba ſunt antiquiora, eo facilius mutantur a decurſu ſæculorum, præſertim inter exteros. Majores certe noſtros verbum illud Hetruſcum in multis vocabulis formandis ante oculos habuiſſe, ſi exempla in *waiſe* producta expendantur, negari vix poteſt. Quibus nunc addo *ſondern* dividere, eam præcipue ob cauſam, quod hic ſignificatus reliquis omnibus conveniat, & cuſtodiatur etiam in derivato *ſonder*. Quid enim eſt *ſeorſus* & *ſeorſim*, niſi *diviſus* & *diviſim*? Ad hanc notionem cogimur reverti, quocunque modo uſurpetur, ut conſideranti palam fit. Ex eodem fonte oritur nobis *ſondern* conjunctio disjunctiva ſignificans *ſed*, & Belgis *ſonder* præpoſitio excluſiva ſignificans *ſine*. Quod fieri nequaquam poſſet, niſi in notione ſeparandi convenirent.

SONEN, *ſönen*. Vide *ſünen*.

SONNE, ſol. Gothis *ſunno* Luc. IV. 40. Angloſax. *ſunne* ibid. Francis & Alam. *ſun*, *ſunna*, *ſunno*, Procop. *ſune*, Belg. & Angl. *ſon*, *ſun*, Sclav. *ſonce*, Septemtrional. omnibus *ſol*. ISIDORUS Cap. IX. 1. *ſiin hohſetli iſt ſolih ſo ſunna azs minera antuuerdiu*, thronus ejus eſt ſicut ſol in conſpectu meo. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 49. *thia ſunnun jo then manon ſo ubarfuar er gahon*, ſolem & lunam tranſcendit ſubito. Quemadmodum Latinis *ſol* judice CICERONE ſic dicitur, quod tantam claritatem *ſolus* haberet, Lib. 2. de Nat. Deor. Ita in voce Germanica ſimile quid ſuſpicatur CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 26. quaſi maximum illud ſydus nobis appelletur *ſon* ab argumento unitatis, hac inprimis ductus ratione, quod a *ſon* derivatis vocibus dicimus *ſonder*, *ſonderlich*, *ſonderbar*, quod unum, ſolum, & ſingulum eſt, & *ſondern* ſegregare. Secundum hanc conjecturam *ſonne* erit ab *an*, *ein*, unus, ſolus, præpoſito ſibilo, quod miror CLUVERIUM non annotaſſe. Alius deduxit ab Angloſax. *ſeon* videre, quod ſol ſit lumen univerſi, cujus ope videmus. Nec deſunt, qui ſolem fœminine ſic dictum putant, quaſi pulchram, *die ſchöne*. Singularis opinio eſt EGENOLFI in vita Caroli pag. 75. qui Solem *filiam Dei* interpretatur, a præcedenti *ſon* filius, & meritum nominis in eo collocat, quod calore ſuo nihil producat, ſed foveat tantum inſtar gallinæ. Pleriſque tamen *ſon* eſt a *ſol*, quia L. ſæpe tranſit in N. Et huic mutationi favent primi originum Scriptores, HELVIGIUS, MARTINIUS, alii. Unus ERICUS dictionem Germanicam ad Græcam Linguam reduxit, exiſtimans, eam eſſe a *ζώνη*, quod, cum Sol orbem terrarum tanquam ignis ſacer ambiat, *cingulum Mundi* appellari poſſit. Quanto rectius vocabitur ignis cœleſtis. Hoc autem ſignificare poteſt *ſon*, ſi convertatur ex *tan*, quod Celticum eſſe vidimus. Et hæc origo videtur confirmari ex cognomine Solis *Titan*, quod Celtis *domum ignis* ſignificare poteſt. Idque aliquando mirifice placuit. Nunc autem ex literis clariſſ. CLODII intelligo, quod Arabibus *ſana* ſit ſplendere, & *ſena* ſplendor. Quæ dum mecum perpendo, & quod Arabi-

Arabibus quoque ſol fœminini generis ſit, non amplius dubito, Majores noſtros ante migrationem in Occidentem, & nomen & genus Solis ab Arabibus accepiſſe. Ita *Sol* eſt a σέλας fulgor, ut ἥλιος ab ἕλη, judice MARTINIO. Alias Sol Gothis dicitur etiam *uil* Marc. I. 32. Armoricis *haul*, Cambris *huan*, Hibernis vero *grian*, unde APOLLINI GRANNO nomen quæſitum in Inſcriptionibus, obſervante TOLANDO in Druidibus.

SONNE, Deus & dominus. SOMNERUS in Dict. Anglosax. *ſunu* vel *meahte* numen. OTFRIDUS in Præf. ad R. Ludov. verſu ultimo:

Irliuhti immo thar uuunna
Thiu euuiniga Sunna.
Illuſtret eum gaudio
Æternum Numen.

Cauſa translationis eſt a cultu Solis. Hunc enim tanquam Regem & Dominum univerſi vetuſtiſſimæ Gentes, & juxta cum iis Germani quoque adorabant. Perſis *Mithras* Solem & Dominum ſignificat. Utrumque a notione magnitudinis & potentiæ, ut oſtendi in voce *michel.* Hinc illa communis adorandi formula: πῦρ δέσποτα ἔσθιε, accipe ignis Domine, apud MAX. TYRIUM Diſſert. XXXVIII. Cui ſimilis eſt alia, in qua Sol παντοκράτωρ, id eſt, omnipotens & univerſum imperium ſolus obtinens appellatur, quam ſiſtit MACROBIUS Lib. I. Saturnal. his verbis: *Potentiam Solis ad omnium poteſtatum ſummitatem referri indicant Theologi, qui in Sacris hoc breviſſima precatione demonſtrant, dicentes,* ἥλιε παντακράτορ, κόσμȣ πνεῦμα, κόσμȣ δύναμις, κόσμȣ φῶς. Hinc Reges & Reginæ Soli & Lunæ aſſimilantur apud Ægyptios. Et in Nummis Imperatorum ſæpe Sol *Auguſti* & Luna *Liviæ* capiti imponitur, tanquam Divinitatis & ſummæ poteſtatis ſymbolum, cum inſcriptione, ΘΕΙΟϹ. ϹΕΒΑϹΤΟϹ. ΘΕΙΑ. ϹΕΒΑϹΤΑ. De Germanis diſerte ſcribit ſummus auctorum JULIUS Lib. VI. de B. G. Cap. 21. *Deorum numero eos ſolos ducunt, quos cernunt, & quorum opibus aperte juvantur,* SOLEM, *& Vulcanum, & Lunam: reliquos ne fama quidem acceperunt.* Idemque confirmatur ex Templo *Tanfanæ* apud Marſos, quod certe fuit *Ignis Domini*, & forſitaſſe etiam *Solis.* Nam Solis & Ignis cultus ab antiquo fuit conjunctus, quod eandem Divinitatem ambobus ineſſe vulgo exiſtimatum ſit. CÆSAR ſane utriusque cultum tribuit Germanis: non imperite, ut quidam V. D. ex vanis & frivolis rationibus ſuſpicatur: ſed TACITO quoque ſuffragante, quem ille Cæſari perperam opponit. Nam ut Templum Marſorum, cujus memoriam uni TACITO debemus, non repetam; idem *Bojocalum*, Anſibariorum Legatum inducit, Solem & ſydera jurantem Annal. XIII. 55. *Solem deinde reſpiciens, & cetera Sidera vocans.* Id eſt, invocans, tanquam injuriarum vindices. Bojos, qui in agrum Noricum tranſierant, Solem ſub nomine BELENI coluiſſe, ex TERTULLIANI Apologetico Cap. 24. obſervat celebris Juriſconſultus EVERARDUS OTTO *de Tutela viarum publicarum* Cap. 5. BEL, unde diminutivum *Belin* a Celtis omnibus tribuitur *Soli*, teſte BAXTERO in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 35. Oritur autem, ni fallor, a verbo *bolen* vertere, & primo ſignificat *rotundum*, & inter rotunda primo *caput*, poſtea ob dignitatem capitis *regem & dominum*, tandemque etiam *Solem*, quia omnes iſti ſignificatus in Sole tanquam centro conveniunt. Nam Sol eſt ſydus rotundum, quod volvitur circa terram ſecundum antiquos, & circa axem ſuum ſecundum recentiores. Hinc illi *qui Solem volunt ſcribere, faciunt circulum*, inquit CLEMENS ALEX. Lib. I. Strom. In vetuſtiſſimis monumentis Sol fingitur *Capite flammigero* aut *radiato.* Idemque cenſetur *caput mundi*, quia pro immenſa poteſtate ſua omnia regit & moderatur tanquam *Dominus rerum* ſecundum religionem Gentilium. Hactenus *Baal*, *Belus*, *Apollo*, ſono conveniunt, an etiam ſignificatu, hoc viderint alii. Mihi ſufficit, Noricas Antiquitates quodammodo illuſtraſſe, & nomen Solis Boicum patriæ Linguæ vindicaſſe. Pergo ad Saxones. Hos, cum in Angliam veniſſent, a Rege Britonum de religione interrogatos, reſpondiſſe ferunt: *Si vero de religione quæritur, noveris nos, juxta morem paternum, Solem adorare.* Unde ROLFINCKIUS, ab OTTONE citatus, hoc hauſerit, ignoro. Res ipſa videtur colligi poſſe, cum ex die Soli ſacrato, quem Anglo-Saxones *Sunnandæg* vocant, tum ex prohibitionibus Regum, qui reliquiis priſtinæ idololatriæ interfuerunt. Qualis eſt illa in Legibus CANUTI, Daniæ & Angliæ Regis, apud KEYSLERUM Ant. Sept. pag. 18. *Adorationem Barbaram pleniſſime vetamus. Barbara eſt autem adoratio, ſive quis idola (puta gentium divos)* SOLEM, *Lunam, Ignem, Profluentem, Fontes, Saxa, cujuscunque generis arbores lignave coluerit: ſive ſagarum ſuperſtitiones obſervaverit &c.* His addi poſſunt Septemtrionales. Nam & hos Deum Solem coluiſſe, ex gaudio Iolenſi, & verre Soli mactato, qui in Indice Vereliano dicitur *ſunnu-goltr*, aliisque circumſtantiis, quas ex EDDA Islandorum, aliisque Arctoi Orbis monumentis, ſummo ſtudio collegit vir doctiſſimus KEYSLERUS, liquido cognoſcitur. Idemque innumeris argumentis probatum dedit RUDBECKIUS in *Atlantica.* Quæ cum ita ſint, mirum videri non debet, nomen Solis inter cultores pro majeſtatis invaluiſſe, & poſtea inter Chriſtianos, quamvis mutata Religione, perennaſſe. Nam populorum Religiones ita mutari, ut nulla in verbis aut factis priſtini cultus veſtigia remaneant, humanam excedit infirmitatem, & omnium temporum experientia refellitur. Hic ſignificatus, quamvis hactenus

fuerit

fuerit ignotus, verus tamen eſt, & ſcitu neceſſarius, quoniam ab illo pendet ſenſus compoſiti *ſonnenlehn.*

SONNABEND, dies Saturni. Angloſax. *ſunnan-æfen.* Proprie eſt *veſpera Solis*, & dicitur de ſeptimo die Septimanæ in honorem Solis, quod ſeptimo quoque ſigno maximas mutationes in Cœlo obeat. MACROBIUS in Som. Scip. *Sol quoque ipſe, de quo vitam omnia mutuantur, ſeptimo ſigno vices ſuas variat. Nam a Solſtitio hiemali ad æſtivum ſeptimo pervenit ſigno; & a tropico verno usque ad autumnale tropicum ſeptimi ſigni peragratione producitur.*

SONNEN, ſoli exponere. Refer ad *ſonn* ſol. Ita Latinis a *ſol* fit *inſolare*, & Cambris ab *haul* ſol *heulo* inſolare & apricari.

SONNENBURG, civitas ſolis. Gloſſ. Pez. heliopolis *ſunnunpurch.* Quæcunque Germaniæ loca a Sole denominantur, cultum Solis antiquum præ ſe ferunt, niſi aliæ adſint cauſæ, quæ nos aliter ſentire cogant.

SONNENGICHT, ſolſtitium. Angloſax. *ſun-gihte.* Proprie eſt converſio Solis, a *gehen* (*gechen*) ire, meare, & dicitur de ſtatione Solis, quia tunc Sol vel altius adſcendit, vel ad inferiores circulos remeat. Ita Græcis τροπὴ primo converſionem, poſtea etiam ſolſtitium denotat. Utrumque eſt a metonymia, qua conſequens pro antecedenti, converſio pro ſtatione ponitur.

SONNENLEHN, feudum ſolare. Proprie *dominicum*, a *ſonne*, quatenus *Deum* & *Dominum* ſignificat, & dicitur de bonis & terris ab omni retro memoria liberis, quæ nullum ſuperiorem aut patronum agnoſcunt præter Deum, & in ſolius Dei clientela ſunt. Hinc proprie non eſt *Feudum*, quia nec *inveſtituræ*, nec *ſervitio militari*, nec *feloniæ* locus eſt in his bonis. Dici tamen poteſt *feudum*, quatenus eſt beneficium a Deo conceſſum, cujus poſſeſſor eſt quaſi vaſallus Dei. Et hæc eſt vis Germanici vocabuli *lehn*, ut nonſolum feudum proprie dictum, ſed etiam beneficium in genere ſignificet. Qui talia poſſident Feuda, dicuntur poſſidere *pagos Solis*, & ditiones ſuas tenere *a Deo & Sole*, quod de Comitibus Hannoniæ memoriæ prodiderunt Scriptores rerum Hannonicarum, ut oſtendi in *Hennegaw.* Atqui hoc idololatriam ſapit. Fateor. Quid inde? Quam multa hodie idololatriam ſapiunt, quibus tamen nemo terretur. Quis neſcit, quam profanæ ſint dierum appellationes in omnibus Dialectis? Nec tamen illis abſtinemus. Hodie appellari poteſt *herrengut* bonum dominicum, *erbgut* allodium, quod jure hæreditario in poſteros transmittitur, *freigut* poſſeſſio libera, *ſtammgut* bonum avitum, *gütergotts* bona Dei &c. Differt a *Feudo franco*, quod eſt vaſalli, a ſervitio quidem liberi, ſed fide Domino obſtricti, & *Feudo dominicato*, quod ex conceſſione Principis in propriam poſſeſſionem mutatum eſt.

SONNENWENDE, duo ſignificare poteſt, vel ſolſtitium, a *wenden* ſtare, vel ſolis vertiginem, a *wenden* vertere.

SONNENWENDE, heliotropium. PLINIUS Lib. II. Cap. 41. *Miretur hoc, qui non obſervet quotidiano experimento, herbam unam, quæ vocatur heliotropium, abeuntem ſolem intueri ſemper, omnibusque horis cum eo verti.* Refer ergo ad *wenden* vertere. Alio nomine vocatur *bindleufte*, quod poſt ſolem currere videatur, ab *huan* ſol, quod Celticum eſſe vidimus.

SONNTAG, dies Solis. Angloſax. *ſunnandæg*, Francis & Alam. *ſunnun-* & *ſununtag*, Belg. *zondag*, Angl. *ſunday.* Formula S. Confeſſionis OTFRIDO præfixa, quæ ipſius Caroli M. eſſe putatur: *thaz ih heilaga ſunnuntaga ni erita*, quod ſanctum diem dominicum non obſervaverim. Alia apud ECCARDUM in Monumentis Catecheticis: *daz ih heilegan ſununtag ne geuirida*, quod ſanctum diem dominicum non celebraverim. Duos Septimanæ dies, *ſonnabend* & *ſonntag*, uni ſyderi dedicari, multis incredibile viſum. Hinc quidam Theologi exiſtimant, hunc diem ab antiquis ſic dictum eſſe a *ſünen*, h. e. a pacando, & proprie denotare diem reconciliationis. Verum huic opinioni, quamvis piæ, & ædificandis auditorum animis admodum opportunæ, multa adverſantur. Nam (1) ſi Theologi Francorum hoc intendiſſent, diem Solis utique non *ſunnuntag*, ſed *ſuonatag* appellaſſent. Atqui hoc nomine nunquam diem reconciliationis, nedum Solis, ſed extremi judicii deſignare ſolent. Vide quæ infra notavi in *ſüne* judicium, & *ſünen* judicare. (2) Omnes Septemtrionales diem dominicum vocant *ſoldag*, a ſydere utique, non a reconciliatione. (3) Dies Solis haud dubie ex ingenio reliquorum dierum æſtimandus eſt, quos falſis numinibus dicatos eſſe, nimis manifeſtum eſt. Conveniens autem videbatur principi Syderi duos Septimanæ dies conſecrari, ſeptimum, ob rationes ſupra allegatas in *ſonnabend*, & primum, quia idem ſydus abitu & reditu diurno lucem & tenebras creat. Qua in re Majores noſtri non ſimpliciter ſecuti ſunt Romanos. Quamvis enim ordinem dierum ab illis acceperint, ipſos tamen Dies ita appellare inſtituerunt, ut pateat, eos, præter Deos communes *Solem* & *Lunam*, nullos in ſeriem admiſiſſe niſi ſuos, *Wodanum*, *Thorum*, *Frejam*, nomina nova, & Romanis ignota.

SONST, alias, aliter. Proprie ſignificat *ſi non*, vel *ſi non eſt.* Eſtque conjunctio conditionalis ex tribus orationis partibus contracta, *ſo*, *ni*, *iſt*, vel certe ex duabus, *ſo* ſi, & *niſt* non vel non eſt. Gloſſ. Keron. non eſt *niſt.* TATIANUS Cap. XXX. 7. *ſi iuuar uuort iſt iſt, niſt niſt*, ſit ſermo veſter eſt eſt, non non. Cod. Arg. Luc. VI. 40. *niſt ſiponeis ufar laiſari*, non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.

SONST, nihil, nihilum. Proprie eſt id quod

quod non eſt, contrahiturque ex pron. relativo *ſo* quod, & *niſt* non eſt, cujus antiquiſſimum uſum modo oſtendi. Inde nobis *umſonſt* gratis, i.e. pro nihilo. De hoc compoſito vide plura in loco. Apud Islandos *ſyſt* eſt particula fortiter negans, ut apud Latinos *minimum*, *neutiquam*, teſte VEREL. in Ind. pag. 221. eadem compoſitionis ratione, quamvis arctiori contractione, ita ut litera radicalis N. in qua tota vis negandi unice conſiſtit, non audiatur.

SORG, mœror, triſtitia. Codex Arg. Joh. XVI.22. *jus auk nu ſaurga habaith*, nunc quidem triſtitiam habetis. SOMNER. in Dict. AS. *ſorge* dolor, luctus, *ſorgfull* triſtis, mœſtus. Proprie eſt dolor animi, a *ſeren* dolore, per medium derivandi G. Hinc in nulla re differt a *ſer* dolor, niſi modo naſcendi. Nam *ſorg* eſt derivatum, *ſer* verbale ejusdem matris.

SORG, ſolicitudo, anxietas. Cod. Arg. Marc. IV. 19. *ſaurjos thizos libainais*, ſolicitudines hujus vitæ. SOMNER. loc. cit. *ſorge* ſolicitudo, *ſorgfull* ſolicitus, *the me ſorh ys* de quo ſolicitus ſum, *ſorgfulneſſe* ſolicitudo. Gloſſ. Pez. ſollicitudo *ſorga*. Gloſſ. Keron. ſollicitudinem *ſoragun*. Cum ſolicitudo ſit animi inter ſpem metumque collocati triſtis affectio, hinc eodem nomine quo mœror inſignitur.

SORG, cura absque ſolicitudine, ſerium animi ſtudium. SOMNER. loc. cit. *ſorge* cura, *ſorh-leas* ſecurus. Cauſa transferendi fuit, quod ii, qui curam & cogitatum omnem in rem aliquam conferunt, ſimiles ſint ſolicitis, etiamſi revera non angantur.

SORGEN, oritur a ſubſt. *ſorg*, & Gothis effertur *ſaurjan*, Angloſax. *ſorgian*, Francis *ſorgen*, *ſuorgen*, Belg. *zorgen*. Significat autem valde multa, mœrere, ſolicitum eſſe, ſpe metuque angi, curare, providere, proſpicere, & dicitur nonſolum de perturbationibus animi, ſed etiam de omni ſeria cogitatione, quæ in re aliqua ponitur.

SORGLOS, ſignificat quantum poteſt, a mœrore aut ſolicitudine liberatum, & curæ expertem ſeu ſecurum. Priori ſenſu occurrit *ſorh-leas* in Verſione Angloſax. Matth. XXIV. 14.

SOT, *ſoot*. Vide *ſod*.

SOTHANIG, *ſodanig*, talis, hujusmodi. Non certe a *thun* facere, quaſi nihil aliud ſit quam poſſibile, ut STILERUS exiſtimat; ſed ab adverb. comparandi *dann*, quod vide.

SPADE, ligo, pala. Angloſax. *ſpadu*, Belg. *ſpa*, *ſpade*, Angl. *ſpade*, Suec. *ſpada*. Refer ad *ſpaden* fodere. Nam proprie eſt omne inſtrumentum ferreum, quo terra rumpitur aut egeritur, ſive in fine latum ſit, ut pala, ſive acuminatum, ut ligo & vomer.

SPADE, gladius. Græc. σπάθη, Lat. *ſpatha*, Ital. *ſpada*, Hiſp. *eſpada*, Gall. *eſpée*. Vulgo reſtringitur ad gladium longum, latum, & mucrone carentem, quia ſcil. omnibus opinio inſedit, appellationem a pala vel ligone petitam eſſe. CLUVERIUS Lib.I. Germ. Ant. pag. 293. *Spathæ Gallorum Germanorumque fuere gladii ingentes, prælongi, ancipites, mucrone carentes, quales ex antiquo illo more etiam nunc Svitzeros gerere videmus, capulo ambabus manibus apto.* GROTIUS in Indice Appellativorum: *Spata, enſis, latus ſcilicet, a ſimilitudine ligonis.* Mihi perſuaſum eſt, omnem gladium, modo ſit mucronatus, anceps, & ex utraque parte acutus, appellari *ſpade*, non a ſimilitudine ligonis aut palæ, quæ omnino nulla eſt, ſed a *ſpaden* fodere. Fodere enim dicuntur nonſolum inſtrumenta ruſtica, ſed etiam arma. ENNIUS: *decretum eſt foſſare corpora teleis.* Hinc ſcil. gladius Cambris dicitur *ffoſs*, quaſi foſſor, & venabulum Germanis *ſchweinsfeder*, quia aprum transfodit.

SPADE, haſta. CEDRENUS citante MARTINIO in voce *ſpatha*: ἡ σπάθη ἐςὶ καὶ δόρυ. Si verus eſt ſignificatus (& verum eſſe patet, quia haſta alia Dialecto dicitur *ſpeet*, *ſpiet*, *ſpieſs*, mutatis ſaltim literis æquipollentibus) rurſus erit a *ſpaden* fodere, quia haſta, cum ſit telum longum & cuſpide munitum, fodicationi corporum inprimis apta eſt.

SPADEN, fodere, Dial. Belgica. Græcis βαθύνω eſt fodio, βόθυνος foſſa, fovea, haud dubie a notione profundi, h.e. a βάθος vel βαθύς. Quid enim eſt fodere, niſi profundum facere? Hinc nullus dubito, verbum Belgicum a Græco ortum eſſe, ut mille alia, quibus Barbaries ſibilum præpoſuit.

SPADEN, caſtrare. Lex Sal. Tit. XLI. 15. *Si quis admiſſarium alienum ſine conſenſu Domini ſui ſpadaverit.* Hic ſenſus a præcedenti non debet avelli. Nam caſtrare eſt fodere, ſeu cavum facere, & caſtrati ſunt perforati. Et hos ſenſus ſolent Antiqui conjungere, ut patet ex verbo *holen*. Hinc adſentiri non poſſum VOSSIO, qui verbum Salicum effingit a σπάω traho, evello. Hodie non amplius dicitur in Belgio: olim tamen dictum fuiſſe, cum ex Lege Salica, inter Belgas nata, tum ex verbis PLINII Lib. XV. Cap. 14. veriſimiliter colligitur, ubi poma quædam, *a conditione caſtrati ſeminis Spadonia appellari Belgis, commemorat.* Ergo *ſpaden* Belgis antiquis fuit caſtrare, & *ſpade* caſtratus, unde Latinis *ſpado*, quod ab equo caſtrato, qualis in Lege Salica *caballus ſpæthus* vocatur Tit. XLI. 2. tranſiit ad homines.

SPÆHEN, videre. Francis *ſpiohon*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XI. 3.

Spiohota ther diufal
Selbon Judaſan thar,
Det er ſoz er io duat,
Uuarf iz harto in ſinaz muat.

Quæ verba ita reddenda ſunt: *Vidit diabolus ipſum Judam ibi (menſæ accumbentem) (atque) faceret ſicut fecit, in animum ejus vehementer immiſit.* Idem Belgis prioribus *ſpien*, *ſpieden*, Latinis *ſpecere*, *ſpicere*, Germanis ante pauca ſæcula *aneſpehen* adſpicere,

re, quod ex Libro Heroicorum adduxit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 47. Cuncta per varias terminationes a Scythico *ſpu* oculus. Nam verba videndi ab inſtrumento formari ſolent, ut oſtendi in *augen*, *ſehen* & *ſchauwen*. Teſtem vocabuli Scythici habeo HERODOTUM Lib. IV. Cap. 27. *Supra Iſſedones ſunt homines unoculi, & Grypes auri cuſtodes. Hoc Scythæ acceperunt ab Iſſedonibus, nos a Scythis, quos & Scythice vocamus* ARIMASPOS. *Nam* ARIMA *Scythæ unum vocant*, SPU *vero oculum*. De priore compoſiti parte vidimus in *reim* numerus. De poſteriore obſervandum, quod *ſpi* & *ſpu* Celtica quoque Lingua oculum ſignificet, teſte PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 374. ubi verba Latina *ſpecio* & *ſpicio*, & quæ ab illis deſcendunt, *ſpex* & *aruſpex*, e ſemine Celtico deducit. Poterat etiam hoc addere, quod Græcis quoque ὤψ ſit oculus, & quod *ops* & *ſpu* ſe mutuo producant per anaſtrophen. EUSTATHIUS in Dionyſium male & contra fidem Herodoti, ipſiusque rei indicium, vocem Scythicam ita interpretatur, tanquam ἄρι Scythis ſit unus, μάσπος vero oculus. Quem adhuc pejus corrigit HORNIUS in Præfatione *Originibus Boxhornianis* præmiſſa, dum *maſpus* convertit in *aſpa*, quod Perſis equum vel equitem ſignificat.

SPÆHEN, ab oculo corporis transfertur ad oculum mentis, & tunc ſignificat quantum poteſt, *conſiderare*, *indagare*, *divinare*.

SPÆHEN, conſiderare, contemplari. Gloſſ. Pez. conſiderare *biſpehon*.

SPÆHEN, indagare, ſcrutari, *alles durchſpæhen* omnia perquirere cognoſcendi cauſa. Gloſſ. Florent. *ſpeho* exploro. Inde nomen apud veteres Sapientibus & Sapientiæ quæſitum, quod ſicut illi ſunt *rimatores* & *ſpeculatores naturæ*, uti CICERO vocat in Opuſculis Philoſophicis, ita hæc ſtudium cognoſcendæ veritatis. Gloſſ. Keron. ſapiens *ſpaher*, ſapientis *ſpahe*, ſapienti *ſpahemu*, ſapientia *ſpahii*. VEREL. in Ind. *ſpa* ſapientia, *ſpakur* ſapiens, *ſpakmale* ſapientiæ decreta.

SPÆHEN, divinare, augurari. Hoc ſenſu Sueci dicunt *ſpæa*, & inde *ſpæman* vates, augur, haruſpex, & *ſpædom* vaticinium. Quibus addi poſſunt ex Ind. VEREL. *ſpa* vaticinium, *ſpadoma* oracula, *ſpakona* pythia, prophetiſſa. Cuncta profecto a notione videndi. Nam & conjicere eſt mente videre, quamvis obſcure & per crepuſculum. Quod adeo verum, ut in ſacris quoque Literis Prophetæ *Videntes* appellentur 1. Sam. IX. 9. quia futuros caſus in viſionibus & ſomniis tanquam in ſpeculo proſpiciunt.

SPÆHEN, ſpeculari, oculis inſidiari, ut exploratores in caſtris ſolent, qui aditus viasque omnes, & numerum motumque exercitus, cæteraque Belli arcana curioſe obſervant, *ausſpæhen* explorare. NOTKERUS Pſal. XL. 7. *giengen in ze mir daz ſie mih irſpehotin*, ingrediebantur ut viderent. Id eſt, veniebant explorandi cauſa. Et mox: *mih ſelben irſpehota Judas, andere mine lide uuerdent irſpehot ſone manigen*, me ipſum exploravit Judas, alii meorum explorantur a multis. Senſus ultimus & peſſimus, ſed una cum reliquis a videndo legitime petitus. Sueci dicunt *ſpeya*, Belgæ *ſpien* & *ſpieden*, Angli *to ſpy*, Itali *ſpiare*, Galli *eſpier*, Hiſpani *eſpiar*. Hinc porro explorator Anglis vocatur *a ſpy*, Italis *ſpia*, *ſpione*, nobis *ſpion*, Gallis *eſpion*, Hiſpanis *eſpia*, Cambris *yſpiwr*, *yſpiennwr*, *yſpiennddyn*. Ubique ab oculorum inſidiis.

SPÆT. Vide *ſpat*.

SPAGEN, funiculus, Dial. Suevica. Italis *ſpago*. Utrumque a Græc. παγὶς laqueus, præpoſito ſibilo, & hoc fortaſſe a πήγω pago, ligo, compingo. Nequaquam vero a *ſpartum*, ut fingit FERRARIUS, auctor alias doctiſſimus & facundiſſimus, ſed in plerisque durus originum parens.

SPALT, rima, fiſſura. Verbale a *ſpalten*. Voces Saxonicas vide in *ſchliz* & *ſchlitzen*.

SPALTEN, findere, *ſich ſpalten* findi. Gloſſ. Boxh. *ſpaltunt* infindent. Gloſſ. Pez. findebantur *zaſpaltan uurtun*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIV. 3.

Joh in thia meina
So ſpialtun ſih thie ſteina.
Et in his malis
Findebantur rupes.

NOTKERUS Pſal. CIV. 41. *den ſtein ſpielt er, dannan uzrunnen uuazzer*, diſrupit petram & fluxerunt aquæ. Gothos eadem verbi forma aut ſimili uſos eſſe, patet ex derivato *ſpilda* pugillaris Luc. I. 63. Quod videtur apprime convenire tabulis ex ligno vel petra fiſſili factis. Vera & antiquior verbi forma eſt *ſpleiſſen*, & ab illa *ſpalten* per metatheſin.

SPALZ, idem quod *ſpalt*.

SPAN, ſegmentum vel reciſamentum cujuscunque rei, præcipue vero ligni. Credo, a ψίω ſeco, divido, mutato PS. in SP. Hoc ſuadet natura, & hoc mutationis genus noſtris admodum familiare eſt in vocibus Græcis, ut oſtendi in Proleg. Sect. IV. in *anaſtrophe*. Dicitur antiquitus nonſolum de parvis ſegmentis, ſed etiam de majoribus. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſpon* aſſula, ligneum putamen. VERELIUS in Ind. *ſpon* fragmenta, *ſkip bryter i ſpon* navis in parvas partes frangitur, *ſpanoſa* aſſula. Inde *ſpan-bett* ſponda, lectus ex aſſerculis confectus. Allegorice dicitur de moribus incultis, ob ſimilitudinem cum ligno rudi, cujus ſuperficies nondum eſt exaſciata. Sic de homine inculto vulgo dicimus, *er hat noch viel grobe ſpæne an ſich*, quorum verborum ſenſus ex dictis manifeſtus eſt.

SPAN, diſſidium, diviſio animorum. Ex eodem fonte, quamvis duce metaphora, quia diſſidentes ſunt diviſis ſimiles. Sic vulgo

vulgo dicimus, *es iſt ein ſpan unter ihnen*, diſſidium eſt inter eos. Inde *ſpennig* contentioſus, & *ſpennigkeit* hoſtile diſſidium, apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 754. Hodie cum derivatis pene obſoleſcit. Hinc diſſidia & cauſæ litigandi appellari ſolent *zankſpæne*, manifeſta uſitati cum inuſitato conjunctione, ut clarior fiat oratio. Et hoc pleonaſmo paſſim utimur in vocabulis a conſuetudine abductis.

SPAN, uber, mammæ, papillæ, tam hominum quam animalium. Angloſax. *ſpana*, Franc. & Alam. *ſpune*, *ſpunne*, Island. *ſpini*. WILLERAMUS Cap. IV. 10. *uuie ſcone ſint dine ſpunne ſueſter min gemahela*, quam pulcræ ſunt mammæ tuæ ſoror ſponſa mea. Et mox: *bezzer ſint dine ſpunne danne der uuin*, ubera tua meliora ſunt vino. Ibidem occurrit compoſitum *ſpunnehaſt* mammoſus, ſucculentus, uber. Videtur autem ſic appellari a *ſpenen* trahere, quia uber eſt fons lactis, & ſuctu attrahitur ab infantibus. Hinc pueri lactentes Græcis dicuntur *κατασπᾶν γάλα*. Et Latinis *ruma* a *ῥύω* traho ſic dicitur. Hodie perennat apud Anglos, Belgas, Suecos, dum Germanis obſoleſcit. Utimur tamen adhuc compoſitis & derivatis, ut ſunt, *ſpenen* lactare & ablactare, *ſpanferkel* porcellus ſubrumus, qui adhuc ſub rumis ſuculæ matris eſt.

SPAN, novus. VEREL. in Ind. *ſpanyr* novus, recens. Suſpicor, *ſpan* ante fuiſſe ſubſtantivum quam adjectivum, & denotaſſe aliqua Dialecto, ac fortaſſe Alamannica, coloſtrum, ſeu lac primum a partu animalis. Græci *πῦον* vocant. Nam hinc commodam interpretationem accipit dictio proverbialis Suevorum *ſpan-neu*, ſi ſenſus ſit, *novum inſtar coloſtri*.

SPAN, vinculum, jugum, *ſpan pferde* jugum equorum. Gloſſ. Pez. ligatorium *gaſpan*. Refer ad *ſpannen* ligare, jugare.

SPANGE, vinculum, quo res aliqua continetur. Latino-Barbaris *ſpanga*. Opinor a *pango*, ligo, figo, compingo, auxilio ſibili. Dicitur antiquitus (1) de fibulis. Rudolphus Presbyter in vita Hrabani Abbat. citante CANGIO: *Quædam matrona nobilis fibulam ſuam auream, quam lingua Francorum* SPANGAM *vocant, in ipſo tranſitu perdidit*. Inde *ſpengler* fibularius, qui fibulas ex lamina ferrea vel ære ductili facit. (2) de trabibus, quia ſicut veſtes fibulis, ita parietes trabibus continentur. Lex Bojor. Tit. IX. Cap. VIII. *Exteriores vero trabes, quas* SPANGAS *vocamus, eo quod ordinem continent parietum, cum III. Sol. componat*. Prior ſenſus adhuc viget, poſterior obſoleſcit.

SPANIEN, Hiſpania, vel potius Spania. Nam *Spania* non eſt vox medii ævi ex *Hiſpania* in compendium redacta, ut *Speria* ex *Heſperia*, quæ CANGII opinio eſt, ſed nomen antiquum & ſacris literis proditum Rom. XV. 24. *ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν*. Unde fieri potuit primo *Yſpania* auctoribus Celtis, qui hoc incœptivo delectantur in multis vocibus apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. & mox præfixo halitu *Hiſpania*. Sed quid ſit *Spania*, aut unde dicta, nondum ſatis probatum explicatumque eſt. BOCHARTO in Geographia Sacra ſic dicitur quaſi *Schephanja* cuniculoſa, ab Heb. *ſchephan* cuniculus. Quod in regione illa cuniculi tanta olim fuerint frequentia, ut continuis ſuffoſſionibus oppida ſubverterent, idque animal Hiſpaniæ quaſi peculiare ſit. Contra HILLERUS in Onomaſtico Sacro Celticum nomen eſſe credit, originem ducens a *ſpan* ſocius, quod & alii populi cum Phœnicibus in Hiſpaniam veniſſent, & omnium nomen in unum & ſociale tranſiiſſet. Pœnos antiquiſſimis temporibus partem Hiſpaniæ occupaſſe, certiſſimum eſt. Nam & urbem *Carthagini* cognominem ibi condiderunt, & non niſi ſero a Romanis Hiſpania pulſi ſunt. Hinc alius fortaſſe nomen *Spaniæ* a *Pœnis* vel *Punis* haud inepte deduxerit, cum ſibilus ab initio vocis ſæpe ludibrium vulgi ſit. Bocharti tamen conjecturam commendat nummus HADRIANI, in quo Hiſpania montibus Pyrenæis innixa cum cuniculo ad pedes cernitur.

SPANISCH, hiſpanicus. Gloſſ. Pez. iberas nenias *ſpaniſciu gipoſi*. Hodie *ſpaniſche poſſen*.

SPANISCH, rarus, mirus. A Gr. *σπάνιος* ejusdem ſignificatus.

SPANN-ADER, vulgo exponitur tendo. Eſt autem *tendo* ſecundum definitionem MARTINII, *ecphyſis quædam fibrarum, ligamenti & nervi, quæ per carnes ſparſæ in venam veluti chordam coëunt, qua omnes ducuntur articuli, ut voluntati viſum eſt*. Qua poſita omnes ſignificatus τοῦ *ſpannen* tendini convenient. Nam primo tenſus eſt a natura inſtar chordæ. Secundo vim habet intendendi & remittendi. Tertio articulos trahit quorſum mens vult. Cætera vide in *ader*.

SPANN-ADER, vinculum linguæ. Tendinem quendam ſub lingua Belgice appellari *ſpanader*, Gallice *ligament*, teſtis HALMÆ Dictionar. Belgicum. Hic ſenſus oritur a *ſpannen* ligare.

SPANNE, ſpithama, menſura digitalis. Angloſaxonibus *ſpan* apud SOMNERUM, *ſpon* & *ſponne* apud BENSONIUM. VERELIO in Indice *ſpanna*. Belgis & Anglis *ſpanne*. Italis *ſpanna*. Gallis *eſpan* & *empan* vel *enpan*. Proprie eſt ſpatium ſeu extenſio inter duos digitos extenſos, oriturque a *ſpannen* tendere, quia digitorum extenſione ſpatium illud menſuratur. Hinc antiquitus nonſolum *ſpithama*, quæ ſpatio inter pollicem & minimum digitum extenſos definitur, ſed omnis longitudo a digito ad digitum extenſum *ſpanne* vocabatur. Lex Friſionum Tit. XXII. art. 66. *Vulnus - - quod integræ* SPANNÆ *longitudinem habuerit, hoc eſt, quantum index & pollex extendi poſſunt, VI. Solidis componat*. Et art. ſeq. *Quod inter pollicem & medii digiti* SPANNUM *longum fuerit, XIII.*

Solidis

ſolidis componat. A *ſpanne* rurſus fit *ſpannen* extenſione digitorum vel ſpithama metiri. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſpannan* manu a pollice ad minimum digitum extenſa quod metiri, ſpithama menſurare.

SPANNEN, trahere, attrahere, *ſpann-kette* ſufflamen, catena ferrea, qua currus retrahitur & tardatur in loco declivi, ne præceps ruat, *ſpann-ader* nervus tractorius, qui articulos pro lubitu voluntatis trahit, *abſpannen* detrahere, quod tamen non dicitur niſi figurate de iis, qui amicos, diſcipulos, aut ſervos noſtros corrumpunt. Idem Græcis σπᾶν & ἀποσπᾶν, phyſice & moraliter. Act. XX. 30. ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς abducere & poſt ſe trahere diſcipulos. LUTHERUS vertit: *die jünger an ſich zu ziehen.* Quod ſynonymum. Hic primus verbi ſenſus, a quo reliqui per ſynecdochen generis formantur.

SPANNEN, tendere, intendere, i.e. *trahere in rectitudinem.* Dicitur proprie de rebus laxis, ut ſunt laquei, chordæ, & ſimilia, quæ attractione redduntur intenſiora. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ſpannan* tendere, intendere. Idem Belgis *ſpannen*, Gallis *bander* absque ſibilo. Inde *abſpannen* rem intenſam remittere & laxare.

SPANNEN, extendere, i.e. *trahere in longitudinem vel latitudinem.* Cum hoc ſignificatu convenit Lat. *pandere, expandere.* Dicitur præcipue de rebus complicatis, ut ſunt retia, tentoria, panni, vela, & ſimilia, quæ dum attrahuntur aut explicantur, majus ſpatium occupant. Dicitur etiam de violenta hominis extenſione in equuleo. Inde formula, *in die folter ſpannen* equuleo diſtendere, quia trochleis equulei membra laxantur, & corpus ultra juſtam ſtaturam extenditur. Vide figuram ipſius machinæ apud ECCARDUM in L. Sal. pag. 80.

SPANNEN, ligare, conſtringere, i.e. *contrahere in arctum.* Inde nomen vinculis & jugis apud veteres, ut oſtendi in *ſpan.*

SPANNEN, jugare. Idem quod *ligare* vel *colligare* in re vehicularia. Huc ſpectant ex hodierno idiomate, *in den pflug ſpannen* boves aratro jungere, *hinter den wagen ſpannen* equos poſt vehiculum jungere, tritum ſermone proverbium de iis, qui rem præpoſtere occipiunt, *anſpannen* conjugare equos, *abſpannen* disjugare, *ſpan, geſpan* biga, *ſpanſeil* reſtis jugalis, *einſpænnig* unijugus, *einſpænniger* monocaballos, qui uno utitur equo, cui opponitur deſultor, qui plures habet equos, & ab uno in alterum tranſcendere poteſt. Dicitur allegorice de impoſitione ſervitutis. Inde formula, *unter das joch ſpannen* ſubjugare, redigere in ſervitutem, neceſſitatem parendi imponere.

SPAREN, ſervare, tueri. Gloſſ. Pez. ſervaſti *giſparatos.* Fragmentum de Bello Hiſpan. apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 753. *ſpare thine ere* defende honorem tuum. Hodie ſuperat in formula votiva, *Gott ſpare dich geſund* Deus te ſervet incolumem. Quæ valde antiqua eſt, & ſimilem habet apud OTFRIDUM in Præf. ad R. Lud. verſ. 56.

Then ſpar er nu zi libe
Uns allen io zi liabe.
Hunc ſervet Deus in vita
In gratiam noſtri.

Hoc verbum videtur oriri a *waren* ſervare, mutatis labialibus, & ſibilo præpoſito. Quamvis etiam, ne quid diſſimulem, a Lat. *parcere*, deſumptum eſſe poſſit. Reliqui ſignificatus ſunt a ſynecdoche generis.

SPAREN, condere, reponere, reſervare, *ſpar-büchſe* capſula theſauraria. Gloſſ. Pez. reponat *giſpare*, reſervari *giſparet uuerden.* Dicitur allegorice de rebus, quæ in aliud tempus differuntur, quia ſimiles ſunt earum, quæ condi & reponi ſolent. Hinc *ſparen* & *verſparen* ſæpe idem eſt ac procraſtinare. Francos eodem ſenſu uſos eſſe, patet ex verbis NOTKERI Pſal. XXXII. 5. *hier ſceinet er gnada, hina fureſparet er dia urteilda*, hic declarat miſericordiam, ibi prorogat judicium.

SPAREN, parcere, ab injuria abſtinere, non lædere, *des blutes ſparen* abſtinere a cædibus. Idem quod ſervare. Nam quos ſalvos eſſe cupimus, iis utique parcimus. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *ſparan, ſparian* parcere. VERELIUS in Ind. *ſpara* parcere, *ſparmæle* abſtinentia a mortuo violando. Idem Belgis *ſpaaren*, Angl. *ſpare.*

SPAREN, parta tueri, ſumptibus parcere, *ſparſam* parcus & parce, *ſparſamkeit* parſimonia, frugalitas, *erſparen* parſimonia lucrifacere, frugalitate acquirere. Gloſſ. Keron. parcius *ſparalihhor.* Gloſſ. Boxh. *ſparalihho* frugalitas. BENSONIUS: *ſpærlice* parcus, *ſpearneſſe* parcitas. VERELIUS in Ind. *ſpor* parcimonia. Et huc etiam ſpectant ex idiomate Gallico & Italico *eſpargner* & *ſparagnare* cum derivatis. Poſtea ſenſus a fuga ſumptuum ad alias quoque abſtinentias translatus eſt. Sic vulgo dicimus, *zeit und mühe ſparen* tempori & labori parcere, *ſparſam in worten* taciturnus, parcus verborum.

SPARGEL vel *ſpargen*, ſparagus, aſparagus, ἀσπάραγος. PLINIUS de aſparagis Germaniæ Lib. XIX. Cap. 8. *Eſt & aliud genus incultius aſparago, mitius corruda, paſſim etiam montibus naſcens, refertis ſuperioris Germaniæ campis, non infaceto Tiberii Cæſaris dicto, herbam ibi quandam naſci ſimillimam aſparago.* VARRONI, FESTO, & ISIDORO eſt vox Latina, ab *aſpero* ſcapo ſic dicta: MARTINIO Græca, ab α. & σπείρω ſero compoſita, quia non ex ſemine, ſed ex ipſo corpore naſcitur: STILERO Germanica, a *ſparchen* luxuriare oriunda. Sed cujas ſit hoc verbi, ego quidem ignoro.

SPARR. Vide *ſperren.*

SPASSEN, ludere, jocari, *ſpaſs* luſus, jocus. Ab infinitivo παῖσαι verbi παίζω ludo, jocor. Verbo Græco Barbaries ſibilum præpoſuit, ut alias millies. Nec aliunde Gallis *badin* quam

quam a *παίζων* joculator. Quod miror MENAGIUM, tanta linguæ Græcæ peritia inſtructum, non advertiſſe.

SPAT, *ſpæt*, ſerus & ſero. Gloſſ. Keron. tardius *ſpator*. Gloſſ. Boxh. *ſpataz* ſerum, *ſpatigher* ſerotinus. Cod. Arg. Joh. XI. 24. *in thamma ſpediſtan daga*, in die noviſſimo. TATIANUS Cap. CCXXX. 1. *mit thiu iz ſpato uvas*, cum eſſet ſero. Similia ſunt Græcorum *ὄψε* ſero, *ὀψέω* retardor, *ὄψιος* ſerus, *ὀψιαίτερον* tardius, *ὀψίτερος* ſerotinus, *ὀψιαίτατα* tardiſſime. Exempla elementi PS. mutati in SP. dabunt *Prolegomena*, Sect. IV. in *anaſtrophe*.

SPATE, ligo, gladius, haſta. Vide *ſpade*.

SPATEL, rudicula. A Lat. *ſpathula*.

SPATZ, paſſer, Dial. Suevica. A Græc. *σπίζα* fringilla, auctore HELVIGIO. Malim a Lat. *paſſer*, per prostheſin & apocopen.

SPATZIEREN, eſt Latinorum *ſpatiari*, quicquid dicant præpoſteri vernaculæ noſtræ cultores, qui dum externa omnia excludunt, neceſſitate quadam nugantur, & aliis quidem riſum, aliis nauſeam movent. Talis eſt inter alios STILERUS, qui omnibus vulgi vocabulis, etiam manifeſto alienis, perverſo patriæ linguæ ſtudio indigenatum vindicat. Belgæ dicunt *ſpanſeeren* inſerto N.

SPECHT, picus. *Parva avis, ſed in auſpiciis magna*, teſte PLINIO Lib. X. Cap. 18. *Ipſi principales*, ut ibidem ait, *Latio ſunt in auguriis a Rege* (Pico) *qui nomen huic avi dedit*. Hoc quoſdam induxit, ut Germanicam vocem a Latina peterent. Verum cum Plinius in reddendis vocabulorum rationibus ſæpe fallax ſit, & Picus ab ipſa ave nomen accipere potuerit, quod ex cantu ejus auguria captaret; Hinc PEZRONIUS relicto Plinii etymo aliud inveſtigavit, & vocem Romanam Celtis reſtituit. Picus in nemoribus id unice agit, ut arbores roſtro tentet, atque ubi percuſſi corticis ſono pabulum ſubeſſe intelligit, crebris ictibus perfodiat, idcirco *cavator arborum* Plinio dictus. Et hinc illi nomen *pico*, a *picken* pungere, judice Pezronio in Ant. Celt. pag. 100. Germanicam vocem ab eodem verbo formari potuiſſe auxilio ſibili, negari nequit. Idque aliquando placuit. Nunc autem exiſtimo, cauſam appellationis, ſi reperiri poſſit in *auguriis*, ab his potius quam ab ictibus roſtri deſumendam eſſe. Puto autem me reperiſſe. Nam *ſpæhen*, quod more priſco pronunciandum ut *ſpæchen*, antiquis ſignificat *augurari*, *vaticinari*, *prædicere*, & hinc recte fit *ſpech* & *ſpecht* picus, oſcen, avis auguralis & futura prædicens. Diſciplinam augurum, communi Gentium conſenſu olim receptam, Germanis quoque placuiſſe, teſtatur TACITUS Cap. X. de M. G. his verbis: *Et illud quidem etiam & hic notum, avium voces volatusque interrogare*. E quarum numero etiam picum fuiſſe, ex impoſitione nominis haud vana conjectura eſt. *Picus* autem non videtur diſtare a *ſpech*, niſi literæ initialis omiſſione, quæ vero antiquiſſimis Latinorum ne litera quidem fuit cenſita, quod ſibilus mere ſerpentinus eſſet, & Barbaris relinquendus. Vide ergo, annon Latini vocem ſuam ab Hetruſcis (quorum Lingua in multis Germanicæ ſimilis fuit) una cum diſciplina acceperint? Aliter ſtatuendum de *pica*. Hæc enim, cum nec arbores pulſet roſtro, nec ullo augurio, ſed dicacitate tantum celebris ſit, unde etiam Poëtis *loquax* & *garrula* dicitur, originem nominis videtur ducere ab Angloſax. *ſpæcan* loqui. Nam hæc naturæ ejus proprietas aliis quoque nominibus exprimitur; ut oſtendi in *hatze* & *azel*.

SPECEREY, id eſt, variæ aromatum *ſpecies*.

SPECK, lardum. Angloſax. *ſpic*, Belg. *ſpek*, Angl. *bacon*. Hoc ultimum a *back* tergum recte derivat MARTINIUS. Sed & reliqua inde facta ſunt præpoſito ſibilo. Qua figura aut modo loquendi, id vide in *bach* porcus. Islandis *ſpik* eſt lardum balænæ, itidem a tergo ejusdem belluæ.

SPEICHEL, ſputum. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 45.

Uuoraht er tho ein horo in uuar
Mit ſineru ſpeichelu ſar.

Id eſt, fecit tunc lutum ex ſputo ſuo. Refer ad *ſpocken* ſpuere.

SPEICHEN, radii rotæ. Gloſſ. Pez. radii *ſpeihhun*. Gloſſ. Ælf. de inſtrum. agric. radii *ſpacan*. A *ſpico* acutum facio, quia utrinque ſpicati.

SPEICHER, granarium. A Lat. *ſpicarium* auctoribus Francis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. ult. verſ. 31. *then ſpihiri niazan*, granario frui. Lex Sal. Tit. XIX. 7. *Si quis ſpicarium aut machalum cum annona incenderit*.

SPEISE, cibus, *ſpeiſen* dare aut capere cibum. Cum horum verborum nullum (quantum memini) indicium in Germanica Antiquitate ſeſe offerat, ſuſpicari licet cum HELVIGIO, illa a Græc. *σπεῖσαι* libare, aut Latino *cibus* formata eſſe. Vocem omnibus antiquis uſurpatam vide in *mus*, Francis propriam in *fuer*, Islandis & Francis communem in *wiſt*.

SPEL, ſermo, *ſpellen* ordine narrare. Vid. *ſpil*.

SPELLEN, vocem in literas & ſyllabas dividere, alias *buchſtabieren*. Belg. *ſpellen*, Gall. *eſpeler*. Non ab *appellare*, ſed a *ſpalten* findere, per ſyncopen, quia ſyllabatim dicentes videntur vocem ſecare & in partes findere.

SPELT, far. Angloſax. *ſpelt*, Lat. Barb. *ſpelta*, *ſpelda*. MARTINIUS in voce *zea* derivat a *ſpalten* findere, ob geminos utriculos. Geminos autem eſſe negat FRISCHIUS, & a diviſione utriculorum nomen arceſſit in vocibus Biblicis, ſi recte mentem ejus percipio. Mihi videtur granum fiſſum denotare. Vide quæ de his granis ſupra expoſui in *rocken* ſecale.

SPELTZ, eadem notione.

SPENDEN, impenſas facere, inſumere, in uſum convertere. Angloſax. *ſpendan*, Franc. & Alam. *ſpenton*, Angl. *to ſpend*, Ital. *ſpendere*. Gloſſ. Pez. impendere *ſpenton*, expendit *ſpentot*. TATIANUS Cap. LX. 3. *giſpentota allu iru managen lachin*, erogaverat omnia ſua compluribus medicis. Haud dubie a *pendo*, præpoſito S.

SPENDEN, diſtribuere, *ſpende* largitio, *watſpende* donatio veſtium. Gloſſ. Pez. diſtribuunt *ſpentont*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 96. *armen uuihtin ſpenton*, pauperibus diſtribuere. Quidam derivant a σπένδω libo, quaſi ſenſus a libationibus ad omnis generis munuſcula translatus ſit. Sed nova etymologia non opus eſt. Nam *pendere* dicimus, nonſolum quæ in noſtros, ſed etiam quæ in alienos uſus convertimus, eleemoſynam, veſtes, cibaria, ſtipem &c.

SPENDIEREN, & *ſpendaſche*, ſunt voces exotica terminatione affectæ.

SPENEN, ſecare, ſegmentum facere. Neſcio qua Dialecto. Si verus eſt ſignificatus, referri poteſt ad *ſpan* ſegmentum.

SPENEN, matribus ſignificat quantum volunt, *lactare* & *ablactare*. Utrumque ſuo merito. Oritur enim a *ſpan* uber, quod vel præberi, vel ſubtrahi poteſt. Ita a *dütt* mamma Gothis fit *daddjan* lactare, Cambris *diddyfnu* ablactare.

SPENEN, lactare, *entſpenen* ablactare. Gloſſ. Keron. ablactatum *intſprenitaz*. Lege *intſpenitaz* vel *intſpunitaz*.

SPENEN, ablactare, ſeparare ab ubere. Belg. *ſpeenen*.

SPENEN, trahere. Græc. σπᾶν. Cognoſcitur (1) ex derivato *ſpan* uber, de quo ſupra. (2) ex ſenſu metaphorico, de quo mox erit agendi locus. Tropus autem natura poſterior eſt ſenſu proprio. Interdum duplicamus N. dicendo *ſpannen*, ſive proprie loquamur, ſive figurate, ut oſtenſum in loco.

SPENEN, trahere moraliter, id eſt, *ſuadere, hortari, incitare & pellicere ad agendum*. Dicitur in bonam & malam partem. Gloſſ. Keron. ſuggerere *ſpanan*, ſuademus *ſpanames*, hortans *ſpananti*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſpanan*, *ſponan* ſuadere, *ſpanian* allicere, inducere, *ſpone* perſuaſio, incitamentum, *ſponen*, *ſponnen* ſuaſus, *ſponere* ſuaſor (nec non ſeductor), *ſponung* ſeductio. VEREL. in Ind. *ſpana*, *ſpenia* pellicere, ſeducere, corrumpere, *boſpan* corruptio familiæ alterius.

SPENGLER, fibularius. Vide *ſpang* & *ſpingler*.

SPENST, quatenus derivatur a *ſpenen*, ſignificat quantum valet, ſuaſionem, perſuaſionem, ſuggeſtionem, ſeductionem, & hortamentum ad bonum vel malum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. ult. verſ. 53. *mit ſpenſtin ginuagin*, ſat multis perſuaſionibus. Compoſite dicitur *geſpenſt*, quod vide.

SPENSTIG, quatenus formatur a præcedenti *ſpenſt*, ſignificat ſeductum. Hinc homines ab hæreticis ſeducti vocantur *ſpenſtige unde ferleitige menniſcen*, apud NOTKERUM Pſal. LXVII. 31. Hodie utimur compoſito *abſpenſtig* alienatus, abſtractus, alterius ſuggeſtu alienior factus. An huc etiam ſpectet *widerſpenſtig*, dubito. Dicitur enim vulgo non de ſeductis, ſed de contumacibus & refractariis, ut oſtendi in voce.

SPER, jaculum, haſta miſſilis. Latinis *ſparum*. FESTO eſt telum Gallicum, ab eo quod *ſpargatur* ſic dictum. At, ſi Gallicum ſit, quod fide Feſti aſſumo, veriſimilius eſt, Gallos, quibus Græca lingua ab antiquo valde fuit familiaris, invento ſuo nomen dediſſe a σπαίρω vibro, quod etiam placet JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 223. Ob eandem cauſam idem telum vocatur *framea* & *cateia*, ſicut in utroque oſtendi. De Sparo antiquo prolixe diſputat CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. pag. 301. ſeq.

SPER, lancea, haſta velitaris. Angloſax. *ſpeare*, *ſpere*, Francis *ſpero*, Belg. *ſpar*, *ſper*, Angl. *ſpeare*, Cambris *par*, *ber*, *yſper*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Latino-Barbaris *ſparro*, apud CANGIUM. Gloſſ. Pez. haſta *ſpere*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 167. de armis Francorum: *mit ſperon filu uuaſſon*, haſtis valde acutis. Lib. IV. Cap. XVI. 37. *mit ſperon ioh mit ſuerton*, lanceis & gladiis. Verſio Angloſax. Joh. XIX. 34. *an thæra cempena ge-openode his ſidan mit ſpere*, unus militum aperuit latus ejus lancea. An, ſicut *Lancea* ab initio fuit jaculum, & poſtea haſta longa & minime vibrabilis: ita haſta, quod veteri *ſparo* ſimilis ſit, eodem nomine affecta eſt? Neſcio an hac translatione opus ſit. Nam περᾶν Græcis eſt transfigere, & πείρειν pungere, trajicere. Ab utroque fieri poterat *ſper*, præpoſito ſibilo.

SPER, veru. Cambris *ber* eſt veru & haſta. Haud dubie ex eodem fonte. Et hinc etiam eſt Latinis *veru*.

SPER, ſceptrum. Danis *ſpir*, Suecis *ſpyra*. Duplex fuit apud veteres, unum breve & baculo ſimile, quod alias vocatur *zepter*, alterum longum, quod cernitur in manibus Deorum Dearumque apud Romanos in nummis, & dicitur alias *haſta pura*, ob defectum cuſpidis. Utrumque appellationem accepit a ſimilitudine.

SPERBER, accipiter fringillarius. Corruptum ex vero & primigenio *ſparw-ari*, quo vetuſtiſſimi Francorum videntur uſi, quantum ex voce Salica *Sparvarius* conjicere licet. Belgæ dicunt *ſperwer*, quod primigenio proximum. Nomen ducit a paſſere, quem appetit, qui Gothis dicitur *ſparwa* Matth. X. 19. Genus ab aquila. Id enim ſignificat *ar* vel *er* in fine compoſiti. Paſſerem & aquilam in voce *ſperber* primus detexit cel. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 24. feliciori indagine quam VOSSIUS, qui *Sparvarium* præter rationem ſic dictum putat quaſi *ſpar-var*, pennas ſuas late ſpargentem.

tem. Hic accipiter Græcis inferioribus vocatur βάρβαξ, omiſſione ſibili, ut in aliis multis, quæ hoc elemento reſtituto ſtatim agnoſcuntur: Italis *ſparviere*, Gallis *eſprevier*, imitatione magis vel minus vitioſa, manifeſta tamen. Saxones antiqui alio utuntur compoſito, ſimili tamen quoad ſenſum. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: accipiter vel raptor *ſpear-hafoc*. Prior pars *paſſerem*, & quamvis avem minorem, altera *accipitrem* ſignificat, ut oſtendi in *ſpier* & *habich*.

SPERLING, paſſer, vel paſſerculus. PEISKERUS paſſerem ſic dictum putat, quod ſemini incubet, a λήγω & σπείρω. Sed hic nulla eſt ad Græcos confugiendi neceſſitas. Nam *ſperling* idem eſt ac ſi dixeris *ſpierling*. Genus eſt *ſpier* paſſer, *ling* nota deminutivi. Eadem vox quamvis aviculam cantillantem ſignificare poteſt, ut oſtendi in *ſpier*.

SPERREN, cujuſcunque ſit ſignificatus, factum eſt a *barra*, auctoribus Francis. *Barra* autem olim in Lingua Galliæ provinciali fuit pes ex duabus perticis transverſim junctis & in medio colligatis, ad ſimilitudinem elementi X. Ab initio quidem dictus eſt *Vara*, a varicatione; poſtea vero *Barra*, mutato V. in B. qua converſione nihil frequentius. Gloſſ. Iſid. *Vara vibiam ſequitur, perticæ duæ ſunt inter ſe colligatæ, quæ aſſerem ſuſtinent.* Ita Gloſſam emendavit GRÆVIUS, & recte. Nam vara cum vibia ſtatque caditque ſua. Poſtea *barra* novam mutationem obiit in ore Francorum, qui nuper Galliam occupaverant. Nam ex *barra* paulatim factum eſt *ſbarra*, *ſparra*, præpoſito ſibilo, & inde *ſperren* pro *barram facere*, aut aliquid *barræ* ſimile. Hic primus & princeps verbi ſignificatus, a quo duo alii, quamvis contrario itinere oriuntur. *Barram* enim facere videntur, aut aliquid *barræ* ſimile, (1) qui transverſo ligno aut ferro aliquid cohibent, (2) qui aliquid diſtendunt. Illud eſt *claudentis*, hoc *dilatantis*. Quam pulchre hi ſignificatus in imagine *barræ* conveniant, conſideranti palam eſt. Hinc adſentiri non poſſum iis, qui præſentis verbi formam neſcio qua incogitantia a *ſper* haſta deducunt. Nam *ſper* non eſt haſta transverſa, ſicut illi ſupponunt.

SPERREN, claudere. Proprie impedimento transverſo. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *ſparran*, Franci & Belgæ *ſperren*, Angli *to ſpar*, Galli *barrer*, rectius & antiquius. SOMNER. in Dict. AS. *ſparran* obdere, *beſparrade* oppilatus, obſtructus, clauſus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XII. 25.

Uuio er ſelbo quami,
Thaz iſt ſeltſami,
Biſparten duron thara zi in,
Ioh ſtuant thar mitten untar in.

Quomodo ipſe venerit,
Quod eſt mirabile,
Clauſis foribus ad ipſos,
Et ſteterit in medio eorum.

Et paulo poſt verſ. 51.

Er ingiang ungimerrit
Duron ſo biſperrit.
Intravit non impeditus
Portam clauſam.

Claudi autem dicuntur nonſolum januæ, ſed etiam loca, tam publica quam privata. Ita domus clauduntur portis, portæ peſſulis, portus & plateæ catenis, urbes circumvallationibus, viæ publicæ foſſis aut arboribus transverſis, alia loca ſeptis, &c. Imo etiam commercia & cœlum ipſum nobis claudi dicitur, quatenus impedimentis quibusdam cohibetur. Ita denuo OTFRIDUS Lib. III. Cap. XII. 27. de Helia:

Ther thiz lant ſo tharta,
Then himil ſo biſparta.
Qui terram torrefecit,
Et cœlum clauſit.

A *ſperren* rurſus fit *ſparr* & *barr* tranſtrum, h. e. omne transverſum quo aliquid clauditur, inprimis *vectis* & *ſeptum*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *barr* vectis, repagulum, peſſulum. CANGIUS in Gloſſario: *barra* fuſtis, vectis, *barra* ſeptum curiæ, cancelli, clathra, *barræ* repagula ac ſepta quæ ad munimenta oppidorum & caſtrorum, vel ad eorum introitus ac portas ponuntur, ne inconſultis cuſtodibus in eas aditus quibusvis pateat. Hæc ille. Inde porro eſt, quod caſtris multis adhæſit nomen BARR, quia ſcil. caſtra ſunt ſepta regionum & loca clauſa. Chronicon S. Michaëlis citante CANGIO: *Hic Fredericus propter frequentes Campanorum in Lotharingiam incurſiones, in confinio Lotharingiæ & Campaniæ Caſtrum extruxit, quod Barrum quaſi Barram nominavit.* Galli hodierni vectem vocant *barre*, ſepta tribunalium *barreau*, alia ſepta *barriere*, dolium quoddam *barril*. Cuncta a notione claudendi. Nos ſufflamina rotarum vocamus *ſperre*, *geſperre*, *radſperre*, *wagenſperre*, quia ſunt obices currus, & impedimenta transverſe injecta, ne currus in præceps feratur.

SPERREN, diſtendere, *geſperr* diſtentio, dilatatio, *maulgeſperr* hiatus vel diductio oris, *ſperricht* diſtentus, *ſperrweit*, *ſparrweit* late patens. Itali ni fallor eodem ſenſu uſurpant *ſbarrare*. Dicitur autem non de quavis diſtentione, ſed ea tantum, quæ literam Græcam Α. imitatur, qualis eſt varicantium, qui crura in diverſas partes extendunt. Hinc ſcil. nomen quæſitum tignis illis, quæ in culmine domus ſuperne coëunt, & infra dilatantur, ut vulgo vocentur *ſparren*. Franci tamen videntur hac voce omnes trabes transverſas, quibus latera domus clauduntur, denotaſſe. Gloſſæ veteres apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 59. *ſparren* tigna, *geſperre* contignatio. WILLERAMUS Cap. I. 17. *diu geſperre unſer huiſero ſint cedrin*, contignationes domorum noſtrarum ſunt cedrinæ. Ubi Luth. habet *balken* trabes.

 Sed

Sed hunc ſenſum fabri noſtri lignarii abs me conſulti ignorant. Verus tamen eſſe poteſt & legitime factus, ſi referatur ad *ſperren* claudere. Interim a *ſparr* componimus *ſparrnagel* clavus trabalis, & *ſparrwerk* contignatio.

SPERREN, *ſich ſperren*, reniti. Id eſt, diſtendere ſe, quia renixus fit cruribus divaricatis. Allegorice dicitur de nolentibus & recuſantibus, quia ſimiles ſunt eorum qui cruribus divaricatis contra nituntur. Inde *ſich ſperren* repugnare, reſiſtere, reluctari.

SPEYEN, ſpuere. An a Latino *ſpuo?* Video hoc placere HELVIGIO, MARTINIO, SKINNERO, aliiſque viris doctis. At quo minus adſentiar, faciunt multiplices verbi formæ, quales ſunt *ſpeiwen*, *ſpützen*, *ſpocken*, & aliæ his ſimiles, apud veteres & recentiores, ut mox docebo. Quas vero cognatas eſſe, credibile eſt. Inquirendum ergo, quænam fuerit primigenia, & qua ſerie vel ordine reliquæ ex illa produci potuerint? Incipiamus a Gr. ψύττω, quod a ſono ſpuentis fictum exiſtimant Lexicographi. Huic ſimile eſt Angloſaxonicum *ſpittan*, quod habet BENSONIUS, & *ſpætan*, quo literarum ſacrarum interpretes paſſim utuntur. Marc. VII. 33. *and ſpætende hys tungan onhran*, & exſpuens tetigit linguam ejus. Marc. XIV. 65. *and ſume agunnun him on-ſpætan*, & quidam cœperunt eum conſpuere. Idem Anglis *ſpit*, Danis *ſpyte*, Suecis *ſpotta*, nobis *ſpützen*, levi admodum mutatione. Poſtea T. in medio vocis a Francis & Alam. cœpit elidi. Gloſſ. Keron. reſpuens *farſpienti*. Hoc a *ſpeyen* & *ſpuo* quam minime diſtat. Mox locum vacuum explevit W. quo additamento nihil in verbis frequentius. Inde Gothis *ſpeiwan* in Codice Argenteo ubique, & Belgis *ſpouwen* & *ſpuwen*. Hanc mutationem deinceps excepit alia. Nam idem verbum apud Belgas effertur *ſpygen*, *ſpuigen*, mutato W. in G. & hinc ſputum vocatur *ſpog*. Germanos inde formaſſe *ſpocken*, mutato G. in K. tam manifeſtum eſt, ut negari nequeat. Hoc, etiamſi omnium vitiatorum noviſſimum ſit, nihilo-ſecius tam antiquum eſt, ut ad Francorum usque tempora videatur pertingere, quantum ex derivato *ſpeichel* conjicere licet. Hac genealogia me ſemel defungi oportuit, ne filum reſumere in ſingulis, & tempus repetitionibus perdere cogerer. De prima mutatione, qua PS. mutatur in SP. vide *Prolegom.* Sect. IV. in *anaſtrophe*. Allegorice dicitur de ſarcaſmo ſeu macula honoris quæ dictis adſpergitur. Inde *ſpeyvogel* ſannio, ſcurra, conviciator, *verſpeyen* ſubſannare, irridere.

SPEYEN, vomere. Angloſax. *ſpiwan*, Francis *ſpuen*, Anglis *ſpew*, Suecis *ſpy*, Belgis ut ſupra. Hujus ſignificatus nulla reddi ratio poteſt, niſi hæc obvia & communis, quod ſimilium ad ſimilia fieri ſolet translatio in omnibus Linguis.

SPICKEN, lardo transfigere. A *ſpeck* lardum. Ita Gallis a *lard* fit *larder*.

SPIEGEL, ſpeculum. A Latino auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. ſpeculum *ſpiegal*. Allegorice dicitur de idea ſive exemplari virtutis, officii, juris, quod ad imitandum proponitur, quia in illo veræ rerum ſpecies tanquam in ſpeculo, quod mentiri neſcit, ſunt expreſſæ. Inde *Sachſen-ſpiegel* idea juris Saxonici, *frauen-ſpiegel* idea matronæ. Abuſive dicitur etiam de vitiis. Inde *eulenſpiegel* idea hominis verſuti, a εἴλη verſutia, quod eſt ab εἴλω verto, unde etiam Anglis *guile* dolus.

SPIEL, ludus. Vide & ſcribe *ſpil*. Litera E. in medio vocis nec auditur, nec ab antiquis agnoſcitur.

SPIER, paſſer. Goth. *ſparwa*, plur. *ſparwans* Matth. X. 19. Angloſax. *ſpeara*, *ſpearwa*, Franc. *ſparo*, Dan. *ſpurre*, Angl. *ſparrow*, Suec. *ſperf*. TATIAN. Cap. XLIV. 21. *zuene ſparon* duo paſſeres, & mox, *managen ſparon* multis paſſeribus. CASAUBONUS Saxonicam vocem transponit e Lat. *paſſer*. Facilius autem transponitur e Græc. ψάρις paſſer, ſi tranſpoſitione opus ſit. Puto tamen, nos ea carere poſſe. Nam *ſpieren* aliquando fuit cantillare, & *geſpirk* cantus. A *baren* cantare, præpoſito ſibilo. Hinc *ſpier*, & reliqua huic ſimilia, videntur antiquitus aviculam canoram aut garrulam denotaſſe, non paſſerem tantum, ſed etiam hirundinem, fringillam, aliasque. Hujusque conjecturæ auctor mihi eſt doctiſſ. FRISCHIUS in Miſcell. Berol. Tom. I. pag. 64. ubi: *Olim*, inquit, *variarum minorum avium nomen fuit, & hinc adhuc in Dialectis noſtris in uſu ſperling, ſperk, ſpierſchwalbe, ob frequentem cantillationem & ſonum quem ſedentes & volantes edunt. Poëtæ Germanici olim hoc vocabulum etiam de cantu angelorum poſuerunt. Jeroſchin. MS. verſio Petri Duisbergenſis:*

In des himmelreiches zirk
Bey der Engele geſpirk.

Obſervat quoque JUNIUS, hoc vocabulo veteres non paſſerem tantum, ſed & aliam quamvis minorem avem denotaſſe, teſte Gloſſa ÆLFRICI: paſſer *ſpearwa oththe lytel fugel*; & Gloſſa HESYCHII: σπαράσιον avis paſſeri ſimilis. In Gloſſ. Goth. pag. 312. Et hujus tam lati ſignificatus veſtigium relictum videtur in compoſito *ſperber*, quo genus accipitris denotamus, quod omnes aves minores, non paſſeres tantum, ſed etiam fringillas appetit.

SPIESS. Vide *ſpiß*.

SPIL, eſt vox valde æquivoca, & non unius domicilii. Igitur, ne tot voces, quæ præter ſonum nihil habent commune, confundantur, totum agmen docendi cauſa in duas claſſes diſpeſcam.

SPIL, primæ claſſis.

SPIL,

SPIL, factum, *widerſpil*, *gegenſpil* factum contrarium, *beiſpil* factum imitationi aut terrori propoſitum. Opinor a πέλειν fieri, ſibilo, ut ſæpe alias, præpoſito.

SPIL, ſermo. Angloſax. & Francis *ſpel*. Proprie eſt factum, a πέλω fio, & ponitur pro ſermone, quia Germanis ſolemne eſt, factum & dictum eodem nomine deſignare. Ita *wort* eſt verbum & factum, a *werden* fieri, *ding* res & ſermo, a *thun* facere. In aliis Linguis verbum & dictum ponitur pro facto. MARTINIUS in Lex. Philolog. VERBUM *eſt etiam res verbo ſeu voce ſignificata. Id inprimis frequens eſt Hebræis. Sic* ὀυδὲν πρὸς ἔπος, *nihil ad rem.* Idem: DICTUM *eſt res: ut Virgil. ex omni injuria dicto: ſic aliquando Homero* ἔπος *eſt res.* Imo etiam *res* multorum judicio eſt a ῥῆσις dictio, & ponitur pro eo quod aliquid eſt. Sed in Germanica lingua factum ponitur pro dicto, & res pro verbo, ob rationes ſatis bonas, cum quia omnis ſermo, verus & mendax, revera eſt ens ab ore & ſpiritu humano productum, tum quia ſermo eſt ipſa res voce expreſſa, & imago intelligibilis eorum quæ ſunt, & alium habere ſermonem quam verum, homini non decet. Eamque ob cauſam inter honeſtos dicta & facta pari paſſu ambulant. Quam pulcra hæc ſint, & ex intimis Philoſophiæ adytis petita, nemo non videt. Conſtat igitur Germanis ſua dicendi ratio, etiamſi pauci eo intellectu præditi ſint, ut voces a majoribus relictas, & ſapientiſſime inventas, digne æſtimare poſſint. Dicitur autem latiſſime de omni ſermone, cujuscunque generis ſit, familiari & recitativo, hiſtorico & mythico, ſacro & profano. Gloſſ. Lipſ. *ſpel* fabulatio. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſpel* ſermo, fabula, hiſtoria, doctrina. Vetuſtas inde formavit verba,

ſpillon, narrare, prædicare, nunciare, quod Gothicum. Cod. Arg. Luc. II. 10. *ſpillo izwis faheid mikila*, annuncio vobis gaudium magnum.

ſpellian, narrare, rem geſtam exponere, imo etiam docere, inſtruere, quod Angloſaxonicum, apud SOMNER. & BENSON.

Hinc porro evangelizare Gothis dicitur *thiuthſpillon*, Angloſax. *godſpellian*, Francis *gotſpellon* TATIANUS Cap. XXII. 4. *gilimphit mir zi gotſpellonne Gotes ribhi*, oportet me evangelizare regnum Dei. Quod certe non eſt θεολογεῖν, de Deo loqui, ut PALTHENIUS exiſtimavit; ſed potius ἐυαγγελίζειν, bona nunciare, ducta appellatione a notione BONI, quod Gothis vocatur *thiuth*, Angloſax. *god*.

SPIL, in compoſitis veterum dicitur (1) de prædicatione Evangelii. Hinc Evangelium ſenſu antiquo proprie eſt bonus ſermo, vel bonum nuncium, & Angloſaxonibus vocatur *god-ſpell* Matth. IV. 23. Marc. XIV. 9. Francis *gotſpel*, in Harm. Tatian. Cap. XXII. 1. Islandis *gudſpiall*, in Verſione Evangeliorum a STIERNHIELMIO publicata, Anglis *goſpell* per ſyncopen. (2) de ſermone quo aliquid docetur, exponitur, aut illuſtratur. Inde *big-ſpell* parabola, in Verſ. AS. Luc. VIII. 4. 9. 10. a *big* juxta, quaſi fabula docendi cauſa adjecta. Similiter apud LIPSIUM in Gloſſis, *ſpella, biſpilla* exponitur parabola. (3) de homiliis & ſermonibus ſacris. Inde Angloſax. *lar-ſpel* concio, *ſpel-boc* liber homiliarum. (4) de frivolo ſermone. Hujusmodi eſt *ydel-ſpell* vaniloquium, eadem Dialecto. Plura non addo, ne imperitis, qui nova tantum extollunt, & vetera ſuperciliose contemnunt, faſtidium moveam.

SPIL, ſecundæ claſſis.

SPIL, ludus, luſus. Id eſt, omnis actus, ſive noſtræ, ſive alienæ, ſive mutuæ oblectationis cauſa ſuſceptus, a *ſpilen* ludere.

SPIL, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt verbale a *ſpilen*. Quod cum in latiſſimo ſignificationum ambitu poſitum ſit, hinc tot exiſtunt ludorum appellationes, quot modi ludendi eſſe poſſunt. Idque ſemel monuiſſe ſufficiat.

SPIL, quatenus eſt verbale a *ſpilen* fidibus canere, ſignificat quantum poteſt, muſicam ſeu artem canendi, cantum & inſtrumentum muſicum. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 401. de Muſica cœleſti:

Thaz ſpil thaz ſeiton fuarit,
Ioh man mit hanton ruarit,
Ouh mit blaſanne,
Thaz horiſt thu allaz thanne.

Vertit SCHILTERUS:

Muſica quæ fidibus utitur,
Et manibus movetur,
Et quæ flando fit,
Id audis omne iſthic.

Gloſſ. Pez. muſicorum *ſpilo*, ſiſtris *in den ſpilun*. Huc ſpectant ex hodierna lingua *ſpilman* ludio, *ſaitenſpil* muſica inſtrumentalis & inſtrumentum muſicum, *ſpilrad* rota muſica &c.

SPIL, ludus ſcenicus. Vide *ſpilen* hiſtrionem agere.

SPIL, ſpectaculum. Vide *ſpilen* ludere in circo.

SPIL, ludus gladiatorius, cruentus & incruentus. Quamvis enim cruentus plenus ſit homicidiis, ludum tamen appellare placuit, quod a populo cum voluptate ſpectaretur. Hinc Franci omnia Romanorum ſpectacula, etiam cruenta, vocant *ſpilo*. Vide plura in *ſpilen*, ludere gladiis.

SPIL, decurſio. Vide *ſpilen* ludere decurſione.

SPIL, quatenus eſt verbale a *ſpilen* venari, ſignificat (1) ludum venatorium. Inde *federſpil* aucupium, venatio avium per aves. (2) ludionem venaticum, & dicitur de *cane* & *accipitre*, quia ludo venatorio inſerviunt, ille in capiendis feris, hic in capiendis avibus. Inde compoſita,

federſpil falco, & omnes aves quibus fit aucupium.

windſpil vertagus, a *wind* odor, velut ludio odoriſequus.

SPIL, ludus venereus. Vide *ſpilen* laſcivire.

SPIL, ludus luſorius. Vide *ſpilen* ludere alea.

SPIL, ludus illuſorius. Vide *ſpilen* illudere.

SPILEN, ludere. Hoc eſt, aliquid agere vel ſuæ, vel alienæ, vel mutuæ oblectationis cauſa. Hic primus & generalis vocis ſenſus, a quo reliqui deſcendunt per ſynecdochen generis. Unde Franci hoc verbum a ſe proſeminatum acceperint, non liquet. Facilius evolutionem ejus, quam originem intelligimus.

SPILEN, a ſynecdoche generis tot recipit ſignificatus, quot modi ludendi eſſe poſſunt. Hinc Franci omnes actus oblectationis cauſa ſuſceptos, cujuscunque generis ſint, uno eodemque verbo deſignant, etiam eos, quibus Græcitas diverſa vocabula impoſuit. Quamvis dubitari poſſit, an omnino diverſa ſint? Nam ex his Græcorum verbis quædam Francico adeo ſimilia ſunt, ut jures, vel Græcos barbare, vel Francos Græce loqui. Talia ſunt,

ψάλλειν citharam pulſare, quod convenit cum *ſpilen* fidibus canere.

παλαίειν luctari, quod convenit cum *ſpilen* gladiis ludere.

βαλλίζειν tripudiare, quod convenit cum *ſpilen* ſaltare.

παλεύειν venari, decipere, quod convenit cum *ſpilen* venari, ludificare.

SPILEN, fidibus canere, *vorſpilen* præludere. Derivata vide in verbali.

SPILEN, hiſtrionem agere, *ſpil* ludus ſcenicus, *ſchauſpil* comœdia, tragœdia, *nachſpil* exodium, poſtludium. Gloſſ. Pez. ſpectaculum *ſpile*, theatrum *ſpilibus*, hiſtriones *ſpiliman*. Allegorice dicitur de omni vitæ ſcena, in qua quis perſonam ſuam bene vel male repræſentat.

SPILEN, ludere in circo vel amphitheatro. NOTKERUS Pſal. XXXIX. 5. *uuieo auriga in circo ſpilot ufen ſinemo curru.* Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Inde *ſpil* ludus circenſis, quinquennalis, ſæcularis, & omne ſpectaculum publicum. Gloſſ. Pez. publicis ſpectaculis *liutparlichero ſpilo.*

SPILEN, ludere gladiis. Utitur Luth. 2 Sam. II. 14. *laſs ſich die knaben aufmachen, und für uns ſpielen*, ſurgant pueri & ludant coram nobis. Id eſt, ni fallor, præludant pugnæ augurii captandi cauſa. Mos priſcis Germanis haud ignotus. TACITUS Cap. X. de M. G. *Eſt & alia obſervatio auſpiciorum, qua gravium bellorum eventus explorant. Ejus Gentis, cum qua bellum eſt, captivum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum, patriis quemque armis committunt. Victoria hujus vel illius pro præjudicio accipitur.* Hoc quodammodo excuſari poteſt in Germanis, minime vero in Judæis. At homines gladiis inter ſe committere, ſolius oblectamenti (non augurii) cauſa, voluptas inhumana, & Romanis propria eſt. Quales fuerint Germanorum ludi, rurſus deſcribit TACITUS Cap. XXIV. de M. G. *Genus ſpectaculorum unum atque in omni cœtu idem. Nudi Juvenes, quibus id ludicrum eſt, inter gladios ſe, atque infeſtas frameas ſaltu jaciunt. Exercitatio artem paravit, ars decorem, non in quæſtum tamen aut mercedem. Quamvis audacis laſciviæ pretium eſt voluptas ſpectantium.* Nullum hic immanitatis veſtigium. Aut enim juvenes illi ſe invicem agitabant per frameas, illasque ſaltu tranſiliebant illæſi: aut gladios ita tractabant manibus, ut in aera librati alternatim exciperentur, quem *priſcum noſtratium armis ludendi modum* vocat OLAUS WORMIUS in Mon. Dan. Lib. 5. pag. 417. Hujusque ludi, qualiscunque fuerit, extant adhuc verba vetera apud VERELIUM in Ind. *hior-leik* gladiorum ludus, *jarn leik* ferri ludus, *ſverda-leik* enſium ludus. Cuncta a *laichen* ludere.

SPILEN, ludere decurſione, *ſpil* decurſio, *ritter-ſpil* ludus equeſtris, *turnier-ſpil* ludus Trojanus.

SPILEN, venari, feras perſequi, aves avibus capere. Utitur Luth. Baruch. III. 16. 17. *wo ſind die fürſten der heyden, die über das wild auff erden herrſchen? die da ſpielen mit den vögeln des himmels?*

SPILEN, ludere alea, chartis, ſponſione &c. *ſpil* ludus luſorius, *ſchachſpil* ludus latrunculorum, *würffelſpil* ludus talarius. Gloſſ. Pez. ludere tabulis *za ſpillonne zaples.* Tabulis, i. e. aleis. Vide *tafel.*

SPILEN, illudere, ludificare, *ſpil* ludus illuſorius, ſive ſit artificialis ut *taſchenſpil* & *gauckelſpil*, ſive non-artificialis ut *poſſenſpil.* Gloſſ. Pez. ludificant *ſpilont*, ludicra arte *ſpiles liſti.*

SPILEN, ſalire, ſaltare, exſultare. Utitur Luth. Exod. XXXII. 7. præeuntibus Francis. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VI. 7. de S. Johanne in utero:

Jo ſpilota in theru muater
Hier ira ſun guater.

Vertit SCHILTERUS:

Exultavit in utero
Filius ejus optimus.

Epinic. R. Lud. verſ. 97.

Bluot ſkein in uuangon
Spiledun der Vrankon.

Vertit SCHILTERUS:

Sanguis apparuit in genis
Exultantium Francorum.

SPILEN, laſcivire, ſcortari, mœchari. Belg. *ſpeelen*, Francis ut ſupra. Gloſſ. Pez. laſcivientium *ſpilontero*, gymnaſium *ſpilohus*, *huorhus*. Inde Belgarum compoſita, *ſpeelkind* ſpurius, parthenius, filius e virgine non nupta

nupta editus, *overſpeel* adulterium, quaſi ſuperior ſcortatio. Ejusdem gradationis verbum eſt *laichen*, quod primo ſignificat *ludere*, poſtea *ſalire*, denique *laſcivire*.

SPILER, ſignificat quantum poteſt, *ludionem*, *hiſtrionem*, *aleatorem* &c.

SPILRAD, rota muſica. Angli & Werini *circulum* vocant in Lege Tit. V. 20. *Qui harpatorem, qui cum* CIRCULO *harpare poteſt, in manum percuſſerit* &c. Differt omnino a Francico *rotta*, etiamſi STADENIUS hæc inſtrumenta confundat. Illud, de quo agimus, rotatur, alterum pulſatur. Vide etymon in loco.

SPILLE, fuſus, *ſpill-magen* cognati materni, ab inſtrumento muliebri ſic dicti, & hoc a *bolen* vertere, auſpicio ſibili.

SPILLEN, perdere. Vide *verſpillen*.

SPIND, adeps. Vox NOTKERO familiaris, Pſal. XVI. 10. LXII. 6. LXXII. 7. LXXX. 17. Germanica ſit, an aliunde accepta, non liquet.

SPIND, arca. Vide *ſpünden*.

SPINDEL, fuſus. Factum ex antiquiori *ſpinnel*, & hoc a *ſpinnen* fila ducere. N. in ore Germ. ſæpe attrahit D. ut in PROLEGOMENIS oſtendi. Gloſſ. Pez. fuſum *ſpinnila*. Angloſaxones promiſcue dicunt *ſpindl* & *ſpinl*. Græcis σπόνδυλος eſt vertibulum, verticillum, quod fuſo appendi ſolet a nentibus, ut pondere ejus facilius rapidiusque torqueatur filum, manifeſta cum reliquis cognatione, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 313.

SPINGLER, acicularius. A Gall. *eſpingle* acicula, & hoc a Lat. *ſpinula*. Angli eundem hominem vocant *pin-maker*, a Lat. *ſpina*. Confer *pfin* clavulus.

SPINGLER, fibularius. Poſſit eſſe ex eodem fonte, quia ante inventas fibulas *ſpina* officium fibulæ faciebat. TACITUS Cap. XVII. de M. G. *Tegumen omnibus ſagum, fibula aut* (*ſi deſit*) *ſpina conſertum*. Sed præſtat ſcribere *ſpengler*, & derivare a *ſpange* fibula.

SPINNE, aranea, *ſpinne-webe* tela araneæ, rete ſubtiliſſimum quo muſcas captat aranea. Gloſſ. Pez. caſſes *ſpinnuſuueppi*. Belgis aranea dicitur *ſpinne-kop* quaſi caput filans. Refer ad *ſpinnen*.

SPINNEN, fila ducere. Gothis, Angloſaxonibus, & Francis *ſpinnan*, Matth. VI. 28. TATIANUS Cap. XXXVIII. 4. de liliis agri: *ni arbeitent, noh ni ſpinnent*, non laborant, neque nent. Si lanificium Germanis domi natum inventumque eſſet, deducerem a *ſpannen* trahere, quia filum e colo trahitur, vel a *ſpannen* extendere, quia filum a nentibus in longitudinem extenditur: Sed cum veroſimilius ſit, rem aliunde ad majores noſtros veniſſe, idem de nomine judico. Græcis πηνίζειν eſt e colo ducere, & πηνίον fuſus. Quæ videntur a Germanis ſibilo aucta, ut fert conjectura PEISKERI. Cur autem Græcis πηνίζειν? An quia PAN quidam inventi author perhibetur, quod alias tribuitur *Minervæ* aut *Mercurio*, inquirant quibus otium. Alii malunt vocem noſtram deflectere a σπᾶν trahere, vel σπίζειν extendere. Sed hic ſenſus commodius ex vernacula petitur.

SPINT, arca. Vide *ſpünden*.

SPINTISIEREN, meditari, animo volvere. A Lat. *penſitare*, per proſtheſin & metatheſin.

SPION, explorator. Vide *ſpæhen* ſpeculari.

SPISS, *ſpieſs*, proprie eſt *ferrum mucronatum*, a *ſpaden* fodere, & non a σπίζειν extendere, etiamſi uſu volente longis tantum ferris, ut ſunt obeli, & per ſynecdochen partis longis tantum lignis cuſpide munitis tribuatur. Nam in his inſtrumentis non conſideratur longitudo, ſed uſus & potentia transfigendi, quæ certe eſt a radice *ſpaden* fodere, fodicare, transfigere. Fodere autem dicuntur nonſolum inſtrumenta ruſtica, ſed etiam obeli & arma. Ex dictis patet, (1) quod *ſpiſs* & *ſpieſs* in Dialectis male diſtinguantur, (2) quod tantum ſignificent quantum poſſunt, veru, obelum, lanceam, haſtam &c.

SPISS, *ſpieſs*, veru, obelus, *ſpiſslein* parvus obelus, *bratſpiſs*, *bratſpieſs* veru aſſatorium. Idem Angloſax. *ſpitu*, Anglis & Belgis *ſpit*, Suecis *ſpet* & *ſtekeſpett*, Islandis *ſpet*, Ital. *ſpiedo*. VEREL. in Ind. *ſpet* veru. FERRARIUS vocem Italicam ducit a Germanica, Germanicam a Lat. *ſpiculum*, præter neceſſitatem.

SPISS, *ſpieſs*, haſta, lancea, venabulum. Francis *ſpiet*, Belg. *ſpies*, Suec. *ſpeſſe*, *ſpiut*, Island. *ſpiot*, Ital. *ſpiedo*. Gloſſ. Lipſ. *ſpietis* haſtæ. VEREL. in Ind. *ſpiot* bipennis, lancea, *ſpiotalaug* certamen in quo punctim res geritur.

SPISS, *ſpieſs*, vexillum. Dicitur de vexillo per ſynecdochen partis, quia eſt *haſta pura*, h. e. cuſpidis expers, a qua ſignum militare dependet. Hinc commilito, ſeu qui ſub eodem vexillo militat, Germanis vocatur *ſpieſs-geſell*, Belgis *ſpitsbroeder*. Et huc etiam ſpectare videtur *ſpiſsrute* virga qua milites ejusdem vexilli caſtigantur, niſi malis referre ad *ſpiſſen* pungere.

SPISSEN, *ſpieſſen*, transfigere veru, haſta, ſpiculo. Belg. *ſpeten*. Utitur Luth. 1. Sam. XVIII. 11. XX. 33. Dicitur etiam de ſtipite, qui per medium hominem adigitur, quia obelo ſimilis eſt.

SPISSEN, pungere, compungere. A *ſpize* cuſpis. Occurrit in compoſito *ſpiſsrute* ſtimulus, virga qua equum inſtigamus.

SPITAL, ab *hoſpitale*.

SPIZ, acutus, acuminatus. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. p. 124. *ſpizzi ſtechun* ſudes. Proprie ſudes acuminatæ. A *ſpizen* acuminare, quod eſt a *ſpize* cuſpis. Dicitur allegorice de ingenio acuto, ſed callido, maligno, & ad decipiendum nato. Inde *ſpiz-kopf* caput aſtutum, *ſpiz-bube* fur vafer, furti artifex.

SPIZE, cuſpis, mucro, aculeus. A *picken* pungere, punctim ferire. Sibilus ſæpe præfigitur, ubi non neceſſarius, & K. ſæpe mutatur in Z. Allegorice dicitur (1) de ſummitate cujuſcunque rei, montis, ædificii, arboris &c. Gloſſ. Boxh. *ſpiz* cacumen. Gloſſa antiqua apud JUNIUM loc. cit. *ſpizzi perges* juga montis. (2) de textilibus, quorum extrema cuſpides referunt. Inde *ſpizen* patagia denticulata. (3) de ſubtilitate in verbis & ratiociniis, ſed vana, ſophiſtica, & mordaci. Inde *ſpizfindig* ſophiſticus, *ſpizfindige reden* ſophiſmata, argutiæ, & genus dicendi aculeatum. A *ſpize* porro eſt *ſpizig* acutus, aculeatus, & dicitur proprie de rebus, quæ cuſpidem habent.

SPIZE, quicquid in cuſpidem definit, aut punctim ferit. Gloſſ. Pez. veru *ſpize*, cornibus *ſpizun*, obelis *ſpizun*. VEREL. in Ind. *ſpita* acus lignea. Ad eandem claſſem referri poſſunt ex Latinis *ſpica* & *ſpiculum*.

SPIZEN, acuminare. Verbum a ſubſtantivo factum, cum quo ſono & ſignificatu convenit Lat. *ſpicare*, quo utitur VIRGIL. Georg. I. *ferroque faces inſpicat acuto*.

SPLEISSEN, findere. Belg. *ſplyten* & frequentative *ſplitſen*, Angl. *to ſplit*. Idem quod *ſpalten*. Varietas in verbo eſt ab elemento L. quod natura ſua mobile. Græcis σπαλύσσομαι eſt laceror, cognato ſignificatu.

SPLITTER, feſtuca. Suecis *ſpyldra*, Anglis & Belg. *ſplinter* per epentheſin. VEREL. in Ind. *ſpliti* dilaceratum. Refer ad verbum antecedens. Quid enim eſt feſtuca, niſi tenuis aculeus ex ligno fiſſo? Latinis quoque *fis* in fiſtuca *fiſſum* quid denotare videtur. Præcipuum compoſitum eſt *ſplitter-richter* cenſor iniquus, cujus interpretatio pendet a parabola Chriſti, Matth. VII. Luc. VI. In vetuſtioribus Dialectis alia occurrunt vocabula, & ſemper diverſa. Sic feſtuca Gothis dicitur *gramſta* Luc. VI. 42. Angloſaxonibus *egle* ibid. Francis *fes* in Harm. Evang. Tatiani Cap. XXXIX. 6. Interpretationem vocis Saxonicæ habes in *ecke* cuſpis, Francicæ in *fæslein*. De Gothica nondum liquet. Cæterum & hoc obſervandum, quod ſingula ſubſtantiva rurſus abeant in verba. Sic a *ſplitter* fit *zerſplittern*, a *ſplinter ſplintern*, a *ſpilter ſpiltern*, in fruſta confringere.

SPOCKEN, ſpuere. Belg. *ſpuigen*, & inde *ſpog* & *ſpeekſel* ſputum & ſaliva. Vide *ſpeyen*.

SPOK, *ſpuk*, ſpectrum. Belg. *ſpook*, *ſpookſel*, Suec. *ſpöke*, *ſpökelſe*. Duo ſignificare poteſt valde diverſa, ſpeciem veram a Dæmone quodam objectam, aut ſpeciem falſam a phantaſia ex metu vel aliunde conceptam. Priori ſignificationi originem dare potuit verbum antiquiſſimum *ſpæhen* (*ſpæchen*) videre, oculis percipere. Et hactenus ſpectrum erit viſum nocturnum, & ſpectaculum verum. Poſteriori verbum Angloſax. *pæcan* decipere, a quo præpoſito ſibilo facile fit *ſpok* deceptio. BENSON. in Voc. AS. *pæcan* decipere, *pæca* deceptor, *bepæcan* fallere, *bepæht* illuſus. Hoc ultimum occurrit in Verſione Angloſax. Matth. II. 16. & dicitur de Herode a Magis illuſo. Cuncta fortaſſe a Græc. παίζω illudo. Nam Z. eſt litera convertibilis in D. & K. Cum priori ſignificatu convenit, quod Latinis quoque *ſpectrum* verum viſum innuere videtur, & quod ſpectrum Angloſaxonibus vocatur *ſcinlac*, h. e. apparitio Matth. XIV. 26. *unfæle gaſt*, h. e. malus ſpiritus Marc. VI. 49. Belgis *ſchim*, quaſi ſplendor obſcurus. Cum poſteriori, quod ſpectrum Scriptoribus N. T. in locis proxime citatis vocatur φάντασμα (a quo Gallis *fantome*) quaſi ſpecies imaginaria, Suecis *inbillning* eodem ſenſu, Francis *gidrog* i. e. fallacia. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 47.

Firnamun in giuuari
The'iz ein gidrog uuari.

Vertit SCHILTERUS:

Putabant certe
Quod ſpectrum eſſet.

Ut plane neſcias, quid tandem perſuaſum fuerit inventoribus vocabuli, numenne aliquod eſſe, & propriam formam habere ſpectra, an vanam & inanem a timore nocturno accipere? Similis obſcuritas deprehenditur in voce *geſpenſt*.

SPOKEN, *ſpuken*, dicitur active de ſpectris, quæ apparent vel tumultuantur, paſſive de locis quæ ſpectris infeſtantur.

SPOND, aſſer, aſſula. Angloſax. *ſpon*. Ergo idem quod *ſpan* ſegmentum ligni. N. ſæpe attrahit D. ut oſtendi in *Proleg.* Sect. III. Hic ſignificatus, quamvis extinctus, viget in derivato *ſpünden* tabulare, coaſſare, aſſeribus compingere.

SPONDE, pars lignea lecti. Utitur Luth. Amos III. 12. Vera vox, quæ totum explet ſenſum, eſt *beddſponde*, unde aphæreſis fecit *ſponde*. An a Lat. *ſponda*? At qua ſententia vel idea ſubjecta? Nulla ſane, quia nec Græcæ nec Latinæ linguæ accommodari poteſt, ſed barbaricæ tantum. Nobis enim ſignificare poteſt id, quod revera eſt, nempe opus coaſſatum, ſi derivetur, ut par eſt, a *ſpünden* coaſſare.

SPORN, calcar. Angloſax. & Suecis *ſpora*, Belg. *ſpoor*, Angl. *ſpur*, Island. *ſpori*, Ital. *ſperone*, Gall. *eſperon*, Camb. *barrog* & *yſpardon*. MENAGIUS vocem Gallicam ab Italica, & hanc a Germanica petit: ſyncerior FERRARIO, qui ſuam & noſtram a *ſpola*, textorio inſtrumento effingit. Quamvis etiam a *ſphærula*, quæ extremitati calcaris addi ſolet, haud inepte deduci poſſe putet. Alii rectius & verius rationem nominis deſumunt ab acicula, quæ Græcis περόνη dicitur, a πείρειν pungere. Præpone S. & habebis *ſporn*. Hoc volunt auctores MENAGIO laudati. Et tale eſt calcar, quo Gallus gallinaceus a natura munitur, quodque vulgo

vulgo *banenſporn* vocamus. Sibilum præfigere vocabulis Græcis, quid magis ſolemne in ore Germanico?

SPORNEN, ſtimulare, incitare. Angloſax. *ſpornan*, Angl. *to ſpur.* Ab antecedenti.

SPORNEN, calcitrare, calce ferire. Gloſſ. Pez. calcitrabant *ſpornoton.* Idem Angloſax. *ſpornan*, Anglis *to ſpurn.* Hoc certe alterius naturæ eſt, & originem refert ad Græc. σφυρὸν malleolus pedis.

SPORTELN, munuſcula. A Lat. *ſportula.*

SPOTTEN, illudere, irridere, *ſpott* illuſio, irriſio, *ſpöttiſch, ſpöttlich* illuſorius & illuſorie. NOTKERUS Pſal. II. 4. *ter in himile buet ter ſpottot iro unde naſeſnudet an ſio*, qui habitat in cœlis irridebit eos & ſubſanabit eos. Ex σκώπτειν cavillari, inquit HELVIGIUS. Dubito. Nam *ſpotta* Suecis eſt ſpuere. Sputum autem eſt excrementum, & ſymbolum contemptus ac contumeliæ. Et qui irridetur, ſimilis eſt ei, qui ſputo conſpergitur. Neceſſe igitur eſt, ut idem verbum a ſpuendo ad irridendum translatum ſit. De verbo Suecico vide plura in *ſpeyen.*

SPRACH, ſermo, loquela. Angloſax. *ſpæce, ſpræce*, Francis & Alam. *ſprahha*, Belg. *ſpraak*, Angl. *ſpeech.* Gloſſ. Keron. eloquium *ſprahha.* Verbale a *ſprechen.*

SPRECHEN, dicere, fari, loqui. Angloſax. *ſpæcan, ſpræcan*, Francis & Alam. *ſprehhan*, Belg. *ſpreeken*, Angl. *to ſpeak.* Gloſſ. Keron. loqui *ſprehhan*, loquitur *ſprihhit.* TATIANUS Cap. CLXVII. 2. *thuruh thas uuort thas ih ju ſprah*, propter ſermonem quem vobis locutus ſum. Cum ab antiquo duplex fuerit verbi forma, una cum canina in medio, altera absque illa, inquirendum ante omnia, quænam fuerit primigenia? Nam hoc ignorato vix aliquid tuto de ortu ejus affirmari poteſt. Plerique eam, qua hodie utimur, formam, altera antiquiorem cenſent. Et ſignum antiquitatis eſt, quod *ſpræcan* habet etymologiam, *ſpæcan* vero nullam, niſi eam, quæ a ſyncope deſumitur. CLAUBERGIUS, qui Linguam Germanicam putavit ex ſe natam, & nullo peregrino contagio infectam, *ſprechen* deduxit a *brechen* rumpere, quod loqui ſit erumpere in verba, Græcis quoque dicentibus ῥῆξαι φωνὴν rumpere vocem, & Latinis *ora ſolvere.* Sane qui loquuntur, nonſolum ſilentium rumpunt, ſed etiam vocem, quæ, dum palatum tranſit, varias fracturas obit, pro ratione literarum, e quibus componitur. Et hactenus loqui eſt rumpere. Vide plura in *brechen*, quatenus de voce humana dicitur, & confer verba analoga *ruffen* clamare, *ſagen* dicere, *reden* loqui.

SPREIDEL, lignum fiſſum, Dial. Suev. A *ſpleiſſen* findere, mutato L. in R. quod fieri ſolet ſæpiſſime.

SPREISSEL, aſſula, ſchidium. Minuſculum antecedentis.

SPREISSEL, virgultum. Diminutiv. a *ſproſs.*

SPREISSEN, fulcire, *ſproſs* fulcrum. Gloſſ. Boxh. *arſpriuzit* fulta. Gloſſ. Pez. fulcietur *giſpriuzit*, fulcra *ſpriuza.* Gloſſ. Keron. gradus *ſtiagilſprozzo.* Id eſt, gradus ſcalæ. Quales Belgis vocantur *ladder-ſporten*, Suevis *leiterſproſſen.* Græca ὑπερείδω fulcio, & ὑπέρεισμα fulcimentum, noſtris adeo ſimilia ſunt, ut hæc ex illis manaſſe, ſpiritu aſpero in ſibilum mutato, & reliquis in compendium redactis, valde probabile ſit.

SPREISSEN, niti, reſiſtere cum niſu, *ſich gegen an ſpreiſſen* obniti, contra niti, *ſpreisſigkeit* vis elaſtica. Senſus a fulciendo ad nitendum translatus, quoniam obnixi ſimiles ſunt eorum, qui aliquid ſuſtinent.

SPREITEN, expandere, extendere. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſprædan, ſpredan* extendere. NOTKERUS Pſal. XLIII. 21. *ube uuir geſpreiton unſere hende ze fremidemo Gote*, ſi expandimus manus noſtras ad alienum Deum. Haud dubie a ſimpliciori *breiten*, præpoſito ſibilo, quem vehementiæ cauſa additum cenſet CLAUBERGIUS in Arte Etymol. Teut. pag. 236.

SPRENGEL, diſtrictus, præcipue eccleſiaſticus. A *parochia* vel *parochialis*, præpoſito S. & inſerto N. Eodem artificio factum eſt *ſprenkel*, quamvis ex alio fonte.

SPRENGEN, pulvere pyrio evertere. Verbum faceſſens a *ſpringen* ſaltare, ſaltum facere. Nam qui muros aut petras hoc pacto diſſolvunt, faciunt ut ſaliant.

SPRENGEN, ſpargere. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſprengan* ſpargere, *beſprengan* conſpergere, *on-ſpringan* inſpergere. Gloſſ. Keron. conſpergatur *ſi keſprengit.* Gloſſ. Pez. perfundi *piſprenget uuerden.* Videtur cognatum cum Lat. *ſpargere.* Utrumque eſt paſſim jacere, & proprie dicitur de humido, allegorice vero de ſermone per ora hominum ſparſo. Inde *ausſprengen* divulgare, in vulgus ſpargere.

SPRENKEN, minutatim ſpargere. Angloſax. *ſpræncan* apud BENSON. Anglis *ſprinkle.* Frequentativum verbi præcedentis.

SPRENKEN, maculare, maculis variegare. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, ſpargere pro maculam adſpergere. Inde *ſprenkel* macula, *ſprenklich* maculoſus, *anſprung* aſpergo, macula in vultu.

SPRENKEL, tendicula. Quamvis tendicula, qua turdi capiuntur, ſit ſurculus coryli, non puto tamen eam ſic appellari ab Anglico *ſprig*, ramulus, ſurculus, nec a *ſpringen*, etiamſi reſiliat. Obſtat enim, quod Angloſaxonibus *ſprincl* eſt fiſcella, aliud genus tendiculæ, quo piſces capiuntur, quod nec reſilit, nec ex uno, ſed pluribus virgultis conſtat. Alia igitur etymologia opus eſt, quæ utriusque vocis ſenſum & communes inſidias declaret. Vide ergo, annon *ſprenkel* proprie ſit *decipula*, a Græc. παράγειν fallere, decipere, præpoſito S. & interto N. Iisdem mutationibus ex alia dictione Græca producitur *ſprengel*, ut oſtenſum ſupra.

SPREU, palea. Vox Francica & Alamannica. ISIDORUS Cap. IX. 4. *Oxſſo endi leo ezſſant ſamant ſpriu*, bos & leo una comedent paleas. TATIANUS Cap. XIII. 24. *thiu ſpriu bibrennit in fiure*, paleas comburet in igne. MARTINIUS duxit a *ſeparo*. Cur non a *ſpargo?* HELVIGIUS a σπείρω. Sed hoc eſt ſeminantis, non ventilantis. Et ſi Græca origine opus ſit, malim a πρoιέω projicio, abjicio, præpoſito ſibilo. Saxonicam dictionem vide in *kaff*.

SPRIESSEN, ſalire, ſurſum moveri, proſilire. VEREL. in Ind. *ſprotta* exilire. Rhythmus de S. Annone §. 47.

Daz ouge ceſwe
Spreiz uz imi verre.

Vertit SCHILTERUS:

Oculus dexter
Saliebat ex ipſo procul.

Significatus pridem deſitus, ſed primus & princeps, & veriſimiliter ex πρὸ & ἀίσσειν, a quibus conjunctis fit proſilire, præpoſito ſibilo compoſitus, ut alia multa, in quibus Græcam linguam imitamur. Quod, etiamſi Sæculo noſtro minus gratum auditu ſit, verum tamen eſt, & innumeris exemplis comprobatum. Gothis *ſprauto* eſt cito, in Codice Argenteo paſſim, neſcio an aliqua affinitate. Nam cito dicitur fieri, non quod in ſublime movetur, ſed quod ſubito & celeriter.

SPRIESSEN, gemmare, germinare, fruticari. Angloſax. *ſprutan, ſprytan, ſpryttan*, apud BENSON. Belg. *ſpruiten*, Angl. *to ſprout*, Island. *ſprotta*, Hiſp. *brotar*. Id eſt, proſilire. Quamvis enim natura non faciat ſaltum, & lente procedat in productionibus ſuis, *ſalire* tamen dicuntur gemmæ & germina, quatenus ad ſuperna tendunt, nonſolum Latinis, ſed etiam noſtris, qui hoc dicendi genere ab impetu deſumto, mire delectantur in regno vegetabili. Hinc ea, quæ a natura e terra vel ligno protruduntur, dicuntur nobis *ſchieſſen* jactari, emitti, & quæ altius creſcunt, *reiſen* ſurgere. Inde *ſchoſs*, *reis*, *ried*, germen, ſurculus, arundo, quæ vide. Præcipuum derivatum eſt *ſproſs*.

SPRIESSEN, oriri, naſci, pronaſci, *entſproſſen* ortus, natus, prognatus. Quamvis πρὸς, quatenus ſignificat *ab*, ſæpe ſit nota originis apud Græcos, & inde formari potuerit *ſproſſen*, *ſprieſſen*, præpoſito ſibilo; Veriſimilius tamen eſt, oriri nihil aliud eſſe quam ſurſum moveri, aut ſaliendo provenire, ducta a plantis metaphora. Nam hac figura in aliis quoque vocabulis, procreationi ſobolis dicatis, delectamur. Vide *pflanzen* plantare.

SPRIESSLICH. Vide *erſprieſſen*.

SPRINGEN, ſalire, ſaltare, ſurſum moveri. Gloſſ. Pez. aſcendebat *ſpranc*. WILLERAMUS Cap. II. 8. *er uberſpringet die buhela*, tranſilit colles. Origo verbi varie exponitur. HELVIGIUS deflexit a σπέρχειν, σπέρχνειν urgere, feſtinare, & quaſi ſaltu propellere ſe: MARTINIUS vero duas dictiones Latinas in unam contraxit, quod ſalire ſit quaſi ad *ſuperna agi*. Sed his fidiculis minime opus habemus. Nam Celtica Lingua *brig* & *brigyn* ſignificat ſummitatem, faſtigium, cacumen, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Hinc ſcil. fieri poterat *ſpringen* ad ſuperna agi, in ſublime ferri, per proſtheſin & epentheſin, figuras admodum uſitatas, & in una voce ſæpe concurrentes. Quemadmodum autem Latinis *ſalire* de coitu animalium dicitur, ita etiam nobis *ſpringen*. Inde *ſpringer* admiſſarius, *beſpringen* inire. Hic ſignificatus eſt a metonymia antecedentis pro conſequente, quia bos & equus ante aſcendit quam ineat.

SPRINGEN, per ſynecdochen generis ſignificat quantum poteſt, *germinare*, *ſcaturire*, *oriri*. Qua in re ſimile eſt verbo præcedenti *ſprieſſen*, quod hic conferendum.

SPRINGEN, germinare, fruticari. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſpryngan* pullulare, germinare, vernare. Hinc ver Anglis eleganter dicitur *ſpring*, quia tunc temporis omnia vernant. Nec aliunde Cambris *brig* ramus, Anglis *ſprig* ſurculus, quam a motu vegetativo, quo creſcentia in altum tolluntur.

SPRINGEN, ſcaturire, promanare, *ſpringbrunn* fons aquæ ſalientis. SOMNER. loc. cit. *ſpryngan* ſcatere, ſcaturire, *ſpring* fons, origo, ſcaturigo, ſcatebra. ISIDORUS Cap. VI. *lantſcaft dhar honec endi miluh ſpringant*, terra ubi lac & mel ſcaturiunt.

SPRINGEN, oriri, provenire, *entſprungen* ortus, natus, prognatus. SOMNER. loc. cit. *ſpryngan* oriri, enaſci, *aſprungen* ortus, natus, enatus.

SPRINKEL, locuſta. Gloſſ. Lipſ. *ſprinco* locuſta. Belgæ utuntur compoſito *ſpringkhaan*. Omnino a *ſpringen* ſaltare. Nam ob eandem cauſam vocatur etiam *heuwſchreck*, ut oſtendi in loco. Vocem Angloſaxonicam idem ſignificantem vide in *ſtapfen* ſaltare. Latinis quoque *locuſta* ſaltatricem deſignare poterit, ſi derivetur a *læken* ſaltare.

SPRINZEN, irrorare, leviter conſpergere. Formari potuit, vel a *ſprenken* minutatim ſpargere, mutato K. in Z. vel a *ſpritzen* ſpargere humidum, inſerto N.

SPRITZE, ſiphon. Suecis *ſprutta*, Belgis *ſpuit*, expulſo R. A *ſpritzen* protrudere humidum.

SPRITZEN, ſpuere, exſpuere. Belgis *ſpritſen* dicitur de ſputo & ſaliva quæ ejicitur. Opinor a *ſpützen* ejusdem ſignificatus, inſerto R.

SPRITZEN, ſpargere humidum, *beſpritzen* conſpergere. Italis *ſpruzzare* & *ſprizzare*. Quod judice FERRARIO eſt a *ſpargitare*. Undecunque ſit, non certe idem eſt quod ſpuere. Aliud enim eſt ejicere, aliud paſſim

ſim jacere. Illud eſt ſpuentis, hoc ſpargentis.

SPRITZEN, protrudere humidum. Differt ab antecedenti. Nam qui ſpargit, paſſim jacit, qui vero protrudit, cum radio emittit. Hinc vel idem eſt quod proflare, a Græc. πρῆσαι flare, ſpirare; vel idem quod ejaculare, a Lat. *projicere*, præpoſito S. vel denique idem quod facere ut ſaliat, a *ſpritzen* ſalire.

SPRITZEN, ſalire, proſilire, *das waſſer ſpritzet aus der rören*, aqua ſalit ex ſiphunculo. Hoc verbum in nulla re differt a *ſprieſſen*, niſi quod durius effertur, & de humido tantum uſurpatur.

SPROD, *ſpröd*, aſper, ſcaber, *ſpröde haut* ſcabra cutis. Contractum e Græc. ψωρώδης ejusd. ſignif. De mutatione PS. in SP. vide *Prolegom.* Sect. IV. in *anaſtrophe*.

SPROSS, gradus ſcalæ. Vide *ſpreiſſen* fulcire.

SPROSS, ſurculus, germen. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. ſurculus vel virgultum *ſprauta*. Idem Anglis *ſprout*, Belg. *ſpruit*, Gall. *brout*, Hiſpan. *broton*. Cuncta a *ſprieſſen* germinare.

SPRUCH, ſententia, *ſprüchwort* proverbium, dictum ſententioſum, vel ſententia paſſim dicta, a *ſprechen* dicere.

SPRUNG, ſaltus. WILLERAMUS Cap. II. 8. *min uuine uerit al in ſprungen an den bergon*, amicus meus venit ſaliens in montibus. Refer ad *ſpringen* ſalire.

SPUDEN, feſtinare, *ſpudig* feſtinus & feſtinanter. NOTKERUS Pſal. CXLVII. 4. *ſin evangelium loufet ſpuotigo*, ſermo ejus currit velociter. MARTINIUS in voce *feſtinus*: Eſt nobis *ſpuden*, Belg. *ſpoeden*, Angl. *ſpeede*, accelerare, progredi, ipſum σπεύδειν: ex quo ſi πεύσδειν per transpoſitionem faciamus, ſane admodum propinquum eſt τῷ *feſtinus*.

SPUK, ſpectrum. Vide *ſpok*.

SPULE, arundo textoria. A *bolen* vertere, auſpicio ſibili, quaſi volvula. Eſt enim verſatilis, & vertitur aſſiduo dum lana deducitur. Et ab hac parte ipſe radius textoris Islandis & Italis vocatur *ſpola*, per ſynecdochen. VEREL. in Ind. *ſpola* radius trama involutus ſtamini inferenda, vel inſtrumentum textorium, quo trama ſtamini inſeritur. FERRARIUS exiſtimat, Italos ab *aſpo* (alabrum) feciſſe *aſpula*, & deinde *ſpola*. Quamvis etiam a *ſpiculum* formari potuiſſe putet, quod ſpola ſit radius acutus, ut OVIDIUS, *radiis ſubtegmen acutis*. Sed hanc opinationem ipſe deſtruit dicendo: *Quanquam radius proprie, qui ſpolam continet*. Ergo non ipſa ſpola.

SPULEN, *ſpülen*, abluere, eluere. Belg. *ſpoelen*. Græcis σπῖλος eſt labes, macula, inquinamentum, & inde σπιλȣ̃ν maculare, contaminare. *Spul* etiamnum ſordes ſignificat in compoſito *ſpulwurm* lumbricus, quem a ſordibus inteſtinorum, in quibus naſcitur & degit, ſic dictum eſſe, ſatis perſpicuum eſt. Hinc concipi non poteſt, quo pacto *ſpülen* poſſit a ſordibus ſignificatum purgandi recipere, cum potius contrarium ſignificet, ut Græcis σπιλȣ̃ν. Hoc etiam arguere videntur compoſita, *abſpülen* abluere, *ausſpülen* eluere, quæ certe ſimilia ſunt Latinis, a *luere* vel maculare factis. Et tale quoque eſt *irſpuolen*, quo utitur NOTKERUS Pſal. XCV. 6. *ſo du dih irſpuoleſt, ſo biſt du ſcone fore imo*, ſi te ablueris, pulcher eris coram eo. Hinc ſuſpicor, *ſpülen* factum eſſe ex aliquo compoſitorum per mutilationem capitis, quam aphæreſin vocant, auctoribus lixis, aliisque infimæ ſortis hominibus. Aut ſi hoc minus veroſimile videatur, neceſſe eſt ut dicamus, quod ſit verbum remotivum a σπῖλος ſordes, quia actio purgantis eſt paſſio purgati. Ita *ſchleimen* apud Lipſienſes eſt limum tollere, & dicitur de foſſis, quæ a limo purgantur.

SPUND, *ſpunt*, obturamentum dolii. A σφηνόω cuneo obturo, & non a *ſpünden*. Nam *ſpünden* eſt aſſerculis claudere, non cuneis.

SPUNDEN, *ſpünden*, aſſeres compingere, contabulare, coaſſare, a *ſpond* aſſer, tabula ſecta. Utitur Luth. 1. Reg. VI. 9. 15. 20. Dicitur de opere ſcriniario & vietorio, nonſolum per ſe, ſed etiam in derivatis. Inde *ſpünt* arca, ſcrinium ex tabulis ligneis compactum, *ſponde* opus coaſſatum, *beddſponde* latera lecti, *ſpundbrett* tabula doliaris.

SPUR, veſtigium. Omnes Antiqui habent *ſpor*, Saxones, Franci, Alamanni, & ex recentioribus Belgæ & omnes Septemtrionales. VEREL. in Ind. *ſpor* veſtigia. Gloſſ. Keron. veſtigiis *ſporum*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 24. *ſpor thero fuazo*, veſtigia pedum ejus. JUNIUS in Obſervatis ad Will. pag. 30. deduxit a σφυρὸν malleolus pedis, quod etiam pro toto pede ponitur. Si Græca origine opus ſit, malim a περᾶν tranſire, quoniam veſtigium eſt ſignum pedis a transeunte homine vel fera relictum; Vel, quod longe elegantius, a Laconico πὸρ pes, præpoſito ſibilo. Nam veſtigium poteſt dici *pes* per metonymiam ſignati, & unum pro altero poni, nihil habet inſolentiæ. NOTKERUS Pſal. XVI. 5. *folletuo mine genge in dinen uuegen, daz miniu ſpor, daz chit mine fuozze, dar aba ne uuenchen*, perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ne veſtigia mea, hoc eſt, pedes mei, ab illis declinent. Plures voces, Laconicis ſimiles, aut ab illis oriundas, in hoc Opere inveniet, qui quærere voluerit. Et de conformitate Laconum & Celtarum in moribus & Lingua, quædam lectu haud injucunda reliquit doctiſſimus Abbas PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 155. ſeq. Allegorice dicitur de *indicio* & quovis noſcendi ſigno.

SPUREN, *ſpüren*, cujuscunque ſit ſignificatus, non eſt a Lat. *ſapere*, ut voluit MARTINIUS in voce *ſagax*, ſed a ſubſtantivo *ſpur*.

SPUREN, *ſpüren*, quatenus derivatur a *ſpur* veſtigium, ſignificat veſtigare, veſtigii pedum

pedum quærere, ſectari, perſequi, & dicitur proprie de canibus ſagacibus. Inde *ſpürhund* canis veſtigator, qui odoratu veſtigia feræ quærit, nec inventa ante dimittit, quam cubile invenerit. In Lege Bojorum Tit. XIX. 3. vocatur *ſpurihunt*. Allegorice uſurpatur de quovis ſcrutinio. Angloſaxones utroque ſenſu dicunt *ſpyrian*, Franci *ſpuren*. SOMNER. in Dict. AS. *ſpyrian*, veſtigare, inveſtigare, indagare, exquirere, ſcrutari, explorare. Gloſſ. Pez. circuire *urſpurien*. Gloſſ. Lipſ. *geſpuredos* inveſtigaſti. Gloſſ. Boxh. *unarſpurilihhan* inveſtigabilem.

SPUREN, *ſpüren*, quatenus derivatur a *ſpur* indicium, ſignificat indicio cognoſcere. Inde formulæ, *man ſpüret hieraus*, *man hat noch nichts verſpüret*, ſimilesque in vulgus notæ.

SPUTZEN, *ſpützen*, ſpuere. Forma verbi antiquiſſima, de qua pluribus actum in *ſpeyen*. Utitur Luth. Joh. IX. 6.

STAAT. Vide *ſtat*.

STAB, baculus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtaf*, *ſtæf* baculus, ſcipio, fuſtis, pedum, virga, *ſtæfsweord* ſica, dolon. Gloſſ. Pez. pedum *ſtap*, ſcorpionibus (lege ſcipionibus) *mit affoltrinen ſtapon*. Id eſt, cum ſcipionibus ex arbore pomi. VEREL. in Ind. *ſtaf* ſcipio, *ſtafkarlar* mendici. Formari potuit vel a *batt* fuſtis, per anaſtrophen, quod eſt a *batten* cædere, quia baculo verberamus: Vel a *ſtappen* (*ſtapfen*) ire, gradire, quia cum baculo tanquam tertio pede incedimus. Plures origines facile inveniet, qui ſcrutari voluerit.

STAB, litera. Verſio Angloſax. Luc. XVI. 17. *eathre ys thæt heofen and eorthe gewiton, thonne an ſtæf of thære æ fealle*, facilius eſt cœlum & terram præterire, quam unam literam de lege cadere. VEREL. in Ind. *ſtaf* litera. Hodie utimur compoſito *buchſtab*, quod eſt quaſi baculus librarius. Nam vocem a baculo ad literam translatam eſſe patet. Ratio, cur literam priſcis baculum nominare placuit, haud dubie hæc eſt, quod omnes literæ Alphabeti Runici a prima & elementari litera I. quæ manifeſta ſimilitudine ſcipionem erectum repræſentat, per ſimiles baculos vel annexos vel transverſos, partim obliquos, partim incurvos oriantur. Quam obſervationem debemus OLAO WORMIO, viro de Literatura Septemtrionali meritiſſimo. Idem obſervare licet in literis majuſculis Græcorum & Latinorum. Primus Literarum in Germania ſtator fuit WODANUS, quem & ODINUM vocant, de quo plane dici poteſt, quod de EVANDRO dixit LIVIUS: *mirabilis vir miraculo literarum, rei novæ inter rudes artium homines*. Is Saxonicæ Genti Alphabetum Runicum primus intulit. Et ab his, Saxonibus inquam, res & nomen rei ad reliquos Germanos pervenit. Nam *Runas* ab antiquo fuiſſe in Germania, & multis ſæculis ante, quam Chriſtiani rerum potirentur, ſed ab oriente Chriſtianiſmo poſtea una cum idololatrico cultu, cujus præcepta continebant, & magicas artes fovebant, oppreſſas & deletas, ex uſu & praxi veteris Eccleſiæ tam manifeſtum eſt, ut mirum ſit, quosdam haud infimæ doctrinæ Viros inventum Runarum Monachis auctoribus tribuere velle, hoſtibus Runarum infenſiſſimis. Gothi neſciunt quid ſit *ſtaf*, quia ſcil. literas ſuas non a WODANO, ſed ab ULPHILA Epiſcopo ſuo acceperunt, teſtibus *Socrate*, *Sozomeno* & *Philoſtorgio*. Hodie, uti dixi, non amplius utimur ſimplici *ſtab*, ſed compoſito *buchſtab*, & inde derivamus *buchſtabieren* literas vocis colligere & ſyllabatim pronunciare.

STAB, literæ, ſcriptum e literis contextum, monumentum literarium. Verſio Angloſax. Joh. V. 47. *gif ge his ſtafum ne gelyfath, hu gelyfe ge minum wordum*, ſi illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis? Inde Angloſax. *ſtæfen* literarius, *ſtæflice* literalis, *ſtæf-cræft* literarum ſtudium. Illud præterea obſervatione dignum, quod vetuſtas a *ſtab* fecit *ſtaben* legere. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *ſtafva*, *ſtawa* legere, *ſtafua eeden* prælegere vel præire alii juramentum. Inde Formulæ forenſes Sæculi XIII. & XIV. *geſtapter eyd* juramentum prælectum, *beſtabung* & *vorſtabung des eydes*, prælectio juramenti. Quæ certe ſignificationem ſuam non habent ab aliquo ritu tangendi baculum Judicis inter jurandum, ut exiſtimat SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 257. (de quo ritu me nihil legiſſe memini), ſed a *ſtaben* legere. Et hinc quoque pendet intellectus compoſiti Angloſaxonici *athſtæf* juramentum, apud SOMNER. & BENSON. Quod vim ſignificandi ſuam habet a metonymia antecedentis pro conſequente, qua *prælectio juramenti* pro ipſo *juramento* ponitur, quia jurans ſequitur verba præeuntem.

STAB, judicium, *regiments-ſtab* judicium militare. Vox a Gothis proſeminata. In Codice Argenteo occurrunt, *ſtojan* judicare Joh. VIII. 26. *raihtaba ſtauides* recte judicaſti Luc. VII. 43. *ſtaua* judex Matth. V. 25. *ſtaua* judicium Joh. VIII. 16. *ſkula ſtauai* reus judicio Matth. V. 21. *ſtauaſtol* tribunal Matth. XXVII. 19. *andaſtaua* adverſarius cauſæ Matth. V. 25. *in daga ſtauos* in die judicii Luc. X. 14. Quæritur, unde ſit illud *ſtojan* judicare, a quo reliquis initium? Non certe ab aliquo manus geſtamine, ut STIERNHIELMIUS exiſtimaſſe videtur. Quamvis enim Judices pro tribunali ſedentes ex Conſtitutione Carolina Cap. LXXXII. baculum tanquam ſignum auctoritatis prætoriæ, manu geſtarent, ut Comes gladium; ille tamen ritus recentior eſt, quam ut antiquis vocabulis ſubſterni poſſit. Res igitur altius repetenda. Gothos, cum adhuc in Dacia Trajana & circa Pontum habitarent, multa a Græcis & Latinis vocabula adoptaſſe, in Diſſertatione *de Lingua Codicis Argentei* ſat luculenter oſtendi. Vide ergo, annon *ſtojan* ſit a Lat. *ſtatuere*? Nam hæc mutatio, qua

qua litera T. in medio vocis eliditur, & in locum ejus jota ſurrogatur, Gothico idiomati valde familiaris eſt. Exempla vide in *Prolegom.* Sect. III. Quid autem eſt judicare, niſi ſtatuere, decernere, ordinare? Poſtea *ſtojan* pronunciari cœpit *ſtauan*, & denique *ſtavan*. Quod ideo obſervandum, quia mox inde prodierunt *ſtafan* & *ſtaban*, mutatis ſaltim labialibus. VEREL. in Ind. *ſtafa* conſtituere, judicare. Ex his manifeſtum eſſe reor, cur judicium nobis dicatur *ſtab*, & judicium militare *regiments-ſtab*.

STAB, judicatum. Ex eodem fonte, nempe a *ſtaben* judicare. Inde Francis *eidſtab* decretum, ſententia juris, ab *eid* jus, quod vide.

STAB, criminatio, accuſatio, *ſtaben* criminari, accuſare. Utrumque obſoletum. Gloſſæ veteres apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 319. *ſtovota* querebatur, cauſabatur, *ſtaivota* increpuit. Gloſſ. Lipſ. *ſtawingon* increpatione. TATIANUS Cap. CXCIV. 1. *uuelihhen rougſtab bringet ir uuidar theſan man*, quam criminationem (accuſationem) profertis contra hunc virum? Quibus ſimilitudine accedunt Græca στοβὸς convicium, στοβάζειν conviciari. Et hinc ni fallor interpretationem accipit vox antiquo-Boica *ſtapfſaken*, quæ extat in Legibus popularibus TASSILONIS §. 7. *De eo quod Baioarii* STAPFSAKEN *dicunt, in verbis*, (in) *quibus ex vetuſta conſuetudine paganorum idololatriam reperimus*, (conſtituimus) *ut deinceps non aliter niſi ſic dicat, qui quærit debitum: Hæc mihi injuſte abſtuliſti, quæ reddere debes. Reus vero contra dicat: Non hoc abſtuli, nec componere debeo. Iterata voce requiſito debito dicat. Extendamus dextras noſtras ad juſtum judicium Dei. Et tunc manus dexteras uterque ad cœlum extendat.* „Tranſiit vocem „hanc vir acutus (verba ſunt SPELMANNI „in Gloſſario Archaiologico,) & Germanici „idiomatis, dilectiſſimus mihi *Fredericus* „*Lindenbrogius*; quod me igitur monet, ut „mihi caveam in explicando. Opinarer „tamen, de lite dici, quæ ante idolorum ſta„tuas conteſtata fuit; nam Saxonice memi„ni me alicubi legiſſe *ſtaf* vel *ſæf* pro ſtatua. „*Saca* autem & *ſac* cauſa eſt. Sic *ſtapfſaken* „(erit) cauſa ad idolum delata. Hæc ille. Sed qua Lingua *ſtaf* ſtatuam ſignificet, me quidem fugit. Contra ex dictis colligitur, quod criminationem ſignificare poſſit. Qualis omnino eſt ablatio rei alienæ, quæ viro honeſto imputatur. Hinc totum compoſitum nihil aliud deſignare videtur quam *cauſas criminoſas*, vel ſimile quid. SCHILTERUS exiſtimat, Baioarios ipſam formulam idololatricam in rei vindicatione, hoc nomine appellaſſe. Sed de ratione compoſitionis mentem non explicat.

STABEN, legere. Vide *ſtab* literæ.

STABEN, judicare. Vide *ſtab* judicium.

STABEN, accuſare. Vide *ſtab* accuſatio.

STACHEL, aculeus. Angloſaxonibus *ſticcel*, Belgis *ſteekel*. Græcis στάχυς eſt ſpica frumenti, quia aculeata. Refer ad *ſtechen* pungere. Dicitur allegorice in malam partem de facetiis acerbis, quæ ſunt linguæ maledicæ quaſi ſpicula, quia pungunt & fodicant eum quem feriunt.

STACHEL, ſtimulus, quo boves inſtigantur. Angloſaxonibus ut ſupra. Utitur Luth. Act. IX. 5. Dicitur allegorice in bonam partem de incitamentis ad virtutem, gloriam, & honeſtatem.

STADEL, horreum. Gloſſ. Pez. aream *chornſtadal*. Ita Franci & Alamanni. Reliqui variant in voce. Angloſaxonibus *ſtathol* eſt firmamentum & ſedes fixa, *ſtathol-fæſt* ſtabilis, firmus, *ſtathol-wangas* ſtationes campeſtres, manſiones fixæ in campis, *ſtathelian* ſtabilire, *ſteda* locus. Gothis Ponticis *ſtada* eſt diverſorium, in Evangelio Ulphilano Luc. II. 7. Gothis Scanicis *ſtodil* ſtabulum. VEREL. in Indice: *ſtod*, *ſtodil* ſtabulum, ſeptum equorum. Hodie horreum eſt pars diverſorii & cujusque ſedis fixæ, ſicut ſtabulum pars horrei. At primis Germaniæ temporibus, cum annuæ adhuc eſſent ſingulorum manſiones, & caſæ ſtructura in unum diem conſtantes, ut diſerte STRABO, idem locus & hominum & pecudum & frugum erat receptaculum. Tunc ſcil. ſedes cujusque a Principe tributa vocari poterat *ſtadel* quaſi manſiuncula, a *ſtat* locus manendi, quod unus idemque locus

- - - *ignemque laremque*
Et pecus & dominos communi claude-
ret umbra,

prout JUVENALIS Sat. VI. de vetuſtiſſimo & Saturno Regi coævo mortalium habitandi more cecinit. Quod tanto magis convenit Germanis, quoniam apud illos ex antiquiſſimo inſtituto nemini licebat *longius anno* (utor verbis CÆSARIS) *remanere uno in loco incolendi cauſa*. Vocem omnibus populis Celticis quondam communem fuiſſe, colligo ex uſu perenni Cambrorum, quibus *eiſteddia* & *eiſteddle* eſt ſedes, ſedile, in Lexico Antiquo-Britannico BOXHORNII. Poſtquam vero Germani priſtino Reip. ſtatu mutato (quod haud dubie bello quodam civili factum, quorſum Libri deperditi PLINII ſpectare videntur) proprios habere agros, & ſedes tenere fixas atque ampliores cœperunt, mirum non eſt, vocabulum primævum *ſtadel* apud diverſos populos diverſis locis adhæſiſſe. Confer *ſtat* locus paratus.

STADT, vrbs. Vide *ſtat* locus paratus.

STÆNEN. Vide *ſtenen*.

STÆRKEN. Vide *ſtark*.

STÆT, continuus. Vide *ſtat* firmus.

STÆTIG. Vide *ſtatig*.

STAFFEL, gradus. Vide *ſtapfen* ſcandere.

STAFFETE, tabula, literæ curſoriæ, & tandem curſor ipſe. Ab Angloſaxonico *ſtæf* literæ, ſcriptura, quem ſignificatum ſupra produxi in *ſtab*. Hoc certe malo, quam a *ſtapf* ſtapes deducere, quod fecit FERRARIUS, cui curſor tabellarius dicitur *ſtaffetta*, quod pedes eius in ſtapide perpetuo ſint.

STAFFIEREN, inſtruere. Belg. *ſtaffeeren*, Gall. *eſtofer*, Lat. Barb. *ſtuffare*. Non certe a *ſtube* balneum aut vaporarium, ut ſit quaſi veſtibus frigus depellere, aut calorem, qualis eſt in *ſtubis*, conciliare, quæ CANGII interpretatio eſt: Nec a *ſtoff* materia, quod voluit VOSSIUS: ſed a *ſtoff* apparatus. Nam proprie eſt *apparatu inſtruere*, & dicitur antiquitus non ſolum de pannis aliisque textilibus, ut hodie, ſed etiam de apparatu expeditionali & nautico, ut pluribus oſtendit CANGIUS in voce barbara. Inde nobis *ſtaffier*, Belgis *ſtaffeerder*, qui inſtruit, apparat, exornat, vel res parando factas (pileos aut veſtes) vendit.

STAHL, chalybs, ferrum duriſſimum & puriſſimum, *ſtæhlern* chalybeus, *verſtæhlen* chalybe obducere, vel munire. VERELIUS in Ind. *ſtal* chalybs, transl. arma, *lata ſverſa til ſtals* Marti rem committere. Idem Belgis *ſtaal*, Suecis *ſtææl*. Litera H. in medio vocis non eſt ſupervacanea, ſed index & cuſtos originis, quoniam chalybs in quibusdam Dialectis ſuperioris Germaniæ, præcipue Bavarica & Tyrolenſi, dicitur *ſtahel*, *ſtagel*, *ſtachel*, ut pateat eſſe a *ſtechen* pungere, fodicare, non quod chalybs ſit ex particulis acutiſſimis compoſitus, ſed quod belli uſibus & telis fabricandis præ cæteris metallis aptiſſimus. Similiter Gallis hodiernis *acier* dicitur ab *acies*, quia ex chalybe fiunt enſes, ſpicula, cultri, & ſimilia acuta.

STAKETE, ſtipes in terram defixus, Belgis *ſtaketſel*, Gallis *eſtacade*, Italis *ſtacchetta*. Diminutivum a *ſtecken* ſudes, de quo infra. In plurali ſenſum habet collectivum, notatque locum ſudibus & ſtipitibus ſeptum aut munitum, quem Itali vocant *ſteccato*. FERRARIUS vocem Italicam petit a Lat. *ſtipes*, unde illi fit primo *ſtipicatum*, quamvis absque auctore, mox *ſteccatum* per ſyncopen. Eundem ortum tribuit verbo Germanico *ſtecken* (male ſcribit *ſtechen*,) quod ſecundum ejus opinionem eſt a *ſteccato*, & non *ſteccato* a *ſtecken*. Et ſic confictas obſcurasque origines veris & manifeſtis nusquam non præfert, amore Linguæ non tam patriæ quam Latinæ in transverſa raptus.

STAL, furtum. Francis *ſtal*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXXVI. 21.

> *Thaz ſie thaz n' intheken,*
> *Mit ſtalu nan n' irzuchen.*
>
> Ne ſepulcrum aperiant,
> Et ipſum furto ſubtrahant.

Idem Angloſaxonibus *ſtalu*, *ſtala*, *ſtale*, & in comp. *ſtæl*, qualia ſunt, *ſtæl-herge* præda furtiva, *ſtæl-hranas* cervi illices ad capiendos alios emiſſi, *ſtæl-thing* furtum, & ſimilia apud SOMNERUM. Belgis ſuperat in *ſteelswyze* furtim, modo furtivo, Anglis in *ſtealing* furtum, Germanis in *diebſtal*, quod vide. Cuncta a *ſtelen* furari.

STALL, pro vario parentis ingenio varia ſignificat. Nos evitandæ confuſionis cauſa cogimur ſignificatus ejus in tres lineas dividere.

STALL, a *ſtan*.

STALL, quatenus derivatur a *ſtan* ſtare, conſiſtere, ſignificat quantum poteſt, (1.) *locum*, quia locus eſt ſuperficies immobilis, ſtabilis, & vi ſua ſtans, & in loco omnia conſiſtunt. (2.) *ſtationem*. (3.) *manſionem* & *locum habitandi*, quia manentes ſtantibus ſimiles ſunt. (4.) *ſtabulum*, locum ſeptum in quo pecora ſtant. Ita Græcis σταθμὸς a στῆναι, Latinis *ſtabulum* a *ſto*. Extra hanc analogiam ſtabulum poteſt eſſe locus, in quo pecudes cohercendi cauſa includuntur, a *ſtillen* compeſcere.

STALL, locus. Gloſſ. Pez. loco *ſtalle*. SOMNER. in Dict. AS. *ſteal*, *ſtealle*, locus. Hodie quidem dicimus *ſtelle*, quod idem. Sed ab antiquo *ſtall* componimus *notſtall* locus violentus, repagulum equorum ferocium, & ergaſtulum miſerorum. A *ſtall* rurſus fit *ſtellen* locare, collocare, ponere in loco, & *ſtallen* conſtituere, diſponere, ordinare, quia conſtituentes idem facere videntur quod collocantes.

STALL, ſtatio. Dicitur antiquitus (1.) de excubiis. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in in Obſ. ad Will. pag. 34. *liutſtal*, *heriuuahta* ſtationes. (2.) de caſtris ſtativis. Inde Francis *heriſtelli* caſtra ſtativa, ſedes & manſio exercitus in loco. Eſt & nomen proprium loci prope Viſurgim in Saxonia, ex nomenclatura Caroli M. quod bello Saxonico ibi cum exercitu hiemaſſet. Annales Francorum Lambeciani cap. 57. *Poſitisque caſtris apud Wiſeram fluvium, locum caſtrorum* HERISTELLI *vocari juſſit*. Latino-Barbari eundem locum *Heriſtellum* & *Heriſtallum* vocant. Vide CANGIUM in voce.

STALL, manſio, locus habitandi. Inde Latino-Barbaris *ſtallum* locus in quo quis habitat, & *ſtalliati* quibus manſio quacunque lege conceſſa.

STALL, ſtabulum. Gloſſ. Pez. præſepia *ſtalla*. SOMNER. loc. cit. *ſtal* ſtabulum, ſeptum, mandra. VEREL. in Ind. *ſtall* ſtabulum. Idem Belgis *ſtal*, Italis *ſtalla*, imo etiam Græcis ςάλη eſt ταμεῖον κτηνῶν receptaculum jumentorum, interprete HESYCHIO. A *ſtall* rurſus fit *ſtallen* ſtabulare & ſtabulari.

STALL, a *ſtellen*.

STALL, ſæpe eſt verbale a *ſtellen* ponere, ſtatuere, collocare, & tunc ſignificat (1.) *baſin* ſeu *fulcrum*, quia fulcrum eſt ſuppoſitum cui aliquid imponitur. (2.) *altare*, quia eſt locus ſtatutus cui victima imponitur. (3.) *menſa* vel *pluteus*, in quo merces venales exponuntur. (4.) *ſubſellium*, locus in templo vel theatro ad ſedendum factus.

STALL, baſis, fulcrum. Hinc candelabrum OTFRIDO dicitur *kerziſtal*, quaſi fulcrum cerei, Lib. II. Cap. XVII. 35. Gothi eandem rem ſimili compoſito deſignant, quod vide inferius in *ſtat* fulcrum.

STALL, altare, locus in delubro, ſuper quem victimæ immolantur. Vox paganica, a primis

mis Chriſtianæ Religionis præconibus una cum victimis abolita. Utuntur ea Scriptores Sagarum apud Septemtrionales. VEREL. in Ind. *ſtallr* ara, altare, *firi Thors ſtalli* ante aram Jovis, *Hecuba fornfærdi godum yfer ſtallana*, Hecuba Diis ſuper aras ſacrificavit. Alia Dialecto vocatur *ſtat*, id eſt, fulcrum, ut oſtendi in voce.

STALL, menſa vel pluteus mercatorum, in quo merces venales exponuntur. Latino-Barbari inde habent *ſtallagium*, i. e. locarium, ſeu jus exigendi ſiliquaticum a mercatoribus, pro loco in foro. Hodie ſuperat apud Gallos, quibus *eſtal* eſt pluteus mercatorum, *eſtaler ſa marchandiſe* exponere merces venales, *eſtaler ſon erudition* eruditionem ſuam tanquam rem promercalem ambitioſius oſtendere, *eſtaleur* propola, qui merces exponit. Recentiores ſcribunt *etal* & *etaler*, ſed male. Nam litera S. eſt index & cuſtos originis Germanicæ, quem illi non debebant eliminare.

STALL, ſubſellium in Templo vel Theatro. SOMNER. in Dict. AS. *ſteal*, *ſtealle*, podium, ſubſellium templorum, ſedes, ſedile, cathedra. BENSON. in Voc. AS. *weard-ſtael* ſpectacula, ludicra. Proprie ſubſellium unde ludicra ſpectantur, a *waren* videre. Inde Latino-Barbaris *ſtallus* & *ſtallum* ſubſellium Monachi in choro, & hinc porro *inſtallare* locum in choro dare, unaque beneficium eccleſiaſticum cum loco in choro conjunctum conferre. Teſtimonia vide apud SPELMANNUM & CANGIUM. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *a ſtall* idem quod *a ſeat in the church* ſedes in templo.

STALL, a *ſtallen*.

STALL, ſtatus, conditio. Angloſax. *ſteal* apud SOMNER. & BENSON. Refer ad *ſtallen* conſtituere.

STALLEN, conſtituere, diſponere, ordinare. Proprie quidem eſt collocare, idemque quod *ſtellen*, a *ſtall* locus, allegorice vero conſtituere, quia conſtituentes ſimiles ſunt eorum, qui res ordine collocant. Inde

Angloſax. *ſteal* ſtatus, conditio.

Francis *ſtallo* & *giſtallo* officialis, homo in officio conſtitutus, *notſtallon* vaſalli, qui tenentur Dominum in expeditionem vel aliam neceſſitatem ſequi, quo ſenſu occurrit in EPINICIO R. Ludov. verſ. 64.

Germanis *beſtallen* officium conferre, in officio conſtituere, *beſtallt* auctoratus, in officio conſtitutus, *beſtallung* collatio muneris publici.

Gallis *inſtaller* in munus inducere.

STALLEN, ſtabulare & ſtabulari. SOMNER. loc. cit. *ſtyllan* ſtabulare, in ſtabulo locare, *brythera ſtyllan* boves ſtabulare. Allegorice eſt concordare, conſociari, conjungi. Inde formula, *nicht wol zuſamen ſtallen* male convenire cum aliquo, non poſſe vivere cum illo, ducta ſimilitudine ab equis calcitroſis, qui dum una ſtabulantur, ſe mutuo calcaneis petunt.

STALLEN, mingere, urinam reddere. Dicitur de equis tantum. Ab initio videtur quamvis excretionem denotaſſe, etiam ſtercoris. Id enim Græcis eſt τιλᾶν, a quo non diſtat *ſtallen* niſi præpoſito ſibilo. Poſtea reſtringi cœpit ad mincturam. Et inde Anglis *ſtale* urina. Quod non debet mirum videri, cum etiam χέζειν, quod de ſicco & humido excremento dicitur, hodie ad ſiccum reſtringatur.

STALLER, œconomus. VEREL. in Ind. *biskups ſtallare* Epiſcopi œconomus. Puta a *ſtall* domus vel habitatio Epiſcopi.

STALLER, dux belli. SOMNER. loc. cit. *ſtallere* dux. VEREL. in Ind. *ſtallare* præfectus prætorio, aulæ magiſter. Latino-Barbari *ſtallarium* vocant apud SPELMANNUM. Videamus quo ſenſu? SOMNERO ſic dicitur, quaſi *ſtæl-here*, allector exercitus, ut quidam cervi vocantur *ſtæl-rhanas*, qui alios cervos alliciunt. Quod ſenſum Duci minime convenientem generat. Magis adſentior SPELMANNO, cui *ſtallarius* eſt ſtabulo præfectus, alias *conſtabularius*. Ergo a *ſtall* ſtabulum equorum. Cœpit autem denotare Ducem, poſtquam Duces ex ſtabuli præfectis lecti ſunt.

STAMM, ſtirps, pars arboris media & firmior inter ramos & radices. A *ſtan* ſtare, per medium derivandi M. Stat enim erecta & immota, & arborem quoque ſtare facit. Eſt & Græcis ἱςάμενος ſtans, ab ἵςαμαι ſto. Vocem antiquis uſitatam fuiſſe, patet ex ſenſu allegorico, qui ſemper poſterior proprio. A virtutibus ſtirpis deſumpta ſunt, *ſtæmmig* robuſtus, *ſich ſtemmen* contra niti, ut ſolent ſtirpes flexionis impatientes.

STAMM, genus, proſapia, *ſtambaum* arbor conſanguinitatis, *abſtammen* originem ducere, *angeſtamte tugend* inſita patrum virtus. Cuncta figurate. Quemadmodum enim ex ſtirpe arboris progerminant rami, ita ex conditore generis vel familiæ naſcuntur nepotes & poſteri. Dicitur autem antiquitus non ſolum de genere nobili, ſed etiam plebeijo. Hinc vulgus OTFRIDO vocatur *liutſtam*, quaſi genus populare, a *liut* plebs. Lib. III. cap. XII. 13.

Uuas quit ſon mir ther liutſtam,
Thaz gizellet mir nu fram.
Quid dicit de me vulgus?
Hoc mihi nunc enarrate.

Idem Lib. IV. cap. VIII. 27.

Thaz therſelbo liutſtam
Thar uuig n'irhuabi zi fram.
Ne idem vulgus
Seditionem moveat.

Græcis & Latinis *ſtemma* non dicitur de arbore, ſed primo de coronis, deinde de ornamentis, mox de imaginibus majorum, & denique de nobilitate, ſic vt ſono magis convenire quam ſenſu videatur.

STAMM, truncus, ſtirps arboris exciſæ, truncatis utrinque partibus extremis. Angloſax.

ſax. *ſtemne*, apud SOMNER. & BENSON. Appellationem accipit, vel a ſtatu priſtino, quia olim fuit ſtirps arboris, vel a Græc. τέμνω ſeco, præpoſito ſibilo. Synecdochice dicitur de arbore navis. Inde *ſtam-skut* tributum de qualibet nave. Vocem ſiſtit CANGIUS, ſed non explicat. Similia compoſita vide in *ſchoſs* tributum.

STAMMELN, *ſtammern*, balbutire, impedite loqui, *ſtammer*, *ſtamler* balbus. Gloſſ. Pez. balbutiat *ſtammalo*, balbulorum *ſtammero*. SOMNER. in Dict. AS. *ſtomm*, *ſtomer*, *ſtamor* balbus, balbutiens, titubator in verbis, *ſtommettan* balbutire, titubare, vacillare lingua, *ſtomm-wlisp*, blæſus, balbus, dentiloquus. Verbum ab adjectivo ortum eſſe patet. Adjectivorum ſimpliciſſimum eſt eſt *ſtomm*, & ſimile Græco τομεὺς putator, ſector, caſtrator. Talis enim eſt balbutiens, in tropico loquendi genere, dum voces in partes ſecat, & fruſtatim effundit. Quod etiam conſideraſſe videtur MARTINIUS, dum *ſtamlen* exponit per *ſtümlen* mutilare verba.

STAMPFE, pilum, piſtillum, inſtrumentum tundendi. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſtampe* pilum. Gloſſ. Pez. pila *ſtamph*, pilo *ſtamphe*. Hodie utimur diminutivo *ſtempfel*. Refer ad *ſtampfen* tundere.

STAMPFEN, calcare. Anglis *to ſtamp*. A ſimpliciori & inuſitato *ſtapfen*, quod eſt a Græc. ϛείβειν calcare. Proprie dicitur de pedibus, quatenus ſubjecta *premunt*, *pulſant*, *terunt*, poſtea etiam de inſtrumentis, quæ ſimilem effectum producunt, ut mox patebit.

STAMPFEN, a pedibus transfertur ad inſtrumenta *premendi*, *pulſandi*, *terendi*, ob manifeſtam ſimilitudinem, & tunc ſignificat quantum poteſt, quantumque ſimilitudo permittit. Inde nobis *ſtampfen* tundere mortario, *ſtempfel* piſtillum, *ſtampfmüle* piſtrinum, locus ubi frumentum pilis conteritur, *ſtempel* typus monetarius, quia malleo vel prelo tunditur, & metallum viciſſim premit. Italis *ſtampare* nummos cudere, *ſtampa* forma. Gallis *eſtampe* effigies prelo expreſſa. Anglis *ſtamper* impreſſor.

STAN, ſtare, conſiſtere in loco. Græc. ϛᾶν, ϛῆναι. Gloſſ. Keron. ſtare *ſtan*, ſtat *ſtat*. Allegorice ſignificat (1.) manere, relinqui, quia manentes ſtantibus ſimiles ſunt. Inde *beſtand* reſiduum, *ausſtand* debita activa. (2.) permanere, ſubſiſtere. Inde *ſelbſtændig* permanens, per ſe ſubſiſtens. (3.) immotum ſtare. Inde *ſtandhaft* fortis, immotus, *beſtændig* conſtans. (4.) a partibus alicujus ſtare. Inde *beiſtand* auxilium & auxiliator, *widerſtand* oppoſitio, *gegenſtand* oppoſitum, *zuſtændig* quod ad aliquem ſpectat ſub ratione proprii. (5.) hæſitare, ambigere, quia dubitantes videntur ſtare, nec ultra progredi poſſe. Inde *anſtand* dubitatio, hæſitatio. Plures ſignificatus inveniet, qui meditari voluerit.

STAN, quatenus eſt verbum faceſſens a *ſtan* ſtare, ſignificat *ſtare facere*, & dicitur duobus modis, *immanenter* & *tranſitive*. Priori modo ſignificat *ſurgere*, quia ſurgere eſt ſeipſum ſtare facere; Poſteriori *figere* & *ſtatuere*, quia figere & ſtatuere eſt alium ſtare facere.

STAN, ſurgere, ſe ipſum erigere, *urſtend* ſurrectio, reſurrectio. OTFRIDUS Lib. V. cap. XI. 75.

Ioh ſie giuuiſſo uueſtin,
Thaz er ſtuant ſon then reſtin.
Ut certo cognoſcerent,
Quod ſurrexerit a requie.

KERO in Prologo Regulæ S. Benedicti pag. 17. *cit iſt ſona slaffe ze ſtanne*, hora eſt de ſomno ſurgere. Belgæ eodem ſenſu dicunt *opſtaan*.

STAN, ſiſtere. Græcis quoque ϛῆναι ſtare & ſiſtere ſignificat. Inde *anſtand* mora, ceſſatio, *anſtand des gerichts* juſtitium.

STAN, ſtatuere, ſtabilire. Inde eſt, quod ſortes hominum inæquales, & tam vitæ genere quam ordine & dignitate diſcretæ, vocantur *ſtænde*, quia ſunt ſtatus auctoritate publica ſtabiliti, & firmamenta reipubl. Et hinc etiam eſt *beſtand* firmitas, & *beſtand der warheit* firmamentum veritatis.

STAN, tranſigere, paciſci. Hic ſenſus oritur a præcedenti, quia tranſigentes ſunt ſtatuentibus ſimiles. Inde *beſtand* conventio, conductio, *abſtand* renunciatio, *ſtillſtand* induciæ, pacta armorum ceſſatio.

STAND, quatenus derivatur a *ſtan* ſtare, ſignificat quantum poteſt, (1.) actionem ſtandi, (2.) locum ſtandi, (3.) ſtatum, bonum vel malum, decorum vel indecorum. Inde *zuſtand* ſtatus & conditio rei, *umſtand* circumſtantia, *wolſtand* decus & proſperitas, *unſtand*, *übelſtand* dedecus, *anſtændig* decens, conveniens.

STANDART, vexillum militiæ equeſtris. Angloſax. *ſtandard* apud BENSON. Gall. *eſtendart*, Lat. Barb. *ſtandardum*. Id eſt, ſignum ſtatarium, a *ſtanden* ſiſtere, figere, ſtatuere, interprete LOCCENIO Lib. III. Antiq. Sueo-Goth. cap. 2.

STANDEN, ſtare, *ſtand ſtill* ſta placide. Omnes Antiqui habent *ſtandan*, *ſtantan*, Islandi *ſtanda*, Angli *to ſtand* Codex Arg. Matth. VI. 5. *ſtandandans bidjan*, ſtantes orare. Verſio Angloſax. Luc. XXI. 36. *ſtandan beforan mannes ſuna*, ſtare ante filium hominis. Gloſſ. Keron. ſtet *ſtante*, ſtans *ſtantanti*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 41.

Thar giſah er ſtantan
Gottes boton ſconan.
Vidit ibi ſtare
Angelum Dei pulcrum.

Cum *ſtan* ſimplicius ſit, & ab illo oriatur *ſtand* actus ſtandi, dubium non eſt, quin ab hoc ſubſtantivo profectum ſit *ſtanden* ſtare, ſtationem facere. Ita a *gang* itus fit *gangen* ire. In metaphorico dicendi genere tot recipit ſignificatus, quot primitivum ejus *ſtan*

ſtan. Gloſſ. Pez. remaneat *piſtante.* Gloſſ. Keron. perſiſtere *durubſtantan.* Gloſſ. Boxh. *anaſtantando* conſtanter. Et huc etiam ſpectat, quod in Evang. Goth. & Angloſax. Marc. III. 24. 25. 26. *ſtandan* dicitur de regno & domo, quæ ſtare, h. e. ſubſiſtere non poſſunt in ſe diviſa.

STANDEN, quatenus eſt verbum faceſſens, novum accipit ſenſum, *immanentem* & *transeuntem*, ut ſupra *ſtan.* Quod propter ſequentia notandum.

STANDEN, ſurgere, *ſtand auf* ſurge. Gloſſ. Keron. ſurgat *erſtante,* ſurgant *erſtanten,* exſurgamus *erſtantames.* TATIANUS Cap. CCXVIII. 4. *uuanta gilimſit thes mannes ſun irſtantam thritten tages*, quia oportet filium hominis reſurgere tertia die. OTFRIDUS Lib. V. Cap. IV. 94. *er iſt fon dode irſtantan*, ſurrexit a mortuis.

STANDEN, ſiſtere, figere, ſtatuere. Id eſt, ſtare facere, quocunque modo. Gloſſ. Keron. fixis *kiſtantem.* Angloſaxonibus quoque *ſtandan* non ſolum ſtare, ſed etiam ſiſtere ſignificat, teſte SOMNERO in Dict. Suecis *ſtæ* eſt ſto, & *ſtanna* ſiſtere, expulſo D. ut ſæpe alias. Præcipua derivata ſunt *ſtender* & *ſtandart*, quæ vide.

STANDEN, ſtabilire. Gloſſ. Keron. ſtabilire *ſtantan.*

STANDRECHT, judicium ſtatarium, ſic dictum, ſive quod ſtante pede habeatur ſub dio, ſive quod in eo vexillis in terra defixis jus dicatur.

STANGE, pertica. VEREL. in Ind. *ſtanga* fuſtis, pertica. Idem Belgis *ſtang*, Italis *ſtanga*, Camb. *yſtang.* Prima pertica videtur ſic dicta a *ſtingen* ferire, percutere, & tales hodie ſunt ruſticorum perticæ, quibus poma decutiunt. Reliquæ perticæ, quæ vel oneri ferendo, vel retibus ſuſpendendis, vel ſepibus faciendis, aut aliis uſibus inſerviunt, idem nomen a ſimilitudine acceperunt.

STANGE, contus. Gloſſ. Pez. contos *ſtanga.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XVI. 41.

Sume ouh thie ginoza
Druagun ſtangun groza.
Quidam ſociorum
Portabant contos magnos.

Hic ſenſus oritur a *ſtingen* pungere, punctim ferire, de quo infra. Hinc eodem nomine nonſolum contos, ſed etiam haſtas, lanceas, nec non ſudes & ſtimulos, & quicquid in ſummitate acuminatum eſt, inſignitum legimus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *yſtang* pertica, haſta, lancea. VEREL. in Ind. *ſtang* haſta, vexillum. SOMNER. in Dict. AS. *ſtæng* ſudes, fuſtis, vectis, ſtipes. Imo etiam perticæ idem ſenſus aptari poteſt, quatenus in cuſpidem deſinit. Idque videntur cogitaſſe Sueci, quibus *ſticka* pungere & perticam ſignificat.

STANCK, odor. Angloſax. *ſtenc* apud SOMNER. & BENSON. Francis *ſtanch*, *ſtank.* NOTKERUS Pſal. X. 6. *ſumen hirin uuir ſtanch libis ze libe, ſumen ſtanch todis ze tode,* quibusdam fumus odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem. WILLERAMUS Cap. IV. 14. *boumelin ſuozes ſtankes*, arbuſculum ſuavis odoris. Sorabis *duch* eſt ſpiritus, *dobry duch* bonus ſpiritus, *sly duch* malus ſpiritus, a Bohemico *dycham* exhalare, quod eſt fortaſſe a θυμιάω vaporo. Vide ergo annon *ſtanch* ſit originis Slavonicæ a *duch* per proſtheſin & epentheſin? Quid enim eſt odor, niſi vapor, exhalatio, ſpiritus? Hic ſignificatus obſoleſcit, etiamſi natura prior ſit reliquis.

STANK, fœtor. Angloſax. *ſtenc*, Angl. *ſtink*, Belg. & Suec. *ſtank.* Cum odor poſſit eſſe bonus vel malus, gratus vel ingratus, mirum non eſt, ſenſum ab odore in genere ad fœtorem translatum eſſe.

STANK, olfactus. Angloſax. *ſtenc.* Refer ad *ſtinken* odoratu percipere. A *ſtenc* poſteritas fecit *ſtenkern* & *durchſtenkern* olfactu explorare, quod proprie quidem convenit canibus, metaphorice vero iis, qui omnia curioſe perquirunt.

STAPEL, gradus. Idem quod *ſtaffel.* F. & P. permutantur.

STAPEL, ſtipes, ςύπος. BENSON. in Voc. AS. *ſtapul* ſtipes, *ſtapulas* ſtipites. Cuncta inter ſe cognata, & forte in acumine. Nam *ſtippen*, *ſtupfen* eſt pungere, & ſtipes eſt fuſtis acuminatus terræ infixus. Aliud ejusdem rei nomen a cuſpide formatum vidimus paulo ante in *ſtange* contus.

STAPEL, palus, ſudes, truncus. Angloſax. *ſtybbe* apud SOMNER. & BENSON. Suecis & Island. *ſtubbe.* Rurſus a pungendo, quia ea parte, qua acumen habet, terræ infigitur. Quædam etiam ſudes ſuperne ſunt acuminatæ, inprimis eæ, quibus vallum cingitur. Et hæ duplici jure nomen promeruiſſe videntur.

STAPEL, baſis, fulcrum. Angloſax. *ſtaple*, *ſtapul*, apud SOMNER. & BENSON. Videtur deſumptum a truncis, qui pontem ſuſtinent, quos ſublicas vocant, & poſtea omnibus fulcris adplicatum.

STAPEL, ſubex pedaneus. Italis *ſtaffa*, Lat. Barb. *ſtapes*, *ſtapia.* Cum vox æque ac res veteribus Latinis fuerit incognita, non videtur a *ſtatione pedis*, ſed aliunde derivanda. Originem Germanicam tuetur optimus ſenſus. Nobis enim ſignificare poteſt, vel *fulcrum* cui pedes equitantis inſiſtunt, vel *gradum* quo equus conſcenditur.

STAPEL, ſtrues, non quævis, ſed ordinata, hoc eſt, talis, in qua res rem ſuſtinet. Hodie utuntur Belgæ. Refer ad *ſtapeln* ordinate ſtruere. Qui *ſtapel* acervum interpretantur, vim voci faciunt.

STAPEL, forum principale, eadem Dialecto. Proprie emporium, ſeu locus, ubi merces promercales, aliunde advectæ importantur, & in ſtrues eriguntur. In Gallia primarium Aureliæ forum dicitur *eſtappe*, & alibi *eſtaple.* Haud dubie ſenſu Belgico.

STAPEL, ſtructura lignea. Hoc omnium vetuſtiſſi-

vetuſtiſſimum, & ejusdem originis ut reliqua, nempe a *ſtapeln* ordinate ſtruere. Dicitur antiquitus (1.) de tectis ſepulcrorum. Lex Salica Editionis Lindenbrogianæ & Pithœanæ Tit. LVII. 3. *ſi quis Ariſtatonem, id eſt, Staplum ſuper hominem mortuum capulaverit.* De hac ſtructura vide plura in *Ariſtato.* (2.) de phalis ſive turribus ligneis. Verſio Anglosax. Marc. XII. 1. *ſum man getimbrode anne ſtypel*, quidam homo ædificavit turrim. VEREL. in Ind. *ſtapul* campanarum turris vel ſuſtentaculum. (3.) de ſede Regum Francorum, quæ certe ab initio fuit ædificium ligneum, in formam turris aut caſtelli aſſurgens, non ex palis, ſed ex trabibus extructum, & alio nomine vocatur *pfalz* a *phala.* Lex Ripuaria Tit. LXXV. *ſi quis caballum, hominem, vel quamlibet rem in via propriſerit, aut eum ſecutus fuerit, per tres marcas ipſum oſtendat, & ſic poſtea ad Regis ſtaplum ducat.* Hic adſentiri non poſſum ECCARDO, qui *Staplum Regis* ſolium & tribunal regium interpretatur, quod, quia gradibus aſcenditur, ſic dictum putat a *ſtaffel* gradus. Nam ubi hæc ſolia & excelſas Juſtitiæ ſedes reperiamus in prima Francorum ætate, non docet. Mihi, quod faſtus ſequiorum temporum induxit, non videtur tribuendum primævæ ſimplicitati.

STAPELN, ordinate ſtruere, facere ut res ſe mutuo ſuſtineant. Belgis *ſtapelen.* Oritur vel a Græc. στοιβάζω ſtruo, compono, vel a *ſtapel* fulcrum. Vulgo male exponitur *congerere, coacervare.* Hoc enim non eſt ordine ſtruentis, ſed temere conjicientis.

STAPELRECHT, *ſtaffelrecht*, jus ſtapulæ. Re ipſa eſt privilegium, prætereuntes cum mercibus in flumine publico ſiſtendi, neceſſitate vendendi injuncta, aut, ſi vendere nolint, tributum ſolvendi. Virtute nominis *jus fori*, a *ſtapel* forum. Diſcrepantes doctorum ſententias expoſuit CANGIUS in voce *ſtapula*, & ENGELBRECHTUS in Diſſert. *de jure ſtapulæ.*

STAPF, *ſtapp*, quatenus eſt verbale a *ſtapfen* calcare, ſignificat *veſtigium*, & Græce effertur στίβος, Anglosaxonice *ſtæp*, Sorabice *ſtup*, *ſtowp.*

STAPF, *ſtapp*, quatenus eſt verbale a *ſtapfen* gradi, ſignificat (1.) actionem gradiendi & pedum viciſſitudinem, (2.) ſpatium inter duos pedes diductos. Primum vocatur *greſſus*, alterum *paſſus.* Utrumque Anglosax. vocatur *ſtæp*, Belg. *ſtap*, Anglis *ſtep.* Inde *thuſend ſtapa* milliare, mille paſſus, in Verſione AS. Matth. V. 41.

STAPFEN, *ſtappen*, calcare, veſtigia figere. Hodie dicimus *ſtampfen* ex antiqua epentheſi, quomodo etiam dicimus *trampen* pro *trappen*, per eandem epentheſin. Sed *ſtapfen*, ſicut ſimplicius, ita etiam antiquius eſt, ut patet ex Gr. στείβω calco. Et ab illo derivamus *fuſs-ſtapfen* veſtigia, quia ſunt ſigna pedum calcando expreſſa.

STAPFEN, *ſtappen*, dicitur etiam de *gradientibus*, *ſcandentibus*, & *ſaltantibus*, quia calcantibus ſimiles ſunt, & veſtigia motus ſui in pulvere relinquunt.

STAPFEN, *ſtappen*, gradi, incedere. Anglosax. *ſtæppan*, Franc. *ſtephen*, *ſteffen*, Belg. *ſtappen*, Angl. *to ſtep*, Sorab. *ſtupiu.* SOMNER. in Dict. AS. *ſtæppan* gradi, incedere, veſtigium figere, *ofer-ſteppan* transgredi. Inde Francis *ſtaffel* paſſus. Gloſſ. Pez. paſſibus *ſtaffalun.*

STAPFEN, ſcandere, aſcendere. NOTKERUS Pſal. CXIX. pr. *dara nah ſtephet ſie an den tritten gradum*, tunc aſcendit ad tertium gradum. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Hodie occurrit in derivatis *ſtuffe* & *ſtaffel* gradus.

STAPFEN, ſalire, ſaltare. Apud NOTKERUM Pſal. XXXVIII. 1. *uberſtephen* & *uberſpringen* uſurpantur tanquam ſynonyma, pro tranſilire. Et hinc opinor locuſtam Anglosaxonibus appellari *gærs-ſtapa*, quod in gramine ſaltet. Nam hæc eſt vis & poteſtas omnium pene vocabulorum, quibus natura huius inſecti exprimitur. Vide *heuwſchreck* & *ſprinkel.*

STAPPELN, cæſpitare. Vide *ſtolpern.*

STAPPEN. Vide *ſtapfen.*

STAR, ſturnus. Anglosax. *ſtær*, *ſtærn*, Angl. *ſtare*, *ſtarling*, Gall. *eſtourneau.* Gloſſ. Ælf. in nom. avium: ſtronus (lege ſturnus) *ſtærn.* An a Lat. *ſturnus?* Sit ita, quia MARTINIUS ſic voluit. Sed unde *ſturnus?* Forte a *tornando*, quia in gyrum cum ſociis volitat? Huc me ducit PLINIUS Lib. X. cap. 24. *Sturnorum generi proprium catervatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus.* De verbo *tornare* vide plura in *drehen.*

STAR, ſuffuſio oculorum. Revera eſt στέρησις, id eſt, *privatio* viſus, ſi Græca non aſpernemur. Voces in fine truncari, & ſenſum a genere ad ſpeciem transferri, quid magis obvium?

STARBLIND, ſcotomaticus. Anglosax. *ſtær-blind*, apud SOMNER. & BENSON. Id eſt, ſuffuſione cœcus.

STARK, rigidus, durus, ſolidus. SOMNER. in Dict. Anglosax. *ſtarc*, *ſtearc* rigidus, durus, *ſtearclice* violenter, rigide, dure. STILERUS optime notavit, *ſtark* ſic dici quaſi *ſtarrig*, a *ſtarren* rigere, indurari, ſolidari. Rigere enim dicuntur, nonſolum quæ frigore denſantur, ſed etiam omnia ea, quæ duritie & ſoliditate ſua tangentibus reſiſtunt. Hic primus vocis ſignificatus, quo non anterior ullus. Id quod probe obſervari velim. Nam a duro denominationem accepit *firmus*, *validus*, *robuſtus*, *fortis*, *vehemens*, *violentus*, *gravis*, quia durum diverſis modis exprimunt. Quid enim duro firmius? Quid ad reſiſtendum validius? Quid acrius & penetrantius? Quid denique gravius aut moleſtius? Et hac imagine delectamur etiam in aliis vocibus, ut oſtendi in *hart*, quod certe ante durum, quam fortem, robuſtum, & reliqua ſignificat. Interim a *ſtark* durus, rigidus, derivatur *ſtærken* facere ut

re ut rigeat, a quo rurſus fit *ſtærke* & *ſtærkmæl*, gluten farinaceum, quo lintea ſolidantur.

STARK, firmus, ſtabilis, *ſtærke* firmitas, *ſtærken* firmare, *mit einem eid beſtærken* juramento confirmare. OTFRIDUS Lib. III. Cap. X. 86. *ſtark iſt gilouba thinu*, firma eſt fides tua. WILLERAMUS Cap. VIII. 9. *ſtark quaſi murus ſuper petram ædificatus*. Similiter & Græcis στηρίζειν eſt firmare, ſtabilire.

STARK, validus, robuſtus, *ſtærke* vis, robur, *ſtærken* roborare, *ſich ſtærken* recipere vires. Gloſſ. Pez. robur *ſtarchi*, brachium carneum *menniſciu ſtarchi*. VEREL. in Ind. *ſtyrkia* firmare, roborare, *ſtyrkur* vis, robur, exercitus.

STARK, fortis, ſtrenuus, *ſtærke* virtus, *ſtærken* confortare. Gloſſ. Keron. fortes *ſtarche*, fortiores *ſtarchirun*, fortiſſima *ſtarchiſtun*, confortetur *keſtarachit*. Neſcio an *ſtark* & κρατὺς caſu tantum conveniant. Saltim ſe mutuo producunt per anaſtrophen.

STARK, vehemens, violentus. NOTKERUS Pſal. XLIX. 3. *umbe in ſtarch uuint*, in circuitu ejus tempeſtas valida. Id eſt, vehemens, violenta.

STARK, gravis, moleſtus. Hymnus antiquus apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 289. *arratte fona ſtarchiſtum kappot Faraones*, erepti de duriſſimo imperio Pharaonis. Id eſt, graviſſimo, moleſtiſſimo. Eodem obſervante *ſtarko thing* ſunt *res duræ* apud WILLERAMUM, id eſt, graves, adverſæ, moleſtæ.

STARK, per omnes ſignificatus, excepto primigenio, Angloſaxonibus effertur *ſtrak*, quod ideo monendum duxi, ne offendamur, ſi literam caninam in aliis quoque vocibus, & permultis, e ſede nativa motam inveniamus. SOMNER. loc. cit. *ſtreca*, *ſtrace*, *ſtræc* violentus, fortis, robuſtus, immoderatus, *ſtrece* vis, violentia, *ſtreca mod* magnanimus. Nec deſunt Dialecti, in quibus ſibilus ſupprimitur. Ita Cambris *trech* eſt fortior, potentior, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

STARR, rigidus, durus, ſolidus. Græcis στερεὸς, στεῤῥὸς, & inde στερεῶν, στεῤῥῶν rigidum, durum, & ſolidum facere, στερεότης, στεῤῥότης rigiditas, durities, ſoliditas.

STARREN, rigere, indurari, ſolidari. Gr. στεῤῥοῦσθαι. Utitur Luth. Hiob. XL. 12. Metaphorice dicitur (1.) de attonitis, torpidis, & exſanguibus, quia ſimiles ſunt earum rerum, quæ frigore obduruerunt. VEREL. in Ind. *ſtirna* obrigeſcere, *ſtirnat* obriguit, *ſtirdur* rigens, exſanguis, calore, ſanguine, & vita propemodum deſtitutus. Gloſſ. Pez. attonitos *ſtornentiu*, attonitis *ſtornentin*. Hodie dicimus *erſtarren* & *erſtarrt*. (2.) de obſtinatis & moroſis, quia ſimiles ſunt rebus duris, quæ tangentibus reſiſtunt. Inde *ſtier*, *ſtur*, *ſtorriſch* aſper, auſterus, intractabilis, *halsſtarrig* refractarius, ad verbum *cervicoſus*, vel inſtar *duræ cervicis*, quæ jugum ferre recuſat.

STARREN, fixis oculis intueri, *ſtarrende augen* oculi defixi, *ſtarr* defixus obtutu. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtarian* aſpectare, intentis & fixis oculis intueri, hiantibus oculis videre. VEREL. in Ind. *ſtara augum* intentis & inconnivis oculis intueri. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVII. 83.

Jagilih ſin zilota,
Unz er ſo nidar ſtareta.

Vertit SCHILTERUS:

Quilibet ipſum obſervavit,
Dum ſic deorſum inclinaret.

Male. Nam poſteriora verba ſic reddenda ſunt: *cum oculos ad terram defigeret*. Belgis quoque *ſtaren* & *ſtarougen* ſignificat oculos in rem figere. An dicemus, hunc ſenſum petitum eſſe ex præcedentibus, ut *ſtarren* primo ſit ſtupere, poſtea ſtupentibus & immotis oculis adſpicere? Dubito. Nam *ſtarren* non eſt attonite, ſed avide ſpectare, & deſiderium magis videndi quam ſtuporem indicat. Ducam igitur cum CASAUBONO a Græc. θεωρεῖν contemplari, auſpicio ſibili. Utrique cognatum eſt Latinum *tueri*.

STARREN, trucibus oculis intueri. VEREL. loc. cit. *han ſtardi a moti*, torvis oculis contra intuebatur. Senſus ab aſpectu defixo ad atrocem translatus, quia defixo ſimilis eſt. Inde *ſtarr* & *ſtier* torvus.

STARZEN, eſt frequentativum a *ſtarren* rigere, rigidari, & ejusdem ſignificatus. Ita veſtes auro fulgentes vulgo vocamus *kleider von gold ſtarzend*, & ubera turgentia *ſtarzende brüſte*, quia ſicut veſtes auri copia, ita ubera plenitudine ſua rigent. Rigere etiam nobis dicuntur ſtupentes & timore perculſi, quia rebus rigidis ſimiles ſunt. Idque videtur colligi poſſe ex compoſito *beſtürzt* attonitus. Cui ſimile Græc. ταραχθεὶς conſternatus, a ταράττομαι conſternor. Aliud etymon habes in ſupra in B.

STAT, varie ſcribitur in Dialectis, tam recentibus quam antiquis, ut mox patebit. Quæ res ſæpe etymologiam & operationem mentis turbat. Ergo ne mens pluribus intenta ſignis ab unitate notionis dimoveatur, ex tot inconſtantibus ſcripturis unam eligendam duximus, ad quam reliquæ omnes docendi cauſa referri poſſent.

STAT, duplicem habet ſignificatum, unum a *ſtan* ſtare, conſiſtere, alterum a *ſtatten* ponere, collocare, ſtatuere.

STAT, a *ſtan*.

STAT, quatenus derivatur a *ſtan* ſtare, conſiſtere, ſignificat (1.) *locum*, quia locus eſt ſuperficies immota & vi ſua ſtans, in qua aliquid collocari poteſt. (2.) *ſtationem*, h. e. tam vim & actionem, quam locum ſtandi. (3.) *ſtabilem*, firmum, conſtantem, quia vel ſtat revera, vel ſtanti & immoto ſimilis eſt.

STAT, *ſtette*, locus, *auf der ſtette* in loco, *dürre ſtette* arida loca, Matth. XII. 43. *ſchedelſtett*

delſtett calvaria, locus ubi cadavera interfectorum inſepulta jacent, Matth. XXVII. 33. *walſtat* locus ſtragis, *ſeimſtat* locus ſupplicii, *malſtat* locus comitiorum &c. Gloſſ. Keron. locum *ſtat*, loca *ſteti*, locorum *ſteteo*, in omnibus locis *in allem ſtetim*. Idem Gothis *ſtads* Luc. XIV. 21. & alibi *ſtad*, *ſtaths*, Angloſax. *ſteda*, *ſtede*, Belg. *ſteede*, Angl. *ſted*, Island. *ſtad*. A ſubſtantivo rurſus fiunt verba varii ſignificatus,

Perſis *ſtaden*, ſtare, conſiſtere in loco.
Græcis σταθῆναι, idem.
Germanis *ſtatten*, ponere in loco, alias *locare*, *collocare*, *ſtatuere*.

STAT, actus & vis ſtandi. Gr. στάσις. Derivata vide in *ſtatig*.

STAT, ſtatio, locus ſtandi, & per ſynecdochen generis *ripa*, *littus*, id eſt, ſtatio navium. Hodie dicimus *geſtad*, Gothi ſimpliciter *ſtad*, *ſtath* Marc. IV. 1. 35. Angloſax. *ſtathe*, *ſtæthe*, Franci *ſtathe*, *ſtade*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XIV. ab init.

Thaz bizeinot mihil guat,
Thaz Druhtin thar in ſtade ſtuant.

Vertit SCHILTERUS:

Hoc deſignat magnum bonum,
Quod Dominus hic in littore ſtetit.

TATIANUS, Cap. CCXXXVI. 1. *ſtuont ther heilant in ſtathin*, ſtetit Jeſus in littore.

STAT, *ſtet*, ſtabilis, immotus, *unſtet* inſtabilis, vagus. Græcis στατὸς & ἄστατος, manifeſto conſenſu.

STAT, *ſtæt*, firmus, conſtans. Græcis στάδιος eſt firmus, ἀσταθὴς inconſtans, Cambris *anwaſtad* inſtabilis, inconſtans.

STAT, *ſtæt*, continuus, quia ſtabili & conſtanti ſimilis eſt. Dicitur (1.) de tempore continuo, & duratione non interrupta. Inde *ſtets* ſemper, jugiter, continuo. (2.) de actione continua. Inde *ſtæter fleiſs* induſtria continua, *ſtæte arbeit* labor aſſiduus & non intermiſſus.

STAT, a *ſtatten*.

STAT, quatenus eſt verbale a *ſtatten* ponere, ſtatuere, collocare, varia ſignificat pro vario ingenio parentis, (1.) *locum paratum*, ſeu parando factum, ut ſunt ædificia, & ſimilia. (2.) *ſtatumen*, ſeu fulcrum, id eſt, ſuppoſitum quo impoſitum ſuſtinetur. (3.) *rem conſtitutam*. (4.) *ſtatum*, hoc eſt, conſtitutionem, conditionem & qualitatem rei. (5.) *vicem*, ſeu *ſubſtitutionem*.

STAT, *ſtatt*, *ſtadt*, locus paratus, vel parando factus. Dicitur per ſynecdochen generis (1.) de manſionibus & habitaculis. Codex Arg. Joh. XIV. 2. *gagga manwjan ſtad izwis*, vado parare locum vobis. Id eſt, ſedem & manſionem. Inde Cambris *eiſteddia* ſedes, Germanis *wonſtat* domicilium. (2.) de ædificiis tam publicis quam privatis. Inde Græcis σταθμὸς ſtabulum, Gothis *ſtada* diverſorium Luc. II. 7. *motaſtad* telonium Luc. V. 27. nobis *ſtadel* area, ſtabulum, horreum, diminutive. (3.) de urbibus & oppidis. Hic eſt ille locus, quem hodie vocamus *ſtatt*, *ſtadt*, conſentientibus Belgis & Suecis, qui cum ex pluribus manſionibus & ædificiis componatur, revera eſt locus reip. parando factus. Vox nova videri poſſet ob ſilentium veterum, niſi Græcis ἄστυ idem ſignificaret, quod a reliquis haud alienum videtur.

STAT, *ſtatt*, ſtatumen, fulcrum, *beddſtatt* lectica, fulcrum lecti. Ad hanc claſſem ſpectant compoſita antiqua,

hunslaſtad, altare, in Evang. Goth. Matth. V. 23. Id eſt fulcrum, cui ſacrificium imponitur. Nam *hunsla* eſt oblatio manuaria, ut oſtendi in *ſal* traditio, & *han* manus. Et altaria fulcra appellari, non eſt inſolitum. Vide *ſtall* altare.
lukarnaſtath, candelabrum, ibidem Matth. V. 15. Id eſt fulcrum candelæ. Simile compoſitum vide in *ſtall* locus artificialis.
cereoſtatum, eadem notione apud CANGIUM, quia candelabrum eſt fulcrum cerei.
eiſteddia, *cyfeiſtedd*, ſedile, Dial. Cambrica, quia ſedentibus eſt pro fulcro.

Hodie dicimus *ſtütze*. Sed *ſtat* ſimplicius eſt, & cum illo convenit Angloſax. *ſtudu* poſtis, columna, fulcrum.

STAT, *ſtaat*, res conſtituta. Dicitur per ſynecdochen generis de *regnis* & *imperiis*, quia regna & imperia ſunt res publicæ conſtitutæ. Inde *ſtaats-rat* adminiſter regni, *ſtaats-ſachen* cauſæ publicæ, ad regnum & jura regnandi ſpectantes. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſtaat*, Galli *eſtat*.

STAT, *ſtaat*, ſtatus, i. e. conſtitutio, conditio, & qualitas rei, *ſeinen ſtat in acht nemen* dignitatem ſuam tueri.

STAT, *ſtatt*, vice, *an Gottes ſtatt* vice Dei, *ſtatthalter* pro-rex, ad verbum *vicem tenens*, quod recte dicitur de eo qui alterius nomine remp. adminiſtrat. Non certe a *ſtat* locus, etiamſi Latini dicant *loco patris*, *loco filii*: Non enim, qui ſic loquuntur, de loco aut ſpatio cogitant, ut hic ſit nunc, ubi antea fuit ille; ſed quod pro eo ſit tanquam ſubſtitutus. Ergo a *ſtatten* ſtatuere, collocare.

STATEN, *ſtaaten*, optimates reipublicæ regendæ. Id eſt, ſtatuti, conſtituti, a *ſtatten* ponere, collocare, ſtatuere.

STATIG, *ſtætig*, ſtabilis, firmus, fixus. Angloſax. *ſtæthig*, Francis & Alam. *ſtatig*, *ſtadig*. Gloſſ. Keron. ſtabiles *ſtadige*, ſtabilitas *ſtadigii*. Gloſſ. Pez. fluxa *unſtatigiu*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 62. *polaran oub then ſtetigon*, polarem quoque fixum. Proprie eſt ſtabilitate pollens, vi terminationis *ig*, a *ſtat* ſtatio, quatenus vim ſtandi ſignificat. Inde *beſtætigen* confirmare. Dicitur allegorice (1.) de conſtanti. (2.) de gravi & modeſto. (3.) de continuo & non interrupto. Inde *ſtætig* aſſiduus & aſſiduo. Belgæ modeſtum vocant *ſtaatig*, conſtantem & aſſiduum *geſtadig*. Scripturæ diverſitas

ſitas neminem debet turbare, quia literæ duræ & molles ſunt permutabiles in omnibus Dialectis.

STATT, *ſtadt*, urbs. Vide *ſtat* locus conſtitutus.

STATTEN, ponere, collocare, ſtatuere. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 13. *ſtatta diu uuazzer ſamo ſo in udirbalge*, ſtatuit aquas quaſi in utre. Gloſſ. Boxh. *kiſtaton* collocare. Gloſſ. Lipſ. *giſtatodun* locaverunt. Gloſſ. Keron. collocet *keſtatot*. A *ſtat* locus, ut Latinis a *locus locare*. Inde compoſita, *beſtatten* loco inferre, *ausſtatten* elocare, *geſtatten* locum dare petitioni, &c. A *ſtatten* rurſus fit *ſtat* quintuplici ſignificatu, de quo ſupra.

STATTLICH, quod in ſuo genere eximium eſt, a *ſtat* qualitas.

STAUB, pulvis. Gothis *ſtub* Luc. X. 11. Francis *ſtuppe*, *ſtubbi*, Belg. & Danis *ſtof*, *ſtoff*. NOTKERUS Pſal. I. 4. *ſie zefarent alſo daz ſtuppe dero erdo*, diſſipantur tanquam pulvis terræ. MARTINIUS deduxit a ϛείβω calce tero, quem ſequitur JUNIUS. Secundum hanc etymologiam pulvis erit contritum quid ex quacunque materia. Et cum hac notione generali convenit compoſitum *ſtaubmæl* pollis, farina in minutiſſimas partes contrita. Cum voce Germanica conſentire videtur Græca σποδὸς pulvis, cinis. Nam *ſtaub* & σποδὸς ſe mutuo producunt per metatheſin. HELVIGIUS tribuit Hebræis *ſchaphath* in pulverem collocavit, quod cæteris affine exiſtimat. A *ſtaub* eſt *ſteuben* duplici ſignificatu, ut oſtendi in loco.

STAUCHEN, luxare, *verſtaucht* luxatus. Forte a στούχος varus, diſtortus. Dicitur de dislocatione pedum & manuum, & vocatur alias *verrenken* diſtorquere.

STAUDE, frutex. Gloſſ. Boxh. *ſtuda* frutix. Gloſſ. Pez. nemoroſa *ſtudagaz*. A ſtando, inquit MARTINIUS, quia firmius ſtat quam herba. Malim a *ſtoſſen* protrudere, quod Gothice effertur *ſtautan*. Nam verba in regno vegetabili deſumuntur ab impulſu naturali, quo ramuli & frondes protruduntur, ut oſtendi in *ſchoſs* ſurculus, & *ſchieſſen* ac *ſprieſſen* fruticari.

STAUF, genus poculi capacioris. SOMNER. in Dict. AS. *ſteap* cyathus, calix, *ſtoppa* batiola. Gloſſ. Ælf. in nom. vaſor. ſitula *ſtoppa*. Gloſſ. Pez. calicibus *ſtouphin*, cyathos *ſtoupha*. Gloſſ. Keron. *Stoupus, ciphus certæ menſuræ*. Lege *ſcyphus*. Latino-Barbari habent etiam *ſtaupus*, Belgæ *ſtoop*, Islandi *ſtaup*. Cuncta a Gr. δέπας poculum, præpoſito ſibilo. Hodie utimur diminutivo *ſtäubchen*, dum *ſtauf* perennat apud Helvetios, teſte PICTORIO.

STAUNEN. Vide *erſtaunen*.

STAUPE. Vide *ſteupen*.

STECHEN, incipit a puncto, & definit in vulnere. Ordo ſignificandi eſt, (1.) pungere, (2.) puncto notare, (3.) punctim ferire ſeu ſtimulare, (4.) cuſpide fodere, (5.) cuſpide trajicere, (6.) confodere, jugulare, (7.) incidere. Creditur oriri a Gr. ϛίγειν vel ϛίζειν pungere, unde etiam Latinis *ſtigo* & *ſtingo*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtican* pungere, confodere, jugulare, *toſticod* confoſſus, *ſtice* punctio, compunctio, lateris pleuritis, *ſticcel* ſtimulus, aculeus. Gloſſ. Pez. foderunt *durahſtachun*, transverberabitur *durahſtochan uuirdit*. TATIANUS Cap. CCXI. 4. *giſahun in then ſie anaſtahun*, videbunt in quem transfixerunt. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 9. *thiu kind ſtechan*, infantes confodere. Inde

> Græcis ϛίγμα punctum, cicatrix, ϛιγεὺς ſubula, ϛάχυς ſpica, ϛικτὸς punctis diſtinctus, pictus, ſignatus.
>
> Gothis *ſtik* punctum, *in ſtika melis* in puncto temporis Luc. IV. 5. *ſtikl* calix Marc. VII. 4. quod proprie eſt cornu, quo animal punctim ferit, & dicitur de calice, quia veteres ex cornibus potabant, ut demonſtravi in *horn* poculum.
>
> Islandis *ſtikil* acutior pars cornu, *ſtekametz* pugio, apud VEREL. in Ind.
>
> Germanis *ſtich*, *ſtichel*, *ſtachel*, & alia noti ſignificatus, quæ vide ſuis locis.

Allegorice dicitur de dictis mordacibus & aculeatis, item de donis, quibus homines tanquam calcaribus ſtimulantur ad agendum. Inde *beſtechen* corrumpere &c.

STECHEN, fodere ligone. Anglis *to dig* abſque ſibilo.

STECHEN, certare ludendo. Senſus a ludis equeſtribus petitus, ubi certantes annulum haſta trajiciunt.

STECHEN, incidere, *in kupfer ſtechen* æri incidere, *aufſtechen* inciſionem facere. Senſus a puncto ad inciſionem prolatus, quia inciſio eſt continuatio punctorum.

STECHER, ſecundum antecedentia ſignificat quantum poteſt, vel eum qui incidit, inde *kupferſtecher* chalcographus, vel inſtrumentum pungendi aut fodiendi, ut ſunt graphia, ſtimuli, pugiones &c. Inde Italis *ſtocco* gladius punctim feriens.

STECK, *ſtecken*, ſtipes, ſudes, paxillus. Gloſſ. Boxh. *ſtecko*, *dhorn*, ſudes. Gloſſ. Pez. paxillus *ſtechu*, paxillum *ſtechun*, in ſude *in ſtechin*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſtaca* ſtipites. Proprie eſt omne lignum eo fine acuminatum ut in terram pangi poſſit, a *ſtechen* pungere. Hodie utimur compoſito *zaunſtecken* pro ſudibus, quales ad ſepes adhibentur. A ſimplici poſteritas fecit diminutiv. *ſtakette*, quod vide.

STECK, *ſtecken*, a paxillo transfertur ad baculum, quia paxillo ſimilis.

STECKEN, hærere, ineſſe, defixum eſſe, *im kot ſtecken* in luto hærere, *in der erde ſtecken* in terra defixum eſſe. Angloſaxones eodem ſenſu dixiſſe *ſtican*, teſtis SOMNER. & BENSON. Sumptum videtur a *ſteck* paxillus, quia paxillis in terram defixis ſimiles ſunt qui cum loco cohærent.

STECKEN, quatenus eſt verbum faceſſens a præcedenti, ſignificat quantum poteſt,

(1.) face-

(1.) facere ut inſit. Inde *ſtecken* rem rei immittere. (2.) facere ut cum loco cohæreat. Inde *ſtecken* figere. (3.) facere ut fixo ſimile ſit. Inde *ſtecken* impedire, impedimentum afferre.

STECKEN, rem rei immittere, *ins maul ſtecken* immittere ori, *in ſack ſtecken* recondere in loculo, *ins geſængnus ſtecken* conjicere in carcerem, *unterſtecken* immiſcere, *anſtecken* incendere, immittere flammam, *anſteckend* contagioſus, quia luem immittit, *beſteck* theca, in qua culter reconditur &c.

STECKEN, figere, *ſtecknadel* acus ad figendum. Gloſſ. Keron. defixis *keſtactem*. Inde Gothis *hlethraſtakeins* ſcenopegia, feſtum tabernaculorum, a figendis tabernaculis ſic dictum Joh. VII. 2. In quo compoſito *hlethr* non ſignificat corium, ſed tectum. Nam tabernacula illa fuerunt tecta tumultuaria ex frondibus ſtructa, non tentoria ex corio vel pellibus animalium. De voce *hlethr* vide plura in *leder* corium.

STECKEN, impedire, impedimentum objicere. VEREL. in Ind. *ſtika* adactis & impactis palis flumina & freta navibus impervia reddere. Inde *ſteckbriefe* nobis ſignificant literas quæ curſum fugientis intercipiunt, quamvis etiam mandatum de immittenda manu denotare poſſit. Dicitur etiam *ſticken*, & tunc ſignificat ſpiritum intercipere, poſito genere pro ſpecie. Et hinc *ſteckfluſs* catarrhus ſuffocativus.

STECKEN, latere, *wo haſtu ſo lang geſteckt* ubi latitaſti tam diu. A *decken* latere, præpoſito ſibilo.

STECKEN, tegere, abſcondere, occultare. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt occultare, niſi facere ut lateat? Hodie utimur compoſito *verſtecken* occulere, & reciproco *ſich verſtecken* latebras quærere. Cum ſimplici convenit Gr. ϛέγω operio, occulto.

STECK-FLUSS. Vide *ſticken* ſuffocare.

STEG, ſemita. Goth. *ſtaigs* Marc. I. 3. Angloſax. & Francis *ſtiga*. TATIANUS Cap. XIII. 3. *tuot rehto ſino ſtiga*, rectas facite ſemitas ejus. Proprie eſt via eundi, a *ſteigen* ire, vadere. In compoſ. dicitur *ſteig*. Inde *fuſs-ſteig* trames.

STEG, gradus, *ſtegreif* circulus vel funis quo equus aſcenditur. VEREL. in Ind. *ſtigi* gradus, ſcala, *ſtigreip* ſtapedes, vel ſtapedum funes. Refer ad *ſteigen* aſcendere. Saxones & Alamanni dicunt *ſtigel*, ſive diminutive, ſive per medium derivandi *el*. BENSON. in Voc. AS. *ſtighel* gradus. Gloſſ. Keron. gradus *ſtiagil*. Dicitur & *ſteig* in comp. Inde *ſteigbügel* circulus ferreus ad conſcendendum equum.

STEHEN, ſtare, conſiſtere in loco. Verbum rariſſimum, & in monimentis veterum vix ſemel obvium, ſimile tamen Græco ϛάκειν, ϛήκειν ſtare. Verba antiqua vide in *ſtan* & *ſtanden*.

STEHEN, ſurgere, *erſtehen* reſurgere. Verbum faceſſens a *ſtehen* ſtare. Nam qui ſurgit, ſe ipſum ſtare facit.

STEHEN, intelligere. Vide *verſtehen*.

STEIF, ſtrictus, adſtrictus, Saxonice *ſtif* vel *ſtyf* in omnibus Saxonum Dialectis, Belgica, Anglica, Scandica. A ϛύφειν adſtringere, ſpiſſare. Translative dicitur de duro, denſo, ſolido, firmo, & rigido, quia hæc & talia a natura ſunt adſtricta. Inde Angloſaxonibus *ſtifan* rigere, Germanis *ſteiffen* facere ut rigeat, item ſolidare, roborare, confirmare, Suecis *ſtyfnackot* cervicoſus, obſtinatus, contumax, Latinis *obſtipus* qui collum habet rigidum & in latus retortum.

STEIG, idem quod *ſteg* in compoſitis, h. e. ſemita vel gradus.

STEIGEN, ire, vadere, tendere. Significatus extinctus, ſed aliunde liquidus. JUNIUS eum colligit ex derivato *ſteg* vel *ſteig* ſemita, & quod Græcis ϛείχει idem ſignificet, in Gloſſ. Goth. pag. 316. nec quenquam reperiri poſſe putat, qui non hoc verbum fidenter deducat a ϛείχειν ire, in Obſerv. ad Will. pag. 87. Pro confirmatione addi poteſt, quod *ſtigan* Angloſaxonibus & Francis ſit *aſcendere* & *deſcendere*, quod derivata utrumque ſenſum cuſtodiant, & quod idem verbum in compoſitis contrarios recipiat motus, ſurſum & deorſum tendentes, pro natura particularum, quibus jungitur. Quod fieri non poſſet, niſi adſcenſus & deſcenſus in una & generali ſignificatione convenirent. In qua vero, niſi in notione eundi?

STEIGEN, aſcendere, ſurgere, ſurſum tendere. Goth. *ſteigan*, Angloſax. Franc. & Alam. *ſtigan*. Evang. Goth. Joh. VII. 14. *ſtaig in alh*, aſcendit in templum. TATIANUS Cap. LIV. 1. *ſteig tho in ſhifilin*, tunc aſcendit in naviculam. Compoſita veterum ſunt, *atſteigan*, *usſteigan* quod Gothicum, *aſtigan*, *upſtigan*, quod Angloſaxonicum, *uſſtigan* quod Francicum & Alamannicum. Cuncta eodem quo ſimplex ſignificatu.

STEIGEN, creſcere. Dicitur (1.) de plantis, prorſus ut *reiſen* ſurgere, & *ſprieſſen* ſalire. Verſ. Angloſax. Marc. IV. 7. *tha ſtigon tha thornas*, tunc aſcenderunt ſpinæ. Ubi Luth. *die dornen wuchſen empor*. (2.) de pretio creſcenti. Utrumque incrementum aſcenſui ſimile eſt.

STEIGEN, deſcendere, deorſum tendere. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra. Evang. Angloſax. Marc. XIII. 15. *ſe the ys ofer thecene, ne ſtige he on hys hus*, qui eſt in tecto, ne deſcendat in domum. TATIANUS Cap. CCXVII. 1. *Gotes engil ſteig fon himile*, angelus domini deſcendit de cœlo. Inde per varia præfixa componuntur apud Gothos *atſteigan*, *afſteigan*, apud Angloſaxones *aſtigan*, *ofſtigan*, *nitherſtigan*, apud Francos & Alamannos *niderſteigan*. Cuncta eodem ſenſu ut ſimplex.

STEIGERN, augere, facere ut creſcat. Verbum faceſſens a *ſteigen* creſcere. Antiquitas dixit de iis, qui res ſuas licitis modis amplificant. WILLERAMUS Cap. IV. 2. *ſie ſtegerent*

gerent ie doh gerno mit iro gelouben, mit gebete, mit elemoſina, unte mit anderen uuoletaten, ze demo gith huſſen. Lege *giht-huſſen* cum cel. SCHERZIO, & locum ſic verte: Libenter aliquid adjiciunt per fidem, orationem, eleemoſynam, & alia bona opera, ad cumulum confeſſionis. Hodie non amplius utimur bono ſenſu, ſed pravo tantum, inprimis de fœneratoribus, qui annonam flagellant, & pretium ejus duplicant.

STEIL, acclivis, præruptus. Vitiatum per ſyncopen ab antiquiori *ſtickel*, quod vide.

STEIN, lapis, petra &c. Græcis στία & στίον, Gothis *ſtains* & *ſtaina*, Angloſax. *ſtan*, Franc. & Alam. *ſtein*, Belg. & Suec. *ſteen*, Angl. *ſtone*, Monum. Run. *ſtein*, *ſtain*, *ſtin*, *ſten*. Cuncta a *ſtan* ſtare, quia vi ſua ſtat. Gloſſ. Boxh. *ſteina* prerupta, *ſteinili* calculus. Gloſſ. Keron. petram *ſteina*. Gloſſ. Pez. ibices *ſteingeizi*, latomorum *ſteinpozilo*. Eodem nomine deſignari ſolet, quicquid ad lapidem proprietate aliqua vel ſimilitudine accedit, ut gemmæ ſeu lapilli pretioſi, lateres ſeu lapides cocti, calculi luſorii &c. A *ſtan* antiquitas Saxonica fecit *ſtænen* lapideus, & *ſtænan* lapidare, lapidibus obruere. Hodie dicimus *ſteinern*, & frequentative *ſteinigen*.

STEIN, murus coctilis. Dictio metonymica, qua pars ponitur pro toto, later pro ſtructura lateritia. Inde Angloſaxonibus *hol-ſtan* fornix, Germanis *ſchorſtein* caminus, *rabenſtein* locus ſupplicii, ubi exterminatorum corpora inſepulta abjiciuntur, non a *rabe* corvus, ſed a *rabe* cadaver.

STEIN, regio. Vox Scythica, quæ Perſis effertur *ſtan*, Græcis ταvία, ſibilo barbarico ſuppreſſo. De Perſis teſtem habeo LUDOVICUM DE DIEU in rudimentis Linguæ Perſicæ pag. 64. ubi multa Perſarum ſiſtit compoſita, cujusmodi ſunt,

Arabiſtan, regio Arabum ſive Arabia,
Hindoſtan, regio Indorum ſive India,
Turkiſtan, regio Turcarum trans Oxum,
Gurgiſtan, regio Georgiorum &c.

Perſas eam vocem a Scythis accepiſſe, colligitur ex nomine vetuſtiſſimo SACASTENA, regio Sacarum, ab ipſis Sacis (quos Scythici generis fuiſſe novimus) invento. STRABO quidem habet *Sacaſena* Lib. 2. Geog. *Sacæ optimam Armeniæ regionem occuparunt, quam nomine ſuo vocarunt Sacaſenam*, Σακασήνην. Sed manifeſto & facili deſcribentium errore, quem PEZRONIUS in Celticis pag. 38. ex ISIDORO CHARACENO, ſcriptore apud HOESCHELIUM & HUDSONIUM inter Geographos minores obvio, recte corrigit legendo Σακαστήνην. Nam *Sacaſtana* bis occurrit apud hunc ISIDORUM in Stathmis Parthicis, ſemel ab initio, iterum in fine, ubi *Sacaſtana Sacarum Scytharum* legitur. Perſas imitati ſunt Græci in voce ταvία, Græcos Latini in nominibus regionum, quæ in *tania* vel *donia* exeunt, cujusmodi ſunt,

AQUITANIA, regio fontium ſalubrium, non matrix aquarum, etiamſi *cwith* veteribus ſit matrix. Priorem & veriorem etymologiam ſiſtit PEZRONIUS in Ant. Celt. pag. 418. Alteram, ſed minus probabilem, SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 5.

LUSITANIA, regio Luſiorum in Hiſpania, interprete PEZRONIO ibidem.

MAURITANIA, terra nigricantium. Vide *mor*.

BRITANNIA, regio pictorum, a Celtica voce *brith* diverſicolor, maculoſus, PEZRONIO interprete pag. 379. *Britones*, *Friſiones*, & *Brigantes*, eadem eſſe nomina, pro Dialectorum diverſitate e *Phrygum* nomine corrupta, BAXTERO, quamvis auctori perdocto, & inter Britannos præcipuo, non credo: Et multo minus CLUVERIO, qui primum *Britonem* unum ex quinque filiis Aſcanii eſſe fingit. Nam *Britones* Lingua Celtica & hodie Cambrica ſunt homines picti. Et tales fuiſſe veteres Britannos, manifeſtum eſt. TACITUS Siluribus tribuit *coloratos vultus*, in Vita Agricolæ Cap. XI. CÆSAR vero, *omnes ſe Britannos glaſto inficere, quod cæruleum efficiat colorem*, ſcribit in Comment. Lib. 5. Hinc *picti Britanni* paſſim occurrunt apud veteres Poëtas. Rectius vero ſcribitur *Brittania*. Nam & Græci habent Βρεττία & Βρεττάνια, & Angloſaxones *Brytland*.

CALEDONIA, regio ſilveſtris. Hibernis *coil* etiamnum pro ſilva eſt.

Atque hinc jam patet, quid Germanis proprie ſit HOLSTEIN, nempe non cavus lapis, ut imperitis videri poſſet, ſed vel humilis & depreſſa regio, vel Saxonum antiqua tellus. De hoc celeberrimo nomine vide plura in *hol* inferus, & *Holſatia*. Si quæratur, unde ſit illud *ſtein?* Reſpondeo, ex eodem fortaſſe fonte ut *ſtein* lapis, nempe a *ſtan* ſtare, conſiſtere, quia regio eſt terra firma, & locus ſtabilis atque immobilis Reipublicæ. Si quis tamen malit derivare a *denen* extendere, non vetabo.

STELEN, furari. Gothis *ſtilan* Matth. VI. 20. Angloſax. & Francis *ſtelan*, *forſtelan*, Belg. *ſteelen*, Island. *ſtela*, Angl. *ſteal*, Suec. *ſtiæla*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVII. 8. de latronibus cum Chriſto crucifixis: *thie ſtalun er zi ſizze*, qui furta & latrocinia ante faciebant aſſidue. TATIANUS Cap. XXXVI. 1. *thar noh thioba ni grabent noh ni furſtelent*, ubi fures non effodiunt, nec furantur. Hujus verbi tres afferri ſolent origines. (I.) Græca, ſed a diverſis diverſa. HELVIGIUS ducit a συλᾶν ſpoliare per epentheſin, CASAUBONUS a στερεῖν privare, mutato R. in L. JUNIUS a στείλασθαι fallere. (II.) Latina, a *ſuſtollere*, auctore MARTINIO. (III.) Germanica, a *ſtill* tacitus & tacite. Ita rurſus JUNIUS & poſt illum STADENIUS. Ad familiam ſpectant, *ſteler* fur, *ſtal* & *diebſtal* furtum, *geſtolen* furtivus, *verſtolen* & *verſtolnerweiſe*

weiſe clam, furtim, ſub- & obreptitie, *ſich einſtelen* obrepere, irrepere, *ſich verſtelen* ſurripere ſe aliorum conſpectui, clam ſubducendo ſe, & SKINNERI judicio etiam *ſtellatura*, ſed non *ſtellionatus*.

STELLE, locus. Angloſax. *ſteale*, *ſtealle*, Franc. *ſtall*. Gloſſ. Pez. loco *ſtalle*. A *ſtan* ſtare, per medium derivandi L. quia locus eſt res ſtabilis, & in loco omnia conſiſtunt. Dicitur ſenſu latiſſimo de loco naturali, conſtituto, honorario, vicario &c.

STELLE, *geſtelle*, quatenus derivatur a *ſtellen* ponere, ſtatuere, collocare, ſignificat omne tabulatum cui aliquid imponi poteſt, pluteum, fulcrum &c. Inde *ſtellen-macher* apud Berolinenſes eſt faber carpentarius, a compagine plauſtri ſic dictus.

STELLEN, ponere, ſtatuere, collocare. Francis *ſtellen*, *ſtollen*, *ſtullen*, Belg. *ſtellen*, Suec. *ſtælla*. NOTKERUS Pſal. CVI. 36. *unde dar hi dien uuazzeren ſtolta er hungerge*, & ibi juxta aquas collocavit eſurientes. A *ſtelle* locus. Quid enim eſt ponere, niſi facere ut ſit in loco? Inde *ſtellung* poſitio, ſitus vel habitus corporis, & reciprocum *ſich geſtellen* ſiſtere ſe in loco. Ex eodem fonte promanant omnia factitiorum nomina, quæ collocandi cauſa fiunt, aut quibus aliquid imponitur. Inde στύλος columna, *ſtoll* baſis, fulcrum, *ſtul* ſella, *geſtell* pluteus, *ſtelzen* grallæ, & ſimilia.

STELLEN, conſtituere, diſponere, ordinare, *anſtalt* diſpoſitio, *geſtalt* forma, diſpoſitio, habitus, adjective conſtitutus, *ungeſtalt* deformis, *verſtelt* deformatus, *ſich gleich ſtellen* conformari reliquis. Confer dicta in *geſtalt*.

STELLEN, quatenus ſignificat *diſponere*, ſæpe in malam partem ſumitur, pro diſpoſitione ficta, & doloſa. Inde *ſich ſtellen*, *ſich anſtellen*, *ſich verſtellen* ſimulare, diſſimulare, mentiri habitum & diſpoſitionem, *verſtelt* fictus, *verſtellung* ſpecies ficta, *nachſtellung* inſidiæ.

STELZE, gralla. Angloſaxonibus *ſtælc*, ut patet ex verbo *ſtælcan* grallare, Belgis *ſtelt*, Angl. *ſtilt*, Suec. *ſtylt*. Proprie eſt fulcrum ſeu pes ligneus, cui genu aut axilla claudicantis vel mutili imponitur, adeoque a *ſtellen* ponere, collocare.

STEMEISEN, ſcalprum, cælum, inſtrumentum lapicidæ. Græcis τόμη eſt ſectio, amputatio, τέμνω ſcindo, ſeco. Hinc ſcil. noſtris *ſtem* præpoſito ſibilo, quod in conjunctione cum ferro efficit inſtrumentum quo lapis ſcalpitur. Qui hoc ferro utitur, Græcis & Latinis vocatur *latomus*, id eſt, lapicida, a λᾶς lapis & τέμνω cædo, manifeſta viri & inſtrumenti cognatione.

STEMMEN, obniti, *ſtemmig* validus, robuſtus. Vide *ſtamm* ſtirps.

STEMPEL, *ſtempfel*. Vide *ſtampfen*.

STENDER, varie uſurpatur. Significat enim (1.) alveum ſtatarium. (2.) machinam ſubalarem, quæ infantes ſtare facit. (3.) trophæum. Ab hoc ſignificatu nomen urbis STENDAL deduxit ALTINGIUS in Tab. Ptol. Cap. 4. Obſtat tamen conjecturæ viri ingenioſi, quod eadem urbs in veteribus chartis vocatur *Steindal*. Vide diploma Ludovici Bavari citatum in voce *bider*. (4.) vexillum. Hoc ſenſu Latino-Barbari dicunt *ſtantarum* & *ſtandale* apud CANGIUM. (5.) candelabrum ſtatarium. Lat. Barb. *ſtantareum* apud eundem. (6.) fulcrum. Anglis *a ſtand*. Cuncta a *ſtanden* ſiſtere, ſtatuere, ſtare facere. Hinc illa ſignificationum amplitudo, ut *ſtender* dicatur, quicquid erectum ſtatuitur, aut aliis, ut ſtent, ſupponitur.

STENEN, ſuſpirare, ſuſpiria ex imo pectore ducere, ut miſeri, ægroti, & defatigati ſolent. Scribitur etiam *ſtænen* & *ſtönen*. MATHESIUS Conc. X. de vita & ſcriptis Luth. pag. 110. *und hilfft uns mit unausſprechlichen ſeufftzern ſtönen*. Idem Græcis στένειν & στονάχειν. A poſteriori Islandi habent *ſtanka* gemere.

STENGEL, caulis, ſcapus plantæ. NOTKERUS Pſal. LXIII. 8. de ſagittis puerorum: *diu uzer ſtengelen iro ſcoz machont*, qui ex ſcapis faciunt ſagittas ſuas. Quamvis etiam verti poſſit: *ex arundinibus jacula ſua*. Neſcimus, an ſit diminutivum a *ſtange* pertica, an vero a Gr. στέλεχος ſtipes? Illud STADENIO, hoc HELVIGIO ſe probavit. Ab alterutro tamen denominari potuiſſe intelligimus, quia caulis & perticæ ſimilis eſt, & in planta id, quod in arbore ſtipes.

STENKEN, fœtore inficere, olido conſpergere, *ſtubenſtenker* canis conclavia oleto contaminans, interprete STILERO. Id eſt, facere ut fœteat. Ergo verbum faceſſens a *ſtinken* fœtere.

STENKER, litigator, *ſtenkerei anrichten* lites excitare. Ducta ſimilitudo non a fœtore, ut STILERUS exiſtimat, ſed potius a cornupeta, bove vel capro, qui Danis dicitur *ſtanger*, a *ſtingen* pungere, ferire, quod quemvis obvium cornu petat. Quem morem imitantur ii, qui vitio naturali jurgia quærunt. Hinc vulgo *zænker* & *ſtænker* conjungimus.

STENKERN. Vide *ſtank* olfactus.

STEPPEN, acu prætexere. A *ſtipp*, *ſtupf* punctum, quia *ſteppen* eſt punctis inter conſuendum notare.

STEPSEL, obturamentum. Refer ad *ſtoppen*, *ſtopfen* obſtruere.

STER, terminatio. Vide PROLEG.

STERBEN, mori. Gloſſ. Keron. morientur *erſterbant*. NOTKERUS Pſal. CXVII. 17. *ne irſtirbo ih*, *nube ih lebo*, non moriar, ſed vivam. Et mox: *irſterben ne liez er mih*, non patiebatur me mori. Idem Belgis *ſterven*. Hæc prima verbi acceptio, a Francis & Alaman. relicta, ſed hactenus obſcura. Quidam ex duabus vocibus contrahunt: HELVIGIUS ex στερεῖσθαι βίου privari vita: BECANUS ex *ſtede erven* domum vel hæreditatem adire, puta cœleſtem. Uterque nimia in derivando licentia. Et de his ſimilibusque plurium verborum anguſtiis valet univerſe dictum

dictum GELLII Lib. XII. cap. 14. *Tot verba in pauciſſimas literas cludere, improbæ cujusdam ſubtilitatis eſt.* CLAUBERGIUS in Arte Etymol. Teutonum formavit a *derben* perire, interire, per medium ſibili. Hoc cæteris præferendum eſſet, ſi *derben* eo ſenſu apud veteres aut recentiores alicubi occurreret, quod minime fit, ne quidem in compoſito *verderben*. Quid ergo eſt *ſterben?* Forte nihil aliud quam ϛϱοφὴν facere, h. e. vitam cum morte commutare. Sane Græcis καταϛϱοφὴ eſt mors & interitus, & καταϛϱέφειν mori & interire. Alia veterum verba vide in *wal* mortuus.

STERBEN, interficere, facere ut moriatur. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſteorfan* cædere, occidere, *ſteorfa* cædes, clades, lues, peſtis. NOTKERUS Pſal. XXXIX. 15. *die mina ſela ſuochent, daz ſia ſie irſterben*, qui animam meam quærunt, ut eam interficiant. Verbum faceſſens a præcedenti, quod viguit adhuc ante ducentos annos. Vide verba MATHESII apud Staden. in Explic. Voc. Bibl. pag. 606.

STERBET, peſtis, Dial. Suev. Id eſt, lues mortifera, morbus internecinus, non a *ſterben* mori, ſed a *ſterben* necare.

STERLING, *ſtarlingus*. Moneta Anglica. Vide conjecturam noſtram in verbo *ſteuren* donare.

STERN, ſtella, ſydus. Perſis *ſtareh*, Græc. ἀϛὴϱ, Lat. *aſtrum*, Goth. *ſtairn*, plur. *ſtairnons* Marc. XIII. 25. Angloſax. *ſteorra*, plur. *ſteorran*, ibidem, Francis & Alam. *ſterro*, plur. *ſterron*, Belg. & Angloſax. *ſtarre*, *ſterre*, Suec. *ſtierna*, Island. *ſtiorna*, Armor. *ſter*, *ſteren*, Procop. *ſtern*. TATIANUS Cap. VIII. 5. *ſenu ſterro foraſuor ſie*, ecce ſtella antecedebat eos. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 69.

Thoh n'iſt nihein ſterro,
Ni er ubarſuari ferro.

Vertit SCHILTERUS:

Nec tamen ulla eſt ſtella,
Quam non ſupergreſſus eſſet procul.

Cum res mundanæ a motu & influxu cœleſtium pendere, & aurigantibus aſtris decurrere vulgo exiſtimentur; Hinc fieri poterat, ut credula vetuſtas nomen ſtellis a *ſteuren*, h. e. a regendo & gubernando impoſuerit. Idque nomen videtur e *Sphæra Antiquo-Barbarica* (de qua aliquid dixi in *wagen* currus cœleſtis) ad Græcos & reliquas gentes perveniſſe.

STERT, cauda. Angloſaxon. *ſteort*, Belg. *ſteert*, *ſtaart*, Suec. *ſtiert*. Sive quia ὕϛεϱος, h. e. pars poſterior animalis; Sive a *ſtarren*, quia riget dum erigitur.

STERZ, eadem notione. An huc ſpectet comp. *pflugſterz* ſtiva, quæſitum in loco.

STET. Vide *ſtat* ſtabilis, firmus, continuus.

STETIG. Vide *ſtatig*.

STETS. Vide *ſtat* continuus.

STETTE. Vide *ſtat* locus.

STEUBEN, vim ſignificandi ſuam habet a *ſtaub* pulvis. Significat autem (1.) pulverem movere. Inde *abſteuben*, *ausſteuben* pulverem amovere, quocunque modo id fiat, everrendo vel excutiendo, *beſteuben* pulvere conſpergere. Utimur etiam ſenſu paſſivo. Inde formulæ, *es ſteubet* pulvis excitatur, *das mæl ſteubet durch den beutel* farina excutitur e cribro pollinario. (2.) pulveris inſtar diſpergere. Francos eodem ſenſu dixiſſe *ſtouben*, obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. Nos inde habemus *ſtaubregen*, *ſtofregen* pluvia tenuiſſima, pulveris inſtar cadens, *zerſtaben* diſſipatus, diſperſus, & frequentativum *ſteubern*, *ſtöbern* diſſipare, diſpergere. Utimur etiam ſenſu paſſivo. Inde *zerſtieben* evaneſcere, diſſipari, diſpergi, *es ſteubet*, *ſtiebet* pluit tenuiſſime.

STEUPEN, cædere, pulſare, percutere. MARTINIUS deduxit a *ſtipes*, quaſi *ſteupen* ſit fuſte vel ſtipite cædere, ingenioſe magis quam vere. Nam *ſteupen* eſt vox antiquiſſima, quæ Punice effertur *tuppin*, Hebraice *taphaph*, Græce τύπτειν, τυπεῖν. Ab ultimo formavit HELVIGIUS *ſteupen* per proſtheſin, REIZIUS *tympanum* & *tambour* per epentheſin. Ipſum vero τύπτειν & reliqua a ſono tympani ficta exiſtimat, quod fuſtibus pulſum videtur dicere *dobbedobbedob*. BREDERODE in fabula Molitoris, citante REIZIO: *me dunkt dat te trommel dobbedobbedob gaat.* Quicquid ſit, Angli dicunt *taber*, & priores Galli non dicebant *tambour*, ut hodierni, ſed *tabur*, quod certe genuinum, & origini conformius. Teſtis mihi R. P. DANIEL in *Hiſtoria Militiæ Francorum* Lib. VI. pag. 534. *Dans nos anciens Auteurs il eſt appellé Tabur*, *Thabur*, *Tabor*, *Tabour*. Auctores ab illo laudatos, vide ibidem. Hodie *ſteupen* eſt virgis cædere, per ſynecdochen generis, & inde *ſtaupe* caſtigatio quæ fit virgis, metaphorice calamitas, *ſtaupenſchlag* pœna virgarum, *ſtaupbeſem* virga caſtigatoria, & alia, quæ nullam habent difficultatem.

STEUR, donum, largitio, & per ſynecdochen generis dos, vectigal, ſtipendium, collecta &c. Lat. Barb. *ſteura*. A Græc. δῶϱον donum, præpoſito ſibilo. Hinc etiam vulgo vocatur *gabe* a *geben* dare. Inde compoſita,

beriſtiura, ſtipendia, in Gloſſ. Pez. id eſt, tributa militaria.
heimſteur, dos, donatio propter nuptias, & dicitur *heim* a domo, quia domui mariti infertur.
beiſteur, collecta ſubſidiaria.
brandſteur, collecta incendiaria &c.

STEUREN, primi generis.

STEUREN, donare, largiri. Græc. δωϱεῖσθαι. A præcedenti *ſteur*. Dicitur (1.) de pecunia quæ in publicum confertur. Inde *ſteuren* tributa pendere, *ſterling* nummus cenſualis, olim Danis ſolvendus, cum rerum potirentur in Anglia. (2.) de dote. Inde *ausſteuren* dotare, dotem conferre. (3.) de collectis. Inde formula *den armen ſteuren* erogare pauperibus.

STEUREN, ſecundi generis.

STEUREN, remigare, gubernare. SOMNER. in dict. AS. *ſteoran* clavum tenere, agere navigium, *ſteore* gubernaculum, *ſteor-man* gubernator navis, *ſteor-ræther* gubernaculum, clavus nauticus. Gloſſ. Pez. gubernator *ſtiurari*, gubernatores *ſtiurun*, gubernaculo *ſtiurroudre*. Gloſſ. Junianæ loc. cit. *ſturo* gubernator, nauclerus, *ſcheffes ſtiura* puppis. Ex his Gloſſis manifeſtum eſt, quod vi compoſitionis ſit *ſteur-ruder*, nempe clavus naucleri. Totum agmen ducitur a *ſteuren*, quod judice JUNIO in Obſervatis ad Willeramum eſt a σεῖρα carina. Si Græca origine opus ſit, ut certe videtur, hoc potius dicendum, quod *ſteuren* factum ſit e verbo navali Græcorum ἐρέττειν remigare, tranſpoſitis literis, præpoſito ſibilo.

STEUREN, in metaphorico loquendi genere ſignificat *regere* & *reſiſtere*, quia ſicut regentes gubernantibus, ita reſiſtentes remigantibus ſimiles ſunt.

STEUREN, regere, dirigere, præeſſe. Angloſax. *ſteoran* apud SOMNER. *ſtyran* apud BENSON. Francis *ſtiuren*, *ſtiurren*, Suec. *ſtyra*, Iſland. *ſtiorna*. Gloſſ. Pez. dirigentis *ſtiurrentin*. Gloſſ. Junianæ in Obſ. a Will. pag. 65. *ſtiuret mich* dirigite vel gubernate me, *ſtiurre inti rihte* gubernet ac regat, *ſtiuri dina ſcalcha* guberna tuos famulos. VEREL. in Ind. *ſtiorna* regere, præeſſe, *ſtiorna kongs malum* regis nomine muniis fungi, *ſtiorn* regimen, *ſtiori* rector, inſpector, *vald-ſtiorn* magiſtratus, *oſtyrogr* refractarius, qui regi difficulter poteſt. FRENZEL. in Orig. Sorab. p. 1018. 1023. *ſtaram* guberno, *ſtaroſta* præfectus. Interpretes Codicis Argentei tribuunt etiam Gothis *ſtiuran* eodem ſignificatu; ſed ex conjectura magis, quam ullius loci auctoramento. *Olim*, inquit JUNIUS, *prima ſua ſignificatione ad rem navalem pertinuit*. Quod, ut paulo ante demonſtravi, veriſſimum. Ergo ſenſus a gubernantibus ad rectores reipubl. translatus eſt per metaphoram, quia navim regentibus ſimiles ſunt. Et hac metaphora delectamur etiam in aliis verbis, quæ vide in *raten* & *ſchalten* regere.

STEUREN, reſiſtere, obniti, *dem übel ſteuren* reſiſtere malo. Ductum a remigantibus, quia reſiſtentes videntur idem facere quod ii, qui contra fluctus aut contra flumen obnixo corpore remos movent.

STEUREN, prohibere, compeſcere. Angloſax. *ſtieran*, Suec. *ſtyra*. Idem quod *reſiſtere*, per ſynecdochen generis. Nam qui dictis aut factis prohibet, ne quid fiat, utique agenti reſiſtit.

STEUREN, tertii generis.

STEUREN, firmare, fulcire, *zu ſteur der warheit* in fulcimentum veritatis. Gloſſ. Pez. ſuſtentamur *giſtiurit*, fultus *kaſtiurter*, ſuffulcit *giſtiurta*. Idem Gr. στερεῖν & στηρίζειν.

STEUREN, quarti generis.

STEUREN, ſervare, curare, cuſtodire. Factum auctoribus Francis a Gr. τηρεῖν ſervare, vel a Lat. *tueri*, præpoſito ſibilo. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 135. de Chriſto: *ni bitharf dero engila ſtiura*, non indiget cuſtodia Angelorum. Eſt & Sorabis *ſtaram* curo, proſpicio, *neſtaram* non curo, non proſpicio. Quæ certe ſunt affinia.

STICH, quatenus derivatur a *ſtechen* pungere, ſignificat quantum poteſt, ictum & punctum. Gloſſ. Pez. ictu *ſtihhe*. Cod. Arg. Luc. IV. 5. *in ſtika melis*, in puncto temporis. Gr. ἐν στιγμῇ χρόνου.

STICHBLAT, charta victrix, & lamina ferrea in capulo enſis. Illud a *ſtechen* certare, hoc a *ſtechen* pungere, quia manum ab ictu defendit. In priori *blat* ſignificat folium, in poſteriori laminam, a *plat* planus & latus.

STICHEL, verbi *ſtechen* progenies, varios accipit valores ab origine. Angloſaxonibus *ſticcel* eſt aculeus & ſtimulus: Iſlandis *ſtikil* cornu, a parte pungente ſic dictum: Gothis *ſtikl* calix Joh. XVIII. 11. quia priſcis cornu erat pro vaſe potorio. Ita vocem Gothicam, in qua JUNIUS hæret, optime & ingenioſe explicat STIERNHIELMIUS. Nobis *ſtichel* eſt ſtylus ad fodiendum, & inde *grabſtichel* cælum, ſtylus chalcographi, a *graben* ſculpere.

STICHELN, fodicare, compungere. Frequentativ. a *ſtechen*. Dicitur primo proprie, deinde etiam figurate, de compunctione quæ fit verbis. Inde *ſticheln* vellicare verbis, *ſtichel-reden* verba quæ tectum habent aculeum & conſcium pungunt.

STICHLING, acicula. Piſcis minutus ab aculeis ſic dictus.

STICHT, monaſterium, aut ſimilis fundatio. Vox veteribus chartis, & hodie Belgis uſitata. Proprie ſignificat id, quod in proprio fundo factum, fundatum, & ædificatum eſt, a Græc. τευκτὸς factus, fabricatus, verbi τεύχειν facere, ſtruere, fabricare. Litera S. in fronte vocis eſt a libidine ſibilandi, ut in aliis innumeris. Hodie dicimus *ſtift* pro *ſticht*, mutato *ch.* in *f.* quod facimus ſæpiſſime, & nobiſcum Belgæ. Sed *ſticht* antiquius eſt, & vere genuinum, cauſasque habet intelligibiles. Hinc adſentiri non poſſum SCHILTERO, qui *ſticht* pro *ſtift* invaluiſſe exiſtimat. Quod plane invertendum.

STICHTEN, facere, ſtruere, ædificare. Gloſſ. Lipſ. *ſtihtan* ædificabis. Idem Belgis *ſtichten*. Rurſus a τεύχειν per part. τευκτὸν præp. ſibilo. Allegorice eſt *diſponere*, *ordinare*, *conſtituere*, quia mens, dum ordinat & diſponit, fabricanti ſimilis eſt. Inde *ſtichtung* diſpoſitio, ordinatio, conſtitutio. SOMNER. in Dict. AS. *ſtihte* deſtinatus, *ſtihtod*, *ſtihtud* idem, *ſtihtunge* diſpoſitio, diſpenſatio. Hodie dicimus *ſtiften* & *ſtiftung*, ob rationes ſupra memoratas.

STICKEL, arduus, acclivis, præruptus. Angloſax. *ſticol*, Franc. *ſtechal*. Gloſſ. Boxh. *ſtechal* arduum. Gloſſ. Pez. prærupto *ſtechalemo*. Haud dubie a *ſteigen* ſurgere, erigi, non

non quod arduus aſcenſu difficilis ſit, ſed quod ipſe haud leniter aſſurgat. Nam loca quoque ſurgere dicuntur, quatenus repente eriguntur. Inde *ſtickelhoher berg* mons prærupte altus, apud STILER. in Theſ. L. Germ.

STICKEN, *erſticken*, ſuffocare, & ſuffocari. Genus eſt *ſtecken* impedire. Ab illo fit *ſticken* intercipere ſpiritum, per ſynecdochen generis. Et hinc porro *ſteckfluß* catarrhus ſuffocativus.

STICKEN, acu pingere, *geſtickt* acu pictus. Græcis στίγειν, στίζειν eſt pungere, notis & maculis diſtinguere, στικτὸς pictus, ſignatus, punctis diſtinctus. Et cum etiam Suecis *ſtika* ſit pungere, hinc genus pro ſpecie poni intelligitur.

STICK-WURZ, bryonia. Forte eſt *radix arcana*, a *ſtecken* occultare, quia ſecretis magicisque uſibus inſervit, ut oſtendi in *alraun* mandragora artificialis.

STIEBEN. Vide *ſteuben*.

STIEF, in compoſitione reſpondet particulæ Angloſax. *ſteop*. SOMNER. in Dict. AS. *ſteop-fæder* vitricus, *ſteop-moder* noverca, *ſteop-ſunu* privignus. Hodie dicimus *ſtief-vater*, *ſtief-muter*, *ſtief-ſon*. Similia habent Belgæ, Angli, Sueci. Olim etiam Franci. Gloſſ. Boxh. *ſtiuf-muater* noverca. Quidam in his vocibus vituperium, alii laudem ineſſe ſuſpicantur. Vulgo exponitur *durus pater*, *dura mater* &c. tanquam eſſet a *ſteif* durus, rigidus, aſper, quod experientia teſtetur, vitricos & novercas plerumque privignis iniquiores eſſe. Ita ſentit MARTINIUS, & cum illo SKINNERUS. A quibus recedit VOSSIUS, qui vitricum & novercam ſic dictos putat, tanquam fulcimenta domus, a *ſtyven*, *ſteiffen* firmare. Hoc etiamſi experientiæ adverſum ſit (conſtat enim vitricum & novercam plerumque domus ruinam eſſe) tolerabilius tamen eſt quam antecedens, quod abſque contumelia dici non poteſt, ut bene monet STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 607. Ipſe deduxit a *ſtiſten* conſtituere, ordinare, commoda quidem interpretatione, ſed infauſta Lucina, quia partus diſſimilis eſt parenti, ob defectum literæ T. in fine. Dicimus enim *ſtief*, non *ſtieft*. Reſtat, ut, quid nobis de hac vocula videatur, paucis exponamus. Angloſaxonibus *ſtow* eſt locus, opinor a τόπος locus, præpoſito ſibilo. Et hinc etiam eſt *ſteop* & *ſtief*. *Locus* autem in omnibus linguis ponitur pro *vice*. Vide ergo annon *ſtief-vater* ſit vice-pater, *ſtief-muter* vice-mater, *ſtief-ſon*, vice-filius? Sane vitricus & noverca ſunt loco patris & loco matris, ut privignus loco filii, ſi non ſemper affectu, certe repræſentatione aut ſubſtitutione. Poſſit etiam denotare patrem, matrem, & filium *legalem*, ſi radix ſit vox Sorabica *ſtow* conſtitutio.

STIEFEL, *ſtifel*, ocrea. Belg. *ſtevel*, Suec. *ſtöfwel*, Ital. *ſtivale*. Ut *ocrea* a *crure*, VARRONE judice: ita *ſtifel* a *tibia* vel *tibiale*, præpoſito ſibilo, quia tibiam tegit. Qui a *ſteif* rigidus deducunt, videntur ſupponere, ocreas ſemper e ſolido corio fuiſſe, ut ſunt hodie. Quod, an verum ſit, dubito. Nam primæ ocreæ videntur fuiſſe caligæ ex linteo vel panno, quod vel hinc concludere licet, quia pedibus ocreatis ſandalia ſuperinduebant. CANGIUS in voce Caliga: *Caliga præterea propria eſt Epiſcoporum: nam priusquam ſandalia induant, caligis ad genua usque protenſis crura revinciunt.* SPECKLINUS de cadavere effoſſo Epiſcopi Argentinenſis: *hatte ſtieffel an und darüber pantofflen.* Notitiam utriusque loci debeo SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 73. col. 1.

STIEGE, ſcala. Gloſſ. Pez. cocleas *giuuntenan ſtiegun*. Id eſt, tortuoſas ſcalas. Gloſſ. Keron. gradus *ſtiagilsprozzo*. Id eſt, fulcra ſcalæ. Refer ad *ſteigen* ſcandere.

STIEGE, modus numerandi per bis dena. Lat. Barb. *ſtica*. CANGIUS in voce: *Lunda anguillarum conſtat ex 10. ſtillis, & quælibet ſtika ex 20. anguillis.* MARTINIUS deduxit a στίχος ordo, in voce *viginti*. Quamvis etiam *ſcanſionem* denotare poſſit. Nam & numeros ſcandere vulgo dicimus.

STIEL, manubrium, capulus, *beilſtiel*, *meſſerſtiel*, *beſenſtiel* manubrium ſecuris, cultri, ſcoparum. HELVIGIUS & MARTINIUS detruncant a στειλεὸς manubrium ſecuris. Quod certe non eſt repudiandum. Nam στειλεὸς Græcis ſignificare poteſt lignum ferro vel aliis rebus immiſſum, ut ea parte teneri queant, ſi derivetur a στέλλω mitto. Idque notavit MARTINIUS in Cadmo.

STIEL, quicquid manubrio ſimile. Inde Angloſax. *ſtele* caulis, cauliculus, ſcapus, nobis *ſtiel* caulis florum & herbarum, & petiolus uvarum & pomorum. Belgæ dicunt *ſteel*, Itali *ſtelo*. FERRARIUS mallet derivare a στύλος columna. Verum cum hæc imago thyrſo tantum conveniat, qui florem ſuſtinet, minime vero petiolo uvæ aut pomi: veriſimilius eſt, omnium appellationes ex una cauſa fluxiſſe, nempe ab ea parte, qua manu teneri poſſunt.

STIER, *ſtarr*, torvus. Belg. *ſtuurs*, Angl. *ſturdy*. Refer ad *ſtarren* intueri, quod natura ſua ita comparatum eſt, ut nonſolum de fixis, ſed etiam de trucibus oculis uſurpetur. Compoſita *ſtieriſch* & *ſtierhaft* idem ſignificant. A *ſtier* rurſus fit *anſtieren* torvum intueri.

STIER, *ſtorr*, *ſtur*, aſper, immitis, auſterus. Belgis & Angl. ut ſupra. Id eſt, rigidus, a *ſtarren* rigere. Gothi ab hoc adjectivo videntur accepiſſe *ſtaurran* fremere, exaſperari, quod extat in Codice Arg. Marc. XIV. 5. Nos inde formamus *ſtorrig*, *ſtorriſch*, eodem ſenſu quo *ſtier*.

STIER, bos maſculus & juvencus. Gothis *ſtiur* Luc. XV. 27. Angloſax. *ſteor*, Belg. *ſtier*, Angl. *ſteer*. At vetuſtiores Dialecti (quod notatione dignum) carent ſibilo. Hinc idem animal Phœniciis vocatur *thor*, teſte PLUTARCHO in *Sulla*: Græcis ταῦρος, Latinis *taurus*, Cambris & Arm. *tarw*, Danis & Sue-

& Suecis *tiur*, Islandis *tyr*. JUNIUS in Alphabeto Runico pag. 22. ↑ Tyr *eſt taurus. Exprimitur ergo hac litera Taurus terram cornibus fodicans*. Sic autem dicitur, non quod ſit στεῤῥὸς aut στερὸς, robuſtus aut ſterilis, ut Græciſſantes volunt; ſed quod ſit cornupeta, ſive animal cornu feriens, a verbo Celtico *taro, taru* ferire, percutere, quod hodie ſuperat apud Cambros, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Cui valde conſonum, quod Græcis quoque δαίρω & δέρω cædendi & percutiendi ſignificatum habent. Vulgo diſputant, utrum *taurus* ſit a *ſtier*, an vice verſa *ſtier* a *taurus*? Satis futiliter. Neutrum enim ab altero eſt, ſed utrumque a Celtis proſeminatum, *taurus* quidem in Latio abſque ſibilo, *ſtier* vero cum ſibilo in Germania.

STIFT, acicula, *ſenkelſtift* acicula ligulæ, *bleyſtift* acicula plumbea, ſtylus ex plumbo. A *ſtippen, ſtupfen* pungere. A *ſtift* rurſus ſit *ſtiften* pungere, & dicitur allegorice de ſtimulo, qui animis additur ad agendum. Inde *zank ſtiften* excitare lites, *ſtifter* impulſor, *anſtiften* incitare, inſtigare, facere ut faciat, *aufrur anſtiften* concitare ſeditionem. Quæ vulgo male referuntur ad *ſtiften* fundare.

STIFT, fundatio. Non a *ſtecken* figere, nec a *ſteiffen* firmare, etiamſi hæc etymologia auctores habeat non contemnendos; ſed a *ſticht*, quod genuinum & videndum. Quamvis enim monaſteria ſimilesque fundationes ſint fixæ & ſtabiles conſtitutiones, a principe vel privato religionis cauſa factæ, non tamen a figendo aut firmando ſic appellantur. Cauſæ, cur ita mihi videatur, ſunt, (1.) quia *ſticht* antiquius eſt, & Græcæ Linguæ conſenſione fultum. Conſtat autem, multa noſtros in negotio religionis e Græca locutione in ſuam transtuliſſe, quod inter alios notavit WALAFRIDUS Strabo Cap. VII. de rebus Eccleſiaſticis. (2.) quia *ſticht* ſignificantius eſt, & facile mutatur in *ſtift*. Notat enim non ſolum fundationem *diſponentis* & *deſtinantis*, ſed etiam *ædificantis*. (3.) quia *ſtiften* non poteſt eſſe a *ſtift* fundatio, ſecundum omnes ſignificatus; cum ex adverſo in omnibus conveniat cum *ſtichten*.

STIFTEN, facere, agere, patrare, *böſes ſtiften* mala cauſari, *ſtifter* auctor, cauſa. Dicitur de bono & malo, quod quis per ſe vel per alios facit, non certe a *ſtift* fundatio, ſed a *ſtichten* facere, parare, mutato CH. in F.

STIFTEN, ædificare, conſtruere. NOTKERUS Pſal. CIII. 17. *ſie ſtiftent monaſteria an iro eigenen*, ædificant monaſteria fratribus ſuis. Rhythmus de S. Annone verſ. 146. de Nino: *da ſtift er eine burg*, tunc condidit urbem. Et paulo poſt verſ. 166. *gezugi des ſtiphtis*, materia conſtructionis.

STIFTEN, fundare. Id eſt, inſtituere, conſtituere, diſponere, ordinare &c. ſenſu ab architectis, qui fundamenta ædificiorum jaciunt, accepto. Rhythmus de S. Annone verſ. 131. *da ſtift er heriverti*, tunc inſtituit expeditiones. NOTKERUS Pſal. LXXXVI. 5. *er ſtifta ſina muoter Synagogam fora uuerlt ſtiftida*, fundavit matrem ſuam Synagogam ante conſtitutionem mundi. Inde *ſtifter* fundator, i. e. ſtator, inſtitutor, *ſtiftung* fundatio, inſtitutio, deſtinatio, *ſtiftshütten* tabernaculum cultui divino deſtinatum.

STIFTEN, pungere, incitare. Vide *ſtift* acicula.

STILET, ſica. Gall. *ſtilet*, Ital. & Angl. *ſtiletto*. Vox MENAGIO & FERRARIO omiſſa. De illa ſic ſcribit SKINNERUS: *ſtiletto*, pugionis genus, Italis nimis uſitatum, credo a *ſtylorum* Romanorum ſimilitudine ſic dictum; Styli enim inſtar verſus extremitatem tenuatur. Certe etiam veterum ſtylis multos confoſſos legimus. Hæc ille, & veriſſime. Belgæ vocant *moordtpriem*, Sueci *förborgad mordwæria*, noſtri alias *dolch* & *ſtecher*. Verba veterum vide in *framea* ſecundæ ſignificationis.

STILL, quatenus derivatur a *ſtillen* ſedare, placare &c. quod docendi cauſa ſuppono, ſignificat quantum poteſt. SOMNER. in Dict. AS. *ſtille* tranquillus, quietus, ſedatus, ſerenus, *unſtill* inquietus, *unſtillian* inquietare. Gloſſ. Keron. quietus *ſtiller*, deſidioſus (id eſt, diſſidioſus) *unſtiller*, inquietos *unſtilleem*, inquietet *kiunſtille*.

STILLE, quies, & quicquid quieti ſimile, malacia, ſerenitas, tranquillitas, ſilentium &c. Hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *ſtilnyſſe*, Franci & Alam. *ſtilli* & *ſtillida*. Gloſſ. Keron. ſilentium *ſtilli*, diſſenſionis *unſtillida*. Rurſus a *ſtillen*.

STILLEN, ſiſtere, ſedare. Græcis στέλλειν, Angloſax. *ſtillan* apud SOMNER. *ſtyllan* apud BENSON. Francis & Alam. *ſtillen*, *giſtillen* apud SCHILTER. in Gloſſ. Teut. pag. 382. 764. Opinor a loco, qui noſtris vocatur *ſtall* & *ſtelle*. Quid enim eſt ſiſtere vel ſedare, niſi facere ut in loco conſiſtat, quieſcat, nec amplius moveatur? Hinc vulgo dicitur de motu in loco, qui contrario motu cohibetur. Inde *blut ſtillen* ſiſtere fluxum ſanguinis, *mer ſtillen* componere fluctus, *auflauf ſtillen* ſedare commotionem vulgi.

STILLEN, compeſcere, inhibere, coercere. Græcis & reliquis ut ſupra.

STILLEN, allegorice dicitur de motibus animi, & tunc ſignificat quantum poteſt, *modum ponere, mitigare, placare* &c. SOMNER. loc. cit. *ſtillan*, *geſtyllan* placare, corrigere, mitigare. VEREL. in Ind. *ſtilla* modum ponere. Inde *zorn ſtillen*, *hader ſtillen*, & ſimilia, noti ſignificatus.

STILLEN, alia allegoria dicitur de appetitu naturali, & tunc ſignificat *facere ut ceſſet*, quod ſit explendo appetitum. Inde *hunger ſtillen* ſaturare famem, *durſt ſtillen* reſtinguere ſitim.

STILLEN, interdum eſt derivatum a *ſtille* quies, & tunc ſignificat (1.) quieſcere, quietum eſſe. Gloſſ. Keron. quieſcat *kaſtille*. Hic ſenſus obſoleſcit. (2.) facere ut quieſcat.

Dicitur

Dicitur fere de infantibus tantum, qui inſerto ori ubere ad ſilentium rediguntur. Inde formula, *das kind ſtillen* lactare infantem. Id eſt, facere ut quieſcat.

STILLSCHWEIGEN, ſilentium & ſilere. Novum, & a pleonaſmo factum.

STIMM, *ſtimme*, vox & ſonus. Francis & Alam. *ſtimma*, *ſtemma*, Belg. *ſtem*, *ſtemme*, Suec. *ſtæmma*. Dicitur de ſono articulato & non articulato, naturali & inſtrumentali, ſaltim apud Francos, a quibus vocem accepimus. Gloſſ. Keron. vox *ſtimma*, exaltet vocem ſuam *hevit ſina ſtim*. TATIANUS Cap. XIII. 3. *ſtemma ruoſentes in uuoſtinnu*, vox clamantis in deſerto. NOTKERUS Pſal. XCII. 4. *aha huoben uf iro ſtimma*, flumina elevaverunt vocem ſuam. Pſal. CIII. 7. *fone dero ſtimmo dines tonneris*, a voce tonitrui tui. Idem Pſal. XCIV. 3. *mit aller slahto ſtimmo uuunneſangon menniſchin, orginon, ſeiton, fiſon, cymbon, cloccon, horno, & rel.* Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Vox Francica corrupta eſt ex ſaniore *ſtimna*, quæ paſſim occurrit in Codice Vaticano OTFRIDI Lib. I. cap. IX. 21. Cap. XXIII. 5. Lib. IV. Cap. XXXIII. 31. obſervante ROSTGARDO in *Emendationibus Otfridinis*. Sed hanc quoque vitiatam eſſe conſtat ex antiquiore *ſtibna*, qua utitur Codex Argent. Marc. IX. 7. *quam ſtibna us thamma milhmin*, venit vox de nube. Ubi interpres Anglosax. habet *ſtefn*. Quod certe idem, quia B. & F. ſunt literæ convertibiles. Idem dicendum de labialibus B. & M. quæ cum ſint ejusdem inſtrumenti, facile permutantur in labio Francorum. Hinc ſcil. ex *ſtibna* primo factum eſt *ſtimna*, mox nova mutatione & ſatis frequenti *ſtimma*. Sed unde inquies *ſtibna*? Et quæ cauſa, cur hoc cæteris antiquius aut nativius cenſendum ſit? Reſpondeo a radice τυπεῖν ſonare, vel pulſare cum ſono. Utrumque enim ſignificat apud Lexicographos. Hinc ſcilicet veriſimiliter exiſtit *ſtibna*, præpoſito ſibilo, quia vox omnis, cujuscunque generis ſit, eſt ſonus, qui pulſu linguæ, vel inſtrumenti, vel alterius rei editur. MARTINIUS breviter deduxit a ϛόμα os, JUNIUS multo apparatu a ϛέμμα, ϛεφάνη corona. Neutrum auctore ſuo, & majoribus noſtris ſatis dignum eſt.

STIMM, *ſtimme*, per ſynecdochen generis dicitur de cantu tam oris quam fidium, nec non de clangore & fragore. Inde *ſtimm* vox muſica, *grundſtimm* baſſus, vox ima, *mittelſtimm* vox media, *gegenſtim* antiphona, *donnerſtimm* vox terribilis &c.

STIMM, *ſtimme*, per metonymiam ſigni dicitur de eo quod mens vult, quia vox eſt index animi. Inde *ſtimm* ſuffragium, ſententia, placitum, *einem ſeine ſtimm geben* ſuffragio ſuo aliquem ornare, *beiſtimmen* adſentiri, ejusdem opinionis eſſe, *überſtimmen* ſuffragiis vincere.

STIMMEN, quatenus formatur a *ſtimm*, ſignificat quantum poteſt, (1.) ſonare, ſonum edere. Inde *einſtimmen* conſonare, allegorice convenire & concordare, *einſtimmig* uniſonus, conſonus, allegorice concors. (2.) vocare, & ſenſu forenſi citare, indicere. VEREL. in Ind. *ſtæmma, ſtæmna* convocare, in judicium citare, *ſtæmmodag* dies negotio cuique concludendo aut efficiendo præſtitutus. Huc ſpectat *beſtimmen* indicere, præſtituere, determinare, *beſtimmt* indictus, præſtitutus, determinatus, quod dicitur de tempore & loco definito. (3.) canere. Inde *anſtimmen* intonare, præcinere, cantandi initium facere. (4.) tendere chordas, tonos ordinare. Inde *geſtimmt* conſonus, *verſtimmt* diſſonus, *ſtimmeiſen* inſtrumentum tendendi chordas.

STINGEN, ferire, ictu petere. BENSON. in Voc. Anglosax. *ſtyngan* ferire. Græcis ϑείνω eſt percutio. Sibilus præpoſitus eſt a libidine ſibilandi, & G. in medio vocis ab attractu literæ N. Hodie eſt obſoletum: nec tamen deceſſit improle. Nam hinc habemus *ſtange* pertica.

STINGEN, pungere, ſtimulare, punctim ferire. Angloſax. *ſtingan*, Angl. *to ſting*, Græcis ut ſupra. Vel idem eſt quod antecedens, ſenſu ab ictu ad punctum tranſlato: vel oriri potuit a *ſtechen* per epentheſin. Olim omnibus Dialectis fuit commune. SOMNER. in Dict. AS. *ſtingan* pungere, ſtimulare, *ſtungen* punctus, *ſtinge* aculeus, ictus, punctio. Codex Arg. Matth. V. 29. *usſtagg auga*, erue oculum. Id eſt, expunge. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 16. *zeuuorſen nals keſtuncte*, diſſipati non compuncti. Gloſſ. Keron. compunctione *ſtuncniſſi*. JUNIUS tribuit etiam Danis & Islandis *ſtinge* pungere. Quod verum eſſe neceſſe eſt, quia Literæ Runicæ punctis notatæ vocantur *ſtungen*. Suecis *ſtænga* eſt coniſcare, h. e. cornu petere, manifeſta cum reliquis cognatione. Hodie ceſſat, vigentibus tamen derivatis, *ſtange* contus, *ſtenker* cornupeta. Nec aliunde Italis *ſtinca* apex montis, quam quia cuſpidi ſimilis.

STINKEN, oritur a *ſtank* odor, non vice verſa. Et hinc ſignificat quantum poteſt, (1.) odorem ſpirare, bonum vel malum, (2.) fœtere, (3.) odorem percipere.

STINKEN, olere, odorem ſpirare. Angloſax. *ſtincan, ſtencan*, Franc. *ſtinken, ſtinchen*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 546. *lilia inti roſa ſuazo ſie thir ſtinkent*, lilia & roſæ dulce tibi fragrant. WILLERAMUS ab initio: *dine ſpunne ſtinchent mit den bezzeſten ſalbon*, ubera tua fragrant cum optimis unguentis. Hodie obſoleſcit.

STINKEN, fœtere, tetrum & gravem odorem emittere. Verſio Angloſax. Joh. XI. 39. de cadavere Lazari: *nu he ſtincth*, jam fœtet. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 116. *thieſelbo zigun ſtinkent*, hi hœdi fœtent.

STINKEN, olfacere, percipere odorem. NOTKERUS Pſal. CXV. 6. *habent naſa unde ne ſtinchent*, nares habent & non olfaciunt. Hodie ceſſat.

STINT, *ſtintz*, piſcis minutus & vilis, quem a putore ſic dictum putant, quaſi *ſtinkfiſch*. Ita MARTINIUS in voce *ſaperda*. Scandis tamen *ſtunta* eſt abbreviare, decurtare, apud LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. & ſtinti ſunt omnium piſciculorum minimi.

STIPP, *ſtupf*, punctum. Gloſſ. Pez. apex *ſtuph*. RUODEPERTUS Magiſter S. Galli Epiſt. VII. *uuanda des keſtirnis chraft fergat unde virlouſit in ſo langero viriſte ſo man einin ſtupf ketuon mag*, quoniam virtus conſtellationis in ictu pungentis eſt. Dicitur etiam *tupf* absque ſibilo, & diminutive *tüpflein*. Haud dubie rectius. Nam proprie eſt ictus, a Græc. τύπος, ejusdem ſignificatus.

STIPPEN, *ſtupfen*, pungere. Gloſſ. Pez. ictu pungentes *ſtoze ſtophontes*. Verbum a ſubſtantivo factum, non vice verſa. Dicitur etiam *tupfen* absque ſibilo.

STIPPEN, *ſtupfen*, tingere, immergere. Idem quod *dupfen*, præpoſito tantum ſibilo. In Belgio quoque *ſtippen* & *indoopen* ſunt ſynonyma. Revera autem ſunt eadem.

STIRN, frons. Vox ſingularis, & German. hodiernis unice propria, quæ ſimilem non habet, nec in antiquis, nec in recentioribus Dialectis. Qui Suecicum *ſtierna* ad conſenſum referunt, ſono decepti id faciunt. Conſtat enim Suecos hac voce non frontem, ſed ſtellam deſignare. A ſtellis vero nomen frontis deducere (quod fecit MARTINIUS) ego quidem non auſim, etiamſi pars ima frontis luminibus tanquam ſtellis ſit ornata. Nam frons ipſa non eſt lumen nec ſtella. Dici tamen poteſt ςόρνη, h. e. zona, quia oculos præcingit, vel quia lumina ibi lucent tanquam in zona. Sed mittamus zonam, & *ſtirn* ducamus a τέρμα finis, extremum, quia ſtaturam hominis terminat. Nam ob eandem cauſam Francis vocatur *ende*, ut oſtendi in loco. Alienas voces aſſibilari, & M. in N. mutari, quid magis obvium? Angloſaxones frontem vocant *foreheafod*, quod eſt quaſi ſinciput, vel potius anticiput, ſi ita loqui fas ſit. Idque imitantur Belgæ in *voorhoofdt*, Angli in *forehead*, dum Sueci dicunt *ænna* pro *ende*, Dani *pande*.

STOBERN, *ſtöbern*, diſſipare. Vide *ſteuben*.

STOCHER, *ſtocker*, dicitur a *ſtechen* pungere, fodere, ſcalpere, & compoſite vocatur *zanſtocher* dentiſcalpium, Belgice *tandeſtooker*.

STOCK, *adjective*.

STOCK, durus, impenetrabilis, allegorice pertinax, obſtinatus. Græcis utroque ſenſu ςεγανός. Inde *verſtocken* indurare, obſtinatum & pertinacem reddere, quo utitur Luth. Joh. XII. 40. ubi interpres Angloſax. habet *abyrdan*, ab *hart* durus.

STOCK, denſus, ſpiſſus, *ſtocken* ſpiſſare & ſpiſſari. Vel idem eſt quod *dick* præpoſito ſibilo, vel abſciſſum a Græc. ςεγανός denſus, quod eſt a ςεγνόω conſtringo. Utimur tantum in compoſitis, & tunc ſignificat id, quod ita ſpiſſum eſt, ut radios non transmittat. Inde *ſtockblind* ſpiſſe cœcus, *ſtockfinſter* ſpiſſe obſcurus. Aliam tamen interpretationem ſuppeditabit proximus ſignificatus.

STOCK, valde, vehementer. Quemadmodum a *dick* ſpiſſus fit *dick* ſæpe; ita a *ſtock* durus fit *ſtock* valde. Ad hanc notationem me ducit, cum analogia voculæ *hart*, quæ primo *durum*, deinde *valde* ſignificat: tum quædam compoſita, quæ hunc exigere ſenſum videntur. Tale eſt Belgicum *ſtockoud* annoſus, valde vetus, quod certe non eſt a baculo, quo ſenex nititur: & noſtrum *ſtockdumm* valde ſtupidus, non certe a trunco, etiamſi homo ſtupidus extra compoſitionem truncus & ſtipes appellari poſſit. Et huc etiam aliquando retuli *ſtockblind* valde cœcus, *ſtockfinſter* valde obſcurus. Neſcio an rectius quam paulo ante? Viderint alii, utrum ex duobus poſſibilibus magis eligendum ſit. ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. p. 63. *ſtochblind* arceſſit a *ſtechen* pungere, ut proprie ſit cœcus cui oculi expuncti. Sed non magis perſuadet quam alius vir doctus, qui idem nomen a baculo deduxit, quod cœcus cum baculo incedat, nec tuto incedere poſſit, niſi officium oculorum baculus fecerit.

STOCK, *ſubſtantive*.

STOCK, ſtirps. Gloſſ. Pez. ſtirps *ſtoch*. Proprie eſt ſtirps arboris, compoſite *baumſtock*, a ςάκειν, ςήκειν, *ſtehen*, ſtare, ſic dicta, quod ſtet erecta & immota, & ſtare faciat arborem, ut *ſtamm* a *ſtan*. Inde Italis *ſtocco*, Gallis *eſtoc*, eodem ſenſu. Allegorice dicitur de ſtemmate gentili, prorſus ut Latinis *ſtirps*. Inde Anglis *ſtock* genus, origo, proſapia, Belgis *ſtockgoederen* bona paterna, avita, hæreditaria. Hoc Itali rurſus imitantur in *ſtocco* origo gentis, quod FERRARIUS perperam & reclamantibus literis deduxit a *ſtipite*.

STOCK, frutex. A vi ſtandi, ut antecedens. Inde *ſtöcklein* arbuſcula, *weinſtock* vitis, frutex vini, *roſenſtock* roſarium, frutex roſarum, *blumenſtock* frutex florum. Hoc metaphora e regno vegetabili tranſtulit in animale. Inde *eyerſtock* ovarium, quia ramoſum & frutici humili & baccifero ſimile.

STOCK, truncus, caudex. Gloſſ. Ælf. in nom. arb. truncus *ſtoc*. Hunc ſignificatum habet vel ἀμέσως a ſtando, ut reliqua, vel a priſtino ſtatu. Ante enim fuit ſtirps arboris, quam ex arbore truncaretur. Hinc illi fortaſſe adhæſit nomen, quod habuit, cum adhuc pars arboris eſſet. Dicitur etiam per ignominiam de homine agreſti, intractabili, & ſtupido, prorſus ut Latina *truncus*, *caudex*, *ſtipes*, *frutex*.

STOCK, pedica, compes, & omne impedimentum pedibus captivi injectum, quod plerumque truncus eſt, aut fruſtum trunci. Hinc vel idem eſt quod *ſtock* truncus, vel derivatum a *ſtecken* impedire. A *ſtock* rurſus

ſus fit *ſtöcken* trunco alligare, in vincula conjicere, & hinc porro *ſtockhaus* carcer, *ſtockwart, ſtockmeiſter* cuſtos carceris. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo - Goth. *ſtucka* in cippo vel robore tenere aut cuſtodire, a *ſtok* compedibus, trabe vel robore.

STOCK, per metonymiam materiæ eſt *cippus ex trunco*, & quicquid cippo ſimile. Inde *kirchenſtock, armenſtock, almoſenſtock* cippus largitionum, gazophylacium pauperum, *waxſtock* cera ductilis in formam cippi conglomerata.

STOCK, ſudes, ſtipes, paxillus. Proprie lignum acutum, quod terræ infigi poteſt, a *ſtechen* pungere. Conſenſum Antiquitatis vide in *ſteck* ſtipes.

STOCK, baculus, fuſtis. Belg. *ſtock*, Angl. *ſtick*. Sive quia ſtipiti ſimilis, ſive ἀμέσως a στίγειν, quod Græcis nonſolum *pungere*, ſed etiam *verberare* ſignificat. Ita *baculus* a *batuo*, quia eſt inſtrumentum verberandi. Inde compoſita, *ſtockſchlag* ictus baculi, *ſtockfiſch* aſellus, piſcis qui fuſtibus tunditur. Inde etiam locus joco inter Flandros, ut verbera vocentur *ſtockviſch zonder boter*, aſelli ſine butyro. Poſtea ſenſus a baculo ad ſcipionem & omne lignum tenue & teres, duce ſimilitudine translatus eſt.

STOCK, tectum. Gr. στέγη, στέγος. A *ſtecken*, στέγειν, tegere. Inde *bienenſtock* apiarium, id eſt, domus vel tectum apum. Qui dubitat, adeat *beute* alvearium, & ſimiles voces reperiet.

STOCK, contignatio. Gr. στέγη, στέγος, Gall. *eſtage*. Ex eodem fonte, quia contignationes ſe mutuo tegunt, ita ut ſolum ſuperioris ſemper ſit tectum inferioris. Inde Græcis δίστεγος & τρίστεγος binas & trinas habens contignationes, nobis *ſtockwerk* ſtructura tecto inferioris partis ædificii impoſita.

STOCK, tenaculum, *ſchraubſtock* tenaculum cochleatum, *daumenſtock* forceps digitorum, *zwingſtock* retinaculum, cohibitorium. Referri poteſt ad Gr. στεγνόω conſtringo.

STOCKEN, ſpiſſare & ſpiſſari. Refer ad *ſtock* ſpiſſus.

STOCKEN, *ſtöcken*, in vincula conjicere. VEREL. in Ind. *ſtukkaſt* cippo vel compedibus ſtringi. Refer ad *ſtock* pedica.

STOCKEN, *ſtöcken*, fiſtucare. Refer ad *ſtock* ſudes.

STOCKER. Vide *ſtocher*.

STOCKERN. Vide *ſtottern*.

STOCKNARR, cujus generis ſit hic ſtultus, an ex conductis, quales ſunt Principum moriones, quos a geſtamine, ferula vel ſcipione, ſic dictos volunt, an ex mente captis, qui vinculis cohercentur, an vero ex iis, qui ob inſignem pertinaciam nec conſilio regi nec monitis emendari poſſunt, cum *ſtock* & *ſcipionem* & *vinculum* & *contumacem* ſignificet, plane incertum eſt. Nec uſus hic ſibi conſtat, ſicut nec in aliis conviciis, de quibus ſæpe nihil affirmari poteſt, quam quod ſint vagi & indeterminati ſignificatus.

STOCKZAN, dens genuinus. Id eſt, ſtabilis, immobilis. Reliqui dentes ſunt caduci, & a natura expelluntur tanquam ſpurii; hic vero nomen promeruit a στάκειν, ſtare, quia cæteris ſtabilior.

STOFEN, coquere ſuffocando. Vide *ſtoven*.

STOFF, apparatus. A τεύχω paro. Utraque mutatio, tam ea qua ſibilus præfigitur, tam altera qua CH. in F. vertitur, exempla habet innumera. Dicitur alias *zeug*, & ex eodem fonte. Uſurpari autem ſolet duobus modis, (1.) de quacunque ſubſtantia ex qua aliquid fit vel fieri poteſt. Inde

Anglis *ſtuff* materia.
Belgis *ſtoff* pannus, laneus & ſericus, quia ſicut ex materia fit materiatum, ita ex panno veſtis.
Gallis *eſtoffe*, eodem & latiſſimo ſenſu.
Cambris *yſtof* ſtamen, forte quia initium telæ.

(2.) de quacunque re parando facta. Inde Anglis *houshold-ſtuff* ſupellex.

STOFREGEN. Vide *ſteuben*.

STOLL, ſedes, ſedile. Dicitur alias *ſtul*. Utrumque a *ſtellen* ponere, ſtatuere, collocare.

STOLL, baſis, fulcrum. Gloſſ. Boxh. *ſtollum, ſtozza* baſes. Rurſus a *ſtellen* ſtatuere, quia baſes ſunt earum rerum, quibus ſupponuntur, ſtatumina. Inde Gallis *piedeſtal*, Belgis *voetſtal*, pes columnæ, vel potius fulcrum pedeſtre. Ob eandem cauſam ara Scriptoribus Sagarum vocatur *ſtall*, quia eſt fulcrum cui victima imponitur.

STOLL, cuniculus, locus effoſſus & trabibus fultus in metallifodinis. A *ſtollen* fulcire. Inde compoſita apud STILERUM, *erbſtolle* pars fodinarum hæreditaria, *waſſerſtolle* aquagium, cuniculus aquilicius, *goldſtolle* arrugia. A *ſtoll* rurſus derivantur *ſtollen* cuniculum agere, & inde *ſtollung* foſſio cuniculorum, eodem interprete.

STOLLEN, fulcire, ſtatuminare. NOTKERUS Pſal. CI. 25. *fone eriſt ſtollotoſt du die erda*, ab initio fundaſti terram. Refer ad *ſtoll* fulcrum. A *ſtollen* rurſus fit *ſtoll* cuniculus, fundus ſubterraneus, de quo paulo ante.

STOLPERN, cæſpitare. Suecis *ſtupa*, Anglis *ſtumble*, Germanis alias *ſtappeln*, Belgis *ſtibberen* & *uitſtibberen*. Credo Belgas ante dixiſſe *uitſtibberen*, quam *ſtibberen*. Nam cæſpitare eſt errorem committere in calcando, fallente pedem veſtigio, ob inæqualitatem ſoli. Veſtigium autem Græcis dicitur στίβος, Angloſax. *ſtæp*, Sorab. *ſtup, ſtowp*, Germ. *ſtapp, ſtapf*. Hinc falli veſtigio recte dicitur *uitſtibberen*, male vero *ſtibberen, ſtupa*, aut *ſtappeln*, & adhuc pejus *ſtolpern* & *ſtumble*. Nam hæc poſtrema nonſolum laborant aphæreſi ut reliqua, ſed etiam literas non inſerendas adſciſcunt.

STOLZ, conſtitutus. Saxonice *ſtolt, ſtalt, ſtelt*. Participium verbi *ſtellen* conſtituere, quod

quod dicitur cum relatione ad ſtatum & conditionem hominis, humilem vel ſublimem, in quo poſitus eſt. Hinc credo interpretationem accipit *hageſtolz*, quod certe ſignificat *in edito conſtitutum*, ab *hag*, *hoch* altus, ſublimis, & uſurpatur antiquitus (1.) de Principe. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hæg-ſteald* princeps. BENSON. in Voc. AS. *hæg-ſteald* princeps. Haud dubie quia ſupra cæteros eminet, ſive auctoritate, ſive fortunæ & natalium celſitudine. Hinc etiam vulgo Principes & *celſos* & *celſitudines* vocamus. (2.) de virgine. Codex Cottonianus Matth. I. 23. citante JUNIO: *heonu hehſtald in hrif ſceal habba*, ecce virgo in utero habebit. Hunc appellationis honorem accepit virgo a Veteribus, quod omnes a Venere abſtinentes, ſupra communem hominum ſortem conſtitutos eſſe, & cœleſtem agere vitam exiſtimaſſent. (3.) de quovis cœlibe. Ob eandem rationem. Vide plura huc ſpectantia in ipſo compoſito.

STOLZ, loco aliquo conſtitutus. Inde Latino-Barbaris *haiſtaldus* & *heſtaldus*, colonus in domo Domini conſtitutus. De hoc colono jam aliquid dixi in *hag* domus, & *hageſtolz* tyro.

STOLZ, in officio aut dignitate quadam conſtitutus. A *ſtellen*, *ſtallen* conſtituere, auctorare. Hunc ſignificatum colligo ex compoſito *gaſtaldus*, quod vide.

STOLZ, miſſus regius. Longobardis *ſtoliz* & *ſtolizer*. Rex ROTHARIS Lib. I. Legum Long. Tit. XIX. 5. de damno ab judice dato: *ſi judex dilataverit ipſam cauſam deliberare, aut licentiam dederit adverſæ parti ipſum molinum evertendi, componat Sol. XX. in palatio Regis diſtrictus ab* STOLIZAZ. Gloſſa antiqua apud LINDENBROGIUM: *Stolizaz, id eſt, miſſus Regis.* GROTIUS in Indice appellativorum: *Stolizaz, ſtoli-zaz, ſolii inſeſſor, nomine Regis ſcilicet. Miſſum Regis interpretantur Leges.* Quamvis regis nomine præſidens etiamnum dici poſſit *ſtulſaſs*, auſim tamen legere *ſtolizar*, ut proprie ſit *miſſus Regis*, non inſeſſor ſolii, a στέλλω mitto. Idem Græcis στόλος ſignificat in compoſitis ἀπόστολος, μονόστολος &c. A στόλος autem facile fit *ſtoliz*, & cum terminatione maſculina *ſtolizar*, *ſtolizer*. Dicitur autem *diſtrictus ab ſtolizar*, id eſt, ſevere increpatus. Hoc enim Latino-Barbaris ſignificat *diſtringere*, ut me docuit CANGIUS in Gloſſario. Ab eodem accepi ſequentem locum, qui lectionem meam confirmat: *Conceſſimus nos Dominus virglorioſiſſimus Arrichis, ſummus Dux gentis Longobardorum, per rogum* (i. e. rogationem) *Griſeriſci* STOLEZARI *noſtri, tibi Municulano Gaſtaldo noſtro pueros duos* &c. Siſtitur ex Charta Arichis Ducis Longob. in Chronico Beneventano S. Sophiæ citante CANGIO. Ipſe quidem reponit *ſtolizaz*. Sed nihil in lectione mutandum eſſe, ex dictis palam eſt. Quid mirum, Longobardos quædam Græca adoptaſſe, cum in provinciis Græcorum diu fuerint commorati? Si quis tamen alteri lectioni inhærendum cenſeat, vox Longobardica poterit denotare *judicem aulicum*. Vide *ſtulſaſs* judex.

STOLZ, ſuperbus, arrogans, inflatus. Suecis *ſtælt*, Island. *ſtollzlegur*, Belgis & Anglis *ſtout*. Plures etymologias recipere poteſt, *unam* a proverbio: STULTUS *und* STOLZ *wachſen auf einem holz*: *alteram* a Gr. στῦται minatur, quæ placuit CASAUBONO, & confirmari poteſt ex eo, quod ſuperbi & arrogantes plerumque ſint minaces: *tertiam* a vituperio. Apud Longobardos *Gaſtaldi* erant rectores locorum, & *Stolizeri* miſſi regii. Hi, cum forte eſſent ſupra modum tumidi, inſolentes, imperioſi, alioſque præ ſe contemnerent, ut ſolent eſſe mores eorum, quos fortuna aliorum collis impoſuit, potuerunt anſam dare verbo *ſtolzieren*, h. e. mores præpoſitorum imitari. Et hinc porro deduci potuit *ſtolz* ſuperbus & ſuperbia.

STONEN, *ſtönen*, gemere. Vide *ſtenen*.

STOPFEN. Vide *ſtoppen*.

STOPPEL, caudex frumenti. A Lat. *ſtipula*. Vocem Saxonicam exhibet Gloſſarium ÆLFRICI in nom. tritici: ſtipulæ *healmes laf*. Id eſt, reliquiæ culmorum, vel reſiduum ejus quod ex culmis demeſſum, & in terra relictum eſt.

STOPPELN. Vide *ſtoppen* ſarcire.

STOPPEN, *ſtopfen*, obſtruere, occludere. Angloſax. *for-ſtoppan*, Belg. *ſtoppen*, Angl. *to ſtop*, Suec. *ſtoppa*, Ital. *ſtoppare*, Gall. *eſtouper*, Lat. Barb. *ſtuppare*. Judice FERRARIO eſt a στύππη vel *ſtupa*, h. e. a cannabi, qua rimæ navium obturantur. Inde Belgis & Suecis *ſtopp* obturamentum, nobis *ſtöpſel* idem.

STOPPEN, *ſtopfen*, ſarcire, ſartum facere, alias *flicken*. Dicitur de iis, qui rupturas veſtium reficiunt, quia ſimiles ſunt eorum, qui rimas obturant. Idem Belgis *ſtoppen*. Utimur etiam frequentativo *ſtoppeln*. Inde *zuſamen ſtoppeln* conſuere fruſta, centonem facere.

STOPPEN, *ſtopfen*, conſtringere, *ſtopfficht*, *ſtopffend* adſtringens. Græcis στύφειν & στυπτικός. Dicitur de cibis & medicamentis, quæ vim habent adſtrictoriam.

STOPPEN, *ſtopfen*, ſpiſſare, denſare. Græc. στύφειν, Lat. *ſtipare*, Isl. *ſtuffa*, *ſtæffa*, apud VEREL. in Ind. Hic ſignificatus ſequitur ex præcedenti per metonymiam cauſæ. Nam quæ ſubſtantiam laxiorem conſtringunt, hoc ipſo eandem denſiorem & ſpiſſiorem reddunt.

STOPPEN, *ſtopfen*, farcire, implere. Italis *ſtivare*, *ſtuffare*. Id eſt, implere denſando, poſita cauſa pro effectu.

STOPSEL, *ſtöpſel*, obturamentum. Refer ad *ſtoppen* obſtruere.

STOR, *ſtör*, ſterilis. Gothis *ſtairo* Luc. I. 7. Græcis στεῖρος, a στερέω privo, judice MARTINIO, quem ſequuntur Linguæ Gothicæ interpretes.

STOR,

STOR, *ſtör*, quidam piſcis, qui Latine ſcribentibus *ſturio, ſtirio, ſturcio*, Angloſax. *ſtyria* & *ſtyriga*, Belg. *ſteur*, Suec. *ſtöria*, Ital. *ſturione*, Angl. *ſturgeon*, Gall. *eſtourgeon*. Gloſſ. Ælf. in nom. piſcium: rombus *ſtyria*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtyria*, *ſtyriga* porcopiſcis, porcus marinus. CANGIUS in voce *ſturcio*: „Piſcis, qui maximo in menſis „honore habetur apud eos, in quorum flu„minibus capitur: ſubit enim e mari flumi„na. Hunc *ſilurum* Paulus Jovius Auſo„nii exiſtimavit, ut & Voſſius: Hermolaus „*Hiccam* apud Athenæum, alii *Turſionem* „Plinii: denique Rondeletus *Acipenſerem* „Romanorum literis nobilitatum. Huc usque CANGIUS. Ab inſigni longitudine (quam aliqui ad XIV. pedes extendunt) nomen piſci creavit MARTINIUS, quia Danorum & Suecorum lingua *ſtor* magnum ſonat. Quod non auſim refellere, ſed nec probare. Nam potius eſt *porcopiſcis*, a roſtro porcino ſic dictus. Sane Cambrica lingua *twrch* eſt porcus, opinor a *turio* fodere, quod terram roſtro effodiat. Hinc idem piſcis alio nomine *hicca* vocari ſolet, ab *hwch* ſus, ejusdem Dialecti, nec non *hyſca*, ab ὗς ſus, & *turſio* a *turch* ſus. Non igitur eſt vox Gothica, ut SCALIGER ſcribit apud MENAGIUM, ſed Celtica & Antiquo-Britannica. Huic etymologiæ plurimum fido, etiamſi libido ſibilandi elementum ſuum præfixerit, quod fieri ſolet ſæpiſſime. Quemadmodum igitur *ſtör* eſt abſciſſum a *ſturch*, ita a *ſturch* factum eſt *ſturcio*, *ſtyriga* & reliqua.

STORCH, ciconia. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: ciconia *ſtorc*. Gloſſ. Pez. ophimachus *ſtorah*. Anglis & Suecis *ſtork*. Derivari ſolet a στέργειν amare, colere, obſervare, ob pietatem erga parentes ſenio confectos, de qua PLINIUS Lib. X. cap. 23. *Ciconiæ genitricum ſenectam invicem educant.* Inde ciconia *pietaticultrix* Publ. Syro apud Petronium. Hunc avis affectum omnis retro mirata eſt antiquitas: notumque Græcos a πελαργὸς (quod apud eos ciconiæ nomen) formaſſe ἀντιπελαργεῖν gratiam referre.

STOREN, *ſtören*, movere, ciere. Angloſax. *ſtyran*, Angl. *to ſtir*. Qua notione, aut unde hauſta, non liquet. Solent autem verba motus in omnibus pene linguis ad varia motus genera transferri. Hinc *ſtören* nonſolum dicitur de motu impellentis, ſed etiam irritantis, turbantis, deſtruentis.

STOREN, *ſtören*, irritare, *ein weſpenneſt ſtören* irritare crabrones. Idem Angloſax. *ſtyran*, Angl. *to ſtir*.

STOREN, *ſtören*, turbare. Angloſax. *ſtyran*, Belg. *ſtooren*, Angl. *to ſtir*, Suec. *ſtöra*, Græc. ταράσσειν & ταράττειν. SOMNER. in Dict. AS. *ſtyran* movere, irritare, turbare, *ſtyrung* motus, agitatio, turbatio, *aſtered* turbatus, commotus, concitatus.

STOREN, *ſtören*, ſternere, evertere, proſternere, *zerſtören* deſtruere, vaſtare, ſolo æquare. Græcis στορεῖν utroque ſenſu. Conſenſum Antiquitatis vide in compoſito.

STORGEN, *ſtörgen*, errare, vagari, *ſtörger* erro, vagabundus. STADENIUS has voces, tanquam a ciconia oriundas, produxit in Explic. Voc. Bibl. pag. 610. *Weil der ſtorch alle Jahre weite reiſen thut, und nach den Lændern, da es warm iſt, hin und zurück gehet, ſo werden daher die Landſtreicher, die in abgelegene Lænder hin und zurück lauffen,* STÖRGER *genandt, und nennet man ſolche Fahrten thun,* STÖRGEN, *nach gleichnis des Storches.* Dubito. Potius eſt a *ſtreichen* errare, palari, transpoſito R. quod, cum natura ſua ſit erraticum, & ab anteriore loco ſæpe in poſteriorem rejiciatur, decipit incautos, ut ad falſas origines delabantur. Pone vero *ſtörgen* differre a *ſtreichen*, aliud certe denotabit, nimirum non vagari, ſed mendicare, & ſtipem vicatim petere, ſicut Græcis στέργειν orare, obſecrare.

STORR, aſper, auſterus. Id eſt, rigidus, ut dixi in *ſtier* quod idem. Inde *ſtörrig* & *ſtorriſch* pertinax, moroſus. Cambri odio ſibili dicunt *terrig*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *terrig* rigidus, auſterus.

STORZER, *ſtörzer*, mendicus. Forte a στερέσθαι privari, carere. Inde *landſtörzer* mendicus vagabundus, qui ſtipem per vicos quærit.

STOSS, quatenus eſt verbale a *ſtoſſen*, ſignificat *ictum* & *pulſum*. Gloſſ. Pez. ictu pungentes *ſtoze ſtophontes*.

STOSSEN, varie effertur in Dialectis, Græcis quidem στίζειν, Francis *ſtozon*, Gothis *ſtautan*, Belgis *ſtooten*, Suecis *ſtöta*. Proprie ſignificat *ferire*, & dicitur per ſynecdochen generis (1.) de ictu pungentis. Ita Græcis στίζειν eſt pungere, nobis *ſtoſſen* punctim ferire, cornu vel gladio, *ſtösſig thier* cornupeta, bos vel caper, *ſtoſsdegen* gladius punctim feriens, *durchſtoſſen* gladio transfodere. (2.) de ictu percutientis. Codex Arg. Luc. VI. 29. *thamma ſtautandin thuk bi kinnu galewei immu jah anthra*, percutienti te in maxillam præbe ei & alteram. Similiter & Græcis στίζειν nonſolum pungere, ſed etiam percutere & verberare ſignificat. (3.) de ictu impellentis. Gloſſ. Pez. impulerit *ſtozit*. Gloſſa Juniana in Gloſſ. Goth. pag. 316. *ſtozzit*, *ſcurgit* inpulerunt. Inde *ſtoſſen* trudere, impellere, pulſu urgere, *ſtosvogel* avis rapax, quia minores aves deprimit & pulſu urget, *ſtoſſaar*, *ſtoſsfalk* avis venatica, capturæ cauſa emiſſa, & ob eandem rationem ſic dicta, *aufſtoſſen* pulſu aperire, *abſtoſſen* detrudere, *ausſtoſſen* protrudere, extrudere, expellere, *verſtoſſen* idem, & allegorice abdicare, repudiare, divortium facere. (4.) de ictu impingentis. Inde *anſtoſſen* allidere, *ſich ſtoſſen* allidi. Metaphorice dicitur de obviis, quia videntur mutuo allidi, dum contraria via pergunt: necnon de iis qui offenſam faciunt. Inde *aufſtoſſen* occurrere, ſubito & improviſo in aliquem incidere, *anſtoſſen* offendere, *anſtoſs* offendiculum, *anſtösſig* ſcandaloſus, *ſich verſtoſſen* errare, delinquere. (5.) de ictu tundentis & contentis.

rentis. Inde *ſtöſſer* piſtillum. Plures ſignificatus reperiet, qui ſcrutari voluerit.

STOSSEN, ſtipulari, *friden anſtoſſen* pacem pangere. Sumptum a ritu antiquiſſimo comploſis manibus paciſcentium. Confer *treffen* pangere.

STOTTERN, impedite loqui. Id eſt, lingua allidere. Frequent. ab inf. Germ. *ſtoten* impingere. Dicitur etiam *ſtockern*, quia ſcil. T. & K. frequenter permutantur.

STOVEN, coquere ſuffocando. Belg. *ſtooven*, Gall. *eſtuver*. Rectius ſcribitur & pronunciatur *ſtofen*. Nam proprie idem eſt quod *ſtoppen*, *ſtopſen* obturare, occludere, vaporem intercipere, & dicitur de ſuffocatione per metonymiam cauſæ. Qui rem ipſam noverit, in voce non hæſitabit. Utimur enim de cibo, qui in vaſe clauſo paratur, ſic, ut exhalationi omnis præcluſus ſit exitus. Quo ipſo cibum in proprio vapore ſuffocari neceſſe eſt. Ergo cauſa ponitur pro effectu, *occludere* pro *ſuffocare*. Inde Italis *ſtuffato* ſuffocando coctum. FERRARIUS in Orig. pag. 295. col. 1. „*Stuffato* Inſubres appellant carnem patinariam, nempe teſto, vel intra duas patinas elixam, Veneti *ſoffegato*, ſuffocatam, quia exhalare „non poteſt. Apud nos ſynonyma ſunt *dæmpfen* & *ſchmoren*.

STRACK, tenſus, intenſus, Dial. Belgica. Refer ad *ſtrecken* tendere, intendere.

STRACK, rectus, directus. Angloſax. *ſtrace*, Angl. *ſtraight*. Ex eodem fonte. Nam tendere eſt trahere in rectitudinem, & quo magis res aliqua intenditur, eo majorem rectitudinem conſequitur. Utimur in formula, *ſchnurſtracks zuwider* directe oppoſitum, e diametro adverſum.

STRACKS, cito. Id eſt, recta, absque ullis ambagibus, optime judicante SKINNERO. Nam linea recta eſt breviſſima, & ſymbolum rei ocyus agendæ.

STRÆL, pecten, Dial. Suecica. Ducta haud dubie appellatio a dentibus pectinis, qui cum ſint ſpiculis ſimilis, eodem nomine inſigniri potuerunt. Secundum hanc impoſitionem *ſtræl* eſt collectivum a *ſtral* ſagitta. Inde porro *ſtrælen* pectinare, eadem Dial.

STRAFF, rigidus, durus, adſtrictus, *ſtraffe ſtiefel* ocreæ rigidæ, *unſtraffe* laxæ, apud STILERUM in Theſauro. Idem Belgis *ſtraf*, Græcis ϛριφνὸς, a ϛρέφω ſtringo.

STRAFF, metaphorice eſt ſeverus. Inde *ſtraffer mann* vir auſterus, *ſtraffe gerechtigkeit* jus ſtrictum, rigor juris, interprete STILERO.

STRAFFEN, punire, quocunque modo, plectere vita, mulctare pecunia, caſtigare verberibus, corrigere verbis, *ſtraffe* pœna. Deficit antiquitas. Conſentiunt tamen nobiſcum Sueci & Belgæ. Verba Francorum vide in *riſpen*. Illud, de quo hic agitur, STADENIUS deduxit a *ſtraff* rigidus, durus, ſeverus, quamvis punire non ſit ſævire, ſed pœnam ſumere de merentibus, quod citra ſævitiam fieri poteſt ac debet: melius MARTINIUS a ϛρέφειν torquere, dolore afficere. Malim tamen, ſi Græca origine opus ſit, a ϛρέφος cutis, pellis, corium, ut primo fuerit *vindictam ſumere in cute*, poſtea ad omnes vindictæ ſpecies extenſum. Ita Latinis *plecto* fit a πλήττω percutio, quia prima ſupplicia fuerunt verbera. Adde, quod verba verberandi noſtratibus formantur a pelle. Exemplum vide in *fillen* percutere. Hodie utimur ſenſu latiſſimo nonſolum de pœna capitis & cutis, ſed etiam de mulcta, carcere, & omnibus animadvertendi modis, etiam caſtigatione quæ fit verbis.

STRAL, ſagitta. Angloſax. *ſtræl*, Franc. & Belg. *ſtral*, Ital. *ſtrale*, Slav. *ſtrela*. SOMNER. in Dict. AS. *ſtræl* ſagitta, telum, ſpiculum, jaculum, *ſtræl-bora* ſagittarius, arcitenens, *ſtrælian* ſagittare, jaculari. Gloſſ. Boxh. *ſtrala* obelus. NOTKERUS Pſal. CXLIII. 6. *ſciuz dine ſtrala*, emitte ſagittas tuas. MARTINIUS in voce Latina: „Itali ſuum *ſtrala* „habent commune cum vicinis Slavonis, „quibus *ſtrela* eſt telum, puto a ϛέλλω mitto, „inſerto R. quod & alias amant in voces in„trudere. Ita *miſſile* Latinis, *miſſiles ſagittæ* „Horatio. Quamvis hoc etymon non careat elegantia, aliud tamen nobis ſuggerit Lingua Celtarum & hodie Cambrorum, qua *taro* eſt ferire. Nam hinc aliorum quoque armorum, quæ vel cominus vel eminus feriunt, dictiones formantur, ut δόρυ haſta apud Græcos, & *dard* jaculum apud Gallos & Anglos. At ne partus videatur difficilis, obſervandum, quod aſſibilare voces & caninam tranſponere, noſtris perquam familiare ſit, & quod L. ſit medium naſcendi in multis nominibus. Hodie viget in compoſito *donner-ſtral* fulmen, telum triſulcum cœli fulminantis.

STRAL, dicitur etiam de rebus, quæ, etiamſi non feriant, ſagittis tamen ſimiles ſunt, & (1.) quidem de fulgure, in compoſito *wetterſtral*. (2.) de radio. Radii enim ſunt ſpiculorum inſtar acuti, & ſæpe eodem nomine deſignantur. Ita Varro *jacula ſolis*, Lucretius *lucida tela diei*, Prudentius *ſpicula ſolis* dicit, obſervante MARTINIO in voce *radius*. Manifeſto indicio, nova etymologia minime opus eſſe, ſed radium a ſimilitudine ſignificatum ſuum accepiſſe. Dicitur autem nonſolum de radiis ſolaribus, lunaribus, & ſydereis univerſe, ſed etiam de radiis oculorum, & omnibus lineis e communi centro prodeuntibus. Vox Græca θρυαλλὶς, quæ apud BUDÆUM exponitur *radius*, Germanicæ haud abſimilis eſt. (3.) de re dentata. Inde *ſtræl* pecten, quod vide.

STRAMM, rigidus, durus, adſtrictus, *ſtrammen* rigere, adſtringi, durum eſſe & durum fieri. Auditu valde affine eſt ϛεῤῥὸν rigidum, & ϛερέωμα ſoliditas. Sed fortaſſe fallor. Nam *ſtramm* & *ſtraff* non videntur differre niſi labialibus, quæ cum ſint ejusdem inſtrumenti, in ſe mutuo converti poſſunt.

STRAM-

STRAMPFEN, *ſtrampeln.* Vide *trampen* plodere pedibus.

STRAND, littus, vel ora littoris. Angloſax. Belg. Suec. & Iſland. *ſtrand.* Verſio Angloſax. Matth. XIII. 48. *tha hi thæt nett up-atugon and ſæton be tham ſtrande,* cum rete educerent, & ſecus littus ſederent. VEREL. in Ind. *ſtrandhaugg* piratarum vel hoſtium exſcenſio, & pecorum aliarumque rerum prædatio & abactio, *ſtrandvrak* bona naufragorum litori appulſa. *Forte a* στεῤῥὸν, inquit MARTINIUS, *quod id firmiter & rigide obnitatur fluctibus, ut* ἀσφάλισμα *aliquod.* Malim, ſi peregrina origine opus ſit, a στρίζω vel *ſtrideo,* inſerto N. ſic ut *ſtrand* idem ſit quod Latinis *crepido* a *crepo.* Nam littus ab undis verberatum fragorem edit. Forte tamen domi natum eſt, & ex duabus vocibus *ſalt-rand* margo maris, coaluit. *Salt* pro mari eſt vox Iſlandica apud VEREL. in Ind. Dicitur autem nonſolum de littore tuto, ubi naves ſecure appelli poſſunt, ſed etiam de arenoſo, ſaxoſo, importuoſo, & ob ſimilitudinem de ſyrtibus. Ita Græcis ἀκτὴ nonſolum littus, ſed etiam locum maris petricoſum & navigantibus infeſtum ſignificat. Hinc *ſtranden,* quatenus derivatur a *ſtrand,* ſignificat quantum poteſt, provolvi ad littus, & naufragium facere in littore vel in ſyrtibus. Alias littus Angloſax. dicitur *ſcore,* Angl. *shore,* Græc. σχερὸς, a *ſchoren* prominere. Vocem Gothicam & Francicam vide in *ſtat* ſtatio.

STRANG, funis, laqueus, & quicquid funi ſimile eſt, chorda, nervus, ligula, tendicula &c. Angloſax. & Belgis *ſtreng,* Francis *ſtrang,* Angl. *ſtring,* Suec. & Iſl. *ſtræng,* Ital. *ſtringa.* Gloſſ. Pez. reſticulis *ſtrangon.* VEREL. in Ind. *ſtræng* nervus, tendicula, *ſtrangr* chorda, fides, *ſtrængleikur* cantus fidium, *ſtreingir* rudentes, funes nautici. Refer ad *ſtrengen* torquere, quia funis eſt vinculum tortum & torquendo factum. Quod ſi idem nomen ad res non tortas extenditur, id propter ſimilitudinem fit. A *ſtrang* rurſus fit *ſtrengen* intendere & ligare.

STRANGULIEREN, ſuffocare laqueo. Græc. στραγγαλᾷν, Lat. *ſtrangulare,* Angl. *to ſtrangle.* Refer ad ſubſtantivum.

STRAPATZE, labor, moleſtia, defatigatio. Italis *ſtrapazza.* Utrumque a Cambro-Britannico *traſod* labor, præpoſito ſibilo. Inde *ſtrapetzieren* moleſtia afficere, nimio labore fatigare. Alium huic verbo ſenſum tribuit ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 58. „A *battere* facta eſt, inquit, vox noſtra *trabattere,* quaſi *transbattere* vel *trapaſſare,* ire „ſuper aliquem, ſive aliquem pedibus con„culcare, indigne tractare; id quod Itali & „Galli poſtea in *ſtrapazzare* & *ſtrapaſſer* „corruperunt.„ Rurſus alium FERRARIUS in Orig. Ital. „*ſtrapazzare* contemnere, in„juria afficere: non a *traſpatiare* aut *trans„paſſare,* ſed a *depretiare, expretiare, trans„pretiare.* Mira etymologia. Si verus eſt ſignificatus, de quo dubito, formari potuit a Cambro-Britannico *tribaeddu* cœno vel ſanguine fœdare.

STRASSE, via. Angloſax. & Iſl. *ſtræt,* Francis *ſtraz,* Cambris *yſtryd.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 33. de aſcenſu Domini in cœlum:

Ther n'iſt in ala uuari,
Ther er thia ſtraza fuori.
Non eſt profecto
Qui prior hac via iter fecerit.

VEREL. in Ind. *ſtræte* via. Reor a *tretten* calcare, præpoſito ſibilo, ut proprie ſit ſolum calcatum & itineri idoneum. Ita Græcis ἀτραπὸς via, a τραπεῖν calcare. In Jure prov. Alam. occurrunt compoſita, *kungezſtraz* via regia Cap. CCXIV. & *ſtrauzraup* latrocinium Cap. CCCLXXIV. 4.

STRASSE, platea. Angloſax. & Franc. ut ſupra, Belg. *ſtraat,* Angl. *ſtreet,* Camb. *yſtrad,* Lat. Barb. *ſtrata, ſtrada.* NOTKERUS Pſal. CXLIII. 14. *no ſcreiot ne iſt in iro ſtrazon,* neque clamor in plateis eorum. Proprie eſt via lapidibus munita, a Gr. στρωτὸς, vel Lat. *ſtratus.* Noſtros hanc vias ſternendi rationem a Romanis didiciſſe, recte ſcribit ECCARDUS in not. ad Leg. Sal. pag. 136.

STRASSE, fretum. Belg. *ſtraat,* Angl. *ſtreight.* Itali vocant *ſtretto,* id eſt, ſtrictum, anguſtum mare: ut Galli *deſtroit,* id eſt, anguſtiam ſtrictam maris. Inde Belgis *ſtrate* fretum, nominatim Gaditanum. Ita nodum ſolvit MARTINIUS in voce Latina. Confer CANGIUM in voce *ſtrictum.*

STRAUB, horricomis, *ſtraubicht* horripilaris, *ſtrobelhar* capillus horridus. Levi mutatione a *ſtraff* rigidus. Nam qui horrentes habet capillos, & ſetarum inſtar erectos, haud dubie ea parte rigidus eſt, & ſic appellari poteſt per ſynecdochen generis.

STRAUCH, frutex, *geſtreuch* frutetum. Belgis *ſtruik* & *ſtruikboſch.* Quamvis frutex non ſit arbor juſtæ magnitudinis, arborei tamen generis eſt, & arbuſcula appellari poteſt. Hinc ſuſpicor *ſtruik* eſſe diminutivum a *triu,* præpoſito ſibilo factum, ut alia multa ejusdem indolis. K. ſæpe eſt nota minuſculi. Gothis autem *triu* nonſolum lignum & arborem, ſed etiam fruticem ſignificat, in compoſito *weinatriu* vitis Joh. XV. 1. De voce Gothica vide plura in *der* arbor.

STRAUCHELN, cæſpitare, vel labi ex cæſpitatione. Belg. *ſtruikelen, ſtronkelen,* Ital. *sdrucciolare.* Frequentativ. a ſimpliciori *ſtrauchen.*

STRAUCHEN, labi, lapſare, cæſpitare, cadere revera vel inchoative. Francis & Helvetiis *ſtruchen,* Cambris *trwccio* absque ſibilo. Gloſſ. Pez. impingentem *ſtruhhontaz.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *trwccio* cadere. Quemadmodum *cæſpitare* ſic dictum creditur, quaſi *cæſpitem* offendere, vel in cæſpitem impingere: ita *ſtrauchen* volunt eſſe a *ſtrauch* frutex, quod in ſentibus & dumetis pedes ſubinde offendant. Auctores etymi ſunt MARTINIUS & STILERUS. Sed

 non

non perſuadent. Nam *ſtrauchen* proprie eſt cadere vel cadere velle ex inæqualitate loci, ut *glitſchen* ex lubricitate. Ducam igitur a Gr. τραχὺς aſper, fragoſus, ſaxoſus, præpoſito ſibilo.

STRAUCH-RÆUBER, latro publicus. Belg. *ſtruik-roover*. An a *ſtrauch* dumus? Neſcio an dumeta ſint loca inſidiis apta. Et alias vox Belgica etiam de piratis uſurpatur. Malo igitur *ſtrauch* referre ad *ſtreichen* palari, ut proprie ſit vagus latro, qui prædandi cauſa oberrat.

STRAUSS, pugna, certamen. OPITIUS in Hymno *Treuer Gott* verſ. 9.

Gib kraft, daſs ich allen ſtrauſs
Ritterlich mög ſtehen aus,
Und ſo oft ich noch mus kæmpfen,
Hilf mir meine feinde dæmpfen.

Idem quod *ſtreit* vel ςρατεία. T. millies liqueſcit in ore ſuperioris Germaniæ, & diphthongi inter ſe permutantur.

STRAUSS, avis quædam magnitudine colli & plumis inſignis. Gr. ςρȣθοκάμηλος, Lat. *ſtruthio*, Angloſax. *ſtruta*, Franc. *ſtruz*, Belg. *ſtruis*, Gall. *auſtruche* &c. Gloſſ. Pez. ſtruthiones *ſtruza*. Interpretatione Græca eſt avis magna inſtar cameli.

STRAUSS, criſta galeæ ex plumis ſtruthionis, & quicquid huic criſtæ ſimile eſt. Inde *blumenſtrauſs* faſciculus florum.

STRAUSS, ſylva, nemus. Alia Dialecto *ſtrut*. CAROLUS IV. in Diplomate quodam an. 1350. *wælde, hölzer, forſte, heyde, und ſtrüte*. Locum citavit FRISCHIUS in Fund. L. Germ. pag. 262. Forte eſt a Græc. δρύς ſylva, locus arboribus conſitus, præpoſito ſibilo, aut ſi mavis a Gothico *triu* arbor, lignum, quo pacto lignetum denotabit. De voce Gothica vide plura in *der* arbor.

STRAUSS, cremium, *ſtreuſſer* ſarmenta, rami minores ab arbore amputati, *geſtreuſs* idem collective. Proprie ſunt ſegmenta arborum a θερίζω reſeco, præpoſito S.

STREBEN, niti, omnibus viribus conari, *widerſtreben* obniti, reſiſtere, repugnare. Belg. *ſtreeven* & *tegenſtreeven*, Anglis *ſtrive* & *ſtrive againſt*, Suec. *ſtræfwa* & *ſtræfwa emoot*. MARTINIUS in voce *nitor*: Germanis niti eſt *ſtreben*, eleganti voce, quaſi ςερεὰν βίαν (firmam vim) adhibere. Gall. *s'efforcer*, Ital. *sforzarſi*. STADENIUS tribuit etiam Gallis *eſtrever*. Ipſum vero *ſtreben* deduxit a *ſtraf* rigidus, durus, adſtrictus. Secundum hanc etymologiam niti eſt adſtringi, contrahi, & obfirmari ad aliquid conſequendum, & niſus adſtrictio virium, qualis illa apud VIRGILIUM Æn. 12.

Verte omnes tete in facies, & contrahe quicquid
Sive animis ſive arte vales.

STRECKE, quatenus eſt verbale a *ſtrecken* expandere, ſignificat (1.) inſtrumentum expandendi. Inde *lederſtrecke* tentipellium, inſtrumentum ſutorum. (2.) expanſionem ipſam. Inde *landſtrecke* diſtrictus, tractus regionis, *ſtrecke des berges* dorſum montis.

STRECKEN, tendere, & per ſynecdochen generis *extendere*, *protendere*, *intendere* &c. Angloſax. *ſtrecan*, *ſtrican* apud BENSON. Belg. *ſtrekken*, Suec. *ſtræckia*, Angl. *to ſtretch*. Verſio Angloſax. Matth. VIII. 3. *tha aſtrehte ſe hælend hys hand*, tunc extendit Jeſus manum ſuam. Ortum videtur a ſimpliciori *trecken* trahere, quo Belgæ utuntur, translatumque ad tenſionem, per ſynecdochen generis, quia tendere nihil aliud eſt quam in longitudinem trahere. Sibilus, vel ex libidine ſibilandi, vel vehementiæ cauſa præpoſitus eſt, ut vis intendendi fortius exprimatur. Verbum Gothicum & Francicum vide in *recken*.

STRECKEN, porrigere. Extat in compoſitis *darſtrecken*, *vorſtrecken*, in quibus antecedens ponitur pro conſequente, extendere manum pro manu extenſa præbere. Latini eadem metonymia utuntur in verbo *porrigere*. Verbum Francorum vide in *reichen*.

STRECKEN, ſternere, *geſtreckt* proſtratus, *ſtreckebein* proſtrator oſſium, epitheton mortis. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſtregian* ſternere, *ſtreccende* proſternens. Gloſſ. Keron. ſtratus *keſtrahter*, proſtratus *forakiſtrahter*, proſternatur *fora ſi kiſtrehchit*. Alia metonymia, qua effectus ponitur pro cauſa, expandere humi, pro dejicere, proſternere.

STREICH, ludificatio. Forte idem quod *trug* illuſio, præpoſito S. Belgæ tamen ludificationem vocant *treek*, & cum ſibilo *ſtreek*, tanquam eſſet a *trecken*, *betrecken* decipere, ducta metaphora ab aucupibus, qui aves retibus attractis improviſo capiunt. Poſſit etiam denotare verſuram, vel actionem fraudulentam. Id enim Græcis eſt ςροφή. Et F. mutari in CH. ſæpe contingit. Galli aliis verbis, ſed eodem ſenſu dicunt *tour* & *jouer un tour*. Et Latini callidum vocant *verſutum* a vertendo.

STREICH, ictus, verber. Angl. *ſtroak*, Suec. *ſtreek*. Refer ad *ſtreichen* cædere. Inde *backenſtreich* alapa, & alia noti ſignificatus.

STREICHEN, & *ſtreifen*, in Dialectis promiſcue uſurpantur. Cauſa confuſionis eſt, quod ex genio Linguæ CH. & F. permutantur.

STREICHEN, tangere, *beſtreichen* attingere, *ſtreichlinie* tangens, linea defenſionis, e qua hoſtes longe tangi & tormentis arceri poſſunt. A *ſtreifen* tangere, mutato F. in CH. Hæc prima & generalis verbi acceptio, in qua ſpeciales omnes conveniunt, quarum nec numerus iniri, nec vis intelligi poteſt, niſi ad hoc domicilium redigantur, quod me longa exercitatio docuit. Tangimus autem variis modis, varioque fine & propoſito. Quod hic probe notandum. Nam quod primo fuit tangere, poſtea a *modis tangendi* & *cauſis finalibus* multiplices ſignificationes accepit, quarum potiores nunc in tranſi-

tranſitu oſtendam. Aliam medelam huic verbo afferre non poſſum.

STREICHEN, cædere, percutere, *mit ruten ſtreichen* cædere virgis. Idem Angloſax. *aſtrican*, Angl. *to ſtrike*. Id eſt tangere feriendo vel feriendi cauſa. Latinis *tangere* interdum idem ſignificat. Ita *fulmine tactus* eſt fulmine ictus.

STREICHEN, mulcere, *den bart ſtreichen* mulcere barbam. Angloſax. *ſtracan*, Belg. *ſtrooken*, Angl. *to ſtroke*, Suec. *ſtryka*, Iſl. *ſtriuka*. VEREL. in Ind. *ſtriuka* mulcere. Id eſt, molliter & blande tangere, allegorice adulari. Dicitur etiam *ſtreicheln* frequentative.

STREICHEN, *beſtreichen*, inducere, obducere. Id eſt, tangere coloribus vel unguento, illud infucandi, hoc illinendi cauſa. Utrumque Belgis dicitur *ſtryken*, *beſtryken*, Suecis *ſtryka*, *beſtryka*. Metaphorice utimur de præconio. Inde *herausſtreichen* laudibus extollere, ducta ſimilitudine ab interpolatoribus, qui rebus vetuſtis gratiam novitatis fucis & pigmentis conciliant.

STREICHEN, immittere, *ins maul ſtreichen* ori immittere. Id eſt, tangere ingerendi cauſa.

STREICHEN, complanare, tangere æquandi cauſa, *ſtreichholz* radius ligneus quo frumentum in modio æquatur. Anglis *to ſtrike* & *a ſtrike*. Et huc etiam ſpectat *ziegelſtreicher* laterarius, qui imbrices æquando facit.

STREICHEN, ludere fidibus. Id eſt, tangere chordam plectro ludendi cauſa. Gallis interdum *toucher* idem ſignificat.

STREICHEN, tergere, *abſtreichen* detergere. Suecis *ſtryka* & *ſtryka af*. Id eſt, tangere mundandi cauſa. Latinum *tergere* cæteris conſonat.

STREICHEN, fricare, tangere fricando. Belg. *ſtryken*.

STREICHEN, probare, *gold ſtreichen* aurum probare, *ſtreichnatel* acus exploratoria, *ſtreichſtein* lapis lydius. Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequente, *fricare* pro *examinare*, quod in metallis fricando fieri ſolet.

STREICHEN, trahere, *ſtreichgarn* rete quod per humum trahitur, alaudis nocturno tempore capiendis. A *trecken* trahere, præpoſito S.

STREICHEN, contrahere, *ſegel ſtreichen* contrahere vela, id quod Belgis dicitur *zeil ſtryken*, Anglis *to ſtrike ſail*. Forſan a Lat. *ſtringere*. Nam vela deducere & carbaſa ſubſtringere apud Latinos ſunt ſynonyma.

STREICHEN, lineam ducere, *ausſtreichen* linea cenſoria expungere, *unterſtreichen* linea intercalari notare. Nova, ſed legitime facta a *ſtrich* linea, quod eſt a *ſtreichen* trahere.

STREICHEN, currere, celeriter ire, abire, tranſire, *durchſtreichen* percurrere, *herumſtreichen* circumcurſitare, *entſtreichen* fuga elabi, *ſporenſtreichs* celerrime, curſu calcaribus incitato. Gothica antiquitas dixit *tragen*, a Gr. τρόχειν currere, ut oſtendi in loco. Nos cum Francis ſibilum præfiximus. NOTKERUS Pſal. VIII. 9. *Gefugele unde mere fiſcha, die alle mereuuega durſtrichent*, volucres cœli & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris. WILLERAMUS Cant. III. 1. *ib durchſtreich ſie alle*, omnes vicos percucurri. Dicitur etiam de tempore, de vento, aliiſque rebus pernicibus, quæ, etiamſi pedes non habeant, cito tamen tranſeunt.

STREICHEN, errare, palari, vagari, *landſtreicher* erro, vagabundus. VEREL. in Ind. *ſtrakur* erro, nequam, nebulo. Dicitur de vagabundis, quia circumcurſitantibus ſimiles ſunt. Confer *ſtreifen* excurrere.

STREIF, linea, ſtria, ductus. Belgis *ſtreep*. Vox Germanica eſt a *ſtrich*, mutato CH. in F. Belgica a *ſtreif*, mutato F. in P. Anglis *to ſtripe* eſt ſtriare, lineis diſtinguere, nobis *ſtreifícht* & *geſtreift* ſtriatus, virgis ſeu lineis variegatus, ut ſunt panni ſerici. Belgis *ſtreepen* flagellare, quia flagellatio cutem ſtriis variat.

STREIF, excurſio, *einen ſtreif ins land thun* excurſionem facere in agros prædandi vel vaſtandi cauſa. Refer ad *ſtreifen* vagari.

STREIFEN, excurrere, vagari, palari, *ſtreifende rotte* milites palantes, *landſtreifer* erro. Non videtur differre a *ſtreichen* vagari, niſi literis convertibilibus. Sed & Græcis στροφᾶν eſt vagari, & στροφέμενος vagans, quamvis non ab excurſione, ſed ab obliqua flexione, & quia vagantes ſubinde corpus vertunt.

STREIFEN, tangere, *ſtreifer* tangens, *geſtreift* tactus, leviter læſus. A *treffen* tangere, præpoſito S. An ſimile extet in reliquis Dialectis, ignoro. Verba veterum vide in *reichen*, *reinen*, *rüren*, &c. Gothi imitantur Græcum θίγω dicendo *tekan*, unde Gallis remanſit *toucher*, Italis *toccare*.

STREIFEN, detrahere pellem, *abſtreifen* decorticare, deglubere. Angl. *to ſtrip*. Græcis στρέφος eſt corium, pellis, & στρέφειν, στροφᾶν vertere. Et decorticare quid eſt, niſi corticem detrahere, aut pelliculam vertere? Ita a σκύλος pellis fit *ſchelen* deglubere, ut a *fell fillen*.

STREINER, erro, vagabundus. Italis *ſtrano* & *ſtraniero* eſt peregrinus, a Lat. *extraneus*. Imo etiam Latino-Barbari extraneum *ſtraneum* vocant apud CANGIUM in Gloſſario. Hoc videntur noſtri in malam partem accepiſſe, & inde formaſſe nomen hominis, qui ſine fine & juſto negotio per regiones diſcurrit. Anſam vituperio dare potuit, quod plerique peregrinatores viderentur ſine propoſito errare, & tranſire loca vagandi cauſa, h. e. vel nullo vel malo conſilio. Extat in compoſito *landſtreiner* apud FRISCHIUM in voce *land*. Ipſe quidem concinnat a *ſtreinen* ſcrutari, quod Franconibus tribuit, & e Lingua Bohemica arceſſit. Si verus eſt ſignificatus (de quo dubito,) non erronem, quæ ipſius explicatio eſt, ſed exploratorem denotabit. Anglis *to ſtray*

eſt errare, vagari, *a ſtray* beſtia erratica, & *a ſtrayer* erraticus, quæ cæteris videntur affinia, etiamſi litera N. in medio & fine deſideretur.

STREIT, derivatur a *ſtreiten*, non vice verſa. Et hinc ſignificat quantum poteſt, *bellum* vel expeditionem bellicam, *pugnam* vel ipſum certandi actum, *exercitum* ſeu multitudinem militantem. Primus ſignificatus eſt extinctus, ſecundus adhuc viget; tertius Græcis proprius eſt, quibus ϛρατὸς exercitus, & inde ϛρατηγὸς & ϛρατάρχης dux exercitus.

STREIT, bellum, militia, expeditio. Græc. ϛρατεία, Angloſax. *ſtrith*, Franc. *ſtrit*. Gloſſ. Pez. militia *ſtrit* vel *uuich*.

STREIT, pugna, certamen, conflictus. Saxonibus & Francis ut ſupra, Belgis & Suecis *ſtryd*. Gloſſ. Boxh. *ſtrit* commiſſio. Gloſſ. Pez. certamina *ſtrita*, in conflictu *in ſtrite*.

STREIT, metaphorice dicitur de quavis cauſa controverſa & litigioſa, quia pugnæ ſimilis eſt. Gloſſ. Boxh. *ſtrit* jurgium, *ſtrit* querela. Gloſſ. Pez. diſceptatio *ſtrith*, quæſtionis *ſtrites*, lites *ſtritun*. TATIANUS Cap. XXXI. 4. *in ſtrite bagen* judicio contendere.

STREITBAR, bellicoſus. Gr. ϛράτιος. Particula *bar* parem & idoneum rei, cui annectitur, ſignificat.

STREITEN, militare. Gr. ϛρατεύειν. Gloſſ. Pez. militant *ſtritant*.

STREITEN, pugnare, præliari, dimicare cum hoſte. Gloſſ. Pez. confligere *ſtritan*, compugnat *ſtritit*. Vocem Saxonicam vide in *fechten* & *kæmpfen*, Gothicam in *wigen*.

STREITEN, ab armis transfertur ad quamcunque contentionem & reſiſtentiam. Gloſſ. Pez. diſputabant *ſtritun*, renititur *uuidarſtritit*, obſtinatio *einſtriti*, pertinaces *einſtritige*. Gloſſ. Keron. obſtinatus *einiſtritter*, contumax *einſtreiter*, contumacia *einſtritii*. VEREL. in Ind. *ſtrita* obniti, *ſtridlæte* contumax ſuperbia.

STREITER, miles, bellator. Gr. ϛρατιώτης. Gothi milites vocant *militondans*. Luc. III. 14. manifeſto a *militantes*.

STRENG, fortis, ſtrenuus. Angloſax. *ſtrang*, *ſtreng*, *ſtrong*, Francis *ſtreng*, Angl. *ſtrong*, Suecis *ſtræng*, Island. *dreingr* absque ſibilo. SOMNER. in Dict. AS. *ſtrang*, *ſtreng*, *ſtrong* fortis, validus, firmus, *ſtrength* vis, vigor, virtus, fortitudo, nervus, *modes ſtrength* magnanimitas, *geſtrangod* corroboratus, ſtabilitus. Similia extant in monumentis Francorum & Alam. ISIDORUS Cap. V. 2. *endi uuirdit ſiin namo chinemnit uuundarlih, chirado, Got ſtrengi*, & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus fortis. TATIANUS Cap. LXII. 6. *uuo mag einig ingangan in hus ſtrenges, nibi her ér gibinte then ſtrengon*, quomodo poteſt quisquam intrare in domo fortis, niſi prius alligaverit fortem. Idem Cap. XII. 1. *ther kneht uuohs inti ſtrangeta fol ſpahidu*, puer creſcebat & confortabatur plenus ſpiritu. Hoc verbum perdidimus. Adjectivum, a quo verbum derivatur, omnium pene Criticorum conſenſu oritur, vel a Græc. ϛρηνὴς, quod apud HESYCHIUM exponitur ἰσχυρὸς fortis, robuſtus: vel a Lat. *ſtrenuus*. Quod ſi verum eſt, aut veritatis argumentum, aliquid multis videri, ab initio fuit *ſtren*, & poſtea *ſtreng*, quia N. & G. ſe mutuo attrahunt in omnibus pene linguis. Dixi Islandos voce uti, quæ ſibilo caret. Teſtis mihi VEREL. in Ind. *dreingr* fortis, ſtrenuus, *dreingskapr* ſtrenuitas, fortitudo, *dreingilegur* virilis &c. Quæ, quam ſimilia ſint Græcis, δρανὴς fortis, & δραίνειν fortem & potentem eſſe, nemo non videt.

STRENG, quatenus eſt titulus nobilium, ſignificat *fortem* & *ſtrenuum*, non *aſperum* aut *ſeverum*, ut vulgo nugantur rerum & vocabulorum ignari. Primi nobilium hunc titulum virtute militari conſecuti ſunt, eundemque ad poſteros transmiſerunt, quia fortes creantur fortibus, aut creari putantur. Confer *geſtreng*.

STRENG, vehemens, violentus, acer. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſtrang* acer, *ſtrangre ea* fluvius rapidus. Gloſſ. Reenhielm. *ſtrong moda* flumen rapidum. Vocabula, quæ viribus & robore pollentem ſignificant, ſolent in omnibus pene linguis ad impetuoſum transferri, præcipue in Germanica veteri. Ita *ſtark* & *hart* nonſolum fortem, ſed etiam vehementem ſignificant.

STRENG, adſtringens, vi contrahendi pollens. Dicitur de omni eo, quod vel tactu vel guſtu adſtringit. Ita gelu adſtringit cutem & liquida, & hinc etiam *ſtringor* appelli ſolet Islandis: pruna ſylveſtria palatum. Inde *ſtrenge kælte* frigus atrox, quod aquam convertit in glaciem, & cutem reddit ſtrigoſam, *ſtrenger geſchmack* ſapor acerbus, qui acrimonia ſua fauces conſtringit. Belgæ eodem ſenſu dicunt *ſtreng*. Refer ad *ſtrengen* conſtringere.

STRENG, aſper, ſeverus, immitis. Francis & Belg. *ſtreng*, Suec. *ſtræng*, Cambris *dreng* absque ſibilo. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 31. *nid filu ſtrenga* invidia valde gravis. Apud HESYCHIUM ϛρηνὴς exponitur τραχὺς durus, aſper, vehemens. Quod malo ad conſenſum, quam etymologiam referre. Factum enim videtur ex præcedenti, ducta ſimilitudine vel ab atroci frigore, vel (ſi mavis) a pomis agreſtibus & immitibus. Apud Latinos ſane *acerbus*, *auſterus*, *immitis*, & ſimilia, quæ linguam valde contrahunt, a guſtu ingrato ad rigorem & inhumanitatem transferri ſolent. Quidni & apud nos? Inde *ſtrenge ſtraffe*, *ſtrenge regierung*, *ſtrenge herren*, & alia ſatis nota. A *ſtreng* porro fit *ſtrenge* & *ſtrengigkeit* rigor & ſeveritas.

STRENG, auſterus, *ſtrenge lebens-art* vita auſtera. Proprie adſtricta, a *ſtrengen* conſtringere.

STRENGE, rigor. Vide *ſtreng* aſper.

STRENGE, anguſtia, neceſſitas. Vide *ſtrengen* premere.

STREN-

STRENGEN, conſtringere, arctare, in arctum contrahere. Anglis *to ſtrain*, Gallis *eſtreindre*, Latinis *ſtringere*, & ab illo reliqua, judice SKINNERO. Hodie quidem ceſſat, ſed ab illo derivatur *ſtreng* adſtringens & adſtrictus.

STRENGEN, per ſynecdochen generis ſignificat *premere* & *torquere*, quia duobus modis ſtringimus, premendo aut torquendo. Græcis στραγγεύω utrumque ſignificat.

STRENGEN, premere, comprimere. Anglis *to ſtrain*. Metaphorice idem eſt ac *urgere, adigere, compellere*. NOTKERUS Pſal. CIII. 32. *der die ubermuoten mennisken triffet unde geſtrunget ze riuuo*, qui ſuperbos homines tangit & adigit ad pœnitentiam. Hoc ſenſu etiamnum delectamur. Inde *ſtrenge* anguſtia, neceſſitas, apud STILERUM, *anſtrengen* adigere, compellere ad agendum.

STRENGEN, torquere, obliquare, tortuoſum reddere. Belgæ utuntur frequentativo *ſtrengelen*. Sed a ſimpliciori derivantur, στραγγὸς tortus, obliquus, *ſtrang* funis, quia tortus & torquendo factus.

STRENGEN, interdum eſt nominale a *ſtrang*, & tunc ſignificat quantum poteſt, (1.) *intendere*, a *ſtrang* nervus, tendo. (2.) *contendere*, a *ſtrang* chorda. (3.) *ligare*, a *ſtrang* vinculum, ligamen.

STRENGEN, intendere, *alle kræften anſtrengen* omnes vires & nervos intendere.

STRENGEN, contendere. Inde Anglis *to ſtring a lute* barbitum fidibus contendere.

STRENGEN, ligare, obligare. VEREL. in Ind. *ſtreingia heit* voto ſe obſtringere.

STREU, ſtramentum, locus jacendi ex ſtramine. Angloſax. *ſtreaw, ſtreow*, Franc. & Alam. *ſtreuu*, Suecis *ſtræ*. Gloſſ. Keron. ſtramenta *kaſtreuui*. Refer ad *ſtreuen* ſternere.

STREUBEN, obluctari, reſiſtere. Dicitur tantum reciproce *ſich ſtreuben*, ut pateat eſſe a στρέφειν vertere, torquere, ducta ſimilitudine a luctatoribus, qui corpus in omnes partes vertunt & torquent, ut adverſario reſiſtant. Vulgo male confunditur cum *ſtreben* niti.

STREUBLEIN, ſtriblita, στρεβλίτης, placenta tortili figura, & inde nomen a στρέφειν torquere, vel στρεβλὸς tortuoſus. Eſt & στραφεὺς contortus, unde Belgis *ſtruif*.

STREUEN, cujuscunque ſit valoris, eſt a Gr. στορεῖν ſternere. Olim tot habuit ſignificatus, quot apud Latinos *ſternere*. Codex Arg. Marc. XIV. 15. *taikneith izwis kelikn gaſtrawith*, oſtendet vobis cœnaculum ſtratum. OTFRIDUS Lib. IV. cap. IX. 25. de eodem cœnaculo:

Iz uuas garo zioro
Giſtreuuitero ſtuolo.

Vertit SCHILTERUS:

Id erat paratum ornate
Stratis ſedilibus.

Gloſſ. Keron. ſtrati lecti *kiſtreuuitiu*, lectiſternia *kaſtreuuitiu*. Cuncta hodie inſolentia & ab uſu longiſſime remota.

STREUEN, ſternere, humi expandere, facere ut jaceat, *unterſtreuen* ſubſternere. Dicitur de ſtramine tantum.

STREUEN, ſpargere, diſpergere, facere ut paſſim jaceat. Codex Arg. Marc. XI. 8. *ſtrawidedun aſtans ana wiga*, ſternebant ramos in via. Ibidem *ſtrawidedun* uſurpatur etiam de veſtimentis. LUTHERUS vero, optimus hodierni uſus interpres, de veſtimentis dicit *breiteten*, & de ramis *ſtreweten*. Id eſt, ſpargebant. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *ſtreowan* Marc. XI. 8. & alibi *ſtrewian* & *ſtregian*, Belg. *ſtrooien*, Angl. *to ſtraw*, Sueci *ſtrö*. Allegorice dicitur de rumoribus in vulgus ſparſis, & de diſperſione conjunctæ multitudinis.

STREUEN, perdere, deſtruere. Angl. *to ſtroy* & *deſtroy*. ISIDORUS Cap. V. 6. *Titus ziſtrudida dhea burc*, Titus deſtruxit urbem.

STRICH, linea, ductus calami, & quicquid lineæ ſimile, radius, ſtria, ſtriga, tractus terræ vel nubium &c. Referri poteſt ad *ſtreichen* trahere, quia linea eſt productio punctorum in longitudinem. Inde Gothis *ſtriks* lineola Matth. V. 18. interprete JUNIO & STIERNHIELMIO, quamvis punctum eſſe videatur. Angloſaxonibus *ſtrice* linea, tractus, apex literæ; Anglis *ſtreak* linea & radius, *ſtroke* linea & ductus calami; Belgis *ſtreek* linea, radius in pyxide nautica, via navis, & latus regionis. Nec aliunde Latinis *ſtria* linea cavitatis, & *ſtriga* linea ordinis, quæ vulgo perperam a *ſtringendo* deducuntur. Nihil enim ſtringunt, ſed in notione protractæ longitudinis cum reliquis conſentiunt.

STRICH, probatio auri vel argenti per fricaturam, *ſtrich halten* ſuſtinere probationem. Non a *ſtreichen* lineam ducere, ſed a *ſtreichen* probare. Non enim eſt linea ſimpliciter, ſed linea exploratoria fricando facta.

STRICH, modius. Cosmas Pragenſis apud CANGIUM in voce: *In pluribus locis menſura ſiliginis ſtrich dicitur.* Angli modium etiamnum vocant *ſtrike*, nos radium quo modius æquatur *ſtreich-holtz*. Utrumque a *ſtreichen* complanare.

STRICH, ductus plectri. Refer ad *ſtreichen* canere fidibus.

STRICH, color inductus, *anſtrich* fucus. Refer ad *ſtreichen* linere.

STRICK, convicium incerti ſignificatus, fortaſſe *verbero*, a *ſtreichen* cædere, percutere, ut *fillo* Latino-Barbaris a *fillen* verberare. Dicitur etiam compoſite *galgenſtrick*, quaſi verbero patibularius, vel ſuſpendio dignus.

STRICK, funis, laqueus. Syncopatum a *ſtrang*, auctoribus Francis. TATIANUS Cap. CXLIII. 3. de Juda: *erhieng ſich mit ſtricu*, ſuſpendit ſe laqueo. VEREL. in Ind. *ſtrik* funiculus.

STRICK,

STRICK, tendicula, laqueus inſidioſus, compoſite *fallſtrick*. NOTKERUS Pſal. IX. 16. *in diſemo ſtricche, den ſie burgen, gehafteta iro fuoz*, in laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum. Pſal. CXXXIX. 5. *ubermuote rihton mir ſtricche*, ſuperbi tenderunt mihi laqueos.

STRICK, nodus, Dial. Belgica. A *ſtrengen* conſtringere, per ſyncopen literæ N.

STRICKEN, cujuscunque ſit ſignificatus, oritur a ſubſt. *ſtrick*, non contra. Alios tamen ſignificatus accipit a laqueo, alios a nodo.

STRICKEN, tendere. NOTKERUS Pſal. CXXXIX. 5. *ſie ſtricton iro ſeil daz mine fuoze darana gehaftetin*, extenderunt funes in laqueum pedibus meis. Ita a *ſtrang* fit *ſtrengen* tendere. Hodie tamen obſoleſcit.

STRICKEN, *beſtricken*, irretire. Refer ad laqueum inſidioſum.

STRICKEN, nodum nectere, *ſtricker* textor reticularius, *geſtrick* opus reticulatum. Galli imitatione Germanorum dicunt *tricoter* & *tricoteur* expulſo S.

STRICKEN, nodo implicare, *verſtrickt* implicatus, impeditus, quod imitantur Latino-Barbari in *ſtricare* apud CANGIUM.

STRICKEN, nodo claudere, *die gurgel zueſtricken* fauces laqueo conſtringere, *entſtricken* ſolvere nodum.

STRIEGEL, ſtrigilis. Nobis ſignificare poteſt inſtrumentum fricandi, ſi derivetur, ut par eſt, a *ſtreichen* fricare. Ita *ſchrappe*, alterum ejusdem rei nomen, eſt a *ſchrappen* radere, fricare, ſcalpere. Vulgo tamen a latina voce, & hanc a *ſtringo* arceſſunt. *Etymon melius*, inquit MARTINIUS, *quam a ſtringo, non eſt quærendum.* Sed non apparet, quid ſtringat. Vide ergo annon Germanicæ originis ſit?

STRIEME, vibex aut tumex ex verbere virgæ. Belg. *ſtreem*, *ſtraam*. Quidam deduxit a *ſtria*, alius a *ſtreif* ſtria, mutatis labialibus, quomodo a *ſtraff* fit *ſtramm* rigidus. Si Græcus eſſem, derivarem a τραῦμα vulnus, per ſibilum barbaricum. Nam vibex nonſolum eſt tumor carnis, ſed etiam ruptura cutis, & ſæpe cruenta. Et hactenus eſt vulnus quoddam. Magis & minus non variant rem, nec nomen rei. *Schramm*, quod olim fuit grave vulnus in carne, hodie eſt leve vulnus in cute.

STRIEMEN im holz, ſtamina in textura ligni. Non quod cuti virgis aratæ, ſed quod ſubtegmini ſimilia ſint, adeoque a *trama*, præpoſito S. Poſtea idem nomen omnibus lineis, quibus artefacta ornantur aut variegantur, ob ſimilitudinem ſtaminum ligni, aptari cœpit. Inde *ſtriemen* ſtriæ, ſtrigæ, *ſtriemicht* ſtriatus, virgulatus, radiatus.

STRITTIG, controverſus, olim etiam contentioſus. Gloſſ. Pez. contentioſus *ſtritigor*. A *ſtreit* lis, quæſtio, controverſia.

STRO, ſtramen, culmus frumenti. Anglo-ſax. *ſtreaw*, *ſtreow*, Franc. *ſtro*, Belg. *ſtroo*, Angl. *ſtraw*, Suec. *ſtröö*. Gloſſ. Pez. ſtipula *ſtro*. Proprie eſt materia ſtramenti, & inde nomen a *ſtreuen*, h. e. a ſtratu, etiamſi aliis quoque uſibus inſerviat.

STRO, palea, feſtuca, & quicquid levitate ſua facile a vento diſpergitur. Gloſſ. Pez. paleis *ſtro*. Refer ad *ſtreuen* ſpargere.

STROBELHAR, capillus horridus. Vide *ſtraub*.

STROM, fluvius, *ſtrömen* fluere, profluere. Gloſſ. Pez. alveum *ſtroum*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtream* flumen, fluvius, torrens, amnis, curſus aquæ, fluctus, fluxus, *ſtream-race* alveus, *ſtremre-ea* fluvius rapidus, *ſtreamian* fluctuare, fluere, undare. Belgæ agnoſcunt *ſtroom* & *ſtroomen*, Angli *ſtream* & *to ſtream*. HELVIGIO videtur abſciſſum a Græc. ϛρόμβος vortex, turbo. Sed hæc etymologia res diverſas eodem ſono involvit. Aliud eſt fluvius, aliud vortex in fluvio. Et ſi Græca ſectari juvat (quod ſæpe factu jucundum & neceſſarium eſt,) id ſalva verborum ſignificatione fieri debet. Ducam igitur a δραμεῖν vel δρέμειν currere, præpoſito ſibilo. Græci inde derivant δρόμος curſus, δρομὰς curſor, δρομαῖος curſu valens &c. nos *ſtrom*, quia fluvius eſt aqua currens. Hoc etymo ne quis offendatur, obſervandum, quod in omnibus Linguis *currere* dicantur non homines & animalia tantum, ſed etiam aquæ & fluvii, & quod multa fluviorum nomina inde formata ſint. Teſtis *Rhodanus* in voce *rad* fluvius. Anglis omne flumen dicitur *current*, Gallis *courant*.

STROM, æſtus maris. Angloſax. *ſtream*, Belg. *ſtroom*. Rurſus a δραμεῖν, quia æſtus eſt aqua reciproco motu decurrens & recurrens. Inde Islandis *ſtraumfall* acceſſus & receſſus maris apud VEREL. in Ind.

STROP. Vide *ſtrupfen*.

STROTER, *ſtröter*, prædo. Utitur Luth. Hoſ. VI. 9. *die prieſter ſind wie die ſtröter, ſo da lauren auf die leute, und würgen auf dem wege.* FRISCHIUS vocem Lutheri primo deduxit a *ſtraſſe*, *ſtrate* via, ob ſynonymum *ſtraſſenræuber* inſeſſor viarum: poſtea mutata ſententia a *ſtrauſs*, *ſtrut* ſylva, ob ſynonyma *ſtrauchdieb* & *buſchklöpfer*. Ita mentem ſuam ipſe explicat in Fundamentis L. Germ. pag. 262. Alius deduxit a ϛρατιώτης miles. Sed neuter perſuadet. Nam *ſtrudan* Angloſaxonibus eſt rapere, ſpoliare, *ſtrudend* direptor, *ſtrudere* raptor, graſſator, *ſtrudunge* rapina, interprete BENSONIO in Voc. AS. Quæ certe non a via, aut nemore, aut militia ſic dicuntur, ſed potius a Gr. δράττομαι rapio, capio, prehendo, ſibilo in ſocietatem vocis aſſumpto, ut alias millies. Quidam juniores vocem Lutheri non intellectam expunxerunt e Bibliis, & in locum ejus ſurrogarunt *ſpötter*, proprio & temerario auſu, ne quid gravius dicam. Extat hæc depravatio in Bibliis Ratzeburgi editis an. 1695. obſervante Joh. Henr. a SEELEN in *Selectis Literariis* pag. 197. Apud Francos *ſtrudan* latius patet, & non ſolum de rapina, ſed

ſed de quavis violenta ablatione, etiam legitima uſurpatur. Hinc in Lege Ripuaria Tit. XXXII. 3. 4. LI. 1. ablatio rei alienæ e domo rei poſt ſeptem citationes non comparentis a judice fiſcali facta, vocatur *ſtrudis legitima*, ſenſu ad forum accommodato.

STROTZEN, turgere, rigere, *ſtrotzende brüſte* mammæ turgentes. Idem quod *ſtarzen*. Canina amat transponi, & modo præcedere, modo pone ſequi vocalem. Figurate dicitur de faſtu inflatis. Inde *ſtrotze* ſerva ſuperba, *ſtrotzig* arrogans, *das ſtrotzen* faſtus, elatio.

STRUDEL, vortex, locus vertiginoſus in mari vel flumine. Proprie eſt gurges, & deminutivum a Belgico *ſtrot* gula, guttur. Nam hac ſimilitudine delectantur etiam Latini in *gurges* & *vorago*, noſtri in *kolk*, Sueci in *gööl*, quod non differt a *gula*, Islandi in *ſvelgur*, quod eſt a *ſvelgia* deglutire, alii in aliis nominibus. De voce Belgica vide plura in *droſſel*.

STRUDELN, bullire. Id eſt, voraginis inſtar æſtuare. Verbum a ſubſt. factum, non vice verſa.

STRUF, aſper, Dial. inf. Sax. Germani ſuperiores dicunt *ſtraff*, quod vide.

STRUMPF, fruſtum, ſegmentum, pars a toto avulſa. Utitur Luth. de trunco corporis 1. Sam. V. 4. & de trunco arboris Jeſ. IX. 14. Extat quoque eodem ſenſu apud STILERUM in Theſ. L. Germ. pag. 2226. Idem Græcis τρύφος, a θρύπτω ſeco. Ita *rumpf* a *rumpo*.

STRUMPF, tegumentum pedum. Olim femoralia nonſolum genua, ſed etiam crura & pedes tegebant, quod pulcre declarat verſus GUIL. BRITONIS in Philippide Lib. 2.

Brugia quæ caligis obnubit crura potentum,

Hinc quidam exiſtimant, nomen, de quo agimus, iis temporibus ortum eſſe, cum cruralia a femoralibus cœpiſſent ſeparari, ducta appellatione a *ſtrunk* truncus, quod non amplius eſſent connexa, ſed more ſæculi abſciſſa. De qua re juvat audire FRISCHIUM in Voc. Bibl. pag. 194. ubi verba ſic fluunt: *Gleichwie man hoſen und ſtrümpfe an einander trug, und die ſtrümpfe, ſo mit zu den hoſen gehörten, auch hoſen hieſſen, aber da man das untere teil dieſer beinkleider von dem obern ſonderte, hieß das untere teil der* ſtrunck, *und kommt mit* truncus *überein, woraus* ſtrump *und* ſtrumpf *worden iſt.* Quamvis hæc etymologia ſatis ingenioſa & opinabilis ſit, præſtat tamen evitandis mutationibus tam duris & inſolitis recta deducere a præcedenti *ſtrumpf* ſegmentum. Poſſit etiam referri ad *ſtrupfen* nodare, ſi prima tibialia fuerint reticulata, ut ſunt hodie.

STRUMPF, interdum idem eſt qui Græcis ςροφὶς, id eſt, callidus, aſtutus, verſutus. Hoc ſenſu videtur occurrere in compoſito *blawſtrumpf*, quod dicitur de homine callido, qui fraudes & mendacia nectit, & falſa pro veris denunciat. Priorem compoſiti partem vide in *blaw* falſus.

STRUNK, caudex plantæ vel arboris. Belg. *ſtronk*. Utrumque a Lat. *truncus*.

STRUNT, ſtercus. Belg. *ſtront*, Ital. *ſtronzo*, Gall. *eſtron*, Lat. *ſtruntus*. Videtur proprie denotare fimum, h. e. illud ſtercus tam hominum quam animalium, quod ſtramini mixtum lætificandis agris infertur, a *ſtreuen* ſpargere. SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. radicem agnoſcit, ſed vocem paulo aliter explicat: *Stront, a ſtreuen des ſtrohs zu miſte.* Alias conjecturas vide apud MARTINIUM in voce Latina, JUNIUM in Belgica, MENAGIUM in Gallica.

STRUNZE, mulier cœnoſa, lutoſa, interprete STILERO. Dubito. Potius eſt impudica, a Gr. ςρηνιᾶν laſcivire, intemperanter vivere. Et hinc etiam eſſe puto, quod meretrix Saxoniæ inferioris Dialecto vocatur *ſtrüne* apud STADENIUM in Explic. Voc. Bibl. pag. 91. & Angloſaxonibus *mylte ſtreona*, etiamſi non liqueat, quid ſit *mylt* in voce Saxonica. JUNIUS, qui hic multam eruditionem profundit in Obſervatis ad Willeram. pag. 202. non perſuaſit STADENIO.

STRUPFEN, *ſtrüpfen*, nodare, interprete STILERO. Verbum parum uſitatum, ſed tamen verum. Nam *ſtrop* Belgis eſt funis & nodus, Italis *ſtroppe* vimen, Latinis *ſtroppus* & *ſtruppus* vinculum ex vimine vel lino factum, Græcis ςρόφος funiculus. Cuncta a ςρέφειν torquere.

STRUSSEN, *ſtrüſſen*, efferre ſe. Teſtis verbi GESNERUS: Quoniam, inquit, pennis ſtruthionis pilei & galeæ ornantur, deducitur inde nomen *ſtrüsle* pro quavis criſta, & verbum *ſtrüſſen* pro eo quod eſt ſuperbe ſe erigere. Hæc ille apud MARTINIUM in *ſtruthocamelus*. Revera idem eſt quod *ſtrotzen* turgere, & nequaquam a ſtruthione.

STRUT, nomen multis fluviis commune, ſed valde obſcurum, ut alia multa fluviorum, montium, ſylvarum nomina, quæ dum hodie non amplius intelliguntur, diſceſſum ab antiqua lingua nobis objiciunt. In Anglia STROUD eſt fluvius Gloceſtriæ, in Germania UNSTRUT fluvius Thuringiæ. ECCARDUS in Prologo Legis Salicæ *ſtrut* interpretatur *alveum*, *curſum*, & *Unſtrut* corruptum putat ex *Windaſtrut*. Sed qua lingua aut Dialecto *ſtrut* alveum vel curſum fluminis ſignificet, & unde oriatur, non docet. BAXTERUS *ſtroud* exponit *trajectum*, & vocem tribuit Britannis, qui ſolent dicere *eſtroud*, in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 117. Contra STILERO *ſtrut* eſt rapidus, præceps, quod unde acceperit neſcio. Si verus eſt ſignificatus, poſſit eſſe a Belgico *ſtorten* præcipitare, tranſpoſito R. Interim a *ſtrut* componit *Unſtrut* fluvius Thuringiæ præceps & exundans, *qualis eſt*, inquit, *revera*. Quis hoc exſpectet? Nam *un* adjectivis junctum eſt particula negandi in omnibus & vetuſtiſſimis Dialectis, & hoc loco totam rapiditatis ideam

ideam evertit, & ex fluvio rapido facit non-rapidum & leniter fluentem. Quod etiamſi veriſſimum ſit, malo tamen, ob naturam ejus fluvii, mihi plane ignotam, partes ſilentii amplecti, quam fortuito veri aut falſi eventui me committere.

STRUTZEL, *ſtrützel*, papilla, a *ſtrotzen* turgere, quia tumore ſuo ſupra mammam inſurgit. Gloſſ. Ælf. pag. 71. papilla *titt-ſtrycel.* Hodie ad ſuavia extenditur, inprimis ea, quæ ſaccharo aut aromate turgent vel rigent. Inde *zuckerſtrützel* confectum ex ſaccharo vel aromate.

STUBE, manſio, habitatio, locus commorandi, in antiquiſſimis Dialectis. Verſio Angloſax. Joh. X. 40. *and he for ofer Jordanen to thære ſtowe the Johannes wæs*, & abiit trans Jordanem in eum locum ubi erat Johannes. Joh. XIV. 2. *in mines fæder huſe ſynt manega eardung-ſtowa*, in domo patris mei ſunt multæ manſiones. VEREL. in Ind. *forſtoſa* atrium. In Lege Alamannorum videtur accipi pro loco ſtabulandi Tit. LXXXI. 3. *Si quis ſtubam, ovile, porcaritiam domum alicujus concremaverit.* SPELMANNUS in voce *ſtowa* deduxit a *ςόα* porticus. Malim, ſi Græca origine opus ſit, a *τόπος* locus, præpoſito ſibilo.

STUBE, focus. A *deben*, *τύφειν*, incendere. Vox cum parente ſuo pene extincta. Habent tamen adhuc Belgæ, unde ſignificatum agnoſcas. Illis enim *ſtoof* eſt foculus, ignitabulum, batillus, & inde *ſtooven* calefacere, ſubjecto igne fovere, & ab illo *ſtooving* fomentatio. Atque ad hæc veteris ſermonis veſtigia ſpectant etiam diminutiva *ſtübchen*, *ſtöfchen*, & compoſita *feuer-ſtübchen*, *feuer-ſtöfchen* foculus, teſta vel arcula, in qua prunæ includuntur, quæ millies audivi apud Berolinenſes.

STUBE, hypocauſtum. Angloſax. *ſtofa*, Angl. *ſtove*, Sax. inf. *ſtave*, Isl. *ſtufa*, Suec. *ſtufwa*, Sorab *ſtwa*, Ital. *ſtufa*, Gall. *eſtuve*, Hiſpan. *eſtufa*, Lat. Barb. *ſtuba*. SOMNER. in Dict. AS. *ſtofa* balneum, caldarium, hypocauſtum. VEREL. in Ind. *ſtufa* hypocauſtum. Plerique dubitant, an vox Germanica ſit, quamvis a Germanis proſeminatam fateantur. Hinc FRENZELIUS eam deduxit ab Heb. *ſchebbeth* ſedes, habitatio, per metatheſin: MARTINIUS ab *æſtuo*: SALMASIUS a *τυφη* accenſio: LIPSIUS a *tubis*, illis ſcil. de quibus ſcribit SENECA Epiſt. XC. *Quædam noſtra demum memoria prodiiſſe ſcimus, ut ſpeculariorum uſum, perlucente teſta clarum transmittentium lumen: ut ſuſpenſuras balneorum, & impreſſos parietibus* TUBOS, *per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul & ſumma foveret æqualiter.* Sed hos tubos non magis novit Germania antiqua, quam fornaces & hypocauſta. Diſerte TACITUS Cap. XVII. de M. G. *Cetera intecti, totos dies juxta focum atque ignem agunt.* Huic foco cum ædificandi peritia ſucceſſit hypocauſtum, ſeu conclave, in quo ignis calefaciendi cauſa accenditur, ſive in camino, ſive intra fornacem. Hinc manifeſtum eſſe puto, *ſtubam* a poſterioribus Germanis ſic appellatam eſſe ſynecdochice, poſita parte pro toto conclavi, *foco* pro *hypocauſto.*

STUBCHEN, *ſtübchen*, *ſtöfchen*, foculus. Diminutiv. a *ſtube* focus.

STUBICH, *ſtübich*, menſura liquidi. Diminutiv. a *ſtauf* poculum.

STUCK, *ſtück*, pars a toto ſeparata. Latini pro vario ſeparandi modo *fruſtum*, *fragmen*, *ſegmentum*, &c. vocant. Nos uno & generali nomine contenti omnes partes a toto ſeparatas vocamus *ſtuck*, a Græco, ut auguror, *διχάζω* in duo divido, præpoſito ſibilo. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſticce* pars, fruſtum, *ſticce-mælum* fruſtatim, fruſtulatim, minutatim. Gloſſ. Pez. fragmen *ſtuchi*, ſciſſuras *ſtuchi*, in fruſta disrupti *in ſtuchi kaprochan.* Hinc porro *ſtücken*, quatenus eſt verbum a ſubſt. ortum, duplici pollet ſignificatu. Vel enim partes disjungit, & tunc dicitur *zerſtücken* diſſecare: Vel disjunctas conſarcinat, & tunc dicitur *anſtücken* aſſuere.

STUCK, *ſtück*, pars cum toto conjuncta. Ex eodem fonte. Quamvis enim hæc pars non ſit diviſa a toto, dicitur tamen diviſa, quia eam a toto mente dividimus. Ita partem viæ, campi, vel alterius rei continuæ vocamus *ſtück-weges*, *ſtück-feldes*, etiamſi cum toto cohæreat. Sic & interpres TATIANI ſpatium terræ inter Hieroſolyma & Emauntidem vocat *ſtuck*, Cap. CCXXIV. 1. *burgilun uuas in ſtuke ſtadiono zehenzug inti ſehzug fon Jeruſalem*, caſtellum erat in ſpatio CLX. ſtadiorum ab Hieroſolymis.

STUCK, *ſtück*, pars generis, quæ noſtro concipiendi modo in univerſali tanquam toto continetur. Dicitur de toto phyſico. Inde loquendi formulæ: *ein ſtück wild* cervus, aper, *ein ſtück vieh* bos, vacca, quia ferini & pecuini generis partes ſunt, quamvis in ſe totæ & indiviſæ.

STUCK, *ſtück*, pars indigna generis ſui, *weibſtück* dedecus mulierum. Hac contumelia videmur imitari Latinos, quibus *fruſtum hominis* eodem ſenſu dicitur.

STUCK, *ſtück*, opus. A *τεύχω* facio, paro, præpoſito ſibilo. Inde *kunſt-ſtück* artificium, *meiſter-ſtück* ſpecimen artis. Quæ vulgo male referuntur ad *ſtuck* pars.

STUCK, *ſtück*, per ſynecdochen generis dicitur de quovis *opere artificiali*, cujuscunque generis ſit. Ita in genere pictorio habemus *nacht-ſtück*, *knie-ſtück*, *bruſt-ſtück*: in genere fabrili *ſchawſtück*: in genere muſico *leibſtück*, *geigenſtück* &c. quorum explicatio a Lexicographis vulgaribus petenda eſt.

STUCK, *ſtück*, factum. Ex eodem fonte. Inde *freundſtück* factum officioſum, *ſchelmſtück*, *bubenſtück* factum flagitioſum.

STUCK, *ſtück*, tormentum bellicum. An a *ſtuck* pars, ut ſit quaſi *pars rei tormentariæ*, quo modo Galli ſolent dicere *pieçe de canon?* Dubito. Nam primi rei tormenta-

riæ

riæ inventores fuerunt eruditi. Hos vero inventum tam ſingulare, & omnibus retro ſæculis ignotum, voluiſſe tam inepto nomine deſignare, vix credibile eſt. Supponamus, eos Græce peritos fuiſſe. Hoc conceſſo, poterant tormentum bellicum appellare *ſtuck* vel *ſtuch*, quod eſſet machina *jaculatoria*, vel machina *terribilis*. Ad priorem nomenclaturam poterat eos ducere verbum inuſitatum στοχεῖν jaculari, quod ſuperat in compoſitis εὔστοχος jaculandi peritus, ἄστοχος jaculandi imperitus. Ad poſteriorem στὺξ horror, στυγεῖν horreſcere, στυγόζειν horrendum facere, στυγητὸν terribile. Pone vero, eos e patria lingua maluiſſe nomen rei effingere, multa ſe illis offerebant. Nam *ſtingen* antiquis eſt ferire, ut oſtendi in loco, & *skot* telum, ut oſtendi in *ſchieſſen* jaculari. A *ſtingen* vero formari potuit *ſtuck* per ſyncopen, & a *skot ſtuk* per metatheſin.

STUFFE, gradus, *ſtuffen-weis* gradatim. Refer ad *ſtapfen* ſcandere.

STUFFE, *ſtupfe*, *ſtuppe*, limen ante fores, & omnis locus, ubi per gradus aſcenditur. Inde nomen arci montanæ in Ducatu Würtembergico HOHENSTAUFFEN, ab arduo aſcenſu.

STUFFEN, in metalli fodinis eſt cædere, *abſtuffen* decidere, *ſtuffe* pars æris deciſa. Opinor a *ſtechen* fodere, effodere, mutato CH. in F. Nam hæ literæ ſolent a foſſoribus confundi. Ita puteum metallicum vocant *ſchacht*, cum deberent dicere *ſchaft*, quod certe eſt a σκάπτω fodio.

STUL, oritur a *ſtellen* ponere, ſtatuere, collocare, & tot recipit ſignificatus a cauſis finalibus, quot ab animo ponentis intendi poſſunt. Inprimis vero ſignificat (1.) *fulcrum*, quia ſuſtinendi cauſa ponitur. (2.) *locum ſedendi*, non naturalem, ſed manu factum, fulcris munitum, & ſedenti ſuppoſitum, id eſt, *ſellam*, & per ſynecdochen generis *ſellam regalem*, *prætoriam* &c. id eſt, thronum, tribunal, cathedram &c. (3.) *ſedem potentiæ & dignitatis*. (4.) quicquid loco ſedendi ſimile eſt, ſive uſu, ut *clitellæ*, quibus onus imponitur, ſive fulcimentis & ſitu edito, ut *ſtructuræ*. De ſingulis videbimus in ſequentibus.

STUL, fulcrum, *dachſtul* fulcrum tecti, contignatio qua tectum ſuſtinetur. Græcis στῦλος eſt columna, cognato ſignificatu. Dicitur etiam *ſtoll* & *ſtall*, quæ vide.

STUL, ſella, ſedile. Gothis & Angloſax. *ſtol*, Francis *ſtual*, *ſtuol*, Præcop. *ſtul*, Belg. *ſtoel*, Anglis & Suec. *ſtool*, Isl. *ſtol*, Cambris *yſtol*. Gloſſ. Pez. accubitus *ſtuola*, triclinium *ſtuol* vel *hohſedal*, geſtatorio *tragaſtuole*. VEREL. in Ind. *ſtol* ſedile. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *yſtol* ſella, ſeliquaſtra, ſedile. Inter compoſita, quæ hic recenſeri merentur, eſt *faldiſtolium* ſella plicatilis, unde Gallis hodiernis *fauteuil*, obſervante CANGIO.

STUL, thronus, ſolium, ſella regalis. Cod. Arg. Matth. V. 34. *himins iſt ſtols Goths*, cœlum eſt thronus Dei.

STUL, tribunal, ſella vel ſolium judicis, *ſtulſaſs* judex pro tribunali ſedens. In Evangelio Goth. tribunal Pilati vocatur *ſtavaſtol* Matth. XXVII. 19. a *ſtab* judicium, quod vide. Ejusdem indolis compoſita ſunt, *dingſtul* & *richterſtul*.

STUL, cathedra, ſella doctoris. Utitur Luth. Matth. XXIII. 2. Hinc *ſella peſtilentiæ*, h. e. peſtilentis doctrinæ, in Verſione Pſalmorum Notkeriana vocatur *ſuhtſtuol*, Pſal. I. 1.

STUL, ſedes potentiæ & dignitatis. Cod. Arg. Luc. I. 32. *gibith imma ſtol Daweidis*, dabit ei ſedem Davidis. Et mox verſ. 52. *gadrauſida mahteigans af ſtolam*, depoſuit potentes de ſede. NOTKERUS Pſal. LXXXVIII. 45. *du zebrache ſinen ſtuol in erdo*, tu colliſiſti ſedem ejus in terra. Inde Angloſaxonibus *frum-ſtol* ſedes primaria, apud SOMNER. & BENSON. & Islandis *kongs ſtol* ſedes regia & metropolis. Dicimus etiamnum *der ſtul zu Rom* ſedes pontificalis romana, *der biſchofliche ſtul* ſedes epiſcopalis.

STUL, clitellæ. Gloſſ. Boxh. *ſtual* ſagma. Hodie obſoleſcit.

STUL, ſtructura, *predigt-ſtul* ſuggeſtus, *glocken-ſtul* campanile.

STULPEN, *ſtülpen*, in ſe vertere, flectendo vel torquendo, *geſtülpt* tortus, flexus, *hutſtülpe* curvatura pilei. Ab initio, ut conjecto, fuit *ſtrupen*, a Gr. στρέφειν vertere, torquere; poſtea mutata canina in L. & in poſteriorem locum rejecta *ſtulpen*. Utraque mutatio ſatis frequens eſt in ore vulgi, & neminem debet ſuſpenſum tenere.

STULSASS, judex. Vetus Francicum, SCHILTERO obſervatum in Gloſſario. NOTKERUS Pſal. LXVII. 35. de Apoſtolis & Prophetis: *die hier uuaren uuolchen-tunchel, uuerdent dar ſtuolſazzen*, qui hic erant nubes, ibi erunt judices. Haud dubie a *ſtul* tribunal, & *ſitzen* ſedere, quia, qui olim jus dicebant, in loco excelſo ſedebant. Huic ſimile cenſeri poteſt Longobardicum *ſtolizaz*, niſi lectio mendoſa ſit. Conjecturam noſtram vide in *ſtolz* miſſus regius.

STUM, *ſtumm*, mutus. TATIANUS Cap. LXI. 5. *brahtun imo man ſtumman*, obtulerunt ei hominem mutum. Et mox: *ſprah ther ſtummo*, locutus eſt mutus. NOTKERUS Pſal. XXXVII. 15. *ih ſuigeta alſo der unſprechento ſtummo*, tacui ſicut mutus elinguis. Idem Belgis *ſtom*. A στόμα os, inquit HELVIGIUS, quaſi ἄστομος ore carens, ob loquendi impotentiam. Dubito. Nam ſibilus non agnoſcitur ab omnibus Dialectis, & quod Francis eſt *ſtum*, id Angloſaxonibus & Anglis eſt *dumbe*, Alamannis *tumbo*. Verſio Angloſax. Marc. VII. 37. *dyde thæt deafe gehyrdon and dumbe ſpræcon*, fecit ut ſurdi audirent & muti loquerentur. Gloſſ. Keron. obmutui *ertumbeta*. In reliquis Dialectis *ſtum* & *dum* promiſcue uſurpantur. Ita Gothis mutus vocatur *dumba* Matth. IX. 33. & *ſtamma* Marc. VII. 32. Suecis *dumbe* & *ſtum*.

 Non

Non poſſet autem ſibilus modo præfigi modo omitti, ſiquidem radicalis eſſet. Credo igitur quam minime eos falli, qui vocem ab Hebræis arceſſunt. Illis enim, ſi recte memini, *dam* eſt mutus, & *dom* mutum eſſe, ſilere. Et hinc etiam derivari poſſunt μύτης & *mutus*, quæ cæteris conſentiunt per anaſtrophen. Interim a *ſtumm* eſt *verſtummen* obmuteſcere.

STUMMELN, *ſtümmeln*, *ſtümpeln*, truncare, mutilare, *verſtümmelt*, *zerſtümpelt* mutilatus, parte aliqua truncatus. Gloſſ. Pez. detruncaſſe *piſtumplan*, abſcidit *piſtumplit*, abſciſſus *piſtumpleter*. MARTINIUS in voce *mutilo* connectit cum præcedenti *ſtumm*, quod primo lingua & ore privatum, poſtea quovis membro mutilum denotaſſe exiſtimat. Atqui mutus nec lingua nec ore privatus eſt, etiamſi illis uti non poſſit ad loquendum. Mihi *ſtümmeln* & *ſtümpeln* ſunt frequentativa a Scandico *ſtympa* truncare, mutilare, & hoc a *ſtump* fruſtum.

STUMP, fruſtum, ſegmentum, truncus. Belgis *ſtomp*, Græcis τόμος & τομία, a τέμνω ſeco, amputo.

STUMPELN, *ſtümpeln*. Vide *ſtummeln*.

STUMPER, *ſtümper*, *ſtümpler*, mutilator, caſtrator. Græc. τομεὺς. Dicitur de opifice artis ſuæ ignaro, facto initio a ſartore, qui veſtes ſecando perdit. Confer *hümpler*.

STUMPF, obtuſus, non ſecans. Belg. *ſtomp*. A *ſtympa* mutilare, quod Scandicum eſſe vidimus. Nam primo fuit *cuſpide truncus*, & poſtea *acumine carens*.

STUND, ſenſu antiquo eſt *ſpatium temporis*, a *ſtan* ſtare, ducta allegoria a diſtantia locorum. Nam locorum proprie eſt *ſtare*, & *diſtare*, poſtea etiam temporis: quod, etiamſi in perpetuo fluxu ſit, ſtare tamen fingitur, cum quia duratio ſimilis eſt continuo, tum quia tempus & locus ſimilia habent intervalla, & terminos ſtabiles atque immobiles. Dicitur antiquitus (1.) de parvula & momentanea mora. Gloſſ. Keron. uno momento *eineru ſtunthuuilu*. Gloſſ. Pez. in puncto *in einero ſtund uuilo*. (2.) de intervallis temporis. Gloſſ. Keron. parvulo intervallo *luzzileru untarſtuntu*, parviſſimo intervallo *skemmiſtun untarſtuntu*. (3.) De vicibus temporis per intervalla recurrentibus. Gloſſ. Keron. ſemel & ſecundo *einkin ioh andraſtunt*, denuo *andrara ſtunt*, tertio *drittiun ſtunt*, quater *feor ſtunt*, ſepties *ſibunſtunt*. VEREL. in Ind. *ſtundum* interdum. Id eſt, per vices & intervalla. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIII. 65.

Ja ſint, quad er, binoti
Zuelif dago ziti?
Thio iro ſtunta uuerbent,
Ioh themo dage folgent.

Nonne ſunt, inquit,
Duodecim diei horæ?
Quæ vices ſuas mutant,
Et diem ſequuntur.

STUND, hora, ſpatium temporis definitum. Senſus vocis hodiernus, & priſcis, quod ſciam, inuſitatus, quem HELVIGIUS deduxit a ϛάδιον, verbi ϛᾶν ſtare. Eſt enim hora, inquit, ſtabile quoddam ac ſtatarium currentis temporis ſpatium. Mihi nova etymologia non opus eſſe videtur, etiamſi horas ſtadiis ſimiles eſſe largiar. Enim vero, ſi *ſtare* dici poſſunt quæcunque temporis ſpatia, multo magis ſtatuta & definita. Voces veterum vide in *zeit* tempus definitum, & confer locum OTFRIDI proxime citatum.

STUPF, punctum. Vide *ſtipp*.

STUPFEN, pungere. Vide *ſtippen*.

STUPPE, aſcenſus ante fores. Vide *ſtuffe*.

STUR, *ſtür*, auſterus. Vide *ſtier* & *ſtorr*.

STUR, *ſtür*, ſturio. Vide *ſtör*.

STUREN, *ſtüren*, vertere, verſare, volutare. Proprie terram. Nam *tir* Celtica & hodie Cambrica lingua eſt terra, & *turio* terram effodere more porcorum. Dicitur allegorice (1.) de errantibus, quia ſolum continuo vertunt, & pulverem ubique excitant. Inde *landſtürer* erro, vagabundus. Nomen ſiſtit FRISCHIUS in voce *land*, ſed non explicat. (2.) de ſcrutantibus. Inde *durchſtüren* perquirere, perſcrutari. Aliud verbum, & ejusdem pene indolis, vide in *wülen* verſare.

STUREN, *ſtüren*, pungere, *zanſtürer* cuſpis dentaria. Græcis ϛύραξ eſt cuſpis teli, ϛυράκιον ſpiculum, & ϛυρακίζω pungo.

STUREN, *ſtüren*, movere, commovere, turbare &c. Vide *ſtören*.

STURM, *ſtorm*, vox omnibus Dialectis familiaris, quæ proprie ſignificat *turbinem*, ſive ſtatum aëris male tranquillum, pluvioſum & proceloſum. Et hanc ſignificandi vim habet, non ab ulla Græcorum voce, qualis eſt quorundam eruditorum judicio ϛρόμβος trochus, ὁρμὴ impetus &c. ſed potius a *ſtören* turbare, agitare, concutere, contrarios motus excitare. Nam M. apud Germanos eſt medium derivandi in multis nominibus, ut oſtendi in *Prolegomenis*, & paſſim. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſtorm* turbo, procella, nimbus, tempeſtas, *ſtormig* turbidus, proceloſus, tempeſtuoſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *yſtorm* tempeſtas, procella. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. nimpha *ſturmuuint*. Dicitur etiam de *oppugnatione*, ſed allegorice, & quia tempeſtati ſimilis eſt, minime vero a Lat. *turma*, etiamſi Itali inde habeant *ſtormo* pro turba vel multitudine. Iiſdem tamen *ſtormo* eſt impetus & tumultus, in loquendi formula *ſonare à ſtormo*, quæ non ſolum ſignificat turbam convocare ære campano, ſed etiam convocare ad irruptionem faciendam.

STURMEN, *ſtürmen*, a *ſturm*, ſignificat quantum poteſt, *tumultuari*, *impetum facere*, *oppugnare* &c. & proprie dicitur de ventis, improprie & metaphorice de armatis & impetuoſis. Gloſſ. Pez. tumultuabitur *ſturmit*. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſtyrman* tempeſtatibus concutere.

STUR-

STURMEN, *ſtürmen*, convocare plebem pulſu nolarum ad auxilium ferendum aut impugnationem faciendam. Dictio metonymica, qua res ſignata ponitur pro ſigno.

STURZEN, *ſtürzen*, cadere, *mit dem pferd ſtürzen* ruere cum equo, *ſturz* caſus. Gloſſ. Pez. recidiva febris *avarſturz*. Belgis quoque *ſtorten* eſt cadere. Hujus verbi generationem ita concipio. Prima ejus forma fuit *ryſen*, *reiſen*, quod vide. Altera *driuſen*, facta ex priori per prostheſin, & vehementiæ cauſa, auctoribus Gothis. Illis enim in Evangelio *driuſan* eſt cadere Luc. XVI. 17. *driuſands* cadens Marc. IX. 20. *draus* procidit Marc. VII. 25. *gadraus* cecidit Matth. VII. 27. *draus mikils* magna ruina, ibidem. Huic verbo libido ſibilandi noviſſime præfixit elementum ſuum, dicendo *ſtriuſen*, & transpoſita canina *ſtürſen*, *ſtorten*, *ſtürzen*. Cum verbo Gothico *driuſan* convenit Cambricum *trwccio* cadere.

STURZEN, *ſtürzen*, præcipitare, deturbare, dejicere. Belgis *van boven neêr ſtorten*. Suecis *uthföre ſtörta*. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt præcipitare, niſi facere ut ex alto in imum cadat? Gothi eodem ſenſu dicunt *drausjan* Luc. I. 52. *gadrauſida mahteigans af ſtolam*, deturbavit potentes de ſede.

STURZEN, *ſtürzen*, tegere, *ſtürze* operculum. OTFRIDUS Lib. II. cap. XVII. 29.

> *Ni brennit man oub thuruh thaz*
> *Giuuiſſo ſinaz liohtfaz,*
> *Thaz er iz biuuelze,*
> *Mit muttu biſturze.*

Senſus eſt, neminem accendere lucernam, ut eam modio tegat. Græcis ςορεῖν & ςορέσαι eſt ſtratura tegere.

STUT, equus admiſſarius, *Stutgard* ſeptum admiſſariorum. SOMNER. in Dict. Anglosax. *ſteda* equus emiſſarius vel admiſſarius, equus bellator & generoſus, *ſtod-ſold* equorum admiſſariorum ſeptum, *ſtod-hors* ſtotarius, *ſtod-myra* equa ad fœtum, *ſtod-theoſ* equorum admiſſariorum abigeus. CANGIUS in Gloſſ. *ſtuot* equus admiſſarius. Anglis idem equus etiamnum vocatur *ſteed*. An a *ſtout* fortis, audax? Hoc etymon ſe probavit SOMNERO, quia ad uſum belli unice attendit. Ego malim cum SKINNERO ad generandi potentiam reſpicere, & nomen formare a ςύω in venerem erigo. Germanis *ſtan* ſæpe eodem & obſcœno ſenſu dicitur.

STUTE, equa. Fœmininum a maſculino *ſtut*, ut *equa* ab *equus*, *mære* a *mar* equus. In quibusdam tamen Dialectis nota derivativi omittitur. WINSBEKIUS ad fil. Stroph. 43. *ein vol von einer wilden ſtut*. Idem Suecis *ſtood*. Quod videtur apocopatum ab Angloſax. *ſtod-myra* equa. Nam Græcorum ςήτη, ςῆτα fœmina, non auſim huc trahere, etiamſi equa ſit fœmina admiſſarii.

STUTZE, *ſtütze*, fulcrum, fulcimentum, *ſtützen* fulcire. Gloſſ. Boxh. *ſtollum*, *ſtozza* baſes. Gloſſ. Keron. fundata *keſtudit*. Verbum eſt a ſubſtantivo *ſtütze*, ſed litera Z. in fine ſubſtantivi eſt a paragoge, & ex mera ſibilandi libidine adjecta, ut in aliis multis. Nam fulcrum Gothis ſimpliciter dicitur *ſtath* & *ſtad* in compoſitis, Angloſaxonibus *ſtudu*, *ſtuthu*, Belgis *ſtut*, Islandis *ſtod*. De voce Gothica, ejusque etymo vidimus ſupra in *ſtat*. Ab illa Galli habent *eſtaye* per ſyncopen. Allegorice utimur de auxilio & patrocinio. VEREL. in Ind. *ſtoda* juvare, fulcire, *ſtodamadur* adjutor, auxiliator.

STUTZEN, percelli, ſtupere, *ſtutzig pferd* equus pavidus. Gloſſ. Keron. trepide *ſtezzonto*. Dicitur de iis, quibus res inopinata metum aut hæſitationem injecit, & forte a Gr. ςῦξ horror, pavor, vel δειδίζω expaveſco, præpoſito S.

STUTZEN, præcidere, decurtare. VEREL. in Ind. *ſtunta*, *ſtytta* abbreviare, *ſtuttur* brevis, *ſtyntra* brevius, *ſtytting* abbreviatio. Litera N. eſt ab epentheſi, cætera a Gr. τυτθὸς parvus, brevis, puſillus, præpoſito ſibilo. Et huc quoque ſpectat formula loquendi *auf den ſtutz* ſubito, quæ proprie ſignificat *præciſe & ex abrupto*. Hoc enim intendunt, qui ſic loquuntur, ut ocyus fiat quod volunt, præciſis omnibus tam cœptis quam incipiendis.

STUTZEN, ſuperbire, *ſtutzer* juvenis ſuperbe incedens. Forte a δεικνύω oſtendo, unde δεῖξις oſtentatio, vana oſtenſio.

SUCHEN, proprie eſt *oculis quærere*, ab *aug*, *ook*, *och* oculus, præpoſito ſibilo, & dicitur per translationem de omnibus quærendi modis quocunque fine inſtitutis. Hinc illa ſignificationum incredibilis multitudo, quia cauſa quærendi varia eſſe poteſt. CLAUBERGIUS in art. Etym. Teut. *ſuchen* deduxit a *ſehen* videre. Mihi *ſehen* & *ſuchen* non differunt ut mater & filia, ſed ut ſorores ejusdem matris.

SUCHEN, quærere adipiſcendi vel inveniendi cauſa, ſive res amiſſa, ſive nunc demum acquirenda ſit. Gothis *ſokjan*, Luc. XIX. 10. Angloſax. *ſecan*, ibid. & alibi *ſæcan*, Franc. & Alam. *ſuachan*, *ſuohan*. Gloſſ. Keron. quærere *ſuahchan*, quærite *ſuahhat*, quærens *ſuahhanti*.

SUCHEN, quærere impetrandi cauſa, alias *petere*, *poſcere*, *poſtulare*. Evang. Goth. Luc. I. 63. *ith is ſokjands ſpilda*, ipſe autem poſtulans pugillarem. Gloſſ. Keron. expetit *ſuahhit*, requirens *ſuahhenti*. Inde *geſuch* poſtulatum, petitum, *anſuchung* petitio, *erſuchen* blande vel ſuppliciter rogare.

SUCHEN, quærere conveniendi cauſa, alias *adire*, *accedere*. Angloſaxonibus *ſecean*, Septemtrionalibus *ſekia*, quod variis exemplis cum ex CÆDMONE, tum ex LEXICO RUNICO depromptis oſtendit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 311. Græci eodem ſenſu dicunt ἥκειν. Hodie utimur compoſitis *beſuchen*, *heimſuchen*, quod eſt viſendi & compellandi gratia aliquem adire. Inde *beſuch* aditus.

SUCHEN, quærere cognoſcendi cauſa, alias *inveſtigare, ſcrutari, examinare* &c. Gloſſ. Keron. inquire *ſuahhi*, examinaſti *erſuahtos*, probaſti *keſuahtoos*, examinatur *iſt erſuahhit*, ſcrutanti *zarſuahchanne*, diſcuſſio *keſuahhida*, examine *urſuahhidu*. Gothis *ſokjan* eſt diſputare, Marc. IX. 14. 16. Joh. V. 52. quia diſputatio fit indagandæ veritatis gratia. Hodie utimur compoſito *unterſuchen* examinare.

SUCHEN, quærere tentandi & experiundi cauſa. Inde *verſuchen* tentare, experiri, *verſuch* tentamen. Gloſſ. Pez. experimentum *urſuoh*. Gloſſ. Boxh. *arſuabniſſu* experimentum.

SUCHEN, quærere deprehendendi cauſa, alias *viſitare*. Inde *ſaliſuchen* quærere rem furtivam in ædibus privatis auctoritate magiſtratus, a *ſal* domus. Vox antiquo-Boioarica, quæ extat in Decreto TASSILONIS de popularibus Legibus §. 14. *Qui reſiſterit domum ſuam, quod* SALISUCHEN *dicunt, qualem rem quærenti reſiſtebat, talem componat.* Hodie utimur compoſito *haus-ſuchung* pro inquiſitione furti in ædibus alienis.

SUCHEN, quærere puniendi cauſa, alias *inquirere in auctores & facta criminoſa.* Huc fortaſſe ſpectat Gloſſa R. Mauri: inquiſitationem *ſoohni*. Hodie *unterſuchen* ſæpe ſenſum habet forenſem.

SUCHEN, quærere compellendi cauſa, alias *exigere*. Gloſſ. Keron. exigitur *uuirdit erſuahhit*. VERELIUS in Ind. *ſokn* exactio rei judicatæ vel mulctæ, *ſoknare* & *konungs ſoknare* quæſitores & executores litium Regis, *biskops ſoknare* executores Epiſcopi, *ſoknarmenn* vectigalium, tributorum, litium exactores. Latinis quoque *quæſtores* a quærendo dicuntur. Hodie (quantum memini) non occurrit.

SUCHEN, quærere infeſtandi cauſa, alias *invadere, inſultare.* VERELIUS in Ind. *ſokn* inſultus, invaſio hoſtilis, *ſokndiarfur* ad invadendum audax. Inde veterum compoſita,

ham-ſocna invaſio domus vel manſionis contra pacem Regis, in Legibus CANUTI apud SPELMANNUM, ab *ham* domus, & *ſæcan* inſultare. Vox Angloſaxonica, ſed ab interpretibus confuſa cum altera ejusdem ſoni *ham-ſoca*, quæ immunitatem domus ſignificat, ut oſtendi ſupra in *ſache* jus habendi vel poſſidendi.

heimzuht infeſtatio ædium. Non a *ziehen* proficiſci, ut Gloſſographi opinantur, ſed a *ſuchen* infeſtare, & *heim* domus. Differt gradu ab *herireita*, quæ eſt obſeſſio militaris hominis liberi in domo ſua. Utramque vocem ſiſtit Lex Bajuvariorum Tit. III. articulo *de hoſtiliter cinctis*. De qua Lege actum ſupra in *reite* invaſio. In quibusdam Germaniæ locis *heimſucht* etiamnum invaſionem ædium violentam deſignare, teſtatur STILERUS in Theſ. L. Germ.

heimſuchung idem inſultus. Extat in Jure Eccleſiæ Bambergenſis apud CANGIUM. Hodie eſt viſitatio: ſed nihil obſtat, quo minus etiam infeſtationem ſignificare poſſit.

Reſtat veſtigium priſtini ſignificatus in verbo *heimſuchen*, quo Theologi utuntur de Deo, quando pios malis domeſticis affligit.

SUCHEN, quærere occupandi cauſa, alias *oppugnare*. Hinc migratio Gentium Angloſaxonibus dicitur *land-ſocn*, quaſi regionis inhabitandi gratia invaſio & oppugnatio. Hodie eodem ſenſu haud ineleganter dixeris *land-ſuchung*.

SUCHT, morbus. Gothis *ſauht*, Luc. V. 15. & plur. *ſauhtins*, Marc. III. 15. Angloſaxonibus, Francis & Alam. *ſuht*, Franco-Saxonibus *ſuft*, mutato CH. in F. BENSONIUS: *ſuht* morbus. Gloſſ. Boxh. *ſuht* tabitudo. Gloſſ. Pez. tabe *ſuhti*, podagræ *fuozſuhti*. Gloſſ. Lipſ. *ſufte* peſtilentia. Hoc ultimum eſt a depravatione, cætera a *ſiechen* ægrotare, per medium derivandi T. Viget præcipue in compoſitis, qualia ſunt, *ſchwindſucht* tabes, phthiſis, *ſchlaf-ſucht* lethargus, *gel-ſucht* aurigo, *wind-ſucht* tympanites, *waſſer-ſucht* hydrops, & alia apud Lexicographos obvia.

SUCHT, affectus gravior, ægritudo animi, totum hominem inſtar morbi occupans. Tales ſunt omnes *cupiditates*, quæ modum excedunt, quæ, quia mentem obnubilant, tranquillitatem turbant, & virus ſuum in omnes animi corporisque facultates transmittunt, recte aſſimilantur *morbis*, & eodem nomine afficiuntur. Nam & habentibus nocent ut morbi, & ſæpe in proximum quemque tranſiliunt, ut contagia. Inde compoſita, *ehr-ſucht* ambitio, *regier-ſucht* regnandi libido, *gelt-ſucht* avaritia, habendi cupiditas, & alia animi male ſani & male tranquilli pathemata, vel potius tormenta. Extra hanc allegoriam *ſucht* denotare poteſt ſtudium quærendi, a *ſuchen* quærere.

SUCHTEN, languere, ægrotare. Verbum a ſubſtantivo *ſucht* factum. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *zuchten* eſt languere, & gemere ex languore, ſive corporis ſive animi.

SUCHTIG, *ſüchtig*, quatenus derivatur a *ſucht* ægritudo corporis & animi, ſignificat (1.) morbidum, languidum, ægrum, (2.) cupidum, flagrantem, appetentem. Utimur autem nonſolum in compoſitis, tam proprio quam allegorico ſignificatu, cujusmodi ſunt *ſchwindſüchtig* phthiſi laborans, *ehrſüchtig* gloriæ cupidus &c. Sed etiam extra compoſita. Gloſſ. Keron. morbida *ſuhdigaz*, morbidis *ſuhtigeem*. TATIANUS cap. CCXLIII. 4. *obar ſuhtige legent ſie henti*, ſuper ægrotos manus imponent. Et huc etiam ſpectat *ſüchtig in fragen*, qui diſputandi libidine tanquam morbo laborat, quo utitur Luth. 1. Tim. VI. 4.

SUD, pars mundi meridionalis. Armor. *ſu*, Anglo-

Angloſax. *ſuth*, Franc. *ſund*, *ſunt*, Belg. *zuid*, Angl. *ſouth*, unde Gallis & Italis *ſud*. PEZRON. in Antiq. Celt. pag. 437. *ſu* meridies, *avel-ſu* ventus meridionalis. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſuth* meridies, pars vel plaga auſtralis, *ſuthan wind* notus, auſter, ventus meridionalis, *ſuth-ſeaxas* Saxones auſtrales. Gloſſ. Boxh. *ſundar wint* africus, *ſundhalba* auſtrum, meridiem. Verſio Angloſax. Luc. XI. 31. *Suth-dæles cwen ariſt on dome*, Regina Auſtri ſurget in judicio. Vox genuina videtur eſſe *ſud*, non a Lat. *ſudus*, ſed a *ſieden* æſtuare, fervere, vel (ſi mavis) ab *eiten* uri, ardere, præpoſito ſibilo, quia plaga auſtralis eſt pars mundi æſtiva & omnium calidiſſima. Reliquæ voces vitium trahunt, vel ab apocope, ut *ſu*, vel ab epentheſi, ut *ſund*. Interim vox Francica *ſund* ſuperat in SUNDGOW, Sundgovia, quo nomine tractus meridionalis Alſatiæ ſup. deſignatur.

SUDDE, foſſa, *ſalzſudde* fodina ſalis. Hodie & ſimplex & compoſitum obſoleſcit. Utrumque tamen antiquum eſt, quamvis origine obſcurum. CANGIUS in Gloſſario: *ſuda*, foſſa. Et paulo poſt: *Græci recentiores vocem σοῦδα uſurpant interdum pro foſſa.* Addere poterat ex Lege Wiſigothorum Lib. VIII. Tit. IV. 22. *ſudes*, i. e. foſſas feris inſidiandi cauſa præparatas. Nam hæ *ſudes* in Lege ſequenti vocantur *foveæ*. Quicquid ſit, vocem Majoribus noſtris haud inuſitatam fuiſſe, ex idiomate Saxonico & Francico facile evinco. SOMNER. in Dict. AS. *ſeath* fovea, lacus, puteus, *ſealt-ſeath* ſalina. Gloſſ. Pez. ſalinarum *ſalzſutino.*

SUDELN, ſordes tractare, *beſudeln* conſpurcare, inquinare, polluere. Omnes Dialecti, tam veteres quam recentiores carent litera D. in medio verbi, quæ certe ſupervacanea eſt, & præter rationem ab uſu hodierno infarta, ut mox patebit in *ſulen*.

SUEONES, *Suiones*, incolæ Scandinaviæ, ultimi Germanorum, TACITO nominati & deſcripti Cap. XLIV. de M. G. Nomen e lingua Saxonica hauſtum eſſe, dubio caret. SOMNER. in Dict. Angloſax. *Sweon* Suiones, *Sweoland* Suecia, Suedia. Eadem lingua, Saxonica inquam antiqua, *ſwan* & *ſwein* puerum, juvenem, aut tyronem denotaſſe, conſtat. SOMNER. loc. cit. *bat-ſwan* remex. VEREL. in Ind. *ſveinn* puer, *ſveinbarn* puer, *ſveinpilt* famulus, *skosvein* famulus cubiculi, *skolasveinar* ſcholares, *skiald-ſvein* armiger, ſcutiger, *bat-ſvein* remex. WORMIUS in Mon. Dan. p. 196. SVEIN *primitivum & ſimplex, appellative juvenem præclarum, exercitatum & induſtrium ſignificat, qui tyrocinii annos egreſſus inter veteranos cenſeri meruit*; SVENO *Saxoni* (Grammatico) *dicitur, apud quem hujus nominis plures reperire licet. Quin & hodie in frequenti uſu eſt.* Ab hoc primitivo, neſcio unde accepto, tanquam ultimo auctore, veriſimiliter prodiit nomen Gentile *Suionum*, hoc eſt, juvenum. Dicti autem ſunt *juvenes*, quod priores Scandinaviæ coloni pubes eſſent Germanica, a Wodano tanquam ver novum eo deducta, & quod Germanis, tanquam parentibus ſuis, militarent, pulſis in interiora Lapponibus. Quicquid ſit, omnium Eruditorum judicio, a *ſwein* puer, juvenis, tyro, derivantur & componuntur vocabula Suecorum

Swenska, *ſwenske*, Suecus & Suecicus.
SWERIGE, Suecia, quod judice CLUVERIO contractum ex *ſweon-rice* regnum Suecorum, Lib. III. Germ. Ant. cap. 41.

Idem CLUVERIUS exiſtimat, *Suiones* & *Suevos* convenire in nomine cum monte *Sevo*, & fluvio *Suevo*; ſed quodnam ex illis primum ſit, mons an amnis, Suevus an Sevo? ignorari. Aliis *Suiones* ſunt progenies Suevorum, & a genitoribus ſic appellati quaſi *Sueviones*. Adeo incerta ſunt omnia, ſi ab antiquo vocabulo *ſweo*, *ſweon*, *ſwein*, ſemel recedatur. Interim ex *Sueonico* nomine, recte, ni fallor, novitas Gentis colligitur. Quis enim veterem populum, cujus origo ignoratur, *juvenes* appellare præſumat?

SULEN, *ſülen*, conſpurcare, contaminare, polluere. Gothis *ſauljan* & *biſauljan* Joh. XVIII. 28. Angloſax. *ſylian* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. Francis *ſalon*, *kiſalon*, Suec. *ſöla*, Angl. *ſoil*, Gall. *ſouiller*. Gloſſ. Boxh. *kiſalota* decoloravit. Proprie eſt mores ſuum imitari, & quaſi *ſuillare*, a Gr. σίαλος porcus pinguis. Nam hoc animal quo pinguius eo ſpurcius & impurius eſſe ſolet. Hodie Miſnici utuntur compoſito *beſülen*, dum reliqui Germani dicunt *beſudeln* per epentheſin. Præcipuum derivatum eſt *ſal* ſordidus & ſordities, & *ſaul* macula.

SULZ, *ſülze*, ſalſamentum. Gloſſ. Lipſ. *ſuliton* ſalſuginem. Idem Gallis *ſauſſe*, olim *ſaulſe*. Refer ad *ſalzen* ſalire, condire.

SUMME, ſumma. Utrumque ab obſoleto *ſamen* colligere. Quid enim eſt ſumma, niſi collectio numerorum? Cambris quoque, & Armoricis *ſom*, *ſumm* ſummam denotat, quod JUNIUS præter neceſſitatem detruncat a Gr. σύμπαν univerſum.

SUMPF, palus, *ſumpfig*, paludoſus. Depravatum e Francico *ſunft* ejusdem ſignificatus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXIII. 219.

Uuir birun zi unmeze,
Hiar emmizen mit hazze,
In ſuntono ſunftin
Mit grozen ungizunftin.

Vertit SCHILTERUS:

Nos ſumus immodice
Hic perpetim cum odio
In peccatorum palude
Cum magna confuſione.

Vox Francica eſt ab adjectivo *ſanft* tardus, piger, quod ubi ſubſtantivatur, aquam pigram & ſtagnantem ſignificat, Latinis quoque *pigrum* ad paludes transferentibus. Inde *mare pigrum trans Suionas* apud TACITUM,

—TUM, id eſt, ſtagnans & pene immotum, cap. 45. de M. G.

SUMSEN, bombire. Vox a ſono ficta, judice STILERO.

SUND, fretum Codanum inter Scandiam & Selandiam. VEREL. in Ind. *ſund* fretum. STILERO venit a *ſondern* disjungere, ſeparare, quia partem terræ dirimit & ſejungit ab altera aquis interfluis. Sed fallitur vir doctus. Eſt enim vox apocopata ab antiquiori *ſund-mer*, & proprie denotat mare anguſtum, quod ab homine vel equo nando trajici poteſt, a *ſund* natatus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſund* natatio, *mid ſund oferfaran tha ea*, nando fluvium transmeare, *ſund mære* (al. *mere*) natatorium. VEREL. in Ind. *ſund* natatio, *neita ſunds* natare, *ſundlæte* facultas vel agilitas natandi. Dicitur & *oreſund*, fortaſſe a nummo Danico *ora*, quem etiamnum coguntur ſolvere exteri, qui fretum illud tranſeunt. De nummo Danico vide SPELMANNUM in voce.

SUND, meridies. Vide *ſud*.

SUND, bene valens. SOMNER. in Dict. Angloſ. *ſund* ſanus, ſoſpes, integer. Angli eodem ſenſu dicunt *ſound*, Scandi *ſund*. Convenit Græc. σῶς ſalvus, & Lat. *ſanus* & *ſanatus*. Nec deſunt, qui ab his noſtra derivant. Hodie utimur compoſito *geſund* cum Francis & Belgis.

SUND, *geſund*, ſalubris. Senſus apud veteres haud obvius, & forte a σώζειν ſalvare petitus.

SUNDE, *ſünde*, peccatum, reatus ex transgreſſione legis. BENSON. in Voc. Angloſax. *ſyn, ſynne* peccatum, *ſyn-bote* pœnitentia, *ſyn-full* peccator, *ſyn-leas* ſine peccato, *ſynnig* reus, *ſyngian* peccare. Gloſſ. Keron. peccatum *ſunta*, peccator *ſuntigo*, peccanti *ſuntontemu*. Græcis σίνος eſt noxa, σίντης nocivus, σίντωρ qui lædit, σίνειν lædere, nocere. Quibus reſpondet *ſons, ſontis*, apud Latinos. Hæc procul dubio moverunt JUNIUM, ut Angloſax. *ſyn* a σίνειν deduceret, in Obſ. ad Will. pag. 254. Quid enim eſt peccatum niſi noxa? Sed venuſtius, ni fallor, ex domeſticis fontibus derivatur, quod fieri poſſe, primus oſtendit STADENIUS, qui peccatum ſic dictum cenſet quaſi factum piaculare, hoc eſt, tale, quod expiatione opus habet, a *ſünen* expiare, plane ut Latinis *piaculum* a *piando* dicitur, in Expoſ. Voc. Bibl. pag. 617. Præcipua Francorum compoſita ſunt

unſuntigo inſons, in Gloſſ. Boxh.
houpitſunton crimina, in Gloſſ. Pez.
ſinvluoth cataclysmus, ibid.

A *ſuntig*, quod Alamannicum eſſe vidimus, poſteritas formavit *ſündigen* peccare.

SUNDE, *ſünde*, culpa, reatus levior. Gloſſ. Keron. culpa *ſunta*. Dicitur & *ſona*. Inde Latino-Barbaris *exonia* & *eſſonia* exculpatio, & quævis excuſatio. HINCMARUS in Epiſt. ad Carol. M. *Excuſationem patriotica lingua nominamus Exonia*. VOSSIO idem eſt quod *ſaum* impedimentum. Sed hunc ſenſum non patitur præfixum *ex*.

SUNDE, *ſünde*, macula, reatus ex impuritate. Inde Luth. *entſündigen* expiare Pſal. LI. 9. proprie purgare hyſſopo vel aqua luſtrali, a privativo *ent:* non certe a *ſünde* iniquitas, ſed potius a *ſünde* impuritas, quæ in Lege rituali eſt inſtar peccati. Manifeſto enim reſpicitur ad ritus lege Lev. XIV. & Num. XIX. definitos, ubi idem verbum aliquoties occurrit. Et hoc pacto nonſolum homines, ſed etiam parietes expiari dicuntur Lev. XIV. 53.

SUNE, *ſüne*, quatenus eſt verbale a *ſünen* pacare, placare, ſignificat quantum poteſt, (1.) piaculum ſeu factum piandum. Inde Angloſax. *ſyn, ſynne* peccatum, quia peccatum eſt crimen expiandum: Germ. *ſünopfer* ſacrificium expiatorium. (2.) reconciliationem. WILLERAMUS Cap. VIII. 11. *der mit ſinemo tode ſuona hat gemachet inter Deum & hominem*, qui morte ſua reconciliationem fecit. (3.) pretium reconciliationis, quo ſoluto, alter qui offenſam fecerat, in amicitiam redit. Cod. Arg. Matth. X. 45. *giban ſaiwala ſeina faur managan ſaun*, dare animam ſuam redemptionem pro multis. Vox Laconica σῆνα ſacrificia, Gothicæ haud abſimilis eſt.

SUNE, *ſüne*, quatenus eſt verbale a *ſünen* judicare, ſignificat (1.) judicium. Gloſſ. Keron. judicii *ſuana*, judicio *ſuanu*, tremendo judicio *dero forahtlihhun ſuano*. Inde nihil magis obvium apud Francos, quam diem extremi judicii appellare *ſuonotag*. Exhortatio ad plebem Chriſtianam in Monumentis Catecheticis ECCARDI §. 10. *In der den ſinan ſille zi kaleren farſumat, zi demo ſuonatage reching gepan ſcal*, & qui filiolum ſuum docere neglexerit, in die judicii rationem reddere debet. NOTKERUS Pſal. XX. 9. *ze ſuone tage*, in judicio (in judicii die.) (2.) dijudicationem. VEREL. in Ind. *ſyn* in LL. ubique rei controverſæ per inſpectores a judicio deputatos, exploratio & dijudicatio.

SUNE, *ſüne*, quatenus eſt verbale a *ſünen* tranſigere, ſignificat pacem & pactionem. Vide plura in fonte.

SUNEN, *ſünen*, pacare, placare, reconciliare. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVIII. 46. *far, biſuani thih er*, vade, reconcilia te prius. TATIANUS Cap. XXVII. 1. *far er zi giſuonenne thih mit thinemo bruoder*, vade prius reconciliari cum fratre tuo. Gloſſa juniana in Obſ. ad Will. pag. 298. *kaſuannan* reconciliari. Lex. Run. *ſona* reconciliare. Hodie dicimus *verſünen*, & Sueci nobiſcum *förſona*: Utitur tamen ſimplici Luth. Eſa. XLVII. 11. 2. Sam. XXI. 3. Sir. XXVII. 23. Quo ſenſu, explicat MARTINIUS in voce *reconcilio* his verbis: *Duco a σαύνειν, quatenus eſt προσηνεύεσθαι, ἀσπάζεσθαι, quibus verbis inter alia τὸ σαύνειν interpretatur Heſychius.* Quod in iſta radicum indigentia certe non eſt contemnendum. Quid enim eſt placare,

care, niſi πρoσηνῆ, h. e. mitem, benignum, & indulgentem reddere? Alias σαίνειν ſignificat etiam blandiri, quod hic in tranſitu obſervo, quia Belgæ videntur inde habere *ſoen* oſculum.

SUNEN, *ſünen*, judicare. Gloſſ. Keron. judicaverunt *ſuanton.* Quod dicitur in Reg. S. Benedicti cap. 63. de Samuele & Daniele, qui Presbyteros pueri judicaverunt. Symb. Apoſt. FREHERI: *ſonen quhekhe enti tote,* judicare vivos & mortuos. Gloſſæ Veteres apud eundem: dijudicavit *kaſonit,* præjudicet *foraſuanne.* Senſus a reconciliando ad judicandum translatus, quia moribus antiquis judicare nihil aliud erat, quam animos litigantium pacare, mitigare, reconciliare. Quicquid enim tunc judex agebat, ad reconciliationem tanquam principem Reip. ſcopum tendebat. Quamvis enim odia Germanorum eſſent *hæreditaria,* & inde vulnera multa & homicidia, quæ magno libertatis periculo exercebantur: non tamen erant *æterna,* ſed Judicis interventu, qui propitiatoris publici perſonam agebat, & ſatisfactionis præſtatione, tandem componebantur. Teſtis TACITUS cap. XXI. de M. G. *Suſcipere tam inimicitias ſeu patris ſeu propinqui, quam amicitias neceſſe eſt. Nec implacabiles durant. Luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus, utiliter in publicum, quia periculoſiores ſunt inimicitiæ juxta libertatem.* Viguit hoc verbum diu poſt Francorum tempora, ut patet ex rhythmo MARNERI, quem citat FREHERUS in Expoſitione Symboli Apoſtolici:

Es nahet gegen der Suonotage,
Das Got wil ſuonen alle klage.
Prope imminet dies judicii,
In quo Deus judicabit omnem cauſam.

Translate dicitur etiam de *ſorte,* quia judicis inſtar de fortuna viri decernit. Huc ſpectat locus OTFRIDI Lib. IV. Cap. XXIX. 29.

Thiu dunicha thiu guata
Bithiu ther loz ſuanta.

Vertit SCHILTERUS:

Tunica illa bona
De qua ſors decidit.

SUNEN, *ſünen,* quatenus ſignificat *judicare,* novas accipit notationes a ſynecdoche totius pro parte. Partes autem judicis ſunt *inquirere, abſolvere, condemnare.* Quicquid horum eſt, a priſcis eodem verbo exprimitur. Gloſſa Freh. judex ad requirendum *ſoneo ze ſonene.* Lex Longobard. Lib. II. Tit. LII. 2. *ſi Comes in ſuo miniſterio juſtitiam non fecerit, tunc Miſſus noſter de hac cauſa* SONARE *faciat, usque dum juſtitiæ ibi factæ fuerint.* Id eſt, *inquirere faciat.* Gothis *ſunjan* eſt juſtificare Luc. VII. 35. *gaſunjoda warth handugei,* juſtificata eſt ſapientia. Denique in Veteri Pſalmorum Verſione Notkeriana Pſal. IX. 1. *ſuende* ponitur pro damnatione, obſervante SCHILTERO in Gloſſ. Teut. Ejusmodi verba a ſynecdoche facta, permulta ſunt in veteri & hodierno ſermone. Vide inter alia *dammen, ſchweren dingen.*

SUNEN, *ſünen,* ſpondere, tranſigere, paciſci. Hic ſenſus, quamvis forenſis, ut reliqui, qui eum præcedunt, ad nullum tamen eorum commode referri poteſt. Hinc ſuſpicor, illum oriri a Græc. συνιέναι convenire, cujus ſynonymum hodie eſt *eins werden.* Cognoſcitur autem ex derivatis, & dicitur primo in genere de conventionibus, pactis, & tranſactionibus, & in ſpecie de pace, quia pax eſt pacta amicitia. Gloſſa juniana in Obſ. ad Will. pag. 298. *kiſuanida* pactio. Charta Pactionis ex ævo Caroli Calvi apud GOLDASTUM Tom. III. Rer. Alam. pag. 63. *Placuit inter nos chartam pacationis ex utraque parte allevari, quod Tuitiſce* SUONBUOCH *nominamus.* CANGIUS in Gloſſario: *ſona* pax, compoſitio, pactum, fœdus, vox Danica, *dura ſuna* firma pax.

SUNER, *ſüner,* judex. Gloſſ. Keron. judici *ſuanarre.* Proprie eſt pacator & reconciliator. Hinc idem nomen tribuitur etiam mediatori & pacificatori apud antiquos. Gloſſ. Pez. mediatorem *ſuonari.* WILLERAMUS Cap. VIII. 11. *der ſuonare hat einen uuingarton.* Ubi metrum oppoſitum habet: *vinea pacifico fuit.* Id eſt, pacificatori. Talis enim erat judex apud veteres Germanos, nimirum reconciliator publicus, qui voluntates civium auctoritate ſua copulabat, controverſias omnes prudenter componendo, ut Reſp. ſecum & ipſa in gratiam redire poſſet. Nunc eſt obſoletum, quamvis ſit pulcherrimum. Gloſſa vetus apud FREHERUM judicem vocat *ſoneo.* Hinc illi SUNNO, cujus mentio fit inter Duces Francorum apud GREGORIUM Turonenſ. Lib. II. cap. 9. nihil aliud denotat, quam Judicem vel Magiſtratum.

SUNST. Vide *ſonſt.*

SUPFEN, macerare, humectare. Vide *ſaufen,*

SUPFEN, ſorbere, humidum attrahere. Vide *ſaufen.*

SUPPE, quatenus eſt verbale a *ſupfen* ſorbere, ſignificat omne ſorbile. SOMNER. in Dict. Angloſax. *ſipan, ſypan, ſupan,* ſorbere, ſorbillare, *ſype* ſorbillum. VEREL. in Ind. *ſuppa* juſculum. Gloſſ. Pez. ſorbitiunculas *ſuffilun* vel *ſufmuoſili.*

SUPPE, offa. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ſoppen, ſouben* offa. Proprie eſt omnis cibus humectatus, vel humectando coctus, & cum juſculo appoſitus, a *ſupfen* macerare. BENSON. in Voc. AS. *ſypan* macerare, *ſopwella* offarum fons. A *ſuppe* rurſus fit *ſupfen* vario ſignificatu. Gothis enim *ſupan* eſt condire, i. e. offam facere Luc. XIV. 34. Gallis *ſouper* cœnare, i. e. offam capere.

SUSANINNE, vox incertæ ætatis & notionis, de qua facilius dicitur, quid ſignificare poſſit, quam quid ſignificet. Occurrit in Hymno *Vom himmel hoch* verſ. 14.

Davon ich allzeit frölich ſey,
Zu ſpringen ſingen immer frey
Das rechte Suſaninne ſchon,
Mit herzens-luſt den ſüſſen ton.

Cauſa obſcuritatis eſt, quia partes compoſiti ſunt æquivocæ. *Sus* apud Belgas eſt particula ſilentium & quietem indicens, haud dubie ab elemento S. formata, quod apud omnes Gentes ſilentii nota eſt. Germani inde derivant *ſuſen* ſilere, quieſcere, Belgæ *ſuſſen* ſedare, facere ut ſileat vel quieſcat. Altera compoſiti pars vel *puſionem* ſignificat, qui Pomeranis & Sileſiis in hodiernum usque diem vocatur *ninne*, Hiſpanis *ninno*, opinor ab Heb. *nin* filius: Vel *carmen* quod puſioni canitur a nutricibus, dum cunas agitant. Id enim noſtris temporibus vocatur *nænia*, ſive a Græc. νύννιον ejusd. ſignificatus apud HESYCHIUM, ſive ab Italico *nena*, *nina*, nutrix, ſive ab Heb. *nin* filius. KIRSCHIUS in Cornu Copiæ Germanico-Latino: *wiegenlied* nenia. His poſitis concludo, quod *Suſaninne* ſit vel principium Carminis nutricii, quo modo matres Sileſiorum infantes ſoporaturæ etiamnum canunt *ſuſe ninne ſuſe*, i. e. dormi puer dormi: Vel ipſum *carmen ſoporiferum*, quo infans clamoſus ad ſilentium & quietem redigitur. Senſu myſtico eſt Hymnus, quem anima puero Jeſu cantat, in ſcrinio pectoris tanquam in cunis jacenti. Et hæc puerilia me magis delectant, quam ſi quis vocem Hymni derivare inſtituat ab Heb. *ſuſanim* gaudia, vel *Hoſianna* ſerva quæſo.

SUSS, *ſüß*, dulcis, ſuavis, *ſüſſe*, *ſüsſigkeit* dulcedo, ſuavitas. Gloſſ. Keron. dulcis *ſuazzi*, dulcius *ſuazzira*, dulcedine *ſuazzi*. Idem Belgis *zoet* & *zoetigheit*, Suecis *ſööt*, & *ſötma*. Angloſaxones utuntur epentheſi, & dulcem vocant *ſwæt*, ſuavem *ſwæs*, quod imitantur Angli in *ſweet*. Sed ea, quæ paulo ante produximus, ſunt antiquiora, & manifeſto deſumpta a Græc. ἡδὺς dulcis, ſuavis, ſpiritu aſpero, ut ſæpe alias, in ſibilum converſo. Quamvis etiam ab ἡδὺς primo fieri poterat *wed* præpoſito Digamma Æolico, & poſtea *ſwed* præpoſito ſibilo. Hoc mavult JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 223. ego prius. Qui hoc adjectivum deducunt, vel a Græc. ζῦθος cereviſia, vel a Lat. *ſuadeo*, videntur mihi nugas agere, & aſſenſum noſtrum quam minime mereri.

SUSSE THUN, *ſüſſe thun*, blandiri. Utitur OTFRIDUS Lib. II. Cap. V. 29. de Dæmone:

Themo alten det er ſuazi,
Thaz er thaz obaz azi.

Blandiebatur veteri Adamo,
Ut pomum comederet.

T.

TACHT, *tocht*, ellychnium, funiculus lucernæ, ex lino vel lana ductus, & hinc fortaſſe nomen a *toka* trahere, extendere, quod habet VERELIUS in Ind. Conſenſum hujus verbi cum reliquis Dialectis vide in *ziehen*.

TACKEN, tangere. Vide *dicht* contiguus.

TACKEN, capere. Vide *attachiare*.

TADEL, vituperium, jure vel injuria factum, *tadlen* arguere, reprehendere, *mit unrecht tadlen* carpere non carpenda, *tadler* momus, cenſor ſæpe injuſtus. Argumentum vetuſtatis eſt, quod eadem vox, quamvis omnibus veſtigiis ſuperiorum temporum deletis, ſenſum habet forenſem apud poſteros Celtarum in Britannia. Nam *dadl* Cambris eſt quæſtio, dica, controverſia, lis, contentio. Hinc ſuſpicor, ſenſum a cauſis litigioſis ad leviores, quas prætor non curat, traductum eſſe. Quid enim eſt *tadlen*, niſi dicta & facta aliorum accuſare, & litem defectibus movere? Et Ariſtarchi illi, qui omnibus ſuccenſent, nonne judicis perſonam induunt, aut certe rabulæ objurgantis?

TÆDING, vide *Taiding*.

TAFEL, alea, teſſera, talus. Angloſax. *tæfl*, Franc. *zapl*, Lat. Barb. *tabula*. Gloſſ. Pez. ludere tabulis *za ſpillonne zaples*. Vox Celtica. A *taflu* jacio, jeci, quod hodie cuſtodiunt Cambri. Inde Angloſaxonibus *tæflere* aleator, *tæflſtan* latrunculus, calculus aleatorius, & alia plura apud SOMNERUM. Et huc etiam ſpectat *skacktafl* ludus latrunculorum, *taflſfe* pecunia pro ludo latrunculorum, ex Ind. VEREL. Cuncta a jactu, ut conſideranti manifeſtum. Hinc porro alveus latrunculorum Cambris dicitur *tawlbwrdd*, Islandis *taflbord*, a *bord* tabula. Hodie ſuperat in *tafel-ſtein* calculus aleatorius. Item in *doppelen* aleis ludere, & *doppeler* aleator. Antiquitatem vocis confirmat uſus alearum vetuſtiſſimus apud Majores noſtros, de quo ſequentia memoriæ prodidit TACITUS cap. XXIV. de M. G. *Aleam* (*quod mirere*) *ſobrii inter ſeria exercent, tanta lucrandi perdendique temeritate, ut, cum omnia defecerunt, extremo ac noviſſimo jactu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntariam ſervitutem adit. Quamvis junior, quamvis robuſtior, adligari ſe ac vinciri patitur. Ea eſt in re prava pervicacia: ipſi fidem vocant. Servos conditionis hujus per commercia tradunt, ut ſe quoque pudore victoriæ exſolvant.*

TAFEL, tabula. STILERO eſt vox Germ. facta per converſionem a *plat*, quod adjective

ve planum, ſubſtantive planitiem denotat. Similius vero eſt, nos a Latinis vocem accepiſſe, quam illos a nobis. Sed unde Latinis *tabula?* Forte a Græco ταυλὴ, quod SCALIGER deduxit a τάζω extendo, quamvis parum convenienter. Magis congruum eſt, ut ταυλὴ ducatur a διελεῖν, *teilen*, dividere, ſecare, ut proprie ſit *aſſer*, vel *tabula ſectilis*. Et hoc ſignificatu, qui certe primus & præcipuus eſt, etiamnum viget in derivatis, cujusmodi ſunt, *tæflen* tabulare, parietes aſſeribus veſtire, *tafelwerk* tabulatum. Quando idem nomen *menſæ* & *pugillaribus* tribuitur, tunc id fit per ſynecdochen generis. Confer *teil* ſegmentum.

TAG, dies naturalis, lux diurna. Cambris *diau*, Armoricis *di*, apud PEZRON. in Celticis pag. 385. Gothis *dags*, Angloſax. *dag*, *dæg*, Franc. *dag*, Alam. *tag*, *tac*, Procop. in Cherſoneſo Taurica *tag*, Belg. *dag*, Angl. *day*, Gallis *dy* in compoſitis. Quibus convenit Latinum *dies*, & Creticum δία apud MACROBIUM Lib. I. Saturnal. cap. 15. *Cretenſes diem* δία *vocant*. Differt a die civili, qui non eodem modo ab omnibus computatur. Babylonii ab ortu Solis ad ortum ejusdem ſideris, Hebræi & Athenienſes ab occaſu Solis ad occaſum, diem eſſe ſtatuerunt, ut docent MACROBIUS Lib. I. Saturnal. cap. 3. & CENSORINUS de Die natali cap. 23. 24. Priorem computum ſequimur hodie: Poſteriorem ſecuti ſunt Majores noſtri, qui proinde diem civilem a nocte duce appellarunt *nacht*, ut dixi ſupra in voce. Sed quocunque modo computatio inſtituatur, dies naturalis ſemper erit pars illa diei civilis, quæ *luce* definitur. Majores noſtros diem eodem ſenſu appellaſſe *tag*, probant vetuſtiſſimæ interpretationes verborum Domini apud S. Johannem XI. 9. *nonne duodecim ſunt horæ diei?* ubi Gothus *niu twalif ſind hweilos dagis:* Angloſaxo: *hu ne ſynt twelf tida thæs dæges:* OTFRIDUS Francus Lib. III. cap. XXIII. 65. *ja ſint zuelif dagoziti*. Et hic dies diſerte opponitur nocti naturali. Hinc Evang. Goth. Marc. IV. 27. *jah urreiſith naht jah daga*, & exſurgit nocte & die. Evang. Angloſax. Matth. IV. 2. *and tha he fæſte feowurtig daga and feowurtig nihta*, & cum jejunaſſet XL. diebus & XL. noctibus. Harm. Evang. TATIANI XV. 2. *fiorzug tago inti fiorzug nahte*, de eodem jejunio. Unde porro dubium non eſt, appellationem a notione lucis inſtitutam, & ex ea lingua deſumptam eſſe, in qua *lux* vel *lucere* ſimili vocabulo enunciatur. Atqui *dáa* in Lingua Arabica ſignificat *luxit*, ut me docuit M. CLODIUS, Profeſſor ejus Linguæ apud Lipſienſes clariſſimus: Qui pro ſua erga me humanitate, non hoc tantum, ſed & alia multa Germanicis ſimillima, ex Arabico penu mecum communicavit, ſuis quæque locis inſerenda. Sed qua via ad nos, aut noſtra ad illos pervenerint, nondum a quoquam eſt inveſtigatum. Habet hic poſteritas, in quo ſuum exerceat ſtudium. Interim ad hanc claſſem ſpectant, *mittag* meridies, *tag-werk* opera diurna, & alia, quæ nullam habent difficultatem.

TAG, dies civilis, circulus XXIV. horarum, ex luce & tenebris compoſitus. Evang. Goth. Marc. II. 1. *afar dagans galaith in Kafarnaum*, poſt (aliquot) *dies* diſceſſit in Capernaum. Evang. Angloſax. Joh. XI. 17. *for feower dagon bebyrged*, ante quatuor dies ſepultus. TATIANUS VII. 1. *after thiu tho argangena uuarun ahtho taga*, poſtquam conſummati erant octo dies. Eodem ſenſu occurrit in *ſchalt-tag* dies intercalaris, ut & in nominibus dierum *ſonntag*, *montag*, & reliquis, in quibus appellatio diei noctem quoque includit.

TAG, dies definitus. Occurrit eo ſenſu in Evangelio Gothico & Angloſaxonico Luc. I. 20. ubi tempus vaticinio prædefinitum appellatur *tag* vel *dag*. In Legibus Septemtrionalium *dæg* ſemper accipitur pro certo aliquo & definito tempore, & *fiurtan natta dæg* ſunt quatuordecim noctium dies, h. e. quatuordecim dierum tempus præfinitum & conſtitutum, interprete VERELIO in Ind. pag. 48. Veteres inde formarunt verbum *dagen*, quod hodie ſuperat apud Belgas, & *andagen* ſtatuere diem, plane ut Galli *adjourner* a *jour* dies. In quo compoſito *an* ſignificat *ad*. VERELIUS in Ind. *endaga* certam diem præſcribere, *endagat* præfinitum. Idque clariſſime confirmatur antiquiſſimo derivato *andag*, quod in omnibus priſcorum Dialectis, præcipue Angloſaxonica, Francica, & Islandica, tempus & diem præſtitutum ſignificat. SOMNERUS in Diction. Angloſax. *andaga* terminus, ſtatum, condictum, vel præfinitum tempus, *be tham gecwedenan andagan ic cume to the*, juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, Gen. XVIII. 14. OTFRIDUS Lib. I. cap. XIV. 1. de die circumciſionis: *ſo ther andag ſich tho ougta*. Ubi *andag* eſt dies lege divina definitus, i. e. octavus. VEREL. in Ind. pag. 49. *endage* paſſim in Legibus præfinitum diei tempus. Vox Francica male habuit celeberrimos OTFRIDI interpretes SCHILTERUM & STADENIUM, adeo ut quaſi deſperatis omnibus interpretandi viis aliam lectionem contra Codicum fidem confingerent, ille legendo *aht dag*, octavus dies, hic legendo *antdag*, ab *ant* contra, quaſi dies ſequentis ſeptimanæ oppoſitus. Miror hanc poſteriorem conjecturam Cl. SCHERZIO probari, qui noverat Codicem Vindobonenſem, Vaticanum, & Flacii editionem habere *andag*. Nec aliam lectionem admittit Lingua Angloſaxonica, quæ niſi cum Francica diligenter conferatur, neglectum ſui hujusmodi hallucinationibus vindicare ſolet. Vide Gloſſ. Schilt. pag. 7. Staden. in Voc. Bibl. pag. 68. Scherz. in not. ad Otfrid. pag. 45. 55. Cæterum *tag* pro die certo & definito hodie ſuperat in compoſitis, *tag-fart* (Belgice *daaging*, *dagvaarding*)

ding) terminus judicialis, *tag-ſazung* indidictio comitiorum, *tag-leiſtung* diæta.

TAGEN, luceſcere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *dægian* illuceſcere, *hit dægiath* dieſcit. Gloſſ. Pez. illuceſcat *tage*. Suevi de primitiis lucis etiamnum dicunt, *es taget* dies illuceſcit. A *tag* lux.

TAGEN, condicere diem. Belgis *daagen*, Island. *endaga*. A *tag* dies definitus, de quo ſupra.

TAGEN, ſeneſcere. Cognoſcitur ex comp. *betagt* ætate provectus, annoſus, decrepitus, quod dicitur de ſene & vetula. Hic loquendi modus ex Anglia venit in Germaniam. Anglis enim *decay* eſt declinare, labi, obſoleſcere, *decayed* inclinatus, languidus, conſumptus, a Lat. *decadere* vel *decidere*, judice SKINNERO.

TAGEN, ſilere. Cambris *taw* ſilentium, *tau* ſilebit. Gothis *thahan* ſilere, obmuteſcere, *thahai* ſile, obmuteſce, Marc. I. 25. *thahaida* ſilebat, Marc. XIV. 61. *thahaidedun* ſilebant, Marc. III. 14. Islandis *theiga* ſilere, *thágde* ſilui, *thogn* ſilentium, & alia apud JUNIUM & STIERNHIELMIUM in Gloſſario. VERELIUS in Indice habet *thaka* tacere, *thogn* ſilentium, *thogul* taciturnus, *taugli as* Deus taciturnus. Francos *tagen* eodem ſenſu uſurpaſſe, primus annotavit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 805. cujus obſervationem multis exemplis auxit Cl. SCHERZIUS in notis ad Otfrid. pag. 96. Operæ pretium eſt ipſum audire OTFRIDUM. Sic autem ille Lib. III. cap. X. 31.

Thaz uuib ſo ſuslih redota,
Selbo Druhtin thageta.
Mulier hæc ita loquebatur,
Ipſe Dominus ſilebat.

Et Lib. IV. cap. XIX. 83.

Ingegin iu ſo ih ſageta
So ſtuant er inti thageta.
Ex adverſo, ut vobis dixi,
Ipſe ſtabat & ſilebat.

Hiſce convenit ſono & ſignificatu Suecicum *tiga*, & Lat. *tacere*. Hodie obſoleſcit. Viguit tamen diu inter noſtros, ut patet ex Præfat. Partis II. *Des Helden-buchs*, unde STADENIUS ſequentia decerpſit:

Wer gern hört diſe mere,
Der ſol gar ſtille tagen.

Addit ibidem ex Cantione ſacra de morte Domini verba: *darauf die Juden tagen.* Quæ mallem omiſiſſet, quoniam *tagen* in manifeſto jacet mendo, ut oſtendi in *lagen* inſidiari. Cæterum, unde ſit *tagen*, jam in ſyſtemate verbi *decken* latere, expoſui.

TAGFART. Vide *tag* dies definitus & *fart* cauſa, negotium.

TAGLEISTUNG. Vide *leiſten* terminum figere negotio.

TÆGLICH, quotidianus & quotidie. Angloſax. *dæglic*, Franc. & Alam. *tagalih*. Gloſſ. Keron. cottidie *takalihchin*, cottidianum *tagalihchin*. TATIANUS XXXIV. 6. *unſar brot tagalihhaz gib uns hiutu*, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. A *tag* dies.

TAIDING, vel *tæding*, judicium certo & definito die conſtitutum. Vox corrupta ex antiquo-Francica *dagathing*, qua utitur OTFRIDUS Lib. V. cap. XIX. 1.

Thes habet er ubar uuorolt ring
Gimeinit einaz dagathing.
Hinc ſuper orbem terræ
Deſignavit certum Judicii diem.

A *thing* judicium, & *dag* dies præſtitutus. G. ſæpe tranſit in J. nonſolum in aliis vocabulis, ſed etiam in hoc ipſo, teſtibus Anglis, quibus *tag* effertur *day*. Ratio appellationis eſt, quia Judicia non quotidie, ſed ſtatutis tantum diebus exercebantur. In Jure provinciali Alamannico multa reperiuntur compoſita, quæ huc ſpectant,

vogt-tædinge judicium, curia prætoris, cap. 3.
lant-tæding judicium provinciale, cap. 119. & 348.
furtædingen citare ad judicium, cap. 83. §. 1. a *fur* coram.
buuuetedingen tranſigere de locatione, cap. 397. a *buwe* ædificium.

Hodie delectamur ſequentibus:

taidings-leute arbitri, pacificatores, qui lites ex æquitate componunt, quo utitur Luth. Exod. XXI. 22.
taidingen tranſigere, componere, paciſci,
vertaidingen defendere, quod in ore vulgi incipit depravari,
vertaidingung defenſio, corrupte *vertheidigung*.

Cæterum *taiding* & *teidung* non debent confundi a peritis. Quamvis enim ſono conveniant, differunt tamen origine & ſignificatu, ut poſtea patebit.

TAL, altus. Vide *alt.*

TAL, ſermo, *talen* loqui. Angloſax. *talian* dicere, narrare. VEREL. in Ind. *tala* loqui, *tala af hliodi* ſubmiſſe loqui, muſſitare, *taulvijſr* diſertus. Belgis *taal* lingua, *latynſche taal* lingua latina, *taalkunde* notitia linguarum, *taalman* interpres. Anglis *to tell* dicere, narrare. Traductum eſt in omnibus pene Dialectis ad vitia, quæ ſermone committi ſolent, plane ut apud Græcos λόγος & λόγοι a ſermone ad futilem, fabuloſum & fraudulentum ſermonem extenditur. Inde Angloſaxonibus *tælan* calumniari, *tæl* blaſphemia, obtrectatio, *talu* fabulæ. Islandis *tæla* decipere, *tal* deceptio, *tældur* circumventus, *thylia* fabulari, garrire. Anglis *tales* fabulæ. Germanis *getal* nugæ. Cæterum *talen* & *zelen* ejusdem ſunt proſapiæ, & differunt tantum idiotiſmis. Illud Saxonicum, hoc Francicum eſt. Vide ergo *zelen* narrare, & *zal* oratio.

TALEN, ludere, ludicre agere. A Lat. *talus*,

lus, quatenus teſſeram luſoriam ſignificat. Simile derivatum vide in *denteln* ludere.

TALG, ſebum. Suec. *talg*, Belg. *talk*, Angl. *tallow*. Videtur nihil aliud denotare quam liquamen ſeu liquabile, a verbo Cambrico *deilliaw* fluere, manare. Ita ſebum Belgis alias vocatur *roet*, veriſimiliter a ῥυεῖν fluere, ut *ſchmalz* a *ſchmelzen* fundere. Hoc certe malo, quam cum aliis deducere a τελικὸν, quod in fine carnis ſit, vel a θαλοῦσθαι in fuliginem evaporare.

TALK, lapis quidam pinguis, *talköl* oleum talci, ad cutem infucandam præparatum. Angloſaxonibus *tælg* eſt tinctura, fucus, *telgan* illinere, haud dubie a Lat. *tingo*, mutato N. in L. quod mutationis genus frequentiſſimum. Exempla vide in *Proleg.* Sect. III.

TAMBUR, tympanum & tympaniſta. Vide *ſteupen* pulſare.

TAN, ignis. Vox Celtica, magnam ducens familiam in vetuſtiſſimis Linguis, & omnibus Germanorum tam veterum quam recentiorum Dialectis. BOXHORNIUS in Lexico Ant. Brit. Armoricis tribuit *tan* ignis, rogus, Cambris *tanbaidd* ignitus, fervens, *tanllwyth* incendium, rogus, focus, *cynne*, *cynneu* incendere, accendere, accendi. Quæ certe non aliunde quam ab elemento ignis, quod Armoricis *tan*, appellationes ſuas acceperunt. Armoricis jungo Hibernos, veteris Linguæ Celticæ in multis obſervantes, quibus *tinne* ignis, teſte TOLANDO in Druidibus pag. 207. Ab hoc primitivo Jupiter Dorice vocatur Ζὰν, h. e. æther, ignis cœleſtis. Ex eodem fonte habent Latini *cendere*, in compoſitis accendere, incendere, ſuccendere, & inde *ſuccinum* lapis uſtilis. Arabes *zanada* ignem igniario excuſſit. Germani *tanne-baum* abies, arbor ignis, *zünden* excitare ignem, *zunder* fomes, quæ vide ſuis locis. Germanos ignem coluiſſe, teſtis CÆSAR Lib. VI. de Bell. Gall. cap. 21. Et tametſi omnes teſtes nos deſtituerent, ORDALIORUM tamen RELIGIO, quorum præcipuum & antiquiſſimum erat *Ordalium ignis*, abunde probaret, noſtros ab antiquo ignem tanquam Numen coluiſſe. Colebant autem nonſolum privatim, in ædibus quisque ſuis, quod ope ejus aperte juvarentur, & hi ſunt illi *Penates*, quorum mentionem obiter injicit TACITUS cap. XV. XXV. & XXXII. de M. G. ſed etiam publice. Cujus rei teſtem habemus haud obſcurum celeberrimum Templum apud Marſos, a Germanico deſtructum, & Tacito memoratum Annal. I. 51. quod

TANFANÆ

vocabant, hoc eſt, ut mihi videtur, *ignis Domini* (nam *fan* Gothica Lingua dominum ſignificat,) a communi ſacrificantium formula, quam MAXIMUS TYRIUS ſcriptis conſignavit Diſſert. XXXVIII.

πῦρ δέσποτα ἔσθιε,

accipe ignis domine.

Et hinc quoque lucem accipit epitheton Solis TITAN, quod Celtica lingua absque ullius literæ mutatione ſignificare poteſt manſionem ignis, ſi componatur ex *ty* domus, quod hodie ſuperat apud Armoricos, & *tan* ignis. Auctor elegantiſſimæ Etymologiæ eſt PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 367.

TANGANARE, extat in Lege Salica Tit. LX. 1. contra Rathinburgios lata, qui cauſas litigioſas non ad præſcriptum Legis Salicæ, ſed ex jure Romano terminare præſumebant. *Si Rathinburgii noluerint dicere, tunc qui cauſſam repetit debet dicere:* EGO VOS TANGANO, UT MIHI ET ISTO LEGEM DICATIS. Id eſt, ut jus dicatis ſecundum Legem Salicam. Tria autem ſignificare poteſt, (1.) precari, ſuppliciter orare. Id enim Francis & Alamannis eſt *dickan*, *tiggan*, Suecis *tiggia*, unde per epentheſin fieri poterat *tingan* & *tanganare*, prout optime obſervatum ECCARDO in notis. Gloſſ. Keron. petat *dicke*, petierit *dikit*. Et hinc fortaſſe Latinis eſt *mendicus*, quaſi homo petens. (2.) interpellare. Quo ſenſu Angloſaxones dicunt *thingian*, *gethingian*, apud SOMNER. & BENSON. Nam *dingen*, quatenus derivatur a *ding* judicium, ſignificat omnes actus judiciales, tam judicis, quam partium litigantium, ut in loco oſtendi. (3.) adjurare, quia Cambris *tyngu* eſt jurare, & *twng* juratio, juramentum, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

TANGANARE, ligare, obligare. Saxones quidem antiqui, quos Angloſaxones appellamus, & Franci cum illis, non agnoſcunt literam N. in medio vocis, ſed ſimpliciter dicunt *tygan* & *tougan*. BENSON. in Voc. AS. *tygan* vincire. Gloſſ. Pez. ligata *touganiu*. Quæ certe ſunt a Gr. δέω vincio, ligo, conſtringo, inſerto G. Extant tamen Dialecti, in quibus nonſolum G. ſed etiam N. inſeritur. VEREL. in Ind. *teingia* colligare, conſtringere, *teingsl* ligamenta, *teingd* neceſſitudo, copulatio, *teingdamenn* neceſſarii, cognati, affines, vel neceſſitudinis aliqua copula colligati. Et hujus quoque labii eſt *tanganare* in Lege Ripuaria, Tit. LVIII. 19. *Hoc etiam conſtituimus, ut ullum hominem regium, Romanum vel Tabularium interpellatum in judicio non* TANGANET. Id eſt, obſtringat, obliget, neceſſitet. Nam cauſa hominis regii (ſicut optime obſervatum ECCARDO, quamvis vim vocis non aſſecuto) ad Regem, tabularii ad Eccleſiam pertinebat, ideoque nec hic nec ille a judice ordinario obſtringi aut neceſſitari poterat ad reſpondendum.

TANGANUS, patronus cauſarum. A *dingen* interpellare, intercedere. Vulgo exponitur *interpellatio, altercatio, petitio*. Sed revera nomen hominis eſt, non ullius actionis forenſis. Lex Ripuaria Tit. LVIII. 20. *Servi autem*

Regis vel Eccleſiarum non per ACTORES, *ſed ipſi pro ſemet ipſis in judicio reſpondeant, & ſacramenta abſque* TANGANO *conjurent.* Et ſic *tanganus* ubique ponitur pro eo, qui pro altero cauſam orat, & opponitur interpellato, qui pro ſe ipſe reſpondere tenetur. Lex Rip. Tit. LIX. 8. *Si quis in judicio interpellatus chartam præ manibus habuerit, nulla ei malo ordine invaſio requiratur: quia dum interpellatur, reſpondeat ad interrogationes, & ſine* TANGANO *loquatur, & dicat: Non malo ordine, ſed per teſtamentum hoc teneo.* Conf. Tit. XXX. 1.

TANIA, in nominibus regionum quid ſit, vide in *ſtein* regio.

TANNE-BAUM, & per apocopen *tanne*, abies, arbor picea. Gloſſ. Pez. abies *tanna*. A *tan* ignis, quia facile ignem concipit. Hodie dixeris *feur-baum* arbor ignis. Confer dicta in *före*. Ob eandem cauſam Latinis vocatur *tæda*, a Gr. δαδίον facula.

TANT, chorda, & ſonus chordæ. Vox Celtica. Cambris *tant* chorda, chordula, fides. Forte a *denen* tendere, quaſi tendo, quod etymon etiam ſono convenit, qui cum chorda ſimul intenditur & remittitur. Hodie obſoleſcit, relictis tamen derivatis, ut mox patebit ex ſequentibus.

TANT, cantus monochordii, *ein alter tant* vetus cantilena. Metaphorice dicitur de nugis antiquis, quæ non amplius delectant nec proſunt, quoniam ii, qui eas ſive verbis, ſive ſententiis, ſive numeris commendant, ſimiles ſunt eorum, qui chorda ſemper oberrant eadem. Viget in compoſitis, *menſchen-tant* traditio humana, *weiber-tant* fabulæ aniles.

TANZEN, ſaltare, tripudiare. Verbum a Celtis profectum. Cambris *dawnſio* eſt ſaltare. Idem Armoricis *danſa*, apud Pezron. in Celt. pag. 425. Quidam derivant a Gr. δόνησις motus, agitatio. Alii a Lat. *denſare*, quia ſaltantes choros denſant. Rectius opinor deducitur a Celtico *tant* chorda. Nam hinc primo fit *tanzen* fidibus canere, & poſtea *tanzen* ſaltare, quia ſaltare nihil aliud eſt, quam motus pedibus facere ad ſonum & numerum chordæ compoſitos. A *tanzen* derivatur *tanz* ſaltatio, chorea, tripudium. VEREL. in Ind. *danzleikr* choreæ (proprie ludi ſaltatorii, a *leikr* ludi,) *rikr danzleikr* choreæ magnificæ, *at ſla danzin* choreas ducere. In aliis Dialectis reperiuntur alia verba. Gothis ſaltare eſt *plinsjan*, & dicitur de Herodiade Marc. VI. 22. Quale ſit, Gloſſatores ignorant. Angloſaxones multa habent eundem ſenſum exprimentia, *tumban* Marc. VI. 22. *frican* Matth. XI. 17. *ſaltan* Luc. VII. 32. Quæ hodie ſunt obſoleta, excepto primo, unde nobis remanſit *tumlen*, de quo infra. Tertium non reperitur apud Lexicographos. Verbum Francorum vide in *ſalzen*.

TAPEZEREI, ſtromata, aulæa, opera notis & picturis intextis variegata. Vide *teppich*.

TAPFER, ſtrenuus, fortis. Belgis *dapper*. Vox nova, & a Slavonica *dobry* bonus, oriunda. Quemadmodum enim Galli ex *probus* fecerunt *brav* fortis: ita Germani *tapfer* ex *dobry*, ſive quia virum probum decet eſſe fortem, ſive quia malum exiſtimabant eum, qui a fortuna vel effeminatur ſecunda, vel frangitur adverſa, & pueri inſtar omnia extimeſcit. In qua translatione nihil inſolens, quod non etiam aliis linguis uſurpetur. Sic Tydides HORATIO dicitur *melior patre*, cum vellet dicere *fortior*, obſervante LAMBINO in notis ad Odam XV. Lib. I. ubi ſimul plura hujus locutionis exempla cum ex Horatio, tum ex Virgilio, Homero, Plutarcho affert, in quibus *melior* ponitur pro *fortior*. Imo etiam *pulcher* SCALIGER ducit a πολύχειρ fortis, de Cauſis L. Lat. cap. 22. *Romani*, inquit, *qui omnia ponerent in fortitudine, eum demum bonum & formoſum putarunt, qui eſſet fortis. Itaque fortis quoque pro pulchro poſitum eſt apud Plautum in Milite. Neque ſine ratione. Exemplo enim Græcorum factum eſt, qui καλὸν æque formoſum & bonum ſignificarunt. At bonus fortis eſt. Malus autem κακὸς imbellis.* De qua re digna legi epiſtola inter Miſcellanea Chevræana pag. 381. STADENIUS vocem Germanicam petit a Belgica *tap* ſiphunculus, nullo aut inepto ſenſu, in Voc. Bibl. pag. 620. Nam a *tap* recte quidem fit *tapper* promus, venditor cereviſiæ, non *tapper* fortis. Vetus lingua in hoc ſenſu reddendo erat valde copioſa. Hinc fortis paſſim dicitur *ſtreng*, *kün*, *bald*, *ſtarck*, *veſt*, *geſchwind*, *wighaft*, *degenlich* &c. Quorum alia vetuſtas abolevit, alia uſus conſtanter retenuit. Vide ſingula ſuis locis.

TAPPEN, palpare manibus, *betappen* contrectare, *ertappen* deprehendere. HELVIGIUS deduxit ab ἅπτειν contrectare, per aliquam metatheſin.

TAPPEN, palpare pedibus, ut ſolent, qui in tenebris ambulant, & viam eundi pedibus quærunt. Vel idem eſt quod antecedens, ſenſu a manibus ad pedes translato, vel a ſono pedum *tapp* factum. Arabibus *dabba* eſt lente & quaſi rependo incedere, & hinc *dabba* animal reptile, apud HYDIUM in Hiſt. Scachiludii pag. 112. LUTHERO *tappen* ſunt brancæ & pedes animalium Lev. XI. 27.

TAPS, ictus, pulſus. A τύπτειν, τυπεῖν cædere, verberare. Cognata vocabula vide in *ſteupen*.

TARANIS, Jupiter Celticus, LUCANO memoratus Lib. I.

Et Taranis, Scythicæ nec mitior ara Dianæ.

Cambris tonitru etiamnum dicitur *taran*, a *taro* ferire, percutere. Utramque vocem exhibet BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. Et conſentit etymologiæ Gloſſator Antiquitatum Britannicarum celeberrimus WILLIELMUS BAXTERUS in Gloſſ. pag. 223. Similis Deaſter fuit THOR apud Septemtriona-

trionales, de quo infra. Confer *donner* Jupiter.

TARTSCH, genus clypei. Græcis antiquis θυρεὸς, hodiernis τάργα, Latino-Barbaris *targa*, *targea*, *targia* apud CANGIUM, Anglosax. *targ*, Gall. *targe*, Ital. *targa*, Hiſpan. *adarga*, Angl. *target*, Bohem. *tarts*. Utitur Luth. 1. Reg. X. 17. Scutum Celticum fuiſſe teſtis PAUSANIAS Lib. X. cap. 20. ubi de Exercitu Brenni: *Scutis patriis, qui* THYREI *nominantur, pro ratibus utentes.* Et cap. 21. *Erat Gallis armatura infirmior: nam præter ſuos illos* THYREOS *nullo armorum genere corpora munierant.* Et rurſus cap. 22. *Ætoli Gallos jaculis figebant, quos petere* THYREIS *tantum ſuis protectos, non erat difficile.* Cambri, Celtarum in Britannia poſteri, clypeum vocant *tarian*, quæ vox valde ſimilis eſt ei, qua exercitus Brenni uſus eſt. Utramque petere poſſumus a Græc. τηρεῖν ſervare, tueri, quia ſcutum illud erat prælongum, & totum hominem tegebat. Imo etiam *targ* & *tarts*, etiamſi flexionibus differant, ex eodem fonte oriri, & reliquis naſcendi occaſionem dare potuerunt. Nunc, quid de hac voce aliis viſum fuerit, paucis exponam. Quod θυρεὸς deſcendat a θύρα, & *tartſch* a *thür* janua, ſimilitudo & longitudo veteris clypei perſuaſit MARTINIO & STADENIO. Contra BOCHARTUS exiſtimat, Phœnices hujus clypei nomen & uſum ex Oriente in Europam attuliſſe, quia clypeus Chaldaice dicitur *theres*, Arabice *thurs*. Ita ſententiam ejus proponit BOXHORNIUS in Orig. Gall. pag. 25. Aliis vox recentior videtur, a Latino *tergus* derivanda, ut *ſcutum* a σκύτον corium, quia mos erat, clypeos tergore bovis crudo veſtire & munire, quod ex Virgilio & Marcellino demonſtrat FERRARIUS in Orig. L. Ital. p. 298. Iconem ipſius rei jam multi æri incidi curarunt, & noviſſime R. P. DANIEL in *Hiſtoria Militiæ Francorum* Lib. VII. pag. 554.

TASCHE, ſacculus, in quo aliquid conditur, ſive marſupium ſit, ſive pera, aut ſimile quid. Gloſſ. Pez. pera *taſcun*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XIV. 12.

Neme thia dasgun thar mit.

Sumat ſecum peram.

VEREL. in Ind. *taska* pera. Vita S. Catharinæ Senenſis apud CANGIUM: *In regione illa* (Italiæ) TASCHA *parvus ſaccus vulgariter nominatur.* Hodie Italis *taſca.* HUETIUS in Orig. Cadom. pag. 427. *taſque* eſt „vox vetus Gallica, quæ ſignificat crumenam, ſaccum, peram. Belgæ eodem ſenſu dicunt *tas*, quod cæteris brevius, non clarius. Quidam derivant a Græc. ἀσκὸς uter, ſaccus coriaceus, alii a Lat. *theca*, rurſus alii a *decken* tegere: Omnes commodo ſenſu, ſed difficili partu. Angloſaxonibus marſupium & quævis clauſura dicitur *tyge*, a *tygan* vincire, ligare, quia marſupium ligulis conſtringitur. Utramque vocem exhibet BENSONIUS. Hinc ſuſpicor, Francicam vocem, unde cæteris initium, ortam eſſe ab Angloſaxonica, & Francos primum dixiſſe *tagſa*, poſtea inverſis literis *tasga*. Anglis *tie* etiamnum eſt ligare, idemque Græcis δέω.

TASTEN, contrectare. Belg. *taſten*, & inde *taſt* contactus, Gall. *tater*, *tatonner*, olim *taſter*, Ital. *taſtare*. Cuncta Germanicæ originis, quicquid dicant FERRARIUS & MENAGIUS. Quemadmodum enim a *vola* fit *fühlen* palpare: ita a *tatſe* palma fit *taſten* contrectare, tranſpoſitis radiculæ literis. In quibusdam Dialectis obtinet *tatſchen*, quod origini propinquius.

TASTEN, & compoſite *antaſten*, aggredi, invadere. Senſus a contactu ſimplici ad violentum translatus. Inde Francis *teſteia* invaſio, inſultus, latrocinium. Capitulare CAROLI Calvi an. 873. Tit. XLV. 3. *De illis liberis hominibus qui infames vel clamodici ſunt de* TESTEIIS *vel latrociniis & rapacitatibus & aſſulturis* &c. CANGIUS ſenſum vocis certum, originem incertam exiſtimat. Cui hæſitationi opponere poſſumus ex idiomate Gallico *attaquer* & *attaque*, invadere & invaſio, quæ certe ſunt a Gothico *tekan* tangere, vel a Latino *tago*.

TATSCHEN, incivilius contrectare. A *tatſe*, *tatze*, quatenus palmam hominis ruſtici ſignificat.

TATTE, pater, tutor, nutricius. Armoricos patrem appellare *tad*, & Cambros vitricum *llysdad*, quaſi patrem civilem, a *llys* curia, forum, teſtis BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Græcis τέττα eſt minoris ad majorem reverentiæ cauſa compellatio, a τίω honoro, judice MARTINIO in Cadmo. Ejusdem originis eſt Latinorum *tata*. MARTIALIS Lib. I. Epigr. 101.

Mammas atque Tatas habet Afra - -

Inſcriptio vetus apud GRUTERUM pag. 662. DIS. M. ZETHO. CORINTHVS. TATA. EIVS. ET. NICE. MAMA. F. Veteris linguæ Friſicæ tenacibus patrem etiamnum appellari *teyte*, ſcribit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 71. Vocem a pueris, cum primum lallare incipiunt, adeoque ab ipſa natura ſuggeſtam eſſe, exiſtimat VOSSIUS. Poſteritas Chriſtiana inde formavit

totle, pater ſpiritualis, ſuſceptor ex baptiſmo apud Suevos, diminutivam a *tatte*.

tauff-totte, pater luſtricus in Franconia.

An TATTO & TASSO, horumque diminutiva TASSILO & TETZEL, & ſimilia Longobardis, Alamannis & Bojoariis quondam uſitata, ſint nomina vera, patrem & paterculum ſignificantia, dubito. Potius ſunt abſciſſa a TADELBERT parentibus clarus, vel ſimili compoſito. MABILLONIUS de re Diplom. Lib. III. Cap. V. n. 15. *Tadelbertus, qui & Tado, notarius ſacri Palatii apud Ticinium.* Et huc etiam ſpectat TOTILA, nomen

men Regis Oſtrogothici, ex eodem vel alio nomine, ut videtur, apocopatum.

TATZE, palma. Abſciſſum a Gr. *πέντοζος*, quod dicitur de manu, quia quinque habet ramos. Similis appellatio eſt, quando manus vocatur *kam.* Hodie abit in contemtum, & uſurpatur tantum de palma hominis ruſtici, & de brancha animalis.

TAU, *taw*, ros, vapor e terra ortus, & in terram per guttas denuo reverſus. Gloſſ. Boxh. *thaum* vapor. Lege *thauu.* Gloſſ. Pez. rubigo *melituo.* SOMNERUS in Dict. Anglo-ſax. *deawe* ros, *deawian* rorare. Idem Anglis *a dew* & *to dew*, Belgis *dauw* & *dauwen.* HELVIGIUS, MARTINIUS, JUNIUS, & alii Græce doctiſſimi, communi conſenſu radicem quærunt in *δεύω* rigo, irrigo, madefacio, quia ros terram humectat.

TAUB, *daub*, defectus, deſtitutus, cui ex donis naturalibus aliquid deeſt, *taube nuſſ* nux caſſa, *taube eier* ova ventoſa. Angloſaxonibus *deaf corn* eſt ſterile frumentum, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 85. *Daub*, inquit HELVIGIUS, dicitur, de re ſuo vigore deſtituta, ut grano hordei, quaſi *tabidum.* Si Latina origine opus ſit, *deaf* poſſit eſſe a *deficio.* Hoc mirum, quod in Dialectis *daub* & *baud*, quæ ſe mutuo producunt per anaſtrophen, per omnes ſignificatus pari paſſu ambulent. In Codice Argenteo occurrit *ſalt baud*, ſal inſipidum, Luc. XIV. 34. Quod in nulla re videtur differre a *daub*, niſi ordine literarum. Nam ſi extrema Gothici *baud* elementa transponas, habes Germanicum *taub*, quod appoſite vidit & notavit MARESCHALLUS in Obſerv. pag. 458.

TAUB, *daub*, ſurdus, graviter audiens. Idem Belgis *doof.* Quod REIZIUS, vir doctiſſimus, deducit a Græc. *κωφὸς*, quia ſcilicet K. ſæpe mutatur in D. Idque acceptarem, niſi alius ſignificatus præcederet. Nam ex hoc manifeſtum eſt, vocem a defectu naturali quocunque, ad defectum auditus translatam eſſe. Eandem certe vocem eſſe, quamvis diverſo ſignificatu affectam, liquet ex Dialectis Angloſaxonica & Anglica, in quibus *deaf ear* aurem ſurdam & ſpicam vacuam deſignat, interprete MARESCHALLO loc. cit. Quod minime dici poſſet, niſi in notione defectus convenirent. Gothis *baudai* ſunt ſurdi Matth. XI. 5. quod rurſus convenit cum *daub*, per reditum literarum.

TAUB, *daub*, ſtupidus, hebes. Quamvis Lat. *ſtupidus* non procul abſit a *taub*, non tamen eſt parens Germanicæ vocis, quæ certe a ſurdis ad ſtupidos pervenit. Ita Græcis *κωφὸς* primo *ſurdum*, & poſtea *ſtupidum* ſignificat. Belgæ ſtupidum & hebetem vocant *bot*, ſenſu a ſale fatuo, quod Gothis *baud*, ad ingenium ſtupidum translato. Solent enim Belgæ in multis vocibus idiomatis Gothici tenaces eſſe. Sed meminiſſe debemus, quod *baud* & *daub* non differant niſi ſola literarum transpoſitione. Hoc certe malo, quam Belgicam vocem cum aliis derivare a *βοτὸν* beſtia. De illa vide plura in *butt.* Interim a *taub* eſt *teuben* hebetare, ſenſus obtundere &c.

TAUBE, columba. Gothis *dubo*, quantum ex compoſito *hraiwadubono* turtures, quod occurrit Luc. II. 24. conjicere licet. Francis & Alam. *duba*, Belg. *duif*, *duive*, Suec. *dufwa.* OTFRIDUS, ut Myſterium Trinitatis ex baptiſmo Chriſti oſtenderet, utitur hoc rhythmo Lib. I. cap. XXVI.

Thu liſiſt hiar in ala uuar
Then ſun, then doufta man thar,
Thar ſprah ther Fater, ſo thu uueiſt,
Thiu duba uuas ther Gotes geiſt.

Legis hic in veritate
Filium, qui baptizatur,
Pater loquebatur, ut noſti,
Columba erat Spiritus Dei.

STIERNHIELMIUS nomen petit a notione præpetis volatus, quia Suecis *dufa pæ en* eſt involare in aliquem, & *komma dufandes* irruere in aliquem præpete volatu. In Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 36. Sed veriſimilius eſt, columbam ſic dici quaſi mergum vel urinatorem, a verbo Angloſaxonico *dufian* immergere, ſicut optime obſervatum JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 146. Cui reſpondet noſtrum *tauffen*, quod nonſolum de immerſione ſacra & myſtica, ſed etiam vulgari dicitur 2. Reg. V. 14. Ineſt enim columbis quidam pulchritudinis ſenſus, PLINIO quoque memoratus, & hinc etiam lavandi ſtudium. Eadem poteſtas Latini vocabuli, ſi ducatur a Græc. *κολυμβᾶν* urinare. Saxones creduntur ab eodem verbo formaſſe ſuum *culfre* per ſyncopen. Gloſſ. Ælf. columba *culfre*, palumbus *wude culfre.* Angli utramque vocem, & *dove* & *culver* etiamnum cuſtodiunt.

TAUBLEIN, *teublein*, columbula, pullus columbinus. TATIANUS cap. VII. 3. *zuei tubielin* duos pullos columbarum.

TAUCHEN, mergere, immergere, *taucher* urinator, *tauch - ente* mergus. Gloſſ. Pez. mergulum *tubbil.* Tribus modis oriri potuit, vel a *δύω* mergo per epentheſin, vel a *tunken* tingere per ſyncopen, vel a *taufen* mergere, mutato F. in CH, quod fieri ſolet ſæpiſſime.

TAUEN, *tawen*, rorare. Angloſax. *deawian*, Belg. *dauwen*, Angl. *to dew.* A *tau* ros.

TAUEN, *tawen*, fundi, diſſolvi, diffluere, *es tauwet* nix & glacies ſolvitur, *tauwetter* tempeſtas remiſſa. Inde Cambris *tawdd* liquamen, liquefactio, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Quæ certe non ſunt a rore, ſed aliunde petita, & forte a Lat. *tabeo*, i. e. diffluo, diſſolvor. Nam B. & W. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & conſequenter permutabiles.

TAUF, *tauffe*, baptiſma. Goth. *daupeins* Marc. XI. 30. Franc. *douf*, *touf*, Belg. & & Suec. *doop*, Angl. *dipping*, Sorab. *dupu.* OTFRIDUS Lib. I. cap. XXIII. 69.

Er

Er ſprah zi then euuartun
Thie ſinan douf ſuahtun.

Dixit ad Sacerdotes
Qui ad baptiſmum ejus venerant.

TATIANUS Cap. LXIV. 8. *gitouſite Johanniſes toufi*, baptizati baptiſmo Johannis. Proprie eſt immerſio, a *tauſen* immergere, & dicitur de baptiſmo ob rationes ſatis notas. Angloſaxones tamen non utuntur hac voce in myſterio, etiamſi *deapung* illis ſit immerſio: ſed baptiſmum vocant *fulluht* Marc. XI. 30. & *fulwiht* Marc. I 4. baptiſtam *fulwihtere*, Matth. XI. 12. & alibi *fullubtere*, baptizatos *gefullode* Marc. I. 5. a *fullian* fullare, polire, mundare veſtes, ſenſu a fullonibus, qui veſtes lavando & poliendo candidiores reddunt, ad ſacrum fontem translato.

TAUFEN, *tæuffen, teuffen*, mergere, immergere. BENSON. in Voc. AS. *duſian* mergere, *duſed* merſus, *dyppan* immergere, *dypped* tinctus, *dippend* mergens. Utitur Luth. 2. Reg. V. 14. *da ſtieg er ab, und tæuffet ſich im Jordan ſieben mahl.* Angli eodem ſenſu dicunt *dip*, Sueci *doppa*, Græci δύω, δύπτω, Itali *tuffare*, Germani inf. *duppen*, *doppen*. Quæ cum in notione profundi conveniant, recte derivantur a *tief* profundus, apud STIERNHIELMIUM in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 34. Confer verbum ſororium *dupſen* immergere.

TAUFEN, baptizare. Goth. *daupjan*, Franc. *doufen, toufen*, Belg. *doopen*, Suec. *döpa*. OTFRIDUS loc. cit. verſ. 29.

Er fuar bredigonti,
Ioh doufta thio liuti.

Ibat prædicans,
Et baptizabat homines.

Senſus ab immerſione vulgari ad ſacram translatus.

TAUGEN, poſſe, valere, præſtare. Verbum Celticum, quod Cambris effertur *dichon*, Angloſaxonibus & Francis *dugan*, Belgis *deugen*, Suec. *doga*, Sax. inf. *tögen*, *tügen*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dichon*, *dichyn* poſſe, pollere, valere, *digoniant* valor, potentia. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 129.

Uuio ſuntig man thaz mohti,
Odo uh zi thiu ſo dohti?

Qui homo peccaminoſus hoc poſſit,
Aut valeat hoc efficere?

Inde nomen virtuti, præſtantiæ, & valori ab omnibus Dialectis inventum, quod vide in *tücht* & *tugend*.

TAUGEN, prodeſſe, expedire, juvare. A Belg. *deeg* bonum. Cambri dicunt *tyccio*, reliqui ut ſupra. VEREL. in Ind. *duga* juvare, *dugandi men* ad auxilium prompti. Inde Sorabis *ne doga* inutile eſt. Utitur hoc ſenſu rurſus OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 69.

Thaz, quadun ſi in, ni dohti,
Ouh uueſan thaz ni mohti.

Hoc, dicebant ei, non expedit,
Nec etiam fieri poteſt.

NOTKERUS Pſal. XXIX. 10. *uuara zuo toug danne uzchuz minis pluotis*, quæ utilitas in effuſione ſanguinis mei? Confer *deihen* prodeſſe.

TAUGLICH, dicitur de eo, qui vel aptus & idoneus eſt ad agendum, a *taugen* poſſe, cui opponitur *untauglich* impar & ineptus: Vel qui utilis eſt, a *taugen* prodeſſe, cui opponitur *untauglich* inutilis.

TAUMELN. Vide *daumeln*.

TAUSCH, cambium, permutatio, *tauſchen* res rebus permutare. Cum nihil horum in tota retro antiquitate ſe mihi obtulerit, ſuſpicor vocem a Saracenis per Expeditiones religionis cauſa factas ad nos derivatam eſſe. CLODIUS in Lex. Turc. cambium *degis*, mutatio *deghis*, mutare *dæghismek*. Poſtea ſenſus a permutatione ad emtionem & venditionem translatus eſt. Inde *roſstæuſcher* mango equarius, qui caballos emit & vendit.

TAUSEND, mille. Gothis *thuſund*, Anglo-ſax. *thuſend*. Marc. VIII. 9. Tatiano Franco paſſim *thuſunt*, LXVII. 14. CLXXXV. 5. Idem quod *decies centena*. Prima ſyllaba *decem* ſignificat, quamvis ſolis Septemtrionalibus, qui decem breviſſime *tiu*, *tio*, vel *tijo* vocant, etiam extra compoſitionem, teſte Evangelio Islandico & Suecico, nec non VERELIO in Indice vocabulorum vetuſtiſſimorum Septemtrionis. Altera ſyllaba depravata eſt ex *hund*, quod in omnibus veterum Dialectis *centum* ſignificat, ſpiritu in ſibilum mutato. *Tau, tiu, tio*, & ſimilia, pro decem, occurrunt in pluribus veterum compoſitis, cujusmodi eſt apud Angloſaxones *teotha* decimus, & in Lege Wiſigothorum *thiufadus* decumanus, decurio.

TAUWEN. Vide *tauen*.

TAXE, æſtimatio valoris, *taxieren* pretium ſtatuere. Duci ſolet a Græc. τάττω vel τάσσω diſpono, unde τάξις ordo, & deinde æſtimatio.

TEER, pix fluida. Angloſax. *tare, tero, teoru*, Angl. *tar*, Belg. *teer*, Island. *tiora*. Hebræis *zari* eſt reſina arborum, Græcis reſina ῥητίνη a ῥέω fluo. Ab utroque formari potuit *harz* & *teer*, mutato ſaltim literarum ſitu.

TEER, axungia. Videtur apocopatum ex *teer-ſmer*, vel ſimili compoſito, quod eſt a Græc. θαιρὸς cardo, axis. Nam hoc unguento axis rotæ inungitur, ut nomen Latinum indicat. Similis apocope eſt, quando vulgus in Anglia & Belgio oleum cetaceum, quo rotæ unguntur, vocat *train* & *traan*, quod judice SKINNERO eſt a Gall. *traine* traha, cum deberent dicere *train-oyl* vel *traan-oly*.

TEICH, foſſa, aquis recipiendis facta. Angloſax. *dic, dice*, Suec. *dyke*, Isl. *diki*. VEREL. in Ind. *diki* foſſa pro elicienda aqua ex agro, colliquiæ, colluviaria. Addit: *diki* a *dii*. Sed non explicat. Quemadmodum autem

foſſa eſt a *fodiendo:* ita *teich* eſt verbale a *teichen* fodere. A *dic* rurſus fit *dician* lacunare, Dialecto Angloſaxonica.

TEICH, agger, aquis arcendis factus. Angloſax. *dic, dice* eſt vallum. Belgis *dyk* agger, munimentum adverſus inundationes. Idem Gallis *digue.* Cum moles illa terrea, quam Belgæ fluminibus objiciunt, ut impetum eorum cohibeant, muro ſimilis ſit, hinc JUNIUS Belgicam vocem truncatam cenſet a Græc. τεῖχος murus, in Obſ. ad Will. pag. 182. Sed nova etymologia minime opus eſt. Nam a *teichen* fodere tam foſſa quam terra egeſta & in molem congeſta, recte vocatur *teich.* Ita etiam *graben* nonſolum foſſam, ſed etiam aggerem ſignificat.

TEICH, lacus, piſcina. VEREL. in Ind. *diki* piſcina. Senſus Germanis unice uſitatus, & ex eodem fonte petitus, quia piſcinæ noſtræ plerumque ſunt ſolo egeſtæ aut aggere munitæ.

TEICHEN, fodere. Anglis *to dig.* Ab Angloſax. *dican* fodere, quod, etiamſi eo ſenſu apud Lexicographos non occurrat, cognoſcitur tamen ex derivatis, cujusmodi ſunt apud ÆLFRICUM in Gloſſis pag. 68. *dicung* foſſio, *dikere* foſſor. Revera autem idem eſt, quod *tiefen* profundum facere. F. mutari ſolet in CH. ſæpiſſime, ut norunt periti.

TEIDUNG, doctrina, diſciplina. Gloſſ. Lipſ. *getuwing* diſciplina. Forte legendum *getuding.* Luth. Ezech. XXII. 28. *loſe teidung* doctrina frivola. Job. XXXV. 16. *ſtoltze teidung mit unverſtand,* doctrina vana absque ſcientia. Oritur a verbo Scandico *thyda* referre, explicare, quod ſiſtit VERELIUS in Indice, unde Suecis remanſit *tyda* explicare. Ad familiam vocis ſpectat ex idiomate Angloſaxonico *tyde* doctus, peritus, inſtructus, quod habent SOMNER. & BENSON. Hodie utimur compoſito *narrenteidung,* quod eſt doctrina ſtulta & irrationalis. Vulgo confundi ſolet cum *taiding* judicium, ſed perperam, & invito LUTHERO, ſummo in arte dicendi magiſtro, qui hæc duo ſemper diſtinxit. Cum verbo Scandico *tyda* videtur convenire Gr. δίδωμι trado, & διδαχή doctrina.

TEIG, maſſa farinaria, farina ſubacta. Gloſſ. Pez. maſſam *teik.* Angloſax. *dah,* Belg. *deeg,* Angl. *dough.* STADENIUS derivat a *deihen* creſcere, in Voc. Bibl. pag. 628. Forte reſpexit ad maſſam fermentatam, quæ, dum intumeſcit, creſcere videtur. Alias *deagan* Angloſaxonibus eſt imbuere. Et maſſa eſt farina aqua imbuta. Hoc placuit SKINNERO. Et cum illo conſentit Græc. δεύω humecto.

TEIG, fracidus, plus quam maturus, & minus quam putris. Dicitur de pomis & pyris, quando ex nimia maturitate incipiunt corrumpi. Quo ſenſu, aut qua cognatione, diu hæſitavi. Tandem intellexi, nos ut ſæpe alias, ita etiam hic cum Græcis loqui. Illis enim τάγγη eſt rancor, ταγγὸς rancidus, ταγγίζω ranceſco.

TEIL, fraus, fallacia. Græc. δόλος, Lat. *dolus,* Cambris *twyll* apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Armor. *duyll* apud PEZRON. in Ant. Celt. pag. 385. Forte ſenſus a fallaci ſermone ad fraudem in genere translatus, aut a duplicitate deſumptus eſt. Utriusque etymi rationes vide in *tal* ſermo, & *teuſchen* decipere. A *teil* porro fit *teilen* fallere, decipere. Gloſſ. Pez. fraudati *piteilit.* VEREL. in Ind. *tæla* deceptio. Græcis quoque δολόω eſt decipio, & Longobardis *taliola* decipula, in Leg. Long. Lib. I. Tit. XXII. 2.

TEIL, bonum. SOMNER. in Dict. AS. *teala* bonum & bene, *tæla don* benefacere. Marc. XIV. 7. *ſymble habbath thearfan mid eow, and thonne ge wyllath, ge magon hym teala don,* ſemper habebitis pauperes vobiſcum, & cum volueritis, poteſtis illis benefacere. Haud dubie a θέλω volo, appeto, opto. Nam bonum eſt, quod omnes appetunt. Et ab hoc appetitu bonum recte & philoſophice vocatur *teil,* quaſi appetibile. Hic ſignificatus probe notandus eſt. Nam ab illo habemus compoſita, *vorteil* commodum, *nachteil* detrimentum. *Vor* ſenſum intendit, *nach* ſenſum remittit. Dicitur etiam de moraliter bono in vetuſtiſſimis Dialectis. Inde Angloſax. *un-tæla* malus & male, Gothis *untalans* pravi Luc. I. 17. non certe a τέλειος perfectus, ut JUNIUS exiſtimat.

TEIL, pars, portio, ex quacunque diviſione. Cambris *diell* eſt particula. Gothis *dail* pars Luc. XV. 12. idemque Angloſax. *dæl,* Francis & Alam. *teil,* Belg. *deel.* Gloſſ. Keron. pars *teil,* parte *teile,* tertia pars *dritta teil.* Refer ad *teilen* dividere.

TEIL, pars quanti. Inde Gothis *dail* mina, Luc. XIX. 13.

TEIL, pars litigans, *gegenteil* pars adverſa, adverſarius in cauſa litigioſa. Inde Septemtrionalibus *deila* litigare, unde rurſus fit *deila* lis, contentio, certamen, & *delugiarn* litigioſus, apud VEREL. in Ind.

TEIL, hæreditas, pars ſucceſſionis in bonis defuncti, *vater-teil* patrimonium, *muterteil* hæreditas materna, *not-teil* legitima, *mus-teil* cibaria, alimonia ex hæreditate.

TEIL, ſors, & participatio ſortis. Inde Gothis *gadailans* ſocii, homines ejusdem ſortis, qui opus faciunt commune, & communem inde utilitatem capiunt, quales erant ſocii Simonis in piſcatu Luc. V. 10. Francis *ateilo* exſors, expers, non-particeps, in Gloſſ. Boxhorn. Extat & verbum *beteilen* privare, ſorte & participatione excludere, in Dialectis Veterum. Gloſſ. Pez. privatione *piteilida.* SOMNER. in Dict. AS. *bedæled* expers, deſtitutus, excluſus. Cuncta obſoleta.

TEIL, ſegmentum. Græcis ταυλή eſt tabula, Armoricis *taul* menſa. Latinis *talea* ſurculus ab utraque parte præciſus apud *Varronem,* cylindrus ex arbore interciſus apud *Vegetium,* ſegmentum ligni apud *Nonium.* Cuncta

Cuncta a *teilen* ſecare. Allegorice uſurpatur de tributis, quia tributa ſunt facultates publicæ a pecunia privatorum minutatim quaſi præciſæ. Hoc ſenſu Galli dicunt *taille*.

TEILEN, dividere in partes, quocunque modo aut fine id fiat. Gothis effertur *dailjan*, Angloſax. *dælan*, Francis & Alam. *teilen*, Belg. *deelen*, Angl. *deale*, VERELIO in Ind. *dela*. Idemque Græcis eſt *διελεῖν*, ut a Viris doctis pridem obſervatum: ſive a *δύω* duo, quia partiri eſt in duo dividere: ſive ab uſitatiori *διαιρεῖν* dividere, mutato R. in L. quod genus mutationis ubique obvium.

TEILEN, dividere ſecando. Latinis *taliare*, Gallis *tailler*, Italis *tagliare*. Simile verbum antiquitus apud omnes populos Celticos obtinuiſſe, colligitur ex derivatis, *tielen* aſſeres, *teller* aſſerculus, quæ certe a ſecando nomen habent. Idem colligitur ex Cambrico *taeliwr* & Gallico *tailleur*, ſutor veſtiarius, qui Germanis *ſchneider*, quia ante ſecat quam ſuit. Plura derivata vide in *teil* ſegmentum.

TEILEN, dividere vaſtando, diripiendo, aut deſtruendo. Lat. Barb. *talare*. Lex Alam. Tit. XXXIV. *Si quis præſumpſerit infra provinciam hoſtiliter res Ducis invadere, & ipſas talare.* Inde *tala* deſtructio, demolitio, direptio, *talator* vaſtator. Cuncta apud CANGIUM in Gloſſario. Quæ hodie perennant apud Hiſpanos, quibus *talar* deſtruere, *tala* deſtructio, *talador* deſtructor. Alamanni recentiores videntur inde formaſſe *burgſtall* rudera caſtelli vaſtati, quod certe non eſt a *ſtall* ſtabulum (legendum enim *burgs-tall*,) ſed potius a *teilen*, *tilen* deſtruere. Confer frequentativum *tilgen*.

TEILEN, dividere diſtribuendo. Gothis *gadailjan* eſt diſtribuere Joh. VI. 11. *afdailjan* offerre portionem, & dicitur de decima omnium poſſeſſionum Luc. XVIII. 12. *disdailjan* dividere hæreditatem inter liberos Luc. XV. 12. *fradailjan* erogare pauperibus Joh. XII. 5. Angloſaxonibus *dælan* eſt dividere, & dicitur de ſubſtantia paterna Luc. XV. 12. *to-dælan* diſtribuere, & dicitur de piſcibus Joh. VI. 11. KERONI in Gloſſis *zateile* eſt diſtributio, & *ziteilen* dividere.

TEILEN, dividere ſeparando. Angloſaxonibus *bedælan* eſt ſeparare, *bedæled* ſeparatus, *to-tæled* diſpertitus, Marc. III. 25. ubi Gothus habet *gadailiths*. Utrinque eo ſenſu quo Cæſar: *divide & impera*.

TEILEN, dividere diſtinguendo. Quod fit mente & cogitatu. Nam ſenſus a rebus corporeis paulatim ad intellectuales translatus eſt. VEREL. in Ind. *deli* diſtinctio, diſcretio. Gloſſ. Keron. diſcretionem *urteilida*.

TEILEN, judicare. Senſus a diſcretione deſumptus. Nam qui bene diſcernit, bene judicat. Veteres amant compoſita *ardeilen*, *erteilen*, *irteilen*. Belgæ dicunt *oordeelen*, nos *urteilen*, quod vide.

TEILEN, jus dicere. Senſus forenſis ex diſtribuendo & diſcernendo mixtus. Nam judicis officium eſt, nonſolum bene diſcernere cauſas, ſed etiam diſtribuenda ita partiri, ut ſuum cuique tribuatur. Hodie utimur compoſito ut ſupra.

TEILEN, litigare. A *teil* pars litigans. LOCCEN. in Lex. Juris Sueo-Goth. *dela* controvertere, litigare, *delobroder* adverſarius, *deelefoget* rabula forenſis. VEREL. in Ind. *deila* litigare, *viderdelumæn* adverſarii litigantes in foro.

TEIL NEMEN, participare. Angloſax. *dæl-niman*, Franc. & Alam. *teilnemen*. Gloſſ. Keron. participamus *teil nemen*, participatio *teilnumft*. Gloſſ. Ruodeperti Magiſtri S. Galli: participium *teilnemunga*. A *nemen* capere, & *teil* pars.

TELG, ſurculus, germen, Dial. Angloſax. & Belgica. REIZIUS in Belga Græciſſante: *θάλλειν vivere* (*virere*) telgen ſchiten *germina facere*. *Convenit quoque Belg.* teelen *gignere*. Ultimum magis probo, & ipſe Vir doctus magis probare videtur in verbo *τίλλειν*. Confer *zweig*.

TELLER, orbis menſarius. Vox Celtica, quæ proprie denotat aſſulam, & originem refert ad *teilen* ſecare, quia priſca ſimplicitas aſſulis ex ligno fiſſis in menſa utebatur, ut hodie paupertas. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dellr* aſſerculus, aſſula.

TEMPEL, templum. Vocem Latinam plerique Veterum retinuerunt. Hinc *templum Dei* Luc. I. 9. ab interprete Angloſax. vocatur *Godes tempel*, & ab interprete Tatiani *Gotes tempal* Cap. II. 3. Gothi tamen nunquam utuntur hac voce, ſed templum Dei vocant vel *alh fanins* Luc. I. 9. vel *gudhus* Joh. XVIII. 20. Res ipſa, antequam vocem vel a Romanis, vel a primis Evangelii præconibus acciperent Germani, illis fuit ignota. Nam *nec cohiberi parietibus Deos, nec in ullam humani oris ſpeciem adſimilari, ex magnitudine cœleſtium arbitrantur. Lucos ac nemora conſecrant, Deorumque nominibus appellant ſecretum illud, quod ſola reverentia vident*, teſte TACITO Cap. IX. de M. G. Quodſi idem inſignis Auctor alibi *penetrale Herthæ* & *Templum Tanfanæ* commemorat, non certe ſibi contradicit, nec Germanis alia quam arborea templa tribuit. *Templum* enim antiquitus dicitur, nonſolum *ædificium*, ſed etiam *lucus*. Diſerte PLINIUS Lib. XII. Cap. I. de arboribus: *Hæc fuere numinum Templa*. Puta antiquiſſima.

TENDEL, dorcas, caprea quædam. Utitur Luth. Deut. XIV. 5. Diminutiv. a Celtico *danys* dama, quod exhibet BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

TENNE, area, horreum, tribularium. Vox Celtica per Francos ducta. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tyno* area, areola. Gloſſ. Pez. æſtivæ areæ *ſumarlihes tennes*. Gloſſ. Boxh. *feldtenni* area. STADENIO judice nihil aliud eſt quam expanſum in quo grana triturantur, a *denen* extendere, quia huic ne-

gotio loco ſpatioſo opus eſt, in Voc. Bibl. pag. 164.

TENNEN, abiegnus. Gloſſ. Pez. abiegnis *tenninun*. A *tanne* abies.

TENTELN, blaterare, nugari, garrire. Helvet. *tanten*, Gr. τονταλίζειν. A *tant* cantus uniſonus, quia ſtrepitus nugarum ſimilis eſt ſtridoribus monochordii. Differt a *denteln* ludere, origine & ſignificatu.

TEPPICH, ſtragula menſæ, parietis, pavimenti. Francis *teppih*, Lat. *tapes*, Græc. τάπης & δάπις. Gloſſ. Pez. tapetibus *teppihun*. Vulgo creditur ſic dici quaſi *tapedium*, a Gr. δάπεδον ſolum, quod pedibus primum ſternerentur tapetes. Quæ etymologia, etiamſi ingenio non careat, falſa tamen deprehenditur. Nam Babylonem huic rei nomen impoſuiſſe, & prima tapetia ac periſtromata acu picta ex Oriente in Europam veniſſe, & Perſis etiamnum *taba* appellari, demonſtrat RELANDUS in Diſſ. de vet. L. Perſ. pag. 249.

TEUBEN, *tæuben*, hebetare, ſenſus obtundere, ſtupidum & indolentem reddere. A *taub* ſtupidus, hebes. VEREL. in Ind. *deifa* hebetare. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 120. *geduobet uuerden* mortificari. Cod. Arg. Joh. XII. 40. *gadaubida ize hairtono*, induravit corda eorum. WILLERAMUS Cap. II. 2. *die dorna ne mugen die lilion beduban*, ſpinæ non poſſunt ſoffocare lilia. Cap. III. 8. *beduban des lichamen geluſte*, reprimere concupiſcentias carnis. Utrumque Willerami locum feliciſſime ſanavit Cel. SCHERZIUS in notis. LUTHERUS in Verſione ſacra utitur compoſito *beteuben* 1. Cor. IX. 27. Sed & ſimplici in quodam hymno uſum eſſe, obſervat STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 125.

TEUFEL, diabolus, διάβολος. Vocem Græcam plerique Veterum retinuerunt. Gloſſ. Keron. diabolum *diubil*. Evang. Angloſax. Matth. IV. 11. *tha forlet hine ſe deofol*, tunc dimiſit eum diabolus. Gothi nunquam utuntur hac voce, ſed ſpiritum malignum vocant *Satanas* cum Hebræis, & dæmones atque dæmonia *skohsla* & *unhulthons*, quas voces alibi explico. Illud memorabile, nec ſilentio prætereundum, quod Angloſaxonibus a *deofol* fit *deofol-ſeocnyſſe* morbus diabolicus Luc. VIII. 27. & paſſim.

TEUR, *tewr*, proprie eſt *pretioſus* ſeu *pretio dignus*, idemque quod *wert*, tranſpoſitis ſaltim literis. Communicari autem ſolet *caro*, quia pretium, quod per ſe non habet, accipit a raritate: *dilecto*, quia ſolet in pretio haberi, h. e. diligi, amari, deſiderari: *præſtanti*, ob pretium & valorem internum, quem omnes in eo concipiunt: *nobili*, ob præſtantiam generis: *claro* ob præſtantiam virtutis.

TEUR, pretioſus, pretio dignus. Angloſax. *deor*, *dior*, Franc. *diur*, Alam. *tiur*, Belg. *dier*, *duur*, Angl. *dear*, Scand. *dyr*. TATIANUS Cap. LXIV. 5. *ſenu thie in diuremo giuuate ſint, thie ſint in Cuningo huſen*, ecce qui in veſte pretioſa ſunt, in domibus regum ſunt. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 100. *diurer is thas guold* pretioſius eſt aurum, *ſamo ther diuriſto uuin* ſicut pretioſiſſimum vinum, *diuren ſtancuuurze* pretioſiſſima aromata, *tiuremo pluate* pretioſo ſanguine, *tiure ſela* pretioſa anima, *tiurin ſteine* gemmæ.

TEUR, carus. Gloſſ. Ælf. de genere potion. care valet, pretioſum eſt *deor hit is*, vile valet *undeor hit is*. Inde *teurung* caritas annonæ.

TEUR, dilectus, deſiderabilis. KERO in Prologo Regulæ S. Benedicti: fratres chariſſimi *priadra tiuriſtun*. Inde Angloſaxonibus *dyran* charum habere, & *dyrling* amaſius.

TEUR, præſtans, optimus, excellens, *teurer mann* vir optimus, *allerteureſter Felix* optime vel præſtantiſſime Felix Act. XXIV. 3.

TEUR, nobilis. Inde Angloſax. *deorboren* illuſtri familia natus, quia nobilitas eſt quædam generis præſtantia.

TEUR, clarus, glorioſus, laude & gloria dignus. Cognoſcitur ex derivatis Francorum & Alam. cujuſmodi ſunt, *tiuri* gloria, *tiuren* glorificare. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXV. 188. *ſi diuri ſin io uuonanti*, ſit gloria ejus permanens. Idem Lib. I. Cap. VII. 8. *druhtinan diuren* magnificare Dominum. Gloſſ. Keron. gloriam *tiurida*, glorificetur *ſi kitiurit*. Atque hinc jam interpretationem accipit nomen mythicum Maximiliani Imp. TEURDANK, quod certe nihil aliud ſignificat quam *gloriæ memorem*, vel ejus quod glorioſum eſt, a *denken* cogitare, meminiſſe. Nomen elegans & principe heroico dignum. Confer *preis*.

TEUR, religioſus & religioſe, *teur verſichern* ſancte confirmare, *beteuren* religioſe affirmare. An hic ſignificatus reliquis cognatus ſit, dubito. Videtur potius acceptus a Græc. θεωρὸς, quod dicitur de eo, qui rerum divinarum curam gerit, a θεὸς & ὤρα cura.

TEUR, fortis, Dial. Cambrica. Refer ad *dürren* audere, & confer *abenteur*.

TEUSCHEN, fallere, decipere. STADENIO eſt fallere permutando, & falſum pro vero ſubſtituendo, a *tauſchen* permutare. Contra STILERO venit a *tuſchen* tegere, abſcondere. Parum abſum, quin illud a *daus* duo deducam. Nam fallere dicuntur, qui vel amphibolia verborum, vel duplicitate rerum nobis imponunt. Hinc fallaces Latinis vocantur *bilingues*, ut Tyrii apud MARONEM, & fallacia Cambris *twyll*, a *twil* duplus.

TEUT, terra. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *tud* terra, *alltud* alienigena, *marsdit* terra limitanea. PEZRON. in Ant. Celt. pag. 60. *Celtis æque ac Hebræis* TIT *ſignificat terram.* Hebræis & Celtis jungere poterat Græcos. HESYCHIUS: τηθὺς, ἡ γῆ. Cauſam dictionis & plurium Linguarum conſenſum vide in *Deut*.

TEUT, gens, populus, vulgus. Cambris & Armoricis *tud* & *teut*, teſtibus BOXHORNIO, PEZRONIO, TOLANDO, Hibernis *tuath*, Gothis

Gothis *thiuda*, Anglofax. *theod*, *thiod*, Francis *thiat*, *thiot*, *thiut*, Iſland. *thiot*. Hinc verba Pilati Joh. XVIII. 35. *Gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi:* iis vocibus redduntur ab interpretibus, quas modo produxi. Verſio Gothica habet *thiuda theina*, Angloſaxonica *thin theod*, Francica Tatiani *thin thiota* Cap. CXCV. 3. Islandica *thin thiod*. Senſum a terra ad incolas terræ, ob veterem de ortu humani generis e terra perſuaſionem, traductum eſſe, credibile eſt. Plura huc ſpectantia vide in *Deut.* Ratio, cur ibidem ſcripturam Alamannicam, quamvis ab antiqua deflectentem, ſecutus ſim, hæc eſt, quia D. nobis ſuperat in verbo *deuten* ſignificare, populari ſermone exprimere, cujus gratia cætera erant adornanda. Nunc ubi ad nominis TEUTISCI declarationem perventum eſt, vetus ſcriptura erat inſtauranda.

TEUT, rex, dux, princeps. Gothis *thiudans* eſt rex Matth. XXVII. 11. Islandis *thiodan* rex, curator populi, *thiggia af thiodan* petere a rege, apud VEREL. in Ind. & in Hervarar-Saga Cap. 17. Angloſaxonibus *theoden* dominus, princeps, rex, rector, teſte SOMNERO & BENSONIO. Similiter & Francis, qui Legem Salicam interpolarunt, *theada* eſt *rex*, & *ante theada* ante regem, Tit. XLIX. non *ante populum*, ut WENDELINUS exponit, nec *ante tunginum*, ut ECCARDUS. Nam formula *ante regem* in eadem Lege aliquoties repetitur, ut neceſſe non ſit alium *theadam* quam regem ſibi fingere. Extat & *githiuto* pro rege vel principe apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. I. 201.

Uueltit ir githiuto
Managero liuto.

Vertit SCHILTERUS:

Imperat eorum Princeps
Variis nationibus.

Quæ interpretatio male impugnatur ex eo, quod *githiuto* alibi aliud ſignificet. Hic ſenſus oritur a verbo *deuten* regnare, quod Antiquitas formavit a *teut* populus, quia regnare eſt populo præeſſe, & nomine multitudinis imperium in ſingulos exercere. Hoc verbum, etiamſi cum derivato ſuo pridem ſit extinctum, miram tamen lucem affundit permultis & pervetuſtis NOMINIBUS, ſi ad familiam ejus referantur. Talia ſunt,

(1.) *Appellativa Regum.*

TEUT, Mercurius, Rex Italiæ & totius Occidentis, e genere Titanum, quos Celtica Lingua uſos eſſe, PEZRONIUS, ſæpe laudatus, ex multis vocabulis docuit in *Antiq. Celticis*, ubi ſimul hiſtoriam hujus regis omnibus veſtigiis indagavit. Ab initio quidem denotavit regem, & poſtea demum pro nomine proprio invaluit, prorſus ut *Pharao* apud Ægyptios. Idemque de nomine *Ditis* judico. *Dis*, *Ditis*, dux Gallorum, de quo CÆSAR: *Galli ſe omnes a Dite patre prognatos prædicant.* Hunc quoque regem Occidentis fuiſſe, & ideo a Poëtis *Plutonem*, ſeu inferorum præſidem appellari, PEZRONIUS ex Hiſtoria Titanum demonſtrat. Græce dicitur *Ageſilaus*, h. e. ductor populi, quod cum Celtico nomine mire convenit. MARTINUS tamen Cæſarem hallucinari, & *Ditem* cum *Mercurio* confundere exiſtimat, cum *Dis* fuerit Deus inferorum apud Romanos, *Mercurius* apud Gallos, Lib. II. de Rel. Gall. Cap. 14. Quicquid ſit, *Dis* regem ſonat, qualiſcunque ſit.

(2.) *Propria Virorum.*

THEODO, dux Bojorum apud EGINHARDUM. Nomen ex alio nomine apocopatum reor. Nam Bojos ad ejuſmodi truncationes valde propenſos fuiſſe, ex aliis nominibus, ſimili vitio affectis, oſtendi in *Tatte* pater. Idemque de nominibus Alamannicis, *Theot*, *Theato*, *Thieto*, *Thiotho*, quæ extant apud GOLDASTUM in Indice, nec non de nomine *Deuſo* conjicio. Si quis tamen hæc nomina malit eſſe vera, integra, & minime temerata, non repugno. Nam *probum* & *fortem* (quod collige ex dictis in *dict*) denotare poſſunt.

THEUDAS, Gothus nobilis apud PROCOPIUM. Correptum ex alio nomine, cujus finis ignoratur. Vide antecedentia.

THEUDIX, rex Gothorum apud ISIDORUM in Chronico. Correptum ex *Theudorix*.

THEUDORIX, nobilis Sicamber, a Germanico in triumpho ductus, cujus nomen literis mandavit STRABO, quod ſecundum antecedentia *dominum potentem* ſignificare poteſt; nequaquam vero *divitem in Deo*, quia Chriſtiana Religio inter noſtros, cum hoc nomen audiretur, nondum effloruit.

THEODORICUS, dominus, dux, princeps potens, quamvis etiam bonis fortunæ potentem, & plura alia ſignificare poſſit, pro linguæ veteris abundantia. Nomen inclytum, & a multis Regibus nobilitatum, inprimis a magno illo Oſtro-Gothorum Rege in Italia. Hodie effertur DIETRICH. Confer *diet* cum omnibus ſignificationibus.

TEUTOMERES, dux clarus. Hodie DIETMAR. Nobilis Francus apud MARCELLINUM.

THEODEMERES, ejuſdem notionis. R. Francorum apud GREGORIUM Turon.

THEODEMIR, ejuſdem notionis. Princeps Gothicus apud JORNANDEM.

THEUDEBERTUS, ejuſdem notionis. Nam *mær*, *mir*, *bert*, ſunt ſynonyma, quæ celebrem, inclytum, & illuſtrem ſignificant. Nomen R. Francorum apud PROCOPIUM,

COPIUM, qui in nummis vocatur THEODEBERTUS.

THEUDIBALDUS, dux fortis, audax, ſtrenuus. Theudeberti filius, & patris in regno ſucceſſor.

(3.) *Propria Fœminarum.*

THEUDICHUSA, domina ſelecta, eximia, egregia, a *kieſen* eligere: non *populos eligens*, quæ GROTII interpretatio nullum habet ſenſum. Filia Theodorici R. Italiæ apud PROCOPIUM, Alarico minori nupta. Latini quoque optimam fœminam *lectisſimam* vocant. Et hæc fortaſſe cauſa eſt, quod eadem filia ab aliis vocatur THEUDEGOTHA, i. e. domina bona. Sæpe enim vis nominis alio & æquipollenti exprimitur, præcipue apud Gothos, qui *Chlodoveum* appellabant *Ludwin.*

TEUTPERGA, domina ſoſpita. A *bergen* ſervare. Uxor R. Lotharii.

THEUDELINDA, domina lenis, mitis, benigna. Depravatione Romana vel Cheruſca *Thusnelda*, ut mox oſtendam.

THUSNELDA, domina mitis. Conjux Arminii apud STRABONEM Lib. VII. Nomen ex *Theudelinda* depravatum eſſe, eodem plane modo ut Σιμιγῦντος ex Σιγιμῦντος apud eundem Strabonem, conjectura ingenioſa & valde opinabilis eſt REINESII in Præf. ad Syntagma Inſcript. Antiq. An vero ejusmodi corruptelæ ſolis librariis imputandæ ſint, dubito, quia plures habere poſſunt cauſas. Nam ex *theud* in ore vulgi facile fit *theus*, *thus*, & ex *linda nelda.* Et hæ mutationes ubique obviæ ſunt.

(4.) *Propria Locorum.*

DISPARGUM, locus in Tungris apud GREGORIUM Turon. ſedes Regis Clodionis. Vi vocis Deuſonis vel Principis caſtrum. Hodie DUISBURG ſecundum WENDELINUM.

TEUTOBURGIUM, locus in Marſis apud TACITUM. Vel ejusdem notionis eſt ut antecedens, vel Burgum populoſum. Vide *deut* populus.

DIEDENHOFEN, Villa Theodonis, id eſt, Domini vel Principis, Gallice *Thionville*, olim palatium Regum Francorum primæ & ſecundæ ſtirpis.

TEUTATES, deaſter Gallorum, Lucano & Lactantio memoratus, omnium opinione *Mercurius Gallorum.* BOCHARTUS tamen eum confundit cum Mercurio Ægyptiorum *Theuth*, vel ſaltim nomen de nomine ejus deflexum putat, in Orig. Gall. pag. 10. Cui opinioni non valde refragatur BAXTERUS in Gloſſario Ant. Brit. niſi quod probabilius exiſtimet, Mercurium Gallis compoſito vocabulo *Deu-Tat*, hoc eſt, *Deum patrem* appellatum, quod eſſet ipſe *Dis pater*, conditor & origo Gentis, de quo CÆSAR: *Galli ſe omnes ab Dite patre prognatos prædicant.* PEZRONIUS *Teutatem* interpretatur *Patrem populi*, quod *teut* Celtica lingua populum, *tat* patrem ſignificet, in Antiq. Celt. pag. 122. Quem ſequitur MARTINUS, quamvis nulla ejus mentione facta, Lib. II. de Rel. Gall. pag. 326. SCHILTERUS, qui Gallica vocabula ad Germanicos fontes reducere ſolet, nomen *Teutatis* derivat a *deuten* interpretari, quia Mercurius cenſetur Deorum interpres, in Gloſſ. Teut. pag. 232. Si fas eſt, poſt tanta ſuffragia, aliud opinari, dicam quid ſentiam, non quod mihi plus cæteris intelligendo aſſecutus videar, ſed quod conjecturis ſæpe ſternatur via ad inveniendam veritatem. Celtica lingua *diu* Deum, *taith* iter vel viam ſignificat, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Vide ergo annon *Teutates* ſit *Deus viarum?* Talis certe fuit *Mercurius*, quem ideo congeſtis e via lapidibus, maximis itinerum impedimentis, honorabant. Conſule Vulgatam Prov. XXVI. 8. & patebit. Eidem & Galli & Germani victimas humanas immolabant, teſte LUCANO & TACITO Cap. IX. de M. G. Quod non videtur convenire *Deo patri.* Quis auſit Patri liberos ſuos offerre? Niſi quis forte putet, crudeles illos exiſtimaſſe, Diis optimum ſemper offerendum eſſe, adeoque hominem, cum homine nihil melius ſit. Quo pacto omnibus Diis ſimiliter fuiſſet litandum. At ſi *Teutates* fuerit *præſes viarum*, conveniens quodammodo erat, latrones, aliosque viam publicam infeſtantes, huic Deo immolari. CLUVERIUS & LEIBNITIUS *Teutatem* Lucani cum *Tuiſcone* Taciti perperam confundunt.

TEUTONA, genus teli Germanici. Vide *cateia.*

TEUTONES, Germani in genere. Nomen paulo licentius factum a *teutſch*, quod rectius redditur *Teutiſcus.* Ab illo tamen VIRGILIUS formavit *Teutonicus* Lib. VIII. Æn.

Teutonico ritu ſoliti torquere Cateias.

Cur *Teutonico* dixerit, cum eadem facilitate & absque ullo metri damno dicere potuiſſet *Teutiſco*, divinare nequeo, niſi forte metum injecerit terminatio *iſcus*, quæ Græcis plerumque diminutivi nota eſt. Quicquid ſit, *Teutonico* dixit a *Teutonibus*, hoc eſt, a *Teutiſcis.* Nam *Teutones* & *Teutiſcos* eandem Gentem denotare, teſtis illuſtris Virgilii Commentator SERVIUS: *Cateias, tella Gallica. Unde & Teutonicum ritum dixit. Cateiæ autem lingua Theotiſca haſtæ dicuntur.*

TEUTONI, Germani Danicas Inſulas incolentes, Cimbrorum in bello ſocii, quorum nomen jam commemoravit PYTHEAS, ducentis quinquaginta ante C. natum annis, apud PLINIUM Lib. XXXVII. Cap. 2. Etymon vide in *deuten* ſociare. Quanta ſit adjectivi *Teutonicus* ambiguitas, ex dictis patet. Hinc CLUVERIUS non ſine ratione reprehendit eos, qui vel ſuperioribus ſæculis vel

noſtra tempeſtate, *Teutonica lingua* aliquid loqui vel ſcribere dixerunt, cum linguam Theotiſcam vel Germanicam in commune intelligerent, Lib. I. Germ. Ant. pag. 69. Nam hæc Lingua nimis æquivoce dicitur *Teutonica*, cum eadem vox etiam Dialectum Danicis Inſulis propriam deſignare poſſit. Eamque ob cauſam hoc adjectivo in progreſſu hujus Operis abſtinendum mihi duxi. Et ſi quem patrii ſermonis tenet amor, non debet ille imitari eos, qui Linguam noſtram Latine *Teutonicam* vocant.

TEUTSCH, adjective *terreſtris*, ſubſtantive *terrigena*. Nam *teut* eſt terra, & *iſch* ſignificat eum qui genus ducit ab eo cui annectitur, quod multis exemplis oſtendi in Proleg. Sect. VI. Et ex his duobus conjunctis recte fit *teutiſch*, & contracte *teutſch*, eo quo dixi ſenſu, hactenus quidem ignorato, ſed tamen manifeſto, & auſim dicere vero. Alter ſignificatus fluit ex priori per ſubſtantivationem, prorſus ut *menſch* primo humanum, poſtea hominem denotavit. Latine dixeris *Tutiſco*. Primus hujus nominis, quem literæ commemorant, fuit Germanicæ Gentis conditor. Hunc Libri editi vocant *Tuiſtonem*, ſed recentiores tantum. Nam hoc monſtrum vocabuli CLUVERIO fuit ignotum, qui diſerte ſcribit, *in omnibus Taciti exemplaribus ineptisſimi cujusdam nugatoris auctoritate invaluiſſe* TUISCONEM, Lib. I. Germ. Ant. pag. 69. Ipſe ſcribendum cenſet *Teutonem*. CONRINGIUS retinuit *Tuiſconem*, quia populares ejus Germanum vocant *Tuisker*, quamvis vitioſe. Mihi videtur TACITUS verum nomen ipſe deſcribere, dum conditorem Gentis noſtræ vocat Deum *terra editum* Cap. 2. de M. G. Id autem proprie ſignificat *Tutiſco*, dum cætera nomina ab Eruditis ſuggeſta vel nihil vel aliud ſignificant. Igitur TACITUM ita emendo: *Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus eſt)* TUTISCONEM *Deum, terra editum, & filium Mannum, originem Gentis, conditoresque*. Et hoc eſt illud nomen, a quo Gens ipſa, tum & a veteri de ortus ſui e terra perſuaſione, ab omni retro memoria appellari voluit *Tutiſca*, *Teutiſca*, *Theotiſca*, id eſt, e terra edita, ut mox pluribus oſtendam.

TEUTSCH, gentilis, popularis. A *teut* gens, populus. Occurrit eo ſenſu in Verſione Angloſax. Matth. XXVII. 7. *tha gebohton hig ænne æker mid tham feo tigel-wyrhtena, on to bebyrgeanne el-theodiſce men*, tunc emerunt agrum figuli ex illa pecunia, ad ſepeliendum homines peregrinos. Proprie ad ſepeliendum *populares alienos*. Nam hunc compoſiti ſenſum exigit præfixum adjectivum *el* alius, alienus.

TEUTSCH, Germanicus. Rhythmus de S. Annone §. 24. de Cæſare:

Mit zorne her du wider wante
Ci Diutiſchimo lante.

Vertit SCHILTERUS:

Cum iracundia ille tunc reverſus
In Germaniam.

Hinc Lingua Germanica uſu Scriptorum perenni vocatur *Lingua Theotiſca*, *Teutiſca*, *Tuitiſca*, in Capitularibus Regum Francorum, in Conciliis, in Legibus veterum Germanorum, in Chartis antiquis, & ab ipſo SERVIO, qui, ut ſupra vidimus, *Linguam Theotiſcam* primus literis conſignavit. De Capitularibus, Conciliis, & Chartis, vide teſtimonia apud CANGIUM in voce *Theotiſci*. Quibus addi poteſt Lex Longobard. Lib. I. Tit. XIV. 15. *Si quis absque juſſu & licentia Regis domum revertatur, quod nos Teudiſca lingua dicimus Heriliz.* Et WALAFRIDUS Strabo Cap. 7. de Reb. Eccleſ. ubi de Gothis ſcribit, eos, cum adhuc in Græcorum provinciis commorarentur, *noſtrum, id eſt, Theotiſcum ſermonem habuiſſe.*

TEUTSCHER, Germanus. Lat. Barb. *Theotiſcus*, *Teutiſcus*, *Tuitiſcus*. WALAFRIDUS loco proxime citato: *A Latinis* THEOTISCI *multa, & in communi locutione.* Scilicet verba acceperunt. Hoc nomine noſtri inprimis gloriantur, & hoc ſolo cupiunt inclareſcere, & ab aliis nationibus diſtingui, quamvis rerum & cauſarum, a quibus hoc nomen oritur, ignari. FRANCISCUS JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 349. exiſtimat, Francos & Alamannos omnes Gentis ſuæ homines *Theotiſcos* appellaſſe quaſi *gentiles*, a *theod* gens. Gentiles recte appellari *theotiſcos*, JUNIO concedimus. Sed Germanos univerſe appellari *Theotiſcos*, quod ſint Gentiles, negamus, neque id affirmavit JUNIUS. Nam hoc nimis generale eſt, & omnium Gentium popularibus commune. Alia igitur nominis ratio inveſtiganda, quæ Germanis magis propria, & origini ac antiquitati Gentis magis conformis ſit. Quid obſtat, ut *Theotiſcus* ſit *terrigena*? Nam *teut* nonſolum gentem, ſed etiam terram ſignificat. Cauſa nominis duplex eſſe potuit. Prima, caput & origo Gentis, cujus nomen *Tutiſco* Celtica lingua *terra editum* ſignificat. Secunda, vetus Germanorum de origine Gentis ſuæ e terra perſuaſio, quam graphice deſcribit TACITUS Cap. XXXIX. de M. G. *Per humum evolvuntur, eoque omnis ſuperſtitio reſpicit, tanquam inde initia Gentis.* Quid mirum, Gentem Geolatricam, ſe a *terra*, unde initia Gentis, vel a conditore, quem *terra editum* exiſtimabant, ſobolem terræ appellaſſe? Enim vero, ſi omnis eorum ſuperſtitio eo reſpexit, ut ſe terrigenas ſive terra editos oſtenderent, veroſimile omnino eſt, commune quoque nomen *Teutſch* vel *Teutiſch* eo reſpexiſſe. Quam frigidum eſt, Germanos appellare *Gentiles*, qui vi nominis *Terrigenæ* eſſe poſſunt? Hinc porro ſuſpicor, nomen *Theotiſcum* nonſolum *Germanico* antiquius, ſed etiam Genti coævum eſſe, & hoc nomine Germanos

nos nunquam caruiſſe, etiamſi ſero literis proditum ſit.

Originem *Germanici nominis* ita deſcribit TACITUS Cap. II. de M. G. ut ex ipſa deſcriptione eluceſcat, (1.) illud alteri cuidam nomini, & vetuſtiori adjectum eſſe: GERMANIÆ *vocabulum* RECENS *& nuper* ADDITUM. Nullum autem nomen erat, cui *Germanicum* tanquam augmentum addi poſſet, niſi *Theotiſcum*. (2.) nomen illud recens priori ſuperadditum ab initio non fuiſſe nomen GENTIS Germanicæ, ſed alicujus NATIONIS e Germanis oriundæ, & in Gallia habitantis: *Quoniam qui primi Rhenum transgreſſi Gallos expulerint, ac nunc Tungri, tunc Germani vocati ſint*. (3.) nomen illud *Nationale* paullatim prævaluiſſe *Gentili*, ut qui ante *Theotiſci*, poſtea *Germani* dicerentur, auctoribus Gallis & Romanis. *Ita* NATIONIS *nomen, non* GENTIS *evaluiſſe paullatim, ut omnes primum a victore ob metum, mox a ſe ipſis, invento nomine*, GERMANI *vocarentur*. Admiſſum autem fuit a Gente, non inventum. Hodie eadem licentia a Gallis vocamur *Alamanni*, ſumpto a Natione vocabulo, quod tamen non admittimus.

Hunc verum verborum TACITI ſenſum eſſe reor, nec verum tantum, ſed etiam facilem & planum, quamvis Laconica brevitate involutum. Nam dum inter nomen vetus & novum, proprium & acceſſorium, gentile & nationale diſtinctionem facit, manifeſto ſupponit, Germanos ante *nomen Germanicum* inventum, quod judicio Taciti novum, acceſſorium, & nationale eſt, non fuiſſe *anonymos*, ſed a Conditore Gentis, quem paulo ante nominaverat, & genus & nomen habuiſſe.

Duo mihi objici poſſe video, primo quod Galli priores nos appellent *Thiois*, Sueci *Tyskar*, Cambri *Tuſci*; Secundo quod etymon noſtrum nobiliſſimæ Genti non ſatis honorificum ſit, cum *terræ filii* vulgo dicantur homines vel obſcuro loco vel incertis parentibus nati. Ad primum reſpondeo, ſi qui nos aliter vocent quam debent, corrupti nominis rei ſunt. Et his corruptoribus opponimus Italos, qui nos vocant *Todeſci*, quod Germanici nominis decus recte exprimit. Ad ſecundum reſpondeo, *Terræ filios* non ſemper denotare homines obſcuros aut incertis natalibus ortos, ſed ſæpe etiam Heroës & Semideos. Teſtis MARTIANUS CAPELLA in Nuptiis Philologiæ & Philoſophiæ Lib. 2. *A medietate aëris usque in montium terræque confinia Hemithoi Heroesque verſantur, qui ex eo quod Heram terram veteres dixerunt Heroes nuncupati*. Id eſt, terræ filii. Equidem Philoſophi plerique aliter de hac re ſentiunt, & αὐτόχθονες omnes riſu excipiunt. Hinc ANTISTHENES apud Diog. Laërtium Athenienſibus, quod indigenæ eſſent glorianti-bus, reſpondiſſe fertur, *illos cochleis & locuſtis nihilo nobiliores eſſe*. Sed meminiſſe debemus, tam Athenienſes quam Germanos, Terram, non rem vilem aut ignobilem, ut Antiſthenes, ſed Numen eſſe credidiſſe. Nam hinc ſequebatur, primos homines e terra editos ſobolem vere divinam fuiſſe, & tanto nobiliorem, quanto natura humana omnibus animantibus eſt præſtantior.

THAL, vallis. Gothis *dalei* Luc. III. 5. Angloſax. *dæl*, Franc. *tal*, *tuol*, Camb. *dol*, Belg. Angl. Hibern. Suec. *dal*, Island. *dalur*. Gloſſ. Pez. valleculas *tuollun*. TATIANUS Cap. XIII. 3. *jogiuuelih tal uuerde giſullit*, omnis vallis implebitur. VEREL. in Ind. *dalur* vallis, *dalbygder* prædia ruſtica inter montium depreſſiora ſita, *dalbuar* qui in vallibus habitant. BOXHORN. *dôl* & *doldir* eſt locus vel ager humilis, planus, cultus, fertilis, paſcuus, pratenſis; planities paſcua, pratenſis, culta; opponitur locis ſuperioribus & montanis; Vandali *dol*, Teutones *dall* vallem dicunt. Hæc ille in *Lex. Ant. Brit.* Radicem cuſtodiunt Saxones noſtri inferiores in *dal* deorſum. ROSTIUS Poem. pag. 107. *De geiht denn aſs een dröſen bloht de ſtraten up un dahl.* Antiquitas hujus particulæ patet præterea ex verbo Belg. *dalen* deſcendere, nec non ex aliis *Argentei Codicis* vocibus, cujusmodi ſunt, *dalath* deorſum Matth. VIII. 1. *iddalja* deſcenſus Luc. XIX. 37. Aliam etymologiam proponit HELVIGIUS his verbis: *thal, dahl*, a θάλλω, id eſt, vireo. Eſt enim vallis locus ἀμφιθαλής, i. e. locus undique virens. Hæc derivatio eſt valde amœna: an etiam vera ſit, dubito. TULINGI, quos CLUVERIUS locat in Rheni vallibus, a ſitu humili nomen habere poſſunt.

THALER, moneta maxima Germaniæ, omnium conſenſu ſic dicta quaſi *vallenſis*, quia primi (ut ferunt) *thaleri* in valle Joachimica Bohemiæ cuſi.

THAT, quatenus oritur a *thun* agere, facere, ſignificat quantum poteſt, *actum* & *factum*, hoc eſt, actionem, & rem bene vel male geſtam. Gloſſ. Keron. actuum *tatio*, factis *tatim*. Similiter & Angloſaxonibus *dæd* factum & actionem ſignificat, interprete SOMNERO. Gothis *toja* ſunt opera Joh. VIII. 41. Sed *miſſadedins* delicta Matth. VI. 14.

THAU, ros. Vide *tau*.

THEIL, pars. Vide *teil*.

THEUR, carus. Vide *teur*.

THIA, amita, *thius* patruus. Hiſpan. *tia* & *tio*, Ital. *zia* & *zio*. A Gr. θεία & θεῖος ejusd. ſignif.

THIER, fera. Græc. θήρ. SOMNER. in Dict. Angloſax. *deor*, *wild-deor* fera, *deor-cynne* ferarum genus. VEREL. in Ind. *diur* lupus, urſus. NOTKERUS Pſal. LXXVIII. 2. *ſie gaben dinero heiligon fleisg ze zanonne fogalen unde dieren*, poſuerunt carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Vi originis ſignificat beſtiam *nocentem* aut *ferientem*, pro varia deriva-

derivatione, quæ inſtitui poteſt, vel ab Angloſax. *derian* nocere, vel a Cambro-Britannico *taro* ferire. De verbo Angloſaxonico vide plura in *zeren*.

THIER, animal. VEREL. in Ind. *dyr* animal. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 72. *dier* beſtia, *grem dier* bellua, *uuilt dier* fera. NOTKERUS Pſal. CIII. 25. *luzzeliu tier unde micheliu*, animalia puſilla & magna. Vocem a fera ad latiorem ſignificatum traductam eſſe, coguntur etiam fateri, qui eam a Græca θὴρ deducunt. Qui hæc faſtidiunt tanquam turbata & confuſa, neſciunt, quam miri fuerint Veteres in nominibus animalium a genere ad ſpeciem & a ſpecie ad genus transferendis.

THINEN-HOLZ, lignum Thyæ, arboris odoratæ & perpetuo virentis, cui vetuſtas hunc honorem tribuit, ut ex ea Templorum contignationes ob materiæ immortalitatem fierent, teſte PLINIO Lib. XIII. cap. 16. Græcis ξύλον θύϊνον Apocal. XVIII. 12. quod imitatur Luth. ibidem, judice FRISCHIO in Voc. Bibl. pag. 265.

THIUFADUS, *Tyuphadus*, præpoſitus militaris inferioris ordinis apud Viſigothos. Lex Wiſigoth. Lib. IX. Tit. II. §. 9. *Inferiores vilioresque perſonæ*, THIUPHADI *ſcilicet, omnesque exercitus compulſores* &c. In eadem Lege §. 2. vocantur *ſervi dominici, qui Gothos in hoſtem*, h. e. in exercitum, *compellant exire*. VERELIUS in Indice *Thiuphadum* vocat, *qui turmam quampiam vel cohortem Ruſticorum in arma convocat & dirigit*. Et in Herraudi Saga vocem componit a *fad* caput, & *thiud* populus. Quo pacto ſignificabit eum qui populo præeſt. Quod nimis magnificum, & minime competit *Thiuphado*, qui paſſim in Legibus Duci, Comiti, Gardingo, aliisque illuſtribus perſonis, opponitur & ſubjicitur, tanquam inferior & vilior ſuperiori & præſtantiori. In Lege Wiſigothorum tria nominantur Exercitus capita, *Millenarius*, *Quingentenarius*, *Centenarius*. Poſt Centenarium nominatur *Decanus*, qui certe eſt ipſe *Thiuphadus*, a *tio* decem ſic dictus, quod decem militibus præeſſet. Hunc Gothi Lingua ſua haud dubie appellarunt *thiufads*. Nam in Evangelio Gothico invenimus ſimilia compoſita in re militari, a numero formata, cujusmodi ſunt,

hundafads, centurio, ab *hunda* centum. Luc. VII. 6. *inſandida du imma ſa hundafads frijonds:* miſit ad eum Centurio amicos.

thuſundifaths, tribunus, millenarius, a *thuſund* mille. Joh. XVIII. 12. *hanſa jah ſa thuſundifaths undgripun Jaiſu*, cohors & tribunus comprehenderunt Jeſum.

Et huc etiam ſpectat *thiufads* decurio militum, a *ty*, *tyo*, quod etiamnum in toto Septemtrione decem ſignificat. Hinc adſentiri non poſſum HICKESIO, qui in *Diſſertatione Epiſtolari* pag. 153. ſcribit: THIUFADUS *me judice accerſendum ab articulo Francico* THIU, *& Gothico* FADS. Et multo minus iis, de quibus ſcribit CANGIUS: *Quidam vocem hanc a Germanico* TIEF, *altus, deducunt, quaſi ſuprema fuerit inter inferiores dignitas*. Unde Gothis ſit *fads*, proxime aſſecutus videtur JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 151. dum illud deflectit a verbo Angloſax. *fadan, fadian*, diſponere, ordinare, quo ſenſu occurrit apud SOMNERUM & BENSONIUM. Significat autem non *diſpoſitionem*, ut ipſe voluit, ſed potius *diſpoſitorem* & *ordinatorem*. De vocula *tio*, quatenus decem ſignificat, vide plura in *tauſend*. Cæterum & hoc obſervandum, quod *Thiufadus* apud Gothos, more omnibus populis Germanicis recepto, duplicem perſonam ſuſtinuerit, militarem & civilem, decurionis in bello, judicis in pace. Vide Legem Wiſigoth. Lib. II. Tit. I. §. 15. 23. 26. Lib. IV. Tit. V. §. 6. Et quod de *Centeno* dixit TACITUS Cap. VI. de M. G. id etiam de *Decano* affirmandum eſt: *Quod primo numerus fuit, jam nomen & honor eſt.*

THON, argilla. Angloſax. *tho*. Illud per aphæreſin, hoc per apocopen a Græc. χθὼν terra. Inde Armoricis *tonnen* teſta, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. quia ex argilla.

THOR, uſus, utilitas. Angloſaxonibus *thor* eſt utilitas, *thor-fæſt* utilis, *thorleos* inutilis. Quæ etiamſi apud Lexicographos iſtius Linguæ non proſtent, nituntur tamen auctoritate CODICIS RUSHWORTHIANI, unde illa decerpſit JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 257. Utile autem dicitur quod juvat, quod ſervat, & quo major eſt hæc in rebus aptitudo, eo major eſt earum utilitas. Hinc exiſtimo illud *thor* derivari a τηρεῖν ſervare. Ab hoc ſimpliciſſimo principio oritur prolixa cognatio vocabulorum, quam docendi cauſa in quinque geniculos dividam.

I. A *thorfæſt* utilis, quod Angloſaxonicum eſſe vidimus, Antiquitas Francica & Alamannica formavit *thorf*, *tharf*, *derb*, per apocopen.

II. A *derb* utilis oritur *derben* expedire, prodeſſe.

III. A *derben* expedire, rurſus fit *darf* opus, *durft* quod expedit, quod fieri debet, quod neceſſe eſt.

IV. A *darf* opus, naſcitur denuo *darfen* opus eſſe & opus habere.

V. A *darfen* opus habere oritur *durft* neceſſitas, indigentia.

Ita demum feliciter explicantur tot intricata, quorum exitum nunquam invenient, qui hoc filo Ariadneo deſtituuntur.

THOR, audax, fortis, ferox. Vox Celtica. BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. *dewr* fortis, audax, ſtrenuus. Græcis θούριος eſt epitheton Martis, & exponi ſolet *bellicoſus, audax, ſtrenuus*. Refer ad *thüren* audere, de quo paulo infra. Inde nomina propria apud Gothos

THUROVARO, vir fortis vel audax, a *wer* vir. Unus ex Ducibus Gothorum, qui regnante Gallieno opinatiſſimum illud Epheſi Dianæ Templum diripuerunt & incenderunt, apud JORNANDEM de Rebus Geticis cap. 20.

THORISMUNDUS, eadem notione, a *mund* vir vel tutor, velut vir audax vel defenſor fortis, non *ore ferox*, ut GROTIUS interpretatur. Nomen Regis Wiſigothorum apud GREGORIUM Turonenſ.

THORISMODUS, vel *Thorimuth*, animo ferox, interprete GROTIO in Indice. Unus ex Satellitibus Beliſarii apud PROCOPIUM in Hiſt. Goth. Lib. 3.

THORISIN, ſenſu ferox, interprete GROTIO. Gepidarum Rex apud eundem.

THURGOT, primus Suecorum Epiſcopus apud ADAMUM Bremenſ. Forte idem ac *Deo fretus*.

THOR, temerarius. Island. *daare*, Suec. *dæra*. Ab auſu, ut antecedens. Nam temeritas eſt exceſſus in audendo, & hoc ſolo differt fortis a temerario, ut conſideranti patet. Græcis quoque θῆρος eſt impetuoſus, cognato ſignificatu.

THOR, ſtultus. Suecis *dæra*. Senſus a temerariis ad ſtultos translatus, quia temerarii ſunt amentibus ſimiles, ſive pericula imminentia contemnant, ſive aggrediantur. Ad priorem claſſem ſpectant Cheruſci, qui meruerunt vocari *ſtulti*, quod inter validos & inquietos temere quieſcerent, ſeque illis obnoxios redderent, memorante TACITO cap. 36. de M. G. Aliis *thor* & *thier* ſunt cognata. Verba veterum vide in *doll* & *dumb*.

THOR, vel *Thur*, Jupiter Saxonicus, Odini ex Friga filius, cui poſt mortem ſupplicationes factæ ſunt humanis ſacrificiis tanquam Deo. Quibus meritis, ignoratur. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *thor* gentilium Deus, unus e Saxonum antiquorum numinibus, Jupiter, *thors-dæg* dies Jovis. VERELIUS in Ind. *thor* deus Thor, Jupiter. ADAMUS Bremenſis citante Junio in Gloſſ. Goth. pag. 409. THOR, *inquiunt, præſidet in aere, qui tonitrus & fulmina, ventos imbresque, ſerena & fruges gubernat.* Et mox: THOR *autem cum ſceptro Jovem ſimulare videtur.* De victimis humanis Thoroni immolari ſolitis, vide WORMIUM in Mon. Dan. pag. 24. LUCANUS inter numina Gallorum recenſet quendam *Taranim*, quem multi cum Thorone confundunt. Mihi videntur diſtinguendi, cum minime veroſimile ſit, Gallos, qui Odinum ejusque familiam forte non noverant, voluiſſe filium ejus divinis honoribus proſequi, hominem novum, obſcurum, & ſeptemtrionalem. Fieri tamen poteſt, ut uterque nomen ducat a verbo Celtico *taro* ferire, percutere, quod exhibet BOXHORNIUS in Lex. Ant. Brit. Nam *Thoroni* ſtulta adulatio *malleum* tanquam fulminum fabro adpinxit, non *ſceptrum*, ut ſcribit Bremenſis. WORMIUS in Mon. Dan. pag. 13. *At ſtatua* THORI, *quam cum ſociis venerabatur Dala Gulbrandus, loco ſceptri* MALLEUM *manibus tenebat, docente Hiſtoria Olai Craſſi, quem inter Deos retulerunt Norvagi.* De malleo Thoronis vide plura apud VERELIUM in Hervarar-Saga, ubi ex Monumentis Runicis oſtendit, ſæpe *malleum* eſſe, quod nos *crucem* eſſe ſuſpicamur. Olim exiſtimavi, *Thor* nihil aliud denotare quam *regem*, & hanc conjecturam nondum penitus abjicere poſſum, etiamſi prius etymon malleo ſatis apte reſpondeat. Nam rex antiquiſſimis Græcorum dicitur τύραννος, Celtis *teirn*, vocabulo apud Cambros reſiduo. Unde Saxonibus *Thor*, plane ut Virgilio *Turnus* efformari potuit. Quænam derivatio alteri præferenda ſit, videant Lectores. Nomen adhuc nominatiſſimum eſt, atque inter parentes medium (quem locum etiam in Templo Upſaliæ magnificentiſſime exſtructo obtinebat) in appellationibus dierum, ſaltim apud Danos, Suecos, & Anglos, quibus feria quinta ſeptimanæ *thorsdag* & *thursday*, h. e. dies Thoronis dicitur. Et huc etiam ſpectant compoſita Scandica, *thorsdun*, *thorsdön* tonitru, ſonitus Thoronis, *thormænat* Januarius, menſis Thoronis &c. Mirum eſt, primos Evangelii præcones hæc & ſimilia paganismi veſtigia ſermonibus hominum non eripuiſſe, præſertim cum S. AUGUSTINUS cenſuram ſtringat in Chriſtianos, ethnicas dierum appellationes uſurpantes, in Enarratione Pſalmi XCIII.

THOR, mons. Vox antiquiſſima, & omnibus pene linguis, orientalibus & occidentalibus, præcipue vero Celticis uſurpata, quæ Syris & Chaldæis effertur *thur*, Angloſaxonibus *tor*, Latino-Barbaris *toro*, *torus*, *toronus*, apud CANGIUM in Gloſſario. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *tor* mons, *heah-torras* alpes. Radicem cuſtodiunt Cambri in verbo *dwyre* ſurgere, levare, arrigere. Quid enim ſunt montes niſi altitudines e terra ſurgentes? Inde nomina montium & monticolarum,

DYR, Atlas, lingua Mauretaniæ. PLINIUS Lib. V. cap. I. *Mox amnem quem vocant* FUT, *ab eo ad* DYRIN (*hoc enim Atlanti nomen eſſe eorum lingua convenit*) *ducenta mill. paſſ.* STRABO Lib. XVII. pag. 825. *Quem Græci Atlantem vocant, Barbari* DYRIN.

TAURUS, mons Aſiæ.

TAURI, montes Sarmatiæ, de quibus OVIDIUS Lib. 3. de Ponto:

> *Eſt locus in Scythia* (TAUROS *dixere priores,*)
> *Qui Getica longe non ita diſtat humo.*

Inde *Tauri* & *Taurici*, & *Cherſoneſus Taurica*, & *Tauro-Scythæ* &c.

TAURINI, gentes Alpinæ inter Galliam & Italiam.

TURI-

TURINUM, caput Pedemontii, Auguſta Taurinorum.

TAURISCI, omnes populi alpini, præcipue in Norico & Vindelicia. Latitudinem ſignificatus demonſtravit GLUVERIUS in Norico cap. 2.

THURINGI, vel *Toringi*, montani, monticolæ, gens Germanica inter Salam & Werram, ſerius quidem nominata, ſed jam tum, cum nominari cœpta, longe potentiſſima, aliis fortaſſe populis ſive vi ſive ſponte in nomen ejus transgreſſis. Thuringiam hodiernam, ex qua veteris magnitudo initium cepit, montibus aſperam eſſe, nemo ignorat. Hæc vera nominis Thuringici origo. Qui aliam deſiderat, adeat SAGITTARIUM in Antiq. Regni Thuringici, & plauſtra nugarum inveniet.

THOR, collis. Quemadmodum *berg* nonſolum de montibus, ſed etiam de collibus dicitur, ſaltim apud veteres; ita etiam *thor* aliquando non montem tantum, ſed etiam collem vel monticulum denotavit. Exempla promiſcui uſus vide apud CANGIUM in voce *Toro*. Eſt & Græcis δειρὸς collis, manifeſto conſenſu.

THOR, acervus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *twrr* acervus, cumulus. Haud dubie quia colli ſeu monticulo ſimilis.

THOR, porta, janua urbis vel arcis. ISIDORUS cap. III. 3. *endi tor ni uuerdant bilohhan*, & portæ non claudentur. Hodie differt a *thür* janua, ſed citra auctoritatem. Nam in antiquiſſimis Dialectis porta & janua nullo diſcrimine dicitur, Hebræis *ſchar*, Syris *thera*, Perſis *der*. Similiter & Gothis *daur* eſt porta civitatis Luc. VII. 12. & janua privatæ domus Marc. II. 2. & oſtium ovilis Joh. X. 2. Linguarum Orientalium periti ab Hebræo *ſchar*, tanquam antiquiſſimo, cætera deducunt per mutationem S. in T. & inprimis BOCHARTUS apud BOXHORNIUM in Orig. Gall. pag. 25. Aliam conjecturam vide in *thür*, ubi ſignificatum ad ſimpliciſſima initia reduximus. Huc ſpectat vox Celto-Gallica *Iſardori* porta ferrea, locus in Gallia, de quo aliquid dixi in *eiſen* ferrum.

THOR-WART, janitor, oſtiarius. Goth. *daurwards* Joh. X. 3. Angloſax. *dure-weard*, Francis *duriuuart* apud OTFRIDUM Lib. II. cap. IV. 14. Proprie eſt cuſtos portæ vel januæ a *wart* cuſtos. Perſis idem homo dicitur *derban*.

THRAN, axungia. Vide *teer*.

THRAN, lacryma, *thrænen* lacrymæ. WILLERAMUS Cap. V. 3. *ih habo daz ſtuppe dero irdiskon gedanko abo mir mit uuirdegero ruiuuon zaheren geflozzet*, pulverem terreſtrium cogitationum dignis pœnitentiæ lacrymis a me abſterſi. Ubi Editio MERULÆ pro *zaheren* habet *trahene*. An hoc ex illo factum ſit, ſicut JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 148. & STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 632. arbitrantur, dubito. Nam *thran* eſt gutta doloris, & proprie dicitur de fletu, *zæhr* vero quævis gutta, quacunque de cauſa oculis expreſſa. Sic lacrymamur a cepis, a fumo, & quocunque acri oculis illapſo, in vomitu, pandiculatione, & cæteris. Sic lacrymantur etiam bruta, cervi, damæ, canes, ſed non flent. Diſtinctionem fecit ipſa natura, quod vir clariſſ. D. JO. FRID. SCHREIBER in Diſſert. Acad. *de lacrumis ac fletu* erudite expoſuit. Equidem *zæhr* ab omnibus veterum Dialectis dicitur etiam de fletu. Sed præſtat naturam ſequi ducem, & res diverſas diverſis nominibus ſalutare, quod mihi videntur feciſſe ii, qui guttam doloris appellarunt *thran*, a Gr. θρηνεῖν lugere, lamentari, poſita cauſa pro effectu, luctu pro fletu ex luctu. Poſtea *thran* a dolore ad alios quoque animi affectus transferri cœpit. Hinc flere dicuntur etiam ii, qui præ gaudio lacrymas effundunt, quod fit, quando dolorem minui, quamvis non penitus tolli, ſentiunt.

THRON, ſolium, ſedile regium. Græc. θρόνος, Lat. *thronus*, Camb. *trwn*, Armor. *tron*. PEZRONIUS a Celtico cætera deducit in Antiq. Celt. pag. 416. MARTINIUS a θράω ſedeo, quem ſequitur STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 633.

THUN, agere, facere. Gothis *taujan*, Angloſax. *don*, Franc. & Alam. *duen*, *tuon*, *tuan*, Belg. *doen*, Angl. *doe*. Gloſſ. Keron. facere, agere *tuan*, egit *teta*, fac *tua* &c. Græcis quoque θῶνξ eſt facere, quod pro etymo adducit MARTINIUS. A *thun* porro fit *that* factum. In compoſitis formam & ſenſum ſumit a ſocio, inſtar chamæleontis, qui ſe omnibus, quibus adhæret, accommodat, ut obiter dixi in *anthun* afficere.

THUR, *thür*, foramen, ſive manu ſive natura factum. Significatus antiquiſſimus, unde reliqui tanquam penetralia a foribus dependent. Hoc ſenſu Gothi dicunt *thairks* Luc. XVIII. 25. *Rathizo iſt ulbandan thairh thairko nethlos thairhleitan*, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire. Idem Angloſaxonibus *thyrl*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *thyrl*, *thyrel* foramen, *eag-thyrl* feneſtra, *næs-thyrlu* nares. Quibus addo ex Evangelio Gentis Marc. X. 25. *nædle thyrl* foramen acus. Ubi *thyrl* haud dubie eſt diminutivum a ſimpliciori *thyr*. Si conferamus Celticam Dialectum, prout hodie a Cambris cuſtoditur, patebit unde ſint. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *torri* frangere, ſecare, rumpere, *torr* fractio, ſectio. Quibus conveniunt Gr. τορέω transfigo, penetro, trajicio, τορὸς penetrans. Omnium radix eſt præpoſitio Belgica *door* per, quatenus tranſitum per locum ſignificat.

THUR, *thür*, janua, oſtium, fores. Vox antiquiſſima, & humano generi pene coæva. Conſenſum Orientis vide ſupra in *thor* porta. Eadem vox proſeminata eſt in Occidente a Celtis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dôr* valvæ, oſtium. Sic Armorici. Concinit Gr. θύρα, Goth. *daur*, Angloſax. *dora*, *dure*,

dure, duru, Franc. & Alam. *duri, thuri,* Belg. *deur,* Island. *dyr,* Angl. *doore,* Suec. *dör,* Procop. *thurn,* Sorab. *duri.* Gloſſ. Keron. fores *turim.* Gloſſ. Lipſ. *duiri* januas. Gloſſ. Pez. oſtiola *turili.* TATIANUS cap. CCXVI. 3. *uuer aruuelzit uns then ſtein fon then thuron thes graves,* quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Senſus a foramine ad oſtium translatus, quia oſtium eſt foramen, quod tranſitum præbet ingredientibus. Apud incultas gentes hodieque fit primo caſa, & deinde janua perforatur. Id quod antiquitus quoque factum eſſe ante ædes ex latere coctili inventas, nullus dubito. Hinc oſtiarius in Evang. Angloſax. Joh. X. 3. dicitur *geatweard,* quaſi cuſtos foraminis. Huc ſpectant ex antiquitate

Duropellum, limen, ſpatium januæ inter duos poſtes, a Belgico *paal* palus, columna, fulcrum. Vox Salica Tit. LXI. 1. quæ Belgis ſuperat in *deurpel,* limen, quod habet KILIANUS.

thurſule, poſtes, a *ſaul* columna. Extat apud LINDENBROGIUM in Gloſſ. Latino-Theot.

THUR, *thür,* porta. Alias *thor,* quod uſitatius. Sed & *thür* aliquando portam ſignificat, in compoſito *kirchthür* templi porta. Alias *thür* & *thor* uſu quidem differunt, ſed hodierno tantum. Nam apud veteres janua & porta non habent diſcreta vocabula, quia res ipſa uno contenta vocabulo videbatur. Quid enim eſt porta, niſi foramen per quod tranſitur in urbem, arcem, cætera? Nam portas quoque foramina priſcis appellari, rurſus diſcimus ex Evang. Angloſax. Luc. VII. 12. ubi portæ civitatis vocantur *ceaſtre gate,* h. e. foramina caſtri. Certe *gat* hodieque apud Belgas eſt foramen, isque primus vocis ſignificatus, qui poſtea ad januas, mox etiam ad portas translatus eſt. VEREL. in Ind. *gatt* oſtium, janua, foramen.

THUREN, *thüren,* audere, *ich thar* audeo, *du thüreſt* audes. Forma verbi antiquiſſima, qua utitur LUTHERUS, optimus in arte dicendi magiſter, Lev. XXVI. 38. & paſſim, cui uſus recentior ſubſtituit *darfen,* quamvis nullo veterum auctoramento, ut demonſtravi ſupra in loco. Derivata vide in *dürren* ejusd. ſignificatus.

THUREN, thüren, opus eſſe. Utitur LUTHERUS in Tomis Jenenſibus apud STADEN. in Voc. Bibl. pag. 637. *ſie thüren ſich nicht fürchten,* non opus eſt ut ſibi timeant. Utitur etiam OTFRIDUS Lib. I. cap. XVII. 16.

Thes mera ih ſagen nu nit thar.
De quo non opus hic plura dicere.

Ubi Codex Vaticanus & Vindobonenſis obſervante Cl. SCHERZIO habent *tharf,* quod haud dubie melius. Nam *thar* eſt audeo, quod a mente ſcriptoris alienum. Contra *darfen* eſt opus eſſe, & inde *tharen* vel *thüren* per ſyncopen. Nam litera F. eſt ludibrium vulgi, & jam rejicitur ubi neceſſaria, jam adhibetur ubi ſupervacanea.

THURN, ædificium altum, gracile, & rotundum, Heb. *zur,* Syr. *tur,* Græc. τύρσις, Lat. *turris,* Armor. *twr,* Angloſax. *tor, torr, torra,* Hibern. *tor,* Angl. *tower,* Belg. *toren,* Suec. *torn,* Gall. *tour,* Sorab. *turm.* De origine vocis multi multa prodiderunt, ſed valde incerta, & minus probabilia. Celtæ, & hodie Cambri, quorum Lingua eſt vetuſtiſſima, cuſtodiunt verbum *dwyre* ſurgere, levare, erigere. Hinc *thur* vel *thurn,* quatenus eſt verbale vel derivativum a *dwyre,* ſignificat quantum poteſt, *ædificium altum* & *ſolum elevatum.* Illud *turrim* & *arcem,* hoc *montem, collem,* & *tumulum* appellamus. Uterque ſignificatus convenit in notione altitudinis, & uterque priſcis fuit uſurpatus, ut mox oſtendam.

THURN, arx, locus turribus munitus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *twr* arx. Gloſſ. Pez. regiam *turi.* VEREL. in Ind. *herturn* turres, caſtella. Anglis *tower* arx, caſtellum. TYRRHENOS ab ædificiis munitis ſic dictos eſſe, memoriæ prodidit DION. HALIC. Lib. I.

THURN, mons. CLUVERIUS in Norico cap. 2. „Montes Noricorum inter Dravum „& Salſiacum amnes etiamnum vulgari vo„cabulo dicuntur *Taurn,* variis cognomen„tis diſtincti, ut *Krumler taurn, Windiſch* „*taurn, Felber taurn, Karn taurn, Calſer* „*taurn, Rauriſſer taurn, Kaſtein taurn, Val„lacher taurn, Rahſtæter taurn,* & alii. Hæc ille. Alias mons dicitur *thor.* Quod certe non differt a *thurn,* niſi ut verbale a derivato. De medio derivandi N. vide *Prolegomena.*

THURN, collis, tumulus. Inde vox Malebergica *thurnichalt* in L. Sal. Tit. XVII. 2. quæ proprie compoſitionem tumuli disjecti & exſpoliati (quales ſuper mortuis exſtruebant Franci) ſignificat, a *gelt* compenſatio, ſicut optime docet ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 41. Confer *thor* collis.

TIEF, profundus. Gothis & Suecis *diup,* Angloſax. *deop,* Franc. *tiuf, diuf, dief* &c. Angl. *deep,* Belg. *diep,* Sax. inf. *dup.* Colloq. Chriſti cum Samaritana verſ. 23. *diſiu buzza iſt ſo tiuf,* hic puteus eſt tam profundus. Proprie eſt *fundoſus,* vel multum fundi habens, ſi, ut multis placet, originem trahat a Græc. βύθιος profundus, quod eſt a βυθὸς fundus. Exempla ſimiliter facta, multa exhibet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 142. Nos in *Proleg.* Sect. IV. in *anaſtrophe.* Hoc SKINNERUS violentum vocat. Sed tamen commodum eſt. Nam hinc intelligimus, cur idem nomen in omnibus Dialectis, nonſolum *profundum,* ſed etiam *altum* & *longum* deſignet. Metaphorice dicitur de ſomno, cogitationibus, ſcientia, voce, myſteriis, aliisque rebus, quæ dimenſionem non habent, profundo tamen ſimiles ſunt.

TIEFE, profunditas. Perſis *dibi,* Franc. *tiuphi,*

tiuphi, tieſi. Gloſſ. Pez. altitudinem *tiuphi,* ſyrtem *untiuphi.* NOTKERUS Pſal. CVI. 24. *die geſahen Gotes uuergh unde ſiniu uuunder in dero tieſi,* viderunt opera Dei & mirabilia ejus in profundo. Lex Sal. Tit. XLIV. 3. *ſi quis hominem in puteum aut in vipida jactaverit.* Lego *duipida,* auctoritate Codicis Arg. Luc. V. 4. *brigg ana diupitha,* duc in altum. Quod dicitur de lacu Genezareth. *Vipida* eſt vox nihili.

TIEFEN, profundum facere, *vertieſen* profundius facere, *ſich vertieſen* profundo ſe immergere. Refer ad antecedentia.

TIEL, aſſer, *tielen* aſſamenta. Græcis ταυλὴ eſt tabula, Latinis *talea* ſegmentum ligni apud NONIUM, Angloſaxonibus *thille* tabula ſectilis, planca, aſſamentum, Armoricis *taul* menſa, Cambris *tylath* trabs, tignus, Islandis *thil* ſponda, tabulatum. Omnia conveniunt in radice *teilen* ſcindere, ſecare. A *tiel* rurſus fit *tielen* tabulare, Angloſaxonice *thillian.*

TIGEL, teſta. Proprie eſt later, a Lat. *tegula,* & dicitur de teſta, quia teſta eſt lapis coctus ut tegula. SOMNER. in Dict. Angloſax. *tigel* tegula, later, teſta, *tigel-wyrhta* laterarius. In Evang. AS. Matth. XXVII. 7. *tigel-wyrhta* ponitur pro figulo.

TIGER, tigris, τίγρις. Chaldaicum.

TILGEN, delere, deſtruere, perdere. Angloſax. *dilgean* apud BENSON. Francis *tiligon,* & compoſite *fertiligon.* NOTKERUS Pſal. CV. 34. *ne fertiligoton die diete, die Got hiez tiligon,* non diſperdiderunt Gentes, quas Deus juſſit delere. Gloſſ. Pez. eradicare *firtiligon.* Gothica Lingua *dalg* eſt fovea, Saxonica *telg* ſurculus. Hinc eruditi in partes diviſi, ut *tilgen* aliis ſignificet *ſuffodiendo evertere,* aliis *exſtirpare.* Quorum illud JUNIO, hoc STIERNHIELMIO ſe probavit, quos merito refellit STADENIUS, quamvis deteriora ſecutus. Revera enim eſt frequentativum a ſimpliciori *dilon,* quod e Celtica Lingua hauſit Francica antiquitas. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dileu* delere, loco movere. OTFRIDUS Lib. V. Cap. VI. 96. *thaz ſie thia ſunta dilon,* ut deleant peccata. ISIDORUS Cap. V. 5. *dhazs unrehd uuerde ardilet,* ut deleatur iniquitas. Quibus conſonat Latinum *delere,* & Latino-Barbarum *talare.* Hiſpanicæ linguæ conſenſum vide in *teilen* deſtruere.

TILK, fovea, foſſa, foramen, Dial. Norica apud KIRSCHIUM in voce *lacuno.* Vox antiquiſſima, quæ Gothis effertur *dalg,* Bohemis *dulek,* Cambris *twll,* Suec. *dule,* Polonis *dol.* Verſio Gothica Luc. VI. 39. *ba in dalga driuſand,* ambo in foveam cadunt. Interpretes hujus Verſionis male & repugnantibus literis derivant a *dalath* deorſum, vel *daal* vallis. Propius videtur *delfan* fodere, quod extat in Verſione Angloſax. Luc. XVI. 3. Nam hinc primo fieri poterat *dalch,* mutato F. in CH. Poſtea vero *dalg.* Gothi ſane non habent CH. ſed coguntur illud per literas æquivalentes G. vel K. enunciare. Utriusque mutationis exempla per univerſam linguam turmatim occurrunt. Reliquæ voces, in quibus G. vel K. terminale deſideratur, ſunt a pigritia pronunciantium.

TILL, anethum. Gloſſ. Pez. anethum *tilli.* Idem Angloſax. *dile,* Angl. *dill.* A Græc. θολία umbella, quia umbelliferum, judice MARTINIO in voce.

TISCH, ferculum, patina, vas rotundum in quo aliquid apponitur. Gloſſ. Boxh. *diſc* ferculum. Evang. Angloſax. Marc. VI. 28. *and hys heafod on diſce brohte,* & attulit caput ejus in patina. Omnium conſenſu eſt a Gr. δίσκος.

TISCH, menſa. Senſus a ferculo ad menſam translatus auctoribus Francis, quia menſa eſt ferculum, & rotunditate patinam, primam & antiquiorem menſam, refert. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 95. *diſc* menſa, *diſc lachen* menſale, mantile. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XI. ab init.

So ſie tho thar gazun,
Noh tho zi diſge ſazun.

Cum ibi comederent,
Et adhuc menſæ accumberent.

TITÆA, ſoror & uxor Urani, mater Titanum & totius familiæ Deorum, prima mulierum in cenſum Deorum relata. Nomen *terram* ſonat. DIODORUS Lib. III. cap. 57. TITÆA, *quod & prudentia & meritis erga alios excelleret, poſt fata inter Deos ab his, quos beneficiis ſibi devinxerat, recenſita fuit, &* TERRÆ *nomen accepit.* Terra autem lingua Celtica vocatur *tit.* Auctor Etymologiæ eſt PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 60. De Celtico terræ nomine prolixius actum in *deut* & *teut.* Quo nomine hæc Regina culta fuerit in Germania, id vide in *Herthe.*

TITAN, quatenus eſt epitheton ſolis, cum *Titæa* & *Titanibus* nihil habet commune. Veram nominis interpretationem vide in *tan* ignis.

TITANES, Urano & Titæa geniti, qui a patre vocantur *Cæligenæ,* a matre *terrigenæ.* Nam *eni* Celtica lingua eſt naſci, *ener* natus, nativus, *teg ener* pulcher natus, MORINI marigenæ, DARENI quercigenæ, quæ partim apud BOXHORNIUM in Lex. Ant. Brit. partim apud BAXTERUM in Gloſſ. Antiq. Brit. reperire licet. PEZRONIUS nomen Titanicum deſumit a *dyn, den* homo, & *tit* terra. Sed malim eos cum antiquitate vocare *terræ filios,* quam *terræ homines.* Nomen fuiſſe familiæ illuſtris, latiſſime regnantis, & divinitatis opinionem apud poſteros conſecutæ, non alicujus populi, convenit inter omnes ſcriptores. Hinc adſentiri non poſſum PEZRONIO, qui Gentem *Sacarum* ſub hoc nomine latere putat. Germanis *Titanes* haud ignotos fuiſſe, ex nominibus Deorum Dearumque, *Herthæ, Iſidis, Mercurii, Herculis, Martis* &c. videtur

tur colligi poſſe, niſi nos fallant Scriptores rerum Germanicarum antiquiſſimi.

TITTE, mamma. Vide *dütte*.

TITUL, præfamen honoris, inſcriptio &c. A Lat. *titulus*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. titulos *titalun*. Differt a *tüttel* origine & ſignificatu.

TOBACK, *taback*, herba Americana, ab Inſula *Tabaco*, ubi frequens naſcitur, ſic dicta, judice MARTINIO, cui adſtipulatur SKINNERUS.

TOBEN, vertere & verti, circumagere & circumagi. SKINNERUS tribuit Belgis *toppen*, Gallis *toupir*, eodem ſenſu. Credo prioribus. Nam hodie eſt verbum extinctum in omnibus Dialectis, & non niſi in derivatis ſuperſtes. Talia ſunt,

> *topf*, trochus, inſtrumentum puerile, quod flagello circumagitur.
> *topf*, olla, vas fictile rotando factum.
> *tobel*, vertigo capitis, apud SCHILTER. in Gloſſ. Teut.

Origo verbi, ſi quid video, eſt a *dümen* circumagere, quod vulgus mutavit in *toben* & *toppen*, mutatis labialibus. Inde eſt, quod vertigo promiſcue dicitur *dümel* & *tobel*. De verbo *dümen* vide plura in *daumel*.

TOBEN, furere, inſanire. Id eſt, vertiginem mentis pati, veſania circumagi, ut illa apud VIRGILIUM Æn. VII. quæ cum trocho comparatur:

> - - *Furit lymphata per urbem,*
> *Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo.*

Gloſſ. Pez. inſanire *topon*, inſanient *topont*. Hinc porro deliratio & deliramentum Anglosax. dicitur *doſung*, Francis *dobunga*. TATIANUS Cap. CCXXIII. 5. *thiſiu uuort uuarun giſeban fora in ſama ſo tobunga*, verba iſta viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum.

TOBEN, tumultuari, ſtrepitum & fragorem edere inſtar furioſi. Cum hoc ſignificatu convenit Gr. δουπεῖν ſtrepere; & δοῦπος ſonitus, fragor.

TOCHT, ellychnium. Utitur Luth. Matth. XII. 20. Vide *tacht*.

TOCHTER, filia. Gothis *daubtar*, Luc. II. 36. Angloſax. *dobtor*, ibid. & alibi *dobter*, Francis & Alam. *dobter*, Perſis *dochter*, Gr. θυγάτηρ. OTFRIDUS Lib. I. cap. VI. 10. *heil, uuih dobter*, ave ſancta filia. TATIANUS Cap. VII. 9. *Anna uuizzaga dobter Fanueles*, Anna prophetiſſa filia Phanuelis Cap. LX. 9. *Dobter, thin giloubo teta thih heila*, filia, fides tua ſalvam te fecit. Et mox: *uuanta tot iſt thin dobter*, quia mortua eſt filia tua. Cum tantus ſit hujus vocis in vetuſtiſſimis Linguis concentus, hinc illam ad voces a Scythis in Aſia & Europa profeminatas forte haud immerito retuli in Præf. ad Germ. §. 17. Proprie autem ſignificat gnatam vel fœturæ aptam, a *tygen* gignere, parere, procreare. STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulfila-Goth. *Certum eſt*, inquit, *vocem eſſe Japheticam, ſed cujus Dialecti? An ejus, cujus eſt* tygen *gignere*, tocht *ſcboles*, vieh-tocht *genitura, productio, fœtura pecorum? Nec abludit Gr.* τόκος, *fœtus, partus*. Hæc ille: Cui conſentit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 640. De verbo inferioris Saxoniæ *tygen* vide plura in *zeugen*. In Gloſſario Schilteriano *tochter* deſideratur.

TOCKMEUSER, tenebrio. Vide *muten* mutare.

TOD, mors. Gothis *dauth*, Marc. IX. 1. Angloſax. *death*, ibid. Francis & Alam. *tod, dot, tot*. Gloſſ. Keron. mors *tod*, mortis *todes*, mortem *tode*. TATIANUS Cap. CLXXX. 5. *gitroubit iſt min ſela unz in tot*, conturbata eſt anima mea usque ad mortem. JUNIUS vocem Germanicam deſumit a Græca δηθαιών longævus, quæ eſt a δηθὰ diu, & rationem appellationis hanc reddit, quod populi Septemtrionales in morte fiduciam vitæ ſempiternæ collocaſſent. Hinc illæ vitæ prodigalitas, & mortis apud illos contemptus, a multis ſcriptoribus celebratus, quem fuſe proſequitur in Gloſſ. Goth. pag. 140. Sed hanc etymologiam, cum venuſta magis quam probabilis videatur, deſerendam putavi in notis ad KERONEM, ubi ſequentia annotavi: „ſicut Græcis θάνατος eſt a θανεῖν „mori: ita Germanis *tod* ab obſoleto *douuen* „perire, occumbere. Ipſum vero *douuen* ſæpius occurrit apud OTFRIDUM Lib. III. cap. XXV. 49.

> *Thaz baz iſt, man biuuerbe,*
> *Thaz ein man bi unſih ſterbe,*
> *Joh einer bi unſih doue,*
> *Ther liut ſih thes gifrouue.*

> Optimum eſt, operam dare,
> Ut unus pro nobis moriatur,
> Et unus pro nobis pereat,
> Et populus inde gaudeat.

Ibid. cap. XXVI. 77.

> *Thanne uuorolt Kuninga*
> *Sterbent b'iro thegana,*
> *In uuige jo gilicho*
> *Douuent theganlicho.*

> Nam Reges ſæculi
> Moriuntur pro ſuis ſervis,
> In bello ſimiliter
> Occumbunt fortiter.

Et hujus etymologiæ me nondum pœnitet, præſertim cum videam, Cel. SCHILTERUM ex eodem fonte derivationem inſtituere in Gloſſ. Teut. pag. 235. *Ut a blüen blüt, ſic a douuen dot*. Simile, imo affine eſt Græcorum φθίω, φθίνω perdo, facio ut pereat.

TODEN, *töden*, mori. A *tod* mors. Gothis *gadauthnan* eſt mori, Joh. XII. 33. *gadauthnith* moritur, Marc. IX. 48. *gadauthnoda* mortua, Luc. VIII. 49. *gadauthnodedun* moriebantur, Matth. VIII. 32. Similiter & Angloſax. *dydan* eſt mori, *dydend* moriens, apud BENSON. Francis & Alam. *toden* ſæpe idem ſignificat. Sic terra morientium NOT-

KERO

KERO dicitur *lande todendon*, Pſal. XXVI. 13. Quædam Dialecti literam D. de medio vocis tollunt. Hinc mori Danis *doë*, Suec. *döö*, Angl. *die*. Apud Germanos nullum vocis veſtigium. Alias mori Gothis dicitur *ſwiltan*, Angloſax. *ſweltan*, Francis & Alam. *ſterban*, quod uſus reliquit, dum cætera abolevit. De verbo Gothico vide dicta in *wal* mortuus.

TODLICH, *tödlich*, mortalis, morienti ſimilis. Hinc conditio caduca mortalium ab interprete ISIDORI vocatur *dhiu zifarande chiſcaft dhero dodlübhono*, apud PALTHENIUM pag. 240. Similiter & Angloſaxonibus *deathlic* eſt mortalis. Hodie non amplius utimur. Nam *tödtlich*, quod ex uſu hodierno eſt, origine & ſignificatu differt a voce *Iſidori*.

TODSCHLAG, cædes. Proprie percuſſio ad mortem, a *slahen, slagen* percutere. Veteres utuntur compoſitis, *manslibt*, quod Saxonicum, & *manslaht*, quod Francicum, quæ proprie ſignificant *homicidium*, a *man* homo, & *slahen* occidere. Inde etiam *manslago* homicida, apud TATIAN. XXVI. 1. *ni uuis manslago*, non occides.

TODT, mortuus. Gothis *dauths* mortuus, Marc. IX. 26. *dauthai* mortui, Matth. XI. 5. Angloſax. *dead* mortuus, *deade* mortui, *deathas* manes. Similia habent Franci & Alam. Gloſſ. Keron. mortuum *totan*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXXIV. 5.

Thiu grebir ſih indatun,
Joh giangun uz thie dotun.
Sepulcra ſponte aperiebantur,
Et exierunt mortui.

A *töden* mori. Huc ſpectat ex *Indiculo Superſtitionum & Paganiarum* Synodi Liftinenſis an. 743. DADSISA, quæ dicitur *ſacrilegium ſuper defunctos*. CANGIUS per hoc ſacrilegium intelligit convivia gentilium ad tumulos defunctorum, quæ nonſolum hic a Karlmanno Principe, ſed etiam a Carolo M. in Capit. Lib. VI. cap. 197. proſcribuntur his verbis: *Admoneantur fideles, ut ad ſuos mortuos non agant ea, quæ de paganorum ritu remanſerunt - - - Et ſuper eorum tumulos nec manducare nec bibere præſumant.* Et has epulas in ipſa voce deprehendit SCHILTERUS, qui illam compoſitam cenſet, ex *dads* mortis, & *iz* dapes, ſic ut *dadſiſa* idem ſit quod Græcis νεκρόδειπνον, Latinis *feralia, inferiæ*, Germanis *todten-mal*. Alibi tamen videtur eandem vocem aliunde componere, nempe ex *ſiz* ſedes, quaſi hanc animo foviſſet opinionem, *dadſiſas* eſſe, vel triclinia mortuorum vel excubias apud mortuos. Vide Gloſſ. Schilt. pag. 193. & 235. Neutra conjectura a voce Synodali nimis recedit, præſertim ſi ſupponamus, Synodum Francicas voces ante oculos habuiſſe. Nam *az* & *ſez*, quæ Francis & Alamannis *cibum* & *ſedem* denotant, a Latino-Barbaris facile mutantur in *iſa* & *ſiſa*. Verum cum aliunde conſtet, totum Synodi Indiculum in gratiam Saxonum compoſitum eſſe (ut ab Ill. ECCARDO in Præf. ad Catech. Theotiſc. pag. 47. oſtenſum) a quorum idiomate voces illæ longius abludunt: hinc aliis examinandum relinquo, annon *ſiſe* idem ſit quod *ſite*, luctus, planctus. Veſtigium vocis occurrit in Ind. VERELII, ubi *ſyta* exponitur lugere, plangere, *dauda ſyta* mortem plangere, *ſut*, *ſyting* luctus, mœror. Nam & hic inter paganias ritusque Saxonum ſuperſtitioſos numeratur apud priſcos, & vetatur in Capitulis. Hinc in eadem, quam ſupra citavi, conſtitutione Carolina, fideles jubentur admoneri, ut in funeribus ſuorum, *quando eos ad ſepulturam portaverint*, ILLUM ULULATUM EXCELSUM (qui forte tunc *dodſyte*, & alia Dial. *dadſiſe* appellabatur) *non faciant. - - - Quodſi fecerint, canonicam ſententiam accipiant.* Et hæc interpretatio robur accipit ab ordine, quo Indiculus Synodi conceptus eſt, quem hic deſcribam.

INDICULUS SUPERSTITIONUM
ET PAGANIARUM.

I. *De Sacrilegio ad ſepulchra mortuorum.*

II. *De ſacrilegio ſuper defunctos, id eſt, Dadſiſas.*

Ad primum articulum ſpectant *convivia ſepulchralia*, ad ſecundum *luctus funebris*. Nam eandem rem in tanta brevitate bis indicari, non placet.

TODTE HAND, in Capitularibus Regum Francorum, aliisque medii ævi monumentis, Latine dicitur *manus mortua*, interpretatione haud dubie ad literam Germanicæ dictionis efformata. Quid ſignificet, multis tam difficile viſum explicatu, ut CANGIUS, cujus acumen nihil non vidit, fateatur, *ſe hic cæcutire*, Tom. II. Gloſſ. Lat. Barb. pag. 430. Paucis igitur dicam, non quid ſit (quod forte nunquam aſſequar,) ſed quid mihi videatur eſſe vi appellationis. *Manus mortua* proprie eſt manus amputata, diciturque allegorice de re, qua quis libere uti non poteſt, non magis ac manu reciſa, ſive ob ſervitutem, ſive aliam ob cauſam, quarum poſſunt eſſe plures. *Hand* ſæpe rem & facultatem denotare, quam poſſidemus, ſupra demonſtravi in voce. Hinc *todte hand* eſt omnis facultas, quæ nec a vivente donari, nec a moriente in alium transferri poteſt, ſenſu quidem allegorico, ſed, ni fallor, optimo & legitimo. Quod enim tale eſt, eſt inſtar manus reciſæ, quæ non amplius ad nutum noſtrum movetur, adeoque caducum & mortuum dici poteſt. Dicitur autem primo de *rebus ſervorum*. Hinc ſervi & omnes glebæ adſcripti, vocantur *homines manus mortuæ*, quia de bonis ſuis teſtamento cavere non poterant, quod optime animadvertit CANGIUS, quamvis ignarus, ſe a vero vocis ſenſu tam prope abeſſe. Quo ipſo non videntur magnopere probandi, qui caducam ſervorum hæreditatem ſic

ſic dictam exiſtimant, a dextra defuncti amputata, quæ, ſi nihil reliquiſſet in bonis, Domino fuerit offerenda. Similiter res quædam *Vaſalli* vel *Miniſterialis* defuncti, præcipue melior equus, melior gladius, melior lorica, vocantur *manus mortua*, quia in præjudicium Domini ad hæredes tranſire non poterant, ſed Domino erant offerendæ, vel certe pecunia redimendæ ab hærede vaſalli defuncti pro obtinendo feudo paterno. Rem ipſam demonſtravit Cl. ESTOR in Commentario de Miniſterialibus pag. 265. quamvis in voce *manus* erroneus, quam ille Germanicam cenſet, quaſi *manus mortua* ſit homo mortuus, a *man* homo. Denique etiam *prædia & latifundia Eccleſiæ* eodem nomine inſigniuntur, *quia* (ut præclare ſcribit SPELMANNUS in Gloſſ. Archæol. pag. 395.) *Reipublicæ velut mortua ſunt, utpote quæ nec ad populum tranſeunt, nec ad Dominum remeant, nec fructum feodalem exhibent:* MORTUO MARI *omnino ſimiles, cui multæ influunt aquæ, ſed nec refluunt, nec moventur, nec in uſum conducunt publicum.* Ab his Reip. cadaveribus ipſi Eccleſiaſtici ſæpe vocantur *homines manus mortuæ*, quia non licet illis de bonis ſuis teſtari aut diſponere, non magis ac ſervis. Atque his tribus claſſibus totum *manus mortuæ* myſterium, ni fallor, abſolvitur.

TODTE HAND, mortuarium. Sic autem Latino-Barbari vocant jus, quod Dominus habet, vel ſuccedendi in bonis ſervi absque liberis defuncti, vel in rebus Vaſalli aut Miniſterialis defuncti. Exempla vide apud CANGIUM in voce. Nomen habet ab objecto.

TODTEN, *tödten*, necare, in ſtatum mortuorum redigere. A *todt* mortuus. Gothis *afdauthjan* eſt interficere, Matth. XXVII. 1. Suecis *döda* occidere, Græcis φθίειν perdere, deſtruere, facere ut pereat. Ab alterutro eſt Gallicum *tuer* trucidare. Saxones & Franci utuntur aliis verbis ad hunc ſenſum exprimendum, quæ vide in *ſchlagen* & *ſterben*.

TODTLICH, *tödtlich*, lethalis, occidenti ſimilis. A *tödten* necare. Dicitur tantum de morbo aut vulnere periculoſo, quod necem minari videtur, quamvis nullo apud veteres exemplo. Nam *tödlich*, quod ſupra produxi, alium habet ſenſum.

TOFFEL, crepida. Ita vulgus in Suevia. Sed & Sueci habent *tofla* eodem ſenſu, & *lyten tofla* crepidula, & *tofelmakare* crepidarius. Cuncta a Lat. *tabula*. Tales enim erant veterum crepidæ, non thecæ ut hodie, ſed ſoleæ ex tabulis ligneis confectæ, & plantis pedum alligatæ. Hodie utimur compoſito *pantoffel*, poſtquam thecæ ſoleis ſucceſſerunt, ut ſupra oſtendi in voce.

TOFSTEIN, pumex. Vide *tuchſtein*.

TOGEN, *tögen*, celare, occulere. Verbum faceſſens a Celtico *techu* latere, latitare, quod hodie cuſtodiunt Cambri. Quid enim eſt occulere, niſi facere ut lateat? Utuntur hoc verbo recentiores Alamanni apud GOLDASTUM in Paræneticis pag. 396. Habes ibi *minne tögen* amorem celare, *weder offenbar noch tögen* nec palam nec clam, *tögen* arcana. WINSBEK in Paræneſi ad Fil. §. 9. *Sun, du ſolt-din tögen niht den tumben ſagen*, noli fili committere arcana tua ſtultis. Sed his longe antiquiora occurrunt apud Francos, quibus *tougan* erat occultare, & *tougani* arcanum, occultum, ſacrum, & myſticum. Gloſſ. Pez. ſacramentum *tougani*, ſacramenta *gitougini*, myſticos *taugni*. Gloſſ. Boxh. *tauganiſſ* arcana, *taugno* clam. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 38. *tauganiu muates* occulta mentis. NOTKERUS Pſal. XVIII. 13. *miſſetate ſint tougen unde machen tougeni*, delicta ſunt occulta & efficiunt occultationem. Puta, quia occœcant hominem, ut nec ſe, nec illa videat. Conſenſum Linguæ Angloſaxonicæ vide in *dunkel*.

TOLK, interpres, Dial. Belgica, Scandica, Islandica, Polonica, Lithuanica. A Suecico vel Islandico *tolka, tulka* interpretari, & hoc a *tal* lingua.

TOLL, ſcribe & vide *doll*.

TOLMETSCH, interpres. A *dolmetſchen* interpretari, quod vide.

TOMMELN, ſaltare, & facere ut ſaltet. Vide *tummeln*.

TON, argilla. Vide *thon*.

TON, ſonus. A θείνω percutio, per metonymiam cauſæ. Vide plura in *don*.

TONNE, vas ligneum, dolium, cadus &c. Lat. *tina*, Armor. *tonn*, Camb. *tunnell*, Angloſax. Hibern. & Angl. *tunne*, Belg. *ton*, *tonne*, Gall. *tonne*, *tonneau*, Sorab. *tonna*, Lat. Barb. *tonna*, *tonella*. Cuncta judicio SKINNERI a Lat. *tina*, & hoc a Græc. δεῖνος, quod eſt vaſis genus vinarii apud HESYCHIUM.

TOPF, trochus, turbo. Belg. Angl. & Camb. *topp*, Gallis *toupie*. Quidam ſcribunt *turpie*, tanquam eſſet a *turbine*, audacius quam par eſt. Nam *topp* ſicut optime obſervatum MARTINIO, eſt a Belgico *toppen* circumverti, quia ſub verbere agitur in gyrum. Hinc alia Dialecto dicitur *torl*, ſive a *draien* vertere, torquere, ſive a *trillen* gyrare, quia flagello circumagitur. De verbo Belgico vide plura in *toben*.

TOPF, olla. Sax. inf. *topp*. Vox Germanis hodiernis propria, in qua novitas cum obſcuritate conjuncta eſt. Quidam derivant per anaſtrophen a *pot*. Quod potius invertendum. Si Græcus eſſem, deflecterem a τύπωμα urna, vel a δέπας poculum, quia nomina vaſorum ſolent confundi. Idque fortaſſe facerem cum faſtidio multorum, qui Græcis originibus non delectantur, etiamſi ſæpe ſint neceſſariæ. Videamus ergo, annon aliunde vocabulo lux affundi poſſit. Trochum Belgis aliisque vocari *topp*, a *toppen* circumagi, paulo ante oſtenſum. Ad hanc familiam optime referri poteſt *topf* olla, quia per ollam omnes intelligunt vas fictile, quod rotando paratur a figulis, nec aliter parari poteſt.

TOPFER,

TOPFER, *töpfer*, figulus. Ex eodem fonte, quia figulus eſt opifex, qui vaſa rotando fingit. Vox nova & nuper addita. Nam figulus Gothis dicitur *kasja*, a *kas* vas, Matth. XXVII. 7. Angloſaxonibus *tigelwyrhta* ibidem, a *tigel* teſta, & *wyrcan* facere, parare: Francis *leimo-wurhto*, a *leim* lutum, argilla, in Harm. Evang. Tatian. Cap. CXCIII. 5.

TOPP, faſtigium, apex &c. Vide *zopf*.

TOPPEN, circumagere & circumagi. Vide *toben*.

TORF, gleba foſſilis & uſtilis. Angloſaxon. *tyrb, tyrf, turfe*, Belg. *torf, turf*, Angl. *turf*, Island. *torf*, Suec. *torfwa*, Gall. *tourbe*, Lat. Barb. *turba, turfa*. Verbale a *torfa*, quod in vetuſtiſſima Islandorum lingua duo denotavit, (1.) fodere, infodere, effodere. Hinc illis *torfogæld* eſt mulcta pro ſemimortuo in Inſulis a navigantibus ſepulto. (2.) uri, comburi. Inde formula in Legibus: *til torfs oc til tiaru döma* vivicomburio & axungiæ adjudicare. Quæ extat apud VEREL. in Ind. & LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. Qua in re manifeſto, ut ſæpe alias, cum Græcis loquuntur, aut Græci cum illis. Græcis enim τάφρος eſt foſſa, & ταφρεύειν fodere. Iisdem τέφρα eſt cinis, & τεφρῶν in cinerem redigere. Aliam etymologiam de *turfa* vide in *dürren* areſcere.

TORF, cæſpes vivus. Anglis *a green turf*, reliquis ut ſupra. VEREL. loc. cit. *torf* ceſpes, *torfskyrd* exſciſſio ceſpitum pro tectis conficiendis. Quod nova etymologia opus non habet. Nam cæſpes eſt gleba cum ſua herba effoſſa. Et hinc etiam Latinis *cæſpes* ab exciſione dicitur.

TORF, villa. Vide *dorf*.

TORL, trochus, notum puerilis ludi inſtrumentum, de quo VIRGILIUS Æn. VII.

> - - *Torto volitans ſub verbere turbo,*
> *Quem pueri magno in gyro vacua atria circum*
> *Intenti ludo exercent. Ille actus habena*
> *Curvatis fertur ſpatiis* &c.

Dicitur alias *topf* in quibusdam Dialectis. Utriusque vocis etymon vide in loco. Belgæ idem inſtrumentum vocant *tol*, a *dolen* errare, vagari, quia flagello agitatum huc illuc inconſtanter movetur. Tertiam appellationem vide in *triesel*. Quartam in *zirbel*.

TORTE, genus placentæ vel panis lautioris. Camb. *torth*, Gall. *tourte*, Italis & Lat. Barb. *torta*. Quibusdam eſt placenta carbonibus *toſta*: Aliis in modum ſpiræ vel ſtriblitæ *torta*. Omnibus origine Latina. Sed & Græcis τέρθω eſt ſicco, uro.

TOTT, ſuſceptor e baptismo. Jus Auguſtan. citante SCHILTERO in Gloſſ. Teut. *gevatter oder Tott*. Proprie eſt pater, & in nulla re differt a *tatt*. Dicitur autem de ſuſceptore, quia ipſe eſt pater noſter luſtricus. Veteres Suevi inde formarunt *toda* mater, quod ex WALAFRIDO ſiſtit ibidem SCHILTERUS: hodierni diminutivum *tottle*, quod illis ſuſceptorem & ſuſceptricem, h. e. paterculum & materculam ſignificat. Vocem omnibus cognatis communem fuiſſe, SCHILTERUS præter rationem aſſerit.

TRAB, curſus equi. CLAUBERGIUS a ſono pedum *traf, traf* effictum putat. Sed ubi ratio ſuppetit, male ad onomatopœiam, ultimum ignorantiæ refugium, recurritur. Malo deſumere a *traben* currere.

TRABANTEN, ſtipatores, qui Principem vel Ducem ſive domi ſive in caſtris conſectantur, forte ſic dicti quaſi *gradivi*, nomine a cognomine MARTIS quæſito. MARS enim *gradivus* vocatur a *gradu*, quaſi graviter incedens, & inceſſu haſtam quatiens, qualis repræſentatur in nummis Domitiani apud RUBENIUM Tab. 57. & paſſim alibi. Et conſentiunt plerique interpretes apud SERVIUM in notis ad verba VIRGILII,

> *Gradivumque patrem Geticis qui præſidet arvis.*

CLAUBERGIUS in Arte Etym. Teut. pag. 241. *Trabant duco a traben curſitare.* Malim a *traben* graviter incedere. Contra VERELIUS in Ind. pag. 63. vocem corruptam cenſet ex *dragfanter* ſatellites, famuli. Sed priorem compoſiti partem non expedit. Neque enim a ferendo nomen habere poſſunt, quod bajulis magis quam ſatellitibus convenit. Forte ſcribere voluit *dreingfanter*. Id enim juvenes ſtrenuos denotare poteſt, ſi componatur ex *dreing* ſtrenuus, & *fant* juvenis, vocibus Septemtrioni propriis. Alius vir doctus in ſchedula, quam vidi, vocem *trabant* exponit per *trawſant* famulus fidelis. Satis ingenioſe. Quamvis etiam militem in genere denotare poſſit, ſi derivetur a verbo Celtico *trafodi* certare, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

TRABEN, currere. Belg. *draaven*. Ab antiquiori *trampen* ejusdem ſignificatus, litera quarta extrita. Dicitur promiſcue de homine & equo in compoſitis & derivatis. Inde *trab* curſus equi, *traber* equus tolutarius, *vortraber* prodromus, præcurſor, quo utitur Luth. Sap. XII. 8. *vortrab* copiæ quæ exercitum præcurrunt, *nachtrab* quæ ſequuntur.

TRABEN, graviter incedere cum aliqua pedum ſupploſione. Idem quod *trappen*, de quo inferius.

TRACHT, quatenus derivatur a *tragen* portare, ſignificat quantum poteſt, *onus, ferculum, geſtamen*, & conſequenter etiam *veſtimentum*.

TRACHT, ſtudium, deſiderium, motus animi expetentis. Gloſſ. Pez. motu *gitrahte*, motibus *gitrahtin*. Refer ad *tragen* velle, deſiderare, expetere. Inde *eintracht* concordia, ſtudium unitatis & conformitatis, *zwitracht* diſcordia, ſtudium diſſenſionis. A *tracht* rurſus fit *trachten* ſummo ſtudio expetere. Item *træchtig* ſtudioſus, intentus, cupidus: & hinc porro *eintræchtig* concors,

cors, concordiæ ſtudioſus, *nidertræchtig* abjectus, qui humilia tantum ſentit & appetit.

TRACHTEN, contendere, ſummo ſtudio expetere, *nach rum trachten* gloriam ſectari, *nach gelt und gut trachten* divitiis inhiare, *nach hohen dingen trachten* majora concupiſcere. Et ſic etiam Belgæ. A præcedenti *tracht* ſtudium, deſiderium.

TRACHTEN, *betrachten*, meditari, conſiderare. KERO in Reg. S. Bened. cap. 3. tractet apud ſe (id eſt, conſideret, recogitet) *trahtoe mit ſih*. Gloſſ. Pez. circumſpicere *pitrahton*, ponderator *pitrahtari*. Inde *trahtu* cogitatio, apud GOLDASTUM in Paræn. pag. 382. Senſum a ſtudio voluntatis ad ſtudium intellectus translatum eſſe, cuivis manifeſtum eſt. Nam quo ſerior & ardentior eſt motus animi erga concupitum, eo intenſior etiam eſt cogitatus, quo illud proſequimur. Inde Latino-Barbaris *tractare* pro conſiderare.

TRACHTEN, tractare quocunque modo. Gloſſ. Keron. tractaverit *trahtot*. Quod dicitur de iis, qui res Monaſterii ſordide & negligenter tractant, in Reg. S. Benedicti cap. 32. Huc etiam ſpectat, quod Angloſaxonibus *trahtnian* eſt exponere, *traht* expoſitio, commentarius, tractatus, *trahtere* commentator, interpres. Hodie dicimus *tractieren*. Cuncta a Lat. *tractare*. Quod tamen non ad ſenſus præcedentes extendendum. Hi enim, ut ex ſcala ſignificationum patet, aliunde oriuntur. Et horum intuitu *tractare* eſt mere æquivocum, ſono conveniens, non ſignificatu.

TRÆBERN, ſiliquæ, vaginæ granorum excoctæ. Belgis & Islandis *draf*. Videntur ſic dictæ quaſi expulſiones vel ejectamenta. Nam *driſan* Angloſaxonibus eſt expellere, & *dræfe* expulſio. Gothis ſiliquæ vocantur *haurne*, quaſi cibus corneus, Angloſaxonibus *bean-belgas*, *bean-ſceala*, & *bean-coddas*, quaſi fabarum pelliculæ, cortices, teſticuli. *Ultima vox, quæ extat in Verſione Angloſax. Luc. XV. 16. apud Lexicographos deſideratur.

TRÆCHTIG, ferax, gravidus, fœcundus. Vide *tragen* portare.

TRÆCHTIG, ſtudioſus, intentus, cupidus. Vide *tracht* ſtudium.

TRÆG, piger, ignavus, *trægheit* deſidia, ignavia. Voces a Francis & Alamannis relictæ. Gloſſ. Keron. pigrum *tragran*. Lege *tragan*. Gloſſ. Pez. ignavia *tragi*. Inde cognomen Saturno *drago*, quia cæteris planetis tardius circumvolvitur, ſicut optime interpretatur SCHILTERUS in Gloſſ. OTFRIDUS Lib. V. cap. XVII. 61. *Saturnum ouh then dragon*. Senſus eſt, Chriſtum in itinere ad Cœlum tranſcendiſſe omnes ſtellas, & Saturnum quoque ignavum, h. e. lentiſſime progredientem. Conſentiunt Islandi, quibus *tregur* tardus, invitus, *drog* animal pigrum, apud VERELIUM in Indice. Cuncta a *tragen* tardare, cunctari.

TRÆGER, tutor pupilli, & quivis curator. Senſus apud populares meos ſuperſtes. Significat proprie gerulum, a *tragen* portare. Ideoque ancilla Francis dicitur *traga*, ab officio gerendi. Gloſſ. Junian. in Obſ. ad Will. pag. 159. *diorno, traga*, gerula. Transfertur autem ad tutores & curatores, quia tutela & curatela habentur pro onere & ſervitio. Hinc ſcriptoribus medii ævi tutores, nutritores, & rerum quarumcunque curatores vocantur *bajuli*. Quod vide apud CANGIUM. Huc ſpectat compoſitum *lehntræger* procurator feudi, & ſynecdochice omnis negotii.

TRAGEN, ferre, portare. Senſus Francis & Alamannis familiaris, nobisque ab illis relictus. Gloſſ. Keron. portare *tracan*, bajolamus *tragames*, ſufferre *ketragan*, ſufferentium *fartraganteru*, reportare *uuidarertragan*, tolerantiam *fartraganii*. Gloſſ. Pez. geſtatorio (lectica) *tragaſtuole*. TATIANUS Cap. CLVII. 2. *man uuazzares zuibar tragenti*, homo amphoram aquæ portans. Cap. CC. 5. *then thuuungun ſie thaz er truogi*, hunc angariaverunt portare crucem. Opinor a *tragen* trahere, vehere, quia portantes trahentibus & vehentibus ſimiles ſunt. Nam proprie dicitur de onere, quod manibus aut humeris portatur: poſtea improprie & figurate de omnibus rebus, quæ oneri aut portanti ſimiles ſunt. Inde *trag* & *eintrag* proventus ex rebus feracibus, *tracht* onus, ferculum, geſtamen, & hinc porro *træchtig* fœcundus, prægnans, fructum aut fœtum ferens.

TRAGEN, trahere, vehere. Senſus Angloſaxonibus familiaris, quibus *dragan* trahere, vehere, *draged* vectus, *dragend* vehens, *drog* traxit, *droht* tractus. Sueci dicunt *draga*, Belgæ *trecken*. Cuncta a Lat. *trahere*. Inde compoſita, *drag-oxe* bos arans, *laſt-dragare* navis oneraria, apud VERELIUM in Ind. Ad veſtigia veteris ſermonis ſpectat, quod quædam vehicula Latino-Barbaris vocantur *tragæ* & *tragulæ*, & quod trahere illis dicitur *traginare*, unde Gallis *trainer* vel *traigner*.

TRAGEN, tardare, cunctari, ut ſolent, qui grave onus trahunt. Senſus Islandis familiaris, & ab onere ad moram translatus. Hinc *moram trahere* pro *morari* Latinis quoque uſitatum. VERELIUS in Indice: *trega* tardare, invite aliquid ſuſcipere, *trega* mora, tardatio, *telia i alla trega* omnes difficultates & moras injicere, moras nectere. Inde Cambris *train* cunctatio, Gallis *trainer*, *traigner* cunctare, morari, Germanis *træg* torpens, tardus, moroſus. Allegorice dicitur de manſione in loco, quia manentes ſunt cunctantibus ſimiles. Inde Cambris *trigo* manere, morari, habitare.

TRAGEN, impedire, facere ut moram trahat, *eintrag* remora, impedimentum. Huc ſpectant ex Barbara Latinitate *tricare*, *trigare*, *intricare*, quæ certe imitatione Germanica ſunt. Lex Salica Titulo XXXVIII. 4. *Si quis ſervum alienum battiderit, & ei inſu-*

per

per quadraginta noctes TRIGAVERIT *opera ſua.* Id eſt impediverit. Lex Alamannica Tit. XCVII. *ſi carrucam involat, aut rumpit rotas in priori parte, ut die illa opera* TRICETUR. Id eſt, impediatur. Lex Longobard. Lib. I. Tit. XXI. 3. *ſi porcus cum dente hominem* INTRICAVERIT. Id eſt, impedimento eundi affecerit.

TRAGEN, implicare. Haud dubie a *tragen* impedire, quia implicata ſunt impeditis ſimilia. Inde Latinis *tricæ* implicationes, Latino-Barbaris *trica*, *tricia*, *treca* capillus implicatus, & Gallis *intrigue* & *intriguer*, implicatio & implicare, Germanis *austrag* explicatio vel extricatio litis.

TRAGEN, currere. Angloſaxonibus *thrage* eſt curſus, apud BENSON. & Gothis *thragjan* currere, *thragjands* currens, Marc. XV. 36. *thragida* currebat, Matth. XXVII. 48. Illud a τρόχος curſus, hoc a τρέχειν, τροχᾶν currere. Quod miror JUNIUM, qui alias Græca undique conquirere ſolet, non annotaſſe. Hodie ſuperat in compoſito *zutragen* contingere. Quod certe non eſt a *tragen* portare, & multo minus a *tragen* tardare, ſed omnino a *tragen* currere, & dicitur de fortuitis, quia ſimilia ſunt eorum, quæ nobis præter opinionem in via *occurrunt*. Hinc *zutragen* proprie eſt occurſare.

TRAGEN, velle, deſiderare, expetere. Senſus Islandis familiaris. VERELIUS in Ind. *trega* deſiderare, *tregur* deſideratus, deſiderabilis. Forte nihil aliud eſt quam *trahere* vel *trahi*. Trahit ſua quemque voluptas. Confer *langen* expetere. Hodie utimur derivato *tracht* pro ſtudio & deſiderio in quibusdam compoſitis. Hinc idem velle & idem nolle dicitur *eintracht*, cujus oppoſitum *zwitracht* diſcordia, a contrariis ſtudiis & voluntatibus ſic dicta.

TRAGEN, ſenſum habet forenſem in multis compoſitis, ſed varium, & a diverſis cauſis profatum. Præcipua ſunt,

abtragen ſatisfacere, *abtrag* ſatisfactio. Quæ videntur allegorica, ducta ſimilitudine a pœna mœchorum, de qua VEREL. in Ind. *draga ſteina* portare lapides, pœna adulterorum.

vertragen tranſigere, *vertrag* tranſactio. Gothis *triggwo* eſt pactum, fœdus Luc. I. 72. Islandis *draga* concludere, apud VEREL. in Ind. Germanis *trauwen* ſpondere.

austrag der ſache terminatio litis. Proprie extricatio, a *tragen* implicare. Particula *aus* tricas & plicas reſolvit. Inde Latino-Barbaris *Jus Auſtregarum*, id eſt, jus extricandi lites in prima inſtantia.

TRAM, lignum, *dremel* fuſtis, parvum lignum. Forte a ſoliditate texturæ. Nam *trum* in vetuſtiſſima Angloſaxonum lingua eſt firmus, & *trimman* firmare, roborare, interprete SOMNERO. Et lignum naſcitur durum & compactum, peculiari naturæ privilegio præ omnibus plantis. Quod ſi non placet, ducamus a Gr. δόρυ lignum, mutato N. in M. Nam hinc quoque eſt *der*, alterum ligni apud Priſcos vocabulum: quod ſupra quidem deduxi a δρῦς, nunc autem dimitto, quia facilius derivatur a δόρυ.

TRAM, a ligno transfertur ad *arbores*, *trabes*, *ſylvas*, quia ſunt ligneæ naturæ. Idemque ex aliis vocabulis manifeſtum eſt. Vide *holz* & *wut*, & confer *baum*.

TRAM, arbor. Hoc ſenſu Gothi dicunt *thrams*, Slavoni *dreon*, quod origini propinquius, ob literam N. in fine vocis. Vox Gothica extat in Codice Arg. Marc. I. 6. ubi de Johanne Baptiſta dicitur: *matida thramstains*, hoc eſt, edebat arborum ſurculos. Vox Græca ἀκρίδες ſignificat quidem locuſtas: ſed ULFILAS, qui in vertendo fontem Græcum ſequi ſolet, videtur aliam vocem in Codice ſuo reperiſſe, ab ἄκρος ſummus, extremus, oriundam, cujusmodi eſt ἀκρότης ſummitas, extremitas. Quicquid ſit, ESSÆOS (de quorum genere & familia Johannem Baptiſtam fuiſſe, veroſimile eſt) ab eſu animalium univerſe abſtinuiſſe, aliunde ſatis notum. Vox Gothica componitur ex *thrams* arbor, & *tains* ſurculus, virgula, germen. De poſteriori compoſiti parte vide plura in *Tunen*. Hanc virgulam, quæ JUNII & STIERNHIELMII perſpicaciam effugit, primus in voce Gothica animadvertit cel. SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 158. col. 2. ubi ex ISIDORO PELUSIOTA demonſtrat, cibum, quo uſus eſt Johannes in deſerto, non fuiſſe locuſtas, ſed herbarum & plantarum ſummitates. Revera autem erant ſummitates ex ramis arborum vel arbuſcularum progerminantes. Id quod JUSTINI MARTYRIS auctoritate alibi oſtendo.

TRAM, trabs. Græcis θράμβη, Bohemis *tram*, & præpoſito ſibilo *ſtrom*. Verſio Auguſtana apud FRISCHIUM in Vocibus Biblicis, eodem ſenſu habet *tram*, Luc. VI. 41. *was ſieheſtu den agen in den augen deines bruders, und merkeſt nicht den tram, der do iſt in deinen augen:* quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? Utitur quoque noviſſime Luth. 1. Reg. VI. 6. Sed poſt LUTHERUM in oblivionem venit. Extat tamen adhuc in foro *tram-recht*, *traum-recht*, jus immittendi tignum in parietem vicini, quod vide apud Continuatorem *Theſauri Beſoldiani*. Vetuſtas inde fecit *trimmen* ædificare, quia ædificare nihil aliud eſt quam contignationem ex trabibus facere. SOMNER. in Dict. AS. *trimman*, *tryman* ædificare, *trymming* munitio. Gloſſ. Lipſ. fabricatus *getrimbedos*. Aliud ejusdem indolis verbum vide in *zimmeren*.

TRAM, ſylva. Græcis δρυμός, & forte ſolis.

TRAMPEN, currere. Græcis δρέμω eſt curro, δρόμος curſus, δρομὰς camelus, a velocitate curſus, ἀναδρομή accurſus, incurſus. Inde Gothis *anatrampan* irruere, ruere in aliquem accurrendo vel incurrendo, Luc. V. 1. *managei anatramp ina*, turba irruit in eum. Labiales

les M. & P. ſe mutuo attrahunt in ore Gothico. Nos a *trampen* habemus *traben* currere, per ſyncopen.

TRAMPEN, ſaltare, compoſite currere. VEREL. in Ind. *trumba* ſaltare. Spec. Reg. 82. *hun trumbadi ſiri honom*, ſaltavit in conſpectu ejus.

TRAMPEN, calcare. Suecis *trampa*. A ſimpliciori & antiquiori *trappen* per epentheſin.

TRAMPEN, plodere humum pedibus, frequentative *tramplen*. Suevi ſibilo præfixo dicunt *ſtrampfen*, quo utitur Luth. Hiob. XXXIX. 24. & frequentative *ſtrampflen*, *ſtramplen*, quo rurſus utitur Luth. Ezech. VI. 11.

TRANK. Vide *trunk*.

TRAPP, quatenus derivatur a *trappen*, ſignificat quantum poteſt, veſtigium impreſſum, actum gradiendi, & ſonum calcantis. Suecis *trappa* eſt gradus, graditio.

TRAPPEN, calcare, conculcare. Græcis τραπεῖν eſt calcare, & ἀτραπὸς via. Suecis *trampa* calcare, proterere, *trampa under* ſupplantare, *trampning* calcatio.

TRAPPEN, incedere cum quadam pedum ſupploſione, ut ſolent dromades, *trabanten* gradivi, *trapp-gans* anſer ſilveſtris, qui latis pedibus & ſupplodendo incedit. Qui hoc modo incedunt, Danis dicuntur *trampe*.

TRAPPEN, *betrappen*, capere, decipere, irretire, in flagranti deprehendere. Vide *treffen* ejusdem ſignificatus. P. & F. permutantur.

TRAUBE, uva. A Lat. *botrus* per metatheſin, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. botrus *drupo*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXIII. 25.

Ni duit man untar mannon,
Thaz trubon leſe ir thornon.
Non fit hoc inter homines,
Ut uvas legant e ſpinis.

Vox Gothica eſt *weinbasja* Matth. VII. 16. Angloſaxonica *win-berian* ibidem.

TRAUFFE, ſtillicidium, *trauf-recht* jus ſtillicidii. VEREL. in Ind. *dropa-laus* ſine ſtillicidio. Refer ad *trieffen* ſtillare.

TRAUM, ſomnium. Franc. & Alam. *troum*, *traum*, Belg. *droom*, Angl. *dream*, Island. *draumur*. Vox a Francis & Alam. proſeminata. Gloſſ. Keron. ſomno *traume*. Lege ſomnio. TATIANUS Cap. V. 8. *Truhtines engil araugta ſih imo in troume*, angelus Domini apparuit ei in ſomnio. NOTKERUS Pſal. LXX. 20. *alſo der troum des ufſtanten*, veluti ſomnium exurgentis. Creditur ſic dici quaſi *dormium*, quia dormientibus accidit. Ita ſentiunt HELVIGIUS & MARTINIUS. *Dormio* autem HELVIGIO venit ab Heb. *radam* obdormivit. SCALIGER vero ductum exiſtimat ἀπὸ τῶν δερμάτων, quia priſca frugalitas pellibus uſa pro ſtragulis. Angloſaxones ſomnium vocant *ſwefn* Matth. I. 20. A *traum* eſt *traumen*, *treumen* ſomniare, *treumer* ſomniator, *traumſcheider* ſomniorum interpres, quæ non carent antiquitate. NOTKER. loc. cit. *demo daz troumet, daz er ſcaz habe, unde nieht ni habet, ſo er ufſtat*, qui ſomniat, ſe habere theſaurum, & nihil habet, quando reſurgit. Gloſſ. Boxh. *traumſcheidarer* conjector. Dicitur etiam *traumſkeido* in Gloſſis Junianis, a *ſcheiden* diſcernere.

TRAUM-RECHT. Vide *tram* trabs.

TRAUN, mehercule, medius fidius. Invocatio nominis divini *drutin*, ſecundum STILER. in Theſ. L. Germ. Mihi videtur contractum ex θαῤῥύνω fiduciam addo, idemque quod Gallis *je vous aſſûre*.

TRAUR, mœror, luctus, tam publicus quam privatus, *trauren* in luctu eſſe, *traurig* triſtis, *traurigkeit* triſtitia. SOMNER. in Dict. Angloſax. *dreori*, *dreorig*, *dreoriglic*, *dreorlic* mœſtus, dolens, triſtis, lugubris, *dreorignyſſe* mœſtitia, anxietas, cura, *drymian* mœſtitia afficere. Evang. Angloſax. Marc. XIV. 19. *tha ongunnon hi beon dreorige*, tunc illi cœperunt contriſtari. NOTKERUS Pſal. XLI. 6. *ziu biſt du trureg, unde ziu unfreuueſt du mih min ſela*, quare triſtis es, & quare conturbas me anima mea? Veroſimile eſt, *traur* & *triſtis* ex eodem fonte eſſe, nempe vel a θρέω lugeo, vel a τρύσις ærumna, dolor, afflictio. S. & R. ſunt in continua permutatione.

TRAUWEN, credere, confidere, fidem & fiduciam habere. Evang. Goth. Matth. XXVII. 43. *trawaida du Gotha, lausjadau nu ina*, confidit in Deum, liberet nunc eum. Evang. Angloſax. Luc. XI. 22. *wæpnu the he on-truwude*, arma in quibus confidebat. NOTKERUS Pſal. LVI. 2. *an dih getruet min ſela*, in te confidit anima mea. Gloſſ. Pez. credidiſſent *gitruetin*. Gloſſ. Keron. ſuſpicio *untriuida*, ſuſpicioſus *untriuuer*. Præfixum *un* defectum fiduciæ notat. Nam ſuſpicaces ſunt increduli, & diffidentia eſt fons omnium ſuſpicionum. Hodie utimur præfixo *mis*, quod eandem vim habet. A *trauwen* oritur (1.) participium paſſivi *vertrauwt*, *betrauwt*, quod dicitur de iis, in quibus fiducia collocatur. Inde *vertrauwter* familiaris & interioris admiſſionis aliquis, cujus fidei arcana pectoris tuto concredi poſſunt, *vertrauwte freunde* intimæ & mutuæ confidentiæ amici, *betrauwter* & *hochbetrauwter diener* miniſter cujus ſumma fides reſpondet ſingulari fiduciæ Principis ſui, (2.) reciprocum *ſich trauwen* præſumere, confidere in ſe ipſum, quo utitur Codex Argenteus & Verſio Angloſaxonica Luc. XVIII. 9. nec non NOTKERUS Pſal. XLVIII. 7. Cuncta a Græc. θαῤῥεῖν confidere.

TRAUWEN, ſpondere, fidem promittere, facere ut alter confidat. Verbum faceſſens ex præcedenti. Nam qui ſpondet, fiduciam in altero excitat, & hinc dicitur *trauwen* quaſi *fiduciare*. Inde *draut* promiſſus, deſponſus, *vertrauwet* pactus, deſponſatus, quo utitur Luth. Matth. I. 18. Ex eodem fonte antiquitus hauſta ſunt ſponſionum & transactionum nomina. Hinc fœdus, pactum Gothis dicitur *triggwo* Luc. I. 72. Angloſaxonibus *treowthe*. An huc etiam

etiam ſpectet *treuga* & *tréve*, quæſitum infra in loco. Interim has voces inepte derivari a τρυγὼν turtur, cuivis perſpicuum eſſe poteſt.

TRAUWEN, ſenſu eccleſiaſtico eſt actio ſacerdotis, deſponſos ritu ſacro jungentis. Inde *trauwung* inauguratio matrimonii per ſacerdotem, *getrauwte* vir & fœmina a ſacerdote juncti. Jungit autem Sacerdos fidem cum fide ſolemniter, & ab illa fide, quamvis aliena, ipſe quoque dicitur *trauwen* quaſi fidejugare, a *treuwe* fides, fiducia.

TREBERN. Vide *træbern.*

TRECKEN, trahere, Dial. Belgica. Vide *tragen.*

TREFFEN, primi generis.

TREFFEN, tangere, *das zil treffen* metam attingere. Cur actio tangendi dicatur *treffen*, diſcere quam docere malim. Interim ab hoc ſignificatu, quamvis obſcuro, deſcendunt plures alii, *metaphorici* & *metonymici.*

TREFFEN, metaphorice.

TREFFEN, in genere dicendi metaphorico ſignificat (1.) *pertinere*, quoniam ea quæ ad nos pertinent, ſimilia ſunt eorum quæ nos proxime tangunt. Hinc etiam Latini dicere ſolent, *hoc me non tangit*, quoties ſignificare volunt, hoc ad ſe non pertinere. (2.) *occurrere*, quia occurrentes videntur ſe mutuo tangere. Latini dicunt *offendere*, alio ſono, eodem ſenſu. Quid enim eſt *offendere* niſi occurrendo tangere? (3.) *invenire*, quia invenire eſt in rem venire, & eam quaſi tangere, mente vel oculo. (4.) *convenire*, quia quæ conveniunt inter ſe, videntur in eodem puncto ſe mutuo tangere. (5.) *aſſequi*, *conſequi*, Latinis ead. allegoria *attingere.* (6.) *deprehendere*, quia deprehenſi ſunt quaſi in loco offenſi.

TREFFEN, pertinere, *was mich betrifft* quod me concernit, quod ad me pertinet. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 16. *ſanna iſt luta dero naſo*, *treffende ze huoe*, ſanna eſt ſonus naris, pertinens ad deriſionem.

TREFFEN, occurrere, incidere in aliquem, compoſite *antreffen.* Gallis etiam *trouver* ſæpe eſt *rencontrer.*

TREFFEN, invenire. Utitur Luth. Eccl. III. 11. *der menſch kan nicht treffen das werck, das Gott thut, weder anfang, noch ende.* Inde Gallis *trouver*, Italis *trovare*, quæ vox mire torſit FERRARIUM. *Alii quærant*, inquit in Originibus Italicis, *ego interim conquerar, me, undenam ſit* TROVARE *pro reperire, nondum reperire potuiſſe.* At ſi Germanicam linguam, quæ vere eſt Lingua Eruditorum, calluiſſet, haud dubie pro ſuo, quo polluit ingenio, vidiſſet, quod res inveniri dicantur, quando a mente vel oculo ad ſimilitudinem rerum tactilium deprehenduntur.

TREFFEN, convenire, *eintreffen* ita convenire, ut facta cum dictis, aut eventus cum prædictione conveniant.

TREFFEN, aſſequi, conſequi, *er hats getroffen* rem acu tetigit.

TREFFEN, deprehendere, *betroffen* deprehenſus, inventus in flagranti.

TREFFEN, metonymice.

TREFFEN, pangere, pactum facere, *frieden treffen* pangere pacem. Hic antecedens ponitur pro conſequente, *tangere* pro *pangere*, quia paciſcentes olim ſe mutuo tangebant, & dextris junctis fœdera ſanciebant, quod notum nimis omnibus, quam ut demonſtratione egeat. Hinc ob eandem cauſam pax dicitur *collidi* in formula *frieden anſtoſſen*, quæ extat apud bonos auctores.

TREFFEN, tendere. Gloſſæ WILLERAMI apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 67. *ir drephet* qui tenditis, *ſie ſelvon drephent* ipſæ tendunt, *thas draph* hoc tendebat. Hic conſequens ponitur pro antecedente, *tangere* pro *tendere tangendi cauſa.* Qui tendunt, conantur attingere.

TREFFEN, ſecundi generis.

TREFFEN, ferire, *vom donner getroffen* fulmine ictus. Gloſſ. Pez. percuſſit *traf.* Equidem *tangere* interdum idem eſt ac *ferire.* Hinc fulmine percuſſum etiam *fulmine tactum* vocant, *vom donner gerürt.* Sed præſtat has notiones diſtinguere. Nam *ferire* non eſt ſimpliciter tangere, ſed ita tangere, ut dolor, aut vulnus, aut mors inde ſequatur. Hinc *treffen* videtur oriri a Gr. θράυω percutio.

TREFFEN, jacere, procul mittere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *torfian*, *thrawan* jacere, torquere, rotare, *athrawen* projectus, *mid ſtanum torfian* lapidare, *torfunge* lapidatio. Anglis *to throw* etiamnum eſt jacere, & *a throw* jactus. Puta per metonymiam, qua conſequens ponitur pro antecedente, *ferire* pro *jacere feriendi cauſa.*

TREFFEN, pugnare, confligere. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, *ferire* pro *confligere*, quia pugnantes revera ſunt ferientes, & hoc maxime agunt, ut ictibus & vulneribus ſe mutuo excipiant. Hodie nonſolum eſt verbum, ſed etiam ſubſtantivum. Inde *treffen* prælium, conflictus, pugna exercitus cum exercitu.

TREFFEN, tertii generis.

TREFFEN, decipere, irretire, dolo capere. SOMNER. in Dict. AS. *treppan* capere, irretire, illaqueare, *treppe* decipula. VEREL. in Ind. *thriſa* apprehendere. Anglis *to trap* etiamnum eſt irretire, illaqueare, *trapped* irretitus, *a trap* decipulum, *a little trap* tendicula, *a trap for mice* muſcipula. Gallis *tromper* (pro *traper*, per epentheſin) decipere, *attraper* capere, decipere, irretire, *trape*, *trappe* decipula. Ex his *trappa* pro decipula eſt vox antiquiſſima. Lex Sal. Tit. VII. 9. *Si quis turturem de trappa furaverit.* Hiſpani dicunt *trampa* per epentheſin, eodem ſenſu. Itali utuntur diminutivo *trappola.* A *trappa* Latino-Barbaris fit *calcia-trappa* tribulus, ferrum trigonum quo pedes capiuntur, alias *fuſſ-angel.* ECCARDUS

vocem Salicam derivat a *treffen* tendere, ut *trappa* proprie ſit tenſum vel tendicula. Verum *treffen* apud WILLERAMUM, ad quem provocat, non eſt tendere inſidioſe, ut laquei tenduntur, ſed tendere ad ſcopum attingendi cauſa. Alius fortaſſe duceret a *treffen* deprehendere, quomodo in flagranti deprehenſus dicitur *betroffen*. Sed & hoc a cognatione alienum eſt, quia fit ſine dolo. Hinc exiſtimo, *treffen* pro dolo capere eſſe a Gr. στροφεῖν decipere, vel a στροφὴ fallacia, abjecto ſibilo.

TREFFEN, quarti generis.

TREFFEN, poſſe, valere, pollere. VEREL. in Ind. *thrifliga* bene valens, *trif-nidingur* qui aliorum fortitudinem calumniatur. Hinc *trif* aliquando fuit valor & virtus. Et ad hanc cognationem, quamvis pridem extinctam, referri etiam poſſunt ex hodierno ſermone, *trefflich* pollens, *vortrefflich* præpollens, virtute excellens, *übertreffen* ſuperare, virtute prævalere. WILLERAMUS cap. VIII. 10. *ſie übertreffent* præcellunt.

TREFFLICH, excellens. STILER. in Theſ. L. Germ. *trefflich proprie eſt ſcopum attingens*. Dubito, imo nego. Vide *treffen* pollere.

TREIBEN, eſt verbum motui deſtinatum, a quo genera motus tantum non omnia denominationes ſuas accipiunt. Dicitur autem (1.) *de motu naturali*. Inde *treiben* agere, a ſe moveri, & per ſynecdochen generis *exercere*, h. e. frequenter agere. (2.) *de motu locali*. Quando *de loco* movemus, tunc rurſus dicimur *agere* & *agitare*, & pro varia motus conſideratione *abigere*, *pellere*, *expellere*, imo etiam *trudere*. Quando *in loco* movemus, tunc dicimur *tundere*, & per ſynecdochen generis *cælare*, h. e. ita tundere ut cavum inde exiſtat. (3.) *de motu mentali*, quo actiones & paſſiones in animis hominum excitantur. Inde *treiben* movere, commovere, ſpe aut metu oſtenſo, cujus ſpecies eſt *urgere* inſtanter & vehementer movere. Aliam viam conciliandis tot ſignificationum affinitatibus invenire non potui. Et in his quædam ſunt, in quibus Græcos obvios habemus, ut mox patebit.

TREIBEN, agere, a ſe moveri, *trieb* inſtinctus, actus entis viventis & exiſtentis, *eigen trieb* motus proprius, ſpontaneus, & naturalis.

TREIBEN, exercere, *wirtſchaft treiben* cauponariam tractare, *blutſchande treiben* exercere inceſtum, *durchtrieben* valde exercitatus. Græcis quoque τρίβειν τοὺς πολίτας eſt exercere cives. Hic ſenſus ſæpe vituperatur, præcipue in compoſitis. Inde *betreiben* indigne ſe gerere, *betrieb*, *betreib* actio indigna, *durchtrieben* præcallidus.

TREIBEN, agere, agitare, abigere, *treiber* agitator pecoris, cujus ſpecies ſunt *eſeltreiber* agaſo, *maultreiber* mulio, *kameltreiber* dromedarius &c. Et huc etiam ſpectant, *trift* grex pecudum, & campus ipſe ubi pecus paſcendi gratia agitur, *triebhund* canis impulſor pecoris. Dicitur autem nonſolum de grege pecudum, ſed etiam de grege hominum. Inde *tropp*, *trupp* agmen, quia a duce ſuo agitur.

TREIBEN, pellere, expellere. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *dræfan*, *dryſan* expellere, *driſan* ejicere, *dræſe* expulſio, *dræfed* abactus, expulſus, *dryfene* pulſus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *dryfan*, *adriſan* pellere, repellere, expellere, ejicere, abigere, fugare, *adrifed* pulſus, *adrifend* pellens. VEREL. in Ind. *driſwa* cogere, pellere. TATIANUS cap. LIII. 8. *batun inan thaz her ſie ni tribi uzan thero lantsheffi*, rogabant eum ne expelleret eos extra regionem. Quibus affine Græc. τρέπω verto, averto, loco moveo, τρέπομαι in fugam verto. Inde compoſita antiquiſſima

austreiben, ejicere, expellere, quo utitur Cod. Arg. Marc. IX. 28. *du hwe weis ni mahtedun usdreiban thana*, quare non potuimus ejicere eum? Ubi interpres Angloſaxonicus habet *ut-adriſan*.

vertreiben, eadem notione. Gloſſ. Keron. expellatur *ſi fartriban*. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 121. *uzfertreb* abigebat.

dannen-treiben, eadem notione. Gloſſ. Boxh. *dhanan firtreip* abigebat, expellebat. Inde TATIANO *buoh thanatribes* libellus repudii, cap. XXIX. 1.

TREIBEN, trudere, *austreiben* protrudere, extrudere.

TREIBEN, tundere, *triebel* tudes, tudicula. Conſentit Gr. τρίβω tundo.

TREIBEN, cælare, excavare, convexum facere, *getrieben arbeit* opus ex auro vel argento cælatum. Senſus artificibus noſtris uſitatiſſimus, ſed & vetuſtiſſimus. Nam in Evangelio Gothico occurrit *hlaiwa gadraban us ſtaina* monumentum ex petra excavatum Marc. XV. 46. Et Angloſaxonibus *adriſene fatu* ſunt cælata vaſa, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 144.

TREIBEN, movere, commovere, *antreiben* inſtigare, incitare, *abtreiben* dehortari, diſſuadere, Græcis ἀποτρέπειν, *getrieben* inſtigatus, *trieb* inſtigatio.

TREIBEN, urgere, *triftig* urgens, *triftige urſachen* cauſæ ſonticæ.

TREIBEN, urgere imperio, *treiber* exactor. Utitur Luth. Eſa. III. 12. XIV. 2. & paſſim.

TREIBEN, in compoſito *eintreiben* decipere, irretire, illaqueare, poſſit eſſe a *treiben* pellere, ducta ſimilitudine a venatoribus, qui feras in retia & laqueos impellunt: quomodo etiam *betrecken* (quod Belgis uſitatum) multorum judicio ab aucupio deſumptum eſt. Sed nihil pronuncio. Nam Itali ſimpliciter dicunt *truffare* pro fallere, decipere, & *truffa* pro fraude vel dolo. Non certe a *treiben* pellere, quod abſque fraude fieri poteſt, ſed potius a *treppe* decipulum. Et hujus quoque originationis poteſt eſſe *eintreiben*.

TREIST,

TREIST, audax. Vide *trieſt.*

TRENKEN, potare, potum dare. Gothis *draggkan* Marc. XV. 36. & *gadraggkan* Matth. X. 42. Angloſax. *drencan*, Francis & Belgis *drenken*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 28. *drenkent unſih frauualicho*, faciunt nos bibere hilariter. Quod dicitur de miniſtris Evangelii, qui latices Scripturæ ſacræ nobis propinant. Verbum faceſſens a *trinken* bibere. Quid enim eſt potare, niſi facere ut bibat? Idem verbum ſynecdochice ponitur pro *aquare*, & metonymice pro *potando ſuffocare*, h. e. mergere, ſubmergere. Nam metonymia ſæpe oſtendit efficiens pro eo quod efficitur.

TRENKEN, aquare. SOMNER. in Dict. AS. *drencan* aquare, adaquare. Gloſſ. Pez. aquare *trenchi.*

TRENKEN, mergere, immergere, ſubmergere. SOMNER. loc. cit. *adrencan* mergere, immergere, ingurgitare, *adrenced*, *adrenct*, *adronct* merſus, immerſus, ſubmerſus, ſuffocatus, *gedrencod* demerſus. Hodie utimur compoſito *ertrenken*, quod vide. Cambri eodem ſenſu dicunt *trochi*, expulſo N.

TRENNEN, dividere, ſeparare, disjungere, ſive id fiat diſſolvendo, ſive ſecando, ſive rumpendo, ſive alio quocunque modo. Hujus verbi duplex fuit facies ab antiquo. Una, cum litera R. circa initium vocis. Ad hanc formam ſpectat, quod Græcis θραῦν eſt frangere, Cambris *dryl* fruſtum, *adran* ſubdiviſio, & quod omnis diſſolvendi actio nobis dicitur *trennen*, Francis *tranen*, *trenen*, *trinnen*. Gloſſ. antiqua apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 123. *zatrantiu* diſſuta. Gloſſ. Pez. diſſuta *intranitaz*. Altera verbi forma literam R. natura ſua valde mobilem, in medium rejicit, & Gothice effertur *tairan*, compoſite *gatairan*, *diſtairan*, *aſtairan*, Saxonice *tæran* & *totæran*. Cod. Arg. Matth. V. 17. *ni hugjaith ei quam gatairan witoth*, nolite putare quod venerim diſſolvere legem. Luc. V. 37. *niujo wein diſtairid balgins*, vinum novum rumpit utres. Ibidem verſu proxime præcedenti *aftaurnid* ponitur pro rumpit, & Marc. II. 21. *gataura* pro ſciſſura. Similiter & Angloſaxonibus *tæran* eſt lacerare, & *totæran* dilacerare, interprete SOMNERO. Anglis *to tear* etiamnum eſt lacerare, *a tear* ſciſſura, *a tearing* laceratio. STADENIUS originem verbi arceſſit a particula *zer*, *ter*, quæ in compoſitis plerumque deſtructionem notat. Secundum hanc etymologiam prior verbi forma erit ab altera per metatheſin. Quod in medio relinquo.

TREPPE, decipulum. Vox hodie deſueta, ſed valde antiqua, & multis linguis tam mortuis quam viventibus communis, ut demonſtravi in *treffen* decipere.

TREPPE, ſcala. Belg. *trap*. Referri poteſt ad *trappen* calcare. Hinc Belgis ſcala alio nomine dicitur *treede*, a *treeden* calcare.

TRESS, theſaurus. Vide *dreſſ.*

TRESSE, limbus. Angloſax. *thræs*, *thres* apud SOMN. & BENSON. Francis *trado* apud TATIANUM Cap. LX. 4. *inti biruorta tradon ſines giuuates*, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Gallos inde habere *treſſe*, quamvis ſenſu paulum mutato, mihi perſuaſum eſt. PALTHENIUS confundit cum *drat* filum. JUNIUS derivat a *tretten* calcare. DAVIESIUS a Cambrico *trwſio* ornare. CASANOVA a τρίσσος triplex. MENAGIUS ab Ital. *treccia*, τρίχες, crines. Vide annon ſit ipſum Græcum κροσσὸς limbus, fimbria. K. & T. permutari, vidimus in PROLEG.

TRESTER, & compoſite *weintreſter*, vinacea. Proprie ſunt expreſſi uvarum folliculi cum ſuis acinis. PAPIAS: *Vinacea ſunt, quæ remanent in uvis, quando premuntur a vino.* Oritur a verbo antiquo - Scandico *thriſta* premere, quod ſiſtit VERELIUS in Indice. Antiquitatem vocis tuentur Gloſſaria Franco-Theotiſca. Gloſſ. Boxh. *treſtir*, *uuinperſo* acimum. Lege acinum. Gloſſ. Pez. quisquilia *treſtir*. Extat & *dreſten* pro fæcibus apud SOMNERUM & BENSONIUM, interpretes linguæ veteris Saxonicæ celeberrimos. Inde *treſter-wein* vinum vile & acinaceum, lora, foces.

TRETTEN, ſignificat omnes pedum motus, qui vel *incedendo* vel *calcando* fiunt, oriturque a Celtico *trud* pes. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *troed* pes, *troediog* pedeſter, *troedfedd* pes vel pedis menſura, *troedog* pedica, *troedlath* ſuppedaneum, *trawd* inceſſus, curſus pedeſtris. Similiter pes Armoricis dicitur *troat*, Hibernis *troith*, ut me docuit TOLANDUS. Quibus affine eſt Æolicum ταρσὸς planta pedis, ſi abjecta terminatione Græca retrorſum legatur. Simile derivatum eſt, quando a Celtico *pedd* pes fit *pedden* calcare. Verbum ipſum in Dialectis varie effertur, Gothis *trudan* Luc. X. 19. Angloſaxonibus *tredan* ibidem, Francis *tretan*, *dretan*, Belg. *treeden*, Angl. *tread*, Suec. *træda*. Gloſſ. Pez. conculcationem *trata*. TATIANUS Cap. LXVII. 5. *ſenu ih gab ju giuualt zi tretanne ubar natrun*, ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 41.

Firliaz er thia erda vuh thuruh thas,
Uuanta uuirdig ſi ni uuas,
Bi ira miſſodati,
Thaz er ſia furdir drati.

Vertit SCHILTERUS:

Reliquit terram etiam propterea,
Quod digna non eſſet
Propter ſua ſcelera,
Ut eam ulterius calcaret.

HELVIGIUS duxit a Lat. *trudere*, ſed præter neceſſitatem. Præcipua derivata ſunt, *tritt* paſſus, inceſſus, *trittling* ſcabellum, *übertretten* transgredi, & alia ſatis clara.

TRETTEN, jurgari, litigare. Suecis *træta*, & hinc *trætta* jurgium, *trætachtig* jurgioſus. Hoc

Hoc ſenſu θρέττε occurrit apud ARISTOPHANEM. Fides ſit penes PEZRONIUM, cujus hæc ſunt verba: „Vox θρέττε apud „Ariſtophanem a Barbaris deſumpta eſt ſe„cundum ejus Scholiaſten, qui tamen ve„rum ejus ſenſum ignoravit. Nam vox illa „non ſignificat *audere*, ut ſibi imaginatur, „ſed *rixari* & *litigare*. Danis *trette* etiamnum „hodie eandem rem denotat. Hæc ille in Antiquitatibus Celticis pag. 300. Atque hinc jam patet, quid ſit *vertretten*, quatenus *intercedere* ſignificat, quod certe non eſt a pedibus, ſed potius a foro deſumptum, & proprie notat patrocinium cauſæ ſuſcipere, & reum contra-litigando defendere.

TREUFFEN, *treuffeln*, ſtillare. A *tropf* gutta. Nam ſtillare eſt guttatim cadere. Utitur Luth. tam ſimplici quam frequentativo, Ezech. XLVI. 14. Eſa. XLV. 8. Dicitur alias *trieffen*, imo etiam *tripfeln* & *tröpfeln*. Conſenſum antiquitatis vide in *trieffen*.

TREUGA, induciæ. Hiſpanis & Italis *tregua*, Gallis *trève* per ſyncopen. Vocem Germanicam eſſe fatentur omnes: ſed Gallica voce decepti Latino-Barbaram a Germanica *trewe* fides deducunt, quaſi induciæ ſint pacta fidelitas. Et hæc etymologia magnos habet auctores, quos nominare nolo. JUNIUS *treugam* manifeſte deſumptam putat a Gothico *triggwo* fœdus, pactum, quod extat Luc. I. 72. & hoc a Græco τρυγὼν turtur, propter decantatiſſimam iſtarum volucrum in compares fidem, in Gloſſ. Goth. pag. 334. LUDEWIGO in notis ad Leges Normannicas *treuga* idem eſt quod *vertrag* transactio, compoſitio, Cap. 5. *de Treuga fracta*. Et *draga* quidem eſt concludere, apud VERELIUM in Ind. Sed neutrum etymon convenire videtur induciis, quæ certe non ſunt ipſa pax, nec fœdus, nec transactio, ſed feriæ belli, ab *otio* armorum ſic dictæ, quaſi *indotiæ*. Vide ergo annon *treuga* ſit a *trega* mora, cunctatio, tardatio, vocabulo Scandico & vetuſtiſſimo, ut demonſtravi ſupra in *tragen* tardare, impedire, morari. Quid enim ſunt induciæ, niſi impedimenta belli, & moræ pacis cauſa armis injectæ, in diſcordiis tam publicis quam privatis? Et nonne Itali inde habent *tregare* ſubſiſtere, & *trigarſi* ceſſare ab armis? Hodie dicitur *ſtill-ſtand*, quaſi armiſtitium & ſilentium armorum, alio ſono, ſed eodem ſenſu.

TREUGE, *tröge*, ſiccus, aridus, exſuccus. Angloſaxon. *drig*, *dryge*, *drigge*, Belg. *droog*, Angl. *dry*. Græcis τρύγη eſt ſiccitas, & τρυγέω ſicco. Utitur Luth. Eſa. XIX. 6.

TREUGEN, *trögen*, areſcere, ſiccari, *es vertreüget* areſcit. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *drugan*, *adrugan* areſcere. Idem Belgis *droogen*, Anglis *to drie*. Inde *trocken* aridus, cum ſuis derivatis.

TREUGEN, ſiccare, facere ut areſcat. Angloſaxonibus *drygan*, *adrigan*, Belgis & Anglis ut ſupra, Suecis *torka*, Græcis τρυγεῖν.

TREW, compoſite *getreüw*, fidus, fidelis, cuſtos promiſſi. Gothis *triggwa*, plur. *triggwai*, Angloſax. *treow*, *triw*, *tryw*, *getryw* Luc. XII. 42. Belg. *trouw*, *getrouw*, Angl. *true*, Danis *tro*, Suecis *trogen*, Islandis *tryg*, *tryggur*. Omnes iſtæ voces, utcunque diſcriminatæ, oriuntur per varias terminationes ex eodem fonte, nempe a *trauwen* ſpondere. Nam qui fidem dedit, præſumitur illam ſervare.

TREUWE, fidelitas, cuſtodia promiſſi, fides quæ fidem datam ſervat. Angloſax. *treowe*, *triwe*, & hinc *treow-fæſt* fidelis, *tryw-leas* infidus, *tryw-leasnyſſe* perfidia. Simplici utuntur quoque Franci. Gloſſ. Pez. fides *triuua*, fidei *triuuo*. WILLERAMUS Cap. IV. 8. *leiſt des du mir die truiuua*, præſta mihi ejus rei fidem. Et rurſus Cap. VI. 2. *minimo trute leiſt ih truiuua*, dilecto meo fidem præſto. Editio MERULÆ ubique habet *truwa*. Islandi eodem ſenſu dicunt *tru* in compoſitis. VEREL. in Ind. *truleikr* fidelitas, *trulyndur* fidus, ingenii fidi & probi, *trunadermenn* viri probi & fideles, a *nader* gratioſus. Cuncta ex eodem cum præcedenti fonte.

TREUWE, fiducia, fides quæ fidem adhibet. Angloſax. *truwa*, Francis ut ſupra. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXIII. 85. *thu ſcalt thih riuuon mit driuuon*, tu debes pœnitere cum fiducia. Inde *triulicho endi faſtlicho gilauben* fideliter & firmiter credere, quod extat in Symb. Athanaſ. apud ECCARDUM in Cat. Theot. pag. 72. Hic ſenſus oritur a *trauwen* credere, confidere.

TRIBULIEREN, vexare. Proprie eſt triturare vel tribula terere. BENSON. in Voc. Angloſax. *trifelan* terere, tundere, verberare, *trifelung* tritura. Omnino a Lat. *tribulare*. Translatum autem eſt ad preſſuras & vexationes ob manifeſtam cum trituratione ſimilitudinem.

TRICHTER, infundibulum. Belg. *trechter*, Suec. *tratt*. Secundum STILERUM a *tragen* ferre, quod hoc inſtrumento tam arida quam liquida in alia vaſa transferantur. At ſecundum REINESIUM in Variis a Lat. *trajectorium*, quod calculo ſuo adprobat GRÆVIUS in notis ad Gloſſarium ISIDORI in voce *fundibulum*.

TRIEB, verbale a *treiben*, ſignificat quantum poteſt, motum proprium & alienum.

TRIEBEL, tudicula. A *treiben* tundere.

TRIEFFEN, *treuffen*, ſtillare, guttatim cadere. Angloſax. *droppan*, *dropian*, *drypan*, Franc. *triuffan*, Belg. *druipen*, Angl. *drop*, Island. *dropa*, Suec. *drypa*. Gloſſ. Pez. ſtillans *triuffanter*, perſtillantia *triuffentiu*. VEREL. in Ind. *dropa* ſtillare. Cuncta a *tropf* gutta. A *trieffen* porro eſt *trauffe* ſtillicidium, *tröpper* gonorrhæa, deſtillatio ſeminis, *trieffig* lippiens, *tripfeln*, *tröpfeln* guttatim cadere, frequentative vel diminutive.

TRIEGEN, tegere, occulere ſervandi & cuſtodiendi cauſa. Veſtigium verbi nunc penitus extincti occurrit apud KONIGSHO-

FIUM

FIUM in Chronico cap. V. 30. *das für wart niit wol betrochen und beſorget*, ignis non erat bene tectus nec cuſtoditus. Plura teſtimonia ex WURSTISIO & SEBASTIANO FRANCKO produxit STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 126. Reſtat, ut uſum Antiquitatis oſtendam. Hunc autem videor mihi deprehendere in compoſito *intrigan* revelare, Francis & Alam. familiari. Gloſſ. Keron. revela *intrih*, revelat *intrihhit*. TATIANUS Cap. VII. 8. *thaz uuerden intrigane ſon managen herzen githanca*, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et paulo ante: *lioht zi intriganeſſe thiotono*, lumen ad revelationem gentium. PALTHENIUS has voces componit ab *int*, & *wrygan* velare, quod Angloſaxonicum. Qua in re potuit falli vir alias doctiſſimus, quia Francica & Alamannica Dialecto *in* ſæpiſſime ponitur pro *int*. Gloſſ. Keron. abſolutus *inpuntaner*, disjungant *inmahchoen*. Similia habet OTFRIDUS in locis innumeris, quod peritis non poteſt eſſe ignotum. Itaque *intrigan* compono ex privativo *in*, cujus valor eſt *int*, & *trigan* occulere. Ab hoc ſimplici derivantur *truhe* arca, & Suecicum *troja* thorax, quia pectus & ventrem tegit, nec non Latino-Barbarum *troga* vel *trogulus* veſtis monachalis apud CANGIUM.

TRIEGEN, occulere decipiendi aut lædendi cauſa. Gloſſ. Pez. fingere *truganon*, fictæ *trugiliho*. Inde *trug* dolus, machinatio occulta, quæ aliud agit, aliud ſimulat. A *trug* rurſus fit *triegen* fallere, dolo circumvenire.

TRIEGEN, *betriegen*, fallere, decipere. Belg. *bedriegen*, Suec. *bedraga*. Verbum a Francis & Alamannis relictum, qui eodem ſenſu dicunt *trugen, driagen, triegen*, & compoſite *bitrugen* & *getrugen*. Gloſſ. Pez. impoſtorem *truginari*, impoſuiſti *pitrugi*. Gloſſ. Boxh. *bitrauc* fefellit. WINSBECK in Paræneſi ad fil. §. 2.

Nu ſich der welte göchel an,
Wie ſi ir volger triegen kan.
Adſpice mundi hiſtrioniam,
Ut ſectatores ſuos ludificet.

MARTINIO idem eſt quod Latinis *tricare* in voce *fraus*: ECCARDO idem quod *betrecken* trahendo capere, metaphora ab aucupibus deſumta, a quibus aves allectæ improviſo retibus attractis capiuntur, in not. ad L. Sal. Tit. XIV. 5. Cui conjecturæ, quamvis ſatis ingenioſæ, locum dare non poſſumus, quia puella, quæ ibidem *trahitur*, non decipitur, ſed rapitur. Ponamus vero multa decipiendi verba ab aucupio formari, quod ex compoſitis *betrecken, beziehen, berücken*, ſatis manifeſtum: omnia tamen eo referre, nec poſſibile nec neceſſarium eſt. Tale eſt *ſchwicken*, de quo pluribus ſupra. Et tale quoque eſt *triegen*, quod malim a *trug* dolus, quam aliunde arceſſere. A *triegen* rurſus fit *trug* impoſtura, deceptio, illuſio, quod differt a *trug* dolus, ſicut factum fraudulentum ab arte fallendi.

TRIESEL, trochus, turbo. A *truſando*, quia truſatilis, & flagello circumagitur.

TRIEST, *treiſt, tröſt*, audax, *trieſtiglich* audacter, *trieſtigkeit* audacia. Cuncta a *dürſten* audere, præſumere, quod vide. R. eſt litera loco mobilis, & inconſtantia ſua ſonum mutat, non ſenſum.

TRIFT, & *triftig*, vide in themate verbi *treiben*.

TRILCH, trilix, genus telæ, a *tribus liciis* ſic dictum, ut *zwilch* a *duobus*, interprete MARTINIO. Inde Angloſax. *thrielig hrægil* trilicium, veſtis ex trilice, apud SOMNERUM & BENSON.

TRILL, tornus. Extat eo ſenſu apud HENISCHIUM in Theſ. L. Germ. pag. 751. & oritur haud dubie a *draien* tornare, per medium derivandi L.

TRILL, ſervus. SOMNER. in Dict. AS. *thræl* ſervus, mancipium. VEREL. in Ind. *thrælar* mancipia, ſervi, *thrælka* in ſervitutem redigere. Suecis *thræl* etiamnum eſt ſervus, idemque Anglis *thrall*, & inde *thraldom* ſervitus, ſervitium. An a Gr. θύραυλος foris & ſub dio excubans? Hoc voluit JUNIUS. Malim, ſi Græca opus ſit origine, a λάτρης ſervus, per metatheſin. Quamvis nec hoc neceſſarium ſit. Nam *trill* potius eſt a *trillen* exagitare, duro labore exercere. Et huc etiam referri poteſt vox Gallica *drille* miles. Nam militis & ſervi nomina ſæpe permutantur. Ita Latinis ante CICERONEM *latro* fuit pro milite, a Gr. λάτρης, quod Reip. ſerviret in bello. Imo etiam Germanis *knecht* ſervum & militem notat. Adde, quod ſtatus militum, ſi duros labores & ſeveram diſciplinam ſpectes, a mancipiorum parum differat. MENAGIUS vocem Gallicam deduxit a *ſoldat*, per diminutivum *ſoudrille*. Quam etymologiam quovis oraculo veriorem vocat CLERICUS in Diſſert. Prælim. ad Lex. Philolog. Martinii; quamvis ſit vitioſa, utpote ex verbo conficto facta.

TRILLEN, quatenus derivatur a *trill* tornus, ſignificat quantum poteſt, (1.) tornare. Inde Cambris *trul* cylindrus. (2.) terebrare. Inde Belgis *drill* inſtrumentum fabrile perforandi ferrum. (3.) gyrare, circumagere. Inde Angloſax. *thryl-hus* tornatorium, machina verſatilis, apud BENSONIUM. (4.) criſpare. Inde *triller* vox criſpa, Italis *trillo*. (5.) conglomerare fila &c.

TRILLEN, metaphorice ſignificat *vexare, exagitare*, ducta ſimilitudine a rebus, quæ circumaguntur. VEREL. in Ind. *thræla* duro labore exercere. Ab hoc ſignificatu habemus *triller, trillmeiſter* campiductor, qui milites exercendo fatigat, *leute-triller* exactor, angariator &c.

TRINKEN, bibere. Gothis *driggkan* Marc. X. 38. Angloſax. *drincan* ibid. Francis & Alaman. *trinchan, drinkan*, Belg. *drinken*, Angl. *to drink*, Island. *drecka*, Suec. *dricka*. Gloſſ. Keron. bibere *trinchan*. Gloſſ. Pez. ſorbe-

ſorbeant *trinchent.* Colloq. Chriſti cum Samaritana ex Fragm. Lambeciano verſ. 13.

Bi uuaz keroſt thu, guotman,
Daz ih thir geba trinkan?

Vertit STADENIUS:

Cur cupis, optime vir,
Ut ego tibi dem bibere?

OTFRIDUS Lib. IV. cap. X. 27.

Thar drinket ir thaz minaz bluat,
Thaz iu in euuon uuola duat.

Vertit SCHILTERUS:

Hic bibitis hunc meum ſanguinem,
Qui vobis in æternum bene faciet.

VEREL. in Ind. *drecka* bibere, potare. Hoc cæteris videtur antiquius, & ab illo reliqua per epentheſin formata eſſe, non ſine ratione judicat JUNIUS. Nam *trecken* eſt *trahere*, & ſenſu ad bibentes translato *bibere*, quia potiones attrahunt. Vide JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 144. & patebit. Junium ſequuntur STIERNHIELMIUS & STADENIUS. Sed a nemine obſervatum video, quod *trinken* antiquitus nonſolum de potulentis, ſed etiam de eſculentis dictum ſit. Diſerte Verſio Angloſ. Matth. XXIII. 24. *and drincath thone olfend*, & glutitis camelum. Ergo *trinken* eſt gula attrahere, ſive potus ſit, ſive cibus. Synonyma ſunt *ſchlucken, ſchlinden, ſchlingen.* Gallis *trinquer* & Italis *trincare* eſt immoderate bibere, a Germ. *trinchen*, inquit FERRARIUS, more cum voce inde deducto. A *trinken* oriuntur *trunk* potus, *trenken* potum dare, facere ut bibat, *zutrinken* propinare, quæ ſua rurſus habent derivata.

TRITT, gradus, paſſus, inceſſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *trawd* & *trawdd* inceſſus, curſus pedeſtris. Refer ad *tretten* primæ ſignificationis.

TRITTLING, ſcabellum. Vide *tretten.*

TROCKEN, *trucken*, aridus, ſiccus, *trockne* ariditas, ſiccitas. Gloſſ. Pez. arida i. terra *truchini.* Oritur a *treugen* areſcere, arefacere, de quo ſupra. *G.* ſæpe mutatur in *CH.* & *CK.*

TROCKNEN, *trucknen*, areſcere, ſiccari, *es trocknet* ſiccatur, *es vertrocknet* areſcit. Verbum ab adjectivo factum, quo utitur Cod. Argent. Marc. IX. 18. *kriuſtit tunthuns ſeinans jah gataurknith*, ſtridet dentibus ſuis & areſcit. Vulgo legitur *gaſtaurknith*, ſed forte vitioſe.

TROCKNEN, *trucknen*, ſiccare, facere ut areſcat. Gloſſ. Pez. exſiccetur *gitruchinit*, ſiccandos *truchananne*, exſiccandos *truchanan.* Verbum faceſſens ex præcedenti.

TRODEL, *trödel, treidel*, ſcruta, veteramenta, aliæque res viles, *trödel-markt* forum ſcrutarium, *trödel-frau* ſcrutaria. Diminutiv. a *troſs* ſarcina.

TROG, alveus, *waſſer-trog* aqualiculus, *back-trog* mactra. Gloſſ. Pez. collectaculum *troch.* BENSON. in Voc. Angloſax. *trig* alveus, *trog, troge, troh* alveus, cantharus, mactra, linter, *cilda-trog* cunabulum. VEREL. in Ind. *trygell* alveolus, eſt diminutivum a *traug* alveus, inde Italis *truogo* & diminutiv. *truogolo*, quod a *trunco* deducit FERRARIUS, ſed fruſtra, cum ſit vocabulum pure Gothicum. Hæc ille: ſed non docet, unde ſit *traug*, nec Gothicum eſſe perſuadet. Nam alvei fiunt ex trunco excavato, & hactenus recte ab illo denominantur, donec ratio appellationis aliunde pateat. Huc etiam referri ſolet vox WILLERAMI *trugelin*, quæ extat in Edit. Merulæ pag. 131. *thin vahs iſt gedaan alſo cuninges purpura, thiu ther zeſamene gebunden nohtanne ſuevet in then zuein trugelin.* Ubi JUNIUS *in zuein trugelin* vertit *in duobus canalibus.* Quem ſequuntur STADENIUS in Voc. Bibl. & SCHILTERUS in Gloſſ. Quæri poteſt, quid faciant *canales* in purpura Regis, aut in capillis ſponſæ? Fateor me id neſcire. Contra *dregeli* in Indice VERELII exponitur *faſcia, vitta*, quod ſenſum reddit elegantem, ſi verba theotiſca ita vertamus: *Comæ tuæ ſunt ſicut purpura Regis, quæ etiamſi ſint colligatæ, fluctuant tamen in duabus faſciis.* Hoc unum me angit, quod vox in fonte Hebræo Cant. VII. 5. *aqualiculum* non *faſciam* ſignificat, & quod WILLERAMUS in Expoſitione rhythmica verba ſua ſic interpretatur:

Suntque tui capitis crines ut purpura Regis,
Cepta colorari fluitat quæ juncta CANALI.

TROGE, *tröge*, ſiccus. Vide *treuge* & *trocken.*

TROLLEN, diſcedere, *trolle dich* apage. Videtur idem quod *trille dich* verte te. Nam qui diſcedit, cogitur corpus in gyrum vertere.

TROMME, tympanum. Anglis *drumm*, Suecis *trumma*, Belgis *trom* in compoſito *keteltrom* tympanum aheneum. Opinor a Gr. δέρμα pellis. Quid enim eſt tympanum, niſi pellis vitulina, quæ fuſtibus pulſa boatum edit? Hodie cum Belgis utimur diminutivo *trommel.* Vulgus inde derivat *trommelen* tympanum pulſare.

TROMMEN, ſonare, ſuſurrare. Verbum a ſono fictum, quod cognoſcitur ex Angloſax. *dryminga* ſuſurrus, & Germ. *maul-trommel* crembalum.

TROMPETE, tuba. Cambris *trwmpls*, Anglis *trumpet*, Gall. *trompette*, Luth. *drommete* Hiob. XXXIX. 28. Diminutiva a Francico *trumbo.* Gloſſ. Lipſ. *drumbon* tubis. TATIANUS Cap. XXXIII. 2. *ni tuo trumbun ſingan fora thir*, noli tubis canere ante te. Vitæ Abbatum S. Albani apud CANGIUM: *Tuba, quam vulgus Trumpam vocat.* Hodie ſimplex ſuperat apud Belgas, quibus *trompe* tuba. Cuncta per epentheſin a Sarmatico *traba* tuba, buccina, cornu, quod eſt a *trabiu* inflo, cano, modulor. Voces ſiſtit FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 231.

TROPF,

TROPF, gutta. Græc. *θρόμβος*, Angloſax. *dropa*, *drype*, Franc. *troupb*, *tropf*, Suec. *droppa*, Angl. & Belg. *drop*. Gloſſ. Pez. ſtilla *trouphi*. TATIANUS Cap. CLXXXII. 3. *uuard tho ſin ſueiz ſamo ſo tropfo bluotes*, & factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis. Cuncta fortaſſe a *τρυπᾶν* perforare, quia gutta cavat lapidem non vi ſed ſæpe cadendo. A *tropf* eſt *trieffen* & *treuffen* ſtillare, guttatim cadere.

TROPF, podagra. Latini *guttam* vocant, ob deſtillationem vitioſi humoris in articulos, unde Gallis *goutte*, Anglis *gout* eodem ſenſu. Hunc loquendi modum imitantur noſtri in *tropf*, ſenſum a gutta ad morbum guttæ cadenti ſimilem transferendo. Confer *zipperlein*.

TROPF, miſer, miſellus, impotens, aut morbo laborans. SCHILTERUS videtur derivare a *treffen*, quia *tropf* illi eſt paralyticus, a manu divina (ut vulgo ajunt) percuſſus, in voce *perlin*. Latior & commodior ſenſus oritur, ſi vox ducatur ab obſoleto *trüben* pati, cujus antiquitatem inferius demonſtravi. Sed & Græcæ originis eſſe poteſt, non ab *ἄνθρωπος*, ut exiſtimat HELVIGIUS, ſed a *δρώπης* erro, mendicus.

TROPP, *trupp*, agmen, cœtus, grex hominum & animalium. Cambris *torf*, *tyrfa*, Lat. *turba*, Lat. Barb. *troppus*, Belg. *trop*, Angl. *a troop*, Gall. *troupe*, *troupeau*, Ital. *truppa*, Hiſp. *tropa*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *torf* multitudo, turma, *tyrfa* turba, turma, *catorfa*, *catyrfa*, turba, turma, caterva, a *cad* pugna, quaſi turba militaris. Lex Alam. Tit. LXXII. 1. *Si quis ductricem in troppo de jumentis involaverit*. Cuncta a *treiben* agere, agitare, prorſus ut *agmen* ab *agendo*. Simile derivatum vide in *herde* grex, cœtus, exercitus. Litera R. cum natura ſua mobilis ſit, vocalem ſuam nunc antecedit, nunc ſequitur. Poſtea ſenſus a multitudine ad locum multitudinis translatus eſt. Inde *dorf* villa, oppidum &c. quod vide. Aliud eſt *turba* tumultus, commotio plebis. Nam hoc eſt a *trüben* turbare ſtatum rei.

TROPPER, *tröpper*. Vide *trieffen*.

TROSS, ſarcina, faſciculus. Camb. *trwſa*, Belg. *tros*, Suec. *trotz*, Gall. *trouſſe*, *trouſſeau*, Latino-Barbaris *troſſa*, & hinc *troſſare* & *truſſare* ſupellectilem in ſarcinas colligere, quod imitantur Galli in *trouſſer bagage*, Angli in *truſs*. Hodie dicitur de ſarcinis & impedimentis exercitus tantum. Inde *troſs-bube* (non *trosbuc*, ut ſcribit MENAGIUS) calo, lixa, & omnis ſervus militaris, Belgis *trosboef*, Suecis *trotzdræng*.

TROSS, comitatus, *groſſer troſs* magnus comitatus. Primo intuitu poſſit videri dictio ſynecdochica, qua ſarcina ponitur pro ſervis qui ſarcinas portant. Sed revera eſt multitudo eorum qui aliquem ſequuntur, a verbo *truſſare* ſequi, ſectari, perſequi. Latino-Barbaros hoc verbi formaſſe a veſtigio, quod Gallis *trace*, *traſſe*, Italis *traccia* dicitur, obſervat CANGIUS in *cane traſſante*, qualis eſt qui veſtigia feræ proſequitur. Ipſum vero veſtigii nomen non eſt a *tractu*, ut FERRARIUS & MENAGIUS arbitrantur, ſed a *tretten* calcare, quia veſtigia ſunt ſigna pedum non trahendo ſed calcando impresſa. Et T. mutari in C. vel K. millies contingit.

TROST, ſubſtantive.

TROST, fidelitas, fides quæ fidem profitetur & ſervat. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *truſt* fides, *truſtineſs* fidelitas. Francos eodem dicendi genere uſos eſſe, colligitur ex vocibus Latino-Barbaris, in Lege Salica, Ripuaria, Longobardica, Capitularibus Regum Francorum, Formulis MARCULFI, & alibi paſſim obviis, quales ſunt, *truſtis* fidelitas, *truſtim jurare* fidelitatem ſacramento confirmare, *in truſte Regis eſſe* in fide Regis eſſe, ſive alter fidem dederit Regi, ſive Rex illi. Exempla dabit CANGIUS immenſi laboris ſcriptor, in Gloſſario. Cuncta a *trauwen* ſpondere, fidem promittere, per medium derivandi ST. Nec obſtat, quod plus ſit in derivato, quam in primitivo. Nam qui fidem profitetur, illam ſervare præſumitur. Et hinc fidelitas recte vocatur profeſſio fidei, etiamſi promiſſa non ſemper cuſtodiantur.

TROST, fiducia, confidentia, fides quæ fidem habet. Gr. *θάρσος*, Anglis *truſt* ut ſupra, Islandis *trauſt*. VERELIUS in Ind. *trauſt* fiducia. Oritur a *trauwen* credere, confidere, & differt a *durſt* audacia, quia audacia ſuis fidit viribus, non promiſſis alienis.

TROST, ſolatium. Francis & Belgis *troſt*. Gloſſ. Pez. ſolatium *troſt*. Proprie eſt fiducia, & dicitur de ſolatio, quia ſolatium eſt erectio animi per fiduciam.

TROST, auxilium, tutela, & ſimilia. VEREL. in Ind. *trauſt* auxilium, refugium, ſecuritas. Senſus a ſolatio ad auxilium translatus, quia auxilia ſunt maxima humanæ vitæ ſolatia. Hinc in Gloſſis vetuſtis *ſolatium* & *auxilium* ſæpe commune habent vocabulum. Gloſſ. Keron. ſolatia *helfa*, adjutorium *helfa*.

TROST, adjective.

TROST, fidus, fidelis, qui fidem profitetur & ſervat. Hodie perennat apud Anglos, quibus *truſty* fidelis, & *truſtily* fideliter. Omnino a *trouwen* ſpondere, fidem promittere. Inde Latino-Barbaris *truſtis dominicus* qui in truſte regia eſt, & negotium regis facit, & *antruſtio dominicus* qui fidem regi in manus dedit. In quo compoſito particula *an* non eſt otioſa, ſed adverbium copulæ, ſignificans eum, qui ſic dicitur, Regi per ſacramentum in manus datum conjunctum eſſe. Idem homo omiſſa interdum particula *truſtinus* vocatur, quem fruſtra pro Dapifero venditant nonnulli. Uterque differt a *droſt* præfectus.

TROST, confiſus. Hodie utimur compoſito *getroſt*, quod eſt a *trauwen* fidere, confidere, fiduciam collocare, & differt a *trieſt*, *treiſt*,

treiſt, tröſt audax. Ille fiduciam collocat in alio, hic in ſe ipſo.

TROSTEN, *tröſten*, fidere, confidere. Angl. *to truſt*, Suec. *tröſta, förtröſta*. A *troſt* fiducia, & non a *trauwen* & *thun* fidere & facere, etiamſi hæc etymologia magnum habeat auctorem. Nam verba apud Germanos non coaleſcunt ex verbis, ſicut nomina ex nominibus, nec hujus conglutinationis ullum exemplum proſtat. Hodie utimur reciproco *ſich getröſten*.

TROSTEN, *tröſten*, conſolari. Francis & Alam. *troſten, getroſten*, Belg. *trooſten*, Suec. *tröſta*. Gloſſ. Keron. conſolari *ketroſtan*. Gloſſ. Pez. delinivit *gitroſta*. A *troſt* fiducia. Quid enim eſt conſolari, niſi fiducia implere, & facere ut confidat? Differt a *tröſten* confidere, etiamſi in fiducia cum illo conveniat. Nam qui confidit, fiduciam capit ipſe, & qui ſolatur, alterum in fiduciam erigit.

TROSTER, *tröſter*, paracletus. Utitur Luth. Joh. XIV. 26. Mira eſt in Verſionibus tam veterum quam recentiorum in hoc nomine diverſitas. ULFILAS utitur voce Græca. Angloſaxo habet *froſregaſt*. Interpres Tatiani *fluobareri* Cap. CLXV. 4. Islandus *huggare*, Suecus *hugswalare*.

TROSTEL, *droſſel*, ſpecies turdi vel merulæ. Gloſſ. Ælf. in nom. avium: merula vel plara *trosle*. BENSON. in Voc. Angloſax. *thriſc* turdus, *throſtle* turdus. MARTINIO venit a Lat. *turdela*, quem ſequitur ECCARDUS in notis ad L. Sal. pag. 25.

TROT, mulier, anus, ſaga. Ab initio videtur fuiſſe nomen omnibus fœminis commune. VEREL. in Ind. *dros, qwinna* fœmina, mulier. Poſtea fœminis decrepitis tantum adhæſit. Inde Anglis *trot* vetula. Tandem a vetulis venit ad ſagas, quia vulgus de vetulis plerumque male ſentit. Inde *trotte, drutte, drude* ſaga, ſtriga, venefica. Niſi forte ſit a *druis*.

TROTT, populus. Vide *drott*.

TROTTE, torcular. JUNIUS tribuit Alamannis *trotta* eodem ſenſu, & derivat a *tretten* calcare, in Gloſſ. Goth. pag. 335. Atqui uvæ calcantur in lacu, premuntur in torculari. Hinc vox Alamannica fortaſſe rectius ducitur a Lat. *trudere*. Nam vocabula, quæ ad vini conficiendi rationem ſpectant, plerumque ſunt Latina, quia vinum eſt voluptas nova in Germania.

TROTTEN, *trotteln*, ſuccutere, ſuccuſſare, & metonymice velociter currere. Dicitur de equis tantum, quatenus incitato curſu ſeſſorem concutiunt, & tribuitur Germanis a STILERO in Theſ. L. Germ. Angli eodem ſenſu dicunt *to trot*, Galli *troter*, Itali *trottare*, Latino-Barbari *trotare*. Inde formulæ apud CANGIUM: *quantum equi trotare poterant*. SALMASIUS deflectit a *tolutare*, tolutim incedere, quem ſequitur MENAGIUS. Quod merito diſplicet FERRARIO, quia hæc etymologia tolutarium cum ſuccuſſatore, hoc eſt, mollem equi inceſſum cum incommodo & cruciante confundit. Ipſe deducit a *quadrupedare*, quia equus quadrupedando cruciat, ingenioſo ſed difficili partu. CARDANUS talem equum *tortorem* vocat, acſi *trotare* per metatheſin eſſet a *tortare* torquere, cruciare. Quam etymologiam haud illepidam vocat SKINNERUS. Nec deſunt, qui vocem a ſono currentis equi fictam arbitrentur, quos inter primus eſt CANGIUS. Sed hos nodum ſecare, non ſolvere, certum eſt. Quid ergo, inquies, eſt *trottare?* Reſpondeo: fatigare, defatigare, & dicitur de equo quadrupedante, quia vectorem ſuccuſſu defatigat. Teſtis mihi VERELIUS in Ind. *trott* laſſus, defatigatus, *trotta* defatigare, inde Ital. *trottare* ſuccutere, proprium equorum ſuccusſatorum & ſternacium. Hæc ille totidem verbis. Suecis *trötta* etiamnum eſt defatigare, *trött* defatigatus, *tröttheet* defatigatio. Unde patet, quam miſere ſæpe hallucinentur ii, qui voces in Scandia natas, & ab illis proſeminatas, nulla iſtius linguæ notitia inſtructi, aliunde explicare nituntur. A *trotten* currere, rurſus fit *trot* curſus equi incitatus & ſuccuſſorius, & *trotarius* curſor, pediſſequa: quorum illud Anglis & Gallis, hoc Latino-Barbaris uſitatum.

TROTTEN, *trotteln*, tarde & pigre incedere, inſtar hominis defatigati, *trottler* piger inceſſu. Quemadmodum a Scandico *trotta* defatigare fit *trotten* ſuccutere, & metonymice incitate currere, ob rationes ſupra dictas: ita a *trott* laſſus, defatigatus, rurſus fit *trotten* contrario ſignificatu, h. e. pigre incedere. Illud de equo, hoc de homine dicitur.

TROTZ, *trutz*, minæ, comminatio. Angloſax. *threatas*, Angl. *threats*. A *drohen* minari. Hic ſenſus a verbis minacibus eleganter transfertur ad res, quæ terrent, ut ſunt arma & fœdera. Inde *trotz bieten* cornua obvertere, *ſchutz-und trutz-bund* fœdus defenſivum & offenſivum.

TROTZ, *trutz*, contumacia, ferocia, animoſitas. Belgis *trots* eſt contumax & contumacia. Suecis *tresk* contumax, *treskhet* contumacia, *treskeliga* contumaciter. Græcis θρασὺς audax & ferox, θρασύτης audacia, contumacia. Latinis *thraſo* præſumptuoſus. Refer ad *trotzen* confidere. Nam quocunque nomine venerit hæc animi obfirmatio (pluribus autem deſignatur,) certe eſt affectus hominis viribus ſuis fidentis.

TROTZ, *trutz*, interjectio comminantis, provocantis, & viribus ſuis freti.

TROTZ, *trutz*, interdum idem eſt quod *druſs* moleſtia.

TROTZEN, *trutzen*, comminari, minis terrere, inſultare, provocare. Angloſax. *threatian*, Angl. *threaten*, Belg. *trotſen*. A *trotz* comminatio.

TROTZEN, *trutzen*, confidere, *auf ſein gelt und gut trotzen* fiduciam ponere in opibus ſuis. Hic ſenſus oritur a *durſt* audacia, confidentia, tranſpoſitis radiculæ literis. Inde

Inde *abtrotzen* contumacia vel minis extorquere. Utrumque enim denotare poteſt, ut ex antecedentibus patet.

TROTZIG, *trutzig*, ſignificat quantum poteſt, minacem, & ex fiducia virium ferocem, præſumptuoſum &c.

TRUB, *trüb*, turbidus, *das trübe* feculentum. Gloſſ. Pez. turbidum *truopaz*. Dicitur de aëre & liquidis, quatenus partibus diſſimilibus mixta ſunt, & per metonymiam cauſæ pro effectu de obſcuro & minime claro. Refer ergo ad *trüben* turbare.

TRUBEN, *trüben*, turbidum reddere. A Lat. *turbare*. Dicitur de aqua tantum, & metaphorice de aliis quoque rebus, quæ inſtar aquæ e ſtatu tranquillo in turbidum rediguntur, ut mox patebit.

TRUBEN, *trüben*, turbare ſtatum rei, miſcendo, commovendo, vel contrarios motus excitando. Gloſſ. Keron. turbet *ketruabpe*, perturbet *ketruabpe*, turbulentus *truabaler*. Quod dicitur de iis, qui gregem & monaſterium turbant, in Reg. S. Bened. Cap. 61. 63. 64. Inde Gallis *troubler* & *troubleur* eodem ſenſu. In Evangelio Gothico *drobjan* uſurpatur de his, qui remp. turbant. Marc. XV. 7. *was gabundans mith thaim mith imma drobjandam*, vinctus erat cum iis qui una cum ipſo turbas excitaverant. Latini eodem ſenſu dicunt *turbare* & *perturbare*, & inde *turbo* ventus vehemens & impetu ſuo omnia miſcens, & *turba* commotio multitudinis. Similiter & Græcis θορυβεῖν eſt tumultuari, θόρυβος & τύρβη tumultus.

TRUBEN, *trüben*, pati, affligi. Angloſax. *throwian*, Francis *thruven*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *throwian* pati, *throwere* martyr, *throwunge* paſſio. TATIANUS Cap. CLVIII. 2. *luſtonti luſta theſa oſtrun zi ezzanne mit ju, ér thanne ih thruve*, deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Verbum obſcurum & extinctum. Belgæ tamen inde habent *droef* dolens, triſtis, patiens, Angli *throwes* dolores & labores parturientium, nos *trübſal* calamitas, ærumna, perpeſſio.

TRUBEN, *trüben*, affligere, vexare, moleſtia vel triſtitia afficere. Gothis *draiban*, Angloſax. *drefan*, Franc. & Alam. *trouben*, *truaben*, Sax. inf. *dröven*, *bedröven*, Lat. *tribulare*. Evang. Goth. Marc. V. 35. *hwa thanamais draibeis thana laiſari*, quid ultra vexas magiſtrum? Evang. Angloſax. Joh. XII. 27. *min ſawel ys gedrefed*, anima mea turbata eſt. TATIANUS Cap. CLXXX. 5. *gitruobit iſt min ſela unz in tot*, triſtis eſt anima mea usque ad mortem. Verbum faceſſens ex præcedenti. Quid enim eſt affligere, niſi facere ut patiatur? Inde

Gothis *drobnan*, *indrobnan*, affligi, perturbari, & *gadrobnod* afflictus, perturbatus, in Gloſſ. Goth. apud JUNIUM pag. 145.

Francis *ſih druaben* contriſtari, in Gloſſ. Schilt, pag. 242.

Alamannis *ketruabpen* moleſtia afficere, quod dicitur de æſtate, qui monachos nimio æſtu perturbat, in Reg. S. Bened. Cap. 41. Ibidem Cap. 31. *duruhtriabit* exponitur per *keunfreuuit* contriſtetur.

Germanis *betrüben* affligere, offendere, *betrübt* triſtis, afflictus, *betrübnüs* afflictio, mœror, luctus, *ſich betrüben* & *betrübet werden* contriſtari animo &c.

Græcis τείρω eſt affligo, nonnulla fortaſſe cum reliquis affinitate.

TRUCHSESS, dapifer. Omnino a ferendis dapibus, ut *fændrich*, *fæntruch* ſignifer, a ferendo vexillo. Eſt enim vox ad modulum Latinæ facta, quamvis præpoſtera compoſitione, ab *eſs* cibus, & *tragen* portare. *Dapiferi* officium fuiſſe, tanquam principis coquorum, regiæ menſæ proſpicere de cibo, & in ſolemni Inauguratione primum ferculum Regi publice cœnanti offerre, prolixe oſtendit SPELMANNUS in voce. Simile compoſitum eſt in nomine miniſterii haud diſſimilis, & palatini quoque, quando *Pincerna* Angloſaxonibus vocatur *lacdrinc*, quia Regi bibenti poculum offert. Lex R. Æthelbirhti §. 7. *Gif Cininges ambiht-ſmith oththe laadrinc mannan ofslehth, meduman leodgelde forgelde*. Vertit Cel. WILKINSIUS: *Si quis Regis Præfecti fabrorum vel Pincernæ famulos occiderit, moderatam mulctam ordinariam ſolvat*. IDEM in Gloſſario adjecto: LAADRINC *vitioſe poſitum pro* LACDRINC, *quod eſt a lacan offerre, & drinc potus*. Cum autem Codex Roffenſis ita habeat, nec alibi præterquam in Æthelbirhti Legibus occurrat, retinuit *laadrinc* & vertit *pincerna*. Regnavit, ut ibidem oſtendit, ab an. Chriſti 561. usque ad an. 616. quo obiit. Hanc etymologiam meam pro ſuo, quo pollet, judicio, adoptavit Vir Cl. D. MASCOVIUS in *Principiis Juris publici* pag. 181. Quod mihi inſtar pignoris eſt, eam nec reliquis eruditis diſplicituram. Hinc porro non poſſum adſentiri iis, qui præpoſtera vocis Germanicæ compoſitione (quæ tamen, uti vidimus, non caret vetuſtiſſimo exemplo aulico) offenſi, nomen hujus miniſtri vel a *Droſſato* vel ab *Antruſtione* derivant. Nam hæc nomina non ſoli *Dapifero* convenire, ſed omnibus in negotio Regis verſantibus antiquitus tribui, jam demonſtravi in *Droſt* præfectus, & *troſt* fidelis. Sueci dapiferum vocant *drotz* vel *drotzet*, manifeſta vocabuli Germ. *truchſeſs* imitatione. Plura præpoſteræ compoſitionis exempla vide in *Proleg.* Sect. IV. in *metatheſi*.

TRUCKEN, ſiccus. Vide *trocken* & *treuge*.

TRUG, dolus, ars & voluntas decipiendi. Francis *drug* & *trugeheit*. Gloſſ. Lipſ. *drugina* dolus. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 2. *noh trugeheit in ſinemo ſinne ne iſt*, nec dolus in ſpiritu ejus eſt. Refer ad *triegen* occulere decipiendi aut lædendi cauſa. Quid enim eſt dolus, niſi conſilium occultum decipiendi aut lædendi? Dicimus etiam *betrug*. Utitur tamen ſimplici Luth. Pſal. X. 7.

TRUG, fraus, fallacia, illuſio. Perſis *drug*, Franc. & Alam. *drug*, *troc*, *gitrog*. Gloſſ. Pez. illuſionem *gitrugida*. Dicitur antiquitus (1.) de hallucinatione, ſive fictione mentis ſeipſam decipientis. Gloſſ. Boxh. *kitroc* fictio, *katroc* fantaſia. Hodie dicimus *ſelbſtbetrug*. (2.) de ſpectris. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VIII. 47.

Firnamun in giuuari
The' iz ein gidrog uuari.

Vertit SCHILTERUS:

Putabant certe
Quod ſpectrum eſſet.

Unde vel ex nomine patet, quid Franci de ſpectrorum & lemurum apparitionibus cenſuerint. (3.) de Oraculis Gentilium. Hinc *ſimulacra Deorum* ab interprete ISIDORI vocantur *diubilo drugidhu* dæmonum illuſiones Cap. V. 7. quia totus mundus ante adventum Chriſti his ſimulacris ludificabatur. (4.) de bonis fallacibus. TATIANUS Cap. LXXV. 3. *gitrog thero uuolone bitemphit thas uuort*, fallacia divitiarum ſuffocat verbum. (5.) de facto fraudulento. Utitur Luth. Matth. XXVII. 64. Cuncta a *triegen* decipere, auctoribus Francis, vel potius Scythis, a quibus vocabulum ad Perſas defluxit. Gothi & Angloſaxones neſciunt has voces. Et illi quidem fraudem vocant *airzitha* Matth. XXVII. 64. hi vero *facn* Marc. X. 19. *facen ne do thu*, fraudem ne feceris. Ubi Luth. *du ſolt niemand teuſchen*.

TRUG, artifex fraudum, magiſter in arte decipiendi, vel etiam deceptor. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *drwg* malus, nequam, pravus. AUCTOR Vulpeculæ: *Reinke iſt ein loſer droch*. ROSTIUS Carminum feſtivorum primo: *du biſt een loſer droch, een lichtferdiger mann*. Germani ſuperiores dicunt *betrieger*, longius non elegantius. *Trug* eſt verbale a *triegen* decipere.

TRUHE, receptaculum clauſum, ſive arca ſit, ſive loculus, capulus, compes, aut ſimile quid. Gloſſ. Ælf. pag. 74. ſarcophagum *thruh*. Gloſſ. Pez. compedes *fuozdruha*, manicis *hantdruhun*, ſarcophago *ſteininer druho*. VEREL. in Ind. *thro* ſarcophagus, *ſilfrthro* arcula argentea in qua conduntur oſſa martyrum. Refer ad *triegen* tegere ſervandi & cuſtodiendi cauſa. Inde Latino-Barbaris *truca* ciſta, locellus, apud CANGIUM.

TRUHTIN, dominus. Vide *drottin*.

TRUMM, fragmen, *trümmer* fragmina, *zertrümmern* in partes confringere. Græcis θρύμμα eſt fruſtum, a θρύπτω frango. Germanis *trumm* vel idem eſt, vel factum a *trennen* rumpere, mutato N. in M. Metonymice dicitur de capite fili, quia filum incipit ubi ruptura facta eſt.

TRUMMEN, ſonare. Vide *trommen*.

TRUNK, *trank*, potus, hauſtus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *trangcell* hauſtus, Vandali & Teutones dicunt *trankh*. Evang. Goth. Joh. VI. 55. *thata bloth mein iſt draggk biſunjai*, ſanguis meus vere eſt potus. Evang. Angloſax. Matth. X. 42. *drinc cealdes wæteres*, potus aquæ frigidæ. Gloſſ. Keron. potus *tranh*. Gloſſ. Pez. ſicera *tranh*, de potu *ſona tranche*. Hodie ita diſtinguimus, ut *trank* ſit potus medicatus, a *trenken* potare, potum dare, *trunk* potus ordinarius, a *trinken* bibere.

TRUNKEN, ebrius, *trunkenheit* ebrietas. Gloſſ. Lipſ. *fardruncon* crapulatus. Gloſſ. Keron. vinolentum *uuintrunchaz*, ebrietas *ubartrunchanii*. TATIANUS Cap. XLV. 8. *foltruncane* inebriati. BENSON. in Voc. Angloſax. *oferdrincan* plus æquo bibere, *oferdrenc* ebrietas, *ofer-druncen* ebrius, *druncnian* inebriari, *drunce*, *druncen* ebrius, *druncen-georn* bibax, *druncennyſſe*, *druncenſcype* ebrietas. Quædam ex his, quibus nota exceſſus præfixa, oriuntur a *trinken* bibere: reliqua vel a *druncnian* inebriari (quod videtur eſſe frequentativum a *trinken*,) vel a *trenken* mergere, quia ebrius eſt quaſi vino merſus.

TRUNKENBOLD, ebrioſus. Proprie caput ebrium. Ita *ſchielebol* & *ſchielebolt* eſt caput ſtrabum. De capitis appellatione vide plura in *bolen* vertere, nec non in *polſter* pulvinar. *Bold* pro *bol* eſt a paragoge.

TRUPP, agmen. Vide *tropp*.

TRUTZ, minæ. Vide *trotz*.

TUCH, pannus, linteus & laneus, & per metonymiam materiæ quicquid ex panno vel linteo fit. Vox a Francis proſeminata, nec alibi niſi apud illos obvia. Gloſſ. Pez. pannus *tuoh*, pannos *tuocha*, pallium *tuohhe*. Gloſſ. Boxh. *tuacha* placula. TATIANUS Cap. V. 13. *inti biuuant inan mit tuochon*, & involvit eum pannis. Refer ad *decken* tegere. Revera enim eſt tegmen, & tegendi corporis cauſa factum. Ita Latinis *toga* a *tego*. Hoc malo, quam cum GOLDASTO derivare a *tunch* tunica, vel cum HELVIGIO ab Heb. *dok* pellis, membrana, cortina, vel cum STADENIO a *ducken* premere, quod coactilibus magis quam pannis convenit, vel cum aliis a τεύχω fabrico.

TUCHSTEIN, pumex. Belgæ melius *tufſteen*. Quemadmodum enim *bims* & *bimſenſtein* eſt a *pumex*, ita *tufſtein* a *tophus*. Diſcrimen inter Germanicam & Belgicam vocem eſt a permutatione literarum F. & CH. vitio ſatis frequenti in omnibus Dialectis. Aqua ex topho fluens idem nomen cereviſiæ cuidam conciliavit.

TUCHT, *tücht*, virtus, præſtantia, probitas. Francis *dohti*, Belg. *deugd*, Suec. & Island. *dygd*. OTFRIDUS in Præfat. ad Epiſcop. Salomon. verſ. 25.

Ni thaz mino dohti
Giuuerkon thaz io mohti.

Non quod præſtantia mea
Efficere illud potuerit.

Idem regni cœlorum excellentiam vocat *himil-*

himilriches dohta Lib. V. Cap. XXIII. 471. 480. quod male vertitur decor, gloria, majeſtas. VEREL. in Ind. *dygd* præſtantia, valor, *dygdamadur* vir honeſtus, *dygdarlaus* ſine virtute. Refer ad *taugen* poſſe, valere, præſtare, prodeſſe &c.

TUCHTIG, *tüchtig*, quatenus derivatur a *tücht* virtus, præſtantia, probitas, ſignificat quantum poteſt, idoneum, aptum, habilem, probum, & tam facultate quam voluntate bene agendi præditum. Inde *untüchtig* ſenſu oppoſito & contrario. Angloſaxonibus *dihtig* eſt paratus, inſtructus, ſed ex alio fonte, nempe a *dichten* parare.

TUCK, *tück*, dolus, machinatio occulta, *tückiſch* doloſus, *heimtückiſch* ſubdolus. Græcis τέχνη eſt dolus, Cambris *dichell* aſtutia, fallacia, inſidiæ, *dichellgar* aſtutus, verſutus. Et in Lexico Runico *thykkia* exponitur ira latens. Derivari poteſt, vel a *tögen* celare, occulere, quod inprimis ſe probavit STADENIO, ſecretorum linguæ noſtræ rimatori feliciſſimo; Vel a *decken* latere, latitare. Latent enim plerumque doloſi, & clam inſidias ſtruunt. TACITUS Annal. IV. 69. *Tectum inter & laquearia tres Senatores, haud minus turpi latebra quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt, foraminibus & rimis aurem admovent.* Vel a *tagen* ſilere. Nam & hoc convenit ingeniis ſubdolis & ad fallendum natis, quæ plerumque ſunt taciturna.

TUCKEN, *ſich tucken*. Vide *ducken*.

TUGEN, *tügen*, *tögen*, poſſe, valere, prodeſſe. Vide *taugen*.

TUGEND, virtus. Camb. *digoniant*, Anglosax. *duguth*, Francis *tugend* & *tuged*. NOTKERUS Pſal. CXXXVII. 3. *manega tugend kebuſoſt du in minero ſelo*, multiplicabis in anima mea virtutem. WILLERAMUS Cap. II. 7. *ih beſueron iuuih bi den tugeden*, adjuro vos per virtutes. Quid Germanis ſit VIRTUS, patet ex radice *tügen*, *tögen*, *taugen*, cujus ampliſſimus ſignificatus eſt *poſſe, valere, præſtare, prodeſſe, expedire, juvare*, ut demonſtravi in loco. Hinc proles tanti parentis ſignificat quantum poteſt (1.) vim agendi naturalem, (2.) potentiam recte agendi, & ex ductu rationis vivendi, fugere vitia, & modum in rebus tenere, (3.) vim qua adverſa fortiter repellimus aut patienter toleramus, (4.) excellentiam qua aliis præſtamus, (5.) probitatem qua aliis utiles ſumus, & denique (6.) quamvis honeſtam actionem. Latinis quoque *virtus* a viribus denominatur, nonſolum naturalis & bellica, ſed etiam moralis, qua cum vitiis tanquam cum beſtiis certamus. Origines, quæ a ταχεῖν ordinare, τεύχειν parare, τέκειν parere, δείκειν oſtendere, ab Helleniſtis deſumuntur, ne hilum quidem valent. De terminatione *end* vide *Proleg.* Alterum virtutis nomen in Veteri Lingua eſt *kuſt*, quod poſſit eſſe a *giſen* poſſe, valere, quia virtus eſt agendi potentia. Nam ex eodem fonte & potentes & viri fortes appellantur, ut oſtendi in *gaſt* & *geſus*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVII. 17.

Thaz ſin hugoluſti
In rehteru kuſti.

Vertit SCHILTERUS:

Hæ ſunt jucundæ meditationes
In vera virtute.

Alii vertunt, *in vero guſtu.* Perperam. Nam *kuſt* eſt virtus, & *unkuſt* vitium, malitia, iniquitas. VEREL. in Ind. *koſtur ok lauſtur* virtutes & vitia, *okoſtur* conditio iniqua. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VII. 109.

In thir haben ih mir funtan
Thegan einfaltan
Ther ouh unkuſti
Ni habet in theru bruſti.

Vertit SCHILTERUS:

In te inveni mihi
Servum ſimplicem (ſincerum)
Qui & dolum
Non habet in pectore.

Alamanni libentius dicunt *achuſt*, quia *a.* negandi vim habet apud priſcos, perinde ut *o.* apud Septemtrionales, & *un* apud reliquos Germanos. Gloſſ. Keron. vitium *ahchuſt*, vitio (ex vitio) *er achuſti.* In iisdem Gloſſis legimus *hachuſt*, quod idem, & *archuſt*, quod vitioſum. Denique in ore multorum *unkuſt* pronunciatur *honkuſt*, ex libidine adſpirandi. Tertium nomen Virtutis vide in *elend.*

TUM, ſubfixum. Vide *Proleg.* Sect. VI.

TUMMEL, crapula. Vel idem eſt quod *daumel* vertigo, vel a Lat. *temulentia.*

TUMMELN, circumagere, *die pferde tummeln* circumagere equos. Frequentativum a *dümen*, quod tempus delevit. Vide quæ de ortu & cognatione hujus verbi dixi in *daumel* vertigo. Interim a frequentativo habemus *tummelplatz* gyrus, ubi equi circumaguntur, & *ſich tummeln* feſtinare, rapide & concitate rem agere, inſtar equi qui circumagitur.

TUMMELN, *ſich tummeln*, ſaltare, tripudiare. Frequentativum a *dümen* vertere, circumagere, & dicitur de ſaltantibus, quia inter ſaltandum crebro corpus vertunt. Angloſaxones non utuntur hoc frequentativo, ſed ſimpliciter dicunt *tumban*, quod extat in Evangelio Gentis Marc. VI. 22. *and tha tha thære Herodiadiſcan dohtor in-eode and tumbode*, & cum intraſſet filia Herodiadis & ſaltaſſet. Cui verſioni conſentit Germanica quædam, STADENIO in Vocibus Biblicis citata pag. 908. ubi verbi Evangeliſtæ redduntur, *de dochter der Herodias tümede.* Inde Anglis *tumbler* ſaltator, Germanis vero *tümler* globus ignivomus a ſaltibus ſic dictus, quam vocem ex Chronica quadam ſiſtit STADENIUS. Hoc verbum male confunditur cum *daumeln* vertigine agi, quod proprie eſt ebriorum, non ſaltantium.

TUNCH,

TUNCH, tunica. Gloſſ. Keron. tunicam *tunihhu.* Sic toga Domini TATIANO dicitur *tuniha* Cap. CCIII. 2. OTFRIDO *tunicha* Lib. IV. Cap. XXVIII. 10. An a Lat. *tunica?* Negat GOLDASTUS Tom. I. Rer. Alam. pag. 286. & vocabulum Germanis vindicat his verbis: *Tunica Alamannis veteribus Tunch, noſtris N. ablato Tuch, a verbo tünchen, quod eſt tingere, quaſi panni tincti.* Atqui *tünchen* in nullis veterum nec recentiorum Dialectis ſignificat id, quod vult Goldaſtus, ſed incruſtare vel cruſta operire, quod veſtibus minime convenit. Merito igitur PALTHENIUS, rem & nomen rei a Romanis ad Germanos, jam tum peregrini ſermonis & habitus appetentes, cum ſolis pellibus aut ſagis uterentur omnes, perveniſſe contendit, in Animad. ad Tat. pag. 330. Et rationem addit ſatis manifeſtam, quod ſtricta illa veſtis, & ſingulos artus exprimens, qua teſte TACITO Cap. 17. de M. G. locupletiſſimi diſtinguuntur, nihil aliud videatur eſſe quam tunica Romana, togæ pallioque oppoſita.

TUNCH, tünch, litura e calce, gypſo, vel cæmento, *tünchen* calce vel gypſo obducere. Gloſſ. Pez. litura *tunichunga*, liniri *gitunihhot uuerdan*, lita *gitunihhotiu*, calce lævigabis *mit chalche tunichos.* Vox Francica videtur facta e Cambrica *tonn* cruſta, per paragogen. Quid enim eſt calce vel gypſo tegere, niſi incruſtare? HELVIGIUS tamen pro etymo adducit Heb. *toach* levit, oblevit calce vel cæmento.

TUNEN, virgulæ, ſurculi, rami teneriores cujuscunque arboris. Uſum & antiquitatem vocis exhibent Monumenta Gothica. In Codice Argenteo *weina-tains* ſunt palmites vitium Joh. XV. 4. & *thrams-tains* ſurculi arborum Marc. I. 6. ut demonſtravi in *tram* arbor. Et in Indice VERELII *tein* exponitur ſurculus, & *miſtiltein* germen viſci. Primi nominis impoſitores videntur illud deſumpſiſſe a *denen* tendere, extendere, ſive quia ſurculi ſunt quaſi brachia arborum protenſa, ſive quia natura ita molles ſunt atque lenti, ut flecti quaqua verſus poſſint. Hoc ultimum placuit JUNIO.

TUNEN, vimina, rami flexiles ab arbore vel radice præciſi. SOMNER. in Dict. Angloſax. *tan* vimen, virgultum, *ac-tanas* vimina vel virgulta quercea, *ellen-tanas* vimina vel virgulta ſambucea. KILIANUS in Etymol. Belg. *teen, tiene* vimen, *teen-boſch* virgetum, ſalicetum. Synecdochice dicitur de ſportis vimineis. Inde Suevis *zein* & Danis *tiene* corbis.

TUNEN, *tünen, tienen*, tendiculæ, quibus turdi capiuntur. Ratio appellationis manifeſta eſt, quia hæ tendiculæ ſunt vincula inſidioſa ex viminibus ſalignis facta. JUNIUS huc refert Lat. *tenus* ex PLAUTO:

> *Nunc ab tranſenna turdus lumbricum petit:*
> *Pendebit hodie pulcre, ita intendi tenus.*

An recte, dubito, quia *tenus* videtur eſſe laqueus a *tenendo* ſic dictus. Alienum quoque eſt *tænia* pro faſcia, etiamſi ſono conſentiat.

TUNEN, ſortes. SOMNERUS loc. cit. *tan* ſors, ſors viminia vel viminalis, *tan ſendan* ſortem mittere, *mid tanum hlotan* ſortibus certare, *tan-hlyta, tan-hlytere* ſortilegus. Inde Latino-Barbaris *tenus* pro ſorte vel teſſera. Senſus a virgultis ad ſortes translatus, quia majores noſtri in ſortibus faciendis virgultis utebantur. Morem deſcribit TACITUS cap. 10. de M. G. *Auſpicia ſorteſque, ut qui maxime obſervant. Sortium conſuetudo ſimplex. Virgam frugiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputant, eoſque notis quibusdam diſcretos ſuper candidam veſtem temere ac fortuito ſpargunt. Mox ſi publice conſulatur, Sacerdos civitatis, ſin privatim, ipſe pater familiæ precatus Deos, cœlum ſuſpiciens, ter ſingulos tollit, ſublatos ſecundum impreſſam ante notam interpretatur.* Germanos hoc divinationis genus a Scythis accepiſſe, commentatores ex HERODOTI Lib. 4. colligunt. Duravit hæc ſuperſtitio diutiſſime inter noſtros, quamvis doctrina Evangelii dudum initiatos. Sortes publice mittebantur in Eccleſia. Aderat virga divinatoria, in talos, quos *tenos* vocabant, diviſa. Aderant notæ ſuper talis, crux, aliaque ſigna. Aderat candida lana, & Presbyter Deum exorans. Quæ omnia recenſet LEX FRISIONUM Tit. XIV. 1. ubi modus explorandi homicidii in turba commiſſi, & examen per ſortes prolixe proponitur. Verba Legis ſunt: *Sortes tales eſſe debent: Duo Tali de virga præciſi, quos* TENOS *vocant, quorum unus ſigno crucis dignoſcatur, alius purus dimittitur, & lana munda involuti ſuper altare ſeu reliquias mittuntur, & ſi Presbyter adfuerit, vel ſi Presbyter deeſt, puer quilibet innocens unum de ipſis ſortibus de altari tollere debet, & interim Deus exorandus, ſi illi Septem, qui de homicidio commiſſo juraverunt, verum juraſſent, evidenti ſigno oſtendat. Si illum, qui cruce ſignatus eſt, ſuſtulerit, innocentes erunt, qui juraverunt; ſi vero alterum ſuſtulit, tunc unusquisque illorum Septem faciat ſuam ſortem, id eſt,* TENUM *de virga, & ſignet ſigno ſuo, ut eum tam ille quam cæteri, qui circumſtant, cognoſcere poſſint, & obvolvant lana munda, & altari ſeu reliquiis imponantur, & presbyter ſi adfuerit, ſi vero non, ut ſuperius puer innocens unumquodque illorum ſingillatim de altari tollat, & ei, qui ſuam ſortem eſſe cognoverit, rogat, cujus ſortem extremam eſſe contigerit, ille homicidii compoſitionem perſolvere cogatur, cæteris, quorum ſortes prius levatæ ſunt, abſolutis.* Tandem Chriſtiana Religio rem & nomen rei, quamvis ſero, abolevit.

TUNGINUS, homo Legis Salicæ, de cujus munere nihil literis proditum eſt, niſi quod Mallum indixerit, Tit. XLVII. 1. Tit. XLIX. 1. An idem ſit, qui Angloſaxonibus *tun-gereſa* præfectus loci, villæ vel vici, dubitat

bitat SPELMANNUS, aſſerit CANGIUS. WENDELINO in Gloſſario Salico eſt Sculdaſius, a *tonge* lingua ſic dictus, quod ſit lingua & inſtrumentum Comitis. BRUMMERUS judicem in voce agnoſcit, ſed exploſa Wendelini originatione nomen a *dingen* judicare deducit, Cap. 4. de Scabinis. Quid nobis videatur de *Tungino*, jam expoſuimus in voce *Ding-man* decurio. Quibus nunc addimus, quod cum *Thegano* & *Tangano* non ſit confundendus. A *tunginus* porro eſt *Tunchinium* Decania, locus ubi Decurio jus dicit, in Lege Sal. Tit. LXIII.

TUNKEL. Vide *dunkel.*

TUNKEN, *eintunken*, intingere, immergere. Verbum a Francis fabricatum e Græco τέγγω vel Lat. *tingo.* NOTKERUS Pſal. LXVII. 24. *daz din fuoz in demo bluote getunchot uuerde*, ut intingatur pes tuus in ſanguine. TATIANUS Cap. CLIX. 2. *ther iſt iz, themo ih thaz githuncoto brot gibu*, ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et mox: *mit thiu er thuncota thas brot*, cum intinxiſſet panem. Inde *tunke* embamma. Verbum Saxonicum vide in *ſtippen* & *dupſen.*

TUPF, punctum, *tüpflein* punctulum, *tupfig, tüpflicht* punctatus, *tupfwerk* opus punctis pictum, alias miniatura. Ut Latinis *punctum* a *pungo*, ita Germanis *tupf* a τύπος ictus, quia punctum ictui ſimile eſt. Dicitur etiam *ſtipp* & *ſtupf* præpoſito ſibilo.

TUPFEN, pungere, punctum facere. A *tupf* punctum, non vice verſa. Dicitur etiam *ſtippen* & *ſtupfen* præpoſito ſibilo. Sed *tupfen* ſimplicius eſt & origini conformius. Confer *dupfen* pungere, & corrige quæ ibi minus recte dixi.

TUPFEN, tingere. Vide *dupfen.*

TUPPE, cadus. Belg. *tobbe*, Angl. *tub*, Lat. Barb. *dupia.* Non a θίβη arca ſcirpea, ut CASAUBONUS exiſtimavit, ſed potius ab obſoleto *dauben* latera vaſis compingere, quod eſt a *daube* tabula doliaris. Confer *zuber.*

TURF, ceſpes. Vide *torf.*

TURNIER, ludus equeſtris. Græcis inferioribus τόρνε, τορνέτιον, Lat. Barb. *torneamentum*, Gall. *tournoy.* MENESTRERIUS, qui de hoc ludo venuſtum tractatum edidit, vocem deduxit a *tourner* vertere. Quod quidem Decurſionibus illis Romanorum, quæ circa tumulum aut rogum illuſtris alicujus defuncti fieri conſueverant, minime vero ludis equeſtribus Germanorum convenit. Qui neque flexis in gyrum fiunt equis, neque eo fine a majoribus inſtituti ſunt, ut virtus fugere aut terga vertere, ſed ut frontem hoſti obvertere & vincere diſcat. Si vocem ex Lingua Celtica æſtimemus, *turnier* proprie eſt certamen, a *dorna* pugnare, & dicitur de ludis equeſtribus, quia revera ſunt certamina, quamvis ludicra. Sponſorem verbi habeo PEZRONIUM in Antiq. Celt. pag. 288. *Quemadmodum apud Latinos a* pugnus *fit* pugnare, *ita apud Armoricos a* dorn *pugnus fit* dorna *pugnare.* De ludis equeſtribus Francorum primus mentionem injecit PROCOPIUS Lib. III. de Bello Goth. *Ex eo Germani reges Maſſiliam Phocæenſium coloniam & alia ejus oræ maritima loca tenuere, marique imperarunt, & in hunc usque diem, Arelate ſpectant Circenſes.* Vulgo tamen inventi gloria deferri ſolet HENRICO AUCUPI Imp. neſcio an ſatis explorate. Nam ejusmodi ludos omnibus temporibus Gothorum, Francorum, & Longobardorum Regibus uſitatos fuiſſe, pluribus oſtendit GEORGIUS SCHUBARTUS in eleganti opuſculo *de Ludis equeſtribus.* Quocum conferri meretur LOCCENIUS Lib. III. Antiq. Sueo-Goth. Cap. 3. An vero ſemper eodem modo, ordine, ac ritu peracta ſint illa certamina vel haſtiludia, merito dubitatur. Nam hic aliquid poſteritati concedendum eſt, quæ priſcis inventis ſemper aliquid novi addidit, ſive in armis, ſive in modo certandi. Confer *herold.*

TURNREITE, ludus equeſtris, apud Scriptores Sagarum. VEREL. in Ind. *turnreid* certamen equeſtre ludicrum, interdum hoſtile, *ridum i turnreid* equo & haſta decertemus armati. Differt aperte ſatis ab antecedenti, & compoſitionem ſuam habere videtur a Celtica voce *teyrn* rex, & *reite* equitatio, ſic ut *turnreid* ab initio fuerit ludus regius, & regiæ juventutis exercendæ gratia, a Regibus antiquis, & fortaſſe ab ipſo ARIOVISTO inventus. Qui, quantum ex relatu CÆSARIS cognoſcere licet, primus certamina ludicra inter Germanos inſtituit. Confer *reitkunſt.* De nomine Regis Celtico vide plura in *Tyrann.*

TURTEL-TAUBE, avis e columbarum genere. Heb. *thor, thur*, Lat. *turtur* per reduplicationem, Angloſax. & Angl. *turtle*, Francis *turtilutubo* apud TATIAN. in Harm. Evang. Cap. VII. 3. Cuncta fortaſſe a ſono avis naturali & luctuoſo *tur*, quamvis etiam ad *dauren* lugere referri poſſit, quomodo Gothi easdem columbas appellant *hraiwadubono* Luc. II. 24. h. e. mœrentes, gementes, a *reuwen* dolere, lugere. Hodie dixeris *reuwtauben*, quæ vox Germanicæ Linguæ reſtitui meretur.

TUSCHE, nigredo, tinctura nigra. Forte a Celtico *du* ater. Inde *tuſchen* umbram facere, umbra deſignare, & allegorice occultare, umbris quibusdam & coloribus palliare, niſi hic ſenſus in Oriente natus ſit.

TUSCHEN, *vertuſchen*, abſcondere, occultare. Chaldæis *teſa*, Syris *teſcho*, Arabibus *daſcha* eſt illinere, diciturque de iis rebus, quæ luto, cæmento, aut adipe obducuntur aut incruſtantur, ut clariſſ. CLODIUS in literis ad me.

TUSCI, pars Etruſcorum. PLINIUS Lib. III. Cap. 5. *Umbros inde exegere antiquitus Pelasgi: hos Lydi: a quorum Rege Tyrrheni: mox a ſacrifico ritu lingua Græcorum Tuſci ſunt cognominati.* Ergo quaſi θυοσκοὶ aruſpices, quod etiam tradit DIONYSIUS Halicar-

licarnaſſeus Lib. I. quamvis FESTUS a Rege Tuſco denominatos putet, ut Tyrrheni a Tyrrheno. Tuſcos a Gallis pulſos Rhætorum gentem de nomine Ducis condidiſſe, refert JUSTINUS Lib. XX. Cap. 5. Quod notari velim ab iis, qui hodie *Antiquitates Etruſcas* inveſtigant, ne linguæ Rhæticæ juvamen adſpernentur. Nam hac Lingua neglecta aut ignorata tam arduum negotium fruſtra aut imparibus humeris ſuſcipitur. De origine Rhætorum ex Tuſcis vide plura in *ries* montana.

TUSELN, tundere, percutere. Sorab. *tolczu*. A *tuſione* vel θλᾶσει verbi θλάω tundo, collido, auctore FRENZELIO in Orig. Sor. pag. 1024.

TUTSCHE, *tütſche*, embamma, intinctus. Proprie eſt liquamen, & Cambrice dicitur *tawdd*, haud dubie a *tauwen* diffluere, diſſolvi. Nos inde fecimus *tütſche*, adjecto in fine ſchin. Vulgo uſurpatur de omni liquido, in quo panis vel opſonium intingi poteſt.

TUTTEL, *tüttel*, punctum, apex. Utitur Luth. Matth. V. 18. Ab obſoleto *thydan* figere, pungere, quod ſiſtit SOMNERUS in Dict. Angloſax. De hoc verbo vide plura in *diſtel* carduus.

TWIL, geminus. Vide *zwil*.

TYRANN, tyrannus, τύραννος, princeps iniquus & crudelis, hoſtis reipublicæ. Senſus vocis hodiernus, ex optimo in peſſimum vitio imperantium delapſus. Antiquiſſimi Græcorum Tyranni erant principes legitimæ & perpetuæ poteſtatis in libera civitate. Ipſa vox Linguæ Græcæ ægre accommodari poteſt, & a Celtis mutuata videtur, quibus *teyrn* rex, *teyrnas* regnum, *teyrnaſſu* regnare, quas voces etiamnum cuſtodiunt Walli in Britannia, teſte PEZRONIO in Antiq. Celt. pag. 419. cui hanc tyranni etymologiam, & plures alias ejusdem probitatis debemus. Extat & *mechdeyrn* pro ſummo imperatore, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Ex hoc fonte videtur etiam manaſſe, quod Angloſaxonibus *tir*, *tire* eſt principatus, imperium, *tir-eadig* dominatu florens, apud SOMNERUM & BENSONIUM. Et hinc porro patet, ad quam Linguam ſpectent, THORUS, TURNUS, SATURNUS, & ſimilia ſive Principum ſive Deorum nomina, quæ præter regem nihil denotare videntur. Cæterum & hoc obſervari velim, quod in vetuſtiſſima Islandorum Lingua *ſtiori* ſit rector, *ſtiorn* regimen, *valdſtiorn* magiſtratus, a *ſtiorna* regere, præeſſe. Nam his probe conſideratis fieri poſſe intelligimus, ut vox Celtica *teyrn* rex ſit Germanicæ originis, & abjecto ſibilo formata a *ſtiorna* regere. De verbo Islandico, ejusque cum aliis Linguis cognatione, vide plura in *ſteuren*.

U.

UBEL, *übel*, malus & male, & omne malum ſeu non-bonum quod agimus vel patimur. Vox rei coæva, h. e. antiquisſima. Hebræis *avel* eſt malum culpæ, & a LXX. redditur ἀδικία, ἀνομία. Cambris *yfall* malum, *plant yfall* filii belial. Gothis *ubils* malus, & dicitur de homine qui ex malo theſauro cordis ſui profert malum, Luc. VI. 45. de malis cogitationibus Marc. VII. 21. & de arbore mala, quæ non facit bonos fructus, Matth. VII. 18. *ubiltojis* malefactor, Joh. XVIII. 30. *ubilquithan* maledicere, Marc. VII. 70. quæ more ſuo diligentiſſime annotavit primus Argentei Codicis interpres & Literaturæ Gothicæ inſtaurator FRANCISCUS JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 357. Idem Angloſax. *yfel*, Francis & Alam. *ubil* & *upil*. Gloſſ. Pez. arcum (lege arcanum) pravum *tougana upili*. Gloſſ. Keron. malum *ubil*, *hubilan*, malorum *ubilero*, maledicentes *ubiloſprehhante*. Saxones imitantur Angli & Belgæ in *evill* & *euuel*. JUNIUS ad affinitatem refert ἀφελγύνω lædo, malo afficio, φαῦλος malus, ὕπελον malum latens: MARTINIUS etiam οὖλον exitiale. Vocem aliunde advectam eſſe ex ſermone Græco vel Hebræo, non auſim inficiari. Potuiſſe tamen etiam domi naſci, ex compoſitione intelligo. Nam *bal* eſt malum actionis & paſſionis, & *a*. ſeu quod idem eſt, *e. y. u.* ſæpe ſenſum intendit.

UBEN, *üben*, facere. Non occurrit niſi apud Francos. OTFRIDUS Lib. III. cap. XX. 305.

Er auur theno liubit,
Ther ſinan uuillon uabit.
Ipſe autem diligit eum,
Qui voluntatem ejus facit.

Utitur Luth. Luc. I. 51. *er übet gewalt mit ſeinem arm*, facit potentiam in brachio ſuo. Convenit Græc. ἕπειν tractare, & ποιεῖν facere, imo etiam Lat. *opus*. Hodie delectamur compoſitis, *ausüben* potentiam agendi in actum deducere, *verüben* patrare, quod ſenſu plerumque malo dicitur, ob præfixum *ver*, quod pravitatem in actione notat.

UBEN, *üben*, frequenter facere, *übung* uſus, exercitium, praxis, *geübt* expertus, verſatus, crebra exercitatione habitum conſecutus. NOTKERUS Pſal. LXXX. 4. *daz uobent noh iudei*, hoc etiamnum frequenter faciunt Judæi. Idem Belgis *œfenen*, Suec. *öfwa*.

UBEN, *üben*, colere. Senſus a præcedenti petitus, quia colentes frequenter facientibus ſimiles ſunt. Inde Francis *Got uoben* Deum colere, *chriſtuobo* chriſticola, *uobare* cultor, apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 798.

pag. 798. Ita Latinis *facere* ſæpe eſt *rem divinam facere*, & Græcis ῥέζειν utrumque ſignificat.

UBER, *über*, vocula antiquiſſima, quæ Hebræis effertur *eber* vel *ever*, Perſis *avar*, Græcis ὑπέρ, Latinis præfixo ſibilo *ſuper*, Gothis *ufar*, Angloſaxonibus *ofer*, Francis & Alamannis *ubar* & *upar*, Anglis & Belgis *over*. In Dialectis Germanicis duplici fungitur officio, *præpoſitionis* caſum regentis extra compoſita, *adverbii* in compoſitis, tanta ſenſuum affluentia, ut vix ulla vox ſit, quæ pomœria ſua latius producat per univerſam Linguam.

UBER, *über*, ſuper. Hic ſenſus pene inexhauſtus eſt. Conabor tamen illum ad ſumma genera reducere.

UBER, *über*, nota potentiæ. Sic vulgo dicimus *über einen herrſchen* regnare ſuper aliquem. Quod etiamſi Latine dici nequeat, Germanice tamen recte & eleganter dicitur, & ſemper dictum eſt ab Antiquis. Evang. Goth. Luc. I. 33. *jah thiudanoth ufar garda iakobis in aiwins*, & regnabit ſuper domum Jacob in æternum. Evang. Anglo-ſax. Luc. XIX. 27. *the noldon thæt ic ofer hig rixude*, qui noluerunt me regnare ſuper ſe. Sic & LUTHERUS: *und er wird ein könig ſein über das haus Jacob ewiglich.* Item: *die nicht wolten, daſs ich über ſie herrſchen ſolte.*

UBER, *über*, nota eminentiæ. Inde Gothis *ufargudji* princeps ſacerdotum, Marc. X. 33. & Angloſaxonibus *ofer-ealdor-man* princeps. Hodie in compoſitis non dicimus *über* ſed *ober*, quod idem.

UBER, *über*, nota prævalentiæ. Inde Angloſaxonibus *ofer-feoht* victoria, quaſi pugna ſuperatrix. Ad hanc claſſem ſpectant ex hodierno idiomate, *überwinden* vincere, *überwæltigen* domare, in poteſtatem redigere, *überlegen ſein* ſuperiorem eſſe alicui, *überhandnemen* prævaleſcere, *überzeugen*, *überweiſen* rationibus convincere, *überreden* perſuadere, h. e. ita loqui, ut alter invitus flectatur, & in ſententiam trahatur, & alia ſine numero, quorum explicatio ex dictis petenda.

UBER, *über*, nota præſtantiæ. Luth. Matth. X. 24. *der jünger iſt nicht über ſeinen meiſter*, non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Cum qua verſione exacte convenit Gothicus & Angloſaxonicus interpres, quorum ille habet *ufar*, hic *ofer*. Inde compoſitum *übertreffen* antecellere.

UBER, *über*, nota abundantiæ. Gothis ab *ufar* ſuper fit *ufaraſſus* abundantia, Luc. XV. 17. Reliqua veterum vocabula huc ſpectantia vide in *überfluſs*. Cum hoc ſignificatu convenit Lat. *uber, ubertas, exuperantia.*

UBER, *über*, nota exceſſus. Gloſſ. Keron. crapula *ubarazalii*, ebrietas *ubartrunchanii*. Angloſaxonice *ofer-æt* & *ofer-drenc*. Illa ſic dicitur ab exceſſu in capiendo cibo, qui Alam. *az*, Sax. *æt*, hæc ab exceſſu in capiendo potu. Huc ſpectant ex hodierno idiomate, *übermaſs* exceſſus, *überwiz* vana ſapientia, *übermut* ſuperbia, *ſich überheben* efferri inſolentius ob res ſecundas, *ſich übereilen* nimium feſtinare, *überklug* ſciolus, plus æquo ſapiens, *übergros* enormis, juſto major, *übernatürlich* quod vires naturales excedit &c.

UBER, *über*, nota defectus. Sic contemnere Angloſaxonibus dicitur *ofer-hogian*, a defectu conſiderationis & curæ, quæ illis *hoga*. Sic connivere dicitur *überſehen*, non quod conniventes oculos claudant (quæ vis Latini vocabuli eſt) ſed quod cum neglectu videant.

UBER, *über*, nota prævaricationis. Evang. Goth. Luc. XV. 29. *jah nihwanhun anabusn theina ufariddja*, & nunquam mandatum tuum transgreſſus ſum. Gloſſ. Keron. prævaricare taciturnitatis regulam *ubartuan dera ſuuikalii rehtungu.* Sic & Angloſaxones dicunt, *he deth ofer godes æ*, facit contra legem Dei, interprete SOMNERO. Hodie utimur compoſito *übertretten* eodem ſenſu.

UBER, *über*, nota ſcrutinii. Nam ſcrutinium eſt actio, quæ certo modo objectum ſibi ſubjicit. Inde *überſehen* perluſtrare, *überlegen* deliberare, *überſchlagen* calculum ſubducere, & ſimilia.

UBER, *über*, ſignificatum intendit. Inde Angloſaxonibus *ofer-hlude* valde ſonorus, *ofer-ydel* valde vanus, *ofer-ſeocneſſe* gravis ægritudo. Ad hanc claſſem ſpectant innumera compoſita, ut ſunt, *überaus* inſigniter, excellenter, *überlaut* intenſa voce, *überdruſs* gravis moleſtia, *überheben* levare operam, *übertæuben* obtundere aures, *überhæuffen* accumulare, *übereinkommen, übereinſtimmen* congruere, conſonare.

UBER, *über*, dicitur nonſolum de *qualitate* ut hactenus, ſed etiam de *quantitate*, de *tempore*, de *loco*, & *motu*.

UBER, *über*, plus, amplius, ultra. Dicitur de rebus quantitati obnoxiis. Inde *über die maſs* ultra menſuram, *über ſechszig* plus ſexaginta, *über tauſend* amplius mille, *überbieten* plus licitari, *überleben* funeri ſupereſſe, quaſi plus ultra vivere. Similia habent Angloſaxones, quibus *ofer gemet* ultra modum, *ofer-libban* ſupervivere, *ofer-libbend* ſuperſtes.

UBER, *über*, poſt. Dicitur de tempore ultimo, tam definito quam indefinito: *über hundert jar* poſt centum annos, *über lang* poſt longum temporis ſpatium, *übermorgen* perendie, poſt craſtinum diem. Similia reperiuntur apud veteres. Gloſſ. Pez. perendie *uparmorgane*. Sic & Angloſaxonibus *ofer-non* eſt pomeridianus, quaſi poſt-nonalis, quod imitantur Angli in *after-noon*, quamvis hic computus cum hodierno non conveniat.

UBER, *über*, vim habet continuandi tempus, & dicitur de mora in loco. Sic *übernachten* eſt pernoctare, *überwintern* hiemare.

UBER, *über*, verſus locum, *überal* ubique, quaquaverſus. Gloſſ. Pez. usquequaque

uperal. Huc etiam ſpectat *gegen-über* e regione, quaſi verſus regionem oppoſitam.

UBER, *über*, trans locum, *über feld* peregre, quaſi trans agrum, *über meer* trans mare, Gothice *ufar marein* Joh. VI. 1. Angloſaxonice *ofer ſæ*, ibid. Inde compoſita, *überfaren* transfretare, *überſteigen* tranſcendere, *überſchicken* transmittere, *überbringen* transportare, *übernemen* tranſumere, *überſezen* transferre ex una lingua in aliam, *überzwerch* transverſe, oblique, *übergang* tranſitus, *übergabe* deditio, *überläuffer* transfuga, *überſichtig* limus, transverſum videns, & alia bene multa.

UBER, *über*, ſupra, in loco ſuperiore cujuscunque rei, *über der erden* ſupra terram, *über der thür* ſupra januam. Evang. Angloſax. Matth. II. 9. de ſtella: *oth he ſtod ofer thær thæt cild wæs*, donec ſtetit ſupra ubi infans erat. Evang. Goth. Luc. X. 19. *atgaf izwis waldufni trudan ufaro waurme*, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes. Huc etiam ſpectat, *überſchrift* titulus, inſcriptio, *übereinander* ſupra ſe invicem, ſive caſu & confuſe, ſive ordine & diſpoſitione. Dicitur allegorice de rebus, quæ non magis in noſtra poteſtate ſunt quam ſupera cœli loca. Inde natæ formulæ, *über alles vermögen* ſupra vires humanas, *über allen verſtand* ſupra captum humanum.

UBER, *über*, deſuper, de loco ſuperno. Sic obumbrare Gothis dicitur *ufarskadwjan*, Angloſaxonibus *oferſceadewan*, nobis *überſchatten*. Huc etiam ſpectant, *überſchwemmen* inundare, *überſchütten* perfundere, & ſimilia.

UBER, *über*, retro, in loco a tergo, *überrük* retrorſum, *überbleiben* reſtare, quaſi a tergo relinqui, *überreſt* reliquiæ, *überſchuſs* reſiduum, *überig* reliquus, *überlei* reliquum, relictum. Inde Angloſaxonibus *ofer-bith* ſupereſt, quia ſuperſtes eſt quaſi retro relictus.

UBER, *über*, adverb. motus ad locum, ſignificans *ſurſum*. Inde *unter und über* ſurſum deorſumque, quod dicitur, quando ſumma imis miſcentur.

UBER, *über*, adverb. motus in loco, ſignificans *extrinſecus*, vel *ſuperficietenus*. Regnat in compoſitis, *überſtreichen* oblinere, infucare, *überſilbern* deargentare, *übertünchen* incruſtare, calce aut gypſo obducere, & ſimilibus ſine numero. Sic & Angloſaxonibus *ofer-gyldan* eſt deaurare.

UBER, *über*, plures habet ſignificatus, quorum racemationem aliis relinquo, qui hiſce inveſtigandis & in ordinem digerendis ad tædium usque defatigatus ſum. Addam tamen adhuc unum ſuperpondii loco, ne plane exhauſtus videar.

UBER, *über*, præter, particula excludendi. Inde Angloſaxonibus *ofer thæt* præterea. Hodie dicimus *über das*. Huc etiam referri debet, *über verhoffen* præter ſpem, *über haubt* ſummatim, citra menſuram.

UBERANTWORTEN, *überantworten*, tradere, coram ſiſtere, præſentare. Angloſaxonibus *andweard* eſt præſens, & *andweardian* præſentare. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. præſens *antuuurti*, in præſenti *in antuuartidu*, præſentis vitæ *des antuuartan libes*, præſentiam *antuuarta*. TATIANUS cap. VII. 2. *brahtun ſie inan tho in Jeruſalem thaz ſi inan Gote giantwurtiten*, tunc tulerunt eum in Jeruſalem ut ſiſterent eum Deo. Et mox verſ. 6. *giſahun mina ougun thinan heilant then thu giantuuurtitos fora annuze allero folco*, viderunt oculi mei ſalutare tuum quod præſentaſti in conſpectu omnium populorum. Jus prov. Alam. Cap. 174. *wem man den gevangen ſul antwurten*, cui extradendus ſit captivus. Oritur autem, non a *wort* verbum, ſed a *wart* præſens & præſentia. Quid enim eſt præſentare, niſi præſentem ſiſtere, vel in præſentia? Præfixum *über*, quod a poſtera ætate eſt, vel ſenſum auget, vel *trans* ſignificat.

UBERDRUSS, *überdruſs*, moleſtia, tædium. Idem compoſitum extat apud WILLERAMUM in Editione Merulæ pag. 93. ubi tædium mundi vocatur *overthruz thirro uuerelde*. Præfixum *über* intendit ſignificatum, & ex ſimplici tædio facit grave tædium. Cætera vide in *druſs*.

UBERFLUSS, *überfluſs*, abundantia, *überflüſſig* ſuperfluus, *überflieſſen* ſuperfluere. Gloſſ. Ker. ſuperfluus *ubarfleozanter*, ſuperfluum *ubarfleozzida*, ſuperfluitate *uberfluitida*. Angloſaxonibus *ofer-flowan* eſt exundare, *ofer-flowendlic* ſuperfluus, *ofer-flownyſſe* ſuperfluitas. TATIANO *ubarfluzentaz mez* eſt menſura ſupereffluens, XXXIX. 5. Belgis *overvloet* abundantia, Anglis *overflow* exundare. Quæ cum nullam habeant difficultatem, ſive proprie dicantur, ſive allegorice, dimitto. Gothis abundantia dicitur *ufarfullei*, Luc. VI. 45. a *full* plenus, quia abundantia eſt plenitudo abundans.

UBERHAUBT, *überhaubt*, ſummatim. Vide *haubt* menſura.

UBERKOMMEN, *überkommen*, quatenus ſignificat *obtinere*, *potiri*, *adipiſci*, originem refert non ad *kommen* venire, ſed ad *kommen* capere, & dicitur præcipue de rebus, quibus unus ſolus potiri poteſt, cæteris tanquam invalidioribus excluſis. Sic munera & dignitates acquiruntur ab iis, qui gratia magis pollent apud Principem vel amicos Principis, præmia qui reliquos virtute vel ingenio antecellunt, regiones qui armis ſuperiores ſunt. Unde manifeſtum, *über* hoc loco denotare prævalentiam in agendo.

UBERLENGE, *überlenge*, reſiduum longitudinis. A *lenge* noti ſignificatus, & *über*, quod hoc loco eſt nota abundantiæ. Utitur Luth. Num. III. 46. 48. 49.

UBERLEY, *überley*, reſiduum. Abſtulit apocope finem. Nam proprie eſt *überleib*, a *leiben* manere, relinqui. Aut certe ſcribi debet

debet *überleiw*, ut *leiw* ſit verbale ab Iſlandico *liſa* reſtare, mutato F. in W. Dicitur etiam ſimpliciter *laib*, quod vide.

UBERMUT, *übermut*, ſuperbia, arrogantia, præſumtio. Angloſax. *ofer-metto*, Franc. & Alam. *ubarmuati*, Belg. *overmoed*. Gloſſ. Keron. ſuperbiam *ubarmuatii*, elatione *ubarmuatii*. Proprie eſt elatio animi, indice præfixo *über*, quod hoc loco exceſſum magnitudinis denotat. Superbia enim eſt animus ſupra modum elatus ob nimiam lætitiam a nimia virium ſuarum contemplatione & æſtimatione ortam. Vires autem dico non tantum vires corporis & animi, ſed etiam opes, dignitatem, potentiam, formam, & ſimilia. Hinc vulgo dici ſolet, *gut macht übermut*, ubi uber ibi tuber. Optimus vocabuli interpres eſt OTFRIDUS Lib. III. Cap. III. 51.

Thuruh ubarmuati in uuar
So ſuilit uns thaz muat ſar.

Per ſuperbiam certe
Turget nobis animus valde.

Gothi hunc animi affectum vocant *hauhhairtei*, a corde tumido vel elato, Marc. VII. 22. pro quo nunc dicimus *hochmut*.

UBERMUTIG, *übermütig*, ſuperbus, arrogans, intus inflatus, extus ſupra alios elatus. Angloſax. *ofer-modig*, Belg. *overmoedig*. Alamanni non utuntur terminatione *ig*, ſed ſuperbum ſimpliciter vocant *ubermuat*. Gloſſ. Keron. ſuperbos *ubermuate*, ſuperbum *ubermuatan*, ſuperbiat *ubarmuatoe*, ſuperbiendi *ze ubarmuatonne*. Quibus conſentit Angloſaxonicum *ofer-modian* ſuperbire. Germani carent hoc verbo.

UBERSCHWANG, *überſchwang*, abundantia. Vide *ſchwang* menſura conferta.

UBERWINDEN, *überwinden*, ſuperare quocunque modo, ſive labore & patientia, ſive certamine & conflictu. Verbum Francis & Alamannis proprium. Gloſſ. Keron. ſuperamus *uberuuinnamees*. OTFRIDUS in Prol. ad R. Ludov. verſ. 99.

Er mit thulti ſo er bigan,
Al thie ſiantha uberuuan.

Conſtantia, ut cœperat,
Hoſtes omnes ſuperabat.

Oritur a *winnen* certare, pati, laborare &c. cujus antiquitatem infra oſtendo, & particula prævalente *über*. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *ofer-fihtan*, vel *ofer-feohtan*, Franci *uperſtritan*. Gloſſ. Pez. obtinuit (ſubintellige victoriam) *uperuuant*, obtinuit *uperſtreit*. Litera D. in medio verbi *winden* nova eſt, & a reliquis Dialectis, Belgica, Anglica, Suecica, non agnoſcitur. Apud nos vero D. in aliis quoque verbis attrahitur ab N. ut in *Proleg.* oſtendi.

UBRIG, *übrig*, reliquus, reſiduus. Belg. *overig*. Compoſitum novum, ſed juſta lege concinnatum. Familiam vide in *über* retro.

UCHT, diluculum. Gothis *air uhtwon* eſt ante diluculum Marc. I. 35. Angloſaxonibus *uht* & *uht-tide* tempus matutinum, *uhtſang* preces antelucanæ, *uhtlic* matutinus, apud SOMNER. in Dict. Similia habent Franci. NOTKERUS Pſal. CXVIII. 148. *miniu ougen furefuoren dia uohtun*, oculi mei prævenerunt matutinum. Belgis *uchtens* etiamnum eſt mane, & Weſtfalis *uchtenwerk* labor matutinus. Iſlandi non agnoſcunt gutturalem in medio vocis, ſed ſimpliciter dicunt *otta*, manifeſto Græcæ originis ab ἕωθεν mane, indicio. VEREL. in Ind. *otta* hora matutina, *otto-ſaung* preces matutinæ. Cætera ſunt vitiata per epentheſin.

UFER, littus, margo fluminis vel maris. Extat eodem ſenſu *ofer* in Lingua Angloſaxonica. Duci ſolet ab *über*, quia ſupra aquas eminet. Vide annon ſit a Lat. *ripa*, per reditum literarum.

UHR, hora, ὥρα. Camb. *awr*. Confer *jahr* annus.

UHU, genus noctuæ. Gloſſ. Pez. bubo *uuo*, bubonem *huun*. Utitur Luth. Deut. XIV. 16. Ipſum nominis ſui inventorem eſſe, oſtendi in *guguck*.

ULE, noctua. Vide *eule*.

ULE, vas fictile & coquinarium. A Lat. *olla*, auctoribus Franco-Saxonibus. Gloſſ. Lipſ. *ula* olla. Addit LIPSIUS: *Siburgi hodie* ulengaſſe *platea* figulorum.

ULM, *ilmenbaum*, ulmus. Angloſax. & Angl. *elm*, Belg. *olm*, Gall. *orme*. Omnia a Lat. *ulmus*, judice SKINNERO.

UM, *umb*, circum. Græc. ἀμφὶ, Cambris *am*, teſte JUNIO in Obſ. ad Will. pag. 267. Angloſax. *embe*, *ymbe*, *umbe*, Franc. & Alam. *umbi*. TATIANUS Cap. L. 3. *giſah managa menigi umbi ſih*, vidit multas turbas circum ſe. In compoſitis eſt adverb. loci & motus in loco, & ejusdem ſignificationis ut Latinis *am* & *amb* in compoſitis *amplecti*, *ambeſus*, *ambages*, *ambire* &c. Inde *umgang* circuitus, *umringen* circumdare, & alia & innumera, quæ non carent antiquitate. SOMNER. in Dict. AS. *ymb-gang* circuitus, *ymb-bringan* vallare.

UM, *umb*, quatenus eſt adverb. motus in gyrum, dicitur (1.) de omni declinatione a linea recta. Hinc diſpendium temporis & loci vocari ſolet *um*, & quod extra viam vel tramitem eſt *um-ſeyn*. Et huc etiam ſpectat *umſchweif* ambages, diſpendia viarum, *umziehen*, *umſchweifen* ire per ambages, vagari per urbes & agros. (2.) de reditu, quia rediturum neceſſe eſt corpus in gyrum vertere, ita ut quam antea plagam adſpexerant oculi, nunc humeri reſpiciant. Inde *umkeren* redire, reverti. (3.) de iteratione, quia iterata in id, quod ante erant, redire videntur per circulum. Inde *widerum* denuo, rurſus, iterum, *umſchlagen* relabi in priſtinum ſtatum, & dicitur de recidivis morborum, *umgieſſen*, *umſchmelzen* refundere, & dicitur de metallis, aliisque fuſilibus, quæ vel in novam vel priſtinam formam

 mam

mam conſtantur. (4) de everſione rerum & converſione ſuperi & inferi. Inde *umwerfen* proſternere, *umkeren* evertere urbes &c.

UM, *umb*, circa, circiter. Gloſſ. Keron. circa *umbi*. TATIANUS Cap. CCVII. 2. *umbi thie niuntun zit riof ther heilant*, circa horam nonam clamavit Jeſus.

UM, *umb*, pro, *aug um aug* oculum pro oculo Matth. V. 38. *um ſold dienen* ſtipendium mereri, pro mercede ſervire. In compoſitis eſt adverb. viciſſitudinis, ſignificans permutationem rei cum altera, veſtimentorum in *umkleiden*, mercium in *umſchlag*, ephippiorum in *umſatteln*, pecuniæ in *umſetzen*.

UM, *umb*, adverb. ordinis, ſignificans ultimum terminum rei. Hoc ſenſu dicimus, *die zeit iſt um* quando tempus finitum eſt. Et huc etiam ſpectant, *umbringen* trucidare, perducere ad interitum, & *umkommen* occumbere, occiſione perire, a *kommen* perire.

UM, *umb*, particula cauſalis, ſignificans *propter*. Inde *warum* quare, *darum* ideo, *um Gottes willen* propter amorem Dei.

UMGELT, pecunia tributaria ex potulentis, quaſi *omen-gelt*, ab *om* menſura vinaria. Vulgo ſcribitur *ungelt*, manifeſta ſimplicis & vinarii tributi confuſione.

UMKREIS, circulus, ambitus, ſic dictus, quia per declinationem a linea recta in ſe ipſum redit.

UMSONST, *umſunſt*, gratis, ſine mercede. Alamannos Sæculi XIII. dixiſſe *umſuſt*, legimus in Jure prov. Alam. Cap. CCLVIII. 28. *hat er aber haimlich darauf gelihen, er muz ez umſuſt uuidergeben.* Quæ verba ſic vertit Cel. SCHERZIUS: *Si autem clam, & non in publico pecuniam mutuo dedit, acceptis talibus pignoribus, Domino gratis res illas reſtituere debet.* Certum tamen eſt, vocem hodiernam Alamannica ſaniorem, & conſequenter antiquiorem eſſe. Componitur enim manifeſto ex *um* pro, & *ſonſt* nihilum, & proprie ſignificat *pro nihilo.* Res ipſa hunc ſenſum exigit. Nec aliter fert mos loquendi in Belgio, ubi id quod gratis datur, dicitur dari *om niet*, hoc eſt, pro nihilo. In vetuſtioribus Dialectis alia occurrunt vocabula. Sic gratis Angloſaxonibus dicitur *to - gyfe* Matth. X. 8. & in Gloſſis Rushworthianis *arwunga*, Francis *uzan mieta* præter mercedem, absque ſolutione, in Harm. Evang. Tatian. Cap. XLIV. 5. *uzan mieta intphiengut ir, uzan mieta gibet ir*, gratis accepiſtis, gratis date.

UMSONST, fruſtra, incaſſum, *umſonſt arbeiten* operam perdere. Eodem ſenſu, quia cauſa, quam non ſequitur effectus, laborat pro nihilo.

UMSONST, ſine cauſa, immerito, *er haſſet mich umſonſt und um nichts* odio me habet temere & ſine cauſa. Eodem ſenſu, quia non - cauſa, non - culpa, non - meritum, eſt nihilum. Gothi hoc ſenſu dicunt *arujo* Joh. XV. 25. Franci Gothorum imitatione *aruun, arauun, arauuingun.* Qua notione, non liquet.

UN, præfix. Vide PROLEGOM. Sect. V.

UN, interdum eſt vocula, & elliptice ponitur pro *unwar*, h. e. pro falſo vel non - vero, adjectivo, quod exprimendum erat, ſilentio oppreſſo. Sic de re indubia dicere ſolemus conceſſionis gratia, *es iſt nicht un*, quando certior eſt, quam ut negari a quoquam poſſit aut debeat.

UNBAS, languidus, *unbæslich* ægrotanti ſimilis. Refer ad *bas* bonus, utilis. Sic enim dicitur, quaſi infirmitate deterior factus, vel rebus agendis inutilis ob valetudinis defectum, cujus index præfix. *un*.

UNBEQUEM, moleſtus, incommodus. Olim etiam tardus & tarde. WILLERAMUS VII. ult. *o ſponſa, du clagoſt, daz Synagoga ſo unbequamo ſich bekeret ad fidem meam.* Non memini, inquit JUNIUS in Obſerv. ad h. l. me usquam alibi incidiſſe in hanc vocabuli acceptionem; Sic tamen interpretandam eſſe, liquet ex paraphraſi metrica:

Perfidia duram tu, Sponſa, doles Synagogam,
Tardius ad fidei compendia velle reverti,
Tempus mox aderit, quo ſe tardaſſe dolebit.

Uterque ſenſus legitimus eſt, oriturque a *kommen* venire, quod antiquis effertur *queman.* Inde nomen tardo, a mora veniendi, & moleſto, quia nobis inconveniens. Helvetiis *unkommlich* utrumque.

UND, ſubfixum. Vide PROLEGOM.

UND, conj. copulativa. Angloſax. *and*, Francis *inti*, Alam. *indi*, *enti*. Gloſſ. Keron. et *indi, enti.* TATIANUS CLXIV. 5. *ih bin in minemo fater, inti ir in mir, inti ih in ju*, ego ſum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Convenit Lat. *et*.

UND, fluctus, globus aquæ, & omnis aqua fluens. Vox a Francis ad Rhenum (ut fertur) relicta, ubi etiamnum auditur. OTFRIDUS Lib. III. cap. VIII. 33.

Giang er after in tho ſar
Oba themo uuazare thar,
Faſto oba ther undu,
So uuir duen hiar in erdu.

Senſus eſt, Chriſtum ambulaſſe ſuper undis, ſicut nos ambulamus ſuper terra. TATIANUS LII. 2. *thas ſhef uuard bithekit mit then undum*, navicula operiebatur undis. Ambroſ. LOBWASSER Pſal. LI. 1.

Und reinig mich vom unflath meiner ſunden,
- - - - - - -
Und löſch die aus mit deiner gnaden unden.

MORHOFIUS in Inſt. Ling. Germ. derivat ab *unn* aqua, quod Gothis tribuit, etiamſi eo ſenſu nec apud Ponto - Gothos, nec apud Sueo - Gothos, nec alibi reperiatur. Nimirum,

mirum, quoties vox oſcâ occurrit, quam ignari veterum literarum non intelligunt, mox radicem confingunt ex ingenio, & Gothicam eſſe clamant, egregie ſe etymologia defunctos arbitrati, ſi figmenta ſua in Gothicam antiquitatem tanquam in immenſum mare rejiciant. Alii deducunt a Lat. *unda*, quod judice MARTINIO eſt ab ἐνόθω commoveo, agito, quia unda eſt aqua mota. Sane Francos multa Latina ſermoni patrio immiſcuiſſe, dubio caret. Sed non ideo huc referenda ſunt ſtatim omnia, quæ cum Latinis conveniunt, quia fieri poteſt, & ſæpe etiam fit, ut aliqua ex iſtis ſimilibus non de ſe mutuo, ſed ex communi fonte, Celtico inquam, oriantur. Talia ſunt ni fallor *und* & *unda*, a Celtico *tonn* ejusdem ſignificatus per converſionem literarum facta. Teſtem uſus Celtici habeo BOXHORNIUM in Lexico Ant. Brit. *tonn* unda, *tonnog* undoſus. Teſtes nomina antiquiſſima, *Mentonomon* apud PLINIUM, *Danubius*, & *Tanais*, quæ certe non aliunde rectius quam a Celtico *tonn* derivantur. Vide quæ de voce Pliniana dixi in *Præfat. ad Germ.* §. XLV. & confer *don* aqua. Et his præcipue moveor, cur *tonn* antiquius exiſtimem quam *und.* Dani aquam vocant *vand*, Lithuani & vet. Boruſſi *wanda*, *wunda*, haud dubie per proſtheſin.

UNDANK, animus invitus. Angloſax. *unthanca* & *unthances* eſt invitus, nolens volens. Similia habent Franci. OTFRIDUS Lib. III. cap. XXV. 67. de Caipha contra voluntatem vaticinante:

> *Er unthankes in zalta,*
> *Uuio iz allaz uueſan ſcolta.*
> Invitus illis narrabat,
> Ut cuncta ſint eventura.

Refer ad *dank* voluntas, beneplacitum. Hodie obſoleſcit.

UNDANK, animus ingratus. Refer ad *dank* gratia grates agens. Hanc enim negat præfixum *un*. Non occurrit apud Veteres niſi in compoſitis, cujusmodi ſunt apud Angloſaxones *unthancfull* ingratus, *unthancfulneſſe* ingratitudo, apud Francos *undhancpare* ingratus, in Gloſſ. Boxh. *undanchfellig* idem, apud NOTKERUM Pſal. LXXVII. 1.

UNDEN, infra. Vide *unten*.

UNDER, ſub, inter. Vide *unter*.

UNDERN, *onderen*, prandere, meridiari. Obtinet apud Sicambros, Juliacenſes, & Colonienſes, teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 365. Affine vocabulum eſt *undaurnimat*, quod in Codice Argenteo ponitur pro prandio vel cibo meridiano Luc. XIV. 12. Utrumque loquendi modum eleganter illuſtrat JUNIUS ex idiomate Angloſaxonico, quo *hora diei tertia*, quæ nonæ noſtræ reſpondet, dicitur *undern* & *undern-tid* Matth. XX. 3. Marc. XV. 25. Hoc tempore priſcos prandere ſolitos, ibidem ex BEDA demonſtrat. Sed originem vocis Angloſaxonicæ non adtingit. Mihi videtur corrupta ex Cambro-Britannica *anterth*, qua *pars temporis matutini, quam tertiam horam vocant*, denotatur, interprete BOXHORNIO in Lex. Ant. Brit. Hæc vox magis genuina cenſeri debet, utpote origini propinquior, & manifeſto producta per metaplasmum ex Lat. *tertiana*. Dubium, quod de tempore prandiorum moveri poteſt, ita ſolvit JUNIUS: *Quod ſi alicui diverſa temporis ratio aliquem hic movebit ſcrupulum, is cogitet, antiquos non diſtuliſſe Prandium in ipſum tempus meridianum, ſed temporius aliquanto prandere ſolitos: qua de re vide Henrici Stephani Theſaurum in ἄριστον. Atque ita videntur Sicambri veſtigium priſcæ vocis, etiam poſt mutatum prandii tempus, retinuiſſe.* Quod eadem vox apud Sicambros & reliquos effertur etiam *ongeren*, id ex vitioſa vulgi pronunciatione proficiſcitur. Dicitur autem antiquitus nonſolum de prandiis, ſed de aliis quoque rebus eadem hora fieri ſolitis. Hinc cantus Eccleſiæ tertianus vocari ſolet *undern-ſang*, Dialecto Angloſaxonica.

UNENDLICH, impudens. Vide *ende* frons.

UNENDLICH, infinitus. Vide *endlich*.

UNERBAR, ignobilis, plebejus. Vide *erbar* illuſtris.

UNERE, ignominia, dedecus. Angloſaxon. *un-are*, Franc. & Alam. *unero*. Gloſſ. Pez. injuriam *unero*. Gloſſ. Lipſ. *unera* reverentia (lege irreverentia,) *uneron* pudore (ſubintellige affici, monente SOMNERO.) A privatione honoris.

UNFLAT, ſordes, & ſordidus, *unflæter* idem, *unflætig* pollutus, inquinatus. HELVIGIO eſt a Latino *impolitus*, præter neceſſitatem. Nam origo compoſiti eſt a privativo *un*, & obſoleto *flat* decor. Familiam vocis ſiſtit SOMNERUS in Diction. Angloſax. *wlite* decor, pulchritudo, *wlite-ſcewunge* Sion mons, ad verbum pulchra ſpecula, *wlite-womma* nævi, *wlitig* decorus, ornatus, pulcher, *wlitigan* ornare, venuſtare, *wlitigod* ornatus, *wlitiglice* pulchre, decore, *unwlite* dedecus, *unwlitig* indecorus. Cuncta fortaſſe a φαλὸς ſplendidus.

UNFRUCHTBAR, ſterilis. A *frucht* fructus. Novum de novo. Sterilis Gothis dicitur *unbairands* & *unbarnahs*, TATIANO *unberenti*, cap. II. 2. WILLERAMO *unbarig*, cap. IV. 2. Angloſaxonibus *unberend*. A *bæren* parere, de quo ſupra.

UNFUG. Vide ſimplex.

UNG, terminatio. Vide PROLEG.

UNGEBUR, *ungebür*. Vide *gebüren*.

UNGEDULD. Vide *dulden* pati.

UNGEFÆR, incautus, qui non cavet. Angloſax. *un-wær*, Franc. *ungewar*, Angl. *unwary*. Gloſſ. Pez. inconſideratus *ungiuuarer*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 130. de ſtolidis virginibus: *thie ungiuuare uuarun*, quæ erant incautæ. Utpote a ſomno oppreſſæ. Ultima pars compoſiti eſt a *war* cautus, providus, prima negat eum, qui ſic dicitur, debitam curam & attentionem adhibuiſſe.

hibuiſſe. Hodie dicimus *warlos*, quod vide in *wer* cautio.

UNGEFÆR, fortuitus, qui non cavetur. Gloſſ. Keron. fortuito caſu *unkiuuaru*. Id eſt, inopinato, improviſo. Fortuitum enim eſt, quod non cavetur, nec exſpectatur. *War*, quatenus eſt verbale a *waren* cavere, utrumque ſignificat, & eum qui cavet, & alterum qui cavetur, conſentientibus Latinis, quibus *cautus* active & paſſive dicitur. Inde cautus in credendo, & lege cautum, id eſt, proviſum. Scriptura vulgaris vitioſa eſt, & corrigi debet hoc modo *ungewær* vel *ungevær*.

UNGEFÆR, circa, circiter. Adverbium temporis, numeri, & loci, e Franco-Gallico *environ* ortum. Nam hic vocis ſenſus in priſco eloquio nullum habet fontem nec exemplum. Theſaurus Stilerianus interpretatur *ſecure*, *absque periculo*: male, & uſu reclamante.

UNGEHEUR, ferus, indomitus. Senſus vocis Saxonicus. SOMNER. in Dict. *un-hier*, *un-hyre* ferox, indomitus, torvus. Haud dubie ab *hyr*, quod in Ind. VEREL. exponitur *manſuetus*, *tractabilis*.

UNGEHEUR, portentum & portentoſus. Senſus vocis Francicus. Gloſſ. Pez. monſtra *ungahiure*, portentoſe *ungehiuro*. Forte ab ὁράω video, quia portentum eſt ſignum ante non viſum.

UNGEHEUR, inhoſpitalis. Senſus Miſnicis proprius, qui ſolent vocem tribuere locis inhoſpitis & lemurum apparitionibus infeſtis, quæ nec habitari, nec locari poſſunt, tanquam eſſet ab *heuren* mercede conducere.

UNGELT, tributum vinarium. Scribe & vide *umgelt*.

UNGELT, tributum ſimplex, ut *angild* compenſatio ſimplex. Ab *ein* unum ſimplicitate.

UNGEMACH, moleſtia, olim etiam moleſtus. Gloſſ. Pez. moleſta *ungimahhiu*. Refer ad *machen* aptare, accommodare. *Un* aptitudinem & commoditatem negat, atque una convenientiam & congruentiam. Hinc antiquitus nonſolum de moleſto, ſed etiam de abſurdo & indecenti dicitur. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIX. 129.

Ir hortut, quad, thaz ungimah,
Uuio er uuidar Got ſprah.
Audiſtis, inquit, abſurdum,
Quomodo contra Deum locutus ſit.

UNGENIST, quisquiliæ. Eadem notione ut *geniſt*, quod vide. *Un* hoc loco ſenſum intendit. WINSBECK ad fil. §. 55. de mundo vel ſæculo:

Ir beſtu minne wirt ein miſt,
Ir troſt iſt gar ein ungeniſt.
Optimus ejus amor abit in nebulam,
Et conſolatio ejus ſunt meræ quisquiliæ.

UNGERICHT, delictum. Jus Prov. Alam. Cap. CLXVI. 1. 2. *nu vernemet umb ungeriht, uuelche geriht dar umb gange. Den diep ſol man haben.* Vertit Cel. SCHERZIUS: *Diſcite nunc de delictis, quomodo puniantur. Fur debet ſuſpendi.* Et hoc ſenſu occurrit quoque Cap. LXXXIII. 2. Cap. XCIII. 1. Cap. CCLXI. & paſſim. Similia reperiuntur in Speculo Saxonico. In Dialectis *richt* promiſcue ponitur pro *recht*, & eodem ſenſu. Hinc *unricht* vel *ungericht* idem omnino eſt quod *unrecht* iniquitas, injuria, delictum. In Chartis ſequioris ævi ſæpe junguntur *gericht* & *ungericht*, non quod *gericht* ſit judicium civile, *ungericht* criminale, ut non nemo opinatur: ſed quod more receptum eſſet, in vendendis aut transferendis jurisdictionibus, una tradere pœnas, exceſſus, & delicta, tanquam & ipſa in commercium venirent.

UNGESCHLACHT. Vide *geſchlacht*.

UNGESTUMM, *ungeſtümm*, ſtrepitus vehementior. WILLERAMUS Cap. II. 10. *daz ſi ſine uuinion iro slaffes nie ne irten mit deheinemo ungeſtuome*, ne amicæ ſuæ ſomnum turbent aliquo graviore ſtrepitu. A ſimplici *ſtom*, quod uſu Francorum (ni fallor) fragorem in genere denotavit. Expendantur verba TATIANI Cap. LXX. 2. *inti al thiu menigi ſtuont in themo ſtomo ſtedu*, & omnis turba ſtabat in littore. Nam ex his videtur colligi poſſe, quod *ſtomoſtad* proprie ſit locus fragoris, ubi unda littus verberat. JUNIUS legendum cenſet *ſoumo ſtadu* in ora vel crepidine littoris, ducta metaphora ab ora veſtimenti, quæ etiamnum dicitur *ſaum*. PALTHENIUS nihil in lectione mutandum cenſet, ſed dum in truncis & ſtipitibus hæret, a vero vocis ſenſu (quem forte in lucem liquidiorem dies proferet, inquit) longius aberrat. Conjecturam meam juvat verbum Belgis hodieque uſitatum *ſtommelen*, *geraas maaken* ſtrepitum edere, quod certe eſt a Francico *ſtom* ſtrepitus. Compoſitum, de quo hic agimus, dicitur proprie de gravi & grandiſono ſtrepitu, qualis eſt tempeſtatis, maris, ventorum, fluctuum, nimborum &c. metaphorice autem de quavis animi intemperie, quam impetus, violentia, & importunitas comitatur. Gloſſ. Pez. petulantia *ungiſtuomi*, inſolenter *ungiſtoumm*. In his compoſitis particula *un* ſenſum non minuit, ſed intendit.

UNGESTUMM, *ungeſtümm*, graviter ſonans. Belg. *onſtuimig* & *ongeſtuimig*. Adjectivum a ſubſt. factum, quod dicitur proprie de tempeſtate, mari, vento &c. & allegorice de homine impetuoſo. Græcis ςόμβιος eſt graviſtrepus, quod ad conſenſum referrem, niſi de homine tantum clamoſo diceretur.

UNGEWARSAM, incautus & incaute. Vide *wer* cautio.

UNGEWONT, *ungewönt*, non aſſuetus, non exercitatus. Rhythmus de S. Annone ſtroph.

ſtroph. VIII. *ungewenit ci wige*, nondum bello aſſuefacti, vel arma tractare docti. Refer ad *wönen* aſſuefacere.

UNGEWONT, *ungewönlich*, inſolitus, inſuetus. Gloſſ. Boxh. *unkiuuon* inuſitatum. Refer ad *wonen* ſolere.

UNGEZIEFER, inſecta. Vide *unziefer*.

UNGLEICH, quatenus eſt a *gleich*, & præfixo negativo *un*, ſignificat quantum poteſt, (1.) diſſimilem, Angloſax. *ungelic*. (2.) alium & diverſum. Gloſſ. Keron. alium *einlihhan*. Gloſſ. Pez. varietas *ungelihhi*. (3.) imparem. (4.) inæqualem. (5.) abſurdum. Gloſſ. Keron. abſurdum *eingilih*. Cauſa dicendi eſt, quia quo magis unaquæque res a ſimilitudine recedit, eo abſurdior humano ingenio videtur. (6.) injuſtum. Hoc ſenſu ſuperat apud Belgas, quibus injuria vocatur *ungelyk*. (7.) ingratum.

UNGLUCK, *unglück*, infortunium. Sicut fortuna a placendo, quia placet, ita caſus adverſi a diſplicendo, quia diſplicent, denominationem acceperunt. Nam diſplicere Francis eſt *ungilihhan*. TATIANUS Cap. XXXV. 1. *ſie tuont ungilihhan ira annuzzi*, faciunt diſplicere facies ſuas. Sic adverſa fortuna Gallis dicitur *disgrace*, quia ingrata. Confer dicta in *glück*.

UNHOLD, adjective malevolus, infidus, ſubſtantive hoſtis, inimicus, mulier malefica, & malus dæmon, a defectu benevolentiæ, ut dixi in *hold* benevolus.

UNK, *unke*, ſerpens domeſticus. A Lat. *anguis*.

UNNOSEL, innocens. Vox Belgica, a *noſen* nocere facta.

UNNUTZ, *unnütz*, inutilis. Angloſax. *unnyt*, Gr. ἀνόνητος. Refer ad *nutz* utilis. Francicam vocem vide in *derb*.

UNODE, difficilis, impoſſibilis. Angloſax. *un-eathelic* Matth. XIX. 26. Francis *unodi*. TATIANUS Cap. III. 8. *niſt unodi mit Gote jogiuuelih uuort*, non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum. Ab *od* poſſibilis, facilis, & negativo *un*.

UNODE, vix, ægre, difficulter. Angloſax. *un-eathe*, Franc. *unodo*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IV. 5. *er faſteta unodo niunhunt zito*, jejunavit ægre novies centum horas. FLACIUS & SCHILTERUS in loco Otfridino male ſubſtituunt *unnoti*, tanquam eſſet a *not* neceſſitas. Vulgus Marchiæ & Pomeraniæ utitur etiamnum frequenter hac locutione adverbiali, *unode wat doon* ægre & cum reluctantia aliquid facere, teſte PALTHENIO in not. ad Tat. p. 298. Cauſa dictionis eſt, quia *od* nonſolum factu facile, ſed etiam facilem ad agendum ſignificat.

UNPÆSSLICH. Vide *unbas*.

UNPFLICHT, vi præfixi denotare poteſt indebitum, vel tributum ſimplex, vel nimiam exactionem, quæ modum excedit. Cætera vide in *pflicht*.

UNRAT, ſordes, fœtor, immundities. A defectu gratiæ, quæ Cambro-Britannis dicitur *rad*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

UNRAT, confuſio. A *rat* ordo, ſeries, quod vide.

UNRAT, impedimentum, vaſa inutilia. Gloſſ. Pez. impedimentum *unrado*. A *rat* apparatus. Præfixum *un* hoc loco non defectum, ſed nimium & ſuperfluum indicat.

UNRECHT, tot recipit ſignificatus, quot permittuntur a primitivo *recht*. Nos hic potiores tantum delibabimus, quia omnibus tempus inſumere, inutilis labor.

UNRECHT, incongruum, erroneum, & minus rectum. Gloſſ. Keron. abſurdum *unreht*.

UNRECHT, iniquitas, injuria, & quodvis malum culpæ. Angloſax. *unriht*, Franc. & Alam. *unreht*. Gloſſ. Keron. injuſtitias *unreht*, ab iniquitate *fona unrehte*. NOTKERUS Pſal. XXXI. 1. *ſalig ſint dien iro unreht pelazen ſint*, beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates.

UNRECHT, injuſte, illegitime. Gloſſ. Keron. injuſte *unrehto*.

UNS, nos, in accuſ. caſu. Goth. *uns* Matth. VI. 13. Angloſax. *us*, Franc. & Alam. *uns*, *unſih*, Suec. & Island. *oſs*. Gloſſ. Keron. nos *uns*, *unſih*. TATIANUS Cap. XXXIV. 6. *arloſi unſih fon ubile*, libera nos a malo. Idem Belgis *ons*. Cui ſimile Lat. *nos* per metath.

UNS, nobis. Omnibus ut ſupra. TATIANUS Cap. CCXVI. 3. *uuer aruuelzit uns then ſtein fon then thuron thes grabes*, quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?

UNSER, noſter, noſtras. Goth *unſar* Matth. VI. 9. Angloſax. *ure*, *uſer*, *uſſer*, Franc. & Alam. *unſe*, *unſer*, Belg. *onze*, Angl. *our*. Gloſſ. Keron. noſtro *unſeremu*, noſtra *unſeriu*, noſtris *unſerem*. TATIANUS Cap. IV. 8. *zi unſen fateren*, ad patres noſtros. Cap. CCXXVI. 1. *ſumiu uuib fon unſeron*, mulieres quædam ex noſtris. Cap. CCXXIX. 1. *unſer herta*, cor noſtrum. Derivatum ab *uns*.

UNSCHLACHTIG, intractabilis. Utitur Luth. Phil. II. 15. Vide *geſchlacht*.

UNSCHLIT, ſebum. Gloſſ. Keron. ſebum *unslit*. Gloſſ. Pez. adeps *unslit*. Unde Franci acceperint hanc vocem, non liquet. Belgæ dicunt *ongel*, ab *ungo*. Aliam vocem vide in *talg*.

UNSTET, inſtabilis. Gen. IV. 12. 14. Cambris *anwaſtad*. Inde OTFRIDO *uuorolt unſtati* mundi inſtabilitas Lib. V. Cap. XIV. 18. Refer ad *ſtan* ſtare.

UNTEN, infra. Veteres hoc ſenſu dicunt *niden*. Poſteritas *ni* transformavit in *un*: Vel totum accepit a Græc. ἔνδον intus. Hoc pro etymo adducit HELVIGIUS, quia infra eſt maxime intus. Sane Græcis ἔνερθε ſignificat intus & infra. Et videri poſſunt cognata, quia utrumque magis vel minus diſtat a ſuperficie vel extremitate. Hinc veteres ſæpe dicunt *intus*, cum volunt dicere *infra*. Gloſſ. Keron. infra *innana*. TATIANUS Cap. X. 1. *zuuijarigen inti innan*

thes,

thes, a bimatu & infra. Similiter Verſio Anglosaxonica Matth. II. 16. utitur *binnan* pro infra, quod proprie eſt intus. Interim ab *unten* fit *unter* inferior.

UNTER, ſub. Goth. *undar* Marc. IV. 21. Anglosax. Angl. Suec. & Isl. *under*, Franc. & Alam. *untar*, *unter*, Belg. *onder*. Gloſſ. Keron. ſub *untar*. Dicitur primo de loco inferiore, mox etiam de ſtatu & qualitate inferiore. Utrumque ſenſum exhibet interpres TATIANI Cap. XLVII. 4. *ih ni bin uuirdig, thaz thu geſt untar mina theki*, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. Et mox: *ih bin man untar giuuelti, habenti untar mir kemphon*, ego ſum homo ſub poteſtate, habens ſub me milites. Quidam derivant a Gr. νέρθεν infra, quamvis etiam ex *nider* transponi potuerit, quod in compoſitis ſæpe occurrit pro *ſub*. Compoſitorum alia ſunt legitima, alia ſpuria & ad ſtridorem Latinæ linguæ facta. Ad priorem claſſem ſpectant, *unter-bauch*, *unter-kleid*, *unterthan*, *unter-acht*, *unterdrucken*, *unterlegen*, *unterligen*, *untergehen*, *untergraben*, & alia plura, in quibus *unter* ſignificat id quod debet, nempe locum, ſtatum, aut qualitatem inferiorem. Ad poſteriorem Anglosaxonica *under-cyman* ſubvenire, *under-fangen*, *under-niman* ſuſcipere, & multa a Francis & Alamannis interpretibus ex affectatione Latiniſmi conficta. Nam quoties illi in Latinis vocabulis offendebant præfixum *ſub*, toties reddebant *unter*, non attendentes ad ſignificationem vocis nativam, ſed unice ad uſum Latinum. Teſtes ſunt Gloſſ. KERONIS, in quibus ſubſequi redditur *untarfolgen*, ſubtrahere *untarzeohan*, etiamſi ſubtrahere in Reg. S. Benedicti ſit producere cum aliqua mora. Idem obſervare licet in interprete TATIANI, qui ſæpe abſurdus eſt, dum erga Vulgatam nimis religioſus. In quibusdam etiam Græcos imitamur. Sic pignus vocamus *unterpfand*, ut illi hypothecam ab ὑπὸ *ſub*.

UNTER, inter, in medio. Gloſſ. Keron. inter *untar*. TATIANUS Cap. XII. 3. *ſuohtun inan unter ſinen magon*, quærebant eum inter ſuos cognatos. Et mox: *untar mitten then lerarin*, in medio doctorum. Omnium conſenſu eſt a Lat. *inter*. Sit ita. Nam hac voce tuto carere poſſumus, & caruit omnis pene antiquitas. Gothi dicunt *in* Matth. XI. 11. *in baurim quinono*, inter natos mulierum. Imo etiam Franci. TATIANUS Cap. LXXI. 4. *ſumiu fielun in thorna*, alia ceciderunt inter ſpinas. Anglosaxones *betwyx*. Matth. XXIII. 35. *thone ge ofslogon betwyx tham temple and tham weofode*, quem occidiſtis inter templum & altare. Hodie dicimus *zwiſchen*. De compoſitis idem obſervandum, quod paulo ante monui, nimirum ea demum pro veris & legitime factis habenda, in quibus *unter* ſignificat quod debet, cætera, quæ hoc carent intellectu, pro ſpuriis & inepte confictis, etiamſi ſint antiqua. Hujusmodi eſt Anglosaxonicum *under-ſtandan* intelligere, interlegere, Franci- cum *untarſentan* intermittere, hodiernum *unterſagen* interdicere. In quibus manifeſta eſt Latini ſtrepitus imitatio. Latinos autem ſæpe peſſimos dicendi magiſtros eſſe in vocabulis ab *inter* (adde etiam a *ſub*) incipientibus, haud obſcure fatetur PERIZONIUS in notis ad Minervam Sanctii pag. 349. Sed hic nova cautione opus eſt, ne temere damnemus veteres. Nam quædam eorum bona ſunt, etiamſi Latinis ſimilia. Hujusmodi eſt *untarprochaniu* interrupta, in Gloſſis Pezianis, *untarlaz* intermiſſio, in Gloſſis Keronianis. Nam interrumpere eſt in medio rumpere, & intermittere in medio relinquere. Alia vero elliptica, quæ ſubſtantivum vel adjectivum tacite involvunt. Sic dijudicare Francis dicitur *unterſceitun*, quia dijudicare eſt diſcernere inter verum & falſum, bonum & malum, juſtum & injuſtum. Et huc etiam ſpectat ex ſermone hodierno *unterreden* colloqui, loqui inter ſe mutuo. Ad has ſimilesque locutiones ellipticas, quibus ſermo noſter ſcatet, forte digitum intendit DIODORUS, quando de Galatis, hoc eſt, Gallis & Germanis ſcribit, quod in colloquiis ſint parci verborum & obſcuri, & pleraque enunciantes per involucra.

UNTERACHT. Vide *aberacht*.

UNTERKOTIG, *unterkötig*. Vide *kot* ſordes.

UNTERSCHLEIF, factum ſub- & obreptitium, actio doloſa, ſtellionatus, & ſimilia. A *ſchliefen* repere, quia tacite ſubit inſtar ſerpentis.

UNTERSCHLEIF, ſuffugium, latibulum, occaſio evadendi, *unterſchleif geben* recipere domo occultandi cauſa. Proprie eſt clandeſtina evaſio, a *ſchliefen* evadere, & dicitur de latibulo per metonymiam conſequentis pro antecedenti, quia latibula quæruntur elabendi cauſa. Quæruntur autem in diſcrimine nonſolum a malis, ſed etiam a bonis. Hinc *unterſchleif* eſt vox media, ad utrumque ſenſum parata, bonum & malum.

UNTERTHAN, ſubditus, ſubjectus, *unterthun* ſubdere, ſubjicere, facere inferiorem. Utrumque e penu Francorum. NOTKERUS Pſal. XVII. 48. *du biſt Got, du mih riheſt, unde liute dieto mir undertuoſt*, Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos gentium ſub me. Pſal. XXXVI. 7. *uuis Gote undertan*, ſubditus eſto Domino. Saxones dicunt *under-theod* Luc. II. 51. eodem plane ſenſu. Nam *than* & *theod* ſunt participia verbi *thun* facere, diverſimode quidem facta, ſed eodem parente edita. Ab *undertheod* rurſus fit *under-theodan* ſubjicere, & hinc novum participium *untarthiutit*, quo utitur interpres TATIANI Cap. XII. 8. *quam zi Nazareth, inti was in untarthiutit*, venit Nazareth, & erat ſubditus illis.

UNTERTHAN, ſervus vel miniſter inferior. Ab Anglosax. *then* famulus. Servorum

rum apud veteres non una fuit conditio. Alii erant ſuperiores, alii inferiores. Et illi quidem dicebantur *obertan*, hi vero *untertan*, quod ex Cambdeni Britannia notavit LOCCENIUS in Lex. Jur. Sueo-Goth. in voce *danaarff*. Plura de voce AS. *then* vide in *degen* ſervus.

UNTERWINDEN, conari. Vide *winnen* contendere.

UNTERWINDEN, occupare, arrogare, uſurpare aliena. Jus prov. Alam. Cap. CCCIV. *der ſich ainez gutz ze unreht underwindet*, de eo qui illegitima ratione rem aliquam occupat. Cap. CCCLII. *der ſich des Richez gut ze unreht underwindet*, de eo qui aliqua Imperii bona injuſte occupat. Utrumque ex Verſione Cel. SCHERZII. Refer ad *winnen* potiri. *Unter* hoc loco ſignificat *ſub*, & per ſilentium ellipticum *ſub aliquo prætextu*.

UNTHAT, nefas, flagitium. SOMNER. in Dict. AS. *un-dæde* maleficium. VEREL. in Ind. *udad* ſcelus, *odad* maleficium. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 6. *minero lido undate ne ſint ferborgen fore dir*, membrorum meorum delicta non ſunt abſcondita coram te. Jus prov. Alam. Cap. LIX. *die ſich eloz und rehtloz gemachet hant mit untat*, qui ſe flagitiis legum & juris beneficiis indignos reddiderunt. Proprie eſt facinus ſeu malum factum. *Tat* actionem, *un* vitium & pravitatem in actione notat.

UNTHAT, macula. Gloſſ. Pez. macula *untat*. Proprie eſt indecens vel indebitum quid. Nam in Lege Salica Tit. LV. *tauthe* ponitur pro debito. Quod miror perſpicaciam ECCARDI effugiſſe, cum etiam Gallis debitum dicatur *dette*. Poſtea ſenſus a debito civili ad omnia ineſſe debita translatus eſt. Hinc ſcil. Francis *untat* macula, quia non debet ineſſe. Hodie Suevi utuntur deminutivo *untætle* eodem ſenſu.

UNWILLE, averſio, *unwillig* invitus. Dicitur etiam de nauſea, ſeu averſione a cibo, quia ſtomacho tribui ſolet voluntas, ut demonſtravi in voce *magen*.

UNWIRS, pejor, deterior, ſed cum exceſſu. Cætera vide in *wirs*.

UNWITZ, ſtultitia, inſipientia. Gothis *unwiti* Marc. VII. 22. Island. *oviſa*, *oviti*, *ovitska*, apud VEREL. in Ind. A defectu rationis.

UNZ, nota pars ponderis. A Lat. *uncia*. Vox pluribus Linguis communis.

UNZIEFER, inſecta. Utitur Luth. Exod. VIII. 21. 24. 29. Sicut in inſectis omnia ſunt arduæ explicationis, ita etiam in nomine. Pleriſque videtur genus innumerabile, a *ziffer* numerus. STADENIO vero eſt prava progenies, a *ſippe* cognatio, & *un*, quod pravitatis nota, in Voc. Bibl. pag. 910. Origines Orientales vide apud MARTINIUM in voce.

UNZUCHT. Vide *zucht*.

UP, *op*, particula omnibus Dialectis Saxonicis uſitata, quæ in compoſitis eosdem habet ſignificatus ut *auf*, qua hodie delectamur. De illa vide *Proleg.* Sect. V.

UP, *op*, ſurſum, Dial. Sax. Gothi dicunt *iup* per proſtheſin, nos *uf* & *auf*, quia labiales ſolent permutari. Omnibus conſentire videtur Gr. αὐπὺ altum.

UPPE, vanus, vacuus, iners, ſubſtantive vanitas. NOTKERUS Pſal. II. 4. *tenchende in uppe* meditantes inania. Vocem primus nobis oſtendit SCHILTERUS in Gloſſario, neglecta tamen origine. Proprie autem eſt deficiens, ab *aben* deficere, & dicitur de vacuo & vano, quia a ſolido & vero deficiunt.

UPPIG, *üppig*, vanus. Vi terminationis vanitate præditus, ab *uppe* vanitas. Gloſſ. Keron. otioſa verba *uppigiu uuort*. OTFRIDUS ſignificare volens, nihil in ligno crucis otioſum, vanum, aut fruſtraneum eſſe, ſed omnia potius myſtica, & arcanam ſignificationem habentia, utitur hoc adjectivo Lib. V. Cap. I. 36.

N' iſt uuiht in themo boume
(Thaz friuntlich giloube,
Thes mannilih giuuiſſi)
Thaz thar ubbigaz ſi.

UPPIGKEIT, *üppigkeit*, vanitas, otioſitas, & per metonymiam cauſæ omne vitium ex otio & vanitate naſcens, luxuria, laſcivia &c. Gloſſ. Keron. otio *upigi*, otioſitas *uppigi*. De terminatione Alamannica I. vide plura in *ei* inter *Prolegomena* Sect. VI.

UR, præfix. Vide *Prolegom.* Sect. V.

UR, ferus. Vide *aur*.

UR, Celtica Lingua eſt vir. Dicitur etiam *gwr*, ſed in compoſitis plerumque *wr*. Talia ſunt *arwr* heros, ab *air* prælium: *lluydwr* miles, a *lluydda* militare: *barnwr* judex, a *barn* judicium: *llettywr* hoſpes, a *lletty* hoſpitium: *yſpiwr* ſpeculator, a *ſpu* oculus: *creffiwr* artifex, a *crefft* ars: *marchwr* equarius, a *march* equus: *henwr* ſenex, ab *hen* vetus: *ſauwdiwr* miles, a *ſawd* prælium, bellum, conflictus. Et huc etiam ſpectat ex Latina Lingua *Augur*, vir jecoris, divinator ex jecore, ab *au* jecur, interprete PEZRONIO in Ant. Celt. pag. 375. Qui ſe perſuaſum ait, VARRONEM & alios falli, quando *augurem* ab avibus deducunt, cum de particula *gur* nulla reddi ratio poſſit, niſi ex Lingua Celtica, unde *Aborigines*, primi Italiæ coloni, multa hauſerint vocabula. Plurium Linguarum conſenſum vide in *wer* vir.

URALT, pervetuſtus. Angloſax. *or-eald* valde ſenex, apud Benſon. Gloſſ. Pez. longævus *uralter*. Gloſſ. Lipſ. *ureldi* ſenium. Gloſſa Florentina apud Stadenium: *uralt* decrepitus. *Ur* hoc loco intenſivum eſt, & ex annoſo valde antiquum facit. Similia compoſita ſunt apud Francos, *urmarer* valde famoſus, *urdruzzig* valde moleſtus.

URANEN, proavi. Sic autem dicuntur, non quod ſint *extra avos*, ab *er* ex, ut STADENIUS docet, (a quo in pleriſque vocibus ab *ur* incipientibus diſſentio;) ſed quod

quod ſint *ante avos*, ab adverb. ordinis *ur*, cujus hæc poteſtas, ut iis, quibus præfigitur, prioritatem in exiſtendo & operando tribuat. Similia compoſita ſunt, *urweſen* eſſentia primitiva, quæ eſt ante omnes, *urwelt* mundus archetypus, *urbilder* exemplaria primitiva, & alia recentioris fabricæ. Hinc *uranen* proprie ſunt avi anteriores, & hodie dici poſſunt *vor-anen*. OTFRIDO vocantur *altanon*, a remota antiquitate, Lib. I. cap. III. 31.

Thie buah duent unſih uuiſi
Er Chriſtus altano ſi.

Biblia nos faciunt certiores, Abrahamum eſſe proavum Chriſti. Cætera vide in *Æne.*

URANUS, alias *Cœlus*, quod notitiam cœli primus oſtendiſſet. Videri poteſt ſic dictus, quaſi *urane* proavus Deorum. Nam ab Urano eſt Saturnus, a Saturno Jupiter, a Jove reliqua Deorum turba. Verum cum vetuſtas iſtius compoſiti in dubium vocari poſſit, videndum, qua Lingua *Uranus* nomen a notitia Cœli habere potuerit? SANCHONIATHON genus Urani ad *Phœnices* refert, apud EUSEBIUM in Præp. Evang. Lib. I. cap. 10. DIODORUS ad *Atlantios*, Lib. III. cap. 56. Alii de Urano ea tradunt, unde illum Phrygem fuiſſe, & Phrygiis parentibus prognatum, manifeſto conſequitur. Enim vero multi & idonei ſcriptores teſtantur, Uranum fuiſſe *Acmonis filium*. PHURNUTUS (verba ſunt PEZRONII,) *ubi de Urano ſermonem inſtituit in Libro ſuo de Natura Deorum cap. I. ait, multos inter Poetas literis prodidiſſe*, Uranum eſſe Acmonis filium. *Videmus etiam* SIMIAM RHODIUM, *autorem vetuſtum & celebrem, in Libello cui titulus* Alæ, *Urano nomen tribuere* Acmonidæ, *quod genus & nativitatem duceret ab Acmone, ſecundum Scholiaſten, cujus hæc ſunt verba:* Ἀκμονίδα λέγει τὸν ὀυρανὸν, Acmonidem dicit Uranum. *Sed ut alios, qui in eadem opinione verſantur, nunc omittam,* HESYCHIUS *Grammaticus doctus & accuratus, dum vocem* Acmonides *explicat, Uranum illa ſignificari ait, quod eſſet Acmonis filius,* Ἄκμονος γὰρ παῖς, quia Acmonis filius. *Poſt tot teſtimonia, neminem fore confido, qui rem, a tam multis probisque auctoribus nobis traditam, in ſuſpicionem falſi adducere velit.* Hæc ille, in excellenti tractatu *de Antiquitate Nationis & Linguæ Celticæ* pag. 58. Quibus addi poteſt PLUTARCHUS, qui ex Antimacho Cœlum *Acmonidem* vocat, in Quæſt. Rom. pag. 275. Reſtat, ut de genere & patria ipſius ACMONIS videamus. Hujus pater perhibetur *Manes*, teſte STEPHANO de Urbibus in voce *Acmonia.* Hunc PEZRONIUS Celtam e Sacarum genere fuiſſe ſuſpicatur. Verum, cum horum Principum memoria nusquam niſi in Phrygia occurrat, ubi pater *Maneſium*, filius *Acmoniam*, urbes Phrygiæ vetuſtiſſimas condiderunt, quod ex Stephano Byzantino optime animadvertit doctiſſimus Abbas: hinc veritati magis conſentaneum videtur, ut dicamus, utrumque Phrygem fuiſſe, non alienigenam, donec probetur contrarium. Ab his igitur parentibus cum ortus ſit *Uranus*, Phryx & Princeps Phrygiæ cenſeri debet, non Phœnix aut Atlantius. Ab hoc lineam Deorum deſcendere, res notiſſima eſt, & Græcis ſemper fuit perſuaſiſſimum. Hinc Philoſophus *Antiſthenes* Athenienſibus Barbaram matrem objicientibus reſpondiſſe fertur: *Et Deum mater Phrygia eſt;* apud LAERTIUM in vita. Mater autem Deum erat TITÆA, uxor Urani. Ab his duobus deſumendum eſt idololatriæ heroicæ initium. Hi omnium mortalium primi divinos honores conſecuti ſunt. De *Titæa* vidimus ſupra. De *Urano* diſerte ſcribit DIODORUS loco citato: *Cum ſyderum obſervationi impenſe deditus eſſet, multa in Mundo ſuperiori eventura prædixit, & ex motu Solis anni rationem vulgo patefecit, menſes quoque ex curſu Lunæ, & certas ſingulis annis horas definivit. Ideo cum plebs de perpetuo Aſtrorum ordine nondum edocta, prædictorum eventuum certitudinem admiraretur, opinio inolevit, Vatem illum naturæ divinæ conſortem eſſe, rebusque humanis exempto, ob merita & Aſtrorum ſcientiam, divinos honores impenderunt.* Et hujus rei manifeſtiſſimum extat in ipſo nomine documentum, quod certe nihil aliud quam *hominem Cœli* denotat. Vidit hoc primus PEZRONIUS, qui rem Celticam multis etymologiis, docte & feliciter inventis, juvit & ornavit, quæ etiamſi apud populares ejus in nulla ſint dignatione, non ideo ceſſant eſſe probæ & tanto ingenio dignæ. Dabo iterum verba ejus ex pag. 60. *Quemadmodum* TITÆA *in Celtica Lingua ſignificat* Terram: *ita* URAN vel UREN *proprie ſonat* hominem Cœli. *Nam in iſto idiomate* UR *eſt homo, unde Latinis* vir, *&* EN *Cœlum hodieque denotat. Et, quod plane jucundum, antiquiſſimi Græcorum Cœlum appellarunt* ὀυρανὸς *de nomine hujus Principis, ſicut probe obſervavit Sanchoniathon.* Illud EN haud dubie ab Armoricis hauſit, quod etiam ſuperat apud Cambro-Britannos in compoſito *Enſys*, iris, arcus cœleſtis. Nec fruſtra ad *Sanchoniathonem* provocat, quando Græcos nomen Principis Cœlo dediſſe adfirmat. Sic enim ille diſerte apud EUSEBIUM: *A quo etiam illud ſublime elementum, quod ſupra nos volvitur, propter eximiam pulchritudinis & formæ ſpeciem Cœlum vocarunt.* Quod confirmat DIODORUS: *Plebs nomen Urani ad Cœlum tranſtulit.* Imo non plebs, ſed ipſe Jupiter, nepos Urani, tranſlati ad Cœlum nominis primus auctor extitit. Teſtis EUHEMERUS in Sacra Hiſtoria ab ENNIO expoſita apud LACTANTIUM Lib. I. Cap. XI. circa finem: *Primus in ea ara Jupiter ſacrificavit, in eo loco ſuſpexit in Cœlum, quod nominatur* ὀυρανὸς: *idque quod ſupra mundum erat, quod Æther vocatur, de ſui Avi nomine Cœlo nomen indidit: idque Jupiter, quod Æther*

Æther vocatur, precans, primum Cælum nominavit, eamque hoſtiam, quam ibi ſacravit, totam adolevit. Ex hoc tam luculento interpretationis ſpecimine, cognatio Linguæ Celticæ cum Phrygia, & ipſa Deorum Lingua, recte colligitur. Quod cum ad gloriam & prærogativam tam Celticæ Linguæ quam filiæ ejus Germanicæ, plurimum faciat, & multas Antiquitates ſimul illuſtret, fuſius erat proſequendum.

URBAR, uſusfructus. Proprie proventus annuus, ab *ar*, quod in mille locis *annum* ſignificat apud Septemtrionales, & poſtea *proventum & reditum annuum*, teſte VERELIO in Indice, & *bæren* ferre. Hinc *urbaræ* & *urburæ* in Decreto Ludovici Regis Hungariæ an. 1351. apud CANGIUM vocantur reditus ex metalli fodinis ad jus regium ſpectantes.

URBAR, cenſualis. Proprie fructum annuum ferens, ab *ar* proventus annuus, & *bar* ferens. Hoc ſenſu occurrit in Actis Murenſis Monaſterii apud CANGIUM: *Exceptis agris & pratis & ſilvis, quæ ad nos ex toto quod dicunt* URBARA. Id eſt, cenſualia.

URBEDE, vel *orbede*, ſignificat quantum poteſt, hoc eſt, vel *tributum voluntarium*, vel *indictum* aut *exactum*. *Ur* hoc loco ſenſum intendit. Cætera vide in *Bede*.

URENKEL, pronepos, filius ex nepote, & inde nomen ab *ur* ex, eodem plane modo, quo Latinis *abnepos* dicitur, qui a pronepote eſt. *Ur, er, ir*, apud Francos ſæpe eſt index originis ex eo cui præfigitur. Sic Phocæ marinæ in Gloſſis Pezianis vocantur *chalpir urmeri*, quaſi vituli ex-marini, propter originem ex mari. Angloſaxonibus proavus dicitur *thridda fæder*, quaſi tertius pater, & pronepos *thridda ſunu*, quaſi tertius filius, melius utique quia clarius.

URFEDE, cautio juratoria de carcere non ulciſcendo. Proprie ſignificat *priſtinam inimicitiam*, componiturque ex adverb. ordinis *ur* ante, & *fede* inimicitia. Hanc enim cogitur abjurare ex carcere dimiſſus, ad majorem incarcerantis ſecuritatem. Hinc ipſi juramento nomen inditum ab argumento. Simile compoſitum eſt *urfried*, priſtina amicitia. Quæ vulgo male explicantur. Latino-Barbaris *faidam jurare* dicitur is, qui auctoritate Principis compellitur inimicitiam adverſus Magiſtratum ob cædem propinqui rebellis, ab apparitoribus, dum ſe defendit, fortuito patratam jurato diffiteri. Vide Capitulare III. Karlomanni Cap. I. §. 3 & 10. apud Baluz. Tom. 2. pag. 286.

URFRIED, pax ſtipulata. Vox Speculi Saxonici Lib. I. Art. 8. quæ proprie pacem vel amicitiam priſtinam ſignificat, ut paulo ante monui in *urfede*, & dicitur de transactione per metonymiam objecti.

URGAUL, verres, & in genere pecus. Quid nobis videatur de hac voce, jam diximus in ſimplici.

URGICHT, confeſſio judicialis, ſive confeſſio criminis coram Judice facta, ab *ur* coram, & *gicht* confeſſio, quod eſt a *gichen* confiteri.

URGIFT, reditus. Vetus Francicum. Gloſſ. Pez. quia rerum diſtractarum reditus *pidiu dero importanono ehto urgift*. Proprie eſt annuus reditus, ſive id quod ſingulis annis domino datur, a *geben* dare, tribuere, & *ur*, quod hoc loco ponitur pro *ar* proventus annuus, ut ſupra in *urbar*.

URHEBER, auctor. Proprie incœptor, ab *ar, or, ur*, principium, & *heben* capere. Apud Priſcos alia invenio nomina. Auctor Francis dicitur *garo, kero*, a *garen* parare, præparare: *mero* a *meren* augere, Latinæ vocis imitatione. Eſt & *fruma* auctor, a *fremmen* facere, perficere, & dicitur compoſite *ortfruma*, ab *ort* principium & finis. Gloſſ. Keron. auctoris *ortfromon*. Idem Angloſaxonibus *ord-fruma*, apud SOMNER. & BENSON.

URHEIZ, ſeditio. Vetus Francicum, quo utitur OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXV. 37.

Uuanent ſi bi notin
Thaz uuir then urheiz datin.

Vertit STADENIUS:

Exiſtimabunt certe
Quod nos ſeditionem fecerimus.

Cum Latini dicant *ſeditionem flagrare, accendi, exardeſcere*, hinc JUNIUS exiſtimat, ſenſum vocis petendum eſſe ab *heizo* ardor, propter inſignem tumultuantium ardorem, in Gloſſ. Goth. pag. 74. Quem ſequitur STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 827. Equidem *hitze* etiamnum iram, furorem, & vehementem animi commotionem denotat. Sed non omnis animi commotio eſt ſeditio. Et alioqui vox Francica (ut mihi quidem videtur) proprie non *ſeditionem*, ſed *conjurationem* ſignificat, ab *heiſſen* jurare, conjurare, quod vide. *Ur* ſenſum intendit, & ex juramento conjurationem facit.

URIN, lotium. A Lat. *urina*. Confer *harn*.

URKUND, teſtis. Vox a Francis & Alam. proſeminata. Gloſſ. Pez. teſtes *urchundun*. Gloſſ. Lipſ. *urkundun* teſtes. Gloſſ. Keron. teſtibus *urchindom*. TATIANUS Cap. CLXXXIX. 3. *zi jungiſton quamum zuene lugge urcundon*, noviſſime venerunt duo falſi teſtes. *Aptiſſime*, inquit PALTHENIUS, *emphaſin vocis atque compoſitionis modum explicat* LIPSIUS *per* VALDE NOSCERE. Imo inepte. Oritur enim non a *kennen* noſſe, ſed a *kunden* notum facere, indicare, de quo ſupra. Et veri teſtes omnium judicio ſunt indices veritatis. *Ur* hoc loco idem eſt quod *er* intenſivum, & ſenſum reddit fortiorem, quod recte vidit LIPSIUS.

URKUND, teſtimonium. Gloſſ. Keron. teſtimonium *urchundii*. TATIANUS loc. cit. verſ. 1. *ſuohtun luggu urcundi*, quærebant falſum teſtimonium. Ex eodem fonte ut antece-

tecedens. Inde *urkundlich* teſtificato, in fidem & documentum rei.

URLAUB, venia. Gloſſ. Keron, licentia *urlaubii.* Verbale ab *erlauben* permittere. *Ur* & *er* permutantur.

URLING, antiquitatis affectator, interprete STADENIO in Voc. Bibl. pag. 839. *Ur* hoc loco non eſt particula præpoſitiva, ſed idem quod *ar*, & ſubſtantive ſignificat *primordium*, adjective *primitivum*. Cætera vide in ſubfixo *ling*.

UR-OCHS. Vide *aur* bos ferus.

URSACH, cauſa. Significare poteſt, vel *rem anticam*, ab *ur* ante, prius, & *ſache* res, quia cauſa prior eſt effectu; Vel, quod magis probaverim, *cauſam originis*. Nam *ſache* per ſe jam ſignificat cauſam, & *ur* eſt index originis. Voces priſcis magis uſitatæ ſunt *ding, rache, ſache*, ut oſtendi in ſingulis.

URSAL, traditio. Vide ſimplex.

URSAU, porcus ſilveſtris. Vide *aur* ferus.

URSPRUNG, fons aquæ vivæ, vertex aquarum. Gloſſ. Pez. capita *urſprinch*. NOTKERUS Pſal. XVII. 16. *do irſchinen die urſpringa dero uuazzero*, tunc apparuerunt fontes aquarum. Videtur factum ad imitationem Lat. vocis *ſcaturigo*. Nam *ur* originem, & *ſpringen* ſcaturire ſignificat, e quibus conjunctis fit *urſprung* principium ſaliendi, vel ſaltus ab ortu.

URSPRUNG, origo cujuscunque rei. NOTKERUS Pſal. XXXV. 10. *ſament dir iſt libes urſpring*, apud te eſt fons vitæ. Refer ad *ſpringen* oriri, quamvis etiam dictio metaphorica eſſe poſſit, a fontibus vel capitibus aquarum deſumpta.

URSTEND, reſurrectio, ſurrectio e ſepulcro. NOTKERUS Pſal. XLI. 2. *Chriſtus iſt der prunno urſtendi*, Chriſtus eſt fons reſurrectionis. Symbol. veteris Eccleſiæ Alam. apud GOLDASTUM: *ich gelob urſtendt mines libes*, credo reſurrectionem meæ carnis. A *ſtan* ſurgere, & *ur* quatenus motum de loco ſignificat.

URT, epulum. Vide *irt*.

URTEIL, quatenus eſt verbale ab *urteilen* judicare, ſignificat quantum poteſt.

URTEIL, diſcretio. Gloſſ. Keron. diſcretionem *urteilida*.

URTEIL, divinatio. Gloſſ. Boxh. *urteili* divinatio. Saxonice *ordæl*, unde Latino-Barbaris *ordalium*, quod vide.

URTEIL, cognitio. Gloſſ. Pez. cognitionem *urteili*.

URTEIL, judicium. NOTKERUS Pſal. CX. 7. *uuarheit unde irteileda ſint ſin hantuuerch*, opera manuum ejus ſunt veritas & judicium.

URTEIL, ſententia, judicatum. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 30. *ſin zunga ſprichet dia urteilda*, lingua ejus loquetur judicium.

URTEILEN, judicare. Verbum Francico & Alamannico idiomati proprium, quod diverſimode effertur in monumentis eorum, *ardeilen, erteilen, irteilen, urteilen*, dum Belgæ dicunt *oordeelen*. ISIDORUS Cap. IX. 4. *dhere iſt dher ni ardeilit after augono chiſiune*, ipſe eſt qui non judicat ſecundum viſionem oculorum. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 1. *erteile truhten uber die die mir taront*, judica Domine nocentes me. Pſalm. XCVII. 9. *er chumet ze irteilenne die irdisken*, venit judicare terram. Pſal. I. 5. *uuanda in iu urteilet iſt*, jam enim judicati ſunt. Cum auris una juſtitiæ pateat accuſatori, altera accuſato, hinc vulgo exiſtimatum eſt, *urteilen* idem eſſe ac *aures partiri*, ab *ohr* auris. Quod etiamſi utiliter dici poſſit in Concione pro populo, argutum tamen magis, quam verum eſt. VERSTEGANUS vocem componit ex *or* jus, & *teilen* partiri, ut ſit quaſi jus diſtribuere, quod videtur adprobare WORMIUS in Monum. Dan. Lib. I. pag. 76. Sed qua lingua *or* jus ſignificet, nemo hactenus docere potuit. Interim convenit inter omnes, quod *teilen* ſit partiri. Partiri autem dicitur nonſolum manus, ſed etiam mens ad ſimilitudinem manus, dum res & rationes rerum diſcernit, & ſecundum hanc diſcretionem judicat. Hinc *judicare* optime dicitur *partiri* per metonymiam antecedentis, quia is demum bene judicat, qui bene diſcernit & diſtinguit, ſive judicium ferendum ſit in foro de cauſa litigioſa, ſive privatim de quacunque re. Latiſſime enim patet hoc verbum, & ſuper omnia cognoſcibilia extenditur. Unde porro manifeſtum, quod præfixa *ar, er, ir, or, ur*, ejusdem ſint valoris, nempe intenſivi tantum, & quod ſalvo atque integro ſenſu adeſſe & abeſſe poſſint. In foro ſignificat *ſententiam ferre, jus dicere, inſontem abſolvere, nocentem condemnare.* Qua in re ſimile eſt verbo *dammen* & *richten*, quod apud veteres de utroque judicandi actu, & eo, qui abſolvit, juſtificat, vendicat, & altero, qui condemnat, uſurpatur. Hinc ante pauca Sæcula *vertailen* erat *condemnare*. Jus Prov. Alam. Cap. LXXXII. 1. *ſuuer lip oder hant oder hute oder hare lediget, daz mit reht vertailet uuirt, der iſt rehtlos*, qui vitam, manum, cutem aut pilos, quæ juſte condemnantur (ad mortem, amputationem, fuſtigationem) fuga ſubducit, beneficiis juris privatus eſto. In quo compoſito, *tailen* ſignificat condemnare, dum *ver* ſenſum intendit. Hodie dicimus *verurteilen*. Alibi vero *teilen* contrarium denotat. Ita NOTKERUS Pſal. LIII. 3. *irteile mir, kehalt mih, kehaltendo irteile mir*, judica me, ſalvum me fac, ſalvando judica me.

URTEILER, judex. NOTKERUS Pſal. XLIX. 6. *Got ſelbo irteilare iſt, den nieht ne truget*, Deus ipſe judex eſt, quem nihil decipit.

USIPETES, gens Germanica, variarum regionum pro fortuna habitatrix. Antiquiſſima eorum ſedes fuit prope Cattos. Ab his deinceps expulſi (quod ſummus auctorum memorat JULIUS) & multis locis Germaniæ triennium vagati, ad Rhenum inferiorem pervenerunt. Hic eos offendit

TACI-

TACITUS. Regionem, quam prope Cattos incoluerunt, incertam vocat SPENERUS, & occaſionem nominis, ejusque notationem, hodie fruſtra perveſtigari exiſtimat, in *Notitia Germaniæ Antiquæ* pag. 229. Atqui nomen eorum nobis ſiſtit *Wiſpetes*, hoc eſt, ut credere par eſt, *Wiſibadenſes*, balneorum pratenſium accolas. Ex hoc ergo loco a Cattis pulſi intelliguntur. Hanc etymologiam, qua melior excogitari non poteſt, debemus felici ingenio ECCARDI in Diſſert. *de Apoll. Granno.* Ubi ſimul addit, hunc eſſe fructum Studii Etymologici recte inſtituti haud contemnendum, ut nobis ex Nominibus ſiſtat migrationes populorum, aliasque res memorabiles, nullis alioquin literis conſignatas. CLUVERIUS credidit, BUCINOBANTES quoque ab eadem ſede circa *Wyſenbad* ſic appellatos eſſe a poſterioribus Romanis.

V.

VALAND, *volant*, latro montanus. GOLDASTUS in Animad. ad Script. Parænet. pag. 364. RISIOS *vocabant homines proceros ac robuſtos* (*unde &* VOLANT *cognominati, Franco-Gallis* VAILLANT, *quaſi valentes ſive validi*) *qui vi viribusque confiſi ſilvas ac montes incolerent gratia latrocinandi, contra quos invocati* REKII *venerunt* (*et*) *auxilio afflictis fuere.* Etymon Goldaſti a Gall. *vaillant*, non poſſum probare. Et ſi Gallica origine opus ſit, præſtat derivare a *voler* latrocinari, ut proprie ſit latro ſeu prædator publicus. Hoc ſenſu videtur occurrere in *Sermone* quodam breviculo *de Nativitate Domini*, quem R. P. PLACIDUS AMON nuper ex Monaſterio Melicenſi ad me transmiſit, ubi verba: *er nam an ſich fleiſchliche brunne, daz er mit unſerm veint wolde willichlichen vehten, vnd vns vz dem rachen des laidigen* VALANDES *erloſen*, asſumpſit carnalem thoracem, quoniam cum hoſte noſtro volebat promptiſſime dimicare, & nos ex rictu execrandi latronis eripere. Niſi forte *valand* hoc loco ſit *dæmon*, ſenſu a dæmone domeſtico ad infernalem translato. Nam apud Latino-Barbaros invenio *dæmonem folletum*, quem Itali etiamnum *folletto*, Galli *eſprit folet* vocant, quod noſtri potuerunt imitari in *valand.* GERVASIUS TILLEBERIENSIS apud CANGIUM: *Sunt & alii* (*Dæmones,*) *quos* FOLLETOS *vulgus nominat, qui domos ſimplicium ruſticorum inhabitant, & nec aqua, nec exorcismis artantur* (*arcentur.*) *Et quia non videntur, ingredientes lapidibus, lignis, & domeſtica ſupellectile affligunt, quorum verba utique humano ore audiuntur, & effigies non comparent.* FERRARIUS in Orig. L. Ital. pag. 143. FOLLETTI *laſcivi genii ac lemures, riſu ac ſtrepitu domos implentes.* Qui videntur ſic dicti, non quod ſint *folli*, h. e. fatui, aut inſtar *follis ventoſi* inanes, ſed quod ſint φαυλίζοντες, i. e. ſubſannantes & ludificantes. Confer *kobold.*

VALANDESMAN, *volandes man*, miles glorioſus, homo vanus & ſtultus, quamvis etiam vilem & improbum ſignificare poſſit. Fragmentum de Bello Saracenico pag. 38.

Roland erbah ſih
Tho hiwe er velentlih,
Er ſprah: io thu ualantes man,
Waz thu morthes haſt getan.

Senſus compoſiti ambiguus eſt, ut in omnibus noſtris conviciis, cum quia Græcis φαυλότης eſt vilitas & nequitia, a φαῦλος vilis & pravus: tum quia Latino-Barbaris *folonitia* eſt vanitas, in Gloſſis ISIDORI, *follitia* ac *follentia* ſtultitia & ſuperbia, *follis* & *follus* ſtultus, apud CANGIUM in Gloſſario. Unde ſit Latinis *follis* & *follus* pro ſtulto, patet ex ſequentibus Gloſſis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ffol* ſtultus, *ffol pob tlad* ſtolidus quisque pauper. VEREL. in Ind. *fol* iracundus, fatuus, inſipiens, *folmenn* ſtulti, inſipientes. Fragmentum citatum pag. 31.

Mit grimme hiw er then volen.

Ubi Cl. SCHERZIUS in notis: *volen* ſignificat hominem vanum, ſuperbia inflatum. *Fol* pro ſtulto etiamnum eſt pars Linguæ Gallicæ & Anglicæ. Quamvis autem vilis & vanus, ſtultus & ſuperbus, notionibus differant, cognata tamen habent vitia, ita ut unus pro altero poni poſſe videatur. Igitur, aut unus ex illis reliquorum ductor erit, ſi *fol* proprie ſit ſuperbus, inflatus, a *folleo* inflo: aut omnes ſimul convenient in radice *felen* deficere, defectum pati. Nam *vilis* deficit in pretio & bonitate, *vanus* in vero & ſolido, *ſtultus* in uſu rectæ rationis. *Superbus* autem ob inſitam vanitatem & ſtultitiam eodem nomine quo vanus & ſtultus appellari meruit. Quicquid ſit, *valandesman* eſt *homo follentiæ*, & conſequenter vox hybrida ex Latina & Germanica compoſita. Niſi quis malit Græcam originationem Latinæ præferre.

VANDALI, *Vindili*, populus Germaniæ antiquiſſimus ad ſinum Codanum inter Viſtulam & Viadrum. Vandalium nomen inter vera & antiqua Germaniæ a multis numerari, memoriæ prodidit TACITUS cap. 2. de M. G. Hos inter eſt PLINIUS, qui *Vindilos* inter prima & vetuſtiſſima Germanorum genera recenſet, & originem Gothorum atque Burgundionum ad ſtirpem Vandalicam refert, Lib. IV. Cap. 28. Vandalos ab Angloſaxonibus *cwenas* appellari, & Vandaliam *cwenland*, & oceanum hyperboreum *cwen-ſæ*, teſtantur SOMNERUS & BENSONIUS.

nius. Sed hi Vandali videntur alterius loci & generis homines fuiſſe, & ab imperio muliebri ſic dicti. Nam *cwen* fœminam & reginam ſignificat. Hinc ſuſpicor illos fuiſſe partem veterum Sitonum in Suionia, de quibus tacitus cap. 45. de M. G. ſcribit: *Suionibus* sitonum gentes *continuantur. Cetera ſimiles, uno differunt, quod* femina *dominatur: in tantum non modo a libertate, ſed etiam a ſervitute degenerant.* Scriptores Septemtrionales nobis Vandalos imponunt tanquam homines ſuos. Nos *Tacito* & *Plinio* inhærentes, Vandalos nobis tanquam indigenas vendicamus. Vulgo creduntur ſic appellati quaſi *wandler*, h. e. migrantes, ſive quia ab Ingevonibus, quorum pars erant, ad loca trans Viadrum occupanda emiſſi, ſive quia pubem ſuam in Scandiam & remotiſſima Sarmatiæ loca ablegarunt. Anno 407. trajecto Rheno Galliam devaſtant, impulſore ut ferunt Stilicone, qui, cum Vandalorum popularis eſſet, invidiam facti tulit. Mox in Hiſpaniam, tandemque in Africam progreſſi, pulſis Romanis novum imperium condunt. Interim dum hoc agunt Vandali, Venedi gens Sarmatica vacuas Vandalorum ſedes ad mare Balticum occupant, ubi poſteri eorum etiamnum commorantur. Quæ res imperitis anſam dedit, ut *Vandalos* & *Venedos* confunderent. procopius Vandalos paludis Mæotidis accolas vocat, alia & manifeſta Sinus Codani cum illa palude confuſione.

VASALL, vaſallus, cliens fiduciarius, homo Domini. Diminutivum a *vaſus* vel *vaſſus*, quod Latino-Barbaris eſt famulus, ſervus, ſed liberæ conditionis, major vel minor, pro fortuna viri. *Vaſſos* primitus fuiſſe, quos *familiares* ætas poſterior appellavit, ſeu domeſticos, & qui ex Regia aut alicujus Principis familia erant, optime judicat cangius ex Lege Alam. Tit. LXXIX. 3. *Si alicujus Seniſcalcus, qui ſervus eſt, & Dominus ejus XII.* vassos *infra domum habet, occiſus fuerit, XL. Solid. componatur.* Ubi alii legunt *Basſos*, quod idem, quia B. & V. permutantur. Sed & comites aliosque ſuperioris ordinis viros, & omnes Regis in gerenda Rep. miniſtros *Vaſſos Dominicos* & *Vaſſos Regios* dictos eſſe, idem prolixe demonſtrat. Vocabulum Gallicum eſſe, primus animadvertit lindenbrogius, duce walafrido Strabone, cujus hæc ſunt de Reb. Eccleſ. cap. 31. verba: *Capellani minores ita ſunt, ſicuti hi, quos Vaſſos Dominicos* gallica *conſuetudine nominamus.* Sed vocabulum ipſum, quale ſit, aut quis ejus ſenſus, non explicuit. Utrumque præſtitit cangius. „*Vaſſi*, in-„quit, erant famuli, quod præterea videtur „indicare vocis origo apud Boxhornium in „Lexico Gwallico ſeu Cambro-Britanni-„co, & Autorem Catholici Armorici: *gwas*, „ſervus, famulus. Hæc ille in excellenti Gloſſario pag. 1382. Quem poſtea ſecuti ſunt leibnitius & eccardus in ſuis de Vaſallo meditatis. Operæ pretium eſt, familiam vocis, prout apud Cambros hodienum ſuperſtes eſt, ex boxhornio oſtendere. Sic autem ille:

gwas, ſervus, famulus. Sic Armorici. Antiquis ſignificabat *juvenem, adoleſcentem, virum.*
gwas yſtafell, camerarius, cubicularius, lectiſternitor.
gwasgwych, vir fortis, ſtrenuus. [Simile compoſitum eſt *guasdeur*, quod vide ſupra in *geſus.*]
gweſyn, ſervulus. Diminutiv. a *gwas*.
gwaſanaeth, ſervitium, miniſterium. Sic Armorici.
tenluwas, famulus, familiaris. A *tenlu* familia.
tywas, famulus, domeſticus. A *ty* domus, ædes, quod Armoricum. [Quo pacto noſtri hoc compoſitum imitentur in omnibus Dialectis, vide in *dieb* ſervus.]

Itaque ex *was* primo factum eſt *vaſus* & *vasſus*, quo Alamanni, Longobardi, & Bojoarii in Legibus utuntur, & mox *vaſallus* & *vasſallus*. Et hinc *Vaſalli* paſſim eorum, quibus obnoxii ſunt, vocantur *manni, homines, ſervi.* Vi hujus etymologiæ *Vaſſus* eſt miniſterialis major, *Vaſallus* minor. Quamvis enim ſæpe convertantur, præſertim apud eos, qui poſt Capitularia ſcripſerunt, Grammatice tamen differunt. De reliquis derivationibus judicat eccardus in L. Sal. pag. 127. quod ne hilum quidem valeant. Quod etiamſi verum ſit, commemorandæ tamen ſunt, quia in Theſauris nonſolum probi nummi, ſed etiam ſpurii & ſuſpecti inter cimelia aſſervantur. spelmanno *Vaſſus* in voce *baſſus* eſt fidejuſſor, & cognatum cum Turcico *Baſſa* & Latino *vas* ſponſor. goldastus quoque vaſſum a *vade* dictum contendit, quia vadimonium pro beneficio accepto auctori ſuo dedit. turnebus *vaſallos* ſic appellatos exiſtimat, quaſi *vaſarios*, tanquam clientes, qui in nobilium *vaſario* ſeu ſupellectile fuerint. *Ita* (inquit Cangius) *in vocum originationibus ludunt viri eruditi.* At univerſe voces Latinas ab hoc negotio excludendas cenſet verelius. *Origo Feudorum*, inquit, *a Barbaris eſt, puta Gothis, Vandalis, Longobardis &c. qui barbaria ſua nobiles nil græce, nil norunt Latine. Non igitur credibile eſt, ut ipſi patriis ſuis muneribus exoticas quærerent appellationes, duras præſertim & inſolitas, cum vel ipſas quidem notiſſimas non admitterent. Quis enim non videt, eos ſic admiratos eſſe ſuæ gentis vocabula, ut proſcriptis Græcorum Romanorumque illis, hæc (cum jugo ſimul) utrique imperio & omnibus Europæ populis impoſuerint.* Hæc ille in Indice Scytho-Scandico pag. 287. Pulchra quidem obſervatio, ſed ad Celticas & Gallicas voces non extendenda, eoque minus, quod in toto Linguæ Germanicæ apparatu nihil ſit, quod commode huc trahi poſſit. Nam *veisl-*

veiſlman, unde *vaſallum* effingit VERELIUS, potius hominem liberæ collationis, quam feudali nexu obſtrictum ſignificat, quia *veizla* non eſt feudum, ſed collatio, vectigal, præſtatio, a *veita* promere, præſtare, conferre. Cætera, quæ afferri ſolent, adhuc minus rotunda ſunt. CUJACIUS & VULTEJUS ducunt a *geſell* comes, ſocius, quia vaſallus Domino certa mercede ſervit. GRYPHIANDER a *faſeln* parce nutrire, & mox a *faſſen* ligare, quia, inquit, per inveſtituram vaſallus ſolenni ſtipulatione ita alligatur Domino, ut ejus fiat mannus ſive homo proprius. MARTINIUS a *faſel* fœtus, ſoboles, quia vaſallus in feudo Domini ſobolesſcit. Alii a *waſen* ceſpes, ſymbolo ceſſionis in traditione terræ. Nec deſunt, qui *vaſallos* cum *geſatis* & *geſindio* confundant: aut ſic dictos opinentur quaſi *baſilios* homines regis, vel *feaux* fideles. Sed jam tempus eſt, ut nugandi finem faciam. A *vaſſus* componuntur & derivantur,

VASVASSOR, ſervus ſervi, homo hominis, vaſallus vaſalli. Cel. STRUVIUS in Hiſt. Jur. Feud. pag. 710. gradus Vaſallorum ita diſtinguit, ut primus ſit *Capitaneorum*, ſive Ducum & Principum, qui immediate a Rege ſuas habent tenuras, alter *valvaſſorum*, qui Ducum & Principum ſunt vaſalli: tertius *valvaſinorum*, qui a valvaſſoribus beneficia tenent. Cum hac ſcala convenit exacte nomen *vasvaſſorum*, quod in multis vetuſtis monimentis ita legitur apud CANGIUM.

VAVASSOR, idem qui *vasvaſſor*. Vox ex præcedenti, quæ ſola genuina eſt, per ſyncopen corrupta. Gall. *vavaſſeur*.

VALVASSOR, idem qui *vavaſſor*, & ex illo per epentheſin depravatum. Qui *valvaſſores* ſic dictos opinantur, quod vel valvis Dominorum obſequii cauſa aſſideant, vel valvas & introitus Regni contra hoſtes tueantur, videntur mihi cum verbis ludere. Aliam Etymologiam exhibet Cel. ECCARDUS in L. Sal. pag. 202. dum *valvaſſores* interpretatur falſos vasſores. Quod neſcio an ſit probandum.

VALVASINUS, id eſt, *vasvaſinus*, vaſallorum minimus, & ideo ſic dictus a diminutivo Gallo-Britannico *gweſyn* ſervulus.

VASSATICUM, ſervitium, fides, obſequium, quo vaſſus & vaſallus domino tenentur, alias *homagium*, *hominium*. Ita SPELM. & CANG.

VATER, genitor. Syracuſanis πᾶς, Græc. πατήρ. Lat. *pater*, Perſ. *pâder*, Angloſax. *fæder*, Franc. & Alam. *fater*. Gothis *fadrein* ſunt parentes. Veroſimile non eſt, tot linguas temere aut caſu in nomine paterno conſpirare. Alterutrum igitur neceſſe, ut vel naturam per pueros loquentem imitentur, qui patrem vocare ſolent *pa*, & reduplicative *papa*, ſumptis a labialibus primis loquendi initiis, ut in Præf. ad Germ. §. VI. oſtendi: Vel ut vox origine Scythica ſit, & a Scythis per totum terrarum orbem ſparſa. Nam *föden* in multis adhuc Germanorum Dialectis eſt gignere. Et hinc recte fit *fæder*, & reliqua, pro genitore. De hac radice ejusque progenie vide plura in loco.

VATER, interdum ponitur pro avo, ſeu genitore patris. Inde *eltervater* proavus, quaſi ſenior avus.

VATER, pater affectu, *lands-vater* pater patriæ.

VATES, veterum Gallorum augures, ſacrifici, phyſiologi. STRABO Lib. 4. *Apud univerſos fere tria ſunt hominum genera, quæ in ſingulari habentur honore*, BARDI, VATES (*Gr.* οὐάτεις,) DRUIDÆ. *Horum* BARDI *hymnos canunt, & poëtæ ſunt.* VATES *ſacrificant, & naturam rerum contemplantur.* DRUIDÆ *præter hanc Philoſophiam etiam de moribus diſputant.* Similia habet DIODORUS. Hibernis *faidh* etiamnum prophetam denotare, non falſum tantum, ſed etiam verum, e ſacri Codicis Verſione Hibernica demonſtrat KEYSLERUS V. C. in Antiq. Sept. pag. 35. Quæ poſſunt eſſe a φάω dico, aut *fatis* canendis, ſicut Latinis *Vates*. MARTINIUS tamen diſtinguit, & rationem nominis Gallici petit a *weten* ſcire, quod priſci illi Gallorum vates multa ſcirent. Secundum hanc etymologiam, quæ certe non eſt ſpernenda, *Vates* idem erit qui Angloſaxonibus *wita*, i. e. ſapiens. Plura ejusmodi nomina vide in *weis* & *wiſſen*. Poſtea vox cœpit vituperari, & ad malos genios, ſpectra ſagasque transferri a præconibus Evangelii. Inde *fadus* ſpecies dæmonis apud CANGIUM, *fada* mulier divina apud FERRARIUM, & *fée* mulier fatidica apud Gallos hodiernos.

VECH, felis, domeſtica & ſylveſtris. WINSBECK ad Fil. Stroph. 40. *es löſet ſelten wiſu mus ſlaſender vohen in en munt.* Inde *vehechurſen* pelles felium ſilveſtrium. Friderich der Knecht apud GOLDASTUM in Animadverſ. pag. 423.

> *Nu ſihe ich an ir müte,*
> *Geb ich ir an ir hüte*
> *Eine vehe churſen güte.*

Sed & pellem muris Pontici aut muſtelæ Scythicæ denotare poteſt, a colore muſtelino φαιός. Apud pelliones Lipſienſes *vech* eſt mus alpinus.

VELEDA, virgo fatidica apud Bructeros, oraculum veteris Germaniæ. TACITUS cap. 8. de M. G. *Vidimus ſub divo Veſpaſiano Veledam, diu apud plerosque numinis loco habitam.* Gothica Lingua ſignificare poteſt *Sibyllam matrem*. Nam *vola* in Indice Vereliano exponitur *Sibylla, vates pythia, fœmina fatidica*, unde *Volu-ſpa* vaticinium Sibyllæ, pars Eddæ Islandicæ. Et in Codice Argenteo mater dicitur *aithei* Matth. XXVII. 5. & paſſim, Finnis hodie *æiti*. MARESCHALLUS in Obſervat. pag. 422. *Etymologi*

mologi notent affinitatem inter Gothicum aithei *ac Finnicum* æiti: *Siquidem in Finnorum ſive Finlandorum Bibliis* Jeſuxen æiti *eſt mater Jeſu Joh. II.* 1. BOXHORNIUS priorem compoſiti partem *Vel* interpretatur viraginem: ſed in altera explicanda ſuccumbit. LIPSIUS germanam ſcripturam fuiſſe cenſet *Weldam* h. e. imperantem. ALTINGIUS in voce *Nehalennia* nomen Belgicæ Linguæ accommodat, ita ut *Veleda* ſit *Veelweet* multæ ſcientiæ. Nos noſtræ inhæremus explicationi, donec melior affulgeat.

VEME-DING, judicium vemicum. Vide *feim-gericht.*

VER, præfix. Vide PROLEG. Sect. V.

VERACHTEN, ſpernere, contemnere, vilipendere. Novum, ſed legitime factum ab *achten* æſtimare, obſervare, & præfixo *ver* quod ſenſum remittit. Veteres eadem utuntur particula, ſed cum aliis verbis conjuncta. Sic contemnere Gothis dicitur *frakunnan*, quaſi notitiam alicujus aſpernari, a *kunnan* noſſe: Angloſaxonibus *for-higgan, for-hogian*, quaſi non amplius curare, obſervare, conſiderare, ab *hoga* cura: Francis & Alam. *far-hugan*, quaſi memoriam alicujus dedignari, ab *hugan* meminiſſe. Gloſſ. Keron. meminerit *kehucke*, ſpreverunt *farhoctun.*

VERBIETEN, interdicere, *verbot* interdictum. SOMNER. in Dict. AS. *for-beodan* prohibere, inhibere, *for-bode* prohibitio, inhibitio. Gloſſ. Pez. interdicit *firpiutit*, inhibemus *virpiotemes.* Refer ad *bieten* præcipere ut omittat.

VERBRECHEN, infringere mandata, ſubſtantive prævaricatio. Gloſſ. Keron. fregerit *farprihchit.* Gloſſ. Pez. prætergreſſi ſunt *firprahhun.* Gloſſ. Lipſ. *farbrokanuſſi* prævaricationes. Refer ad *brechen* violare.

VERBRENNEN, comburere, & comburi. Gloſſ. Pez. uri *virprinnan.* Vide ſimplex.

VERBUTEN, velare. Verbum ſiſtit M. HALTAUSIUS in *Calendario medii Ævi* ex *Tenzelii Hiſtoria Gothana*, ubi ſubſcriptio quædam ita ſonat: *Anno MCCCLV. an dem Suntage* Circumdederunt, *als men dye Meyde verbutet.* Quam ille de velandis eo die Virginibus, iis ſcil. quæ ſæculo valedicere, & ſolitariam vitam amplecti volunt, explicat, duce quodam Gelaſii Canone, quo velamen aliis diebus imponi vetatur. Optime, ſi quid video. Suſpicor hoc verbum provinciale a Monachis factum eſſe ex Græco βαδδὶν, quod exponitur *ſacra ſtola* apud Lexicographos, & *veſtis linea cujus uſus erat in ſacris veſtibus*, apud MARTINIUM in Cadmo Gr. Phœn. Plura veſtium nomina ejusdem pene ſoni, vide in *wambs* thorax.

VERDAMMEN, male & ſiniſtre judicare de proximo. Evang. Angloſax. Matth. VII. 1. *nellen ge deman, thæt ge ne ſyn fordemede*, nolite judicare, ne ipſi judicamini. TATIANUS Cap. XXXIX. 1. *ni curet tuomon, thaz ir ni ſit fortuomito.* Eodem ſenſu. A *dammen* judicare, & præfixo *ver, for*, quod hoc loco pravitatem in actione notat.

VERDAMMEN, damnare, condemnare. Evang. Angloſax. Joh. VIII. 10. *ne fordemde the nan man*, nemo te condemnavit? Et mox: *ne ic the ne fordeme*, nec ego te condemnabo. *Dammen* ſenſu forenſi eſt *judicare & condemnare*, ut ſupra demonſtratum. Quocunque modo accipiatur hoc loco, *ver* ſenſum augebit, non depravabit, ut ſupra, quia Deus neminem injuſte judicat. Hinc totum compoſitum denotare poteſt vel *valde condemnare*, vel *valde judicare*, quod idem, ſaltim in foro, ut patet ex verbo forenſi, & ad imaginem Germanici ficto, *forjudicare* condemnare, reum declarare, proſcribere &c. quod a SPELMANNO male derivatur a Lat. *foris.* OTFRIDUS ubique habet *firdamnon*, per affectationem Latiniſmi.

VERDAUEN, *verdauwen*, digerere. Gloſſ. Boxh. *fardheuui* degere (digere.) Gloſſ. Pez. egereret *virdouuiti.* Gloſſ. Keron. digeſti *kideuuite*, indigeries *unfardeuuiti.* A ſimplici ejusdem ſignif.

VERDERBEN, corrumpi, quocunque modo. Quod fit, quando res antea utilis, in eum ſtatum redigitur, ut nullius in poſterum uſus ſit. Oritur a *derb* bonus, utilis, probus, cujus antiquitatem ſupra demonſtravi, per medium præfixi *ver*, quod in multis compoſitis deſtructionem ſignificat. Verbum novum, ſed legitime factum, ut ex conjugio utriusque vocis patet.

VERDERBEN, perire, interire. Ex eodem fonte, quia deſtrui eſt corrumpi. Nam qui perit, tranſit a ſtatu exiſtendi ad ſtatum deteriorem, qualis haud dubie eſt interitus & pernicies. Olim aliis utebantur verbis ad hunc ſenſum exprimendum, quæ vide in *verquiſten* & *verwerden.*

VERDERBEN, corrumpere, deſtruere, perdere, facere ut pereat. Verbum uſibus rerum inimicum, quas per varios gradus primo peſſundat & inutiles reddit, mox penitus deſtruit. Ejusdem cum præcedentibus originis. Gothi hoc ſenſu dicunt *quiſtjan* Luc. IX. 56. & *fraquiſtjan* Matth. X. 28. Angloſaxones *for-don* Matth. X. 28. Luc. XIX. 47. & *forſpillan* Luc. VI. 9. Marc. III. 4. Franci & Alamanni *farlioſan.* TATIANUS Cap. XLIV. 20. *thie thar mag ſela inti libhamon firlioſan in hellauuizi*, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.

VERDORREN, areſcere. Refer ad ſimplex ejusd. ſignif. Veteres alio utuntur præfixo, ſed idem valente. Gloſſ. Pez. areſiunt *irdorrent.*

VERDORREN, ſiccare, facere ut areſcat. Gloſſ. Pez. areſecit *irdarta.* V. ſimplex ejusd. ſignif.

VERDRUSS, & *verdrieſſen*, vide in *druſs* moleſtia.

VERDULDEN, ſuſtinere, perferre, tolerare. Gloſſ. Boxh. *firdhulta* pertulit. Gloſſ. Keron.

ron. pertulerunt *fardolteton.* A *dulden* pati, quod vide.

VERDUSTERT, *verdüſtert*, turgidus, inflatus. A *dunſen* turgere. Nihil hic facit Angloſaxonicum *duſt* pulvis, nec *thyſtro* tenebræ, quæ nec inter ſe, nec cum voce Lutheri conveniunt.

VERFÆRT, ſubito & inſperato rei malæ occurſu perterritus. A *faren* terrere.

VERFANG, utilitas, commodum, in quibusdam Dial. Proprie eſt acquiſitum, a *fangen* occupare. Acquiſita autem ſunt commoda, & juvant acquirentes. Hinc antiquitas a ſubſtantivo formavit verbum *verfangen* juvare, prodeſſe, quo etiamnum utimur. NOTKER. Pſal. XLVIII, 10. *unaz iſt ſie iro uuiſtuom ferfangen?* Vertit SCHILTERUS in Gloſſario: *quid iſtos ſapientia ſua juvat?*

VERFANGEN, arguere, *verfænglich* reprehenſibilis. Gloſſ. Lipſ. *refangam* arguam, *refangnusſi* redargutiones. Hæc, ſi quid video, ad imitationem Latini ſermonis conficta ſunt, in quo *redarguere* aliis verbis dicitur *reprehendere* & *verbis corripere*, ſenſu a manu deſumpto. Refer ergo ad *fangen* capere, arripere.

VERFECHTEN, propugnare, olim etiam expugnare. Gloſſ. Lipſ. *farfiht* expugna. De ſimplici actum in loco.

VERFOLGEN, perſequi hoſtili animo. Novum, ſed legitime factum a *folgen* ſequi, per medium præfixi *ver*, quod pravitatem in actione notat. Veteres hoc ſenſu dicunt *achten, æchten.*

VERFUREN, *verführen*, ſeducere. Ejusdem ætatis & ſtructuræ, ut antecedens, a *führen* ducere.

VERGADERN, congregare. Frequentativ. a *gatten* conſociare.

VERGANTEN, ſubhaſtare. A *gant* auctio publica.

VERGEBEN, ignoſcere. Evang. Angloſax. Matth. VI. 12. *forgyf us ure gyltas*, remitte nobis debita noſtra. Scriptores Eccleſiaſtici dicunt *condonare*, quia ignoſcentes videntur aliquid donare iis, a quibus offenſi ſunt, nempe veniam delictorum, & gratiam oblivionis. Quod primi Evangelii præcones & ſcripturarum interpretes videntur hoc verbo imitati. Nam extra uſum Eccleſiæ *forgifan* idem eſt quod *gifan* dare, tribuere, concedere.

VERGEBEN, concedere. Angloſax. *forgifan.* Olim idem erat quod ſimplex *geben* dare. Hodie dicitur tantum de re qua unus ſolus potiri poteſt. *Ver* ſignificatum intendit.

VERGEBEN, venenum offerre, & metonymice veneno necare. *Ver* pravitatem in actione notat.

VERGEBENS, *vergeblich*, quod fruſtra datur, conceditur, vel impenditur. *Ver* negat ſucceſſum & eventum, quem ſibi propoſuit dator. Hic verus verborum ſenſus, qui poſtea ad omnes actiones inaniter ſuſceptas translatus eſt.

VERGELTEN, retribuere. Conſenſum antiquitatis vide in *gelten* reddere par pari. *Ver* eſt adverb. viciſſitudinis.

VERGESSEN, oblivifci. Angloſax. *forgytan*, Francis *fergezen, irgezen*, Alamannis *erkezzan, akezzan*, Angl. *forget.* NOTKERUS Pſal. IX. 13. *er ne fergizet dero armon gebetes*, non obliviſcitur orationis pauperum. Pſal. XII. 2. *uuio lango truhten irgizeſt du*, quo usque domine obliviſceris? Gloſſ. Keron. obliviſcatur *ſi erkezzan*, oblivioni *akezzali.* Quo ſenſu? vide in *giſſen* imaginari. *Ver* & reliqua præfixa ſignificatum remittunt aut plane negant.

VERGEUDEN, diſſipare bona, quocunque modo. Utitur Luth. Prov. XIII. 11. & hodie utuntur Suevi, ſed ſenſu ambiguo, ob multitudinem fontium, qui ſe conſiderantibus offerunt. Vir quidam literis ornatiſſimus derivat a Lat. *gaudere*, præter neceſſitatem, quamvis adhinniente populo, qui de homine, quem luxuria e divite pauperem fecit, dicere ſolet, *er iſt mit freuden arm worden.* Islandis *giædi* ſunt res, opes, apud VEREL. in Ind. unde fieri poterat *vergeuden* extenuare opes usque ad ultimum terminum, qui præfixo *ver* indigitatur. Helvetiis teſte PICTORIO *geuden* eſt largiri, *geudig* largus, prodigus, *geuding* prodigalitas. Similia habet HENISCHIUS in Theſ. L. Germ. unde facile componitur *vergeuden* profundere pecuniam nimiis largitionibus. At Anglis *gaudy* eſt lautus. Quod ubi tranſit in verbum, luxu deſtruit opes. Denique Cambris *gaudy* eſt latrina, cloaca. Quod convenire videtur iis, qui bona ſua convivando & nepotando latrinis inferunt.

VERGLEICHEN, contendere, comparare. A *gleich* ſimilis, quia comparatio fit, quando res ſimiles inter ſe conferuntur.

VERGLEICHEN, ſenſu forenſi eſt componere lites, quia lites ſunt differentiæ, quibus homines inter ſe diſſimiles & inæquales redduntur. Ergo a *gleichen* æquare.

VERGNUGEN, *vergnügen*, ſatisfacere, *vergnügt* contentus. Refer ad *genug* ſatis.

VERGOBRET, judex regiæ poteſtatis apud veteres Gallos. CÆSAR Lib. I. de Bell. Gall. cap. 16. de Liſco & Divitiaco: *qui ſummo magiſtratu præerat, quem* VERGOBRETUM *appellant Ædui, qui creatur annuus, & vitæ necisque in ſuos habet poteſtatem.* Quamvis *Vergobret* Æduorum lingua ſit ipſe prætor, non prætoria majeſtas, Cæſar tamen inde nomen dignitatis formare potuit, ea analogia, ut *Conſulatus* a *Conſul*, & *Magiſtratus* a *Magiſter* formari ſolet. Hinc SCHILTERUS videtur mihi circa fores errare, quando in Gloſſ. Teut. pag. 100. *Vergobret* interpretatur *adminiſtrationem illuſtrem*, tanquam Ædui eſſent Germanice locuti, eamque vocem a *werk* opus & *bret* illuſtris compoſuiſſent. BOCHARTUS, qui Gallica vocabula e Punico vel Hebræo ſermone

mone ſolet deducere, hic præſidium interpretationis a Syris petit, quibus *farga* mutationem, & *partun* ſummum præfectum & moderatorem ſignificat. Inde Galli, inquit, *Vergobretum* vocant præfectum illum, qui quidem ſummus erat, ſed mutationi obnoxius. Sed in his ſimilibusque BOCHARTI etymologiis major eſt ingenii quam veri apparatus. Magis conſentaneum eſt, ut ea, quæ Gallis antiquis tribuuntur vocabula, ex ipſorum lingua (quæ certe Celtica fuit & Britannicæ ſimilis) exponantur. Atqui Celtica Lingua *Ver-gobret* eſt vir legis vel præfectus juris, componiturque a *ver* vir, Saxonice *wer*, Hibernice *fear*, quod hoc loco eſt nomen dignitatis, & *cyfraith* lex, jus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cyfraith* lex, jus, *cyfraith eglwys* jus canonicum, *cyfraith ſyd* jus civile, *cyfraith cyhydedd* cum quid ex jure æqualiter dividitur inter litigantes. Optime autem a præfectura legis vel juris appellatur vir, qui ſummum in Rep. magiſtratum gerit, & ſupremus omnium judex eſt. Nec alio nomine Principes Gothorum Occidentalium inſigniri voluerunt, quam *judicum*, etiamſi eſſent potentisſimi & regibus æquales, ut oſtendi in voce *richter*. Qualis ſit *Fergobrethr* apud Hibernos, non explicat TOLANDUS, vocem tamen Hibernis tribuit in Additionibus ad Hiſtoriam Druidarum pag. 226. At in Bibliotheca Anglicana Tom. XV. Part. I. pag. 412. dicitur, quod Hibernis *Fear go freath* ad literam ſignificet *homme qui juge*, vir qui judicat.

VERGONNEN, *vergönnen*, concedere ex favore. Simplicia veterum vide in *gunnen* ejusd. ſignif. *Ver* ſenſum intendit.

VERGONNEN, *vergönnen*, idem quod *misgönnen* invidere. Utitur Luth. Deut. XXVIII. 55. *Ver* ſenſum remittit, & ex favente malevolum reddit.

VERGUTEN, *vergüten*, compenſare. A *gut* emenda, ſatisfactio, quod vide.

VERHÆNGNUS, conſenſus & providentia, pro diverſitate originis. Si derivetur ab *hengen* permittere, conſentire, tunc ſignificabit permisſionem & conſenſum. Contra ſi derivetur ab *henken* ſuſpendere, facere ut pendeat vel dependeat, tunc aliquid amplius, nimirum non ſimplicem permisſionem, ſed providentiam, & diſpoſitionem cauſarum denotabit. Hoc ſenſu dixit SENECA de Providentia divina Cap. 5. *Cauſa pendet ex cauſa, privata ac publica longus ordo rerum trahit.*

VERHÆRTEN, obdurare. Gloſſ. Keron. obdurare *furihertan*. Refer ad *hart* durus, obſtinatus.

VERHEISSEN, promittere. Gloſſ. Keron. promiſit *forakihiaz*. A ſimplici *heiſſen* ejusd. ſignif.

VERHELEN, occultare, celare. Gloſſ. Keron. celaverit *farhele*. Refer ad ſimplex.

VERHEREN, devaſtare, depopulari. A ſimplici *heren* ejusdem ſignif. quod vide.

VERHERGEN, eadem notione, ab *herg*, *herig* exercitus, quod Angloſaxonicum. Quid enim eſt depopulari, niſi manu militari perdere? Verbum habet Luth. III. Esdræ IV. 45.

VERHERLICHEN, ſignificat quantum poteſt, vel *exaltare*, ſi derivetur ab *her* altus, vel *celebrare* ab *her* ſacer, vel *glorificare* ab *her* gloria. Vulgo male ſcribitur *verherrlichen*, tanquam eſſet ab *herr* dominus.

VERHEURATEN, *ſich verheuraten*, matrimonium inire. Utitur Luth. Joſ. XXIII. 12. Refer ad ſimplex. *Ver* eſt ſignum copulæ.

VERHEURATEN, *einen verheuraten*, connubio jungere, nuptum dare, facere ut matrimonium ineat. Verbum faceſſens ex præcedenti.

VERHINDERN, impedire, olim etiam defraudare. Rationem utriusque ſignificatus vide in ſimplici.

VERHULLEN, *verhüllen*, velare. A ſimplici *hüllen* tegere.

VERHUNTZEN. Vide ſimplex.

VERKAUFEN, vendere. Gloſſ. Keron. venundandum *ze farchaufanne*. A *kaufen* permutare. *Ver* hoc loco eſt adverb. viciſſitudinis, rem cum pretio commutans.

VERKER, ludus quidam teſſerarum, a ſubitis mutationibus, quæ inter ludendum accidere ſolent, ſic dictus. Nam qui pene jam vicerat, unico jactu ſcenam luſus ita mutare poteſt, ut a colluſore ſtatim vincatur, notante cel. HYDIO in *Hiſt. Nerdiludii* pag. 39. Gallos inde feciſſe ſuum *verquier* idem obſervat. Refer utrumque ad *keren* ſitum & ſtatum rei mutare.

VERKIESEN, ſpernere. WILLERAM. Cap. VIII. 12. *du divitias mundi verkiuſeſt*, tu ſpernis divitias mundi. Proprie non amplius eligis ut rem præſtantem & cæteris præferendam, a *kieſen* eligere. Nam *ver* ſenſum remittit, & optionem in contemtum vertit.

VERKUNDIGEN, *verkündigen*, annunciare. Frequentativum a ſimpliciori & vetuſtiori *kunden* ejusdem ſignificatus, quod vide.

VERKUREN, *verküren*, reprobare. Extat in Parænesi Winsbeckiana ad filium §. 29. Inde Alamannis *farchoraneer* reprobus, apud KERONEM in Gloſſis. *Ver* hoc loco ſenſum remittit, ut paulo ante in *verkieſen*. Cætera vide in *küren* probare.

VERLANGEN, deſiderare, expetere. Veteres eodem ſenſu dicunt *langen*, quod vide.

VERLASSEN, *ſich*, confidere. Proprie eſt *permittere ſe* iis rebus, quibus confidimus, opibus, viribus, fidei & probitati alterius. A *laſſen* permittere. Qua in re imitamur Latinos, qui ſolent dicere *permittere ſe alicui*, pro dedere ſe fidei aut in fidem alicujus.

VERLASSENSCHAFT, hæreditas. Vide *laſſen* mori.

VERLAUBEN, permittere, concedere, indulgere. Extat eo ſenſu *verloûuuen* apud

WILLE-

WILLERAMUM in Edit. Merulæ pag. 82. JUNIUS in obſervatione ad locum Willerami videtur hærere in hoc verbo. „Licet, inquit, ex ipſius loci circumſtantiis abunde „liqueat, quid ſibi velit hoc verbum, non„dum tamen ſatis perſpicio proprietatem „ejus, neque adhuc divinare poſſum ad „quod thema referri debeat; niſi forte pu„temus referendum ad illud *liuuen*, quod „Otfrido videtur idem ſignificare cum Gal„lico *allouer*, & Anglico *allow*, *conſentire*, „*permittere*, *præbere*, *exhibere*; atque ita *li„uuûn ſilu knehto* poſuerit Otfridus pro „*conceſſerunt* vel *exhibuerunt plures milites*. Lib. IV. Cap. XVI. 26. Hæc ille, ſignificatum *concedendi* cum ſignificatu *præbendi* confundens. Nos abſque ulla hæſitatione referimus ad *lauben* veniam dare. De verbo Otfridino, quod a præſenti loco & compoſitione plane alienum eſt, vidimus ſupra in *liefern* tradere, præbere, exhibere.

VERLEGEN, ſitu corruptus. Vide *verligen*.

VERLEGEN, impeditus. Vide *ligen* quieſcere.

VERLEIDEN. Vide *leiden* avertere.

VERLETZEN, lædere, violare. Refer ad ſimplex.

VERLEUGNEN, abnegare. Refer ad *laugnen*.

VERLEUMDEN, obtrectare, calumniari. Ab obſoleto *leumden* vulgare, quod eſt a *leumde* fama, & hoc a *lomma* audire, ſonare, ut demonſtravi in *leumund*. Particula *ver* pravitatem in actione notat, & ex præcone diffamantem facit.

VERLIEREN, amittere. Gothis *fraliuſan* Luc. XV. 8. 9. Angloſaxon. *forleoſan*, *forlyſan* ibidem, Francis & Alam. *farleoſan*, *farliuſan*, *furliuſan*, Belg. *verlieſen*. Gloſſ. Keron. perdant *farleoſânt*, perdiderit *farliuſit*. TATIANUS Cap. XLIV. 26. *thie thar findit ſin ferah, thie furliuſit ſie, inti thie furliuſit ſin ferah thuruh mih, thie findit iz*, qui invenit animam ſuam, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Hodie dicimus *verlieren*, elemento S. in R. mutato. Sed in derivato *verluſt* damnum, jactura, quod certe eſt a *verlieſen*, revertimur ad priſcos. Vide plura in *lieren* & *lieſen*.

VERLIEREN, perire, *verlorner ſon* filius perditionis, qualis eſt qui ſua culpa periit. In Codice Argenteo *fraliuſan* idem ſignificat, & hinc *fraluſans* periens, quod dicitur de cibo pereunte Joh. VI. 27. & filio pereunte Luc. XV. 24.

VERLIEREN, perdere, peſſundare, facere ut pereat, *verloren* peſſundatus, deſtructus, ad incitas redactus. Gloſſ. Pez. diſperderem *virluri*. NOTKERUS Pſal. V. 7. *ferliuſeſt die, die lugi ſagent*, perdes eos qui loquuntur mendacium. TATIANUS Cap. XLIV. 20. *ſela inti lihhamon firlioſan in hellauuizi*, animam & corpus perdere in gehennam. PALTHENIUS, qui hunc ſignificatum negat in Animadverſ. ad Tat. pag. 319. ex dictis refellitur.

VERLIGEN, ſitu corrumpi, *verlegen* ſitu corruptus. A *ligen* jacere. *Ver* ſæpe eſt particula deſtructiva in compoſitis.

VERLIGEN, concubitum illicitum facere, vel pati. SOMNER. in Dict. Angloſax. *liggan* cubare, *for-liggan* fornicari, adulterari, mœchari. Proprie eſt vitium in cubando committere, a præfixo *ver*, quod pravitatem in actione notat. Conſenſum Saxonum, Francorum & Friſionum vide in *Forlegani*.

VERLOBEN, deſpondere. Refer ad ſimplex ejuſd. ſignif. *Ver* ſenſum intendit.

VERLUST, damnum, jactura, paſſio amittentis, a themate inuſitato *verlieſen*, quod vide in *verlieren* amittere.

VERLUST, perditio, pernicies, paſſio pereuntis. Hoc ſenſu, ni fallor, proditor Domini interpreti Gothico dicitur *ſunus fraluſtais* filius perditionis Joh. XVII. 12. a *fraliuſan* perire, quod vide ſupra in *verlieren* ejuſd. ſignif.

VERMACHEN, ſenſu forenſi eſt teſtamento vel codicillo ordinare, *vermächtnüs* legatum. Ante D. annos dicebant *ſchaffen* & *geſcheſt* eodem ſenſu, ut demonſtravi in loco. Sed his paulatim abrogatis præſentia ſucceſſerunt, quia *machen* & *ſchaffen* ſunt ſynonyma, quæ per ſynecdochen generis transferuntur ad ſpecies actionum uſu volente, *quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi*.

VERMÆLEN, conjugare, connubio jungere. Proprie eſt deſpondere, vel pactione jungere, ab obſoleto *mælen*, *malen* transigere, ſpondere, paciſci, quod eſt a *mal* ſponſio, promiſſio, pactum. *Ver* hoc loco eſt adverb. copulæ. Alii verbum noſtrum derivant a Gallico *mêler* miſcere, quod nullam meretur attentionem. MYLIUS in Archæol. Teut. refert ad *malen* conjungi, quod fictitium, & nusquam eo ſenſu obvium. Hodie *vermælen* non dicitur de plebe, ſed de optimatibus & principibus tantum.

VERMESSEN, præſumere. Belg. *vermeeten*. Videtur eſſe hominis qui menſuram ſuam ignorat, h. e. qui modum excedit in viribus ſuis æſtimandis, a *meſſen* metiri. Inde *vermeſſen* temerarius & præſumptor, *vermeſſenheit* audacia, præſumptio, arrogantia.

VERMIETEN, locare, elocare. Gloſſ. Keron. locant *farmietant*. A *miete* pretium locationis, & adverbio viciſſitudinis *ver*, quod uſum loci concedit pro pretio.

VERMISSEN, carere, deſiderare. Gloſſ. Boxh. *farmizzit* carebit. A ſimplici ejuſd. ſignif.

VERMOGEN, *vermögen*, poſſe, valere, prævalere, ſubſtantive potentia, facultas, opes. Gloſſ. Keron. prævalere *furimagan*. Vide dicta in ſimplici.

VERMUTEN, conjectura præſumere, *unvermut* inopinato. Forſan a *mut* animus.

Similia derivata ſunt, quando ab *anda* ſpiritus, quod Scandicum, fit *anden* ominari, & a *gied* animus, quod Islandicum, *giſſen* conjicere.

VERNEMEN, percipere. Gloſſ. Pez. percipite *virnemet*, attendite *firnemet*, animadvertit *firnam.* Delectatur inprimis hoc compoſito WILLERAMUS in Cant. Canticorum, unde ſequentes floſculos decerpſit JUNIUS in Obſerv. p. 17. *nu uernimet* percipite nunc, *nu uernim* percipe nunc, *liht ze vernemene* facilis perceptu, *unzemft ze uernemene* difficilis perceptu, *turteldûuan ſtimma is fernoman in unſermo lande* turturis vox audita eſt in noſtra terra, *ich havo uernoman* percepi, cognovi, *uuir hauon uan thir uernoman* cognovimus de te, *thes ne uuolda her niet uernemen* noluit hoc percipere, *thiu uernumſt ſinero uuordo* perceptio verborum ejus. Hæc JUNIUS, more ſuo copioſe & diligenter, quæ eo libentius deſcripſi, quia uſus verbi hodiernus, plane ut antiquus, ad ſenſum & intellectum extenditur. *Nemen* proprie eſt capere, & ſenſu ad animum translato capere mente vel intellectu, de quo ſignificatu actum ſeorſim. Capit autem primo manus, & deinde mens ad ſimilitudinem manus. Res ipſa meliori aut aptiori vocabulo inſigniri non poterat. Nam quocunque modo fiat intellectio, mens intelligendo percipit, & percipiendo intelligit. Et hæc perceptio eſt quædam *comprehenſio, ſimilis iis rebus, quæ manu prenderentur*, ut ſapienter docet ZENO apud CICERON. in Quæſt. Acad. *Ver* ſenſum intendit. Simile compoſitum eſt *begreiffen* comprehendere, a *greiffen* capere; ut apud Latinos *percipere* a *capere.* Ejuſmodi vocabula ab officio manus deſumpta uſurpant non ſolum Germani in negotio intellectus, ſed etiam Græci & Latini in verbis χανδάνω & *comprehendo*, quæ certe non ſolum de manu, ſed etiam de intellectu dicuntur. Et tale quoque eſt Græcorum χωρέω intelligo, a χεὶρ manus deductum.

VERNUNFT, perceptio & percipiendi facultas, quæ ratione & intellectu definitur. WILLERAMUS Cap. VI. 16. *diu uernumſt ſinero uuorto iſt ſuper mel & favum*, perceptio verborum ejus eſt ſupra mel & favum. NOTKERUS Pſal. XXXI. 9. *ne ſint ſolih ſo daz ros unde daz mul, diu ane fernumeſt ſint*, nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Gloſſ. Keron. intellectus *farnuſſt.* Belgæ eodem ſenſu dicunt *vernuft.* Cuncta magis vel minus a pronunciantibus vitiata e genuino *vernumft*, quod eſt a *vernemen* percipere, quia rationes rerum tam divinarum quam humanarum ab intellectu humano non finguntur (ſunt enim ab alio factæ & pridem excogitatæ, & a quo niſi a Deo?) ſed reperiuntur, animadvertuntur, & percipiuntur. Hinc vera vocis terminatio non poteſt eſſe *nunft*, nec *numſt*, nec *nuſſt*, nec *nuft.* Quicquid enim derivatur a *nemen*, terminari ſolet in *numft.* Inde Gothis *andanumft* aſſumptio Luc. IX. 5. *teilnumft* participatio in Gloſſis KERONIS, *notnumfti* rapina, violenta ablatio, in Lege Friſionum Tit. VIII. *ſiginumfti* vexilla, i. e. ſigna de hoſte victo capta, in Gloſſis Boxhornianis. Et huc etiam ſpectat *vernumft*, quod certe non eſt ἄγραφον, ſed in veteri Pſalmorum Verſione NOTKERIANA ubique obvium, e. g. Pſal. CXVIII. 34. *gib mir vernumiſt*, da mihi intellectum. Confer verſum 73. 125. 130. 144. 169. De vocabulo *vernunft* ſingularem & elegantem libellum edidit CLAUBERGIUS Prof. Duisburgenſis, ex quo inprimis patet, vocabulorum Germanicorum majorem ſæpe probitatem eſſe, quam vel Græcorum vel Latinorum. MARTINIUS vero, qui *nuſt* in Belgica voce *vernuft* derivat a Lat. *novit*, Linguam noſtram contaminat magis, quam illuſtrat.

VERNUNFT, examen, inquiſitio, *unvernunft* quæſtio, examen per torturam. Vide *nemen* examinare.

VERODEN, *veröden*, deſolare, devaſtare. ISIDORUS Hiſpalenſis Edit. Palth. pag. 258. *Chriſt uuirdhit arslagan, endi dhea burc ioh ghelſtar fyrodhanet*, Chriſtus occidetur, & civitas atque ſacrificium diſſipabitur. Ab *öde* deſertum, ſolitudo. *Ver* ſenſum intendit.

VERPRASSEN, decoquere comeſſando. V. *praſſen.*

VERQUASEN, res ſuas heluando perdere vel imminuere. A Sorabico *kwaſs* compotatio, comeſſatio.

VERQUISTEN, perire. Evang. Goth. Matth. VIII. 25. *fan naſei unſis, fraquiſtnam*, Domine ſalva nos, perimus. Gothi, qui ſoli hoc verbo utuntur, videntur illud formaſſe a *wiſt* ſubſtantia, per medium præfixi *fra*, cui hodie reſpondet *ver*, quod ſæpe eſt nota deſtructionis. Confer *verwerden* & *verweſen* perire & corrumpi.

VERQUISTEN, perdere, peſſundare, facere ut pereat. Evang. Goth. Matth. X. 28. *ſaiwalai jah leika fraquiſtjan*, animam & corpus perdere. Rurſus a *wiſt* ſubſtantia. Vel ſi mavis a ſimplici *quiſten* perdere, quod ſupra produxi. Germani & Belgæ uſum verbi ad perniciem rei familiaris quocunque modo factam reſtringunt.

VERQUISTEN, decoquere. Forte idem eſt quod antecedens, quia decoctores opes a parentibus relictas diſſipant & diſperdunt; Vel ſi ſit diverſum, erit a *quiſton* coquere, quod ſiſtit HICKESIUS in Gram. Anglosax. pag. 155.

VERRATEN, prodere. Aliquam habet antiquitatem, ſed non valde remotam, quia a primis ſacrarum literarum interpretibus nusquam adhibetur. Proprie ſignificat malum conſilium dare, vel malo conſilio in diſcrimen vitæ & honoris adducere, a *raten* conſulere, & præfixo *ver*, quod pravitatem in actione indicat. Qualis eſt, ſi quis male conſulat alteri, aut conſilia tecta vel tegenda hoſtibus aperiat, aut conſilium hoſtibus ſuppe-

ſuppeditet &c. Et hoc ſenſu Angloſaxones dicunt *for-rædan*, teſte SOMNERO & BENSONIO, Latino-Barbari, *forconſiliare* & *foriſconſiliare*, manifeſta Germanicæ dictionis imitatione. BOXHORNIUS in Lexico Antiquo-Britannico producit quasdam voces e ſermone Cambrico, quæ certe Germanicam ſapiunt originem, cujusmodi ſunt, *brad, barad* proditio, perfidia, *bradwr* proditor. Unde, niſi a Belgico *verrad* & *verrader?*

VERRECKEN, concidere, interire. Dicitur de beſtiis tantum, a *regen* moveri, & præfixo *ver*, quod in multis compoſitis ſenſum remittit & deſtruit. Inde *verreckt* morticinus.

VERRICHTEN, perficere, *verrichtung* opus, opella, negotium. Refer ad *richten* facere.

VERROTTEN, putreſcere. Vide ſimplex ejusd. ſignif.

VERRUCHT, impius, perdite malus, Dial. Suevica. Vi compoſitionis eſt negligens & incurioſus, qui nullam ſalutis ſuæ curam gerit, a *ruchen* curare, quod vide in *ruch* cura. *Ver* hoc loco ſenſum remittit. Ejusdem propaginis & ſignificatus eſt *ruchlos* ibidem.

VERS, pars orationis, ligatæ & ſolutæ. A Lat. *verſus*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XII. 52.

In herzen hugi thu inne,
Uuaz thaz fers ſinge.

Vertit SCHILTERUS:

In corde meditare intimo
Quid hic verſus cantet.

SOMNER. in Dict. Angloſax. *fers* verſus, *ferſian, fers-wyrcan* verſificare, *beod-fers* epithalamium. Addit, *ni fallor*. Et forte fallitur. Nam *beod* Angloſaxonibus eſt menſa, ut Gothis *biud* Luc. XVI. 21. Hinc *beod-fers* videtur denotare preces ante menſam, & uſu Eccleſiaſtico hymnum ante S. Cœnam. Hoc ſenſu occurrit *beod-fers* apud GREGORIUM Magnum Dial. I. 9. teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 93.

VERSAGEN, renunciare. Gloſſ. Keron. abnegare ſe ipſum *farſahhan ſih ſelban*, abrenuncians *farſahhanti*. Non a *ſagen* dicere, ſed potius a verbo forenſi *ſachen* accuſare, negare, contradicere &c. *Ver* ſenſum intendit.

VERSAGEN, recuſare. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XIV. 40. *firſageta thaz drinkan*, denegabat potum. Quamvis recuſantes ſimiles ſint eorum, qui judicio contendunt, & parti adverſæ nihil concedunt, præſtat tamen illud referre ad *ſagen* dicere, quia recuſare eſt repulſam dare, & dicendo abnuere. Et ſic *ver* erit nota denegantis.

VERSAMLEN, congregare. Vide *ſamlen*.

VERSCHERZEN. Vide ſimplex.

VERSCHLAGEN, callidus, aſtutus. Proprie verſutus, a *ſchlagen* verſare animo, & non a *ſchlagen* percutere. Quod cum non animadvertiſſent ii, qui linguam patriam novis ſubinde acceſſionibus locupletare ſtudent (in qua hæreſi ſunt permulti,) exiſtimarunt, ſe eodem jure dicere poſſe *verſchmizt*, a *ſchmeiſſen* icere. Et hujus farinæ ſunt omnia pene nova, quæ nobis quotidie obtruduntur, majori impudentia an ignorantia, non facile dixerim. Quanto ſatius eſſet, vetera & probæ notæ vocabula ab oblivione vindicare, quam novis & inepte confictis totius linguæ interitum accelerare.

VERSCHLEISSEN, nimio uſu deterere, rumpere, diſſolvere. Gloſſ. Pez. diſſolvitur *virslizzan*. SOMNER. & BENSON. *for-sliten* ruptus, fiſſus, ſciſſus. Refer ad ſimplex. Hodie dicitur de veſtibus tantum, quæ quotidiano uſu aut vetuſtate lacerantur

VERSCHLENZEN, perdere, Dial. Suevica. Videtur factum per epentheſin ab obſoleto *sleithjan, gasleithjan* jacturam facere, quod extat in Cod. Arg. Marc. VIII. 36. Nam hinc quoque Belgæ habent *verslenſen* damnum & corruptionem pati, quod dicitur de floribus marcentibus, colore in pallorem mutato, & virginitate vitiata.

VERSCHLINDEN, deglutire. Gloſſ. Pez. glutiam *firslinte*, deglutiret *frislunte*. Refer ad ſimplex.

VERSCHMÆHEN, contemnere. Vide *ſchmæhen*.

VERSCHMELZEN, liquefieri, & facere ut liqueſcat. Gloſſ. Pez. tabeſcent *virſmelcent*. Refer ad ſimplex.

VERSCHMIZT, aſtutus. Vide *verſchlagen*.

VERSCHULDEN, duobus modis dicitur, vel a *ſchuld* officium, & tunc idem eſt ac officium officio compenſare, vel a *ſchuld* meritum, & tunc ſignificat promereri. Vide utrumque in loco.

VERSCHWELGEN, & *verſchwenden*, vide in ſimplicibus. Synonyma ſunt, *vergeuden, verpraſſen, verquaſen, verquanten, verquiſten, verſchlemmen, verſchlendern, verſchlentern, verſchleudern, verſchlieren, verſpillen, verthun* &c. Vix alia lingua eſt, in qua eadem res tot modis efferatur.

VERSCHWEREN, quatenus eſt a *ſchweren* jurare, ſignificat quantum poteſt, juramento confirmare, ejerare, conjurare, imo etiam pejerare, h. e. vitium in jurando committere, ob præfixum *ver*, quod ſæpe pravitatem in actione notat. Hinc verba Domini Matth. V. 33. *non pejerabis*, ab interprete Gothico redduntur *niu farſwarais*, & ab interprete Angloſaxonico *ne forſwere thu*. Cætera vide in ſimplici.

VERSCHWENDEN. Vide *ſchwenden*.

VERSCHWINDEN, evaneſcere, diſparere ex oculis. Vide *ſchwinden*. STIERNHIELMIUS in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 34. videtur derivare a *wind* ventus, quia evaneſcere eſt abire in auras. Sed potius eſt a *ſchwinden* deficere. Nam quæ conſpectui ſubducuntur ſubito, deficiunt, ſi non omnino, certe in ea forma, quæ viſibus objicitur.

VERSEHEN, delinquere ex errore, errorem in videndo committere. Hic ſenſus eſt a conjugio particulæ *ver*, de cujus varia poteſtate actum in PROLEG.

VERSEHEN, quatenus ſignificat *providere* vel *procurare*, idem eſt quod *vorſehen* prævidere, & transfertur a prævisione ad providentiam per metonymiam antecedentis pro conſequente. Ante enim futura videmus, & poſtea cauſas diſponimus, ut mala declinentur, & bona non prætermittantur, quod curæ, conſilii, & providentiæ eſt. Hinc Angloſaxonibus *fore-ſeon* utrumque *prævidere* & *providere* ſignificat, teſte SOMNERO in Dict.

VERSEHEN, quatenus idem eſt quod *vorſehen* prævidere, transfertur ab intellectu ad voluntatem, & tunc ſignificat *ſpe vel metu præſumere*. Cauſa ſignificationis eſt, quia, ubi mens nihil mali prævidet, ibi voluntas, ob naturalem cum intellectu in agendo conſenſum, nihil metuit, ſed meliora omnia ſperat. NOTKERUS Pſal. CXLV. 3. *nieht ne ferſehent iuh ze geuualtigen*, nolite confidere in principibus. Inde *zuverſicht* fiducia.

VERSENDEN, mittere, legare. Gloſſ. Pez. relegati *virſanta*. Refer ad ſimplex.

VERSEREN, lædere, violare, *unverſert* illæſus. Refer ad ſimplex.

VERSEUMEN. Vide *ſeumen*.

VERSIEGEN, idem quod *austrockenen*, & hinc rectius ducitur a Lat. *ſiccari*, quam a *ſiegen* ſubſidere. Utitur Luth. Pſal. LXXIV. 15. Ubi Vulgata habet *ſiccaſti*, & Verſio Notkeriana *du habeſt getrucchenet*.

VERSIGLEN, obſignare. Evang. Goth. Matth. XXVII. 66. *faurſigljandans thana ſtain*, obſignantes lapidem. Refer ad ſimplex.

VERSONEN, *verſönen*, *verſünen*, placare, *ſich verſünen* reconciliari. Refer ad *ſünen* ejusd. ſignif.

VERSPEIEN, reſpuere. Gloſſ. Keron. reſpuens *farspienti*. Refer ad ſimplex.

VERSPILLEN, prodigere, dilapidare bona, Dial. Belg. Gallis *gaſpiller*. Proprie eſt diſſipare, a βάλλειν jacere, præpoſito S.

VERSPRECHEN, quatenus eſt a *ſprechen* dicere, fari, loqui, varios accipit ſenſus a particula *ver*, de cujus potentia actum in PROLEG. Significat autem (1.) errorem in dicendo committere. Inde Angloſaxonibus *forſpecen* incaſſum vel fruſtra dictum. (2.) maledicere, obtrectare, vitium in loquendo committere. OTFRIDUS Lib. I. cap. XV. 87. *firſprechent thie uuundarlichon dati*, calumniabuntur miraculoſa facta. Utitur hoc ſenſu Luth. Jud. IX. 23. (3.) recuſare, denegare. Gloſſ. Pez. abnui *firſprah*. (4.) promittere, quod novum, & vitio omnibus novis familiari obſcurum, niſi forte *ver* ſit adverb. copulæ. Nam promiſſum cadit in debitum. Et qui promiſit, ſe ipſum dicendo obligavit.

VERSTAND, intelligentia & intellectus. Francis & Alam. *farſtant*, *firſtantniſſe*, Belg. *verſtandt*, Suec. *förſtænd*, Anglis *underſtanding*. Gloſſ. Keron. intelligentiam *farſtantida*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 79. *in themo firſtantniſſe*, in hac intelligentia. Refer ad *verſtehen* intelligere. Gothis intellectus dicitur *frathja* Marc. XII. 33. Angloſaxonibus *andgyt* ibidem.

VERSTEHEN, intelligere. Angloſax. *underſtandan*, Franc. & Alam. *firſtan*, *far-* & *forſtantan*, Belg. *verſtaan*, Suec. *förſtæ*, Angl. *underſtand*. Gloſſ. Keron. intelligitur *iſt farſtandan*, advertitur *iſt farſtanten*, intellexiſti *farſtuanti*, intelligentes *farſtantanti*, intelligibiles *farſtantantlihhe*, intelligibilem *ze furiſtantlihhaz*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 89.

> *Ni uuas thar ther firſtuanti,*
> *Uuaz er mit thiu meinti.*
> Non erat qui cognoſceret,
> Quid his ſignificaret.

TATIANUS ab initio: *thaz thu forſtantes (thaz) uuar thero uuorto*, ut cognoſcas veritatem eorum verborum. Quo ſenſu? Qua intelligentia? An quia intellectus ſæpe ſtare videtur? Stat equidem tanquam in bivio, quando dubitat. Stat, quando in agnita veritate ſubſiſtit. Stat, quando ultra progredi non poteſt, quod fit in abſtruſis. His olim rationibus adductus exiſtimavi, Saxones, Francos & Alamannos (nam Gothi non ſolent ita loqui) hoc verbum haud temere formaſſe a ſtando. Vide GLOSSARIUM GERMANICUM Lipſiæ 1727. editum pag. 314. Nunc autem aliter ſentio. Quamvis enim hic ſitus corporis cum intellectu hæſitante, quieſcente, & impedito quodammodo conveniat: veroſimile tamen non eſt, ipſum cognoſcendi actum ab hæſitatione, vel quiete, vel impedimentis cognitionis denominatum eſſe. Quid enim perceptioni cum ſtatione commune? Non eadem pedum quæ manuum ratio eſt. Capit primo manus, & deinde intellectus ad ſimilitudinem manus, & hinc intelligere recte & eleganter dicitur *vernemen*. Sed quid pes capiat, non capio. Mittamus ergo ſitum illum corporis, & ſic dicamus, Majores noſtros (quorum ea fuit in creandis verbis ſapientia, ut ſtupidum intellectui vocabulum aptaſſe, minime cenſendi ſint) *ſtan* ab initio formaſſe a Græco αἰσθάνομαι ſentio, percipio, intelligo, illudque poſtea tanquam apud ſe natum, diverſis præfixis ad augendum ſenſum ornaſſe. HELVIGIUS in Orig. Dict. Germ. *verſtehen*, *verſtaen aperte alludit ad* αἰσθάνεσθαι, *προαισθάνεσθαι præſentiſcere, animadvertere*. Mihi plus quam alludere videtur. Alludere enim dicimus, quæ ſono tantum, non ſignificatu conveniunt.

VERSTEHEN, ab intellectu transfertur ad voluntatem, ob mutuum & naturalem utriusque conſenſum, cujus vi nihil poteſt eſſe in intellectu, quod non etiam ſit in voluntate, & tunc ſignificat *convenire*, *concordare*, *colludere*, quia neceſſe eſt eos, qui eadem cogi-

cogitant, ſimiles habere voluntates. Inde *verſtand* & *verſtændnüs* conſenſus, concordia, colluſio, quo utitur Luth. Eſa. XXVIII. 15.

VERSTOCKEN, v. *ſtock* durus.

VERSTOREN, *verſtören*, devaſtare, deſtruere. Veteres amant comp. *zerſtören*, quod vide.

VERSTOSSEN, expellere. NOTKERUS Pſal. XXXV. 13. *uz uuurden ſie ferſtozzen*, expulſi ſunt. Refer ad *ſtoſſen* trudere, pellere. *Ver* ſenſum intendit. A ſimili compoſito Gothis fit *afſtaſſeis bok* libellus repudii Matth. V. 31.

VERSTOSSEN, impelli, *ſich verſtoſſen* impingere. Gloſſ. Pez. impingat *farſtoze*.

VERSTOSSEN, extrudere merces. Verbum ad imitationem Latini factum.

VERSTURZT, *verſtürzt*. Vide *beſtürzt*.

VERSUCHEN, tentare, experiri, *verſuch* tentamen. Refer ad *ſuchen* quærere tentandi & experiundi cauſa.

VERTEIDIGEN, *vertædigen*, defendere. Depravatum a genuino *vertaidingen*, quod eſt a *taiding* judicium certo die conſtitutum. Ab initio fuit verbum forenſe & cauſarum patronis proprium, poſtea etiam extra forum uſurpari cœpit.

VERTEILEN, condemnare. Vide *urteilen*.

VERTHUN, perdere, peſſundare, facere ut pereat vel deficiat. Angloſax. *for-deon*, *fordon* apud SOMNER. & BENSON. *Ver* eſt adverb. ordinis, ultimum terminum rei ſignificans. Hodie ſenſus reſtringitur ad eos, qui opes ſuas disſipant & profundunt. Unus vitii effectus perdere, ſed multiplex via, qua itur ad perniciem rei familiaris. Idcirco pluribus vocabulis opus erat, quæ vide in *verſchwelgen*.

VERTILGEN, delere, exſtirpare. Gloſſ. Pez. eradicare *firtiligon*. Gloſſ. Lipſ. *fardiligo* dele, *vardilgodos* deleſti. Refer ad ſimplex. *Ver* ſignificatum intendit. Nam *tilgen* per ſe jam eſt delere.

VERTRAGEN, tolerare, ſufferre. Gloſſ. Keron. ſufferentium *fartraganteru*, tolerantiam *fartraganii*. Refer ad ſimplex.

VERTRAGEN, tranſigere. Vide verbum forenſe *tragen*.

VERTRAUWEN, confidere, concredere. NOTKERUS Pſal. XLVIII. 7. *die ſih fertruent iro ſelbero chrefte*, qui confidunt in virtute ſua. Refer ad ſimplex.

VERTREIBEN, pellere, expellere. Gloſſ. Keron. expellatur *ſi fartriban*. Gloſſ. Boxh. *dhanan firtreip* abigebat, expellebat. Refer ad ſimplex.

VERTRENKEN, idem quod *ertrenken*.

VERTRETTEN, intercedere. Proprie eſt patrocinium alicujus in cauſa litigioſa ſuſcipere, vel litigare pro aliquo, componiturque a *tretten* jurgari, & *ver*, quod videtur vitiatum ex *vor* pro. Aliud eſt *vertretten* conculcare, quod vide in ſimplici.

VERTRINKEN, idem quod *ertrinken*.

VERVORTEILEN, defraudare. A *vorteil* commodum, & privativo *ver*.

VERWANT, quatenus eſt a *wenden*, ſignificat quantum poteſt, *mutatum*, *perverſum*, *injuſtum*. Gloſſ. Pez. diſſolutus *viruuanter*.

VERWANTER, propinquus. Qui propinquum ſic dictum putant a *wand* paries, quaſi parieti proximum, videntur imitari eos qui vocem Latinam *adfinis* a *finibus* deducunt, quaſi adfinis ſit confinalis & conterminus. Sed præſtat utramque vocem, tam Germanicam quam Latinam, ex eodem fonte haurire, nempe a *win* amicus, cujus antiquitatem infra oſtendo. Quemadmodum enim a *freund* amicus fit *befreundter* cognatus: ita a *win* amicus per varias particulas præpoſitivas & poſtpoſitivas eodem partu naſcuntur *affinis* & *verwanter*, ſenſu ab amicitia ad cognationem tranſlato. Qua in re nihil inſolens eſt. Nam etiam hodie propinquos ſolemus appellare *freunde*, h. e. amicos, & totam eorum collectionem *freundſchaft*, h.e. amicitiam, nomine dilectionis & benevolentiæ ad conjunctionem ſanguinis traducto, quia cognati ſolent eſſe chariores cæteris.

VERWANTSCHAFT, cognatio, agnatio, propinquitas. Significat proprie amicitiam, ſive fœdere, ſive conjugio, ſive mutua benevolentia initam. Et hoc ſenſu Franci rectius & ſimplicius dicunt *uuiniscaf*, Sueci *wænskap*, ut oſtendi in primitivo *win*.

VERWAREN, cuſtodire. V. *waren*.

VERWARLOSEN, negligere. V. *warlos*.

VERWEGEN, temerarius. Refer ad *wagen* audere. *Ver* vitium in audente notat, & temeritas eſt exceſſus audaciæ.

VERWEISEN, exprobrare, criminis poſtulare, probrum objicere, *verweis* talis objectio vel exprobratio. Belgis *verwyten* & *verwyt*. NOTKERUS Pſal. LXXXVIII. 52. *daz ſie uns feruuizzen den uuehſel dines keuuieheten*, quod exprobraverunt commutationem Chriſti tui. Refer ad *weiſen* inculpare. *Ver* auget ſignificatum, & ex ſimplici objectione facit acrem & vehementem. Veteres frequentius utuntur præfixo *it*, quod coincidit cum noſtro *ent* contra, quamvis litera media extrita. Sic Gothis exprobrare dicitur *idweitjan* Matth. XI. 20. Angloſaxonibus *edwitan* (unde Anglis per aphæreſin *twit*,) Francis & Alam. *ituuizon*. TATIANUS Cap. LXV. 1. *tho bigonda ituuizon then burgin*, tunc cœpit exprobrare civitatibus. Similiter opprobrium ſive objectio probri Gothis vocatur *idweit* Luc. I. 25. Angloſax. *edwit* vel *ædwit*, Francis & Alam. *ituuiz*. Gloſſ. Keron. opprobrium *ituuiz*, opprobria *ituuize*.

VERWEISEN, expellere, in exilium mittere. Francis exul dicitur *uruuis*, velut extra ductus, ab *ur* ex, & *weiſen* ducere. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VI. 75. *deta unſih uruuiſe fon themo paradiſe*, fecit nos extorres e paradiſo. Ab *uruuis* videtur poſteritas formaſſe *urweiſen* & *verweiſen* exulem facere.

VERWEISEN, remittere. Refer ad *weiſen* oſtendere. Nam qui remittit, oſtendit locum quo eundum ſit.

VERWERDEN, perire. Angloſax. *forwurthan* Matth. VIII. 25. Francis & Alam. *furuuerden*, *faruuerden*. Gloſſ. Keron. perire *faruuerdan*, periret *faruuerde*, interitum *faruuurti*. TATIANUS Cap. LII. 4. *truhtin heili unſih, uuanta uuir furuuerden*, Domine ſalva nos, quoniam perimus. Proprie eſt defieri, denaſci, ab eſſe transire ad non eſſe, a *werden* fieri. *Ver* deſtructionem notat. Germanis *verwerden* ab uſu quidem hodierno, ſed non a genio Linguæ alienum eſt, & dici eleganter poſſet, ſi uſus vellet.

VERWERDEN, deſtruere, exterminare, facere ut pereat. Verbum faceſſens ex præcedenti, quod Gothis effertur *frawaurdjan* Matth. VI. 16.

VERWESEN, adminiſtrare. Forte a Celtico *gwas* ſervus, miniſter. Vel idem eſt quod *vorweſen* præeſſe, a *vor* præ, & *weſen* eſſe. SOMNER. in Dict. Angloſax. *foreweſan*, *fore-beon* præeſſe. Gloſſ. Keron. præeſſe (monaſterio) *forauueſan*. Hinc porro *verweſer* adminiſtrator bonorum.

VERWESEN, corrumpi, carie aut putredine conſumi. Proprie *defieri*, h. e. deſtrui, interire, & a ſtatu exiſtentiæ ad non-exiſtentiam transire, a *weſen* fieri, & præfixo *ver*, quod ſignificatum deſtruit. Simile compoſitum eſt *verwerden* perire.

VERWINDEN, dedolere. Vide *winnen* dolere.

VERWONEN, *verwönen*, prava conſuetudine imbuere, quod dicitur de nimia parentum erga liberos indulgentia. A *wonen*, *wönen* aſſuefacere. *Ver* pravitatem in actione notat. Vulgo male ſcribitur *verwenen*, & adhuc pejus derivatur a *wen* amicus.

VERWUNSCHEN, *verwünſchen*, devotare, ſive maledictis, ſive carmine magico, *verwünſcht* diris devotus & incantatus. Refer a *wünſchen* vovere. Vitium, quod in actione eſt, particula *ver* exprimitur, ut ſæpe alias.

VERWURKEN, *verwürken*, peccare, delinquere. Gothis *frawaurkjan* eſt peccare, *frawaurhta mis* peccavi Matth. XXVII. 4. *frawaurhtins* peccata Matth. IX. 6. *frawaurhtans* peccatores Matth. IX. 13. Angloſaxonibus *forwyrcan* delinquere, *forwyrht* reus. In verbo nihil eſt delicti. Nam *würken* eſt agere, facere, quod natura ſua ad bonum & malum indifferens. Sed omnis culpa facti eſt a præfixo *ver*. Latino-Barbari illud imitantur in multis compoſitis, cujusmodi ſunt, *forfacere*, *foriſfacere* delinquere, peccare, *forefactum*, *foriſfactura* crimen, delictum, *forfactus*, *foriſfactus* reus. Unde Gallis *forfaire* & *forfait* noto ſignificatu. Errant autem Gloſſographi, quando *for* ex Latino *foris* deducunt, quaſi repertores vocabuli hoc voluiſſent dicere, peccata fieri extra *fores* rationis. Nam *for* eſt particula præpoſitiva Linguæ Antiquo-Germanicæ, quæ pravitatem in actione ſignificat, cui reſpondet hodierna *ver* in compoſitis innumeris eodem ſenſu.

VERWURKEN, *verwürken*, nocere, damno afficere, perdere. Senſus a delicto quocunque ad noxam reſtrictus. Idem ſenſus adhæret verbo Angloſaxonico *forwyrcan*, & Latino-Barbaro *forefacere*. Epicedium Erici Regis Daniæ apud PONTANUM Lib. 7. Rer. Dan. *Oro omnes quibus aliquid forefeci, ut mihi per ſuam gratiam indulgeant.*

VERWURKEN, *verwürken*, pœnam incurrere. Senſus a delicto ad meritum pœnæ translatus. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 171. ex Legibus Inæ R. *gif hwa his hyde forwyrce.* Verto, *ſi quis pœnam fuſtigationis incurrat.* Nam hæc pœna ab objecto dicitur *hyde*, h. e. corium. Ab hoc ſenſu mulcta Barbaræ & forenſi Latinitati dicitur *foriſfactum* & *foriſfactura*, & mortis reus *de vita foriſfactus.*

VERWURKEN, *verwürken*, rem ſuam ex delicto perdere vel amittere, *das leben verwürken* vitam ex delicto perdere. Angloſaxonibus ut ſupra. JUNIUS loco citato ex Cædmone: *forworhte ic haſa mines theodnes hyldo*, perdidi domini mei favorem. VEREL. in Ind. *firivræka* perdere, amittere. Jus prov. Alam. Cap. XVII. *ez mag ain kint ſinez vater und ſiner muter erb verwürken mit vierzehen dingen*, filius poteſt amittere hæreditatem patris & matris ſuæ ob XIV. cauſas. Conſentiunt hic iterum Latino-Barbari in uſu vocis. Leges Henrici I. Angliæ R. cap. 43. *Qui furtum fecerit, qui proditor Domini ſui fuerit, quicunque ab eo in obviatione hoſtili vel bello campali fugerit, vel victus erit, vel feloniam fecerit, terram ſuam* FORISFECIT. Id eſt, feudum ſuum perdidit, & ex delicto amiſit. Hinc res fiſco caducæ in Lege Longobardica Lib. III. Tit. 33. & in Additionibus R. Pipini ad Legem Salicam Tit. XXXII. vocantur *res forfactæ.* Et in Legibus Athelſtani R. cap. 3. homo liber, qui delicto libertatem perdidit, dicitur *ſervus foriſfactus.* SPELMANNO hic *foriſfacere* eſt ſibi quaſi extraneum facere a Lat. *foris.* Sed perperam. Nam *foriſfacere* eſt delicto amittere, ſenſu a pœna in genere ad pœnam privationis reſtricto.

VERWUSTEN, *verwüſten*, devaſtare, depopulari. Gloſſ. Boxh. *aruuaſta* depopulati. A ſimplici *wüſten* ejusd. ſignif. quod vide.

VERZAGEN, animum abjicere, meliora deſperare. Vitium hominis abjecti & in audendo deficientis, ut dixi in ſimplici.

VERZEIHEN, ignoſcere, remittere offenſam, non amplius incuſare. Oritur a *zeihen* criminis arguere, & præfixo *ver*, quod ſenſum remittit.

VERZEREN, quot modis dicatur, vide in ſimplici.

VERZICHT, renunciatio. Continuator Theſauri Beſoldiani pag. 844. *Verzicht dicitur von verziehen.* Mira Gloſſa, quaſi per ſe

ſe notum ſit *verziehen?* Meminiſſe debemus, quod *ziehen* ſit extendere, & metaphorice *nunciare*, & inde *verziehen* renunciare, & hinc porro *verzicht* renunciatio. Id quod in ipſo fonte pluribus oſtendimus.

VERZIEHEN, cunctari, *verzug* mora. Metaphoram, quæ in voce eſt, vide in *ziehen* extendere. A *verzug* rurſus fit *verzögern* cunctari.

VERZWEIFELN, deſperare de ſalute ſua vel aliena. A *zweifeln* dubitare, per medium præfixi *ver*, quod dubitationem tollit & deſtruit. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia *ſperare* dicimur, donec dubitamus, an bonum certo eventurum ſit necne? at quando de infelici aut impoſſibili ejus eventu nulla amplius dubitandi cauſa nobis occurrit, tunc dicimur *deſperare.* Ergo deſperatio non eſt affectus dubitantis (quo pacto enim dubitaret, qui bonum, quod cupit, nec poſſibile, nec unquam eventurum judicat?) ſed dubitationem atque una ſpem omnem ex animo abjicientis, h. e. ut barbare loquar *dedubitantis.* Antiquitatem verbi ſpondere non poſſum. At quam multa me fugiunt, quæ forte omnibus temporibus invaluerunt? Hoc tamen aſſeverare auſim, illud, cujuscunque ſit ætatis, non temere, ſed a ſapientibus viris & Philoſophiæ gnaris concinnatum eſſe. Quod ut oſtendam, ſpem metumque, ſecuritatem & deſperationem, prout in nobis ſunt, paucis definiam. *Spes* eſt gaudium inconſtans, ortum ex cupiditate rei, de cujus eventu dubitamus. *Metus* eſt perturbatio animi inconſtans, orta ex cupiditate rei, de cujus eventu dubitamus. *Securitas* eſt gaudium immodicum, ortum ex cupiditate rei, de cujus eventu felici nulla omnino dubitandi cauſa nobis occurrit. *Deſperatio* eſt perturbatio animi immodica, orta ex cupiditate rei, de cujus eventu infelici nulla dubitandi cauſa nobis occurrit.

VEST, *feſt*, proprie eſt *firmus, ſtabilis, immobilis, & vi ſua ſtans*, ſive a Gr. ἑςὼς, præpoſito digamma Æolico, ſive a *weſen* perſiſtere, mutatis labialibus. Reliquos ſignificatus accipit vel a *ſynecdoche* vel a *metaphora*, ut mox pluribus oſtendam.

VEST, firmus, ſtabilis, immobilis, vi ſua ſtans. Angloſax. *faſt, fæſt*, Franc. *veſti, faſto*, Belg. *vaſt*, Angl. *faſt* & *ſtedfaſt.* VEREL. in Ind. *faſt* fundi bona immobilia, *löſt oc faſt* mobilia & immobilia. WILLERAMUS Cap. VIII. 10. *veſti mura bin ich*, ego ſum murus firmus.

VEST, ſynecdochice.

VEST, per ſynecdochen generis dicitur de *ſolido, fixo, ſtricto, munito*, quia cum firmo in ſtabili natura conveniunt.

VEST, ſolidus & ſolide. Gloſſ. Boxh. *faſtlihho* ſolide. Inde *veſten* ſolidare.

VEST, fixus. Gloſſ. Pez. fixum *feſti.* Inde *veſten* figere.

VEST, ſtrictus & ſtricte. BENSON. in Voc. AS. *fæſt* ſtrictus. Dicitur præcipue de nodis & ligamentis. Inde *veſten* nodo vel laqueo ſtringere.

VEST, munitus. Gloſſ. Lipſ. *faſtira* munita. Proprie munitiora. Idem Belgis *veſt.* Et inde *veſten* munire.

VEST, metaphorice.

VEST, in metaphorico dicendi genere ſignificat (1.) *validum, fortem, robuſtum*, quia robur corporis & animi eſt quædam firmitas. (2.) *conſtantem*, quia videtur immobilis. (3.) *confiſum*, quia fiducia eſt ſtatus animi quam minime vacillans. (4.) *intentum*, quia defixo ſimilis. (5.) *tenacem*, quia non facile dimovetur a propoſito. Niſi malis hunc ſenſum deſumere a *faſſen* tenere, ducta allegoria ab iis, qui conſtricta manu aliquid tenent.

VEST, validus, robuſtus, fortis & intrepidus, *mannveſt* ſtrenuus, virili robore præditus, *notveſt* fortis in periculis. OTFRIDUS in Præf. ad R. Lud. verſ. 29.

> *In ſines ſelbes bruſti*
> *Iſt herza filu feſti.*
> In pectore ipſius
> Eſt animus valde robuſtus.

Quid ſit animus robuſtus explicat CICERO, quamvis ex ſententia Stoicorum, Lib. I. de finibus: ROBUSTUS ANIMUS *& excelſus omni eſt liber cura & angore, cum & mortem contemnit, qua qui affecti ſunt, in eadem cauſa ſunt, antequam nati: & ad dolores ita paratus eſt, ut meminerit, maximos morte finiri, parvos multa habere intervalla requietis, mediocrium nos eſſe dominos, ut ſi tolerabiles ſint feramus, ſin minus æquo animo e vita, cum ea non placeat, tanquam e theatro exeamus.* Hoc poſtremum rectius de animo fracto quam robuſto dicitur. Quicquid ſit, *veſt* nonſolum corpore, ſed etiam animo robuſtum ſignificat. Et hoc ſenſu paſſim occurrit in nominibus propriis, cujusmodi ſunt,

ARIOVISTUS, prælio validus, bello intrepidus. Cauſam interpretationis vide in *wer* bellum. Aliis *Arioviſtus* eſt *erenveſt* tenax honeſti, commodo quidem ſenſu, ſed antiquis illis Germanis, qui immenſis corporibus freti præcipuam laudem in robore & fortitudine collocabant, minus congruo.

FASTIDA, vir fortis. Nomen Regis Gepidarum apud JORNANDEM de rebus Get. Cap. XVII. *It* Septemtrionalibus eſt vir, & *itar* viri, homines, apud VEREL. in Ind.

VEST, conſtans, fortis in adverſis. Hinc conſtans & conſtantia ab immoto animo inter caſus iniquos antiquis dicitur *veſt-mut.* SOMNER. & BENSON. *fæſt-mod* conſtantis animi. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 297. *faſt muot* conſtantia.

VEST, confiſus & confidenter. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 358. *giloub ih faſto in thinan duam*, credo firmiter in potentiam tuam. Id eſt, cum magna fiducia.

VEST, intentus, animo in objectum defixus. Inde lucem accipit formula OTFRIDO familiaris *faſtmuate zi guate*, quæ extat Lib. I. Cap. I. 145. Lib. II. Cap. X. 44. Lib. IV. Cap. XXIX. 8. Cap. XXXVII. 43. & paſſim. JUNIO, qui hanc formulam primus obſervavit, *faſtmuate zi guate* ſunt conſtantes ad bona, loco ſupra citato. Aliis alacres, aliis faſtidientes. Quæ nolo prolixe refellere. Nam conſtantia in malis conſpicua eſt, non in bonis. Alacritas nusquam dicitur *faſti*. Et laſſitudo a ſenſu Otfridi aliena eſt. Ex adverſo manifeſtum eſt, eos ab Otfrido indicari, qui ſunt animo ad res bonas intento, & quaſi defixo. Galli alio ſono, ſed eadem allegoria dicunt *attachez*.

VEST, tenax, ſervans, cuſtodiens, *eren-veſt* cuſtos honeſti, *wort-veſt*, *glauben-veſt* tenax promisſi, *tugend-veſt* cultor virtutis. SOMNER. in Dict. Angloſax. *æ-feſt* religioſus, *ar-feſt* honeſtus. VEREL. in Ind. *faſtheitinn* promiſſorum tenax, *faſtordur* verborum tenax. Gothica Antiquitas inde formavit *faſten* ſervare, obſervare, h.e. tenacem & ſervantem eſſe.

VEST, adverbialiter.

VEST, ex adjectivo fit adverbium, & tunc ſignificat quantum poteſt, *firmiter*, *valide*, *fortiter* &c. imo etiam *ſancte* & *jurato*, præcipue in promiſſis.

VESTE, cujuscunque ſit acceptionis, oritur ab aliquo ſignificatu adjectivi *veſt*.

VESTE, firmamentum, expanſum firmum, ſtabile, & vi ſua ſtans. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fæſtenne* firmamentum. Sic *Cœlum*, in quo ſtellæ fixæ, Germanis vocatur *veſte*, *fæſte*, quod ſit opus quaſi ſuſpenſum & fornicatum, tantoque artificio a Conditore firmatum, ut ruere in inferiora non poſſit. Sed nihil obſtat, quo minus etiam *Terra* ſic appelletur. Latinis certe Terra dicitur *Veſta*, non quod radicitus fundata ſit in infinitum, ut Epicurei ſomniabant, ſed a firmitate naturali, quod loco moveri non poſſit. OVIDIUS:

> *Stat vi Terra ſua, vi ſtando* VESTA *vocatur.*

Sane majoribus noſtris ab omni ævo fuit perſuaſum, terram in medio univerſi ſitam, adeoque immobilem eſſe, ut demonſtravi in voce *gard* mundus. Et hoc centrum recte & decenter ab illis dici poterat *veſti*, propter firmitatem, a *veſt* firmus. Male igitur *Veſta* ad voces compoſitas refertur. Non enim contrahitur ex *vi ſtando*, nec hac contractione opus habent Germani. Hodie continentem vocamus *veſt land*, quaſi terram firmam, & territorium *land-veſte*.

VESTE, robur. Gloſſ. Pez. robur *feſti*.

VESTE, arx, propugnaculum, & quivis locus munitus. Utitur Luth. Nehem. I. 7. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fæſten*, *fæſtenne*, *fæſtenneſſe*, murus, munimen, caſtrum, propugnaculum, oppidum, locus munitus. Gloſſ. Pez. in præſidio *in dero veſti*, muri tui *veſti dino*, arce *veſti*. Gloſſa vetus apud JUNIUM in Obſerv. ad Will. pag. 297. *faſtina* præſidia. NOTKERUS Pſal. CIII. 18. *mus pergis in dien lochen dero alpon ſina feſti habet*, erinaceus in foraminibus alpium refugium ſuum habet. Jus prov. Alam. Cap. CXXXII. *wie man veſte buuuen ſol*, quomodo munitiones exſtrui debeant.

VESTE, domus. Senſus extinctus, ſed antiquus, & legitimus. Quid enim eſt domus, niſi munitio contra feras, & præſidium contra latrones? OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 109.

> *Oba ther man uueſti,*
> *Ther heimi iſt in ther feſti,*
> *Al thaz ungizami,*
> *Uuio der thiob quami,*
> *Er uuacheti binoti*
> *Thanne in theru ziti.*

> Si paterfamilias ſciret,
> Qui domi eſt in munitione,
> Omne illud inconveniens,
> Quando fur venturus ſit,
> Vigilaret certe
> Tunc in illa hora.

Veroſimile VESTAM, non illam, quæ Latinis Terra, ſed Saturni filiam, Iſidis & Cereris ſororem, a domorum conſtructione hoc nomen adeptam eſſe. De illa enim ſcribit DIODORUS Lib. V. Cap. 68. *Veſta domorum architecturam invenit.* Hinc caput Veſtæ ubique cernitur turritum, & corona murali ornatum. Cauſa nominis melior aut pulchrior, & quæ cum invento & ſigno ipſius Deæ magis conveniat, reddi non poteſt.

VESTE, galea, munitio capitis. Vox Celtica, & apud Cambros hodie ſuperſtes in compoſitis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *pen* caput, *penffeſtin* galea, *penffeſtiniawg* galeatus. Unde, niſi a *pen* caput, & *feſte* munitio?

VESTEN, ſignificatus ſuos accipit ab adjectivo *veſt*, non vice verſa.

VESTEN, *fæſten*, firmare, ſtabilire, facere ut ſtet. Utitur Luth. Prov. VIII. 28. Apud veteres occurrit in frequentativis, cujusmodi ſunt, *fæſtnian* apud Angloſaxones, interprete SOMNERO & BENSONIO, & *feſtinon* apud Francos & Alamannos. Gloſſ. Keron. firmare *feſtinon*. Hodie delectamur compoſito *beveſtigen*.

VESTEN, munire. Angloſaxonibus & Francis ut ſupra. TATIANUS Cap. CCXV. 4. *ſie tho thana gangente feſtinotun thaz grabbun*, tunc illi abeuntes muniere ſepulchrum. Hodie utimur frequentativo *beveſtigen*; ſed a ſimplici habemus *veſtung* munimentum.

VESTEN, ſolidare, *mit bley beveſtigen* ſolidare plumbo.

VESTEN, figere. SOMNERUS: *fæſtnian* figere. BENSONIUS: *fæſtniend* figens.

VESTEN, ſtringere. Cognoſcitur ex derivatis & compoſitis, qualia ſunt, *fæſtnung* colli-

colligatio, vinculum, apud BENSONIUM, *feſtur*, *feſti* funes nautici, *landfeſta* funis quo terræ vel crepidini alligantur naves, apud VERELIUM in Ind.

VESTEN, ſtipulari, interpoſita fide vel juramento. SOMNER. in Dict. Angloſax. *feſten-mon* fidejuſſor, vas. VEREL. in Ind. *feſta* juramento confirmare, *feſta kongdomi* in ſententiam regis jurare, *feſta* ſtipulatio fidei, *feſtir* ſponſalia.

VESTEN, *beveſtigen*, confirmare quocunque modo. SOMNER. *fæſtniend* confirmativus. VEREL. *feſting* confirmatio. Huc referunt GUNDLINGIANA XII. pag. 162. ex Barbara Latinitate *pactum veſtitum*, imo etiam *inveſtire*. Quid nobis videatur de poſteriori voce, jam diximus in loco.

VETTEL, convicium notum, ſed ignoti ſignificatus. Veniſſe a Latino *vetula*, multis perſuaſum, non mihi. Vulgo enim non in *vetulas*, ſed in *viroſas* torqueri ſolet. Viroſam autem appellare vetulam ob conſuetudinem peccandi, neſcio an ulli in mentem venerit. Forte idem eſt quod *fidel*.

VETTER, cognatus, & omnis ſanguine vel affinitate junctus, & per ſynecdochen generis patruus & avunculus, patruelis & matruelis, nepos ex fratre, & nepos ex ſorore. Eſt enim latiſſimi ſimul & ſtrictiſſimi ſignificatus. Non certe a *vater* pater, quaſi patris inſtar colendus, ut vulgo ineptiunt; ſed a *wetten* jungere, quaſi *conjunctus*. Gloſſ. Ælf. patruus meus *min fædera*. Gloſſ. Pez. patruus *fetiro*, patruelis *fetirin ſun*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ewythr* patruus, avunculus.

VIEH, pecunia viva. Senſus Francis præcipue familiaris. Gloſſ. Lipſ. *fio* pecora, *quiccafe* animalia. NOTKERUS Pſal. VIII. 8. *ſcaff unde rinder, dara zuo alliu diu feho des feldes*, oves & boves, inſuper univerſa pecora campi. Pſal. CXLVIII. 10. *uualdtier und alliu feho*, beſtiæ & univerſa pecora. Extat & *feisfecho* pecu ſaginatum, inter voces Malbergicas in Lege Sal. Tit. IV. 3. ubi agitur de vervecibus. Vox nimia claritate obſcura, ob fontis, qui vel Latinus, vel Græcus, vel Celticus, vel Germanicus eſſe poteſt, diverſitatem. MARTINIO eſt a Lat. *pecu*, quia P. in V. mutari ſolet. JUNIUS, qui Græcas origines potiſſimum ſectatur, derivat a πῶυ grex, & hoc a πάω posſideo, propterea quod omnis priſcorum hominum ſubſtantia, pecunia nondum inventa, potiſſimum in gregibus & armentis conſtiterit. Res ipſa extra dubium poſita eſt. De Germanis diſerte ſcribit TACITUS Cap. V. *Numero gaudent armentorum. Eæque ſolæ & gratiſſimæ opes ſunt. Argentum & aurum propitii an irati Dii negaverint, dubito.* Hac pecunia luebatur homicidium, & leviora etiam delicta, hanc principibus conferebant viritim, ut idem gravis & diſertus auctor memoriæ prodidit Cap. XII. XV. XXI. de M. G. Præterea Celtica quoque lingua *piau* & *biau* eſt verbum poſſidendi anomalum, & *mi biau* meum eſt, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. A *biau* autem recte fit *vieh* poſſeſſio. Denique eadem vox etiam animal ſeu vivum quid denotare poteſt. Sane *byw* Armorica Lingua eſt vivere, & Cambrica *byw* & *biw* vivus & vacca, teſte BOXHORNIO loc. cit. Quibus affinia ſunt, Græca βίος vita, βιόω vitam ago, & Latina *vivo*, *vivus* & *vita*. STIERNHIELMIUS tamen mallet deducere a *föa*, *föda*, *föden* gignere, parere. Quo pacto *vieh* omnem fœtum & partum viventem denotabit.

VIEH, pecunia mortua. Senſus Gothis & Angloſaxonibus præcipue familiaris, & a præcedenti deſumptus. Quemadmodum enim apud Latinos *peculium* & *pecunia* denominatur a *pecu*: ita nomen pecoris, præcipuæ & unicæ, pecunia nondum admiſſa vel inventa, apud veteres poſſesſionis, paulatim ad omnes poſſeſſiones tranſiit. Hinc in Evangelio Gothico quævis opes & posſesſiones vocantur *faihu* Marc. X. 22. & avari *faihu-frikai*, quia cupidi poſſesſionum, Luc. XVI. 14. & divites *faihu-habands*, quia amplas habent poſſeſſiones, Luc. XVIII. 24. & emporium *filigr*, h. e. cubile ubi ſubſtantiæ (res vendibiles) deponuntur, hodie *niderlage*, Marc. XI. 17. Apud Angloſaxones *feo* & *feoh* eodem & latiſſimo ſenſu dicitur. Hinc divites vocantur *the feoh habbath*, qui ſubſtantias habent, Luc. XVIII. 24. unde poſtea innumerabilium compoſitorum origo, quorum aliqua nunc adtingam. SOMNERUS in voce *fio*: *cwic-feoh*, *gangend-feoh* pecus, *licgend-feoh* bona mobilia & immobilia, *weorc-feoh* ſervi. BENSON. *here-feoh* præda. Et huc etiam ſpectat, quamvis a Lexicographis omiſſum, *godes feoh* bona Eccleſiæ, peculium Dei, ex Legibus Regis ÆTHELBIRTHI ſtatim ab initio, a celeberrimo WILKINS editis, quarum inſignis eſt vetuſtas, quia primordia regni iſtius Principis referuntur ad ann. C. 561. Hinc porro ſacrilegium in Glosſis ÆLFRICI pag. 58. vocatur *godes fees theof*, lege *theofthe*, h. e. furtum in peculio Dei commiſſum. In Lege Longobardica occurrit *faderfium* & *phaderfium* Lib. II. Tit. I. 4. *Habeat ipſa mulier morgengab, & quod de parentibus ejus adduxerit, id eſt, phaderfium.* Quæ vox non eſt compoſita ab *erfe* hæreditas, ut LINDENBROGIUS autumat, ſed a *fader* parens, parentes, & *fio* bona, opes, facultas, ſive in dote ſive in hæreditate conſiſtant. Apud Sagarum Scriptores *fe*, *fie*, *fæ*, *fai* eſt pecunia, opes, bona, theſauri, facultates, pecora, armenta, *liggiand fæ* bona mobilia, *gangand fæ*, *lauſa fe* bona mobilia, *inlags fæ* depoſitum, *fefang* acquiſitio bonorum, *rans fe* rapina, vi raptum, *kiſta fæ* opes capſulæ incluſæ, & alia innumera apud VERELIUM in Indice.

VIEH, pecunia, aurum & argentum ſignatum. Senſus a poſſesſionibus ad pecuniam translatus, quia pecunia inter peculia præcipuum locum obtinet, poſtquam uſus ejus pro-

probari cœpit Gentibus Germanicis. Gloſſ. Lipſ. *ſiu* pecuniam. VEREL. in Ind. *vænt ſe* pecunia proba, *uvænt ſe* deterioris notæ. Hinc pecunia Judæ proditori a Sacerdotibus promiſſa interpreti Gothico dicitur *faihu*, & Angloſaxonico *feoh* Marc. XIV. 11. Sic etiam pecunia, quæ a populo in ærarium Templi mittebatur, a Verſione Angloſaxonica vocatur *feoh* Marc. XII. 41. & pecunia monetariorum *thara mynetera feoh* Joh. II. 15. Inde rurſus magnus compoſitorum numerus. Gothis *faihuskulane* debitores, quia in ære alieno ſunt, Luc. XVI. 5. Angloſaxonibus *feoh-ern* gazophylacium, *feoh-hofe*, *feoh-hord* ærarium, *feoh-leas* inops pecuniæ, & alia apud SOMNER. & BENSON. Islandis *fegyrdil* crumena, *febot*, *fegiold* mulcta pecuniaria, *fehirdi* theſaurarius, *fehirdzla* theſaurorum cuſtodia, interprete VERELIO in Ind. Danica & Islandica Lingua *fæ* & *fie* hodieque utrumque retinere ſignificatum, & illum pecoris, & hunc pecuniæ, ſcribit JUNIUS.

VIEH, præmium, ſtipendium, merces, & omne donum, ſive gratis datum, ſive pro ſtudio & labore, ſed in compoſitis tantum. Hujusmodi ſunt apud Angloſaxones *feoh-ſceat* ſtipendium, *meld-feoh* præmium indicationis vel proditionis; apud Islandos *vedſe* pretium inter certantes propoſitum, *tanſie* donum propter dentes, de quo ritu videndus VERELIUS in Herraudi Saga, *lækars fæ* medicinæ præmium, *feſtar ſe* dona ſponſalitia, *febod* oblatio munerum. Anglis *fee* hodieque eſt præmium, remuneratio, etiam extra compoſitionem; ſed in vetuſtioribus Dialectis deſiderantur exempla.

VIEH-HIRT, hodie bubulcus, olim theſaurarius. Vide antecedentia.

VIEL, multus, multi, multum. Gothis *filu*, Angloſax. *fela*, *feala*, Franc. & Alam. *filo*, *filu*, Belg. *veel*, Island. *fiol* in comp. Slav. *wely*. Gloſſ. Keron. multum *filu*. Conſentit Gr. πολὺς & πολὺ multis & multum.

VIEL, in compoſitione ſenſum intendit, prorſus ut *weit* & *laut*. Gloſſ. Lipſ. *filoberth* præclara, *filoſcire* præclarus, *filohardo* vehementer. Ejusdem indolis ſunt, *filugaher* præceps, *filuhorsker* incitatus, *filuuaſſo* præacutus, *viliger* præcupidus, *filufeſti* valde fortis, & alia innumera Francorum, quæ facile colligi poſſunt ab iis, quibus otium ſuppetit. Inde noſtris *vielgiltig* præpollens. Et hoc ſenſu ſæpe etiam occurrit in Nominibus propriis, cujusmodi ſunt,

FILIMERUS, præclarus. Quod recurrit in *mære* celebris.

FILIBERTHUS, Philobertus, eadem notione. Similia compoſita vide in *brecht* clarus.

WILIBALDUS, valde fortis. Similia compoſita vide in *bald* audax, fortis.

WILIGISUS, prævalidus, a *giſen* poſſe, valere.

VIER, quatuor. Æol. πέτορα, Camb. *pedwar*, Goth. *fidur* & *fidwor*, Angloſax. *fyther*, *feother*, *feower*, Franc. & Alam. *fiar*, *fior*, *feor*. Procop. *fyder*, Belg. *vier*, Angl. *four*, Island. *fior*, Suec. *fyra*. TATIANUS Cap. LIV. 2. *ſenu fior gomman*, ecce quatuor viri. Gloſſ. Keron. quadrupedum *feorfuazzo*. Gloſſ. Boxh. *fior fioringom dheganom* quater quaternionibus militum. Vox Francica, unde nobis hodierna, ex antiquioribus in compendium redacta eſt per ſyncopen. Æolica videtur contracta ex πέδα poſt & τόρα tria. Saxonica, Gothica, & Cambrica cum illa conveniunt. Quibus addi poteſt Longobardica. Nam *fiter* Longobardis quoque quatuor denotaſſe, colligo ex nomine urbico VITERBIUM, quod certe eſt *Tetrapolis*, a *by* civitas. DESIDERIUS, ultimus Inſubrium Rex, qui quatuor Burgos mœnibus cinxit, hoc illi nomen impoſuit. De voce *by* vide plura in *bau* & *bellagines*. Ab hoc numero denominatur etiam vehiculum Gallicum *petorritum*, quod eſt quaſi *quadrirotum*, a quatuor rotis ſic dictum, & non a πέτομαι volo, ut quidam nugator apud GELLIUM, qui vocabulum Græcum eſſe, & volucres rotas ſignificare dixit, quem recte confutat GELLIUS Lib. XV. N. Att. cap. 30. quamvis veræ ſignificationis ignarus.

VIERLING, quadrans. Cambris *ffyrlling* in Legibus Wallicis ubique, præcipue pag. 269.

VIERTE, quartus. Gloſſ. Keron. quartus *fiordo*. Idem Angloſax. *feorth*.

VIERZIG, quadraginta. TATIANUS Cap. XV. 2. *mit thiu her faſteta fiorzug tago inti fiorzug nahte*, cum jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Proprie eſt quater dena, ut demonſtravi in *zehen* decem.

VIOLE, flos veris, a *viola*.

VIOLE, vas chymicum, a *phiala*.

VIOLE, inſtrumentum muſicum, a *fidel* per ſyncopen.

VIRNIS, ſuccinum ex arboribus ſudans, Belg. & Gall. *vernis*. A Gr. βερονίκη, auctore SALMASIO in notis ad Solinum pag. 1106.

VISIER, apertura galeæ. FERRAR. in Orig. Ital. *viſiera, buccula galeæ, qua viſus patet.*

VISIER, punctum viſus in bombarda. A viſu collineantis.

VISIER, *wein-viſier*, menſor vinarius. Quaſi *viſor*, quia venit ut videat & examinet.

VISURGIS, fluv. Germaniæ, tranſitu Druſi, Tiberii, Germanici, & damnis utrinque datis acceptisque famoſus, cui nomen hodie *Weſer*, & medio ævo *Wiſar-aha* flumen Viſaræ. Veroſimile eſt, veteres Cheruſcos hunc fluvium appellaſſe *weſerguſs*, & Romanos inde formaſſe nomen *Viſurgis*. De voce *Weſer* vidimus in *Dur*, quod nihil aliud quam *aquam* ſignificet. Additum autem eſt *guſs* ad *fluorem* ſignificandum. Sane *gus* Francica Lingua eſt fluvius. TATIANUS Cap. XLIII. 1. *nidarſteic regan, inti quamun guſu*, deſcendit pluvia, & venerunt flumina.

Solet

Solet autem hic interpres Vulgatam verſionem de verbo ad verbum reddere. Plura ejusdem indolis fluviorum nomina vide in *Guſs* fluvius.

VIZDUM, adminiſtrator, qui vices Domini gerit, ut *Viſcomte* Vicecomes.

VLIES, vellus. Anglosax. *fleos*, *flys*, Belg. *vlies*, Angl. *fleece*. Vox Latina ambigua eſt, & denotare poteſt vel ipſum corium ovis aut arietis cum pilis, vel lanam tantum. Prior ſenſus a *velando*, poſterior a *vellendo* rectius arceſſitur, quia, ut VARRO ſcribit, prius fulſura quam tonſura inventa eſt. Germanica æque obſcura eſt. Nam ſi vellus ſit pellis animalis, ſimile erit cortici, qui Græcis φλοιὸς, quod pro etymo adducit JUNIUS. Nec id inepte. Nam in vetuſtiſſimis Linguis *vellus* & *cortex* conveniunt in notione tegendi. Exemplum vide in *fell* pellis. Idem contingere potuit in hac voce, ſi radix ſit *flieſen* tegere, quæ videtur ſuperare in *flies* tegula pavimenti, *flus* cortex, tegmen arboris, quo utuntur Islandi. Contra ſi vellus ſit lana tantum, rectius derivatur a *flüſen* vellere. STADENIUS, qui etymi hujus auctor eſt, hoc verbum produxit ex formula contractuum: *ſoll macht haben das land zu flocken und zu flüſen*, in Voc. Bibl. pag. 61. His nodis minime implicantur, qui *vlies* recta deducunt a Lat. *vellus*, quod facit SKINNERUS.

VOCHENZ, panis ſimilagineus minoris formæ, cujus nomen antiquiſſimum hodie cuſtodiunt Memmingenſes. Gloſſ. Pez. collyridas *fobhenzun*, ſimilaginem *ſemeluobhenzun*. Forte a φάγω, φήγω, edo.

VOD, fotor, nutritor. Verbale a *föden* paſcere, nutrire, cujus antiquitatem ſupra oſtendi. Inde compoſita, *hüner-vod* (corrupte *hüner-vogd*) gallinarum nutritor, *hunds-vod* altor canum.

VOGD, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt vox aliena, & a Francis Alamannisque civitate donata. Tria autem præcipue ſignificat, (1.) *præpoſitum*, (2.) *patronum*, (3.) *miniſtrum a citationibus*. De fontibus ſingulorum mox videbimus. Modus ſcribendi diverſus. NOTKERUS, auctor Sæculi X. ſcribit *phogat*, in paraphraſi Pſalm. XXXIV. 1. Scriptores Parænetici Goldaſti *vogt*, *voget*, *voyt*.

VOGD, primi ordinis.

VOGD, præpoſitus. Qui Hebræas origines habent in deliciis, vocem tanquam in Oriente natam derivare ſolent ab Heb. *phakid* præpoſitus, quos inter eſt HELVIGIUS. Aliis videtur formata a Lat. *præfectus*, aliis a Lat. Barb. *advocatus*, quod ſtylo palatii medii ævi idem eſt ac *præfectus*. Teſtimonia vide apud CANGIUM, Scriptorem accuratione & ubertate celeberrimum. Ex utroque fonte fieri poterat *vogt* per aphæreſin, figuram noſtris admodum familiarem. Reliqui ſignificatus ſunt a ſynecdoche generis.

VOGD, præfectus regionis, urbis, vel caſtri. A præfectura loci, parvi vel magni. Inde compoſita, *Land-vogd* præſes provinciæ, *Ober-vogd* præfectus urbis vel pagi ejusdem provinciæ, *Burg-vogd* præfectus caſtelli, *Unter-vogd* rector loci, qui alias Scultetus Longobardis. Cum vero præſidis nomen generale ſit, & omnibus tribuatur, qui pacem publicam jure & juſtitia tuentur, hinc quidam vocis ſenſus eminentior natus, ita ut *vogd* diceretur etiam de Principibus, & omnibus imperium habentibus, & eminentiſſime de DEO, cœli & terræ moderatore, quamvis non niſi a Poëtis. Anonymus apud GOLDASTUM in Paræneticis pag. 360.

> \- - - *Als Nemrot*
> *Ir rihter und ir Vogit gebot.*

Alius de Theodorico Veronenſe:

> *Der edil Vogt von Berne.*

Alius de Deo:

> *Der werlte Voget, des himels kunig.*

Item:

> *Richer Got, herre uber alle kraft,*
> *Voget himelſcher herſchaft.*

Sed de his & ſimilibus appellationibus, quæ Deo tribuuntur, obſervanda eſt regula S. JUSTINI Martyris Apol. 1. pag. 44. *Univerſarum rerum Patri, quia ingenitus eſt, nomen impoſitum non eſt. Quocunque namque demum ille vocetur nomine, vetuſtiorem ſe habet eum, qui nomen impoſuit.* Pater *vero, &* Deus, *&* Creator, *&* Dominus, *&* Herus, *non nomina ſunt, ſed a beneficiis & operibus ejus petitæ appellationes.* Ideoque ab imperfectionibus purgandæ ſunt, quoties de Deo dicuntur.

VOGD, prætor, judex. A præfectura cauſarum. Jus prov. Alam. cap. 4. III. *ſo ſol ain Vogt rihten uber den totslag, und alle frævel und uunden*, ita debet prætor judicare de homicidio, & omnibus delictis gravioribus, & vulneribus. Ad hanc claſſem ſpectant, *haus-vogd* prætor aulicus apud Berolinenſes, a palatio ſive domo Principis ſic dictus, *ſtadt-vogd* prætor urbanus in quibusdam Imperii Civitatibus, *zent-vogd* prætor cauſarum capitalium in Palatinatu, *Reichs-vogd* prætor imperialis, de cujus officio, jure, & prærogativa agit Joh. Joach. POTGIESER in Tract. *de natura & indole pignoris*, pag. 186.

VOGD, quæſtor. A præfectura rationum. Inde *ambts-vogd* quæſtor municipalis, redituum præfectus.

VOGD, ſecundi ordinis.

VOGD, defenſor, patronus. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 1. *uuis min phogat uuider alle*, eſto defenſor meus contra omnes. Oritur a Lat. *advocatus*, quod ſcriptoribus medii ævi non ſolum *præfectum*, ſed etiam *patronum* & *defenſorem* ſignificat. Quamvis non deſint, qui Græcas origines Latinis præferant, quia fautor & adjutor Græce βοηθὸς & βοηθι-

βοηθικὸς dicitur. Hic ſenſus novi agminis ductor eſt, ut mox patebit.

VOGD, defenſor Eccleſiæ. Hoc ſenſu Imperator dicitur *römiſch vogt*, & *voget von Rome*, advocatus Romanus, a multis auctoribus apud GOLDASTUM in Parænet. pag. 358. Hujus patrocinii inſtitutio refertur ad Pontifices Romanos, qui, cum ſe & Eccleſiæ ſuæ jura adverſus Longobardorum oppresſiones, tenere non poſſent, Reges Franciæ ad defenſionem advocabant. Hinc Pipinus in veteri membrana apud BARONIUM an. 761. n. 18. *Rex Francorum & Defenſor Romanus* nuncupatur. Et vita Caroli de eodem memorat: *Quem Romani ſibi elegerunt Advocatum S. Petri contra Reges Longobardorum.* Quæ res, cum ab initio eſſet benevolentiæ, poſtea tanquam decus & dignitas imperatorio faſtigio propria & hæreditaria ultro ſuſcepta, mox Germanorum Regibus tanquam officium imputari cœpit. Hinc Gregorius IX. in Epiſtola ad Fridericum II. Imp. ſcribit: *Cum Advocatus Eccleſiæ idem intelligi debeat quod Defenſor, ſi defenſoris omittis officium, nomen improprie retines Advocati.* Tandem ad exemplum Eccleſiæ Rom. aliæ quoque Eccleſiæ ſuos habere Advocatos ex Principibus & potentioribus Viris cœperunt. De quibus vide fuſe differentem CANGIUM in voce *Advocati.* Et hi ſunt illi Advocati, qui poſtea dicti ſunt *kaſten-vögde*, a ſacris fundationibus, ut oſtendi in loco.

VOGD, curator, & adminiſtrator cujuscunque rei in patrocinium ſuſceptæ. Reinmar von ZWETER apud Goldaſt. in Parænet. pag. 358.

Das riche daſt des Keiſers niht,
Er iſt ſin pfleger und ſin Voget.

Huc ſpectat compoſitum *kriegs-vogd* curator litis.

VOGD, tutor, defenſor pupilli, vel alterius ad propriam defenſionem ſive natura ſive lege impotentis. Inde *ehe-vogd* maritus, quia uxor eſt ſub tutela mariti, ſaltim moribus Longobardicis, *vogdbar* majorennis, qui ſeipſum tueri & rebus ſuis præeſſe poteſt, item *vogdbare jare* anni jure Saxonico vel alio ad hanc prærogativam definiti. Nam anni videntur nos vocare ad tutelam noſtri, & unusquisque ſumit ab ætate præſidium ſui.

VOGD, patronus cauſæ, ad tuendam in foro litem accitus, & hinc vulgo *advocatus.* Primos cauſarum patronos vidit Germania noſtra ſub Quintilio Varo. Is, quum exercitui Rom. qui tum erat in Germania, præeſſet, Gentem noſtram, armis indomitam, poſſe Jure mulceri exiſtimabat. Accitis igitur cauſarum Patronis ex Italia, ſimulatas Germanorum lites (armis antea decerni ſolitas) more Romano terminavit. Verum dum Prætorem urbanum agit in Caſtris, & jurisdictionibus æſtiva trahit, Germani incautum nihilque tale metuentem cum Legionibus ſuis opprimunt. In illa vero clade maxime ſævitum eſt in cauſarum patronos. Aliis oculi effosſi, aliis manus amputatæ. Unius os ſutum, reciſa prius lingua, quam in manu tenens quidam Germanus: *tandem*, inquit, *vipera ſibilare deſiſte.* Hinc patet, quam exoſa fuerit primis temporibus Germanicæ feritati hæc nova & incognita Juris diſciplina, quæ hodie ubique triumphat. Vide VELLEJUM Lib. II. 117. ſeq. & FLORUM Lib. III. 25. ſeq.

VOGD, tertii ordinis.

VOGD, miniſter a citationibus. Senſus novus & a *vocando* h. e. citando petitus. Hinc actuarius judicis dicitur *gerichts-vogd*, a libellis citationum, & apparitor *fron-vogd*, a citandis litigantium partibus, vel convocandis judicibus. Suecis *byfougd* eſt famulus publicus in urbibus, a *by* oppidum, apud LOCCENIUM in Lex. Sueo-Goth. Latini eundem hominem aut ſimilem *accenſum* vocant, ab *accieo*, convoco, advoco. Huc etiam ſpectat, quamvis alterius naturæ & inferioris ordinis ſervus *bettel-vogd*, corycæus pauperum. Cum enim in plerisque Germaniæ Urbibus ſtipem ante fores quærere interdictum ſit, necesſitas exigebat, mendicitati publicæ cohercendæ hominem imponere, qui mendicantes in plateis undique conquireret, evocaret, & prehenſos Judici ſiſteret. Et hinc illi nomen ab *evocando* (ut videtur) inditum.

VOGDEI, ſignificat quantum poteſt, præfecturam, præturam, jurisdictionem, imo etiam carcerem. Præcipua compoſita ſunt, *Land-vogdei* jurisdictio & tribunal præſidis provinciæ, *Haus-vogdei* judicium aulicum & carcer aulicus apud Berolinenſes.

VOGD-DING, occurrit in Jure prov. Alam. Cap. III. 1. *ſwa ain geriht iſt, da ſol ain gebütel ſin oder mer dann ainer, der ſol daz* VOGTDINK *gebieten*, ubi judicium eſt, ibi debet eſſe apparitor unus vel plures, qui judicium quod *Vogtdink* appellatur, indicet. Cl. SCHERZIUS *Vogtdink* interpretatur *curiam advocati.* Sed in Speculo Sax. Lib. I. art. 2. *Vogtding* eſt judicium prætoris in rure, ubi curiæ & advocati non ſunt. *Ding* certe judicium eſt. Judicium autem varias accipit denominationes apud priſcos, vel a die definito, & tunc dicitur *tag-ding*, & corrupte *taiding*, vel a curia aut palatio, & tunc dicitur *hus-ding*, Latino Barbaris *huſtingus*, vel ab indictione & convocatione, & tunc dicitur *vogd-ding.*

VOGD-LAND, terra alterius tutelæ commiſſa. Inde nomen VOITLANDIÆ, quod forte ab Advocatis Eccleſiæ Quedlinburgenſis, vel aliis tutorio nomine antiquitus regeretur. Ita ſentiunt *Willichius*, *Althamerus*, *Kirchmayerus* apud PERTSCHIUM in *Originibus Bonſidelienſibus* p. 28. Alii tamen nomen *Voiticum* ex migratione Gentium petunt, & Nariſcos poſteriores a *Vitis* populo Cimbrico deducunt, & hos a progenitoribus *Vitis* VOITIOS ſive *Voit-länder* appellari

pellari contendunt. Auctor conjecturæ eſt Nob. a WALDENFELS in Monum. Hiſt. pag. 270.

VOGD-MAN, cliens, qui ſe alterius tutelæ commiſit. Memoriæ proditum eſt a DIONYSIO HALICARN. Lib. II. 10. & PLUTARCHO in vita *Romuli*, pag. 25. illum condita urbe plebem a patribus diſcreviſſe, atque ad conciliandos conjungendosque mutua benevolentia animos, poteſtatem feciſſe plebejis, quemcunque vellent e patribus ſibi in patronum cooptandi, excogitatis in hoc *Clientum* & *Patronorum* nominibus, ut hi quidem ſuſceptos in fidem clientes tuerentur, & in judiciis defenderent, nullamque ab ipſis patrocinii mercedem reciperent. Par inſtitutum apud Francos & priores Germanos obtinuiſſe, ex nominibus *Mundburde*, *Malman*, *Vogdman*, & ſimilibus, manifeſtum eſt. Ex hoc fonte poſtea patrocinii forenſis rivulos defluxiſſe, recte judicat BRUMMERUS in Comment. ad Legem Cinciam pag. 19.

VOGD-MAN, qui ſe alterius jurisdictioni & imperio ſubjecit. Hoc ſenſu videtur occurrere in Charta Friderici II. Imp. an. 1230. apud CANGIUM: *Quicunque reſidens in civitate impetitus fuerit, quod ſit* VOGTMAN *alicujus, & ille civis exiſtens collectas det nobis & Epiſcopo, tanquam alius civis, nulla poſtmodum Advocato ſervitia exhibebit per coactionem.*

VOGD-RECHT, jus patrocinii, defenſionis, tutelæ. Charta Ottonis Comitis Palatini an. 1235. apud CANGIUM: *ſtatuentes, quod de prædicta Curia nihil propter jus, quod* VOIETRECHT *dicitur, ſecundum antiquam conſuetudinem a nobis vel a noſtris ſucceſſoribus exigatur.*

VOGEL, avis. Aves, de quibus ſermo Matth. VIII. 20. Gothis vocantur *fuglos*, Anglofax. *fuglas*, TATIANO *fugala* LI. 2. In Gloſſis Boxhornianis ales exponitur *vocal.* Tanquam eſſet a *vocalis*, aut abſciſſum ab *avicula*, aut tranſpoſitum ex *volucris*. JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 173. *fugl* ſic dicitur quaſi *flugl*, fugax, volatilis. Nam *flugol* Anglofaxonibus eſt fugax, & conſequenter etiam volatilis, etiamſi haud ita facile concipi poſſit, quî factum ſit, ut omnes Dialecti in eandem eliſionem conſenſerint. Res ipſa manifeſta eſt. Nam a *fliegen* volare, cujus antiquitatem ſupra oſtendi, naturaliter oritur *flug* volatus, *fliege* muſca, *flügel* ala & ales. *Flügel* pro alite ſuperat in nomine collectivo *geflügel* volatilia. A *flügel* igitur eſt *fugel* per ſyncopen. Præcipua Francorum compoſita ſunt,

Ortfocla, accipiter. In Lege Sal. Tit. VII. de furtis avium §. 1. & 3. ECCARDUS legit *arnfocla*, quia accipiter eſt ſpecies aquilæ. Sed nihil in lectione mutandum. Nam accipiter manifeſto ſic dicitur ab *hurten* pulſare, impellere, quia impetu ſuo alias aves deprimit. Hodie dicimus *ſtoſs-vogel* ob eandem cauſam.

fogalari, auceps. In Gloſſ. Boxh. Hodie *vogler*.

vogalode, aucupium. In Gloſſ. Pez. Hod. *vogelei*.

fogalfengida, aucupium. In Gloſſ. Boxh. Hod. *vogel-fang*.

fogalraſton, auguriari. In Gloſſ. Boxh. Forte legendum *raton*. Id enim eſt conſulere, divinare, hariolari, ampliſſimo & aptiſſimo ſenſu. Rem ipſam tangit TACITUS cap. X. de M. G. *Et illud quidem etiam & hic notum, avium voces volatusque interrogare.* Id eſt, conſulere. De avium cultu apud Francos vide GREGOR. TURON. Lib. II. 10. Hujusmodi auguria in Gente Francorum, quamvis jam chriſtiana, ſero ceſſaſſe, ex ſeveris prohibitionibus Caroli M. in Capit. I. art. 25. an. 802. & Capit. II. art. ult. an. 805. recte colligit Cl. DITHMARUS in not. ad Tacit. Eandem ſuperſtitionem Gens Saxonica diutiſſime & conſtantiſſime tenuit, ut ex INDICULO *paganarum Obſervationum* Synodi Liptinenſis an. 743. §. XIII. *de auguriis avium & equorum*, manifeſtum. Hinc *fogalraton* videri poteſt vox ex antiqua Augurum Germanorum diſciplina Francis relicta.

Cæterum, unde ſit hoc genus divinandi, vetuſtiſſimis quondam populis uſitatum, & a CICERONE Libro II. *de Legibus* magnifice laudatum, aut quæ mortalibus inſederit opinio, ut avium voces & volatus tanquam divinæ voluntatis interpretes obſervarent, an ex præſagiis tempeſtatum, de quibus prolixe ÆLIANUS Lib. VII. 7. & OLAUS MAGNUS in Hiſt. Gent. Septentr. Lib. XIX. cap. 52. an aliunde ortum traxerit, difficile dictu. Addam tamen conjecturas VOSSII de Orig. & progreſſ. Idol. Lib. III. 98. „Ac „vulgo quidem, inquit, exiſtimatum fuit, „aves mentem Deorum tanto nobis melius „ſcire, quanto eſſent ſuperis propiores. „Hinc OVIDIUS in V. Faſt.

„- - *Nam Dîs ut proxima quæque,*
„*Nunc penna veros, nunc datis ore ſonos.*

„Sed prudentiores aliter. AMMIANUM „MARCELLINUM audiamus Lib. XXI. *Au„guria & auſpicia, non volucrum arbitrio, fu„tura neſcientium, colliguntur (nec enim hoc „vel inſipiens quisquam diceret), ſed volatus „avium dirigit Deus: ut roſtrum ſonans, aut „prætervolans pinna, turbido meatu vel leni, „futura præmonſtret. Amat enim benignitas „Numinis, ſeu quod merentur homines, ſeu „quod tangitur eorum affectione, his quoque „artibus prodere, quæ impendent.* Ac dein„de parem eſſe aruſpicinæ rationem pro„nunciat. Illuſtrabimus hæc exemplo cor„vi, qui in villa Cajetana ferrum horologii, „conſpiciente CICERONE, loco movit & „excuſſit, ac protinus ad ipſum tetendit, „laciniamque ejus togæ tenuit morſu, donec „nunciaret ſervus, adeſſe milites ad eum

„occidendum. Hæc variis memorata: ut „Valerio M. Lib. I. Memorabil. cap. 4. Plu- „tarcho in vita Ciceronis, & Appiano Lib. 4. „Bell. civilium. Ex Ammiani ſententia cor- „vus quidem neſcivit futura: ſed Deus ſic „corvum direxit, ut Cicero de exitu ſuo fie- „ret certior. En alterum exemplum. DEJO- „TARUS Rex in tecto ſuo aquilam conſpe- „xit. Ea viſa, cum auguralis eſſet diſcipli- „næ gnarus, tecto abſtinuit, quod nocte im- „minente ſolo æquatum fuit. Referunt „Cicero I. & 2. de Divinat. ac Valer. Max. „Lib. I. Cap. 4. Hic Ammiani judicio, Deus „Dejotarum voluit commonere, ut ne tecto „illo diutius ſe contineret. Sane ſpecioſa „oratio. Sed quanto eſt veriſimilius, ſpiri- „tum malum iſtos alites direxiſſe, ut homi- „num animos in ſuperſtitione detineret? Huc usque VOSSIUS, vir immenſæ lectionis in opere immortali de Theologia Gentili- um, plura lectori daturus, qui deſiderave- rit.

VOGEL, quoties vituperatur, non avem, ſed hominem levem ſignificat, & ſæpe etiam eum, qui vitia avium imitatur, ut ſunt rapa- citas accipitrum, laſcivia perdicum, & ſimi- lia, quæ ſi longius proſequi vellem, dies me deficeret.

VOGEL-BAUER, aviarium, majus vel mi- nus. De majori agit PLINIUS: *Aviaria primus inſtituit, incluſis omnium generum avibus, M. Lælius Strabo Brunduſii equeſtris ordinis. Ex eo cœpimus carcere animalia coërcere, quibus natura cœlum adſignaverat.* A ſimplici *bauer* habitaculum, quod vide.

VOLAND. Vide *valand.*

VOLK, agmen, cœtus, multitudo conjuncta, quæ vel ducentem ſequitur, vel a ducente trahitur. Utrumque enim ſignificare pot- eſt: illud a *folgen* ſequi, hoc ab ἕλκειν trahe- re, ducere, ſpiritu aſpero in digamma mu- tato. Primam etymologiam commendat indigenatus, alteram analogia. Nam voca- bula, quæ multitudinem conjunctam ſignifi- cant, ſolent apud nos formari ab impulſu, ut patet ex nominibus *her, herd, hurd, tropp*, & ſimilibus. Ita etiam Græcis ὄχλος eſt ab ὀχέω moveo, & Latinis *agmen* ab *ago*. Di- citur autem ſenſu latiſſimo de quacunque multitudine, ſive ſequatur Principem ſuum, ut *populus*, ſive Ducem ut *cohors*, ſive impe- tum ut *turba* & *grex*. Nam etiam aves una volantes, inprimis perdices, eodem nomine deſignamus. Uſus antiquus patet ex ſe- quentibus Gloſſis. Gloſſ. Boxh. *folch* caterva, *folches* agminis. Gloſſ. Pez. agmine *folche*, aciem *folche*, cohortis *vuolches*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *folc, folce* populus, plebs, vulgus, *fylc* agmen, *folc-land* fundus popu- laris, *folcriht* jus publicum &c. VERELIUS in Ind. *folkland* provincia, territorium, *folk- lands ting* conventus judicialis, *folkes mote* comitia, conventus populi. Ad harmoni- am referri ſolet Lat. *volgus* & *vulgus*.

VOLK, in compoſito *mannsvolk* mas, eſt dictio ſynecdochica, qua totum ponitur pro parte, populus pro uno ex populo.

VOLKER, *völker*, dux populi, qua pace qua bello. VEREL. in Ind. *fylki* dux agminis, *fylkir* rex, dux exercitus, *fylkia* agmina & cohortes in aciem diſponere. An, ſicut *tri- bunus* a *tribu*, ita *völker* a populo cui præeſt? Dubito. Potius eſt ductor & impulſor mul- titudinis tam militaris quam non-militaris, ab ἕλκειν. Hinc Duces aliis nominibus vo- cantur *recken*, quia exercitum agunt, & *her- zoge*, quia exercitum tanquam nubem poſt ſe trahunt.

VOLL, plenus, confertus. Goth. *fulls* Luc. IV. I. Angloſax. *full*, Franc. & Alam. *foll*, Belg. *vol*, Angl. & Suec. *full*, Island. *fullur*. Gloſſ. Keron. plenam *folla*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 35. ubi Angelus ad B. Vir- ginem:

Farauua ni uuenti,
Fol biſtu Gotes enſti.
Noli mutare colorem,
Plena es gratia Dei.

Conſentit Gr. βύλλος, πλέος & πλεῖος, unde Latinis *plenus* per epentheſin. HESYCHIO βυλλά exponi βεβυσμένα denſa, conferta, op- pleta, jam obſervavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 175. Inde

Angloſaxonibus *fullan-mona* plenilunium, *ful-bete*, *ful-wite* mulcta plena, com- penſatio damni plenaria, *mod-full* ani- moſus, *ſyn-full* impius, & alia innumera.
Germ. *vollblütig* ſanguineus, ſanguine abun- dans, *fülle* plenitudo, & inde *völlig* ple- nus, plenitudine præditus.

Omnium commune derivatum eſt *füllen* implere.

VOLL, a pleno eleganter transfertur ad *to- tum* & *perfectum*, quia pleno ſimilia ſunt: *totum*, quia omnes habet partes ad inte- gritatem ſpectantes: *perfectum*, quia nihil illi deeſt, quod ad præſtantiam ejus requiri poſſit.

VOLL, totus. Inde Longobardis *full-freal* omnino liber, Lib. I. Tit. XXXII. 5. An- gloſaxonibus *ful-fremian* abſolvere, exequi, totum perficere, Germ. *vollmacht* plenipo- tentia, i. e. omnimoda & minime reſtricta agendi facultas ex mandato, *vollbringen, vollfüren, vollziehen, vollſtrecken* exequi ſe- cundum omnes partes.

VOLL, perfectus. Inde Gothis *fullataujan* perficere, *fullatojis* perfectus, Matth. V. 48. Francis *foluuirchon*, *foltuon* perficere, con- ſummare. Gloſſ. Pez. conſummavit *fola- uuorahta*. NOTKERUS Pſal. XVI. 5. *folle tuo mine ginge*, perfice greſſus meos. Et huc etiam ſpectat ex hodierno idiomate *vollſtän- dig* conſummatus, ſtatu perfecto præditus, quamvis etiam integrum & nullo partium defectu laborantem ſignificare poſſit, ſi ad claſſem præcedentem referatur.

VOLL, legitimus. Senſus forenſis a toto pe- titus, & ad legitimum translatus, quia ſecun- dum

dum omnes partes legi conformis eſt. Inde Longobardis *fulboran* legitime natus ex utroque parente, Lib. II. Tit. XIV. 2. Hodie dicimus *vollbürtig*, a *burt* nativitas.

VOLL, in quibusdam compoſitis eſt particula præpoſitiva, quæ ſenſum intendit. Inde Angloſax. *full-fleon* perfugare, *full-wacor* pervigil, *full-cuth* inſignis, valde celebris &c. Francis *folbringan* perducere, *folqueman*, *folcuman* pervenire. WILLERAMUS in Cantico Cap. II. 3. *daz er mih uollebringe*, ut me perducat. Cap. III. 30. *daz er uollecume*, ut perveniat. Cap. VII. 12. *unze ſie uollechumen*, donec perveniant. Quæ etiamſi ſint obſoleta, habent tamen ſimilia in aliis compoſitis, ut ſunt, *vollenden* finire, perducere ad finem, *volleiſten* præſtare, in ſolidum facere, *vollbereiten* præparare, quo utitur Luth. 1. Pet. V. 10. quamvis etiam perficere ſignificare poſſit.

VOLLEISTEN, exequi, perficere. A *leiſten* præſtare, & *voll*, quatenus ſenſum intendit. Hic ſenſus apud veteres non occurrit.

VOLLEISTEN, opitulari. Vetus Francicum. Gloſſ. Lipſ. *folleiſten* opitulentur. ECCARDUS hoc verbum cum præcedenti perperam confundit in Not. ad Leg. Sal. p. 92. Revera enim idem eſt quod *olfleiſten* auxilium præſtare, facta compoſitione ab *olf* auxilium, transpoſitis literis, & *leiſten* præſtare. Hinc porro auxilium Francorum lingua dicitur *folluſt*. Gloſſ. Lipſ. *fulluſt* adjutorium. Juramentum populi apud NITHARDUM: *ce folluſti* ad auxilium. Hoc vetus Saxonia contraxit in *fylſt*, & ab illo tanquam primitivo formavit *fylſtan*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fylſt* adjutorium, ſubſidium, *he wæs himon fylſt* ei fuit adjutorio, *fylſtan* juvare, adjuvare, fulcire, *fylſtend* adjutor. De vocula *olf* vide plura in *hülf*.

VOLLKOMMEN, perfectus. Vox mira, & in tota retro Antiquitate nullibi, quod ſciam, obvia; quam ex recentioribus ſoli probant Belgæ, qui tamen libentius dicunt *volmaakt*, a *maaken* facere, ut proprie ſit is, qui perficiendo conſummatus eſt. Et hujus indolis ſunt etiam veterum compoſita. Vocem Gothicam vidimus paulo ante. Alamannicam ſiſtit KERO in Gloſſis: perfecta *duruhtaniu*, perficere *duruhtuan*. Franci tamen malunt perfectum vocare *thuruhtigan*, a *deihen* perficere, non a *deihen* creſcere, ut cenſet PALTHENIUS. TATIANUS Cap. XXXII. 10. *uueſet thuruhthigane*, *ſo ſo juuar fater ther himiliſco thuruhthigani iſt*, eſtote perfecti, ſicuti & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Et tametſi iisdem Francis *vollecuman* ſit pervenire, ut ſupra oſtenſum: hoc tamen nihil facit ad intellectum vocis, quam examinamus, quia *vollkommen* non eſt is qui pervenit, ſed qui ad perfectionem pervenit. Vide ergo annon ſit vox hybrida, e Germanica *voll* perfectus, & Græca κείμενος conditus, conſtitutus, conflata? Quid enim eſt perfectus, niſi perfecte conſtitutus? Et perfectio quid eſt niſi perfecta conſtitutio? Sueci a *vollkomen* formant *fullkomliga* perfecte & perfecto ſimilis.

VOLLWORT. Vide *wort* ult. ſignif.

VON, a, ab, de. Præpoſitio, qua ſoli ex veteribus utuntur Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. a, ab *fona*, de *fona*, ab aſpectu *fona kiſihti*, de cœlis *fona himilum*. Quod imitantur Belgæ in *van*. Gothi vero & Angloſaxones dicunt *fram*, Angli *from*.

VOR, & *für*, quo pacto diſtinguantur, diſputari ſolet inter cultores Germanicæ Linguæ, hodiernos qui, dum antiquitatem ignorant, plerumque in ineptias incidunt. Nam *vor* & *für* plane exulant e monumentis Gothorum & Saxonum, & ne ſcribi quidem poſſunt ab illis, utpote litera *v.* & *ü.* plane deſtitutis.

VOR, eosdem habet ſignificatus ut *für*, ſaltim apud veteres, & Gothis ſcribitur *faur*, *faura*, Angloſax. *for*, *fore*, Franc. & Alam. *fora*, *furi*, Belg. *vor*, Angl. *for*, Suec. *för*. Extra compoſita eſt præpoſitio ſignificans *ante*, *præ*, *pro*, *apud*, *coram*, *ob*, in compoſitis adverbium *temporis*, *loci*, *ordinis*, &c. Similes ſignificatus habet particula πρὸ apud Græcos, quæ certe non differt a *vor*, niſi unius & congeneris literæ mutatione, & alterius transpoſitione.

VOR, ante. Gloſſ. Keron. ante *fora*, ante omnia *fora allu*, ante unam horam refectionis *fora einera ziti des inbizzes*.

VOR, præ. Exempla vide in *für* præ.

VOR, pro. Gloſſ. Keron. pro *fora*, pro ipſis *fora diem*, pro tali facto *fora ſolichem tati*. Evang. Angloſax. Matth. V. 38. *eage for eage*, *toth for toth*, oculum pro oculo, dentem pro dente.

VOR, apud. TATIANUS Cap. II. 2. *ſiu uuarun rehtiu beidu fora Gote*, erant juſti ambo apud Deum.

VOR, coram. Gloſſ. Keron. coram eo *fora imu*.

VOR, ob. Gloſſ. Keron. ante oculos *fora augoom*. Id eſt, ob oculos.

VOR, adverb. temporis. Gloſſ. Keron. propheta *foraſakun*. Vi vocis futura prædicens antequam eveniant, a *ſagen* dicere.

VOR, adverb. loci. Gloſſ. Boxh. *forahercida* præcordia. VEREL. in Ind. *fordyre* veſtibulum.

VOR, adverb. ordinis & dignitatis. Gloſſ. Keron. præeſſe *forauueſan*.

VORDER, anterior. Vide *forder*.

VORFALL, caſus. A *vor* ob, & *fallen* contingere, quia fortuito obvenit. Senſu forenſi eſt caſus præſentiam excludens. VEREL. in Ind. *forfall* impedimenta vel cauſæ ſonticæ, quæ reum in judicium vocatum & non comparentem excuſant.

VORFANG, damnum, *vorfænglich* damnoſus. VEREL. in Ind. *forfang* damnum, impedimentum, præreptio, *forfængra* prærípere, impedire. Proprie eſt anticipatio violenta

lenta, a *vor* ante, & *fangen* ſpoliare, vi eripere. Aliud eſt *verfang*, quod vide.

VORFARE, anteceſſor, qui nos in officio præceſſit. Refer ad *faren* ire.

VORFAREN, majores, progenitores. Refer ad *faren* generare.

VORIG, prior. A *vor* ante, quatenus eſt adverb. temporis.

VORMALS, antea. A *mal* tempus, quod vide.

VORMUND, advocatus, defenſor cauſæ. Gloſſ. Pez. advocati *foramundun*. Proprie eſt vir qui verba facit pro alio, a *vor* pro, & *mund* vir, & non a *mund* os. Nam hominem appellare os, durum eſt, & exemplo deſtitutum.

VORMUND, tutor, defenſor pupilli, curator viduæ vel puellæ. Extat eo ſenſu in jure prov. Alam. Cap. 41. Vel idem eſt quod antecedens, vel aliquem alterius tutelæ præpoſitum ſignificat. Nam *mund* nonſolum virum, ſed etiam tutorem deſignat.

VORMUNDSCHAFT, defenſio, tutela. Gloſſ. Pez. a defenſione *fona formuntſcaſi*.

VORN, quatenus eſt a *vor* ante, dicitur (1.) de tempore. TATIANUS Cap. LXV. 2. *forn in haru inti in aſcun riuua tatin*, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Carm. Runicum: *Kriſtur skóp heimin forna*, Chriſtus creavit cœlum olim. Hodie dicimus *lang zuvorn* diu ante. (2.) de loco. Inde Angloſaxonibus *foran-heafd* frons, ſinciput, noſtris *vorn* a fronte, *von vorn* ab initio.

VORNEM, nominatus. Vide *nennen* vocare.

VORNEM, primarius. Noviſſime factum ad modulum Latinæ vocis *præcipuus*, a *vor* præ, & *nemen* capere.

VORRAT, penu. Proprie copia rerum ante parata, a *vor* ante, & *reiten* parare, præparare. VEREL. in Ind. *rad* idem quod *forraad*, facultas, opes, penu.

VORTEIL, emolumentum. Vide *teil* bonum.

VORWERK, villa, prædium. Proprie opus ruſticum, ab alendis pecoribus ſic dictum, h. e. a *furen* nutrire. Et hinc rectius dicitur & ſcribitur *furwerk*. Utitur Luth. Act. XXVIII. 7. *an denſelbigen örtern hatte der oberſte in der Inſulen, mit namen Publius, ein furwerk*, in locis illis erant prædia primati Inſulæ, nomine Publio. Græci χωρίον vocant, ſed & ἔργον abſolute.

VRINGEN, torquere. Vide *wringen*.

W.

WABE, favus, *honig-waben* cellæ mellis, *bienen-waben* cellæ operis apiarii. Vox Francica. TATIANUS Cap. CCXXX. 2. *ſi tho brahtun imo furi deil giroſtites fisges inti uuabo honuges*, at illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi & favum mellis. MARTINIUS vocem Latinam ducit ab ὕφος opus textum, Germanicam a *weben* texere. Quanquam & hoc, inquit, a *favo* derivare proclive ſit. Sed prius malo, quia optimi Scriptores texendi vocabulo utuntur in opere apiario. PLINIUS Lib. XI. Cap. 10. *ſtruunt orſa ea concameratione alvei, texumque vel usque ad ſumma tecta deducunt.* Angloſaxonibus favus dicitur *beonbread* quaſi panis apum.

WACHEN, vigilare, excubare, pernoctare. Gothis *wakan* & *thairhwakan* Luc. VI. 12. Angloſax. *wacian*, *wæccean*, *wacigan*, Franc. & Alam. *uuahhan*, Belg. *waaken*, Suec. *waka*. TATIANUS cap. VI. 1. *hirta uuahhante* paſtores vigilantes. Vigilare dicuntur, qui viſu agiles ſunt, & lumina illa, quæ ſunt ſpecula humani corporis, nequaquam claudunt. Ergo ab *aug* oculus, præpoſito W. Inde

wache, vigilia, excubiæ. Angloſax. *wæcce*, Belg. *waake*.

nacht-wache, eadem notione. Angloſax. *nyht-wæcce* Luc. II. 8. Gloſſ. Keron. vigilias *nahtuuahchon*. Belg. *nacht-waake*.

wach-mann, vigil, excubitor. Angloſax. *wacol*, *wakeman*.

wacht, vigilia, de quo infra.

wacker, gnavus, impiger, inſomnis, de quo poſtea.

WACHOLDER, juniperus. Gloſſ. Pez. juniperum *uuechalterpoum*. Vox corrupta ex ſaniore *quecholder*. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 134. *quecholder* juniperus. Nomen ducit a perpetuo virore & vigore, in quo ſe ipſam ſuſtinet, nec cariem nec vetuſtatem ſentiens. Prior compoſiti pars eſt *quek* vivus, obſervante ECCARDO in Cat. Theot. pag. 136. Quid altera ſignificet, non explicat. Videtur autem denotare, non *ſambucum*, ſed potius *lignum*, Saxonice *holt*, ſic ut juniperus ſit lignum vivum. *Holder* pro *holt* rurſus occurrit in nomine platani *mas-holder*. Latini *juniperum* vocant a *junis* & *pario*, uti volunt, quia perpetuo renaſcitur. MARTINIUS vocem Germanicam petit a Lat. *bacca*, ut juniperus proprie dicatur *backholder* arbor baccifera: commodo quidem ſenſu, ſed præter neceſſitatem Latino. Præſtat hanc vocem patriæ linguæ relinquere, præſertim cum res ipſa Germaniæ coæva ſit.

WACHS, cera. Vox Saxonica. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wex*, *wæxe*, *weax* cera, *wæxbred* pugillares, album. Proprie eſt tabula cerata, & occurrit eo ſenſu in Evangelio Gentis Luc. I. 63. *tha wrat he gebedenum wex-brede*, tunc ſcripſit in poſtulata tabula cerata. Videtur autem ſic nuncupari a mollitie, & quia tractanti cedit. Refer ergo ad *weichen* cedere.

WACHSEN, creſcere, pubeſcere, augeri. Gothis *wahsjan* & in imperf. *wohs* Luc. I. 80. Angloſax. *weaxan*, *weoxan*, *wexan*, imperf. *weox*, Franc. *uuahſan*, imp. *uuohs*, Belg. *waſſen*, Angl. *woxe*, Suec. *wæxa*. Gloſſ. Pez. crevit *uuohs*, vegetata *kauuahſan*. Gloſſ. Boxh. *ghiuuahſanan* adultum. TATIANUS Cap. LXXII. 3. *tho uuohs thas gras inti uuahsmon teta*, quum creviſſet herba & fructum feciſſet. Et mox: *lazet jogiuuedar uuahſan*, ſinite cuncta creſcere. Græcis *αὔξω*, *αὐξάνω* eſt *augeo*, incrementum do, facio ut creſcat. Utrumque cognato ſignificatu. Inde

Gothis *wahſt* ſtatura Matth. VI. 27.
Angloſaxonibus *wæſtm* ſtatura Luc. XIX. 3. *wæſtm* fructus, *wæſtmbær* fructifer.
Francis *uuahsmo* fructus, non plantæ tantum, ut ſupra, ſed etiam ventris apud TATIANUM Cap. IV. 3. *giuuahſti* ſtatura, apud eundem Cap. XXXVIII. 3.
Germanis *wachstum* incrementum, *gewæchs* planta, fructus, ſtatura, & omne nativum, latiſſimo ſenſu.

WACHT, vigilia, excubiæ, cuſtodia. Gothis *wahts* Luc. II. 8. Franc. & Alam. *uuaht*, Belg. *wacht*, Angl. *watch*. Gloſſ. Keron. vigiliæ *uuahtono*, vigiliæ nocturnæ *uuahta de naht*. Oritur a *wachen* vigilare, per medium derivandi T. Inde Latino-Barbaris *wactæ* excubiæ, quod poſtea ſyncopari cœpit in *gueta*, unde Gallis remanſit *guet*.

WACHTEL, coturnix. Vox Francica Gloſſ. Pez. coturnix *uuahtula*. Proprie ſignificat excubitorem, oriturque a *wachten* vigilare, per medium derivandi *el*. Hinc vigiles urbem de more tuentes vocantur *burg-uuahtela*, apud WILLERAMUM Cap. III. 1. Dicitur autem de coturnicibus, quia noctu vigilant, præcipue in migrationibus. Tunc enim ſe mutuo excitant, admonentque itineris, ut PLINIUS ſcribit Lib. X. cap. 23. Inde Latino-Barbaris *quaquila* coturnix, quod imitantur Itali in *quaglia*, unde per novam depravationem prodiit *caille* auctoribus Gallis, quæ perperam a ſono vocis arceſſuntur.

WACHTEN, vigilare, excubare. Verbum Francicum a ſubſtantivo *wacht* oriundum. Gloſſ. Pez. excubant *uuahtent*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVII. 1. *oba uuir uuollen uuahten*, ſi volumus excubare ante ſepulcrum Domini. Anglis *to watch* eſt vigilare & obſervare, Belgis *wachten* obſervare & exſpectare. Germanis obſoleſcit.

WÆCHTER, vigil, excubitor, cuſtos. Franc. *uuahtar*, Belg. *wachter*, Angl. *watcher*. Gloſſ. Pez. vigil *uuahtari*. WILLERAM. Cap. V. 7. *die uuahtare die de burg umbegent*, vigiles qui urbem circumeunt.

WACKEN, nutare, titubare, vacillare. Angloſax. *wagian*, Angl. *wagge*, Suec. *hweka*. Proprie eſt fluctuare, ſimilitudine ab unda vel fluctu deſumpta, qui in omnibus Dial. dicitur *woge*. Inde Scandis antiquis *hvik* inconſtantia, inſtabilitas, *hvikul* inconſtans, fallax, apud VERELIUM in Indice. Quibus convenit Heb. *puk* titubavit, *pik*, *puka* titubatio. W. & P. permutantur. Hodie non amplius utimur ſimplici niſi per epentheſin, dicendo *wanken*, quod idem.

WACKELN, forma frequentativa verbi antecedentis, & ejusdem notionis, quæ Angloſaxonibus effertur *wicelian*, Belgis *waggelen*, Anglis *waggle*. Quibus affine Lat. *vacillare*.

WACKER, vigil, vigilans, inſomnis. Angloſax. *wacor* & *wacol* apud SOMNER. & BENSON. Haud dubie a *wachen* vigilare. Utitur Luth. Luc. XXI. 36. ubi *ἀγρυπνεῖτε* vertitur *ſeyt wacker* eſtote vigilantes, obſervante STADENIO in Voc. Bibl. pag. 690. Poſtea ſenſus a vigilantibus ad expeditos agilesque translatus eſt, quia inſomnes ſolent eſſe tales. VEREL. in Ind. *vakr at viti* ingenio promptus, *vakraſtr* in rebus ſuis agendis vigilantiſſimus. Idem Latinis *acer*.

WACKER, aptus, idoneus. Gothis *fagr* Luc. XIV. 35. Oritur a *fügen* aptare, conjungere, mutatis labialibus. Hinc vir aptus & ſocialis nobis dicitur *ein wacker mann*.

WACKER, venuſtus, acceptus, pulcher, *eine wackere jungfrau* virgo venuſta. SOMNER. in Dict. Angloſax. *fæger* pulcher, venuſtus, *fægernyſſe* pulchritudo, venuſtas. VEREL. in Ind. *fagur* venuſtus, pulcher. Idem Suecis *fager* & *wacker*. Cuncta, ni fallor, a *fegeren* ornare. Angli utuntur ſyncopato *faire* eodem ſenſu. Et hæc ſyncope valde antiqua eſt. Nam in Codice Arg. *unfair* eſt ingratus Luc. VI. 35. & *fairhwus* mundus Joh. XVII. 5. ob pulchritudinem, ſicut optime animadvertit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 151.

WAD, pignus. Lat. Barb. *vadium*. Originem & conſenſum Antiquitatis vide in *wette* ejusdem ſignificatus. Hodie dicimus *fand* vel *pfand*, mutatis labialibus, inſerto N.

WAD, tela, opus textum, ſive pannus ſit, ſive linteum. Sorabis *pwat*. FRENZELIUS utramque vocem ducit ab Heb. *bad* linum, lineum, in Orig. Sorab. pag. 994. Satis magnifice, & magno cum utriusque linguæ decore. At notionem (in qua verus nitor linguarum conſiſtit) ſuppeditat ſermo Britannicus, ſi opem ejus non adſpernemur. Nam a *gweu* texere Britannis fit *gwe* tela, tegmen, aliis *bad* & *wad*, mutatis labialibus. Hodie ſuperat in compoſito *linwad* pannus linteus.

WAD, tegmen, veſtitus. Angloſax. *wæde*, *gewede*, Franc. & Alam. *uuat*, *giuuat*. Senſus a materia ad formam translatus. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wæde* veſtitus, *wæda-leas* nudus, *gewede* veſtimentum. Gloſſ. Lipſ. *wat* veſtem, veſtimenta. Gloſſ. Keron. veſtiario *uuathuſe*, veſtimenta *kiuuati*, veſtibus *kiuuatim*. Hinc porro veſtire Gothis dicitur *wasjan* Matth. VI. 30. 31. Angloſax. *gewedan*, Francis & Alam. *uuaten*, *uuatten*, *uueden*. Gloſſ. Keron. veſtire *uuatten*, veſti-

tus *keuuatoter*, veſtiti *kiuuattote*, exutus *intuuatoter*. Gloſſ. Lipſ. *wedan ſal* induam. TATIANUS Cap. XXXVIII. 5. *Got ſo uuatit*, Deus ſic veſtit. Cuncta a ſubſtantivo *wad*, ad cujus familiam videtur etiam ſpectare Gr. ἐσθής, & Lat. *veſtis* & *veſtire:* unde Gothis *waſtjo*, Germanis *weſte* amictus, de quo infra. A *wad* fit aliquando *wand* per epentheſin. Gloſſ. Lipſ. *wanda* veſtimentum. LUTHERUS utitur utroque in compoſitis. Hinc illi ſubucula vocatur *nider-wad* Lev. VI. 10. & *nider-wand* Lev. XVI. 4. Huc etiam referri debet *gewand* veſtimentum, quo uſus hodiernus delectatur. Sed *wad* antiquius eſt, & ab illo venit *watſpenda* veſtium donatio, & *watman* qui pannos vendit, apud VADIANUM Tom. III. Rer. Alam. Goldaſti.

WADE, ſura. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. ſuræ *uuadon*. Hæc tibiæ pars, ſoli homini conceſſa, poſſit eſſe muſculus ad firmandos gradus tibiæ alligatus, ſi nomen ejus derivetur a *wetten* ligare.

WADEN, *wadden*, *watten*, tranſire flumen pedibus, ſine navigio. Cambris *beiſio*, Angloſax. *wadan*, Belg. *waaden*, Angl. *wade*, Lat. *vadare*. Cuncta a Lat. *vadum*, quod imitantur Cambri in *bait*, Belgæ in *wadde*, Galli in *gué*, & proprie denotat brevia aquarum, ſive locum in aqua, qui pedeſtri itinere tranſiri, & ambulando pervadi poteſt, a *vadere* ire, procedere, quod eſt a Græc. βάδος iter, vel βαδίζω eo, vado, ambulo. NOTKERUS utitur compoſito *durhuuaten* pertranſire Pſal. CXXIII. 4. 5.

WADSACK. Vide *weidſack*.

WÆCHTER, excubitor. Vide poſt *wachten* vigilare.

WÆGEN, ponderare. Vide poſt *wage* libra.

WÆRE, *gewær*, cautio, evictio, *gewæren* ſpondere, evictionem præſtare, *wærman* ſponſor. Vide *wer* cautio, & *waren* cavere.

WÆRE, *were*, pretium, valor. Inde Francis *uuerigelt* pretium redemptionis. NOTKERUS Pſal. XCIII. 2. *ſie guzzen uz daz iro heiliga uuerigelt*, fuderunt precium ſuum. Id eſt, ſanguinem Jeſu Chriſti. Senſu forenſi eſt pretium hominis occiſi, vel alterius damni aut læſionis illatæ. BENSON. in Voc. Angloſax. *were* pretium quo vir occiſus æſtimatur, *wer-geld* capitis æſtimatio, *wærborh* fidejuſſor ad capitis æſtimationem perſolvendam. Similiter & Latino-Barbaris *wera* nunc pretium nunc capitis æſtimationem ſonat. Cuncta a *wæren* æſtimare, taxare.

WÆREN, æſtimare, taxare. Quamvis nullum laudare poſſim auctorem, nec veterem nec novum, qui hoc verbo uſus ſit: video tamen ex derivatis, illud aliquando viguiſſe. Et cum in etymologia ſæpe aliquid audendum ſit, ut lux obſcuris affundatur, nemo opinor mihi vitio vertet, ſi docendi cauſa ſupponam, quod in iſta monumentorum inopia demonſtrare non poſſum. Nam ex hoc fonte manifeſto oriuntur præter antecedentia, *ware* merx, res vendibilis & certo pretio æſtimata, *wærung* valor monetæ, *wert* pretium & pretio dignus. Et alia, in quibus neceſſe eſt nos cœcutire, niſi a verbo extincto *wæren* æſtimare proficiſcantur. Quemadmodum autem Latinis ab *æs* fit *æſtimare*: ita majoribus noſtris ab *ær* æs, cujus antiquitatem ſupra oſtendi, fieri poterat *æren*, *wæren* ære taxare. W. in Dialectis jam præfigitur, jam omittitur, ut norunt periti.

WÆREN, honorare, in pretio habere. Gothi præfixo ſibilo dicunt *ſweran*, & inde *ſwers* pretioſus. Hic ſenſus manifeſto ſupponit antecedentem, evincitque eum abs me non confictum, ſed legitime reſtitutum eſſe. De verbo Gothico vide plura in *ſchweren* honorare.

WÆREN, eſſe. Verbum Scandicum, quod Suecis effertur *wara*, Danis *vere*, Islandis *vera*. Nos inde habemus *war* erat, *wird* erit, & alia paſſim notata. In nulla autem re differt a *weſen* eſſe, quod vetuſtiſſima habent monumenta, quoniam R. & S. antiquitus permutantur.

WÆREN, durare, manere in ſtatu, *wærung* duratio, *wierig* durans, *langwierig* diuturnus. Gloſſ. Pez. durabilius *durahuueranlihora*. Dictio ſynecdochica, qua genus ponitur pro ſpecie, eſſe pro eſſe cum aliqua mora, longa vel parva. Ita *weſen* nonſolum eſſe, ſed etiam manere & durare ſignificat.

WÆREN, plures habet ſignificatus, quos vide in compoſitis *bewæren* & *gewæren*.

WÆRME, calor. Vide *warm*.

WAFFE, facies. Vox a Celtis relicta, & hodie Miſnicis propria. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwep* vultus, facies, roſtrum. Græcis ὤψ eſt vultus, ὄψις viſus & aſpectus, ὄπτω video, πρόσωπον conſpectus. Litera W. in voce Celtica & Miſnica eſt a proſtheſi, cætera ab aſpectu. Confer *wip*.

WAFFEL, rictus, & ſtilo agreſti os, apud Suevos in Algovia. Vel idem eſt quod antecedens, vel ſenſus petitus eſt a *gaffen* hiare. Cambris *gweſl* eſt labium, labrum, ex eodem, ut videtur, fonte.

WAFFEN, arma. Goth. *wepna* Joh. XVIII. 3. Angloſax. *wæpna* ibid. Francis & Alam. *uuaphan*, *uuaffan*, Belg. *wapen*, *wapenen*, Angl. *weapon*, Suec. *wapn*, Island. *vopn*, *vapn*. Gloſſ. Ælf. in nom. armor. arma *wæpna*, armamentarium *wæpna-hus*, armiger *wæpenbora*. Gloſſ. Keron. arma *uuaffan*. Gloſſ. Lipſ. *giuuepene* arma. Gloſſ. Pez. armatura *giuuaffane*, armamentarium *uuaffanhuſe*. WILLERAMUS Cap. IV. 4. *allerslahte uuig-geuuaffene* omnis generis tela bellica. Rhythmus de S. Annone Stroph. 9.

Ninus leirti ſini man arbeiti lidin,
In geweſinin ritin.

Ninus,

Ninus docuit homines ſuos tolerare labores,
Et in armis equitare.

OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVII. 13.

Uuir ſculun dragan uuafan,
Joh lazan ſin thaz slafan.

Debemus portare arma,
Et omittere ſomnum.

VEREL. in Ind. *vopn* arma, *vapnare* armiger, *vopnlaus* inermis, *vapnrock* paludamentum, *vapnathing* luſtratio armorum & militum. Idem obſervare jubet, quod priſcis Septemtrionalibus tria fuerint armorum genera, *hoggvopn* quibus cæſim feriebant, ut gladius, bipennis, ſecuris, *lagvopn* quibus pugnabant, ut haſta, pilum &c. *skotvapn* quæ in hoſtem jaculabantur, ut ſagitta &c. JUNIUS videtur ſibi originem vocis reperiſſe in Gr. ὅπλον, ſic ut primo fuerit *opon*, ac poſtea *wopon*, per ſyncopen literæ λ. Contra PEISKERUS ducit ab ἀφᾶν tractare, quod arma, niſi tractentur, ſint inermia. STADENIUS miſſis, qui ex Græcia peti ſolent, fontibus, vocem haurire conatur ab Islandico *wiga* cædere, percutere: ſed duro nimis partu, & raro tam aſperæ mutationis exemplo. Germanos veteres, utpote viros ad arma natos, & patriæ linguæ ſtudioſos, hæc gloriæ inſtrumenta ſuo potius quam alieno ſermone appellaſſe, libenter concederem, ſi cauſa dictionis ex aliquo idiomate oſtendi poſſet. Nec tamen *Junio* aut *Peiskero* adſentiri poſſum. Enim vero, ſi Græca origine opus ſit, præſtat derivare ab ἰζύω, quod apud HESYCHIUM exponitur per τύπτω ferio, verbero, pulſo. Literam W. alienis vocibus ſæpe præfigi, non poteſt ignotum eſſe iis, qui vel primis labiis rem etymologicam deguſtarunt. Hæc etymologia perfecte convenit primis armis, quæ certe fuerunt ex ligno. Compoſita nullam habent difficultatem, atque in illis *waffen* & *wapen*, quo ſunt antiquiora, promiſcue uſurpantur. Hodie tamen ita diſtinguimus, ut *waffen* ſint arma, *wapen* vero inſignia armis inſculpta. Antiquiſſima armorum nomina conſervavit ÆLFRICUS in Gloſſario, & VERELIUS in Indice pag. 283. in quibus multa ſunt exercendis eruditorum ingeniis apta.

WAFNEN, armare, armis inſtruere, *bewafnet*, *gewafnet* armatus. Idem Angloſaxonibus *wæpnian*, *wæpned*, *wæpnod*, *bewæpnod*, *gewæpnod*.

WAGE, aqua, humidum fluens. Forte a Lat. *aqua*, vel potius ab *ach* aqua, præpoſito W. Videtur hoc ſenſu occurrere in compoſito Friſico *liduwagi*, de quo aliquid dixi in *lid* membrum.

WAGE, mare. Vetus Francicum. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 68. *ſo fisg in themo uuage*, ſicut piſcis in mari. TATIANUS Cap. XIX. 4. de mari Genezareth: *ſtantante nah themo uuage*, ſtantes juxta mare. Jus prov. Alam. in Introitu §. 3. *die viſche in dem uuage, diu tier in dem uualde*, piſces in mari, feræ in ſylva. Noviſſima vocis veſtigia vide in *Heldenbuch* II. 166. An idem quod *wage* aqua, quo modo etiam *mer* humidum & mare ſignificat? Malim diſtinguere. Cum enim mare ſit in continuo motu, agitatione, & æſtu (quod a Creatore utiliter proviſum, ne putreſcat), denominatum cenſeri poteſt a *wiegen* agitare, motitare, concutere, qua ratione etiam vocatur *ſee*, a ζέω ferveo. In reliquis Dialectis litera W. ab initio vocis eliditur. Hinc mare Græcis dicitur ὠγήν, Cambris *eigion*, Latinis *oceanus*, Angloſaxonibus *egor*, Islandis *egi*.

WAGE, *woge*, fluctus. Gothis in Codice Arg. *wego*, plur. *wegos*. Marc. IV. 37. *jah warth skura windis mikila, jah wegos waltitedun in skip*, & facta eſt procella venti magna, & fluctus impetum fecerunt in navim. Matth. VIII. 24. *jah ſai wegs mikils warth in marein, ſwa ſwe thata skip gabulith wairth fram wegim*, & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navis operiretur a fluctibus. Idem Angloſaxonibus & Suecis *wæg*, *wæge*, Island. *vag*, Gall. *vague*. VERELIUS in Ind. *vagræke* ejectamenta undis marinis huc illuc pulſa, item bona naufragorum. Quibus conſentit Græc. αὖγες, de quo HESYCHIUS, αὖγες κύματα Δωριεῖς, æges Doribus vocantur fluctus & procellæ, citante VERELIO in Ind. pag. 25. Cuncta rurſus ab agitatione, ut antecedens, & non a Lat. *vaga*, quam originem voci Gallicæ adſignat MENAGIUS. Hodie utimur compoſito *waſſerwogen* fluctus, quod extat Luc. XXI. 25.

WAGE, libra. Gloſſ. Ælf. frutina (lege trutina) *wæga*, examen *wæge - tunge*. Gloſſ. Pez. ſtatera *uuaga*, publico pondere *vrono uuago*. Non a Lat. *vehes*, nec a Græc. ἕλκειν aſſimilari, ſed a *wegen* movere, quia grave & leve motu examinat.

WÆGEN, ponderare. Angloſax. *wægan*, Franc. *uuegan*, Belg. *weegen*, Angl. *weigh*, Suec. *wæga*. Gloſſ. Pez. penſant *uuegant*, ponderavit *uuach*, appenſum *giuueganes*. A *wage* libra, quia ponderare eſt ſtatera vel lance examinare. Allegorice dicitur de ſcrutinio intellectus. Inde *erwægen* deliberare, trutinare momenta rerum, quod vulgo male ſcribitur *erwegen*, tanquam eſſet a *wegen* movere, quod de voluntate quidem, ſed non de intellectu dicitur.

WAGEN, currus. Angloſax. *wægen*, & contracte *wæn*, Francis *uuagan*, plur. *uuagana*, Procop. *waghen*, Sorab. *woz*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *wægen*, *wæign*, carrum, plauſtrum, carpentum, *wægne-thixl* temo. Gloſſ. Pez. ferrata carpenta *mit iſarna pilegita uuagana*. Gloſſ. Lipſ. *radiuuagon* currus. VEREL. in Ind. *vagn* currus, *vagnbraut* via regia, qua currus trahi poteſt. Conſentit Græc. ὄχος, & Lat. *vehes*. Quemadmodum autem Latinis *currus* a *currendo*, ſic populis Germanicis *wagen* a *wegen*, h. e. a movendo dicitur, velut machina mobilis, quæ nonſolum ipſa movetur, ſed & cætera loco movet. Nec

Nec inſolens videri debet, nomina libræ & currus ad eandem radicem referri. Nam hoc fecit quoque JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 385. quem ſequitur DIECMANNUS in Spec. Gloſſ. pag. 29. aptiſſimum cenſens, currui nomen a motu imponi.

WAGEN, currus cœleſtis. Gloſſ. Boxh. *uuagan* arcturus. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. arctus *daz iſt der uuagan in himle.* OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 57. de adſcenſu Domini in cœlum:

Ubar thaz ſibunſtirri,
Joh ther uuagono giſtelli.
Tranſcendit ſeptem Plejades,
Et plauſtrorum compagines.

Angloſaxones utuntur compoſito *wænesdisl*, quod apud SOMNERUM exponitur *arctos, arcturus, urſa major.* In Bibliis Germ. Antiq. habetur *wagenſtern* Amos V. 8. obſervante DIECMANNO. Cum ſimplici convenit, quod idem ſidus HESIODO vocatur ἄγαννα, quæ vox ex SPHÆRA BARBARICA videtur deſumta. Nulla enim ratio erat, cur homini Græco ſidus illud, quod lentiſſime movetur, præ cæteris aſtris dicatur ἄγαννα, ab ἄγειν. Phryges vehiculum cum quatuor rotis inveniſſe, diſerte ſcribit PLINIUS Lib. VII. Cap. 56. ubi de inventoribus rerum agit ex profeſſo. Hinc ſuſpicor, vocem ἄγαννα Phrygiam eſſe, Phrygesque Sidus illud ob ſimilitudinem cum plauſtro ſic appellaſſe, eamque appellationem una cum ſcientia ſiderali vetuſtiſſimis Græcorum tradidiſſe. Nam primus, qui notitiam Cœli mortalibus oſtendit, fuit URANUS, teſte DIODORO Lib. III. Cap. 56. Hunc autem Phrygem fuiſſe, non Phœnicem, alibi demonſtravi. De *Sphæra Barbarica*, omnium prima & vetuſtiſſima, quædam promiſit PEZRONIUS in Præfatione ad *Antiquitates Celticas*, nec non in *Tabulis* annexis voce *Sucula*, quæ utinam in lucem prodirent, ſi literis ſunt conſignata, aut nunquam eſſent promiſſa, adeo ſalivam movent.

WAGEN, audere, audacter ſuſcipere, *er wagets* audebat Marc. XV. 43. *waghals* audaculus, *verwegen* temerarius. In aliis vocibus facilius antiquitatem quam originem deprehendimus: in his accidit nobis contrarium. Sed cujuscunque ætatis aut Dialecti ſint hæ voces, quod nemo facile definiverit, perſpicuum tamen eſt, illas vix aliunde factas eſſe, niſi a Gr. ἀγὼν, quatenus *diſcrimen* & *periculum* notat. Quid enim eſt audere, niſi periculum adire, & ſe vel res ſuas caſui & fortunæ committere? Ita Latinis a *periculum* fit *periclitari.* W. ſæpe præfigitur, ubi minime neceſſarium. Hoc certe malo, quam cum STADENIO deducere a *weg* via, quod idoneo ſenſu fieri non poteſt.

WAGENBURG. Vide *burg* munitio.
WAHL. Vide *wal.*
WAHN. Vide *wan.*
WAHR. Vide *war.*

WAIDEN. Vide *weiden.*

WAISE, orphanus. Vox a Francis relicta. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVIII. 72. *uuir uuenegon uueiſon*, nos miſeri orphani. NOTKERUS Pſal. X. 14. *demo uueiſen hilfeſt du*, pupillo eris adjutor. Pſal. LXVII. 6. *der uueiſon fater iſt, unde uuituon rihtet*, qui orphanorum pater eſt, & judex viduarum. Pſal. CVIII. 9. *ſiniu chint uuerdent uueiſen*, *ſin chena uuiteuua*, filii ejus fient orfani & uxor ejus vidua. Dignus vindice nodus, ſed hactenus male ſolutus. A Cambrico *gwas* ſervus derivant *vaſſus* homo obnoxius, & poſtea *waiſe* orphanus, quia miſer & omnium injuriis obnoxius. Ita videntur ſtatuere STILERUS & STADENIUS, ſed perperam. Nam *waiſe* eſt puer a parentibus diviſus vel ſeparatus, & ejuſdem originis ut *viduus* apud Latinos. Gothi utuntur compoſito *widuwair* in Cod. Arg. Joh. XIV. 18. *ni leta izwis widuwairnans*, non relinquam vos orphanos. In qua voce *widu* convenit cum Latina *viduus*, quod fruſtra negat JUNIUS, *wair* vero virum notat, & *wairnans* viros. Hinc *widuwairnans* ſunt homines diviſi, quales erant diſcipuli poſt exceſſum Chriſti, magiſtri & amici ſui quam conjunctiſſimi. Unde Latinis ſit *viduus*, nemo melius & clarius expoſuit MACROBIO Lib. I. Saturn. cap. 15. *Iduare Etruſca Lingua dividere eſt. Inde vidua quaſi valde idua, id eſt, valde diviſa.* Malim *diviſa*, quam *valde diviſa.* Nam V. eſt litera mere adjicialis, & nihil ſignificans, ut apud Germanos W. Interim ad hanc cognationem referri debet, quicquid ubique diviſionis, ſeparationis & privationis eſt in ſimilibus vocabulis, in quacunque Lingua reperiantur. Cujusmodi ſunt

GRÆCA.

ἰδία, privatim, ſeorſim, diviſim.
ἰδιάζω, ſeparor, privatim & ſeorſim dego.
ἴδιος, privatus.

LATINA.

viduus, uxore privatus.
vidua, marito privata.
dividere, ſeparare, quod SCALIGER male componit ex δὶς & *vidére*, quaſi *dividere* ſit *duo* vel *bis vidére.*

CAMBRICA.

guith, divortium.
gweddw, viduus.

ANGLOSAXONICA.

idis, mulier ſolitaria & a conſortio utriusque ſexus ſeparata, quales olim erant fœminæ Eſſæorum, & hodie ſunt Virgines moniales. Tribuit hanc vocem vetuſtas præprimis *Eliſabethæ* matri Johannis, *Annæ* prophetiſſæ, & B. Virgini *Mariæ*, aliisque matronis, virginibus, & puellis, obſervante HICKESIO ex Scriptis Angloſaxonicis. Idem obſervare licet ex Scriptis Francorum, & præcipue OTFRIDI Lib. I. Cap. V.

Cap. V. 9. ſeq. ubi adventum Angeli de Cœlo ad ſalutandam *Mariam* graphice deſcribit his rhythmis, quos caſtigatiſſime exhibet Clariſſ. SCHERZIUS in Theſauro Schilteriano:

Fluog er ſunnun pad
Sterrono ſtraza,
Uuega uuolkono,
Zi theru ITIS *frono,*
Zi ediles frouuon
Selbun ſancta Marion.

Volitabat per Solis meatus,
Stellarum vias,
Itinera nubium,
Ad ſolitariam illuſtrem,
Ad nobilem fœminam,
Ipſam ſanctam Mariam.

wædla, pauper, quod dicitur de Lazaro, homine orbo & bonis fortunæ privato, Luc. XVI. 20.

GERMANICA.

jeder, quilibet privatus, qui, cum ſit unus per ſe, ab aliis ſeparatus intelligitur.
witwer, viduus.
witwe, vidua.
waiſe, orphanus.
quit, liber, abſolutus, immunis.

Neſcio, quid huic cognationi opponi poſſit, niſi forte, quod W. jam præfigitur, jam rejicitur, & quod S. & T. permutantur. Sed hæc obvia ſunt in mille vocabulis, & his laqueis nemo implicari poteſt niſi ignarus & ad negotium artis etymologicæ ineptus.

WAISEN, orbari. Id eſt, orbum fieri, a *waiſe* orphanus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XV. 94. *ni lazu ih iuih weiſon*, non patiar vos orbari. Utitur Luth. Joh. XIV. 18. *ich will euch nicht wayſen laſſen.*

WAIZEN, triticum. Vide *weitzen.*

WAL, electio. Gloſſ. Pez. deliberatione *uueli.* Verbale a *welen* eligere.

WAL, abyſſus. SOMNER. in Dict. AS. *wæl* vorago, abyſſus. Gloſſ. Lipſ. *uuala* abyſſus, *uual* idem. Græcis ἅλα eſt ipſum mare. Inde compoſita

walfiſch, balæna, proprie *piſcis abysſi*, quod primus animadvertit PALTHENIUS in not. ad Tatian. pag. 375.
walroſs, *walrus*, genus balænæ, proprie *equus abysſi.* In quibusdam Dialectis hæc bellua vocatur *roſswal*, eadem compoſitionis ratione, ut Græcis *hippopotamus*, quamvis non ſit idem piſcis. SOMNERO *horshwæl* eſt cetus minor, contra VERELIO *hroſshvalur* eſt cetus prælongus, ſævus, & ferox.

WAL, cetus. Angloſax. *hwæl* Matth. XII. 40. Francis *uuel*, Angl. *whal*, Suec. *hwal*, Island. *hvalur.* VEREL. in Ind. *hvalur* cete, balena. TATIANUS Cap. LVII. 3. *ſo ſo uuas Jonas in thes uueles uuambu*, ſicut fuit Jonas in ventre ceti. Cuncta per apocopen a βάλαινα, Φάλαινα, *balæna*, mutatis ſaltim labialibus. Hodie ſuperat in compoſito *walrad* ſperma ceti. *Rad* pro ſemine eſt vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *rhith* genitale ſperma.

WAL, mortuus & cadaver mortui. WORMIUS in Literatura Runica: *valer* exanimes. SNORRO STURLESONIUS in vita S. Olai citante LOCCENIO in Antiq. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. 25. *bönderna röſwade icke walen*, ruſtici non ſpoliabant mortuum. Idem vocis ſenſus pateſcit quoque ex multis compoſitis, qualia ſunt,

walaraupa, veſtitus mortui, in Lege Bojorum Tit. XVIII. Cap. III. 1. *De veſtitu mortuorum, quod* WALARAUPA *dicimus, ſi ipſe abſtulerit, qui hos interfecit, dupliciter componat.* Sane *raub* eſt veſtis, quod etiam vidit LINDENBROGIUS; ſed dum *wala* caput interpretatur, a vero vocis & legis ſenſu aberrat.
valruf, hominis occiſi ſpoliatio, apud VEREL. in Ind. Cauſa gemini ſignificatus eſt, quod *raub* antiquitus nonſolum veſtitum, ut ſupra, ſed etiam ſpolium deſignat, ut oſtendi in loco.
valkoſtur, cæſorum cadaverum aggeratio, apud eundem. Hanc vocem invenio quoque apud WORMIUM Lib. I. Mon. Dan. pag. 43. *In bello occiſos in unum cumulum conjiciebant, quem* VALKOSTER *vocabant, & ſupra eos terram exaggerabant, ut in monticuli ſpeciem agger excreſceret.* In quo compoſito *koſter* ſapit originem Græcam, ut alia innumera. Nam χωςὸς Græcis eſt tumulus aggeſtus, a χώω aggerem facio.
walbrunn, cadaverum puteus, apud SAXONEM Lib. VII. Hiſt. Dan. citante LOCCENIO.
wallroth, crimen ſpolii in corpore occiſi commiſſum, in Legibus Scaniæ apud CANGIUM. Proprie res mortui, veſtimenta, arma &c. a *rat* ſupellex, apparatus, ſi nullum vitium in voce ſit commiſſum.
valholl, orcus, aula Odini. Proprie *aula cæſorum*, ab *hall*, quod vide.

Suſpicor, Scythica Lingua, & præcipue ea, qua ODINUS uſus eſt, *walen* idem denotaſſe quod Græcis ὀλλύειν perire, occumbere. Nam hinc recte fit *wal* mortuus & cadaver mortui, nec hoc tantum, ſed etiam præpoſito ſibilo *swalt* mors, qua voce Præcopenſes utuntur teſte BUSBEQUIO. A *ſwalt* mors rurſus fit *ſwiltan* & *ſweltan* mori, Dialecto Gothica & Angloſaxonica. Cuncta hodie obſoleta, niſi quod *wal* pro mortuo vel occiſo adhuc ſuperat in comp. *walfart* profectio ad ſepulcrum Sancti defuncti vel occiſi.

WAL, ſtrages, ſeu cadavera cæſorum. VEREL. in Ind. *valur* ſtrages, cæſorum cadavera. SOMNER. in Dict. AS. *wæl*, *wæle* cædes, clades, ſtrages, *wæl-cyrig* Bellona, i. e. ſtragis appetens, *wæl-ſtow* ſtragis locus, i. e. locus cada-

cadaverum ſtratorum, *wæl-reaf* victi & occiſi hoſtis præda, ſpolium ex cæſorum cadaveribus. Et huc etiam ſpectat ex hodierno idiomate *wal-ſtat* locus ſtragis, locus in prælio cæſorum, ubi cadavera hominum & equorum adhuc inſepulta jacent, qualis erat ille apud ultimos Bructerorum haud procul Teutoburgenſi ſaltu, clade Variana celebris, & TACITO deſcriptus Annal. I. cap. 61. Hunc ſenſum nova etymologia non opus habere præter eam quam paulo ante dedi, cuivis perſpicuum eſſe poteſt.

WALCH, peregrinus, Dial. Angloſax. SOMNER. in Dict. *wealh* peregrinus, advena, alienus, *wealh-hafoc* accipiter peregrinus, *wealh-hnutu* nuces exoticæ. Haud dubie a ſimpliciori *wale* per gutturalem in fine. Huc referendi ſunt WALACHI, Romanorum in veterum Dacarum & Getarum ſede reliquiæ, judice ECCARDO, in not. ad L. Sal. pag. 129.

WALD, lignum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXVI. 98. ſeq. *Nu ſie then gruanan boum ſus ſuuentent, uuas uuanet uuerde thanne themo unbiderben uualde*, ſi viridem arborem ita perdunt, quid putatis fiet deinde inutili ligno? Idem Angloſaxonibus *wald*, *wold* in compoſito *threx-wold*, *thærſc-wald* limen, i. e. lignum ante fores, quod venientium & abeuntium pedibus continuo calcatur. Quemadmodum veteres lignum appellarunt *holz*, quod ſit ædificandi materia, & *wut*, quod ſit materia cremabilis: ita iidem videntur mihi lignum appellaſſe *wald*, quod ubique ſponte proveniat, a verbo obſoleto *walen* luxurioſe creſcere. Veſtigia hujus verbi vide plura in *wels*.

WALD, ſylva. Angloſax. *weald*, apud SOMNER. & BENSON. Francis & Alam. ut ſupra, Lat. Barb. *gualda*, *gualdum*. Gloſſ. Keron. eremi *uualdes*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXXIII. 37.

Stimma ruafentes
In uuuaſtinnu uualdes.
Vox clamantis
In deſerto ſylvæ.

Rurſus a luxurioſo incremento, quod hic grandius concipitur, quia ſylva eſt immenſa lignorum collectio. Hinc etiam Græcis ἄλσος & ἄλδος dicitur, ab ἀλδέω augeo, & Latinis *ſaltus*, quod ſponte proſiliat. Alii *wald* derivant ab ἄλδος, præpoſito W. Quod fieri poſſe nego, cum quia hunc ſignificatum alius præcedit, tum quia nomen ligni apud nos transferri ſolet ad ſylvam, ut patet ex ſynonymis *holz* & *wut*.

WALE, peregrinus, alienus. BENSON. in Voc. AS. *weal* advena, *weallas* Britanni, *weallisc* Wallicus, Cambricus, *corn-weallas* Cornubienſes. Quibus addere poterat *bryt-weallas* Wallo-Britannos. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *walinkunna* extranei, peregrini. Francos eadem voce uſos eſſe, colligitur ex Pacto Legis Salicæ Guelferbytano, ubi Romani inter Francos degentes vocantur *uuala leodi*, homines peregrini, Tit. XL. §. 5. & ex Rhythmo S. Annonis §. 23. ubi Italia vocatur *walilant*, quæ reſpectu Æneæ erat terra extera. Cuncta a ſimpliciori *el* alius, alienus, præfixo W. Inde Latinis GALLI, WALLI, WALLONES, WALLICI, quæ nomina proprie tribuuntur populis, qui vel alio ſermone utuntur quam noſtro, vel ex alia regione in eas, quas nunc tenent ſedes, migrarunt. De *Gallis* vidimus ſupra. De *Wallis* in Britannia idem videtur ſtatuendum. Cum enim Britannorum, qui poſt amiſſam patriam cædibus ſuperfuerant, pars in Cambriam, pars in Cornubiam ſe recepiſſent, Saxones hos quidem *Cornwealas*, illos vero *Bryt-wealas* appellabant, ut docet Cel. WILKINS in Gloſſ. voce *Waliſcus*. Mirum quo jure, cum ipſi potius fuerint peregrini in Britannia, illi indigenæ. Hinc fortaſſe rectius vocantur migrantes, quam peregrini, a *wallen* migrare. Quidam etiam *Belgicum* nomen inde efformant. Nam a *wale*, inquiunt, fit diminutivum *walike*, *balike*, & hinc porro BELGA per contractionem. Quod in medio relinquo. Gentilibus jungamus Propria, pueris & puellis impoſita. Nam hæc quoque ex eodem cum illis fonte a parentibus hauſta videntur, ut ſunt,

WALAFRIDUS, peregrinorum aſſertor, a *frieden* tueri.

WALPURGIS, peregrinorum tutrix, a *bergen* ſervare.

WALTRUDIS, peregrinis dilecta.

Hodie ſuperat in compoſitis & derivatis, cujusmodi ſunt, *wallnuſs* nux exotica, *wallen* peregrinari, *weliſch* contracte *welſch* exterus, peregrinus. De voce Celtica *el*, quæ omnium origo eſt, vide plura in loco.

WALEN, luxurioſe creſcere. Vide *wels* amia.

WALEN, mori, occumbere. Vide *wal* mortuus.

WALFART, peregrinatio ad ſepulchra Sanctorum defunctorum, interprete LOCCENIO in Antiq. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. 25. Probus ſignificatus, & manifeſto compoſitus ex *fart* profectio, & *wal* mortuus vel cadaver mortui. Hodie dixeris *todtenfart*. Confer *wallfart*.

WALFISCH, cetus. Vide *wal* abyſſus.

WALGEN, volvere, volutare. Goth. *walwjan*, Angloſax. *walwian*, Angl. *wallow*. Inde *walge* & *walgel-holz* cylindrus. Omnibus conſentit Græc. ἀλίω, εἱλέω, πολέω, volvo, verto, & Lat. *volvo*.

WALKEN, volvere, revolvere. SOMNER. in Dict. AS. *wealcan* volvere, revolvere, *wealc* revolutio, *wealcere* fullo. Frequentativum ex præcedenti. Utimur etiamnum in re fullonia. Inde *walker* fullo, *walkmüle* officina fullonis.

WALKEN, agitare. VEREL. in Ind. *valka* agitare, jactare, *falke* circus, *valk* moleſtia, ærumna.

WALL.

WALL, agger, munimentum ex terra. Conveniunt Angloſaxones, Belgæ, & Sueci in voce. A Lat. *vallum*, & hoc a βάλλομαι jacio.

WALL, murus, munimentum ex lapidibus. Quia aggeri vel vallo ſimilis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwal* murus, *grwndwal* fundamentum. SOMNER. in Dict. AS. *wall*, *weall* murus, *wealled* muratus, *weall-fæſtene* propugnaculum muro cinctum, locus muro firmatus, *grund-wealle* fundamentum, *grund-weallan* fundare, fundamentum jacere. Anglis *a wall* etiamnum eſt murus, & *to wall* munire.

WALL, campus martius. VEREL. in Ind. *laus a velli* fugiens, vel in campo inſtabilis, *valblyſtr* lituus bellicus, *valskikiur* ſagum militare, *valslæggiur* clavæ bellicæ. Hunc ſignificatum primus animadvertit Vir Clariſſ. D. GEBAUERUS in Præfatione ad veterem Conſtitutionem *de Expeditione Romana* pag. 219. ubi vocem Conſtitutionis *Rungalle*, nova & eleganti interpretatione illuſtrat, exiſtimans, hunc locum patria lingua dictum eſſe *Runwall*, h. e. judicii vel Comitiorum Campum. In vetuſtioribus Dialectis campum dicitur *feld*, *fald*, unde fieri poterat *wall* per apocopen.

WALLACH, cantherius, equus cui teſticuli adempti. Refer ad *gall* ſterilis, caſtratus. Vulgus in Gallia hunc equum appellare inſtituit *hongre*, quaſi ex Hungaria vel Walachia adductum, quia exiſtimavit, hanc eſſe vim vocis Germanicæ.

WALLEN, æſtuare, fervere. Angloſax. *weallan*, Franc. *uuallan*, Belg. *wellen*, Suec. *wælla*, Isl. *valla*. Gloſſ. Pez. ferveſcere *uuallan*, ferveat *uualle*, bulliunt *uuallent*, ferventibus *uuallenten*. Quibus conſentit Lat. *bullire*. Inde *walm* & *qwalm* vapor aquæ æſtuantis.

WALLEN, ſcaturire, vi inſitæ agitationis erumpere. Angloſaxonibus & reliquis ut ante, Græcis βλύειν. Gloſſ. Lipſ. *utuuelle* ſcateat, de fontibus. Ab hoc ſignificatu habemus *qwelle* fons aquæ vivæ, unde rurſus fit *qwellen* & *qwillen* ſcatere, erumpere, intumeſcere.

WALLEN, peregrinari, migrare, excedere. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. II. 49.

> *Ouh then thar after lante,*
> *Farent uuallonte.*
> Etiam iis qui per terras
> Eunt peregrinantes.

NOTKERUS Pſal. CII. 12. *ſo uns ſin genada irrinnet, ſo uuallent unſera ſunda*, ſi gratia ejus nobis exoritur, tunc exulant peccata noſtra. Oritur a *wale* peregrinus. Hic primus verbi ſenſus, qui poſtea ad exilia & errores, tandemque ad omnes loci mutationes, quæ eundo vel ambulando fiunt, a poſteris traductus eſt, ut ex ſequentibus patebit. Ab hoc verbo quidam viri docti GALLOS & WALLOS ſic dictos exiſtimant quaſi migrantes.

WALLEN, errare, vagari. Francis *uuallon* ut ſupra, Græcis ἀλαύειν, Latinis *palari*. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 147.

> *In hus mih ouh intfiangi,*
> *The' ih uuallonti ni giangi.*

Quæ verba ita vertenda ſunt: *in domum quoque me recepiſtis, ne vagus ambularem.* Inde Islandis *vallari* erro vagus, apud VEREL. in Ind. Huc videtur referri etiam poſſe verbum Belgicum *dwalen* errare: ſed revera a loco alienum eſt, & per epentheſin factum a *dolen* ejusd. ſignif.

WALLEN, verſari. Græc. πολεῖν. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. IX. 51.

> *Joh thie mit imo in note*
> *Uuarun uuallonte.*
> Et qui cum ipſo in periculis
> Erant verſati.

WALLEN, ire, egredi, ambulare. NOTKERUS Pſal. XVIII. 7. *er uuallota fone obenahtigemo* (lege *obanentigemo*) *himele*, a ſummo cœlo egreſſio ejus. Galli eodem ſenſu dicunt *aller*, & inde *gallerie* ambulacrum, utrumque e Germanico fonte. Anglis *to walk* eſt ambulare, ab inuſitato *uualagon*, quo Franci videntur uſi tanquam frequentativo. Gloſſ. Pez. ambulavit *uualagota*.

WALLFART, peregrinatio. Utitur Luth. Gen. XLVII. 9. Hanc ſignificandi vim habere poteſt vel a translatione, ſi ſenſus a peregrinationibus religioſis, de quibus ſupra in *walfart* actum, paulatim ad profanas traductus ſit; vel a propria conditione, ſi componatur a *wale* peregrinus & *fart* iter, ſic ut *wallfart* proprie ſit iter peregrini. Quicquid ſit, ab illo eſt *wallfarten* peregrinari.

WALLNUSS, juglans. Proprie nux exotica, a *wale* peregrinus. Vox Græca βάλανος, quam HELVIGIUS pro etymo offert, glandem ſignificat, non nucem. Vocem Angloſaxonicam vide in *walch*.

WALRAD, ſperma ceti. Vide *wal* cetus.

WALROSS, genus balænæ. Vide *wal* abyſſus.

WALSTAT, locus ſtragis. Vide *wal* ſtrages.

WALSTAT, in hodierna lingua ſignificare poteſt locum pugnæ delectum, ſi *wal* derivetur a *welen* eligere. Morem tangit TACITUS Annal. II. Cap. 12. *Delectus ab Arminio locus pugnæ.* Angloſaxones pugnæ locum vocant *ellen-dune*.

WALT, quatenus eſt verbale a *walten* poſſe, ſubſtantive *potentiam*, adjective *potentem* ſignificat.

WALT, vis, valor, potentia. Hinc liberum arbitrium Francis vocatur *ſelbuualt*, quia eſt facultas a ſe agens. Vocem obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario pag. 832. e Verſione Pſalmorum Notkeriana, ubi Pſalm. LXXVIII. 9. verba ſic fluunt, *doh uuir eigin ſelbuualt, uuir ne mugen doh nieht inberen dinero helfo*, etiamſi habeamus liberum arbi-

arbitrium, tuo tamen auxilio carere non poſſumus. Hodie utimur compoſito *ge-walt*. Sed a ſimplici *walt* rurſus fit *walten* regere & adminiſtrare, ob rationem ſatis probam. Quid enim eſt regere & adminiſtrare niſi cum auctoritate & potentia præeſſe?

WALT, potens. Latinis conſono vocabulo *validus*. Hoc adjectivum maxime conſpicuum eſt in compoſitis, & ab illo vetuſtas multa efformavit *Nomina propria*, quæ ſine illo vel ignorantur, vel male explicantur ab ignorantibus. Præcipua ſunt,

CATVALDA, bellipotens, a *cat* bellum, quod vide. Nomen juvenis nobilis inter Gothos, qui Maroboduum oppreſſit, TACITO memoriæ proditum Annal. II. 62.

VELLOCATUS, ex armigero regis Rex Brigantum, & Reginæ Cartismanduæ maritus apud TACITUM Hiſt. III. 45. Ejusdem notionis ut *Catvalda*, præpoſteræ tamen compoſitionis, cujusmodi multa ſunt apud veteres. Gallis & Britannis antiquis *vellu*, *vellud*, *gallu*, *gallud*, promiſcue uſurpantur pro potente.

CARIOVALDA, prælio validus. Dux Batavorum apud TACITUM Annal. II. 11. Rationem interpretationis, & plura ejusdem generis compoſita, vide in *wer* bellum.

SIGIVALDUS, victoriæ compos, interprete GROTIO. Nomen Ducis a Theodorico R. Auſtraſiæ Chlodovæi filio occiſi.

CADVALLA, nomen inclyti Dumnoniorum & Geuiſſorum Regis apud BEDAM, ejusdem notionis ut *Catvalda*. Veteres *valla* & *valda* promiſcue uſurpaſſe, jam ante monitum.

WALT, quatenus eſt a *walten* regere, ſubſtantive *dominatum*, adjective *dominantem* ſignificat.

WALT, dominatus, imperium, regnum, poteſtas, auctoritas &c. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *gallu* & *gallued*, Angloſaxonibus *wald*, Francis *uualt*, compoſite *giuualt*, Islandis *valid*, Danis & Suecis *wælde*, *welde*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gallu* & *gallued* poteſtas, potentia, valor. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wald* poteſtas, potentia, dominium, imperium, *anwald* monarchia. VEREL. in Ind. *valid* poteſtas, dominium, *valdsmenn* magiſtratus. WORMIUS in Mon. Dan. pag. 113. *Danawelde*, *Sviawelde*, Danorum & Suecorum regnum. Huc commode referri poteſt ex nominibus Regum Danicorum WALDEMARUS, potentatu celebris. Quamvis etiam clarum rectorem denotare poſſit. Gothi miri ſunt in hac voce effigianda. Nam a *waldan* derivant *waldufni* poteſtas, Joh. XIX. 10. Hoc videntur imitari veteres Boruſſi in *walstybe*, vel *waltstybe* poteſtas, quod eſt quaſi *waltyfe*, & inſerto ſibilo *walſtyfe*, a *waldin* rego. Hæc una vox, ni fallor, oſtendit, Gothos, cum adhuc eſſent ſuccini collectores, multas voces a ſe fabricatas, ſuis in eodem littore ſucceſſoribus reliquiſſe.

WALT, dominans, imperans. Hinc *Auguſtus* in Harmonia Evangelica TATIANI Cap. V. 11. vocatur *aluualt*, hoc eſt, late & ubique imperans, non *cunctipotens*, quod nimis magnificum, & Chriſtiano interprete indignum. Sed hic error facile committi poteſt ab iis, qui claſſes ſignificationum non diſtinguunt. Verba interpretis ſunt: *framquam gibot fon themo aluualten Keiſare*, exiit edictum ab Auguſto Cæſare. Ubi PALTHENIUS indigne fert nomina Imp. Romani propria reddi tanquam appellativa. Quod mihi videtur conſulto factum, non ex imperitia.

WALT, quatenus eſt a *walten* adminiſtrare, ſignificat quantum poteſt, *adminiſtratorem* rei tam publicæ quam privatæ, & ipſam *adminiſtrationem*.

WALT, præfectus, & quilibet magiſtratus, qui publica auctoritate res gerit, regit, moderatur. SOMNER. loc. cit. *wald* præfectus, dominus, rector. Inde Francis *lantuualton* proceres vel præfecti provinciæ, apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. XXVII. 18. Eodem aut ſimili ſenſu dominatur in quibusdam nominibus propriis, ut ſunt,

HLUDOVALDUS, clarus adminiſter, a *lut*, *laut* clarus. Nomen pueri nobilis in teſtamento REMIGII.

DAGOALDUS, militum præfectus. A *degen* miles.

WALT, adminiſter rei privatæ, præſertim alienæ. Inde Longobardis *mundvaldus* tutor, adminiſtrator tutelæ, Lib. I. Tit. XXXIII. 3. noſtris *anwalt* curator, procurator, *ſachwalt* patronus cauſæ. Huc referri poſſunt quædam nomina propria, ut ſunt,

WALTER, negotiorum geſtor.

GOTWALD, bonus procurator, qui rebus ſuis vel alienis bene præeſt.

OSWALD, rector domus, ſi ſit ab *haus* domus, rector mitis, ſi ſit ab *od* facilis.

WALT, adminiſtratio. Hinc centurio, qui ſupplicio Chriſti præerat, ab hoc negotio vocatur *waltambaht*, in Harm. Evang. TATIANI Cap. CCXII. 5. quam vocem intactam reliquit PALTHENIUS.

WALTEN, poſſe. Verbum Islandis cuſtoditum. VEREL. in Ind. *vallda* poſſe, ſuſtinere. Conſentit Lat. *valeo* & *validus*.

WALTEN, regere, dominari, imperio cogere. Gothis *waldan*, *gawaldan*, quod dicitur de principibus, qui gentibus dominantur Marc. X. 42. Angloſaxonibus *wealdan* apud SOMNER. & BENSON. Franc. & Alam. *uualtan*, *uualdan*. Gloſſ. Lipſ. *waldan ſal* dominabitur. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 185. de Francis:

N'iſt untar in taz thulte,
Thaz Kuning iro uualte.

Vertit

Vertit SCHILTERUS:

Non fuit inter eos, qui toleravit,
Ut Rex iis imperet.

Idem Lib. V. Cap. XVI. 37.

In himile int in erdu
So uualt ih es mit allu.
In cœlo & in terra
Regno per omnia.

Dicitur etiam de mente, quatenus in affectus ſuos dominatur. Hinc apud eundem Lib. I. Cap. XVI. 11. beati dicuntur mites, *thie iro muatos uualtent*, qui animo ſuo imperant, qui animum habent in poteſtate.

WALTEN, adminiſtrare, procurare. Quod dicitur de iis, qui alterius nomine rem aliquam gerunt, publicam vel privatam. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXVI. 17.

Nu heiz thes grabes uualtan,
Fora jungoron ſinen haltan.
Nunc jube curare ſepulcrum,
Et cuſtodire propter diſcipulos.

Hodie frequentius utimur compoſito *verwalten*, unde porro exiſtit *verwalter* qui aliquid adminiſtrat. Sed de ſimplici fidem faciunt compoſita *landwalt*, *mundwalt*, *anwalt*, *ſachwalt*, quorum explicatio ſupra data.

WALTEND, adjective potens, dominans, regens. Gloſſ. Keron. potentibus *uualtantem*. Angelus apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. V. 45.

Thu ſcalt beran einan
Ala uualtentan.
Tu paries omnipotentem.

WALTEND, ſubſtantive dominus. Hinc *paterfamilias* Gothis dicitur *gardawaldands*, ab imperio quod exercet in domo, Luc. XIV. 21. Et apud Lexicographos Linguæ Angloſaxonicæ *waldend* exponitur dominus, dominator, rector. Hodie omnia fere ſubſtantiva a participiis formata (quorum antiquitus ingens fuit numerus) obſoleſcunt, paucis exceptis, quæ ſuis locis explicamus.

WALTUNG, *verwaltung*, regimen, adminiſtratio. Angloſax. *wylding*, apud SOMNER. & BENSON.

WALZE, lignum volubile. Refer ad *welzen* volvere.

WAMBE, uterus. Cod. Arg. Luc. II. 21. *faurthizei ganumans weſi in wamba*, priusquam conciperetur in utero. Gloſſ. Lipſ. *wambon* utero. Idem Angloſax. *wamb*, *womb*, Anglis *womb*. JUNIUS in Obſervatis ad Will. pag. 71. refert ad ὀμφαλὸς umbilicus: ſed in Gloſſario Gothico aliam & commodiorem etymologiam ſe inveſtigare profitetur. An invenerit, neſcio. Mihi videtur oriri ab ἐμφύω ingenero, præpoſito W. quia per uterum omnes intelligunt locum conceptionis.

WAMBE, venter, tam hominum quam animalium. Gloſſ. R. Mauri de part. hum. corp. venter *huuanba*. TATIANUS Cap. LVII. 3. *Jonas in thes ueles uuambu*, Jonas in ventre ceti. Dictio metonymica, qua contentum ponitur pro continente, uterus pro ventre. Hæc transnominatio valde antiqua eſt. Nam eadem vox, quæ Gothis & Angloſaxonibus uterum ſignificat, ab iisdem de ventre quoque uſurpatur. Noſtri venatores hodie dicunt *wembe*, ſed de ventre feræ tantum.

WAMBS, *wammes*, thorax. Belg. *wambes* & *wambeis*. Opinor a Latino-Barbaro *wambaſium*, quod Monachi videntur fabricaſſe a *wambe* venter, ut proprie ſit ventrale ſeu tegumentum ventris. HELVIGIUS tamen *wambs* deduxit ab *ambiens*, quamvis nulla neceſſitate. Contra Scriptores Batavi *wambeis* ex duabus vocibus componunt, *wambe* venter, & *beis* veſtis. Sed qua lingua *beis* veſtem ſignificet, non docent. Si vera & non ficta vox eſt, cum illa conveniet Græca βεῦδος genus veſtis, Gothica *paida* tunica Matth. V. 40. Cambrica *pais* tunica & palla, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Islandica *paita* induſium, apud VEREL. in Ind. Gallica *bayette* interula, quam Gallis hodiernis tribuit MYLIUS in Archæol. Teut. pag. 183. ſeq.

WAN, ſubſtantive eſt *defectus*, adjective *deficiens*, adverbialiter *nota defectus* in compoſitis. Referri poteſt ad *anen* carere, privare, niſi ſit primitivum. Cum hac antiquiſſima vocula convenit Latina *ve*, quæ in nonnullis vim minuendi & privandi obtinet, cujusmodi ſunt *vecors* & *veſanus* cordis & ſanitatis expers, *vegrandis* parvus, imo etiam *Vejovis* parvus Jupiter, de quo OVIDIUS:

Vis ea ſi verbi eſt, cur non ego VEJOVIS *Ædem*
Ædem NON MAGNI *ſuſpicer eſſe* JOVIS?

Agit de Templo Jovis juvenis, cujus imago imberbis & absque fulmine cum nutrice Capella in multis Imperatorum nummis conſpicitur.

WAN, defectus. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. X. 21.

Ir ezet, quad er, ana uuan
Lichamon minan.
Comeditis, inquit, absque defectu
Corpus meum.

Angloſaxones inde habent verbum *wanian* minuere, decreſcere, demere, nos adjectivum *wenig* paucus & parum.

WAN, deficiens, defectu laborans. Gloſſ. Keron. deeſſe *uuan uueſan*, deeſt *uuan iſt*, deſunt *uuan ſint*. Hinc verba Domini Marc. X. 21. *unum tibi deeſt*, Gothus reddit, *ains thus wan iſt*, Angloſaxo *an thing the is wana*. Quibus conſentit Lat. *vanus*, quod certe non aliunde melius quam a defectu derivari poteſt. Per ſynecdochen generis dicitur de falſo, quia in veritate deficit. OTFRIDUS

DUS Lib. II. Cap. II. 37. *theiſt al giuuis, nalas uuan,* hoc eſt omnino certum, & minime falſum. Inde *wanglaube* ſuperſtitio, falſa & erronea fides. Eadem ratione poteſt etiam dici de tranſitorio, parvo, pauco, vacuo, & de omni eo, quod in duratione, quantitate, vel qualitate deficit.

WAN, nota defectus in compoſitis. Gloſſ. Keron. debiles *uuanaheilem.* VEREL. in Ind. *van* defectum & privationem notat, *vana* imminuere, *vanta* deficere, deeſſe. Inde nobis *wanſinnig, wanwitzig* inſanus, delirus, ob defectum ſanæ mentis, *wanbürtig* ſpurius, ob defectum nativitatis. In aliis Dialectis frequentior eſt hujus particulæ uſus, quam apud nos in Germania. Ita Belgis *wan-hoope, wan-troſt* eſt deſperatio, *wanluſt* languor, *wan-ſout* inſulſus &c. Danis *van-tro* incredulus, *van-skaper* deformis, *van-ſlecter* degener &c.

WAN, won, quatenus eſt verbale a *wanen* opinari, conjicere, ſignificat quantum poteſt, *dubitationem, opinionem, conjecturam,* & quamcunque affirmationem cum hæſitatione & formidine oppoſiti conjunctam, aut clara & diſtincta perceptione deſtitutam. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wene* opinio, conjectura, exiſtimatio, *wen is* putatur, *him ſeo wen geleah* ſua ipſum fefellit opinio. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXIII. 35. de bona arbore quæ facit fructum:

Then guaton afur ana uuan
Lazent ſie mit fridu ſtan.
Bonam vero ſine dubio
Linquunt intactam.

Inde comp. *argwon* ſuſpicio, prava conjectura, & alia hinc oriunda, quæ vide in *arg.*

WANEN, wenen, opinari, conjicere, præſumere. Gothis *wenjan* in compoſitis *gawenja* arbitror Luc. VII. 43. *atwenjand* exiſtimans Luc. III. 15. Angloſax. *wenan* ibidem, Francis *uuanen*, Alam. *uuannen*, Belg. *waanen*, Angl. *to ween.* Gloſſ. Keron. æſtimet *uuanne*, putaverint *uuannant*, exiſtimantes *uuannente.* Gloſſ. Boxh. *uuanant pim* ratus ſum. Gloſſ. Lipſ. *uuandos* exiſtimaſti. NOTKERUS Pſal. XLIX. 22. *du uuandoſt unrehto*, inique exiſtimaſti. PEISKERUS deduxit ab οἴειν putare, unde Græcis οἴησις opinio, opinatio. Majori forſan ſpecie quam neceſſitate. Nam Angloſaxones habent particulam *wen* forte, forſan, fortaſſe: quæ cum ſit dubitantium propria, & frequens in ore eorum, qui de re incerta ſententiam ferunt, naturaliter producit verbum *wenen* opinari, affirmare quod certo non ſcias. Auctor Etymologiæ eſt JUNIUS in Gloſſ. Goth. p. 399.

WANEN, ſperare, *wan* ſpes. Gloſſ. Keron. ſpem *uuan*, ſpera in eum *uuani in inan*, deſperare *faruuannan.* Similia habent Gothi, Saxones, Franci, quæ cum apud nos ſint extincta, nolo proſequi longius. Hoc unum inquirendum, cur vox ab intellectu ad voluntatem relata ſit? Id, ni fallor, propterea factum eſt, non quod ſpes ſit *opinio qua miſeri mortales eriguntur*, ut exiſtimavit JUNIUS: ſed quod in omni ſpe ſit opinio incerta de proſpero eventu ejus rei, quam exſpectamus, & quod per naturam rei fieri aliter non poſſit, quam ut idem ſit in voluntate, quod eſt in intellectu. Quemadmodum igitur in omni opinione eſt formido oppoſiti, ita in omni ſpe eſt quidam metus, ne forte contrarium contingat. Hinc merito dixit SENECA libro de Tranquillitate: *Aſſidua ſpe torqueri æterna miſeria eſt.* Vide plura de ſpe in *verzweifeln.*

WAND, pannus, & (materia pro forma) veſtimentum. Gloſſ. Lipſ. *wanda* veſtimentum. Non a Lat. *pannus*, ſed a vetuſtiori *wad*, per epentheſin. Præcipua compoſita ſunt, *leinwand* linteum, *wandſchneider* ſartor.

WAND, paries. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XI. 47. *hus enti uuenti*, domus & parietes. Lib. III. Cap. XX. 77. *zi mannoliches uuenti*, ad omnium parietes. Gloſſæ vet. apud JUNIUM in Obſervatis ad Will. pag. 73. *uuant* paries, *uuentlachan, hengilachan* cortinas, *uuantlus* cimex. Origo vocis eſt (eodem judice) ex *uuintan* (*winden*) flectere, contorquendo plectere; antiquitus enim parietes plurimum fiebant e viminibus in cratem quandam contextis atque obductis intrita vel luto paleato aceratove. *Mortalium quippe primi*, teſte SENECA Epiſtola XC. *quamlibet virgeam cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto; deinde ſtipula aliisque ſylveſtribus operuere faſtigium, &, pluviis per devexa labentibus, hyemem tranſiere ſecuri.* JORNANDES Lib. I. de rebus Geticis Cap. 2. *Virgeas habitant caſas, communia tecta cum pecore, ſylvæque illis ſæpe ſunt domus.* Huc usque JUNIUS loco citato.

WANDEL, defectus, *wandelbar* defectu laborans. Utitur Luth. Gen. VI. 9. & Lev. XXII. 23. Oritur a *vanta* deficere, quod ex Indice Vereliano ſupra produxi in *wan* nota defectus. Senſu forenſi eſt noxa, damnum, ob defectum a Lege, quæ omnium utilitati proſpexit.

WANDEL, mutatio, *wandelbar* mutabilis, inſtabilis, inconſtans. Utitur Luth. Sir. XXVII. 12. Refer ad *wenden* mutare.

WANDEL, mulcta, ſatisfactio, *kar und wandel thun* ſatisfacere, damnum reſarcire. Extat in Jure Prov. Alam. cap. 201. & in Specul. Sax. Lib. II. art. 62. & paſſim. Proprie eſt reſtitutio, a *wenden* reddere, reſtituere, & dicitur de mulcta & ſatisfactione, quia pretium damni illati vel judici vel læſo reddit.

WANDEL, converſatio. Verbale a *wandeln.*

WANDELN, ire, incedere, ambulare. Frequentativ. ab *anden* ire, præpoſito W. Metaphorice eſt *converſari* & *negotiari*, quia vita negotioſa ſimilis eſt eunti, cujus pedes ſunt in continuo motu. Inde *wandel* converſatio, negotium, vitæ genus. Gloſſ. Pez. negotiabuntur *uuantlunt.* NOTKERUS Pſ. XCIII.

XCIII. pr. *lipuuandil in himilin*, converſatio in cœlis.

WANDELN, mutare, *verwandeln* transmutare, *ſich verwandeln* mutari. Gloſſ. Pez. mutari *uuantalon*, transmutatio *uuantalunga.* A ſubſt. *wandel* mutatio, & hoc a *wenden* mutare.

WANDERN, peregrinari, exteras regiones pererrare aut pervagari. Angloſax. *wandrian*, Angl. *wander*, Suec. *wandra*. HELVIGIO eſt vox peregrina, a Lat. *vadere*, vel Gr. *βαδίζειν* per epentheſin facta: SKINNERO domeſtica, a *wenden* vertere. Forte quia peragrantes ſolem mutant, aut ſolum vertunt. Idemque ſenſus oriri potuit a *wandeln* mutare, quia peregrinari eſt mutare ſolum. Senſu metaphorico eſt experiri, & uſu cognoſcere. Inde *bewandert* expertus, exercitatus.

WANEN, opinari & ſperare. Vide poſt *wan*.

WANG, gena, maxilla. Angloſax. *weng* Matth. V. 39. Francis & Belgis *uuang*, Islandis *vange* in Indice VERELII, Ital. *guancia*. TATIANUS Cap. XXXI. 3. *oba thih uuer slahe in thin zeſuua uuanga*, ſi quis te percuſſerit in dextram maxillam tuam. Epinic. R. Ludov. verſ. 97.

Bluot ſkein in uuangon
Spilodun der Vrankon.
Sanguis apparuit in genis
Exultantium Francorum.

MARTINIUS deflectit a *gena*, quod fieri poteſt per anaſtrophen, præpoſito W. Vel ita, ut G. initiale mutetur in W. literam congenerem, & G. finale ſit ab attractu literæ N. De his literis vide *Proleg.* A *wang* oritur

Gothis *waggarja* cervical Marc. IV. 38. quod more Græco pronunciatur ut *wangarja*, omnino a genis, quæ in illo requieſcunt. Conſenſum linguæ Saxonicæ, Alamannicæ, & Belgicæ exhibet JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 384.

Angloſaxonibus *wang - beard* barba maxillaris, & alia apud SOMNER. & BENSON.

Francis & Islandis *dunawenga*. Gloſſ. Pez. *dunauuenga* temporibus. VEREL. in Ind. *thunvange* tempora. Opinor a *dun* collis, velut monticuli genarum. Nam hac metaphora delectantur veteres in genis appellandis, ut demonſtravi in *back*.

WANG, campus paſcuus inter nemora, lætus & viridis, ſed ſepimento cinctus. Evang. Goth. Joh. X. 9. *winja bigitith* paſcua inveniet. SOMNER. in Dict. AS. *wang*, *wong* campus, ager, arvum, *neorxna-wang* paradiſus, campus elyſius. Gloſſ. Pez. campis nemoreis *holzuuanga*. VEREL. in Ind. *vang* ager ſeptus. Vel idem eſt quod *anger* ſinus terræ, præpoſito W. vel ortum ducit a *fangen* capere circuitu, mutatis labialibus. Vide utrumque in loco. Ab ejuſmodi campis & paſcuis haud dubie oppida WANGEN, DÜNKELVINGEN, aliaque, nomina ſua acceperunt.

WANKEN, nutare, vacillare, titubare. Gloſſ. Boxh. *uuanchot* titubat, *uuanchonte* titubantes. Factum a ſimpliciori *wacken* inſerto N. Metaphorice eſt dubitare, hæſitare, animi pendere, quia hæſitantes ſimiles ſunt eorum, qui incerto gradu eunt, & vel laſſitudine vel infirmitate in utrumque latus moventur. OTFRIDUS Lib. III. cap. VIII. 78. *ſo imo ther hugu uuankta*, cum animus ejus fluctuaret. Inde

wank, dubium, hæſitatio, *ana uuank* absque dubio, quo utitur OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIII. 57. & paſſim.

wankel, dubitatio, hæſitatio, adjective inconſtans, inſtabilis, quo ſenſu occurrit in Verſione ſacra Heb. VI. 12.

wancluga, inconſtantia in nubendo. Lex Bojorum Tit. VII. 17. *ſi quis liberam fœminam ſuaſerit quaſi ad conjugem, & in via eam dimiſerit, quod Bajuvarii wancluga vocant.* A *liugan* ducere uxorem, quod extat in Codice Arg. Marc. XII. 25. *ni liugand, ni liuganda*, neque nubent, neque nubentur.

wankelmut, animus dubius & inſtabilis, *wankelmütig* inconſtans, tali animo præditus, quod PEISKERUS majori ingenio quam ſucceſſu deflectit a Græc. *ἀγκυλομήτης*. Nam vox Græca ſono tantum convenit, non ſignificatu, & proprie non inſtabilem, ſed vafrum & obliqui conſilii hominem denotat.

WANN, *wenn*, ſi, cum, quando. Conjunctio conditionalis, cui hodie in oratione reſpondet *dann*. Olim vero *dann* geminabant. TATIANUS Cap. VIII. 4. *thanne ir iz findet, thanne cundet iz mir*, cum inveneritis, renunciate mihi.

WANN, *wenn*, quando. Adverb. interrogandi de tempore. Evang. Goth. Luc. XVII. 20. *hwan quimith thiudangardi Goths*, quando veniet regnum Dei.

WANN, *wannen*, unde. Adverb. interrogandi de loco. Evang. AS. Joh. IV. 11. *hwanon hæfst thu lyfes wæter*, unde habes aquam vitæ?

WANN, *etwann*, forte. Francis *odouuan*. TATIANUS Cap. CCXV. 3. *min odouuan quamun ſine jungiron*, ne forte veniant diſcipuli ejus. Proprie eſt aliquo tempore, ab *et* unum quid, & *wann* quatenus eſt adverb. temporis.

WANN-AR, tinnunculus. Vide *ar* aquila.

WANNE, ventilabrum. Latinis alias *vannus*. Utrumque a Celtico *benne* crates, mutatis tantum labialibus. Eſt enim inſtrumentum e vimine contextum inſtar cratis. Utitur Verſio Angloſax. Luc. III. 17. *hys fann ys on hys handa*, cujus ventilabrum eſt in manu ejus. Gothica lingua dicitur *winthiskauro* loco citato, a *wind* ventus & *ſcheuren* purgare, Francica *uuorphſcuvala* in Harm. Evang. Tatiani Cap. XIII. 24. quod etiam

etiam placuit LUTHERO, & infra producam in loco.

WANST, abdomen, venter obeſus. Vide *panz.*

WANZ, cimex. Contractum ex compoſito *wandlaus* pediculus parietinus. Vide Gloſſam veterem in *wand* paries.

WAPEN, arma. Vide *waffen.*

WAPEN, inſignia, *wapenkunde* ars heraldica. Dictio ſynecdochica, qua totum ponitur pro parte, arma pro ſigno gentilitio armis inſculpto.

WAPENKONIG, *wapenkönig*, præfectus ſcutorum gentilitiorum. Vide *könig* præfectus, & confer *herold* præco.

WAPENTACH, contactus vel concuſſio armorum. A *tekan* tangere, quo utitur Codex Arg. Luc. VIII. 45. *hwas ſa tekands mis*, quis tetigit me, quis fuit tangens me? Idem Græcis θίγω, Lat. *tago*, *tetigi*, Suec. *taga*, Hiſp. *toccar*, Ital. *toccare*, Gall. *toucher*, Angl. *to touch.* Metonymice dicitur (1.) de Concilio armatorum, ob rationes a TACITO deſcriptas cap. XI. de moribus Germanorum: *Ut turbæ placuit, conſidunt armati - - - Si diſplicuit ſententia, fremitu adſpernantur: ſin placuit, frameas concutiunt.* (2.) de ſententia a Concilio armato prolata. VEREL. in Ind. *vapnatak*, confirmatio ſententiæ in judicio prolatæ per contactum armorum, lectis enim ſuffragiis de cauſa examinata haſtam judex proferebat, quam adſeſſores omnes tangentes, ſententiam confirmabant, *dœmt med vapnataki* armorum tactu judicatum. (3.) de portione terræ concilio armato ſubjecta. SOMNER. in Dict. AS. *wæpengetace* Hundredum, *wapentachium*, ea Comitatus pars, in qua habitarent centum regii fidejuſſores. Addit: *nominis originem non a tactu armorum eſſe, ſed hinc, quod quoties novus eſſet hundredi dominus, ei in ſubjectionis ſignum arma redderent vaſalli.* Ducit ergo a *tæcan* reddere. Utriusque etymologiæ meminit quoque SPELMANNUS in voce *wapentachium*; ſed quænam alteri præferenda ſit, non definit.

WAPPELN, motitari, tremule moveri, ut ſolent res pendulæ & languidæ. Frequentativum a *weben* fluctuare. Dicitur etiam *ſchwappeln* præpoſito S. Inde *wappelicht*, *ſchwappelicht* tremulus, flaccidus, languidus.

WAR, ubi. Goth. *hwar* Matth. VIII. 20. Angloſax. *hwær* ibid. Franc. & Alam. *uuar*, Belg. *waer*, Angl. *where.* TATIANUS Cap. VIII. 1. *uuar iſt ther thie geboran iſt Judeno cuning*, ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum? Hodie dicimus *wor* in compoſitis. Inde *woraus* unde, *worein* in qua re, *worinnen* in quo, *worzu* ad quod &c. A *war* eſt *wart* locus, & adverb. *werts* in loco.

WAR, merx. Angloſaxonibus, Anglis & Belgis *ware*, Islandis *vara*, Suec. *waror.* SOMNER. in Dict. Angloſax. *ware* merx, mercimonium, *waru* merces, *hi wurpon heora waru ofer bord*, merces in mare projecerunt. VEREL. in Ind. *morend vara* pannus vel aliud quoddam rubro colore tinctum, *veria* mercari, *veria thar varo ſinni* merces ſuas ibi vendunt, *varningur* merces, mercimonia, *varnings-menn* mercatores Eſa. XXIII. Oritur, non a *wæren* eſſe, etiamſi merx ſit ſubſtantia, nec a *wæren* affirmare, ſpondere, verificare, etiamſi mercatores mercium ſuarum probitatem ſoleant polliceri, quam etymologiam commendat SKINNERUS; ſed a verbo extincto *wæren* pecunia æſtimare. Quid enim eſt merx, niſi res vendibilis, certo pretio æſtimata?

WAR, erat. A Scandico *wæren* eſſe. Angloſaxones dicunt *wæs*, Gothi, Franci, Alamanni, & hodie Belgæ atque Angli *was*, a *weſen* eſſe, quia ſcil. R. & S. antiquitus permutantur. Gloſſ. Keron. erat *uuas.* TATIANUS Cap. II. 2. *Elizabeth uuas unberenti*, Eliſabetha erat ſterilis.

WAR, verus & verum. Vox Celtica, per Francos & Alamannos ducta. Gloſſ. Keron. verum *uuar*, veram *uueran*, veritatem *uuarhafti*, verius *uuarlihhor.* TATIANUS Cap. XLIV. 29. *uuar ſagen ih ju*, verum (amen) dico vobis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *anwir* minus verum, mendacium, *cywir* verus, fidelis, rectus, *cywiro* promiſſa præſtare. Quibus convenit Armoricum *guyrionez* veritas, quod habet TOLANDUS. Olim Celticam & Francicam vocem in ſuſpicionem Latinitatis adduxi, quia eodem ſenſu in Gothico & Angloſaxonico idiomate non reperitur. Nunc autem aliter judico. Nam a *wæren* eſſe, verbo antiquiſſimo, & forte a Scythis relicto, quo totus hodie Septemtrio utitur, oritur naturaliter *war* verum, quia per verum omnes intelligunt id, *quod eſt*, ſicut apparet eſſe. Et hanc originem Latinæ quoque voci tribuo, quæ niſi huc referatur (referri autem belliſſime poteſt) prorſus inexplicabilis eſt. Vide nugas Eruditorum de voce *verus*, & patebit. Cæterum, ut de reliquis Dialectis aliquid addam, verum Angloſaxonibus dicitur *ſoth* Joh. VIII. 14. Gothis *ſunja* ibidem, Danis *ſand*, Suecis *ſann*, Islandis *ſannur.* Unde, niſi a *ſeyn* eſſe? Compoſita & derivata, cum per ſe clara ſint, non debent partem temporis mihi ſurripere.

WAR, bonus, probus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 83. *iſt iz ubel odo uuar*, ſive malum ſit ſive bonum. Ita vertit Cel. SCHERZIUS, & quidem optime. Agitur enim de venturo judicio, quod apertum faciet quicquid occultum eſt, ſive bonum ſit ſive malum. Et hoc ſenſu occurrit quoque in Cambrica & Alamannica Dialecto. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *enwir* improbus, impius, *enwiredd* improbitas, impietas. Gloſſ. Keron. inprobus *unkauuarer*, inprobos *unkiuuarrem.* Omnino a *war* bonus, probus, & non ab *unke* ſerpens, ut ill. Gloſſator ad Teutonem Mylii Archæologum ex particularum incuria commentatur. Cum hoc ſignificatu conſentit Græcorum ἄρηος bonus, & ἄριστος optimus. Dicitur autem nonſolum de probi-

probitate morali, ſed etiam naturali, quia res naturales tantum habent probitatis, quantum veritatis. Sic aurum bonum & nativum vocatur *wares gold.* Ab hoc ſenſu habemus *bewæren* examinare, experimento cognoſcere, an probum ſit necne.

WAR, mitis, benignus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwar* clemens, manſuetus, mitis. Cum mites & benigni ſint valde boni, ſenſus a bonis ad illos pervenire potuit. Franci & Alamanni utuntur compoſitis *mitiuuar* & *mandauuar*, quæ altera ſui parte ſunt obſcura. Gloſſ. Keron. mites *mitiuuareem*, manſuetudine *mitiuuarii.* ISIDORUS Cap. VI. circa fin. *arhevit dhea mituuaron*, exaltavit manſuetos. WILLERAMUS Cap. VI. 3. *ſcona biſtu min friundina*, *mitheuuara ande ziero alſo Hieruſalem*, pulchra es amica mea, ſuavis & decora ſicut Jeruſalem. TATIANUS Cap. XXII. 9. *ſalige ſint munduuare*, beati ſunt mites. Cap. LXVII. 9. *lernet fon mir thaz ih mandauuari bin*, diſcite a me quia mitis ſum. De his compoſitis mira annotarunt CASTRICOMIUS, JUNIUS, PALTHENIUS, quos adeat, cui lubet. Forte *mitiuuar* eſt congreſſu mitis, a *mot*, quod Islandis occurſum, Angloſaxonibus conventum ſignificat. Quamvis etiam idem eſſe poſſit ac *mutwar* animo mitis, alias *ſanftmütig.* Sane exitus vocis nos ad mitem vocat, ut ex Cambrica Dialecto manifeſtum.

WAR, quatenus derivatur a *waren* cavere, ſubſtantive *cautionem*, & *pactionem*, adjective *cautum* ſignificat. Vide plura in *wer.*

WAR, quatenus eſt verbale a *waren* ſpectare, attendere, curare &c. multos habet ſignificatus, deſitos & vigentes. Præcipui ſunt (1.) ſpecula, locus proſpiciendi, (2.) adſpectus, actus intuendi, (3.) attentio, cura, obſervatio &c. (4.) videns, adſpiciens, animadvertens. Vide ſingulos in fonte.

WARDIEREN, *werdieren*, taxare, æſtimare. Suec. *wærdera.* A *wirde* pretium, valor. Inde *wardein* taxator, *wirdierung* taxa, taxatio, quo utitur Luth. Lev. XXVII. 25. A *werdieren* rurſus fit *wirdira* pretium rei furtivæ, in Capitul. III. an. 813. Cap. 24.

WAREN, oculis uſurpare, ſpectare, intueri. Hic primus verbi latiſſime patentis ſignificatus, quem MYLIUS quoque apud veteres animadvertit in *Archæologo Teutone.* Verbum ipſum nondum ſe mihi obtulit, nec forte illi: antiquitatis tamen patrocinium accipit, cum ex ſenſibus ab oculo ad varias mentis operationes translatis, tum ex derivatis. Alias ſpicere, reſpicere, proſpicere antiquis dicitur *warten*, ut demonſtravi in loco. Sed hæc ipſa verbi forma videtur eſſe frequentativa a ſimpliciori *waren.* Armoricis *vare*, *vere*, eſt ſpecula, locus editus ad proſpiciendum. Unde, niſi a *waren?* Francis *uuara* ſæpe eſt adſpectus, & *uuara tuon* adſpicere. WILLERAMUS Cap. III. 11. *ir juncfrouvon tuot uuara des kuniges Salomonis*, videte filiæ regem Salomonem. At hoc intelligi nequit, niſi *uuara* ſit verbale a *waren.* Ex eodem fonte haud dubie eſt adjectivum *war* videns, in formula vetuſtiſſima *gewar werden* videre, videntem fieri, viſu cognoſcere, quam exhibet NOTKERUS Pſ. XLIX. 18. *du gienge ſament demo diebe*, *dar du ſin geuuar uuerde*, ſi videbas furem, currebas cum eo. Denique etiam Belgæ aliquid habent, quod exiſtentiam hujus verbi comprobet. Illis enim *waaren* eſt apparere, h. e. videndum præbere, facere ut videat, quod dicitur de ſpectris & lemuribus, manifeſto ſatis indicio, *waren* ante denotaſſe videre quam videndum præbere. Nam verbum faceſſens ſemper eſt poſterius eo, a quo negotium accipit. Reſtat, ut originem verbi, ſi poſſim, oſtendam. Puto autem me poſſe. Nam a Gr. ὁράω video (unde Græcis ὅραμα aſpectus, ὅρασις viſio, ὁρατής ſpectator, ὁρατὸς conſpicuus &c.) recte fit *waren*, præpoſito W. Vel certe utrumque ſororium eſt, & ex Hebræo ſemine ſimul editum, nempe ab *or* lux, quia lucis opera, tam internæ quam externæ, videmus & videmur.

WAREN, ab oculo corporis transfertur ad oculum animi, & tunc ſignificat quantum poteſt, *conſiderare*, *curare*, *ſervare*, *obſervare*, *cuſtodire*, *cavere.*

WAREN, attendere, conſiderare, animum advertere. Inde Francis *uuara* conſideratio, & *uuara tuon* conſiderare. WILLERAMUS Cap. I. 6. *ne duont thes niet uuara thaz ih ſo ſalo bim*, nolite attendere, quod tam fuſca ſim. Hodie dicimus *warnemen* quaſi capere attentionem, omnino ab antiquo *uuara* attentio.

WAREN, curare. Græcis ὠρεῖν, & inde ὤρα cura, & ἀωρέω negligo, non curo. Quibus perſimilia ſunt Francorum compoſita. Gloſſ. Pez. incuriæ *ungiuueri*, inconſideratæ *ungiuuariu.* Omnino a *uuara* cura, per medium privandi *un.* Hodie dicimus *warlos*, *verwarloſen*, & ſimilia, quibus neglectus curæ exprimitur.

WAREN, *bewaren*, obſervare. Inde Francis *uuara* obſervatio, & *uuara tuon* obſervare. WILLERAMUS Cap. II. 15. *ir doctores eccleſiæ tuot uuara.*

WAREN, *bewaren*, ſervare, conſervare. Gloſſ. Pez. pone ſuper illum oculos tuos *nim ſin mihila uuara.*

WAREN, *verwaren*, cuſtodire. Græcis ἔρος eſt cuſtos, ἔριον cuſtodia, Belgis *warande* nemus clauſum, ubi feræ ſervantur, Latino-Barbaris *warenna* vivarium, Germanis *gewarſame* cuſtodia.

WAREN, cavere, cautionem adhibere vel præſtare, ne quid mali præter ſpem & opinionem accidat. Veteres plerumque habent *warnen*, quod vide. Sed & *waren* vel *weren* eodem ſenſu obtinuiſſe, ex compoſitis & derivatis eorum intelligimus. BENSON. in Voc. AS. *wær* cautus, *wære* cautio. Gloſſ. Pez. cautela *geuueri.* Idem cognoſcitur ex Latinitate Barbara vetuſtiſſimi ævi. Nam a participio *warend* cavens, ante per-

multa ſæcula facta ſunt, *warens* & *warantus* fidejuſſor, *warenda* & *warandia* fidejuſsio, *warendator* fidejuſſor, *warandare* & *warentizare* evictionem præſtare, & alia apud Gloſſographos. Ex eodem fonte ſunt Gallica *garand, garantir, garantie*, & ſimilia noti ſignificatus. Plura ad familiam verbi ſpectantia vide in *wer* cautio & pactio.

WARENGANGI, advenæ. Edictum R. Rotharidis Tit. XV. de advenis: *Omnes* warengangi, *qui de exteris finibus in regni noſtri finibus advenerint, ſeque ſub ſcuto poteſtatis noſtræ ſubdiderint, legibus noſtris Longobardorum vivere debent.* Proprie ſunt peregrini, a *wer* vir, plur. *weren* viri, & *gangen* migrare, non quod tota vita errent, ſed quod a priſtina ſede ad aliam migraverint. Hinc omnis advena, qui e regionibus exteris acceſsit, Angloſaxonibus vocatur *wergenga*, apud SOMNERUM in Dict. qui mire ludit in voce, & CANGIUM ſeduxit, ut *warengangos* cum *wargis* confunderet. A *wergenga* etiam ſunt *warganei*, extranei, male rurſus cum *wargis* & *waringis* confuſi.

WARF, varios habet ſignificatus, quos vide in *werf*.

WARG, exul, pago expulſus. Alia Dialecto *wrag*, quod origini propinquius, quia deſcendit a *recken* pellere, per proſtheſin literæ W. Hinc idem homo Angloſaxonibus dicitur *wræcca*, & in Lege Salica *wargus*, tranſpoſita canina. Poſtea vox ad omnes ſceleratos & infames traducta eſt. Inde Gothis *wargjan* condemnare, exterminare, tractare ut ſceleratum, Marc. X. 33. Angloſaxonibus *wyrgan*, *wirigan* execrari, devotare. A *wargen* rurſus fit *warg* patibulum, lignum exterminii, lignum maledictum, de quo plura in *bargus*. De voce Salica *wargus* vide plura in fonte.

WARG, latro. VEREL. in Ind. *vargur* latro, *vargur er kominn i eyna* latro inſulam invaſit, *vargur i veum* latro in ſacris, ſacrilegus. Inde Latino - Barbaris *vargus* eodem ſenſu. SIDONIUS Lib. I. Ep. 4. *Vargorum nomine indigenas latrunculos nuncupant.* Senſus ab expulſis ad latrones translatus (non vice verſa ut exiſtimat VERELIUS,) quod plerique latrociniis viventes eſſent homines civitate pulſi. Inde Germanis *wargen* latrocinari, & *warg - mann* latro, apud STILERUM in Lexico. Vocem Saxonicam vide in *wrak*. Cum hoc hominum genere non ſunt confundendi *Waringi*, etiamſi SPELMANNO, CANGIO, & ECCARDO aliter videatur. De his vide dicta in *wer* locus munitus. Suecis *werg* eſt lupus, quia latro inter feras.

WARLOS, ſignificat quantum poteſt, vel negligentem, vel incautum. Illud, ſi componatur a *war* cura, quod eſt a *waren* curare: hoc, ſi componatur a *wer* cautio, quod eſt a *waren* cavere.

WARM, calidus. Angloſax. *wyrm*, *wearm*, Goth. Franc. Alam. Belg. Angl. Suec. *warm*. KERO in Reg. S. Bened. Cap. 55. *in uuaramen lantſcaffim* in calidis regionibus. JUNIUS deflectit ab Æolico φερμὸς calidus, unde etiam Latinis *formus* eodem ſenſu. SKINNERUS, qui alias etymis Junianis parum favet, hic ſententiæ ejus accedit.

WÆRME, *wærmde*, calor. NOTKERUS Pſ. XVIII. 7. de Sole: *noh der iſt der ſih ferberge fore ſinero uuermi*, nec eſt qui ſe abſcondat a calore ejus.

WÆRMEN, calefacere. Goth. *warmjan* Marc. XIV. 54. Angloſax. *wyrman* ibidem, Franc. *uuermen*, Belg. *warmen*, Suec. *wærma*. TATIANUS Cap. CLXXXVI. 5. *uuas froſt inti uuermitun ſih*, frigus erat & calefaciebant ſe. Græcis πυριᾶν eſt fovere, Latinis *ferbere* & *fervere* calere. Quæ ſicut ſono & ſenſu conveniunt, ita videntur deſcendere a πῦρ, *fyr*, ignis, & reliqua ab illis.

WÆRMEN, fovere, Angloſax. *feormian*, Suecis *wærma*, & alia Dial. *barmen*, quia labiales ſolent permutari. Inde *barm* ſinus, in quo infans fovetur.

WARNEMEN, quatenus componitur a ſubſt. *war* & *nemen* capere, ſignificat quantum poteſt, *videre, animadvertere, curare, obſervare, ſervare, cuſtodire, cavere.* Confer thema verbi *waren*, & patebit.

WARNEN, ſignificatus ſuos accipit, partim a ſimpliciori *waren*, per epentheſin literæ N. & tunc denotat *attendere, curare, ſervare, cuſtodire, cavere:* partim a ſeipſo per ſynecdochen generis. Nam a *warnen* cavere oriuntur *warnen* munire & *warnen* defendere, tanquam modi cavendi, poſito genere pro ſpecie. Denique a *warnen* cavere fit etiam *warnen* præmonere, facere ut caveat. Quod, etiamſi ex univerſo genere unice ſuperſtes ſit hodie, intelligi tamen non poteſt, niſi ab extinctis lucem accipiat.

WARNEN, attendere. Gloſſ. Pez. attendite *uuarnot iuuih*.

WARNEN, curare, ſervare, cuſtodire. VEREL. in Ind. *varnadur* quicquid ad heri curam pertinet, *varnadar madr* ſervator, cuſtos. Ad hoc verbum reſpexit GROTIUS, quando *Warnefrid* interpretatur *cuſtos pacis*. Aliis *Warnefrid* eſt puer pacis, quaſi *Barnefrid*. Verum cum *frid* in nominibus propriis antiquorum, præſertim ubi ultimum locum occupat, nunquam, quod ſciam, pacem, ſed ſemper defenſorem & aſſertorem ſignificet, quod multis exemplis oſtendi in verbo *frieden*; hinc *Warnefridi* nomen ad ſequentem verbi ſignificatum referre malo.

WARNEN, cavere, vitare. SOMNER. in Dict. Angloſax. *warnian* cavere, cautionem adhibere, *warna* cave, *warna thæt thu thæt ne do* cave ne facias. Evang. Angloſaxon. Matth. VII. 15. *warniath eow fram leaſum witegum*, cavete vobis a falſis prophetis. VEREL. in Ind. *varnan* cautio, *lata ſier annars viti ad varnadi verda*, alterius pœna deterreri, vel alterius malo cautior fieri. Sic etiamnum dicimus, *andern zur warnung* reliquis in terrorem, ut damno alieno ſibi cavere

vere diſcant. Inde WARNEFRID, defenſor cautus, nomen celebre Scriptoris Longobardici.

WARNEN, munire, inſtruere armis. Gloſſ. Pez. armamini *giuuarnot uuerdet.* Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 123. *unkiuuarnotiu, unfeſtiu* immunita, *keuuernote, kiruſte* inſtructi. OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. III.

Ingegin uuidaruuinnon
So ſculun uuir unſih uuarnon.
Contra adverſarium
Debemus nos armare.

Inde WILLERAMO *uuarninga* munitio, præſidium Cap. IV. 4. Latino-Barbaris *warnitus* armatus, armis inſtructus, in Capitularibus Regum Francorum, Gallis *garniſon* præſidium militare, Italis *guarnire* munire. Poſtea ſenſus ab apparatu militari ad quemcunque apparatum translatus eſt. Inde Islandis *varnadur* utenſilia, Gallis & Italis *garnir, guarnire* inſtruere, quod a FERRARIO male ab *ornare* derivatur. Similem translationem a defendendo ad veſtiendum factam, vide infra in *weren* defendere, veſtire.

WARNEN, defendere. VEREL. in Ind. *varn,værna, værnera* tutela, defenſio, *vernd* defenſio, cuſtodia, *gudlig vernd* deorum cuſtodia, tutela. Hodie cum cæteris obſoleſcit.

WARNEN, præmonere, monitis deterrere. SOMNER. loc. cit. *wærnian* monere, admonere, commonere, præmonere. Verbum faceſſens a *warnen* cavere. Quid enim eſt præmonere, niſi facere ut caveat?

WARNIO, verres. Capitul. III. an. 813. cap. 24. *De quicquid in caſâ furaverit in wirdirâ ſolidos ſeptem. De warnione in wirdirâ ſolidos ſeptem.* CANGIUS confundit cum equo *warrannione,* de quo paulo poſt, ſed invita judicis æſtimatione. Nam furtum iſtius equi taxatur in Lege Salica ſolidis XLV. furtum vero verris ſolidis XVII. Tit. II. 16. Et aliunde ſatis manifeſtum eſt, *warn, wern* antiqua Francorum lingua verrem denotaſſe, non equum. Nam in Lege Salica aper, h. e. verres ſilveſtris dicitur *arwerno* Tit. XXXVI. 6. *Si quis aprum, quem alieni canes moverunt & adlaſſaverunt, involaverit aut celaverit, Malb. Arwernon.* In quo compoſito *ar* idem denotare quod *ur* vel *aur* ferus, & *warnon* verrem, recte judicat ECCARDUS in notis ad hanc legem, etiamſi pro *wernon* male legat *verron.* Sic autem appellarunt verrem a Scandica voce *biarn* urſus, ſenſu ab urſo ob quamcunque ſimilitudinem ad verrem translato, & elemento B. ut ſæpe alias, in W. mutato. Quod, ſi quis miretur, illum obſervare jubeo, quod *bær* etiamnum verrem & urſum denotet, & quod Latinitas infima verrem continuo vocet *urſum,* inepta quidem verbi in aliud genus traductione, ſed tamen uſitata. Inde *urſorum paſtus* apud CANGIUM in voce *pedatura.* Inde *urſus* pro verre in Jure prov. Alam. Cap. CXCIX. 1. *Urſus haizet ain eberſuin* (alii Codices legunt *berſuin*) *dem ſol man jærlich die zen abslahen,* urſus vocatur verres, huic quotannis dentes reſecandi. Hodie *wern,* vel quod idem eſt *bern* deprehenditur in BERNBURG, quod exponi poteſt *caſtrum verris.* Et ab hoc Caſtro *Albertum,* principum Anhaltinorum ſatorem, inſignia *verris* & cognomen URSI accepiſſe, valde veroſimile eſt.

WARRANNIO, admiſſarius. Lat. Barb. *emiſſarius.* Lex Sal. Tit. XLI. 3. *ſi quis warrannanionem* (in lege ſequenti legitur *warranionem*) *homini Franco furaverit, ſolid. XLV. culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.* Capitulare Karoli M. de villis cap. 13. *Ut equos emiſſarios, id eſt, waraniones, bene provideant.* Proprie eſt equus bellicus vel admiſſarius belli, a *wer* bellum, & obſoleto *reinno* admiſſarius, quod eſt a *rennen* inire, coire. Gloſſæ Ratisbonenſes MS. *warannio, reinno.* Gloſſæ Florentinæ MS. *emiſſarius, reino.* Gloſſarium Rabani Mauri MS. *emiſſariis, reinneo.* Hinc admiſſarius Hiſpanis, Occitanis & Provincialibus etiamnum appellatur *guaragnon,* Italis *guaragno,* Gallis *ferrand.* Cuncta ex obſervatione ECCARDI in not. ad Leg. Sal. pag. 13. & 76. Cauſa, cur admiſſarius apud Francos a bello denominatur, hæc eſſe videtur, quia antiquitus optimos tantum, & præſtantiſſimos equos, quales erant bellatores, fœturæ adhibebant.

WARRE, *werre, wirre,* tricæ. Vide *wirre.*

WART, locus, *anderwerts* alio loco. Gloſſ. Keron. usquequaque *eocouuerti.* Id eſt, ubique, omni loco. Nam *eoco* Alamannis eſt *omnis,* ut oſtendi in explicatione vocis *jeglich.* Gloſſarium Schilterianum legit *eocouueri.* Quicquid ſit, *wart* pro loco, etiamſi raro occurrat, legitime formari potuit a *war* ubi, per medium derivandi T. omnibus Dialectis uſitatum.

WART, præſens. Hæc acceptio non debet confundi cum præcedenti. Aliud eſt locus, aliud præſens in loco. Nusquam autem reperitur niſi in compoſitis, nec apud Veteres, nec apud recentiores. Præſens Gothis dicitur *andwairths,* Angloſax. *andweard,* Francis & Alam. *antuuart.* Gloſſ. Keron. præſentis vitæ *des antuuartan libes.* Quo ſenſu, non convenit inter Criticos. JUNIUS vocem Gothicam componit ab *and* contra, & *werden* eſſe, quod præſentes coram adſtent, & contra ſe ſiſtant veluti ex adverſo: MYLIUS Alamannicam ab *an* ad, & *warten* videre, ut præſens ſit adſpiciens.

WART, præſentia, ſed in compoſitis tantum. Gloſſ. Keron. præſentiam *antuuarta.* Hodie utimur compoſito *gegenwart:* & hinc præſens nobis dicitur *gegenwærtig,* abſens *abwærtig* &c. ſive a conſpectu, ſive ab exiſtentia oppoſita, ut antecedens.

WART, cuſtos. Gothis *wardja,* pl. *wardjans,* in comp. *ward,* Angloſax. *weard,* Francis & Alaman. *uuart.* TATIANUS Cap. CCXXII.

CCXXII. 1. *ſume ſon then uuarton quamun in thia burg*, quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem. Refer ad *warten* cuſtodire. Inde Latino-Barbaris *Gardingi* cuſtodes Principum, de quibus ſupra, & *Gardiani* ſuperiores Fratrum in Monaſteriis. Compoſitorum alia dignitatem habent, alia non. Talia ſunt,

Euuart, ſacerdos, vox antiquiſſima, & ſtante adhuc Deorum cultu, ut videtur, uſurpata, quam Religio Chriſtiana inter Francos & Alamannos retinuit, quod optimæ notæ eſſe videretur. Gloſſ. Keron. ſacerdos *euuart*, ſacerdotis *euuartin*, ſacerdotum *euuarto*, ſacerdotium *euuarttuam*. NOTKERUS Pſal. L. 9. *iſt keboten an eouuart puoche*, mandatum eſt in Levitico. Id eſt, in libro Sacerdotum. Utitur ſæpe OTFRIDUS, cui Zacharias Sacerdos dicitur *euuarto*, Lib. I. cap. IV. 3. & alibi ſummus Sacerdos *furiſto euuarto*. Proprie autem eſt cuſtos legis, ab *euua* lex, quod in compoſitis ſæpe tranſit in *e*. ſimplex. Nomenclaturam egregie illuſtrat TACITUS cap. VII. de M. G. *Cæterum neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem niſi Sacerdotibus permiſſum, non quaſi in pœnam, nec Ducis juſſu, ſed velut Deo imperante.* Senſus eſt animadverſionem in ſontes ſolis Sacerdotibus commiſſam eſſe, non ut lictoribus Reip. ſed tanquam *cuſtodibus legis*, & *vindicibus* ex mandato Dei. Id quod nomen *euuart* pulcre exprimit.

Sæ-weard, thalaſſiarcha, cuſtos maris, apud SOMNER. & BENSON.

Duriuuart, janitor. Vide *thor-wart.*

Hovauuart, canis domus cuſtos. Ab *hof* domus, curtis. Lex Bajuvar. Tit. XIX. 9. *Si canem, qui curtem Domini ſui defendit, quem* HOVAWARTH *dicunt, occiderit.* Spec. Sax. Lib. III. art. 51. HOFFWART, *den hunt, den man Scaprode het.*

Hodie ſuperat in *zeugwart* baliſtarius, rei tormentariæ cuſtos, *thorwart* portitor, cujus antiquitatem ſupra oſtendi. Extant & nomina propria, quæ hinc interpretationem recipiunt, cujusmodi ſunt,

BURCWART, cuſtos caſtelli.
ROADWART, cuſtos conſilii.
MARQUARD, cuſtos finium.

WART, vigil, excubitor, ſpeculator. Anglosaxon. *weard*, Verel. in Ind. *vard.* Refer ad *warten* vigilare.

WART, curator. Refer ad *warten* curare.

WART, præfectus. Vide *warten* præeſſe.

WART, tutor, defenſor, ſervator. A *warten* ſervare, defendere, tueri. Hic ſenſus viget in multis nominibus propriis, tam Saxonum, quam Francorum, quæ non aliunde felicius explicantur. Speciminis loco ſint ſequentia:

ETHELWARDUS, defenſor patriæ. Ab *ethel* patria. Nomen Regis Britannici, quem Scripta Angloſaxonica vocant *Ethelweard.* Patria, quæ Angloſaxonibus *ethel* & *æthel*, Alamannis ſimili vocabulo dicitur *odhil.* ISIDORUS Cap. V. circa finem: *chichundemes auh nu dhes aedhili endi odhil*, demonſtremus nunc etiam genus & patriam ejus. De voce *odhil* dubitat PALTHENIUS in notis: ſed uſus Saxonicus nullum dubitationi locum relinquit. Extat in Evang. Angloſax. Marc. VI. 4. *nis nan witega butan weorthſcipe, buton on hys ethèle*, non eſt propheta absque honore niſi in patria ſua.

EDUARDUS, defenſor felicitatis. Ab *ead*, quod Angloſaxonibus ubique felicitatem denotat. Nomen multorum in Anglia Regum, & regio faſtigio dignum, quod Angloſaxonice ſcribitur *Eadweard.* Confer *od* felicitas.

SIGWARDUS, tutor victoriæ. Victoria ſæpe inquietatur a victis, & victores ipſi ſucceſſu rerum ſæpe torpeſcunt. Utrumque docet TACITUS Hiſt. Lib. II. 5. III. 84. Sed boni militis eſt, victoriam nonſolum parare, ſed etiam partam tueri. Id quod nomine *Sigwardi* exprimitur.

LUITWARDUS, defenſor plebis. A *liut* plebs, hodierno pronunciatu *leut.* Claruit hoc nomine quidam Epiſcopus & Conſiliarius Caroli Calvi, de cujus fatis agit Regino Lib. 2. ſub anno 887.

LUTWARDUS, defenſor celebris. A *lut* clarus. Nomen extat in Subſcriptione veteris Conſtitutionis *de Expeditione Romana*, quam Vir Clariſſ. D. GEBAUERUS eleganti Præfatione munitam, multisque acceſſionibus auctam, noviſſime in lucem edidit, & *Conrado Salico* vindicavit. Quo ipſo adparet, *Luitwardum* Reginonis & *Lutwardum* Conſtitutionis, diverſos homines & diverſa nomina eſſe, etiamſi FREHERO aliter videatur.

Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *Lordward* vir ille princeps dicitur, qui ſub tutela ſua habet nobilem juventutem, ejusque bona, donec ad juſtam virorum ætatem pervenerint, teſte MYLIO in Teutone Archæologo pag. 185. Forte huc etiam ſpectat, quod maritus STILERO *ehwart* dicitur, quaſi tutor conjugis. Nam *æw* Angloſaxonibus nonſolum conjugium, ſed & conjugem denotat.

WARTE, cuſtodia. Angloſax. *weard*, Francis *uuarta*, Island. *vard*, Gall. *garde*, Ital. *guardia*, Lat. Barb. *warda.* Dicitur nonſolum de urbibus & caſtellis, quæ ab incolis aut milite cuſtodiuntur, ſed etiam de gregibus, & quavis re cuſtodienda. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XII. 3. *thes fehes datun uuarta*, pecoris facientes cuſtodiam. Refer ad *warten* cuſtodire.

WARTE, excubiæ, cuſtodia inſomnis. Angloſax. *weard*, Island. *vard.* Uſus Francorum

rum patet ex Latino-Barbaro *warda*, quod extat in Capit. III. an. 813. §. 34. *Si quis Wactam aut* WARDAM *dimiſerit.* Refer ad *warten* vigilare, excubare.

WARTE, ſpecula, locus editus ad vigilandum & ſpeculandum, alias *hohe warte*, a monte vel turri, ubi excubiæ collocari ſolent. Oritur vel a *warten* proſpicere, vel a *warten* excubare. Francos ejusmodi loca appellaſſe *uuarta*, & *houuarta*, multis ex NOTKERO teſtimoniis demonſtravit Cel. SCHILTERUS in Gloſſario Teut. pag. 838. Angloſaxonibus ſpecula dicitur *weard-ſetl*, quaſi excubiarum ſedes.

WARTE, cura. VEREL. in Ind. *vardveita* curam agere. A *vard* cura, & *veita* præſtare. Refer ad *warten* curare.

WARTE, tutela. Inde Latino-Barbaris *wardæ pupillorum*, *wardæ Eccleſiarum*, apud CANGIUM in Gloſſario. Refer ad *warten* tueri.

WARTE, munitio, locus munitus. Ex eodem fonte. Cognoſcitur ex compoſitis, cujusmodi eſt *Burgwardium* in charta OTTONIS M. an. 965. quod primo videtur munitionem oppidi, mox prolato ſignificatu Burgi territorium denotaſſe. Veſtigium vocis ſervant Galli in *boulevard*, ager oppido circumjacens, quod CANGIUS ex *burgward* depravatum exiſtimat. Huc etiam ſpectare videtur, quod Jeruſalem, quæ vi Hebræi nominis eſt *civitas pacis*, interpretatione Francica dicitur *fridewuarto*, quaſi munimentum pacis, apud NOTKERUM Pſalm. LXIV. 2.

WARTEL, ſignificat quantum poteſt, cuſtodem, obſervatorem, inſpectorem. Gloſſa vetus apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 172. *uuartal* cuſtos. Vide compoſitum *Grizwartel.*

WARTEN, reſpicere. NOTKERUS Pſ. LII. 3. *Got uuarteta hara nider fone himele*, Deus proſpexit de cœlo. Confer Pſal. XIII. 2. Pſal. LXXIX. 16. WILLERAMUS II. 9. *her ſihet uz then venſtron, ande uuardet uz van then linebergon*, hic de cancellis nos reſpicit atque feneſtris. Verſus eſt ipſius *Willerami*, qui haud dubie optimus verborum ſuorum interpres. Oritur a ſimpliciori *waren*, per epentheſin literæ T. quæ in aliis quoque vocibus ſæpe abundat in medio. Veſtigium verbi extat quoque apud Angloſaxones in compoſito *waerd-ſtael*, quod JUNIUS & BENSONIUS interpretantur *ſpectacula.* Proprie autem eſt locus ſpectaculorum, qui nobis hodie *ſchau-büne*, a *ſchauen* ſpectare. Ab hac priſca verbi *warten* ſignificatione, manifeſte ſatis ortum traxiſſe Gall. *regarder*, & Ital. *guardare*, adſpiciendi ſignificatu, recte judicat JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 74. Nam Galli atque Itali, quoties voces noſtras imitantur, ſolent pro litera W. qua perinde ut Græci deſtituuntur, adhibere *G.* vel *GU.* Mirum interim eſt, ſenſum apud exteros perennare, qui nobis dudum periit.

WARTEN, ab oculo corporis transfertur ad oculum animi, & tunc ſignificat *attendere, cavere, exſpectare, obſervare.* Qua in re ſimile eſt parenti ſuo *waren*, ſi cum illo contendatur.

WARTEN, attendere. Senſus ab oculis, in obtutum alicujus rei defixis, ad attentionem mentis translatus. Gloſſ. Keron. adtendat *zuauuartee*, adtendatur *zua ſi kiuuartet.* VEREL. in Ind. *varda* attendere. Inde Gallis *mesgard* neglectus attentionis.

WARTEN, cavere. Senſus ab attentione ad circumſpectionem mentis extenſus. TATIANUS Cap. XXXIII. I. *uuartet ju, thaz ir juuar reht ni tuot fora mannon*, cavete vobis, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. OTFRIDUS Lib. II. Cap. V. 5. *thaz uuir giuuarten unz thiu baz*, ut caveamus nobis eo melius. Lib. II. Cap. XXIII. 13.

Uuartet iu io harto,
Fon driagero uuorto.
Cavete vobis diligenter
A fraudulentis verbis.

Hodie ſuperat apud Germaniæ inferioris incolas, qui dicunt *ſich wovör warden* cavere ſibi ab aliqua re, teſte PALTHENIO in not. ad Tatian. pag. 360.

WARTEN, exſpectare. Senſus a proſpiciendo ad præſtolandum extenſus, quoniam ii, qui exſpectatione alicujus rei anguntur, de loco in locum proſpiciunt. Ideoque & Latinis *exſpectare* a *ſpectando* dicitur. Priſcis tamen non uſurpatur niſi in compoſitis. Inde Angloſaxonibus *yrf-weard* hæres, quaſi hæreditatis exſpectator, & fortaſſe etiam *to-weard* futurus, venturus, niſi malis hoc referre ad *werden* fieri. Quicquid ſit, venturus ſeu futurus Gothis ſimili vocabulo dicitur *anawairtho*, Francis & Alam. *zuauuarta.* Gloſſ. Keron. futurum *zuauuarta*, in futuro *in zuauuarti.* TATIANUS Cap. LXIV. I. *biſt thu ther zuouuert iſt*, tune es, qui venturus eſt? Cap. LXII. 8. *noh in thero uuerolt, noh in thero zuouuartan*, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Alias exſpectare priſcis dicitur *beiten* in omnibus dialectis.

WARTEN, obſervare. Senſus ab intuentibus deſumptus, quoniam obſervantes continuo oculos reflectunt ad ea, quæ illis obſervatione digna videntur. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. III. de ſtella & Magis:

Joh filu frauualicho
Sin uuartetun gilicho.

Quæ verba optime vertit SCHILTERUS: *Et valde lætabundi eam obſervabant ſimul.* Eundem ſenſum animadvertit Cl. SCHERZIUS in alio Otfridi loco Lib. IV. c. XXXV. 47. ubi de mulieribus locum ſepulcri dominici obſervantibus agitur:

Si uuarun uuartenti
Uuara man' nan legiti.
Erant obſervantes
Quo ipſum reponerent.

 Hic

Hic ſenſus multas habet propagines, quæ ex illo tanquam ſurculi ex ramo progerminant. Nos potiores hic indicabimus.

WARTEN, obſervare cuſtodiendo. Hinc cuſtodire Gothis dicitur *wardjan*, Angloſax. *weardan*, *weardian*, Francis *uuarten*, Iſland. *varda*, Gall. *garder*, Ital. *guardare*. OTFRIDUS Lib. I. cap. ult. 17.

Thaz hirta ſine uns uuarten,
Io unſih io gihalten.
Ut paſtores ejus nos cuſtodiant,
Et nos quoque ſervent.

Inde nomen cuſtodi *wart* in omnibus veterum Dialectis, ut dixi ſupra. In qua derivatione noſtri Græcos & Latinos habent conſentientes. Meminiſſe enim debemus, quod, cum primus verbi *warten* ſignificatus, unde reliqui omnes oriuntur, ſit *proſpicere*, cuſtos a viſu & obſervatione ſic dicatur, plane ut Græcis σκοπὸς a σκοπέομαι video, & Latinis *ædituus* templorum cuſtos, ab εἴδω video.

WARTEN, obſervare vigilando, excubando, ſpeculando. Angloſaxonibus *weardan* non ſolum cuſtodire, ſed etiam vigilare ſignificat. Et hinc *weard-man* vigil, excubitor, ſpeculator, & *weard-ſetl* ſpecula, excubiarum ſedes.

WARTEN, obſervare tuendo. SOMNERUS: *weardan* ſervare, tueri. Gloſſ. Boxh. *uuarten* tueri. VEREL. in Ind. *varda* ſervare. Latinis quoque *tueri*, quatenus ſervandi ſignificatu pollet, ab *intuendo* deſumptum eſt, quoniam eos, quos ſalvos eſſe cupimus, quando periclitantur, irretortis oculis adſpicimus, primum ſalutis auxilium quaſi oculis ferentes.

WARTEN, obſervare miniſtrando & morem gerendo. Huc videntur ſpectare verba Diaboli apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. IV. 113.

Iz iſt giſcriban fona thir,
Thaz faren engila mit thir,
Si thih biſcirmen allan,
Ioh thih ni lazen fallan,
Si thin giuuaro uuarten,
Joh thih harto halten.
Scriptum eſt de te,
Quod ambulent angeli cum te,
Te totum defendant,
Et te non ſinant cadere,
Tibi caute ſerviant,
Et te valide cuſtodiant.

Inde *gewærtig* obſervans, morem gerens, & *aufwarten*, quod proprie dicitur de ſervis & famulis, quorum parata ſunt obſequia. In ore reliquorum urbanitatis verbum eſt.

WARTEN, obſervare curando, *ſeines ambts warten* officio ſuo defungi, *des leibes warten* cuticulam curare, *kranken-wærter* curator ægrotorum. Latinis quoque *proſpicere*, *providere* ſæpe idem quod *procurare*, allegoria a viſu deſumpta, qui ſolet eſſe defixus in rem, quæ nobis curæ eſt.

WARTEN, obſervare reverendo. Quod etiamſi hodie non dicatur, nec olim dictum eſſe ex paucis illis, quæ de Literatura Veterum ad nos usque venerunt, Monumentis demonſtrari poſſit, ſimile tamen fuiſſe videtur verbo Gothico *witan*, quod primo *videre*, deinde *cuſtodire*, tandem etiam *revereri* ſignificat. Hunc ſcalæ apud nos defectum ſupplet Gallica Dialectus, in qua ſingularis perſonæ aut meritorum ejus conſideratio dicitur *égard*, a Francico *warten* revereri, quod ex hoc derivato cognoſcitur. Latinis quoque *reſpectus* nonſolum intuitum, ſed etiam obſervantiam & reverentiam intuentis ſignificat, quoniam eos, quos ob ſingularem quandam virtutem reveremur, quaſi contemplantes adſpicimus. Sic Nero apud SUETONIUM ait: *Occultæ Muſicæ nullum eſſe reſpectum.* Glorioſius exiſtimans, ſi citharam in ſcena tentaret.

WARTEN, præeſſe. Senſus ex pluribus aliis compoſitus, ſed pene extinctus. Extant tamen ſimplicia & compoſita in Dialectis, quæ inde genus ducunt. Ad priorem claſſem ſpectat *wirt* herus. Ad poſteriorem

hus-weard, paterfamilias, Dial. Angloſax. Germanis hodie *hauswirt*, quia domui ſuæ præeſt.

heofon-rices-weard, præſes regni cœleſtis, ead. Dial.

lad-ward, dux vel præſes teritorii, a *lad* terra, ſolum. Quod depravatio mutavit in *hlaford* & *lavardur*, ſignificatu a præſide ad dominum translato. SOMNER. in Dict. AS. *hlaford* dominus, *hlaford-leas* ſine domino. VEREL. in Ind. pag. 150. *lavardur* dominus, *ſvikari lavardar ſins* proditor domini ſui. Inde Anglis remanſit *lord*, nova & incredibili contractione.

burgward, præfectus & præfectura caſtrenſis.

WARTMAN, ſignificat quantum poteſt, *inſpectorem*, *cuſtodem*, *tutorem* &c. ob latiſſimum verbi *warten* ſignificatum. Gloſſ. Pez. inſpectores *uuartman*. SOMNERUS: *weardman* cuſtos, vigil, tutor, excubitor, ſpeculator.

WARTS, adverb. loci. V. *werts*, & confer PROLEG.

WARUM, quare, interrogative. *War* eſt adverb. loci in omnibus Dialectis. At non quærimus, ob quem locum, ſed ob quam cauſam? Ergo *warum* idem eſt quod *was-um*, vel *um was*. Gloſſ. Lipſ. *umbuuaht* quare. S. & R. ſæpe permutantur. Ita quærenti vulgo reſpondemus *darum*, cum deberemus dicere *daſum*. Priſcas interrogandi formulas vide in *wie* cur.

WARZE, ficus, clavus in cute. Angloſax. *weart*, Angl. *wart*, Belg. *wrat*. A Lat. *verruca*, & non a *warte* ſpecula, etiamſi Latini verrucam ad locum editum transferant.

WAS, quid, interrogative. Gloſſ. Keron. quid *huuaz*. TATIANUS Cap. CXCV. 7. *uuas*

uuas iſt uuar, quid eſt veritas? Idem Gothis *hwa* in locis innumeris, Angloſax. *hwæt*, Belg. *wat* &c.

WAS, quod. TATIANUS Cap. XLV. 3. *ſo uuas ſo her ju quede ſo tuot ir*, quodcunque dixerit vobis facite.

WAS, erat. Vide *war*.

WASCHEN, lavare. Gloſſ. Keron. diluere *uuaskan*, lavare *uuazkan*, lavent *uuasken*, lota *kauuaskano*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VIII. 53. ſeq. *thar ſtuantun uuazarfaz ſih zi uuasganne*, ibi ſtabant vaſa aquaria ad lavandum ſe. Proprie eſt aqua profluente abluere, ab *aſche* aqua fluens, per proſtheſin literæ W. noſtris admodum familiarem. Ita Suecis *löga* eſt lavare a *lauge* aqua. Verbum Gothicum & Saxonicum vide in *zwagen*.

WASCHEN, garrire, *weſcher* nugator, *geweſch* nugæ. Non a ſtrepitu lotricum, quem inter lavandum edunt, ſed potius a Gr. φάσκειν, βάσκειν dicere, fari, loqui, ſenſu a loquela ad futilem ſermonem detorto, quo detorquendi more, quantopere noſtri delectentur in verbis Græcorum, jam aliquoties monui. Vide *fatzen* nugari.

WASE, cœnum, lutum, Dial. Angloſax. JUNIUS deduxit ab ἄσις limus, in Obſ. ad Will. pag. 33. quem ſequitur SOMNERUS in Dictionario. De augmento initiali W. vide *Proleg.* Sect. IV. in *Proſtheſi*. Hodie non amplius dicitur nec intelligitur.

WASE, gleba, Dial. Francica. Gloſſ. Pez. gleba *uuaſo, kitret*. ISIDORUS in Fragm. Cap. IV. 6. *huuer uuac dhrim fingrum allan aerdhuuaſan*, quis appendit tribus digitis molem terræ? Hic ſenſus videtur diſtinctus a priori. Nam gleba non eſt terra mollis, ut lutum, ſed portio terræ diviſa, & fortaſſe ſic dicta ab ἄξω frango, velut fruſtum & fragmentum. Hinc alias vocatur *kloſs* a κλάσις fractura, vel κλάζω frango, & *ſcholl* a *ſchelen* dividere, ſeparare. Verbum ἄξω vide inter Anomala Græcorum.

WASEN, cæſpes. Gall. *gazon*. An quaſi ἀείζωος ſemper virens? Dubito. Malo ſenſum a gleba ad cæſpitem transferre, quia cæſpes revera eſt gleba cum ſua herba exciſa. Ita Galli priores a *kloſs* gleba formarunt *glaſon* cæſpes. Confer *torf*.

WASS, ſubſtantive *mucro*, adjective *acutus*, multorum idiomatum conſenſu, inprimis vero uſu Francorum, qui hanc voculam videntur formaſſe a Græc. ὀξυ mucro, per proſtheſin literæ W. Et quemadmodum apud Græcos ab ὀξυ derivatur ὀξύνειν acuere, acutum reddere, ita apud noſtros a *waſs* fit *wetzen*. Vide plura in hoc verbo.

WASSER, aqua. Gothis *wate* Luc. VII. 44. Angloſax. *wæter*, Franc. & Alam. *uuazzar*, Belg. & Angl. *water*. TATIANUS cap. CCXI. 4. *uzgieng bluot inti uuazzar*, exivit ſanguis & aqua. Ab ὕδωρ aqua, per proſtheſin literæ W. quam vocem Græcos a Phrygibus accepiſſe teſtatur PLATO in Cratylo, cujus verba ſupra produxi in *feur* ignis. Vocem Celticam, & alia huc ſpectantia vide in *dur* aqua.

WASSER, fluvius, *waſſerflut* diluvium, exundatio fluminum. TATIANUS Cap. CLXXX. 1. *ubar thaz uuazzar Cedron*, trans torrentem Cedron. NOTKERUS Pſal. XCII. 4. *uuazzer huoben uf iro uuella*, flumina elevaverunt fluctus ſuos.

WASSER, humor, mador, *wæſſern* humectare, madefacere. Idem Angloſaxonibus *wæta* & *wætan*. Quibus convenit *udus*, *udor*, *udare*.

WASSER-GALL, ſignificat (1.) repercusſionem iridis, (2.) venam aquæ, (3.) veſicam albo humore repletam circa palpebras. Primum ſignificatum explanavi in *gall* ſplendor. Reliqui adhuc opem deſiderant.

WASSER-NIX, dæmon aquaticus. Vide *nicks*.

WAT, tela, veſtis &c. Vide *wad*.

WATTEN, vadare. Vide *waden*.

WEB, tela, textum, textura. Gr. ὑφή, Cambris *gwé*, Angloſaxonibus *web*, *webb*, *webbe*, *wæbbe*, Francis *uuabbe*, *uueppi*. Gloſſ. Boxh. *uuizes cota uuabbes* biſſina. Gloſſ. R. M. apud Diecm. byſſum *cotauueppi*. Similiter in Gloſſis Franco-Theotiſcis R. PEZII *uueppi* paſſim ponitur pro tela vel panno, & *gota uueppi* pro ſindone, byſſo, vel purpura. Refer ad *weben* texere. Hodie utimur compoſito *geweb*, ſed a ſimplici habemus *ſpinneweb* tela araneæ.

WEB, tegmen. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwé* tela, tegmen. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wæfels* velamen, panniculus, *wefels* pallium, palla. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 85. *umbiſueiſt* perizomata, femoralia. Senſus a texto ad tegmina translatus, quia tegmina plerumque ſunt opera texta.

WEBEL, *wibel*, curculio. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wefl*, *wibil*, *wifel* curculio. Proprie volvox ſeu vermis in ſe ipſum involutus, ab obſoleto *weben* tegmine circumdare, vel a *weifen* circumvolvere.

WEBEL, *wibel*, ſcarabæus, inſectum alatum. Gloſſ. Pez. ſcarabæus *uuibil*. Idem Angloſax. *wifel*. A *weben* fluctuare, inconſtanter moveri, ob vagum & inſtabilem ejus volatum. Nomen inſecti ſuperat apud Sicambros, quibus *wevel* ſcarabæus, & *ſcharnewevel* ſcarabæus ſtercorarius, a fimo, quem volutat, ſic dictus, qui vet. Friſiis vocatur *ſchern*, Græcis σκῶρ, obſervante JUNIO in not. ad Will. pag. 220.

WEBEL, campiductor. Vide *Weibel*.

WEBEN, texere. Camb. *gweu*, Armor. *gwau*, Angloſax. *wefan*, *wefian*, *weofan*, Francis *uueban*, *uuepan*, Belg. *weeven*, Angl. *weave*, Suec. *wæfwa*. Gloſſ. Pez. texentes *uuepente*. TATIANUS Cap. CCIII. 2. de toga Domini: *uuas giuueban fon obanentigi ubaral*, erat contexta deſuper per totum. Omnium Eruditorum judicio eſt a Græc. ὑφᾶν, præpoſito W. Ad conſenſum ſpectant quædam Perſica & Turcica in Lexico CLODII, ut ſunt,

ſunt, *beſten*, *baſten* texere, *baſende* textor, *baſte*, *beſte* textum.

WEBEN, tegmine involvere, veſtire, amicire. Verbum extinctum, ſed legitime factum a *web* tegmen. Gothi dicunt *waiban*, & inde *biwaibid* coopertus Marc. XVI. 5. *biwaibiths* amictus Marc. XIV. 51. Græcis ἐφέω eſt induo, cognato ſignificatu.

WEBEN, movere & moveri, *in Gott leben, weben, und ſind wir*, in Deo vivimus, movemur, & ſumus, Act. XVII. 28. *meerswoge die vom wind gewebet wird*, fluctus maris qui agitur a vento, Jeſ. XIX. 16. *webe* ſacrificium elevationis, quod verſus quatuor mundi plagas movetur ritu Hebræorum, Lev. X. 15. Non a Lat. *vivere*, quia dicitur etiam de rebus non animatis, ſed a ſubſt. Celtico *chwyf* motus, motio, quod hodie ſuperat apud Cambros, poſteros Celtarum in Britannia.

WEBEN, fluctuare, inconſtanter moveri. Gloſſ. Pez. fluctuat *uueipot*. Plura Francorum teſtimonia vide apud SCHILTERUM in Gloſſ. pag. 842. Ex hoc fonte Angli habent *wave* fluctus, Germani *webling* homo fluctuans in negotio religionis, quæ vox LUTHERO familiaris. A *weben* porro fit *ſchweben* fluctuare, ſibilo præfixo.

WECHSEL, permutatio, latiſſimo ſenſu. Gloſſ. Keron. vices *uuehſal*, viciſſim *uuehſalum*. ISIDORUS cap. 6. *uuexſal dher nemin*, mutatio nominum. TATIANUS cap. II. 1. *uuehſal Abiaſſes* vices Abiæ. Vox a Francis & Alamannis relicta, & a Latina *vix*, *vicis* formata. Inde Francis *uuehſalon* mutare, convertere, permutare, *uuihſeling* adulterinus, ſuppoſitius, apud SCHILTERUM in Gloſſario. Belgæ eodem ſenſu dicunt *wiſſel*, *wiſſelen*, *wiſſeling*.

WECK, panis oblongus. A Phrygio *bek* panis, quod oblivioni ſubduxit HERODOTUS. B. & W. ſunt literæ convertibiles. Senſus a genere ad ſpeciem ſæpe transfertur. De panificio Phrygum invento vide *backen* pinſere.

WECKEN, quatenus eſt frequentativum a *wegen* movere & moveri, ſignificat *excitare* & *excitari*, & dicitur de rebus, quæ moventur ab ortu, ut ſtatum exiſtendi naturalem, quem ante non habebant, conſequantur. Ita plantæ excitantur in terra, fœtus in utero, paſſiones in mente &c. Gloſſ. Pez. excitandum *zi uuechanne*, ſuſcitavit *uuacta*. Gloſſ. Keron. excitante *eruuechenteru*, ſuſcitantur *ſint eruuehchit*. SOMNERUS in voce *wocre* ex Paraphraſi Saxonica hæc citat verba: *ge ſeoth thæt me of bryde bearn ne wocon*, vides quod mihi de ſponſa filii non excitantur, *of tham eorle woc unrim theoda*, de eodem Duce ortus eſt innumerus populus.

WECKEN, expergefacere. Goth. *wakjan*, *uswakjan* Joh. XI. 11. Angloſax. *weccan*, *aweccan*, Franc. & Alam. *uuechan*, Belg. *wecken*, Angl. *awaken*, Suec. *wækia*, Isl. *veka*. TATIANUS Cap. LII. 4. *inti uuahtun inan*, & ſuſcitaverunt eum. Verbum faceſſens a *wachen* vigilare. Quid enim eſt expergefacere, niſi facere ut vigilet?

WECKEN, ſuſcitare a morte, revocare in vitam, *erwecken* reſuſcitare. Cum eo ſenſu non reperiatur apud Antiquos, dubitari poteſt, an ſenſus a ſomno ad mortem translatus ſit, etiamſi ſomnus ſit imago mortis. Videtur potius corruptum ex alio & priſcis uſitatiſſimo verbo *quicken*, *erquicken*, vivificare, quod vide in *queck* vivus.

WEDELN, ventum excitare. Ab Angloſax. *hweotha*, *hwitha* aura, flatus, quod eſt a *wehen* flare, ſpirare. Inde porro *wedel* flabrum, flabellum, *fliegen-wedel* muſcarium, quia ventilando muſcas abigit. Poſtea ſenſus ad caudas animalium translatus eſt, quia cauda animali eſt pro flabro. Inde *wedeln* caudam motitare.

WEDEN, *weiden*, runcare, eruncare, purgare agrum lolio. Angloſax. *weodian*, Belg. *wieden*, Angl. *to weed*. Cuncta a *wied* zizania.

WEDER, alterum e duobus. Gothis *hwathar* Matth. IX. 5. Angloſax. *hwæther* Joh. VII. 17. Franc. *wedar*. TATIANUS cap. LXIV. 6. *uuedar iſt odiro zi quedanne*, quodnam facilius dictu? A Lat. *utrum*, præpoſito W. Olim erat adverb. interrogandi, hodie eſt disjungendi, & hoc ſenſu occurrit in compoſito *entweder* alterutrum, aut hoc, aut illud.

WEDER, neutrum, nec hoc nec illud. A Gr. ἐθάτερος neuter. Saxones eodem ſenſu dicunt *nather*, Angli *neither*, a Lat. *neutrum*. Vera & Germanica particula eſt *ne*, *ne*. Ita legimus in Evang. Angloſax. Matth. XII. 32. *ne on thiſſere worulde, ne on thære toweardan*, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

WEDER, quam. Adverb. comparandi, factum a Lat. *uti*, præpoſito W. LUTHERUS Stadenio citatus in Voc. Bibl. pag. 709. *ihr müſt alle anders werden, weder ihr ietzt ſeyd*, oportet vos omnes alios fieri homines, quam nunc eſtis. Vera & Germanica particula eſt *als*.

WEG, vox ob diverſos & diſſimiles ſignificatus explicatu difficilis, quæ in ordinem decentem redigi non poteſt, niſi ex tribus fontibus hauriatur.

WEG, primi fontis.

WEG, ab οἴχομαι eo, abeo, diſcedo, præpoſito W. varios accipit ſignificatus, & varias obit in oratione partes, *ſubſtantivi*, *adjectivi*, *adverbii*, *interjectionis*. Hodie Angli dicunt *away* pro abeo.

WEG, via, locus eundi. Latinis etiam *veha*, Gothis *wigs* Matth. VII. 13. Angloſax. *wæg*, *weg*, Franc. & Alam. *uueg*, *uuec*, Belg. *weg*, Angl. *way*, Suec. *wæg*, Island. *vegur*. Gloſſ. Keron. via *uuec*, viam *uueka*, anguſta via *enger uuec*. SOMNERUS vocem deflectit a Lat. *via*. STADENIUS a Lat. *veha*. SKINNERUS a *vicus*. JUNIUS a Gr. ἀγυιά via, vicus, vel ab ἡγοῦμαι duco, quia via ducit euntem. REIZIUS ab οἴχομαι, quod

quod probo, quia in ratione vocis reddenda non ad unum ſolum ſignificatum, ſed ad totam cognationem reſpiciendum eſt, ne in ſingulis explicandis nova ratione opus ſit. Inter antiqua Francorum compoſita eminent, *folcwego* via publica, quod extat in Capit. Caroli M. an. 789. *uueganeſt* viaticum, in Gloſſis Pezianis. Item *aruuegon* reverti, redire in viam, apud ISIDORUM Cap. V. 7. Compoſita Angloſaxonica vide apud ÆLFRICUM in Gloſſario pag. 67. col. 1. Metaphorice dicitur de cauſa inſtrumentali, & de quovis modo & ratione, qua itur ad effectum.

WEG, iter, actus abeundi, *meilwegs*, iter mille paſſuum. Cod. Arg. Luc. II. 44. *quemun dagis wig*, venerunt diei iter. Idem Angloſaxonibus *wæg*, teſte SOMNERO & BENSONIO, & inde *weg-faran* iter facere, *weg-fore* profectio, *weg-færend-man* viator.

WEG, abſens, qui abiit, qui diſceſſit. SOMNER. in Dict. AS. *aweg* abſens, *he is aweg* abeſt, deeſt, *awegan*, avertere, facere ut procul abſit.

WEG, quatenus eſt adverb. motus de loco, jungitur cognatione cum præcedentibus, & ſignificat quantum poteſt, *hinc, inde, foris, procul, peregre*. Angloſaxones dicunt compoſite *aweg* & *onweg*. Joh. I. 29. *her is ſe the deth aweg middan-eardes ſynne*, ipſe eſt qui tollit peccata mundi. Matth. XXVIII. 2. *and awylte thone ſtan onweg*, & inde revolvit lapidem. Hodie utimur ſimplici in innumeris compoſitis, cujusmodi ſunt, *wegthun, wegtreiben, wegwerffen* &c.

WEG, apage. Id eſt, ſecundum antecedentia *abi, diſcede*. Eſtque interjectio indignantis, & præſentiam rei ingratæ moleſte ferentis.

WEG, ſecundi fontis.

WEG, exclamatio, qua obvii monentur ut loco cedant. Revera eſt imperativus verbi *weichen* cedere.

WEG, tertii fontis.

WEG, a *wegen* movere, ſignificat (1.) *motum*. (2.) *tempus*, quia motui ſimile, & motu menſuratur. (3.) *cauſam moventem*.

WEG, motus. Evang. Goth. Matth. VIII. 24. *wegs mikils warth in marein*, motus magnus factus eſt in mari. Hodie utimur compoſito *bewegung*, quia ſcil. ſimplicia ſæpe faſtidimus.

WEG, tempus. Inde Gothis *framwigis* ſemper, jugiter Joh. VI. 34. Angloſax. *eallewæga*, Angl. *alwaies*, Belgis & Germ. *allweg*, eadem notione.

WEG, cauſa movens. Cognoſcitur ex Præpoſ. cauſali *wegen* propter, qua utimur in compoſitis, cujusmodi ſunt, *weswegen* quamobrem, qua de cauſa, *deſswegen* ea de cauſa, *derowegen* propterea &c.

WEGEN, movere, ſive id fiat in loco, ſive de loco ad locum. Gothis *wagan, gawagjan* eſt movere Luc. VI. 48. *wagid* agitatus, concuſſus Luc. VII. 24. *gawigana* coagitata Luc. VI. 38. Similia habent Saxones & Franci. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wagian* agere, agitare, movere. Gloſſ. Pez. moti ſunt *uuagoton*. NOTKERUS Pſal. CVIII. 25. *ſie ſahen mih ana, unde uuegoton iro houbet*, viderunt me & moverunt capita ſua. Quod OTFRIDUS rhythmice ita exprimit Lib. IV. Cap. XXX. 13.

> *Sie uuegitun iro houbit,*
> *Joh ſprachun ubilo thar mit.*

Conſentit Gr. ἄγειν, Æol. ϝάγειν, & Lat. *ago*. Hodie utimur compoſito *bewegen*, ſed a ſimplici habemus *wage* libra, quia grave & leve motu examinat, *wucht* pondus, quia motu naturali deorſum tendit, & leviora deprimit aut attollit, *wagen* currus, machina mobilis. Reliqua, ut ſunt, *wage* mare, *woge* fluctus, *wiege* cunæ, vide in verbo ſororio *wiegen* motitare, agitare, concutere, quod in nulla re differt a *wegen*, niſi motus frequentia & vehementia.

WEGEN, *bewegen*, inducere ad agendum, facere ut velit, *bewogen* inductus, *wolgewogen* propenſus, *bewegung* motus animi, *beweglich* quod animum movet. Sic oratoria eſt ars *beweglich zu reden oder zu ſchreiben*. Id quod Latine reddi non poteſt, niſi per circumſcriptionem. Senſus a motu locali ad motum voluntatis translatus, quia determinari eſt moveri. NOTKERUS Pſal. XXXV. 12. *des ſundigen hant ne uuegke mih*, manus peccatoris non moveat me.

WEGEN, propter. Vide *weg* cauſa movens.

WEGERN. Vide *weigern*.

WEGWART, cichorium. Id eſt, herba vialis, a Saxonico *wyrt* herba. Naſcitur enim in viis, & hinc alio nomine *bindleufte* vocatur.

WEH, dolendi & imprecandi particula, quæ, cum omnibus fere gentibus ſit communis, vox naturæ dolentis cenſeri poteſt. Græc. οὐαί, Lat. *væ*, Camb. *gwae*, Goth. *wai*, Angloſax. *wa, wæ*, Franc. *uue*, Dan. *væ*, Angl. *wo*, Belg. *wee*. Particulam Hebræorum, Syrorum, & Arabum, vide apud alios. Evang. Angloſax. *wa eow weligum*, væ vobis divitibus. TATIANUS Cap. CLVIII. 6. *uue themo man thuruh then ther mannes ſun uuirdet giſelit*, væ homini per quem filius hominis tradetur. Inde Gothis *wajahropjandans* ejulantes Marc. V. 38. quæ vox inſigniter vitiata eſt a librariis. A *we* naſcitur ſubſtantivum *wewe* luctus, dolor, gemitus, per medium derivandi W. quod ideo obſervandum, quia hinc multæ voces oriuntur in Dialectis per conſuetam literæ W. in F. & P. mutationem, cujusmodi ſunt *wafe* ploratus, *wopon, wofen, wepen* plorare. Gloſſ. Keron. fletibus *uuafum*, gemitu *uuaffe*, luctu *uuafe*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wepan, weopan* flere, plorare, Anglis *to weepe*, *wop* fletus, ploratus, Anglis *weeping*. Quas voces non ſatis expedit SKINNERUS. TATIANUS Cap. CLXXIV. 4. *ir uuofet inti riozet*, plorabitis & flebitis. Eſt & Arabibus *waba* gemuit,

quod perfecte convenit cum Saxonico *wepan*.

WEHE, malum paſſionis, *wehen* dolores parturientium, *wehe-muter* obſtetrix, *zan-wehe* dolor dentium, *weheleidig* impatiens doloris, *ein wehe iſt dahin, ſihe es kommen noch zwey wehe nach dem*, una calamitas tranſiit, ecce veniunt adhuc duæ, Apoc. IX. 12. Anglosaxonibus *wa* eſt dolor; Anglis *wo* calamitas, miſeria, ærumna, VERELIO in Indice *vo* & *va* malum inſperatum. Franci dicunt *uueuuo* & *uueuua*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. X. 11. de muliere Chananæa: *klagota ira uueuua*, queſta ſuum dolorem. Idem Lib. II. Cap. VI. 69.

Er giſtuont uz meron
Then managfaltan uueuuon.
Perſtitit nobis augere
Multiplicem calamitatem.

WEHE, malum actionis. Hinc in Codice Argent. *wajamerjan* eſt blaſphemare, maledicere Matth. IX. 3. *waidedjans* latrones, malefici Matth. XXVII. 44. *unwaha* inculpabiles Luc. I. 6. Nec dubito, quin huc etiam ſpectent Angloſaxonica *woh* error, menda, injuria, *woh gemet* injuſta menſura, *woh gewitneſſe* falſum teſtimonium, *wohneſſe* pravitas. Item Cambrica quædam, ut ſunt, *bai* vitium, culpa, mendum, *beio* culpare. Nam B. & W. ſunt in continua permutatione.

WEHEN, flare, ſpirare, ventum facere. Goth. *waian* Joh. VI. 18. Francis *uuahen*, *uuaien*, quod imitantur Belgæ in *waaien*. WILLERAMUS Cant. Cap. IV. 16. *der nortuuint uuaiet*, aquilo flat. Omnium judicio eſt a Gr. ἄειν flare, per proſtheſin literæ W. Inde compoſita antiqua, *anauuahen* afflare, quo utitur NOTKERUS Pſal. CXLVII. 7. & *durchuuaien* perflare, quod extat apud Willeramum loco citato. Cambri, qui gutturalibus delectantur, a *waien* derivant *chwa* aura, flatus, ventus, Germani *wind*.

WEHLEN. Vide *welen*.

WEHNEN. Vide *wanen*.

WEHREN. Vide *weren*.

WEIB, mulier, nupta & innupta. Angloſax. *wif* Joh. IV. 7. Franc. & Alam. *uuib*, *uuip*. Gloſſ. Boxh. *uuip* mulier. Gloſſ. Pez. ſexus *uuipheit*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hwswi* materfamilias. TATIANUS cap. XLV. 2. *uuaz iſt thih thes inti mih uuib*, quid mihi & tibi eſt mulier? Cap. CCXXI. 2. *uuib uuaz uuofis*, mulier, quid ploras? NOTKERUS Pſal. LXXVII. 63. *jungiu uuib ne uueinota*, virgines non ſunt lamentatæ. Etymologias eorum, qui vocem vel a prima mulierum *Eva*, vel ab οἰφεῖν concumbere (quod proprie virorum non mulierum eſt) deducunt, cum parum veriſimiles ſint, nunc mitto. Græcis φοιβὰς eſt mulier fatidica. Hoc vocabulo a Græcis mutuato quondam noſtræ gentis majores fœminas dignatos eſſe, non omnes, ſed honeſtiores & nobiliores tantum, quæ ſobolem ſuam liberaliter educaſſent, exiſtimat HELVIGIUS. Sed cauſam ſuam male tuetur. Enim vero, ſi mulieres Germanorum hoc nomen unquam promeruerunt, id certe exinde eſt, quod neſcio qua ſexus prærogativa futuri magis quam cæteri homines putarentur præſciæ, iisque inconſultis vix aliquid publicæ aut privatæ rei ſuſciperetur. Diſerte TACITUS cap. VIII. de M. G. *Ineſſe quin etiam ſanctum aliquid & providum putant, nec aut conſilia earum adſpernantur, aut reſponſa negligunt.* Aliam Etymologiam ſuggerit EDDA, ſeu Mythologia Islandica Parte ſecunda de mulierum appellationibus: *kona*, *wyff*, *aff weffnandi*, h. e. mulier dicitur *wyff* a texendo. Favet huic derivationi, quod res textoria antiquiſſimis temporibus videtur fuiſſe proprium & domeſticum opus ſexus muliebris, nonſolum apud Hebræos Prov. XXXI. 13. ſed etiam apud Germanos. Hoc PLINIUS & TACITUS, ſupra in voce *Lein* citati, videntur ſignificare. Secundum hanc etymologiam *weib* proprie erit textrix, a *weben* texere, ſicut *mulier* molitrix, a *malen* molere. Quod etiamſi haud incommode dici poſſit, veriſimilius tamen eſt, vocem ex antiquiore *wifman* apocopatam eſſe. Nam primi linguæ noſtræ auctores totum genus humanum dividebant in *wæpmann* & *wifmann*, hoc eſt, in homines arma ferentes, & telam tractantes. Teſtis mihi Verſio Angloſax. Matth. XIX. 4. *he worhte wæpmann and wifmann*, maſculum & fœminam fecit eos. In his compoſitis telum opponitur telæ. Ergo ſicut maſculus vocatur *wæpman* a *wæpen* telum, ita mulier *wifman* a *web* tela. Et in hac ſententia confirmare nos debet, quod ſimili prorſus oppoſitione cognatio viri veteribus dicitur *ſwerd-magen*, uxoris *ſpill-magen*, illa a gladio, hæc a fuſo. Anglis mulier etiamnum dicitur *woman*, ab antiquo Britannico *wau* tela. Eandem originem Latino *fœmina* tribuere auſim. Inter nomina propria eminet nomen ſanctæ WIBORADÆ, cujus interpretationem dedit HEPIDANNUS in vita ejus Lib. I. cap. 2. his verbis: *Nam Theutonica locutione prolatum* MULIERUM CONSILIUM *ſonat.* Revera autem non *conſilium*, ſed *conſultricem mulierum* ſignificat. Vide ſimilia in *rat* conſiliarius.

WEIB, mulier quæ virgo eſſe deſiit. R. TYROLIS in Paræneſi ad fil. §. 22. *die Juden jahen ſi wer ein wib*, Judæi dicunt quod virum paſſa ſit.

WEIBEL, *webel*, vox caſtrenſis, a Gothis, ut videtur relicta. Nam in Evangelio Gothico, quod Codice Argenteo continetur, *waibjan* eſt anguſtare, & *biwaibjan* coanguſtare. Sic de urbe Hieroſolyma dicitur Luc. XIX. 43. *biwaibjand thuk*, coanguſtabunt te. Hinc *weibel* videtur eſſe angariator, *ein engſter*, *ein triller*, & nomen ducere ab officio cogendi. Inde compoſita, *feldweibel* campiductor, qui milites in via intra

intra ordinem continet, *landweibel* præfectus pagi, qui jus & poteſtatem habet cogendi inferiores. Utitur Luth. ſimplici 1. Macc. III. 55.

WEICH, ſanctus, ſacer. Idem quod *weihe*, quod certe eſt *weich* pronunciatu antiquo.

WEICH, mollis, non durus. TATIANUS cap. LXIV. 5. *zihiu giengut uz ſehan, man mit uueihhen giuuatin giuuatitan*, quid exiſtis videre, hominem mollibus veſtimentis indutum. Idem Angloſaxonibus *wac*, Belgis & Suecis *week*. A *weichen* cedere, quia molle cedit tactui. A *weich* rurſus fit *weichen* mollire. Tropice dicitur (1.) de eo qui ex defectu virium duris rebus reſiſtere non poteſt. Inde Angloſax. *wac* debilis, infirmus, victus, *wac-mod* puſillanimis. Huc ſpectat compoſitum hodiernum *weichleidig* mollis in ferendo, leviſſimo dolori impar. (2.) de eo qui alienis malis facile movetur. Gloſſ. Pez. teneritudo *uuehmuoti*. Inde *weichmüthig*, *weichherzig* benignus, miſericors. (3.) de mollitiis dedito. Inde *weichling* effœminatus, ſenſu turpiſſimo. Utitur Luth. 1. Cor. VI. 9.

WEICH, civitas, caſtellum, vicus, multorum ſecura manſio. Goth. *weihs*, Franc. *uuich*. Codex Arg. Marc. VI. 6. *jah bitauh weihſa bisunjane laisjands*, & circuibat caſtella in circuitu docens. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VII. 91-95. de vico Nazareth: *uuio mag uuiht guati queman fon luzili thes uuiches*, qui poteſt aliquid boni venire de parvitate iſtius vici? Pronunciatio Gothica hodienum auditur in multis compoſitis. Inde BRAUNSWEICH vicus Brunonis, GÖTWEICH bonus vicus, vel caſtellum Dei. Eſt enim Monaſterium in edito ædificatum inſtar arcis. Et huc etiam ſpectat ex appellativis *weichbild* jus civitatis, de quo mox erit agendi locus. Etymon vide in voce Saxonica *wik*.

WEICHBILD, jus municipale Magdeburgicum. VERELIUS in voce *vitten* mulctari *veikbild* deducit a *vite* pœna, literas permutans ſæpe permutabiles. Reliqui eruditorum in eo conveniunt, quod prior compoſiti pars *civitatem* ſignificet. His poſitis videamus, quid illis ſignificet annexum *bild*. Hoc EGGELINGIUS derivavit a *beletten* impedire, prohibere, & *weichbild* contraxit ex *weichbelet* prohibitio civitatis vel jus prohibendi. Sane Belgis *belet* etiamnum eſt impedimentum, & *beletten* impedire. Et hactenus conjectura Eggelingii nec ingenio caret, nec bono ſignificatu. Alii tamen notiori vocis acceptioni, qua *bild* ſumitur pro forma, inhærendum ſibi putant; Sed hanc formam non eodem modo interpretantur. Quidam enim per formam intelligunt *ſignum jurisdictionis oppidanæ*, hoc eſt, vel *crucem erectam*, ut MARTINIUS, vel *ſtatuam Rolandinam*, ut LOCCENIUS. Contra DIECMANNUS eodem nomine *ipſam Reip. formam*, quatenus *Legibus* continetur, indicari exiſtimat, quia Leges ſunt rerumpublicarum formæ primitivæ, & agendorum fugiendorumque exemplaria, ad quorum præſcripta omnes oppidani ſe conformare debent. Nam ob eandem cauſam ejusmodi juris normæ vocantur *ſpecula*, quia in illis veræ juris imagines tanquam in ſpeculo repræſentantur. Hanc ſententiam, quæ cæteris veriſimilior, nos quoque aliquando amplexi ſumus. Nunc autem hæſitamus, quia fieri poteſt, ut *bild* ſit corruptum ex *bill*. Quo pacto totum compoſitum duo valde appoſita denotabit, vel jus civitatis, alias *ſtattrecht*, a *bill* jus, vel librum civitatis, alias *ſtattbuch*, ſi *bill* ſit a Lat. *libellus*.

WEICHE, latera inter coxendicem & coſtas, tactu mollia, & in utramque partem, dextram & ſiniſtram flexilia, & hinc appellatio a *weichen* cedere.

WEICHEN, cedere, & in compoſitis *recedere, diſcedere, excedere* &c. Angloſax. *wican* apud BENSON. Francis *uuiccan, uuichen, uueichen*, Islandis *vægia* apud VEREL. in Ind. Gloſſ. Pez. ceſſit *giuueichit*, declinaverint *gauuicont*, non exorbitent *ni auuiccun*. Multi deflectunt ab εἴκειν, præpoſito W. Neſcio an propitio ſignificatu. Nam εἴκειν Græcis eſt cedere per obſequium. Contra Germanis *weichen* cedere loco abſolute. Eamque ob cauſam commodius derivatur ab Adverb. motus de loco *weg* hinc, inde, de loco, quod in compoſitis innumeris dominatur.

WEICHEN, mollire, *erweichen* emollire, *einweichen* macerare. Gloſſ. Keron. molliti *keuuihhete*. Ab adj. *weich* mollis, quod eſt a *weichen* cedere, quia tangenti cedit.

WEID, zizania. Vide *wied*.

WEID, glaſtum, herba tinctoribus nota. Angloſax. *wad*, Angl. *woad*, Gall. *guesde*, Ital. *guado*. Vox Gallica cæteris ſanior & antiquior eſt, & judice MENAGIO facta a Lat. *iſatis*, per proſthesin. Reliquæ e Gallica per ſyncopen ſunt vitiatæ. Quidam audaculi apud PLINIUM legunt *guaſtum* pro *glaſtum*. Sed nihil in voce Pliniana mutandum eſſe, patet ex optimo ejus ſenſu in *glaſt*. Quid magis obvium, quam rem unam diverſis nominibus appellari?

WEID, vinculum. Vide *wette*.

WEID, inteſtinum, *weidwund* inteſtinis læſus, *ausweiden* eviſcerare. Vide *eingeweid*.

WEIDE, ſalix. Gloſſ. Pez. ſalix *wida*, urbes tabernaculorum *uueidopurgi*. Idem Angloſaxonibus *withig*, Anglis *withy*, Græcis ἰτέα. Cuncta ab uſu, quem arbor officioſa præbet colonis & hortulanis in jungendis & alligandis rebus. Nam quot rami, tot vincula, & inde nomen ab obſoleto *wetten* ligare, de quo infra. Ita tilia vocatur *linde* ob ſimilem cauſam. Hinc porro ſuſpicor, nomen arboris apocopatum eſſe ex vetuſtiori *widapaum* vel *widatreo* arbor vinculorum. Nam *wida* ſimpliciter & ſolitarie poſitum ſignificat vinculum. Gloſſ. Ælf. loramentum *withthe*. Vide plura huc ſpe-

 ctantia

ctantia in *wette* vinculum. Latinis *vitis* eſt frutex vinifer, quia comprehenſa vincit, & ligamenti inſtar flexibilis eſt.

WEIDE, paſcuum & paſtus. NOTKERUS Pſal. XXII. 2. *in dero ſtete dar uueida iſt, habet er mih keſezzet*, in loco paſcuæ collocavit me. Pſal. XCIV. 7. *uuir bin aber ſin liut, unde ſcaf ſinero uueido*, nos autem ſumus populus ejus, & oves paſcuæ ejus. Verbale a *weiden* paſcere.

WEIDE, venatio & præda venatione capta. NOTKERUS Pſal. XVI. 12. *infiengen mih alſo der uarigo leuuo der in uueido gat*, ſuſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam. Pſal. CIII. 20. *in dero naht farent uz in iro uueida alliu uualdtier*, in nocte egrediuntur omnes beſtiæ ſylvæ ad prædam ſuam. VEREL. in Ind. *veidi* venatio vel præda venatione capta, *veidimadur* venator, *veidihundar* canes venatici. Verbale a *weiden* capere, venari. Inde *weidmann* venator, *weidmeſſer* culter venatorius, *weidſpruch* terminus venatorius, & alia ſatis nota.

WEIDEN, capere, arripere, prehendere. Verſio Islandica Marc. XII. 13. *ad their veidde hann i ordum*, ut caperent eum in ſermone. Luc. V. 10. *thuiat hiedann af skaltu menn veida*, ex hoc jam homines debes capere. Dicitur etiam *beiten*, & Græcis πιάζειν, quia labiales in omnibus linguis permutantur. Hic primus verbi ſignificatus, qui poſtea per ſynecdochen generis ad venationem translatus eſt, quia venari eſt capere feras.

WEIDEN, venari. VEREL. in Ind. *veida* venari, piſcari. NOTKERUS Pſal. CXXIII. 6. *ne hangta daz ſie unſih uueidendo gefiengin*, non permiſit ut nos venando caperent.

WEIDEN, paſcere. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 71. *den liut ze uueidonne*, ad paſcendum populum. Certe idem quod *föden* nutrire, quamvis labialibus mutatis. Belgis ſane *voeden* eſt paſcere & nutrire, & *voeder* tam hominum quam animalium cibus. Imo etiam Græcis βωτεῖν eſt paſcere & nutrire, & inde βώτωρ paſtor, & βωτιάνειρος qui homines alit. Gothis *witan* eſt cuſtodire pecus Luc. II. 8. ſed ex alio fonte.

WEIDEN, paſci. WILLERAMUS Cap. II. 16. *er uueidenot unter lilion*, qui paſcitur inter lilia. Proprie eſt paſtum capere, a *weide* paſtus. Quamvis autem paſci ſit pecorum, & veſci hominum, Anglis tamen *to feed* eſt paſci & veſci, more loquendi antiquo, dicente etiam PLINIO: *hæc res hominibus in paſtu eſt*.

WEIDEN, runcare. Vide *weden*.

WEIDEN, ligare. Vide *wetten*.

WEIDLICH, gnavus & gnaviter. De origine mira proferunt literati, & præter neceſſitatem longe petita, præſertim FRISCHIUS in *Vocibus Biblicis*, nec non ARNOLDUS in *Epiſtolis Richterianis* pag. 508. ubi vocem a *Wodano* usque repetit. Quæ vero non a Wodano, ſed a celeritate ortum ſuum ducit, & tota Saxonica eſt. SOMNER. in Dict. AS. *hwæt* celeritas, *hwate* alacer, *hwætlice* naviter. Alacer autem ſic dicitur quaſi incitatus, ut oſtendi in *wetzen*. Gallicum *vite* ex eodem fonte eſt, & fortaſſe etiam *ſwith* & *ſwind*, etiamſi ſupra alio generis tramite uſus ſim. Nam S. a ſibilatoribus facile præfigitur, & N. eadem facilitate inſeritur. Germani pro ſimplici *weid*, quod tempus abolevit, hodie dicunt *weidlich*, quod eſt quaſi incitato ſimilis.

WEIDLICH, fortis & fortiter. Angloſaxonibus *hwate* nonſolum alacrem, ſed etiam fortem & bellicoſum ſignificat, ut oſtendi in verbo *wetzen* inſtigare. Nam quo quis a natura acrior & incitatior, eo ad pericula aggredienda animoſior & promptior eſſe ſolet. Hinc quidam WODANUM, Martem illum Septemtrionalem, a fortitudine ſic dictum putant. Quod, cum ſupra in loco omiſerim, hic dicere inſtituam. Auctor mihi OLAUS MAGNUS in Hiſt. Gent. Sept. Lib. III. Cap. 3. ubi, poſtquam dixerat, apud Septemtrionales fuiſſe quondam Tres primaria veneratione Deos, THOR, ODHEN, FRIGGA, nomen ſecundi ita explicat: ODHEN, *hoc eſt fortior, bellis præſidet*. Cur fortior, niſi quia *wæd* in Lingua antiquo-Saxonica fortem denotavit? Et ne quis omiſſione literæ W. in fronte vocis offendatur, meminiſſe debemus, quod idem numen in Monumentis Veterum promiſcue WODEN & ODEN appelletur. Hinc porro auguror, etiam QVADOS ſic dictos eſſe quaſi fortes, accepto nomine non a vitio, ſed a virtute militari.

WEIDLING, liburna. A notione celeritatis, ut apud Latinos *celox*.

WEIDNER, *weidener*, venator. NOTKERUS Pſal. XC. 3. *er loſet mih fone demo ſtricche dero uueidenaro*, liberabit me a laqueo venatorum. Refer ad *weiden* venari.

WEIDSACK, *wadſack*, mantica, ſaccus ſcorteus venatorum, ſicut *wood-knyfe* Anglis culter venatorius. Utrumque a *weide* venatio. Quamvis etiam ſaccum in quo cibus conditur, ſignificare poſſit, ſi ducatur a *weide* paſtus.

WEIER, piſcina. WILLERAMUS Cap. VII. 4. *die uuiare ſuebent uor dero porto*, piſcinæ fluctuant ante portas. Vel idem eſt quod Saxonicum *wer* locus aggere munitus, vel ſyncopatum e Lat. *vivarium*.

WEIFE, rhombus, vel ſimile inſtrumentum, quo filum de fuſo devolvitur gyrando. Opinor ab ἄβα, quod apud HESYCHIUM exponitur τροχὸς, i. e. rota, per proſtheſin literæ W. Inde *weifen* circumvolvere, fila in rhombo vel alabro conglomerare. VEREL. in Ind. *veſia* circumvolvere. Islandis *veb* etiamnum eſt circumvolvo, & *vafde* circumvolvi.

WEIGERN, renuere, recuſare. Suec. *wægra*. Notæ ſunt particulæ Græcorum negantes οὐκ, οὐχ, οὐχὶ, οὐχ ἄρα, non, nequaquam, non ſane. Barbariem ab ultima formaſſe verbum *weigern*, præpoſito W. valde probabile eſt. Nam verba negandi ſolent creari ab

ab ejusmodi particulis. Ita a *nein* non, fit *verneinen* negare. Plura ſimiliter facta vide in *nicht*.

WEIHE, milvus, ex accipitrum genere. In Lege Salica vocatur *weiano* Tit. VII. 2. PLINIUS Lib. X. Cap. 10. de milvis: *Notatum in his, rapaciſſimam & famelicam ſemper alitem, nihil eſculenti capere unquam ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara.* Ab hac a ſacrificiis abſtinentia, mira in tam famelica ave naturæ proprietate, nomen accepiſſe videtur *ſancti*, & quaſi religionis intellectum habentis, a *weihe* ſanctus, ſacer. Plane ut quidam accipiter Græcis vocatur ἱέραξ ab ἱερὸς ſanctus, ſive ex Augurum diſciplina, ſive ex Ægyptiorum inſtituto, quibus accipitres inter animalia ſacra colebantur, teſte DIODORO. STADENIUS nomen declinat a *wigen* bellare, pugnare. Quod etiamſi a natura hujus alitis haud alienum ſit, veriſimilius tamen eſt, auguriorum in gente noſtra Magiſtros illud a ſanctitatis opinione ſumpſiſſe, quod etiam ſe probavit ECCARDO in not. ad Leg. Sal. pag. 24. De cultu avium apud Francos vide GREGORIUM Turonenſem Lib. II. cap. 10.

WEIHE, ſanctus, ſacer. Gothis *weiha*, Angloſax. *wig*, *wih*, Francis & Alam. *uuiho*. Vox Gothica dicitur de Spiritu ſancto Luc. III. 22. aliisque rebus in ſe ſanctis: Angloſaxonica de iis, quæ ſanctitatis opinionem habent: Francica utrumque ſenſum complectitur. BENSON. in Voc. Poët. *wig* ſacrum tam templum quam idolum. SOMNER. in Dict. AS. *wig-bed* altare, *wih-gyld* idolum. Gloſſ. Keron. ſacrum *uuiho*, ſanctos patres *uuihe fatere*, ſanctæ Trinitati *der uuihun driniſſu*, reliquiæ (ſanctorum) *uuihida*. NOTKERUS Pſal. LXXIII. 7. *prandon din uuiehus*, incenderunt ſanctuarium tuum. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 398. „Quum ex Æolico φύω pro θύω ſacrifico „Salmaſius eximie deduxerit Latinum *fio* „cum compoſitis *ſuffio* & *ſuffimen*; nemo „certe iverit inficias, Teutonicum *uuihen* „vel Gothicum *uueihan* ſimiliter ab eadem „origine potuiſſe derivari. Secundum hanc etymologiam adjectivum oritur a verbo. Mihi contra videtur, ob reverentiam literæ G. in voce Saxonica, quæ, ſi Græca origine opus ſit, ut certe eſſe videtur, non aliunde melius deflecti poteſt, quam ab ἅγιος ſanctus, per proſtheſin literæ W. noſtris admodum familiarem. Ab initio igitur fuit *wig*, & poſtea *wih*, per literam æquivalentem. Hodie utimur in compoſitis *weihenacht* & *weirauch*, de quibus poſtea.

WEIHE, quatenus eſt ſubſtantivum a *weihen*, ſignificat quantum poteſt, conſecrationem, luſtrationem, benedictionem &c. Gloſſ. Keron. benedictio *uuihi*. Gloſſa antiqua apud JUNIUM loc. cit. *chirih uuihi* neomenia. Proprie conſecratio & dedicatio Eccleſiæ, tam ea quæ fit ab initio, quam quæ quotannis recolitur, hodie *kirchweihe*.

WEIHEN, ſacrare, conſecrare, ſanctificare, *weibiſchof* conſecrator. Evang. Goth. Joh. XVII. 17. *weihai ins in ſunjai*, ſanctifica eos in veritate. Et paulo poſt: *fram im ik weiha mik ſilban*, pro eis ego ſanctifico me ipſum. Gloſſ. Keron. ſacratus *kiuuihtiu*, ſacrata *keuuihtuo*. Refer ad *weihe* ſacer. Ita Græcis ab ἅγιος fit ἁγιάζειν conſecrare, ſanctum facere. MARTINIUS mallet hoc verbum derivare a *fanum*. Sed hujus figurationis, qua N. mutatur in H. nullum extat exemplum apud Germanos.

WEIHEN, per ſynecdochen generis ſignificat *luſtrare* & *benedicere*: illud, quia luſtratio eſt ſanctificatio per aquam; hoc, quia benedictio eſt ſanctificatio per verba votiva.

WEIHEN, luſtrare, mundare, purgare, *weiwaſſer* aqua luſtralis. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVI. 65. *ther auur mit doufu ſih ni uuibit*, qui vero baptismate ſe non luſtrat.

WEIHEN, benedicere. Gloſſ. Keron. benedicere *uuihan*, benedictus *keuuihter*. TATIANUS Cap. IV. 12. de Zacharia: *inti ſprah Got uuihenti*, & loquebatur Deum benedicens.

WEIHENACHT, dies Chriſti natalis. Proprie *nox ſacra*, more loquendi & computandi vetuſtiſſimo, de quo aliquid dixi in *nacht* dies civilis. MATHESIUS in Poſtillis nomen ſanctiſſimi feſti deduxit a *vino* vel *Jano* vitiſatore, cujus ab auſpiciis annum inchoaſſent veteres, & vina ſibi mutuo propinaſſent, prout mentem ejus explicat HELVIGIUS. Quod ſibilo magis quam applauſu dignum.

WEIHER, piſcina. Vide *weier*.

WEIHERN, hinnire. Vide *wiehern*.

WEIL, quoniam. Conjunctio cauſalis, a *will* cauſa. Dicitur etiam *dieweil*, quod eſt quaſi *ea propter*. Neutrum occurrit apud Antiquos. Gothi dicunt *unte*, Angloſax. *fortham*, Franci & Alam. *bithiu*. Gloſſ. Keron. quoniam *pidiu*. A *bi* propter, & *thiu* ea, quaſi propterea.

WEIL, primo ſignificat *quietem*, poſtea *moram in loco*, quia quieti ſimilis, denique *ſpatium temporis*, definitum & indefinitum, quia duratio eſt mora rei in ſuo ſtatu.

WEIL, quies, otium, *ich habe keine weil* non habeo otium. VEREL. in Ind. *hvila* quies, requies. Similiter & Suecis *hwyla* eſt quies, *hwylodag* ſabbatum, *hwyla* quieſcere. Quibus cognata videntur Gr. γαλήνη tranquillitas, γαληνίζω quieſco. Hic ſignificatus probe eſt notandus, cum quia reliquorum fons eſt, ut paulo ante oſtenſum, tum quia ab illo pendet nomen WILHELMI, quod certe *defenſorem quietis* ſignificat, ab *helmen* protegere. Plura ejusdem indolis compoſita vide in *helm* protector.

WEIL, mora in loco, *verweilen* cunctari, moram trahere in loco.

WEIL, ſpatium temporis indefinitum, parvum vel magnum, *alle weil* ſemper, *lange weil* diu, *über eine weil* brevi. Evang. Goth. Luc. XVIII. 4. *jah ni wilda lange hweilai*, &

nolebat per multum tempus. Joh. VII. 33. *nauh leitil hweila mith izwis im*, adhuc modicum tempus vobiſcum ſum. Similiter & Angloſaxonibus *hwile* eſt quodvis intervallum, & fortaſſe etiam Cambris, quantum cognoſcere poſſum ex compoſito *noswyl* vigilia feſti, quod ſiſtit BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

WEIL, ſpatium temporis horarium. Gloſſ. Keron. hora *uuilu*, horis *uuilem*, prima hora *eriſta uuila*. Evang. Goth. Joh. XI. 9. *niu twalif ſind hweilos dagis*, nonne duodecim ſunt horæ diei? Hic ſenſus obſoleſcit. JUNIUS eum deduxit a Græc. ἀκαρὴς minimus, ſupra modum exiguus, inſecabilis, miro & duriſſimo partu. Ut de ſaltu, quem committit, nihil dicam.

WEIL, dum, donec, quamdiu. Angloſax. *hwil*. A *weil* intervallum, ſubſtantivo in adverb. mutato.

WEILAND, quondam, ante hæc tempora. Belgis *wylen*, quod poſſit eſſe ab *olim* per proſtheſin: Vel a Gr. πάλαι per paragogen, prout cenſet HELVIGIUS. Interdum uſurpatur adjective pro defuncto, ut Gallis *feu*, *feue*, & tunc eſt participium verbi *weilen* quieſcere. Gallicum *feu* MENAGIUS ingenioſe deduxit a Lat. *felix*. Forte tamen eſt originis Germanicæ a *weihe* ſacer.

WEILEN, quieſcere, morari. Suecis *hwyla*. Utrumque a ſubſt. *weil* quies, mora. Hodie dicimus compoſite *verweilen*.

WEILER, villa, prædium ruſticum. An quaſi locus quietis, a *weilen* quieſcere, morari? Malim a Lat. *villa*. Gallis *ville* eſt urbs, oppidum, *village* vicus, quia parvo oppido ſimilis: non a Lat. *villa*, etiamſi ſæpe contingat, ut ex villis vici, & ex vicis oppida & urbes oriantur: Sed potius a Gr. πόλις civitas, mutatis labialibus. Poſtea vocem Gallicam imitata eſt barbara Latinitas. Inde *villa* civitas, apud CANGIUM. Ab illo tempore, ut idem obſervat, *villæ* diviſæ ſunt in *murales* & *rurales*, h. e. in urbes & vicos, ad tollendam vocis ambiguitatem. Et hinc quoque interpretationem capiunt nomina quædam locorum in Germania.

OTTWEILER, villa Ottonis.
RAPPERSWEIL, villa Ruperti.
ROTWEIL, villa rubea.

In quibus *weil* & *villa* ponitur pro villa murali. Aut ſi *villæ* dictæ ſint ſenſu Latino (de qua re cum nemine contendere volo) neceſſe eſt, illas urbes ex prædiis ortas eſſe, & humilem originem nomine profiteri.

WEIN, vinum. Heb. *jain*, Gr. οἶνος, γοῖνος, Goth. *wein* Luc. I. 15. Angloſax. Franc. & Alam. *uuin*, Camb. & Armor. *gwin*, *guoin* &c. TATIANUS cap. II. 6. *uuin noh cidiri trinkit*, vinum & ſiceram non bibet. Germanos rem & appellationem rei a Romanis accepiſſe, recte judicat SOMNERUS. Nam vinum eſt voluptas nova in Germania, & interioribus Germanis ſimilitudine vini, potu inquam hordeaceo contentis, ne mercatu quidem cognita. CÆSAR de Suevis Lib. IV. Cap. 2. *Vinum ad ſe importari non ſinunt, quod ea re ad laborem ferendum emolleſcere homines atque effœminari arbitrantur.* Gallos dulcedine vini allectos Alpes tranſiiſſe, teſtantur POLYBIUS & LIVIUS. Eosdem non niſi ſero vites ferendi veniam ab Imp. Probo obtinuiſſe, & ſic vini colendi rationem e Galliis in Germaniam tranſiiſſe, docet cel. SCHOEPFLINUS in Antiq. Alam. pag. 27. Inter compoſita veterum eminent

GOTHICA,

weinatriu, vitis, Joh. XV. 1. Angloſax. *win-treow*.
weinatains, palmes, Joh. XV. 4.
weinabasja, uva, Luc. VI. 44.
weinagard, vinea, Luc. XX. 9. Angloſax. *win-geard*, Procop. *wingart*.
weindrugkja, vini potator, Luc. VII. 34.

ANGLOSAXONICA,

win-berian, uvæ, *winfæt* vas vinarium, *win-god* Bacchus, *win-mere* lacus, cupa, *win-wring* torcular &c.

FRANC. & ALAM.

Gloſſ. Pez. ſurculum *uuinarepono*.
Gloſſ. Keron. vinolentum *uuintrunchaz*, &c.

WEINMONAT, October. A vindemia. Angloſaxones Octobrem appellaſſe *teothamonath*, quod a Januario numerantibus *decimus* ſit, docet SOMNERUS in Dict. AS. Hoc nomen probe obſervari meretur ab Antiquitatis indagatoribus, quia manifeſtum illis indicium præbet, vetuſtiſſimos Germanorum Lunas non nominaſſe, ſed numeraſſe tantum. Hinc porro cauſam intelligimus, cur menſtrua ſpatia, poſtquam ſuis ſingula nominibus inſigniri cœperunt, a diverſis diverſimode appellata ſint, quia ſcil. ab initio fuerunt anonyma & numerata tantum.

WEINEN, plorare. Gothis *gaunon* Joh. XVI. 20. Angloſax. *wanian*, Francis *uueinon*, Belg. *weenen*, Angl. *whine*. NOTKERUS Pſal. CXXXVI. 1. *obe Babylonis ahon ſazen uuir unde uueinoton*, ſuper flumina Babylonis ſedimus & flevimus. Vox Gothica potuit formari ab Hebræa *goni*, Saxonica a Græca ἀνία per proſtheſin literæ W. Utraque *triſtitiam*, *dolorem*, & *afflictionem* ſignificat. Triſtitia autem & afflictio eſt omnium querelarum & lacrymarum mater. Et hinc a cauſa recte denominatur effectus. Ita Græcis ab ἀνία fit ὀνῶν lamentari, & a *mœror* Latinis *mœrere*. Hinc *weinen* proprie eſt dolorem ploratu teſtari, & non videtur differre a *quinen* lamentari, niſi gradu, quatenus lamentationi lacrymas addit. Ipſum vero *quinen* ex eodem fonte petitum eſt. Cum utroque convenit Græc. γοάω, γοάομαι, ululo,

lo, ploro, gemo, & Lat. *gannio*, quatenus de ejulatu vapulantium dicitur. Alii hoc verbum derivant a particula dolendi *weh*, ſed nullo literæ N. in medio vocis reſpectu.

WEIRAUCH, thus. Gloſſ. Pez. thus *uuirouh*. TATIANUS Cap. VIII. 7. *brahtun gold, uuihrouh inti mirrun*, obtulerunt aurum, thus & myrrham. Refer ad *weihe* ſacer. Nam proprie eſt odoramentum ſacrum, etiamſi prior compoſiti pars brevitate ſua originem occultet. Ita Latinis *thus* a θύω ſuffio, rem ſacram facio. Dicitur autem *ſacrum*, quia, ut PLINIUS ait, *thure (Diis) ſupplicamus*, Lib. XXII. cap. 24. Inde *thuricremæ aræ* apud VIRGILIUM.

WEIS, ſapiens, prudens. Angloſax. & Franc. *wis*. Proprie eſt *ſcius*, a *wiſſen* ſcire, cognoſcere, intelligere, & dicitur univerſe de omni ſcientia, ſive illa rerum divinarum humanarumque contemplatione, ſive longo rerum uſu & experientia ſit acquiſita, nec de ea tantum ſcientia, quæ vere eſt, ſed etiam de falſa & fallaci. BENSON. in Voc. AS. *wis* prudens, *wita* ſapiens, *wite* ſophiſta, *ſtæf-wis* literatus, *word-wiſe* ſophiſta, *ſamwiſe* ſemiſapiens, *wis-dom, wite-dom* ſapientia, ſcientia. Gloſſ. Pez. prudens *uuiſer*, magos *uuiſa*, maleficos *uueraltuuiſun*. Inde *weisheit* ſapientia, prudentia, & alia plura, quæ cum vulgo nota ſint, & juſta lege facta, non debent me morari.

WEISE, modus, quævis agendi vel exiſtendi ratio. Angloſax. Franc. & Angl. *wiſe*, Belg. *wyze*, Gall. *guiſe*, Ital. & Hiſp. *guiſa*. SOMNER. in Dict. AS. *wiſe* modus, mos, ratio, forma, *on ure wiſan* noſtro more, *on twa wiſan* bifariam. Gloſſ. Pez. modis *uuiſun*. Gloſſ. Keron. aliter *andaruuis*. Oritur, non a *weiſen* inſtruere, quam voci originem adſignat SKINNERUS, & multo minus ab αὔτα ſors, quod voluit HELVIGIUS; ſed a *weſen* eſſe vel fieri, quia modus eſt forma, quæ ſuam cuique rei determinatam exiſtentiam tribuit. Hinc etiam ad *ritus* & *mores*, hoc eſt, ad ea *quæ fieri ſolent*, extenditur. FERRARIUS vocem Italicam perperam derivat a *vice*, MENAGIUS Gallicam a *viſa*. Utramque origine Germanicam eſſe, ex dictis manifeſtum eſt.

WEISE, *weiſung*, cantio, modulatio. VEREL. in Ind. *yrkia wiſor* carmina condere, *kueda viſu* carmen canere. Græcis ᾠδὴ ab ᾄδω cano. Quod imitantur Latini in *ode*, nos W. præpoſito in *weiſe*. Conf. *queden* cantare.

WEISEN, inculpare. SOMNER. in Dict. Angloſax. *witan* culpare, criminari, incuſare, *hi witon Claudius thone hunger*, Claudium de fame criminati ſint. VEREL. in Ind. *vita* arguere, inſimulare. Gloſſ. Pez. imputabit *uuizit*. Opinor a Gr. αὐτία crimen, culpa, per proſtheſin literæ W. Hodie utimur compoſito *verweiſen*, quod vide.

WEISEN, oſtendere, monſtrare. Belg. *wyzen*, Suec. *wyſa*. Proprie eſt verbum faceſſens a *wiſſen* cernere. Quid enim eſt oſtendere, niſi facere ut videat? Ita Anglis a Germ. *ſchawen* videre fit *shew* oſtendere. Dicitur autem nonſolum de digitis, ſed etiam de aliis rebus, quæ nobis alicujus rei indicium præbent. Inde Belgis *bladwyzer* index paginarum, Germanis *ſtunden-weiſer* index horarum.

WEISEN, demonſtrare, præſtare, exhibere, *ere beweiſen* honorare. VEREL. in Ind. *veita* promere, præſtare, conferre, *veita-ſemd* honorare, *veita-foſtur* enutrire. Idem quod *monſtrare* vel *præſentare*. Nam *monſtrari* & *præſentari* dicuntur nonſolum ea, quæ ad videndum præbentur, ſed etiam ea quæ conferuntur in aliquem. Ita iis, quos honoramus, dicimur *demonſtrare honorem*, & quos alimus *præſentare victum*. Priorem loquendi formulam agnoſcit quoque Lingua Angloſaxonica, in qua *are witan* eſt honorem exhibere, interprete JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 407. Hujus verbi ſynonymum eſt *zeigen*, quod nonſolum de ſimplici oſtenſione, ſed etiam de demonſtratione honoris dicitur.

WEISEN, docere, inſtruere, *beweiſen* rationibus demonſtrare, *unterweiſung* inſtructio. BENSON. in Voc. Angloſax. *wiſan* docere, monere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXII. 97. *iuuo buah uueizen*, libri veſtri docent. WILLERAMUS Cap. II. 4. *uuiſta mih uuie ih minnan ſule*, docuit me quo ſit amore amandus. Et mox: *hat mih geuuiſet*, docuit me. Verbum faceſſens a *wiſſen* ſcire, cognoſcere, intelligere. Quid enim eſt docere, niſi facere ut ſciat, intelligat, cognoſcat? Dicitur autem nonſolum de doctrina, ſed etiam de eo quod doctrinæ ſimile, ut ſunt monita & conſilia. Inde Gallis & Italis *aviſer* & *aviſare* monere.

WEISEN, ducere, *wegweiſer* dux viæ. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 23. *thes uuages er ſie uuiſta*, duxit eos per mare. WILLERAMUS Cap. I. 7. *die dine ſcaf uuiſen ad paſcua vitæ*, qui oves tuas ducunt ad paſcua vitæ. Quamvis *ducere* nihil aliud ſit quam *monſtrare qua eundum ſit*, & hactenus *weiſen* affine videatur præcedentibus verbis: præſtat tamen ſequi analogiam, ut, quemadmodum *leiten* eſt a *leit* via, ita *weiſen* ſit ab ὁδὸς via, præpoſito W. Hinc porro dux Angloſaxonibus dicitur *wiſa*, Francis *uuiſo*, Anglis & Gallis *guide*, Italis *guida*. NOTKERUS Pſal. LIV. 14. *min uuiſo, min chundo*, dux meus, notus meus. Et Pſal. LXV. 15. Apoſtoli vocantur *uuiſon dero Gotes herto*, duces gregis Dei. Utrumque locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Et tametſi S. in ore Gallico & Italico dureſcat, origo tamen Germanica evitari non poteſt abſque multis nugis, quas vide apud MENAGIUM & FERRARIUM. In quibusdam Dialectis eadem vox uſurpatur de Principibus & Ductoribus populi. VEREL. in Ind. *viſir* dux, rex. Ubi tamen obſervandum, quod litera terminalis R. non ſit neceſſaria, & quod a *wiſen* ducere recte formentur verbalia

wiſa,

wiſa, wiſo, wiſi, dux. Hoc ſenſu videtur occurrere in nominibus propriis, non Germanicis ſolum, ſed etiam Celticis. Talia ſunt,

BELLOVESUS, dux belli, a *fel* bellum. Nomen memoriæ prodidit LIVIUS Lib. V. cap. 33. Confer *feld* bellum.

SIGOVESUS, dux victoriæ, frater Belloveſi apud eundem, a *ſieg* victoria.

VISIGARDA, hortus belli Ducum. Filia Regis Longobardici Theodeberto R. Francorum nupta apud GREGORIUM Turonens. Plura ejusmodi nomina ab horto Veneris formata vide in *garten.*

WEISS, albus. Gothis *hweit aiththau ſwart* album aut nigrum Matth. V. 36. Angloſaxonibus *hwite ſwa ſnaw* candida ut nix Marc. IX. 3. Idem Francis *uuiz*, Belg. *wit*, Angl. *white*, Suec. & Isl. *hwitt*. Gloſſ. Boxh. *das uuiza in demu augin* albugo, *uuizes cota uuabbes* biſſina. WILLERAMUS Cap. V. 10. *min uuine iſt uuiz unte rot*, dilectus meus eſt candidus & rubicundus. Sapit originem a *wiſſen* videre, quia alba ſunt maxime conſpicua, & præ cæteris coloribus lucem copioſiſſime reflectunt. Ita Græcis λευκὸς eſt albus & perſpicuus, a λεύσσω video, vel potius a *lugen* conſpicere. Quamvis enim Græcis multa cogamur accepta referre, illi tamen haud pauciora nobis debere videntur. Noſtrum eſt, in iſta Linguarum confuſione, imitari apes, & ſuccos undique congeſtos in unius ſaporis uſum convertere. In quibusdam Dialectis uſurpatur ſubſtantive de rebus albis. Inde *hvit* ova, lac, caſeus, butyrum, apud VEREL. in Ind.

WEISS, certus, verus. Antiquis omnibus *wis*, Suecis *wiſs*, nobis compoſite *gewis* & *gewiſs*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wis*, *wiſe* certus, verus. VEREL. in Ind. *uviſa vargr* latro incognitus. Inde Formula Francorum *uuis duan* certiorem reddere, vel certificare, frequentiſſimi occurſus apud OTFRIDUM, e. g. Lib. III. Cap. XX. 101.

Dua unſih, quadun, uuiſi,
Uuar ther ſelbo man ſi.
Redde nos, inquiunt, certiores,
Ubi ſit ille homo.

Lib. IV. Cap. XXX. 53.

Dua noh hiutu unſih uuis,
Oba thu unſer kuning ſis.
Fac nos adhuc hodie certiores,
An tu noſter rex ſis.

Lib. V. Cap. VII. 97.

Fro min, quad ſi, dua mih uuis,
Oba thu inan namis.
Mi Domine, redde me certiorem,
An tu illum ſuſtuleris.

Proprie autem eſt *perſpicuus*, a *wiſſen* cernere, & dicitur de certo, quia priſci mortales ea maxime certa & vera putabant, quæ in oculos incurrerent. Hinc & Latinis *certus* a cernendo dicitur. Hodie *weiſs machen* etiamnum ſignificat *certiorem reddere*, quamvis ſenſu in malam partem detorto, quia non amplius dicitur de iis, qui certa & explorata tradunt, ſed potius de impoſtoribus, qui falſum pro vero, incertum pro certo nobis obtrudere conantur. Ab hoc adjectivo Lingua Suecorum & Danorum formavit *vitna* & *vidne* teſtari, hoc eſt, *certificare, verificare* interrogata, unde Anglis *witnes* teſtimonium, & hinc porro *witneſſed* teſtatus. Antiquiores ſimili verbo uſos eſſe, quale fortaſſe fuit *witan*, *weitan*, *wizzan*, quamvis literis non relictum, certiſſimum eſt ex multis derivatis, hodie quidem deſitis, ſed adeo evidentibus, ut ad alium referri fontem vix poſſint. Talia ſunt Angloſaxonica *wita, gewita* teſtis, *witſcipe* teſtimonium. Item Alamannica quædam apud KERONEM in Gloſſis: teſtimonia *keuuizzida*, boni teſtimonii *dera cuatun kiuuiszida*. Quibus conſentit Gothicum *weitwods* teſtis Marc. X. 19. proprie teſtis oculatus, qui eorum quæ vidit ſcientiam profitetur, a *weit, weiſs* certus, clarus, perſpicuus, & *wods* teſtis; unde porro eadem Dial. derivatur *weitwodjan* teſtari, teſtimonium certum, clarum, & perſpicuum perhibere Joh. X. 25. JUNIUS hæc teſtium & teſtimoniorum nomina citra medium deduxit a *wiſſen* ſcire, quod fieri poſſe nego, ob manifeſtam, quæ eſt inter parentem & ſobolem, diſſimilitudinem. Aliud enim eſt *ſcire*, aliud *verificare*. Hinc etiam in foro teſtimonia non vocantur *ſcita*, ſed *certificata*.

WEISS, ſapiens, prudens. Manifeſtæ cognationis cum reliquis, ut oſtendi in *weis*. Perinde autem eſt, uno an duplici S. ſcribatur. Unum agnoſcit antiquitas & pronunciatio hodierna: geminum poſtulat origo.

WEISSAGEN, vaticinari. TATIANUS cap. IV. 14. *Zacharias uuizagota ſus quedanti*, Zacharias prophetavit ita dicens. STADENIUS cum vulgo deduxit a *weis* ſapiens, quaſi idem ſit ac *weiſe ſachen reden* res ſapientes proferre, prout ipſe mentem ſuam explicat in Voc. Bibl. pag. 720. Qua in re videtur mihi nec boni interpretis officio functus, nec felici augurio uſus. Revera enim idem eſt ac *warſagen*, hoc eſt, certa, vera, & præviſa dicere. Nam hæc omnia continentur in voce *weiſs*, ut paulo ante demonſtratum. Nihil autem refert, divino inſtinctu, an ex conjectura fiat prædictio. Hinc ſtylo Francorum & Alamannorum vaticinari dicuntur nonſolum divinitus inſpirati, quos *prophetas* vocamus, ſed etiam conjectores & hariolatores. Gloſſ. Keron. propheta *uuizzago*. Gloſſ. Pez. arioli *uuizagun*, pythoniſſa *uuizzaga*.

WEISSE SONNTAG, dominica alba, ab albis veſtibus ſic dicta, quibus candidati baptismi comparebant. Erant autem antiquitus tria baptismi tempora, Feſtum Nativitatis Chriſti, quo die baptizatus eſt Chlodoveus, Paſchatis & Pentecoſtes.

WEI-

WEISUNG, melodia. V. *weiſe.*

WEIT, ſpatioſus. Omnes antiqui & recentiores habent *wid*, Angloſaxones, Angli, Batavi, Sueci &c. exceptis Francis, qui ſolent dicere *wit*, unde nobis *weit.* Gloſſ. Pez. ſpatioſæ *uuito*, ſpatium *uuiti*, dilatavit *giuuitta.* TATIANUS cap. XL. 9. *breit iſt phorta, inti uuit uueg*, lata eſt porta & ſpatioſa via. Proprie eſt *patulus*, *apertus*, & dicitur de latitudine & longitudine, vel ab Heb. *phathath* aperuit, vel a Lat. *pateo.* Hoc invenit HELVIGIUS. Cui lubens adſentior, quia P. & W. ſunt literæ permutabiles. Vocem Gothicam vide in *raum.*

WEIT, in compoſitis ſenſum intendit. Inde Angloſaxonibus *wide-mære* valde inclytus, longe lateque celebris. Quod eſt ipſum nomen VIDEMIRI Principis Gothici apud Jornandem, & VADOMARI Principis Alamannici apud Marcellinum. Et huc etiam ſpectat judice Kiliano WITIKINDUS, i. e. valde notus, ſi referatur, ut par eſt, ad *kund* notus. Nam pueri idea hic nimis puerilis eſt, & multo magis albedo & ſapientia pueri.

WEITZEN, triticum, olim etiam frumentum. Gothis *hwait* Joh. XII. 24. Angloſax. *hwæt*, Franc. & Alam. *hueiz*, *ueiz*, Angl. *wheat*, Belg. *weit*, Suec. *hwete.* Gloſſ. Keron. triticum *hueizzo.* Gloſſ. Pez. triticum *ueiz*, frumentum *uuezi.* A candore dictum cenſent plerique, MARTINIUS, JUNIUS, SKINNERUS, adeoque a *weiſs* vel *witt* albus. Et confirmari poteſt ex eo, quod PLINIUS Italicum triticum commendat a candore, laudatque SOPHOCLEM, qui triticum Italiæ vocavit *candidum frumentum*, Lib. XVIII. Cap. 7. Sed ad hunc ſenſum ſtabiliendum compoſitione opus eſt. Componamus igitur ex *witt* & ζεὰ, & proprie denotabit id quod Sophocles dixit, nempe *candidum frumentum.*

WEIXELN, ceraſa apronia, alias *ſaure kirſchen*, i. e. acida, & inde appellatio a Græc. ὀξὺς acidus, acerbus, per proſtheſ. literæ W. Ob eandem cauſam quædam herba acidi ſaporis vocatur *oxalis*, vulgo *ſaur-ampfer.*

WEL, eosdem habet ſignificatus ut *wol.* Belgis *wel* eſt bene. Angloſaxonibus *wela* proſperitas. Cambris *well*, *gwell*, melior & melius, *hwyl* proſper & proſperitas. Ab illo habemus *welen* eligere, *willkur* electio: ab hoc *weltage* dies proſperi. Cauſam, cur eadem vocula tot partibus orationis defungi, & alios atque alios ſignificatus induere poſſit, vide in *wol.*

WELBEN, concamerare. Vide *gewölb.*

WELCH, qualis. Gothis *hweileiks* Matth. VIII. 27. Angloſax. *hwilc*, Francis & Alam. *huuelih*, *uuelih*, Belg. *welk.* TATIANUS Cap. III. 3. *uuelih uuari thaz uuolaqueti*, qualis eſſet hæc ſalutatio. Qui voces noſtras ex ſono Græcarum & Latinarum æſtimant, derivare ſolent a πηλίκος quantus, ἀλίγκιος ſimilis, vel etiam a *qualis.* Vano conatu, & ex patriæ linguæ ignorantia. Nam vox Germanica componitur ab Angloſax. *hwa* quis, & *lic* ſimilis, & proprie ſignificat eum, qui alicui ſimilis eſt, non in quantitate tantum, ſed etiam in qualitate, forma &c. A *hwilc* Saxonica & Alamannica Antiquitas formavit *hwilcneſſe* & *huuelihniſſi* qualitas. Hodie dixeris *welchnüſs*, quod in iſta vocabulorum indigentia meretur reſtitui.

WELEN, eligere. Gothis *waljan* Luc. VI. 13. Francis & Alaman. *uuelen*, *eruuelen*, *iruuelen*, *uruuelen*, Suecis *wælia*, *utwælia.* Gloſſ. Lipſ. *uuelida* elegit. Gloſſ. Keron. eligat *eruuelle*, eligatur *ſi eruuelit*, eligantur *uruuelit ſi*, elegerint *kiuuellant.* PEISKERUS duxit ab ἑλεῖν capere, apprehendere, irrito ſignificatu. JUNIUS a *wollen* velle, quod omnis electio pendeat ex noſtra voluntate, neque alia ſoleamus eligere quam quæ omnibus votis dudum expetivimus atque optavimus, in Gloſſ. Goth. pag. 392. Hoc tolerabilius, quamvis voluntatem & electionem præter rationem confundat. Differunt autem objectis. *Bonum* eſt objectum voluntatis, *Melius* electionis. Unde manifeſtum, quod *wollen* & *welen* ſint verba deſiderativa, illud a *wol* bonum, hoc a Celtico *wel* melius, de quo paulo ante. Verbum Saxonicum quære in *kieſen* & *küren.*

WELIG. Vide *wol* deliciæ.

WELK, marcidus, Latinis per metatheſin *flaccus.* Gloſſ. Pez. marcidum *uuelchaz.* Refer ad verbum

WELKEN, marceſcere, areſcere. Gloſſ. Pez. elanguit *iruuelcheta*, marceſcit *uruuelcheta.* JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 386. deduxit ab ὀλέκομαι pereo, intereo. Quem ſequitur REIZIUS in Belga Græciſſante. STADENIUS *welken* & *welwen* confundit. Hodie utimur compoſito *verwelken.*

WELLE, fluctus. NOTKERUS Pſal. LXIV. 9. *uuer irlidet dero uuellono doz*, ſonum fluctuum ejus quis ſufferet. Pſal. XCII. 4. *uuazzer huoben uf iro uuella*, flumina elevaverunt fluctus ſuos. Referri poteſt quocunque volueris, vel ad *wallen* æſtuare, quia fluctus eſt aqua æſtuans, vel ad *wellen* volvere, circumagere, quia fluctus eſt globus aquæ qui flatu ventorum circumagitur. Vocem Gothicam & Saxonicam vide in *wage.*

WELLEN, volvere, verſare, circumagere. JUNIUS, qui hoc verbum tribuit Belgis, derivat a Gr. ἀλίω vel εἰλέω ejusdem ſignificatus, in Gloſſ. Goth. pag. 392. Veſtigium verbi extat apud OTFRIDUM Lib. IV. Cap. XXXV. 73. *uuullun ſe*, *er ſe fuarin heim*, *Thara furi mihilan ſtein*, volverunt, priusquam irent domum, ante monumentum lapidem magnum. Gothi & Angloſaxones dicunt *walwian*, Angli *wallow*, quæ judice SKINNERO ſunt a Lat. *volvo.* Sed & *awylian* Angloſaxonibus eſt revolvere, & *awylt* revolutus. Interim *wylen* aut *wellen*, uti ſimplicius, ita etiam antiquius eſt. Patet quod dico (1.) ex frequentativo *welzen* volutare, cujus antiquitatem poſtea oſtendam. (2.) ex nomine rotæ, quæ Angloſaxonibus dicitur *hweol*, Anglis *hweel*, Belg. *wiel*, Is-

land. *huel*, Suecis tranſpoſite *hiul*, omnino a *wellen* volvere. (3.) ex quibusdam derivatis noſtri idiomatis, cujusmodi veriſimiliter eſt *welle* fluctus, globus aquæ.

WELLEN, æſtuare. Vide *wallen*.

WELLEN, *verwellen*, fervefacere, facere, ut æſtuet. Verbum faceſſens ex præcedenti.

WELS, amia. Ab obſoleto *walen* luxurioſe creſcere, quod, etiamſi nullis fortaſſe literis proditum ſit, cognoſcitur tamen ex derivatis, cujusmodi ſunt apud Angloſaxones *welig* opimus, apud Belgas *weelig* luxurioſe creſcens, & hinc *weelig gewas* herba luxurians, *weelig vleeſch* caro excreſcens, apud nos *wild fleiſch* hyperſarcoſis, caro exuberans. Cauſam nominis ſuppeditavit mihi PLINIUS Lib. IX. cap. 15. *Amiam vocant, cujus incrementum ſingulis diebus intelligitur.* Confer *alen* creſcere.

WELSCH, exterus, exoticus, *welſche nuſs* juglans, nux exotica, *rotwelſch*, *kauderwelſch* ſermo peregrinus, *welſchland* Italia, Gallia. VEREL. in Ind. *valska* lingua Gallica & Italica, *valskland* Italia, *valsker hialmar* galeæ in Gallia ſeu Italia fabricatæ. Contractum ex *weliſch*, quod eſt a *wale* peregrinus, alienus, per terminationem generis indicem *iſch*. Barbari noſtri eodem ſenſu dicunt *Waliſcus*, & hoc nomine ſalutant Gallos, Italos, Britannos, quia nobis ſunt peregrini, & alio utuntur idiomate. Eſt enim nomen generale & omnibus alienis commune. Ita Cambri Angloſaxonibus ſunt *waliſci*. SOMNER. in Dict. AS. *wiliſc* Wallicus, Cambricus, *wiliſc lond* Wallia, Cambria, *wiliſc mon* Wallus &c. Vide plura in fonte.

WELT, ſæculum, ævum. Vox ex vetuſtiori *uuerolt* nimia contractione vitiata. Gloſſ. Keron. ſæculum *uuerolt*, ſæculo *uuerolti*. Gloſſ. Boxh. *uueralti* ævum. Verſio Anglo-ſax. Luc. I. 55. *Abrahame and his ſæde on a weoruld*, Abrahamo & ſemini ejus in ſæcula. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IV. 79. de ſpiritu Chriſti:

Then io in alt uuorolti
Helias uuas ouh habenti.
Quem & in veteri ævo
Elias poſſidebat.

Idem Lib. I. Cap. V. 79. in reſponſione B. Virginis ad Angelum:

Thaz ih einluzzo
Mina uuorolt nuzzo.
Ut ſolitaria Ævo meo utar.

Hic verus vocis vultus, & verus ſignificatus, nec verus tantum, ſed etiam primigenius. Quod cum viri docti non attendiſſent, ad abſurda commenta prolapſi ſunt, quæ referre tædet. Sæculum eſt certus annorum ambitus, & dividitur in *civile* & *naturale*. *Civile* eſt tempus centum annorum: *Naturale*, ſpatium vitæ humanæ longiſſimum, partu & morte definitum, ſecundum CENSORINUM *de Die natali* Cap. XVII. Vox Germanica *ſæculum naturale* ſignificat. Nam *wer* eſt vir, & in compoſitis homo, & *old* priſca Danorum Lingua eſt ætas, ævum, & duratio longi temporis. OLAUS WORMIUS Lib. I. Mon. Dan. Cap. 7. *Tres numerari ſolent hominum ætates, quæ ab Inferiarum modo denominationem acceperunt. Prima* Roiſold, *ſecunda* Hoigold, *tertia* Chriſtendomſold. R. D. LOESCHERUS in Literatore Celta pag. 57. *Probatiſſimi Scriptores rerum Septentrionalium Hiſtoriam Scandicam dividunt in* Bruna-old, *ſive ætatem qua demortuorum corpora combuſta ſunt, nempe ad Othinum usque, &* Hauga-old, *qua demortui ſepeliri cœperunt, quod poſt Othinum factum eſt.* Unde manifeſtum eſſe puto, quod *wer-old* nihil aliud ſit, quam ætas viri, & ævum hominis longiſſimum. Hodie dixeris *manns-ælte* vel *menſchen-alter*. Ipſum vero *old* originem refert ad *alten* ſeneſcere. Torſit hæc vox multorum ingenia, & inprimis Ill. LEIBNITII & G. MEIERI Theologi Bremenſis, ſed nullo veritatis fructu. Vide, ſi juvat, Collect. Etymol. Leibn. pag. 250. 255. & Tract. de emendatione L. Germ. §. 49.

WELT, mores ſæculi, & homines moribus ſæculi viventes. TATIANUS Cap. CLXIX. 3. *ob ir fon therru uueralti uuarit, thiſu uueralt thas ira uuas minnote, bithiu uuanta ir fon uueralti ni birut, ob ih ercos juwih fon uueralti, hazzet juwih uueralt*, ſi de ſæculo fuisſetis, ſæculum quod ſuum erat diligeret, quia vero de ſæculo non eſtis, ſed ego elegi vos de ſæculo, propterea odit vos ſæculum. Eundem *ſæculi* ſenſum agnoſcunt quoque Latini. TACITUS Cap. 19. de M. G. *Nemo illic vitia ridet, nec corrumpere & corrumpi* SÆCULUM *vocatur.* Ex quo loco ſimul patet, rem & nomen rei Germanis Taciti ævo nondum fuiſſe cognita, nosque hunc vocis ſenſum non a primis temporibus, ſed a ſequiore & nequiore accepiſſe.

WELT, mundus. OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. ab init.

Er allen uuorolt kreftin,
Joh Engilo giſceftin,
- - - - -
So uuas io uuort uuonanti,
Er allen zitin uuorolti.
Ante omnes Mundi vires,
Et Angelos creatos,
Verbum jam erat permanens,
Ante omnia ſæcula mundi.

Et ſic paſſim apud OTFRIDUM, & pene ſolum. Quo pacto hic ſignificatus ad Mundum pervenerit, facile intelligitur. Hebræi *olam* pro mundo uſurpant, ut *αἰὼν* Græci, etſi utrumque proprie ſit *ſæculum*. Et Auctor Vulgatæ *ſæculum* ſæpe ponit pro mundo. Ergo ſi Franci ſuum *uuerolt* a ſæculo ad mundum transtulerunt, id eos reliquorum imitatione feciſſe, opinabile eſt. Quamvis autem excuſatius dicatur, quod exemplis conſtat, ſacri tamen Interpretes, tam Saxonum quam Francorum, univerſe abſti-

abſtinent ab hoc ſignificatu, tanquam duro & incongruo, niſi ubi mundus *ſeculum* vocatur a VULGATA. Tunc enim ducem ſuum adſtrictius, quam par erat, ſequuntur. Ipſum vero *Mundum*, ſive Cœlum & terram, ſive orbem tantum terrarum complectatur, nunquam (quod ſciam) ſuſtinent vocare *werolt*, ſed ſemper aliis vocibus utuntur, quas vide in *gard* mundus, & *erde* orbis. Gothi autem ne ſciunt quidem quid ſit *werolt*, ſed mundum vocant vel *midjungard* a loco medio Luc. II. 1. vel *mannaſeths* a ſede hominum Joh. XVI. 20. vel *fairhwus* a pulchritudine, ut Latinis *mundus* a munditie Joh. XVII. 5.

WELTWEISE, philoſophi. Id eſt, qui Mundum & res mundi, naturales & civiles, divinas & humanas ſcrutantur. Hoc aliquando vituperatum legimus, acceptumque pro iis, qui ſapiunt quæ ſæculi ſunt, cujus princeps eſt Diabolus. Gloſſ. Pez. maleficos *uueraltuuiſun*, philoſophando *after uueralt ſprachi ſprechanto.* Anſam vituperio dare potuit perpetuus Chriſtianæ Religionis & Philoſophiæ de ſumma rerum conflictus, nonſolum apud cultiores, ſed etiam barbaros populos. Nam & hi more ſuo philoſophabantur, & rationibus quibusdam e lumine naturali conquiſitis Deos patrios cum Chriſto permutandos eſſe negabant. WALAFRIDUS Strabo de Gothis: *Multos prædicatorum Græcæ & Latinæ locutionis peritos inter has beſtias cum erroribus pugnaturos veniſſe.* Cap. 7. de reb. Eccleſ. Et ſic in Germania quoque haud dubie pugnatum eſt a primis Evangelii præconibus contra Augures, Haruſpices, & Sacerdotes, qui vel magicis artibus, vel aliis rationibus populum a cultu Chriſti alienum reddebant. Quis philoſophos in gente Saxonica ſuſpicetur? Et nihilominus monentur a Pont. GREGORIO, ut ab illis ſibi caveant. Vide Ill. Dn. a BÜNAU Hiſt. Imp. Germ. Tom. 2. pag. 250. col. 2. Hæc res poſtea univerſo ſcientiæ mundanæ negotio maculam adſperſit. Hinc illi, qui poſterioribus ſæculis inter nos philoſophati ſunt, maluerunt appellari *natürliche meiſter*, doctores rerum naturalium, quam ſapientes mundani. Ita Philoſophi Athenienſium in Bibl. Lubec. an. 1494. vocantur *natürlike meyſtere* Act. XVII. 18. recepto tum temporis vocabulo, & LUTHERO quoque familiari, non quidem in ſacra Verſione, ubi Græce quam Germanice loqui maluit, ſed in *Poſtilla Eccleſiaſtica*, & alibi paſſim. Alia Philoſophorum nomina vide in *ſchnuter* ſapiens, *rune* ſecretorum conſcius, *wiſſen* ſcire, & paſſim.

WELWEN, areſcere. Vide *falb.*

WELZEN, volvere. Dicitur de motu in loco & de loco. Gloſſ. Pez. volvit *uualzit.* Gloſſ. Boxh. *dana uuelzes* avelles. TATIANUS Cap. CCXVI. 3. *uuer aruuelzit uns then ſtein fon then thuron thes grabes*, quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Idem Angloſaxonibus *wyltan*, *awyltan* Matth. XXVIII. 2. Marc. XVI. 3. quod ideo obſervandum, quia hoc verbum a SOMNERO & BENSONIO eſt omiſſum. Conveniunt Græc. ἑλίσσω & εἰλύσσω, & Lat. *voluto.* Simplex, unde hæc frequentativa oriuntur, vide in *wellen.* Suecis *wæltra* eſt volvere, Islandis *velta* volvi, nobis *ſich welzen* volutari, & *walze* cylindrus.

WEMBE, venter. Vide *wambe.*

WEN, amicus. Vide *win.*

WENDEN, Venedi, gens Sarmatica. Vulgo ſic dictos ferunt a *wenden* vertere, quod ſæpe ſolum verterent, ut *Vandalos* a *wandeln* migrare. LEIBNITIUS *Wendicum* nomen ab *Antico* deduxit, ſed Antici rationem non reddidit. Aliam etymologiam oſtendit nobis OTTHO SPERLINGIUS in Tractatu de *Titulo Regis Daniæ* §. XI. ex Danico *ven* amicus, Eſthonica Lingua ſuffragium ferente, in qua *wenda* eſt frater, *wendalyck* fraterne, *wendalyck arm* fraternus amor. Hoc nomen *Wendos* e Danica Lingua hauſiſſe, ſibique impoſuiſſe putat, ut Suecis & Germanis oſtenderent, ſe non hoſtili animo, ſed amico & fraterno ad littus maris Baltici veniſſe. Et in his originibus exiſtimat vir doctus ſe cauſam inveniſſe, cur iidem populi a Scriptoribus etiam *Vinithi*, *Vinili*, *Vindili*, & *Vandali* vocentur, quia hæc nomina nihil aliud quam amicitiam & fraternitatem præ ſe ferant.

WENDEN, ſtare, *bewenden laſſen* in medio relinquere, *bewandt* conſtitutus, *bei ſo bewandten ſachen* rebus ſic ſtantibus, *bewandtnüſs* ſtatus, conditio, & circumſtantia rei, *ſonnenwende* ſolſtitium. Hic ſenſus videtur oriri ab *ende* finis, extremitas, & per ſynecdochen generis *pes*, quia ſtaturam hominis terminat, tanquam baſis & fundamentum totius corporis. Hinc Belgæ & Saxones noſtri inferiores dicere ſolent *over einde ſyn*, ſtare, in pedibus eſſe, ut Galli *étre debout* erectum eſſe, quia ſtamus in extremis, nec aliter ſtare poſſumus. MENAGIUS in voce Gallica: *Les deux bouts de l' homme ſont les piés & la teſte. Et ainſi, quand on eſt ſur ſes piés, on eſt ſur l' un des deux bouts.* A ſtando autem res omnes, quocunque modo conſtitutæ, recte dicuntur *ſtare*, quia ſtatio eſt ſymbolum ſtatus. Litera W. eſt augmentum initiale, ex genio linguæ noſtræ ſatis frequens. Atque hinc jam patet, quid proprie ſit *notwendig*, nempe id quod a neceſſitate conſtitutum eſt, & vel ſua vel aliena vi ſtat. Ratio, cur ita ſentiam, hæc eſt, quia *wendig* in hoc compoſito nec converſum ſignificare poteſt, nec mutabilem, nec curvum. Confer thema verbi ſequentis, & patebit.

WENDEN, vertere. Hic primus verbi antiquiſſimi & latiſſime patentis ſignificatus, quem MARTINIUS modo a Lat. *verto*, modo ab ἀνύτω finio, modo ab *ende* finis derivat; quæ partim violenta, partim a proprietate verbi aliena ſunt. Rectius, ni fallor, & naturæ conformius, derivatur a

 motu

motu ad punctum interius, quod Græcis dicitur ἐντὸς, Latinis *endo*, Gothis *innat*, ab *inn* & *at*, quaſi ad intus, vel introverſus, quo ſenſu ſæpe occurrit in compoſitis, cujusmodi ſunt, *innatbairan* introferre Luc. V. 18. *innatgaggan* introire Luc. XIV. 23. Nam quocunque modo rem vertas, neceſſe eſt, eam per declinationem a linea recta ad interiora redire. Litera W. innumeris vocibus præfigitur, ubi minime neceſſaria eſt. His poſitis & conceſſis, *wenden* ſignificat quantum poteſt, & dicitur (1.) de iis quæ in gyrum moventur. Inde *wenden* vertere a dextra ad ſiniſtram, ab antico ad poſticum, ab imo ad ſupremum &c. (2.) de iis quæ per lineam ſpiralem in ſe moventur. Inde *wenden* flectere, torquere, *winden* volvere, involvere, *winden* vincire, ligare. (3.) de iis quæ in aliam formam & ſtatum vertuntur, quia ſimilia ſunt eorum, quæ in gyrum moventur. Inde *wenden* mutare. (4.) de iis quæ priori domino reſtituuntur, ob reditum, qui converſioni in gyrum ſimilis. Inde *wenden* reddere, reſtituere.

WENDEN, vertere, Gothis *wandjan*, Anglofax. *wendan*, Francis & Alam. *uuentan*, Belg. *wenden*, Suec. *wænda*, Isl. *venda*. VEREL. in Ind. *venda* vertere. TATIANUS Cap. CCI. 2. *uuanta ſih zi in*, convertit ſe ad illos. Cap. CCXXI. 3. *giuuanta ſih uuidar*, converſa eſt retrorſum. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XXI. 121. *ſie ougun zi imo uuentent*, oculos ad eum convertent. Præcipua compoſita & derivata ſunt, *wende* vertibulum, *gewende* converſio, *ſonnenwende* vertigo ſolis & heliotropium &c.

WENDEN, flectere, torquere. Omnes Antiqui hoc ſenſu dicunt *winden*, quamvis ſcriptura citra neceſſitatem mutata. Nam flectere & torquere quid eſt, niſi per lineam obliquam in ſe vertere? Quæ vero ejusdem generis ſunt, non debent literis diſcriminari. Verum quia uſui obtemperandum eſt, ſive cum ratione pari paſſu ambulet, ſive ab illa divertat, lectorem ad *winden* remitto. Interim a flexu nomen accipiunt loca. Inde *karrwende* flexura viæ, *wendelſtein*, *wendeltreppe* ſcala tortilis ſtructuræ inſtar cochleæ.

WENDEN, mutare, formam & ſtatum rei convertere. Saxonibus & Francis ut ſupra. Angelus ad B. Virginem apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. V. 35. *farauua ni uuenti*, noli mutare colorem. Id eſt, erubeſcere.

WENDEN, reddere, reſtituere. Codex Arg. Matth. XXVII. 3. de Juda proditore: *gawandida thans thrinſtiguns ſilubrinaize*, reſtituit triginta argenteos. Inde *wandel* mulcta, ſatisfactio, reſtitutio.

WENDIG, eſt a *wende* converſio, & ſignificat quantum poteſt, (1.) converſum. Inde *inwendig* introrſus, introverſus, *abwendig* averſus &c. (2.) mutabilem. NOTKERUS Pſal. XLI. 5. *mina ſela iſt uuendig, Got iſt unuuendig*, anima mea eſt mutabilis, Deus eſt immutabilis. Locum notavit SCHILTERUS in Gloſſ.

WENDISCH, idem quod *wendig* mutabilis. Inde *wetterwendiſch* mobilis, inſtabilis, mutabilis inſtar aëris.

WENEN, opinari. V. *wanen*.

WENEN, mentionem facere, *erwenen* commemorare, *erwenung* commemoratio. Antiquitatem verbi cognoſcimus ex monumentis Francorum. NOTKERUS Pſalm. VI. 6. *uuanda din ne geuuanet ne heiner in tode*, quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui. Latinis *memorat* qui in memoriam revocat, idemque ſignificare poteſt *wenen*, ſi reducatur ad *minne* memoria. Quam facile M. vertatur in W. literam congenerem, exempla docent in *Proleg*. Sect. III.

WENIG, proprie eſt deficiens, vel defectu aliquo laborans, a *wan* defectus, & vi natalium tantum ſignificat quantum valet. Dicitur antiquitus (1.) de defectu bonorum, opum, virium, aliarumque rerum, quæ hominem reddunt feliciorem. Inde *wenig* miſer, impotens, inops &c. NOTKERUS Pſal. CXXXVI. 8. *uuenega tohter Babylonis*, filia Babylonis miſera. Gloſſ. Keron. miſeria *uuenekii*. Hodie dicimus *wenigkeit*, quod ſæpe ſtatum & conditionem humilem, & tenues agendi vires ſignificat. (2.) de defectu quantitatis. Inde *wenig* parvus. Gloſſæ Junianæ ex WILLERAMO decerptæ in Obſervatis pag. 72. *uueynegon dieron* parvis animalibus, *uueinega gardo* parvus hortus, *uueynegaz boumelin* parvam arbuſculam, *unſe ſuſter is nogh uueinigh* ſoror noſtra (adhuc) parvula eſt, *uueneger* modicus. (3.) de defectu numeri. Inde *wenig* paucus & parum. Hic eſt ille ſenſus, quo hodie unice delectamur, bonus quidem & legitimus, ſed novus & ante ſæcula non multa receptus. Nam pauci Gothis vocantur *fawai* Matth. VII. 14. Anglofax. *feawa* ibid. & alibi *fea*, KERONI in Gloſſis *fouue* & *foiuue*, interpreti TATIANI *fohe* cap. XL. 10. Danis *faa* & *foie*, Suecis *fææ*, Anglis *few*, Gallis *peu*, Italis *po*.

WENN. v. *wann*.

WER, quis. Gothis *hwas*, Anglofax. *hwa*, Francis *uuer*, Alam. *huuer*. Gloſſ. Keron. quis *huuer*, quisquis *ſo huuer ſo*. Hinc verba Domini: *Quis poteſt peccata remittere niſi ſolus Deus?* Marc. II. 7. interpres Gothicus reddit: *hwas mag afletan frawaurhtins niba ains Goth*. Anglofaxonicus: *hwa mæg ſynna forgyfan buton God ana*. Francicus: *uuer mag forlazan ſunta noba eino Got*. In Harm. Evang. Tatiani LIV. 5. Ab Anglofaxonico *hwa* remanſit Anglis *who*, Belgis *wie*. Germani literam R. in fine vocis acceperunt a Francis & Alamannis, quam tamen in derivato *welcher* (de quo ſupra) abjiciunt. Cum Gothico *hwas* convenit Lat. *quis*.

WER, a *weren* defendere, ſignificat quantum poteſt, *virum, bellum, defenſionem, arma*.

WER, vir. Vox antiquiſſima, a Scythis & Celtis in Aſia & Europa proſeminata. Scythas virum appellaſſe *æor* probat compoſitum

tum *ἀιορπατὰ* viricida, apud HERODOTUM Lib. IV. Cap. 110. quod Thomas MARESCHALLUS Scythicæ Linguæ ſcrutatoribus conſiderandum propoſuit in Obſervat. ad Verſ. Angloſax. pag. 548. Puto tamen ex Scythicis Dialectis, quamvis recentioribus, colligi poſſe, priſcos illos Scythas pronunciaſſe *wæor*, quod homo Græcus ob defectum literæ W. exprimere non poterat. Quamvis ubi abſit, non magnopere deſideres, quia in aliis & vetuſtiſſimis Dialectis jam addi jam omitti ſolet. Armeniis virum vel maſculum appellari *ἀὶρ*, auctor eſt BAXTERUS in Præfat. ad Britannos Gloſſario Antiquitatum Britannicarum præfixa pag. 4. Græcos inde formaſſe *ἀνὴρ* per epenthesin, idem exiſtimat. Cum Scythis & Armeniis conveniunt Celtæ, quibus *ur* vir, ut demonſtravi ſupra in voce. Superat eo ſenſu apud Cambros & Armoricos. Cambris *gwr* vir, mas, *gwra* nubere, viro jungi, *gwrêng* homo plebejus, *gwerin* viri, virorum multitudo, plebs. Latinos a Celtico *ur* ſuum habere *vir*, conjectat PEZRONIUS in Antiq. Celt. pag. 419. In Inſcriptione Curienſi occurrit *ver* pro *vir*. VER TOR. VER. INLUSTER. PRESES. apud Goldaſt. in not. ad Parænet. pag. 417. Germanos omnibus temporibus virum eodem aut ſimili vocabulo deſignaſſe, ex antiquiſſimis Dialectis manifeſtum. Gothis *wair* vir, Luc. VIII. 27. *fimf thuſundjos waire*, quinque millia viri, Luc. IX. 14. *twai wairos* duo viri, Luc. IX. 30. *twans wairans* duos viros, Luc. IX. 32. Angloſaxonibus *wer* vir, Matth. VII. 24. *bith gelic tham wiſan were*, ſimilis eſt viro ſapienti. Luc. IX. 30. *tha ſpræcon twegen weras with hyne*, tunc duo viri loquebantur cum illo. Inde compoſita, *burg-waru* oppidani, Matth. XXI. 10. *hieroſolim-waru* cives Hieroſolymitani, Matth. II. 3. *wer-had* ſexus maſculinus, *werelic* virilis, *wered* turba, virorum multitudo, & alia apud Lexicographos. Habent & Franci *uuara* pro viro. Gloſſ. Pez. ventoſus homo *uuintuuara*, *pigman*. Libentius tamen utuntur *bar*, quod idem, quia W. & B. permutantur. Tranſiit ex idiomate Germanico in alias quoque Occidentis Linguas. Inde Hibernis *fair*, *fear* vir. Hiſpanis *varon* vir. Gallis *garce* ſcortum, proprie virago, *garou* vir, in compoſito *loup-garou* homo in lupum transformatus, & *garçon* maſculus, vir puſillus. Germanis hodiernis ſimplex obſoleſcit: utuntur tamen compoſitis, *wergelt* compenſatio hominis occiſi, *werwolf* homo-lupus, *witwer* homo viduus, *werelt* & contracte *welt* ſæculum, ætas hominis, quæ vide ſuis locis. Ab hoc ſubſtantivo interpretationem capiunt multa apud Antiquos NOMINA PROPRIA, tam perſonarum quam populorum, in quibus *ar*, *var*, & *uar* promiſcue uſurpantur pro *bar* & *wer*, hoc eſt, pro viro.

THUROVARO, vir fortis, a *thor* fortis, audax. Unus ex Ducibus Gothorum, qui Gallieni ævo opulentiſſimum Dianæ Templum apud Epheſios ſpoliarunt & deſtruxerunt. Nomen & factum memoriæ prodidit JORNANDES cap. 20. in rebus Geticis.

ANGRIVARII, coloni inter Amiſiam & Viſurgim in vico *Engern*, cujus nomen adhuc perennat. Non certe ab *angreiſen* aggredi, quaſi aggreſſores, ſicut olim exiſtimabant multi: Sed a loco habitationis, h. e. ab *anger* pratum. Res Germanici cum Angrivariis geſtas, ejusque de illis triumphum, vide apud TACITUM Annal. II. 8. 22. 41.

ANSIVARII, incolæ ad Amiſiam, Germ. *Ems*, & hinc rectius *Amſivarii* vel *Amſuarii*, ut multi. Fata infeliciſſimæ Gentis prolixe deſcribit TACITUS Annal. XIII. 55. 56. Multos tamen ex hac clade evaſiſſe, ſequentium temporum res geſtæ declarant. Vide Cel. MASCOVII Hiſt. Germ. pag. 115. & 257. in notis.

ANSIBARII, iidem, & eadem notione, a *bar* vir. KILIANUS eos inter *Hanſos* veteris Germaniæ refert, qui lingua Gothica *Anſes* vocantur. Forte nimis magnifice.

ATTUARII, viri clypeati. Nomen e Celtica Lingua hauſtum. Cambris *aes* eſt ſcutum, clypeus, parma, *aeſawr* ſcutiger, ſcutatus. S. & T. in Celticis Dialectis permutantur. Bella cum Tiberio, Conſtantio Cæſare, & Juliano, vide apud PATERCULUM Lib. II. 105. EUMENIUM in Panegyrico Conſtantio Cæſari dicto, MARCELLINUM Lib. XX. 10.

BAJUVARII, viri e Bojis oriundi. Hodie *Bavari* per ſyncop. olim etiam *Bojoarii*.

BORUCTUARII, viri ex reliquiis Bructerorum oriundi, de quorum excidio agit TACITUS cap. XXXIII. de M. G. Ipſi *Bructeri* vulgo creduntur ſic dicti, quaſi loca paludoſa inhabitantes: quod, ſi rem ſpectes, veriſſimum, ſi nomen, dubium, quia litera T. in medio vocis repugnare videtur. Hinc ſuſpicor, terram paludibus fractam duobus olim nominibus inſignitam fuiſſe, *bruch* & *brut*, illud a *brechen*, hoc a *brytan* frangere, & ab hoc poſteriori eſſe *Bructeros*, qui in Panegyrico NAZARII vocantur *Bruteri*. Vide *bros* fragilis, & *bruch* locus paluſtris.

CHASUARII, ab *Haſa* fluvio cognominati: Tacito inter Gentes Germaniæ minus celebres recenſiti cap. XXXIV. de M. G.

CHATTUARII, viri bellicoſi, a *Cat* bellum, vel viri e Chattis oriundi.

Etymon, ſi quæratur, commodiſſime peti poteſt a *weren* defendere. Nam ex maſculis eum demum virum dicimus, qui vel ſeipſum vel patriam communem defendere

 poteſt.

poteſt. Hinc vir alio vocabulo priſcis appellatur *wæpman*, a *wæpn* telum, inſtrumentum defenſionis, prout ex Dialecto Anglo-ſaxonica optime obſervavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 388.

WER, bellum. Ex eodem fonte. Vi etymologiæ eſt bellum defenſivum, ſed uſus ad omnes belli motus transtulit. Vox ipſa Celtica eſt. Campris *aer*, *aerawd*, *aergad*, prælium, pugna, conflictus. Angloſaxonibus *wær*, *wer* bellum, *wær-boda* fecialis, qui bellum denunciat, *weorod*, *werod* exercitus, manipulus, cuneus, agmen hominum belligerantium, *weriend* miles, bellator, *weryde* militia, *weredu* caſtra. Francis *uueri* bellum offenſivum & defenſivum notat. Hinc illis *lantuueri* modo eſt invaſio regni, modo defenſio patriæ. Capitularia Caroli Calvi Tit. IX. art. ult. *Niſi talis regni invaſio, quam* LANTWERI *dicunt, quod abſit, acciderit.* Cod. S. Remigii apud Baluzium in Not. ad Capitularia pag. 1264. *Et quia in hoſtem aut propter terram defendendam aut propter terram acquirendam itur de* LANTWERI, *id eſt, de Patriæ defenſione.* Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *war*, *warr* bellum, *civil war* bellum civile, *open war* mars apertus, *war by ſea* bellum claſſicum. Belgis *werre* obſoleſcit, perinde ut Germanis *wer*. Nam *wirre* alterius naturæ eſt, & male confunditur cum præſenti. Galli inde habent *guerre* bellum, *guerrier* bellator, Latino-Barbari *guerra* & *werra*, bellum publicum & privatum, *guerrire* & *werrire* bellum facere, *warrannio* equus bellicus, de quo ſupra. Quibus mire conſonat Hebræum *gera*, quod Græci interpretes reddunt *συνάπτειν πόλεμον*, HIERONYMUS *inire prælium, committere prælium, provocare ad bellum*, obſervante BOCHARTO in Orig. Gall. pag. 19. Confer dicta in *Ger* bellum.

NOMINA PROPRIA a Celtico ÆR oriunda.

ARIOVISTUS, prælio validus. Olim deduxi ab Angloſaxonico *ar-fæſt* honeſtus, pius, clemens, quod eſt ab *are* honos, decus, gloria. Sed nunc Celticam originem Saxonicæ præfero, quia magis reſpondet genio militari veterum Germanorum, ut dixi in *veſt* ſtrenuus.

ARMINIUS, fortis conflictu. Recurrit in *man* vir fortis.

HARUDES, præliatores, a Celtico *aerawd* prælium. Sed & legionarios denotare poſſunt, ſi nomen ducatur a Saxonico *eorod* legio, quod extat Luc. VIII. 30. De Harudibus, qui Arioviſto militarunt, vide CÆSAREM in rebus geſtis cum Arioviſto, Lib. I. de Bell. Gall.

CARIOVALDA, prælio potens. A *walt* potens. Dux Batavorum apud TACITUM Annal. II. 11.

CHARIOMERUS, pugna clarus. A *mære* clarus, illuſtris, famoſus. Nomen & res geſtæ extant in EXCERPTIS VALESIANIS ex Dione pag. 760. *Chariomerus autem Rex Cheruſcorum, a Cattis imperio ſuo, propter amicitiam quam cum Romanis colebat, ejectus, primum ſocios ſibi quosdam adjunxit, & in recuperando regno ſuperior evaſit. Poſtea deſertus ab eis, quum Romanis obſides miſiſſet, ac Domitianum ſupplex oraſſet, non impetratis auxiliis, pecuniam tamen accepit.*

CARIOVISTUS, idem quod *Arioviſtus*. Solent enim veteres Dialecti permultis vocibus tam domeſticis quam peregrinis gutturalem H. CH. vel C. præfigere, ſalvo & integro ſenſu, quod nimis notum omnibus, quam ut hic prolixa inductione opus habeat. Nomen memoriæ prodidit VOPISCUS in Aurel. cap. 11. *Habes Legionem tertiam felicem, & equites cataphractarios octingentos. Tecum erit Hartomundus, Halidegaſtes, Hildemundus, Carioviſtus.* Ubi tamen male legitur *Carioviſcus*. Duces Germanos fuiſſe, Romanis vel militantes, vel auxilia ferentes, ex nominibus manifeſtum.

HARIOBAUDES, pugna elatus, prælio confiſus, bello intrepidus. MARCELLINUS Lib. XVIII. 2. *Macrianus & Hariobaudes fratres & Reges* Alamannorum. Vox *baudes* ſupra quærenda in *bald* audax.

ARIBERTUS, prælio clarus. Nomen Longobardicum. Vide in *brecht*.

ERICUS, prælio potens. Nomen multorum in Dania Regum, quod rectius ſcribitur *Errich*. Quodſi in ſcriptura nihil mutandum eſt, *legibus potentem* ſignificat, plane ut EURICUS, de quo alibi.

WER, defenſio, *not-wer* defenſio neceſſitate extorta, *ſich zu were ſezen* tueri ſalutem contra invaſorem, aggredi aggreſſorem. Ex eodem fonte. Jus prov. Alam. Cap. LXI. *der in notuuer ſinez libez ainen ze tode ſleht*, qui in neceſſaria corporis vel potius vitæ ſuæ defenſione alium occiderit. Franci utuntur compoſitis, *lantuueri* defenſio patriæ, de quo ſupra, *giuueri* tutela. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XVII. 17.

Ther ana ſcilt inti ana ſper
So fram firliafi in thaz giuuer.

Nemo eſt tam temerarius, qui absque armis procurrat ad defenſionem. Apud Islandos in foro quoque dicitur. VEREL. in Ind. *varn* defenſio, tutela, *værnar-ed* juramentum defenſorium.

WER, arma, inſtrumenta defenſionis. Ex eod. fonte. Gloſſ. Pez. ſcutum & clypeum *ſcilt unta uueri*, in arma *in uueri*. Inde *uueri giſangan* arma arripere, apud OTFRIDUM Lib. II. Cap. XI. 56. Cum hac vetuſtiſſima armorum appellatione convenit Sabinorum *quiris* haſta, unde Latinis *quirinus* haſtiger, & *quirites* haſtigeri: Græcorum *γέῤῥον* enſis barbaricus, ſcutum Perſicum: Latinorum *ferrum*, optimum & peſſimum (ut

(ut Plinius ait) vitæ inſtrumentum. Cuncta ex eodem cum antecedentibus fonte. Hodie præter ſimplex utimur etiam compoſito *gewer* eodem ſenſu. A ſimplici habemus *entweren* arma detrahere, item *werhaft machen* arma conferre.

WER, a *weren* munire.

WER, locus a natura vel arte, magis vel minus munitus. Dicitur (1.) de locis ſepto aut foſſa munitis. Inde Anglofaxonibus *wær* ſeptum piſcatorium, piſcium capiendorum & cuſtodiendorum locus, (hodie *weier*, de quo ſupra) *wering* agger. Hodie utimur compoſitis, *bruſt-wer* agger quo pectus militis defenditur, *land-wer* munitio finium, vel pomœriorum urbis. Forte etiam huc ſpectant Latinorum *gerræ*, id eſt, crates vimineæ, arcendi cauſa factæ. (2.) de propugnaculis. WILLERAMUS cap. IV. 4. *duſent ſchilte hangent an dero uuere*, mille clypei pendent in propugnaculo. Inde nomen caſtris, arcibus, caſtellis, & omnibus præſidiis. Teſtes ſunt nomina propria locorum,

HUNNI-VAR, Hunnorum Caſtrum ſive burgum apud JORNANDEM Cap. 2. de rebus Geticis. Vocem Hunnicam *var*, ſed origine Germanicam, etiamnum cuſtodiunt Hungari, Hunnorum (ut credere fas eſt) poſteri, in multis compoſitis, cujusmodi ſunt,

Temes-var, Germ. Temiswar.
Poſini-var, Germ. Presburg.
O-var, Germ. Altenburg.
Colos-var, Germ. Klauſenbug.

WAR-WIK, Verovicum, locus in Belgis, nec non in Anglia. Latine dixeris vicum munitum.

WER-HAM, locus in agro Deſotenſi, ſic dictus, quaſi vicus naturali ſitu munitus, interprete SOMNERO. Hodie dicitur *War-ham*.

Hinc porro via panditur ad veram *Varingici nominis* interpretationem, quod Sæculo XII. Græcis innotuit. Vulgo WARINGI confunduntur cum *Vargis* ſive latronibus, ſed male. Nam *waringi* ſive *βαράγγοι* ſcriptoribus Byzantinis ſunt milites Danorum præſidiarii, ab Anglis regno pulſi, poſtea ab Imperatoribus Byzantinis cuſtodiæ palatii adhibiti. VERELIUS in Indice: *Væringiar* milites prætoriani. A *wær* arx, præſidium. Et hinc porro BERENGARIUS proprie eſt prætorianus, W. ut ſæpe alias in B. converſo.

WER, a *waren* cavere.

WER, cautio & cautus. Anglofaxonibus *wære, ware, warſcipe* eſt cautio, cautela, *wærlic* cautus. VEREL. in Ind. *var* cautus, *verda var vid* præcavere, *varlaus* incautus, *varhuge*, *varhygd* cautio, præcautio, *varaſt* cavere, vitare. Hodie utimur compoſito *gewær*, cujus antiquitatem ex Dial. Francica ſupra oſtendi. Utimur etiam ſimplici *war* duobus modis, ſubſtantive pro cautione, adjective pro cauto, ſed in compoſitis tantum, cujusmodi ſunt,

warſam, *gewarſam* cautus, vel cauto ſimilis,
ungewarſam incautus & incaute,
warlos cautionis expers,
verwarloſen negligere, cautione debita non adhibita.

WER, pactio, pactum, fœdus. SOMNER. in Dict. AS. *wære* cautio, fœdus, *wære niman* confœderare. Gloſſa Theotiſca apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 128. absque fœdere *ana uuara*. Ex eodem fonte, ut antecedens, quia pactiones ſunt conditiones, quibus paciſcentes de mutua ſecuritate ſibi cavent. Hinc porro Anglofaxonibus *gewerian* fœdus inire, & inde Gothis *gawairthi* pax, Luc. II. 14.

WERBEN, cujuscunque ſit ſignificatus, eſt a *werf* circulus, & hinc ſignificat quantum poteſt, (1.) *cingere, circumdare*, quia cingere eſt circulo includere. (2.) *ambire*, quia ambire eſt circumire petendi cauſa. (3.) *vertere*, quia vertere eſt in gyrum movere. (4.) *verti*, quia verti eſt in gyrum moveri. Reliqui ſignificatus deſcendunt ab ultimo & penultimo per metaphoram & ſynecdochen, ut poſtea oſtendam.

WERBEN, cingere, circumdare. Codex Arg. Luc. VIII. 45. *manageins bihwarband thuk*, turbæ te cingunt. Inde

Angloſax. *ymb-hwyrft* ambitus, circuitus, orbis, gyrus, apud SOMNER. in Dict.
Francis *umbiuuerft* orbis terræ, in Harm. Evang. Tat. Cap. V. 11.
Island. *hvirfing* circulus hominum, apud VEREL. in Ind.

WERBEN, ambire, *werber* procus, qui amorem puellæ ambit, *ſich bewerben* peturire, *anwerbung* peturitio. Proprie quidem eſt *circumire*. Sed id, quod præcipuum eſt in actione, ſæpe denominatur ab eo quod antecedit. Isque loquendi modus ſatis frequens eſt in omnibus Linguis, & a Rhetoricis vocatur metonymia antecedentis pro conſequente. Ita Latinis *ambire* nonſolum eſt circumire, ſed etiam circumeundo petere.

WERBEN, vertere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hweorſian* vertere, *hweorſa* verticulum, verticillum. Cambris in Britannia verticulum etiamnum dicitur *chwerſan*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Confer *werben* verti.

WERBEN, pro *vertere*, ſæpe uſurpatur ſynecdochice, poſito genere pro ſpecie, & tunc ſignificat (1.) *redire*, quia redituri cogitur corpus vertere in oppoſitam plagam, & hinc etiam Latinis *reverti* dicuntur. (2.) *negotiari*, quia negotiari eſt verſuram rerum facere.

WERBEN, redire, reverti. Gloſſ. Keron. redeas *huuarabes*, revertentes *huuerbente*. TATIANUS Cap. IV. 9. de B. Virgine: *inti uuarb*

uuarb zi ira hus, & reverſa eſt in domum ſuam.

WERBEN, negotiari, *gewerbe* negotium, occupatio, *gewürbig* negotioſus, occupatione præditus, *freywerber* negotiator amoris, *erwerben* labore acquirere. Quæ certe ſunt idonea, etiamſi illis ornamentum vetuſtatis addere non poſſim.

WERBEN, pro *vertere*, ſæpe uſurpatur metaphorice, & dicitur de rebus, quæ, etiamſi non vertantur in gyrum, verti tamen videntur. Hinc *werben*, active poſitum, præter ſuperiora ſignificat (1.) *convertere animum ad objectum*, quia animus a natura ita factus eſt, ut rerum inſtar vertibilium ab uno objecto ad aliud converti poſſit. (2.) *mutare ſtatum, formam, vices*, quia mutatio ſtatus ſimilis eſt converſioni, qua res e priſtino ſitu in alium & oppoſitum vertitur. (3.) *colligere milites*, quia colligere milites nihil aliud eſt, quam juvenes ex alio vitæ genere ad militiam convertere, ſpe, vi, aut metu.

WERBEN, convertere animum ad objectum. TATIANUS Cap. II. 6. *inti manage Iſraheles barno giuuerbit zi Truhtine Gote iro*, & multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum.

WERBEN, mutare, permutare, alternare. SOMNER. loc. cit. *hweorſian, hwyrfan* mutare, commutare, permutare, *hwyrfolung* mutatio, *hwyrftum* viciſſim, alternatim. Idem Francis *uuerben*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIII. 65.

Ja ſint, quad er, binoti
Zuelif dago ziti?
Thio iro ſtunta uuerbent,
Joh themo dage folgent.

Nonne ſunt, inquit,
Duodecim diei horæ?
Quæ vices ſuas mutant,
Et diem ſequuntur.

Hinc inſtabiles Gothis vocantur *hweila-hwairbai* Marc. IV. 17. quaſi cum tempore mutabiles. Cum quo ſignificatu conveniunt quædam Islandica apud VEREL. in Ind. *huerfull* inſtabilis, inconſtans, *huerflynde* ingenium volubile. Hodie *werben* ſuperat in *gewerbe* commercium, a permutatione mercium ſic dictum, more negotiandi vetuſtiſſimo, & ante uſum pecuniæ interioribus Germanis unice cognito, teſte TACITO Cap. 5. de M. G.

WERBEN, colligere milites. Proprie eſt convertere ad militiam, ut paulo ante dixi. Inde *werbung* coactio militum, *werber* qui milites cogit, ſpei vel metus oſtenſione. Nova, & prioribus ſæculis ante militem perpetuum ignota. In his & ſimilibus verbis regnat λιτότης, quæ ſynecdoche generis ſubjicitur. Genus autem hoc loco eſt *vertere*. Hac figura in amplificandis verborum pomœriis mire delectantur majores noſtri, plus ſemper intelligentes quam dicere videntur.

WERBEN, verti, in gyrum moveri. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 25.

Galilea, thaz ih quad,
Theiſt in Frenkisgon rad,
Thaz ſih io umbizirbit,
Joh emmizigen uuerbit.

Galilæa, quam dixi,
Francica Lingua eſt rota,
Quæ circumvolvitur,
Et continuo gyratur.

VEREL. in Ind. *huerfa* volvi, converti, *huerfand huel* inſtabilis, volubilis rota. Inde

Angloſax. *hweorf-pole* charybdis, quaſi palus voraginis, ob motum gyralem.

Francis *uuerbendaz ſuuert* gladius verſatilis, quia ab Angelo Paradiſi cuſtode rotatur, apud NOTKERUM Pſal. XVII. 30.

Germ. *wirbel* vertex, verticillum, turbo, vortex Cœli, Ponti, & fluvii, latiſſimo ſignificatu, & univerſe a motu gyrali petito.

WERBEN, pro *verti*, in tropico dicendi genere duos admittit ſignificatus, diſſimiles quidem & contrarios, ſed tamen cognatos. Significat enim (1.) *degere*, una vivere in loco. Nam ubi degimus, ibi convertimur alii ad alios, & in iſto rerum & perſonarum motu eandem verſuram cum illis patimur. Hinc etiam Latinis *verſari* & *converſari* eſt una vivere, & *converſatio* actus viventis cum aliis. (2.) *vagari*, errare, quia vagari eſt huc illuc inconſtanter moveri, & per gyrum in eundem locum reverti.

WERBEN, degere, verſari, una vivere. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. ult. ubi de damnatis apud inferos:

Sie himilriches tharbent,
Joh innan beche uuerbent.

Cœlorum regno carent,
Et in tenebris verſantur.

WERBEN, vagari, errare. BENSON. in Voc. AS. *hweorfan* errare, *hwyrfan* vagari, *hwurf* error, *hwyrfend* erro. NOTKERUS Pſal. XIII. 3. *ſi uuerbent mit arbeiten, ſo uuar ſie uuerbent*, vagantur cum ærumnis, quacunque vagantur.

WERBEN, ire, ambulare, tranſire. Gothis *hwarban* Marc. I. 16. & paſſim. Quamvis ſono conveniat cum antecedentibus, non tamen eſt ejusdem generis, niſi forte ortum dederit ſynecdoche, qua genus ponitur pro ſpecie, *alternare* pro *ire*, quia alternis cruribus incedimus, & quaſi motu reciproco. Quod tamen minus placet. Nam (1.) Gothi diſtinguunt inter *hwarban* & *hwairban*, etiamſi Gloſſographi confundant. (2.) verba eundi ſolent formari a pedibus, ut oſtendi in *bein, faren, pedden*. Pes autem Laconice dicitur πορ, & hinc fortaſſe Græcis πορεύομαι eo. Quod potuerunt Gothi imitari in *hwarban* mutatis labialibus.

WERD. Vide *werder*.

WER-

WERDEN, fieri, *wird* fit, *worden* factus. Idem Gothis *wairthan*, Anglofaxon. *weorthan*, *wurthan*, Francis & Alam. *uuerden.* Gloſſ. Pez. factus eſt *uuard.* Gloſſ. Keron. factus *uuortaneer*, facti ſunt *uuortane ſint*, factos *uuortane.* TATIANUS Cap. II. 3. 9. *uuard tho* factum eſt, *thiſu uuerdent* hæc fiant. MARTINIUS *werden* putat eſſe a *fore*, JUNIUS ab ἔρδειν facere. Sane *worden* poſſet eſſe ab ἔρδω, ſicut *factus* a *facio*, niſi genius linguæ obſtaret. Nam *worden* eſt præteritum a *werden* fieri. Ipſum vero *werden* ſat manifeſto oritur a futuro *wird* erit, verbi *wæren* eſſe. Quid enim eſt fieri niſi futurum eſſe? Franci ab hoc verbo eleganter formarunt *uuerde* poſſibilitas, facilitas exiſtendi. OTFRIDUS Lib. I. cap. V. 125.

Niſt uuiht ſuntar uuerde
Inthiu iz Gott uuolle.
Nihil eſt citra poſſibilitatem,
Dummodo Deus id velit.

Præcipuum compoſitum eſt *verwerden* perire, verbum bonum & reſtitui dignum, de quo plura in loco.

WERDER, locus paſcuus aqua circumfluus, locus ſolidus inter paludes vel rivos. Dicitur & *werd.* Inde KAISERSWERD inſula Cæſaris, DONAWERD peninſula Danubiana. Lutherus utitur *wehrd*, Ezech. XXVI. 5. ubi Biblia Lubecenſia an. 1533. habent *werder in meere.* HELVIGIO eſt a Lat. *viridarium.*

WERELADA, ad verbum eſt *purgatio viralis*, non *lex weræ*, ut CANGIUS exiſtimat. Nam *lada* apud Veteres non eſt lex, ſed purgatio, a *laden* purgare. Dicitur autem *viralis*, a *wer* vir, quia certo & congruo virorum ſeu conjurantium numero opus erat, pro qualitate nativa ejus, qui ſeſe a crimine homicidii purgare vellet. Et hunc ſenſum exigunt teſtimonia a CANGIO producta ex Legibus Henrici I.

WEREN, ſignificatus ſuos accipit ab ἄρη, ἀρὴς Mars, vis, ferrum, per proſtheſin literæ W. & proprie eſt vi reſiſtere malo, ſive id fiat *defendendo*, ſive *arcendo*, ſive *muniendo.* Hic primus verbi ſignificatus, qui poſtea a vi & armis ad omnia media, quibus ſalutem, ſtatum, famam, ab injuria defendimus, translatus eſt. A *weren* rurſus fit *wer* vir, bellum, arma, defenſio, munitio &c. latiſſimo ſignificatu.

WEREN, defendere. SOMNER. in Dict. Anglofax. *weran* tueri, defendere, aſſerere. Idem Francis *uuerien*, Belgis *weeren.* OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 205. de ſuis Francis:

Ni ſint thie imo ouh derien,
Inthiu nan Frankon uuerien.

Vertit SCHILTERUS:

Nec ſunt qui ei noceant,
Dum eum Franci defendant.

Primo quidem eſt vim vi propellere: poſtea vero, ut ſupra monitum, generaliorem accepit ſignificatum, quia omnis in vita defenſio bellicæ ſimilis eſt. Hinc etiam in foro uſurpatur. VEREL. in Ind. *væria* Legibus paſſim in judicio ſe vel alium defendere.

WEREN, arcere, prohibere. Gothis *warjan* Luc. VI. 29. Anglofaxonibus *werian*, *werigan*, *wergan* apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. Francis *uueren*, *uuerian*, *piuueran*, Alamannis *uueren*, *uuergen*, *piuueren* & *piuuergen*, Suecis *væria* apud STIERNHIELMIUM in Gloſſ. Goth. Cum ſimplici *wergen* convenit Græc. εἴργειν, & Lat. *arcere.* Gloſſ. Keron. prohibe *piuueri*, prohibuerit *piuuerit*, prohibeant *piuuergem.* Gloſſ. Pez. non vetare *ni uuerian*, ſi vero prohibiti ſint *upi in iz piuuerit uuard.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XIV. 25. ſeq.

Druhtin, quadun ſe ſar,
Uuir eigun zuei ſuert hiar.
Domine, mox dicebant ii,
Habemus hic duos gladios.

Reſpondet Chriſtus: Satis eſt gladiorum,

Thaz uuir in mugun uueren,
Inthiu uuir thaz uuollen.
Ut illos poſſimus arcere,
Siquidem id facere volumus.

WEREN, munire. BENSON. in Voc. Anglofax. *werian* munire. Franci habent *warnen*, quod vide. Præcipuum derivatum eſt *wer* locus munitus, de quo ſupra.

WEREN, induere, veſtire. Senſus a munitionibus ad veſtes translatus, quia veſtes ſunt munimenta, quibus corpus ab injuria aëris tegitur & defenditur. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXII. 45.

Laz thia ſuorga, theiſt es guat,
Themo thih ſulichan giduat,
Mit uuato er thih io uuerie,
Joh emmizigen nerie.

I. e. Linque curam ei, qui te talem creavit, ut te veſtibus tegat, & aſſidue nutriat. Plura exempla ſubminiſtrabit SCHILTERUS in Gloſſ. Idem Anglofaxonibus *weran* apud SOMNER. & BENSON. Hodie eodem ſenſu dicimus *waren.* Inde *übel-verwart* male veſtitus, male tectus.

WEREN, liberare, *ich kan mich ſeiner nicht erweren* non poſſum me liberare ab illo. Gloſſ. Lipſ. *giveri* libera, *givereda* liberavi, *geveran ſal* liberabo. Hic cauſa ponitur pro effectu, antecedens pro conſequente, *defendere* pro *liberare.*

WEREN, capere. Vide *eren.*

WERF, *warf*, circulus, circuitus. A Lat. *orbis*, quatenus circulum ſeu figuram rotundam ſignificat, præpoſito W. *Orbis* autem eſt ab *urbus* curvus, vel ab *urbare* circulum deſcribere. Dicitur per ſynecdochen generis (1.) *de circulo congregatorum.* ADAMUS Bremenſis Hiſt. Eccl. cap. 229. *Commune populorum Concilium a Sueonibus* WARPH (Voſſianus Codex ſcribit WARB, quod idem) *a nobis* THINC *vocatur.* LL. Friſ. I. 29. *dis*

 tredda

tredda deys aeghſe di frana oen den WERF *to bringhen*, tertio die debet eam Prætor ſiſtere coram Judicio vel conventu publico. Rurſus IV. 21. & 24. *an da lyoda* WARVE, in populi conventu. Item XII. 1. ac paſſim alibi, obſervante JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 273. (2.) *de locis quæ curvatura ſua circulum vel ſegmentum circuli referunt.* Inde Angloſax. *hweorfa* crepido littoris, ripa, apud SOMNER. & BENSON. Anglis *wharf* portus, Belgis *werf* locus in littore ubi naves fabricantur. (3.) *de ſeptis.* Diploma Philippi Archiepiſcopi Colon. an. 1169. apud ESTOREM in Com. de Miniſt. pag. 472. *Quodſi forte pugna fieri debet, Burggravius pugnam judicabit, & eques in circulo, quod* WARF *dicitur, incedere debet ad cuſtodiendum circulum, ad reſiſtendum preſſuræ populi.*

WERF, a *werben*, verti, ſignificat quantum poteſt. SOMNER. in Dict. AS. *hweorfa* verticulum, verticillum, *hwyrf-pole* charybdis, vorago. Gloſſ. Pez. vorago *uuervo.* Vide plura in fonte.

WERF, a *werben* redire, ſignificat vicem & viciſſitudinem rerum, quia per vicem omnes intelligunt vel tempus recurrens, vel reditum ejusdem rei in ſerie & ordine. Hoc ſenſu *uuarba* ſæpe occurrit apud OTFRIDUM, e. g. Lib. V. Cap. III. 23. Cap. XXIII. 359. & a SCHILTERO recte vertitur per *vicem.* Belgas etiamnum dicere *een-werf, twee-werven, dry-werven*, ſemel, bis, ter, item *eerſt-werf, leſt-werf*, prima vice, ultima vice, ſcribit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 274. Olim fuit formula citandi judicialis, quæ nunc obſoleſcit.

WERF, gewerf, collatio, conjectio in unum, a *werfen* jacere, conjicere. Dicitur antiquitus de ſymbolo Apoſtolico. NOTKERUS Balbulus in Verſ. Theot. Orat. Dom. & Conf. fidei: *Daz Græci chedent* SYMBOLUM, *Latini* COLLATIONEM, *daz cheden uuir* GEWERF, *uuanda iz Apoſtoli geſamenoton, unde zeſammine geuuurfen, daz iz zichen ſi Chriſtianæ Fidei:* Quod Græci vocant *Symbolum*, Latini *Collationem*, hoc vocamus nos *Conjectionem*, nam illud Apoſtoli colligebant & in unum conjiciebant, ut eſſet Signum Chriſtianæ Fidei. Extat inter Monumenta Catechetica apud ECCARDUM pag. 80.

WERFEN, jacere, jaculari, conjicere, projicere &c. Gothis *wairpan*, Angloſax. *weorpan, wyrpan*, Franc. & Alam. *uuerfan*, Belg. *werpen.* In Evangelio Gothico dicitur de pane qui mittitur ante canes Marc. VII. 27. & de ſorte Marc. XV. 24. In Harmonia Evang. Tatiani de dextra ſcandalizante, quæ abſciſſa projicitur Cap. XXVIII. 3. *inti uuirph ſie fon thir*, & projice eam a te. Inde Latino-Barbaris *werpire* jacere, & *laiſowerpire* feſtucam in ſinum alterius jactare, tanquam ſymbolum traditionis, a *latz* ſinus, interprete ECCARDO in not. ad Leg. Sal. pag. 91. 92. Cuncta a Gr. ῥιπὴ ictus, jactus, projectio, per proſtheſin & metatheſin, judice JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 389. Allegorice dicitur (1.) de recuſatione, quia ingrata ſolemus retro jacere. Inde *verwerfen* reprobare. (2.) de accuſatione, quia culpa objecta ſimilis eſt jactui, qui in aliquem torquetur. Inde *vorwerfen* exprobrare. (3.) de ſubjectione, quia ſubjecti ſimiles ſunt jactu vel voluntario vel violento proſtratis. Inde *unterwerfen* ſubmittere ſe, ſubigere alios. Plures ſenſus allegoricos ſuppeditabit cuivis compoſitorum conſideratio, ut neceſſe non ſit, ſingulos commemorare. Ex compoſitis hodie vigentibus antiquitate ſplendent

auswerfen ejicere, Gothis *uswairpan* Marc. III. 15. XI. 15. Angloſax. *ut-aweorpan*, Francis *uzwerfan.*

auswurf ejectamentum. Francis & Alam. *auuerf.* Gloſſ. Keron. abjectio *auueraf.* Gloſſ. Boxh. *auuerf* abortivus.

verwerfen, projicere. Goth. *frawairpan* Marc. IX. 42. Alaman. *faruuerfan.* Gloſſ. Keron. projici *faruuorfan.* Subintellige *uueſan.*

unterwerfen, ſubjicere, *unterwerfung* ſubjectio. Gloſſ. Keron. ſubjectione *untaruuorfanii.*

Reliqua aliis conquirenda relinquo. Præcipua derivata ſunt, *warf* jactus, *werf, gewerf* conjectio, & fortaſſe etiam *arf* ſagitta.

WERFEN, parere, eniti. Dicitur tantum de fœtibus animalium a matre cadentibus, quia ejici magis quam naſci videntur. Confer *fallen* naſci.

WERFEN, ordiri. Factum auctoribus Francis ab ἄρχειν incipere, præpoſito W. & mutato CH. in F. quod fieri ſolet ſæpiſſime. Gloſſ. Pez. ordiremini, ordinaremini telam *uuerffet uueppi.* Hodie *werfen* etiamnum habet ordiendi ſignificatum in compoſitis *entwerfen* delineare, *entwurf* delineatio. Quid enim eſt delineare, niſi rem per lineas ordiri?

WERFT, ſtamen. Utitur Luth. Lev. XIII. 48. 49. FRISCHIUS refert ad *werben* ire, transire, quia tranſitum præbet radio textorio. Alius fortaſſe referret ad *werfen* trajicere, quia ſtamen eſt filum rectum, quod texendo trajicitur. Mihi videtur oriri a *werfen* ordiri, quia ſtamen eſt principium telæ.

WERG, *werk*, ſtupa. Gloſſ. Pez. ſtupa *auuirchi, avurchi.* FRISCHIO, quem paulo ante citavi, *werg* eſt intricatum quid, a *wirren* implicare, quaſi *werrig.* Mihi *werk* videtur expulſum quid denotare, & ſic appellari quaſi *wreck* a *recken, wrecken* ejicere, litera R. ut ſæpe alias transpoſita. Atque ad hanc cognationem omnia ejectamenta refero, etiam maris & lini. Præfixum *a.* in voce Francica ſignificatum auget. Vide plura in fonte.

WERGELT, pretium hominis occiſi. BENSONIUS in Voc. Angloſax. *wer-geld, wergyld* capitis æſtimatio. Vox Saxonica, quam imitantur Latino-Barbari in *werigildus* & *werigildum.* Cum utraque compoſiti pars ambigua ſit, & duplicem admittat ſenſum, homi-

hominis & pretii, mulctæ & compoſitionis, hinc duæ opiniones valde diſſimiles natæ. Prima eſt SOMNERI, qui vocem Saxon. ducit a *were* pretium quo vir occiſus æſtimatur, quod eo ſenſu ſæpe occurrit in LL. Angloſax. Altera ECCARDI, cui *weregildum* eſt compoſitio hominis occiſi, a *wer* vir. Priori ſententiæ favet, quod pretium hominis occiſi in LL. Angloſax. ſæpiſſime dicitur *wera* ſimpliciter: Poſteriori, quod eadem res in Legibus HLOTHARII & EADRICI Regum Cantii, jam an. 685. latis, & Spelmanno citatis, dicitur *manwyrth*, id eſt, pretium hominis. Sed undecunque nomen quæſitum ſit, quod nemo facile definiverit, res ipſa ſenſu forenſi eſt pecunia, quam tenebatur ſolvere is, qui hominem occidiſſet, ſecundum æſtimationem Legibus receptam, quæ apud varios varia erat, pro ſtatu & conditione hominum. Et hoc ſenſu *werigildum* paſſim occurrit in Codice Legum Antiquarum apud LINDENBROGIUM. Lex Ripuar. Tit. LXIII. *Si quis hominem in hoſte interfecerit, triplici wergildo culpabilis judicetur.* In hoſte, i. e. in exercitu. Antiquiſſimis Germaniæ temporibus pro homicidio duplex erat *werigildum* præſtandum. Partem unam accipiebant propinqui, ob conſanguineum interfectum, de qua TACITUS cap. XXI. *Luitur homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus.* Puta domus occiſi. Hanc ſatisfactionem Angloſaxones vocant *mægbot*, quaſi expiationem cognatorum, a *mæg* propinquus, & *bot* ſatisfactio. Alteram partem recipiebat Rex, Princeps, vel Civitas, ob violatam pacem & publicam ſecuritatem. TACITUS Cap. XII. *Pars multæ Regi, vel Civitati, pars ipſi, qui vindicatur, vel propinquis ejus exſolvitur.* Hanc mulctam Angloſaxones vocant *frithes-bot*, quaſi emendationem pacis. Utramque vocem exhibent SOMNERUS & BENSONIUS. De hoc veterum inſtituto nemo præclarius ſenſit GROTIO: *Illud ex intima ſapientia petitum, quod in delictis duo ſpectabant, læſum jus privati, & læſam ſocietatem publicam, quæ legum auctoritate conſtringebatur. Itaque mulctæ duæ pendebantur, quod notatum eſt* TACITO, *altera ei qui vindicatur, altera Regi aut Civitati. Hoc* FREDA *dicitur, quia paci publicæ, qui peccavit, per eam reſtituitur, illud* WEDRIGELDIUM, *id eſt, quod pro talione datur.* Hæc GROTIUS, competens ſane rerum excellentium judex & æſtimator, in Præfat. ad Scriptores Gothicos pag. 67. Non ſolum autem ſtante Deorum cultu, ſed etiam diu poſt, Germania a ſanguine homicidæ abſtinuit. Qua de re inſignis locus eſt in Lege Bajuvariorum Tit. I. Cap. VII. 3. *Nulla ſit culpa tam gravis, ut vita non concedatur propter timorem Dei, & reverentiam Sanctorum: quia Dominus dixit:* Qui dimiſerit, dimittetur ei: qui non dimiſerit, non dimittetur ei.

WERGELT, compenſatio damni illati. Decretio CHILDEBERTI Regis an. 595. §. 11. *Quicunque ſervum criminoſum habuerit, & judex rogaverit ipſum præſentare, & noluerit, ſuum Werigildum omnino componat.* Id eſt, ſolvat pro ſervo qui noxam fecit. VEREL. in Ind. *verigild* mulcta ſolvenda ſecundum æſtimationem damni dati. Recte. Eſt enim a *wære* pretium, & *gelt* vel *gilt* compenſatio. VERELIO tamen videtur eſſe a *werde* pretium, ECCARDO a *widrigild*, quia Belgæ & Sax. inf. pro *wider* ſolent dicere *weer*. Sed contra utrumque obſervandum, quod veteres raro ita deglutiant conſonantes in vocibus ſuis, ſicut recentiores, & quod ſalvando vocis ſenſu minime neceſſe ſit, ad elocutionis pigritiam confugere. Nam *wære* eſt vox bona & integra, quæ originem ſuam refert ad *wæren* æſtimare, taxare. Vide utrumque in loco.

WERGEN, arcere. Vide *weren.*

WERHAFT MACHEN, armis initiare. Conſuetudo antiquiſſima, quæ non potuit eſſe deſtituta loquendi formula. Hæc fuerit, an alia, fide Annalium non conſtat. Rem ipſam eleganter deſcribit TACITUS Cap. XIII. de moribus Germanorum: *Nihil autem neque publicæ neque privatæ rei niſi armati agunt. Sed arma ſumere non ante cuiquam moris, quam civitas ſuffecturum* (aptum ad arma per ætatem, robur, aut valetudinem) *probaverit. Tum in ipſo Concilio vel Principum aliquis, vel Pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos: Ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ.* Agitur hic haud dubie de inauguratione militis gregarii. Sed gladius inter arma deſideratur, quod miror. Gladius inquam, præcipuum belli inſtrumentum, quo nunquam caruit Germania, vel ipſo TACITO teſte, qui gladium inter dona nuptialia recenſet Cap. XVIII. Omiſſum igitur reor, vel ſcriptoris incuria, vel quod ſub *armorum* appellatione jam videbatur contineri. Optima antiquitatis interpres eſt cuſtos celebritatis poſteritas, quæ gladium huic ritui ſemper adhibuit. Reges Gothorum fortiſſimum quemque gladio adoptaſſe, colligitur ex Epiſtola Theodorici Regis ad Herulorum Regem apud CASSIODORUM Lib. II. Epiſt. 2. Reges Francorum filiis ſuis gladium ipſi conferebant. Vita Ludovici an. 791. *Patri Regi Rex Ludovicus Ingelheim occurrit, indeque Renesburg cum eo abiit, ibique enſe, jam appetens adoleſcentiæ tempora, accinctus eſt.* Apud Longobardos vero more receptum erat, ut filius Regis non poſſet eſſe conviva patris, niſi ab exteræ gentis Rege armis prius donatus. Vide P. DIACONUM Lib. I. de Geſtis Longob. cap. 23. & patebit. Ab hac antiquiſſima conſuetudine haud dubie deinceps profluxit *Ordinis equeſtris* & *Cinguli militaris* inſtitutio. Exempla Sæculi XI. XII. XIII. vide apud Cel. ESTOREM in Obſerv. pag. 83. Hodie omnes arma geſtamus, ſenes & pueri, nobiles & igno-

ignobiles, tanquam ſignum libertatis vel ortus ex gente bellicoſa, nemine conferente, ſed nec prohibente.

WERK, ſtupa. Vide *werg*. Rectius tamen ſcribitur *werk*.

WERK, opus. Angloſax. *weorc*, Franc. *uuerch*, Alam. *uuerah*, Lex. Run. *verk*, Belg. *werk*, Angl. *work*, Græc. ἔργον. Gloſſ. Keron. opus *uuerah*, operarius *uuerahman*. Gloſſ. Pez. artifex, faber *uuerahmeiſter*. Refer ad *würken* operari.

WERKS, in formula *viel werks machen*, rem magni facere, eſt ipſum Græc. ἐργασία cultus, opera, præpoſito W.

WERMUT, abſinthium. Cambris *wermod* in Botanologico Ant. Brit. Boxhornii, Angloſaxonibus *weremod* & *wermod* apud Lexicographos, Francis *uuermot*. Gloſſ. Pez. abſinthia *uuermota*. Videtur idem quod *wærmde* calor, qua voce abſinthium deſignant Miſnici, a *wærmen* calefacere, ob virtutem calorificam, qua pollet, in corroborando ſtomacho. Idem derivandi medium apud omnes. Nam *de*, *ot*, & *ut*, non niſi tranſpoſitione differunt, ut dixi in PROLEG. Sect. VI. Angli eandem herbam vocant *wormwood*, quia vermes de ventre pellit. Sed hanc interpretationem non admittit vox Germanica, niſi cum reliquis per ſyncopen corrupta ſit. Longius a veriſimilitudine abeſt, quando *wermut* derivatur a *wormes* olus, quod nimis generale. Placet tamen DIECMANNO in Spec. Gloſſ. pag. 151.

WERRE, trica. V. *wirre*.

WERSICH, ſpecies oleris. Latinis *braſſica*, Cambris *breſych*, Italis *verza*, Helvetiis *wirze* apud PICTORIUM. Vox Germanica & Cambrica, manifeſto conveniunt cum Latina, reliquæ cum *würze* olus.

WERT, ſubſtantive pretium, adjective pertio dignum, & translative eum, cui jure aliquid tribuitur, ſignificat. Oritur a *wæren* æſtimare.

WERT, pretium, valor. Belg. *waarde*, Suec. *wærde*, Gall. prior. *guerdon*. Vox Celtica. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwerth* pretium, valor, *adwerth* pretium minus juſto. Gothi utuntur compoſito *andwairthi*, reliqui ſimplici. Sic pretium ſanguinis, de quo agitur Matth. XXVII. 6. interpreti Gothico dicitur *andwairthi blothis*, Angloſaxonico *blodes wurth*, Francico *uuerd bluotes*, in Harm. Evang. Tatian. cap. CXCIII. 4. Quibus ſimilis eſt vox Latina *pretium*. Nam R. facile loco movetur, & W. atque P. ſæpe permutantur.

WERT, pretio dignus, tantum valens, quanti æſtimatur, *wert ſeyn* valere pretium, *viel wert* magni pretii, *nichts wert* nullius pretii. Senſus vocis Francicus. Gloſſ. Pez. valuit *uuerdu uuas*. Germani, ut ſæpe alibi, ita etiam hic uberiores ſunt Latinis, qui non habent vocem, qua hunc ſenſum exprimant. Belgæ eodem ſenſu dicunt *waard*.

WERT, pretioſus, *unwert* vilis. Gloſſ. Pez. abjecta *unuuerdi*. Gothi dicunt *ſwers* & *unſwers*, litera prima ſibilata, & ultima liquefacta. Qui hæc a cognatione cum reliquis conantur avellere, corrigant errorem ſuum ex dictis in *ſchweren* honorare.

WERT, gratus, dilectus, ſuſpiciendus, *werte freunde* chari amici, *wert halten* amanter tractare & cum obſervatione, *werthaltung* obſervantia, *unwert halten* deſpicatui habere. Senſus a rebus pretioſis petitus auctoribus Francis, quia pretioſa ſolent eſſe chara. OTFRIDUS Lib. V. Cap. ult. 261.

Oba uuir unſih minnon,
So birun uuir uuerd mannon.

Si nos invicem diligimus,
Tunc ſumus (Deo) grati homines.

NOTKERUS Pſal. LIX. 7. *gehore mih, uuanda dir uuerdera iſt diu beta dero himeliſcon guoto danne dero irdiſcon*, exaudi me, nam gratior tibi eſt petitio cœleſtium bonorum quam terreſtrium. Utrumque locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſ.

WERT, dignus, cui jure aliquid tribuitur, *wert ſeyn* mereri, *liebens wert* dignus qui ametur. Senſus vocis Gothicus & Saxonicus. Evang. Goth. Luc. VII. 4. *wairths iſt thammei frambis thata*, dignus eſt cui præſtes hoc. Evang. Angloſax. Luc. X. 7. *wyrhta is hys mede wyrthe*, operarius dignus eſt mercede ſua. Franci & Alam. hoc ſenſu dicunt *würdig*, quod vide.

WERTS, *warts*, verſus locum. Goth. *wairth*, *wairths*, Angloſax. *weard*, Franc. & Alam. *uuartes*, *uuert*, Angl. & Belg. *ward*, Isl. *vart*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *weard* verſus, *with heofonas weard* verſus cœlum, *eaſt-weard* orientem verſus, *nitherweard* deorſum &c. Gloſſ. Alam. apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. *heimuuartes* domum verſus, *uzuuert* forinſecus, *inuuertes* penitus. VEREL. in Ind. *vart* verſus plagas mundi. Cuncta a Lat. *verſus*. Excipe tamen ea, quæ motum excludunt, & confer PROLEG.

WERWOLF, lycanthropos. SOMNER. in Dict. Angloſax. *were-wulf* Lycaon, lycanthropos. Componitur a *wer* vir, & *wolf* lupus. Et dicitur etiam *bær-wolf*, quia alia Dialecto *bar* eſt vir. Galli alio & meliori compoſitionis ordine vocant *loupgarou*. Nam proprie eſt homo in lupum mutatus, non lupus homini infeſtus. De Gallica voce mire nugantur eruditi. *Garou* virum denotare, jam ſupra demonſtravi in *gur* vir. Cæterum homines in lupos transformari, vetuſtiſſima fama eſt, quæ apud Græcos vocabulum invenit & fidem. Scilicet *nullum tam impudens mendacium eſt, ut teſte careat*, ſicut veriſſime PLINIUS, cujus etiam hæc ſunt: *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia,*

omnia, quæ fabuloſa tot ſæculis comperimus. Lib. VIII. Cap. 28. Si res ex moribus hominum æſtimetur, lupos ex hominibus fieri, & ex lupis homines, certiſſimum eſt, & omnium ſæculorum experientia probatum. Poſſe etiam hominem atra bile affectum imaginari, ſe lupum eſſe, & tanquam lupum ſe gerere, Medici affirmant. Hinc quidam initium fabulæ ad morbum quendam retulerunt. Sed perperam. Proditum enim memoriæ eſt, eos, qui ſic vertuntur, ſponte & voluntario in quascunque animalium formas mutari, quoties ac quamdiu vellent, & ad priſtinam formam pro libitu reverti, quod certe non eſt hominis morbo correpti. MELA Lib. II. Cap. 1. *Neuris ſtatum ſingulis tempus eſt, quo, ſi* VELINT, *in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur.* Idem de ſacris Virginibus Inſulæ Senæ, quas Gallici cujusdam Numinis & Oraculi Antiſtites vocat, Lib. III. Cap. 6. *has maria ac ventos concitare carminibus, ſeque in quæ* VELINT *animalia vertere putant.* Patet ergo, hanc transmutationem ſecundum antiquam credulitatem non fuiſſe morbum, ſed rem liberam & voluntariam. Quemadmodum autem omnis fabula eſt ſermo falſus, a veritate quadam ortus; ita hanc quoque fabulam ab iis ortam reor, qui ſtatis temporibus & myſteriorum celebrandorum cauſa pellibus animalium induebantur, propagatamque ab iis, quorum intererat, ut vi Numinis, quod colebant, mutati crederentur, non perſonati. Tales fuiſſe Virgines illas Inſulares, & veriſimiliter Lunæ Sacerdotulas, mihi perſuaſit doctiſſimus Auctor *Religionis Antiquo-Gallicæ*, cujus nomen, etiamſi Libro inſcriptum non ſit, volat tamen per ora virum, & majorem ab occultatione claritudinem accipit. Anſam conjecturæ dedit ſignum *Lunæ* Falconiaci in Lotharingia cum iisdem animalium formis effoſſum, quibus alias Myſteria Mithræ celebrantur a larvatorum caterva. Nam hinc præclarus Auctor colligit, Mithram & Lunam iisdem ceremoniis cultam eſſe a Gallis, & Virgines Senenſes (quas Drues vocat) navigantibus perſuaſiſſe, ſe in omnes animalium formas verti, & poſtea ad ſe redire. Idemque de *Neuris*, gente Scythica, ſtatuo, quia non inviti, ſed quoties vellent, nec omni tempore, ſed ſtato tantum, hoc eſt, ut arbitror, feſtivo, & initiationibus dicato, in formas lupinas (lupus autem eſt fera Marti ſacra) vertebantur. Quæ res Græcis fingendi anſam dedit, naturam eos mutare, non veſtem. Vide MARTINUM de cultu Mithræ per ad ſcititias ferarum & pecudum formas Lib. II. Cap. 35. de ſacris Virginibus in Inſula Sena Lib. IV. Cap. 13. de Luna Lotharingica Lib. IV. Cap. 20. & non pœnitebit.

WERWOLF, diabolus. Tribuitur hæc appellatio Diabolo in Legibus R. CANUTI §. 26. obſervante SOMNERO in Dict. Angl. & JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 411. non quod Diabolus ſit *lycanthropos*, ſed quod homines rapiat & occidat. Nam *wolf* vi nominis eſt latro, & de quocunque raptore dici poteſt, ſive pecudes rapiat, ut lupus, ſive homines, ut dæmon.

WESEN, eſſe, exiſtere cum qualitate. Gothis *wiſan*, Angloſax. Franc. & Alam. *weſan*, Belg. *weſen*. Quibus conſonat Gr. ἑστάναι, Lat. *eſſe*. Gloſſ. Keron. fuerit *uuiſit*. Evang. Goth. Marc. VIII. 27. *hwana mik quithand mans wiſan*, quem me dicunt homines eſſe? Inde

> Angloſaxonibus *wes* eſto, vox optantis, & *wæs-hale* ſalve, ſalvus eſto, formula propinandi vetuſtiſſima, de qua aliquid dixi in *heil* ſalvus.
>
> Francis *uuiſt* ſubſtantia. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 3. *diu uuiſt dia ih ſcuof*, ſubſtantia quam creavi.

Hodie pene obſoleſcit. Utimur tamen derivatis, cujusmodi ſunt, *weſen* eſſentia, ſubſtantia, *weiſe* modus exiſtendi.

WESEN, eſſe in loco cum aliqua mora, alias *manere*. Gothis, Francis & Alam. ut ſupra. Cod. Arg. Luc. XIX. 5. *himma daga and gard theinamma ſkal ik wiſan*, hodie in domo tua oportet me manere. Luc. VIII. 27. *ni gawas in garda*, non manebat in domo. OTFRIDUS Lib. V. Cap. X. 11. *uuis mit uns hinaht*, mane nobiſcum hac nocte. Inde Francis & Islandis *uuiſt* præſentia, ut demonſtravi prolixe in verbo *inveſtieren*. Hodie ſuperat in compoſitis, cujusmodi ſunt, *anweſend* præſens, in loco exiſtens, *abweſend* abſens, non exiſtens in loco.

WESEN, durare, perſeverare, manere in ſtatu. Cod. Arg. Joh. VI. 27. *waurkjaith mat thana wiſandan du libainai aiweinan*, operamini cibum qui permanet in vitam æternam. Eodem ſenſu *wiſan* occurrit Joh. IX. 41. Joh. XV. 9. nec non in Gloſſis KERONIS: perſeveraverit *duruhuuiſit*, perſiſtens *duruhuueſanti*. Hic ſenſus, quamvis in deſuetudinem abductus, probe notandus eſt, quia ab illo habemus *veſt* ſtabilis, firmus.

WESEN, fieri. Gloſſ. Keron. fieri *uueſan*. BENSON. in Voc. Angloſax. *weſe* fiat. Hodie utimur compoſito *verweſen* deſtrui, perire, corrumpi, quod eſt quaſi *defieri*.

WESEN, quatenus eſt ſubſtantivum a *weſen* eſſe oriundum, ſignificat quantum poteſt, (1.) eſſentiam, quia eſſentiæ rerum ſunt æternæ, & ſemper exiſtunt, (2.) ſubſtantiam, quia per ſe ſubſiſtit, (3.) exiſtentiam, quia eſt actus entis exiſtentis, (4.) rem quamcunque actu exiſtentem, (5.) ſtatum entis exiſtentis, bonum vel malum, (6.) negotium. Inde *menſchlich weſen* natura humana omnibus individuis communis, *urweſen* ſubſtantia prima, unde reliquis initium, *ohne weſen* absque exiſtentia, *gemeine weſen* reſpublica, *im weſen erhalten* in ſtatu conſervare. Similia habent antiqui. Sic verba Domini apud JOHANNEM cap. 8. *antequam Abra-*

Abraham fieret ego ſum, OTFRIDUS ſic exprimit: *ér imo ſo iſt thaz uueſan min*, Lib. III. Cap. XVIII. 122. Et in Gloſſis LIPSII *geuueſannuſſi* exponitur *ſubſtantia*. A *weſen* porro per varias compoſitiones oriuntur, *wolweſen* proſperitas, *unweſen* ſtatus rerum turbulentus, irregularis, confuſus, *weslich*, *weſenlich*, *weſentlich*, eſſentialis, ſubſtantialis, realis, item realiter & efficaciter. Gloſſ. Keron. efficaciter *huuaslichhe*.

WESEN, convivari, una vivere. Gothi utuntur compoſito *wailawiſan* Luc. XV. 24. quod eſt laute vivere vel laute convivari. Sed a ſimplici *wiſan* Angloſaxonibus derivatur *wiſt* epulum, convivium, *wiſtfullian*, *wiſtlæcan* epulari. Quibus affine Græc. ἑςιᾶν convivio excipere. Hodie *weſen* interdum ſubſtantive de jucunditate convivali dicitur.

WESPE, crabro minor, Gr. σφήξ, Lat. *veſpa*, Angloſax. *wæſp*, *wæfs*, Francis *uueſſo*, Belg. *weſp*, Angl. *waſp*, Gall. *guépe*, *gueſpe*, Ital. *gueſpe*, Hiſpan. *abiſpa*. Gloſſ. Pez. veſpas *uueſſun*. Videtur ſic dici ab aculeo, quaſi muſca aculeata, ſi vocem Francicam, quæ cæteris ſimplicior, & forte antiquior, ſequamur. Nam *uueſſo*, quod Francis veſpa, iisdem mucronem & aculeum denotat. Gloſſ. Pez. aculei *uuaſſi*, aculeis *uuaſſin*. Vide plura in *wetzen*.

WEST, occidens, plaga mundi occidentalis, *im weſten* in occaſu, *weſt-wind* zephyrus, *weſtlich* verſus occidentem. SOMNER. in Dict. Angloſax. *weſt* occidens, *weſt-wind* zephyrus, favonius, *weſt-ſeax* Saxonia occidentalis, *weſt-weallas* Cambro-Britanni occidui. NOTKERUS Pſal. LXXIV. 7. *fone oſtene ze uueſtene*, ab oriente ad occidentem. VERELIUS in Ind. *veſtr* in occaſum, *veſtan* ab occaſu, *ſol er i veſtri* ſol circa occaſum. Conſenſum Francorum vide in nominibus ventorum. Quidam conantur ducere a Lat. *veſpera*, quamvis nulla elementi T. in fine vocis ratione habita. Alii a *wehen* ſpirare, & *weſt* interpretantur auram lenem, gratam placidamque, cujus flatu omnia recreantur & fœcundantur. Quibus repugnare nolo, quia *weſt* in compoſito *glücksweſt* aliisque, pro favonio ponitur, etiamſi *wehen* per ſe de omni vento dicatur, non zephyro tantum. Mihi tamen *weſt* videtur derivari a *weſe*, *wiſe* occiduus, & hoc a Gr. πέσω, πέτω cado, unde apud Scriptores πέσον cecidi, πεσήμα caſus. Obſequium literæ P. in W. tranſeuntis, non caret exemplis. Dixi, *weſe* & *wiſe* denotare occiduum. Nec id ſine cauſa dixi. Nam hinc Gothi occidentales ab antiquis vocantur VESEGOTHI & WISIGOTHI, imo etiam VESÆ & VISI ſimpliciter, ab occaſu ſolis. Aliud exemplum plagæ cœleſtis a noſtris nomine Græco inſignitæ, vide in *nord* ſeptentrio.

WESTE, veſtis interior, olim etiam exterior. Vox a peregrinis per Gothos ducta, quæ proprie omne indumentum ſignificat, prorſus ut Græcis ἔσθος, ἐσθής, & Latinis *veſtis*, unde videtur mutuata. Hoc ſenſu *waſtjo* occurrit in EVANGELIO GOTHICO Matth. VI. 28. *bi waſtjos hwa ſaurjaith*, de veſtimentis quid ſolliciti eſtis? Matth. V. 40. *aflet imma jah waſtja*, dimitte ei & pallium. Eadem Dialecto *wasjan* eſt *veſtire*, manifeſta Latini verbi imitatione, quamvis litera T. in *jod* mutata, quam mutationem Gothis familiariſſimam eſſe, multis exemplis docui in *Proleg.* Sect. III.

WESTER-HEMD, velamen luſtrale. De poſteriore compoſiti parte, quæ vi originis *tegmen* notat, prout eſt, ipſius rei teſtimonio, hic non laborabimus. Prior compoſiti pars a multis quidem tentata eſt, ſed ſucceſſu parum proſpero, adeo ut ſubductis omnibus rationibus in priſtina obſcuritate relicta potius, quam explicata videri poſſit. Quemadmodum autem Philoſophi, & inprimis Geometræ, non ſolent omnia ſubito docere, ſed quædam poſtulare, ut ſibi concedantur, quo facilius, quæ velint, efficiant: Ita mihi quoque neceſſarium eſſe video, quædam conjecturæ præmittere, & quaſi ſubſternere. In Gloſſis R. MAURI a R. Diecmanno editis *neophytus* dicitur *uueſtparn*. Quo ſenſu? nunc inquirendum. Nam hoc niſi cognito & perſpecto, fruſtra de velamine ejus laborabimus. *Barn* in omnibus veterum Dialectis ſignificat puerum filiumque, ut demonſtravi ſupra in loco. Sed quid ſit *weſt* in voce Theotiſca, non æque clare patet. Suſpicor illud *weſt* denotare aquam, factumque eſſe ex Gothico *wate* aqua, per epentheſin τȣ̃ S. prorſus ut ab Angloſaxonico *wæt* humidus, madidus, alia Dialecto fit *wæſt* eodem ſenſu. VERELIUS in Indice vocum Septemtrionalium: *væſter* madidus. Hoc ſuppoſito, *weſtparn* ſignificabit puerum luſtricum, filium vel filiam ſacri fontis, ſenſu cum voce Græca optime congruo. Græcis enim νεόφυτις eſt recens natus, nuper genitus. Tales autem cenſentur recens baptizati, nempe regeniti. Et hoc nomine afficiebantur nonſolum baptizati, ſed etiam baptizandi, quotquot in tempore Baptiſmi (tria autem erant antiquitus Baptiſmi tempora, Feſtum nativitatis Chriſti, Paſchatis & Pentecoſtes) albis veſtibus comparebant, ſacrum fontem petituri, ſive pueri eſſent, ſive ſenes. Videntur autem priſci duas habuiſſe voces Neophytis denominandis, unam compoſitam, nempe *weſtbarn*, alteram ex priori apocopatam *weſter*. Quo conceſſo, panditur nobis via ad vocem *weſter-hemd* intelligendam, quæ ſane ſecundum præmiſſa idem eſſe poteſt quod *weſtbarner-hemd*, h. e. *velamen neophyti*, ſive ſacro fonte jam initiatus ſit, ſive mox initiandus. Nam cingendus habetur pro cincto, tingendus pro tincto. Quodſi id minus placet, ducamus a Latino-Barbaro *veſtire* poſſeſſionem alicujus rei conferre vel repræſentare, ſic ut *weſter-hemd* ſit *ſtola inveſtituræ*, ejus ſcil. qua nobis innocentia primæva in baptiſmo confertur,

quam

quam etiam candore ſuo eleganter exprimit. Et huc fortaſſe reſpexit WILLERAMUS in Cant. Cap. I. 3.

Scilicet una ſalus in te ſanctis animabus,
Quas renovat lavacrum, veſtit ſtola juſtitiarum.

WESTFALEN, Saxones occidentales, *oſtfalen* Saxones orientales. De priori compoſiti parte neceſſe non eſt, ut hic ſimus ſolliciti, cum hoc labore jam defuncti ſimus in antecedentibus. Reſtat ergo inquirendum, quid ſit *fale?* Plerique nomen a pullo equino, qui Germanis *füllen*, antiquiſſimo Saxonum inſigni, deducunt. Ita ſentiunt CLUVERIUS Lib. I. Germ. Ant. Cap. 3. COCCEJUS in Jure publico Cap. III. §. 35. & alii innumeri. Conſtat autem ex WITICHINDO, Saxonum inſigne non fuiſſe pullum, ſed Leonem & Draconem cum Aquila ſupervolante, obſervante SAGITTARIO Lib. II. Antiq. Regni Thuring. Cap. XII. §. 13. Alii primos *Weſtfalos* non Saxones, ſed Francos Rhenum traductos, & a Carolo M. pulſis ultra Viſurgim Saxonibus, in ſedibus eorum collocatos imaginantur; Et hos novos Saxoniæ colonos dictos eſſe *walen* exiſtimant, tanquam exteros & peregrinos, aliter rem BODINO, aliter HERTIO explicante. Carolum M. novos de Francia colonos Saxoniæ induxiſſe, probat quoque COCCEJUS ex Chron. Mind. in Jur. publ. Cap. IX. §. 13. Quamvis autem hos colonos non auſim ad nugas & commenta referre, quod faciunt CLUVERIUS, SPENERUS, & alii: hoc tamen fictitium eſſe arbitror, quod nomen *Weſtfalorum* & *Oſtfalorum* antiquitus Francis illis nuper traductis, non indigenis Saxonibus adhæſerit. Cauſa utriusque erroris, tam ejus, qui pullum Saxonicum, tam alterius, qui Francos obtrudit, eſt falſa & neſcio qua licentia præcepta opinio, quaſi *falen* ſit nomen verum & antiquum, cum ex prolixiori & vetuſtiori *falahen* manifeſto contractum ſit. Teſtis CAPITULARE SAXONICUM, datum Aquisgrani an. 797. cujus hoc initium: *Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCXCVII. & XXX. ac XXII. regnante Domno* KAROLO *præcellentiſſimo Rege, convenientibus in unum Aquis palatio in ejus obſequio venerabilibus Epiſcopis & Abbatibus ſeu illuſtribus Comitibus V. Kalendas Novembris, ſimulque congregatis* SAXONIBUS *de diverſis pagis, tam de* VESTFALAHIS *& Angrariis, quam & de* OOSTFALAHIS, *omnes unanimiter conſenſerunt & aptificaverunt, ut de illis Capitulis, pro quibus* FRANCI, *ſi Regis bannum transgreſſi ſunt, ſolidos ſexaginta componunt, ſimiliter* SAXONES *ſolvent, ſi alicubi contra ipſos bannos fecerint.* Quis hic non videt, Francos a Saxonibus diſcerni, & *Saxones* pro diverſo pagorum ſitu in *Veſtfalahos* & *Ooſtfalahos* diſtingui? Pone vero colonias Francorum in Saxonia hic appellari *Saxones*, expediant ergo, ſi poſſunt, quid lingua Francorum ſint *falahi?* Nam peregrinos hac voce denotari, nemo iſtius linguæ gnarus fide eorum recipiet. Verum hic aqua omnibus hæret. Rem ab origine repetam. Tradere fidei, committere, concredere, Francis & Alamannis dicitur *felahan.* Gloſſ. Keron. committere *piſelahan*, committitur *iſt piſolahan*, commiſſum *piſolahanaz*, creditis (i. e. concreditis, commiſſis) *piſolahaneem.* Gloſſ. Boxh. creditum *piſolahan.* Eundem ſignificatum etiamnum agnoſci ab uſu, demonſtravi ſupra in verbo *befelhen.* Hinc ſcil. Latino-Barbaris *falabus* eſt dedititius, qui ſe fidei & clientelæ alterius tradidit & commiſit. Quales omnino erant eo tempore Saxones, utpote ea lege in obſequium victoris transgreſſi, ut Francis uniti unus cum eis populus efficerentur, & ſuis moribus uterentur, teſte EGINHARTO in vita Caroli Cap. 7. Diviſio in Orientales & Occidentales a ſitu pagorum eſt. Verbum ipſum, unde *falahi* deſumpti, ab idiomate Saxonico prorſus alienum eſt. Unde mirum non eſt, *falahos* ab ore Saxonico transformatos eſſe in *falos*, & eosdem homines hodie dici *Weſtfalos*, qui olim *Weſtfalahi*, & mox *Weſtfalai* dicti ſunt. Vide Legem Saxonum Titulo VII. VIII. & XVIII. Eandem mutationem obiit verbum *piſelahan*, quod hodie effertur *befehlen.*

WETTE, *wied*, *weid*, vinculum, copula, ligamen. Senſus primus & antiquisſimus, & per allegoriam in alios multos diffuſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwedd* jugum, *gwden* (legendum arbitror *gweden*) vinculum. Gloſſæ ÆLFRICI in nominibus navium & inſtrumentis earum: loramentum vel tormentum *withthe.* Eadem vox in Dictionario SOMNERI exponitur *reſtis, vinculum, pedica.* Similia reperiuntur apud Francos. Gloſſ. Pez. vinculum plauſtri *languuid*, jugis boum *bar giuuet.* Danis *vidde* copulam vimineam notat, ſenſu a copula in genere ad vimina ſaligna translato. Inde Germanis *weide-baum* quaſi *wette-baum* arbor viminum, ut dixi ſupra in loco. Cuncta ni fallor a *winden* torquere per ſyncopen literæ N. A *wette* porro fit *wetten* ligare, de quo paulo poſt.

WETTE, lex, jus, vinculum humanæ ſocietatis. Hodie ſuperat apud Belgas, quibus *wet* lex, *wetbreker* violator legis, *wethouder* judex, *wetſteller* legislator, *wetloos* exlex, *wetgeleerd* juriſperitus. Sic autem appellatur, ſive quod Lex ſit copula humanæ vitæ, & vinculum publicum, quo omnes in officio continentur, ſenſu quidem allegorico, ſed optimo & ſapientum ſuffragiis probato; ſive quod vim habeat obligandi. Omnes enim in Lege concipiunt *vim obligandi*, ſine qua Lex non eſt Lex. Vocem Gothicam & Francicam, Belgicæ haud abſimilem, vide in *wetten* obligare.

WETTE, dos, vinculum matrimonii. Cambris *gweddi* in compoſitis. BOXHORN. loc. cit.

loc. cit. *agweddi*, *angweddi* dos, dotis. Vocem Franc. vide in *widum*.

WETTE, pignus, vinculum fidei reale. SOMNERUS in Dict. Anglosax. *bad*, *wed*, pignus, arrha, *wedde ſyllan* pignus dare. VEREL. in Ind. *væd* pignus, *vædſættia*, *vidſetia* oppignorare, *vædſæ* res pignori obligata. Inde Latino-Barbaris *vadium*, *wadium* pignus, *vadiare* pignori capere, *invadiare* pignori dare vel ponere, *disvadiare* rem oppignoratam redimere. A *wadio*, quod Barbarum eſſe vidimus & origine Germanicum, Itali habent *gaggio* pignus, inſigni depravatione, a *gaggio* Galli *gager* pignore certare.

WETTE, ſponſio, ſtipulatio, vinculum fidei verbale. Gloſſ. Pez. ſtipulatione *mit uuete*, dederunt manus ſuas *gapun uuetti*. Hodie non dicitur, niſi de ſponſionibus in certamine.

WETTE, ſponſalia, pacta ſponſalitia. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dyweddi* ſponſalia.

WETTE, pactum, fœdus. Senſus a ſponſionibus privatis ad pactiones & conventiones publicas translatus. SOMNERUS loc. cit. *wæd*, *wædd* fœdus, pactum, *wæd-bræc* fœderis violatio.

WETTE, mulcta, pœna pecuniaria. SOMNERUS loc. cit. *wite* mulcta, *wite-leas* impunis, ſine mulcta, *wite-theow* ex mulcta ſervus, *fyht-wite* pugnæ mulcta, quæ ſcil. ob pugnam, in pacis violationem, commiſſam incurritur. Alamanni in Jure prov. utuntur compoſito *geuuette*, cap. LXIII. 4. *ſuuer geuuette oder buzz ze rehten ziten nit git, der fronbot ſol in pfenden*, ſi quis mulctam aut emendam non ſolvat juſto tempore, ejus res apparitor debet pignori capere. Sed ſimplex antiquius eſt, & in ſtylo Latino-Barbaro paſſim obvium. Nam *wita* apud Gloſſographos eſt mulcta, & in Legibus Burgundionum *witiſcalci* ſunt mulctarum exactores, vel miniſtri ab exactionibus, Tit. LXXVI. 1. Huc etiam ſpectant,

fletwite, *flitwite*, mulcta ob frivolas contentiones, apud SPELMANNUM in Gloſſ.

bangwite, mulcta pro latrone præter juris exigentiam ſuſpenſo vel elapſo, apud eundem.

wardewite, mulcta ob neglectam cuſtodiam, apud CANGIUM in Gloſſ.

Hujus ſubſtantivi generatio ita procedit. A *wette* lex fit *wetten* luere, pœnas legi ſolvere: a *wetten* luere rurſus fit *wette* mulcta, emenda, pœna legi debita.

WETTE, ſupplicium, & omnis pœna gravior a Lege irrogata. Ex eodem fonte. BENSON. in Voc. Anglosax. *wite* pœna, ſupplicium, *wite-hus* ſuppliciorum domus, *witelac* ſupplicium. Gloſſ. Keron. pœna *uuizzi*, pœnam *uuizze*, pœnas *uuizzi*. Inde *hellauuizi* pœna infernalis apud TATIANUM cap. XLIV. 20. & *uuizinon* torquere, apud eundem cap. LIII. 16. VEREL. in Ind. *viti* pœna, *helviti* pœna mortis.

WETTEN, jungere, ligare, copulare. Gloſſ. Pez. junxerunt *uuatun*. Gloſſa A. apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 113. *gauuetgan* compingere. JUNIUS mavult legere *compignerare*. Sed nihil in Scriptura mutandum, quia *gauuetan* prius ſignificat ligare, compingere, & reliqua ligandi genera, quam pignore obligare, quod allegoricum. Oritur a *wette* vinculum, copula, ligamen, unde reliqua tam verba quam ſubſtantiva tanquam ex matrice prodierunt. Omnibus conſentit Lat. *vieo* & *vietor*, imo etiam *vitis* & *vitilis*.

WETTEN, conjugare, matrimonio jungere. A conjunctione corporum. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *dyweddio* jugare, conjugare, conjugio dare, *cydwedd* conjux. Illud videtur eſſe a *dy* duo, hoc a *cyd* coitus, copula, conjunctio. Gothis quoque in re uxoria *withan* eſt conjungere, & *gawath* conjunxit, Marc. X. 9. *thatei Goth gawath, manna ni ſkaidai*, quod Deus conjunxit, homo ne ſeparet. Similia habent Anglosaxones. Gloſſ. Ælf. nupta *beweddod*, innuba *unbeweddod*. BENSON. *weddung* matrimonium. Hodie ſuperat apud Anglos, quibus *to wed* eſt matrimonium contrahere, *wedded* conjugatus, *wedding* nuptiæ, conjugium, *weddable* nubilis &c.

WETTEN, obligare. Hic ſenſus naturaliter oritur in foro a *wetten* ligare. Ab hoc verbo, quamvis extincto, Antiquitas nomen *Legi* creavit, quia per *Legem* omnes intelligunt jus vel juſſum, quod vim obligandi habet. Et hinc eſſe puto, quod Lex Gothis dicitur *witoth* Matth. VII. 12. Francis *wizzod* & *witut*. Gloſſ. Lipſ. *witut* lex, *witute* lege, *witutdraghere* legislator. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVIII. 19. *uuio ther uuizzod alten liutin gibot*, ſicut lex antiquis præcepit. De terminatione *od*, cujus hic maxima vis eſt in derivando, vide *Proleg.* Sect. VI. JUNIUS vocem Gothicam & Francicam deducit a *wiſſen* ſcire, ſive quod Lex ſit ſcitum, quod ſciri & obſervari debet ab omnibus, ſive quod a ſcientibus & ſapientibus feratur. Contra VERELIO lex dicitur *witoth* quaſi vindex & punitor, a *viti* pœna. Vide Junium in Gloſſ. Goth. pag. 407. & Verelium in Indice pag. 296. Nos noſtris originibus inhæremus. Et ne quis ſenſu vocis allegorico offendatur, illum recogitare jubemus, alterum quoque legis nomen, quo *recht* dicitur, allegoricum eſſe.

WETTEN, ſpondere, ſtipulari. Idem Anglosaxonibus *weddian*, teſte BENSONIO. Oritur vel a *wette* ſponſio, vel a conjunctione manuum. Nam ſponſiones ſolent fieri dextris junctis apud omnes populos. Hinc dextram dare antiquis eſt ſpondere. Gloſſ. Pez. dederunt manus ſuas *gapun uuetti*. Et hinc ſponſio etiamnum dicitur *handſchlag*, a manu ſtipulata. Verbum noſtrum hic denuo imitantur Latino-Barbari. Hinc illis *vadare* eſt fidejubere pro alio, vel in vadem ſe dare, & *wadius* fidejuſſor, ſponſor, in Le-

gibus

gibus Alamannicis, Bajuvariis, Longobardicis. SALMASIUS hæc barbara ex *vadis* nomine formata cenſet in libro de modo uſurarum. Sed *vadem* origine Latinum eſſe negat VERELIUS, & nomen Septemtrionalibus vindicat, in Indice ſæpe laudato pag. 268. Familia certe penes nos eſt. Id quod ex ſcala ſignificationum, & numeroſa cognatione ſatis clare cognoſcitur. Hodie *wetten* eſt pignore vel ſponſione mutua, quæ inter paratos ſecum certare offertur, contendere.

WETTEN, paciſci. Idem Angloſaxonibus *weddian*, teſtibus SOMNERO & BENSONIO. Hic ſenſus oritur vel a *wette* ſponſio, pactum, vel a *wette* lex, quia paciſcentes ſolent ſibi mutuo leges & conditiones præſcribere.

WETTEN, luere, legi vel judici mulctam præſtare. A *wette* lex. VEREL. in Ind. *vitten* mulctari. Jus prov. Alam. cap. LXII. 2. 3. *um diſe jeglich ſache da uuettet man dem rihter ye nach der lute geuuonhait*, propter ſingulas has cauſas mulcta præſtatur judici pro diverſitate conſuetudinum. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus *wita* idem quod *böta* luere, emendare, niſi me fallat Verelius.

WETTER, tempeſtas, ſtatus aeris turbidus vel ſerenus, *hell wetter* tempeſtas ſerena, *trüb wetter* tempeſtas nubila, *unwetter* intempeſtas, *ungewitter* tempeſtas procelloſa, *donner-wetter* tempeſtas fulminans, *wetterleuchten* fulgurare. Uterque ſenſus occurrit apud Antiquos. Hinc in Evang. Angloſax. Matth. XVI. 2. 3. *ſmylte weder* dicitur tempeſtas ſerena, *hreoh weder* tempeſtas pluvia, ventoſa, procelloſa. Similia habent Franci. Gloſſ. Pez. aura *uueter*, ſerenum *uuetar*. NOTKERUS Pſal. CVI. 28. *er gemachota ungeuuitere ze uuetere*, ſtatuit procellam in auram. Id eſt, aerem leniter ſpirantem. Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Idem contrarium ſenſum exhibet ex OTFRIDO Lib. III. cap. VIII. 21.

So ſie in thaz ſcif gigiangun
Sie uuetar ſar biſiangun.
Quamprimum in navem iviſſent,
Eos tempeſtas illico corripuit.

STILERO venit a *wehen* flare: aliis a Græc. αἰθήρ, vel Lat. *æther*, præpoſito W. Allegorice dicitur de inconſtantibus. Inde *wetter-wendiſch* vagus, mobilis, varius, ut tempeſtas cœli, *wetter-han* verſipellis, qui tempori ſervit, ut triton ventis. Præcipuum derivatum eſt *wittern* bona vel mala tempeſtate eſſe, & inde *witterung* bona vel mala tempeſtas.

WETZEN, acuere, ex obtuſo acutum reddere. NOTKERUS Pſal. CXXXIX. 3. *ſie habent iro zunga geuuezzet alſo uuurme*, acuerunt linguas ſuas tanquam ſerpentes. BENSON. in Voc. Angloſax. *hwettan* acuere, *hwæt* acutus, *hwet-ſtan* cos. Gloſſ. Pez. cos *uueziſten*. VEREL. in Ind. *hueſſa* acuere, *huetia* exacuere, *hvaſs* acer. Idem Belgis *wetten*, Angl. *to whet*, Suec. *hwæſſa*, *hwettia*. STILERO eſt verbum a ſono factum, quem edere ſolent aſpera, quando acuuntur. Mihi videtur oriri a *uuaſſo*, quod Francis & Alam. adjective acrem & acutum, ſubſtantive aciem, mucronem, & aculeum deſignat. Gloſſa antiqua apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 165. *uuaze* acies ferri. Gloſſ. Pez. aculei *uuaſſi*, mucrone *uuaſſi*, aculeis *uuaſſin*. OTFRIDO *ſper ſo uuas*, haſta tam acuta, Lib. IV. cap. XIII. 87. *mit ſperon filu waſſo*, lanceis acutiſſimis, Lib. I. cap. I. 167. *uuaffan filu uuaſſaz*, arma acutiſſima, Lib. I. cap. XV. 90. Cur acies ferri aut ferrum acutum Francis ita appelletur, jam ſupra expoſui in vocula *waſs*. Allegorice uſurpatur de acumine ingenii. Gloſſ. Keron. ſagacitate *huuaſſi*. VEREL. in Ind. *huaſsvitur* ingenioſus. Inde ſolertia nobis dicitur *witz*, & ſolers *witzig*, non a ſcientia, ſed ab acie, ſenſu a ferro aliiſque rebus acutis ad intellectum translato.

WETZEN, inſtigare, incitare, acriter impellere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *hwettan* inſtigare, incitare. VEREL. in Ind. *huetia* incitare. Dictio metaphorica, a rebus acutis petita. Quid enim eſt incitare, niſi acie quadam impellere? Hinc porro acer, incitatus, alacer, feſtinus Angloſaxonibus dicitur *hwate*, Francis & Alam. *uuaſſo*, *huuaſſo*, Island. *hvatur*, Gallis *vite*, quod MENAGIUS perperam ducit a Lat. *vegetus*. Gloſſ. Keron. acrior *uuaſſira*. Latinis quoque *acer* acutum & celerem notat. Ob eandem cauſam virtus Angloſaxonibus appellatur *hwæt*, *hwætſcipe*, quia virtus heroica eſt res incitata, & fortis atque bellicoſus *hwate*, quia bellicoſi plerumque ſunt feroces & incitati. Cel. SCHILTERUS huc etiam referre videtur *Vaſſos*, quos interpretatur *ſtrenuos*. Sed de hoc juris feudalis vocabulo jam vidimus ſupra in loco.

WIBEL, ſcarabæus. Vide *webel*.

WICHT, aliquid. Gothis *waiht* eſt aliquid, & *niwaiht* nihil. Franci eodem ſenſu dicunt *uuiht* & *niuuiht*, Alamanni *eouueht* & *neoweht*, Angloſaxones *owiht* & *nowiht*, unde Anglis *ought* & *nought*. Gloſſ. Keron. aliquid *eouueht*, nihil *neouueht*. TATIANUS cap. I. 2. *inti uzan ſiu ni uuas uuiht gedanes*, & ſine illis (i. e. ſine Deo & Verbo) nil quicquam factum eſt. Hodie abjecta litera W. dicimus *ichts* & *nichts*. Sed *wicht* antiquius eſt, & a Lat. *quid*, per epentheſin.

WICHT, res quælibet, homo, animal, creatura. Hic ſenſus naturaliter oritur ex pronomine ſubſtantivato. Inde Angloſaxonibus *ælc wiht* omnis creatura, *cwice wihta* animalia, *ſæ-wihta* maris animalia, *yfel-wiht* ſpectrum, diabolus. Francis *arm uuiht* miſera creatura, *armu uuiht* pauperes, *krumbu uuiht* homines diſtorti. Et ſimilia apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 387. Anglis *wight* etiamnum eſt homo, animal, Belgis *wicht* infans, Germanis *böswicht* nequam, homo perditus, mala creatura. In Marchia Brandebur-

deburgica *wicht* pro infante frequens in ore vulgi vocabulum.

WICHT, pondus, *wichtig* gravis, ponderoſus. Vide *wucht*.

WICKE, vicia. Gloſſ. Pez. viciam *uuicha*. Græcis φακὴ lenticula.

WICKELN, volvere, *einwickeln* involvere, *aufwickeln* convolvere, *auswickeln* evolvere. Cuncta a ſubſt. Angloſax. *hweogul* rota, orbiculus verſatilis, & hoc a *walgen* volvere, vel a *wegen* movere.

WICKER, divinator, *vogel-wicker* augur. Gloſſ. Ælf. augur vel ariolus *wicca*, oſcines aves *wigole fugeles*. BENSON. in Voc. Angloſax. *wicca* augur, *wiglian* hariolari, *wigelere* hariolus, aruſpex, *wigelung* hariolatio. Quibus conveniunt quædam Belgica apud KILIANUM, ut ſunt, *wicheler* aruſpex, ſortilegus, divinator, *wichelen* hariolari, divinare, futura prædicere, *wichel-roete* virga divinatoria. Hæc & ſimilia quondam in honore fuiſſe vocabula apud majores noſtros, dubio caret, quia auſpicia ſortesque & avium voces volatusque, & hinnitus quoque equorum, ut qui maxime, obſervabant, teſte TACITO cap. 10. de M. G. Poſtea cœperunt vituperari, Religione Chriſtiana publice recepta. Inde *wicce* ſaga, lamia, *wiccian* veneficiis operam dare, & reliqua apud BENSONIUM. Et huc etiam ſpectant ſermonis Saxonici reliquiæ apud Anglos, *a witch* ſaga, *to witch* faſcino, *witching* faſcinatio. Unde ſit *wicker* pro augure, MARTINIUS in voce *divino* fluctuat, & augurem Saxonicum jam a *weihe* ſacer, ut qui ſacra inſpiciat, jam a *wichelen* hinnire, quod hinnitus equorum obſervet, jam ab ἔικειν videri, quod futura per conjecturas colligat, ſic dictum arbitratur. Veriſimilius eſt, nomen a Latinis vel potius a Celtis hauſtum eſſe. Nam ab *augur*, quod Celticum eſſe vidimus in vocula *ur*, fieri poterat *wicker*, præpoſito W. & hinc porro *wicheren* & *wichelen* divinare, augurari. Cui etymologiæ non obſtat, quod antiquiſſimi Saxonum augurem vocant *wicca*. Nam hæc ipſa vox videtur abſciſſa ab antiquiori *wiccor* vel *wiccere*. Interim a *wicca* Latinitas medii ævi formavit

VEGIUS, divinator. Lex Burgund. Tit. XVI. de inquirendis animalibus §. 3. *Si vero* VEGIUS *extiterit, & vegiaturas acceperit, & is cui indicat, invenire non poterit, furtum, quod ſe perdere mentiebatur, diſſolvat in ſimplum.* Ubi LINDENBROGIUS in Gloſſario: VEGII *ſunt quos Latini divinos aut vates, Germani* WICKERS *vocant.*

VEGIATURA, pretium indicinæ, interprete CANGIO. Nam furto, inquit, ſubreptis mancipiis vel animalibus, vegios conſulebant, ut, ubinam eſſent, edocerentur. Idque præmium Lege Burgundica erat definitum. Addit. I. Tit. VIII. *Quicunque mancipium, caballum, bovem, vaccam, vervecem, porcum, apem, capram perdiderit, donet* VEGIO *pro mancipio ſolidos V. pro equa ſol. II. pro caballo ſol. III. pro bove optimo ſol. II. pro vacca ſol. I. pro vervece ſol. I. pro porco ſol. I. pro capra tremiſſem.*

Auguria apud Saxones ſero ceſſaſſe, colligitur ex INDICULO ſuperſtitionum & paganiarum Synodi Liptinenſis an. 743. ubi articulus *XII. de incantationibus, XIII. de auguriis, vel avium vel equorum vel bovum ſtercore, vel ſternutatione, XIV. de divinis & ſortilegis.*

WIDER, aries, caſtratus & non caſtratus. Angloſax. *weder*, Franc. *widar*, Angl. *wether*, Belg. *weer* per ſyncop. Gloſſ. Ælf. vervex vel manto *wether*. Gloſſ. Pez. vervex *uuidar*, vervecum *uuidaro*. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 1. *bringent imo diu chint dero uuidero*, afferte Domino filios arietum. VEREL. in Ind. *vedrhorn* cornu arietis. An quaſi adverſarius, a *wider* contra? Ita cenſet JUNIUS. „Vervex, inquit, ſive aries caſtratus „videtur noſtratibus *weder* dictus ab adver„ſandi promptitudine. Et rationem ad„dit, quia idem animal Cambrice dicitur „*hwrd* ab *hwrdd* impetus, Græce κριὸς, ἀπὸ „τȣ͂ κρȣ́ειν pulſare, cornu ferire, Latine *aries* „ab ἄρης mars, quia animal pugnaciſſimum, „Belgice & Anglice *ram*, a *ram* validus. In Obſerv. ad Will. pag. 211. At STADENIO *weder* nihil aliud eſt quam maſculus in genere ovium, a *wer* vir, per epentheſin literæ D. Solent enim maſculi animalium appellari viri. Inde VIRGILIUS, *vir gregis ipſe caper*. In Voc. Bibl. 724. Hanc conjecturam videtur confirmare idioma Angloſaxonicum, in quo *weder-cyne bearn* eſt puer maſculus, proles maſculini generis. Apud Græcos invenio ἐθρὶς pro vervece. Præfige labialem W. & habebis Saxonicum *wether*. Teſtis vocabuli HESYCHIUS, qui ἐθρὶς interpretatur τομίας κριὸς, h. e. caſtratus aries. Unde hoc hauſerit, ignoratur. Alterutrum tamen neceſſarium eſt, vel Barbaros eam vocem a Græcis, vel hos ab illis accepiſſe.

WIDER, rurſus. Adverb. numeri, truncatum a Lat. *iterum*, quod eſt ab *itero* rurſus aliquid ago, & quaſi per iter factum revertor. Occurrit eo ſenſu apud Francos, Alamannos, & Longobardos. Gloſſ. Pez. reſcribere *uuidrunpiotun*, reſcripſerit *uuidrunpiotit*. Gloſſ. Boxh. *uuidricat* repedat. Gloſſ. Keron. reportare *uuidartragan*. Quod dicitur in Reg. S. Bened. cap. 27. de ove perdita, quæ humeris paſtoris rurſus portatur ad gregem. Huc ſpectant ex foro antiquo

widredo, iterator juramenti, conjurator, ab *eid* jurator, quod eſt verbale ab *eiden* jurare. Horum præcipuus uſus fuit in delictis. Nam priſcis illis non ſatis fuit reum juraſſe, niſi etiam plures alii juramentum ejus confirmaſſent. Rem & nomen rei exhibet Lex Salica Tit. LXXVI. 1. Simile compoſitum eſt *manſwora* perjurus, apud

Anglo-

Angloſax. Utrinque *edo* & *ſwora* ponitur pro juratore, non pro juramento.

widerboran, manumiſſus. Lex Longob. Lib. II. Tit. I. 8. *Si quis ancillam ſuam propriam matrimoniare voluerit ſibi ad uxorem, ſit ei licentia: tamen debeat eam liberam thingare, & ſic facere liberam, quod eſt* WIDERBORAN. Proprie eſt *renatus*, ſicut optime obſervatum LINDENBROGIO. Dicitur autem de negotio libertatis, quia manumitti eſt quaſi renaſci. Noverant enim haud dubie Longobardi, nullos eſſe a natura ſervos, eumque qui a ſervitute liberatur, in primævum naturæ ſtatum reverti, quæ omnes liberos genuit. An veteres præter ſenſum forenſem etiam Theologicum in voce agnoverint, neſcio. OTFRIDUS certe in Colloquio Chriſti cum Nicodemo ne ſemel quidem illam adhibuit.

Ab hoc adverbio habemus compoſita, *widerholen* repetere, *widerkommen* redire, *widergeburt* regeneratio, *widerkauf* retroëmptio, *widertäuffer* iterator baptismi, & alia ſine numero. Saxones pro *wider* dicunt *eft* & *ed*. Inde *eftcuman* reverti, *edniwian* renovare, *edcenning* regeneratio. Cunctorum ſynonymum eſt *aber*, de quo ſupra.

WIDER, retro, viciſſim, vicem pro vice. Adverb. qualit. quod dicitur de retributione, quia iterationi ſimilis eſt. Gloſſ. Keron. recompenſabitur *iſt uuidarmezzan*, remaledicere *uuidarfluahhan*. VEREL. in Ind. *vidermæl* reſponſum, item recognitio, interſignium, *vidergiæld* refuſio. Italis *guiderdone* eſt merces, retributio, omnino e Germ. fonte. Hoc ſenſu occurrit etiamnum in multis compoſitis, cujusmodi ſunt, *widerſchall* echo, quia vocem acceptam reddit, *widergabe* redhoſtimentum, *widerſchein* repercuſſio radiorum, *widertrag* compenſatio, *widerlage* antiferna, dona dotis loco data, item bona in communionem & commercium collata. Compoſitis addi poſſunt derivata, *widern*, *erwidern* retribuere, talionem reddere.

WIDER, ob, obviam. Adverb. motus ad locum, quod ſæpe occurrit in Codice Argenteo, e. g. Matth. VIII. 34. *jah ſai, alla ſo baurgs uſidja withra Jaiſu*, & ecce, tota civitas exiit obviam Jeſu. Item Joh. XII. 13. *jah urrunnun withragamotjan imma*, & exiverunt procedere obviam ei. Videtur autem factum a *wert* verſus, transpoſitis literis. Hodie occurrit in compoſito *widerfaren* obvenire, quod dicitur de contingentibus, tam gratis quam ingratis, quæ præter opinionem nobis occurrunt.

WIDER, contra, adverſus. Præpoſ. adverſativa, & ex eodem fonte petita. In compoſitis eſt adverbium, & Gothis effertur *withra* Luc. IX. 50. Angloſax. *wither*, Franc. & Alam. *uuidar*, Belg. *weder*, Island. *vid, vidur*. Gloſſ. Keron. contra *uuidar*, contraria *uuidaruuartiu*, injuriam *uuidarmuati*, rebellio *uuidaruuigo*, ardua *uuidarpirkiga*. Quaſi contra-montana. Hodie utimur innumeris compoſitis, ex quibus ea tantum tetigiſſe ſufficiet, quæ aliquam habent difficultatem, ut ſunt,

wider-hake, uncus hamatus, qui retrahenti reſiſtit.

widerhalt, niſus adverſus, ab *halten* tenere.

widerlegen, refutare, idem quod contra-reponere.

widerluſt, nauſea, oppreſſio appetitus a re contraria.

widermut, adverſitas, odium, ſimultas, proprie animus adverſus.

widerruffen, retractare, mutare ſententiam, & contrarium aſſerere.

widerſpil, contrarium, a *ſpil* factum.

widerſtreben, refragari, obniti, a *ſtreben* contendere.

WIDERFAREN. Vide *wider* ob, & *faren* contingere.

WIDERN, adverſari, reſiſtere, recuſare. Gloſſ. Keron. recuſavit *uuidarota*, renuit *uuidarot*, renuatur *ſi keuuidarot*. Gloſſ. Boxh. *uuidharon* renuere. Idem Angloſaxonibus *witherian*. Hodie eſt reciprocum, & extenditur quoque ad nauſeam, quæ cibos ingratos averſatur. Hoc ſenſu utitur Luth. Hiob. VI. 7. Inde *widrig* contrarius, latiſſimo ſenſu.

WIDERSACHER, adverſarius. Compoſitum antiquum. Gloſſ. Lipſ. *witherſacco* adverſarius. Proprie eſt adverſarius in foro vel accuſator, a *ſachen* litem conteſtari, contendere judicio, de quo ſupra. Poſtea ad omnes adverſarios extendi cœpit, præcipue eos, qui ante erant amici. Hoc ſenſu occurrit *wither-ſaca* in Evang. Angloſax. Joh. XIX. 12. *ælc thæra the hyne to cyninge deth, ys thæs Caſeres witherſaca*, omnis qui ſe Regem facit, Cæſaris adverſarius eſt.

WIDERSAGEN, in formula baptismali, *widerſageſtu dem teüfel und allen ſeinen werken*, ſignificat quantum poteſt, (1.) renunciare & contradicere diabolo, a *ſagen* dicere, (2.) adverſari rebus diaboli, a *ſache* res, cauſa, negotium, (3.) dicam ſcribere diabolo, a *ſache* rixa. Simile compoſitum eſt *abſagen*, quod vide ſupra in loco. Primus & ſecundus ſenſus opus habent præfixo *wider*, tertius non item, quia *ſachen* per ſe jam eſt litem conteſtari. Addi tamen ſolent præfixa *wider*, *ab*, *ver*, & ſimilia, ut ſenſum reddant fortiorem & magis intenſum. Vetus abrenunciatio Diaboli apud ECCARD. in Catech. Theot. pag. 77.

forſachiſtu diabolæ,
renunciasne diabolo?
Et reſp. *ec forſacho diabolæ*,
ego renuncio diabolo.

WIDERSPENSTIG, refractarius, Dial. Helvet. *widerſpennig*, a *ſpannen* jugare. Ducta ſimilitudo ab equis vel bovibus, qui recalcitrando jugari recuſant. Dicitur de contu-

contumacibus, qui etiamſi ſint inferiores & ſubjecti, obedientiam tamen recuſant, & jugum parendi excutiunt. Et hinc vulgo male ducitur a *ſpan* diffidium.

WIDERSPENSTIG, interdum dicitur de infenſo & adverſario, & forte a *ſpannen* tendere, quia ſemper in contraria nititur.

WIDERUM, rurſus. Proprie rurſus in circulum, ut dixi in particula *um*, quatenus eſt adverb. motus in gyrum. Aut ſi hoc non placet, ducatur a Lat. *iterum*, præpoſito W.

WIDERWÆRTIG, contrarius. Gothis *withrawairth* eſt ex adverſo, & dicitur de loco e regione ſito, Luc. VIII. 26. Hinc *widerwærtig* proprie eſt is, qui in loco oppoſito eſt, & ſic dicitur a *wart* locus. Poſtea ſenſus a ſitu locorum ad ſitum rerum & animorum translatus eſt, quia contraria & adverſa ſunt inſtar locorum, quæ ſibi mutuo opponuntur. Hinc *wither-weard* Anglosaxonibus eſt adverſarius, æmulus, contrarius, adverſus, apud SOMNER. in Dict. Conſenſum Alamannorum vide ſupra in Gloſſis.

WIDHOPF, upupa. Græc. ἔποπα. Gloſſ. Pez. upupam *uuitahophun*. VARRO Latinam vocem ducit a clamore avis *pu*, *pu:* MARTINIUS Græcam ab ἐπὶ & ὄψ, quod ſupra faciem ſive roſtrum habeat criſtam, Germanicam a *weide* ſalix, & *hupfen* ſalire, quod in ſalicibus ſaltet & in cavis earum nidificare amet. Malim ab *huſe*, *haube* criſta, & *wid*, *weit* ſpatioſus, ut proprie ſit avis longa & lata criſta. Ob eandem fortaſſe cauſam Suecis vocatur *wypa*, quaſi criſtata, a *wip* criſta, apex. Belgæ vocant *kakhaan*, quaſi gallum ſtercorarium, a Cambro-Britannico *cach* fimus, vel Græc. κάκκη, ſive quod ſtercore utatur ad cibum, ſive quod nidum inde conficiat. Illa appellatio ſpeciem avis, hæc mores exprimit. PLINIUS Lib. X. 29. *Mutat & Upupa, ut tradit Æſchylus Poëta, obſcœna alias paſtu avis, criſta viſenda plicatili, contrahens eam, ſubrigensque per longitudinem capitis.*

WIDMEN, dicare, deſtinare, conſecrare. Proprie donare, a *widum* dos Eccleſiæ, & ſic dicitur quaſi *widumen*, ducta ſimilitudine a devotione eorum, qui Eccleſiæ vel Monaſterio ſervos vel ſimilia beneficia offerunt, & tanquam propria dedicant.

WIDRIGILT, compenſatio damni. Vide *gilt* mulcta. Dicitur etiam *wergelt*, quod vide.

WIDUM, dos. SOMNER. in Dict. Angl. *weotoma*, *weotuma* dos. Gloſſ. Lindenbrog. *widimo* dos. WILLERAMUS cap. III. 11. *do er imo ſelbemo mahelta mit themo uuithemo ſines heiligan bluodes*, cum illam ſibi deſponſaret dote ſacri ſanguinis ſui. Unde lucem accipit (quod etiam cel. SCHERZIO in notis appoſite obſervatum) illud TACITI de M. G. cap. 18. effatum: *Dotem non uxor marito, ſed uxori maritus offert.* Quem ritum Germanicos populos diutiſſime ſervaſſe, certum eſt. Quidam igitur deduxit a *weyhen* ſacrare, votare, ut proprie ſit *wyhedum*, quia datur ei, quæ ſacratur matrimonio. Sed fallitur bonus augur. Nam proprie eſt donum jugale, a *wetten* conjugare, per medium derivandi M. Græci vocant ἕδνον, quod ſono & ſignificatu convenit. Vox Francica multos ſeduxit, ut Burgundicam *wittemon* pro dote acciperent. Sed veriſimilius eſt, dotem & *wittemon* jure Burgundico diſtingui. Vide quæ de voce Burgundica notavi in loco.

WIDUM, vitalitium viduæ, ſtylo palatii *wittum*. Vulgo derivatur a *witwe* vidua, quaſi eſſet contractum ex *witwedum* viduitas. Inepte. Non enim eſt viduitas, ſed revera idem quod *widum* dos, quæ datur a marito, & ideo a Juriſconſultis paſſim *dotalitium* vocatur.

WIDUM, manſus Eccleſiæ, vel ſimile beneficium, Eccleſiæ dicatum. Proprie eſt *dos Eccleſiæ*, quia Eccleſia habetur pro ſponſa, & quicquid Eccleſiæ donatur pro dote. *Widum* pro manſo habet Theſaurus BESOLDI.

WIE, ſic, ita. Adverb. qualitatis, quod Gothis effertur *ſwa* Marc. IV. 40. *du hwe faurhtai ſijuth ſwa*, quorſum ſic timetis, vel adeo timidi eſtis. Sibilum agnoſcunt quoque Angloſaxones, quibus *ſwa* ſic, ita, *ſwa gelic* adeo ſimilis, talis, ejusmodi, *ſwa hit geweorthe* ſit ita, fiat, amen, interprete SOMNERO. Hodie non amplius utimur hoc ſenſu, ſed cum Francis & Alamannis dicimus *ſo*, quod Gothis & Angloſaxonibus viciſſim ignotum.

WIE, ut, ſicut, inſtar, quaſi. Adverb. ſimilitudinis, quod Gothis effertur *ſwa ſwe*, Angloſaxonibus *ſwa*, & *ſwa ſwa*. Evang. Goth. Matth. V. 48. *ſwa ſwe atta izwar in himinam*, ſicut pater veſter in cœlis. Evang. Angloſax. Matth. VI. 2. *ſwa liceteras doth*, ſicut hypocritæ faciunt. Et mox verſ. 7. *ſwa ſwa hæthene*, ſicut ethnici. Franci & Alamanni hic iterum dicunt *ſo* & *ſoſo*. Gloſſ. Keron. ſic *ſo*, ſicut *ſoſo*, ſicut & nos *ſoſo auh uuir*. TATIANUS cap. XXXII. 10. *ſoſo juuar fater ther himiliſco*, ſicut pater veſter cœleſtis. Cap. XXXIII. 2. *ſo thie lihhizaru tuont*, ſicut hypocritæ faciunt. Cap. XXXIV. 3. *ſoſo thie heidanan man*, ſicut ethnici. Hodie in comparationibus perfectis *wie* præcedit *ſo*, in reliquis *ſo* ponitur ante *wie*.

WIE, cur, quare, quamobrem. Adverb. interrogandi, quod Angloſaxonibus effertur *hwi* Marc. IX. 28. Gothis *du hwe* ibidem, Francis *biwie* & *ziuuio*. Gloſſ. Lipſ. quare *biwie*.

WIE, quomodo, qualiter, quo pacto. Gothis & Angloſax. ut ſupra, Francis *uuio*, Alamannis *huueo*. Gloſſ. Keron. qualiter *huueo*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 129. *uuio ſuntig man thaz mohti, odo uh zithiu ſo dohti*, quomodo homo peccaminoſus hoc poſſit, aut etiam ad hoc aptus ſit. Cum hoc ſignificatu convenit Lat. *quî.*

WIE,

WIE, quam. Gloſſ. Keron. quam *huueo*, quanto magis *huueo meer*, quantitas *uueamihili*. Gloſſ. Lipſ. *wiolango* usquequo. Id eſt, quamdiu. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 3.

Uuio manag uuuntar uuurti
Zi theru Druhtines giburti.

Quam multa facta ſint miracula
In nativitate Domini.

Lib. II. Cap. XXII. 33.

Uuio harto mihiles mer
Suorget Druhtin iuuer.

De verbo ad verbum:

Quam valde multo amplius
Proſpiciet vobis Dominus.

Hodie utimur compoſito *wie vielmehr* quanto magis. Et quemadmodum apud Latinos *quam* de tempore, numero, quantitate, & qualitate dicitur, ita etiam apud Germ. *wie*, quod multis docere exemplis operoſum magis quam utile eſſet.

WIED, vinculum. Vide *wette.*

WIED, *weid*, zizania. Angloſax. *weod*, Angl. *weed.* Id eſt, mala herba, per prostheſin ab *at* malus, malum; Vel ſi mavis a *bad* malus, quod ſupra produxi in *bös.* Inde *weden* & *weiden* zizanias eruncare.

WIEGE, cunæ. Vox Francica ab agitatione deſumpta. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XX. 26. *thar iz in theru uuagun lag*, cum in cunis jacerent. A *wiegen* motitare. Angloſaxones cunabula vocant *cilda-trog*, quaſi alveum vel mactram infantis, quia mactræ antiquitus erant pro cunis.

WIEGEN, movere. Idem quod *wegen*, *bewegen*, cujus antiquitatem & variam pronunciationem ſupra demonſtravi. Hodie dicitur præcipue de motu ponderis. Hinc rogaturi, quantum ponderis hoc vel illud moveat, utimur verbis *was wiegt das?* Quod Latine efferri nequit. Differt a *wægen* ponderare. Nam *wiegen* movet pondus, *wægen* vero pondus rei lance examinat.

WIEGEN, motitare, agitare, concutere. Senſus intenſus verbi præcedentis. Hinc movere, agitare, motitare Angloſaxonibus nullo diſcrimine dicitur *wagian*, & arundo agitata *hreod aweged* Matth. XI. 7. Delectantur inprimis hoc ſenſu Gothi, quibus *wegs* motus, præcipue maris, *wegos* undæ, *wagid* agitatus, *wagjan* agitare, commovere, concitare, & dicitur in Verſione ULPHILÆ de arundine vento agitata Luc. VII. 24. de concitata turba Marc. XV. 11. de virtutibus cœli commotis Marc. XIII. 25. ut pridem obſervavit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 384. Hodie regnat in derivatis, *wiege* cunæ, *woge* fluctus, *wage* mare, & verbo frequentativo *wieglen* commovere, concitare, unde porro fit *aufwieglen* concitare multitudinem ad arma capeſſenda, & *aufwiegler* concitator multitudinis.

WIEGEN, vexare, *gewieget* vexatus. Senſus a motu phyſico ad vexationem & tribulationem extenſus, auctoribus Francis. Gloſſ. Lipſ. *geuueigit* vexatus, *weigoden* vexaverunt. TATIANUS Cap. XLIV. 1. *uuanta ſie uuarun giuueigite*, quia erant vexati. Inde Angloſaxonibus *wuhte* adverſitas. Et quia vexatio dat intellectum, hinc Germani virum longo rerum uſu atque experientia probatum, ſolent appellare *einen gewiegten mann*, ab agitatione & vexatione experientiæ magiſtra. Quemadmodum enim dura duris adhibita non tam atteruntur quam acuuntur: ita adverſitates ſæpe hanc præbent utilitatem, ut hominem malis exercitum efficiant rerum humanarum magis intelligentem, & animo ad caſus & pericula magis obfirmatum, dum cæteri fere effœminantur. SOMNERUS in notis ad Gloſſas Lipſianas hoc verbi male deducit a *wee* dolor. Nam vexare eſt agitare. Vide GELLIUM in Noct. Att. Lib. II. Cap. 6. Verbum igitur familiæ ſuæ reſtituendum eſt, & ſcala translationis erit pro etymologia.

WIEGLEN, movere, commovere, *aufwiegeln* excitare ad ſeditionem. Frequentativ. a *wiegen* motitare.

WIEHERN, hinnire. Proprium equorum, factumque haud dubie a voce equi hinnientis naturali, quæ Cambro-Britannis eſt *wihi*, teſte SKINNERO in verbo *whinny*, & LUTHERO *hwi* Hiob XXXIX. 28. ubi de equo: *wenn die drommete faſt klinget, ſpricht es: hui.* Quod pronunciandum ut *hwi*, & ſic fortaſſe ſcripſit LUTHERUS ab initio. Franci eodem ſono duce effinxerunt hinnulorum & hinniendi vocabula. Gloſſ. Pez. hinni *uueio*, hinnient *uueigont*. Belgæ utuntur frequentativo *wichelen*. Alia hinniendi verba vide in *nak* equus.

WIEL, rota. Vide *wellen* volvere.

WIERIG, durans, *lang-wierig* diuturnus, *gewierig* continuo. Refer ad *wæren* durare.

WIERIG, *gewierig*, obtemperans, *gewierige antwort* reſponſum facile & benignum. Vide *gewæren* obſecundare.

WIESE, pratum. Vide *wiſe.*

WIESEL, muſtela. Vide *wiſel.*

WIG, adjective.

WIG, agilis, velox, celer. VEREL. in Ind. *vigur* vegetus, agilis. Suecis *wyg* etiamnum eſt agilis, *wyghet* agilitas, *wyg wara* pervigere. Oriri potuit, vel a Gr. ὠκὺς celer, præpoſito W. vel a Lat. *vigeo*, vel a *wegen* movere, ut *agilis* ab *ago*.

WIG, fortis, ſtrenuus, bellicoſus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwych* fortis, *gwas gwych* vir fortis. VEREL. loc. cit. *vigur* ſtrenuus, bello aptus. Transferri potuit a celeri ad fortem, quia fortes ſunt incitati, & pericula cum alacritate aggrediuntur: Vel derivari a *wagen* audere, quia fortes ſunt audaces, qui pericula & mortem ipſam impavidi adeunt. Ab hoc ſignificatu commodam

modam interpretationem accipiunt Nomina quædam Gallica,

OLLOVICO, valde ſtrenuus. Nomen Cæſari proditum Lib. VII. Cap. 31. Ab *oll*, *all*, quatenus ſenſum intendit, ut in *Albrecht* & *Alaricus*. Hodie effertur HELWIG.

LITAVICUS, bellator ſtrenuus. Rurſus apud Cæſarem Lib. VII. Cap. 37. Rationem interpretationis vide in *leute* milites. Quamvis etiam idem eſſe poſſit ac *Ludovicus*.

WIG, ſubſtantive.

WIG, Mars. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wig* mars, mavors. BENSON. in Voc. AS. *wig* mavors. HELMOLDUS NIGELLUS poſtea citandus: *Wigh quoque Mars eſt.* Germanos veteres quendam *Belli præſidem* præcipuo affectu coluiſſe inter patrios Deos, eidemque res bello captas, inprimis viros & equos immolaſſe, tam evidens eſt, ut negari non poſſit. Vide quæ TACITUS ſcribit de *Hermunduris* Annal. XIII. 57. de *Tencteris* Hiſt. IV. 64. de *Germanis* univerſe cap. IX. de M. G. Et quæ JORNANDES de *Gothis* cap. V. de Reb. Get. PROCOPIUS de *Scritofinnis* Hiſt. Goth. Lib. II. pag. 261. Hoc numen apud Germanos plura habuit nomina, quæ alibi explicamus, præſertim in *Dienſtag* & *Erich*. Illud, de quo nunc agimus, proprie *fortem* deſignat, & dicitur de *Marte* duplicem ob cauſam: primo quia *Mars* opinione veterum eſt ipſe vigor ille cœleſtis & invictus, naturæ rerum inſitus, quo agitante caleſcimus ira, vires & arma contra hoſtes accipimus, injurias repellimus, & nos ac noſtra tuemur; ſecundo quia *Mars* fortibus præeſſe, belligerantibus adeſſe, & ſecuros cultores etiam inter hoſtes præſtare creditus eſt. Qui Tacitum ſibi familiarem reddidit, facile intelliget, me hic verbis ejus uti. Hunc Germanorum Martem, qui *Virtute bellica* definitur, malo, quam Jovis & Junonis filium, etiamſi a more Gentis haud alienum fuerit, Titanas aliosque viros fortes inter Deos referre. Confer quæ de Deo Naharvalorum diſputavi in *Elch*.

WIG, miles, bellator, heros. SOMNER. loc. cit. *wiga* heros, ſemideus, præliator, miles. JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 400. *iung wiga* tyro. VEREL. in Ind. *gagvigi* in acie adverſarius. Refer ad *wigen* bellare. Occurrit eo ſenſu in nominibus Regum Francorum vetuſtiſſimis.

MEROVIGUS, bellator clarus, a *mære* clarus.

MEROVEUS, eadem notione, per ſyncopen antiquis valde familiarem.

CHLODOVEUS, eadem notione qua *Ludovicus*. Nam utriusque nominis parem rationem & conſtitutionem eſſe, non obſtante eliſione, multa evincunt, (1.) quia *Ludovicus Pius* ſe *Chlodoveo* cognominem aſſerit, apud FLODOARDUM in Hiſt. Rhemenſi Lib. 2. (2.) quia Chlodoveus ſe *Chlotovechum* vocavit, obſervante HERTIO in Not. Regni Franc. Cap. VII. §. 6. (3.) quia REMIGIUS in Teſtamento ſuo hunc Chlodoveum appellat *Ludovicum* R. chriſtianiſſimum, apud PONTANUM in Orig. Franc. Lib. V. Cap. 3. pag. 352.

LUDOVICUS, bellator clarus. A *laut*, *lut*, *hlud*, *chlud* clarus, celebris, illuſtris. Veram nominis Ludoviciani nomenclaturam complexus eſt HELMOLDUS NIGELLUS hoc diſticho, quod ex citatione ECCARDI in Hiſt. Stud. Etym. pag. 38. hic deſcribam:

Nempe ſonat HLUTO *præclarum*, WIGCH *quoque Mars eſt*,
Unde ſuum nomen compoſuiſſe patet.

Agitur de nomine *Ludovici Pii*, cujus vitam deſcripſit Helmoldus. Idem nomen videtur ſibi PONTANUS reperiſſe inter Gallos apud CÆSAREM Lib. 7. cap. 37. in LITAVICUS, quod linguæ Celticæ gnaris examinandum relinquo.

Ex appellativis præcipuum compoſitum eſt *uuidaruuigo* rebellis, a *wider* contra, quia contra patriam militat. Gloſſ. Juniana in Obſ. ad Will. 119. *uuidaruuigun* rebelles.

WIG, bellum publicum, prælium, pugna, militia. SOMNERUS loc. cit. *wig* bellum, prælium, certamen, conflictus, *wig-cræft* belli peritia, ars militaris, bellica, caſtrenſis, *wig-leoth* bellicum, *wig-man* heros, miles, *wig-bus* arx, caſtrum, caſtellum, propugnaculum, *wig-ſteal* obſtaculum, propugnaculum, *wig-nothe* militia, *wig-rode* expeditio militaris, *wig-ſmith* faber bellicus, *wig-ſtreng* bellipotens. Gloſſ. Pez. militia *uuich* vel *ſtrith*. Gloſſ. Lipſ. *wige* prœlium, bellum, *wigis* belli, *wiga* prœlia. NOTKERUS Pſal. XXIII. 8. *truhten mahtiger in uuige*, dominus potens in prælio. EPINIC. Lud. R. verſ. 95.

Sang uuas geſungen,
Uuig uuas bigunnen.

Canticum erat cantatum, Prœlium inchoatum. JUNIUS nomen belli deduxit a Belgico *wig*, *wigge* cuneus, ut proprie ſit *acies cuneata*, in Obſerv. ad Will. pag. 119. Sed non perſuadet. Nam bellum eſt opus Martis, & a Marte nomen accipit, more Græcorum & Romanorum, quibus Ἄρης & *Mars* ſæpe pro bello uſurpatur. VIRGIL. *Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.* Præcipua Francorum compoſita ſunt, *uuiguuaphane* arma bellica, *uuiclih*, *uuichaft* bellicoſus, & alia, apud JUNIUM loc. cit. & SCHILTERUM in Gloſſario. Quibus addi poſſunt quædam Islandica ex Indice Vereliano: *vig-drott* turba belligerantium, milites, *vig-grimmur* ſævus in armis, *vig-heſta* equi bello apti. Ex nominibus propriis huc

huc ſpectat WIGBERTUS bello clarus, qui & *Vibertus*, ob frequentem literæ G. eliſionem. LIPSIUS in Gloſſario: *Reperio & wie bellum.* Sæpe etiam rebellionem ſignificat, præſertim in conjunctione cum *wider* contra, & tunc *wider* elliptice ponitur pro *contra ſuperiorem.* Gloſſ. Keron. rebellio *uuidaruuigo.*

WIG, pugna privata, vindicta, & omnis gravior diſſenſio. Senſus a bello publico ad privatum translatus. Gloſſ. Pez. certamen ſingulare *einuuigi.* VEREL. in Ind. *frændvig* conſanguineorum interfectorum ultio, & continuatæ cædes unius poſt alterum, *einvigi* duellum, monomachia. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XVI. 49.

Thie fridusſame ouh ſalig,
Thie in herzen ni eigen nihеinaz uuig.
Beati pacifici,
Qui in corde non habent ullam vindictam.

Dicitur etiam de jurgio. Inde *uuortes uuig* verborum contentio, apud eundem Lib. III. Cap. XIX. 15.

WIG, cædes. VEREL. in Ind. *veg, vig* cædes, homicidium, *vigamadur* miles qui multos neci dedit, *vigsmal* cauſa homicidii. Pro etymo eſt, quod Græcis quoque ἄρης martem, cædem, & mortem deſignat.

WIG, arx. Vide *wik.*

WIGEN, bellare, pugnare, dimicare. Id eſt, opus Martis facere, a *wig* mars. Gothi & Franci dicunt *wigan*, Angloſax. *wigian*, Island. *vega.* Codex Arg. Luc. XIV. 31. *gaggands du wiganna withra antharana thiudan*, procedens ad belligerandum adverſus alium regem. SOMNER. loc. cit. *wigian* pugnare, præliari, bellare, *wigend* militaris, *wiggend man* miles, bellator. VEREL. in Ind. *vega* dimicare. Inde Francis *uuigant* pugnator, in Gloſſa antiqua apud JUNIUM. Et huc fortaſſe etiam ſpectant VIGANTES ex Britannia ſecunda, h. e. bellicoſi, quos Tacitus JUGANTES vocat Annal. XII. 40. nullo quidem vitio aut errore, ſed metaplasmo tantum. Prorſus ut VIHONES Germaniæ, h. e. bellatores, (ita enim auguror) mutavit in JUHONES, Annal. XIII. 57. Auctor conjecturæ de *Vigantibus* eſt BAXTERUS in Gloſſ. Ant. Brit. pag. 135.

WIGEN, occidere. VEREL. in Ind. *vega* occidere, *vegandi* homicida. A *wig* cædes.

WIK, *wig*, arx, turris, propugnaculum, caſtrum. VEREL. in Ind. *vige* munimentum, caſtellum, vel omnis locus munitus, unde defendi poſſumus, refugium. Oritur, non a Gr. οἶκος domus, nec a Lat. *vicus*, nec a Germ. *weichen* cedere, etiamſi commode dici poſſit refugium & ſeceſſus, ut Hiſpanis *retiro:* nam hæc vox non debet avelli a cognatione cum reliquis: ſed a *wigen* bellare, quia caſtrum eſt ſedes Bellonæ, armamentarium, præſidium, & locus munitus, quo bellum defenditur.

WIK, *wig*, ſtatio militaris. Inde Angloſaxonibus *her-wic* caſtra, ſtativa exercitus, locus ubi caſtra metantur, apud SOMNER. & BENSON.

WIK, *wig*, oppidum, vicus, villa, multorum ſecura manſio. Gothis *weihs* Marc. VI. 6. Angloſax. *wic* Marc. VIII. 23. Francis *uuich*, Gr. ἀγυιή. OTFRIDUS Lib. II. Cap. VII. 91. 95. de vico Nazareth: *uuio mag uuiht guati queman fon luzili thes uuiches*, quî poteſt aliquid boni venire de parvitate iſtius vici? Senſus videtur a caſtellis ad vicos translatus, quia apud nos in Germania a ſtationibus militaribus multæ ortæ ſunt habitationes communes. Nec dubito, quin hoc multis locorum nominibus aptari poſſit. Alii originem dictionis quærunt in vocibus, quas paulo ante ab etymologia caſtellorum ſemovimus. A *wik* oritur Angloſaxonibus *wicgereſa* villæ præpoſitus, *wician* manere, habitare, *wicinga* incolæ, & Saxonibus recentioribus *weichbild* jus oppidanum, de quo ſupra. Et huc etiam ſpectant multa urbium nomina, quas inter principatum tenet BRUNSVICUM, oppidum Brunonis, interprete CRANZIO in Saxonia.

WIK, ſinus maris vel fluminis. SOMNER. loc. cit. *wic* ſinus, ripa, vel littus incurvum ſive ſinuoſum, fluminis ſinus, *wician* navem in portum ſubducere, appellere, applicare, quod extat in Evang. Angloſax. Marc. VI. 53. *and wicedon thar*, & applicuerunt ibi. VEREL. in Ind. *vik* parvus ſinus. CRANZIUS Lib. II. Saxon. Cap. 31. *Sinum excurrentis fluminis, ſtagni aut maris, Saxones ſua lingua* WYCK *appellant.* Suſpicor ſinum ita vocari, non a *weichen* cedere, etiamſi a linea recta recedat, ſed quod ſit munimentum naturale, & locus bello piratico idoneus. Nam a *wik* ſinus, pirata Angloſaxonibus dicitur *wicing* apud BENSONIUM, Islandis *vikingur* apud VERELIUM. Erat autem piratica quondam apud Saxones maritimos res honeſta, prorſus ut apud Spartanos & Athenienſes. Nec alio primum facinore innotuere Romanis, quam quod mare infeſtarent prædabundi, & littora Galliæ & Britanniæ diriperent. Rem & nomen rei ita explicat WORMIUS in Mon. Dan. pag. 268. ſeq. VIKINGUR *piratam priſca voce notat. Antiquitus enim Piratica honeſta ac licita erat, atque in ea ſe crebro Reges ipſi, aut eorum liberi exercebant, aſcitis famoſioribus & fortiſſimis athletis.* Et paulo poſt: *Dictos ſic volunt a* VYG, *quod Danis ſinum maris notat; in iis enim deliteſcebant a tempeſtatum injuriis tuti, vel hoſtibus inſidias ſtructuri.*

WIK, monaſterium. Angloſaxonibus *wic* idem denotaſſe, teſtantur SOMNERUS & BENSONIUS. Forte quia monaſteria a Saxonibus condita, erant clauſtra munimentis ſimilia, turribus ornata, & muris cincta, quæ res in lignea & lutea domorum ætate, potuit illis hoc nomen conciliare. Quod ſi non placet, ducatur a *weichen* cedere, quia Monaſterium eſt ſeceſſus, nec hoc

hoc tantum, ſed etiam aſylum & ſacrum refugium.

WIL, eosdem habet ſignificatus ut *wel* & *wol.* Mutatio vocalium nihil mutat in ſenſu.

WILD, erro. Camb. *gwilliad*, Suecis *wildfarande.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwill* & *gwilliad* tenebrio, erro, *gwillmer*, *gwillmyr* pirata. Cuncta a *wallen* vagari, errare. Atque hinc jam patet, (1.) quid ſit *wildfang*, nempe primo captura erronis, & ipſe captus & in ſervitutem redactus. (2.) quid ſit *wildfangiatus*, nempe jus faciendi homines proprios ex erronibus & vagabundis, qui nullum habent dominum, nulliſque litteris commeatus ſunt inſtructi. Juriſconſulti hoc jus ad omnes peregrinos & advenas extendunt, & peregrinum ſic dictum volunt a *wild* fera, quod libere capi poſſit inſtar feræ. Qua in re videntur verbis & rebus vim inferre. Nam primo veriſimile non eſt, Germanos unquam humanitatis adeo expertes fuiſſe, ut omnes externos haberent pro hoſtibus aut feris. Ad Naſamones hoc ſpectat, non ad illos. Pone vero exercitium hujus juris ad omnes advenas fuiſſe extenſum; advena vocabitur *wild*, non quod liberæ occupationis ſit inſtar feræ, ſed a *wallen* peregrinari.

WILD, vagus, vagabundus. Rurſus a *wallen* vagari. Hinc concubinatus dicitur *wilde ehe*, non quod ſit conjugium ferinum, ſed quod vagum & inſtabile.

WILD, ſylveſter, ad ſylvam pertinens. Angloſax. *wild*, *wyld*, Francis, Belg. Angl. & Suec. *wild*, Cambris *gwyllt*. Refer ad *wilden* ſylveſcere. Dicitur (1.) de beſtiis ſylvæ. Inde Angloſaxonibus *wild-deor* fera Marc. I. 13. *wild gos* anſer agreſtis, *wild aſſa* onager. (2.) de plantis ſylvæ. BOXHORN. in Botanologio Cambrico: *cawl gwyllt* caulis agreſtis. Gloſſ. Pez. labruſca *uuildiu repa.* (3.) de iis quæ in ſylva fiunt. TATIANUS Cap. XIII. 11. *ſin muos uuas uuildi honug*, cibus ejus erat mel ſylveſtre. (4.) de moribus ferinis allegorice. Gloſſ. Boxh. *uuilder* agreſtis. SOMNER. in Dict. AS. *wild* indomitus, ferus, agreſtis. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwyllt* ferus, indomitus.

WILD, ſylvoſus, ſylvis repletus. Græcis ὑλώδης. Unde nobis *wildnüſs* teſqua, eremus, locus ſylvoſus.

WILD, ferus, ferinus. Vide *wild* ſylveſter.

WILDBAN, jus venandi, a *banno* vel interdicto ſylvæ ſic appellatum, quia nemora, ubi hoc jus exercetur in feras, ſunt interdictis munita, & ideo in Jure prov. Alam. vocantur *banvorſte*, & *banne* ſimpliciter Cap. CCXXXII. 13. 17. Quamvis etiam occiſionem ferarum ſignificare poſſit, a *ban* occiſio.

WILDEN, ſylveſcere, in ſylvam mutari. Angloſaxon. *awildan*, apud SOMNER. & BENSON. Haud dubie a *wald* ſylva. Hodie dicimus *verwilden* & *verwildern.* Sed *wilden* ſimplicius & antiquius eſt, & ab illo manifeſto derivatur *wild* ſylveſter & ſylvoſus.

WILDFANG. Vide *wild* erro.

WILDFEUR, herpeta. Morbus late ſerpens inſtar *ignis*, & *indomitus* dictus, quia immedicabilis.

WILDFLEISCH. Vide *wels* amia.

WILDPRÆT, caro ferina. Gloſſ. Pez. carnem *prodi.* GUNDLINGIANA derivant a βροτὸς cibus. At vox Germanica nonſolum de carne veſca & mortua, ſed etiam de viva & humana uſurpatur. Chron. Friburg. citante SCHILTERO in Gloſſ. Teut. pag. 136. *Ob die wunde gange durch haut und durch* brotten, *alſo das es heiſſen mues eyn blutiger slag oder totliche wunden.* Ubi ſane *brot* eſt caro hominis viventis. Ergo non a βροτὸς, & multo minus a *braten*, ut non nemo nugatur. Suſpicor (ſi Græca origine opus ſit) veteres carnem ſic appellaſſe in oppoſitione ad oſſa & ſanguinem, ut, quemadmodum oſſa ſunt partes duræ ſtructuræ animalis, & ſanguis fluidæ; ita caro molles & turgidæ, a Græc. παροιδαίνειν intumeſcere. Anglis *to proud* etiamnum eſt tumeſcere, & *proud fleſh* caro tumida. Aliud eſt *præt* caro conciſa, lingua Suevorum in Algovia. Nam hoc eſt ab Angloſax. *brytan* frangere, diſſecare. Quamvis etiam a genere ad ſpeciem transferri potuerit.

WILL, voluntas. Gothis *wilja* Matth. VI. 10. Angloſax. *willa*, Francis & Alam. *uuillo*, Belg. & Angl. *will*, Suec. & Isl. *wilie.* Gloſſ. Keron. voluntatem *uuillin*, voluntatis *uuillemo.* TATIANUS Cap. XXXIV. 6. *ſi thin uuillo*, fiat voluntas tua. Verbale a *wollen* velle, & non a Græc. βȣλὴ, ut vulgo ineptiunt. Id enim non voluntatem, ſed conſilium & conſultationem ſignificat, & proprie eſt intellectus. Synecdochice dicitur de voluntate bene & male affecta, nec non de deſiderio.

WILL, voluntas bene affecta, obſequium, benevolentia, favor, *unwill* voluntas male affecta, tergiverſatio, indignatio, odium. Unde porro exiſtunt, *willig* promptus, *unwillig* invitus, indignabundus.

WILL, voluntas male affecta, *mutwill* petulantia, prava animi voluntas, cupido faciendi quicquid in mentem male affectam venerit. Antiquitatem compoſiti vide in loco.

WILL, votum, deſiderium. BENSON. in Voc. AS. *willa* votum, *will-fægen* voti compos, *wilnian* deſiderare, *wilnunge* deſiderium, *wilſum* devotus, deſiderabilis. Hodie utimur in compoſito *willfaren* gratificari, optata facere, quod eſt a *faren* facere.

WILL, a favore & deſiderio transfertur ad *cauſam*, prorſus ut apud Latinos *gratia.* Inde formulæ, *um desſwillen* ejus rei gratia, *um gemeinen beſtens willen* utilitatis publicæ gratia, *um Gottes willen* propter Deum, *um friedens willen* pacis cauſa. Et hinc etiam deſcendunt particulæ cauſales *weil* & *dieweil* quia, quoniam, quandoquidem.

WILLFAREN. Vide *will* votum, deſiderium, & confer *faren* facere.

WILL-

WILLKOMM, in vetuſtiſſima ſalutandi hoſpitem formula, *ſey mir willkomm*, duo ſignificare poteſt, *proſperum advenam*, & *optato venientem*. Cauſa duplicitatis eſt, quia *wil* Celtica lingua eſt proſper, Saxonica optatus, a *wollen* cupere, deſiderare, optare. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *hwylus* proſper, *hwylwynt* ventus proſper. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wilcuma* qui optatus & gratus advenit, *wilcumian* opportune & optato advenire. Cætera vide in *komm* advena.

WILLKUR, non eſt a *will* voluntas, ut imperitis videri poſſet, ſed a *wel*, *wol*, melius, & *küren* eligere. Nam voluntatem electioni præfigere ſupervacaneum eſt, cum nulla detur electio niſi a voluntate. Hinc vi compoſitionis duo ſignificat (1.) liberum arbitrium, ſeu facultatem eligendi melius ex duobus vel pluribus bonis, vel minus malum ex duobus malis. (2.) ipſum eligendi meliora actum, quem optionem & electionem vocamus. Ab alterutro eſt *willkürlich* ſponte, ultro. Voces antiquiores vide in *freier wille*.

WILZ, equus mediocris. Lex Bojor. Tit. XIII. Cap. X. 2. *Si mediocris fuerit (equus) quem wilz vocant, cum medio Sol. componat.* BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwill* equa. Utrumque (ut videtur) a *caballus* & *caballa*, mutato B. in W.

WIMMELN, ſcatere, redundare multitudine. Quaſi *würmelen*, inquit STILERUS. Sed non perſuadet. Dicitur enim nonſolum de inſectis, ſed etiam de turba, & veriſimiliter a Gr. ὅμιλος vulgus, cœtus, multitudo, per initiale W. Inde *gewimmel* primo quidem eſt frequentia populi, poſtea etiam vermiculorum ob ſimilitudinem. In Gloſſis Pezianis lego: ſcatere *uuimidon*, ſcateat *uuimido*. Quæ fortaſſe ſunt mendoſa, & legenda *uuimilon* & *uuimilo*.

WIMMERN, ejulare. Idem quod *jammern*, præpoſito W.

WIMPEL, velum antennæ, Dial. Belgica. Diminutiv. a *wip* apex, per epentheſin, vel ἀμέσως a *wippen* flagellare, quia continuo motu aërem verberat. Poſtea ad omnia vela tranſlatum eſt. Inde Anglis & Gallis *wimple*, *guimple*, & Latino-Barbaris *guimpa* peplum.

WIMPERN, nictare oculis. Frequentativ. a *wippen* flagellare, verberare. Nam nictare eſt palpebrare, h. e. palpebras collidere, quod fit quando per intervalla clauduntur & aperiuntur. Ab hoc motu palpebræ ipſæ vocantur *wimpbrauen*, & in hac ora *wimpern*. Litera M. eſt ab epentheſi.

WIN, amicus, & dilectus. Angloſax. *wine*, Francis *uuino*, Dan. *ven*, Suec. *wæn*, Isl. *vin*, *vinur*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. IX. 61. de Abrahamo: *Druhtin kos imo einan uuini*, Dominus elegit ſibi amicum. Dicitur & adjective ibidem verſ. 96. Inſcriptio Runica apud OLAUM WORMIUM Lib. V. Mon. Dan. pag. 280. *Thoraltin resdi ſtin denſi eftir Auguta og Ingal Fadur vart gudu viner*, Thoraldus lapidem hunc poſuit Auguſto & Ingaldo patris noſtri bonis amicis. VEREL. in Ind. *vinur* amicus, *u-vinr* inimicus. Delectatur inprimis hac voce WILLERAMUS in Cantico Canticorum, ubi *uuin* per omnes caſus occurrit.

Cap. V. 10. *min uuine iſt uuiz unde rot*, amicus meus candidus eſt & rubicundus.

Cap. II. 8. *diu ſtimma mines uuines*, vox dilecti mei.

Cap. VI. 10. *minemo uuine bin ih holt*, diligo amicum meum.

Cap. III. 1. *mineu uuine*, amicum meum.

Cap. VIII. 14. *uuine min*, amice mi.

JUNIUS hoc vocabulum *melliti affectus pleniſſimum* vocat, quamvis etymo, quo dulcedinem ejus oſtendat, deſtitutus. Vulgus amicitias utilitate probat, & eos ſolos vocat amicos, quos ſuis inſervire commodis intelligit. Hinc fieri poteſt, ut *win* a primis inventoribus factum ſit a Græc. ὀνᾶν juvare, prodeſſe. Malim tamen a *minnen* amare, mutato M. in W. Nam hæc mutatio non caret exemplis. Vide *Proleg.* Sect. III. Præſtat qualemcunque dediſſe etymologiam quam nullam, ut ad meliorem inveniendam alii invitentur. Præcipua compoſita ſunt,

wine-magas cognati, apud SOMNER. in Dict. AS.

uuiniſcaf fœdus, in Gloſſis Boxhornianis.

vinfaſtur, in amicitia conſtans, *vinſæll* amicis felix, *vinatta* amicitia, & alia plura apud VEREL. in Ind.

wænskap amicitia, familiaritas, neceſſitudo, Dial. Suecica.

JUNIUS in Obſervatis ad Willeram. pag. 21. ex Indicibus GOLDASTI Alamannicis multa collegit tam Virorum quam Mulierum Nomina, in quibus *win* modo priorem modo poſteriorem locum in compoſitione occupat, quæ more ſuo interpretatur. Multa autem in his eſſe, quæ rectius ad bellum quam amicitiam referantur, oſtendi in *winne* certator. Hoc unum nunc addo, optime LEVINUM a JUNIO explicari per *lief wyn* charus amicus. Præterea amicitiam aperte ſpirant, TRUOTWIN fidelis amicus, WINIPREHT amicis clarus, DIOTWIN populo dilectus, CUOTWINA bona amica, WINFRIDUS defenſor amicorum &c.

WIN, bellum. Vide *winn*.

WIND, ventus, flatus, aura. Vox antiquiſſima & omnibus Celticis populis communis, quæ Gothis effertur *winds* Marc. IV. 39. Angloſax. *wind*, Francis & Alam. *uuint*, Belg. Angl. & Isl. *wind*, Camb. *gwynt*, *wynt*, Procop. *wintch*. Gloſſ. Keron. venti *uuinti*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwynt* ventus, *hwylwynt* ventus proſper, *corwynt* turbo. TATIANUS Cap. XLIII. 1. 2. *bliefun winta*, flaverunt venti. Cap. LII. 7. *uuer odo uuelih iſt ther*, *ther uuinton gibiutit inti ſeuue*, quis

aut qualis eſt hic, qui ventis imperat & mari. JUNIUS deduxit a Goth. *waien* flare, ſpirare, optimo jure. Ejusdem etymi eſt Lat. *ventus*, quod judice MARTINIO melius e Germ. fonte quam a *veniendo* derivatur. Quam illi confeſſionem ipſius rei natura extorſit. Hæc una vox eum docere poterat, plures eſſe in Latina Lingua, quarum ratio reddi non poteſt niſi a Barbaris, a quibus profectæ ſunt. Præcipua ventorum nomina exhibet ÆLFRICUS in Gloſſario: ſubſolanus *eaſten wind*, auſter vel nothus *ſuthen wind*, favonius vel zephirus *weſten wind*, ſeptentrio *northan wind* &c. Nomina ventorum Carolina omnia definiunt in *roni*, ut *weſtroni* zephirus, *nordroni* ſeptentrio, in quibus *roni* videtur ſuſurrum denotare, a *raunen* ſuſurrare.

WIND, odor. Cambris *gwynt* nonſolum *ventum*, ſed etiam *odorem* ſignificat, teſte BOXHORN. loc. cit. Non quod per aëra feratur, ſed quod ſit tenuiſſimum in re odora, quod exhalando emittitur, a *waien* ſpirare. Inde *windhund* vertagus, canis odorator, qui feram odoratu indagat. Dicitur etiam *wind* abſolute, puta per apocopen, in Jure Prov. Alam. Cap. CCXXXII. 9. Si Belgicam Dialectum cum Suecica contendas, patebit, *aërem* & *odorem* eodem vocabulo inſigniri. Ille Belgis, hic Suecis vocatur *lucht*.

WIND, curvus, tortus, flexus, allegorice injuſtus, a contorſione juris. Refer ad *winden* torquere. De allegorico ſignificatu actum pluribus in *recht* juſtus.

WINDE, machina verſatilis, *garnwinde* girgillus, *karrwinde* ſucula, *zugwinde* trochlea. Refer ad *winden* vertere. A *winde* rurſus fit *winden* machina attollere, unde Gallis *guinder*.

WINDELN, involucra. Gloſſ. Pez. in volumentis *in uuintilun*. Refer ad *winden* volvere, involvere.

WINDEN, vertere. Originem & verba vetera vide in *wenden*. Verti autem dicuntur, nonſolum quæ ſitum & ſtatum mutant, aut in gyrum moventur, ſed etiam ea quæ per lineam ſpiralem in ſe vertuntur. Quod cum tribus modis fieri poſſit (1.) flectendo & torquendo, (2.) volvendo & involvendo, (3.) vinciendo & colligando, hinc clare intelligimus, cur *winden* hæc omnia ſignificet.

WINDEN, flectere, plectere, torquere, *gewunden* flexus, plexus, tortus, *ſich winden* curvari. Gloſſ. Pez. contorquere *uuintan*, torquens *uuintenter*. VEREL. in Ind. *vinda* torquere, *vind* contortus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XVII. 60. de ſydere Draconis: *ther ſih thar uuintit untar in*, qui curvatur in ſpiras inter aſtra. Verſio Angloſax. Joh. XIX. 2. *and tha thegnas wundon thyrnenne cynehelm*, & milites plectebant coronam regiam de ſpinis. Ubi Gothicus interpres utitur compoſito *uswundun*, quod eſt a ſimplici *windan*.

WINDEN, volvere, involvere. Gloſſ. Keron. volvant *piuuinte*. TATIANUS Cap. V. 13. *biuuant inan mit tuochon*, involvit eum pannis. Conſenſum Gothicæ & Angloſaxonicæ Linguæ vide Luc. II. 7.

WINDEN, vincire, colligare, *garn winden* conglomerare fila, *los winden* ſolvere ligata. Angloſaxonibus quoque *windan* eſt conglomerare.

WINDEN, quot modis dicatur in compoſitis *verwinden*, *überwinden*, *unterwinden*, vide in themate verbi *winnen*.

WINDHUND, vertagus. LOCCENIUS: „*winda* venari. Priſcis quoque Germanis „*winden* in uſu fuit, licet hodie in uſu eſſe „deſierit. Id colligimus ex notatione vocis „Germ. *windhund*, & ſimpliciter *wind* adhuc „canis venaticus dicitur. Hæc ille in Lexico Jur. Sueo-Goth. An *winden* pro venari olim fuerit uſitatum, dubito. Si fuit, ab antiquiori *weiden* factum eſt per epentheſin. At fuiſſe, ex præſenti compoſito haud firmiter concluditur. Nam canis, de quo agimus, denominationem ſuam accipere potuit a *wind* odor, & poſtea appellari *wind* per apocopen.

WINDSBRAUT, turbo. Apud OTFRIDUM Lib. V. Cap. XIX. 54. dies extremi judicii vocatur *dag uuintes bruti leuues*, dies mali turbinis. In quibusdam recentioribus Dialectis idem ventus vocatur *windsbraus*. MATHESIUS Conc. IX. de vita & Script. Luth. pag. 106. *ſie kommen alle im windsbraus darvon*. Hinc quidam non imperitus deduxit a *brauſen* fremere, ut proprie ſit ventus violenti flatus & ſonori, *ein brauſender wind*. Alius vocabulorum Biblicorum interpres retulit ad *brutten* frangere. SCHILTERUS ad *brutten* turbare, quem ſignificatum ex Notkeriana Pſalmorum Verſione pluribus demonſtrat in Gloſſ. Teut. pag. 139. NOTKERO jungere poterat OTFRIDUM, qui paſſim utitur hoc verbo. Ita Lib. I. Cap. V. 3. *ni brutti thih muates*, noli turbari animo. Ut alia nunc omittam. Credo Francos hoc verbi formaſſe e Lat. *turbare*, inverſo literarum ordine. In reliquo ſequor judicium SCHILTERI. Quemadmodum enim Latinis *turbo* a *turbando* dicitur, quod omnia turbet, & ſumma imis miſceat; ita Francis *brut* a *brutten*. Quod adeo verum, ut *brut* & *turbo* ſe mutuo producant per anaſtrophen.

WINDSCHAUFEL. Vide *ſchaufel*.

WINDSCHAUR. Vide *ſcheur* inſtrumentum purgandi.

WINDSCHUR. Vide *ſchaur* tegumentum.

WINDSPIL. Vide *ſpil* ludio venaticus.

WINCKEL, angulus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 107. *noh uuinkil untar himile*, nec angulus ſub cœlo. NOTKERUS Pſal. CXVII. 22. *der ſtein den zimberonte ferchuren*, *der uuard ze houbete des uuincheles*, lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt caput anguli. Et mox: *der houbet ſtein daz iſt der uuinchelſtein der beide uuende ze-*

ſamene

ſamene fuoget, lapis capitalis eſt lapis angularis, qui utrumque parietem jungit. Gloſſ. Pez. trigonum *driuuinchili*. Lex Bojor. Tit. IX. Cap. VI. 2. *Si interioris ædificii columnam ejecerit, quam* winchilſul *vocant*. Id eſt, columnam angularem. AVENTINUS deduxit ab Heb. *anach* amuſſis ſeu norma angularis. HELVIGIUS ab ἀγκύλος aduncus. MARTINIUS a *winken* annuere, quod lineæ velut mutuo conſenſu in cuſpidem coëant. STADENIUS componit ex *wenden* & *kiel*, quod angulus ſit cuneus, in quo duo parietes concurrunt, *da zwo wende in einem kiel zuſammen lauffen*. Sed mittamus hæc nugamenta, & videamus, qua voce Celtica lingua utatur? BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ongl* angulus. Celticæ voci manifeſto conſentit Latina *angulus*. Utraque eſt ab *engen* arctare, conſtringere, quia angulus eſt locus & figura in anguſtum deſinens. Ab alterutra eſt *winkel*, præpoſito W. Saxonicam vocem vide in *horn*.

WINKEN, nuere, nivere, nictare. Anglo-ſax. *wincian*, Franc. *uuinchen*, Belg. *winken*, Angl. *to wink*, Suec. *winka*, Gall. *guigner*, Hiſp. *guinnar*. NOTKERUS Pſal. XXXIV. 19. *die mih ane ſculde hazzent, unde mit ougon uuinchent*, qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. Gloſſ. Pez. nutibus *uuinchezungun*. Vox Hiſpanica manifeſto eſt ab *annuere*, præpoſito *GU*. Gallica ab Hiſpanica inſerto G. Nos verbo Latino præfiximus W. dum gutturalis in medio attrahitur ab N. Priſcas & proprias Germanorum voces vide ſupra in *herpaucke* ſignum militare. Dicitur autem ſenſu latiſſimo, primo quidem de oculis, mox etiam de capite & manu. Inde *wink* nutus, ſignum oculis, capite aut manu datum.

WINN, a *winnen* pugnare.

WINN, *winne*, bellum, pugna, conflictus. SOMNER. in Dict. AS. *win* prælium. Gloſſ. Pez. in conflictu *in ſtrite, in gauuinne*. Hinc Campus ille Variana clade notabilis in tractu Paderbornenſi haud procul Teutoburgenſi ſaltu, etiamnum vocatur *winnefeld*, ſive a victoria, ſive a certamine & conflictu cum Legionibus Romanis. Et his vocibus omnino ſimilis eſt Sarmatica *woina* bellum, unde Polonis *woiwoda* belli dux, interprete HARTKNOCHIO Lib. I. de Rep. Pol. cap. 2.

WINN, *winne*, certator, bellator. Hic ſignificatus probe eſt notandus, quia multis Nominibus propriis lucem præbet eximiam. Talia ſunt,

VANNIUS, bellator. Rex Quadorum apud Tacitum Annal. II. 63. Quamvis etiam pro vario verbi *winnen* ſignificatu *victorem* & ſimilia denotare poſſit.

LUDVIN, bellator clarus. CASSIODORUS Variar. 2. Epiſt. ult. literas ad Chlodovæum ita inſcribit: LUDVIN. REGI. FRANCORUM. THEOD. REX. Quod certe non fuiſſet auſus, niſi *Ludvin* Gothica & Francica Lingua idem denotaret quod *Chlodovæus* vel *Ludovicus*. Hoc Caſſiodori ſynonymum mihi inſtar pignoris eſt, me in explicatione horum nominum minime erraſſe, quam dedi in *wig* miles, & *laut* clarus. Aliud variati nominis exemplum vide in *Theudichuſa*.

BALDVIN, certator audax, bellator fortis. *Bald* utrumque ſignificat. Dicitur *Paldeuuin* in Catalogis GOLDASTI, ubi multa huc ſpectantia occurrunt, quæ priſcis Alamannis in uſu fuerunt, quorum aliqua ſubjiciam.

ADALWIN, nobilis bellator. JUNIO eſt *nobilitatis amicus*, & ita *win* ubique explicat per amicum, in Obſ. ad Will. pag. 21. Mihi in Nominibus propriis, quorum interpretatio duobus aut pluribus modis inſtitui poteſt, ſenſus nobiliſſimus & florentiſſimus, qualis eſt ex ingenio gentis bellicus & militaris, ſemper videtur præferendus ignobiliori.

WINIBALD, eadem notione qua *Baldvin*, non *amicorum audacia*, quia non decet hominem appellare audaciam.

GERWIN, diligens bellator, a *ger* cupidus, diligens, ſtudioſus, non *amicus frameæ vel gladii*, quæ JUNII interpretatio eſt, quia inter hominem & arma nulla eſt amicitia.

HORSWIN, alacer bellator, non *equorum amicus*. Vide dicta in *horſt*.

WINIRAM, robuſtus bellator, non *amicorum jactatio*. Qualis enim iſta appellatio eſt? Vide plura ejusdem ſtructuræ in *ram* validus.

WINN, *winne*, adverſarius, quia belligeranti & oppugnanti ſimilis. OTFRIDUS Lib. III. Cap. X. 23. de filia mulieris Chananææ a Dæmone obſeſſa:

Ther diufal iſt ir uuinne,
Ther ſiant iſt ir manne.

Diabolus eſt ejus adverſarius,
Hoſtis eſt ejus maritus.

SCHILTERUS vertit: *Diabolus eſt illius ſocius:* quod merito refellit Cel. SCHERZIUS, quia *win* ſemper ſocium faventem, hoc eſt, amicum denotat, qualis non eſt diabolus, qui paulo poſt appellatur hoſtis. Ipſe aliam lectionem ſequitur, ſed parum elegantem. Mihi omnia ſana, nec medicinæ indiga videntur. In compoſitis dicitur *uuidaruuinne*. OTFRIDUS Lib. II. Cap. III. III.

Ingegin uuidaruuinnon
So ſculun uuir unſih uuarnon.

Contra adverſarium
Debemus nos munire.

Similiter & Angloſaxonibus *wither-winna* eſt adverſarius, & *wither-winnan* adverſari, apud SOMNER. & BENSON.

WINN, a *winnen* acquirere, potiri.

WINN, acquiſitio. Gloſſ. Lipſ. *geuuin*, *gevunſt* poſſeſſio.

WINN, acquiſitor. Hoc ſenſu videtur occurrere

currere in Nominibus propriis veterum Alamannorum, ut ſunt,

SIGIWIN, potitor victoriæ.
OTWIN, acquiſitor divitiarum.
RICHWIN, acquiſitor potens.
WINLANT, acquiſitor terrarum, Gallice *conquerant*, corrupte WINILINT & WELANT.

WINN, lucrum. Vide *winnen* lucrari.

WINN, a *winnen* vincere.

WINN, pro victoria, etiamſi ſponte naſcatur a *winnen* vincere, hactenus tamen non occurrit, nec apud veteres, nec apud recentiores.

WINNEN, eſt verbum multiplex, ſenſu & origine diverſum, quod intelligi rite non poteſt, niſi in tres familias dividatur.

WINNEN, primi generis.

WINNEN, certare, pugnare, dimicare. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXV. 55. de columba:

Mit ſnabulu ni uuinnit,
Ouh fuazin ni krimmit.
Roſtro non dimicat,
Nec pedibus inuncat.

TATIANUS Cap. CXCV. 4. *min rihhi niſt fon theſemo mittilgarte, oba fon theſemo mittilgarte uuari min rihhi, mine ambahti uuunnin*, regnum meum non eſt de hoc mundo, ſi de hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei decertarent. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *winnan*, teſte SOMNERO & BENSONIO. Verſio Angloſax. Matth. XXIV. 7. *theod winth ongean theode*, gens pugnabit contra gentem. Proprie autem eſt opus Bellonæ facere. Quemadmodum enim a *wig* Mars fit *wigen* bellare, belligerare, ita ab ἐνυὼ Bellona fit *winnen* pugnare, dimicare, præpoſito W. Aliud verbo domicilium inveniri vix poteſt. Hodie dicimus *winden*, in compoſito *überwinden* certando ſuperare.

WINNEN, ſecundi generis.

WINNEN, laborare. Omnes antiqui habent *winnan* aut *vinna*, opinor a Gr. πονεῖν, mutatis ſaltim labialibus. SOMNER. & BENSON. *winnan* laborare, agrum colere, *win* labor. VEREL. in Ind. *vinna* laborare, *vinnumenn* operarii, laboratores, *vinnulitil* ignavus, labores ſubterfugiens. Hodie dicimus *winden* in comp. *überwinden* labore ſuperare.

WINNEN, pro *laborare*, novas accipit notationes (1.) a ſynecdoche, & tunc ſignificat *niti, contendere, moliri*, quia ſtudium & contentio eſt quidam labor animi. (2.) a metaphora, & tunc ſignificat *pati, tolerare, dolere*, quia malis exercitati ſimiles ſunt eorum, qui laboribus defatigantur. Hinc in omnibus pene Linguis, præcipue Græca & Latina, verba laboris ad ærumnas, quibus conficimur, transferuntur. (3.) a metonymia, & tunc ſignificat *labore acquirere, conſequi, potiri, lucrari*, poſita cauſa pro effectu.

WINNEN, niti, contendere, moliri. Græcis πονεῖν, Angloſax. *winnan*, apud SOMNER. & BENSON. Hodie utimur compoſito *unterwinden* pro conari.

WINNEN, pati, tolerare. Græcis πονεῖν, Gothis *winnan*. Codex Arg. Marc. VIII. 31. *ſuns mans skal filu winnan*, oportet filium hominis multa pati. Hodie utimur compoſito *überwinden* patientia ſuperare. Allegorice dicitur de rebus inanimatis, quatenus corruptioni obnoxiæ ſunt. Gloſſ. Boxh. *luſt giuuennit ſuht* aër corruptus. De verbo, *aër corruptionem patitur*.

WINNEN, dolere. Græcis & Gothis ut ſupra. Cod. Arg. Luc. II. 48. *ſai ſa atta theins jah ik winnandona ſokidedum thuk*, ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Hinc in quibusdam Dialectis *winn* eſt dolor, cruciatus, verbale a *winnen*. Hodie utimur compoſito *verwinden* pro dedolere.

WINNEN, acquirere, conſequi, potiri. Gloſſ. Pez. obtinuit *giuuan*, conſecutus ſum *giuuan*. VEREL. in Ind. *vinna* labore acquirere. Hodie *gewinnen* ſenſum admittit activum & paſſivum. Ad priorem ſpectat, quando dicimus, *das burger-recht gewinnen* jus civitatis conſequi: ad poſteriorem, *lieb gewinnen* amore alicujus occupari.

WINNEN, lucrari, quæſtum facere ex quacunque re. Gloſſ. Keron. lucrandas *za aruuinnanne*. Angloſaxones eodem ſenſu dicere *winnan*, teſtantur Lexicographi. Hodie dicimus *gewinnen*, & inde *gewinn* & *gewinſt* lucrum. Sed a ſimplici Galli & Angli habent *gain*, Belgæ & Sueci *winſt*. Illud eſt verbale, hoc derivativum a *winnen*. Obiter hic obſervo, quod lucrari vel lucrifacere Gothis dicatur *geigan* Marc. VIII. 36. Luc. IX. 9. 25. Nam hinc apparet, unde Gallis ſit *gagner*, nempe e Gothico fonte.

WINNEN, tertii generis.

WINNEN, vincere. Proprie eſt *ſuperare*, a Græc. ἄνω ſupra, per proſtheſin literæ W. Angloſaxones hoc ſenſu dicunt *winnan*, Belgæ *winnen*, Angli *to winne*, Sueci *winna*, Germani hodierni *winden* in comp. *überwinden* victoria ſuperare, per manifeſtam epentheſin & depravationem. LEIBNITIUS in *Gloſſario Celtico* conatur ex hoc verbo illuſtrare, cur victoria Gallis apud DIONEM dicatur *andat*, & Caribus βάνδον. Sed non perſuadet. Nam *winden* pro vincere, non eſt vox antiqua, ſed novella, & uſu ac auctoritate omnium Dialectorum, tam veterum quam recentium, deſtituta. Nec illa opus eſſe videtur, ut *banda* ſit victoria. Nam ſubſtantivum a verbo formari poteſt per medium derivandi D.

WINSELN, flebilem vocem edere. Frequentativ. a *weinen* plorare, judice STILERO. Dicitur & *binſeln*, quia labiales permutantur.

WINSPEL. Vide *wiſpel*.

WINSTER, ſiniſter. Angloſax. *winſtre* Matth. VI. 3. Francis *uuiniſter*. TATIANUS Cap. XXXIII. 3. *ni uuizze thin uuiniſtra uuas thin zeſuua tuo*, neſciat ſiniſtra tua quid

quid faciat dextra. STILERUS refert ad defectivum *wan*, ſatis commode. Nam *ſiniſtrum* Latinis quoque ſæpe eſt aliquid deficiens & deterius, & Italis *manca* eſt ſiniſtra, alio ſono, eodem ſenſu, ut oſtendi in *mank*. Hodie ſuperat apud Danos, quibus *venſter* ſiniſter, *venſter-hand* ſiniſtra manus, *venſter ſide* ſiniſtrum latus. Similia habent Sueci.

WINTER, hiems. Gothis *wintrus* Joh. X. 22. Angloſax. Franc. Alam. Belg. Suec. Dan. Angl. *winter*, Islandis *vetur*. Gloſſ. Boxh. *uuintar* bruma. Gloſſ. Keron. hiemis *uuintar*, hieme *uuintre*. MARTINIO eſt pars anni ventoſa, a *wint* ventus: JUNIO pars anni pluvioſa, ab ὑέτιος pluvius, cui etymologiæ favet vox Islandica *vetur*. Sed hæc ipſa vox videtur per ſyncopen facta ex magis genuina *vintr* vel *ventr*, quia Islandis *vanta* eſt deficere, deeſſe, a defectivo *van*, quod huic anni tempeſtati, in qua tota rerum natura deficit, apprime conveniens.

WINTER, annus. Gothis, Angloſaxonibus, & Islandis ut ſupra. Hinc verba Evangeliſtæ de puero Jeſu Luc. II. 42. *& cum factus eſſet annorum duodecim*, Verſio Gothica reddit, *jah bi the warth twalib wintrus*, Verſio Angloſaxonica, *and tha he wæs twelf wintre*. Hinc porro Angloſaxonibus *anwintre* eſt anniculus (noſtris contracte *enter*, quod vide,) *twy-wintre* bimus Matth. II. 16. *thry-wintre* trimus, apud SOMNERUM in Dict. Unde recte colligitur, majores noſtros annos brumis computaſſe, ut dies noctibus.

WINTER-MONAT, November. Angloſaxonibus *winter-fyllith* eſt October, apud BEDAM de Temporum ratione Cap. 13. Suecis *winter-mænad* November. Belgis *winter-maand* December. Francis atque Alamannis *uuintar-manoth* Januarius, apud GOLDASTUM in Tabula menſium Thodiſca Tom. II. Rer. Alam. pag. 65. Cuncta a rigore brumali.

WINZIG, minutus, *klein-winzig* minutulus. Ex eodem fonte, nempe a *vanta* deficere, quia minutus deficit in quantitate. VEREL. in Ind. *hvinskutiufr* furunculus (qui res parvas & non æſtimatas furatur).

WINZER, cultor vel cuſtos vineæ. Francis *uuinzur*, diminutive *uuinzurnelo*. WILLERAMUS Cap. VIII. 12. *ich habe minen uuingarton beuolehan de uuinzurnelon*, commendavi vineam meam cuſtodibus. A Lat. *vinitor*.

WIP, *wippe*, vultus, aſpectus. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *gwep*, Francis *uuipph*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwep* vultus, facies, roſtrum. OTFRIDUS Lib. IV Cap. XVI. 54. 55. *then gifahet ſar zi themo uuipphe*, hunc prehendite ſtatim in ipſo aſpectu. Interdum *angeſichts* eodem ſenſu dicitur. Nihil hic faciunt Gloſſæ ad illuſtrandum locum in GLOSSARIO SCHILTERIANO pag. 873. adductæ. Vox Græca eſt ὄψ facies, & reliquæ ab illa per proſtheſin. Vide plura in *waffe*.

WIP, *wippe*, flagrum, flagellum. Angloſax. *hweop*, Belg. *wip*, *wippe*, Angl. *a whip*. Refer ad *wippen* flagellare. Dicitur & *ſchwippe* vel *ſchweppe* ſibilo præfixo.

WIP, *wippe*, ſignum. LINDENBROGIUS in Gloſſario: *wip* ſignum quod rei venali affigitur, ut hedera vino. CANGIUS in Gloſſario: *wiſa, guiſa, guiſſa* ſignum, quod prædio, poſſeſſioni, vel ædi, cujus poſſeſſionem quis adit, vel quam auctoritate judicis ſibi vendicat, apponit. Quem ſignificatum ex Lege Bojorum & Longobardorum probat & confirmat. Videtur proprie ſignum e pertica ſuſpenſum & flagello ſimile denotare. Nam hoc appellatio præ ſe fert. Inde Longobardis *wiſare* ſignum apponere vel ſuſpendere.

WIP, *wipfel*, criſta, apex. Ducam ex eodem fonte, nempe a *wippen* flagellare, quia motu continuo aerem, galeam, & caput geſtantis verberat. A criſta transferri ſolet ad cacumina arborum, & faſtigia honorum. Sed hoc poſterius incommode, quia *wipfel* eſt cacumen mobile.

WIPPEN, flagellare, verberare, percutere. Angloſax. *hweopan*, Belg. *wippen*, Angl. *to whip*. Forte a Gr. ἰβύω verbero, elemento W. quod Barbaris proprium, Græcis ignotum, fronti præfixo.

WIPPEN, librare in aere, facere ut aerem verberet. Verbum faceſſens ex præcedenti. Inde *wipp-galgen* patibulum quod ſuſpenſum e terra in aerem vibrat, *wippe* libramen, alias *ſchwang*, *ſchwung*, allegorice remotio ab officio.

WIPPER, adulterator monetæ. A *wipe* fraus, dolus, voce Anglica, ſed SKINNERO intacta. Quemadmodum autem Latinis *fraus* eſt à φράζω dico, ita *wipe* pro fraude poſſit eſſe ab ἔπος ſermo. Nam verba orationis ſolent vituperari, & ad fraudem transferri in omnibus pene Dialectis, ut oſtendi in *tal* ſermo. Hinc *wipper* proprie erit deceptor. In mandatis Principum *kipper* & *wipper* ſolent conjungi, tanquam ejuſdem criminis rei, quia ille monetam circumcidit, hic adulterat.

WIR, nos. Cod. Arg. Luc. III. 14. *weis hwa taujaima*, nos quid faciemus? TATIANUS Cap. CXCVII. 6. *uuir habemus euua*, nos habemus legem. S. & R. ſolent permutari. Angloſaxones & Angli dicunt *we*, Belgæ & Sueci *wy*, ſimplicius, an etiam antiquius, neſcio.

WIRBEL, derivatur a *werben* verti, moveri in gyrum, & ſignificat quantum poteſt: in capite *verticem*, quia capilli ibi in gyrum vertuntur: in dorſo *vertebras*: in cœlo & aqua *vorticem*: in aere *turbinem*: in fuſo *verticillum*: in fidibus *ſpondylum* &c. Belgæ dicunt *wervel*, Sueci *hwirfwel*, Islandi *hvirfil*.

WIRD, erit. Refer ad *wæren* eſſe.

WIRD, fit. Refer ad *werden* fieri.

WIRDE, pretium. A *wæren* æſtimare, per medium derivandi D. Dicitur etiam *wert*, quod idem, & ex eodem fonte. Sed a *wirde* habemus *wirdieren* & *wardieren* æſtimare, & inde *wirderung* æſtimatio, quo utitur Luth. Lev. XXVII.

WIRKEN. Vide *würken*.

WIRREN, implicare, intricare, *verwirrte hare* capilli implicati. Proprie idem eſt ac *irren* impedire, factumque ex illo præpoſito W. & dicitur de rebus confuſis, perplexis, & implicatis, quia contrariis nexibus ſunt impeditæ. Belgæ eodem ſenſu dicunt *warren*, *verwarren*, *verwart*, & inde *warr* tricæ, contorſio, perplexitas, nos *wirre*, *gewirre*, *verwirrung*.

WIRREN, allegorice eſt turbare ſtatum & ordinem rei, ducta ſimilitudine a rebus implicatis. Quamvis etiam idem eſſe poſſit ac *irren* turbare, præſito W. Dicitur (1.) de ſtatu mentis: inde *verwirrt* attonitus, confuſus, delirus, *verwirrung im haubt* delirium. (2.) de ſtatu reip. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 55. *uuio er iz allaz uuirrit, ioh theſo uuorolt merrit*, quomodo omnia perturbet, & ipſum mundum occupet. Ibid. Cap. XXIV. 13. *er uuar allaz thiz lant*, turbavit totam hanc regionem. (3.) de ſtatu animorum. Inde *wirre*, *werre*, *gewirre* & *verwirrung* diſcordia tam publica quam privata. Græcis ἔρις. Capit. Caroli Calvi Tit. XXIV. 15. *Rixas & diſſenſiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus* WERRAS *nominat.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XX. 45. *ioh er thie liuti alle ſpuani zi giuuerre*, & omnes homines pelliceret ad ſeditionem. R. Tyrolis in Paræneſi ad fil. ſtropha 9. *ahte uf die zungelere niht, die zuuiſchen frúnden werre tragen, vnd das in Judas wiſe geſchiht.* Hæc *werra* tota natura differt a *werra* bellum, etiamſi GOLDASTUS & alii multi confundant. Nam ſtatus belligerantium non eſt ſtatus confuſus aut perturbatus, ſed maxime regularis & ordinatus, & dicitur *werra* a *weren* defendere.

WIRREN, vertere, in gyrum volvere. Factum a Gr. γυρῶν vel Lat. *gyrare*, mutato G. in W. Uſum antiquum evincunt derivata, cujusmodi ſunt, *hwyrt* orbis terrarum, apud BENSONIUM, & apud nos *wirtel* verticillum in fuſo, *qwerl* bacillus molaris, & fortaſſe etiam *qwern* mola.

WIRS, pejor & pejus. Gothis *wairs* Marc. V. 26. Angloſax. *wyrs*, ſuperlative *wyrſeſt*, Franc. & Alam. *uuirs*, ſuperl. *uuirſiſt*, Angl. *worſe*, ſup. *worſt*, Suec. *wærre*, ſup. *wærſte*. Gloſſ. Keron. deteriores *uuirſirun*, deterrimum *uuirſiſta*. Verſio Angloſax. Luc. XI. 26. *ſeofon othre gaſtas wyrſan thonne he*, ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe. TATIANUS Cap. CCXV. 3. *jungiſto irrido uuirſero themo eririn*, noviſſimus error pejor priore. Cum voce Suecica *wærre*, quæ cæteris ſimplicior & forte antiquior, conſentit Gall. *pire*, notæ originis a Lat. *pejor*.

WIRSER, ægrius. Utitur Luth. in Colloq. Menſ. ab Aurifabro editis Francof. ad Mœn. 1567. Part. I. pag. 143. *das hat ihm wirſer gethan denn ſein eygener fall.* Significare volens, Adamum acerbius tuliſſe cædem Abelis & exilium Caini, quam ſuum ipſius lapſum.

WIRT, herus, *wirtin* hera, *wirtſchafft* œconomia, res familiaris. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VI. 5.

> *So ſi in ira hus giang,*
> *Thiu uuirtun ſia erlicho intſiang.*
> Cum in domum ejus intraſſet,
> Hera eam excipiebat honorifice.

Vocem Angloſaxonicam *hus-weard* & propriam ejus notationem vide ſupra in *warten* præeſſe.

WIRT, hoſpes, qui hoſpitio excipit. Cum hoſpitis officium ſit peregrinos curare, MARTINIUS recta deduxit a *warten* curare. Quod ſane non caret elegantia. Mihi tamen vox iſta longius petenda videtur. Nam ſponſus diſerte vocatur *uuirt* ab OTFRIDO Lib. II. Cap. VIII. 85. qui certe non erat caupo nec tabernarius, ſed ſympoſiarcha & inſtructor convivii nuptialis. Et hoc ſenſu etiamnum utimur ſæpe. Præterea ſtylo Francorum *uuirten* eſt epulari, *ſtimmo des uuirttontin* vox epulantis, *uuirtſcaft* convivium. Cuncta apud NOTKERUM Pſalm. XLI. 5. 6. Quibus conſentit Gloſſa LIPSII: *wirſcapandis* (lege *wirtſcapandis*) epulantis. In aulis Principum *wirtſchaft* etiamnum hilaritatem convivalem ſignificat. Quæ certe non aliunde rectius derivantur quam a Gr. ἑορτάζω epulor, feſtivitatem ago. Atque hinc jam patet, quid priſcis ab initio fuerit *wirt*. Poſtea, ut fieri ſolet, vox a ſympoſiarchis ad caupones translata eſt, quod ſimiles eſſent eorum, qui alios convivio excipiunt. Inde hodierna, *wirt* caupo, *wirtin* caupona, *wirtſchaft* res cauponaria &c.

WIRTEL. Vide *wirren* vertere.

WIRTSCHAFT, tres habet ſignificatus, primum ab hero, alterum a præſide convivii, tertium a caupone. Vide antecedentia.

WISCHEN, elabi e manibus. Ital. *guizzare*. Proprie eſt effluere, factumque præpoſito W. ab *iſca* aqua, elemento fluido & labili, & dicitur de rebus humidis & glabris, quæ inſtar aquæ lubricitate ſua tactum effugiunt. Poſtea etiam aliis rebus aptari cœpit. Inde *entwiſchen* elabi e loco vel cuſtodia &c. FERRARIUS vocem Italicam, quæ origine Germanica eſt, deduxit a Lat. *fluitare*, mira partus violentia. De voce Celtica *iſca* vide plura in *aſche* aqua.

WISCHEN, tergere, abſtergere. Belg. *wiſſchen*, Suec. *wiska*, Ital. *aſciugare*, Gall. *eſſuier*. Proprie quidem eſt aqua mundare, ab *iſca* aqua. Poſtea vero ab aqua translatum eſt ad terſoria pannicea, plumaria, ſetacea, ſtraminea, quia vices aquæ præſtant in purgandis ſordibus. Inde compo-

compoſita, *kerwiſch*, *flederwiſch*, *ſtrowiſch*, & ſimilia ſatis nota. Apud priſcos alia verba invenio. Talia ſunt *ſwerban* apud Gothos & Francos, *wipan* apud Angloſaxones, unde Anglis remanſit *to wipe* tergo.

WISE, pratum. VEREL. in Ind. *veiſa* pratum. A *πῖσος, πεῖσος*, locus irriguus, verbi *πεῖσαι* rigare. In hac etymologia conſentiunt HELVIGIUS & MARTINIUS. Notus Maronis verſiculus: *Claudite jam rivos pueri, ſat prata bibere.*

WISEL, muſtela. Gloſſ. Ælf. in nom. fer. muſtela *wesle*. Gloſſ. Pez. muſtela *uuiſala*. Anglis *weeſel*, Suecis *wesla*. *Agricola*, inquit SKINNERUS, *a ſono quem edit, dictum putat.* Mihi videtur tranſpoſitum e Lat. *felis*. Nam & mures venatur ut felis, & feli ſimilis eſt, & Græcis una vox *γαλῆ* muſtelam & felem ſignificat.

WISPEL, *winſpel*, menſura frumenti maxima. Tritum vocabulum, ſed obſcurum. CANGIUS alicubi habet *wiſcnepele*, quod æque obſcurum.

WISPELN, ſuſurrare. An a ſono *wis, wis*, quem per dentes edunt ſuſurrantes? Dubito, quia de litera P. ratio reddenda. Ducam igitur a *ſibilare*. Nam hinc facile fit *iſpeln* per metath. & præpoſito W. *wiſpeln*. Utitur Luth. Eſa. XXIX. 4.

WISS, certus, verus, cognitus. Angloſax. *wis*, Suec. *wiſs*. Hodie dicimus *weiſs* & *gewiſs*. Cuncta a *wiſſen* videre, ſive oculis id fiat, ſive mente.

WISSEN, cernere, oculis uſurpare. Græcis *ἤδειν* & *εἴδειν*, unde Latinis *videre* & *viſere*, Sclavonis *wedeti*, *wideti*, *woditi*, Gothis *witan* Matth. IX. 4. *jah witands Jaiſus thos mitonins ize*, & videns Jeſus cogitationes eorum. Ubi Græcus habet *ἰδὼν τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν*, Angloſaxo aliis verbis ſed eodem ſenſu *geſeah hyra gethanc*, LUTHERUS *da Jeſus ihre gedanken ſahe*. Ergo ſicut *ſehen* primo de oculis, & poſtea de mente dicitur, ita *witan* primo eſt videre, & deinde mente videre. Ab hoc principe & antiquiſſimo ſignificatu pendent (1.) ſignificatus ſequentes, (2.) quædam derivata, cujusmodi ſunt, *weiſen* oſtendere, facere ut videat, *weiſs* certus & albus, (3.) vox Angloſaxonica *witega* propheta, i. e videns, unde fit *witegan* prophetare Matth. VII. 22.

WISSEN, ſcire, noſcere, intelligere. Gothis & Angloſax. *witan*, Francis & Alam. *uuizzen*, Belg. *weten*, Suec. *weta*, Island. *vita*. Gloſſ. Keron. ſcire *uuizzen*, ſciat *uuizzi*, novit *uueiz*, neſcis *ni uueiſt*. Conſentit *εἴδω* & *ἴσημι* ſcio, cognoſco. Proprie quidem eſt videre, & dicitur de ſcibili, quia ſcire eſt mente videre, neſcire non videre. Nam etiam mens habet oculum, longe perſpicaciorem oculo corporeo, cujus ope ſpecies intelligibiles, ab acie oculorum longiſſime remotas, videt & diſcernit. LUCRETIUS Lib. IV. verſ. 760. de mente:

> - - *videt æque*
> *Nec minus atque oculi, niſi quod mage tenuia cernit.*

OVIDIUS Lib. XV. Met. verſ. 63. de Pythagora:

> *Mente Deos adiit, & quæ natura negabat*
> *Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.*

Hinc intellectus humanus vocatur *witz*, ſapiens *weis*, ſapientia *weisheit*. Nec aliunde Galli veteres Phyſiologos ſuos videntur appellaſſe *Vates*, quam a ſciendo; prorſus ut poſtea Franci philoſophos vocabant *uuiſilingo*, quaſi ſcios vel ſciolos. Nomen occurrit apud NOTKERUM, quamvis inter hæreticos & falſam ſcientiam profeſſos Pſal. XXXI. 6. Cui ſimile *vitringur* ſophiſta, philoſophaſter, apud VEREL. in Ind. Friſice *vitringa*. Confer *weis* ſapiens.

WISSEN, obſervare, colere, revereri. Codex Arg. Marc. VI. 20. *Herodes ohta jah witaida Johannen*, Herodes metuebat & obſervabat Johannem. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 7. de feſtivitate paſchali:

> *Uuir forahtlicho iz uueizen,*
> *Joh Oſtoron heizen.*
>
> Nos illud reverenter obſervamus,
> Et Paſcha vocamus.

Quemadmodum prior ſenſus ab oculo corporeo ad mentem, ita hic ab intuitu oculorum ad animum obſervantem traductus eſt, quoniam eos, quos ob ſingularem virtutem veneramur, continuo quaſi contemplantes adſpicimus. Similes tranſlationes vide in themate verbi *warten*. Idque loquendi genus nonſolum Gothis & Francis, ſed omnibus pene populis probatur. Hinc obſervantia Latinis vocatur *reſpectus*, Gallis *egard*, nobis *anſehen*, ubique ſenſu ab intuendo deſumpto. Hunc verbi ſignificatum uſus a conſuetudine abduxit. Operæ tamen pretium erat, illum oſtendere, ut Sapientiam, quæ in veteri Lingua eſt, contemtores perſpicerent: ipſi interim contemtu digni, qui nec vetera ſciunt, nec nova.

WISSEN, certificare, verificare, facere ut cognoſcat. Vide *weiſs* certus.

WISSENSCHAFT, ſcientia. Angloſax. *wis-dom*, *wite-dom*, Francis *uuisduam*, *uuistuom*, Alaman. *kiuuizida*, Belg. *wetenſchap*.

WIST, ſubſtantia. Vide *weſen* eſſe.

WIST, cibus. OTFRIDUS Lib. II. cap. XXII. 39. *oub gibit thir thia uuiſt, thu hungiru ni irſtirbiſt*, dat tibi cibum, fame ne pereas. VEREL. in Ind. *viſt* commeatus, *viſta-hus* penuarium, *viſta* domicilium & commeatum præbere. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *allweſt* paſcuum, paſtura. *Wiſt* pro cibo haud dubie eſt ab *ἐσθίω* comedo, præpoſito W.

WIST, præſentia. Vide *inveſtieren*.

WIST, *hott*, *ſchwude*, ſunt hortamenta equorum, de quibus aliquid dicendum, quia lingua aurigarum eſt vetuſtiſſima. De primo videbi-

debimus ultimo loco. Quid reliqua ſignificent, prodit verſiculus:

HOTTE *tenet dextram, retinet ſibi* SWUDE *ſiniſtram.*

Hæc celeusmata ex ipſo latere, quo pergendum eſt, deſumpta ſunt. Nam Celtica Lingua *deau* & *dehau* eſt dexter vel dextra, unde fit *od* & *hod* per anaſtrophen. Eadem Lingua *chwith* eſt lævus, ſiniſter, unde fit *ſchwud* præpoſito ſibilo. Denique *wiſt*, cum idem ſignificet aurigis ac *ſwud*, nempe ſiniſtrorſum, ex illo factum intelligitur per metatheſin.

WIT, in compoſitis *witwer, witman, witfraw*, ſono & ſignificatu convenit cum Lat. *viduus*, quod origine Hetruſcum eſſe vidimus in *waiſe*. Hinc *witwer* proprie eſt vir viduus, a *wer* vir: *witman* idem: *witfraw* mulier vidua.

WITTIB, vidua. A *witwe*. Nam hinc primo fit *witbe*, mutato W. in B. & poſtea converſis literis *witteb, wittib*.

WITTEMON, in Lege Burgundionum non eſt *dos*, ut hactenus ſummi juriſconſulti, LINDENBROGIUS, SPELMANNUS, CANGIUS, crediderunt; ſed *pretium uxoris*, quod pater aut proximi cognati moribus antiquis pro puella accipiebant, ſive legitime juncta, ſive rapta, ut patet ex Tit. LXVI. I. 2. ſi conferatur cum Additament. I. Tit. XIV. I. Id quod SCHILTERUS ante omnes obſervavit in Gloſſ. Teut. pag. 881. quamvis ibidem circa etymon more ſuo durus, indomitus, & regularum impatiens, dum vocem componit ex *widmen* deſtinare & *mund* tutela, neſcio quo jure aut ſenſu? Mihi videtur componi ex *wette* ſponſalia, matrimonium, & *mon* donum, & proprie ſignificare illud donum, quod alias *pretium nuptiale*, honeſtius vero *donum nuptiale* vocatur, quia nuptiarum cauſa dabatur parenti, & tertia pars ad puellam redibat. Familiam primæ vocis vide in *wetten* conjugare: Secundæ in *mangold*. Cætera, quæ de ritu veterum emendi uxores paſſim notavi, vide in *braut, reif, morgengabe* &c. Vocem Burgundicam male confundi cum Francica *widum*, jam ſupra notavi in loco.

WITTERN, bona vel mala tempeſtate eſſe, *witterung* bona vel mala tempeſtas. A *wetter* aër vel ſtatus aëris.

WITTERN, odorare & odorari, h. e. odorem ſpargere, & odoratu percipere, *witterung* odor, & inveſtigatio feræ per odoratum. Omnino ab *odorare* & *odorari*, præpoſito W. Originem Latinam primus vidit ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 23. quamvis vocibus venatorum paulo aliter explicatis. Si quis tamen ab aëre, ut antecedens, derivare malit, non vetabo. Nam aër eſt vehiculum odoris, & in Dialectis ſæpe ponitur pro odore. Hinc *lucht*, quod Belgis aërem, Suecis odorem ſignificat.

WITTUM, dotalitium. Vide *widum*.

WITWE, vidua. Gothis *widuwo*, Angloſ. *wudewe*, in Evangelio utriusque gentis Luc. II. 37. Francis *uuituua*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVI. 27. de Anna propheti ſſa: *in jugundi uuard ſi uuitua*, in juventute facta eſt vidua. Cuncta a Lat. *vidua*.

WITWER, viduus. Saxones antiqui carent hac voce. Cambri viduum vocant *gweddw*. Belgæ a *weduwe* vidua formant *weduwenaar* viduus, ſicut Angli *widower* ex *widow*. Nos componimus ex *wer* & *wit*, hoc eſt, ex vir & viduus.

WITZ, protinus, ocyus, celeriter, *witz wie der blitz* ſubito inſtar fulminis. Proprie incitate, a *wetzen* incitare, vel ἀμέσως a Gallico *vite*, quod ex eodem fonte.

WITZ, acumen ingenii, *kunſtwitz* ſolertia artis. SOMNER. in Dict. AS. *witt* ingenium, *wittig* ingenioſus. Originem vide in *wetzen* acuere.

WITZ, quatenus eſt a *wiſſen* ſcire, cognoſcere, intelligere, ſignificat tam facultatem quam habitum cognoſcendi. SOMNER. loc. cit. *witt* intellectus, *wittig* ſapiens, ſciens, prudens. VEREL. in Ind. *vit* ratio, intellectus, *vitiborinn* qui a natura rationis uſu pollet, *vitlaus* amens, demens. Gloſſ. Lipſ. *witti* prudentia. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 109.

The iſt ſuazi ioh ouh nuzzi,
Inti lerit unſih uuizzi.

Vertit SCHILTERUS:

Hoc eſt jucundum atque etiam utile,
Et docet nos ſcientiam.

Hujus oppoſitum eſt *unwiti* ſtultitia, quod extat in Evang. Gothico Marc. VII. 22. Ad priorem claſſem ſpectant ex idiomate hodierno *wanwitz, aberwitz*, delirium, defectus rationis, ad poſteriorem *menſchen-witz* ſapientia humana. Cavendum autem, ne ſignificatus τȣ *witz* confundantur. *Witz* pro acumine eſt donum peculiare naturæ, *witz* pro intellectu facultas omnibus communis, *witz* pro ſcientia qualitas quæ ſtudio & doctrina acquiritur.

WITZ, interdum eſt ſapientia ſtultorum, qui non ſapiunt niſi icti. Inde *witzigen* malis cautiorem reddere, quo utitur Luth. Jer. XXXI. 19. *witzigung* emendatio intellectus ex damno.

WITZIG, quatenus eſt adjectivum a ſubſt. *witz* ortum, ſignificat ſecundum antecedentia quantum poteſt, ſolertem & ingenioſum, rationalem, prudentem, & intelligentem. Gloſſ. Pez. ſenſatus *uuiziger*.

WO, ubi. A Gr. ȣ̃ vel ὅι ubi, præpoſito W. ſicut *ubi* a πȣ̃ vel ὅπȣ. Hujus particulæ nullum extat veſtigium in monimentis Veterum. Nec tamen ea omnino caruiſſe cenſendi ſunt, etiamſi ſemper utantur particula *war*, quam vide.

WO, interdum eſt particula cauſalis, ut apud Latinos *unde*, quod a loco ad cauſam transfertur. Inde *woher* unde, ex qua cauſa.

WOCHE,

WOCHE, ſeptimana. Angloſax. *uca, wuca, weoc, wic*, Franc. & Alam. *uuecha*, Belg. & Angl. *week*, Suec. *weka*, Dan. *wge*. Gloſſ. Keron. ſeptimana *uuehcha*, ebdomadarius *uuehchari*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XVI. 1. *thiu uuecha ſo Got gibot*, ſeptimana quam Deus præcepit. Vox Angloſaxonica *wic* ducit nos ad vocem Gothicam *wik* ordo, Luc. I. 8. *in wikon kunjis ſeinis*, in ordine familiæ ſuæ. Neſcio, cur JUNIUS hic taceat. Nam *wik* pro ordine manifeſto ſatis eſt a Lat. *vix, vicis*, & vi originis ordinem per vices recurrentem ſignificat. Poſtea accipi cœpit pro hebdomade, quia hebdomas eſt ſeptem dierum ordo continuo recurrens. Originem Gothicam primus vidit MARESCHALLUS in Obſervatis ad Verſ. Angloſax. pag. 511. Vocem Celticam vide in *nacht* dies civilis.

WOCKE, penſum in colu. Angloſaxonibus *wæg*, apud BENSON. Refer ad *wægen* ponderare. Vox iis temporibus inventa, cum lanipendia non manipulis ut hodie, ſed lance diſtribuebantur, ut lanificæ tantum redderent, quantum accepiſſent. Poſtea *wocke* pro ipſa colu accipi cœpit, & etiamnum accipitur, dum prior ſignificatus obſoleſcit.

WODAN. Vide *Othinus*.

WOG, fluctus. Vide *wage*.

WOL, vocula ſatis nota, ſed ignotæ originis. SKINNERUS eam ingenioſe deduxit a Lat. *belle*. Malim tamen ab ὠφελεῖν juvare, per aphæreſin. Dicitur enim antiquitus de omni eo quod ὠφελεῖ, h. e. quod prodeſt, quod ſecundum naturam eſt, eamque juvare & beare poteſt. Hinc *wol* adjective eſt *bonus, melior, proſper*, ſubſtantive *bonum, valetudo, proſperitas, opes, deliciæ*, adverbialiter *bene, optime* &c. Alia etymologia, quæ tantam ſignificandi latitudinem decenter exhauriat, inveniri vix poteſt. Poſſem illud derivare a *wollen* velle, quomodo Latinis a μάω cupio fit *manus* bonus: ſed præſtat *wollen* arceſcere a *wol*, quia verba deſiderativa apud nos formantur ab objectis.

WOL, *adjective*.

WOL, bonus. Vetus Scheda de S. Aderaldo Trecenſi citante CANGIO: *Pater ejus nobilium nobiliſſimus* WALO *eſt dictus, qui lingua Auſtraſiorum interpretatur* BONUS.

WOL, melior & melius, *gwel* & *gwell* Dialecto Celtica. BOXHORN, in Lex. Ant. Brit. *gwellwell* melior meliorque, *gwellwell hyd ſarf, gwaethwaeth hyd farw* melior meliorque usque ad barbam, pejor pejorque usque ad mortem, *gwell bedd no buchedd ychenawg* melius ſepulchrum quam vita egena, *gwell un ceidwad na dau ymlyniad* melior eſt unus cuſtos quam duo inſecutores. Ejusdem indolis vocula eſt *bas*, quæ, quando poſitivo defungitur, bonum, quando comparativo, meliorem ſignificat. A comparativo habemus *welen* eligere, inter duo vel plura bona id quod melius videtur cooptare; nec non *willkur* optio, electio melioris, & facultas meliora eligendi.

WOL, proſper, *hwyl* eadem Dialecto. BOXHORN. loc. cit. *hwylus* proſper, *hwylwynt* ventus proſper. Hodie dicimus *wel, wil, wol*, in compoſitis. Inde *weltage* dies proſperi, *wilkomm* proſper advena, *wolfart* proſperitas, proſperum iter, proſperum negotium.

WOL, *ſubſtantive*.

WOL, bonum, & omne proſperum. NOTKERUS Pſ. LXIV. 9. *in uuolon unde in unuuolon*, in proſperis & in adverſis. Pſal. XCI. 3. *dina genada in uuolon unde dina uuarheit in uueuuon*, miſericordia tua in proſperis & veritas tua in adverſis. Gloſſ. Keron. in adverſis *in uuidaruualeem*.

WOL, valetudo. BOXHORN. loc. cit. *hwyl* valetudo, *anhwyl* invaletudo.

WOL, proſperitas, *zeitlich wol* felicitas temporalis, *ewig wol* beatitudo æterna. BENSON. in Voc. Angloſax. *wela* felicitas. Et inde eſt, ut puto, ultimi Vandalorum in Africa Regis nomen GELIMERUS proſperitate clarus. Nam hiſtoriæ Vandalicæ auctor, cum fuerit Græcus, *Welimeri* nomen aliter exprimere non poterat.

WOL, opes. BOXHORN. loc. cit. *aelaw* divitiæ. BENSON. loc. cit. *welan* opes, *welabord* gazophylacium, *weoleg* dives, *welgan* locupletare. TATIANUS Cap. XXXVII. 2. *ni mugut ir Gote thionon inti uuerolt uuolun*, non poteſtis Deo ſervire & mammonæ. Id eſt, divitiis mundi. Idem cap. LXXV. 3. *gitrog dero uuolone bitemphit thas uuort*, fallacia divitiarum ſuffocat verbum. NOTKERUS Pſal. XXXVI. 3. *pue an dero erdo unde ſo uuirdeſt du geſuorot in ſinen otuualon*, inhabita terram & paſceris in divitiis ejus. Anglis *weal* etiamnum opes ſignificat, & *wealthy* dives. Sic autem dicuntur opes, non quod ſint bonum illud præſtantiſſimum, quod bonos facit, & quo nemo male uti poteſt; ſed quod ſint *meliora* & *potiora*, a *gwel* melius, quod Celticum eſſe vidimus.

WOL, deliciæ, voluptas, luxuria. Gloſſ. Keron. delicias *uuelun*. TATIANUS Cap. LXIV. 5. *ſenu thie in diuremo giuuate ſint inti in uuolon, thie ſint in Cuningo huſen*, ecce qui in veſte pretioſa ſunt & in deliciis, in domibus regum ſunt. Inde *welig* voluptuoſus, laſcivus, ex affluentia protervus & petulans. Gloſſ. Keron. procaciter *uuelihho*. Et huc etiam ſpectat *wolluſt* voluptatum cupiditas, *wolleben* vita voluptuoſa, & ſimilia.

WOL, *adverbialiter*.

WOL, bene. Gothis *waila* Joh. XVIII. 23. Angloſax. *wel, well*, Franc. & Alam. *uuola*, Belg. *wel*, Angl. *well*, Suec. *wæl*, Isl. *vel*. Gloſſ. Keron. bene *uuola*, benedicunt *uuelaqhedant*.

WOL, quidem, equidem. Conjunctio conceſſiva & adverb. affirmandi.

WOLFART, proſperitas. Vi compoſitionis ſignificare poteſt, proſperum curſum, proſperitatis iter, & proſperum negotium.

WOLLUST, voluptas. Proprie cupiditas & oblectatio voluptatum. Compoſitum novum, ſed idoneum. Vocem Alamannicam vide in *wonne*.

WOLTHAT, ſignificat quantum poteſt, (1.) bonum factum. WILLERAMUS Cap. III. 6. *mit maniger slahte uuoletate*, cum varii generis bonis operibus. (2.) beneficium. Gloſſ. Boxh. *uuolatatim* beneficiis. Idem Angloſax. *wel-dæde.*

WOLF, lupus. Gothis *wulfs*, Angloſax. *wulf*, in Evangelio utriusque Gentis Joh. X. 12. Francis *uuolv.* TATIANUS Cap. XLIV. 11. *ih ſentu iuuih ſama ſo ſcaf in mitte uuolva*, mitto vos ſicut oves in medio luporum. NOTKERUS Pſal. LXII. 11. *iro irslagenin aueiſin frezent fuhſe unde uuolua*, cadavera eorum occiſa devorabunt vulpes & lupi. Idem Septentrionalis *ulf* per aphæreſin. Qui Codicem Argenteum, a FR. JUNIO publicatum perlegit, facile intelliget, nomen rapaciſſimæ beſtiæ a verbo Gothico *wilwan* rapere, quod in eodem Codice Joh. X. 12. de lupo dicitur, derivari. Nam ob eandem cauſam, non tantum lupus, ſed omnis latro antiquitus dicitur *wolf*, ut patet ex compoſito *werwolf* diabolus, hominum latro, de quo ſupra. JUNIUS vocem Latinam derivat a Græca λύκος, ſed partu nimis difficili, cum e contrario *lupus* nullo negotio fiat ex *wulf* per metatheſin. Ejusdem verbi progenies eſt *vulpes*, quæ non aliunde rectius & concinnius quam a rapacitate ſic appellatur. Vivunt enim rapto hæc animalia ſicut prædones, lupus inſidiando ſtabulis, vulpecula gallinariis. An huc ſpectet nomen ULPHILÆ vel WULFILÆ, quod in Indice Grotiano exponitur *a lupo liberatus*, dubito. Nam Gothorum ille Epiſcopus non fuit Gothus, ſed Cappadox, teſte PHILOSTORGIO, quem popularem & coætaneum ejus fuiſſe, credere fas eſt. Cappadoces autem Græce locutos conſtat, & Græcis ὁλόφυλος eſt integer.

WOLF, catulus, canis minor. Angloſax. *hwelp*, *hwylp*, Francis *uuelf*, Angl. *whelp*, Suec. *hwalp*. Verſio Angloſax. Marc. VII. 28. *tha hwelpas etath under thære myſan of thara cilda cruman*, catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum. OTFRIDUS Lib. III. Cap. X. 73. *gilechont thoh thie uuelfa*, lambunt tamen catelli. Veroſimile eſt, canem, priusquam nobiscum degeret, fuiſſe lupum, aut lupini generis animal, eamque ob cauſam nomen lupi in catulos, & nomen canis in lupos transmiſiſſe. *Canes e lupis Galli volunt concipi*, inquit PLINIUS Lib. VIII. Cap. 40. OVIDIUS Lib. 3. Met. *Deque lupo concepta Nape.* Et lupos antiquitus canes vocatos, patet ex Rhythmo de S. Annone ſtroph. 40. ubi cadavera dicuntur projecta *den grawin walthundin*, glaucis canibus ſylveſtribus, id eſt, lupis, ſicut optime exponit SCHILTERUS.

WOLF, catulus feræ, leonis, urſi &c. Francis ut ſupra, Belgis *welp, wolp, wulp.* NOTKERUS Pſal. LVI. 5. *die furſten uuaren leuuon, der liut uuelfer*, principes erant leones, populus catuli leonum. Senſum a catulis canum ad reliquos quadrupedum pullos translatum eſſe, patet.

WOLF, im hindern, intertrigo, *wolf reiten* atteri equitando, ulcerari. Contractum ex *galop*, mutato G. in W. & dicitur de intertrigine per metonymiam cauſæ, quia cauſa hujus mali eſt curſus equi concitatior. PLINIUS Lib. XXVIII. 15. *femina atteri adurique equitatu notum.*

WOLKE, nubes. Verſio Angloſax. Matth. XVII. 5. *tha com ſtefn of tham wolcne*, tunc venit vox de nube. OTFRIDUS Lib. II. Cap. I. 33. ſeq. *er uuolkon regononti then liutin*, antequam nubes pluerent hominibus. NOTKERUS Pſal. LXXVI. 18. *diu uuolchen lutton*, intonuerunt nubes. Pſal. CXLVI. 8. *der den himel decchet mit uuolchenen*, qui cœlum operit nubibus. Idem Belgis *wolk*, & pene ſolis. Derivari poteſt, vel ex Græco ὁλκὸς tractus, vel ex Germ. *walken* agitare. Hoc ſe probavit STADENIO, illud HELVIGIO & PEISKERO, ſive quia nubes trahi invicem videntur, ſive quia ſunt vapores ſurſum a ſole tracti. In reliquis Dialectis alia occurrunt nomina, & ſemper diverſa. Ita nubes Gothis dicitur *milhma* Luc. IX. 34. Suecis *moln*, Anglis *cloud*, Danis & Island. *sky*. Primum videtur transpoſitum e Græc. ὁμίχλη nebula.

WOLLE, lana. Angloſax. *wulle*, Franc. *uuolla*, Belg. *woll*, Angl. *wool*, Suec. *ull*. SOMNER. in Dict. AS. *wulle* lana, *wullen* laneus, *wulbrowa*, *wul-hnoppa* lanugo, *wulcamb* pecten. Gloſſ. Boxh. *uuolla* lanugo, vellera. NOTKERUS Pſal. CXLVII. 5. *der den ſne tuot alſo uuolla*, qui dat nivem ut lanam. Pleriſque fit a Lat. *vellus*, quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit, ab ὅλον tenerum, molle, criſpum, vel ἴυλος lanugo, ut notavit MARTINIUS.

WOLLEN, velle. Gothis *wiljan* Marc. XV. 15. Angloſax. *willan*, Franc. Alam. & Belg. *willen*, Angl. *to will*, Suec. *wilia*. Gloſſ. Keron. vis *uuili*, volumus *uuellemes*. Gloſſ. Boxh. *mer uuoltis* maluiſſes. OTFRIDUS Lib. I. Cap. I. 225. *nu uuill ih ſcriban unſer heil*, nunc volo ſcribere ſalutem noſtram. Conſentit Lat. *velle*. Cuncta a *wol* bonum. Natura & indoles humanæ voluntatis, quæ ſecundum omnes Philoſophos naturaliter tendit ad bonum, ſive verum ſive imaginarium, paulo attentius conſiderata, ipſa nos ad hanc etymologiam deducit. Idemque facit analogia multorum verborum, quæ ſimiles habent origines, ceu deſiderativa ab objectis. Ita *welen* eligere, eſt a *wol* melius, & *freyen* amare, a *frey* pulchrum. Vulgo tamen derivant a Græc. βουλεύειν conſultare. Sed hujus opinionis aſſeclæ videntur mihi intellectum & voluntatem, deliberationem & appetitionem confundere.

WOLLEN, per ſynecdochen generis ſignificat *cupere*, *deſiderare*, *optare*, & ſimilia. Inde

Inde *wol wollen* bene cupere, propenſum eſſe, *was wollt ihr* quid optas, quid deſideras, *willkomm* optatus advena.

WOLLUST, voluptas. STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 737. *daſs wolluſt zuſamen geſetzet ſey aus wol und luſt, iſt offenbar.* Quis dubitet? At quid ſit *wol* in hoc compoſito, non debuit ſupponi, ſed explicari. Id enim vulgo ignotum eſt. Vide *wol* deliciæ.

WON, opinio. Vide *wan.*

WONEN, manere, morari in loco. Anglosax. *wunian*, Francis *uuonan.* Hinc verba Diſcipulorum, *mane nobiſcum* Luc. XXIV. 29. ab interprete Angloſax. redduntur, *wuna mid unc:* & ab interprete Francico, *uuone mit uns*, in Harm. Evang. Tatian. Cap. CCXXVIII. 2. Quibus conſentiunt Gloſſæ antiquiſſimæ. Gloſſ. Keron. manet *uuonet.* Gloſſ. Pez. commorante *uuonantemo.* Hodie utimur compoſito *beiwonen* una intereſſe alicui rei, convivio, negotio, orationi, conſultationi &c. Hiſce affinia videntur Græc. *μένειν* & Lat. *manere.* Nam W. & M. ſunt literæ ejusdem inſtrumenti, & in ſe mutuo convertibiles.

WONEN, habitare. BENSON. in Voc. Angloſax. *wunian* habitare, *wun-ſtede, wununge* manſio, *wuniend, wunigend* habitans, incola. Senſus a modica manendi mora ad perpetuam manſionem extenſus, & Belgis quoque familiaris, quamvis pene ſolis. Antiquiſſimos Germaniæ populos eodem verbo uſos eſſe, ex nominibus eorum tralucet. De INGEVONIBUS, ISTÆVONIBUS, & HERMINVONIBUS, vidimus in Præfatione ad Germanos §. 38. 39. 40. Nunc illis accedant HILLEVIONES, quorum meminit PLINIUS Lib. IV. Cap. 13. quos a montibus ſic dictos eſſe, velut *monticolas*, vel hinc ſuſpicari licet, quia *hill* priſcis Saxonibus & hodie Anglis montem ſignificat.

WONEN, *gewonen*, ſolere, conſueſcere. SOMNER. in Dict. Angloſax. *gewunian* aſſueſcere, exercere, frequentare, *gewunod* conſuetus, ſolitus, *gewuna* conſuetudo, mos, uſus, *gewunelice* rite. Gloſſ. Keron. ſolent *kiuuonent*, more ſolito *ſitiu kiuuonamenu.* Suecis *wana* eſt conſuetudo, & *owana* mala conſuetudo. Senſus a mora in loco ad habitum & conſuetudinem agendi translatus, quoniam ii, qui eadem vitæ ratione utuntur, ſimiles ſunt eorum, qui in eodem loco manent. Hinc etiam *mores*, quod moram fecerint, nonnullis ſic dicti putantur.

WÖNEN, *gewönen*, aſſuefacere, facere ut aſſueſcat. BENSON. in Voc. AS. *wenian* aſſuefacere. VEREL. in Ind. *ven* aſſuefacio, *vande* aſſuefeci. Fit autem duobus modis, diſciplina & blanditiis. Inde Angloſaxonibus *wænian* domare, & *gewenian* illicere, apud BENSONIUM.

WONNE, *wunne*, jucunditas, delectatio. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wynne* jucunditas, gaudium, lætitia, *wyn-lic* jucundus, *wyn-leas* injucundus. OTFRIDUS Lib. III. Cap. IX. 30. *er giſcuaf theſa erda, Job himiliſga uuunna*, ipſe creavit hanc terram & cœleſtem lætitiam. NOTKERUS Pſal. CIII. 34. *hertontiu uuunna*, mutua jocundatio. Ibidem: *uuunneſam gechoſe*, jucundum eloquium. Gloſſ. Keron. voluptas *uuunniluſt.* Gloſſ. Boxh. *uuunnigarto* paradiſus, *uuunnilibaz* amœna. WILLERAMUS Cap. III. 10. *uuunna des euuegen libes*, gaudium æternæ vitæ. Primus Willerami interpres retulit ad *wonen* habitare, STADENIUS ad *gunnen* favere. Uterque aurium magis quam mentis judicio. HELVIGIUS deduxit a *φωνῇ* vox, quod gaudium in lætas plerumque voces erumpat. JUNIUS, cui hæc minime probantur, cum meliora invenire non poſſet, fatigatus & multo cum tædio a voce diſceſſit. Quod miror. Nam Græcis *γάνος* eſt lætitia, voluptas, oblectamentum, *γάνυμαι* & *γάννυμι* gaudeo, lætor, & *γανόω* voluptate perfundo. G. in W. mutari, quid magis obvium?

WOPEN, clamare, Dial. Gothica. Codex Arg. Marc. I. 3. *ſtibna wopjandins in authidai*, vox clamantis in deſerto. Marc. XIV. 68. *hana wopida*, gallus cantavit. Id eſt, clamavit. VEREL. in Ind. *opa* clamare, *op* clamor. Eſt & Græcis *ἰβύω* clamo, & apud Homerum *ὄπα* ſignificat *φωνὴν*, i. e. vocem. Conſenſum Celticæ linguæ vide in *eibe.*

WOPEN, plorare, Dial. Saxonica. Conſenſum Francicæ, Alamannicæ & Arabicæ linguæ vide in *weh* dolendi particula.

WOR, ubi. Vide *war.*

WORFEL, ventilabrum. Refer ad *werfen* jactare. Dicitur etiam *wurffſchaufel* quod vide.

WORG, obſtructio gutturis, Dial. Belgica. Opinor ab *εἵργειν* claudere, præpoſito W. Nos inde formavimus *erworgen* obſtructione gutturis ſuffocari.

WORGEN, premere. Vide *würgen.*

WORGEN, ructare, eructare. A Græc. *ἐρεύγειν*, præpoſito W.

WORT, factum. A *werden* fieri. Cognoſcitur ex dicto Laconico majorum, qui cum fidei & brevitatis æqualiter ſtudioſi eſſent, in ſponſionibus ſibi mutuo dicebant: *ein wort ein wort*, hoc eſt, *ein wort ein that*, dictum factum. Et hac formula etiamnum utimur. Neſcio quid inter probos dici poſſit honeſtius aut elegantius?

WORT, verbum & ſermo. Gothis *waurd* Matth. XXVII. 14. Joh. VI. 63. & paſſim, Angloſax. *word*, Franc. & Alam. *uuort*, Belg. & Angl. *word*, Danis, Suec. & Island. *ord.* SOMNER. in Dict. AS. *word* verbum, dictio, oratio, locutio, ſermo, vox, *dædlic word* verbum activum, *word-fæſt* verax, veriloquus, *word-full* verboſus &c. Gloſſ. Keron. verba *uuortono*, verbis *uuertun*, ſermo *uuort*, bonus ſermo *cuataz uuort.* MARTINIUS more ſuo deduxit ab *oratio*, quaſi lingua noſtra humanitatis expers eſſet, ſi aliam quam Latinam haberet originem. HELVIGIUS Hebræa inculcat, quamvis etiam a *werden* fieri derivari poſſe putet, quod verba factis

 & re-

& rebus ipſis congruere debeant. Hoc poſterius JUNIO quoque ſe probavit, eam præcipue ob cauſam, *quod plurimarum linguarum idiotiſmus* VERBI *vocabulum pro* RE *accipit*. Vide eum in Gloſſ. Goth. pag. 395. Sed hoc parum facit ad rem. Nam Germanica Lingua contrario idiotiſmo *rem* accipit pro *verbo*, & *factum* pro *dicto*, cum quia dicta ſunt facta ſpiritus & oris, tum quia verba ſunt res ipſæ ſono veſtitæ & voce expreſſæ. Id quod ex omnibus nominibus verbo dicatis oſtendi, & JUNIO quoque notum eſſe poterat, niſi vernaculam noſtram nauci feciſſet. Hinc colligo, quod *wort* non aliunde derivari debeat aut poſſit, quam a *werden* fieri. Analogia, quæ eſt inter ejusdem linguæ partes (& magni ponderis debet eſſe in negotio etymologico), hanc concluſionem exigit. Similia vide in *ding, rede, ſpil.*

WORT, transfertur ad *conſenſum, mandatum, promiſſum*, quia verba ſunt ſigna voluntatis. Notæ formulæ, *das wort holen* conſenſum petere, *die zehen worte* decem præcepta, *ſein wort halten* promiſſa ſervare. Interdum præfigitur *voll*, tanquam nota totius, ut plenior & ſolidior inde fiat voluntatis ſignificatio. Hinc *vollwort* & *vollworten* ſignificant quantum poſſunt, conſenſum & conſentire, mandatum & mandato inſtruere, promiſſum & promittere. Quæ, etiamſi non careant elegantia, eodem tamen ſæculo nata & extincta ſunt.

WRAK, prædo, latro. Angloſax. *wræcca*. Idem qui literis tranſpoſitis *warg*, de quo ſupra. Sed *wrak* origini propius. Eſt enim a *recken* (*wrecken*) pellere, & primo pago expulſum, poſtea prædonem ſignificavit. Hoc nomen Cimbris ob piraticam ab antiquo adhæſiſſe, & in Gente Francorum, utpote ex veterum Cimbrorum reliquiis oriunda, perennaſſe, qui primo dicti ſint *Fraci*, poſtea per epentheſin *Franci*, exiſtimat ECCARDUS in notis ad Origines Francorum Leibnitianas. Et ſitum quidem *Maurunganiæ*, unde *Francorum lineam* deduxit RAVENNAS, cum *civitate Cimbrorum* convenire, ſatis perſpicuum. Sed Francos e *Maurungania* oriundos eſſe, RAVENNATI non magis credo, quam Gothos & Longobardos e Scandinavia profectos JORNANDI & WARNEFRIDO. Nam parvam illam Cimbrorum civitatem, & paucos illos latrones, totam Germaniam ſubjugaſſe, & innumeras Gentes in nomen ſuum tranſire coegiſſe, ignorantibus vel otioſe ſpectantibus Romanis, fabulam ſapit, & nullius auctoris fide nititur. *Francicum* nomen ab initio fuit nomen *fœderale*, ut pridem docuit CLUVERIUS. Anſam fœderi dediſſe crudelem Maximini depopulationem Germaniæ, Herodiano & Capitolino memoratam, MENSONI ALTINGIO adſentior. Nam poſt tempora Maximini ſtatim nominantur *Franci*, & in partem veniunt Hiſtoriæ, non ante. Atque in hoc fœdus non Gentes tantum Rhenanas, ſed omnes ſanguinis Germanici populos, a Rheno ad Sinum usque Codanum, ne Cimbris quidem & Saxonibus exceptis, conſpiraſſe, multa ſunt, quæ nos docent. Nam primo non *una* Francorum gens, ſed *multæ*, imo *innumeræ*, eæque *conſœderatæ*, a priſcis Scriptoribus commemorantur, ut oſtendi in *Franken*. Deinde *Franci* vocantur, non limiti tantum Romano, ſed etiam Baltico mari proximi. EUMENIUS Panegyr. VI. cap. 6. *Quid loquar rurſus intimas Franciæ nationes, non jam ab his locis, quæ olim Romani invaſerant, ſed a propriis ex origine ſuis ſedibus, atque ab ultimis Barbariæ litoribus avulſas, ut in deſertis Galliæ regionibus collocatæ, & pacem Rom. imperii cultu juvarent, & arma dilectu?* Saxones, aliosque trans-albianos hic indicari per *intimas Franciæ nationes*, quis non videt? Hinc colligo, eos quoque *Francici fœderis* complices fuiſſe, ſive ſangvinis cognatione invitatos (nam *Franci* & *Saxones* paſſim vocantur *cognati*, & *affinitatis nomine* ad ſe mutuo juvandum promptiſſimi, in Oratione prima & ſecunda JULIANI Imperatoris) ſive metu periculi compulſos, ne Germania in provinciam redigatur a Romanis. Idque Maximini propoſitum fuiſſe, diſerte ſcribunt Herodianus & Capitolinus in ejus vita.

WRANG, tortus. A *wringen* torquere.

WRANG, acerbus, Dial. Belgica. Dicitur proprie de ſapore, a *wringen* ſtringere, quia acerba palatum conſtringunt.

WRANG, trux, ferox. Id eſt, aſper, immitis, inſuavis, & pruno ſylveſtri ſimilis, quod linguam ingratis modis afficit. Nam verba ingrati ſaporis ſolent ad mores auſteros transferri in omnibus Linguis. Hanc vocem *Atvaticam* vocat WENDELINUS, & ab illa FRANCOS ſic dictos eſſe quaſi WRANGOS, ob inſitam Genti ferocitatem, contendit in *Gloſſario Salico*. Verba Auctoris: „Non ergo de nihilo eſt, quod „certatim produnt auctores, *Francos a Va-„lentiniano Imperatore lingua Attica* (imo „*Atvatica*, ut recte animadvertit ſubjecitque „mihi CHIFLETIUS acutiſſimus) *appellatos „Feroces:* Potuit enim ſciſcitatus fuiſſe ab „*Atvaticis* (non Atticæ ſane ſed linguæ no-„ſtræ peritis) quod retulerit, quodque „exierit in literas, ut ſolent omnia Princi-„pum facta dictaque ſuſcipi: potuit ipſe „fuiſſe non ignarus linguæ Francicæ, cujus „aula regeretur a Francis, eorumque Prin-„cipe *Arbogaſte:* quem certe Valentinia-„nus iſte *ferocem* expertus eſt, ſtrangulatus „ab eo Idibus Maji anno CCCXCII. Viennæ „ad Rhodanum in Palatio. Recte ergo id „ipſum etymon agnovit etiam ISIDORUS, „ſuæ certe *Gothicæ Linguæ*, hoc eſt *Germa-„nicæ*, non imperitus, qui Originum Lib. „IX. Cap. 2. ſic ſcribit: FRANCI *a proprio „quodam Duce vocari putantur: alii eos a „*FERITATE MORUM *nuncupari exiſtimant: „ſunt enim in illis mores inconditi,* NATURA-

LIS-

„LISQUE FEROCITAS ANIMORUM. Quæ „verba non tam mihi videntur Iſidori, quam „alterius cujuscumque Scriptoris longe an„tiquioris, ut ſunt pleraque ejus omnia. „Nam & Panegyricus EUMENII pro Scholis „dictus anno CCXCII. declamat, FERITATE „Francorum velut hauſtam defediſſe Bata„viam: quomodo & alter dictus Conſtan„tio *Trucem Francum* vocat, manifeſta re„cognitione iſtiusdem etymologiæ. Et „plura poſſunt huc coacervari, quibus *feri*„*tas* & *ferocia* SICAMBRIS (Francorum „Majoribus) tribuitur velut propria: *Ba*„*tavique Truces* appellantur etiam LUCANO, „quos primos Francos fuiſſe conſtat. Et paulo poſt: „Denique ex his cognitis in„cipimus intelligere verba iſta PRÆFATIO„NIS in Leges Salicas: *Gens Francorum* „*inclyta*, AUDAX, VELOX, & ASPERA. Huc usque Wendelinus. De ferocia Francorum plura dabit CANGIUS in voce FERANCUS.

Hanc WENDELINI interpretationem, concinnam ſane & elegantem, lubentiſſime adoptarem, niſi aliæ & graviores appellationis cauſæ me detinerent. Nam ferocia illa eſt nimis generalis, & omnibus Germaniæ Antiquæ Populis communis. Et FRANCUS ab initio non fuit nomen *gentile*, ſed *ſociale* multorum populorum ferociſſimorum in unum foedus coëuntium. Nec ullo conſtat indicio, eam *Francorum* partem, quæ poſtea Monarchiam Francicam condidit, cæteris Germanis ferociorem fuiſſe. Hinc longe veriſimilius eſt, *Francos* illos primitivos, nomen ſibi a libertatis ſtudio ultro adſciviſſe, quam ab hoſtibus accepiſſe, ob inſitam ferociam.

Quidam laudant quendam FRANCUM, ducem Trojanum, & comitem Æneæ, quem etiam *trucem* vocant, tanquam auctore VIRGILIO:

Et qua trux Francus, magnusque Magancius heros.

Tribuit hunc verſum VIRGILIO in *Notitia Germaniæ Antiquæ* SPENERUS pag. 338. Fateor, me eundem verſum, neſcio unde hauſtum, in Farragine mea annotaſſe. Cum vero in nullis Virgilii Editionibus illum reperiſſem, interrogatus abs me cel. Hiſtoriarum apud Wittebergenſes Profeſſor KRAUSIUS, reſpondit, SERARIUM in Hiſtoria Moguntiana eundem verſum bis recitare. Inſpecto SERARIO ſtatim hallucinatio patebat. En verba Auctoris Lib. I. Rer. Mogunt. Cap. 5. *Altera de Troico Magancio ſententia, quam veterem ab excidio Trojano hiſtoriam, quem vel Poëtam citat? Cum a veteribus deſcribatur navium, quæ cum Ænea, verſus Occidentem, ſolverunt, numerus, earumque præcipui Duces, cur nullus in iis* FRANCUS, *nullus* MAGANCIUS? *In illa tempeſtate, quam Lib. I. Æneidos narrat* VIRGILIUS, *quantum obtinuiſſent tanti Duces locum?*

Jam validam Ilionei navem, jam fortis Achatæ,
Et qua vectus Abas, & qua grandævus Aletes,
Et qua TRUX FRANCUS, magnusque MAGANCIUS heros,
Vicit hiems.

Et paulo poſt: *Mirum, ut in Homero Salamina, Solon, Plutarcho teſte, inſeruit: Sic iſtos in eodem & Virgilio, aut alio ſimili aliquo, ſuos & Francos & Magancios non inſeruiſſe.* Huc usque SERARIUS. Qui certe hos Trojanos, non tanquam veros Æneæ comites, ſed tanquam homines in Poëmate Virgiliano deſideratos, ubi maxime locum habere poterant, *originum Trojanarum* fautoribus ingenioſa fictione oſtendit.

Ad fictos Trojanos ſpectat etiam quidam FRANCIO, a quo genus & nomen Francorum deducit *Hiſtoria Francorum*, Sæculo VII. exarata. Si GREGORIUS Turonenſis cum hac *Epitome*, & *Geſtis Francorum*, quamvis ſerius ſcriptis, conferatur, patebit haud obſcure, hunc rumorem de *Origine Francorum Trojana*, jam Sæculo VI. inter Gallos ſpargi cœptum, & Monarchiæ Francicæ coævum eſſe. Gallos circa originem Trojanam ultro glorioſos fuiſſe, & Romanorum *Fratres* ac *conſanguineos* haberi & dici voluiſſe, multi teſtantur Scriptores, STRABO Lib. IV. TACITUS Annal. XI. Cap. 25. LUCANUS Lib. I. Pharſal. verſ. 427. MARCELLINUS Lib. XV. Cap. 9. Hinc exiſtimo, FRANCOS, cum rerum in Gallia potirentur, eandem originem *regnandi cauſa* affectaſſe, & fabellis quibusdam de *Priami*, & *Antenoris*, & *Francionis* e Troja in Pannoniam, & e Pannonia ad ripas Rheni migratione, exornaſſe, non temere, ut multis viſum, ſed prudenter & conſulto, ut animos Gallorum ſibi conciliarent. Quod ſe tunc demum feliciter conſecuturos arbitrabantur, ſi opinio invaluiſſet apud omnes, communem eſſe Francorum & Gallorum ex ſanguine Iliaco originem. Idque FRANCI jactare poterant absque ulla figmenti ſuſpicione, cum quod pridem vulgatum eſſet a Scriptoribus Græcis STRABONE & DIONE, *Germanos Gallorum eſſe Fratres ac conſanguineos*, &, *Populis ab utraque Rheni parte habitantibus idem olim & genus & nomen fuiſſe:* tum quod Lingua Francica cum Celto-Gallica permagnam cognationem habere videretur. Eodem artificio etiam VISIGOTHOS in Gallia uſos eſſe, ante omnes obſervavit magnum inter Eruditos nomen Abbas DUBOS in Hiſt. Crit. Monarch. Franc. Lib. VI. Cap. 8.

Equidem OTFRIDUS in Elogio Francorum Lib. I. Cap. 1. nullam ne minimam quidem de ortu Francorum ex Trojanis reliquiis mentionem facit. Sed ex hoc ſilentio non auſim cum SCHILTERO inferre, Fabulam OTFRIDO ignotam fuiſſe, & a

recentioribus confictam. Obſtant enim *Epitome* & *Geſta Francorum*, & alia Monumenta Otfrido indubie antiquiora. Obſtat etiam P. DIACONUS in Prologo ad Homiliarium Caroli M.

Utere felix	CAROLE *Princeps,*
Munere Chriſti	*Atque togate*
Pluribus annis,	*Arbiter Orbis,*
Luxque decusque	DARDANIÆQUE
Magne tuorum	*Gloria* GENTIS.

Denique ut finem digreſſioni, quo me vox Atvatica WENDELINI perduxit, imponam, hoc unum addo, originem Francorum revera Germanicam eſſe, Germanicam autem aliqua ſui parte ad *Phryges* referri poſſe. Vide Præfationem ad Germanos §. XXV. & confer VALESIUM in notis ad Excerpta NICOLAI DAMASCENI pag. 73.

WRECKEN, pellere, ejicere. Vide *recken.*

WRED, ſævus, atrox, Dial. Belgica & Suecica. Adjectivum a ſubſt. Angloſax. *wrath* ira, quod hodie cuſtodiunt Angli: Vel potius utrumque ab ἐρέϑω irrito, præpoſito W.

WRINGEN, flectere, torquere, ſtringere, *die hænde wringen* obliquare manus. Idem quod *ringen,* de quo ſupra. Metaphorice dicitur de contorſione juris. Inde *wrang* injuſtus & injuria. Vide plura in *recht* juſtus.

WRINGEN, luctari, certare. Vide *ringen.* Litera W. eſt augmentum initiale, quod ſalvo ſenſu adeſſe & abeſſe poteſt.

WUCHER, fructus terræ. Gloſſ. Keron. fructum *uuachar,* fruges *uuacharum.* NOTKERUS Pſal. LXVI. 3. *iro uuuocher brahta diu erda,* terra dedit fructum ſuum. Pſal. CIV. 35. *fraz heuue unde allen erdenuuocher,* comedit fœnum & omnem terræ fructum. Idem Gothis *akran* Marc. IV. 28. *ſilbo airtha akran bairith,* ultro terra fructum fert. JUNIUS deduxit ab *auchen* augere. Haud incommode, cum quia creſcere eſt augeri, tum quia ſemina terræ commiſſa cum maximo ſui generis & annui proventus augmento reſurgunt.

WUCHER, fructus ligni. Codex Arg. Matth. VII. 17. *ubila bagms akrana ubila gataujith,* mala arbor fructus malos facit.

WUCHER, fructus ventris. Cod. Arg. Luc. I. 42. *thiuthido akran quithaus theinis,* benedictus fructus ventris tui. NOTKERUS Pſal. CXXVI. 3. *lon des uuuocheres dero heiligun uuumbo,* merces fructus ſacri ventris. Similiter Angloſaxonibus *wocre* eſt fœtus, proles, ſoboles, ſenſu a frugibus terræ ad fructum ventris translato.

WUCHER, fructus pecuniæ, alias *fœnus, uſura.* Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſervatis ad Will. pag. 142. *uuachar* quæſtum, *firan uuacharun* uſuris, (improbis fructibus). BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *occr, occraeth* fœnus, uſura. Idem Angloſaxonibus *wocer,* Belg. *woeker,* Suec. *ocker.* Ab initio majores noſtri nullam uſuram noſcebant præter eam, quam terra ſemine imprægnata e ſinu ſuo reddebat. Poſtquam vero argentum ferroque nocentius aurum illis quoque probari cœpit, priſtinus vocis ſenſus paulatim ad reditus ex ære mutuo prolatus eſt, quod fructibus terræ ſimiles eſſent. Et hoc ſenſu, reliquis extinctis, ſæculum noſtrum unice delectatur, cujus unicum fere ſtudium eſt, ex pecunia fœtus ſuſcipere.

WUCHERN, quatenus eſt verbum a ſubſt. ortum, duo inprimis ſignificat, *ſoboleſcere* & *fœnerari.* Illud dicitur de herbis & plantis luxuriantibus, hoc de iis, qui rem uſurariam exercent.

WUCHT, pondus, gravitas. Angloſax. *wiht,* Angl. *weight,* Suec. *wicht.* Omnino a *wegen* movere, quia grave naturaliter deſcendit, & vi ſua leviora aut deprimit aut attollit. Ita Græcis ἄχϑος ab ἄγω. Similitudo, quæ eſt inter Græcam & Germanicam vocem, CASAUBONUM induxit, ut hanc ab illa derivaret. Hodie dicimus *gewicht,* ſed a ſimplici *wicht* habemus *wichtig* gravis, ponderoſus.

WUD, ſylva. Vide *wut.*

WULEN, *wülen,* verſare, volutare, *ſich wülen* volutari. Idem quod *wellen* volvere, hac una tantum differentia, quæ tamen mere arbitraria eſt, quod ſenſus ad motum in loco reſtringitur. Hinc vulgo tantum dicitur de iis, qui terram vertunt, ſive inſtrumento ut foſſores, ſive manibus ut pueri, ſive roſtro ut ſus & talpa, vel in terra aut cœno volutantur.

WULEN, *wülen,* ſcrutari, rimari, explorare. Cambris *chwilio,* Gallis *fouiller.* Ducta ſimilitudo a foſſoribus, qui dum terram vertunt, eam ſcrutari videntur. Inde formula, *alles durchwülen* omnia perquirere.

WULST, tumor cujuſcunque rei, *wulſtig* tumidus, inflatus, *wulſtige ſchreibart* ſtylus ampullatus. Proprie eſt ebullitio, a *wallen* æſtuare; & dicitur de quovis tumore tropice, quia aquam bullientem refert.

WULTAVA, *wulitiva,* damnum in facie vel decore vultus. Lex Sax. Tit. I. 5. *Si os fregerit, vel Vultavam fecerit corpus.* Lex Friſion. in Addit. Tit. III. 16. *Si ex percuſſione deformitas faciei illata fuerit, quæ de XII. pedum longitudine poſſit agnoſci, quod Wulitivam dicunt.* Video, ſummos Viros, LINDENBROGIUM, SPELMANNUM, & CANGIUM, hanc vocem, tanquam obſcuritate metuendam, abſque Gloſſa dimiſiſſe. Nos illam componimus ex *wlite,* quod Angloſaxonibus *vultum* ſignificat, nec vultum tantum, ſed etiam *decorem* & *pulcritudinem,* teſte BENSONIO in Voc. AS. & *vo* vel *va,* quod in Indice Vereliano exponitur *malum inſperatum, damnum* & *detrimentum.* Cum voce Angloſax. *wlite* conſentit Gothica *wlits,* de cujus origine actum in *antlitz.*

WUND, quatenus eſt verbale a *wunden* ſauciare, ſignificat *vulnus* & *vulneratum.*

WUND,

WUND, *wond*, vulnus. Conſentiunt in voce omnes veterum & recentiorum Dialecti, Gothica, Saxonica, Francica, Alamannica, Anglica, Belgica, exceptis Islandis, qui rectius & antiquius dicunt *und.* Verſio AS. Luc. X. 34. *tha genealæhte he and wrath hys wunda*, tunc appropinquavit & obligavit vulnera ejus. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 27. *ſie meroton daz ſer minero uuundon*, auxerunt dolorem vulnerum meorum. Gloſſ. Boxh. *uuunta* ulcus. VEREL. in Ind. *und* vulnus.

WUND, vulneratus. Inde compoſitum antiquum *brefawunt*, *brefwnt*, ventre vel inteſtinis læſus, a *reif* pars corporis inflexa, quod vide.

WUNDEN, ſauciare, vulnerare. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 89.

Joh uuuntont ferah thinaz
Uuaffan filu uuaſſaz.
Et vulnerabunt animam tuam
Arma valde acuta.

Jus prov. Alam. cap. 333. *der ainen hunt uuundet*, ſi quis canem vulneret. Gothi utuntur compoſito *gawondon* Luc. XX. 12. Angloſaxones *gewundian* ibidem, nos unacum Belgis *verwunden.* Simplex autem antiquius eſt, & multorum eruditorum æſtimatione, HELVIGII, CASAUBONI, & noviſſime REIZII, ortum a Gr. ὠτᾶν vulnerare præpoſito W. & inſerto N. Quamvis etiam ab inſtrumento lædendi tam Græca quam Germanica vox deſumi potuerit, quia mucro & gladius Suecis dicitur *udd*, Islandis *odd*, apud VEREL. in Ind. MARTINIUS alias habet etymologias, unam a *punctu*, alteram a *fendo* lædo, tertiam a *winden* faſciis involvere. Ultimam amplectitur JUNIUS, & poſt eum SKINNERUS, quamvis cæteris deterior ſit, & vulnus cum ligamento ſuo confundat.

WUNDER, quatenus eſt verbale a *wundern* mirari, ſignificat *admirationem*, & quicquid admirationem excitat, *mirum*, *mirabile*, *miraculum.* Dico, quatenus verbale eſt. Nam extra hanc conſiderationem denotare poteſt *inſolitum* & *inſuetum.* Gloſſ. Reenhielm. *ovant* inconſuetum. Haud dubie a *wonen* ſolere, & negativo *o.* quod linguæ Septemtrionali eſt pro *un.* Et hujus linguæ ſoboles eſſe poteſt *wunder*, ſi ſtatuamus, *o.* & *u.* primo coaluiſſe in ore vulgi, & poſtea terminationem *er* fuiſſe adjectam. Verum & hoc relinquere cogor in medio, quia neſcimus, verbumne a ſubſtantivo, an ſubſtantivum a verbo ortum ſit?

WUNDER, admiratio, *wunder nemen* admiratione capi. Angloſaxones hoc ſenſu dicunt *wundrung*, Islandi *undran*, Sueci *undring.*

WUNDER, mirum, mirabile, miraculum. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wundor* miraculum, mirum, res mira, *wundor-full*, *wundor-lic* mirus, mirandus, mirabilis. Gloſſ. Keron. in mirabilibus *in untrum.* Gloſſ. Pez. miraculum *vunter*, prodigia *vuntar.* Sueci utuntur compoſitis *underligh*, *underwærk*, *underbarliga* &c.

WUNDERN, mirari, admirari. Angloſax. *wundrian* Marc. I. 27. Francis *uuunteron*, *uuontoron*, Belg. *wonderen*, *verwonderen*, Angl. *to wonder*, Suec. *undra*, *förundra.* TATIANUS Cap. IV. 12. *uuuntorotun thas tho alle*, & mirati ſunt univerſi. Cap. XII. 5. *inti ſehente uuonterotun*, & videntes admirati ſunt. Hodie dicimus *ſich wundern*, quod a priſco eloquio alienum. Quid Latinis proprie ſit mirari, docet MARTINIUS in voce: „Proprie, inquit, *mirari* puto eſſe intente in-„ tueor. Manſit vis vocis in Italico, ubi„ *mirare* eſt conſiderare, penſare. Et Hi-„ ſpanis *mirar* reſpicere, obſervare. Gall.„ *mirer* eſt intueri, & *miroir* ſpeculum.„ Hæc ille. Et paucis interpoſitis *wundern* derivat a *wenden* vertere, quoniam qui miratur, ille conatu intelligendi mentem huc illuc vertit. Quamvis autem certum ſit, unumquemque conari ut intelligat quod miratur, adeo ut etiam Philoſophia ex admiratione orta putetur: Malim tamen priori cogitationi inſiſtere, qua mirari eſt intente reſpicere. Id enim ſignificare poteſt vox Suecica *undra*, ab *intueri*, fixis & intentis oculis adſpicere, quod fit quoties novitate alicujus rei percellimur, cujus cauſam ignoramus. Addam tamen adhuc aliam etymologiam, in gratiam eorum, qui peregrina faſtidiunt. Gothis admirari dicitur *ſildaleikjan* Luc. XX. 26. Matth. VIII. 10. quod eſt quaſi raro aſſimilari, a *ſilda* rarum, & *leikan* ſimilem eſſe, aſſimilari, & tribuitur admirantibus, quoniam mens intelligendo omnia fit, & occurſu rari in ſimilem affectum transmutatur. Forte ſicut Gothis a raro, ita nobis ab inſolito, h. e. a *wunder* admirari dicitur *wundern*, quia inſolita tantum admiramur.

WUNNE. Vide *wonne.*

WUNSCHEL-RUTE, *wünſchel-rute*, virga divinatoria. An quod ea optatis potiamur, a verbo ſequenti *wünſchen?* Dubito. Nam Belgæ hanc virgam vocant *wichel-roede*, a *wichelen* divinare, futura prædicere. Et hic ſenſus Germanicæ quoque vocis eſſe poteſt, etiamſi literæ quædam in medio ejus reclamare videantur. Nam hæ literæ poſſunt eſſe a vitio & fartura pronunciantium. De voce Belgica vide plura in *wicker* divinator.

WUNSCHEN, *wünſchen*, optare, cupere, deſiderare. Angloſax. *wiſcian*, *gewiſcian*, Francis *uuunſcen*, *uuunsgen*, *uuunszen*, Belg. *wenſchen*, Angl. *to wish*, Suecis *önska*, Island. *æskia* apud VEREL. in Ind. OTFRIDUS Lib. III. Cap. IX. 17. *ſie uuunsztun rinan tradon*, optarunt tangere fimbriam. In tanta dictionum varietate nulla etymologiam tam facilem & commodam admittit quam Islandica *æskia*, quæ certe eſt a Græc. ἀξιῶν petere, cupere, velle: & auſim dicere, reliquas ex illa formatas eſſe per proſtheſin & epentheſin. Litera ξ. virtute continet κσ. & in aliis

aliis quoque vocibus mutatur in σκ. Hinc adſentiri non poſſum CASAUBONO, qui nulla literarum habita ratione vocem Saxonicam deflectit ab εὔχομαι opto.

WUNSCHEN, *wünſchen*, adprecari, vovere, vota nuncupare. Belg. *wenſchen*, Suec. *önska*. Verbum tranſitivum ab immanenti *wünſchen* cupere, optare. Quid enim eſt adprecari, niſi alteri bene vel male cupere, & conceptis verbis optare?

WUNSCHEN, *wünſchen*, per metonymiam antecedentis pro conſequente eſt *adoptare*, quia optatiſſimum eligimus & aſſumimus. Inde *wunſch* adoptio, vel *adoptatio*, qua voce utitur GELLIUS, & *angewünſchter ſohn* filius adoptivus. SOMNER. in Dict. Anglo-ſax. *wiſcing*, *gewiſcing* optio, adoptio. Gloſſ. Boxh. *zuavunſcante* adoptantes. Gloſſ. Keron. adoptione *zeuuunske*. NOTKERUS Pſal. XXXI. 7. *uuunſcis peitonte*, adoptionem exſpectantes. Hunc locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario, ſicut & eum, quem paulo ante ex Otfrido produxi.

WURDE, *würde*, meritum bene vel male facti. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXV. 23.

Mit ſines ſelbes uuirdin
Irloſta unſih thera burdin.
Suo ipſius merito
Liberavit nos ab onere.

NOTKERUS Pſal. LXX. 19. *ſunda ſint din, uuirde ſint Gotis*, tua ſunt peccata, merita Dei. Utrumque locum adduxit SCHILTERUS in Gloſſario, ubi tamen *meritum* cum *dignitate* videtur confundere. Differunt autem ſignificatu. Nam *würde* proprie eſt pretium, valor, a *wæren* æſtimare, & dicitur de merito per metonymiam, qua adjunctum ponitur pro ſubjecto, valor facti, qui facto ineſt, pro ipſo facto, quo bene vel male meremur. Ab hoc ſenſu, quamvis exſtincto, habemus *würdig* dignus, cui jure aliquid tribuitur.

WURDE, *würde*, dignitas, honor meritis tributus. BENSON. in Voc. AS. *wyrth*, *wyrthe* dignitas, *wyrthfull* honeſtus. Refer ad *würden* colere, honorare.

WURDEN, *würden*, a *wert* valor, ſignificat pretio æſtimare. VEREL. in Ind. *virda* æſtimare, *virdaſt* æſtimari. TATIANUS Cap. CXCIII. 6. *intfiengun drizzug ſilabarlingo, uuerd uuerdanti, thas ſie uuerdoton*, acceperunt XXX. argenteos, pretium appretiati, quem appretiaverunt.

WURDEN, *würden*, a *wert* pretioſus, ſignificat colere, venerari, celebrare. Verſio Angloſax. Matth. XV. 4. *wurtha thinne fæder and modor*, honora patrem & matrem tuam. Confer Verſ. 8. & 9. Hymnus Ambroſianus citante SCHILTERO in Gloſſ. Teut. *eokiuuelih erda uuirdit*, omnis terra veneratur.

WURDEN, *würden*, a *wert* dignus, ſignificat dignari. Franci & Alam. utuntur compoſitis *giuuerdon*, *keuuerdon*, nos frequentativo *würdigen*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. V. 37. *giuuerdo unſih heilen*, dignare nos ſanare. Gloſſ. Keron. dignabitur *keuuerdonter*, dignetur *kauuerdonti*, dignatus eſt *keuuerdonter iſt*.

WURDIG, *würdig*, dignus, cui jure aliquid tribuitur. Gloſſ. Keron. dignus *uuirdiger*, indignum *unuuirdigan*. OTFRIDUS in Præf. ad Salom. verſ. 13.

Oba ir hiar findet ia uuicht thes
Thaz uuurdig iſt thes leſanes.
An hic inveniatis aliquid
Quod lectu dignum ſit?

A *würde* meritum. Inde *ſtrafwürdig* pœna dignus, *preiswürdig* laude dignus, *erwürdig* honore dignus, & alia innumera noti ſignificatus. Vocem Goth. & Sax. vide in *wert*.

WURF, quatenus eſt verbale a *werfen* jacere, ſignificat quantum poteſt, (1.) jacientem. Inde *maulwurf* talpa, beſtia quæ pulverem ejicit. (2.) actum jaciendi. Hinc jactus Angloſaxonibus dicitur *wyrp* apud BENSON. Belgis *worp*, *wurp*, Suecis *warp*. (3.) ejectionem, dejectionem, projectionem, conjectionem &c. præcipue in compoſitis veterum, cujusmodi ſunt,

laiſowerpum, conjectio feſtucæ in ſinum alterius, ſymbolice ceſſio, donatio, quia unusquisque præſumitur dimittere & alteri tradere, quod in ſinum ejus conjicit. Extat inter formulas MARCULFI cap. 43. Confer *latz* ſinus veſtis.

merworph, dejectio ex equo, in Lege Longob. Lib. I. Tit. XXXVI. 4. Confer *mar* equus.

rapoworf, cadaveris e ſepulcro ejectio, non *ſepulcri violatio*, ut CANGIUS. Nam *rabe* eſt cadaver, ut pluribus oſtendi in loco. Dicitur extare in quodam Edicto Rotharidis.

walaworf, ejectio diſcriminalium de capite virginis, in Lege Bojor. Tit. VII. 5. Quidam legunt *wultworf*. Sed nihil in lectione mutandum. Nam diſcriminale eſt acus, & hodieque vocatur acus in compoſito *harnadel*. Dicitur autem *wala* a Gr. βέλος ſpiculum, ob ſimilitudinem, vel a βελόνη acus. B. & W. ſunt literæ convertibiles. LINDENBROGIUS *wala* interpretatur *caput*, invita Lege, in qua certe non de capite, quod nullo modo ejici poteſt, ſed de ejectione diſcerniculi agitur. Plura interpretationum ſomnia vide apud CANGIUM.

WURF, quatenus eſt verbale a *werfen* parere, ſignificat fœturam ſeu omnes catulos eodem partu editos.

WURFEL, *würfel*, alea. A jactu. Celticam & Saxonicam vocem vide in *tafel*. Dicitur etiam de cubo, ob ſimilitudinem. Inde *gewürfelt* cubicus, teſſellatus.

WURFSCHAUFEL, ventilabrum. TATIANUS Cap. XIII. 24. *thes uuorphſcuuala iſt in ſinero henti*, cujus ventilabrum in manu ejus eſt.

WUR-

WURGEN, *würgen*, vox triplex ſub iisdem literarum elementis. Quod ideo monendum, ne ſignificatus confundantur.

WURGEN, *würgen*, trucidare, jugulare. Dicitur de gladio & quovis lethali inſtrumento, Ezech. XXI. 14. 28. Joh. X. 10. Heb. XI. 28. & paſſim. Gloſſ. Iſid. *orge* occide. VEREL. in Ind. *farg* perditio, *farga monnum* perdere, necare homines. Forte a *warg* latro, quamvis etiam Græcæ originis eſſe poſſit ab ὀρκεῖν deſtruere, unde πολιορκητὴς urbium deſtructor.

WURGEN, *würgen*, ſtrangulare, laqueo necare. Gloſſ. Pez. ſtrangulare *vurgan*. Idem Belgis *worgen*, & pene ſolis. Hic ſenſus oriri potuit ab Angloſax. *wearg* patibulum, vel a Gr. ἐρείκειν frangere, quia ſtrangulare eſt frangere guttur laqueo. Islandis *virgil* eſt funis patibularis, haud dubie a *würgen* ſtrangulare. De voce Angloſax. *wearg* vide plura in *bargus*.

WURGEN, *würgen*, premere. VEREL. in Ind. *farg* preſſura. Opinor ab *urgere*, præpoſito W. vel F. Dicitur (1.) de glutientibus. Inde *hinunderwürgen* cibum in faucibus interceptum glutiendo detrudere. (2) de cogentibus. Gloſſ. Pez. exigitis *vergont* vel *nottent*. Huc ſpectat proverbium: *den bürgen ſol man würgen*. Hinc *ferg* aliquando fuit nomen exactoris. Fides ſit penes SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. pag. 294. (3.) de obſecrantibus, quia precibus premunt. Hoc ſenſu Franci dixerunt *fergen*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. VII. 49.

Nu fergomes thia thiarnun
Selbun Sancta Mariun,
Thaz ſi uns allo uuorolti
Si ziru ſune uuegonti.
Nunc obſecremus Virginem
Ipſam ſanctam Mariam,
Ut nos in omni ævo
Ad filium ſuum vertat.

WURKEN, *würken*, operari, opus facere. Gothis *waurkjan* Joh. IX. 4. Angloſax. *weorcan, wyrcan*, Franc. & Alam. *uuirken, uuerchon* &c. Belg. *werken*, Angl. *to work*, Suec. *werka*, Isl. *virkia* & *yrkia*. Gloſſ. Keron. operatur *vurchit*, laborent *uuerchoen*, operantem *uuerchontan* &c. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XX. 300. *ther ſulih uuerk uuirkit*, qui tale opus facit. Ut *werk* ab ἔργον, ita *würken* ab ἐργᾶν, ἐργᾶν, præpoſito W. omnium eruditorum conſenſu, paucis exceptis, qui Scythas Græcis imponunt tanquam dicendi magiſtros, quod in quibusdam jure facere videntur, in aliis conjectura.

WURKEN, *würken*, texere, telam facere. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 21. de B. Virgine:

Uuachero duabo
Uuerk uuirkendo.
Pretioſi lintei
Opus texens.

MARTINIO idem eſt quod *würken* operari, poſito genere pro ſpecie. Verum cum res ipſa majoribus noſtris diu fuerit ignorata, ut oſtendi in *lein* tela; dubitari poteſt, an vox origine Germanica ſit. Hebræis *arag* eſt texere. Germanos inde habere *würken*, Græcos ἀράχνη aranea, quod interpretatione Hebræa eſt textrix, valde veriſimile eſt. Illud obſervavit HELVIGIUS; hoc manus docta in margine opuſculi Helvigiani, quo utor, annotavit. Addam tamen adhuc aliam etymologiam e Græcitate petitam. Græci bonis artibus & utilibus inventis id confecuti videntur, quod populorum domitores armis, ut linguæ ſuæ limites longiſſime producerent. Græcis autem ἐριουργεῖν eſt lanificium tractare, & ἐριουργὸς qui lanam tractat, ab ἔριον lana, vellus. Vide ergo, annon *würken* & *würker* ex illis ſint contracta præpoſito W?

WURM, vermis. Angloſax. *wyrm* Marc. IX. 44. Franc. & Alam. *uuurm*, Belg. & Angl. *worm*, Septemtrionalibus *orm*. Gloſſ. Keron. vermis *uuurm*. An a *krum* curvus? Hoc nimis violentum, etiamſi magnum habeat auctorem. Malim, ſi Germanicæ originis ſit, a *werben* moveri in gyrum, in ſe redire, quia B. & M. ſæpe convertuntur. Credo tamen eos, qui pro alieno habent, melioribus rationibus niti. MARTINIUS recta deduxit a Lat. *vermis*, & hoc ab ἕρπω repo, mutatis labialibus; JUNIUS ab ὁρμιὰ funiculus, ob manifeſtam ſimilitudinem. Ita quidam vermis longus inſtar tæniæ Græcis vocatur ταινία, ducta allegoria a faſcia, ſicut idem obſervat. Vocem Goth. V. in *made*.

WURM, ſerpens. Evang. Goth. Luc. X. 19. *atgaf izwis waldufni trudan ufaro waurme*, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes. Hodie occurrit in comp. *lindwurm*, quod vide.

WURST, farcimen. Belg. *worſt*. A φράσσω conſtipo, condenſo, tranſpoſito R.

WURST, agger contra inundationem maris. Proprie obturamentum, a φράσσειν, ἐμφράσσειν obſtruere, obpilare, iter obice ſtipare. Inde fortaſſe eſt, quod ii, qui in littore Cauchico habitant, vulgo WURSTER & WURST-FRIESEN vocantur, a tumulis, quos mari objiciunt. Eosdem conſuetudo appellare ſolet WURTSATEN, hoc eſt, colonos littorales, ab Angloſax. *warth*, *warothe* littus.

WURST, milliare. Vide *raſt*.

WURZE, *würze*, omnis generis herbæ, plantæ, fructus & germina. Gloſſ. Ælf. in nom. herb. herba *gærs* vel *wyrt*, botanicum vel viridarium *wyrt-tun*, cucummerarium *wyrt-tun*, apiago *beo-wyrt*, ficus *ficwyrt* &c. Gloſſ. Lipſ. *wirte* holera, *wurti* herba. Gloſſ. R. Mauri apud DIECM. olus *vurs*. TATIANUS Cap. LXXIII. 2. de grano ſinapis: *thas minniſta allero uuurzo*, minimum omnibus oleribus. Helvetiis *wirz* eſt braſſica, apud PICTORIUM in Diction. Litera W. ab initio dictionis non videtur neceſſaria. Carent enim hoc augmento non-

nonſolum Septemtrionales, qui herbam & plantam vocant *ört*, ut Sueci, vel *urt*, ut Dani; ſed etiam antiquiores, ut patet ex compoſito Gothico *aurtigards* hortus, munitio plantarum, Joh. XVIII. 1. Quo ſenſu etiam Angloſaxones dicunt *ort-geard*, apud BENSON. in Voc. Manifeſto ſatis indicio, *aurt* vel *ort* priſcis idem denotaſſe quod *wyrt*, & eam, quam dixi, literam initialem ſalvo & integro ſenſu adeſſe & abeſſe poſſe. Videamus ergo quid ſit *yrt*, *ort*, *urt?* STIERNHIELMIUS nos remittit ad radicem *öra* ſurgere, oriri. Hanc priſcis Suecis tribuit in Gloſſ. Ulph. Goth. pag. 20. eandemque avide, uti ſolet, arripuit STADENIUS. Quamvis autem facile intelligam, ſimile verbum formari potuiſſe ab *ar*, *or*, *ur*, principium; illud tamen dimittere cogor, quia veſtigia ejus nusquam invenio. Græcis ὄρω eſt excito, attollo, ὄρσω excitabo, ὄρσε ſurge. Creſcere autem eſt ſurgere, excitari, & vi ſua in altum moveri. Et hinc omne vegetabile recte vocatur *urs* vel *urt*. Ita ſurculum vocamus *reis* a ſurgendo, germen *ſchoſs* a protrudendo, alia a ſimilibus. Cuncta a motu inſito & nativo. Hoc, ni fallor, tam diu placere poteſt, donec verbum illud Septemtrionale melius in lucem collocetur.

WURZE, *würze*, condimentum, aroma, *würzen*, condire. SOMNER. in Dict. Angloſax. *wyrt* herba, olus, aroma, *wyrt-drenc* antidotum. WILLERAMUS Cap. V. 13. *ſine huffelon ſint ſamo uuurzbette*, genæ ejus ſunt ſicut areolæ aromatum. Germaniam antiquam ſuis herbis medicinam feciſſe & cibos condiviſſe, nec alia noviſſe aromata præter terræ ſuæ dotes, apud omnes in confeſſo. Ergo ſenſus ab herbis communibus ad odoriferas & medicatas, priusquam exoticæ innoteſcerent, & his demum cognitis ad aromata translatus eſt. Hujusque rei evidens argumentum eſt, PALTHENIO obſervatum, quod aromatarii, qui nobis *gewürzhændler*, Germanis inferioribus *kruideniers* vocantur, & condire *kruiden*, a *kruid* herba.

WURZ, radix, *alandwurz* helenium, *meiſterwurz* imperatoria &c. Evang. Goth. Marc. IV. 6. de ſemine quod in petram cecidit: *ni habaida waurtins*, non habebat radicem. ISIDORUS Cap. II. 2. *dhiu uuurza dhera ſpaida*, radix ſapientiæ. Veteres tam abſurdos fuiſſe, ut plantam & radicem, res a natura diſtinctiſſimas, nominibus confunderent, haud opinabile. Alterutrum igitur neceſſarium, vel ut *wurz* ſit a ῥίζα, vel ut ſit vox apocopata. Apocopari autem potuit duobus modis. Nam radix in Verſione Angloſaxonica ubique vocatur *wyrtruma*, & extra Verſionem *wyrt-wala* apud BENSONIUM. Illud ſignificat *firmamentum herbæ*, hoc *ſcaturiginem herbæ*, ſecundum interpretationem JUNII in Gloſſ. Goth. pag. 397. Antiquiſſimos Germanorum non habuiſſe unam & ſimplicem vocem, quæ radicem ſignificaret, ſed compoſitas tantum, & poſtea ſine truncatas, ex dictis veroſimile fit.

WURZEL, radix. Diminutiv. a *wurz* ejusd. ſignif. e fabrica Francorum. TATIANUS Cap. XIII. 15. *giu' ſt acus giſezzit zi uuorzulum thero buomo*, jam ſecuris poſita eſt ad radicem arborum. NOTKERUS Pſal. LXXIX. 10. *unde flanzotoſt ſine uuurzella*, & plantaſti radices ejus. Nos inde formavimus verbum *einwurzeln* radices agere, quod de malo inveterato dicitur.

WUST, *wüſt*, duplicem habet ſignificatum, unum a *privatione*, alterum a *deſtructione*; illum a παύεσθαι vacare, facere ut vacet, mutato P. in W. hunc ab αἰςὖν deſtruere, delere, præpoſito W. A priori origine habet ut ſignificet *vacuum*, & quicquid vacuo ſimile, *ſolitarium*, *deſertum*, *incultum*; a poſteriori *vaſtatum*, *deſtructum*, *deſolatum*. Latinum *vaſto* ex eodem fonte eſt.

WUST, *wüſt*, vacuus, inanis. Græc. παυςὸς, Angl. *waſte*. Utitur Luth. Gen. I. 2. *und die erde war wüſt und leer*, terra autem erat inanis & vacua. Vocem Sax. & Franc. vide in *eitel*.

WUST, *wüſt*, deſertus, ſolitarius. Angloſax. *weſte*, Francis *uuoſt*, *uuuoſt*, Belg. *woeſt*, Angl. *waſte*. Gloſſ. Pez. ſola *vuoſti*, ſolitaria *vuoſtiu*. NOTKERUS Pſal. LXVIII. 26. *uuuoſte uuerde iro anaſidele*, fiat habitatio eorum deſerta. Utitur Luth. Luc. XIII. 35. *ewer hauſs ſol euch wüſte gelaſſen werden*, domus veſtra relinquetur vobis deſerta.

WUST, *wüſt*, incultus, *die felder ligen wüſt* agri jacent inculti, intermiſſi, vacantes. Allegorice dicitur de moribus incultis. Inde Suevis *wüſt* fœdus, indecorus, agreſtis, & Belgis *woeſtheit* ruſticitas.

WUST, *wüſt*, vaſtatus, *wüſt werden* vaſtari Ezech. XXXV. 15. NOTKERUS Pſ. LXXVII. 7. *unde legeton uuuoſte ſina ſtat*, & locum ejus deſolaverunt. BOXHORN. in Lex. Antiq. Brit. *paith* deſertus, vaſtatus.

WUSTE, *wüſten*, *wüſtenei*, deſertum, ſolitudo, locus ſylveſtris. Angloſax. *weſten* Matth. IV. 1. Francis *uuaſti*, *uuoſti*, *uuuoſti*, *uuuaſtin*, *uuoſtin* &c. Belg. *woeſtyn*, *woeſteny*, Bohem. *puſty*, Lat. Barb. *vaſtina*. NOTKERUS Pſal. XXVIII. 8. *er eruueget dia uuuoſti Cades*, commovebit deſertum Cades. TATIANUS Cap. XIII. 21. *ih bin ſtemma ruofontes in uuoſtinnu*, ego ſum vox clamantis in deſerto. Vocem Gothicam vide in *öde*.

WUSTEN, *wüſten*, evertere, deſtruere, excidere. Græc. αἰςὖν, Lat. *vaſtare*, Francis *oſtan* & *uuoſtan*, Angl. *to waſt*, Ital. *guaſtare*, Gall. *gaſter*, per ſyncop. *gâter*. Gloſſ. Pez. vaſtaret *uuoſta*, devaſtabat, diripuit *oſta*, vaſtitas *oſt*. Hodie libentius utimur comp. *verwüſten*, & Belgæ nobiſcum *verwoeſten*.

WUT, ſubſtantive *lignum*, *arborem*, & *ſylvam*, adjective *ſylveſtrem* ſignificat in vetuſtiſſimis Dialectis, partim etiam in quibusdam hodiernis. Uterque ſignificatus nobis excidit. Uterque tamen nobis ſcitu neceſſarius,

ceſſarius, quoniam his niſi præcognitis & perſpectis concipi non poteſt, quid ſit *wut* ſenſu hodierno. Nam a *ſylveſtri* vox translata eſt ad *ferum*. Poſtea a *wut* ferus prognatum eſt verbum *wüten* ferocire, & ab illo rurſus verbale *wut* furor. Hoc unum cum ſuo parente tempus nobis reliquit, cæteris, a quibus dependent, penitus deletis. Operæ pretium eſt, ut hæc obſoleta tanquam umbras palantes ex orco revocemus.

WUT, lignum. Varie effertur in Dialectis, ob perennem vocalium inter ſe permutationem. Franci dicunt *uuitu*, Angli *wood*, Dani & Sueci *ved*, Islandi *vid*. OTFRIDUS Lib. II. cap. IX. 85. de Iſaaco: *thaz kind thaz druag thaz uuitu mit*, puer una portabat lignum. VEREL. in Ind. *vid* lignum, *vidſmior* oleum ligni, *vidgyrdlar* vaſcula lignea. LOCCEN. in Lex. Jur. Sueo-Goth. *widh* lignum, *widakaſt* ſtrues ligni. Proprie eſt materia cremabilis, ab *eiten* uri, incendi, ardere, præpoſito W. & dicitur de ligno, quia facile ignem concipit. Ita a *brennen* ardere Cambris fit *pren* lignum & arbor.

WUT, arbor. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwydd* arbuſta, arbores, caules, *gwydden* arbor, arbuſtum.

WUT, ſylva, nemus, lucus. Angloſax. *wod*, *woda*, *wode*, *wude*, *wudu*, Angl. *wood*, Belg. *woud*, Island. *vid*. BENSONIUS in Voc. AS. *wod*, *woda*, *wode* ſylva, *wude*, *wudu* ſylva, *wudelic* ſylveſter, *wudubær* ſylviger. VEREL. in Ind. *vid* ſylva, *ſol er undi vidi* ſub ſylvam ſe condidit ſol. Senſum a ligno & arboribus ad ſylvam translatum eſſe, dubio caret. Ita *wald* ante denotavit lignum quam ſylvam. Similiter & *holz*.

WUT, ſylveſter. Verſio Angloſax. Matth. III. 4. de Johanne Baptiſta: *hys mete wæs gærſtapan and wudu hunig*, eſca ejus erat locuſtæ & mel ſylveſtre. Et rurſus Marc. I. 6. *wudu hunig he æt*, mel ſylveſtre edebat. Extat eodem ſenſu in pluribus compoſitis, cujusmodi ſunt, *wud-culfer* palumbus, *wudethiſtel* carduus ſylvaticus, *wudu-bucca* caprea, *wudu-coc* gallinago, *wod-henne* coturnix, *wudu-mær* echo, virgo ſylveſtris &c. Anglis *woodcock* etiamnum gallum ſylveſtrem denotat. Subſtantiva adjectivari, & adjectiva iisdem nominibus efferri, quid magis obvium apud veteres & hodiernos?

WUT, ferus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *gwydd* ferus, ſylveſter. Senſus a ſylveſtri ad ferum prolatus, quia beſtiæ & homines ſylvicolæ feritatem a loco habitationis contrahunt. Ita *wild* primo ſylveſtrem, & poſtea ferum denotavit.

WUT, fero ſimilis. Inde Gothis *wods* dæmoniacus Marc. V. 18. Angloſaxonibus *wod* inſanus, demens, mente captus, furioſus, ſævus, Islandis *odur* idem, Francis *uuoto* tyrannus, compoſite *goteuuoto*, quod dicitur de Herode apud OTFRIDUM Lib. I. Cap. XIX. 36.

WUT, quatenus eſt verbale a *wüten*, quod docendi cauſa ſuppono, ſignificat quantum poteſt, furorem, inſaniam, ſævitiam &c. & Belgis effertur *woede*, Islandis *æde*, *oede*, apud VEREL. in Ind. Inde Angloſaxonibus *wod-ſeoc* inſanus, inſania laborans, *wodethiſtle* helleborum, remedium contra inſaniam, Francis *uuotag* furioſus, *uuotagi* rabies, furor, tyrannis, & alia apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 408. Quibus addi poteſt ex Gloſſis Pezianis *uuotcrimmer* tyrannus, id eſt, inſania ſævus. Cambris *gwyth* eſt ira, indignatio, forte quia ira eſt furor brevis.

WUTEN, *wüten*, furere, inſanire. Angloſax. *wedan*, Francis *uuoten*, Belg. *woeden*, Angl. *to wood*, Island. *æda*, Græc. φοιτᾶν. ÆLFRICUS in Gram. pag. 34. *ic wede* inſanio, bullio. Verſio Angloſax. Joh. X. 20. *deofol is on him and he wet*, dæmonium habet & inſanit. Gloſſ. Pez. graſſatur *uuotit*, graſſantur *uuottent*. Sicut a *ferox* eſt *ferocire*, ita a *wut* ferus vel fero ſimilis eſt *wüten* ferum, immanem & furioſum agere.

WUTERICH, *wüterich*, tyrannus. Gloſſ. vet. apud JUNIUM loc. cit. *uuüdrich* truculentus, atrox, funeſtus. Vi compoſitionis eſt furore & inſania potens, a *wut* furor.

Z.

ZABEL, cacodæmon, *runzabel* pythoniſſa, runa Diaboli. Voces obſoletæ apud GOLDASTUM in Paræn. pag. 454. Scriptores Eccleſiaſtici *zabulum* vocant. LACTANTIUS de mortibus perſecutorum cap. XVI. *Novem præliis* ZABULUM *cum ſatellitibus ſuis debellaſti*. Plura teſtimonia qui deſiderat, adeat CANGIUM in voce. Sic autem vocant *Diabolum*, non a Germanico verbo *zaplen* trepidare (ut non nemini videtur) quod minime convenit cacodæmoni; ſed quod Dorica Dialecto δια mutatur in ζα, ut ζάκορος ſatur pro διάκορος, ζαβάλλειν pro διαβάλλειν calumniari. Sic ζάβολος ex διάβολος, & deinceps *zabel* ex *zabulus* formari cœpit.

ZABERN, ſtatio, tectum caſtrenſe. A Lat. *tabernæ*, ut pridem viris doctis obſervatum. Tales erant *tres tabernæ* in Italia ad viam Appiam, ubi Chriſtiani quidam ex Urbe D. Paulo obviam facti, Act. XXVIII. 15. & tres aliæ a Latialibus illis longe diſſitæ, cohercendis Germanorum excurſionibus exſtructæ, quæ etiamnum vulgo vocantur *zabern*, ut ſunt

RHEIN-ZABERN, tabernæ Rhenanæ,
ELSAS-ZABERN, tabernæ Alſaticæ in Tribocis,
BERG-ZABERN, tabernæ montanæ,

omnes a Romanis oriundæ. AMMIANUS ejusmodi tabernas diſerte *munimenta* vocat,

 Lib.

Lib. XVI. Cap. 21. quia ab initio erant ſtationes vel loca munita, ubi pars exercitus abſcondebatur. Hinc aliæ in ripa Rheni, aliæ in interioribus conditæ, ut hoſtes invadentes ab extimis & intimis arcerent.

ZACK, cuſpis, *zæcklein* parva cuſpis, *zackicht* denticulatus, acuminatus. Haud dubie quia pungit, a *ſticka*, *ſtican*, quorum illud Suecis, hoc Angloſaxonibus pungere ſignificat. ST. ſæpe tranſponitur in TS. hoc eſt in Z. Exempla vide in *Anaſtrophe*, inter *Proleg.* Sect. IV. In quibusdam Dialectis ſibilus eliditur. Inde Islandis *taggar* cuſpides, apud VEREL. in Ind. Synecdochice eſt ſagitta, quia in cuſpidem deſinit. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *taccl* ſagitta.

ZÆH, & alia Dial. *zach*, lentus, ductilis, quod trahi aut flecti poteſt, a *ziehen* trahere, judice MARTINIO.

ZÆHE, digitus pedis. Angloſax. *ta*, Angl. *toe*, Belg. *teen* & *toon*. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *ta* digitus pedis, *micele ta* pollex pedis, *æftere ta* ſecundus a pollice, *midleſte ta* medius, *feortha ta* quartus, *lytle ta* minimus. JUNIUS in Obſerv. ad Will. pag. 255. „Origo vocis, inquit, manifeſte „petita eſt ex inuſitato τάω, unde pleraque „tempora mutuatur τείνω *extendo*; quo„niam digiti pedis ipſum pedem quaſi pro„ducunt; vel potius quod brevi atque hu„mili corpore homines in extremos pedum „digitos aſſurgere ſoleant, quo ſpeciem cor„poris augeant & ſtaturam extendant. Hæc ille. Quodſi ab extenſione derivare placet, non opus eſt verbo Græco, cum Angloſaxonibus *teon*, Anglis *tow*, Germanis *ziehen*, idem ſignificet. Aliis digiti pedum ſic dicuntur, quia decem ſunt, a *zehen*, h. e. a numero decenario.

ZÆHR, gutta aquæ vel alterius humoris, ſive expreſſi, ſive ſponte cadentis. Vox Celtica. Hibernis, quorum lingua veteri Britannicæ & Cambricæ hodiernæ valde ſimilis, *deor* eſt gutta, teſte TOLANDO. Danis *taar* ſtilla aquæ, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 328. Suecis *tærar* pluvia quæ guttatim cadit. Suſpicor, vocem primigeniam fuiſſe *tagr*, vel ſimilem, a verbo Celtico *truccio* cadere, quod hodie perennat apud Cambros, per metatheſin factam, & proprie denotaſſe ſtillam, ſeu guttam cadentem. Senſus a gutta ad lacrymas translatus hanc conjecturam confirmat.

ZÆHR, lacryma, humor aqueus quacunque de cauſa oculis expreſſus, ſive præſente quodam animi affectu, ſive non. Hibernis *deor* ut ſupra. Angloſaxonibus & Anglis *tear*, Islandis *tar*. VERELIUS in Ind. *med taar oc træga ærfva* hæreditatem cum lacrymis & ægritudine adire, *taraſt* lacrymari. Cuncta videntur ſyncopata ex antiquiori *tagr*, de quo ſupra. Sane lacryma Cambris & Armoricis dicitur *daigr*. Similiter & Gothis *tagr* eſt lacryma, *mit tagram* cum lacrymis, Marc. IX. 24. *tagrida* lacrymatus eſt, Joh. XI. 35. Quibus convenit Græc. δάκρυ, δάκρυον & δάκρυμα. Franci & Alamanni G. mutant in H. & T. in Z. Gloſſ. Keron. lacrymis *zaharim*. OTFRIDUS Lib. III. Cap. XXIV. 95.

> *Mit zaharin ſi thie fuaze bigoz,*
> *Thar ſi then bruader liobon roz.*
> Lacrymis pedes humectabat,
> Dum fratrem charum deplorabat.

Confer dicta in *thran* lacryma.

ZÆMEN, domare, aſſuefacere, ſubigere, vi vel diſciplina. Goth. *tamjan*, *gatamjan*, Marc. V. 4. Angloſax. *tamian* apud SOMNERUM, *temian* apud BENSONIUM. Francis *zamon*. Gloſſ. Pez. domat *zamot*. VERELIO in Indice *temia*. Belgis *temmen*, Anglis *tame*. Quibus conſentit Gr. δαμάω, Lat. *domo*. Revera autem idem eſt quod *zaumen*, *zeumen*, nec differt ab illo niſi metaphora. *Zäumen* eſt freno cohercere, & dicitur proprie de equis, aliisque animalibus ſive domeſticis ſive feris, quæ freno injecto utilitatibus noſtris inſervire coguntur: *zæmen* vero imperio aut diſciplina cohercere, & dicitur de hominibus & humanis affectibus, quia diſciplina freno ſimilis eſt, & cum freno pingitur. Sic populi ſubiguntur, ut legibus victoris pareant. Sic pueri reprimuntur, ut morem gerere diſcant. Sic affectus continentur, ne quid indecenter fiat. Præcipuum derivatum eſt *zam* aſſuefactus, domitus, cicur, de quo infra.

ZÆSER, fibræ, capillamenta radicum & herbarum, quibus alimenta attrahunt, *zæſerlein* fibrillæ. Ab obſoleto *tæſan* trahere. SOMNER. in Dict. AS. *tæſan* carpere, vellere, trahere. Idem tribuit Belgis *teeſen*. Hodie dicimus *zauſen*, quamvis de violenta attractione tantum. Cuncta, ni fallor, a Gr. τάζειν extendere, vel τάσις tenſio. Nihil enim attrahi poteſt, niſi prius ad latus moventis tendatur, & antecedens poni pro conſequente admodum frequens eſt. Gothi dicunt *thinsjan*, inſerto N. quod imitantur Franci & Alamanni in *thinſen*. Cod. Arg. Joh. VI. 44. *nibai atta at-thinſith ina*, niſi Pater traxerit eum. TATIANUS Cap. CCXXXVI. 7. *thinſente thaz nezzi*, trahentes rete. ISIDORUS Cap. IX. 5. *chidhinſit zi imu allan mittingart*, contrahit ad ſe omnem mundum. Similia habent Gloſſæ Lipſii & Pezianæ. Et huc commode referri poteſt Lat. *tenſa*, quia tenſæ ſunt vehicula, quæ in nummis Imperatorum a mulis trahuntur.

ZAGEL, pilus, tam hominis quam animalis. Vox Gothica. Cod. Arg. Matth. V. 36. *ni magt ain tagl hweit aiththau ſwart gataujan*, non potes unum capillum album aut nigrum facere. Marc. I. 6. *Johannes was gawaſiths taglum ulbandaus*, Johannes erat veſtitus pilis camelorum. VEREL. in Ind. *tagl* ſetæ, capilli. Hodie ſuperat apud Suecos, quibus *tagel* ſeta. An a θηγαλέος acutus? Dubito, etiamſi ſetæ ſint pili duriores & acuti. Veroſimilius eſt, Gothos, cum

cum adhuc in ſolo Scythico juxta paludem Mœotidem habitarent, eam vocem a populis Ponticis accepiſſe, & poſtea in Occidente diſſeminaſſe. Nam Turcis in hunc usque diem crines & capilli vocantur *ſac*, teſte CLODIO in Lex. Turc. Et vox Gothica ita concepta eſt, ut pateat, eam eſſe diminutivum a *ſac*, mutato S. in T.

ZAGEL, cauda. Angloſax. *tægl.* JUNIUS in Obſ. ad Will. pag. 255. vocem Saxonicam deduxit a θηγαλέος acutus, *quod iſta extremitas animalium in acutum deſinat.* Sed in Gloſſario Gothico pag. 328. aliter ſtatuit de hoc ſignificatu: *Islandis*, inquit, *tagl eſt cauda equina, dubio procul ob denſitatem pilorum.* Quod, ſi recte intelligatur, non eſt contemnendum. Nam *tagl* primo fuit pilus & pili, capillus & capilli, poſtea, ut reor, faſciculus capillaris, ſeu totus capillorum complexus, nodo in vertice religatus, quem deſcribit TACITUS Cap. XXXVIII. de M. G. tandem cauda equina, quod faſciculo capillari ſimilis eſſet, denique omnis cauda piloſa. Aut, ſi nova etymologia opus ſit, ducerem a *ziehen* trahere, quia cauda eſt pars extrema, quam animal poſt ſe trahit. Hodie *zagel* in multis locis etiamnum eſt cauda, *roſſzagel* cauda equina. Vide plura in *zahl.*

ZAGEN, non audere, *zages mutes* puſillanimis, *verzagen* animum abjicere, *zaghaft*, *verzagt* timidus, abjectus. Non occurrit niſi apud Francos. Gloſſ. Pez. ignavi *zagun.* OTFRIDUS Lib. IV. Cap. VII. 151.

Ther thrittho uuas niheinheit,
Thuruh ſina zagaheit.

Tertius erat nullus
Propter ſuam ignaviam.

Quemadmodum *træg* piger, ignavus, eſt a *tragen* cunctari, tardare: ita *zag* ejusdem ſignificatus eſt a *ziehen* cunctari, moram trahere. Talis enim eſt ignavus, tardus inquam, & moroſus. Poſtea ſenſus ab ignavo ad timidum translatus eſt, quia, ſicut ignavus non audet laborem aggredi, ſive torpore naturali, ſive metu moleſtiæ impeditus: ita timidus non audet pericula aggredi, ob eandem cauſam. Hinc ignavi plerumque ſunt meticuloſi, eoque meticuloſiores, quo magis otio marcent & inertia. Latinis quoque *ignavus* nonſolum eſt ſegnis & torpidus, ſed etiam mollis & effœminatus, & *ignavia* nonſolum deſidia, ſed etiam vitium deficiens in audendo.

ZAHL, cauda. Anglis *taile*, Thuringis *zaul*, Miſnicis *zahl.* Hinc quædam herba illis vocatur *katzen-zahl*, quia caudam felis refert. Apud HESYCHIUM θαυλέα exponitur οὐρα, κέρκος, h. e. cauda, obſervante JUNIO in not. ad Will. pag. 255. Quod proxime convenit cum Thuringico *zaul.* Dicitur alias *zagel*, & fortaſſe prius & rectius. Aut, ſi *zahl* non ſit affine, poterit referri ad τελεῖν finire, terminare, quia cauda eſt pars poſtrema animalis. Etymon Martinianum vide in *ſchwanz.*

ZAHL, numerus. Vide & ſcribe *zal*, ob reverentiam Antiquitatis.

ZAL, numerus. NOTKERUS Pſal. CIII. 25. *chriechentiu dero nehein zala ne iſt*, reptilia quorum non eſt numerus. Dani & Sueci dicunt *tall*, *taal*, rectius & origini conformius. Nam proprie idem eſt quod *teil* pars, ſenſu a quantitate continua ad diſcretam translato. Quid enim eſt numerus, niſi pars quanti ſeu quantitas diſcreta? Angloſaxones utuntur compoſito *getæl* & *getale*, quos imitantur Belgæ in *getal.* Sed & ſimplici uſos eſſe, patet ex compoſito *tyn-man-tale* decuria, decemviralis numerus, cujus hæc antiquitus erat conſtitutio, ut ſi quis ex decuria peccaſſet, & judicio non ſtetiſſet, reliqui ad ſatisfactionem tenerentur. Vide Gloſſographos in *Tenmantall.*

ZAL, quota diviſionis vel æſtimationis. OTFRIDUS in Præf. ad Ludov. R. Germ. verſ. 113.

Selbar ribi ſina zal
Rihtit ſcono ſo ſo er ſcal.

Ipſe regni ſui portionem
Regit pulcre ut debet.

VERELIUS in Ind. *tala* in Legibus eſt æſtimatio ſecundum partes fundi & poſſeſſionis in debitis vel mulcta exigendis, *ſaktal* æſtimatio delictorum concurrentium. Hodie ſuperat in compoſitis circa Rhenum, cujusmodi ſunt, *marzal* rata portio, *erbzal* portio hæreditaria, interprete SCHILTERO in notis ad Epinic. verſ. 16. qui hunc ſignificatum ex monumentis Veterum primus eruit.

ZAL, computus. Gloſſ. Pez. ſupputatio *zala.*

ZAL, ſermo, oratio. Islandis *thula*, Belgis *tale*, Suec. *taal.* Senſus a ſerie numerorum ad ſeriem verborum translatus, unde Islandis *tala* loqui, *tulkr* interpres apud VERELIUM in Ind. Belgis *talman* linguæ peritus. Anglis & Scotis *telle* dico. Germanis *zelen* narrare, & reliqua, quæ vide in loco.

ZALEN, *bezalen*, ſolvere debitum, pendere pecuniam, præſtare ſolutionem. Belg. *betaalen*, Suec. *betala*, Græc. τελεῖν. Proprie quidem eſt *numerare*, a *zal* numerus: Dicitur autem de ſolventibus per metonymiam antecedentis pro conſequente, quia numerata pecunia ſtatim ſolvitur obligatio. Ita etiam Latinis *numerare* ſæpe uſurpatur pro *ſolvere.* Et tametſi *zalen* vel *talen* eo ſenſu apud priſcos Saxones & Francos non reperiatur, Celticum tamen eſt, & vetuſtiſſimi temporis uſu probatum. Nam ex hoc fonte *ſolutio*, *compenſatio*, *penſio* Cambris dicitur *tal*, *taliad*, *taledigaeth*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit.

ZAM, aſſuefactus, domitus, cicur. Angloſaxonibus, Anglis & Belgis *tam*, Francis *zam.* Gloſſ. Ælf. aper *wilde bar*, verres

tam bar. NOTKERUS Pſal. XXIV. 9. *er leret die zamen ſine uuega*, docet manſuetos vias ſuas. VERELIUS in Ind. *tamt* adſuetum, facile. Refer ad *zæmen* aſſuefacere.

ZAN, vox antiquiſſima, ſed in Dialectis varias mutationes perpeſſa. Perſis effertur *dendan*, Græcis ὀδὼς, pl. ὀδόντες, Latinis *dens*, Armoricis *dant*, cujus diminutiv. *deintws*, Gothis *tunth*, Angloſaxonibus *toth* & *teth*, Francis & Alamannis *zan*, pl. *zeni* & *zeinde*, Islandis prioribus *tan*, hodiernis *tonn*, Belgis & Suecis *tand*, Anglis *tooth* & *teeth*. In vetuſtiſſimis Evangeliorum Verſionibus verba Domini, *dentem pro dente*, Matth. V. 38. ab interprete Gothico redduntur: *tunthu und tunthau*. Angloſaxonico: *toth for toth*. Francico: *zan furi zan*, in Harm. Evang. Tat. cap. XXXI. 1. Quæ ſicut inter ſe, ita etiam cum reliquis cognata eſſe, nemo facile inficiabitur. Radicem nominis creduntur cuſtodire Græci in verbo τένδω edo, vel τένθω rodo. Ita ſentiunt MARTINIUS, & poſt illum JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 335. Literæ, quæ vel in medio vel in fine deſiderantur, non debent quenquam ab hac etymologia alienum reddere. Nam hic defectus poteſt eſſe a ſyncope & apocope, ut ſæpe alias.

ZANEN, pungere, mordere, mordicare. Vetus Francicum, a ſubſt. *zan* ortum. Gloſſ. Pez. rodunt *zanont* vel *pizzent*.

ZANGE, forceps. Angloſax. *tang* & *tong* apud BENSONIUM, Francis *zanga*. Gloſſ. Pez. forceps *zanga*. Cum innumeræ voces in omnibus Dialectis per epentheſin ſint corruptæ, dubitari poteſt, an litera N. ad fontem & conſtitutionem vocis ſpectet. Latinis *forcipes dicuntur, quod his forma, id eſt, calida capimus*, auctore FESTO. Quid obſtat, ut idem inſtrumentum dicatur *tang* a *taga* capere, prenſare, prehendere, quo hodie utuntur Sueci? Verbum Suecicum cum aliis ſui generis, vide in *attachiare*. MARTINIUS in voce *paſtomis* derivat a *teneo*, SKINNERUS ab Italico *tengo*.

ZANK, jurgium, altercatio, rixa. Cambris *ſenn*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Proprie eſt mordicatio, a *zanen* mordicare, & dicitur de jurgio, quia altercantes videntur ſe mutuo dentibus lacerare. Hinc *zanken* & *beiſſen* in ore vulgi etiamnum ſunt ſynonyma. Huic etymologiæ non obſtat, quod Celtica Lingua *ſenn* ſit jurgium. Nam *zank* & *ſenn* non differunt niſi modo naſcendi. Illud eſt derivativum, hoc verbale a *zanen* mordere.

ZANKEN, rixari, injuriis certare. Verbum a ſubſt. factum, & non a *ſingen* cantare, quod præter rationem ſuggerit STADENIUS. HELVIGIUS, ut nos Græce loquentes faciat, ex particula intendendi ζα & νεικεῖν contendere, objurgare, ingenioſe compoſuit ζανέικη jurgium & ζανεικεῖν jurgari. Quod acceptarem, ſi anguſtia domeſtica, quæ hic nulla eſt, nos ad mendicitatem compelleret. Si quis tamen his delectetur, ſimilia compoſita inveniet in *zappeln*, *zechen*, *zittern*. Anglis *to taunt* eſt convitiari, ſive quia Z. amant mutare in T. ſive a Græc. τωθάζειν ejusdem ſignificatus, ut cenſet CASAUBONUS. Alia verba a mandibula & dentibus ἀμέσως formata, vide in *keifen* jurgari.

ZAPF, fiſtula, canalis, tubus, *zapfen* per ſiphunculum elicere. Græcis σίφων & σιφωνίζειν. BENSON. in Voc. Angloſax. *tæppan* promere, *tæppere* promus, *tæppeſtre*, *tæppyſtre* promus fœmininus. Belgæ inde habent *tap* & *tappen*, Angli *tappe* & *tapſter*. Ab inſtrumento ſunt reliquæ appellationes. Nomen vero inſtrumenti non eſt a ſono fictum, ut quidam volunt, ſed potius ab effuſione factum. Vide *ſaufen* fundere. Præcipua compoſita ſunt, *anzapfen* perforare dolium ſiphunculo aptando, *zapfen-ſtreich* ſignum ictu tympani datum receptui a potationibus, terminus militaris, in quo *zapf* metonymice ponitur pro cella cereviſiaria, ubi milites potare ſolent, quæ poſt ictum tympani ſolet viſitari.

ZAPF, epiſtomium, obturaculum, *zapfholz* ſuber. Gloſſ. Pez. ſuber *ſaph*. BENSON. loc. cit. *tæppe* epiſtolium. Lego epiſtomium. Dicitur etiam *conus* a figura conica, quia ex lato in acutum deſinit. Sed & criſta Latine *conus* dicitur, Germanis *zopf*. Quod STADENIO videtur anſam dediſſe, ut appellationem epiſtomii a prominentia & ſimilitudine criſtæ arceſſeret, in Voc. Bibl. pag. 746. Sed magis conveniens eſt, ut obturaculum ab officio, quo fungitur, quam ab ulla ſimilitudine denominationem accipiat. Hanc vero accipere poteſt a verbo *ſtoppen*, *ſtopfen* obſtruere, obturare, mutato ST. in TS. hoc eſt, in Z. Metaphorice dicitur de epiglottide, quia epiſtomio ſimilis.

ZAPPELN, pedes manusque jactare. Dicitur proprie de iis, qui in ſummo diſcrimine conantur membrorum agitatione evadere, nec tamen exitum, quem quærunt, inveniunt, ut moribundi in lecto & patibulo. Utitur Luth. 2. Sam. XXII. 46. ubi agitur de captivis, qui in catenis trepidant. Et trepidare quidem, ſive metu ſive frigore, Sorabis dicitur *czepecu*. Germanos inde formaſſe *zappeln*, videtur affirmare FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 21. Alii alias origines commendant. STADENIO judice eſt frequentativum a *tappen* palpare. Ita Latinis *palpito* a *palpo*. MARTINIUS vero compoſitum exiſtimat ex ζα valde, & πάλλειν palpitare, movere, quatere.

ZARGEN, vexare. Vide *zergen*.

ZART, tener, mollis, delicatus. Gloſſ. Pez. teneritudinem *zart*, delicatus *zardihher*. Reliquæ Dialecti variant in voce. Sic tener Belgis dicitur *teer* & *teder*, Anglis *tender*, Gallis *tendre*, Scandis antiquis *ſar*. VEREL. in Ind. *ſar* tener, *ſerliga* teneriter. Idem Græcis τέρυ & τέρην, & ab illo per varias imitationes *teer*, *ſar*, *zart*, imo etiam

tener,

tener, & reliqua, ut conſideranti manifeſtum. In derivatis dicitur etiam de animo, tam bono quam malo ſenſu. Inde *zærtlich* blandus, *zærtlichkeit* teneritas, mollities animi, *zærtling* mollis, effœminatus, *zærteln* blanditiis uti cum aliquo, quod dicitur de blanditiis parentum erga liberos, Sir. XXX. 9. *verzærteln* nimia indulgentia corrumpere.

ZART, tenuis, infirmus, imbecillus. Refer ad *zeren* attenuare.

ZAUBERN, artes infernales exercere, quales ſunt, dæmonum evocationes, colloquia cum ſpiritibus aut defunctis, commercia cum Nymphis, incantationes, faſcinationes, præſtigiæ, veneficia, aliaque maleficia & portenta, *zauberer* talis artifex, *zauberei* talis ars ſive magia diabolica. Gloſſ. Pez. faſcinavit *pizouprota*, ariolatus eſt *zouprota*, divinis *zouprarun*, ariolus *zouprari*. Gloſſ. Lipſ. *touferes* venefici. VEREL. in Ind. *tofur* magia, *tofra nornir* numina magorum. Ill. LEIBNITIUS in not. ad Archæologum Mylii pag. 196. nomen deducit a *toben* furere, quod incantatores furioſorum in modum agant, ut nunc quoque faciunt *Jonglatores* quos vocant in America Septentrionali. PEISKERUS a ζοφερὸς ater, niger, tenebroſus, quod malefici lucem fugiant, & plerumque in locis obſcuris ſemperque in intempeſtæ noctis tenebris conventus ſuos agant. Vide annon turba illa vocabulorum ab infernali numine *zabel*, quod a nefariæ artis magiſtris creditur adorari, potuerit eſſe deſumpta, etiamſi litera L. in fine vocis videatur repugnare? Nam hæc litera ſæpe mutatur in R. & vice verſa. Sic ex *kilch* eccleſia, factum eſt *kirch*, ex *brocksberg* melibocus *blocksberg*. Gallis certe totum inſtitutum dicitur *diablerie* ab auctore Diabolo.

Vetus fama eſt (vera an mendax neſcio) LAPPONES arte Magica excellere. OLAUS MAGNUS Archiepiſcop. Upſal. Lib. III. Hiſt. de Gent. Septentr. Cap. XVI. *Hæc extremi Aquilonis regio Finlandia ac* LAPPONIA, *ita erat docta maleficiis olim in paganiſmo, ac ſi Zoroaſtrem Perſam in hac damnata diſciplina præceptorem habuiſſet.* Vide quæ ibidem pluribus de nodis magicis & vento venali narrantur, & confer Cap. XVII. ubi de extaſi Lapponum agitur. Idem Lib. IV. Cap. V. de Lapponibus: *Bella nunquam, niſi gravi injuria provocati, in proprios vicinos vel longe diſtantes inferunt. Tuncque nedum armis, quæ furor accommodat, ſed & diris* INCANTATIONIBUS *(ut ſuperiore libro, imo in principio hujus dictum eſt) inimicos quaſi impacabiles adoriuntur, membra hoſtium in ſtuporem vertendo, ut nec manum levare, nec enſe ferire, & vix effugere, eis ſit conceſſum.* Sane nomen, ſive jure ſive injuria illis tributum, idem prodere videtur. Nam LAPPONES vi vocis poſſunt eſſe *incantatores*, ſi derivatio inſtituatur a *luppen* incantare. Imo etiam ipſorum Lingua *leppoted* idem ſignificat quod Germanis *zaubern*, quantum ex *Catechiſmo* LUTHERI Lapponice verſo & Holmiæ impreſſo 1726. colligere potui. Quod, cum ſupra monere neglexerim in voce *luppe*, hic inſerendum putavi. Alia ad Magiam ſpectantia vocabula vide in *bannen* citare, *galder* incantator, *hexe* incantatrix, *rune* myſterium, *ſchweren* invocare &c.

ZAUDEN, tardare, moram trahere. Videtur tranſpoſitum e Græco δοκάζειν morari, exſpectare.

ZAUM, frenum, domandi inſtrumentum. Gr. κημὸς, Lat. *camus*. Gloſſ. Keron. funibus *zaummum*. Gloſſ. Lipſ. *antomi* frenum. VEREL. in Ind. *taum* habenæ. Idem Belgis *toom*.

ZAUMEN, *zeümen*, frenare, frenum injicere, jugum vel clitellam imponere, Belg. *toomen*, & dicitur proprie de jumentis. Senſum verbi allegoricum vide in *zæmen* domare.

ZAUN, locus ſepimento cinctus, domus, villa, prædium, hortus, latiſſimo ſignificatu. Angloſaxonibus *tun*, Belgis *tuin*, Scandis prioribus *tun*. VEREL. in Ind. *tun* locus ſeptus, clauſus, munitus. Latino-Barbaris *tuninum*, in Lege Bojorum Tit. I. Cap. XIV. 5. interprete VOSSIO. Cuncta a *zeunen* claudere, ſepire. Ab eadem radice eſt *dun* oppidum, vox Celtica vetuſtiſſima, & reliquis affinitate juncta, ut dixi ſupra in loco. Præcipua Angloſaxonum compoſita ſunt, *tungerefa* villicus, præfectus villæ, Luc. XVI. 8. (quod imitantur Latino-Barbari in *Tungravio*, apud CANGIUM) *tunſcire* villicatio, ibid. verſ. 4. *apple-tun* pomarium, & ſimilia, quæ cum cæteris ejusdem idiomatis vocabulis ſiſtit SOMNERUS in Dictionario. Quicquid horum eſt, Germanis obſolevit. Superat tamen priſtini ſignificatus indicium in compoſitis,

zaun-gericht, jurisdictio civilis & criminalis intra terminos privatæ domus concluſa, a *zaun* domus.

zaun-könig, trochilus. Latini *regulum* vocant, Galli *roitelet* eodem ſenſu. Nos regulum cum additamento *zaun* hortus, quia rarius in ſylvis, frequentius in hortis conſpicitur. Cur autem regulus? Forte ab aurea in vertice macula, quæ coronæ ſimilis.

ZAUN, ſepes. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. Francis *zun*, teſte compoſito *ſteinzun* maceria, quo utitur NOTKERUS Pſal. CXLIII. 14. obſervante SCHILTERO in Gloſſario. Senſus vocis hodiernus, quem STADENIUS conatur deducere a *dehnen* extendere, in Voc. Bibl. pag. 747. Nos priori originationi inhæremus, quæ nonſolum loco ſepto, ſed etiam ſepimento convenit.

ZAUSEN, trahere, carpere, vellere. Angloſax. *tæſan*, Belg. *teezen*. De verbo Angloſaxonico actum ſupra in *zæſer* fibræ.

ZAUWEN, feſtinare, *zauwe dich* feſtina. Utitur

Utitur Luth. 2. Sam. V. 24. Inde *gezauwe* feſtinatio. STADENIUS & SCHILTERUS videntur ſibi ſimilia deprehendiſſe in OTFRIDO, ille in Vocibus Bibl. pag. 747. hic in Gloſſario pag. 891. Sed examen Cel. SCHERZII hanc illis acquiſitionem eripuit. Vera & genuina verbi forma fuit *zochen*, *zuchen*, a Græc. ταχύνω celero, accelero, T. more Francorum mutato in Z. Idque colligo ex Gloſſa Reineſiana apud SCHILTERUM in Gloſſario: *zuhant* ſtatim.

ZECHE, metallifodina. A *ziehen* trahere, quia metalla extrahuntur e fodinis. Ita STILERUS in Theſ. L. Germ. Confer *kux*.

ZECHE, compotatio, *zechen* compotare. HELVIGIUS componit ex ζα & χέειν valde infundere. Alii ad præcedentem radicem referunt, quia potiones attrahuntur a bibentibus. Et his favet, quod etiam *trinken* bibere ab attractione humidi formatur.

ZEHEN, & *zehne*, bis quinque. Græc. δέκα, Lat. *decem*, Camb. *deg*, Armor. *dec*, Gothis *taihun*, Angloſax. *tyn*, Franc. & Alam. *zehan*, Procop. *thyne*, Hibern. *deag*, *deich*, Belg. *tien*, Angl. *ten*, Dan. *ti*, Suec. *tijo*, Gall. *dix*. Quædam ex his derivari commode poſſunt a *ziehen* trahere, ducere, quia denarius eſt tractus decem unitatum, nec hoc tantum, ſed & ductor decadum apud omnes populos, qui per decades antiquitus numerabant, quales fuiſſe Gothos, Saxones, Francos, & Alamannos, ex linguis eorum manifeſtum eſt. Sic centum Gothis dicitur *taihun - taihund*, h. e. decies decem Luc. XVI. 6. nonaginta *niun - tehund*, h. e. novies decem Luc. XV. 4. octoginta *ahtau - tehund*, h. e. octies decem Luc. II. 37. Iidem in fine compoſitorum ſæpe pro *taihund* vel *tehund* adhibent *tig*, quod Celtica Lingua (ut ex Dial. Cambrica, Armorica & Hibernica patet) eſt decem, & Gothica denus, quamvis in compoſitis tantum, rurſus a *ziehen* trahere, ducere, ob rationes paulo ante memoratas. Qua in re conſentientes habent Saxones, Francos & Alamannos. Sic

- ſeptuaginta Gothis dicitur *ſibuntig* Luc. X. 17. Angloſax. *ſeofantig*, Franc. & Alam. *ſibunzug*, hodie *ſibenzig*, h. e. ſepties dena, ſive ſeptem tractus, quorum ſinguli valent denarium.
- ſexaginta Gothis ex analogia *ſaihſtig*, Angloſax. *ſixtig*, Franc. & Alam. *ſehszug*, hodie *ſechszig*, h. e. ſexies dena.
- quinquaginta Gothis *fimftig* Luc. XVI. 6. Angloſax. *fiftig*, Franc. & Alam. *finfzug*, hod. *fünfzig*, h. e. quinquies dena.
- quadraginta Gothis *fidwortig* Luc. IV. 2. Angloſax. *feowertig*, Franc. & Alam. *fiorzug*, hod. *vierzig*, h. e. quater dena.
- triginta Gothis *thrinſtig* Matth. XXVII. 3. Angloſax. *thrittig*, Franc. & Alam. *drizzug*, hod. *dreiſſig*, h. e. ter dena.
- viginti Gothis *twaimtig* Luc. XIV. 31. Angloſax. *twentig*, Franc. & Alam. *zweinzig*, hod. *zwanzig*, h. e. bis dena.

Reliqua, & præcipue Angloſaxonicum *tyn*, Procop. *thyne*, & Angl. *ten*, commodius derivantur ab obſoleto *tina* colligere, quod ſiſtit VERELIUS in Ind. ut decem proprie ſit omnium digitorum collectio. Nam veteres digitis numeraſſe, dubio caret, & ſatis perſpicue cognoſcitur ex conſideratione numerorum *fünf* quinque, *elf* undecim, *zwelf* duodecim, *hund* centum.

ZEICHEN, ſignum. Gothis *taikns* Luc. II. 12. Angloſax. *tacen* ibid. & *tacn* alibi, Francis *zeichan*, Alam. *zeihhan*. Gloſſ. Keron. ſignum *zeihhan*, ſigno *zeichane*. Idem in Gloſſis interlin. ad Reg. S. Bened. cap. XLVIII. *ſin caruue denne andras zeichan clohhot*, ſint parati dum ſecundum ſignum pulſaverit. TATIANUS VI. 2. *thaz ſi ju zi zeichane*, hoc ſit vobis ſignum. Quidam ad conſenſum referunt Græc. τέκμαρ. Oritur autem a *zeigen* oſtendere, de quo infra. Hæc enim eſt natura omnium ſignorum, tam naturalium quam artificialium, tam myſticorum quam militarium, ut ſenſibus vel menti aliquid oſtendant, quo alterius rei admoneamur. Et hoc indicium eſt illud ipſum quod vulgo ſignum vocamus.

ZEICHEN, ſignum miraculoſum, oſtentum, prodigium, miraculum, monitum Dei præter naturam. Hinc ſignum de cœlo Marc. VIII. 11. Gothis dicitur *taikn us himina*, Angloſax. *tacen of heofone*. Et miracula Chriſti in locis innumeris ab OTFRIDO vocantur *zeichon*, hoc eſt, ſigna, præcipue Lib. III. cap. XIV. ubi brevis admonitio de ſignis. Et recte omnino. Nam miracula ſunt ſigna, quibus aliquid, quod in ſenſus non cadit, & ſola mente percipitur, monſtratur, cujusmodi eſt, ſumma Dei in res naturales poteſtas, auctoritas ejus qui nomine Dei loquitur, veritas doctrinæ, & ſimilia. Præcipuum apud veteres compoſitum eſt *vorzeichen*. Gloſſ. Lipſ. *furitekin* prodigium. Gloſſ. Boxh. *forazeichan* monſtrum. Hodie libentius utimur compoſito *wunder - zeichen*, quod mirum in ſigno exprimit.

ZEICHNEN, *zeichenen*, ſignare, notis diſtinguere, item delineare, & lineis deſcribere, *bezeichnen* ſignificare, *aufzeichnen* literis conſignare. Gothis *taiknjan*, *gataiknjan* eſt oſtendere, ſive vere ſive ſimulate, cum quo ſignificatu convenit Gr. δεικνύω oſtendo. Angloſaxonibus *tacniam* eſt ſignare, denotare, *tacnunge* ſignificatio. Similia habent Franci & Alamanni. Gloſſ. Keron. ſignificatione *zaichanungu*, conſignet *kezeihhane*, adſignata *kazaichantiu*, reconſignata *auurkezeihhantiu*. Cuncta a *zeichen* ſignum. Ubi tamen obſervandum, quod gutturalis in medio vocis a veteribus ſæpe eliditur. Ita OTFRIDO *zeinon* eſt ſignificare, deſignare, *zeinot*, *bizeinot* ſignificat, deſignat, *zeinta*, *gizeinta* ſignificabat, in locis innumeris, puta per ſyncopen, quam ille habuit in deliciis. Gothi, qui ſimilibus eliſionibus delectantur, videntur inde habere

ſaura-

fauratanja portenta, prodigia, Marc. XIII. 22. & Belgæ *toonen* oſtendere.

ZEIDEL, mel. Vide *Zeidler*.

ZEIDLER, mellicidæ. Latino-Barbaris prioribus *Cidelarii*, poſterioribus *Zeidelarii*. Horum vetuſtiſſima mentio occurrit in Diplomate Ottonis I. an. 940. quo Monaſterio Emmeranenſi prædium Helphindorfenſe donatur, & in alio an. 950. pro Eccleſia Paderbonenſi apud CANGIUM in *Cidelariis*. Interpretationem nominis exhibet Imperator Carolus IV. in Privilegio Zeidelariis Norimbergenſibus an. 1355. conceſſo: *Omnes officiales, foreſtarii, & MELLICIDÆ, qui ZEIDELARII vulgo vocantur.* Hi ex beneficio Imperatorum poſſidebant quædam prædia in ſilva Norimbergenſi, & cenſum annuum mellificii vel Imperatori vel Imperio pendebant. In Diplomate Ruperti Imp. an. 1403. quo privilegium Caroli confirmatur, prædia illa vocantur *zeydel-gut* bona cidelaria, & ſilva *Richs Pin-garten* apiarium Imperii, item *Pin-kreiſs* circulus apiarius. De quibus vide docte & prolixe differentem Cel. SCHWARZIUM in Differt. Acad. *de Buticulariis.* Extat & *zidelweida* in Charta Ottonis an. 995. apud CANGIUM, quod videtur paſcuum mellificio vel rei apiariæ deſtinatum ſignificare. Ad cognitionem vocis & totius familiæ ſpectat, quod ruſticis in Sileſia *zeidlen* eſt apibus favos ſurripere, & *zeidel-bær* urſus minor & mellilambius, qui liguriendi cauſa favos petit, & quod apud Norimbergenſes *zeidel-gericht* & *honig-gericht* ſunt ſynonyma. Nam ex tot compoſitis & derivatis, in uno eodemque ſenſu convenientibus, videtur elucere, quod *zeidl* ævo Ottoniano & deinceps Germanis *mel* aut *favos mellis* denotaverit. Et tametſi eo ſenſu non reperiatur ſeorſim (Quam multa autem tempus delevit, quæ hodie non niſi ex compoſitis & derivatis cognoſcimus?), ſupponi tamen poteſt tantiſper, donec indicium falſi aliunde fiat. Litera L. plerumque eſt nota diminutivi. Hinc *zeidl* pro melle poteſt eſſe diminutivum, vel Græcæ vocis *acœton*, qua mel maxime laudabile & puriſſimum deſignatur apud PLINIUM Lib. XI. Cap. 15. vel Arabicæ *ſched, ſchüd*, mel, favus, quæ extat apud MENINSKIUM in Theſauro Linguarum Orientalium. Hanc etymologiam confirmat, quod *Cidelarii* alio vocabulo appellantur *Butigler*, Latine *Butigularii*, a Cambro-Britannico *byda* alvearium, per diminutivum *buticula* alveolus. Sed hi *Butigularii* non ſunt confundendi cum *Buticulariis* Regum Francorum. Differunt enim nomine & vitæ ſortiſque conditione. *Buticularii* erant viri in Aula præcipui, qui Imperatorem in itinere comitabantur, & familiæ regali de potu & victu proſpiciebant. *Butigularii* vero Norimbergenſes erant homines plebeji, in ſilvis circa Norica caſtra hærentes, & alveariis atque mellificio unice occupati, unde etiam nomen traxerunt. De voce Celtica *byda* vide plura in *beute* alvearium.

ZEIGEN, oſtendere, monſtrare. Franciſ *zeigon* & *zoigan*. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XVII. 27. de Magis locum nativitatis Chriſti quærentibus:

> *Joh batun io zinoti*
> *Man in iz zeigoti.*
> Et rogabant ſummopere
> Ut ſibi oſtenderetur.

Rhythmus de S. ANNONE Stroph. 45.

> *Her zoigit uns hinidine*
> *Uuilich lebin ſi in himile.*
> Ipſe monſtrat nobis hic in terris
> Qualis ſit vita in cœlis.

WILLERAMUS cap. II. 14.

> *Zoyga mir thin anluzza.*
> Oſtende mihi faciem tuam.

Vulgus in Suevia Trans-Danubiana etiamnum dicit *zoigen* pro *zeigen*. Idem Flandris *toogen*, Islandis *tia*. VEREL. in Ind. *tia* demonſtrare. Græcis δείκω aliquando fuit oſtendo, quia δεικνύω, ſicut JUNIUS obſervat, tempora ſua inde ſumit. MARTINIUS inde derivat *digitus*, quia digitis viſenda monſtramus. Originem verbi quærenti, occurrebat *augen*, quod in omnibus Veterum Dialectis ſignificat monſtrare, h. e. indicium oculis facere, facere ut adpareat. Hinc *zeigen* videbatur mihi contractum ex vetuſtiori *za-augen* vel *ataugen*, quo utitur Codex Arg. Matth. VIII. 4. *ataugei thuk gudjin*, oſtende te ſacerdoti. Et hoc etiamnum malo, quam cum JUNIO Græcas ſectari origines, aut cum STIERNHIELMIO Suecicum *tee* tanquam primitivum Lectoribus obtrudere, quod nimia brevitate laborat. Etymologiam confirmat, quod in Editionibus WILLERAMI *zoigen* & *oigen* promiſcue uſurpantur, & ubi Merula habet *zoige*, ibi Codex Vratislavienſis legit *oige*, eodem plane ſenſu, quia utrumque ab eodem parente, nempe ab *oig*, *aug*, oculus, producitur.

ZEIGEN, docere, inſtruere. Id eſt, oculo mentis oſtendere. Angloſaxonibus *tæcan*, Anglis *to teach*. Utrumque apud SOMNERUM. Hinc doctrina & inſtitutio prioribus dicitur *tæcinge*, poſterioribus *teaching*. Cum hoc ſignificatu convenit Lat. *doceo*.

ZEIGEN, demonſtrare, exhibere, *ere erzeigen* honorare, honorem exhibere. Idem quod *zeigen* monſtrare. Confer ſynonymum *weiſen*.

ZEIGEN, remittere, delegare, quod ſæpe fit digito indice. Utitur hoc ſenſu OTFRIDUS in ſalutatione Angelica Lib. I. Cap. V. 40.

> *Foraſagon ſungun*
> *Fon thir ſaligun,*
> *Uuarun ſe allo uuorolti*
> *Zi thir zeigonti.*

Prophetæ pſallebant
De te beata,
Totum mundum
Ad te remittentes.

ZEIGER, index. Gloſſa Juniana in Obſerv. ad Will. pag. 81. *zeugere* digitus index.

ZEIHEN, imputare, bonum vel malum factum. Eſt enim verbum medium, quod in bonam & malam partem accipitur, ſaltim apud priſcos. Indicium boni ſignificatus præbent verba OTFRIDI Lib. III. Cap. XX. 145.

Er iſt, quad, Gotes holdo,
Thes zihuh inan baldo.
Ipſe eſt, inquit, Dei amicus,
Hoc illi audacter defero.

Ubi *zihuh* idem quod *zihu ih*, more contrahendi Otfrido perquam familiari. Credo Francos e verbo Græcorum δοκεῖν ducere, putare, opinari, quod natura ſua imminens, feciſſe tranſitivum. Quid enim eſt imputare, niſi tranſitive putare, h. e. putando attribuere? D. mutare in Z. & K. in CH. quid magis obvium apud Francos? Verba ſimiliter facta vide in *zelen*. Quod monitu neceſſarium duxi, ne quis exiſtimet, hanc derivandi rationem deſtitui exemplis.

ZEIHEN, incuſare, criminis arguere, veri vel ficti. Gloſſ. Pez. criminantur *zihent*, inſimulatus *piziganer*. OTFRIDUS Lib. IV. cap. XXI. 7.

Gidua mih, quad, nu ſar io uuis,
Ob thu iro kuning ſis,
Biſtu zi thiu giuuihit,
So thih ther liut zihit.

Redde me, inquit, ocyus certiorem,
An tu ipſorum Rex his?
Siſne ad hoc conſecratus,
Sicut te populus incuſat?

Saxones inferiores dicunt *tygen* eodem ſenſu. Verbum Angloſaxonibus quoque uſitatum fuiſſe, patet ex derivatis, *tyhth* inſimulat, *tiht* flagitium, *tyhtlan* accuſare, apud BENSONIUM. Ad familiam verbi ſpectant *zicht*, *bezüchtigen*, *verzeihen*, quæ vide ſuis locis.

ZEILE, linea. Gloſſ. Pez. linea *reiza* vel *zila*. MARTINIO judice vel idem eſt quod *ſeil* funis, vel derivatur a *ziehen* trahere, quia linea fit tractu punctorum.

ZEINE, corbis. Gothis *tainjo*, pl. *tainjons*, Luc. IX. 17. Angloſax. *tænel*, Franc. & Alam. *zeinn*, vel *ceinn*. Gloſſ. Pez. calamos *zeina*, calathi *zeinniun*. Gloſſ. Boxh. *ceina* caniſtra. Vi nominis eſt caniſtrum ex arborum virgultis contextum. De his virgultis vide plura in *Tunen* vimina. T. & Z. ſunt literæ convertibiles in ore Francorum.

ZEIT, tempus indefinitum. Angloſax. *tid*, Franc. & Alam. *zit*, *cit*. Gloſſ. Keron. tempus *cyt*, tempora *citi*, temporibus *citum*. Gloſſ. Pez. ex antiquis *vonna alten zitin*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. I. 14. *tho ſih thiu zit bibrahta*, cum tempus adpropinquaret. HELVIGIO eſt ab Heb. *geth* tempus: PEISKERO a nomine Solis *Titan* per apocopen, quia Sol motu ſuo efficit diem, annum, ſæcula: MARTINIO a *ziehen* trahere, quia tempus eſt tractus durationis, & horæ ſe mutuo videntur trahere, ſecundum illud OVIDII,

- - *Ut unda impellitur unda,*
Urgeturque eadem veniens urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur.

Cum vocabulo Germanico convenit Sorabicum *czas*, eodem ſenſu. Vocem Celtis haud ignotam nec inuſitatam fuiſſe, colligitur ex compoſito Cambrico *boreddydd* matuta, quod eſt a *bore* mane.

ZEIT, tempus definitum. Variant autem Dialecti in definiendo tempore, etiamſi vocibus conſonis utantur. Cambris *dydd* eſt dies, idemque Armoricis *deiz*. Angloſaxonibus *tid* hora, idemque Francis & Alam. *zit*. Gloſſ. Keron. hora *ciit*, ante unam horam *fora einera ziti*, canonicas horas *rehlihhiu citi*, de ſequentibus horis *fona folgentem citim*. Verſio Angloſax. Joh. XI. 9. *hu ne ſynt twelf tida thæs dæges*, nonne duodecim ſunt horæ diei? OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XXXIII. 29.

Riaf er tho filu fram
So nona zit tho biquam.
Tunc exclamavit valde
Cum nona hora adveniſſet.

Hodie *zeit* quinque modis uſurpatur, (1.) pro hora. Inde formula, *welche zeit* qua hora. (2.) pro die. Inde *hochzeit* dies nuptialis. (3.) pro menſe. Hinc fluxus menſtruus verecundiæ cauſa vocatur *zeit*, dum menſis ponitur pro eo quod in menſe accidit. (4.) pro anni tempore, verno, æſtivo &c. Inde *vier zeiten* quatuor anni tempora. ROSTIUS Poëm. pag. 116. *de all veer tydt bier frowen ſchlept* &c. (5.) pro tempore quotannis recurrente. Inde *weihenacht-zeit* feſtivitas anniverſaria nativitatis Chriſti. Confer *hochzeit* feſtum.

ZEIT, tempus opportunum, *unzeit* tempus importunum, *zur unzeit* intempeſtive. Gloſſ. Pez. intempeſtive *unzitigo*.

ZEITIG, maturus, *unzeitig* immaturus. Dicitur de fructibus, qui juſtum creſcendi tempus vel jam vel nondum expleverunt. Ergo a *zeit*, quatenus eſt tempus a natura maturitati præſtitutum.

ZELEN, numerare. Angloſax. *tællan*, *getellan*, Alam. *zellan*, Belg. *tellen*, Island. & Suec. *telia*. Gloſſ. Keron. conputare *kezellan*. A *zal* numerus.

ZELEN, narrare. Angloſax. *talian*, Franc. & Alam. *zellan*. A *zal* ſermo, oratio. Gloſſ. Pez. retulerunt *zaltun*. NOTKERUS Pſal. CXLIV. 5. *diniu uuunder zellent ſie*, mirabilia tua narrabunt. Apud OTFRIDUM in locis innumeris occurrit *zellu* narro, *zalta* narra-

narrabat, *zaltun* narraverunt, *zelitin* narrarent. Similiter & Islandis *telia* eſt numerare & recitare, apud VEREL. in Ind. Quanta ſit inter hæc duo ſimilitudo, ipſius rei teſtimonio patet. Nam qui numerat, numeros in ſerie & ordine colligit, ut ſummam efficiat: Et qui narrat, colligit circumſtantias, ut rem eo, quo geſta eſt ordine, recitet. Et ſic narratio eſt quædam ſumma orationis. Hinc omnes pene populi narrationi a numerando nomen impoſuere. Teſtes ſunt (præter alios multos) Latini, quibus a numerando fit *enumerare*. Hodie utimur compoſito *erzelen*.

ZELEN, pronunciare, prædicare, declarare. Ex eodem fonte. WILLERAMUS Cap. VI. 8. *die diernon ſahon ſie, unte zalton ſie aller uuivo ſaligoſta*, filiæ videbant eam, & prædicabant eam omnium mulierum beatiſſimam. Hodie ſuperat in comp. *los-zelen*, cujus ſynonymum eſt *los ſprechen*, emancipare, pronunciare & declarare liberum, quod, cum olim certa verborum formula fieri conſueverit, qualis eſt illa apud MARCULFUM Lib. II. form. 32. 33. 34. EGO. TE. A. PRÆSENTI. DIE. AB. OMNI. VINCULO. SERVITUTIS. ABSOLVO. omnino ab oratione ſic dicitur.

ZELEN, putare, reputare, *gezelet werden* reputari. Idem Angloſaxonibus *talan* & *talian* apud Lexicographos. Vi affinitatis vel idem eſt quod *annumerare* a *zal* numerus, vel *æſtimare* a *zal* quota æſtimationis. Græcis τελεῖν eſt cenſeri, annumerari, ſenſu cognato, quamvis paſſivo.

ZELEN, imputare. Gloſſ. Keron. inputavit *kezelita*. Similiter & Angloſaxonibus *geteald* eſt numeratus & imputatus. Proprie eſt verbum tranſitivum a *zelen* putare. Quid enim eſt imputare, niſi putando annumerare? Ita a *rechnen* putare fit *zurechnen* imputare. Ejusdem ingenii verbum eſt *zeihen*, quod vide.

ZELLE, locus interior, & ſolitariis proprius. Gloſſ. Keron. cellas *cello*. Vox in Monaſteriis nata a Lat. *cella*, quatenus locum ſacrum ſignificat, quo ſenſu occurrit apud LIVIUM in rebus geſtis Marcelli: *Negabant (Pontifices) unam Cellam amplius quam uni Deo recte dedicari.* Sic autem dicitur a *celando*, quia celat. Male & invito uſu *zelle* a quibusdam confunditur cum *keller*, cum differant ut *cella* delubrum, & *cella* promptuarium.

ZELT, *gezelt*, tentorium. Angloſax. *teld*, *tyld*, *geteld*, Francis *zelt*, Franco-Saxon. *getelt*, Island. *tiald*, Suec. *tiæll*. BENSON. in Voc. Angloſax. *teld* tentorium, *teld-wyrhta* papilionum operator. Gloſſ. Ælf. pag. 79. papilio *gang-geteld*, tenda *tyld-ſyle*. Gloſſ. Pez. clavum *zeltchegil*. Gloſſ. Lipſ. *getelt* tentoria. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 14. *kizeltes* papilionis, *gezelt* tentorium. VEREL. in Ind. *tiald*, *tialdbud* tentorium. Eadem res Belgis appellatur *tent*, Gallis *tente*, Lat. Barb. *tenda*, inſigni varietate quoad ſonum, ſed exigua aut nulla, ſi originem ſpectes. Nam a *denen* tendere, extendere, verbo antiquiſſimo, recte & decenter fit *tent* expanſum. Quid autem eſt tentorium niſi expanſum? Et nonne Latinis ipſis a tendendo ſic dicitur? Ad eandem originem revocari poteſt vox Saxonica *teld*, etiamſi litera L. reclamare videatur. Nam hæc litera in ore Saxonico commutari ſolet cum N. Sic puerum vocant *cild* pro *cind*, etiamſi ſit a *cennan* parere. Hinc ſubſcribere non poſſum cuidam conjecturæ, quæ Germanicam vocem e Francica *ſelida* effingit. Quamvis enim *ſelida* & *zelt* ſe mutuo referant, ita ut unum ex altero contractum videri poſſit, differunt tamen uſu & origine. *Selida* tabernaculum notat, *zelt* tentorium. Illud a manſione, hoc ab expanſione nomen habet. De voce *ſelida* vide plura in *ſalen* manere. Præcipuum compoſitum eſt *zeltſchar* turma caſtrenſis, agmen ſub tentoriis militantium, quo utitur WILLERAMUS cap. VI. 3. 9. *egislich ſamo diu uuolagedrangetiu zeltſcara*, terribilis ut bene ſtipatæ catervæ.

ZELTER, equus Hiſpanicus. BESOLDO ſic dicitur quaſi *toluter*, a Latino *tolutarius*, quod ſublatis in aerem pedibus ſuperbe incedat, unde LUCILLIO *gradarius*, & Hiſpanis hodie *cavallo ambulador* vocatur. *Tolutarium* author habet SENECA. Alii nomen animalis Germanis vindicant. Nam *zelt* interprete STILERO eſt glomeratio greſſus, & inceſſus celerior, *den zelt gehen* tolutim ingredi, glomeratim incedere, *zeltern* greſſus glomerare ſuperbos, & hinc *zelter* equus gradarius, quod quaſi volando feratur & incedat. Sed ubi terrarum hæc vocabula jus civitatis adepta ſint, me quidem fugit. Alius originem quærit in verbo *zelen* numerare, quod ita volutim incedat, ut paſſus videatur numerare. Tribuit hanc etymologiam VREDIUS in Hiſt. Com. Fland. LUDOVICO CARRIONI. Sed conjectura BESOLDI cæteris probabilior eſt. Hodie tamen *zelter* non niſi de equo Hiſpanico dicitur. Nec aliter antiquitus. Quod vel hinc patet, quia idem equus Latine loquentibus vocatur *Aſturco*, & *Aſtur equus*, ab Aſturia. Vide ergo, annon appellatio ducta ſit a veteri voce Aſturica *tieldo*, quam conſervavit PLINIUS Lib. VIII. cap. 42. *In eadem Hiſpania Gallaica gens & Aſturica equini generis (quos* THIELDONES *vocamus, minori forma appellatos Aſturcones) gignunt, quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio.* Præterea *zelter* denotare poteſt equum *Celticum*, a Celtiberis Hiſpaniæ forte ſic dictum, vel *nobilem equum*, ſi appellatio ſit recentior. Nam in Gloſſa quadam apud CANGIUM *Celticus* exponitur *nobilis*. Græcis κέλης, ητος, eſt celes, equus deſultorius, & κελητίζειν celere equo vehi. Aliqua an nulla cum reliquis convenientia, examinent alii? Mihi videntur omnia incerta, ſi ab Aſturica voce recedamus.

ZENDEL. Vide *zindel.*

ZENT, conventus. Idem quod *ſend*, de quo ſupra. Per ſynecdochen generis ponitur pro conventu judicum de cauſis capitalibus cognoſcentium. CAROLUS V. in Conſt. Criminal. Art. 254. *Wann die* ZENT *oder das* ZENT-GERICHT *die zent-koſten von den zent-unterthanen enthebet.* Olim Franci Pagum Comitis in *Vicarias*, Vicariam in *Centenas*, Centenam in *Decanias* dividebant, in quibus Judices erant *Vicarii*, *Centenarii*, *Decani*, quos poſtea imitati ſunt Saxones in Britannia. Quæ res multis viris doctiſſimis impoſuit, ut exiſtimarent, in Palatinatu, ubi hodie vocabuli ſedes, adhuc apparere *Centenæ* veſtigium in aliquot pagis, & manere vocabulum. Sed hunc vocis ſenſum, a Francico inſtituto petitum, non congruere moribus Palatinis, prolixe oſtendunt BRUMMERUS in Tract. de Scabinis cap. 4. & ECCARDUS in notis ad Leg. Sal. pag. 88. Præcipua compoſita ſunt interprete ECCARDO, *zent-herr*, qui alias quoque *frais-herr*, dominus cui jurisdictio ſuperior competit, *zentbarer fall* caſus ad jus gladii pertinens, *zent-leute* ad ſuperiorem jurisdictionem ſpectantes ſubditi, *zent-ſchœpfen* aſſeſſores in judicio criminali, *zent-freye* qui ad onera criminalis judicii non tenentur, ſed ab iis immunes ſunt, *zentbar* qui non exemti ſunt a ſumptibus & expenſis ob exercitium juris criminalis faciendis. Quibus addo ex BRUMMERO, *zent-gerechtigkeit* jurisdictio ſuperior, alias *hohe und hals-gerechtigkeit*, *zent-knecht* ſervus judicii criminalis.

ZENT-GRAF, præſes judicii capitalis. SCHILTERUS a *Decade* Francica vocabulum deducit. Sed *Decurionum* apud Francos minorem adhuc poteſtatem fuiſſe, quam *Centurionum*, horum vero tam reſtrictam, ut neque de vita, neque de libertate hominis judicare potuerint, contra etymon Schilterianum obſervant ECCARDUS in Leg. Sal. pag. 88. & DITHMARUS in Tacito illuſtrato pag. 80.

ZENTNER, centumpondium. A Lat. *centenarius.*

ZEPTER, *ſcepter*, ſceptrum, σκῆπτρον. MARTINIUS in Cadmo Græco-Phoenice: σκῆπτρον, *ſcipio, baculus, ſuper quo quis* σκήπτεται, *fulcitur inter eundum.* Ab initio fuit geſtamen ſcipioni vel baculo ſimile, cum aquila in ſummitate. Vide imagines triumphantium in nummis, & confer *ſper* ſceptrum.

ZEPTER-LEHN, feudum Sceptri. Extat in Jure prov. Alam. Cap. CXVI. cujus inſcriptio *von zepter lehen.* Explicationem dabit ipſa Lex §. 2. *Der Kaiſer ſol lihen allen gaiſtlichen furſten ir Reht mit dem Zepter, und allen weltlichen furſten mit dem Vanen*, Imperator debet omnibus Principibus Eccleſiaſticis jura ſua conferre cum ſceptro, & omnibus Principibus ſæcularibus cum vexillo. Hic modus inveſtiendi Epiſcopos, ſucceſſit antiquiori per *annulum* & *baculum paſtoralem*, quem primus ſuſtulit GREGORIUS VII. Pontif. incredibili Reip. Chriſt. calamitate, & imperatoriæ dignitatis contemtu. De his & ſimilibus veterum inſtitutis exponere debet JURISPRUDENTIA SYMBOLICA, Diſciplina hactenus neglecta, ſed Juris publici cultoribus ſummopere neceſſaria.

ZER, præfix. Vide PROLEG. Sect. V.

ZERBST, Serveſta. Quamvis hæc urbs a prioribus colonis, Sorabis inquam vel Serbis, videatur nomen ſortita: nihil tamen obſtat, ut a rotunda figura ſic appelletur, ſicut Galilæa. Nam *zirben* Francica Dialecto eſt gyrare vel in gyrum volvere. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 25.

Galilea, thaz ih quad,
Theiſt in Frenkisgon rad,
Thaz ſih io umbi zirbit,
Joh emmizigen uuerbit.

Vertit SCHILTERUS:

Galilæa, quam dixi,
Eſt in Francico (ſermone) rota,
Quod (quæ) ſe circumvolvit,
Et perpetuo circumit.

Primus hoc verbum ab oblivione reſtituit SCHILTERUS in Gloſſ. pag. 890. 897. Vide plura in *zirbel* trochus.

ZEREN, conſumere, *zerung* nutrimentum, *zergelt* viaticum. Dicitur præcipue de comedentibus & bibentibus, & per translationem de ſtomacho, qui cibos ingeſtos conſumit, imo etiam de vino, quatenus concoctionem juvat. Cum eo ſenſu in nullis Gothorum, Saxonum, & Francorum monumentis reperiatur, inter nova & aliunde accepta referri debet. Sorabis autem proprium eſt, ita loqui. FRENZELIUS in Orig. Sorab. pag. 830. ſeq. *zeru* voro, devoro, *zracz* lurco, *zraczi* edulium, *zrani* actus vorandi, *dozeru* devoro, *nazeru* ad ſatietatem voro, *nezeru* non voro, *pozeru* deglutio &c. Quæ laudatus auctor derivat a Syr. *ſchara* epulatus, pranſus eſt. A ſimplici eſt *verzeren* victitando conſumere, *ich hab niergend mer verzert* nusquam tam male fui majori diſpendio.

ZEREN, nocere, lædere, damno afficere. Angloſax. *dæran*, *derian*, Francis *teren*, *terren*, *taron*, *daren*, *daron*, *derien*, imo etiam *zoron.* BENSON. in Voc. Angloſax. *dæran*, *derian* nocere, *deriend* nocens, *dære*, *dare* nocumentum, *dere*, *daru* damnum, *derunge* læſio, injuria. TATIANUS Cap. LXVII. 5. *ih gab ju giuualt zi tretanne ubar natrun, inti niouuiht terit ju*, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & nihil nocebit vobis. Reliquas ſcripturæ Francicæ varietates idoneis veterum teſtimoniis comprobavit SCHILTERUS in Gloſſ. prolixe. Cuncta ſimilitudine accedunt ad Gr. δηλέω noceo, lædo, inprimis Saxonica. L. & R. ſunt literæ convertibiles in omnibus Dialectis: Francis

Francis vero proprium eſt, D. mutare in Z. Synecdochice dicitur de omnibus nocendi modis, ut ex ſcala ſignificationum patet.

ZEREN, comminuere, nocere attenuando. Hodie utimur compoſitis *verzeren, abzeren, auszeren* eodem ſenſu. Sic vulgo dicimus, *ſchlafloſe næchte verzeren den leib* attenuant vigilatæ corpora noctes, *abgezert, ausgezert* exſanguis, confectus, exhauſtus. Omnibus conſentit Lat. *tero* comminuo, & *detrimentum* damnum ex attenuatione. Imo etiam Græcis τείρω interdum eſt exhaurio & conficio. Præcipuum derivatum eſt *zart* tenuis, infirmus, debilis.

ŻEREN, privare, nocere ſpoliando. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XII. 121.

Er quam ſo riſi hera in lant,
Joh kreftiger gigant,
In einuuigi er 'nan ſtreuuita,
Thes richi ſinaz darota,
Then Furiſton therera uuorolti,
Notagan giholoti,
In bant inan gilegiti,
Er furdir uns ni deriti.

Vertit SCHILTERUS:

Venit ut Gigas huc in terram,
Imo potentior Gigas,
In una pugna iſtum proſtravit,
Regno ſuo privavit,
Principem hujus mundi
Captivum duxit,
In vincula eum conjecit,
Ne deinceps nobis noceret.

Ubi idem verbum duplici ſenſu ponitur, ſpoliandi & nocendi. Ad priorem, qui hujus loci eſt, ſpectat, quod Barrabas ab interprete TATIANI vocatur *lantderi* Cap. CXCIX. 8. *was ther Barrabas lantderi*, erat autem Barrabas latro. Id eſt, ut mihi quidem videtur, prædator publicus.

ZEREN, peſſundare, nocere deſtruendo. Gloſſ. Lipſ. *ferterron ſal* perdes, *fertheri thu* perdas. Hodie eodem ſenſu dicimus *verzeren* de flamma & incendio, quod omnia in cineres redigit & peſſundat.

ZERFAREN, diſſolvi, *zerfarnes* ova diſſoluta. Vide *faren* diſſolvi.

ZERGEN, trahere, *gezerge* tractio. Idem quod *zerren*, inſerto G.

ZERGEN, *zargen*, irritare, vexare, *den hund zergen* laceſſere canem, *zerge*, *zarge* mulier rixoſa. A ſimpliciori *zerren* ejusdem ſignificatus. Litera G. eſt ab epentheſi.

ZERMALMEN, in pulverem redigere. Vide ſimplex.

ZERREN, trahere, *das maul zerren* os torquere, *zerre* meretricula, quia juvenes in rete trahit, & ab illis viciſſim attrahitur. Galli dicunt *tirer*, Itali *tirare*. Omnes a Lat. *trahere*, vel a Gr. σύρω traho. Utitur Luth. Luc. IX. 42.

ZERREN, lacerare, rumpere, frangere. Goth. *tairan*, Angloſax. *tæran*, Franc. *zaren*, Angl. *to tear*. NOTKERUS Pſal. LXXIX. 13. *ziu zare du do dana ſina feſti*, ut quid deſtruxiſti maceriam ejus? Locum obſervavit SCHILTERUS in Gloſſario. Aliam verbi formam, ſed huic affinem, vide in *trennen*. Utraque videtur oriri a Gr. θραῦν frangere.

ZERREN, vexare, laceſſere, irritare. Idem Angloſaxonibus *tyrian*, Græcis τείρειν. Conſenſum Linguæ Chaldaicæ vide apud MARTINIUM in Cadmo.

ZERRUTTEN, *zerrütten*, concutere, contrario motu labefactare. Vide *rütten* quatere.

ZERSTOREN, *zerſtören*, deſtruere, evertere, demoliri. Gloſſ. Lipſ. *toſtore* deſtrues. Gloſſ. Pez. opprimere *ziſtorran*, deſtrues *ziſtorres*, exciderunt *ziſtorten*, demolitus eſt *ziſtorta*, everſione *ziſtorida*. Vide ſimplex.

ŻETER-GESCHREI, planctus, ejulatus. Ita vocem obſcuram & ancipitem plerique exponunt, quamvis ignari cauſarum, a quibus producitur. Nos miſſis eorum nugis, *zeter* recta deducimus a verbo Islandico *ſyta* plangere. VEREL. in Ind. *ſyta* lugere, plangere, *han ſyter* mœret, luget, *ſut*, *ſyting* mœror, luctus. Et hinc etiam eſt *dadſiſa* ululatus in funere defuncti, vox Synodi Liptinenſis, quam ſupra expoſui in *todt* mortuus. Ex his manifeſtum eſſe reor, quod *zeter-geſchrei* vi compoſitionis ſit clamor luctuoſus vel clamor plangentis. Quæritur apud GELLIUM Lib. XX. Cap. 2. quid ſint *ſiticines* in Oratione M. Catonis? Et reſpondetur, *qui apud ſitos canere ſoliti eſſent, hoc eſt, vita functos & ſepultos*. At ſi interpres Barbarus adſit, *ſiticines* ſunt *lucticines*, & *ſiticinium* eſt carmen illud lugubre, quod cantari ſolet in exequiis mortuorum.

ZETTEL, ſegmentum chartæ, chartula. A Lat. *ſchedula*, & hoc a Gr. σχέδη. Plura ad cognationem ſpectantia vide in *ſcheiden* dividere. *Schin* ſæpe converti in Z. diximus in *Proleg.*

ZETTEL, *weber-zettel*, ſtamen textorum, cui ſubtegmen intexitur, *anzetteln* ordiri ſtamen, *einzetteln* ſtamen facere. Forte a *ſetten* ponere, ut *ſtamen* a *ſto*, & στήμων a ςάω. Dicitur etiam *werft* a *werfen* trajicere, ordiri.

ZETTEN, *verzetten*, ſpargere, diſpergere. Verbum Suevis familiare, & a Francis relictum. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. V. 7.

Joh thie eſti thie ſe zetitun,
Inti in then uueg legitun.
Ramos quos ſpargebant,
Et in viam jaciebant.

STADENIUS mallet legere *zeritun*, & referre ad *zerren* frangere; ſed nihil in lectione contra fidem Codicum mutandum eſſe, ex uſu verbi hodierno & convenienti ſignificatu optime judicat cel. SCHERZIUS in notis. Addi poteſt conſenſus Græcorum, quibus σκεδάω diſpergo. A ſimplici

 eſt

eſt frequentativ. *zetteln* & *verzetteln* eodem ſenſu.

ZEUG, apparatus, ad utendum factus, cuicunque uſui inſerviat, ſive belli, ut arma, ſive rei domeſticæ, ut vaſa, lintea, & reliqua utenſilia, ſive artibus, ut inſtrumenta. Græcis τεύχος & τεύχεα, Francis *ziuch* & compoſite *giziuch*, Belg. *tuig*, Suec. *tyg*. Cuncta a τεύχω facio, paro, ſtruo. Gloſſ. Boxh. *ghizuich* ſupellex. Gloſſ. Pez. vaſa *giziuch*, inſtrumenta *giziuch*, armamenta *giziuch*, jumentorum cingula *ſatalgiziugi*. Inde compoſita, *feld-zeug* apparatus bellicus, arma, tormenta, currus, & reliqua, *werk-zeug* inſtrumentum operi parando inſerviens, *rüſt-zeug* inſtrumentum doctrinæ, a *rüſten* inſtruere, *linnen-zeug* ſupellex lintea, *zeug-haus* armamentarium, *zeug-wart* cuſtos armamentarii, *far-zeug* res vehicularis, currus, ephippia, cingula, juga, Græcis ζεῦγος eodem & latiſſimo ſenſu, & ζυγὸν jugum.

ZEUGE, teſtis. VEREL. in Ind. *tyg* teſtis, *fultyga* teſtibus convincere. Vox a vetuſtate parum trita. ECCARDUS videtur ſibi veſtigia priſtini uſus deprehendiſſe in voce Malebergica, ſed a librariis afflicta, *anitheotha*, quæ occurrit in Pacto Legis Salicæ Tit. II. 18. Ipſe mavult legere *mit theoga*, quia *cum teſtibus* in ipſo textu legitur. In Decreto Taſſilonis de popularibus Legibus §. 13. occurrit *zougenzuht*, quod æque obſcurum. Nec enim ſatis conſtat, an teſtium productionem ſignificet, ut SCHILTERUS interpretatur. Belgæ utuntur compoſito *getuig*, Alamanni poſteriores *geziug* in Jure provinc. Cap. XV. 1. *uuir ſculen juch beuuiſen, uuer niht geziug mag geſin*, tradere vobis debemus, quis non poſſit teſtis eſſe. Etymon præbet MARTINIUS in voce *teſtis*: Germanis, inquit, teſtis eſt *zeuge*, quaſi index, a *zeigen* indicare, δείκειν. Sic ille: quo nihil melius vidi hactenus. In reliquis Dialectis nomen accipit a *wiſſen* verificare, *kunden* indicare, notum facere, & *jahen* affirmare, confiteri. Hinc teſtis Gothis dicitur *weitwods* Marc. X. 19. Angloſaxonibus *gewita* Luc. XXIV. 48. Francis & Alam. *urcundo* in Harm. Evang. Tat. Cap. CLXXXIX. 2. 3. & *jehar* apud NOTKERUM Pſal. XXVI. 12. A *zeuge* eſt *zeugen*, *bezeugen* teſtari, *zeugnus* teſtimonium, & alia ſatis manifeſta.

ZEUGEN, gignere, parere, procreare. Saxonice *tygen*. Græcis τεκεῖν eſt parere, τέκῃ pariat, τέκετο peperit, τόκας mulier fœta, τοκεὺς parens, τόκος partus, fœtura. Verbum Francorum vide in *ziehen*.

ZEUMEN, frenare. Vide *zaumen*.

ZEUNEN, claudere, ſepire, *umzeunen* ſepimento cingere. Gloſſ. Pez. ſepiam *pizunno*. Idem Angloſaxonibus *tynan* & *betynan* Marc. XII. 1. *ſum man hym plantode win-geard, and betynde hyne*, quidam homo plantavit ſibi vineam, & ſepimento clauſit. Belgæ dicunt *tuinen*. Græcis ζωννύω eſt latus cingo. Nos a verbo noſtro formamus *zaun* ſepimentum, Græci a ſuo ζώνη cingulum.

ZIBEBEN, paſſulæ maximæ. } Exotica.
ZIBET, odoramenti genus. }

ZICHT, criminatio, objectio criminis, veri vel falſi, olim etiam crimen, ſive quia vulgus crimen & criminationem confundit, ſive quia exiſtimat, crimen eſſe, nonſolum vitia pati, ſed etiam ſuſpicionibus contaminari. BENSON. in Voc. Angloſax. *tiht* flagitium. Gloſſ. Pez. criminibus *inzihtin*, zelotypia *inzihti*. Sed ſi accurata oratione utamur, *zicht* non eſt crimen, ſed inſimulatio criminis, a *zeihen* imputare, incuſare, & tribuitur zelotypiæ, quia ad ſuſpiciones & criminationes maxime propenſa eſt. A *zicht* rurſus fit *zichten* criminari, & frequentative *bezichtigen*, quod vide.

ZIECHEN, induviæ lecti. Refer ad *ziehen* attrahere.

ZIEGE, capra, olim etiam hircus & hœdus. Francis alias *geiz*, unde per anaſtrophen fit *zieg* iisdem auctoribus. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 30. *ziega* capella, *ziegelin* edus, edulus. OTFRIDUS Lib. V. Cap. XX. 115. ex emendatione Cl. SCHERZII:

Thia uuiniſtrun ni biuuenkent,
Thie ſelb ſo zigun ſtinkent.
Siniſtram non effugient,
Qui ut hirci fœtent.

Angloſaxones, qui litera Z. non utuntur, hœdum vocant *ticcen* Luc. XV. 29. Anaſtrophe HELVIGIO quoque probatur in voce *zieg*, & lumen accipit a ſupra dictis in *geis* capra. Si quis tamen rationem nominis aliunde, quam ab anaſtrophe petendam putet, non vetabo. Nam capra potuit dici *ziege*, quaſi pellex, a *ziehen* trahere, allicere, quia maritum poſt ſe trahit & allicit, quomodo etiam canicula, quæ in venerem ſtimulatur, ob eandem cauſam vocari ſolet *zucke*. Firmat etymologiam, ſi verum eſt, quod PLINIUS ſcribit, capram non uno impleri coitu, ſed iterato, Lib. VIII. Cap. 50. *Primus in die coitus non implet: ſequens efficacior, ac deinde.*

ZIEGEL, later. A Lat. *tegula*, auctoribus Francis. Gloſſ. Pez. later *ziegel*, laterum *zieglo*, lateres *ziegala*. Lapides coquere, & domos ædificare lateritias, ſero factum in Germania. Conſule CLUVERIUM Lib. I. Germ. Ant. cap. 13. Vocem Saxonicam vide in *tigel*.

ZIEHEN, primi generis.

ZIEHEN, ducere. Evang. Goth. Luc. VI. 39. *ibai mag blinds blindana tiuhan*, numquid cœcus cœcum ducere poteſt? Idem Angloſaxonibus *teon*, teſte SOMNERO & BENSONIO, & fortaſſe etiam Græcis τᾶν. Nam hinc commode derivari poteſt ταγὸς dux. JUNIUS tamen verbum Gothicum deflexit ab ὁδηγεῖν ducere, viam monſtrare. Quod non auſim contemnere, ob ſynonymum *leiten*, quod itidem a via deſumptum eſt. Hodie

Hodie obſoleſcit, olim vero in pluribus Dialectis obvium fuit, ut patet ex vetuſto compoſito *herzog* ductor exercitus.

ZIEHEN, in tropico dicendi genere ſignificat *educare*, *nutrire*, *inſtruere*, & dicitur de parentibus, & qui loco parentum ſunt, nutritoribus & pædagogis, quia teneram ætatem videntur manu ducere. Latini eadem allegoria dicunt *educare*, quod certe idem ac *educere*, Græci ἐξάγειν, ab ἄγειν ducere.

ZIEHEN, educare. NOTKERUS Pſal. XXIII. 2. *er habet mih kezogen bi demo uuazere dero labo*, educavit me aqua refectionis. Inde Francis *magazogo* rector pueritiæ, in EPINIC. R. Lud. verſ. 8. a *mag* puer. Dicitur autem nonſolum de pueris, ſed etiam de brutis. Nam & in his quædam educationis veſtigia adparent. Sic cervus educat cervum, & partum exercet curſu, & in præruptis ſaltum demonſtrat, ut pulcre PLINIUS. Sic aquila pullos in ſublime ferri, & prædam capere docet. Sic columba educat columbam. WILLERAMUS Cap. II. 14. Edit. Merul. *thiu duva thie thar niſtelot in then ſteynlocheron, ande in then heggeholeron, thiu mag geneſan vore themo haveko, ande hiro junga thar inne ziben :* columba quæ in cavernis petræ & hiatibus ſepium nidificat, poteſt ſervari ab accipitre, & pullos ſuos ibi educare.

ZIEHEN, nutrire. Gloſſ. Keron. nutrire *zeohan*, nutriunt *zeohant*. Goſſ. Pez. nutritios *magazohun*. Gloſſ. Lipſ. *tian* enutrire. Inde nomen nutrimento *zucht* apud Antiquos, ut poſtea oſtendam in loco.

ZIEHEN, inſtruere, erudire, excolere. Inde *zucht* inſtructio, doctrina, cultura, quod vide.

ZIEHEN, ſecundi generis.

ZIEHEN, tendere, intendere, extendere. VEREL. in Ind. *toka* proferre, dilatare, extendere. Quemadmodum Græcis a τάω, τείω extendo fit τείνω per epentheſin, & Latinis a τείνω *tendo* per novam epentheſin : ita a τάω, τείω primo fieri poterat *toa* & *zien*, & poſtea *toka* & *ziehen*, inſertis gutturalibus. Differt autem a *ziehen* trahere. Nam qui *extendit*, movet in loco, & rem mobilem longius expandit, qui vero *trahit*, nonſolum expandit, ſed etiam movet de loco, ita ut totum mobile moventem ſequatur.

ZIEHEN, quatenus ſignificat *extendere*, dicitur metaphorice (1.) *de prolongatione temporis*. Inde *verziehen* exſpectare, morari, cunctari, *verzug* mora, cunctatio, dilatio. (2.) *de prolongatione ſermonis*. Inde Gothis *gatiuhan* nunciare & narrare, quia nunciantes narranteſve ſolent ſermonem extendere per omnes facti circumſtantias. Franci & Alamanni inde habent *farzihan* renunciare. Gloſſ. Keron. deneget *farzihe*, denegari *farcikan uuiſan*. Particula verbo juncta negationem intimat, ut in *verſagen* recuſare. Ab illo etiamnum habemus *verzicht* renunciatio, quæ certe non eſt ſimplex negatio, ſed negatio ſolemnis & verborum ambagibus concepta.

ZIEHEN, trahere, attrahere. Gothis *tiuhan*, Angloſax. *teon*, Francis & Alam. *zian*, *ziahan*, *zeohan*, Angl. *to tow*. TATIANUS Cap. CCXXXVI. 4. *ju ni mohtun thaz nezi ziohan fora thera menigi fisgo*, & non poterant rete trahere præ multitudine piſcium. Et capite ſequenti verſ. 3. *zog thaz nezzi in erda*, traxit rete in terram. Cod. Arg. Joh. VII. 45. *duhwe ni attauhuth ina*, quare non pertraxiſtis eum ad nos? OTFRIDUS Lib. I. Cap. XV. 93.

Thu ſibis ſun liaban
Zi martolanne ziahan.
Videbis filium dilectum
Ad martyrium trahi.

Dictio metonymica, qua antecedens ponitur pro conſequente, *extendere* pro *trahere*, quia nihil attrahi poteſt niſi prius ad latus moventis extendatur. Ita a τάζειν extendere fit *zauſen* trahere. Dicitur autem latiſſime, nonſolum de motu violento, quomodo equus currum, bos aratrum, lictor tergiverſantem, manus gladium, machina molem pondere reſiſtentem trahit: Sed etiam de motu naturali. Ita ferrum a magnete, palea a ſuccino, alia ab aliis attrahi dicuntur.

ZIEHEN, quatenus ſignificat *trahere*, novos & ampliſſimos fines accipit a ſynecdoche & metaphora, & tunc ſignificat (1.) *proficiſci*, quia iter facientes ſarcinas & ſimilia impedimenta ſecum trahunt. (2.) *allicere*, quia illecebræ ſimiles ſunt fidiculis, quibus aliquid attrahitur. (3.) *ex nolente volentem reddere*, quod fit iis modis, qui animo humano conveniunt, ſuavibus quidem & gratioſis, fortibus tamen & tractioni ſimilibus. (4.) *diſciplina domare*, quia diſciplina eſt quædam vis, qua pravi vel inviti ad recta trahuntur, & ideo cum freno depingitur. (5.) *decipere*, quia deceptor ſimilis eſt aucupi, qui aves allectas & nihil mali metuentes, in retes expoſitos ſubito attrahit. Primus ſenſus eſt a *ſynecdoche*, reliqui a *metaphora*.

ZIEHEN, proficiſci. Inde Gothis *bitiuhan* circumire loca proficiſcendo Matth. IX. 35. *bitauh Jaiſus baurgs allos jah haimos*, circuibat Jeſus omnes civitates & vicos. Belgæ eadem metaphora utuntur in verbo *vertrecken* proficiſci, quod eſt a *trecken* trahere.

ZIEHEN, allicere, *zucke* canicula & pellex.

ZIEHEN, ex nolente volentem reddere. Evang. AS. Joh. VI. 44. *ne mæg nan man cuman to me, buton ſe fæder, the me ſende, hyne teo*, nemo poteſt ad me venire, niſi pater, qui me miſit, traxerit eum. Cui Verſioni conſentit LUTHERUS in ſua. Huc etiam ſpectat vox Eccleſiæ gentilis apud WILLERAMUM Cap. I. 4. *zuich mih nah dir, ſo loſon uuir*, trahe me poſt te, & curremus. Quaſi dicat, fac velle, & comitabor

tabor lubens. Hic ſenſus maxime conſpicuus eſt in motibus divinis, quos Theologi *gratiam* vocant.

ZIEHEN, diſciplina domare, *zucht* diſciplina & caſtigatio. Gloſſ. Pez. indomitus *ungizoganer*.

ZIEHEN, *beziehen*, decipere. VEREL. in Ind. *tægiaſt* trahi, decipi, *taiging* tractio, deceptio, fraus. Simile eſt, quoad ſenſum Belgicum *betrecken* doloſe circumvenire, quod haud dubie ab aucupio deſumptum. Confer *berucken*.

ZIEHEN, tertii generis.

ZIEHEN, gignere, procreare. Gloſſæ antiquæ apud JUNIUM in Obſ. ad Will. pag. 79. *kizogan* natus, *ziunga* indolis. Hodie dicimus *zeugen*, quod vide. Ab utroque derivari poteſt *zucht* partus, fœtus, tam hominum quam animalium. Gutturales ſunt literæ natura convertibiles in omnibus Dialectis.

ZIEL, meta. Vide *zil*.

ZIELEN, procreare. Angloſaxonibus *tilian* eſt procreare, *tilgend* procreans, apud SOMNERUM. Belgis *teelen* generare, *teeling* generatio, *teellidt* partes genitales, *teelzucht* appetitus generandi. Cambris *tyluwr* paterfamilias. Alamannis *katilinga* parentes, apud KERONEM in Gloſſis. Græcis quoque τέλειν verbum generandi eſſe, quamvis Lexicographis omiſſum, ex Anacreonte obſervat vir Græce doctiſſimus JUL. OTHO REIZIUS in *Belga Græciſſante*. Hinc fortaſſe Græcis θῆλυ fœmina, quia generationi apta, & Latinis *Tellus*, quod hominum & animalium communis parens ſit. Saxones inferiores cum Belgis dicunt *telen*. Chronicon picturatum apud LEIBNITIUM Tom. II. Script. Brunſ. pag. 424. de filia Comitis Landsbergenſis: *unde de heyt ock* ANGENESA, *unde telde keyn kinder*. Hodie utimur ſimplici de columbis & avibus tantum, at compoſito *erzielen* de hominibus.

ZIEMEN, decere, convenire. Gothis *timan*, Francis & Alam. *ziman*, & inde *zuomi* decorum, Islandis *ſæma*. VEREL. in Ind. *ſæma* decere, *ſæmd* honor, decus, *ſæmiligt* decens, decorum. OTFRIDUS Lib. I. Cap. XXII. 121.

Thaz kind theh io filu fram
So ſelben Gottes ſune zam.
Puer plurimum creſcebat
Ut filium Dei decebat.

Idem Lib. IV. Cap. XI. 97.

Uuio harto mer zimit iu,
Ir ginozon birut untar iu.
Quanto magis decet vos,
Qui pares eſtis invicem.

ISIDORUS Cap. III. 3. *dhazs iſt uuidhar zuomi endi heidhanlüh zi chilaubanne*, hoc eſt abſurdum & profanum creditu. Cum Gothico *timan*, quod vidimus ſupra in compoſito *geziemen*, convenit Saxoniæ inferioris *temen*, quod HELVIGIUS arceſſit a Græc. δέεμεν, δεῖν, decere, oportere, unde δεόμενα & δέοντα quæ fieri convenit.

ZIEMER. Vide *zimer*.

ZIER, quatenus eſt a *zieren* ornare, condecorare, ſubſtantive *decus*, adjective *decorum* ſignificat.

ZIER, *zierde*, decus, cultus, ornatus. Gloſſ. Pez. cultu *zieri*, cultus *zierida*, muliebria ſc. ornamenta *uuipzierida*. In Renunciationibus Veterum *ziirdi* & *gizierdi* dicitur de pompa Diaboli. Apud WILLERAMUM extant compoſita, *ſmidezierida* monilia Cap. I. 10. & *halszierida* monilia Cap. VII. 1. Illud proprie ornamenta fabrilia, hoc colli ornamenta ſignificat. Belgæ pompam & cultum in veſtibus pretioſis vocant *zwier*, forte a ſimpliciori *zier* per epentheſin.

ZIER, decorus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. V. 29. *heil magad zieri*, ave virgo decora. WILLERAMUS Cap. VII. 6. *uuie ſcone unte uuie zieri biſt du*, quam pulcra & decora es. Et mox: *Scone biſt du in fide, ziere in operatione.* Hodie dicimus *zierlich*, i. e. decoro ſimilis.

ZIERAT, ornamentum. Francis *zierida*. Utrumque a *zieren*, per media derivandi *at* & *da*. Quidam ſcribunt *zierrat*, tanquam eſſet apparatus ornamentorum, quod neſcio an ſit probandum.

ZIEREN, ornare. Gloſſ. Boxh. *kiziartaz* compta. WILLERAMUS Cap. IV. 11. *alſo diu uuat den lichamen zieret*, ſicut veſtis corpus ornat. Forte a σαρεῖν mundare, purgare, ornare, auctoribus Francis, quos conſtat multa admiratione tam Græcæ quam Latinæ Linguæ in proprietatem ſermonis ſui traduxiſſe. Nam in reliquis Veterum Dialectis non reperitur. Alii ſenſum petunt a mitra, quæ Perſis *thiara*, Græcis ζείρη dicitur, alii ab Heb. *zachar* lucidus & ſplendidus fuit. Qui ſimilibus delectantur, adeant HELVIGIUM in Originibus, JUNIUM in Obſervatis ad Will. pag. 39. SKINNERUM in voce *tire*. Aliud vocabulum vide in *berden* ornare. Angloſaxones dicunt *glencgan* Matth. XXIII. 29. Matth. XXV. 7. ubi lacunæ, quæ ſunt in Codice Arg. nobis vocem Mœſo-Gothicam ſubduxerunt.

ZIEREN, trans Albim dicitur metaphorice de iis, qui compoſito vultu geſtibusque aliquid agunt. Inde formula, *ſich zieren* affectare pulchrum, *ziere dich nicht* noli te fingere.

ZIESELBÆR, urſus mellilambius. A *zeidel* mel, D. in S. ut ſæpe alias mutato. Appetunt autem favos nonſolum urſi minores, quibus hodie vocem aptamus, ſed etiam majores, teſte PLINIO Lib. VIII. cap. 36. *Oculi eorum hebetantur crebro: qua maxime cauſa favos expetunt, ut convulneratum ab apibus os levet ſanguine gravedinem illam.*

ZIFFER, numerus, vel nota numeralis. Omnium ſententia eſt ab Heb. *ſaphar* numeravit, excepto tamen D. WALLISIO, qui alium voci ſenſum, ſed minus commodum tribuit. Is in Tract. *de Algebra* fuſe exponit, *Ciphras, quibus hodie utimur, Europæos Sæculo X. accepiſſe ab Hiſpanis, hos a Mauris, illos*

illos ab Arabibus, hos a Perſis, illos ab Indis, & artem computandi per ciphras a Græcis ipſis appellari λογιστικὴν ἰνδικήν. Græci & Romani ad deſignandos numeros literis ſuis utebantur: nec illi tantum, ſed etiam noſtri, a prima literarum ætate, Franci quidem Latinis, Gothi vero propriis, aliis tamen Pontici, aliis qui trans mare Balthicum incoluerunt. Hujus inſtituti teſtimonium præbent nonſolum FASTI RUNICI, in quibus numerus Dierum literis Runicis indicatur, quarum explicationem dedit WORMIUS in notis ad Faſt. Dan. Lib. III. cap. 3. Sed etiam CODEX ARGENTEUS paſſim, ut pridem obſervavit MARESCHALLUS. Ibi enim E. valet quinque, B. duo Joh. VI. 9. IB. duodecim Matth. IX. 20. L. triginta, J. ſexaginta, R. centum Marc. IV. 8. 20. *Rſalth* centies Marc. X. 30. T. trecenta Joh. XII. 5. Quæ ſi quis cum Runicis contendat, immanem diſcrepantiam in computo inveniet.

ZIG, terminatio numeralium. Vide PROLEGOMENA in fine.

ZIGEUNER, Cingari, genus vagabundum, ortum a *Zogaris*, qui circa Caucaſum, ut quidam volunt. Ita MARTINIUS in voce *Zigeuni*. Alii alias tam nominis quam originis rationes attulerunt, quas ſummo ſtudio recenſuit JACOBUS THOMASIUS in Diſſertatione *de Cingaris*.

ZIL, finis, limes, terminus temporis & loci. Angloſax. *tell* apud BENSON. Græcis τέλος a τελεῖν finire, terminare.

ZIL, meta jaculantis, ſcopus agentis, terminus oculi & mentis. Cum ſcopus ſit terminus agentis, quem Latini *finem*, & ſcholæ *terminum ad quem* vocant; hinc manifeſtum, ſenſum vocis a termino terminante ad terminum intentionalem translatum eſſe.

ZILEN, intendere ad metam, quod ſagittariorum proprium. An ſit ab Heb. *til* protelavit, eminus jecit, vel Græco τῆλε longe, procul, quas origines commendat HELVIGIUS, dubito. Dicitur enim de ſagittariis, non quod longe feriant, ſed quod telum & arcum ad metam dirigant, adeoque non propter aliquam longinquitatem, ſed propter terminum, ad quem collimant. Ergo a *zil* ſcopus, meta. Ita a *ram* terminus fit *ramen* intendere ictum. Alii ſenſum verbi deſumunt a *zeile* linea, ut *zielen* proprie ſit *collineare*, ſive ad rectam lineam dirigere. Sed præſtat ſenſum ab ipſa meta, quam ab ulla linea petere, propter analogiam verbi *ramen*. Hic interim primus & princeps verbi ſignificatus, qui poſtea a ſagittariis ad omnia intentionum & ſtudiorum genera translatus eſt per metaphoram.

ZILEN, intendere ſenſum. Dicitur per metaphoram de oratione. Oratio enim eſt inſtar ſagittæ, nonſolum quia ferit (quod aculeatæ proprium), ſed etiam quia ad certum ſenſum tanquam ad dicendi ſcopum dirigitur. Hinc vulgo ajunt, *die rede zilet dahin* eo tendit oratio.

ZILEN, contendere aliquo. Dicitur de omni ſtudio & labore, quo ad finem aliquem nitimur, ſenſu quidem figurato, ſed apud Saxones, Francos, & Alamannos, paſſim obvio. SOMNER. in Dict. Angloſax. *tilian*, *tylean* niti, conari, contendere, *tilung* ſtudium, negotium. Anglice *to toil* & *a toilling*. Gloſſ. Keron. ſtudere *cilen*, ſtudeat *zilee*. Gloſſ. Pez. nititur *zilet*. Occaſionem allegoriæ dediſſe videtur, egregia illa, quæ eſt inter arcum intenſum & ſtudium animi ſerium, ſimilitudo.

ZILEN, contendere feſtinanter. Senſus Franco-Saxonibus proprius. Gloſſ. Lipſ. *tilo* accelera, *tilont* feſtinant.

ZIMBEL, cymbalum, κύμβαλον, inſtrumentum muſicum ex ære, & hinc *clavizimbel* cujus chordæ æneæ clavis pulſantur.

ZIMER, *hirſchzimer*, pars poſtica dorſi cervini. An quia τίμιος, hoc eſt, præ cæteris cervi partibus magni æſtimata? Inquirant alii, mihi non liquet. STILERUS ſcribit *zæmer*, & multi pronunciant *zimmer*.

ZIMER, ziemer, ſcutica, inſtrumentum caſtigandi, *ochſen-zimer* ſcutica e pene bubulo. Proprie eſt ultor, Gr. τιμωρὸς, a τιμωρᾶν caſtigare, punire.

ZIMER, *ziemer*, turdus, inprimis is, qui uvis delectatur, & hinc illi nomen a *racemis*, per metatheſin: ſicut congener ejus *krams-vogel*, per aliam metatheſin.

ZIMMER, lignum, materia ædificandi. SOMNER. in Dict. Angloſax. *timbre* materia, lignum, tignum. VEREL. in Ind. *timber* materia ædificii, trabes. Anglis *timber* etiamnum eſt lignum. Priſci naturæ rimatores videntur lignum ſic appellaſſe, quod ſit materia ſectilis vel ſectiva, a τέμνω ſcindo, ſeco. Alia nomina ab aliis ligni qualitatibus petita, vide in *tram, holz, wald, wut*.

ZIMMER, tignum. Angloſaxonibus & reliquis ut ſupra. Rurſus a notione ſecandi, quia per tignum omnes intelligunt lignum dolatum. Græcis θράμβη eſt trabs, miro conſenſu cum Saxonico *timbre*.

ZIMMER, materia ex qua aliquid fit. Angloſax. *timbre*, Francis & Alam. *zimbri*. Gloſſ. Keron. materia *kezimbri*. Gloſſ. Ruodperti S. Galli Magiſtri: informis materia *ſkaffeloſa zimber*. Sumptum a lignis, quatenus ſunt materies ædificandi, translatumque ad materiam univerſe per metaphoram, quia ſicut ex lignis fit ædificium, ita ex materia materiatum. Similiter & Græcis ὕλη ligna & materiam ſignificat. Quamvis autem *zimmer* hoc ſenſu non amplius audiatur, dignum tamen eſt, quod Vernaculæ a philoſophantibus reſtituatur.

ZIMMER, interdum eſt verbale a *zimmeren* ædificare, & tunc ſignificat quantum poteſt, *ædificium* & *conclave*.

ZIMMER, fabrica, contignatio, ædificium. Gloſſ. Pez. pergama (alta ædificia) *bobo gizimpri*. Gloſſ. Boxh. *ubarzimbri* contignatio. Viguit adhuc ante quingentos annos. Jus prov. Alam. Cap. 362. *von gezimmer* de ædifi-

ædificiis. Et mox: *ſwer uf ain froemdez ertrich zimmer ſetzet*, quicunque in ſolo alieno ædificia collocat. Hodie ſuperat in compoſitis, *zimmerholz* ligna fabricæ idonea, *zimmerman* faber lignarius.

ZIMMER, conclave, pars ædificii. Senſus vocis hodiernus, cujus gratia reliqui ab oblivione erant excitandi. Belgæ dicunt *timmer*.

ZIMMERMAN, faber lignarius. Goth. *timrja* Marc. VI. 3. Francis & Alam. *zimberman* teſte JUNIO in Gloſſ. Goth. pag. 333. Hunc Verſio Angloſaxonica vocat *ſmith* loc. cit.

ZIMMEREN, aſciare, dolare, lignum rude & informe ferro elaborare, & ad ſtructuram idoneum reddere. Suecis *timbra*. Proprie tignum facere, a *zimmer* tignum.

ZIMMEREN, ædificare, ex materia præparata conſtruere. Gothis *timrjan* Luc. XIV. 28. Angloſax. *timbrian* ibidem, Francis & Alam. *zimbron*, Franco-Saxon. *timbren*, Belg. *timmeren*. Gloſſ. Keron. ædificavit *kezimbrota*. Gloſſ. Lipſ. *getimbrit* ædificatus. NOTKERUS Pſal. CXXI. 3. *daz iſt diu himiliſca Jeruſalem, diu in burge uuis kezimberot uuirt uzer chechen unde geiſtlichen ſteinen*, hæc eſt cœleſtis Solyma, quæ ut civitas ædificatur ex lapidibus vivis & ſpiritualibus. Proprie eſt contignare, ſeu contignationem facere, a *zimmer*, tignum. Quædam Dialecti habent *trimman* quod videtur eſſe a *tram* trabs, niſi rejectio literæ R. in anteriorem locum, ortum dederit.

ZIMMEREN, inſtruere, dictis aut factis, doctrina vel exemplo meliorem reddere. KERO in Regula S. Benedicti Cap. 38. qui ædificent audientes *dea zimberren*. Idem Cap. 47. ut ædificentur audientes *daz ſin kizimbrit*. Metaphora, quæ verbo Alamannico ſubeſt, non eſt petita ab ædificando (etiamſi Scriptores Eccleſiaſtici dicant *ædificare*, Galli *edifier*, duriſſima & inexplicabili figura) ſed a dolando, quoniam is, qui alterius animum dictis aut factis meliorem reddit, non eſt ſimilis ædificanti, ſed dolanti, qui lignum rude & informe in meliorem formam redigit. Germani hodierni dicunt *erbauen*, non ab ædificando, ſed ab excolendo, ducta ab agricultura ſimilitudine. Latini dicunt *inſtruere*, a *ſtruere* ordine parare, quod tolerari poteſt.

ZIMMET, cinamum. Utriusque origo ab Hebræis vel Arabibus. V. MARTINIUM in voce. Fruticem deſcribit WILLERAMUS in Cant. Cant. Cap. IV. 14. Sed non nominat niſi Latine, quod imitatur Luth. in *cynamen*.

ZIN, ſtannum, *zinnen*, *zinnern* ſtanneus. SOMNER. in Dict. AS. *tin* ſtannum, plumbum candidum, *tinnen* ſtanneus. Gloſſ. Pez. ſtannum *zin*, ſtanneum *zininaz*. Cum Inſulæ quædam Britannicæ a ſtanno, quod inde veniebat, antiquitus dictæ ſint *Caſſiterides* (nam κασσίτερος Græcis ſtannum ſonat), etiamſi HERODOTUS ſcribat, ſe illas Inſulas non noſſe, Lib. III. cap. 115. hinc veroſimile eſt, nomen rei ibidem natum, & cum ipſa re ad exteros transportatum eſſe. Cambris, qui Linguæ antiquo-Britannicæ hodienum tenaces ſunt, ſtannum vocatur *yſtaen*, forte ab *yſtaenio* maculare, quod, cum ſit plumbum album, nigras tamen maculas in manibus attrectantium relinquat. Ab hoc primævo videntur cætera prodiiſſe per variam aphæreſin, inprimis Latinorum *ſtannum*, & Saxonicum *tin*, quod hodie ſuperat apud Anglos, Belgas, & Suecos. Nos fidelius cuſtodimus ST. quamvis levi mutatione tranſpoſitum in Z. hoc eſt, in TS. quod fieri ſolet ſæpiſſime. Cæterum, quanto ſtudio Phœnices lucri cauſa aditum ad has Inſulas maritimis Græciæ civitatibus occultaverint, memorat STRABO Lib. III. Geogr. pag. 175. *Primis temporibus ſoli Phœnices a Gadibus eo negotiatum iverunt, celantes alios iſtam navigationem.* Unde mirum non eſt, Herodotum Caſſiterides ignoraſſe. Confer CELLARIUM Geog. Ant. Lib. II. cap. 4.

ZINDEL, linteum vel ſericum, argento intextum. Angl. *tinſel*. Utrumque a *ſcintillando*, judice SKINNERO.

ZINGEL, cingulum, ambitus, pomœrium, *zingeln*, *umbzingeln* cingere, circumdare. Utrumque e Latino fonte.

ZINK, quinque. A Gallico vel Italico *cinque*, *cinq*.

ZINK, ramus, *corallen-zinken* rami coralliorum. Per epentheſin a Belgico *tack* ramus: Vel, ſi mavis, a *zack* cuſpis.

ZINKE, lituus, cornu ſonorum. An a *concha* marina, quæ a Tritone inflatur? An potius ab Alamannico *ſinkan* cantare, quod habet KERO in Gloſſis? Illud JUNIO, hoc STADENIO ſe probavit. LEIBNITIUS ab utroque diſſentit in Epiſtola quadam ad Ludolfum, ubi verba: „Ego malim *zinken*, „*zanken*, *zacken* eſſe curvas res & uncinatas, „uti Græcum ζάγκλη falx; quin ipſum Ita„licum *cinghiale*, unde Gallicum *ſanglier* „aper (quia hujus dens figura eſt *eine zin*„*cke*), ab uno eſſe fonte.

ZINNE, cacumen montis vel ædificii, Suec. & Island. *tinna*. STADENIUS, qui Sueo-Gothicas origines ſæpe cum diſpendio veritatis venatur, a ſurculo appellationem petit, quia ſurculus in Indice VERELIANO exponitur *tein*, & cacumina montium *tindar*. Certe, ſi quæ ſimilitudo in voce latet, illa non a ſurculo, ſed potius a figura, quæ e lato in acutum deſinit, deſumpta eſt, qualis Græcis dicitur κῶνος, Latinis *conus*, *cuneus*, Cambro-Britannis *cyn*, apud BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Hebræis *pinna* & *zinnah* (utrumque enim habent, niſi me fallant quidam authores) angulum notat, ſed & faſtigium montis, quod in angulum deſinit.

ZINNOBER, cinnabaris, κιννάβαρι.

ZINS, cenſus. Gloſſ. Pez. vectigalia *zinſa*. Vox cum imperio Romano longe diſſeminata, & Græcis quoque impoſita, qui inde habent κῆνσος Marc. XII. 14. In jure Provinciali

vinciali Alamannico extant compoſita, *zinsgut* fundus cenſualis, Cap. 66. *zinsman* emphyteuta, cap. 181. & ſimilia.

ZIPFEL, *zippel*, extremitas, prominentia. Diminutiv. a *zopf*, quod vide.

ZIPPELN, *ſippeln*, ſtillare, guttatim fluere. Utuntur quædam Dialecti apud STADEN. in Voc. Bibl. pag. 520. Diminutivum a *ſauffen* fluere.

ZIPPERLEIN, morbus articularis, ab affluentia vitioſi humoris ſic dictus quaſi *gutta*, a *zippeln* ſtillare. Hæc etymologia, cujus auctor STADENIUS, robur accipit ab alio ejusdem morbi nomine, quod vide in *tropf*.

ZIRBEL, trochus, ludi puerilis inſtrumentum. A Lat. *turbo*, vel potius utrumque ab obſoleto *zirben* volvere, gyrare, quo paſſim utuntur Franci. OTFRIDUS Lib. III. Cap. VII. 27. de rota: *thaz ſih io umbizirbet*, quæ ſe circumvolvit. Et mox verſ. 33. 34. de mundo: *uuio thiſu uuorolt ſih zerbit*, quomodo ſe volvat hic mundus. Inde *zirbel-nuſs* nux pinea, quia trocho ſimilis, & *zirbelbaum* pinaſter, arbor trochifera. Græci & Latini eandem nucem *ſtrobilum* vocant, a ſimili cauſa, nempe a στρέφω verto, torqueo, quaſi tortilem figura, ſicut optime obſervatum MARTINIO in voce. Qui vero, unde ſit *turbo*, quem pueri exercent, & cur ita dicatur, indictum reliquit. Videtur autem eſſe a στρέφω expulſo S. Et hinc etiam eſt *zirben* volvere, quia volvere eſt vertere. Nam ST. in multis vocibus tranſponitur, & tunc fit TS. hoc eſt, Z. Vide *Proleg.* Sect. IV. in *anaſtrophe*.

ZIRCH, *zirk*, ambitus, circumferentia. A Lat. *circus*. Gloſſ. Keron. circulum *umbincirh*. Hodie libentius utimur compoſito *bezirch*.

ZIRKEL, circulus & circinus, orbis & inſtrumentum deſcribendi orbem. Duci poteſt a *zirken* circumſcribere, quod eſt a *zirk* circumferentia. Sed præſtat Latinis acceptum referre.

ZIRNBAUM, arbor glandifera. A Lat. *cerrus*, & hoc a Celtico *derw* quercus. Cerrum inter arbores glandiferas memorat PLINIUS Lib. XVI. Cap. 6.

ZISCHEN, dicitur de ſibilo oris, & ſtridore ferri candentis in aqua. Cui ſimile Græcum σίζειν, quamvis alio literarum ordine. Utrumque a ſono.

ZISEL, penis. Vox HENISCHIO & STILERO memorata, quæ videtur oriri a Cambro-Britannica *coſi* fricare.

ZISER, *ziſererbis*, ejusdem ſignificatus ut *cicer*, a quo deſcendit.

ZITRON, pomum citrium, μῆλον κίτριον. Res & nomen exoticum.

ZITTERN, tremere. VEREL. in Ind. *titra* tremere. Creditur componi ex intenſivo ζα & τρεῖν trepidare. Ita docent HELVIGIUS & MARTINIUS. Simile compoſitum vide in *zanken*. Hactenus apud Veteres non occurrit. Saxones tamen videntur a τρέω habere *dræd* timor, & *ondrædan* timere, pavere, quod extat in Verſione Angloſax. Marc. V. 33. Aliud verbum vide in *beben*.

ZITWER, zedoaria. MARTINIO eſt vox & radix Sinenſis.

ZITZ, mamma. Senſus vocis Slavonicus. FRENZEL. in Orig. Sorab. pag. 446. *cic*, *ziz* mamma, mammilla, uber, *cick*, *zizk* mammula, *cicam*, *zizam* ſugo, *cicak* lactens, qui adhuc e mamilla pendet, *taddæus* Hebræis, *cicany* mammoſus. Origines Arabicas vide ibidem, domeſticas ſupra in *dütte*. Deam CIZAM, a Sorabis cultam, nomen inde accepiſſe, illudque Civitati Miſnenſi ZEITZ communicaſſe, idem in tranſitu obſervat. Quod uti libens concedo, ita ex hoc ipſo nomine Deam illam Dianæ inſtar Epheſiæ *multimammiam* fuiſſe auguror.

ZITZ, papilla mammæ. Senſus vocis Germanicus, quo utitur Luth. Ezech. XXIII. 21.

ZOBEL, muſtela Scythica. Bohem. *ſobol*, Gall. & Angl. *ſable*, Ital. *zibelini*. Pellis e *Siberia* Germaniæ importata, & inde nomen *Sibelinæ* pro *Siberinæ*, a patria, mutato R. in L. qua mutatione in vocibus exteris nihil frequentius. Sic ex *marmore*, *turture*, *peregrino* fecimus *marmel*, *turtel*, *pilgrim*. Plura exempla vide in *pflaum*. Quærit MARTINIUS in Lex. Philolog. in voce *zobola*: An a dente, qui Polonis *zub*, an a *zappeln*, quod Germanis palpitare, an a ζα & πολεῖν valde movere, verſare? Quis non videt, quam longe hæ conjecturæ abſint a vera nominis ratione? Confer *Hermelin*, & patebit, pelles pretioſas plerumque appellari a patria.

ZOCHEN, *zuchen*, feſtinare, accelerare. Vide *zauwen*.

ZOCHEN, *zogen*, *zucken*, trahere, capere, rapere. Priſcam verbi deſinentis imaginem, compoſita, & derivata, vide in *zucken* & *notzucht*.

ZOFE, famula, ancilla. Factum ex antiquiori *thiwi*, *thiwa* ejusdem ſignificatus. W. in ore vulgi facile mutatur in F. ſicut T. in Z. Originem & conſenſum totius Antiquitatis vide in *dieb* ſervus & ſerva. Si quis tamen hanc famulam malit appellari pediſſequam, habebit verbum *zauwen* feſtinare, unde fieri poterat *zofe*, *zauwe* curſitatrix, puella a pedibus matronæ, alias *ein laufmædchen*.

ZOGEN, *zochen*, *zucken*. Vide reliqua in poſtremo.

ZÖGERN, *zögern*, tardare, moram trahere. A *zug* mora vel tractus.

ZOLL, latitudo pollicaris. Angloſaxonibus pollex dicitur *thymel*. Hoc vulgus mutare potuit in *thyl* & *toll*, expulſo M. Nam voces ſyncopari ex pigritia loquentium, quid magis obvium? Poſtea ex *toll* durior pronunciatio fecit *zoll*. Ratio cur ita ſentiam, hæc eſt, quia *zoll* eſt pars decima pedis, & vulgo exponitur *pollex*. Alias pollex dicitur etiam *hallus* apud FESTUM. Quod ideo monendum duxi, ut, ſi quis ſynco-

ſyncopen in voce Saxonica faſtidiat, Latinam reſpiciat. Nam hinc quoque fieri poterat primo *ſoll*, poſtea *toll* & *zoll*. Exempla harum mutationum dedi in *Proleg.* Sect. III.

ZOLL, vectigal. A Græc. τέλος, auctoribus Francis, primis vectigaliorum in Germania repertoribus, ut oſtendi in voce *bede*. Propius tamen ad Græci vocabuli ſonum accedit Angloſaxonicum, Belgicum & Anglicum *toll*, Suecicum *tull*, Latino-Barbarum *tallia*, Gallicum *taille*. In vetuſtiſſima Septemtrionis Lingua, quam VERELIUS in *Indice Scytho-Scandico* expoſuit, *tala* ſignificat *æſtimationem*, quod eſt ab Angloſaxonico *talian* æſtimare. Hinc vox Græca videtur proprie eam denotare præſtationem, quæ ex taxa vel æſtimatione rei imponitur, ut ſunt omnino vectigalia, portoria, tributa, cenſus &c. quæ Angloſaxonibus univerſe vocantur *toll*. Aliis tamen *tallia* eſt pecunia *acciſa*, a *talliare* ſcindere. Et hanc interpretationem ſequitur SPELMANNUS in voce.

ZOLL, telonium, τελώνιον. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *toll* telonium, *tolli* telonium exigere. Gloſſ. Pez. teloneo *zollantuome*. Angloſaxones utuntur compoſito *tollſceamul*, Germani *zoll-bank*, *zoll-haus*, *zoll-bude* &c.

ZOLLNER, *zöllner*, telonarius, τελώνης, Angloſax. *tollere*, Belg. *tollenaer*.

ZOPF, in hodierna lingua ſignificat *faſciculum capillarem*. Sed hic ſignificatus eſt ordine penultimus, & totus dependens ab aliis, qui eum præcedunt, quibus niſi probe cognitis & perſpectis, ipſe intelligi nequit. Et hujus gratia reliquos, quamvis obſoletos, inſtaurare, & in ſcenam producere cogimur.

ZOPF, ſummitas cujuscunque rei, montis, arboris, ædificii &c. Vox Celtica & latisſime patens. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *topp* ſummitas. SOMNER. in Dict. AS. *top*, faſtigium, culmen, cacumen, jugum, vertex, apex, ſummum. Eodem ſenſu viget in Belgio, Suecia, Anglia. Belgis *top van eenen berg* eſt cacumen montis, *top van t'huis* faſtigium ædificii, *top-zeil* velum in ſummo mali faſtigio. Suecis *topp pæ træ* vertex arboris. Anglis *top of a hill* jugum montis, *top of a houſe* tectum, *top of a pillar* capitellum columnæ, *from top to toe* a capite ad calcem, *topped* cacuminatus, faſtigiatus. In iisdem Dialectis, Cambrica inquam & Saxonica, ſummitas cujuscunque rei dicitur *cop*, *coppe*, *coppa*, ob rationes ſatis bonas, quas vidimus ſupra in *kopf*. Quod probe obſervandum. Nam hinc cognoſcimus, quod *topp* pro ſummitate, nullam habeat etymologiam, niſi eam, quæ ex literarum K. & T. permutatione deſumitur. Vide eam in *Proleg.* Sect. III.

ZOPF, apex, criſta. Proprie ſummum ejus rei, cujus apex & criſta eſt. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *top*, Angli *tuft*, Islandi *topper*, apud VEREL. in Ind. Byzantini etiam Scriptores τȣ̃φαν appellant apicem, qui galeæ imminet, haud dubie e Saxonico fonte. Suecis gallus dicitur *toppe*, quaſi *topped* criſtatus.

ZOPF, quicquid criſtæ ſimile eſt. Inde Latino-Barbaris *tufa* genus vexilli ex confertis plumarum globis, apud CANGIUM. Gallis *touſe de cheveux* faſciculus capillorum, *touſe de plumes* faſciculus plumarum, *touſe de rubans* faſciculus lemniſcorum. Germanis *zopf* faſciculus capillaris, *harzopf* crines nodati & in faſciculum colligati. Quo nomine etiam inſigniri poterat nodus ille capillaris, a ſummo vertice pendens, inſigne veterum Suevorum apud TACITUM cap. 38. de M. G. quem hodie quodammodo imitatur miles Boruſſicus, quamvis nodum infra verticem religans, quo fit, ut caudæ quam apici ſimilior ſit.

ZOPF, extremitas, prominentia. Quia ſummitati ſimilis. Hodie utimur diminutivo *zipfel* eodem ſenſu. Sed a *zopf* derivamus *zopfen*, *zupſen* vellere, quod fit per extremitates.

ZOPFEN, *zupſen*, vellere, trahere per extremitates. A *zopf* extremitas, ut paulo ante dictum. Inde porro exiſtit metaphoricum *anzupfen*, corrupte *anzapſen*, dictis aliquem laceſſere, quia laceſſentes ſimiles ſunt eorum, qui barbam aliis vellicant. Et *vellicare* Latinis quoque de dente maledico dicitur.

ZORN, ira, *zornig* iratus, *zürnen* iraſci. SOMNER. in Dict. Angloſax. *torn* ira, iracundia, indignatio, *tornig* iratus, infenſus. Gloſſ. Pez. incendium *zorn*, fervorem *zurnida*, furibundus *zornager*, turbulentus *zornager*, graviter ſe ferre *harto ſih zurnan*, indignaretur *zurnti*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *ſorr* ira, indignatio. STADENIUS deduxit a *zerren* irritare, quia ira eſt affectus hominis laceſſiti. Ita ab *irren* irritare & ægre ferre (utrumque enim ſignificat) fit Angloſax. *yrre* ira, animus irritatus, & inde *Godes yrre* ira Dei Joh. III. 36. Vox Latina vel ex eodem fonte eſt, vel igneum & ardentem affectum ſignificat, ab *uri*.

ZOTE, *zotte*, cirrus, villus, *zottig* villoſus. Gloſſ. Pez. comas *zatun*. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *cudyn* floccus, tometum, villus, cincinnus. Forte utrumque a *kutten* tegere, ut *vellus* & *villus* a velando.

ZOTEN-REISSEN, villum vellicare. Figurate de pudendis perfricta fronte & impudenter diſſerere. Ita proverbium explicat KEYSLERUS, vir doctiſſ. in Antiq. Septemtr. pag. 484. Alia conjectura ab impuriſſimo Poeta *Sotade* (a quo omnes libri obſcœni etiamnum *Sotadici* vocantur) appellationem turpiloquii deducit.

ZU, ad. Goth. *at* & *du*, Angloſax. *to*, Franc. & Alam. *za*, *ze*, *zi*, *zua*, & *az*, Belg. *toe* & *tot*, Angl. *to* & *at*. Gloſſ. Boxh. *za* ad. Gloſſ. Keron. ad *ze*, *za*, ad ipſum *ze inan*, ad neceſſaria *za notdurfi*, ad ultimum *az jungiſt*, adſum

adſum *azpim.* Omnia affinia Latino *ad.* Nam *ad* & *to* ſe mutuo producunt per anaſtrophen. Reliqua circa hanc particulam obſervanda vide in PROLEGOM. Sect. V.

ZUBER, *zober*, vas aquarium. Vox a Francis relicta. TATIANUS Cap. CLVII. 2. *man uuazzares zuibar tragenti*, homo amphoram aquæ portans. Belgis *tobbe* eſt labrum, trulla, *ein waſchfaſs*, Anglis *tub* cadus, alveus, dolium. Dicitur proprie de vaſis ligneis, quæ a vietoribus compinguntur; & hinc originem ſuam refert, non ad Lat. *cupa*, ſed ad verbum obſol. *dauben* latera vaſis compingere, quod eſt a *daube* tabula doliaris. Ipſum vero *daube* videtur abſciſſum a Lat. *tabula.* Aliam tamen conjecturam vide in loco.

ZUCHT, in exiſtendo & ſignificando dependet a *ziehen*, & niſi cognito eo cognoſci non poteſt. Varia autem ſignificat pro varia virtute primitivi.

ZUCHT, a *ziehen, zeugen*, generare.

ZUCHT, generatio, fœtura, tam hominum quam animalium. OTFRIDUS Lib. I. Cap. III. 51. de proavis B. Virginis:

Thiu thritta zuahta thanana
Thaz uuarun edil thegana.
Tertia deinde generatio
Erant domini nobiles.

Hodie utimur de animalibus tantum. Inde *vieh-zucht* fœtura pecorum. Germani inferiores dicunt *tocht* & *vee-tocht*, a *tygen* procreare.

ZUCHT, partus, fœtus, humanus & beſtialis, ſaltim uſu veterum. Græcis conſono vocabulo τόκος. BENSON. in Voc. Poët. *teobhe*, *tohde*, *tohta* fœtus. Gloſſæ Junianæ in Obſ ad Will. pag. 79. *mith zuinelero zuhte* gemellis fœtibus. OTFRIDUS Lib. I. Cap. IX. 79. de puero Johanne:

Thiu zuht uuas uuahſenti
In Druhtines henti.
Puer erat creſcens
In manibus Domini.

Hodie non utimur niſi de animalibus. Inde *ſchlangen-zucht* progenies ſerpentum, *otter-gezücht* fœtus viperinus.

ZUCHT, a *ziehen* nutrire.

ZUCHT, alimentum, nutrimentum. OTFRIDUS Lib. II. Cap. XXI. 65.

Thia dagalichun zuhti
Gib hiut uns mit ginuhti.
Victum quotidianum
Da nobis hodie cum ſufficientia.

Hodie ſuperat in termino forenſi *leibzucht* vitalitium viduæ, ſuſtentatio ad dies vitæ, a *leib* vita. A *zucht* rurſus fit *zuchten* nutrire, Dial. Francica. Gloſſ. Pez. nutriebantur *gizuhtot.*

ZUCHT, a *ziehen* inſtruere.

ZUCHT, inſtructio, doctrina, cultura ingenii & morum. Dicitur de diſciplina liberali tantum, quæ rudem docendo meliorem reddit. Gloſſ. Pez. eruditionem *zuht*, ineruditionis *unzuhti.*

ZUCHT, ſanctitas & puritas morum, *zuchtlere* doctrina moralis, *zuchtlerer* præceptor doctrinæ moralis. Dictio metonymica, qua cauſa ponitur pro effectu, inſtructio pro puritate morum, quæ plerumque eſt fructus bonæ culturæ.

ZUCHT, per ſynecdochen generis ſignificat *pudorem, modeſtiam, verecundiam*, & *honorem* qui caſtis auribus & oculis debetur, & quicquid ad puritatem morum ſpectat. Ad hanc claſſem pertinent, *jungfrauwliche zucht* pudor virginalis, *züchtig* pudicus, *züchten* verecunde ſe gerere, aſpectu, verbis, geſtibus, *zücht-jungfern* paranymphæ, quæ ſponſam compoſitis ad modeſtiam vultibus comitantur, *mit züchten* ſalva reverentia, & ſimilia, quæ hodie recte & decenter dicuntur. An etiam antiquitus dicta ſint, ignoro. Horum oppoſitum eſt *unzucht* impuritas morum, quod etiamſi per ſe latiſſimi ſit ſignificatus, hodie ad impudicitiam & rem veneream reſtringitur, non quod ſic oporteat, ſed quod ſynecdoche generis delectemur.

ZUCHT, a *ziehen* domare.

ZUCHT, diſciplina, non omnis, ſed ſevera, & cum animadverſione conjuncta, *kriegszucht* diſciplina militaris, olim *manzuht* apud SCHILTERUM in Gloſſ. Teut. Et huc etiam ſpectat diſciplina civilis, qua mores publici urbicolarum in ordinem rediguntur, ſtylo Romano *cenſura.* Rhythmus de S. Annone Stroph. 18.

Romere ſcrivin ciſamine
In einer guldinin tavele
Driuhunterit altheirrin
Di dar plegin zuht unt erin,
Romani conſcripſerunt
In aurea tabula
Trecentos Senatores
Qui curarent cenſuram & honeſtatem morum.

ZUCHT, caſtigatio, *zuchtrute* virga caſtigatoria. Dictio metonymica, qua ſubjectum ponitur pro adjuncto, diſciplina pro caſtigatione, quæ diſciplinam comitatur. Duplex autem eſt, privata & publica. Privata eſt puerorum indocilium & petulantium. Publica ſceleratorum & diſſolute viventium: Inde *zuchthaus* ſophroniſterium, ergaſterium, locus ubi ii, qui vel ad nos vel remp. ſpectant, ſi præceptis & monitis corrigi non poſſint, vel duro labore exercentur, vel plagis afficiuntur, non ut puniantur (nam punire puniendi cauſa inhumanum eſt), ſed ut emendentur, *zuchtmeiſter* ergaſtularius, præfectus caſtigationis publicæ, vel ipſe caſtigator. A *zucht* porro fit *zuchten* & frequentative *züchtigen* caſtigare, & inde *züchtigung* caſtigatio.

ZUCHTMEISTER, ſecundum antecedentia ſignificat quantum poteſt, *pædagogum, cenſorem* vel judicem morum, *ergaſtularium,*

larium, *caſtigatorem* &c. pro vario ſenſu, quem prior compoſiti pars admittit.

ZUCKE, *zuche*, canis fœmina. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 79. *zoh* canicula. VEREL. in Ind. *hundtük* canicula. Non quod in domo nata vel nutrita ſit, ſed quod canem poſt ſe trahat, a *ziehen* allicere, attrahere.

ZUCKE, *zuche*, pellex, fœmina impudica, quæ illecebris ſuis deſipientium animos in retia ſua trahit, interprete STILERO. Ex eodem fonte. Inde *zohenſun* filius pellicis, quam vocem ex Jure Auguſtano adducit, ſed non explicat, SCHILTERUS in Gloſſ. Teut. pag. 188.

ZUCKEN, trahere, attrahere, *den degen zucken* gladium ſtringere. Idem quod *ziehen*, mutatis ſaltim gutturalibus.

ZUCKEN, retrahere, vellicare, *das zucken der glieder* motus artuum convulſivi. Similiter & Anglis *tug* eſt vello, *tuck* vellico, traho.

ZUCKEN, capere, ſumere, prehendere. SOMNERUS in Dict. Angloſax. *tæcan* capere, recipere, *oftæh* præripuit, *to-teah* arripuit. Islandi eodem ſenſu dicunt *taka*, Angli *take*, Sueci *taga*, Græci δέχεσθαι.

ZUCKEN, rapere, vi capere. OTFRIDUS Lib. III. cap. X. 65.

Niſt, quad er tho, fruma thaz,
Thaz man zukke thaz muaz
Then kindon ir then hanton
Inti uuerf ez uz then hunton.
Non eſt, inquit, bonum hoc,
Ut rapiatur cibus
Ex liberorum manibus,
Et projiciatur canibus foras.

NOTKERUS Pſal. XXI. 14. *ſie gineton gagen mir alſo der leuuo ſo er zucchet*, aperuerunt ſuper me os ſuum ſicut leo rapiens. Pſal. LXVIII. 5. *ih kalt, daz ih ne zuhta*, ſolvi quod non rapui. Apud eundem occurrunt,

erzucche, rapiat, Pſal. VII. 3. X. 8.
zezocchot habent, diripuerunt, Pſal. LXXXVIII. 42.
zocho, rapina, Pſal. LXI. 11.

Et huc etiam ſpectare videtur e Lege Salica *texaca* ablatio furtiva, quod dicitur de furto apium Tit. IX. 3. pecorum Tit. X. 3. ſervorum Tit. XI. 2. 6. Vidit hoc ante omnes ECCARDUS in not. ad L. Sal. pag. 30. Verba capiendi ad rapinas transferre, moris Germanici eſt. Confer themata verborum *fangen, greiffen, henden, nemen*, & patebit. Allegorice dicitur de iis, qui vel ecſtaſin, vel ſimilem motum, quo anima a corpore (ſalvo tamen vinculo) abripitur, patiuntur. Inde *entzuckt, verzuckt*, rapto ſimilis, extra ſe poſitus, obſtupefactus.

ZUCKER, ſaccharum. Oritur, non ab Heb. *zachar* clarus & ſplendidus fuit, & multo minus a Germ. *ſüſs* dulcis, ut quidam opinatur; ſed ab Indico vocabulo *ſacar*, quo dulcis ille ſuccus, quem arundo *Mambu* foras protrudit, quique vi Solis inſtar pumicis albi dureſcit, denominatur. Et hoc nomen poſtea ad ſuccum illum calaminum, qui arte humana e cannis ſacchariferis exprimitur, coquitur, & coagulatur, ob ſimilitudinem naturæ translatum eſt. SALMASIUS Exerc. Plin. pag. 1313. *Indi Saccharum in genere appellant* SACAR. Carolus CLUSIUS Hiſt. Arom. Lib. I. Cap. 12. *Vocantur autem ab indigenis* SACAR MAMBU, *quaſi dicas ſaccharum Mambu, quoniam Indi arundines ſive ramos arboris illud proferentes Mambu vocant.* Gulielm. PISO in Mantiſſa Aromatica cap. 10. *Diſſolvendus nodus circa nomen, quod ipſi Indi* SACAR *lingua vernacula indigitant, idque non reſpectu alicujus dulcedinis, ſed quod a multis Seculis apud indigenas humor hic in nodis antiquarum cannarum* (ipſius Mambu) *concretus nomen* SACAR *obtinuit: poſtea autem, cum liquor vel mel cannæ ſacchariferæ hodiernæ vi expreſſus, & igne coctus, in ſubſtantiam duram, ſiccam & albam migraverit, videtur ad imitationem externæ figuræ & nominis* SACAR *nunc nomen* SACCHARI *impoſitum eſſe.* Ab hoc igitur vocabulo Indico & perantiquo exiſtit Arabum *zuchar*, Græcorum σάκχαρ, Latinorum *ſaccharum*, Belgarum *ſuyker*, Anglorum *ſugar*, Suecorum *ſoker*, Gallorum *ſucre*, Germanorum *zucker*. Et quamvis non idem ſit ſaccharum vetus & novum, aut ſaccharum Mambu & noſtrum, in multis tamen conveniunt, ſi originem, dulcedinem, candorem, & duritiem ſpectes, quod ad communem appellationem ſufficit. Quid enim ſaccharum noſtrum aliud eſt, quam ſuccus arundinis, dulcis & candidus, & in ſubſtantiam duram concretus? Vide quæ de Sacchari hodierni origine & conficiendi modo literis prodiderunt præter alios Nardus Anton. RECCHUS in Theſauro Rerum medicarum novæ Hiſpaniæ Lib. IV. cap. 14. & PISO ſupra laudatus in Hiſtoria naturali & medica utriusque Indiæ Lib. IV. Cap. 1.

ZUG, quatenus eſt verbale a *ziehen*, ſignificat quantum poteſt, (1.) actum movendi, ducendi, attrahendi, protrahendi, proficiſcendi &c. Gloſſ. Pez. motu *zuge*, tractu *zuge*. Angloſaxonibus *tyge* eſt productio in longitudinem, Suecis *tog* profectio, expeditio, nobis *zug* hæc omnia ſignificat, ſive per ſe, ſive in compoſitis. (2.) rem quæ ducitur. Inde *zug* linea, ductus punctorum vel linearum, Arabice *dûgh*. HYDIUS in Hiſtoria Nerdiludii pag. 205. „Armeni a „me interrogati, reſponderunt nomen ejus „eſſe *dugh*, quo ſignificatur *linea* vel *lineatio*. (3.) rem quæ trahitur vel attrahitur. Inde *zug, bezug* chordæ. (4.) inſtrumentum trahendi. Inde Latinis *ſucula* machina tractoria, Islandis & Italis *ſoga* funis, nobis *zug* jugum, Græcis ζεύγλη pars jugi. (5.) tempus productum. Inde *verzug* mora. (6.) doctorem. Inde Græcis ταγὸς, Latinis *dux*, Cambris & Armor. *dug*, noſtris *herzog*. Cuncta

eod.

eod. ſenſu. (7.) paſſionem qua ducimur & trahimur &c.

ZUGEL, *zügel*, frenum. Gloſſ. Pez. habenas *zugila*. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. habenæ *pant* vel *zubil*. Omnino a *ziehen* trahere, ut Græcis ῥυτὴρ a ῥύω traho. Simile derivatum vide in *briedel*. Angloſaxonibus *tigel* eſt tractorium, ex eodem fonte.

ZUGEMUS, *zugemüs*, quicquid auctuarii loco in menſa apponitur, ſive olus ſit, ſive pulmentum ex quacunque re. Gloſſ. Pez. pulmento *zuomuſe*. Refer ad *mus* cibus.

ZUKUNFT, adventus. Francica monumenta ubique habent *chumft*, in ſimplicibus & compoſitis, quod certe eſt melioris notæ, utpote a *kommen* venire deflexum. ISIDORUS Cap. V. 5. *Chriſtes chumft*, Chriſti adventus. Symb. Athanaſian. NOTKERI: *ze des chumfte ſuln alle menniſcen irſtan*, ad cujus adventum omnes homines reſurgere debent. Gloſſ. Pez. aggreſſionem *zuochumft*.

ZUMAL, *zumalen*, adverb. augendi, quo utimur in ampliationibus. Percurre omnes ſignificatus τȣ̃ *mal*, & comperies, nullum hic quadrare. Ducam igitur a Gr. μᾶλλον magis, vel a μαλεῖν augere.

ZUMAL, adverb. temporis, quo utimur in compoſito *dazumal* tunc temporis, quod eſt a *mal* tempus. Confer *Proleg*. Sect. VI.

ZUNAME, agnomen, cognomen. MABILLONIUS Lib. II. de re Diplom. Cap. VII. 3. negat, ſe ante confinia Sæculi X. & XI. ullum cognomen reperiſſe. Et communis ſententia fert, nobiles circa initium Sæculi XI. a prædiis cognomina primum accepiſſe, & hos deinceps imitatos eſſe plebejos, nomina aliunde ſibi aſſumentes. Sed ex his recentioris inventi cognominibus male concluditur, nulla unquam agnomina gentibus & familiis propria apud antiquiſſimos Germanos fuiſſe. Contrarium probant *Amali* & *Balthæ* Gothorum, *Asdingi* Vandalorum, *Gunginci* & *Lithingi* Longobardorum, quæ ſive a conditoribus, ſive aliunde aſſumpta ſint agnomina, illuſtrium certe proſapiarum fuerunt. Vide, quæ contra SPELMANNUM in eadem hæreſi verſantem, diſputat WORMIUS Lib. III. Mon. Dan. pag. 146. JORNANDES de reb. Get. Cap. 22. *Contra Viſumar Wandalorum regem*, ASDINGORUM *e ſtirpe, quæ inter eos eminet, genusque indicat bellicoſiſſimum*. IDEM Cap. 29. de Gothis: *Ordinant ſuper ſe regem Alaricum, cui erat poſt* AMALOS *ſecunda nobilitas*, BALTHARUM*que ex genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis* BALTHA, *id eſt audax, nomen inter ſuos acceperat*. P. WARNEFRIDUS Lib. I. de Geſtis Longob. Cap. 14. *Regnavit ſuper eos primus Agelmundus, filius Ayonis, ex proſapia ducens originem* GUNGINCORUM, *quæ apud eos generoſior habebatur*. Et mox cap. 21. *Hi omnes* LITHINGI *fuerunt; ſic enim apud eos quædam nobilis proſapia vocabatur*. Plura familiarum nomina vide in particula ING.

ZUNDEN, *zünden*, excitare ignem, facere ut ardeat. Vox Celtica, quæ Cambris effertur *cynne, cynneu*, Angloſaxonibus *tynan, tendan*, Gothis *tandjan*, & dicitur de lucerna quæ accenditur Luc. VIII. 16. Francis *zunten*, Islandis *tenda*, *tenda upp* apud VEREL. in Ind. Suecis *uptænda*. NOTKERUS Pſal. LXXVII. 38. *noh er ne zunta al ſin zorn*, & non accendit omnem iram ſuam. Pſalm. ſeq. verſ. 5. *uuieo lango uuirt inzundet din ando*, quam diu accendetur zelus tuus? Omnibus conſentit Lat. *cendere*. Cuncta a communi origine, nempe a *tan* ignis. Litera D. in medio verbi, non eſt radicalis, nec cum ipſa voce nata, ſed paulatim attracta a præcedenti N. Utraque eſt lingualis, & literæ ejusdem inſtrumenti ſe facile attrahunt. Confer *Proleg*. Sect. III. in Lit. N.

ZUNDER, fomes. Angloſax. *tynder* Franc. & Alam. *zunter*, Lex. Run. *tundur*, Angl. *tinder*, Belg. *tintel*. Gloſſ. Boxh. *zuntrun* fomes. Gloſſ. Keron. fomitem *zuntrun*. A *zünden* accendere, per medium derivandi *er*. Nam fomes eſt pharetra ignis, quæ facile concipit ignem, conceptumque aliis rebus communicat.

ZUNDER, carbo. NOTKERUS Pſal. CXXXIX. 10. *cluonte zanderen ana fallont ſie*, cadent ſuper eos carbones ignis. Et ſic paſſim. Carbo autem eſt fomes ex ligno uſto. Hodie obſoleſcit.

ZUNDKRAUT, *zündkraut*, pulvis pyrius. Judice STILERO ſic dicitur velut eſca ignis, a *kraut* olus; Sed dura nimis allegoria. Potius eſt materia ignis in minutas partes contrita, vitiatumque militari pronunciatione a *grut* ſcobs, pulvis, unde etiam vox Salica *chrenechruda* pulvis ſtabuli.

ZUNFT, conventus, congregatio. Vox a Francis & Alamannis relicta. Gloſſ. Keron. conventu *zumfti*. Dicitur in Reg. S. Benedicti cap. 20. de conventu Monachorum in Oratorio. Hodie eodem nomine inſigniuntur *tribus mercatorum, artificum, opificum*, quia ſtatis temporibus convenire ſolent. Inde Latino-Barbaris *zunftarum magiſter* apud CANGIUM. Vox Alamannica manifeſto ſatis formata eſt a *quemen*, *chumen*, *kommen* venire. Nam hinc recte fit *quumft*, *chumft*, & compoſite *zuaquumft*, vel *ziſamanachumft* conventus, a *zua* ad, con. Quod deinceps fato omnibus vocabulis, quæ ſæpius nominanda ſunt, communi, contrahi cœpit in *zumft*. In Evangelio Gothico extat vox eadem forma percuſſa, & ejusdem pene valoris. Nam Synagoga vel potius conventus publicus in Synagoga, vocatur *gaqumtha*, a *gaquiman* convenire. Similitudinem, quæ eſt inter vocem Gothicam & Alamannicam, primus animadvertit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 128. addens: *zumfti* correptum puto ex *zuauuumfti*. Lege *zuaquumfti*. Aliis tamen aliter videtur. ECCARDUS deflectit a voce Salica *ſoneſti* grex, in not. ad Leg. Sal. pag. 16. DIECMANNUS a particula *ſam* ſimul, in Spec. Gloſſ. pag. 20. MARTINIUS a *zeunen* ſepire, quia tribus

tribus eſt velut interſepta pars populi. STILERUS a *ziemen* decere, quia talia collegia ad colendam honeſtatem inſtituta ſunt.

ZUNFT, conventio, conſenſio. Ex eodem fonte, nempe a *zuaquemen* convenire. Conveniunt enim nonſolum corpora, ſed etiam animi ad ſimilitudinem corporum, & hic conventus *conſenſu animorum*, *dictorum*, *factorum* & *faciendorum* definitur. Franci utuntur compoſito *gezumft*. Gloſſ. Pez. pactum *gizumpht*. NOTKERUS Pſ. LXXXII. 6. *iegelih kezumft ioh einunga heizzet peneimeda*, omne pactum & placitum vocatur teſtamentum. Inde Francis *gezumften* convenire, conſentire, *gezumftig* conveniens, conſentiens, *ungizumfti* diſſenſio. Gloſſ. R. Mauri apud Diecm. *cazunftent* concordant. TATIANUS Cap. CLXXXIX. 2. de falſis teſtibus: *gizumftigu iro giuuizſceſi ni uuarun*, & convenientia illorum teſtimonia non erant.

ZUNG, loquela. NOTKERUS Pſal. LIV. 10. *skeid iro zunga*, divide linguas eorum. TATIANUS Cap. CCXLIII. 2. *nieuwen zungen ſprehhent*, novis linguis loquentur. Græcis φθόγγος eſt vox, φθογγὴ ſonus. Hoc pro etymo adduxit HELVIGIUS. Verum, cum dictio Germ. non quemvis ſonum, ſed articulatum ſignificet, qui ſermone definitur, manifeſtum eſt, *zung* idem eſſe quod *ding* ſermo, & alia etymologia, præter eam quam in loco dedi, minime opus eſſe.

ZUNG, lingua, loquendi inſtrumentum. Gothis *tugg*, Luc. I, 64. quod pronunciandum ut *tung*, Angloſax. *tunge*, Franc. & Alam. *zunga*, Belg. & Angl. *tonge*, Danis & Suec. *tunga*. Gloſſ. Keron. linguam *zungun*. NOTKERUS Pſal. XXI. 6. *min zunga haftet ze minemo slunde*, lingua mea adhæſit faucibus meis. Vox Francica & Alamannica eſt a duriore pronunciatione, reliquæ a *dingen* loqui. Si verum eſt, ut quidam tradunt, veteres Latinos linguam appellaſſe *dinguam*, *lingua* erit a *dingua*, & *dingua* cum reliquis in eadem radice conveniet.

ZUNGENDRESCHER, rabula. Vox ita concepta eſt, acſi cauſidicum denotaret, qui clamoſa maledicentia ſua partem adverſam inter litigandum flagellat. Verum, cum ratio compoſitionis ex lingua & trituratore, nimis monſtroſa ſit, præſtat alium ſenſum quærere. Quid ſi proprie ſit turbator juris & fori? Hoc certe ſignificare poteſt, ſi prior compoſiti pars ſit a *ding* jus, forum, altera a θράσσω, ταράσσω perturbo. Olim omnes cauſarum patroni noſtris erant exoſi, & in clade Variana aliis oculos, aliis manus, aliis linguam amputabant, teſte FLORO Lib. IV. cap. 12. Hinc ſuſpicor, vocem, quamvis nullis literis traditam, valde antiquam eſſe.

ZUNGLER, *züngler*, dicax, loquax. Rurſus a *dingen* loqui. Vetus Alamannicum. Gloſſ. Keron. linguoſus *zunkaler*. WINSBECK ad filium §. 9.

Ahte uf die zungelere niht,
Die zwiſchen frunden werre tragen,
Und das in Judas wiſe geſchicht.

ZUPFEN. Vide *zopfen*.

ZURNEN, *zürnen*. Vide *zorn* ira.

ZUTRAGEN, contingere. Vide *tragen* currere.

ZUVERSICHT. Vide *verſehen*.

ZWACKEN. Vide *zwicken*.

ZWAGEN, lavare. Gothis *thwahan*, Angloſax. *thwean*, *thwehan*. Hodie dicitur de capite tantum, olim etiam de pedibus, & manibus. Hinc Gothis *fotuns thwahan* eſt lavare pedes Joh. XIII. 14. & Angloſaxonibus *unthwogen hand* illota manus Matth. XV. 20. Similia reperiuntur apud Francos. TATIANUS Cap. CLV. 2. *gonda thuuahan fuozzi*, cœpit lavare pedes. Iidem tamen Franci dicunt etiam *uuasgan*, & Alamanni paulo durius *uuazgan*. Gloſſ. Keron. lavare *uuazgan*. OTFRIDUS Lib. IV. Cap. XI. 74.

Quad tho zi imo Druhtin Chriſt,
Ther man ther githuagan iſt,
Thie fuazi reino in uuara
Ni tharf er uuasgan mera.

Tunc dixit ad eum Dominus Chriſtus,
Homo qui lotus eſt,
Pedes mundos profecto
Non opus habet lavare amplius.

Quæ certe ſunt ſaniora. Nam primigenia verbi forma fuit *waskan*, ab *iſca* aqua, præpoſito W. Reliquæ formæ ſunt a metatheſi per literas convertibiles. Ita *zwagen* eſt a *wazgan* tranſpoſitis literis, & *thwahan* a *wasgan* tranſpoſitis & mutatis literis. In Gloſſario Stiernhielmiano *thvah* male exponitur *facies*. Significat enim lava, Matth. VI. 17.

ZWANG. Vide *zwingen*.

ZWANZIG, viginti. Goth. *twaimtig* Luc. XIV. 31. Angloſax. *twentig* ibidem. Id eſt, bis dena, a *zwen* duo vel bini, & *zig* decas. Plures numeros eadem nota ſignatos vide in *zehen* decem.

ZWANTZIGSTE, vigeſimus. Gloſſ. Keron. viceſimo *zueinzicoſtin*, trigeſimus *drizugoſto*, quinquageſimus *finfzugoſto*, ſexageſimus *ſehzugoſto*, ſeptuageſimus *ſibunzogoſto*, octogeſimus *achtozogoſto*, nonageſimus *niunzegoſto*. In quibus *zugoſto* eſt ſuperlativus a *zug*, *zig*, quod vide in *zehen* decem.

ZWAR, quidem, equidem. Particula conceſſiva, ſed priſcis ignota, de qua ſuſpicatur HELVIGIUS, quod ex duabus dictionibus *iſt war* (verum eſt) conciſa ſit. In curia ſæpe ſcribitur *zwart* & *zwarten*, ſed judice STILERO inepte, cum nec apud Scriptores probatos reperiatur, nec communi uſu loquendi obtineat.

ZWECK, *zwick*, clavulus, *ſchuhzwecken* clavuli calceorum, *anzwicken* clavulis affigere. A *zack* cuſpis, per epentheſin literæ W. & dicitur

dicitur ſynecdochice de clavulo, quia in cuſpidem deſinit.

ZWECK, ſcopus, *zwecken* collimare, colliṅeare, tendere ad ſcopum. Vox a ſagittariis, ut videtur, inventa, qui metam, quo collimant, clavulo ſignare ſolent, unde poſtea ipſi metæ vel termino nomen clavuli adhæſit. In aliis quoque vocibus metonymia ſigni pro ſignato uti, noſtris familiare eſt. MARTINIUS tamen *zweck* ducit a *ſpecio*, alius a *ſcopus*, alius a σκέπτομαι conſidero. Quos ſi quis ſequi malit, non vetabo. Nam S. & P. ſæpe mutantur in Z. & W.

ZWEI, *zwey*, duo, maſculine *zwen*, fœminine *zwo*. Gothis *twa*, *twai*, *two*, pro diverſitate generum, Angloſaxonibus *tu*, *twa*, *twegen*, & in compoſitis *twi*, *twy*, Francis & Alam. *zuuei*, *zuuen*, *zuuo*. Gloſſ. Keron. duo *zuuo*, alii duo *andre zuene*, duorum *zuueio*, duobus diebus *zuin tagum*. TATIANUS Cap. CLXVI. 4. *ſenu hier zwei ſuuert*, ecce duo gladii hic. Idem Græcis δύο, Lat. *duo*, Camb. *dau*, *dwy*, Armor. *dou*, Procop. *tua*, Dan. *tu*, Island. *tvar*. Vulgo refertur ad ſimplicia. Sed STADENIUS in Voc. Bibl. pag. 65. conatur oſtendere, vocem compoſitam eſſe ex *du* ad, quod Gothis proprium, & *a*. unum, quod hodie cuſtodiunt Angli: ſic ut duo proprie ſit unum unitati adjectum.

ZWEI, duobus modis concipi poteſt a rimatoribus rerum, vel ut *numerus e duabus unitatibus compoſitus*, vel ut *prima unitatis diviſio*. Hæc binarii conſideratio probe eſt tenenda. Nam ex illa fluunt multi & elegantes ſignificatus, qui auctores eorum haud hebeti ingenio fuiſſe teſtantur.

ZWEI, quatenus eſt numerus e duabus unitatibus compoſitus, eleganter transfertur ad *dubium*, *ambiguum*, *anceps*, quia per dubium omnes intelligunt id quod duobus modis concipi poteſt. SOMNER. in Dict. Angloſax. *tweo* dubium, *butan tweon* ſine dubio, *tweogan* dubitare. Ita Latinis a *duo* fit *dubium*, ſicut *ambiguum* ab *ambo*. Nos ab obſoleto *zwei* dubium derivamus *zweiel* & per epentheſin *zweifel* dubitatio.

ZWEI, quatenus eſt prima unitatis diviſio, eleganter transfertur ad *differentiam rerum* & *diviſionem voluntatum*. Utraque enim ſimilis eſt binario, quatenus unum in duo ſecat. Ab hac conſideratione pendent ſequentes ſignificatus. Quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

ZWEI, diſcrepans, diverſus, diſtinctus, *zweien* diſcrepare, *zweierley* diverſi generis. Jus Prov. Alam. Cap. XIX. 2. *Suuæbiſch recht zuuait ſich nit von den Sahzſen, uuan an erb zu nemen und urtail ze geben*, Jus Suevicum non diſcrepat a Saxonibus, quando hæreditas capienda aut ſententia ferenda eſt.

ZWEI, diſſidium, diſcordia, diviſio voluntatum, *zweien* diſſentire, diſſidere, *zweiung* diſſenſio, *ſich entzweien* diſcordare inter ſe, ire in partes rupta amicitia, *zwitracht* diſcordia, ſtudium partium & diſſenſionum, *zweilauf* bellum, ſeditio, quod habet SCHILTERUS in Gloſſario.

ZWEIEN, diſcrepare. Vide *zwei* diſcrepans.

ZWEIEN, diffidere. Vide *zwei* diſſidium.

ZWEIER, *zwier*, a *zwei* duo, ſubſtantive eſt *binio*, adjective *binus*, adverbialiter *bis*. Confer *zwier*.

ZWEIFACH, duplex & dupliciter. Proprie bicolor, ut *einfach* unicolor, quod vide.

ZWEIFALTER, *zwifalter*, papilio, vermiculus alatus. Forte a *falten* plicare, quia ab utroque latere duplicatis & ſtriatis alis inſtructus eſt. Nam ſtriæ illæ plicas imitantur. In aliis Dialectis dicitur *vyvalter*, *weyfalger*, *pfeifholder*, *pipholter*, & *pawelun*, quæ videntur e Lat. *papilio* magis vel minus vitiata.

ZWEIFALTIG, duplex. Vi compoſitionis eſt duplicitate præditus. Allegoriam, quæ in dictione eſt & verba veterum vide in *falt* plica & plicatus.

ZWEIFEL, dubitatio. Vox inter Francos & Alam. nata. Gloſſ. Keron. dubitatione *zuiualunga*, ſine dubio *ano zuuifal*, pro certo *ano zuuiual*. Gloſſ. Boxh. *zuuiual* anceps. Omnino a *zwei* dubium, anceps, ambiguum, per medium derivandi *el*. Anceps autem a duobus concipiendi modis, quibus obnoxium eſt, ſic appellari, jam ſupra monitum. Ab illo oritur naturaliter ſtatus ille mentis aſſenſum cohibentis, & quo ſe vertat neſciæ, qui dubitatio & hæſitatio dicitur. Litera F. in medio vocis neminem debet morari. Nam hoc elementum ſæpe eſt ſupervacaneum, inſertumque a pronunciantibus præter rationem, ut oſtendi in *Proleg.* Sect. IV. in *Epentheſi*. STADENIUS duas facit compoſiti partes, *zwei* & *fal*, in Voc. Bibl. pag. 766. Sed quid ſit *fal*, ſimulat Lectorem ſcire, non explicat. Rectius dicitur, literam F. non ſpectare ad natales vocis, ſed ab ore vulgi ingeſtam eſſe.

ZWEIFELN, dubitare, fluctuare, pendere animi. Gloſſ. Pez. ambigis *zuuiulos*. Abſque litera F. in medio vocis, de qua paulo ante monui, quod ſit ſuperflua. Verbum a ſubſtantivo ortum, intellectui & voluntati commune.

ZWEIG, ſurculus. Angloſax. Belg. & Angl. *twig*. SOMNER. in Dict. Angloſax. *twig*, *twiga* virgultum, propago, ramus, virga, vimen, ſurculus, *twiges-den* virgultorum ſeu ſurculorum vallis, *twigo-ſettend* propago. Primos vocis repertores ſurculum a facili flexu ſic appellaſſe, exiſtimat STADENIUS, quia *ſweigia* Islandis eſt inflectere apud VEREL. in Ind. Alias ſurculus Angloſax. & Belgis dicitur *telg*, Suecis *telning*, a verbo vetuſto *tilian* procreare, quod hodie effertur *zielen*, ſive quia ſurculus eſt proles ſtir-

pis ſuæ, ſive quia propagationi viciſſim inſervit. Ex pari ratione factum videtur, ut ſurculus primo diceretur *tig*, a verbo inferioris Saxoniæ *tygen* procreare, & poſtea *twig*, inſerto W. Belgæ ſane hanc literam in medio vocis non agnoſcunt, ſed ſurculum vocant *tak*, Franci vero *zoug*. Unde niſi a *tygen*, *zeugen*, generare? NOTKERUS Pſal. LXXIX. 12. *des uuinegarten zougen rahtoſt du unz an michel mere*, palmites ejus extendiſti usque ad mare magnum. Galli ex eodem fonte habent *tige* ſtirps, quia ramorum ſuorum procreatrix eſt, Angloſaxones *teohhe* fœtus, apud BENSON. in Voc. Poët. Atque ex his manifeſtum eſſe reor, quod *zweig* ſit vox per epentheſin facta ab antiquiori *tig*, *tak*, *zoug*. Poſtea *zweig* a pronunciantibus apocopari cœpit in *zwi*. Gloſſa Juniana in Obſ. ad Will. pag. 50. *repazui* palmes. WINSBECKIA ad filiam Stroph. 3. *hohvart velwet der eren zwi*, ſuperbia facit flacceſcere ſurculos honoris. Quod certe non eſt a *zwei* duo, etiamſi ſurculus ſit ramus bifurcus: ſed a pigritia pronunciandi, qua fit, ut litera G. quamvis radicalis, a gutture abſorbeatur.

ZWEIKAMPF, duellum, bellum inter duos, certamen ſingulare duorum. Nomen recens & nuper effictum. Nam veteres deſignationem ejus rei non a duobus, ſed ab uno deſumebant, quia ſolus cum ſolo decertat. BENSON. *an-wig* duellum. VEREL. in Ind. *einvigi* duellum. Gloſſ. Pez. certamen ſingulare *einuuigi*. A *wig* bellum, pugna, conflictus, & *ein* unus, ſolus, ſingularis. Eadem vis Græci vocabuli *μονομαχία*. De duellis vide plura inter *Ordalia*, nec non in voce *acht* vindicta privata.

ZWELE, terſorium ex linteo, *hand-zwele* manutergium. Utrumque cuſtodiunt Suevi, dum Belgæ dicunt *dwael* & *dweil*, Saxones *quele* & *hand-quele*. Francicum vocabulum eſt *duuele*, Alamannicum *duuahila*. Gloſſæ Junian. in Obſ. ad Will. pag. 146. *duele* linteum, linteolum, mappa, mappula, *hant-tuele* manutergium. Gloſſ. Keron. mappula *duuahila*. Mappula autem, quatenus ad ſuppellectilem monaſticam ſpectat, omnino eſt terſorium, ſi conferatur Regula S. Benedicti cap. 55. ubi ſedes vocabuli. Utrumque ab uſu, quem præſtat in lavando, tergendo, purgando, deſumptum. Nam lavare Gothis dicitur *thwahan* Joh. XIII. 14. Angloſax. *thwean* ibidem, Island. *thua*. A *thwahan* fit Alamannis *duuahila*: & a *thwean* Francis *duuele*, per medium derivandi L. Cætera e Francico ſunt corrupta. Nam D. verti poteſt in omnes gutturales. Inde Saxonibus *quele* pro *dwele*. Idemque ſæpe mutatur in Z. Inde Suevis *zwele* pro *dwele*. Eadem res imitatione Francorum & Alamannorum Gallis dicitur *touaille*, Italis *tovaglia*, Hiſpanis *toalla*, Anglis *towel*. SKINNERUS Anglicam vocem deflectit a Gallica, MENAGIUS Gallicam ab Italica, FERRARIUS Italicam a Lat. *toralia*, ſed duro partu & ſenſu alieno. Nam mantilia non ſunt lintea cubitoria.

ZWELF, *zweilf*, *zwölf*, duodecim. Goth. *twalib* & *twalif*, Angloſax. *twelf*, Franc. & Alam. *zuuelif*, Angl. *twelve*, Belg. *twaalf*, Suec. & Island. *tolf*. Gloſſ. Keron. duodecim *zuelifin*. TATIANUS Cap. XII. 2. de puero Jeſu: *mitthiu her uuard giuuortan zuelif jaro*, cum factus eſſet annorum duodecim. Proprie ſignificat duo reſidua, componiturque a *zwei* duo, & *laib* reſiduum, eſtque dictio elliptica, iis temporibus inventa, cum homines adhuc per decades digitorum numerarent. „Cuivis liquere pu„to, inquit JUNIUS, *twalif* proprie accipi„endum de numero in quo unitates duæ „relinquuntur ſupra denarium, unde tota „numerandi ratio de novo ſubinde reſumi„tur & redintegratur. In Gloſſ. Goth. pag. 336. Simile compoſitum, & ad eandem Mundi ætatem ſpectans, eſt *elf* undecim, quod vide.

ZWELFTE, *zwölfte*, duodecimus. Gloſſ. Keron. duodecimus *zuuelifto*. Idem Angloſaxonib. *twelfte*, *twelftig*, Scandis *tölfte*. Inde Islandis *tolftungur* pars duodecima, apud VEREL. in Ind. Et hujus labii homines videntur fuiſſe inter Latino-Barbaros ii, qui *Thalaptas* effinxerunt. Nam *Thalapta* eſt dodecas jurantium in Lege Sal. Tit. LXXVIII. ſi cum Tit. LXXVI. 1. conferatur. Jurabant autem ſe credere, accuſatum vera juraſſe. Vocem Gloſſographis intactam primus aggreſſus eſt ECCARDUS, ſed ignarus Dialecti, unde vox formata, quæ certe eſt a *tolft* duodecimus, quod Septemtrionalibus proprium.

ZWEN, duo, maſculini generis, nominativi & accuſativi caſus. Gloſſ. Keron. alii duo *andre zuene*. TATIANUS Cap. LXI. 1. *folgetun imo zuene blinte*, ſecuti ſunt eum duo cœci. Cap. XIX. 1. *giſah zuuene bruoder*, vidit duos fratres. In priori loco LUTHERUS habet *zween blinden* Matth. IX. 27. in poſteriore *zween brüder* Matth. IV. 21. Et ſic ubique. Hodie neutrum & virile confundimus, dicendo *zwei*.

ZWEN, bini, olim etiam gemelli. Hinc gemellus Angloſaxonibus vocatur *tuin* & *getwynne*, apud BENSON. Anglis *twin*, Francis *zuenel*, diminutive. WILLERAMUS Cap. IV. 1. *ufgent uone uuaske mit zuenelero zuhte*, aſcendunt de lavacro gemellis fœtibus. Cap. VII. 1. *dine doctores ſint glich den zuinelon rehzikkinon*, doctores tui ſunt ſicut hinnuli gemelli capreæ.

ZWERCH, oblique, transverſe. Olim etiam obliquus & transverſus. Gloſſ. Pez. obliquis *duerahen*, in transverſum *in duerh*. Augmentum finale H. eſt a Francis, & a reliquis Dialectis non agnoſcitur. Verſio Anglo-

Angloſax. Luc. III. 5. *and thwuru beoth in geribte*, & obliqua erunt in directa. VEREL. in Ind. *tuer* transverſus, *thverskytningr* ventus obliquus. Cambris *gwyr* eſt recurvus, limus. Hinc ſuſpicor, vocem Saxonicam origine Celticam eſſe, & proprie denotare id, quod a recta linea declinat. Et huic origini propior eſt pronunciatio eorum, qui dicunt *quer* pro *zwerch*. MARTINIUS tamen *zwerch* derivat a *divergo*. Quod non caret elegantia.

ZWERCH, præpoſtere. Olim etiam præpoſterus & pravus, ſenſu ab obliquo vel transverſo ad perverſum translato. SOMNER. in Dict. Angloſax. *thweor, thwur, thwyre* perverſus, præpoſterus, *thweorlice* perverſe, *thweorſcipe*, *thwyrnyſſe* perverſitas. Exempla ex BEDA & aliunde collecta dabit JUNIUS in Gloſſ. Goth. pag. 357.

ZWERCH, auſtere. Olim etiam auſterus, iratus, contrarius, ſenſu a perverſo ad averſum extenſo. Hinc *thwairs* in Codice Arg. eſt iratus Luc. XIV. 21. Et in Lex. Run. *thver* exponitur contrarius, rebellis, & in Indice VERELII auſterus, pervicax. Extat & *thwyrian* adverſari, apud SOMNER. & BENSONIUM. JUNIUS, qui omnes Græcæ linguæ receſſus perveſtigavit, obſervat, θυερὸν apud SUIDAM exponi noxium, damnoſum, quod cæteris affine judicat.

ZWERG, *zwerch*, nanus, pygmæus, homo cubitalis. Angloſax. *dwerg*, *dweorh*, Franc. *tuuerch*, Suec. & Belg. *dwerg*, Angl. *dwarf* & *durgen*. Gloſſ. Pez. pygmæi *gituuerch*. MARTINIUS vocem Germanicam ducit a Lat. *divergium*, quod in pumilo ſit communis naturæ divergium. Ingenioſe, quamvis non neceſſario, cum idem ſenſus oriri potuerit a *zwerch* pravus, perverſus. Nam hæc ſignificatio etiam ad generationem extenditur. Inde *mægthe thwurh* generatio prava, apud JUNIUM in Gloſſ. Goth. pag. 357. Hinc ſuſpicor, veteres Germanos, qui omnes erant longuriones, & *immenſis corporibus* præditi, ut verba ſonant TACITI Hiſt. V. 18. pumilionem per contemptum appellaſſe *twerch-man*, & per apocopen *twerch*, quaſi hominem perverſum, & naturæ errore genitum. Voces Anglorum, quæ a reliquis abludere videntur, revera eædem ſunt. Nam *durgen* eſt a *dwerg*, mutato W. in U. & *dwarf* a *dwerch*, mutato CH. in F. quod fieri ſolet ſæpiſſime. SKINNERUS etymon MARTINII violentum vocat, ſed moroſo nimis faſtidio, cum nec meliora doceat ipſe, nec ullum Anglicis vocibus, quæ pygmæum ſignificant, auxilium præbeat.

ZWERG, dæmon ſilveſtris, montes & ſaxa inhabitans, vocem compellantibus reddens, & neſcio quæ arma fabricans, ſecundum Mythologiam Islandorum, cui nomen EDDA. VERELIUS in Ind. *duergur* & in pl. *duergar* ſemi-dæmones, rupicolæ, arte fabrili mirabiles, *duergmal* echo, vox Dvergorum, quos montes inhabitare, & acceptas reddere voces credebant. GUDMUNDO ANDREÆ in Explicatione Voluſpæ Stroph. VII. *dwergi* ſic dicuntur, a θεȣ̃ & ἔργον, quaſi operarii Dei. Sed veroſimilius eſt, hanc quoque appellationem ex *twerch-alp*, vel ſimili compoſito apocopatam eſſe, & proprie denotare dæmonem aſperum & immitem, a *zwerch* iratus, auſterus. Nam antiquiſſimos Gothorum Dæmonibus a malignitate nomen impoſuiſſe, patet ex Evangelio Gentis Marc. VII. 29. ubi dæmonium vocatur *unhultho*, ob defectum benevolentiæ. Quamvis etiam oblique reſpondentem ſignificare poſſit, pro varia acceptione adjectivi *zwerch*. In hac interim ſuperſtitione, vim quandam divinam ſive locis ſive geniis locorum a natura inſitam eſſe, quæ reſpondere quærentibus poſſit, videor mihi initia *Oraculorum* deprehendere. Nam a voce repercuſſa Dvergorum facilis erat tranſitus ad majores ludificationes, ſi ſacrificulus adſit ad fraudem callidus, ut conſideranti patet.

ZWETSCHEN, & diminutive *zwetſchken*, pruna damaſcena. Forte a grato ſapore. Nam ſapor, guſtus Celtica Lingua dicitur *chwaith*, teſte BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. Similis appellatio eſt, quando ficus vocantur *ſmakkans* in Evang. Goth. Matth. VII. 16. a *ſchmecken* ſapere, guſtare, prout judicat JUNIUS.

ZWEY, duo. Vide *zwei*.

ZWI, idem quod *zwei* duo.

ZWI, idem quod *zwei* diſcordia. Extat in compoſito *zwitracht*, quod vide.

ZWI, idem quod Latinis *bi*, *bis*, & *duplex*. Inde Angloſaxonibus *twi-bill* bipennis, *twifete* bipes, *twi-hiw* biformis &c. Nos inde componimus & derivamus *zwidorn* & *zwiter* androgynus.

ZWIBEL, cepe. Factum videtur per epentheſin literæ W. vel a Lat. *cepula*, vel a Gr. κεφαλὴ, quia capitis ſimilitudine creſcit, & præter caput nihil eſt. STILERUS tamen huic voci indigenatum vendicat, derivatque a *zwibeln* diffindere, ut proprie ſit cepe biſulcum. Sed qua lingua aut Dialecto *zwibeln* id ſignificet, quod optat, h. e. in duo partiri, quamvis id ſignificare poſſit, ſi per aliquam epentheſin derivetur a *zwi* duo, non conſtat.

ZWICK, claviculus, *zwicken* claviculos infigere. Vide *zweck*.

ZWICKEN, vellere, *zwick-zange* vulſella. Verbum ab Angloſaxonibus relictum, quibus *twiccan* & *twiccian* idem ſignificat, nempe vellere, vellicare, carpere, arripere, interprete SOMNERO & BENSONIO. Angli utuntur *to twitch* eodem ſenſu. Omnia a ſimpliciori *zucken* per epentheſin. Dicitur etiam *zwacken*. Sed hoc de manu, illud de forcipe uſurpatur.

ZWIDORN, androgynus, a duplicitate partium genitalium ſic dictus. Nam *zwi* eſt bis vel duo, & *dorn* partitus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *darn* pars, portio, *darnio* in partes & fruſta ſecare. Cum verbo Celtico *darnio* convenit Gr. διαιρεῖν dividere. Hinc *zwidorn*, ſive Græce loquamur, ſive Celtice, proprie eſt *bipartitus*, vel in duo diviſus.

ZWIER, bis, iterum, altera vice, Luc. XVIII. 12. olim etiam binus. Gloſſ. Pez. ſecundo *zuiro*. TATIANUS Cap. LXVII. 1. *ſante ſie zuero furi ſin annuzi*, miſit illos binos ante faciem ſuam. Vide *zweier*.

ZWIL, *twil*, geminus, natura vel arte duplus. A *zwi*, *twi* duo, per medium derivandi L. Hodie ſuperat in *zwilling* gemellus.

ZWIL, *twil*, ſæpe ſubſtantivatur, & tunc ſignificat quantum valet, (1.) gemellum. Gloſſ. Boxh. *chizuellun* gemelli. (2.) montem bicipitem inſtar Parnaſſi. Hinc quidam Sueviæ Mons vocatur HOHENTWIEL, a duplici ſummitate, ſicut Arx monti impoſita DUELLIUM, ob eandem cauſam, quod pulcre obſervavit LEIBNITIUS in Gloſſ. Celt. pag. 145. (3.) lignum bifidum. Hinc Saxonibus inf. *twyll* eſt genus furcæ bidentis, apud LEIBNITIUM loc. cit. (4.) fallaciam, ob duplicitatem, qua nobis imponit. Hic ſenſus, quamvis ſit mere allegoricus, elegans tamen eſt, & Cambro-Britannis cuſtoditus. BOXHORN. in Lex. Ant. Brit. *twyll* dolus, fraus, fallacia.

ZWILCH, *zwilich*, bilix. Vox hybrida, a *zwi* & *lich*, hoc eſt, a *duobus liciis*, ſicut *trilch*, *trilich* a *tribus liciis*, interprete MARTINIO.

ZWILLING, gemellus, unus ex duobus eodem partu editis. Suec. *twilling*, Belgis *tweeling*. A *zwil* geminus. Terminatio *ling* non indicat, eos qui gemelli vocantur, ſimul cubare in utero matris, tanquam eſſet a *ligen* jacere, ſicut PEISKERUS ludit: Sed annectitur etiam aliis rebus, quæ non ſimul jacent, ut in *Proleg.* Sect. VI. oſtendi. Vocem Saxonicam vide in *zwen*.

ZWINGEN, cogere & neceſſitare quocunque modo, urgendo, exigendo, arctando, cohercendo &c. Verbum a Francis & Alamannis proſeminatum. Gloſſ. Keron. coerceat *keduuinge*, coerceantur *ſyn keduuungan*, corripiat *keduuinge*, corripiatur *ſi kiduuungan*, reſtrictius *keduuunganor*, diſtrictiori *keduuunganun*. Gloſſ. Boxh. *duanc* arctavit, *arduuingu* exigo. Gloſſ. Pez. coerceatur *ſi gadungan*, infrenabo *piduuinga*. Gloſſæ Junianæ in Obſ. ad Will. pag. 116. *thuingan* coercere, *ther ni thuingit ſinaz muat*, qui non coercet animum ſuum, *arduuanc* extorſit, *arduuingit* extorſerit, *piduuungan ſint* coartati ſunt. TATIANUS Cap. CC. 5. *then thuuungun ſie thaz her truogi cruci*, hunc angariaverunt ut portaret crucem. Sueci dicunt *twinga*, Belgæ *dwingen*, & inde *gedwongen* coactus, *dwingland* tyrannus, *dwinglandy* tyrannis. In omnium ſententia evitari non poteſt grave incommodum, quod de literis initialibus *twi*, *dwi*, *zwi* ratio reddi non poteſt, ſive derivetur ab *engen* arctare, conſtringere, ſive a Cambrico *angen* neceſſitas. Cum ex adverſo facillime formari poſſit a Gr. ἀναγκάζειν cogere, compellere, adigere, tranſpoſitis literis, inſerto W. Præcipuum derivatum eſt *zwang*, Gr. ἀνάγκη, Belg. *dwang*, vis, coactio, & omnis neceſſitas libertati inimica, olim etiam medium & inſtrumentum cogendi. Gloſſ. Pez. jugum ferreum *hartan geduinch*, frenum *giduinch*. SOMNER. in Dict. AS. *thwang* corrigia, lorum.

ZWINGER, antemurale, pars propugnaculi, quæ muros ambitu ſuo cingit. Belg. *dwinger*. An quod pars illa hoſtes longius arceat, aut ab hoſtibus occupata cives ad deditionem compellat, a *zwingen* cogere? Potius idem eſt quod *zingel*, inſertoque W. factum a Lat. *cingulum* aut cingere.

ZWINTZERN, micare. SCHILTERUS exhibet *zwinczern* pagina ultima Gloſſarii. Angli dicunt *twinkle*. Omnium origo vitioſa a Lat. *ſcintillare*.

ZWIRN, filum tortum. Proprie duplicatum, a *zwier* bis vel binus. Inde *zwirnen* duplicare filum, torquere fila girgillo. Gloſſ. Pez. retorta *gizuirnetemo*.

ZWISCHEN, inter, *zwiſchen uns* inter nos. TATIANUS Cap. VI. 4. *tho ſprachun thie hirta untar in zuiſgene*, tunc loquebantur paſtores inter ſe. Proprie eſt inter duo, a *zwi*, *zwei* duo, per medium derivandi *ſche*. Angloſaxones eodem ſenſu dicunt *betwynan* Luc. II. 15. & *betwux* Luc. VII. 32. Dicitur autem nonſolum de perſonis, ſed etiam de rebus, imo etiam de intervallis temporis & loci inter duo puncta vel momenta. Inde *inzwiſchen* interea &c.

ZWISK, diſſidium. Opinor a *zwiſt*, mutato T. in K. quod fieri ſolet ſæpiſſime, ut in *Proleg.* Sect. III. oſtendi.

ZWISKE, binus. Vetus Alamannicum. Gloſſ. Keron. bini *zuuiſke*, terni *triſke*, quaterni *feoriſke*. Cuncta obſoleta, & eadem lege facta ut *zwiſchen*.

ZWISPALT, ſchisma. Ducta metaphora a rebus, quæ in duo finduntur. Nam *ſpalten* eſt findere. Et vi hujus radicis ſignificat quantum poteſt, diſſenſionem opinionum, & disjunctionem voluntatum.

ZWIST, diſſidium. VEREL. in Ind. *tuiſt* diſcordanter. Omnino a *zweien* diſſidere, per medium derivandi ST.

ZWITER, hermaphroditus, homo utriusque ſexus. A *zwi* duo vel duplex, per medium derivandi TER. Quamvis etiam ex *zwidorn* depravari potuerit, abjecto N.

ZWITRACHT, diſcordia. Proprie ſtudium diſcordiæ. Nam partes compoſiti ſunt *zwi*, *zwei* diſcordia, & *tracht* ſtudium.

ZWIT-

ZWITZERN. Vide *zwintzern*, quod magis genuinum.

ZWO, duæ, *zwo frauwen* duæ mulieres, *zwo ſprachen* duæ linguæ, *zwo meilen* duæ paraſangæ. Evang. Angloſax. *twa handa* duas manus Matth. XVIII. 9. *twa grindende* duæ molentes Matth. XXIV. 41. In priori loco Verſio LUTHERI habet *zwo hænde*, in poſteriori *zwo werden mahlen.* Et ſic ubique, ſervata generis, ut par eſt, diſtinctione.

ZWOLF, *zwölf*, duodecim. Vide *zwelf.*

EPILOGUS.

JAMQUE OPUS EXEGI, & fidem datam intra SEXENNIUM liberavi. Utinam eo ſucceſſu, qui publicæ expectationi, aut ſpei de me conceptæ reſpondeat. Sed vereor, ut, quemadmodum res omnes originem ſuam ſapiunt, maturæ tempus a natura præſtitutum, immaturæ defectum temporis, ita etiam hoc Opus non nihil cruditatis a brevitate termini contraxerit. Quicquid ſit, hoc me ab omnibus, etiam iniquioribus, impetraturum confido, quod ſubductis omnibus rationibus præſtet de Lingua Germanica Commentarium habere ſchedicum & tumultuaria opera factum, quam nullum: quod ſufficiat in re ardua & nullius ingenio exculta aliquid tentaſſe, & viam venturis monſtraſſe: & quod inventis aliquid addere aut demere facillimum ſit.

Quicquid usquam in rerum natura a majoribus noſtris fuit nuncupatum, hic ordine literarum conjectum eſt: non nullis tamen exceptis, quibus adeſſe non potui. Multa enim ſunt in Linguis Provincialibus, multa in hortis & officinis, in re nautica & fabrili, metallica & venatoria &c. quæ ego ignoro, quæque alium artificem deſiderant. In reliquis omnibus, quæ majorem Linguæ partem conſtituunt, & numero ſunt infinita, feci quod potui. Puto autem me aliquid feciſſe, quod operæ pretium ſit. Nonſolum enim ſonos eorum, veteres & novos, inter ſe contendo, ſed etiam abditos eorum ſenſus recludo, & nullum eſſe ſine mente ſonum demonſtro. Quo quid parari poteſt utilius? Nam hac via nonſolum ad cognitionem Linguæ, qua homines & Germani ſumus, ſed etiam a Lingua ad res ipſas melius cognoſcendas perducimur. *Qui gnarus eſt vocabulorum*, inquit PLATO in Cratylo, *gnarus erit & rerum.* Habent hic omnes diſciplinæ, & omnium ſcientiarum cultores, quod ſcitu utile & jucundum ſit, THEOLOGI Verſiones antiquas, & ſuperſtitiones paganicas, JURISCONSULTI ænigmata Legum, Forum antiquum, & Jurisprudentiam Symbolicam, MEDICI Phyſiologiam antiquam, PHILOSOPHI totum Mundum tanquam in tabula depictum, MATHEMATICI primævam numerandi rationem, POETÆ & ORATORES novos dicendi fontes, HISTORICI Antiquitates Germanicas, PHILOLOGI plurium Linguarum concentus, ALII alia verborum & rerum momenta. Et ne PHILOTEUTONES (uti vocant) omittam, habent hic Faciem Linguæ NOVAM & ANTIQUAM, duplicem quidem inſtar Jani bifrontis, ſed non adeo diverſam, ut ſimilitudo agnoſci non poſſit. Quemadmodum enim unusquisque noſtrum non eſt alius in juventa, alius in ſenecta, ſed idem homo per omnes ætatis gradus: Ita Lingua NOVA revera eſt ANTIQUA, quamvis in vultu ſit aliqua diſcrepantia. Conferant, ſi placet, utriusque lineamenta, & facile invenient gravitatem Antiquitatis in NOVA, gratiam Novitatis in ANTIQUA, conformitatem in utraque, ſic ut illa nunc ſeneſcere, hæc rurſum juveneſcere videatur.

Qui veteris Linguæ peritia deſtituuntur, neceſſitate quadam præſentia & præterita ignorant. Nam ſine illa nec Leges veterum Germanorum, nec prima Chriſtianæ Religionis monumenta, nec nomina & edicta Regum clariſſimorum, nec populorum ab illis devictorum colluvies ſermonis, nec Latialis linguæ cum ipſo Imperio prolapſæ barbaries, imo nec Lingua Germaniæ hodierna, intelligi poſſunt. Et tametſi vetus illa & primitiva Lingua, a Saturno vel devorata vel depravata ſit: Hæc ipſa tamen viciſſitudo nos admonet, eam, quæ olim fuit HEROUM, nunc vere eſſe ERUDITORUM LINGUAM, & ob inſignem, quem in Hiſtoria præbet uſum, digniſſimam, quæ a multis Literatis, non Germanis ſolum, ſed etiam exteris, addiſcatur, & publica libe-

 ralitate

Lib. I. de fin. Bon. & Mal. cap. 2. ralitate foveatur. Veriſſime in ſimili argumento dixit CICERO: *Mihi quidem nulli ſatis Eruditi videntur, quibus noſtra ignota ſunt.* Non equidem ignoro, pleroſque de hoc ſtudio, & univerſe de priſco Eloquio, male ſentire. Quo fit, ut verba vetera, etiamſi ſint legitime facta, & optimi ſenſus pleniſſima, ſæpe ipſo pronunciatu ita offendant audientes, ut delicatioribus tædium aut indignationem, humanioribus riſum moveant. Et his affectibus maxime obnoxii ſunt ii, qui virilem aut floridam Linguæ ætatem ad ſe perveniſſe putant. Sed hi videntur mihi ex nimia præſentium admiratione in maniſeſto errore verſari, quia fieri non poteſt, ut in hac Mundi ætate ullæ exiſtant Linguæ, quæ non ſint alicujus prioris & in ſenium prolapſæ productiones. Quo longius autem Linguæ a prima origine recedunt, quo major eſt ſæculorum decurſus, eo magis eas præ nimia ſenecta balbutire & ſordes contrahere neceſſe eſt. Quod, ſi propitiis auribus dicere non poſſum, dicam etiam iratis.

Quicquid huc usque de Materna noſtra carptim & deſultorie ſcriptum eſt, in cenſum juſti GLOSSARII venire nequit. Omnium diligentia in partibus quibusdam a toto corpore hinc inde avulſis ſubſtitit, & anguſtos *Speciminum*, *Obſervationum* &c. terminos non exceſſit, in quibus pauca ſunt explicata, plurima vero intacta, intentata, & in obſcuritate relicta, tantum abeſt, ut lucem univerſis accenderint. Qui *Majora* promiſerunt, non ſteterunt promiſſis, noti quidem ab incœptis, minime vero a conſummatis, quia ſcilicet facilius eſt promittere quam præſtare, affectare quam perficere. Omitto, quod in iſto fruſtorum apparatu non omnia ſint bonæ frugis. *Ingenue libenterque fateberis*, inquit JUNIUS, *ingenia alioquin minime abſurda, ſed quadam ſæculi ſui infelicitate Angloſaxonicarum aliarumque Antiquitatum adhuc expertia, magno ſæpe conatu magnas nugas egiſſe.* (In Obſerv. ad Willeram. p. 171.) Pone vero omnia ſe recte habere, manca tamen ſunt, mutila, & arvis lacunoſis ſimilia, quia faciem totius Linguæ, etiamſi in unam compagem redigantur, minime ante oculos ponunt, & multo minus admirabilem illam totius ſtructuræ analogiam, præcipuum Germanicæ Linguæ decus. Ut de Genio ejus ſublimi, exuperante, fecundo, qui unum ſenſum in plures diffundit, ſpecies generibus ſubjicit, paria paribus æquat, humilia ad nobiliores ſenſus extollit, ſuperba deprimit, & flores ſuos per omnes dictiones ſpargit, nunc nihil dicam. Nam hæc deprehendi non poſſunt ab iis, qui partem tantum Linguæ inſpexerunt.

Cur nemo de univerſis ſollicitus fuerit, facile eſt divinare. Alios a ſtudio retraxit metus difficultatis, quæ maxima eſſe debet apud eos, qui nullo veterum literarum præſidio, aut non ſatis amplo, ſunt inſtructi: Alios fuga moleſtiæ, quod talis labor, omnium laborum, qui ab homine libero ſuſcipi poſſunt, terribiliſſimus, &, tametſi omnes ſcopulos evitaveris, inglorius videbatur. Nihil horum mihi trepidationem injecit. Cur Veteres extimeſcerem, meos ab aliquot annis familiares? Cur laborem ſubterfugerem, cum Dii adſint laborantibus, & bona ſua ſudoribus vendant? Primo quidem aſpectu terruit me vaſtus ille & immenſus vocabulorum tam vigentium quam deſitorum Oceanus, & pene effeciſſet, ut pedem referrem, niſi longa exercitatio, & ſpes evadendi, animum contra numerum obfirmaſſet. Cum vero neminem inveniſſem, qui huic Pelago ſe commiſerit, rem meo remigio gerere auſus ſum: quanquam, ut jam ſemel dixi, feſtinanter, cum ob cauſas ſupra memoratas, tum ne morte præventus Opus imperfectum relinquerem. Qua in re imitatus ſum nautas, qui proxime abſunt a portu, & celeriter colligunt vaſa, in alium orbem mox tranſituri.

Quæcunque ab aliis præclare inventa ſunt, auctoribus ſuis fideliter & libenter tribuo, turpe exiſtimans, alienæ gloriæ aliquid ſurripere, aut in ſcriptis eorum, a quibus profeceris, latrocinari. Nec vanitas mea, ſi ulla fuiſſet, his ſpoliis indigebat, quia ampliſſimum campum mihi reliquerunt, & novis ſubinde floribus vernantem,

Lucret. *Unde prius nulli velarunt tempora Muſæ.*

Alia, in quibus labi videntur, aut lectorum judicio permitto, aut ſi operæ pretium ſit, libere & modeſte refello, non ut alicujus reprehenſione creſcerem, ſed ut melioribus ſtabiliendis locum facerem. Aliud eſt diſſentire, aliud obtrectare. Hoc ſemper vitioſum. Illud fieri poteſt, imo debet, cum favore & aliqua laudis præfatione. Nam qui aliquid, quod longa ætas obliteravit, non aſſequitur, culpa vacat: & qui conjecturis ſuis, quamvis infirmis, viam aliis ſternit melioribus inveniendis, gratiam utique, non

non indignationem meretur. Quod tamen non de illis quiſquiliarum ſcriptoribus, quibus vix ſemel verum dicere contingit, intellectum velim. Hi enim a doctioribus reprimendi, & a ſcribendo deterrendi ſunt, ne linguam noſtram exteris ridendam exponant.

Inter vocabula nobilia & ignobilia nullum diſcrimen ſtatuo, ſed omnia a Majoribus relicta diligenter curo, evolvo, ediſſero, & critica lance expendo. Qua in re ita me geſſi, ut ex ipſa tractatione pateat, me non ſolum ad *Ariſtophanis* ſeu Grammaticorum, ſed etiam *Cleanthis* ſeu Philoſophorum (ut VARRO ait) lucernam lucubraſſe. An vero hac ratione errores omnes evitaverim, dubito. Quemadmodum enim ii, qui longa faciunt itinera, præſertim nocturna & parum trita, facile incidunt in avia & teſqua, etiamſi facibus ſint inſtructi: ita etiam mihi, quamvis ad duplicem lucernam lucubranti, accidere potuit, & haud dubie accidit, ut in aliquibus errarem. Jam enim aliqua offendo, ad quæ invitus oculos retorqueo, quæque, ſi ſecundis curis locus eſſet (quod Deus avertat) ſponte emendarem. Tantum abeſt ut inventorum meorum voluptate capiar. Sed his facile (ut ſpero) ignoſcent æqui Lectores, cum quia pergendum fuit in tenebris, tum quia in tanta celeritate non errare, non hominis, ſed Solis privilegium eſt. Qui neſciunt quid ſit ſcribere, vel nihil lectu dignum ſcripſerunt ipſi, & nihilominus ob quemvis leviculum errorem, quem parum cavit humana infirmitas, auctorem & opus condemnant, famæ ſuæ melius conſulerent, ſi in aliorum ſcriptis ita verſarentur, quomodo alios in ſuis verſari vellent. Ubi eſt ille liber, cui non ſit ſuus error aut nævus vel ab auctore vel a typographo?

GRÆCA, quoties offeruntur ab iis, qui Linguas inter ſe contendunt, modo recuſo, ſi meliores domi origines habeamus, modo accepto, ſi non habeamus. Horum vero numerum duplo majorem eſſe eo, quem viri Græce doctiſſimi huc usque obſervarunt, ex priſco palato cognovi. Nam quo vetuſtior eſt aliqua Dialectus, eo plura & certiora Græcitatis veſtigia conſiderantibus offert. Quorum aliqua tam ſunt antiqua, ut Deucalionis ætatem attingere videantur, Græcis quidem obſoleta, noſtris vero Dialectis, ſive in compoſitis, ſive in derivatis, in hunc usque diem familiaria. Hæc cimelia, quoties occurrebant, non potui nec debui contemnere, quia nonſolum Linguæ noſtræ Antiquitatem, ſed etiam Originem in pluribus & obſcuriſſimis vocibus colluſtrant. Enim vero, ſive Germanica Lingua ſit origine SCYTHICA, ut magnus SALMASIUS exiſtimavit, ſive CELTICA, ut CLUVERIUS, ſive ex utraque coaluerit, ut mihi videtur, in omnium ſententia caveri non poteſt, ne Græcæ ſimilis ſit. Videamus primo de Lingua Celtica, ejusque conſtitutione.

Qui Linguam CELTICAM, tanquam Matrem Germanicæ ſuſpiciunt, ſequuntur opinionem valde veriſimilem, & longi temporis traditione comprobatam, ut de rei ipſius teſtimonio nunc nihil dicam. Verum dum iidem Græca omnia, quamvis manifeſto ſimilia, faſtidiunt, & ad fortuitas alluſiones rejiciunt, cauſam bonam male tuentur, & veram Linguæ Celticæ faciem aut ignorare aut diſſimulare videntur. Nam Lingua Celtica Græcæ adeo ſimilis eſt, ſemperque fuit ab omni retro memoria, ſi non in omnibus, certe in pleriſque vocabulis, ut ovum ovo ſimilius eſſe non poſſit. Hujusque ſimilitudinis documenta præbent innumeræ voces Celticæ, quæ partim ab Hiſtoricis ſunt conſignatæ, partim apud Cambro-Britannos hodieque perdurant. *Quando ſerio conſideramus linguam Celtarum,* inquit celebris ſcriptor Gallicus, *& illam veterum Græcorum, nullam inter utramque differentiam deprehendimus niſi eam, quæ oritur ex natura Dialectorum. Exempli cauſa, omnium Deorum Gallicorum nomina, de quibus in hoc Opere loquor, Eſus, Taranis, Teutates &c. ſunt vocabula Græca æque ac Celtica, & eandem habent in utraque Lingua ſignificationem.* Et alibi: *Lingua Celtarum a prima origine eadem fuit quæ veterum Græcorum. Utraque videtur Græciæ importata a Cadmo. Melior pars Linguæ Celticæ interiit. Illa veterum Græcorum cuſtoditur adhuc, ſaltim confuſe, in remotiſſimis ſcriptoribus. Hos igitur conſultare æquum eſt in omnibus vocibus, e Celtica Lingua relictis, quoties verus earum ſenſus aliunde inveſtigari nequit.*

Martine Liv. I. de la Religion des Gaulois pag. 44.

Liv. IV. pag. 141. ſq.

Cauſa, cur tanta ſit inter Linguam Celticam & Græcam convenientia, ut major eſſe non poſſit, quatuor modis concipi poteſt. I. Si Lingua Celtica & Græca ſint Sorores, & Filiæ alicujus antiquioris, ſive Scythicæ, ſive primigeniæ, quorum illud SAL-

MASIO,

MASIO, hoc CLUVERIO ſe probavit. Tunc enim manifeſtum eſt, cur facies ſit non una duabus,

Nec diverſa tamen, qualem decet eſſe Sororum.

II. Si omnes Celtæ ſint a Græcis orti, quod non dubitavit aſſeverare BODINUS in Methodo Hiſtoriarum. III. Si Græci voces ſuas, in quibus eſt conformitas, acceperint a Celtis, quod multo eruditionis apparatu oſtendere conatur PEZRONIUS in Antiquitatibus Celticis. IV. Si omnia Græca ſint contagia Celticæ Linguæ affricta a commercio Græcorum, qui Maſſiliam condiderunt. Quod contra Bodinum demonſtrandum ſuſcepit CLUVERIUS. *Græca vocabula*, inquit, *qua ratione, item per quos mortales, & quando primum Galliæ fuerint invecta, facile a Græcis juxta ac Latinis rerum Scriptoribus diſcere poterat Bodinus. Nempe prædicti Phocenſes, colonia in Galliam deducta, opidoque ad mare internum Maſſilia condito, linguam ſimul intulerunt: Romæ Tarquinio Priſco regnante: id eſt circa annum Mundi* III CIↃ CCCLIII. Et rurſus: *De reliquis* (quæ Germanica non ſunt) *ita judicandum: quum olim Lingua Græca, ut ſupra oſtenſum, toti Galliæ (niſi qua Germani Cisrhenani incoluerint) proximæque Britanniæ fuerit familiaris, innumera ejus vocabula etiam nunc in Wallica, ac multo quidem plura quam in Franco-Gallica, inhærere. Cujus rei Linguæ Wallicæ periti ignari eſſe nequeunt.* Quænam ex tot ſuppoſitionibus potiſſimum aſſumenda ſit, ego ignoro, & noſtra parum referre puto. Nam ex dictis abunde manifeſtum eſt, ſi Lingua Germanica ſit Dialectus Celtica, qua via, aut quibus hominibus, tot vocabula Græcis ſimilia, ad nos pervenerint, quacunque ſuppoſitione utamur.

In Germ. Ant. Lib. I. pag. 22.

Ibid. p. 58.

Pone vero omnia, quæ nobis Celtica videntur, a SCYTHIS profecta eſſe, ratio igitur reddenda erit, cur tam magnus & incredibilis numerus vocabulorum, quæ nonſolum ſono ſed etiam ſignificatu cum Græcis conveniunt, in Lingua noſtra reperiatur, ſi Scythicæ originis ſit? Nam omnes iſtas conſenſiones meras aſſonantias eſſe, felices quidem, ſed neſcio quo caſu factas, non placet. Quicquid a ſummis viris excogitatum eſt, ad duas rationes principales, *parentelam* & *mixturam*, reduci poteſt. De *parentela* ita diſſerit SALMASIUS in Helleniſtica, ut Linguam Scythicam Græcæ & Germanicæ matrem fuiſſe oſtendat. Quo ſemel admiſſo, mirum videri non poteſt, ſi tot Germanica vultu & habitu Græcis ſimilia ſint, quia Attici Linguam ſuam a Pelasgis, Pelasgi a Scythis, h. e. ab iisdem Barbaris, unde Germanis dicendi initium, didicerunt. Id quod ex HERODOTO demonſtrare conatur. JUNIUS, qui nos Gothica primus legere & intelligere docuit, hanc cognationem paulo aliter concipit in præfatione ad Alphabetum Gothicum: *Licet vero*, inquit, *plurimas originationes videar ad fontes Græcos retuliſſe, non tamen hoc velim ita accipi, quaſi potiſſimam linguæ ſuæ partem Patres noſtri hauſerint a Græcis; cum veritati magis videatur conſentaneum, veterem Græcam Scythicamque, nec non ipſam quoque Gothicam ex vetere Scythica provenientem, a communi aliqua origine promanaſſe.* Atqui ſi veritati conſentaneum eſt, Scythicam Linguam eſſe Gothicæ parentem, & Græcæ ſororem, quî fieri poteſt, ut neptis materteræ omnino diſſimilis ſit? Merito igitur JUNIUS in quæſtione de ortu vocabulorum, Græcam dictionem, quoties noſtram refert, nobis pro etymo oſtendit. Nam hanc oſtendiſſe, ſatis magnificum eſt, quoniam in illa tanquam ſpeculo Scythicæ vocis imaginem, nullis literis proditam, quodammodo contemplari poſſumus.

Altera ſimilitudinis cauſa peti poteſt a *mixtura*. Nota eſt Scytharum & Græcorum ab ultimis inde temporibus vicinitas, nota etiam commercia. Atqui commercia Nationum, præcipue vicinarum, & promiſcue habitantium, quæ primo in permutatione rerum ſubſiſtunt, mox etiam efficiunt, ut linguarum quoque commercia exerceantur. Hac via multa Græcos a Scythis, multa Scythas a Græcis accepiſſe & propagaſſe, judicat SALMASIUS. *Crediderim tamen*, inquit, *ab ipſis principiis diverſas fuiſſe Linguas, Geticam, a qua Germanica, & Græcam, ſed propter vicinitatem Getarum, Thracum, & antiquorum Hellenum ſive Græcorum qui Macedones erant, quaſi in agris collimitantibus, radices ab uno in alterum tranſiiſſe, & protuliſſe ejusdem formæ germina.* Quod ſi pro vero accipiatur (& nihil acceptare vetat), conſequens eſt, fines utriusque Linguæ tam eſſe permixtos, ut hodie amplius diſcerni non poſſint.

Quid igitur facerem in tam frequenti Græcorum vocabulorum occurſu? Scriptum Scythicum, quod omnibus Græcorum monumentis ætate par aut ſuperius eſſet, nemo

nemo vidit unquam. Et alienis univerſe abſtinere, tanquam Gens & Lingua noſtra in paludibus Germaniæ a ſe nata, omnisque aliarum Gentium & Linguarum cognationis prorſus expers, & ſibi tantum ſimilis ſit, quæ TACITI fabula (*) & multorum hodie hæreſis eſt, inconſultum, & literato indignum videbatur. Feci igitur docendi cauſa, quod facere ſolent Aſtronomi, & jure facere poteram. Quemadmodum enim illi, tametſi ignorent, utrum Sol circa terram, aut Terra circa ſolem moveatur, alterutrum tamen aſſumunt, ut poſſint ea, quæ in cœlo fiunt, enarrare: Ita etiam ego hypotheſi Salmaſiana fretus pro indigentia ipſius rei modo Græca a Barbaris, modo Barbara a Græcis deduco, quia fieri poſſe intelligebam, ut ea, quæ nobis Græca videntur, e ſemine Scythico ſint prognata, & Græco habitu ornata a proximis Macedonibus. Qui graviter ferunt, ſe e Germania toties in Græciam deportari, male merentur de Lingua patria. Nam hoc inepto & moroſo faſtidio, nonſolum argumenta, quibus antiquitas ſermonis noſtri comprobetur, nobis eripiunt, ſed etiam Studium etymologicum, quantum in ipſis eſt, plane interficiunt, aut ad ſtultiſſima nugamenta redigunt. Qui, ſi æqui rerum æſtimatores eſſent, facile perſpicerent, ſe Græcæ Linguæ famulitio ad cognitionem veteris Scythicæ tanquam ultimum terminum perduci.

LATINA, quibus Franci eloquium Germanicum locupletarunt, quoties ſunt manifeſta, ingenue agnoſco. Nam hæc, ut ſunt pauca, & plerumque ſupervacanea, quibus minime indigemus, ita facile inter belligerantes ab uno exercitu in alium tranſeunt. Ut alias cauſas, de quibus pene in ſingulis expoſui, nunc omittam. Latinos vero multo plura a Barbaris accepiſſe, quam illis dediſſe, in ipſo Opere paſſim oſtendo. Horum alia CÆSARIS ætatem attingunt, aut excedunt, alia vero, quamvis ſerius & cum cadente imperio nata, Latinam Linguam tanta multitudine inundarunt, ut illis colligendis & explicandis ſat amplam vaſtiſſimo Operi CANGIANO materiem præbuerint. Quod ſi illuſtris Gloſſator non omnia aſſecutus eſt, hoc illi imputari non debet, qui ſi meliora apud Varrones noſtros inveniſſet, illa utique dediſſet.

NOMINA PROPRIA Gothorum, Vandalorum, Burgundionum, Saxonum, Francorum, Alamannorum, Longobardorum &c. ſunt bellaria hujus Operis, & proprium Gentis & Linguæ Germanicæ decus. Olim ab omnibus intelligebantur, & nullo opus habebant interprete, nunc autem ſunt obſcura, poſtquam oblivio & longus ſæculorum ordo ingentem verborum optimorum copiam nobis ſubduxit, ut cæteras Linguæ calamitates nunc non commemorem. Operæ pretium erat hæc pretioſa, aut ignorata, aut pravis interpretationibus fœdata, priſtino nitori reſtituere, cum quia ſunt veteris Linguæ inſignia monumenta, tum ut obtrectatores nominis Germanici perſpiciant, quanto ingenio, quantaque ſapientia præditi fuerint, quamvis adhuc literarum rudes, illi in Gente noſtra viri, qui tam pulchra & præclara nomina, qualia non extant in ulla totius Orbis lingua, pueris ſuis boni augurii gratia impoſuerunt, ut illos ad virtutem & gloriam incitarent. Latina præ illis ſordent, & ſæpe ſunt tam abſurda, & illis ipſis, qui ea portant, tam ignominioſa, ut primi eorum inventores videantur omnem ſanam rationem ejeraſſe. Cum ex adverſo Germanica ſint elegantia, ſublimia, homine & heroë digna, & portanti ſemper glorioſa, ſive illum alicujus virtutis, naturalis, moralis, civilis, bellicæ, admoneant, ſive ſtimulum ad magna facinora addant.

De conditore Gentis Germanicæ, cujus nomen varie ſcriptum reperitur in Libris editis, mentem meam expoſui pag. 1677. Verum, ſi ex Codicibus manuſcriptis, antiquis & fide dignis, oſtendi poſſit, quod verum ejus nomen fuerit TUISCO, nihil in ſcriptione mutabo. Nam TUISCO poteſt eſſe nomen bonum & legitime factum a *Tue* Mars. Quo pacto virum martialem & bellicoſum denotabit.

(*) Tac. Cap. 2. de M. G. *Ipſos Germanos Indigenas crediderim, minimeque aliarum Gentium adventibus & hoſpitiis mixtos.* PEZRONIUS ad hæc verba in Antiq. Celt. pag. 294. *Tacite, qui eſt d' ailleurs ſi exact & ſi judicieux, fait pitié, quand il parle de la ſorte; car c' eſt proprement vouloir que les Germains ſoient nez dans leurs terres comme les champignons, ou ſi vous voulez, comme les ſauterelles & les limaçons. Il dit donc beaucoup de choſes dans ce peu de mots, mais l' on peut aſſurer, & l' on doit croire, que de tout ce qu' il avance là deſſus, il n' y a rien de veritable, non pas même de vray-ſemblable.*

Nomina deorum origine Barbara eſſe, & ex Ægypto in Græciam perveniſſe, Lib. II. cap. 50. ſcribit Herodotus. Deos ex hominibus ortos eſſe, tam evidens eſt, ut inter peritiores non amplius in dubium veniat. Eosdem Linguam habuiſſe peculiarem, & a Græca diverſam, ſæpe innuit Homerus. Relandus eam ἱερὸν λόγον vocat, & ſimile quid de vetuſtis Peruvianorum Regibus, quos Incas vocant, ex Hiſtoria Incarum Lib. VII. cap. 1. Garcilassonis de la Vega obſervat, ſcil. illos Lingua inter ſe uſos peculiari & a vulgari diſcreta, quam nefas eſſet ulli e vulgo addiſcere, quod eam divinam crederent. Titanes primos fuiſſe in Orbe Deos, eosque Celtice locutos, docte & copioſe oſtendit Pezronius in Antiquitatibus Celticis. Veroſimile eſt, pleraque Deorum nomina ex *Lingua Deorum*, qualiscunque fuerit, petita eſſe. Horum aliqua attingere auſus ſum, quod in Linguis Occidentalibus & Septemtrionalibus meliorem ſenſum, quam in aliis Linguis, præbere viderentur. Qua in re ſicut potui hallucinari, & nubem pro Junone amplecti, ita conjecturas meas examini eorum, qui Linguam Deorum inveſtigare volunt, libens ſubmitto.

Stylo uſus ſum perſpicuo & conciſo, ſæpe etiam incompto, quia culte ſcribere non eſt hominis Linguas inter ſe contendentis, & multo minus immenſo labore gravati. Latini ſæpe carent neceſſariis, & quidam ſenſus felicius & ſignificantius a Barbaris, quam a Latinis enunciantur.

In citando parcus ſum & fidelis, in aſſerendo audax & timidus. Quod ſi arbitrum agere interdum videor, tunc volo iis, qui perpetuas hæſitationes in auctoribus damnant, & ducem opinionis habere volunt, gratificari. Mihi enim univerſe propoſitum fuit, inquirere potius, quam decernere.

Si quæ ſunt omissa, quæ jure adeſſe deberent, meminerint quæſo Legentes, ad ſingula toto Orbe ediſſerenda properandum fuiſſe, & in iſta feſtinatione inter innumera facile aliquid tranſiliri.

Plura & meliora faciat qui poteſt. Ego, qui nec ab ætate nec a fortuna vires Hor. Lib. I. Ep. 1. ſumere poſſum, in poſterum libens abſtinebo, moniti memor antiqui: *ſolve ſeneſcentem equum.*

Errata, quæ ſequuntur, benevolus Lector corrigere dignetur, & ſi quæ ſunt alia, quæ ſenſum meum pluribus intentum effugerunt.

INDICES

INDICES VERBORUM.

NOMINA PROPRIA
GENTIUM, PERSONARUM, LOCORUM ETC.

Achen 11
Acheron 9
Acmon 1035
Adalbert 19.206
Adalbold 19
Adalgiſus 19.336.579
Adalhart 19
Adalhelm 20.703
Adallant 919
Adalman 336
Adalmunt 20.1100
Adalwald 19
Adalwin 1910
Adeldegen 336
Adelgard 336
Adelgis 336
Adelgund 336.624
Adelhaide 336
Adelhilt 246
Adelſchalk 1374
Adgandeſtrius 22
Adolph 762
Ædico 1161
Ægeum mare 401
Ælfricus 762
Ælmund 1101
Æſtii 1174
Æthelmund 1101
Africa 27
Ahistulfus 675
Aistulfus 675
Alamanni 29.360.1211
Alambanni 31.51
Alani 30
Alaricus 34
Alba Græca 525
Albertus 207
Albertus Urſus 1830
Albgow 32
Albis 361
Albofleda 1159
Albrecht 34
Alcides 362
Alcis 362
Alf 40
Alfonſus 452
Alfram 40.1231
Aliſo 361
Aliorumnæ 43
Allobroges 361.518
Alpes 42
Alpes apenninæ 1197
Alpini 1290
Alrunæ 43.1323
Amalafrida 47.485.490
Amalaricus 47
Amalasventa 47
Amali 47
Amalia 47.1029
Amalingi 47
Amaloberga 47
Amazones 47
Ambra 46
Ambrones 47
Amiſia 46
Amma 46
Amſterdam 253
Anger 58
Angermanland 59
Anglen 59
Angli 59
Angloſaxones 60
Angrivarii 1866
Anhalt. *Proleg. Sect. V. in* AN.
Anſa 661
Ansbaldus 661
Ansbertus 660
Ansbrandus 661
Anſegiſus 661
Anſeramus 660
Anſericus 661
Anſfridus 661
Anshelmus 961.703
Anſibarii 1866
Anſivarii 1866
Ansprandus 198
Answaldus 661
Antæ 64
Antes 64
Anthaib 630
Apollo 1541
Apollo grannus 1197.1541
Apollo ſiannus 1197
Aquisgranum 11
Aquitania 1598
Arabiſtan 1597
Arabo, fl. 70
Arbogaſtes 70.529
Arborichi 70.187
Arcynia ſylva 672.734
Ardaburius 670
Ardaricus 670
Arduenna ſylva 1484
Arelate. *Proleg. Sect. V. in* ER.
Areopagus 92
Aribertus 207.1868
Arigiſus 578
Arimanes 1063
Arimaſpi 1547
Ariogæſus 578
Arioviſtus 1782.1867
Arminius 795.1035.1867
Armorici 1070
Proleg. Sect. V. in ER.
Arnheim 68
Arnſtat 68
Artaxerxes 670
Artemis 672
Asburg 526
Aſcaloa 79
Aſcanium genus 78
Aſcanius mons 78
Aſciburgium 79
Aſcoburg 79
Aſcodilf 79
Asgard 77.526
Aſia 80
Asmunder 1102
Aſpurgiani 526
Ataulphus 762.1161
Atech 1161
Athala 336
Athalaricus 19
Athena 1135
Attalici reges 20
Attalus 336
Atlas 45
Attila 336
Attuarii 1866
Audafleda 1159
Augia 89.401
Auguſtodunum 319
Aurinia 44
Auſtraſia 1174
Auſtravia 1380
Auſtria 1174
Auxerre 324
Avon 2

B.

Bacchus 185
Bajuvarii 1866
Bal, Baal 1212.1542
Baldfrid 490
Baldomerus 102
Balduinus 103.1910
Ballomarius 103
Balthæ 102
Baltia 148
Balticum mare 148
Bamberg. *Proleg. Sect. IV. in Syncope.*
Bardi 119
Barnefrid 155
Barr, barrum 1558
Batavi 129.124
Batavia 1380
Batavodurum 324
Bathaib 134.145.630
Bauto 102.186
Bavari 1866
Beinheim 143
Bel, Belus 1542
Belgæ 105.1812
Belgrad 525
Belinus 1212.1542
Belloveſus 1855
Belt 148
Belus 1212
Berengarius 1869
Bergheim, Bergidium, Bergium, Bergos, Bergomum, Bergomates, Bergula, Berguſia 151
Berg-zabern 1942
Berna 95.117
Bernardus, Bernhardus 155.670
Bernburg 1830

Berta 206
Bertland 919
Bertram 1231
Berunium 116
Beuren 131. 161
Biſcopheſheim 691
Blocksberg 182
Bodenſee 187
Bodincomagus 1024
Bodincus 186
Boding 290
Bodohagin 636. 1345
Bohemia 691
Boji 188
Bojoarii 1866
Bojodurum 324
Bojohemum 187. 691
Boldus 103
Bonſidel 1518
Boructuarii 1866
Bothnicus Sinus 187
Bramanæ 118
Braunſweich 1845
Brautamundus 1102
Brenci 209. 214
Brenner 209
Brenni 209
Brennus 209
Breones, Briones 209
Breuni 209. 214
Briga Iſaræ 218
Brigitta 207
Brimio 210
Brinio, Brinno 210
Briſach 214
Britannia 1141. 1598
Britones, Britanni 1598
Bructeri 217. 1866
Brunechild 246
Bruno 210
Brunſvicum 1902
Buchholz 224
Bucinobantes 1758
Buda 225
Burgundaib 630
Burgundi 132
Burgwart 1831
Burii 132

C

Cadmagon 1024
Cadomum 242
Cadvalla 1815
Cædmon 242
Cæſaromagus 1024
Caledonia 1598
Camœnæ. *Proleg. Sect. III. Lit. M-N.*
Cantuaria 811
Capetus 523. 813
Cararicus 561
Cariovalda 1815. 1867
Carioviſtus 1868
Carolus 830
Carolomannus 830
Carpaluk 829
Carthago 525
Caſſiterides 1971
Catobriga 218. 243
Catti 241
Catumerus 242
Catvalda 242. 1815
Catwik 243
Caucaſus 521. 610
Cauci 244
Czarigard 525
Celtæ 244. 1211
Cernunnus 753
Cevennes 1313
Chamavi 693
Charibertus 561
Chariomerus 1867
Chaſuarii 1866
Chatti 241
Chattuarii 242. 1866
Cheruſci 673. 734. *Proleg. Sect. VI. in* ISCH.
Childebertus 206. 247
Childebrandus 198
Childericus 45. 247
Chilpericus 762
Chindaſvinthus 1496
Chlodericus 1263
Chlodeſvinda 938
Chlodio 938
Chlodomirus 938. 1043
Chlodoveus 938. 1899
Chlotarius 940
Chlotaſvinda 939
Chonodomarius *Proleg. Sect. IV. in Epenth.*
Chramnus 1231
Chunigard 526
Cimbri 867
Cingari 1969
Ciza 1974
Claudius 938
Clivia 849
Clodio 938
Clodoveus 938
Clogio 938
Clojo 938
Clotaris 940
Clothildis 939
Clytus 938
Codanonia 252
Cundfrid 490
Cunibertus 206. 893. 895
Cunichildis 624
Cunigunda 624
Cunimundus 893. 1100
Cunradus 893
Cuotwin 1906
Cuthbertus 625
Cuthredus 1240
Cwenland 1758. ſeq.
Cyrus 1409

D.

Dagoaldus 267. 1816
Dagobertus 206. 267
Dani, Dania 251
Danubius 298. 1741
Daunus 298
Dendermonde 1099
Deotfrid 277. 490
Detmold 277
Devona 361
Diana 52
Diedenhofen 1675
Dietmarſen 59. 276
Dietmarus 1071
Dietmelle 277
Dietrich 287
Dina 298
Dinkelsbühel 226. 292
Dinkelvingen 292. 1822
Diotwin 277. 1906
Dis 1674
Diſa 283. 289
Diſpargum 231. 1675
Divona 362
Dona, Donau 298
Donawerd 1873
Donner 299
Dremroſt 1307
Drudingen 314
Drudmunt 1099. 1100
Druides 311. 344
Druſomagus 1024
Duellium 1991
Duina 298
Duncerca 321
Dünkelvingen 1822
Düren 324
Duria 324
Durius 324
Durſtede 324
Duſii 328
Dwergi 1990
Dyns 320
Dyr 1684
Dyſinni 301

E.

Eaſterlingi. *Proleg. Sect. VI. in* LING.
Ecgirih 372
Edelwig 336
Edenburg 1161
Edgar 1161
Edilicho 20
Edmund 1101. 1161
Edred 1161
Eduard, Edward 1161. 1832
Edwig 1161
Egeolf 372
Eggibald 372
Egidona 402
Egidora 402
Eginhart 372
Eginolf 372
Eider 324. 401. 1162
Einhart 372
Einrih 372
Einwalt 372
Eitel 336
Eiſenbüttel 225

Ekke-

Ekkepreht 372
Ekkihart 372
Elſas-Zabern 1942
Emme 46
Emmer 46
Ems 46
Engern 58
Engilbert 371
Engilhart 371
Engilmunt 1099
Enginbert 371
Enginhart 371
Eoſtra 1174
Epidora 402
Eres 388
Eresburgum 388
Erfurt 508
Erhart 670
Erich, Ericus 389. 1868
Erinfrid 490
Ernſt, Erneſtus 391
Eſus 76. 77. 725
Ethelredus 1240
Ethelwardus 1832
Europa 399
Euricus 340
Euvaricus 340

F.

Faramundus 1100. 1101
Faſtida 1782
Faunus 110
Feldkirche 432
Fenland 435
Filibertus 1787
Filimerus 1019. 1787
Finni 1467
Finnonia 435
Fletio 459
Flevum, Flevus 459
Folcrat 1240
Franci 377. 472. 1927. 1928
Francio 1930
Franciſcus 472
Franeker 497
Frankfurt 508
Franzoſen 191. 475
Frea 483. 485
Fredegiſil 546
Fredegunda 624
Freuuimunt 1099
Freya 483. 484
Fria 483. 485
Fricco 485. 486
Fridehelm 703
Fridemund 1101
Friderich 490. 706
Friduger 561
Friga 483. 485
Friſii, Friſiones 491
Fritigernus 488
Froamarius 476
Frouliba 476
Frumarius 476
Fueſſen 510
Fuſſach 510

G.

Galatæ 245. 517
Galba 514
Galli 245. 517. 1812. 1813.
Galli, ſacerdotes 516
Gallus, fluv. 516
Gambrivii 218
Gangolfus 762
Gariſuſius 523
Garumna 1318
Gaſto 528
Gebenna 1313
Gebennici montes 1313
Gelimerus 1922
Geneva 1313
Genobaldus 102
Genobaudes 102. 186
Genſericus 579. 706
Gepidæ 145
Gerbert 523. 561
Gerhart 523. 561. 670
German 560. 566
Germani 560. 565. 1679
Germunt 1100
Gero 561
Gerrich 561
Gertrudis 303. 523
Gerwin 1910
Giſa 579
Giſala 591
Gisbertus 207
Giſelicus 579.
Giſericus 579
Giſo 579
Giſulphus 579
Godegiſil 546
Godemarus. *Proleg. Sect. IV. in Syncope.*
Godigiſclus 1374
Gomatrudis 212
Gondomarus 1019
Gontharis 625
Gothart 671
Gothi 599. 600. 1219
Gothiscanzia 1379
Gotſchalk 1374
Gotwald 1816
Gotwicum 1845
Græci 610
Graji 610
Grantzbein 143
Gravenhage 635
Griechiſch-Weiſſenburg 525
Gunda 624
Gundaberga 624
Gundemadus 1100
Gundemarus 1019
Gundemundus 625
Gundericus 625
Gundibaldus 102
Gundibertus 206
Gundobaldus 625
Gunmunder 1102
Guntchramnus 1231
Guntharis, Guntherus, Günter 625
Guntramnus 625. 1231
Guntruda 624
Gurgiſtan 1597
Guthredus 1240
Gviscardus 75

H.

Haga Comitum 635
Hala 642
Halidegaſtes 529
Halland 742
Ham 649
Hamburgum 648
Hamelen 648
Hamme, fl. 648
Hans. *Proleg. Sect. IV. in Aphæreſi.*
Hariobaudes 1868
Harprecht 671
Hartbrecht 671
Hartomundus 670. 1100
Hartpold 671
Hartwic 671
Harudes 948. 1867
Harzroda 1303
Harzwald 672. 1484
Haſſi 242
Hatfield 685
Hayrich 1313
Hegidora 402
Heilfrid 490
Heinrich 706. 895
Heiſtolf 675
Hela 744
Helidmunt 1100
Helium 742
Hellines 696
Helmichis 702
Helvetii 246. 731. 1290. 1488
Heneti 704
Hengiſtus 485. 529. 705
Hennegau 706
Henricus 706. 895
Hercules 714. 834
Hercules Ogmius 1163
Hercynius ſaltus 672. 734
Heriobaudes 102
Herirat 1240
Heriſtallum 720. 1580
Herman 1035
Hermes 716
Herminvones 1925
Hermunduri 1099
Herthe, Herthus 721
Heruli 707
Heſus 725
Hildebrand 198. 246. 247
Hildegard 246. 528
Hildegaſt 529
Hildegis 45. 579
Hildemund 45. 1100
Hilderich 45
Hilleviones 731. 1925
Hiltebolt 247
Hiltegunt 247
Hiltiwin 247
Hiltrut 246

Hin-

Hindoſtan 1597
Hiſpania 1549
Hiſter 324
Hlotarius 940
Hludovicus 938
Hludowaldus 938. 1816
Hohenſtauffen 1637
Hohentwiel 1991
Hoheruck 1313
Holland 742
Holſatia 745
Holſtein 742. 1598
Honilend 919
Horſtus 754
Horſus 485. 706. 754
Horswin 1910
Hugo 760
Hugobertus 207
Hundsrük 1313
Hunimundus 893
Hunnilas 994
Hunnivar 1869
Hunoricus 706. 893
Hunulfus 893

I.

Igillus 785
Ilargus 628
Ildibald 45
Ildiges 45. 579
Illyrici 1290
Ingemunder 1102
Ingevones 1925
Ingibret 789
Ingiram 789
Ingoramus 789
Inguiomerus, Inguiomirus 789. 1043
Jovis 802
Irland 795
Irmandegan 795
Irmengard 528. 795
Irmin 795. 1035
Irminhart 795
Irminſula 796
Iſala 1346
Iſardori 357. 1685
Iſargus 628
Iſca 78
Iſenacum 799
Iſmenius 1035
Iſtævones 1925
Iſter 800
Italicus 20
Italus 336
Itargus 628
Jugantes 1901
Juhones 1901
Jupiter penninus & apenninus 1197
Jutæ 599. 600
Juthungi 599

K.

Kaiſerswerd 1873
Kaufbeuren 131
Kent 811
Kermunt 1100
Kero 561
Kers 831
Krutzman 890

L.

Lacobriga 213
Lallus 915
Lambertus 919
Lancaſtria 916
Landbert 919
Landenulphus 919
Landericus 919
Landfridus 919
Landpoldus 919
Landprechtus 919
Landulphus 919
Landwein 919
Lane 916
Langobardi 923
Languedoc 924
Laniogaiſus 578
Lantirat 1240
Lappones 1949
Laubach 933
Lauresheim 690
Lech 944
Leck 944
Leine 916
Leonhardus 670
Leopoldus, 103
Letavia 909. 1141
Levinus 1906
Licus 944
Lindaw 909
Linguadocia 924
Litavicus 1899. 1900
Liutpertus 207
Liutprandus 198
Lodbrog 992
Loding 290
Logana 916
Lombardi, Lombardia 924
Londinium 319. 663. 917
Longobardi 923. 1480
Lotharius 940. 999
Lotherus 940
Lothringen. *Proleg. Sect. VI. in* ING.
Luderus 940
Ludovicus 938. 999. 1900
Ludwin 1675. 1909
Lugdunum 319. 320. 1004
Luidgard 528
Luitwardus 1832
Luna, fl. 916
Lüneburg 917
Luſitania 1598
Lutherus 940
Luto 938
Lutwardus 1832
Lützelburg 989
Lützelſtein 989
Luxemburgum 989
Lynius, fl. 917

M.

Mairæ 1017. 1130
Mandure 324
Mangold 1040
Manheim 692. 1036
Manichæi 1063
Mannia 1036
Mannus 1035
Marcomanni 1045. 1046. 1050
Marcomer, Marcomir 1043. 1070
Marcrat 1240
Marculfus 762
Mardi 1091
Maroboduus 186. 1019
Marquard 1831
Marſaci, Marſatii 1052
Marſi 1052
Marſingi, Marſigni 1052
Martiana ſylva 1484
Mathalgard 528
Mauri 1089
Mauringia 1058
Mauritania 1598
Mechelen 1013
Mecklenburg 526. 1077
Meginpreht 207
Melibocus 182
Mellobaudes. *Proleg. Sect. III. Lit. L-R.*
Memmingen 1068
Mentonomon 1741
Mercurius 1046
Merobaudes 186. 1019
Meroveus 1019. 1899
Merovicus 1019
Merovigus 1899
Minerva 1135
Miſnia 1066
Mithras 1077. 1541
Morimaruſa. *Præf. ad Germ. §. XIV.*
Morini 1070. 1089
Mulciber 1443
Mycklegard 526

N.

Nebogaſtes 529
Necker 1130
Neckur 1118
Neha 1130
Nehalennia 1131
Neidhart 1134
Neith 1135
Nemauſus 1147
Nemetes 1138
Neptunus 1139
Nerigon 1149
Neuſtria 1141
Nevogaſtes 529
Nidhart, Nithardus 671. 1134
Nocca 1143
Norbagia 1149
Nordalingi. *Prol. Sect. VI. in* LING.
Noricum 1149
Normandi 1100
Normanni 1100. 1149
Nortmanni 1149

Norvegia 1149
Notkerus 561
Noviodunum 319
Noviomagus 1024
Novogardia 525
Novogrod 525
Nuithones 59.1155

O.

Obrecht 1161
Oder 324. 401. 1162
Odinus 1175. 1848
Odoacer 1161
Offa 1341
Ogygia 401
Oldenburg 526
Ollovico 1899
Oreſund 1647
Oſiris 1409
Osmunt 1100. 1173
Oſterlandi, Oſterlingi, Oſterliudi 1174
Oſterreich 1174
Oſtfali 1174
Oſtrogard 526
Oſtro-Gothi 1174
Oswald 1173. 1816
Otbertus 1161
Otfridus 490. 1161
Otgarus 1161
Othinus 1175. 1848
Otho 1159
Otlinga 1159
Otmarus 1070. 1161
Ottobeuren 131. 1159
Ottweiler 1159. 1851
Otwin 1911
Oxford 78

P.

Padus 187
Paldmunt 1100
Pan 110
Papæus 181
Parthi 1211
Paſſau 1183
Pen 110
Penninus Jupiter 1197. 1198
Pergamum 151. 691
Pfin 110. 1198
Pharamundus 1100. 1101
Pharao 1358
Philobertus 1787
Phryges 472. 478
Phrygia mater 484
Pin 110. 1198
Poloni 1211
Pomerani 1070. 1212
Pura 161
Pyrenæi 209

Q.

Quadi 1219. 1848

R.

Raab, Rabe, fl. 70
Radagaiſus 578
Radwart 1831
Rætzen 1291
Rambert 1231
Rammundus 1100. 1231
Rappersweil 1851
Reccaredus 1496
Recceſuindus 1496
Regenhilt 246
Regenſpurg 1260
Reinhard 1270
Remismundus 1100. 1231
Reutlingen 1303
Rhæti, Rhætia 1290
Rhea 1261
Rhein-zabern 1942
Rhenus 1284. 1297. 1318
Rhodanus 1229. 1632
Richardus 1257. 1496
Richimerus 1070. 1496
Richmunt 1100
Richwin 1911
Rieſengebürg 1290. 1291. 1311
Ripuarii 1259
Ritomagus 1024
Robertus 207
Rodæ in Germ. 1303
Roland 919. 1303
Roma, Romulus 1231
Roncalia 1323
Ronzeval 1305
Roterdam 253
Rotomagus 1024
Rotweil 1851
Ruckenbein 143. 1313
Rudolphus 762
Rugilant 918
Rungalle 1323. 1813
Ruodmunt 1100
Rupertus 207

S.

Saba, Sabis 1359
Sabaudi 1360
Sabus 1359
Sacæ 1231
Sacaſtena 1597
Sadeprehc 207
Salagheve 1345
Sale 1343
Salii 1346
Sal-land 1342. 1346
Salohagin 636. 1345
Salt 1344
Salz 1344
Samara 46
Samarobriga 218
Sambre 46
Saturnus 1357. 1732
Satyri 1359
Sau, fl. 1359
Saubertus 207
Sauffeja 1361
Savo, Savus 1359
Saxones 1335. 1480
Scaldi, Scaldri 515
Scandi 1380
Scandia 1379
Scandinavia 1380
Scania 1379
Scanzia 1379
Scaptenſula 1365
Schiermonikoog 401. 1408
Schwaben 1478
Schwarzwald 1484
Schweden 1485
Schweizer 1488
Schwinge, fl. 1490
Scoti 1410
Scrikfinner 1467
Scritofinni 1467
Scythæ 1410. 1478
Segedunum 320
Segeſtes 529
Segimerus 1521
Segimundus 1100. 1521
Seia 1337
Semnones 1513
Senæ, Senani 1513
Senones 60. 1513. ſeq.
Serveſta 1960
Sigebertus 1522
Sigericus 1522
Sigibrandus 198
Sigimerus 1521
Sigismeres 1070. 1521
Sigismundus 1522
Sigivaldus 1815
Sigiwin 1911
Sigmund 1100. 1522
Sigoveſus 1855
Sigwardus 1832
Smaland 1437
Soloturn 324
Speſſart 526
Stargard 526
Starcfrid 490
Strut 1634
Stutgard 526. 1641
Sund 1647
Sundgow 1645
Sunno 1650
Svardones 1335
Sveci 1485
Sveones, Sviones 59. 60. 1645
Svevi 1478
Sviceri, Svitenſes 1488
Svintebold 1496
Svintila 1496
Swaighofen 1487
Swerige 1646

T.

Tadelbertus 1662
Tado 1662
Tamerlanes 916
Tanais 298. 1741
Tanarus 299
Tanfana 1541. 1657
Tangermunde 1099
Taranis 299. 1660
Taſſo, Taſſilo 1662
Tatto 1662
Taunus 320
Tauri 1684

Taurica Cherſoneſus 1684
Taurini 1290. 1684
Tauriſci 1685
Taxandri, Toxandri 1131
Telamon 45. 1035
Tellus 1967
Temeswar 1869
Teneremunda 989
Teſſender-lo 989
Tetzel 1662
Teurdanck 1672
Teut 1673
Teutates 1675
Teutberga 1675
Teutobochus 277
Teutoburgium 276. 1675
Teutomeres 1674
Teutones 294. 1676
Teutoni 278. 1676
Teutſchen 1678
Theganmar 267
Theganus 267
Thegenhart 267
Theginbold 267
Themiſcyra 829
Theodahatus 675
Theodemir 1674
Theodo 286. 1674
Theodomerus 1070. 1674
Theodoricus 287. 1674
Theotiſci 276. 1678. *Proleg. Sect. VI. in* ISCH.
Theotleof 277
Theotmellum 277
Theotolf 277
Theudas 1674
Theudebertus 1674
Theudegotha 1675
Theudelinda 1675
Theudibaldus 1675
Theudichuſa 1675
Theudimundus 277
Theudix 1674
Theudorix 1674
Theuto 286. 1674
Thoriſin 1683
Thorismodus 1683
Thorismundus 1100. 1101. 1683
Thorus 299. 1683. 1732
Thurgot 1683
Thuringi 1685
Thurovaro 1683. 1865
Thusnelda 22. 1675
Tigranocerta 525
Tiodmunder 1102
Titæa 721. 1690
Titan 1540. 1658. 1690
Titanes 1690
Toringi 1685
Toringi. *Proleg. Sect. IV. in Metath.*
Totila 1662
Totilas 994
Toxandri 1131
Travemunde 1099
Trutenhauſen 314
Trutwin 1906
Tue 283
Tuiſco 1677. *Epilog.* 1998
Tuiſto 1677
Tulingi 1680
Turinum 1685
Turkiſtan 1597
Turnacum 1358
Turnus 1358. 1684. 1732
Tuſci 1730
Tyrrheni 1688

U.

Ubbo 1341
Udalbertus 20
Udalrichus 20
Uffingi 1341
Uffo 1341
Ulfilas 994. 1923
Ulfus 762
Ulma 745
Ulricus 20
Unſtrut 1634
Upſal 1340
Uranus 1751
Uſipetes 1756
Uxellodunum 320

V.

Vadomarus 1857
Vandali 1758
Vannius 1909
Vaſtmar 420
Vejovis 1818
Veleda 1762
Vellocatus 242. 1815
Venedi 1862
Vernometum 1147
Veſta 1783. ſeq.
Veſtralpus 40
Viadus, Viadrus 1162
Vibertus 1901
Videmirus 1857. 1019
Vigantes 1901
Vihones 1901
Viſigarda 1855
Viſigothi 1883
Viſurgis 628. 1788
Viterbium 1788
Vitigis 579
Vogdland 1792
Volcmarus 1071
Volmarus 1071
Vologeſocerta 525
Vulcanus. *Proleg. Sect. III. Lit. V-M.*

W.

Walachi 1811
Walafridus 1812
Waldemarus 1019. 1815
Wali, Walli, Walones 518. 1812. ſeq.
Waliſci 1859
Walpurgis 1812
Walter 1816
Waltrudis 1812
Wangen 1821
Warnefridus 155. 1828. ſeq.
Warnemünde 1099
Warwick 1869
Welſchland 1859
Wenden 1862
Werham 1869
Weſer 324
Weſtfali 1885
Wetgiſus 579
Wiborada 1844
Widimerus 1019. 1857
Widohagin 636
Wig 1899
Wigbertus 1901
Wilhelmus 703. 1850
Wilibaldus 103. 1787
Wiliboldus 103
Wiligiſus 1787
Willeramus 1231
Winfridus 1906
Winibaldus 103. 1910
Winiprehc 1906
Winiramus 1910
Winlant 1911
Winnefeld 1909
Winterturn 324
Wiſigothi 1883
Wiſimarus 1019
Wiſohagin 1345
Witikindus 1857
Wittigiſus 579
Wodanus, Wodenus 1176. 1848
Wolfenbüttel 225
Wolfgangus 762
Wolframus 762. 1232
Wolmarus 1071
Wurſtfrieſen 1938
Wurtſaten 1938

Z.

Zabern 1942
Zan 1657
Zeitz 1974
Zerbſt 1960
Zigeuner 1969
Zurzach 324
Zutphen 435

NOMICA

NOMICA

EX LEGIBUS ANTIQUIS GERMANORUM.

Acſalla 408
adelſcalch 21
ahteid 12
alac falthio 430
alode 1346
amunt 1101
anagriph 354. 611
anethapich 373. 632
angargnaco 57. 1118
anitheotha 1963
anowado 354
aranſcarti 1385
araſcild 719
arwernon 1829
Barco 192
bibarhunt 766
bodogaſt 530
bortmagad 191
Camſwic 809
cauha 819
chalt 552
cham 653. 808
chana 652
changichald 552
charfrido 489. 1380
charouueno 1244
chengiſto 705
chereno 1234
cheriſtoduna 1327
chrenechruda 247. 1982
chreoburgio 154
chreodiba 263. 1226
chreo mordo 1091
chuc-cham 650
cladolg 844
cranohari 879
Dolg 844
druchte lidio 304
druthe 302
Falthio 430
farlegani 466
feiſfecho 439. 1785
feriſchefo 439. 1368
firſtfalli 508
firſtful 508
forlegani 466
frilazin 480. 927
friofald 431
fulboran 1797
fulfreal 480. 1796
furswirotos 1492
Ganshapich 632
garathinx 291. 523
Ham-ſocna 1643
hantelod 657
hapichhunt 632. 766
heimzuht 1275. 1643
heiſterahandi 655
herireita 1275
herisliz 719. 720
herthamon 690
horgrift 611
hovawarth 738. 1831
hrefawunt 1265
Infanc 413
Laitihunt 766
lamp 916
lando-eſa 340. 918. 1349
launechild 588. 993
lem 916
leosdeba 263. 994
leudardi 999
lidiſcarti 976. 1385
lidolaip 962. 978
liduwagi 976. 1805
Malberg 1030. 1348
malia 1439
marach 1045
marchfalli 407. 1045
merworph 1044. 1936
mine chleno 846
Nal 1124
nare 1117
naſtaid 1127
notnumfti 1150
Oberos 738
orſcardi 1385
ortſocla 41. 771. 1793
Parch 1195
pedero malia 1439
ploum 1201
pluslaib 183
pulebruſt 160. 221
puleslach 161
pulslahi 161
Rapoworf 1936
reip, reiph 1265
rhanne 1281
rhannechalt 552
rhedo 562
Saldeban 263
ſaliſuchen 1339. 1643
ſalogaſt 530. 1344
ſcapha 1368
ſcaſtlegi 1371. ſeq.
ſcofph 1457
ſcopar 1455
ſcultais 1472
ſichte, ſochte 1337
ſmelido 1440
ſon 1510
ſoneſti 1510
ſoniſchalt 552. 1510
ſonopair 95. 1510
ſpurihunt 766. 1575
ſtapfſaken 1577
ſtolizaz 1615
ſumis 1362
ſvarzwild 1484
Tauthe 1749
texaca 1979
theophano 1265
thinx 291
triphunt 766
turnichalt 552. 1688
turpha falchio 430
Vipida 1689
Wala leodi 1812
walapauz 238
walaraupa 1243. 1810
walaworf 1936
wancluga 1822
wedrigeld 589
wehadinc 289. 1167
weiano 1849
widerboran 1893
widredo 1892
widrigilt 589
wilz 1905
winchilſul 1909
wiſogaſt 530
wittemon 1040. 1896. 1919
Zougenzuht 1963

LATINO-BARBARA

MEDII ÆVI

FORENSIA ET NON FORENSIA.

Abarnare 120
aberemurdrum 118
acra 18
adalingus 337
adelinga 337
adſatimire 21. 1478
adobare 22
adrhamire 22. 23. 1233
æcentia 333
affatomia 22. 26
agla 344
albanagium 31
albani 31
alberga, albergaria 32
albergium 153
aldermanni 366
aldi, aldiones 32. 387
allodium 35. 62. 1346

almucia 645. 1332
alſacia 645. 1332
ama 1165
ambaſcia 49. 50
ambra 350
anca 61
ancha 61
anculus, ancularis 371
andilagus 658
andilangus 658
angariare 56
anſes 661
anſeaticus 662
anteortare 771
antruſtio 1718
apriſiones 1217
arenda, arendator, arendare 69
areſtare 74
arga 70
aribannus 710
aribo 381
arimandia 71
arimanni, arimannia 71
arimannus 749
ariſtato 72. 1327
armiluſa 391
aſcella, aſcellare 11
aſcomanni 79
aſcus 79
atha 345
attachiare 81
augia 89. 401
auſtregarum jus 1701
Baccalaureus 89
bacca:ium 134
baccharium 133
bachinon 134
bainberga 153
ballomerus 1043
bancus 109
banderium 108
bandophorus 108
bandum 108
banleuca 114
bannileuga 114
bannire 112. ſeq.
bannus 110. ſeq.
bannus nuptiarum 114
barca 404
barcus 404
barducium 124. 1183
barga 404
bargus 121. 152
barica 404
barmbraccus 197
baro 116. 123
barones 123
barra 1558
barus 116. 118
baſſus 126
baſta, baſtum 127
baſtardus 127
battalia 128
battere, battiderit, battutus 128
battire 129
batus 195
bauca, baucalis 1210
baucarium 133
baudia 194
bauga 187
bauſia, bauſiare 194
bedellus 237. 1185
begina 137
bellagines 147
berillus 213
berſarius 171
birretum 121
birſare 171
biſſa 99
biſus 144
bivangium 413
bladum 173
blutare 183. 1210
boda 225
boga 188
bolla 228
bombarda 190
bordarii 191
boſcus 233
boſiare 194. 1203
bothena 187
bracco, braccus 197
branda, brandones 198
brantia, branzia 475
braxare 199
breve 212
brica 212
brigantes 479
brocia 217
brolium, broilum, briulum, brogilum 213
bruna 221
brunia, brynia 220
bruſcia 217
bubius, bubo 222
buccula, buccularius 225
buccus 185
buffa 1218
buffones 1217. 1218
bulla 228
burdo 1362
burdones 230
burgenſis 231
burggravius 232
burgus 231
burgwardium 1833
buringus 132
burſa 193
burſarius 232
burus 132
butare 129
butica, buticula, buticularius 236
butigularii 161. 1953
butta 236

Cacea, caciare 726
caii 864
calandæ, calandia 806
calciatrappa 1706
camba, cambarius 165
cambium, cambiare, cambire 808. 1307
camiſia 692. 703
camiſia glizzina 597
camma, camum, camus 165
campio 810
campire 809
capa 812
capella 239. 812
capellanus 241
capellus 812
capitale 240
capitulum 241
capulare 813
carcaſium 815
cardo, cardus 817
carga, cargare 816
carrare, cariare 816
carrica, carricare 816
carrocium 816
carropera 816
carruca 816. 1380
caſtaldus 531
caſula 817
catallum 240
catta 818
catus 819
caucus, cauculus, caulatores 819
caupulus 822
caupus 872
cauſare 874
cavena 864
cavus 1387
cellarius, cellerarius, cellaritus 825
ceorlus, ceorlmannus 830
cereoſtatum 1592
charaxare 881
cheruioburgius 711
chora 898
choremanni 898
chrota 1308
cidelarii 1953
cirliſca, cirliſcus 830
clenodium 847
clocca 850
cluſa 844
cnapones 853
cociones 534
coclearii 535
coſa, coſia 676
cofferum 891
cogo 863
colpus 851
conucula 895
conſtabulus, conſtabularius 249. 1053
contrada 542
coqua 363
cota 774. 874
cotagium 774
coſetus 250
cotta, cottus 901
cottarius 874
cranagium 879

crata-

cratare 881
cravare 608
crida 882
crocca, croceus, crocium 888
crochum 887
crota 618
crotta 1308
crucca 888
cultra 866
cunnagium 1279
cuphia 676. 1387
cuppa 872
curmedia 898. 1078
curtis 525. 770
Dadſiſa 1693. 1962
daggerius 268
dagus 264
dardus 243. 259
deciorum ludus 273
deveſtire 792
diæta 276
dictare, dictamen, dictator 279. 280
diffidare 423
diptire 323
directum 1253
discargare 816
diſcarrare 816
disvadiare 1887
draconarius 302
droſſatus 309
drotſetus 309
drudes, drudi 303
drumus 306
drungus 302
drutus 303
dupia 1729
dura ſuna 262. 1650
duropellum 1687
Edelingus 337
eia 400
eorla 378
erilis 377
eſſonia 1647
erimanni 71. 749
etillidi 339
etlidi 339
exonia 1647
Fabula 401. 1028. 1031
faderſium 1786
fadus 1762
faida 423. 1753
falda 430. 431. 432
faldistolium 1637
faldoſus 430. 431
falius 431
fano, fanones 411. 412
fara 416
faramanni 414
farfalius 431. 469
fariſea 1196
farius 406. 1196
feida 423
feimeri 427. 428
felo, fello 431
felonia 431. 434
feltrum 446
feodum 440
ferita, feritare 125. 161
feudum 440
fillones 446
filtrare 446
filtreus 446. 447
filtrum 446
fladones 453
flantones 453
flaſca, flaſcula, flaſcones 453
flatare 461
flatones 453
flauta 461
florenus 461
foderare 511
fodrarius 507. 510
fodratura 512
fodrum 510
folgare, folgarii 464
folletus 861. 1757
follis, follus, follentia, follitia, folonitia 1758
forbannire 114
forbattutus 129
forconſiliare 1773
fordrones 465
foreſtum 467
forfacere, forfactum 466. 1779
foriſconſiliare 1773
forisfacere 1779
framea 472. 1202
francus 472
frea 483
fredum 489
fridum 489
frilingi 337. 481
Proleg. Sect. VI. in LING.
friolaſia 478. 480. 927
friſcinga 492
fulfrealis 480
fulgare 464
Gabalus 511. 516
gabella 511
gabia, gabiola 863
gablum 511
galo 555
galetta, galetus 555
gamales 1030
ganerbii, ganerbiatus 519
ganſa, ganta, ganza 521
garba 524
gardianus 1831
gardinarius 513
gardingus 527. 1831
gaſa 521
gaſtaldus 531
gelda 587
geldare 553
geldonia 587
geldum 587. 588
geniculus 859
genu 859
geranium 878
gerra 560. 1867
geſtum 514
gilda, gildonia 587
gildum 587. 588
giſiles 546
giſtum 531
glæva 593
glavea 593
glis 848
glizzum, glizinus 597
gobia 533
gogravius 533
gontfanarius 626
gontfano 413
gota 586
grafio 605. ſeq.
grani, granones 609
granicies 612
graphia 604. 608
graphio 605. ſeq.
gravaringus 608
gravator 608
griſeus 612
gritmannus 616
groſſus 617
gualda, gualdum 1811
guardingus 527
guerra 560. 1867
gueta 818. 1801
guiſa, guiſſa 1914
guimpa 1905
guntfanonarius 626
gutta 586
gyrofalcus 564
Haga 635. 636
haja 635. 636
haiſtaldus 635. 638. 1615
hakedus 683
halla, hallus 642
halsberga 153
hamarium 649
hamedii 347
hamellum 649
hamma 649
hamſoca 1332
hamſocna 1333
hanca 61
hanſa 662
hanſa teutonica 661
hanſatus 661
hansgravius 661
harahum 750. 1168
haringus 714
hariraida 1275
harmiſcara 666. 1401
harniſcara 666
haro 668
harpa, harpare, harpator 664
hawyare 636
hayare 636
helmus 702
hendinus 367
heraldus 387. 717
herburgius & herburgium 711
hereberga 710

 hereto-

heretochius 723
heribannus 113. 710
heribergare 711
heribergum 710
herilis 377
herimanni 71
heriotum 714. 722. 1159
herireita 1275
heſtaldus 635. 1615
hicca 1617
hindeni 662
hoba 758
hobanna 758
hobarius 758
hobunna 739
homo 1036. 1038
hova, hovia 739
ho a 756
hoſtenditia 757. 1174
hoſtis 756
hringus 1295
hroccus 1301
huba 758
humlo 747
humuletum 747
hundredarius 765
hundredus 292. 765
hurdare 769
hurdit um 769
hurſta 755
hurſtlega 755
hurtardus 771
huſo 680
huſtingus 289. 1792
hyſca 1617
Jamundilingus 1103
iarla 378
ibiſcus 396
idiota 276
imparcare 1195
inpotus 787
intricare 1701
invadiare 1887
inveſtire, inveſtitura 792
jocalia 804
jocularius 804
jupa 804
Kaji 864
knapones 853
Lachinones 912
lachus 903
lacinam facere viam 912
lacinones 912
lada, ladare 907. 1873
læſtum 977
læti 908
lætica terra 909. 946
laiſowerpire 932. 1478. 1875
laiſowerpum 1936
laiſus 932
lancetæ, lanceti 920. 1357
landa 945
landgravius 920
landimera 1048
langæ 917
laſſi 930
laudare 935
laudimium 935
laudis 939
laudum 935
laxa, laxare 926. 928
lazzi 930
lecator, lecacitas 991
leda 977
leodi, leodes 909. 972
leubo, leibunculus 913
leude, leudis, leudum 969. 999
leudeſamium 970
leudi, leudes 909. 972
leuterare 974
liberare 983
lidemonium 988
lidi 909. 988. 989
liedus 982
ligius 946
liſta 960
liti 32. 909. 988. 989
litimonium 988
litones v. liti.
lobia, louba 933
lobium 933
lotus, lotum 999
lutherium 1003
Machalum 1013
major 1060
majoriſſa 1061
maira 1017
malia 1439
mallare 1027
mallebergium 1029
mallus 1027
mancare 1041
mandualis 1039
maneries 1041
mannire 1040
mantuelis 1042
mantum 1042
marca 1048
marcgravius 920
marcha, marchia 1048
marcheta 1072. 1279
marchio 1049
marcomanni 1050
mariſcalcus 1044. 1052
mariſcus 1051
maritagium 1279
martur, martures, marturinus 1046
maſca 1054
matare 1076
materatium 1056
mattula 1056
meda, medo, medus 1075
meiſa 1065
mera 1089
methium 1078
minare 1081
minera, mineralia 1081
miniſteriales 284
miſſa 1073. 1074
mita 1085. 1059
monſtra, monſtrum 1106
monſtrare 1106
mora, morus 1089
mordridus 1091
morganicum, morganaticum 1091
morgengiba 202. 1092
morinus 1089
moroſus 1089. 1090
mortuus 1091
muffula 1095
mundialis 1099
mundiburdis 1098
mundiburdus 1098
mundium 1101
mundoaldus 1101
mundvaldus 1816
murdrator, murdritor 1091
murdrire 1091
murdritus 1090
murdrum 1090. 1091
murrare 1104
muta 1059. 1109
mutarius 1059
mutulus 1059
Nacaria, nacarium 1113
naccus 1117
namare 1138
namium 1124
nampta 1138
nauſus 1113
naſtila 1140
necare 1143
negare 1143
nonna 1153
nonnus 1153
northus 1148
nucha 1118
Oba 758
oblata 453
obſtagium 355
obſtagius 355
Ordalium 1166. 1755
oſa 756
osbergum 154
ortare 771
Palafredus 1179
pallium 1194
pancerea, pancerium 1181
parafredus 1179
parchanus 119
parcus 1195
pares curiæ 117. 1531
paſſagium 1183
paſſare 1184
pauſa, pauſare 1184
pecia 439
perſona 377
perſonatus 379
phaderſium 1786
phara 416
pilarium 1194
pilaſca 453
pipa 1192

pipare

pipare 1193
piſale, piſile 1219
placea 1209
plagare 1207
plateſia 1208
plegiare 1200
plegius 1200
pochia 1178
poledrus 502
pulledrus 464. 502
punga, puncha 1178
Quaquila 1801
Racana 1298
rachimburgii, racimburgii 1227. 1243. 1458
raimburgii 1227
ratiogeldum 1272
rangifer 1235. 1282
raſta 1238
rathimburgii 1227. 1242. 1458
ratus, raturus 1243
rauba 1243
raubare 1244
raubaria 1244
rauſea 1289
recci, reckii 1256
reſſare 1244. 1305
regenburgii 1227
reiphus, reipus 1265
reiſa 1272
reveſtire 792
ricus 1263
riga, rigare, rigatus 1267
rinca, ringa 1293
ringus 1295
riſii 1291
roccus, rochus 1301
rocta 1308
rollus 1304
roncinus, rocinus, roſſinus 1270
rondellus 1318
rota 1308
rotta, routa 1309
rotulare, rotulus 1304
ruga 1267
rumbula 1317
runæ 1319
runcinus 1269
rupta 1309
ruptare, ruptarius, ruptuarius 1310
ruptura, rupturarius 197. 1309
ruta 1309
rutare 1310
rutarius 1309
Saca, ſacha 1332. 1334
ſachibarones 1332. 1334
ſala 1339. ſeq.
ſalamannicus 1347
ſaliburgio 1345
ſalica lex 1347
ſalica terra 32. 441. 1346
ſalicus 1345
ſalicus pagus 1345
ſamis, ſamitum 1354
ſcabinus 1457
ſcachus, ſcachum, ſcachator 1364. 1365. 1367
ſcaldi, ſcaldri 515
ſcanciæ 1398
ſcantio 1398
ſcapellare 813
ſcara, ſcaramanni, ſcararii 1381
ſcarlata 1383
ſcella 1396
ſcemare, ſcematio 651
ſchala 1372
ſchalchum 1375
ſcira, ſcirra 345
ſclavus 1425
ſcluſa 1430
ſcorbutis 1382
ſcotare, ſcotatio 1477
ſcrama 1418. 1463
ſcramaſaxus 1463
ſcreona 1465. 1466
ſculdaſius 1472
ſcultedum 1471
ſcultetus 1473
ſcuria 1404
ſcutagium 719. 1174
ſecta 1530
ſemifriſcinga 492
ſeniſcalcus 1052. 1509. 1512
ſibelinæ pelles 1974
ſidra 1519
ſiere 1517
ſigla, ſiglare 1499
ſmeriliones 1442
ſoca 1332
ſocagium 1531
ſoccus, ſoccomannus 1530
ſolarium, ſolerium 1537
ſoldatus, ſolidatus 1533
ſoldenarius 1533
ſolidare 1533
ſolidarius, ſoldarius 1533
ſolidum, ſoldum 1533
ſolium 1362. 1537
ſona 1647. 1650
ſonare 1649
ſoumarius 1362
ſpadare 1546
ſpanga 1549
ſpanna, ſpannus 1550
ſparra 1557
ſparro 1556
ſparvarius 1556
ſpatha 1545
ſpathus caballus 1546
ſpelta, ſpelda 1554
ſpicarium 1554
ſquirius 345
ſtallagium 1581
ſtallarius 1582
ſtalliati 1580
ſtallus, ſtallum 1580. 1581
ſtandale 1600
ſtandardum 1584
ſtantareum, ſtantarum 1600
ſtapes, ſtapia 1586
ſtaplum 1587
ſtapula 1587
ſtarlingus 1601
ſtaupus 1593
ſteura 1602
ſtica 1606
ſtirio 1617
ſtolizarus 1615
ſtraneus 1626
ſtrata, ſtrada 1622
ſtricare 1631
ſtroppus 1634
ſtrudis 1633
ſtruntus 1634
ſtruppus 1634
ſtuba 1635
ſtuffare 1579
ſturio, ſturcio 1617
ſudes 1645
ſumis 1362
ſwaiga 1487
Tabula 1651
talamaſca 1055
talare 1669. 1689
taliola 1668
tallia 1975
tanganare 292. 1658
tanganus 291. 1658
targa 1661
taſcha 1661
taxo 251
tenda 1957
tenus 1728
teſteia 1662
teutona 1676
teutonicus 1676
thainus 266
thalapta 1988
thalerus 1680
thanus 266
theada 1673
theganus 266
theotiſcus 1678
thia, thius 1680
thingare 291
thiufadus 1666. 1681
tonna, tonella 1696
torneamentum 1729
toro, torus, toronus 1684
torta 1697
tortum 1253
trabattire 129. 1185
tractare 1699
traga, tragula 1700
traginare 1700
trappa 1706
traſſare 1718
treuga 1711
trica, tricia 1701
tricare, trigare 1703
tripare 1305
troga, trogulus 1713
troppus 1717
troſſa 1717

trotare

trotare 1719
trotarius 1720
trotingi 303
truca 1723
trudes 303
trumpa 1716
truſſare 1717
truſtinus 1718
truſtis 1718
truſtis dominicus 1718
tucus 623
tuſa 1976
tuiſſare 262
tunchinium 1729
tunginus 292. 1728
tungravio 1950
tuninum 1950
turba, turſa 1697
turpha 360
Urbara 1753
urſus 1829
Vadiare 1887. 1888
vadium 1802. 1887
vala 406
valvaſinus 1761
valvaſſor 1761
vaſallus 285. 1759
vaſſaticum 1761
vaſſus 285. 1759. 1890
vaſtina 1940
vasvaſſor 1761
vavaſſor 1761
vegius, vegiatura 1891
vemicum judicium 427
verrus 95
veſtire 791
vicingi 1902
villa 1851
vreccum 1255
Wacta 818. 1801
wadium 1887
wadius 1888
walamerus 1044
walicus, wallicus 1812
waliſcus 1859
wambaſium 1818
wantus 1180
wapentachium 1823
warandare, warantizare 1827
warannio. vide *warrannio.*
warda 1832
wardæ pupillorum, Eccleſiarum &c. 1833
warengangi 521. 1827
warenna 1826
warens, warantus, warenda, warandia, warendator 1827
wargus 1256. 1827
waringi 1869
warnio 1829
warnitus 1829
warrannio 1281. 1830
watspenda 1803
werelada 1873
werigildum 1876. ſeq.
werpire 1875
werra 1867
werra 1915
widrigildum 589
wiſa, wiſare 1914
wildfangiatus 1903
wirdira 1825
wita 1887
witiſcalci 1374. 1887
wreccum 1255
wulitava 1932
wultava 1932
Zabulus 1941
zana 1509
zeidelarii 1953
zunftarum magiſter 1982

LATINO-BARBARA ANTIQUIORA.

Alauda 974
ambacti 48
angariare 56
arinca 1302
augur 1750
Bagauda 99
barditus 125
baro 117
barritus 125
baſcauda 126
benna 149
betula 171
biſon 234
boia 188
bracca 217
bulga 104
Capo 813
carrago 815
carrus 815
cateia 243
caterva 241. 1717
cereviſia 513
combennones 149. 249
cucullus 864
Dunum 319. 321
durum 324
Embractum 215
Falco 406
framea 243. 471
Gæſum 560. 577
gaſa, ganſa 521
geſati, geſatæ 577
geſum 560. 577
geſus 578
glaſtum 591
gleſſum 591
Hercynia ſylva 672. 734
Labarum 903. 925
læti 908
lætica terra 909. 946
lancea 924
laniſta 578
latro 999
Magus 1023
majalis 193. 1025
marga 1020. 1442
margarita 613. 1187
martellus 125
martio-barbulus 124
martus 124. 125
Paricida 116
penninus 110. 1197
petorritum 500. 1229. 1788
pinnæ 110. 1197
Reta, retare 1289
rheda 1229
rheno 1285
Sapo 1501
ſoldurii 1534
ſpadonia poma 1546
ſparus, ſparum 1556
ſpatha, ſpada 1546
Talea 1668. 1689
thieldones 1958
turſio 1617
tyrannus 1732
Urus 87
Vates 1762. 1918
veha 1840
vergobretus 1288. 1766

FRANCO-GALLICA.

Abandonner 108
abreger 203
addouber, adouver 260
affreux 481
agraffe 880
aigle 344
aigu 333
ainé 53
aisé 1156
alarme 965
alesne 29
aleu 39

aller

aller 1814
allouer 934. 983
ambaſſadeur 50
ambre 50
amuſer 368. 1105
anche 61
arreſt 75
arreſter 74
arriere-ban 114
aſſembler 1353
aſſaſſin, aſſaſſiner 1335
attaquer 81. 1662
attraper 1706
aubaine 32
auberge 710
aumuſſe 1112
autruche 1623
aviſer 1854
Babillard 75
bachelier 91
bacon 92
badin 1552
bagage 1179
bague 226
baillie, bailif 103
bal 106
balcon 106
baldachin 103
bale, balon 107
ban 114
banc, bancquier, bancquet 109
bander 1551
banlieu 114
banniere 115
bannir p. 114
baron 123
barque 12 404
barrer 1557
barreau, barriere 1558
bas 126
baſſin 134
baſtonade 128
bataille 128
batard 75
bateau 195
baton 128
battre, batterie 128
bayette 1818
beaufrere 1456
bec, becquer, becqueter 204
becaſſe 1451
bedeau 1185
beguin 137
belitre 160
bernage 155
biche, bichon 99
bierre 115
bigot 42
biguer 99
bique 85
bis, biſe, vent de biſe 4
blanc, blanche 4
blaſon 6
blé 3
blond
bloquer 182
bluteau 162
bluter 162
bois 233
boite 240
bonnet 229
bordell 191
boſcage 233
bouſſer 1217
bouſſon 1217
boule 188
boulevart 189. 1833
bouleverſer 188
bourg 231
bourgois 231
bourſe 193
bouter 128. 194
braiſe 199
braque 197
braſſer 199
brav 200
brayes 217
bride 207
briller 213
briſer 215
brochet 683
brout 1573
bru 202
bruire, bruit 201
brun 201
buc 185
bucquer, buquer 425. 1211
buer 160
butin 162
Cabane 863
caille 1801
caillou 642. 837
caleçon 597
cambier 165
campagne 432. 809
canaille 192
canapſa 854
canif 858
canton 765. 811
car 1227
carabine 814
carcaſſe 815
carquois 862
caſaque 817
caſemate 817
caſerne 818
cauchemar 1117
cauſer 874
cavallier 1053
cave 864
ceriſe 841
cerneau 831
chalumeau 1375
chamois 557. 1337
champion 810
changer 808
chanvre 658
chape, chapeau 812
chapon 813
char 815
chardon 817
charge, charger 817
charier, charrer 816
charrüe 1380
chaſſe, chaſſer 726
chaſuble 817
chat 818
chauſſe, chauſſer 756
chef 871
chemiſe 703
cheval 535
chicaneur 1494
choiſir 838
chocquer 1455. 1470
chopine 1460
chouette 1470
cingler 1499
cloche 850
coche 900
cochemar 1117
cochenille 819
cochon 1359
cofre 891
coife 676
coin 811
compagnie, compagnon 249
coq 891
coque 863
cornard 75
cote d'armes 901
cotillon 901
couillon 544
coultre 866
coup 851
coupe 872
couper 813
court 525. 899
couſſin 900
couteau 902
crampe 878
crampon 878
crapaud 889
craquer 876
crepu 881
creſſon 883
creux 618
cri, crier 876. 1465
croc 887
croute 890
cruche 890
culbuter 862
cuve 891
cuir, cuiraſſe 896
Dague 268
dais 264
dandiner 273
dard, darder 259
defi, defier 423
demanteler 1043
derober 1244
deſchirer 1405
devil 317
déz, jeu de déz 273
dieu 294
digue 1667

dishuit 842
dogue 294
donjon 320
douve 260
drille 1714
droit 1253
drue, druerie 303
dunes 320
Eau 9
echars 815
échevin 1457
ecluſe 1430
ecraſer 622
ecrevice 882
ecroüe 1463
ecurie 1404
ecuyer 1053
egard 1836. 1918
egout 600
egratigner 881
eguille 333
eguiſer 333
elan, elant 363
email 1441
embraſement 199
emeute 1077
emmevé 692
entier 522
epanouir 1163
epée 1545
epeler 1554
eplucher 1201
ermine 716
eſcaille, eſcailler 1373
eſcarlate 1382
eſchever 1402
eſcorte 770
eſcrenes 1466
eſcrimer 1419. 1463
eſcurieu 345
eſpan 1550
eſpargner 1552
eſperon 1568
eſpier, eſpion 1548
eſpingle 1197
eſprevier 1557
eſquierre 1381
eſquif 1411
eſquiſſe 1385
eſſuier 1916
eſt (levant) 1173
eſtacade 1579
eſtaler 1581
eſtampe 1583
eſtappe, eſtaple 1586
eſtaye 1642
eſtendart 1584
eſtoc 1612
eſtofer 1579
eſtoffe 1614
eſtouper 1616
eſtreindre 1629
eſtrever 1623
eſtron 1634
eſtufe 1635
eſtufer 1619
eſturgeon 1617
etonné 159
etage 1613
etourdi 159
Faillir 430
faire 415
fardeau 230
farouche 477
faucon 406
fauteuil 1637
faux, fauſſe 410
fée 1762
felon 431
ferrand 1830
feu 442
feu 1851
feutre 446
fifre 1192
filou 403
fin, fineſſe 429
finances 447
flan 453
flanc, flanquer 453
flaon 453
flater 456
fleau 456
fleſche 460
fleute, flute 461
florin 461
flote 462
floter 459
forét 467
forfait 466. 1779
fouiller 1932
fourrier, fourrage, fourragier 507
fourreau 512
frais, fraiche 492
frais de procéz 470
frange 475
fregate 404
fret 468. 482
friſſon 492
Gager 1887
gagner 1912
gaillard 544
gain 1912
gallerie 1814
garce, garcon, garçailleur 627. 1865
garde 1832
garder 1835
garnir 1829
garniſon 1829
garou 1865
gaſpiller 1775
gater 1940
gazelle 545. 902
gazon 1837
geol, geolier 863
gerbe 524
gerfaut 545. 564
glaire d'oeuf 843
glaive 593
gliſſer 596
gobelin 861
gonfanon 412. 625
gorge 627
goſier 600
goufre 514
goutiere 600
goutte 1717
grain, grains 872
grater, gratelle 881
graver 604
gré 257. 561
greffier 604
grifes du lion 880
griſon 610
gris 612
groigner 621
groin 621
gros 617
grue 879
guerdon 1879
guerre 560. 1867
guesde 1846
gueſpe 1883
guet, gueter 818. 1801
gueux, gueſerie 579. ſeq.
gui 1084
guide 1854
guigner 1909
guimple 1905
guinder 1907
guiſcard 75
guiſe 1853
Hache 632
haire 664
hale 643
halte 646
hameau 691
hanap 1125
hanche 61. 1118
hanſer 661
hanſer les armes 657
hanter, hantiſe 662
haper 663
haquenée 1117
haranguer 1294
hardi 670
harnaſcher 668
harnois 667
haro 664. 668
harpe 665
hate 675
hauberc, haubers 154
hauſſer 675
haut, hauteſſe, hauteur 675
havre 2. 633
havre-ſac 632
haye 635
heaulme 702
herault 717
herce 665
heurter 771
honni, honnir 747
hoſt 756
hoſtage 355

houblon 747
houe, houer 678
hui 729
huitre 89
hupe, hupé 676
hute 774
hybou 399
Jaloux 1368
jaque 775
jardin 528
jardinier 513
javeline 1367
jet, jetter 1477
jeune 801
if 342
infanterie 510. 788
inſtaller 1581
intrigue 1701
joli 795
jongler 535
jour 777
joy 800
joyau 804
juppe 804
Lac 905
laid 957
laidoyer 956
laiſſe 926
laiſſer 927
lambeau 1005
lance 924
lande, landes 917. 945
lansquenet 857
laquay 915
las, laſche 925
laſcher 926
laſſet 960
lecher 944
lée 947
legs 928
leidanger 956
leudes 973
levain 155. 683
lipe 987
livrée 975. 983
livrer 983
lodier 1003
longe 917
loup-garou 627. 1865. 1880
louſchard 75
Maçon 1076
maigre 1023
maint 1041
maire 1060
male 1032
maman 1067
maniere 1041
manquer 1041
manteau 1042
mantelet 1043
marcedant 1051
marche 1048
marcher 1053
marais 1090
mareſchal 1052
marne 1020
marque 1046
marquer 1072
marquis 1050
marſouin 1487
marteau 125
martre 1046
masque 1055
maſſacrer 1076. 1463
maſſepain 1054
matelas 1056
mener 1081
menu 1033
mepriſer 1215
meſange 1065
mesgard 1834
mesler 1082
mets 1104
meurtre 1090
mignon, mignard, mignardiſe 1082
mine 1080. 1081
miroir 1934
mocquer 1359
moins, moindre 1080
moite 1083
mommerie 1096
montre 1106
morilles 1090
morne 1104
mortier 1093
mouton 1112
mue 1109
mufle 1095
mui 1107
muſſer 1059
mutin, mutiner 1077
Nacaire 1113
naquet 856
nugue 1118
Oiſeau 52
orme 1738
oſt 756
oſtage 355
Page 1179
pair 117
palefroy 1179
pance 1181
pantouffle 1180
paquet 1179
parade 150
parc 1195
paſſeport 1184
pate 1202
peine 1186
pele 1189
peler 446
percer 171
perle 1186
perruque 1187
pertuiſanne 1183
peu 425. 1864
peur 416
piece 439
piedeſtal 1614
pipe 1192
piper 1193
piquer 1204
pire 1915
pis 1206
piſſer 1205
place 1209
planche 1207
plat 1208
platre 1199
plege, pleger 1200
poche 1178
pois 156
poisle 1219
poltron 1212
pompe 1212
pot 1213
poulain 502
poultre 464
pouſſer 128. 194
prevoſt 1216
priſer 1215
promener 1081
puis 1220
putain 1188
Quenouille 895
querelle d'Allemand 106
quille 824
quitance 1226
Racler 1250
radouber 260
raie 1267
raiſin 1306
ramper 889
rançon 1235
rang, ranger 1294
raper 1237
rapiere 1236
rat 1243
rave 1311
ravir 1244
razer 880
regarder 1833
relevant 388
renard 1270
repoſer 1184
reſter 1239
retourner 305
riche 1263
rime 1268
rimer 1269
robe 1243
robber 1244
roc, roche, rocher 1310
roder 1230
roman 1304
rond, rondache 1318
roſeau 1289
roſſe 1307
rotir 1308
roturier 1309. 1310
rouler, rouleau 1304
rue 1267
ruiſſeau 1272

Sable

Sable 1974
ſabre 1337
ſac, ſaccager 1336
ſaillir 1351
ſain, ſain-doux 1503
ſale, ſalon 1341
ſanglier 1972
ſarpe 1381
ſauſſe 1351
ſauterelle 729
ſavon 1501
ſcorbut 1381
ſergent 1402
ſie 1337
ſire 1528
ſoc de charruë 1202. 1530
ſoldat 1533
ſolde 1533
ſoliveau 1362
ſombre 1417
ſomme, ſommier 1362
ſouhaiter 694
ſouiller 1646
ſoulier 1537
ſouper 1650
ſtilet 1608
ſtrapaſſer 1621
ſuccer 1361
ſud 1645
ſuie 1326
Taille 1669. 1975
tailler 1669
tambour 1602
targe 1661
tater 1662
tente 1957
teter, teton 329
tige 1987
tirer 1961
tomber d' accord 410
tonne, tonneau 1696
tort 1253
touaille 1987
toucher 279. 1626
toufe 1976
toupie 1696
toupir 1691
tourner 304
tournoy 1729
trace, traſſe 1717
trahir 1242
trainer, traigner 1700
trape, trappe 1706
travail 69
trefle 845
treſor 307
treſſe 1710
treve 1711
tricoter 1631
trinquer 1715
tromper 1706
trompette 1716
trot 1720
troter 1719
troubler 1721
troupe, troupeau 1717
trouſſe, trouſſer 1717
trouver 1705
tuer 283. 1695
Valiſe 434
vavaſſeur 1761
vernis 1788
verquier 1768
veſſe, veſſir 429
ville, village 1851
vit 463
vite 1495. 1848. 1890
vogue 1806
voguer 463
vuide, vuider 1162

ERRATA EXTANTIORA.

Col. 34. lin. 25. pro *ſibilo* lege *ſpiritu* vel *halitu.*
Col. 44. lin. 57. pro *qui* lege *quia.*
Col. 53. lin. 44. pro *temdit* lege *tendit.*
Col. 54. lin. 8. pro *&* lege *et.*
Col. 89. lin. 12. pro *fugere & vitare* lege *manifeſtare & manifeſtari.*
Col. 102. lin. 37. pro *ſit* lege *ſic.*
Col. 103. lin. 32. pro *qualitatis* lege *quantitatis.*
Col. 128. lin. 36. pro *kaupautjan* lege *kaupatjan.*
Col. 166. lin. 47. pro *beiten* lege *bieten.*
Col. 183. lin. 30. pro *ad metaphoram* lege *ad aliam metaphoram.*
Col. 334. lin. 33. lege *avem peregrinantem.*
Col. 500. lin. 2. pro *literæ D.* lege *literæ R.*
Col. 512. lin. 7. pro *voce* lege *vice.*
Col. 527. lin. 33. pro ἄγεννος lege ἄγρηνον.
Col. 532. lin. 42. pro *Gattunc* lege *Gattung.*
Col. 567. lin. 7. pro *quit* lege *quid.*
Col. 611. lin. 7. poſt verba Verelii adde : *Cui mire conſentit Gr.* καρπὸς *vola.*
Col. 643. lin. 53. pro *walſtat* lege *wal* mortuus.
Col. 662. lin. 58. pro *cæteris* lege *cæteras.*
Col. 824. lin. 37. lege *knie-kele*, & lin. ſeq. *hol-kelen.*
Col. 856. lin. antepenultima dele punctum.
Col. 858. lin. 10. pro *canic* lege *caniſ.*
Col. 883. lin. 22. & 23. ſitum linearum perverſum reſtitue.
Col. 1087. lin. antepenult. pro *evomet* lege *evomat.*
Col. 1105. lin. 53. pro *occure* lege *occupare.*
Col. 1147. lin. 50. pro ιερον lege *fieron.*
Col. 1183. lin. 9. pro *oppoſita* lege *appoſita.*
Col. 1192. lin. 55. pro *Minera* lege *Minerva.*
Col. 1365. lin. 22. pro *res* lege *rex.*
Col. 1467. lin. 1. pro *ſcariſare* lege *ſcarificare.*
Col. 1726. lin. 55. pro *verbi* lege *verba.*
Col. 1813. lin. 27. pro *campum* lege *campus.*
Col. 1836. lin. 32. pro *teritorii* lege *territorii.*
Col. 1921. lin. 45. pro *arceſcere* lege *arceſſere.*

Z-x